Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri & pauli ter quinqz dierum.
Namqz instrumētum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur. ter quinqz receptat vtrunqz.

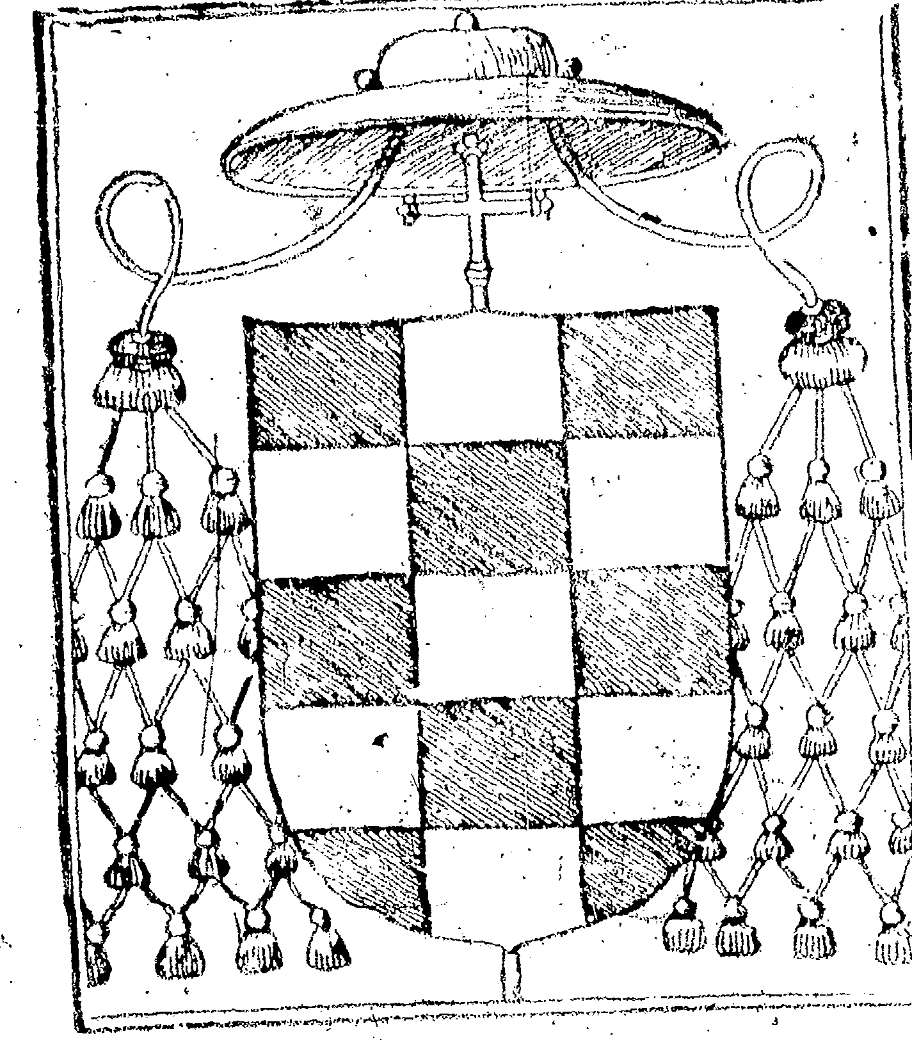

Vetus testamentū multiplici lingua nūc primo impressum. Et imprimis Pentateuchus Hebraico Greco atqz Chaldaico idiomate. Adiūcta vnicuiqz sua latina interpretatione.

Codex hic Complutens. recte insignis, sex distinctus partibus, empti[illegible] est à viro praestantiss. D. Petro Fabritio, D. [illegible] Concionatore, Bibliothecario huius ecclesiae Tigurinae maioris (quae Grossmünster appellatur) pretio 16 aureorum et 10 batzionum. [illegible] est [illegible], talemq. singulari enim in hanc ecclesiam studio affectus, viliori pretio quam allis alijs maiori vendere voluit. Mense Junio Anno Domini 1557.

Ad sanctissimum ac clemētissimum dominum

nostrum. D. Leonem Decimum diuina prouidentia Pontificem Maximum Reuerendissimi in Christo patris ac dñi. D. F. Francisci Simenii de Cisneros Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tituli. S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis Hispaniæ Archiepiscopiq; Toletani ac regnorū Castellæ Archicācellarii &c. in libros veteris ac noui testamēti multiplici lingua impressos.

Prologus.

Multa sunt beatissime Pater: quæ ad excudendas impressoriis formis originales sacræ scripturæ linguas nos incitarūt. Atq; hæc imprimis. Q cum vniuscuiusq; idiomatis suæ sint verborum proprietates: quarum totam vim non possit quamtumlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in ea lingua accidit: per quam os domini locutum est. Cuius littera q̄uis ex se mortua sit & uelut caro: quæ non prodest quicq̄ (Nam spiritus est qui viuificat) quia tamen Christus verborum figuris velatus intra eius vterum manet inclusus: nō dubium: quin tam admiranda sit fæcunditate repleta: tam exuberāti mysteriorū copia cumulata: ut cum plena semper sit & redundās: flumina de ventre eius fluāt aquæ viuæ: vnde hi quibus datum est reuelata facie gloriā dñi speculari: vt in eādē imaginem trāsformentur: possint assidue haurire mira diuinitatis eius arcana. Quippe cum nulla dictio nulla litterarum connexio esse possit: ex qua non emergant & veluti pullulent reconditissimi cælestis sapientiæ sensus. Ex quibus cum non possit eruditissimus quisq; interpres nisi vnicū explicare: necesse est vt post interpretationem maneat adhuc scripturā grauidā: variisq; ac sublimibus intelligentiis plenā: quæ nequeant aliunde q̄ ex ipso archetypæ linguæ fonte cognosci. Accedit: q vbicūq; latinorum codicum varietas est: aut deprauatæ lectionis suspitio (id quod librariorū imperitia simul & negligentia frequentissime accidere videmus) ad primam scripturæ originem recurrēdum est: sicut beatus Hieronymus & Augustinus ac cæteri ecclesiastici tractatores admonent: ita ut librorū Veteris testamēti synceritas ex Hebraica veritate: Noui autē ex Græcis exemplaribus examinetur. Vt ipsa igitur originalia in promptu haberet quicūq; diuinarū litterarū studiosus: possetq; non solis riuulis esse contetus: sed ex ipso fonte salientis aquæ in vitam æternā sitim pectoris extinguere: iussimus archetypas sacræ scripturæ linguas cum adiunctis variarū linguarū translationibus impressioni mandari Sāctitatis tuæ nomini dedicādas. Atq; imprimis Nouū testamentum Græco Latinoq; sermone excudēdum curauimus simul cum Lexico Græcarum omnium dictionum: quæ possunt in eo legentibus occurrere: vt his quoq; qui nō integram linguæ cognitionem adepti sunt pro viribus consuleremus. Deinde verō anteq̄ Vetus testamentum aggrederemur: Dictionarium præmisimus Hebraicorum Chaldaicorumq; totius ueteris instrumēti vocabulorum. Vbi non tm̄ multiplex significatio cuiusq; dictionis exprimitur: sed (quod studiosis vtilissimū fore credimus) locus scripturæ in cuiusq; significati testimoniū citatur. Rursus: cum nō solus litteræ occidentis cortex sed introrsus latitans spiritus viuificantis nucleus maxime sit a studioso diuinæ scripturæ requirendus: atq; huius præcipua pars ex propriorū nominū interpretatione depēdeat: quorū ab æterno præuisa impositio incredibilē opē affert ad propalādos spirituales abstrusosq; sensus & detegēda arcana mysteria: quæ sub ipso litteralis textus vmbraculo spiritus sanctus velauit: Idcirco interpretationes propriorū nominum a viris linguarū peritia præcellētibus maxima diligētia iussimus elucubrari: & secūdum Alphabeticā seriē dispositas Dictionario adiungi. Quibus succedit legendorū Hebræorū characterū instructio & eiusdē idiomatis Grāmatica ex pluribus receptæ fidei Hebræis autoribus collecta & ad latini artificii normā reducta. Quibus omnibus ueluti ꝓpræludio ita peractis: ad excussionem diuersarum veteris testamēti linguarum nos conuertimus: adiicientes etiam singulis earum suam latinam translationē. Qua in re id aperte Beatitudini tuæ testari possumus Pater sanctissime: maximam laboris nostri partem in eo præcipue fuisse versatā: vt & virorū in linguarum cognitione eminentissimorum opera vteremur: & castigatissima omni ex parte vetustissimaq; exēplaria pro archetypis haberemus: quorū quidē tā Hebræorū q̄ Græcorū ac latinorū multiplicē copiā variis ex locis nō sine summo labore cōquisiuimus. Atq; ex ipsis quidē Græca Sanctitati tuæ debemus: qui ex ista apostolica Bibliotheca antiquissimos tum Veteris tum Noui testamēti codices perq̄ humane ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerunt adiumēto. Consumata itaq; excussione Noui testamenti Græce Latineq; impressi cum suo Lexico. Impresso etiam Hebraico Chaldaicoq; Dictionario: cui adiūcta est Grammatica cum nominum propriorum interpretationibus. Absolutis præterea annotationibus differentiarum Veteris testamenti: quas cum Nicolaus de Lyra nō omnino absolutas edidisset: eas nos per viros linguarum peritissimos multis in locis addi fecimus. Tandē diuino auxilio Vetus testamentum multiplici lingua excudi fecimus. Quæ omnia nūc ad Sanctitatem tuam mittimus. Nam cui potius vniuersæ vigiliæ nostræ dicandæ sunt: q̄ Apostolicæ isti sedi: cui omnia debemus? Aut quis libentius sacros Christianæ religionis libros suscipere & amplecti debet: q̄ sacer Christi vicarius? Accipiat igitur Sanctitas tua læta fronte munusculum: quod in domini gazophylatium offerimus: vt incipiant diuinarum litterarū studia hactenus intermortua nūc tandē reuiuiscere. Obsecramus autē Beatitudinē tuam enixissime: vt libros hosce: qui nunc se sacris istis vestigiis supplices aduoluūt: examines: & ad seuerissimi iuditii tui censurā reuoces: vt si Christianæ reip. vtiles fore videbuntur: editionis beneficium a Sanctitate tua recipiant. Nā eos nos hucusq; continuimus: sacrum istū Apostolici fastigii oraculum consulturi. Sed iam hæc ad Beatitudinem tuam satis. Nūc ad instruendum de operis artificio lectorem conuertimur.

Ad lectorem. De his que ad lectionem Veteris testamenti diuersis linguis nunc primum impressi: sunt prænotanda.

Vt intelligas studiose Lector modum & ordinem: quem in hac veteris testamenti impressione seruauimus: acinde possis hoc libro facile vti: nonnullorum te admonitũ prius esse oportet. Imprimis igitur id est præmittendum: ꝙ cum vetus testamentum a sacris doctoribus trifariam diuidatur: hoc est in legem: quam Pentateuchum appellant: & in libros deinde Agiographos: ac denum in eos qui dicuntur Prophetales: in his omnibus nõ est idem numerus linguarũ. Sed Pentateuchus quidem triplicem linguam habet: Hebraicam uidelicet Chaldaicam & Græcam: quas imprimendas iussimus cum aliis tribus latinis interpretationibus iuxta correspõdẽtibus: ita vt Hebraicæ veritati respõdeat latina beati Hieronymi trãslatio: Chaldaicæ vero alia latina fere de verbo ad verbũ a viris eius linguæ peritissimis elaborata: Græcæ aũt septuaginta interpretũ editioni interlinearis latina traductio. Agiographi deinde libri simul & Prophetales duplici lingua excudũtur: hoc est Hebræa & Græca cum aliis duabus latinis translationibus illis correspondentibus. Nã Chaldaica in cæteris libris præterq̃ in Pentateucho corrupta est aliquibus in locis: & fabulis merisq; Thalmudistarum nugis conspersa: indigna prorsus quæ sacris codicibus inseratur. Verum quia quibusdam in locis vbi integra est littera & incorrupta: mirũ in modum fauet Christianæ religioni: Idcirco reliquos libros totius Veteris testamenti e Chaldaica lingua in latinam verti fecimus: & diligentissime cum sua latina traductione conscriptos in publica Complutensis nostræ Vniuersitatis Bibliotheca reponi. At vero libri extra canonẽ: quos Ecclesia potius ad ædificationem populi: q̃ ad autoritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam recipit: Græcam tñ habent scripturam: sed cum duplici latina interpretatione: altera beati Hieronymi: altera interlineari de verbo ad verbũ: eo modo quo in cæteris. Hæc autem de numero linguarum huius libri oportuit in vniuersum prælibasse. Nunc de modo quo linguas Pentateuchi in libro ipso disposuimus: breuibus agendũ est. Primum itaq; aperto codice duæ se tibi chartarũ facies hinc & inde offerent: quarum vnaquæq; tres præcipuas colũnas habet. Ex quibus ea quæ ad marginem exteriorẽ sita est: Hebraicam continet veritatẽ. Quæ vero interiori margini adhæret: Græca est septuaginta interpretũ editio: cui superponitur latina interlinearis traductio de verbo ad verbum. Mediam aũt inter has latinã beati Hieronymi translationẽ velut inter Synagogam & Oriẽtalem Ecclesiam posuimus: tanq̃ duos hinc & inde latrones medium autẽ Iesum hoc est Romanam siue latinã Ecclesiam collocãtes. Hæc enim sola supra firmam petram ædificata (reliquis a recta Scripturæ intelligentia quãdoq; deuiãtibus) immobilis semper in veritate permansit. His præterea tribus colũnis duæ aliæ minores columellæ in calce paginæ supponuntur. Quarum altera latior Chaldaicam continet scripturam: altera angustior latinam eius interpretationem. Disponũtur vero columnæ ipsæ hoc modo: vt singulis lineis Hebraicis correspondeant binæ lineæ latinæ e regione: hoc tamẽ semper obseruato: vt omnes quinq; columnæ tam in principio q̃ in fine cõsentiant: nisi vbi loci angustia nõ patitur: quod rarissime deprehendes. Deinde quia institutum nostrum est: non solum his consulere: qui absolutã linguarum peritiam sunt assecuti: sed his etiam opem ferre: qui parum in eis profecerunt: vtrisq; enĩ debitores sumus: nemineq; esse cupimus: quem peregrinorum idiomatum difficultas absterreat a diuinorum librorum penetralibus adeundis. Idcirco vt Hebraicas dictiones facile possit quicunq; distinguere: & suam latinã interpretationẽ cuiq; assignare: inter singulas dictiones Hebraicas superponũtur minutæ litterulæ latinæ Alphabetico ordine procedentes: quibus cõsimiles aliæ in latina proxima colũna correspõdent: vt per similitudinem litterulæ cognoscatur: quæ dictio latina ad quã Hebraicã sit referenda. Quãdo vero interpres per circũlocutionem pluribus dictionibus vnicam interpretatur: aut e diuerso vnica dictione plures amplectitur: tunc vnica litterula toti circũlocutioni vel etiã cõpendio deseruiet. Ex his præterea litterulis nonnullas reperies: quibus tenue punctũ subscribitur hoc modo ª Quod quidem punctum designat: vel dictionẽ Hebraicam subiacentem multiplicem esse & æquiuocam: ac proinde reconditum aliquod secretæ intelligentiæ mysterium claudere: quod possit facile consulto Dictionario a perspicacib⁹ mẽtibus inuestigari: vel denotat saltẽ: ipsam eius significationẽ in latina colũna positã potius translatitiam esse & soli sensui subseruientẽ: q̃ propriam omnino & litteralem. Rursus quia inuenire primitiua siue radices dictionũ Hebraicarũ & Chaldaicarũ a prima origine deuiantium res est perq̃ necessaria ad reperiẽda in Dictionario vocabula: sed tantæ difficultatis: vt homines eius linguæ peritissimi frequẽter in ea titubent: ac nõnunquã etiã labantur: artificiũ excogitauimus q̃ vtilissimũ: quo possit quispiã vel primis dũtaxat Hebraicis rudimẽtis imbutus radicẽ cuiusq; dictionis in prõptu habere: vt iã his adminiculis adiuti: Hebræorũ (vt ait beat⁹ Hieronymus) nauseam & ructum fastidientes: præceptores eorum consulere nõ egeamus. Aduertẽdũ itaq; est: ꝙ cũ dictioni Hebraicæ siue Chaldaicæ correspõdet alia in margine (quod dignosces ex simili litterula utriq; dictioni imposita) Tũc dictio ipsa sicut est in margine notata: quærenda est in vocabulario. Illæ enĩ sunt primæ litteræ substantiales primitiui. Reliquæ vero dictiones hebraici textus: quib⁹ nulla dictio primitiua respondet in margine: ex primis earum tribus aut qñq; etiã solis duab⁹ litteris sunt in dictionario requirẽdæ. Preterq̃ vbi precesserit aliqua ex his quinq; litteris beth: he: caph: lamed: mem: quocũq; apice subiecto dũ modo sit apice desup notata hoc modo. בְּ הַ כְּ לְ מִ Tũc enĩ talis littera ꝓ articulo seu præpositionẽ sumitur: ac ꝓinde cũ nõ sit littera substãtialis auferẽda est: & ꝓximæ tres vel quãdoq; etiã solæ duæ litteræ sequentes erũt primæ litteræ primitiui: ex quibus dictio ipsa in vocabulario reperietur. Quod eodẽ modo intelligendũ est de ו vau littera etiam si nunq̃ tali signo notetur. Vbicũq; enĩ alicui dictiõi præponitur: semper ꝓ coniũctione copulatiua vsurpatur: quare tollere eã oportebit. In chaldaico vero hoc est etiam obseruandũ: ꝙ ד daled littera apud Chaldæos nõnunquã pro articulo genitiui accipitur: ac propterea quãdo reperta fuerit cum prædicto apice: tollenda est: sicut de aliis diximus. Rursus: Si dictio chaldaica (cui nihil in margine respõdet) nõ inueniatur in Dictionario: id accidet propterea ꝙ hæ litteræ א ה ו י frequẽter ponũtur ꝓ vocalib⁹. Tũc igitur dẽptis huiusmodi litteris residuæ erũt litteræ primitiui in dictionario requirẽdæ. Atq; hæc quidẽ succincte dicta sunt: vt legẽtibus hebraicã litterã statim absq; arte seu cõsideratione vlla pateat dictionis primitiuũ. Qd si curiosus lector nõ solo vsu cõtentus artẽ reperiẽdarũ radicũ nosse desiderat: legat vltimũ capitulũ nostræ Hebraicæ Gramaticæ in fine Hebraici dictionarii: qd tñ vt absq; librorũ reuolutione facile occurreret: huic instructioni duximus subiũgendum.

Illud est etiã cõsiderãdũ: ꝙ in hebraicis caracterib⁹ sciẽter omisim⁹ apices illos: quib⁹ nũc vtũtur Hebræi ꝓ accentibus. Nã hi cũ ad nullã vel significati vel ꝓnũciationis differentiã pertineãt: sed ad solã cãtus ipsorũ modulationẽ: merito a veteribus Hebræis reiecti sunt: quos in hoc imitari maluimus. Verũ ne locus accẽtus cuiusq; dictionis ignoraretur: hoc modo ꝓuidimus: vt quoniã dictiones hebraicæ vt plurimũ in vltima habẽt accentũ: oẽs huiusmodi dictiones nullo prorsus apice notarẽtur: reliquæ vero nõ habentes accentũ in vltima (quæ rarissime occurrũt) Super syllabã vbi prædominatur accẽtus: apice signarẽtur: hoc modo אֶרֶץ. Cæterũ in distinctione clausularũ colo etiã vtuntur Hebræi & cõmate: sed ita: vt colũ sit duplex punctũ: sicut cõma apud latinos: hoc modo: Cõma vero tale signũ ‸ Quod aũt ad Græcã scripturã attinet: illud te nõ latere volumus: nõ vulgaria seu temere oblata exẽplaria fuisse huic nostræ impressioni archetypa: sed vetustissima simul et emẽdatissima: quæ sanctissimus Dñs noster Leo Decimus Põtifex maximus cœptis nostris aspirãs ex ipsa apostolica Bibliotheca ad nos misit: tãtæ integritatis: vt nisi eis plena fides adhibeatur: nulli reliqui esse videãtur: quibus merito sit adhibẽda. Quibus etiã adiũximus alia nõ pauca: quorũ partẽ ex Bessarionis castigatissimo codice summa diligentia trãscriptã Illustris Venetorũ Senatus ad nos misit: partem ipsi magnis laborib⁹ & expẽsis vndiq; cõquisiuimus: vt copia emẽdatorũ codicũ abũde superesset. Latinã itidẽ beati Hieronymi trãslationẽ cõtulimus cũ q̃plurimis exẽplaribus venerãdæ vetustatis: sed his maxime: quæ in publica Complutẽsi nostræ vniuersitatis Bibliotheca recondũtur: quæ supra octingẽtesimũ abhinc annũ litteris Gothicis cõscripta: ea sunt synceritate: vt nec apicis lapsus possit in eis deprehendi. Aliqua tamen nomina propria vitio scriptorũ aliter scripta q̃ in originalibus vtriusq; testamẽti habẽtur: intacta dimisimus: atq; id quidẽ consulto. Nã si nũc in eis litterã aliquã mutassemus: nequaq̃ possent reperiri in tractatu interpretationũ: quẽ iuxta vulgatã horum nominũ scripturã alphabetico ordine pridem confeceramus. Adnotauimus tamẽ in ipsis interpretationibus eadẽ nomina propria nõ solũ ponentes ea sicut cõmuniter scribũtur: sed etiã prout habẽtur ad litteram in suis originalibus. Demũ in libro psalmorum illud est admonendũ: cõmunẽ translationẽ latinã: qua vtimur: positam esse pro interlineari supra græcam septuaginta interpretum editionem: quia ei de verbo ad verbum fere correspõdet. Eã autem quã beatus Hieronymus iuxta hebraicã trãstulit veritatem in medio duarum columnarum fuisse locatã. En tibi igitur lector studiose oĩa quæ ad vetus testamẽtum attinent: facilia omnino & manifesta. Verũ vt nõ solum Veteris testamẽti sed & cæterorũ librorum intentionẽ summatim cõplectaris: visum est & præfatiunculas Noui testamẽti atq; Dictionarii hebraici infra subiungere: post artẽ inueniẽdarum radicum: quam immediate subiecimus: ꝙ ad hãc instructionẽ plurimum facit: vt prædiximus.

De Arte inueniendi radicẽ siue primitiuum cuiusq; dictionis Hebraicæ Cap. ex Hebræa Grãmatica transcriptum.

Postquã in superiori tractatu grãmaticæ Hebraicæ disseruimus de modo legẽdi & de partibus orationis tã declinabilibus q̃ indeclinabilibus. Restat nũc tractare de modo cognoscẽdi radicẽ siue primitiuũ: vnde aliæ dictiones deriuatiuæ habẽt originẽ: vt primitiuo inuento recurratur ad vocabularium hebraicũ: quod procedit per ordinẽ alphabeti hebraici: in quo ponuntur primitiua omnium dictionum: quæ in veteri testamẽto continentur: & significationes earum: & in quolibet primitiuo ponuntur etiã dictiones deriuatiuæ quæ ab eo procedunt. Et quia in verbo est maior difficultas cognoscẽdi originẽ: & vtrum sit primitiuum an deriuatiuũ: quoniã nõ solum ab eo deriuãtur alia verba & participia sed & nomina & aliæ partes orationis: ideo primo de illius origine agẽdum erit: deinde de nomine & aliis dictionibus. & ideo circa primitiuum verbi primo est aduertẽdum: ꝙ primitiuũ quod apud hebræos dicitur שֹׁרֶשׁ sores. i. radix cuiuscunq; verbi vel participii & omniũ dictionũ quæ ab eo deriuãtur: sunt litteræ quæ constituunt tertiã personã singularẽ primæ vel secũdæ coniugationis actiuæ vocis indicatiui modi tẽporis præteriti: vel infinitiuũ eiusdẽ vocis. Quæ cõiter sunt tres litteræ & nõnunq̃ quattuor vel quinq;: sed hoc rarissime. Exempli gratia ex פָּקַד. i. visitauit deriuãtur oĩa verba quattuor cõiugationũ: quæ cõtinent prædictas tres litteras: & etiã oĩa noĩa & aliæ partes orationis quæ a prædicto uerbo deriuãtur: sicut apud latinos Amo est primitiuũ cæterarũ personarũ & modorũ & tẽporũ & omniũ aliarũ dictionum: quæ ab eo deriuãtur. Et sunt aliæ dictiones: quæ a verbis nõ deriuãtur: quarũ primitiua aliquãdo cõtinẽt plus vel minus q̃ tres litteræ. Et quia apud hebræos multæ litteræ præponuntur vel postponuntur ipsis primitiuis in cõpositione: ideo oportet dare aliquas regulas: vt sciamus aliquo modo distinguere: quæ litteræ sunt de substãtia dictiõis: & quæ litteræ nõ sunt de ei⁹ substãtia. Circa quod sciendũ: ꝙ ex viginti duabus litteris alphabeti hebraici vndecim sunt semper substãtiales: q̃ in quacũq; dictione venerint: sunt de substãtia illius dictionis: & cõstituunt significatũ & primitiuum eiusdẽ dictionis: & reiici nõ possunt. Sunt enĩ quæ sequuntur ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר. Quæ his quattuor dictionibus cõprehẽduntur גַּז חֵטְא סֶפֶר צֶדֶק. Ex quib⁹ litteris duæ sunt duplices. s. פ pe. & צ sadic. Aliæ vero vndecim quæ sequũtur possunt esse accidẽtales. s. א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת. ex quib⁹ tres sunt duplices. s. caph. mem. nun. & cõpræhẽdũtur prædictæ vndecim litteræ his trib⁹ dictionib⁹. אֵתָבְנָה מֹשֶׁלִי כֹּו. Hæ enĩ vndecim litteræ vel quælibet earum possunt esse substãtiales: sicut aliæ vndecim supradictæ: & possunt esse accidentales ad denotandum numerum vel personam aut casum vel cõiugationẽ: modos: tẽpora: præpositionem vel

articulū aut pronomina affixa: de quibus in grāmatica di-
ctum est. Et aliquādo addūtur maiori ex parte nominibus
causa ornatus: & aliquæ earū ponūtur aliquādo loco voca
lium. Quæ eñi ponūtur in fine verborū ad denotandū nu
merum vel personam aut genus: sunt sex quæ sequuntur.
הורמנת. Quæ hac dictione cōprehēduntur תְּהַמּוֹן. Quæ
vero præponūtur ad denotādū cōiugationē vel vocē passi
uam: hac dictione cōprehendūtur. תְּנָה. Quæ autē præpo
nūtur in futuro: sunt quattuor: quæ hac dictione cōprehē-
duntur. אֵיתָן. Quæ ponūtur in fine nominū aut verborū
ad denotāda pronomina quæ cū eis cōponuntur: sunt quæ
sequuntur. הויכרםנן. Quæ in compositione ponuntur
pro coniunctione vel articulis aut relatiuis vel præpositio
nibus: sunt septē: quæ his duabus dictionibus cōtinentur.
וְהַשְׁכֵּלְבַּם. Nam littera vau quādo venit in principio dictio
nis: nō est de substātia eiusdem dictionis: sed ponitur pro
coniunctione: vt infra dicetur: & etiā in fine dictionis vau
vel iod nō possunt esse substantiales: nisi in paucis admo-
dum locis. Et ista littera ה he ponitur aliquādo in princi-
pio dictionis loco articuli: sicut in nostro vulgari dicitur.
el. la. los. las. Et aliquādo ponitur interrogatiue vel admi-
ratiue: vt supra in grāmatica dictū est. Et ista littera ש sin
ponitur aliquādo pro hoc relatiuo qui. quæ. quod. omnis
generis & vtriusq; numeri. Et ista littera ב beth ponitur
pro præpositione in. ל lamed vero articulus est datiui ca-
sus vel genitiui: ponitur etiā aliqñ pro ad. Et ista littera מ
mem ponitur loco præpositionis a. vel ab. de. ex. Litteræ
vero quæ ponūtur aliquādo loco vocaliū sunt quattuor: s.
אהוי. Et est notādum quod istæ quattuor litteræ. אבלש
quando ponūtur in fine vel in medio dictionis semp sunt
substātiales: aliæ vero septē quæ his duabus dictionib9 cō-
præhenduntur תָּכֵן הַיּוֹם possunt esse accidētales: siue po-
nātur in principio siue in fine dictionis. Litteræ vero quæ
addūtur aliquādo dictionibus causa ornatus: sunt sex: quæ
hac dictione cōpræhendūtur. s. הָאֵמְנְתִּי. Sunt præterea ali
qua verba: quæ in processu cōiugationis aliquādo amittūt
vnā litterā ex trib9 substātialib9: aut duas. & hoc quattuor
modis. Primo quādo amittūt primā litterā substantialem.
Secūdo quādo amittūt mediā. Tertio quādo amittunt vlti-
mam. Quarto quādo amittūt primā & vltimam. Verba ve
ro quæ amittūt primā litterā substantialē: sunt illa: quorū
prima littera substātialis est vna ex his tribus. s. ינל vt יָדַע
idest sciuit. לָקַח. i. accepit. נָגַשׁ. i. accessit. Et ista littera ל la-
med tātūmodo amittitur in prædicto verbo לָקַח lacach. s.
in futuro & in imperatiuo & infinitiuo: vt supra dictū est.
Quæ vero amittūt litteram mediā: sunt illa quorū littera
substātialis media est vau vel iod. vt שׁוּב idest reuertere בִּין
idest intelligere: quorū verborum infinitiuus cōtinet tres
litteras substātiales. Quæ vero amittūt vltimā: sunt illa q̄
desinūt in ה. vt גָּלָה. i. reuelauit. vel illa quorum vltima du
plicatur. vt רָבַב. i. multiplicauit: quoniam tunc vna ex illis
amittitur in discursu cōiugationis. Quæ vero amittūt pri
mam & vltimam: sunt illa quorū littera substātialis prima
est נ & vltima est. ה vel נ vt נָטָה. i. tetendit. נָתַן. idest dedit.
Et vt ea quæ supra dicta sunt manifesta fiāt: ponamus exē
plum in aliquibus verbis & nominib9: vt possimus discer
nere quæ litteræ sunt substātiales ex eorum primitiuo: &
quæ sunt accidentales: & quæ deficiunt. Esto exēpli gratia
hoc verbū וְהִלְבִּישׁוּהוּ quod in Hebræo est vnum verbum
compositum: & significat: & fecerūt indui eum. In quo pri
ma littera quæ est vau ponitur pro coniunctione. Et secun
da littera quæ est he & quinta quæ est iod denotāt verbum
esse tertiæ coniugationis. Septima littera quæ est vau de-
notat tertiam personam pluralem. Octaua & nona littera
quæ sunt he & vau: denotāt pronomē singulare tertiæ per
sonæ. s. eum vel illū: quod cōponitur cū prædicto verbo.
remanēt igitur tres litteræ. s. לבש quæ i tertia persona sin-
gulari indicatiui primæ cōiugationis faciūt לָבַשׁ. i. induit
quod est primitiuū supradicti verbi. Ponamus iterum exē
plum in verbis defectiuis. & esto exempli gratia hoc ver-
bum יִתְּנֵנִי. i. dabit me: in quo iod prima designat tertiam
personā futuri: & nun & iod vltimæ constituunt pronomē
primæ personæ. s. me: quod componitur cū prædicto ver-
bo. remanēt itaq; duæ litteræ. s. ת & נ. & quia prædictum
verbum est naturæ verborum defectiuorum: quæ in pro-
cessu cōiugationis amittūt nun litterā substantialē primā:
ideo addendo nun prædictis duabus litteris in principio
fit נָתַן. i. dedit: quod est primitiuum supradicti verbi. Po-
namus exemplum in vno nomine. s. תַּרְבּוּת. i. incrementū
vel multiplicatio: in quo tau prima est ex litteris הָאֵמְנְתִּי
quæ aliquādo adduntur in principio nominis: vt supra di
ctum est. Tau vltima denotat genus fœmininū. Vau vero
ponitur loco. u. vocalis. remanēt ergo duæ litteræ. s. רב: cu
ius primitiuū est רָבָה siue רָבַב. i. multiplicauit. quia vt di-
ctum est ה. finalis primitiui & littera quæ duplicatur: ali-
quādo amittitur in deriuatiuis. Ponatur iterum exemplū
in alio nomine. s. בְּמִשְׁמַרְתֶּךָ. i. in custodia tua. cui9 primiti
uum est שָׁמַר. i. custodiuit: quia littera prima quæ est beth
ponitur pro præpositione in: & littera mem quæ sequitur
est de litteris quæ addūtur in principio nominis: vt supra
dictū est. tau vero denotat genus fœmininū: chaph vltima
designat hoc pronomen tua: quod cōponitur cū prædicto
nomine. Et hæc hacten9 dicta sint de primitiuis verborū,
Circa cognitionē vero primitiuorū nominis & aliarū di-
ctionum indeclinabilium quæ a verbis non deriuantur: est
aduertendum: q̄ in primis sunt reiiciendæ oēs litteræ acci-
dētales: quæ denotāt numerū: articulū: siue præpositionē:
& litteras quæ addi consueuerūt ornatus causa: vel quæ de
signant pronomina quæ cū illis cōponūtur: queadmodū
de nominib9 verbalibus supradictū est: quib9 reiectis litte
ræ quæ remanent: substantiales sunt: vt exempli gratia.
לַאֲבוֹתֵינוּ. i. patrib9 nrīs. tolle lamed datiui & vau & tau &
iod designātes pluralē: & nun & vau designātes pronomē
possessiuū primæ personæ pluralis: reliquæ sunt aleph &
beth hoc est ab אב. vt in prima dictione vocabularii. Et
quia ad inueniendū primitiuū cuiuscūq; dictionis deriua-
tiuæ oportet habere noticiā grāmaticæ hebraicæ: in qua
plenius ea quæ prædicta sunt cōtinētur: quod nō omnibus
cōtingit: cū etiā apud ipsos hebræos vsu magis quā arte di
scant bibliā Hebraicam: & vix inueniatur in eis vir doctus
in sua grāmatica: ideo in biblia quā imprimēdā curauim9
annotabūtur in margine primitiua dictionū: quarū inuen
tio nō esset facilis oībus. Verūtamē in aliquibus dictioni-
bus nō erit opus adnotare primitiua in margine: videlicet
in illis quæ cōtinent litteras primitiui nec plus nec minus:
q̄uis in significato vel in apicibus sit aliqua differentia. vt
דֶּבֶר. i. mors vel pestis: cuius primitiuum est דִּבֵּר. i. locutus
est. & פֹּקֵד. i. visitans cuius primitiuum est פָּקַד. i. visitauit.
Item si in principio dictionis sunt litteræ primitiui: q̄uis
postea habeat alias litteras accidētales: nō ponetur eius pri
mitiuum in margine. vt אִמְרָתִי. i. verbum meū: cuius pri-
mitiuum est אָמַר. i. dixit. Item si dictio incipit a littera vau

& post illam immediate cōtinet litteras primitiui: nō non
notabitur primitiuum: quia vt supra dictum est littera vau
in principio dictionis semper ponitur pro coniunctione:
& nunq̄ est de litteris primitiui: exceptis duobus locis tan
tum: & aliquibus nominibus propriis: vt patet in vocabu-
lario. Item si post aliquam istarū quinq; litterarū בהכלמ
quæ ponūtur in principio dictionis pro articulis vel præ-
positionibus si immediate sequitur littera primitiui: nō
ponitur primitiuum in margine. Et quia prædictæ quinq;
litteræ aliquando sunt de substantia dictionis siue de eius
primitiuo: ideo quando sunt accidentales & ponūtur pro
articulis vel præpositionibus: notantur quodam apice de-
super imposito hoc modo בְּהַכְּלְמְ. Et quia in translatio-
ne chaldaica: quam etiam fecimus imprimi: istæ quattuor
litteræ אהוי frequētius ponūntur loco vocalium quam in
hebræo: ideo si his demptis dictio continet litteras primi-
tiui: non erit opus signare primitiuum in margine. Item
quia in prædicta lingua chaldaica littera daleth est articul9
genitiui casus: ideo quando non est de substantia dictio-
nis: notabitur prædicto apice hoc modo ד. & si post talem
litteram sequantur litteræ primitiui: non ponetur in mar-
gine. & de his dicta sufficiant.

Prologus in nouum testamentum: et de

causis quare in eo apices græci sunt prætermissi.

Ad lectorem.

Emireris aut vitio ver-
tas o studiose lector: q̄ in noui testamēti
græca editione aliter q̄ in veteri nudæ tā
tum litteræ sine vllis aut spirituum aut to
norum notis impressæ publicētur: ope-
repræcium visum est huius tibi rei rationem assignare. Ea
enim huiusmodi est. Antiquissimos græcos absq; hisce fa-
stigiis litterarum scriptitasse notius est: q̄ vt sit multis ar-
gumentis comprobandum. Docent enim id aperte anti-
qua non pauca exēplaria: vt Callimachi poemata: necnō
& Sibyllina carmina: ac præterea etiam marmorea monu
menta vetustissima: quæ Romæ adhuc visuntur nudis so-
lum characteribus incisa. Vt liquido cōstet: huiusmodi vir
gularum apicumq; suprascriptiones non in illa primæua
grecæ linguæ origine fuisse excogitatas: nec ad eius inte-
gritatem vsquequaq; pertinuisse. Cum igitur vniuersum
nouum testamentum preter Euangelium Matthei & epi-
stolam ad Hebræos græce primum sicut a spiritu sancto di
ctatum est: scriptum esse cōstet: visum est priscam in eo lin
guæ illius vetustatem maiestatemq; intactam retinere: ac
opus ipsum prætermissis etiam ipsis quibusuis minimis
appendiculis excussum ad imaginem antiquarum scriptu
rarum publicare. Ne rei tam sanctæ autoritati ac veneran-
dæ maiestati adiectitiis nouitiisq; rebus detrimentū affer-
ri videretur. Accedit: q̄ si verum fateri volumus: hic spiri-
tuum tonorūq; defectus nullum prorsus impedimentum
ad rectam intelligentiam afferre valet his qui aliquantum
in græca eruditione promouerunt. Cæterum ne alicui du-
bium aliquod possit occurrere: in qua videlicet syllaba ac-
centum oporteat collocari: simplex tantū apex in polysyl
labis dictionibus adiectus est: & is quidem non tanq̄ græ-
cus accentus: sed tanq̄ notula signumq; quo dirigi possit
lector: ne in prolatione modulatione ve dictionum aliquā-
do labatur. In veteris autem testamenti editione græca: cū
ea solum translatio sit non originalis textus: non fuit con
silium quicq̄ ex vulgari scribendi modo tollere aut immu
tare. Et quia non doctis solum: sed omnibus in vniuersum
sacrarum litterarum studiosis hoc opere consulendum est:
appositæ sunt dictioni cuiq; litterulæ latinæ ordine alpha
beti: indicantes quæ dictio dictioni e regione respondeat:
ne sit nouitiis & nōdum adhuc in græcis litteris prouectis
errandi locus. Rursum cum nōnullæ dictiones græcæ mul
tiplices siue æquiuocas aut alias ambiguas significationes
aliquando habere videantur: libuit hoc etiā annotare pun
cto supposito litterulæ latinæ supra dictionē græcam col-
locatæ. Et vt præfatiunculæ tandem huic modus impona-
tur: illud lectorem non lateat: non quæuis exemplaria im-
pressioni huic archetypa fuisse: sed antiquissima emenda
tissimaq;: ac tantæ præterea vetustatis: vt fidem eis abro-
gare nefas videatur. Quæ sanctissimus in Christo pater &
dominus noster Leo decimus pontifex maximus huic in-
stituto fauere cupiens ex apostolica bibliotheca educta mi
sit ad Reuerēdissimum dñm Cardinalem Hispaniæ: de cu-
ius autoritate & mādato hoc opus imprimi fecimus. Vos
autem litterarum studiosi hoc diuinum opus nouiter ex-
cussum alacri animo suscipite: & si christi Opt. Max. secta
tores videri vultis & esse: nil iam restat quod causemini:
quominus sacram scripturam adeatis. Non mendosa exē-
plaria: non suspectæ translationes: non inopia textus ori-
ginalis: solū animus & propēsio vestra expectatur. Quæ
si non defuerit: fiet proculdubio: vt litterarum diuinarum
suauitatem degustantes reliqua studia omnia contemna-
tis. Valete & omnia boni consulite.

Prologus in Hebraicum Chaldaicūq; dictionarium:

atq; Grammaticam Hebræam cum interpretationibus propriorum nominum.

Ad lectorem.

Um his qui diuine legis
integrā cognitionē ac i ea Christū: qui ve
ra sapiētia est: pio mētis affectu cōquirūt:
q̄ plurimū cōferat earū linguarū peritia:
quib9 primaria origine sacra eloquia spi
ritu sancto dictāte cōscripta sunt: vt oēs ferme ecclesiastici
tractatores in q̄plurimis locis aperte testātur. Ideo postq̄
iubēte Illustrissimo ac Reuerēdissimo in xp̄o patre & dño
D. Fratre Francisco Ximenez de Cisneros sacrosanctæ
Romanæ ecclesiæ tituli. S. Balbinæ presbytero Cardinali
Hispaniæ nūcupato sanctæq; Toletañ. ecclesiæ Archiepi-
scopo Hispaniarū primate ac regnorū Castellæ Archicā-
cellario in cōmunē xp̄ianæ reipublicæ vtilitatē dedimus
nouū testamētum Græco Latinoq; sermone impressum:
adiecto insuper q̄ vtilissimo Lexico græcarum omniū di-

ctionũ quæ in eo cõtinẽtur: daturi quã primũ vetus instru
mẽtũ (quod iã nũc in prelo est) Hebraica Chaldaica Græ
caq; lingua cũ singulis interpretationibus excussum. En
præmittim⁹ vobis veluti ꝑ degustamẽto & præludio ope
ris copiosissimũ Hebræorũ Chaldæorũq; vocabulorũ di
ctionariũ. Opus ꝑfecto sacrarũ litterarũ studiosis supraq̃
dici possit vtilissimũ summo labore elucubratũ: nec mino
ri etiã studio & sedulitate correctum. In quo nõ modo sim
plices dictionũ interpretationes tã primitiuarũ quã deri
uatiuarũ totius veteris instrumẽti seriatim continẽtur: sed
(quod omniũ operosissimũ fuit) quot locis in codẽ veteri
testamẽto vnaquæq; dictio ꝓpter linguæ illi⁹ fæcũditatẽ
multiplicet significata adiectis q̃ plurimis cõcordãtiis cõti
nuo subiũgitur. Assignata cuiq; loco ꝓpria significatione:
qua ibidẽ vtus est latin⁹ interpres. Cæterũ cũ magna pars
recõditorũ vtriusq; testamenti mysteriorũ in etymologia
ꝓpriorũ nominũ siue hominũ siue rerũ quarũuis abstrusa
lateat: nõ paruãq; vim & adiutorium præbeat ad soluenda
ænigmata & figuratas locutiones scripturarũ: adiectus est
secũdo loco tractatus de nominũ propriorũ interpretatio
ne: quæ per vtrũq; testamẽtũ tã Hebraico q̃ Chaldaico ac
etiã Græco sermone passim dispersa leguntur: vt facile ex
ipsa nominũ ab æterno præuisa impositione oẽs docibiles
dei valeãt nõ occidẽtem litterã: sed ipsum mystici abditiq;
sensus nucleũ: quẽ spirit⁹ sanctus intra litteræ vterũ obum
brauit: reuelata facie speculari litteræ velamine ablato.
Apposita deinde est legẽdorũ Hebraicorũ characterũ ars
& instructio: vna cũ ipsa Hebreæ linguæ grãmatica ex sum
mis ipsorum autorib⁹ accuratissime collecta atq; eo ordi
ne digesta: vt nullibi (aut certe in q̃ paucissimis) præce
ptoris opera desiderari posse videatur. Et qm̃ in Hebræo
Chaldæoq; idiomate difficiles cognitu sunt primitiuæ di
ctionũ origines ad ipsorũ deriuatiuorũ noticiã perquã ne
cessariæ: operepræciũ etiam visum est præcepta nonnulla
hac de re adiũgere: quibus nosse studiosus valeat quibus
litteris dẽptis (qđ litterarũ genus accidẽtale ab ipsis appel
latur) maneat thema ipsum siue pura dictionis origo in di
ctionario requirẽda. Quãuis aũt in ipsa Veteris testamẽti
impressione (quæ nũc in manib⁹ est) positiones hæ & no
minũ origines in margine Hebraicæ & chaldaicæ litteræ
notatæ sint: multũ tñ tũ ad linguæ absolutã cognitionẽ tũ
ad studiosorũ curiositatẽ facere visum est si ex arte id & nõ
solo vsu cognosceretur. Postremũ tãdẽ volumis locũ obti
net aliud dictionariũ latini abecedarii ordine digestũ: qđ
oĩa Veteris testamẽti latina vocabula citatis prioris voca
bularii paginis Hebraice ꝓferre docet: vt nõ tãtũ hebrai
ca latinæ: sed versa vice latina Hebraice possis enunciare.
Quæ oĩa lector studiose beniuolo gratoq; animo suscipi
to: & ad diuinæ sapiẽtiæ cognitionẽ referto. Ita em̃ fiet: vt
bonorũ laborũ gloriosus sit fructus: & tu tãdẽ intelligere
incipias quãtũ reliquæ humanæ sapiẽtiæ lectiones a cœle
stium litterarum nectare superentur. Vale.

Notandũ: q̃ trãslatores & in-
terpretes bibliæ multi fuerũt: sicut dicit magi
ster in historiis: quia ante incarnationẽ dñi an
nis.cccxli. tẽporibus Ptolemæi Philadelphi regis ægypti
lxx. interpretes floruerũt: qui leges & ꝓphetas hoc modo
trãstulerũt. Ptolemæus studiosus & librorũ cupidus perci
piẽs apud iudæos legẽ esse ore dei editã & digito illius scri
ptã: missis epistolis & munerib⁹ rogauit Eleazarũ põtifi
ce iudæorũ: vt sibi viros seniores Hebraicæ & Græcæ lin
guæ peritos: qui interpretari & trãsferre valerẽt: dirigeret.
Etenĩ sua desideria essent: eã in græco trãslatã habere & ar
chiuis regalib⁹ itéresse. Eleazar⁹ aũt annuẽs ei⁹ petitiõi:
de vnaquaq; tribu sex legiferos vel legiferẽtes destinauit.
Hi sunt.lxxii. iterpretes: qui licet.lxxii. fuerũt: more sacræ
scripturæ tñ cõiter dicitur.lxx. quia si duo supsunt: hoc est
modicũ respectu septuaginta. Qui veniẽtes ad regẽ Pen
tateuchũ & ꝓphetas trãsferẽtes: corã rege disputauerũt de
vno deo colendo: & q̃ nulla creatura esset deus. Inde est q̃
vbicũq; occurrebat eis ĩ trãsferẽdo de trinitate: vel sub silẽ
tio præteribãt: vel ænigmatice trãstulerũt: ne tres deos co
lẽdos tradidisse viderẽtur. Similiter de incarnatione ver
bi faciẽtes. Vnde trãslatio septuagintaduũ quãdoq; est su
perflua: qñq; diminuta. Post incarnationẽ aũt dñi & pas
sionẽ annis cẽtum vigintiquattuor; Aquila quidã iudæus
ad fidẽ cõuersus: sed postea in heresim lapsus prim⁹ inter
pres fecit aliã translationẽ de hebraico in græcum tẽpore
Adriani imperatoris. Deinde post annos.liii. Theodotion
fecit translationẽ sub Cõmodo. Deinde post annos trigin
ta Symmachus interp̃s claruit sub Seuero. Deinde post an
nos octo inuẽta est quædã trãslatio hierosolymis: cuius au
tor ignoratur: quæ dicta est vulgata translatio vel quinta
editio. Deinde post annos.xviii. tẽpore Alexãdri superue
nit Origenes: qui vidẽs istas trãslationes imperfectas: cœ
pit corrigere trãslationẽ.lxxii. interpretũ ꝑ posteriores iã
dictas trãslationes: vel secũdũ aliquos solũ translationem
Theodotionis correxit & miscuit: scilicet supplẽs diminu
ta & resecãs supflua: vbicũq; igitur ad trãslationẽ.lxxii. in
terpretũ aliquid addidit ex trãslationib⁹ seq̃ntib⁹: vel vbi
addidit quæ deerãt: ibi ponebat astericũ vel asteriscũ. i. stel
lam vel formã astri: ꝑ quod innuit: q̃ ꝑ additionẽ illã eluce
bant quæ prius deerant. Et dicitur astericus ab aster & icon
quod est imago vel signũ: & ꝓducit penultimã: quia apud
græcos icon scribitur per ei dipthõgõ: & dicitur astericos
secũdũ modernos vel asteriscus secũdũ antiquos: & tũc di
citur ab astris: idest stella & icõ. Vbi vero erat supfluũ po
nebat obelũ: Obel⁹ em̃ græce dicitur sagitta latine vel ve
ru: signãs ꝑ hoc q̃ littera ibi supflua erat. Deinde ipse Ori
genes fecit aliã trãslationẽ per se plenã sine his signis. Hi
oẽs trãstulerunt de hebraico in græcũ. Deinde quidã volẽ
tes habere oẽs istas trãslationes simul: scribebãt libros: sic
eos ordinãtes q̃ in medio cuiuslibet folii ponebãt sex co
lũnas a summo deorsum descẽdẽtes: ponẽtes in prima ver
ba trãslationis primæ: in secunda secundæ: & sic de aliis. Et
isti libri dicti sunt hexapla ab hex qđ est sex latine: quasi
sexcupla: vel dicitur hexapla quasi liber habẽs sex trãslatio
nes rectas vel rectificatas. Quidã tñ hexapla exponũt sim
pliciter ꝑ exẽplaria. Et his tẽporib⁹ multi vtriusq; linguæ
scioli fecerũt alias trãslationes de prædictis græcis transla
tionibus in latinũ. Nouissime superueniẽs sanctus Hiero
nymus peritus in trib⁹ linguis: Hebraica: Græca & latina.
Primo correxit translationẽ.lxxii. interpretũ in latino cũ
astericis & obelis: postea vero trãstulit immediate bibliam
de hebræo in latinũ sine astericis & obelis. & hac trãslatio
ne nũc vbiq; vtitur tota Romana ecclesia: licet nõ in oĩbus
libris. Et ipsius trãslatio merito cæteris antefertur: quia est
verborũ tenacior & ꝑspicuitate sentẽtiæ clarior. Et transla
tio prima scilicet.lxxii. interpretũ facta est in Alexandria
ciuitate: quæ metropolis est ægypti. Aliæ autem translatio
nes in diuersis partib⁹ mũdi: vbi tunc magistri pollueruut.

Nota q̃ vbicunq; in libris veteris testamẽti mẽdositas re
peritur: recurrendum est ad volumina hebræorũ: quia ve
tus testamentũ primo in lingua hebræa scriptũ est. Si vero
in libris noui testamẽti: recurrendũ est ad volumina græ
corũ: quia nouũ testamẽtũ primo in lingua græca scriptũ
est: præter euãgeliũ Matthei & epistolã Pauli ad hebræos.

Modi intelligendi sacram scripturam.

Notandum: q̃ omnis sa-
cra scriptura quadriformi ratione distin
guitur siue exponitur. Aut enim in hi
storico vel litterali intellectu: aut allego
rico; aut anagogico: aut tropologico: vel
morali solet accipi. Historia nãq; est: quãdo res aliqua quo
modo secũdum litterã dicta vel facta sit: plano sermone re
fertur: vt cũ dicitur. Populus israel ex ægypto saluatus: ta
bernaculũ dño fecit. Et dicitur ab historein: idest videre vel
cognoscere: quia antiquitus nemo scribebat historiã nisi
qui vidisset: & sic quãdo dictiones intelligũtur simpliciter
vt sonant. est sensus litteralis vel historicus. Allegoria au
tem est: cũ verbis aut rebus mysticis præsentia Christi &
ecclesiæ sacramẽta signãtur. Verbis videlicet vt ait Esaias.
Egredietur virga de radice iesse: quod aperte est dicere.
Nascetur virgo maria de stirpe dauid: & de ea xp̃s nasce
tur. Reb⁹ mysticis est: populus israel ab ægyptiaca seruitu
te per sanguinẽ agni liberatus. Allegorice ecclesiã signat:
quæ per passionẽ Christi a dæmoniaca seruitute liberata
est. Et nota q̃ allegoria multis modis exponitur. Quan
doq; a persona: vt isaac signat Christũ. Quãdoq; a re & nõ
persona: ut aries occisus significat christi carnem passam.
Quãdoq; a loco: vt Christus prædicaturus ascẽdit in mon
tem: vbi eminẽtia loci signat eius sapientiã et excellentiã.
Quandoq; a numero: vt apprehendent septẽ mulieres vi
rum vnũ: idest septẽ dona gratiarũ Christi. Quãdoq; a ne
gocio vel facto: vt interfectio Goliæ a dauid: interfectionẽ
diaboli a christo signat. Anagogia autem ad superiora est
ducẽs locutio: quæ de præmio futuro & ea quæ in cœlis est
vita futura apertis siue mysticis sermonib⁹ disputat. Aper
tis: vt cum dicitur. Beati mundo corde. Mysticis: vt cũ dici
tur. Beati qui lauant stolas suas: vt sit illis potestas in ligno
vitæ: & per portam intrent ciuitatem. Quod sic exponi
tur anagogice. Beati qui mundant cogitationes suas &
actus: vt sit illis potestas vidẽdi dominum nostrum iesum
Christũ: qui dicit. Ego sum via vita & veritas: & ꝑ doctri
nam & exempla præcedentium patrum intrant in regna
cœlorum. Et sic est differentia inter allegoriã & anagogiã:
quia allegoria est mysticus sensus pertinens ad militantẽ
ecclesiã in qua sumus: sed anagogia est apertus sensus per
tinens ad ecclesiam triumphantem: quæ est cõmunitas san
ctorum iam triumphans & regnans. Tropologia vero est
moralis locutio: quæ ad instructionem & correctionẽ ani
morum mystice siue aperte respicit. Mystice: vt ait Salo
mon. Omni tẽpore sint vestimẽta tua cãdida: & oleum de
capite tuo non deficiat: quod est dicere. Omni tẽpore sint
opera tua munda: & charitas de corde tuo non deficiat.
Aperte: vt Ioannes dicit. Filioli non diligamus verbo
neq; lingua: sed opere & veritate. Et vt breuiter habeas.
Historia docet factum. Tropologia faciendum. Allegoria
credendum. Anagogia appetendum. Vnde versus.

Littera gesta docet: quid credas allegoria.
Moralis quid agas: quo tendas anagogia.

Hæc patent in hac dictione hierusalem. Historice enim est
nomen ciuitatis. Tropologice est typus animæ fidelis:
Allegorice figura ecclesiæ militantis. Anagogice typum
gerit ecclesiæ triumphantis. Vnde versus.

Sicut hierusalem polis est terrena fidelis:
Constans ecclesia: mons fortis: patria summa.

Incipit epistola beati Hieronymi ad Paulinum presbyterum de omnibus diuinæ hystoriæ libris.

Capitulum.i.

Frater Ambrosius
tua mihi munuscula perferẽs:
detulit simul & suauissimas lit
teras: quæ a principio amicitia
rum fidẽ probatæ iam fidei et
veteris amicitiæ noua præfere
bant. Vera enim illa necessitu
do est & christi glutino copula
ta: quã non vtilitas rei familia
ris: nõ præsentia tm̃ corporũ: nõ subdola & palpans adula
tio: sed dei timor & diuinarũ scripturarũ studia conciliãt.
Legimus in veterib⁹ historiis quosdã lustrasse ꝓuincias:
nouos adiisse populos: maria transisse: vt eos quos ex li
bris nouerãt: corã quoq; viderent. Sic Pythagoras mẽphi
ticos vates: sic Plato ægyptũ & Archytã tarẽtinũ: camq;
oram italiæ: quæ quondã magna græcia dicebatur: laborio
sissime peragrauit: vt qui Athenis magister erat & potẽs:
cuiusq; doctrinã Achademiæ gymnasia personabãt: fieret
peregrin⁹ atq; discipulus: malẽs aliena verecũde discere:
q̃ sua impudẽter ingerere. Deniq; cũ litteras quasi toto or
be fugiẽtes persequitur: captus a piratis & venũdatus etiã
tyrãno crudelissimo paruit: ductus captiuus: vinctus & ser
uus: tamẽ quia philosophus: maior emẽte se fuit. Ad Titũ
Liuiũ lacteo eloquẽtiæ fonte manantem: de vltimis hispa
niæ galliarũq; finibus quosdã venisse nobiles legimus: &
quos ad contemplationẽ sui Roma non traxerat: vnius ho
minis fama perduxit. Habuit illa etas inauditũ oĩbus sæcu
lis celebrandũq; miraculũ: vt vrbem tãtam ingressi: aliud
extra vrbem quærerent. Apollonius siue ille magus: vt vul
gus loquitur: siue philosophus: vt pythagorici tradũt: in
trauit persas: ptransiuit Caucasum: albanos: scythas: massa
gethas: opulentissima indiæ regna penetrauit: & ad extre
mum latissimo phison amne trãsmisso peruenit ad brach
manas: vt Hiarcham in throno sedẽtem aureo & de Tan
tali fonte potantem: inter paucos discipulos de natura: de
moribus ac de cursu dierum & syderum audiret docentẽ.
Inde per elamitas babylonios: chaldæos: medos: assyrios:
parthos: syros: phenices: arabes: palestinos: reuersus ale
xandriam perrexit ad æthiopiam: vt gymnosophistas et
famosissimam solis mẽsam videret in sabulo. Inuenit ille
vir vbiq; quod disceret: & semper proficiẽs: semper se me
lior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo voluminibus
Philostratus.

Capitulum.ii.

QVid loquar de sæculi hominibus: cum apostolus Paulus vas electionis & magister gentium: qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur dicens. An experimẽtum quæritis eius qui in me loquitur christus? post damascum arabiamq; lustratam: ascendit hierosolymam vt videret petrum: & mansit apud eum diebus quindecim? Hoc enim mysterio hebdoadis & ogdoadis futurus gentium prædicator instruendus erat: Rursumq; post annos quattuordecim assumpto Barnaba & Tito exposuit cum apostolis euangelium: ne forte in vacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latẽtis energiæ viuæ vocis actus: & in aures discipuli de autoris ore trãsfusa fortius sonat. Vnde & Eschines cum Rhodi exularet: & legeretur illa Demosthenis oratio: quã aduersus eũ habuerat: mirantibus cunctis atq; laudantibus: suspirans ait. Quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem?

Capi. iii.

NEc hoc dico: q sit aliquid in me tale: quod vel possis a me audire: vel velis discere: sed quo ardor tuus & discendi studium etiam absq; nobis per se probari debeat. Ingenium docile et sine doctore laudabile est. Nõ quid inuenias sed quid quæras consideramus. Mollis cera et ad formandum facilis etiam si artificis & plastæ cessent manus: tamen virtutis totum est quicquid esse potest. Paulus apostol⁹ ad pedes Gamalielis legem Moysi & prophetas didicisse se gloriatur: vt armatus spiritualibus telis: postea doceret confidenter. Arma enim nostræ militiæ non carnalia sunt: sed potentia deo ad destructionem munitionũ & cogitationes destruẽtes & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam dei: & captiuãtes omnem intellectum ad obediendũ christo: & parati subiugare omnem inobedientiam. Timotheum scribit ab infantia sacris litteris eruditum: & hortatur ad studium lectionis: ne negligat gratiam quæ data sit ei per impositionem manus presbyterii. Tito præcipit vt inter cæteras virtutes episcopi: quas breui sermone depinxit: scientiam quoq; non negligat scripturarum: obtinentem inquit eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana & cõtradicentes reuincere.

Capi. iiii.

SAncta quippe rusticitas solum sibi prodest: & quãtum ædificat ex vitæ merito ecclesiã Christi: tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta immo per malachiã dominus interrogauit sacerdotes legem In tantum sacerdotis officium est: interrogatum respondere de lege. Et in Deuteronomio legimus. Interroga patrem tuum & annũciabit tibi: seniores tuos & dicent tibi. In psalmo quoq; cxviii. Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ in loco peregrinationis meæ. Et in descriptione iusti viri cum eũ arbori vitæ dauid quæ est in paradiso compararet: inter cæteras virtutes hoc etiam intulit. In lege domini voluntas eius: & in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissimæ visionis ait. Iustos fulgere quasi stellas: & intelligentes idest doctos quasi firmamentũ. Vides quãtum inter se distãt iusta rusticitas & docta iusticia. Alii stellis: alii cœlo comparantur. Quamq̃ iuxta hebraicam veritatem vtrũq; de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legimus. Qui autem docti fuerint: fulgebunt quasi splendor firmamẽti: & qui ad iusticiã erudiũt multos: quasi stellæ in perpetuas æternitates. Cur dicitur Paulus apostolus vas electionis? Nempe quia vas legis & scripturarũ sanctarum erat armarium. Pharisæi stupẽt in doctrina domini: & mirantur in Petro & Ioanne quomodo legem sciant cũ litteras nõ didicerint. Quicquid enim aliis exercitatio & cottidiana in lege meditatio tribuere solet: illis hoc spiritus sanctus suggerebat. Et erãt (iuxta quod scriptum est) docibiles deo. Duodecim annos saluator impleuerat: & in templo sedens de quæstionibus legis interrogans: magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrũ rusticum Ioannem dicimus: quorum vterq; dicere poterat. Et si imperitus sermone non tamen scientia. Ioannes rusticus: piscator indoctus: & vnde illa vox obsecro. In principio erat verbum: & verbum erat apud deũ: & deus erat verbum? Logos græce multa significat. Nam & verbum est & ratio & supputatio & causa vniuscuiusq; rei: per quam sunt singula quæ subsistunt: quæ vniuersa recte intelligimus in Christo.

Capi. v.

HOc doct⁹ Plato nesciuit: hoc Demosthenes eloquens ignorauit. Perdam inquit sapientiam sapientium: & prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapiẽtiam. Et quãq; stulticia prædicationis in cruce sit: tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos. Sapientiam autẽ non sæculi huius: quæ destruitur: nec principum huius sæculi: sed loquitur dei sapientiam in mysterio absconditam: quã prædestinauit deus ante secula. Dei sapientia christus est. Christus enim dei virtus & dei sapientia. Hæc sapientia in mysterio abscondita est: de qua & noni psalmi titulus prænotatur pro occultis filii. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ dei abscõditi. Et qui in mysterio abscõditus erat: prædestinatus est ante sæcula: prædestinatus autem & præfiguratus in legẽ & prophetis. Vnde & prophetæ appellabantur videntes: quia videbant eum quem cæteri non videbant. Abraam vidit diẽ eius: & lætatus est. Aperiebantur cœli Ezechieli: qui populo peccatori clausi erãt. Reuela inquit Dauid oculos meos: & cõsiderabo mirabilia de lege tua. Lex eñ spiritalis est: & reuelatione opus est vt intelligatur: ac reuelata facie dei gloriã cõtemplemur. Liber in apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur: quem si dederis homini scienti litteras vt legat: respondebit tibi. Nõ possum. Signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras: tenent signatum librum nec aperire possunt: nisi ille reserauerit qui habet clauem dauid: qui aperit & nemo claudit: claudit: & nemo aperit. In actibus apostolorũ sanctus eunuchus immo sanct⁹ vir (sic eñ eũ scriptura cognominat) cum legeret Esaiam prophetã interrogat⁹ a Philippo: putas ne intelligis quæ legis? respõdit. Quomodo possum: nisi aliquis me docuerit? Ego vt de me loquar interim: nec sanctior sum hoc eunucho nec studiosior: qui de ethyopia idest de extremis finibus mundi venit ad templum: reliquit aulam regiam: & tantus amator legis diuinæq; scientiæ fuit: vt etiam in vehiculo litteras legeret sacras. Ettamen cum librum teneret: et verba domini cogitatione cõciperet: lingua volueret: labiis personaret: ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit philippus ostẽdit ei iesum qui clausus latebat in littera. O mira doctoris uirtus. Eadem hora credidit eunuchus: baptizatur: fidelis & sanctus est ac magister de discipulo: plus in deserto fonte ecclesiæ q̃ in aurato synagogæ templo repperit.

Capitulum. vi.

HEc a me perstricta sunt breuiter. Neq; enim epistolaris angustia euagari longius patiebatur: vt intelligeres te in scripturis sacris sine prævio & monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis: rhetoribus: philosophis: geometris: dialecticis: musicis: astronomis: astrologis: medicis: quorum scientia mortalibus satis vel vtilissima est: & in tres partes scinditur: in doctrinam: rationem & vsum. Ad minores artes veniam & quæ non tam lingua q̃ manu administrantur. Agricolæ: cæmentarii: fabri metallorũ: lignorũq; cæsores: Lanarii quoq; & fullones & cæteri qui variã supellectilem & vilia opuscula fabricant: absq; doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod medicorum est promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est: quam sibi passim omnes vendicant. Scribimus indocti: doctiq; poemata passim. Hanc garrula anus: hanc delirus senex: hanc sophista verbosus: hanc vniuersi præsumunt: lacerant: docent anteq̃ discant. Alii obducto supercilio grandia verba trutinãtes: inter mulierculas de sacris litteris philosophãtur. Alii discũt (proh pudor) a fœminis quod viros doceant. Et ne parum hoc sit: quadam facilitate verborum: immo audacia edisserunt aliis: quod ipsi non intelligunt. Taceo de meis similibus: qui si forte ad scripturas sanctas post sæculares litteras venerint: & sermone composito aures populi mulserint: quicquid dixerint hoc legem dei putant. Nec scire dignantur quid prophetæ quid apostoli senserint: sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia: quasi grande sit & non viciosissimum dicendi genus deprauare sententias: & ad voluntatem suam sacram scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Homerocentonas & Vergiliocentonas: ac si non sic etiam & Maronem sine Christo possimus dicere christianum: quia scripserit. Iam redit & virgo: redeunt saturnia regna. Iam noua progenies cœlo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium. Nate meæ vires: mea magna potentia solus. Et post verba saluatoris in cruce. Talia perstabat memorans: fixusq; manebat. Puerilia sunt hæc & circulatorum ludo similia: docere quod ignores: immo (vt cum stomacho loquar) nec hoc quidem scire quod nescias.

Capi. vii.

VIdelicet manifestissima est Genesis in qua de creatura mundi: de exordio generis humani: de diuisione terræ: de confusione linguarum: de descensione vsq; ad ægyptum scribitur Hebræorum. Patet Exodus cum decem plagis: cum decalogo: cum mysticis diuinisq; præceptis. In promptu est Leuiticus liber: in quo singula sacrificia: immo singulæ pene syllabæ & vestes Aaron: & totus ordo leuiticus spirant cœlestia sacramenta. Numeri vero nonne totius arithmeticæ: & prophetiæ balaam: & quadragintaduarũ mansionum per eremum mysteria continent? Deuteronomium vero secunda lex: & euangelicæ legis præfiguratio: nonne sic ea habet quæ priora sunt: vt tamen noua sint omnia de veteribus? Hucusq; Moyses: hucusq; Pentateuchus: quibus quinq; verbis loqui se velle apostolus in ecclesia gloriatur. Iob exemplar patientiæ: quæ non mysteria suo sermone cõplectitur? Prosa incipit: versu labitur: pedestri sermone finitur: omnesq; leges dialecticæ: propositione: assumptione: confirmatione: cõclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et vt de cæteris sileam: resurrectionem corporum sic prophetat: vt nullus de ea manifestius & cautius scripserit. Scio inquit q redemptor meus viuit: & in nouissimo die de terra surrecturus sum: & rursum circũdabor pelle mea: & in carne mea videbo deum: quem visurus sum egoipse: & oculi mei cõspecturi sunt & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo. Veniam ad Iesum Naue: qui typum domini non solum in gestis: verumetiam in nomine præfert. Transit iordanem: hostium regna subuertit: diuidit terram victori populo. & per singulas vrbes: viculos: montes: flumina: torrentes atq; cõfinia: ecclesiæ cœlestisq; hierusalem spiritualia regna describit. In iudicum libro quot principes populi tot figuræ sunt. Ruth moabitis Esaiæ explet vaticinium dicentis. Emitte agnum domine dominatorem terræ de petra deserti ad montem filiæ syon. Samuel in Heli mortuo et in occisione Saul veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch atq; Dauid noui sacerdotii nouiq; imperii sacramenta testatur.

Malachim idest tertius & quartus Regum liber a Salomone vsq; ad Iechoniam: & a Ieroboam filio Nabath vsq; ad Osee: qui ductus est in assyrios: regnum iuda et regnum describit israel. Si historiam respicias: verba simplicia sunt: si in litteris sensum latentem inspexeris: ecclesiæ paucitas & hereticorum contra ecclesiam bella narrantur. Duodecim prophetæ in vnius voluminis angustias coarctati: multo aliud q̃ sonant in littera præfigurãt.

Osee crebro nominat effraim: samariam: ioseph: iezrael & vxorem fornicariam & fornicationis filios: & adulteram cubiculo clausam mariti multo tempore sedere viduam: & sub veste lugubri viri ad se reditum præstolari.

Iohel filius Fatuel describit terram duodecim tribuum: eruca: brucho: locusta: rubigine vastante consumptam: & post euersionem prioris populi effusum iri spiritum sanctum super seruos dei & ancillas: idest super centum viginti credentium nomina: & effusum iri in cœnaculo syõ. Qui centum viginti ab vno vsq; ad quindecim paulatim & per incrementa surgentes: quindecim graduum numerum efficiũt: qui in psalterio mystice continẽtur. Amos pastor & rusticus & ruborum mora distringens paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria & quattuor scelera Damasci & Gazæ & Tyri & Idumeæ: & filiorũ Ammon & Moab: & in septimo & octauo gradu Iudæ et israel. Hic loquitur ad vaccas pingues quæ sunt in samariæ monte: & ruituram domum maiorem minoremq; testatur. Ipse cernit fictorem locustæ: & stantem dominũ super murum litum vel adamantinũ & vncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus: & famẽ in terra: non famem panis nec sitim aquæ: sed audiendi verbũ dei.

Abdias qui interpretatur seruus domini: pertonat contra edom & sanguineum terrenũq; fratrem: fratris quoq; Iacob semper æmulum hasta percutit spiritali. Ionas pulcherrima columba naufragio suo passionem domini præfigurans: mundum ad pœnitentiam reuocat: & sub nomine Niniue gentibus salutem nunciat. Michæas de morasthi coheres Christi vastationem annunciat filiæ latronis: & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis israel. Naum consolator orbis increpat ciuitatem sanguinum: & post euersionem illius loquitur. Ecce super montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem. Abacuch luctator fortis & rigidus stat super custodiam suam: & figit gradum super munitionem vt Christum in cruce contempletur & dicat. Operuit cœ-

los gloria eius: & laudis eius plena est terra. Splēdor eius vt lux erit: cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias speculator et arcanorum dei cognitor audit clamorem a porta piscium & eiulatū a secunda: & contritionem a collibus. Indicit quoq; vlulatum habitatoribꝰ pilæ: quia cōticuit omnis populus chanaan: dispersi sunt vniuersi qui inuoluti erāt argēto. Aggæus festiuus & lætus qui seminauit in lachrymis: vt in gaudio meteret: destructum templum ædificat: deumq; patrem inducit loquentem. Adhuc vnum modicumq; & ego commouebo cœlum et terram et mare et aridam: et mouebo omnes gentes: & veniet desideratus cunctis gentibus.

Zacharias memor domini multiplex in prophetia iesum vestibus sordidis indutum: & lampadem oculorum septem candelabrumq; aureum cum totidē lucernis quot oculis: duas quoq; oliuas a sinistris lampadis cernit et a dextris: vt post equos rufos: nigros: varios & albos & dissipatas quadrigas ex effraim & equum de hierusalem pauperem regem vaticinetur: & prædicet sedentem super pullum filium asinæ subiugalis. Malachias aperte & in fine omnium prophetarum de abiectione israel & vocatione gentium. Non est mihi ait voluntas in vobis: dicit dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsq; ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda. Esaiam: Hieremiam: Ezechiel & Daniel: quis potest vel intelligere vel exponere? Quorum primus non prophetiam videtur mihi texere sed euangelium. Secundus virgam nuceam & ollam succensam a facie aquilonis: & pardum spoliatum suis coloribus et quadruplex diuersis metris nectit alphabetum. Tertius & principia & finem tantis habet obscuritatibus inuoluta: vt apud hebræos ipsæ partes cum exordio geneseos ante annos triginta non legantur. Quartus vero qui & extremus inter quattuor prophetas: temporum conscius: & totius mundi philohistoricus lapidem præcisum de monte sine manibus & regna omnia subuertentem claro sermone pronunciat. Dauid Simonides noster Pindarus & Alcæus Flaccus quoq; Catullus atq; Serenꝰ. Christū lyra personat: & in decachordo psalterio ab inferis excitat resurgentem. Salomon pacificus & amabilis domini: mores corrigit: naturam docet: ecclesiam iūgit & Christū: sanctarumq; nuptiarum dulce canit epithalamium. Hester in ecclesiæ typo populum liberat de periculo: & interfecto Aman: qui interpretatur iniquitas: partes cōuiuii & diem celebrem mittit in posteros. Paralipomenon liber: idest instrumenti veteris epitome: tantus ac talis est: vt absq; illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare: seipsum irrideat. Per singula quippe nomina iuncturasq; verborum & prætermissæ in regum libris tangū tur historiæ: & innumerabiles explicantur euangelii quæstiones. Esdras & Neemias: adiutor videlicet & consolator a domino: in vno volumine arctātur: instaurant tēplū: muros extruunt ciuitatis: omnisq; illa turba populi redeuntis in patriā: & descriptio sacerdotū: leuitarū: israelitarū: proselitorum: ac per singulas familias murorum acturriū opera diuisa: aliud in cortice præferūt: aliud in medulla retinent. Cernis me scripturarum amore raptum: excessisse modum epistolæ: & tamen nō implesse quod volui. Audiuimus tantū quid nosse: quid cupere debeamus: vt & nos quoq; possimus dicere. Cōcupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tēpore. Cæterū illud Socraticū impletur in nobis. Hoc tantū scio quod nescio. Tangā & nouū breuiter testamentū. Matthæus: Marcus: Lucas & Ioannes quadriga dñi & verū cherub: quod interpretatur scientiæ plenitudo: per totum corpus oculati sunt: scintillæ emicant: discurrūt fulgura: pedes habent rectos: & in sublime tēdentes: terga pēnata & vbiq; volātia: tenēt se mutuo: sibiq; perplexi sunt: & quasi rota in rotam voluūtur: & pergunt quocūq; eos flatus spiritus sancti perduxerit. Paulus apostolus ad septē scribit ecclesias: octaua enim ad hebræos a plerisq; extra numerum ponitur. Timotheum instruit ac Titū: & Philemonē pro fugitiuo famulo deprecatur: super quo melius tacere puto: q̄ pauca scribere. Actus apostolorū nudam quidē videtur sonare historiā: & nascētis ecclesiæ infantiā texere: sed si nouerimus scriptorē eorū Lucā esse medicū: cuiꝰ laus est in euāgelio: animaduertimus pariter oīa verba illius: animæ lāguētis esse medicinam. Iacobus: Petrus: Ioannes: Iudas septē epistolas ediderunt tā mysticas q̄ succinctas & breues pariter ac lōgas: breues in verbis: lōgas in sententiis: vt rarus sit qui non in earū cæcutiat lectione. Apocalypsis Ioannis tot habet sacramenta quot verba. Parū dixi: & pro merito voluminis laus oīs inferior est. In verbis singulis multiplices latēt intelligentiæ. Oro te frater charissime inter hæc viuere: ista meditari: nihil aliud nosse: nihil aliud quærere. Nōne videtur tibi iam hic in terris regni cœlestis habitaculum? Nolo vt offendaris in scripturis sanctis simplicitate & quasi vilitate verborū: quæ vel vitio interpretū vel de industria sic prolatæ sunt: vt rusticā cōtionem facilius instruerent: & in vna eadēq; sententia aliter doctus: aliter sentiret indoctus. Non sum tam petulās & hebes: vt hæc me nosse pollicear: & eorū fructus capere in terra: quorū radices in cœlo fixæ sunt: sed velle fateor: sedenti me præfero: magistrū renuēs comitē spondeo. Petēti datur: pulsanti aperitur: quærens inuenit. Discamus in terris: quorū sciētia nobis perseueret in cœlo. Obuiis te manibus excipiā: & vt inepte aliquid ac de Hermagoræ tumiditate effundā: quicquid quæsieris tecum scire conabor. Capi. VIII.

Habes hic amātissimū tui fratrē Eusebium: qui litterarū tuarū mihi gratiā duplicauit: referens honestatē morū tuorū: contemptū sæculi: fidē amicitiæ: amorē xpi. Nā prudentiā & eloquii venustatē: etiā absq; illo ipsa epistola præferebat. Festina quæso te: & hærēti in salo nauiculæ funē magis præscinde q̄ solue. Nemo renunciaturꝰ sæculo bene potest vēdere q̄ cōtempsit vt vēderet. Quicquid in sumptꝰ de tuo tuleris: ꝓ lucro cōputa. Antiquū dictū est. Auaro deest tā qd habet q̄ quod nō habet. Credenti totus mūdus diuitiarū est: infidelis aūt etiam obolo indiget. Sic viuamus quasi nihil habentes: & omnia possidentes. Victus atq; vestitus diuitiæ christianorum sunt. Si habes in potestate rē tuam: vēde: si non habes: proiice. Tollenti tunicam & pallium relinquendum est. Scilicet nisi tu semper recrastinās & diem de die trahens caute & pedetentim tuas possessiunculas vendideris: non habet Christus vnde alat pauperes suos. Totum deo dedit qui se obtulit. Apostoli tantum nauem & retia reliquerūt. Vidua duo æra misit in gazophylatiū: & præfertur Cresi diuitiis. Facile cōtemnit omnia qui se semper cogitat esse moriturum.

Explicit epistola beati Hieronymi præsbyteri ad Paulinum præsbyterum.

Incipit præfatio sancti Hieronymi præsbyteri in Pentateuchum Moysi.

Desiderii mei desideratas accepi epistolas: qui quodam præsagio futurorum cū Daniele sortitus est nomē: obsecrantis: vt trāslatum in latinam linguam de hebræo sermone pentateuchum nostrorum auribus traderem. Periculosum opus certe & obtrectatorum meorum latratibus patens: qui me asserunt in septuaginta interpretum suggillationem noua pro veteribꝰ cudere: & ita ingenium quasi vinum probantes: cum ego sæpissime testatus sim: me pro virili portione in tabernaculo dei offerre quæ possim: nec opes alterius aliorum paupertate fedari. Quod vt auderem: Origenis me studium prouocauit: qui editioni antiquæ trāslationem Theodotionis miscuit: asterico & obelo idest stella & veru omne opus distinguens: dum aut illucescere facit quæ minus ante fuerant: aut superflua quæq; iugulat & confodit: & maxime quæ euangelistarum & apostolorum autoritas promulgauit. In quibus multa de veteri testamento legimus: quæ in nostris codicibus non habētur. Vt est illud. Ex ægypto vocaui filium meum. Et quoniam nazaræus vocabitur: & videbunt in quem compunxerunt: & flumina de vētre eius fluent aquæ viuæ: & quæ nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit: quæ præparauit deus diligentibus se: & multa alia quæ proprium syntagma desiderant. Interrogemus ergo eos vbi hæc scripta sunt: & cum dicere non potuerint: de libris hebraicis proferamus. Primum testimonium est in Osee: secundum in Esaia: tertiū in Zacharia: quartū in Prouerbiis: quintū æque in Esaia: quod multi ignorantes apocryphorum deliramenta sectātur: & hiberas nenias libris autenticis præferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudæi prudenti factum dicunt esse consilio: ne Ptolemæus vnius dei cultor etiam apud Hebræos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebāt: quia in Platonis dogma cadere videbatur. Deniq; vbicunq; sacratum aliquid scriptura testatur de patre & filio & spiritusancto: aut aliter interpretati sunt: aut omnino tacuerunt: vt & regi satisfacerent: & arcanum fidei non vulgarent. Et nescio quis primus autor septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio suo extruxerit: quibus diuisi: eadem scriptitarint: cū Aristæus eiusdem Ptolemæi hyperaspistes & nō multo post tempore Iosephus nihil tale retulerint: sed in vna basilica cōgregatos contulisse scribant: nō prophetasse. Aliud est enim esse vatem: aliud est esse interpretem. Ibi spiritus ventura prædicit: hic eruditio & verborum copia ea quæ intelligit transfert. Nisi forte putādus est Tullius œconomicum Xenophontis & Platonis Pythagoram & Demosthenis pro Cthesiphonte: afflatus rhetorico spiritu trāstulisse. Aut aliter de eisdem libris per septuaginta interpretes: aliter per apostolos spiritus sanctus testimonia texuit: vt quod illi tacuerunt: hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur? Damnamus veteres? Minime. Sed post priorum studia in domo domini: quod possumus: laboramus. Illi interpretati sunt ante aduentum Christi: & quod nesciebāt dubiis protulere sententiis: nos post passionem & resurrectionē eius: non tam prophetiam q̄ historiam scribimus. Aliter enim audita: aliter visa narrantur. Quod melius intelligimus: melius & proferimus. Audi igitur æmule: obtrectator ausculta. Non damno: non reprehendo septuaginta: sed confidenter cūctis illis apostolos præfero. Per istorum os mihi Christus sonat: quos ante prophetas inter spiritalia charismata positos lego: in quibus vltimum pene gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi in translatione tibi videor errare: interroga Hebræos: diuersarum vrbium magistros cōsule. Quod illi habēt de Christo: tui codices non habent. Aliud est si cōtra se postea ab apostolis vsurpata testimonia probauerunt: & emendatiora sunt exemplaria latina q̄ græca: græca q̄ hebraica. Verum hæc contra inuidos. Nūc te deprecor Desideri charissime: vt quia me tantū opus subire fecisti: & a Genesi exordium capere: orationibus iuues: quo possim: eodem spiritu quo scripti sunt libri: in latinū eos transferre sermonem.

Explicit præfatio.

VENERABILI FRATRI FRANCISCO EPISCOPO ABVLEN. ET DILECTO FILIO FRANCISCO DE MENDOZA. ARCHIDIACONO DE PEDROCHE IN ECCLESIA CORDVBENSI VEL EORVM ALTERI.

LEO PAPA. X.

VENERABILIS FRATER ET DILECTE FILI SALVTEM ET APOSTOLICAM benedictionem. Dudum relatione Venerabilis fratris Bernardini Epi Sabinen. & dilecti filii nostrorũ Egidii. tt. sancti Matthei presbyteri Cardinalis nobis facta: intelleximus qp inter alia quæ bonæ memoriæ Franciscus. tt. sanctæ Balbinæ presbyter Cardinalis: antequam ab humanis excederet summa cum laude absoluit: extat opus noui & veteris testamenti: noui videlicet in greco & latino: & veteris in græco & latino pdictis necnõ hebræo & caldæo sermonibus ab eodem Francisco Cardinale multa cũ vigilia & doctorum consensu compositum: & vsqz ad sexcenta volumina vel amplius impensa eiusdem Francisci Cardinalis impressa. Sed cum post impressionem huiusmodi subito dictus Franciscus Cardinalis morte esset ablatus: & noster ad publicationem dicti operis consensus petitus non esset: nequiuit hactenus opus ipsum ad doctorum manus & publicam vtilitatem cui erit fructuosum aduenire. Manet insuper voluntas dicti Francisci Cardinalis in illius testamento notata pro parte inexequuta: & est ex precio pro quo dicta volumina vendētur explenda. Vnde nos indignum existimantes qp huiusmodi opus amplius cum publicæ vtilitatis factura lateat. & pia tam imitabilis viri voluntas diutius debita exequutione frustretur: & vtriqz damno nostræ prouisionis ope subuenire volentes: Motu proprio & ex certa scientia nostra opus præfatum comprobantes: & vt tale in lucem per doctorum & aliorum manus libere de cætero venire possit concedentes: discretioni vestræ: qui: sicut accepimus ex exequutoribus dicti testamenti estis: per hæc scripta mandamus: quatenus volumina prædicta pro precio de quo melius agi poterit: etiã sine aliis dicti testamẽti exequutoribus: si qui sint: diligenter vendi procuretis: & faciatis ex ipso precio dictam voluntatem iuxta vires eiusdem precii adimpleri. Et ne aliquod dictorũ voluminum non venditum maneat: inhibemus vniuersis & singulis tam ecclesiasticis qz secularibus personis cuiuscũqz dignitatis. status. gradus. ordinis & cõditionis sint: sub excõmunionis latæ sententiæ a qua non nisi a nobis ipis vel de nostro speciali mandato: preterqz in mortis articulo constituti: absolui possint. necnon mille ducatorum auri de camera per quemlibet transgressorum soluendorum. & quos fabricæ basilicæ sancti Petri de vrbe & nostræ cameræ paribus portionibus applicamus: eo ipso incurrendis pœnis: ne opus prædictum ab alio qz persona vel personis per vos vel alterum ex vobis ad id deputatis pro tempore vsqz ad septennium a die inchoatæ venditionis hmoi computandum emere vel illud durante septennio hmoi imprimere quoquomodo præsumant. Si vero temerarie inhibitionem huiusmodi: quod absit præterire non expauerint: Vobis & vestrum cuiqz transgressores prædictos excõmunicatos denunciandi. & eos vt tales euitari mandandi. necnon pœna quingentorum ducatorum hmoi singulariter mulctari. & quæuis alia desuper necessaria seu oportuna faciendi licentiam & facultatem tenore præsentium elargimur. Non obstañ. constitutionibus & ordinationibus apostolicis cæterisqz contrariis quibuscunqz. Datum Romæ apud sanctum Petrum sub Anulo piscatoris die. xxii. Martii. M.D.XX. Pontificatus nostri Anno octauo.

Euangelista.

Ad lectorem.

FRATER FRANCISCVS Episcopus Abuleñ. & Frãciscus de mendoza Archidiachonus de Pedroche. Sacrarum litterarum cupidis in christo iesu. S.D. Superiores apostolicæ sedis litteras breues sub anulo piscatoris ad nos datas accepimus: in quibus vt legisti bone lector nobis cõmendat iubetqz: vt opus illud non minus diffusum qz eruditionis plenum. quod ad sacrum canonem explicandum Frater Franciscus ximenez. S.R.E. Cardinalis hispanus idemqz Toletanus antistes dominus ac benefactor noster publicæ omnium vtilitati componi atqz imprimi curauit: in ordinem redigeremus: & redactum bibliopolis vendendos exponeremus: vt inde conflarentur pecuniæ quibus legata & debita ac cetera ipsius testamenti onera persoluerentur. Eas igitur nos magna cum voluptate legimus: non modo vt apostolicis iussionibus obtemperaremus: verumetiam vt optimi & omni æternitate dignissimi deqz nobis optime meriti viri testamentariam voluntatem exequeremur. Curauimus itaqz per viros industrios atqz eius rei peritos terniones in volumina & ea ipsa volumina in sex totius operis partes redigere. Et non habita impensarum ratione: quæ fuerunt propemodum infinite: sed vtilitate que inde sequeretur ex lectione: taxauimus totum opus ducalium aureorum numerorum precio sex cum dimidio aut aliquãto pluris: prout distrahendorum librorum ratio exegerit: habita pro vectura impensarum æstimatione. Erit igitur tuum lector amice: si gratus si pius si deniqz vir bonus videri cupis: vt pro illius defuncti anima deum immortalem preceris: vt donet illi requiem sempiternam.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina. | Transla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Geñ. | Ca. i. | Pritiua. heb.

Ca. i. A

Hebre. 11. a. ps. 88. Hiere. 10. b.

In principio fecit deus celum et terrã.
ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ἡ
at terra erat inuisibilis et incõposita. et tenebre su
δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος. καὶ σκότος ἐ
per abyssum: et spiritus dei ferebatur su
πάνω τῆς ἀβύσσου. καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐπεφέρετο ἐ
per aquam. et dixit deus fiat lux. et fa
πάνω τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς γενηθήτω φῶς. καὶ ἐ
cta ẽ lux. et vidit deus lucẽ: qp bona. et di
γένετο φῶς. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν. καὶ διε
uisit deus inter lucẽ: et inter
χώρισεν ὁ θεὸς ἀναμέσον τοῦ φωτός, καὶ ἀναμέσον τοῦ
tenebras. et vocauit deus lucẽ diem: et tene
σκότους. καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκό
bras vocauit noctẽ. et factũ ẽ vespe: et factũ ẽ
τος ἐκάλεσε νύκτα. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο
mane: dies vnus. et dixit deus fiat firmamẽtũ in
πρωΐ, ἡμέρα μία. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς γενηθήτω στερέωμα ἐν
medio aque. et sit diuidens inter aquã
μέσῳ τοῦ ὕδατος. καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀναμέσον ὕδα
et aquã. et fecit deus firmamẽtũ. et di
τος καὶ ὕδατος. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα. καὶ διε
uisit deus inter aquam: q̃ erat sub
χώρισεν ὁ θεὸς ἀναμέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ
firmamẽto: et inter aquã: que super
στερεώματος, καὶ ἀναμέσον τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐπάνω
firmamẽtũ. et vocauit deus firmamẽtũ ce
τοῦ στερεώματος. καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὸ στερέωμα οὐρα
lum. et vidit deus. qp bonũ. et factũ ẽ vespere: et
νόν. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ
factũ ẽ mane: dies secũdus. et dixit deus cõgre
ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα δευτέρα. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς συναχ
getur aqua que sub celo in congrega
θήτω τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς συναγω
tiõe vnã: et appareat arida. et factũ ẽ ita. et cõ
γὴν μίαν, καὶ ὀφθήτω ἡ ξηρά. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ συ
gregata ẽ aqua que sub celo in cõgre
νήχθη τὸ ὕδωρ τὸ ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ εἰς τὰς συνα
gatiões suas: et apparuit arida. et vocauit deus ari
γωγὰς αὐτοῦ, καὶ ὤφθη ἡ ξηρά. καὶ ἐκάλεσεν ὁ θεὸς τὴν ξη
dã: terrã. et cõgregatiões aquarũ vocauit ma
ρὰν, γῆν. καὶ τὰ συστήματα τῶν ὑδάτων ἐκάλεσε θα
ria. et vidit deus: qp bonũ. et dixit deus ger
λάσσας. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς βλα
minet terra herbã feni seminãtẽ semẽ sm
στησάτω ἡ γῆ βοτάνην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ
genus et scd̃z similitudinẽ: et lignũ pomiferũ faciẽs
γένος καὶ καθ' ὁμοιότητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν
fructũ. cuius semẽ ipsius in ipso scd̃z genus sup
καρπόν. οὗ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ

B

terrã. et factũ ẽ ita. et protulit terra her
τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐξήνεγκεν ἡ γῆ βοτά
bã feni seminãtẽ semẽ sm genus et scd̃z simi
νην χόρτου σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος καὶ καθ' ὁμοιό
litudinẽ: et lignũ pomiferũ faciens fructũ. cuius se
τητα, καὶ ξύλον κάρπιμον ποιοῦν καρπόν. οὗ τὸ σπέρ
mẽ eius in ipso: scd̃z genus sup terrã. et vidit
μα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ κατὰ γένος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν

In principio creauit deus celum & terrã. Terra autem erat inanis & vacua: & tenebre erant sup faciẽ abyssi: & spiritus dei ferebatur super aquas. Dixitqz deus. Fiat lux. Et facta ẽ lux. Et vidit deus lucem qp esset bona: & diuisit lucem a tenebris: appellauitqz lucem diẽ: & tenebras noctem. Factumqz est vespe & mane dies vnus. Dixit quoqz deus. Fiat firmamentũ in medio aquarum: & diuidat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum. diuisitqz aquas q̃ erant sub firmamẽto ab his que erant super firmamentũ. Et factũ est ita. Vocauitqz deus firmamentum celum: & factum est vespe & mane dies secundus. Dixit vero deus. Congregentur aque q̃ sub celo sunt in locum vnum: & appareat arida. Et factum ẽ ita. Et vocauit deus aridã terram: cõgregationesqz aquarũ appellauit maria. & vidit deus qp esset bonum: & ait. Germinet terra herbã virẽtem & faciẽtẽ semẽ: & lignum pomiferũ faciens fructũ iuxta genus suũ cuius semẽ in semetipso sit sup terrã. Et factũ est ita. Et ptulit terra herbã virẽtẽ & faciẽtẽ semẽ iuxta genus suũ: lignũqz faciẽs fructũ: & hñs vnũ quodqz sementem sm spẽm suã. Et vidit

ב ראשית ברא אלהים את
השמים ואת הארץ: והארץ
היתה תהו ובהו וחשך על פני
תהום ורוח אלהים מרחפת על
פני המים: ויאמר אלהים יהי
אור ויהי אור: וירא אלהים את
האור כי טוב ויבדל אלהים בין
האור ובין החשך: ויקרא אלהים
לאור יום ולחשך קרא לילה
ויהי ערב ויהי בקר יום אחד:
ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך
המים ויהי מבדיל בין מים
למים: ויעש אלהים את הרקיע
ויבדל בין המים אשר מתחת
לרקיע ובין המים אשר מעל
לרקיע ויהי כן: ויקרא אלהים
לרקיע שמים ויהי ערב ויהי
בקר יום שני: ויאמר אלהים
יקוו המים מתחת השמים אל
מקום אחד ותראה היבשה ויהי
כן: ויקרא אלהים ליבשה ארץ
ולמקוה המים קרא ימים וירא
אלהים כי טוב: ויאמר אלהים
תדשא הארץ דשא עשב מזריע
זרע עץ פרי עשה פרי למינו
אשר זרעו בו על הארץ ויהי
כן: ותוצא הארץ דשא עשב
מזריע זרע למינהו ועץ עשה
פרי אשר זרעו בו למינהו וירא

Ca. i.
ראש
היה תהה בהה
פנה
תהם רחף
אמר היה
ראה
בדל
קרא
רקע
בדל
עשה
שנה
קוה
ראה
קרא
קוה
דשא זרע
פרה היה
יצא

Transla. Chal.

בקדמין ברא ייי ית שמיא וית ארעא: וארעא הות צדיא ורקניא וחשוכא על אפי
תהומא ורוחא דייי מנשבא על אפי מיא: ואמר ייי יהא נהורא והוה נהורא וחזא ייי
ית נהורא ארי טב ואפריש ייי בין נהורא ובין חשוכא: וקרא ייי לנהורא יומא
ולחשוכא קרא ליליא והוה רמש והוה צפר יומא חד: ואמר ייי יהא רקיעא במציעות
מיא ויהא מפריש בין מיא למיא: ועבד ייי ית רקיעא ואפריש בין מיא דמלרע
לרקיעא ובין מיא דמלעיל לרקיעא והוה כן: וקרא ייי לרקיעא שמיא והוה רמש
והוה צפר יום תנין: ואמר ייי יתכנשון מיא מתחות שמיא לאתר חד ותתחזי יבשתא
והוה כן: וקרא ייי ליבשתא ארעא ולבית כנישות מיא קרא ימי וחזא ייי ארי טב:
ואמר ייי תדאי ארעא דיתאה עשבא דבר זרעיה מזדרע אילן פירין עביד פירין
לזנוהי דבר זרעיה ביה על ארעא והוה כן: ואפיקת ארעא דיתאה עשבא דבר זרעיה
מזדרע לזנוהי ואילן עביד פירין דבר זרעיה ביה לזנוהי וחזא

Interp. chal.

In principio creauit deus celũ et terrã. Ca. i. Terra aũt erat deserta et vacua: et tenebre sup faciem abyssi: et spũs dei insufflabat sup faciẽ aquarum. Et dixit deus. Sit lux: et fuit lux. et vidit deus lucẽ qp esset bona. Et diuisit deus inter lucẽ et inter tenebras. appellauitqz deus lucẽ diẽ: et tenebras vocauit noctẽ. Et fuit vespe et fuit mane dies vnus. Et dixit deus. Sit firmamentũ in medio aquarum: et diuidat inter aquas et aq̃s. Et fecit deus firmamentũ: et diuisit iter aquas q̃ erant subter firmamẽtum: et inter aq̃s q̃ erant sup firmamentũ: et fuit ita. Et vocauit deus firmamentũ celum. Et fuit vespe et fuit mane dies scd̃s. Et dixit deus. Cõgregẽtur aque q̃ sub celo sunt in locũ vnum: et appareat arida. Et fuit ita. Et vocauit deus aridã terrã: et locũ cõgregationis aquarũ appellauit maria. Et vidit deus qd̃ esset bonũ. Et dixit deus. Germinet terra germinationẽ herbe cuius filius semẽtis seminat: arborẽqz fructiferã facientẽ fructus sm genus suũ: cuius filius semẽtis in ipso sit sup terrã. Et fuit ita. Et pduxit terra germẽ herbe cuius filius sementis seminat sm genus suũ: et arborẽ facientẽ fructus: cuius filius semẽtis i ipso sm genus suũ. Et vidit

Pritiua chal.
הוה צדה ריק
נשב הוה
טוב פרש
מצעא
פרש ארע
עלה
כנש חזה
טוב
דאה זרע פרה
זנא נפק דאה
זרע

אלהים כי טוב: ויהי ערב ויהי בקר יום שלישי: ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולימים ושנים: והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן: ויעש אלהים את שני המארת הגדלים את המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן לממשלת הלילה ואת הכוכבים: ויתן אתם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ: ולמשל ביום ובלילה ולהבדיל בין האור ובין החשך וירא אלהים כי טוב: ויהי ערב ויהי בקר יום רביעי: ויאמר אלהים ישרצו המים שרץ נפש חיה ועוף יעופף על הארץ על פני רקיע השמים: ויברא אלהים את התנינם הגדלים ואת כל נפש החיה הרמשת אשר שרצו המים למינהם ואת כל עוף כנף למינהו וירא אלהים כי טוב: ויברך אתם אלהים לאמר פרו ורבו ומלאו את המים בימים והעוף ירב בארץ: ויהי ערב ויהי בקר יום חמישי: ויאמר אלהים תוצא הארץ נפש חיה למינה

שלש אמר · אור רקע · בדל · היה אות יעד · יום שנה אור · היה · אור היה · עשה שנה · משל · כבב נתן את · אור · בדל · ראה היה · רבע אמר · שרץ · חיה עוף פנה · רקע ברא · תנן · ראה · ברך פרה · רבה ים · רבה · חמש אמר · יצא

deus quod esset bonum. & factum est vespere & mane dies tertius. Dixit autem deus. Fiant luminaria in firmamento celi: & diuidant diem ac noctem: & sint in signa & tempora & dies & annos: vt luceant in firmamento celi: & illuminent terram. Et factum est ita. Fecitque deus duo luminaria magna: luminare maius vt preesset diei: & luminare minus vt preesset nocti: & stellas. Et posuit eas deus in firmamento celi: vt lucerent super terram: & preessent diei ac nocti: & diuiderent lucem ac tenebras. Et vidit deus quod esset bonum. & factum est vespere & mane dies quartus. Dixit etiam deus. Producant aque reptile anime viuentis: & volatile super terram: sub firmamento celi. Creauitque deus cete grandia: & omnem animam viuentem atque motabilem quam produxerant aque in species suas: & omne volatile secundum genus suum. Et vidit deus quod esset bonum: benedixitque eis: dicens. Crescite & multiplicamini: & replete aquas maris: auesque multiplicentur super terram. Et factum est vespere & mane dies quintus. Dixit quoque deus. Producat terra animam viuentem in genere suo:

ὁ θεὸς ὅτι καλόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα τρίτη. καὶ εἶπεν ὁ θεός, γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀναμέσον τῆς ἡμέρας καὶ ἀναμέσον τῆς νυκτός. καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα, καὶ εἰς καιρούς, καὶ εἰς ἡμέρας, καὶ εἰς ἐνιαυτούς. καὶ ἔστωσαν εἰς φαῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὰς τῆς ἡμέρας. καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάσσω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός. καὶ τοὺς ἀστέρας. καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ, ὥστε φαίνειν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἄρχειν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός. καὶ διαχωρίζειν ἀναμέσον τοῦ φωτὸς καὶ ἀναμέσον τοῦ σκότους. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλόν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα τετάρτη. καὶ εἶπεν ὁ θεός, ἐξαγαγέτω τὰ ὕδατα ἑρπετὰ ψυχῶν ζωσῶν, καὶ πετεινὰ πετόμενα ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ κήτη τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν ψυχὴν ζώων ἑρπετῶν, ἃ ἐξήγαγε τὰ ὕδατα κατὰ γένη αὐτῶν. καὶ πᾶν πετεινὸν πτερωτὸν κατὰ γένος. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά. καὶ εὐλόγησεν αὐτὰ ὁ θεός, λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὰ ὕδατα ἐν ταῖς θαλάσσαις. καὶ τὰ πετεινὰ πληθυνέσθωσαν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα πέμπτη. καὶ εἶπεν ὁ θεός, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν κατὰ γένος,

deus quod bonum. et factum est vespe. et factum est mane dies tertius. et dixit deus: fiant luminaria in firmamento celi. vt luceant sup terram: ad diuidendum inter diem et inter noctem. et sint in signa: et in tempora: et in dies: et in annos. et sint in illuminationem in firmamento celi: vt luceant sup terram. et factum est ita. et fecit deus duo lumina magna: luminare magnum in principatus diei. et luminare minus in principatus noctis: et stellas. et posuit eas deus in firmamento celi: vt lucerent super terram. et preessent diei et nocti. et diuiderent inter lucem et inter tenebras. et vidit deus quod bonum. et factum est vespere et factum est mane dies quartus. et dixit deus: producant aque reptilia animarum viuentium: et volatilia volantia sup terram: secundum firmamentum celi. et factum est ita. et fecit deus cete grandia: et omnem animam animalium reptilium: que eduxerunt aque secundum genera eorum. et omne volatile pennatum secundum genus. et vidit deus quod bona. et benedixit eis deus. dicens: crescite et multiplicamini: et replete aquas in maribus. et volatilia multiplicentur sup terram. et factum est vespere et factum est mane dies quintus. et dixit deus: producat terra animam viuentem secundum genus:

fo. 135 · C · Infra. coue. d

Pritiua chal.

טוב היה · פרש את מנה · שנה היה נהר · רבב שלט · נהר · פרש · רחש חיה · רבב · זנא טוב · אמר סגא · קטל נפק

Interp. chal.

deus quod esset bonum. Et fuit vespere et fuit mane dies tertius. Et dixit deus. Sint luminaria in firmamento celi: vt diuidant inter diem et noctem: et sint in signa et in tempora: et vt numerentur per ea dies et anni. et sint in luminaria in firmamento celi ad illuminandum super terram: et fuit ita. Et fecit deus duo lumina magna: luminare maius vt dominaretur in die: et luminare minus vt dominaretur in nocte: et stellas: et posuit eas deus in firmamento celi ad illuminandum super terram. et vt dominarentur in die et in nocte: et vt diuiderent inter lucem et tenebras. et vidit deus quod esset bonum. Et fuit vespere et fuit mane dies quartus. Et dixit deus. Serpant aque reptile aie viuentis: et aue que volat sup terram sup faciem aeris firmamenti celorum. Et creauit deus colubros magnos: et omnem animam viuentem reptilium: que produxerunt aque secundum species suas: et omne volucrem que volat secundum genus suum: et vidit deus quod esset bonum. Et benedixit eis deus dicens. Crescite et multiplicamini et replete aquas maris: et volucris multiplicetur in terra. Et fuit vespere et fuit mane dies quintus. Et dixit deus Producat terra animam viuentem secundum genus suum:

Transla. Chal.

ארי טב: והוה רמש והוה צפר יום תליתאי: ואמר יי יהון נהורין ברקיעא דשמיא לאפרשא בין יממא ובין ליליא ויהון לאתין ולזמנין ולמימני בהון יומין ושנין: ויהון לנהורין ברקיעא דשמיא לאנהרא על ארעא והוה כן: ועבד יי ית תרין נהוריא רברביא ית נהורא רבא למשלט ביממא וית נהורא זעירא למשלט בליליא וית כוכביא: ויהב יתהון יי ברקיעא דשמיא לאנהרא על ארעא: ולמשלט ביממא ובליליא ולאפרשא בין נהורא ובין חשוכא וחזא יי ארי טב: והוה רמש והוה צפר יום רביעאי: ואמר יי ירחשון מיא רחשא נפשא חיתא ועופא דפרח על ארעא על אפי רקיע שמיא: וברא יי ית תניניא רברביא וית כל נפשא חיתא דרחשא דרחשו מיא לזניהון וית כל עופא דפרח לזנוהי וחזא יי ארי טב: ובריך יתהון יי למימר פושו וסגו ומלו ית מיא בימיא ועופא יסגי בארעא: והוה רמש והוה צפר יום חמישאי: ואמר יי תהנפיק ארעא נפשא חיתא לזנה

τετράποδα καὶ ἑρπετὰ καὶ θηρία τῆς γῆς, κατὰ γένος. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν. καὶ τὰ κτήνη κατὰ γένος αὐτῶν. καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῆς γῆς κατὰ γένος αὐτῶν. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς ὅτι καλά. καὶ εἶπεν ὁ θεός, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾽ εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ᾽ ὁμοίωσιν. καὶ ἀρχέτωσαν τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, κατ᾽ εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ θεός, λέγων, αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς. καὶ ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, καὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάσης τῆς γῆς, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ θεός, ἰδοὺ δέδωκα ὑμῖν πάντα χόρτον σπόριμον σπεῖρον σπέρμα, ὅ ἐστιν ἐπάνω πάσης τῆς γῆς. καὶ πᾶν ξύλον, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ καρπὸν σπέρματος σπορίμου, ὑμῖν ἔσται εἰς βρῶσιν, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ παντὶ ἑρπετῷ ἕρποντι ἐπὶ τῆς γῆς, ὃ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ψυχὴν ζωῆς, καὶ πάντα χόρτον χλωρὸν εἰς βρῶσιν. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν. καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν. καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ ἡμέρα ἕκτη. Ca. 2. Καὶ συνετελέσθησαν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ πᾶς ὁ κόσμος αὐτῶν.

quadrupedia et reptilia et bestias terre: et fuit ita. et fecit deus bestias terre secundum genus. et iumenta et omnia reptilia terre secundum genus eorum. et vidit deus quod bona. et dixit deus: faciamus hominem ad imaginem nostram et ad similitudinem. et presint piscibus maris: et volatilibus celi: et iumentis: et omnibus terre: et omnibus reptilibus reptantibus sup terram. et fecit deus hominem ad imaginem dei fecit illum. masculum et feminam fecit eos. et benedixit eis deus: dicens: crescite et multiplicamini et replete terram: et imperate piscibus maris: et volatilibus celi: et omnibus iumentis: et omni terre: et omnibus reptilibus reptantibus sup terram. et dixit deus: ecce dedi vobis omnem herbam semineferam seminantem semen: quod est super terram. et omne lignum: quod hz in semetipso fructum seminis seminiferi: vobis erit in escam: et omnibus bestiis terre: et omnibus volatilibus celi: et omni reptili reptanti sup terram: quod hz in semetipso aiam vite: et omnem herbam viridem in escam. et factum est ita. et vidit deus omnia quecumque fecit. et ecce bona valde. et factum est vespere: et factum est mane dies sexta. Ca. 2. Et perfecti sunt celum et terra: et omnis ornatus eorum.

Infra. 5.a. Sap. 2.d.10. Eccle. 17.a. Marci 10.a.ii. co. c. ifra. 8. 29.a.c. · D · Eccle. 39.c. Marci 7.d. · A

iumenta & reptilia & bestias terre secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit deus bestias terre iuxta species suas: iumenta & omne reptile terre in genere suo. Et vidit deus quod esset bonum: & ait. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram: & presit piscibus maris & volatilibus celi & bestiis: vniuerseque terre: omnique reptili quod mouetur in terra. Et creauit deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem dei creauit illum: masculum & feminam creauit eos. Benedixitque illis deus: & ait. Crescite & multiplicamini & replete terram & subiicite eam: & dominamini piscibus maris & volatilibus celi & vniuersis aiantibus que mouentur super terram. Dixitque deus. Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram: & vniuersa ligna que habent in semetipsis sementem generis sui: vt sint vobis in escam & cunctis aiantibus terre: omnique volucri celi & vniuersis que mouentur in terra: & in quibus est aia viuens: vt habeant ad vescendum. Et factum est ita. Viditque deus cuncta que fecerat: & erant valde bona. Et factum est vespere & mane dies sextus. Ca. 2. Igitur perfecti sunt celi & terra: & omnis ornatus eorum.

בהמה ורמש וחיתו ארץ למינה ויהי כן: ויעש אלהים את חית הארץ למינה ואת הבהמה למינה ואת כל רמש האדמה למינהו וירא אלהים כי טוב: ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ: ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו זכר ונקבה ברא אתם: ויברך אתם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובכל חיה הרמשת על הארץ: ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע אשר על פני כל הארץ ואת כל העץ אשר בו פרי עץ זרע זרע לכם יהיה לאכלה: ולכל חית הארץ ולכל עוף השמים ולכל רומש על הארץ אשר בו נפש חיה את כל ירק עשב לאכלה ויהי כן: וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויהי ערב ויהי בקר יום הששי:

Ca. ii.

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם:

חיה · היה עשה חיה · ראה · עשה · דמה רדה · ברא · ברך · אמר פרה · רבה · רדה · אמר נתן · פנה · פרה היה · חיה · רמש · היה ראה · כלה

Pritiua chal.

חיה זנא · עבד · דמה שלט · סגא מלא · חיה · זרע · אבב היה אכל · חזה · טוב · שית

Interp. chal.

iumentum et reptile et bestiam terre secundum species suas: et fuit ita. Et fecit deus bestiam terre secundum genus suum et iumentum iuxta genus suum: et omne reptile terre iuxta genus suum: et vidit deus quod esset bonum. Et dixit deus faciamus hominem ad imaginem nostram: sicut similitudinem nostram: et dominetur in pisces maris et in volatilia celorum et in iumentum et in omnem terram: et in omne reptile quod reptat super terram. Et creauit deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem dei creauit illum: masculum et feminam creauit eos. et benedixit eis deus. et dixit eis deus. Crescite et multiplicamini et replete terram et roboramini sup eam: et dominamini piscibus maris et volatili celi et omni animanti quod reptat sup terram. Et dixit deus. Ecce dedi vobis omnem herbam: cuius granum sementis seminatur: que est sup faciem vniuerse terre: et omnem arborem in qua est fructus arboris: cuius granum sementis seminatur: vobis erit ad vescendum: et omni bestie terre et omni volatili celi et omni reptili quod reptat sup terram. in quo est anima viuens: omnem virentem herbam ad vescendum. et fuit ita. Et vidit deus cuncta que fecerat: et ecce bona valde. Et fuit vespere et fuit mane dies sextus. Ca. 2. Et perfecti sunt celi et terra et omnis exercitus eorum.

Transla. Chal.

בעירא ורחשא וחיות ארעא לזנה והוה כן: ועבד יי ית חיות ארעא לזנה וית בעירא לזנה וית כל רחשא דארעא לזנוהי וחזא יי ארי טב: ואמר יי נעביד אדם בצלמנא כדמותנא וישלטון בנוני ימא ובעופא דשמיא ובבעירא ובכל ארעא ובכל רחשא דרחיש על ארעא: וברא יי ית אדם בצלמיה בצלמא דיי ברא יתיה דכר ונוקבא ברא יתהון: ובריך יתהון יי ואמר להון יי פושו וסגו ומלו ית ארעא ותקופו עלה ושלוטו בנוני ימא ובעופא דשמיא ובכל חיתא דרחשא על ארעא: ואמר יי הא יהבית לכון ית כל עסבא דבר זרעיה מזדרע דעל אפי כל ארעא וית כל אילנא דביה פירי אילנא דבר זרעיה מזדרע לכון יהא למיכל: ולכל חיות ארעא ולכל עופא דשמיא ולכל דרחיש על ארעא דביה נפשא חיתא ית כל ירוק עסבא למיכל והוה כן: וחזא יי ית כל דעבד והא טב לחדא והוה רמש והוה צפר יום שתיתאי:

Ca. ii.

ואשתכללו שמיא וארעא וכל חיליהון:

ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות: אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות יהוה אלהים ארץ ושמים: וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה אלהים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה: ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה: ויצר יהוה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה: ויטע יהוה אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר: ויצמח יהוה אלהים מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע: ונהר יצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים: שם האחד פישון הוא הסבב את כל ארץ החוילה אשר שם הזהב

Compleuitq; deus die septimo opus suum quod fecerat: & requieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat. Et benedixit diei septimo & sanctificauit illum: quia in ipso cessauerat ab omni opere suo quod creauit deus vt faceret. Iste sunt generationes celi & terre quando create sunt: in die quo fecit dominus deus celum & terram: & omne virgultum agri antequam oriretur in terra. omnemq; herbam regionis priusq; germinaret: non enim pluerat dominus deus super terram: & homo non erat qui operaretur terram. Sed fons ascendebat e terra irrigans vniuersam superficiem terre. Formauit igitur dominus deus hominem de limo terre: & inspirauit in faciem eius spiraculum vite: & factus est homo in animam viuentem. Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis a principio: in quo posuit hominem quem formauerat. Produxitq; dominus deus de humo omne lignum pulcrum visu: & ad vescendum suaue: lignum etiam vite in medio paradisi: lignumq; scientie boni & mali. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum paradisum: qui inde diuiditur in quattuor capita. Nomen vni Phison. Ipse est qui circuit omnem terram euilath vbi nascitur aurum:

et perfecit deus in die sexta opera sua: que fecit. et requieuit deus in die septima ab omnibus operibus suis: que fecit. et benedixit deus diem septimum: et sanctificauit illum. quia in illo cessauit ab omnibus operibus suis: que incepit deus facere. hic liber generationis celi et terre: quando facta sunt. qua die fecit deus celum et terram: et omne virgultum agri antequam oriretur in terra. et omnem herbam agri antequam germinaret. non enim pluerat dominus deus super terram: et homo non erat ad operandum eam. fons autem ascendebat ex terra: et irrigabat omnem faciem terre. et formauit deus hominem: puluerem accipiens de terra. et inspirauit in faciem eius spiraculum vite: et factus est homo in animam viuentem. et plantauit dominus deus paradisum in eden ad orientem. et posuit illic hominem: quem formauit. et produxit deus adhuc de terra omne lignum pulchrum ad visum et bonum ad cibum. et lignum vite in medio paradisi: et lignum sciendi scientiam boni et mali. fluuius autem egreditur ex eden ad irrigandum paradisum. inde diuiditur in quattuor principia. nomen vni phison. hic qui circuit omnem terram euilat. illic vbi est aurum.

καὶ συνετέλεσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε· καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἐποίησε. καὶ εὐλόγησεν ὁ θεὸς τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν· ὅτι ἐν αὐτῇ κατέπαυσεν ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὧν ἤρξατο ὁ θεὸς ποιῆσαι. αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὅτε ἐγένετο ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν χλωρὸν ἀγροῦ πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ πάντα χόρτον ἀγροῦ πρὸ τοῦ ἀνατεῖλαι· οὐ γὰρ ἔβρεξε κύριος ὁ θεὸς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἦν ἐργάζεσθαι αὐτήν. πηγὴ δὲ ἀνέβαινεν ἐκ τῆς γῆς, καὶ ἐπότιζε πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν λαβὼν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν. καὶ ἐφύτευσε κύριος ὁ θεὸς παράδεισον ἐν Ἐδὲμ κατὰ ἀνατολάς. καὶ ἔθετο ἐκεῖ τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε. καὶ ἐξανέτειλεν ὁ θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πᾶν ξύλον ὡραῖον εἰς ὅρασιν καὶ καλὸν εἰς βρῶσιν, καὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, καὶ τὸ ξύλον τοῦ εἰδέναι γνωστὸν καλοῦ καὶ πονηροῦ. ποταμὸς δὲ ἐκπορεύεται ἐξ Ἐδὲμ ποτίζειν τὸν παράδεισον. ἐκεῖθεν ἀφορίζεται εἰς τέσσαρας ἀρχάς. ὄνομα τῷ ἑνὶ Φισών· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Εὐιλάτ, ἐκεῖ οὗ ἐστι τὸ χρυσίον.

Exodi. 20.b. Hebre. 4.b.

B

Tob. 8.b. Sap. 10.a. 1.Co. 15.f.

Eccle. 24.e.

Transla. Chal.

ושיצי יי ביומא שביעאה עבידתיה דעבד ונח ביומא שביעאה מכל עבידתיה דעבד: ובריך יי ית יומא שביעאה וקדיש יתיה ארי ביה נח מכל עבידתיה דברא יי למעבד: אלין תולדת שמיא וארעא כד אתבריאו ביומא דעבד יי אלהים ארעא ושמיא: וכל אילני חקלא עד לא הוו בארעא וכל עסבא דחקלא עד לא צמח ארי לא אחית יי אלהים מטרא על ארעא ואנש לית למפלח ית ארעא: ועננא הוה סליק מן ארעא ומשקי ית כל אפי ארעא: וברא יי אלהים ית אדם עפרא מן ארעא ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממללא: ונציב יי אלהים גינתא בעדן מלקדמין ואשרי תמן ית אדם דברא: ואצמח יי אלהים מן ארעא כל אילן דמרגג למחזי וטב למיכל ואילן חייא במצעות גינתא ואילן דאכלי פירוהי חכמין בין טב לביש: ונהרא הוה נפיק מעדן לאשקאה ית גינתא ומתמן מתפרש והוי לארבעה רישי נהרין: שום חד פישון הוא מקיף ית כל ארעא דחוילה דתמן דהבא:

Primitiua chal.

Interp. chal.

Et delectatus est deus in die septimo opere suo quod fecerat: et requieuit in die septimo ab vniuerso opere suo quod fecerat. Et benedixit deus diei septimo et sanctificauit eum: quia in ipso requieuit ab vniuerso opere suo quod creauit deus vt faceret. Iste sunt generationes celi et terre quando create sunt: in die quo creauit dominus deus terram et celum: et omnem arborem agri antequam esset in terra et omnem herbam agri antequam germinaret: quia non pluerat dominus deus super terram: et homo non erat ad operandum terram. Et nubes ascendebat de terra: et irrigabat vniuersam faciem terre. Et creauit dominus deus hominem puluerem de terra: et inspirauit in faciem eius animam vite: et fuit homo in spiritum loquentem. Et plantauit dominus deus hortum in loco voluptatis a principio: et posuit ibi hominem quem creauit. Et germinare fecit dominus deus de terra omnem arborem que erat desiderabilis ad videndum et bona ad vescendum. Et arborem vite in medio horti: et arborem cuius fructus manducantes scient inter bonum et malum. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum hortum. Et inde diuidebatur: et erat in quattuor capita fluminum. Nomen vnius phison: ipse est qui circuit omnem terram euila: vbi est aurum.

et aurum terre illius bonum. illic est carbunculus et lapis prasinus. et nomen fluuio secundo: geon. hic qui circuit omnem terram ethiopie. et fluuius tertius: tigris. hic qui vadit contra assyrios. at fluuius quartus: hic euphrates. et accepit dominus deus hominem quem formauit: et posuit eum in paradiso voluptatis: ad operandum eum et custodiendum. et precepit dominus deus ade dicens: ex omni ligno quod in paradiso escam comedes: ex ligno autem cognoscendi bonum et malum: non comedetis ex eo. qua autem die comederetis ex eo: morte moriemini. et dixit dominus deus: non bonum esse hominem solum: faciamus ei adiutorem secundum eum. et formauit deus adhuc ex terra omnes bestias agri: et omnia volatilia celi. et adduxit ea ad adam: vt videret quid vocaret ea. et omne quodcunque vocauit ipsum adam animam viuentem: hoc nomen illi. et vocauit adam nomina omnibus iumentis: et omnibus volatilibus celi: et omnibus bestiis terre. at adam non inuentus est adiutor similis sibi. et immisit deus soporem in adam et dormiuit. et tulit vnam costarum eius: et repleuit carnem pro ea. et edificauit dominus deus costam quam accepit ab adam in mulierem. et adduxit eam ad adam. et dixit adam hoc nunc

καὶ τὸ χρυσίον τῆς γῆς ἐκείνης καλόν· ἐκεῖ ἐστιν ὁ ἄνθραξ καὶ ὁ λίθος ὁ πράσινος. καὶ ὄνομα τῷ ποταμῷ τῷ δευτέρῳ Γεών· οὗτος ὁ κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν Αἰθιοπίας. καὶ ὁ ποταμὸς ὁ τρίτος, Τίγρις· οὗτος ὁ πορευόμενος κατέναντι Ἀσσυρίων. ὁ δὲ ποταμὸς ὁ τέταρτος, οὗτος Εὐφράτης. καὶ ἔλαβε κύριος ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. καὶ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων· ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ βρώσει φαγῇ· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν, οὐ φάγεσθε ἀπ᾽ αὐτοῦ· ᾗ δ᾽ ἂν ἡμέρᾳ φάγητε ἀπ᾽ αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. καὶ εἶπε κύριος ὁ θεός· οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον· ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν κατ᾽ αὐτόν. καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς ἔτι ἐκ τῆς γῆς πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἤγαγεν αὐτὰ πρὸς τὸν Ἀδάμ, ἰδεῖν τί καλέσει αὐτά. καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἐκάλεσεν αὐτὸ Ἀδὰμ ψυχὴν ζῶσαν, τοῦτο ὄνομα αὐτῷ. καὶ ἐκάλεσεν Ἀδὰμ ὀνόματα πᾶσι τοῖς κτήνεσι, καὶ πᾶσι τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. τῷ δὲ Ἀδὰμ οὐχ εὑρέθη βοηθὸς ὅμοιος αὐτῷ. καὶ ἐπέβαλεν ὁ θεὸς ἔκστασιν ἐπὶ τὸν Ἀδάμ, καὶ ὕπνωσε· καὶ ἔλαβε μίαν τῶν πλευρῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνεπλήρωσε σάρκα ἀντ᾽ αὐτῆς. καὶ ᾠκοδόμησε κύριος ὁ θεὸς τὴν πλευράν, ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, εἰς γυναῖκα· καὶ ἤγαγεν αὐτὴν πρὸς τὸν Ἀδάμ. καὶ εἶπεν Ἀδάμ· τοῦτο νῦν

C

Eccle. 17.a.

D

1.Co. 11.b.

& aurum terre illius optimum est. Ibiq; inuenitur bdelium. & lapis onychinus. & nomen fluuii secundi Geon. Ipse est qui circuit omnem terram ethiopie. Nomen vero fluminis tertii Tigris: ipse vadit contra assyrios. Fluuius autem quartus ipse est Euphrates. Tulit ergo dominus deus hominem: & posuit eum in paradisum voluptatis. vt operaretur & custodiret illum: precepitq; ei: dicens. Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientie boni & mali ne comedas. In quacunq; enim die comederis ex eo: morte morieris. Dixit quoq; dominus deus. Non est bonum hominem esse solum: faciamus ei adiutorium simile sibi. Formatis igitur dominus deus de humo cunctis animantibus terre & vniuersis volatilibus celi: adduxit ea ad adam vt videret quid vocaret ea. Omne enim quod vocauit adam anime viuentis: ipsum est nomen eius. Appellauitq; adam nominibus suis cuncta animantia & vniuersa volatilia celi: & omnes bestias terre. Ade vero non inueniebatur adiutor similis eius. Immisitq; dominus deus soporem in adam. Cumq; obdormisset: tulit vnam de costis eius. & repleuit carnem pro ea. Et edificauit dominus deus costam quam tulerat de adam in mulierem: & adduxit eam ad adam. Dixitq; adam. Hoc nunc

וזהב הארץ ההוא טוב שם הבדלח ואבן השהם: ושם הנהר השני גיחון הוא הסובב את כל ארץ כוש: ושם הנהר השלישי חדקל הוא ההלך קדמת אשור והנהר הרביעי הוא פרת: ויקח יהוה אלהים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה: ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות: ויאמר יהוה אלהים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו: ויצר יהוה אלהים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וכל אשר יקרא לו האדם נפש חיה הוא שמו: ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה ולאדם לא מצא עזר כנגדו: ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם ויישן ויקח אחת מצלעתיו ויסגר בשר תחתנה: ויבן יהוה אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה ויבאה אל האדם: ויאמר האדם זאת הפעם

Transla. Chal.

ודהב ארעא ההיא טב תמן בדולחא ואבני בורלא: ושום נהרא תנינא גיחון הוא מקיף ית כל ארעא דכוש: ושום נהרא תליתאה דיגלת הוא מהלך למדנח אתור ונהרא רביעאה הוא פרת: ודבר יי אלהים ית אדם ואשריה בגינתא דעדן למפלחה ולמטרה: ופקיד יי אלהים על אדם למימר מכל אילן גינתא מיכל תיכול: ומאילן דאכלי פירוהי חכמין בין טב לביש לא תיכול מניה ארי ביומא דתיכול מניה מימת תמות: ואמר יי אלהים לא תקין דיהי אדם בלחודוהי אעביד ליה סמך כקבליה: וברא יי אלהים מן ארעא כל חית ברא וית כל עופא דשמיא ואיתי לות אדם למחזי מה יקרי ליה וכל דהוה קרי ליה אדם נפשא חיתא הוא שמיה: וקרא אדם שמהן לכל בעירא ולעופא דשמיא ולכל חית ברא ולאדם לא אשכח סמך כקבליה: ורמא יי אלהים שינתא על אדם ודמוך ונסיב חדא מעלעוהי ומלא בסרא תחותה: ובנא יי אלהים ית עלעא דנסיב מן אדם לאתתא ואיתה לות אדם: ואמר אדם הדא זמנא

Interp. chal.

et aurum terre illius bonum. Ibi est bdelium et lapis onychinus. Et nomen fluuii secundi gion: ipse est qui circuit omnem terram ethiopie. Et nomen fluuii tertii hidecel: ipse est qui vadit ad orientem assyrie. Et fluuius quartus est euphrates. Et tulit dominus deus hominem: et collocauit eum in horto voluptatis vt operaretur eum: et custodiret illum. Et precepit dominus deus ade dicens. Ex omni arbore horti comedens comedes: et de arbore cuius fructum comedentes scient inter bonum et malum: non comedes ex ea: quoniam in die qua comederis ex ea: morte morieris. Et dixit dominus deus: non est bonum esse hominem solum: faciam ei adiutorium quasi ex eo. Et creauit dominus deus de terra omnes bestias agri et omnia volatilia celi: et adduxit ad adam vt videret quid vocaret ea: et omne quod vocabat adam anime viuentis: ipsum est nomen eius. Et vocauit adam nominibus omne iumentum et volatile celi: et omnem bestiam agri: et ade non inuenit adiutorium quasi ex eo. Et immisit dominus deus soporem in adam: et dormiuit: et tulit vnam de costis eius: et posuit carnem pro ea. Et edificauit dominus deus costam quam tulerat de adam in mulierem: et adduxit eam ad adam. Et dixit adam: hec nunc

Primitiua chal.

Ter. Heb.

עצם מעצמי ובשר מבשרי לזאת
יקרא אשה כי מאיש לקחה
זאת: על כן יעזב איש את אביו
ואת אמו ודבק באשתו והיו
לבשר אחד: ויהיו שניהם
ערומים האדם ואשתו ולא
יתבששו:

Ca. iij.

והנחש היה ערום מכל חית
השדה אשר עשה יהוה אלהים
ויאמר אל האשה אף כי אמר
אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן:
ותאמר האשה אל הנחש מפרי
עץ הגן נאכל: ומפרי העץ אשר
בתוך הגן אמר אלהים לא
תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן
תמתון: ויאמר הנחש אל האשה
לא מות תמתון: כי ידע אלהים כי
ביום אכלכם ממנו ונפקחו
עיניכם והייתם כאלהים ידעי
טוב ורע: ותרא האשה כי טוב
העץ למאכל וכי תאוה הוא
לעינים ונחמד העץ להשכיל
ותקח מפריו ותאכל ותתן גם
לאישה עמה ויאכל: ותפקחנה
עיני שניהם וידעו כי עירמם הם
ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם
חגרת: וישמעו את קול יהוה

Trāsla. B. Hiero.

os ex ossibus meis & caro de carne mea. Hec vocabitur virago quoniam de viro sumpta est. Quam obrem relinquet homo patrē suū & matrem: & adherebit vxori sue: & erunt duo in carne vna. Erat autem vterque nudus: adam scilicet & vxor eius & non erubescebant. Ca. 3.

SEd & serpēs erat callidior cunctis animantibus terre quē fecerat dominus deus. Qui dixit ad mulierem. Cur precepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi. Cui respondit mulier. De fructu lignorū que sunt in paradiso vescimur. de fructu vero ligni quod est in medio paradisi precepit nobis deus ne comederemus: & ne tāgeremus illud: ne forte moriamur. Dixit autem serpēs ad mulierē. Nequaquam morte moriemini. Scit enim deus quod in quocunque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri & eritis sicut dii scientes bonū & malū. Vidit igitur mulier quod bonū esset lignum ad vescendum & pulchrum oculis aspectuque delectabile & tulit de fructu illius & comedit: deditque viro suo. Qui comedit: & aperti sunt oculi amborū. Cūque cognouissent se esse nudos: consuerunt folia ficus: & fecerunt sibi perizomata. Et cū audissent vocē domini

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

os ex ossibus meis: et caro de carne
ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστέων μου, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός
mea. hec vocabitur mulier quoniam de viro suo
μου. αὕτη κληθήσεται γυνή, ὅτι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς αὐ-
assumpta est hec. propter hoc relinquet homo
τῆς ἐλήφθη αὕτη. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρω-
patrem suum et matrē: et adherebit
πος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολ-
ad vxorem suam. et erunt
ληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ ἔσονται οἱ
duo in carne vna. et erant duo nudi et
δύο εἰς σάρκα μίαν. καὶ ἦσαν οἱ δύο γυμνοί, ὅ, τε
adam et vxor eius: et non erubescebant
ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ᾐσχύνοντο. Ca. 3.

ET serpēs erat prudētissimus omniū bestiarū
Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονιμώτατος πάντων τῶν θηρίων
que super terrā: quas fecit dominus deus. et dixit
τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν ἐποίησε κύριος ὁ θεός. καὶ εἶπεν
serpēs mulieri quare dixit deus nō comedatis
ὁ ὄφις τῇ γυναικί. τί ὅτι εἶπεν ὁ θεὸς οὐ μὴ φάγητε
ab omni ligno quod in paradiso. et
ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ. καὶ
dixit mulier serpēti ab omni ligno paradisi vescimur. ab autem fructu ligni
εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ ὄφει ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου φαγόμεθα. ἀπὸ δὲ τοῦ καρποῦ τοῦ ξύλου
quod est in medio paradisi dixit deus:
ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου, εἶπεν ὁ θεός,
nō comedatis ex eo: neque tangatis illud:
οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ, οὐδὲ μὴ ἅψησθε αὐτοῦ,
vt non moriamini. et dixit serpēs mulieri.
ἵνα μὴ ἀποθάνητε. καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί.
non morte moriemini scit enim deus quod in quacunque
οὐ θανάτῳ ἀποθανεῖσθε. ᾔδει γὰρ ὁ θεός. ὅτι ἐν ᾗ ἂν ἡ-
die comederitis ex eo: aperientur vestri
μέρᾳ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, διανοιχθήσονται ὑμῶν οἱ
oculi. et eritis sicut dii scientes bonū
ὀφθαλμοί, καὶ ἔσεσθε ὡς θεοί, γινώσκοντες καλὸν
et malum. et vidit mulier quod bonum lignum in
καὶ πονηρόν. καὶ εἶδεν ἡ γυνὴ ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς
escam: et quod placidū oculis ad videndū: et
βρῶσιν, καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ
pulchrū est ad intelligendū. et accipiens mulier
ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι. καὶ λαβοῦσα ἡ γυνὴ
de fructu eius comedit. et dedit et viro
τοῦ καρποῦ αὐτοῦ, ἔφαγε. καὶ ἔδωκε καὶ τῷ ἀνδρὶ
suo cum ea: et comederūt. et aperti sunt oculi
αὐτῆς μετ' αὐτῆς, καὶ ἔφαγον. καὶ διηνοίχθησαν οἱ ὀφ-
amborū: et cognouerūt quia nudi erant. et
θαλμοὶ τῶν δύο, καὶ ἔγνωσαν ὅτι γυμνοὶ ἦσαν. καὶ
consuerunt folia ficus: et fecerunt sibi perizomata. et audierunt vocem domini
ἔρραψαν φύλλα συκῆς, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς περιζώματα. καὶ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου

Mat. 19.a. Marci 10.a. Ephe. 5.g. 1.Co.6.d.

A

Eccle. 15.d. 2.Co.11.a.

B

Interp. chal.

os de ossibus meis et caro de carne mea: hec vocabitur mulier quia de viro suo assumpta est illa. Propterea relinquet homo lectulū patris sui et matris sue: et adherebit vxori sue: et erunt in carnē vnā. Et erant ambo nudi: adā et vxor eius: et nō erubescebant. Ca. 3.

ET serpens erat sapientior cunctis bestiis agri quas fecit dominus deus: et dixit mulieri Verūne est quod dixit deus: nō comedatis ex omni arbore horti. Et dixit mulier serpenti. De fructu arboris horti comedemus: sed de fructu arboris que est in medio paradisi dixit deus non comedetis ex eo: neque accedatis ad eum: ne forte moriamini. Et dixit serpēs mulieri. Non morte moriemini: quoniā manifestum est coram deo quod in die qua comederitis ex eo aperientur oculi vestri: et eritis sicut principes scientes inter bonum et malum. Et vidit mulier quod bona esset arbor ad vescendum: et quod salutifera esset oculis: et delectabilis arbor ad intuendū in eam: et tulit de fructu eius et comedit: et dedit etiā marito suo et comedit cum ea. Et aperti sunt oculi amborum: et cognouerunt quod nudi essent: et consuerunt sibi folia ficus: et fecerunt sibi cinctoria. Et audierunt vocem verbi domini

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

dei deambulantis in paradiso in meridie. et absconditi sunt et adam et vxor eius
τοῦ θεοῦ περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ τὸ δειλινόν. καὶ ἐκρύβησαν ὅ, τε ἀδὰμ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
a facie domini dei in medio paradisi.
ἀπὸ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ ἐν μέσῳ τοῦ παρα-
et vocauit dominus deus adam: et dixit ei. vbi es. et dixit adam vocem tuā
δείσου. καὶ ἐκάλεσεν κύριος ὁ θεὸς τὸν ἀδὰμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ποῦ εἶ. καὶ εἶπεν ἀδὰμ τῆς φωνῆς σου
audiui deambulantis in paradiso: et timui: quia nudus sum: et abscōditus sū et dixit ei
ἤκουσα περιπατοῦντος ἐν τῷ παραδείσῳ, καὶ ἐφοβήθην, ὅτι γυμνός εἰμι, καὶ ἐκρύβην. καὶ εἶπεν αὐ-
quis indicauit tibi quod nudus es. nisi a
τῷ τίς ἀνήγγειλέ σοι ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ
ligno quod precepi tibi hoc solo nō comedere.
ξύλου οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ φαγεῖν,
ab eo comedisti. et dixit adam mulier quā dedisti mecū: hec mihi dedit a ligno: et
ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες. καὶ εἶπεν ἀδάμ. ἡ γυνὴ ἣν δέδωκας μετ' ἐμοῦ, αὕτη μοι ἔδωκεν ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ
comedi: et dixit deus mulieri. quid hoc fecisti.
ἔφαγον. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῇ γυναικί. τί τοῦτο ἐποίησας.
et dixit mulier: serpens decepit me: et comedi
καὶ εἶπεν ἡ γυνή, ὁ ὄφις ἠπάτησέν με, καὶ ἔφαγον
et ait dominus deus serpēti. quia fecisti hoc:
καὶ εἶπεν κύριος ὁ θεὸς τῷ ὄφει. ὅτι ἐποίησας τοῦτο,
maledictus tu pre omnibus bestiis. et pre omnibus iumentis que sup terrā. sup pectus
ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. ἐπὶ τῷ στήθει
et ventrē gradieris: et terrā comedes cunctis diebus vite tue. et inimicitiā ponā inter te
καὶ τῇ κοιλίᾳ πορεύσῃ, καὶ γῆν φαγῇ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ ἔχθραν θήσω ἀναμέσον σου
et inter mulierem: et inter semen tuum et inter semen illius.
καὶ ἀναμέσον τῆς γυναικός, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματός σου, καὶ ἀναμέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς.
ipse tuum conteret caput: et tu conteres illius calcaneū. et mulieri dixit: multiplicans multiplicabo tristitias tuas et gemitus tuos. in doloribus paries filios: et ad virum tuū cōuersio tua. et ipse tui dominabitur. et ade dixit.
αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν. καὶ τῇ γυναικὶ εἶπεν. πληθύνων πληθυνῶ τὰς λύπας σου καὶ τοὺς στεναγμούς σου. ἐν λύπαις τέξῃ τέκνα, καὶ πρὸς τὸν ἄνδρα σου ἡ ἀποστροφή σου. καὶ αὐτός σου κυριεύσει. καὶ τῷ ἀδὰμ εἶπεν
quia audisti vocem vxoris tue: et comedisti de ligno: quo precepi tibi hoc solo non
ὅτι ἤκουσας τῆς φωνῆς τῆς γυναικός σου, καὶ ἔφαγες ἀπὸ τοῦ ξύλου, οὗ ἐνετειλάμην σοι τούτου μόνου μὴ

C

1. Co. 14.g.

Transla. B. Hiero.

dei deābulantis in paradiso ad aurā post meridiē: abscondit se Adā & vxor eius a facie dñi dei in medio ligni paradisi. Vocauitque dominus deus adam & dixit ei. Vbi es. Qui ait Vocem tuam audiui in paradiso: & timui eo quod nudus essem: & abscondi me. Cui dixit dñs. quis enim indicauit tibi quod nudus esses: nisi quod ex ligno de quo preceperā tibi ne comederes comedisti? Dixitque adā. Mulier quam dedisti mihi sociā dedit mihi de ligno: & comedi. & dixit dominus deus ad mulierem. Quare hoc fecisti? Que respondit. Serpens decepit me & comedi. Et ait dominus deus ad serpentem. Quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animantia & bestias terre. Super pectus tuū gradieris & terrā comedes cūctis diebus vite tue. Inimicitias ponā inter te & mulierem & semen tuū & semē illius. Ipsa conteret caput tuū: & tu insidiaberis calcaneo eius. Mulieri quoque dixit. Multiplicabo erūnas tuas & conceptus tuos. In dolore paries filios: & sub viri potestate eris: & ipse dñabitur tui. Ade vero dixit. quia audisti vocem vxoris tue: & comedisti de ligno ex quo preceperam tibi ne

Ter. Heb.

אלהים מתהלך בגן לרוח היום
ויתחבא האדם ואשתו מפני
יהוה אלהים בתוך עץ הגן: ויקרא
יהוה אלהים אל האדם ויאמר
לו איכה: ויאמר את קלך
שמעתי בגן ואירא כי עירם
אנכי ואחבא: ויאמר מי הגיד לך
כי עירם אתה המן העץ אשר
צויתיך לבלתי אכל ממנו אכלת:
ויאמר האדם האשה אשר
נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ
ואכל: ויאמר יהוה אלהים לאשה
מה זאת עשית ותאמר האשה
הנחש השיאני ואכל: ויאמר
יהוה אלהים אל הנחש כי עשית
זאת ארור אתה מכל הבהמה
ומכל חית השדה על גחנך תלך
ועפר תאכל כל ימי חייך: ואיבה
אשית בינך ובין האשה ובין
זרעך ובין זרעה הוא ישופך
ראש ואתה תשופנו עקב: אל
האשה אמר הרבה ארבה
עצבונך והרנך בעצב תלדי
בנים ואל אישך תשוקתך
והוא ימשל בך: ולאדם אמר כי
שמעת לקול אשתך ותאכל מן
העץ אשר צויתיך לאמר לא

Interp. chal.

dei deambulantis in horto ad aurā diei: et absconderunt se adam et vxor eius a facie dñi dei in medio arboris horti. Et vocauit dominus deus adam: et dixit ei vbi es tu. Et ait. Vocem verbi tui audiui in horto et timui quoniam nudus sum ego: et abscondi me. Et ait. Quis indicauit tibi quod nudus esses tu: nunquid de arbore de qua precepi tibi vt nō comederes ex ea comedisti? Et dixit adam. Mulier quam dedisti mecū ipsa dedit mihi de arbore et comedi. et dixit dñs deus mulieri. Quid hoc fecisti: et dixit mulier: serpēs seduxit me et comedi. Et dixit dñs deus serpenti. quia fecisti hoc: maledictus tu pre omnibus iumentis et pre omnibus bestiis agri: super ventrem tuū gradieris: et puluerem comedes oibus diebus vite tue. et inimiciciam ponam inter te et inter mulierē et inter filium tuum et inter filiū eius: ipse obseruabit tibi quod fecisti ei a principio: et tu obseruabis ei in finem. Mulieri dixit. multiplicans multiplicabo tribulationes tuas et cōceptiones tuas: in tribulatiōe paries filios et ad virum tuū erit conuersio tua: et ipse dñabitur tui. Ade quoque dixit. quia obedisti verbo vxoris tue: et comedisti de arbore de qua precepi tibi dicens ne

Text. Heb.

תאכל ממנו ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חייך: וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה: בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב: ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא היתה אם כל חי: ויעש יהוה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם: ויאמר יהוה אלהים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם: וישלחהו יהוה אלהים מגן עדן לעבד את האדמה אשר לקח משם: ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן את הכרבים ואת להט החרב המתהפכת לשמר את דרך עץ החיים:

Ca. iiii.

והאדם ידע את חוה אשתו ותהר ותלד את קין ותאמר קניתי איש את יהוה: ותסף ללדת את אחיו את הבל ויהי הבל רעה צאן וקין היה עבד אדמה: ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה

Trāsla. B. Hiero.

comederes: maledicta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tue. Spinas et tribulos germinabit tibi: et comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesceris pane: donec revertaris in terram de qua sumptus es: quia pulvis es et in pulverem reverteris. Et vocavit adam nomen uxoris sue Eva: eo quod mater esset cunctorum viventium. Fecit quoque dominus deus Ade et uxori eius tunicas pelliceas: et induit eos. Et ait. Ecce adam quasi unus ex nobis factus est: sciens bonum et malum. Nunc ergo ne forte mittat manum suam et sumat etiam de ligno vite et comedat: et vivat in eternum. Emisit eum dominus deus de paradiso voluptatis ut operaretur terram de qua sumptus est. Eiecitque adam: et collocavit ante paradisum voluptatis cherubin et flammeum gladium atque versatilem ad custodiendam viam ligni vite. Ca. 4.

Adam vero cognovit uxorem suam Evam: que concepit et peperit cain dicens. Possedi hominem per dominum. Rursumque peperit fratrem eius Abel. Fuit autem abel pastor ovium: et cain agricola. Factum est autem post multos dies ut offerret cain de fructibus terre

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

φαγεῖν, ἀπ' αὐτοῦ ἔφαγες, ἐπικατάρατος ἡ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου. ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀνατελεῖ σοι, καὶ φαγῇ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ. ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου φαγῇ τὸν ἄρτον σου, ἕως τοῦ ἀποστρέψαι σε εἰς τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθης. ὅτι γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. καὶ ἐκάλεσεν ἀδὰμ τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ ζωή, ὅτι αὕτη ἦν μήτηρ πάντων τῶν ζώντων. καὶ ἐποίησεν κύριος ὁ θεὸς τῷ ἀδὰμ καὶ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ χιτῶνας δερματίνους, καὶ ἐνέδυσεν αὐτούς. καὶ εἶπεν ὁ θεός. ἰδοὺ ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρόν. καὶ νῦν μήποτε ἐκτείνῃ τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ λάβῃ ἀπὸ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, καὶ φάγῃ, καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἐλήφθη. καὶ ἐξέβαλε τὸν ἀδάμ, καὶ κατῴκισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς. καὶ ἔταξε τὰ χερουβὶμ καὶ τὴν φλογίνην ῥομφαίαν τὴν στρεφομένην φυλάσσειν τὴν ὁδὸν τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς. Ca. 4.

Ἀδὰμ δὲ ἔγνω εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε τὸν κάϊν. καὶ εἶπεν ἐκτησάμην ἄνθρωπον διὰ τοῦ θεοῦ. καὶ προσέθετο τεκεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν ἄβελ. καὶ ἐγένετο ἄβελ ποιμὴν προβάτων. κάϊν δὲ ἦν ἐργαζόμενος τὴν γῆν. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας ἤνεγκε κάϊν ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς

comedere: ab eo comedisti: maledicta terra in operibus tuis. in tristitiis comedes eam cunctis diebus vite tue. spinas et tribulos germinabit tibi: et comedes herbam agri. in sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec revertaris in terram ex qua sumptus es. quia terra es et in terram redibis. et vocavit adam nomen uxoris sue vita: quoniam ipsa fuit mater cunctorum viventium. et fecit dominus deus ade et uxori eius tunicas pelliceas: et induit eos. et dixit deus. ecce adam factus est ut unus ex nobis ad sciendum bonum et malum. et nunc nequando extendat manum suam: et sumat de ligno vite: et comedat: et vivet in eternum. et emisit eum dominus deus de paradiso voluptatis ut operaretur terram de qua sumptus est. et eiecit adam: et collocavit eum ante paradisum voluptatis. et posuit cherubim et flammeum gladium versatilem ad custodiendam viam ligni vite. Ca. 4.

Adam autem cognovit evam uxorem suam. et concipiens peperit cain. et dixit possedi hominem per deum. et addidit parere fratrem eius abel. et fuit abel pastor ovium. cain autem fuit operans terram. et factum est post dies: obtulit cain de fructibus terre

Primitiua chal.

Interp. chal.

comedas ex ea. Maledicta terra propter te: in tribulatione comedes eam omnibus diebus vite tue. Et spinas et tribulos germinabit tibi: et comedes herbam agri. In sudore vultus tui comedes panem: donec revertaris in terram de qua creatus es: quia pulvis tu: et in pulverem reverteris. Et vocavit adam nomen uxoris sue euam: eo quod ipsa esset mater omnium filiorum hominis. Et fecit dominus deus ade et uxori eius vestimenta honoris super cutem carnis sue: et induit eos. Et dixit dominus deus ecce adam est unicus in seculo: ex se sciens bonum et malum: et nunc forte extendet manum suam et sumet etiam de arbore vite et comedet et vivet in eternum. Et emisit eum dominus deus de horto voluptatis ut operaretur terram de qua creatus fuerat. Et eiecit adam: et collocavit ad orientem horti voluptatis cherubim et acutum gladium versatile: ad custodiendam viam arboris vite. Ca. 4.

Et adam cognovit euam uxorem suam: et concepit et peperit cain: et dixit: possedi virum coram domino. Et addidit ut pareret fratrem eius abel. Fuitque abel pastor ovium: et cain fuit vir agricola. Et factus est post aliquot dies: et adduxit cain de fructu terre

Transla. Chal.

תיכול מנה ליטא ארעא בדילך בעמל תיכלינה כל יומי חייך: וכובין ואטדין תצמח לך ותיכול ית עסבא דחקלא: בזעתא דאפך תיכול לחמא עד דתתוב לארעא דמנה אתבריתא ארי עפרא את ולעפרא תתוב: וקרא אדם שום אתתיה חוה ארי היא הות אמא דכל בני אנשא: ועבד יי אלהים לאדם ולאתתיה לבושין דיקר על משך בסריהון ואלבישנון: ואמר יי אלהים הא אדם הוה יחידי בעלמא מניה למידע טב וביש וכען דלמא יושיט ידיה ויסב אף מאילן חייא ויכול ויחי לעלם: ושלחיה יי אלהים מגנתא דעדן למפלח ית ארעא דאתברי מתמן: ותריך ית אדם ואשרי מלקדמין לגנתא דעדן ית כרוביא וית שנן חרבא דמתהפכא למטר ית ארח אילן חייא:

Ca. iiii.

ואדם ידע ית חוה אתתיה ועדיאת וילידת ית קין ואמרת קניתי גברא קדם יי: ואוסיפת למילד ית אחוהי ית הבל והוה הבל רעי ענא וקין הוה גבר פלח בארעא: והוה מסוף יומין ואיתי קין מאיבא דארעא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

Heb. 11. a. — Sap. 10. a. 1. Joh. 3. a.

θυσίαν τῷ κυρίῳ. καὶ ἄβελ ἤνεγκεν καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν προβάτων αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν στεάτων αὐτῶν. καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεὸς ἐπὶ ἄβελ καὶ ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ κάϊν καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις αὐτοῦ οὐ προσέσχεν. καὶ ἐλύπησε τὸν κάϊν λίαν, καὶ συνέπεσε τῷ προσώπῳ αὐτοῦ. καὶ εἶπε ὁ θεὸς τῷ κάϊν, ἱνατί περίλυπος ἐγένου, καὶ ἱνατί συνέπεσε τὸ πρόσωπόν σου; οὐκ ἂν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον. πρὸς σὲ ἡ ἀποστροφὴ αὐτοῦ, καὶ σὺ αὐτοῦ ἄρξεις. καὶ εἶπεν κάϊν πρὸς ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. διέλθωμεν εἰς τὸ πεδίον. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνέστη κάϊν ἐπὶ ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς κάϊν, ποῦ ἐστιν ἄβελ ὁ ἀδελφός σου; ὁ δὲ εἶπεν οὐ γινώσκω. μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμὶ ἐγώ; καὶ εἶπεν ὁ θεός, τί ἐποίησας τοῦτο; φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρός με ἐκ τῆς γῆς. καὶ νῦν ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς, ἣ ἔχανε τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου ἐκ τῆς χειρός σου. ὅτι ἐργᾷ τὴν γῆν, καὶ οὐ προσθήσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς δοῦναί σοι. στένων καὶ τρέμων ἔσῃ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπε κάϊν πρὸς κύριον, μείζων ἡ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναί με. εἰ ἐκβάλλεις με σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι. καὶ ἔσομαι στένων καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔσται πᾶς ὁ εὑρίσκων με ἀποκτενεῖ με. καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος ὁ θεός, οὐχ οὕτως. πᾶς ὁ ἀποκτείνας κάϊν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει. καὶ ἔθετο κύριος ὁ θεὸς σημεῖον τῷ κάϊν, τοῦ μὴ

sacrificium domino. et abel obtulit et ipse de primogenitis ovium suarum: et de adipibus eorum. et respexit deus ad abel et ad munera eius: ad cain autem et ad sacrificia eius non attendit. et tristificavit cain valde: et concidit vultus eius. et dixit dominus deus cain: quare tristis factus es? et quare concidit facies tua? nonne si recte obtuleris: recte autem non diviseris peccasti? quiesce. ad te conversio eius: et tu ipsius dominaberis. et dixit cain ad abel fratrem suum. egrediamur in agrum. et factum est cum essent ipsi in agro: surrexit cain in abel fratrem suum: et interfecit eum. et ait deus ad cain: ubi est abel frater tuus? et dixit non scio. nunquid custos fratris mei sum ego? et dixit deus: quid fecisti hoc? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. et nunc maledictus tu a terra: que aperuit os suum ad suscipiendum sanguinem fratris tui a manu tua. quum operaberis terram: et non addet virtutem suam dare tibi. suspirans et tremens eris super terram. et dixit cain ad dominum: maius delictum meum quam ut remittar mihi. si eiicis me hodie a facie terre: et a facie tua abscondar. et ero gemens et tremens super terram: et erit omnis inveniens me: occidet me. et dixit ei dominus deus: non sic. omnis qui occiderit cain: septem vindictas exsoluet. et posuit dominus deus signum cain: ut non

Transla. B. Hiero.

munera domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui et de adipibus eorum. Et respexit dominus ad abel et ad munera eius: ad cain vero et ad munera illius non respexit. Iratusque est cain vehementer: et concidit vultus eius. Dixitque dominus ad eum. Quare iratus es et cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris recipies: sin autem male: statim in foribus peccatum aderit. Sed sub te erit appetitus eius: et tu dominaberis illius. Dixitque cain ad abel fratrem suum. Egrediamur foras. Cumque essent in agro: consurrexit cain adversus fratrem suum abel: et interfecit eum. Et ait dominus ad cain. Ubi est abel frater tuus? Qui respondit. Nescio. Nunquid custos fratris mei sum ego? Dixitque ad eum. Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram: que aperuit os suum et suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam: non dabit tibi fructus suos. Vagus et profugus eris super terram. Dixitque cain ad dominum. Maior est iniquitas mea: quam ut veniam merear. Ecce eiicis me hodie a facie terre: et a facie tua abscondar: et ero vagus et profugus in terra. Omnis igitur qui invenerit me occidet me. Dixitque ei dominus. Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit cain: septuplum punietur. Posuitque dominus in cain signum ut non

Tex. Heb.

מנחה ליהוה: והבל הביא גם הוא מבכרות צאנו ומחלבהן וישע יהוה אל הבל ואל מנחתו: ואל קין ואל מנחתו לא שעה ויחר לקין מאד ויפלו פניו: ויאמר יהוה אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך: הלוא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו: ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו: ויאמר יהוה אל קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי: ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה: ועתה ארור אתה מן האדמה אשר פצתה את פיה לקחת את דמי אחיך מידך: כי תעבד את האדמה לא תסף תת כחה לך נע ונד תהיה בארץ: ויאמר קין אל יהוה גדול עוני מנשוא: הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני: ויאמר לו יהוה לכן כל הרג קין שבעתים יקם וישם יהוה לקין אות לבלתי

Transla. Chal.

תקרובתא קדם יי: והבל איתי אף הוא מבכירי ענא ומשמניהון והות רעוא מן קדם יי בהבל ובקורבניה: ובקין ובקורבניה לא הות רעוא ותקיף לקין לחדא ואתכבישו אפוהי: ואמר יי לקין למא תקיף לך ולמא אתכבישו אפך: הלא אם תיטיב עובדך ישתבק לך ואם לא תיטיב עובדך ליום דינא חטאך נטיר דעתיד לאתפרעא מנך אם לא תתוב ואם תתוב ישתבק לך: ואמר קין להבל אחוהי והוה במהויהון בחקלא וקם קין על הבל אחוהי וקטליה: ואמר יי לקין אן הבל אחוך ואמר לא ידענא הנטר אחי אנא: ואמר מה עבדתא קל דם זרעיין דעתידין למיפק מן אחוך קבלן קדמי מן ארעא: וכען ליט את מן ארעא דפתחת ית פומהא וקבילת ית דמי אחוך מן ידך: ארי תפלח ית ארעא לא תוסיף למיתן חילה לך מטלטל וגלי תהי בארעא: ואמר קין קדם יי סגי חובי מלמשבק: הא תריכתא יתי יומא דין מעל אפי ארעא ומן קדמך לית אפשר לאטמרא ואהא מטלטל וגלי בארעא וכל דישכחינני יקטלינני: ואמר ליה יי לכן כל דקטיל קין לשבעה דרין יתפרע מניה ושוי יי לקין אתא בדיל דלא

Interp. chal.

munus coram domino. Et abel adduxit etiam ipse de primogenitis ovium suarum et de adipibus earum: et suscepit dominus cum beneplacito abel et munus eius. Cain autem et munus eius non suscepit cum beneplacito: et iratus est cain vehementer: et ceciderunt vultus eius. Dixitque dominus ad cain: cur irasceris tu: et quare ceciderunt vultus tui: nonne si bene egeris opera tua dimittetur tibi: et si non bene egeris: in diem iudicii peccatum tuum servatum est: in quo futurum est ut ulciscatur de te: si non converteris: et si converteris dimittetur tibi. Et loquutus est cain ad abel fratrem suum: fuitque cum essent in agro: et surrexit cain contra abel fratrem suum: et occidit eum. Et dixit dominus ad cain. Ubi est abel frater tuus. Et dixit nescio. Nunquid custos fratris mei ego sum? Et ait quid fecisti: vox sanguinis generationum que future erant succedere de fratre tuo clamant coram me de terra. Et nunc maledictus tu de terra que aperuit os suum: et suscepit sanguines fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris terram: non dabit amplius tibi virtutem suam: instabilis et transmigrans eris in terra. Et dixit cain coram domino. Magna est iniquitas mea ut dimittatur. Ecce eiecisti me hodie de superficie terre: et a facie tua ero absconditus: et ero instabilis et transmigrans in terra: et erit omnis qui invenerit me occidet me. Et dixit ei dominus propterea omnis qui occiderit cain: in septem generationes vindicta assumetur ex eo: et posuit dominus in cain signum: ut non

Primitiua chal.

הכות אתו כל מצאו ויצא קין
מלפני יהוה וישב בארץ נוד
קדמת עדן וידע קין את אשתו
ותהר ותלד את חנוך ויהי בנה
עיר ויקרא שם העיר כשם בנו
חנוך ויולד לחנוך את עירד
ועירד ילד את מחויאל ומחייאל
ילד את מתושאל ומתושאל
ילד את למך ויקח לו למך שתי
נשים שם האחת עדה ושם
השנית צלה ותלד עדה את יבל
הוא היה אבי ישב אהל ומקנה
ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל
תפש כנור ועוגב וצלה גם הוא
ילדה את תובל קין לטש כל
חרש נחשת וברזל ואחות תובל
קין נעמה ויאמר למך לנשיו
עדה וצלה שמען קולי נשי למך
האזנה אמרתי כי איש הרגתי
לפצעי וילד לחברתי כי שבעתים
יקם קין ולמך שבעים ושבעה
וידע אדם עוד את אשתו
ותלד בן ותקרא את שמו שת
כי שת לי אלהים זרע אחר
תחת הבל כי הרגו קין ולשת גם
הוא ילד בן ויקרא את שמו
אנוש אז הוחל לקרא בשם יהוה

נכה · פנה · איש · הרה ילד היה · בנה · קרא · ילד · לקח שנה · נשא · ילד · קנה · ענב · נשה · אזן · נקם · איש · ילד קרא · שות · קרא · חלל

interficeret eū oīs qui īueīsset eū. Egressusqꝫ cain a facie dñi habitauit profugus in terra: ad orientalē plagā edē. Cognouit āt cain vxorē suā: q̄ cōcepit & pepit Enoch. Et edificauit ciuitatem: & vocauit nomē ei⁹ ex noīe filii sui enoch. Porro enoch genuit irad: et irad genuit mauiael. & mauiael genuit Mathusael: & Mathusael genuit Lamech. Qui accepit duas vxores: nomen vni ada: & nomen alteri sella. Genuitqꝫ ada iabel: qui fuit pr̄ habitātiū i tentoriis: atqꝫ pastorū. & nomē fratris ei⁹ Iubal. Ipse fuit pater canētiū cithara & organo. Sella quoqꝫ genuit Tubalcain: qui fuit malleator & faber ī cūcta opa eris & ferri. Soror vero tubal cain noema. Dixitqꝫ lamech vxoribus suis ade & selle: Audite vocē meā vxores lamech: auscultate sermonē meū. Qm̄ occidi virū ī vuln⁹ meū: & adolescētulū in liuorem meū. Septuplū vltio dabitur de cain: d̄e lamech vero septuagies septies. Cognouit quoqꝫ adhuc adā vxorē suā: et pepit filiū. vocauitqꝫ nomē eius seth: dicens. Posuit mihi de⁹ semē aliud pro abel: quem occidit cain. Sed & seth natus est filius: quem vocauit enos. Iste cepit inuocare nomen dñi. Ca. 5.

interficeret eū ois qui inuenisset eū. τ egressus ē cain a facie dei. τ habitauit ī terra naid: cōtra eden. et cognouit cain vxorē suā. τ concipiēs: peperit enoch. et fuit edificans ciuitatē. et nominauit ciuitatē in nomē filii sui enoch. natus ē aūt enoch gaidad. et gaidad genuit mauiael. et mauiael genuit mathusala. et mathusala genuit lamech. et accepit sibi lamech duas vxores. nomē vni: adda. et nomen secūde: sella. et peperit adda iobel. hic fuit pater habitātiū in tētoriis pastor̄. et nomen fratri suo: tubal. hic fuit: q̄ ostendit psalteriū et citharam. sella aūt pepit τ ipsa thobel. τ fuit malleator faber eris τ ferri. soror aūt thobel: noema. dixit āt lamech vxoribus suis adda τ sella: audite meā vocem vxores lamech: auscultate meos sermones. qm̄ virū occidi in vulnus mihi: et adolescētulū ī liuorē mihi. q2 septies vendicatū ē cain: ex āt lamech: septuagies septē. cognouit āt adā euā vxorē suā. et concipiens: pepit filiū. et nominauit nomē eius seth. dicens: suscitauit eni mihi deus semen aliud pro abel. quē occidit cain. et seth fuit filius. nominauit āt nomē eius: enos. hic sperauit inuocare nomē dñi dei.

ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν εὑρίσκοντα αὐτόν. καὶ ἐξῆλθε κάϊν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ. καὶ ᾤκησεν ἐν γῇ ναΐδ, κατέναντι ἐδέν. καὶ ἔγνω κάϊν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκε τὸν ἐνώχ. καὶ ἦν οἰκοδομῶν πόλιν. καὶ ἐπωνόμασε τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐνώχ. ἐγεννήθη δὲ τῷ ἐνὼχ γαϊδάδ. καὶ γαϊδὰδ ἐγέννησε τὸν μαιηλ. καὶ μαιηλ ἐγέννησε τὸν μαθουσαλά. καὶ μαθουσαλὰ ἐγέννησε τὸν λάμεχ. καὶ ἔλαβεν αὐτῷ λάμεχ δύο γυναῖκας. ὄνομα τῇ μιᾷ, ἀδδά. καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ, σελλά. καὶ ἔτεκεν ἀδδὰ τὸν ἰωβήλ. οὗτος ἦν πατὴρ οἰκούντων ἐν σκηναῖς κτηνοτρόφων. καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, ἰουβάλ. οὗτος ἦν, ὁ καταδείξας ψαλτήριον καὶ κιθάραν. σελλὰ δὲ ἔτεκεν καὶ αὐτὴ τὸν θοβέλ. καὶ ἦν σφυροκόπος χαλκεὺς χαλκοῦ καὶ σιδήρου. ἀδελφὴ δὲ θοβέλ, νοεμά. εἶπε δὲ λάμεχ ταῖς γυναιξὶν αὐτοῦ ἀδδὰ καὶ σελλά, ἀκούσατέ μου τῆς φωνῆς γυναῖκες λάμεχ, ἐνωτίσασθέ μου τοὺς λόγους. ὅτι ἄνδρα ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί. ὅτι ἑπτάκις ἐκδεδίκηται ἐκ κάϊν, ἐκ δὲ λάμεχ, ἑβδομηκοντάκις ἑπτά. ἔγνω δὲ ἀδὰμ εὔαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκεν υἱόν. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ σήθ. λέγουσα, ἐξανέστησε γάρ μοι ὁ θεὸς σπέρμα ἕτερον ἀντὶ ἄβελ. ὃν ἀπέκτεινε κάϊν. καὶ τῷ σὴθ ἐγένετο υἱός. ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἐνώς. οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ. Ca. 5.

Transla. Chal.

למקטל יתיה כל דישכחניה: ונפק קין מן קדם יי ויתיב בארעא דנוד לקדומא
דעדן: וידע קין ית אתתיה ועדיאת וילידת ית חנוך והוי בני קרתא וקרא שמא
דקרתא כשמא דבריה חנוך: ואתיליד לחנוך ית עירד ועירד אוליד ית מחויאל
ומחייאל אוליד ית מתושאל ומתושאל אוליד ית למך: ונסיב ליה למך תרתין נשין
שום חדא עדה ושום תנינתא צלה: וילידת עדה ית יבל הוא הוה רבהון דיתבי משכנין
ומרי בעירא: ושום אחוהי יובל הוא הוה רבהון דכל דמחסן על פום כנרא ואבובא:
וצלה אף היא ילידת ית תובל קין רבהון דכל ידעי עבידת נחשא ופרזלא
ואחתיה דתובל קין נעמה: ואמר למך לנשוהי עדה וצלה שמען קלי נשי למך אציתא
למימרי ארי לא גבר קטילית דבדיליה אנא סביל חובין ואף לא עולימא חבילית
דבדיליה ישתיצי זרעי: ארי שבעא דרין אתליין לקין הלא ללמך בריה שבעין ושבעא:
וידע אדם עוד ית אתתיה וילידת בר וקרת ית שמיה שת ארי אמרת יהב יי לי בר אחרן
חלף הבל ארי קטליה קין: ולשת אף הוא איתיליד בר וקרא ית שמיה אנוש
Ca. v. בכן ביומוהי שריאו בני אנשא לצלאה בשמא דיי:

Intrerp. chal.

occideret eum omnis qui inuenisset eum. Et egressus est cain a facie domini: τ habitauit in terra nod ad orientem eden. Et cognouit cain vxorem suam: τ cōcepit τ peperit enoch: τ fuit edificator ciuitatis. Et vocauit nomē ciuitatis sicut nomē filij sui enoch. Et natus ē ipsi enoch irad. Et irad genuit mauiael: et mauiael genuit mathusael: τ mathusael genuit lamech. Et accepit sibi lamech duas vxores: nomē vnius ada: τ nomen alterius sella. Et peperit ada iabal: ipse fuit magister habitantium in tabernaculis τ possidentiū peccora. Et nomē fratris sui iubal: ipse fuit magister canentium in cithara τ organo. Et sella etiam ipsa peperit tubal cain: qui fuit magister eorum omnium scientium opus eris et ferri: τ soror ipsius tubal cain fuit naama. Et dixit lamech vxoribus suis ade τ selle. Audite vocē meā vxores lamech: auscultate sermonem meum. Quoniam non occidi virum: vt propter eum ego portem peccatum: neqꝫ adolescentulum disperdidi vt propter eum consumatur semen meum. Quoniam si in septem generationes vindicta dabitur de cain: nōne de lamech in septuaginta τ septem. Et cognouit adam rursus vxorem suam τ peperit filiū: τ vocauit nomē eius seth: qm̄ posuit deus mihi filiū aliū pro abel: q2 interfecit eū cain. Et seth quoqꝫ natus est filius: τ vocauit nomē eius enos: tūc inceperunt filij hoīm orare in noīe domini. Ca. 5.

Priuatiua chal.

קטל שכח · הוה בנה קרה · ילד · תרי נשה · תנה רבב שכן · מרא נתא מנה · ריב רבב · נשה אמר · עלם · שצא דור פרע · אנתא קרא · שוה ילד

Hic liber generationis hominū. qua die fecit deus adā. ad imaginē dei fecit illū. masculū τ feminā fecit eos τ benedixit eis. et nominauit nomen eius adam: qua die fecit eos. vixit aūt adam annos ducētos triginta. τ genuit ad figurā suā: et ad imaginē suam: et nominauit nomen eius: seth. facti sūt aūt dies adam: quos vixit postq̄ genuit ipse seth: anni septingēti. et genuit filios τ filias. et facti sunt oēs dies adam: quos vixit: anni nongenti triginta: et mortuus ē. vixit aūt seth annos ducētos quinqꝫ. et genuit enos. et vixit seth postq̄ genuit ipse enos: annos septingētos septē. et genuit filios et filias. τ facti sunt oēs dies seth: anni nongenti duodecim: et mortuus ē. τ vixit enos annos centū nonaginta. τ genuit cainā. et vixit enos postq̄ genuit ipse cainā: annos septingētos quindecim. et genuit filios et filias. et facti sunt oēs dies enos anni nongenti quinqꝫ: et mortuus ē. et vixit cainā annos centū septuaginta. et genuit malalehel. et vixit cainā postq̄ genuit ipse malalehel: annos septingentos quadraginta. et genuit.

Eccle. 17. a. & 1. d.

1. Pa. 1. a.

αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων. ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν ἀδάμ. κατ᾽ εἰκόνα θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν. ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. καὶ ηὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀδάμ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐποίησεν αὐτούς. ἔζησε δὲ ἀδὰμ ἔτη διακόσια τριάκοντα. καὶ ἐγέννησε κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, σήθ. ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι ἀδάμ, ἃς ἔζησε μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν σήθ, ἔτη ἑπτακόσια. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἀδάμ, ἃς ἔζησεν, ἔτη ἐννακόσια τριάκοντα, καὶ ἀπέθανεν. ἔζησε δὲ σὴθ ἔτη διακόσια πέντε. καὶ ἐγέννησε τὸν ἐνώς. καὶ ἔζησε σὴθ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ἐνώς, ἔτη ἑπτακόσια ἑπτά. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι σήθ, ἔτη ἐννακόσια δεκαδύο, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησεν ἐνὼς ἔτη ἑκατὸν ἐννενήκοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν καϊνάν. καὶ ἔζησεν ἐνὼς μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν καϊνάν, ἔτη ἑπτακόσια δεκαπέντε. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἐνὼς ἔτη ἐννακόσια πέντε, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε καϊνὰν ἔτη ἑκατὸν ἑβδομήκοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν μελελεήλ. καὶ ἔζησε καϊνὰν μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν μελελεήλ, ἔτη ἑπτακόσια τεσσαράκοντα. καὶ ἐγέννησεν

Hic est liber generationis adā in die q̄ creauit deus hominē. ad imaginē dei fecit illū: masculū & feminā creauit eos. & bn̄dixit illis: & vocauit nomen eorum adam in die qua creati sunt. Vixit āt adā cētū triginta annis: & genuit filiū ad imaginem & silitudinē suā: vocauitqꝫ nomen eius seth. & facti sunt dies adā postq̄ genuit seth octingenti anni: genuitqꝫ filios & filias. Et factū est omne tempus quod vixit adam anni nongenti triginta & mortuus ē. Vixit quoqꝫ seth centum quinqꝫ annis. & genuit enos. Vixitqꝫ seth postqꝫ genuit enos octingentis septē annis: genuitqꝫ filios & filias. Et facti sunt omnes dies seth nongētorū duodecī annorum: & mortuus est. Vixit vero enos nonaginta ānis. & genuit chaynan. Post cuius ortum vixit octingētis quindecim annis: & genuit filios & filias. factiqꝫ sūt oēs dies enos nōgēti qnqꝫ anni: & mortuus est. vixit quoqꝫ chaynā septuagīta annis: & genuit malalehel. & vixit chaynā postq̄ genuit malalehel octingentis quadraginta annis: genuitqꝫ

זה ספר תולדת אדם ביום ברא
אלהים אדם בדמות אלהים עשה
אתו זכר ונקבה בראם ויברך
אתם ויקרא את שמם אדם
ביום הבראם ויחי אדם שלשים
ומאת שנה ויולד בדמותו
כצלמו ויקרא את שמו שת
ויהיו ימי אדם אחרי הולידו את
שת שמנה מאת שנה ויולד
בנים ובנות ויהיו כל ימי אדם
אשר חי תשע מאות שנה
ושלשים שנה וימת ויחי שת
חמש שנים ומאת שנה ויולד את
אנוש ויחי שת אחרי הולידו את
אנוש שבע שנים ושמנה מאות
שנה ויולד בנים ובנות ויהיו
כל ימי שת שתים עשרה שנה
ותשע מאות שנה וימת ויחי
אנוש תשעים שנה ויולד את
קינן ויחי אנוש אחרי הולידו
את קינן חמש עשרה שנה
ושמנה מאות שנה ויולד בנים
ובנות ויהיו כל ימי אנוש חמש
שנים ותשע מאות שנה וימת
ויחי קינן שבעים שנה ויולד
את מהללאל ויחי קינן אחרי
הולידו את מהללאל ארבעים
שנה ושמנה מאות שנה ויולד

ילד · דמה · ברך · קרא · ברא חיה · ילד · היה · יום ילד · מאה · חיה מאה · מות היה · שנה מאה · חיה ילד · היה יום · שנה מאה מות · חיה ילד · רבע

Transla. Chal.

דין ספר תולדת אדם ביומא דברא יי אדם בדמותא דיי עבד יתיה: דכר ונוקבא
ברא יתהון ובריך יתהון וקרא ית שמהון אדם ביומא דאתבריאו: וחיא אדם מאה
ותלתין שנין ואוליד בדמותיה כצלמיה וקרא ית שמיה שת: והוו יומי אדם בתר
דאוליד ית שת תמני מאה שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי אדם דחיא תשע מאה
ותלתין שנין ומית: וחיא שת מאה וחמש שנין ואוליד ית אנוש: וחיא שת בתר
דאוליד ית אנוש תמני מאה ושבע שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי שת תשע
מאה ותרתא עשרה שנין ומית: וחיא אנוש תשעין שנין ואוליד ית קינן: וחיא אנוש
בתר דאוליד ית קינן תמני מאה וחמש עשרה שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי
אנוש תשע מאה וחמש שנין ומית: וחיא קינן שבעין שנין ואוליד ית מהללאל: וחיא
קינן בתר דאוליד ית מהללאל תמני מאה וארבעין שנין ואוליד

Interp. chal.

Hic est liber generationis adā in die qua creauit deus hoiēs: ad similitudinē dei fecit illū: masculum τ feminā creauit eos: τ benedixit illis: et vocauit nomen eoꝝ adam: in die qua creati sunt. Et vixit adam centū τ triginta annis: τ genuit ad similitudinem suā sm̄ imaginē suā: τ vocauit nomen eius seth. Et fuerūt dies adam postquā genuit seth octingenti anni: τ genuit filios τ filias. Et fuerūt oēs dies adā quibus vixit nōgenti τ triginta anni: et mortuus est. Et vixit seth centū τ quinqꝫ annis: τ genuit enos. Et vixit seth postquā genuit enos octingentis τ septem annis: τ genuit filios τ filias. Et fuerūt oēs dies seth nongēti τ duodecim anni: τ mortuus ē. Et vixit enos nonagita annis: τ genuit chainan. Et vixit enos postquā genuit chainā octingētis τ quindecim annis: et genuit filios τ filias. Et fuerunt oēs dies enos nongenti τ quinqꝫ anni: τ mortuus est. Et vixit chainan septuaginta annis: τ genuit malalehel. Et vixit chainan postquam genuit malalehel octingentis τ quadraginta annis: et genuit

Priuatiua chal.

ילד דמה · ברא חיה · שנה ילד דמה · היה ילד תמנא · חיה מות חיה · היה · תרי שנה מות · חיה ילד תמנא · היה · רבע

בנים ובנות: ויהיו כל ימי קינן עשר שנים ותשע מאות שנה וימת: ויחי מהללאל חמש שנים וששים שנה ויולד את ירד: ויחי מהללאל אחרי הולידו את ירד שלשים שנה ושמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהיו כל ימי מהללאל חמש ותשעים שנה ושמנה מאות שנה וימת: ויחי ירד שתים וששים שנה ומאת שנה ויולד את חנוך: ויחי ירד אחרי הולידו את חנוך שמנה מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהיו כל ימי ירד שתים וששים שנה ותשע מאות שנה וימת: ויחי חנוך חמש וששים שנה ויולד את מתושלח: ויתהלך חנוך את האלהים אחרי הולידו את מתושלח שלש מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהי כל ימי חנוך חמש וששים שנה ושלש מאות שנה: ויתהלך חנוך את האלהים ואיננו כי לקח אתו אלהים: ויחי מתושלח שבע ושמנים שנה ומאת שנה ויולד את למך: ויחי מתושלח אחרי הולידו את למך שתים ושמונים שנה ושבע מאות שנה ויולד

filios & filias. Et fcti sūt omnes dies caynan nōgenti decē anni: & mortuus ē. Vixit ūt malalehel sexagīta qnq; annis: & genuit iared. Et vixit malalehel postq; genuit iared octingentis triginta annis: & genuit filios & filias. Et facti sunt oēs dies malalehel octingēti nonagita qnq; anni: & mortuus est. Vixitq; iared cētū sexagita duobus annis: & genuit enoch. Et vixit iared postq; genuit enoch octingentis annis: & genuit filios & filias. Et fcti sūt oēs dies iared nōgenti sexaginta duo ani & mortuus ē. Porro enoch vixit sexaginta quinq; annis: & genuit mathusalem. Et ambulauit enoch cū deo. Et vixit enoch postq; genuit mathusalem trecentis annis: & gēuit filios & filias. Et facti sunt oēs dies enoch trecenti sexagita quinq; anni. ambulauitq; cum deo & nō apparuit: qa tulit eum deus. Vixit quoq; mathusalem centū octoginta septem annis: & genuit lamech. Et vixit mathusalem postq; genuit lamech septingentis octoginta duobus annis: & genuit

filios τ filias. et facti sūt oēs dies caināi: anni nōgenti decem. τ mortuus ē. et vixit malalehel ānos centū sexaginta quinq;. et genuit iared. τ vixit malalehel postq; genuit ipse iared: annos septingētos triginta. et genuit filios et filias. τ facti sunt oēs dies malalehel āni octingēti nonaginta quinq;. et mortuus ē. et vixit iared ānos centū sexagita duos. et genuit enoch. et vixit iared postq; genuit ipse enoch: ānos octingētos: et genuit filios et filias. et facti sūt oēs dies iared āni nōgenti sexaginta duo. et mortuus ē. et vixit enoch ānos centū sexaginta quinq;. τ genuit mathusala. placuit aūt enoch deo. et vixit enoch postq; genuit ipse mathusalē: ānos ducētos. τ genuit filios et filias. et facti sūt oēs dies enoch āni trecēti sexaginta quinq;. τ placuit enoch deo. et nō inueniebat: q; transtulit eum deus. et vixit mathusalē ānos cētum sexaginta quinq;. τ genuit lamech. et vixit mathusalē: postq; genuit ipse lamech: ānos octingentos duos. τ genuit

υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι καϊνὰν, ἔτη ἐννακόσια δέκα. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε μελελεὴλ ἔτη ἑκατὸν ἑξηκονταπέντε. καὶ ἐγέννησε τὸν ἰάρεδ. καὶ ἔζησε μελελεὴλ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ἰάρεδ, ἔτη ἑπτακόσια τριάκοντα. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι μελελεὴλ ἔτη ὀκτακόσια ἐνενηκονταπέντε. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησεν ἰάρεδ ἔτη ἑκατὸν ἑξηκονταδύο. καὶ ἐγέννησε τὸν ἐνώχ. καὶ ἔζησεν ἰάρεδ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ἐνώχ, ἔτη ὀκτακόσια. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἰάρεδ ἔτη ἐννακόσια ἑξηκονταδύο. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησεν ἐνὼχ ἔτη ἑκατὸν ἑξηκονταπέντε. καὶ ἐγέννησε τὸν μαθουσαλά. εὐηρέστησε δὲ ἐνὼχ τῷ θεῷ. καὶ ἔζησεν ἐνὼχ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν μαθουσαλά, ἔτη διακόσια. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἐνὼχ ἔτη τριακόσια ἑξηκονταπέντε. καὶ εὐηρέστησεν ἐνὼχ τῷ θεῷ. καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, διότι μετατέθεικεν αὐτὸν ὁ θεός. καὶ ἔζησε μαθουσαλὰ ἔτη ἑκατὸν ἑξηκονταπέντε. καὶ ἐγέννησε τὸν λάμεχ. καὶ ἔζησε μαθουσαλὰς μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν λάμεχ, ἔτη ἑπτακόσια δύο. καὶ ἐγέννησεν

Eccle. 44.c. Hebr. xi.

Pritiua chal. / Interp. chal.

בנה היה · שית תרי ילד · חיה · ילד שנה הוה · שית מות · תמנא · תרי

filios τ filias. Et fuerūt oēs dies chainan nōgenti τ decē anni: τ mortuus est. Et vixit malalehel sexaginta τ quinq; annis: τ genuit iared. Et vixit malalehel postquā genuit iared octingentis τ triginta annis: τ genuit filios τ filias. Et fuerūt oēs dies malalehel octingēti τ nonaginta τ quinq; anni: et mortuus est. Et vixit iared centum τ sexaginta τ duobus annis: et genuit enoch. Et vixit iared postquā genuit enoch octingentis annis: τ genuit filios τ filias. Et fuerūt omnes dies iared nongēti τ sexaginta τ duo anni: et mortuus est. Et vixit enoch sexaginta τ quinq; annis: et genuit mathusalach: τ ambulauit enoch in timore dei postquā genuit mathusalach trecentis annis: et genuit filios τ filias. Et fuerūt omnes dies enoch trecenti τ sexaginta τ quinq; anni. et ambulauit enoch in timore dei: τ non comparuit: nec etiā occidit eum deus. Et vixit mathusalach centum τ octoginta et septem annis: et genuit lamech. Et vixit mathusalach postquam genuit lamech septingentis et octoginta τ duobus annis: et genuit

Transla. Chal.

בנין ובנן: והוו כל יומי קינן תשע מאה ועשר שנין ומית: וחיא מהללאל שתין וחמש שנין ואוליד ית ירד: וחיא מהללאל בתר דאוליד ית ירד תמני מאה ותלתין שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי מהללאל תמני מאה ותשעין וחמש שנין ומית: וחיא ירד מאה ושתין ותרתין שנין ואוליד ית חנוך: וחיא ירד בתר דאוליד ית חנוך תמני מאה שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי ירד תשע מאה ושתין ותרתין שנין ומית: וחיא חנוך שתין וחמש שנין ואוליד ית מתושלח: והליך חנוך בדחלתא דיי בתר דאוליד ית מתושלח תלת מאה שנין ואוליד בנין ובנן: והוו כל יומי חנוך תלת מאה ושתין וחמש שנין: והליך חנוך בדחלתא דיי וליתוהי ארי לא אמית יתיה יי: וחיא מתושלח מאה ותמנן ושבע שנין ואוליד ית למך: וחיא מתושלח בתר דאוליד ית למך שבע מאה ותמנן ותרתין שנין ואוליד

filios τ filias. et facti sūt oēs dies mathusale: quas vixit: anni nōgenti sexaginta nouē. et mortuus ē. et vixit lamech annos centū octuagita octo. et genuit filiū: et nomina uit nomē eius noe. dicens: hic requiescere faciet nos ab opibus nostris: et a tristicijs manuū nostrarū: et a terra: cui maledixit dns deus. et vixit lamech postq; genuit ipse noe: ānos quingentos sexaginta quinq;. et genuit filios et filias. et facti sūt oēs dies lamech āni septingenti quinquaginta tres. et mortuus ē. et noe erat ānorū quingētorū. et genuit noe tres filios: sem cham iapheth.

υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι μαθουσαλά, ἃς ἔζησεν, ἔτη ἐννακόσια ἑξηκονταεννέα. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε λάμεχ ἔτη ἑκατὸν ὀγδοηκονταοκτώ. καὶ ἐγέννησεν υἱόν, καὶ ἐπωνόμασεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ νῶε. λέγων, οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν λυπῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἀπὸ τῆς γῆς, ἧς κατηράσατο κύριος ὁ θεός. καὶ ἔζησε λάμεχ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν νῶε, ἔτη πεντακόσια ἑξηκονταπέντε. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι λάμεχ ἔτη ἑπτακόσια πεντηκοντατρία. καὶ ἀπέθανεν. καὶ νῶε ἦν ἐτῶν πεντακοσίων. καὶ ἐγέννησε νῶε τρεῖς υἱούς, τὸν σὴμ τὸν χὰμ τὸν ἰάφεθ.

Ca. 6.

Et factū ē qn̄ ceperūt hoies multi fieri super terrā: τ filie nate sūt eis videntes aūt filij dei filias hominū: q; pulchre sunt: acceperūt sibi vxores ex oibus: q̄s elegerant. et dixit dominus deus: nō pmanebit spiritus meus in hominibus istis in eternū: eo q; sunt ipsi carnes. erūt āt dies illorū centū viginti ānī. at gigātes erāt sup terrā in diebus illis. et post illud: postq; ingressi sunt filij dei ad filias hominū: et genuerunt illis. isti fuerūt gigantes a seculo: homines nominati. videns āt dns

Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤρξαντο οἱ ἄνθρωποι πολλοὶ γίνεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θυγατέρες ἐγεννήθησαν αὐτοῖς. ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι καλαί εἰσιν, ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας ἀπὸ πασῶν, ὧν ἐξελέξαντο. καὶ εἶπεν κύριος ὁ θεός, οὐ μὴ καταμείνῃ τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας. ἔσονται δὲ αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἑκατὸν εἴκοσι ἔτη. οἱ δὲ γίγαντες ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ μετ᾽ ἐκεῖνο, ὡς ἂν εἰσεπορεύοντο οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ πρὸς τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐγέννησαν ἑαυτοῖς. ἐκεῖνοι ἦσαν οἱ γίγαντες οἱ ἀπ᾽ αἰῶνος, οἱ ἄνθρωποι οἱ ὀνομαστοί. ἰδὼν δὲ κύριος

Ecele. 18.a. ps. 98.

filios & filias. Et facti sūt omnes dies mathusalem nongēti sexaginta noue anni: & mortuus est. Vixit autem lamech cētum octogita duobus annis: & genuit filium. Vocauitq; nomē eius noe: dicēs, iste consolabitur nos ab operibus & laboribus manuum nostrarū: in terra cui maledixit dn̄s. Vixitq; lamech postq; genuit noe quingētis nonaginta quinq; annis: & genuit filios & filias. Et facti sunt oēs dies lamech septingenti septuaginta septem anni: & mortuus est. noe vero cum quingentorum esset annorum: genuit Sem: Chā & iaphet. Ca. 6.

Cumq; cepissent homines multiplicari super terram: & filias procreassēt: videntes filii dei filias hoīm q; essent pulchre: acceperunt sibi vxores ex oībus quas elegerant. Dixitq; dn̄s. Nō pmāebit spūs meus in hoīe in eternū: quia caro est. Eruntq; dies illius centum viginti annorū. Gigantes aūt erāt super terrā in diebus illis. Postq; eni in gressi sunt filii dei ad filias hoīm: illeq; genuerūt: isti sūt potentes a seclo viri famosi. Videns autem dominus

בנים ובנות: ויהיו כל ימי מתושלח תשע וששים שנה ותשע מאות שנה וימת: ויחי למך שתים ושמנים שנה ומאת שנה ויולד בן: ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו מן האדמה אשר אררה יהוה: ויחי למך אחרי הולידו את נח חמש ותשעים שנה וחמש מאות שנה ויולד בנים ובנות: ויהי כל ימי למך שבע ושבעים שנה ושבע מאות שנה וימת: ויהי נח בן חמש מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת:

Ca. vi.

ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם: ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו: ויאמר יהוה לא ידון רוחי באדם לעלם בשגם הוא בשר והיו ימיו מאה ועשרים שנה: הנפלים היו בארץ בימים ההם וגם אחרי כן אשר יבאו בני האלהים אל בנות האדם וילדו להם המה הגברים אשר מעולם אנשי השם: וירא יהוה

שש · מאה מות חיה · קרא · נחם עשה · חיה · ילד · מאה · היה יום · Ca. vi. · היה · חלל רבה פנה · ראה · טוב לקח נשה · דון · גם · היה יום · בוא · בנה · ראה

Interp. chal. / Pritiua chal.

filios τ filias. Et fuerunt omnes dies mathusalach nongenti τ sexaginta et nouem anni: τ mortuus est. Et vixit lamech centū τ octoginta τ duobus annis: et genuit filium: τ vocauit nomen eius noe dicens. Iste cōsolabitur nos ab operibus nostris τ a labore manuū nostrarum: de terra cui maledixit dn̄s. Et vixit lamech postquā genuit noe quingentis τ nonaginta τ quinq; annis: τ genuit filios τ filias. Et fuerunt oēs dies lamech septingenti τ septuaginta τ septē anni: et mortuus est. Et fuit noe filius qngentorum annorum: et genuit noe sem: cham τ iapheth. Cap. 6.

Et factum est cum cepissent filij hominum multiplicari super faciem terre et filie nate essent eis: τ vidissent filij principum filias hominum q; essent pulchre: acceperunt sibi vxores ex omnibus quas voluerunt. Et dixit dn̄s non permanebit generatio pessima hec corā me in eternū: eo q; caro sunt: τ opera eorū pessima: τ terminus dabitur eis centum et viginti annorū: si forte cōuertātur. Gigantes erant in terra in diebus illis: τ etiā postq; ingressi sunt filij principū ad filias hominū τ genuerūt eis. Ipsi sunt potentes a seculo viri noīs. Et palā fuit corā dn̄o

ילד אמר נחם · לאה לטט חיה · שנה היה · מות · שרא סנא ילד · חזא רבב נשה · רעה קום דור · שנה תוב היה · עול רבב בנה · שם גלה

Ter. Heb.

כִּי רַבָּה רָעַת הָאָדָם בָּאָרֶץ וְכָל
יֵצֶר מַחְשְׁבֹת לִבּוֹ רַק רַע כָּל
הַיּוֹם׃ וַיִּנָּחֶם יְהוָה כִּי עָשָׂה אֶת
הָאָדָם בָּאָרֶץ וַיִּתְעַצֵּב אֶל לִבּוֹ׃
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶמְחֶה אֶת הָאָדָם
אֲשֶׁר בָּרָאתִי מֵעַל פְּנֵי הָאֲדָמָה
מֵאָדָם עַד בְּהֵמָה עַד רֶמֶשׂ וְעַד
עוֹף הַשָּׁמָיִם כִּי נִחַמְתִּי כִּי עֲשִׂיתִם׃
וְנֹחַ מָצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה׃ אֵלֶּה
תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים
הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹהִים הִתְהַלֶּךְ
נֹחַ׃ וַיּוֹלֶד נֹחַ שְׁלֹשָׁה בָנִים אֶת
שֵׁם אֶת חָם וְאֶת יָפֶת׃ וַתִּשָּׁחֵת
הָאָרֶץ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַתִּמָּלֵא
הָאָרֶץ חָמָס׃ וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת
הָאָרֶץ וְהִנֵּה נִשְׁחָתָה כִּי הִשְׁחִית
כָּל בָּשָׂר אֶת דַּרְכּוֹ עַל הָאָרֶץ׃
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ קֵץ כָּל בָּשָׂר
בָּא לְפָנַי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ חָמָס
מִפְּנֵיהֶם וְהִנְנִי מַשְׁחִיתָם אֶת
הָאָרֶץ׃ עֲשֵׂה לְךָ תֵּבַת עֲצֵי גֹפֶר
קִנִּים תַּעֲשֶׂה אֶת הַתֵּבָה וְכָפַרְתָּ
אֹתָהּ מִבַּיִת וּמִחוּץ בַּכֹּפֶר׃ וְזֶה
אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
אַמָּה אֹרֶךְ הַתֵּבָה חֲמִשִּׁים אַמָּה
רָחְבָּהּ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתָהּ׃
צֹהַר תַּעֲשֶׂה לַתֵּבָה וְאֶל אַמָּה

Primitiua heb.: רוע | כול | חשב לבב | נחם | עצב | אמר מחה | פנה | עשה חנן | ילד צדק תמם | דור הלך | ילד בנה | שחת | פנה מלא | ראה | שחת | אמר קצץ | פנה שחת | תבה | קנן עשה | מאה

Trãsla. B. Hiero.

quod multa malitia hominum esset in terra: et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore. Penituit eum quod hominem fecisset in terra. & tactus dolore cordis intrinsecus delebo inquit hominem quem creaui a facie terre ab homine vsque ad animantia: a reptili vsque ad volucres celi. Penitet enim me fecisse eos. Noe vero inuenit gratiam coram domino. He sunt generationes noe. Noe vir iustus atque perfectus fuit in generationibus suis: cum deo ambulauit. & genuit tres filios: sem cham & iaphet. Corrupta est autem terra coram deo: & repleta est iniquitate. Cumque vidisset deus terram esse corruptam: omnis quippe caro corruperat viam suam super terram: dixit ad noe. finis vniuerse carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate a facie eorum: & ego disperdam eos cum terra. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. Mansiunculas in arca facies: & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus. & sic facies eam. Trecentorum cubitorum erit longitudo arce: quinquaginta cubitorum latitudo: & triginta cubitorum altitudo illius. Fenestram in arca facies: & in cubito

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

deus: quia multiplicate sunt malitie hominum
ὁ θεός, ὅτι ἐπληθύνθησαν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων
sup terrã: et ois cogitat in corde
ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς τις διανοεῖται ἐν τῇ καρδίᾳ
suo diligẽter ad mala oibus diebus.
αὐτοῦ ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ πάσας τὰς ἡμέρας.
et consideravit deus: quia fecit hominẽ in
καὶ ἐνεθυμήθη ὁ θεὸς, ὅτι ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ
terra. et cogitauit. et dixit deus: dele
τῆς γῆς. καὶ διενοήθη. καὶ εἶπεν ὁ θεός, ἀπαλεί-
bo hominẽ: quẽ feci: a facie
ψω τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς
terre: ab homine vsq ad iumẽtũ: et a reptilibus
γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἀπὸ ἑρπετῶν
vsq ad volatilia celi. quia consideraui quia fe
ἕως πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ· ὅτι ἐνεθυμήθην ὅτι ἐ-
ci eos. noe at inuenit gratiã corã dño
ποίησα αὐτούς. νῶε δὲ εὗρε χάριν ἐναντίον κυρίου τοῦ
deo. he aũt gñationes noe. noe homo: iu
θεοῦ. αὗται δὲ αἱ γενέσεις νῶε. νῶε ἄνθρωπος, δί-
stus: pfectus existẽs in gñatiõe sua: deo pla
καιος, τέλειος ὢν ἐν τῇ γενεᾷ αὐτοῦ, τῷ θεῷ εὐηρέ-
cuit noe. genuit aũt noe tres filios: sem:
στησε νῶε. ἐγέννησε δὲ νῶε τρεῖς υἱούς, τὸν σήμ, τὸν
cham: iapheth. corrupta est at terra corã deo. et
χάμ, τὸν ἰάφεθ. ἐφθάρη δὲ ἡ γῆ ἐναντίον τοῦ θεοῦ. καὶ
repleta est terra iniquitate. et vidit dñs deus
ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας. καὶ εἶδε κύριος ὁ θεὸς τὴν
terrã. et erat corrupta. quia corrupit ois
γῆν. καὶ ἦν κατεφθαρμένη. ὅτι κατέφθειρε πᾶσα
caro viã suam sup terrã. et dixit deus
σὰρξ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς
ad noe. tempus ois hominis venit coram
πρὸς νῶε. καιρὸς παντὸς ἀνθρώπου ἥκει ἐναντίον
me. quia repleta est terra iniquitate ab eis. et ecce
ἐμοῦ· ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ ἀδικίας ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ
ego disperdã eos: et terrã. fac igit
ἐγὼ καταφθείρω αὐτούς, καὶ τὴν γῆν. ποίησον οὖν
tibi arcam de lignis quadratis: mãsiunculas
σεαυτῷ κιβωτὸν ἐκ ξύλων τετραγώνων, νοσσιὰς
facies in ea. et bituminabis eã intri
ποιήσεις ἐν τῇ κιβωτῷ. καὶ ἀσφαλτώσεις αὐτὴν ἔσω-
secus et extrinsecus bitumine. et sic faci
θεν καὶ ἔξωθεν τῷ ἀσφάλτῳ, καὶ οὕτως ποιή-
es arcam. trecẽtorũ cubitorũ longi
σεις τὴν κιβωτόν, τριακοσίων πηχέων τὸ μῆ-
tudo arce: et quinquaginta cubitorũ
κος τῆς κιβωτοῦ, καὶ πεντήκοντα πηχέων
latitudo: et triginta cubitorũ al
τὸ πλάτος, καὶ τριάκοντα πηχέων τὸ ὕ-
titudo. colligens facies arcam. et
ψος. ἐπισυνάγων ποιήσεις τὴν κιβωτόν. καὶ
in cubitum
εἰς πῆχυν

Eccle. 44.c

Transla. Chal.

ארי סגיאת בישת אינשא בארעא וכל יצרא מחשבת ליביה לחוד ביש כל יומא:
ותב ייי במימריה ארי עבד ית אינשא בארעא ואמר במימריה למתבר תקפיהון
כרעותיה: ואמר ייי אמחי ית אינשא דבראתי מעל אפי ארעא מאינשא עד בעירא
עד רחשא ועד עופא דשמיא ארי תבית במימרי ארי עבדתנון: ונח אשכח רחמין
קדם ייי: אלין תולדת נח נח גבר זכאי שלים הוה בדרוהי בדחלתא דייי הליך נח:
ואוליד נח תלתא בנין ית שם ית חם וית יפת: ואתחבלת ארעא קדם ייי
ואתמליאת ארעא חטופין: וחזא ייי ית ארעא והא אתחבלת ארי חבילו כל בשרא
איניש ארחיה על ארעא: ואמר ייי לנח קיצא דכל בשרא על קדמי ארי אתמליאת
ארעא חטופין מן קדם עובדיהון בישיא והא אנא מחבלהון עם ארעא: עביד לך
תיבותא דאעין דקדרוס מדורין תעביד ית תיבותא ותחפי יתה מגו ומברא
בכופרא: ודין דתעביד יתה תלת מאה אמין אורכא דתיבותא חמשין אמין פותיה
ותלתין אמין רומה: נהור תעביד לתיבותא ולאמתא

Primitiua chal.

חשב | תוב אמר תבר | רעה מחה ברא | תוב אמר שכח | ילד זכה דור | ילד חנה חבל | מלא | קצץ עול מלא | חבל תבה דור | עבד חפף | אמה תבה פתה | נהר עבד אמה

Interp. chal.

quod multa esset malicia hominis in terra: et omnis sensus cogitationis cordis sui esset malus omni tempore. Et penituit dominus in verbo suo quod fecisset hominem in terra: et dixit in verbo suo vt cõtereret fortitudinem eorum iuxta beneplacitum suum. Et dixit deus. Delebo hominem quem creaui super faciem terre: ab homine vsque ad iumentum: vsque ad reptile: et vsque ad volucres celi: quoniã penitet me in verbo meo quod fecerim eos. Noe autem inuenit misericordiã coram domino. Iste sunt generationes noe: Noe vir iustus perfectusque fuit in generationibus suis: in timore dei ambulauit noe. Et genuit noe tres filios: sem cham et iapheth. Et corrupta est terra corã deo: et impleta est terra rapinis. Et vidit deus terram: et ecce erat corrupta: quoniã corruperat omnis caro: vnusquisque viam suam super terram. Et dixit deus ad noe. Finis vniuerse carnis venit coram me: quoniam repleta est terra rapinis a facie operum suorum pessimorum: et ecce ego disperdam eos cum terra. Fac tibi arcam de lignis cedri: mansiones facies in arca: et operies eã intus et foris bitumine. Et sic facies eam: trecentorum cubitorum erit longitudo arce: quinquaginta cubitorum latitudo: et triginta cubitorum altitudo eius. Fenestrã facies in arca: et in cubito

---

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

consumabis eam desup. at portã facies ex
συντελέσεις αὐτὴν ἄνωθεν. τὴν δὲ θύραν ποιήσεις ἐκ
latere. inferiora bicamerata et tricamerata fa
πλαγίων. κατάγεια διώροφα καὶ τριώροφα ποιή-
cies ea. ego at ecce inducã diluuiũ
σεις αὐτήν. ἐγὼ δὲ ἰδοὺ ἐπάγω τὸν κατακλυσμόν,
aquã sup terrã: vt interficiã oẽm carnẽ:
ὕδωρ ἐπὶ τὴν γῆν, καταφθεῖραι πᾶσαν σάρκα,
in qua est spiritus vite subter celum. et quecũq
ἐν ᾗ ἐστὶ πνεῦμα ζωῆς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ὅσα
sint sup terrã morientur. et statuã fedus
ἂν ᾖ ἐπὶ τῆς γῆς τελευτήσει. καὶ στήσω τὴν διαθήκην
meũ tecũ. ingredieris at in arcam tu et
μου μετὰ σοῦ. εἰσελεύσῃ δὲ εἰς τὴν κιβωτὸν σὺ καὶ
filij tui: et vxor tua: et vxores fi
οἱ υἱοί σου, καὶ ἡ γυνή σου, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱ-
liorũ tuorũ tecũ. et ab oibus iumẽtis et
ῶν σου μετὰ σοῦ. καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν καὶ
ab oibus bestijs: et ab oi carne
ἀπὸ πάντων τῶν θηρίων, καὶ ἀπὸ πάσης σαρκός
bina bina: ab oibus induces in arcam
δύο δύο, ἀπὸ πάντων εἰσάξεις εἰς τὴν κιβωτόν.
vt nutrias tecũ. masculus et femina erũt. ab
ἵνα τρέφῃς μετὰ σεαυτοῦ. ἄρσεν καὶ θῆλυ ἔσονται. ἀπὸ
oibus auium volatilium celi sm ge
πάντων τῶν ὀρνέων τῶν πετεινῶν κατὰ γέ-
nus: et ab oibus iumẽtis sm genus: et ab
νος, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν κατὰ γένος, καὶ ἀπὸ
oibus reptilibus reptãtibus sup terrã se
πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς κα-
cũdũ genus eorũ: bina bina de oibus ingrediẽtur
τὰ γένος αὐτῶν. δύο δύο ἀπὸ πάντων εἰσελεύσονται
ad te: vt nutriãtur tecũ masculus et femina. tu at
πρὸς σέ, τρέφεσθαι μετὰ σοῦ ἄρσεν καὶ θῆλυ. σὺ δὲ
accipies tecũ ex oibus escis
λήψῃ σεαυτῷ ἀπὸ πάντων τῶν βρωμάτων
quę comedetis: et cõgregabis apud te ipsũ. et erunt tibi
ἃ ἔδεσθε, καὶ συνάξεις πρὸς σεαυτόν. καὶ ἔσται σοὶ
et illis ad mãducãdũ. et fecit noe oia quęcũq pre
καὶ ἐκείνοις φαγεῖν. καὶ ἐποίησε νῶε πάντα ὅσα ἐνε-
cepit ei deus: sic fecit.
τείλατο αὐτῷ ὁ θεός, οὕτως ἐποίησεν. Ca.7.

Et dixit dñs deus ad noe. ingredere tu et ois
Καὶ εἶπε κύριος ὁ θεὸς πρὸς νῶε. εἴσελθε σὺ καὶ πᾶς
domus tua in arcam. quia te vidi iustum coram me
ὁ οἶκός σου εἰς τὴν κιβωτόν. ὅτι σὲ εἶδον δίκαιον ἐναντίον ἐμοῦ
in generatione hac. et ab iumẽtis mundis introduc
ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ. ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν εἴσαγαγε
ad te septẽ septẽ masculũ et feminã: et ex iumẽtis nõ mũ
πρὸς σὲ ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν καὶ θῆλυ. ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ
dis: bina bina masculũ et feminã: et de volucribus celi
καθαρῶν δύο δύο ἄρσεν καὶ θῆλυ. καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ
septẽ septẽ masculũ et feminã: vt nutriat semẽ sup oẽs
ἑπτὰ ἑπτὰ ἄρσεν καὶ θῆλυ, διαθρέψαι σπέρμα ἐπὶ πᾶσαν
terrã. adhuc.n. diebus septẽ ego inducã pluuiã sup terrã:
τὴν γῆν. ἔτι γὰρ ἡμερῶν ἑπτὰ ἐγὼ ἐπάγω ὑετὸν ἐπὶ τῆς γῆς,

Hebre. 11.b

Transla. B. Hiero.

consumabis summitatem eius. Ostium autem arce pones in latere deorsum. Cenacula & tristega facies in ea. Ecce ego adducam aquas diluuii super terram: vt interficiam omnem carnem in qua spiritus vite est subter celum: & vniuersa que in terra sunt consumentur. Ponamque fedus meum tecum: & ingredieris arcam tu & filii tui: vxor tua & vxores filiorum tuorum tecum: & ex cunctis animantibus vniuerse carnis bina induces in arcam: vt viuant tecum masculini sexus & feminini: De volucribus iuxta genus suum: & de iumentis in genere suo & ex omni reptili terre secundum genus suum: bina de omnibus ingredientur tecum vt possint viuere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis que mandi possunt: & comportabis apud te: & erunt tam tibi quam illis in escam. Fecit igitur Noe omnia que preceperat illi deus. Ca.7.

Dixitque dominus ad eum. Ingredere tu & omnis domus tua in arcam. Te enim vidi iustum coram me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolles septena & septena: masculum & feminam. de animantibus vero immundis duo & duo: masculum & feminam. sed & de volatilibus celi septena & septena masculum & feminam: vt saluetur semen super faciem vniuerse terre. Adhuc enim & post dies septem ego pluam super terram

Ter. Heb.

תְּכַלֶּנָּה מִלְמַעְלָה וּפֶתַח הַתֵּבָה
בְּצִדָּהּ תָּשִׂים תַּחְתִּיִּם שְׁנִיִּם
וּשְׁלִשִׁים תַּעֲשֶׂהָ׃ וַאֲנִי הִנְנִי
מֵבִיא אֶת הַמַּבּוּל מַיִם עַל הָאָרֶץ
לְשַׁחֵת כָּל בָּשָׂר אֲשֶׁר בּוֹ רוּחַ
חַיִּים מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם כֹּל אֲשֶׁר
בָּאָרֶץ יִגְוָע׃ וַהֲקִמֹתִי אֶת בְּרִיתִי
אִתָּךְ וּבָאתָ אֶל הַתֵּבָה אַתָּה וּבָנֶיךָ
וְאִשְׁתְּךָ וּנְשֵׁי בָנֶיךָ אִתָּךְ׃ וּמִכָּל
הָחַי מִכָּל בָּשָׂר שְׁנַיִם מִכֹּל תָּבִיא
אֶל הַתֵּבָה לְהַחֲיֹת אִתָּךְ זָכָר
וּנְקֵבָה יִהְיוּ׃ מֵהָעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן
הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכֹּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה
לְמִינֵהוּ שְׁנַיִם מִכֹּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ
לְהַחֲיוֹת׃ וְאַתָּה קַח לְךָ מִכָּל מַאֲכָל
אֲשֶׁר יֵאָכֵל וְאָסַפְתָּ אֵלֶיךָ וְהָיָה
לְךָ וְלָהֶם לְאָכְלָה׃ וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוָּה אֹתוֹ אֱלֹהִים כֵּן עָשָׂה׃

Ca.vij.

וַיֹּאמֶר יְהוָה לְנֹחַ בֹּא אַתָּה וְכָל
בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה כִּי אֹתְךָ רָאִיתִי
צַדִּיק לְפָנַי בַּדּוֹר הַזֶּה׃ מִכֹּל
הַבְּהֵמָה הַטְּהוֹרָה תִּקַּח לְךָ שִׁבְעָה
שִׁבְעָה אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ וּמִן הַבְּהֵמָה
אֲשֶׁר לֹא טְהֹרָה הִוא שְׁנַיִם אִישׁ
וְאִשְׁתּוֹ׃ גַּם מֵעוֹף הַשָּׁמַיִם שִׁבְעָה
שִׁבְעָה זָכָר וּנְקֵבָה לְחַיּוֹת זֶרַע עַל
פְּנֵי כָל הָאָרֶץ׃ כִּי לְיָמִים עוֹד
שִׁבְעָה אָנֹכִי מַמְטִיר עַל הָאָרֶץ

Primitiua heb.: כלה עלה | שום שנה | עשה | בוא כול | חיה | גוע קום ברת | בוא | איש | חיה שנה בוא | חיה | היה | שנה בוא | חיה לקח אכל | עשה | Ca.vij. | אמר בוא | ראה | צדק | טהר לקח | איש | שנה | חיה | יום | מטר

Transla. Chal.

תשכללינה מלעילא ותרעא דתיבותא בסטרה תשוי מדורין ארעאין תנינין
ותליתאין תעבדינה: ואנא הא אנא מיתי ית טופנא מיא על ארעא לחבלא כל
בשרא דביה רוחא דחיי מתחות שמיא כל די בארעא ימותון: ואקים ית קימי עמך
ותיעול לתיבותא את ובנך ואתתך ונשי בנך עמך: ומכל דחי מכל בשרא תרין
מכולא תעיל לתיבותא לקימא עמך דכר ונוקבא יהון: מעופא לזנוהי ומן בעירא
לזנה מכל רחשא דארעא לזנוהי תרין מכולא יעלון לותך לקימא: ואת סב לך
מכל מיכל דמתאכל ותכנוש לותך ויהי לך ולהון למיכל: ועבד נח ככל דפקיד
יתיה ייי כן עבד: Ca.vij. ואמר ייי לנח עול את וכל אינש ביתך לתיבותא
ארי יתך חזיתי זכאי קדמי בדרא הדין: מכל בעירא דכיא תיסב לך שבעא שבעא
דכר ונוקבא ומן בעירא דליתהא דכיא תרין דכר ונוקבא: אף מעופא דשמיא
שבעא שבעא דכר ונוקבא לקימא זרעא על אפי כל ארעא: ארי לזמן יומין עוד
שבעא אנא מחית מטרא על ארעא

Interp. chal.

consumabis eam desuper: et ostium arce in latere eius pones: mansiones inferiores: secundas et tertias facies in ea. Et ecce ego adducam diluuium aquarum super terram: vt disperdat omnem carnem in qua est spiritus vite sub celo: omnia que in terra sunt morientur. Et statuam pactum meum tecum: et ingredieris in arcam tu et filii tui: et vxor tua: et vxores filiorum tuorum tecum: et de omni viuenti de vniuersa carne bina de omnibus introduces in arcam: vt sustententur tecum: masculus et femina erunt. De volucribus secundum species suas: et de iumentis secundum species suas: et de omni reptili terre iuxta species suas: bina ex omnibus ingredientur tecum vt permaneant. Et tu sume tibi de omni esca que comeditur et repones apud te: et erit tibi et eis ad vescendum. Et fecit noe iuxta omnia que precepit ei dominus: ita fecit. Ca.7.

Et dixit dominus ad noe ingredere tu et omnes homines domus tue in arcam: quia te vidi iustum corã me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolles septena septena masculum et feminam: de bestiis quoque immundis bina masculum et feminam. De volucribus quoque celi septena septena masculum et feminam: vt conseruetur semen super faciem vniuerse terre. Quia adhuc post tempus septem dierum ego descendere faciam pluuiam super terram

Primitiua chal.

שכלל עלה | שוה דור עבד | אתא מחה מות | קום עול | תבה את | חיה | עול | זנה | סב | הוה | חזה זכה | דכר נסב | קום | זמן

Ter. Heb.

ארבעים יום וארבעים לילה ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה: ויעש נח ככל אשר צוהו יהוה: ונח בן שש מאות שנה והמבול היה מים על הארץ: ויבא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התבה מפני מי המבול: מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהרה ומן העוף וכל אשר רמש על האדמה: שנים שנים באו אל נח אל התבה זכר ונקבה כאשר צוה אלהים את נח: ויהי לשבעת הימים ומי המבול היו על הארץ: בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני בשבעה עשר יום לחדש ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת השמים נפתחו: ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה: בעצם היום הזה בא נח ושם וחם ויפת בני נח ואשת נח ושלשת נשי בניו אתם אל התבה: המה וכל החיה למינה וכל הבהמה למינה וכל הרמש הרמש על הארץ למינהו וכל העוף למינהו כל צפור כל כנף: ויבאו אל נח אל התבה שנים שנים

Trāsla. B. Hiero.

quadraginta diebus & quadraginta noctibus & delebo omnem substantiam quam feci de superficie terre. Fecit ergo Noe omnia que mandauerat ei dominus. Eratque sexcentorum annorum quando diluuii aque inundauerunt super terram. Et ingressus est noe & filii eius: vxor eius: & vxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluuii. De animantibus quoque mundis & immundis & de volucribus & ex omni quod mouetur super terram duo & duo ingressi sunt ad noe in arcam masculus & femina: sicut preceperat deus noe. Cumque transissent septem dies: aque diluuii inundauerunt super terram. Anno sexcentesimo vite noe mense secundo: septimodecimo die mensis rupti sunt omnes fontes abyssi magne: & cataracte celi aperte sunt: & facta est pluuia super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est noe & sem & cham & iaphet filii eius: & vxor illius & tres vxores filiorum eius cum eis in arcam: ipsi & omne animal secundum genus suum: vniuersaque iumenta in genere suo: & omne quod mouetur super terram in genere suo: cunctumque volatile secundum genus suum: Vniuerse aues omnesque volucres ingresse sunt ad noe in arcam bina & bina

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

quadraginta diebus et quadraginta noctibus. et delebo omnem resurrectionem: quam feci a facie terre: ab homine vsque ad pecus. et fecit noe omnia: quecunque precepit ei dominus deus. noe autem erat annorum sexaginta. et diluuium aque fuit super terram. ingressus est autem noe et filii eius et vxor eius: et vxores filiorum eius: cum eo in arcam: propter aquam diluuii. et de iumentis mundis: et de iumentis non mundis. et de volucribus: et de omnibus reptilibus reptantibus super terram: duo duo: de omnibus ingressa sunt ad noe in arcam masculus et femina. sicut precepit dominus deus noe. et factum est post septem dies: et aqua diluuii facta est super terram: in sexcentesimo anno: in vita noe: secundo mense: septima et vigesima mensis. in die hac rupti sunt omnes fontes abyssi: et cataracte celi aperte sunt. et facta est pluuia super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. in die hac ingressus est noe: sem: cham: iaphet filii noe: et vxor noe: et tres vxores filiorum eius cum eis in arcam. et omnes bestie terre secundum genus: et omnia iumenta terre secundum genus: et omne volucre volatile secundum genus: et omne reptile quod mouetur super terram secundum genus: ingressa sunt ad noe in arcam: bina bina

τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. καὶ ἐξαλείψω πᾶσαν τὴν ἐξανάστασιν, ἣν ἐποίησα ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους. καὶ ἐποίησε νῶε πάντα, ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος ὁ θεός. νῶε δὲ ἦν ἐτῶν ἑξακοσίων, καὶ ὁ κατακλυσμὸς τοῦ ὕδατος ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς. εἰσῆλθε δὲ νῶε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν κιβωτόν, διὰ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ. καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν μὴ καθαρῶν. καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς, δύο δύο, ἀπὸ πάντων εἰσῆλθε πρὸς νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν ἄρσεν καὶ θῆλυ. καθὰ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς τῷ νῶε. καὶ ἐγένετο μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ τὸ ὕδωρ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν τῷ ἑξακοσιοστῷ ἔτει, ἐν τῇ ζωῇ τοῦ νῶε, τοῦ δευτέρου μηνός, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐρράγησαν πᾶσαι αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, καὶ οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ ἠνεῴχθησαν. καὶ ἐγένετο ὁ ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ εἰσῆλθε νῶε, σὴμ, χὰμ, ἰάφεθ οἱ υἱοὶ νῶε, καὶ ἡ γυνὴ νῶε, καὶ αἱ τρεῖς γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτῶν εἰς τὴν κιβωτόν. καὶ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ πάντα τὰ κτήνη τῆς γῆς κατὰ γένος, καὶ πᾶν ὄρνεον πετεινὸν κατὰ γένος, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ γένος, εἰσῆλθε πρὸς νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, δύο δύο

Mat. 24.d.

Transla. Chal.

Interp. chal.

quadraginta diebus et quadraginta noctibus: et delebo omnem substantiam quam feci desuper faciem terre. Et fecit noe iuxta omnia que precepit ei dominus. Et noe erat filius sexcentorum annorum: et diluuium aque fuit super terram. Et ingressus est noe et filii eius et vxor eius et vxores filiorum eius cum eo in arcam a facie aque diluuii. De animalibus mundis et de animalibus inmundis et de volucribus et de omnibus que reptant super terram bina et bina intrauerunt cum noe in arcam masculus et femina: sicut precepit deus noe. Et factum est post tempus septem dierum et aque diluuii fuerunt super terram. In anno sexcentesimo vite noe in mense secundo in decimaseptima die mensis in die hac rupti sunt omnes fontes abyssi magne: et fenestre celi aperte sunt. et pluuia descendit super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. In articulo diei huius ingressus est noe et sem et cham et iapheth filii noe: et vxor noe et tres vxores filiorum eius cum eis in arcam: ipsi et omne animal secundum genus suum: et omnia iumenta secundum genus suum: et omnia reptilia que reptant super terram secundum genus suum: et omnes volucres secundum species suas: omnis auis et omne quod volat. Et ingressi sunt cum noe in arcam bina et bina:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ex omni carne, in qua est spiritus vite. et que ingressa sunt masculus et femina ex omni carne ingressa sunt ad noe: in arcam. sicut precepit dominus deus noe. et clausit dominus deus de foris eius arcam. et factum est diluuium quadraginta diebus et quadraginta noctibus. et multiplicata est aqua. et eleuauit arcam: et exaltata est a terra. et inualuit aqua: et multiplicata est valde super terram. et ferebatur arca super aquam. at aqua inualuit nimis valde super terram. et cooperuit omnes montes excelsos qui erant subter celum. quindecim cubitos desuper exaltata est aqua: et cooperuit omnes montes. et mortua est omnis caro que mouebatur super terram: volatilium: et iumentorum. et bestiarum: et omne reptile quod mouetur super terram: et omnis homo: et omnia quecunque habent spiritum vite: et omnis qui erat super aridam: mortuus est. et deleuit omne surgens: quod erat super faciem terre: ab homine vsque ad pecus: et reptilia: et volucres celi. et deleta sunt de terra. et remansit noe solus: et qui cum eo in arca. et exaltata est aqua super terram diebus centum quinquaginta.

Ca. 8. A

Et recordatus est deus noe: et omnium bestiarum: et omnium iumentorum: et omnium volatilium: et omnium reptilium reptantium: quecunque erant cum eo in arca. et induxit deus spiritum super terram: et cessauit

ἀπὸ πάσης σαρκός, ἐν ᾗ ἐστι πνεῦμα ζωῆς. καὶ τὰ εἰσπορευόμενα ἄρσεν καὶ θῆλυ ἀπὸ πάσης σαρκός, εἰσῆλθε πρὸς νῶε, εἰς τὴν κιβωτόν. καθὰ ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς τῷ νῶε. καὶ ἔκλεισε κύριος ὁ θεὸς ἔξωθεν αὐτοῦ τὴν κιβωτόν. καὶ ἐγένετο ὁ κατακλυσμὸς τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. καὶ ἐπληθύνθη τὸ ὕδωρ. καὶ ἐπῆρε τὴν κιβωτόν, καὶ ὑψώθη ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἐπεκράτει τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπληθύνθη σφόδρα ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐπεφέρετο ἡ κιβωτὸς ἐπάνω τοῦ ὕδατος. τὸ δὲ ὕδωρ ἐπεκράτει σφόδρα σφόδρως ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐπεκάλυψε πάντα τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά, ἃ ἦν ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. δεκαπέντε πήχεις ἐπάνω ὑψώθη τὸ ὕδωρ, καὶ ἐπεκάλυψε πάντα τὰ ὄρη. καὶ ἀπέθανε πᾶσα σὰρξ κινουμένη ἐπὶ τῆς γῆς, τῶν πετεινῶν, καὶ τῶν κτηνῶν, καὶ τῶν θηρίων, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πᾶς ἄνθρωπος, καὶ πάντα ὅσα ἔχει πνοὴν ζωῆς, καὶ πᾶς ὃς ἦν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ἀπέθανεν. καὶ ἐξήλειψε πᾶν τὸ ἀνάστημα, ὃ ἦν ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, καὶ ἑρπετῶν, καὶ πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐξηλείφθησαν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ κατελείφθη νῶε μόνος, καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ κιβωτῷ. καὶ ὑψώθη τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς γῆς ἡμέρας ἑκατὸν πεντήκοντα.

Καὶ ἀνεμνήσθη ὁ θεὸς τοῦ νῶε, καὶ πάντων τῶν θηρίων, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ πάντων τῶν πετεινῶν, καὶ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων, ὅσα ἦν μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν κιβωτόν. καὶ ἐπήγαγεν ὁ θεὸς πνεῦμα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐκόπασεν

Eccle. 39.c

Sap. 1.a.

Transla. B. Hiero.

ex omni carne in qua erat spiritus vite. Et que ingressa sunt: masculus & femina ex omni carne introierunt: sicut preceperat ei deus: & inclusit eum dominus de foris. Factumque est diluuium quadraginta diebus super terram: & multiplicate sunt aque: & eleuauerunt arcam in sublime a terra. Vehementer enim inundauerunt & omnia repleuerunt in superficie terre. Porro arca ferebatur super aquas: & aque preualuerunt nimis super terram: opertique sunt omnes montes excelsi sub vniuerso celo. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes quos operuerat. Consumptaque est omnis caro que mouebatur super terram volucrum animantium bestiarum: omniumque reptilium que reptant super terram. Vniuersi homines & cuncta in quibus spiraculum vite est in terra: mortua sunt. Et deleuit omnem substantiam que erat super terram ab homine vsque ad pecus: tam reptile quam volucres celi: & delete sunt de terra. Remansit autem solus Noe & qui cum eo erant in arca. Obtinueruntque aque terram centum quinquaginta diebus. Ca. 8.

Recordatus autem deus noe cunctorumque animantium: & omnium iumentorum que erant cum eo in arca: adduxit spiritum super terram: & imminute sunt

Ter. Heb.

מכל הבשר אשר בו רוח חיים: והבאים זכר ונקבה מכל בשר באו כאשר צוה אתו אלהים ויסגר יהוה בעדו: ויהי המבול ארבעים יום על הארץ וירבו המים וישאו את התבה ותרם מעל הארץ: ויגברו המים וירבו מאד על הארץ ותלך התבה על פני המים: והמים גברו מאד מאד על הארץ ויכסו כל ההרים הגבהים אשר תחת כל השמים: חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכסו ההרים: ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השרץ על הארץ וכל האדם: כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו: וימח את כל היקום אשר על פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים וימחו מן הארץ וישאר אך נח ואשר אתו בתבה: ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום: ויזכר אלהים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתבה ויעבר אלהים רוח על הארץ וישכו

Ca. viij.

Transla. Chal.

Ca. viij.

Interp. chal.

ex omni carne, in qua est spiritus vite. Et que ingressa sunt masculus et femina ex omni carne introierunt: sicut precepit ei dominus: et protexit dominus super eum. Et fuit diluuium quadraginta diebus super terram: et creuerunt aque: et eleuauerunt arcam: et eleuata est desuper terram. et preualuerunt aque et creuerunt valde super terram: et ferebatur arca super faciem aquarum. Et aque preualuerunt valde nimis super terram: et operti sunt omnes montes excelsi qui sunt sub omnibus celis. Quindecim cubitis altitudine preualuerunt aque: et operuerunt montes. Et mortua est omnis caro que mouebatur super terram in volucribus et in animalibus et in bestiis et in omni reptili quod reptat super terram: et omnes homines. Omnia in quibus est spiraculum spiritus vite in naribus suis: ex omnibus que sunt in arida mortua sunt. Et deleuit omnem substantiam que erat super faciem terre: ab homine vsque ad iumentum vsque ad reptile et vsque ad volucres celi: et deleta sunt de terra: et relictus est solummodo noe et qui cum eo erant in arca. Et preualuerunt aque super terram centum et quinquaginta diebus. Cap. 8.

Et recordatus est deus noe et omnium animalium et omnium iumentorum que erant cum eo in arca: et transire fecit deus ventum super terram: et cessarunt

Tex. Heb.

המים׃ ויסכרו מעינת תהום
וארבת השמים ויכלא הגשם מן
השמים׃ וישבו המים מעל הארץ
הלוך ושוב ויחסרו המים מקצה
חמשים ומאת יום׃ ותנח התבה
בחדש השביעי בשבעה עשר יום
לחדש על הרי אררט׃ והמים היו
הלוך וחסור עד החדש העשירי
בעשירי באחד לחדש נראו
ראשי ההרים׃ ויהי מקץ
ארבעים יום ויפתח נח את חלון
התבה אשר עשה׃ וישלח את
הערב ויצא יצוא ושוב עד
יבשת המים מעל הארץ׃ וישלח
את היונה מאתו לראות הקלו
המים מעל פני האדמה׃ ולא
מצאה היונה מנוח לכף רגלה
ותשב אליו אל התבה כי מים
על פני כל הארץ וישלח ידו
ויקחה ויבא אתה אליו אל
התבה׃ ויחל עוד שבעת ימים
אחרים ויסף שלח את היונה מן
התבה׃ ותבא אליו היונה לעת
ערב והנה עלה זית טרף בפיה
וידע נח כי קלו המים מעל הארץ׃
וייחל עוד שבעת ימים אחרים
וישלח את היונה ולא יספה

Prītiua heb. סכר עין תהום · כלא · שוב · הלך חסר · מאה נוח · הרר · הלך חסר עשר · ראה · הרר היה קצץ · רבע פתח חלל · שלח · ראה קלל · פנה · נוח · שוב · כפף שלח · לקח בוא

Trāſla. B. Hiero.

aque: & clauſi ſunt fontes abyſſi & cataracte celi: & prohibite ſunt pluuie de celo. Reuerſeq; ſunt aque de terra euntes & redeūtes: & ceperunt minui poſt centum quinquaginta dies. Requieuitq; arca menſe ſeptimo: viceſimo ſeptimo die menſis ſuper montes armenie. At vero aque ibant & decreſcebant vſq; ad decimū mēſe. Decimo eī mēſe prima die menſis apparuerūt cacumina montium. Cumq; tranſiſſent q̄dragīta dies: aperiens noe feneſtram arce quam fecerat dimiſit coruū. qui egrediebatur & reuertebatur: donec ſiccarētur aque ſuper terram. Emiſit quoq; columbam poſt eum vt videret ſi iā ceſſaſſet aque ſuper faciem terre. Que cū nō inueniſſet vbi requieſceret pes eius reuerſa eſt ad eū in arcā. Aque enim erāt ſup vniuerſā terrā. Extenditq; manum ſuam: & apprehenſam intulit in arcam. Expectatis aūt vltra ſeptem diebus aliis: rurſum dimiſit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad veſperā: portās ramū oliue virētib⁹ foliis in ore ſuo. Intellexit ergo noe q̄ ceſſaſſent aque ſup terrā. Expectauitq; nihilominus ſeptē alios dies: & emiſit columbam: q̄ non

Trāſla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

aqua. et cooperti ſunt fontes
τὸ ὕδωρ. καὶ ἐπεκαλύφθησαν αἱ πηγαὶ τῆς
abyſſi et cataracte celi. et re
ἀβύσσου, καὶ οἱ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐνε
miſſa ē aqua vadens a terra. ꝛ im
δίδου τὸ ὕδωρ πορευόμενον ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἠ
minuebat aqua: poſt centum quīquagīta
λαττονοῦτο τὸ ὕδωρ, μετὰ ἑκατὸν πεντήκοντα
dies. et ſedit arca in ſeptimo mē
ἡμέρας. καὶ ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς ἐν τῷ ἑβδόμῳ μη
ſe: ſeptima ꝛ vigeſima menſis: ſup mōtes ara
νί, ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός, ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ ἀρα
rat. aqua diminuebat vſq; ad decimū mē
ράτ. τὸ ὕδωρ ἠλαττονοῦτο ἕως τοῦ δεκάτου μη
ſem. apparuerūt capita mōtiū in de
νός. ὤφθησαν δὲ αἱ κεφαλαὶ τῶν ὀρέων ἐν τῷ δε
cimo menſe: prima menſis. ꝛ factū ē poſt
κάτῳ μηνί, τῇ πρώτῃ τοῦ μηνός. καὶ ἐγένετο μετὰ
quadraginta dies. et aperuit noe feneſtrā
τεσσαράκοντα ἡμέρας. καὶ ἀνέῳξε νῶε τὴν θυρίδα
arce: quā fecit. et miſit cor
τῆς κιβωτοῦ, ἣν ἐποίησε. καὶ ἀπέστειλε τὸν κόρα
uū ad videndū: ſi ceſſauit aqua. et exiens:
κα ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε τὸ ὕδωρ. καὶ ἐξελθών,
non eſt reuerſus: donec ſiccaretur aqua
οὐκ ἀνέστρεψεν, ἕως τοῦ ξηρανθῆναι τὸ ὕδωρ
a facie terre. ꝛ emiſit co
ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. καὶ ἐξαπέστειλε τὴν
lumbā poſt eū: vt videret: ſi ceſſauit
περιστερὰν ὀπίσω αὐτοῦ, ἰδεῖν, εἰ κεκόπακε
aqua a facie terre. ꝛ nō inue
τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. καὶ μὴ εὑροῦ
nies columba requiem pedibus ſuis:
σα ἡ περιστερὰ ἀνάπαυσιν τοῖς ποσὶν αὐτῆς,
reuerſa ē ad eum in arcam: q2 a
ὑπέστρεψεν πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτόν, ὅτι ὕ
qua erat ſup oēm faciē terre. ꝛ ex
δωρ ἦν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ ἐκ
tendēs manū ſuā: accepit eā: et indu
τείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἔλαβεν αὐτήν, καὶ εἰσήγα
xit eā ad ſe in arcam. et expectās
γεν αὐτὴν πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν κιβωτόν. καὶ ἐπισχὼν
vltra ſeptē dies: emiſit colūbam ex
ἔτι ἑπτὰ ἡμέρας, ἐξαπέστειλε τὴν περιστερὰν ἐκ τῆς
arca. ꝛ reuerſa ē ad eū columba. ꝛ
κιβωτοῦ. καὶ ἀπέστρεψε πρὸς αὐτὸν ἡ περιστερά. καὶ
habebat foliū oliue feſtucā in ore ſuo.
εἶχεν φύλλον ἐλαίας κάρφος ἐν τῷ στόματι αὐτῆς.
et cognouit noe: qd ceſſauit aqua a fa
καὶ ἔγνω νῶε, ὅτι κεκόπακε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώ
cie terre. ꝛ expectās adhuc ſeptē dies: emi
που τῆς γῆς. καὶ ἐπισχὼν ἔτι ἑπτὰ ἡμέρας, ἐξα
ſit columbā: ꝛ nō addidit
πέστειλε τὴν περιστεράν, καὶ οὐ προσέθετο

B

Trānſla. Chal.

מיא׃ ואסתכרו מבועי תהומא וכוי שמיא ואתכלי מטרא מן שמיא׃ ותבו מיא מעל ארעא אזלין ותיבין וחסרו מיא מסוף מאה וחמשין יומין׃ ונחת תיבותא בירחא שביעאה בשבעה עשר יומא לירחא על טורי קרדו׃ ומיא הוו אזלין וחסרין עד ירחא עשיראה בעשיראה בחד לירחא אתחזיאו רישי טוריא׃ והוה מסוף ארבעין יומין ופתח נח ית כות תיבותא דעבד׃ ושלח ית עורבא ונפק מיפק ותאיב עד דיבישו מיא מעל ארעא׃ ושלח ית יונה מלותיה למחזי אם קלו מיא מעל אפי ארעא׃ ולא אשכחת יונה מנח לפרסת רגלה ותבת לותיה לתיבותא ארי מיא על אפי כל ארעא ואושיט ידיה ונסבה ואעיל יתה לותיה לתיבותא׃ ואוריך עוד שבעא יומין אחרנין ואוסיף שלח ית יונה מן תיבותא׃ ואתת לותיה יונה לעדן רמשא והא טרף זיתא תביר בפומה וידע נח ארי קלו מיא מעל ארעא׃ ואוריך עוד שבעא יומין אחרנין ושלח ית יונה ולא אוסיפת

Prītiua chal. סכר נבע כוא · כלא תוב נחת · תבר חזא ראש · רבע יום · נפק תוב · חזא שכח · נוח תוב תבה · ישט עול אבר · יסף תבר אתא · פתח קלל אבר · יסף

Interp̄. chal.

aque. Et clauſi ſunt fontes abyſſi ꝛ feneſtre celi: ꝛ phibita eſt pluuia de celo. Et reuerſe ſunt aque deſup terrā euntes ꝛ reuertētes: ꝛ diminute ſunt aque poſt centū ꝛ q̄nquaginta dies. et q̄euit arca in menſe ſeptimo in decimaſeptima die mēſis ſup montes cardu. Et aque ibant ꝛ diminuebātur vſq; ad decimū menſem: in prima die menſis decimi apparuerūt capita montiū. Et factū eſt in fine quadraginta dierum: et aperuit noe feneſtraʒ arce quam fecerat: et emiſit coruū: et egrediebatur ꝛ reuertebat: donec ſiccarētur aque deſuper terrā. Et emiſit columbaʒ a ſe: vt videret ſi alleuiate fuiſſent aque deſup faciem terre. Et non inuenit columba requieʒ plante pedis ſui: ꝛ reuerſa eſt ad eum in arcam: quoniā aque erant ſup faciem vniuerſe terre: ꝛ extendit manū ſuam ꝛ tulit eam: ꝛ induxit eam ſecuʒ in arcam. Et expectauit adhuc ſeptem diebus aliis: et rurſus emiſit columbam ex arca. Et venit ad eum columba in tempore veſpertino: et ecce folium oliue quod decerpſerat ore ſuo: et cognouit noe quod aque iminute erant deſup terram. Et expectauit vltra ſeptem diebus aliis: et emiſit columbam: et nunquam

---

Trāſla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

C

reuerti ad eū vltra. et factū ē in vno
τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς αὐτὸν ἔτι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑνὶ
et ſexcēteſimo anno: in vita noe: primo mē
καὶ ἑξακοσιοστῷ ἔτει, ἐν τῇ ζωῇ τοῦ νῶε, τοῦ πρώτου μη
ſe defecit aqua a facie terre.
νὸς ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.
et aperuit noe tectū arce: quā fe
καὶ ἀπεκάλυψε νῶε τὴν στέγην τῆς κιβωτοῦ, ἣν ἐποίη
cit. et vidit: q̄ defecit aqua a facie
σεν. καὶ εἶδεν, ὅτι ἐξέλιπε τὸ ὕδωρ ἀπὸ προσώπου
terre. in ſcd̄o mēſe ſeptima ꝛ decima die
τῆς γῆς. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ μηνὶ ἑπτὰ καὶ δεκάτῃ ἡμέ
arefacta ē terra. et ſeptima ꝛ vigeſima mēſis ape
ρᾳ ἐξηράνθη ἡ γῆ. καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ἀνέῳ
ruit arcam. et ait dn̄s deus noe: dicēs: egre
ξε τὴν κιβωτόν. καὶ εἶπεν κς̄ ὁ θς̄ τῷ νῶε, λέγων, ἔξελ
dere de arca tu: ꝛ filii tui: ꝛ vxor tua:
θε ἐκ τῆς κιβωτοῦ σύ, καὶ οἱ υἱοί σου, καὶ ἡ γυνή σου,
et vxores filiorū tuoꝝ tecū: ꝛ oēs
καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν σου μετὰ σοῦ, καὶ πάντα
beſtie queſcūq; ſūt tecū: ꝛ ōis caro a vola
τὰ θηρία ὅσα ἐστὶ μετὰ σοῦ, καὶ πᾶσα σὰρξ ἀπὸ πε
tilibus vſq; ad iumēta: ꝛ oē reptile qd mouet ſup
τεινῶν ἕως κτηνῶν, καὶ πᾶν ἑρπετὸν κινούμενον ἐπὶ
terrā: educ tecū et creſcite et
τῆς γῆς, ἐξάγαγε μετὰ σεαυτοῦ. καὶ αὐξάνεσθε καὶ
multiplicamini: ꝛ replete terrā. ꝛ egreſſus ē noe:
πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν. καὶ ἐξῆλθε νῶε,
et vxor eius: et filii eius. ꝛ vxores
καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν
filiorū eius cum eo: et oēs beſtie. et om
υἱῶν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ θηρία, καὶ πάν
nia iumēta: ꝛ oē volatile: et oē reptile
τα τὰ κτήνη, καὶ πᾶν πετεινόν, καὶ πᾶν ἑρπετὸν
quod mouet ſup terrā: egreſſa ſūt ex arca. et
κινούμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ. καὶ
edificauit noe altare dn̄o. ꝛ accepit de
ᾠκοδόμησε νῶε θυσιαστήριον τῷ κω̄. καὶ ἔλαβεν ἀπὸ
cunctis iumentis mundis: et de cūctis
πάντων τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀπὸ πάντων
volatilibus mundis: et obtulit holocau
τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν, καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκαυτώ
ſtā ſup altare. ꝛ odoratus ē dn̄s deus odorē
σεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ὠσφράνθη κς̄ ὁ θς̄ ὀσμὴν
ſuauitatis. ꝛ ait dn̄s deus. recogitans: nō ad
εὐωδίας. καὶ εἶπε κύριος ὁ θς̄, διανοηθείς, οὐ μὴ προσ
dam vltra maledicere terre: propt opera ho
θήσω ἔτι καταράσασθαι τὴν γῆν, διὰ τὰ ἔργα τῶν ἀν
minū. q2 incumbit cogitatio hominis dili
θρώπων. ὅτι ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπι
genter ad mala: ex adoleſcētia ſua. non ad
μελῶς ἐπὶ τὰ πονηρά, ἐκ νεότητος αὐτοῦ. οὐ προσ
dam igit percutere oēm carnē viuētē: ſicut feci cūctis diebus terre. ſemētis
θήσω οὖν πατάξαι πᾶσαν σάρκα ζῶσαν, καθὼς ἐποίησα πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γῆς. σπέρμα

In the margin: ſ. i. c. ꝛ. d. ꝛ infra. 9. a. · B · D

Tranſla. B. Hiero.

eſt reuerſa vltra ad eum. Igitur ſexcēteſimo primo anno: primo mēſe prima die menſis imminute ſunt aque ſuper terrā. Et aperiens noe tectum arce aſpexit: vidit q; q; exſiccata eſſet ſuperficies terre. Menſe ſecundo ſeptimo & viceſimo die menſis areſacta eſt terra. Locutus eſt autem deus ad noe dicens. Egredere de arca tu & vxor tua: filii tui & vxores filiorū tuorū tecū: Cūcta aīantia q̄ ſunt apud te: ex oī carne tam ī volatilibus q̄ in beſtiis & vniuerſis reptilibus q̄ reptāt ſup terrā: educ tecū: & igredimini ſuper terram. Creſcite & multiplicami ſuper eā. Egreſſus ē ergo noe & filii eius & vxor illius & vxores filiorū eius cū eo. Sed & oīa aīantia iumēta & reptilia que reptant ſuper terrā ſm genus ſuū egreſſa ſunt de arca. Edificauit aūt noe altare dn̄o: & tollens de cunctis pecoribus & volucribus mundis: obtulit holocauſta ſuper altare. Odoratuſq; eſt dn̄s odorē ſuauitatis: & ait ad eū. Nequaq̄ vltra maledicam terre propter homīes. Senſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcētia ſua. Nō igr̄ vltra pcutiā oēm aīmā viuētē: ſic̄ feci. Cūctis dieb⁹ terre ſemētis

Tex. Heb.

שוב אליו עוד׃ ויהי באחת ושש
מאות שנה בראשון באחד
לחדש חרבו המים מעל הארץ
ויסר נח את מכסה התבה וירא
והנה חרבו פני האדמה׃ ובחדש
השני בשבעה ועשרים יום
לחדש יבשה הארץ׃ וידבר
אלהים אל נח לאמר׃ צא מן
התבה אתה ואשתך ובניך ונשי
בניך אתך׃ כל החיה אשר אתך
מכל בשר בעוף ובבהמה ובכל
הרמש הרמש על הארץ הוצא
אתך ושרצו בארץ ופרו ורבו
על הארץ׃ ויצא נח ובניו ואשתו
ונשי בניו אתו׃ כל החיה כל
הרמש וכל העוף כל רומש על
הארץ למשפחתיהם יצאו מן
התבה׃ ויבן נח מזבח ליהוה ויקח
מכל הבהמה הטהרה ומכל העוף
הטהור ויעל עלת במזבח׃ וירח
יהוה את ריח הניחח ויאמר
יהוה אל לבו לא אסף לקלל עוד
את האדמה בעבור האדם כי יצר
לב האדם רע מנעריו ולא אסף
עוד להכות את כל חי כאשר
עשיתי׃ עד כל ימי הארץ זרע

Prītiua heb. היה · מאה · סור כסה ראה · פנה · שנה · דבר · יצא · איש נשה · יצא · פרה רבה · איש · שפח · בנה זבח לקח · טהר עלה עלה · ריח נוח · לבב יסף · עבר · רעע · נכה · עשה עוד יום

Tranſla. Chal.

למיתב לותיה עוד׃ והוה בשית מאה וחדא שנין בקדמאה בחד לירחא נגובו מיא מעל ארעא ואעדי נח ית חופאה דתיבותא וחזא והא נגובו אפי ארעא׃ ובירחא תנינא בעשרין ושבעא יומא לירחא יבשת ארעא׃ ומליל יי עם נח למימר׃ פוק מן תיבותא את ואתתך ובנך ונשי בנך עמך׃ כל חיתא דעמך מכל בשרא בעופא ובבעירא ובכל רחשא דרחיש על ארעא אפיק עמך ויתילדון בארעא ויפשון ויסגון על ארעא׃ ונפק נח ובנוהי ואתתיה ונשי בנוהי עמיה׃ כל חיתא כל רחשא וכל עופא כל דרחיש על ארעא לזרעיתהון נפקו מן תיבותא׃ ובנא נח מדבחא קדם יי ונסיב מכל בעירא דכיא ומכל עופא דכי ואסיק עלוון על מדבחא׃ וקביל יי ברעוא ית קורבניה ואמר יי במימריה לא אוסיף למלטט עוד ית ארעא בדיל חובי אנשא ארי יצרא לבא דאנשא ביש מזעוריה ולא אוסיף עוד לממחי ית כל חיא כמא דעבדית׃ עד כל יומי ארעא זרעא

Interp̄. chal.

eſt reuerſa ad eum amplius. Et factū eſt in ſexcenteſimo ꝛ vno anno: prima die menſis ſiccate ſunt aque deſup terrā: ꝛ abſtulit noe tectū arce: et vidit: ꝛ ecce ſiccata erat facies terre. Et in mēſe ſcd̄o vigeſima ſeptima die mēſis: arefacta eſt terra. Et locutus eſt de⁹ cum noe dicēs. Egredere de arca tu ꝛ vxor tua ꝛ filij tui: ꝛ vxores filiorū tuoꝝ tecū: ꝛ cuncta animātia que tecuʒ ſunt ex omni carne tam de volucribus q̄ de iumentis ꝛ de reptilibus que reptant ſuper terrā educ tecum: ꝛ generent in terra: ꝛ multiplicētur ꝛ creſcant ſuper terrā. Et egreſſus eſt noe ꝛ filij ſui ꝛ vxor eius et vxores filiorū ſuoꝝ cum eo. Omnia animalia ꝛ oīa reptilia ꝛ omnes volucres omne quod mouetur ſup terrā ſm generationes eoꝝ egreſſa ſunt de arca. Et edificauit noe altare corā dn̄o: ꝛ tulit ex oībus animalibus mundis ꝛ ex oībus volucribus mundis: ꝛ obtulit holocauſtū ſuper altare. Et ſuſcepit dn̄s cum beneplacito oblationem eius: et dixit dn̄s in verbo ſuo non addam maledicere rurſus terram propter peccata hominū: quoniā ſenſus cordis humani malus eſt ab infantia ſua: ꝛ non addā vltra percutere omne viuēs: ſicut feci. Adhuc oībus diebus terre ſeminatio

Prītiua chal. תוב שנה · עדה חפא תבה · תנה אמר נפק · נשא חיה · נפק ילד נפש · סגא נשא חיה · תבה בנה דבח · דכה נסק עלה · אמר יסף לוט · מחא חיה

Ter. Heb.

וקציר וקר וחם וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישבתו׃ Ca. ix. ויברך אלהים את נח ואת בניו ויאמר להם פרו ורבו ומלאו את הארץ׃ ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו׃ כל רמש אשר הוא חי לכם יהיה לאכלה כירק עשב נתתי לכם את כל׃ אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו׃ ואך את דמכם לנפשתיכם אדרש מיד כל חיה אדרשנו ומיד האדם מיד איש אחיו אדרש את נפש האדם׃ שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם׃ ואתם פרו ורבו שרצו בארץ ורבו בה׃ ויאמר אלהים אל נח ואל בניו אתו לאמר׃ ואני הנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם אחריכם׃ ואת כל נפש החיה אשר אתכם בעוף בבהמה ובכל חית הארץ אתכם מכל יצאי התבה לכל חית הארץ׃ והקמתי את בריתי אתכם ולא יכרת כל בשר עוד ממי המבול

Trāsla. B. Hiero.

& messis, frigus & estus, estas & hyems, nox & dies nō requiescent. Ca. 9.

Benedixitq; deus noe & filiis eius. & dixit ad eos. Crescite & multiplicamini & replete terram: & terror vester ac tremor sit super cūcta aialia terre & sup oēs volucres celi: cū vniuersis que mouentur sup terrā. Oēs pisces maris manui vestre traditi sunt: & oē quod mouetur & viuit erit vobis in cibum. Quasi olera virētia tradidi vobis omnia. Excepto q carnē cum sanguine nō comedetis. Sanguinem enī animarum vestrarum requiram de manu cūctarum bestiarum & de manu hoīs. De manu viri & fratris eius reqram aīam hoīs. Quicunq; effuderit humanū sanguinē: fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe dei factus est homo. Vos aūt crescite & multiplicamini: & ingredimini sup terrā & iplete eā. Hec quoq; dixit deus ad noe & ad filios eius cum eo. Ecce ego statuam pactū meū vobiscum: & cum semine vestro post vos & ad oēm animam viuētē q est vobiscū: tā in volucribus q̄ī iumētis & pecudibus terre: cunctisq; q egressa sūt de arca & vniuersis bestiis terre. Statuā pactū meū vobiscum: & nequaquam vltra interficietur ois caro aquis diluuii:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et messis. frigus et calor: estas et ver: diem et noctē nō requiescent. Ca. 9.

Et benedixit deus noe: et filiis eius. et dixit eis: crescite et multiplicamini: et replete terrā: et dominamini eius. et tremor vester: et timor vester erit sup oēs bestias terre: et sup oia volatilia celi: et sup oia q mouētur sup terrā. et oēs pisces maris sub manibus vestris dedi. et oē volatile: qd est viuēs: vobis erit in cibū. tanq olera herbe dedi vobis oia. verūtñ carnes i sanguine aīe nō comedetis. et enī vestrū sanguinē aiarū vestrarū: de manu cūctarū bestiarū requirā illū. et de manu hoīs fratris eius: requirā aiaz hoīs. q effuderit sanguinē hoīs: p sanguine hoīs: eius effūdet: qr in imagine dei feci hoiez. vos aūt crescite et multiplicamini. et replete terrā. et dominamini eius. et ait deus ad noe: et filios eius cū eo: dicens: ecce ego statuo pactū meū vobis: et semini vestro post vos: et oi anime viuēti vobiscū: in volucribus: et iumētis: et oibus bestiis terre: q̄cūq; sūt vobiscū: ab oibus exeuntibus ex arca. et statuā pactū meū ad vos. et nō morietur ois caro vltra ab aqua diluuii.

Mat. 26.a. Apo. 13.c. Esaie. 54.c.

Interp. chal.

et messis et frigus et calor et estus et hyems et dies et noctes non cessabunt. Cap. 9.

Et benedixit deus noe et filiis eius: et dixit eis. Crescite et multiplicamini et replete terras. Et timor vester et terror erit sup bestias terre et sup oēs volucres celi in oī q reptat sup terrā: et in oibus piscibus maris: in manu vestra traditi sunt. Omne quod mouetur et viuit: vobis erit ad vescendū: quasi herbam virentē dedi vobis oia. verūtamē carnē cum anima sua sanguineq; suo nō comedetis. Etenim sanguinē animarū vestrarū requirā: de manu cunctarū bestiarū requirā eum: et de manu hoīs: de manu viri qui effuderit sanguinē fratris sui requirā animā hominis. Quicūq; effuderit sanguinē hoīs cū testibus: per sententiā iudicū sanguis eius fundetur: qui ad imaginē dei fecit hoiem. Vos aūt crescite et multiplicamini gñationeq; facite i terra et multiplicamini in ea. Et dixit deus ad noe et ad filios eius cū eo dicēs. Ecce ego statuā pactū meū vobiscū et cum filiis vris post vos: et cū omi aia viuēti q est vobiscū tam in volucribus quā in aialibus et in oibus bestiis terre q sunt vobiscū ex oibus egredientibus de arca in vniuersis animātibus terre. Et statuā pactū meū vobiscū: et nō consumabitur vltra ois caro propter aquas diluuii:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et non vltra erit diluuiū aque: ad corrūpēdū oēs terrā. et dixit dñs deus noe: hoc signū federis: qd ego do inter me et vos: et inter oēm animā: q est vobiscū in gñationes sēpiternas: arcū meū ponā in nube. et erit in signū federis: inter me et terrā. et erit in cōnubilando me nubes sup terrā. apparebit arcus meus in nube: et recordabor federis mei: qd erit inter me et vos: et inter oēs aias in omni carne. et nō erit vltra aqua in diluuiū: ad delendā vniuersā carnē. et erit arcus meus in nube. et videbo illū: vt recorder federis sempiterni: inter me et vos: et inter aiam viuentē i oi carne: q est sup terrā. et ait dñs deus noe: hoc signū federis: qd constitui inter me: et inter oēm carnem: q est sup terrā. erāt aūt filii noe: q egressi fūt de arca: sem: cham: iapheth. chā aūt erat pater chanaā. tres isti sunt filii noe. ab illis disseminati sūt sup oēs terrā. et cepit noe homo agricola terre. et plantauit vineam. et bibit de vino: et inebriatus est: et nudatus ē in domo sua. et vidit cham pater chanaā nuditatē patris sui: et egressus nūciauit duobus fratribus suis foris. et accipientes sem et iapheth palliū,

Transla. B. Hiero.

neq; erit deinceps diluuium dissipans terram. Dixitq; deus: hoc est signum federis qd do iter me & vos: & ad oēm aiam viuentem que est vobiscū in generationes sempiternas. Arcū meū ponā in nubibus & erit signū federis inter me & iter terrā. Cūq; obduxero nubibus celum: apparebit arcus meus in nubibus: & recordabor federis mei vobiscū: & cū oi anima viuente que carnē vegetat: & non erunt vltra aque diluuii ad delendā vniuersam carnē. Eritq; arcus in nubibus: & videbo illū: & recordabor federis sempiterni: qd pactū est inter deum & oēm animā viuentem vniuerse carnis q est sup terrā. Dixitq; deus noe: Hoc est signū federis quod constitui inter me & omnē carnē super terrā. Erant ergo filii noe qui egressi sunt de arca: sem cham & iapheth. Porro cham ipse est pater chanaan. Tres isti filii sunt noe: & ab his disseminatū ē oē genus hoim sup vniuersā terrā. cepitq; noe vir agricola exercere terrā: & plantauit vineam. Bibensq; vinū inebriatus est: & nudatus est in tabernaculo suo. Qd cū vidisset chā pr chanaan verēda s. pris sui esse nudata: nunciauit duobus fratribus suis foras. At vero sem & iapheth pallium

Ter. Heb.

ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ׃ ויאמר אלהים זאת אות הברית אשר אני נתן ביני וביניכם ובין כל נפש חיה אשר אתכם לדרת עולם׃ את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ׃ והיה בענני ענן על הארץ ונראתה הקשת בענן׃ וזכרתי את בריתי אשר ביני וביניכם ובין כל נפש חיה בכל בשר ולא יהיה עוד המים למבול לשחת כל בשר׃ והיתה הקשת בענן וראיתיה לזכר ברית עולם בין אלהים ובין כל נפש חיה בכל בשר אשר על הארץ׃ ויאמר אלהים אל נח זאת אות הברית אשר הקמתי ביני ובין כל בשר אשר על הארץ׃ ויהיו בני נח היצאים מן התבה שם וחם ויפת וחם הוא אבי כנען׃ שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ׃ ויחל נח איש האדמה ויטע כרם׃ וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה׃ וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ׃ ויקח שם ויפת את השמלה

Interp. chal.

neq; erit vltra diluuiū ad disperdendā terram. Dixitq; deus. Hoc est signū pacti qd ego ponam inter verbum meum et inter vos et inter omnes animā viuentem que est vobiscum in generationes seculi. Arcum meum ponā in nube: et erit in signū federis inter verbum meū et terrā. Et erit cū adduxero nubem sup terram: et videbit arcus in nube. Et recordabor pacti mei qd est inter verbū meū: et inter vos: et inter oēm animā viuentē in vniuersa carne: neq; erit vltra aqua diluuii ad disperdendā oēm carnem. Et erit arcus in nube: et videbo eum in memoriā federis sempiterni: quod est inter verbū dei et inter oēm animā viuentes in vniuersa carne que est sup terrā. Dixitq; deus ad noe. Hoc est signū federis inter verbum meū: et vniuersam carnē que est super terrā. Et fuerunt filii noe q egressi sunt de arca: sem et cham et iapheth. et cham ipse ē pater chanaā. Tres isti sunt filii noe: et ab his disseminata ē vniuersa tra. Et cepit noe esse vir agricola in terra: et plātauit vineā. Et bibit ex vino et inebriatus est: et nudat ē in medio tabernaculi sui. Et vidit cham pr chanaā verēda pris sui: et nūciauit duobus fribus suis foras. Et tulerūt sem et iapheth palliū

Tex. Heb.

וישימו על שכם שניהם וילכו
אחרנית ויכסו את ערות
אביהם ופניהם אחרנית וערות
אביהם לא ראו: וייקץ נח מיינו
וידע את אשר עשה לו בנו הקטן:
ויאמר ארור כנען עבד עבדים
יהיה לאחיו: ויאמר ברוך יהוה
אלהי שם ויהי כנען עבד למו:
יפת אלהים ליפת וישכן באהלי
שם ויהי כנען עבד למו: ויחי
נח אחר המבול שלש מאות שנה
וחמשים שנה: ויהיו כל ימי נח
תשע מאות שנה וחמשים שנה
וימת: ואלה תולדת בני
נח שם חם ויפת ויולדו להם
בנים אחר המבול: בני יפת גמר
ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס:
ובני גמר אשכנז וריפת ותגרמה:
ובני יון אלישה ותרשיש כתים
ודדנים: מאלה נפרדו איי
הגוים בארצתם איש ללשנו
למשפחתם בגויהם: ובני חם
כוש ומצרים ופוט וכנען: ובני
כוש סבא וחוילה וסבתה ורעמה
וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן:
וכוש ילד את נמרד הוא החל
להיות גבור בארץ: הוא היה גבר

Primitiua heb.: הלך · כסה · עבר · פנה · היה · ברך · היה · פתה · שכן · חיה · בול · היה · יום · מאת · מות · ילד · ילד · בול · פרד · אי · שפחה · חלל · היה

Trāsla. B. Hiero.

imposuerunt humeris suis: & incedentes retrorsum: operuerūt verenda pris sui. Facies q̄ eorū auerse erāt: & pris viri lia nō viderunt. Euigilās aūt noe ex vino cū didicisset q̄ fecerat ei filius suus minor: ait. Maledictus chanaan: seruus seruorum erit fratribus suis. Dixitq̄: benedictus dñs deus sem: sit chanaan seruus eius. Dilatet deus iaphet: & habitet in tabernaculis sem: sitq̄ chanaan seruus eius. Vixit autem noe post diluuiū trecētis quiquaginta annis. & ipleti sūt oēs dies eius nongentorū quinquaginta annorum: & mortuus est. Ca. 10.

Hē gñatiōes filiorū noe: sem chā & iaphet: natiq̄ sūt eis filii post diluuiū. Filii iaphet: gomer & magog & madai & iauan: & thubal & mosoch & thyras. Porro filii gomer assenez & riphat & thogorma. Filii aūt iauan: helisa & tharsis cethim & dodanim. Ab his diuise sunt insule gentiū in regiōibus suis: vnusq̄sq̄ s̄m linguā & familias in natiōibus suis. Filii autem cham: chus & mesrahim & phuth & chanaan. Filii aūt chus: saba euila & sabatha & regma & sabathaca. Filii regma: saba & dadan. Porro chus gēuit nemroth. Ipse cepit esse potens in terra: & erat robustus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

imposuerūt sup duo dorsa eorū: et abierūt
ἐπέθεντο ἐπὶ τὰ δύο νῶτα αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν
retrorsum: et operuerūt nuditatē patris sui: et facies eorū retrorsum: τ nuditatē patris sui nō viderūt. euigilauit āt noe a vino: τ cognouit q̄cūq̄ fecit ei filius suus iunior. et ait:
ὀπισθοφανῶς, καὶ ἐκάλυψαν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὀπισθοφανῶς, καὶ τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς αὐτῶν οὐκ εἶδον. ἐξένηψε δὲ νῶε ἀπὸ τοῦ οἴνου, καὶ ἔγνω ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος. καὶ εἶπεν,
maledictus chanaan. seruus domesticus erit fratribus suis. et ait: benedictus dñs deus sem. τ erit chanaā seruus domesticus eius
ἐπικατάρατος χαναάν. παῖς οἰκέτης ἔσται τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ σὴμ. καὶ ἔσται χαναὰν παῖς οἰκέτης αὐτοῦ
dilatet deus iapheth: et habitet in domibus sem. et erit chanaan seruus eorum. vixit āt noe post diluuiū: ānos trecētos quinquaginta. τ fuerūt oēs dies noe: nongēti quinquagīta āni. τ mortuus ē.
πλατύναι ὁ θεὸς τῷ ἰάφεθ, καὶ κατοικησάτω ἐν τοῖς οἴκοις τοῦ σήμ. καὶ ἔσται χαναὰν παῖς αὐτῶν. ἔζησε δὲ νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμόν, ἔτη τριακόσια πεντήκοντα. καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ ἡμέραι νῶε, ἐννεακόσια πεντήκοντα ἔτη. καὶ ἀπέθανεν.

Ca. 10 A

Hē gñatiōes filiorū noe: sem: cham: iapheth. τ nati sunt eis filij post diluuium. filij iapheth: gomer: et magog: et madai: et iauan: τ thobal: et mosoch: et thiras. τ filij gomer aschonez: et rhiphath: et thogorma. et filij iauan: elissa: τ tharsis: citii: rhodij. ab his diuisi sunt insule gentiū in terra eorū. vnusquisq̄ s̄m linguam in familijs suis: τ gētibus suis. filij āt cham: chus: et mesraim: phuth: τ chanaan. filij aūt chus: saba: et euila: et sabatha: et regma: et sabathaca. filij āt regma: seba: et dadan. chus aūt genuit nemroth. hic cepit esse gigas sup terrā. iste erat gigas.
ἜΤαι δὲ αἱ γενέσεις τῶν υἱῶν νῶε, σήμ, χάμ, ἰάφεθ. καὶ ἐγεννήθησαν αὐτοῖς υἱοὶ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. υἱοὶ ἰάφεθ, γάμερ, καὶ μαγώγ, καὶ μαδαΐ, καὶ ἰωυάν, καὶ θοβέλ, καὶ μοσόχ, καὶ θειράς. καὶ υἱοὶ γάμερ, ἀσχανάζ, καὶ ῥειφάθ, καὶ θοργαμά. καὶ υἱοὶ ἰωυάν, ἐλισά, καὶ θαρσεῖς, κίτιοι, ῥόδιοι. ἐκ τούτων ἀφωρίσθησαν νῆσοι τῶν ἐθνῶν ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. ἕκαστος κατὰ γλῶσσαν ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, καὶ τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. υἱοὶ δὲ χάμ, χούς, καὶ μεσραΐμ, φούδ, καὶ χαναάν. υἱοὶ δὲ χούς, σαβά, καὶ εὐιλά, καὶ σαβαθά, καὶ ῥεγμά, καὶ σαβαθακά. υἱοὶ δὲ ῥεγμά, σεβά, καὶ δαδάν. χοὺς δὲ ἐγέννησε τὸν νεμβρώδ. οὗτος ἤρξατο εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς. οὗτος ἦν γίγας.

1. Pa. 1. a.

Transla. Chal.

ושויאו על כתף תרויהון ואזלו מחזרין וחפו ית ערית אבוהון ואפיהון מחזרין וערייתא דאבוהון לא חזו: ואתער נח מחמריה וידע ית דעבד ליה בריה זעירא: ואמר ליט כנען עבד פלח יהא לאחוהי: ואמר בריך יי אלהא דשם ויהא כנען עבדא להון: יפתי יי ליפת וישרי שכינתיה במשכני דשם ויהא כנען עבדא להון: וחיא נח בתר טופנא תלת מאה וחמשין שנין: והוו כל יומי נח תשע מאה וחמשין שנין ומית:

Ca. x.

ואלין תולדת בני נח שם חם ויפת ואתילידו להון בנין בתר טופנא: בני יפת גמר ומגוג ומדי ויון ותבל ומשך ותירס: ובני גמר אשכנז וריפת ותוגרמה: ובני יון אלישה ותרשיש כתים ודודנים: מאלין אתפרשו נגות עממיא בארעהון גבר ללישניה לזרעיתהון בעממיהון: ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען: ובני כוש סבא וחוילה וסבתה ורעמה וסבתכא ובני רעמה שבא ודדן: וכוש אוליד ית נמרד הוא שרי למהוי גבר תקיף בארעא: הוא הוה גבר תקיף

Primitiua chal.: שור · תור · חזר · חפף · ערה · עור · פלח · היה · פתה · שרא · שכן · היה · חיה · מות · ילד · בנה · פרש · נגה · ילד · שרא · היה

Interp. chal.

et imposuerūt sup humerū amboꝝ: τ abierūt retrorsum: et operuerūt verenda patris sui: τ facies eoꝝ auerse erant: τ verenda patris sui nō viderūt. Euigilās aūt noe ex vino: cognouit q̄d fecerat ei filius suus minor. Et ait. Maledictus chanaā: seruꝰ seruiēs erit fribus suis. Et ait. Bñdictus dñs deus sem: τ sit chanaan seruus illis. Dilatet deus iapheth: et habitet gloria eius in tabernaculis sem: τ sit chanaā seruus eis. Et vixit noe post diluuiū trecentis τ quinquaginta annis. Et fuerunt omnes dies noe nongenti τ quinquaginta anni: et mortuus est. Ca. 10.

Et he sunt generationes filioꝝ noe: sem τ cham τ iapheth: natiq̄ sūt eis filij post diluuiū. Filij iapheth gomer τ magog τ madai et iauan τ tubal et mesech τ thiras. Et filij gomer ascenez τ riphat τ togarma. Et filij iauā helisa τ tharsis: cethim τ dodanim. Ab his diuise sunt insule gentiū in terris suis: vnusquisq̄ s̄m linguā suā s̄m familias suas in p̄plis suis. Et filij cham chus τ mesraim τ phut τ chanaā. Et filij chus saba τ euila τ sabatha et regma τ sabathaca: τ filij regma saba τ dedan. Et chus gēuit nemrod: ip̄e cepit esse potēs in t̄ra. Ipse erat vir robustꝰ

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

B

venator corā dño deo. ppt̄ hoc dicēt: q̄ nemrod gigas venator corā dño deo. et fuit pīcipiū regni eius: babylon: τ arach: τ acad: et chalanne: in t̄ra sēnaar. ex terra illa egressus ē asur. et edificauit niniuē: τ rhooboth ciuitatē: τ chalac: et dasem: inter niniuē: et inter chalac. hec ciuitas magna. τ mesraim genuit ludim: et anamiim τ labiim: τ nephthuim: et phetrusim: et celuim: vnde egressi sūt inde philistijm. et caphthurim. chanaan āt genuit sidonē primogenitū suū: et etteum: et iebuseū: τ amorrheū: τ gergeseū: et eueū: et aracheū: et cyneum: et aradium: et samarium. et amatheū. τ post hec disseminate sunt tribus chananeorū. et facti sūt termini chananeorū a sidone donec veniatur in gerara et gazan: donec veniat sodomā et gomorrā. adama et seboim vsq̄ ad lasa. hi filij cham: in tribubus suis: s̄m linguas suas: in regiōibus suis: et in gentibus suis. et sem natus ē et ipsi patri oim filiorū heber: fratri iapheth maioris. filij sem: elam. et asur: et arphaxad: et lud: et aram: et cainā: et filij aram: hus τ vl: et gether: et mes. et arphaxad genuit cainā. cainā āt genuit sale.
κυνηγὸς ἐναντὶ κυρίου τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο ἐροῦσιν, ὡς νεμβρὼδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ. καὶ ἐγένετο ἡ ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, βαβυλών, καὶ ὀρέχ, καὶ ἀρχάδ, καὶ χαλάννη, ἐν τῇ γῇ σεναάρ. ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης ἐξῆλθεν ἀσούρ. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν νινευί, καὶ τὴν ῥοωβὼθ πόλιν, καὶ τὴν χαλάχ, καὶ τὴν δασέμ, ἀναμέσον νινευί, καὶ ἀναμέσον χαλάχ. αὕτη ἡ πόλις ἡ μεγάλη. καὶ μεσραεὶμ ἐγέννησε τοὺς λουδιείμ, καὶ τοὺς ἀινεμιεείμ, καὶ τοὺς λαβιείμ, καὶ τοὺς νεφθουείμ, καὶ τοὺς πατροσονιείμ, καὶ τοὺς χασλωνιείμ, ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν φυλιστιείμ, καὶ τοὺς καφθοριείμ. χαναὰν δὲ ἐγέννησε τὸν σιδῶνα πρωτότοκον αὐτοῦ, καὶ τὸν χετταῖον, καὶ τὸν ἰεβουσαῖον, καὶ τὸν ἀμορραῖον, καὶ τὸν γεργεσαῖον, καὶ τὸν εὐαῖον, καὶ τὸν ἀρουκαῖον, καὶ τὸν ἀσενναῖον, καὶ τὸν ἀράδιον, καὶ τὸν σαμαραῖον, καὶ τὸν ἀμαθί. καὶ μετὰ ταῦτα διεσπάρησαν αἱ φυλαὶ τῶν χαναναίων. καὶ ἐγένετο τὰ ὅρια τῶν χαναναίων ἀπὸ σιδῶνος ἕως εἰσελθεῖν εἰς γέραρα καὶ γάζαν, ἕως ἐλθεῖν σοδόμων καὶ γομόρρας, ἀδαμὰ καὶ σεβωείμ ἕως λασά. οὗτοι οἱ υἱοὶ χάμ, ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, κατὰ γλώσσας αὐτῶν, ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. καὶ τῷ σὴμ ἐγεννήθη καὶ αὐτῷ πατρὶ πάντων τῶν υἱῶν ἕβερ, ἀδελφῷ ἰάφεθ τοῦ μείζονος. υἱοὶ σήμ, αἰλάμ, καὶ ἀσούρ, καὶ ἀρφαξάδ, καὶ λούδ, καὶ ἀράμ, καὶ καϊνάν. καὶ υἱοὶ ἀράμ, ὢς καὶ οὔλ, καὶ γατέρ, καὶ μοσόχ. καὶ ἀρφαξὰδ ἐγέννησε τὸν καϊνάν. καϊνὰν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλά.

C

1. Pa. 1. d.

Transla. B. Hiero.

venator corā dño. Ab hoc exiuit prouerbium q̄si nemroth robustus venator corā domino. Fuit aūt principiū regni eius babylon: & arach & acad: & chalanne: ī terra sennaar. De terra illa egressus ē assur: & edificauit niniuem: & plateas ciuitatis & chale. Resen quoq̄ inter niniuem & chale: hec est ciuitas magna. At vero mesraim genuit ludim: & anamim & laabim & neptuim & phetrusim & cellaim: de quibus egressi sunt philistijm & capturim. Chanaan āt genuit sidonem primogenitū suum: etheū & iebuseum & amorreū & gergeseū & eueum & aracheum: cyneū & aradium: samareum & amatheū & per hos disseminati sunt populi chananeorū. Factiq̄ sunt termini chanaan venientibus a sidone ierarā vsq̄ ad gazam: donec ingrediaris sodomā & gomorrā & adamā & seboym vsq̄ lesa. Hi sunt filii cham in cognatiōibus & linguis & gñatiōibus terrisq̄ & gētibus suis. De sem quoq̄ nati sūt patre omniū filiorum heber: frē iaphet maiore. Filii sem: helā & assur & arphaxad: lud & aram. Filii arā hus & hul & gether & mes. At vero arphaxad genuit sale:

Tex. Heb.

ציד לפני יהוה על כן יאמר
כנמרד גבור ציד לפני יהוה:
ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך
ואכד וכלנה בארץ שנער: מן
הארץ ההוא יצא אשור ויבן את
נינוה ואת רחבת עיר ואת כלח:
ואת רסן בין נינוה ובין כלח
הוא העיר הגדלה: ומצרים ילד
את לודים ואת ענמים ואת
להבים ואת נפתחים: ואת
פתרסים ואת כסלחים אשר
יצאו משם פלשתים ואת
כפתרים: וכנען ילד את צידן
בכרו ואת חת: ואת היבוסי ואת
האמרי ואת הגרגשי: ואת החוי
ואת הערקי ואת הסיני: ואת
הארודי ואת הצמרי ואת החמתי
ואחר נפצו משפחות הכנעני:
ויהי גבול הכנעני מצידן באכה
גררה עד עזה באכה סדמה
ועמרה ואדמה וצבים עד לשע:
אלה בני חם למשפחתם
ללשנתם בארצתם בגויהם:
ולשם ילד גם הוא אבי כל בני
עבר אחי יפת הגדול: בני שם
עילם ואשור וארפכשד ולוד
וארם: ובני ארם עוץ וחול וגתר
ומש: וארפכשד ילד את שלח

Primitiua heb.: צוד פנה · היה מלך · שפחה · היה גבל בוא · גדל

Transla. Chal.

קדם יי על כן יתאמר כנמרד גבר תקיף קדם יי: והות ריש מלכותיה בבל וארך ואכד וכלנה בארעא דבבל: מן ארעא ההיא נפק אשור ובנא ית נינוה וית רחובות קרתא וית כלח: וית רסן בין נינוה ובין כלח היא קרתא רבתא: ומצרים אוליד ית לודים וית ענמים וית להבים וית נפתחים: וית פתרוסאי וית כסלוחאי דנפקו מתמן פלשתאי וית קפוטקאי: וכנען אוליד ית צידון בוכריה וית חת: וית יבוסאי וית אמוראי וית גרגשאי: וית חואי וית ערקאי וית אנתוסאי: וית ארוודאי וית צלמאי וית חמתאי ובתר כן אתבדרו זרעית כנענאי: והוה תחום כנענאי מצידון מטי לגרר עד עזה מטי לסדום ועמורה ואדמה וצבוים עד לשע: אלין בני חם לזרעיתהון ללישנהון בארעהון בעממיהון: ולשם אתיליד אף הוא אבוהון דכל בני עבר אחוהי דיפת רבא: בני שם עילם ואשור וארפכשד ולוד וארם: ובני ארם עוץ וחול וגתר ומש: וארפכשד אוליד ית שלח

Interp. chal.

coram domino: ppterea dicebatur quasi nemrod vir robustus coram domino. Et fuit principiū regni sui babylon: et erech τ achad et calane in terra babylonis. De terra illa egressus est asur: τ edificauit niniuē τ rooboth ciuitatem τ chale τ resen: que est inter niniue τ inter cale. Hec est ciuitas magna. Et mesraim genuit ludim τ ananijm τ laabim τ neptuim et phetrusim et cesluim. De quibus egressi sunt philistijm τ cappadoces. Et chanaan genuit sidon primo genitum suum: τ etheum et iebuseos τ amorreos et gergeseos τ eueos τ aracheos τ cineos τ aradios et samaratheos τ amatheos: τ postea disseminate sunt familie chananeorum. Et fuit terminus cananeorū a sidone: pertingens geraram vsq̄ gazā: pertingens sodomam τ gomorram τ adama τ seboym vsq̄ lassa. Isti sunt filij cham per cognationes suas τ linguas suas in terris suis in populis suis. Et de sem nati sunt: ipse quoq̄ est pater omniū filioꝝ heber: frater iapheth maior. Filij sem helam τ asur τ arphaxad: et lud τ aram. Et filij aram hus τ hul τ gether τ mes. Arphaxad autem genuit sale:

Primitiua chal.: אמר · היה · ראש · בנה · קרה · רבב · ילד · בדר · מטא · אל · נגה · ילד · רבב

שלח ילד את עבר: ולעבר ילד
שני בנים שם האחד פלג כי
בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו
יקטן: ויקטן ילד את אלמודד
ואת שלף ואת חצרמות ואת
ירח: ואת הדורם ואת אוזל ואת
דקלה: ואת עובל ואת אבימאל
ואת שבא: ואת אופר ואת חוילה
ואת יובב כל אלה בני יקטן: ויהי
מושבם ממשא באכה ספרה הר
הקדם: אלה בני שם למשפחתם
ללשנתם בארצתם לגויהם:
אלה משפחת בני נח לתולדתם
בגויהם ומאלה נפרדו הגוים
בארץ אחר המבול:

Ca.xi.

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים
אחדים: ויהי בנסעם מקדם
וימצאו בקעה בארץ שנער
וישבו שם: ויאמרו איש אל
רעהו הבה נלבנה לבנים
ונשרפה לשרפה ותהי להם
הלבנה לאבן והחמר היה להם
לחמר: ויאמרו הבה נבנה לנו
עיר ומגדל וראשו בשמים
ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני
כל הארץ: וירד יהוה לראות את
העיר ואת המגדל אשר בנו בני

שנה · פלג · היה · ישב בוא · שפה · ילד · פרד · נול היה · מצא · היה לבן · שרף היה · בנה · גדל · עשה נפץ פנה · ראה · גדל בנה

de quo ortus ē heber. Natiq; sunt heber filii duo. Nomen vni phaleg: eo q in diebus eius diuisa sit terra: & nomen fratris eius iectan. Qui iectan genuit elmodad & saleph & asarmoth iare & adoram & iazal & decla & hebal & abimahel: saba & iophir: & euila & iobab. Oēs isti filii iectan. Et facta est hītatio eorū de messa pgētibus vsq; sephar montē orientalē. Isti sunt filii sem ꝑm cognationes & linguas & regiones in gentibus suis. He familie noe iuxta populos & nationes suas. Ab his diuise sunt gentes in terra post diluuiū.

Erat autem Ca.11. terra labii vnius & sermonum eorūdē. Cūq; proficiscerentur de oriente inuenerunt campum in terra sennaar: & habitauerunt in eo. Dixitq; alter ad proximū suū. Venite faciamus lateres: & coquamus eos igni. Habueruntq; lateres pro saxis: & bitumen p cemēto. Et dixerūt. Venite faciamus nobis ciuitatē & turrē: cuius culmē ptingat ad celū: & celebrem⁹ nomē nrm anteq; diuidamur i vniuersas terras. Descēdit aūt dñs vt videret ciuitatem & turrem quam edificabant filii

sale aūt genuit eber. τ eber nati
σαλὰς δὲ ἐγέννησε τὸν ἔβερ. καὶ τῷ ἔβερ ἐγεννή-
sunt duo filij. nomen vni: phalec. qꝛ in die
θησαν δύο υἱοί. ὄνομα τῷ ἑνί, φαλέκ. ὅτι ἐν ταῖς ἡ-
bus eius: diuisa ē terra. et nomen fra
μέραις αὐτοῦ, διεμερίσθη ἡ γῆ. καὶ ὄνομα τῷ ἀδελ-
tri eius: iectan. iectā aūt genuit elmodad:
φῷ αὐτοῦ, ἰεκτάν. ἰεκτὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλμωδάδ,
et saleph: et asarmoth: τ iared: τ
καὶ τὸν σαλέφ, καὶ τὸν ἀσαραμώθ, καὶ ἰεράχ, καὶ τὸν
adoram: et aizal: et decla: τ ebal: τ
ὀδορρὰμ, καὶ αἰζὴλ, καὶ δεκλὰ, καὶ γεβὰλ, καὶ τὸν
abimael: τ saban: et vphir: et euilat:
ἀβιμεὴλ, καὶ σαβὰν, καὶ οὐφείρ, καὶ τὸν εὐειλὰτ,
et iobab. oēs isti filij iectan. et facta ē
καὶ ἰωβάβ. πάντες οὗτοι υἱοὶ ἰεκτάν. καὶ ἐγένετο ἡ
habitatio eorū: de messa vsq ad sephar mōtē
κατοίκησις αὐτῶν, ἀπὸ μασσὴ ἕως εἰς σωφηρὰ ὄρους
orientis. isti filij sem in tribubus suis:
ἀνατολῶν. οὗτοι υἱοὶ σὴμ ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν,
ꝑm linguas suas: in regiōibus suis: τ in
κατὰ γλώσσας αὐτῶν, ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, καὶ ἐν
gentibus suis. he tribus filiorū noe ꝑm
τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. αὗται αἱ φυλαὶ υἱῶν νῶε κατὰ
cognatiōes eorū: ꝑm gētes eorū. ab istis
συγγενείας αὐτῶν, κατὰ ἔθνη αὐτῶν. ἀπὸ τούτων
disseminate sūt insule gētiū in terra: post
διεσπάρησαν νῆσοι τῶν ἐθνῶν ἐπὶ τῆς γῆς, μετὰ
diluuiū.
τὸν κατακλυσμόν.

Cap. 11.

Et erat oīs terra labiū vnū: et vox vna
καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἕν, καὶ φωνὴ μία
oībus. τ factū ē cū mouerent ipsi ab oriē-
πᾶσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κινῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ ἀνατο-
te: inuenerūt campū in terra sēnaar: et habitauerūt
λῶν, εὗρον πεδίον ἐν γῇ σεννααρ, καὶ κατῴκησαν
ibi. et dixit homo proximo suo: venite
ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ἄνθρωπος τῷ πλησίον αὐτοῦ, δεῦτε
laterificemus laterem: τ coquamus eos igni
πλινθεύσωμεν πλίνθους, καὶ ὀπτήσωμεν αὐτὰς πυ-
et factus ē illis later in lapidem. et bitu-
ρί. καὶ ἐγένετο αὐτοῖς ἡ πλίνθος εἰς λίθον. καὶ ἄσφαλ-
men fuit illis lutū. et dixerūt: venite edificem⁹
τος ἦν αὐτοῖς ὁ πηλός. καὶ εἶπον, δεῦτε οἰκοδομήσω-
nobis ciuitatē et turrim: cuius erit caput
μεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἔσται ἡ κεφαλὴ
vsq ad celū. τ faciamus nobis nomen.
ἕως τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα,
anteq dispergamur nos a facie vni-
πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου πά-
uerse terre. et descēdit dñs deus vt videret ci-
σης τῆς γῆς. καὶ κατέβη κύριος ὁ θεὸς ἰδεῖν τὴν πό-
uitatē et turrim: quā edificauerūt filij
λιν καὶ τὸν πύργον, ὃν ᾠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ

Transla. Chal.

ושלח אוליד ית עבר: ולעבר איתיליד תרין בנין, שום חד פלג ארי ביומוהי
אתפליגת ארעא, ושום אחוהי יקטן: ויקטן אוליד ית אלמודד וית שלף וית חצר
מות וית ירח: וית הדורם וית אוזל וית דקלה: וית עובל וית אבימאל וית שבא: וית
אופיר וית חוילה וית יובב, כל אילין בני יקטן: והוה מותבניהון ממשא מטי למספר
טור מדינחא: אילין בני שם לזרעיתהון ללישנהון בארעתהון לעממיהון: אילין זרעית
בני נח לתולדתהון בעממיהון, ומאילין אתפרשו עממיא בארעא בתר טופנא:

Ca.xi.

והוה כל ארעא לישן חד וממלל חד: והוה במיטלהון בקדמיתא
ואשכחו בקעתא בארעא דבבל ויתיבו תמן: ואמרו גבר לחבריה הבו נרמי לבנין
ונוקדינון בנורא, והות להון לבינתא לאבנא וחמרא הות להון לשיעא: ואמרו הבו נבני
לנא קרתא ומגדלא ורישיה מטי עד צית שמיא, ונעביד לנא שמא דלמא נתבדר
על אפי כל ארעא: ואתגלי יי לאתפרעא על עובדי קרתא ומגדלא דבנו בני

Primitiua chal.

ילד בנה · פלג · אל יתב מטא · ילד פרש · מלל טיל · שכח יהב רמה · יקד הוה בנה · קרה גדל ראש · מטא עבד בדר · גלה פרע קרה · גדל בנה

Interp. chal.

et sale genuit heber: τ de heber nati sunt duo filij: nomē vnius phaleg: qꝛ in diebus suis diuisa est terra: τ nomē fratris sui iectan. Iectan aūt gēuit elmodad τ saleph τ asarmoth τ iare et aduram τ vzal τ decla et hobal τ abimael τ saba et ophir τ euila τ iobab: oēs isti filij iectan. Et fuit habitatio eoꝝ a messa pertingens vsq sephar montē orientalē. Isti sunt filij sem per cognationes τ linguas suas in terris suis in populis suis. Iste sunt cognationes filioꝝ noe per generationes suas in populis suis: τ ab his diuisi sunt populi in terra post diluuium. Cap. 11.

Eratq oīs terra lingue vnius τ loquele vnius. τ factum est cum proficiscerentur in principio et inuenissent campū in terra babylonis: habitauerunt ibi. Dixeruntq vnusquisq ad proximū suū: venite faciamus lateres: τ coquamus eos igni: et erat eis later pro lapide: τ bitumen erat eis pro luto. Et dixerunt: venite edificem⁹ nobis ciuitatē τ turrim: τ culmen eius pertigat vsq ad celos: et faciamus nobis nomen: ne forte dispergamur super faciem vniuerse terre. Et apparuit dominus vt vlcisceret sup opera ciuitatis τ turris: quas edificauerunt filij

hominū. et dixit dñs ecce gen⁹ vnū et labiū vnū om
τῶν ἀνθρώπων. καὶ εἶπε κύριος ἰδοὺ γένος ἓν καὶ χεῖλος ἓν ἁ-
niū. et hoc ceperūt facere. τ nūc nō defi
πάντων. καὶ τοῦτο ἤρξαντο ποιῆσαι. καὶ νῦν οὐκ ἐκ-
cient ab eis oīa: quecūq agressi sūt facere.
λείψει ἀπ' αὐτῶν πάντα, ὅσα ἂν ἐπιθῶνται ποιεῖν.
venite et descendētes confundam⁹ eorū linguam
δεῦτε καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν γλῶσσαν
vt nō audiant vnusquisq vocē proximi. τ
ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τῆς φωνῆς τοῦ πλησίον. καὶ
dispsit dñs ipsos inde sup faciē oīs
διέσπειρε κύριος αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἐπὶ πρόσωπον πάσης
terre. τ cessauerūt edificantes ciuitatē et
τῆς γῆς. καὶ ἐπαύσαντο οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ
turrim. ppt hoc vocatū ē nomē eius: confu-
τὸν πύργον. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς, σύγχυ-
sio. qꝛ ibi cōfudit dñs labia vniuerse terre: τ
σις. ὅτι ἐκεῖ συνέχεε κύριος τὰ χείλη πάσης τῆς γῆς, καὶ
inde dispsit eos dñs sup faciem oīs
ἐκεῖθεν διέσπειρεν αὐτοὺς ὁ κύριος ἐπὶ πρόσωπον πάσης
terre. et he gñatiōes sem. sem āt erat fili⁹ cen
τῆς γῆς. καὶ αὗται αἱ γενέσεις σήμ. σὴμ δὲ ἦν υἱὸς ἑκα-
tū ānorū: qn genuit arphaxad: secūdo anno
τὸν ἐτῶν, ὅτε ἐγέννησε τὸν ἀρφαξάδ, δευτέρου ἔτους
post diluuiū. et vixit sem: postq genu
μετὰ τὸν κατακλυσμόν. καὶ ἔζησε σήμ, μετὰ τὸ γεννῆ-
it ipse arphaxad: ānos quingētos. et genu-
σαι αὐτὸν τὸν ἀρφαξάδ, ἔτη πεντακόσια. καὶ ἐγέννη-
it filios τ filias: et mortuus ē. τ vixit
σεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησεν
arphaxad ānos cētū triginta quinq. et genuit
ἀρφαξὰδ ἔτη ἑκατὸν τριακονταπέντε. καὶ ἐγέννησε
cainan. et vixit arphaxad: postq genuit ip-
τὸν καϊνάν. καὶ ἔζησεν ἀρφαξάδ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐ-
se cainan: ānos quadrigētos triginta. τ genu-
τὸν τὸν καϊνάν, ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. καὶ ἐγέννη-
it filios τ filias: et mortu⁹ ē. et vixit cai
σεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε καϊ-
nan ānos centū triginta. et genuit sala. et
νὰν ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν σαλά. καὶ
vixit cainan: postq genuit ipse sala. ānos
ἔζησε καϊνάν, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν σαλά, ἔτη
trecentos triginta. et genuit filios et fili-
τριακόσια τριάκοντα. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέ-
as: et mortu⁹ ē. τ vixit sala ānos centū trigin-
ρας, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε σαλὰ ἔτη ἑκατὸν τριάκον-
ta. et genuit eber. et vixit sala: postq ge-
τα. καὶ ἐγέννησε τὸν ἔβερ. καὶ ἔζησε σαλά, μετὰ τὸ γεν-
nuit ipse eber: ānos trecentos triginta: et
νῆσαι αὐτὸν τὸν ἔβερ, ἔτη τριακόσια τριάκοντα, καὶ
mortu⁹ ē. et vixit eber ānos centū triginta quattu-
ἀπέθανεν. καὶ ἔζησεν ἔβερ ἔτη ἑκατὸν τριακοντατέσ-
or et genuit phalec. τ vixit eber: postq
σαρα, καὶ ἐγέννησε τὸν φαλέκ. καὶ ἔζησεν ἔβερ, μετὰ τὸ
genuit ipse phalec: ānos trecentos septuaginta
γεννῆσαι αὐτὸν τὸν φαλέκ, ἔτη τριακόσια ἑβδομήκοντα.

adam: & dixit. Ecce vnus est populus: & vnum est labium oībus. Ceperuntq; hoc facere: nec desistent a cogitatiōibus suis donec eas ope cōpleāt. Venite igr descēdamus & cōfūdamus ibi liguā eorū: vt nō audiat vnusquisq; vocē pximi sui. Atq; ita diuisit eos dñs ex illo loco in vniuersas terras: & cessauerūt edificare ciuitatē. Et idcirco vocatū est nomē eius babel: quia ibi confusum est labiū vniuerse terre. Et inde dispersit eos dñs super faciē cūctarū regionū. He sunt gñatiōes sem. Sem erat centum annorum quando genuit arphaxad: biennio post diluuiū. Vixitq; sem postq; genuit arphaxad quingentis annis: & genuit filios & filias. Porro arphaxad vixit triginta quinq; annis: & genuit sale. Vixitq; arphaxad postq; genuit sale trecentis tribus annis: & genuit filios & filias. Sale quoq; vixit triginta annis: & genuit heber. Vixitq; sale postq; genuit heber quadringentis tribus annis: & genuit filios & filias. Vixit autem heber triginta quattuor annis: & genuit phaleg. Et vixit heber postq; genuit phaleg quadrigētis triginta annis:

האדם: ויאמר יהוה הן עם אחד
ושפה אחת לכלם וזה החלם
לעשות ועתה לא יבצר מהם
כל אשר יזמו לעשות: הבה
נרדה ונבלה שם שפתם אשר
לא ישמעו איש שפת רעהו:
ויפץ יהוה אתם משם על פני
כל הארץ ויחדלו לבנת העיר:
על כן קרא שמה בבל כי שם
בלל יהוה שפת כל הארץ ומשם
הפיצם יהוה על פני כל הארץ:
אלה תולדת שם שם בן מאת
שנה ויולד את ארפכשד
שנתים אחר המבול: ויחי שם
אחרי הולידו את ארפכשד חמש
מאות שנה ויולד בנים ובנות:
וארפכשד חי חמש ושלשים
שנה ויולד את שלח: ויחי
ארפכשד אחרי הולידו את שלח
שלש שנים וארבע מאות שנה
ויולד בנים ובנות: ושלח חי
שלשים שנה ויולד את עבר:
ויחי שלח אחרי הולידו את עבר
שלש שנים וארבע מאות שנה
ויולד בנים ובנות: ויחי עבר
ארבע ושלשים שנה ויולד את
פלג: ויחי עבר אחרי הולידו את
פלג שלשים שנה וארבע מאות

אמר · כלל חלל · עשה בצר · יזם · ירד בלל · שמע שפה · נפץ פנה · חדל בנה · ילד מאה · ילד · שנה בול חיה · ילד · חיה · ארבע מאה

Transla. Chal.

אינשא: ואמר יי הא עם חד ולישן חד לכלהון ודין דשריו למיעבד וכען לא יתמנע
מנהון כל דחשיבו למעבד: הבו נתגלי ונבלבל תמן לישנהון דלא ישמעון אינש
לישן חבריה: ובדר יי יתהון מתמן על אפי כל ארעא ואתמנעו מלמבני קרתא: על
כן קרא שמה בבל ארי תמן בלבל יי לישן כל ארעא, ומתמן בדרינון יי על אפי כל
ארעא: אילין תולדת שם, שם בר מאה שנין ואוליד ית ארפכשד תרתין שנין בתר
טופנא: וחיא שם בתר דאוליד ית ארפכשד חמש מאה שנין ואוליד בנין ובנן:
וארפכשד חיא תלתין וחמש שנין ואוליד ית שלח: וחיא ארפכשד בתר דאוליד ית
שלח ארבע מאה ותלת שנין ואוליד בנין ובנן: ושלח חיא תלתין שנין ואוליד ית
עבר: וחיא שלח בתר דאוליד ית עבר ארבע מאה ותלת שנין ואוליד בנין ובנן:
וחיא עבר תלתין וארבע שנין ואוליד ית פלג: וחיא עבר בתר דאוליד ית פלג
ארבע מאה ותלתין שנין

Interp. chal.

hominū. Et dixit dñs. Ecce populus vnus τ lingua vna est oībus illis, et hoc est qd ceperūt facere: τ nūc non prohibetur ab eis omne qd cogitauerūt facere. Venite appareamus τ cōfundam⁹ ibi linguā eorū: vt nō audiat vnusquisq linguā proximi sui. Et dispersit eos dñs inde sup faciem vniuerse terre: τ prohibiti sunt ab edificatione ciuitatis. Idcirco vocatum est nomen eius babel: qm ibi confudit dñs linguā vniuerse terre: τ inde dispersit eos dñs sup faciē vniuerse terre. He sunt generatiōes sem: sem filius centū annoꝝ erat qn genuit arphaxad duob⁹ annis post diluuiū. Et vixit sem postq genuit arphaxad qngētis annis: et genuit filios τ filias. Et arphaxad vixit triginta τ quinq annis: τ genuit sale: τ vixit arphaxad postq genuit sale qdringētis τ tribus annis: τ genuit filios et filias. Et sale vixit triginta annis τ genuit heber: et vixit sale postquam genuit heber quadringentis τ tribus annis τ genuit filios τ filias. Et vixit heber triginta et quattuor annis τ genuit phaleg: et vixit heber postquam genuit phaleg quadringentis τ triginta annis:

Primitiua chal.

שרא עבד מנע · יהב גלה בלל · שמע מנע בנה · קרה בלל אל · ילד שנה תרי · חיה ילד בנה · ארבע שנה חיה

Ter. Heb.

שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי
פֶלֶג שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת
רְעוּ׃ וַיְחִי פֶלֶג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת
רְעוּ תֵּשַׁע שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי רְעוּ
שְׁתַּיִם וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת
שְׂרוּג׃ וַיְחִי רְעוּ אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת
שְׂרוּג שֶׁבַע שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה
וַיּוֹלֶד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי שְׂרוּג
שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת נָחוֹר׃
וַיְחִי שְׂרוּג אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת
נָחוֹר מָאתַיִם שָׁנָה וַיּוֹלֶד בָּנִים
וּבָנוֹת׃ וַיְחִי נָחוֹר תֵּשַׁע וְעֶשְׂרִים
שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת תָּרַח׃ וַיְחִי נָחוֹר
אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ אֶת תֶּרַח תְּשַׁע
עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמְאַת שָׁנָה וַיּוֹלֶד
בָּנִים וּבָנוֹת׃ וַיְחִי תֶרַח שִׁבְעִים
שָׁנָה וַיּוֹלֶד אֶת אַבְרָם אֶת נָחוֹר
וְאֶת הָרָן׃ וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת תֶּרַח
תֶּרַח הוֹלִיד אֶת אַבְרָם אֶת נָחוֹר
וְאֶת הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת לוֹט׃
וַיָּמָת הָרָן עַל פְּנֵי תֶּרַח אָבִיו
בְּאֶרֶץ מוֹלַדְתּוֹ בְּאוּר כַּשְׂדִּים׃
וַיִּקַּח אַבְרָם וְנָחוֹר לָהֶם נָשִׁים
שֵׁם אֵשֶׁת אַבְרָם שָׂרָי וְשֵׁם
אֵשֶׁת נָחוֹר מִלְכָּה בַּת הָרָן אֲבִי
מִלְכָּה וַאֲבִי יִסְכָּה׃ וַתְּהִי שָׂרַי
עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד׃ וַיִּקַּח תֶּרַח

Ptiua heb.: מֵאָה, יָלַד חָיָה, מֵאָה, חָיָה, יָלַד, יָלַד, יָלַד, לָקַח נָשָׂא, הָיָה, יָלַד

Trāsla. B. Hiero.

& genuit filios & filias. Vixit quoque phaleg triginta annis & genuit reu. Vixitque phaleg postquam genuit reu ducentis nouem annis: & genuit filios & filias. Vixit autem reu triginta duobus annis & genuit sarug. Vixit quoque reu postquam genuit sarug ducentis septem annis: & genuit filios & filias. Vixit autem sarug triginta annis: & genuit nachor. Vixitque sarug postquam genuit nachor ducentis annis: & genuit filios & filias. Vixit autem nachor viginti nouem annis: & genuit thare. Vixitque nachor postquam genuit thare centum decem & nouem annis: & genuit filios & filias. Vixitque thare septuaginta annis: & genuit abram & nachor & aram. Hec sunt autem generationes thare. Thare genuit abram: nachor & aram. Porro aram genuit loth. Mortuusque est aram ante thare patrem suum in terra natiuitatis sue in vr chaldeorum. Duxerunt autem abram & nachor vxores. Nomen vxoris abram sarai: & nomen vxoris nachor melcha filia aram patris melche & patris iesche. Erat autem sarai sterilis: nec habebat liberos. Tulit itaque thare

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et genuit filios τ filias. τ mortuus est. τ vixit phalec annos centum triginta quattuor. et genuit ragau. τ vixit phalec postquam genuit ipse ragau: annos ducentos nouem: et genuit filios τ filias. τ mortuus est. τ vixit ragau annos centum triginta duo. et genuit seruch. et vixit ragau postquam genuit ipse seruch: annos ducentos septem: et genuit filios et filias. et mortuus est. et vixit seruch annos centum triginta: τ genuit nachor. τ vixit seruch: postquam genuit ipse nachor: annos ducentos. τ genuit filios τ filias. τ mortuus est. τ vixit nachor annos centum septuaginta nouem. et genuit thare. τ vixit nachor: postquam genuit ipse thare: annos centum viginti quinque. τ genuit filios τ filias. τ mortuus est. τ vixit thare annos septuaginta. et genuit abram: et nachor: τ aram. he generationes thare. thare genuit abram: et nachor: et aram. aram genuit loth. et mortuus est aram coram thare patre suo in terra qua natus est: in regione chaldeorum. et acceperunt abram et nachor sibi vxores. nomen vxori abram: sara. et nomen vxori nachor melcha: filia aran: et pater melcha: et pater iescha. τ erat sara sterilis: et non generauit. et accepit thare

καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε φαλὲκ ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα τέσσαρα. καὶ ἐγέννησε τὸν ῥαγαῦ. καὶ ἔζησε φαλὲκ μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ῥαγαῦ, ἔτη διακόσια ἐννέα, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε ῥαγαῦ ἔτη ἑκατὸν τριακονταδύο. καὶ ἐγέννησε τὸν σεροὺχ. καὶ ἔζησε ῥαγαῦ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν σεροὺχ, ἔτη διακόσια ἑπτά. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε σεροὺχ ἔτη ἑκατὸν τριάκοντα, καὶ ἐγέννησε τὸν ναχώρ. καὶ ἔζησε σεροὺχ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν ναχώρ, ἔτη διακόσια. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε ναχὼρ ἔτη ἑκατὸν ἑβδομηκονταεννέα. καὶ ἐγέννησε τὸν θαρά. καὶ ἔζησε ναχώρ, μετὰ τὸ γεννῆσαι αὐτὸν τὸν θαρά, ἔτη ἑκατὸν εἰκοσιπέντε. καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἔζησε θαρὰ ἔτη ἑβδομήκοντα. καὶ ἐγέννησε τὸν ἄβραμ, καὶ τὸν ναχώρ, καὶ τὸν ἀῤῥάν. αὗται δὲ αἱ γενέσεις θαρά. θαρὰ ἐγέννησε τὸν ἄβραμ, καὶ τὸν ναχώρ, καὶ τὸν ἀῤῥάν. ἀῤῥὰν ἐγέννησε τὸν λώτ. καὶ ἀπέθανεν ἀῤῥὰν ἐνώπιον θαρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ ᾗ ἐγεννήθη, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν χαλδαίων. καὶ ἔλαβον ἄβραμ καὶ ναχὼρ ἑαυτοῖς γυναῖκας. ὄνομα τῇ γυναικὶ ἄβραμ, σάρα. καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ ναχώρ, μελχά, θυγάτηρ ἀῤῥάν, καὶ πατὴρ μελχά, καὶ πατὴρ ἰεσχά. καὶ ἦν σάρα στεῖρα, καὶ οὐκ ἐτεκνοποίει. καὶ ἔλαβε θαρὰ

D

1. Pa. 1.b. Iosue. 24.a.

Heb.11 c. Iosue. 4.a. Ihe. 9. b. Iudi.5 a. Sap. 10.a.

Primitiua chal.

מְאָה חָיָה תְּרֵי, שְׁנָה יְלַד יְלַד, בְּנָה חָיָה שְׁנָה, מְאָה, בְּנָה חַד יְלַד, אֵל יְלַד, מוּת חָיָה, נְשָׂא אִתְּתָא, הֲוָה יְלַד

Interp. chal.

et genuit filios τ filias. Et vixit phaleg triginta annis: τ genuit reu. Et vixit phaleg postquam genuit reu ducentis τ nouem annis: τ genuit filios τ filias. Et vixit reu triginta τ duobus annis: τ genuit sarug: et vixit reu postquam genuit sarug ducentis τ septem annis: et genuit filios τ filias. Et vixit sarug triginta annis: τ genuit nachor. Et vixit sarug postquam genuit nachor ducentis annis: et genuit filios τ filias. Et vixit nachor viginti τ nouem annis: τ genuit thare. Et vixit nachor postquam genuit thare centum et decem τ nouem annis: τ genuit filios τ filias. Et vixit thare septuaginta annis: τ genuit Abram: nachor: τ aran. He sunt generationes thare: thare genuit abram: nachor: τ aran: aran autem genuit loth. Et mortuus est aran viuente thare patre suo in terra natiuitatis sue in vr chaldeorum. Et acceperunt sibi abram τ nachor vxores: nomen vxoris abram sarai: et nomen vxoris nachor melcha filia aran patris melche τ patris iesche: erat τ sarai sterilis: nec erat ei filius. Et tulit thare

Transla. Chal.

וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא פֶלֶג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת רְעוּ׃ וַחֲיָא פֶלֶג בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת רְעוּ מָאתַן וּתְשַׁע שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא רְעוּ תְּלָתִין וְתַרְתֵּין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת שְׂרוּג׃ וַחֲיָא רְעוּ בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת שְׂרוּג מָאתַן וּשְׁבַע שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא שְׂרוּג תְּלָתִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת נָחוֹר׃ וַחֲיָא שְׂרוּג בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת נָחוֹר מָאתַן שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא נָחוֹר עֶשְׂרִין וּתְשַׁע שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת תֶּרַח׃ וַחֲיָא נָחוֹר בָּתַר דְּאוֹלִיד יָת תֶּרַח מְאָה וּתְשַׁע עֶשְׂרֵה שְׁנִין וְאוֹלִיד בְּנִין וּבְנָן׃ וַחֲיָא תֶּרַח שַׁבְעִין שְׁנִין וְאוֹלִיד יָת אַבְרָם יָת נָחוֹר וְיָת הָרָן׃ וְאִלֵּין תּוֹלְדָת תֶּרַח תֶּרַח אוֹלִיד יָת אַבְרָם יָת נָחוֹר וְיָת הָרָן וְהָרָן אוֹלִיד יָת לוֹט׃ וּמִית הָרָן בְּחַיֵּי תֶּרַח אֲבוּהִי בְּאֶרַע יַלָּדוּתֵיהּ בְּאוּרָא דְכַשְׂדָּאֵי׃ וּנְסִיב אַבְרָם וְנָחוֹר לְהוֹן נְשִׁין שׁוּם אִתַּת אַבְרָם שָׂרָי וְשׁוּם אִתַּת נָחוֹר מִלְכָּה בַּת הָרָן אֲבוּהָא דְמִלְכָּה וַאֲבוּהָא דְיִסְכָּה׃ וַהֲוָת שָׂרַי עֲקָרָא לֵית לַהּ וְלַד׃ וּדְבַר תֶּרַח

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

abram filium suum: et loth filium aran: filium filii sui: et saram nurum suam: vxorem abram filii sui. τ eduxit eos de regione chaldeorum: vt irent in terram chanaan. et venerunt vsque ad charan: τ habitauerunt illic. τ facti sunt dies thare in terra charan: anni ducenti quinque. et mortuus est thare in charan.

τὸν ἄβραμ υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν λὼτ υἱὸν ἀῤῥάν, υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν σάραν τὴν νύμφην αὐτοῦ, γυναῖκα ἄβραμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας τῶν χαλδαίων, πορευθῆναι εἰς γῆν χαναάν. καὶ ἦλθον ἕως χαῤῥάν, καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ. καὶ ἐγένοντο αἱ ἡμέραι θαρὰ ἐν χαῤῥάν, ἔτη διακόσια πέντε. καὶ ἀπέθανε θαρὰ ἐν χαῤῥάν.

Ca.12.

Et dixit dominus abram: egredere de terra tua et de cognatione tua: τ de domo patris tui: τ veni in terram: quam tibi monstrabo. τ faciam te in gentem magnam. τ benedicam te: et magnificabo nomen tuum. et eris benedictus. et benedicam benedicentes te: τ maledicentes te: maledicam. et benedicentur in te omnes tribus terre. et abiit abram sicut locutus est ei dominus. et iuit cum eo loth. abram autem erat annorum septuaginta quinque: quando egressus est de charan. τ accepit abram saram vxorem suam: et loth filium fratris sui: et omnia substantiam eorum: quecunque possidebant: τ omnem animam: quam possiderunt in charan. et egressi sunt vt irent in terram chanaan. et pertransiuit abram terram vsque ad locum sichem: ad quercum excelsam. at chananei tunc habitabant terram. et apparuit dominus abram: et dixit ei: semini tuo dabo terram hanc. et edificauit illic abram altare domino qui apparuit ei.

καὶ εἶπε κύριος τῷ ἄβραμ, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου, καὶ δεῦρο εἰς τὴν γῆν, ἣν ἄν σοι δείξω. καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα. καὶ εὐλογήσω σε, καὶ μεγαλυνῶ τὸ ὄνομά σου, καὶ ἔσῃ εὐλογημένος. καὶ εὐλογήσω τοὺς εὐλογοῦντάς σε, καὶ τοὺς καταρωμένους σε, καταράσομαι. καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. καὶ ἐπορεύθη ἄβραμ καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ κύριος. καὶ ᾤχετο μετ' αὐτοῦ λώτ. ἄβραμ δὲ ἦν ἐτῶν ἑβδομηκονταπέντε, ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ χαῤῥάν. καὶ ἔλαβεν ἄβραμ τὴν σάραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὸν λὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν, ὅσα ἐκτήσαντο, καὶ πᾶσαν ψυχήν, ἣν ἐκτήσαντο ἐν χαῤῥάν. καὶ ἐξήλθοσαν πορευθῆναι εἰς γῆν χαναάν. καὶ διώδευσεν ἄβραμ τὴν γῆν ἕως τοῦ τόπου συχέμ, ἐπὶ τὴν δρῦν τὴν ὑψηλήν. οἱ δὲ χαναναῖοι τότε κατῴκουν τὴν γῆν. καὶ ὤφθη κύριος τῷ ἄβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τῷ σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ ἄβραμ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ τῷ ὀφθέντι αὐτῷ.

Iudith 5.a. Sapi. 10.a.

A

Actu. 7.a.

Act. 3. d. Hebre. 11.b.

B

Transla. B. Hiero.

abram filium suum & loth filium aran filium filii sui: & sarai nurum suam vxorem abram filii sui: & eduxit eos de vr chaldeorum vt irent in terram chanaan. Veneruntque vsque aran: & habitauerunt ibi. Et facti sunt dies thare ducentorum quinque annorum: & mortuus est in aran.

Cap.12.

Dixit autem dominus ad abram. Egredere de terra tua: & de cognatione tua: & de domo patris tui: & veni in terram quam monstrauero tibi. Faciamque te in gentem magnam: & benedicam tibi: & magnificabo nomen tuum: erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi: & maledicam maledicentibus tibi. Atque in te benedicentur vniuerse cognationes terre. Egressus est itaque abram sicut preceperat ei dominus: & iuit cum eo loth. Septuaginta quinque annorum erat abram cum egrederetur de aran. Tulitque sarai vxorem suam: & loth filium fratris sui: vniuersamque substantiam quam possederant: & animas quas fecerant in aran: & egressi sunt vt irent in terram chanaan. Cumque venissent in eam: pertransiuit abram terram vsque ad locum sichem: & vsque ad conuallem illustrem: chananeus autem tunc erat in terra. Apparuit autem dominus abram: & dixit ei. Semini tuo dabo terram hanc. Qui edificauit ibi altare domino: qui apparuerat ei.

Ter. Heb.

אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרָן
בֶּן בְּנוֹ וְאֵת שָׂרַי כַּלָּתוֹ אֵשֶׁת
אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אִתָּם מֵאוּר
כַּשְׂדִּים לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן וַיָּבֹאוּ
עַד חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם׃ וַיִּהְיוּ יְמֵי
תֶרַח חָמֵשׁ שָׁנִים וּמָאתַיִם שָׁנָה
וַיָּמָת תֶּרַח בְּחָרָן׃ וַיֹּאמֶר

Cap.xii.

יְהוָה אֶל אַבְרָם לֶךְ לְךָ מֵאַרְצְךָ
וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַרְאֶךָּ׃ וְאֶעֶשְׂךָ
לְגוֹי גָּדוֹל וַאֲבָרֶכְךָ וַאֲגַדְּלָה שְׁמֶךָ
וֶהְיֵה בְּרָכָה׃ וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ
וּמְקַלֶּלְךָ אָאֹר וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל
מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה׃ וַיֵּלֶךְ אַבְרָם
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיֵּלֶךְ
אִתּוֹ לוֹט וְאַבְרָם בֶּן חָמֵשׁ שָׁנִים
וְשִׁבְעִים שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מֵחָרָן׃ וַיִּקַּח
אַבְרָם אֶת שָׂרַי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט
בֶּן אָחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר
רָכָשׁוּ וְאֶת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ
בְחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אַרְצָה כְּנַעַן
וַיָּבֹאוּ אַרְצָה כְּנָעַן׃ וַיַּעֲבֹר אַבְרָם
בָּאָרֶץ עַד מְקוֹם שְׁכֶם עַד אֵלוֹן
מוֹרֶה וְהַכְּנַעֲנִי אָז בָּאָרֶץ׃ וַיֵּרָא
יְהוָה אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזַרְעֲךָ
אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת וַיִּבֶן שָׁם
מִזְבֵּחַ לַיהוָה הַנִּרְאֶה אֵלָיו׃

Ptitua. heb.: כָּלַל אִישׁ, יָלַד בּוֹא, הָיָה, שָׁנָה, מוּת, אָמַר, יָלַד, רָאָה עָשָׂה, גָּדַל בָּרַךְ, קָלַל אָרַר, שָׁפַח, הָלַךְ, שָׁנָה, יָצָא לָקַח, אִישׁ, רָכַשׁ, בּוֹא עָבַר, קוּם אָרַץ, יָרָה רָאָה, אָמַר, נָתַן בָּנָה, זָבַח רָאָה

Transla. Chal.

יָת אַבְרָם בְּרֵיהּ וְיָת לוֹט בַּר הָרָן בַּר בְּרֵיהּ וְיָת שָׂרַי כַּלְּתֵיהּ אִתַּת אַבְרָם בְּרֵיהּ וּנְפַקוּ עִמְּהוֹן מֵאוּרָא דְכַשְׂדָּאֵי לְמֵיזַל לְאַרְעָא דִכְנָעַן וַאֲתוֹ עַד חָרָן וִיתִיבוּ תַמָּן׃ וַהֲווֹ יוֹמֵי תֶרַח מָאתַן וְחָמֵשׁ שְׁנִין וּמִית תֶּרַח בְּחָרָן׃

Ca.xii.

וַאֲמַר יְיָ לְאַבְרָם אִיזַל לָךְ מֵאַרְעָךְ וּמִיַּלָּדוּתָךְ וּמִבֵּית אֲבוּךְ לְאַרְעָא דְּאַחְזִינָךְ׃ וְאַעְבְּדִנָּךְ לְעַם סַגִּי וְאֵיבָרְכִנָּךְ וַאֲרַבֵּי שְׁמָךְ וּתְהֵי מְבָרַךְ׃ וַאֲבָרֵךְ מְבָרְכָךְ וּדְלָיְטָךְ אֵילוּט וְיִתְבָּרְכוּן בְּדִילָךְ כָּל זַרְעֲיַת אַרְעָא׃ וַאֲזַל אַבְרָם כְּמָא דְּמַלֵּיל עִמֵּיהּ יְיָ וַאֲזַל עִמֵּיהּ לוֹט וְאַבְרָם בַּר שַׁבְעִין וְחָמֵשׁ שְׁנִין בְּמִפְּקֵיהּ מֵחָרָן׃ וּדְבַר אַבְרָם יָת שָׂרַי אִתְּתֵיהּ וְיָת לוֹט בַּר אֲחוּהִי וְיָת כָּל קִנְיָנְהוֹן דִּקְנוֹ וְיָת כָּל נַפְשָׁתָא דְּשַׁעְבִּידוּ לְאוֹרָיְתָא בְּחָרָן וּנְפַקוּ לְמֵיזַל לְאַרְעָא דִכְנָעַן וַאֲתוֹ לְאַרְעָא דִכְנָעַן׃ וַעֲבַר אַבְרָם בְּאַרְעָא עַד אֲתַר שְׁכֶם עַד מֵישַׁר מוֹרֶה וּכְנַעֲנָאָה בְּכֵן בְּאַרְעָא׃ וְאִתְגְּלִי יְיָ לְאַבְרָם וַאֲמַר לִבְנָךְ אֶתֵּן יָת אַרְעָא הָדָא וּבְנָא תַמָּן מַדְבְּחָא קֳדָם יְיָ דְּאִתְגְּלִי לֵיהּ׃

Interp. chal.

abram filium suum: τ loth filium aran filium filii sui et sarai nurum suam vxorem abram filii sui: τ egressi sunt simul de vr chaldeorum vt irent in terram chanaan: τ venerunt vsque aran: τ habitauerunt ibi. Et fuerunt dies thare ducenti τ quinque anni: τ mortuus est thare in aran.

Ca.12.

Et dixit dominus ad abram: proficiscere de terra tua τ de cognatione tua τ de domo patris tui ad terram quam monstrauero tibi. Et faciam te in populum magnum: τ benedicam tibi: τ magnificabo nomen tuum: τ eris benedictus. Benedicam benedicentibus tibi: τ maledicentibus tibi maledicam: et benedicentur propter te omnes cognationes terre. Et abiit abram sicut locutus est cum eo dominus: τ abiit cum eo loth. Abram autem erat filius septuaginta τ quinque annorum cum egrederetur de aran. Et tulit abram sarai vxorem suam: τ loth filium fratris sui: τ omnem possessionem suam quam possederant: τ omnes animas quas subiecerant legi in aran: τ egressi sunt vt irent in terram chanaan: τ venerunt in terram chanaan. Et pertransiuit abram per terram vsque ad locum sichem vsque ad planiciem more: chananeus autem tunc morabatur in terra. Et apparuit dominus abram: τ dixit. Filiis tuis dabo terram hanc: τ edificauit ibi altare domino qui apparuerat ei.

Ptitua chal.: כְּלַל אֲזַל אִתְּתָא, הֲוָה מְאָה שְׁנָה, מוּת אֲזַל חֲזָא, עֲבַד סְגָא בְּרַךְ, רְבָה הֲוָה בְּרַךְ, לְוַט בְּרַךְ שְׁנָה, נְפַק אִתְּתָא, קְנָה עֲבַד אֲזַל, אֲתָא שְׁרָא, גְּלָה בְּנָה נְתַן, בְּנָה דְּבַח גְּלָה

ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל ויט אהלה בית אל מים והעי מקדם ויבן שם מזבח ליהוה ויקרא בשם יהוה׃ ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה׃ ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארץ׃ ויהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את׃ והיה כי יראו אתך המצרים ואמרו אשתו זאת והרגו אתי ואתך יחיו׃ אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך׃ ויהי כבוא אברם מצרימה ויראו המצרים את האשה כי יפה הוא מאד׃ ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה ותקח האשה בית פרעה׃ ולאברם היטיב בעבורה ויהי לו צאן ובקר וחמרים ועבדים ושפחת ואתנת וגמלים׃ וינגע יהוה את פרעה נגעים גדלים ואת ביתו על דבר שרי אשת אברם׃ ויקרא פרעה לאברם ויאמר מה זאת עשית לי למה לא הגדת לי כי אשתך

עתק · נטה · קרא נסע · הלך היה · קרב · אמר · ידע יפה ראה · ראה · חיה · יטב חיה · היה · ראה · איש · הלל · לקח · יטב עבר · נגע · איש · קרא · עשה · נגד

Et inde transgrediens ad montem qui erat contra orientem bethel: tetendit ibi tabernaculum suum ab occidente habens bethel: et ab oriente hai. Edificauit quoque ibi altare domino: et inuocauit nomen eius. Perrexitque abram vadens et vltra progrediens ad meridiem. Facta est autem fames in terra: descenditque abram in egyptum vt peregrinaretur ibi. Preualuerat enim fames in terra. Cumque prope esset vt ingrederetur egyptum: dixit sarai vxori sue. Noui quod pulchra sis mulier: et quod cum viderint te egyptii: dicturi sunt: vxor illius est: et interficient me: et te reseruabunt. Dic ergo obsecro te quod soror mea sis: vt bene sit mihi propter te: et viuat anima mea ob gratiam tui. Cum itaque ingressus esset abram egyptum: viderunt egyptii mulierem quod esset pulchra nimis. Et nunciauerunt principes pharaoni: et laudauerunt eam apud illum. Et sublata est mulier in domum pharaonis. Abram vero bene vsi sunt propter illam. Fueruntque ei oues et boues et asini et serui et famule et asine et cameli. Flagellauit autem dominus pharaonem plagis maximis et domum eius propter sarai vxorem abram. Vocauitque pharao abram: et dixit ei. Quid est hoc quod fecisti mihi? Quare non indicasti mihi quod vxor tua

καὶ ἀπέστη ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄρος κατὰ ἀνατολὰς βαιθήλ. καὶ ἔστησε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἐν βαιθὴλ κατὰ θάλασσαν καὶ ἀγγὶ κατὰ ἀνατολάς. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ. καὶ ἐπεκαλέσατο ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου. καὶ ἀπῆρεν ἅβραμ. καὶ πορευθεὶς ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ κατέβη ἅβραμ εἰς αἴγυπτον παροικῆσαι ἐκεῖ. ὅτι ἐνίσχυσεν ὁ λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤγγισεν ἅβραμ εἰσελθεῖν εἰς αἴγυπτον, εἶπεν ἅβραμ σάρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, γινώσκω ἐγὼ ὅτι γυνὴ εὐπρόσωπος εἶ. ἔσται οὖν ὡς ἂν ἴδωσί σε οἱ αἰγύπτιοι, ἐροῦσιν ὅτι γυνὴ αὐτοῦ αὕτη. καὶ ἀποκτενοῦσί με, σὲ δὲ περιποιήσονται. εἰπὸν οὖν ὅτι ἀδελφὴ αὐτοῦ εἰμι, ὅπως ἂν εὖ μοι γένηται διὰ σέ, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μου ἕνεκεν σοῦ. ἐγένετο δὲ ἡνίκα εἰσῆλθεν ἅβραμ εἰς αἴγυπτον. ἰδόντες οἱ αἰγύπτιοι τὴν γυναῖκα, ὅτι καλὴ ἦν σφόδρα. καὶ εἶδον αὐτὴν οἱ ἄρχοντες φαραώ, καὶ ἐπῄνεσαν αὐτὴν πρὸς φαραώ, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον φαραώ. καὶ τῷ ἅβραμ εὖ ἐχρήσαντο δι᾽ αὐτήν. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ πρόβατα, καὶ μόσχοι, καὶ ὄνοι, καὶ παῖδες, καὶ παιδίσκαι, καὶ ἡμίονοι, καὶ κάμηλοι. καὶ ἤτασε κύριος τὸν φαραὼ ἐτασμοῖς μεγάλοις καὶ πονηροῖς, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ περὶ σάρας τῆς γυναικὸς ἅβραμ. καλέσας δὲ φαραὼ ἅβραμ, εἶπε, τί τοῦτο ἐποίησάς μοι, ὅτι οὐκ ἀπήγγειλάς μοι, ὅτι γυνή σου

et recessit inde ad montem ad orientem bethel. et statuit tabernaculum suum in bethel versus mare: et hay ad orientem. et edificauit ibi altare domino. et inuocauit in nomine domini. et discessit abram. et vadens castrametatus est in deserto. et facta est fames in terra. et descendit abram in egyptum vt habitaret ibi. quia inualuit fames in terra. factum est autem quando appropinquauit abram vt ingrederetur in egyptum: dixit abram sare vxori sue: noui ego quod mulier pulchra es. erit ergo cum viderint te egyptii: dicent quod vxor illius est hec: et interficient me: te autem vendicabunt. dic ergo quod soror illius sum: vt bene mihi sit propter te: et viuet anima mea propter te. factum est autem quando ingressus est abram in egyptum. videntes egyptii mulierem: quod pulchra erat nimis. et viderunt eam principes pharaonis: et laudauerunt eam ad pharaonem: et induxerunt eam in domum pharaonis. et abram bene vsi sunt propter eam. et fuerunt ei oues: et vituli: et asini: et serui: et famule: et muli: et cameli. et cruciauit deus pharaonem cruciatibus magnis et malis: et domum eius propter saram vxorem abram. vocans autem pharao abram: dixit: quid hoc fecisti mihi: quia non renunciasti mihi: quod vxor tua

C

Infra. 20.c.

D

Ptiua chal.

סלק שכן ערב · דנח בנה דבח · צלא יתב עול · אנתא חזא · הוה אמר קטל · קום אח יטב · קום עול חזא · רבב דבר יטב · הוה אתא · כתש רבב · אנתא חוה

Interp. chal.

Et ascendit inde in montem qui erat ad orientem bethel: et extendit tabernaculum suum ab occidente habens bethel: et ab oriente hai: et edificauit ibi altare coram domino et orauit in nomine domini. Et profectus est abram vadens et proficiscens ad meridiem. Et fuit fames in terra: et descendit abram in egyptum vt peregrinaretur ibi: quia preualuerat fames in terra. Et factum est cum appropinquaret vt ingrederetur in egyptum: dixit sarai vxori sue. Ecce nunc cognoui quod mulier pulchra aspectu tu es. Et erit cum viderint te egyptii: et dicent vxor eius est hec: et interficient me: te reseruabunt. Dic nunc quod soror mea sis tu: vt bene sit mihi propter te: et sustentetur anima mea propter verba tua. Et factum est cum ingressus esset abram in egyptum: et viderunt egyptii mulierem quod pulchra esset nimis. Et viderunt eam principes pharaonis: et laudauerunt eam apud pharaonem: et sublata est mulier in domum pharaonis. Et abram benefecit propter eam. Et fuerunt ei oues et boues et asini et serui et ancille et asine et cameli. Et afflixit dominus super pharaonem plagas magnas et super domum eius propter sarai vxorem abram. Vocauitque pharao abram et dixit. Quid est hoc quod fecisti mihi: quare non nunciasti mihi quod vxor tua

Transla. Chal.

ואסתלק מתמן לטורא מדנח לבית אל ופרסיה למשכניה בית אל ממערבא ועי ממדינחא ובנא תמן מדבחא קדם יי וצלי בשמא דיי׃ ונטל אברם אזיל ונטיל לדרומא׃ והוה כפנא בארעא ונחת אברם למצרים לאתותבא תמן ארי תקיף כפנא בארעא׃ והוה כד קריב למיעל למצרים ואמר לשרי אתתיה הא כען ידענא ארי אתתא שפירת חיזו את׃ ויהי ארי יחזון יתיך מצראי ויימרון אתתיה דא ויקטלון יתי ויתיך יקימון׃ אימרי כען דאחתי את בדיל דייטב לי בדיליך ותתקים נפשי בפתגמיך׃ והוה כד על אברם למצרים וחזו מצראי ית אתתא ארי שפירא היא לחדא׃ וחזו יתה רברבי פרעה ושבחו יתה לות פרעה ואדברת אתתא לבית פרעה׃ ולאברם אוטיב בדילה והוו ליה ען ותורין וחמרין ועבדין ואמהן ואתנן וגמלין׃ ואיתי יי על פרעה מכתשין רברבין ועל אנש ביתיה על עיסק שרי אתת אברם׃ וקרא פרעה לאברם ואמר מה דא עבדתא לי למא לא חויתא לי ארי אתתך

הוא׃ למה אמרת אחתי הוא ואקח אתה לי לאשה ועתה הנה אשתך קח ולך׃ ויצו עליו פרעה אנשים וישלחו אתו ואת אשתו ואת כל אשר לו׃

Cap.xiii.

ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה׃ ואברם כבד מאד במקנה בכסף ובזהב׃ וילך למסעיו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי׃ אל מקום המזבח אשר עשה שם בראשנה ויקרא שם אברם בשם יהוה׃ וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר ואהלים׃ ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדו כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדו׃ ויהי ריב בין רעי מקנה אברם ובין רעי מקנה לוט והכנעני והפרזי אז ישב בארץ׃ ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו׃ הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה׃ וישא לוט את עיניו

לקח · ילך צוה · שלח · עלה · קנה · נסע · קום · חלל · זבח · קרא · ישב · רכש רבה · היה ריב · רעה קנה · אמר · ריב · פרד · שמאל ימן · נשא

esset? quam ob causam dixisti esse sororem tuam: vt tollerem eam mihi in vxorem? Nunc igitur ecce coniunx tua: accipe eam et vade. Precepitque pharao super abram viris: et deduxerunt eum et vxorem eius: et omnia que habebat. Ca.13.

Ascendit ergo abram de egypto ipse et vxor eius: et omnia que habebat et loth cum eo ad australem plagam. erat autem diues valde in possessione auri et argenti. Reuersusque est per iter quo venerat a meridie in bethel: vsque ad locum vbi prius fixerat tabernaculum inter bethel et hai: in loco altaris quod fecerat prius: et inuocauit ibi nomen domini. Sed et loth qui erat cum abram fuerunt greges ouium et armenta et tabernacula: nec poterat eos capere terra: vt habitarent simul. Erat quippe substantia eorum multa: et nequibant habitare communiter. Vnde facta est rixa inter pastores gregum abram et loth. Eo autem tempore chananeus et pherezeus habitabant in terra illa. Dixit ergo abram ad loth. Ne queso sit iurgium inter me et te: et inter pastores meos et pastores tuos: fratres enim sumus. Ecce vniuersa terra coram te est: recede a me obsecro. Si ad sinistram ieris: ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris: ego ad sinistram pergam. Eleuatis itaque loth oculis

ἐστι; καὶ ἵνα τί εἶπας ὅτι ἀδελφή μου ἐστί, καὶ ἔλαβον αὐτὴν ἐμαυτῷ γυναῖκα. καὶ νῦν ἰδοὺ ἡ γυνή σου ἐναντίον σου, λαβὼν ἀπότρεχε. καὶ ἐνετείλατο φαραὼ ἀνδράσι περὶ ἅβραμ συμπροπέμψαι αὐτόν, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ, καὶ λὼτ μετ᾽ αὐτοῦ. Ca.13.

Ἀνέβη δὲ ἅβραμ ἐξ αἰγύπτου αὐτός, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ λὼτ μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν ἔρημον. ἅβραμ δὲ ἦν πλούσιος σφόδρα, ἐν κτήνεσι, καὶ ἀργυρίῳ, καὶ χρυσίῳ. καὶ ἐπορεύθη ὅθεν ἦλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἕως βαιθήλ, ἕως τοῦ τόπου οὗ ἦν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ τὸ πρότερον, ἀναμέσον βαιθὴλ καὶ ἀναμέσον ἀγγί, εἰς τὸν τόπον τοῦ θυσιαστηρίου, οὗ ἐποίησεν ἐκεῖ τὴν ἀρχήν. καὶ ἐπεκαλέσατο ἅβραμ τὸ ὄνομα κυρίου. καὶ λὼτ τῷ συμπορευομένῳ μετὰ ἅβραμ, ἦν πρόβατα, καὶ βόες, καὶ σκηναί. καὶ οὐκ ἐχώρει αὐτοὺς ἡ γῆ κατοικεῖν ἅμα. ὅτι ἦν τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν πολλά, καὶ οὐκ ἐδύναντο κατοικεῖν ἅμα. καὶ ἐγένετο μάχη ἀναμέσον τῶν ποιμένων τῶν κτηνῶν τοῦ ἅβραμ, καὶ ἀναμέσον τῶν ποιμένων τῶν κτηνῶν τοῦ λώτ. οἱ δὲ χαναναῖοι καὶ οἱ φερεζαῖοι τότε κατῴκουν τὴν γῆν. εἶπε δὲ ἅβραμ τῷ λώτ, μὴ ἔστω μάχη ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, καὶ ἀναμέσον τῶν ποιμένων μου καὶ ἀναμέσον τῶν ποιμένων σου, ὅτι ἄνθρωποι ἀδελφοί ἐσμεν ἡμεῖς. οὐκ ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐναντίον σοῦ ἐστι; διαχωρίσθητι ἀπ᾽ ἐμοῦ. εἰ σὺ εἰς ἀριστερά, ἐγὼ εἰς δεξιά. εἰ δὲ σὺ εἰς δεξιά, ἐγὼ εἰς ἀριστερά. καὶ ἐπάρας λὼτ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ,

est. et quare dixisti quod soror mea est: et accepi eam mihi vxorem. et nunc ecce vxor tua coram te: accipiens recede. et precepit pharao viris de abram comitari eum: et vxorem eius: et omnia quecunque erant ei: et lot cum eo. Ca.13. Ascendit autem abram de egypto ipse: et vxor eius: et omnia sua: et lot cum eo in desertum. abram autem erat diues valde: in pecoribus et argento: et auro. et abiit vnde egressus est in desertum vsque bethel: vsque ad locum vbi fuit tentorium eius prius: inter bethel et inter hai: in locum altaris: quod fecit illic prius. et inuocauit abram nomen domini. et lot qui simul ibat cum abram: fuerunt oues: et boues: et armenta. et non capiebat eos terra vt habitarent simul. quia substantia eorum multa: et non poterant habitare simul. et facta est pugna inter pastores pecorum abram: et inter pastores lot. at chananei et pherezei tunc habitabant terram. dixit autem abram lot: ne sit pugna inter me et te: et inter pastores meos et inter pastores tuos: quia homines fratres sumus nos. non ecce omnis terra coram te est? recede a me: si tu ad sinistram: ego ad dexteram. si tu ad dexteram: ego ad sinistram. et eleuans oculos suos lot:

A

B

Infra. 36.a.

Hiere. 40.b.

C

Transla. Chal.

היא׃ למא אמרת אחתי היא ודברית יתה לי לאנתו וכען הא אתתך דבר ואיזיל׃ ופקיד עלוהי פרעה גוברין ואלויאו יתיה וית אתתיה וית כל דיליה׃

Ca.xiij.

וסליק אברם ממצרים הוא ואתתיה וכל דיליה ולוט עמיה לדרומא׃ ואברם תקיף לחדא במקנא בכספא ובדהבא׃ ואזל למטלנוהי מדרומא ועד בית אל עד אתרא דהות תמן משכניה בקדמיתא בין בית אל ובין עי׃ לאתר מדבחא דעבד תמן בקדמיתא וצלי תמן אברם בשמא דיי׃ ואף ללוט דאזיל עם אברם הוו ען ותורין ומשכנין׃ ולא סוברת יתהון ארעא למתב כחדא ארי הוה קניניהון סגי ולא יכילו למתב כחדא׃ והוה מצותא בין רעי בעירא דאברם ובין רעי בעירא דלוט וכנענאי ופרזאי בכן יתבין בארעא׃ ואמר אברם ללוט לא כען תהי מצותא ביני ובינך ובין רעי ובין רעך ארי גוברין אחין אנחנא׃ הלא כל ארעא קדמך אתפרש כען מלותי אם את לציפונא אנא לדרומא ואם את לדרומא אנא לציפונא׃ וזקף לוט ית עינוהי

Interp. chal.

esset. Quare dixisti soror mea est: et tuli eam mihi in vxorem: et nunc ecce vxor tua: tolle et vade. Precepitque super eum pharao viris: et comitati sunt eum et vxorem suam et omnia que habebat. Cap.13.

Et ascendit abram de egypto ipse et vxor eius et omnia sua et loth cum eo ad austrum. Et abram erat honoratus valde in pecoribus et argento et auro. Et abiit per mansiones suas a meridie et vsque bethel et vsque ad locum in quo tetenderat prius tabernaculum suum inter bethel et inter hai: ad locum altaris quod ibi fecerat prius: et orauit ibi abram in nomine domini. Sed et loth qui abiit cum abram fuerunt oues et boues et tabernacula. Et non poterat sustinere eos terra et habitarent simul: quia erat substantia eorum multa: et non poterant habitare simul. Et facta est rixa inter pastores pecorum abram et pastores pecorum loth: chananeus autem et pherezeus tunc habitabat in terra. Et dixit abram ad loth. Ne sit nunc iurgium inter me et inter te et inter pastores meos et inter pastores tuos: quoniam viri fratres sumus nos. Ecce omnis terra coram te est: recede nunc a me. si tu ad aquilonem: ego ad meridiem: et si tu ad meridiem ego ad aquilonem. Et leuauit loth oculos suos

Ptiua chal.

אנתא · ליה · נטל · שכן דבה · צלא היה · שכן יתב קנה · סגא צוה רעה · הוה · רעה פרש

Tex. Heb.

וירא את כל ככר הירדן כי כלה ׃׃
משקה לפני שחת יהוה את ׃׃
סדם ואת עמרה כגן יהוה כארץ
מצרים באכה צער: ויבחר לו לוט
את כל ככר הירדן ויסע לוט ׃׃׃
מקדם ויפרדו איש מעל אחיו:
אברם ישב בארץ כנען ולוט ׃׃
ישב בערי הככר ויאהל עד סדם:
ואנשי סדם רעים וחטאים ׃׃׃׃
ליהוה מאד: ויהוה אמר אל ׃׃׃
אברם אחרי הפרד לוט מעמו ׃
שא נא עיניך וראה מן המקום
אשר אתה שם צפנה ונגבה ׃׃
וקדמה וימה: כי את כל הארץ
אשר אתה ראה לך אתננה ׃׃
ולזרעך עד עולם: ושמתי את
זרעך כעפר הארץ אשר אם ׃׃
יוכל איש למנות את עפר הארץ
גם זרעך ימנה: קום התהלך ׃׃׃
בארץ לארכה ולרחבה כי לך ׃
אתננה: ויאהל אברם ויבא וישב
באלני ממרא אשר בחברון ויבן

Cap. xiiii.

שם מזבח ליהוה: ויהי
בימי אמרפל מלך שנער אריוך
מלך אלסר כדרלעמר מלך ׃׃׃׃
עילם ותדעל מלך גוים: עשו ׃׃
מלחמה את ברע מלך סדם ואת ׃׃

Primitiua heb.

ראה · שקה · בוא · נסע · פרד · עיר אהל · רוע · פרד · נשא קום · נתן · שום · יכל מנה · הלך · אהל בוא · בנה · זבח היה · ים · עשה · לחם

Trãsla. B. Hiero.

vidit ōem circa regionē iordanis: q̄ vniuersa irrigabatur āteq̄ subuerteret dñs Sodomā & Gomorrā sicut paradisus dñi: & sicut egyptus venientib' i segor. Elegitq; sibi lot regionē circa iordanē: & recessit ab oriēte. Diuisiq; sūt alterutrū a fratre suo. Abram hītauit ī terra chanaan. Loth vero moratus ē ī oppidis q̄ erāt circa iordanē: & habitauit in sodomis. Homines āt sodomite pessimi erāt & pctōres corā dño nimis. Dixitq; dominus ad abrā postq̄ diuisus est ab eo loth. Leua oculos tuos: & vide a loco in quo nūc es ad aquilonē & meridiem ad orientem & occidentem. Omnem terram quam conspicis: tibi dabo & semini tuo vsq; in sempiternum: faciamq; semen tuū sicut puluerem terre. Si quis potest hominū numerare puluerem terre: semen quoq; tuū numerari poterit. Surge ergo & pābula terrā in lōgitudie & in latitudie sua: q' a tibi daturus sū eā. Mouēs igr̄ tabernaculū suū abrā vēit & hītauit iuxta cōuallē mābre: q̄ ē in hebrō. Edificauitq; ibi altare dño.

Ca. 14.

Factū ē āt ī illo tpe vt āraphel rex sennaar & arioch Rex pōti & chodorlaomor rex elamitarū & thadal rex gētiū inirēt bellū cōtra Bala regē sodomorum: & contra

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

vidit oēs circa regionē iordanis: q2 irri
ἐπεῖδε πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, ὅτι πο
gata erat antec̄ subuerteret deus sodomā
τιζομένη ἦν πρὸ τοῦ καταστρέψαι τὸν θεὸν σόδομα
et gomorrā: sicut paradisus dei: et sicut tra
καὶ γόμορρα, ὡς ὁ παράδεισος τοῦ θεοῦ, καὶ ὡς ἡ γῆ
egypti: donec veniat in segor. τ elegit lot
αἰγύπτου, ἕως ἐλθεῖν εἰς ζόγορα. καὶ ἐξελέξατο λὼτ
sibi oēs circa regionē iordanis: τ re
ἑαυτῷ πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἀ-
cessit lot ab oriente. τ diuisi sunt vnus
πῆρε λὼτ ἀπὸ ἀνατολῶν. καὶ διεχωρίσθησαν ἕκας-
quisq; a fratre suo. abram āt habitauit
τος ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἄβραμ δὲ κατῴκησεν
in terra chanaan. lot āt habitauit in tra finiti
εἰς γῆν χαναάν. λὼτ δὲ κατῴκησεν ἐν γῇ τῶν περι-
mor̄: et habitauit in sodomis. at homines q̄
χώρων, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν σοδόμοις. οἱ δὲ ἄνθρωποι οἱ
in sodomis mali et peccatores corā de
ἐν σοδόμοις πονηροὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐναντίον τοῦ θε-
o nimis. dixit āūt deus ad abram postq̄ diui-
οῦ σφόδρα. εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς ἄβραμ μετὰ τὸ δια-
sus ē lot ab eo: suspiciens ocu
χωρισθῆναι τὸν λὼτ ἀπ᾽ αὐτοῦ, ἀναβλέψας τοῖς ὀφ-
lis tuis vide a loco vbi tu nūc es: ad
θαλμοῖς σου ἴδε ἀπὸ τοῦ τόπου οὗ σὺ νῦν εἶ, πρὸς
aquilonē et meridiē τ oriētem τ mare. q2
βορρᾶν καὶ λίβα καὶ ἀνατολὴν καὶ θάλασσαν. ὅτι
oēs terrā quā tu vides: tibi dabo eā: τ
πᾶσαν τὴν γῆν ἣν σὺ ὁρᾷς, σοὶ δώσω αὐτήν, καὶ τῷ
semini tuo vsq; in seculū. τ faciā semē tuū
σπέρματί σου ἕως αἰῶνος. καὶ ποιήσω τὸ σπέρμα σου
sicut arenā terre. si potest aliquis numerare
ὡς τὴν ἄμμον τῆς γῆς. εἰ δύναταί τις ἐξαριθμῆσαι τὴν
arenā terre: et semen tuū numerabit. sur-
ἄμμον τῆς γῆς, καὶ τὸ σπέρμα σου ἐξαριθμηθήσεται. ἀνα-
gens perambula terrā in lōgitudinē suā τ in
στὰς διόδευσον τὴν γῆν εἴς τε τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ εἰς
latitudinē. q2 tibi dabo eam et semini
τὸ πλάτος. ὅτι σοὶ δώσω αὐτὴν καὶ τῷ σπέρματί
tuo in seculū. τ mouēs tabernaculū abrā: veniēs ha
σου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἀποσκηνώσας ἄβραμ, ἐλθὼν κα-
bitauit iuxta quercū mābre. q̄ erat i chebrō.
τῴκησε παρὰ τὴν δρῦν τὴν μαμβρῆ. ἣ ἦν ἐν χεβρών.
et edificauit ibi altare dño.
καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ. Ca. 14

Factū ē āūt in regno amraphel regis
Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ ἀμαρφὰλ βασιλέ-
sennaar: arioch rex elasar: chodorlaomor
ως σεννάαρ, ἀριὼχ βασιλεὺς ἐλλασάρ, χοδολλογομὼρ
rex elam: et thargal rex gentiū. fecit
βασιλεὺς αἰλάμ, καὶ θαργὰλ βασιλεὺς ἐθνῶν, ἐποίησε
bellū cum balla rege sodomorū: τ cū
πόλεμον μετὰ βαλλὰ βασιλέως σοδόμων, καὶ μετὰ

Infra 17.b.τ 26.a. Roma. 4.d.

Transla. Chal.

וחזא ית כל מישר ירדנא ארי כולה בית שקיא קדם חבלות ייי ית סדום וית ׃׃
עמורה כגנתא דייי כארעא דמצרים למטי צער: ובחר ליה לוט ית כל מישר ירדנא
ונטל לוט בקדמיתא ואתפרשו גבר מלות אחוהי: אברם יתיב בארעא דכנען ולוט
יתיב בקרוי מישרא ופרס עד סדום: ואנשי סדום בישין בממונהון וחיבין ׃׃
בגויתהון קדם ייי לחדא: וייי אמר לאברם בתר דאתפרש לוט מלותיה זקוף כען
עינך וחזי מן אתרא דאת תמן לצפונא ולדרומא ולמדינחא ולמערבא: ארי ית כל
ארעא דאת חזי לך אתנינה ולבנך עד עלמא: ואשוי ית בנך סגיאין כעפרא דארעא
כמא דלית איפשר לגבר למימני ית עפרא דארעא אף בנך לא יתמנון: קום הליך
בארעא לאורכה ולפותיה ארי לך אתנינה: ופרס אברם ואתא ויתיב במישרי
ממרא די בחברון ובנא תמן מדבחא קדם ייי: Ca. xiiii. והוה ביומי
אמרפל מלכא דבבל אריוך מלכא דאלסר כדרלעמר מלכא דעילם ותדעל מלכא
עממין: עבדו קרבא עם ברע מלכא דסדום ועם

Primitiua chal.

שרא שקה · מטא שרא · פרש · קרה שרא חוב · גוה פרש · חזא ערב · נתן שוה · מנה מנה · פתה נתן שרא · בנה דבח

Interp. chal.

et vidit omnē planiciē iordanis: q2 tota esset irrigua antequā disperderet dñs sodomam τ gomorrā: sicut hortus dñi τ sicut terra egypti ad introitū sogor. Et elegit sibi loth omnē planiciē iordanis: τ profectus est loth priꝰ: τ diuisi sunt vnusquisq; a fratre suo. Abrā habitabat in terra chanaā: τ loth habitabat in vrbibus cāpestribus: τ tetendit tabernacula vsq; ad sodomam. Uiri autē sodome erāt iniqui cū suo mamona τ pessimi in corporibus suis corain dño nimis. Dixitq; dñs ad abram postq̄ diuisus est loth ab eo: leua nunc oculos tuos: τ vide a loco in quo tu es ad aquilonem et ad meridiem: τ ad orientē: et ad occidentem. quoniam omnē terram quam tu vides tibi dabo eam et filijs tuis vsq; in seculum. et ponam filios tuos multos sicut puluerem terre: sicut enim non est possibile viro numerare puluerem terre: sic filij tui non numerabūtur. Surge ambula per terram in longitudine τ in latitudine sua: q2 tibi dabo eam. Et tetendit abram tabernaculum τ venit τ habitauit in planicie mamre: q̄ est in ebrō: τ edificauit ibi altare corā dño.

Et factum est in diebus amraphel regis babylonie: arioch rex elasar: codorlaomor rex elam: et tadaal rex gentium fecerunt prelium cum bera rege sodome τ cum

---

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

barsa rege gomorre: τ sennaar rege
βαρσὰ βασιλέως γομόρρας, καὶ σεννάαρ βασιλέως
adama: τ symor rege seboim: et rege
ἀδαμά, καὶ συμὸρ βασιλέως σεβωείμ, καὶ βασιλέ-
balac. hec est segor. oēs hi con-
ως βαλάκ. αὕτη ἐστὶ σηγώρ. πάντες οὗτοι συνε-
uenerūt in vallem salsam: hoc ma-
φώνησαν ἐπὶ τὴν φάραγγα τὴν ἁλικήν. αὕτη θά-
re salis. duodecim ānis ipsi seruierunt
λασσα τῶν ἁλῶν. δώδεκα ἔτη αὐτοὶ ἐδούλευσαν τῷ
chodorlaomor. τ terciodecimo anno reces
χοδολλογομόρ. καὶ τῷ τρισκαιδεκάτῳ ἔτει ἀπέ-
serūt. in āt quarto decimo anno venit
στησαν. ἐν δὲ τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει ἦλθε
chodorlaomor et reges cum eo: et tru
χοδολλογομὸρ καὶ οἱ βασιλεῖς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ κατέ-
cidauerūt gigātes in astaroth: carnain: τ gē
κοψαν τοὺς γίγαντας τοὺς ἐν ἀσταρὼθ, καρναΐν, καὶ ἔθ-
tes fortes cū eis. et emmeos in saue
νη ἰσχυρὰ ἅμα αὐτοῖς. καὶ τοὺς ἐμμαίους ἐν σαυῇ τῇ
ciuitate. et chorreos in mōtibus seir
πόλει, καὶ τοὺς χορραίους τοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι σηείρ
vsq; ad terebinthū pharā: q̄ est in solitudine. τ re-
ἕως τερεβίνθου τῆς φαράμ. ἥ ἐστιν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἀνα-
uersi venerūt ad fontē iudicij. ipsa
στρέψαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν πηγὴν τῆς κρίσεως. αὕτη
est cades: τ trucidauerūt oēs principes a
ἐστὶ κάδης. καὶ κατέκοψαν πάντας τοὺς ἄρχοντας ἀ-
malec: et amorreos: τ habitantes
μαλήκ, καὶ τοὺς ἀμορραίους, καὶ τοὺς κατοικοῦντας
in asasonthamar. egressus ēāt rex sodomorū: et
ἐν ἀσασονθαμάρ. ἐξῆλθε δὲ βασιλεὺς σοδόμων, καὶ
rex gomorre: τ rex adama: et rex
βασιλεὺς γομόρρας, καὶ βασιλεὺς ἀδαμά, καὶ βασι-
seboim: et rex balac. hec est se-
λεὺς σεβωείμ, καὶ βασιλεὺς βαλάκ. αὕτη ἐστὶ ση-
gor. et occurrerūt cū acie eis in prelium in
γώρ. καὶ παρετάξαντο αὐτοῖς εἰς πόλεμον ἐπὶ τῇ
valle salsa aduersus chodorlaomor regem e-
κοιλάδι τῇ ἁλικῇ πρὸς χοδολλογομὸρ βασιλέα αἰ-
lam: τ thargal regem gentiū: τ amraphel re
λάμ, καὶ θαργὰλ βασιλέα ἐθνῶν, καὶ ἀμαρφὰλ βασι-
gem sennaar: τ arioch regem elasor: et quat-
λέα σεννάαρ, καὶ ἀριὼχ βασιλέα ἐλλασάρ, καὶ οἱ τέσ-
tuor reges aduersus quinq;. at vallis sal
σαρες βασιλεῖς πρὸς τοὺς πέντε. ἡ δὲ κοιλὰς ἡ ἁλυ-
sa: putei putei bituminis. fugit aūt rex
κή, φρέατα φρέατα ἀσφάλτου. ἔφυγε δὲ βασιλεὺς
sodomorū: et rex gomorre: et ceciderunt il
σοδόμων, καὶ βασιλεὺς γομόρρας, καὶ ἐνέπεσον ἐ-
lic. at qui remāserūt fugerūt in mōtana. ac
κεῖ. οἱ δὲ καταλειφθέντες ἔφυγον εἰς τὴν ὀρεινήν. ἔ-
ceperūt āt equitatū oēm
λαβον δὲ τὴν ἵππον πᾶσαν τὴν

Transla. B. Hiero.

bersa regē gomorre: & contra sennaab regem adame: & contra semeber regē seboim: cōtraq; regē bale: ipsa est segor. Oēs hi conuenerūt in vallē siluestrē: q̄ nunc est mare salis. Duodecim enim annis seruierant chodorlaomor: & tertiodecimo anno recesserunt ab eo. Igr̄ q̄rto decimo āno veit chodorlaomor & reges qui erant cum eo: & pcusserunt raphaim in astaroth carnaym & zuzim cum eis: & emim in saue cariathaim: & chorreos in montibus seyr vsq; ad cāpestria pharan: que est in solitudine. Reuersiq; sunt & venerunt vsq; ad fontē mesphat: ipsa est chades: & pcusserūt oēm regionē amalechitarum & ammorreorū q hītabāt in asasonthamar. Et egressi sūt rex sodomorū & rex gomorre rexq; adame & rex seboim necnon & rex bale: que est segor: & direxerunt aciem contra eos in valle siluestri. s. aduersus chodorlaomor regem elamitarum & thadal regem gentium & amraphel regē sennaar & arioch regē ponti: quattuor reges aduersus quinq;. Vallis aūt siluestris hēbat puteos multos bituminis. Itaq; rex sodomorū & rex gomorre tergaverterūt: cecideruntq; ibi: & q remāserāt fugerūt ad mōtē. tulerūt āt oēs sbām

B

A

Tex. Heb.

ברשע מלך עמרה שנאב מלך ׃׃׃
אדמה ושמאבר מלך צביים ומלך
בלע היא צער: כל אלה חברו ׃׃
אל עמק השדים הוא ים המלח:
שתים עשרה שנה עבדו את ׃׃׃
כדרלעמר ושלש עשרה שנה
מרדו: ובארבע עשרה שנה בא ׃
כדרלעמר והמלכים אשר אתו
ויכו את רפאים בעשתרת קרנים
ואת הזוזים בהם ואת האימים ׃׃
בשוה קריתים: ואת החרי ׃׃׃׃׃
בהררם שעיר עד איל פארן ׃׃
אשר על המדבר: וישבו ויבאו ׃
אל עין משפט הוא קדש ויכו ׃׃
את כל שדה העמלקי וגם את ׃׃
האמרי הישב בחצצן תמר: ויצא
מלך סדם ומלך עמרה ומלך ׃׃׃
אדמה ומלך צביים ומלך בלע ׃׃
הוא צער ויערכו אתם מלחמה ׃׃
בעמק השדים: את כדרלעמר ׃׃׃
מלך עילם ותדעל מלך גוים ׃׃׃
ואמרפל מלך שנער ואריוך ׃׃׃
מלך אלסר ארבעה מלכים את ׃
החמשה: ועמק השדים בארת ׃
בארת חמר וינסו מלך סדם ׃׃׃
ועמרה ויפלו שמה והנשארים ׃
הרה נסו: ויקחו את כל רכש ׃׃׃

Primitiua heb.

שדה · רבע בוא · נכה · דבר שוב בוא · נכה · ערך לחם · שדה · רבע · נוס · נפל שאר · לקח

Transla. Chal.

ברשע מלכא דעמורה שנאב מלכא דאדמה ושמאבר מלכא דצבוים ומלכא דבלע
היא צער: כל אלין אתכנשו למישר חקליא הוא ימא דמלחא: תרתא עשרה ׃׃
שנין פלחו ית כדרלעמר ובתלת עשרה שנין מרדו: ובארבע עשרה שנין אתא
כדרלעמר ומלכיא דעמיה ומחו ית גבריא די בעשתרות קרנים וית תקיפיא די
בהמתא וית אימתני די בשוה קריתים: וית חוראי די בטוריא דשעיר עד מישר פארן
דסמיך על מדברא: ותבו ואתו למישר פלוג דינא היא רקם ומחו ית כל חקל
עמלקאה ואף ית אמוראה דיתיב בעין גדי: ונפק מלכא דסדום ומלכא דעמורה
ומלכא דאדמה ומלכא דצבוים ומלכא דבלע היא צער וסדרו עמהון קרבא במישר
חקליא: עם כדרלעמר מלכא דעילם ותדעל מלכא עממין ואמרפל מלכא דבבל
ואריוך מלכא דאלסר ארבעה מלכין לקביל חמשה: ומישר חקליא בירין בירין מליין
חימרא ועריקו מלכא דסדום ועמורה ונפלו תמן ודאשתארו לטורא ערקו: ושבו
ית כל קניניהון ׃׃׃

Interp. chal.

bersa rege gomorre: sennab rege adame et semeber rege seboi τ rege bale: ipsa ē segor. Oēs hi cōgregati sunt i valle cāpestri q̄ est mare salis. duodecim annis seruierant codorlaomor: et in tertiodecimo anno rebellauerunt. In quartodecimo autem anno venit codorlaomor τ reges qui erant cum eo: et percusserunt gigantes qui erāt in astaroth carnaim: et robustos qui erāt in hain: τ horrendos qui erant in saue cariathaim: τ chorreos qui erant in montibus seyr vsq; ad planiciem pharam: que est iuncta deserto. Et reuersi sunt τ venerunt ad planiciem diuisionis iudicij: que est cades: et percusserunt omnē regionem amalech et amorreum qui habitabat in engadi. τ egressus est rex sodome τ rex gomorre τ rex adame τ rex seboim et rex bale que est sogor: et inierunt cum eis certamē in valle campestri: cum codorlaomor rege elam: et tadal rege gentium et amraphel rege babylonis et arioth rege elasar: quattuor reges cōtra quinq;. Uallis autem campestris habebat puteos ex quibus effodiebatur bitumen: τ fugerunt rex sodome τ rex gomorre τ ceciderunt ibi: τ qui remanserant in montē fugerunt. Et depredati sunt omnem substantiam

Primitiua chal.

כנש שרא תרי · שנה רבע שבה · מחא · שרא · דבר תוב אתא · דון מחא · שרא · רבע שרא בור · נסק שאר · שבה · קנה

Ter. Heb.

סדם ועמרה ואת כל אכלם וילכו
ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי
אברם וילכו והוא ישב בסדם:
ויבא הפליט ויגד לאברם העברי
והוא שכן באלני ממרא האמרי
אחי אשכל ואחי ענר והם בעלי
ברית אברם: וישמע אברם כי
נשבה אחיו וירק את חניכיו
ילידי ביתו שמנה עשר ושלש
מאות וירדף עד דן: ויחלק
עליהם לילה הוא ועבדיו ויכם
וירדפם עד חובה אשר משמאל
לדמשק: וישב את כל הרכוש
וגם את לוט אחיו ורכשו השיב
וגם את הנשים ואת העם: ויצא
מלך סדם לקראתו אחרי שובו
מהכות את כדרלעמר ואת
המלכים אשר אתו אל עמק שוה
הוא עמק המלך: ומלכי צדק מלך
שלם הוציא לחם ויין והוא כהן
לאל עליון: ויברכהו ויאמר ברוך
אברם לאל עליון קנה שמים
וארץ: וברוך אל עליון אשר מגן
צריך בידך ויתן לו מעשר מכל:
ויאמר מלך סדם אל אברם תן
לי הנפש והרכש קח לך: ויאמר
אברם אל מלך סדם הרמתי

Primitiua heb.: בוא פלט נגד · ברית שמע · שבה ריק חנך · ילד · מאה רדף חלק · נכה · שמאל · שוב רכש · שוב · נשה · יצא · מלך · נכה · יצא · עבר ברך · צור נתן עשר · אמר נתן · לקח · רום

Hebre. 7. a.

Trāsla. B. Hiero.

sodomorū & gomorreorū: & vniuersa q̄ ad cibū ptinēt: & abierūt. Necnō & loth & sbām eius filiū fris abrā qui habitabat in sodomis. Et ecce vnus qui euaserat: nūciauit abrā hebreo: qui hītabat in cōualle mābre ammorrei fris eschol & fris aner. Hi enim pepigerant fedus cū abrā. Qd cū audisset abram captum videlicet loth frēm suū: nūerauit expeditos vernaculos suos trecētos decē & octo: & persecutus est eos vsq; Dan. Et diuisis sociis irruit sup eos nocte. Percussitq; eos: & persecutus est vsq; hoba: que est ad leuā damasci. Reduxitq; omnem substantiam & loth frēm suū cum substantia illius: mulieres quoq; & populū. Egressus est autē rex sodomorū in occursum eius: postq̄ reuersus ē a cede chodorlaomor & regū qui cū eo erāt in valle saue: que est vallis regis. At vero melchisedech rex salē pferens panē & vinū: erat ei sacerdos dei altissimi bñdixit ei & ait. Benedictus abram deo excelso: qui creauit celum & terrā: & bñdictus deus excelsus quo protegēte hostes in manibus tuis sūt. Et dedit ei decimas ex oib9. Dixit āt rex sodomorū ad abrā. Da mihi aīas: cetera tolle tibi. Qui respōdit ei. Leuo

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

sodomorū et gomorre: et oēs cibos eorū: et abierunt. acceperūt āt et lot filiū fratris abram: τ suppellectilē eius: τ abierunt. erat.n. habitās in sodomis. adueniēs āt quidā saluatorū: nunciauit abram trāsitori: ipse aūt habitabat apd quercū mābre amorr fratris eschol: τ fratris aunā. qui erant cōfederati abram. audiēs āt abram: qd captiuatus ē lot nepos eius: numerauit pprios vernaculos suos: trecentos decem et octo et persecutus ē vsq; ad dā. τ irruit sup eos nocte ipse: τ pueri eius. τ percussit eos. et psecutus ē vsq; ad chobal. q̄ est in sinistra damasci. et reduxit omnē equitatū sodomorū. et lot nepotem suū reduxit: et substātiā suā: et mulieres: et pplz. egressus ē āt rex sodomorū: et rex gomorre in occursum eius: postq̄ reuersus ē a cede chodorlaomor: et regū qui cū eo in valle saue. hic erat campus regis melchisedec: et melchisedec rex salem protulit ipsi panes et vinū. erat āt sacerdos dei altissimi. τ benedixit ei melchisedec. τ dixit benedictus abram deo altissimo: qui creauit celū et terrā. τ benedictus dñs deus altissimus: q̄ tradidit inimicos tuos captiuos tuos. τ dedit ei abram decimā ex oibus. dixit āt rex sodomorū ad abram: da mihi viros: at equitatū accipe tibiipsi. dixit aūt abram ad regem sodomorū: extēdā

σοδόμων καὶ γομόῤῥας, καὶ πάντα τὰ βρώματα αὐτῶν, καὶ ἀπῆλθον. ἔλαβον δὲ καὶ τὸν λὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ ἄβραμ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπῴχοντο. ἦν γὰρ κατασκηνῶν ἐν σοδόμοις. παραγενόμενος δέ τις τῶν ἀνασωθέντων, ἀπήγγειλε τῷ ἄβραμ τῷ περάτῃ, αὐτὸς δὲ κατῴκει παρὰ τῇ δρυῒ τῇ μαμβρῇ ἀμμορ τοῦ ἀδελφοῦ ἐσχὼλ, καὶ ἀδελφοῦ αὐνάν. οἳ ἦσαν συνωμόται τοῦ ἄβραμ. ἀκούσας δὲ ἄβραμ, ὅτι ᾐχμαλώτευται λὼτ ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ, ἠρίθμησε τοὺς ἰδίους οἰκογενεῖς αὐτοῦ, τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτώ. καὶ κατεδίωξεν ἕως δάν. καὶ ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτοὺς τὴν νύκτα αὐτός, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. καὶ ἐπάταξεν αὐτούς. καὶ κατεδίωξεν ἕως χοβὰλ. ἥ ἐστιν ἐν ἀριστερᾷ δαμασκοῦ. καὶ ἀπέστρεψε πᾶσαν τὴν ἵππον σοδόμων. καὶ τὸν λὼτ τὸν ἀδελφιδοῦν αὐτοῦ ἀπέστρεψε, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὸν λαόν. ἐξῆλθε δὲ βασιλεὺς σοδόμων, καὶ βασιλεὺς γομόῤῥας εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, μετὰ τὸ ἀποστρέψαι ἀπὸ τῆς κοπῆς τοῦ χοδολλογομὼρ, καὶ τῶν βασιλέων τῶν μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τὴν σαυή. τοῦτο ἦν πεδίον βασιλέως μελχισεδέκ. καὶ μελχισεδὲκ βασιλεὺς σαλὴμ ἐξήνεγκεν αὐτῷ ἄρτους καὶ οἶνον. ἦν δὲ ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου. καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν μελχισεδέκ. καὶ εἶπεν εὐλογημένος ἄβραμ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. καὶ εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος, ὃς παρέδωκε τοὺς ἐχθρούς σου ὑποχειρίους σου. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἄβραμ δεκάτην ἀπὸ πάντων. εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς σοδόμων πρὸς ἄβραμ, δός μοι τοὺς ἄνδρας, τὴν δὲ ἵππον λάβε σεαυτῷ. εἶπε δὲ ἄβραμ πρὸς τὸν βασιλέα σοδόμων, ἐκτενῶ

C

Transla. Chal.

דסדום ועמורה וית כל מיכלהון ואזלו: ושבו ית לוט וית קניניה בר אחוהי דאברם ואזלו והוא יתיב בסדום: ואתא משזבא וחוי לאברם עבראה והוא שרי במישרי ממרא אמוראה אחוהי דאשכל ואחוהי דענר ואינון מארי קיימיה דאברם: ושמע אברם ארי אשתבי אחוהי וזריז ית עולימוהי ילידי ביתיה תלת מאה ותמני עשר ורדף עד דן: ואתפליג עליהון בליליא הוא ועבדוהי ומחנון ורדפינון עד חובה דמשמאל לדמשק: ואתיב ית כל קנינא ואף ית לוט אחוהי וקניניה אתיב ואף ית נשיא וית עמא: ונפק מלכא דסדום לקדמותיה בתר דתב מלמימחי ית כדרלעמר וית מלכיא דעמיה למישר מפנא הוא בית ריסא דמלכא: ומלכי צדק מלכא דירושלם אפיק לחים וחמר והוא משמש קדם אל עלאה: וברכיה ואמר בריך אברם קדם אל עלאה דבקנייניה שמיא וארעא: ובריך אל עלאה דמסר סנאך בידך ויהב ליה חד מן עשרא מכלא: ואמר מלכא דסדום לאברם הב לי נפשתא וקנינא דבר לך: ואמר אברם למלכא דסדום ארימית

Interp̄. chal.

sodome τ gomorre τ omnes cibos eorum: τ abierūt. Ceperunt quoq; loth filium fratris abrae τ substantiam eius τ abierūt: τ ipse habitabat in sodoma. Et venit qui euaserat τ nunciauit abrae hebreo qui morabat in campestrib9 mamre amorrei fratris eschol et fratris aner: τ hi erant confederati abrae. Et audiuit abram q̄ captus esset frater suus: τ armauit pueros suos natos in domo sua trecentos τ deces τ octo et persecutus est vsq; dan: τ diuisis seruis suis cōtra eos percusserūt eos nocte: τ persecutus est eos vsq; hoba: que ē ad aquilonē damasci. Et reduxit vniuersam substantiā: τ etiam loth fratrem suū τ substantiā eius reduxit: mulieres quoq; τ populuz. Et egressus est rex sodome in occursum ei9 postquā reuersus est a cede codorlaomor τ regum qui erant cū eo in valle plana: que erat locus refrigerij regis. Et melchisedech rex ierusalem adduxit panem τ vinum: et ipse erat minister coram deo excelso. Et benedixit ei: τ dixit. Benedictus abram coram deo excelso: cuius possessio est celum τ terra. Et benedictus deus excelsus qui tradidit hostes tuos in manu tua. τ dedit ei vnus ex deces de omnibus. Et dixit rex sodome ad abram. Da mihi animas: et substantiam tolle tibi. Et dixit abram regi sodome. Leuo

Primitiua chal.: אכל · שבה שזב חוה שרא · שרא קום · שנה · פלג מחא · תוב קנא · נשה תוב מחא · שרא פנה · נפק שמש עלה · נגה · יהב הב · רום

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

D

manū meā ad deū altissimū: q̄ creauit celū et terrā: si a filo vsq; ad corrigiam calciamēti accipiam ex oibus tuis: vt non dicas: q̄ ego ditaui abram. preter ea q̄ comederūt iuuenes: et partē virorū qui venerūt mecū: eschol aner mambre. isti accipient partē.

τὴν χεῖρά μου πρὸς τὸν θεὸν τὸν ὕψιστον, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, εἰ ἀπὸ σπαρτίου ἕως σφαιρωτῆρος ὑποδήματος λήψομαι ἀπὸ πάντων τῶν σῶν, ἵνα μὴ εἴπῃς, ὅτι ἐγὼ ἐπλούτησα τὸν ἄβραμ. πλὴν ὧν ἔφαγον οἱ νεανίσκοι, καὶ τῆς μερίδος τῶν ἀνδρῶν τῶν συμπορευθέντων μετ᾽ ἐμοῦ, ἐσχὼλ ἀνὲρ μαμβρῆ. οὗτοι λήψονται μερίδα.

Ca. 15. A

Post aūt verba hec: factū ē verbū dñi ad abrā in visione: dicens: ne timeas abram: ego protegam te. merces tua multa erit nimis. dicit aūt abram: domine qd mihi dabis: ego āt dimittor sine liberis: at filius masec vernacule mee: hic damascus eliezer. τ ait abram: qm̄ mihi nō dedisti filium: at vernaculus meus hereditabit me. et statim vox dei facta ē ad eum: dicens: nō hereditabit te hic: sed q̄ egredietur de te: hic hereditabit te. eduxit āt eum foras. τ dixit ipsi: respice in celum: τ numera stellas: si poteris numerare ipsas. et dixit: sic erit semen tuū. credidit āt abram deo: et reputatū ē illi ad iusticiā. dixit āt ad eum: ego deus qui eduxi te de regione chaldeorū: vt darē tibi terrā hanc hereditare: ait āt dñator dñe deus fm qd sciam: q̄

Μετὰ δὲ τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐγενήθη ῥῆμα κυρίου πρὸς ἄβραμ ἐν ὁράματι, λέγων, μὴ φοβοῦ ἄβραμ, ἐγὼ ὑπερασπίζω σου. ὁ μισθός σου πολὺς ἔσται σφόδρα. λέγει δὲ ἄβραμ, δέσποτα τί μοι δώσεις, ἐγὼ δὲ ἀπολύομαι ἄτεκνος, ὁ δὲ υἱὸς μασὲκ τῆς οἰκογενοῦς μου, οὗτος δαμασκὸς ἐλιέζερ. καὶ εἶπεν ἄβραμ, ἐπειδὴ ἐμοὶ οὐκ ἔδωκας τέκνον, ὁ δὲ οἰκογενής μου κληρονομήσει με. καὶ εὐθὺς φωνὴ θεοῦ ἐγένετο πρὸς αὐτόν, λέγων, οὐ κληρονομήσει σε οὗτος, ἀλλ᾽ ὃς ἐξελεύσεται ἐκ σοῦ, οὗτος κληρονομήσει σε. ἐξήγαγε δὲ αὐτὸν ἔξω. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀρίθμησον τοὺς ἀστέρας, εἰ δυνήσῃ ἐξαριθμῆσαι αὐτούς. καὶ εἶπεν, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. ἐπίστευσε δὲ ἄβραμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν, ἐγὼ ὁ θεὸς ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ χώρας χαλδαίων, ὥστε δοῦναί σοι τὴν γῆν ταύτην κληρονομῆσαι. εἶπε δὲ, δέσποτα κύριε θεὲ κατὰ τί γνώσομαι ὅτι

B

Roma. 4. a. Gal. 5. a. Jac. 2. d

Transla. B. Hiero.

manū meā ad dñm deū excelsū possessorē celi & terre: q̄ a filo subtegminis vsq; ad corrigiam caligenō accipiā ex oibus que tua sunt: ne dicas ego ditaui abrā: exceptis his que comederunt iuuenes: & partibus virorū qui venerunt mecum aner: eschol & mābre. Isti accipiant partes suas. Ca. 15.

His itaq; transactis: factus est sermo dñi ad abram per visionē dicēs. Noli timere abram. ego protector tuus: & merces tua magna nimis. Dixitq; abrā. Domine deus quid dabis mihi. Ego vadā absq; liberis: & filius pcuratoris domus mee iste damascus eliezer. Addiditq; abrā. mihi autem non dedisti semē: & ecce vernaculus meus heres meus erit. Statiq; sermo dñi factus est ad eū dicens. Non erit hic heres tuus: sed qui egredietur de vtero tuo ipsum habebis heredē. Eduxitq; eū foras: & ait illi. Suspice celum & numera stellas si potes. & dixit ei Sic erit semē tuūm. Credidit abrā dño: & reputatū est illi ad iusticiam. Dixitq; ad eum. Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum: vt darem tibi terrā istam: & possideres eam. At ille ait. Dñe de9 vñ scire possum: q̄

Ter. Heb.

ידי אל יהוה אל עליון קנה שמים
וארץ: אם מחוט ועד שרוך נעל
ואם אקח מכל אשר לך ולא
תאמר אני העשרתי את אברם:
בלעדי רק אשר אכלו הנערים
וחלק האנשים אשר הלכו אתי
ענר אשכל וממרא הם יקחו
חלקם: Ca. xv. אחר הדברים
האלה היה דבר יהוה אל אברם
במחזה לאמר אל תירא אברם
אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד:
ויאמר אברם אדני יהוה מה
תתן לי ואנכי הולך ערירי ובן
משק ביתי הוא דמשק אליעזר:
ויאמר אברם הן לי לא נתתה
זרע והנה בן ביתי יורש אתי:
והנה דבר יהוה אליו לאמר לא
יירשך זה כי אם אשר יצא
ממעיך הוא יירשך: ויוצא אתו
החוצה ויאמר הבט נא השמימה
וספר הכוכבים אם תוכל לספר
אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך:
והאמן ביהוה ויחשבה לו צדקה:
ויאמר אליו אני יהוה אשר
הוצאתיך מאור כשדים לתת
לך את הארץ הזאת לרשתה:
ויאמר אדני יהוה במה אדע כי

Primitiua heb.: שרך · אמר עשר · לקח · חזה ירא · רבה · נתן הלך ערר · אמר נתן · ירש · מעה יצא · נבט · יכל · אמן חשב · יצא נתן · ירש · ידע

Transla. Chal.

ידי בצלו קדם יי אל עלאה דקנייניה שמיא וארעא: אם מחוטא ועד ערקת מסנא ואם אסב מכל דילך ולא תימר אנא עתרית ית אברם: בר מדאכלו עולימיא וחולק גובריא דאזלו עמי ענר אשכל וממרא אינון יקבלון חולקהון:
Ca. xv. בתר פתגמיא האלין הוה פתגמא דיי עם אברם בנבואה למימר לא תדחל אברם מימרי תקיף לך אגרך סגי לחדא: ואמר אברם יי אלהים מה תתן לי ואנא אזיל דלא וולד ובר פרנסא הדין די בביתי הוא דמשקאה אליעזר: ואמר אברם הא לי לא יהבת ולד והא בר ביתי ירית יתי: והא פתגמא מן קדם יי ליה למימר לא ירתינך דין אלהין בר דתוליד הוא ירתינך: ואפיק יתיה לברא ואמר אסתכי כען לשמיא ומני כוכביא אם תיכול למימני יתהון ואמר ליה כדין יהון בנך: והימן במימרא דיי וחשבה ליה לזכו: ואמר ליה אנא יי דאפקתך מאורא דכשדאי למיתן לך ית ארעא הדא למירתה: ואמר יי אלהים במה אדע ארי

Interp̄. chal.

manum meam in oratione coram deo excelso: cuius possessio celū τ terra est: si a filo τ vsq; ad corrigiam calciamenti accipiam ex oibus que tua sunt: τ non dices ego ditaui abram. exceptis his que comederunt iuuenes τ parte virorum qui venerunt mecum: aner Eschol: τ mamre: illi recipiant partes suas. Ca. 15.

Post verba hec fact9 est sermo a facie domini ad abram in prophetia dicens. Ne timeas abram verbum meū erit fortitudo tua: merces tua multa nimis. Et dixit abram. Dñe deus quid dabis mihi: et ego vado absq; liberis: τ filius gubernator iste qui in domo mea ē: ipse ē damascen9 eliezer. Et dixit abrā. Ecce mihi non dedisti generationem: τ ecce filius domus mee heres meus erit. Et ecce sermo a facie dñi factus est ad eum dicēs. Non erit hic heres tuus: sed filius quem genueris ipse erit heres tuus. Et eduxit eum foras: τ dixit. Respice nunc celum τ numera stellas: si potes numerare eas. Et dixit ei. Sic erunt filij tui. Et credidit in verbo domini: τ reputatuz est ei ad iusticiaz. Dixitq; ei. Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum: vt darem tibi terram hanc in hereditatem. Et dixit. Domine deus in quo sciam: q̄

Primitiua chal.: נסב אמר · קבל · אמר דחל · סגא נתן · ילד · אמר · ילד נפק שכה · מנא יכל המן · אמר זכה נפק · נתן ירת ידע

אירשנה: ויאמר אליו קחה לי
עגלה משלשת ועז משלשת
ואיל משלש ותר וגוזל: ויקח לו
את כל אלה ויבתר אתם בתוך
ויתן איש בתרו לקראת רעהו
ואת הצפר לא בתר: וירד העיט
על הפגרים וישב אתם אברם:
ויהי השמש לבוא ותרדמה נפלה
על אברם והנה אימה חשכה
גדלה נפלת עליו: ויאמר לאברם
ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ
לא להם ועבדום וענו אתם
ארבע מאות שנה: וגם את הגוי
אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן
יצאו ברכש גדול: ואתה תבוא
אל אבתיך בשלום תקבר בשיבה
טובה: ודור רביעי ישובו הנה
כי לא שלם עון האמרי עד הנה:
ויהי השמש באה ועלטה היה
והנה תנור עשן ולפיד אש אשר
עבר בין הגזרים האלה: ביום
ההוא כרת יהוה את אברם ברית
לאמר לזרעך נתתי את הארץ
הזאת מנהר מצרים עד הנהר
הגדל נהר פרת: את הקיני ואת
הקנזי ואת הקדמני: ואת החתי
ואת הפרזי ואת הרפאים: ואת

לקח שלש בתר נתן נשב רדם ידע גור הנה רבע מאה עבד דון גדל בוא שלם קבר שוב היה בוא תנר לפד כרת נתן

possessurus sum eā? Et rūdit dn̄s. Sume inquit mihi vaccā triēnē & capram trimam & arietē annorū trium: turturē quoqꝫ & colūbā. Qui tollēs vniuersa hec diuisit ea p medium: & vtrasqꝫ ptes cōtra se altrinsecus posuit. Aues aūt nō diuisit. Descēderūtqꝫ volucres super cadauera: & abigebat eas abram. Cumqꝫ sol occūberet: sopor irruit sup abram: & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Dictūqꝫ ē ad eum. Scito pnoscens q̄ peregrinū futurū sit semen tuū in terra nō sua: & subiicient eos seruituti: & affligēt quadrigētis annis. Verūtn̄ gentē cui seruituri sunt: ego iudicabo. & post hec egredietur cū magna sbā. Tu autem ibis ad prēs tuos in pace sepultus in senectute bōa. Gn̄atiōe aūt quarta reuertentur huc. Necdū enī cōplete sunt iniquitates āmorreorū vsqꝫ ad pn̄s tp̄s. Cū ergo occubuisset sol: fctā est caligo tenebrosa: & appuit clibanus fumās & lāpas ignis trāsiēs inter diuisiōes illas. In illo die pepigit dn̄s fedus cum abram dicens. semini tuo dabo terram hāc: a fluuio egypti vsqꝫ ad fluuium magnum euphratem. Cineos & cenezeos. cethmoneos: & etheos: & pherezeos. raphaī quoqꝫ &

hereditabo eam? dixit āt illi: accipe mihi vitu-
κληρονομήσω αὐτήν; εἶπε δὲ αὐτῷ, λάβε μοι δάμα-
lā triēnem: et caprā trimā: ꝛ arietē
λιν τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν
trimū: et turturē. et columbā. et acce-
τριετίζοντα, καὶ τρυγόνα, καὶ περιστεράν. καὶ ἔλα-
pit ipsi oīa hec. ꝛ diuisit ea media. et
βεν αὐτῷ πάντα ταῦτα. καὶ διεῖλεν αὐτὰ μέσα. καὶ
posuit ea contraria adinuicē: at aues nō
ἔθηκεν αὐτὰ ἀντιπρόσωπα ἀλλήλοις. τὰ δὲ ὄρνεα οὐ
diuisit. descēderūt āt volucres sup corpora ꝛ
διεῖλε. κατέβη δὲ τὰ ὄρνεα ἐπὶ τὰ σώματα καὶ τὰ
diuisiones eorū: ꝛ sedit cum eis a-
διχοτομήματα αὐτῶν. καὶ συνεκάθισεν αὐτοῖς ἄ-
bram. circa āt solis occasus extasis cecidit sup
βραμ. περὶ δὲ ἡλίου δυσμὰς ἔκστασις ἐπέπεσε τῷ
abram: et ecce caligo tenebrosa irruit in e-
ἄβραμ, καὶ ἰδοὺ γνόφος σκοτεινὸς ἐπιπίπτει αὐ-
um. ꝛ dictū ē ad abram: cognoscens scies: q̄ pe-
τῷ. καὶ ἐρρέθη πρὸς ἄβραμ, γινώσκων γνώσῃ, ὅτι πά-
regrinū erit semen tuū in t̄ra nō sua: ꝛ subij-
ροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ. καὶ δου-
cient seruituti eos. et affligent: et humilia-
λώσουσιν αὐτούς, καὶ κακώσουσι, καὶ ταπεινώσου-
būt ānis quadrigentis. ꝛ gentē cui seruiēt:
σιν ἔτη τετρακόσια. καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἂν δουλεύσωσι,
iudicabo ego: dicit dn̄s. post āt hec regredient
κρινῶ ἐγώ, λέγει κύριος. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται
huc cū supellectili multa: tu āt ibis ad
ὧδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς, σὺ δὲ πορεύσῃ πρὸς
patres tuos cū pace: sepult⁹ i senectute bo-
τοὺς πατέρας σου μετ᾽ εἰρήνης, ταφεὶς ἐν γήρᾳ κα-
na: quartā āt gn̄atiōe reuertent huc. nōdū
λῷ. τετάρτῃ δὲ γενεᾷ ἀποστραφήσονται ὧδε. οὔπω
.n. complete sunt iniquitates amorreorū vs-
γὰρ ἀναπεπλήρωνται αἱ ἁμαρτίαι τῶν ἀμορραίων ἕ-
q̄ nūc. postq̄ āt iā fuit sol ad occasū:
ως τοῦ νῦν. ἐπεὶ δὲ ἤδη ἐγίνετο ὁ ἥλιος πρὸς δυσμάς,
flāma facta ē. ꝛ ecce clibanus fumans: et
φλὸξ ἐγένετο. καὶ ἰδοὺ κλίβανος καπνιζόμενος, καὶ
venerūt lāpades ignis. q̄ ptrāsierūt p mediū di-
ἦλθον λαμπάδες πυρός, αἳ διῆλθον ἀναμέσον τῶν δι-
uisionum istarū. in die illa disposuit dn̄s
χοτομημάτων τούτων. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διέθετο κ̄ς
fedus abram: dicens: semini tuo dabo
διαθήκην τῷ ἄβραμ, λέγων, τῷ σπέρματί σου δώσω
terrā hanc: a flumine egypti vsq̄ ad
τὴν γῆν ταύτην, ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ αἰγύπτου ἕως τοῦ
flumen magnū euphratē. ceneos: ꝛ
ποταμοῦ τοῦ μεγάλου εὐφράτου. τοὺς κεναίους, καὶ τοὺς
cenezeos: ꝛ cedmoneos: ꝛ chette-
κενεζαίους, καὶ τοὺς κεδμωναίους, καὶ τοὺς χετταί-
os ꝛ pherezeos: ꝛ raphaim: et
ους, καὶ τοὺς φερεζαίους, καὶ τοὺς ῥαφαείμ, καὶ

Act. 7.a.

Transla. Chal.

אירתנה: ואמר ליה קריב קדמי עגלין תלתא ועזין תלתא ודכרין תלתא ושפנינא
ובר יונה: וקריב קדמוהי ית כל אלין ופלג יתהון בשוה ויהב פלגיא כלקבל
חבריה וית עופא לא פלג: ונחת עופא על פלגיא ותריך יתהון אברם: והוה שמשא
למיעל ושינתא נפלת על אברם והא אימה קבל רב נפלת עלוהי: ואמר לאברם
מידע תדע ארי דיירין יהון בנך בארעא דלא דלהון ויפלחון בהון ויענון יתהון ארבע
מאה שנין: ואף ית עמא דיפלחון דאין אנא ובתר כן יפקון בקנינא סגי: ואת
תתכנש לות אבהתך בשלם תתקבר בסיבו טבא: ודרא רביעאה יתובון הכא ארי
לא שלים חובא דאמוראה עד כען: והוה שמשא עלת וקבלא הוה והא תנור דתנן
ובעור דאישא דעדא בין פלגיא האלין: ביומא ההוא גזר יי עם אברם קים
למימר לבנך יהבית ית ארעא הדא מנהרא דמצרים עד נהרא רבא נהרא פרת: ית
שלמאי וית קניזאי וית קדמונאי: וית חתאי וית פרזאי וית גבראי: וית

Interp. chal.

hereditabo eam. Et dixit ei. Offer coram me vitulos tres ꝛ capras tres ꝛ arietes tres ꝛ turturē ꝛ filiū columbe. Et obtulit coram eo oīa hec: ꝛ diuisit ea equaliter: ꝛ posuit diuisiones vnamquāqꝫ e regione alterius: aues autē non diuisit. Et descenderūt volucres super diuisiones: ꝛ eiecit eas abram. Et factū est cū sol occumberet ꝛ somnus cecidit super abram: ꝛ ecce horror tenebrosus magnus cecidit super eum. Et dixit ad abram. Sciens scies q̄ peregrini erūt filij tui in terra non sua: et in seruitutem redigent eos ꝛ affligent eos quadrigentis annis. Populū quoqꝫ cui seruituri sunt ego iudicabo: ꝛ post hec egredientur cū magna substantia. Et tu colligeris ad patres tuos in pace: sepelierisqꝫ in senectute bona. Generatiōe aūt quarta reuertētur huc: quoniā non est cōpletum peccatum amorrei vsqꝫ adhuc. Et factū est cum occubuisset sol ꝛ caligo facta esset. Et ecce clibanus fumans ꝛ lampas ignis que transibat inter diuisiones illas. In die illa pepigit dn̄s pactum cum abram dicens. Filijs tuis dabo terram hanc a fluuio egypti vsqꝫ ad fluuium magnū euphratem: salameos: et cenezeos ꝛ cedmoneos: ꝛ etheos: et pherezeos: ꝛ gigantes: et

Ptiua chal.: ירת עזא אל עול נשן דעי דור הוה כלה ענה רבע שנה דון נפק קנה סגא כנש אב קבר שוב טוב דור רבע תוב עול בעד אש עדא אל קום אמר

amorrheos: et chananeos: et
τοὺς ἀμορραίους, καὶ τοὺς χαναναίους, καὶ τοὺς
gergeseos: et iebuseos.
γεργεσαίους, καὶ τοὺς ἰεβουσαίους. Ca. 16.
Sara āt vxor abram nō peperit ei. erat
Σάρα δὲ ἡ γυνὴ ἄβραμ οὐκ ἔτικτεν αὐτῷ. ἦν
āt ipsi ancilla egyptia: cui nomē agar: dixit
δὲ αὐτῇ παιδίσκη αἰγυπτία, ᾗ ὄνομα ἄγαρ. εἶπε
āt sara ad abram: ecce iā conclusit me
δὲ σάρα πρὸς ἄβραμ, ἰδοὺ δὴ συνέκλεισέ με
dn̄s ne parerē. ingredere igit ad ancil-
κύριος τοῦ μὴ τίκτειν. εἴσελθε οὖν πρὸς τὴν παι-
lam meā: vt suscipiā filios ex ea. audi-
δίσκην μου, ἵνα τεκνοποιήσωμαι ἐξ αὐτῆς. ἐπή-
uit āt abram vocē sare. et accipi-
κουσε δὲ ἄβραμ τῆς φωνῆς σάρας. καὶ λαβοῦ-
ens sara vxor abram agar egyptiam
σα σάρα ἡ γυνὴ ἄβραμ ἄγαρ τὴν αἰγυπτίαν
suā ancillam: post decem ānos hita-
τὴν ἑαυτῆς παιδίσκην, μετὰ δέκα ἔτη τοῦ οἰκῆ-
tiōis abram in t̄ra chanaan: et dedit eam a-
σαι ἄβραμ ἐν γῇ χανάαν, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἄ-
bram viro suo ipsi vxorē. et ingres-
βραμ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς αὐτῷ γυναῖκα. καὶ εἰσῆλ-
sus ē ad agar: et concepit. ꝛ vidit. q̄ in ven-
θε πρὸς ἄγαρ, καὶ συνέλαβε. καὶ εἶδεν, ὅτι ἐν γα-
tre habet: et inhonorata fuit dn̄a corā ipsa. di-
στρὶ ἔχει, καὶ ἠτιμάσθη ἡ κυρία ἐναντίον αὐτῆς. εἶ-
xit āt sara ad abram: iniurias patior ex te. ego
πε δὲ σάρα πρὸς ἄβραμ, ἀδικοῦμαι ἐκ σοῦ. ἐγὼ
dedi ancillā meā in sinū tuum.
δέδωκα τὴν παιδίσκην μου εἰς τὸν κόλπον σου.
videns āt q̄ in vtero habet: inhonorata fui co-
ἰδοῦσα δὲ ὅτι ἐν γαστρὶ ἔχει, ἠτιμάσθην ἐναντί-
rā ipsa: iudicet deus inter me et te: di-
ον αὐτῆς, κρίναι ὁ θεὸς ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, εἶ-
xit aūt abram ad sarā: ecce ancilla tua in
πε δὲ ἄβραμ πρὸς σάραν, ἰδοὺ ἡ παιδίσκη σου ἐν
manibus tuis: vtere ea vt tibi placitū est.
ταῖς χερσί σου, χρῶ αὐτῇ ὡς ἄν σοι ἀρεστὸν ᾖ.
et afflixit eam sara. et fugit a
καὶ ἐκάκωσεν αὐτὴν σάρα. καὶ ἀπέδρα ἀπὸ
facie eius. inuenit āt eam angelus do-
προσώπου αὐτῆς. εὗρε δὲ αὐτὴν ἄγγελος κυ-
mini sup fonte aque. et dixit illi
ρίου ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ
angelus dn̄i: agar ancilla sare: vnde ve-
ἄγγελος κυρίου, ἄγαρ παιδίσκη σάρας, πόθεν ἔρ-
nis: et quo vadis? et ait a facie
χῃ, καὶ ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπεν ἀπὸ προσώπου
sare dn̄e mee ego fugio. dixit āt
σάρας τῆς κυρίας μου ἐγὼ ἀποδιδράσκω. εἶπε δὲ
ei angelus: reuertere ad
αὐτῇ ὁ ἄγγελος, ἀποστράφηθι πρὸς τὴν

A B C

ammorreos: & chananeos & gergeseos & iebuseos. Cap. 16.

Igitur sarai vxor abram non genuerat sibi liberos: sed hn̄s ancillā egyptiā nomie agar dixit marito suo. Ecce conclusit me dn̄s ne parerem: ingredere ad ancillam meā: si forte saltē ex illa suscipiā filios. Cūqꝫ ille acquiesceret dep̄canti: tulit agar egyptiam ancillam suā post annos decem q̄ hitare cepant in terra chanaan: & dedit eam viro suo vxorem. Qui ingressus ē ad eā. At illa cōcepisse se vidēs: despexit dn̄am suam. Dixitqꝫ sarai ad abrā. Inique agis cōtra me. Ego dedi ancillam meam in sinū tuū: que videns q̄ concepit: despectui me habet. Iudicet dn̄s inter me & te. Cui rn̄dit abrā. Ecce ait ancilla tua in manu tua est: vtere ea vt libet. Affligente igī eam sarai: fugam iniit. Cūqꝫ inuenisset eā angelus domini iuxta fontē aque in solitudine que est in via sur in deserto: dixit ad illam. Agar āccilla sarai vnde venis: & quo vadis. que respondit. A facie sarai dn̄e mee ego fugio. Dixitqꝫ ei āgelus dn̄i. Reuertere ad

האמרי ואת הכנעני ואת הגרגשי
ואת היבוסי: ושרי אשת
אברם לא ילדה לו ולה שפחה
מצרית ושמה הגר: ותאמר
שרי אל אברם הנה נא עצרני
יהוה מלדת בא נא אל שפחתי
אולי אבנה ממנה וישמע אברם
לקול שרי: ותקח שרי אשת
אברם את הגר המצרית
שפחתה מקץ עשר שנים
לשבת אברם בארץ כנען ותתן
אתה לאברם אישה לו לאשה:
ויבא אל הגר ותהר ותרא כי
הרתה ותקל גברתה בעיניה:
ותאמר שרי אל אברם חמסי
עליך אנכי נתתי שפחתי
בחיקך ותרא כי הרתה ואקל
בעיניה ישפט יהוה ביני
וביניך: ויאמר אברם אל שרי
הנה שפחתך בידך עשי לה
הטוב בעיניך ותענה שרי ותברח
מפניה: וימצאה מלאך יהוה על
עין המים במדבר על העין בדרך
שור: ויאמר הגר שפחת שרי
אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר
מפני שרי גברתי אנכי ברחת:
ויאמר לה מלאך יהוה שובי אל

Ca.xvj. איש אמר ילד בוא בנה שמע לקח שנה ישב נתן איש הרה ראה קלל שפט אמר עשה ענה ברח פנה מצא דבר בוא ילך

Transla. Chal.

אמוראי וית כנענאי וית גרגשאי וית יבוסאי: Ca.xvj. ושרי איתת
אברם לא ילידת ליה ולה אמתא מצריתא ושמה הגר: ואמרת שרי לאברם הא כען
מנעני יי מלמילד עול כען לות אמתי מאים אתבני מנה וקביל אברם למימר שרי:
ודברת שרי איתת אברם ית הגר מצריתא אמתה מסוף עשר שנין למיתב אברם
בארעא דכנען ויהבת יתה לאברם בעלה ליה לאינתו: ועל לות הגר ועדיאת וחזת
ארי עדיאת וקלת רבונתה בעינהא: ואמרת שרי לאברם דין לי עלך אנא יהבית
אמתי בעבך וחזת ארי עדיאת וקלית בעינהא ידון יי ביני ובינך: ואמר אברם
לשרי הא אמתיך בידיך עבידי לה דתקין בעיניכי ועניה שרי וערקת מן קדמהא:
ואשכחה מלאכא דיי על עינא דמיא במדברא על עינא באורח חגרא: ואמר
הגר אמתא דשרי מנן אתיא ולאן את אזלא ואמרת מן קדם שרי רבונתי אנא
ערקת: ואמר לה מלאכא דיי תובי לות

Interp. chal.

amorreos: ꝛ chananeos: et gergeseos: ꝛ iebuseos.

Sarai autē vxor abram non pepererat Ca. 16. ei: ꝛ habebat ancillam egyptiam: et nomē eius agar. Dixitqꝫ sarai ad abram. Ecce nūc priuauit me dn̄s generatione: ingredere nunc ad ancillam meā: si forte suscipiam filios ex ea. Et obediuit abram verbo sarai. Et tulit sarai vxor abram agar egyptiā ancillam post decē annos ex quo habitauit abrā in terra chanaan: ꝛ dedit eam abram marito suo in vxorē. Et ingressus est ad agar: ꝛ concepit. Et videns quia concepit: despexit dominā suam in oculis suis. Et dixit sarai ad abram. Judicium habeo contra te: ego dedi ancillam meam in manu tua: ꝛ videns quia concepit despecta sum in oculis eius: iudicet domin⁹ inter me et te. Et dixit abram ad sarai. Ecce ancilla tua in manu tua est: fac ei sicut placuerit in oculis tuis. ꝛ afflixit eam sarai: ꝛ fugit a faciē eius. Et inuenit eam angelus domini iuxta fontem aquarum in solitudine: iuxta fontē que est in via agara. Et dixit: agar ancilla sarai. vnde venis: ꝛ quo vadis. Et dixit: a facie sarai domine mee ego fugio. Et dixit angelus domini. Reuertere ad

Ptiua chal.: אתא אמה ילד אמה בנה אמר אתא עול עדא חזא קלל רבה דון אמר חזא דון ענה שכח לאך מדבר אזל אתא רבה

גברתך והתעני תחת ידיה׃ ויאמר לה מלאך יהוה הרבה ארבה את זרעך ולא יספר מרב׃ ויאמר לה מלאך יהוה הנך הרה וילדת בן וקראת שמו ישמעאל כי שמע יהוה אל עניך׃ והוא יהיה פרא אדם ידו בכל ויד כל בו ועל פני כל אחיו ישכן׃ ותקרא שם יהוה הדבר אליה אתה אל ראי כי אמרה הגם הלם ראיתי אחרי ראי׃ על כן קרא לבאר באר לחי ראי הנה בין קדש ובין ברד׃ ותלד הגר לאברם בן ויקרא אברם שם בנו אשר ילדה הגר ישמעאל׃ ואברם בן שמנים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברם׃

Cap. xvii.

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים וירא יהוה אל אברם ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים׃ ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך במאד מאד׃ ויפל אברם על פניו וידבר אתו אלהים לאמר׃ אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים׃ ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה

dñam tuam: & humiliare sub manu illius. Et rursum. Multiplicās inquit multiplicabo semē tuū & nō numerabitur pre multitudine. Ac deinceps ecce ait cōcepisti & paries filiū: vocabis q nomē eius hismael: eo q audierit dñs afflictionem tuam. Hic erit ferus hōs: manus eius cōtra oēs: & manus oīm cōtra eū: & e regione vniuersorū frm suorum figet tabernacula. Vocauit aūt agar nomē dñi q loqbatur ad ea: Tu deus q vidisti me. Dixit enī. pfecto hic vidi posteriora videtis me. Ppterea appellauit puteū illū: puteū viuētis & videtis me. Ipse ē inter cades & barad. Pepitq agar abre filium: qui vocauit nomen eius hismael. Octoginta & sex annorū erat abrā qñ peperit ei agar hismaelem.

Cap. 17.

Postq̄ vero nonaginta & nouem annorum esse ceperat: apparuit ei dominus. Dixitq ad eum. Ego deus ops. Ambula coram me: & esto perfectus. Ponāq fedus meū inter me & te: & multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit abram pronus in faciē. Dixitq ei deus. Ego sum: & ponam pactum meum tecū: erisq pater multarū gētium. Nec vltra vocabitur nomē tuum abram: sed

dñam tuā: et humiliare sub manibus eius. et dixit ei angelus dñi: multiplicās multiplicabo semen tuū: et nō numerabitur pre multitudine. et ait ei angelus dñi: ecce tu in vtero habes: et paries filiū: et vocabis nomen eius: ismael. qz exaudiuit deus humiliationē tuā. hic erit ferus homo: manus eius cōtra oēs: et man⁹ oium cōtra eū. et ante faciem omniū fratrū suorū habitabit. et vocauit nomen dñi loquētis ad eā. tu es deus q vidisti me. qz dixit: et enī coram vidi ↄ apparuit mihi. ppterea appellauit puteū: puteū vbi corā vidi. ecce inter cades & inter barad. et pepit agar abram filiū: et vocauit abram nomē filij sui: quē pepit ipsi agar: ismael. abram aūt erat annorū octoginta sex: qñ pepit agar ismael abram.

κυρίαν σου, καὶ ταπεινώθητι ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου, πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου, καὶ οὐκ ἀριθμηθήσεται ἀπὸ τοῦ πλήθους. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἄγγελος κυρίου, ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἔχεις, καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰσμαήλ. ὅτι ἐπήκουσεν ὁ θεὸς τῇ ταπεινώσει σου. οὗτος ἔσται ἄγροικος ἄνθρωπος. αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ πάντας, καὶ αἱ χεῖρες πάντων ἐπ' αὐτόν, καὶ κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ κατοικήσει. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ λαλοῦντος πρὸς αὐτήν, σὺ ὁ θεὸς ὁ ἐπιδών με. ὅτι εἶπε, καὶ γὰρ ἐνώπιον εἶδον ὀφθέντα μοι. ἕνεκα τούτου ἐκάλεσε τὸ φρέαρ, φρέαρ οὗ ἐνώπιον εἶδον. ἰδοὺ ἀνὰ μέσον κάδης καὶ ἀνὰ μέσον βαράδ. καὶ ἔτεκεν ἄγαρ τῷ ἀβρὰμ υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν ἀβρὰμ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ ἄγαρ, ἰσμαήλ. ἀβρὰμ δὲ ἦν ἐτῶν ὀγδοηκονταέξ, ἡνίκα ἔτεκεν ἄγαρ τὸν ἰσμαὴλ τῷ ἀβράμ.

Ca. 17.

Erat aūt abram annorū nonaginta. et apparuit dñs abrā. et dixit ei: ego sum de⁹ tu⁹: cōplace corā me: & esto irreprehēsibil. et ponā fedus meū inter me et inter te: et multiplicabo te valde. et cecidit abram sup faciem suam. & locutus ē ei deus: dicens: & ecce fedus meū tecū: et eris pater multitudinis gētiū. et nō vocabitur vltra nomen tuū abram: sed erit

Ἐγένετο δὲ ἀβρὰμ ἐτῶν ἐνενηκονταεννέα. καὶ ὤφθη κύριος τῷ ἀβράμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι ὁ θεός σου, εὐαρέστει ἐνώπιον μου, καὶ γίνου ἄμεμπτος, καὶ θήσομαι τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ, καὶ πληθυνῶ σε σφόδρα. καὶ ἔπεσεν ἀβρὰμ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ ὁ θεός, λέγων, καὶ ἰδοὺ ἡ διαθήκη μου μετὰ σοῦ, καὶ ἔσῃ πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, καὶ οὐ κληθήσεται ἔτι τὸ ὄνομά σου ἀβράμ, ἀλλ' ἔσται

Trāsla. Chal.

Primitiua chal.

Interp. chal.

nomē tuū abraam. qz patrē multarū gētiū posui te: et faciā crescere te valde nimis. et ponā te in gētes. et reges gētiū ex te exiūt. et statuā pactū meū inter me & inter te et inter semen tuū post te in gñatiōes suas: in fedus sempiternū vt sim tu⁹ de⁹ et seminis tui post te. et dabo tibi et semini tuo post te terrā: quā habitas: oēm terrā chanaan in possessionē eternā. et ero illis in deū. et dixit de⁹ ad abraam: tu aūt pactū meū custodies: et semen tuū post te in gñatiōes suas & hoc pactū qd obseruabis inter me et vos: et inter semen tuū post te. circumcidet vobis oē masculinū: et circumcidetis carnē preputij vestri. et erit in signū federis inter me et vos. et infans octo dierū circumcidet vobis: oē masculinū in gñatiōes vestras. vernaculus domus tue: et emptitiū ex filio alieno qd nō est de semine tuo. circūcisiōe circūcidet. et erit pactū meū in carne vestra in fedus eternū. et incircūcisus mascul⁹: qd nō circumcidet carnē preputij sui in die octaua: exterminabit. et delebit aīa illa de genere suo. qz pactū meū dissipauit. et dixit de⁹ abraam: sara vxor tua nō vocabit

ὄνομά σου ἀβραάμ. ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε. καὶ αὐξανῶ σε σφόδρα σφόδρα. καὶ θήσω σε εἰς ἔθνη. καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ἀνὰ μέσον σοῦ καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν, εἰς διαθήκην αἰώνιον εἶναί σου θεός, καὶ τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ. καὶ δώσω σοι καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ τὴν γῆν ἣν παροικεῖς, πᾶσαν τὴν γῆν χαναάν, εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον. καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς ἀβραάμ, σὺ δὲ τὴν διαθήκην μου διατηρήσεις, καὶ τὸ σπέρμα σου μετὰ σὲ εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διατηρήσεις ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου μετὰ σέ. περιτμηθήσεται ὑμῶν πᾶν ἀρσενικόν. καὶ περιτμηθήσεσθε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας ὑμῶν, καὶ ἔσται εἰς σημεῖον διαθήκης ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν. καὶ παιδίον ὀκτὼ ἡμερῶν περιτμηθήσεται ὑμῖν πᾶν ἀρσενικὸν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ὁ οἰκογενὴς τῆς οἰκίας σου, καὶ ὁ ἀργυρώνητος ἀπὸ παντὸς υἱοῦ ἀλλοτρίου, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σπέρματός σου, περιτομῇ περιτμηθήσεται. καὶ ἔσται ἡ διαθήκη μου ἐπὶ τῆς σαρκὸς ὑμῶν εἰς διαθήκην αἰώνιον. καὶ ἀπερίτμητος ἄρσην, ὃς οὐ περιτμηθήσεται τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς, ὅτι τὴν διαθήκην μου διεσκέδασε. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, σάρα ἡ γυνή σου οὐ κληθήσεται

appellaberis abraā: q patrem multarū gētiū constitui te. Faciamq te crescere vehementissime: et ponā te in gētibus: regesq ex te egredientur. Et statuam pactū meū inter me & te & inter semē tuū post te in gñationibus suis federe sempiterno: vt sim deus tuus & seminis tui post te. Daboq tibi & semini tuo post te terram peregrinatiōis tue: oēm terram chanaā in possessionē eternam: eroq deus eorum. Dixitq iterum deus ad abraam. Et tu ergo custodies pactum meū & semen tuum post te in gñationibus suis. hoc est pactū meū quod obseruabitis inter me & vos & semē tuū post te. Circūcidetur ex vobis oē masculinū: & circumcidetis carnē preputii vestri: vt sit in signū federis inter me & vos. Infans octo dierū circūcidetur in vobis. Omne masculinū in generationibus vestris: tā vernaculus q̄ empticius circūcidetur & quicūq nō fuerit de stirpe vestra. Eritq pactū meū in carne vra in fedus eternum. Masculus cuius preputii caro circūcisa non fuerit: delebitur aīa illa de populo suo: quia pactū meū irritū fecit. Dixit quoq deus ad abraā. Sarai vxorē tuā non vocabis

שמך אברהם כי אב המון גוים נתתיך׃ והפרתי אתך במאד מאד ונתתיך לגוים ומלכים ממך יצאו׃ והקמתי את בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחריך לדרתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעך אחריך׃ ונתתי לך ולזרעך אחריך את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלהים׃ ויאמר אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמר אתה וזרעך אחריך לדרתם׃ זאת בריתי אשר תשמרו ביני וביניכם ובין זרעך אחריך המול לכם כל זכר׃ ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם׃ ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר לדרתיכם יליד בית ומקנת כסף מכל בן נכר אשר לא מזרעך הוא׃ המול ימול יליד ביתך ומקנת כספך והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם׃ וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את בריתי הפר׃ ויאמר אלהים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא

Trāsla. Chal.

Interp. chal.

nomē tuū abraham: q: patrē multarū gentiū dedi te. Et multiplicabo te valde nimis: & ponā te in gētes: & reges q̄ dñabunt populis ex te egredientur. Et statuā pactū meū inter verbū meū & inter te: et inter filios tuos post te in gñationib⁹ suis in pactū sempiternū: vt sim tibi in deū: & filijs tuis post te. Et dabo tibi et filijs tuis post te terrā habitationis tue: vniuersam terrā chanaan in hereditatē eternā: & ero eis in deū. Et dixit de⁹ ad abrahē. Tu aūt pactū meū seruabis: tu & filij tui post te in gñationib⁹ suis. Hoc est pactū meū qd seruabitis inter verbū meū & inter vos: & inter filios tuos post te: vt circūcidat in vobis ois mascul⁹. Et circūcidetis carnē pputij vestri: & erit in signū federis inter verbū meū & inter vos. Et filius octo dierū circūcidet in vobis ois masculus in gñationib⁹ vestris: vernaculus domi & emptus argēto ab oībus filijs populor⁹ q nō sunt de filijs tuis. Circūcisione circūcidetur tā vernaculus domi tue q̄ empt⁹ argēto tuo: & erit pactū meū in carne vra in pactū eternū. Et mascul⁹ habēs preputiū q̄ nō circūciderit carnē preputij sui: peribit homo ille de populo suo: qz pactū meū irritū fecit. Et dixit de⁹ ad abrahā. Sarai vxorē tuā non vocabis

את שמה שרי כי שרה שמה:
וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך
בן וברכתיה והיתה לגוים מלכי
עמים ממנה יהיו: ויפל אברהם
על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן
מאה שנה יולד ואם שרה הבת
תשעים שנה תלד: ויאמר
אברהם אל האלהים לו
ישמעאל יחיה לפניך: ויאמר
אלהים אבל שרה אשתך ילדת
לך בן וקראת את שמו יצחק
והקמתי את בריתי אתו לברית
עולם לזרעו אחריו: ולישמעאל
שמעתיך הנה ברכתי אתו
והפריתי אתו והרביתי אתו
במאד מאד שנים עשר נשיאם
יוליד ונתתיו לגוי גדול: ואת
בריתי אקים את יצחק אשר
תלד לך שרה למועד הזה בשנה
האחרת: ויכל לדבר אתו ויעל
אלהים מעל אברהם: ויקח
אברהם את ישמעאל בנו ואת כל
ילידי ביתו ואת כל מקנת כספו
כל זכר באנשי בית אברהם
וימל את בשר ערלתם בעצם
היום הזה כאשר דבר אתו
אלהים: ואברהם בן תשעים

היה נתן · נפל · פנה צחק · ילד · אמר · חיה · איש · קום · עלם · פרה רבה · נשא · ילד נתן גדל · ברית קום · יעד · כלה עלה · לקח · קנה · מול

sarai: sed saram. Et benedicā ei: & ex illa dabo tibi filiū: cui bñdicturus sū. Eritq; in natiões: & reges populorū orientur ex eo. Cecidit abraā in faciē suam: & risit in corde suo dicēs. Putasne cētenario nascetur filius? & sara nonagenaria cō pariet? Dixitq; ad deum. Vtinam hismael viuat corā te. Et ait deus ad abraam. Sara vxor tua pariet tibi filiū: vocabisq; nomen eius isaac. Et constituam pactum meum illi in fedus sempiternū: & semini eius post eū. Sup hismael quoq; exaudiui te. Ecce benedicam ei: & augebo & multiplicabo eum valde. Duodecī duces generabit: & faciā illū crescere in gentē magnā. Pactū vero meū statuam ad isaac: quē pariet tibi sara tempore isto in anno altero. Cūq; finitus eēt sermo loquētis cū eo: ascēdit deus ab abraā. Tulit autem abraam hismael filium suum & omnes vernaculos domus sue: vniuersosq; quos emerat: & cūctos mares ex oībus viris domus sue: & circūcidit carnē preputii eorū statim in ipa die: sicut pceperat ei deus. Abraā nonaginta

nomen eius vltra sara: sed sarra erit
τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔτι σάρα, ἀλλὰ σάρρα ἔσαι τὸ
nomē eius: benedicam āt ei. τ dabo
ὄνομα αὐτῆς. εὐλογήσω δὲ αὐτήν. καὶ δώσω
tibi ex ea filiū. et bñdicam ei. et
σοι ἐξ αὐτῆς τέκνον. καὶ εὐλογήσω αὐτό. καὶ
erit in gentes. et reges gentiū ex illo
ἔσαι εἰς ἔθνη. καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐξ αὐτοῦ
erunt. et cecidit abraam in faciē
ἔσονται. καὶ ἔπεσεν ἀβραὰμ ἐπὶ πρόσωπον
suam: et risit. et ait in mēte di
αὐτοῦ, καὶ ἐγέλασε. καὶ εἶπε τῇ διανοίᾳ λέ-
cens. si centenario nascetur filius: et
γων. εἰ τῷ ἑκατονταετεῖ γεννήσεται υἱός; καὶ
si sarra nonaginta ānorū pariet? dixit āt
εἰ ἡ σάρρα ἐννενήκοντα ἐτῶν τέξεται; εἶπε δὲ
abraā ad deū: ismael hic viuat coram
ἀβραὰμ πρὸς θεόν, ἰσμαὴλ οὗτος ζήτω ἐνώπι-
te. dixit āt deus ad abraam: ecce
ον σου. εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς ἀβραάμ, ἰδοὺ
sarra vxor tua pariet tibi filiū. et voca
σάρρα ἡ γυνή σου τέξεταί σοι υἱόν. καὶ κα-
bis nomē eius isaac. et ponā
λέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰσαάκ. καὶ στήσω τὴν
pactū meū ad eum: in fedus sempiternū:
διαθήκην μου πρὸς αὐτόν, εἰς διαθήκην αἰώνιον,
et semini eius post eū. de āt
καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾿ αὐτόν. περὶ δὲ
ismael ecce exaudiui te. ecce benedicā
ἰσμαὴλ ἰδοὺ ἐπήκουσά σου. ἰδοὺ εὐλογήσω
eū: et augebo eū: et multiplicabo eū
αὐτόν, καὶ αὐξανῶ αὐτόν, καὶ πληθυνῶ αὐτὸν
valde. duodecī gētes generabit: et dabo illū
σφόδρα. δώδεκα ἔθνη γεννήσει. καὶ δώσω αὐ-
in gētes magnā: at pactū meū sta
τὸν εἰς ἔθνος μέγα. τὴν δὲ διαθήκην μου στή-
tuā ad isaac: quē pariet tibi sarra in tem
σω πρὸς ἰσαάκ, ὃν τέξεταί σοι σάρρα εἰς τὸν και-
pore hoc: in anno altero. pfecit
ρὸν τοῦτον, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ ἑτέρῳ. συνετέλεσε
āt loquēs ad eū. τ ascēdit deus ab abraam.
δὲ λαλῶν πρὸς αὐτόν. καὶ ἀνέβη ὁ θεὸς ἀπὸ ἀβραάμ.
accepit āt abraam ismael filiū suū: τ om-
ἔλαβε δὲ ἀβραὰμ ἰσμαὴλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ πάν-
nes vernaculos suos: et oēs qui empti
τας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἀργυρω-
sūt: et oē masculū virorū q in domo
νήτους, καὶ πᾶν ἄρσεν τῶν ἀνδρῶν τῶν ἐν τῷ οἴκῳ
abraam: et circūcidit preputia eorū: in
ἀβραάμ, καὶ περιέτεμε τὰς ἀκροβυστίας αὐτῶν, ἐν
tēpore diei illius: sicut locutus ē ei
τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθὰ ἐλάλησεν αὐ-
deus. abraam āt erat annorū nonaginta
τῷ ὁ θεός. ἀβραὰμ δὲ ἦν ἐτῶν ἐννενήκοντα

Primitiua chal.

ברך · חדה · שנה ילד · קום · קרא · צלא נפש · רבב ילד נתן · סנא קום ילד · שצא סלק · עלה · כסף

Transla. Chal.

שמה שרי ארי שרה שמה: ואברך יתה ואף יהבית מינה לך בר ואברכינה ותהא לכנשין מלכין דשלטין בעממיא מינה יהון: ונפל אברהם על אפוהי וחדי ואמר בליביה הלבר מאה שנין יהי ולד ואם שרה הבת תשעין שנין תליד: ואמר אברהם קדם יי לוי ישמעאל יתקים קדמך: ואמר יי בקושטא שרה אתתך תליד לך בר ותקרי ית שמיה יצחק ואקים ית קימי עמיה לקים עלם לבנוהי בתרוהי: ולישמעאל קבלית צלותך הא בריכית יתיה ואפיש יתיה ואסגי יתיה לחדא לחדא תרין עשר רברבין יוליד ואתניניה לעם סגי: וית קימי אקים עם יצחק דתליד לך שרה לזמנא הדין בשתא אחרנא: ושיצי למללא עמיה ואסתלק יקרא דיי מעלוהי דאברהם: ודבר אברהם ית ישמעאל בריה וית כל ילידי ביתיה וית כל זבינת כספיה כל דכורא באנשי בית אברהם וגזר ית בשר ערלתהון בכרן יומא הדין כמא דמליל עמיה יי: ואברהם בר תשעין

Interp. chal.

nomen eius sarai: sed sara est nomen eius. Et benedicam ei: τ insuper dabo tibi ex ea filium: τ benedicā ei: τ erit in gentes: τ reges qui dñabūtur populis ex ea erunt. Et cecidit abraham sup faciem suā τ gauisus est. Et dixit in corde suo. Nunquid homini centū annorū nascetur filius. τ si sara nonagenaria pariet. Et dixit abraham coram deo. Utinam ismael permaneat coram te. Et dixit deus. In veritate sara vxor tua pariet tibi filium: τ vocabis nomen eius Isaac: τ statuam pactum meum cum eo in pactum eternum τ filiis suis post eum. Et super ismael suscepi orationē tuam: ecce benedixi ei: τ crescere eum faciā τ multiplicabo eum valde nimis: duodecim principes generabit: τ ponam eum in gentem magnā. Et pactum meum statuam cuȝ isaac: quem pariet tibi sara in tēpore isto anno altero. Et cum consumasset loqui cum eo: ascendit gloria dñi desuper abrahā. Et tulit abraham ismaelem filium suum τ omnes vernaculos domus sue τ omnes quos emerat argento suo: cunctos masculos ex viris domus abrahe: τ circūcidit carnē preputij eorum in ipsa die: sicut locutus est cum eo deus. Et abraham erat filius nonaginta

noue: quādo circūcidit carnē preputij sui
ἐννέα, ἡνίκα περιέτεμε τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐ-
ismael āt filius eius ānorū tredecim erat: quā
τοῦ. ἰσμαὴλ δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐτῶν δεκατριῶν ἦν, ἡνί-
do circūcisus ē carnē preputij sui.
κα περιετέτμητο τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτοῦ
in tēpore diei illius circūcisus ē abraam
ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἡμέρας ἐκείνης περιετμήθη ἀβραὰμ
et ismael filius eius: et oēs viri do
καὶ ἰσμαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ οἴ-
mus eius: et vernaculi eius: et emptitij
κου αὐτοῦ, καὶ οἱ οἰκογενεῖς αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀργυρώνητοι
ex alienigenis gētibus.
ἐξ ἀλλογενῶν ἐθνῶν. Ca. 18.

A

Apparuit āt illi deus ad quercū mābre:
ὤφθη δὲ αὐτῷ ὁ θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ μαμβρῇ,
sedente ipso in ostio tabernaculi sui in
καθημένου αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ με-
meridie. suspiciens aūt oculis suis: vi
σημβρίας. ἀναβλέψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶ-
dit. et ecce tres viri steterūt sup eum.
δε. καὶ ἰδοὺ τρεῖς ἄνδρες εἱστήκεισαν ἐπάνω αὐτοῦ.
et vidēs cucurrit in occursum eis: de
καὶ ἰδὼν προσέδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἀπὸ
ostio tabernaculi sui. et adorauit sup
τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν
terrā: τ dixit. dñe si vtiq; inueni grām coram te.
γῆν, καὶ εἶπεν. κύριε εἰ ἄρα εὗρον χάριν ἐναντίον σου,
ne transeas seruū tuū. accipiat aqua: et
μὴ παρέλθῃς τὸν παῖδά σου. ληφθήτω δὴ ὕδωρ, καὶ
lauent pedes vestros. et refrigerate
νιψάτωσαν τοὺς πόδας ὑμῶν. καὶ καταψύξατε
sub arbore: τ accipiā panē: et comedetis. τ
ὑπὸ τὸ δένδρον. καὶ λήψομαι ἄρτον· καὶ φάγεσθε. καὶ
post hoc transibitis in viā vestrā: cuius cau
μετὰ τοῦτο παρελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν, οὗ ἕνε-
sa declinastis ad seruū vestrū. et dixit: sic
κα ἐξεκλίνατε πρὸς τὸν παῖδα ὑμῶν. καὶ εἶπεν. οὕ-
fac sicut dixisti. et festinauit abraam
τως ποίησον, καθὼς εἴρηκας. καὶ ἔσπευσεν ἀβραὰμ
ad tabernaculū ad sarrā: et dixit ei. accelera:
ἐπὶ τὴν σκηνὴν πρὸς σάρραν, καὶ εἶπεν αὐτῇ. σπεῦσον,
et cōmisce tres mēsuras simile: et fac
καὶ φύρασον τρία μέτρα σεμιδάλεως, καὶ ποίησον
subcinericios. et ad boues cucurrit abraam: et tu
ἐγκρυφίας. καὶ εἰς τὰς βόας ἔδραμεν ἀβραάμ, καὶ ἔ-
lit vitulū tenerū et bonū: et dedit pue
λαβε μοσχάριον ἁπαλὸν καὶ καλόν, καὶ ἔδωκε τῷ παι-
ro: et festinauit facere illū. accepit aūt butyrū
δί, καὶ ἐτάχυνε τοῦ ποιῆσαι αὐτό. ἔλαβε δὲ βούτυρον
et lac et vitulū quē fecit. τ apposuit
καὶ γάλα καὶ τὸ μοσχάριον ὃ ἐποίησε. καὶ παρέθηκεν
eis: τ comederūt. ipse āt astabat eis sub
αὐτοῖς, καὶ ἔφαγον. αὐτὸς δὲ παρειστήκει αὐτοῖς ὑπὸ

Actuū. 16. — 1. Reg. 18.d.

& nouē erat annorū qn circūcidit carnē pputii sui: & hismael filius suus tredecim annos impleuerat tēpore circuncisionis sue. eadē die circuncisus est abraam et hismael filius eius: & oēs viri domus illius tā vernaculi q̄ emptitii & alienigene pariter circuncisi sunt.

Ca. 18.

Apparuit aūt ei dñs in conualle mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in ipo feruore diei. Cūq; eleuasset oculos: apparuerūt ei tres viri stantes ppe eū. Quos cū vidisset: cucurrit in occursū eorū de ostio tabernaculi sui: & adorauit in terra: & dixit. Dñe si inueni gratiam in oculis tuis: ne trāseas seruum tuum: sed afferam pauxillū aque & lauētur pedes vestri: & requiescite sub arbore. Ponāq; bucellam panis: & cōfortetur cor vrm: postea transibitis. Idcirco enī declinastis ad seruū vestrum. qui dixerunt. Fac vt locutus es. Festinauit abraā in tabernaculū ad saram: dixitq; ei. accelera tria sata simile: cōmisce: & fac sub cinericios panes. Ipe vero ad armētū cucurrit & tulit inde vitulū tenerrimum & optimū deditq; puero. qui festinauit & coxit illū. Tulit quoq; butyrum & lac & vitulū quē coxerat: & posuit corā eis. Ipe vero stabat iuxta eos sub

ותשע שנה בהמלו בשר ערלתו:
וישמעאל בנו בן שלש עשרה
שנה בהמלו את בשר ערלתו:
בעצם היום הזה נמול אברהם
וישמעאל בנו: וכל אנשי ביתו
יליד בית ומקנת כסף מאת בן נכר
נמלו אתו: וירא אליו

Cap. xviii.

יהוה באלני ממרא והוא ישב
פתח האהל כחם היום: וישא
עיניו וירא והנה שלשה אנשים
נצבים עליו וירא וירץ לקראתם
מפתח האהל וישתחו ארצה:
ויאמר אדני אם נא מצאתי חן
בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך:
יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם
והשענו תחת העץ: ואקחה פת
לחם וסעדו לבכם אחר תעברו
כי על כן עברתם על עבדכם
ויאמרו כן תעשה כאשר דברת:
וימהר אברהם האהלה אל שרה
ויאמר מהרי שלש סאים קמח
סלת לושי ועשי עגות: ואל
הבקר רץ אברהם ויקח בן
בקר רך וטוב ויתן אל הנער
וימהר לעשות אתו: ויקח חמאה
וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן
לפניהם והוא עמד עליהם תחת

ראה · חמם נשא · נצב רוץ · שחה · אמר חן · עבר · לקח · שען פתת · עבר · אמר עשה · מהר · סאה · עוג · רוץ לקח · רכך נתן · מהר עשה · נתן · פנה

Transla. Chal.

ותשע שנין במגזריה בשרא דערלתיה: וישמעאל בריה בר תלת עשרה שנין כד אתגזר ית בשרא דערלתיה: בכרן יומא הדין אתגזר אברהם וישמעאל בריה: וכל אנשי ביתיה ילידי ביתא וזביני כספא מן בר עממין אתגזרו עמיה:

Ca. xviii.

ואתגלי ליה יי במישרי ממרא והוא יתיב בתרע משכנא כמיחם יומא: וזקף עינוהי וחזא והא תלתא גוברין קימין עלוהי וחזא ורהט לקדמותהון מתרע משכנא וסגיד על ארעא: ואמר יי אם כען אשכחית רחמין בעינך לא כען תעיבר מעל עבדך: יסבון כען זעיר מיא ואסחו רגליכון ואסתמיכו תחות אילנא: ואסב פתא דלחמא וסעודו לבכון בתר כן תעברון ארי על כן עברתון על עבדכון ואמרו כן תעביד כמא דמללתא: ואוחי אברהם למשכנא לות שרה ואמר אוחי תלת סאין קמחא סולתא לושי ועיבידי גריצן: ולות תורי רהט אברהם ונסיב בר תורי רכיך וטב ויהב לעולימא ואוחי למעבד יתיה: ונסיב שמן וחלב ובר תורי דעבד ויהב קדמיהון והוא משמש עלויהון תחות

Interp. chal.

et nouem annorū quando circuncidit carnem preputij sui. Et ismael filius eius erat filius tredecim annorū quando circuncisa est caro preputij sui. In ipsa die circūcisus est abraham τ ismael filius eius: τ oēs viri domus sue. tam vernaculi q̄ emptitij de filijs populorum circuncisi sunt cum eo. Ca. 18.

Et apparuit ei dñs in conualle mamre: τ ipse sedebat in ostio tabernaculi cum incaluisset dies. Et leuauit oculos suos τ vidit: τ ecce tres viri stātes iuxta eum: τ vidit τ cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi: et adorauit super terram. Et dixit. Domine si inueni nunc gratiā coraȝ te: ne transeas obsecro a seruo tuo. Accipiant nunc pauxillū aque τ lauate pedes vestros: τ recumbite sub arbore et accipiam bucellam panis: τ confortate cor vestrum postea transibitis: quia idcirco transistis iuxta seruū vestrum. Et dixerūt: sic facies sicut locutus es. Et festinauit abraham in tabernaculo ad saram. Et dixit. Accelera tria sata farine simile: comisce τ fac placētas. Et ad boues cucurrit abraham: τ tulit vitulum tenerum τ optimum τ dedit puero: τ festinauit vt coqueret eū. Et tulit butyrū τ lac τ vitulū quē coxerat: et posuit corā eis: et ipse ministrabat iuxta eos sub

Primitiua chal.

נזר שנה · נזר · גלה שרא שכן · חמם קום · שכח עבר נסב · סחי סמך נסב · פתת עבר עבד · אחה שכן סאה · גרס רכך טוב · עבד שמש · עלה

הָעֵץ וַיֹּאכֵלוּ׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וַיֹּאמֶר הִנֵּה בָאֹהֶל׃ וַיֹּאמֶר שׁוֹב אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אִשְׁתֶּךָ וְשָׂרָה שֹׁמַעַת פֶּתַח הָאֹהֶל וְהוּא אַחֲרָיו׃ וְאַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים בָּאִים בַּיָּמִים חָדַל לִהְיוֹת לְשָׂרָה אֹרַח כַּנָּשִׁים׃ וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הָיְתָה לִּי עֶדְנָה וַאדֹנִי זָקֵן׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַבְרָהָם לָמָּה זֶּה צָחֲקָה שָׂרָה לֵאמֹר הַאַף אֻמְנָם אֵלֵד וַאֲנִי זָקַנְתִּי׃ הֲיִפָּלֵא מֵיְהוָה דָּבָר לַמּוֹעֵד אָשׁוּב אֵלֶיךָ כָּעֵת חַיָּה וּלְשָׂרָה בֵן׃ וַתְּכַחֵשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צָחַקְתִּי כִּי יָרֵאָה וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צָחָקְתְּ׃ וַיָּקֻמוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיַּשְׁקִפוּ עַל פְּנֵי סְדֹם וְאַבְרָהָם הֹלֵךְ עִמָּם לְשַׁלְּחָם׃ וַיהוָה אָמָר הַמְכַסֶּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה׃ וְאַבְרָהָם הָיוֹ יִהְיֶה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם וְנִבְרְכוּ בוֹ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ׃ כִּי יְדַעְתִּיו לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא יְהוָה עַל אַבְרָהָם אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר עָלָיו׃

אכל אמר · איש · בוא יום היה · נשה צחק · בלה היה · ילד · פלא · יעד שוב · כחש · קום · שקף פנה · הלך · כסה · היה · גדל עצם ברך · צוה · עשה · שפט בוא

Arbore. Cumque comedissent: dixerunt ad eum. Ubi est Sara uxor tua? Ille respondit. Ecce in tabernaculo est. Cui dixit. Revertens veniam ad te tempore isto: vita comite: et habebit filium Sara uxor tua. Quo audito Sara risit post ostium tabernaculi. Erant autem ambo senes provectaeque etatis: et desierant Sarae fieri muliebria: quae risit occulte dicens. Postquam consenui: et dominus meus vetulus est: voluptati operam dabo? Dixit autem dominus ad Abraham: Quare risit Sara uxor tua dicens: Num vere paritura sum anus? Numquid deo quicquam est difficile? Iuxta condictum revertar ad te hoc eodem tempore: vita comite: et habebit Sara filium. Negavit Sara dicens: non risi: timore perterrita. Dominus autem: Non est, inquit, ita: sed risisti. Cum ergo surrexissent inde viri: direxerunt oculos contra Sodomam: et Abraham simul gradiebatur deducens eos. Dixitque dominus. Num celare potero Abraham quae gesturus sum: cum futurus sit in gentem magnam ac robustissimam: et benedicende sint in eo omnes nationes terrae? Scio enim quod praecepturus sit filiis suis: et domui suae post se: ut custodiant viam domini: et faciant iudicium et iustitiam: ut adducat dominus propter Abraham omnia quae locutus est ad eum.

εἶπε δὲ πρὸς αὐτόν· ποῦ σάρρα ἡ γυνή σου; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἰδοὺ ἐν τῇ σκηνῇ. εἶπε δὲ, ἐπαναστρέφων ἥξω πρὸς σὲ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς ὥρας, καὶ ἕξει υἱὸν σάρρα ἡ γυνή σου. σάρρα δὲ ἤκουσε πρὸς τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς οὖσα ὄπισθεν αὐτοῦ. ἀβραὰμ δὲ καὶ σάρρα πρεσβύτεροι προβεβηκότες ἡμερῶν. ἐξέλιπε δὲ σάρρα γίνεσθαι τὰ γυναικεῖα. ἐγέλασε δὲ σάρρα ἐν ἑαυτῇ λέγουσα, οὔπω μέν μοι γέγονεν ἕως τοῦ νῦν. ὁ δὲ κύριός μου πρεσβύτης. εἶπε δὲ κύριος πρὸς ἀβραάμ, λέγων· τί ὅτι ἐγέλασε σάρρα ἐν ἑαυτῇ λέγουσα, ἆρά γε ἀληθῶς τέξομαι; ἐγὼ δὲ γεγήρακα. μὴ ἀδυνατήσει παρὰ κυρίῳ ῥῆμα; εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον εἰς ὥρας ἀναστρέψω πρὸς σέ, καὶ ἔσται τῇ σάρρα υἱός. ἠρνήσατο δὲ σάρρα, λέγουσα, οὐκ ἐγέλασα. ἐφοβήθη γάρ. καὶ εἶπεν αὐτῇ, οὐχί, ἀλλ' ἐγέλασας. ἐξαναστάντες δὲ οἱ ἄνδρες ἐκεῖθεν κατέβλεψαν ἐπὶ πρόσωπον σοδόμων καὶ γομόρρας. ἀβραὰμ δὲ συνεπορεύετο μετ' αὐτῶν συμπροπέμπων αὐτούς. ὁ δὲ κύριος εἶπεν, οὐ μὴ κρύψω ἀπὸ ἀβραὰμ τοῦ παιδός μου ἃ ἐγὼ ποιῶ. ἀβραὰμ δὲ γινόμενος ἔσται εἰς ἔθνος μέγα καὶ πολύ, καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. ᾔδειν γὰρ ὅτι συντάξει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μετ' αὐτόν. καὶ φυλάξουσι τὰς ὁδοὺς κυρίου ποιεῖν δικαιοσύνην καὶ κρίσιν, ὅπως ἂν ἐπαγάγῃ κύριος ἐπὶ ἀβραὰμ πάντα ὅσα ἐλάλησε πρὸς αὐτόν.

arbore. dixit autem ad eum. ubi sarra uxor tua? ille autem respondens dixit: ecce in tabernaculo. Dixit autem: revertens veniam ad te secundum tempus hoc in horas: et habebit filium sarra uxor tua. Sarra autem audivit ad ostium tabernaculi existens post eum. abraam autem et sarra provecti dierum. defecerat autem sarre fieri muliebria. risit autem sarra in seipsa dicens: nondum quidem mihi fuit usque nunc. at dominus meus senior. Dixit autem dominus ad abraam: dicens. quare risit sarra in seipsa dicens: numquid vere pariam? ego autem consenui. numquid impossibile erit apud deum verbum? in tempus hoc in horas revertar ad te. et erit sarre filius. negavit autem sarra: dicens. non risi. timuit enim. et ait illi: non: sed risisti. Cum surrexissent autem inde viri respexerunt in faciem sodomorum et gomorre. abraam autem simul gradiebatur cum eis comitans eos. at dominus dixit. non celabo ab abraam servo meo que ego facio. abraam autem fiet in gentem magnam et multam. et benedicentur in ipso omnes gentes terre. sciebam enim quod precipiet filiis suis: et domui sue post se. et custodient vias domini facere iustitiam et iudicium. ut adducat dominus super abraam omnia quecumque locutus est ad eum.

4. Re. 4. c. Rom. 9. b. · Lu. 1. b. 1. Pe. 3. a.

Priti ua chal.

אנת שכן תוב · קום שוב עול · היה נשה אמר · שוב היה עלם · רבה ילד בכה · תוב קום · קום שכח · לוה כסה · היה ברך · פקד נטר · עבד דון אתא

אילנא ואכלו׃ ואמרו ליה אן שרה אתתך ואמר הא במשכנא׃ ואמר מיתב איתוב לותך בעדן דאתון קימין והא בר לשרה אתתך ושרה שמעת בתרע משכנא והוא אחורוהי׃ ואברהם ושרה סיבו עלו ביומין פסק מלמהוי לשרה ארח כנשיא׃ וחיכת שרה במעהא למימר בתר דסיבית תהא לי עולימו ורבוני סיב׃ ואמר יי לאברהם למא דנן חיכת שרה למימר הברם בקושטא אוליד ואנא סיבית׃ היתכסי מן קדם יי פתגמא לזמן איתוב לותך כעדן דאתון קימין ולשרה בר׃ וכדיבת שרה למימר לא חיכית ארי דחילת ואמר לא אלהין חייכת׃ וקמו מתמן גובריא ואסתכיאו על אפי סדום ואברהם אזיל עמהון לאלויותהון׃ ויי אמר המכסי אנא מאברהם דאנא עביד׃ ואברהם מהוא יהי לעם סגי ותקיף ויתברכון בדיליה כל עממי ארעא׃ ארי גלי קדמי בדיל דיפקיד ית בנוהי וית אנש ביתיה בתרוהי ויטרון אורחן דתקנן קדם יי למעבד צדקה ודין בדיל דייתי יי על אברהם ית דמליל עלוהי׃

Interp. chal.

arbore: et comederunt. Et dixerunt ei ubi est sara uxor tua. Et dixit. Ecce in tabernaculo est. Et ait. Revertens revertar ad te in tempore isto quo vos eritis vivi: et ecce filius erit sare uxori tue: et sara audiebat in ostio tabernaculi: et ostium erat a tergo eius. Abraham autem et sara senuerant et provecte erant etatis: et desierat esse sare consuetudo mulierum. Et risit sara intra se dicens. Post quam consenui erit mihi iuventus: et dominus meus senex est. Et dixit dominus abrahe. Quare risit sara dicens. Numquid in veritate paritura sum: et ego consenui. Numquid occultabitur a facie domini verbum. In tempore revertar ad te sicut nunc quo eritis vivi: et sare erit filius. Et negavit sara dicens. Non risi: quia timuit. Et ait. Nequaquam: sed risisti. Et surrexerunt inde viri et respexerunt contra faciem sodome: et abraham ibat cum eis ut comitaretur eos. Dixitque dominus. Numquid celabo ego ab abraham quod ego facio. Abraham autem erit in gentem magnam et robustam. Et benedicentur propter eum omnes populi terre: quia notum quod precipiet filiis suis: et viris domus sue post se ut custodiant vias que recte sunt coram domino: ut faciant iustitiam et iudicium: ut adducat dominus super abraham quod locutus est ut adduceret super eum.

וַיֹּאמֶר יְהוָה זַעֲקַת סְדֹם וַעֲמֹרָה כִּי רָבָּה וְחַטָּאתָם כִּי כָבְדָה מְאֹד׃ אֵרֲדָה נָּא וְאֶרְאֶה הַכְּצַעֲקָתָהּ הַבָּאָה אֵלַי עָשׂוּ כָּלָה וְאִם לֹא אֵדָעָה׃ וַיִּפְנוּ מִשָּׁם הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ סְדֹמָה וְאַבְרָהָם עוֹדֶנּוּ עֹמֵד לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיִּגַּשׁ אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הַאַף תִּסְפֶּה צַדִּיק עִם רָשָׁע׃ אוּלַי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר הַאַף תִּסְפֶּה וְלֹא תִשָּׂא לַמָּקוֹם לְמַעַן חֲמִשִּׁים הַצַּדִּיקִם אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ׃ חָלִלָה לְּךָ מֵעֲשֹׂת כַּדָּבָר הַזֶּה לְהָמִית צַדִּיק עִם רָשָׁע וְהָיָה כַצַּדִּיק כָּרָשָׁע חָלִלָה לָּךְ הֲשֹׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אִם אֶמְצָא בִסְדֹם חֲמִשִּׁים צַדִּיקִם בְּתוֹךְ הָעִיר וְנָשָׂאתִי לְכָל הַמָּקוֹם בַּעֲבוּרָם׃ וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמַר הִנֵּה נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל אֲדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָר וָאֵפֶר׃ אוּלַי יַחְסְרוּן חֲמִשִּׁים הַצַּדִּיקִם חֲמִשָּׁה הֲתַשְׁחִית בַּחֲמִשָּׁה אֶת כָּל הָעִיר וַיֹּאמֶר לֹא אַשְׁחִית אִם אֶמְצָא שָׁם אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה׃ וַיֹּסֶף עוֹד לְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאמַר אוּלַי יִמָּצְאוּן שָׁם אַרְבָּעִים וַיֹּאמֶר לֹא אֶעֱשֶׂה

אמר · ירד ראה · בוא עשה · ידע פנה · פנה נגש אמר · ספה צדק · נשא קום · עשה · מות · שפט מצא · עבר בוא · יאל · חסר · שחת · רבע · עשה

Dixit itaque dominus. Clamor sodomorum et gomorrhae multiplicatus est: et peccatum eorum aggravatum est nimis. Descendam et videbo: utrum clamorem qui venit ad me opere compleverint: an non est ita: ut sciam. Converteruntque se inde: et abierunt sodomam. Abraham vero adhuc stabat coram domino: et appropinquans ait. Numquid perdes iustum cum impio? Si fuerint quinquaginta iusti in civitate: peribunt simul: et non parces loco illi propter quinquaginta iustos: si fuerint in eo? Absit a te ut rem hanc facias: et occidas iustum cum impio: fiatque iustus sicut impius. Non est hoc tuum: qui iudicas omnem terram: nequaquam facies iudicium hoc. Dixitque dominus ad eum. Si invenero sodomis quinquaginta iustos in medio civitatis: dimittam omni loco propter eos. Respondit abraham et ait. Quia semel cepi loquar ad dominum meum: cum sim pulvis et cinis. Quid si minus quinquaginta iustis quinque fuerint: delebis propter quadraginta quinque universam urbem? Et ait. Non delebo: si invenero ibi quadraginta quinque. Rursumque locutus est ad eum. Si autem quadraginta ibi inventi fuerint: quid facies? Ait: non percutiam

εἶπε δὲ κύριος, κραυγὴ σοδόμων καὶ γομόρρας πεπλήθυνται πρός με, καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν μεγάλαι σφόδρα. καταβὰς οὖν ὄψομαι, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρός με συντελοῦνται. εἰ δὲ μή, ἵνα γνῶ. καὶ ἀποστρέψαντες οἱ ἄνδρες ἐκεῖθεν, ἦλθον εἰς σόδομα. ἀβραὰμ δὲ ἦν ἑστηκὼς ἐναντι κυρίου. καὶ ἐγγίσας ἀβραὰμ εἶπε· μὴ συναπολέσῃς δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς. καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. ἐὰν ὦσι πεντήκοντα δίκαιοι ἐν τῇ πόλει, ἀπολέσεις αὐτούς. οὐκ ἀνήσεις πάντα τὸν τόπον ἕνεκα τῶν πεντήκοντα δικαίων, ἐὰν ὦσιν ἐν αὐτῇ; μηδαμῶς σὺ ποιήσεις ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἀποκτεῖναι δίκαιον μετ' ἀσεβοῦς· καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής. μηδαμῶς. ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, οὐ ποιήσεις κρίσιν; εἶπε δὲ κύριος· ἐὰν ὦσιν ἐν σοδόμοις πεντήκοντα δίκαιοι ἐν τῇ πόλει, ἀφήσω πάντα τὸν τόπον δι' αὐτούς. καὶ ἀποκριθεὶς ἀβραάμ, εἶπε· νῦν ἠρξάμην λαλῆσαι πρὸς τὸν κύριον. ἐγὼ δέ εἰμι γῆ καὶ σποδός. ἐὰν δὲ ἐλαττονωθῶσιν οἱ πεντήκοντα δίκαιοι εἰς τεσσαρακονταπέντε, ἀπολεῖς ἕνεκεν τῶν τεσσαρακονταπέντε πᾶσαν τὴν πόλιν; καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω, ἐὰν εὕρω ἐκεῖ τεσσαρακονταπέντε. καὶ προσέθηκεν ἔτι λαλῆσαι πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν· ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ τεσσαράκοντα. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν τεσσαράκοντα.

Dixit autem dominus. clamor sodomorum et gomorre multiplicatus est apud me. et peccata eorum magna valde. et descendens igitur videbo: si secundum clamorem eorum qui venit ad me perficiunt. si autem non: ut sciam. Et reversi viri inde venerunt in sodoma. abraam autem erat stans coram domino. et appropinquans abraam ait: num simul perdes iustum cum impio: et erit iustus sicut impius. si fuerint quinquaginta iusti in civitate: perdes eos. non remittes omni loco propter quinquaginta iustos: si fuerint in ea? nequaquam facies secundum verbum hoc: occidere iustum cum impio. et erit iustus sicut impius. nequaquam. qui iudicas omnem terram: non facies iudicium? Dixit autem dominus: si fuerint in sodomis quinquaginta iusti in civitate: remittam omni civitati et omni loco propter eos. Et respondens abraam: dixit. nunc cepi loqui ad dominum. ego autem sum terra et pulvis. si autem minuentur quinquaginta iusti in quadraginta quinque: perdes propter quadraginta quinque omnem civitatem? et dixit: non perdam: si invenero illic quadraginta quinque. et addidit ultra loqui ad eum: et dixit. si autem inventi fuerint illic quadraginta. et dixit: non perdam propter quadraginta.

Jone. 1. c.

Transla. Chal.

ואמר יי קבילת סדום ועמורה ארי סגיאת וחובתהון ארי תקיפת לחדא׃ אתגלי כען ואחזי הכקבילתהון דעלת לקדמי עבדו אעביד עמהון גמירא אם לא תיבין ואם תיבין לא אתפרע׃ ואתפניאו מתמן גובריא ואזלו לסדום ואברהם עד כען משמש בצלו קדם יי׃ וקריב אברהם ואמר הברגז תשיצי זכאה עם חיבא׃ מאים אית חמשין זכאין בגו קרתא הברגז תשיצי ולא תשבוק לאתרא בדיל חמשין זכאין די בגוה׃ קושטא אינון דינך מלמעבד כפתגמא הדין לקטלא זכאה עם חיבא ויהי זכאה כחיבא קושטא אינון דינך הדיין כל ארעא לא יעביד דינא׃ ואמר יי אם אשכח בסדום חמשין זכאין בגו קרתא ואשבוק לכל אתרא בדילהון׃ ואתיב אברהם ואמר הא כען אסגיתי למללא קדם יי ואנא עפר וקטם׃ מאים יחסרון חמשין זכאין חמשא התחביל בחמשא ית כל קרתא ואמר לא אחביל אם אשכח תמן ארבעין וחמשא׃ ואוסיף עוד למללא עמיה ואמר מאים ישתכחון תמן ארבעין ואמר לא אעביד גמירא בדיל ארבעין

Interp. chal.

Dixitque dominus. Clamor sodome et gomorre quia multus est et peccatum eorum quia forte est nimis. apparebo nunc et videbo: utrum sicut clamor qui venit coram me fecerint: consummabo eos: si non egerint penitentiam. Si autem egerint penitentiam: non ulciscar. Et recesserunt inde viri: et abierunt sodomam: et abraham adhuc stabat in oratione coram domino. Et accessit abraham: et dixit. Numquid in furore consumes iustum cum impio. Si forte sunt quinquaginta iusti in medio civitatis: numquid in furore consumes: et non dimittes loco propter quinquaginta iustos qui sunt in medio eius. Vera sunt iudicia tua: ne facias sicut rem hanc: ut consumas iustum cum impio: ut sit iustus sicut impius: vera sunt iudicia tua. Numquid iudex universe terre non utique faciet iudicium? Dixitque dominus. Si invenero in sodoma quinquaginta iustos in medio civitatis: dimittam omni loco propter eos. Et respondit abraham et dixit: multum locutus sum coram domino: cum sim ego pulvis et cinis. Forte deficient de quinquaginta iustis quinque: numquid disperdes propter quinque omnem civitatem. Et dixit. Non disperdam si invenero ibi quadraginta et quinque. addiditque rursus loqui cum eo et dixit. forte invenientur ibi quadraginta. Et dixit. non faciam consummationem

Pritiua chal.

גלה דון עול · עבד תוב פרע · פנה שמש צלא · שצא זכה תוב · נוח קרב שבק · משט דון עבד · תוב היה דון · עבד שכח שבק · תוב סגא חסר · זכה חבל קרב · שכח רבע יסף · שכח עבד

Tex. Heb.

בעבור הארבעים: ויאמר אל
נא יחר לאדני ואדברה אולי
ימצאון שם שלשים ויאמר לא
אעשה אם אמצא שם שלשים:
ויאמר הנה נא הואלתי לדבר אל
אדני אולי ימצאון שם עשרים
ויאמר לא אשחית בעבור
העשרים: ויאמר אל נא יחר
לאדני ואדברה אך הפעם אולי
ימצאון שם עשרה ויאמר לא
אשחית בעבור העשרה: וילך
יהוה כאשר כלה לדבר אל
אברהם ואברהם שב למקמו:

Ca. xix.

ויבאו שני המלאכים
סדמה בערב ולוט ישב בשער
סדם וירא לוט ויקם לקראתם
וישתחו אפים ארצה: ויאמר
הנה נא אדני סורו נא אל בית
עבדכם ולינו ורחצו רגליכם
והשכמתם והלכתם לדרככם
ויאמרו לא כי ברחוב נלין:
ויפצר בם מאד ויסרו אליו ויבאו
אל ביתו ויעש להם משתה
ומצות אפה ויאכלו: טרם ישכבו
ואנשי העיר אנשי סדם נסבו
על הבית מנער ועד זקן כל העם
מקצה: ויקראו אל לוט ויאמרו

Trāsla. B. Hiero.

propter quadraginta. Ne quæso inquit indigneris domine si loquar. Quid si ibi inuenti fuerint triginta. Rn̄dit. Non faciam: si inuenero ibi triginta. Quia semel ait cepi: loquar ad dn̄m meū. quid si ibi inuēti fuerint viginti. Ait. Non interficiam propter viginti. Obsecro inquit ne irascaris domine si loquar adhuc semel. quid si inuenti fuerint ibi decem. Dixit. Non delebo propter decē. Abiit dominus postq̄ cessauit loqui ad abraā: & ille reuersus est in locū suum. Ca. 19.

Veneruntq; duo angeli sodomā vespe sedente loth in forib⁹ ciuitatis. Qui cum vidisset eos: surrexit & iuit obuiā eis: adorauitq; pronus in terram: & dixit. Obsecro domini declinate in domum pueri vestri: & manete ibi. Lauate pedes vr̄os: & mane proficiscemini in viam vestram. qui Dixerūt. Minime: sed in platea manebimus. Cōpulit illos oppido vt diuerterēt ad eū. Ingressisq; domum eius fecit conuiuium. coxit azyma: & comederūt. Prius aūt q̄ irēt cubitum: viri ciuitatis vallauerunt domū illius a puero vsq; ad senē omnis pp̄ls simul. Vocaueruntq; loth: & dixerunt

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

propter quadraginta. et ait: nunqd si locut⁹ fuero dn̄e? si aūt inuēti fuerit illic triginta.
ἕνεκεν τῶν τεσσαράκοντα. καὶ εἶπε, μή τι ἐὰν λαλήσω κύριε; ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ τριάκοντα.
et dixit: non perdā ꝑpter triginta.
καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν τριάκοντα.
et dixit: postq̄ habeo loqui ad dn̄m:
καὶ εἶπεν, ἐπειδὴ ἔχω λαλῆσαι πρὸς τὸν κύριον,
si aūt inuenti fuerit illic viginti. et dixit: non perdam: si inuenero illic viginti. ⁊ dixit: nūqd domine si locut⁹ fuero adhuc semel. si āt inuēti fuerit illic decem. ⁊ dixit: non perdā propter decem. abijt aūt dn̄s: vt cessauit loquēs
ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ εἴκοσι. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω, ἐὰν εὕρω ἐκεῖ εἴκοσι. καὶ εἶπε, μή τι κύριε ἐὰν λαλήσω ἔτι ἅπαξ. ἐὰν δὲ εὑρεθῶσιν ἐκεῖ δέκα. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ ἀπολέσω ἕνεκεν τῶν δέκα. ἀπῆλθε δὲ ὁ κύριος, ὡς ἐπαύσατο λαλῶν
abraam. et abraam reuersus ē in locum suum.
τῷ ἀβραάμ. καὶ ἀβραὰμ ἀπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ.

Ca. 19.

Venerūt āt duo angeli in sodomā vespere. lot aūt sedebat apud portā sodomoꝝ. vidēs āt lot: surrexit in occursum illis. et adorauit facie in terrā. et dixit: ecce dn̄i declinate in domū pueri vestri: et manete: et lauate pedes vestros: et manicantes: ꝓficiscemini viam vestrā. dixerūt aūt non: sed in platea manebim⁹. et coegit eos: et declinauerūt ad eum. et ingressi sūt in domū eius. et fecit illis conuiuiū: ⁊ azymos coxit eis: ⁊ comederūt. anteq̄ dormierāt āt: viri ciuitatis sodomite: circuierunt domū a puero vsq; ad senē: ois popul⁹ simul. ⁊ vocauerunt lot. et dixerunt

Ἦλθον δὲ οἱ δύο ἄγγελοι εἰς σόδομα ἑσπέρας. λὼτ δὲ ἐκάθητο παρὰ τὴν πύλην σοδόμων. ἰδὼν δὲ λὼτ, ἀνέστη εἰς συνάντησιν αὐτοῖς. καὶ προσεκύνησε τῷ προσώπῳ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ κύριοι ἐκκλίνατε εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδὸς ὑμῶν, καὶ καταλύσατε, καὶ νίψασθε τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ ὀρθρίσαντες, ἀπελεύσεσθε τὴν ὁδὸν ὑμῶν. εἶπον δὲ οὐχί, ἀλλ' ἐν τῇ πλατείᾳ καταλύσομεν. καὶ κατεβιάσατο αὐτούς, καὶ ἐξέκλιναν πρὸς αὐτόν. καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον, καὶ ἀζύμους ἔπεψεν αὐτοῖς, καὶ ἔφαγον. πρὸ τοῦ κοιμηθῆναι δέ, οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως οἱ σοδομῖται, ἐκύκλωσαν τὴν οἰκίαν ἀπὸ νεανίσκου ἕως πρεσβύτου, πᾶς ὁ λαὸς ἅμα. καὶ προσεκάλουν τὸν λώτ. καὶ εἶπον

A B Eu. 14 d.

Transla. Chal.

בדיל ארבעין: ואמר לא כען יתקוף רוגזא דיי ואמליל מאים ישתכחון תמן
תלתין ואמר לא אעביד גמירא אם אשכח תמן תלתין: ואמר הא כען אסגיתי למללא
קדם יי מאים ישתכחון תמן עשרין ואמר לא אחביל בדיל עשרין: ואמר לא כען
יתקוף רוגזא דיי ואמליל ברם זמנא הדא מאים ישתכחון תמן עסרא ואמר
לא אחביל בדיל עסרא: ואסתלק יקרא דיי כד שיצי למללא עם אברהם ואברהם
תב לאתריה: Ca. xix. ואתו תרין מלאכיא לסדום ברמשא ולוט יתיב
בתרעא דסדום וחזא לוט וקם לקדמותהון וסגיד על אפוהי על ארעא: ואמר בבעו
כען רבוני זורו כען לבית עבדכון וביתו ואסחו רגליכון ותקדמון ותהכון לאורחתכון
ואמרו לא ארי ברחובא נבית: ואתקיף בהון לחדא וזרו לותיה ועלו לביתיה
ועבד להון משתיא ופטיר אפא להון ואכלו: עד לא שכיבו ואנשי קרתא אנש
דסדום אקיפו על ביתא מעולימא ועד סבא כל עמא מסופיה: וקרו ללוט ואמרו

Primitiua chal.

תקף סלל סנא חבל תקף שכח חבל סלק שצא תוב אתא לאור קום בעה רבה סחה קדם ירך בית תקף על שתה יקף עלם שוב קרא

Interp. chal.

propter quadraginta. Et dixit. Ne obsecro irascatur furor dn̄i ⁊ loquar. Forte inuenietur ibi triginta. Et dixit. Non faciā cōsumationē si inuenero ibi trigita. Et dixit Ecce nunc multū locutus sum corā dn̄o: forte inuenietur ibi viginti. Et dixit nō disperdā ꝑpter viginti. Et ait. Ne obsecro irascatur furor dn̄i ⁊ loquar tantūmodo hac vice: forte inuenientur ibi decem. Et dixit. Non disperdā propter decē. Et eleuata est gloria dn̄i cum cessasset loqui cum abrahā: ⁊ abrahā reuersus est in locum suum. Ca. 19.

Et venerūt duo angeli sodomā vespere: ⁊ lot sedebat in porta sodome. Et vidit lot ⁊ surrexit in occursum eoꝝ: ⁊ adorauit pronus sup terram. Et ait. Obsecro nunc domini mei declinate nunc in domum serui vestri: ⁊ manete ⁊ lauate pedes vestros: et mane surgētes ibitis in viam vestram. Et dixerūt. Nequaquā: sed in platea manebimus: ⁊ cōpulit eos valde: ⁊ declinauerūt ad eum ⁊ ingressi sunt in domū eius: ⁊ fecit eis cōuiuium: ⁊ azyma coxit eis ⁊ comederunt. priusq̄ autē irent cubitum: viri ciuitatis viri sodome vallauerūt domū a puero vsq; ad senē omnis populus simul. Et vocauerunt lot: ⁊ dixerunt

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ad eum: vbi sunt viri qui ingressi sūt ad te nocte. educ illos ad nos: vt coeamus cū eis. egressus ē āt lot ad vestibulum: at hostiū adaperuit post se. ait āt eis: nequaq̄ viri fratres ne malū feceritis. sunt āt mihi due filie: que nō cognouerūt virū: educā eas ad vos: et vtimini eis: sicut placuerit vobis: solū in viros istos ne faciatis iniustū: cui⁹ causa ingressi sūt sub tegmine trabium meaꝝ. dixerūt āt illi: recede illuc. ingressus es habitare: nunqd ⁊ iudiciū iudicare: nūc ergo te affligemus magis q̄ illos. et coegerunt virū lot vehemēter. ⁊ appropinquauerūt cōfringere ostiū. extendentes āt viri manus: attraxerunt lot in domū ad se: et ostiū dom⁹ clauserunt. at viros existētes ad ianuā percusserunt in cecitate a minimo vsq; ad magnū. ⁊ preterierūt querentes ostiū. dixerūt āt viri ad lot: sunt tibi hic generi aut filij aut filie? aut si qs tibi alius est in ciuitate? educ de loco isto. q: perdim⁹ nos locū istum. q: exaltat⁹ ē clamor eorū corā dn̄o. ⁊ misit nos dn̄s delere eum. egressus ē āt lot: et locutus ē ad generos suos: qui acceperūt filias suas. et dixit: surgite ⁊ egredimini de loco isto.

πρὸς αὐτόν, ποῦ εἰσιν οἱ ἄνδρες οἱ εἰσελθόντες πρός σε τὴν νύκτα. ἐξάγαγε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς. ἐξῆλθε δὲ λὼτ πρὸς τὸ πρόθυρον, τὴν δὲ θύραν προσέῳξεν ὀπίσω αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς, μηδαμῶς ἄνδρες ἀδελφοί μὴ πονηρεύσησθε. εἰσὶ δέ μοι δύο θυγατέρες, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα, ἐξάξω αὐτὰς πρὸς ὑμᾶς, καὶ χρᾶσθε αὐταῖς, καθὸ ἂν ἀρέσκοι ὑμῖν, μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους μὴ ποιήσητε ἄδικον, οὗ ἕνεκεν εἰσῆλθον ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν δοκῶν μου. εἶπαν δὲ αὐτῷ, ἀπόστα ἐκεῖ. εἰσῆλθες παροικεῖν, μὴ καὶ κρίσιν κρίνειν; νῦν οὖν σε κακώσομεν μᾶλλον ἢ ἐκείνους. καὶ παρεβιάζοντο τὸν ἄνδρα τὸν λὼτ σφόδρα. καὶ ἤγγισαν συντρῖψαι τὴν θύραν. ἐκτείναντες δὲ οἱ ἄνδρες τὰς χεῖρας, εἰσεσπάσαντο τὸν λὼτ εἰς τὸν οἶκον πρὸς ἑαυτούς, καὶ τὴν θύραν τοῦ οἴκου ἀπέκλεισαν. τοὺς δὲ ἄνδρας τοὺς ὄντας ἐπὶ τῆς θύρας, ἐπάταξαν ἐν ἀορασίᾳ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, καὶ παρελύθησαν ζητοῦντες τὴν θύραν. εἶπον δὲ οἱ ἄνδρες πρὸς τὸν λώτ, εἰσί σοι ὧδε γαμβροὶ ἢ υἱοὶ ἢ θυγατέρες; ἢ εἴ τις σοι ἄλλος ἐστὶν ἐν τῇ πόλει; ἐξάγαγε ἐκ τοῦ τόπου τούτου. ὅτι ἀπόλλυμεν ἡμεῖς τὸν τόπον τοῦτον. ὅτι ὑψώθη ἡ κραυγὴ αὐτῶν ἐναντίον κυρίου. καὶ ἀπέστειλεν ἡμᾶς κύριος ἐκτρῖψαι αὐτήν. ἐξῆλθε δὲ λώτ, καὶ ἐλάλησε πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ, τοὺς εἰληφότας τὰς θυγατέρας αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ἀνάστητε καὶ ἐξέλθετε ἐκ τοῦ τόπου τούτου

B Judith 10. f. A 1. Re. 1. b. C 4. Re. 6. d.

Transla. B. Hiero.

ei. Vbi sunt viri: qui introierunt ad te nocte. Educ illos huc: vt cognoscamus eos. Egressus ad eos loth post tergum accludens ostium ait. Nolite q̄so fratres mei: nolite malū hoc facere. Habeo duas filias q̄ necdū cognouerunt virum. Educā eas ad vos: & abutimini eis: sicut vobis placuerit: dum mō viris istis nihil mali faciatis: quia ingressi sunt sub vmbra culmis mei. At illi dixerūt. Recede illuc. & rursus. Ingressus es inquiunt vt aduena: nūquid vt iudices. Te ergo ipsum magis q̄ hos affligemus. Vimq; faciebāt loth vehemētissime. Iāq; ꝓpe erat vt effringerēt fores: & ecce miserūt manū viri & introduxerunt ad se loth: clauserūtq; ostiū & eos qui foris erant pcusserūt cecitate a minimo vsq; ad maximū: ita vt ostiū inuenire nō possent. Dixerūt autem ad loth. Habes hic quempiam tuorum generū aut filios aut filias? Omnes qui tui sūt educ de vrbe hac. Delebimus enim locum istum: eo q̄ increuerit clamor eorū corā dn̄o: q mi sit nos vt pdamus illos. Egressus itaq; loth: locutus ē ad gn̄ros suos: qui accepturi erāt filias eius: & dixit. surgite & egredimi ď loco isto

Tex. Heb.

לו איה האנשים אשר באו
אליך הלילה הוציאם אלינו
ונדעה אתם: ויצא אלהם לוט
הפתחה והדלת סגר אחריו
ויאמר אל נא אחי תרעו: הנה נא
לי שתי בנות אשר לא ידעו
איש אוציאה נא אתהן אליכם
ועשו להן כטוב בעיניכם רק
לאנשים האל אל תעשו דבר
כי על כן באו בצל קרתי: ויאמרו
גש הלאה ויאמרו האחד בא
לגור וישפט שפוט עתה נרע לך
מהם ויפצרו באיש בלוט מאד
ויגשו לשבר הדלת: וישלחו
האנשים את ידם ויביאו את לוט
אליהם הביתה ואת הדלת סגרו:
ואת האנשים אשר פתח הבית
הכו בסנורים מקטן ועד גדול
וילאו למצא הפתח: ויאמרו
האנשים אל לוט עד מי לך פה
חתן ובניך ובנתיך וכל אשר לך
בעיר הוצא מן המקום: כי
משחתים אנחנו את המקום הזה
כי גדלה צעקתם את פני יהוה
וישלחנו יהוה לשחתה: ויצא
לוט וידבר אל חתניו לקחי בנתיו
ויאמר קומו צאו מן המקום הזה

Primitiua heb.

יצא ידע רעע שנה עשה בוא קרה נגש שפט רעע פצר שלח בוא גדל לאה יצא קום שחת שלח דבר אמר יצא

Transla. Chal.

ליה אן גבריא דאתו לותך ליליא אפקינון לותנא ונדע יתהון: ונפק לותהון לוט
לתרעא ודשא אחד בתרוהי: ואמר בבעו כען אחי לא תבאשון: הא כען לי תרתין בנן
דלא ידעו גבר אפיק כען יתהן לותכון ועבידו להין כדתקין בעיניכון לחוד לגבריא
האלין לא תעבדון מדעם ארי על כן עלו בטלל שרותי: ואמרו קריב להלא ואמרו
חד אתא לאתותבא והא דאין דינא כען נבאיש לך מדלהון ואתקיפו בגברא בלוט
לחדא וקריבו למתבר דשא: ואושיטו גבריא ית ידיהון ואעילו ית לוט לותהון
לביתא וית דשא אחדו: וית גבריא דבתרע ביתא מחו בשברירא מזעירא ועד
רבא ולאיאו לאשכחא תרעא: ואמרו גבריא ללוט עוד מאן לך הכא חתנך ובנך
ובנתך וכל דלך בקרתא אפיק מן אתרא: ארי מחבלין אנחנא ית אתרא הדין ארי
סגיאת קבילתהון קדם יי ושלחנא יי לחבלותה: ונפק לוט ומליל עם חתנוהי נסבי
בנתיה ואמר קומו פוקו מן אתרא הדין

Interp. chal.

ei. Vbi sunt viri qui venerūt ad te nocte: educ eos ad nos: ⁊ cognoscemus eos. Et egressus est ad eos lot ad portam: ⁊ hostiū clausit post se. Et ait. Obsecro nunc fratres mei nolite male facere. Ecce nūc habeo duas filias que nō cognouerūt virū: educā nūc eas ad vos et facite illis sicut placuerit in oculis vestris: tantūmodo viris istis ne faciatis quicquā: q: propterea ingressi sunt sub vmbra teguminis mei. Et dixerūt. Recede illuc: et dixerūt: vn⁹ venit ad peregrinandū ⁊ ecce iudicat iudiciū: nunc malefaciemus tibi magis q̄ eis et cōpulerunt virū lot valde: ⁊ accesserunt ad cōfringendam ianuā. Et extenderūt viri manus suas ⁊ introduxerunt lot ad se in domū: ⁊ ianuam clauserūt. Et viros qui erant in porta domus pcusserunt cecitate a minimo vsq; ad maximū. Defatigatiq; sunt vt inuenirēt portā. Dixerūtq; viri ad lot. quoscūq; habes hic generos tuos ⁊ filios tuos ⁊ filias tuas ⁊ oīa que habes in ciuitate educ de loco isto: qm̄ disperdemus nos locum istū: q: magnus est clamor eoꝝ corā dn̄o. Et misit nos dn̄s vt disperderemus eum. Et egressus est lot: ⁊ locutus est cū generis suis q̄ accepturi erant filias suas. Et ait. Surgite egredimini de loco isto:

Primitiua chal.

נפק ידע נפק תרע בעא בנת נפק עבד אול עבד לאה תב דון נפק חבר אשו על מחא רבה אשכח נפק חבל

Ter. Heb.

כי משחית יהוה את העיר ויהי
כמצחק בעיני חתניו וכמו
השחר עלה ויאיצו המלאכים
בלוט לאמר קום קח את אשתך
ואת שתי בנתיך הנמצאת פן
תספה בעון העיר ויתמהמה
ויחזיקו האנשים בידו וביד
אשתו וביד שתי בנתיו בחמלת
יהוה עליו ויצאהו וינחהו מחוץ
לעיר ויהי כהוציאם אתם
החוצה ויאמר המלט על נפשך
אל תביט אחריך ואל תעמד
בכל הככר ההרה המלט פן תספה
ויאמר לוט אלהם אל נא אדני
הנה נא מצא עבדך חן בעיניך
ותגדל חסדך אשר עשית עמדי
להחיות את נפשי ואנכי לא
אוכל להמלט ההרה פן תדבקני
הרעה ומתי הנה נא העיר הזאת
קרבה לנוס שמה והוא מצער
אמלטה נא שמה הלא מצער
הוא ותחי נפשי ויאמר אליו הנה
נשאתי פניך גם לדבר הזה
לבלתי הפכי את העיר אשר
דברת מהר המלט שמה כי לא
אוכל לעשות דבר עד באך שמה
על כן קרא שם העיר צוער

Primitiua heb.

היה / צחק / אוץ / לקח איש / שנה מצא / ספה ספה / חזק / איש / היה יצא / מלט / נבט עמד / היה / חנן / גדל עשה / חיה / דבק / ראה מות / צער / מלט / חיה / נשא / יכל עשה בוא / מלט

Trāsla. B. Hiero.

quia delebit dñs ciuitatem hanc. Et Visus est eis quasi ludens loqui. Cumq; esset mane: cogebant eum angeli dicentes. Surge tolle vxorem tuam & duas filias quas habes: ne & tu pariter peréas in scelere ciuitatis. Dissimulante illo apprehēderūt manū eius & manum vxoris ac duarū filiarum eius: eo q parceret dñs illi: eduxerūtq; eū & posuerunt extra ciuitatem: ibiq; locuti sunt ad eū dicentes. Salua animā tuam. Noli respicere post tergum: nec stes in oī circa regione: sed in mōte saluū te fac: ne & tu simul peas. Dixitq; loth ad eos. Queso dñe mi: quia inuenit seruus tuus grām corā te: & magnificasti misericordiā tuā quā fecisti mecū vt saluares animam meā: nec possum in mōte saluari: ne forte apprehēdat me malū & moriar. Est ciuitas hec iuxta ad quā possum fugere parua: & saluabor in ea. Nūquid non modica ē: & viuet anima mea. Dixitq; ad eū. Ecce etiam in hoc suscepi p̄ces tuas: vt non subuertam vrbem pro qua locutus es. Festina & saluare ibi: quia non potero facere quicq̄: donec ingrediaris illuc. Idcirco vocatū est nomen vrbis illius segor.

Trāsla. Grec. lxx. c. interp. latina.

q: delebit dñs ciuitatē. visus ē āt deridere
ὅτι ἐκτρίψει κύριος τὴν πόλιν. ἔδοξε δὲ γελοιάζειν
corā generis suis. vt āt diluculū factū ē:
ἐνώπιον τῶν γαμβρῶν αὐτοῦ. ὡς δὲ ὄρθρος ἐγένετο,
vrgebant angeli lot: dicentes: surgēs
ἐπεσπούδαζον οἱ ἄγγελοι τὸν λώτ, λέγοντες, ἀναστὰς
accipe vxorē tuā τ filias
παράλαβε τὴν γυναῖκά σου καὶ τὰς θυγατέρας
q̄s habes: τ egredere: vt non pereas cū
ἃς ἔχεις, καὶ ἔξελθε, ἵνα μὴ συναπόλῃ ταῖς
iniquitatib⁹ ciuitatis. et turbati sunt. et
ἀνομίαις τῆς πόλεως. καὶ ἐταράχθησαν. καὶ
tenuerunt angeli manū eius: τ
ἐκράτησαν οἱ ἄγγελοι τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς
manū vxoris eius: et manus duarū
χειρὸς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ τῶν χειρῶν τῶν δύο
filiarū eius: eo q parceret dñs illi.
θυγατέρων αὐτοῦ, ἐν τῷ φείσασθαι κύριον αὐτοῦ.
τ factū ē quādo eduxerūt eos foras: et
καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἐξήγαγον αὐτοὺς ἔξω, καὶ
dixerūt saluās salua tuā ipsi⁹ animā. ne respexeris
εἶπον σώζων σῶζε τὴν σεαυτοῦ ψυχήν. μὴ περιβλέψῃς
in retrorsum neq; steteris in oī circūregiōe. in mōtē saluare: ne forte simul cōphēdaris.
εἰς τὰ ὀπίσω, μὴ δὲ στῇς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. εἰς τὸ ὄρος σῶζου, μήποτε συμπαραληφθῇς.
dixit āt lot ad eos. queso dñe:
εἶπε δὲ λὼτ πρὸς αὐτούς. δέομαι κύριε,
quia inueni puer tu⁹ gratiā coram te:
ἐπειδὴ εὗρεν ὁ παῖς σου χάριν ἐναντίον σου,
et magnificasti iusticiā tuā: qd facis
καὶ ἐμεγάλυνας τὴν δικαιοσύνην σου, ὃ ποιεῖς
sup me vt viuat anima mea. ego āt nō
ἐπ᾽ ἐμὲ τοῦ ζῆσαι τὴν ψυχήν μου. ἐγὼ δὲ οὐ
potero saluari in mōte: ne apprehēdat
δυνήσομαι σωθῆναι εἰς τὸ ὄρος, μὴ καταλάβῃ
me mala et moriar. ecce ciuitas hec iuxta:
με τὰ κακὰ καὶ ἀποθάνω. ἰδοὺ πόλις αὕτη ἐγγύς,
vt fugiā ego illuc: q̄ est parua τ saluabor.
τοῦ καταφυγεῖν με ἐκεῖ, ἥ ἐστι μικρὰ καὶ σωθήσομαι.
non parua est: et saluabitur anima mea:
οὐ μικρά ἐστι, καὶ ζήσεται ἡ ψυχή μου,
ppter te? et dixit ei ecce admirat⁹ sū tuā
ἕνεκεν σου; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰδοὺ ἐθαύμασά σου
faciē. τ in verbo hoc ne euertam
τὸ πρόσωπον. καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ τοῦ μὴ καταστρέψαι
ciuitatē: de qua locutus es. festina ergo
τὴν πόλιν, περὶ ἧς ἐλάλησας. σπεῦσον οὖν
saluari illic non eni potero facere rem: donec venias tu illuc. ppt hoc
τοῦ σωθῆναι ἐκεῖ. οὐ γὰρ δυνήσομαι ποιῆσαι πρᾶγμα, ἕως τοῦ ἐλθεῖν σε ἐκεῖ. διὰ τοῦτο
vocauit nomē ciuitatis illius segor.
ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἐκείνης σηγώρ.

Sapl. 10. — Sapl. 10.

D — E

Transla. Chal.

ארי מחבל יוי ית קרתא והוה כמחאיך בעיני חתנוהי: וכמיסק צפרא הוה ודחיקו
מלאכיא בלוט למימר קום דבר ית אתתך וית תרתין בנתך דאשתכחן מהימנן עמך
דילמא תלקי בחובי קרתא: ואתעכב ואתקיפו גבריא בידיה ובידא דאתתיה
ובידא תרתין בנתיה כד חס יוי עלוהי ואפקוהי ואשרוהי מברא לקרתא: והוה כד
אפיקו יתהון לברא ואמר חוס על נפשך לא תסתכי לאחורך ולא תקום בכל
מישרא לטורא אשתזיב דילמא תלקי: ואמר לוט להון בבעו כען רבוני: הא כען
אשכח עבדך רחמין בעינך ואסגיתא טיבותך דעבדת עמי לקימא ית נפשי ואנא
לית אנא יכיל לאשתזבא לטורא דילמא תערעינני בישתא ואמות: הא כען קרתא
הדא קריבא למערק לתמן והיא זעירא אשתזיב כען לתמן הלא זעירא היא
ותתקיים נפשי: ואמר ליה הא נסיבית אפך אף לפתגמא הדין בדיל דלא למהפך
ית קרתא דמלילתא עלה: אוחי אשתזיב לתמן ארי לא איכול למעבד מידעם עד
מיתך לתמן על כן קרא שמא דקרתא צוער:

Interp. chal.

quia disperdet dñs ciuitatem. Et fuit quasi ridiculus in oculis generorū suorū. Et cū ascendisset aurora: τ esset mane coegerunt angeli lot dicētes. Surge τ tolle vxorem tuā τ duas filias tuas que inuente sunt fideles tecum: ne forte percutiaris in peccatis ciuitatis. Et cum moram fecisset: apprehenderunt viri manus eius τ manum vxoris ei⁹ τ manū duarum filiarum eius: eo q misereretur dñs illius: et eduxerunt eum τ posuerunt eum extra ciuitatē. Et factū est cum eduxissent eos foras: ait. Miserere aīe tue: nō respicias post tergū tuū: neq; stes in oīni planicie: sed in monte saluū te fac: ne forte pereas. Et ait lot ad eos. Obsecro nunc domini mei: ecce nunc inuenit seruus tuus misericordiam in oculis tuis: τ multiplicasti bonitatem tuam quam fecisti mecū: sustentando animā meam: τ ego nō possum saluari in monte: ne forte occurrat mihi malum τ moriar. Ecce nunc ciuitas hec iuxta est ad fugiendū ibi τ est parua. Saluabor nunc ibi: nonne parua est? τ viuet anima mea. Dixitq; ei. Ecce suscepi faciem tuam etiam pro hac re: vt nō subuertam ciuitatem pro qua rogasti. festina saluare ibi quia non possum quicquā facere donec venias illuc. Propterea vocauit nomen ciuitatis sogor:

Primitiua chal.

חוד נסק אמר / בנה אמן לקח / עכב תקף אתא / תרי בנא חוס / שרא אשכח קום / שרא אשזב לקח / בעא בנא שכח / סגא טוב קום / ערע מות ערק / שזב קום הפך / בעא אתא יכל / עבד אתא

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

sol egressus ē sup terrā: et lot ingressus ē in segor.
ὁ ἥλιος ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ λὼτ εἰσῆλθεν εἰς σηγώρ.
τ dñs pluit sup sodomā τ gomorrā sulphur
καὶ κς ἔβρεξεν ἐπὶ σόδομα καὶ γόμορρα θεῖον
et ignē a dño de celo. et subuertit ciuitates
καὶ πῦρ παρὰ κυ ἐξ οὐρανοῦ. καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις
has: et oēm circa regionē: τ omnes
ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον, καὶ πάντας
habitantes in ciuitatib⁹: τ germinantia
τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσιν, καὶ τὰ ἀνατέλλοντα
sup terrā. τ respexit vxor eius
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐπέβλεψεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ
retrorsum: τ facta ē statua salis. manicauit āt abraam
εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἐγένετο στήλη ἁλός. ὤρθρισε δὲ ἀβραὰμ
diluculo in locū vbi steterat corā dño. et
τὸ πρωῒ εἰς τὸν τόπον οὗ ἑστήκει ἔναντι κυρίου. καὶ
respexit sup faciem sodomorū τ gomorrorū.
ἐπέβλεψεν ἐπὶ πρόσωπον σοδόμων καὶ γομόρρων,
et super faciē circaregionis: et vidit. τ ecce
καὶ ἐπὶ πρόσωπον τῆς περιχώρου, καὶ εἶδε. καὶ ἰδοὺ
flāma de terra: sicut vapor fornacis. τ factū ē
φλὸξ ἐκ τῆς γῆς, ὡς ἀτμὶς καμίνου. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ
cū subuerteret de⁹ oēs ciuitates regionis.
ἐκτρίψαι τὸν θεὸν πάσας τὰς πόλεις τῆς περιοίκου.
recordat⁹ ē āt de⁹ abraam. et emisit
ἐμνήσθη δὲ ὁ θεὸς τοῦ ἀβραάμ. καὶ ἐξαπέστειλε
lot de medio subuersionis cū subuerteret
τὸν λὼτ ἐκ μέσου τῆς καταστροφῆς ἐν τῷ καταστρέψαι
ciuitates in qb⁹ habitauit in eis lot. egressus ē āt lot de segor. et sedit in mōte ipse et
τὰς πόλεις ἐν αἷς κατῴκει ἐν αὐταῖς λώτ. ἐξῆλθε δὲ λὼτ ἐκ σηγώρ. καὶ ἐκάθητο ἐν τῷ ὄρει αὐτὸς καὶ
due filie eius cū eo. timuit eni
αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. ἐφοβήθη γὰρ
habitare in segor. et habitauit in spelunca
κατοικῆσαι ἐν σηγώρ. καὶ κατῴκησεν ἐν τῷ σπηλαίῳ
ipse τ due filie eius cū eo. dixit
αὐτὸς καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. εἶπε
āt senior ad iuniorē. pater noster
δὲ ἡ πρεσβυτέρα πρὸς τὴν νεωτέραν. ὁ πατὴρ ἡμῶν
senior: et nemo est sup terrā: q ingrediatur ad nos: sicut cōuenit vniuerse terre. veni et
πρεσβύτερος, καὶ οὐδείς ἐστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ὃς εἰσελεύσεται πρὸς ἡμᾶς, ὡς καθήκει πάσῃ τῇ γῇ. δεῦρο καὶ
potemus patrē nostrū vino: τ dormiam⁹
ποτίσωμεν τὸν πατέρα ἡμῶν οἶνον, καὶ κοιμηθῶμεν
cū eo: τ suscitemus ex patre nostro
μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσωμεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν
semen. potauerūt āt patrem suum vino in
σπέρμα. ἐπότισαν δὲ τὸν πατέρα αὐτῶν οἶνον ἐν τῇ
nocte illa. τ ingressa senior dormiuit
νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ εἰσελθοῦσα ἡ πρεσβυτέρα ἐκοιμήθη
cū patre suo in nocte illa. et non
μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ οὐκ

Esa. 15. a. Hiere. 50. f. Amos 4. a. Lu. 17. d. Ezech. 16. f. Sapl. 10. a. Osee. 11. c.

F — G

Transla. B. Hiero.

Sol egressus est sup terrā: & loth ingressus est segor. Igitur dñs pluit super sodomam & gomorrā sulphur & ignem a domino de celo: & subuertit ciuitates has & oēm circa regionē: vniuersos habitatores vrbiū & cuncta terre virentia. Respiciensq; vxor eius post se: versa est in statuam salis. Abraā autē consurgens mane vbi steterat prius cum domino: intuitus est sodomam & gomorrā & vniuersam terrā regiōis illius: viditq; ascendentē fauillam de terra quasi fornacis fumū. Cum enim subuerteret deus ciuitates regiōis illius: recordatus est abrae: & liberauit loth de subuersione vrbiū in quibus hītauerat. Ascenditq; loth de segor: & māsit in monte: due quoq; filie eius cū eo. Timuerat enī manere ī segor. Et māsit in spelūca ipse & due filie eius cū eo. Dixitq; maior ad minorem. Pr̄ nr̄ senex est: & nullus virorū remāsit in terra: qui possit ingredi ad nos iuxta morē vniuerse terre. Veni inebriemus eum vino: dormiamusq; cū eo: vt seruare possimus ex p̄re nr̄o semē. Dederūt itaq; pr̄i suo bibere vinū nocte illa. Et īgressa ē maior: dormiuitq; cum patre. At ille non

Ter. Heb.

השמש יצא על הארץ ולוט בא
צערה ויהוה המטיר על סדם
ועל עמרה גפרית ואש מאת יהוה
מן השמים ויהפך את הערים
האל ואת כל הככר ואת כל
ישבי הערים וצמח האדמה
ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב
מלח וישכם אברהם בבקר אל
המקום אשר עמד שם את פני
יהוה וישקף על פני סדם
ועמרה ועל כל פני ארץ הככר
וירא והנה עלה קיטר הארץ
כקיטר הכבשן ויהי בשחת
אלהים את ערי הככר ויזכר
אלהים את אברהם וישלח את
לוט מתוך ההפכה בהפך את
הערים אשר ישב בהן לוט ויעל
לוט מצוער וישב בהר ושתי
בנתיו עמו כי ירא לשבת בצוער
וישב במערה הוא ושתי בנתיו
ותאמר הבכירה אל הצעירה
אבינו זקן ואיש אין בארץ לבוא
עלינו כדרך כל הארץ לכה
נשקה את אבינו יין ונשכבה
עמו ונחיה מאבינו זרע ותשקין
את אביהן יין בלילה הוא ותבא
הבכירה ותשכב את אביה ולא

Primitiua heb.

בוא / מטר / הפך עיר / נבט איש היה / נצב שכם / קום פנה / שקף / ראה קטר / היה / עיר זכר / שלח / עלה / שנה / ישב / אמר בכר צער / ילך / שקה שכב / חיה / בוא

Transla. Chal.

שמשא נפק על ארעא ולוט אתא לצוער: ויוי אמטר על סדום ועל עמורה גופריתא
ואישתא מן קדם יוי מן שמיא: והפך ית קרויא האילין וית כל מישרא וית כל
יתבי קרויא וצמחא דארעא: ואיסתכיאת אתתיה מבתרוהי והות קמא דמלחא:
ואקדים אברהם בצפרא לאתרא דשמיש תמן בצלו קדם יוי: ואיסתכי על אפי
סדום ועמורה ועל כל אפי ארעא מישרא וחזא והא סליק תננא דארעא כתננא
דאתונא: והוה בחבלות יוי ית קרוי מישרא ודכיר יוי ית אברהם ושלח ית לוט
מגו הפכתא כד הפך ית קרויא דהוה יתיב בהן לוט: וסליק לוט מצוער ויתיב בטורא
ותרתין בנתיה עמיה ארי דחיל למיתב בצוער ויתיב במערתא הוא ותרתין בנתיה:
ואמרת רבתא לזעירתא אבונא סיב וגבר לית בארעא למיעל עלנא כאורח כל
ארעא: איתא נשקי ית אבונא חמרא ונשכוב עמיה ונקיים מאבונא בנין:
ואשקיאן ית אבוהון חמרא בליליא הוא ועלת רבתא ושכיבת עם אבוהא ולא

Interp. chal.

sol egressus est super terrā: τ lot venit ī sogor. Et dñs pluit super sodomam τ gomorrā sulphur τ ignem a facie dñi de celo. Et subuertit ciuitates has τ omnes planiciem τ oēs habitatores vrbium τ germē terre. Et respexit vxor ei⁹ post se: τ facta est statua salis. Et surrexit abraham mane ad locum vbi steterat in oratione coram dño. Et aspexit contra faciem sodome τ gomorre: τ contra faciem terre campestris: τ vidit. τ ecce ascendit fumus de terra sicut fumus fornacis. Et factum est cum disperderet dñs ciuitates campestres: recordatus est dñs abrahe τ misit lot de medio subuersionis: quando subuertit ciuitates in quibus habitabat lot. Et ascendit lot de sogor τ habitauit in monte τ due filie eius cum eo: quia timuit habitare in sogor: τ habitauit in spelunca ipse τ due filie eius. Et dixit maior minori. Pater noster senex est: τ non est vir in terra vt ingrediatur ad nos iuxta consuetudinem vniuerse terre. Veni potemus patrem nostrū vino: τ cubemus cum eo τ reseruabimus de patre nostro filios. Et potauerunt patrem suum vino in nocte illa: τ ingressa est maior et concubuit cum patre suo. Et nesciuit

Primitiua chal.

מטר נפק / ברה אל שרא / שכה היה / קום קדם צלא / שכה שרא / אתן קרה / תרי תב רבה / שוב עול שכח / שכב קום בנה / שקה עול רבה

ידע בשכבה ובקומה: ויהי ממחרת ותאמר הבכירה אל הצעירה הן שכבתי אמש את אבי נשקנו יין גם הלילה ובאי שכבי עמו ונחיה מאבינו זרע: ותשקין גם בלילה ההוא את אביהן יין ותקם הצעירה ותשכב עמו ולא ידע בשכבה ובקמה: ותהרין שתי בנות לוט מאביהן: ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב הוא אבי מואב עד היום: והצעירה גם הוא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי הוא אבי בני עמון עד היום:

Cap. xx.

ויסע משם אברהם ארצה הנגב וישב בין קדש ובין שור ויגר בגרר: ויאמר אברהם אל שרה אשתו אחתי הוא וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה: ויבא אלהים אל אבימלך בחלום הלילה ויאמר לו הנך מת על האשה אשר לקחת והוא בעלת בעל: ואבימלך לא קרב אליה ויאמר אדני הגוי גם צדיק תהרג: הלא הוא אמר לי אחתי הוא והיא גם הוא אמרה אחי הוא בתם לבבי ובנקין כפי עשיתי זאת: ויאמר

ידע · הרה · שנה · ילד · בכר · קרא · צער · נסע · אמר · איש · שלח · נור · לקח · בוא · חלם · מות · בעל · צדק · הרג · תמם · נקה · כפף · עשה

sensit: nec quādo accubuit filia: nec quādo surrexit. Altera quoq̄ die dixit maior ad minorē. Ecce dormiui heri cum pr̄e meo. Demus ei bibere vinū etiā hac nocte & dormies cū eo: vt saluemus semē de pr̄e nr̄o. Dederuntq̄ etiā & illa nocte patri suo bibere vinū. Ingressaq̄ minor filia dormiuit cū eo: & nec quidē tūc sensit quādo concubuerit: vel quādo illa surrexit. Cōceperūt ergo due filie loth d̄ pr̄e suo. Peperitq̄ maior filiū: & vocauit nomē eius moab. Ip̄e est pr̄ moabitarū vsq̄ i p̄ntē diē. Minor quoq̄ peperit filiū: & vocauit nomē eius āmō. i. filius ppl̄i mei. Ip̄e ē pr̄ āmonitarū vsq̄ hodie.

Profectus inde Ca. 20 abraā in terrā australem habitauit inter cades & sur: & peregrinatus est in geraris. Dixitq̄ de sara vxore sua: soror mea est. Misit ergo abimelech rex gerare & tulit eā. Venit autem deus ad abimelech p somniū nocte & ait illi. En morieris propter mulierem: quā tulisti. Habet enī virum. Abimelech vero nō tetigerat eam. & ait. Dn̄e nū gētē ignorātē & iustā iterficies? Nōne ipse dixit mihi soror mea est: & ipsa ait: frater meus est. In simplicitate cordis mei & mūdicia manuū mearū feci hoc. Dixitq̄

sciuit cū dormiret ipse et cū resurgeret. factū ē āt i
ᾔδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτὸν καὶ ἀναστῆναι. ἐγένετο δὲ ἐν
crastinū: et dixit senior ad iunio
τῇ ἐπαύριον, καὶ εἶπεν ἡ πρεσβυτέρα πρὸς τὴν νεωτέ
rē. ecce dormiui heri cū patre nr̄o. potem⁹
ραν. ἰδοὺ ἐκοιμήθην χθὲς μετὰ τοῦ πρς ἡμῶν. ποτίσω
cū vino ꝛ in nocte hac: ꝛ ingressa
μεν αὐτὸν οἶνον καὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, καὶ εἰσελθοῦσα
dormi cū eo: ꝛ suscitemus ex patre nr̄o
κοιμήθητι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσωμεν ἐκ τοῦ πρς ἡμῶν
semen. potauerūt āt in nocte illa patrē su
σπέρμα. ἐπότισαν δὲ ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ τὸν πρα αὐ
um vino. ꝛ ingressa iunior: dormiuit cū
τῶν οἶνον. καὶ εἰσελθοῦσα ἡ νεωτέρα, ἐκοιμήθη μετὰ τοῦ
patre suo. ꝛ nō sciuit cū dormiret ipse et re
πρς αὐτῆς. καὶ οὐκ ᾔδει ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτὸν, καὶ ἀνα
surgeret. ꝛ cōceperūt ex patre suo due fi
στῆναι. καὶ συνέλαβον ἐκ τοῦ πρς αὐτῶν αἱ δύο θυγατέ
lie lot. et peperit senior filiū: et vocauit
ρες λώτ. καὶ ἔτεκεν ἡ πρεσβυτέρα υἱόν, καὶ ἐκάλεσε
nomē ei⁹ moab: dicens de patre meo: hic
τὸ ὄνομα αὐτοῦ μωάβ, λέγουσα ἐκ τοῦ πρς μου. οὗτος
pr̄ moabitarū vsq̄ i hodiernū diē. peperit āt ꝛ
πατὴρ μωαβιτῶν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. ἔτεκεν δὲ καὶ ἡ
iunior filiū: et vocauit nomē ei⁹ ammō. fili⁹ ge
νεωτέρα υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀμμόν. υἱὸς γέ
neris mei. hic pater āmonitarū vsq̄ i hodiernū diē
νους μου. οὗτος πατὴρ ἀμμονιτῶν ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας

Ca. 20 A

Et mouit abraam illinc ad austrū. ꝛ habi
Καὶ ἐκίνησεν ἀβραὰμ ἐκεῖθεν πρὸς λίβα. καὶ ᾤκη
tauit inter cades: et inter sur. et habita
σεν ἀναμέσον καδῆς, καὶ ἀναμέσον σούρ. καὶ παρῴκη
uit in gerarīs. dixit āt abraam de sarra vxo
σεν ἐν γεράροις. εἶπε δὲ ἀβραὰμ περὶ σάρρας τῆς γυ
re sua: q̄ soror mea est. timuit enī dicere:
ναικὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀδελφή μου ἐστίν. ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν,
q̄ vxor mea est. ne forte interficerent illū vi
ὅτι γυνή μου ἐστί. μή ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄν
ri ciuitatis ppt̄ illā. misit āt abimelech
δρες τῆς πόλεως δι' αὐτήν. ἀπέστειλε δὲ ἀβιμέλεχ βα
rex gerarū: ꝛ accepit sarrā. ꝛ ingressus ē
σιλεὺς γεράρων, καὶ ἔλαβε τὴν σάρραν. καὶ εἰσῆλθεν ὁ
de⁹ ad abimelech nocte. et dixit. ecce morie
θς πρὸς ἀβιμέλεχ τὴν νύκτα, καὶ εἶπεν. ἰδοὺ ἀποθνή
ris tu pro vxore: quā accepisti. hec āt est cohabitās
σκεις σὺ περὶ τῆς γυναικός, ἧς ἔλαβες. αὕτη δέ ἐστι συνῳκηκυῖ
viro. abimelech āt nō tetigit eam. et dixit. dn̄e gētē
α ἀνδρί. ἀβιμέλεχ δὲ οὐχ ἥψατο αὐτῆς. καὶ εἶπε. κε ἔθνος
ignorantē ꝛ iustā nō interficies. nō ipse mihi dixit so
ἀγνοοῦν καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. οὐκ αὐτός μοι εἶπεν ἀδελ
ror mea est: et ipsa mihi dixit frater me⁹ est: in puro
φή μου ἐστίν; καὶ αὐτή μοι εἶπεν ἀδελφός μου ἐστίν; ἐν καθαρᾷ
corde et iusticia manuū feci hoc. dixit aūt
καρδίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ χειρῶν ἐποίησα τοῦτο. εἶπε δὲ ὁ

Transla. Chal.

ידע במשכבה ובמקמה: והוה ביומא דבתרוהי ואמרת רבתא לזעירתא הא שכבית רמשא עם אבא נשקיניה חמרא אף בליליא ועולי שכובי עמיה ונקיים מאבונא בנין: ואשקיאן אף בליליא ההוא ית אבוהן חמרא וקמת זעירתא ושכבת עמיה ולא ידע במשכבה ובמקמה: ועדיאן תרתין בנת לוט מאבוהן: וילידת רבתא בר וקרת שמיה מואב הוא אבוהון דמואבאי עד יומא דין: וזעירתא אף היא ילידת בר וקרת שמיה בר עמי הוא אבוהון דבני עמון עד יומא דין:

Ca. xx.

ונטל מתמן אברהם לארעא דדרומא ויתיב בין רקם ובין חגרא ואיתותב בגרר: ואמר אברהם על שרה אתתיה אחתי היא ושלח אבימלך מלכא דגרר ודבר ית שרה: ואתא מימר מן קדם יי לות אבימלך בחלמא דליליא ואמר ליה הא את מית על עיסק אתתא דדברת והיא אתת גבר: ואבימלך לא קריב לותה ואמר יי העם אף זכאי תקטול: הלא הוא אמר לי אחתי היא והיא אף היא אמרת אחי הוא בקשיטות לבי ובזכאות ידי עבדית דא: ואמר

שכב · קום · שקה · קום · ילד · קרא · יתב · אנת · אמר · מות · זכה · קשט

Interp̄. chal.

quando cubuit nec q̄n surrexit. Et factum est in die sequēti: et dixit maior minori. Ecce ꝯcubui heri cū patre meo. Potemus eū vino etiam in hac nocte: ꝛ ingredere cuba cum eo: vt reseruemus de patre nostro filios. Et potauerūt etiā in nocte illa patrē suū vino et surrexit minor ꝛ concubuit cū eo. Et nesciuit quādo cubuit nec quādo surrexit. Et conceperunt due filie lot de patre suo. Et peperit maior filiū: ꝛ vocauit nomen eius moab: ipse est pater moabitarū vsq̄ in diem hanc. Et minor etiam ipsa peperit filium ꝛ vocauit nomen eius filium populi mei: ipse est pater filiorum amon vsq̄ in diem hanc. Ca. 20.

Et profectus est inde abraham in terram australem ꝛ habitauit inter recam ꝛ agara: ꝛ peregrinatus est in gerar. Et dixit abrahā de sara vxore sua: soror mea est. Et misit abimelech rex gerar: ꝛ tulit saram. Et venit verbum a facie dei ad abimelech in visione noctis: ꝛ ait illi. En tu morieris propter mulierem quam tulisti: est enim vxor viri. Et abimelech non accessit ad eam. Et ait. Domine nunquid gentē etiam iustam interficies? Nonne ipse dixit mihi soror mea est: et ipsa quoq̄ ait frater meus est? In rectitudine cordis mei: ꝛ in mundicia manuum mearum feci hoc. Et ait

B

illi deus p somniū. et ego cognoui: q̄ in pu
αὐτῷ ὁ θεὸς καθ' ὕπνον. κἀγὼ ἔγνων, ὅτι ἐν καθα
ro corde fecisti hoc: ꝛ peperci tibi
ρᾷ καρδίᾳ ἐποίησας τοῦτο, καὶ ἐφεισάμην σου
ne peccares in me. ppt̄ hoc nō di
τοῦ μὴ ἁμαρτῆσαι εἰς ἐμέ. ἕνεκα τούτου οὐκ ἀ
misi te tangere illā. nunc āt redde
φῆκά σε τοῦ ἅψασθαι αὐτῆς. νῦν δὲ ἀπόδος
mulierē homini. q̄ propheta est: et
τὴν γυναῖκα τῷ ἀνθρώπῳ. ὅτι προφήτης ἐστί, καὶ
orabit pro te: et viues. si āt nō red
προσεύξεται περὶ σοῦ, καὶ ζήσεις. εἰ δὲ μὴ ἀπο
dideris: scito q̄d morieris tu et oīa tua.
δῷς, γνῶθι ὅτι ἀποθανῇ σὺ καὶ πάντα τὰ σά.
et manicauit abimelech diluculo: et vocauit
καὶ ὤρθρισεν ἀβιμέλεχ τοπρωΐ, καὶ ἐκάλεσε
oēs seruos suos. et locutus ē cūcta
πάντας τοὺς παῖδας αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησε κα
dū oīa verba hec in aures eorū.
τὰ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν.
timuerūt āt oēs viri valde. et vo
ἐφοβήθησαν δὲ πάντες οἱ ἄνδρες σφόδρα. καὶ ἐ
cauit abimelech abraam. et dixit ei:
κάλεσεν ἀβιμέλεχ τὸν ἀβραάμ. καὶ εἶπεν αὐτῷ,

C

q̄d hoc fecisti mihi: nūquid peccaui in te:
τί τοῦτο ἐποίησάς μοι, μή τι ἥμαρτον εἰς σέ,
q̄ fecisti sup me et sup regnū
ὅτι ἐπῆξας ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν
meū peccatū grande. opus q̄d nullus fe
μου ἁμαρτίαν μεγάλην. ἔργον ὃ οὐδεὶς πεποίη
cit: fecisti mihi. dixit aūt abimelech
κεν, πεποίηκάς μοι. εἶπε δὲ ἀβιμέλεχ τῷ
abraam: q̄d videns fecisti hoc? dixit āt
ἀβραάμ, τί ἐνιδὼν ἐποίησας τοῦτο; εἶπε δὲ
abraam. dixi enī: forsitā nō est cult⁹ dei in
ἀβραάμ. εἶπα γάρ, ἄρα οὐκ ἔστι θεοσέβεια ἐν
loco isto. me q̄ interficiēt pro
τῷ τόπῳ τούτῳ. ἐμέ τε ἀποκτενοῦσιν ἕνε
pter vxorē meā. et enī vere soror
κεν τῆς γυναικός μου. καὶ γὰρ ἀληθῶς ἀδελφή
mea est ex patre sed nō ex matre: fa
μου ἐστὶν ἐκ πατρὸς ἀλλ' οὐκ ἐκ μητρός, ἐ
cta est āt mihi in vxorē. factū ē āt quādo
γενήθη δέ μοι εἰς γυναῖκα. ἐγένετο δὲ ἡνίκα
eduxit me deus de domo patris
ἐξήγαγέ με ὁ θεὸς ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός
mei. et dixi ei: hanc iustici
μου. καὶ εἶπα αὐτῇ, ταύτην τὴν δικαιοσύ
am facies in me in oēm locū: quo
νην ποιήσεις εἰς ἐμὲ εἰς πάντα τόπον, οὗ
cūq̄ ingressi fuerim⁹ illuc. dic
ἂν εἰσέλθωμεν ἐκεῖ. εἶπον

ĝ. 12. a.

ad eum deus. Et ego scio q̄ simplici corde feceris: & ideo custodiui te: ne peccares ī me: & nō dimisi vt tangeres eam. Nunc ergo redde viro suo vxorem: & orabit pro te: quia propheta est: & viues. Si aūt nolueris reddere: scito q̄ morte morieris tu & omnia que tua sunt. Statīq̄ de nocte cōsurgēs abimelech vocauit omnes seruos suos: & locutus est vniuersa verba hec in auribus eorum. Timueruntq̄ oēs viri valde. Vocauit autem abimelech et abraā & dixit ei. quid fecisti nobis: quid peccauimus in te: quia induxisti sup me & sup regnū meū peccatum grande? que non debuisti facere: fecisti nobis. rursusq̄ expostulans ait. quid vidisti vt hoc faceres. Respōdit abraā. Cogitaui mecū dicens. Forsitan nō est timor dei in loco isto: & interficient me propter vxorē meā. Alias āt & vere soror mea est filia pr̄is mei: & nō filia matris mee: & duxi eam in vxorem. Postq̄ aūt eduxit me de⁹ de domo pr̄is mei: dixi ad eam. Hanc misericordiā facies mecum. In omni loco ad quē ingrēdiemur dices q̄

אליו האלהים בחלם גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת ואחשך גם אנכי אותך מחטו לי על כן לא נתתיך לנגע אליה: ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחיה ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך: וישכם אבימלך בבקר ויקרא לכל עבדיו וידבר את כל הדברים האלה באזניהם וייראו האנשים מאד: ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדלה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי: ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את הדבר הזה: ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי: וגם אמנה אחתי בת אבי הוא אך לא בת אמי ותהי לי לאשה: ויהי כאשר התעו אתי אלהים מבית אבי ואמר לה זה חסדך אשר תעשי עמדי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי

חשך · נתן · שוב · איש · נבא · פלל · ידע · שכם · קרא · דבר · ירא · עשה · מלך · עשה · ראה · בוא · קום · היה · איש · תעה

Transla. Chal.

ליה יי בחלמא אף קדמי גלי ארי בקשיטות לבבך עבדת דא ומנעית אף אנא יתך מלמחטי קדמי על כן לא שבקתיך למקרב לותה: וכען אתיב איתת גברא ארי נביא הוא ויצלי עלך ותיחי ואם ליתך מתיב דע ארי ממת תמות את וכל דילך: ואקדים אבימלך בצפרא וקרא לכל עבדוהי ומליל ית כל פתגמיא האלין קדמיהון ודחילו גבריא לחדא: וקרא אבימלך לאברהם ואמר ליה מה עבדת לנא ומה חבית לך ארי איתיתא עלי ועל מלכותי חובא רבא עובדין דלא כשרין לאיתעבדא עבדת עמי: ואמר אבימלך לאברהם מה חזית ארי עבדת ית פתגמא הדין: ואמר אברהם ארי אמרית לחוד לית דחלא דיי באתרא הדין ויקטלנני על עיסק אתתי: וברם בקושטא אחתי בת אבא היא ברם לא בת אמי והות לי לאינתו: והוה כד טעו עממיא בתר עובדי ידיהון יתי קריב יי לדחלתיה מבית אבא ואמרית לה דין טיבותיך דתעבדין עמי לכל אתרא דניעול לתמן אמרי

מלל · חטא · קרב · אתב · צלא · חיה · ידע · מית · קדם · חוב · עבד · אתא · עבד · קטל · חזה · אתא · עבד

Interp̄. chal.

illi de⁹ p somniū. Manifestū ē etiā corā me q̄d in rectitudine cordis tui fecisti hoc: ꝛ phibui quoq̄ ego te ne peccares corā me. ppterea nō dimisi te vt accederes ad eam. Et nūc redde vxorē viro: q̄ ppheta est: ꝛ orabit pro te ꝛ viues: ꝛ si nolueris reddere: scito q̄ morte morieris tu ꝛ oīa que tua sunt. Et surrexit abimelech manē ꝛ vocauit oēs seruos suos: ꝛ locut⁹ est vniuersa verba hec corā eis: ꝛ timuerūt viri valdē. Et vocauit abimelech abraham. et dixit ei. Quid fecisti nobis ꝛ q̄d peccaui tibi: q̄ induxisti sup me: ꝛ sup regnū meū peccatū grande. opera que non erant digna fieri: fecisti mecum. Et ait abimelech ad abraham. Quid vidisti quod fecisti rem hanc. Dixitq̄ abraham. Quia dixi forte non est timor dei in loco isto: ꝛ interficient me propter vxorem meā. Sed ꝛ in veritate soror mea est filia patris mei: sed non filia matris mee: et fuit mihi in vxorem. Et factum est cum aberrassent populi post opera manuum suarum: me applicauit dominus ad timorem suū ex domo patris mei. Et dixi ei. Hec est misericordia tua quam facies mecum: in omni loco in quem ingrediemur: dic

לי אחי הוא: ויקח אבימלך צאן ובקר ועבדים ושפחת ויתן לאברהם וישב לו את שרה אשתו: ויאמר אבימלך הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב: ולשרה אמר הנה נתתי אלף כסף לאחיך הנה הוא לך כסות עינים לכל אשר אתך ואת כל ונכחת: ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהתיו וילדו: כי עצר עצר יהוה בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת אברהם:

Cap. xxi.

ויהוה פקד את שרה כאשר אמר ויעש יהוה לשרה כאשר דבר: ותהר ותלד שרה לאברהם בן לזקניו למועד אשר דבר אתו אלהים: ויקרא אברהם את שם בנו הנולד לו אשר ילדה לו שרה יצחק: וימל אברהם את יצחק בנו בן שמנת ימים כאשר צוה אתו אלהים: ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו: ותאמר שרה צחק עשה לי אלהים כל השמע יצחק לי: ותאמר מי מלל לאברהם היניקה בנים שרה כי

frater tuus sum. Tulit igitur abimelech oues & boues & seruos & ancillas: & dedit abraam: Reddiditque illi saram vxorem suam: & ait. Terra coram vobis est: vbicunque tibi placuerit habita. Sare autem dixit. Ecce mille argenteos dedi fratri tuo: hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes qui tecum sunt: & quocunque perrexeris: memento te deprehensam. Orante autem abraam: sanauit deus abimelech & vxorem & ancillas eius: & pepererunt. Concluserat enim dominus omnem vuluam domus abimelech propter saram vxorem abrae. Ca. 21.

Uisitauit autem dominus saram sicut promiserat: & impleuit que locutus est. Concepitque & peperit filium in senectute sua: tempore quo predixerat ei deus. Uocauitque abraam nomen filii sui quem genuit ei sara isaac: & circuncidit eum octauo die: sicut preceperat ei deus: cum esset centum annorum. Hac quippe etate patris natus est isaac. Dixitque sara. Risum fecit mihi deus: & quicunque audierit corridebit mihi. rursumque ait. Quis auditurus crederet abraam: quod sara lactaret filium: quem

με· ὅτι ἀδελφός μου ἐστίν. ἔλαβε δὲ ἀβιμέλεχ χίλια δίδραχμα, καὶ πρόβατα καὶ μόσχους καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας, καὶ ἔδωκε τῷ ἀβραάμ. καὶ ἀπέδωκεν αὐτῷ σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀβιμέλεχ τῷ ἀβραάμ, ἰδοὺ ἡ γῆ μου ἐναντίον σου· οὗ ἐάν σοι ἀρέσκῃ κατοίκει. τῇ δὲ σάρρᾳ εἶπεν, ἰδοὺ δέδωκα τῷ ἀδελφῷ σου χίλια δίδραχμα. ταῦτα ἔσται σοι εἰς τιμὴν τοῦ προσώπου σου, καὶ πάσαις ταῖς μετὰ σοῦ. καὶ πάντα ἀλήθευσον. προσηύξατο δὲ ἀβραὰμ πρὸς τὸν θεόν· καὶ ἰάσατο ὁ θεὸς τὸν ἀβιμέλεχ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰς παιδίσκας αὐτοῦ, καὶ ἔτεκον. ὅτι συγκλείων συνέκλεισεν ὁ θεὸς ἔξωθεν πᾶσαν μήτραν ἐν τῷ οἴκῳ ἀβιμέλεχ, ἕνεκεν σάρρας τῆς γυναικὸς ἀβραάμ. Ca. 21.

Καὶ κύριος ἐπεσκέψατο τὴν σάρραν, καθὰ εἶπε· καὶ ἐποίησε κύριος τῇ σάρρᾳ καθὰ ἐλάλησε. καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκε τῷ ἀβραὰμ υἱὸν εἰς τὸ γῆρας, εἰς τὸν καιρὸν καθὰ ἐλάλησεν αὐτῷ κύριος. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου αὐτῷ, ὃν ἔτεκεν αὐτῷ σάρρα, ἰσαάκ. περιέτεμε δὲ ἀβραὰμ τὸν ἰσαὰκ τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ, καθὰ ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος. καὶ ἀβραὰμ ἦν ἑκατὸν ἐτῶν, ἡνίκα ἐγένετο αὐτῷ ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. εἶπε δὲ σάρρα, γέλωτά μοι ἐποίησε κύριος. ὃς γὰρ ἂν ἀκούσῃ συγχαρεῖταί μοι. καὶ εἶπε, τίς ἀναγγελεῖ τῷ ἀβραάμ, ὅτι θηλάζει παιδίον σάρρα, ὅτι

Pritiua chal. | Interp. chal.

de me frater meus est. Et tulit abimelech oues et boues et seruos et ancillas et dedit abrahe: et reddidit ei saram vxorem suam. Dixitque abimelech. Ecce terra mea coram te est: vbicunque placuerit oculis tuis habita. Sare autem dixit. Ecce dedi mille siclos argenti fratri tuo. Ecce illud est tibi velamen honoris: pro eo quod miserim tollere te: et viderim te et omnia que tecum sunt: et super omnia que dixisti: est locuta tu. Et orauit abraham coram deo: et sanauit deus abimelech et vxorem eius et ancillas eius et refrigerati sunt. Quia concludens concluserat dominus omnem aperturam vulue domus abimelech propter saram vxorem abrahe. Ca. 21.

Et dominus visitauit saram sicut dixerat. et fecit dominus sare sicut locutus est: et concepit et peperit sara abrahe filium in senectute sua in tempore quo locutus fuerat ei deus. Uocauitque abraham nomen filii sui qui natus est ei: quem peperit ei sara isaac. Et circuncidit abraham isaac filium suum: filium octo dierum: sicut precepit ei deus. Abraham autem erat filius centum annorum quando natus est ei isaac filius suus. Et dixit sara. Gaudium mihi fecit deus: omnis qui audierit congratulabitur mihi. Et dixit. Fidelis est qui dixit abrahe: et implebit quod lactaret filios sara: quia

Transla. Chal.

Ca. xxi.

ἔτεκον υἱὸν ἐν τῷ γήρᾳ μου. καὶ ηὐξήθη τὸ παιδίον, καὶ ἀπεγαλακτίσθη. καὶ ἐποίησεν ἀβραὰμ δοχὴν μεγάλην, ᾗ ἡμέρᾳ ἀπεγαλακτίσθη ἰσαὰκ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. ἰδοῦσα δὲ σάρρα τὸν υἱὸν ἄγαρ τῆς αἰγυπτίας, ὃς ἐγένετο τῷ ἀβραάμ, παίζοντα μετὰ ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ εἶπε τῷ ἀβραάμ, ἔκβαλλε τὴν παιδίσκην ταύτην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ μου ἰσαάκ. σκληρὸν δὲ ἐφάνη τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐναντίον ἀβραὰμ περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰσμαήλ. εἶπε δὲ ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, μὴ σκληρὸν ἔστω ἐναντίον σου περὶ τοῦ παιδίου καὶ περὶ τῆς παιδίσκης. πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ σοι σάρρα, ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῆς· ὅτι ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα. καὶ τὸν υἱὸν τῆς παιδίσκης εἰς ἔθνος μέγα ποιήσω αὐτόν, ὅτι σπέρμα σόν ἐστιν. ἀνέστη δὲ ἀβραὰμ τὸ πρωΐ, καὶ ἔλαβεν ἄρτους καὶ ἀσκὸν ὕδατος, καὶ ἔδωκε τῇ ἄγαρ. καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν ὦμον αὐτῆς, καὶ τὸ παιδίον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτήν. ἀπελθοῦσα δὲ ἐπλανᾶτο κατὰ τὴν ἔρημον κατὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου. ἐξέλιπε δὲ τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ἀσκοῦ· καὶ ἔρριψε τὸ παιδίον ὑποκάτω μιᾶς ἐλάτης. ἀπελθοῦσα δὲ ἐκάθητο ἀπέναντι αὐτοῦ μακρόθεν, ὡσεὶ τόξου βολήν. εἶπε γάρ, οὐ μὴ ἴδω τὸν θάνατον τοῦ παιδίου μου. καὶ ἐκάθισεν ἀπέναντι αὐτοῦ. ἀναβοῆσαν δὲ τὸ παιδίον ἔκλαυσεν. εἰσήκουσε δὲ ὁ θεὸς τῆς φωνῆς τοῦ παιδίου ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν. καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος κυρίου τὴν ἄγαρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ.

peperit ei iam seni. Creuit igitur puer: & ablactatus est. Fecitque abraam grande conuiuium in die ablactationis eius. Cumque vidisset sara filium agar egyptie ludentem cum isaac filio suo: dixit ad abraam. Eiice ancillam hanc & filium eius. Non enim erit heres filius ancille cum filio meo isaac. Dure accepit hoc abraam pro filio suo. Cui dixit deus. Non tibi videatur asperum super puero & super ancilla tua. Omnia que dixerit tibi sara: audi vocem eius: quia in isaac vocabitur tibi semen. Sed & filium ancille faciam in gentem magnam: quia semen tuum est. Surrexit itaque abraam mane: & tollens panem & vtrem aque imposuit scapule eius: tradiditque puerum & dimisit eam. Que cum abiisset: errabat in solitudine bersabee. Cumque consumpta esset aqua in vtre: abiecit puerum subter vnam arborum que ibi erant: & abiit. Seditque e regione procul quantum potest arcus iacere. Dixit enim. Non videbo morientem puerum. & sedens contra: leuauit vocem suam & fleuit. Exaudiuit autem deus vocem pueri. Vocauitque angelus dei agar de celo dicens.

ילדתי בן לזקניו: ויגדל הילד ויגמל ויעש אברהם משתה גדול ביום הגמל את יצחק: ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק: ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק: וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודת בנו: ויאמר אלהים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע: וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא: וישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר שם על שכמה ואת הילד וישלחה ותלך ותתע במדבר באר שבע: ויכלו המים מן החמת ותשלך את הילד תחת אחד השיחם: ותלך ותשב לה מנגד הרחק כמטחוי קשת כי אמרה אל אראה במות הילד ותשב מנגד ותשא את קלה ותבך: וישמע אלהים את קול הנער ויקרא מלאך אלהים אל הגר מן השמים ויאמר לה

Transla. Chal. | Interp. chal. | Pritiua chal.

peperi filium in senectute sua. Et creuit puer et ablactatus est. Et fecit abraham conuiuium magnum in die quo ablactatus est isaac. Et vidit sara filium agar egyptie quem peperit abrahe ludentem. Et dixit abrahe. Eiice ancillam hanc et filium eius: quia non erit heres filius ancille huius cum filio meo isaac. Et displicuit verbum nimis in oculis abrahe: propter filium suum. Dixitque deus ad abrahe. Ne displiceat in oculis tuis super puero et super ancilla tua: omnia que dixerit tibi sara acquiesce illi: quoniam in isaac vocabuntur tibi filii. Filium quoque ancille in gentem ponam eum: quia filius tuus est. Et surrexit abraham mane et tulit panem et lagenam aque: et dedit ipsi agar: ponens super humerum eius et puerum: et dimisit eam: et abijt et errabat in deserto bersabee. Et consumpte sunt aque de lagena et proiecit puerum subter vnam arborum. Et abijt: et sedit eregione: longe quantum potest arcus iacere. quia dixit non videbo mortem pueri. Seditque eregione: et leuauit vocem suam et fleuit. Et audita est coram deo vox pueri. Et vocauit angelus dei agar de celo. Et dixit ei.

c

מה לך הגר אל תיראי כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם: קומי שאי את הנער והחזיקי את ידך בו כי לגוי גדול אשימנו: ויפקח אלהים את עיניה ותרא באר מים ותלך ותמלא את החמת מים ותשק את הנער: ויהי אלהים את הנער ויגדל וישב במדבר ויהי רבה קשת: וישב במדבר פארן ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים: ויהי בעת ההוא ויאמר אבימלך ופיכל שר צבאו אל אברהם לאמר אלהים עמך בכל אשר אתה עשה: ועתה השבעה לי באלהים הנה אם תשקר לי ולניני ולנכדי כחסד אשר עשיתי עמך תעשה עמדי ועם הארץ אשר גרתה בה: ויאמר אברהם אנכי אשבע: והוכח אברהם את אבימלך על אודות באר המים אשר גזלו עבדי אבימלך: ויאמר אבימלך לא ידעתי מי עשה את הדבר הזה וגם אתה לא הגדת לי וגם אנכי לא שמעתי בלתי היום: ויקח אברהם צאן ובקר ויתן לאבימלך ויכרתו שניהם ברית:

Quid agis agar? Noli timere. Exaudiuit enim deus vocem pueri de loco in quo est. Surge & tolle puerum: & tene manum illius: quia in gentem magnam faciam eum. Aperuitque oculos eius deus. Que videns puteum aque: abiit & impleuit vtrem: deditque puero bibere: & fuit cum eo. qui creuit & moratus est in solitudine: factusque est iuuenis sagittarius. habitauitque in deserto pharan: & accepit illi mater sua vxorem de terra egypti. Eodem tempore dixit abimelech & phicol princeps exercitus eius ad abraam. Deus tecum est in vniuersis que agis. Iura ergo per deum ne noceas mihi & posteris meis stirpique mee: sed iuxta misericordiam quam feci tibi: facies mihi & terre in qua versatus es aduena. Dixitque abraam: ego iurabo. Et increpauit abimelech propter puteum aque: quem vi abstulerant serui eius. Responditque abimelech. Nesciui quis fecerit hanc rem. Sed & tu non indicasti mihi: & ego non audiui preter hodie. Tulit itaque abraam oues & boues: & dedit abimelech. Percusseruntque ambo fedus.

Infra 26.

Interp. chal.

quid tibi agar. ne timeas: quoniam audita est coram domino vox pueri in loco in quo ipse est. Surge tolle puerum & apprehende manu tua eum: quoniam in populum magnum ponam eum. Et aperuit deus oculos eius & vidit puteum aque: et abiit & impleuit lagenam aqua: & dedit puero bibere. Et fuit verbum dei in adiutorium pueri & creuit: & habitauit in deserto: & fuit iaculator arcus. Et habitauit in deserto pharan: & accepit ei mater eius vxorem de terra egypti. Et factum est in tempore illo: et dixit abimelech & phicol princeps exercitus eius ad abraham dicens. Verbum dei est in auditorio tuum in vniuersis que tu agis: & nunc iura mihi per verbum domini hic: ne noceas mihi & filio meo & filio filii mei: iuxta misericordiam quam feci tecum facies mecum: & cum terra in qua peregrinatus es in ea. Et ait abraham: ego iurabo. Et increpauit abraham abimelech propter puteum aque quem vi abstulerant serui abimelech. Et ait abimelech. Nescio quis fecit rem hanc: & tu quoque non indicasti mihi: & neque ego audiui nisi hodie. Et accepit abraham oues & boues: et dedit abimelech & pepigerunt ambo fedus.

Transla. Chal.

ויצב אברהם את שבע כבשת הצאן לבדהן: ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשת האלה אשר הצבת לבדנה: ויאמר כי את שבע כבשת תקח מידי בעבור תהיה לי לעדה כי חפרתי את הבאר הזאת: על כן קרא למקום ההוא באר שבע כי שם נשבעו שניהם: ויכרתו ברית בבאר שבע ויקם אבימלך ופיכל שר צבאו וישבו אל ארץ פלשתים: ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם יהוה אל עולם: ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים:

Cap. xxii.

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני: ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך לך אל ארץ המריה והעלהו שם לעלה על אחד ההרים אשר אמר אליך: וישכם אברהם בבקר ויחבש את חמרו ויקח את שני נעריו אתו ואת יצחק בנו ויבקע עצי עלה ויקם וילך אל המקום אשר אמר לו האלהים: ביום

Et statuit abraam septem agnas gregis seorsum. Cui dixit abimelech. Quid sibi volunt septem agne iste: quas stare fecisti seorsum? At ille. Septem inquit agnas accipies de manu mea: vt sint mihi in testimonium: quoniam ego fodi puteum istum. Idcirco vocatus est locus ille bersabee: quia ibi vterque iurauit. & inierunt fedus pro puteo iuramenti. Surrexit autem abimelech & phicol princeps exercitus eius: reuersique sunt in terram palestinorum. Abraam vero plantauit nemus in bersabee: & inuocauit ibi nomen domini dei eterni: & fuit colonus terre palestinorum diebus multis. Ca. 22.

Que postquam gesta sunt: tentauit deus abraam: & dixit ad eum. Abraam abraam. At ille respondit. Adsum. ait illi. Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis isaac: & vade in terram visionis: atque ibi offeres eum in holocaustum super vnum montium: quem monstrauero tibi. Igitur abraam de nocte consurgens strauit asinum suum ducens secum duos iuuenes & isaac filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum: abiit ad locum quem preceperat ei deus. Die autem

Judith 8. c. Heb. 11. d.

Interp. chal.

Et statuit abraham septem agnas ouium seorsum. Dixitque abimelech ad abraham. Que sunt iste septem agne quas statuisti seorsum. Et ait. Quoniam septem agnas accipies de manu mea: vt sit mihi in testimonium quoniam fodi puteum istum. Propterea vocauit locum illum bersabee: quia ibi iurauerunt ambo: & inierunt pactum in bersabee. Surrexitque abimelech & phicol princeps exercitus eius: & reuersi sunt in terram philistinorum. Et plantauit plantationem in bersabee: et orauit ibi in nomine domini dei eterni. Et peregrinatus est abraham in terra philistinorum diebus multis. Cap. 22.

Et factum est post verba hec: & deus tentauit abraham: et dixit ei. Abraham. Et ait: ecce ego. Et dixit. Tolle nunc filium tuum vnicum tuum quem diligis isaac: & vade in terram diuini cultus: & offer illum coram me ibi in holocaustum super vnum montium quem dixero tibi. Et surrexit abraham mane & strauit asinum suum: & tulit duos pueros suos secum: & isaac filium suum: & concidit ligna in holocaustum: & surrexit & abiit in locum quem dixerat ei deus. Die autem

Transla. Chal.

Ter. Heb.

השלישי וישא אברהם את עיניו
וירא את המקום מרחק: ויאמר
אברהם אל נעריו שבו לכם פה
עם החמור ואני והנער נלכה
עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם:
ויקח אברהם את עצי העלה
וישם על יצחק בנו ויקח בידו
את האש ואת המאכלת וילכו
שניהם יחדו: ויאמר יצחק אל
אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר
הנני בני ויאמר הנה האש
והעצים ואיה השה לעלה:
ויאמר אברהם אלהים יראה לו
השה לעלה בני וילכו שניהם
יחדו: ויבאו אל המקום אשר אמר
לו האלהים ויבן שם אברהם
את המזבח ויערך את העצים
ויעקד את יצחק בנו וישם אתו
על המזבח ממעל לעצים: וישלח
אברהם את ידו ויקח את
המאכלת לשחט את בנו: ויקרא
אליו מלאך יהוה מן השמים
ויאמר אברהם אברהם ויאמר
הנני: ויאמר אל תשלח ידך אל
הנער ואל תעש לו מאומה כי
עתה ידעתי כי ירא אלהים
אתה ולא חשכת את בנך את

Privatiua heb.

שלש נשא | ראה | אמר | ישב | הלך | חוה שוב | לקח | שום | אכל | שנה אמר | ראה | בוא | בנה | ערך | עקד שום | עלה שלח | לקח | קרא | שלח | עשה מאם

Trāsla. B. Hiero.

tertio eleuatis oculis vidit locum procul: dixitq; ad pueros suos. Expectate hic cum asino: ego & puer illuc vsq; pperantes postq̃ adorauerimus reuertemur ad vos. Tulit quoq; ligna holocausti & īposuit sup isaac filiū suū. Ipse vero portabat in manibus ignē & gladiū. Cūq; duo pergerent simul: dixit isaac patri suo. Pater mi. At ille rn̄dit. quid vis fili. Ecce inquit ignis & ligna: vbi ē victima holocausti. Dixit autem abraam. Deus prouidebit sibi victimā holocausti fili mi. Pergebant ergo pariter: & venerunt ad locum quem ostenderat ei deus: in quo edificauit altare: & desup ligna composuit. Cūq; alligasset isaac filium suum: posuit eum in altare super struem lignorum. Extenditq; manum & arripuit gladiū: vt īmolaret filium suum. Et ecce angelus domini de celo clamauit dicens. Abraam abraam: qui respondit adsū. dixitq; ei. Nō extendas manū tuam sup puerum: neq; facias illi quicq̃. Nunc cognoui q̃ timeas deum: & nō pepcisti

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

tertia: et respiciens abraā oculis suis: vidit locū a longe. et dixit abraam pueris suis: sedete hic cū asino. ego aūt et puer transibimus vsq; huc. et postq̃ adorauerim⁹: reuertemur ad vos. accepit aūt abraā ligna holocausti: et impo suit isaac filio suo. accepit aūt et ignē in manib⁹ et gladiū. et abierunt duo simul. ait aūt isaac ad abraā patrē suū: dicens: pater. ille aūt dixit: quid est fili. dixit aūt: ecce ignis et ligna: vbi est ouis in holocaustū. dixit aūt abraā de⁹ videbit sibi ouem in holocaustū fili. pergentes aūt vterq; pariter: venerūt i locū: quē dixit ei deus. et edificauit abraā altare. et iposuit ligna. et cū colligasset isaac filiū suum: imposuit eū in altare super ligna. et extendit abraā manū suā ad accipiēdū gladiū: vt iugularet filiū suū. et vocauit eū angel⁹ dn̄i de celo. et dixit ei: abraā abraā. ille aūt dixit: ecce ego. et dixit ne iniicias manū tuā sup puerū: neq; facias ei nihil. nūc enī cognoui: q̃ times tu deū. et nō pepcisti filio tuo

τῇ τρίτῃ, καὶ ἀναβλέψας ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε τὸν τόπον ἀπὸ μακρόθεν. καὶ εἶπεν ἀβραὰμ τοῖς παισὶν αὐτοῦ, καθίσατε αὐτοῦ μετὰ τῆς ὄνου. ἐγὼ δὲ καὶ τὸ παιδάριον διελευσόμεθα ἕως ὧδε. καὶ προσκυνήσαντες, ἀναστρέψομεν πρὸς ὑμᾶς. ἔλαβε δὲ ἀβραὰμ τὰ ξύλα τῆς ὁλοκαρπώσεως, καὶ ἐπέθηκεν ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ καὶ τὸ πῦρ μετὰ χεῖρας καὶ τὴν μάχαιραν. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ δύο ἅμα. εἶπε δὲ ἰσαὰκ πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ, εἴπας, πάτερ. ὁ δὲ εἶπεν, τί ἐστι τέκνον. εἶπε δέ, ἰδοὺ τὸ πῦρ καὶ τὰ ξύλα, ποῦ ἐστι τὸ πρόβατον τὸ εἰς ὁλοκάρπωσιν. εἶπε δὲ ἀβραὰμ ὁ θεὸς ὄψεται ἑαυτῷ πρόβατον εἰς ὁλοκάρπωσιν τέκνον. πορευθέντες δὲ ἀμφότεροι ἅμα, ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον, ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός. καὶ ᾠκοδόμησεν ἀβραὰμ θυσιαστήριον. καὶ ἐπέθηκε τὰ ξύλα. καὶ συμποδήσας ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐπέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπάνω τῶν ξύλων. καὶ ἐξέτεινεν ἀβραὰμ τὴν χεῖρα αὐτοῦ λαβεῖν τὴν μάχαιραν, σφάξαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀβραὰμ ἀβραάμ. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπεν μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸ παιδάριον, μηδὲ ποιήσῃς αὐτῷ μηδέν. νῦν γὰρ ἔγνων, ὅτι φοβῇ σὺ τὸν θεόν. καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου

B

C

2 Mach. 2.

Transla. Chal.

תליתאה וזקף אברהם ית עינוהי וחזא ית אתרא מרחיק: ואמר אברהם לעולימוהי אוריכו לכון הכא עם חמרא ואנא ועולימא נתמטי עד כא ונסגוד ונתוב לותכון: ונסיב אברהם ית אעי דעלתא ושוי על יצחק בריה ונסיב בידיה ית אשתא וית סכינא ואזלו תרויהון כחדא: ואמר יצחק לאברהם אבוהי ואמר אבא ואמר הא אנא ברי ואמר הא אשתא ואעיא ואן אמרא לעלתא: ואמר אברהם קדם יי גלי ליה אמרא לעלתא ברי ואזלו תרויהון כחדא: ואתו לאתרא דאמר ליה יי ובנא תמן אברהם ית מדבחא וסדר ית אעיא ועקד ית יצחק בריה ושוי יתיה על מדבחא עיל מן אעיא: ואושיט אברהם ית ידיה ונסיב ית סכינא למכס ית בריה: וקרא ליה מלאכא דיי מן שמיא ואמר אברהם אברהם ואמר הא אנא: ואמר לא תושיט ידך לעולימא ולא תעביד ליה מדעם ארי כען ידענא ארי דחילא דיי את ולא מנעתא ית ברך ית

Interp. chal.

tertia leuauit abraham oculos suos: et vidit locum a longe. Et dixit abraham pueris suis. Expectate vos hic cum asino: ego autē et puer accedemus vsq; illuc: et adorabimus et reuertemur ad vos. Et tulit abrahā ligna holocausti et posuit super isaac filium suum: et accepit in manu sua ignem et gladium: et abierunt ambo simul. Atq; isaac ad abrahā patrem suū dicens. Pater mi. Et ait ecce ego fili mi. Et ait. Ecce ignis et ligna: vbi ergo est agnus in holocaustū? Et dixit abraham. Coram deo reuelabitur sibi agnus in holocaustum fili mi. Et abierunt ambo simul: et venerunt ad locum quē dixerat ei deus. et edificauit ibi abraham altare et ordinauit ligna: et ligauit isaac filium suum: et posuit eū sup altare desup ligna. Extenditq; abraham manum suam et tulit gladium: vt immolaret filium suum. Et vocauit eum angelus domini de celo: et dixit. Abraham: abraham. Et ait. ecce ego. Et dixit. Ne extendas manū tuam ad puerū: neq; facias illi quicq̃: nunc enī scio q̃ timens deum tu es: et non pepercisti filio tuo

Priuatiua chal.

ארך מטא סגד | תוב אעא שוה | אש תקף | אעא עלה גלה | אתא | דבח שוה | רשט נכס | לאך שנט | עלם עבד

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

dilecto ppter me. et aspiciēs abraam oculis suis: vidit. et ecce aries vn⁹ detentus in planta sabec ex cornibus. et abiit abraam: et accepit arietē: et obtulit eū in holocaustū: pro isaac filio suo. et vocauit abraam nomen loci illius: dn̄s vidit. vt dicant hodie in mōte dn̄s visus ē. et vocauit angelus domini abraam secundo de celo: dicens: p memetipsum iuraui dicit dn̄s. ppterea q̃ fecisti verbū hoc: et nō pepcisti filio tuo dilecto ppter me. pfecto bn̄dicēs bn̄dicā te: et multiplicās multiplicabo semen tuū sicut stellas celi: et sicut arenam iuxta labiū maris. et hereditabit semē tuū ciuitates aduersariorū. et benedicentur in semine tuo omnes gētes terre. q: obedisti mee voci. reuersus ē aūt abraam ad pueros suos: et surgentes abierūt simul ad puteū iuramēti. et habitauit abraam sup puteū iuramēti. factū ē aūt post verba hec: et nūciatū ē abraam: dicentes: ecce peperit melcha et ipsa filios nachor fratri tuo: hus pmogenitū: et buz fratrē eius: et camuel patrē syrorū: et chazad: et azau: et phaldas: et ieldaf: et bathuel. et bathuel genuit rebeccam. octo isti filii: quos pepit melcha

τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ. καὶ ἀναβλέψας ἀβραὰμ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε. καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς κατεχόμενος ἐν φυτῷ σαβὲκ ἐκ τῶν κεράτων. καὶ ἐπορεύθη ἀβραάμ, καὶ ἔλαβε τὸν κριόν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωσιν, ἀντὶ ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσεν ἀβραὰμ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, κύριος εἶδεν. ἵνα εἴπωσι σήμερον ἐν τῷ ὄρει κύριος ὤφθη. καὶ ἐκάλεσεν ἄγγελος κυρίου τὸν ἀβραὰμ δεύτερον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγων, κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα λέγει κύριος. οὗ ἕνεκεν ἐποίησας τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ οὐκ ἐφείσω τοῦ υἱοῦ σου τοῦ ἀγαπητοῦ δι' ἐμέ. ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ τὸ σπέρμα σου ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. καὶ κληρονομήσει τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις τῶν ὑπεναντίων. καὶ εὐλογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς. ἀνθ' ὧν ὑπήκουσας τῆς ἐμῆς φωνῆς. ἀπεστράφη δὲ ἀβραὰμ πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ. καὶ ἀναστάντες ἐπορεύθησαν ἅμα ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου. καὶ κατῴκησεν ἀβραὰμ ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου. ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀνηγγέλη τῷ ἀβραάμ, λέγοντες, ἰδοὺ τέτοκεν μελχὰ καὶ αὐτὴ υἱοὺς τῷ ναχὼρ τῷ ἀδελφῷ σου, τὸν ὢξ πρωτότοκον, καὶ τὸν βαὺξ ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν καμουὴλ πατέρα σύρων, καὶ τὸν χαζάδ, καὶ τὸν ἀζαῦ, καὶ τὸν φαλδάς, καὶ τὸν ἰελδάφ, καὶ τὸν βαθουήλ. καὶ βαθουὴλ ἐγέννησε τὴν ῥεβέκκαν. ὀκτὼ οὗτοι υἱοί, οὓς ἔτεκε μελχὰ τῷ

B

Eccle. 44. d. Hiere. 44. f. Heb. 6. c.

D

Gal. 3. a.

C

Trāsla. B. Hiero.

vnigenito filio tuo propter me. Leuauit abraā oculos suos: viditq; post tergū arietē inter vepres herentem cornibus. Quem assumens obtulit holocaustum pro filio. Appellauitq; nomen loci illius: dominus videt. Vn̄ vsq; hodie dicitur: in mōte dominus videbit. Vocauit autem angelus domini abraam secundo de celo dicēs. Per memetipsum iuraui dicit dominus: quia fecisti hanc rem: & non pepercisti filio tuo vnigēito: benedicam tibi: & multiplicabo semen tuum sicut stellas celi & velut arenā que est in littore maris. Possidebit semē tuū portas inimicorū suorū: & bn̄dicētur in semie tuo oēs gētes terre: qa obedisti voci mee. Reuersus est abraā ad pueros suos: abieruntq; bersabee simul: & habitauit ibi. His itaq; gestis nunciatum est abraam q̃ melcha quoq; genuisset filios nachor fratri suo hus primogenitum & buz fratrem eius & chāmuel patrem syrorum & caséth & asau: phelidas quoq; & iedlaf & bathuel de quo nata est rebecca. Octo istos genuit melcha.

Ter. Heb.

יחידך ממני: וישא אברהם את
עיניו וירא והנה איל אחר נאחז
בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח
את האיל ויעלהו לעלה תחת
בנו: ויקרא אברהם שם המקום
ההוא יהוה יראה אשר יאמר
היום בהר יהוה יראה: ויקרא
מלאך יהוה אל אברהם שנית
מן השמים: ויאמר בי נשבעתי
נאם יהוה כי יען אשר עשית
את הדבר הזה ולא חשכת את
בנך את יחידך: כי ברך אברכך
והרבה ארבה את זרעך ככוכבי
השמים וכחול אשר על שפת
הים וירש זרעך את שער איביו:
והתברכו בזרעך כל גויי הארץ
עקב אשר שמעת בקלי: וישב
אברהם אל נעריו ויקמו וילכו
יחדו אל באר שבע וישב אברהם
בבאר שבע: ויהי אחרי הדברים
האלה ויגד לאברהם לאמר הנה
ילדה מלכה גם הוא בנים לנחור
אחיך: את עוץ בכרו ואת בוז
אחיו ואת קמואל אבי ארם: ואת
כשד ואת חזו ואת פלדש ואת
ידלף ואת בתואל: ובתואל ילד
את רבקה שמנה אלה ילדה מלכה

Priuatiua heb.

יחד נשא | ראה אחז | הלך לקח | עלה | קרא קום | ראה | שנה | שבע | עשה | רבה כבב | שפה | ברך | קול שוב | קום | היה | נגד

Transla. Chal.

יחידך מני: וזקף אברהם ית עינוהי וחזא והא דכרא בתר דאתאחד באילנא בקרנוהי ואזל אברהם ונסיב ית דכרא ואסקיה לעלתא חלף בריה: ופלח וצלי אברהם תמן באתרא ההוא ואמר קדם יי הכא יהון פלחין דריא בכן יתאמר ביומא הדין בטורא הדין אברהם קדם יי פלח: וקרא מלאכא דיי לאברהם תנינות מן שמיא: ואמר במימרי קיימית אמר יי חלף דעבדת ית פתגמא הדין ולא מנעתא ית ברך ית יחידך: ארי ברכא אברכינך ואסגאה אסגי ית בנך ככוכבי שמיא וכחלא דעל כיף ימא ויירתון בנך ית קרוי סנאיהון: ויתברכון בדיל בנך כל עממי ארעא חלף דקבילתא במימרי: ותב אברהם לות עולימוהי וקמו ואזלו כחדא לבאר שבע ויתיב אברהם בבאר שבע: והוה בתר פתגמיא האלין ואתחוה לאברהם למימר הא ילידת מלכה אף היא בנין לנחור אחוך: ית עוץ בוכריה וית בוז אחוהי וית קמואל אבוהי דארם: וית כשד וית חזו וית פלדש וית ידלף וית בתואל: ובתואל אוליד ית רבקה תמניא אלין ילידת מלכה

Interp. chal.

vnico propter me. Et leuauit abrahā oculos suos et vidit: et ecce aries postquā apprehensus est in arbore cornibus suis. Et abiit abrahā et tulit arietem: et obtulit eum in holocaustū pro filio suo. Et orauit atq; immolauit abrahā in loco illo. Et dixit corā dn̄o: hic erunt seruiētes gn̄ationes. Propterea dicebat in die hac: in mōte isto abrahā corā dn̄o imolauit. Et vocauit angelus domini abrahā secundo de celo: et ait. Per verbum meū iuraui dicit dn̄s quia fecisti hanc rem: et non pepercisti filio tuo vnico: quoniā benedictione benedicā te: et multiplicans multiplicabo filios tuos sicut stellas celi: et sicut arenā que est in littore maris: et hereditabunt filii tui ciuitates inimicorum suorū: et benedicentur propter filios tuos oēs populi terre: pro eo quod obedisti verbo meo. Et reuersus est abraham ad pueros suos: et surrexerunt et abierūt simul ad bersabee: et habitauit abraham in bersabee. Et factum est post verba hec et nunciatū est abrahe dicendo. Ecce peperit melcha etiam ipsa filios nachor fratri tuo: hus primogenitū eius et buz fratrē eius: et camuel patrē aram: et caseth et azau. Et pheldas: et iedlaph et bathuel. Bathuel autem genuit rebecam. Istos octo peperit melcha

Priuatiua chal.

אחד | נסק עלה צלא | הוה דור אמר | לאך | אמר קום | ברך סגא | חול קרה | תוב קום בור | חוה | אמר בנה | ילד אל

לנחור אחי אברהם: ופילגשו
ושמה ראומה ותלד גם הוא את
טבח ואת גחם ואת תחש ואת
מעכה: ויהיו חיי שרה
מאה שנה ועשרים שנה ושבע
שנים שני חיי שרה: ותמת שרה
בקרית ארבע הוא חברון בארץ
כנען ויבא אברהם לספד לשרה
ולבכתה: ויקם אברהם מעל פני
מתו וידבר אל בני חת לאמר:
גר ותושב אנכי עמכם תנו לי
אחזת קבר עמכם ואקברה מתי
מלפני: ויענו בני חת את אברהם
לאמר לו: שמענו אדני נשיא
אלהים אתה בתוכנו במבחר
קברינו קבר את מתך איש
ממנו את קברו לא יכלה ממך
מקבר מתך: ויקם אברהם וישתחו
לעם הארץ לבני חת: וידבר
אתם לאמר אם יש את נפשכם
לקבר את מתי מלפני שמעוני
ופגעו לי בעפרון בן צחר: ויתן לי
את מערת המכפלה אשר לו
אשר בקצה שדהו בכסף מלא
יתננה לי בתוככם לאחזת קבר:
ועפרון ישב בתוך בני חת ויען
עפרון החתי את אברהם באזני

Cap. xxiii.

פלגש · ילד · היה חיה · מות · בוא · בכה קום פנה · דבר · גור ישב נתן · קבר · ענה · נשא · בחר · כלה · שחה · מות פנה · פגע נתן · כפל · ענה

nachor fratri abraam. Cōcubina vero illius nomine roma peperit thabee & gaom & thaas & maacha. Cap. xxiii.

Uixit autē sara centū viginti septem annis: & mortua est in ciuitate arbee: que est hebron in terra chanaā: Venitq; abraam vt plangeret & fleret eā. Cumq; surrexisset ab officio funeris: locutus est ad filios heth dicens. Aduena sū & pegrinus apud vos: date mihi ius sepulchri vobiscū: vt sepeliā mortuū meū. Respōderūt filii heth dicētes. Audi nos dñe. Princeps dei es apud nos: ī electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum: nullusq; te phibere poterit quin ī monumēto eius sepelias mortuū tuum. Surrexit abraam: & adorauit pplm terre filios videlicet heth. Dixitq; ad eos. Si placet aīe vrē vt sepeliā mortuū meū: audite me: & ītercedite p me apd ephrō filiū seor: vt det mihi speluncā duplicē quam hēt ī extrema pte agri sui. Pecunia digna tradat eā mihi corā vobis in possessionē sepulchri. Hitabat aūt ephrō ī medio filiorū heth. Rn̄ditq; ephron ad abraam cunctis audientibus

nachor fratri abraam. et cōcubina illius:
ναχὼρ τῷ ἀδελφῷ ἀβραάμ. καὶ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ,
cui nomē roma: peperit et ipsa tabee: et
ἧ ὄνομα ῥεμάν, ἔτεκεν καὶ αὐτὴ τὸν ταβέ, καὶ τὸν
gaon: ⁊ thaas: et maacha.
γαάμ, καὶ τὸν τοχός, καὶ τὸν χωμά. Ca. 23.
Fuit aūt vita sarre anni centū viginti septē.
Ἐγένετο δὲ ἡ ζωὴ σάρρας ἔτη ἑκατὸν εἰκοσιεπτά.
et mortua ē sarra in ciuitate arboc. q̄ est in
καὶ ἀπέθανε σάρρα ἐν τῇ πόλει ἀρβόκ. ἥ ἐστιν ἐν τῷ
conualle: hec est chebrō in terra chanaā. venit
κοιλώματι, αὕτη ἐστὶ χεβρὼν ἐν τῇ γῇ χαναάν. ἦλθε
aūt abraā plangere sarrā et flere.
δὲ ἀβραὰμ κόψασθαι σάρραν καὶ πενθῆσαι.
et surrexit abraā a mortuo. et dixit
καὶ ἀνέστη ἀβραὰμ ἀπὸ τοῦ νεκροῦ. καὶ εἶπε τοῖς
filiis het: dicens: aduena et peregrinus
υἱοῖς χέτ, λέγων, πάροικος καὶ παρεπίδημος
ego sum vobiscū. date ergo mihi possessionē vobiscū.
ἐγώ εἰμι μεθ' ὑμῶν. δότε οὖν μοι κτῆσιν μεθ' ὑμῶν.
et sepeliā mortuū meū a me. responderūt aūt
καὶ θάψω τὸν νεκρόν μου ἀπ' ἐμοῦ. ἀπεκρίθησαν δὲ
filij het ad abraam: dicētes: nō dñe.
υἱοὶ τοῦ χὲτ πρὸς ἀβραάμ, λέγοντες, μὴ κύριε.
audi aūt nos. rex a deo es tu in
ἄκουσον δὲ ἡμῶν. βασιλεὺς παρὰ θεοῦ εἶ σὺ ἐν
nobis. in electis sepulchris nostris sepeli
ἡμῖν. ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς μνημείοις ἡμῶν θάψον
mortuū tuū. nullus enī nr̄m non prohibebit
τὸν νεκρόν σου. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οὐ μὴ κωλύσει τὸ
sepulchrū suū a te: vt sepelias mortuū
μνημεῖον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, τοῦ θάψαι τὸν νεκρόν
tuū illic. surgens aūt abraam adorauit
σου ἐκεῖ. ἀναστὰς δὲ ἀβραὰμ προσεκύνησε τῷ
ppl's terre: filios het. et locut' ē
λαῷ τῆς γῆς, τοῖς υἱοῖς τοῦ χέτ. καὶ ἐλάλησε
ad eos abraam: dicēs: si habetis ī aīa vr̄a:
πρὸς αὐτοὺς ἀβραάμ, λέγων, εἰ ἔχετε τῇ ψυχῇ ὑμῶν,
vt sepeliā mortuū meū a facie mea:
ὥστε θάψαι τὸν νεκρόν μου ἀπὸ προσώπου μου,
audite me: loquimini p me ephrō filio
ἀκούσατέ μου, λαλήσατε περὶ ἐμοῦ ἐφρὼν τῷ
saar. et det mihi speluncā duplicē:
τοῦ σαάρ. καὶ δότω μοι τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν,
que ē eius: existēs in pte agri sui. argē
ὅ ἐστιν αὐτοῦ, τὸ ὂν ἐν μέρει τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ. ἀργυ
to digno det mihi illā in vobis in possessio
ρίου τοῦ ἀξίου δότω μοι αὐτὸ ἐν ὑμῖν εἰς κτῆσιν
nē sepulchri. ephron aūt sedebat in medio filiorū
μνημείου. ἐφρὼν δὲ ἐκάθητο ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν
het. respondēs aūt ephron hetteus ad a
χέτ. ἀποκριθεὶς δὲ ἐφρὼν ὁ χετταῖος πρὸς ἀ
braam: dixit: audientibus
βραάμ, εἶπεν, ἀκουόντων τῶν

A

B

Transla. Chal.

לנחור אחוהי דאברהם: ולחינתיה ושמה ראומה וילידת אף היא ית טבח וית גחם
וית תחש וית מעכה: והוו חיי שרה מאה ועשרין ושבע שנין Ca. xxiii.
שני חיי שרה: ומיתת שרה בקרית ארבע היא חברון בארעא דכנען ואתא אברהם
למספד לשרה ולמבכה: וקם אברהם מעל אפי מיתיה ומליל עם בני חיתאה
למימר: דייר ותותב אנא עמכון הבו לי אחסנת קבורא עמכון ואקבר ית מיתי מן
קדמי: ואתיבו בני חיתאה ית אברהם למימר ליה: קבלנא רבונא רב קדם יי
את בנגא בשפר קברנא קבר ית מיתך אנש מננא ית קבריה לא ימנע מינך מלמקבר
מיתך: וקם אברהם וסגיד לעמא דארעא לבני חיתאה: ומליל עמהון למימר אם
איתרעוא עם נפשכון למקבר ית מיתי מן קדמי קבילו מני ובעו לי מן עפרון בר צחר:
ויתן לי ית מערת כפילתא דיליה דבסטר חקליה בכסף שלים יתנינה לי ביניכון
לאחסנת קבורא: ועפרון יתיב בגו בני חיתאה ואתיב עפרון חיתאה ית אברהם קדם

Primitiua chal.

חנת · הוה חיה · מות ספד · בכה קום פנה · אמר דור יתב · יהב חסן קבר · רבב · מנע קבר קום · בעא יתב · תוב

Interp. chal.

nachor fratri abrahe. Cōcubina aūt eius cui' nomē roma ipsa q̄q; pepit thabee ⁊ gaā ⁊ thaas ⁊ maacha.

Fuit aūt vita sare centū ⁊ viginti ⁊ septē Ca. 23. annoꝝ: q̄ fuerūt anni vite sare. Et mortua est sara in cariatharbe: ipsa est hebrō in terra chanaā. Et venit abrahā vt lugeret sarā ⁊ fleret eā. Et surrexit abrahā a cōspectu mortui sui. Et locutus est cū filijs heth dicēs. Aduena ⁊ pegrinus ego sum vobiscū: date mihi possessionē sepulchri vobiscū: vt sepeliā mortuū meū a facie mea. Et rñderūt filij heth ad abrahā dicendo ei. Acquiesce nobis dñe nr̄: princeps coram deo tu es iter nos: in meliori sepulchroꝝ nr̄oꝝ sepeli mortuū tuū. Non prohibebit vir ex nobis sepulchrū suū a te: quin sepelias mortuū tuū. Et surrexit abrahā ⁊ adorauit pplm terre filios videl; heth. Locutusq; est cum eis dicēs. Si est volūtas anime vestre vt sepeliam mortuū meū a facie mea: acquiescite mihi: et rogate pro me efron filium seor: vt det mihi speluncā duplicem suam que est in latere agri sui: pecunia digna tradat eam mihi inter vos in possessionem sepulchri. Efron autem stabat in medio filiorū heth. Et respondit efron etheus ad abrahā coram

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

filijs het: ⁊ oībus ingredientibus in ciui
υἱῶν χέτ, καὶ πάντων εἰσπορευομένων εἰς τὴν πό
tatē: dicens: apud me esto dñe: et audi me.
λιν, λέγων, παρ' ἐμοὶ γίνου κύριε. καὶ ἄκουσόν μου.
agrū ⁊ speluncā q̄ in eo: tibi do.
τὸν ἀγρὸν καὶ τὸ σπήλαιον τὸ ἐν αὐτῷ, σοὶ δίδωμι.
corā oībus ciuib' meis dedi
ἐναντίον πάντων τῶν πολιτῶν μου δέδωκά
tibi. sepeli mortuū tuū. et adorauit
σοι. θάψον τὸν νεκρόν σου. καὶ προσεκύνησεν
abraam coram pplo terre. ⁊ dixit
ἀβραὰμ ἐναντίον τοῦ λαοῦ τῆς γῆς. καὶ εἶπε τῷ
ephron in aures corā populo terre.
ἐφρὼν εἰς τὰ ὦτα ἐναντίον τοῦ λαοῦ τῆς γῆς.
qm̄ apud me es: audi me. argentū
ἐπειδὴ πρὸς ἐμοῦ εἶ, ἄκουσόν μου. τὸ ἀργύριον
agri accipe a me: ⁊ sepeliā mortuū
τοῦ ἀγροῦ λάβε παρ' ἐμοῦ, καὶ θάψω τὸν νεκρόν
meū illic. respondit aūt ephron abraam: dicens:
μου ἐκεῖ. ἀπεκρίθη δὲ ἐφρὼν τῷ ἀβραάμ, λέγων,
nequaq̄ dñe. audiui enī quadringētarū didrachmarū
οὐχὶ κύριε. ἀκήκοα γὰρ τετρακοσίων διδραχ
argenti. sed qd vtiq; esset hoc inter
μῶν ἀργυρίου. ἀλλὰ τί ἂν εἴη τοῦτο ἀναμέσον
me et te? tu aūt mortuū tuū sepeli. ⁊
ἐμοῦ καὶ σοῦ; σὺ δὲ τὸν νεκρόν σου θάψον. καὶ
audiuit abraam ephron. ⁊ restituit a
ἤκουσεν ἀβραὰμ τοῦ ἐφρών. καὶ ἀποκατέστησεν ἀ
braam ephron argentū: qd locutus ē in au
βραὰμ τῷ ἐφρὼν τὸ ἀργύριον, ὃ ἐλάλησεν εἰς τὰ ὦ
res filioꝝ het: quadringētas didrachmas argēti
τα τῶν υἱῶν χέτ, τετρακόσια δίδραχμα ἀργυρίου
probati mercatorib'. ⁊ stetit ager ephron: q̄ erat in
δοκίμου ἐμπόροις. καὶ ἔστη ὁ ἀγρὸς ἐφρών, ὃς ἦν ἐν τῷ
spelunca duplici: q̄ est sm̄ faciem mābre:
σπηλαίῳ τῷ διπλῷ, ὅ ἐστι κατὰ πρόσωπον μαμβρῆ,
ager et spelunca q̄ erat in eo: et oīs ar
ὁ ἀγρὸς καὶ τὸ σπήλαιον ὃ ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ πᾶν δένδρον
bor: q̄ erat in agro: q̄ est in terminis eius
δρον, ὃ ἦν ἐν τῷ ἀγρῷ, ὅ ἐστιν ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ
icircuitu abraam in possessionē corā filijs
κύκλῳ, τῷ ἀβραὰμ εἰς κτῆσιν ἐναντίον τῶν υἱῶν
het: et oībus ingredientibus in
τοῦ χέτ, καὶ πάντων τῶν εἰσπορευομένων εἰς
ciuitatē: post aūt hec sepeliuit abraam sar
τὴν πόλιν. μετὰ δὲ ταῦτα ἔθαψεν ἀβραὰμ σάρ
ram vxorē suā in spelunca agri
ραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ ἀγροῦ
duplici: q̄ est coram mambre. hec est
τῷ διπλῷ, ὅ ἐστιν ἀπέναντι μαμβρῆ. αὕτη ἐστὶ
hebron in terra chanaan. ⁊ cōfirmat' ē ager ⁊
χεβρὼν ἐν τῇ γῇ χαναάν. καὶ ἐκυρώθη ὁ ἀγρὸς καὶ τὸ
spelunca q̄ in eo abraam in possessionē
σπήλαιον τὸ ἐν αὐτῷ τῷ ἀβραὰμ εἰς κτῆσιν

C

D

qui ingrediebātur portam ciuitatis illius dicēs. Nequaq̄ ita fiet dñe mi: sed tu magis ausculta qd loquor. Agrū trado tibi & speluncā q̄ in eo est p̄sentibus filiis populi mei: sepeli mortuū tuum. Adorauit abraam corā pplo terre: & locutus est ad ephron circumstante plebe eius: q̄so vt audias me. Dabo pecuniā pro agro: suscipe eā. & sic sepeliā mortuum meum in agro. Respōditq; ephron. Dñe mi audi me. Terra quā postulas q̄drigētos siclos argēti valet. Illud est p̄ciū inter me & te: sed q̄ntū ē hoc? sepeli mortuum tuum. Qd cū audisset abraā appendit pecuniā quā ephron postulauerat: audiētib' filiis heth q̄dringētos siclos argēti pbate monete publice. Confirmatusq; est ager quōdam ephrōis: ī quo erat spelunca duplex respiciēs mābre tā ipe q̄ spelunca & oīs arbores eius in cunctis terminis ei' p circuitū abrae in possessionē videtibus filiis heth & cūctis q ītrabāt portā ciuitatis illius. Atq; ita sepeliuit abraā sarā vxorē suā in spelūca agri duplici que respiciebat mambre: hec est hebron ī terra chanaā. Et cōfirmatus ē ager & antrū quod erat ī eo abrae in possessionē

בני חת לכל באי שער עירו
לאמר: לא אדני שמעני השדה
נתתי לך והמערה אשר בו לך
נתתיה לעיני בני עמי נתתיה
לך קבר מתך: וישתחו אברהם
לפני עם הארץ: וידבר אל עפרון
באזני עם הארץ לאמר אך אם
אתה לו שמעני נתתי כסף השדה
קח ממני ואקברה את מתי
שמה: ויען עפרון את אברהם
לאמר לו: אדני שמעני ארץ
ארבע מאת שקל כסף ביני ובינך
מה הוא ואת מתך קבר: וישמע
אברהם אל עפרון וישקל
אברהם לעפרן את הכסף אשר
דבר באזני בני חת ארבע מאות
שקל כסף עבר לסחר: ויקם שדה
עפרון אשר במכפלה אשר לפני
ממרא השדה והמערה אשר בו
וכל העץ אשר בשדה אשר בכל
גבלו סביב: לאברהם למקנה
לעיני בני חת בכל באי שער
עירו: ואחרי כן קבר אברהם את
שרה אשתו אל מערת שדה
המכפלה על פני ממרא הוא
חברון בארץ כנען: ויקם השדה
והמערה אשר בו לאברהם לאחזת

בוא · נתן · שחה מות · פנה דבר · נתן · לקח מן קבר · ענה · רבע מאה · שמע · שקל · קום · כפל · סבב קנה · בוא · פנה

Transla. Chal.

בני חיתאה לכל עלי תרע קרתיה למימר: לא רבוני קביל מני חקלא יהבית לך
ומערתא דביה לך יהבתה לעיני בני עמי יהבתה לך קבר מיתך: וסגיד אברהם קדם
עמא דארעא: ומליל עם עפרון קדם עמא דארעא למימר ברם אם את עביד לי טיבו
קביל מני אתן כספא דמי חקלא קביל מני ואקבר ית מיתי לתמן: ואתיב עפרון ית
אברהם למימר ליה: רבוני קביל מני ארע ארבע מאה סלעין דכסף ביני
ובינך מה היא וית מיתך קבר: וקביל אברהם מן עפרון ותקל אברהם לעפרון ית כספא
דמליל קדם בני חיתאה ארבע מאה סלעין דכסף מתקבל בסחורתא בכל מדינתא:
וקם חקל עפרון די בכפילתא די קדם ממרא חקלא ומערתא דביה וכל אילנא די
בחקלא די בכל תחומיה סחור סחור: לאברהם לזבינוהי לעיני בני חיתאה בכל עלי
תרע קרתיה: ובתר כן קבר אברהם ית שרה אתתיה במערת חקל כפילתא דעל אפי
ממרא היא חברון בארעא דכנען: וקם חקלא ומערתא דביה לאברהם לאחסנת

Interp. chal.

filijs heth ingredientibus portā ciuitatis illi': dicens. Nequaq̄ dñe mi: sed acq̄esce mihi. Agrū dabo tibi: ⁊ speluncā q̄ in eo ē tibi dabo: corā filijs ppli mei tradā eam tibi: sepeli mortuū tuū. Et adorauit abrahā corā populo terre: ⁊ locut' est cū efron corā pplo terre, dicens. Si tu vtiq; facis mecū miam: acq̄esce mihi: dabo pecuniā pro agro: accipe illam a me: vt sepeliā ibi mortuū meū. Rñditq; efron ad abrahā: dicēs ei. Dñe mi acq̄esce mihi: terra q̄ valet q̄drīgētos siclos argēti inter me ⁊ te q̄ est: ⁊ mortuū tuū sepeli. Et acquieuit abrahā efron: ⁊ appēdit abrahā argentū qd efron locut' fuerat corā filijs heth q̄drīgētos siclos argēti: qd recipiebat pro mercimonijs in vnaquaq; prouincia. Et cōfirmatus est ager efron in quo est spelunca duplex q̄ est ante mamre: tam ager q̄ spelunca q̄ in eo est ⁊ oēs arbores q̄ sunt in agro ⁊ in omi termino ei' per circuitū: abrahe in emptionē videntib' oībus filijs heth q̄ intrabāt portā ciuitatis illi'. Et post hec sepeliuit abrahā sarā vxorē suā in spelunca duplici: in agro qui est cōtra faciē mamre: ipsa est hebron in terra chanaan. confirmatusq; est ager ⁊ speluca que in eo est abrahe in possessionem

Primitiua chal.

עול קרא · אמר טוב · יהב קבר מות · תוב שוה · רבע מאה · כפל · קום · עול · אתת

Cap. xxiiii.

קבר מאת בני חת: ואברהם
זקן בא בימים ויהוה ברך את
אברהם בכל: ויאמר אברהם אל
עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר
לו שים נא ידך תחת ירכי:
ואשביעך ביהוה אלהי השמים
ואלהי הארץ אשר לא תקח
אשה לבני מבנות הכנעני אשר
אנכי יושב בקרבו: כי אל ארצי
ואל מולדתי תלך ולקחת אשה
לבני ליצחק: ויאמר אליו העבד
אולי לא תאבה האשה ללכת
אחרי אל הארץ הזאת ההשב
אשיב את בנך אל הארץ אשר
יצאת משם: ויאמר אליו אברהם
השמר לך פן תשיב את בני
שמה: יהוה אלהי השמים אשר
לקחני מבית אבי ומארץ מולדתי
ואשר דבר לי ואשר נשבע לי
לאמר לזרעך אתן את הארץ
הזאת הוא ישלח מלאכו לפניך
ולקחת אשה לבני משם: ואם לא
תאבה האשה ללכת אחריך
ונקית משבעתי זאת רק את בני
לא תשב שמה: וישם העבד את
ידו תחת ירך אברהם אדניו
וישבע לו על הדבר הזה: ויקח

Primitiua heb.: בוא יום · שים · שבע · לקח · איש · ישב · ילד הלך · אלי אבה הלך · שוב · שמר · שבע · נתן · שלח פנה · נקה · שוב שום · שבע לקח

monumēti a filiis heth.

Erat autē abraā ca. 24 senex dierūq́ʒ multorū: & dn̄s in cūctis bn̄dixerat ei. Dixitq́ʒ ad seruū seniorē domus sue: q̄ p̄erat oībus que habebat. Pone manū tuā subter femur meū: vt adiurē te per dominum deum celi & terre: vt nō accipias vxorē filio meo de filiabus chananeorum inter quos habito: sed ad terram & cognationē meā p̄ficiscaris: & inde accipias vxorē filio meo isaac. Respondit seruus. Si noluerit mulier venire mecū in terrā hāc: nūquid reducere debeo filiū tuū ad locū de quo tu egressus es. Dixitq́ʒ abraam. Caue ne quando reducas filium meum illuc. Dn̄s deus celi & terre qui tulit me de domo pr̄is mei & de tra natiuitatis mee: qui locutus est mihi: & iurauit mihi dicēs semini tuo dabo terram hāc: ipse mittet angelum suū coram te: & accipies inde vxorē filio meo. Sin autem mulier noluerit sequi te: non teneberis iuramēto. Filium tm̄ meum ne reducas illuc. Posuit ergo seruus manum sub femore abraam domini sui: & iurauit illi super sermone hoc. Tulitq́ʒ

sepulchri. a filijs het.
τάφου, παρὰ τῶν υἱῶν τοῦ χέτ. Ca. 24.
Et abraam erat senior prouect᷒ die
καὶ ἀβραὰμ ἦν πρεσβύτερος προβεβηκὼς ἡμε
b᷒. et dn̄s bn̄dixit abraam per oīa.
ρῶν. καὶ κύριος εὐλόγησε τὸν ἀβραὰμ κατὰ πάντα.
et dixit abraam seruo suo senio
καὶ εἶπεν ἀβραὰμ τῷ παιδὶ αὐτοῦ τῷ πρεσβυτέ
ri dom᷒ sue principi suorū oīm:
ρῳ τῆς οἰκίας αὐτοῦ τῷ ἄρχοντι τῶν αὐτοῦ πάντων,
pone manū tuā subter femur meū. et adiurabo te
θὲς τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου. καὶ ἐξορκιῶ σε
dn̄m deū celi et deū terre: vt nō ac
κύριον τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν θεὸν τῆς γῆς, ἵνα μὴ λά
cipias vxorē isaac filio meo de filiabus
βῃς γυναῖκα ἰσαὰκ τῷ υἱῷ μου ἐκ τῶν θυγατέρων
chananeorū: cū qb᷒ ego habito iter ipsos: sed in
τῶν χαναναίων, μεθ᾽ ὧν ἐγὼ οἰκῶ ἐν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ εἰς
terrā meā vbi ego nat᷒ sum ibis: et in
τὴν γῆν μου οὗ ἐγὼ ἐγενόμην πορεύσῃ, καὶ εἰς τὴν
tribū meā. et accipies vxorē filio meo isaac
φυλήν μου. καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἰσαὰκ
inde. dixit āt ad eū seru᷒: si igit nō volue
ἐκεῖθεν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ παῖς, ἐὰν οὖν μὴ βούλη
rit mulier venire mecū retro in terrā
ται ἡ γυνὴ πορευθῆναι μετ᾽ ἐμοῦ ὀπίσω εἰς τὴν γῆν
hanc: reducam filiū tuū in trā: vnde egres
ταύτην, ἀποστρέψω τὸν υἱόν σου εἰς τὴν γῆν, ὅθεν ἐξῆλ
sus es inde: dixit āt ad eum abraam. caue
θες ἐκεῖθεν; εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ἀβραάμ. πρόσεχε
tibi ne reducas filium meū illuc. dn̄s de
σεαυτῷ μὴ ἀποστρέψῃς τὸν υἱόν μου ἐκεῖ. κύριος ὁ θε
us celi et de᷒ terre: qui tulit me de
ὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ θεὸς τῆς γῆς, ὃς ἔλαβέ με ἐκ τοῦ
domo patris mei: et de terra qua genit᷒ sū:
οἴκου τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκ τῆς γῆς ἧς ἐγεννήθην,
qui locut᷒ ē mihi: ⁊ iurauit mihi: dicens: tibi dabo
ὃς ἐλάλησέ μοι, καὶ ὤμοσέ μοι, λέγων, σοὶ δώσω τὴν
trā hanc ⁊ semini tuo: ipse mittet
γῆν ταύτην καὶ τῷ σπέρματί σου, αὐτὸς ἀποστελεῖ
angelū suū ante te. ⁊ accipies vxo
τὸν ἄγγελον αὐτοῦ ἔμπροσθέν σου. καὶ λήψῃ γυναῖ
rē filio meo inde. si aūt noluerit mulier ve
κα τῷ υἱῷ μου ἐκεῖθεν. ἐὰν δὲ μὴ θέλῃ ἡ γυνὴ πο
nire tecū in terrā hanc: mundus eris
ρευθῆναι μετὰ σοῦ εἰς τὴν γῆν ταύτην, καθαρὸς ἔσῃ
a iuramēto meo hoc. tantū filiū meū ne re
ἀπὸ τοῦ ὅρκου μου τούτου. μόνον τὸν υἱόν μου μὴ ἀ
ducas illuc. ⁊ posuit seruus manū suam
ποστρέψῃς ἐκεῖ. καὶ ἔθηκεν ὁ παῖς τὴν χεῖρα αὐτοῦ
sub femore abraam dn̄i sui. et iurauit
ὑπὸ τὸν μηρὸν ἀβραὰμ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. καὶ ὤμοσεν
ei de verbo hoc. et accepit
αὐτῷ περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. καὶ ἔλαβεν

A B

Transla. Chal.

Ca. xxiiij.

קבורה מן בני חתאה: ואברהם סיב על ביומין ויוי
בריך ית אברהם בכולא: ואמר אברהם לעבדיה סבא דביתיה דשליט בכל דיליה
שוי כען ידך תחות ירכי: ואקימינך במימרא דיוי אלהא דשמיא ואלהא דארעא
דלא תסב איתתא לברי מבנת כנענאה דאנא יתיב בינוהון: אלהין לארעי ולילדותי
תיזיל ותסב איתתא לברי ליצחק: ואמר ליה עבדא מאים לא תיבי איתתא למיתי
בתראי לארעא הדא האתבא אתיב ית ברך לארעא דנפקתא מתמן: ואמר ליה אברהם
אסתמר לך דילמא תתיב ית ברי לתמן: יוי אלהא דשמיא דדברני מבית אבא
ומארע ילדותי ודמליל לי ודקיים לי למימר לברך אתן ית ארעא הדא הוא ישלח
מלאכיה קדמך ותסב איתתא לברי מתמן: ואם לא תיבי איתתא למיתי בתרך ותהא
זכאי ממומתי דא לחוד ית ברי לא תתיב לתמן: ושוי עבדא ית ידיה תחות ירכא
דאברהם רבוניה וקיים ליה על פתגמא הדין: ודבר

Primitiua chal.: שוב עול שוב · שוה קום אמר · נסב אית · אזל נסב אבה · אית אתא תוב · ספר קום אמר · נתן שלח נסב · בר אבה אתא · הוה זכה אום · תוב שוה רבה · קום

Interp. chal.

sepulchri a filijs heth. Cap. 24.

Et abraham erat senex prouecteq́ʒ etatis: ⁊ dominus benedixit abraham in omnibus. Dixitq́ʒ abraham seruo suo seniori domus sue: qui preerat omnibus que habebat: pone nunc manū tuam subter femur meū. et adiurabo te per verbuʒ domini dei celi ⁊ dei terre: q̄ non accipias vxorē filio meo de filiabus chananeorū: inter quos ego habito: sed ad terrā meam ⁊ ad generationē meam ibis: ⁊ accipies vxorem filio meo isaac. Dixitq́ʒ ei seruus. Forte nolet mulier venire post me in terram hanc: nunquid reducens reducā filium tuū ad terram de qua egressus es? Et dixit ei abraham. Caue ne forte reducas filium meū illuc. Dominus deus celi qui tulit me de domo patris mei ⁊ de terra natiuitatis mee: ⁊ qui locutus est mihi: ⁊ qui iurauit mihi dicens. Filijs tuis dabo terram hanc: ipse mittet angelum suum coram te: et accipies vxorem filio meo inde. Et si noluerit mulier venire post te: eris inocēs a maledictiōe mea hac: tantūmodo filium meuʒ ne reducas illuc. Et posuit seruus manum suam sub femore abraham domini sui: ⁊ iurauit illi super verbo hoc. Et tulit

seru᷒ decē camelos de camelis dn̄i sui:
ὁ παῖς δέκα καμήλους ἀπὸ τῶν καμήλων τοῦ κυρίου αὐ
et de oībus bonis dn̄i sui cū ipso.
τοῦ, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν ἀγαθῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ μεθ᾽ ἑαυτοῦ.
et surgēs abijt in mesopotamiā in ciui
καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη εἰς μεσοποταμίαν εἰς τὴν πό
tatē nachor. ⁊ fecit quiescere camelos extra ciuita
λιν ναχώρ. καὶ ἐκοίμισε τὰς καμήλους ἔξω τῆς πόλε
tē apd puteū [illegible] ad vesperū. qn̄ egre
ως παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ ὕδατος τὸ πρὸς ὀψέ. ἡνίκα ἐκ
diuntur aquatrices. [illegible] dixit: dn̄e de᷒ dn̄i mei
πορεύονται αἱ ὑδρευόμεναι. καὶ εἶπε κύριε ὁ θεὸς τοῦ κυρίου μου
abraam: psperū fac coram me hodie: et fac
ἀβραάμ, εὐόδωσον ἐναντίον ἐμοῦ σήμερον, καὶ ποίη
miām cū dn̄o meo abraā. ecce steti in
σον ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου ἀβραάμ. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ
fonte aque: at filie hoiʒ
τὴν πηγὴν τοῦ ὕδατος, αἱ δὲ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῶν
habitātiū ciuitatē egrediunt ad hauriēdā aquā.
οἰκούντων τὴν πόλιν ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ.
et erit virgo cui vtiq́ʒ ego dixero: inclina
καὶ ἔσται ἡ παρθένος ᾗ ἂν ἐγὼ εἴπω, ἐπίκλινον τὴν
hydriā tuā vt bibā: ⁊ dixerit mihi: bibe: ⁊ came
ὑδρίαν σου ἵνα πίω, καὶ εἴπῃ μοι, πίε, καὶ τὰς καμή
los tuos potabo: donec vtiq́ʒ cessent bibentes: hanc
λους σου ποτιῶ, ἕως ἂν παύσωνται πίνουσαι, ταύ
preparasti seruo tuo isaac. et in hoc
την ἡτοίμασας τῷ παιδί σου ἰσαάκ. καὶ ἐν τούτῳ
cognoscam: q̄ fecisti miāʒ cuʒ dn̄o meo abra
γνώσομαι, ὅτι ἐποίησας ἔλεος μετὰ τοῦ κυρίου μου ἀβρα
am. ⁊ factū ē anteq̄ perficeret ipse loquēs
άμ. καὶ ἐγένετο πρὸ τοῦ συντελέσαι αὐτὸν λαλοῦντα
in mēte. ⁊ ecce rebecca egrediebat genita
ἐν τῇ διανοίᾳ. καὶ ἰδοὺ ῥεβέκκα ἐξεπορεύετο ἡ τεχθεῖ
bathuel filio melche vxoris nachor fra
σα βαθουὴλ υἱῷ μελχᾶς τῆς γυναικὸς ναχὼρ τοῦ ἀδελ
tris abraā: habēs hydriā sup humeros. at
φοῦ ἀβραάμ, ἔχουσα τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων. ἡ δὲ
virgo erat decora aspectu valde. virgo erat.
παρθένος ἦν καλὴ τῇ ὄψει σφόδρα. παρθένος ἦν. ἀ
vir nō cognouit eā. descendēs āt ad fontē:
νὴρ οὐκ ἔγνω αὐτήν. καταβᾶσα δὲ ἐπὶ τὴν πηγήν,
impleuit hydriā: ⁊ ascēdit. cucurrit āt seru᷒ in
ἔπλησε τὴν ὑδρίαν, καὶ ἀνέβη. ἔδραμε δὲ ὁ παῖς εἰς
occursum ipsi: ⁊ dixit ei: pota me pa
συνάντησιν αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, πότισόν με μι
rum aque de hydria tua. illa āt dixit: bibe dn̄e: et
κρὸν ὕδωρ ἐκ τῆς ὑδρίας σου. ἡ δὲ εἶπε, πίε κύριε, καὶ
festinauit: et deposuit hydriā sup brachiū suuʒ ⁊ po
ἔσπευσε, καὶ καθεῖλε τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τὸν βραχίονα αὐτῆς καὶ ἐ
tauit eum: donec cessauit bibēs. et dixit: et ca
πότισεν αὐτόν, ἕως οὗ ἐπαύσατο πίνων. καὶ εἶπε, καὶ ταῖς κα
melis tuis hauriā aq̄ʒ: donec vtiq́ʒ oēs bibant. ⁊ festinauit
μήλοις σου ὑδρεύσομαι, ἕως ἂν πᾶσαι πίωσι. καὶ ἔσπευσε

Judith 9. a.

A C B

decem camelos de grege domini sui: & abiit: ex oībus bōis eius portās secū. profectusq́ʒ perrexit i mesopotamiam ad vrbem nachor. Cūq́ʒ camelos fecisset accūbere extra oppidū iuxta puteum aq̄ vespere eo tēpore quo solet mulieres egrēdi ad hauriendā aquā: orauit dn̄m dicēs. Dn̄e deus dn̄i mei abraā occurre obsecro mihi hodie: & fac miām cū dn̄o mō abraā. Ecce ego sto p̄pe fontem aque: & filie hītatorū huius ciuitatis egredietur ad hauriendā aquā. Igitur puella cui dixero: inclina hydriā tuam vt bibam: & illa rn̄derit: bibe. quī & camelis tuis dabo potū: ipa ē quā p̄parasti suo tuo isaac: & per hoc intelligā q̄ feceris misericordiā cū dn̄o meo abraā. Necdum intra se verba cōpleuerat: & ecce rebecca egrediebatur filia bathuel filii melche vxoris nachor fratris abraā hn̄s hydriam in scapula sua: puella decora nimis: virgoq́ʒ pulcerrima & incognita viro. Descenderat autē ad fontē: & impleuerat hydriā aq̄: ac reuertebatur. Occurritq́ʒ ei seruus: & ait. Pauxillū aq̄ mihi ad bibendū prebe de hydria tua. Q̄ rn̄dit. Bibe dn̄e mi. Celeriterq́ʒ deposuit hydriam sup vlnā suā: & dedit ei potū. Cūq́ʒ ille bibisset adiecit. Quin & camelis tuis hauriā aquā: donec cuncti bibant.

העבד עשרה גמלים מגמלי אדניו
וילך וכל טוב אדניו בידו ויקם
וילך אל ארם נהרים אל עיר
נחור: ויברך הגמלים מחוץ לעיר
אל באר המים לעת ערב לעת
צאת השאבת: ויאמר יהוה
אלהי אדני אברהם הקרה נא
לפני היום ועשה חסד עם אדני
אברהם: הנה אנכי נצב על עין
המים ובנות אנשי העיר יצאת
לשאב מים: והיה הנער אשר
אמר אליה הטי נא כדך ואשתה
ואמרה שתה וגם גמליך אשקה
אתה הכחת לעבדך ליצחק ובה
אדע כי עשית חסד עם אדני:
ויהי הוא טרם כלה לדבר והנה
רבקה יצאת אשר ילדה לבתואל
בן מלכה אשת נחור אחי אברהם
וכדה על שכמה: והנער טבת
מראה מאד בתולה ואיש לא
ידעה ותרד העינה ותמלא כדה
ותעל: וירץ העבד לקראתה
ויאמר הגמיאיני נא מעט מים
מכדך: ותאמר שתה אדני ותמהר
ותרד כדה על ידה ותשקהו:
ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך
אשאב עד אם כלו לשתת: ותמהר

Primitiua heb.: קום · ברך · יצא · קרה · פנה · נטה שתה · שקה · יכח · ידע עשה · היה · איש · טוב · ראה בתל · ירד מלא · עלה רוץ · גמא · אמר מהר · שקה · כלה · שאב שתה

Transla. Chal.

עבדא עשרה גמלין מגמלי רבוניה ואזל וכל שפר רבוניה בידיה וקם ואזל לארם
דעל פרת לקרתא דנחור: ואשרי גמליא מברא לקרתא לבירא דמיא לעידן רמשא
לעידן דנפקן מליאתא: ואמר יוי אלהא דרבוני אברהם זמין כען קדמי יומא דין ועביד
טיבו עם רבוני אברהם: הא אנא קאים על עינא דמיא ובנת אינשי קרתא נפקן
למימלי מיא: ותהי עולימתא דאימר לה ארכיני כען קולתיך ואשתי ותימר אשתי
ואף גמלך אשקי יתה זמינתא לעבדך ליצחק ובה אדע ארי עבדת טיבו עם רבוני:
והוה הוא עד לא שיצי למללא והא רבקה נפקת דאתילידת לבתואל בר מלכה אתת
נחור אחוהי דאברהם וקולתה על כתפה: ועולימתא שפירת חזו לחדא בתולתא וגבר
לא ידעה ונחתת לעינא ומלת קולתה וסליקת: ורהט עבדא לקדמותה ואמר אטעימיני
כען זעיר מיא מקולתיך: ואמרת אשתי רבוני ואוחיאת ואחתת קולתה על ידה ואשקיתיה:
ושיציאת לאשקיותיה ואמרת אף לגמלך אמלי עד דיספקון למשתי: ואוחיאת

Primitiua chal.: קום שרא בור · מלא טוב רבה · קום מלא הוה · עלם קלתא · שתה אמר שקה · ידע טוב שצא · ילד אנת קלת · עלם חזא מלא · טעם שתה רבה · אתא שקה · שצא מלא

Interp. chal.

seruus decē camelos de camelis dn̄i sui: ⁊ abijt: ⁊ oīa optima dn̄i sui portās in manu sua. et surrexit ⁊ abijt in syriam: q̄ est iuxta euphratē: in ciuitatē nachor. Et accūbere fecit camelos extra ciuitatē iuxta puteū aq̄ in tp̄e vesptino: in q̄ mulieres egrediūtur ad hauriēdā aquā. Et ait. Dn̄e de᷒ dn̄i mei abrahā occurre obsecro mihi hodie: ⁊ fac miām cū dn̄o meo abrahā. Ecce ego sto p̄pe fontē aque: ⁊ filie hoim ciuitatis egrediūtur ad hauriendā aquā. Et erit puella cui dixero: inclina obsecro hydriā tuā vt bibā: ⁊ dixerit: bibe ⁊ camelos quoq́ʒ tuos adaq̄bo: ipsam p̄parasti seruo tuo isaac: ⁊ in hoc sciā q̄ fecisti miāʒ cū dn̄o meo. Et factū est anteq̄ ille cessasset loq̄: ecce rebeca egrediebat: q̄ nata ē batuel filio melche vxoris nachor fr̄is abrahe ⁊ hydria sua sup humerū ei᷒. Et puella erat pulchra aspectu valde: virgo ⁊ vir nō cognouerat eā: ⁊ descendit ad fontē: ⁊ impleuit hydriā suā: ⁊ ascendit. Et cucurrit seru᷒ in occursum eius: et ait. Fac me gustare obsecro paululū aq̄ de hydria tua. Et ait. Bibe dn̄e mi. Et festinauit ⁊ deposuit hydriā sup manuʒ suā: ⁊ dedit ei bibere. Et cū cessasset bibere dixit. etiā camelis tuis hauriam: donec cessent bibere. Et festinauit:

Ter. Heb.

ותמהר ותער כדה אל השקת ותרץ עוד
אל הבאר לשאב ותשאב לכל
גמליו׃ והאיש משתאה לה
מחריש לדעת ההצליח יהוה דרכו
אם לא׃ ויהי כאשר כלו הגמלים
לשתות ויקח האיש נזם זהב
בקע משקלו ושני צמידים על
ידיה עשרה זהב משקלם׃ ויאמר
בת מי את הגידי נא לי היש בית
אביך מקום לנו ללין׃ ותאמר
אליו בת בתואל אנכי בן מלכה
אשר ילדה לנחור׃ ותאמר אליו
גם תבן גם מספוא רב עמנו גם
מקום ללון׃ ויקד האיש וישתחו
ליהוה׃ ויאמר ברוך יהוה אלהי
אדני אברהם אשר לא עזב חסדו
ואמתו מעם אדני אנכי בדרך
נחני יהוה בית אחי אדני׃ ותרץ
הנער ותגד לבית אמה כדברים
האלה׃ ולרבקה אח ושמו לבן
וירץ לבן אל האיש החוצה אל
העין׃ ויהי כראת את הנזם ואת
הצמידים על ידי אחתו וכשמעו
את דברי רבקה אחתו לאמר כה
דבר אלי האיש ויבא אל האיש
והנה עמד על הגמלים על העין׃
ויאמר בוא ברוך יהוה למה

Trāsla. B. Hiero.

Effundensq̧ hydriam in canalibus recurrit ad puteum vt hauriret aquā: & haustam oibus camelis dedit. Ipse aūt contemplabatur eam tacitus scire volens vtrū psperū iter suū fecisset dñs an nō. Postq̄ āt bibērūt cameli: protulit vir inaures aureas appēdentes siclos duos: & armillas totidē pondo siclorum decem: dixitq̧ ad eam. Cuius es filia: indica mihi. Est in domo patris tui locus ad manendum. que respōdit. Filia sum batuelis filii nachor: quē peperit ei melcha. Et addidit dicēs. Palearū quoq̧ & feni plīmū ē apd nos: & locus spaciosus ē ad manēdū. Inclinauit se hō: & adorauit dñm dicēs. Benedictus dñs deus dñi mei abraā. qui nō abstulit misericordiam & veritatem suā a dño meo: & recto itinere me pduxit in domum fris dñi mei. Cucurrit itaq̧ puella: & nunciauit ī domū mris sue oīa que audierat. Hēbat āt rebecca frēm noīe labā qui festinus egressus est ad hominem vbi erat fons. Cūq̧ vidisset inaures & armillas in manibus sororis sue: & audisset cuncta verba referētis hec locutus ē mihi homo: venit ad virum qui stabat iuxta camelos & prope fontē aq̄: dixitq̧ ad eum. Ingredere bñdicte dñi. Cur

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et euacuauit hydriā in adaquatoriū. τ cu
καὶ ἐξεκένωσε τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τὸ ποτιστήριον. καὶ ἔ-
currit iterū ad puteū vt hauriret. τ hausit a-
δραμε πάλιν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἀντλῆσαι. καὶ ὑδρεύσα-
quā oibus camelis. at homo considerabat
το πάσαις ταῖς καμήλοις. ὁ δὲ ἄνθρωπος κατεμάνθανεν
eā: τ tacebat vt cognosceret si psperā fecit dñs
αὐτήν, καὶ παρεσιώπα τοῦ γνῶναι εἰ εὐόδωκε κύριος τὴν
viā suā: an nō. factū ē āt qū cessauerunt oēs
ὁδὸν αὐτοῦ, ἢ οὔ. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἐπαύσαντο πᾶσαι αἱ
cameli bibere: accepit hō duas inaures aureas
κάμηλοι πίνουσαι, ἔλαβεν ὁ ἄνθρωπος δύο ἐνώτια χρυσᾶ
drachme pōderis τ duas armillas in manib⁹ e-
ἀνὰ δραχμὴν ὁλκῆς, καὶ δύο ψέλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐ-
ius, decē aureorū pōd⁹ earū. τ interrogauit eā.
τῆς. δέκα χρυσῶν ὁλκὴ αὐτῶν. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὴν
et dixit: filia cui⁹ es. indica mihi. et si est
καὶ εἶπεν, θυγάτηρ τίνος εἶ. ἀνάγγειλόν μοι. καὶ εἰ ἔστι
apud patrē tuū locus nobis ad manēdū. τ di-
παρὰ τῷ πατρί σου τόπος ἡμῖν καταλῦσαι. καὶ εἶ-
xit ei filia bathuel sū melcha. quē pepit
πεν αὐτῷ, θυγάτηρ βαθουὴλ εἰμὶ τοῦ μελχᾶς. ὃν ἔτεκε
nachor. τ dixit ei palee τ pabula
τῷ ναχώρ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἄχυρα καὶ χορτάσματα
multa apud nos. et locus ad manendū. et cō
πολλὰ παρ᾽ ἡμῖν, καὶ τόπος τοῦ καταλῦσαι. καὶ εὐδο-
placēs homo: adorauit dñm. et dixit: bñdi-
κήσας ὁ ἄνθρωπος, προσεκύνησε τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπεν, εὐλο-
ctus dñs de⁹ dñi mei abraā. qui nō reliquisti
γητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ κυρίου μου ἀβραάμ. ὃς οὐ κατέλιπε τὴν
iusticiā tuā et veritatē a dño meo abra-
δικαιοσύνην σου καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τοῦ κυρίου μου ἀβρα-
am meq̧: pspere duxit dñs ad domū fratris dñi
άμ. ἐμέ τε εὐόδωσε κύριος εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου
mei ad accipiēdā vxorē filio suo. et currēs
μου λαβεῖν γυναῖκα τῷ υἱῷ αὐτοῦ. καὶ δραμοῦσα ἡ
puella nūciauit in domū matris sue fm
παῖς ἀνήγγειλεν εἰς τὸν οἶκον τῆς μητρὸς αὐτῆς κατὰ
verba hec. at rebecce erat frater: cui no-
τὰ ῥήματα ταῦτα. τῇ δὲ ῥεβέκκᾳ ἦν ἀδελφὸς, ᾧ ὄνο-
mē laban. τ cucurrit laban ad hoiē foras ad
μα λάβαν. καὶ ἔδραμε λάβαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔξω ἐπὶ
fontē. τ factū ē qū vidit inaures τ ar-
τὴν πηγήν. καὶ ἐγένετο ἡνίκα εἶδε τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέ-
millas i duab⁹ manibus sororis sue: et qū au-
λια ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, καὶ ὅτε ἤ-
diuit verba rebecce sororis sue dicen-
κουσε τὰ ῥήματα ῥεβέκκας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ λεγού-
tis. sic locutus ē mihi homo. τ venit ad hoiē.
σης. οὕτω λελάληκέ μοι ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἦλθε πρὸς τὸν ἄνθρωπον.
stante ipso iuxta camelos ppe fontē. τ di-
ἑστηκότος αὐτοῦ ἐπὶ τῶν καμήλων ἐπὶ τῆς πηγῆς. καὶ εἶ-
xit ei huc ingredere bñdicte dñi: et cur
πεν αὐτῷ δεῦρο εἴσελθε εὐλογητὸς κυρίου, καὶ ἵνα τί

Trānsla. Chal.

ואחיאת קולתה לבית שקיא ורהטת עוד לבירא למימלי ומלת לכל גמלוהי׃ וגברא
שהי בה מסתכל שתיק למידע האצלח יי אורחיה אם לא׃ והוה כד ספיקו גמליא
למשתי ונסיב גברא קדשא דדהבא תקלא מתקליה ותרין שירין על ידהא מתקל
עסר סלעין דדהב מתקלהון׃ ואמר בת מאן את חוי כען לי האית בית אבוך אתר
כשר לנא למבת׃ ואמרת ליה בת בתואל אנא בר מלכה די ילידת לנחור׃ ואמרת ליה
אף תבנא אף כסתא סגי עמנא אף אתר כשר למבת׃ וכרע גברא וסגיד קדם יי׃
ואמר בריך יי אלהא דרבוני אברהם דלא שבק טיבותיה וקושטיה מן רבוני
אנא באורח תקנא דברני יי בית אחוהי דרבוני׃ ורהטת עולימתא וחויאת לבית
אמה כפתגמיא האלין׃ ולרבקה אחא ושמיה לבן ורהט לבן לות גברא לברא לות
עינא׃ והוה כד חזא ית קדשא וית שיריא על ידי אחתיה וכד שמע ית פתגמי רבקה
אחתיה למימר כדין מליל עמי גברא ואתא לות גברא והא קאים על גמליא על
עינא׃ ואמר עול בריכא דיי למה

Interp̄. chal.

et effudit hydriam suā in canali: τ cucurrit iterū ad puteum ad hauriendū: τ hausit oibus camelis eius. Vir autem admirabatur eam tacitus cōtemplando: vt sciret vtrum prosperasset dñs viam suam: an non. Et factum est quando cessauerūt bibere cameli: tulit vir inaurem aureā appendentē siclum vnum: τ duas armillas sup manus eius appendentes decem siclos auri. Et ait. Cuius filia es tu: indica obsecro mihi si est in domo patris tui locus sufficiens nobis ad manendum. Et dixit ei filia bathuelis ego sum filij melche quē peperit de nachor. Et ait ei. Etiā palearū τ pabuli multum est apud nos: locus quoq̧ sufficiens ad manendū. Et flexit vir genua sua: τ adorauit corā dño: et ait. Benedictus dñs deus dñi mei abraham: qui non dimisit misericordiā suam τ veritatem suā a dño meo: τ recta via duxit me dñs in domum fratris dñi mei. Et cucurrit puella: τ nunciauit in domo matris sue verba hec. Erat autē rebecce frater τ nomen eius laban: τ cucurrit laban ad virū foras ad fontē. Et factū est cum vidisset inaurē τ armillas in manib⁹ sororis sue: τ cū audisset vba rebecce sororis sue dicē-tis hec locut⁹ est mecū vir: venitq̧ ad virū: τ ecce stabat iuxta camelos prope fontē. Et ait. Ingredere benedicte dñi: cur

Primitiua chal.

שקא בור מלא · שהה סכל ידע · צלח שתה תקל · שרא חוה · בית · כסת סגא · רבה · טובה · אזל · שרא · אמר קום

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

stetisti foris: ego āt preparaui domū: et locū
ἔστηκας ἔξω; ἐγὼ δὲ ἡτοίμασα τὴν οἰκίαν, καὶ τόπον
camelis. igressus ē āt homo in domū. τ de-
ταῖς καμήλοις. εἰσῆλθε δὲ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ ἀ-
strauit camelos. et dedit paleas τ pa-
πέσαξε τὰς καμήλους. καὶ ἔδωκεν ἄχυρα καὶ χορ-
bula camelis: τ aquā pedib⁹ ip-
τάσματα ταῖς καμήλοις, καὶ ὕδωρ τοῖς ποσὶν αὐ-
sius: et pedibus virorū qui cū eo. et
τοῦ, καὶ τοῖς ποσὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ
apposuit illis panes ad comedēdū. et dixit: nō
παρέθηκεν αὐτοῖς ἄρτους φαγεῖν. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ
comedā: donec loquar ego verba mea. et di-
φάγω, ἕως τοῦ λαλῆσαί με τὰ ῥήματά μου. καὶ εἶ-
xit: loquere. et dixit: seruus abraam sum ego. dñs
πε, λάλησον. καὶ εἶπε, παῖς ἀβραάμ εἰμι ἐγώ. κύριος
āt benedixit dño meo valde. et exaltat⁹ ē. et de-
δὲ εὐλόγησε τὸν κύριόν μου σφόδρα. καὶ ὑψώθη. καὶ ἔ-
dit ei oues et vitulos aurū et argē-
δωκεν αὐτῷ πρόβατα καὶ μόσχους χρυσίον καὶ ἀργύ-
tū et seruos et ancillas camelos et asinos.
ριον καὶ παῖδας καὶ παιδίσκας καμήλους καὶ ὄνους.
et pepit sarra mulier dñi mei filiū vnū do-
καὶ ἔτεκε σάρρα ἡ γυνὴ τοῦ κυρίου μου υἱὸν ἕνα τῷ κυ-
mino meo postq̄ consenuit ipse. et dedit ipsi q̄-
ρίῳ μου μετὰ τὸ γηράσαι αὐτόν. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὅ-
cūq̧ erāt ei. et adiurauit me dñs me⁹: dicēs: nō accipies
σα ἦν αὐτῷ. καὶ ὥρκισέ με ὁ κύριός μου, λέγων, οὐ λήψῃ
vxorē filio meo de filiabus chana-
γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν χανα-
neorū: int quos ego habito in terra eorū. sed ad
ναίων, ἐν οἷς ἐγὼ παροικῶ ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. ἀλλ᾽ εἰς τὸν
domū patris mei perges et ad tribū meā:
οἶκον τοῦ πατρός μου πορεύσῃ καὶ εἰς τὴν φυλήν μου,
et accipies vxorē filio meo. et dixi dño
καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου. καὶ εἶπα τῷ κυρίῳ
meo: ne forte nō veniat mulier mecū. et dixit
μου, μή ποτε οὐ πορευθῇ ἡ γυνὴ μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ εἶπέ
mihi: dñs deus cui cōplacui corā eo: ipse
μοι, κύριος ὁ θεὸς ᾧ εὐηρέστησα ἐναντίον αὐτοῦ, αὐτὸς
mittet angelū suū tecū: et psperabit
ἀποστελεῖ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ μετὰ σοῦ, καὶ εὐοδώσει
viā tuā: et accipies vxorē filio meo de
τὴν ὁδόν σου, καὶ λήψῃ γυναῖκα τῷ υἱῷ μου ἐκ
tribu mea: et de domo patris mei. tūc
τῆς φυλῆς μου, καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου. τό-
inocēs eris a maledictiōe mea. qū enī veneris
τε ἀθῶος ἔσῃ ἀπὸ τῆς ἀρᾶς μου. ἡνίκα γὰρ ἐὰν ἔλθῃς
ad meā tribū: et nō tibi dederit: eris inocēs
εἰς τὴν ἐμὴν φυλήν, καὶ μή σοι δῶσι, ἔσῃ ἀθῶος
a iuramēto tuo. et veniēs hodie ad
ἀπὸ τοῦ ὁρκισμοῦ σου. καὶ ἐλθὼν σήμερον ἐπὶ
fontē: dixi: dñe deus
τὴν πηγήν, εἶπον, κύριε ὁ θεὸς

Transla. B. Hiero.

foris stas. Preparaui domum & locum camelis tuis. Et introduxit eum ī hospitiū: ac destrauit cāelos: deditq̧ paleas & fenum: & aquā ad lauandos pedes camelorū et virorū: qui venerāt cū eo. Et appositus est ī cōspectu eius panis. q̄ ait. Nō comedā donec loquar sermōes meos. rñdit ei. loquere. Atille. Seruus inquit abraā sum. Et dñs bñdixit dño mō valde: & magnificatus est: & dedit ei oues & boues: argētū & aurū seruos & ancillas: camelos & asinos. Et peperit sara vxor dñi mei filiū dño mō ī senectute sua: deditq̧ illi omnia q̄ habuerat. Et adiurauit me dñs meus dicēs. Non accipies vxorem filio meo de filiabus chananeorum: in quorum terra habito: sed ad domū pris mei perges: & de cognatione mea accipies vxorem filio meo. Ego vero rñdi dño mō quid si noluerit venire mecū mulier? Dñs ait in cuius conspectu ambulo: mittet angelum suum tecū: & diriget viam tuam accipiesq̧ vxorē filio meo de cognatōe mā & de domo pris mei. Innocēs eris a maledictōe mea cū veneris ad pximos meos: & nō dederint tibi. Veni ergo hodie ad fontē aque: & dixi. Domine deus

Ter. Heb.

תעמד בחוץ ואנכי פניתי הבית
ומקום לגמלים׃ ויבא האיש
הביתה ויפתח הגמלים ויתן תבן
ומספוא לגמלים ומים לרחץ
רגליו ורגלי האנשים אשר אתו׃
ויישם לפניו לאכל ויאמר לא
אכל עד אם דברתי דברי ויאמר
דבר׃ ויאמר עבד אברהם אנכי׃
ויהוה ברך את אדני מאד ויגדל
ויתן לו צאן ובקר וכסף וזהב
ועבדם ושפחת וגמלים וחמרים׃
ותלד שרה אשת אדני בן לאדני
אחרי זקנתה ויתן לו את כל
אשר לו׃ וישבעני אדני לאמר
לא תקח אשה לבני מבנות
הכנעני אשר אנכי ישב בארצו׃
אם לא אל בית אבי תלך ואל
משפחתי ולקחת אשה לבני׃
ואמר אל אדני אלי לא תלך
האשה אחרי׃ ויאמר אלי יהוה
אשר התהלכתי לפניו ישלח
מלאכו אתך והצליח דרכך
ולקחת אשה לבני ממשפחתי
ומבית אבי׃ אז תנקה מאלתי כי
תבוא אל משפחתי ואם לא יתנו
לך והיית נקי מאלתי׃ ואבא
היום אל העין ואמר יהוה אלהי

Primitiua heb.

עמד פנה · קום בוא · פתח נתן · ספא · שום פנה · גדל · נתן · ילד · שבע · לקח · ילך · שפחה · שלח · צלח · נקה אלה · נתן · היה בוא

Transla. Chal.

את קאים בברא ואנא פניתי ביתא ואתר כשר לגמליא׃ ועאל גברא לביתא ושרא
גמליא ויהב תבנא וכסתא לגמליא ומיא לאסחאה רגלוהי ורגלי גבריא דעמיה׃
ושויו קדמוהי למיכל ואמר לא איכול עד דאמליל פתגמי ואמר מליל׃ ואמר
עבדא דאברהם אנא׃ ויי בריך ית רבוני לחדא ורבא ויהב ליה ען ותורין וכספא
ודהבא ועבדין ואמהן וגמלין וחמרין׃ וילידת שרה אתת רבוני בר לרבוני בתר
דסיבת ויהב ליה ית כל דליה׃ וקיים עלי רבוני למימר לא תיסב אתתא לברי
מבנת כנענאי דאנא יתיב בארעהון׃ אלהין לבית אבא תיזיל ולזרעיתי ותיסב אתתא
לברי׃ ואמרית לרבוני מאים לא תיתי אתתא בתרי׃ ואמר לי יי דפלחית קדמוהי
ישלח מלאכיה עמך ויצלח ארחך ותיסב אתתא לברי מזרעיתי ומבית אבא׃ בכן
תהא זכאי ממומתי ארי תיתיך לזרעיתי ואם לא יתנון לך ותהא זכאי ממומתי׃
ואתיתי יומא דין לעינא ואמרית יי אלהיה

Interp̄. chal.

stas foris: ego aūt preparaui domū: τ locū aptum camelis. Et ingressus est vir in domū: τ soluit camelos et dedit paleas τ pabulū camelis: τ aquā ad lauādos pedes eius τ pedes virorū qui erant cū eo; τ posuerūt corā eo cibū: τ ait. Non comedā donec loquar sermones meos. Et dixit. Loquere. Et ait. Seruus abrahe ego sum: et dñs benedixit dño meo valde: τ magnificatus est: τ dedit ei oues τ boues: τ argentū τ aurū: et seruos τ ancillas: τ camelos τ asinos. Et peperit sara vxor dñi mei filiū dño meo postq̄ senuit: deditq̧ illi oīa que habebat. Et adiurauit me dñs meus dicens. Non accipies vxorē filio meo de filiab⁹ chananeorū: i quorū tra ego habito. Sed ad domū pris mei ibis: τ ad cognationē meā: τ accipies vxorem filio meo. Et dixi dño meo. forte nō veniet mulier post me. Et dixit mihi. Dñs in cuius cōspectu ego seruio mittet angelum suū tecum: τ diriget viam tuā: τ accipies vxorē filio meo de cognatione mea τ de domo patris mei. Tunc eris innocēs a maledictione mea: quādo ieris ad cognationem meam: τ si non dederint tibi: eris innocens a maledictione mea. Et veni hodie ad fontem: τ dixi domine deus

Primitiua chal.

פנה על · כסת ספא · שוה אכל מלל · רבה · אנת שוב · קום אמר נסב · אזל · שלח · לאי צלח נסב · הוה זכה אום · יהב נתן אתא

אדני אברהם אם ישך נא
מצליח דרכי אשר אנכי הלך
עליה הנה אנכי נצב על עין
המים והיה העלמה היצאת
לשאב ואמרתי אליה השקיני
נא מעט מים מכדך ואמרה אלי
גם אתה שתה וגם לגמליך
אשאב הוא האשה אשר הכיח
יהוה לבן אדני אני טרם אכלה
לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת
וכדה על שכמה ותרד העינה
ותשאב ואמר אליה השקיני
נא ותמהר ותורד כדה מעליה
ותאמר שתה וגם גמליך אשקה
ואשת וגם הגמלים השקתה
ואשאל אתה ואמר בת מי את
ותאמר בת בתואל בן נחור אשר
ילדה לו מלכה ואשם הנזם על
אפה והצמידים על ידיה ואקד
ואשתחוה ליהוה ואברך את
יהוה אלהי אדני אברהם אשר
הנחני בדרך אמת לקחת את בת
אחי אדני לבנו ועתה אם ישכם
עשים חסד ואמת את אדני הגידו
לי ואם לא הגידו לי ואפנה על
ימין או על שמאל ויען לבן
ובתואל ויאמרו מיהוה יצא

Primitiua heb.: יש · שקה · שאב נכח · כלה · יצא · ירד · שקה · מהר · שקה · שתה · שאל · אמר · שום · צמד קדד · שחה ברך · נחה · יש · עשה נגד · פנה · ימן ענה · אמר

domini mei abraam: si direxisti viam meam in qua nunc ambulo: ecce sto iuxta fontem aque: et virgo que egredietur ad hauriendam aquam: audierit a me: da mihi pauxillū aque ad bibēdū de hydria tua: et dixerit mihi: et tu bibe: et camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam preparavit dominus filio domini mei. Cumque hec tacitus mecum volverem: apparuit rebecca veniens cū hydria quā portabat in scapula: descēditque ad fōtē: et hausit aquā. Et aio ad eā. Da mihi paululū bibere. que festinās deposuit hydriā de humero et dixit mihi. Et tu bibe: et camelis tuis tribuā potū. Bibi: et adaquavit camelos. Interrogavique eam et dixi. Cuius es filia? que rn̄dit. Filia bathuelis sum filii nachor: quē peperit ei melcha. Suspēdi itaque inaures ad ornādā faciē eius: et armillas posui in manibus eius. Pronusque adoravi dominum: benedicens domino deo dn̄i mei abraam: qui perduxit me recto itinere: ut sumerem filiā fratris domini mei filio eius. Quamobrem si facitis miam et veritatē cū dn̄o meo: indicate mihi. Sin autē aliud placet: et hoc dicite mihi: ut vadā ad dexterā sive ad sinistrā. Rn̄deruntque labā et batuel. A domino egressus est

dn̄i mei abraam: si tu psperā facis viā meā:
τοῦ κυρίου μου ἀβραάμ, εἰ σὺ εὐοδοῖς τὴν ὁδόν μου,
in q̄ nūc ego ambulo in ea: ecce steti supra
ἐν ᾗ νῦν ἐγὼ πορεύομαι ἐν αὐτῇ, ἰδοὺ ἐφέστηκα ἐπὶ
fontē aque: et filie hoim
τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος, καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ἀνθρώπων τῆς
civitatis egrediuntur ad hauriēdū aquā. et erit
πόλεως ἐκπορεύονται ἀντλῆσαι ὕδωρ. καὶ ἔσται ἡ
virgo: cui utique ego dixero: pota me parū aque
παρθένος, ᾗ ἂν ἐγὼ εἴπω, πότισόν με μικρὸν ὕδωρ
de hydria tua: et dixerit mihi bibe tu: et
ἀπὸ τῆς ὑδρίας σου, καὶ εἴπῃ μοι πίε σύ, καὶ ταῖς
camelis tuis hauriā aquā hec mulier quā pparavit
καμήλοις σου ὑδρεύσομαι. αὕτη ἡ γυνὴ ἣν ἡτοίμασε
dn̄s suo servo isaac. et in hoc cogno-
κύριος τῷ ἑαυτοῦ θεράποντι ἰσαάκ. καὶ ἐν τούτῳ γνώσο-
scā q̄ fecisti miam dn̄o meo abraā.
μαι ὅτι ἐποίησας ἔλεος τῷ κυρίῳ μου ἀβραάμ.
et factū ē anteq̄ ego pficerē loqui in mente
καὶ ἐγένετο πρὸ τοῦ με συντελέσαι λαλοῦντα τῇ διανοίᾳ
mea. et ecce statim rebecca egressa est habēs
μου. καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ῥεβέκκα ἐξεπορεύετο ἔχου-
hydriā sup humeros: et descēdit ad fon
σα τὴν ὑδρίαν ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ κατέβη ἐπὶ τὴν πη-
tē: et hausit aquā. et dixi ei pota me parū a
γήν, καὶ ὑδρεύσατο. καὶ εἶπα αὐτῇ πότισόν με μικρὸν ὕ-
que. et festinās deposuit hydriā suā a scip-
δωρ. καὶ σπεύσασα καθεῖλε τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἀφ᾽ ἑαυ-
sa. et dixit bibe tu: et camelis tuis potū dabo. et
τῆς, καὶ εἶπε πίε σύ, καὶ τὰς καμήλους σου ποτιῶ. καὶ
bibi: et camelos meos adaquavit. et iterrogavi
ἔπιον, καὶ τὰς καμήλους μου ἐπότισε. καὶ ἠρώτησα
eā: et dixi: cuius filia es: nūcia mihi. illa āt
αὐτήν, καὶ εἶπα, τίνος θυγάτηρ εἶ, ἀνάγγειλόν μοι. ἡ δὲ
dixit filia bathuel sum ego filii nachor: quē pepit ei
εἶπε θυγάτηρ βαθουὴλ εἰμὶ ἐγὼ τοῦ ναχώρ, ὃν ἔτεκεν αὐ-
melcha. et circūposui ei inaures et armil
τῷ μελχά. καὶ περιέθηκα αὐτῇ τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέ-
las circa man⁹ eius. et complacēs adoravi
λια περὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς. καὶ εὐδοκήσας προσεκύνη-
dn̄z. et benedixi dn̄m deū dn̄i mei abra
σα τῷ κυρίῳ. καὶ εὐλόγησα κύριον τὸν θεὸν τοῦ κυρίου μου ἀβρα-
am. q̄ psperavit me in via veritatis ut acciperē fili
άμ. ὃς εὐόδωσέ με ἐν ὁδῷ ἀληθείας λαβεῖν τὴν θυγα-
am fratris dn̄i mei filio suo.
τέρα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ κυρίου μου τῷ υἱῷ αὐτοῦ.
si ergo facitis vos miaz et iusticiā cum
εἰ οὖν ποιεῖτε ὑμεῖς ἔλεος καὶ δικαιοσύνην πρὸς τὸν
dn̄o meo: nunciate mihi. si āt nō nūciate
κύριόν μου, ἀπαγγείλατέ μοι. εἰ δὲ μή, ἀπαγγείλα-
mihi ut revertar ad dextrā vel ad sinistrā. respōdē
τέ μοι ἵνα ἐπιστρέψω εἰς δεξιὰν ἢ εἰς ἀριστεράν. ἀποκρι-
tes aūt laban et bathuel: dixerūt. a dn̄o egressū ē
θέντες δὲ λάβαν καὶ βαθουήλ, εἶπον. παρὰ κυρίου ἐξῆλθε

Transla. Chal.

דרבוני אברהם אם אית כען רעוא קדמך לאצלחא ארחי דאנא אזיל עלה: הא אנא
קאים על עינא דמיא ותהי עולימתא דתיפוק למימלי ואימר לה אשקיני כען זעיר
מיא מקולתיך: ותימר לי אף את שתי ואף לגמלך אמלי היא אתתא דזמין יי
לבר רבוני: עד לא שיציתי למללא עם לבי והא רבקה נפקת וקולתה על כתפה
ונחתת לעינא ומלת ואמרית לה אשקיני כען: ואוחיאת ואחיתת קולתה מעלה
ואמרת אשתי ואף גמלך אשקי ושתיתי ואף גמליא אשקיאת: ושאלית יתה
ואמרית בת מן את ואמרת בת בתואל בר נחור דילידת ליה מלכה ושויתי קדשא
על אפהא ושיריא על ידהא: וכרעית וסגידית קדם יי ובריכית ית יי אלהא
דרבוני אברהם דדברני באורח קשוט למיסב ית בת אחוהי דרבוני לבריה: וכען אם
איתיכון עבדין טיבו וקשוט עם רבוני חוו לי ואם לא חוו לי ואתפני על
ימינא או על שמאלא: ואתיב לבן ובתואל ואמרו מן קדם יי נפק

Primitiua chal.: צלח · קום הוה עלם · נפק מלא שמע · קלת אמר · שתה מלל אזל · רבה נפק שקא · שקה שתה · שרא רבה נסב · טוב חזה פנה · תוב

Interp. chal.

dn̄i mei abrahā: si est voluntas corā te: ut dirigas viā meā in qua nunc ego ambulo: ecce ego sto iuxta fontē aque: et erit puella que egressa fuerit ad hauriendū: et dixero ei da mihi obsecro paululū aque ad bibendū de hydria tua: et dixerit mihi: tu quoque bibe et etiā camelis tuis hauriā: ipsa est mulier quā preparavit dn̄s filio dn̄i mei. Anteq̄ cessarē loqui cū corde meo: ecce rebecca egrediebatur et hydria sua sup humerū eius erat: descēditque ad fontē et ipleuit illā. Et dixi ei. Da mihi bibere obsecro: et festinavit: et deposuit hydriam suā desup se: et dixit. Bibe et etiā camelis tuis potum dabo. Et bibi: camelos quoque adaquavit. Et interrogavi eam: et dixi. Cuius filia es tu? Et ait. Filia bathuelis filii nachor quē pepit ei melcha. et posui inaurem sup faciem eius: et armillas sup manus eius. et flexi genua et adoravi coram dn̄o: et benedixi dn̄o deo dn̄i mei abrahā: qui duxit me in viam rectā: ut acciperem filiam fratris dn̄i mei filio suo. Et nunc si vos facitis misericordiā et veritatez cum dn̄o meo: annūciate mihi. si autem non: indicate mihi: et divertam ad dexteram aut ad sinistram. Responditque labā et bathuel: et dixerunt. A facie domini egressus est

res hec. nō poterim⁹ tibi cōdicere ma
τὸ πρᾶγμα τοῦτο. οὐ δυνησόμεθά σοι ἀντιπεῖν κα-
lū aut bonū. ecce rebecca corā te: tollēs re-
κὸν ἢ καλόν. ἰδοὺ ῥεβέκκα ἐναντίον σου, λαβὼν ἀπό-
vertere. et sit uxor filio dn̄i tui: sicut lo
τρεχε. καὶ ἔστω γυνὴ τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου, καθὰ ἐλά-
cut⁹ ē dn̄s: factū ē āt cū audiret puer abra
λησε κύριος. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν παῖδα τοῦ ἀβρα-
am verba eorū: adoravit sup terrā
ὰμ τῶν ῥημάτων αὐτῶν, προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν τῷ
dn̄z. et pferēs servus vasa argētea et au-
κυρίῳ. καὶ προσενέγκας ὁ παῖς σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυ-
rea et vestem: dedit rebecce. et dona de-
σᾶ καὶ ἱματισμόν, ἔδωκε τῇ ῥεβέκκᾳ. καὶ δῶρα ἔδω-
dit fratri ei⁹: et matri eius. et comederūt
κε τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς, καὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ ἔφαγον
et biberūt ipse et viri cū eo existēs: et
καὶ ἔπιον αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ᾽ αὐτοῦ ὄντες, καὶ
dormierūt. et surgēs puer: mane: dixit. di
ἐκοιμήθησαν. καὶ ἀναστὰς ὁ παῖς, τὸ πρωΐ, εἶπεν. ἐκ-
mittite me: ut vadā ad dn̄m meū. dixerūt āt
πέμψατέ με, ἵνα ἀπέλθω πρὸς τὸν κύριόν μου. εἶπον δὲ
fratres eius et mater: maneat virgo
οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς καὶ ἡ μήτηρ, μεινάτω ἡ παρθένος
nobiscū dies quasi decē. et post hoc pficisce
μεθ᾽ ἡμῶν ἡμέρας ὡσεὶ δέκα. καὶ μετὰ τοῦτο ἀπελεύ-
tur. ille āt dixit ad eos: ne detineatis me. et dn̄s
σεται. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ κατέχετέ με. καὶ κύριος
psperavit viā meā: dimittite me: ut per-
εὐόδωσε τὴν ὁδόν μου, ἐκπέμψατέ με, ἵνα ἀπέλ-
gā ad dn̄z meū. dixerūt: vocemus puel
θω πρὸς τὸν κύριόν μου. εἶπον δέ, καλέσωμεν τὴν παῖ-
lam: interrogem⁹ os eius. et vocaverūt
δα, ἐρωτήσωμεν τὸ στόμα αὐτῆς. καὶ ἐκάλεσαν τὴν
rebeccaz: et dixerūt ei. ibis cum hoie
ῥεβέκκαν, καὶ εἶπον αὐτῇ. πορεύσῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου
isto? illa āt dixit vadam. et dimiserūt
τούτου; ἡ δὲ εἶπε πορεύσομαι. καὶ ἐξέπεμψαν τὴν
rebeccam sororē eorū: et substantiā e-
ῥεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐ-
ius: et servū abraā: et eos q̄ cū eo.
τῆς, καὶ τὸν παῖδα τοῦ ἀβραάμ, καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ.
et bn̄dixerūt rebeccā sororē eorū: et di
καὶ εὐλόγησαν ῥεβέκκαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν, καὶ εἶ-
xerūt ei: soror nr̄a es. fias in milia decē
πον αὐτῇ, ἀδελφὴ ἡμῶν εἶ. γίνου εἰς χιλιάδας μυριά-
miliū et hereditet semē tuū civitates
δων, καὶ κληρονομησάτω τὸ σπέρμα σου τὰς πόλεις
adversariorū. surgēs āt rebecca et ancille
τῶν ὑπεναντίων. ἀναστᾶσα δὲ ἡ ῥεβέκκα καὶ αἱ ἅβραι
eius: ascēderūt sup camelos: et abierūt
αὐτῆς, ἐπέβησαν ἐπὶ τὰς καμήλους, καὶ ἐπορεύθησαν
cum hoie. et accipiēs puer rebeccā:
μετὰ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἀναλαβὼν ὁ παῖς τὴν ῥεβέκκαν,

sermo. Nō possumus extra placitū eius quicquā aliud loqui tecū. En rebecca corā te est: tolle eam: et proficiscere: et sit uxor filii dn̄i tui: sicut locutus est dominus. Quod cum audisset puer abraam: procidens adoravit in terrā dn̄m. Prolatisque vasis argenteis et aureis ac vestibus dedit ea rebecce pro munere. Fratribus quoque eius et matri dona obtulit. Inito convivio vescētes pariter et bibētes manserunt ibi. Surgens autē mane locutus est puer. Dimitte me ut vadā ad dn̄m meum. Rn̄derūtque fratres eius et mr̄. Maneat puella saltē decē dies apud nos: et postea proficiscetur. Nolite ait me retinere: quia dn̄s direxit viā meam. Dimittite me ut pgā ad dn̄m meum. Et dixerūt. Vocemus puellā et q̄ramus ipsius volūtatē. Cūque vocata venisset: sciscitati sūt. Vis ire cum homie isto? Que ait. Vadam. Dimiserunt ergo eam et nutricem illius: servūque abraam et comites eius iprecātes pspa sorori sue atque dicētes. Soror nostra es. Crescas in mille milia: et possideat semen tuū portas inimicorū suorū. Igitur rebecca et puelle illius ascensis camelis secute sunt virū: qui festinus revertebatur ad dn̄m suū. Eo āt

הדבר לא נוכל דבר אליך רע
או טוב הנה רבקה לפניך קח
ולך ותהי אשה לבן אדניך
כאשר דבר יהוה ויהי כאשר
שמע עבד אברהם את דבריהם
וישתחו ארצה ליהוה ויוצא
העבד כלי כסף וכלי זהב ובגדים
ויתן לרבקה ומגדנת נתן לאחיה
ולאמה ויאכלו וישתו הוא
והאנשים אשר עמו וילינו
ויקומו בבקר ויאמר שלחני
לאדני ויאמר אחיה ואמה תשב
הנער אתנו ימים או עשור אחר
תלך ויאמר אלהם אל תאחרו
אתי ויהוה הצליח דרכי שלחוני
ואלכה לאדני ויאמרו נקרא
לנער ונשאלה את פיה ויקראו
לרבקה ויאמרו אליה התלכי
עם האיש הזה ותאמר אלך
וישלחו את רבקה אחתם ואת
מנקתה ואת עבד אברהם ואת
אנשיו ויברכו את רבקה ויאמרו
לה אחתנו את היי לאלפי רבבה
ויירש זרעך את שער שנאיו
ותקם רבקה ונערתיה ותרכבנה
על הגמלים ותלכנה אחרי
האיש ויקח העבד את רבקה

Primitiua heb.: יכל רעע · פנה לקח · הלך היה · שחה יצא · כלה · נתן · אכל שתה · לין · קום · שוב · יום עשר · הלך אחר · צלח · קרא · שאל פה · שלח · ינק · ברך · היה · ירש · קום רכב · הלך · לקח

Transla. Chal.

פתגמא לית אנחנא יכלין למללא עמך ביש או טב: הא רבקה קדמך דבר ואזיל
ותהא אתתא לבר רבונך כמא דמליל יי: והוה כד שמע עבדא דאברהם ית פתגמיהון
וסגיד על ארעא קדם יי: ואפיק עבדא מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין ויהב
לרבקה ומגדנין יהב לאחוהא ולאמה: ואכלו ושתו הוא וגבריא דעמיה ובתו
וקמו בצפרא ואמר שלחוני לות רבוני: ואמר אחוהא ואמה תתיב עולימתא עמנא
עידן בעידן או עשרה ירחין בתר כן תיזיל: ואמר להון לא תאחרון יתי ויי אצלח
ארחי שלחוני ואהך לות רבוני: ואמרו נקרי לעולימתא ונשמע מה דהיא אמרא:
וקרו לרבקה ואמרו לה התיזלין עם גברא הדין ואמרת איזיל: ושלחו ית רבקה
אחתהון וית מרביתה וית עבדא דאברהם וית גברוהי: ובריכו ית רבקה ואמרו לה
אחתנא את הוי לאלפין ולרבון וירתון בניכי ית קרוי סנאיהון: וקמת רבקה
ועולימתהא ורכיבו על גמליא ואזלן בתר גברא ודבר עבדא ית רבקה

Interp. chal.

sermo: non possumus nos loqui tecū malū aut bonū. Ecce rebecca coram te est: tolle eam et vade: et sit uxor filio dn̄i tui: sicut locutus est dn̄s. Et factū est cum audisset servus abrahe verba eorum: adoravit in terra coram dn̄o. Et protulit servus vasa argentea et vasa aurea et vestes: et dedit rebecce: et munera dedit fratri eius et matri. Et comederūt et biberunt ille et viri qui erant cum eo: et dormierunt: et surrexerunt mane. Et dixit. Mittite me ad dn̄m meum. Et dixit frater eius et mater. Maneat puella nobiscum aliquo tempore: aut decem mēsibus: et postea ibit. Et dixit eis. Ne retineatis me: dn̄s autez direxit viam meam: dimittite me ut vadā ad dn̄m meum. Dixerūtque vocemus puellam: et audiamus quid ipsa dicat. Vocaveruntque rebeccam: et dixerunt ei. Nunquid ibis cum viro isto? Et dixit: vadam. Dimiserūtque rebeccā sororem suam et nutricem eius: et servum abrahe et viros eius. Et benedixerunt rebecce atque dixerūt ei. Soror nostra tu sis in millia milliū: et possideant filii tui civitates inimicorum suorū. Et surrexit rebecca et puelle eius: et ascenderunt super camelos: et ibant post virum. et tulit servus rebeccam: et abiit

Primitiua chal.: טוב · הוה רבה · נפק · שתה · קום רבה תוב · עלם אזל אחר · צלח הדר קרא · שמע קרא אזל · ינק · הוה רבב ירת · קום רכב

Ter.Heb.

וילך: ויצחק בא מבוא באר לחי
ראי והוא יושב בארץ הנגב:
ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות
ערב וישא עיניו וירא והנה
גמלים באים: ותשא רבקה את
עיניה ותרא את יצחק ותפל
מעל הגמל: ותאמר אל העבד מי
האיש הלזה ההלך בשדה
לקראתנו ויאמר העבד הוא
אדני ותקח הצעיף ותתכס: ויספר
העבד ליצחק את כל הדברים
אשר עשה: ויבאה יצחק האהלה
שרה אמו ויקח את רבקה ותהי
לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק
אחרי אמו: ויסף אברהם

Cap.xxv.

ויקח אשה ושמה קטורה: ותלד
לו את זמרן ואת יקשן ואת מדן
ואת מדין ואת ישבק ואת שוח:
ויקשן ילד את שבא ואת דדן
ובני דדן היו אשורם ולטושם
ולאמים: ובני מדין עיפה ועפר
וחנך ואבידע ואלדעה כל אלה
בני קטורה: ויתן אברהם את כל
אשר לו ליצחק: ולבני
הפילגשים אשר לאברהם נתן
אברהם מתנת וישלחם מעל
יצחק בנו בעודנו חי קדמה אל

Pritiua heb.: בוא · באה · פנה · נשא באה · בוא · נפל · לקח כסה ספר · בוא · היה · אהב נחם · לקח איש ילד · היה · נתן · פלגש · נתן שלח

Trāsla.B.Hiero.

tpe deābulabat isaac p viā q̄ ducit ad puteū: cuius nomē est viuentis & vidētis. Habitabat ei in terra australi: & egressus fuerat ad meditādū in agro īclinata iā die. Cūq̄ eleuasset oculos vidit camelos venīētes procul. Rebecca quoq̄ conspecto isaac descendit de camelo: & ait ad puerum. quis est ille homo qui venit p agrum in occursum nobis. dixitq̄ ei. Ipse est dñs meus. At illa tollēs cito palliū suum opuit se. Seruus āt cuncta q̄ gesserat narrauit dño suo isaac. q introduxit eā ī tabernaculum sare mrīs sue: & accepit eā vxorē: & in tm̄ dilexit eā: vt dolorē q ex morte mrīs eius acciderat tpa

Cap. 25.

Hret. Abraam vero aliam duxit vxorem nomīe cethuram: que peperit ei zamrā & iecsan & madan & madian: & iesboch & sue. Iecsan quoq̄ genuit saba & dadan. Filii dadā fuerūt assurim & lathusim & laomim. At vero ex madiā ortus est epha & epher & enoch & abida & heldaa. Oēs hi filii cethure. deditq̄ abraam cuncta q̄ possederat isaac. Filiis autem concubinarū largitus est munera: & separauit eos ab isaac filio suo: dum adhuc ipse viueret ad

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina.

abijt. isaac āt ambulabat p desertū iux
ἀπῆλθεν. ἰσαὰκ δὲ ἐπορεύετο διὰ τῆς ἐρήμου κα
ta puteū visionis. ipse āt habitabat in
τὰ τὸ φρέαρ τῆς ὁράσεως. αὐτὸς δὲ κατῴκει ἐν τῇ
terra ad aphricū. egressus ē āt isaac exercerī in
γῇ πρὸς λίβα. ἐξῆλθε δὲ ἰσαὰκ ἀδολεσχῆσαι ἐν τῷ
agro ad meridiē. et respiciens ocu
πεδίῳ πρὸς δείλην. καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλ
lis: vidit camelos venientes. et respiciēs
μοῖς, εἶδε καμήλους ἐρχομένας. καὶ ἀναβλέψα
rebecca oculis: vidit isaac. et
σα ῥεβέκκα τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδε τὸν ἰσαάκ. καὶ
desiluit a camelo. et dixit pue
κατεπήδησεν ἀπὸ τῆς καμήλου. καὶ εἶπε τῷ παι
ro: qs est homo ille qui venit in
δί, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὁ πορευόμενος ἐν
agro in occursum nrm. dixit āt puer:
τῷ πεδίῳ εἰς συνάντησιν ἡμῶν. εἶπε δὲ ὁ παῖς,
hic dñs me9. at illa accipiens palliū coo
οὗτος ὁ κύριός μου. ἡ δὲ λαβοῦσα τὸ θέριστρον πε
peruit se. et narrauit seru9 isaac cun
ριεβάλετο. καὶ διηγήσατο ὁ παῖς τῷ ἰσαὰκ πάν
cta verba q̄ fecit. intrauit āt isaac in
τα τὰ ῥήματα ἃ ἐποίησεν. εἰσῆλθε δὲ ἰσαὰκ εἰς τὸν
domū mris sue. et accepit rebeccā.
οἶκον τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καὶ ἔλαβε τὴν ῥεβέκκαν.
et fuit illi9 vxor. et dilexit eam. et cōso
καὶ ἐγένετο αὐτοῦ γυνή. καὶ ἠγάπησεν αὐτήν. καὶ παρε
latus ē isaac de sarra matre sua.
κλήθη ἰσαὰκ περὶ σάρρας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. Ca. 25.

Adijciēs āt abraā: accepit vxorē. cui
Προσθέμενος δὲ ἀβραάμ, ἔλαβε γυναῖκα. ᾗ
nomē cethura. pepit āt illi zābran. et
ὄνομα χεττούρα. ἔτεκε δὲ αὐτῷ τὸν ζεμβράν. καὶ
iectā. et madal. et madian. et
τὸν ἰεξάν. καὶ τὸν μαδάλ. καὶ τὸν μαδιάν. καὶ τὸν
iesboc. et sobe. iectā āt genuit saba.
ἰεσβόκ. καὶ τὸν σωβέ. ἰεξὰν δὲ ἐγέννησε τὸν σαβά.
et dedan. filij dedan fuerunt assuriim. et lat
καὶ τὸν δεδάν. υἱοὶ δεδὰν ἐγένοντο ἀσσουριεὶμ καὶ λατ
tusim. et laomim. filij āt madiā: gephar.
τουσιείμ. καὶ λαωμιείμ. υἱοὶ δὲ μαδιάμ, γεφάρ.
et apher. et enoch. et abida. et raga. oēs
καὶ ἀφείρ. καὶ ἐνώχ. καὶ ἀβιδά. καὶ ῥαγά. πάντες
isti fuerūt filij cheture. dedit āt abraā om
οὗτοι ἦσαν υἱοὶ χεττούρας. ἔδωκε δὲ ἀβραὰμ πάν
nē substantiā suā isaac filio suo. et
τα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ ἰσαὰκ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. καὶ
filijs cōcubinarū suarū dedit abraā
τοῖς υἱοῖς τῶν παλλακῶν αὐτοῦ ἔδωκεν ἀβραὰμ
munera. et misit eos ab isaac
δόματα. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς ἀπὸ ἰσαὰκ τοῦ
filio suo: adhuc viuente ipso: ad oriētē in
υἱοῦ αὐτοῦ, ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, πρὸς ἀνατολὰς εἰς

Transla.Chal.

ויצחק אתא ממיתוהי דבירא דמלאך קימא איתחזי עלה והוא יתיב בארעא
דרומא: ונפק יצחק לצלאה בחקלא למתפני רמשא וזקף עינוהי וחזא והא
גמליא אתן: וזקפת רבקה ית עינהא וחזת ית יצחק ואתרכינת מעל גמלא: ואמרת
לעבדא מן גברא דיכי דמהלך בחקלא לקדמותנא ואמר עבדא הוא רבוני ונסיבת
עיפא ואתכסיאת: ואשתעי עבדא ליצחק ית כל פתגמיא דעבד: ואעלה יצחק
למשכנא וחזא והא תקנן עובדהא כעובדי שרה אמיה ונסיב ית רבקה והות ליה
לאתו ורחמה ואתנחם יצחק בתר דמיתת אמיה: Ca.xxv. ואוסיף
אברהם ונסיב אתתא ושמה קטורה: וילידת ליה ית זמרן וית יקשן וית מדן וית
מדין וית ישבק וית שוח: ויקשן אוליד ית שבא וית דדן ובני דדן הוו משיריין ולשונין
ונגוון: ובני מדין עיפה ועפר וחנוך ואבידע ואלדעה כל אלין בני קטורה: ויהב
אברהם ית כל דיליה ליצחק: ולבני לחינתא די לאברהם יהב אברהם מתנן
ושלחנון מעל יצחק בריה עד דהוא קים קדומא

Interp.chal.

Isaac aūt veniebat de puteo super quo angelus vite apparuit: τ ipse habitabat in terra australi. Et egressus est isaac ad orandū in agro in tēpore vespertino: et leuauit oculos suos τ vidit: et ecce cameli veniebant. Et leuauit oculos suos rebecca: τ vidit isaac: et inclinauit se super camelum: τ ait seruo. Quis est vir ille qui ambulat in agro in occursum nostrū. Et ait seru9. Ipse est dominus meus: τ tulit pallium τ operuit se. Et narrauit seruus isaac omnia que fecerat. et introduxit eam isaac in tabernaculū. et vidit τ ecce opera eius recta erant: sicut opera sare matris sue. Et accepit rebeccam: τ fuit ei in vxorē: τ dilexit eam: et cōsolatus est isaac postq̄ mortua est mr ei9. Ca. 25.

Et addidit abraham τ accepit vxorem: τ nomen eius cethura. Et peperit ei zamran: τ iecsan: τ madan τ madian: τ iesboch: et sue. Iecsan autem genuit saba τ dadan. Filij autem dadan fuerunt in castris τ i tabernaculis τ in insulis. Et filij madiā epha et epher: τ enoch τ abida τ heldaa. Omnes hi filij cethure. Et dedit abraham omnia sua isaac. Filijs autem concubine abrahe dedit abraham munera: τ misit eos ab isaac filio suo: dum adhuc ipse viueret ad orientem in

Pritiua chal.: עיל אתא בור · חזא פנה · אתא חזא רכן · הלך רבה · כסה שעה על · שכן רבה · נחם מות · סף · שרא · נגרא אל · נתן · קום

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina.

terrā orientis. isti āt āni dierū vite
γῆν ἀνατολῶν. ταῦτα δὲ τὰ ἔτη ἡμερῶν τῆς ζωῆς
abraā quos vixit: centū septuaginta quinq̄ āni
ἀβραὰμ ὅσα ἔζησεν, ἑκατὸν ἑβδομηκονταπέντε ἔτη.
et deficiēs mortuus ē abraā in senectute bona se
καὶ ἐκλιπὼν ἀπέθανεν ἀβραὰμ ἐν γήρᾳ καλῷ πρεσ
nex τ plenus dierū. et appositus ē ad po
βύτης καὶ πλήρης ἡμερῶν. καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λα
pulū suū. et sepelierūt eū isaac et ismael
ὸν αὐτοῦ. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἰσαὰκ καὶ ἰσμαὴλ οἱ
filij eius in spelunca duplici: in a
υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, εἰς τὸν ἀ
gro ephron saar ethei. qui est e regio
γρὸν ἐφρὼν τοῦ σαὰρ τοῦ χετταίου, ὅς ἐστιν ἀπέναν
ne mambre. agro et speluncā: quā posse
τι μαμβρῆ. τὸν ἀγρὸν καὶ τὸ σπήλαιον, ὃ ἐκτήσα
dit abraā a filijs het. illic sepelierū
το ἀβραὰμ παρὰ τῶν υἱῶν τοῦ χέτ. ἐκεῖ ἔθαψαν
abraā et sarrā vxorē suā. factū ē
ἀβραὰμ καὶ σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. ἐγένετο
āt postq̄ mortu9 est abraā: bñdixit deus
δὲ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἀβραάμ, εὐλόγησεν ὁ θεὸς
isaac filio eius. et habitauit isaac iux
ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ κατῴκησεν ἰσαὰκ πα
ta puteū visionis. hē āt gñatiōes is
ρὰ τὸ φρέαρ τῆς ὁράσεως. αὗται δὲ αἱ γενέσεις ἰσ
mael filij abraā: quē pepit agar egy
μαὴλ τοῦ υἱοῦ ἀβραάμ, ὃν ἔτεκεν ἄγαρ ἡ αἰγυ
ptia famula sarre abraā. et hec
πτία ἡ παιδίσκη σάρρας τῷ ἀβραάμ. καὶ ταῦ
nomina filiorū ismael: τ nomi
τα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσμαήλ, καὶ τὰ ὀνόμα
na gñationū eius. sm nomē gñationū e
τα τῶν γενεῶν αὐτοῦ. κατ᾽ ὄνομα τῶν γενεῶν αὐ
ius primogenitus ismael. nabaioth. et cedar. et
τοῦ πρωτότοκος ἰσμαήλ. ναβαιώθ. καὶ κηδάρ. καὶ
nabdebel. et massam. et masman. et iduma.
ναβδεήλ. καὶ μασσάμ. καὶ μασμάν. καὶ ἰδουμά.
et masse. et adad. et themā. et iatur.
καὶ μασσῆ. καὶ χολδάδ. καὶ θεμάν. καὶ ἰετούρ.
et naphes. et cedma. isti sunt filij isma
καὶ ναφές. καὶ κεδμά. οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ ἰσμα
el. et hec nomina eorū in man
ήλ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπαύ
sionib9 eorū et in tabernaculis eorū. duode
λεσιν αὐτῶν καὶ ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν. δώδε
cim pricipes sm gētes eorū. et isti an
κα ἄρχοντες κατὰ ἔθνη αὐτῶν. καὶ ταῦτα τὰ ἔ
ni vite ismael: centū triginta septē an
τη τῆς ζωῆς ἰσμαήλ, ἑκατὸν τριακονταεπτὰ ἔ
ni. τ deficiēs mortuus ē. et appositus ē ad
τη. καὶ ἐκλιπὼν ἀπέθανεν. καὶ προσετέθη πρὸς τὸ
genus suū. habitauit āt ab euila vsq̄ ad sur. q̄
γένος αὐτοῦ. κατῴκησε δὲ ἀπὸ εὐιλὰτ ἕως σούρ, ἥ

Trāsla.B.Hiero.

plagā orientalē. Fuerūt aūt dies vite abrae centum septuagīta quinq̄ anni: & deficiens mortuus est in senectute bona prouecteq̄ etatis & plenus dierū: cōgregatusq̄ ē ad ppl'm suū. Et sepelierunt eū isaac & hismael filii sui ī spelunca duplici: que sita ē in agro ephron filii seor ethei e regione mābre: quā emerat a filiis heth. Ibi sepultus est ipse & sara vxor eius. Et post obitum illius benedixit deus isaac filio eius: qui hītabat iuxta puteū noīe viuētis & vidētis. He sūt generatiōes hismael filii abrae: quem pepit ei agar egyptia famula sare: & hec nomina filiorum eius in vocabulis & gñatiōibus suis. Primogēitus hismael nabaioth. deīde cedar: & adbehel: & mabsā. masma quoq̄ & duma & massa adad & thema & iatur & naphis & cedma. Isti sunt filii hismael: & hec nomīa per castella & oppida corū duodecim principes tribuum suarum. Et facti sunt āni vite hismaelis centum triginta septem: deficiensq̄ mortuus ē: & appositus ad ppl'm suū. Hītauit āt ab euila vsq̄ sur: que

Ter.Heb.

ארץ קדם: ואלה ימי שני חיי
אברהם אשר חי מאת שנה
ושבעים שנה וחמש שנים: ויגוע
וימת אברהם בשיבה טובה זקן
ושבע ויאסף אל עמיו: ויקברו
אתו יצחק וישמעאל בניו אל
מערת המכפלה אל שדה עפרן
בן צחר החתי אשר על פני
ממרא: השדה אשר קנה אברהם
מאת בני חת שמה קבר אברהם
ושרה אשתו: ויהי אחרי מות
אברהם ויברך אלהים את יצחק
בנו וישב יצחק עם באר לחי
ראי: ואלה תלדת ישמעאל בן
אברהם אשר ילדה הגר המצרית
שפחת שרה לאברהם: ואלה
שמות בני ישמעאל בשמתם
לתולדתם בכר ישמעאל נבית
וקדר ואדבאל ומבשם: ומשמע
ודומה ומשא: חדד ותימא יטור
נפיש וקדמה: אלה הם בני
ישמעאל ואלה שמתם בחצריהם
ובטירתם שנים עשר נשיאם
לאמתם: ואלה שני חיי ישמעאל
מאת שנה ושלשים שנה ושבע
שנים ויגוע וימת ויאסף אל עמיו:
וישכנו מחוילה עד שור אשר

Pritiua heb.: יום שנה · מאה · גוע · מות שוב · אסף קבר · היה · ברך · ילד · שנה נשא · שנה חיה · מאה · גוע מות אסף · שכן

Transla.Chal.

לארע בני מדינחא: ואלין יומי שני חיי אברהם דחיא מאה ושבעין וחמש שנין:
ואתנגיד ומית אברהם בסיבו טבא סבי ושבע יומין ואתכניש לעמיה: וקברו יתיה
יצחק וישמעאל בנוהי למערת כפלתא לחקל עפרון בר צחר חתאה דעל אפי ממרא:
חקלא דזבן אברהם מן בני חתאה תמן אתקבר אברהם ושרה אתתיה: והוה בתר
דמית אברהם ובריך יי ית יצחק בריה ויתיב יצחק עם בירא דמלאך קימא
איתחזי עלה: ואלין תולדת ישמעאל בר אברהם דילידת הגר מצריתא אמתא
דשרה לאברהם: ואלין שמהן בני ישמעאל בשמהתהון לתולדתהון בוכרא
דישמעאל נביות וקדר ואדבאל ומבשם: ומשמע ודומה ומשא: חדד ותימא יטור
נפיש וקדמה: אלין אינון בני ישמעאל ואלין שמהתהון בפצחיהון ובכרכיהון תרי
עשר רברבין לאומיהון: ואלין שני חיי ישמעאל מאה ותלתין ושבע שנין ואתנגיד
ומית ואתכניש לעמיה: ושרו מחוילה עד חגרא

Interp.chal.

terram filiorum orientis. Et hi sunt dies annorū vite abrahe quibus vixit centum τ septuaginta τ quinq̄ anni: et defecit τ mortuus est abraham in senectute bona senex τ plenus dierum: cōgregatusq̄ est ad populum suum. Et sepelierunt eum isaac τ ismael filij sui in spelunca duplici in agro efron filij seor ethei. e regione mamre: quē agrum emit abraham a filijs heth. Ibi sepultus est abraham τ sara vxor eius. Factumq̄ est postq̄ mortuus est abrahā: τ benedixit deus isaac filio eius: et habitauit isaac iuxta puteum super quo apparuit angelus vite. Et he sunt generationes ismael filij abraham: quem peperit agar egyptia ancilla sare abrahe. Et hec sunt noīa filiorū ismael p nomina sua in gñationib9 suis. Primogenit9 ismael nabaioth: τ cedar τ adbeel τ mabsam τ masma τ duma et massa: adad τ thema. iethur: naphis τ cedma. Hi sunt filij ismael: et hec nomina eorū in villis suis τ in ciuitatibus suis: duodecim principes per nationes suas. Et hi sunt anni vite ismaelis centum τ triginta et septē anni. Et defecit τ mortuus est: τ cōgregatus est ad populum suum. Et habitauerunt ab euila vsq̄ agara: que est

Pritiua chal.: דנח שנה חיה · נגד מות שוב · טוב כנש · קבר · בור לאך קום · חזי ילד אמה · ילד · רבב · שנה חיה נגד · מות כנש שרא

עַל פני מצרים באכה אשורה על
פני כל אחיו נפל׃ ואלה תולדת
יצחק בן אברהם אברהם הוליד
את יצחק׃ ויהי יצחק בן ארבעים
שנה בקחתו את רבקה בת בתואל
הארמי מפדן ארם אחות לבן
הארמי לו לאשה׃ ויעתר יצחק
ליהוה לנכח אשתו כי עקרה
הוא ויעתר לו יהוה ותהר רבקה
אשתו׃ ויתרצצו הבנים בקרבה
ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך
לדרש את יהוה׃ ויאמר יהוה לה
שני גיים בבטנך ושני לאמים
ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ
ורב יעבד צעיר׃ וימלאו ימיה
ללדת והנה תומם בבטנה׃ ויצא
הראשון אדמוני כלו כאדרת
שער ויקראו שמו עשו׃ ואחרי
כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב
עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק
בן ששים שנה בלדת אתם׃
ויגדלו הנערים ויהי עשו איש
ידע ציד איש שדה ויעקב איש
תם ישב אהלים׃ ויאהב יצחק
את עשו כי ציד בפיו ורבקה
אהבת את יעקב׃ ויזד יעקב נזיד
ויבא עשו מן השדה והוא עיף׃

Primitiua heb.: פנה בוא · ילד · היה ארבע · לקח · איש עתר · הרה · איש רוץ · אמר הלך · שנה מעה · פרד אמץ · צער מלא יום · ילד תאם · קרא · גדל היה · צוד · תמם אהב · נזד · בוא

respicit egyptū introeuntibus assirios. Corā cūctis fribus suis obiit. He quoq₃ sūt gn̄atiōes isaac filii abraam. Abraam genuit isaac. qui cum quadraginta esset annorū: duxit vxorē rebeccā filiā bathuelis syri de mesopotamia sororem laban. Deprecatus est isaac dn̄m p vxore sua: eo q esset sterilis. Qui exaudiuit eū: & dedit conceptum rebecce. sed collidebantur ī vtero eius paruuli. Que ait. Si sic mihi futurū erat: quid necesse fuit cōcipe. Perrexitq₃ rebecca: vt consuleret dn̄m. q rn̄dēs ait. Due gētes sūt in vtero tuo: & duo ppl'i ex ventre tuo diuidentur: ppl'sq₃ pplm supabit: & maior seruiet minori. Iam tp̄s pariēdi aduenerat: & ecce gemini ī vtero eius repti sūt. Qui prīmus egressus ē: ruffus erat & totus ī morē pellis hispidus. vocatūq₃ ē nomē eius esau. Protinus alter egrediēs plātā fris tenebat māu: & idcirco appellauit eū iacob. Sexagenarius erat isaac quando nati sunt paruuli. quibus adultis factus est esau vir gnarus venādi & hō agricola. iacob aūt vir simplex habitabat ī tabernaculis. isaac amabat esau eo q de venatiōibus illius vesceretur & rebecca diligebat iacob. coxit āt iacob pulmētū. Ad quē cū veīsset esau de agro lassus:

est ante faciē egypti donec veniat ad assy
ἔστι κατὰ πρόσωπον αἰγύπτου ἕως ἐλθεῖν πρὸς ἀσσυ
rios. ante faciē oīm fratrū suorū
ρίους, κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ
habitauit. et he gn̄ationes isaac filij a
κατῴκησεν. καὶ αὗται αἱ γενέσεις ἰσαὰκ τοῦ υἱοῦ ἀ
braā. abraā genuit isaac. erat āt isaac ānox
βραάμ. ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἦν δὲ ἰσαὰκ ἐτῶν
quadraginta: qn̄ accepit rebeccam: filiam
τεσσαράκοντα, ὅτε ἔλαβε τὴν ῥεβέκκαν, θυγατέρα
bathuel syri sibi vxorē. depcat⁹ est āt isa
βαθουὴλ τοῦ σύρου ἑαυτῷ γυναῖκα. ἐδεῖτο δὲ ἰσα
ac pro rebecca vxore sua dn̄m.
ὰκ περὶ ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τοῦ κυρίου.
q: erat sterilis. exaudiuit āt eū deus. ꝛ cōce
ὅτι ἦν στεῖρα. ἐπήκουσε δὲ αὐτοῦ ὁ θεός. καὶ συνέλα
pit rebecca in vtero vxor eius. saltabāt āt
βε ῥεβέκκα ἐν γαστρὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. ἐσκίρτων δὲ τὰ
pueruli in ea. dixit āt si sic mihi futurū ē fieri:
παιδία ἐν αὐτῇ. εἶπε δὲ εἰ οὕτω μοι μέλλει γίνεσθαι,
quare mihi hoc? abijt āt interrogare a dn̄o.
ἵνα τί μοι τοῦτο; ἐπορεύθη δὲ πυθέσθαι παρὰ κυρίου.
et ait dn̄s illi. due gētes in vtero tuo sunt.
καὶ εἶπε κύριος αὐτῇ. δύο ἔθνη ἐν τῇ γαστρί σου εἰσί.
et duo ppl'i ex ventre tuo diuident. et
καὶ δύο λαοὶ ἐκ τῆς κοιλίας σου διασταλήσονται. καὶ
pp̄ls pp̄lm supabit. et maior seruiet mino
λαὸς λαοῦ ὑπερέξει. καὶ ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσο
ri. ꝛ impleti sunt dies vt pareret ip
νι. καὶ ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐ
sa. et huic erant gemini in vtero ei⁹. egres
τήν. καὶ τῇδε ἦν δίδυμα ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς. ἐξῆλ
sus ē āt primogenit⁹ ruffus tot⁹: ꝛ sicut pellis:
θε δὲ ὁ πρωτότοκος πυρράκης ὅλος, καὶ ὡσεὶ δορά,
hispid⁹. vocauit āt nomen eius esau. et post
δασύς. ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἠσαῦ. καὶ με
hoc egressus ē frater eius. ꝛ man⁹ ei⁹ appre
τὰ τοῦτο ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπει
hendēs calcaneū esau. et vocauit nomē
λημμένη τῆς πτέρνης ἠσαῦ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα
eius iacob. isaac āt erat ānox sexaginta: qn̄ pe
αὐτοῦ ἰακώβ. ἰσαὰκ δὲ ἦν ἐτῶν ἑξήκοντα, ὅτε ἔτε
pit eos rebecca. creuerūt āt iuuenes. et
κεν αὐτοὺς ῥεβέκκα. ηὐξήνθησαν δὲ οἱ νεανίσκοι. καὶ
fuit esau homo sciens venari rustic⁹. iacob āt
ἦν ἠσαῦ ἄνθρωπος εἰδὼς κυνηγεῖν ἄγροικος. ἰακὼβ δὲ
fuit homo simplex: habitās domū. dilexit āt
ἦν ἄνθρωπος ἄπλαστος, οἰκῶν οἰκίαν. ἠγάπησε δὲ
isaac esau: q: venatio illius cibus ei. re
ἰσαὰκ τὸν ἠσαῦ, ὅτι θήρα αὐτοῦ βρῶσις αὐτῷ. ῥε
becca āt diligebat iacob. coxit āt iacob coctio
βέκκα δὲ ἠγάπα τὸν ἰακώβ. ἥψησε δὲ ἰακὼβ ἕψη
nē lentis: venit āt esau de agro deficiens.
μα φακοῦ, ἦλθε δὲ ἠσαῦ ἐκ τοῦ πεδίου ἐκλείπων.

Roma. 9.b. · Roma 9.c. · Osee. 12.a. · D

Transla. Chal.

דעל אפי מצרים למיעל לאתור על אפי כל אחוהי שרא׃ ואלין תולדת יצחק בר אברהם אברהם אוליד ית יצחק׃ והוה יצחק בר ארבעין שנין כד נסיב ית רבקה בת בתואל ארמאה מפדן ארם אחתיה דלבן ארמאה ליה לאנתו׃ וצלי יצחק קדם יי לקביל אתתיה ארי עקרא היא וקביל צלותיה יי ועדיאת רבקה אתתיה׃ ודחקין בניא במעהא ואמרת אם כן למא דנן אנא ואזלת למתבע אולפן מן קדם יי׃ ואמר יי לה תרין עממין במעיכי ותרין מלכון ממעיכי יתפרשון ומלכו ממלכו יתקף ורבא ישתעבד לזעירא׃ ושלימו יומהא למילד והא תיומין במעהא׃ ונפק קדמאה סמוק כוליה כגלים דשער וקרו שמיה עשו׃ ובתר כן נפק אחוהי וידיה אחידא בעקבא דעשו וקרא שמיה יעקב ויצחק בר שתין שנין כד ילידת יתהון׃ ורביאו עולימיא והוה עשו גבר נחשירכן גבר נפיק חקלא ויעקב גבר שלים משמש בית אולפנא׃ ורחים יצחק ית עשו ארי מצידיה הוה אכיל ורבקה רחימת ית יעקב׃ ובשיל יעקב תבשילא ואתא עשו מן חקלא והוא משלהי׃

Interp. chal.

e regione egypti pergigens vsq₃ ad assyriam: e regione omniū fratrum suorū habitauit. Et he sunt generationes isaac filij abrahe. Abraham genuit isaac. Erat autem isaac quadraginta annorū etatis: quādo accepit sibi rebeccā filiam bathuelis syri de mesopotamia syrie sororem laban syri in vxorem. Orauitq₃ isaac corā dn̄o pro vxore sua: quoniā sterilis erat: et suscepit dn̄s orationem eius: ꝛ concepit rebecca vxor eius. Et collidebantur filij in vtero eius. Et ait. Si sic mihi futurū erat ad qd ego cōcepi: ꝛ abijt vt quereret oraculū a facie dn̄i. Et ait ei dn̄s. Duo populi sunt in visceribus tuis: ꝛ duo regna de vtero tuo diuidentur: ꝛ regnum regno fortius erit: ꝛ maior seruiet minori. Et impleti sunt dies eius vt pareret: ꝛ ecce gemini in vtero eius erāt. Et egressus est prim⁹ ruffus totus quasi pallium hispidum: ꝛ vocauerunt nomen eius esau. Et postea egressus est frater eius: ꝛ manus eius tenebat plantā esau. Et vocauit nomē ei⁹ iacob. Isaac aūt erat sexaginta annoꝝ etatis qn̄ genuit eos. Et creuerunt pueri: ꝛ fuit esau vir venator: vir egrediens in agrū. Jacob autē erat vir pfectus: minister domus doctrine. Et dilexit isaac esau: q: de venatiōe eius edebat: ꝛ rebecca diligebat iacob. Et coxit iacob pulmentum: ꝛ venit esau de agro et ipse erat lassus.

Primitiua chal.: מטא אזל ילד · ילד רבע · אנת צלא · עדה · תבע · מצה פרש תקף · רבה שעבד ילד · תאם סמק קרא · שית שנה · רבה עלם שמש · צוד · בשל שלה

dixit āt esau iacob. ciba me de coctio
εἶπε δὲ ἠσαῦ τῷ ἰακώβ. γεῦσόν με ἐκ τοῦ ἑψή
ne tua ruffa hac. q: deficio. ppt
ματός σου τοῦ πυρροῦ τούτου. ὅτι ἐκλείπω. διὰ
hoc vocatū ē nomē eius edom. dixit āt ia
τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐδώμ. εἶπε δὲ ἰα
cob esau: vende mihi hodie primogenit
κὼβ τῷ ἠσαῦ, ἀπόδου μοι σήμερον τὰ πρωτοτό
ta tua. dixit āt esau: ecce ego vado mo
κιά σου. εἶπε δὲ ἠσαῦ, ἰδοὺ ἐγὼ πορεύομαι τε
ri. ꝛ vt qd mihi ista primogenita. et
λευτᾶν. καὶ ἵνα τί μοι ταῦτα τὰ πρωτοτόκια. καὶ
dixit ei iacob. iura mihi hodie. et iu
εἶπεν αὐτῷ ἰακώβ. ὄμοσόν μοι σήμερον. καὶ ὤ
rauit ei. vendidit āt esau primogenita
μοσεν αὐτῷ. ἀπέδοτο δὲ ἠσαῦ τὰ πρωτοτόκια
sua. iacob āt dedit esau panē et coctiōe
αὐτοῦ. ἰακὼβ δὲ ἔδωκε τῷ ἠσαῦ ἄρτον καὶ ἕψημα
lentis. ꝛ comedit ꝛ bibit: et surgens abijt.
φακοῦ. καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιε, καὶ ἀναστὰς ᾤχετο.
et vilipendit esau primogenita sua.
καὶ ἐφαύλισεν ἠσαῦ τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ. Ca. 26.

Facta est āt fames sup trā absq₃ fa
Ἐγένετο δὲ λιμὸς ἐπὶ τῆς γῆς χωρὶς τοῦ λι
me priore: que fuit in tēpore a
μοῦ τοῦ προτέρου, ὃς ἐγένετο ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ ἀ
braam. et abijt isaac ad abimelech re
βραάμ. καὶ ἐπορεύθη ἰσαὰκ πρὸς ἀβιμέλεχ βασι
gē phylistijm ī gerara. apparuit āt ei dn̄s. et
λέα φυλιστιείμ εἰς γέραρα. ὤφθη δὲ αὐτῷ κύριος. καὶ
dixit ne descendas in egyptū. habita āt in
εἶπε μὴ καταβῇς εἰς αἴγυπτον. κατοίκησον δὲ ἐν τῇ
tra: quā tibi dixero. et habita in terra hac. et e
γῇ, ἣ ἄν σοι εἴπω. καὶ παροίκει ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. καὶ ἔ
ro tecū: et benedicā tibi. tibi eni et
σομαι μετὰ σοῦ, καὶ εὐλογήσω σε. σοὶ γὰρ καὶ τῷ
semini tuo dabo terrā hanc. et statuā iura
σπέρματί σου δώσω τὴν γῆν ταύτην. καὶ στήσω τὸν ὅρ
mētū meū: qd iuraui abraā patri tuo. ꝛ multiplicabo
κον μου, ὃν ὤμοσα ἀβραὰμ τῷ πατρί σου. καὶ πληθυνῶ
semen tuū sicut stellas celi. ꝛ da
τὸ σπέρμα σου, ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. καὶ δώ
bo semini tuo oēm terrā hanc. et be
σω τῷ σπέρματί σου πᾶσαν τὴν γῆν ταύτην. καὶ εὐ
nedicētur in semine tuo oēs gētes
λογηθήσονται ἐν τῷ σπέρματί σου πάντα τὰ ἔθνη τῆς
terre. eo q obediuit abraam pater tu⁹ mee
γῆς. ἀνθ᾽ ὧν ὑπήκουσεν ἀβραὰμ ὁ πατήρ σου τῆς ἐμῆς
voci: et custodiuit oīa precepta mea:
φωνῆς, καὶ ἐφύλαξε πάντα τὰ προστάγματά μου,
et mandata mea: et iustificatiōes meas: ꝛ
καὶ τὰς ἐντολάς μου, καὶ τὰ δικαιώματά μου, καὶ
oīa legitima mea. habitauit āt
πάντα τὰ νόμιμά μου. κατῴκησε δὲ

Abdie 1.a. · Heb. 11 d. · A · Roma. 4.d. · B

ait. Da mihi de coctione hac ruffa: quia oppido lassus sū. Quāobcām vocatū est nomē eius edō. Cui dixit iacob. Vēde mihi primogenita tua. Ille rn̄dit. En morior: quid mihi proderunt primogenita. Ait iacob. Iura ergo mihi. Iurauit ei esau: & vēdidit primogēita: & sic accepto pane & lentis edulio comedit & bibit: & abiit puipēdēs q primogenita vendidisset.

Orta āt fame Ca. 26. sup terrā post eam sterilitatem que acciderat in diebus abraam: abiit isaac ad abimelech regem palestinorū in gerara. Appuitq₃ ei dn̄s & ait. Ne descendas in egyptū: sed quiesce in terra quā dixero tibi: & peregrinare in ea: eroq₃ tecum & benedicam tibi. Tibi eni & semini tuo dabo vniuersas regiōes has: complēs iuramentū: quod spopondi abraam patri tuo: & multiplicabo semen tuū sicut stellas celi. Daboq₃ posteris tuis vniuersas regiones has: & benedicentur in semine tuo oēs gētes terre: eo q obedierit abraā voci mee: & custodierit pcepta & mandata mea & cerimōias legesq₃ suauerit. Māsit ita

ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני
נא מן האדם האדם הזה כי עיף
אנכי על כן קרא שמו אדום׃
ויאמר יעקב מכרה כיום את
בכרתך לי׃ ויאמר עשו הנה אנכי
הולך למות ולמה זה לי בכרה׃
ויאמר יעקב השבעה לי כיום
וישבע לו וימכר את בכרתו
ליעקב׃ ויעקב נתן לעשו לחם
ונזיד עדשים ויאכל וישת ויקם
וילך ויבז עשו את הבכרה׃

Cap. xxvi.

ויהי רעב בארץ מלבד הרעב
הראשון אשר היה בימי אברהם
וילך יצחק אל אבימלך מלך
פלשתים גררה׃ וירא אליו יהוה
ויאמר אל תרד מצרימה שכן
בארץ אשר אמר אליך׃ גור
בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך
כי לך ולזרעך אתן את כל
הארצת האל והקמתי את
השבעה אשר נשבעתי לאברהם
אביך׃ והרביתי את זרעך ככוכבי
השמים ונתתי לזרעך את כל
הארצת האל והתברכו בזרעך
כל גויי הארץ׃ עקב אשר שמע
אברהם בקלי וישמר משמרתי
מצותי חקותי ותורתי׃ וישב

Primitiua heb.: לעט · אדם · הלך · שבע · מכר · נזד אכל שתה · קום הלך · היה יום · ראה · ירד · היה ברך · נתן · קום · שבע · רבה כבב · נתן · ברך · קול שמר · צוה חקק ירה

Transla. Chal.

ואמר עשו ליעקב אטעימני כען מן סמוקא סמוקא הדין ארי משלהי אנא על כן קרא שמיה אדום׃ ואמר יעקב זבין כיום ית בכירותך לי׃ ואמר עשו הא אנא אזיל לממת ולמה דנן לי בכירו׃ ואמר יעקב קיים לי כיום וקיים ליה וזבין ית בכירותיה ליעקב׃ ויעקב יהב לעשו לחם ותבשיל דטלופחין ואכל ושתי וקם ואזל ושט עשו ית בכירותא׃

Ca. xxvi.

והוה כפנא בארעא בר מכפנא קדמאה דהוה ביומי אברהם ואזל יצחק לות אבימלך מלכא דפלשתאי לגרר׃ ואתגלי ליה יי ואמר לא תיחות למצרים שרי בארעא דאימר לך׃ דור בארעא הדא ויהי מימרי בסעדך ואברכינך ארי לך ולבנך אתן ית כל ארעתא האלין ואקים ית קימא דקיימית לאברהם אבוך׃ ואסגי ית בנך ככוכבי שמיא ואתן לבנך ית כל ארעתא האלין ויתברכון בבנך כל עממי ארעא׃ חלף דקביל אברהם במימרי ונטר מטרת מימרי פקודי קימי ואוריתי׃ ויתיב

Interp. chal.

Et dixit esau ad iacob. Da mihi de coctione hac ruffa quia lassus sum ego: propterea vocatum est nomen eius edō. Et ait iacob. Vende mihi hodie primogenita tua. Et dixit esau. Ecce ego vado ad mortem: et ad quid mihi primogenita? Et dixit iacob. Jura mihi hodie. Et iurauit ei: ꝛ vendidit pmogenita sua iacob. Jacob autem dedit esau panem ꝛ edulium lentium: et comedit ꝛ bibit: et surrexit ꝛ abijt: ꝛ paruipendit esau primogenita. Ca. 26.

Et fuit fames in terra preter famem priorē que fuit in dieb⁹ abrahe: ꝛ abijt isaac ad abimelech regem philistinorū in gerara. Et apparuit ei dn̄s: ꝛ dixit ei. Ne descendas in egyptum: sed morare in terra quā dixero tibi. habita in terra hac: ꝛ erit verbum meum in adiutoriū tibi: ꝛ benedicam tibi: quia tibi et filijs tuis dabo vniuersas terras has: ꝛ cōfirmabo iuramentum quod iuraui abrahe patri tuo: et multiplicabo filios tuos sicut stellas celi: ꝛ dabo filijs tuis vniuersas terras has: et benedicentur propter filios tuos omnes populi terre: eo q obediuit abrahā verbo meo: ꝛ custodiuit custodiam verbi mei: precepta mea: pacta mea ꝛ leges meas. Habitauitq₃

Primitiua chal.: טעם סמק · מות קום · בשל שתה · קום שוט · עלה נחת שרא · היה אמר ברך · נתן קום סגא · ברך נטר · ירה

Pritiua heb. | Tex. Heb. | Gen. | Ca. xxvi. | Trãsla. B. Hiero. | Trãsla. Grec. lxx. cũ interp. latina.

יצחק בגרר: וישאלו אנשי
המקום לאשתו ויאמר אחתי
הוא כי ירא לאמר אשתי פן
יהרגני אנשי המקום על רבקה
כי טובת מראה הוא: ויהי כי ארכו
לו שם הימים וישקף אבימלך
מלך פלשתים בעד החלון וירא
והנה יצחק מצחק את רבקה
אשתו: ויקרא אבימלך ליצחק
ויאמר אך הנה אשתך הוא ואיך
אמרת אחתי הוא ויאמר אליו
יצחק כי אמרתי פן אמות עליה:
ויאמר אבימלך מה זאת עשית
לנו כמעט שכב אחד העם את
אשתך והבאת עלינו אשם:
ויצו אבימלך את כל העם לאמר
הנגע באיש הזה ובאשתו מות
יומת: ויזרע יצחק בארץ ההוא
וימצא בשנה ההוא מאה שערים
ויברכהו יהוה: ויגדל האיש וילך
הלוך וגדל עד כי גדל מאד: ויהי
לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבדה
רבה ויקנאו אתו פלשתים: וכל
הבארת אשר חפרו עבדי אביו
בימי אברהם אביו סתמום
פלשתים וימלאום עפר: ויאמר
אבימלך אל יצחק לך מעמנו כי

q̃ isaac in geraris. Qui cũ interrogaretur a viris loci illius sup vxore sua: respõdit. Soror mea ẽ. Timuerat ei cõfiteri q̃ sibi esset sociata cõiugio: reputãs ne forte interficerẽt eum propter illius pulchritudinẽ. Cumq; ptransissent dies plurimi & ibidem moraretur: pspiciẽs abimelech rex palestinorũ p fenestrã: vidit eũ iocantẽ cum rebecca vxore sua. & accersito eo ait. Perspicuũ ẽ q̃ vxor tua sit. Cur mẽtitus es eam sororẽ tuam esse. Rñdit. timui ne morerer ppter eã. Dixitq; abimelech. Quare imposuisti nobis. Potuit coire quispiã de populo cum vxore tua: & induxeras sup nos grãde peccatũ. Precepitq; oĩ populo dicens. Qui tetigerit hominis huius vxorem: morte morietur. Seminauit aũt isaac in terra illa: & inuenit in ipso ãno cẽtuplum. Bñdixitq; ei dñs: & locupletatus ẽ hõ: & ibat pficiẽs atq; succrescẽs: donec magnus vehemẽter effectus ẽ. habuitq; possessiões ouiũ & armẽtorũ & familie plurimũ. Ob hoc inuidẽtes ei palestini: oẽs puteos quos foderant serui patris illius abraã: illo tempore obstruxerunt implentes humo: in tãtum vt ipse abimelech diceret ad isaac. Recede a nobis: quoniam

isaac in gerariis. et interrogauerũt viri
ἰσαὰκ ἐν γεράροις. καὶ ἐπηρώτησαν οἱ ἄνδρες τοῦ
loci de rebecca vxore sua. et di
τόπου περὶ ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. καὶ εἶ
xit soror mea est. timuit enĩ dicere q̃ vxor
πεν ἀδελφή μου ἐστίν. ἐφοβήθη γὰρ εἰπεῖν ὅτι γυ
mea est: ne forte interficerẽt eũ viri
νή μου ἐστί, μή ποτε ἀποκτείνωσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες
loci p rebecca. q̃ erat pulchra aspectu.
τοῦ τόπου περὶ ῥεβέκκας. ὅτι ἦν ὡραία τῇ ὄψει.
fuit aũt multo tẽpore illic. pspiciẽs ãt abi
ἐγένετο δὲ πολυχρόνιος ἐκεῖ. παρακύψας δὲ ἀβι
melech rex per fenestrã: vidit isaac
μέλεχ ὁ βασιλεὺς διὰ τῆς θυρίδος, εἶδε τὸν ἰσαὰκ
ludentẽ cum rebecca vxore sua. voca
παίζοντα μετὰ ῥεβέκκας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. ἐκά
uit ãt abimelech isaac: et dixit ei: vtiq;
λεσε δὲ ἀβιμέλεχ τὸν ἰσαάκ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἄρα
vxor tua est. cur dixisti: q̃ soror mea ẽ:
γε γυνή σου ἐστί. τί ὅτι εἶπας, ὅτι ἀδελφή μου ἐστ
dixit ãt ei isaac viri enĩ ne forte mo
ίν; εἶπε δὲ αὐτῷ ἰσαάκ. εἶπα γὰρ μή ποτε ἀ
riar ppter illã. dixit ãt illi abimelech: qd hoc
ποθάνω δι' αὐτήν. εἶπε δὲ αὐτῷ ἀβιμέλεχ, τί τοῦτο
fecisti nobis. fere q̃s dormisset ex genere meo cũ
ἐποίησας ἡμῖν. μικροῦ τις ἐκοιμήθη ἐκ τοῦ γένους μου με
vxore tua: et induxisses sup nos ignorãtiã.
τὰ τῆς γυναικός σου, καὶ ἐπήγαγες ἐφ' ἡμᾶς ἄγνοιαν.
precepit ãt abimelech oĩ pplo suo: di
συνέταξε δὲ ἀβιμέλεχ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, λέ
cens: oĩs qui tetigerit hominẽ hunc et
γων, πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ
vxorẽ eius: mortis reus erit. seminauit
τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, θανάτου ἔνοχος ἔσται. ἔσπειρε
ãt isaac in terra illa. et inuenit in anno
δὲ ἰσαὰκ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐ
illo centuplicatũ ordeũ. benedixit ãt ei do
κείνῳ ἑκατοστεύουσαν κριθήν. εὐλόγησε δὲ αὐτὸν κύ
minus. et exaltatus ẽ homo. et pficiens: maior
ριος. καὶ ὑψώθη ὁ ἄνθρωπος. καὶ προβαίνων, μείζων
factus ẽ: donec magnus factus ẽ valde. fuerũt ãt
ἐγίνετο, ἕως οὗ μέγας ἐγένετο σφόδρα. ἐγένετο δὲ
ei armẽta ouiũ: et armẽta boũ: et agri
αὐτῷ κτήνη προβάτων, καὶ κτήνη βοῶν, καὶ γεώρ
colatiões multe. inuiderũt ãt ei phylistijm. et
για πολλά. ἐζήλωσαν δὲ αὐτὸν οἱ φυλιστιείμ. καὶ
oẽs puteos: quos foderãt serui pa
πάντα τὰ φρέατα, ἃ ὤρυξαν οἱ παῖδες τοῦ πα
tris sui: obstruxerũt eos in tempore pa
τρὸς αὐτοῦ, ἐνέφραξαν αὐτὰ ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ πα
tris sui phylistiim: et ipleuerũt eos terra. di
τρὸς αὐτοῦ οἱ φυλιστιείμ, καὶ ἔπλησαν αὐτὰ γῆς. εἶ
xit ãt abimelech ad isaac: recede a nobis. qm̃
πε δὲ ἀβιμέλεχ πρὸς ἰσαάκ, ἄπελθε ἀφ' ἡμῶν. ὅτι

Primitiua chal.

Interp. chal.

isaac in gerariis: et interrogauerũt viri loci sup vxore sua. Et ait. Soror mea est: quoniã timuit dicere vxor mea est: ne forte interficerẽt eum viri loci illius propter rebeccam: quoniam pulchra aspectu ipsa erat. Et factum est cuz multis diebus ibi moraretur. Prospexit abimelech rex philistinorum per fenestram: et vidit: et ecce isaac ludebat cum rebecca vxore sua. Et vocauit abimelech isaac: et ait. Ecce vtiq; vxor tua est: quomodo ergo dixisti soror mea est. Et dixit ei isaac. Quia dixi: ne forte moriar propter eam. Et ait abimelech. Quid est hoc quod fecisti nobis: parum affuit quin dormisset vnus de populo cum vxore tua: et induxisses super nos peccatum. Et precepit abimelech omni populo dicens: qui nocuerit huic viro et vxori sue morte morietur. Et seminauit isaac in terra illa: et inuenit in anno illo centuplum q̃ estimauerat: et benedixit ei dñs. Et creuit vir: et ibat multiplicans et crescens: donec creuit vehementer. Et fuerunt ei greges ouium et greges boum et familia magna: et inuidebãt ei palestini. Et omnes puteos quos foderũt serui patris sui in diebus abrahe patris sui obturauerunt palestini: et impleuerunt eos puluere. Et ait abimelech ad isaac. Recede a nobis: quoniam

Transla. Chal.

יצחק בגרר: ושאילו אנשי אתרא על עיסק אתתיה ואמר אחתי היא ארי דחיל למימר אתתי דילמא יקטלונני אנשי אתרא על רבקה ארי שפירת חיזו היא: והוה כד סגיאו ליה תמן יומיא ואסתכי אבימלך מלכא דפלשתאי מן חרכא וחזא והא יצחק מחייך עם רבקה אתתיה: וקרא אבימלך ליצחק ואמר ברם הא אתתך היא ואיכדין אמרת אחתי היא ואמר ליה יצחק ארי אמרית דילמא אמות עלה: ואמר אבימלך מה דא עבדת לנא כזעיר פון שכיב חד דמיחד בעמא עם אתתך ואיתיתא עלנא חובא: ופקיד אבימלך ית כל עמא למימר דיזיק בגברא הדין ובאתתיה איתקטלא יתקטיל: וזרע יצחק בארעא ההיא ואשכח בשתא ההיא על חד מאה בדשערוהי וברכיה יי: ורבא גברא ואזל סגי ורבי עד דרבא לחדא: והוה ליה גיתי ען וגיתי תורי ופולחנא סגי וקניאו ביה פלשתאי: וכל בירא דחפרו עבדי אבוהי ביומי אברהם אבוהי טמונון פלשתאי ומלונון עפרא: ואמר אבימלך ליצחק איזיל מעמנא ארי

Trãsla. Grec. lxx. cũ interp. latina. | Transla. B. Hiero. | Tex. Heb. | Gen. | Ca. xxvi. | Pritiua heb.

potentior nobis factus es valde. et discessit isaac.
δυνατώτερος ἡμῶν ἐγένου σφόδρα. καὶ ἀπῆλθεν ἰσαὰκ
inde. et mansit in valle gerarorũ: et ha
ἐκεῖθεν. καὶ κατέλυσεν ἐν τῇ φάραγγι γεράρων, καὶ κα
bitauit illic. et rursus isaac fodit puteos
τῴκησεν ἐκεῖ. καὶ πάλιν ἰσαὰκ ὤρυξε τὰ φρέατα τοῦ
aque. quos foderũt serui abraã patris sui. et ob
ὕδατος. ἃ ὤρυξαν οἱ παῖδες ἀβραὰμ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ
struxerũt eos phylistiim: postq̃ mortuus ẽ abra
ἐνέφραξαν αὐτὰ οἱ φυλιστιείμ, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἀβρα
am pater eius. et cognominauit eis nomina
ὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐπωνόμασεν αὐτοῖς ὀνόματα
sm̃ nomina q̃ nominauit pater eius. et foderũt
κατὰ τὰ ὀνόματα ἃ ὠνόμασεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ὤρυξαν
serui isaac in valle gerarorũ. et inuenit illic
οἱ παῖδες ἰσαὰκ ἐν τῇ φάραγγι γεράρων. καὶ εὗρεν ἐκεῖ
puteũ aque viuẽtis. et pugnauerũt pastores
φρέαρ ὕδατος ζῶντος. καὶ ἐμαχέσαντο οἱ ποιμένες
gerarorũ cũ pastoribus isaac: dicẽtes su
γεράρων μετὰ τῶν ποιμένων ἰσαάκ, φάσκοντες αὐ
am esse aquã. et vocauerũt nomẽ loci
τῶν εἶναι τὸ ὕδωρ. καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου
illius iniustitia. iniustitia affecerũt n. eũ. pfectus ãt in
ἐκείνου ἀδικία. ἠδίκησαν γὰρ αὐτόν. ἀπάρας δὲ ἐκεῖ
de: fodit puteũ alterũ. rixati sũt ãt et de il
θεν, ὤρυξε φρέαρ ἕτερον. ἐκρίνοντο δὲ καὶ ὑπὲρ ἐκεί
lo. et vocauit nomẽ loci illius inimicitie.
νου. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἐχθρία.
pfectus ãt inde fodit puteũ alterũ. et nõ pugna
ἀπάρας δὲ ἐκεῖθεν, ὤρυξεν φρέαρ ἕτερον. καὶ οὐκ ἐμα
uerũt pro eo: et vocauit nomẽ eius la
χέσαντο περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐ
titudo. dicens: q̃ nũc dilatauit dñs nobis: et au
ρυχωρία. λέγων, διότι νῦν ἐπλάτυνε κύριος ἡμῖν, καὶ ηὔ
xit nos sup terrã. ascẽdit ãt inde ad pute
ξησεν ἡμᾶς ἐπὶ τῆς γῆς. ἀνέβη δὲ ἐκεῖθεν ἐπὶ τὸ φρέ
um iuramẽti. et apparuit illi dñs in nocte illa. et
αρ τοῦ ὅρκου. καὶ ὤφθη αὐτῷ κύριος ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ
dixit: ego sum deus abraã patris tui. ne timeas.
εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραὰμ τοῦ πατρός σου. μὴ φοβοῦ.
tecũ enĩ sum. et benedicã tibi: et multiplicabo
μετὰ σοῦ γάρ εἰμι. καὶ εὐλογήσω σε, καὶ πληθυνῶ τὸ
semen tuũ: ppter abraã patrẽ tuũ. et edifica
σπέρμα σου, δι' ἀβραὰμ τὸν πατέρα σου. καὶ ᾠκοδόμη
uit ibi altare. et inuocauit nomẽ dñi.
σεν ἐκεῖ θυσιαστήριον. καὶ ἐπεκαλέσατο τὸ ὄνομα κυρίου.
et fixit illic tabernaculũ suũ. foderũt ãt ibi serui isa
καὶ ἔπηξεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ. ὤρυξαν δὲ ἐκεῖ οἱ παῖδες ἰσα
ac puteũ in valle gerarorũ. et abimelech iuit
ὰκ φρέαρ ἐν τῇ φάραγγι γεράρων. καὶ ἀβιμέλεχ ἐπορεύθη
ad eum de geraris: et hochozat pronubus eius: et
πρὸς αὐτὸν ἀπὸ γεράρων, καὶ ὀχοζὰθ ὁ νυμφαγωγὸς αὐτοῦ, καὶ
phichol dux exercitus eius. et dixit eis:
φιχὸλ ὁ ἀρχιστράτηγος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς,

potẽtior nobis factus es valde. Et ille discedẽs vt veniret ad torrẽtẽ gerare habitaretq; ibi: rursum fodit alios puteos: quos foderãt serui patris sui abraam: & quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim: appellauitq; eos eisdẽ noibus quibus añ pater vocauerat. Foderuntq; in torrẽte & reppererunt aquã viuã. Sed & ibi iurgium fuit pastorum gerare aduersus pastores isaac: dicentiũ. Nr̃a est aqua. Quãobrẽ nomẽ putei ex eo qd acciderat vocauit calũniã. Foderũt autem & aliũ: & pro illo quoq; rixati sũt: appellauitq; eũ inimicitias. Profectus inde fodit alium puteũ: p quo non contenderunt. Itaq; vocauit nomen eius latitudo: dicens. Nũc dilatauit nos dñs & fecit crescere sup terrã. Ascẽdit autẽ isaac ex illo loco in bersabee: vbi apparuit ei dñs in ipsa nocte: dicens. Ego sum deus abraam patris tui. Noli timere: quia ego tecũ sum. Bñdicã tibi & multiplicabo semen tuum propter seruũ meũ abraã. Itaq; edificauit ibi altare: & inuocato noĩe dñi extendit tabernaculũ: pcepitq; seruis suis vt foderẽt puteũ. Ad quẽ locũ cũ veĩsset de geraris abimelech & ochozath amicus illius & phicol dux militũ: locutus

עצמת ממנו מאד: וילך משם
יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם:
וישב יצחק ויחפר את בארת
המים אשר חפרו בימי אברהם
אביו ויסתמום פלשתים אחרי
מות אברהם ויקרא להן שמות
כשמת אשר קרא להן אביו:
ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו
שם באר מים חיים: ויריבו רעי
גרר עם רעי יצחק לאמר לנו
המים ויקרא שם הבאר עשק
כי התעשקו עמו: ויחפרו באר
אחרת ויריבו גם עליה ויקרא
שמה שטנה: ויעתק משם ויחפר
באר אחרת ולא רבו עליה
ויקרא שמה רחבות ויאמר כי
עתה הרחיב יהוה לנו ופרינו
בארץ: ויעל משם באר שבע:
וירא אליו יהוה בלילה ההוא
ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך
אל תירא כי אתך אנכי וברכתיך
והרביתי את זרעך בעבור אברהם
עבדי: ויבן שם מזבח ויקרא
בשם יהוה ויט שם אהלו ויכרו
שם עבדי יצחק באר: ואבימלך
הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו
ופיכל שר צבאו: ויאמר אלהם

Transla. Chal.

תקיפתא מיננא לחדא: ואזל מתמן יצחק ושרא בנחלא דגרר ויתיב תמן: ותב יצחק וחפר ית בירין דמיא דחפרו ביומי אברהם אבוהי וטמונון פלשתאי בתר דמית אברהם וקרא להן שמהן כשמהן דהוה קרי להן אבוהי: וחפרו עבדי יצחק בנחלא ואשכחו תמן בירא דמיין נבעין: ונצו רעותא דגרר עם רעותא דיצחק למימר דילנא מיא וקרא שמא דבירא עסק ארי אתעסקו עמיה: וחפרו בירא אחריתי ונצו אף עלה וקרא שמה סטנה: ואסתלק מתמן וחפר בירא אחריתי ולא נצו עלה וקרא שמה רחובות ואמר ארי כען אפתי יי לנא ויפשנא בארעא: וסליק מתמן לבאר שבע: ואתגלי ליה יי בליליא ההוא ואמר אנא אלהיה דאברהם אבוך לא תדחל ארי בסעדך מימרי ואברכינך ואסגי ית בנך בדיל אברהם עבדי: ובנא תמן מדבחא וצלי בשמא דיי ופרסיה תמן משכניה וכרו תמן עבדי יצחק בירא: ואבימלך אזל לותיה מגרר וסיעת מרחמוהי ופיכל רב חיליה: ואמר להון

Interp. chal.

fortior nobis factus es valde. Et abijt inde isaac: et habitauit iuxta torrentẽ gerare: et moratus est ibi. Et reuersus est isaac: et fodit puteos aquarũ quos foderant in dieb9 abrahe pris sui: et obturauerãt eos philistijm postq̃ mortu9 est abrahã: appellauitq; eos eisdẽ noibus q̃bus vocabat eos pater eius. Et foderũt serui isaac in torrente: et inuenerũt ibi puteũ aquarũ manãtiũ. Et rixati sunt pastores gerare cũ pastoribus isaac: dicẽtes. Nostra est aqua: et vocauit nomẽ putei litigiũ: eo q̃ litigauerũt cũ eo. Et foderũt aliũ puteũ: et sup euz quoq; rixati sunt: et vocauit nomẽ eius aduersariũ. Et ascendit inde: et fodit puteũ aliuz: et non sunt rixati sup eũ: et vocauit nomen eius rooboth: et ait: q̃m nunc dilatabit nos dñs: et crescere nos faciet sup terrã. Et ascendit inde in bersabee: et apparuit ei dñs in nocte illa: et ait. Ego de9 abrahã patris tui: ne timeas q̃ in adiutoriũ tuũ erit verbũ meũ: et bñdicã tibi, et multiplicabo filios tuos ppter abrahã seruũ meũ. Et edificauit ibi altare: et orauit in noĩe dñi: et tetẽdit ibi tabernaculũ suũ: et foderũt ibi serui isaac puteũ. Abimelech aũt abijt ad eũ de geraris comitatus amicis suis: et phicol pncipe exercit9 sui. Et dixit eis

Primitiua chal.

ויאמר אלהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם: ויאמרו ראו ראינו כי היה יהוה עמך ונאמר תהי נא אלה בינותינו בינינו ובינך ונכרתה ברית עמך: אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב ונשלחך בשלום אתה עתה ברוך יהוה: ויעש להם משתה ויאכלו וישתו: וישכימו בבקר וישבעו איש לאחיו וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום: ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים: ויקרא אתה שבעה על כן שם העיר באר שבע עד היום הזה: ויהי עשו בן ארבעים שנה ויקח אשה את יהודית בת בארי החתי ואת בשמת בת אילן החתי: ותהיין מרת רוח ליצחק ולרבקה:

Cap.xxvij.

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת ויקרא את עשו בנו הגדל ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני: ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי: ועתה שא נא

Trãsla. B. Hiero.

est isaac. Quid venistis ad me hoiem quem odistis: & expulistis a vobis. Qui rñderũt. Vidimus tecum esse dominum: & idcirco nos diximus. Sit iuramentum inter nos: & ineamus fedus: vt nõ facias nobis quicq̃ mali sicut & nos nihil tuorũ attigimus: nec fecimus quod te lederet: sed cũ pace dimisimus auctum benedictione domini. Fecit ergo eis conuiuiũ: & post cibum & potũ surgentes mane iurauerunt sibi mutuo: dimisitq̃ eos isaac pacifice in locũ suũ. Ecce aũt venerunt in ipso die serui isaac: annunciantes ei de puteo quem foderãt: atq̃ dicentes. Inuenimus aquã. Vnde appellauit eum abũdãtiã: & nomẽ vrbi impositum est bersabee vsq; in p̃ntem diẽ. Esau vero quadragenarius duxit vxores duas: iudith filiam beeri ethei: & basemath filiã elõ eiusdẽ loci: que ambe offenderant animum isaac & rebecce. Ca.27.

Senuit aũt isaac: & caligauerunt oculi eius: & videre nõ poterat: vocauitq; esau filiũ suũ maiorẽ & dixit ei. Fili mi. Qui rñdit. Adsum. Cui pater. Vides inquit q̃ senuerim: & ignorem diem mortis mee. Sume

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

ἰσαάκ. ἱνατί ἥλθετε πρός με. ὑμεῖς δὲ ἐμισήσατέ με, καὶ ἐξαπεστείλατέ με ἀφ᾽ ὑμῶν. καὶ εἶπον αὐτῷ, ἰδόντες ἑωράκαμεν, ὅτι κύριος ἦν μετὰ σοῦ. καὶ εἴπομεν γενέσθω ἀρὰ ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον ἡμῶν. καὶ διαθησόμεθα μετὰ σοῦ διαθήκην, μὴ ποιήσειν μεθ᾽ ἡμῶν κακόν, καθότι οὐκ ἐβδελυξάμεθά σε ἡμεῖς. καὶ ὃν τρόπον ἐχρησάμεθά σου καλῶς. καὶ ἐξαπεστείλαμέν σε μετ᾽ εἰρήνης. καὶ νῦν εὐλογημένος σὺ ὑπὸ κυρίου. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς δοχήν. καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον. καὶ ἀναστάντες τοπρωΐ, ὤμοσεν ἕκαστος τῷ πλησίον. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς ἰσαάκ. καὶ ἀπῴχοντο ἀπ᾽ αὐτοῦ μετὰ σωτηρίας. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ παραγενόμενοι οἱ παῖδες ἰσαὰκ ἀπήγγειλαν αὐτῷ περὶ τοῦ φρέατος οὗ ὤρυξαν. καὶ εἶπον αὐτῷ. οὐχ εὕρομεν ὕδωρ. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ ὅρκος. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τῇ πόλει ἐκείνῃ φρέαρ ὅρκου ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. ἦν δὲ ἡσαῦ ἐτῶν τεσσαράκοντα. καὶ ἔλαβε γυναῖκα τὴν ἰουδὶθ, θυγατέρα βεὴρ τοῦ χετταίου. καὶ τὴν βασεμμάθ, θυγατέρα ἐλὼμ χετταίου. καὶ ἦσαν ἐρίζουσαι τῷ ἰσαὰκ καὶ τῇ ῥεβέκκᾳ. Ca. 27.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ γηράσαι ἰσαὰκ ἠμβλύνθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τοῦ ὁρᾶν. καὶ ἐκάλεσεν ἡσαῦ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν πρεσβύτερον, καὶ εἶπεν, υἱέ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ γεγήρακα, καὶ οὐ γινώσκω τὴν ἡμέραν τῆς τελευτῆς μου. νῦν οὖν λαβὲ

(interp.) isaac. vt quid venistis ad me. vos aũt odistis me: et expulistis me a vobis. et dixerunt ei. videntes vidimus: q̃ dñs erat tecũ. et diximus fiat imprecatio inter te et nos. et disponemus tecũ fedus: nõ facere nobiscũ malũ: sicut nõ abominati sumus te nos. et quẽadmodũ vsi sumus te bene. et dimisimus te cũ pace. et nũc benedictus tu a dño. et fecit eis cõuiuiũ. et comederũt et biberũt. et surgentes mane, iurauit vnusquisq; proximo. et dimisit eos isaac. et discesserũt ab eo cũ salute. factũ ẽ aũt in die illa. et venientes serui isaac nunciauerũt ei de puteo quẽ foderũt. et dixerũt ei. nõ inuenimus aquã. et vocauit eũ iuramentũ. ppt hoc vocauit nomẽ ciuitati illi putei iuramenti vsq; in hodiernũ diẽ. erat aũt esau annorũ quadraginta. et accepit vxorẽ iudith: filiã beor ethei. et basemath: filiam elom ethei. et erant contendẽtes cũ isaac et rebecca. Ca. 27.

Factũ ẽ aũt cũ senuisset isaac hebetati sũt oculi eius ad videndũ. et vocauit esau filiũ suũ seniorẽ. et dixit: fili. et dixit: ecce ego. et dixit: ecce consenui: et nõ scio diem mortis mee. nũc ergo sume

τὸ σκεῦός σου, τήν τε φαρέτραν καὶ τὸ τόξον, καὶ ἔξελθε εἰς τὸ πεδίον, καὶ θήρευσόν μοι θήραν, καὶ ποίησόν μοι ἐδέσματα, ὡς φιλῶ ἐγώ, καὶ ἔνεγκέ μοι, ἵνα φάγω, καὶ εὐλογήσῃ σε ἡ ψυχή μου, πρὶν ἢ ἀποθανεῖν με. ῥεβέκκα δὲ ἤκουσε λαλοῦντος ἰσαὰκ πρὸς ἡσαῦ τὸν υἱὸν αὐτοῦ. ἐπορεύθη δὲ ἡσαῦ εἰς τὸ πεδίον θηρεῦσαι θήραν τῷ πατρὶ αὐτοῦ. ῥεβέκκα δὲ εἶπε πρὸς ἰακὼβ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν νεώτερον. ἴδε, ἐγὼ ἤκουσα λαλοῦντος τοῦ πατρός σου πρὸς ἡσαῦ τὸν ἀδελφόν σου, λέγοντος, θήρευσόν μοι θήραν, καὶ ποίησόν μοι ἐδέσματα, καὶ φαγὼν εὐλογήσω σε ἐναντίον κυρίου. νῦν οὖν υἱέ μου ἄκουσόν μου, καθὰ ἐγώ σοι ἐντέλλομαι. καὶ πορευθεὶς εἰς τὰ πρόβατα, λαβέ μοι ἐκεῖθεν δύο ἐρίφους ἁπαλοὺς καὶ καλούς. καὶ ποιήσω αὐτὰ ἐδέσματα τῷ πατρί σου, ὡς φιλεῖ. καὶ εἰσοίσεις τῷ πατρί σου, καὶ φάγεται, ὅπως εὐλογήσῃ σε ὁ πατήρ σου πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν. εἶπε δὲ ἰακὼβ πρὸς ῥεβέκκαν τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἔστιν ὁ ἀδελφός μου ἀνὴρ δασύς, ἐγὼ δὲ ἀνὴρ λεῖος. μή ποτε ψηλαφήσῃ με ὁ πατήρ μου, καὶ ἔσομαι ἐναντίον αὐτοῦ ὡς καταφρονῶν. καὶ ἐπάξω ἐπ᾽ ἐμαυτὸν κατάραν καὶ οὐκ εὐλογίαν. εἶπε δὲ αὐτῷ ἡ μήτηρ, ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ κατάρα σου τέκνον. μόνον ἐπάκουσον τῆς φωνῆς μου. καὶ πορευθεὶς ἔνεγκέ μοι. πορευθεὶς δὲ ἔλαβε καὶ ἤνεγκε τῇ μητρί. καὶ ἐποίησεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐδέσματα, καθὰ ἐφίλει

(interp.) apparatũ tuũ: et pharetrã et arcũ: et egredere in agrum: et venare mihi venatõez: et fac mihi edulia: sicut amo ego. et affer mihi: vt comedã: et bñdicat tibi aĩa mea: anteq̃ moriar ego. rebecca aũt audiuit loquẽtem isaac ad esau filiũ suũ. abijt aũt esau in agrũ ad venãdũ venationẽ patri suo. et rebecca dixit ad iacob filiũ suũ iuniorẽ. vide: ego audiui loquẽtẽ patrẽ tuũ ad esau fratrẽ tuũ: dicẽtẽ: venare mihi venatõez: et fac mihi edulia: et comedẽs bñdicam tibi corã dño. nũc ergo fili mi audi me: sicut ego tibi precipio. et abiens ad oues: accipe mihi inde duos hedos teneros et pulchros. et faciã edulia patri tuo: sicut amat. et inferes patri tuo: et comedet: vt benedicat tibi pater tuus anteq̃ moriatur. dixit aũt iacob ad rebeccam matrẽ suã: est frater meus vir pilosus. ego aũt vir lenis. ne forte ergo attractet me pater meus: et ero coram eo sicut despiciẽs. et inducã sup me maledictionẽ et nõ bñdictionẽ. dixit aũt ei mater: sup me maledictio tua fili. solũ exaudi vocẽ meã. et pergens affer mihi. abiens aũt accepit et attulit matri. et fecit mater eius edulia: sicut amabat

Trãsla. B. Hiero.

arma tua: & pharetram & arcũ: & egredere foras. Cũq; venatu aliqd apphẽderis: fac mihi inde pulmẽtũ sicut velle me nosti: & affer vt comedã: & benedicat tibi anima mea antẽq; moriar. Quod cum audisset rebecca: & ille abisset in agrum vt iussionem patris impleret: dixit filio suo iacob. Audiui patrem tuum loquentẽ cum esau fratre tuo: & dicentem ei. Affer mihi de venatione tua: & fac cibos vt comedã: & benedicam tibi coram dño añq; moriar. Nũc ergo fili mi acquiesce cõsiliis meis: & pergẽs ad gregẽ affer mihi duos hedos optimos: vt faciam ex eis escas patri tuo: quibus libenter vescitur: q̃s cum intuleris & comederit: benedicat tibi priusq̃ moriatur. Cui ille rñdit. Nosti q̃ esau frater meus hõ pilosus sit: & ego lenis. Si attrectauerit me pr̃ meus & senserit: timeo ne putet me sibi voluisse illudere: & inducat sup me maledictionẽ p bñdictiõe. Ad quẽ mr̃. In me sit ait ista maledictio fili mi: tm̃ audi vocẽ meã: & pgẽs affer q̃ dixi. Abiit & attulit dedit q̃ mr̃i. Parauit illa cibos sicut velle nouerat

כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי צידה: ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי בטרם אמות: ורבקה שמעת בדבר יצחק אל עשו בנו וילך עשו השדה לצוד ציד להביא: ורבקה אמרה אל יעקב בנה לאמר הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר: הביאה לי ציד ועשה לי מטעמים ואכלה ואברככה לפני יהוה לפני מותי: ועתה בני שמע בקלי לאשר אני מצוה אתך: לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טבים ואעשה אתם מטעמים לאביך כאשר אהב: והבאת לאביך ואכל בעבר אשר יברכך לפני מותו: ויאמר יעקב אל רבקה אמו הן עשו אחי איש שער ואנכי איש חלק: אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה: ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אך שמע בקלי ולך קח לי: וילך ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים כאשר אהב

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

Interp. chal.

isaac. Et quid venistis ad me: vos autem odistis me: et dimisistis me a vobis. Et dixerunt. Videntes vidimus quoniã erat verbũ dñi in adiutorium tuũ: et diximus. Confirmetur nunc iuramentũ quod erat inter patres nostros et inter nos et te: et ineamus pactũ tecum. Si feceris nobiscũ malum: sicut non nocuimus tibi: et sicut fecimus tecum tantummodo bonũ: et dimisimus te in pace. Tu nunc benedictus es dñi. Fecitq; eis conuiuiũ: et comederũt et biberunt: et surrexerunt mane: et iurauerunt vnusquisq; fratri suo: et dimisit eos isaac: et profecti sunt ab eo in pace. Et fuit in ipso die et venerunt serui isaac et nunciauerũt ei de puteo quẽ foderant: et dixerunt ei. Inuenimus aquam. Et vocauit eum sebaa: propterea nomẽ ciuitatis fuit bersabee vsq; in diẽ hanc. Eratq; esau etatis quadraginta annorũ: et accepit vxorem iudith filiam beeri ethei: et basemath filiã elon ethei. et fuerũt rebelles et irritatrices cõtra mandatũ isaac et rebecce. Ca.27.

Et factũ ẽ cũ senuisset isaac: caligauerũt ocli eius: et videre nõ poterat. Vocauitq; esau filiũ suũ maiorẽ: et dixit ei. Fili mi. Et dixit ei: ecce ego. Et ait. Ecce nũc senui: nescio diẽ q̃ moritur filius: et nũc tolle obsecro

arma tua: gladium tuũ: et arcum tuum: et egredere in agrũ: et venare mihi venationẽ: et fac mihi edulia sicut diligo: et affer mihi: vt comedam et benedicat tibi anima mea antequã moriar. Et rebecca audiebat qñ loquebatur isaac cũ esau filio suo. Et abijt esau in agrum ad venandum: vt afferret venationẽ. Et rebecca ait iacob filio suo dicens. Ecce audiui patrem tuũ loquentẽ cũ esau fratre tuo: et dicentẽ. Affer mihi venationẽ: et fac mihi edulia vt comedam: et benedicam tibi corã dño ante mortem meã. Et nunc fili mi acquiesce verbo meo: quod ego precipio tibi: vade nunc ad oues et tolle mihi inde duos hedos caprarũ optimos: et faciã ex eis edulia patri tuo: sicut diligit. et afferes patri tuo et comedet: vt benedicat tibi ante mortẽ suã. Et dixit iacob rebecce matri sue: ecce esau frater meus vir pilosus est: et ego vir lenis. Forte cõtrectabit me pater meus: et ero in oculis suis quasi illudens: et inducã sup me maledictiones et nõ bñdictiones. Et dixit ei mater sua. Mihi dictũ est per pphetã q̃ nõ venient maledictiones sup te nisi benedictiones fili mi: tantũ modo adquiesce mihi et vade tolle mihi: et abiit et tulit et attulit matri sue. Et fecit mr̃ eius edulia: sicut dilexit

אביו ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל החמדת אשר אתה בבית ותלבש את יעקב בנה הקטן ואת ערת גדיי העזים הלבישה על ידיו ועל חלקת צואריו ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה ביד יעקב בנה ויבא אל אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני ויאמר יעקב אל אביו אנכי עשו בכרך עשיתי כאשר דברת אלי קום נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשך ויאמר יצחק אל בנו מה זה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה יהוה אלהיך לפני ויאמר יצחק אל יעקב גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא ויגש יעקב אל יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שערת ויברכהו ויאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני ויאמר הגשה לי ואכלה מציד בני למען תברכך נפשי ויגש לו ויאכל ויבא לו יין וישת ויאמר אליו יצחק אביו גשה נא

לקח לבש עזז צור נתן טעם עשה בוא אמר ישב צוד עבר ברך קרה פנה נגש משש נכר ברך נגש צוד אכל בוא שתה

patrem illius: & vestibus esau valde bonis: quas apd se habebat domi: induit eum: pelliculasq; hedorum circundedit manibus: & colli nuda ptexit. Deditq; pulmentum: & panes quos coxerat: tradidit. Quibus illatis dixit. Pater mi. At ille respōdit. audio. Quis es tu fili mi. Dixitq; iacob. Ego sum primogenitus tuus esau. Feci sicut precepisti mihi. Surge sede & comede de venatione mea: vt bñdicat mihi aīa tua. Rursumq; isaac ad filiū suū. Quō inquit tā cito īuenire potuisti fili mi. Qui rñdit. Volūtas dei fuit: vt cito occurreret mihi qd volebā. Dixitq; isaac. Accede huc vt tangā te fili mi: & pbē vtrū tu sis filius meus esau: an nō. Accessit ille ad prēm: & palpato eo: dixit isaac. Vox quidem vox iacob ē: sed manus manus sūt esau. Et nō cognouit eū: quia pilose manus silitudinē maioris expsserāt. Bñdicens ergo illi ait. Tu es filius meus esau. Respondit. ego sum. At ille. Affer īquit mihi cibos de venatione tua fili mi: vt benedicat tibi anima mea. Quos cū oblatos comedisset: obtulit ei ēt vinū. quo hausto: dixit ad eū. Accede ad me:

pater eius. et accipiens rebecca vestē
ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ λαβοῦσα ῥεβέκκα τὴν στολὴν
esau filii sui senioris pulchrā:
ἠσαῦ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τοῦ πρεσβυτέρου τὴν καλήν,
q̄ erat apd ipsā in domo: induit eam iacob
ἣ ἦν παρ᾽ αὐτῇ ἐν τῷ οἴκῳ, ἐνέδυσεν αὐτὴν ἰακὼβ
filiū suū iuniorē. et pelles
τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν νεώτερον. καὶ τὰ δέρματα τῶν
hedorū circūposuit circa brachia eius: et
ἐρίφων περιέθηκε περὶ τοὺς βραχίονας αὐτοῦ, καὶ
circa nuda colli eius. et dedit
περὶ τὰ γυμνὰ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ. καὶ ἔδωκε
edulia et panes quos fecit in
τὰ ἐδέσματα καὶ τοὺς ἄρτους οὓς ἐποίησεν εἰς τὰς
manus iacob filii sui. et intulit patri suo. et dixit: pater. ille āt dixit: ecce ego. qs
χεῖρας ἰακὼβ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. καὶ εἰσήνεγκε τῷ πατρὶ αὐτοῦ. καὶ εἶπε, πάτερ. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ. τίς
es tu fili. et dixit iacob patri suo: ego
εἶ σύ τέκνον. καὶ εἶπεν ἰακὼβ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἐγὼ
esau primogenitus tu⁹. feci sicut locut⁹ es mihi. surgēs sede: et comede de venatiōe mea:
ἠσαῦ ὁ πρωτότοκός σου. πεποίηκα καθὼς λελάληκάς μοι. ἀναστὰς κάθισον, καὶ φάγε ἀπὸ τῆς θήρας μου,
vt bndicat mihi aia tua. dixit āt isaac
ὅπως εὐλογήσῃ με ἡ ψυχή σου. εἶπε δὲ ἰσαὰκ τῷ
filio suo. qd hoc qd cito inuenisti fili. ille āt dixit qd tradidit dns deus tu⁹ corā me.
υἱῷ αὐτοῦ. τί τοῦτο ὃ ταχὺ εὗρες ὦ τέκνον. ὁ δὲ εἶπεν, ὃ παρέδωκε κύριος ὁ θεός σου ἐναντίον ἐμοῦ.
dixit āt isaac iacob. appropinqua mihi et cōtrectabo te fili: si tu es filius me⁹ esau an nō. appropinquāuit āt iacob ad isaac patrē suū. et
εἶπε δὲ ἰσαὰκ τῷ ἰακώβ. ἔγγισόν μοι καὶ ψηλαφήσω σε τέκνον, εἰ σὺ εἶ ὁ υἱός μου ἠσαῦ ἢ οὔ. ἤγγισε δὲ ἰακὼβ πρὸς ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ
cōtrectauit eū. et dixit: ipsa quidē vox: vox iacob. at man⁹: manus esau. et nō cognouit eū
ἐψηλάφησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν, ἡ μὲν φωνή, φωνὴ ἰακώβ. αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες ἠσαῦ. καὶ οὐκ ἐπέγνω αὐτόν.
erāt.n. manus eius: sicut manus esau fratris ei⁹ pilose. et bndixit ei. et dixit
ἦσαν γὰρ αἱ χεῖρες αὐτοῦ, ὡς αἱ χεῖρες ἠσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δασεῖαι. καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. καὶ εἶπε,
tu es fili⁹ me⁹ esau: ille āt dixit: ego. et dixit affer mihi et comedā de venatiōe tua fili:
σὺ εἶ ὁ υἱός μου ἠσαῦ; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ. καὶ εἶπε προσάγαγέ μοι, καὶ φάγομαι ἀπὸ τῆς θήρας σου τέκνον,
vt bndicat tibi aia mea. et attulit ei:
ἵνα εὐλογήσῃ σε ἡ ψυχή μου. καὶ προσήνεγκεν αὐτῷ,
et comedit. et obtulit ei vinū: et bibit.
καὶ ἔφαγεν. καὶ εἰσήνεγκεν αὐτῷ οἶνον, καὶ ἔπιεν.
et dixit ei pater eius isaac. appropinqua mihi
καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ἔγγισόν μοι

Hebre. H.d.

Trāsla. Chal.

אבוהי: ונסיבת רבקה ית לבושי עשו ברה רבא דכיתא דעמה בביתא ואלבישת ית יעקב ברה זעירא: וית משכי דגדיי בני עזי אלבישת על ידוהי ועל שעיעות צואריה: ויהבת ית תבשיליא וית לחמא דעבדת ביד יעקב ברה: ועאל לות אבוהי ואמר אבא ואמר הא אנא מאן את ברי: ואמר יעקב לאבוהי אנא עשו בוכרך עבדית כמא דמלילתא עמי קום כען אסתחר ואיכול מצידי בדיל דתברכינני נפשך: ואמר יצחק לבריה מה דין אוחיתא לאשכחא ברי ואמר ארי זמין יי אלהך קדמי: ואמר יצחק ליעקב קריב כען ואמושינך ברי האת דין ברי עשו אם לא: וקריב יעקב לות יצחק אבוהי ומשיה ואמר קלא קליה דיעקב וידיא ידוהי דעשו: ולא אשתמודעיה ארי הואה ידוהי כידי עשו אחוהי שערנין ובריכיה: ואמר את דין ברי עשו ואמר אנא: ואמר קריב קדמי ואיכול מציד ברי בדיל דתברכינך נפשי וקריב ליה ואכל ואיתי ליה חמרא ושתי: ואמר ליה יצחק אבוהי קריב כען

Pritiua chal.

רבה דכה לבש צור בשל עול סחר אכל צוד ברך אחא שכח משש בר קול ידע הוה אכל צוד ברך עול שתה

Interp. chal.

pater eius. Et tulit rebecca vestimenta esau filii sui maioris que erant munda: que secū erant in domo: et induit iacob filium suum minorem: et pelles hedorum induit super manus eius et super lenitatem colli sui. Et posuit edulia que fecerat et panem in manu iacob filii sui. Et ingressus est ad patrem suū: et ait. Pater mi. Et dixit: ecce ego. Quis es tu fili mi. Et ait iacob patri suo. Ego sum esau primogenitus tuus: feci sicut mihi locutus es: surge obsecro: recumbe et comede de venatione mea: vt bñdicat mihi aīa tua. Et ait isaac filio suo. Quid est hoc qd tam cito inuenisti fili mi? Et ait. Quoniā preparauit dñs deus tuus corā me. Et dixit isaac ad iacob. Accede obsecro et atrectabo te fili mi: vtrū tu sis filius meus esau: an nō. Et accessit iacob ad isaac patrem suū: et atrectauit eum: et ait. Uox: vox iacob: et manus: manus esau. et non cognouit eum: qm̄ erant manus eius sicut manus esau fratris sui pilose: et benedixit ei: et ait. Tu es filius meus esau? Et dixit: ego sum. Et ait. Accede corā me et comedam de venatione filii mei: vt benedicat tibi anima mea. Et obtulit ei et comedit: et attulit ei vinū et bibit. Et dixit ei isaac pater eius. Accede obsecro:

et osculare me fili. et appropinquās osculat⁹ ē eū.
καὶ φίλησόν με τέκνον. καὶ ἐγγίσας ἐφίλησεν αὐτόν.
et odoratus ē odorē vestimētorū ei⁹. et bndixit eū. et dixit: ecce odor filii mei: sicut odor agri pleni: cui bndixit dns. et dabit tibi de⁹
καὶ ὠσφράνθη τὴν ὀσμὴν τῶν ἱματίων αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ὀσμὴ τοῦ υἱοῦ μου, ὡς ὀσμὴ ἀγροῦ πλήρους, ὃν εὐλόγησε κύριος. καὶ δῴη σοι ὁ θεὸς
de rore celi: et de pinguedine terre multitudinē frumēti et vini. et seruiāt tibi
ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀπὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς πλῆθος σίτου καὶ οἴνου. καὶ δουλευσάτωσάν σοι
gētes. et adorabūt te principes. et esto dns fratris tui. et adorabūt te filii pris tui.
ἔθνη. καὶ προσκυνήσουσί σοι ἄρχοντες. καὶ γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου. καὶ προσκυνήσουσί σοι οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου.
qui maledixerit tibi: maledict⁹. at bndicēs tibi: bndictus. et factū ē postq̄ cessauit isaac
ὁ καταρώμενός σοι, ἐπικατάρατος. ὁ δὲ εὐλογῶν σε, εὐλογημένος. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ παύσασθαι ἰσαὰκ
bndicens iacob filio suo: et factū ē vt egressus est iacob a facie isaac pris sui: et
εὐλογοῦντα ἰακὼβ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθεν ἰακὼβ ἀπὸ προσώπου ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ
esau frater eius venit de venatiōe. et fecit et ipse edulia: et obtulit patri suo.
ἠσαῦ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἦλθεν ἀπὸ τῆς θήρας. καὶ ἐποίησε καὶ αὐτὸς ἐδέσματα, καὶ προσήνεγκε τῷ πατρὶ αὐτοῦ.
et dixit: surgat pater me⁹: et comedat de venatiōe filii sui. vt bndicat mihi aia tua.
καὶ εἶπεν, ἀναστήτω ὁ πατήρ μου, καὶ φαγέτω ἀπὸ τῆς θήρας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅπως εὐλογήσῃ με ἡ ψυχή σου.
et dixit illi isaac pr eius: qs es tu: ille āt dixit: ego sum filius tuus primogenit⁹ esau. expauit āt
εἶπε δὲ αὐτῷ ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, τίς εἶ σύ; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ υἱός σου ὁ πρωτότοκος ἠσαῦ. ἐξέστη δὲ
isaac stupore magno valde. et dixit: qs igit qui venatus ē mihi venatiōem: et intulit mihi: et comedi de
ἰσαὰκ ἔκστασιν μεγάλην σφόδρα. καὶ εἶπε, τίς οὖν ὁ θηρεύσας μοι θήραν, καὶ εἰσενέγκας μοι, καὶ ἔφαγον ἀπὸ
oibus anteq̄ tu venires. et bndixi eū. et bndict⁹ erit. factū ē āt qū audiuit esau
πάντων πρὸ τοῦ σε ἐλθεῖν. καὶ εὐλόγησα αὐτόν. καὶ εὐλογημένος ἔσται. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤκουσεν ἠσαῦ τὰ
verba isaac pris sui. et clamauit voce magna et amara valde. et dixit: benedic
ῥήματα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐβόησε φωνὴν μεγάλην καὶ πικρὰν σφόδρα. καὶ εἶπεν, εὐλόγησον
et mihi pr. ait āt illi: veniēs frater tu⁹ cū dolo: accepit bndictionē tuā. et dixit: iuste
δὴ κἀμέ πάτερ. εἶπε δὲ αὐτῷ, ἐλθὼν ὁ ἀδελφός σου μετὰ δόλου, ἔλαβε τὴν εὐλογίαν σου. καὶ εἶπε, δικαίως
vocatū ē nomē eius iacob:
ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰακώβ.

& da mihi osculū fili mi. Accessit & osculat⁹ est eū. Statimq; vt sesit vestimētorū eius fragrātiam: bñdicēs illi ait. Ecce odor filii mei sicut odor agri: cui bñdixit dñs. Det tibi deus de rore celi & de pinguedine terre abūdātiā frumenti vini & olei: & seruiant tibi populi: & adorent te tribus. Esto dñs fratrū tuorū: & incuruētur ante te filii mrīs tue. q maledixerit tibi: sit ille maledictus. & qui bñdixerit tibi: bñdictiōibus repleatur. Vix isaac sermonē ipleuerat: & egresso iacob foras: venit Esau: coctosq; de venatione cibos intulit patri: dicens. Surge pater mi: & comede de venatione filii tui: vt bñdicat mihi aīa tua. Dixitq; illi isaac: quis enim es tu. Qui respondit. Ego sū filius tuus priogenitus esau. Expauit isaac stupore vehementi: & vltra q̄ credi pt admirās ait. Quis igitur ille est qui dudū captā venationē attulit mihi & comedi ex oīb⁹: priusq̄ tu venires. Bñdixiq; ei & erit bñdictus. Auditis esau sermonibus pr̄is: irrugiit clamore magno: & cōsternatus ait. Bñdic ēt & mihi pr̄ mi. Qui ait. Venit germanus tuus fraudulēter: & accepit bñdictionē tuā. At ille subiunxit. Iuste vocatū ē nomē ei⁹ iacob

ושקה לי בני ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יהוה ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש יעבדוך עמים וישתחוו לך לאמים הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך ארריך ארור ומברכיך ברוך ויהי כאשר כלה יצחק לברך את יעקב ויהי אך יצא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו ויעש גם הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעבר תברכני נפשך ויאמר לו יצחק אביו מי אתה ויאמר אני בנך בכרך עשו ויחרד יצחק חרדה גדלה עד מאד ויאמר מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו גם ברוך יהיה כשמע עשו את דברי אביו ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך ויאמר הכי קרא שמו יעקב

נשק נגש נתן טלל ירש עבד עמם שחה היה גבר ברך היה פנה צוד עשה טעם בוא קום אכל ברך אמר חרד אפה צוד בוא בוא ברך צעק מרר בוא רמה לקח

Transla. Chal.

ונשיק לי ברי: וקריב ונשיק ליה וארח ית ריחא דלבושוהי ובריכיה ואמר חזי ריחא דברי כריחא דחקלא דבריכיה יי: ויתן לך יי מטלא דשמיא ומטובא דארעא וסגיות עבור וחמר: יפלחונך עממין וישתעבדון לך מלכון הוי רב לאחך ויסגדון לך בני אמך ליטיך יהון ליטין ומברכך יהון בריכין: והוה כד שיצי יצחק לברכא ית יעקב והוה ברם מיפק נפק יעקב מן קדם יצחק אבוהי ועשו אחוהי אתא מצידיה: ועבד אף הוא תבשילין ואיתי לאבוהי ואמר לאבוהי יקום אבא וייכול מצידא דבריה בדיל דתברכינני נפשך: ואמר ליה יצחק אבוהי מאן את ואמר אנא ברך בוכרך עשו: ותוה יצחק תוהא רבא עד לחדא ואמר מן הוא דיכי דצד צידא ואעיל לי ואכלית מכולא עד לא תיעול ובריכתיה אף בריך יהי: כד שמע עשו ית פתגמי אבוהי וצוח צוחא רבא ומרירא עד לחדא ואמר לאבוהי בריך אף אנא אבא: ואמר עאל אחוך בחכמא וקביל ברכתך: ואמר יאות קרא שמיה יעקב

Interp. chal.

et osculare me fili mi. Et accessit et osculatus est eum: et odoratus est odorē vestimentorū suorū: et benedixit ei. Et ait. Ecce odor filii mei sicut odor agri: cui benedixit dñs. Det autē tibi dñs de rore celi et de bono terre: et multitudinē frumēti et vini. Seruiant tibi populi: et subiiciantur tibi regna: esto princeps fratribus tuis: et adorabūt te filii matris tue: maledicētes tibi erunt maledicti: et bñdicentes tibi erunt benedicti. Et factū est cum cōsummasset isaac benedicere iacob: iacob egrediente a facie isaac patris sui: esau frater ei⁹ veniebat de venatione sua. Et fecit quoq; ipse edulia: et intulit patri suo: et dixit ei. Surgat pr̄ meus et comedat de venatione filii sui: vt benedicat mihi aīa tua. Et ait illi pater ei⁹. Quis est tu? Et dixit. ego filius tuus primogenitus tu⁹ esau. Et admiratus est isaac admiratiōe magna vsq; nimis. Et ait. Quis est ille q venatus est venationē. et attulit mihi: et comedi ex oībus priusq̄ intrares: et bñdixi ei: bñdict⁹ quoq; erit. Qū audiuit esau vba pr̄is sui: clamauit clamore magno et amaro vsq; nimis: et dixit pr̄i suo. Bñdic ēt mihi pr̄ mi. et ait. Venit frater tu⁹ sapiēter: et accepit bñdictionē tuā. et ait. Recte vocatū ē nomē ei⁹ iacob:

Pritiua chal.

ריח חזא יתן טל סגא פלח שעבד הוה רבב סגד לוט ברך הוה שצא נפק עול צוד אתא קום אכל צוד ברך רבה צוד עול שמע רבה

ויעקבני זה פעמים את בכרתי
לקח והנה עתה לקח ברכתי
ויאמר הלא אצלת לי ברכה ויען
יצחק ויאמר לעשו הן גביר
שמתיו לך ואת כל אחיו נתתי
לו לעבדים ודגן ותירש סמכתיו
ולכה אפוא מה אעשה בני ויאמר
עשו אל אביו הברכה אחת הוא לך
אבי ברכני גם אני אבי וישא
עשו קלו ויבך ויען יצחק אביו
ויאמר אליו הנה משמני הארץ
יהיה מושבך ומטל השמים מעל
ועל חרבך תחיה ואת אחיך
תעבד והיה כאשר תריד ופרקת
עלו מעל צוארך וישטם עשו
את יעקב על הברכה אשר ברכו
אביו ויאמר עשו בלבו יקרבו
ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב
אחי ויגד לרבקה את דברי עשו
בנה הגדל ותשלח ותקרא ליעקב
בנה הקטן ותאמר אליו הנה עשו
אחיך מתנחם לך להרגך ועתה
בני שמע בקלי וקום ברח לך
אל לבן אחי חרנה וישבת עמו
ימים אחדים עד אשר תשוב
חמת אחיך עד שוב אף אחיך
ממך ושכח את אשר עשית לו

Pritiua heb.: עקב · אמר ענה · גבר · שום נתן · ירש · עשה · נשא · בכה ענה · ישב טלל · חיה · עבד רוד · עלל צור שטם · קרב · יום הרג · נגד · שלח קרא · אמר · נחם · קול · יום שוב · יחם · מן עשה

Supplātauit em̄ me: en altera vice. Priogenita mea an̄ tulit: & nūc secūdo surripuit bn̄dictionē meā. Rursūq3 ad patrē: nūqd nō reseruasti ait & mihi bn̄dictionē. Rn̄dit isaac. Dn̄m tuū illū cōstitui: & oēs frēs suos seruituti eius subiugaui. Frumento & vino stabiliui eum: & tibi post hec fili mi vltra quid faciam. Cui esau. Num vnā inquit tantū bn̄dictionē habes pater. mihi quoq3 obsecro vt bn̄dicas. Cumq3 eiulatu magno fleret: motus isaac dixit ad eū. In pinguedine terre & in rore celi desup erit benedictio tua. Viues in gladio: & fratri tuo seruies: tēpusq3 veniet cū excutias & soluas iugū eius de ceruicibus tuis. Oderat ergo sp esau iacob pro bn̄dictione qua benedixerat ei pater. Dixitq3 in corde suo. Venient dies luctus patris mei: & occidā iacob fratrē meū. Nunciata sūt hec rebecce. Que timens & vocans iacob filiū suū dixit ad eum. Ecce esau frater tuus minatur vt occidat te. Nunc ergo fili audi vocē meā: & cōsurgēs fuge ad laban frēm meū in aram: habitabisq3 cū eo dies paucos: donec requiescat furor fris tui: & cesset indignatio eius: obliuiscaturq3 eorū q̄ fecisti in eum. postea

supplātauit eni me iam secūdo: et primogenita
ἐπτέρνικε γάρ με ἤδη δεύτερον, τά τε πρωτοτόκιά
mea tulit. et nūc accepit bn̄dictionē meā. et dixit
μου εἴληφε· καὶ νῦν ἔλαβε τὴν εὐλογίαν μου. καὶ εἶπεν
esau pri suo. nō relicta ē mihi bn̄dictio
ἡσαῦ τῷ πρὶ αὐτοῦ· οὐχ ὑπολέλειπταί μοι εὐλογία
pr? rn̄dens āt isaac dixit esau. si dn̄z illum
πέρ; ἀποκριθεὶς δὲ ἰσαὰκ εἶπε τῷ ἡσαῦ· εἰ κύριον αὐτὸν
feci tuū: et oēs fratres eius ser-
ἐποίησά σου, καὶ πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οἰκέ-
uos. frumēto et vino stabiliui eū. tibi āt qd faciam
τας· σίτῳ καὶ οἴνῳ ἐστερέωσα αὐτὸν· σοὶ δὲ τί ποιήσω
fili. dixit āt esau ad patrē suū. nū bn̄dictio
τέκνον· εἶπε δὲ ἡσαῦ πρὸς τὸν πρα αὐτοῦ· μὴ εὐλογία
vna tibi est pr? bn̄dic et mihi pr. cōpun
μία σοί ἐστι πέρ; εὐλόγησον δὴ κἀμὲ πέρ. κατανυχ-
cto āt isaac: exclamauit voce esau: et fleuit.
θέντος δὲ ἰσαὰκ, ἀνεβόησε φωνὴ ἡσαῦ, καὶ ἔκλαυσεν
rn̄dens āt isaac pr ei?: dixit ei: ecce de
ἀποκριθεὶς δὲ ἰσαὰκ ὁ πὴρ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἀ-
pinguedine terre erit habitatio tua: et
πὸ τῆς πιότητος τῆς γῆς ἔσται ἡ κατοίκησίς σου, καὶ
de rore celi desup. et in gladio
ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ ἄνωθεν· καὶ ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ
tuo viues. et fratri tuo seruies. erit āt quā
σου ζήσῃ· καὶ τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις· ἔσται δὲ ἡνί-
do deponas et detrahas iugū eius de col-
κα ἂν καθέλῃς καὶ ἐκλύσῃς τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τρα-
lo tuo. et iratus ē esau iacob pro bn̄-
χήλου σου. καὶ ἐνεκότει ἡσαῦ τῷ ἰακὼβ περὶ τῆς εὐ-
dictione q̄ bn̄dixit ei pr eius. dixit āt esau in
λογίας ἧς εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ πὴρ αὐτοῦ. εἶπε δὲ ἡσαῦ ἐν
mente sua: appropiquēt dies luctus
τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ, ἐγγισάτωσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους
pris mei: vt occidā iacob fratrē meū.
τοῦ πρς μου, ἵνα ἀποκτείνω ἰακὼβ τὸν ἀδελφόν μου. ἀ-
nūciata sūt āt rebecce verba esau filij sui
πηγγέλη δὲ ῥεβέκκα τὰ ῥήματα ἡσαῦ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τοῦ
senioris: et mittens: vocauit iacob fi-
πρεσβυτέρου. καὶ πέμψασα, ἐκάλεσεν ἰακὼβ τὸν υἱ-
liū suū iuniorē: et dixit ei: ecce esau fra
ὸν αὐτῆς τὸν νεώτερον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡσαῦ ὁ ἀ-
ter tu? minatur tibi occidere te. nūc ergo
δελφός σου ἀπειλεῖταί σοι τοῦ ἀποκτεῖναί σε. νῦν οὖν
o fili audi meā vocē: et surgēs fu
ὦ τέκνον ἄκουσόν μου τῆς φωνῆς, καὶ ἀναστὰς ἀπόδρα-
ge in mesopotamiā ad laban fratrē
θι εἰς τὴν μεσοποταμίαν πρὸς λάβαν τὸν ἀδελφόν
meū in charram: et habita cū eo dies aliquot:
μου εἰς χαῤῥὰν, καὶ οἴκησον μετ' αὐτοῦ ἡμέρας τινὰς,
donec auertatur furor et ira fratris
ἕως τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν τοῦ ἀδελφοῦ
tui a te: et obliuiscatur q̄ fecisti ei.
σου ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐπιλάθηται ἃ πεποίηκας αὐτῷ·

Hebre. 11.c. · Abdie 1.a.

Transla. Chal.

ואכמני דנן תרתין זמנין ית בכירותי נסיב והא כען קביל ברכתי ואמר הלא שבקת
לי ברכתא: ואתיב יצחק ואמר לעשו הא רב שויתיה לך וית כל אחוהי יהבית ליה
לעבדין ועיבור וחמר סעדתיה ולך הכא מה אעביד ברי: ואמר עשו לאבוהי הברכתא
חדא היא לך אבא ברכני אף אנא אבא וארים עשו קליה ובכא: ואתיב יצחק אבוהי
ואמר ליה הא מטובא דארעא יהא מותבך ומטלא דשמיא מלעילא: ועל חרבך
תיחי וית אחוך תפלח ויהא כד יעברון בנוהי על פתגמי אוריתא ותעדי נירה
מעל צוארך: ונטר עשו דבבו ליעקב על ברכתא דברכיה אבוהי ואמר עשו בלביה
יקרבון יומי אבלא דאבא ואקטול ית יעקב אחי: ואתחוא לרבקה ית פתגמי עשו
ברה רבא ושלחת וקרת ליעקב ברה זעירא ואמרת ליה הא עשו אחוך כמן לך
לםקטלך: וכען ברי קביל מני וקום איזיל לך לות לבן אחי לחרן: ותתיב עמיה יומין
זעירין עד דתתוב רוגזא דאחוך: עד דיתוב רוגזא דאחוך מנך ויתנשי ית דעבדת ליה

Pritiua chal.: כמן תרי · תוב רבב שוה · עבד · רום · הוה תבל · חיה פלח עבר · עדה צור · קרב קטל חיה · קרא · קטל אזל יתב · תוב נשה

Interp. chal.

supplantauit eni me his duabus vicibus: primogenita mea tulit: et ecce nunc suscepit benedictionē meā. Et dixit. Nunqd nō reseruasti mihi bn̄dictionē. Rn̄ditq3 isaac. Et dixit ad esau. Ecce principē cōstitui cū tibi: et oēs fratres suos dedi ei in seruos: et frumēto et vino stabiliui eum. Et nunc tibi qd faciā vltra fili mi. Et dixit esau patri suo. Nunqd bn̄dictio vna tantū est tibi pater mi: benedic quoq3 mihi pater mi. Et leuauit esau vocē suā et fleuit. Et respondit isaac pater eius: et ait illi. Ecce de optimo terre erit habitatio tua: et de rore celi desup: et in gladio tuo viues: et fratri tuo seruies: et erit qn̄ transgredientur filij eius verba legis: auferes iugū eius de ceruicibus tuis. Et habuit esau odio iacob pro benedictiōe qua bn̄dixerat ei pr eius. Et dixit esau in corde suo: appropinq̄bunt dies luct? pris mei: et interficiā iacob fratrē meū. Nūciataq3 sunt rebecce v̄ba esau filij sui maioris: et misit et vocauit iacob filiū suū minorē: et dixit ei. Ecce esau fr tu? insidiatur tibi vt interficiat te. Et nūc fili mi acqesce mihi: et surge vade ad laban frēm meū in aran: et habitabis apud eū dies paucos: donec qescat ira fris tui: donec reuertat ira fris tui a te: et obliuiscat ei? qd fecisti ei.

et mittens accersam te inde: ne forte orber a duob? vobis in die vna. dixit āt rebecca ad isaac infensa sum vite mee ppt filias filiorū het. si accepero iacob vxorem de filiab? terre huius: vt quid mihi viuere.
καὶ ἀποστείλασα μεταπέμψομαί σε ἐκεῖθεν, μή ποτε ἀποτεκνωθῶ ἀπὸ τῶν δύο ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. εἶπε δὲ ῥεβέκκα πρὸς ἰσαὰκ προσώχθικα τῇ ζωῇ μου διὰ τὰς θυγατέρας τῶν υἱῶν χέτ. εἰ λήψομαι ἰακὼβ γυναῖκα ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῆς γῆς ταύτης, ἵνα τί μοι τὸ ζῆν.

Ca. 28.

Aduocās āt isaac iacob: benedixit ei. et precepit ei: dicēs: nō accipies vxorē de filiab? chananeorū. surgēs fuge in mesopotamiā: in domū bathuel pris mris tue. et accipe tibi ipsi vxorē de filiab? laban fratris mris tue. āt de? me? bn̄dicat tibi fili: et multiplicet te: et eris in cōgregationē gētiū. et dabit tibi bn̄dictionē abraā pris mei tibi: et semini tuo post te: ad hereditādū terrā incolatus tui. quā dedit de? abraam. et misit isaac iacob. et abijt in mesopotamiā: ad laban filiū bathuel syri: fratrē rebecce mris iacob et esau.
προσκαλεσάμενος δὲ ἰσαὰκ τὸν ἰακὼβ, εὐλόγησεν αὐτόν. καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ, λέγων, οὐ λήψῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν χαναναίων. ἀναστὰς ἀπόδραθι εἰς τὴν μεσοποταμίαν, εἰς τὸν οἶκον βαθουὴλ πρς τῆς μρς σου. καὶ λάβε σεαυτῷ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μρς σου. ὁ δὲ θεός μου εὐλογήσαι σε τέκνον, καὶ πληθύναι σε, καὶ ἔσῃ εἰς συναγωγὰς ἐθνῶν. καὶ δώσει σοι εὐλογίαν ἀβραὰμ τοῦ πρς μου σοὶ, καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σέ, κληρονομῆσαι τὴν γῆν τῆς παροικήσεώς σου. ἣν ἔδωκεν ὁ θς τῷ ἀβραάμ. καὶ ἀπέστειλεν ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ. καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν μεσοποταμίαν, πρὸς λάβαν υἱὸν βαθουὴλ τοῦ σύρου, ἀδελφὸν ῥεβέκκας τῆς μρς ἰακὼβ καὶ ἡσαῦ.

vidit āt esau q bn̄dixit isaac iacob: et misit in mesopotamiā syrie: accipere sibi vxorē inde cū bn̄diceret ei. et precepit ei: dicēs: nō accipies vxorē de filiabus chananeorū. et audiuit iacob pres et mres suā. et pfect? ē in mesopotamiā. et vidit esau: q male sunt filie chanaan coram isaac pre suo. et abijt esau ad
ἰδὲ δὲ ἡσαῦ ὅτι εὐλόγησεν ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ, καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὴν μεσοποταμίαν τῆς συρίας, λαβεῖν ἑαυτῷ γυναῖκα ἐκεῖθεν ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτόν. καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ, λέγων, οὐ λήψῃ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν χαναναίων. καὶ ἤκουσεν ἰακὼβ τοῦ πρς καὶ τῆς μρς αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη εἰς μεσοποταμίαν. καὶ ἰδὼν ἡσαῦ, ὅτι πονηραί εἰσιν αἱ θυγατέρες χαναὰν ἐναντίον ἰσαὰκ τοῦ πρς αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη ἡσαῦ πρὸς

mittā & adducā te inde huc. Cur vtroq3 orbabor filio in vno die. Dixitq3 rebecca ad isaac. Tedet me vite mee propter filias heth. Si acceperit iacob vxorem de stirpe huius terre: nolo viuere.

Ca. 28.

Uocauit itaq3 isaac iacob: & bn̄dixit eum. pcepitq3 ei dicēs. Noli accipere cōiugē de genere chanaan: sed vade & pficiscere in mesopotamiam syrie ad domū bathuel pris mris tue: & accipe tibi inde vxorem de filiabus labā auūculi tui. Deus aūt ops bn̄dicat tibi & crescere te faciat atq3 mltiplicet: vt sis in turbas populorū: & det tibi bn̄dictiōes abrae & semini tuo post te: vt possideas terram pegrinatiōis tue: quā pollicitus est auo tuo. Cumq3 dimisisset eum isaac: pfectus puenit in mesopotamiā syrie ad laban filium bathuel syri fratrē rebecce mris sue. Vidēs āt Esau q bn̄dixisset pater suus iacob: & misisset eū in mesopotamiā syrie: vt inde vxorē duceret: & post bn̄dictionē pcepisset ei dicēs: nō accipies vxorem de filiabus chanaan: quodq3 obediēs iacob parētibus suis isset in syriam: probans quoq3 q nō libēter aspiceret filias chanaan pater suus: iuit ad

ושלחתי ולקחתיך משם למה
אשכל גם שניכם יום אחד
ותאמר רבקה אל יצחק קצתי
בחיי מפני בנות חת אם לקח
יעקב אשה מבנות חת כאלה
מבנות הארץ למה לי חיים

ויקרא יצחק אל יעקב ויברך
אתו ויצוהו ויאמר לו לא תקח
אשה מבנות כנען קום לך פדנה
ארם ביתה בתואל אבי אמך
וקח לך משם אשה מבנות לבן
אחי אמך ואל שדי יברך אתך
ויפרך וירבך והיית לקהל
עמים ויתן לך את ברכת אברהם
לך ולזרעך אתך לרשתך את
ארץ מגריך אשר נתן אלהים
לאברהם וישלח יצחק את יעקב
וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל
הארמי אחי רבקה אם יעקב
ועשו וירא עשו כי ברך יצחק את
יעקב ושלח אתו פדנה ארם
לקחת לו משם אשה בברכו אתו
ויצו עליו לאמר לא תקח אשה
מבנות כנען וישמע יעקב אל
אביו ואל אמו וילך פדנה ארם
וירא עשו כי רעות בנות כנען
בעיני יצחק אביו וילך עשו אל

Pritiua heb.: שכל שנה · קוץ · חיה פנה · איש · חיה · Cap. xxviij. · קרא ברך צוה · לקח ילך · פרה רבה היה · נתן · ירש · גור · שלח · ראה · צוה · לקח · שמע · יסף

Transla. Chal.

ואשלח ואדברינך מתמן למה אתכל מתרויכון יומא חד: ואמרת רבקה ליצחק
עקית בחיי מן קדם בנת חת אם נסיב יעקב אתתא מבנת חתאה כאלין מבנת ארעא
למה לי חיין: Ca. xxviij. וקרא יצחק ליעקב ובריך יתיה ופקדיה
ואמר ליה לא תיסב אתתא מבנת כנען: קום איזיל לפדן ארם לבית בתואל אבוה
דאמך וסב לך מתמן אתתא מבנת לבן אחוהא דאמך: ואל שדי יברך יתך ויפשינך
ויסגינך ותהי לכינשת שבטין: ויתן לך ית ברכתא דאברהם לך ולבנך עמך
למירתך ית ארע תותבותך דיהב ייי לאברהם: ושלח יצחק ית יעקב ואזל לפדן ארם
לות לבן בר בתואל ארמאה אחוהא דרבקה אמיה דיעקב ועשו: וחזא עשו ארי ברך
יצחק ית יעקב ושלח יתיה לפדן ארם למיסב ליה מתמן אתתא כד בריך יתיה ופקיד
עלוהי למימר לא תיסב אתתא מבנת כנען: וקביל יעקב למימר אבוהי ואמיה ואזל
לפדן ארם: וחזא עשו ארי בישן בנת כנען בעיני יצחק אבוהי: ואזל עשו לות

Interp. chal.

Et mittā adducāq3 te inde: cur orbabor ambob? vobis die vna? Et dixit rebecca ad isaac. Penitet me vite ppter filias heth: si acceperit iacob vxorē de filiabus heth similē illis de filiab? terre: ad qd mihi est vita?

Ca. 28

Uocauitq3 isaac iacob et bn̄dixit ei: et precepit ei: et dixit ei. Non accipies vxorē de filiabus chanaan. Surge vade in mesopotamiam syrie in domum bathuelis patris matris tue: et accipe tibi inde vxorē de filiab? laban fris mris tue. Et deus omnipotens benedicat tibi: et crescere te faciat et multiplicet te: et sis in turbas tribuum: et det tibi benedictionem abrahe et filijs tuis tecum: vt possideas terram habitationis tue: quam dedit deus abrahe. Et dimisit isaac iacob et abijt in mesopotamiā syrie ad laban filiū bathuelis syri fratrē rebecce mris iacob et esau. Et vidit esau q bn̄dixit isaac iacob et misit eū in mesopotamiā syrie: vt acciperet inde sibi vxorē: et q qn̄do benedixit ei precepisset ei dicēs. Non accipies vxorē de filiabus chanaā: et q obedisset iacob verbo patris et matris sue: et iuisset in mesopotamiā syrie. Uidens igitur esau q displicuissent filie chanaā in oculis isaac patris sui: abijt quoq3 esau ad

Pritiua chal.: שלח דבר תכל · תרי עקר חיה · בנה אנת · נסב אזל · נסב ברך נפש · סנא הוה נתן · ירת יתב · נסב · אמר

Tex. Heb.

ישמעאל ויקח את מחלת בת
ישמעאל בן אברהם אחות נביות
על נשיו לו לאשה: ויצא יעקב
מבאר שבע וילך חרנה: ויפגע
במקום וילן שם כי בא השמש
ויקח מאבני המקום וישם
מראשתיו וישכב במקום
ההוא: ויחלם והנה סלם מצב
ארצה וראשו מגיע השמימה והנה
מלאכי אלהים עלים וירדים בו:
והנה יהוה נצב עליו ויאמר אני
יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי
יצחק הארץ אשר אתה שכב
עליה לך אתננה ולזרעך: והיה
זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה
וקדמה וצפנה ונגבה ונברכו בך
כל משפחת האדמה ובזרעך:
והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל
אשר תלך והשבתיך אל
האדמה הזאת כי לא אעזבך עד
אשר אם עשיתי את אשר
דברתי לך: וייקץ יעקב משנתו
ויאמר אכן יש יהוה במקום הזה
ואנכי לא ידעתי: ויירא ויאמר
מה נורא המקום הזה אין זה כי
אם בית אלהים וזה שער
השמים: וישכם יעקב בבקר ויקח

Pritiua heb.

נשה איש · פגע · קום לון בוא · שום · חלם יצב · נגע · עלה · יצב אמר · נתן · ברך · שפחה · ילך שוב · עזב · עשה · יקץ ישנה · ירא קום · שכם לקח

Trāsla. B. Hiero.

hismaelē: & duxit vxorē absq; his q̄s prius habebat: melech filiā hismael filii abraā sororē nabaioth. Igitur egressus iacob de bersabee pgebat aran. Cumq; venisset ad quēdā locū: & vellet in eo reqescere post solis occubitū: tulit de lapidibus qui iacebant: & supponens capiti suo dormiuit in eodē loco. Viditq; in somnis scalam stantem sup terrā & cacumē illius tāgēs celū: angelos quoq; dei ascendentes & descendentes per eā: & dn̄m innixū scale dicētē sibi. Ego sum dn̄s deus abraā pr̄is tui & deus isaac. Terram in qua dormis tibi dabo & semini tuo: eritq; semen tuū quasi puluis terre. Dilataberis ad oriētē & occidētē & septētrionē & meridiē: & benedicentur in te & in semine tuo cūcte tribus terre. Et ero custos tuus quocunq; perrexeris: & reducam te in terram hāc: nec dimittam nisi compleuero vniuersa que dixi. Cumq; euigilasset iacob de somno: ait. Vere dn̄s est in loco isto: & ego nesciebam. Pauensq;: q̄ terribilis ē inquit locus iste. Nō est hic aliud nisi domus dei & porta celi. Surgēs ergo iacob mane tulit

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

ἰσμαὴλ. καὶ ἔλαβε τὴν μαελὲθ θυγατέρα ἰσμαὴλ τοῦ υἱοῦ ἀβραάμ, ἀδελφὴν ναβεὼθ πρὸς ταῖς γυναιξὶν αὐτοῦ γυναῖκα. καὶ ἐξῆλθεν ἰακὼβ ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ ὅρκου. καὶ ἐπορεύθη εἰς χαῤῥάν. καὶ ἀπήντησε τόπῳ. καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ. ἔδυ γὰρ ὁ ἥλιος. καὶ ἔλαβεν ἀπὸ τῶν λίθων τοῦ τόπου, καὶ ἔθηκεν πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ἐκοιμήθη ἐν τῷ τόπῳ ἐκείνῳ. καὶ ἐνυπνιάσθη. καὶ ἰδοὺ κλίμαξ ἐστηριγμένη ἐν τῇ γῇ, ἧς ἡ κεφαλὴ ἀφικνεῖτο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτήν. ὁ δὲ κύριος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῆς. καὶ εἶπεν, ἐγὼ ὁ θεὸς τοῦ πατρός σου ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ. μὴ φοβοῦ. ἡ γῆ ἐφ' ἧς σὺ καθεύδεις ἐπ' αὐτῆς, σοὶ δώσω αὐτήν, καὶ τῷ σπέρματί σου. καὶ ἔσται τὸ σπέρμα σου ὡς ἡ ἄμμος τῆς γῆς. καὶ πλατυνθήσεται ἐπὶ θάλασσαν, καὶ λίβα, καὶ ἐπὶ βοῤῥᾶν, καὶ ἐπὶ ἀνατολάς. καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μετὰ σοῦ διαφυλάσσων σε ἐν τῇ ὁδῷ πάσῃ, οὗ ἐὰν πορεύσῃ. καὶ ἀποστρέψω σε εἰς τὴν γῆν ταύτην. ὅτι οὐ μή σε ἐγκαταλείπω, ἕως τοῦ ποιῆσαί με πάντα ὅσα ἐλάλησά σοι. καὶ ἐξηγέρθη ἰακὼβ ἐκ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ὅτι ἔστι κύριος ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐγὼ δὲ οὐκ ᾔδειν. καὶ ἐφοβήθη. καὶ εἶπεν, ὡς φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος. οὐκ ἔστι τοῦτο ἀλλ' ἢ οἶκος θεοῦ, καὶ αὕτη ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἀνέστη ἰακὼβ τοπρωΐ, καὶ ἔλαβε

(interlinear Latin:) ismael. & accepit maeleth filiā ismael filii abraā: sororē nabeoth ad vxores suas vxorē. et egressus ē iacob de puteo iuramēti. & abiit in charrā. et occurrit loco. & dormiuit ibi. occiderat .n. sol. & tulit de lapidib⁹ loci: et posuit ad caput suū. et dormiuit in loco illo. & somniauit. et ecce scala firmata in terra: cui⁹ caput perueniebat in celum. et angeli dei ascendebāt & descēdebāt sup eā. at dn̄s firmat⁹ erat sup eā. et dixit: ego deus patris tui abraā: et de⁹ isaac. ne timeas. terra in q̄ tu dormis sup eā: tibi dabo eā: et semini tuo. et erit semen tuū sicut arena terre. & dilatabitur ad mare: et austrū: et ad aquilonē: et ad orientē. et benedicentur in te oēs tribus terre: & in semine tuo. et ecce ego tecū custodiēs te in terra oī: quocūq; perrexeris. & reducam te in terrā hāc. q: nō te derelinquā: donec faciam ego oīa q̄cūq; locut⁹ sū tibi. & surrexit iacob de sōno suo. et dixit: q: ē dominus in loco isto: ego āt nō sciebam. & timuit. et dixit: q̄ terribilis locus iste. nō est hoc nisi dom⁹ dei. et hec porta celi. et surrexit iacob mane: et tulit

Transla. Chal.

Interp. chal.

ישמעאל ונסיב ית מחלת בת ישמעאל בר אברהם אחתיה דנביות על נשוהי ליה
לאתו: ונפק יעקב מבירא דשבע ואזל לחרן: וערע באתרא ובת תמן ארי עאל
שמשא ונסיב מאבני אתרא ושוי איסדוהי ושכיב באתרא ההוא: וחלם והא
סולמא נעיץ בארעא ורישיה מטי עד צית שמיא והא מלאכיא דיוי סלקין ונחתין
ביה: והא יקרא דיוי מעתד עלוהי ואמר אנא יוי אלהא דאברהם אבוך ואלהיה
דיצחק ארעא דאת שכיב עלהא לך אתנינה ולבנך: ויהון בנך סגיאין כעפרא דארעא
ותתקף למערבא ולמדינחא ולציפונא ולדרומא ויתברכון בדילך כל זרעית ארעא
ובדיל בנך: והא מימרי בסעדך ואטרינך בכל אתר דתהך ואתיבינך לארעא הדא
ארי לא אשבקינך עד דאעביד ית דמליליתי לך: ואתער יעקב משנתיה ואמר ברם
בקושטא יקרא דיוי שרי באתרא הדין ואנא לא הויתי ידע: ודחיל ואמר מה
דחילו אתרא הדין לית דין אתר הדיוט אלהין אתר דרעוא ביה מן קדם יוי ודין
תרע קביל שמיא: ואקדים יעקב בצפרא ונסיב

ismael: & accepit maalath filiam ismaelis filii abraham sororē nabaioth sibi in vxorem sup vxores suas. Et egressus est iacob de bersabee: et ibat in aran. Et venit ad quendā locum. & mansit ibi quoniā occubuit sol: & tulit de lapidibus loci: et supposuit capiti suo: & cubuit i loco illo. Et somniauit: & ecce scala erat defixa in terra: et caput illius pertingebat vsq; ad celum: et ecce angeli dn̄i ascendebāt & descendebāt p eam. et ecce gloria dn̄i stabat sup eam: et ait. Ego dn̄s deus abrahe patris tui & deus isaac: terrā super qua tu cubas tibi dabo eam & filijs tuis. Et erunt filij tui multi quasi puluis terre: & preualebis ad occidētem et ad orientē & ad aquilonē & ad austrū: et benedicentur ppter te oēs cognationes terre: & propter filios tuos. Et ecce verbū meuȝ in adiutoriū tuū erit: et custodiam te in omni loco quo ibis: & reducam te ad terram hanc: quoniā non derelinquā te donec faciaȝ qđ locutus sum tibi. Euigilauitq; iacob de somno suo: & ait. Utiq; in veritate gloria dn̄i habitat in loco isto: et ego nesciebam: & timuit: & ait. Quaȝ terribilis est locus iste: non est locus cōmunis: sed locus in quo beneplacituȝ est coram deo. Et e regione loci huius est porta celi. Et surrexit iacob mane: & tulit

Pritiua chal.

נשה · אנתה ערע בית · עול שוה סהד · סלם מטא לאך · עתד עלה · נתן היה · תקף ערב צפן · ברך אמר נטר · יהך תוב שבק · עבד עור ישן · שרא הוה · רעה קדם

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

τὸν λίθον, ὃν ὑπέθηκεν ἐκεῖ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ἔστησεν αὐτὸν στήλην, καὶ ἐπέχεεν ἔλαιον ἐπὶ τὸ ἄκρον αὐτῆς. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, οἶκος θεοῦ. καὶ λαμμαοὺς ἦν ὄνομα τῇ πόλει τοπρότερον. καὶ ηὔξατο ἰακὼβ εὐχήν, λέγων, ἐὰν ᾖ κύριος ὁ θεὸς μετ' ἐμοῦ. καὶ φυλάξῃ με ἐν τῇ ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ ἐγὼ πορεύομαι, καὶ δώῃ μοι ἄρτον φαγεῖν, καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι, καὶ ἀποστρέψομαι μετὰ σωτηρίας εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, καὶ ἔσται μοι κύριος εἰς θεόν, καὶ ὁ λίθος οὗτος ὃν ἔστησα στήλην, ἔσται μοι οἶκος θεοῦ, καὶ πάντων ὧν ἐάν μοι δῷς, δεκάτην ἀποδεκατώσω αὐτά σοι.

(interlinear Latin:) lapidē: quē supposuit illic ad caput suū: et statuit eū titulū: et effudit oleū sup sūmitatē ei⁹. et vocauit nomē loci illius: dom⁹ dei. et lammaus erat nomē ciuitati prius: & vouit iacob votū: dicēs: si fuerit dn̄s de⁹ mecū: et custodierit me in via hac: qua ego ambulabo: & dederit mihi panē ad comedēdū: & vestimētū ad induēdū: et reuersus fuero cū salute in domū patris mei: et erit mihi dn̄s in deū: & lapis iste quē statui titulū: erit mihi dom⁹ dei: et oīm que mihi dederis decima decimabo ea tibi.

Sapi. 10.b. Leuiti. 11.b. Infra. 13.b.

Ca. 29.

Καὶ ἐξάρας ἰακὼβ τοὺς πόδας, ἐπορεύθη εἰς γῆν ἀνατολῶν, πρὸς λάβαν τὸν ἐκ βαθουὴλ τοῦ σύρου, ἀδελφὸν ῥεβέκκας μητρὸς ἰακὼβ καὶ ἠσαῦ. καὶ ὁρᾷ καὶ ἰδοὺ φρέαρ ἐν τῷ πεδίῳ. ἦσαν δὲ ἐκεῖ τρία ποίμνια προβάτων ἀναπαυόμενα ἐπ' αὐτοῦ. ἐκ γὰρ τοῦ φρέατος ἐκείνου ἐπότιζον τὰ ποίμνια. λίθος δὲ ἦν μέγας ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ φρέατος, καὶ συνήγοντο ἐκεῖ πάντα τὰ ποίμνια καὶ οἱ ποιμένες. καὶ ἀπεκύλιον τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ φρέατος, καὶ ἐπότιζον τὰ πρόβατα, καὶ πάλιν ἀποκαθίστων τὸν λίθον ἐπὶ τῷ στόματι τοῦ φρέατος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς ἰακώβ, ἀδελφοί πόθεν ἐστὲ ὑμεῖς; οἱ δὲ εἶπαν, ἐκ χαῤῥάν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, μὴ γινώσκετε λάβαν τὸν υἱὸν ναχώρ; οἱ δὲ εἶπαν, γινώσκομεν. εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑγιαίνει; οἱ δὲ εἶπον, ὑγιαίνει. καὶ ἰδοὺ ῥαχὴλ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἤρχετο μετὰ

(interlinear Latin:) Et eleuās iacob pedes: abiit in terrā orientis: ad laban ex bathuel syro: fratrē rebecce mřis iacob et esau. et videt. & ecce puteus in agro. erantāt illic tres greges ouiū requiescentes in eo. ex .n. puteo illo adaquabāt pecora. lapis āt erat magn⁹ sup os putei: et cōgregabātur illic oīa pecora et pastores: et reuoluebant lapidē ab ore putei: et adaquabāt oues: et rursus reponebant lapidē sup os putei in locū suū. dixit āt illis iacob: fratres vnde estis vos? illi āt dixerūt: ex charran. ait āt illis: nūqd cognoscitis laban filiū nachor? illi āt dixerūt: cognoscim⁹. ait āt illis: san⁹ ē? illi āt dixerūt: san⁹ est. et ecce rachel filia eius venit cum

Trāsla. B. Hiero.

lapidem quē supposuerat capiti suo: & erexit in titulū fundens oleum desuper. Appellauitq; nomē vrbis bethel: que prius luza vocabatur. Vouit etiam votū dicens. Si fuerit deus mecum: & custodierit me in via per quam ego ambulo: & dederit mihi panem ad vescendū & vestimētū ad induēdū: reuersusq; fuero pspere ad domum pr̄is mei: erit mihi dn̄s in deū: & lapis iste quem erexi in titulū: vocabitur domus dei: cūctorūq; que dederis mihi decimas offeram tibi.

Ca. 29.

Profectus ergo Jacob venit in terram orientalem: & vidit puteū in agro: tres quoq; greges ouium accubantes iuxta eum. Nam ex illo adaquabantur pecora: & os eius grandi lapide claudebatur. Mosq; erat vt cūctis ouibus cōgregatis deuoluerent lapidē: & refectis gregibus rursum su per os putei ponerent. Dixitq; ad pastores. Frēs vn̄ estis. Qui responderunt de aran. Quos īterrogās. nunquid ait nostis laban filiū nachor? Dixerunt. Nouimus. Sanus ne est inquit. Valet inquiunt: & ecce rachel filia eius venit cum

Tex. Heb.

את האבן אשר שם מראשתיו
וישם אתה מצבה ויצק שמן על
ראשה: ויקרא את שם המקום
ההוא בית אל ואולם לוז שם העיר
לראשנה: וידר יעקב נדר לאמר
אם יהיה אלהים עמדי ושמרני
בדרך הזה אשר אנכי הולך
ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש:
ושבתי בשלום אל בית אבי
והיה יהוה לי לאלהים: והאבן
הזאת אשר שמתי מצבה יהיה
בית אלהים וכל אשר תתן לי
עשר אעשרנו לך:

Cap. xxix.

וישא
יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם:
וירא והנה באר בשדה והנה שם
שלשה עדרי צאן רבצים עליה
כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים
והאבן גדלה על פי הבאר: ונאספו
שמה כל העדרים וגללו את
האבן מעל פי הבאר והשקו את
הצאן והשיבו את האבן על פי
הבאר למקמה: ויאמר להם יעקב
אחי מאין אתם ויאמרו מחרן
אנחנו: ויאמר להם הידעתם
את לבן בן נחור ויאמרו ידענו:
ויאמר להם השלום לו ויאמרו
שלום והנה רחל בתו באה עם

Pritiua heb.

שום יצב · קרא · אלם · נדר · היה · הלך · שוב שלם · שום יצב היה · כלל נתן עשר · נשא · ראה · צלה · שקה · אסף · שוב · קום אמר · בוא

Transla. Chal.

ית אבנא דשוי איסדוהי ושוי יתה קמה ואריק משחא על רישה: וקרא ית שמא
דאתרא ההוא ביתאל וברם לוז שמא דקרתא בקדמיתא: וקיים יעקב קיים למימר
אם יהא מימרא דיוי בסעדי ויטרינני באורחא הדין דאנא אזיל ויתן לי לחמא
למיכל וכסו למלבש: ואיתוב בשלם לבית אבא ויהא מימרא דיוי לי לאלהא:
ואבנא הדא דשויתי קמא תהא דאיהי פלח עלה קדם יוי וכל דתתן לי חד מן
עשרה אפרישניה קדמך: ונטל יעקב רגלוהי ואזל לארע

Ca. xxix.

בני מדינחא: וחזא והא בירא בחקלא והא תמן תלתא עדרין דען רביעין עלהא ארי
מן בירא ההוא משקן עדריא ואבנא רבתא על פומא דבירא: ומתכנשין תמן כל
עדריא ומגנדרין ית אבנא מעל פומא דבירא ומשקן ית ענא ומתיבין ית אבנא על
פומא דבירא לאתרה: ואמר להון יעקב אחי מנן אתון ואמרו מחרן אנחנא: ואמר
להון הידעתון ית לבן בר נחור ואמרו ידענא: ואמר להון השלם ליה ואמרו שלם
והא רחל ברתיה אתיא עם

Interp. chal.

lapidem quē supposuerat capiti suo: & statuit eum in titulū: & effudit oleum sup caput eius. Et vocauit nomen loci illi⁹ bethel: nomē aūt ciuitatis luȝ prius vocabatur. Et vouit iacob votum dicens. Si fuerit verbum dei in adiutorium meum: & custodierit me in via hac in qua ego ambulo: & dederit mihi panem ad vescendum: & vestimentum ad induendum: et reuersus fuero in pace in domum patris mei: et erit mihi verbum domini in deum: & lapis iste quem posui in titulum: erit super quem seruiam coram domino. et omnium que dederis mihi vnum ex decem separabo coram te.

Cap. 29.

Et leuauit iacob pedes suos: et abijt in terram filiorū orientis. et vidit. Et ecce puteus in agro: et ecce ibi tres greges ouium accubantes iuxta eum: quia de puteo illo adaquabātur greges: & lapis grandis erat super os putei. Et congregabantur ibi oēs greges: & deuoluebant lapidem ab ore putei: & adaquabant oues: et reducebant lapidem super os putei i locū suū. Dixitq; eis iacob. Fratres mei vnde estis? et dixerunt. De aran nos sumus. et dixit eis. Nunquid nostis laban filium nachor. & dixerunt. Nouimus. Et dixit eis. Nunquid pax est ei. et dixerunt. Pax. Et ecce rachel filia eius veniebat cum

Pritiua chal.

שוה סהד קום · ריק קום אמר · אמר נטר נתן · אכל כסה לבש · תוב הוה שוה · קום היה נתן · פרש דנח בור · שקה רבב כנש · נגדר תוב

Primitiua heb. | Tex. Heb. Gen. Ca. xxix. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

הצאן: ויאמר הן עוד היום גדול
לא עת האסף המקנה השקו
הצאן ולכו רעו: ויאמרו לא נוכל
עד אשר יאספו כל העדרים
וגללו את האבן מעל פי הבאר
והשקינו הצאן: עודנו מדבר
עמם ורחל באה עם הצאן אשר
לאביה כי רעה הוא: ויהי כאשר
ראה יעקב את רחל בת לבן אחי
אמו ואת צאן לבן אחי אמו ויגש
יעקב ויגל את האבן מעל פי
הבאר וישק את צאן לבן אחי
אמו: וישק יעקב לרחל וישא
את קלו ויבך: ויגד יעקב לרחל
כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה
הוא ותרץ ותגד לאביה: ויהי
כשמע לבן את שמע יעקב בן
אחתו וירץ לקראתו ויחבק לו
וינשק לו ויביאהו אל ביתו
ויספר ללבן את כל הדברים
האלה: ויאמר לו לבן אך עצמי
ובשרי אתה וישב עמו חדש
ימים: ויאמר לבן ליעקב הכי אחי
אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה
משכרתך: וללבן שתי בנות שם
הגדלה לאה ושם הקטנה רחל:
ועיני לאה רכות ורחל היתה יפת

גדל · אסף קנה · יכל רעה גלל · שקה דבר · בוא · היה · ראה אחה · נגש · גלל · נשק נשא · קול בכה נגד · רוץ · חבק · נשק בוא · ספר · עצם · יום · חנן נגד · שכר · היה יפה

grege suo. Dixitq; iacob. Adhuc multum diei supest: nec est tp̄s vt reducātur ad caulas greges. Date añ potū ouibus: & sic eas ad pastū reducite. Qui rñderūt. Nō possumus donec oīa pecora congregentur: & amoueamus lapidem de ore putei: vt adaq̄mus greges. Adhuc loq̄bātur: & ecce rachel veniebat cū ouibus pr̄is sui. Nā gregē ipsa pascebat. Quā cum vidisset iacob: & sciret consobrinam suā: ouesq; laban auunculi sui: amouit lapidem quo puteus claudebatur: & adaquato grege osculatus est eam. Et eleuata voce fleuit: & idicauit ei q̄ frater esset pr̄is sui & filius rebecce. At illa festinans nūciauit patri suo. Qui cum audisset venisse iacob filium sororis sue: occurrit obuiā ei: cōplexusq; eū & in oscula ruens: duxit in domū suā. Auditis autem causis itineris: respondit. Os meum es & caro mea. Et post q̄ ipleti sunt dies mēsis vnius: dixit ei. Nū qa frater meus es: gratis seruies mihi? Dic quid mercedis accipias. Habebat vero duas filias. Nomē maioris lia: minor vero appellabat rachel. Sed lia lippis erat oculis: rachel decora

ouib⁹ patris sui. τ dixit eis iacob:
τῶν προβάτων τοῦ πατρὸς αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἰακώβ,
adhuc ē dies multa nōdū vt cōgregētur greges.
ἔτι ἐστὶν ἡμέρα πολλὴ, οὔπω συναχθῆναι τὰ ποίμνια.
adaquātes oues: abeuntes pascite. illi
ποτίσαντες τὰ πρόβατα, ἀπελθόντες βόσκετε. οἱ
āt dixerūt: nō possum⁹: donec cōgregētur oēs
δὲ εἶπον, οὐ δυνάμεθα, ἕως τοῦ συναχθῆναι πάντας
pastores: et reuoluāt lapidē a
τοὺς ποιμένας, καὶ ἀποκυλίσωσι τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ
puteo: τ adaquem⁹ oues. adhuc eo lo
φρέατος, καὶ ποτιοῦμεν τὰ πρόβατα. ἔτι αὐτοῦ λα-
quēte illis: et ecce rachel filia laban ve
λοῦντος αὐτοῖς, καὶ ἰδοὺ ῥαχὴλ θυγάτηρ λάβαν ἤρ-
niebat cū ouibus pr̄is sui. hec eni pa
χετο μετὰ τῶν προβάτων τοῦ πατρὸς αὐτῆς. αὐτὴ γὰρ ἔ-
scebat oues pr̄is sui. factū ē āt vt vidit
βοσκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῆς. ἐγένετο δὲ ὡς εἶδεν
iacob rachel filiā laban fratris mr̄is sue:
ἰακὼβ ῥαχὴλ θυγατέρα λάβαν ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐ-
et oues laban fratris mr̄is sue.
τοῦ, καὶ τὰ πρόβατα λάβαν ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ.
et accedens iacob: reuoluit lapidē ab o
καὶ προσελθὼν ἰακὼβ, ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ στό-
re putei. et adaquauit oues laban
ματος τοῦ φρέατος. καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα λάβαν
fratris mr̄is sue. τ osculat⁹ ē iacob ra
τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐφίλησεν ἰακὼβ τὴν ῥα-
chel. et clamās voce sua: fleuit. et indica-
χήλ. καὶ βοήσας τῇ φωνῇ αὐτοῦ, ἔκλαυσε. καὶ ἀπήγ-
uit rachel: q̄ frater pr̄is sui est: et q̄
γειλε τῇ ῥαχήλ, ὅτι ἀδελφὸς τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἐστί, καὶ ὅ-
fili⁹ rebecce est. τ currēs nūciauit
τι υἱὸς ῥεβέκκας ἐστί. καὶ δραμοῦσα ἀπήγγειλε τῷ
pr̄i suo: sm̄ verba hec. factū ē āt vt au
πατρὶ αὐτῆς, κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. ἐγένετο δὲ ὡς ἤ-
diuit laban nomē iacob filij sororis sue:
κουσε λάβαν τὸ ὄνομα ἰακὼβ τοῦ υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ,
cucurrit in occursum eius. τ cōplexus eū: osculat⁹ ē.
ἔδραμεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ. καὶ περιλαβὼν αὐτόν, ἐφίλησε
τ induxit illū in domū suā. τ narrauit laban
καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ διηγήσατο τῷ λάβαν
oīa verba eius. et dixit ei laban: ex ossib⁹
πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ λάβαν, ἐκ τῶν ὀστῶν
meis τ ex carne mea es tu. et fuit cū eo mēsē dierū.
μου καὶ ἐκ τῆς σαρκός μου εἶ σύ. καὶ ἦν μετ' αὐτοῦ μῆνα ἡμερῶν.
dixit āt laban iacob. q: eni frater me⁹ es: nō seruies
εἶπε δὲ λάβαν τῷ ἰακώβ. ὅτι γὰρ ἀδελφός μου εἶ, οὐ δουλεύσεις
mihi gratis: nūcia mihi: q̄d tua merces ē. at laban
μοι δωρεάν· ἀπάγγειλόν μοι, τί σου ὁ μισθός ἐστι. τῷ δὲ λάβαν
due filie erant. nomē maiori: lia. et nomē secū
δύο θυγατέρες ἦσαν. ὄνομα τῇ μείζονι, λεία. καὶ ὄνομα τῇ δευ-
de: rachel. at oculi lie infirmi. rachel āt pulchra
τέρα, ῥαχήλ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ λείας ἀσθενεῖς. ῥαχὴλ δὲ καλὴ

Primitiua chal. | Transla. Chal.

ענא: ואמר הא עוד יומא רבא לא עדן למכנש בעירא אשקו ענא ואיזילו רעו: ואמרו לא ניכול עד דיתכנשון כל עדריא ויגנדרון ית אבנא מעל פומא דבירא ונשקי ית ענא: עד דהוא ממליל עמהון ורחל אתת עם ענא די לאבוהא ארי רעיתא היא: והוה כד חזא יעקב ית רחל בת לבן אחוהא דאמיה וית ענא דלבן אחוהא דאמיה וקריב יעקב וגנדר ית אבנא מעל פומא דבירא ואשקי ית ענא דלבן אחוהא דאמיה: ונשיק יעקב לרחל וארים קליה ובכא: וחוי יעקב לרחל ארי בר אחוהא דאבוהא הוא וארי בר רבקה הוא ורהטת וחויאת לאבוהא: והוה כד שמע לבן ית שמע יעקב בר אחתיה ורהט לקדמותיה וגפיף ליה ונשיק ליה ואעליה לביתיה ואשתעי ללבן ית כל פתגמיא האלין: ואמר ליה לבן ברם קריבי ובסרי את ויתיב עמיה ירח יומין: ואמר לבן ליעקב הארי אחי את ותפלחנני מגן חוי לי מה אגרך: וללבן תרתין בנן שום רבתא לאה ושום זעירתא רחל: ועיני לאה יאין ורחל הות שפירא

עאן · רבב כנש · שקה אזל רעה · יכל גדר · מלל אתא ארעה · שקה · רום קול בכה · חוה · עול שעה · יתב · פלח חזה תרי · רבב לאה

ouibus. Et ait. Ecce adhuc multū diei supest: non est tēpus vt colligātur pecora: adaquate oues τ ite ad pastum. Et dixerūt. Non possumus: donec cōgregētur oēs greges τ deuoluāt lapidē ab ore putei: τ potū demus ouib⁹. Adhuc ille loq̄batur cū eis: τ rachel venit cū ouibus patris sui: nam oues ipsa pascebat. Et factū est cum vidisset iacob rachel filiā laban fratris matris sue: τ oues laban fratris matris sue: accessit iacob τ reuoluit lapidē ab ore putei: τ adaq̄uit oues laban fratris matris sue. Et osculat⁹ est iacob rachel: et leuauit vocē suā τ fleuit. Et narrauit iacob rachel q̄ filius sororis pr̄is sui ipse esset: τ q̄ filius rebecce esset: τ cucurrit τ nūciauit patri suo. Et factū est cum audisset labā rumorē de iacob filio sororis sue: cucurrit in occursum eius: τ amplexatus est eū: τ osculat⁹ est eū: τ introduxit eum in domū suā: τ narrauit labā oīa verba hec. Et ait ei laban. Atiq; cōsanguine⁹ me⁹ et caro mea tu es: τ habitauit cū eo mensem dierū. Et dixit labā ad iacob. Nunq̄d q: fr̄ me⁹ es seruies mihi gratis? indica mihi q̄ erit merces tua. Habebat autē laban duas filias: nomē maioris lia τ nomē minoris rachel. Oculi āt lie erāt pulchri: τ rachel erat decora

Interp. chal.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Tex. Heb. Gen. Ca. xxix. | Primitiua heb.

aspectu. et decora facie valde. dilexit āt
τῷ εἴδει, καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα. ἠγάπησε δὲ
rachel iacob. τ dixit: seruiā tibi septē
τὴν ῥαχὴλ ὁ ἰακώβ. καὶ εἶπε, δουλεύσω σοι ἑπτὰ
ānos pro rachel filia tua iuniore. di
ἔτη περὶ ῥαχὴλ τῆς θυγατρός σου τῆς νεωτέρας. εἶ-
xit āt laban: melius tibi dare me eam: q̄
πε δὲ λάβαν, βέλτιόν σοι δοῦναί με αὐτήν, ἢ
dare me eā viro alteri. habita mecū. et
δοῦναί με αὐτὴν ἀνδρὶ ἑτέρῳ. οἴκησον μετ' ἐμοῦ. καὶ
seruiuit iacob pro rachel ānos septē. τ erāt
ἐδούλευσεν ἰακὼβ περὶ ῥαχὴλ ἔτη ἑπτά. καὶ ἦσαν
corā eo quasi dies pauci: eo q̄d dilige-
ἐναντίον αὐτοῦ ὡς ἡμέραι ὀλίγαι, παρὰ τὸ ἀγα-
ret ipse eam. dixit āt iacob ad laban: da mihi
πᾶν αὐτὸν αὐτήν. εἶπε δὲ ἰακὼβ πρὸς λάβαν, δός μοι
vxorē meā: impleti sūt eni dies: vt
τὴν γυναῖκά μου, πεπλήρωνται γὰρ αἱ ἡμέραι, ὅπως
ingrediar ad illā. cōgregauit āt labā oēs
εἰσέλθω πρὸς αὐτήν. συνήγαγε δὲ λάβαν πάντας
viros loci: τ fecit nuptias. τ
τοὺς ἄνδρας τοῦ τόπου, καὶ ἐποίησε γάμον. καὶ
facta ē vespa. τ accipiēs liā filiā su-
ἐγένετο ἑσπέρα. καὶ λαβὼν λείαν τὴν θυγατέρα αὐ-
am introduxit ad iacob. et ingressus ē ad eā
τοῦ, εἰσήγαγε πρὸς ἰακώβ. καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν
iacob. dedit āt laban lie filie sue zel
ἰακώβ. ἔδωκε δὲ λάβαν λείᾳ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ ζελ-
phan ancillā suā: illi ancillā. et fa-
φὰν τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, αὐτῇ παιδίσκην. καὶ ἐγένε-
ctū ē āt mane. et ecce erat lia. dixit āt iacob ad
το δὲ τὸ πρωΐ. καὶ ἰδοὺ ἦν λεία. εἶπε δὲ ἰακὼβ πρὸς
laban. q̄d hoc fecisti mihi? nō pro ra-
τὸν λάβαν. τί τοῦτο ἐποίησάς μοι; οὐ περὶ ῥα-
chel seruiui tibi? et quare decepisti me?
χὴλ ἐδούλευσά σοι; καὶ ἵνα τί παρελογίσω με;
dixit āt laban: nō est sic in loco isto:
εἶπε δὲ λάβαν, οὐκ ἔστιν οὕτως ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ,
dare iuniorē anteq̄ seniorē.
δοῦναι τὴν νεωτέραν πρὶν τὴν πρεσβυτέραν.
imple ergo septena huius: et dabo tibi
συντέλεσον οὖν τὰ ἕβδομα ταύτης, καὶ δώσω σοι
et hāc pro ope q̄d operat⁹ fueris apud me:
καὶ ταύτην ἀπὸ τῆς ἐργασίας ἧς ἐργᾷ παρ' ἐμοί,
ānos septē alios. fecit āt iacob sic. et imple-
ἔτη ἑπτὰ ἕτερα. ἐποίησε δὲ ἰακὼβ οὕτως. καὶ ἀνε-
uit hebdomadā eius. et dedit illi la-
πλήρωσε τὰ ἕβδομα αὐτῆς. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ λά-
ban rachel filiā suā illi vxorē. de
βαν ῥαχὴλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, αὐτῷ γυναῖκα. ἔδω-
dit āt laban rachel filie sue ballam ancillā su
κε δὲ λάβαν ῥαχὴλ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ βαλλὰν τὴν παιδίσκην αὐ-
am: illi ancillā. τ ingressus ē ad rachel. dilexit āt
τοῦ, αὐτῇ παιδίσκην. καὶ εἰσῆλθε πρὸς τὴν ῥαχήλ. ἠγάπησε δὲ

facie & venusto aspectu. quā diligēs iacob: ait. Seruiam tibi pro rachel filia tua minore septē annis. Respōdit laban. Melius est vt tibi eam dē: quam alteri viro: Mane apd̄ me. Seruiuit ergo Iacob pro rachel septē annis: & videbantur illi pauci dies p̄ amoris magnitudine. Dixitq; ad laban. Da mihi vxorē meā: qa iā tempus ipletū est: vt ingrediar ad illā. Qui vocatis multis amicorū turbis ad cōuiuiū: fecit nuptias: & vespere liam filiam suam introduxit ad eū: dans ancillam filie zelpham nomine. Ad quā cū ex more iacob fuisset igressus: facto mane vidit liam: & dixit ad socerū suū. Quid est quod facere voluisti. Nonne pro rachel seruiui tibi. Quare iposuisti mihi. Rñdit laban. Non est i loco nostro cōsuetudinis: vt minores añ tradamus ad nuptias. Imple hebdomadā dierū huius copule: & hāc quoq; dabo tibi p ope quo seruiturus es mihi septem annis aliis. Acqeuit placito: & hebdomada transacta: rachel duxit vxorem: cui pater seruam balam tradiderat. Tandemq; potitus optatis nuptiis

תאר ויפת מראה: ויאהב יעקב
את רחל ויאמר אעבדך שבע
שנים ברחל בתך הקטנה: ויאמר
לבן טוב תתי אתה לך מתתי אתה
לאיש אחר שבה עמדי: ויעבד
יעקב ברחל שבע שנים ויהיו
בעיניו כימים אחדים באהבתו
אתה: ויאמר יעקב אל לבן הבה
את אשתי כי מלאו ימי ואבואה
אליה: ויאסף לבן את כל אנשי
המקום ויעש משתה: ויהי בערב
ויקח את לאה בתו ויבא אתה
אליו ויבא אליה: ויתן לבן לה
את זלפה שפחתו ללאה בתו
שפחה: ויהי בבקר והנה הוא
לאה ויאמר אל לבן מה זאת
עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך
ולמה רמיתני: ויאמר לבן לא
יעשה כן במקומנו לתת הצעירה
לפני הבכירה: מלא שבע זאת
ונתנה לך גם את זאת בעבדה
אשר תעבד עמדי עוד שבע
שנים אחרות: ויעש יעקב כן
וימלא שבע זאת ויתן לו את
רחל בתו לו לאשה: ויתן לבן
לרחל בתו את בלהה שפחתו לה
לשפחה: ויבא גם אל רחל ויאהב

ראה אהב · שנה · נתן · ישב עבד · שנה היה · אמר · איש בוא · אסף · קום עשה שתה · היה לקח בוא · נתן · עשה · רמה · נתן צער · בכר · עבד · שנה עשה · מלא נתן · איש · בוא אהב

Transla. Chal.

בריוא ויאיה בחיזוא: ורחים יעקב ית רחל ואמר אפלחינך שבע שנין ברחל ברתך זעירתא: ואמר לבן טב דאתן יתה לך מדאתן יתה לגבר אחרן תיב עמי: ופלח יעקב ברחל שבע שנין והוו בעינוהי כיומין זעירין ברחמוהי יתה: ואמר יעקב ללבן הב ית אתתי ארי שלימו יומי פולחני ואיעול לותה: וכנש לבן ית כל אינשי אתרא ועבד משתיא: והוה ברמשא ודבר ית לאה ברתיה ואעיל יתה לותיה ועאל לותה: ויהב לבן לה ית זלפה פלחתיה ללאה ברתיה לפלחתא: והוה בצפרא והא היא לאה ואמר ללבן מה דא עבדת לי הלא ברחל פלחית עמך ולמה שקרת בי: ואמר לבן לא מתעביד כדין באתרנא למתן זעירתא קדם רבתא: אשלים שבועתא דדא ונתן לך אף ית דא בפולחנא דתפלח עמי עוד שבע שנין אחרנין: ועבד יעקב כן ואשלים שבועתא דדא ויהב ליה ית רחל ברתיה ליה לאנתו: ויהב לבן לרחל ברתיה ית בלהה פלחתיה לה לפלחתא: ועאל אף לות רחל ורחים

Interp. chal. | Primitiua chal.

forma τ decora aspectu. Et dilexit iacob rachel: τ ait. Seruiā tibi septē annis pro rachel filia tua minori. Et dixit laban: melius est vt dem eam tibi: quam vt tradā viro alteri: habita mecū. Et seruiuit iacob pro rachel septē annis: τ fuerunt in oculis eius quasi dies pauci: eo q̄ diligebat eam. Et dixit iacob ad labā. Da mihi vxorē meā: quoniā impleti sunt dies seruitutis mee: τ ingrediar ad illā. Congregauitq; laban oēs viros loci: τ fecit conuiuiū. et facto vespere tulit liam filiā suaz: τ introduxit eam ad eum: τ ingressus est ad eam. τ dedit laban zelphā ancillam suā lie filie sue in famulam. Et facto mane ecce ipsa erat lia: τ dixit ad laban. Quid est hoc q̄d fecisti mihi? nonne pro rachel seruiui apud te? quare ergo mētitus es mihi? Et ait laban. Non solet fieri hoc in loco nostro: vt detur minor antequā maior. Imple hebdomadam huius: τ dabimus tibi etiam hanc: pro seruitute qua seruies mihi adhuc septem annis aliis. Et fecit iacob sicut dixerat: τ impleuit hebdomadam huius. Et dedit ei rachel filiam suam in vxorē. Et dedit laban rachel filie sue balam ancillam suam in famulā. Et ingressus est etiam ad rachel: dilexit

פלח חזה · נתן · תוב · עול · רבב · שלם פלח שנה · אנתא

Ter. Heb.

גם את רחל מלאה ויעבד עמו עוד
שבע שנים אחרות: וירא
יהוה כי שנואה לאה ויפתח את
רחמה ורחל עקרה: ותהר לאה
ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי
כי אמרה כי ראה יהוה בעניי כי
עתה יאהבני אישי: ותהר עוד
ותלד בן ותאמר כי שמע יהוה כי
שנואה אנכי ויתן לי גם את זה
ותקרא שמו שמעון: ותהר עוד
ותלד בן ותאמר עתה הפעם
ילוה אישי אלי כי ילדתי לו
שלשה בנים על כן קרא שמו
לוי: ותהר עוד ותלד בן ותאמר
הפעם אודה את יהוה על כן
קראה שמו יהודה ותעמד מלדת:

Cap. xxx.

ותרא רחל כי לא ילדה
ליעקב ותקנא רחל באחתה
ותאמר אל יעקב הבה לי בנים
ואם אין מתה אנכי: ויחר אף
יעקב ברחל ויאמר התחת
אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי
בטן: ותאמר הנה אמתי בלהה
בא אליה ותלד על ברכי ואבנה
גם אנכי ממנה: ותתן לו את בלהה
שפחתה לאשה ויבא אליה
יעקב: ותהר בלהה ותלד ליעקב

Primitiua heb.

עבד · שנה ראה · שנא פתח · הרה · ילד קרא · ענה · אהב · ילד אמר · נתן · לוה · ידה · עמד ילד · ראה קנא · מות חרה · מן פרה · אמה · בוא ילד בנה · מן נתן · איש בוא · הרה

Trãsla. B. Hiero.

amorẽ sequẽtis priori ptulit: seruiens apud eũ septẽ annis aliis. Videns autem dñs φ despiceret liam aperuit vuluã eius: sorore sterili pmanente. Que conceptũ genuit filiũ: vocauitq; nomẽ eius rubẽ dicẽs. Vidit dñs humilitatẽ meam. Nũc amabit me vir meus. Rursumq; cõcepit & pepit filium: & ait. Qm audiuit me dñs haberi contẽptui: dedit etiã istũ mihi. Vocauitq; nomen eius simeon. Cõcepitq; tertio & genuit aliũ filiũ. dixitq;. Nunc quoq; copulabitur mihi maritus meus: eo φ pepperim ei tres filios. & idcirco appellauit nomẽ eius leui. quarto concepit & pepit filiũ: & ait. Modo confitebor domino. Et ob hoc vocauit eũ iudã. Cessauit tq; parere. Ca. 30

Cernẽs aũt rachel φ infecunda esset: inuidit sorori sue: & ait marito suo. Da mihi liberos: alioquin moriar. Cui iratus respondit iacob. Num pro deo ego sum: qui priuauit te fructu vẽtris tui. At illa. Hẽo inquit famulã balam: ingredere ad illã vt pariat sup genua mea: & habeã ex illa filios. Deditq; illi balam in cõiugiũ. Que ingressoad se viro: concepit & pepit

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

rachel magis quã liam. et seruiuit et septẽ
ῥαχὴλ μᾶλλον ἢ λείαν. καὶ ἐδούλευσεν αὐτῷ ἑπτὰ
ãnos alios. videñs ãt dñs: φ odio habet lia: aperuit
ἔτη ἕτερα. ἰδὼν δὲ κύριος, ὅτι μισεῖται λεία, ἤνοιξε
vuluã eius. rachel ãt erat sterilis. τ conce
τὴν μήτραν αὐτῆς. ῥαχὴλ δὲ ἦν στεῖρα. καὶ συνέλα-
pit lia. et pepit filiũ iacob. τ vocauit no
βε λεία καὶ ἔτεκεν υἱὸν τῷ ἰακώβ. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄ-
men eius: ruben. dicens: qr vidit dñs
νομα αὐτοῦ, ῥουβήν. λέγουσα, διότι εἶδέ κύριος τὴν
humilitatẽ meã: nũc me diliget vir meus. et
ταπείνωσίν μου, νῦν με ἀγαπήσει ὁ ἀνήρ μου. καὶ
concepit rursum lia. et pepit filiũ secũdũ
συνέλαβε πάλιν λεία. καὶ ἔτεκεν υἱὸν δεύτερον τῷ
iacob. et dixit: qr audiuit dñs: φ odio habeor:
ἰακώβ. καὶ εἶπεν, ὅτι ἤκουσε κύριος, ὅτι μισοῦμαι,
et addidit mihi et hũc. vocauit ãt nomẽ
καὶ προσέδωκέ μοι καὶ τοῦτον. ἐκάλεσε δὲ τὸ ὄνομα
eius: symeon. et concepit adhuc. τ pepit filiũ.
αὐτοῦ, συμεών. καὶ συνέλαβεν ἔτι. καὶ ἔτεκεν υἱόν.
et dixit: in hoc tẽpore apud me erit vir meus.
καὶ εἶπεν, ἐν τῷ νῦν καιρῷ πρὸς ἐμοῦ ἔσται ὁ ἀνήρ μου.
pepi enim ei tres filios. ppt hoc vocauit no
ἔτεκον γὰρ αὐτῷ τρεῖς υἱούς. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄ-
men eius: leui. et concipiens adhuc: pepit filiũ.
νομα αὐτοῦ, λευΐ. καὶ συλλαβοῦσα ἔτι, ἔτεκεν υἱόν.
et dixit nũc adhuc hoc confitebor dño.
καὶ εἶπε, νῦν ἔτι τοῦτο ἐξομολογήσομαι κυρίῳ.
ppt hoc vocauit nomen eius: iudam. et
διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰούδαν. καὶ
cessauit parere.
ἔστη τοῦ τίκτειν.

Ca. 30.

Uidens ãt rachel: φ non pepit iacob:
ἰδοῦσα δὲ ῥαχήλ, ὅτι οὐ τέτοκε τῷ ἰακώβ,
et inuidit rachel sorori sue. τ dixit
καὶ ἐζήλωσε ῥαχὴλ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς. καὶ εἶπε τῷ
iacob da mihi filiũ. alioqui: moriar ego.
ἰακώβ, δός μοι τέκνον. εἰ δὲ μή, τελευτήσω ἐγώ.
iratus ẽ ãt iacob rachel. et dixit ei: nũqd p
ἐθυμώθη δὲ ἰακὼβ τῇ ῥαχήλ. καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ ἀντὶ
deo ego sum. q priuauit te fructu ventris? dixit
θεοῦ ἐγώ εἰμι. ὃς ἐστέρησέ σε καρπὸν κοιλίας; εἶπε
ãt rachel iacob: ecce ancilla mea balla.
δὲ ῥαχὴλ τῷ ἰακώβ, ἰδοὺ ἡ παιδίσκη μου βαλλά.
ingredere ad illã. et pariet sup genua mea:
εἴσελθε πρὸς αὐτήν. καὶ τέξεται ἐπὶ τῶν γονάτων μου
et habebo filios ex illa. et dedit bal-
καὶ τεκνοποιήσομαι ἐξ αὐτῆς. καὶ ἔδωκε βαλ-
lan ancillã suã illi vxorẽ. ingressus ẽ ãt
λὰν τὴν παιδίσκην αὐτῆς αὐτῷ γυναῖκα. εἰσῆλθε δὲ
ad eã iacob. τ cõcepit balla ancil-
πρὸς αὐτὴν ἰακώβ. καὶ συνέλαβε βαλλὰ ἡ παιδί-
la rachel. et pepit iacob
σκη ῥαχήλ. καὶ ἔτεκε τῷ ἰακώβ

Interp. chal.

אף ית רחל מלאה ופלח עמיה עוד שבע שנין אחרנין: וגלי קדם יי ארי שניאתא
לאה ויהב לה עידוי ורחל עקרא: ועדיאת לאה וילידת בר וקרת שמיה ראובן ארי
אמרת ארי גלי קדם יי עולבני ארי כען ירחמנני בעלי: ועדיאת עוד וילידת בר
ואמרת ארי שמיע קדם יי ארי שניאתא אנא ויהב לי אף ית דין וקרת ית שמיה
שמעון: ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת כען זימנא יתחבר לי בעלי ארי ילידית ליה
תלתא בנין על כן קרא שמיה לוי: ועדיאת עוד וילידת בר ואמרת הדא זימנא אודי
קדם יי על כן קרת שמיה יהודה וקמת מלמילד: **Ca. xxx.** וחזת רחל
ארי לא ילידת ליעקב וקניאת רחל באחתה ואמרת ליעקב הב לי בנין ואם לא
מיתא אנא: ותקיף רוגזא דיעקב ברחל ואמר המיני את בעיא הלא מן קדם יי
תתבעין דמנע מניך ולדא דמעיך: ואמרת הא אמתי בלהה עול לותה ותליד ואנא
אירבי ואתבני אף אנא מינה: ויהבת ליה ית בלהה אמתה לאיתו ועאל לותה
יעקב: ועדיאת בלהה וילידת ליעקב

Primitiua chal.

שנא גלה · עדה קרא · רחם · קרא · עדה חבר · ידה · קרא קום ילד · חזה יהב קנא · מות בעה · ילד מנע אמה · ילד רבה בנה · אתא עול עדה

Transla. Chal.

et rachel magis φ liam. Et seruiuit apud eum rursus alijs septẽ annis: τ manifestuȝ fuit corã dño φ odiosa esset lia: et dedit ei vt cõciperet: τ rachel erat sterilis. Et cõcepit lia τ peperit filiũ: τ vocauit nomen eius ruben: quia dixit: qm manifesta fuit coraȝ dño iniuria mea: nunc enim diliget me maritus meus: τ cõcepit rursus τ peperit filiũ: et ait. Quia auditũ est corã dño quoniã odio habita essem ego: τ dedit mihi etiaȝ hunc: τ vocauit nomen eius simeon. Cõcepitq; iterũ et peperit filiũ: τ ait. Nunc hac vice copulabitur mihi maritus meus: qr peperi ei tres filios: propterea vocauit nomẽ eius leui. Et cõcepit vltra τ pepit filiũ: et ait. Hac vice confitebor corã dño. Propterea vocauit nomen eius iuda. cessauitq; parere. Ca. 30.

Et vidit rachel φ non peperat ex iacob: τ inuidit rachel sorori sue: et dixit ad iacob. Da mihi filios: alioquin moriar. Et iratus est furor iacob in rachel: τ ait. Nunquid a me tu petis filios? nonne a facie domini debuisses petere: qui prohibuit a te generationem ventris tui? et ait. Ecce ancilla mea bala: ingredere ad eam: vt pariat: τ ego ero nutrix: et suscipiã quoq; ego filios ex ea. Et dedit ei balam ancillam suam in vxorem: τ ingressus est ad eam iacob: et concepit bala τ peperit filium iacob:

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

filiũ. et dixit rachel: iudicauit mihi deus. τ exaudiuit
υἱόν. καὶ εἶπε ῥαχήλ, ἔκρινέ μοι ὁ θεός. καὶ ἐπήκουσε τῆς
vocẽ meã. et dedit mihi filiũ. ppt hoc vocauit
φωνῆς μου. καὶ ἔδωκέ μοι υἱόν. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ
nomẽ eius dan. et concepit adhuc balla ancil-
ὄνομα αὐτοῦ δάν. καὶ συνέλαβεν ἔτι βαλλὰ ἡ παιδί-
la rachel. et pepit filiũ scdm iacob. τ di
σκη ῥαχήλ. καὶ ἔτεκεν υἱὸν δεύτερον τῷ ἰακώβ. καὶ εἶ-
xit: auxiliat⁹ ẽ mihi de⁹. et cõparata sũ cũ soro
πε, συνελάβετό μοι ὁ θεός. καὶ συνανεστράφην τῇ ἀδελ-
re mea. et inualui. et vocauit nomẽ ei⁹: neph
φῇ μου. καὶ ἐδυνάσθην. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, νεφ-
thalim. vidit ãt lia: φ cessauit parere. τ accepit
θαλείμ. εἶδε δὲ λεία, ὅτι ἀπέστη τοῦ τίκτειν. καὶ ἔλαβε
ancillã suã: et dedit eam iacob vxo
τὴν παιδίσκην αὐτῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ ἰακὼβ γυ-
rẽ. cõcepit ãt zelpha ancilla lie. et pe
ναῖκα. συνέλαβε δὲ ζελφὰ ἡ παιδίσκη λείας. καὶ ἔτε-
pit iacob filiũ. τ dixit lia: felix facta sũ. et voca
κε τῷ ἰακὼβ υἱόν. καὶ εἶπε λεία, εὐτύχηκα. καὶ ἐπω-
uit nomẽ eius: gad. et cõcepit adhuc zelpha
νόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, γάδ. καὶ συνέλαβεν ἔτι ζελφὰ
ancilla lie. et pepit iacob filiũ secũ-
ἡ παιδίσκη λείας. καὶ ἔτεκε τῷ ἰακὼβ υἱὸν δεύ-
dũ. et dixit lia: beata ego: qr beatã di
τερον. καὶ εἶπε λεία, μακαρία ἐγώ, ὅτι μακαρίζου-
cũt me mulieres. et vocauit nomẽ ei⁹: aser.
σί με αἱ γυναῖκες. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἀσήρ.
abijt ãt ruben in die messis tritici. et inue
ἐπορεύθη δὲ ῥουβὴν ἐν ἡμέρᾳ θερισμοῦ πυρῶν. καὶ εὗ-
nit poma mandragore in agro. τ attulit ea
ρε μῆλα μανδραγορῶν ἐν τῷ ἀγρῷ. καὶ ἤνεγκεν αὐ-
ad liam matrẽ suã. dixit ãt rachel
τὰ πρὸς λείαν τὴν μητέρα αὐτοῦ. εἶπε δὲ ῥαχήλ
lie sorori sue: da mihi de mandragoris
λείᾳ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, δός μοι τῶν μανδραγορῶν
filij tui. dixit ãt lia: nõ satis tibi: φ ac
τοῦ υἱοῦ σου. εἶπε δὲ λεία, οὐχ ἱκανόν σοι, ὅτι ἔ-
cepisti virũ meũ? nũqd τ mandragoras
λαβες τὸν ἄνδρα μου; μὴ καὶ τοὺς μανδραγόρας
filij mei accipies? dixit ãt rachel: nõ sic:
τοῦ υἱοῦ μου λήψῃ; εἶπε δὲ ῥαχήλ, οὐχ οὕτως,
dormiat tecũ nocte ista pro
κοιμηθήτω μετὰ σοῦ τὴν νύκτα ταύτην ἀντὶ τῶν
mandragoris filij tui. ingressus ẽ ãt iacob ex agro
μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ σου. εἰσῆλθε δὲ ἰακὼβ ἐξ ἀγροῦ
vespere. et egressa ẽ lia in occursum ei. τ ait:
ἑσπέρας. καὶ ἐξῆλθε λεία εἰς συνάντησιν αὐτῷ. καὶ εἶ-
ad me ingredieris hodie. mercede cõduxi enĩ te
πε, πρός με εἰσελεύσῃ σήμερον. μεμίσθωμαι γάρ σε
pro mandragoris filij mei. τ dormiuit cũ
ἀντὶ τῶν μανδραγορῶν τοῦ υἱοῦ μου. καὶ ἐκοιμήθη με-
ea nocte illa. τ exaudiuit deus
τ' αὐτῆς τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ ἐπήκουσεν ὁ θεὸς

Transla. B. Hiero.

filium: dixitq; rachel. Iudicauit mihi deus: & exaudiuit vocẽ meã dãs mihi filiũ. et idcirco appellauit nomẽ ei⁹ dan. Rursumq; bala cõcipiens peperit alterũ: p quo ait rachel. Comparauit me deus cum sorore mea: & inualui. Vocauitq; eum neptalim. Sentiens lia φ parere desisset: zelpham ancillã suã marito tradidit. Qua post cõceptũ edente filium: dixit. Feliciter. Et idcirco vocauit nomẽ eius gad. Pepitquoq; zelpha alterum. Dixitq; lia. Hoc pro beatitudine meã. Beatam quippe me dicẽt mulieres. Propterea appellauit eũ aser. Egressus aũt rubẽ tẽpore messis triticee in agrum repperit mãdragoras: quas matri lie detulit. Dixitq; rachel. Da mihi partẽ de mandragoris filii tui. Illa rñdit. Parũ ne tibi videtur φ preripueris maritũ mihi: nisi etiã mandragoras filii mei tuleris. Ait rachel. Dormiat tecũ hac nocte pro mãdragoris filii tui. Redeuntiq; ad vesperã iacob de agro egressa est in occursum eius lia: & ait. Ad me inquit intrabis: qa mercede cõduxi te pro mandragoris filii mei. Dormiuitq; cũ ea nocte illa. & exaudiuit de

Ter. Heb.

בן: ותאמר רחל דנני אלהים וגם
שמע בקלי ויתן לי בן על כן
קראה שמו דן: ותהר עוד ותלד
בלהה שפחת רחל בן שני ליעקב:
ותאמר רחל נפתולי אלהים
נפתלתי עם אחתי גם יכלתי
ותקרא שמו נפתלי: ותרא לאה
כי עמדה מלדת ותקח את זלפה
שפחתה ותתן אתה ליעקב
לאשה: ותלד זלפה שפחת לאה
ליעקב בן: ותאמר לאה בגד
ותקרא את שמו גד: ותלד זלפה
שפחת לאה בן שני ליעקב:
ותאמר לאה באשרי כי אשרוני
בנות ותקרא את שמו אשר:
וילך ראובן בימי קציר חטים
וימצא דודאים בשדה ויבא
אתם אל לאה אמו ותאמר רחל
אל לאה תני נא לי מדודאי בנך:
ותאמר לה המעט קחתך את
אישי ולקחת גם את דודאי בני
ותאמר רחל לכן ישכב עמך
הלילה תחת דודאי בנך: ויבא
יעקב מן השדה בערב ותצא לאה
לקראתו ותאמר אלי תבוא כי
שכר שכרתיך בדודאי בני וישכב
עמה בלילה הוא: וישמע אלהים

Primitiua heb.

דין · קול נתן · שנה · אמר · פתל · קרא ראה · לקח · נתן · קצר חטה · מצא בוא · נתן · לקח · שכב · יצא · בוא · שמע

Interp. chal.

בר: ואמרת רחל דנני יי ואף קביל צלותי ויהב לי בר על כן קרת שמיה דן: ועדיאת
עוד וילידת בלהה אמתא דרחל בר תנין ליעקב: ואמרת רחל קביל בעותי יי
כד הוית מתחננא בצלותי חמדית דיהא לי ולד כאחתי אף יתיהב לי וקרת שמיה נפתלי:
וחזת לאה ארי קמת מלמילד ודברת ית זלפה אמתה ויהבת יתה ליעקב לאיתו:
וילידת זלפה אמתא דלאה ליעקב בר: ואמרת לאה אתא גד וקרת ית שמיה גד:
וילידת זלפה אמתא דלאה בר תנין ליעקב: ואמרת לאה תושבחתא הות לי ארי
בכן ישבחונני נשיא וקרת ית שמיה אשר: ואזל ראובן ביומי חצד חטין ואשכח
יברוחין בחקלא ואיתי יתהון ללאה אמיה ואמרת רחל ללאה הבי כען לי מיברוחי
דבריך: ואמרת לה הזעיר דדברת ית בעלי ותיסבין אף ית יברוחי דברי ואמרת רחל
בכן ישכוב עמיך בליליא חלף יברוחי דבריך: ועאל יעקב מן חקלא ברמשא ונפקת
לאה לקדמותיה ואמרת לותי תיעול ארי מיגר אגרתיך ביברוחי דברי ושכיב עמה
בליליא הוא: וקביל יי

Transla. Chal.

et ait rachel. Iudicauit me deus: τ suscepit orationẽ meã: τ dedit mihi filiũ: idcirco vocauit nomẽ ei⁹ dan. conceptitq; rursus τ peperit bala ancilla rachel filium sm iacob. Et ait rachel. Suscepit deus deprecationem meã cum deprecata sum in oratione mea: concupiui vt esset mihi filius sicut sorori mee: φ vtiq; cõcessum est mihi. Et vocauit nomẽ eius neptali. Et vidit lia φ cessasset parere: τ tulit zelpham ancillã suã: et dedit eam iacob in vxorẽ. et peperit zelpha ancilla lie iacob filiũ: τ dixit lia venit felicitas: τ vocauit nomen eius gad. Et peperit zelpha ancilla lie filiuȝ sm iacob. Et ait lia. Laus erit mihi: qm nunc laudabunt me mulieres: τ vocauit nomen eius aser. Et abijt ruben in diebus messis tritici τ inuenit mandragoras in agro: τ attulit eas lie matri sue. Et dixit rachel ad liam. Da mihi obsecro de mandragoris filij tui. et ait ei. Nunquid parũ est quod tulisti maritum meũ: nisi φ accipias etiam mandragoras filij mei? Et ait rachel. Propterea cubabit tecum hac nocte pro mandragoris filij tui. Et venit iacob de agro vespere: et egressa est lia in occursum eius: τ ait. Ad me ingredere: quoniam mercede conduxi te pro mandragoris filij mei. Et cubuit cum ea nocte illa: et suscepit deus

Primitiua chal.

דון צלא קרא · אמה בעה · חנן חמד ילד · יהב קרא · חזה קום ילד · אתא קרא · שבח הוה נשה · חצד שכח ברח · אתא יהב בר · נסב · שכב עול של · אגר

אל לאה ותהר ותלד ליעקב בן
חמישי: ותאמר לאה נתן אלהים
שכרי אשר נתתי שפחתי
לאישי ותקרא שמו יששכר:
ותהר עוד לאה ותלד בן ששי
ליעקב: ותאמר לאה זבדני
אלהים אתי זבד טוב הפעם
יזבלני אישי כי ילדתי לו ששה
בנים ותקרא את שמו זבלון:
ואחר ילדה בת ותקרא את
שמה דינה: ויזכר אלהים את
רחל וישמע אליה אלהים ויפתח
את רחמה: ותהר ותלד בן
ותאמר אסף אלהים את חרפתי:
ותקרא את שמו יוסף לאמר יסף
יהוה לי בן אחר: ויהי כאשר
ילדה רחל את יוסף ויאמר יעקב
אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי
ולארצי: תנה את נשי ואת ילדי
אשר עבדתי אתך בהן ואלכה כי
אתה ידעת את עבדתי אשר
עבדתיך: ויאמר אליו לבן אם
נא מצאתי חן בעיניך נחשתי
ויברכני יהוה בגללך: ויאמר נקבה
שכרך עלי ואתנה: ויאמר אליו
אתה ידעת את אשר עבדתיך
ואת אשר היה מקנך אתי:

הרה ילד · חמש · נתן · קרא · זבל · זכר · שמע פתח · היה · הלך קום · נתן נשה · ברך · קנה

us preces eius. Concepitq; & peperit filium quintum: & ait. Dedit deus mercedē mihi: quia dedi ancillā meam viro meo. Appellauitq; nomen eius isachar. Rursū lia cōcipiēs peperit sextum filium: & ait. Dotauit me deus dote bona. Etiā hac vice mecū erit maritus meus: eo q genueri ei sex filios. Et idcirco appellauit nomen eius zabulon. Post quem peperit filiam nomine dinam. Recordatusq; deus rachelis: exaudiuit eā: & aperuit vuluā eius: que concepit & peperit filium: dicens. Abstulit deus opprobrium meum: Et vocauit nomen illius ioseph dicēs. Addat mihi dominus filium alterum. Nato autem ioseph dixit iacob socero suo. Dimitte me vt reuertar in patriam meam & ad terrā meā. Da mihi vxores & liberos meos pro quibus seruiui tibi: vt abeam. Tu vero nosti seruitutē quā seruiui tibi. Ait illi laban. Inueniam gratiā in cōspectu tuo. Experimento didici: q benedixerit mihi deus propter te. Cōstitue mercedē tuā quā dem tibi. At ille rñdit. Tu nosti quō seruierim tibi: & quāta in manibus meis fuerit possessio tua.

lian. et concipiens: pepit filiū quintū ia
λείας. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκεν υἱὸν πέμπτον τῷ ἰα
cob. et ait lia. dedit mihi de⁹ mercedē meā:
κώβ. καὶ εἶπε λεία. δέδωκέ μοι ὁ θεὸς τὸν μισθόν μου·
eo q dedi ancillā meā viro meo. et
ἀνθ' ὧν ἔδωκα τὴν παιδίσκην μου τῷ ἀνδρί μου. καὶ
vocauit nomen eius. isachar: qd ē merces. et
ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰσαχάρ, ὅ ἐστι μισθός. καὶ
concepit adhuc lia. et pepit filiū sextū
συνέλαβεν ἔτι λεία. καὶ ἔτεκεν υἱὸν ἕκτον τῷ
iacob. et dixit lia. donauit mihi deus do
ἰακώβ. καὶ εἶπε λεία. δεδώρηταί μοι ὁ θεὸς δῶ-
nū bonū in hoc tēpore. eliget me vir me⁹: pe
ρον καλὸν ἐν τῷ νῦν καιρῷ. αἱρετιεῖ με ὁ ἀνήρ μου, ἔτε-
pi eni illi sex filios. et vocauit nomē eius.
κον γὰρ αὐτῷ ἓξ υἱούς. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ,
zabulon. et post hoc pepit filiā. et vo
ζαβουλών. καὶ μετὰ τοῦτο ἔτεκεν θυγατέρα. καὶ ἐκά-
cauit nomē eius: dina. recordat⁹ ē āt de⁹ rachel:
λεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς, δῖνα. ἐμνήσθη δὲ ὁ θεὸς ῥαχήλ,
et exaudiuit eam de⁹. et aperuit eius
καὶ ἐπήκουσεν αὐτῆς ὁ θεός. καὶ ἀνέῳξεν αὐτῆς τὴν
vuluā. et cōcipiēs pepit filiū ia
μήτραν. καὶ συλλαβοῦσα ἔτεκεν υἱὸν τῷ ἰα-
cob. dixit āt rachel: abstulit meū deus oppro
κώβ. εἶπε δὲ ῥαχήλ, ἀφεῖλέ μου ὁ θεὸς τὸ ὄνει-
briū. et vocauit nomē eius: ioseph. di
δος. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἰωσήφ. λέ-
cens addidit mihi de⁹ filiū alterū. factū ē
γουσα, προσέθετό μοι ὁ θεὸς υἱὸν ἕτερον. ἐγένετο
āt vt peperit rachel ioseph: dixit iacob
δὲ ὡς ἔτεκεν ῥαχὴλ τὸν ἰωσήφ, εἶπεν ἰακὼβ
laban: dimitte me: vt reuertar in
τῷ λάβαν, ἀπόστειλόν με, ἵνα ἀπέλθω εἰς τὸν
locū meū et in terrā meā. redde mihi
τόπον μου καὶ εἰς τὴν γῆν μου. ἀπόδος μοι
vxores meas et filios meos. pro qb⁹
τὰς γυναῖκάς μου καὶ τὰ παιδία μου, περὶ ὧν
seruiui tibi: et abibo. tu eni scis
δεδούλευκέ σοι, καὶ ἀπέλθω. σὺ γὰρ γινώσκεις
seruitutē quā seruiui tibi. dixit āt ei
τὴν δουλείαν ἣν δεδούλευκά σοι. εἶπε δὲ αὐτῷ
laban: si inueni grām corā te: augurarer
λάβαν, εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον σου, οἰωνισαίμην
vtiq;. bñdixit me deus tuo ingressu. distin
ἄν. εὐλόγησέ με ὁ θεὸς τῇ σῇ εἰσόδῳ. διάστει-
gue mercedē tuā ad me: et dabo. di
λον τὸν μισθόν σου πρός με, καὶ δώσω. εἶ-
xit āt illi iacob: tu scis serui
πε δὲ αὐτῷ ἰακώβ, σὺ γινώσκεις τὴν δου-
tutē: quā seruiui tibi. et quāta erāt pecora
λείαν, ἣν δεδούλευκά σοι. καὶ ὅσα ἦν κτήνη
tua mecū.
σου μετ' ἐμοῦ.

3. Reg. 11. d.

Pritiua chal.

עדה · אמה קרא · טוב הוה דור · בנה בר · עול צלא ענה · אמר · יהב יהב · נשה · שבח נסה · נתן

Transla. Chal.

צלותא דלאה ועדיאת וילידת ליעקב בר חמשאי: ואמרת לאה יהב יי אגרי ארי
יהבית אמתי לבעלי וקרת שמיה יששכר: ועדיאת עוד לאה וילידת בר שתיתאי
ליעקב: ואמרת לאה יהב יי יתי חולק טב הדא זימנא יהא מדורא דבעלי לותי ארי
ילידית ליה שיתא בנין וקרת ית שמיה זבולון: ובתר כן ילידת ברתא וקרת ית שמה
דינה: ועאל דוכרנא דרחל קדם יי וקביל צלותה יי ויהב לה עדוי: ועדיאת וילידת
בר ואמרת כנש יי ית חסודי: וקרת ית שמיה יוסף למימר יוסף יי לי בר אחרן:
והוה כד ילידת רחל ית יוסף ואמר יעקב ללבן שלחני ואיהך לאתרי ולארעי: הב
ית נשי וית בני דפלחית יתך בהון ואיזיל ארי את ידעת ית פולחני דפלחתך: ואמר
ליה לבן אם כען אשכחית רחמין בעינך נסיתי ובריכני יי בדילך: ואמר פריש
אגרך עלי ואתן: ואמר ליה את ידעת ית דפלחתך וית דהוה בעירך עמי:

Interp̄. chal.

oratione lie: et concepit et peperit filiū quintū iacob. Et ait lia. Dedit deus mercedē meā: q2 dedi ancillam meam marito meo: et vocauit nomē eius isachar. Et concepit rursus lia: et peperit filiū sextum iacob. Et ait lia. Dedit mihi deus optimā partē: hac vice erit habitatio mariti mei apd me: qm peperi ei sex filios: et vocauit nomen eius zabulon. Et postea peperit filiā: et vocauit nomen eius dinā. Et venit memoria rachelis in cōspectu dei: et suscepit de⁹ orationē eius: et dedit ei vt cōciperet. Et cōcepit et peperit filiū: et ait. Abstulit deus opprobriū meū: et vocauit nomen eius ioseph: dicēs. Addat mihi dñs filiū alterū. Et factū ē cū pepisset rachel ioseph: et dixit iacob ad laban. Dimitte me: vt vadā in locū meū et i terrā meā. da mihi vxores meas et filios meos: pro qbus seruiui tibi: vt vadā. qm tu nosti seruitutē meā qua seruiui tibi. Et dixit ei laban. Si nūc inueni gratiā in oculis tuis: expertus sum q benedixerit mihi deus ppter te. Et ait. Cōstitue mercedē tuā mihi: et dabo tibi. et dixit ei. Tu nosti quō seruieri tibi: et quāta erāt pecora tua apd me.

parua .n. erāt q̄cūq; tibi erāt corā me. et aucta sūt in
μικρὰ γὰρ ἦν ὅσα σοι ἦν ἐναντίον μου. καὶ ηὐξήθη εἰς
multitudinē. et bñdixit te dñs in pede meo. nūc ergo
πλῆθος. καὶ εὐλόγησέ σε κύριος ἐπὶ τῷ ποδί μου. νῦν οὖν
quādo faciam et ego mihi ipsi domū. et dixit laban
πότε ποιήσω κἀγὼ ἐμαυτῷ οἶκον. καὶ εἶπε λάβαν
illi: qd tibi dabo? ait āt illi iacob: nō dabis
αὐτῷ, τί σοι δώσω; εἶπε δὲ αὐτῷ ἰακώβ, οὐ δώσεις
mihi nihil. si feceris mihi verbū hoc: iterū pa-
μοι οὐθέν. ἐὰν ποιήσῃς μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, πάλιν ποι-
scam oues tuas: et custodiā. trāseat om-
μανῶ τὰ πρόβατά σου, καὶ φυλάξω. παρελθέτω πάν-
nes oues tue hodie: et separa inde
τα τὰ πρόβατά σου σήμερον, καὶ διαχώρισον ἐκεῖ-
oēm ouē fuscā in agnis: et oē sub
θεν πᾶν πρόβατον φαιὸν ἐν τοῖς ἀρνάσι, καὶ πᾶν διά-
album et sparsū in capris: erit mihi merces. et exau
λευκον καὶ ῥαντὸν ἐν ταῖς αἰξίν, ἔσται μοι μισθός. καὶ ἐ-
diet me iusticia mea in die cra
πακούσεταί μου ἡ δικαιοσύνη μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ αὔ-
stina. q2 est merces mea i cōspectu tuo. oē qd nō fuerit
ριον. ὅτι ἐστὶν ὁ μισθός μου ἐνώπιόν σου. πᾶν ὃ ἂν μὴ ᾖ
sparsum aut subalbū in capris: et fuscū in agnis:
ῥαντὸν ἢ διάλευκον ἐν ταῖς αἰξί, καὶ φαιὸν ἐν τοῖς ἀρνά-
furatū erit apud me. dixit āt illi laban:
σι, κεκλεμμένον ἔσται παρ' ἐμοί. εἶπε δὲ αὐτῷ λάβαν,
sit scđm verbū tuū. et distinxit in die illa
ἔστω κατὰ τὸ ῥῆμά σου. καὶ διέστειλεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
hircos sparsos et subalbos: et
τοὺς τράγους τοὺς ῥαντοὺς καὶ τοὺς διαλεύκους, καὶ
oēs capras sparsas et subalbas: et
πάσας τὰς αἶγας τὰς ῥαντὰς καὶ τὰς διαλεύκους, καὶ
oē fuscū: qd erat in agnis: et oē: qd erat albū in
πᾶν φαιόν, ὃ ἦν ἐν τοῖς ἀρνάσι, καὶ πᾶν, ὃ ἦν λευκὸν ἐν
ipsis. et dedit p manū filiorū suorū: gregē
αὐτοῖς. καὶ ἔδωκε διὰ χειρὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ποίμνιον
singulariter. et posuit spatiū viā triū dierū: in
καταμόνας. καὶ ἀπέστησεν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν, ἀναμέ-
ter eos et inter iacob. iacob āt pascebat
σον αὐτῶν καὶ ἀναμέσον ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐποίμαινε
oues laban reliquas. accepit āt si-
τὰ πρόβατα λάβαν τὰ ὑπολειφθέντα. ἔλαβε δὲ ἑαυ-
bi iacob virgā styracinā viridē: et nuceā et plata
τῷ ἰακὼβ ῥάβδον στυρακίνην χλωράν, καὶ καρυΐνην, καὶ πλα-
ni. et decorticauit eis iacob cortices albas: circū
τάνου. καὶ ἐλέπισεν αὐτὰς ἰακὼβ λεπίσματα λευκά, περι-
trahēs viride. apparuit āt in virgis albū:
σύρων τὸ χλωρόν. ἐφαίνετο δὲ ἐπὶ ταῖς ῥάβδοις τὸ λευκόν,
qd decorticauit: variū. et apposuit virgas: qs decorticauit
ὃ ἐλέπισε, ποικίλον. καὶ παρέθηκε τὰς ῥάβδους, ἃς ἐλέπισεν,
in canalibus cōcharū aque. vt cū venirent oues ad bibēdū: i cōspectu virgarū
ἐν ταῖς ληνοῖς τῶν ποτιστηρίων τοῦ ὕδατος. ἵνα ὡς ἂν ἔλ-
θωσι τὰ πρόβατα πιεῖν, ἐνώπιον τῶν ῥάβδων

modicū habuisti antequā venirem ad te: & nūc diues effectus es: benedixitq; tibi dñs ad introitū meū. Iustū est igitur vt aliqñ prouideā domui mee. Dixitq; labā. Quid tibi dabo. At ille ait: nihil volo: sed si feceris quod postulo: iterum pascā & custodiā pecora tua. Gyra omnes greges tuos: & separa cunctas oues varias & sparso vellere: & quodcunq; fuluum & maculosū variumq; fuerit tā in ouibus q̄ in capris: erit merces mea rñdebitq; mihi cras iusticia mea: qñ placiti tēpus aduenerit corā te & oīa que nō fuerint varia & maculosa & fulua tam in ouibus q̄ in capris furti me argues. Dixitq; labā. Gratū habeo qd petis. Et sepauit in die illa capras & oues & hircos & arietes varios & maculosos. Cūctū aūt gregē vnicolorē. i. albi & nigri velleris tradidit i manu filiorū suorū: & posuit spaciū itineris triū dierum inter se & generū: qui pascebat reliquos greges eius. Tollēs ergo iacob virgas populeas virides & amygdalinas & ex platanis ex pte decorticauit eas. Detractisq; corticibus in his q̄ spoliata fuerāt cādor apparuit. illa vero q̄ integra fuerāt viridia pmāserūt: atq; i hūc modū color effectus ē varius. Posuitq; eas in canalibus: vbi effūdebatur aqua: vt cū venissent greges ad bibēdū: ante

E F

כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ
לרב ויברך יהוה אתך לרגלי
ועתה מתי אעשה גם אנכי
לביתי: ויאמר מה אתן לך ויאמר
יעקב לא תתן לי מאומה אם
תעשה לי הדבר הזה אשובה
ארעה צאנך אשמר: אעבר בכל
צאנך היום הסר משם כל שה
נקד וטלוא וכל שה חום בכשבים
וטלוא ונקד בעזים והיה שכרי:
וענתה בי צדקתי ביום מחר כי
תבוא על שכרי לפניך כל אשר
איננו נקד וטלוא בעזים וחום
בכשבים גנוב הוא אתי: ויאמר
לבן הן לו יהי כדברך: ויסר ביום
ההוא את התישים העקדים
והטלאים ואת כל העזים הנקדת
והטלאת כל אשר לבן בו וכל חום
בכשבים ויתן ביד בניו: וישם
דרך שלשת ימים בינו ובין יעקב
ויעקב רעה את צאן לבן הנותרת:
ויקח לו יעקב מקל לבנה לח ולוז
וערמון ויפצל בהן פצלות לבנות
מחשף הלבן אשר על המקלות:
ויצג את המקלות אשר פצל
ברהטים בשקתות המים אשר
תבאן הצאן לשתות לנכח הצאן

פנה פרץ · רבה · עשה · נתן · מאם · עשה שוב · רעה שמר עבר · סור · טלא · ענה · בוא פנה · גנב אמר · היה סור · נתן שום · יום · יתר · לקח · פצל · חשף · שקה · בוא שתה

Interp̄. chal.

ארי זעיר דהוה לך קדמי ותקיף ליסגי ובריך יי יתך בדילי וכען אימתי אעביד אף
אנא לביתי: ואמר מה אתן לך ואמר יעקב לא תתן לי מדעם אם תעביד לי ית
פתגמא הדין איתוב ארעה ענך איטר: אעיבר בכל ענך יומא דין אעדי מתמן כל
אימר נמור ורקוע וכל אימר שחום באימריא ורקוע ונמור בעזיא ויהא אגרי:
ותסהיד עלי זכותי ביום מחר ארי תיעול על אגרי קדמך כל דליתוהי נמור ורקוע
בעזיא ושחום באימריא גנובא הוא עמי: ואמר לבן הא לוי יהא כפתגמך: ואעדי
ביומא ההוא ית תישיא רגוליא ורקועיא וית כל עזיא נמורתא ורקועתא כל דחיור
ביה וכל דשחום באימריא ויהב ביד בנוהי: ושוי מהלך תלתא יומין בינוהי ובין
יעקב ויעקב רעי ית ענא דלבן דאישתארא: ונסיב ליה יעקב חוטרין דלבן רטיבין
דלוז ודדולב וקליף בהון קלפין חיורין קילוף חיור דעל חוטריא: ודעיץ ית
חוטריא דקליף ברהטיא אתר בית שקיא דמיא אתר דאתיאן ענא למשתי
לקבליהן דענא

Transla. Chal.

quoniā pauca q̄ erant tibi corā me creuerūt in multitudinē. Et bñdixit tibi dñs ppter me: et nūc qñ faciā etiā ego pro domo mea. et dixit. Quid dabo tibi. Et ait iacob. Non dabis mihi quicq̄: sed si feceris mihi verbū hoc: reuertar et pascā oues tuas: et custodiā eas. Transibo p vniuersas oues tuas hodie. Aufer inde oēm agnū variū et sparso vellere et oēm agnū nigrū in agnis: et sparsum et maculosum in capris: et hoc erit merces mea. Et testificabit mihi iusticia mea in die crastino: qñ veneris sup mercedē meā: q̄ erit corā te. omne qd nō fuerit maculosū et respersum in capris: et nigrū in agnis furto sublatū est apud me. Et dixit laban vtinā esset sicut verbū tuū. Et separauit in die illa oēs hircos varios pedibus et respersos vellere: et oēs capras maculosas et respersas: omne in quo erat macula alba: et oē qd erat nigrū in agnis: et tradidit in manu filiorū suorū. Et posuit spaciū triū dierū inter se et iter iacob. Jacob aūt pascebat oues labā q̄ remāserāt. Et tulit sibi iacob virgas populeas et ex amygdalo et ex platano. Et decorticauit in eis decorticationē: et vbi detracte sunt cortices apparuit albū qd erat in virgis: et defixit virgas quas decorticauerat in canalibus in loco adaquationis aquarū: quo veniebant oues ad bibendum: vt contra oues

Pritiua chal.

סגא עבד · נתן עבד · תוב רעה ענא · נטר עבר עדה · חום עדה · סהד זכה עול · הוה עדה · חום שוה הלך · רעה ענא שאר · לוז לוב · שקה אתא · שתה

Pritiua heb. | Ter. Heb. | Gen. | Ca. xxx. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

ויחמנה בבאן לשתות: ויחמו
הצאן אל המקלות ותלדן הצאן
עקדים נקדים וטלאים:
והכשבים הפריד יעקב ויתן פני
הצאן אל עקד וכל חום בצאן
לבן וישת לו עדרים לבדו ולא
שתם על צאן לבן: והיה בכל יחם
הצאן המקשרות ושם יעקב את
המקלות לעיני הצאן ברהטים
ליחמנה במקלות: ובהעטיף הצאן
לא ישים והיה העטפים ללבן
והקשרים ליעקב: ויפרץ האיש
מאד מאד ויהי לו צאן רבות
ושפחות ועבדים וגמלים וחמרים:

Cap. xxxi.

וישמע את דברי בני
לבן לאמר לקח יעקב את כל
אשר לאבינו ומאשר לאבינו
עשה את כל הכבד הזה: וירא
יעקב את פני לבן והנה
איננו עמו כתמול שלשום:
ויאמר יהוה אל יעקב שוב
אל ארץ אבותיך ולמולדתך
ואהיה עמך: וישלח יעקב
ויקרא לרחל וללאה השדה
אל צאנו: ויאמר להן ראה
אנכי את פני אביכן כי איננו
אלי כתמל שלשם ואלהי

(Margin: פרד · שית · קשר · עטף · שום · פרץ · היה רבה · שמע · ראה · פנה · תמל · ילד · היה שלח · קרא · אמר)

oculos hērent virgas: & in aspectu earū cōciperēt. Factūq; ē vt in ipso calore coitus oues ītuerentur virgas: & parerēt maculosa & varia & diuerso colore respersa. Diuisitq; gregē iacob: & posuit virgas in canalibus añ oculos arietū. Erāt āt alba & nigra q̄q; labā: cetera vero iacob: sepatis īter se gregibus. Igr̄ qñ prio tpe ascēdebāt oues pōebat iacob virgas in canalibus aq̄rū añ oculos arietū & ouiū: vt in earū cōtēplatiōe cōciperēt. Qñ vero serotina admissura erat & conceptus extremus: nō ponebat eas. Fctāq; sūt ea q̄ erāt serotina labā: & q̄ primi tpis iacob. Ditatusq; est hō vltra modū: & habuit greges multos: ancillas & seruos camelos & asinos. Cap̄. 31.

Postq̄ autē audiuit verba filiorū labā dicētiū: tulit iacob oia q̄ fuerūt pr̄is nr̄i: & de illius facultate ditatus factus est inclytus: animaduertit quoq; faciem laban q̄ nō eēt erga se sicut heri & nudiustertius: maxime dicente sibi dn̄o reuertere in terrā patrū tuorum & ad generationē tuā: eroq; tecum: misit & vocauit rachel & liā in agrum: vbi pascebat greges: dixitq; eis. Video faciem patris vestri: q̄ non sit erga me sicut heri & nudiustertius. Deus āt

venientib⁹ ipsis ad bibendū: cōciperent oues
ἐλθόντων αὐτῶν εἰς τὸ πιεῖν, ἐγκισσήσωσι τὰ πρό-
in virgas. et pepererūt oues sub
βατα εἰς τὰς ῥάβδους. καὶ ἔτικτον τὰ πρόβατα διά-
albas et varias et cineratas sparsas. at ag
λευκα καὶ ποικίλα καὶ σποδοειδῆ ῥαντά. τοὺς δὲ ἀμ-
nos separauit iacob: et posuit corā oui
νοὺς διέστειλεν ἰακώβ, καὶ ἔθηκεν ἐναντίον τῶν προβά-
bus arietē subalbū: et oē variū in agnis
των κριὸν διάλευκον, καὶ πᾶν ποικίλον ἐν τοῖς ἀμνοῖς
et separauit sibi greges per seipsū: et nō
καὶ διεχώρισεν ἑαυτῷ ποίμνια καθ᾽ ἑαυτόν, καὶ οὐκ
miscuit eos ad oues laban. factū ē āt in
ἔμιξεν αὐτὰ εἰς τὰ πρόβατα λάβαν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ
tēpore quo cōceperūt oues in vtero accipiē
καιρῷ ᾧ ἐνεκίσσων τὰ πρόβατα ἐν γαστρὶ λαμβάνον-
tes: posuit iacob virgas coram oui
τα, ἔθηκεν ἰακὼβ τὰς ῥάβδους ἐναντίον τῶν προβά-
bus in canalib⁹: vt cōciperent ipse scd̄m
των ἐν τοῖς ληνοῖς, τοῦ ἐγκισσῆσαι αὐτὰ κατὰ τὰς
virgas: qñ āt pariebāt oues nō ponebat:
ῥάβδους, ἡνίκα δ᾽ ἂν ἔτεκον τὰ πρόβατα οὐκ ἐτίθει,
facta sūt āt nō signata laban: at signata ia
ἐγένετο δὲ τὰ ἄσημα τοῦ λάβαν, τὰ δὲ ἐπίσημα τοῦ ἰα-
cob. et ditatus ē hō valde nimis. et fue
κώβ. καὶ ἐπλούτησεν ὁ ἄνθρωπος σφόδρα σφόδρα. καὶ ἐ-
runt ei pecora multa: et boues: ꝛ serui: et
γένετο αὐτῷ κτήνη πολλά, καὶ βόες, καὶ παῖδες, καὶ
ancille: ꝛ cameli et asini: et muli.
παιδίσκαι, καὶ κάμηλοι, καὶ ὄνοι, καὶ ἡμίονοι. Ca. 31.

Audiuit āt iacob verba filiorū la
Ἤκουσε δὲ ἰακὼβ τὰ ῥήματα τῶν υἱῶν λά-
ban: dicentiū: tulit iacob oia q̄
βαν, λεγόντων, εἴληφεν ἰακὼβ πάντα τὰ τοῦ
pr̄is nostri: et de hijs q̄ pr̄is nr̄i fe
πατρὸς ἡμῶν, καὶ ἐκ τῶν τοῦ πατρὸς ἡμῶν πε-
cit oēs gloriā hanc. et vidit ia
ποίηκε πᾶσαν τὴν δόξαν ταύτην. καὶ εἶδεν ἰα-
cob faciem laban: et ecce nō erat
κὼβ τὸ πρόσωπον τοῦ λάβαν. καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν
ad eū: sicut heri et tertia die. dixit
πρὸς αὐτόν, ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. εἶπε
āt dn̄s ad iacob: reuertere in terrā pr̄is tui:
δὲ κύριος πρὸς ἰακώβ, ἀποστρέφου εἰς τὴν γῆν τοῦ πατρός σου,
et in gn̄ationē tuā: et ero tecū. mit
καὶ εἰς τὴν γενεάν σου, καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ. ἀποστεί-
tens āt iacob: vocauit liam et rachel in agrū
λας δὲ ἰακώβ, ἐκάλεσε λείαν καὶ ῥαχὴλ εἰς τὸ πεδί-
vbi erāt greges: et ait illis. video ego fa
ον οὗ ἦν τὰ ποίμνια, καὶ εἶπεν αὐταῖς. ὁρῶ ἐγὼ τὸ πρό-
ciem patris vestri: q̄d nō est erga me:
σωπον τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἔστι πρὸς ἐμοῦ,
sicut heri et tertia die. at deus
ὡς χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. ὁ δὲ θεὸς τοῦ

G

A

Pritiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

(Margin: יחם אתא · כרש ארש חום · ען שוה · היה יחם · בכר שוה · היה · אל תמל · היה אמר · ען חזה)

oues essent virge: ꝛ calefierēt cum venirent ad bibendū. calefiebantq; oues ante virgas: ꝛ pariebāt oues varia maculosa atq; respersa. Agnos autem separauit iacob: ꝛ posuit ante oues oīe q̄d erat maculosum ꝛ omne q̄d erat nigrū in ouibus laban. Et posuit sibi greges seorsum: ꝛ non miscuit eos cū ouibus laban. Et factū est in omni tēpore quo calefiebāt oues tēporanee: ponebat iacob virgas in cōspectu ouiū in canalibus: vt calefierēt ante virgas. et qñ oues erant serotine nō ponebat. Erantq; serotine laban: ꝛ tēporanee iacob. Et creuit vir valde nimis: ꝛ habuit oues multas ꝛ seruos ꝛ ancillas ꝛ camelos ꝛ asinos. Ca. 31.

Et audiuit verba filiorū laban: qui dicebāt. Tulit iacob vniuersa q̄ erāt patris nostri: ꝛ de his que erant pr̄is nr̄i acq̄siuit oēm substantiā istam. Et vidit iacob aspectū vultus laban: ꝛ ecce nō erat cū eo sicut heri ꝛ nudiusterti⁹. et dixit de⁹ ad iacob. Reuertere in terrā patrū tuoꝝ ꝛ natiuitatis tue: ꝛ erit verbum meū in adiutoriū tuū. Et misit iacob ꝛ vocauit rachel ꝛ liam in agrū vbi erant oues sue. Et dixit eis. Video ego aspectū vultus patris vestri q̄ non est mecum sicut heri ꝛ nudiustertius: ꝛ verbum dei

ומתחמן במיתיהן למשתי: ואתחמן ענא לחוטריא וילידן ענא רגולין נמורין
וקרוחין: ואמריא אפריש יעקב ויהב ברישׁ ענא כל דרגול וכל דשחום בענא דלבן
ושוי ליה עדרין בלחודוהי ולא עריבינון עם ענא דלבן: והוה בכל עדן דמיחמן
ענא מבכרתא ושוי יעקב ית חוטריא לעיני ענא בשקתיא לאחמותהן בחוטריא:
ובלקישות ענא לא משוי והוו לקישיא ללבן ובכיריא ליעקב: ותקיף גברא לחדא
לחדא והוו ליה ען סגיאן ואמהן ועבדין וגמלין וחמרין:

Ca. xxxi.

ושמע ית פתגמי בני לבן דאמרין נסיב יעקב ית כל די לאבונא ומדי לאבונא
קנא ית כל נכסיא האלין: וחזא יעקב ית סבר אפי לבן והא ליתנון עמיה כמאתמלי
ומדקדמוהי: ואמר יי ליעקב תוב לארע אבהתך ולילדותך ויהי מימרי בסעדך:
ושלח יעקב וקרא לרחל וללאה לחקלא לות עניה: ואמר להן חזי אנא ית סבר אפי
אבוכן ארי ליתנון עמי כמאתמלי ומדקדמוהי ואלהא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Gen. | Ca. xxxi. | Pritiua heb.

patris mei fuit mecū. et ipse autē scitis: q̄
πατρός μου ἦν μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ αὐταὶ δὲ οἴδατε, ὅτι
in oi fortitudine mea seruiui patri vestro. at
ἐν πάσῃ ἰσχύϊ μου δεδούλευκα τῷ πατρὶ ὑμῶν. ὁ δὲ
pater vester decepit me: ꝛ mutauit mercedē
πατὴρ ὑμῶν παρεκρούσατό με, καὶ ἤλλαξε τὸν μισθόν
meā decē agnorū. ꝛ non dedit illi de⁹
μου τῶν δέκα ἀμνῶν. καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς
malefacere mihi. si sic diceret: varia erūt
κακοποιῆσαί με. ἐὰν οὕτως εἴπῃ, τὰ ποικίλα ἔσται
tua merces: et parient oēs oues varia.
σου μισθός, καὶ τέξεται πάντα τὰ πρόβατα ποικί-
si āt diceret: alba erūt tua merces: ꝛ pa
λα. ἐὰν δὲ εἴπῃ, τὰ λευκὰ ἔσται σου μισθός, καὶ τέ-
rient oēs oues alba. et abstulit de
ξεται πάντα τὰ πρόβατα λευκά. καὶ ἀφεῖλεν ὁ θε-
us oia pecora pr̄is vestri: et dedit mihi
ὸς πάντα τὰ κτήνη τοῦ πατρὸς ὑμῶν, καὶ ἔδωκέ μοι
ea. ꝛ factū ē: qñ cōcipiebāt oues: in
αὐτά. καὶ ἐγένετο, ἡνίκα ἐνεκίσσων τὰ πρόβατα, ἐν
vtero accipientes. et vidi oculis meis
γαστρὶ λαμβάνοντα. καὶ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου
eas in somnio. ꝛ ecce hirci et arietes ascē
αὐτὰ ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἰδοὺ οἱ τράγοι καὶ οἱ κριοὶ ἀνα-
dentes sup oues et capras: subal
βαίνοντες ἐπὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἶγας, διάλευ-
bi et varij et cinerati sparsi. et dixit
κοι καὶ ποικίλοι καὶ σποδοειδεῖς ῥαντοί. καὶ εἶπέ
mihi angelus dei p somnū: iacob iacob.
μοι ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ καθ᾽ ὕπνον, ἰακὼβ ἰακώβ.
ego āt dixi: q̄d est. ꝛ dixit mihi: respice
ἐγὼ δὲ εἶπον, τί ἐστι. καὶ εἶπέ μοι, ἀνάβλεψον τοῖς
oculis tuis: et vide hircos et arie
ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ἴδε τοὺς τράγους καὶ τοὺς κρι-
tes ascendentes sup oues et capras
οὺς ἀναβαίνοντας ἐπὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἶγας
subalbas et varias et cineratas sparsas.
διαλεύκους καὶ ποικίλους καὶ σποδοειδεῖς ῥαντούς.
vidi eni q̄cūq; tibi laban facit. ego sū de⁹ q̄ ap
ἑώρακα γὰρ ὅσα σοι λάβαν ποιεῖ. ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ὁ ὀφ-
paruit tibi in loco dei vbi vnxisti mihi illic titulū: et
θείς σοι ἐν τόπῳ θεοῦ οὗ ἤλειψάς μοι ἐκεῖ στήλην, καὶ
vouisti mihi votū. nūc ergo surge: et egredere de terra
ηὔξω μοι εὐχήν. νῦν οὖν ἀνάστηθι, καὶ ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς
hac: et vade in terrā natiuitatis tue. et
ταύτης, καὶ ἄπελθε εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου. καὶ
respōdentes lia et rachel: dixerūt ei: nunq̄d ē
ἀποκριθεῖσαι λεία καὶ ῥαχὴλ, εἶπον αὐτῷ, μὴ ἔστιν
nobis adhuc ps hereditatis in hijs q̄ pr̄is no
ἡμῖν ἔτι μερὶς κληρονομίας ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς ἡ-
stri? nō quasi aliene reputate sum⁹ ei? vē
μῶν; οὐχ ὡς αἱ ἀλλότριαι λελογίσμεθα αὐτῷ; πέ-
didit eni nos: ꝛ deuorauit deuoratione
πρακε γὰρ ἡμᾶς, καὶ κατέφαγε καταβρώσει

B

s. 18. d

Infra. 35. c

C

patris mei fuit mecū. & ipse nostis q̄ totis viribus meis seruierim patri vestro. Sed & pater vester circūuenit me: & mutauit mercedē meā decē vicibus: & tamen non dimisit eū deus vt noceret mihi. Si quando dixit: varie erunt mercedes tue: pariebant oēs oues varios fetus: qñ vero ecōtrario ait: alba queq; accipies p mercede: omnes greges alba peperūt. Tulitq; deus substantiā patris vestri: & dedit mihi. Postq̄ eni cōceptus ouiū tp̄s aduenerat: leuaui oculos meos & vidi ī somnis ascēdentes mares super feminas varios & maculosos & diuersorū colorum. Dixitq; angelus dei ad me ī somniis Iacob. Et ego respondi adsum. Qui ait. Leua oculos tuos: & vide vniuersos masculos ascēdētes super feminas varios maculosos atq; respersos. Vidi enim omnia que fecit tibi Laban. Ego sum deus bethel: vbi vnxisti lapidem: & votum vouisti mihi. Nunc ergo surge & egredere de terra hac reuertens in terrā natiuitatis tue. respōderūtq; rachel & lia. Nunqd hēmus residui quicq̄ in facultatibus & hereditate domus pr̄is nostri? Nōne quasi alienas reputauit nos: & vēdidit: comeditq;

אבי היה עמדי: ואתנה ידעתן כי
בכל כחי עבדתי את אביכן:
ואביכן התל בי והחלף את
משכרתי עשרת מנים ולא נתנו
אלהים להרע עמדי: אם כה
יאמר נקדים יהיה שכרך וילדו
כל הצאן נקדים ואם כה יאמר
עקדים יהיה שכרך וילדו כל
הצאן עקדים: ויצל אלהים את
מקנה אביכם ויתן לי: ויהי
בעת יחם הצאן ואשא עיני
וארא בחלום והנה העתדים
העלים על הצאן עקדים נקדים
וברדים: ויאמר אלי מלאך
האלהים בחלום יעקב ואמר
הנני: ויאמר שא נא עיניך וראה
כל העתדים העלים על הצאן
עקדים נקדים וברדים כי
ראיתי את כל אשר לבן עשה
לך: אנכי האל בית אל אשר
משחת שם מצבה אשר נדרת לי
שם נדר עתה קום צא מן הארץ
הזאת ושוב אל ארץ מולדתך:
ותען רחל ולאה ותאמרנה לו
העוד לנו חלק ונחלה בבית
אבינו: הלוא נכריות נחשבנו לו
כי מכרנו ויאכל גם אכול את

(Margin: עבד · חלף · שכר מנה · רעע · אמר היה · ילד · נצל · קנה נתן היה · נשא · ראה חלם · עלה · ראה · נצב · יצא · ילד · ענה אמר · חשב · אכל)

Interp. chal. | Transla. Chal. | Pritiua chal.

דאבא הוה מימריה בסעדי: ואתן ידעתין ארי בכל חילי פלחית ית אבוכן: ואבוכן
שקר בי ואשני ית אגרי עשר זמנין ולא שבקיה יי לאבאשא עמי: אם כדין הוה
אמר קרוחין יהא אגרך וילידן כל ענא קרוחין ואם כדין הוה אמר רגולין יהי אגרך
וילידן כל ענא רגולין: ואפריש יי ית גיתא דאבוכן ויהב לי: והוה בעדן
דמיחמן ענא וזקפית עיני וחזית בחלמא והא תישיא דסלקין על ענא רגולין
נמורין ופציחין: ואמר לי מלאכא דיי בחלמא יעקב ואמרית הא אנא: ואמר זקוף
כען עינך וחזי כל תישיא דסלקין על ענא רגולין נמורין ופציחין ארי גלי קדמי ית
כל דלבן עביד לך: אנא אלהא דאתגליתי עלך בבית אל דרביתא תמן קמא די קימתא
קדמי תמן קים כען קום פוק מן ארעא הדא ותוב לארע ילדותך: ואתיבת רחל
ולאה ואמרא ליה העד כען לנא חולק ואחסנא בבית אבונא: הלא נוכראן
אתחשבנא ליה ארי זבננא ואכל אף מיכל ית

patris mei fuit in adiutoriū meū. et vos scitis q̄ oīm virtute mea seruiui patri vr̄o. Pater aūt vester mētitus est mihi: ꝛ mutauit mercedē meā decē vicibus: ꝛ nō dimisit eū de⁹ vt noceret mihi. si sic dicebat. Varia erūt p mercede tua. pariebāt oēs oues varia. Et si sic dicebat. Maculosa erunt pro mercede tua. pariebāt oēs oues maculosa. et separauit dn̄s de pecorib⁹ pr̄is vestri: ꝛ dedit mihi. Et factū est in tp̄e quo oues calefiebant: leuaui oculos meos ꝛ vidi in somnio: et ecce arietes qui ascendebant sup oues erant varij ꝛ maculosi ꝛ respersi. Et dixit mihi angel⁹ dei in somnio Jacob. Et dixi ecce ego. et ait. Leua nūc oculos tuos et vide oēs arietes qui ascendūt sup oues maculosos varios atq; respersos: qm̄ manifestū est corā me oīe q̄d facit tibi laban. Ego sum de⁹ qui apparui tibi in bethel vbi vnxisti titulū: vbi vouisti coram me votū: nūc surge egredere de terra hac: ꝛ reuertere in terrā natiuitatis tue. Et responderūt rachel ꝛ lia atq; dixerunt ei. Nunquid adhuc est nobis pars ꝛ hereditas in domo patris nostri? nōne extranee reputate sum⁹ ei: quia vendidit nos: ꝛ comedit quoq;

(Margin: אמר · שנה באש · היה ען · פרש · יחם חזה · לאך · חזה גלה · על קום קום · נפק תוב · חסן · חשב אכל)

כספנו כי כל העשר אשר הציל אלהים מאבינו לנו הוא ולבנינו ועתה כל אשר אמר אלהים אליך עשה ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו על הגמלים וינהג את כל מקנהו ואת כל רכשו אשר רכש מקנה קנינו אשר רכש בפדן ארם לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען ולבן הלך לגזז את צאנו ותגנב רחל את התרפים אשר לאביה ויגנב יעקב את לב לבן הארמי על בלי הגיד לו כי ברח הוא ויברח הוא וכל אשר לו ויקם ויעבר את הנהר וישם את פניו הר הגלעד ויגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב ויקח את אחיו עמו וירדף אחריו דרך שבעת ימים וידבק אתו בהר הגלעד ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלם הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע וישג לבן את יעקב ויעקב תקע את אהלו בהר ולבן תקע את אחיו בהר הגלעד ויאמר לבן ליעקב מה עשית ותגנב את לבבי ותנהג את בנתי כשביות חרב למה נחבאת

נצל · קום נשא · נשה · נהג קנה · קנה · נגד ברח · קום עבר · שום פנה · שלש · לקח רדף · דבק · בוא · שמר דבר · נשג · עשה נהג · שבה

precium nostrum. Sed et deus tulit opes patris nostri: & eas tradidit nobis ac filiis nostris. Vnde omnia que precepit tibi deus fac. Surrexit itaque iacob & impositis liberis ac coniugibus suis super camelos abiit. tulitque omnem substantiam suam & greges & quicquid in mesopotamia acquisierat: pergens ad isaac patrem suum in terram chanaan. Eo tempore ierat Laban ad tondendas oues: & rachel furata est idola patris sui. noluitque iacob confiteri socero suo quod fugeret. Cumque abisset tam ipse quam omnia que iuris sui erant & amne transmisso pergeret contra montem galaad: nunciatum est laban die tertio quod fugeret iacob. Qui assumptis fratribus suis persecutus est eum diebus septem: & comprehendit eum in monte galaad. Viditque in somnis dicentem sibi dominum. Caue ne quicquam aspere loquaris contra iacob. Iamque iacob extenderat in monte tabernaculum. Cumque ille consecutus fuisset eum cum fratribus suis: in eodem monte galaad fixit tentorium. Et dixit ad iacob. Quare ita egisti vt clam me abigeres filias meas quasi captiuas gladio. Cur ignorante

αργυριον ημων. παντα τον πλουτον και την δοξαν, ην αφειλετο ο θεος του πατρος ημων, ημιν εσται και τοις τεκνοις ημων. νυν ουν οσα ειρηκε σοι ο θεος, ποιει. αναστας δε ιακωβ ελαβε τας γυναικας αυτου και τα παιδια αυτου επι τας καμηλους, και απηγαγε παντα τα υπαρχοντα αυτου, και πασαν την αποσκευην αυτου, ην περιεποιησατο εν τη μεσοποταμια, και παντα τα αυτου απελθειν προς ισαακ τον πατερα αυτου, εις γην χανααν. λαβαν δε ωχετο κειραι τα προβατα αυτου. εκλεψε δε ραχηλ τα ειδωλα του πατρος αυτης. εκρυψε δε ιακωβ λαβαν τον συρον, του μη αναγγειλαι αυτω, οτι αποδιδρασκει. και απεδρα αυτος, και τα αυτου παντα, και διεβη τον ποταμον, και ωρμησεν εις το ορος γαλααδ. ανηγγελη δε λαβαν τω συρω τη ημερα τη τριτη, οτι απεδρα ιακωβ. και παραλαβων τους υιους αυτου, και τους αδελφους αυτου μετ αυτου, κατεδιωξεν οπισω αυτου οδον ημερων επτα. και κατελαβεν αυτον εν τω ορει γαλααδ. ηλθε δε ο θεος προς λαβαν τον συρον καθ υπνον την νυκτα, και ειπεν αυτω, φυλαξαι μη ποτε λαλησης μετα ιακωβ πονηρα. και κατελαβε λαβαν τον ιακωβ. ιακωβ δε επηξε την σκηνην αυτου εν τω ορει. λαβαν δε εστησε τους αδελφους αυτου εν τω ορει γαλααδ. ειπε δε λαβαν τω ιακωβ, τι εποιησας; ινα τι απεδρας κρυφη, και εκλοπησας με, και απηγαγες τας θυγατερας μου, ως αιχμαλωτιδας μαχαιρα;

argentum nostrum. omnes diuitias et gloriam quas abstulit deus patris nostri: nobis erunt et filiis nostris. nunc ergo quecumque dixit tibi deus: fac. surgens autem iacob accepit vxores et filios suos super camelos: et abduxit omnem substantiam suam: et omnem suppellectilem suam: quam acquisiuit in mesopotamia: et omnia sua vt abiret ad isaac patrem suum: in terram chanaan. laban autem abijt ad tondendum oues suas. furata est autem rachel idola patris sui. abscondit autem iacob laban syro: ne indicaret ei: quod fugit. et fugit ipse: et omnia sua: et transiuit flumen: et festinauit in montem galaad. nunciatum est autem laban syro die tertia: quod fugit iacob. et assumens filios suos: et fratres suos cum eo: persecutus est post eum viam septem dierum. et comprehendit eum in monte galaad. venit autem deus ad laban syrum per somnum noctis: et dixit ei: caue ne forte loquaris ad iacob mala. et comprehendit laban iacob. iacob autem fixit tabernaculum suum in monte. laban autem statuit fratres suos in monte galaad. dixit autem laban iacob: quid fecisti? quare furtim fugisti clam: et furatus es me: et abduxisti filias meas quasi captiuas gladio?

Transla. Chal.

כספנא: ארי כל עותרא דאפריש יי מאבונא דילנא הוא ולבננא, וכען כל דאמר יי לך עביד: וקם יעקב ונטל ית בנוהי וית נשוהי על גמליא: ודבר ית כל גיתוהי וית כל קנינה דקנא, גיתי קנינה דקנא בפדן ארם, למיתי לות יצחק אבוהי לארעא דכנען: ולבן אזל למיגז ית ענה, ונסיבת רחל ית צלמניא די לאבוהא: וכסי יעקב מן לבן ארמאה על דלא חוי ליה ארי אזיל הוא: ואזל הוא וכל דיליה, וקם ועבר ית פרת, ושוי ית אפוהי לטורא דגלעד: ואתחוא ללבן ביומא תליתאה ארי אזל יעקב: ודבר ית אחוהי עמיה ורדף בתרוהי מהלך שבעה יומין, ואדביק יתיה בטורא דגלעד: ואתא מימר מן קדם יי לות לבן ארמאה בחלמא דליליא, ואמר ליה אסתמר לך דלמא תמליל עם יעקב מטב עד ביש: ואדביק לבן ית יעקב, ויעקב פרס ית משכניה בטורא, ולבן אשרי ית אחוהי בטורא דגלעד: ואמר לבן ליעקב מה עבדת, וכסיתא מני, ודברת ית בנתי כשביית חרבא: למא איטמרת

Interp. chal.

argentum nostrum. Quoniam omnes diuitie quas abstulit deus ex patre nostro: nostre sunt et filiorum nostrorum. Et nunc quodcumque dixerit tibi deus fac. Et surrexit iacob et leuauit filios suos et vxores suas super camelos: et duxit vniuersa peccora sua et omnem substantiam suam quam acquisierat in mesopotamia syrie: vt veniret ad isaac patrem suum in terram chanaan. Laban autem abierat ad tondendas oues suas: et tulit rachel imagines que erant patris sui. Et celauit iacob a laban syro: et non indicauit ei quod ipse proficisceretur. Et abijt ipse et omnia que sua erant: et surrexit et transiuit euphratem: et posuit faciem suam contra montem galaad. Et nunciatum est laban in die tertio quod abijsset iacob: et tulit fratres suos secum: et persecutus est post eum itinere septem dierum: et comprehendit eum in monte galaad. Et venit verbum a facie dei ad laban syrum in somnio noctis: et dixit ei. Caue tibi ne loquaris cum iacob a bono vsque ad malum: et comprehendit laban iacob. Et iacob tetenderat tabernaculum suum in monte. Et laban collocauit fratres suos in monte galaad. Et dixit laban ad iacob. Quid fecisti: et celasti a me et duxisti filias meas quasi captiuas gladio. Quare occulte

Primitiua chal.

פרש · בנה · קום נשא · נסב · כנש · אתא · גזז · כסא חוה · קום עבר · הלך דבק · אמר · ספר מלל · שכן שרא · טמר

και ει ανηγγειλας μοι, εξαπεστειλα αν σε μετ ευφροσυνης, και μετα μουσικων, και τυμπανων, και κιθαρας. ουκ ηξιωθην καταφιλησαι τα παιδια μου, και τας θυγατερας μου. νυν δε αφρονως επραξας, και νυν δε ισχυει η χειρ μου κακοποιησαι σε. ο δε θεος του πατρος σου χθες ειπε προς με, λεγων, φυλαξαι σεαυτον, μη ποτε λαλησης μετα ιακωβ πονηρα. νυν ουν πεπορευσαι, επιθυμια γαρ επεθυμησας, εις τον οικον του πατρος σου απελθειν, ινα τι εκλεψας τους θεους μου; αποκριθεις δε ιακωβ, ειπε τω λαβαν, ειπα γαρ, μη ποτε αφελης τας θυγατερας σου απ εμου, και παντα τα εμα. επιγνωθι ουν τι εστι των σων παρ εμοι, και λαβε. και ουκ επεγνω παρ αυτω ουδεν. και ειπεν ιακωβ παρ ω αν ευρης τους θεους σου, ου ζησεται εναντιον των αδελφων ημων. ουκ ηδει δε ιακωβ, οτι ραχηλ η γυνη αυτου εκλεψεν αυτους. εισελθων δε λαβαν ηρευνησεν εις τον οικον λειας, και ουχ ευρεν. και εξελθων εκ του οικου λειας, ηρευνησε τον οικον ιακωβ, και εν τω οικω των δυο παιδισκων, και ουχ ευρεν. εισηλθε δε και εις τον οικον ραχηλ. ραχηλ δε ελαβε τα ειδωλα, και ενεβαλεν αυτα εις τα σαγματα της καμηλου, και επεκαθισεν αυτοις. και ειπε τω πατρι αυτης, μη βαρεως φερε κυριε, ου δυναμαι αναστηναι ενωπιον σου. οτι το κατ εθισμον των γυναικειων μοι εστιν. ηρευνησε δε λαβαν εν ολω τω οικω, και ουχ ευρε τα ειδωλα. ωργισθη δε ιακωβ, και εμαχεσατο τω λαβαν.

et si annunciasses mihi: misissem te cum letitia: et cum musicis: et tympanis: et cithara. non dignus habitus sum osculari filios meos: et filias meas. nunc autem stulte egisti. et nunc valet manus mea malefacere tibi. at deus patris tui heri ait ad me: dicens: custodi teipsum: ne forte loquaris cum iacob mala. nunc ergo vade: desiderio enim desiderasti: in domum patris tui abire: quare furatus es deos meos? respondit iacob: et dixit laban: dixi enim: ne forte auferas filias tuas a me: et omnia mea. cognosce ergo quid est tuorum apud me: et accipe. et non cognouit apud eum nihil. et dixit iacob: apud quemcumque inuentus fuerit deos tuos: non viuet coram fratribus nostris. nesciebat autem iacob: quod rachel vxor eius furata est eos. ingressus autem laban scrutatus est domum lie: et non inuenit. et egressus de domo lie: scrutatus est domum iacob: et in domo duarum ancillarum: et non inuenit. ingressus est autem et in domum rachel. rachel autem accepit idola: et iniecit ea in stramenta cameli: et sedit super eis: et dixit patri suo: non grauiter feras domine: non possum surgere coram te. quia consuetudo mulierum mihi est. scrutatus est autem laban in tota domo: et non inuenit idola. iratus est autem iacob: et rixatus est cum laban.

1.Reg. 15.c. 1.Par. 16.c.

me fugere voluisti: nec indicare mihi vt prosequerer te cum gaudio & canticis & tympanis & citharis. Non es passus vt oscularer filios meos & filias. Stulte operatus es. Et nunc quidem valet manus mea reddere tibi malum sed deus patris tui heri dixit mihi. Caue ne loquaris contra Iacob quicquam durius. Esto. Ad tuos ire cupiebas: & desiderio erat tibi domus patris tui. Cur furatus es deos meos? Respondit iacob: quod inscio te profectus sum: timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inueneris deos tuos: necetur coram fratribus nostris. Scrutare: quicquid tuorum apud me inueneris aufer. hec dicens ignorabat quod rachel furata esset idola. Ingressus itaque laban tabernaculum iacob & lie & vtriusque famule non inuenit. Cumque intrasset tentorium rachelis: illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli: & sedit desuper: scrutantique omne tentorium & nihil inuenienti: ait. Ne irascatur dominus meus quod coram te assurgere nequeo: quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo querentis est. Tumensque iacob cum iurgio

לברח ותגנב אתי ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה ובשרים בתף ובכנור ולא נטשתני לנשק לבני ולבנתי עתה הסכלת עשו יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמש אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב עד רע ועתה הלך הלכת כי נכסף נכספתה לבית אביך למה גנבת את אלהי ויען יעקב ויאמר ללבן כי יראתי כי אמרתי פן תגזל את בנותיך מעמי עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה נגד אחינו הכר לך מה עמדי וקח לך ולא ידע יעקב כי רחל גנבתם ויבא לבן באהל יעקב ובאהל לאה ובאהל שתי האמהת ולא מצא ויצא מאהל לאה ויבא באהל רחל ורחל לקחה את התרפים ותשמם בכר הגמל ותשב עליהם וימשש לבן את כל האהל ולא מצא ותאמר אל אביה אל יחר בעיני אדני כי לוא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי ויחפש ולא מצא את התרפים ויחר ליעקב וירב בלבן

נגד · שלח שור · תפף · נשק · סכל עשה איל · רוע · שמר · כסף · ענה · גזל · מצא · חיה נכר · לקח · בוא · שנה · שום · ישב משש · אמר · חרה · יכל קום · נשה חפש · צוא

Transla. Chal.

לאזלא, וכסיתא מני ולא חויתא לי, ושלחתך פון בחדוא ובתושבחן בתופין ובכנרין: ולא שבקתני לנשקא לבני ולבנתי, כען אסכלתא למעבד: אית חילא בידי למעבד עמכון בישא, ואלהא דאבוכון ברמשא אמר לי למימר, אסתמר לך ממללא עם יעקב מטב עד ביש: וכען מיזל אזלתא ארי חמדא חמידתא לבית אבוך, למא נסיבתא ית דחלתי: ואתיב יעקב ואמר ללבן ארי דחילית, ארי אמרית דלמא תינוס ית בנתך מני: עם דתשכח ית דחלתך לא יתקיים, קדם אחנא אשתמודע לך מה עמי וסב לך, ולא ידע יעקב ארי רחל נסיבתנון: ועאל לבן במשכנא דיעקב ובמשכנא דלאה ובמשכנא דתרתין אמהתא ולא אשכח, ונפק ממשכנא דלאה ועאל במשכנא דרחל: ורחל נסיבת ית צלמניא, ושויתנון בעביטא דגמלא ויתבת עליהון, ומשש לבן ית כל משכנא ולא אשכח: ואמרת לאבוהא לא יתקוף בעיני ריבוני, ארי לא איכול למיקם מן קדמך, ארי אורח נשין לי, ובלש ולא אשכח ית צלמניא: ותקיף ליעקב ונצא עם לבן

Interp. chal.

abijsti: et celasti a me: et non indicasti mihi: vt dimitterem te cum gaudio et canticis et tympanis et citharis. Et non permisisti me vt oscularer filios meos et filias meas: nunc stulte egisti. Est potestas in manu mea vt facerem vobiscum malum: sed deus patris vestri heri nocte ait mihi dicens. Caue tibi ne loquaris cum iacob a bono vsque ad malum. Et nunc abiens abijsti quia cupiens cupiebas domum patris tui. Cur tulisti deos meos? Et respondit iacob et dixit ad laban. Quoniam timui dicens: ne violenter auferres filias tuas a me. Iocus in quo inueneris deos tuos non permaneat. coram fratribus nostris cognosce quid tuum sit apud me: et tolle tibi. Et nesciebat iacob quod rachel accepisset eos. Et ingressus est laban in tabernaculum iacob et in tabernaculum lie: et in tabernaculum duarum concubinarum: et non inuenit. Et egressus est de tabernaculo lie: et ingressus est in tabernaculum rachelis. Rachel autem accepit imagines: et posuit eas in stramentis cameli: et sedit desuper: et attrectauit laban vniuersa que erant in tabernaculo: et non inuenit. Et dixit patri suo: ne displiceat in oculis domini mei: quoniam non possum surgere coram te. consuetudo enim mulierum est mihi. Et scrutatus est. et non inuenit imagines. Et iratus est iacob et rixatus est cum laban.

Primitiua chal.

חדא · תפף כנר · סכל · עבד אמר · טוב אזל · תוב אנס · שכח קום ידע · נסב עול שכן · תרי · שוה · תקף רבב יכל · קום נשא · נצא

Text. Heb.

ויען יעקב ויאמר ללבן מה
פשעי מה חטאתי כי דלקת
אחרי: כי משת את כל כלי
מה מצאת מכל כלי ביתך שים
כה נגד אחי ואחיך ויוכיחו
בין שנינו: זה עשרים שנה אנכי
עמך רחליך ועזיך לא שכלו
ואילי צאנך לא אכלתי: טרפה
לא הבאתי אליך אנכי אחטנה
מידי תבקשנה גנבתי יום
וגנבתי לילה: הייתי ביום אכלני
חרב וקרח בלילה ותדד שנתי
מעיני: זה לי עשרים שנה
בביתך עבדתיך ארבע עשרה
שנה בשתי בנתיך ושש שנים
בצאנך ותחלף את משכרתי
עשרת מנים: לולי אלהי אבי
אלהי אברהם ופחד יצחק היה לי
כי עתה ריקם שלחתני את עניי
ואת יגיע כפי ראה אלהים ויוכח
אמש: ויען לבן ויאמר אל יעקב
הבנות בנתי והבנים בני
והצאן צאני וכל אשר אתה
ראה לי הוא ולבנתי מה אעשה
לאלה היום או לבניהן אשר
ילדו: ועתה לכה נכרתה ברית
אני ואתה והיה לעד ביני ובינך:

Prímitiua heb.

ענה / כלה / שים / יכח / שנה / בוא חטא / בקש / היה / נדד ישן / רבע / שנה / חלף שכר / מנה / ענה / יגע יכח / ענה / עשה / ילד כרת ברית

Trãsla. B. Hiero.

ait. Quam ob culpã meã & ob quod peccatũ meũ sic exarsisti post me: & scrutatus es omnẽ supellectilẽ meã. Quid inuenisti de cũcta substãtia domus tue? Pone hic corã fratribus meis & fratribus tuis: & iudicẽt inter me & te. Idcirco viginti annis fui tecũ. Oues tue & capre steriles nõ fuerunt: arietes gregis tui non comedi: nec captũ a bestia ostẽdi tibi. Ego damnũ omne reddebã. Quicquid furtim peribat: a me exigebas: die noctuqз estu vrgebar & gelu. fugiebatqз somnus ab oculis meis. Sicqз per viginti annos in domo tua seruiui tibi: quattuordecim pro filiabus: & sex pro gregibus tuis. Immutasti quoqз mercedẽ meã decẽ vicibus. Nisi deus patris mei abraã & timor isaac affuisset mihi: forsitan modo nudum me dimisisses. Afflictionem meã & laborẽ manuũ mearũ respexit deus: & arguit te heri. Rñdit ei laban. Filie mee & filii & greges tui & oĩa que cernis mea sunt. Quid possũ facere filiis & nepotibus meis? Veni ergo & ineamus fedus: vt sit testimonium inter me & te.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

et respõdẽs iacob: dixit laban: quę iniquitas
καὶ ἀποκριθεὶς ἰακὼβ, εἶπε τῷ λάβαν, τί τὸ ἀδίκημά
mea? et quod peccatũ meũ: quia psecut⁹ es post
μου; καὶ τί τὸ ἁμάρτημά μου; ὅτι κατεδίωξας ὀπί
me? et quia scrutat⁹ es oĩa vasa do=
σω μου; καὶ ὅτι ἠρεύνηκας πάντα τὰ σκεύη τοῦ οἴ
mus mee? quid inuenisti de oĩb⁹ vasib⁹ tuis? põe
κου μου; τί εὗρες ἀπὸ πάντων τῶν σκευῶν σου; θὲς
hic corã fratribus tuis et fratribus
ὧδε ἐνώπιον τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῶν ἀδελφῶν
meis: et arguant inter duos nos.
μου, καὶ ἐλεγξάτωσαν ἀναμέσον τῶν δύο ἡμῶν.
hi mihi vigiti ãni ego sũ tecũ. oues
ταῦτά μοι εἴκοσι ἔτη ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ. τὰ πρόβα=
tue et capre tue nõ fuerũt steriles. arietes
τά σου καὶ αἶγές σου οὐκ ἠτεκνώθησαν. κριοὺς τῶν
ouiũ tuarũ nõ comedi. a bestia comestũ nõ at=
προβάτων σου οὐ κατέφαγον. θηριόβρωτον οὐκ ἐνή
tuli tibi. ego soluebã a me ipso furta
νοχά σοι. ἐγὼ ἀπετίννυον παρ' ἐμαυτοῦ κλέμματα
diei: et furta noctis: fui combu=
ἡμέρας, καὶ κλέμματα νυκτός. ἐγενόμην συγκαιό=
stus estu diei: & glacie
μενος τῷ καύματι τῆς ἡμέρας, καὶ τῷ παγετῷ τῆς
noctis. et fugiebat somnus ab oculis
νυκτός. καὶ ἀφίστατο ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν
meis. isti mihi vigiti ãni ego sũ in domo tua.
μου. ταῦτά μοι εἴκοσι ἔτη ἐγώ εἰμι ἐν τῇ οἰκίᾳ σου.
seruiui tibi quattuordecim ãnos pro filia=
ἐδούλευσά σοι δεκατέσσαρα ἔτη ἀντὶ τῶν θυγατέ
bus tuis: et sex ãnos in ouibus tuis. et dece
ρων σου, καὶ ἓξ ἔτη ἐν τοῖς προβάτοις σου. καὶ παρε
pisti mercedẽ meã decẽ agnis. nisi de⁹
λογίσω τὸν μισθόν μου δέκα ἀμνάσιν. εἰ μὴ ὁ θεὸς
patris mei abraã fuisset mihi: & timor isaac: nunc
τοῦ πατρός μου ἀβραὰμ ἦν μοι, καὶ ὁ φόβος ἰσαὰκ, νῦν
vacuũ me misisses. humilitatẽ meã et
ἂν κενόν με ἐξαπέστειλας. τὴν ταπείνωσίν μου καὶ
laborẽ manuũ mearũ vidit deus: & redarguit te
τὸν πόνον τῶν χειρῶν μου εἶδεν ὁ θεός, καὶ ἤλεγξέ σε
heri. respondẽs aũt laban: dixit iacob: fi=
χθές. ἀποκριθεὶς δὲ λάβαν, εἶπε τῷ ἰακώβ, αἱ θυγα
lie: filie mee. & filij: filij mei. & pe=
τέρες, θυγατέρες μου. καὶ οἱ υἱοί, υἱοί μου. καὶ τὰ κτή
cora: pecora mea. & oĩa quecũqз tu vides: mea sũt et
νη, κτήνη μου. καὶ πάντα ὅσα σὺ ὁρᾷς, ἐμά ἐστι καὶ
filiarũ mearũ. quid faciã istis ho=
τῶν θυγατέρων μου. τί ποιήσω ταύταις σήμε=
die: aut filijs earũ: quos pepererũt. nũc ergo ve
ρον, ἢ τοῖς τέκνοις αὐτῶν, οἷς ἔτεκον. νῦν οὖν δεῦ
ni disponam⁹ fedus ego et tu. & erit in
ρο διαθῶμεν διαθήκην ἐγὼ καὶ σύ. καὶ ἔσται εἰς
testimoniũ inter me et te.
μαρτύριον ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ.

Interp. chal.

ותקיף ליעקב ונצא עם לבן ואתיב יעקב ואמר ללבן מה חובי ומה סורחני ארי רדפתא בתראי: ארי משישתא ית
כל מאני מה אשכחתא מכל מאני ביתך שוי כען קדם אחי ואחך ויוכחון בין תרוננא:
דנן עשרין שנין אנא עמך רחלך ועזך לא אתכילו ודכרי ענך לא אכלית: דתבירא
לא אתיתי לך דהות שגיא מן מנינא אנא הויתי מסלק לה מן ידי הות תבעינה דנטירא ביממא ודנטירא
בליליא: הויתי ביממא אכלני שרבא וגלידא נחית עלי בליליא ונדת שינתי
מעיני: דנן לי עשרין שנין בביתך פלחתך ארבע עשרה שנין בתרתין בנתך ושית שנין
בענך ושניתא ית אגרי עשר זמנין: אילולי אלהא דאבא אלהיה דאברהם
ודדחיל ליה יצחק הוה בסעדי ארי כען ריקן שלחתני ית עמלי וית לאות ידי גלי
קדם יי ואוכח ברמשא: ואתיב לבן ואמר ליעקב בנתא בנתי ובניא בני וענא
עאני וכל דאת חזי דילי הוא ולבנתי מה אעביד לאלין יומא דין או לבניהן דילידו:
וכען איתא נגזר קים אנא ואת ויהא לסהיד בינא ובינך:

Prímitiua chal.

תוב / שורה / שנה / אתא / מנה / היה / שנה / שנה / יכח / עבד / גזר קום היה

Transla. Chal.

et rñdens iacob dixit ad laban. Que est iniquitas mea: et quod est delictũ meũ quia psecut⁹ es post me: Cũ atrectasti oĩa vasa mea: quid inuenisti de vniuersis vasis domus tue: pone nũc corã fratribus meis & fratrib⁹ tuis: & iudicẽt inter nos ambos. Istis viginti annis quibus ego fui apud te: oues tue & capre tue nõ fuerũt orbate: & arietes ouiũ tuarũ nõ comedi. Dilaceratũ nõ adduxi tibi: quod deficiebat ex numero: a me tu querebas illud: custodiebã in die: & custodiebam in nocte. in die cõsumabat me estus: & glacies descẽdebat sup me in nocte: et recessit somn⁹ ab oculis meis. Istis viginti annis seruiui tibi in domo tua: quattuordecim annis pro duab⁹ filiab⁹ tuis. Et sex ãnis pro ouib⁹ tuis: & mutasti mercedẽ meã decẽ vicib⁹: nisi quod de⁹ patris mei de⁹ abrahe: & ille quẽ timebat isaac fuisset in adiutoriũ meũ: iã nũc vacuũ me dimisisses: labor me⁹ & afflictio manuũ mearũ manifesta sũt corã deo: & arguit te hesterna nocte. Et rñdit laban & dixit ad iacob. Filie sunt filie mee: & filij sunt filij mei: & oues sũt oues mee: & quecũqз tu vides meũ est: & quid faciã istis filiab⁹ meis hodie: aut filijs earũ quos pepererũt. Et nũc veni ineam⁹ fedus ego & tu: & sit in testimoniũ inter me & te.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

accipiẽs aũt iacob lapidẽ: statuit eũ titulũ. di=
λαβὼν δὲ ἰακὼβ λίθον, ἔστησεν αὐτὸν στήλην. εἶ=
xit aũt iacob fratribus suis. colligi
πε δὲ ἰακὼβ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, συλλέγε
te lapides: et collegerũt lapides: et fecerũt
τε λίθους, καὶ συνέλεξαν λίθους, καὶ ἐποίησαν
collẽ. & comederũt illic sup collẽ: et
βουνόν. καὶ ἔφαγον ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ, καὶ
biberũt & vocauit eũ laban: collis
ἔπιον. καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν λάβαν, βουνὸς τῆς
testimonij. at iacob vocauit eũ: col=
μαρτυρίας. ὁ δὲ ἰακὼβ ἐκάλεσεν αὐτόν, βου=
lis testis. dixit aũt laban: tumulus iste
νὸς μάρτυς. εἶπε δὲ λάβαν, ὁ βουνὸς οὗτος
testis ẽ inter me et te hodie. ppter
μαρτυρεῖ ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ σήμερον. διὰ
hoc vocatũ est nomẽ loci: collis testi
τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, βουνὸς μαρ
ficatur: et visio quã dixit. respiciat deus in
τυρεῖ, καὶ ἡ ὅρασις ἣν εἶπεν. ἐπίδοι ὁ θεὸς ἀ=
ter me et te. quia discedemus al=
ναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. ὅτι ἀποστησόμεθα ἕτε=
ter ab altero: si humiliaueris fi=
ρος ἀπὸ τοῦ ἑτέρου, εἰ ταπεινώσης τὰς θυγα
lias meas: si acceperis vxores sup fili=
τέρας μου, εἰ λάβης γυναῖκας ἐπὶ ταῖς θυγα=
as meas: vide: null⁹ nobiscũ ẽ de⁹ te=
τράσι μου, ὅρα, οὐδεὶς μεθ' ἡμῶν ἐστιν ὁ θεὸς μαρ
stis inter me & te. & dixit laban
τυς ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. καὶ εἶπε λάβαν
iacob: ecce tumul⁹ iste et titulus
τῷ ἰακώβ, ἰδοὺ ὁ βουνὸς οὗτος καὶ ἡ στήλη,
quẽ statui inter me et te: testis est.
ἣν ἔστησα ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ, μαρτυρεῖ.
tumul⁹ iste & titul⁹: quẽ statui: hic te=
ὁ βουνὸς οὗτος καὶ ἡ στήλη, ἣν ἔστησα, αὕτη μαρ
stis est. si enĩ trãsgrediar ego ad te: neqз
τυρεῖ. ἐάν τε γὰρ διαβῶ ἐγὼ πρός σε; μὴ δὲ
tu trãsgrediaris ad me collẽ istũ et
σὺ διαβῇς πρός με τὸν βουνὸν τοῦτον καὶ τὴν
titulũ istũ in malitia. de⁹ abraã &
στήλην ταύτην ἐπὶ κακίᾳ. ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ
de⁹ nachor iudicabit inter nos. & iura
ὁ θεὸς ναχὼρ κρινεῖ ἀναμέσον ἡμῶν. καὶ ὤμο=
uit iacob per timorẽ isaac pa=
σεν ἰακὼβ κατὰ τοῦ φόβου ἰσαὰκ τοῦ πα=
tris sui. et sacrificauit sacrificiũ in mõte. et voca
τρὸς αὐτοῦ. καὶ ἔθυσε θυσίαν ἐν τῷ ὄρει. καὶ ἐκάλε
uit fratres suos: et comederũt & biberũt: &
σε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ
dormierunt in mõte. surgẽs aũt laban mane:
ἐκοιμήθησαν ἐν τῷ ὄρει. ἀναστὰς δὲ λάβαν τὸ πρωΐ,
osculatus ẽ filios &
κατεφίλησε τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς

Trãsla. B. Hiero.

Tulit itaqз iacob lapidẽ: & erexit illũ in titulũ. Dixitqз fratribus suis. Afferte lapides. Qui congregãtes fecerunt tumulum: comederuntqз sup eũ. Quẽ vocauit labã tumulũ testis: & iacob aceruũ testimonij: vterqз iuxta proprietatẽ lingue sue. Dixitqз laban. Tumulus iste testis erit inter me & te hodie: & idcirco appellatũ est nomẽ eius galaad. i. tumulus testis. Et adiecit labã. Intueatur & iudicet dominus inter nos: quãdo recesserimus a nobis: si afflixeris filias meas: & si introduxeris alias vxores sup eas. Nullus sermonis nostri testis ẽ absqз deo: qui presens respicit. Dixitqз rursus ad iacob. En tumulus hic & lapis quem erexi: inter me & te testis erit. Tumulus inquã iste & lapis sint in testimoniũ: si aut ego transiero illum pergens ad te: aut tu preterieris malum mihi cogitans. Deus abraam & deus nachor iudicet inter nos: deus patris eorũ. Iurauit ergo iacob per timorẽ patris sui isaac: immolatisqз victimis in mõte vocauit fratres suos vt ederent panẽ. Qui cũ comedissent: manserunt ibi. Labã vero de nocte cõsurgẽs: osculatus est filios

Text. Heb.

ויקח יעקב אבן וירימה מצבה:
ויאמר יעקב לאחיו לקטו
אבנים ויקחו אבנים ויעשו
גל ויאכלו שם על הגל: ויקרא
לו לבן יגר שהדותא ויעקב קרא
לו גלעד: ויאמר לבן הגל הזה
עד ביני ובינך היום על כן
קרא שמו גלעד: והמצפה
אשר אמר יצף יהוה ביני ובינך
כי נסתר איש מרעהו: אם תענה
את בנתי ואם תקח נשים על
בנתי אין איש עמנו ראה
אלהים עד ביני ובינך:
ויאמר לבן ליעקב הנה
הגל הזה והנה המצבה
אשר יריתי ביני ובינך: עד
הגל הזה ועדה המצבה אם
אני לא אעבר אליך את
הגל הזה ואם אתה לא תעבר
אלי את הגל הזה ואת המצבה
הזאת לרעה: אלהי אברהם
ואלהי נחור ישפטו בינינו
אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד
אביו יצחק: ויזבח יעקב זבח
בהר ויקרא לאחיו לאכל
לחם ויאכלו לחם וילינו בהר:
וישכם לבן בבקר וינשק לבניו

Prímitiua heb.

לקח רום נצב / לקט / עשה / גלל אכל קרא / צפה / סתר ענה / נשא / ראה / ירה / עבר / נצב / רעע / שפט / שבע / זבח / קרא / אכל לין / שכם נשק

Transla. Chal.

ונסיב יעקב אבנא וזקפה קמא: ואמר יעקב לאחוהי לקוטו אבנין ונסיבו אבנין
ועבדו דגורא ואכלו תמן על דגורא: וקרא ליה לבן יגר סהדותא ויעקב קרא ליה
גלעד: ואמר לבן דגורא הדין סהיד ביני ובינך יומא דין על כן קרא שמיה גלעד:
וסכותא דאמר יסך מימרא דיי ביני ובינך ארי נתכסי גבר מחבריה: אם תעני ית
בנתי ואם תסב נשין על בנתי לית אינש עמנא חזי מימרא דיי סהיד ביני ובינך:
ואמר לבן ליעקב הא דגורא הדין והא קמתא דאקימית ביני ובינך: סהיד דגורא
הדין וסהדא קמתא אם אנא לא איעבר לתך ית דגורא הדין ואם את לא תעבר
לותי ית דגורא הדין וית קמתא הדא לבישו: אלהיה דאברהם ואלהיה דנחור ידונון
בינא אלהיהון דאבוהון וקיים יעקב בדדחיל ליה אבוהי יצחק: ונכס יעקב נכסתא
בטורא וקרא לאחוהי למיכל לחמא ואכלו לחמא וביתו בטורא: ואקדים לבן
בצפרא ונשיק לבנוהי ולבנתיה

Interp. chal.

et tulit iacob lapidem: & erexit eum in titulum. Et ait iacob fratribus suis. Colligite lapides: & tulerũt lapides & fecerunt aceruũ: & comederũt ibi super aceruum. Et vocauit eum laban aceruũ testimonij. Iacob autem appellauit eum galaad. et ait laban. Aceruus iste erit testis inter me & inter te hodie: ideo appellauit nomen eius galaad & speculam: quia dixit. Speculetur verbum domini inter me & te: quando absentes fuerimus vnusquisqз a proximo suo. Si afflixeris filias meas: & si acceperis vxores super filias meas: non est vir nobiscum: vide quod verbũ domini est testis inter me & te. Et dixit laban ad iacob. Ecce tumulus iste, et ecce titulus quẽ erexi inter me & te: testis tumulus iste & testis titulus: quod ego non trãsibo tumulũ hunc ad te: & quod tu non pertransibis tumulũ hunc et titulũ hũc in malũ mihi. Deus abrahã & deus nachor iudicent inter nos: deus patrum eorũ. Et iurauit iacob per illum quem timebat pater suus isaac. Et immolauit iacob victimã in monte: & vocauit fratres suos: vt comederent panem: & comederunt panem: et dormierunt in monte. Et surrexit laban mane: & osculatus est filios suos:

Prímitiua chal.

רום קום / סכא אמר כסה / ענה נסב נשה / חזא קום / עבר / דון / קום / אכל קדם

ולבנותיו ויברך אתהם וילך וישב
לבן למקמו: ויעקב הלך
לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים:
ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה
אלהים זה ויקרא שם המקום
ההוא מחנים: וישלח יעקב
מלאכים לפניו אל עשו אחיו
ארצה שעיר שדה אדום: ויצו
אתם לאמר כה תאמרון לאדני
לעשו כה אמר עבדך יעקב
עם לבן גרתי ואחר עד
עתה: ויהי לי שור וחמור צאן
ועבד ושפחה ואשלחה
להגיד לאדני למצא חן
בעיניך: וישבו המלאכים אל
יעקב לאמר באנו אל אחיך
אל עשו וגם הלך לקראתך
וארבע מאות איש עמו: ויירא
יעקב מאד ויצר לו ויחץ את
העם אשר אתו ואת הצאן
ואת הבקר והגמלים לשני מחנות:
ויאמר אם יבוא עשו אל
המחנה האחת והכהו והיה
המחנה הנשאר לפליטה: ויאמר
יעקב אלהי אבי אברהם
ואלהי אבי יצחק יהוה האמר
אלי שוב לארצך ולמולדתך

Cap. xxxij.

שוב · פגע · ראה חנה · שלח · פנה · צוה · אמר · גור · היה · שלח · נגד · מצא · שוב · בוא · הלך · רבע מאה ירא · צור חצה · חנה · נכה · שאר פלט · אמר · ילד

[q]& filias suas: [r]& bñdixit [s]illis: [m]reuersusq; est [r]in locum suum. Ca. 32.
Iacob aũt[b] abiit [c]ĩ itinere quo cepat: [d]fueruntq; ei [e]obuiam [f]angeli[g] dei. [i]Quos [k]cũ [l]vidisset [h]ait. [m]Castra [n]dei sunt [o]hec. [p]Et appellauit [q]nomẽ [r]loci [s]illius [t]manaim. i. castra. [u]Misit autem & [y]nũcios [z]ante se [a]ad [b]esau [c]fratrem suum [d]in terra [e]seir in [f]regione [g]edom: [h]precepitq; [i]eis [k]dicens: [l]sic [m]loquimini [n]domino meo [o]esau. [p]Hec [q]dicit [r]frater tuus [s]iacob. [t]Apud [u]labã [x]pegrinatus sum: [y]& fui [z]vsq; [a]in pñtẽ diẽ. [b]Habeo [c]boues [e]& asinos & [f]oues [g]& seruos [h]& ãcillas: [i]mittoq; nunc [k]legationẽ [l]ad dñm meum: [n]vt inueniã [n]gratiã [o]in cõspectu tuo. [p]Reuersiq; sunt [q]nuncii [r]ad [s]iacob [t]dicentes. [u]Venimus [y]ad [a]esau [y]frẽm tuũ [b]& ecce [c]properat [d]in occursum tuum [e]cum quadringentis [g]viris. [i]Timuit [k]iacob [l]valde: [m]& perterritus [o]diuisit [q]populũ [r]q [s]secũerat: greges quoq; [t]& [u]oues [x]& [y]boues [z]& camelos [a]in duas [b]turmas [c]dicens. [d]Si [e]venerit [f]esau [g]ad [i]vnam [h]turmam [k]& pcusserit eam: alia [m]turma [n]que reliqua est [o]saluabitur. [p]Dixitq; [q]iacob. [r]De? [s]patris mei [u]abraam: [x]& deus [y]patris mei [z]isaac [a]domine [b]q dixisti [c]mihi [d]reuertere [e]ĩ terrã tuã [f]& in locũ natiuitatis tue:

filias suas et bñdixit eis. et reuer
θυγατέρας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἀπεστρά
sus ẽ laban in locũ suũ.
φη λάβαν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ca. 32.
Et iacob abiit viã suã. et respi
Καὶ ἰακὼβ ἀπῆλθε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ ἀνα
ciẽs: vidit castra dei castrametata.
βλέψας, εἶδε παρεμβολὴν θεοῦ παρεμβεβληκυῖ
et obuiauerũt ei angeli dei. dixit
αν. καὶ συνήντησαν αὐτῷ οἱ ἄγγελοι τοῦ θεοῦ. εἶπε
ãt iacob: qñ vidit eos: castra dei ista.
δὲ ἰακώβ, ἡνίκα εἶδεν αὐτούς, παρεμβολὴ θεοῦ αὕ
et vocauit nomẽ loci illius: ca
τη. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, παρεμ
stra. misit ãt iacob ante ad esau
βολαί. ἀπέστειλε δὲ ἰακὼβ ἔμπροσθεν πρὸς ἡσαῦ τὸν
fratrẽ suũ ĩ terrã seir: ĩ regionẽ edõ. et pre
ἀδελφὸν αὐτοῦ εἰς γῆν σηείρ, εἰς χώραν ἐδώμ. καὶ ἐνε
cepit eis: dicẽs: sic dicetis dño meo
τείλατο αὐτοῖς, λέγων, οὕτως ἐρεῖτε τῷ κυρίῳ μου
esau: sic dicit seruus tuus iacob: cũ laban
ἡσαῦ, οὕτως λέγει ὁ παῖς σου ἰακώβ, μετὰ λάβαν
hitaui: et morat? sũ vsq; nũc: et fue
παρῴκησα, καὶ ἐχρόνισα ἕως τοῦ νῦν, καὶ ἐγένοντό
rũt mihi boues: τ asini: τ oues: τ serui:
μοι βόες, καὶ ὄνοι, καὶ πρόβατα, καὶ παῖδες,
et ancille. et misi dño meo esau
καὶ παιδίσκαι. καὶ ἀπέστειλα τῷ κυρίῳ μου ἡσαῦ
nũciare: vt inueniat puus tuus gratiã coram
ἀπαγγεῖλαι, ἵνα εὕρῃ ὁ παῖς σου χάριν ἐναντίον
te. τ reuersi sũt nũcij ad iacob: dicen
σου. καὶ ἀπέστρεψαν οἱ ἄγγελοι πρὸς ἰακώβ, λέγον
tes: venim? ad fratrẽ tuũ esau. et ecce
τες, ἤλθομεν πρὸς τὸν ἀδελφόν σου ἡσαῦ. καὶ ἰδοὺ
ipse venit ĩ occursũ tuũ: τ quadringẽti
αὐτὸς ἔρχεται εἰς συνάντησίν σου, καὶ τετρακόσιοι
viri cũ eo. timuit ãt iacob valde: et du
ἄνδρες μετ᾽ αὐτοῦ. ἐφοβήθη δὲ ἰακὼβ σφόδρα, καὶ ἠ
bitauit. et diuisit pplʒ q̃ cũ eo: et
πορεῖτο. καὶ διεῖλε τὸν λαὸν τὸν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ τοὺς
boues: et oues ĩ duas turmas. τ di
βόας, καὶ τὰ πρόβατα εἰς δύο παρεμβολάς. καὶ εἶ
xit iacob: si venerit esau ad turmã vnã: et
πεν ἰακώβ, ἐὰν ἔλθῃ ἡσαῦ εἰς παρεμβολὴν μίαν, καὶ
pcusserit eã: erit turma secũda vt
κόψῃ αὐτήν, ἔσαι ἡ παρεμβολὴ ἡ δευτέρα εἰς τὸ
saluetur. dixit ãt iacob: deus patris mei a
σώζεσθαι. εἶπε δὲ ἰακώβ, ὁ θεὸς τοῦ πατρός μου ἀ
braam: et de? pris mei isaac: dñe q dixisti
βραάμ, καὶ ὁ θεὸς τοῦ πρς μου ἰσαάκ, κύριε ὁ εἴπών
mihi reuertere in terrã natiuitatis tue: G. 31. b
μοι, ἀπότρεχε εἰς τὴν γῆν τῆς γενέσεώς σου,

Transla. Chal.

et filias suas: et benedixit eis: et abiit. τ reuersus est laban in locum suum. Cap. 32.
Iacob autẽ abiit per viam suã: τ obuiauerunt ei angeli dei. Et ait iacob qñ vidit eos: castra a facie dei sunt hec. Et vocauit nomẽ loci illius manaim. et misit iacob nuncios ante se ad esau fratrem suũ ad terram seir regionis idumee: τ precepit eis dicens. sic dicetis dño meo esau: hec dicit seruus tuus iacob: apud laban peregrinatus sum: et moratus sum vsq; nunc. Habeoq; boues τ asinos τ seruos τ ancillas: τ mitto vt indicem dño meo: vt inueniam gratiã in oculis tuis. Et reuersi sunt nuncij ad iacob dicentes: venimus ad fratrem tuũ esau: τ ipse quoq; venit in occursum tuum: τ quadringenti viri cũ eo. Et timuit iacob valde τ angustiatus est: τ diuisit populũ qui erat cum eo: et oues τ boues τ camelos in duas turmas. et ait. Si venerit esau ad vnam turmã: et percusserit eam: turma que reliqua est saluabitur. et dixit iacob. Deus patris mei abraham τ deus patris mei isaac: dominus qui dixit mihi: reuertere in terram tuam τ in locum natiuitatis tue:

Interp. chal.

ולבנתיה ובריך יתהון ואזל ותב לבן לאתריה:
Ca. xxxij. ויעקב אזל
לאורחיה וערעו ביה מלאכיא דיי: ואמר יעקב כד חזנון משריתא מן קדם
יי דין וקרא שמא דאתרא ההוא מחנים: ושלח יעקב אזגדין קדמוהי לות עשו
אחוהי לארעא דשעיר חקלא דאדום: ופקיד יתהון למימר כדנן תימרון לרבוני
לעשו כדנן אמר עבדך יעקב עם לבן דרית ואוחרית עד כען: והוו לי תורין וחמרין ען
ועבדין ואמהן ושלחית לחואה לרבוני לאשכחא רחמין בעינך: ותבו אזגדיא לות
יעקב למימר אתינא לות אחוך לות עשו ואף אזיל לקדמותך וארבע מאה גוברין
עמיה: ודחיל יעקב לחדא ועקת ליה ופליג ית עמא דעמיה וית ענא וית תורי וגמליא
לתרין משריין: ואמר אם ייתי עשו למשריתא חדא ויקטלנה ויהא משריתא
דישתארא לשיזבותא: ואמר יעקב אלהיה דאבא אברהם ואלהיה דאבא יצחק יי
דאמר לי תוב לארעך ולילדותך

et bñ tibi faciam: sufficiat mihi ab oĩ
καὶ εὖ σοι ποιήσω, ἱκανούσθω μοι ἀπὸ πάσης
iusticia: et ab oĩ veritate: quã fecisti
δικαιοσύνης, καὶ ἀπὸ πάσης ἀληθείας, ἧς ἐποίησας
B
seruo tuo. in eni virga mea hac trã
τῷ παιδί σου. ἐν γὰρ τῇ ῥάβδῳ μου ταύτῃ διέ
siui iordanẽ hunc. nũc ãt fact? sũ in duas tur
βην τὸν ἰορδάνην τοῦτον. νυνὶ δὲ γέγονα εἰς δύο πα
mas. erue me de manu fratris
ρεμβολάς. ἐξελοῦ με ἐκ χειρὸς τοῦ ἀδελφοῦ
mei: de manu esau: qz timeo eum ego:
μου, ἐκ χειρὸς ἡσαῦ, ὅτι φοβοῦμαι αὐτὸν ἐγώ,
ne forte veniẽs pcutiat me: et matrẽ sup filiis.
μή ποτε ἐλθὼν πατάξῃ με, καὶ μητέρα ἐπὶ τέκ
νοις. tu ãt dixisti: bñ tibi faciam. et ponã
νοις. σὺ δὲ εἶπας, εὖ σοι ποιήσω. καὶ θήσω τὸ
semen tuũ sicut arenã maris: q̃ nõ nu
σπέρμα σου ὡς τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης, ἣ οὐκ ἀ
merabitur pre multitudine. et dormiuit illic
ριθμηθήσεται ὑπὸ τοῦ πλήθους. καὶ ἐκοιμήθη ἐ
nocte illa. τ accepit de qb? ferebat
κεῖ τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ ἔλαβεν ὧν ἔφερε δῶ
ra: τ misit esau fratri suo: ca
ρα, καὶ ἐξαπέστειλεν ἡσαῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, αἶ
pras ducentas: hircos viginti: oues ducen
γας διακοσίας, τράγους εἴκοσι, πρόβατα διακό
tas: arietes viginti: camelos lactãtes: et
σια, κριοὺς εἴκοσι, καμήλους θηλαζούσας, καὶ τὰ
filios corũ triginta: boues quadragita:
παιδία αὐτῶν τριάκοντα, βόας τεσσαράκοντα,
tauros viginti: asinos viginti: τ pullos decẽ.
ταύρους εἴκοσι, ὄνους εἴκοσι, καὶ πώλους δέκα.
et dedit ea p manum seruis sui
καὶ ἔδωκεν αὐτὰ διὰ χειρὸς τοῖς παισὶν αὐ
is greges singulariter. τ dixit pue
τοῦ ποίμνια καταμόνας. καὶ εἶπε τοῖς παι
ris suis: ite ante me: et spa
σὶν αὐτοῦ, πορεύεσθε ἔμπροσθέν μου, καὶ διά
tiũ facite inter gregem τ gregem.
στημα ποιεῖτε ἀναμέσον ποίμνης καὶ ποίμνης.
et precepit primo dicẽs: si tibi ob
καὶ ἐνετείλατο τῷ πρώτῳ, λέγων, ἐάν σοι συ
uiauerit esau frater meus: τ iterrogauerit te:
ναντήσῃ ἡσαῦ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἐρωτᾷ σε,
dicẽs: cuius es? et quo vadis? et cuius
λέγων, τίνος εἶ; καὶ ποῦ πορεύῃ; καὶ τίνος τὰ
C
ea q̃ vadũt ante te? dices serui
πορευόμενα ἔμπροσθέν σου; ἐρεῖς τοῦ παιδός
tui iacob: dona misit dño meo esau.
σου ἰακώβ, δῶρα ἀπέσταλκε τῷ κυρίῳ μου ἡσαῦ.
et ecce ipse post nos. τ precepit
καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ὀπίσω ἡμῶν. καὶ ἐνετείλατο τῷ
primo: et secũdo: et tertio:
πρώτῳ, καὶ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ τρίτῳ,

[g]& bñfaciam [h]tibi: [i]minor sum [k]cunctis [l]miserationibus tuis [m]& [n]veritate tua: [o]quam [p]explesti [r]seruo tuo. [t]In baculo meo [u]transiui [x]iordanẽ [y]istum: [a]& nunc [c]cũ duabus [d]turmis [b]regredior. [e]Erue me [g]de manu [h]frĩs mei [k]esau: [l]qa valde [o]eũ [m]timeo: [p]ne forte [q]veniens [r]pcutiat [s]matrẽ [t]cũ [u]filiis. [x]Tu [y]locutus es q [z]bñfaceres [b]mihi: [c]& dilatares [e]semen meũ [f]sicut arenã [g]maris: [h]que [i]pre multitudine [k]numerari [l]nõ [k]põt. [m]Cũq; dormisset [n]ibi [o]nocte [p]illa: [q]separauit [r]de [s]his q̃ hẽbat [u]mũera [x]Esau [y]fratri suo [z]capras [a]ducentas: [b]hircos [c]viginti: [d]oues [e]ducentas: [f]& arietes [g]viginti: [h]camelos [i]fetas [k]cũ pullis suis [l]triginta: [m]vaccas [n]quadraginta: [o]& tauros [r]viginti: [q]asinas [r]viginti [s]& pullos earum [t]decem. [u]Et misit [x]p manus [y]seruorũ suorũ singulos [b]seorsum [z]greges: [c]dixitq; [e]pueris suis. [f]Añcedite [g]me: [h]& sit spaciũ [k]inter [l]gregẽ [m]& [n]gregẽ. [o]Et pcepit [q]priori [r]dicens. [s]Si [t]obuium habueris [x]frẽm meũ [u]esau: [y]& interrogauerit te: [a]cuius [b]es [c]aut quo [d]vadis? [e]aut cuius sunt [f]ista [g]que seq̃ris? [h]respondebis [i]serui tui [k]Iacob. [l]Munera [n]misit [o]dño suo [p]esau: [s]ipse [r]quoq; [t]post nos venit. [x]Similiter [u]dedit mãdata [z]secundo [a]& [c]tertio: [d]&

ואיטיבה עמך: קטנתי מכל
החסדים ומכל האמת אשר
עשית את עבדך כי במקלי
עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי
לשני מחנות: הצילני נא מיד אחי
מיד עשו כי ירא אנכי אתו פן
יבוא והכני אם על בנים: ואתה
אמרת היטב איטיב עמך ושמתי
את זרעך כחול הים אשר לא
יספר מרב: וילן שם בלילה
ההוא ויקח מן הבא בידו
מנחה לעשו אחיו: עזים
מאתים ותישים עשרים
רחלים מאתים ואילים עשרים:
גמלים מיניקות ובניהם שלשים
פרות ארבעים ופרים עשרה
אתנת עשרים ועירם עשרה:
ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו
ויאמר אל עבדיו עברו לפני ורוח
תשימו בין עדר ובין עדר: ויצו
את הראשון לאמר כי יפגשך
עשו אחי ושאלך לאמר למי
אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך:
ואמרת לעבדך ליעקב
מנחה הוא שלוחה לאדני לעשו
והנה גם הוא אחרינו: ויצו גם
את השני גם את השלישי גם

יטב · עשה · היה · נצל · ירא · בוא נכה · שום · ספר רבה לון · לקח בוא · מאה · ינק · פרה רבע · נתן בדד · פנה · שום צוה · פגש · הלך · שלח · שנה שלש

Transla. Chal.

ואוטיב עמך: זעירן זכותי מכל חסדין ומכל טבוון דעבדת עם עבדך ארי יחידאי
עברית ית ירדנא הדין וכען הויתי לתרין משריין: שיזבני כען מידא דאחי מידא
דעשו ארי דחיל אנא יתיה דילמא ייתי ויקטלינני אמא על בניא: ואת אמרת
אוטבא אוטיב עמך ואשוי ית בנך סגיאין כחלא דימא דלא יתמנון מסגי: ובת
תמן בליליא ההוא ונסיב מדאיתי בידיה תקרובתא לעשו אחוהי: עזי מאתן ותישיא
עשרין רחילי מאתן ודיכרי עשרין: גמלי מיניקתא ובניהון תלתין תורתא ארבעין
ותורי עשרה אתנן עשרין ועילי עשרה: ויהב ביד עבדוהי עדרא עדרא בלחודוהי
ואמר לעבדוהי עברו קדמי ורוחא תשוון בין עדרא ובין עדרא: ופקיד ית קדמאה
למימר ארי יערעינך עשו אחי וישאלינך למימר דמאן את ולאן את אזיל ולמאן
אלין דקדמך: ותימר דעבדך דיעקב תקרובתא היא דמשתלחא לריבוני לעשו והא
אף הוא אתי בתרנא: ופקיד אף ית תניינא אף ית תליתאה אף

Interp. chal.

et benefaciã tibi. Minora sunt merita mea oĩbus misericordijs τ beneficijs que fecisti cum seruo tuo: qñ solus transiui iordanẽ istuʒ τ nũc factus sum in duas turmas. libera me obsecro de manu frĩs mei de manu esau: qm̃ ego timeo eũ: ne forte veniat τ interficiat matrẽ cuʒ filijs. Tu aũt dixisti benefaciẽs benefaciã tibi: τ ponã filios tuos multos quasi arenã maris: q̃ nõ numerabitur pre multitudine. Et dormiuit ibi in nocte illa: τ tulit de his que habebat in manu sua munus esau fratri suo: capras ducentas τ hircos viginti: oues ducentas τ arietes viginti: camelos lactãtes et filios earũ triginta: vaccas quadraginta τ tauros decẽ: asinos viginti τ pullos decẽ. Et tradidit in manũ seruoruʒ suorũ singulos greges seorsum. Et ait seruis suis. Transite ante me τ ponetis spaciũ inter gregem τ gregẽ. Et precepit primo dicẽs. Si obuiauerit tibi esau frater meus: et interrogauerit te dicens. Cuius es tu: τ quo vadis: τ cui sunt ista que ducis ante te? Dices serui tui iacob: munus est missum domino meo esau: et ecce ipse quoq; venit post nos. Et precepit etiam secundo τ tertio

Privativa chal.

תוב · לאר חזא שרא · אמר רבב · דור הוה · חרה שכח תוב · אתא רבע · עיק · שרא אתא · היה שאר

טוב זער טוב · הוה שרא אתא · קטל · טוב שוה חול · מנה סגא בית · אתא קרב עז · מאה ינק רבע · עול · שוה אמר · ערע קרב שלח · רבב אתא

את כל ההלכים אחרי העדרים
לאמר כדבר הזה תדברון אל
עשו במצאכם אתו: ואמרתם גם
הנה עבדך יעקב אחרינו כי אמר
אכפרה פניו במנחה ההלכת לפני
ואחרי כן אראה פניו אולי ישא
פני: ותעבר המנחה על פניו והוא
לן בלילה ההוא במחנה: ויקם
בלילה הוא ויקח את שתי נשיו
ואת שתי שפחתיו ואת אחד
עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק:
ויקחם ויעברם את הנחל ויעבר
את אשר לו: ויותר יעקב לבדו
ויאבק איש עמו עד עלות השחר:
וירא כי לא יכל לו ויגע בכף
ירכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו
עמו: ויאמר שלחני כי עלה
השחר ויאמר לא אשלחך כי
אם ברכתני: ויאמר אליו מה
שמך ויאמר יעקב: ויאמר לא
יעקב יאמר עוד שמך כי אם
ישראל כי שרית עם אלהים
ועם אנשים ותוכל: וישאל
יעקב ויאמר הגידה נא שמך
ויאמר למה זה תשאל לשמי
ויברך אתו שם: ויקרא יעקב
שם המקום פניאל כי ראיתי

cunctis qui sequebātur greges: dicēs. Iisdē verbis loquimini ad esau cū inueneritis eū: & addetis. Ipse quoq; seruus tuus iacob iter nrm insequitur. Dixit ei. Placabo illū muneribus q̄ p̄cedunt: & postea videbo illū. Forsitā propiciabitur mihi. Precesserūt itaq; munera ante eū: ipse vero māsit nocte illa in castris. Cumq; mature surrexisset: tulit duas vxores suas & totidem famulas cū vndecim filiis: & transiuit vadū iaboch. Traductisq; omnibus que ad se pertinebant: mansit solus. & ecce vir luctabatur cū eo vsq; mane. Qui cū videret q eū superare non posset: tetigit neruum femoris eius: & statim emarcuit. Dixitq; ad eū. Dimitte me. Iam enim ascendit aurora. R̄ndit. non dimittam te nisi benedixeris mihi. Ait ergo. Quod est nomē tibi. R̄ndit. Iacob. At ille. Nequaq̄ inquit iacob appellabitur nomen tuum: sed israel. Q̄m si cōtra deum fortis fuisti: quātomagis cōtra hoīes p̄ualebis. Interrogauit eū iacob. Dic mihi quo appellaris nomine. Respōdit. Cur queris nomen meum? Et b̄ndixit ei in eodē loco. Vocauitq; iacob nomē loci illius phanuel: dicens. Vidi

Transla. Chal.

omnibus quoq; qui sequēbātur greges dicēs. Secūdum verbum hoc loquimini cum esau qn̄ inueneritis eum: dicetisq;. Ecce quoq; seruus tuus iacob venit post nos: quia dixit quiescere faciā irām eius munere qd̄ p̄cedit ante me: & postea videbo faciē eius: forsitan suscipiet faciem meā. Et processit munus ante faciez suam: & ipse dormiuit nocte illa in castris. et surrexit ipsa nocte: & tulit duas vxores suas & duas concubinas suas & vndecim filios suos: et transiuit vadum iaboch. et tulit eos & traduxit eos per torrentē: & traduxit omnia sua. & remansit iacob solus: et luctabatur vir cum eo donec ascendit aurora. Et vidit q non potuisset cum eo: & tetigit in palmam femoris eius: & cōmota est palma femoris iacob cum luctaretur cum eo: et ait. Dimitte me: quia ascendit aurora: et dixit ei. Non dimittā te: nisi benedixeris mihi. Et dixit ei. Quod est nomē tuum: & ait. iacob: & dixit ei. Non dicetur vltra iacob nomen tuum: sed israel: quoniam princeps es tu coram deo: et cum hominibus preualebis. Et interrogauit eum iacob: & ait. Indica obsecro nomen tuum: et dixit. Ad quid queris nomen meum: & benedixit ei ibi. Et vocauit iacob nomen loci peniel: quia vidi

אלהים פנים אל פנים ותנצל
נפשי: ויזרח לו השמש כאשר
עבר את פנואל והוא צלע על
ירכו: על כן לא יאכלו בני ישראל
את גיד הנשה אשר על כף
הירך עד היום הזה כי נגע בכף
ירך יעקב בגיד הנשה:

Cap. xxxiii.

וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו
בא ועמו ארבע מאות איש ויחץ
את הילדים על לאה ועל רחל
ועל שתי השפחות: וישם את
השפחות ואת ילדיהן ראשנה
ואת לאה וילדיה אחרנים ואת
רחל ואת יוסף אחרנים: והוא
עבר לפניהם וישתחו ארצה
שבע פעמים עד גשתו עד אחיו:
וירץ עשו לקראתו ויחבקהו
ויפל על צוארו וישקהו ויבכו:
וישא את עיניו וירא את הנשים
ואת הילדים ויאמר מי אלה לך
ויאמר הילדים אשר חנן אלהים
את עבדך: ותגשן השפחות הנה
וילדיהן ותשתחוין: ותגש גם
לאה וילדיה וישתחוו ואחר נגש
יוסף ורחל וישתחוו: ויאמר מי לך
כל המחנה הזה אשר פגשתי
ויאמר למצא חן בעיני אדני:

deum facie ad faciē: & salua facta est aīa mea. Ortusq; est ei statim sol: postq̄ trāsgressus est phanuel. Ipse vero claudicabat pede. Quā ob cām non comedunt neruū filii israel qui emarcuit in femore iacob: vsq; in p̄ntem diē: eo q tetigerit neruū femoris eius: & obstupuerit. Cap. 33.

Leuans aūt iacob oculos: vidit venientē esau: & cū eo quadringētos viros. Diuisitq; filios lie & rachel ambarūq; famularum: & posuit vtrāq; ācillā & liberos earū in principio: liam vero & filios eius in secūdo loco: Rachel aūt & ioseph nouissimos. Et ipse progrediēs adorauit p̄nus in terram septies: donec appropinquaret frater eius. Currēsq; esau obuiam fratri suo amplexatus est eum: stringensq; collū eius & osculās fleuit: leuatisq; oculis vidit mulieres & puulos earū: & ait. Quid sibi volūt isti: & si ad te ptineant. R̄ndit. puuli sunt quos donauit mihi deus seruo tuo. Et appropinquātes ancille & filii earū incuruati sunt. Accessit quoq; lia cū pueris suis & cū filii adorassēt: extremi ioseph & rachel adorauerūt. Dixitq; esau. que nā sunt iste turme q̄s obuiam habui? R̄ndit. Vt inuenirē grāz corā dn̄o meo.

Transla. Chal.

angelū dei facie ad faciē: & salua facta est aīa mea. Et ortus est ei sol qn̄ trāsiuit phanuel: & ipse claudicabat sup femur suū. Propterea nō comedūt filii israel neruum qui emarcuit: q̄ est iuxta palmā femoris vsq; in presentē diez: eo q tetigit in palmā femoris iacob in neruo qui emarcuit. Cap. 33.

Et leuauit iacob oculos suos & vidit. Et ecce esau veniebat: & cū eo q̄dringēti viri: & diuisit filios cuz lia & cū rachel & cū duab⁹ cōcubinis. Et posuit cōcubinas & filios earuz in p̄ncipio: liāq; & filios suos posteriores. Rachel aūt & ioseph nouissimos. et ipse transiuit ante eos & adorauit sup terrā septē vicibus: donec appropinquit vsq; ad frēz suū. Et cucurrit esau in occursum eius: & amplexat⁹ est eū: & ruit sup collū eius & osculat⁹ est eum: & fleuerūt. Et leuauit oculos suos: viditq; mulieres & filios: & ait. Qui sūt isti tibi: et ait. Filii sunt quos donauit de⁹ seruo tuo. Et accesserunt cōcubine & filii earū & adorauerūt: et accessit etiā lia & filii sui & adorauerūt: & postea accessit ioseph et rachel & adorauerūt. Et ait. Ad qd̄ tibi hec turma quam obuiam habui: et ait. Vt inueniam gratiam in oculis domini mei.

ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי — רבה היה
לך אשר לך׃ ויאמר יעקב אל נא
אם נא מצאתי חן בעיניך ולקחת — חנן
מנחתי מידי כי על כן ראיתי — ראה
פניך כראת פני אלהים ותרצני׃ — פנה רצה
קח נא את ברכתי אשר הבאת — לקח בוא
לך כי חנני אלהים וכי יש לי
כל ויפצר בו ויקח׃ ויאמר נסעה — פצר
ונלכה ואלכה לנגדך׃ ויאמר — ילך
אליו אדני ידע כי הילדים רכים
והצאן והבקר עלות עלי ודפקום — עלה
יום אחד ומתו כל הצאן׃ יעבר — מות עבר
נא אדני לפני עבדו ואני — פנה
אתנהלה לאטי לרגל המלאכה — נהל לאך
אשר לפני ולרגל הילדים עד
אשר אבא אל אדני שעירה׃ — בוא
ויאמר עשו אציגה נא עמך מן — יצג
העם אשר אתי ויאמר למה זה
אמצא חן בעיני אדני׃ וישב ביום — מצא שוב
ההוא עשו לדרכו שעירה׃ ויעקב
נסע סכתה ויבן לו בית ולמקנהו — בנה קנה
עשה סכת על כן קרא שם
המקום סכות׃ ויבא יעקב שלם — בוא
עיר שכם אשר בארץ כנען בבאו
מפדן ארם ויחן את פני העיר׃ — חנה פנה
ויקן את חלקת השדה אשר נטה — קנה
שם אהלו מיד בני חמור אבי

Trāsla. B. Hiero.

at ille ait. Habeo plurima frater mi: sint tua tibi. Dixitq̄ iacob. noli ita obsecro: sed si inueni gratiam in oculis tuis: accipe munusculū de mālbus meis. Sic enim vidi faciē tuā: quasi viderim vultū dei. Esto mihi p̄pitius: & suscipe bñdictionē quam attuli tibi: & quā donauit mihi deus tribuens oīa. Vix fratre cōpellente suscipiēs ait. Gradiamur simul: eroq̄ socius itineris tui. Dixitq̄ iacob. Nosti dñe mi q̄ p̄uulos habeam teneros & oues & boues fetas mecū: q̄s si plus ī ambulando fecero laborare: morientur vna die cuncti greges. Precedat dñs meus añ seruū suū & ego sequar paulatī vestigia eius: sicut videro paruulos meos posse donec veniam ad dñm meū in seir. Rñdit esau. Oro te vt de pp̄lo q̄ mecū ē: saltē socii remaneāt vie tue. Nō est inqt necesse: hoc vno tm̄ indigeo vt inueniā grām in conspectu tuo dñe mi. Reuersus ē itaq̄ illo die esau itinere quo venerat in seir: & iacob vēit ī sochot: vbi edificata domo & fixis tētoriis appellauit nomē loci illius sochot .i. tabernacula. Trāsiuitq̄ in salē vrbē sichimorū q̄ ē ī terra chanaā: postq̄ reuersus ē de mesopotamia syrie: & hītauit iuxta oppidū: emitq̄ p̄tē agri in q̄ fixerat tabernacula a filiis emor patris

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

dixit āt esau: sūt mihi multa frater. sint tibi tua.
εἶπε δὲ ἠσαῦ, ἔστι μοι πολλὰ ἀδελφέ· ἔστω σοι τὰ σά.
dixit āt iacob: si inueni grām corā te: accipe
εἶπε δὲ ἰακὼβ, εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον σου, δέξαι τὰ
dona p̄ meas man⁹. p̄pter hoc vidi faciē
δῶρα διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν· ἕνεκεν τούτου εἶδον τὸ πρόσ-
tuā: sicut si q̄s videret faciē dei. et bñdi-
ωπόν σου, ὡς ἄν τις ἴδοι πρόσωπον θεοῦ· καὶ εὐλο-
ces mihi. accipe bñdictiōes meas: q̄s attuli tibi,
γήσεις με. λάβε τὰς εὐλογίας μου, ἃς ἤνεγκά σοι.
q̄ misert⁹ ē mei de⁹: et sūt mihi oīa. et compu-
ὅτι ἠλέησέ με ὁ θεός, καὶ ἔστι μοι πάντα. καὶ ἐβιάσα-
lit eū: et accepit. et dixit: discedētes: gradia-
το αὐτόν, καὶ ἔλαβε. καὶ εἶπεν, ἀπάραντες, πορευ-
mur ī rectā. dixit āt illi: dñs me⁹ scit: q̄
θῶμεν εἰς εὐθεῖαν. εἶπε δὲ αὐτῷ, ὁ κύριός μου γινώσκει, ὅτι
teneriores pueri: et oues et boues
ἁπαλώτερα τὰ παιδία, καὶ τὰ πρόβατα καὶ οἱ βόες
fete sunt apd me. si ergo vrgeā eos di-
λοχεύονται ἐπ' ἐμέ. ἐὰν οὖν καταδιώξω αὐτοὺς ἡμέ-
em vnū: morientur oīa pecora. prece-
ραν μίαν, ἀποθανοῦνται πάντα τὰ κτήνη. προελθέ-
dat dñs me⁹ ante seruū suū. ego āt fortis
τω ὁ κύριός μου ἔμπροσθεν τοῦ παιδὸς αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἐνισχύ-
ero in via fm̄ ocium ambulatiōis q̄ ante
σω ἐν τῇ ὁδῷ κατὰ σχολὴν τῆς πορεύσεως τῆς ἐναντί-
me: et fm̄ pedē puerulorū meorū donec veniā
ον μου, καὶ κατὰ πόδα τῶν παιδαρίων μου, ἕως ἔλθω
ad dñm meū ī seir. dixit āt esau: relin-
πρὸς τὸν κύριόν μου εἰς σηείρ. εἶπε δὲ ἠσαῦ, καταλεί-
quā tecū: de pp̄lo q̄ mecū. ille āt dixit:
ψω μετὰ σοῦ, ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ μετ' ἐμοῦ. ὁ δὲ εἶπε,
ad qd hoc: satis: q̄ inueni grām coram te
ἵνα τί τοῦτο; ἱκανόν, ὅτι εὗρον χάριν ἐναντίον σου
dñe. reuersus ē āt esau in die illa in vi-
κύριε. ἀπέστρεψε δὲ ἠσαῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τὴν ὁ-
am suā in seir. et iacob discedit ī tabernacula. et
δὸν αὐτοῦ εἰς σηείρ. καὶ ἰακὼβ ἀπαίρει εἰς σκηνάς. καὶ
fecit sibi domos: et pecorib⁹ suis fe-
ἐποίησεν ἑαυτῷ οἰκίας, καὶ τοῖς κτήνεσιν αὐτοῦ ἐποί-
cit tabernacula. p̄pt̄ hoc vocauit nomē loci
ησε σκηνάς. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου
illius: tabernacula. et venit iacob in salem ciui-
ἐκείνου, σκηναί. καὶ ἦλθεν ἰακὼβ εἰς σαλὴμ πό-
tatē sicimorū: q̄ est in terra chanaā. qñ venit de
λιν σηκήμων, ἥ ἐστιν ἐν γῇ χαναάν. ὅτε ἦλθεν ἐκ
mesopotamia syrie. et castrametat⁹ est
τῆς μεσοποταμίας συρίας. καὶ παρενέβαλεν
fm̄ faciē ciuitatis. et acq̄siuit
κατὰ πρόσωπον τῆς πόλεως. καὶ ἐκτήσατο τὴν
partē agri: vbi statuit ibi tabernaculū
μερίδα τοῦ ἀγροῦ, οὗ ἔστησεν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν
suū: ab hemor patre
αὐτοῦ, παρὰ ἐμμὼρ πατρὸς

2.Reg. 19.c. — 1.Reg. 25.d. — C — D

Transla. Chal.

ואמר עשו אית לי נכסין אחי יהי לך דילך׃ ואמר יעקב בבעו כען אם כען אשכחית
רחמין בעינך ותקביל תקרובתי מן ידי ארי על כן חזיתינון לאפך כחזו אפי רברביא
ואתרעיתא לי׃ קביל כען ית תקרובתי דאיתיתי לך ארי רחים עלי יי וארי אית
לי כולא ותקיף ביה וקביל׃ ואמר טול ונהך ואהך לקבלך׃ ואמר ליה ריבוני ידע
ארי ינקיא רכיכין ועאנא ותורי מינקתא עלי ואם ידחוקינון יומא חד וימותון כל
ענא׃ יעבר כען ריבוני קדם עבדיה ואנא אדבר בניחי לרגל עובדא דקדמי ולרגל
ינקיא עד דאיעול לות ריבוני לשעיר׃ ואמר עשו אשבוק כען עמך מן עמא דעמי
ואמר למה דנן אשכח רחמין בעיני ריבוני׃ ותב ביומא ההוא עשו לאורחיה לשעיר׃
ויעקב נטל לסכות ובנא ליה ביתא ולגיתוהי עבד מטלן על כן קרא שמא דאתרא
סכות׃ ואתא יעקב שלים לקרתא דשכם די בארעא דכנען במיתיה מפדן ארם ושרא
לקביל קרתא׃ וזבן ית אחסנת חקלא די פרס תמן משכניה מידא דבני חמור אבוהי

Primitiua chal.

צלח בעה — קבל — רבב רעה — אתא נטל ידע — עאן ינק — אחד מות עבד — דבר נהל — שבק שכח רבב — תוב נטל — קרה אתא — חסן שבן

Interp̄. chal.

Et dixit esau. Habeo multū frater mi: p̄sit tibi quod tuū est. Et dixit iacob: obsecro nūc si inueni nūc grām in oculis tuis: vt suscipias mun⁹ meū de manu mea: q̄ sic vidi faciem tuā quasi viderim faciē principū: et placuisti mihi. Suscipe obsecro munus meū: qd̄ oblatum est tibi: qm̄ misert⁹ est mihi de⁹: et qm̄ habeo oīa: et coegit eū: et suscepit. Et dixit: p̄ficiscere et eamus: et ibo e regione tui. et dixit ei. Dñs me⁹ scit qm̄ paruuli sunt teneri: et oues et boues lactātes apud me: et si fatigarent eas vno die: morient oēs oues: transeat nunc dñs meus ante seruū suū: et ego ducā paulatim iuxta gressum familie q̄ ē corā me: et fm̄ gressū paruulorū: donec veniā ad dñm meū in seir. et dixit esau. Dimittā nūc tecū de pp̄lo q̄ mecū est: et dixit. Ad qd: inueniā gratiā in oculis dñi mei. Et reuersus ē esau in die illa per viam suā in seir: et iacob profectus est in sochoth. Et edificauit sibi domū: et pecorib⁹ suis fecit vmbracula: p̄pterea vocatū est nomē loci sochoth. Et venit iacob sanus in ciuitatē sichem: q̄ est in terra chanaan qñ veniebat de mesopotamia syrie: et mansit e regione ciuitatis: emitq̄ possessionē agri: in quo tetēderat tabernaculum suum de filiis hemor patris

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

sychem: centū agnis. et statuit illic altare. et
συχέμ, ἑκατὸν ἀμνῶν. καὶ ἔστησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον. καὶ
inuocauit deū israel.
ἐπεκαλέσατο τὸν θεὸν ἰσραήλ. Ca.32.
Egressa ē āt dina: filia lie: quā pepit ia-
ἐξῆλθε δὲ δῖνα, ἡ θυγάτηρ λείας, ἣν ἔτεκεν τῷ ἰα-
cob: vt cognosceret filias indigenarū.
κώβ, καταμαθεῖν τὰς θυγατέρας τῶν ἐγχωρίων.
et vidit eā sychem fili⁹ emor: eueus: p̄ceps
καὶ εἶδεν αὐτὴν συχὲμ υἱὸς ἐμμώρ, ὁ εὐαῖος, ὁ ἄρχων
terre. et accipiēs eā: dormiuit cū illa: et
τῆς γῆς. καὶ λαβὼν αὐτήν, ἐκοιμήθη μετ' αὐτῆς, καὶ
humiliauit eā. et intendit aīe dine
ἐταπείνωσεν αὐτήν. καὶ προσέσχε τῇ ψυχῇ δίνας τῆς
filie iacob. et dilexit virginē. et locu-
θυγατρὸς ἰακώβ. καὶ ἠγάπησε τὴν παρθένον. καὶ ἐλά-
tus ē fcd̄m mentē virginis ei. ait āt
λησε κατὰ τὴν διάνοιαν τῆς παρθένου αὐτῇ. εἶπε δὲ
sychem ad emor p̄rem suū: dicēs: accipe mihi
συχὲμ πρὸς ἐμμὼρ τὸν πατέρα αὐτοῦ, λέγων, λάβε μοι
puellā hāc in vxorē. iacob āt audiuit
τὴν παῖδα ταύτην εἰς γυναῖκα. ἰακὼβ δὲ ἤκουσεν,
q̄ polluit sychem filius emor dinam filiā
ὅτι ἐμίανε συχὲμ ὁ υἱὸς ἐμμὼρ δίναν τὴν θυγατέ-
suā. at filij sui erāt cū pecorib⁹ ī
ρα αὐτοῦ. οἱ δὲ υἱοὶ αὐτοῦ ἦσαν μετὰ τῶν κτηνῶν ἐν τῷ
agro. tacuit āt iacob: donec venirēt ip-
πεδίῳ. παρεσιώπησε δὲ ἰακώβ, ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐ-
si. egressus ē āt emor pater sychem ad iacob:
τούς. ἐξῆλθε δὲ ἐμμὼρ ὁ πατὴρ συχὲμ πρὸς ἰακώβ,
vt loq̄retur ei. at filij iacob venerūt de agro.
λαλῆσαι αὐτῷ. οἱ δὲ υἱοὶ ἰακὼβ ἦλθον ἐκ τοῦ πεδίου.
vt āt audierūt: cōpūcti sunt viri: et triste
ὡς δὲ ἤκουσαν, κατενύχθησαν οἱ ἄνδρες, καὶ λυπηρὸν
fuit illis valde. q̄ turpe fecit ī israel
ἦν αὐτοῖς σφόδρα. ὅτι ἄσχημον ἐποίησεν ἐν ἰσραὴλ
sychem: dormiēs cū filia iacob. et nō
συχέμ, κοιμηθεὶς μετὰ τῆς θυγατρὸς ἰακώβ. καὶ οὐχ
sic erit. et locut⁹ ē eis emor: dicēs: sy-
οὕτως ἔσται. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς ἐμμώρ, λέγων, συ-
chē fili⁹ me⁹ elegit ex aīa filiā ve-
χὲμ ὁ υἱός μου προείλετο τῇ ψυχῇ τὴν θυγατέρα ὑ-
strā. date eā illi vxorē. et affinitatē cōtra-
μῶν. δότε αὐτὴν αὐτῷ γυναῖκα. καὶ ἐπιγαμβρεύσα-
hite nobiscū. filias vr̄as date nobis: et fi-
σθε ἡμῖν. τὰς θυγατέρας ὑμῶν δότε ἡμῖν, καὶ τὰς θυ-
lias nr̄as accipite filijs vr̄is: et int̄ nos ha-
γατέρας ἡμῶν λάβετε τοῖς υἱοῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ἡμῖν κα-
bitate. et terra ecce lata coram vobis: ha-
τοικεῖτε. καὶ ἡ γῆ ἰδοὺ πλατεῖα ἐναντίον ὑμῶν, κα-
bitate: et negociamini in ea: et acquirite ī ea.
τοικεῖτε, καὶ ἐμπορεύεσθε ἐν αὐτῇ, καὶ κτᾶσθε ἐν αὐ-
dixit āt sychem ad patrē eius: et ad
τῇ. εἶπε δὲ συχὲμ πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ πρὸς

A — 3.Reg. 13.c. — B

Trāsla. B. Hiero.

sichem centum agnis: & erecto ibi altari: inuocauit sup illud fortissimum deum israel. Ca.34. Egressa est aūt dina filia lie: vt videret mulieres regionis illius. quā cum vidisset sichem filius emor euei princeps terre illius: adamauit eam: & rapuit & dormiuit cū illa: vi opprimēs virginē. Et conglūtinata ē anima eius cum ea: tristemq̄ deliniuit blandiciis. & pergēs ad emor patrem suum: accipe inqt mihi puellam hāc coiugē. Quod cū audisset iacob absētibus filiis & in pastu pecorū occupatis: siluit donec redirent. Egresso autem emor patre sichem vt loqueretur ad iacob: ecce filii eius veniebant de agro: auditoq̄ quod acciderat: irati sunt valde. eo q̄ fedam rem opatus eēt in israel: & violata filia iacob rē illicitā p̄petrasset. Locutus est itaq̄ emor ad eos. Sichem filii mei adhesit anima filie vestre. Date eam illi vxorem: & iūgamus vicissim cōnubia. filias vr̄as tradite nobis: & filias nr̄as accipite: & habitate nobiscum. Terra in potestate vestra est: exercete: negociamini: & possidete eā. Sed & sichē ad patrem & ad

שכם במאה קשיטה׃ ויצב שם — קשט
מזבח ויקרא לו אל אלהי — נצב קרא
ישראל׃ ותצא דינה בת — Cap. xxxiiii.
לאה אשר ילדה ליעקב לראות — יצא ראה
בבנות הארץ׃ וירא אתה שכם
בן חמור החוי נשיא הארץ ויקח — נשא לקח
אתה וישכב אתה ויענה׃ ותדבק — שכב ענה דבק
נפשו בדינה בת יעקב ויאהב את — אהב
הנער וידבר על לב הנער׃ — דבר
ויאמר שכם אל חמור אביו לאמר — אמר
קח לי את הילדה הזאת לאשה׃
ויעקב שמע כי טמא את דינה
בתו ובניו היו את מקנהו בשדה — היה קנה
והחרש יעקב עד באם׃ ויצא — חרש בוא
חמור אבי שכם אל יעקב לדבר
אתו׃ ובני יעקב באו מן השדה
כשמעם ויתעצבו האנשים — עצב
ויחר להם מאד כי נבלה עשה — חרה
בישראל לשכב את בת יעקב וכן
לא יעשה׃ וידבר חמור אתם — עשה
לאמר שכם בני חשקה נפשו
בבתכם תנו נא אתה לו לאשה׃ — נתן איש
והתחתנו אתנו בנתיכם תתנו — חתן נתן
לנו ואת בנתינו תקחו לכם׃ — לקח
ואתנו תשבו והארץ תהיה — ישב היה
לפניכם שבו וסחרוה והאחזו — פנה ישב אחז
בה׃ ויאמר שכם אל אביה ואל

Interp̄. chal.

דשכם במאה חורפן׃ ואקים תמן מדבחא ופלח עלוהי קדם אל אלהא דישראל׃
ונפקת דינה בת לאה די ילידת ליעקב למיחזי בבנת ארעא׃ Ca.xxxiiii.
וחזא יתה שכם בר חמור חויא רבא דארעא ודבר יתה ושכיב יתה ועניה׃ ואתרעיאת
נפשיה בדינה בת יעקב ורחים ית עולימתא ומליל תנחומין על ליבא דעולימתא׃
ואמר שכם לחמור אבוהי למימר סב לי ית עולימתא הדא לאיתו׃ ויעקב שמע
ארי סאיב ית דינה ברתיה ובנוהי הוו עם גיתוהי בחקלא ושתיק יעקב עד מיתיהון׃
ונפק חמור אבוהי דשכם לות יעקב למללא עמיה׃ ובני יעקב עלו מן חקלא כד שמעו
ואתנסיסו גובריא ותקיף להון לחדא ארי קלנא עבד בישראל למשכב ית ברת
דיעקב וכדין לא כשר לאתעבדא׃ ומליל חמור עמהון למימר שכם ברי אתרעיאת
נפשיה בברתכון הבו כען יתה ליה לאיתו׃ ואתחתנו בנא בנתכון תתנון לנא
ובנתנא תסבון לכון׃ ועמנא תתבון וארעא תהא קדמיכון תיבו ועבידו בה פרקמטיא
ואחסינו בה׃ ואמר שכם לאבוהא

Transla. Chal.

sichem centum agnis. Et erexit ibi altare: et sacrificauit super illud coram fortissimo deo israel. Ca.34
Et egressa est dina filia lie quā pepérat ex iacob vt videret filias terre: et vidit eam sichem filius hemor euei principis terre: et tulit eam: dormiuitq̄ cū ea: et oppressit eam. Et complacuit aīe sue in dina filia iacob: et dilexit puellam: et locutus est consolationes ad cor puelle. et ait sichem ad hemor patrem suū dicens. Accipe mihi puellam hanc in vxorem. Et iacob audiuit q̄ violata esset dina filia sua: et filij sui erant cum pecoribus suis in agro: et siluit iacob donec venirent. Egressusq̄ est hemor pater sichē ad iacob: vt loqueretur cum eo. Filij autem iacob venerūt de agro: cūq̄ audissent quod factum fuerat: indignati sunt viri et irati sunt valde: quoniā ignominia facta esset in israel: dormiendo cū filia iacob: et sic non debuerat fieri. Et locutus est hemor cū eis dicens. Anime sichem filij mei complacuit filia vestra: date obsecro eam ipsi in vxorem: et iungite cōnubia nobiscū: filias vestras dabitis nobis: et filias nr̄as accipietis vobis. Et nobiscū habitabitis: terra autem est corā vobis: manete: et negociamini in ea: atq̄ possidete eam. Dixitq̄ sichem patri eius

Primitiua chal.

קום דבח — ילד חזא — רבב ענה רעה — נפק עלם — אמר נסב אתא — ברר נתא אתא — עול — נסס קלה שכב — ברר עבד אמר — רעה יהב אנתתא — חתן נתן נסב — תוב הוה חסן

אחיה אמצא חן בעיניכם ואשר
תאמרו אלי אתן: הרבו עלי מאד
מהר ומתן ואתנה כאשר תאמרו
אלי ותנו לי את הנער לאשה:
ויענו בני יעקב את שכם ואת
חמור אביו במרמה וידברו אשר
טמא את דינה אחתם: ויאמרו
אליהם לא נוכל לעשות הדבר
הזה לתת את אחתנו לאיש
אשר לו ערלה כי חרפה הוא
לנו: אך בזאת נאות לכם אם
תהיו כמנו להמל לכם כל זכר:
ונתנו את בנתינו לכם ואת
בנתיכם נקח לנו וישבנו אתכם
והיינו לעם אחד: ואם לא
תשמעו אלינו להמול ולקחנו
את בתנו והלכנו: וייטבו דבריהם
בעיני חמור ובעיני שכם בן
חמור: ולא אחר הנער לעשות
הדבר כי חפץ בבת יעקב והוא
נכבד מכל בית אביו: ויבא חמור
ושכם בנו אל שער עירם
וידברו אל אנשי עירם לאמר:
האנשים האלה שלמים הם
אתנו וישבו בארץ ויסחרו אתה
והארץ הנה רחבת ידים לפניהם
את בנתם נקח לנו לנשים ואת

Primitiua heb.: אמר נתן רבה · נתן · ענה · רמה דבר · יכל עשה · נתן · ראה · היה כמו נמל · לקח · היה · שמע · יטב · כבד בוא · דבר · סחר · פנה · לקח נשה

fratres eius: ait. Inueniā gratiā corā vobis: & quecunq; statueritis dabo. Augete dotē & munera postulate: & libenter tribuā qd petieritis: tm̄ date mihi puellā hāc vxorem. Rñderunt filij iacob sichem & patri eius in dolo: seuientes ob stuprum sororis. Non possumus facere quod petitis: nec dare sororem nostram homini incircūciso: quod illicitū & nefarium est apud nos. Sed in hoc valebimus federari: si volueritis esse siles nri: & circūcidatur in vobis ois masculini sexus: tūc dabimus & accipiemus mutuo filias vras ac nras: & hitabimus vobiscū: erimusq; vnus ppl̄s. Si autem circuncidi nolueritis: tollemus filiā nostram: & recedemus. Placuit oblatio eorum emor & sichem filio eius: nec distulit adolescens quin statim qd petebatur expleret. Amabat enī puellā valde: & erat inclytus ī oī domo patris sui. Ingressiq; portam vrbis locuti sunt ad populū. Viri isti pacifici sunt: & volūt hitare nobiscū. Negocientur in terra & exerceāt eā: q̄ spaciosa & lata cultoribus indiget. Filias eorū accipiemus vxores: &

fratres eius: dicens: inueniā grāz coram
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῆς, λέγων, εὕροιμι χάριν ἐναντί-
vobis. et quecunq; dixeritis: dabim⁹. implete
ον ὑμῶν. καὶ ὃ ἂν εἴπητε, δώσομεν. πληθύνατε τὴν
dotē valde: et dabo sicut dixeritis mihi: et
φερνὴν σφόδρα, καὶ δώσω καθὸ ἂν εἴπητέ μοι, καὶ
dabitis mihi puellā hāc ī vxorē. respon
δώσετέ μοι τὴν παῖδα ταύτην εἰς γυναῖκα. ἀπεκρί-
derūt āt filij iacob sychem et emor pri
θησαν δὲ οἱ υἱοὶ ἰακὼβ τῷ συχὲμ καὶ ἐμμὼρ τῷ πατρὶ
suo cū dolo. et locuti sūt eis: q₂ polluerāt dinā sororē suam: et dixerūt eis sy
αὐτοῦ μετὰ δόλου. καὶ ἐλάλησαν αὐτοῖς, ὅτι ἐμίαναν δῖναν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν. καὶ εἶπον αὐτοῖς συ-
meon ⁊ leui fratres dine: nō poterimus face
μεὼν καὶ λευὶ οἱ ἀδελφοὶ δίνας, οὐ δυνησόμεθα ποιῆ-
re verbū hoc: dare sororē nostrā hoī ha
σαι τὸ ῥῆμα τοῦτο, δοῦναι τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν ἀνθρώπῳ ἔ-
benti preputiū: est eni opprobriū nobis. solū in hoc
χοντι ἀκροβυστίαν, ἔστι γὰρ ὄνειδος ἡμῖν. μόνον ἐν τού-
assimilabimur vobis: et hitabim⁹ int vos: si fue
τῳ ὁμοιωθησόμεθα ὑμῖν, καὶ οἰκήσομεν ἐν ὑμῖν, ἐὰν γέ-
ritis sicut nos et vos: ī circūcidēdo vrm
νησθε ὡς ἡμεῖς καὶ ὑμεῖς, ἐν τῷ περιτμηθῆναι ὑμῶν
oē masculinū: ⁊ dabim⁹ filias nras vo
πᾶν ἀρσενικόν, καὶ δώσομεν τὰς θυγατέρας ἡμῶν ὑ-
bis: et de filiab⁹ vris accipiem⁹ nobis:
μῖν, καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων ὑμῶν ληψόμεθα ἡμῖν,
et hitabimus apd vos: ⁊ erimus gen⁹ vnū. si āt
καὶ οἰκήσομεν παρ' ὑμῖν, καὶ ἐσόμεθα γένος ἕν. ἐὰν δὲ
non audieritis nos: ⁊ circūcisi fueritis: accipiētes
μὴ εἰσακούσητε ἡμῶν, καὶ περιτέμνησθε, λαβόντες
filiā nrāz: abibimus. et placuerūt vba
τὴν θυγατέρα ἡμῶν, πορευσόμεθα. καὶ ἤρεσαν οἱ λόγοι
corā emor: et corā sychem: filio emor
ἐναντίον ἐμμώρ, καὶ ἐναντίον συχὲμ τοῦ υἱοῦ ἐμμώρ.
et nō tardauit iuuenis. facere verbū hoc:
καὶ οὐκ ἐχρόνισεν ὁ νεανίσκος ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο,
incubuerat.n. filie iacob. ipse āt erat gloriosissi-
ἐνέκειτο γὰρ τῇ θυγατρὶ ἰακώβ. αὐτὸς δὲ ἦν ἐνδοξότα-
m⁹ oīz q̄ in domo prīs sui. venit
τος πάντων τῶν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἦλθε
āt emor et sychem fili⁹ eius ad portā
δὲ ἐμμὼρ καὶ συχὲμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ πρὸς τὴν πύλην τῆς
ciuitatis eoꝝ: et locuti sūt ad viros
πόλεως αὐτῶν, καὶ ἐλάλησαν πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς
ciuitatis eorū: dicētes. hoies isti pacifici sunt:
πόλεως αὐτῶν, λέγοντες. οἱ ἄνθρωποι οὗτοι εἰρηνικοί εἰσι,
nobiscū hitent sup terrā: ⁊ negocien-
μεθ' ἡμῶν οἰκείτωσαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐμπορευέσθω-
tur in ea. at terra ecce lata corā eis.
σαν ἐν αὐτῇ. ἡ δὲ γῆ ἰδοὺ πλατεῖα ἐναντίον αὐτῶν.
filias eorū accipiem⁹ nobis vxores:
τὰς θυγατέρας αὐτῶν ληψόμεθα ἡμῖν γυναῖκας,

Transla. Chal.

ואחהא אשכח רחמין בעיניכון ודתימרון לי אתן: אסגו עלי לחדא מוהרין ומתנן
ואתן כמה דתימרון לי והבו לי ית עולימתא לאיתו: ואתיבו בני יעקב ית שכם וית
חמור אבוהי בחכמתא ומלילו דסאיב ית דינה אחתהון: ואמרו להון לא ניכול למעבד
פתגמא הדין למיתן ית אחתנא לגבר דליה עורלתא ארי חיסודא היא לנא: ברם
בדא ניתפס לכון אם תהון כותנא למגזר לכון כל דכורא: וניתן ית בנתנא לכון וית
בנתיכון ניסב לנא ונתיב עמכון ונהא לעמא חד: ואם לא תקבלון מיננא למגזר
ונדבר ית ברתנא וניזיל: ושפרו פתגמיהון בעיני חמור ובעיני שכם בר חמור: ולא
אוחר עולימא למעבד פתגמא ארי יתרעי בברתא דיעקב והוא יקיר מכל בית אבוהי:
ואתא חמור ושכם בריה לתרע קרתיהון ומלילו עם אינשי קרתיהון למימר:
גובריא האלין שלמין אינון עמנא ויתבון בארעא ויעבדון בה סחורתא וארעא הא
פתית ידין קדמיהון ית בנתהון ניסב לנא לנשין וית

Primitiua chal.: שכח אמר נתן · סנא נתן יהב · עלם תוב כל · עבד נתן חסד · טפס הוה גזר · יתב הוה קבל · דבר אזל · עבד בעה · קרה אמר · עבד · פתח ידה נשה

Interp. chal.

et fratribus. Inueniā gratiā in oculis vestris ⁊ quicquid dixeritis mihi dabo: multiplicate nimis sup me dotem ⁊ munera: ⁊ dabo sicut dixeritis mihi: et date mihi puellam in vxorem. Et responderunt filij iacob ad sichem ⁊ ad hemor atq; locuti sunt sapienter: eo q violata esset dina soror eorū. dixerūtq; eis. Non possumus facere rem hanc: vt demus sororem nostrā viro habenti preputium: quoniā opprobriū est nobis. sed in hoc cōueniemus vobiscū. Si fueritis sicut nos: vt circūcidatur ex vobis ois masculus: ⁊ dabim⁹ filias nostras vobis: ⁊ filias vestras accipiemus nobis: et habitabimus vobiscū: erimusq; in vnuz populū. et si non acquieueritis nobis vt circūcidamini: tollemus filiam nostram: ⁊ ibimus. Et placuerūt verba eorum in oculis hemor ⁊ in oculis sichem filij hemor: ⁊ non distulit puer facere rem illā: qm̄ cōplacuit sibi in filia iacob: ⁊ ipse erat honorabilior omni domo patris sui. Et venit hemor ⁊ sichem filius ei⁹ ad portā ciuitatis eorūz: ⁊ locuti sunt cum viris ciuitatis eoꝝ dicentes. Viri isti pacifici sunt nobiscū: ⁊ habitabūt in terra ⁊ negociabūtur in ea. terra autem ecce spaciosa est ⁊ lata corā eis. filias eoꝝ accipiemus nobis in vxores: ⁊

⁊ filias nras dabim⁹ eis. solū in hoc
καὶ τὰς θυγατέρας ἡμῶν δώσομεν αὐτοῖς. μόνον ἐν τού-
assimilabūtur nobis hoies isti vt hitēt vobiscū:
τῳ ὁμοιωθήσονται ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τοῦ οἰκεῖν μεθ' ἡμῶν,
vt sit pplūs vnus: in circūcidendo nostrū oē ma
ὥστε εἶναι λαὸν ἕνα, ἐν τῷ περιτέμνεσθαι ἡμῶν πᾶν ἀρ-
sculinū: sicut et ipsi circūcisi sunt. ⁊ pecora
σενικόν, καθὰ καὶ αὐτοὶ περιτέτμηνται. καὶ τὰ κτήνη
eorū et quadrupedia eorū: ⁊ oīa sub
αὐτῶν καὶ τὰ τετράποδα αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ ὑ-
stantia nō nra erūt? solū in hoc assimile
πάρχοντα οὐχ ἡμῶν ἔσται; μόνον ἐν τούτῳ ὁμοιωθῶ-
mur eis. et habitabūt nobiscū. et audierūt
μεν αὐτοῖς, καὶ οἰκήσουσι μεθ' ἡμῶν. καὶ εἰσήκουσαν
emor et sychem filiū eius oēs exeun
ἐμμὼρ καὶ συχὲμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ πάντες οἱ ἐκπορευό-
tes portā ciuitatis eorū: ⁊ circūciderūt
μενοι τὴν πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν. καὶ περιέτεμον
carnē preputij eorū oē masculū. factū ē
τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας αὐτῶν πᾶν ἄρσεν. ἐγένετο
ātm die tertio: qū erāt ī dolore: accipi
δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ὅτε ἦσαν ἐν τῷ πόνῳ, λαβόν-
entes duo filij iacob symeō et leui: fratres di
τες οἱ δύο υἱοὶ ἰακὼβ συμεὼν καὶ λευί, οἱ ἀδελφοὶ δί-
ne: vnusquisq; gladiū suū: igressi sūt ī ci
νας, ἕκαστος τὴν μάχαιραν αὐτῶν, εἰσῆλθον εἰς τὴν πό-
uitatē cōfidēter: ⁊ interfecerūt oē masculinū. et e
λιν ἀσφαλῶς, καὶ ἀπέκτειναν πᾶν ἀρσενικόν. τόν τε ἐμ-
mor et sychē filiū ei⁹ occiderūt in ore gladij.
μὼρ καὶ συχὲμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀπέκτειναν ἐν στόματι μαχαίρας.
et tulerūt dinā de domo sychē: et egressi sūt. at fi
καὶ ἔλαβον τὴν δῖναν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ συχέμ, καὶ ἐξῆλθον. οἱ δὲ υἱ-
lij iacob igressi sūt sup vulneratos: et diripuerūt
οὶ ἰακὼβ εἰσῆλθον ἐπὶ τοὺς τραυματίας, καὶ διήρπασαν τὴν
ciuitatē: ī q̄ polluerūt dinā sororē suā. et oues
πόλιν, ἐν ᾗ ἐμίαναν δῖναν τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν. καὶ τὰ πρόβατα
eorū: et boues eorū: et asinos eorū: quecūq; erāt ī
αὐτῶν καὶ τοὺς βόας αὐτῶν, καὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν, ὅσα ἦν ἐν τῇ
vrbe: ⁊ quecūq; erāt in agro: tulerūt: et oīa cor-
πόλει, καὶ ὅσα ἦν ἐν τῷ πεδίῳ, ἔλαβον. καὶ πάντα τὰ σώματα
pora eorū: et oēm supellectilē eorū: et vxores
αὐτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας
eorū captiuauerūt. et diripuerūt quecūq; erāt ī ciuitate: ⁊
αὐτῶν ᾐχμαλώτευσαν. καὶ διήρπασαν ὅσα ἦν ἐν τῇ πόλει, καὶ
quecūq; erāt in domib⁹. dixit āt iacob symeon et leui: odiosū
ὅσα ἦν ἐν ταῖς οἰκίαις. εἶπε δὲ ἰακὼβ συμεὼν καὶ λευί, μισητόν
me fecistis: ita vt malus ego sim oibus habitāti-
με πεποιήκατε, ὥστε πονηρόν με εἶναι πᾶσι τοῖς κατοικοῦ-
bus terrā: in qs chananeis: et in pherezeis. ego āt
σι τὴν γῆν, ἔν τε τοῖς χαναναίοις, καὶ ἐν τοῖς φερεζαίοις. ἐγὼ δὲ
paucissim⁹ sū in numero. ⁊ cōgregati sup me: percu-
ὀλιγοστός εἰμι ἐν ἀριθμῷ. καὶ συναχθέντες ἐπ' ἐμέ, συγκόψου-
tient me: ⁊ delebor ego: et dom⁹ mea. illi āt dixerūt:
σί με, καὶ ἐκτριβήσομαι ἐγώ, καὶ ὁ οἶκός μου. οἱ δὲ εἶπον,

nostras illis dabimus. Vnū est quo differtur tātum bonum. Si circuncidamus masculos nros ritū gētis imitantes: & substātia eorū & pecora & cūcta que possident nostra erunt. Tātū in hoc acquiescamus: & hītantes simul vnū efficiamus populū. Assensiq; sunt omnes: circuncisis cūctis maribus. Et ecce die tertio qn̄ grauissimus vulnerum dolor ē: arreptis duo filij Iacob simeon & leui fratres dine gladiis: ī gressi sunt vrbē cōfidēter: īterfectisq; oibus masculis emor & sichem pariter necauerunt tollētes dinā de domo sichem sororem suam. Quibus egressis irruerunt super occisos ceteri filij iacob: & depopulati sunt vrbē in vltionē stupri: oues eorū & armenta & asinos cunctaq; vastātes q̄ in domibus & ī agris erāt. paruulos quoq; eorū & vxores duxerūt captiuas. Quibus ppetratis audacter iacob dixit ad symeō & leui. Turbastis me & odiosū fecistis me chananeis & pherezeis hītatoribus terre huius. Nos pauci sumus: illi cōgregati pcutiēt me & delebor ego & domus mea. Respōderūt.

בנתינו נתן להם: אך בזאת יאתו
לנו האנשים לשבת אתנו להיות
לעם אחד בהמול לנו כל זכר
כאשר הם נמלים: מקנהם
וקנינם וכל בהמתם הלוא לנו הם
אך נאותה להם וישבו אתנו:
וישמעו אל חמור ואל שכם בנו
כל יצאי שער עירו וימלו כל
זכר כל יצאי שער עירו: ויהי
ביום השלישי בהיותם כאבים
ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי
אחי דינה איש חרבו ויבאו על
העיר בטח ויהרגו כל זכר: ואת
חמור ואת שכם בנו הרגו לפי
חרב ויקחו את דינה מבית שכם
ויצאו: בני יעקב באו על
החללים ויבזו העיר אשר טמאו
אחותם: את צאנם ואת בקרם
ואת חמריהם ואת אשר בעיר
ואת אשר בשדה לקחו: ואת כל
חילם ואת כל טפם ואת נשיהם
שבו ויבזו ואת כל אשר בבית:
ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי
עכרתם אתי להבאישני בישב
הארץ בכנעני ובפרזי ואני מתי
מספר ונאספו עלי והכוני
ונשמדתי אני וביתי: ויאמרו

Primitiua heb.: ישב היה · נמל · קנה · קנה · אות · שמע · היה · לקח · בוא · הרג · פה · בוא · בזז · טפף נשה · שבה · באש · מתה · ספר אסף נכה · שמד אמר

Interp. chal.

בנתנא ניתן להון: ברם בדא יתפסון לנא גובריא למיתב עמנא למהוי לעמא חד
במגזר לנא כל דכורא כמא דאינון גזירין: גיתיהון וקניניהון וכל בעירהון הלא
דילנא אינון ברם ניתפס להון ויתבון עמנא: וקבילו מן חמור ומן שכם בריה כל נפקי
תרע קרתיה וגזרו כל דכורא כל נפקי תרע קרתיה: והוה ביומא תליתאה כד תקיפו
עליהון כיביהון ונסיבו תרין בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה גבר חרביה ועלו על קרתא
דיתבא לרוחצן וקטלו כל דכורא: וית חמור וית שכם בריה קטלו לפתגם דחרב
ודברו ית דינה מבית שכם ונפקו: בני יעקב עלו לחלצא קטיליא ובזו קרתא
דסאיבו אחתהון: ית ענהון וית תוריהון וית חמריהון וית די בקרתא וית די בחקלא
בזו: וית כל ניכסיהון וית כל טפליהון וית נשיהון שבו ובזו וית כל די בביתא:
ואמר יעקב לשמעון וללוי עכרתון יתי למיתן דבבו ביני ובין יתבי ארעא בכנענאה
ובפריזאה ואנא עם דמנין ויתכנשון עלי וימחונני ואשתיצי אנא ואינש ביתי:
ואמרו

Transla. Chal.

filias nras dabimus eis. Sed in hoc cōuenient nobiscū viri: vt hitent nobiscū: vt sim⁹ in pplm vnū: si circūcidet in nobis ois mascul⁹: sicut ipsi circūcisi sunt: pecora eoꝝ ⁊ armēta ⁊ oia iumēta eoꝝ nōne nobis erunt? Uerum tñ cōueniam⁹ cū eis: ⁊ habitēt nobiscū. Et obedierūt hemor ⁊ sichē filio ei⁹ oēs q̄ ingrediebant portā ciuitatis illius: ⁊ circūciderūt oēs masculos: oēs q̄ egrediebāt portā ciuitatis illi⁹. Et factū ē in die tertio qn̄ preualuerūt dolores eorūz sup eos: duo filij iacob simeon ⁊ leui frēs dine tulerūt vnusqsq; gladiū suū ⁊ ingressi sunt ciuitatē q̄ hitabat ɔfidēter: ⁊ iterfecerūt oēm masculū. Hemor quoq; ⁊ sichē filiū ei⁹ occiderūt in ore gladij: ⁊ tulerūt dinā de domo sichē: ⁊ egressi sūt. Filij āt iacob ingressi sunt ad spoliū iterfectoꝝ: ⁊ depdati sunt vrbē: eo q violauerūt sororē suā. Oues eoꝝ et boues ⁊ asinos eoꝝ ⁊ oia que erant in ciuitate ⁊ in agro depdati sunt: ⁊ oēm supellectilē eoꝝ ⁊ oēs puulos suos: ⁊ oēs mulieres eoꝝ captiuauerūt: atq; depdati sunt oia q̄ erāt in domib⁹. Et dixit iacob ad simeō et leui ɔturbastis me: vt poneretis inimicitiā iter me et chananeū ⁊ pherezeū habitatores terre. Ego aūt habeo populū paucū: ⁊ cōgregabūtur ɔtra me ⁊ pcutient me: ⁊ peribo ego ⁊ viri domus mee. Et dixerūt,

Primitiua chal.: טפס יתב הוה · גזר אתא קנה · טפס · קרה · כאב עול · טפף נשא שנה · בזז נתן מנה · כנש תבר עצא

Prîtiua heb. | Tex. Heb. | Gen. | Ca. xxxv. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

זנה עשה

הכזונה יעשה את אחותנו׃

Cap. xxxv. קום

ויאמר אלהים אל יעקב קום

עלה בית אל ושב שם ועשה

שם מזבח לאל הנראה אליך

בברחך מפני עשו אחיך׃ ויאמר

יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו

הסרו את אלהי הנכר אשר

בתככם והטהרו והחליפו

שמלתיכם׃ ונקומה ונעלה בית

אל ואעשה שם מזבח לאל

הענה אתי ביום צרתי ויהי עמדי

בדרך אשר הלכתי׃ ויתנו אל

יעקב את כל אלהי הנכר אשר

בידם ואת הנזמים אשר

באזניהם ויטמן אתם יעקב תחת

האלה אשר עם שכם׃ ויסעו

ויהי חתת אלהים על הערים

אשר סביבותיהם ולא רדפו

אחרי בני יעקב׃ ויבא יעקב לוזה

אשר בארץ כנען הוא בית אל

הוא וכל העם אשר עמו׃ ויבן שם

מזבח ויקרא למקום אל בית אל

כי שם נגלו אליו האלהים בברחו

מפני אחיו׃ ותמת דברה מינקת

רבקה ותקבר מתחת לבית אל

תחת האלון ויקרא שמו אלון

בכות׃ וירא אלהים אל יעקב עוד

(Margin: ישב · ראה · ברח · פנה · סור · טהר חלף · קום עלה · עשה זבח · צור היה · נתן · טמן · נסע · עיר · סבב · בוא · בנה · קרא קום · גלה · פנה מות ינק · קבר · אלן · בכה ראה)

Nūquid vt scorto abuti debuere sorore nostra?

Nterea locutus ē deus ad iacob. Ca. 35. Surge & ascēde bethel: & habita ibi. Facq̄ altare deo qui apparuit tibi quando fugiebas Esau fratrem tuum. Iacob vero conuocata omni domo sua ait. Abiicite deos alienos qui in medio vestri sunt: & mūdamini: ac mutate vestimēta vestra. Surgite & ascēdamus in bethel: vt faciamus ibi altare deo qui exaudiuit me ī die tribulatiōis mee: & socius fuit itineris mei. Dederūt ergo ei oēs deos aliēos quos habebant: & inaures que erant in auribus eorū. At ille infodit eas subter terebinthū q̄ est post vrbē sichem. Cūq̄ pfecti essent: terror dei inuasit omnes per circuitū ciuitates: & nō sunt ausi persequi recedētes. Venit igitur iacob luzam que est in terra chanaā cognomēto bethel: ipse & omnis populus cū eo: edificauitq̄ ibi altare: & appellauit nomen loci illius domus dei. Ibi ei apparuit deus cum fugeret fratrem suū. Eodē aūt tpe mortua ē delbora nutrix rebecce: & sepulta est ad radices bethel subter quercum: vocatūq̄ ē nomē loci illius q̄rcus fletus. Apparuit aūt iterū deus ia

sed sicut scorto vtētur sorore nr̄a.
ἀλλ᾽ ὡσεὶ πόρνῃ χρήσονται τῇ ἀδελφῇ ἡμῶν. Ca. 35.

Dixit āt deus ad iacob: surgēs: ascēde in locū bethel. et hita ibi: et fac ibi altare deo q apparuit tibi cū fugeres a facie esau fr̄is tui. dixit āt iacob: domui sue: τ oībus q cū eo: tollite deos alienos de medio vr̄m: et mūdamini: et mutate vestimēta vr̄a: τ surgētes ascēdamus ī bethel: et faciamus ibi altare deo: q exaudiuit me in die tribulatiōis: q fuit mecū: τ saluauit me in via: q̄ ambulaui: et dederūt iacob deos alienos: q erāt in manibus eorū: et inaures q̄ in aurib' eorū. et abscondit ea iacob sub terebintho q̄ in sicimis. et perdidit ea: vsq̄ ī hodiernū diē. et pfect' ē israel de sicimis. et fact' est timor dei sup ciuitates q̄ ī circuitu eorū. et nō psecuti sūt post filios israel. venit āt iacob in luza in tra chanaā: q̄ ē bethel: ipse et oīs ppl's q erat cū eo: et edificauit ibi altare: et vocauit nomē loci: bethel: illic eni apparuit ei deus: cū fugeret ipse a facie esau fratris sui. mortua ē āt debora nutrix rebecce: τ sepulta ē infeiius bethel sub quercu: et vocauit iacob nomē eius: q̄rcus fletus. apparuit āt deus iacob adhuc

εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς ἰακώβ, ἀναστάς, ἀνάβηθι εἰς τὸν τόπον βαιθήλ, καὶ οἴκει ἐκεῖ, καὶ ποίησον ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ θεῷ τῷ ὀφθέντι σοι, ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν ἀπὸ προσώπου ἠσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. εἶπε δὲ ἰακώβ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πᾶσι τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, ἄρατε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους ἐκ μέσου ὑμῶν, καὶ καθαρίσθητε, καὶ ἀλλάξατε τὰς στολὰς ὑμῶν, καὶ ἀναστάντες ἀναβῶμεν εἰς βαιθήλ, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ θεῷ, τῷ ἐπακούσαντί μου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὃς ἦν μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ διέσωσέ με ἐν τῇ ὁδῷ, ᾗ ἐπορευόμην. καὶ ἔδωκαν τῷ ἰακώβ τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους, οἳ ἦσαν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἐνώτια τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν. καὶ κατέκρυψεν αὐτὰ ἰακώβ ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν ἐν σικίμοις. καὶ ἀπώλεσεν αὐτά, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ ἐξῆρεν ἰσραὴλ ἐκ σικίμων. καὶ ἐγένετο φόβος θεοῦ ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλῳ αὐτῶν. καὶ οὐ κατεδίωξαν ὀπίσω τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ἦλθε δὲ ἰακώβ εἰς λουζὰ ἐν γῇ χαναάν, ἥ ἐστι βαιθήλ, αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὃς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, βαιθήλ, ἐκεῖ γὰρ ἐφάνη αὐτῷ ὁ θεός, ἐν τῷ ἀποδιδράσκειν αὐτὸν ἀπὸ προσώπου ἠσαῦ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἀπέθανε δὲ δεβόρρα ἡ τροφὸς ῥεβέκκας, καὶ ἐτάφη κατώτερον βαιθήλ ὑπὸ τὴν βάλανον, καὶ ἐκάλεσεν ἰακώβ τὸ ὄνομα αὐτῆς, βάλανος πένθους. ὤφθη δὲ ὁ θεὸς ἰακώβ ἔτι

Transla. Chal.

Ca. xxxv.

הכנפקת ברא עביד ית אחתנא׃ ואמר יי ליעקב קום סק לבית אל ותיב תמן ועביד תמן מדבחא לאלהא דאתגלי לך במערקך מן קדם עשו אחוך׃ ואמר יעקב לאנש ביתיה ולכל דעמיה אעדו ית טעות עממיא דביניכון ואדכו ושנו כסותכון׃ ונקום ונסק לבית אל ואעביד תמן מדבחא לאלהא דקביל צלותי ביומא דעקתי והוה מימריה בסעדי באורחא דהליכית׃ ויהבו ליעקב ית כל טעות עממיא דבידיהון וית קדשיא דבאודניהון וטמר יתהון יעקב תחות בוטמא דעם שכם׃ ונטלו והות רתיתא מן קדם יי על עממיא דבקרויא דבסחרניהון ולא רדפו בתר בני יעקב׃ ואתא יעקב ללוז דבארעא דכנען היא בית אל הוא וכל עמא דעמיה׃ ובנא תמן מדבחא וקרא לאתרא אל בית אל ארי תמן אתגליאו ליה מלאכיא דיי במערקיה מן קדם אחוהי׃ ומיתת דבורה מינקתא דרבקה ואתקברת מלרע לבית אל בשפולי מישרא וקרא שמיה מישר בכיתא׃ ואתגלי יי ליעקב עוד

Prîtiua chal.

(Margin: עבד · נסק יתב דבח · גלה ערק עדה · טעה דכה שנא · כסה קום עבד · צלא ערק · אמר טעה קרב · גלה לוז ערק · מות ינק · ארע שרא בכה)

Interp̄. chal.

nunquid sicut cū meretrice fieri debuit cū sorore nr̄a?

Et dixit deus ad iacob. Surge ascende Ca. 35. in bethel: τ habita ibi: et fac ibi altare deo qui apparuit tibi: qn̄ fugiebas a facie esau fratris tui. Et dixit iacob viris domus sue τ oībus qui secum erant. Auferte idola populoꝝ que sunt in medio vestri: et mundamini τ mutate vestimenta vr̄a: et surgamus et ascendamus in bethel: τ faciā ibi altare deo qui suscepit orationē meā in tēpore tribulationis mee: τ fuit verbum eius in adiutoriū meū in via qua ambulaui. Et dederūt iacob oīa idola populoꝝ que erant in manibus suis: τ inaures que erant in auribus suis. Et abscondit eas iacob sub quercu: que est iuxta sichem. Profectiq̄ sunt: τ fuit terror a facie dei super omes populos qui erant in ciuitatib' p circuitū eoꝝ: et nō sunt secuti post filios iacob. Et venit iacob in luzam q̄ est in terra chanaā: ipsa est bethel: ipse τ oīs pplꝰ q cū eo erat. Et edificauit ibi altare: τ appellauit locū dei bethel: qm̄ ibi appuit ei angel' dei: qn̄ fugiebat a facie fr̄is sui. Et mortua ē debbora nutrix rebecce: τ sepulta ē subt' bethel ī planicie vallis. Et vocauit nomen eī vallis plāctus. Et apparuit deus iterū iacob:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Tex. Heb. | Gen. | Ca. xxxv. | Prîtiua heb.

in luza: qn̄ venit de mesopotamia syrie. et bñdixit et deus: et dixit illi de': nomē tuū nō vocabit vltra iacob: sed israel erit nomē tuū. dixit āt ei deus: ego deus tu': cresce: et multiplicare: gētes τ cōgregatiōes gētiū erūt ex te: et reges de lumbo tuo exibūt: et trā: quā dedi abraā et isaac: tibi dedi eā: tibi erit: et semini tuo post te dabo trā hāc. ascēdit āt deus ab eo de loco: vbi locut' ē cū eo. et statuit iacob titulū in loco: quo locut' ē cū eo deus: titulū lapideū: et fecit sup eū libamē: et effudit sup eū oleum: et vocauit iacob nomē loci: ī quo locut' ē cū eo illic deus: bethel. descēdēs āt iacob de bethel: fixit tabernaculū suū: vltra turrim gader. factū ē āt qn̄ appinquit chabrath vt veniret in ephrata: pepit rachel. τ cū pareret: difficile pepit. factū ē āt cū difficulter ipa pareret: dixit ei obstetrix: cōfide: et enī iste tibi fili' ē. factū ē āt cū emitteret ipa aīaz: moriebat eni: vocauit nomē eius: fili' doloris mei. at pr̄ vocauit nomē eius: beniamin. mortua ē āt rachel: et sepulta ē in via ephratha: hec est bethleem. et statuit iacob titulū sup monumētū ei'. hic est titul' sup

εἰς λουζά, ὅτε παρεγένετο ἐκ μεσοποταμίας τῆς συρίας. καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ θεός, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός. τὸ ὄνομά σου οὐ κληθήσεται ἔτι ἰακώβ, ἀλλὰ ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἐγὼ ὁ θεός σου, αὐξάνου, καὶ πληθύνου, ἔθνη καὶ συναγωγαὶ ἐθνῶν ἔσονται ἐκ σοῦ, καὶ βασιλεῖς ἐκ τῆς ὀσφύος σου ἐξελεύσονται, καὶ τὴν γῆν, ἣν ἔδωκα ἀβραὰμ καὶ ἰσαάκ, σοὶ δέδωκα αὐτήν, σοὶ ἔσται, καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σὲ δώσω τὴν γῆν ταύτην. ἀνέβη δὲ ὁ θεὸς ἀπ᾽ αὐτοῦ ἐκ τοῦ τόπου, οὗ ἐλάλησε μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἔστησεν ἰακώβ στήλην ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἐλάλησε μετ᾽ αὐτοῦ ὁ θεός, στήλην λιθίνην, καὶ ἐποίησεν ἐπ᾽ αὐτὴν σπονδήν, καὶ ἐπέχεεν ἐπ᾽ αὐτὴν ἔλαιον, καὶ ἐκάλεσεν ἰακώβ τὸ ὄνομα τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐλάλησεν μετ᾽ αὐτοῦ ἐκεῖ ὁ θεός, βαιθήλ. ἀπάρας δὲ ἰακώβ ἐκ βαιθήλ, ἔπηξε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, ἐπέκεινα τοῦ πύργου γαδέρ. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤγγισε χαβραθὰ τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὴν ἐφραθά, ἔτεκε ῥαχήλ. καὶ ἐν τῷ τίκτειν, ἐδυστόκησεν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ σκληρῶς αὐτὴν τίκτειν, εἶπεν αὐτῇ ἡ μαῖα, θάρσει, καὶ γὰρ οὗτός σοι υἱός ἐστιν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἀφιέναι αὐτὴν τὴν ψυχήν, ἀπέθνησκε γάρ, ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, υἱὸς ὀδύνης μου, ὁ δὲ πατὴρ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, βενιαμίν. ἀπέθανε δὲ ῥαχήλ, καὶ ἐτάφη ἐν τῇ ὁδῷ ἐφραθᾶ. αὕτη ἐστὶ βηθλεέμ. καὶ ἔστησεν ἰακώβ στήλην ἐπὶ τοῦ μνημείου αὐτῆς. αὕτη ἐστὶ στήλη ἐπὶ

cob postq̄ reuersus est de mesopotamia syrie: benedixitq̄ ei dicens. Non vocaberis vltra iacob: sed israel erit nomē tuum. Et appellauit eum israel. Dixitq̄ ei. Ego deus omnipotēs. Cresce & multiplicare: gentes & populi nationū ex te erūt. Reges de lumbis tuis egredientur: terramq̄ quam dedi abraam & isaac: dabo tibi & semini tuo post te: & recessit ab eo. Ille vero erexit titulū lapideum: in loco quo locutus fuerat ei deus: libans sup eum libamina: & effundens oleū vocāsq̄ nomen loci illius bethel. Egressus aūt inde vēit verno tēpore ad terrā q̄ ducit effratā. In qua cū parturiret Rachel: ob difficultatē partus periclitari cepit. Dixitq̄ ei obstetrix. Noli timere: quia & hūc habebis filium. Egrediēte āt aīa p̄ dolore & īminente iā morte: vocauit nomen filii sui bēnoni. i. filius doloris mei. Pater vero appellauit eū beniamin. i. filius dextre. Mortua est ergo Rachel: & sepulta ē in via q̄ ducit effratā: hec est bethleē. Erexitq̄ iacob titulū super sepulchrū eius. Hic ē titulus

בבאו מפדן ארם ויברך אתו׃

ויאמר לו אלהים שמך יעקב לא

יקרא שמך עוד יעקב כי אם

ישראל יהיה שמך ויקרא את

שמו ישראל׃ ויאמר לו

אלהים אני אל שדי פרה

ורבה גוי וקהל גוים יהיה ממך

ומלכים מחלציך יצאו׃ ואת

הארץ אשר נתתי לאברהם

וליצחק לך אתננה ולזרעך

אחריך אתן את הארץ׃ ויעל

מעליו אלהים במקום אשר דבר

אתו׃ ויצב יעקב מצבה במקום

אשר דבר אתו מצבת אבן ויסך

עליה נסך ויצק עליה שמן׃ ויקרא

יעקב את שם המקום אשר דבר

אתו שם אלהים בית אל׃ ויסעו

מבית אל ויהי עוד כברת הארץ

לבוא אפרתה ותלד רחל ותקש

בלדתה׃ ויהי בהקשתה

בלדתה ותאמר לה המילדת אל

תיראי כי גם זה לך בן׃ ויהי

בצאת נפשה כי מתה ותקרא

שמו בן אוני ואביו קרא לו

בנימין׃ ותמת רחל ותקבר בדרך

אפרתה הוא בית לחם׃ ויצב יעקב

מצבה על קברתה הוא מצבת

(Margin: בוא ברך · אמר · קרא · היה · נתן · עלה · קום · נצב · נסך · יצק · קרא · נסע · היה ברה · ילד קשה · ילד · אמר · ירא היה · יצא מות · קבר)

Transla. Chal.

במיתוהי מפדן ארם ובריך יתיה׃ ואמר ליה יי שמך יעקב לא יתקרי שמך עוד יעקב אלהין ישראל יהא שמך וקרא ית שמיה ישראל׃ ואמר ליה יי אנא אל שדי פוש וסגי עם וכנשת שבטין יהון מינך ומלכין שליטין בעממיא מינך יפקון׃ וית ארעא דיהבית לאברהם וליצחק לך אתנינה ולבנך בתרך אתן ית ארעא׃ ואסתלק מעלוהי יקרא דיי באתרא דמליל עמיה׃ ואקים יעקב קמתא באתרא דמליל עמיה קמתא דאבנא ונסיך עלה ניסכין ואריק עלה משחא׃ וקרא יעקב ית שמא דאתרא דמליל עמיה תמן יי בית אל׃ ונטלו מבית אל והוה עוד כרוב ארעא למיעל לאפרת וילידת רחל וקשיאת במילדה׃ והוה בקשיותה במילדה ואמרת לה חיתא לא תדחלין ארי אף דין ליך בר׃ והוה במפק נפשה ארי מיתת וקרת שמיה בר דוי ואבוהי קרא ליה בנימין׃ ומיתת רחל ואתקברת באורח אפרת היא בית לחם׃ ואקים יעקב קמא על קבורתה היא קמת

Interp̄. chal.

quando veniebat de mesopotamia syrie: τ benedixit ei. Dixitq̄ ei deus: non vocabitur vltra nomen tuum iacob: sed israel erit nomē tuū. Et vocauit nomē eius israel. et dixit ei deus: Ego deus omnipotēs: cresce τ multiplicare: populus τ cōgregatio tribuū erunt ex te: τ reges qui dn̄abuntur populis ex te egrediētur: et dabo tibi terram quaꝫ dedi abrahe τ isaac: τ filiis tuis post te dabo eam. Et ascendit ab eo gloria dn̄i in loco vbi locutus fuerat cum eo. Et erexit iacob titulū in loco vbi locutus fuerat cum eo: titulum lapideū: τ libauit super eum libamina: et effudit super eum oleum. Et vocauit iacob nomē loci bethel: in quo locutus fuerat ei deus. Et profecti sunt de bethel: τ cuꝫ adhuc esset spaciū terre vt ingrederetur efratam: parturiuit rachel: τ aggrauata est in partu suo. Et factuꝫ est cum aggrauaretur in partu suo: ait ei obstetrix. Ne timeas qm̄ hic quoq̄ erit tibi filius. Et factuꝫ est cum egrederetur anima eius τ moreretur: vocauit nomen filij: filium doloris mei. Pater aūt ei' appellauit eum beniamin. Et mortua est rachel: τ sepulta est in via efrate: ipsa est bethleem. Erexitq̄ iacob titulū super sepulchrum eius: ipse est titulus

Prîtiua chal.

(Margin: אתא קרא · היה · נפש סגא היה · נפק יהב סלק · עלה קום · ריק · עול · קשה ילד חיה · דחל נפק מות · קרא דוה קבר · קום)

Tex. Heb.

קבורת רחל עד היום: ויסע
ישראל ויט אהלה מהלאה
למגדל עדר: ויהי בשכן ישראל
בארץ ההוא וילך ראובן וישכב
את בלהה פילגש אביו וישמע
ישראל ויהיו בני יעקב שנים
עשר: בני לאה בכור יעקב ראובן
ושמעון ולוי ויהודה ויששכר
וזבלון: בני רחל יוסף ובנימן:
ובני בלהה שפחת רחל דן ונפתלי:
ובני זלפה שפחת לאה גד ואשר
אלה בני יעקב אשר ילד לו בפדן
ארם: ויבא יעקב אל יצחק אביו
ממרא קרית הארבע הוא חברון
אשר גר שם אברהם ויצחק:
ויהיו ימי יצחק מאת שנה
ושמנים שנה: ויגוע יצחק
וימת ויאסף אל עמיו זקן
ושבע ימים ויקברו אתו
עשו ויעקב בניו:

Cap. xxxvi.

ואלה תלדות עשו הוא
אדום: עשו לקח את נשיו
מבנות כנען את עדה בת
אילון החתי ואת אהליבמה
בת ענה בת צבעון החוי: ואת
בשמת בת ישמעאל אחות
נביות: ותלד עדה לעשו

Primitiua heb.

נטה · גדל · שכב · פלגש שמע · היה שנה · בכר · בוא · קרה רבע · גור · יום מאה · גוע · מות אסף · קבר · ילד נשא · ילד

Trāsla. B. Hiero.

monumenti Rachel vsq3 in pñtem diē. Egressus inde fixit tabernaculū trans turrem gregis. Cūq3 habitaret in illa regiōe: abiit ruben: & dormiuit cum bala cōcubina patris sui. Quod illū minime latuit. Erant autem filii iacob duodecim. Filii lie: primogenitus ruben: & symeon: & leui: & iudas & isachar & zabulon. Filii rachel ioseph & beniamin. Filii bale ancille rachelis dan & neptalim. Filii zelphe ancille lie gad & aser. Hi sūt filii iacob: qui nati sunt ei in mesopotamia syrie. Venit etiā ad isaac patrem suum in mambre ciuitatē arbee: hec est hebron: in qua peregrinatus est abraam & isaac. Et cōpleti sunt dies isaac centum octoginta annorum: cōsumptusq3 etate mortuus ē: & appositus est populo suo senex & plenus dierum: & sepelierunt eum esau & iacob filii sui.

Cap. 36.

HE autem sunt generationes esau: ipse est edom. Esau accepit vxores de filiabus chanaan: ada filiam elon ethei: & oolibama filiam ane filii sebeon euei. Basemath quoq3 filiam hismael sororē nabaioth. Peperit autem ada

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

τοῦ μνημείου ῥαχὴλ, ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ἐγένετο δὲ ἡνίκα κατώκησεν ἰσραὴλ ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ, ἐπορεύθη ῥουβὴμ, καὶ ἐκοιμήθη μετὰ βαλλᾶς τῆς παλλακῆς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἰακώβ. καὶ ἤκουσεν ἰσραὴλ, καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐνώπιον αὐτοῦ. ἦσαν δὲ οἱ υἱοὶ ἰακὼβ δώδεκα. υἱοὶ λείας, πρωτότοκος ἰακώβ, ῥουβὴν, καὶ συμεὼν, λευὶ, ἰούδας, ἰσάχαρ, ζαβουλών. υἱοὶ δὲ ῥαχὴλ, ἰωσὴφ, καὶ βενιαμίν. υἱοὶ δὲ βαλλᾶς παιδίσκης ῥαχὴλ, δὰν, καὶ νεφθαλείμ. υἱοὶ δὲ ζελφᾶς παιδίσκης λείας, γὰδ, καὶ ἀσήρ. οὗτοι υἱοὶ ἰακὼβ, οἳ ἐγένοντο αὐτῷ ἐν μεσοποταμίᾳ τῆς συρίας. ἦλθε δὲ ἰακὼβ πρὸς ἰσαὰκ τὸν πατέρα αὐτοῦ, εἰς μαμβρῆ, εἰς πόλιν τοῦ πεδίου. αὕτη ἐστὶ χεβρὼν ἐν γῇ χαναάν, οὗ παρῴκησεν ἀβραὰμ καὶ ἰσαάκ. ἐγένοντο δὲ αἱ ἡμέραι ἰσαὰκ, ἃς ἔζησεν, ἔτη ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. καὶ ἐκλιπὼν ἰσαὰκ ἀπέθανεν. καὶ προσετέθη πρὸς τὸ γένος αὐτοῦ πρεσβύτερος, καὶ πλήρης ἡμερῶν. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἠσαῦ καὶ ἰακὼβ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ.

Ca. 36.

Αὗται δὲ αἱ γενέσεις ἠσαῦ. αὐτός ἐστιν ἐδώμ. ἠσαῦ δὲ ἔλαβε τὰς γυναῖκας αὐτοῦ ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν χαναναίων. τὴν ἀδὰ, θυγατέρα ἐλὼμ τοῦ χετταίου. καὶ τὴν ἐλιβᾶ, θυγατέρα ἀνὰ τοῦ υἱοῦ σεβαγὼν τοῦ εὐαίου. καὶ τὴν βασεμὰθ, θυγατέρα ἰσμαὴλ, ἀδελφὴν ναβαιώθ. ἔτεκε δὲ αὐτῷ ἀδὰ

Interp. latina: monumēti rachel: vsq3 diē hunc. factū ē aūt qñ hitauit israel in fra illa: abijt rubē: et dormiuit cū balla cōcubina pris sui iacob. et audiuit israel: et malū apparuit ī cōspectu eius. erāt aūt filij iacob duodecī. filij lie: primogenit⁹ iacob: rubē: et symeō: leui: iudas: issachar: zabulō: filij āt rachel: ioseph: et beniamī. filij āt balle ancille rachel: dā: et nephthalim. filij āt zelphe ancille lie: gad: et aser. isti filij iacob: q fuerūt ei in mesopotamia syrie. venit āt iacob ad isaac prm suū: in mābre: in ciuitatē agri. hec est chebrō in fra chanaan: vbi habitauit abraā et isaac. fuerunt āt dies isaac: quos vixit: ānī cētū octoginta. et deficiēs isaac mortu⁹ ē. et appositus ē ad gen⁹ suū senior et plenus dierū. et sepelierūt eū esau et iacob filij eius.

Ca. 36. HE āt gñatiōes esau. ipse est edō. esau āt accepit vxores suas de filiabus chananeoꝝ. ada: filiam elom ethei. et eliba: filiam enan filij sebagō euei. et basemath: filiā ismael: sororē nabaioth. peperit āt et ada

Primitiua chal.

שכן · גדל · הוה · אמה · אל · ילד · דור · הוה שנה נגד · מות כנש שוב · ילד נשה

Interp. chal.

קבורתא דרחל עד יומא הדין: ונטל ישראל ופרסיה למשכניה מלהלאה למגדלא דעדר: והוה כד שרא ישראל בארעא ההיא ואזל ראובן ושכיב עם בלהה לחינת אבוהי ושמע ישראל והוו בני יעקב תרין עשר: בני לאה בוכרא דיעקב ראובן ושמעון ולוי ויהודה ויששכר וזבולון: בני רחל יוסף ובנימין: ובני בלהה אמתא דרחל דן ונפתלי: ובני זלפה אמתא דלאה גד ואשר אלין בני יעקב דאתילידו ליה בפדן ארם: ואתא יעקב לות יצחק אבוהי לממרא קרית ארבע היא חברון דדר תמן אברהם ויצחק: והוו יומי יצחק מאה ותמנן שנין: ואתנגיד יצחק ומית ואתכניש לעמיה סיב ושבע יומין וקברו יתיה עשו ויעקב בנוהי:

Ca. xxxvi. ואלין תולדת עשו הוא אדום: עשו נסיב ית נשוהי מבנת כנען ית עדה בת אילון חתאה וית אהליבמה בת ענה בת צבעון חואה: וית בשמת בת ישמעאל אחתה דנביות: וילידת עדה לעשו

Transla. Chal.

Sepulture rachel vsq3 in diem hanc. Et profectus est israel: & tetendit tabernaculū suum vltra turrim gregis. Et factum est cum moraretur israel in terra illa: abijt ruben & dormiuit cū bala cōcubina patris sui: et audiuit israel. Fueruntq3 filij iacob duodecim. filij lie: primogenitus iacob: ruben: simeō: & leui: & iuda: et isachar: & zabulon. Filij rachel ioseph: & beniami. Filij autē bale ancille rachel: dan: & neptali. Et filij zelphe ancille lie: gad: & aser. Isti sunt filij iacob qui nati sunt ei in mesopotamia syrie. Venit autem iacob ad isaac patrem suū in mamre ciuitatē arbee: ipsa est hebron in qua peregrinatus est abraham & isaac. Et fuerunt dies isaac centum & octoginta anni. Et defecit & mortuus est: & congregatus est ad populum suū senex & plenus dierum. Et sepelierunt eum esau et iacob filij sui.

Cap. 36.

HE autem sunt generationes esau: ipse est edom. Esau accepit vxores suas de filiabus chanaan: Ada filiam elon ethei: & oolibama filiam ane filiam sebeon euei: et basemath filiam ismaelis sororem nabaioth. Peperit autem ada eliphaz de esau:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τὸν ἐλιφάς. καὶ βεσαμὰθ ἔτεκε τὸν ῥαγουήλ. καὶ ἐλιβαμὰ ἔτεκε τὸν ἰεούλ, καὶ τὸν ἰεγλόμ, καὶ τὸν κορέ. οὗτοι υἱοὶ ἠσαῦ, οἳ ἐγένοντο αὐτῷ ἐν γῇ χαναάν. ἔλαβε δὲ ἠσαῦ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας, καὶ πάντα τὰ σώματα τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα, καὶ πάντα τὰ κτήνη, καὶ πάντα ὅσα ἐκτήσατο, καὶ πάντα ὅσα περιεποιήσατο ἐν γῇ χαναάν, καὶ ἐπορεύθη ἠσαῦ ἐκ τῆς γῆς χαναάν, ἀπὸ προσώπου ἰακὼβ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἦν γὰρ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν πολλά, τοῦ οἰκεῖν ἅμα. καὶ οὐκ ἠδύνατο ἡ γῆ τῆς παροικήσεως αὐτῶν φέρειν αὐτούς, ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὑπαρχόντων αὐτῶν. ᾤκησε δὲ ἠσαῦ ἐν τῷ ὄρει σηείρ. ἠσαῦ, αὐτός ἐστιν ἐδώμ. κατῴκει δὲ ἰακὼβ ἐν τῇ γῇ, ᾗ παρῴκησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν γῇ χαναάν. αὗται δὲ αἱ γενέσεις ἠσαῦ τοῦ πατρὸς ἐδὼμ ἐν τῷ ὄρει σηείρ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἠσαῦ. ἐλιφάς, υἱὸς ἀδὰ γυναικὸς ἠσαῦ. καὶ ῥαγουήλ, υἱὸς βασεμὰθ, γυναικὸς ἠσαῦ. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ ἐλιφᾶς, θεμάν, ὠμάρ, σωφάρ, γοθόμ, καὶ κενέζ. θαμνὰ δὲ ἦν παλλακὴ ἐλιφᾶς τοῦ υἱοῦ ἠσαῦ, καὶ ἔτεκε τῷ ἐλιφᾶς τὸν ἀμαλήκ. οὗτοι υἱοὶ ἀδά, γυναικὸς ἠσαῦ. οὗτοι δὲ υἱοὶ ῥαγουήλ, ναχόθ, ζαρέ, σομέ, καὶ μοζέ. οὗτοι ἦσαν υἱοὶ βασεμάθ, γυναικὸς ἠσαῦ. οὗτοι δὲ ἦσαν υἱοὶ λιβεμᾶς θυγατρὸς ἐνὰν, τοῦ υἱοῦ σεβεγὼν γυναικὸς ἠσαῦ. ἔτεκε δὲ τῷ ἠσαῦ τὸν ἰεούλ, καὶ τὸν ἰεγλόμ, καὶ τὸν κορέ. οὗτοι ἡγεμόνες

Interp. latina: eliphas. et besamath pepit raguel. et elibama pepit ieul: et ieglom: et core. hi filij esau: q fuerūt ei in terra chanaā. accepit āt esau vxores suas: et filios suos: et filias: et oīa corpora domꝰ sue: et oēs substantiā: et oīa pecora: et oīa quecūq3 possedit: et oīa quecūq3 acquisiuit in terra chanaā: et abijt esau de terra chanaā: a facie iacob fratris sui. erat.n. substātia eoꝝ multa: vt habitarēt simul. et nō poterat fra hitatiōis eoꝝ ferre eos: pre multitudine substātie eorū. hitauit āt esau in mōte seir. esau: ipe est edō. habitauit āt iacob in fra q̄ hitauit pater suus in fra chanaā. he āt gñatiōes esau pris edō in mōte seir. et ista noia filioꝝ esau. eliphas: filiꝰ ada vxoris esau, et raguel: filiꝰ basemath: vxoris esau. fuerūt āt filij eliphas: themā: omar: sophar: gothā: cenez. thāna āt cōcubina eliphas filij esau: pepit eliphas amalec. hi filij ada: vxoris esau. hi āt filij raguel: nazeth: zaresome: et moze. hi fuerūt filij basemath: vxoris esau. hi āt fuerūt filij libemas filie enā: filij sebegō vxoris esau. pepit āt esau ieul: et ieglō: et core. hi duces

Trāsla. B. Hiero.

eliphaz. Basemath genuit rahuel. Oolibama genuit iehus & ihelon & chore. Hi filii esau qui nati sunt ei in terra chanaan. Tulit autem esau vxores suas & filios & filias & omnē animam domus sue & substantiam & pecora & cuncta que habere poterat in terra chanaā: & abiit in alterā regionem: recessitq3 a fratre suo iacob. Diuites enim erāt valde: & simul habitare nō poterāt: nec sustiebat eos terra pegrinatiōis eorū pre multitudine gregū. Habitauitq3 Esau in monte seyr: ipse est edom. He aūt sunt gñatiōes esau patris edom in mōte seir: & hec nomina filiorum eius. eliphaz filius ada vxoris esau. Rahuel quoq3 filius basemath vxoris eius. fuerūtq3 eliphaz filii theman: omar: sephua: & gatham: & chenez & chore. Erat aūt thamna concubina eliphaz filii esau: que peperit ei amalech. Hi sunt filii ada vxoris esau. Filii āt rahuel: naath & zara: sēma & meza. Hi filii basemath vxoris esau. Isti quoq3 erant filii oolibama filie Ane filii sebeon vxoris esau: quos genuit ei: iehus & ihelon & chore. Hi duces

Tex. Heb.

את אליפז ובשמת ילדה את
רעואל: ואהליבמה ילדה את
יעוש ואת יעלם ואת קרח אלה
בני עשו אשר ילדו לו בארץ
כנען: ויקח עשו את נשיו ואת
בניו ואת בנתיו ואת כל נפשות
ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו
ואת כל קנינו אשר רכש בארץ
כנען וילך אל ארץ מפני יעקב
אחיו: כי היה רכושם רב משבת
יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם
לשאת אתם מפני מקניהם: וישב
עשו בהר שעיר עשו הוא אדום:
ואלה תלדות עשו אבי אדום בהר
שעיר: אלה שמות בני עשו
אליפז בן עדה אשת עשו רעואל
בן בשמת אשת עשו: ויהיו בני
אליפז תימן אומר צפו וגעתם
וקנז: ותמנע היתה פילגש לאליפז
בן עשו ותלד לאליפז את
עמלק אלה בני עדה אשת עשו:
ואלה בני רעואל נחת וזרח
שמה ומזה אלה היו בני בשמת
אשת עשו: ואלה היו בני אהליבמה
בת ענה בת צבעון אשת
עשו ותלד לעשו את יעיש
ואת יעלם ואת קרח: אלה אלופי

Primitiua heb.

ילד · קנה · פנה · רכש רבה ישב · גור · נשא · הרר · ילד · איש · היה · ילד · היה · אלף

Transla. Chal.

ית אליפז ובשמת ילידת ית רעואל: ואהליבמה ילידת ית יעוש וית יעלם וית קרח אלין בני עשו דאתילידו ליה בארעא דכנען: ודבר עשו ית נשוהי וית בנוהי וית בנתיה וית כל נפשת ביתיה וית גיתוהי וית כל בעיריה וית כל קנינה דקנא בארעא דכנען ואזל לארע אחרי מן קדם יעקב אחוהי: ארי הוה קנינהון סגי מלמתב כחדא ולא יכילת ארע תותבתהון לסוברא יתהון מן קדם גיתיהון: ויתיב עשו בטורא דשעיר עשו הוא אדום: ואלין תולדת עשו אבוהון דאדומאי בטורא דשעיר: אלין שמהן בני עשו אליפז בר עדה איתת עשו רעואל בר בשמת איתת עשו: והוו בני אליפז תימן אומר צפו וגעתם וקנז: ותמנע הות פלקתא לאליפז בר עשו וילידת לאליפז ית עמלק אלין בני עדה איתת עשו: ואלין בני רעואל נחת וזרח שמה ומזה אלין הוו בני בשמת איתת עשו: ואלין הוו בני אהליבמה בת ענה בת צבעון איתת עשו וילידת לעשו ית יעוש וית יעלם וית קרח: אלין רבני

Interp. chal.

et basemath peperit rahuel. Et oolibama peperit iehus & hielom & chore. Hi filij esau q nati sunt ei i terra chanaan. Tulit aūt esau vxores suas & filios suos et filias suas: & omnes animas domus sue & pecora sua & omnia iumenta sua: et vniuersam substantiam quā acquisierat in terra chanaā: & abijt in terram aliam propter iacob fratrem suum: quia erat substantia eorum multa vt habitarent simul: et non poterat terra habitationis eorum sustinere eos propter pecora eorum. Et habitauit esau in monte seir: esau ipse est edom. Et he sunt generatiōes esau patris idumeorum in monte seir. Hec sunt nomina filioꝝ esau: eliphaz filius ada vxoris esau: rahuel filiꝰ basemath vxoris esau. Fueruntq3 filij eliphaz: theman: omar: sepho: & gatham: & cenez. Erat autem thāna concubina eliphaz filij esau: ex qua natus est amalech. Hi sunt filij ada vxoris esau. filij autem rahuel: naath & zara & semma & meza. Hi filij basemath vxoris esau & isti filij oolibama filie ane filie sebeon vxoris esau: que peperit ei hieus & hielō & chore. Isti sunt duces

Primitiua chal.

ילד נשה · נתא קנה · סנא יתב · יתב · ילד · אתא הוה · אל · אנת · רבב

בני עשו בני אליפז בכור עשו
אלוף תימן אלוף אומר אלוף
צפו אלוף קנז: אלוף קרח אלוף
געתם אלוף עמלק אלה אלופי
אליפז בארץ אדום אלה בני
עדה: ואלה בני רעואל בן עשו
אלוף נחת אלוף זרח אלוף שמה
אלוף מזה אלה אלופי רעואל
בארץ אדום אלה בני בשמת
אשת עשו: ואלה בני אהליבמה
אשת עשו אלוף יעוש אלוף
יעלם אלוף קרח אלה אלופי
אהליבמה בת ענה אשת עשו:
אלה בני עשו ואלה אלופיהם
הוא אדום: אלה בני שעיר
החרי ישבי הארץ לוטן
ושובל וצבעון וענה: ודשון ואצר
ודישן אלה אלופי החרי בני
שעיר בארץ אדום: ויהיו בני
לוטן חרי והימם ואחות לוטן
תמנע: ואלה בני שובל עלון
ומנחת ועיבל שפו ואונם: ואלה
בני צבעון ואיה וענה הוא ענה
אשר מצא את הימם במדבר
ברעתו את החמרים לצבעון אביו:
ואלה בני ענה דשן ואהליבמה
בת ענה: ואלה בני דישן

בכר · היה · ים דבר · רעה

filiorum esau. Filii eliphaz primogeniti esau: dux theman: dux omar: dux sephua: dux chenez: dux chore: dux gathan: dux amalech: Hi filii eliphaz in terra edom & hi filii ada. hi quoque filii rahuel filii esau: dux naath: dux zara: dux semma: dux meza. Hi autem duces rahuel in terra edom. Isti filii basemath uxoris esau. Hi autem filii oolibama uxoris esau: dux iehus dux ihelon dux chore. Hi duces oolibama filie ane uxoris esau. Isti sunt filii esau: & hi duces eorum ipse est edom. Isti sunt filii seir horrei habitatoris terre: lothan & sobal & sebeon & anan & dison & eser & disan. Hi duces horrei filii seir: in terra edom. Facti sunt autem filii lothan horrei & emam Erat autem soror lothā tamna. Et isti filii sobal aluhan & maneeth: & ebal & sephi & onā. Et hi filii sebeon ahia & ana Iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine: cum pasceret asinas sebeon patris sui. Habuitque filium disan & filiam oolibama. Et isti filii disan:

filij esau. elibas: primogēti esau: dux
υἱοὶ ἠσαῦ. υἱοὶ ἐλιβὰς, πρωτοτόκου ἠσαῦ, ἡγεμὼν
themā: dux omar: dux sophar: dux
θεμὰν, ἡγεμὼν ὠμὰρ, ἡγεμὼν σωφὰρ, ἡγεμὼν
cenez: dux core: dux gotha: dux amalec. hi duces eliphas in terra idumee.
κενὲζ, ἡγεμὼν κορὲ, ἡγεμὼν γοθὰ, ἡγεμὼν ἀμαλὴκ. οὗτοι ἡγεμόνες ἐλιφὰς ἐν γῇ ἰδουμαίας.
hi filij adas. et hi filii raguel. filij
οὗτοι υἱοὶ ἀδάς. καὶ οὗτοι υἱοὶ ῥαγουήλ. υἱοὶ
esau: dux nachoth: dux zare: dux some: dux moze. hi duces raguel in
ἠσαῦ, ἡγεμὼν ναχὼθ, ἡγεμὼν ζαρὲ, ἡγεμὼν σομέ, ἡγεμὼν μοζέ. οὗτοι ἡγεμόνες ῥαγουὴλ ἐν
edom. hi filij basemas: uxoris esau.
τῇ αἰδώμ. οὗτοι υἱοὶ βασεμάς, γυναικὸς ἠσαῦ.
hi āt filij elibemas: uxoris esau: dux
οὗτοι δὲ υἱοὶ ἐλιβεμάς, γυναικὸς ἠσαῦ, ἡγεμὼν
ieul: dux ieglom: dux core. hi duces elibemas. hi filij esau. et hi
ἰεοὺλ, ἡγεμὼν ἰεγλόμ, ἡγεμὼν κορέ. οὗτοι ἡγεμόνες ἐλιβεμάς. οὗτοι υἱοὶ ἠσαῦ. καὶ οὗτοι
duces eorū. hi sunt filii edō. hi
ἡγεμόνες αὐτῶν. οὗτοί εἰσιν υἱοὶ αἰδών. οὗτοι
āt filii seir horrei: hitātis
δὲ υἱοὶ σηεὶρ τοῦ χορραίου, τοῦ κατοικοῦντος
terrā: lotan: sobal: sebegō: ana:
τὴν γῆν, λωτὰν, σωβὰλ, σεβεγὼν, ἀνὰ,
et leson: et asar: et rison. hi duces chorrei: filii seir in terra edō.
καὶ λησὼν, καὶ ἀσὰρ, καὶ ῥισών. οὗτοι ἡγεμόνες τοῦ χορραίου, τοῦ υἱοῦ σηεὶρ ἐν τῇ γῇ αἰδώμ.
fuerūt āt filii lotan: chorri: et emā. soror āt lotan: thēna. hi āt filii
ἐγένοντο δὲ υἱοὶ λωτὰν, χορρὶ, καὶ αἱμάν. ἀδελφὴ δὲ λωτὰν, θεμνά. οὗτοι δὲ υἱοὶ
sobal: tolam: et manachath: et gebel: sophā: et omā. et hi filii sebeō:
σωβὰλ, τωλὰμ, καὶ μαναχὰθ, καὶ γεβὴλ, σωφὰν, καὶ ὠμάν. καὶ οὗτοι υἱοὶ σεβεγών,
ee: et enan. hic enan: q̄ inuenit eamin in deserto: qn̄ inuenit subiugalia sebeon p̄ris sui.
αἰαί, καὶ ἐνάν. οὗτος ἐνάν, ὃς εὗρε τὸν ἰαμὶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτε εὗρε τὰ ὑποζύγια σεβεγὼν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.
hi āt filii enā. deson: et elibemath: filia enā. hi āt filii deson:
οὗτοι δὲ υἱοὶ ἐνάν. δαισὼν, καὶ ἐλιβεμὰθ, θυγάτηρ ἐνάν. οὗτοι δὲ υἱοὶ δησών

Transla. Chal.

אלין רבני בני עשו בני אליפז בוכרא דעשו רבא תימן רבא אומר רבא צפו רבא קנז: רבא
קרח רבא געתם רבא עמלק אלין רברבי אליפז בארעא דאדום אלין בני עדה:
ואלין בני רעואל בר עשו רבא נחת רבא זרח רבא שמה רבא מזה אלין רברבי רעואל
בארעא דאדום אלין בני בשמת איתת עשו: ואלין בני אהליבמה איתת עשו רבא
יעוש רבא יעלם רבא קרח אלין רברבי אהליבמה בת ענה איתת עשו: אלין בני עשו
ואלין רברביהון הוא אדום: אלין בני שעיר חוראה יתבי ארעא לוטן ושובל וצבעון
וענה: ודשון ואצר ודישן אלין רברבי חוראה בני שעיר בארעא דאדום: והוו בני
לוטן חורי והימם ואחתיה דלוטן תמנע: ואלין בני שובל עלון ומנחת ועיבל שפו
ואונם: ואלין בני צבעון ואיה וענה הוא ענה דאשכח ית גבריא במדברא כד הוה
רעי ית חמריא לצבעון אבוהי: ואלין בני ענה דישן ואהליבמה בת ענה: ואלין
בני דישן

Pritiua chal. רבנ · אִנְתַּ · הוה · אל · שכח דבר · רעה

filiorum esau: filij eliphaz primogeniti esau. dux themā: dux omar: dux sepho: dux cenez: dux chore: dux gatham: dux amalech. Hi duces eliphaz in terra edom: hi filij ada. Hi quoque filij rahuel filij esau: dux naath: dux zara: dux samma: dux meza. Hi duces rahuel in terra edom: isti filij basemath uxoris esau. Hi autem filij oolibama uxoris esau. dux iehus: dux hielom: dux chore. Hi duces oolibama filie ane uxoris esau. Isti sunt filij esau: et hi duces eorum: ipse est edom. Isti sunt filij seir horrei habitatores terre: lothan: et sobal: et sebeon: et ana: et dison: et eser: et disan. Hi duces horrei filij seir in terra edom. Fueruntque filij lothan: horri: et hemam. Soror aūt lothan thamna. Et isti filij sobal: aluan et maneeth: et hebal: sephi et onam. Et hi filij sebeon: aya et ana. Iste est ana qui inuenit gigantes in solitudine: cum pasceret asinos sebeon patris sui. Et hi filij ane: dison: et oolibama filia ane. Hi autem filij disan

abala: et asbal: et ithrā: et charrā. hi āt filij
ἀβελδὰ, καὶ ἐσβὰν, καὶ ἰθράν, καὶ χαρράν. οὗτοι δὲ υἱοὶ
asar. balaā: et zucā: et iuchā. hi āt filij re
ἀσάρ, βαλαὰμ, καὶ ζουκὰμ, καὶ ἰουκάμ. οὗτοι δὲ υἱοὶ ῥε
son: os: et arrā. hi duces chorri. dux lotan:
σών, ὤς, καὶ ἀρράν. οὗτοι ἡγεμόνες χορρί. ἡγεμὼν λωτάν,
dux sobal: dux sebegō: dux ana: dux deson: dux asar: dux reson. hi duces chorri: in ducatibus suis in terra edō. et
ἡγεμὼν σωβὰλ, ἡγεμὼν σεβεγὼν, ἡγεμὼν ἀνά, ἡγεμὼν δησών, ἡγεμὼν ἀσάρ, ἡγεμὼν ῥησών. οὗτοι ἡγεμόνες χορρί, ἐν ταῖς ἡγεμονίαις αὐτῶν ἐν γῇ ἐδώμ. καὶ
hi reges q̄ regnauerūt in edō: anteq̄ regnaret rex in israel. et regnauit
οὗτοι οἱ βασιλεῖς οἱ βασιλεύσαντες ἐν ἐδώμ, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐν ἰσραήλ. καὶ ἐβασίλευσεν
in edō: balac filius beor. et nomē ciuitati eius: denaba. mortuus ē āt balac: et regnauit
ἐν ἐδώμ, βαλὰκ υἱὸς βαιώρ. καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ δενναβά. ἀπέθανε δὲ βαλάκ, καὶ ἐβασίλευσεν
p̄ eo: iobab filius zara de bosorra. mortuus ē āt iobab: et regnauit p̄ eo: asom: de terra themanorum:
ἀντ' αὐτοῦ, ἰωβὰβ υἱὸς ζαρὰ ἐκ βοσόρρας. ἀπέθανε δὲ ἰωβάβ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, ἀσόμ, ἐκ τῆς γῆς θεμανῶν.
mortuus ē āt asō: et regnauit pro eo: adad: filius barad: q̄ percussit madiā in campo moab. et nomē ciuitati eius: gethē.
ἀπέθανε δὲ ἀσόμ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, ἀδάδ, υἱὸς βαράδ, ὁ ἐκκόψας μαδιὰμ ἐν τῷ πεδίῳ μωάβ. καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ, γεθέμ.
mortuus est āt adad: et regnauit p̄ eo: samaa de masecca. mortuus ē āt samaa: et regnauit pro eo: saul de roboth q̄ apud fluuiū.
ἀπέθανε δὲ ἀδάδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, σαμαὰ ἐκ μασεκκᾶς. ἀπέθανε δὲ σαμαά, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ, σαοὺλ ἐκ ῥοωβὼθ τῆς παρὰ ποταμόν.
mortuus ē āt saul: et regnauit p̄ eo balenō: filius achobor. mortuus ē āt balenō: filius acobor.
ἀπέθανε δὲ σαούλ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ βαλενών, υἱὸς ἀχοβώρ. ἀπέθανε δὲ βαλενών, υἱὸς ἀχοβώρ.
et regnauit p̄ eo arath: filius barad. et nomē ciuitati eius phogor. nomē uxori eius methebeel: filia matraith: filij mezoob.
καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἀράθ, υἱὸς βαράδ. καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ φογώρ. ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ μετεβεήλ, θυγάτηρ ματραίθ, υἱοῦ μεζοόβ.
hec noia ducū esau: in tribubus eorum: sm̄ loca eorū: in regiōibus eorū: et in gētibus eorū. dux thāna: dux gola: dux iether:
ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἡγεμόνων ἠσαῦ, ἐν ταῖς φυλαῖς αὐτῶν, κατὰ τόπον αὐτῶν, ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν αὐτῶν. ἡγεμὼν θαμνά, ἡγεμὼν γωλά, ἡγεμὼν ἰεθέρ,

amdā & iesbā & iethrā & charā. Hi quoque filii eser balaan & zeuan & achan. Habuit autem filios disan: hus & aran. Hi duces horreorū: dux lothā: dux sobal: dux sebeō: dux ana: dux dison: dux eser: dux disan. Isti duces horreorū qui imperauerunt in terra seir. Reges aūt qui regnauerunt in terra edom: anteq̄ haberent regem filii israel: fuerūt hi. Balach filius beor: nomenque urbis eius denaba. Mortuus ē aūt balach & regnauit pro eo iobab filius zare de bosra. Cūque mortuus esset iobab: regnauit pro eo husan de terra themāorū. Hoc quoque mortuo regnauit p̄ eo adad filius badadi: qui p̄cussit madiā i regione moab. & nomen urbis eius auith. Cūque mortuus eēt adad: regnauit pro eo semla de maserecha. Hoc quoque mortuo: regnauit p̄ eo saul de fluuio roboth. Cumque & hic obisset: successit in regnum balanā filius achobor Isto quoque mortuo: regnauit pro eo adad: nomenque urbis eius phou. Et appellabatur uxor eius meezabel filia matreth filie mizaab. Hec ergo nomina ducum esau in cognationibus & locis & vocabulis suis. dux thamna. dux alua: dux ietheth:

חמדן ואשבן ויתרן וכרן: אלה בני
אצר בלהן וזעון ועקן: אלה בני
דישן עוץ וארן: אלה אלופי
החרי אלוף לוטן אלוף שובל
אלוף צבעון אלוף ענה: אלוף דשן
אלוף אצר אלוף דישן אלה
אלופי החרי לאלפיהם בארץ
שעיר: ואלה המלכים אשר מלכו
בארץ אדום לפני מלך מלך לבני
ישראל: וימלך באדום בלע בן
בעור ושם עירו דנהבה: וימת
בלע וימלך תחתיו יובב בן זרח
מבצרה: וימת יובב וימלך תחתיו
חשם מארץ התימני: וימת חשם
וימלך תחתיו הדד בן בדד המכה
את מדין בשדה מואב ושם עירו
עוית: וימת הדד וימלך תחתיו
שמלה ממשרקה: וימת שמלה
וימלך תחתיו שאול מרחבות
הנהר: וימת שאול וימלך
תחתיו בעל חנן בן עכבור: וימת
בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו
הדר ושם עירו פעו ושם
אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי
זהב: ואלה שמות אלופי עשו
למשפחתם למקמתם בשמתם
אלוף תמנע אלוף עלוה אלוף יתת:

מלך · פות · נכה · מלך · שם קום

Transla. Chal.

חמדן ואשבן ויתרן וכרן: אלין בני אצר בלהן וזעון ועקן: אלין בני דישן עוץ וארן:
אלין רברבי חוראי רבא לוטן רבא שובל רבא צבעון רבא ענה: רבא דישן רבא
אצר רבא דישן אלין רברבי חוראי לרברביהון בארעא דשעיר: ואלין מלכיא
דמלכו בארעא דאדום קדם דימלך מלכא לבני ישראל: ומלך באדום בלע בר
בעור ושום קרתיה דנהבה: ומית בלע ומלך תחותוהי יובב בר זרח מבצרה: ומית יובב
ומלך תחותוהי חשם מארע דרומא: ומית חשם ומלך תחותוהי הדד בר בדד דקטיל
ית מדין בחקלי מואב ושום קרתיה עוית: ומית הדד ומלך תחותוהי שמלה
ממשרקה: ומית שמלה ומלך תחותוהי שאול מרחובות דעל פרת: ומית שאול ומלך
תחותוהי בעל חנן בר עכבור: ומית בעל חנן בר עכבור ומלך תחותוהי הדר ושום קרתיה
פעו ושום איתתיה מהיטבאל בת מטרד בת מי דהבא: ואלין שמהת רברבי עשו
לזרעיתהון לאתריהון בשמהתהון רבא תמנע רבא עלוה רבא יתת:

Interp. chal.

amdan: et esban et iethran et charā. Isti sunt filij eser balan et zaauan et achan. Hi sunt filij disan: hus: et aran. Isti sunt duces horrei. Dux lotan: dux sobal: dux sebeon: dux ana: dux dison: dux eser: dux disan. Isti duces horreorum sm̄ principatus eorum in terra seyr. Et isti sunt reges qui regnauerūt in terra edom: ante q̄ regnaret rex in filijs israel. Regnauit aūt in edom bale filius beor: et nomen ciuitatis eius denaba. Mortuus est aūt bale: et regnauit pro eo iobab filius zare de bosra. Mortuus est autē iobab: et regnauit pro eo husam de terra australi. Mortuusque ē husā: et regnauit pro eo hadad filius bedad: qui interfecit madian in campestribus moab: et nomen urbis eius auith. Mortuusque ē hadad: et regnauit pro eo semla de maserecha. Mortuusque est semla: et regnauit pro eo saul de rooboth: que est iuxta euphratē. Mortuusque est saul: et regnauit pro eo baalanā filius achobor. Mortuusque est baalanā filius achobor: et regnauit p̄ eo adar: et nomen urbis eius phou: et nomen uxoris eius mehetabel filia mathreth: filia aurificis. Et hec sunt nomina principū esau sm̄ cognatiōes eorum per loca eorum in noibus suis: dux thamna: dux alua: dux letheth:

Pritiua chal. רבנ · קרה מות · קטל · אנת צרף

אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף
פינן אלוף קנז אלוף תימן אלוף
מבצר אלוף מגדיאל אלוף עירם
אלה אלופי אדום למשבתם — ישב
בארץ אחזתם הוא עשו אבי אדום:
וישב יעקב בארץ מגורי אביו — גור
בארץ כנען: אלה תלדות יעקב — ילד

Cap. xxxvii.

יוסף בן שבע עשרה שנה
היה רעה את אחיו בצאן והוא
נער את בני בלהה ואת בני
זלפה נשי אביו ויבא יוסף את — נשה בוא
דבתם רעה אל אביהם: וישראל — דבב רעע
אהב את יוסף מכל בניו כי בן
זקנים הוא לו ועשה לו כתנת
פסים: ויראו אחיו כי אתו אהב — פסס ראה
אביהם מכל אחיו וישנאו אתו — שנא
ולא יכלו דברו לשלם: ויחלם — חלם
יוסף חלום ויגד לאחיו ויוספו — נגד יסף
עוד שנא אתו: ויאמר אליהם
שמעו נא החלום הזה אשר חלמתי:
והנה אנחנו מאלמים אלמים — אלם
בתוך השדה והנה קמה אלמתי — קום
וגם נצבה והנה תסבינה — נצב סבב
אלמתיכם ותשתחוין לאלמתי: — שחה
ויאמרו לו אחיו המלך תמלך עלינו — מלך
אם משול תמשל בנו ויוספו — משל
עוד שנא אתו על חלמתיו

dux oolibama. dux ela. dux phinon. dux cenez. dux theman. dux mabsar. dux Mabdiel dux hiram. Hi duces edom habitantes in terra imperii sui: ipse est esau pater idumeorum. Habitauit aũt iacob in terra chanaã in q̃ pr̃ suus pegrinatus ẽ. & he sunt gñatiões ei9.

Cap. 37.

Ioseph cũ sedecim eẽt ãnorũ: pascebat gregẽ cũ fratribus suis adhuc puer. & erat cum filiis bale & zelphe vxorũ patris sui. accusauitq; frẽs suos apud patrẽ crimĩe pessimo. Israel autem diligebat ioseph super oẽs filios suos: eo q in senectute gẽuisset eũ: fecitq; ei tunicam polymitã. Vidẽtes aũt fratres eius q a prẽ plus cũctis filiis amaretur: oderant eum nec poterant ei quicq̃ pacifice loqui. Accidit quoq; vt visũ sõniũ referret frib9 suis: q̃ cã maioris odii seminariũ fuit. Dixitq; ioseph fribus suis. Audite sõniũ meũ quod vidi. Putabã nos ligare manipulos in agro: & q̃si cõsurgere manipulum meum & stare: vestrosq; manipulos circunstantes adorare manipulum meum. Rñderũt fratres eius. Nunquid rex noster eris? aut subiiciemur ditioni tue? Hec ergo causa somniorum

dux elibemas: dux olas: dux phinõ: dux cenes: dux themã: dux mazar: dux magediel: dux zaphoin. hi duces edom: in edificatis in terra possessionis eorũ. hic esau pater edom. habitauit ãt iacob in terra: vbi habitauit pr̃ eius in terra chanaã. he gñationes iacob.

ἡγεμὼν ἐλιβεμάς, ἡγεμὼν ἐλάς, ἡγεμὼν φινών, ἡγεμὼν κενέζ, ἡγεμὼν θεμάν, ἡγεμὼν μαζάρ, ἡγεμὼν μαγεδιήλ, ἡγεμὼν ζαφωίν. οὗτοι ἡγεμόνες ἐδώμ, ἐν ταῖς κατῳκοδομημέναις ἐν τῇ γῇ τῆς κτήσεως αὐτῶν. οὗτος ἡσαῦ πατὴρ ἐδώμ. κατῴκει δὲ ἰακὼβ ἐν τῇ γῇ, οὗ παρῴκησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐν γῇ χαναάν. αὗται αἱ γενέσεις ἰακώβ.

Ca. 37.

Ioseph decẽ et septẽ ãnorũ erat: pascẽs cũ fratribus suis oues patris sui: existẽs iuuenis cũ filiis balle: et cũ filiis zelphe: vxorũ patris sui. attulit ãt ioseph vituperiũ malũ ad israel prẽ suũ. iacob ãt diligebat ioseph pter oẽs filios ei9. q2 filius senectutis erat ei. fecit ãt et tunicã variã. videntes ãt fratres eius: q cũ amat pr̃ ex oibus filiis eius: oderũt eũ fratres eius: et nõ poterãt loqui illi nihil pacificũ. somnians ãt ioseph somniũ: nũciauit illud fratribus suis. et ait illis: audite somniũ hoc qd somniaui. putabã vos ligare manipulos in medio agro: et surrexit me9 manipul9: et erect9 ẽ: cõuersi ãt manipuli vri: adorauerũt meũ manipulũ. dixerũt ãt illi fratres eius: nunqd regnãs regnabis sup nos: aut dominãs dominaberis nobis? et addiderũt adhuc odio habere eũ pter somnia eius:

Ἰωσὴφ δεκαεπτὰ ἐτῶν ἦν, ποιμαίνων μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὢν νέος μετὰ τῶν υἱῶν βαλλᾶς, καὶ μετὰ τῶν υἱῶν ζελφᾶς, τῶν γυναικῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. κατήνεγκε δὲ ἰωσὴφ ψόγον πονηρὸν πρὸς ἰσραὴλ τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἰακὼβ δὲ ἠγάπα τὸν ἰωσὴφ παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ὅτι υἱὸς γήρους ἦν αὐτῷ. ἐποίησε δὲ αὐτῷ χιτῶνα ποικίλον. ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸν φιλεῖ ὁ πατὴρ ἐκ πάντων τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἐμίσησαν αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠδύναντο λαλεῖν αὐτῷ οὐδὲν εἰρηνικόν. ἐνυπνιασθεὶς δὲ ἰωσὴφ ἐνύπνιον, ἀπήγγειλεν αὐτὸ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούσατε τοῦ ἐνυπνίου τούτου, οὗ ἐνυπνιασάμην. ᾤμην ὑμᾶς δεσμεύειν δράγματα ἐν μέσῳ τῷ πεδίῳ, καὶ ἀνέστη τὸ ἐμὸν δράγμα, καὶ ὠρθώθη. περιστραφέντα δὲ τὰ δράγματα ὑμῶν, προσεκύνησαν τὸ ἐμὸν δράγμα. εἶπον δὲ αὐτῷ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μὴ βασιλεύων βασιλεύσῃς ἐφ' ἡμᾶς, ἢ κυριεύων κυριεύσῃς ἡμῶν; καὶ προσέθεντο ἔτι μισεῖν αὐτὸν ἕνεκεν τῶν ἐνυπνίων αὐτοῦ,

Priñitiua chal. — Transla. Chal. — Interp. chal.

ורבא אהליבמה רבא אלה רבא פינן: רבא קנז רבא תימן רבא מבצר: רבא מגדיאל
רבא עירם אלין רברבי אדום למותבניהון בארע אחסנתהון הוא עשו אבוהי דאדום:
ויתיב יעקב בארע תותבות אבוהי בארעא דכנען: אלין תולדת יעקב
Ca. xxxvii.
יוסף בר שבע עשרה שנין כד הוה רעי עם אחוהי בענא והוא
מתרבי עם בני בלהה ועם בני זלפה נשי אבוהי ואיתי יוסף ית טיבהון בישא לות
אבוהון: וישראל רחים ית יוסף מכל בנוהי ארי בר חכים הוא ליה ועבד ליה כתונא
דפסי: וחזו אחוהי ארי יתיה רחים אבוהון מכל אחוהי וסנו יתיה ולא צבן למללא
עמיה שלם: וחלם יוסף חלמא וחוי לאחוהי ואוסיפו עוד למסני יתיה: ואמר להון
שמעו כען חלמא הדין דחלמית: והא אנחנא מאסרין אסרין בגו חקלא והא קמת
אסרתי ואף אזדקיפת והא מסתחרן אסרתכון וסגדן לאסרתי: ואמרו ליה אחוהי
המלכא את מדמי למלך עלנא או שולטן את סביר למשלט בנא ואוסיפו עוד
למסני יתיה על חלמוהי

יתב חסן — יתב ילד — שנה רעה ענא — רבב נשא אתא — פסס חזא שנא — צבא חוה יסף — סנא אסר קום — זקף סחר — דמה מלך שלם

dux oolibama: dux ela: dux phinõ: dux cenez: dux theman: dux mabsar: dux magdihel: dux hirã. Hi duces edõ in habitationibus suis in terra possessionis eorum: ipse est esau pater idumeorũ. Habitauit autẽ iacob in terra habitationis patris sui in terra chanaã. Hec sunt generationes iacob.

Cap. 37.

Ioseph filius erat decem & septẽ annorũ quando pascebat oues cũ fratribus suis: et ipse nutriebatur cum filiis bale & cum filiis zelphe vxorum patris sui. Et adduxit ioseph accusationẽ eorũ malam ad patrem suũ. Israel autẽ diligebat ioseph plusq̃ vniuersos filios suos: quoniã filius sapiens erat ei. Fecitq; ei tunicam polymitam: et viderũt fratres eius q diligeret eum pater suus plusq̃ oẽs fratres eius: & oderunt eum: & nolebant loqui pacifice cũ eo. Et somniauit ioseph somniũ: & narrauit fratribus suis: & addiderũt amplius odio habere eũ. Et ait eis. Audite obsecro somnium hoc quod somniaui: ecce ligabamus manipulos in medio agri: et ecce stabat manipulus meus: & etiam erigebatur: & ecce circundabant enim manipuli vestri: & adorabant manipulum meum. Et dixerunt ei fratres sui. Nunquid regnare existimas super nos? aut dominari putas nostri? Et addiderũt amplius odio habere eum propter somnia sua:

et propter verba eius. vidit ãt somniũ alterũ: et narrauit illud prĩ suo: et fratribus suis. et dixit: ecce somniaui somnium alterũ. sicut sol et luna et vndecim stelle adorabãt me. et increpauit eũ pater suus: et dixit ei. qd somniũ hoc: qd somniasti. nunqd venientes veniemus ego q3 et mater tua & fratres tui ad adorandũ te sup terrã? inuiderũt ãt ei fratres eius. at pater eius seruauit verbũ. abierũt ãt fratres eius pascere oues patris sui in sychem. et dixit israel ad ioseph: nõ fratres tui pascunt in sychem? veni mittam te ad eos. dixit ãt ei ecce ego. ait ãt illi israel: vadens vide: si sani sunt fratres tui: et oues et nũcia mihi. et misit eũ ex valle ebron. & venit in sychem. et inuenit eũ hõ errãtẽ in agro. interrogauit ãt eũ hõ: qd q̃ris? ille ãt dixit: fratres meos q̃ro: nũcia mihi vbi pascũt. dixit ãt ei hõ: recesserũt hinc. audiui enĩ eos dicẽtes: eamus in dothaim. et abiit ioseph post fratres suos. et inuenit eos in dothaim. puiderũt ãt eũ a lõge: anteq̃ appropinq̃ret ipse ad eos. et malignati sunt

καὶ ἕνεκεν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. εἶδεν δὲ ἐνύπνιον ἕτερον, καὶ διηγήσατο αὐτὸ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐνυπνιασάμην ἐνύπνιον ἕτερον. ὥσπερ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη καὶ ἕνδεκα ἀστέρες προσεκύνουν με. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. τί τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, ὃ ἐνυπνιάσθης. ἆρά γε ἐλθόντες ἐλευσόμεθα ἐγώ τε καὶ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου προσκυνῆσαί σοι ἐπὶ τὴν γῆν; ἐζήλωσαν δὲ αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. ὁ δὲ πατὴρ αὐτοῦ διετήρησε τὸ ῥῆμα. ἐπορεύθησαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ βόσκειν τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῶν εἰς συχέμ. καὶ εἶπεν ἰσραὴλ πρὸς ἰωσήφ, οὐχ οἱ ἀδελφοί σου ποιμαίνουσιν εἰς συχέμ; δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς αὐτούς. εἶπε δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἐγώ. εἶπε δὲ αὐτῷ ἰσραήλ, πορευθεὶς ἴδε, εἰ ὑγιαίνουσιν οἱ ἀδελφοί σου, καὶ τὰ πρόβατα, καὶ ἀπάγγειλόν μοι. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς χεβρών. καὶ ἦλθεν εἰς συχέμ. καὶ εὗρεν αὐτὸν ἄνθρωπος πλανώμενον ἐν τῷ πεδίῳ. ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος, τί ζητεῖς; ὁ δὲ εἶπε, τοὺς ἀδελφούς μου ζητῶ, ἀνάγγειλόν μοι ποῦ βόσκουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος, ἀπήρκασιν ἐντεῦθεν. ἤκουσα γὰρ αὐτῶν λεγόντων, πορευθῶμεν εἰς δωθαείμ. καὶ ἐπορεύθη ἰωσὴφ κατόπισθεν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. καὶ εὗρεν αὐτοὺς ἐν δωθαείμ. προεῖδον δὲ αὐτὸν μακρόθεν, πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν πρὸς αὐτούς. καὶ ἐπονηρεύοντο τοῦ

atq; sermonũ inuidie & odii fomitẽ ministrauit. Aliud quoq; vidit sõniũ: qd narrans fratribus ait. Vidi per somnium quasi solem & lunam & stellas vndecim adorare me. Quod cũ patri suo & fribus retulisset: increpauit eũ pr̃ suus: & dixit. Quid sibi vult hoc somniũ qd vidisti? Nũ ego & mater tua & fratres tui adorabimus te sup terram? Inuidebant ei igitur fratres sui: pater vero rẽ tacitus cõsiderabat. Cũq; fres illius in pascẽdis gregibus patris morarentur in sichẽ: dixit ad eũ israel. Fratres tui pascunt oues in sichimis. veni mittam te ad eos. Quo respondẽte presto sum: ait. Vade & vide si cũcta psspera sint erga fratres tuos & pecora: & renũcia mihi qd agatur. Missus de valle hebron venit in sichem. Inuenitq; eum vir errantẽ in agro: & interrogauit qd quereret. At ille respõdit. Fratres meos q̃ro. Indica mihi vbi pascant greges. Dixitq; ei vir. Recesserũt de loco isto: audiui aũt eos dicẽtes. Eamus in dothaim. Perrexit itaq; ioseph post frẽs suos: & inuenit eos in dothaim. Qui cũ vidissent eũ procul: ãteq̃ accederet ad eos: cogitauerunt illũ

ועל דבריו: ויחלם עוד חלום
אחר ויספר אתו לאחיו ויאמר — ספר
הנה חלמתי חלום עוד והנה
השמש והירח ואחד עשר
כוכבים משתחוים לי: ויספר אל — כוכב
אביו ואל אחיו ויגער בו אביו — גער
ויאמר לו מה החלום הזה אשר
חלמת הבוא נבוא אני ואמך
ואחיך להשתחות לך ארצה: — שחה
ויקנאו בו אחיו ואביו שמר את
הדבר: וילכו אחיו לרעות את — רעה
צאן אביהם בשכם: ויאמר
ישראל אל יוסף הלוא אחיך
רעים בשכם לכה ואשלחך — רעה הלך שלח
אליהם ויאמר לו הנני: ויאמר
לו לך נא ראה את שלום אחיך — שלם
ואת שלום הצאן והשבני דבר — שוב
וישלחהו מעמק חברון ויבא — בוא
שכמה: וימצאהו איש והנה תעה — מצא
בשדה וישאלהו האיש לאמר — שאל
מה תבקש: ויאמר את אחי אנכי — בקש
מבקש הגידה נא לי איפה הם — נגד
רעים: ויאמר האיש נסעו מזה
כי שמעתי אמרים נלכה דתינה — הלך
וילך יוסף אחר אחיו וימצאם
בדתן: ויראו אתו מרחק ובטרם — ראה
יקרב אליהם ויתנכלו אתו — נכל

ועל פתגמוהי: וחלם עוד חלמא אחרנא ואשתעי יתיה לאחוהי ואמר הא חלמית חלמא
עוד והא שמשא וסיהרא וחד עסר כוכבין סגדין לי: ואשתעי לאבוהי ולאחוהי ונזף
ביה אבוהי ואמר ליה מה חלמא הדין דחלמתא המיתא ניתי אנא ואמך ואחך למסגד לך
על ארעא: וקניאו ביה אחוהי ואבוהי נטר ית פתגמא: ואזלו אחוהי למרעי ית ענא
דאבוהון בשכם: ואמר ישראל ליוסף הלא אחך רען בשכם איתא ואשלחינך לותהון
ואמר ליה הא אנא: ואמר ליה איזיל כען חזי ית שלמא דאחך וית שלמא דענא
ואתיבני פתגמא ושלחיה ממישר חברון ואתא לשכם: ואשכחיה גברא והא טעי
בחקלא ושאליה גברא למימר מה את בעי: ואמר ית אחי אנא בעי חוי כען לי
אידן אנון רען: ואמר גברא נטלו מכא ארי שמעית דאמרין ניזיל לדתן ואזל יוסף בתר
אחוהי ואשכחינון בדתן: וחזו יתיה מרחיק עד לא קריב לותהון וחשיבו עלוהי

Transla. Chal.

et propter verba eius. Somniauitq; iterum somniũ aliud: et narrauit eum fratribus suis: & ait. Ecce somniaui iterũ somniũ: & ecce sol & luna & vndecim stelle adorabant me. Et narrauit patri suo & fribus suis: increpauitq; eũ pater suus: & ait. Quid est somniũ hoc qd somniasti: nunqd venientes veniemus ego & mater tua & fratres tui vt adoremus te sup terrã. Inuiderũt q3 ei fratres sui: & pr̃ eius cõseruabat verbũ. Et abierunt frẽs eius ad pascendas oues pr̃is sui in sichem. Et dixit israel ad ioseph. Ecce frẽs tui pascũt oues ĩ sichem: veni & mittã te ad eos, et dixit ei. Ecce ego. et ait ei. Uade obsecro nũc vide pacẽ fratrũ tuorũ: & pacẽ ouiũ: & redde mihi rñsum. Misitq; eũ de valle hebrõ: & venit ĩ sichẽ. Inuenitq; eũ vir: & aberrabat in agro et interrogauit eũ vir dicẽs. Quid q̃ris? Et dixit frẽs meos ego quero: indica obsecro mihi vbi ipsi pascãt? Et ait vir. Profecti sunt hinc: qm̃ audiui illos dicẽtes eamus in dothan: et abiit ioseph post frẽs suos: et inuenit eos in dothan. Et viderunt eum a longe: & antequã appropiquaret ad eos cogitauerũt ɔtra illũ

Priñitiua chal.

שעה — אתא סגד — רעה ענא — רעת שלח — חזא — תוב שרא שכח — טעה אמר בעה — חוה רעה אזל — שכח חזא

Ter. Heb.

להמיתו: ויאמרו איש אל אחיו
הנה בעל החלמות הלזה בא:
ועתה לכו ונהרגהו ונשלכהו באחד
הברות ואמרנו חיה רעה אכלתהו
ונראה מה יהיו חלמתיו: וישמע
ראובן ויצלהו מידם ויאמר לא
נכנו נפש: ויאמר אליהם ראובן
אל תשפכו דם השליכו אתו
אל הבור הזה אשר במדבר ויד
אל תשלחו בו למען הציל אתו
מידם להשיבו אל אביו: ויהי
כאשר בא יוסף אל אחיו
ויפשיטו את יוסף את כתנתו את
כתנת הפסים אשר עליו: ויקחהו
וישלכו אתו הברה והבור רק
אין בו מים: וישבו לאכל לחם
וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת
ישמעאלים באה מגלעד וגמליהם
נשאים נכאת וצרי ולט הולכים
להוריד מצרימה: ויאמר יהודה
אל אחיו מה בצע כי נהרג את
אחינו וכסינו את דמו: לכו
ונמכרנו לישמעאלים וידנו אל
תהי בו כי אחינו בשרנו הוא
וישמעו אחיו: ויעברו אנשים
מדינים סחרים וימשכו ויעלו
את יוסף מן הבור וימכרו את

Primitiua heb.: מות · בוא · הלך הרג שלך · רעה · ראה היה שמע · נצל · נכה · שפך · דבר · שלח · שוב היה · בוא · פשט · פסס לקח · ריק · נשא ראה · בוא · נכא צרי הלך · ירד · הרג · כסה ילד · מכר · היה · שמע עבר · משך עלה

Trāsla. B. Hiero.

occidere: & mutuo loquebantur. Ecce somniator venit. Venite occidamus eū: & mittamus in cisternā veterem: dicemusq; fera pessima deuorauit eū: & tūc apparebit qd illi psint somnia sua. Audiēs at hec ruben: nitebatur liberare eū de manibus eorū: & dicebat. Nō interficiamus aīam eius: nec effundamus sanguinē: sed piicite eū in cisternā veterē q̄ est in solitudine: manusq; vr̄as seruate innoxias. Hoc aūt dicebat volēs eripe eū de māibus eorū: & reddere patri suo. Cōfestim igitur vt puenit ad fratres suos: nudauerunt eum tunica talari & polymita: miseruntq; eū in cisternam veterem que non habebat aquam. Et sedentes vt comederent panē viderūt hismaelitas viatores venire de galaad & camelos eorum portantes aromata & resinam & stactem in egyptum. Dixit ergo iudas fribus suis. Quid nobis prodest si occiderimus frēm nrm: & celauerimus sanguinē ipsius. Melius ē vt venūdetur hismaelitis: & manus nr̄e nō polluātur. Frater ei & caro nostra ē. Acqeuerūt frēs sermonibus illius & ptereūtibus madianitis negociatoribus extrahētes eū de cisterna vendiderunt

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

vt occiderēt illū. dixit at vnusqsq; ad frēm suū: ecce somniator ille venit. nūc ergo venite interficiam9 eū: et piciamus eū in vnā cisternarū. τ dicemus: bestia mala deuorauit eū: et videbim9: qd erūt somnia eius. audiēs at rubē: abstulit eū de manib9 eorū. et ait: nō percutiam9 eū in aiā. dixit at eis ruben: ne effūdatis sāguinē: eijcite at eū in vnā cisternarū harū: que in solitudine: manū at ne intuleritis ei: vt eriperet eum de manib9 eoꝝ: et redderet eū pri suo. factū ē at qn venit ioseph ad fratres suos: exuerūt ioseph tunicā variā q̄ circa eū: et accipiētes eū proiecerūt in cisternā. at cisterna vacua: aquā nō habebat. sederūt at mādūcare panē. et respicientes oculis: viderūt. τ ecce viatores ismaelite veniebāt ex galaad. et cameli eorū pleni erāt aromatib9 et resina et stacte. ibāt at deducere in egyptū. dixit at iudas ad fratres suos: qd vtile: si occiderimus frēm nrm et abscōderim9 sāguinē ei9. venite vendamus eū ismaelitis istis: at manus nr̄e ne sint sup eū: qz frater et caro nr̄a est. obedierūt at fratres eius: et preteribāt hoīes madianite mercatores: τ extraxerūt et ascēdere fecerūt ioseph ex cisterna. et vēdiderūt

ἀποκτεῖναι αὐτόν. εἶπε δὲ ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰδοὺ ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος ἔρχεται. νῦν οὖν δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ῥίψωμεν αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν λάκκων. καὶ ἐροῦμεν, θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν, καὶ ὀψόμεθα, τί ἔσται τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ. ἀκούσας δὲ ῥουβήν, ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν, οὐ πατάξωμεν αὐτὸν εἰς ψυχήν. εἶπε δὲ αὐτοῖς ῥουβήν, μὴ ἐκχέητε αἷμα, ἐμβάλετε δὲ αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν λάκκων τούτων, τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, χεῖρα δὲ μὴ ἐπενέγκητε αὐτῷ, ὅπως ἐξέληται αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀποδῷ αὐτὸν τῷ πρὶ αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἦλθεν ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐξέδυσαν ἰωσὴφ τὸν χιτῶνα τὸν ποικίλον τὸν περὶ αὐτόν, καὶ λαβόντες αὐτὸν ἔρριψαν εἰς τὸν λάκκον. ὁ δὲ λάκκος κενός, ὕδωρ οὐκ εἶχεν. ἐκάθισαν δὲ φαγεῖν ἄρτον. καὶ ἀναβλέψαντες τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶδον. καὶ ἰδοὺ ὁδοιπόροι ἰσμαηλῖται ἤρχοντο ἐκ γαλαάδ. καὶ αἱ κάμηλοι αὐτῶν ἔγεμον θυμιαμάτων καὶ ῥητίνης καὶ στακτῆς. ἐπορεύοντο δὲ καταγαγεῖν εἰς αἴγυπτον. εἶπε δὲ ἰούδας πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τί χρήσιμον, ἐὰν ἀποκτείνωμεν τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ κρύψωμεν τὸ αἷμα αὐτοῦ. δεῦτε ἀποδώμεθα αὐτὸν τοῖς ἰσμαηλίταις τούτοις, αἱ δὲ χεῖρες ἡμῶν μὴ ἔστωσαν ἐπ' αὐτόν, ὅτι ἀδελφὸς καὶ σὰρξ ἡμῶν ἐστιν. ἤκουσαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ παρεπορεύοντο οἱ ἄνθρωποι οἱ μαδιναῖοι οἱ ἔμποροι, καὶ ἐξείλκυσαν καὶ ἀνεβίβασαν τὸν ἰωσὴφ ἐκ τοῦ λάκκου. καὶ ἀπέδοντο τὸν

Math. 21.d. Marc. 12.b. Luce. 20.a.

Interp. chal.

vt interficerēt eū. Dixitq; vnusqsq; ad frēm suū. Ecce dñs somnioꝝ ille q venit: et nunc venite occidam9 eū: et piciamus euz in vnā ex cisternis: τ dicem9 bestia pessima comedit eū: τ videbim9 qs erit finis somniorūz suoꝝ. Audiuitq; ruben: τ liberauit eū de manib9 eoꝝ: τ ait. Nō interficiamus aiam ei9. Dixitq; rubē. Non effundatis sanguinē: piicite eū in cisternā hanc q̄ est in solitudine: τ manū nō extēdatis in eū: vt liberaret eū de manib9 eoꝝ vt reduceret euz patri suo. Et factū est cū venisset ioseph ad frēs suos: nudauerunt ioseph tunica sua: tunica polymita: q̄ erat sup euz. Et tulerūt eum: τ miserūt eum in cisternā. Cisterna autē erat vacua: in qua nō erāt aque. Et recubuerūt ad comedendū panē: τ leuauerūt oculos suos τ viderūt: et ecce turba arabum veniebat de galaad: τ cameli eoꝝ onerati aromatis: resina: τ stacte: ibant vt descenderēt in egyptū. Dixitq; iudas frib9 suis. Quid lucri erit nobis si occiderimus frēm nrm: τ cooperuerim9 sanguinē ei9. Venite τ vendam9 eū arabibus: τ man9 nr̄a nō sit in eū: qm frat nr τ caro nr̄a est: τ obedierūt ei frēs sui. Et trāsierūt viri negociatores madianite: τ extraxerūt τ leuauerūt ioseph de cisterna: τ vēdiderūt

Transla. Chal.

למקטליה: ואמרו גבר לאחוהי הא מרי חלמיא דיכי אתי: וכען איתו ונקטליניה ונרמיניה בחד מן גוביא ונימר חיתא בישתא אכלתיה ונחזי מה יהי בסוף חלמוהי: ושמע ראובן ושזביה מידהון ואמר לא נקטלניה נפש: ואמר להון ראובן לא תשדון דמא רמו יתיה לגובא הדין די במדברא וידא לא תושטון ביה בדיל לשיזבא יתיה מידיהון לאתבותיה לות אבוהי: והוה כד אתא יוסף לות אחוהי ואשלחו ית יוסף ית כתונה ית כתונא דפסי דעלוהי: ונסבוהי ורמו יתיה לגובא וגובא ריקן לית ביה מיא: ואסחרו למיכל לחמא וזקפו עיניהון וחזו והא שיירת ערבאי אתיא מגלעד וגמליהון טעינין שעף וקטף ולטום אזלין לאחתא למצרים: ואמר יהודה לאחוהי מה ממון איתהני לנא ארי נקטול ית אחונא ונכסי על דמיה: איתו ונזבניניה לערבאי וידנא לא תהי ביה ארי אחונא בשרנא הוא וקבילו אחוהי: ועברו גברי מדינאי תגרי ונגידו ואסיקו ית יוסף מן גובא וזבינו ית

Primitiua chal.: קטל מרר אתא · אתא רמה · אמר חיה חזה · הוה · אשד רמה דבר · ישט תוב שלח · פסס סחר · אכל חזא שדא · נחת הנה קטל · כסה אתא זבן · היה נסק

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ioseph ismaelitis viginti aureis. et deduxerūt ioseph in egyptū. reuersus ē āt rubē ad cisternā: et nō inuenit ioseph in cisterna: et rupit vestimēta sua: et reuersus ē ad fratres suos: et ait: puer nō est in cisterna: ego āt quo ibo adhuc. accipiētes āt tunicā ioseph: iugulauerūt hedū caprarū: et polluerūt tunicā variā. et attulerūt pri suo: et dixerūt: hāc inuenim9: nosce si tunica filii tui est an nō: et cognouit eā. et ait: tunica filii mei est: bestia mala deuorauit eum: bestia rapuit ioseph. rupit āt iacob vestimēta sua: et imposuit ciliciū sup lūbū suū: et lugebat filiū suū dies multos. cōgregati sūt āt oēs filii eius et filie: et venerūt: cōsolari eū: et nō voluit cōsolationē accipe: dicēs: q descēdā ad filiū meū lugēs in infernū. et fleuit eū pr eius. at madianite vendiderūt ioseph in egyptū phutifari eunucho pharaonis pricipi coquoꝝ.

ἰωσὴφ τοῖς ἰσμαηλίταις εἴκοσι χρυσῶν. καὶ κατήγαγον τὸν ἰωσὴφ εἰς αἴγυπτον. ἀνέστρεψε δὲ ῥουβὴν ἐπὶ τὸν λάκκον, καὶ οὐχ εὗρε τὸν ἰωσὴφ ἐν τῷ λάκκῳ, καὶ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, τὸ παιδάριον οὐκ ἔστιν ἐν τῷ λάκκῳ, ἐγὼ δὲ ποῦ πορεύσομαι ἔτι. λαβόντες δὲ τὸν χιτῶνα τοῦ ἰωσήφ, ἔσφαξαν ἔριφον αἰγῶν, καὶ ἐμόλυναν τὸν χιτῶνα τὸν ποικίλον. καὶ εἰσήνεγκαν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπον, τοῦτον εὕρομεν, ἐπίγνωθι εἰ χιτὼν τοῦ υἱοῦ σου ἐστὶν ἢ οὔ, καὶ ἐπέγνω αὐτόν. καὶ εἶπεν, χιτὼν τοῦ υἱοῦ μου ἐστί, θηρίον πονηρὸν κατέφαγεν αὐτόν, θηρίον ἥρπασε τὸν ἰωσήφ. διέρρηξε δὲ ἰακὼβ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐπέθετο σάκκον ἐπὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐπένθει τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡμέρας πολλάς. συνήχθησαν δὲ πάντες οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ θυγατέρες, καὶ ἦλθον, παρακαλέσαι αὐτόν, καὶ οὐκ ἤθελε παρακαλεῖσθαι, λέγων, ὅτι καταβήσομαι πρὸς τὸν υἱόν μου πενθῶν εἰς ᾅδου. καὶ ἔκλαυσεν αὐτὸν ὁ πὴρ αὐτοῦ. οἱ δὲ μαδιναῖοι ἀπέδοντο τὸν ἰωσὴφ εἰς αἴγυπτον πετεφρῇ τῷ σπάδοντι φαραὼ ἀρχιμαγείρῳ.

Ca. 38.

Factū ē āt in tēpore illo: descēdit iudas a fratribus suis: et peruenit vsq; ad hoiem quēdā odollamitē: cui nomē iras. et vidit illic iudas filiā hois chananei: cui nomē saua. et accepit eā: et igressus ē ad eā. et cōcipiēs: peperit filiū: et vocauit nomē eius: her. et concipiens adhuc: peperit filiū: τ vocauit nomē eius:

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, κατέβη ἰούδας ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ ἀφίκετο ἕως πρὸς ἄνον τινὰ ὀδολλαμίτην, ᾧ ὄνομα εἰράς. καὶ εἶδεν ἐκεῖ ἰούδας θυγατέρα ἀνοῦ χαναναίου, ᾗ ὄνομα σαυά. καὶ ἔλαβεν αὐτήν, καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτήν. καὶ συλλαβοῦσα, ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ἤρ. καὶ συλλαβοῦσα ἔτι, ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ,

Trāsla. B. Hiero.

eum hismaelitis viginti argenteis: qui duxerunt eum in egyptum. Reuersusq; ruben ad cisternam nō inuenit puerum: & scissis vestibus pgēs ad fratres suos: ait. Puer non comparet: & ego quo ibo. Tulerunt āt tunicam eius: & in sanguinem hedi quem occiderant tinxerunt: mittentes qui ferrent ad patrem & dicerent. Hanc inuenimus: vide vtrum tunica filii tui sit an non. Quā cū cognouisset pater: ait. Tunica filii mei est. Fera pessima comedit eū: bestia deuorauit ioseph. Scissisq; vestibus: indutus est cilitio lugens filium suū multo tempore. Cōgregatis aūt cūctis liberis eius vt lenirent dolorē patris: noluit cōsolationē accipere: sed ait. Descēdā ad filiū meum lugēs in īfernū. Et illo pseuerāte in fletu: madianite vēdiderunt ioseph in egypto phutifari eunucho pharaonis magrō militū.

Ca. 38.

Eo dē tpe descēdens iudas a fratribus suis diuertit ad virum odolamiten nomine hyra: viditq; ibi filiā hominis chananei vocabulo Sue. Et accepta vxore ingressus est ad eā. que cōcepit & pepit filium & vocauit nomen eius her. Rursūq; cōcepto fetu natū filiū vocauit

Ter. Heb.

יוסף לישמעאלים בעשרים כסף
ויביאו את יוסף מצרימה: וישב
ראובן אל הבור והנה אין יוסף
בבור ויקרע את בגדיו: וישב אל
אחיו ויאמר הילד איננו ואני
אנה אני בא: ויקחו את כתנת
יוסף וישחטו שעיר עזים
ויטבלו את הכתנת בדם: וישלחו
את כתנת הפסים ויביאו אל
אביהם ויאמרו זאת מצאנו
הכר נא הכתנת בנך הוא אם לא:
ויכירה ויאמר כתנת בני חיה
רעה אכלתהו טרף טרף יוסף:
ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק
במתניו ויתאבל על בנו ימים
רבים: ויקמו כל בניו וכל בנתיו
לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי
ארד אל בני אבל שאלה ויבך
אתו אביו: והמדנים מכרו אתו
אל מצרים לפוטיפר סריס פרעה
שר הטבחים: ויהי בעת ההוא

Cap. xxxviii.

וירד יהודה מאת אחיו ויט עד
איש עדלמי ושמו חירה: וירא
שם יהודה בת איש כנעני ושמו
שוע ויקחה ויבא אליה: ותהר
ותלד בן ויקרא את שמו ער: ותהר
עוד ותלד בן ותקרא את שמו

Primitiua heb.: בוא שוב · קרע · בוא לקח · שחט שער · טבל שלח · פסס · נכר · רעע · קרע שום · אבל יום · רבה קום · מאן נחם · ירד בכה · סרס שור · היה נטה · ראה · לקח בוא הרה · ילד קרא

Interp. chal.

יוסף לערבאי בעשרין סלעין דכסף ואיתיאו ית יוסף למצרים: ותב ראובן לגובא והא לית יוסף בגובא ובזע ית לבושוהי: ותב לות אחוהי ואמר עולימא ליתוהי ואנא לאן אנא אתי: ונסיבו ית כתונא דיוסף ונכסו צפיר בר עזי וטבלו ית כתונא בדמא: ושלחו ית כתונא דפסי ואיתיאו לות אבוהון ואמרו דא אשכחנא אשתמודע כען הכתונא דברך היא אם לא: ואשתמודעה ואמר כתונא דברי היא לא חיתא בישתא אכלתיה מקטל קטיל יוסף: ובזע יעקב לבושוהי ואסר שקא בחרצוהי ואתאבל על בריה יומין סגיאין: וקמו כל בנוהי וכל בנתיה לנחמותיה וסריב לקבלא תנחומין ואמר ארי איחות על ברי כד אביל לשאול ובכא יתיה אבוהי: ומדינאי זבינו יתיה למצרים לפוטיפר רבא דפרעה רב קטוליא:

Ca. xxxviii.

והוה בעידנא ההיא ונחת יהודה מעם אחוהי וסטא לות גברא עדולמאה ושמיה חירה: וחזא תמן יהודה בת גבר תגרא ושמיה שוע ונסבה ועל לותה: ועדיאת וילידת בר וקרא ית שמיה ער: ועדיאת עוד וילידת בר וקרת ית שמיה

Transla. Chal.

eum arabibus viginti siclis argenti: τ adduxerūt ioseph in egyptū. Et reuersus est ruben ad cisternā: et ecce ioseph nō erat in cisterna: τ scidit vestimēta sua: et reuersus est ad fratres suos: τ ait. Puer non cōparet: τ ego quo vadam. Et tulerūt tunicā ioseph: τ mactauerūt hedum capraꝝ: τ tinxerūt tunicā in sanguinem. Et miserunt tunicā polymitā: et attulerūt patri suo atq; dixerunt. Hanc inuenimus: cognosce nunc si tunica filij tui est: an nō. Et cognouit eam: τ ait. Tunica filij mei est: bestia pessima comedit eum: occisione occisus est ioseph. Et scidit iacob vestimēta sua: et posuit saccū in lumbis suis: τ luxit dieb9 multis sup filiū suū. Et surrexerūt oēs filij sui τ oēs filie sue vt cōsolarētur eū: τ noluit accipere cōsolationē: τ ait. Quī descendā sup filiū meū lugēs in īfernū. Et planxit eū pr ei9. Madianite aūt vendiderūt eū in egypto putiphari principi pharaonis magistro militū. Ca. 38.

Et factū est ī illo tpe τ descēdit iudas a frib9 suis: et diuertit ad virū odolamitē: cui9 nomē erat hyra. Viditq; ibi iudas filiā hois mercatoris: cuius nomen erat sue: τ accepit eam: ingressusq; est ad eam. Et cōcepit τ peperit filiū: τ vocauit nomen eius her. Cōcepitq; rursus: τ peperit filiū: τ vocauit nomē ei9

Primitiua chal.: אתא תוב · אתא · פסס אתא · שכח שדע ברר · חיה קטל שוה · אבל קום · נחת הנה · רבב · עדי · קרא

Trāſla. B. Hiero.

onā. Tertiū quoq; peperit quē appellauit sela. Quo nato: parere vltra ceſſauit. Dedit autem iudas vxorem primogenito ſuo her noīe thamar. fuit quoq; her primogēitus iude neq; in cōſpectu domini: & ideo ab eo occiſus eſt. Dixit ergo iudas ad onā filiū ſuū. Ingredere ad vxorē fris tui: & ſociare illi: vt ſuſcites ſemen fratri tuo. Ille ſciens non naſci ſibi filios: introiens ad vxorem fratris ſui ſemen fundebat in terrā: ne liberi fratris noīe naſcerentur. Et idcirco percuſſit eum dñs: eo q rem deteſtabilē faceret. Quāobrē dixit iudas thamar nurui ſue. Eſto vidua ī domo patris tui: donec creſcat ſela filius meus. Timebat eī ne & ipſe moreretur ſicut fratres eius. Que abiit & hītauit in domo patris ſui. Euolutis aūt multis annis mortua eſt filia ſue vxor iude. Qui poſt luctū conſolatione ſuſcepta aſcēdebat ad tōſores ouiū ſuarum ipſe & hyras opilio gregis odolamitha in thānas. Nūciatūq; eſt thamar q ſocer illius aſcēderet ī thānas ad tōdēdas oues. Que depoſitis viduitatis veſtibus: aſſumpſit theriſtrū: & mutato habitu ſedit in biuio itineris quod ducit thamnā eo q creuiſſet ſela: & non eum accepiſſet maritum. Quam cum vidiſſet iudas:

Interp. chal.

onan. Et addidit rurſus et peperit filiū: vocauitq; nomen eius ſela: & erat in chezib qñ peperit eū. et accepit iudas vxorē her primogenito ſuo: cuius nomē erat thamar. Erat aūt her pimogenitus iude malus corā dño: & occidit eum dñs. Dixitq; iudas ad onā. Ingredere ad vxorē fratris tui: & ſociare illi: & ſuſcita ſemē fratri tuo. Cognouitq; onan quoniā non nomine eius vocaretur ſemen: & quando ingrediebatur ad vxorē fratris ſui corrumpebat viam ſuam ſuper terram: vt nō ſuſcitaret ſemen fratri ſuo. Diſplicuitq; corā domino quod fecit: & interfecit etiā ipſum. Dixitq; iudas thamar nurui ſue. Eſto vidua in domo patris tui: donec creſcat ſela filius meus: dixit enim: ne forte moriatur etiā ipſe ſicut fratres eius. Et abiit thamar: & habitauit in domo patris ſui. Poſt multos autē dies mortua eſt filia ſue vxor iude: & conſolatus eſt iudas: & aſcendit ad tonſores ouium ſuarum in thānath: ipſe & hira ſocius eius odolamites. Nunciatūq; eſt thamar dicendo. Ecce ſocer tuus aſcendit in thānath ad tondēdas oues ſuas. Et depoſuit veſtimēta viduitatis ſue a ſe: et operuit ſe pallio: & ornauit ſe: & ſedit in biuio itineris: quod eſt iuxta viā thānath: quoniā vidit q creuerat ſela: et ipſa non tradebatur ei in vxorem. Et vidit eam iudas:

Trāſla. B. Hiero.

ſuſpicatus eſt eē meretricem. Operuerat ei vultū ſuū: ne agnoſceretur. Ingrediēſq; ad eā. ait: dimitte me vt coeam tecū. Neſciebat eī q nurus ſua eēt. Qua rñdēte: quid dabis mihi vt fruaris concubitu meo. dixit: Mittā tibi hedū de gregibus. Rurſumq; illa dicēte patiar quod vis: ſi dederis mihi arrabonē: dōec mittas qđ pollicēris. ait iudas. Quid tibi vis p arrabōe dari. Rñdit. Anulū tuū & armillā & baculū: quē manu tenes. Ad vnū igitur coitū mulier cōcepit: & ſurgens abiit: depoſitoq; habitu quem ſumpſerat: induta eſt viduitatis veſtibus. Miſit aūt iudas hedum per paſtorē ſuū odolamitē vt reciperet pignus qđ dederat mulieri. Qui cū non inueniſſet eā: interrogauit homines loci illius: Vbi eſt mulier que ſedebat in biuio? Rñdentibus cūctis: nō fuit in loco iſto meretrix: reuerſus eſt ad iudam: & dixit ei. Non inueni eam. Sed & homines loci illius dixerūt mihi: nunq ſediſſe ibi ſcortum. Ait iudas. Habeat ſibi. Certe mēdacii arguere nos non poteſt. Ego miſi hedum quem promiſeram: & tu nō inueniſti eā. Ecce aūt poſt tres mēſes nūciauerūt iude dicentes. Fornicata eſt thamar nurus tua: & videtur vterus illius ītumeſcere. Dixitq; iudas. Produ=

Transla. Chal.

et putauit eam eſſe meretricem: quia operuerat faciē ſuam. et declinauit ad eam in viam: et ait. Permitte obſecro vt ingrediar ad te: non enim ſciebat q nurus ſua eſſet: & ait. Quid dabis mihi vt igrediaris ad me. et dixit. Ego mittam hedum caprarū de gregibus: et ait. Si dederis mihi pignus donec mittas. Et dixit. Quod erit pignus qđ dabo tibi: & ait. Annulus tuus et ſudariū tuū & baculus tuus: qui eſt in manu tua. Et dedit ei: & ingreſſus eſt ad eam: & cōcepit ex eo. Et ſurrexit & abiit: & depoſuit pallium ſuum a ſe: & induit ſe veſtimento viduitatis ſue. Et miſit iudas hedū de capris per manum amici ſui odolamite: vt acciperet pignus de manu mulieris: & nō inuenit eam. Et interrogauit hoīes loci: dicens. Vbi eſt meretrix que erat in biuio itineris? & dixerūt. Non eſt hic meretrix. Et reuerſus eſt ad iudā: & ait. Nō inueni eam. Viri quoq; loci dixerūt: non eſt hic meretrix. Dixitq; iudas Accipiat ſibi pignus: ne forte ſimus in deriſum: ecce miſi hedū hunc: & tu non inueniſti eam. Et factum eſt poſt tres menſes: & nūciatū eſt iude dicendo. Fornicata eſt thamar nurus tua: & ecce concepit ex fornicatione: & dixit iudas. Educite eam:

וְתִשָּׂרֵף: הִוא מוּצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה
אֶל חָמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר
אֵלֶּה לּוֹ אָנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֶּר
נָא לְמִי הַחֹתֶמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה
הָאֵלֶּה: וַיַּכֵּר יְהוּדָה וַיֹּאמֶר צָדְקָה
מִמֶּנִּי כִּי עַל כֵּן לֹא נְתַתִּיהָ לְשֵׁלָה
בְנִי וְלֹא יָסַף עוֹד לְדַעְתָּהּ: וַיְהִי
בְּעֵת לִדְתָּהּ וְהִנֵּה תְאוֹמִים
בְּבִטְנָהּ: וַיְהִי בְלִדְתָּהּ וַיִּתֶּן יָד
וַתִּקַּח הַמְיַלֶּדֶת וַתִּקְשֹׁר עַל יָדוֹ
שָׁנִי לֵאמֹר זֶה יָצָא רִאשֹׁנָה:
וַיְהִי כְּמֵשִׁיב יָדוֹ וְהִנֵּה יָצָא אָחִיו
וַתֹּאמֶר מַה פָּרַצְתָּ עָלֶיךָ פָּרֶץ
וַיִּקְרָא שְׁמוֹ פָּרֶץ: וְאַחַר יָצָא
אָחִיו אֲשֶׁר עַל יָדוֹ הַשָּׁנִי וַיִּקְרָא
שְׁמוֹ זָרַח: וְיוֹסֵף

Cap. xxxix.

הוּרַד מִצְרָיְמָה וַיִּקְנֵהוּ פּוֹטִיפַר
סְרִיס פַּרְעֹה שַׂר הַטַּבָּחִים אִישׁ
מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמְעֵאלִים אֲשֶׁר
הוֹרִדֻהוּ שָׁמָּה: וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף
וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ וַיְהִי בְּבֵית
אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי: וַיַּרְא אֲדֹנָיו כִּי
יְהוָה אִתּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה
יְהוָה מַצְלִיחַ בְּיָדוֹ: וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֵן
בְּעֵינָיו וַיְשָׁרֶת אֹתוֹ וַיַּפְקִדֵהוּ עַל
בֵּיתוֹ וְכָל יֶשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדוֹ: וַיְהִי
מֵאָז הִפְקִיד אֹתוֹ בְּבֵיתוֹ וְעַל כָּל

Primitiua heb.: שָׂרַף יָצָא · חָמָה · אָלָה · נָכַר · פָּתַל נָטָה · נָכַר · מִן נָתַן · יָדַע הָיָה · יָלַד תָּאַם · נָתַן · לָקַח יָלַד קָשַׁר · שָׁנָה · הָיָה שׁוּב · פָּרַץ · קָרָא · יָרַד קָנָה · סָרַס שׂוּר · הָיָה · צָלַח · רָאָה · מָצָא חָנַן · שָׁרַת פָּקַד

cite eã ut comburatur. Que cũ duceretur ad penã: misit ad socerum suum dicẽs. De viro cuius hec sunt: concepi. Cognosce cuius sit anulus & armilla & baculus. Qui agnitis muneribus ait. Iustior me est: quia non tradidi eam sela filio meo. Attamẽ ultra nõ cognouit eam. Instãte autem ptu: apparuerunt gemini in utero: atq; in ipsa effusione infantium unus ptulit manũ: in q̃ obstetrix ligauit coccinum dicẽs. Iste egredietur prior. Illo vero retrahẽte manũ: egressus est alter. Dixitq; mulier. Quare diuisa est pp te maceria? Et ob hãc cãm vocauit nomẽ eius phares. Postea egressus est frater eius in cuius manu erat coccinũ: quem appellauit zaram. Cap. 39

Igitur ioseph ductus est in egyptũ: emitq; eũ phutifar eunuchus pharaõis princeps exercitus sui vir egyptius de manu hismaelitarum: a quibus perductus erat. Fuitq; dñs cũ eo: & erat vir in cũctis pspere agẽs. Habitauitq; in domo dñi sui: qui optime nouerat dñm esse cũ eo: & oia que gereret ab eo dirigi in manu illius. Inuenitq; ioseph gratiam corã dño suo: & ministrabat ei. A quo ppositus oibus: gubernabat creditã sibi domum: & uniuersa que ei tradita fuerant.

αὐτὴν καὶ κατακαυθήτω. αὐτῆς δὲ ἀγομένης, ἀπέστειλε πρὸς τὸν πενθερὸν αὐτῆς, λέγουσα, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου οὗτινος ταῦτά ἐστιν ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔχω. καὶ εἶπεν, ἐπίγνωθι, τίνος ὁ δακτύλιος καὶ ὁ ὁρμίσκος καὶ ἡ ῥάβδος αὕτη. ἐπέγνω δὲ Ἰούδας, καὶ εἶπε, δεδικαίωται θάμαρ ἢ ἐγώ· οὗ εἵνεκεν οὐκ ἔδωκα αὐτὴν σιλὼμ τῷ υἱῷ μου. καὶ οὐ προσέθετο ἔτι τοῦ γνῶναι αὐτήν. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἔτικτεν, καὶ τῇδε ἦν δίδυμα ἐν τῇ γαστρὶ αὐτῆς. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τίκτειν αὐτὴν, ὁ εἷς προεξήνεγκε τὴν χεῖρα αὐτοῦ· λαβοῦσα δὲ ἡ μαῖα, ἔδησεν ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ κόκκινον, λέγουσα, οὗτος ἐξελεύσεται πρότερος. ὡς δὲ ἐπισυνήγαγε τὴν χεῖρα, καὶ εὐθέως ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. ἡ δὲ εἶπε, τί διεκόπη διὰ σὲ φραγμός; καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, φαρές. καὶ μετὰ τοῦτο ἐξῆλθεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἐφ᾽ ᾧ ἦν ἐπὶ τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ κόκκινον· καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζαρά.

1. Pa. 2. a. Math. 1. a.

Ca. 39 A

Ἰωσὴφ δὲ κατήχθη εἰς αἴγυπτον· καὶ ἐκτήσατο αὐτὸν πετεφρὴς ὁ εὐνοῦχος φαραὼ, ἀρχιμάγειρος, ἀνὴρ αἰγύπτιος, ἐκ χειρὸς ἰσμαηλιτῶν, οἳ κατήγαγον αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ ἦν κύριος μετὰ Ἰωσὴφ, καὶ ἦν ἀνὴρ ἐπιτυγχάνων· καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ παρὰ τῷ κυρίῳ τῷ αἰγυπτίῳ. ᾔδει δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, ὅτι κύριος ἦν μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἂν ποιῇ, κύριος εὐοδοῖ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. καὶ εὗρεν Ἰωσὴφ χάριν ἐναντίον τοῦ κυρίου αὐτοῦ, εὐηρέστησε δὲ αὐτῷ. καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ, ἔδωκε διὰ χειρὸς Ἰωσήφ. ἐγένετο δὲ μετὰ τὸ κατασταθῆναι αὐτὸν ἐπὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πάντα

Primitiua chal. | Interp. chal.

Primitiua chal.: יְקַד חֲמָה אֲמַר · אֵל עֲדָה שְׁדַע · זְכָה · יְסַף יְדַע יְלַד · תְּאֹם חֲזָה אֲמַר · תּוּב סְגָא תְּקַף · נְחַת רְבַב · נְחַת אֲמַר צְלַח · רְבַב אֲמַר שְׁכַח · מְנָה

et cõburatur. Ipsa educebatur: & ipsa misit ad socerũ suũ: dicens. De viro cuius hec sunt: ego cõcepi: & ait. Cognosce obsecro cuius est anulus & sudarium & baculus hic. Et cognouit iudas: & ait. Iustificata est: ex me ipsa cõcepit: eo q non tradidi eam sela filio meo. Et ultra nõ cognouit eam. Et factũ est in tẽpore partus & ecce gemelli in utero ei9 erant. Et factũ ẽ cum pareret: ptulit unus manum. Et accepit obstetrix coccinum: & ligauit super manũ eius coccinũ: dicens. Hic egressus est prior. Et factũ est cum reduceret manum suã: ecce egressus est frater eius: & ait. Quã maxima fortitudo fuit in te: ut pualeres. Et vocauit nomẽ ei9 phares. Et post hec egressus est frater eius: sup cui9 manu erat coccinũ: & vocauit nomẽ ei9 zara. Ca. 39.

Ioseph aũt deductus est in egyptũ: & emit eum putiphar princeps pharaonis magister militũ vir egypti9 de manu arabũ: q̃ deduxerũt eum ibi. Et factũ est verbũ dñi in auxiliũ ioseph: & fuit vir pspere agens erat q; in domo dñi sui egyptij. Et vidit dñs ei9 q erat verbũ dñi in auxiliũ eius: & oia q̃ ipse faciebat dñs dirigebat in manu sua. Et inuenit ioseph miam in oculis eius: & ministrabat ei: & cõstituit eũ sup domũ suã: et oia q̃ habebat tradidit in manu eius. Et factum est ab eo tẽpore quo cõstituit eum in domo sua & sup oia

Transla. Chal.

ואתוקד: היא מתפקא והיא שלחת לות חמוהא למימר לגברא דאלין דיליה מיניה
אנא מעדיא ואמרת אשתמודע כען דמאן עזקתא ושושיפא וחוטרא האלין:
ואשתמודע יהודה ואמר זכאה מני היא מעדיא ארי על כן לא יהבתה לשלה ברי
ולא אוסיף עוד למדעה: והוה בעדן מילדה והא תיומין במעהא: והוה במילדה ויהב
ידא ונסיבת חיתא וקטרת על ידיה זהוריתא למימר דין נפק קדמיתא: והוה כד
אתיב ידיה והא נפק אחוהי ואמרת מה תקוף סגי עלך למתקף וקרא שמיה פרץ:
ובתר כן נפק אחוהי דעל ידיה זהוריתא וקרא שמיה זרח:

Ca. xxxix.

ויוסף אתחת למצרים וזבניה פוטיפר רבא דפרעה רב קטוליא גבר מצראי
מיד ערבאי דאחתוהי לתמן: והוה מימרא דיי בסעדיה דיוסף והוה גבר מצלח והוה
בבית רבוניה מצראה: וחזא רבוניה ארי הוה מימרא דיי בסעדיה וכל דהוא עביד
יי מצלח בידיה: ואשכח יוסף רחמין בעינוהי ושמש יתיה ומניה על ביתיה וכל
דאית ליה מסר בידיה: והוה מעידן דמני יתיה בביתיה ועל כל

ὅσα ἦν αὐτῷ, καὶ εὐλόγησεν κύριος τὸν οἶκον τοῦ αἰγυπτίου διὰ Ἰωσήφ. καὶ ἐγενήθη εὐλογία κυρίου ἐν πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. καὶ ἐπέτρεψε πάντα ὅσα ἦν αὐτῷ εἰς χεῖρας Ἰωσήφ. καὶ οὐκ ᾔδει τῶν καθ᾽ ἑαυτὸν οὐδὲν, πλὴν τοῦ ἄρτου οὗ ἤσθιεν αὐτός. καὶ ἦν Ἰωσὴφ καλὸς τῷ εἴδει, καὶ ὡραῖος τῇ ὄψει σφόδρα. καὶ ἐγένετο μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐπέβαλεν ἡ γυνὴ τοῦ κυρίου αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς ἐπὶ Ἰωσήφ, καὶ εἶπε, κοιμήθητι μετ᾽ ἐμοῦ. ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν· εἶπε δὲ τῇ γυναικὶ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, εἰ ὁ κύριός μου οὐ γινώσκει δι᾽ ἐμὲ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτῷ, ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖράς μου, καὶ οὐχ ὑπάρχει ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ οὐδὲν ὑπερέχον ἐμοῦ, οὐδὲ ὑπεξῄρηται ἀπ᾽ ἐμοῦ οὐδὲν, πλὴν σοῦ, διὰ τὸ σὲ γυναῖκα αὐτοῦ εἶναι, καὶ πῶς ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, καὶ ἁμαρτήσομαι ἐναντίον τοῦ θεοῦ; ἡνίκα δὲ ἐλάλει τῷ Ἰωσὴφ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ οὐχ ὑπήκουσεν αὐτῇ καθεύδειν μετ᾽ αὐτῆς, τοῦ συγγενέσθαι αὐτῇ. ἐγένετο δὲ τοιαύτη τις ἡμέρα, καὶ εἰσῆλθεν Ἰωσὴφ εἰς τὴν οἰκίαν ποιεῖν τὰ ἔργα αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἦν τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ ἔσω. καὶ ἐπεσπάσατο αὐτὸν τῶν ἱματίων, λέγουσα, κοιμήθητι μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ἔφυγεν, καὶ ἐξῆλθεν ἔξω. καὶ ἐγένετο, ὡς εἶδεν ὅτι καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῆς, ἔφυγεν, καὶ ἐξῆλθεν ἔξω, καὶ ἐκάλεσε τοὺς ὄντας ἐν τῇ οἰκίᾳ,

B · 1. Reg. 16. b. · C · Supra eo.

Benedixitq; dominus domui egypti ppter ioseph: & multiplicauit tam in edibus q̃ in agris cunctã eius substantiam. Nec quicq̃ aliud nouerat: nisi panẽ quo vescebatur. Erat autem ioseph pulchra facie & decorus aspectu. Post multos itaq; dies iniecit dña sua oculos suos in ioseph: & ait. Dormi mecum. Qui nequaq̃ acqescẽs opi nefario dixit ad eã: Ecce dominus meus omnibus mihi traditis ignorat quid hẽat in domo sua: nec quicq̃ est qđ nõ in mea sit ptãte: vel nõ tradiderit mihi pter te q̃ uxor eius es. Quõ ergo possum hoc malũ facere & peccare in deũ meũ? Huiuscemodi verbis p singulos dies loquebatur: & mulier molesta erat adolescenti: & ille recusabat stuprum. Accidit autem quadam die ut intraret ioseph domum: & operis quippiã absq; arbitris faceret: & illa apphensa lacinia vestimẽti eius diceret. Dormi mecũ. Qui relicto in manu eius pallio fugit: & egressus est foras. Cumq; vidisset mulier vestẽ in manibus suis: & se eẽ contemptam: vocauit ad se homines domus sue:

אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת בֵּית
הַמִּצְרִי בִּגְלַל יוֹסֵף וַיְהִי בִּרְכַּת
יְהוָה בְּכָל אֲשֶׁר יֶשׁ לוֹ בַּבַּיִת
וּבַשָּׂדֶה: וַיַּעֲזֹב כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּיַד
יוֹסֵף וְלֹא יָדַע אִתּוֹ מְאוּמָה כִּי אִם
הַלֶּחֶם אֲשֶׁר הוּא אוֹכֵל וַיְהִי
יוֹסֵף יְפֵה תֹאַר וִיפֵה מַרְאֶה: וַיְהִי
אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא
אֵשֶׁת אֲדֹנָיו אֶת עֵינֶיהָ אֶל יוֹסֵף
וַתֹּאמֶר שִׁכְבָה עִמִּי: וַיְמָאֵן
וַיֹּאמֶר אֶל אֵשֶׁת אֲדֹנָיו הֵן אֲדֹנִי
לֹא יָדַע אִתִּי מַה בַּבָּיִת וְכֹל אֲשֶׁר
יֶשׁ לוֹ נָתַן בְּיָדִי: אֵינֶנּוּ גָדוֹל
בַּבַּיִת הַזֶּה מִמֶּנִּי וְלֹא חָשַׂךְ
מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם אוֹתָךְ בַּאֲשֶׁר
אַתְּ אִשְׁתּוֹ וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה
הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים:
וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ אֶל יוֹסֵף יוֹם יוֹם
וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ
לִהְיוֹת עִמָּהּ: וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה
וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ
וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם
בַּבָּיִת: וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדוֹ לֵאמֹר
שִׁכְבָה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ
וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה: וַיְהִי כִּרְאוֹתָהּ
כִּי עָזַב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס
הַחוּצָה: וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ

Primitiua heb.: בָּרַךְ · עָזַב · מְאוּם · אָכַל · רָאָה · נָשָׂא · אִישׁ · אָמַר מָאַן · גָּדַל · חָשַׂךְ · אִישׁ עָשָׂה רוּעַ · הָיָה · הָיָה · בּוֹא עָשָׂה לְאַךְ · תָּפַשׂ · עָזַב · נוּס רָאָה · קָרָא

Interp. chal.

דאית ליה ובריך יי ית בית מצראה בדיל יוסף והוה ברכתא דיי בכל דאית ליה
בביתא ובחקלא: ושבק כל דיליה בידא דיוסף ולא ידע עמיה מדעם אלהין לחמא
דהוה אכיל והוה יוסף שפיר בריוא ויאי בחזוא: והוה בתר פתגמיא האלין וזקפת
איתת רבוניה ית עינהא לות יוסף ואמרת שכוב עמי: וסריב ואמר לאיתת רבוניה
הא רבוני לא ידע עמי מה בביתא וכל דאית ליה מסר בידי: ליתוהי רב
בביתא הדין מני ולא מנע מני מדעם אלהין יתיך בדיל דאת איתתיה ואיכדין אעביד
בישתא רבתא הדא ואחוב קדם יי: והוה כד מלילת עם יוסף יום יום ולא קביל
מנה למשכב לותה למהוי עמה: והוה כיומא הדין ועאל לביתא למבדק בכתבי
חושבניה ולית אנש מאנשי ביתא תמן בביתא: ואחדתיה בלבושיה למימר שכוב
עמי ושבקיה ללבושיה בידה וערק ונפק לשוקא: והוה כד חזת ארי שבקיה
ללבושיה בידה וערק לשוקא: וקראת לאנשי ביתה

Transla. Chal.

que habebat: & bñdixit dñs domui egyptij ppter ioseph: et fuit benedictio dñi in oibus que habebat in domo & in agro. Et reliquit oia sua in manu ioseph: & non nouerat cum eo quicq̃ nisi panẽ quo vescebatur. Eratq; ioseph pulcher facie & decorus aspectu. Et factum est post verba hec: leuauit uxor dñi sui oculos ad ioseph: & dixit. Cuba mecum: & noluit. Et ait uxori dñi sui. Ecce dñs meus non nouit mecũ quicq̃ eorum que in domo sua sunt: & oia sua tradidit ĩ manu mea. Non est ipse maior me in domo hac: neq; prohibuit a me quicq̃ preter te: eo q tu uxor ei9 es. Quomodo ergo faciam hoc magnũ malum: & peccabo coram deo? Et factũ est cum loqueretur cum ioseph per singulos dies: non acquieuit ei ut cubaret cum ea: ut esset cum ea. Et factum est quadã die: & ingressus est in domũ: ut inuestigaret scripturas rationis sue. Et nullus vir de hoibus domus erat ibi in domo. Apprehenditq; vestimenta eius: dicens. Cuba mecum. Et reliquit vestimenta sua in manu eius: & fugit: et egressus est foras. Et factũ est cum vidisset q reliquisset vestimenta eius in manu sua & quod fugisset foras: vocauit viros domus sue:

Tex. Heb.

וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר רְאוּ הֵבִיא לָנוּ אִישׁ עִבְרִי לְצַחֶק בָּנוּ בָּא אֵלַי לִשְׁכַּב עִמִּי וָאֶקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל׃ וַיְהִי כְשָׁמְעוֹ כִּי הֲרִימֹתִי קוֹלִי וָאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ אֶצְלִי וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה׃ וַתַּנַּח בִּגְדוֹ אֶצְלָהּ עַד בּוֹא אֲדֹנָיו אֶל בֵּיתוֹ׃ וַתְּדַבֵּר אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר בָּא אֵלַי הָעֶבֶד הָעִבְרִי אֲשֶׁר הֵבֵאתָ לָּנוּ לְצַחֶק בִּי׃ וַיְהִי כַּהֲרִימִי קוֹלִי וָאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ אֶצְלִי וַיָּנָס הַחוּצָה׃ וַיְהִי כִשְׁמֹעַ אֲדֹנָיו אֶת דִּבְרֵי אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר דִּבְּרָה אֵלָיו לֵאמֹר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עַבְדֶּךָ וַיִּחַר אַפּוֹ׃ וַיִּקַּח אֲדֹנֵי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שָׁם בְּבֵית הַסֹּהַר׃ וַיְהִי יְהוָה אֶת יוֹסֵף וַיֵּט אֵלָיו חָסֶד וַיִּתֵּן חִנּוֹ בְּעֵינֵי שַׂר בֵּית הַסֹּהַר׃ וַיִּתֵּן שַׂר בֵּית הַסֹּהַר בְּיַד יוֹסֵף אֵת כָּל הָאֲסִירִם אֲשֶׁר בְּבֵית הַסֹּהַר וְאֵת כָּל אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הוּא הָיָה עֹשֶׂה׃ אֵין שַׂר בֵּית הַסֹּהַר רֹאֶה אֶת כָּל מְאוּמָה בְּיָדוֹ בַּאֲשֶׁר יְהוָה אִתּוֹ וַאֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה יְהוָה מַצְלִיחַ׃

Primitiua heb.

אֲשֶׁר בָּאָה בּוֹא | בּוֹא | קָרָא | גָּדַל הָיָה רוּם | נוּס | יָצָא | נוּחַ | דָּבַר | צָחַק | רוּם | אִישׁ | דָּבַר | חָרָה | לָקַח נָתַן | קוּם אָסַר | נָטָה | נָתַן חָנַן שׁוּר | עָשָׂה | מְאוּם | צָלַח

Trāsla. B. Hiero.

& ait ad eos. En intro duxit virū hebreū vt illuderet nobis. Ingressus est ad me: vt coiret mecū. Cūq; ego succlamasse & audisset vocem meam: reliquit pallium qd tenebam: & fugit foras. In argumētū ergo fidei retentū palliū ostēdit marito reuertenti domum: & ait. Ingressus est ad me seruus hebreus quem adduxisti: vt illuderet mihi. Cunq; audisset me clamare: reliquit palliū quod tenebam: & fugit foras. His auditis dñs & nimiū credulus verbis cōiugis iratus est valde: tradiditq; Ioseph in carcerem, vbi vincti regis custodiebantur: & erat ibi clausus. Fuit aūt dñs cū ioseph: & misertus ē illius: & dedit ei grām in cōspectu principis carceris. Qui tradidit i manu illius vniuersos vinctos qui in custodia tenebātur: & quicqd fiebat sub ipso erat: nec nouerat aliquid cūctis ei creditis. Dominus enī erat cū illo: & omnia opera eius dirigebat:

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina

et ait illis: dicēs: videte: introduxit nob

καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λέγουσα, ἴδετε, εἰσήγαγεν ἡμῖν

seruū hebreū illudere nob. intrauit ad me: di

παῖδα ἑβραῖον ἐμπαίζειν ἡμῖν. εἰσῆλθε πρός με, λέ

cēs: dormiā tecū. et clamaui voce ma

γων, κοιμηθήσομαι μετὰ σοῦ. καὶ ἐβόησα φωνῇ μεγά

gna. cū āt audiret ipe: q exaltaui vocē meā:

λῃ. ἐν δὲ τῷ ἀκοῦσαι αὐτὸν, ὅτι ὕψωσα τὴν φωνήν μου,

et clamaui: relinquēs vestimēta sua apd

καὶ ἐβόησα, καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ παρ' ἐ

me: fugit: et egress᷒ ē foras. et relinqt

μοί, ἔφυγεν, καὶ ἐξῆλθεν ἔξω. καὶ καταλιμπάνει τὰ

vestimēta apd se: donec venit dñs in domū

ἱμάτια παρ' ἑαυτῇ, ἕως ἦλθεν ὁ κύριος εἰς τὸν οἶκον

suā. et locuta ē ei fm v͛ba hec:

αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα,

dicēs: igress᷒ ē ad me seru᷒ hebre᷒: quē itroduxisti ad nos illudere mihi. et dixit: dormiā

λέγουσα, εἰσῆλθε πρός με ὁ παῖς ὁ ἑβραῖος, ὃν εἰσήγαγες πρὸς ἡμᾶς, ἐμπαῖξαι μοι. καὶ εἶπε, κοιμηθήσομαι

tecū. vt āt audiuit: qd exaltaui vocē meā:

μετὰ σοῦ. ὡς δὲ ἤκουσεν, ὅτι ὕψωσα τὴν φωνήν μου,

et clamaui: relinqns vestimēta sua apd

καὶ ἐβόησα, καταλιπὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ παρ' ἐ

me: fugit: et egress᷒ ē. factū ē āt vt audiuit dominus eius v͛ba vxoris sue: qcūq; locuta ē ad eū: dicēs: sic fecit mihi seru᷒

μοί, ἔφυγεν, καὶ ἐξῆλθεν. ἐγένετο δὲ ὡς ἤκουσεν ὁ κύριος αὐτοῦ τὰ ῥήματα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ὅσα ἐλάλησε πρὸς αὐτόν, λέγουσα, οὕτως ἐποίησέ μοι ὁ παῖς

tu᷒. et irat᷒ ē ira. et accipiēs dñs ioseph: mi

σου. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ. καὶ λαβὼν ὁ κύριος ἰωσὴφ, ἐνέ

sit eū in munitionē: et in locū: in quo

βαλεν αὐτὸν εἰς τὸ ὀχύρωμα, καὶ εἰς τὸν τόπον, ἐν ᾧ

vincti regis detinētur illic in mu

οἱ δεσμῶται τοῦ βασιλέως κατέχονται ἐκεῖ ἐν τῷ ὀχυ

nitione. et fuit dñs cū ioseph: ꝛ effudit ei misericordiā: ꝛ dedit ei grāz corā pricipe car

ρώματι. καὶ ἦν κς μετὰ ἰωσὴφ, καὶ κατέχεεν αὐτοῦ ἔλεος, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν ἐναντίον τοῦ ἀρχιδεσ

ceris. et dedit pricepo carceris carce

μοφύλακος. καὶ ἔδωκεν ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ τὸ δεσμω

rem p manū ioseph: et oēs addu

τήριον διὰ χειρὸς ἰωσήφ, καὶ πάντας τοὺς ἀπηγμέ

ctos in carcere: et oia qcūq; faciūt il

νους ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, καὶ πάντα ὅσα ποιοῦσιν ἐ

lic: ipe erat faciēs. nō erat pricepo carceris

κεῖ, αὐτὸς ἦν ποιῶν. οὐκ ἦν ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ τοῦ δεσ

carcere sciēs pp̄ ipū nihil. oia eīn erāt p

μωτηρίου γινώσκων δι' αὐτὸν οὐδέν. πάντα γὰρ ἦν διὰ

manū ioseph: eo q dñs cū illo erat. et qcūq;

χειρὸς ἰωσήφ, διὰ τὸ τὸν κν μετ' αὐτοῦ εἶναι. καὶ ὅσα αὐ

ipe faciebat: dñs psperabat in manib᷒ eius.

τὸς ἐποίει, κς εὐώδου ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. Ca. 40

Transla. Chal.

et ait eis: dicens. Videte: adduxit nobis virū hebreū vt illuderet nob. Ingressus ē ad me vt cubaret mecū et clamaui voce magna. Et factū est cū audiret q eleuarez vocē meā ꝛ clamarē: reliqt vestimēta sua apud me: ꝛ fugit ꝛ egressus est foras. Et retinuit vestimentū eius apud se: donec veniret dñs eius in domū suā. Et locuta est cū eo verba hec: dicēs. Ingressus est ad me seruus hebreus quē adduxisti nobis: vt illuderet mihi. Et factū est cuz eleuarē vocē meā ꝛ clamarē: reliquit vestimenta sua apud me: ꝛ fugit foras. Et factū est cū audiret dñs ei᷒ verba vxoris sue q̄ locuta est ad eum: dicēs. Sicut verba hec fecit mihi seruus tuus. Et iratus est furor eius: tulitq; dñs ioseph eum ꝛ tradidit eū in domū carceris vbi vincti regis erāt. Eratq; ibi in domo carceris. Et fuit verbū dñi in auxiliū ioseph: ꝛ fecit cuz eo misericordiā: ꝛ dedit illi gratiā coram principe carceris. Et tradidit princeps carceris in manu ioseph oēs vinctos qui erant in domo carceris. et omnia que fiebant ibi: ipse faciebat. Nullum delictū videbat princeps carceris in manu eius: eo q verbum domini erat in auxilium eius. Et quod ipse faciebat: dñs dirigebat. Co. 40.

Primitiua chal.

אֲמַר חֲזָא אֲתָא | עוּל שְׁכַב קְרָא | קוּל רְבָה רוּם | תְּנַח עוּל רְבַב | אֲמַר עוּל אֲתָא | רוּם קוּל קְרָא | רְבַב אִית אֲמַר | עֲבַד חֲזָא | צְלַח

Interp. chal.

וַאֲמַרַת לְהוֹן לְמֵימַר חֲזוֹ אַיְתִי לַנָא גְבַר עִבְרָאָה לְחַיָּכָא בַּנָא עַל לְוָתִי לְמִשְׁכַּב עִמִּי וּקְרֵית בְּקָלָא רַבָּא׃ וַהֲוָה כַּד שְׁמַע אֲרֵי אֲרֵימִית קָלִי וּקְרֵית וְשַׁבְקֵיהּ לִלְבוּשֵׁיהּ לְוָתִי וַעֲרַק וּנְפַק לְשׁוּקָא׃ וְאַנְחַת לִלְבוּשֵׁיהּ לְוָתַהּ עַד עַל רִבּוֹנֵיהּ לְבֵיתֵיהּ׃ וּמַלֵּילַת עִמֵּיהּ כְּפִתְגָמַיָא הָאִלֵּין לְמֵימַר עַל לְוָתִי עַבְדָּא עִבְרָאָה דְּאַיְתֵיתָא לַנָא לְחַיָּכָא בִּי׃ וַהֲוָה כַּד אֲרֵימִית קָלִי וּקְרֵית וְשַׁבְקֵיהּ לִלְבוּשֵׁיהּ לְוָתִי וַעֲרַק לְשׁוּקָא׃ וַהֲוָה כַּד שְׁמַע רִבּוֹנֵיהּ יָת פִּתְגָמֵי אִתְּתֵיהּ דְּמַלֵּילַת עִמֵּיהּ לְמֵימַר כְּפִתְגָמַיָא הָאִלֵּין עֲבַד לִי עַבְדָּךְ וּתְקֵיף רוּגְזֵיהּ׃ וּדְבַר רִבּוֹנֵיהּ דְּיוֹסֵף יָתֵיהּ וִיהַבֵיהּ לְבֵית אֲסִירֵי אֲתַר דַּאֲסִירֵי מַלְכָּא תַּמָּן אֲסִירִין וַהֲוָה תַּמָּן בְּבֵית אֲסִירֵי׃ וַהֲוָה מֵימְרָא דַּיְיָ בְּסַעְדֵּיהּ דְּיוֹסֵף וּנְגַד לֵיהּ חִסְדָּא וִיהָבֵיהּ לְרַחֲמִין קֳדָם רַב בֵּית אֲסִירֵי׃ וִיהַב רַב בֵּית אֲסִירֵי בִּידָא דְּיוֹסֵף יָת כָּל אֲסִירַיָא דִּבְבֵית אֲסִירֵי וְיָת כָּל דְּעָבְדִין תַּמָּן הוּא הֲוָה מִתְעֲבֵד׃ לֵית רַב בֵּית אֲסִירֵי חָזֵי יָת כָּל סוּרְחָן בִּידֵיהּ בִּדְמֵימְרָא דַּיְיָ בְּסַעְדֵּיהּ וּדְהוּא עָבֵיד יְיָ מַצְלַח׃

Ca. xl.

Trāsla. Grec. lxx. cū interp. latina.

A

Factū ē āt post verba hec: pecca

Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, ἥμαρ

uit pricepo picernaꝝ regis egypti: et

τεν ὁ ἀρχιοινοχόος τοῦ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ ὁ

pricepo pistorū dño suo regi egy

ἀρχισιτοποιὸς τῷ κυρίῳ αὐτῶν βασιλεῖ αἰγύ

pti. et iratus ē pharao sup duobus eunu

πτου. καὶ ὠργίσθη φαραὼ ἐπὶ τοῖς δυσὶν εὐνού

chis suis: sup pricipe picernaꝝ ꝛ sup prīcipe pistoꝝ.

χοις αὐτοῦ, ἐπὶ τῷ ἀρχιοινοχόῳ καὶ ἐπὶ ἀρχι

ꝛ posuit eos in custodia in

σιτοποιῷ. καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ εἰς

carcere: in locū: vbi ioseph iacebat ibi.

τὸ δεσμωτήριον, εἰς τὸν τόπον, οὗ ἰωσὴφ ἐπέ

et cōmēdauit pnceps carceris

κειτο ἐκεῖ. καὶ συνέστησεν ὁ ἀρχιδεσμώτης τῷ

ioseph ipos. et astitit eis. fuerāt āt di

ἰωσὴφ αὐτούς. καὶ παρέστη αὐτοῖς. ἦσαν δὲ ἡ

es in carcere: et viderūt ambo sōnium in vna nocte vnū. quoꝝ visiōes

μέρας ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ εἶδον ἀμφότεροι ἐνύπνι

insōnij eoꝝ

ον ἐν μιᾷ νυκτὶ ἕν. ὧν αἱ ὁράσεις τοῦ ἐνυπνίου αὐ

pincerna et pistor erāt regi

τῶν. ὁ οἰνοχόος καὶ ὁ σιτοποιὸς ἦσαν τῷ βασιλεῖ

egypti existēs in carcere. intrauit āt

αἰγύπτου ὄντες ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. εἰσῆλθε δὲ

ad eos ioseph mane: et vidit eos: et

πρὸς αὐτοὺς ἰωσὴφ πρωΐ, καὶ εἶδεν αὐτούς, καὶ

erāt cōturbati. et interrogauit eunuchos

B

ἦσαν τεταραγμένοι. καὶ ἠρώτα τοὺς εὐνούχους

pharaōis: q erāt cū eo: dicēs: q̄re

φαραώ, οἳ ἦσαν μετ' αὐτοῦ, λέγων, τί ὅτι τὰ

facies vr̄e tristes hodie. illi āt dixerūt:

πρόσωπα ὑμῶν σκυθρωπὰ σήμερον. οἱ δὲ εἶπαν,

sōniū vidim᷒: et cōiectās illd: nō est.

ἐνύπνιον εἴδομεν, καὶ ὁ συγκρίνων αὐτό, οὐκ ἔστιν.

dixit āt eis ioseph: nō p deū manifestatio eius est? narrate ergo mihi. et narrauit

εἶπε δὲ αὐτοῖς ἰωσήφ, οὐχὶ διὰ τοῦ θεοῦ ἡ διασάφησις αὐτοῦ ἐστί; διηγήσασθε οὖν μοι. καὶ διη

pncepo picernaꝝ sōniū suū ioseph.

γήσατο ὁ ἀρχιοινοχόος τὸ ἐνύπνιον αὐτοῦ τῷ ἰω

et ait illi sic: in sōnio meo

σήφ. καὶ εἶπεν αὐτῷ οὕτως, ἐν τῷ ὕπνῳ μου

erat vitis corā me: in āt vite tres

ἦν ἄμπελος ἐναντίον μου, ἐν δὲ τῇ ἀμπέλῳ τρεῖς

ppagines: et ipa virescēs pducebat germina maturos racemos vue: et ca

πυθμένες, καὶ αὐτὴ θάλλουσα ἀνενηνοχυῖα βλα

C

στοὺς πεπείρους βότρυας σταφυλῆς, καὶ τὸ ποτή

lix pharaōis in manu mea: et accepi

ριον φαραὼ ἐν τῇ χειρί μου, καὶ ἔλαβον τὴν

vuā:

σταφυλήν,

Trāsla. B. Hiero.

His itaq; gestis accidit vt peccarent duo eunuchi: pincerna regis egypti: & pistor domino suo. Iratusq; contra eos pharao (nā alter pincernis preerat: alter pistoribus) misit eos in carcerem principis militum: in quo erat vinctus & ioseph. At custos carceris tradidit eos ioseph qui & ministrabat eis. Aliquātulū tpis fluxerat: & illi in custodia tenebantur. Videruntq; ambo sōniū nocte vna iuxta iterpretationem congruam sibi. Ad quos cum itroisset ioseph mane: & vidisset eos tristes: sciscitatus ē eos dicens. Cur tristior est hodie solito facies vr̄a? Qui responderunt: Sōnium vidimus: & non est qui interpretetur nobis. Dixitq; ad eos ioseph. Nunquid nō dei ē iterpretatio? Referte mihi qd videritis. Narrauit prior ppositus picernarū sōniū suum. Videbam corā me vitē in q̄ erant tres propagines: crescere paulatim in gemmas: & post flores vuas maturescere: calicemq; pharaōis in manu mea. Tuli ergo vuas

Ca. 40.

Tex. Heb.

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָטְאוּ מַשְׁקֵה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְהָאֹפֶה לַאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם׃ וַיִּקְצֹף פַּרְעֹה עַל שְׁנֵי סָרִיסָיו עַל שַׂר הַמַּשְׁקִים וְעַל שַׂר הָאוֹפִים׃ וַיִּתֵּן אֹתָם בְּמִשְׁמַר בֵּית שַׂר הַטַּבָּחִים אֶל בֵּית הַסֹּהַר מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אָסוּר שָׁם׃ וַיִּפְקֹד שַׂר הַטַּבָּחִים אֶת יוֹסֵף אִתָּם וַיְשָׁרֶת אֹתָם וַיִּהְיוּ יָמִים בְּמִשְׁמָר׃ וַיַּחַלְמוּ חֲלוֹם שְׁנֵיהֶם אִישׁ חֲלֹמוֹ בְּלַיְלָה אֶחָד אִישׁ כְּפִתְרוֹן חֲלֹמוֹ הַמַּשְׁקֶה וְהָאֹפֶה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבֵית הַסֹּהַר׃ וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בַּבֹּקֶר וַיַּרְא אֹתָם וְהִנָּם זֹעֲפִים׃ וַיִּשְׁאַל אֶת סְרִיסֵי פַרְעֹה אֲשֶׁר אִתּוֹ בְמִשְׁמַר בֵּית אֲדֹנָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ פְּנֵיכֶם רָעִים הַיּוֹם׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוֹם חָלַמְנוּ וּפֹתֵר אֵין אֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הֲלוֹא לֵאלֹהִים פִּתְרֹנִים סַפְּרוּ נָא לִי׃ וַיְסַפֵּר שַׂר הַמַּשְׁקִים אֶת חֲלֹמוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ בַּחֲלוֹמִי וְהִנֵּה גֶפֶן לְפָנָי׃ וּבַגֶּפֶן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיגִם וְהִוא כְפֹרַחַת עָלְתָה נִצָּהּ הִבְשִׁילוּ אַשְׁכְּלֹתֶיהָ עֲנָבִים׃ וְכוֹס פַּרְעֹה בְּיָדִי וָאֶקַּח אֶת הָעֲנָבִים׃

Primitiua heb.

הָיָה שָׁקָה | קָצַף | שָׁנָה סָרַס שׂוּר | אָפָה נָתַן | שָׁמַר | קוּם | אָסַר פָּקַד | שָׁרַת | יוֹם שָׁמַר | שָׁנָה | אָסַר בּוֹא | רָאָה | שָׁאַל | מָדַע פָּנָה רָעַע | אָמַר | סָפַר | חָלַם | שָׂרַג עָלָה נוּץ | בָּשַׁל שָׁכַל | לָקַח

Transla. Chal.

וַהֲוָה בָּתַר פִּתְגָמַיָא הָאִלֵּין סְרַחוּ בֵּית שָׁקְיָא לְמַלְכָּא דְּמִצְרַיִם וְנַחְתּוֹמָא לְרִבּוֹנְהוֹן לְמַלְכָּא דְּמִצְרָיִם׃ וּרְגִיז פַּרְעֹה עַל תְּרֵין רַבְרְבָנוֹהִי עַל רַב שַׁקֵי וְעַל רַב נַחְתּוֹמֵי׃ וִיהַב יָתְהוֹן בְּמַטְרָא בֵּית רַב קָטוֹלַיָא לְבֵית אֲסִירֵי אֲתַר דְּיוֹסֵף אָסִיר תַּמָּן׃ וּמַנִּי רַב קָטוֹלַיָא יָת יוֹסֵף עִמְּהוֹן וְשַׁמֵּשׁ יָתְהוֹן וַהֲווֹ יוֹמִין בְּמַטְרָא׃ וַחֲלַמוּ חֶלְמָא תַּרְוֵיהוֹן גְּבַר חֶלְמֵיהּ בְּלֵילְיָא חַד גְּבַר כְּפֻשְׁרָן חֶלְמֵיהּ שָׁקְיָא וְנַחְתּוֹמָא דִּי לְמַלְכָּא דְּמִצְרַיִם דַּאֲסִירִין בְּבֵית אֲסִירֵי׃ וַאֲתָא לְוָתְהוֹן יוֹסֵף בְּצַפְרָא וַחֲזָא יָתְהוֹן וְהָא אִנּוּן נְסִיסִין׃ וּשְׁאַל יָת רַבְרְבֵי פַרְעֹה דְּעִמֵּיהּ בְּמַטְרָא בֵּית רִבּוֹנֵיהּ לְמֵימַר מָה דֵּין אַפֵּיכוֹן בִּישִׁין יוֹמָא דֵין׃ וַאֲמָרוּ לֵיהּ חֶלְמָא חֲלַמְנָא וּפָשַׁר לֵית לֵיהּ וַאֲמַר לְהוֹן יוֹסֵף הֲלָא מִן קֳדָם יְיָ פֻּשְׁרַן חֶלְמַיָא אִשְׁתָּעוּ כְעַן לִי׃ וְאִשְׁתָּעִי רַב שַׁקֵי יָת חֶלְמֵיהּ לְיוֹסֵף וַאֲמַר לֵיהּ בְּחֶלְמִי וְהָא גוּפְנָא קֳדָמַי׃ וּבְגוּפְנָא תְּלָתָא שִׁבְשִׁין וְהִיא כַּד אַפְרַחַת אַפֵּיקַת לַבְלְבִין וַאֲנִיצַת נֵץ בַּשִּׁילוּ אֶתְכַּלַּיָא הֲווֹ עִנְבִין׃ וְכָסָא דְּפַרְעֹה בִּידִי וּנְסֵיבִית יָת עִנְבַיָא

Interp. chal.

Et factū est post verba hec: peccauerūt pincerna regis egypti ꝛ pistor dño suo regi egypti. Et iratus est pharao cōtra duos principes suos: cōtra principē pincernarū ꝛ cōtra principē pistorum: et posuit eos i custodia in domo magri militū in domo victoꝝ vbi ioseph erat vinctus. Et posuit princeps militū cū eis ioseph: ꝛ ministrabat eis. Et fuerūt aliqbus diebus in custodia. Sōniauerūt aūt somniū ambo: vnusqsq; somniū suū in nocte vna: singuli iuxta interptationē somnij sui: pincerna videlicet ꝛ pistor regis egypti qui vincti erant in domo carceris. Venitq; ad eos ioseph mane: ꝛ vidit eos: ꝛ ecce erāt tristes. Et iterrogauit pncipes pharaonis q secuz erant in custodia in domo dñi sui: dicēs. Quare facies vr̄e tristes sunt hodie. Et dixerūt ei. somniū sōniauim᷒: ꝛ nō est q interptetur illud. Dixitq; eis ioseph: vtiq; a facie dei ē interpretatio somnij: narrate obsecro mihi. Narrauitq; princeps pincernaꝝ somniū suū ioseph. ꝛ dixit ei. In sōnio meo ecce vitis erat corā me: ꝛ in vite erant tres palmites: ꝛ erat quasi florēs ꝛ producebat gēmas: et post flores maturabāt vue in botris suis. ꝛ calix pharaonis erat in manu mea: ꝛ tollebam vuas:

Primitiua chal.

שְׁקָה רְבַב | רְבַב שְׁקָה | נְטַר מְנָה | הֲוָה תְּרֵי | נְטַר רְבָה אֲמַר | שְׁעָא שְׁקָה פְּרַח | גְּפַן נוּץ | תְּכַל הֲוָה כּוֹס

Trāsla. B. Hiero.

& expressi in calicem quem tenebam: & tradidi poculū pharaoni. Rñdit ioseph: hec est interpretatio sōnii. Tres propagines: tres adhuc dies sūt: post quos recordabitur pharao ministerii tui: & restituet te in gradum pristinum: dabisq; ei calicē iuxta officium tuum: sicut ante facere cōsueueras. Tantum memento mei cū tibi bene fuerit: & facies mecum misericordiam: vt suggeras pharaoni vt educat me de isto carcere. quia furtim sublatus sum de terra hebreorum: & hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorū magr̄ q̄ prudēter sōniū dissoluisset: ait. Et ego vidi somniū q̄ tria canistra farine haberē super caput meū: & in vno canistro qd̄ erat excelsi9 portare me putabā oēs cibos: q fiūt arte pistoria: auesq; comedere ex eo. Rñdit ioseph. Hec est interpretatio somnii. Tria canistra tres adhuc dies sunt: post quos auferet pharao caput tuum: ac suspendet te in cruce: & lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalicius pharaonis erat. Qui faciens grande cōuiuium pueris suis recordatus est inter epulas magistri pincernarum & pistorum principis: restituitq; alterum in locū suū vt porrigeret ei poculū: alterū suspendit in patibulo: vt cōiectoris veritas probaretur. Et tn̄ succedētibus p̄speris: p̄positus picernarū oblitus ē īterp̄tis sui.

Cap. 41.

Post duos annos vidit pharao somniū. Putabat se stare super fluuiū: de quo ascendebāt septem boues pulchre & crasse nimis: & pascebantur in locis palustribus. Alie quoq; septē emergebant de flumine fede confecteq; macie: & pascebantur in ipsa amnis ripa ī locis virentibus: deuorauerūtq; eas quarū mira species & habitudo corporum erat. Expergefactus pharao rursum dormiuit: & vidit alterū sōniū. Septem spice pullulabant in culmo vno plene atq; formose: alie quoq; totidem spice tenues: & percusse vredine oriebātur: deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Euigilās pharao post quietem: & facto mane pauore perterritus: misit

Transla. Chal.

et exprimebā eas in calice pharaonis: & ponebam calicem in manu pharaonis. Dixitq; ei ioseph: hec est interp̄tatio eius. tres palmites: tres dies sunt. In fine trium dierū recordabitur tui pharao: & reducet te ad ministeriū tuū: & pones calicem pharaonis in manu eius: sicut ante cōsueueras qñ eras pincerna eius. Sed memēto mei tecū: cū bene fuerit tibi. Et facies obsecro mecū miām: & recordaberis mei apud pharaonem: & educes me de hoc carcere. Quoniā furto sublatus sum de terra hebreoꝝ: & hic quoq; nihil feci vt ponerent me in carcerē. Et vidit princeps pistorum q recte interpretatus esset. Et dixit ad ioseph. Ego quoq; videbā in sōnio meo: & ecce tria canistra plena pane principali erant sup caput meū. Et in canistro superiori erat de omni cibo pharaonis qui fit arte pistoria: & aues comedebant ea que erant in canistro super capite meo. Respondit q; ioseph: et ait. Hec est interp̄tatio ei9. Tria canistra: tres dies sunt. In fine trium dierum auferet pharao caput tuū a te: et suspendet te in patibulo: & comedent aues carnes tuas a te. Et factum est in die tertio: die natiuitatis pharaonis: fecit conuiuium omnibus seruis suis.

Interp̄. chal.

et recordatus est capitis principis pincernaꝝ: & capitis principis pistorū in medio seruoꝝ suorū. Et reduxit principem pincernarū ad ministeriū suū: & posuit calicē sup manū pharaonis. Et principē pistorū suspendit: sicut īterpretat9 est eis ioseph. Et nō est recordatus princeps pincernaꝝ ioseph: sed oblitus est ei9.

Ca. 41.

Et factū est post duos annos: & pharao somniauit: & ecce stabat super flumē. Et ecce de flumine ascendebant septē boues pulchre visu & pingues carnibus: & pascebantur in prato. Et ecce septē boues alie ascendebāt post eas de flumine deformes aspectu & macilente carnibus: & stabāt contra boues in ripa fluminis. Comedebantq; boues deformes visu & macilente carnibus: septē alias boues pulchras visu & pingues: & expergefactus est pharao. Et obdormiuit: & somniauit iterū. Et ecce septē spice pullulabāt in culmo vno pigues & optime. Et ecce septē spice cōcusse & percusse vredine oriebātur post eas: & deuorabant spice concusse septem spicas pingues & plenas. Et expergefactus est pharao: & ecce somnium. Et facto mane conturbatus est spiritus eius: & misit:

ספר
פתר
דבר
זכר
נתן שמר
אפה חלם
שוב כון
רוץ
גלח חלף
בוא
שמע ענה
שלם
דבר
שפה
עלה ברא
יפה רעה

את כל חרטמי מצרים ואת כל
חכמיה ויספר פרעה להם את
חלמו ואין פותר אותם לפרעה:
וידבר שר המשקים את פרעה
לאמר את חטאי אני מזכיר
היום: פרעה קצף על עבדיו
ויתן אתי במשמר בית שר
הטבחים אתי ואת שר האפים:
ונחלמה חלום בלילה אחד אני
והוא איש כפתרון חלמו חלמנו:
ושם אתנו נער עברי עבד לשר
הטבחים ונספר לו ויפתר לנו את
חלמתינו איש כחלמו פתר: ויהי
כאשר פתר לנו כן היה אתי
השיב על כני ואתו תלה: וישלח
פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו
מן הבור ויגלח ויחלף שמלתיו
ויבא אל פרעה: ויאמר פרעה
אל יוסף חלום חלמתי ופתר אין
אתו ואני שמעתי עליך לאמר
תשמע חלום לפתר אתו: ויען
יוסף את פרעה לאמר בלעדי
אלהים יענה את שלום פרעה:
וידבר פרעה אל יוסף בחלמי
הנני עמד על שפת היאר: והנה
מן היאר עלת שבע פרות בריאות
בשר ויפת תאר ותרעינה

ad omnes conjectores egypti cunctosq; sapientes: & accersitis narrauit somniū: nec erat qui interp̄taretur. Tūc demū reminiscens magister pincernarū ait. Confiteor peccatū meum. Iratus rex seruis suis me & magistrū pistorū retrudi iussit in carcerem principis militum: vbi vna nocte vterq; vidimus somnium: presagium futurorum. Erat ibi puer hebreus eiusdem ducis militū famulus: cui narrantes somnia: audiuimus q̄c q̄d postea rei probauit euentus. Ego enim redditus sum officio meo: & ille suspēsus est in cruce. Protinus ad regis imperium eductum de carcere ioseph totonderunt: ac veste mutata obtulerunt ei. Cui ille ait. Vidi somnia: nec est q edisserat: que audiui te sapientissime conjicere. Respondit ioseph. Absq; me deus respondebit prospera pharaoni. Narrauit ergo pharao q̄ viderat. Putabā me stare super ripā fluminis: & septem boues de amne conscendere pulchras nimis & obesis carnibus: que

oēs expositores egypti: et oēs
πάντας τοὺς ἐξηγητὰς αἰγύπτου, καὶ πάντας
sapientes eius: et narrauit eis pharao
τοὺς σοφοὺς αὐτῆς, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς φαραὼ
somniū suū: et nō erat indicans
τὸ ἐνύπνιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων
illud pharaoni. et locutus ē p̄nceps pincernarū
αὐτὸ τῷ φαραώ. καὶ ἐλάλησεν ὁ ἀρχιοινοχόος
ad pharaonē: dicēs: peccatū meū recordor
πρὸς φαραώ, λέγων, τὴν ἁμαρτίαν μου ἀναμιμνήσκω
hodie: pharao irat⁹ fuit seruis suis:
σήμερον, φαραὼ ὠργίσθη τοῖς παισὶν αὐτοῦ,
τ posuit nos in custodia: in domo
καὶ ἔθετο ἡμᾶς ἐν φυλακῇ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
p̄ncipis coquorū: me q; et p̄ncipē pistorū. τ
ἀρχιμαγείρου, ἐμέ τε καὶ τὸν ἀρχισιτοποιόν. καὶ
vidimus somniū in nocte vna ego q; et ipse:
εἴδομεν ἐνύπνιον ἐν νυκτὶ μιᾷ ἐγώ τε καὶ αὐτός,
vnusquisq; sm suū somniū vidim⁹. erat āt i
ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ἐνύπνιον εἴδομεν. ἦν δὲ ἐκεῖ
bi nobiscū iuuenis seru⁹ hebre⁹ p̄ncipis
μεθ᾽ ἡμῶν νεανίσκος παῖς ἑβραῖος τοῦ ἀρχιμαγείρου,
coquorū: et narrauimus ei: et cōiectauit nobis.
καὶ διηγησάμεθα αὐτῷ, καὶ συνέκρινεν ἡμῖν.
factū ē āt: sicut cōiectauit nobis: sic
ἐγενήθη δὲ, καθὼς συνέκρινεν ἡμῖν, οὕτως
et accidit: me q; restitui ad p̄ncipatū meū: illū āt suspēdi.
καὶ συνέβη, ἐμέ τε ἀποκατασταθῆναι ἐπὶ τὴν ἀρχήν μου, ἐκεῖνον δὲ κρεμασθῆναι.
mittēs āt pharao: vocauit ioseph. et eduxerūt eū ex
ἀποστείλας δὲ φαραώ, ἐκάλεσε τὸν ἰωσήφ. καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκ
munitione: et totōderūt eū: et mutauerūt vestimētū eius. et venit ad pharaonē.
τοῦ ὀχυρώματος, καὶ ἐξύρησαν αὐτόν, καὶ ἤλλαξαν τὴν στολὴν αὐτοῦ. καὶ ἦλθε πρὸς φαραώ.
dixit āt pharao ioseph: somniū vidi: et
εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, ἐνύπνιον ἑώρακα, καὶ
cōiectās nō ē illō. ego āt audiui de
ὁ συγκρίνων οὐκ ἔστιν αὐτό. ἐγὼ δὲ ἀκήκοα περὶ
te dicētes: audiētē te somnia: cōiectare ea.
σοῦ λεγόντων, ἀκούσαντά σε ἐνύπνια, συγκρῖναι αὐτά.
respōdēs āt ioseph: dixit pharaōi:
ἀποκριθεὶς δὲ ἰωσήφ, εἶπε τῷ φαραώ,
sine deo nō respōdebit salutare pharaoni.
ἄνευ τοῦ θεοῦ οὐκ ἀποκριθήσεται τὸ σωτήριον φαραώ.
locut⁹ ē āt pharao ioseph: dicēs: in
ἐλάλησε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, λέγων, ἐν τῷ
somno meo putabā stare iuxta labiū fluminis:
ὕπνῳ μου ᾤμην ἑστάναι παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ,
et q̄si ex flumine ascēdebāt septē boues electe carnib⁹: et pulchre facie: τ pascebātur
καὶ ὥσπερ ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἀνέβαινον ἑπτὰ βόες ἐκλεκταὶ ταῖς σαρξίν, καὶ καλαὶ τῷ εἴδει, καὶ ἐνέμοντο

Interp̄. chal.

לכל חרשי מצראי ולכל חכימהא ואשתעי פרעה להון ית חלמיה ולית דפשר יתהון
לפרעה: ומליל רב שקי עם פרעה למימר ית סורחני אנא מדכר יומא דין: פרעה
רגיז על עבדוהי ויהב יתי במטרת בית רב קטוליא יתי וית רב נחתומי: וחלמנא חלמא
בליליא חד אנא והוא גבר כפושרן חלמיה חלמנא: ותמן עמנא עולים עבראה עבדא
לרב קטוליא ואשתעינא ליה ופשר לנא ית חלמנא גבר כפושרן חלמיה פשר:
והוה כמא דפשר לנא כן הוה יתי אתיב על שמושי ויתיה צלב: ושלח פרעה וקרא
ית יוסף ואהנטוהי מן בית אסירי וספר ושני כסותיה ועל לות פרעה: ואמר
פרעה ליוסף חלמא חלמית ופשר לית ליה ואנא שמעית עלך למימר דאת שמע
חלמא ומפשר יתיה: ואתיב יוסף ית פרעה למימר בר מן חכמתי אלהין מן קדם
יי יתותב ית שלמא דפרעה: ומליל פרעה עם יוסף בחלמי הא אנא קאים על כיף
נהרא: והא מן נהרא סלקן שבע תורן פטימן בשר ושפירן למחזי ורען

Transla. Chal.

et vocauit oēs magistros egypti τ oēs sapiētes ei⁹: et narrauit eis pharao somniū suū: τ nō erat q interp̄taret illō pharaoni. Et locut⁹ est p̄nceps pincernarū pharaoni: dicēs. Pctī mei ego recordor hodie. Pharao irat⁹ est ꝯtra seruos suos: τ posuit me in custodia dom⁹ p̄ncipis militū: p̄ncipē quoq; pistorū mecū posuit. Et somniauim⁹ ego τ ille in vna nocte somniū: vnusquisq; iuxta interp̄tationē somnij sui somniauimus. Eratq; ibi nobiscū puer hebre⁹ seruus p̄ncipis militū: τ narrauimus ei somnia: τ interp̄tat⁹ est nobis: iuxta interp̄tationē vniuscuiusq; somnij īterp̄tatus ē. Et factū est sicut interp̄tatus est nobis: ita fuit. me reduxit ad ministeriū meū: ipm aūt suspēdit. τ misit pharao τ vocauit ioseph τ fecerūt eū festinanter exire de carcere: et attonsus ē: τ mutauit vestimēta sua: τ īgressus ē ad pharaonē. Dixitq; pharao ad ioseph. Sōniū somniaui τ nō ē q īterp̄tet illō: τ ego audiui d te dicētes: q audis sōniū τ īterp̄taris illō. Rn̄ditq; ioseph pharaōi dicēs. Nō ex sapia mea s; a facie dn̄i r̄ndebit pax pharaoni. Locutusq; ē pharao cū ioseph: dicēs. In sōnio meo ecce ego stabā sup ripā fluminis: τ ecce de flumine ascendebant septē boues pulchre τ pingues carne et formose aspectu: τ pascebantur

Primitiua chal.
שעה
שקה דכר
נטר
שעה
כמו תוב
רהט
עול אמר
פשר תוב קום
חזא רעה

in achi. et ecce septē boues alie ascēdebāt post
ἐν τῷ ἄχι. καὶ ἰδοὺ ἑπτὰ βόες ἕτεραι ἀνέβαινον ὀπίσω
eas ex flumine: male et deformes
αὐτῶν ἐκ τοῦ ποταμοῦ, πονηραὶ καὶ αἰσχραὶ τῷ
aspectu: et graciles carnib⁹: q̄les nō vidi tales
εἴδει, καὶ λεπταὶ ταῖς σαρξίν, οἵας οὐκ εἶδον τοιαύτας
in oī terra egypti turpiores. et deuorauerūt
ἐν ὅλῃ γῇ αἰγύπτου αἰσχροτέρας. καὶ κατέφαγον
septē boues graciles et turpes septē boues
αἱ ἑπτὰ βόες αἱ λεπταὶ καὶ αἰσχραὶ τὰς ἑπτὰ
p̄mas pulchras et electas:
βόας τὰς πρώτας τὰς καλὰς καὶ τὰς ἐκλεκτάς,
et igresse sūt in vētres eaꝝ. et nō
καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰς κοιλίας αὐτῶν. καὶ οὐ
manifeste fuerūt: q ingresse sūt i vētres
διάδηλοι ἐγένοντο, ὅτι εἰσῆλθον εἰς τὰς κοιλίας
earū. et aspect⁹ eaꝝ deformes: sicut et
αὐτῶν. καὶ αἱ ὄψεις αὐτῶν αἰσχραί, καθάπερ καὶ
p̄us. suscitatus āt: dormiui. et vidi rursus in sōno meo: et q̄si septē spice ascēdebāt
τὴν ἀρχήν. ἐξεγερθεὶς δὲ, ἐκοιμήθην. καὶ εἶδον πάλιν ἐν τῷ ὕπνῳ μου, καὶ ὥσπερ ἑπτὰ στάχυες ἀνέβαινον
in p̄pagine vna, plene et pulchre: alie
ἐν πυθμένι ἑνὶ πλήρεις καὶ καλοί, ἄλλοι
āt septē spice tenues et a vēto corrupte pullulabāt: vicine eaꝝ:
δὲ ἑπτὰ στάχυες λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι ἀνεφύοντο, ἐχόμενοι αὐτῶν,
τ deuorauerūt septē spice tenues et a vēto corrupte septē spicas
καὶ κατέπιον οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι τοὺς ἑπτὰ στάχυας
pulchras et plenas. dixi ergo expositoribus: et nō fuit indicās mihi illō.
τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς πλήρεις. εἶπα οὖν τοῖς ἐξηγηταῖς, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀπαγγέλλων μοι αὐτό.
et dixit ioseph pharaōi: somniū pharaōis vnū est.
καὶ εἶπεν ἰωσὴφ τῷ φαραώ, τὸ ἐνύπνιον φαραὼ ἕν ἐστιν.
q̄cūq; deus facit: ōndit pharaōi.
ὅσα ὁ θεὸς ποιεῖ, ἔδειξε τῷ φαραώ.
septē boues pulchre: septē āni sūt. et septē spice pulchre: septē āni sūt.
αἱ ἑπτὰ βόες αἱ καλαί, ἑπτὰ ἔτη ἐστίν. καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ καλοί, ἑπτὰ ἔτη ἐστίν.
somniū pharaonis vnū ē. et septē boues tenues
τὸ ἐνύπνιον φαραὼ ἕν ἐστιν. καὶ αἱ ἑπτὰ βόες αἱ λεπταὶ
ascendentes post eas: septē āni sunt.
αἱ ἀναβαίνουσαι ὀπίσω αὐτῶν, ἑπτὰ ἔτη ἐστίν.
τ septē spice tenues et a vento corrupte: septē āni sūt.
καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ καὶ ἀνεμόφθοροι, ἑπτὰ ἔτη ἐστίν.
erunt septē āni famis.
ἔσονται ἑπτὰ ἔτη λιμοῦ.
at verbū qd̄ dixi pharaoni: q̄cūq; de⁹
τὸ δὲ ῥῆμα ὃ εἴρηκα φαραώ, ὅσα ὁ θεὸς

in pastu paludis virecta carpebāt. Et ecce has sequebātur alie septem boues in tantum deformes & macilente: vt nū quam tales in terra egypti viderim. Que deuoratis & consūptis prioribus nullū saturitatis dedere vestigium: sed simili macie & squalore torpebant. Euigilans rursus sopore depssus vidi somnium. Septem spice pullulabant in culmo vno plene atq; pulcherrime. Alie quoq; septem tenues & percusse vredine oriebātur e stipula: q̄ priorum pulchritudinem deuorauerunt. Narraui coiectoribus somniū: & nemo est qui edisserat. Respondit ioseph. Somnium regis vnum est. Que facturus est deus ostendit pharaoni. Septem boues pulchre & septē spice plene septē vbertatis anni sunt: eādēq; vim somnii cōprehēdunt. Septem quoq; boues tenues atq; macilente que ascenderunt post eas: & septem spice tenues & vēto vrēte pcusse: septē anni vēture sūt famis: qui hoc ordine complebuntur.

באחו: והנה שבע פרות אחרות
עלות אחריהן דלות ורעות תאר
מאד ורקות בשר לא ראיתי כהנה
בכל ארץ מצרים לרע: ותאכלנה
הפרות הרקות והרעות את
שבע הפרות הראשנות הבריאת:
ותבאנה אל קרבנה ולא נודע
כי באו אל קרבנה ומראיהן רע
כאשר בתחלה ואיקץ: וארא
בחלמי והנה שבע שבלים עלת
בקנה אחד מלאת וטבות: והנה
שבע שבלים צנמות דקות
שדפות קדים צמחות אחריהם:
ותבלען השבלים הדקת את
שבע השבלים הטבות ואמר אל
החרטמים ואין מגיד לי: ויאמר
יוסף אל פרעה חלום פרעה
אחד הוא את אשר האלהים
עשה הגיד לפרעה: שבע פרת
הטבת שבע שנים הנה ושבע
השבלים הטבת שבע שנים הנה
חלום אחד הוא: ושבע הפרות
הרקות והרעת העלת אחריהן
שבע שנים הנה ושבע השבלים
הרקות שדפות הקדים יהיו
שבע שני רעב: הוא הדבר אשר
דברתי אל פרעה אשר האלהים

אחה
דלל רעע
ראה
אכל
בוא ידע
ראה
חלל יקץ ראה
טוב
דקק
קדם
בלע
נגד אמר
חלם
שנה

Interp̄. chal.

באחוא: והא שבע תורן אחרנין סלקן בתריהן חשיכן ובישן למחזי לחדא וחסירן
בשר לא חזית דכותהן בכל ארעא דמצרים לבישו: ואכלן תורתא חסירתא ובישתא
ית שבע תורתא קדמיתא פטימתא: ועלן למעיהן ולא אתידע ארי עלן למעיהן
ומחזיהון ביש כד בקדמיתא ואתערית: וחזית בחלמי והא שבע שבלין סלקן
בקנא חד מליאן וטבן: והא שבע שבלין נצן לקין שקיפן קדום צמחן בתריהן:
ובלען שבליא לקיתא ית שבע שבליא טבתא ואמרית לחרשיא ולית דמחוי לי:
ואמר יוסף לפרעה חלמא דפרעה חד הוא ית דיי עתיד למעבד חוי לפרעה: שבע
תורתא טבתא שבע שנין אינין ושבע שבליא טבתא שבע שנין אינין חלמא חד
הוא: ושבע תורתא חסירתא ובישתא דסלקן בתריהן שבע שנין אינין ושבע שבליא
לקיתא ושקיפן קדום יהוין שבע שני כפנא: הוא פתגמא דמלילית עם פרעה
ית דיי

Transla. Chal.

in prato. Et ecce septem boues alie ascendebant post eas macilēte nimis τ deformes aspectu: τ diminute carnibus. nō vidi similes eis tantū deformes in vniuersa terra egypti: et comedebant boues macilente et deformes: alias septē boues p̄ores pingues: et ingrediebant in vterū earum: et non cognoscebatur q ingresse fuissent in vterū earum: τ aspectus eaꝝ erat deformis sicut prius: τ euigilaui. Viditq; in somnio meo: τ ecce septem spice ascendebant in calamo vno plene τ bone. Et ecce septem spice alie inanes τ tenues τ percusse vredine oriebātur post eas. Et deuorabant septem spice inanes septem alias spicas pingues τ bonas. Et dixi somniū cōiectoribus: τ nullus fuit qui indicaret mihi. Dixitq; ioseph pharaoni. Somniū pharaonis vnuz est: quod facturus est deus ostendit pharaoni. Septem boues bone: septē anni sunt: τ septem spice bone: septem anni sunt: somniuz vnum est. Septem autem boues macilente τ deformes: que ascendebāt post eas: septem anni sunt: τ septem spice tenues τ percusse vredine: erunt septem anni famis. Ipse est sermo quem locutus sum cum pharaone: quod deus

Primitiua chal.
אחה
חזה
עול ידע
חזא עור חזא
קנה מלא טוב
נגד לקה טוב
חוה אחד עבד
טוב שנה
לקה הוה שנה

עשה הראה את פרעה: הנה שבע
שנים באות שבע גדול בכל ארץ
מצרים: וקמו שבע שני רעב
אחריהן ונשכח כל השבע בארץ
מצרים וכלה הרעב את הארץ:
ולא יודע השבע בארץ מפני
הרעב ההוא אחרי כן כי כבד הוא
מאד: ועל השנות החלום אל
פרעה פעמים כי נכון הדבר
מעם האלהים וממהר האלהים
לעשתו: ועתה ירא פרעה איש
נבון וחכם וישיתהו על ארץ
מצרים: יעשה פרעה ויפקד
פקדים על הארץ וחמש את
ארץ מצרים בשבע שני השבע:
ויקבצו את כל אכל השנים
הטבות הבאת האלה ויצברו בר
תחת יד פרעה אכל בערים
ושמרו: והיה האכל לפקדון
לארץ לשבע שני הרעב אשר
תהיין בארץ מצרים ולא תכרת
הארץ ברעב: וייטב הדבר בעיני
פרעה ובעיני כל עבדיו: ויאמר
פרעה אל עבדיו הנמצא כזה
איש אשר רוח אלהים בו:
ויאמר פרעה אל יוסף אחרי
הודיע אלהים אותך את כל זאת

Ecce septem anni venient fertilitatis magne in vniuersa terra egypti: quos sequentur septē anni alii tante sterilitatis: vt obliuioni tradat cūcta retro abūdātia. Cōsūptura est eī fames oēm terrā: & vbertatis magnitudinē perditura est inopie magnitudo. Quod āt vidisti scdo ad eandē rē ptinēs somniū: firmitatis indiciū ē: eo q fiat sermo dei: & velocius impleatur. Nunc ergo prouideat rex virum sapiētē & industriū: & preficiat eum terre egypti: qui constituat ppositos p cunctas regiones: & quintā partē fructuū per septē ānos fertilitatis qui iam nūc futuri sūt: congreget in horrea: & omne frumentum sub pharaōis ptāte cōdatur: seruetur q in vrbibus: & preparetur future septem annorum fami que oppssura est egyptum & non consumetur terra inopia. Placuit pharaoni consilium & cunctis ministris eius. Locutusq est ad eos. Num inuenire poterimus talem virum: qui spiritu dei plenus sit. Dixit ergo ad ioseph. Quia ostendit tibi deus omnia que locutus es.

facit: ondit pharaōi. ecce septē ānis venient et abūdātia multa in oī tra egypti. venietāt septē āni famis post hec. et obliuiscētur saturitatis in oī tra egypti. et cōsumet fames trā. et nō cognoscet abūdā tia in tra pre fame futura post hec. fortis eñi erit valde. de eo āt q iteratū est sōniū pharaōi bis: q veri erit xbū a deo. et accelerabit deus vt faciat illud. nūc ergo cōsidera hoiem prudētē et sapientē: et constitue eū sup terrā egypti. et faciat pharao: et constituat ppositos sup terrā: et quitēt oēs fruges tre egypti septē ānoꝝ abūdātie: et cōgregent oēs escas septē ānoꝝ venientiū bonoꝝ hoꝝ: et cōgregetur frumētū sub manu pharaōis: esce in ciuitatibus custodiātur: et erūt esce custodite tre in septē ānos famis: q erūt in tra egypti: et nō cōteretur tra in fame. placuerūt āt verba coram pharaone. et corā oibus seruis eius. et ait pharao seruis suis: nunqd inueniem⁹ hominē talem: q hz spiritū dei in seipso: ait āt pharao ioseph: q ostendit deus tibi oia hec.

ποιεῖ, ἔδειξε τῷ φαραώ. ἰδοὺ ἑπτὰ ἔτη ἔρχεται εὐθηνία πολλὴ ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. ἥξει δὲ ἑπτὰ ἔτη λιμοῦ μετὰ ταῦτα. καὶ ἐπιλήσονται τῆς πλησμονῆς ἐν ὅλῃ γῇ αἰγύπτου. καὶ ἀναλώσει ὁ λιμὸς τὴν γῆν. καὶ οὐκ ἐπιγνωσθήσεται ἡ εὐθηνία ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ λιμοῦ τοῦ ἐσομένου μετὰ ταῦτα. ἰσχυρὸς γὰρ ἔσται σφόδρα. περὶ δὲ τοῦ δευτερῶσαι τὸ ἐνύπνιον φαραὼ δίς, ὅτι ἀληθὲς ἔσται τὸ ῥῆμα παρὰ τοῦ θεοῦ. καὶ ταχυνεῖ ὁ θεὸς τοῦ ποιῆσαι αὐτό. νῦν οὖν σκέψαι ἄνθρωπον φρόνιμον καὶ συνετόν, καὶ κατάστησον αὐτὸν ἐπὶ γῆς αἰγύπτου. καὶ ποιησάτω φαραώ, καὶ καταστησάτω τοπάρχας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀποπεμπτωσάτωσαν πάντα τὰ γεννήματα τῆς γῆς αἰγύπτου τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τῆς εὐθηνίας, καὶ συναγαγέτωσαν πάντα τὰ βρώματα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν τῶν ἐρχομένων τῶν καλῶν τούτων, καὶ συναχθήτω ὁ σῖτος ὑπὸ χεῖρα φαραώ, βρώματα ἐν ταῖς πόλεσι φυλαχθήτω, καὶ ἔσται τὰ βρώματα πεφυλαγμένα τῇ γῇ εἰς τὰ ἑπτὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ, ἃ ἔσονται ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ οὐκ ἐκτριβήσεται ἡ γῆ ἐν τῷ λιμῷ. ἤρεσε δὲ τὰ ῥήματα ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον πάντων τῶν παίδων αὐτοῦ. καὶ εἶπε φαραὼ τοῖς παισὶν αὐτοῦ, μὴ εὑρήσομεν ἄνθρωπον τοιοῦτον, ὃς ἔχει πνεῦμα θεοῦ ἐν αὐτῷ; εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, ἐπειδὴ ἔδειξεν ὁ θεός σοι πάντα ταῦτα,

Interp. chal.

facturus est ostendit pharaoni. Ecce septem anni saturitatis magne venient in vniuersa terra egypti. Et consurgent post eos septē anni famis: et obliuioni tradetur ois saturitas in terra egypti: et consumet fames populū terre. Et nō cognoscetur saturitas in terra egypti propter famē illam que erit postea: quoniā valde grauis erit. Et quia iteratū est somniū pharaonis his duabus vicibus: indicat quoniā certus erit sermo a facie dei: et cito faciet eum deus. Et nunc prouideat pharao virū prudentē et sapientē: et constituat eum super terram egypti: faciat hoc pharao et constituat prepositos sup terram: et muniant terraz egypti in septē annis saturitatis: et cōgregent omne frumentum annoꝝ bonoꝝ istoruz qui venturi sunt: et condāt frumentū sub potestate prepositoꝝ pharaonis: seruētque frumentū in vrbibus. Et erit frumentū seruatū in terra pro septez annis famis: qui futuri sunt in terra egypti: et non cōsumetur fame populus terre. Et placuit sermo in oculis pharaonis et in oculis seruorum suoꝝ. Dixitque pharao seruis suis. Nunqd inueniem⁹ talem virū: in quo sp̄s pphetie a facie dei est. Dixit que pharao ad ioseph. Postq̄ scire te fecit de⁹ oia hec

Transla. Chal.

עתיד למעבד אחזי ית פרעה: הא שבע שניא אתין שבעא רבא בכל ארעא דמצרים: ויקומון שבע שני כפנא בתריהון ויתנשי כל שבעא בארעא דמצרים וישיצי כפנא ית עמא דארעא: ולא יתידע שבעא בארעא מן קדם כפנא ההוא דיהא בתר כן ארי תקיף הוא לחדא: ועל דאתני חלמא לפרעה דנן תרתין זמנין ארי תקין פתגמא מן קדם יי ומוחי יי למעבדיה: וכען יחזי פרעה גבר סוכלתן וחכים וימניניה על ארעא דמצרים: יעביד פרעה וימני מהימנין על ארעא ויזרזון ית ארעא דמצרים בשבע שני שבעא: ויכנשון ית כל עבור שניא טבתא דאתין אלין ויצרון עיבורא תחות יד מהימני פרעה עיבורא בקרויא ויטרון: ויהא עבורא גניז לארעא לשבע שני כפנא דתהוין בארעא דמצרים ולא ישתיצי עמא דארעא בכפנא: ושפר פתגמא בעיני פרעה ובעיני כל עבדוהי: ואמר פרעה לעבדוהי הנשכח כדין גבר דרוח נבואה מן קדם יי ביה: ואמר פרעה ליוסף בתר דאודע יי יתך ית כל דא

אין נבון וחכם כמוך: אתה תהיה
על ביתי ועל פיך ישק כל עמי
רק הכסא אגדל ממך: ויאמר
פרעה אל יוסף ראה נתתי אתך
על כל ארץ מצרים: ויסר פרעה
את טבעתו מעל ידו ויתן אתה
על יד יוסף וילבש אתו בגדי
שש וישם רבד הזהב על צוארו:
וירכב אתו במרכבת המשנה אשר
לו ויקראו לפניו אברך ונתון
אתו על כל ארץ מצרים: ויאמר
פרעה אל יוסף אני פרעה
ובלעדיך לא ירים איש את ידו
ואת רגלו בכל ארץ מצרים:
ויקרא פרעה שם יוסף צפנת
פענח ויתן לו את אסנת בת
פוטי פרע כהן אן לאשה ויצא
יוסף על ארץ מצרים: ויוסף בן
שלשים שנה בעמדו לפני פרעה
מלך מצרים ויצא יוסף מלפני
פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים:
ותעש הארץ בשבע שני השבע
לקמצים: ויקבץ את כל אכל
שבע שנים אשר היו בארץ
מצרים ויתן אכל בערים אכל
שדה העיר אשר סביבתיה נתן
בתוכה: ויצבר יוסף בר כחול

nūquid sapientiorē & consimilem tui inuenire potero. Tu eris sup domū meā: & ad tui oris imperiū cūctus ppls obediet. Vno tm̄ regni solio pcedā te. Dixitque rursum pharao ad Ioseph. Ecce constitui te sup vniuersā terrā egypti. Tulitque anulū de manu sua: & dedit eū in manu eius. vestiuit que eum stola byssina: & collo torquem aureā circūposuit. Fecitque eū ascendere super currum suū secūdū: clamāte precone: vt oēs corā eo genu flecterent: & prepositū eē scirent vniuerse terre egypti. Dixit quoque rex egypti ad ioseph. Ego sū pharao. Absque tuo imperio nō mouebit quisq̄ manū aut pedē in oī terra egypti. Vertitque nomen eius: & vocauit eum ligua egyptiaca saluatorē mūdi. Dedit que illi vxorē assenē filiam phutifaris sacerdotis Heliopoleos. Egressus ē itaque ioseph ad terram egypti. Triginta annorū erat qn̄ stetit in cōspectu regis pharaonis: & circuiuit omnes regiones egypti. Venitque fertilitas septē annorum: & in māipulos redacte segetes cōgregate sunt in horrea egypti. Oīs ēt frugum abundantia in singulis vrbibus condita est. Tantaque fuit abundantia tritici: vt arene

non ē hō prudentior et sapientior te. tu eris sup domū meā: et [illegible] ore tuo obediet oīs ppls meus. verūtñ throno supabo te ego. dixit āt pharao ioseph: ecce constituo te hodie sup oēm terrā egypti. et accipiens pharao anulū de manu sua: circumposuit eū sup manū ioseph: et induit eū stola byssina: et circūposuit torquē aureā circa collum eius. et fecit ascēdere eum sup currū secūdū eius. et predicauit ante eum preco. et constituit eum sup oē trā egypti. dixit āt pharao ioseph: ego pharao: sine te nō extollet nullus manū suā in oī tra egypti. et vocauit pharao nomē ioseph psonthōphanech. et dedit ei asenech filiā petefre sacerdotis heliopoleos ipsi vxorē. ioseph āt erat ānoꝝ triginta: qn̄ stetit corā pharaōe rege egypti. egressꝰ ē āt ioseph a facie pharaōis: et ptrāsijt oēm trā egypti. et fecit tra in septē ānis abūdātie manipulos. et cōgregauit oēs cibos septē ānoꝝ: i qbꝰ erat abūdātia in tra egypti: et posuit escas in ciuitatibꝰ. escas agroꝝ ciuitatis q in circuitu eius posuit in ipa. et cōgregauit ioseph triticū quasi arenā

οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος φρονιμώτερος καὶ συνετώτερός σου. σὺ ἔσῃ ἐπὶ τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἐπὶ τῷ στόματί σου ὑπακούσεται πᾶς ὁ λαός μου. πλὴν τὸν θρόνον ὑπερέξω σου ἐγώ. εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, ἰδοὺ καθίστημί σε σήμερον ἐπὶ πάσης τῆς γῆς αἰγύπτου. καὶ περιελόμενος φαραὼ τὸν δακτύλιον ἀπὸ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, περιέθηκεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν χεῖρα ἰωσήφ, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν στολὴν βυσσίνην, καὶ περιέθηκεν κλοιὸν χρυσοῦν περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ. καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἅρμα τὸ δευτερεῦον τῶν αὐτοῦ. καὶ ἐκήρυξεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ κῆρυξ. καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐφ᾽ ὅλης γῆς αἰγύπτου. εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰωσήφ, ἐγὼ φαραώ, ἄνευ σου οὐκ ἐξαρεῖ οὐθεὶς τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ πάσῃ γῇ αἰγύπτου. καὶ ἐκάλεσε φαραὼ τὸ ὄνομα ἰωσὴφ ψονθομφανήχ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀσενὲθ θυγατέρα πετεφρὴ ἱερέως ἡλιουπόλεως αὐτῷ γυναῖκα. ἰωσὴφ δὲ ἦν ἐτῶν τριάκοντα, ὅτε ἔστη ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου. ἐξῆλθε δὲ ἰωσὴφ ἐκ προσώπου φαραώ, καὶ διῆλθε πᾶσαν γῆν αἰγύπτου. καὶ ἐποίησεν ἡ γῆ ἐν τοῖς ἑπτὰ ἔτεσι τῆς εὐθηνίας δράγματα. καὶ συνήγαγε πάντα τὰ βρώματα τῶν ἑπτὰ ἐτῶν, ἐν οἷς ἦν ἡ εὐθηνία ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἔθηκε τὰ βρώματα ἐν ταῖς πόλεσιν. βρώματα τῶν πεδίων τῆς πόλεως τῶν κύκλῳ αὐτῆς ἔθηκεν ἐν αὐτῇ. καὶ συνήγαγεν ἰωσὴφ σῖτον ὡσεὶ τὴν ἄμμον τῆς

Interp. chal.

לית סוכלתן וחכים דכותך: את תהי ממנא על ביתי ועל מימרך יתזן כל עמי לחוד כורסי מלכותא הדין אהי יקיר מנך: ואמר פרעה ליוסף חזי דמניתי יתך על כל ארעא דמצרים: ואעדי פרעה ית עזקתיה מעל ידיה ויהב יתה על ידא דיוסף ואלביש יתיה לבושין דבוץ ושוי מניכא דדהבא על צואריה: וארכיב יתיה ברתיכא תנינתא דיליה ואכריזו קדמוהי דין אבא למלכא ומני יתיה על כל ארעא דמצרים: ואמר פרעה ליוסף אנא פרעה ובר מן מימרך לא ירים גבר ית ידיה למיחד זין וית רגליה למרכב על סוסיא בכל ארעא דמצרים: וקרא פרעה שמא דיוסף גברא דמטמרן גלין ליה ויהב ליה ית אסנת בת פוטיפרע רבא דאון לאנתו ונפק יוסף שליט על ארעא דמצרים: ויוסף בר תלתין שנין כד קם קדם פרעה מלכא דמצרים ונפק יוסף מן קדם פרעה ועבר שליט בכל ארעא דמצרים: וכנשו דיירי ארעא בשבע שני שבעא עבורא לאוצרין: וכנש ית כל עיבור שבע שנין דהואה בארעא דמצרים ויהב עבורא בקרויא עבור חקל קרתא די בסחרנהא יהב בגוה: וכנש יוסף עבורא

Transla. Chal.

non est sapiēs nec prudēs similis tui. Tu eris prepositus sup domū meā: et ad verbuz tuū gubernabit ois popul⁹ me⁹. tantūmodo hoc regio solio ero honorabilior te. Dixitque pharao ad ioseph. Uide q constitui te sup vniuersam terrā egypti Et abstulit pharao anulū suū de manu sua: et dedit eū in manu ioseph: et induit euz vestimētis bissynis: et posuit torquē aureū sup collum eius. Et ascendere eū fecit in quadriga sua scōa: et preconizare fecit corā eo: hic est pater regis: et constituit euz sup omnē terrā egypti. Dixitque pharao ad ioseph. Ego pharao: et absque verbo tuo nō leuabit vir manū suā ad tenēda arma: neque pedē suū ad equitandū sup equū in vniuersa terra egypti. Et vocauit pharao nomen ioseph: vir cui secreta reuelātur. Deditque ei aseneth filiā putifaris pncipis on in vxorē. Egressusque est ioseph dñans p vniuersam terrā egypti. Joseph aūt trigita annoꝝ etatis erat: qn̄ stetit corā pharaone rege egypti. Et egressus est ioseph a facie pharaonis: et trāsiuit dñans in vniuersaz terrā egypti. Et cōgregauerūt hitatores terre frumentū in horreis in septē ānis fertilitatis: et cōgregauit oē frumētū annoꝝ septē qd fuit in tra egypti: et posuit frumētū in vrbibꝰ in vnaquaque vrbe posuit frumētū agri qui in circuitu eius erat. Et cōgregauit ioseph frumentū q̄si arenā

הַיָּם הַרְבֵּה מְאֹד עַד כִּי חָדַל
לִסְפֹּר כִּי אֵין מִסְפָּר׃ וּלְיוֹסֵף יֻלַּד
שְׁנֵי בָנִים בְּטֶרֶם תָּבוֹא שְׁנַת
הָרָעָב אֲשֶׁר יָלְדָה לּוֹ אָסְנַת בַּת
פּוֹטִי פֶרַע כֹּהֵן אוֹן׃ וַיִּקְרָא יוֹסֵף אֶת
שֵׁם הַבְּכוֹר מְנַשֶּׁה כִּי נַשַּׁנִי
אֱלֹהִים אֶת כָּל עֲמָלִי וְאֵת כָּל בֵּית
אָבִי׃ וְאֵת שֵׁם הַשֵּׁנִי קָרָא אֶפְרָיִם
כִּי הִפְרַנִי אֱלֹהִים בְּאֶרֶץ עָנְיִי׃
וַתִּכְלֶינָה שֶׁבַע שְׁנֵי הַשָּׂבָע אֲשֶׁר
הָיָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַתְּחִלֶּינָה שֶׁבַע
שְׁנֵי הָרָעָב לָבוֹא כַּאֲשֶׁר אָמַר
יוֹסֵף וַיְהִי רָעָב בְּכָל הָאֲרָצוֹת
וּבְכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָחֶם׃
וַתִּרְעַב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק
הָעָם אֶל פַּרְעֹה לַלָּחֶם וַיֹּאמֶר
פַּרְעֹה לְכָל מִצְרַיִם לְכוּ אֶל יוֹסֵף
אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ׃ וְהָרָעָב
הָיָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְתַּח
יוֹסֵף אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהֶם וַיִּשְׁבֹּר
לְמִצְרַיִם וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בְּאֶרֶץ
מִצְרָיִם׃ וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה
לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף כִּי חָזַק הָרָעָב בְּכָל
הָאָרֶץ׃

Cap. xlii.

וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֶשׁ
שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו
לָמָּה תִּתְרָאוּ׃ וַיֹּאמֶר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי
כִּי יֶשׁ שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה

Primitiua heb.: רבה · ספר · שנה בוא · נשה בכר · שנה · פרה ענה · כלה · חלל · שנה · היה · רעב צעק · אמר · ילך · עשה · פנה פתח · שבר · חזק · בוא · ראה · ראה · ירד

maris coequaretur: & copia mẽsurã excederet. Natiq; sunt ioseph filij duo anteq̃ veniret fames: quos pepit ei assenez filia phutifaris sacerdotis heliopoleos. vocauitq; nomẽ primogeniti manasses: dicẽs. Obliuisci me fecit deus oim laborũ meorũ: & domus patris mei. Nomẽ quoq; secũdi appellauit effraim: dicens. Crescere me fecit deus in terra paupertatis mee. Igitur transactis septẽ vbertatis annis: q̃ fuerant in egypto: ceperunt venire septẽ anni inopie: quos predixerat Ioseph: & in vniuerso orbe fames preualuit. In cuncta etiã terra egypti fames erat. Qua esuriente clamauit populus ad pharaonẽ alimenta petens. Quibus ille r̃ndit. Ite ad ioseph: & quicquid ipse vobis dixerit: facite. Crescebat aũt quottidie fames in omni terra: apuitq; ioseph vniuersa horrea: & vendebat egyptiis. Nã & illos oppresserat fames. Oẽsq; prouĩcie veniebant in egyptum vt emerent escas: & malum inopie temperarẽt.

Ca. 42.

Uidiens ãt iacob q̃ alimenta vẽderentur in egypto: dixit filiis suis. Quare negligitis. Audiui q̃ triticũ venũdetur ĩ egypto. Descendite

maris multã valde. donec nõ potuit nu-
θαλάσσης πολλὴν σφόδρα. ἕως οὐκ ἠδύνατο ἀρι-
merare. neq; .n. erat numer⁹. at ioseph fue-
θμῆσαι. οὐ δὲ γὰρ ἦν ἀριθμός. τῷ δὲ ἰωσὴφ ἐγένον-
rũt filij duo anteq̃ venirẽt septẽ anni fa-
το υἱοὶ δύο πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὰ ἑπτὰ ἔτη τοῦ λι-
mis quos pep̃it ei aseneth: filia pete
μοῦ οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἀσενέθ, θυγάτηρ πετε-
fre sacerdotis heliopoleos. vocauit ãt ioseph
φρῆ ἱερέως ἡλιουπόλεως. ἐκάλεσε δὲ ἰωσὴφ τὸ
nomẽ p̃mogeniti manasse. q2 obliuisci
ὄνομα τοῦ πρωτοτόκου μανασσῆ. ὅτι ἐπιλαθέσθαι
me fecit de⁹ oium doloꝝ meoꝝ: et
με ἐποίησεν ὁ θεὸς πάντων τῶν πόνων μου, καὶ
oium q̃ p̃ris mei. at nomẽ
πάντων τῶν τοῦ πατρός μου. τὸ δὲ ὄνομα τοῦ
secũdi vocauit ephraim. q2 auxit me de⁹
δευτέρου ἐκάλεσεν ἐφραίμ. ὅτι ηὔξησέ με ὁ θεὸς
in terra humilitatis mee. trãsierũt ãt septẽ ãni
ἐν γῇ ταπεινώσεώς μου. παρῆλθε δὲ τὰ ἑπτὰ ἔτη
abundãtie: q̃ fuerũt in terra egypti. et ince-
τῆς εὐθηνίας, ἃ ἐγένοντο ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ ἤρ-
pẽt septẽ ãni famis venire: sicut
ξατο τὰ ἑπτὰ ἔτη τοῦ λιμοῦ ἔρχεσθαι, καθὰ
dixit ioseph. et facta ẽ fames in oĩ terra:
εἶπεν ἰωσήφ. καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ,
in ãt oĩ terra egypti erãt panes: et esuriuit
ἐν δὲ πάσῃ γῇ αἰγύπτου ἦσαν ἄρτοι, καὶ ἐπείνα-
ois terra egypti. clamauit ãt pp̃ls ad pha
σε πᾶσα ἡ γῆ αἰγύπτου. ἔκραξε δὲ ὁ λαὸς πρὸς φα-
raonẽ p̃ panib⁹. dixit ãt pharao oibus e-
ραὼ περὶ ἄρτων. εἶπε δὲ φαραὼ πᾶσι τοῖς αἰ-
gyptijs: ite ad ioseph: et qd̃ dixerit
γυπτίοις, πορεύεσθε πρὸς ἰωσήφ, καὶ ὃ ἂν εἴπῃ
vobis: facite. ⁊ fames erat sup faciẽ
ὑμῖν, ποιήσατε. καὶ ὁ λιμὸς ἦν ἐπὶ προσώπου
ois t̃re. aperuit ãt ioseph oia
πάσης τῆς γῆς. ἀνέῳξε δὲ ἰωσὴφ πάντας τοὺς
horrea: et vẽdebat oib⁹ egyptijs.
σιτοβολῶνας, καὶ ἐπώλει πᾶσι τοῖς αἰγυπτίοις.
et oẽs regiões venerũt in egyptũ: eme-
καὶ πᾶσαι αἱ χῶραι ἦλθον εἰς αἴγυπτον, ἀγο-
re ad ioseph. inualuit eñ fames in
ράζειν πρὸς ἰωσήφ. ἐπεκράτησε γὰρ ὁ λιμὸς ἐν
oĩ t̃ra.
πάσῃ τῇ γῇ.

Ca. 42.

Uidẽs ãt iacob: q2 est vẽditio tritici in e-
Ἰδὼν δὲ ἰακώβ, ὅτι ἔστι πρᾶσις σίτου ἐν αἰ-
gypto: dixit ad filios suos: vt qd pigri
γύπτῳ, εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἵνα τί ῥᾳθυ-
estis: ecce audiui: q2 est triticũ in egy-
μεῖτε, ἰδοὺ ἀκήκοα, ὅτι ἔστι σῖτος ἐν αἰγύ-
pto: descendite illuc:
πτῳ, κατάβητε ἐκεῖ,

Transla. Chal.

יַמָּא סַגִּי לַחְדָא עַד דִּפְסַק לְמִמְנֵי אֲרֵי לֵית מִנְיָן׃ וּלְיוֹסֵף אִתְיְלִידוּ תְּרֵין בְּנִין עַד
לָא עָלַת שַׁתָּא דְכַפְנָא דִּילֵידַת לֵיהּ אָסְנַת בַּת פּוֹטִי פֶרַע רַבָּא דְאוֹן׃ וּקְרָא יוֹסֵף יָת
שׁוּם בּוּכְרָא מְנַשֶּׁה אֲרֵי אַנְשְׁיַנִי יְיָ יָת כָּל עַמְלִי וְיָת כָּל בֵּית אַבָּא׃ וְיָת שׁוּם תִּנְיָנָא
קְרָא אֶפְרָיִם אֲרֵי אַפְשַׁנִי יְיָ בַּאֲרַע שִׁעְבּוּדִי׃ וּשְׁלִימָא שְׁבַע שְׁנֵי שִׂבְעָא דַּהֲוָאָה
בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם׃ וּשְׁרִיאָה שְׁבַע שְׁנֵי כַפְנָא לְמֵיתֵי כְּמָא דַאֲמַר יוֹסֵף וַהֲוָה כַפְנָא בְּכָל
אַרְעָתָא וּבְכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם הֲוָה לַחְמָא׃ וּכְפַנַת כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם וּצְוַח עַמָּא לָוָת
פַּרְעֹה לְלַחְמָא וַאֲמַר פַּרְעֹה לְכָל מִצְרָאֵי אִיזִילוּ לְוָת יוֹסֵף דְּיֵימַר לְכוֹן תַּעְבְּדוּן׃ וְכַפְנָא
הֲוָה עַל כָּל אַפֵּי אַרְעָא וּפְתַח יוֹסֵף יָת כָּל אוֹצְרַיָּא דִּי בְהוֹן עִיבוּרָא וְזַבֵּין לְמִצְרַיִם
וּתְקֵיף כַּפְנָא בְּאַרְעָא דְמִצְרָיִם׃ וְכָל דַּיָּרֵי אַרְעָא אֲתוֹ לְמִצְרַיִם לְמִזְבַּן עִיבוּרָא מִן
יוֹסֵף אֲרֵי תְקֵיף כַּפְנָא בְּכָל אַרְעָא׃ Ca. xlii. וַחֲזָא יַעֲקֹב אֲרֵי אִית
עִיבוּרָא מִזְדַּבַּן בְּמִצְרַיִם וַאֲמַר יַעֲקֹב לִבְנוֹהִי לְמָה דֵין תִּתְחַזּוּן׃ וַאֲמַר הָא שְׁמַעִית אֲרֵי
אִית עִיבוּרָא מִזְדַּבַּן בְּמִצְרַיִם חוּתוּ לְתַמָּן

Primitiua chal.: סנא מנה ילד · עול רבב · נשה תנא · נפש היה · אתא · אמר עבד · דור אתא · זבן חזא · נחת

Interp̃. chal.

maris multũ nimisq;: donec cessaret numerari: eo q̃ nõ hẽbat n̄merũ. Ioseph aũt nati sunt duo filij anteq̃ veniret ann⁹ famis: quos peperit ei aseneth filia putifaris principis on. Uocauitq; ioseph nomẽ p̃mogeniti manasses: dicens. q2 obliuisci me fecit deus oĩs laboris mei ⁊ ois domus patris mei. Nomen autẽ secundi appellauit ephraim: dicẽs. Quia crescere me fecit deus in terra subiectionis mee. Et cõpleti sunt septẽ anni saturitatis qui fuerãt in terra egypti: ⁊ ceperunt venire septẽ anni famis: sicut dixit ioseph. Et fuit fames in vniuersis terris: ⁊ in omni terra egypti erat panis; esuriebat quoq; ois terra egypti: ⁊ clamauit populus ad pharaonẽ pro pane. Dixitq; pharao oibus egyptijs: ite ad ioseph: ⁊ sicut dixerit vobis facite. Fames aũt erat super faciẽ vniuerse terre: ⁊ aperuit ioseph vniuersa horrea in quibus erat frumentum: ⁊ vẽdidit egyptijs: preualebatq; fames in terra egypti. Omnesq; habitatores terre veniebant in egyptum: vt emerent frumentũ a ioseph: quoniã preualuerat fames in vniuersa terra.

Ca. 42.

Et vidit iacob q̃ frumentum vendebatur in egypto. Et dixit filijs suis: quare negligitis. dixitq;. Ecce audiui q̃ frumentum venditur in egypto: descendite illuc:

et emite nob paruas escas: vt viuam⁹:
καὶ ἀγοράσατε ἡμῖν μικρὰ βρώματα, ἵνα ζῶμεν,
et nõ moriamur. descẽderũt ãt f̃res
καὶ μὴ ἀποθάνωμεν. κατέβησαν δὲ οἱ ἀδελφοὶ
ioseph decẽ. emere triticũ ex egypto.
ἰωσὴφ οἱ δέκα πρίασθαι σῖτον ἐξ αἰγύπτου.
at beniamin f̃rẽm ioseph: nõ mi-
τὸν δὲ βενιαμὶν τὸν ἀδελφὸν ἰωσήφ, οὐκ ἀπέ-
sit cũ fratrib⁹ suis. dixit eñ. ne
στειλε μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. εἶπε γάρ. μή-
forte accidat ei lãgor. venerũt ãt filij
ποτε συμβῇ αὐτῷ μαλακία. ἦλθον δὲ οἱ υἱοὶ
israel in egyptũ emere triticũ cũ veni-
ἰσραὴλ εἰς αἴγυπτον ἀγοράζειν σῖτον μετὰ τῶν ἐρ-
entib⁹. erat eñ fames in t̃ra chanaã. ioseph
χομένων. ἦν γὰρ ὁ λιμὸς ἐν γῇ χαναάν. ἰωσὴφ
ãt erat p̃nceps t̃re. hic vẽdebat oĩ
δὲ ἦν ὁ ἄρχων τῆς γῆς. οὗτος ἐπώλει παντὶ
populo t̃re. veniẽtes ãt f̃res ioseph
τῷ λαῷ τῆς γῆς. ἐλθόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἰωσὴφ
adorauerũt eũ in faciẽ sup t̃rã.
προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν.
videñs ãt ioseph f̃res suos: cogno-
ἰδὼν δὲ ἰωσὴφ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπέγ-
uit: et alienat⁹ ẽ in eis: et locut⁹ ẽ eis
νω, καὶ ἠλλοτριοῦτο ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἐλάλησεν αὐ-
dura. et ait illis: vñ venistis:
τοῖς σκληρά. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πόθεν ἥκατε;
illi ãt dixerũt: de t̃ra chanaan emere escas.
οἱ δὲ εἶπαν, ἐκ γῆς χαναὰν ἀγοράσαι βρώματα.
cognouit ãt ioseph fratres suos: ipsi
ἐπέγνω δὲ ἰωσὴφ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, αὐτοὶ
ãt nõ cognouerũt eũ. ⁊ recordat⁹ ẽ ioseph
δὲ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν. καὶ ἐμνήσθη ἰωσὴφ τῶν
sõnioꝝ: q̃ vidit ipse. et ait illis: ex-
ἐνυπνίων, ὧν εἶδεν αὐτός. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κα-
ploratores estis: cõsiderare vestigia regiõis
τάσκοποί ἐστε, κατανοῆσαι τὰ ἴχνη τῆς χώρας
venistis. illi ãt dixerũt: non dñe: serui
ἥκατε. οἱ δὲ εἶπαν, οὐχὶ κύριε, οἱ παῖδές
tui venim⁹ emere escas: omẽs sum⁹
σου ἤλθομεν πρίασθαι βρώματα, πάντες ἐσμὲν
filij vni⁹ hoĩs: pacifici sum⁹: nõ sũt
υἱοὶ ἑνὸς ἀνθρώπου, εἰρηνικοί ἐσμεν, οὐκ εἰσὶν οἱ
serui tui exploratores. ait ãt illis: nõ:
παῖδές σου κατάσκοποι. εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὐχί,
s3 vestigia t̃re venistis videre. illi ãt dixerũt:
ἀλλὰ τὰ ἴχνη τῆς γῆς ἤλθετε ἰδεῖν. οἱ δὲ εἶπαν,
duodecim sum⁹ serui tui f̃res in t̃ra cha
δώδεκά ἐσμεν οἱ παῖδές σου ἀδελφοὶ ἐν γῇ χα-
naan: et ecce iunior cum
ναάν, καὶ ἰδοὺ ὁ νεώτερος μετὰ

& emite nobis necessaria: vt possimus viuere: & nõ cõsumamur inopia. Descẽdentes igitur fratres ioseph decẽ vt emerent frumenta in egypto: bẽiamin domi retento a Iacob: qui dixerat fr̃ibus eius ne forte in itinere quicq̃ patiatur mali: igressi sunt terrã egypti cũ aliis q pgebãt ad emẽdũ. Erat ãt fames in terra chanaã: & ioseph erat princeps in terra egypti: atq; ad eius nutũ frumẽta populis vendebantur. Cuq; adorassent eum fratres sui & agnouisset eos: quasi ad alienos durius loquebatur: interrogans eos. Vnde venistis. Qui responderunt de terra chanaan: vt emamus victui necessaria. Et tñ f̃rẽs ipse cognoscens non est cognitus ab eis. Recordatusq; somniorũ que aliqñ viderat: ait ad eos. Exploratores estis: vt videatis infirmiora terre venistis. Qui dixerũt. Non est ita domine: sed serui tui venerũt vt emerent cibos. Omnes filii vnius viri sumus. Pacifici venimus: nec quicq̃ famuli tui machinantur mali. Quibus ille r̃ndit. Aliter est. Immunita terre huius cõsiderare venistis. At illi dixerũt. duodeci inquiunt f̃rẽs serui tui sumus filii viri vnius in terra chanaã. Minimus cum

וְשִׁבְרוּ לָנוּ מִשָּׁם וְנִחְיֶה וְלֹא
נָמוּת׃ וַיֵּרְדוּ אֲחֵי יוֹסֵף עֲשָׂרָה
לִשְׁבֹּר בָּר מִמִּצְרָיִם׃ וְאֶת בִּנְיָמִין
אֲחִי יוֹסֵף לֹא שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת
אֶחָיו כִּי אָמַר פֶּן יִקְרָאֶנּוּ אָסוֹן׃
וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר בְּתוֹךְ
הַבָּאִים כִּי הָיָה הָרָעָב בְּאֶרֶץ
כְּנָעַן׃ וְיוֹסֵף הוּא הַשַּׁלִּיט עַל
הָאָרֶץ הוּא הַמַּשְׁבִּיר לְכָל עַם
הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה׃ וַיַּרְא יוֹסֵף אֶת
אֶחָיו וַיַּכִּרֵם וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם
וַיְדַבֵּר אִתָּם קָשׁוֹת וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם מֵאַיִן בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ
מֵאֶרֶץ כְּנַעַן לִשְׁבָּר אֹכֶל׃ וַיַּכֵּר
יוֹסֵף אֶת אֶחָיו וְהֵם לֹא הִכִּרֻהוּ׃
וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֵת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר
חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְּלִים
אַתֶּם לִרְאוֹת אֶת עֶרְוַת הָאָרֶץ
בָּאתֶם׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדֹנִי
וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ לִשְׁבָּר אֹכֶל׃ כֻּלָּנוּ
בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נָחְנוּ כֵּנִים אֲנַחְנוּ
לֹא הָיוּ עֲבָדֶיךָ מְרַגְּלִים׃ וַיֹּאמֶר
אֲלֵהֶם לֹא כִּי עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם
לִרְאוֹת׃ וַיֹּאמְרוּ שְׁנֵים עָשָׂר
עֲבָדֶיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ
אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֶת

Primitiua heb.: חיה · מות · קרא אסן · בוא · שלט · שבר · שחה · ראה · נכר · דבר קשה · בוא אמר · זכר · רגל · ראה ערה · כון · שנה

Interp̃. chal.

וּזְבוּנוּ לָנָא מִתַּמָּן וְנֵיחֵי וְלָא נְמוּת׃ וּנְחַתוּ אֲחֵי יוֹסֵף עַשְׂרָה לְמִזְבַּן עִיבוּרָא מִמִּצְרָיִם׃
וְיָת בִּנְיָמִין אֲחוּהִי דְיוֹסֵף לָא שְׁלַח יַעֲקֹב עִם אֲחוֹהִי אֲרֵי אֲמַר דִּלְמָא יְעָרְעִנֵּיהּ מוֹתָא׃
וַאֲתוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִזְבַּן עִיבוּרָא בְּגוֹ עָלַיָּא אֲרֵי הֲוָה כַפְנָא בְּאַרְעָא דִכְנָעַן׃ וְיוֹסֵף הוּא
דְשַׁלִּיט עַל אַרְעָא הוּא מְזַבֵּין עִיבוּרָא לְכָל עַמָּא דְאַרְעָא וַאֲתוֹ אֲחֵי יוֹסֵף וּסְגִידוּ לֵיהּ
עַל אַפֵּיהוֹן עַל אַרְעָא׃ וַחֲזָא יוֹסֵף יָת אֲחוֹהִי וְאִשְׁתְּמוֹדְעִינוּן וְחַשִׁיב בְּמָא דִיְמַלֵּיל
עִמְּהוֹן וּמַלֵּיל עִמְּהוֹן קַשְׁיָן וַאֲמַר לְהוֹן מְנָן אֲתֵיתוֹן וַאֲמַרוּ מֵאַרְעָא דִכְנַעַן לְמִזְבַּן
עִיבוּרָא׃ וְאִשְׁתְּמוֹדַע יוֹסֵף יָת אֲחוֹהִי וְאִנּוּן לָא אִשְׁתְּמוֹדְעוּהִי׃ וּדְכִיר יוֹסֵף יָת
חֶלְמַיָּא דַּחֲלַם לְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אַלָּלֵי אַתּוּן לְמִחְזֵי יָת בִּדְקָא דְאַרְעָא אֲתֵיתוּן׃
וַאֲמַרוּ לֵיהּ לָא רִבּוֹנִי וְעַבְדָּךְ אֲתוֹ לְמִזְבַּן עִיבוּרָא׃ כֻּלַּנָא בְּנֵי גַּבְרָא חַד נַחְנָא כֵּינֵי
אֲנַחְנָא לָא הֲווֹ עַבְדָּךְ אַלָּלֵי׃ וַאֲמַר לְהוֹן לָא אֱלָהֵין בִּדְקָא דְאַרְעָא אֲתֵיתוּן לְמִחְזֵי׃
וַאֲמַרוּ תְּרֵי עֲשַׂר עַבְדָּךְ אַחִין אֲנַחְנָא בְּנֵי גַּבְרָא חַד בְּאַרְעָא דִכְנָעַן וְהָא זְעֵירָא עִם

Transla. Chal.

et emite nobis inde: ⁊ viuem⁹ ⁊ nõ moriemur. Descẽderuntq; f̃res ioseph decẽ: vt emerẽt frumentũ in egypto. Beniamin aũt f̃rẽm ioseph nõ misit iacob cũ fr̃ibus suis. Dixit enim: ne forte accidat ei mors. Ueneruntq; filij israel vt emerẽt frumentũ cum alijs venientibus: qm̃ fames erat in terra chanaã. Ioseph aũt ipse erat q̃ preerat ĩ terra: ipse vẽdebat frumentũ oĩ pp̃lo terre: veneruntq; f̃res ioseph ⁊ p̃ni in terra adorauerũt eũ. Uiditq; ioseph f̃res suos: ⁊ cognouit eos: ⁊ cogitabat q̃d loq̃ret cũ eis: ⁊ locut⁹ est eis dura. Dixitq; eis. Unde venistis? Et dixerũt. De terra chanaan ad emendũ frumẽtuʒ. Cognouitq; ioseph fratres suos: ⁊ ipsi non cognouerũt eum. Recordatusq; est ioseph somnioꝝ que somniauit eis. et ait illis. Exploratores estis vos: ad videndũ infirmiora terre venistis. Et dixerunt ei. Nequaquam dñe: sed serui tui venerũt ad emendum frumentũ. Omnes nos sumus filij vnius viri: recti sumus: non fuerũt serui tui exploratores. Dixitq; eis. Nequaquã: sed infirmiora terre venistis videre. Dixeruntq;. duodecim fratres serui tui nos: filij vnius viri in terra chanaã: ⁊ ecce minimus cum

Primitiua chal.: חיה מות זבן · ערע · אתא שלט · שדע · קשה אתא · חזא · רבב זבן · הוה

Primitiua heb. Tex. Heb. Gen. Ca. xlii. Trāsla. B. Hiero. Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

patre nostro est. alius non est super. Hoc est: ait quod locutus sum. Exploratores estis. Iā nūc experimētū vrī capiā. Per salutem pharaonis nō egrediemini hinc: donec veniat frater vr̄ minimus. Mittite ex vobis vnū: & adducat eum. vos aūt eritis in vinculis donec pbētur q̄ dixistis: vtrū vera an falsa sint. Alioquin p salutē pharaōis exploratores estis. tradidit ergo illos custodie tribus diebus. Die aūt tertio eductis de carcere ait. Facite que dixi & viuetis. Deum enim timeo. Si pacifici estis: frater vester vnus ligetur in carcere: vos autem abite: & ferte frumenta q̄ emistis i domos vestras: & fratrē vestrū minimum ad me adducite: vt possi3 vr̄os pbare sermones: & nō moriamini. Fecerūt vt dixerat: & locuti sunt adinuicem. Merito hec patimur: qa peccauimus in fratrē nr̄m: vidētes angustias aīe illius: dū deprecaretur nos: & non audiuimus: Idcirco venit sup nos ista tribulatio. E quibus vnus ruben ait. Nunqd non dixi vobis nolite peccare in puerum: & non audistis me. En sāguis eius exquiritur. Nesciebāt aūt q intelligeret ioseph: eo q per

שְׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמוֹ הִנֵּה נִדְרָשׁ׃
וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שֹׁמֵעַ יוֹסֵף כִּי

Primitiua chal. Interp. chal.

patre nostro est hodie: et vnus non cōparet. Dixitq; eis ioseph. Hoc est q locutus sum vobiscum dicens: exploratores estis vos. In hoc probabimini. per vitam pharaonis: non egrediemini hinc: donec veniat frater vester minimus huc. Mittite ex vobis vnum & tollat fratrem vestrum: vos autem eritis vincti: & probabuntur sermones vestri: vtrum verum dicatis. & si non: per vitam pharaonis q exploratores estis vos. Et posuit eos in custodia tribus diebus. Et dixit eis ioseph in die tertio. Hoc facite & viuetis: a facie dei ego timeo. si recti estis vos: frater vester vnus sit vinctus in domo custodie vr̄e. Vos autē ite & afferte frumentū: quod defecit in domo vestra. et fratrē vestrū minimū adducite ad me: & verificabūtur verba vr̄a: et nō moriemini: & fecerūt ita. Dixerūtq; vnusquisq; ad fratrez suū. Vere debitores sumus in fratrē nr̄m: eo q vidimus angustiā anime eius qn deprecabatur nos: & nō acquieuim⁹ ei: ppterea venit sup nos tribulatio hec. Respōditq; eis ruben. Nōne dixi vobis nolite peccare in puerum: & non acquieuistis: sanguis quoq; eius ecce exquiritur. Ipsi autem non sciebant quod audiebat ioseph: quoniam

Transla. Chal.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. Trāsla. B. Hiero. Tex. Heb. Gen. Ca. xlii. Primitiua heb.

interprete loqueretur ad eos. Auertitq; se parūper & fleuit: & reuersus locutus est ad eos. Tollensq; symeon & ligans illis presentibus: iussit ministris vt implerent eorū saccos tritico: & reponerent pecunias singulorum in sacculis suis: datis supra cibariis in via. Qui fecerūt ita. At illi portantes frumenta in asinis suis profecti sunt. Aptoq; vnus sacco vt daret iumēto pabulū i diuersorio contemplatus pecuniam in ore sacculi dixit fr̄ibus suis. Reddita est mihi pecunia. En habetur in sacco. Et obstupefacti turbatiq; mutuo dixerunt. qd nā est hoc quod fecit nobis deus. Veneruntq; ad iacob patrē suū in terra chanaā: & narrauerunt ei oīa q̄ accidissent sibi dicentes. Locutus est nobis dominus terre dure: & putauit nos exploratores eē p uīcie. Cui respōdimus. Pacifici sumus: nec vllas molimur insidias. Duodecim fratres vno patre geniti sumus. vnus non est super: minimus cū patre nr̄o est in terra chanaan. Qui ait nobis. Sic pbabo q pacifici sitis. Frēm vr̄3 vnū dimittite apud me: & cibaria domib⁹ vr̄is necessaria sumite & abite: frēmq; vr̄m minimū adducite

הֲבִיאוּ אִתִּי וְאֶת רַעֲבוֹן בָּתֵּיכֶם קְחוּ
וָלֵכוּ׃ וְהָבִיאוּ אֶת אֲחִיכֶם הַקָּטֹן

Transla. Chal.

interpres erat inter eos. Et declinauit ab eis & fleuit: et reuersus est ad eos: locutusq; est cum eis: & tulit ex eis symeon: & ligauit eum corā oculis eorū. Et iussit ioseph vt implerēt vasa eo℞ frumēto: & vt reducerēt pecunia vniuscuiusq; in sacculū suū: & vt darent eis cibaria in viā: & fecit eis ita. Et iposuerūt frumenta sua in asinis suis. et abierūt inde. Aperuitq; vnus sacculū suū: vt daret pabulū asino suo in diuersorio: & vidit pecuniā suā: & ecce erat in ore sacculi sui. Et dixit fratribus suis: reddita est pecunia mea: & ecce est in sacculo meo. Et facti sunt quasi insani: & obstupuerūt ad inuicē: dicētes. Quid est hoc qd fecit nobis deus? Et venerunt ad iacob patrē suū in terra chanaan: et narrauerunt ei oīa que acciderant eis: dicentes. Locutus est vir dn̄s terre nobiscum dura: & putauit nos esse exploratores terre: & diximus ei. Recti sumus nos: non sumus exploratores. duodeci3 frēs sum⁹ nos filii pr̄is nr̄i: vn⁹ nō cōparet: & minim⁹ hodie est cū patre nr̄o in terra chanaā. Dixitq; nobis vir dn̄s terre. In hoc sciā q recti estis vos: vnū fratrē vestrū dimittite apud me: & frumētum qd defecit in domo vestra tollite: & abite: et adducite fratrem vestrū minimum

Primitiua chal.

אֵלָי וְאֵדְעָה כִּי לֹא מְרַגְּלִים אַתֶּם כִּי כֵנִים אַתֶּם אֶת אֲחִיכֶם אֶתֵּן לָכֶם וְאֶת הָאָרֶץ תִּסְחָרוּ׃ וַיְהִי הֵם מְרִיקִים שַׂקֵּיהֶם וְהִנֵּה אִישׁ צְרוֹר כַּסְפּוֹ בְּשַׂקּוֹ וַיִּרְאוּ אֶת צְרֹרוֹת כַּסְפֵּיהֶם הֵמָּה וַאֲבִיהֶם וַיִּירָאוּ׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת בִּנְיָמִן תִּקָּחוּ עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה׃ וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל אָבִיו לֵאמֹר אֶת שְׁנֵי בָנַי תָּמִית אִם לֹא אֲבִיאֶנּוּ אֵלֶיךָ תְּנָה אֹתוֹ עַל יָדִי וַאֲנִי אֲשִׁיבֶנּוּ אֵלֶיךָ׃ וַיֹּאמֶר לֹא יֵרֵד בְּנִי עִמָּכֶם כִּי אָחִיו מֵת וְהוּא לְבַדּוֹ נִשְׁאָר וּקְרָאָהוּ אָסוֹן בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ וְהוֹרַדְתֶּם אֶת שֵׂיבָתִי בְּיָגוֹן שְׁאוֹלָה׃

Cap. xliij.

וְהָרָעָב כָּבֵד בָּאָרֶץ׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלּוּ לֶאֱכֹל אֶת הַשֶּׁבֶר אֲשֶׁר הֵבִיאוּ מִמִּצְרָיִם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אֲבִיהֶם שֻׁבוּ שִׁבְרוּ לָנוּ מְעַט אֹכֶל׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוּדָה לֵאמֹר הָעֵד הֵעִד בָּנוּ הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא תִרְאוּ פָנַי בִּלְתִּי אֲחִיכֶם אִתְּכֶם׃ אִם יֶשְׁךָ מְשַׁלֵּחַ אֶת אָחִינוּ אִתָּנוּ נֵרְדָה וְנִשְׁבְּרָה לְךָ אֹכֶל׃ וְאִם אֵינְךָ מְשַׁלֵּחַ לֹא נֵרֵד כִּי הָאִישׁ אָמַר אֵלֵינוּ

ad me: vt sciã q͂ non sitis exploratores: & istũ qui tenetur in vinculis recipere possitis: ac deinceps q͂ vultis emendi hẽatis licẽtiã. His dictis cũ frumẽta effunderẽt: singuli repperũt in ore saccorũ ligatas pecunias. exterritisq; simul omnibus dixit pater iacob. Absq; liberis me esse fecistis. ioseph non est super: symeõ tenetur in vinculis: & beniamin auferetis. In me hec oĩa mala reciderũt. Cui rñdit ruben. Duos filios meos iterfice si nõ reduxero illũ tibi. Trade illum in manu mea: ego eũ tibi restituã. At ille. Non descendet inqt filius meus vobiscũ. Frĩ eius mortuus ẽ: & ip̃e solus remãsit. Si qd ei aduersitatis acciderit ĩ terra ad quã p̃gitis: deducetis canos meos cũ dolore ad ĩferos. Cap̃. 43.

INterim fames oẽm terrã vehemẽter p̃mebat: cõsumptisq; cibis quos ex egypto detulerant: dixit iacob ad filios suos. Reuertimini & emite nobis pauxillũ escarũ. Rñdit iudas. Denũciauit nobis vir ille sub attestatione iusiurandi dicẽs. Nõ videbitis faciẽ meã: nisi frẽm vr̃m minimũ adduxeritis vobiscũ. Si ergo vis eũ mittere nobiscũ: p̃gem⁹ pariter: & ememus tibi necessaria: si aũt non vis: non ibimus. Vir enim vt sepe diximus: denunciauit nobis dicens.

Transla. Chal.

ad me: vt sciam q͂ non estis exploratores: sed q͂ recti estis vos. Fratrem vestrum dabo vobis & in terra negociabimini. Et factum est ipsis effundentibus sacculos suos: ecce argentũ ligatum vniuscuiusq; viri erat in ore sacculi sui: & viderunt argentum ligatum ipsi & pater eorum: & timuerunt. Dixitq; eis iacob pater eorum. Absq; liberis me fecistis: ioseph non superest: et symeon nõ est hic: & beniamin aufereti s: super me fuerunt omnia hec. Aitq; ruben patri suo: dicens. Duos filios meos interficies: si nõ reduxero eum tibi: trade illũ in manu mea: et ego reducã eum tibi: et ait. Non descendet filius meus vobiscum: quoniaz frater eius mortu⁹ est: & ipse solus remãsit. Et si acciderit ei mors in via in qua ambulatis: deducetis canos meos cum dolore ad inferos. Ca. 43.

FAmes autem preualebat in terra: & factum est cum cõsumassent edere frumẽtum quod attulerant de egypto: ait illis pater eorum. Reuertimini: & emite nobis pauxillũ frumẽti. Et ait ei iudas: dicẽs. Contestans cõtestatus est nos vir dicens. Non videatis faciem meã: nisi cum fuerit frater vester vobiscuz. Si tu mittis fratrẽ nostrum nobiscum: descendemus et ememus tibi frumentũ. et si non mittis: nõ descendemus: q: vir dixit nobis.

לֹא תִרְאוּ פָנַי בִּלְתִּי אֲחִיכֶם אִתְּכֶם׃ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לָמָה הֲרֵעֹתֶם לִי לְהַגִּיד לָאִישׁ הַעוֹד לָכֶם אָח׃ וַיֹּאמְרוּ שָׁאוֹל שָׁאַל הָאִישׁ לָנוּ וּלְמוֹלַדְתֵּנוּ לֵאמֹר הַעוֹד אֲבִיכֶם חַי הֲיֵשׁ לָכֶם אָח וַנַּגֶּד לוֹ עַל פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הֲיָדוֹעַ נֵדַע כִּי יֹאמַר הוֹרִידוּ אֶת אֲחִיכֶם׃ וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל יִשְׂרָאֵל אָבִיו שִׁלְחָה הַנַּעַר אִתִּי וְנָקוּמָה וְנֵלֵכָה וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת גַּם אֲנַחְנוּ גַם אַתָּה גַּם טַפֵּנוּ׃ אָנֹכִי אֶעֶרְבֶנּוּ מִיָּדִי תְּבַקְשֶׁנּוּ אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ וְהִצַּגְתִּיו לְפָנֶיךָ וְחָטָאתִי לְךָ כָּל הַיָּמִים׃ כִּי לוּלֵא הִתְמַהְמָהְנוּ כִּי עַתָּה שַׁבְנוּ זֶה פַעֲמָיִם׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם אִם כֵּן אֵפוֹא זֹאת עֲשׂוּ קְחוּ מִזִּמְרַת הָאָרֶץ בִּכְלֵיכֶם וְהוֹרִידוּ לָאִישׁ מִנְחָה מְעַט צֳרִי וּמְעַט דְּבַשׁ נְכֹאת וָלֹט בָּטְנִים וּשְׁקֵדִים׃ וְכֶסֶף מִשְׁנֶה קְחוּ בְיֶדְכֶם וְאֶת הַכֶּסֶף הַמּוּשָׁב בְּפִי אַמְתְּחֹתֵיכֶם תָּשִׁיבוּ בְיֶדְכֶם אוּלַי מִשְׁגֶּה הוּא׃ וְאֶת אֲחִיכֶם קָחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ אֶל הָאִישׁ׃ וְאֵל שַׁדַּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים לִפְנֵי

Non videbitis faciẽ meam absq; fratre vr̃o minimo. Dixit eis israel. In meã hoc fecistis miseriã: vt idicaretis ei & aliũ hẽre vos frẽm. At illi rñderũt. Interrogauit nos homo p ordinẽ nostrã progeniem: si pater viueret: si haberemus fratrem. Et nos rñdimus ei cõsequẽter iuxta id qd̃ fuerat sciscitatus. Nũquid scire poteramus q͂ dicturus eẽt: adducite fratrẽ vestrum vobiscũ. Iudas quoq; dixit p̃ri suo. Mitte puerum mecũ: vt p̃ficiscamur & possimus viuere: ne moriamur nos & paruuli nostri. Ego suscipio puerũ: de manu mea require illũ. Nisi reduxero & reddidero eum tibi: ero peccati reus in te omni tp̃e. Si non intercessisset dilatio: iã vice altera venissemus. Igitur israel pater eorum dixit ad eos. Si sic necesse est: facite quod vultis. Sumite de optimis terre frugibus in vasis vestris: & d̃ferte viro munera modicum resine & mellis & storacis stactes & terebinthi & amygdalarum. Pecuniãq; duplicẽ ferte vobiscum: & illam quam inuenistis ĩ sacculis reportate: ne forte errore factũ sit. Sed & fratrem vestrũ tollite & ite ad virũ. Deus autem meus omnipotens faciat vobis eum placabilem:

Transla. Chal.

Non videatis faciẽ meã: nisi quãdo frater vester fuerit vobiscũ. Dixitq; israel. Quare malefecistis mihi: vt nũciaretis viro si adhuc erat vobis frat. Et dixerũt. Interrogãs interrogauit nos vir pro gñatione nr̃a: dicẽs. Si adhuc p̃r vr̃ viuit: si ẽ vobis alius frat: narrauimusq; ei iuxta ordinẽ verbo℞ istorũ. nũqd scire poteramus qd̃ dicturus esset deducite fratrẽ vestrũ: Dixitq; iudas ad isrl̃ p̃rem suũ. Mitte puerũ mecũ: et surgamus & eamus: & viuemus & nõ moriemur: tã nos q͂ tu: familia q̃q; nr̃a. Ego in meã fidem suscipio puerũ: de manu mea exq̃res eũ. si nõ reduxero eũ tibi: & statuero eũ corã te: ero peccãs tibi oĩbus dieb⁹. Qm̃ nisi morã fecissem⁹ in hoc: iam nũc reuersi fuissemus duab⁹ vicib⁹. Dixitq; isrl̃ p̃r eo℞. Si sic necesse ẽ hoc facite: tollite de optimis t̃re in vasis vr̃is: & deferte viro mũera & paululũ resine & modicũ mellis: storacis & terebinthi & amygdala℞: & argẽtũ duplex tollite in manu vr̃a: & argẽtũ qd̃ redditũ ẽ ĩ ore sacculo℞ vr̃o℞ reducite in manu vr̃a: forte errore factũ fuit: frẽm quoq; vr̃m tollite: & surgite reuertimini ad virum. Et deus omnipotens det vobis misericordiam coram

האיש ושלח לכם את אחיכם
אחר ואת בנימין ואני כאשר
שכלתי שכלתי: ויקחו האנשים
את המנחה הזאת ומשנה כסף
לקחו בידם ואת בנימן ויקמו
וירדו מצרים ויעמדו לפני יוסף:
וירא יוסף אתם את בנימין
ויאמר לאשר על ביתו הבא את
האנשים הביתה וטבח טבח והכן
כי אתי יאכלו האנשים בצהרים:
ויעש האיש כאשר אמר יוסף
ויבא האיש את האנשים ביתה
יוסף: וייראו האנשים כי הובאו
בית יוסף ויאמרו על דבר הכסף
השב באמתחתינו בתחלה
אנחנו מובאים להתגלל
עלינו ולהתנפל עלינו ולקחת
אתנו לעבדים ואת חמרינו
ויגשו אל האיש אשר על בית
יוסף וידברו אליו פתח הבית
ויאמרו בי אדני ירד ירדנו
בתחלה לשבר אכל: ויהי כי באנו
אל המלון ונפתחה את אמתחתינו
והנה כסף איש בפי אמתחתו
כספנו במשקלו ונשב אתו
בידנו: וכסף אחר הורדנו בידנו
לשבר אכל לא ידענו מי שם

שנה · קום · עמד · ראה · אמר בוא · כון · אכל · עשה · ירא · שוב חלל · בוא גלל · נפל · נגש · דבר · היה בוא · לון פתח · שקל שוב · ירד · שום

& remittat vobiscū fratrem vestrū quē tenet in vinculis & hunc beniamin. Ego autem quasi orbatus absq; liberis ero. Tulerunt ergo viri munera & pecuniā duplicem & beniamin. descēderūtq; ī egyptū: & steterūt corā ioseph Quos cū ille vidisset & beniamin simul: p̄cepit dispensatori domus sue dicens. Introduc viros domū: & occide victimas: & instrue cōuiuiū: qm̄ hodie mecū sunt comesturi meridie. Fecit ille quod sibi fuerat imperatum: & introduxit viros domū. Ibiq; exterriti dixerunt mutuo. Propter pecuniam quā retulimus prius in saccis nostris introducti sumus: vt deuoluat in nos calumniā: & violenter subiiciat seruituti & nos & asinos nostros. Quāobrē ī ipsis foribus accedētes ad dispensatorē locuti sunt. Oramus dñe vt audias nos. Iam ante descendimus: vt emeremus escas: qbus ēptis cū venissemus ad diuersoriū: aperuimus saccos nr̄os: & inuenimus pecuniā in ore saccorum: quā nūc eodem pōdere reportauim⁹. Sed & aliā attulimus argētū vt emamus q̄ nobis necessaria sūt. Nō ē in nr̄a cōsciētia: quis posuerit

homi: et remittat fratrē vrm vnū:
τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀποστείλαι τὸν ἀδελφὸν ὑμῶν τὸν ἕνα,
et beiamī. ego qdē .n. sicut liberis orbat⁹ sū:
καὶ τὸν βενιαμίν. ἐγὼ μὲν γὰρ καθάπερ ἠτέκνωμαι, ἠτέ-
liberis orbat⁹ sū. accipiētes āt viri dona ista: et
κνωμαι. λαβόντες δὲ οἱ ἄνδρες τὰ δῶρα ταῦτα, καὶ τὸ
argētū duplex acceperūt in manib⁹ eoꝝ: et
ἀργύριον διπλοῦν ἔλαβον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ
beiamī. et surgētes: descēderūt in egyptū.
τὸν βενιαμίν. καὶ ἀναστάντες, κατέβησαν εἰς αἴγυπτον.
et steterūt corā ioseph. vidit āt ioseph eos:
καὶ ἔστησαν ἐναντίον ἰωσήφ. εἶδε δὲ ἰωσὴφ αὐτούς,
et beiamī fratrē suū vterinū.
καὶ τὸν βενιαμὶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν ὁμομήτριον.
et dixit ei q̄ sup domū suā: introduc ho-
καὶ εἶπε τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, εἰσάγαγε τοὺς ἀν-
mines in domū: et occide victimas: et pa-
θρώπους εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ σφάξον θύματα, καὶ ἑτοί-
ra. mecū .n. comedēt hoies panes
μασον. μετ' ἐμοῦ γὰρ φάγονται οἱ ἄνθρωποι ἄρτους τὴν
meride. fecit āt hō: sicut dixit ioseph.
μεσημβρίαν. ἐποίησε δὲ ὁ ἄνθρωπος, καθὰ εἶπεν ἰωσήφ.
et introduxit hoies in domū ioseph. vide-
καὶ εἰσήγαγε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν οἶκον ἰωσήφ. ἰδόν-
tes āt viri: q introducti sūt in domū
τες δὲ οἱ ἄνδρες, ὅτι εἰσηνέχθησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ
ioseph: dixerūt. ppt argētū qđ redditū ē in
ἰωσήφ, εἶπαν, διὰ τὸ ἀργύριον τὸ ἀποστραφὲν ἐν τοῖς
saccis nfis prius: nos introducimur:
μαρσίπποις ἡμῶν τὴν ἀρχήν, ἡμεῖς εἰσαγόμεθα, τοῦ
vt calūnietur nos: et imponat nobis: vt accipiat
συκοφαντῆσαι ἡμᾶς, καὶ ἐπιθέσθαι ἡμῖν, τοῦ λαβεῖν
nos in seruos: et asinos nfos. accedētes
ἡμᾶς εἰς παῖδας, καὶ τοὺς ὄνους ἡμῶν. προσελθόντες
āt ad hoiem q̄ sup domo ioseph:
δὲ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐπὶ τοῦ οἴκου τοῦ ἰωσήφ,
locuti sūt ei in porta domꝰ: dicē-
ἐλάλησαν αὐτῷ ἐν τῷ πυλῶνι τοῦ οἴκου, λέγον-
tes: oram⁹ dñe: descēdim⁹ pus eme-
τες, δεόμεθα κύριε, κατέβημεν τὴν ἀρχὴν πρίασθαι 8.4.a
re escas. factū ē āt qñ venim⁹ ad manē-
σθαι βρώματα. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἤλθομεν εἰς τὸ κατα-
dū: et aperuim⁹ saccos nfos:
λῦσαι, καὶ ἠνοίξαμεν τοὺς μαρσίππους ἡμῶν,
et hoc argētū vniuscuiusq in sacco
καὶ τόδε τὸ ἀργύριον ἑκάστου ἐν τῷ μαρσίππῳ
eius. argētū nfm in statera reduxi-
αὐτοῦ. τὸ ἀργύριον ἡμῶν ἐν σταθμῷ ἀπεστρέψα-
mus nūc in manib⁹ nfis. et argētū aliud
μεν νῦν ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν. καὶ ἀργύριον ἕτε-
attulim⁹ nobiscū: emere escas.
ρον ἠνέγκαμεν μεθ' ἑαυτῶν, ἀγοράσαι βρώματα.
nō scim⁹ qs iniecit
οὐκ οἴδαμεν τίς ἐνέβαλεν

Primitiua chal.

פטר תכל · קרב · קום · מנא עול תקן · אכל שרא כמו · עול תוב · עול רבב סקף · קנא סנא · בעא נחת זבן · אתא בית תקל · תוב זבן שוה

Interp. cald.

גברא ויפטר לכון ית אחוכון אחרנא וית בנימין ואנא כמא דתכילית אתכלית:
ונסיבו גבריא ית תקרובתא הדא ועל חד תרין כספא נסיבו בידיהון ודברו ית
בנימין וקמו ונחתו למצרים וקמו קדם יוסף: וחזא יוסף עמהון ית בנימין ואמר
לדממנא על ביתיה אעיל ית גבריא לביתא ונכוס נכסתא ואתקין ארי עמי ייכלון
גבריא בשירותא: ועבד גברא כמא דאמר יוסף ואעיל גברא ית גבריא לבית יוסף:
ודחילו גבריא ארי אתעלו לבית יוסף ואמרו על עיסק כספא דאתותב בטוענגא
בקדמיתא אנחנא מתעלין לאתרברבא עלנא ולאסתקפא עלנא ולמקני יתנא
לעבדין וית חמרנא: וקריבו לות גברא די ממנא על בית יוסף ומלילו עמיה בתרע
ביתא: ואמרו בבעו רבוני מיחת נחתנא בקדמיתא למזבן עבורא: והוה כד אתינא
לבית מבתא ופתחנא ית טוענגא והא כסף גבר בפום טועניה כספנא במתקליה
ואתיבנא יתיה בידנא: וכספא אחרנא אחיתנא בידנא למזבן עבורא לא ידענא מן שוי

Transla. Chal.

viro: vt soluat fratrē vestrū aliū: & beniamin remittat vobiscū. et ego sicut orbatus sum: orbabor. Et tulerūt viri munus hoc: & duplex argentū tulerūt in manib⁹ suis. tulerūt quoq; bēiamin: & surrexerūt & descenderunt in egyptū: & steterūt corā ioseph. Et vidit ioseph cū eis bēiamin: & dixit illi qui erat prepositus sup domū suā. Introduc viros in domū: & occide victimas & prepara: qꝛ mecū comesturi sunt viri in prādio. Fecit q̄ vir sicut dixerat ioseph: & ītroduxit viros in domū ioseph. Et timuerūt viri eo q̄ introducti essent in domū ioseph: & dixerūt. Propter argentū qđ prius reductū est ī sacculis nr̄is: nos sumus ītroducti: vt dñetur nr̄i: & q̄rat occasiōes ꝯtra nos: & possideat nos in seruos: & asinos nr̄os. Et accesserūt ad virū q̄ erat prepositus sup domū ioseph: & locuti sunt cū eo in porta domus: & dixerūt. Rogamus dñe vt audias nos. Descendētes descēdimus pus ad emendū frumētū. et factū est qñ venim⁹ in domū diuersorij: & apuimus saccos nr̄os: ecce argētū vniuscuiusq; erat ī ore sacci sui: et īuenim⁹ argētū nr̄m in suo pōdere: & reducim⁹ illū in manu nr̄a. Aliud quoq; argentū afferimus in manu nr̄a ad emendū frumentū: nescimus quis posuit

argētū in saccos nfos. ait āt il-
τὸ ἀργύριον εἰς τοὺς μαρσίππους ἡμῶν. εἶπε δὲ αὐ-
lis: ppiti⁹ vob: ne timeatis. de⁹ vr: et de⁹
τοῖς, ἵλεως ὑμῖν, μὴ φοβεῖσθε. ὁ θεὸς ὑμῶν, καὶ ὁ θεὸς
patrū vroꝝ dedit vob thesauros in
τῶν πατέρων ὑμῶν ἔδωκεν ὑμῖν θησαυροὺς ἐν τοῖς
saccis vfis: at argētū vfm: pbatū
μαρσίπποις ὑμῶν, τὸ δὲ ἀργύριον ὑμῶν, εὐδοκιμοῦν
habeo. et eduxit ad eos symeō: et at-
ἀπέχω. καὶ ἐξήγαγε πρὸς αὐτοὺς τὸν συμεών, καὶ ἤνεγ-
tulit aquā lauare pedes eoꝝ. et dedit pa-
κεν ὕδωρ νίψαι τοὺς πόδας αὐτῶν. καὶ ἔδωκε χορ-
bula asinis eoꝝ. parauerūt āt dona:
τάσματα τοῖς ὄνοις αὐτῶν. ἡτοίμασαν δὲ τὰ δῶρα,
donec intraret ioseph meridie. audierāt .n.
ἕως τοῦ εἰσελθεῖν ἰωσὴφ μεσημβρίας. ἤκουσαν γὰρ
q illic debet prādere. igress⁹ ē āt ioseph in domū:
ὅτι ἐκεῖ μέλλει ἀριστᾶν. εἰσῆλθε δὲ ἰωσὴφ εἰς τὴν οἰκί-
et obtulerūt ei munera: q̄ habebāt in
αν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ τὰ δῶρα, ἃ εἶχον ἐν ταῖς
manib⁹ suis in domū. et adorauerūt eū su-
χερσὶν αὐτῶν εἰς τὸν οἶκον. καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ
faciē sup terrā. interrogauit āt eos: quō
πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. ἠρώτησε δὲ αὐτούς, πῶς
habetis. et ait: si san⁹ ē pr vr senex 8.9.a
ἔχετε. καὶ εἶπεν, εἰ ὑγιαίνει ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ πρεσβύτε-
quē dixistis: adhuc viuit? illi āt dixerūt: san⁹ ē seru⁹ tu⁹
ρος ὃν εἴπατε, ἔτι ζῇ; οἱ δὲ εἶπαν, ὑγιαίνει ὁ παῖς σου
pr nr: adhuc viuit. et ait: bndict⁹ hō ille
ὁ πατὴρ ἡμῶν, ἔτι ζῇ. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος
deo. et inclinātes adorauerūt eū. respicie-
τῷ θεῷ. καὶ κύψαντες προσεκύνησαν αὐτῷ. ἀναβλέ-
ens āt oculis suis: vidit beiamī fra-
ψας δὲ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδε βενιαμὶν τὸν ἀδελ-
trē suū vterinū. et ait: hic frater
φὸν αὐτοῦ τὸν ὁμομήτριον. καὶ εἶπεν, οὗτος ὁ ἀδελφὸς
vr minor: quē dixistis ad me adducere? et ait:
ὑμῶν ὁ νεώτερος, ὃν εἴπατε πρός με ἀγαγεῖν; καὶ εἶ-
de⁹ misereatur tui fili. turbat⁹ ē āt ioseph. re-
πεν, ὁ θεὸς ἐλεήσαι σε τέκνον. ἐταράχθη δὲ ἰωσήφ. συ-
uoluta sūt .n. viscera eius sup fratre suo.
νεστρέφετο γὰρ τὰ ἔντερα αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.
et q̄rebat flere. igressus āt in cubiculū suū:
καὶ ἐζήτει κλαῦσαι. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὸ ταμιεῖον αὐτοῦ,
fleuit. et lauās faciē: egressus cō-
ἔκλαυσεν ἐκεῖ. καὶ νιψάμενος τὸ πρόσωπον, ἐξελθὼν, ἐνε- 8.4.c
tinuit se. et ait: apponite panes. et appo-
κρατεύσατο. καὶ εἶπε, παράθετε ἄρτους. καὶ παρέ-
suerūt ei soli: et ipsis p seipsos: et egy-
θηκαν αὐτῷ μόνῳ, καὶ αὐτοῖς καθ' ἑαυτούς, καὶ τοῖς αἰγυ-
ptijs: simul vescētib⁹ cū eo p seipsos: nō .n.
πτίοις, τοῖς συνδειπνοῦσιν μετ' αὐτοῦ καθ' ἑαυτούς, οὐ γὰρ
poterāt egyptij simul comedere cū hebreis
ἠδύναντο οἱ αἰγύπτιοι συνεσθίειν μετὰ τῶν ἑβραίων

eam in marsupiis nr̄is. At ille respondit. Pax vobiscum: nolite timere. Deus vester & deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris. Nā pecuniā quā dedistis mihi probatam ego habeo. Eduxitq; ad eos symeon. Et introductis domum attulit aquā: & lauerūt pedes suos: deditq; pabulū asinis eorū. Illi vero parabant munera: donec ingrederetur ioseph meridie. Audierāt eī: q̄ ibi comesturi eēnt panē. Igitur īgressus ē ioseph domū suā: obtulerūtq; ei mūnera tenētes in manibus suis: & adorauerūt pni in terrā. At ille clemēter resalutatis eis interrogauit eos dicēs. Sanus ne est pr̄ vr̄ senex: de quo dixeratis mihi. Adhuc viuit? Qui rn̄derūt. Sospes est seruus tuus pr̄ nr̄. Adhuc viuit. Et incuruati adorauerunt eū. Attollēs aūt ioseph oculos vidit beniamin frēm suū vterinū & ait. Iste est frater vr̄ puulus: de quo dixeratis mihi? Et rursū. Deus inquit misereatur tui fili mi. Festinauitq; ī domū: q̄a cōmota fuerāt viscera eius sup frē suo: & erūpebāt lachryme: & ītroiēs cubiculū fleuit. Rursūq; lota facie egressus: cōtinuit se: & ait. Ponite panes. Quibus appositis seorsū ioseph: & seorsū fribus: egyptiis quoq; qui vescebātur sīl seorsū. Illicitū est enim egyptiis comedere cū hebreis

כספכם באמתחתיכם ויאמר שלום
לכם אל תיראו אלהיכם ואלהי
אביכם נתן לכם מטמון
באמתחתיכם כספכם בא אלי
ויוצא אלהם את שמעון: ויבא
האיש את האנשים ביתה יוסף
ויתן מים וירחצו רגליהם ויתן
מספוא לחמריהם: ויכינו את
המנחה עד בוא יוסף בצהרים
כי שמעו כי שם יאכלו לחם: ויבא
יוסף הביתה ויביאו לו את המנחה
אשר בידם הביתה וישתחוו
לו ארצה: וישאל להם לשלום
ויאמר השלום אביכם הזקן
אשר אמרתם העודנו חי: ויאמרו
שלום לעבדך לאבינו עודנו חי
ויקדו וישתחו: וישא עיניו וירא
את בנימין אחיו בן אמו ויאמר
הזה אחיכם הקטן אשר אמרתם
אלי ויאמר אלהים יחנך בני:
וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל
אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה
ויבך שמה: וירחץ פניו ויצא
ויתאפק ויאמר שימו לחם: וישימו
לו לבדו ולהם לבדם ולמצרים
האכלים אתו לבדם כי לא יוכלון
המצרים לאכל את העברים

שלם · ירא · טמן · בוא · יצא בוא · נתן רחץ · ספא כון · אכל בוא · שחה · שאל · שלם · חיה אמר · קדד נשא ראה · חנן · מהר כמר · בקש בכה בוא · רחץ פנה · אפק שום · בדד · יכל

Interp. cald.

כספכון בטוענגא: ואמר שלם לכון לא תדחלון אלהכון ואלהא דאבוכון יהב לכון
סימא בטוענגיכון כספכון אתא לותי ואפיק לותהון ית שמעון: ואעיל גברא ית
גבריא לבית יוסף ויהב מיא ואסחו רגליהון ויהב כסתא לחמריהון: ואתקינו ית
תקרובתא עד דעל יוסף בשירותא ארי שמעו ארי תמן ייכלון לחמא: ועל יוסף
לביתא ואיתיאו ליה ית תקרובתא די בידיהון לביתא וסגידו ליה על ארעא: ושאיל
להון לשלם ואמר השלם אבוכון סבא דאמרתון העד כען הוא קיים: ואמרו שלם
לעבדך לאבונא עד כען קיים וכרעו וסגידו: וזקף עינוהי וחזא ית בנימין אחוהי בר
אמיה ואמר הדין אחוכון זעירא דאמרתון לי ואמר מן קדם יי יתרחם עלך ברי:
ואוחי יוסף ארי אתגוללו רחמוהי על אחוהי ובעא למבכי ועל לאדרון בית
משכבא ובכא תמן: ואסחי אפוהי ונפק ואתחסן ואמר שוו לחמא: ושויאו ליה
בלחודוהי ולהון בלחודיהון ולמצראי דאכלין עמיה בלחודיהון ארי לא יכלין
מצראי למיכל עם עבראי

Transla. Chal.

argentū nr̄m in saccis nr̄is. Dixitq; eis. Pax vobis: nolite timere. Deus vester & deus patris vestri dedit vobis thesaurū in saccis vr̄is. Argentū vestrū venit ad me: & eduxit ad eos symeon. & ītroduxit vir hoīes in domū ioseph: & dedit aquā & lauerūt pedes suos: et dedit pabulū asinis suis. Et parauerūt munera antequā veniret ioseph ad prandiū: quia audierant q̄ ibi comesturi erant panem. Et ingressus est ioseph in domum: & obtulerūt ei munera q̄ erant in manibus eoꝝ in domo. Et adorauerūt eum proni in terrā. Et salutauit eos. Et ait. nunqd est pax patri vestro seni quē dixistis? nūquid adhuc viuit? Et dixerunt. Pax est seruo tuo patri nostro: adhuc viuit: & incuruati sunt: et adorauerūt: & leuauit oculos suos: & vidit beniamī fratrē suū filium matris sue. et ait. Est hic frater vester minim⁹ quē dixistis mihi. & ait. De⁹ misereatur tui fili mi. Et festinauit ioseph & ingressus est in cenaculum cubiculi sui: & volebat flere: et fleuit ibi: quia cōmota fuerant viscera eius super fratrem suū. Et lauit faciem suam: & egressus est: & confortatus est. & dixit. Ponite panem. Et posuerūt ei seorsum: & illis seorsum: & egyptijs qui comedebant cum eo seorsum. non enim poterant egyptij comedere cum hebreis:

Primitiua chal.

רחל · נפק עול · סמא תקן · קרב עול שרא · עול סגד · שוב קום · רחם בר · אחא גלל בכה · עול שכב בכה · סחא חסן שוה · אכל

לחם כי תועבה הוא למצרים
וישבו לפניו הבכר כבכרתו
והצעיר כצערתו ויתמהו
האנשים איש אל רעהו וישא
משאת מאת פניו אלהם ותרב
משאת בנימן ממשאת כלם חמש
ידות וישתו וישכרו עמו
Cap.xliiij. ויצו את אשר על ביתו לאמר
מלא את אמתחת האנשים אכל
כאשר יוכלון שאת ושים כסף
איש בפי אמתחתו ואת גביעי
גביע הכסף תשים בפי אמתחת
הקטן ואת כסף שברו ויעש כדבר
יוסף אשר דבר הבקר אור
והאנשים שלחו המה וחמריהם
הם יצאו את העיר לא הרחיקו
ויוסף אמר לאשר על ביתו קום
רדף אחרי האנשים והשגתם
ואמרת אלהם למה שלמתם רעה
תחת טובה הלוא זה אשר ישתה
אדני בו והוא נחש ינחש בו
הרעתם אשר עשיתם וישגם
וידבר אלהם את הדברים
האלה ויאמרו אליו למה ידבר
אדני כדברים האלה חלילה
לעבדיך מעשות כדבר הזה הן
כסף אשר מצאנו בפי אמתחתינו

(Primitiua: תעב · צער תמה · נשא רבה · שתה שכר · צוה · מלא · יכל נשא שום · גבע שום פה · עשה · רחק · נשג · ירע · שתה · רוע עשה · דבר · אמר · חלל · פה)

& prophanū putāt huiuscemodi cōuiuiū. Sederunt corā eo primogenitus iuxta primogenita sua: & minimus iuxta etatem suam: & mirabantur nimis sumptis partibus quas ab eo acceperant. Maiorqꝫ pars venit beniamin: ita vt quinqꝫ partibus excederet. Biberūtqꝫ & inebriati sunt cū eo. Cap.44.

Precepit autē ioseph dispēsatori domus sue dicēs. Imple saccos eorum frumento: quantū possunt capere: & pone pecuniam singulorū in summitate sacci. Cyphū autē meum argenteū & preciū quod dedit tritici: pone in ore sacci iunioris. Factumqꝫ est ita. Et orto mane dimissi sūt cū asinis suis. Iamqꝫ vrbē exierant: & processerant paululum. Tunc ioseph accersito dispēsatore domus ait. Surge inquit & persequere viros: & apprehensis dicito. Quare reddidistis malum pro bono. Cyphus quē furati estis: ipse est in quo bibit dñs meus: & in quo augurari solet. Pessimā rē fecistis. Fecit ille vt iusserat: & apprehensis per ordinē locutus est. Qui rñderūt. Quare sic loquitur dominus noster: vt serui tui tantū flagitii commiserint. Pecuniā quā inuenim⁹ in summitate saccorum

panes. abominatio .n. ē egyptijs. sederūt āt corā eo: pͥmogenit⁹ fm ātiqͥtatē suā: et iunior fm iuuētutē suā. stupefacti sūt āt hoies vnusqͥsqꝫ ad fratrē suū. tulerūt āt ptes ab eo ad illos. magnificata ē āt ps beniamī pter ptes oim quīcuplicit᷑ ad eas q̄ illoꝝ. biberūt āt: et inebriati sūt cū eo.

ἄρτους. βδέλυγμα γάρ ἐστι τοῖς αἰγυπτίοις. ἐκάθισαν δὲ ἐναντίον αὐτοῦ, ὁ πρωτότοκος κατὰ τὰ πρεσβεῖα αὐτοῦ, καὶ ὁ νεώτερος κατὰ τὴν νεότητα αὐτοῦ. ἐξίσταντο δὲ οἱ ἄνθρωποι ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ἦραν δὲ μερίδας παρ' αὐτοῦ πρὸς αὐτούς. ἐμεγαλύνθη δὲ ἡ μερὶς βενιαμὶν παρὰ τὰς μερίδας πάντων πενταπλασίως πρὸς τὰς ἐκείνων. ἔπιον δέ, καὶ ἐμεθύσθησαν μετ' αὐτοῦ. Ca.44.

Et pcepit ioseph ei q̄ sup domū suā: dicēs: implete saccos hoiꝫ cibis: q̄cūqꝫ poterūt tollere. et inijcite vniuscuiusqꝫ argētū in ore sacci. et scyphū meū argēteū inijcite in saccū iunioris: et pciū tritici eius. factū ē āt fm xbū ioseph: sicut dixit. mane illuxit. et hoies missi sūt ipi et asini eoꝝ. exeūtib⁹ āt ipis ciuitatē: nō aberāt lōge. et ioseph dixit ei q̄ sup domū suā: surgēs psequere post hoies: et cōprehēdes eos: et dices illis: q̄re reddidistis mala p bonis? q̄re furati estis meū scyphū argēteū? nō hoc ē in q̄ bibit dñs me⁹? ipe āt augurio augurat᷑ in eo. mala pfecistis q̄ fecistis. inueniēs āt illos: dixit eis fm verba hec. illi āt dixerūt ei: q̄re loq̄tur dñs fm verba hec. absit seruis tuis facere fm xbū hoc. si q̄dē argētū: qd̄ inuenim⁹ in saccis nr̄is:

A

καὶ ἐνετείλατο ἰωσὴφ τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, λέγων, πλήσατε τοὺς μαρσίππους τῶν ἀνθρώπων βρωμάτων, ὅσα ἂν δύνωνται ἆραι. καὶ ἐμβάλετε ἑκάστου τὸ ἀργύριον ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ μαρσίππου. καὶ τὸ κόνδυ μου τὸ ἀργυροῦν ἐμβάλετε εἰς τὸν μάρσιππον τοῦ νεωτέρου, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ σίτου αὐτοῦ. ἐγενήθη δὲ κατὰ τὸ ῥῆμα ἰωσήφ, καθὼς εἶπε. τὸ πρωῒ διέφαυσεν. καὶ οἱ ἄνθρωποι ἀπεστάλησαν αὐτοὶ καὶ οἱ ὄνοι αὐτῶν. ἐξελθόντων δὲ αὐτῶν τὴν πόλιν, οὐκ ἀπέσχον μακράν. καὶ ἰωσὴφ εἶπε τῷ ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, ἀναστὰς ἐπιδίωξον ὀπίσω τῶν ἀνθρώπων, καὶ καταλήψῃ αὐτούς, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, τί ὅτι ἀνταπεδώκατε πονηρὰ ἀντὶ καλῶν; ἵνα τί ἐκλέψατέ μου τὸ κόνδυ τὸ ἀργυροῦν; οὐ τοῦτό ἐστιν ἐν ᾧ πίνει ὁ κύριός μου; αὐτὸς δὲ οἰωνισμῷ οἰωνίζεται ἐν αὐτῷ. πονηρὰ συντετέλεσθε ἃ πεποιήκατε. εὑρὼν δὲ αὐτούς, εἶπεν αὐτοῖς κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, ἵνα τί λαλεῖ ὁ κύριος κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. μὴ γένοιτο τοῖς παισί σου ποιῆσαι κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο. εἰ τὸ μὲν ἀργύριον, ὃ εὕρομεν ἐν τοῖς μαρσίπποις ἡμῶν,

B

Primitiua chal.

(סחר רבב · שוי רוה · מנה אמר סלא · מען שוה · פטר קרה רחק · דבק אמר · שלם ביש טוב · שתה רבב בדק · ביש אלל מלל · רבב חוס עבד · שכח)

Transla. Chal.

panem: quoniā pecus quod egyptij colunt hebrei comedunt. Et discubuerunt corā eo: maior iuxta maioritatem suā: ⁊ minor iuxta minoritatē suā. et admirati sunt viri adinuicē. Et date sunt eis portiones a facie eius: ⁊ maior fuit portio beniamin quincupliciter portionibus oim. Et biberunt ⁊ inebriati sunt cuꝫ eo.

Precepit autem dispensatori domus Cap.44. sue: dicens. Imple saccos virorum frumēto quātum possunt portare: ⁊ pone argentū vniuscuiusqꝫ in ore sacci sui. Calicem aūt meū argenteū pones in ore sacci minoris: ⁊ argentū emptionis sue. Fecitqꝫ iuxta verbū ioseph quod locutus fuerat. Ortoqꝫ mane viri dimissi sunt ipsi ⁊ asini sui. Illi egressi sunt de ciuitate: non longe abierant. Et ioseph dixit dispensatori domus sue. Surge sequere post viros: et apprehendes eos: et dices eis. Quare reddidistis malum pro bono? Nonne hic calix erat quo bibebat dñs meus? Et ipse querens quesiuit eum: malā rem fecistis. Apprehenditqꝫ eos ⁊ locutus est cum eis verba hec: et dixerunt ei. Quare loquitur dominus noster talia verba? absit a seruis tuis facere hanc rem. Ecce argentum quod inuenimus in ore saccorum nostrorum

Interp̄. chal.

לחמא ארי בעירא דמצראי דחלין ליה עבראי אכלין: ואסחרו קדמוהי רבא
כרבויתיה וזעירא כזעירותיה ותמהו גובריא גבר לחבריה: ונטל חולקין מן קדמוהי
לותהון וסגיאת חולקא דבנימין מחולקי כולהון חמשה חולקין ושתיו ורויאו עמיה:
Ca.xliiij. ופקיד לדממנא על ביתיה למימר מלי ית טועני גובריא עבורא
כמא דיכלין למטען ושוי כסף גבר בפום טועניה: וית כלידי כלידא דכספא תשוי
בפום טוענא דזעירא וית כסף זביניה ועבד כפתגמא דיוסף דמליל: צפרא נהר
וגבריא איתפטרו אינון וחמריהון: אינון נפקו מן קרתא לא ארחיקו ויוסף אמר
לדממנא על ביתיה קום רדף בתר גובריא ותדבקינון ותימר להון למה אשלמתון
בישתא חלף טבתא: הלא דין דשתי רבוני ביה והוא בדקא מבדק ביה אבאשתון
דעבדתון: ואדבקינון ומליל עמהון ית פתגמיא האלין: ואמרו ליה למה ימליל רבוני
כפתגמיא האלין חס לעבדך מלמעבד כפתגמא הדין: הא כספא דאשכחנא
בפום טוענא

redurimus ad te de trā chanaā: quō furaremur de domo dñi tui argētū aut aurū? apō quē iuēt⁹ fuerit scyph⁹ seruoꝝ tuoꝝ: moriatur. et nos āt erimus dño nr̄o serui. ille āt dixit: et nūc sicut dicitis: sic erit. apō quē iuēt⁹ fuerit scyph⁹: erit me⁹ seru⁹: vos āt eritis mūdi. et festinauerūt: ⁊ deposuerūt vnusqͥsqꝫ saccū suū sup trā: ⁊ apuit vnusqͥsqꝫ saccū suū. scrutat⁹ ē āt a seniore incipiēs: donec venit ad iuniorē. et inuenit scyphū i sacco beniamī. et dirupeꝛūt vestimēta sua: et iposuerūt vnusqͥsqꝫ saccū suū sup asinū suū: ⁊ reuersi sūt in ciuitatē. igressus ē āt iudas et frēs eius ad ioseph: adhuc illo exīte illic. et ceciderūt corā illo sup trā. dixit āt illis ioseph: qd̄ rē hāc fecistis: nō scitis: q̄ augurio augurabit᷑ hō: q̄lis ego? dixit āt iudas: qd̄ rñdebim⁹ dño: aut qd̄ loquemur: aut qd̄ iustificabimur. at de⁹ iuenit iniq̄tatē seruoꝝ tuoꝝ. ecce sum⁹ serui dño nr̄o: et nos: et apō quē inuēt⁹ ē scyph⁹. dixit āt ioseph: ne mihi sit facere verbū istud. homo apō quē inuēt⁹ ē scyph⁹: ille erit me⁹ seruus. vos āt ascendite cū salute ad prēm vr̄m. appropiquās āt ei iudas dixit: oro dñe: loquatur

ἀπεστρέψαμεν πρὸς σὲ ἐκ γῆς χαναάν, πῶς ἂν κλέψαιμεν ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ κυρίου σου ἀργύριον ἢ χρυσίον; παρ' ᾧ ἂν εὑρεθῇ τὸ κόνδυ τῶν παίδων σου, ἀποθνησκέτω. καὶ ἡμεῖς δὲ ἐσόμεθα τῷ κυρίῳ ἡμῶν παῖδες. ὁ δὲ εἶπεν, καὶ νῦν ὡς λέγετε, οὕτως ἔσαι. παρ' ᾧ ἂν εὑρεθῇ τὸ κόνδυ, ἔσαι μοῦ παῖς, ὑμεῖς δὲ ἔσεσθε καθαροί. καὶ ἔσπευσαν, καὶ καθεῖλαν ἕκαστος τὸν μάρσιππον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἤνοιξεν ἕκαστος τὸν μάρσιππον αὐτοῦ. ἠρεύνησε δὲ ἀπὸ τοῦ πρεσβυτέρου ἀρξάμενος, ἕως ἦλθεν ἐπὶ τὸν νεώτερον. καὶ εὗρε τὸ κόνδυ ἐν τῷ μαρσίππῳ τοῦ βενιαμίν. καὶ διέρρηξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπέθηκαν ἕκαστος τὸν μάρσιππον αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ὄνον αὐτοῦ; καὶ ἀπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν. εἰσῆλθε δὲ ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πρὸς ἰωσήφ, ἔτι αὐτοῦ ὄντος ἐκεῖ. καὶ ἔπεσαν ἐναντίον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. εἶπε δὲ αὐτοῖς ἰωσήφ, τί τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἐποιήσατε; οὐκ οἴδατε, ὅτι οἰωνισμῷ οἰωνιεῖται ὁ ἄνθρωπος, οἷος ἐγώ; εἶπε δὲ ἰούδας, τί ἀντεροῦμεν τῷ κυρίῳ, ἢ τί λαλήσωμεν, ἢ τί δικαιωθῶμεν. ὁ δὲ θεὸς εὗρεν τὴν ἀδικίαν τῶν παίδων σου. ἰδοὺ ἐσμὲν οἰκέται τῷ κυρίῳ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς, καὶ παρ' ᾧ εὑρέθη τὸ κόνδυ. εἶπε δὲ ἰωσήφ, μή μοι γένοιτο ποιῆσαι τὸ ῥῆμα τοῦτο. ὁ ἄνθρωπος παρ' ᾧ εὑρέθη τὸ κόνδυ, αὐτὸς ἔσαι μου παῖς. ὑμεῖς δὲ ἀνάβητε μετὰ σωτηρίας πρὸς τὸν πατέρα ὑμῶν. ἐγγίσας δὲ αὐτῷ ἰούδας εἶπεν, δέομαι κύριε, λαλησάτω

C

reportauimus ad te de terra chanaan. Et quō cōsequens est: vt furati simus de domo dñi tui aurū vel argētū. Apud quēcūqꝫ fuerit inuētū seruorū tuorū qd̄ queris: moriatur: & nos erimus serui dñi nr̄i. Qui dixit eis. Fiat iuxta vestrā sententiā: Apud quēcūqꝫ fuerit inuētū: ipse sit seruus meus: vos autē eritis innoxii. Itaqꝫ festinato deponentes in terrā saccos aperuerunt singuli. Quos scrutatus incipiens a maiore vsqꝫ ad minimū: inuenit cyphum in sacco beniamin. At illi scissis vestibus oneratisqꝫ rursum asinis reuersi sunt in oppidū. Primusqꝫ iudas cū fratribus ingressus est ad ioseph. Necdū enī de loco abierat. Oēsqꝫ ante eū pariter in terrā corruerunt. Quibus ille ait. Cur sic agere voluistis. An ignoratis q̄ non sit similis mei in augurādi sciētia? Cui Iudas. quid rñdebimus inqt dño meo: vel qd̄ loquemur: aut iuste poterimus obtēdere. Deus inuenit iniquitatē seruorū tuorū. En oēs serui sum⁹ dñi mei: & nos: & apud quē inuētus est cyphus. Respondit ioseph. Absit a me: vt sic agam. Qui furatus ē cyphū: ipse sit seruus meus: vos autem abite liberi ad patrē vestrū. Accedens autē propius iudas cōfidēter ait. Oro dñe audi me: vt loq̄

השיבנו אליך מארץ כנען ואיך
נגנב מבית אדניך כסף או זהב
אשר ימצא אתו מעבדיך ומת
וגם אנחנו נהיה לאדני לעבדים
ויאמר גם עתה כדבריכם כן הוא
אשר ימצא אתו יהיה לי עבד
ואתם תהיו נקים וימהרו ויורדו
איש את אמתחתו ארצה ויפתחו
איש אמתחתו ויחפש בגדול
החל ובקטן כלה וימצא הגביע
באמתחת בנימן ויקרעו שמלתם
ויעמס איש על חמרו וישבו
העירה ויבא יהודה ואחיו ביתה
יוסף והוא עודנו שם ויפלו לפניו
ארצה ויאמר להם יוסף מה
המעשה הזה אשר עשיתם הלוא
ידעתם כי נחש ינחש איש אשר
כמני ויאמר יהודה מה נאמר
לאדני מה נדבר ומה נצטדק
האלהים מצא את עון עבדיך
הננו עבדים לאדני גם אנחנו
גם אשר נמצא הגביע בידו
ויאמר חלילה לי מעשות זאת
האיש אשר נמצא הגביע בידו
הוא יהיה לי עבד ואתם עלו
לשלום אל אביכם ויגש אליו
יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא

(Primitiua heb.: שוב · גנב · מצא מות · היה · נקה מהר ירד · פתח · חפש · חלל מצא גבע · קרע · עמס שוב · בוא · נפל · פנה · עשה · כמו אמר · דבר צדק · חלל עשה · היה עלה · שלם נגש)

Interp̄. chal.

אתיבנא לותך מארעא דכנען ואכדין נגנוב מבית רבונך מאנין דכסף או מאנין
דדהב: דישתכח עמיה מעבדך ימות ואף אנחנא נהי לרבוני לעבדין: ואמר אף כען
כפתגמיכון כן הוא דישתכח עמיה יהא לי עבדא ואתון תהון זכאין: ואוחיאו
ואחיתו גבר טועניה לארעא ופתחו גבר טועניה: ובלש ברבא שרי ובזעירא שיצי
ואשתכח כלידא בטוענא דבנימין: ובזעו לבושיהון ורמו גבר על חמריה ותבו
לקרתא: ועל יהודה ואחוהי לבית יוסף והוא עד כען תמן ונפלו קדמוהי על ארעא:
ואמר להון יוסף מה עובדא הדא דעבדתון הלא ידעתון ארי בדקא מבדק גברא
דכותי: ואמר יהודה מה נימר לרבוני מה נמליל ומה נזכי ומן קדם יוי אשתכח
חובא דעבדך הא אנחנא עבדין לרבוני אף אנחנא אף דישתכח כלידא בידיה: ואמר
חס לי מלמעבד דא גברא דאשתכח כלידא בידיה הוא יהא לי עבדא ואתון סקו
לשלם לות אבוכון: וקריב לותיה יהודה ואמר בבעו רבוני ימליל כען

Transla. Chal.

retulimus ad te de terra chanaā: quō ergo furati essemus de domo dñi tui vasa argentea aut vasa aurea: apō quēcūqꝫ de seruis tuis fuerit inuētus scyph⁹: moriatur: nos quoqꝫ erim⁹ serui dño nr̄o. Et dixit. Etiaꝫ nūc iuxta sermōes vr̄os ita est: apud quēcūqꝫ fuerit inuent⁹: erit mihi seru⁹: vos aūt eritis innoxij. Et festinauerūt ⁊ deposuerūt vnusqͥsqꝫ saccum suū in terra: ⁊ aperuit vnusqͥsqꝫ saccū suū. Et scrutat⁹ est: in maiore incepit: ⁊ in minore pfecit: et inuētus est scyphus in sacco beniamin. Et sciderūt vestimēta sua: ⁊ onerauerūt vnusquisqꝫ asinum suū: ⁊ reuersi sunt in ciuitatē. Et ingressus est iudas ⁊ frēs eius in domū ioseph: et ipse adhuc erat ibi. Et corruerūt corā eo in terrā. Dixitqꝫ eis ioseph. Quid est hoc qd̄ fecistis? Nesciebatis q̄ inuestigās inuestigaret vir sicut ego. Dixitqꝫ iudas. Quid dicem⁹ dño meo: qd̄ loq̄mur: aut quo iustificabimur. A facie enī dei iuentū est pctm̄ suoꝝ tuorū. Ecce sum⁹ serui dño meo: tā nos q̄ ille in cui⁹ manu inuētus est scyphus. Et ait absit a me hoc facere. Vir in cui⁹ manu inuētus est scyphus erit mihi seru⁹: vos autē ascendite in pace ad patrē vestrū: ⁊ accessit ad eum iudas: ⁊ ait. Obsecro dñe mi: vt loq̄tur nunc

Primitiua chal.

(תוב גנב רבב · שכח מות הוה · הוה זכה · אחא נחת רבב · שרא שצא ארמה · תוב קרה עול · אמר רבב מלל · זכה שכח · חוס עבד הוה · נסק)

עבדך דבר באזני אדני ואל יחר
אפך בעבדך כי כמוך כפרעה׃
אדני שאל את עבדיו לאמר
היש לכם אב או אח׃ ונאמר אל
אדני יש לנו אב זקן וילד
זקנים קטן ואחיו מת ויותר
הוא לבדו לאמו ואביו אהבו׃
ותאמר אל עבדיך הורדהו אלי
ואשימה עיני עליו׃ ונאמר אל
אדני לא יוכל הנער לעזב את
אביו ועזב את אביו ומת׃ ותאמר
אל עבדיך אם לא ירד אחיכם
הקטן אתכם לא תספון לראות
פני׃ ויהי כי עלינו אל עבדך אבי
ונגד לו את דברי אדני׃ ויאמר
אבינו שבו שברו לנו מעט אכל׃
ונאמר לא נוכל לרדת אם יש
אחינו הקטן אתנו וירדנו כי לא
נוכל לראות פני האיש ואחינו
הקטן איננו אתנו׃ ויאמר עבדך
אבי אלינו אתם ידעתם כי
שנים ילדה לי אשתי׃ ויצא
האחד מאתי ואמר אך טרף טרף
ולא ראיתיו עד הנה׃ ולקחתם
גם את זה מעם פני וקרהו אסון
והורדתם את שיבתי ברעה
שאלה׃ ועתה כבאי אל עבדך

חרה | אף | מות יתר | ירד | ירד | שום | יכל | יסף ראה | פנה היה עלה | שוב | יכל ירד | אמר | שנה איש | אסן | ירד שוב רעע | בוא

tur seruus tuus verbū ī auribus tuis: & ne irascaris famulo tuo. Tu es enim post pharaonem dñs meus. Interrogasti prius seruos tuos: habetis patrē aut fratrem? & nos rñdimus tibi dño meo. Est nobis pater senex: & puer paruulus q in senectute illius natus est: cuius vterinus frater est mortuus: & ipsum solū habet mater sua: pater vero tenere diligit eū. Dixistiq; seruis tuis. Adducite eū ad me: & ponā oculos meos sup illum. Suggessimus tibi dño meo: nō pt puer relinqre patrē suū. Si eī illū dimiserit: morietur. Et dixisti seruis tuis. Nisi venerit frater vester minimus vobiscū: nō videbitis amplius faciē meā. Cū ergo ascēdissemus ad famulū tuū patrē nostrū: narrauimus ei oīa q̄ locutus ē dominus meus. Et dixit pr noster. Reuertimini & emite nobis parum tritici. Cui dximus. nō possumus ire. Si frater nr minimus descēderit nobiscū: pficiscemur sil: alioqui illo absente nō audemus videre faciē viri. At ille rñdit. Vos scitis q duos genuerit mihi vxor mea. Egressus est vnus: & dixistis: bestia deuorauit eū: & hucusq; nō cōparet. Si tuleritis & istum: & aliquid ei in via contigerit. deducetis canos meos cum merore ad iferos. Igitur si intrauero ad seruum tuum

seruus tuus vba corā te: et ne irascaris
ὁ παῖς σου ῥήματα ἐναντίον σου, καὶ μὴ θυμωθῇς τῷ
seruo tuo: qr tu es post pharaonē dñe. tu interrogasti
παιδί σου, ὅτι σὺ εἶ μετὰ φαραὼ κε. σὺ ἠρώτησας
seruos tuos: dicēs: si habetis prē: aut frēm.
τοὺς παῖδάς σου, λέγων, εἰ ἔχετε πρα, ἢ ἀδελφόν.
et diximus dño: est nob pr senior: et
καὶ εἴπαμεν τῷ κῷ, ἔστιν ἡμῖν πὴρ πρεσβύτερος, καὶ
puer senectutis iunior illi: et frat eius
παιδίον γήρους νεώτερον αὐτῷ, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀ-
mortu⁹ ē: ipe āt solus relictus ē mri sue: at
πέθανεν, αὐτὸς δὲ μόνος ὑπελείφθη τῇ μρὶ αὐτοῦ, ὁ δὲ
pr eū dilexit. dixisti āt seruis tuis: ad-
πὴρ αὐτὸν ἠγάπησεν. εἶπας δὲ τοῖς παισί σου, κα-
ducite eū ad me: et curā habebo illius. et
ταγάγετε αὐτὸν πρός με, καὶ ἐπιμελοῦμαι αὐτοῦ. καὶ
diximus dño meo. nō poterit puer relin-
εἴπαμεν τῷ κῷ μου. οὐ δυνήσεται τὸ παιδίον κατα-
quere prē suū: si āt reliqrit prē: mo-
λιπεῖν τὸν πρα αὐτοῦ, ἐὰν δὲ καταλίπῃ τὸν πρα, ἀπο-
rietur. tu āt dixisti seruis tuis: si nō desce-
θανεῖται. σὺ δὲ εἶπας τοῖς παισί σου, ἐὰν μὴ κατα-
derit frater vr iunior vobiscū: nō adijcie-
βῇ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν ὁ νεώτερος μεθ' ὑμῶν, οὐ προσθήσε-
tis videre faciē meā. factū ē āt qn ascēdim⁹
σθε ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. ἐγένετο δὲ ἡνίκα ἀνέβημεν
ad seruū tuū prē nrm: nūciauimus ei
πρὸς τὸν παῖδά σου πρα ἡμῶν, ἀπηγγείλαμεν αὐτῷ
verba dñi nri. dixit āt pr noster: ite
τὰ ῥήματα τοῦ κυ ἡμῶν. εἶπε δὲ ὁ πὴρ ἡμῶν, βαδίσατε
rursū: emite nobis paucas escas. nos āt di-
πάλιν, ἀγοράσατε ἡμῖν μικρὰ βρώματα. ἡμεῖς δὲ εἴ-
ximus: nō poterim⁹ descēdere. sz si qdē fra-
παμεν, οὐ δυνησόμεθα καταβῆναι. ἀλλ' εἰ μὲν ὁ ἀδελ-
ter nr iunior descēderit nobiscū: descēde-
φὸς ἡμῶν ὁ νεώτερος καταβαίνῃ μεθ' ἡμῶν, καταβη-
mus. nō.n. poterimus videre faciē hois:
σόμεθα. οὐ γὰρ δυνησόμεθα ἰδεῖν τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνοῦ,
fratre nro iuniore nō exñte nobiscū. dixit
τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τοῦ νεωτέρου μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν. εἶπε
āt seruus tuus pr nr ad nos: vos scitis:
δὲ ὁ παῖς σου ὁ πὴρ ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς, ὑμεῖς γινώσκετε,
qr duos pepit mihi vxor. et egressus ē vn⁹ a me:
ὅτι δύο ἔτεκέ μοι ἡ γυνή. καὶ ἐξῆλθεν ὁ εἷς ἀπ' ἐμοῦ,
et dixistis: q a bestia deuoratus est: et nō vidi
καὶ εἴπατε, ὅτι θηριόβρωτος γέγονεν, καὶ οὐκ εἶδον
eū vsq; nūc. si ergo tuleritis et hūc ex fa-
αὐτὸν ἄχρι νῦν. ἐὰν οὖν λάβητε καὶ τοῦτον ἐκ προσώ-
cie mea: et acciderit ei lāgor in via: et
που μου, καὶ συμβῇ αὐτῷ μαλακία ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ
deducetis meā senectutē cū tristitia ad iferos. nūc ergo
κατάξετέ μου τὸ γῆρας μετὰ λύπης εἰς ᾅδου. νῦν οὖν
si intrauero ad seruū tuū
ἐὰν εἰσπορεύωμαι εἰς τὸν παῖδά σου

D | E | F | 8.43.a | 8.37.d

Interp. chal.

seruus tuus verbū corā dño meo: τ non irascat furor tuus sup seruū tuū: qm talis es tu sicut pharao. Dñs meus interrogauit seruos suos: dicens. Num habetis patrem aut fratrē; et diximus dño meo. Est nobis pater senex τ filius senectutis paruulus: frater autē eius mortu⁹ est: τ remāsit solus ipse mri sue: τ pater eius dilexit eum: et dixisti seruis tuis: deducite eū ad me: τ ponā oculū meū sup eum. Diximusq; dño meo nō potest puer relinqre patrē suū: si aūt reliquerit patrē suū morietur. et dixisti seruis tuis. Non videatis vltra faciē meā: si non descenderit frater vr minimus vobiscū. Et factū est cum ascendimus ad seruū tuū patrē nrz: narrauimus ei verba dñi mei. Dixitq; pater nr. reuertimini: emite nobis modicū frumēti. Et diximus. Nō possum⁹ descendere: si ierit frater nr minimus nobiscū descēdemus: qm nō possumus videre faciē viri: si fr nr minim⁹ nō ierit nobiscū. Dixitq; nobis pr nr seruus tuus. Vos scitis qr duos pepit mihi vxor mea. Egressusq; ē vn⁹ a me: τ dixi occisione occisus est: τ nō vidi eū vsq; in prns. τ si tuleritis hūc a facie mea: τ acciderit ei mors: deducetis canicié meā cū afflictione ad inferos. Et nūc cū venero ad seruū tuū

Transla. Chal.

[Aramaic text of the Targum, Gen. 44:18–31]

Primitiua chal.

רבב | אמר | שוב | מות | שאר | נחת | שבק | יסף | חזא | יכל | נחת | קטל | ערע | בוא | ריש

prēm āt nrm: et puer nō fuerit nobiscū: at
πατέρα δὲ ἡμῶν, καὶ τὸ παιδίον μὴ ᾖ μεθ' ἡμῶν, ἡ δὲ
aīa illius pēdet ex aīa huius: et
ψυχὴ αὐτοῦ ἐκκρέμαται ἐκ τῆς ψυχῆς τούτου, καὶ
erit cū viderit ipe nō exñtē puerū nobiscū: mo-
ἔσται ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν μὴ ὂν τὸ παιδίον μεθ' ἡμῶν, τε-
rietur. τ deducēt serui tui senectutē
λευτήσει. καὶ κατάξουσιν οἱ παῖδές σου τὸ γῆρας τοῦ
serui tui prīs āt nrī cū tristitia ad iferos.
παιδός σου πατρὸς δὲ ἡμῶν μετὰ λύπης εἰς ᾅδου.
G ser.n. seruus tuus suscepit puerū a
8.43.b ὁ γὰρ παῖς σου ἐκδέδεκται τὸ παιδίον παρὰ τοῦ
prē meo: dicēs: si nō adduxero illū ad te: pec-
πατρός μου, λέγων, ἐὰν μὴ ἀγάγω αὐτὸν πρός σε, ἡ-
cans ero erga prēm oibus diebus.
μαρτηκὼς ἔσομαι πρὸς τὸν πρα πάσας τὰς ἡμέρας.
nūc ergo manebo tibi seruus p puero: domesti-
νῦν οὖν παραμενῶ σοι παῖς ἀντὶ τοῦ παιδίου, οἰκέ-
cus dñi mei. at puer ascēdat cū
της τοῦ κυρίου μου. τὸ δὲ παιδίον ἀναβήτω μετὰ τῶν
fratribus suis. quō .n. ascēdā ad prē:
ἀδελφῶν αὐτοῦ. πῶς γὰρ ἀναβήσομαι πρὸς τὸν πρα,
puero nō exñte nobiscū? vt nō videā ma-
τοῦ παιδίου μὴ ὄντος μεθ' ἡμῶν; ἵνα μὴ ἴδω τὰ κα-
la: q̄ inueniēt prēm meū.
κά, ἃ εὑρήσει τὸν πατέρα μου.

Ca. 45.

A Et nō potuit ioseph tolerare oēs
Καὶ οὐκ ἠδύνατο ἰωσὴφ ἀνέχεσθαι πάντων
astātes ei. sed dixit: emittite
τῶν παρεστηκότων αὐτῷ. ἀλλ' εἶπεν, ἐξαποστείλατε
oēs a me. et nō astitit nullus ioseph:
πάντας ἀπ' ἐμοῦ. καὶ οὐ παρειστήκει οὐδεὶς τῷ ἰωσὴφ
qn notus fact⁹ ē fratribus suis. et misit
8.41.c ἡνίκα ἀνεγνωρίζετο τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἀφῆκε
8.45.g vocē cū fletu. audierūt āt oēs egy-
φωνὴν μετὰ κλαυθμοῦ. ἤκουσαν δὲ πάντες οἱ αἰγύ-
ptij. et audibile fuit in domū pharaōis. dixit āt
πτιοι. καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο εἰς τὸν οἶκον φαραώ. εἶπε δὲ
ioseph ad frēs suos: ego sū ioseph: adhuc
ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐγώ εἰμι ἰωσὴφ, ἔτι
pr meus viuit. et nō poterāt frēs eius rñde-
ὁ πὴρ μου ζῇ. καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἀπο-
re ei. turbati sūt .n. dixit āt ioseph ad
κριθῆναι αὐτῷ. ἐταράχθησαν γάρ. εἶπε δὲ ἰωσὴφ πρὸς
fratres suos: appropiqte ad me. τ appropiqrūt.
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐγγίσατε πρός με. καὶ ἤγγισαν.
et ait: ego sū ioseph frater vr: quē vēdidistis
καὶ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ἰωσὴφ ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν, ὃν ἀπέδοσθε
Infra. 50.c. in egyptū. nūc ergo ne cōtristemini: neq; durū vide-
εἰς αἴγυπτον. νῦν οὖν μὴ λυπεῖσθε, μὴ δὲ σκληρὸν φανή-
atur vobis: q vēdidistis me huc: in .n. vitā misit
τω ὑμῖν, ὅτι ἀπέδοσθέ με ὧδε, εἰς γὰρ ζωὴν ἀπέστειλέ
me de⁹ ante vos. hic.n. scdo ann⁹ fames
με ὁ θεὸς ἔμπροσθεν ὑμῶν. τοῦτο γὰρ δεύτερον ἔτος λιμὸς

patrē nostrum & puer defuerit: cum aīa illius ex huius aīa depēdeat: videritq; eū non esse nobiscum: morietur: & deducent famuli tui canos eius cum dolore ad iferos. Ego proprie seruus tuus sū: q in meā hūc recepi fidē: & spopōdi dicēs. Nisi reduxero eū: pctī reus ero in patrem omni tempore. Manebo itaq; seruus tuus pro puero in ministerio dñi mei: & puer ascēdat cum fratribus suis. Nō enī possū redire ad prēm absente puero: ne calamitatis q̄ oppressura est prēm meū: testis assistam.

Non se potera vltra cohiber Ioseph multis corā astātibus. vñ precepit vt egrederētur cūcti foras & nullus interesset alienus agnitioni mutue. Eleuauitq; vocē cū fletu: quā audierūt egyptij: omnisq; domus pharaonis: & dixit fratribus suis. Ego sū ioseph. adhuc pr meus viuit? Non poterāt rñdere fratres nimio terrore perterriti. Ad quos ille clemēter accedite inquit ad me. Et cū accessissēt ppe: ego sū ait ioseph frater vester: quē vendidistis in egyptū. Nolite pauere: neq; vobis durū esse videatur: q vendidistis me in his regionibus. Pro salute ei vrā misit me deus an vos ī egyptū. Bienniū est ei q cepit fames

אבי והנער איננו אתנו ונפשו
קשורה בנפשו׃ והיה כראותו כי
אין הנער ומת והורידו עבדיך
את שיבת עבדך אבינו ביגון
שאלה׃ כי עבדך ערב את הנער
מעם אבי לאמר אם לא אביאנו
אליך וחטאתי לאבי כל הימים׃
ועתה ישב נא עבדך תחת הנער
עבד לאדני והנער יעל עם
אחיו׃ כי איך אעלה אל אבי
והנער איננו אתי פן אראה ברע
אשר ימצא את אבי׃

ולא יכל יוסף להתאפק לכל
הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל
איש מעלי ולא עמד איש אתו
בהתודע יוסף אל אחיו׃ ויתן את
קלו בבכי וישמעו מצרים וישמע
בית פרעה׃ ויאמר יוסף אל אחיו
אני יוסף העוד אבי חי ולא
יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו
מפניו׃ ויאמר יוסף אל אחיו גשו
נא אלי ויגשו ויאמר אני יוסף
אחיכם אשר מכרתם אתי
מצרימה׃ ועתה אל תעצבו ואל
יחר בעיניכם כי מכרתם אתי
הנה כי למחיה שלחני אלהים
לפניכם׃ כי זה שנתים הרעב

קשר | מות | יגה | בוא | יום | עלה | ראה רוע | מצא

Cap. xlv.

אפק נצב קרא | יצא | ידע נתן | קול בכה שמע | אמר | חיה | ענה בהל | פנה נגש | עצב | חרה | חיה | שנה

Interp. chal.

[Aramaic text of the Targum, Gen. 44:30–45:6]

Ca. xlv.

Transla. Chal.

patrē meū: τ puer nō redierit nobiscū: et aīa eius est et dilecta q̄si aīa sua: cūq; viderit q puer nō est nobiscum: moriet. Et deducēt serui tui caniciē prīs nri serui tui cū merore ad inferos. Seruus enī tu⁹ spopōdit pro puero apud patrē meū: dicens. Si nō reduxero eum tibi: eroq; peccati reus in patrē meū oibus diebus. Et nūc maneat obsecro seruus tu⁹ pro puero in seruitute dñi mei: τ puer ascēdat cū fribus suis. Quō potero ascēdere ad patrem meū: puero non existente mecū: ne videā malū qd̄ inueniet patrē meū. Ca. 45.

Et nō poterat ioseph sustinere omnes existētes apud eū: τ clamauit: educite oēs hoies a me. et nullus stetit cū eo: qn agnitus ē ioseph a fribus suis. et leuauit vocē suā cum fletu: et audierūt egyptij: audiuitq; domus pharaonis. Dixitq; ioseph fratribus suis. Ego sum ioseph: nunqd adhuc pater me⁹ viuit? Et non poterāt fratres eius respondere ei verbum: quoniā turbati erant corā eo. Dixitq; ioseph fratribus suis. Accedite nunc ad me: τ accesserunt: τ ait. Ego sum ioseph frater vester: quē vendidistis in egyptū. Et nūc nolite cōtristari: neq; displiceat in oculis vestris q vēdidistis me huc: quoniā in sustentationē misit me dñs ante vos. Quoniam duo anni famis

Primitiua chal.

הוה חוא | עלם מות שוב | רחם ערב אמר | אתא הוה חוא | רבב נסק | ריש שבק חסן | קום נפק ידע | קול בכה | קום תוב בהל | נסס קרב | קום תרי שנה

Ter. Heb.

בקרב הארץ ועוד חמש שנים
אשר אין חריש וקציר: וישלחני
אלהים לפניכם לשום לכם
שארית בארץ ולהחיות לכם
לפליטה גדלה: ועתה לא אתם
שלחתם אתי הנה כי האלהים
וישימני לאב לפרעה ולאדון לכל
ביתו ומשל בכל ארץ מצרים:
מהרו ועלו אל אבי ואמרתם
אליו כה אמר בנך יוסף שמני
אלהים לאדון לכל מצרים רדה
אלי אל תעמד: וישבת בארץ גשן
והיית קרוב אלי אתה ובניך ובני
בניך וצאנך ובקרך וכל אשר
לך: וכלכלתי אתך שם כי עוד
חמש שנים רעב פן תורש אתה
וביתך וכל אשר לך: והנה עיניכם
ראות ועיני אחי בנימין כי פי
המדבר אליכם: והגדתם לאבי
את כל כבודי במצרים ואת כל
אשר ראיתם ומהרתם והורדתם
את אבי הנה: ויפל על צוארי
בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על
צואריו: וינשק לכל אחיו ויבך
עלהם ואחרי כן דברו אחיו אתו:
והקל נשמע בית פרעה לאמר
באו אחי יוסף וייטב בעיני

Pr̄itiua heb.: חרש קצר · חיה · פלט · שום · עלה · ירד · עמד · היה קרב · שנה ירש · ראה פה · דבר נגד · ירד · נפל צואר · בכה · נשק · קול שמע · בוא יטב

Trāsla. B. Hiero.

in terra esse: & adhuc quinq; anni restant: quibus nec arari poterit nec meti. Premisitq; me deus: vt reseruemini super terrā: & escas ad viuendū habere possitis. Non vestro consilio: sed dei voluntate huc missus sum: qui fecit me quasi prēz pharaōis: & dn̄m vniuerse domus eius ac pricipē in oī terra egypti. Festinate & ascēdite ad patrem meum: & dicetis ei. hec mādat filius tuus ioseph. Deus fecit me dn̄m vniuerse terre egypti. Descende ad me ne moreris: & habitabis in terra iesse. Erisq; iuxta me tu & filii tui & filii filiorū tuorū: oues tue & armēta tua & vniuersa q̄ possides: ibiq; te pascā. Adhuc enim quinq; anni residui sūt famis: ne & tu peas & oīs domus tua: & oīa q̄ possides. En oculi vr̄i & oculi fr̄is mei beniamin vidēt q̄ os meū loquatur ad vos. Nunciate patri meo vniuersam gloriā meā: & cuncta que vidistis in egypto. Festinate & adducite eū ad me. Cumq; āplexatus cecidisset in collū beniamin fr̄is sui fleuit: illo quoq; silr̄ flēte sup collū eius. Osculatusq; est Ioseph oēs fr̄es suos: & plorauit sup singulos. Post q̄ ausi sūt loq̄ ad eū. Auditūq; est & celebri s̄mōe vulgatū in aula regis venerūt fratres ioseph. Et gauisus

Interp. chal.

sunt trāsacti in medio terre: τ adhuc qnq; anni remanēt: in qbus nō erit seminatio nec messis. Et misit me deus ante vos: vt poneret vobis reliqas in terra: τ vt sustētaret vos liberatiōe magna. Et nūc nō vos misistis me huc: sz a deo missus sum: τ posuit me in patrē pharaonis: τ in dn̄m oībus viris dom⁹ sue: τ dn̄atorē in vniuersa terra egypti. Festinate τ ascēdite ad pℓez meū: τ dicetis ei. Hec dicit filius tuus ioseph: posuit me de⁹ in dn̄m oībus egyptiis: descēde ad me: ne moreris. Habitabisq; in terra gesen: τ eris iuxta meum et filij tui τ filij filiorū tuorū τ oues tue τ boues tui τ vniuersa q̄ habes: τ nutriā te ibi. qm̄ adhuc qnq; anni restāt famis: ne forte penuriā patiaris tu τ viri domus tue τ vniuersa q̄ habes. Et ecce oculi vestri vidēt et oculi fr̄is mei beniamin q̄ vr̄a lingua ego loquor vobiscū. Et nūciabitis pr̄i meo vniuersam gloriā meā quā habeo in egypto: τ oīa que vidistis: festinabitisq; τ deducetis pℓez meū huc: τ ruit sup ceruicē beniamin fr̄is sui τ fleuit. Bēiami qq; fleuit sup ceruicē ei⁹. Et osculat⁹ est oēs fr̄es suos: τ fleuit sup eos: τ postea locuti sūt fr̄es eius cū eo: τ rumor auditus ē in domo pharaōis dicēdo. venerūt fr̄es ioseph: τ placuit i ocl̄is

Pr̄itiua chal.: שנה · רבב · שוה · אתא · נחת · הוה · סכן · מלל · אתא · צור · שמע

Trāsla. B. Hiero.

est pharao atq; oīs familia eius. Dixitq; ad ioseph vt imperaret fratribus suis dicens. Onerantes iumēta: ite in terram chanaan: & tollite inde patrē vestrū & cognatione: & venite ad me: & ego dabo vobis omnia bona egypti: vt comedatis medullā terre. Precipe etiam vt tollant plaustra d̄ terra egypti: ad subuectionem puulorū suorū ac cōiugū. Et dicito. Tollite patrem vestrū: & pperate q̄z cytius venietes: nec dimittatis q̄cq̄z de supellectili vr̄a: quia oēs opes egypti vr̄e erunt. Fecerūtq; filii israel: vt eis mādatū fuerat. Quibus dedit ioseph plaustra secūdū pharaonis imperium: & cibaria in itinere. Singulis quoq; pferri iussit binas stolas: beniamin vero dedit trecētos argenteos cū quinq; stolis optimis: tātūdē pecunie & vestiū mittēs patri suo: addēs eis asinos decem: qui subueherēt ex oībus diuitiis egypti: & totidē asinas triticū in itinere panesq; portātes. Dimisit ergo fratres suos: & proficiscētibus ait. ne irascamini in via. Qui ascendētes ex egypto: venerūt in terrā chanaan ad patrē suum iacob: & nunciauerūt ei dicētes. Ioseph filius tuus viuit: & ipse dn̄atur in oī terra egypti. Quo audito iacob q̄si de graui sōno euigilans: tamen nō

Ter. Heb.

פרעה ובעיני עבדיו: ויאמר
פרעה אל יוסף אמר אל אחיך
זאת עשו טענו את בעירכם ולכו
באו ארצה כנען: וקחו את
אביכם ואת בתיכם ובאו אלי
ואתנה לכם את טוב ארץ מצרים
ואכלו את חלב הארץ: ואתה
צויתה זאת עשו קחו לכם
מארץ מצרים עגלות לטפכם
ולנשיכם ונשאתם את אביכם
ובאתם: ועינכם אל תחס על
כליכם כי טוב כל ארץ מצרים
לכם הוא: ויעשו כן בני ישראל
ויתן להם יוסף עגלות על פי
פרעה ויתן להם צדה לדרך:
לכלם נתן לאיש חלפות שמלת
ולבנימן נתן שלש מאות כסף
וחמש חלפת שמלת: ולאביו
שלח כזאת עשרה חמרים
נשאים מטוב מצרים ועשר
אתנת נשאת בר ולחם ומזון
לאביו לדרך: וישלח את אחיו
וילכו ויאמר אלהם אל תרגזו
בדרך: ויעלו ממצרים ויבאו ארץ
כנען אל יעקב אביהם: ויגדו לו
לאמר עוד יוסף חי וכי הוא משל
בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא

Pr̄itiua heb.: בער הלך · בוא לקח · בית · נתן · צוה עשה · טפף · נשה · חוס · כלה · נתן פה · צוד · מאה · זון · שלח · רגז · עלה בוא · נגד · חיה · פוג

Trāsla. Chal.

pharaonis τ in oculis seruorū eius. Dixitq; pharao ad ioseph: Dic fratribus tuis. hoc facite. Onerate iumēta vestra: τ ite τ afferte in terrā chanaā: τ tollite patrē vestrū τ hoīes domus vestre: τ venite ad me: et dabo vobis optimaz terrā egypti: τ comedetis bona terre. Tu autem precipe eis: hoc facite: tollite vobis de terra egypti currus familie vr̄e τ vxoribus vr̄is. et tollite patrē vestrū: τ venite. Et oculus vester non parcat: supellectili vestre. quoniā optima totius terre egypti vestra erunt. Feceruntq; ita filij israel. Et dedit eis ioseph plaustra secundū preceptū pharaonis: et dedit eis cibaria in viaz: vnicuiq; oīm dedit stolas vt induerent. Beniamin quoq; dedit trecētos siclos argenteos τ quinq; stolas indumenti. Patri quoq; suo similiter misit decem asinos oneratos bonis egypti τ decem asinas portantes frumentum τ panes τ cibaria patri suo in viam. Et misit fratres suos τ abierunt: et dixit eis. Non contēdatis in via. Et ascenderunt de egypto τ venerūt in terrā chanaan: ad iacob patrē suū: τ narrauerunt ei: dicentes. Adhuc ioseph viuit: τ quod dominatur in vniuersa terra egypti. Et erant verba hec vacillantia in corde suo quoniaz non

Pr̄itiua chal.: אזל · אתא · אכל · עבד · נסב · עשה · אתא · חוס · אמר · חיה · קום · פוג

אמן דבר · ראה · נשא חיה · הלך ראה מות

Cap. xlvi.

נסע בוא · זבח אמר · ראה · ירא ירד · שום · עלה · שית · קום נשא · טפף נשא · לקח קנה רכש · בוא · בוא

האמין להם׃ וידברו אליו את כל
דברי יוסף אשר דבר אלהם וירא
את העגלות אשר שלח יוסף
לשאת אתו ותחי רוח יעקב
אביהם׃ ויאמר ישראל רב עוד
יוסף בני חי אלכה ואראנו בטרם
אמות׃ ויסע ישראל וכל
אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח
זבחים לאלהי אביו יצחק׃ ויאמר
אלהים לישראל במראת הלילה
ויאמר יעקב יעקב ויאמר הנני׃
ויאמר אנכי האל אלהי אביך
אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי
גדול אשימך שם׃ אנכי ארד
עמך מצרימה ואנכי אעלך גם
עלה ויוסף ישית ידו על עיניך׃
ויקם יעקב מבאר שבע וישאו
בני ישראל את יעקב אביהם
ואת טפם ואת נשיהם בעגלות
אשר שלח פרעה לשאת אתו׃
ויקחו את מקניהם ואת רכושם
אשר רכשו בארץ כנען ויבאו
מצרימה יעקב וכל זרעו אתו׃
בניו ובני בניו אתו בנתיו ובנות
בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה׃
ואלה שמות בני ישראל הבאים
מצרימה יעקב ובניו בכר יעקב

credebat eis. Illi ecõtra referebãt omnem ordinem rei. Cũq; vidisset plaustra: & vniuersa q̃ miserat: reuixit spiritus eius: & ait. Sufficit mihi si adhuc ioseph filius meus viuit. vadã & videbo illũ anteq̃ moriar. Ca. 46.

Profectusq; isrl' cũ oĩbus q̃ habebat venit ad puteũ iuramẽti: & mactatis ibi victimis deo pr̃is sui isaac: audiuit eũ p visionẽ nocte vocantem se: & dicẽtẽ sibi. Iacob iacob. Cui r̃ndit. Ecce adsum. Ait illi deus. Ego sũ fortissimus deus patris tui. Noli timere: sed descẽde in egyptũ: qa in gẽtẽ magnã faciã te ibi. Ego descendam tecũ illuc. & ego inde adducam te reuertentem. Iosephquoq; põet manus suas super oculos tuos. Surrexit iacob a puteo iuramẽti: tulerũtq; eũ filii cum paruulis & vxoribus suis in plaustris que miserat pharao ad portandũ senem & omnia q̃ possederat in terra chanaan. Venitq; in egyptum cum omni semine suo: filii eius & nepotes: filie & cuncta simul progenies. Hec sunt aũt noĩa filiorũ israel: qui igressi sũt i egyptũ ipse cũ liberis suis. Primogenitus

credidit illis. locuti sũt ãt ei oĩa q̃
ἐπίστευσεν αὐτοῖς. ἐλάλησαν δὲ αὐτῷ πάντα τὰ ῥη-
dicta sũt a ioseph: q̃cũq; dixit illis: videns ãt cur-
θέντα ὑπὸ ἰωσήφ, ὅσα εἶπεν αὐτοῖς, ἰδὼν δὲ τὰς ἁ-
rus: q̃s misit ioseph: vt assumerẽt illũ:
μάξας, ἃς ἀπέστειλεν ἰωσήφ, ὥστε ἀναλαβεῖν αὐτόν,
reuixit spirit⁹ iacob pr̃is eo⁊.
ἀνεζωπύρησε τὸ πνεῦμα ἰακὼβ τοῦ πατρὸς αὐτῶν.
dixit ãt israel: magnũ mihi est: si adhuc fili⁹ me⁹ io-
εἶπε δὲ ἰσραήλ, μέγα μοί ἐστιν εἰ ἔτι ὁ υἱός μου ἰω-
seph viuit. abiẽs videbo eũ anteq̃ moriar.
σὴφ ζῇ. πορευθεὶς ὄψομαι αὐτὸν πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν.

Cap. 46.

Discedẽs ãt israel: ⁊ oĩa sua: venit
ἀπάρας δὲ ἰσραήλ, καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, ἦλθεν
ad puteũ iuramẽti. et sacrificauit sacrificiũ deo pa-
ἐπὶ φρέαρ τοῦ ὅρκου. καὶ ἔθυσε θυσίαν τῷ θεῷ τοῦ πα-
tris sui isaac. ait ãt de⁹ israel in visiõe
τρὸς αὐτοῦ ἰσαάκ. εἶπε δὲ ὁ θεὸς τῷ ἰηλ ἐν ὁράματι
noctis dicẽs: iacob iacob. ille ãt dixit: q̃d est: ait
τῆς νυκτὸς λέγων, ἰακὼβ ἰακώβ. ὁ δὲ εἶπε, τί ἐστιν; εἶ-
ei deus dicẽs: ego sũ deus pr̃m tuo⁊: ne
πεν αὐτῷ ὁ θς̃ λέγων, ἐγώ εἰμι ὁ θς̃ τῶν πρ̃ων σου, μὴ
timeas descẽdere in egyptũ. in .n. gẽtẽ magnã
φοβοῦ καταβῆναι εἰς αἴγυπτον. εἰς γὰρ ἔθνος μέγα
faciã te illic. ⁊ ego descẽdã tecũ in
ποιήσω σε ἐκεῖ. καὶ ἐγὼ καταβήσομαι μετὰ σοῦ εἰς
egyptũ. ⁊ ego reducã te in finẽ. ⁊ io-
αἴγυπτον. καὶ ἐγὼ ἀναβιβάσω σε εἰς τέλος. καὶ ἰω-
seph imponet man⁹ suas sup oculos
σὴφ ἐπιβαλεῖ τὰς χεῖρας αὐτ̃ ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς
tuos: surrexit ãt iacob a puteo iuramẽti. ⁊ tu-
σου. ἀνέστη δὲ ἰακὼβ ἀπὸ τ̃ φρέατος τοῦ ὅρκου. καὶ ἀνέ-
lerũt filii israel iacob pr̃em suũ: et supellectil-
λαβον οἱ υἱοὶ ἰηλ ἰακὼβ τὸν πρ̃α αὐτῶν, καὶ τὴν ἀποσκευ-
lẽ: et vxores suas sup currus: q̃s mi-
ήν, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἐπὶ τὰς ἁμάξας, ἃς ἀπέ-
sit ioseph tollere ipm. ⁊ tulerũt substan-
στειλεν ἰωσὴφ ἆραι αὐτόν. καὶ ἀνέλαβον τὰ ὑπάρχον-
tias eo⁊: et oẽm possessionẽ: q̃z possederũt in
τα αὐτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν κτῆσιν, ἣν ἐκτήσαντο ἐν
t̃ra chanaã: ⁊ ingressi sũt in egyptũ: iacob et oẽ
γῇ χαναάν, καὶ εἰσῆλθον εἰς αἴγυπτον, ἰακὼβ καὶ πᾶν
semẽ eius cum eo: filii: ⁊ filii filiorũ su-
τὸ σπέρμα αὐτ̃ μετ' αὐτοῦ, υἱοί, καὶ υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐ-
orum cum eo: filie: ⁊ filie fi-
τοῦ μετ' αὐτοῦ, θυγατέρες, καὶ θυγατέρες τῶν θυ-
liarum suarum: ⁊ oẽ semẽ eius du-
γατέρων αὐτοῦ, καὶ πᾶν τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἤγα-
xit in egyptum. hec ãt noĩa filio⁊ is-
γεν εἰς αἴγυπτον. ταῦτα δὲ τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσ-
rael: q̃ ingressi sunt in egyptum cum iacob
ραήλ, τῶν εἰσελθόντων εἰς αἴγυπτον ἅμα ἰακὼβ τῷ
pr̃e eorũ. iacob ⁊ filii eius primogenitus iacob:
πρ̃ι αὐτῶν. ἰακὼβ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτ̃ πρωτότοκος ἰακώβ,

G · A · B

Transla. Chal.

הימין להון׃ ומלילו עמיה ית כל פתגמי יוסף דמליל עמהון וחזא ית עגלתא דשלח
יוסף למטל יתיה ושרת רוח קודשא על יעקב אבוהון׃ ואמר ישראל סגי לי חדוא
עד כען יוסף ברי קיים איזיל ואחזיניה עד לא אמות׃

Ca. xlvi.

ונטל ישראל וכל דיליה ואתא לבאר שבע ונכס נכסין לאלהא דאבוהי יצחק׃ ואמר
יי לישראל בחזוא דליליא ואמר יעקב יעקב ואמר הא אנא׃ ואמר אנא אל אלהא
דאבוך לא תדחל מלמיחת למצרים ארי לעם סגי אשוינך תמן׃ אנא איחות עמך
למצרים ואנא אסקינך אף אסקא ויוסף ישוי ידיה על עינך׃ וקם יעקב מבאר שבע
ונטלו בני ישראל ית יעקב אבוהון וית טפלהון וית נשיהון בעגלתא דשלח פרעה
למטל יתיה׃ ודברו ית גיתיהון וית קנינהון דקנו בארעא דכנען ואתו למצרים
יעקב וכל בנוהי עמיה׃ בנוהי ובני בנוהי עמיה בנתיה ובנת בנוהי וכל בנוהי אייתי
עמיה למצרים׃ ואלין שמהת בני ישראל דעלו למצרים יעקב ובנוהי בוכרא דיעקב

Primitiua chal.

המן · נטל שרא סנא · חדה · מות · חיא · דחל · שוה נחת נסק · שוה קום נשא · נטל תא קנה · אתא אתא · אזל על

Interp̃. chal.

credebat eis. Et locuti sunt cum eo oĩa verba ioseph: que locutus fuerat cũ eis. et vidit plaustra q̃ miserat ioseph vt portarent eũ. Et requieuit sp̃us sanctus sup iacob patrẽ suũ. Dixitq; israel. magnũ gaudiũ est mihi: ioseph filio meo adhuc viuente: vadam ⁊ videbo eum antequam moriar. Cap. 46.

Profectusq; est israel ⁊ oĩa sua: ⁊ venit in bersabee: ⁊ imolauit ibi victimas deo pr̃is sui isaac. Aitq; deus ad israel in visione noctis: dicens. Iacob iacob. Et dixit. ecce ego. Et dixit ego sum fortissimus de⁹ pr̃is tui: ne timeas descẽdere in egyptũ: q̃n in gẽtẽ magnã ponã te ibi. Ego descendã tecũ in egyptũ. Ego q̃q; inde ascẽdere te faciã: ⁊ ioseph ponet manũ suã sup oc'los tuos. Et surrexit iacob de bersabee: ⁊ tulerũt filii israel iacob pr̃ez suũ ⁊ familiã eo⁊ ⁊ vxores eo⁊ in plaustris q̃ misit pharao vt portarẽt eũ. Adduxerũt q̃q; pecora eo⁊ ⁊ substãtiã quã acq̃sierũt in t̃ra chanaã: ⁊ venerũt iacob ⁊ oẽs filii sui cũ eo i egyptũ: tã filii sui q̃ filii filio⁊ suo⁊ cũ eo: filias q̃q; suas ⁊ filias filio⁊ suo⁊: ⁊ oẽz pgenĩe suã adduxit secũ in egyptuz. Et hec sunt noĩa filio⁊ israel: qui igressi sunt in egyptum: iacob ⁊ filii eius. Primogenitus iacob

Exod. 1. a. 16. b · Num. 16. a. · 1. Pa. 5. a.

rubẽ. filii ãt ruben: enoch: ⁊ phallu: asron: ⁊
ῥουβήν. υἱοὶ δὲ ῥουβήν, ἐνώχ, καὶ φαλλού, ἀσρών, καὶ
charmi. filii ãt symeõ: iemuel: ⁊ iamin: ⁊ aod: et
χαρμί. υἱοὶ δὲ συμεών, ἰεμουήλ, καὶ ἰαμίν, καὶ ἀώδ, καὶ
achimet saar: ⁊ saul: fili⁹ chananitidis. filii
ἀχίν, καὶ σαάρ, καὶ σαούλ, υἱὸς τῆς χαναανίτιδος. υἱοὶ
ãt leui: gerson: ⁊ caath ⁊ merari. filii ãt iuda: er:
δὲ λευί, γηρσών, καὶ καάθ, καὶ μεραρί. υἱοὶ δὲ ἰούδα, ἤρ,
et aunan: ⁊ selon: ⁊ phares: ⁊ zara. mortu⁹ ẽ ãt er
καὶ αὐνάν, καὶ σηλών, καὶ φαρές, καὶ ζαρά. ἀπέθανε δὲ ἤρ
et aunan in t̃ra chanaã. fuerũt ãt filii phares: esrom:
καὶ αὐνὰν ἐν γῇ χαναάν. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ φαρές, ἐσρώμ,
et iemuil. filii ãt isachar: thola: et phua: et asum:
καὶ ἰεμουήλ. υἱοὶ δὲ ἰσαχὰρ, θωλά, καὶ φουά, καὶ ἀσούμ,
et sambram. filii ãt zabulon: sered: ⁊ allon: ⁊
καὶ σαμβράμ. υἱοὶ δὲ ζαβουλών, σερέδ, καὶ ἀλλών, καὶ
achoel. hi filii lie: q̃s pepit iacob in meso
ἀχοήλ. οὗτοι υἱοὶ λείας, οὓς ἔτεκε τῷ ἰακὼβ ἐν μεσο-
potamia syrie: ⁊ dinan filiã eius.
ποταμίᾳ τῆς συρίας, καὶ δίναν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ.
oẽs aĩe filii et filie: triginta tres.
πᾶσαι αἱ ψυχαὶ υἱοὶ καὶ θυγατέρες, τριακοντατρεῖς.
filii ãt gad: saphõ: ⁊ aggis: et saunis: ⁊ thasobã:
υἱοὶ δὲ γάδ, σαφών, καὶ ἀγγίς, καὶ σαυνίς, καὶ θασοβάν,
⁊ aedis: et aroedis: ⁊ aroelis. filii ãt aser: iemna:
καὶ αηδής, καὶ ἀροηδής, καὶ ἀροηλής. υἱοὶ δὲ ἀσήρ, ἰεμνά,
et essua: et ieui: et baria: et sara: soror eo⁊.
καὶ ἰεσουά, καὶ ἰεουλ, καὶ βαρία, καὶ σαρά, ἀδελφὴ αὐτῶν.
filii ãt baria: chobor: et melchiel. hi filii zelphe.
υἱοὶ δὲ βαρία, χοβώρ, καὶ μελχιήλ. οὗτοι υἱοὶ ζελφᾶς.
quã dedit labã lie filie sue. q̃ pepit hos
ἣν ἔδωκε λάβαν λείᾳ τῇ θυγατρὶ αὐτ̃. ἣ ἔτεκε τούτους
iacob: decẽ et sex aĩas. filii ãt rachel vxo-
τῷ ἰακὼβ δέκα καὶ ἓξ ψυχάς. υἱοὶ δὲ ῥαχὴλ γυναι-
ris iacob: ioseph: ⁊ beniamin. fuerũt ãt filii io-
κὸς ἰακώβ, ἰωσήφ, καὶ βενιαμίν. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ ἰω-
seph in t̃ra egypti: q̃s pepit ei aseneth: filia
σὴφ ἐν γῇ αἰγύπτου, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἀσενέθ, θυγάτηρ
petephre sacerdotis heliopoleos: manasse: ⁊
πετεφρῆ ἱερέως ἡλιουπόλεως, τὸν μανασσῆ, καὶ τὸν
ephraim. fuerũt ãt filii manasse: q̃s pepit ei
ἐφραΐμ. ἐγένοντο δὲ υἱοὶ μανασσῆ, οὓς ἔτεκεν αὐτῷ ἡ
cõcubina syra: machir. machir ãt genuit
παλλακὴ ἡ σύρα, τὸν μαχίρ. μαχὶρ δὲ ἐγέννησε τὸν
galaad. filii ãt ephraim fratris manasse: suta-
γαλαάδ. υἱοὶ δὲ ἐφραὶμ ἀδελφοῦ μανασσῆ, σουτα-
laam: et taam. filii ãt sutalaam: edem. filii ãt bẽi-
λαάμ, καὶ ταάμ. υἱοὶ δὲ σουταλαάμ, ἐδέμ. υἱοὶ δὲ βενι-
amin: bala: bochor: et asbi: gera: et noemã: et
αμίν, βαλά, βοχώρ, καὶ ἀσβή, γηρά, καὶ νοεμάν, καὶ
anchis: ros: et mãphin: ⁊ ophim. gera ãt genuit
ἀγχίς, ῥώς, καὶ μανφίν, καὶ ὀφιμίν. γηρὰ δὲ ἐγέννησε
arad. hi filii rachel:
τὸν ἀράδ. οὗτοι υἱοὶ ῥαχήλ,

G · C · B

rubẽ. Filii rubẽ enoch & phallu & esrom & charmi. Filii symeon iamuel & iamin & ahod & iachin & saher & saul filius chananitidis. Filii leui gerson & caath & merari. Filii iuda her & onan & sela & phares & zara. Mortui sunt ãt her & onã in terra chanaã. Natiq; sũt filii phares esrõ & amul. Filii isachar: thola & phua & semrõ. Filii zabulon: sareth & helon & iahelel. hi filii lie quos genuit in mesopotamia syrie cũ dina filia sua. Omnes anime filiorum eius & filiarum triginta tres. Filii gad: sephon & aggi & esebõ & suni & heri & arodi & areli. Filii aser: iemna & iesua & iesui & beria: sara quoq; soror eorũ. Filii beria: heber & melchiel. hi filii zelphe quam dedit laban lie filie sue & hos genuit iacob sedecim animas. Filii rachel vxoris Iacob: Ioseph & beniamin. Natiq; sunt ioseph filii in terra egypti quos genuit ei assenez filia phutifaris sacerdotis heliopoleos: manasses & ephraim. Filii beniamin: bela & bechor & asbel & gera & naamã & echi & ros & mophim & ophim & ared. Hi filii rachel quos

מות · היה · ילד · איש

ראובן׃ ובני ראובן חנוך ופלוא
וחצרון וכרמי׃ ובני שמעון ימואל
וימין ואהד ויכין וצחר
ושאול בן הכנענית׃ ובני לוי
גרשון קהת ומררי׃ ובני יהודה
ער ואונן ושלה ופרץ וזרח וימת
ער ואונן בארץ כנען ויהיו בני
פרץ חצרן וחמול׃ ובני יששכר
תולע ופוה ויוב ושמרן׃ ובני
זבלון סרד ואלון ויחלאל׃ אלה
בני לאה אשר ילדה ליעקב
בפדן ארם ואת דינה בתו כל
נפש בניו ובנותיו שלשים
ושלש׃ ובני גד צפיון וחגי שוני
ואצבן ערי וארודי ואראלי׃ ובני
אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה
ושרח אחתם ובני בריעה חבר
ומלכיאל׃ אלה בני זלפה אשר
נתן לבן ללאה בתו ותלד את
אלה ליעקב שש עשרה נפש׃ בני
רחל אשת יעקב יוסף ובנימן׃
ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר
ילדה לו אסנת בת פוטי פרע כהן
און את מנשה ואת אפרים׃ ובני
בנימן בלע ובכר ואשבל גרא
ונעמן אחי וראש מפים וחפים
וארד׃ אלה בני רחל אשר

Interp̃. chal.

ראובן׃ ובני ראובן חנוך ופלוא וחצרון וכרמי׃ ובני שמעון ימואל וימין ואהד ויכין
וצחר ושאול בר כנענתא׃ ובני לוי גרשון קהת ומררי׃ ובני יהודה ער ואונן ושלה
ופרץ וזרח ומית ער ואונן בארעא דכנען והוו בני פרץ חצרון וחמול׃ ובני יששכר
תולע ופוה ויוב ושמרון׃ ובני זבולן סרד ואלון ויחלאל׃ אלין בני לאה דילידת
ליעקב בפדן ארם וית דינה ברתיה כל נפשת בנוהי ובנתיה תלתין ותלת׃ ובני גד
צפיון וחגי שוני ואצבון ערי וארודי ואראלי׃ ובני אשר ימנה וישוה וישוי ובריעה
ושרח אחתהון ובני בריעה חבר ומלכיאל׃ אלין בני זלפה דיהב לבן ללאה ברתיה
וילידת ית אלין ליעקב שית עשר נפשן׃ בני רחל איתת יעקב יוסף ובנימין׃
ואתיליד ליוסף בארעא דמצרים דילידת ליה אסנת בת פוטיפרע רבא דאון ית
מנשה וית אפרים׃ ובני בנימין בלע ובכר ואשבל גרא ונעמן אחי וראש מפים
וחפים וארד׃ אלין בני רחל ׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳

Transla. Chal.

ruben. Filii autez ruben: enoch: ⁊ phallu: ⁊ esron: et charmi. Et filii symeon: iamuel ⁊ iamin ⁊ ahod: ⁊ iachin: ⁊ sacher: ⁊ saul filius chananitidis. Filii aũt leui: gerson: ⁊ caath ⁊ merari. Filii aũt iuda: her ⁊ onã et sela: ⁊ phares: ⁊ zara. Mortuiq; sunt her ⁊ onã in terra chanaã. Filii autẽ phares fuerũt esron ⁊ amul. Et filii isachar thola: ⁊ phua: ⁊ iob: ⁊ semeron. Filii autẽ zabulon sared ⁊ helon: ⁊ ialeel. Isti sunt filii lie quos peperit de iacob in mesopotamia syrie: et dina filia sua. Oẽs aĩe filio⁊ ⁊ filiarũ eius triginta ⁊ tres. Filii autẽ gad: sephion: ⁊ aggi: suni quoq; ⁊ esebon: heri: ⁊ arodi: ⁊ areli. Filii autẽ asser: iemna ⁊ iesua: ⁊ iesui: ⁊ beria: sara quoq; soror eo⁊. Filii quoq; beria: heber ⁊ melchiel. Hi sunt filii zelphe: quã dedit labã lie filie sue: ⁊ peperit de iacob istas sedeciz animas. Filii rachel vxoris iacob: ioseph: ⁊ beniamin. De ioseph quoq; nati sũt in terra egypti manasses ⁊ ephraim: quos peperit ei aseneth filia putipharis principis on. Filii autem beniamin bale: ⁊ bechor: ⁊ asbel: et gera: ⁊ nahaman: ⁊ achi: et ros: mupim quoq; et hupim: ⁊ arde. Hi sunt filii rachel:

Primitiua chal.

מות הוה · בר · אל אנת · ילד רבב

ילד ליעקב כל נפש ארבעה עשר: ובני דן חשים: ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם: אלה בני בלהה אשר נתן לבן לרחל בתו ותלד את אלה ליעקב כל נפש שבעה: כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי ירכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים ושש: ובני יוסף אשר ילד לו במצרים נפש שנים כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים: ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן: ויאסר יוסף מרכבתו ויעל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד: ויאמר ישראל אל יוסף אמותה הפעם אחרי ראותי את פניך כי עודך חי: ויאמר יוסף אל אחיו ואל בית אביו אעלה ואגידה לפרעה ואמרה אליו אחי ובית אבי אשר בארץ כנען באו אלי: והאנשים רעי צאן כי אנשי מקנה היו וצאנם ובקרם וכל אשר להם הביאו: והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם:

genuit iacob. oẽs anime quatuordecim. Filii dan vsan. filii neptalim: iasiel & guni & ieser & salem. Hi filii bale: quam dedit laban racheli filie sue. & hos genuit iacob: omnes anime septem. Cũcte q; anime q̃ ingresse sũt cũ iacob in egyptũ: & egresse sũt de femore illius absq; vxoribus filiorũ eius sexaginta sex. filii aũt ioseph qui nati sunt ei in terra egypti aĩe due. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egyptũ fuere septuaginta. Misit autem iacob iudam añ se ad ioseph vt nũciaret ei: & ille occurreret i gessen. Quo cũ peruenisset iuncto ioseph curru suo ascendit obuiam patri ad eũdẽ locũ: vidensq; eum irruit super collum eius: & iter amplexus fleuit. Dixitq; pr̃ ad ioseph. Iam letus moriar: quia vidi faciem tuam: & supstitem te relinquo. & ille locutus est ad fratres suos & ad oẽm domũ pr̃is sui. Ascẽdã & nũciabo pharaõi: dicãq; ei. Fratres mei & domus pr̃is mei q erãt in terra chanaã venerũt ad me: & sũt viri pastores ouium: curãq; hñt alẽdorũ gregum. Pecora sua & armenta & omnia q̃ hr̃e potuerũt: adduxerunt secum. Cũq; vocauerit vos & dixerit: quod est opus vestrũ?

qs pepit iacob. oẽs aĩe decẽ & octo.
ὅυς ἔτικε τῷ ἰακώβ. πᾶσαι αἱ ψυχαὶ δεκαοκτώ.
filii ãt dan: asom. & filii nephthalim: asiel: &
υἱοὶ δὲ δάν, ἀσώμ. καὶ υἱοὶ νεφθαλίμ, ἀσιὴλ, καὶ
guni: & issaar: et sellem. hi filii balle:
γωυνί, καὶ ἰσαάρ, καὶ σελλήμ. οὗτοι υἱοὶ βαλλας,
quã dedit labã rachel filie sue: q̃ pepit
ἣν ἔδωκε λάβαν ῥαχὴλ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, ἣ ἔτικε
hos iacob. oẽs aĩe septẽ. oẽs
τούτους τῷ ἰακώβ. πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἑπτά. πᾶσαι
ãt aĩe q ingresse sũt cũ iacob in egyptũ:
δὲ αἱ ψυχαὶ αἱ εἰσελθοῦσαι μετὰ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον,
q egressi sũt de femorib⁹ eius: absq
οἱ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, χωρὶς τῶν
vxoribus filioꝝ iacob: oẽs aĩe sexaginta sex.
γυναικῶν τῶν υἱῶν ἰακώβ, πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἑξηκονταέξ.
filii ãt ioseph: q fuerũt ei in egypto: anime noueẽ.
υἱοὶ δὲ ἰωσὴφ, οἱ γενόμενοι αὐτῷ ἐν αἰγύπτῳ, ψυχαὶ ἐννέα.
oẽs aĩe dom⁹ iacob q igresse sũt in egyptũ: septuaginta qnq;.
πᾶσαι αἱ ψυχαὶ οἴκου ἰακὼβ αἱ εἰσελθοῦσαι εἰς αἴγυπτον, ἑβδομηκονταπέντε.
at iudan misit ante se ad ioseph: vt occurreret illi ad herosũ ciuitatẽ: in frã ramesse.
τὸν δὲ ἰούδαν ἀπέστειλεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ πρὸς ἰωσήφ, συναντῆσαι αὐτῷ καθ᾽ ἡρώων πόλιν, εἰς γῆν ῥαμεσσῆ.
iungẽs ãt ioseph currus suos: ascẽdit in occursum israel pr̃i suo: ad herosũ ciuitatẽ.
ζεύξας δὲ ἰωσὴφ τὰ ἅρματα αὐτοῦ, ἀνέβη εἰς συνάντησιν ἰσραὴλ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, καθ᾽ ἡρώων πόλιν.
et visus ei: cecidit sup collũ eius.
καὶ ὀφθεὶς αὐτῷ, ἔπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ.
et fleuit fletu multo. et ait israel
καὶ ἔκλαυσεν κλαυθμῷ πλείονι. καὶ εἶπεν ἰσραὴλ
ad ioseph: moriar ex nũc: q: vidi faciẽ tuã. adhuc.n. tu viuis. dixit ãt
πρὸς ἰωσήφ, ἀποθανοῦμαι ἀπὸ τοῦ νῦν, ἐπεὶ ἑώρακα τὸ πρόσωπόν σου. ἔτι γὰρ σὺ ζῇς. εἶπε δὲ
ioseph ad fratres suos: ascẽdẽs: nũciabo pharaõi. et dicã illi: fratres mei: et
ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἀναβάς, ἀπαγγελῶ τῷ φαραώ. καὶ ἐρῶ αὐτῷ, οἱ ἀδελφοί μου, καὶ
dom⁹ patris mei: qui erãt in frã chanaã: venerũt ad me. at viri sunt pastores. viri .n.
ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου, οἳ ἦσαν ἐν γῇ χαναάν, ἥκασι πρός με. οἱ δὲ ἄνδρες εἰσὶ ποιμένες. ἄνδρες γὰρ
pecoris nutritores sũt. et pecora: et boues: et omnẽ substantiã suã adduxerũt.
κτηνοτρόφοι εἰσί. καὶ τὰ κτήνη, καὶ τοὺς βόας, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτῶν ἀγηόχασιν.
si ergo vocauerit vos pharao: et dixerit: qd opus vestrũ ẽ?
ἐὰν οὖν καλέσῃ ὑμᾶς φαραώ, καὶ εἴπῃ, τί ἔργον ὑμῶν ἐστίν;

Interp. chal.

דאתילידו ליעקב כל נפשתא ארבעה עשר: ובני דן חושים: ובני נפתלי יחצאל וגוני ויצר ושלם: אלין בני בלהה דיהב לבן לרחל ברתיה וילידת ית אלין ליעקב כל נפשתא שבעא: כל נפשתא דעלא עם יעקב למצרים נפקי ירכיה בר מנשי בני יעקב כל נפשתא שתין ושית: ובני יוסף דאתילידו ליה במצרים נפשתא תרתין כל נפשתא לבית יעקב דעלא למצרים שבעין: וית יהודה שלח קדמוהי לות יוסף לפנאה קדמוהי לגשן ואתו לארעא דגשן: וטקיס יוסף ית רתיכוהי וסליק לקדמות ישראל אבוהי לגשן ואתחזי ליה ונפל על צורה ובכא על צורה עוד: ואמר ישראל ליוסף אלו אנא מאית זמנא הדא מתנחם אנא בתר דחזיתינון לאפך ארי עד כען את קים: ואמר יוסף לאחוהי ולבית אבוהי איסק ואחוי לפרעה ואימר ליה אחי ובית אבא דבארעא דכנען אתו לותי: וגבריא רעי ענא ארי מרי גיתי הוו ועניהון ותוריהון וכל דילהון איתיאו: ויהי ארי יקרי לכון פרעה ויימר מה עובדיכון:

Transla. Chal.

qui nati sunt iacob oẽs aĩe quattuordecim. & filii dan: husim. Filii aũt neptali: iasiel: & gumi: & iesser: & silẽ. Isti sunt filii bale: quã dedit laban rachel filie sue: et hos pepit ex iacob: oẽs aĩe septẽ. Cũcteq; aĩe que ingresse sunt cum iacob in egyptum egredientes a femore suo preter vxores filioꝝ iacob: oẽs aĩe sexaginta & sex. Et filii ioseph qui nati sunt ei in egypto: aĩe due. oẽs aĩe domus iacob q ingresse sunt in egyptũ fuerunt septuaginta. Et misit ãte se iudã in egyptũ ad ioseph in gessen: vt prepararet añ se: & venit in terrã gessen. Et iũxit ioseph currũ suũ: & ascendit in occursum israel patris sui in gessen: & cũ vidisset eũ: ruit sup collũ eius et insup fleuit sup collũ eius. et dixit israel ad ioseph. Quãuis nũc morerer: iã cõsolatus essem: postq̃ vidi faciẽ tuã: qm̃ adhuc tu viuis. Et dixit ioseph frib⁹ suis et domui patris sui. Ascendã & nunciabo pharaoni: dicãq; ei. Fratres mei et domus patris mei que erat in terra chanaan venerunt ad me: & sunt viri pastores ouium: quia possessores gregum fuerunt. Oues quoq; suas & boues & omnia sua adduxerunt. Cumq; vocauerit vos pharao: & dixerit: quod est opus vestrum

dicetis: viri pecorũ nutritores sum⁹ serui tui
ἐρεῖτε, ἄνδρες κτηνοτρόφοι ἐσμὲν οἱ παῖδές σου
ab infantia vsq; nũc: et nos: & pr̃es nr̃i.
ἐκ παιδὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.
vt habitetis in terra gesem arabie. abhominatio .n. egyptiis oĩs pastor ouiũ.
ἵνα κατοικήσητε ἐν γῇ γεσὲμ ἀραβίας. βδέλυγμα γὰρ αἰγυπτίοις πᾶς ποιμὴν προβάτων.

Ca. 47.

Veniẽs ãt ioseph nũciauit pharaoni: dicens: pater me⁹ et fratres mei: et pecora: & boues eoꝝ: et oĩa sua venerũt de frã chanaan: et ecce sũt in frã gesem.
Ἐλθὼν δὲ ἰωσὴφ ἀπήγγειλε τῷ φαραώ, λέγων, ὁ πατήρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ τὰ κτήνη, καὶ οἱ βόες αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ αὐτῶν ἥκασιν ἐκ γῆς χαναάν, καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἐν γῇ γεσέμ.
ab ãt fratribus suis accepit quinq; viros: et statuit eos coram pharaone. & dixit pharao fratribus ioseph: qd opus vr̃z? illi ãt dixerũt pharaoni: pastores ouiũ serui tui: et nos: et patres nr̃i.
ἀπὸ δὲ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ παρέλαβε πέντε ἄνδρας, καὶ ἔστησεν αὐτοὺς ἐναντίον φαραώ. καὶ εἶπε φαραὼ τοῖς ἀδελφοῖς ἰωσήφ, τί τὸ ἔργον ὑμῶν; οἱ δὲ εἶπαν τῷ φαραώ, ποιμένες προβάτων οἱ παῖδές σου, καὶ ἡμεῖς, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.
dixerũt ãt pharaoni: ad habitãdũ in frã venim⁹. nõ.n. sũt pascua pecorib⁹ seruorũ tuorũ. inualuit .n. fames in frã chanaã. nũc ergo habitabim⁹ serui tui in frã gesem.
εἶπαν δὲ φαραώ, παροικεῖν ἐν τῇ γῇ ἥκομεν. οὐ γάρ ἐστι νομὴ τοῖς κτήνεσι τῶν παίδων σου. ἐνίσχυσε γὰρ ὁ λιμὸς ἐν γῇ χαναάν. νῦν οὖν κατοικήσομεν οἱ παῖδές σου ἐν γῇ γεσέμ.
et ait pharao ad ioseph: dicẽs: pater tu⁹ et fratres tui venerũt ad te: ecce terra egypti corã te est: in optima terra fac habitare patrẽ tuũ et fratres tuos. habitent in frã gesem. si ãt scis: q sũt in eis viri potentes: constitue eos pricipes meorũ pecorũ.
καὶ εἶπε φαραὼ πρὸς ἰωσήφ, λέγων, ὁ πατήρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἥκασι πρός σε, ἰδοὺ ἡ γῆ αἰγύπτου ἐναντίον σου ἐστίν, ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ κατοίκησον τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς ἀδελφούς σου. κατοικήτωσαν ἐν γῇ γεσέμ. εἰ δὲ ἐπίστῃ, ὅτι εἰσὶν ἐν αὐτοῖς ἄνδρες δυνατοί, κατάστησον αὐτοὺς ἄρχοντας τῶν ἐμῶν κτηνῶν.
introduxit ãt ioseph iacob patrẽ suũ: et statuit eũ corã pharaõe. et bñdixit iacob pharaõni. dixit ãt pharao iacob:
εἰσήγαγε δὲ ἰωσὴφ ἰακὼβ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐναντίον φαραώ. καὶ εὐλόγησεν ἰακὼβ τὸν φαραώ. εἶπε δὲ φαραὼ τῷ ἰακώβ,

respondebitis. Viri pastores sumus serui tui ab infãtia nr̃a vsq; in pñs & nos & patres nostri. Hec aũt dicetis: vt habitare possitis in terra gessen: quia detestãtur egyptii oẽs pastores ouium. Ca. 47.

Ingressus ergo ioseph nunciauit pharaõi dicẽs. Pater meus & frẽs: oues eorũ & armẽta & cuncta q̃ possidẽt venerũt de terra chanaã: & ecce cõsistũt i terra gessen. extremos quoq; fratrum suorũ quiq; viros cõstituit corã rege. quos ille iterrogauit. Quid habetis operis? Rñderũt. Pastores ouiũ sumus serui tui: & nos & patres nostri. ad peregrinãdũ in terrã tuam venimus: quoniam non est herba gregibus seruorũ tuorũ: igrauescente fame in terra chanaã. Petimusq; vt esse nos iubeas seruos tuos i terra gessen. Dixit itaq; rex ad ioseph. Pater tuus & fratres tui venerunt ad te. Terra egypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac eos habitare: & trade eis terram gessen. Quod si nosti in eis ẽe viros industrios: cõstitue illos magistros pecorum meorũ. Post hec itroduxit ioseph patrẽ suũ ad regẽ: & statuit eũ corã eo. Qui benedicens illi: & interrogatus ab eo

ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבתינו בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רעה צאן:

Cap. xlvij.

ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנם ובקרם וכל אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן: ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויצגם לפני פרעה: ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל פרעה רעה צאן עבדיך גם אנחנו גם אבותינו: ויאמרו אל פרעה לגור בארץ באנו כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך כי כבד הרעב בארץ כנען ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גשן: ויאמר פרעה אל יוסף לאמר אביך ואחיך באו אליך: ארץ מצרים לפניך הוא במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך ישבו בארץ גשן ואם ידעת ויש בם אנשי חיל ושמתם שרי מקנה על אשר לי: ויבא יוסף את יעקב אביו ויעמדהו לפני פרעה ויברך יעקב את פרעה: ויאמר פרעה אל יעקב

Interp. chal.

ותימרון גברי מרי גיתי הוו עבדך מזעורנא ועד כען אף אנחנא אף אבהתנא בדיל דתיתבון בארעא דגשן ארי מרחקין מצראי כל רעי ענא:

Ca. xlvij.

ואתא יוסף וחוי לפרעה ואמר אבא ואחי ועניהון ותוריהון וכל דילהון אתו מארעא דכנען ואנון בארעא דגשן: ומקצת אחוהי דבר חמשא גברין ואקימנון קדם פרעה: ואמר פרעה לאחוהי מה עובדיכון ואמרו לפרעה רעי ענא עבדך אף אנחנא אף אבהתנא: ואמרו לפרעה לאתותבא בארעא אתינא ארי לית רעיא לענא די לעבדך ארי תקיף כפנא בארעא דכנען וכען יתבון כען עבדך בארעא דגשן: ואמר פרעה ליוסף למימר אבוך ואחך אתו לותך: ארעא דמצרים קדמך היא בדשפיר ארעא אותיב ית אבוך וית אחך יתבון בארעא דגשן ואם ידעת ואית בהון גברין דחילא ותמנינון רבני גיתי על דילי: ואיתי יוסף ית יעקב אבוהי ואקימיה קדם פרעה ובריך יעקב ית פרעה: ואמר פרעה ליעקב

Transla. Chal.

dicetis. Viri possessores gregum fuerunt serui tui ab adolescentia nostra vsq; nunc tam nos q̃ patres nostri: vt habitetis in terra gesen. quoniã abhominantur egyptii omnes pastores ouium. Ca. 47.

Et venit ioseph & nunciauit pharaoni: et ait. Pater me⁹ & fratres mei & oues eoꝝ & oĩa que habẽt venerũt de frã chanaã: & ipsi stant in frã gesen. extremos quoq; fratrũ suoꝝ tulit qnq; viros: & cõstituit eos corã pharaone. Dixitq; pharao frib⁹ ei⁹: qd est opus vr̃m? Et dixerũt pharaoni. Pastores ouium sumus serui tui tam nos q̃ pr̃es nr̃i. Dixerũtq; pharaoni. Ad habitandũ in terra venim⁹: qm̃ nõ est pastus ouibus seruoꝝ tuorum: quia valida fames est in terra chanaã: & nunc quesumus vt habitent serui tui in terra gesen. Et ait pharao ad ioseph: dicens. Pater tu⁹ et fratres tui venerũt ad te: terra egypti coram te est: in meliori loco terre colloca patrem tuum & fratres tuos: et habitent in terra gessen. Et si cognoscis esse inter eos viros fortes: constitue eos principes pecorum meorũ. Et adduxit ioseph iacob patrem suum: & statuit eum coram pharaone. & benedixit iacob pharaoni. Dixitq; pharao ad iacob.

Tex. Heb.

כמה ימי שני חייך: ויאמר יעקב
אל פרעה ימי שני מגורי שלשים
ומאת שנה מעט ורעים היו ימי
שני חיי ולא השיגו את ימי שני
חיי אבתי בימי מגוריהם: ויברך
יעקב את פרעה ויצא מלפני
פרעה: ויושב יוסף את אביו ואת
אחיו ויתן להם אחזה בארץ
מצרים במיטב הארץ בארץ
רעמסס כאשר צוה פרעה: ויכלכל
יוסף את אביו ואת אחיו ואת כל
בית אביו לחם לפי הטף: ולחם
אין בכל הארץ כי כבד הרעב
מאד ותלה ארץ מצרים וארץ
כנען מפני הרעב: וילקט יוסף את
כל הכסף הנמצא בארץ מצרים
ובארץ כנען בשבר אשר הם
שברים ויבא יוסף את הכסף ביתה
פרעה: ויתם הכסף מארץ מצרים
ומארץ כנען ויבאו כל מצרים אל
יוסף לאמר הבה לנו לחם ולמה
נמות נגדך כי אפס כסף: ויאמר
יוסף הבו מקניכם ואתנה
לכם במקניכם אם אפס כסף:
ויביאו את מקניהם אל יוסף
ויתן להם יוסף לחם בסוסים
ובמקנה הצאן ובמקנה הבקר

Trāsla. B. Hiero.

quot sunt dies annorū vite tue? Respondit. Dies pegrinatiōis vite mee centum triginta annorum sūt parui & mali: & non peruenerūt vsq3 ad dies patrū meorū: qbus pegrinati sūt. Et bñdicto rege: egressus ē foras. Ioseph vero patri & fratribus suis dedit possessionem in egypto in optimo terre loco ramesses: vt precepat Pharao: & alebat eos oēmq3 domum patris sui pre bens cibaria singulis. In toto eī orbe pāis deerat: & oppsserat fames terram maxime egypti & chanaā. E quibus omnem pecuniā cōgregauit pro venditione frumēti: & intulit eam in erariū regis. Cūq3 defecisset emptoribus precium: venit cuncta egyptus ad ioseph dicens. Da nobis panes. Quare morimur coram te deficiente pecunia. Quib9 ille respondit. Adducite pecora vrā: & dabo vobis p eis cibos: si pcium non habetis. Que cū adduxissent: dedit eis alimenta pro equis & ouibus & bobus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

quot āni dierū vite tue? et ait iacob
πόσα ἔτη ἡμερῶν τῆς ζωῆς σου; καὶ εἶπεν ἰακὼβ τῷ
pharaoni: dies ānorū vite mee: qs pegrinor:
φαραώ, αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου, ἃς παροικῶ,
cētū triginta āni. pauci et mali fuerūt
ἑκατὸν τριάκοντα ἔτη· μικραὶ καὶ πονηραὶ γεγόνασιν
dies ānor vite mee. nō puenerūt ad
αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου· οὐκ ἀφίκοντο εἰς τὰς
dies ānor vite patrū meor: qs dies
ἡμέρας τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς τῶν πατέρων μου, ἃς ἡμέρας
peregrinati sūt. τ bñdicēs iacob pharaonē: egressus ē ab eo.
παρῴκησαν. καὶ εὐλογήσας ἰακὼβ τὸν φαραώ, ἐξῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ.
τ hītare fecit ioseph prēm suū: τ fratres suos: τ dedit eis possessionē in
καὶ κατῴκησεν ἰωσὴφ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς κατάσχεσιν ἐν
tra egypti: in optima tra ī tra ramesse. sicut
γῇ αἰγύπτου, ἐν τῇ βελτίστῃ γῇ ἐν τῇ γῇ ῥαμεσσῆ. καθὰ
pcepit pharao. τ triticū metiebat ioseph prī τ
συνέταξε φαραώ. καὶ ἐσιτομέτρει ἰωσὴφ τῷ πατρὶ καὶ
fratribus suis: τ oī domui prīs sui:
τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ,
triticū p corpus. triticū āt nō erat in oī tra. in
σῖτον κατὰ σῶμα. σῖτος δὲ οὐκ ἦν ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἐνί-
ualuit .n. fames valde. defecit āt tra egypti:
σχυσε γὰρ ὁ λιμὸς σφόδρα. ἐξέλιπε δὲ ἡ γῆ αἰγύπτου,
et tra chanaā a fame. cōgregauit āt ioseph
καὶ ἡ γῆ χαναὰν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ. συνήγαγε δὲ ἰωσὴφ
oē argētū qđ inuētū ē in terra egypti: et in tra
πᾶν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἐν γῇ
chanaā a tritico: qđ emerūt: τ triticū metiebat eis: et induxit ioseph oē argē-
χαναὰν ἀπὸ τοῦ σίτου, οὗ ἠγόραζον, καὶ ἐσιτομέτρει αὐτοῖς, καὶ εἰσήγαγεν ἰωσὴφ πᾶν τὸ ἀργύ-
tū in domū pharaōis. τ defecit oē argē-
ριον εἰς τὸν οἶκον φαραώ. καὶ ἐξέλιπε πᾶν τὸ ἀργύ-
tū de tra egypti: τ de tra chanaā. venerūt
ριον ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἐκ γῆς χαναάν. ἦλθον
āt oēs egyptii ad ioseph: dicētes:
δὲ πάντες οἱ αἰγύπτιοι πρὸς ἰωσήφ, λέγοντες,
da nobis panes: τ q̄re morimur corā te? defecit .n. argētū nrm. dixit āt
δὸς ἡμῖν ἄρτους, καὶ ἵνα τί ἀποθνήσκομεν ἐναντίον σου; ἐκλέλοιπε γὰρ τὸ ἀργύριον ἡμῶν. εἶπε δὲ
illis ioseph: afferte pecora vra: et dabo
αὐτοῖς ἰωσήφ, φέρετε τὰ κτήνη ὑμῶν, καὶ δώσω
vobis panes p pecorib9 vris: si defecit
ὑμῖν ἄρτους ἀντὶ τῶν κτηνῶν ὑμῶν, εἰ ἐκλέλοιπε τὸ
argētū. duxerūt āt pecora sua ad ioseph.
ἀργύριον. ἤγαγον δὲ τὰ κτήνη αὐτῶν πρὸς ἰωσήφ.
et dedit eis ioseph panes: p equis: et p ouibus: et pro bobus:
καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἰωσὴφ ἄρτους, ἀντὶ τῶν ἵππων, καὶ ἀντὶ τῶν προβάτων, καὶ ἀντὶ τῶν βοῶν,

Interp. chal.

כמה יומי שני חייך: ואמר יעקב לפרעה יומי שני תותבותי מאה ותלתין שנין זעירין ובישין הוו יומי שני חיי ולא אדביקו ית יומי שני חיי אבהתי ביומי תותבותהון: ובריך יעקב ית פרעה ונפק מן קדם פרעה: ואותיב יוסף ית אבוהי וית אחוהי ויהב להון אחסנא בארעא דמצרים בדשפיר בארעא בארעא דרעמסס כמא דפקיד פרעה: וזן יוסף ית אבוהי וית אחוהי וית כל בית אבוהי לחמא לפום טפלא: ולחמא לית בכל ארעא ארי תקיף כפנא לחדא ואשתלהי עמא דארעא דמצרים ועמא דארעא דכנען מן קדם כפנא: ולקיט יוסף ית כל כספא דאשתכח בארעא דמצרים ובארעא דכנען בעיבורא דאינון זבנין ואיתי יוסף ית כספא לבית פרעה: ושלים כספא מארעא דמצרים ומארעא דכנען ואתו כל מצראי לות יוסף למימר הב לנא לחמא ולמא נמות לקבלך ארי שלים כספא: ואמר יוסף הבו גיתיכון ואתין לכון בגיתיכון אם שלים כספא: ואיתיאו ית גיתיהון לות יוסף ויהב להון יוסף לחמא בסוסותא ובגיתי ענא ובגיתי תורי

Transla. Chal.

quot sunt anni vite tue. Et dixit iacob ad pharaonē: anni vite peregrinationis mee centū τ triginta anni sunt pauci τ mali: τ nō attigerūt vsq3 ad dies vite patrū meor in diebus peregrinationis sue. Benedixitq3 iacob pharaoni: τ egressus est a facie pharaonis. Et collocauit ioseph patrē suū τ fratres suos: τ dedit eis possessione3 in terra egypti in meliori loco terre: in terra ramesses: sicut preceperat pharao. Et alebat ioseph patrē suū τ fratres suos τ oēm domū patris sui: prebēs panē iuxta familiā vniuscuiusq3. neq3 erat panis in vniuersa terra: quonia3 preualuerat fames nimis: τ deficiebat populus terre egypti τ populus terre chanaan propter famē. Et congregauit ioseph argentū quod inuentum est in terra egypti τ in terra chanaan pro frumento quod ipsi emebant: τ intulit ioseph argentu3 in domū pharaonis. Consumatūq3 est argentum de terra egypti τ de terra chanaā: τ venerunt omnes egyptij ad ioseph: dicentes. Da nobis panem: cur moriemur coram te? cum cōsumatum sit argentū. Dixitq3 ioseph afferte pecora vestra: τ dabo vobis frumentū pro pecoribus vestris: si argentum consumatum est. Adduxeruntq3 pecora sua ad ioseph: τ dedit eis ioseph panem pro equis τ pro pecoribus ouium τ pro bobus

Primitiua heb. / Primitiua chal.

יום שנה חיה · גור · מאה רעע היה · יום שנה · ברך · יצא · פנה · נתן · כלכל · פה טפף · להה · לקט · מצא · בוא · תמם · יהב · מות · קנה נתן

שנה חיה יתב · הוה דבק · יתב · חסן · זון מן · שלה · שכח · אתא · אמר · יהב מות · אתא נתן · ען

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

et p asinis. et enutriuit eos in panib9 p
καὶ ἀντὶ τῶν ὄνων. καὶ ἐξέθρεψεν αὐτοὺς ἐν ἄρτοις ἀντὶ
oibus pecorib9 eor in āno illo. egressus ē āt ān9 ille: et venerūt ad eū in āno
πάντων τῶν κτηνῶν αὐτῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ. ἐξῆλθε δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἔτει
scđo: τ dixerūt ei: ne forte deleamur
τῷ δευτέρῳ, καὶ εἶπαν αὐτῷ, μή ποτε ἐκτριβῶμεν
a dño nro. si .n. defecit argētū: τ
ἀπὸ τοῦ κυρίου ἡμῶν. εἰ γὰρ ἐκλέλοιπε τὸ ἀργύριον, καὶ
substātia: et pecora ad te dñm nrm:
τὰ ὑπάρχοντα, καὶ τὰ κτήνη πρὸς σὲ τὸν κύριον ἡμῶν,
et nō relictū est nobis corā dño nro
καὶ οὐχ ὑπολέλειπται ἡμῖν ἐναντίον τοῦ κυρίου ἡμῶν
nisi pprīū corp9 et tra nra: vt ergo nō moriamur corā te: τ tra desolet: eme nos τ
ἀλλ᾽ ἢ τὸ ἴδιον σῶμα καὶ ἡ γῆ ἡμῶν, ἵνα οὖν μὴ ἀποθάνωμεν ἐναντίον σου, καὶ ἡ γῆ ἐρημωθῇ, κτῆσαι ἡμᾶς καὶ
trā nram p panib9: et erimus τ nos et
τὴν γῆν ἡμῶν ἀντὶ ἄρτων, καὶ ἐσόμεθα καὶ ἡμεῖς καὶ ἡ
tra nra serui pharaōi. da semē: vt seminemus: et viuam9: et nō moriamur: et tra nō desolabitur.
γῆ ἡμῶν παῖδες τῷ φαραώ. δὸς σπέρμα, ἵνα σπείρωμεν, καὶ ζῶμεν, καὶ μὴ ἀποθάνωμεν, καὶ ἡ γῆ οὐκ ἐρημωθήσεται.
τ emit ioseph oēm trā egyptior pharaōi. vēdiderūt .n. egyptij terrā
καὶ ἐκτήσατο ἰωσὴφ πᾶσαν τὴν γῆν τῶν αἰγυπτίων τῷ φαραώ. ἀπέδοντο γὰρ οἱ αἰγύπτιοι τὴν γῆν
suam pharaōi. inualuit eor fames: et
αὐτῶν τῷ φαραώ. ἐπεκράτησεν αὐτῶν ὁ λιμός, καὶ ἐ-
fuit terra pharaoni. et pplm subiecit
γένετο ἡ γῆ τῷ φαραώ. καὶ τὸν λαὸν κατεδουλώσατο
sibi in seruos: a nouissimis terminis egypti: τ
ἑαυτῷ εἰς παῖδας, ἀπ᾽ ἄκρων ὁρίων αἰγύπτου, καὶ
vsq3 extremos: pter trā sacerdotū solū. nō
ἕως τῶν ἄκρων, χωρὶς τῆς γῆς τῶν ἱερέων μόνον. οὐκ
possedit hāc ioseph: in donatiōe .n. dedit dona sacerdotib9 pharao. τ comedebāt donationē quā dedit eis pharao. ppter hoc nō vēdiderūt terrā
ἐκτήσατο ταύτην ἰωσήφ, ἐν δόσει γὰρ ἔδωκε δόματα τοῖς ἱερεῦσι φαραώ. καὶ ἤσθιον τὴν δόσιν, ἣν δέδωκεν αὐτοῖς φαραώ. διὰ τοῦτο οὐκ ἀπέδοντο τὴν γῆν αὐ-
suā. dixit āt ioseph egyptijs: ecce emi
τῶν. εἶπε δὲ ἰωσὴφ τοῖς αἰγυπτίοις, ἰδοὺ κέκτημαι
vos: et terrā vram hodie pharaōi. accipite
ὑμᾶς, καὶ τὴν γῆν ὑμῶν σήμερον τῷ φαραώ. λάβετε ἑ-
vobis semina: τ seminate terrā. et erūt
αυτοῖς σπέρματα, καὶ σπείρατε τὴν γῆν. καὶ ἔσται
gemina eius: et dabitis quintā ptē
τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ δώσετε τὸ πέμπτον μέρος
pharaōi. at quattuor ptes erūt vobis ipis in
τῷ φαραώ. τὰ δὲ τέσσαρα μέρη ἔσται ὑμῖν αὐτοῖς εἰς
semē terre: τ in cibū vobis: et oib9 qui
σπέρμα τῇ γῇ, καὶ εἰς βρῶσιν ὑμῖν, καὶ πᾶσι τοῖς

Trāsla. B. Hiero.

& asinis: sustentauitq3 eos illo anno pro commutatione pecorum. Venerūt quoq3 anno secundo & dixerūt ei. Non celamus dño nostro q deficiēte pecunia: pecora simul defecerunt: nec clā te ē: q absq3 corporibus & terra nihil habeamus. Cur ergo morimur te vidēte? Et nos & terra nostra tui erimus. Eme nos in seruitutē regiā: & prebe semina: ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinē. Emit igitur ioseph omnē terrā egypti vendentibus singulis possessiōes suas pre magnitudine famis. Subiecitq3 eā pharaoni: & cūctos pplos eius a nouissimis terminis egypti vsq3 ad extremos fines eius: preter terram sacerdotū q̄ a rege tradita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex horreis publicis pbebātur: & idcirco nō sunt compulsi vendere possessiōes suas. Dixit ergo ioseph ad pplos. En vt cernitis & vos & terram vestram pharao possidet. accipite semina: & serite agros: vt fruges hēre possitis. Quintam partem regi dabitis: q̄tuor reliquas permitto vobis in sementem: & in cibum

Tex. Heb.

ובחמרים וינהלם בלחם בכל
מקנהם בשנה ההוא: ותתם
השנה ההוא ויבאו אליו בשנה
השנית ויאמרו לו לא נכחד
מאדני כי אם תם הכסף ומקנה
הבהמה אל אדני לא נשאר
לפני אדני בלתי אם גויתנו
ואדמתנו: למה נמות לעיניך גם
אנחנו גם אדמתנו קנה אתנו
ואת אדמתנו בלחם ונהיה אנחנו
ואדמתנו עבדים לפרעה ותן זרע
ונחיה ולא נמות והאדמה לא
תשם: ויקן יוסף את כל אדמת
מצרים לפרעה כי מכרו מצרים
איש שדהו כי חזק עלהם הרעב
ותהי הארץ לפרעה: ואת העם
העביר אתו לערים מקצה גבול
מצרים ועד קצהו: רק אדמת
הכהנים לא קנה כי חק לכהנים
מאת פרעה ואכלו את חקם אשר
נתן להם פרעה על כן לא מכרו את
אדמתם: ויאמר יוסף אל העם הן
קניתי אתכם היום ואת אדמתכם
לפרעה הא לכם זרע וזרעתם את
האדמה: והיה בתבואת ונתתם
חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה
לכם לזרע השדה ולאכלכם ולאשר

Interp. chal.

ובחמריא וזנינון בלחמא בכל גיתיהון בשתא ההיא: ושלימא שתא ההיא ואתו לותיה בשתא תניתא ואמרו ליה לא נכסי מן רבוני אלהין שלים כספא וגיתי בעירא לות רבוני לא אשתאר קדם רבוני אלהין גויתנא וארענא: למא נמות לעינך אף אנחנא אף ארענא קנא יתנא וית ארענא בלחמא ונהי אנחנא וארענא עבדין לפרעה והב בר זרעא ונחי ולא נמות וארעא לא תבור: וזבן יוסף ית כל ארעא דמצרים לפרעה ארי זבינו מצראי גבר חקליה ארי תקיף עליהון כפנא והות ארעא לפרעה: וית עמא אעבר יתהון מקרוי לקרוי מסיפי תחום מצרים ועד סופיה: לחוד ארע כומריא לא זבן ארי חולקא לכומריא מן קדם פרעה ואכלין ית חולקהון דיהב להון פרעה על כן לא זבינו ית ארעהון: ואמר יוסף לעמא הא קניתי יתכון יומא דין וית ארעכון לפרעה הא לכון בר זרעא ותזרעון ית ארעא: ויהי במכנש עללתא ותתנון חד מן חמשא לפרעה וארבע חולקין יהון לכון לבר זרע חקלא ולמיכליכון ולאינשי

Transla. Chal.

et asinis: τ alebat eos pane ipso anno pro vniuersis pecoribus suis: τ cōpletus est ann9 ille: τ venerūt ad eū in scđo anno: atq3 dixerūt ei. Nō celauimus quicq̄ dño nro: cum defecit argentum pecora quoq3 adduximus ad dñm nrm: τ nihil remanet cora3 dño nro nisi corpora nra τ terra nra. Quare moriemur coram te: tā nos q̄ terra nra? Eme nos τ terrā nra3 pro pane: et erimus nos τ terra nra seruiētes pharaoni: τ prebe semina τ viuemus τ nō moriemur: τ terra nō desolabit. Emitq3 ioseph oēm terrā egypti pharaoni: qm̄ vendiderūt vnusq̄sq3 egyptior agrum suū: q2 preualebat sup eos fames: τ fuit tra pharaoni. Populū aūt transtulit de ciuitate in ciuitatē a finib9 termini egypti vsq3 ad extremū eius. sed terrā sacerdotū nō emit. quoniā portio dabat sacerdotib9 a pharaone: τ comedebant portionē suā: quā dabat eis pharao: ppterea non vendiderūt terras suas. Dixitq3 ioseph populo. Ecce emi vos hodie τ terrā vestrā pharaoni: ecce do vobis sementē τ seminabitis terrā. τ erit cū produxerit fructus: dabitis quintā partē pharaoni: quattuor autem partes erunt vobis in sementem agrorum: et vt comedatis vos

Primitiua heb. / Primitiua chal.

בוא · שנה אמר כחד · קנה · שאר · פנה גוה · מות · היה · נתן · חיה · ישם קנה · היה · עבר עיר גבל · חקק · קנה · בוא נתן · חמש רבע היה

זון אתא · תנה כסה רבב · שאר גוה מות · היה · יהב חיה בור · הוה · עבר קרה סוף · קנה זרע · הוה עלל נתן · רבע הוה אכל

Tex. Heb.

בבתיכם ולאכל לטפכם: ויאמרו
החיתנו נמצא חן בעיני אדני
והיינו עבדים לפרעה: וישם אתה
יוסף לחק עד היום הזה על אדמת
מצרים לפרעה לחמש רק אדמת
הכהנים לבדם לא היתה לפרעה:
וישב ישראל בארץ מצרים
בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו
וירבו מאד: ויחי יעקב בארץ
מצרים שבע עשרה שנה ויהי
ימי יעקב שני חייו שבע שנים
וארבעים ומאת שנה: ויקרבו ימי
ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף
ויאמר לו אם נא מצאתי חן
בעיניך שים נא ידך תחת ירכי
ועשית עמדי חסד ואמת אל נא
תקברני במצרים: ושכבתי עם
אבתי ונשאתני ממצרים
וקברתני בקברתם ויאמר אנכי
אעשה כדברך: ויאמר השבעה לי
וישבע לו וישתחו ישראל על
ראש המטה:

Cap. xlviij.

ויהי אחרי
הדברים האלה ויאמר ליוסף
הנה אביך חלה ויקח את שני
בניו עמו את מנשה ואת אפרים:
ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף
בא אליך ויתחזק ישראל וישב

Primitiua heb.

בית טפף · חיה מצא חנן · היה שום · בדד היה · אחז פרה · רבה חיה · היה · יום שנה · מאה קרב יום · קרא · אמר חנן · שום · עשה · קבר · שבע · שחה נטה · היה · לקח שנה · נגד · בוא חזק

Trāsla. B. Hiero.

familiis & liberis vr̃is. Qui responderunt. Salus nr̃a in manu tua ē. Respiciat nos tantū dñs nr̃: & leti seruiemus regi. Ex eo tp̃e ∞∞∞ vsq; in presentem diē in vniuersa terra ∞∞ egypti regibus quinta pars soluitur: & factū ē quasi ī legē absq; terra sacerdotali: q̃ libera ab hac conditione fuit. Hitauit ergo ∞∞ israel in egypto.i. ī terra iessen: & possedit eā: auctusq; ē & multiplicatus nimis: & vixit in ea decem & septem ānis. Factiq; sunt omnes ∞∞ dies vite illius centum quadraginta septē annorū. Cumq; appropinquare cerneret diem ∞∞ mortis eius: vocauit filium suum ioseph: ∞∞ & dixit ad eum. Si inueni gratiam ∞∞ in cōspectu tuo: pone manū tuam sub femore meo: & facies mihi miam & veritatē: vt nō sepelias me in egypto: sed dormiam cum ∞∞ patribus meis. & auferas me de terra hac: ∞ cōdasq; ī sepulchro maiorū meorū. Cui rñdit ioseph. ego faciā qđ iussisti. Et ille. Iura ergo inquit mihi. Quo iurāte adorauit israel dñm cōuersus ad lectuli caput.

Ca. 48. His itaq; trāsactis nūciatū est ioseph ∞∞∞ q̃ egrotaret pr̄ suus. Qui assūptis duobus filiis manasse & effraim ire perrexit. ∞∞ Dictumq; est seni. Ecce filius tuus ioseph ∞∞ venit ad te. Qui confortatus sedit ∞∞

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̃. latina

in domib⁹ vr̃is. τ dixerūt: saluasti nos: inue-
ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν. καὶ εἶπαν, σέσωκας ἡμᾶς, εὕρο-
nim⁹ grām corā dño nr̃o: et erimus ser-
μεν χάριν ἐναντίον τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ ἐσόμεθα παῖ-
ui pharaōi. et posuit eis ioseph in preceptū:
δες τῷ φαραώ. καὶ ἔθετο αὐτοῖς ἰωσὴφ εἰς πρόσταγμα,
vsq; in diē hāc sup t̃rā egypti pha
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἐπὶ τὴν γῆν αἰγύπτου τῷ φα-
raōi dare quītā ptē: absq; t̃ra sacerdotū solū:
ραὼ ἀποπεμπτοῦν, χωρὶς τῆς γῆς τῶν ἱερέων μόνον,
q̄ nō fuit pharaōi. hītauit āt israel in t̃ra egy-
ἣ οὐκ ἦν τῷ φαραώ. κατῴκησε δὲ ἰσραὴλ ἐν γῇ αἰγύ-
pti in terra gesem. τ hereditauerūt in ea.
πτου ἐπὶ γῆς γεσέμ. καὶ ἐκληρονομήθησαν ἐπ' αὐτῆς.
et aucti sūt τ multiplicati sūt valde. vixit
καὶ ηὐξήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν σφόδρα. ἐπέζησε
āt iacob in terra egypti decē septē ānis. τ fuerūt
δὲ ἰακὼβ ἐν γῇ αἰγύπτου δεκαεπτὰ ἔτη. καὶ ἐγένοντο
dies iacob ānoꝝ vite ei⁹: cētū
αἱ ἡμέραι ἰακὼβ ἐνιαυτῶν τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἑκατὸν
q̄dragīta septē āni. appinq̄uerūt āt dies israel
τεσσαρακονταεπτὰ ἔτη. ἤγγισαν δὲ αἱ ἡμέραι ἰσραὴλ
vt moreret: et vocauit filiū suū ioseph.
τοῦ ἀποθανεῖν, καὶ ἐκάλεσεν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἰωσήφ.
et ait illi: si inueni grām coram te:
καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ εὕρηκα χάριν ἐναντίον σου,
suppone manū tuā sub femore meo: et fa-
ὑπόθες τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ ποιή-
cies sup me miam et v̄itatē vt nō se-
σεις ἐπ' ἐμὲ ἐλεημοσύνην καὶ ἀλήθειαν τοῦ μή με θά-
pelias me in egypto: sed dormiā cū
ψαι με ἐν αἰγύπτῳ, ἀλλὰ κοιμηθήσομαι μετὰ τῶν
patrib⁹ meis: et auferes me ex egypto: et sepelies
πατέρων μου, καὶ ἀρεῖς με ἐξ αἰγύπτου, καὶ θάψεις
me in sepultura eoꝝ. ille āt dixit: ego faciā
με ἐν τῷ τάφῳ αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν, ἐγὼ ποιήσω
sm̄ v̄bū tuū. ait āt illi: iura mihi. τ
κατὰ τὸ ῥῆμά σου. εἶπε δὲ αὐτῷ, ὄμοσόν μοι. καὶ
iurauit ei. τ adorauit israel sup sum
ὤμοσεν αὐτῷ. καὶ προσεκύνησεν ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄ-
mitatē virge eius.
κρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.

Ca. 48.

Factū ē āt post v̄ba hec: et nūcia-
ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀπηγ-
tū ē ioseph: q̄ pr̄ tu⁹ turbatur. et as-
γέλη τῷ ἰωσήφ, ὅτι ὁ πατήρ σου ἐνοχλεῖται. καὶ ἀ-
sumens duos filios suos secū: manassem
ναλαβὼν τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ μεθ' ἑαυτοῦ, τὸν μανασσῆ
et efraim: venit ad iacob. nūciatū ē āt ia-
καὶ τὸν ἐφραίμ, ἦλθε πρὸς ἰακώβ. ἀπηγγέλη δὲ τῷ ἰα-
cob: dicētes: ecce fili⁹ tu⁹ ioseph venit ad
κώβ, λέγοντες, ἰδοὺ ὁ υἱός σου ἰωσὴφ ἔρχεται πρός
te. et cōfortat⁹ israel sedit sup lectū.
σε. καὶ ἐνισχύσας ἰσραὴλ ἐκάθισεν ἐπὶ τὴν κλίνην.

Interp̃. chal.

בתיכון ולמיכל לטפליכון: ואמרו קיימתנא נשכח רחמין בעיני רבוני ונהי עבדין
לפרעה: ושוי יתה יוסף לגזירא עד יומא הדין על ארעא דמצרים דיהון יהבין חד מן
חמשא לפרעה לחוד ארע כומריא בלחודיהון לא הות לפרעה: ויתיב ישראל בארעא
דמצרים בארעא דגשן ואחסינו בה ונפישו וסגיאו לחדא: וחיא יעקב בארעא
דמצרים שבע עשרי שנין והוו יומי יעקב שני חיוהי מאה וארבעין ושבע שנין:
וקריבו יומי ישראל למימת וקרא לבריה ליוסף ואמר ליה אם כען אשכחית רחמין
בעינך שו כען ידך תחות ירכי ותעביד עמי טיבו וקשוט לא כען תקברינני במצרים:
ואשכוב עם אבהתי ותטלינני ממצרים ותקברינני בקבורתהון ואמר אנא אעביד
כפתגמך: ואמר קיים לי וקיים ליה וסגיד ישראל על ריש ערסא:

Ca. xlviij.

והוה בתר פתגמיא האלין ואמר ליוסף הא אבוך שכיב מרע
ודבר ית תרין בנוהי עמיה ית מנשה וית אפרים: וחוי ליעקב ואמר הא ברך יוסף
אתי לותך ואתקף ישראל ויתיב

Primitiua chal.

בית טף קום · שכח רבב הוה · שוה הוה · חסן חיה · שנה הוה רבע · מות שכח · שוה עבד טוב · קבר שכב נטל · עבד קום ראש · אזל · חוה · תקף

Transla. Chal.

et hoies domus vestre τ in cibum familie vr̃e. Et dixerunt viuificasti nos: inuenimus gratiā in oculis dñi nr̃i: et erimus serui pharaoni. Et posuit illud ioseph in statutū vsq; in presentē diē sup terrā egypti: q̄ darent quintā partē pharaoni. Sola enim terra sacerdotum nō fuit pharaoni. Habitauitq; israel in terra egypti ī terra gessen. et possederūt eā: τ multiplicati sunt et creuerūt nimis. Vixitq; iacob in terra egypti decē τ septē annis. Et fuerūt dies annoꝝ vite iacob centū et quadraginta τ septē anni: τ appropinquerūt dies israel vt moreretur: τ vocauit filiū suū ioseph: τ dixit ei. Si inueni nūc gratiā in oculis tuis: pone obsecro manū tuam sub femore meo: τ facies mecū misericordiam τ veritatem: ne sepelias me obsecro in egypto. Et dormiā cum patribus meis: τ auferes me de egypto: τ sepelies me in sepulchris eoꝝ. Et dixit. Ego faciam sm̄ verbum tuū. Et dixit. Iura mihi. Et iurauit ei. Et adorauit israel super caput lectuli. **Ca. 48.**

Et factū est post verba hec: τ dictū est ad ioseph. Ecce pater tuus iacet infirmus: τ tulit duos filios suos secum: manassen τ ephraim: τ nunciatū est iacob: atq; dictum est ei. Ecce filius tuus ioseph venit ad te. Et confortatus est israel: τ sedit ∞∞∞∞∞

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̃. latina.

et ait iacob ioseph: deus appuit mihi in luza
καὶ εἶπεν ἰακὼβ τῷ ἰωσήφ, ὁ θεὸς ὤφθη μοι ἐν λούζα
in t̃ra chanaā: et bñdixit mihi: et dixit mihi: ecce
ἐν γῇ χαναάν, καὶ εὐλόγησέ με, καὶ εἶπέ μοι, ἰδοὺ
ego augebo te: et multiplicabo te: et faciā te in
ἐγὼ αὐξανῶ σε, καὶ πληθυνῶ σε, καὶ ποιήσω σε εἰς
cōgregatiōes gētiū: et dabo tibi t̃rā hāc: τ
συναγωγὰς ἐθνῶν, καὶ δώσω σοι τὴν γῆν ταύτην, καὶ
semini tuo post te: in possessionē sempiternā.
τῷ σπέρματί σου μετὰ σέ, εἰς κατάσχεσιν αἰώνιον.
nūc ergo duo filii tui: q̄ nati sūt tibi in t̃ra egy-
νῦν οὖν οἱ δύο υἱοί σου, οἱ γενόμενοί σοι ἐν γῇ αἰγύ-
pti: anteq̄ ego venire ad te in egyptū: mei
πτῳ, πρὸ τοῦ με ἐλθεῖν πρός σε εἰς αἴγυπτον, ἐμοί
sūt: ephraim et manasse: sicut rubē et symeō e-
εἰσιν, ἐφραὶμ καὶ μανασσῆ, ὡς ῥουβὴν καὶ συμεὼν ἔσον-
runt mihi. at posteri: q̄s genueris post hec:
ταί μοι. τὰ δὲ ἔγγονα, ἃ ἂν γεννήσῃς μετὰ ταῦτα,
tui erūt. in noīe fratrū suoꝝ:
σοὶ ἔσονται. ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν
vocabuntur in illoꝝ hereditatib⁹. ego āt qñ venie-
κληθήσονται ἐν τοῖς ἐκείνων κλήροις. ἐγὼ δὲ ἡνίκα ἠρχό-
bā de mesopotamia syrie: mortua ē rachel
μην ἐκ μεσοποταμίας τῆς συρίας, ἀπέθανε ῥαχὴλ
mater tua in terra chanaā: appinq̄nte me sm̄
ἡ μήτηρ σου ἐν γῇ χαναάν, ἐγγιζόντος μου κατὰ
hippodromū chabratha terre: āteq̄ venire
τὸν ἱππόδρομον χαβραθὰ τῆς γῆς, πρὸ τοῦ ἐλθεῖν
ephratha. et sepeliui eā illic: in via hip-
ἐφραθά. καὶ κατώρυξα αὐτὴν ἐκεῖ, ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἱπ-
podromi. ipa est bethleem. vidēs āt israel
ποδρόμου. αὕτη ἐστὶ βηθλεέμ. ἰδὼν δὲ ἰσραὴλ τοὺς
filios ioseph: dixit: q̄ isti? dixit āt ioseph
υἱοὺς ἰωσήφ, εἶπε, τίνες οὗτοι; εἶπε δὲ ἰωσὴφ
pr̄i suo: filii mei sūt: q̄s dedit mihi
τῷ πατρὶ αὐτοῦ, υἱοί μου εἰσίν, οὓς ἔδωκέ μοι ὁ
deus hic. et ait iacob: adduc mihi
θεὸς ἐνταῦθα. καὶ εἶπεν ἰακώβ, προσάγαγέ μοι
eos: vt bñdicā eis. at oculi isra-
αὐτούς, ἵνα εὐλογήσω αὐτούς. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ ἰσρα-
el grauati fuerāt pre senectute: et nō poterat
ὴλ ἐβαρύνθησαν ἀπὸ τοῦ γήρους, καὶ οὐκ ἠδύνα-
videre. et applicuit illos ad eū. et
το βλέπειν. καὶ ἤγγισεν αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. καὶ
osculat⁹ ē eos: τ circūplexus ē eos. τ ait
ἐφίλησεν αὐτούς, καὶ περιέλαβεν αὐτούς. καὶ εἶ-
israel ad ioseph: ecce facie tua
πεν ἰσραὴλ πρὸς ἰωσήφ, ἰδοὺ τοῦ προσώπου σου
nō sū priuat⁹: τ ecce ondit mihi de⁹ et semē
οὐκ ἐστερήθην, καὶ ἰδοὺ ἔδειξέ μοι ὁ θεὸς καὶ τὸ σπέρμα
tuū. et eduxit eos ioseph a genib⁹ eius:
σου. καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἰωσὴφ ἀπὸ τῶν γονάτων αὐτοῦ,
et adorauerūt eū in faciē sup terrā:
καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τῆς γῆς.

Trāsla. B. Hiero.

in lectulo. Et ingresso ad se ioseph ait. ∞∞∞ Deus oms̄ apparuit mihi in luza: q̄ est in terra chanaan: benedixitq; mihi: & ait. ∞∞∞ Ego te augebo & multiplicabo: & faciam te ∞ in turbas populorum. daboq; tibi terram ∞ hāc & semini tuo post te ī possessionē sempiternam. Duo ergo filii tui qui nati sunt tibi ∞∞ in terra egypti anteq̄ huc venire ad te ∞∞∞ mei erūt effraim & manasses: ∞∞∞∞ sicut ruben & symeō reputabuntur mihi. Reliquos aūt quos genueris post eos tui erūt: & noīe fratrū suorū vocabūtur ī possessiōibus suis. Mihi eī qñ veniebam de mesopotamia: mortua ē rachel in terra chanaā in ipso itinere. Eratq; vernū tp̃s. Et ingrediebar effratā: & sepeliui eā iuxta viā effrate: q̄ alio noīe appellatur bethleē. Vides āt filios eius dixit ad eū. Qui sūt isti? Respōdit filii mei ∞∞∞∞ sūt: quos donauit mihi deus in hoc loco. ∞ Adduc inquit eos ad me: & benedicam illis. Oculi eī israel caligabant pre nimia senectute: & clare videre nō poterat. Applicitosq; ad se deosculatus & circūplexus eos dixit ∞∞ ad filiū suū. Nō sū fraudatus aspectu tuo. ∞ insuper ostendit mihi deus ∞∞∞∞ semen tuum. Cūq; tulisset eos ioseph de ∞ gremio patris: adorauit pronus in terram:

Tex. Heb.

על המטה: ויאמר יעקב אל יוסף
אל שדי נראה אלי בלוז בארץ
כנען ויברך אתי: ויאמר אלי
הנני מפרך והרביתך ונתתיך
לקהל עמים ונתתי את הארץ
הזאת לזרעך אחריך אחזת עולם:
ועתה שני בניך הנולדים לך
בארץ מצרים עד באי אליך
מצרימה לי הם אפרים ומנשה
כראובן ושמעון יהיו לי: ומולדתך
אשר הולדת אחריהם לך יהיו
על שם אחיהם יקראו בנחלתם:
ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל
בארץ כנען בדרך בעוד כברת
ארץ לבא אפרתה ואקברה שם
בדרך אפרת הוא בית לחם: וירא
ישראל את בני יוסף ויאמר מי
אלה: ויאמר יוסף אל אביו בני
הם אשר נתן לי אלהים בזה
ויאמר קחם נא אלי ואברכם:
ועיני ישראל כבדו מזקן לא יוכל
לראות ויגש אתם אליו וישק
להם ויחבק להם: ויאמר ישראל
אל יוסף ראה פניך לא פללתי
והנה הראה אתי אלהים גם את
זרעך: ויוצא יוסף אתם מעם
ברכיו וישתחו לאפיו ארצה:

Primitiua. heb.

שדד ראה · ברך · פרה רבה נתן · עלם · שנה ילד · בוא · היה ילד · קרא · מות · ברה · קבר · ראה · לקח · יכל · ראה נגש נשק · חבק אמר · ראה · יצא · שחה

Interp̃. chal.

על ערסא: ואמר יעקב ליוסף אל שדי איתגלי לי בלוז בארעא דכנען ובריך יתי:
ואמר לי הא אנא מפיש לך ומסגי לך ואתנינך לכנשת שבטין ואתן ית ארעא הדא
לבנך בתרך אחסנת עלם: וכען תרין בנך דאתילידו לך בארעא דמצרים עד מיתי
לותך למצרים די ליאינון אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהון קדמי: ובנין דתוליד
בתריהון דילך יהון על שום אחוהון יתקרון באחסנתהון: ואנא במיתי מפדן מיתת
עלי רחל בארעא דכנען באורחא בעוד כרוב ארעא למיעל לאפרת וקברתה תמן באורח
אפרת היא בית לחם: וחזא ישראל ית בני יוסף ואמר מן אלין: ואמר יוסף לאבוהי
בני אינון דיהב לי יי הכא ואמר קריבינון כען לותי ואיברכינון: ועיני ישראל יקרן
מסיבו לא יכיל למיחזי וקריב יתהון לותיה ונשיק להון וגפיף להון: ואמר ישראל
ליוסף מיחזי אפך לא סברית והא אחזי יתי יי אף ית בנך: ואפיק יוסף יתהון
מן קדמוהי וסגיד על אפוהי על ארעא:

Transla. Chal.

in lectulo. Et dixit iacob ad ioseph. Deus omnipotēs apparuit mihi in luza in terra chanaan: τ benedixit mihi. et dixit ad me. Ecce ego multiplicabo te τ crescere te faciā: τ ponā te in cōgregationē tribuū: τ dabo terrā hāc τ filiis tuis post te in possessionē eternā. Et nūc duo filii tui ephraim τ manasses: qui nati sūt tibi in terra egypti: anteq̄ venirē ad te in egyptum: mei erunt. sicut ruben τ symeō erunt corā me. Et filii quos genueris post eos tui erunt: in noīe fratrū suoꝝ vocabūtur in possessionibus suis. Et cū ego venissem de mesopotamia mortua est rachel in terra chanaan in via: cum adhuc esset spaciū terre vt ingrederer in ephratā: τ sepeliui eā in via ephrate: q̄ est bethleē. τ vidit israel filios ioseph: τ dixit. Qui sunt isti? Et dixit ioseph ad patrē suū. Filii mei sunt: quos dedit mihi deus hic. et ait. Applica obsecro eos ad me: vt bñdicam eis. Oculi aūt israel grauati erant pre senectute: τ nō poterat videre. et applicauit eos ad eū: τ osculatus est eos: τ amplexatus est eos. Dixitq; israel ad ioseph. Nunq̄ putaui videre faciē tuā: τ ecce ostendit mihi de⁹ etiam filios tuos. Et eduxit eos ioseph a facie eius: τ adorauit pronus in terrā. ∞∞∞∞∞

Primitiua chal.

שדד גלה · נפש סגא נתן · חסן ילד אתא · הוה הנה ילד · קרא אתא מות · עול · מאן · ברך · שוב חזא · נפק

Ter. Heb.

וַיִּקַּח יוסף את שניהם את
אפרים בימינו משמאל ישראל
ואת מנשה בשמאלו מימין
ישראל ויגש אליו׃ וישלח
ישראל את ימינו וישת על ראש
אפרים והוא הצעיר ואת
שמאלו על ראש מנשה שכל
את ידיו כי מנשה הבכור׃ ויברך
את יוסף ויאמר האלהים אשר
התהלכו אבתי לפניו אברהם
ויצחק האלהים הרעה אתי
מעודי עד היום הזה׃ המלאך
הגאל אתי מכל רע יברך את
הנערים ויקרא בהם שמי ושם
אבתי אברהם ויצחק וידגו לרב
בקרב הארץ׃ וירא יוסף כי ישית
אביו יד ימינו על ראש אפרים
וירע בעיניו ויתמך יד אביו להסיר
אתה מעל ראש אפרים על
ראש מנשה׃ ויאמר יוסף אל
אביו לא כן אבי כי זה הבכר
שים ימינך על ראשו׃ וימאן
אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי
גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל
ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו
וזרעו יהיה מלא הגוים׃ ויברכם
ביום ההוא לאמור בך יברך

Primitiua heb.: ימן · נגש שלח · שית · צער · ברך ברך · הלך פנה · רעה · מלא · גאל · רעע · קרא · דגה רבה · ראה · רעע תמך סור · שום מאן · ידע · היה גדל · זרע

Trãsla. B. Hiero.

Et posuit effraim ad dexterã suã idest ad sinistram israel: manassen vero in sinistra sua ad dexterã .s. patris: applicuitq; ambos ad eũ. Qui extendens manum dexteram posuit super caput effraim iunioris fratris: sinistram autem super caput manasse qui maior natu erat cõmutãs manus. Benedixitq; Iacob ioseph: & ait. Deus in cuius cõspectu ãbulauerũt patres mei abraam & isaac: deus qui pascit me ab adolescẽtia mea vsq; in pñtem diẽ: angelus qui eruit me de cũctis malis: benedicat pueris istis: & inuocetur super eos nomẽ meum: noĩa quoq; patrũ meorum abraã & isaac: & crescãt in multitudinẽ sup terrã. Vidẽs aũt ioseph q posuisset pr̃ suus dexterã manũ sup caput effraim: grauiter accepit. Et apphẽsã manũ pr̃is leuare conat᷒ ẽ de capite effraim: & trãsferre sup caput manasse. Dixitq; ad patrẽ. Nõ ita cõuenit pr̃: qa hic est primogenitus. Pone dexterã tuam super caput eius. Qui renuens ait. Scio fili mi: scio. & iste qppe erit in populos: & multiplicabitur: sed frater eius iunior maior erit illo: & semẽ illius crescet in gẽtes. Bñdixitq; eis in tempore illo: dicens In te benedicetur

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

accipiẽs ãt ioseph duos filios suos: ipsũ qdẽ
λαβὼν δὲ ἰωσὴφ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, τὸν μὲν
ephraim in dextera sua: a sinistris ãt israel:
ἐφραὶμ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ἐξ ἀριστερῶν δὲ ἰσραὴλ,
at manasse in sinistra: a dextris ãt israel:
τὸν δὲ μανασσῆ ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ἐκ δεξιῶν δὲ ἰσραὴλ,
et applicuit illos ei. extẽdẽs ãt israel
καὶ ἤγγισεν αὐτοὺς αὐτῷ. ἐκτείνας δὲ ἰσραὴλ τὴν
manũ dexterã: imposuit sup caput ephraim: hic ãt erat iunior: et sinistrã sup
χεῖρα τὴν δεξιὰν, ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐφραὶμ, οὗτος δὲ ἦν ὁ νεώτερος, καὶ τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τὴν
caput manasse: cõmutãs man᷒ et bñ
κεφαλὴν μανασσῆ, ἐναλλάξας τὰς χεῖρας, καὶ εὐ
dixit eis: et ait: de᷒ cui placuerũt
λόγησεν αὐτούς. καὶ εἶπεν, ὁ θεὸς ᾧ εὐηρέστησαν οἱ
pr̃es mei incõspectu eius: abraam et isaac:
πατέρες μου ἐνώπιον αὐτοῦ, ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ,
deus q̃ pascit me a iuuẽtute mea vsq; in diẽ hãc: angelus q̃ liberauit me ex oib᷒
ὁ θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ὁ ἄγγελος ὁ ῥυσάμενός με ἐκ πάντων
malis: bñdicat pueros istos. τ
τῶν κακῶν, εὐλογήσαι τὰ παιδία ταῦτα. καὶ
inuocabit sup eos nomẽ meũ: et nomẽ patrũ meoꝝ: abraã et isaac τ
ἐπικληθήσεται ἐπ' αὐτοῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ τὸ ὄνομα τῶν πατέρων μου, ἀβραὰμ καὶ ἰσαάκ. καὶ
multiplicẽtur in multitudinẽ multã sup terrã. vidẽs
πληθυνθείησαν εἰς πλῆθος πολὺ ἐπὶ τῆς γῆς. ἰδὼν
ãt ioseph: q̃ iniecit pr̃ manũ suam dexterã sup caput ephraim: graue
δὲ ἰωσὴφ, ὅτι ἐπέβαλεν ὁ πατὴρ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐφραίμ, βαρὺ
illi visum ẽ: τ apprehendit ioseph manũ patris sui: vt auferret eã de capite ephraim sup caput manasse: dixit ãt
αὐτῷ κατεφάνη, καὶ ἀντελάβετο ἰωσὴφ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀφελεῖν αὐτὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐφραὶμ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν μανασσῆ. εἶπε δὲ
ioseph patri suo: non sic pater: hic .n. primogenit᷒. impone dexterã tuã sup
ἰωσὴφ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, οὐχ οὕτως πάτερ, οὗτος γὰρ ὁ πρωτότοκος. ἐπίθες τὴν δεξιάν σου ἐπὶ τὴν
caput eius. et non voluit. sed dixit: scio fili: scio. ipse erit in pplm: τ ipse exaltabitur. sed
κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠθέλησεν. ἀλλ' εἶπεν, οἶδα τέκνον, οἶδα. αὐτὸς ἔσται εἰς λαὸν, καὶ αὐτὸς ὑψωθήσεται. ἀλλ'
frater eius iunior maior illo erit: et
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος μείζων αὐτοῦ ἔσται, καὶ τὸ
semen eius erit in multitudinẽ gẽtiũ. τ bñdixit eis
σπέρμα αὐτοῦ ἔσται εἰς πλῆθος ἐθνῶν. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς
in die illa: dicens: in vobis bñdicetur
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, ἐν ὑμῖν εὐλογηθήσεται

Transla. Chal.

וּדְבַר יוֹסֵף יָת תַּרְוֵיהוֹן יָת אֶפְרַיִם בִּימִינֵיהּ מִשְּׂמָאלָא דְיִשְׂרָאֵל וְיָת מְנַשֶּׁה בִּשְׂמָאלֵיהּ [illegible]

Interp. chal.

Et tulit ioseph ambos: ephraim in dextera sua ad sinistrã israel: τ manasen in sinistra eius ad dexteram israel: τ applicauit eos ad eũ. Et tetẽdit isrl' dexterã suã: τ posuit eam sup caput ephraim: qui erat iunior: et sinistrã suam super caput manasse: docuit manus suas: quãuis manasses erat primogenitus. Et benedixit ioseph: et ait. Deus in cui᷒ cõspectu seruierũt patres mei abrahã τ isaac: deus qui pauit me a natiuitate mea vsq; in diẽ hanc. Angelus q̃ eruit me ab oĩ malo benedicat pueris: τ inuocetur in eis nomẽ meũ et nomẽ patrũ meoꝝ abraham τ isaac: τ quasi pisces maris multiplicẽtur inter filios hoĩm sup terra. Et vidit ioseph q posuit pater suus dexterã suã sup caput ephraim: τ displicuit in oculis suis: τ sustulit manum pr̃is sui: vt amoueret eam de capite ephraim vt poneret eaꝫ sup caput manasse. Et ait ioseph patri suo. Non ita decet pater mi: hic enĩ est primogenitus: pone dexterã tuaꝫ sup caput eius. Et noluit pater suus. et ait. Scio fili mi: scio: ipse q̃ppe erit in pplm: τ etiã ipse multiplicabitur. Sed frater eius iunior multiplicabiĩ magis q̃ ille τ: filij sui erunt dñantes in populis. Et bñdixit eis in die illa dicens. In te bñdicet

Primitiua chal.: ימן שמאל · שוי ראש · חכם · זון · לאך ברך קרא · סנא · כרש · עדה · שוה · היה סגא · הוה אמר ברך

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

israel: dicẽtes: faciat te de᷒: sicut ephraĩ τ sicut
ἰσραὴλ, λέγοντες, ποιήσαι σε ὁ θς, ὡς ἐφραὶμ καὶ ὡς
manasse. τ posuit ephraim ante manasse.
μανασσῆ. καὶ ἔθηκε τὸν ἐφραὶμ ἔμπροσθεν τοῦ μανασσῆ.
dixit ãt israel ioseph: ecce ego morior: τ
εἶπε δὲ ἰσραὴλ τῷ ἰωσὴφ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω, καὶ
erit deus vobiscũ: τ reducet vos in terrã
ἔσται ὁ θεὸς μεθ' ὑμῶν, καὶ ἀποστρέψει ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν
patrũ vr̃m. ego ãt do tibi sicimã precipuã
τῶν πατέρων ὑμῶν. ἐγὼ δὲ δίδωμί σοι σίκιμα ἐξαίρετον
sup fratres tuos. quã accepi de manu amorreoꝝ in gladio meo et arcu.
ὑπὲρ τοὺς ἀδελφούς σου. ἣν ἔλαβον ἐκ χειρὸς ἀμορραίων ἐν μαχαίρᾳ μου καὶ τόξῳ. Ca. 49.

Uocauit ãt iacob filios suos: τ ait:
Ἐκάλεσε δὲ ἰακὼβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν,
cõgregamini: vt ãnũciẽ vobis: qđ ocurret vob:
συνάχθητε, ἵνα ἀναγγείλω ὑμῖν, τί ἀπαντήσει ὑμῖν,
in nouissimis diebus. cõgregamini τ audite
ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν. ἀθροίσθητε καὶ ἀκούσατε
filij iacob: audite israel pr̃em vr̃m. rhubẽ primogenitus me᷒: tu fortitudo mea: τ pncipiũ filiorũ meoꝝ: durus ad ferẽdũ: τ durus cõtumax.
υἱοὶ ἰακώβ, ἀκούσατε ἰσραὴλ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ῥουβὴν πρωτότοκός μου, σὺ ἰσχύς μου, καὶ ἀρχὴ τῶν τέκνων μου, σκληρὸς φέρεσθαι, καὶ σκληρὸς αὐθάδης.
iniuriã fecisti: sicut aq̃ nõ efferueas. ascẽdisti .n. sup cubile pr̃is tui. tũc maculasti stratũ: q̃ ascẽdisti. symeõ et leui frẽs cõsumauerũt iniq̃tatẽ ,ppositi sui. in cõsiliũ eoꝝ nõ veniat
ἐξύβρισας, ὡς ὕδωρ μὴ ἐκζέσῃς. ἀνέβης γὰρ ἐπὶ τὴν κοίτην τοῦ πατρός σου. τότε ἐμίανας τὴν στρωμνήν, οὗ ἀνέβης. συμεὼν καὶ λευὶ ἀδελφοὶ συνετέλεσαν ἀδικίαν ἐξαιρέσεως αὐτῶν. εἰς βουλὴν αὐτῶν μὴ ἔλθῃ
aĩa mea: et in cetu illoꝝ nõ cõtẽdãt iecora mea. q̃ in furore suo interfecerũt homines: et in cõcupiscẽtia sua subneruauerũt taurũ. maledictus furor eoꝝ: q̃ pertinax. et ira eoꝝ: q̃ indurata est. diuidã eos in iacob:
ψυχή μου, καὶ ἐπὶ τῇ συστάσει αὐτῶν μὴ ἐρίσαι τὰ ἥπατά μου. ὅτι ἐν τῷ θυμῷ αὐτῶν ἀπέκτειναν ἀνθρώπους, καὶ ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ αὐτῶν ἐνευροκόπησαν ταῦρον. ἐπικατάρατος ὁ θυμὸς αὐτῶν, ὅτι αὐθάδης. καὶ ἡ μῆνις αὐτῶν, ὅτι ἐσκληρύνθη. διαμεριῶ αὐτοὺς ἐν ἰακώβ,
τ dispergã illos in israel. iuda: te laudabũt
καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν ἰσραήλ. ἰούδα, σὲ αἰνέσουσιν
fratres tui. man᷒ tue sup dorsũ inimicoꝝ tuoꝝ. adorabũt te filij patris tui. catulus
οἱ ἀδελφοί σου. αἱ χεῖρές σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου. προσκυνήσουσί σε οἱ υἱοὶ τοῦ πατρός σου. σκύμνος

Trãsla. B. Hiero.

israel atq; dicetur. Faciat tibi deus sicut effraiꝫ & sicut manasse. cõstituitq; effraiꝫ ante manassen. & ait ad ioseph filiũ suũ. En ego morior: & erit deus vobiscum: reducetq; vos ad terram patrũ vestrorum. Do tibi ptẽ vnã extra fratres tuos: quam tuli de mãu ãmorrei in gladio & arcu meo. Ca. 49.

Uocauit ãt Iacob filios suos: & ait eis. Congregamini vt annunciem que ventura sunt vobis in diebus nouissimis. Congregamini & audite filii iacob: audite israel pr̃em vr̃m. Rubẽ primogenitus meus. Tu fortitudo mea: & pricipium doloris mei. Prior in donis: maior in imperio. Effusus es sicut aq̃. Non crescas: qa ascẽdisti cubile pr̃is tui: & maculasti stratũ eius. Symeon & leui fratres vasa iniquitatis bellãtia. In consiliũ eorũ nõ veniat aĩa mea: & in cetu illorum non sit gloria mea: quia ĩ furore suo occiderunt virũ: & in volũtate sua suffoderũt murũ. Maledictus furor eorũ: qa ptinax: & ĩdignatio eorũ qa dura. Diuidã eos ĩ iacob: & dispgã eos ĩ israel. Iuda te laudabũt frẽs tui. Manus tue in ceruicibus inimicorũ tuorũ: adorabũt te filii patris tui. Catulus

Ter. Heb.

ישראל לאמר ישמך אלהים
כאפרים וכמנשה וישם את
אפרים לפני מנשה׃ ויאמר
ישראל אל יוסף הנה אנכי מת
והיה אלהים עמכם והשיב אתכם
אל ארץ אבתיכם׃ ואני נתתי לך
שכם אחד על אחיך אשר לקחתי
מיד האמרי בחרבי ובקשתי׃

Cap. xlix.

ויקרא יעקב אל בניו ויאמר
האספו ואגידה לכם את אשר
יקרא אתכם באחרית הימים׃
הקבצו ושמעו בני יעקב ושמעו
אל ישראל אביכם׃ ראובן בכרי
אתה כחי וראשית אוני יתר
שאת ויתר עז׃ פחז כמים אל
תותר כי עלית משכבי אביך אז
חללת יצועי עלה׃ שמעון ולוי
אחים כלי חמס מכרתיהם׃ בסדם
אל תבא נפשי בקהלם אל תחד
כבדי כי באפם הרגו איש
וברצנם עקרו שור׃ ארור אפם
כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם
ביעקב ואפיצם בישראל׃ יהודה
אתה יודוך אחיך ידך בערף
איביך ישתחוו לך בני אביך׃ גור

Primitiua heb.: פנה · מות · שוב · נתן · קרא אסף נגד · יום · קבץ · כוח · נשא עזז · יתר עלה שכב · יצע · כלה סוד · בוא יחד · רצה צרר · קשה חלק · פוץ · ידה · שחה

Interp. chal.

ישראל למימר ישויתך ייי כאפרים וכמנשה ושוי ית אפרים קדם מנשה ואמר ישראל ליוסף הא אנא מאית ויהי מימרא דייי בסעדיכון ואתיב יתכון לארע [illegible]

Ca. xlix.

[illegible]

Transla. Chal.

israel: dicens. Ponat te de᷒ sicut ephraim τ sicut manassen: τ posuit ephraim ãte manassẽ. Dixitq; israel ad ioseph. Ecce ego morior: τ erit verbũ dñi in adiutoriũ vestrũ: τ reducet vos ĩ terrã patrũ vestroꝝ. Ego autẽ do tibi partẽ vnam precipuã sup fratres tuos: quam tuli de manu amorrei oratione mea τ deprecatione mea. Cap. 49.

Et vocauit iacob filios suos: τ ait. Congregamini τ nũciabo vobis que vobis euenient in fine dieruꝫ. Congregamini τ audite filij iacob: τ suscipite doctrinã ab israel patre vr̃o. Ruben primogenitus meus es tu robur meũ τ principiũ fortitudinis mee: tu accepturus eras partes três: p̃mogenturã .s. et sacerdotiũ τ regnuꝫ. sed q̃ secutus es voluntatẽ tuã: sicut aqua effusa: nõ ,pficies: neq; accipies portionẽ super excrescentem q̃ñ ascẽdisti cubile patris tui: tunc fili mi violasti: q̃ñ ascendisti stratũ meũ. Symeon et leui frẽs: viri fortissimi in terra peregrinationis sue fecerũt fortitudinẽ. In secreto eoꝝ nõ fuit aĩa mea: τ in cõgregatione eoꝝ non cõueniat gloria mea: q̃ñ in furore suo occiderũt occisionẽ: τ in volũtate sua suffoderũt murũ inimicoꝝ. Maledictus sit furor eoꝝ: q̃ñ fortis: τ ira eoꝝ: q̃ dura. diuidã eos in iacob: τ dispergam eos in israel. Iuda laudabo te: τ nõ es cõfusus: te laudabũt fratres tui. Manus tua preualebit cõtra inimicos tuos. dispergẽtur hostes tui. cõuertẽtur retrorsum in conspectu tuo: τ preuenient salutantes te filij patris tui. dominium

Primitiua chal.: שוה · מות אמר · תוב צלא · בעה כנש חוה · ערע · ראש חזא נסב · סיהנה · נסב שכב חלל · שוה תבר רזה · הוה כנש יהר · נעל לוט חמם · קשה פלג בדר · ידה תקף היה · חזר קדם שאל

Ter. Heb.

אריה יהודה מטרף בני עלית
כרע רבץ כאריה וכלביא מי
יקימנו: לא יסור שבט מיהודה
ומחקק מבין רגליו עד כי יבא
שילה ולו יקהת עמים: אסרי
לגפן עירה ולשרקה בני אתנו
כבס ביין לבשו ובדם ענבים
סותה: חכלילי עינים מיין ולבן
שנים מחלב: זבולן לחוף ימים
ישכן והוא לחוף אנית וירכתו על
צידן: יששכר חמר גרם רבץ בין
המשפתים: וירא מנחה כי טוב
ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו
לסבל ויהי למס עבד: דן ידין
עמו כאחד שבטי ישראל: יהי דן
נחש עלי דרך שפיפן עלי ארח
הנשך עקבי סוס ויפל רכבו
אחור: לישועתך קויתי יהוה: גד
גדוד יגודנו והוא יגד עקב:
מאשר שמנה לחמו והוא יתן
מעדני מלך: נפתלי אילה שלחה

Primitiua heb.

אדה עלה · לבא · קום סור · חקק בוא · חכל · חפף · שכן · שפת ראה טוב · נטה · היה דון · נפל · אחר ישע קוה · גדד · נתן · עדן

Trãsla. B. Hiero.

leonis iuda. Ad predã fili mi ascendisti: requiescens accubuisti vt leo: & quasi leena. quis suscitabit eũ? Nõ auferetur sceptrũ de iuda & dux de femore eius: donec veniat qui mittẽdus est: & ipse erit expectatio gẽtiũ. Ligãs ad vineã pullũ suũ: & ad vitem o fili mi asinã suã. Lauabit ĩ vino stolam suã: & ĩ sãguie vue palliũ suũ. Pulchriores sunt oculi eius vino: & dẽtes eius lacte candidiores. zabulõ ĩ littore maris hitabit: & in statiõe nauiũ: ptigẽs vsq; ad sydonẽ. isachar asinus fortis: accubãs iter terminos. Vidit requiem q̃ esset bona: & terrã q̃ optima: & supposuit humerũ suũ ad portãdũ: factusq; ẽ tributis seruiẽs. Dã iudicabit populũ suũ: sicut & alia tribus in israel. Fiat dan coluber in via: cerastes in semita mordẽs vngulas equi: vt cadat ascensor eius retro. Salutare tuũ expectabo domine. Gad accĩctus preliabitur ante eũ: & ipse accingetur retrorsum. Aser pinguis pãis eius: & pbebit delitias regibus. Neptalim ceruus emissus &

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

leonis iuda. ex germine fili mi ascendisti. recũbẽs:
λέοντος ἰούδα. ἐκ βλαστοῦ υἱέ μου ἀνέβης. ἀναπεσών,
dormiuisti vt leo: et sicut catul⁹ leonis. quis suscitabit eũ:
ἐκοιμήθης ὡς λέων, καὶ ὡς σκύμνος. τίς ἐγερεῖ αὐτόν;
nõ deficiet prĩceps ex iuda: et dux ex fe
οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μη
morib⁹ ei⁹: donec veniãt reposita ei. et ipse
ρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθη τὰ ἀποκείμενα αὐτῷ. καὶ αὐτὸς
expectatio gentiũ: ligans ad vineã pul
προσδοκία ἐθνῶν. δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶ
lũ suũ: et pãpino pullũ asine sue. laua
λον αὐτοῦ, καὶ τῇ ἕλικι τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ. πλυ
bit in vino stolã suã: et in sanguine vue
νεῖ ἐν οἴνῳ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν αἵματι σταφυλῆς
palliũ suũ. pulchri oculi eius
τὴν περιβολὴν αὐτοῦ. χαροποιοὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ
pre vino. ⁊ albi dentes ei⁹ quã lac. za
ἀπὸ οἴνου. καὶ λευκοὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ ἢ γάλα. ζα
bulon maritim⁹ habitabit et ipse iuxta portũ
βουλὼν παράλιος κατοικήσει καὶ αὐτὸς παρ' ὅρμον
nauiũ: et extendet vsq; ad sidonẽ. issachar
πλοίων, καὶ παρατενεῖ ἕως σιδῶνος. ἰσσάχαρ τὸ
bonũ cõcupiuit: requiescẽs inter sor
καλὸν ἐπεθύμησεν, ἀναπαυόμενος ἀναμέσον τῶν κλή
tes. et vidẽs requiem: q̃ bona: et terrã: q̃
ρων. καὶ ἰδὼν τὴν ἀνάπαυσιν, ὅτι καλή, καὶ τὴν γῆν, ὅτι
pinguis: supposuit hũerũ suũ ad laborandũ, ⁊ fact⁹ ẽ
πίων, ὑπέθηκε τὸν ὦμον αὐτοῦ εἰς τὸ πονεῖν. καὶ ἐγενήθη
vir agricola. dan iudicabit pplᷣ suũ: sicut et vna tri
ἀνὴρ γεωργός. δὰν κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὡσεὶ καὶ μία φυ
bus in israel. et fiat dan coluber in via: insi
λὴ ἐν ἰσραήλ. καὶ γενηθήτω δὰν ὄφις ἐφ' ὁδοῦ, ἐγκαθή
dẽs in semita: mordẽs calcaneũ equi. et ca
μενος ἐπὶ τρίβου, δάκνων πτέρναν ἵππου. καὶ πε
det eques retrorsũ: salutare expectãs
σεῖται ὁ ἱππεὺς εἰς τὰ ὀπίσω, τὴν σωτηρίαν περιμένων
dñi. gad tẽtatio tẽtabit eum. ipse aũt ten
κυρίου. γάδ πειρατήριον πειρατεύσει αὐτόν. αὐτὸς δὲ πει
tabit eum iuxta pedes. aser pinguis ei⁹ panis.
ρατεύσει αὐτὸν κατὰ πόδας. ἀσὴρ πίων αὐτοῦ ὁ ἄρτος.
et ipse dabit cibũ prĩcipib⁹. nephthali trũc⁹ remissus
καὶ αὐτὸς δώσει τροφὴν ἄρχουσι. νεφθαλὶ στέλεχος ἀνειμένον

Primitiua chal.

שרא רבא דון · נוח שרא ארה · זוע עדה אתא · שמע סחר קרה · בנה רבה טוב · כסה סמק נכסף · חור עין אדם · כבש אכל רוה · מטא חסן · עבד פרה נפק · דור שאר הוה · נסק בחר קום · פרק שנה נוח · אים רבה מחא · תקף חזה שרא · כמן קטל שרא · עקר מנר אתא · זון עבר תוב · טוב רבה פנק · רמה חסן הוה

Interp. chal.

erit ei in principio: sed in fine magnificabitur regnũ domus iuda: quoniã de iudicio mortis fili mi animã tuam abstulisti. requiescet ⁊ habitabit in fortitudine quasi leo ⁊ quasi leena: neq; erit regnum quod cõmoueat eum. Non auferetur habens principatum a domo iuda neq; scriba a filijs filiorũ eius: donec veniat messias cuius est regnũ: et ei obedient populi. Habitabit israel in circuitu ciuitatis sue: populi edificabũt templum eius: eruntq; iusti in circuitu eius: ⁊ factores legis in doctrina eius: purpura optima erit vestimentum illius: operimentum eius erit sericum tinctum coccino varijsq; coloribus. montes eius rubicũdiores erunt in vineis suis: distillabunt colles eius vinũ. dealbabũtur campi eius frumento ⁊ gregibus ouium. Zabulon iuxta portũ maris habitabit: et ipse subijciet prouincias nauibus: ⁊ bona maris comedet: ⁊ terminus eius erit pertingens vsq; ad sydonẽ. Isachar diues in substantia: et possessio eius erit inter terminos. Et vidit partem suã q̃ erat bona: ⁊ terrã quia fructifera: ⁊ subijciet prouincias populoꝝ: et disperdet habitatores earum: ⁊ qui relicti fuerint in eis erunt ei seruientes ⁊ tributarij. De domo dan eligetur ⁊ consurget vir: in diebus eius liberabitur populus suus: ⁊ in annis eius requiescẽt simul trib⁹ israel. Erit vir qui cõsurget et eligetur de domo dan: cuius timor irruet super populos: ⁊ percutiet fortiter philisteos: quasi coluber aspis insidiabitur iuxta semitam: interficiet robustos in castris philistinorũ equites cum peditibus: eneruabit equos ⁊ quadrigas: ⁊ deijciet ascensores eoꝝ retrorsum. Salutare tuũ expecto dñe. dixit pater nr̃ iacob. Non expecto salutare gedeon filij ioas q̃ est salus tꝑalis: neq; salutare samson filij manue q̃ est salus trãsitoria: sed expecto redẽptiõez xp̃i filij dauid q̃ vẽtur⁹ ẽ ad accersiendũ sibi filios israel: cui⁹ redẽptionẽ desiderat aĩa mea. Castra armatoꝝ de domo gad trãsibũt iordanẽ ad ꝑliũ corã frib⁹ suis: ⁊ cũ multa substãtia reuertẽtur in terrã suam. Terra aser optima erit: ⁊ ipse enutrietur delitijs regũ. Neptali in terra optima cadet sors ei⁹: et possessio eius erit faciens fructus:

Transla. Chal.

יהא בשירויא ובסופא יתרבא מלכא מדבית יהודה ארי מדין קטלא ברי נפשך
סליקתא ינוח ישרי בתקוף כאריא וכליתא ולית מלכו דתזדעזעניה: לא יעדי
עביד שולטן מדבית יהודה וספרא מבני בנוהי עד דייתי משיחא דדיליה היא
מלכותא וליה ישתמעון עממיא: יסחר ישראל לקרתיה עמא יבנון היכליה יהון
צדיקיא סחור סחור ליה ועבדי אוריתא באולפן עמיה יהא ארגון טב לבושוהי
כסותיה מילת מילת צבע זהורי וצבעונין: יסמקון טורוהי בכרמוהי יטופון נעווהי
בחמר יחורן בקעתיה בעבור ובעדרי ענא: זבולון על ספר ימא ישרי והוא יכביש
מחוזין בספינן וטוב ימא יכול ותחומיה יהא מטי עד צידון: יששכר עתיר בנכסין
ואחסנתיה בין תחומיא: וחזא חולקא ארי טב וית ארעא ארי מעבדא פירין ויכביש
מחוזי עממיא וישיצי ית דיריהון ודישתארון בהון יהון ליה פלחין ומסקי מסין:
מדבית דן יתבחר ויקום גברא ביומוהי יתפריק עמיה ובשנוהי ינוחון כחדא
שבטיא דישראל: יהא גברא דיתבחר ויקום מדבית דן אימתיה תתרמי על עממיא
ומחתיה תתקף בפלשתאי כחויי חורמן ישרי על ארחא וכפתנא יכמון על שבילא
יקטיל גברין במשרית פלשתאי פרשין עם רגלאין יעקר סוסון ורתיכין וימגר
רוכביהון לאחורא: לפורקנך סברית יי אמר אבונא יעקב לא לפורקניה דגדעון
בר יואש דהוא פורקן שעה ולא לפורקניה דשמשון בר מנוח דהוא פורקן עבר אלא
לפורקניה דמשיח בן דוד דהוא עתיד לאיתאה ית בני ישראל ליה ולפורקניה
סכיאת נפשי: דבית גד משרית מזינין כד יעברון בנוהי ית ירדנא קדם אחוהון
לקרבא בנכסין סגיאין יתובון לארעהון: דאשר טבא ארעיה והוא מרביא בתפנוקי
מלכין: נפתלי בארעא טבא יתרמי עדביה ואחסנתיה תהא מעבדא פירין

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

porrigẽs in germine pulchritudinẽ. fili⁹ auct⁹ io
ἐπιδιδοὺς ἐν τῷ γεννήματι κάλλος. υἱὸς ηὐξημένος ἰω
seph. fili⁹ auct⁹ desiderabilis. fili⁹ me⁹ iunior
σήφ. υἱὸς ηὐξημένος ζηλωτός. υἱός μου νεώτερος
ad me reuertere. in quẽ cõsulẽtes cõuiciati sũt.
πρός με ἀνάστρεψον. εἰς ὃν διαβουλευόμενοι ἐλοιδόρουν.
et insidiati sũt ei dñi sagittationũ. ⁊ cõtriti
καὶ ἐνεῖχον αὐτῷ κύριοι τοξευμάτων. καὶ συνετρί
sũt cũ fortitudine arcus eoꝝ. et dissoluti sũt
βη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν. καὶ ἐξελύθη τὰ
nerui brachioꝝ manuũ eoꝝ ꝑ manũ potẽtis
νεῦρα βραχιόνων χειρῶν αὐτῶν διὰ χεῖρα δυνάστου
iacob. inde corroborator israel a deo
ἰακώβ. ἐκεῖθεν ὁ κατισχύσας ἰσραὴλ παρὰ θεοῦ τοῦ
pr̃e tuo. et adiuuit te deus me⁹. ⁊ bñ
πατρός σου. καὶ ἐβοήθησέ σοι ὁ θεὸς ὁ ἐμός. καὶ εὐ
dixit tibi bñdictionẽ celi de sup: et bñdictionẽ t̃re
λόγησέ σε εὐλογίαν οὐρανοῦ ἄνωθεν, καὶ εὐλογίαν γῆς
habẽtis oia. ꝓpter bñdictiões vberũ et vulue:
ἐχούσης πάντα. ἕνεκεν εὐλογίας μαστῶν καὶ μήτρας,
bñdictiões pr̃is tui ⁊ matris tue. cõfortat⁹ est
εὐλογίας πατρός σου καὶ μητρός σου. ὑπερίσχυσεν
sup bñdictiões montiũ stabiliũ: et ĩ bñdictiõib⁹ col
ὑπὲρ εὐλογίας ὀρέων μονίμων, καὶ ἐπ' εὐλογίαις θι
liũ eternoꝝ: erunt sup caput ioseph: et sup
νῶν αἰωνίων, ἔσονται ἐπὶ κεφαλῆς ἰωσήφ, καὶ ἐπὶ
v̇tice dũ p̃fuit fratrũ. beniamin lupus ra
κορυφῆς ὧν ἡγήσατο ἀδελφῶν. βενιαμὶν λύκος ἅρ
pax: mane comedet adhuc: ⁊ ad vesperã distribuet
παξ, τὸ πρωινὸν ἔδεται ἔτι, καὶ εἰς τὸ ἑσπέρας διαδώσει
escam. oẽs hi filii iacob: duodecim. ⁊ hec
τροφήν. πάντες οὗτοι υἱοὶ ἰακώβ, δώδεκα. καὶ ταῦ
locut⁹ ẽ illis pr̃ eoꝝ. ⁊ bñdixit pr̃
τα ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν. καὶ εὐλόγησεν ὁ πατὴρ
eoꝝ: et bñdixit eis singulis scd̃m bñdictio
αὐτῶν, καὶ εὐλόγησεν αὐτούς ἕκαστον κατὰ τὴν εὐλογί
nẽ eius. bñdixit eis: ⁊ ait illis: ego appo
αν αὐτοῦ. εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ προσ
nor ad pplm meũ. sepelite me cum pa
τίθεμαι πρὸς τὸν λαόν μου. θάψετέ με μετὰ τῶν πα
tribus meis in speluca: q̃ ẽ in agro ephrõ
τέρων μου ἐν τῷ σπηλαίῳ, ὅ ἐστιν ἐν τῷ ἀγρῷ ἐφρὼν
ethei: in spelunca duplici: q̃ ẽ contra
τοῦ χετταίου, ἐν τῷ σπηλαίῳ τῷ διπλῷ, τῷ ἀπέναντι
mambre: in t̃ra chanaan. quã possedit abraã
μαμβρῆ, ἐν γῇ χαναάν. ὃ ἐκτήσατο ἀβραὰμ τὸ
speluncã ab ephron etheo
σπήλαιον παρὰ ἐφρὼν τοῦ χετταίου

Trãsla. B. Hiero.

dãs eloquia pulchritudinis. Filius accrescens ioseph: filius accrescẽs & decor⁹ aspectu. Filie discurrerũt sup murũ: sed exasperauerunt eũ: & iurgati sũt: inuiderũtq; illi hñtes iacula. Sedit ĩ forti arcus eius: & dissoluta sũt vincula brachiorũ & manuũ illius p mãus potẽtis Iacob. Inde pastor ẽgressus ẽ lapis israel. Deus pr̃is tui erit adiutor tuus: & ops bñdicet tibi bñdictiõibus celi desup: bñdictiõibus abyssi iacentis deorsũ: bñdictionibus vberũ & vulue. Bñdictiões pr̃is tui cõfortate sũt bñdictõibus patrũ eius: dõec vẽiret desideriũ colliũ eternorũ. Fiãt ĩ capite ioseph & ĩ vertice nazarei ĩter fr̃es suos. Bẽiamĩ lupus rapax mãe comedet pdã: & vespe diuidet spolia. Oẽs hi ĩ tribubus isr̃l duodecĩ. Hec locutus ẽ eis pr̃ suus: bñdixitq; singulis benedictionibus propriis: & precepit eis dicens. Ego cõgregor ad populũ meũ. Sepelite me cũ patribus meis ĩ spelunca duplici: q̃ est in agro ephron ethei contra mambre in terra chanaan: quã emit abraam cum agro ab ephron etheo

Ter. Heb.

הנתן אמרי שפר: בן פרת יוסף בן
פרת עלי עין בנות צעדה עלי
שור: וימררהו ורבו וישטמהו
בעלי חצים: ותשב באיתן קשתו
ויפזו זרעי ידיו מידי אביר יעקב
משם רעה אבן ישראל: מאל
אביך ויעזרך ואת שדי ויברכך
ברכת שמים מעל ברכת תהום
רבצת תחת ברכת שדים ורחם:
ברכת אביך גברו על ברכת הורי
עד תאות גבעת עולם תהיין
לראש יוסף ולקדקד נזיר אחיו:
בנימין זאב יטרף בבקר יאכל
עד ולערב יחלק שלל: כל אלה
שבטי ישראל שנים עשר וזאת
אשר דבר להם אביהם ויברך
אותם איש אשר כברכתו ברך
אתם: ויצו אותם ויאמר אלהם
אני נאסף אל עמי קברו אתי אל
אבתי אל המערה אשר בשדה
עפרון החתי: במערה אשר בשדה
המכפלה אשר על פני ממרא
בארץ כנען אשר קנה אברהם
את השדה מאת עפרון החתי

Primitiua heb.

פרה · עלה · מרר רבב שטם · ישב · פזז אבר · עזר ברך · עלה תהם · שד · הרה · אוה עלם היה · קדד נזר · טרף אכל · חלק · צוה אמר · אסף · כפל פנה

Interp. chal.

יהון מודן ומברכין עליהון: ברי דיסגי יוסף ברי דיתברך כגופן דנציב על עינא
דמיא תרין שבטין יפקון מבנוהי יקבלון חולקא ואחסנתא: ואמררו עמיה
ונקמוהי ואעיקו ליה גוברין גברין מרי פלגותא: ותבת בהון נביאותא על
דקיים אוריתא בסתרא ושוי תוקפא רוחצניה בכן אתרמא דהב על
דרעוהי אחסין מלכותא ותקיף דא הות ליה מן קדם אל תקיפא דיעקב די
במימריה זן אבהן ובנין שבטיא דישראל: ומימר אלהא דאבוך יהי בסעדך וית
שדי ויברכינך ברכן דנחתן מטלא דשמיא מלעילא ברכן דנגדן ממעמקי
ארעא מלרע ברכתא דאבוך ודאמך: ברכתא דאבוך יתוספן על ברכתא די ליה
בריכו אבהתי דחמידו להון רברביא דמן עלמא יהוין כל אילין לרישא דיוסף
ולגברא פרישא דאחוהי: בנימין בארעיה תשרי שכינתא ובאחסנתיה יתבני
מקדשא בצפרא ובפניא יהון מקרבין כהניא קורבנא ולעידן רמשא יהון מפלגין
מותר חולקהון משאר קודשיא: כל אילין שבטיא דישראל תרי עשר ודא דמליל
עמהון אבוהון ובריך יתהון גבר די כברכתיה בריך יתהון: ופקיד יתהון ואמר להון
אנא מתכניש לעמי קברו יתי עם אבהתי במערתא די בחקל עפרון חתאה: במערתא די
בחקל כפלתא דעל אפי ממרא בארעא דכנען דזבן אברהם ית חקלא מן עפרון חתאה

Transla. Chal.

laudabunt ⁊ benedicẽt sup eos. Filius accrescens ioseph: fili⁹ q̃ benedicet quasi vitis q̃ plantata est iuxta fontẽ aquarũ: duo tribus egrediẽtur de filijs suis: suscipientq; partẽ ⁊ hereditatẽ suaʒ. ⁊ coangustiauerũt eũ ⁊ vlti sunt in eũ ⁊ exasperauerũt eũ viri fortissimi viri dissensionũ. ⁊ cõpleta est in eis ꝓphetia: eo q̃ obseruauit legem in occulto: proposuitq; cõstantẽ spem suã: tunc positũ est aurũ optimũ super brachia eius: corroborauit ⁊ cõfirmauit regnũ eius. q̃ fuit ei datũ a facie dei fortissimi iacob: cui⁹ verbo gubernãtur patres ⁊ filij tribuũ israel. verbum dei patris tui erit in adiutoriũ tuũ: ⁊ oĩpotens benedicat tibi: benedictionibus roris qui descẽdit de celo desup: benedictionibus que ascendũt de profundis terre deorsum: benedictionibus patris tui ⁊ matris tue. Benedictiones patris tui addẽtur sup benedictiões q̃bus bñdixerũt me patres mei: quas optauerũt principes q̃ a seculo fuerũt: erunt oẽs iste bñdictiones sup caput ioseph: et sup virũ qui segregatus fuit a fr̃ibus suis. In terra beniamin habitabit tẽpli maiestas: ⁊ in possessione eius edificabitur sanctuariũ. mane ⁊ vespere offerent sacerdotes oblationes: ⁊ in tꝑe vespertino diuident residuũ portionũ suarũ: de reliquis q̃ sanctificata sunt. Oẽs hi trib⁹ israel duodecim: ⁊ hoc est q̃ locutus est cũ eis pater eoꝝ: ⁊ benedixit eis: iuxta benedictionẽ vniuscuiusq; benedixit eis. Et precepit eis: et dixit eis. Ego cõgregor ad populũ meuʒ: sepelite me cuʒ pr̃ib⁹ meis in speluca q̃ est in agro ephron ethei: in speluca duplici q̃ est in agro q̃ est cõtra faciẽ mãre in t̃ra chanaã: quẽ agrũ emit abrahã ab ephrõ etheo

Primitiua chal.

דדה ברך סנא · נפק קבל חסן · מרר עיק · קום ירה שוה · רמה טוב חסן · הוה אמר דון · הוה ברך טלל · עלה עמק ארע · יסף רבב הוה · ראש שרא · בנה קדש פנה · קרב פלג יתר · כנש

לאחזת קבר׃ שמה קברו את אברהם ואת שרה אשתו שמה קברו את יצחק ואת רבקה אשתו ושמה קברתי את לאה׃ מקנה השדה והמערה אשר בו מאת בני חת׃ ויכל יעקב לצות את בניו ויאסף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו׃

Cap. l.

ויפל יוסף על פני אביו ויבך עליו וישק לו׃ ויצו יוסף את עבדיו את הרפאים לחנט את אביו ויחנטו הרפאים את ישראל׃ וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנטים ויבכו אתו מצרים שבעים יום׃ ויעברו ימי בכיתו וידבר יוסף אל בית פרעה לאמר אם נא מצאתי חן בעיניכם דברו נא באזני פרעה לאמר׃ אבי השביעני לאמר הנה אנכי מת בקברי אשר כריתי לי בארץ כנען שמה תקברני ועתה אעלה נא ואקברה את אבי ואשובה׃ ויאמר פרעה עלה וקבר את אביך כאשר השביעך׃ ויעל יוסף לקבר את אביו ויעלו אתו כל עבדי פרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים׃ וכל בית

Primitiua heb.: קבר · אשה · קנה · כלה צוה · אסף גוע · נפל בכה · נשק צוה · חנט · מלא רבע · עבר · חנן · שבע · מות כרה · קבר · עלה · שוב

ⁱ possessionē ᵍ sepulchri. ʰ Ibi ˡ sepelierunt ᵏ eum: ᵐ & ⁿ saram ᵒ vxorē eius. ᵖ Ibi ᵠ sepultus est ˢ isaac ᵗ cum ᵘ rebecca ˣ coniuge sua. ʸ Ibi & ᵇ lia ᶻ condita iacet. ˡ Finitisq́ ⁿ mandatis quibus ᵖ filios īstruebat: ᵠ collegit ʳ pedes suos ˢ sup ᵗ lectū suū ᵘ & obiit: ˣ appositusq́ ē ʸ ad ᶻ pplm suū. Ca. 50.

QVod cernēs ᵇ ioseph ᵃ ruit ᶜ sup ᵈ faciē ᵉ pris ᶠ flens ᵍ & deosculās ˡ eum. ᵏ Precepitq́ ⁿ seruis suis ᵖ medicis ᵠ vt aromatibus cōdirent ˢ patrem. Quibus iussa explentibus: ˢ transierūt ᵇ quadragīta ᶜ dies. Iste quippe mos erat cadauerū ᵍ cōditorū. ˡ Fleuitq́ ᵏ eum ˡ egyptus ᵐ septuaginta ⁿ diebus. ᵒ Et expleto ᵠ plāctus ᵖ tpe: ʳ locutus ē ˢ ioseph ᵗ ad ᵘ familiā ˣ pharaonis. ʸ Si ᵇ inueni ᶜ gratiam ᵈ in cōspectu vrō: ᶜ loquimini ᵍ in auribus ʰ pharaonis: eo q ᵏ pr̄ meus ˡ adiurauerit me ᵐ dicens. ⁿ En ᵒ morior: ᵠ in sepulchro meo ʳ quod ˢ fodi ᵗ mihi ᵘ in terra ˣ chanaā ʸ sepelies me. ᵇ Ascendam ᵈ igitur: ᵉ & sepeliam ᶠ patrē meū: ᵍ ac reuertar. ʰ dixitq́ ei ⁱ pharao. ᵏ Ascende ˡ & sepeli ⁿ patrē tuū ᵒ sicut ᵖ adiuratus es. ʳ Quo ᵠ ascendente ˢ ierūt ʸ cum eo ʸ omnes ᶜ senes ᵈ domus ʰ pharaonis: ᵉ cunctiq́ ᶠ maiores natu terre ʰ egypti: ᵏ domus

ἐν κτήσει μνημείου. ἐκεῖ ἔθαψαν ἀβραὰμ καὶ σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ ἐκεῖ ἔθαψαν ἰσαὰκ καὶ ῥεβέκκαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ ἐκεῖ ἔθαψαν λείαν ἐν κτήσει τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ σπηλαίου τοῦ ὄντος ἐν αὐτῷ, τὸ παρὰ τῶν υἱῶν χέτ. καὶ κατέπαυσεν ἰακὼβ ἐπιτάσσων τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐξάρας τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν κλίνην, ἐξέλιπεν. καὶ προσετέθη πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. Ca. 50.

Καὶ ἐπιπεσὼν ἰωσὴφ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἔκλαυσεν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐφίλησεν αὐτόν. καὶ προσέταξεν ἰωσὴφ τοῖς παισὶν αὐτοῦ τοῖς ἐνταφιασταῖς, ἐνταφιάσαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ ἐνεταφίασαν οἱ ἐνταφιασταὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ ἐνεπλήρωσαν αὐτοῦ τεσσαράκοντα ἡμέρας. οὕτως γὰρ ἀριθμοῦνται αἱ ἡμέραι τῆς ταφῆς. καὶ ἐπένθησεν αὐτὸν αἴγυπτος ἑβδομήκοντα ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ παρῆλθοσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους, ἐλάλησεν ἰωσὴφ πρὸς τοὺς δυνάστας φαραώ, λέγων, εἰ εὗρον χάριν ἐναντίον ὑμῶν, λαλήσατε εἰς τὰ ὦτα φαραώ, λέγοντες, ὁ πατήρ μου ὥρκισέ με πρὸ τοῦ τελευτῆσαι, λέγων, ἐν τῷ μνημείῳ ᾧ ὤρυξα ἐμαυτῷ ἐν γῇ χαναάν, ἐκεῖ με θάψεις. νῦν οὖν ἀναβὰς, θάψω τὸν πατέρα μου, καὶ ἐπανελεύσομαι. καὶ εἶπε φαραὼ τῷ ἰωσήφ, ἀνάβηθι, θάψον τὸν πατέρα σου, καθάπερ ὥρκισέ σε. καὶ ἀνέβη ἰωσὴφ θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ συνανέβησαν μετ᾽ αὐτοῦ πάντες οἱ παῖδες φαραώ, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι τῆς γῆς αἰγύπτου, καὶ πᾶσα ἡ πανοικία

A

B

Transla. Chal.

in possessionē sepulchri. Ibi sepelierūt abrahā & saram vxorē eius. Ibi sepelierūt isaac & rebeccā vxorē eius: ibiq́ sepeliui liam. Emptio agri & speluce q̄ in eo ē a filiis heth. & cessauit iacob precipere filiis suis et collegit pedes suos in lectulū: & defecit: cōgregatusq́ est ad populum suum. Cap. 50.

ET ruit ioseph super faciē patris sui: & fleuit super eum: & osculatus est eū. & precepit ioseph seruis suis medicis: vt condirent patrem suū: & condierūt medici israelem. Et expletis quadraginta diebus quibus cōplebātur dies conditoꝝ: fleuerūt eum egyptii septuaginta diebus. Et transierunt dies planctus eius: & locutus est ioseph cū domo pharaonis. dicens. Si inueni gratiā in oculis vestris: loquimini obsecro corā pharaone dicētes: q pater meus adiurauit me dicens. Ecce morior: in sepulchro meo quod preparaui mihi in terra chanaan ibi sepelies me: et nunc ascendā obsecro & sepeliam patrē meū & reuertar. Dixitq́ pharao. Ascende sepeli patrem tuū sicut adiurauit te. Ascēditq́ ioseph vt sepeliret patrē suū: et ascenderunt cum eo oēs serui pharaonis seniores domus sue: & oēs senes terre egypti: omnisq́ dom⁹

Primitiua chal.: אנתא · שצא נגד כנש · אסא חנט · רבע בכה · בכה אמר שכח · קום מות תקן · קבר נסק תוב · קום · שוב

Interp. chal.

לאחסנת קבורא׃ תמן קברו ית אברהם וית שרה איתתיה תמן קברו ית יצחק וית רבקה איתתיה ותמן קברית ית לאה׃ זבינו חקלא ומערתא דביה מן בני חתאה׃ ושיציא יעקב לפקדא ית בנוהי וכנש רגלוהי לערסא ואתנגיד ואתכניש לעמיה׃

ונפל יוסף על אפי אבוהי ובכא עלוהי ונשיק ליה׃ ופקיד יוסף ית עבדוהי ית אסותא למחנט ית אבוהי וחנטו אסותא ית ישראל׃ ושלימו ליה ארבעין יומין ארי כן שלמין יומי חניטיא ובכו יתיה מצראי שבעין יומין׃ ועברו יומי בכיתיה ומליל יוסף עם בית פרעה למימר אם כען אשכחית רחמין בעיניכון מלילו כען קדם פרעה למימר׃ אבא קיים עלי למימר הא אנא מאית בקברי דאתקנית לי בארעא דכנען תמן תקברנני וכען אסק כען ואקבר ית אבא ואתוב׃ ואמר פרעה סק קבר ית אבוך כמא דקיים עלך׃ וסליק יוסף למקבר ית אבוהי וסליקו עמיה כל עבדי פרעה סבי ביתיה וכל סבי ארעא דמצרים׃ וכל בית

ἰωσήφ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ οἰκία ἡ πατρικὴ αὐτοῦ. καὶ τὴν συγγένειαν καὶ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας ὑπελίποντο ἐν γῇ γεσέμ. καὶ συνανέβησαν μετ᾽ αὐτοῦ καὶ ἅρματα καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐγένετο ἡ παρεμβολὴ μεγάλη σφόδρα. καὶ παρεγένοντο ἐφ᾽ ἅλωνα ἀτάδ, ὅ ἐστι πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν ἐκεῖ κοπετὸν μέγαν καὶ ἰσχυρὸν σφόδρα. καὶ ἐποίησε τὸ πένθος τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἴδον οἱ κάτοικοι τῆς γῆς χαναὰν τὸ πένθος ἐν ἅλωνι ἀτάδ. καὶ εἶπαν, πένθος μέγα ἐστὶ τοῦτο τοῖς αἰγυπτίοις. διὰ τοῦτο ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου, πένθος αἰγύπτου, ὅ ἐστι πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἐποίησαν αὐτῷ οὕτως οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς. καὶ ἀνέλαβον αὐτὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς γῆν χαναάν. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν εἰς τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν. ὃ ἐκτήσατο ἀβραὰμ τὸ σπήλαιον ἐν κτήσει μνημείου παρὰ ἐφρὼν τοῦ χετταίου, κατέναντι μαμβρῆ. καὶ ὑπέστρεψεν ἰωσὴφ εἰς αἴγυπτον, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ συναναβάντες θάψαι τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ ἰωσήφ, ὅτι τέθνηκεν ὁ πατὴρ αὐτῶν, εἶπαν, μή ποτε μνησικακήσει ἡμῖν ἰωσήφ, καὶ ἀνταπόδωμα ἀνταποδώσει ἡμῖν πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐνεδειξάμεθα αὐτῷ. καὶ παραγενόμενοι πρὸς ἰωσήφ, εἶπαν, ὁ πατήρ σου ὥρκισε πρὸ τοῦ τελευτῆσαι αὐτόν, λέγων, οὕτως εἴπατε ἰωσήφ, ἄφες αὐτοῖς τὴν ἀδικίαν, καὶ τὴν ἁμαρτίαν αὐτῶν,

C

ˡ ioseph ᵐ cū fratribus suis ᵖ absq́ ᵠ paruulis ʳ & gregibus absq́ ˢ armētis: q ᵗ dereliquerūt ᵘ i terra ˣ gessen. Habuit quoq́ in comitatu ᵇ currus ᶜ & ᵈ equites: ᵉ & facta est ᶠ turba non modica. ᵗ veneruntq́ ᵏ ad ˡ aream ᵐ achad: ⁿ que sita est ᵒ trans ᵖ iordanem: ʳ vbi ᵠ celebrātes exeqas ˢ planctu ᵗ magno ᵘ atq́ ˣ vehemēti iplceuerunt ᵇ septē ᶜ dies. Quod ᵈ cum vidissent ᵉ habitatores ᶠ terre ᵍ chanaan: ᵐ dixerunt. ⁿ Plāctus ᵒ magnus est ᵖ iste ᵠ egyptiis. Et ʳ idcirco ᵗ vocatū ē ᵘ nomē loci ᵘ illius ˣ planctus ʸ egypti. ᶜ Fecerūt ergo ᵉ filii iacob ᵍ sicut ʰ preceperat eis: ˡ & portantes ᵏ eum ᵐ i terram ⁿ chanaan ᵒ sepelierunt ᵖ eum ᵠ in spelunca ˢ duplici: ʳ quam ᵘ emerat ˣ abraam ʸ cum ᶻ agro ᵃ i possessionē ᵇ sepulchri ᶜ ab ᵈ ephron ᵉ etheo ᶠ contra ᵍ faciē ʰ mābre. ⁱ Reuersusq́ est ᵏ ioseph ˡ in egyptum ⁿ cū fratribus suis ᵒ & omni ᵖ comitatu: ʳ sepulto ᵗ patre. ᶠ Quo ᶜ mortuo ᵃ timētes ᵇ fratres ᶜ eius ᵍ & mutuo colloquētes: ne forte memor sit iniurie quā passus est: ˡ & reddat ⁿ nobis ᵖ omne ᵠ malū ʳ quod ˢ fecimus: ᵘ mandauerunt ᶜ ei ʸ dicētes. ᵃ Pr̄ tuus ᵇ p̄cepit nobis ᶜ āteq́ ᵈ moreretur: ᵉ vt hec tibi verbis illius diceremus. ⁱ Obsecro vt ᵏ obliuiscaris ᵐ scel'ris ⁿ fratrū tuorū: ᵒ & pcti atq́

יוסף ואחיו ובית אביו רק טפם וצאנם ובקרם עזבו בארץ גשן׃ ויעל עמו גם רכב גם פרשים ויהי המחנה כבד מאד׃ ויבאו עד גרן האטד אשר בעבר הירדן ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד ויעש לאביו אבל שבעת ימים׃ וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האטד ויאמרו אבל כבד זה למצרים על כן קרא שמה אבל מצרים אשר בעבר הירדן׃ ויעשו בניו לו כן כאשר צום׃ וישאו אתו בניו ארצה כנען ויקברו אתו במערת שדה המכפלה אשר קנה אברהם את השדה לאחזת קבר מאת עפרן החתי על פני ממרא׃ וישב יוסף מצרימה הוא ואחיו וכל העלים אתו לקבר את אביו אחרי קברו את אביו׃ ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף והשב ישיב לנו את כל הרעה אשר גמלנו אתו׃ ויצוו אל יוסף לאמר אביך צוה לפני מותו לאמר׃ כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם

Primitiua heb.: היה חנה · בוא · ספד · גדל עשה · יום ראה ישב · אמר · צוה · נשא · קבר כפל · פנה שוב · עלה · ראה מות · שטם · רוע · צוה · אמר נא · נשא

Transla. Chal.

יוסף ואחוהי ובית אבוהי לחוד טפליהון ועאנהון ותוריהון שבקו בארעא דגשן׃ וסליקו עמיה אף רתיכין אף פרשין והות משריתא סגיאה לחדא׃ ואתו עד בית אדרי דאטד די בעברא דירדנא וספדו תמן מספד רב ותקיף לחדא ועבד לאבוהי אבלא שבעא יומין׃ וחזא יתבי ארעא כנענאה ית אבלא בבית אדרי דאטד ואמרו אבלא תקיף דין למצראי על כן קרא שמה אבל מצרים די בעברא דירדנא׃ ועבדו בנוהי ליה כמא דפקדינון׃ ונטלו יתיה בנוהי לארעא דכנען וקברו יתיה במערת חקל כפלתא דזבן אברהם ית חקלא לאחסנת קבורא מן עפרון חתאה על אפי ממרא׃ ותב יוסף למצרים הוא ואחוהי וכל דסליקו עמיה למקבר ית אבוהי בתר דקבר ית אבוהי׃ וחזו אחי יוסף ארי מית אבוהון ואמרו דלמא יטר לנא דבבו יוסף ואתבא יתיב לנא ית כל בישתא דגמלנא יתיה׃ ופקידו לות יוסף למימר אבוך פקיד קדם מותיה למימר׃ כדין תימרון ליוסף בבעו שבוק כען לחובי אחך וחטאיהון

Primitiua chal.: טפל · עאן · תור · שבק · רתך · פרש · אדר · משרי · סגי · חסן · תוב · קבר · חזא · מות · נטר · תוב אמר · בעא · אחא

Interp. chal.

ioseph & fratres sui & domus patris sui: exceptis paruulis: oues quoq́ eoꝝ & boues dereliquerūt in terra gessen. Ascenderūtq́ cū eo currus & equites: eratq́ turba magna nimis. Et venerūt vsq́ ad aream atad: que est vltra iordanē: & planxerūt ibi planctū magnū atq́ nimis vehementer. Et fecit patri suo luctū septē diebus. Et vidit habitator terre chanaā luctū qui fiebat in loco aree atad: & dixerūt. Luctus vehemēs est iste egyptiis. Et idcirco vocatū est nomen eius luctus egypti qui est trans iordanē. Fecerūtq́ filii eius sicut preceperat eis. Portauerūtq́ eum filii sui in terram chanaā: & sepelierūt eum in spelūca duplici que est in agro: qui est cōtra faciē mābre. quē agrū emit abrahā in possessionem sepulchri a filiis heth. Reuersusq́ est ioseph in egyptū: ipse & fratres eius & oēs qui ascenderūt cū eo vt sepelirent patrē eius: postq̄ sepeliuit patrē suū. Videruntq́ frēs ioseph q mortuus esset pr̄ eoꝝ: & dixerūt. Forte obseruabit nobis ioseph inimicitiā: & reddet nobis oē malū qđ tribuimus ei. Mandauerūtq́ ad ioseph: dicētes. Pater tu⁹ precepit āte mortē suam: dicēs. sic dicetis ad ioseph. Obsecro vt dimittas delicta fratrum tuorum & peccata:

כי רעה גמלוך ועתה שא נא לפשע עבדי אלהי אביך ויבך יוסף בדברם אליו: וילכו גם אחיו ויפלו לפניו ויאמרו הננו לך לעבדים: ויאמר אלהם יוסף אל תיראו כי התחת אלהים אני: ואתם חשבתם עלי רעה אלהים חשבה לטבה למען עשה כיום הזה להחית עם רב: ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם וינחם אותם וידבר על לבם: וישב יוסף במצרים הוא ובית אביו ויחי יוסף מאה ועשר שנים: וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה ילדו על ברכי יוסף: ויאמר יוסף אל אחיו אנכי מת ואלהים פקד יפקד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב: וישבע יוסף את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלהים אתכם והעלתם את עצמתי מזה: וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אתו ויישם בארון במצרים:

בכה · נפל פנה · אמר · ירא · חשב · חיה · כלכל · נחם דבר · חיה · שנה · מות · פקד עלה · שבע

malicie quã exercuerũt in te. Nos quoq̃ oramus vt seruis dei pr̃is tui dimittas iniquitatẽ hãc. Quibus auditis fleuit ioseph: veneruntq̃ ad eũ frẽs sui: & proni adorantes in terrã dixerũt. Serui tui sumus. Quibus ille r̃ndit. Nolite timere. Nũ dei possumus resistere volũtati? Vos cogitastis de me malum: sed deus vertit illud in bonum: vt exaltaret me sicut in presentiarũ cernitis: & saluos faceret multos populos. Nolite timere. Ego pascã vos & paruulos vr̃os. Cõsolatusq̃ est eos: & blãde & leniter ẽ locutus: & hitauit in egypto cũ oĩ domo pr̃is sui. Vixitq̃ cẽtũ decem annis: & vidit effraim filios vsq̃ ad tertiã gñationẽ. Filii quoq̃ machir filii manasse nati sunt ĩ genibus ioseph. Quibus trãsactis locutus ẽ fratribus suis. Post mortem meã deus visitabit vos & ascẽdere vos faciet de terra ista: ad terrã quam iurauit abraam isaac & iacob. Cumq̃ adiurasset eos: atq̃ dixisset: deus visitabit vos: asportatẽ ossa mea vobiscũ de loco isto: mortuus est expletis cẽtũ decẽ vite sue annis: & conditus aromatibus repositus est in loculo in egypto.

Explicit liber Genesis.

qz mala tibi ostẽderũt. et nũc suscipe iniquitatẽ seruoꝝ dei pr̃is tui. et fleuit ioseph: loquẽtibus illis ad eũ. et venientes ad eũ dixerũt: ecce nos tibi serui. et dixit illis ioseph: ne timeatis: nã dei sum ego. vos cogitastis cõtra me mala: at deus cogitauit de me in bona: vt fieret sicut hodie: vt aleretur ppl̃s multus. et ait illis: ne timeatis. ego pascã vos: et domos vr̃as. et cõsolatus est eos: et locutus ẽ in cor eoꝝ. et habitauit ioseph in egypto: ipse et oĩs domus pr̃is eius. et vixit ioseph ãnos cẽtũ decẽ. et vidit ioseph ephraim filios: vsq̃ ad tertiã gñationẽ. et filii machir filii manasse nati sũt in femoribus ioseph. et ait ioseph fratribus suis: dicẽs: ecce ego morior: visitatiõe ãt visitabit vos deus: et reducet vos de terra ista in terrã: quã iurauit deus patribus nr̃is: abraam isaac et iacob. et adiurauit ioseph filios israel: dicẽs: in visitatione qua visitabit vos deus: et simul portabitis ossa mea hinc vobiscũ. et mortuus est ioseph: ãnoꝝ existẽs cẽtũ decẽ. et sepelierũt eũ: et posuerũt in arca in egypto.

ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο. καὶ νῦν δέξαι τὴν ἀδικίαν τῶν θεραπόντων τοῦ θεοῦ τοῦ πατρός σου. καὶ ἔκλαυσεν ἰωσὴφ, λαλούντων αὐτῶν πρὸς αὐτόν. καὶ ἐλθόντες πρὸς αὐτόν, εἶπαν, ἴδε ἡμεῖς σοι οἰκέται. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἰωσήφ, μὴ φοβεῖσθε, τοῦ γὰρ θεοῦ εἰμὶ ἐγώ. ὑμεῖς ἐβουλεύσασθε κατ᾽ ἐμοῦ πονηρά, ὁ δὲ θεὸς ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθά, ὅπως ἂν γενηθῇ ὡς σήμερον, ἵνα διατραφῇ λαὸς πολύς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ φοβεῖσθε· ἐγὼ διαθρέψω ὑμᾶς, καὶ τὰς οἰκίας ὑμῶν. καὶ παρεκάλεσεν αὐτούς, καὶ ἐλάλησεν εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν. καὶ κατῴκησεν ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ, αὐτὸς καὶ πᾶσα ἡ πανοικία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἔζησεν ἰωσὴφ ἔτη ἑκατὸν δέκα. καὶ ἴδεν ἰωσὴφ ἐφραὶμ παιδία, ἕως τρίτης γενεᾶς. καὶ υἱοὶ μαχεὶρ τοῦ υἱοῦ μανασσῆ ἐτέχθησαν ἐπὶ μηρῶν ἰωσήφ. καὶ εἶπεν ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, λέγων, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω, ἐπισκοπῇ δὲ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ θεός, καὶ ἀνάξει ὑμᾶς ἐκ τῆς γῆς ταύτης εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσεν ὁ θεὸς τοῖς πατράσιν ἡμῶν, ἀβραὰμ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ. καὶ ὥρκισεν ἰωσὴφ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, λέγων, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ ᾗ ἐπισκέψεται ὑμᾶς ὁ θεός, καὶ συνανοίσετε τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐτελεύτησεν ἰωσήφ, ἐτῶν ὢν ἑκατὸν δέκα. καὶ ἔθαψαν αὐτόν, καὶ ἔθηκαν ἐν τῇ σορῷ ἐν αἰγύπτῳ.

D

Primitiua chal. | Transla. Chal. | Interp. chal.

quia malum retribuerũt tibi: ꝛ nunc dimitte obsecro delicta seruoꝝ dei patris tui. Et fleuit ioseph cum loquerentur cum eo. Jerunt quoq̃ fratres sui ꝛ ceciderunt coram eo atq̃ dixerunt. Ecce nos sumus serui tui. Dixitq̃ eis ioseph ne timeatis: quoniã ego timeo a facie dei. vos autẽ cogitastis contra me malum: sed coram deo reputatũ est in bonũ: vt faceret sicut in die hac: vt sustentaret populũ multũ. Et nunc nolite timere: ego pascã vos ꝛ familiã vestrã. Et consolatus est eos. et locutus est cõsolationẽ ad cor eorũ. Et habitauit ioseph in egypto ipse ꝛ domus patris sui. Et vixit ioseph centũ ꝛ decem annis. et vidit ioseph de ephraim filios tertios: filij quoq̃ machir filij manasse nati sunt: quos nutriuit ioseph. Dixitq̃ ioseph fratribus suis. Ego morior. et deus recordans recordabitur vestri: ꝛ leuabit vos de terra hac in terram quã iurauit abrahe ꝛ isaac ꝛ iacob. et adiurauit ioseph filios israel: dicens. Memoria memor erit vestri deus. ꝛ leuabitis ossa mea hinc. Mortuusq̃ est ioseph cum esset etatis centũ ꝛ decem annoꝝ: et condierũt eum aromatibus: ꝛ posuerũt eum in arca in egypto.

Explicit liber genesis.

ארי בישא גמלוך וכען שבוק כען לחובי עבדי אלהא דאבוך ובכא יוסף במללותהון עמיה: ואזלו אף אחוהי ונפלו קדמוהי ואמרו הא אנחנא לך לעבדין: ואמר להון יוסף לא תדחלון ארי דחיל מן קדם יי אנא: ואתון חשבתון עלי בישא מן קדם יי אתחשבת לטבא בדיל למעבד כיומא הדין לקימא עם סגי: וכען לא תדחלון אנא איזון יתכון וית טפלכון ונחים יתהון ומליל תנחומין על לבהון: ויתיב יוסף במצרים הוא ובית אבוהי וחיא יוסף מאה ועסר שנין: וחזא יוסף לאפרים בנין תליתאין אף בני מכיר בר מנשה אתילידו ורבי יוסף: ואמר יוסף לאחוהי אנא מאית וייי מדכר דכיר יתכון ויסק יתכון מן ארעא הדא לארעא דקיים לאברהם ליצחק וליעקב: ואומי יוסף ית בני ישראל למימר מדכר דכיר יי יתכון ותסקון ית גרמי מכא: ומית יוסף בר מאה ועסר שנין וחנטו יתיה ושוהי בארונא במצרים:

בכה · דחל · חשב · טוב · עבד · קום · זון · נחם · חיה · ילד · רבב · מות · דכר · נסק · קום · אמר · נסק · מות · שום

A Gen. 46.a.

Hec nomina filioꝝ israel: qui ingressi sunt in egyptũ cũ iacob pr̃e eoꝝ: vnusq̃sq̃ cũ domib⁹ suis introierũt: rubẽ: symeõ: leui: iudas: isachar: zabulõ: ꝛ beniamin: dã: et nephthali: gad: ꝛ aser. ioseph ãt erat in egypto. erãt ãt oẽs aĩe q̃ egresse sũt ex iacob: quĩq̃ ꝛ septuaginta. mortuus ẽ ãt ioseph ꝛ oẽs fratres eius: ꝛ oĩs gñatio illa. at filij israel creuerũt: ꝛ multiplicati sũt: ꝛ abũdãtes fuerũt: ꝛ inualuerũt valde nimis. multiplicauit ãt t̃ra illos. surrexit ãt rex alter sup egyptũ: q̃ nõ cognoscebat ioseph. dixit ãt genti sue: ecce gens filioꝝ israel magna valde multitudo: ꝛ p̃ualet sup nos. venite ergo sapiẽter opprimam⁹ eos: ne forte multiplicet: ꝛ qñ acciderit nobis bellũ: addẽtur ꝛ isti ad aduersarios. ꝛ debellantes nos: egredientur de t̃ra. ꝛ prefecit eis p̃fectos operũ: vt affligerẽt eos in operib⁹. ꝛ edificauerũt ciuitates munitas pharaõi: et phithõ et ramesses: ꝛ on: q̃ est heliopolis. quãto ãt eos humiliabãt: tãto plures fiebant. ꝛ inualuerũt valde. ꝛ abhominati sũt egyptij a filijs israel. ꝛ oppresserũt egyptij filios israel vi: ꝛ affligebãt eoꝝ vitã in operib⁹ duris in luto ꝛ lateritio: ꝛ oib⁹ operib⁹ q̃ in agris: sm̃ oĩa opera: q̃b⁹ in s̃uitutẽ redegerũt eos

Ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσραήλ, τῶν εἰσπεπορευμένων εἰς αἴγυπτον ἅμα ἰακὼβ τῷ πατρὶ αὐτῶν, ἕκαστος πανοικὶ αὐτῶν εἰσήλθοσαν, ῥουβήν, συμεών, λευί, ἰούδας, ἰσάχαρ, ζαβουλών, καὶ βενιαμίν, δάν, καὶ νεφθαλί, γάδ, καὶ ἀσήρ. ἰωσὴφ δὲ ἦν ἐν αἰγύπτῳ. ἦσαν δὲ πᾶσαι ψυχαὶ αἱ ἐξελθοῦσαι ἐξ ἰακώβ, πέντε καὶ ἑβδομήκοντα. ἐτελεύτησε δὲ ἰωσὴφ καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐκείνη. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ηὐξήθησαν, καὶ ἐπληθύνθησαν, καὶ χυδαῖοι ἐγένοντο, καὶ κατίσχυον σφόδρα σφόδρα. ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτούς. ἀνέστη δὲ βασιλεὺς ἕτερος ἐπ᾽ αἴγυπτον, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ. εἶπε δὲ τῷ ἔθνει αὐτοῦ, ἰδοὺ τὸ ἔθνος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ μέγα πολὺ πλῆθος, καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς. δεῦτε οὖν κατασοφισώμεθα αὐτούς, μή ποτε πληθυνθῇ, καὶ ἡνίκα ἂν συμβῇ ἡμῖν πόλεμος, προστεθήσονται καὶ αὐτοὶ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους. καὶ ἐκπολεμήσαντες ἡμᾶς, ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς. καὶ ἐπέστησεν αὐτοῖς ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἵνα κακώσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις. καὶ ᾠκοδόμησαν πόλεις ὀχυρὰς τῷ φαραώ, τήν τε φιθὼμ καὶ ῥαμεσσῆ, καὶ ὤν, ἥ ἐστιν ἡλιούπολις. καθότι δὲ αὐτοὺς ἐταπείνουν, τοσούτῳ πλείους ἐγίνοντο, καὶ ἴσχυον σφόδρα. καὶ ἐβδελύσσοντο οἱ αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ κατεδυνάστευον οἱ αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ βίᾳ, καὶ κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, ἐν τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, κατὰ πάντα τὰ ἔργα, ὧν κατεδουλοῦντο αὐτοὺς

D

B

Incipit liber hellesmoth quẽ nos Exodi dicimus.

Ca. I. Hec sũt noĩa filiorũ isrl': qui ingressi sunt ĩ egyptũ cũ iacob. Singuli cũ domibus suis introierunt. Rubẽ: Symeon: Leui Iudas: isachar: zabulõ & Beniamin. Dã Neptalim. Gad: & Aser. Erãt igitur oẽs aĩe eorũ q egressi sunt de femore iacob septuagita. Ioseph aũt in egypto erat. Quo mortuo & vniuersis fr̃ibus eius oĩq̃ cognatiõe sua: filii isrl' creuerũt: & quasi germinãtes multiplicati sunt: ac roborati nimis ĩpleuerũt terram. Surrexit ĩterea rex nouus sup egyptum: qui ignorabat ioseph. & ait ad populũ suũ. Ecce ppl's filiorũ isrl' multus & fortior nobis est. Venite sapiẽter opprimamus eũ: ne forte mul̃tiplicetur: & si ingruerit cõtra nos bellũ: addatur inimicis nr̃is: expugnatisq̃ nobis egrediatur de terra. Preposuit itaq̃ eis magistros opuz: vt affligerẽt eos oneribus. Edificauerũtq̃ vrbes tabernaculorum pharaõi phiton & ramesses. quãtoq̃ opprimebãt eos: tãto magis multiplicabãtur: & crescebant. Oderãtq̃ filios israel egyptii: & affligebant illudentes & inuidentes eis: atq̃ ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti & lateris: omniq̃ famulatu quo in terre operibus

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו: ראובן שמעון לוי ויהודה: יששכר זבולן ובנימן: דן ונפתלי גד ואשר: ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים: וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא: ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד ותמלא הארץ אתם: ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף: ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו: הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ: וישימו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס: וכאשר יענו אתו כן ירבה וכן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל: ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך: וימררו את חייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל עבדתם אשר עבדו בהם

בוא · היה · ימות · פרה · שרץ רבה עצם · מלא קום · אמר · עצם רבב · חכם · קרא לחם יסף · לחם · שום שור מסס · ענה בנה עיר · סכן · רבה פרץ קוץ · עבד · מרר · חיה

Inter p. chal. | Ca. j. | Transla. Chal. | Primitiua chal.

ואלין שמהת בני ישראל דעלו למצרים עם יעקב גבר ואנש ביתיה עלו: ראובן שמעון לוי ויהודה: יששכר זבולון ובנימין: דן ונפתלי גד ואשר: והוה כל נפשתא נפקי ירכא דיעקב שבעין נפשן עם יוסף דהוה במצרים: ומית יוסף וכל אחוהי וכל דרא ההוא: ובני ישראל נפישו ואתילידו וסגיאו ותקיפו לחדא לחדא ואתמליאת ארעא מנהון: וקם מלכא חדתא על מצרים דלא מקיים גזירת יוסף: ואמר לעמיה הא עמא דבני ישראל סגן ותקיפין מננא: הבו נתחכם להון דלמא יסגון ויהי ארי יערעננא קרבא ויתוספון אף אנון על סנאנא ויגיחון בנא קרבא ויסקון מן ארעא: ומנו עליהון שלטונין מבאשין בדיל לענאיהון בפולחנהון ובנו קרוי בית אוצרא לפרעה ית פיתום וית רעמסס: וכמא דמענן להון כן סגן וכן תקפין ועקת למצראי מן קדם בני ישראל: ואפלחו מצראי ית בני ישראל בקשיו: ואמררו ית חייהון בפולחנא קשיא בטינא ובליבנין ובכל פולחנא בחקלא ית כל פולחנהון דאפלחו בהון

Incipit liber Exodus. Cap. I.

Et hec sunt nomina filioꝝ israel: qui ingressi sunt in egyptũ cum iacob: singuli cum viris domus sue introierũt. Ruben: symeon: leui: et iudas: isachar: zabulon: ꝛ beniamin: dan: ꝛ neptali: gad: ꝛ aser. Erantq̃ oẽs aĩe egredientiũ de femore iacob septuaginta anime: cum ioseph qui erat in egypto. Mortuusq̃ est ioseph ꝛ oẽs fratres eius: et ois gñatio illa. Filij autez israel creuerunt: ꝛ nati sunt in multitudinẽ: ꝛ roborati sunt vehementer nimis: ꝛ impleta est terra ex eis. Et surrexit rex nouus in egypto qui non cõfirmabat decreta ioseph. Et ait ad populũ suũ. Ecce popul⁹ filioꝝ israel multus ꝛ fortior nobis. Venite sapiẽter agamus cõtra eos: ne forte multiplicent: ꝛ qñ acciderit nobis bellũ addantur quoq̃ ipsi inimicis nr̃is: ꝛ inient contra nos bellũ. ꝛ ascendent de terra. Et cõstituerũt sup eos principes malefacientes: vt affligerẽt eos in operib⁹ suis. Edificauerũtq̃ vrbes thesauroꝝ pharaoni: phitõ ꝛ ramesses. Et q̃nto affligebãt eos: tãto multiplicabant ꝛ tãto roborabãt. Et tribulatio erat egyptijs ꝓpter filios israel. ꝛ seruire fecerũt egyptij filios isrl' dure: ꝛ ad amaritudinẽ perduxerũt vitã eoꝝ in seruitute dura: in luto ꝛ in laterib⁹ ꝛ in oi seruitute in agro in oibus opibus suis: quibus eos

אל על · מות · דור ילד · מלא קום קום · סנא חכם · היה ערע יסף · נוח נסק סנה · באש ענה בנה · מרר ענה עיק · פלח קשה מרר · חיה

בפרך׃ ויאמר מלך מצרים
למילדת העברית אשר שם
האחת שפרה ושם השנית פועה׃
ויאמר בילדכן את העבריות
וראיתן על האבנים אם בן הוא
והמתן אתו ואם בת הוא וחיה׃
ותיראן המילדת את האלהים
ולא עשו כאשר דבר אליהן
מלך מצרים ותחיין את הילדים׃
ויקרא מלך מצרים למילדת
ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר
הזה ותחיין את הילדים׃
ותאמרן המילדת אל פרעה כי
לא כנשים המצרית העברית כי
חיות הנה בטרם תבוא אלהן
המילדת וילדו׃ וייטב אלהים
למילדת וירב העם ויעצמו
מאד׃ ויהי כי יראו המילדת
את האלהים ויעש להם בתים׃
ויצו פרעה לכל עמו לאמר
כל הבן הילוד היארה
תשליכהו וכל הבת תחיון׃
Cap. ii.
וילך איש מבית לוי ויקח
את בת לוי׃ ותהר האשה ותלד
בן ותרא אתו כי טוב הוא
ותצפנהו שלשה ירחים׃ ולא
יכלה עוד הצפינו ותקח לו

ראה · מות בנה · ירא · עשה · חיה · קרא · ידע · אמר · עשה · חיה בוא · יטב · רבה עצם · היה · עשה · צוה · ילד · שלך בנה חיה · לקח הרה ילד · ראה · צפן · יכל · לקח

premebātur. Dixit autem rex egypti obstetricibus hebreorū: quarum vna vocabatur sephora; altera phua: pcipiēs eis. Quādo obstetricabitis hebreas: & partus tēpus aduenerit: si masculus fuerit: interficite eū: si femina reseruate. Timuerunt autem obstetrices deum: & non fecerunt iuxta preceptū regis egypti: sed conseruabant mares. Quibus accersitis ad se rex ait. Quidnā est hoc qd facere voluistis: vt pueros seruaretis? Que responderunt. Nō sunt hebree sicut egyptie mulieres. Ipse enī obstetricādi hñt sciētiā: & priusq̄ veniamus ad eas pariunt. Bñ ergo fecit deus obstetricibus: & creuit populus cōfortatusq̄ ē nimis. Et quia timuerūt obstetrices deū: edificauit eis domos. Precepit ergo pharao omni populo suo dicens. Quicquid masculini sexus natū fuerit: i flumen proiicite. quicqd feminini refuate. Ca. 2

Egressus ē post hec vir de domo leui: & accepit vxorē stirpis sue. que concepit & pepit filiū: & vidēs eum elegantem: abscondit tribus mēsibus. Cumq̄ iam celare non posset: sumpsit

cū vi. ⁊ ait rex egyptiorū
μετὰ βίας. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῶν αἰγυπτίων
obstetricib⁹ hebreoꝝ: vni eaꝝ erat nomē
ταῖς μαίαις τῶν ἑβραίων, τῇ μιᾷ αὐτῶν ἦν ὄνομα
sephora: ⁊ nomē scd̄e phua: ⁊ ait
σεφώρα, καὶ τὸ ὄνομα τῆς δευτέρας φουά, καὶ εἶ-
illis: qn̄ obstetricabitis hebreas: ⁊ fuerit
πεν· ὅταν μαιοῦσθε τὰς ἑβραίας, καὶ ὦσι
ad pariēdū: si qdē mascul⁹ fuerit: interficite il-
πρὸς τῷ τίκτειν, ἐὰν μὲν ἄρσεν ᾖ, ἀποκτείνατε αὐ-
lū: si āt femina: reseruate illā. timue-
τό, ἐὰν δὲ θῆλυ, περιποιήσασθε αὐτό. ἐφοβήθη-
runt āt obstetrices deū: et nō fecerunt si-
σαν δὲ αἱ μαῖαι τὸν θεόν, καὶ οὐκ ἐποίησαν καθό-
cut precepit illis rex egypti. ⁊ vi-
τι συνέταξεν αὐταῖς ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου. καὶ ἐ-
uificabāt masculos. vocauit āt rex egy-
ζωογόνουν τὰ ἄρσενα. ἐκάλεσε δὲ ὁ βασιλεὺς αἰ-
pti obstetrices: ⁊ ait illis: qre fe-
γύπτου τὰς μαίας, καὶ εἶπεν αὐταῖς, τί ὅτι ἐ-
cistis rem hanc: et viuificastis
ποιήσατε τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ ἐζωογονεῖτε τὰ
masculos: dixerūt āt obstetrices pharaō: nō sicut
ἄρσενα; εἶπαν δὲ αἱ μαῖαι τῷ φαραώ, οὐχ ὡς
mulieres egypte: hebree: pariunt. n.
αἱ γυναῖκες αἰγύπτου, αἱ ἑβραῖαι, τίκτουσι γὰρ
pri⁹ quā ingrediātur ad eas obstetrices: ⁊ pepe-
πρὶν ἢ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὰς τὰς μαίας, καὶ ἔτι-
rerūt. bñ āt faciebat deus obstetricib⁹. ⁊ cre-
κτον. εὖ δὲ ἐποίει ὁ θεὸς ταῖς μαίαις. καὶ ἐπλή-
uit pp̄ls: ⁊ inualuit valde. qm̄ timue-
θυνεν ὁ λαός, καὶ ἴσχυεν σφόδρα. ἐπειδὴ ἐφο-
runt obstetrices deū: fecit sibi ipsis do-
βοῦντο αἱ μαῖαι τὸν θεόν, ἐποίησαν ἑαυταῖς οἰ-
mos. precepit āt pharao oī populo suo:
κίας. συνέταξε δὲ φαραὼ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ,
dicens: oē masculū qd̄ natū fuerit hebreis:
λέγων, πᾶν ἄρσεν ὃ ἂν τεχθῇ τοῖς ἑβραίοις,
in flumē proijcite: ⁊ oēm feminā vi-
εἰς τὸν ποταμὸν ῥίψατε, καὶ πᾶν θῆλυ ζω-
uificate illam.
γονεῖτε αὐτό.

Ca. 2.

Erat āt qdā de tribu leui: ⁊ accepit
Ἦν δέ τις ἐκ τῆς φυλῆς λευί, καὶ ἔλαβεν
de filiabus leui: ⁊ habuit eā. ⁊ in
ἐκ τῶν θυγατέρων λευί, καὶ ἔσχεν αὐτήν. καὶ ἐν
vētre cōcepit: ⁊ pepit masculū. videtes āt illū
γαστρὶ ἔλαβεν, καὶ ἔτεκεν ἄρσεν. ἰδόντες δὲ αὐτὸ
elegātē: abscōderūt illū mēsib⁹ trib⁹. qm̄
ἀστεῖον, ἐσκέπασαν αὐτὸ μῆνας τρεῖς. ἐπειδὴ
āt nō poterāt ampli⁹ abscōdere illū: accepit
δὲ οὐκ ἠδύναντο ἔτι κρύπτειν αὐτό, ἔλαβεν
illi mater eius
αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ

C D A

Pritiua chal. | Transla. Chal. | Interp. chal.

בקשיו׃ ואמר מלכא דמצרים לחיתא יהודיתא דשום חדא שפרה ושום תנייתא
פועה׃ ואמר כד תהוין מילדן ית יהודיתא ותחזין על מתברא אם ברא הוא
תקטלון יתיה ואם ברתא היא תקימונה׃ ודחילא חיתא מן קדם יי ולא עבדא
כמא דמליל להון מלכא דמצרים וקימא ית בניא׃ וקרא מלכא דמצרים לחיתא
ואמר להון מה דין עבדתון פתגמא הדין וקימתון ית בניא׃ ואמרת חיתא לפרעה
ארי לא כנשיא מצריתא יהודיתא ארי חכימן אינין עד לא עלת לותהן חיתא
וילידן׃ ואוטיב יי לחיתא וסגי עמא ותקיפו לחדא׃ והוה כד דחילא חיתא מן
קדם יי ועבד להון בתין׃ ופקיד פרעה לכל עמיה למימר כל ברא דאתיליד מן
יהודאי לנהרא תרמוניה וכל ברתא תקימון׃ Ca. ii. ואזל גברא
מדבית לוי ונסיב ית בת לוי׃ ועדיאת אתתא וילידת בר וחזת יתיה ארי טב הוא
ואטמרתיה תלתא ירחין׃ ולא יכילת עוד לאטמרותיה ונסיבת ליה

grauiter seruire fecerūt. Dixitq̄ rex egypti obstetricibus iudeoꝝ: nomen vnius sephora: ⁊ nomē alteri⁹ phua: et ait. Quando obstetricabitis iudeas: videbitis in partu: si filius fuerit: interficietis eū: ⁊ si filia fuerit reseruabitis eam. Timueruntq̄ obstetrices a facie dei: ⁊ non fecerūt sicut locutus fuerat eis rex egypti: sed cōseruabant filios. Uocauitq̄ rex egypti obstetrices: ⁊ ait. Cur fecistis hanc rem: ⁊ reseruatis filios? Et dixerūt obstetrices ad pharaonē. Quia non sunt sicut mulieres egyptie mulieres iudee: quia ipse sapientes sunt: ⁊ antequā veniat ad eas obstetrix pariunt. Et benefecit deus obstetricibus: ⁊ creuit populus: confortatiq̄ sunt nimis. Et factū est cum obstetrices timuissent a facie dei: fecit eis domos. Et precepit pharao omni populo suo: dicens. Omnis fili⁹ qui natus fuerit e iudeis: in flumen proijcite eum: et omnem filiam reseruabitis. Ca. 2.

Et abijt vir de domo leui: ⁊ accepit filiam leui. Et concepit mulier: et peperit filium. Et vidit eum q esset bonus: ⁊ abscondit eum tribus mensibus. Et non potuit vltra abscondere eum: ⁊ accepit ei

arculā: et liniuit eā bitumine et pice: et
θίβην, καὶ κατέχρισεν αὐτὴν ἀσφαλτοπίσσῃ, καὶ
imposuit puerū in ea: et posuit eā in
ἐνέβαλε τὸ παιδίον εἰς αὐτήν, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν εἰς τὸ
palude iuxta flumē. et speculabatur so-
ἕλος παρὰ τὸν ποταμόν. καὶ κατεσκόπευεν ἡ ἀδελ-
ror ei⁹ de lōge: vt disceret qd̄ accideret illi.
φὴ αὐτοῦ μακρόθεν, μαθεῖν, τί τὸ ἀποβησόμενον αὐτῷ.
descēdit āt filia pharaōis vt lauaret ad flu-
κατέβη δὲ ἡ θυγάτηρ φαραὼ λούσασθαι ἐπὶ τὸν πο-
men. et ancille eius gradiebātur sup
ταμόν. καὶ αἱ ἅβραι αὐτῆς παρεπορεύοντο ἐπὶ τὸν
flumē. et vidēs arculā in palude: mit-
ποταμόν. καὶ ἰδοῦσα τὴν θίβην ἐν τῷ ἕλει, ἀποστεί-
tēs ancillā: accepit illā. apertēs āt: cernit
λασα τὴν ἅβραν, ἀνείλετο αὐτήν. ἀνοίξασα δὲ, ὁρᾷ
paruulū vagiētē in arcula. et miserta ē illius fi-
παιδίον κλαῖον ἐν τῇ θίβῃ. καὶ ἐφείσατο αὐτοῦ ἡ θυ-
lia pharaōis. et dixit: de infantib⁹ hebre-
γάτηρ φαραώ. καὶ ἔφη, ἀπὸ τῶν παιδίων τῶν ἑβραί-
orū hic. et dixit soror eius filie pha
ων τοῦτο. καὶ εἶπεν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ φα-
raōis: vis vocē tibi mulierē nutricē ex
ραώ, θέλεις καλέσω σοι γυναῖκα τροφεύουσαν ἐκ
hebreis: et lactabit tibi infantulū. at il-
τῶν ἑβραίων, καὶ θηλάσει σοι τὸ παιδίον. ἡ δὲ εἶπεν αὐ-
li filia pharaōis: vade. pergēs āt puel
τῇ ἡ θυγάτηρ φαραώ, πορεύου. ἐλθοῦσα δὲ ἡ νεᾶ-
la: vocauit matrē pueri. dixit āt ad il
νις, ἐκάλεσε τὴν μητέρα τοῦ παιδίου. εἶπε δὲ πρὸς αὐ-
lā filia pharaōis: serua mihi puerū istū:
τὴν ἡ θυγάτηρ φαραώ, διατήρησόν μοι τὸ παιδίον τοῦτο,
et lacta mihi illū: ego āt dabo tibi mercedē.
καὶ θήλασόν μοι αὐτό, ἐγὼ δὲ δώσω σοι τὸν μισθόν. ἔ-
accepit āt mulier infantē et lactauit illū. adul
λαβε δὲ ἡ γυνὴ τὸ παιδίον καὶ ἐθήλαζεν αὐτό. ἁδρυν-
to āt puero: attulit illū ad fi
θέντος δὲ τοῦ παιδίου, εἰσήγαγεν αὐτὸ πρὸς τὴν θυ-
liam pharaōis. et fact⁹ ē illi in filiū. voca-
γατέρα φαραώ. καὶ ἐγενήθη αὐτῇ εἰς υἱόν. ἐπωνόμα-
uit nomē illi⁹ moysen. dicēs: qm̄ ex
σε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μωυσῆν. λέγουσα, ὅτι ἐκ τοῦ ὕ-
qua illū tuli. factū ē āt in die-
δατος αὐτὸν ἀνειλόμην. ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέ-
bus multis illis: magnus factus moy
ραις ταῖς πολλαῖς ἐκείναις, μέγας γενόμενος μωυ-
ses: egressus ē ad frēs suos filios israel.
σῆς ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ.
cogitans āt afflictionē illorū: aspicit hoiē egyptiū
κατανοήσας δὲ τὸν πόνον αὐτῶν, ὁρᾷ ἄνδρα αἰγύπτιον
percutiēte qndā hebreū de fratrib⁹ suis filijs
τύπτοντά τινα ἑβραῖον τῶν ἑαυτοῦ ἀδελφῶν τῶν υἱῶν
israel. cū circūspexisset āt huc et illuc: nō videt
ἰσραήλ. περιβλεψάμενος δὲ ὧδε καὶ ὧδε, οὐχ ὁρᾷ

B

fiscellam scirpeam: & liniuit eam bitumine ac pice. posuitq̄ intus infantulum: & exposuit eum in carecto ripe fluminis stante procul sorore eius & considerante euentum rei. Ecce autem descendebat filia pharaonis: vt lauaretur in flumine: & puelle eius gradiebantur per crepidinem aluei. Que cū vidisset fiscellam in papyriōe: misit vnam e famulabus suis: & allatā aperiens cernensq̄ in ea paruulum vagientem misserta eius ait. De īfantibus hebreorum est hic. Cui soror pueri Vis inquit vt vadam: & vocē tibi mulierem hebreā: que nutrire possit infantulum. Respondit. Vade. Perrexit puella: & vocauit matrem suam. Ad quam locuta filia pharaōis: accipe ait puerum istum: & nutri mihi: ego dabo tibi mercedem tuam. Suscepit mulier & nutriuit puerum: adultumq̄ tradidit filie pharaonis. Quem illa adoptauit ī locū filii: vocauitq̄ nomē ei⁹ moyses dicens: quia de aqua tuli eum. In diebus illis postq̄ creuerat moyses: egressus est ad frēs suos: viditq̄ afflictionē eorū: & virū egyptiū pcutiētē q̄ndā de hebreis fribus suis. Cūq̄ circūspexisset huc atq̄ illuc: & nullum adesse vidisset:

תבת גמא ותחמרה בחמר
ובזפת ותשם בה את הילד
ותשם בסוף על שפת היאר׃
ותתצב אחתו מרחק לדעה מה
יעשה לו׃ ותרד בת פרעה
לרחץ על היאר ונערתיה
הלכת על יד היאר ותרא את
התבה בתוך הסוף ותשלח את
אמתה ותקחה׃ ותפתח ותראהו
את הילד והנה נער בכה ותחמל
עליו ותאמר מילדי העברים
זה׃ ותאמר אחתו אל בת
פרעה האלך וקראתי לך אשה
מינקת מן העברית ותינק לך
את הילד׃ ותאמר לה בת פרעה
לכי ותלך העלמה ותקרא את
אם הילד׃ ותאמר לה בת
פרעה היליכי את הילד הזה
והינקהו לי ואני אתן את שכרך
ותקח האשה הילד ותניקהו׃
ויגדל הילד ותבאהו לבת פרעה
ויהי לה לבן ותקרא שמו משה
ותאמר כי מן המים משיתהו׃
ויהי בימים ההם ויגדל משה
ויצא אל אחיו וירא בסבלתם
וירא איש מצרי מכה איש
עברי מאחיו׃ ויפן כה וכה וירא

תבה חמר · שום · שפה · יצב ידע · עשה ירד בנה · שלח · אמה לקח פתח · ראה חמל · אמר · הלך · ינק · קרא · ילך · ינק נתן · גדל בוא · היה · משה · היה יום · ראה · נכה · פנה

Interp. chal. | Transla. Chal. | Pritiua chal.

תיבותא דגומא וחפתה בחימרא ובזפתא ושויאת בה ית רביא ושויתה ביערא על
כיף נהרא׃ ואתעתדת אחתיה מרחיק למידע מה יתעביד ליה׃ ונחתת בת פרעה
למסחי על נהרא ועולימתהא מהלכן על כיף נהרא וחזת ית תיבותא בגו יערא
ואושיטת ית אמתה ונסיבתה׃ ופתחת וחזתיה ית רביא והא עולימא בכי וחסת
עלוהי ואמרת מבני יהודאי הוא דין׃ ואמרת אחתיה לבת פרעה האיזיל ואקרי ליך
אתתא מינקתא מן יהודיתא ותוניק ליך ית רביא׃ ואמרת לה בת פרעה איזילי ואזלת
עולימתא וקראת ית אמיה דרביא׃ ואמרת לה בת פרעה אוביל ית רביא הדין
ואוניקיה לי ואנא אתין ית אגריך ונסיבת אתתא ית רביא ואוניקתיה׃ ורבא רביא
ואיתיתיה לבת פרעה והוה לה לבר וקראת שמיה משה ואמרת ארי מן מיא
שחילתיה׃ והוה ביומיא האינון ורבא משה ונפק לות אחוהי וחזא בפולחנהון וחזא
גברא מצראה מחי גבר יהודאי מאחוהי׃ ואתפני לכא ולכא וחזא

arcam scirpeā: ⁊ liniuit eam bitumine ac pice: posuitq̄ in ea infantē: et posuit eam in carecto: quod erat in ripa fluminis. Et stetit soror eius procul: vt sciret qd fieret de eo. Et descēdit filia pharaonis vt lauaretur in flumine: ⁊ puelle eius gradiebātur iuxta ripam fluminis: ⁊ vidit arcā in medio carecti: ⁊ extendit brachium suū ⁊ tulit eam. Et aperuit eam: ⁊ vidit puerū: et ecce puer plorabat: ⁊ miserta est eius. et ait. De filijs iudeorū est iste. Dixitq̄ soror eius ad filiā pharaonis: nūquid ibo ⁊ vocabo tibi mulierē nutricem de iudeis: ⁊ lactabit tibi puerū? Et dixit ei filia pharaonis. Uade. Et abijt puella: ⁊ vocauit matrē eiusdē pueri. Et dixit ei filia pharaonis. Tolle puerū hunc: et lacta eum mihi: ⁊ ego dabo mercedes tuā. Et suscepit mulier puerū: ⁊ lactauit eū. Et creuit puer: ⁊ tradidit eum filie pharaonis: ⁊ fuit ei in filiū: ⁊ vocauit nomen eius moysen: dicens. quonia de aquis extraxi eum. Et factum est in diebus illis: ⁊ creuit moyses: et egressus est ad fratres suos: ⁊ vidit seruitutē eorum. Uiditq̄ virum egyptium percutientem virum iudeum de fratribus suis. Et aspexit huc ⁊ illuc: et vidit q nullus vir aderat:

כי אין איש ויך את המצרי
ויטמנהו בחול: ויצא ביום השני
והנה שני אנשים עברים נצים
ויאמר לרשע למה תכה רעך:
ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט
עלינו הלהרגני אתה אמר כאשר
הרגת את המצרי ויירא משה
ויאמר אכן נודע הדבר: וישמע
פרעה את הדבר הזה ויבקש
להרג את משה ויברח משה מפני
פרעה וישב בארץ מדין וישב
על הבאר: ולכהן מדין שבע בנות
ותבאנה ותדלנה ותמלאנה את
הרהטים להשקות צאן אביהן:
ויבאו הרעים ויגרשום ויקם
משה ויושען וישק את צאנם:
ותבאנה אל רעואל אביהן
ויאמר מדוע מהרתן בא היום:
ותאמרן איש מצרי הצילנו
מיד הרעים וגם דלה דלה לנו
וישק את הצאן: ויאמר אל
בנתיו ואיו למה זה עזבתן את
האיש קראן לו ויאכל לחם:
ויואל משה לשבת את האיש
ויתן את צפרה בתו למשה:
ותלד בן ויקרא את שמו גרשם
כי אמר גר הייתי בארץ נכריה:

טמן שנה נצה רעה שום שור ידע שמע בקש ברח בוא דלה מלא שקה בוא גרש קום ישע מהר בוא נצל דלה עזב אכל יאל ישב נתן ילד קרא גור היה

percuſſum egyptium ... abſcondit ſabulo. Et egreſſus die altero conſpexit duos hebreos rixantes: dixitq; ei q faciebat iniuriā. Quare pcutis pximū tuum? Qui rn̄dit. Quis cōſtituit te pricipē & iudicem ſup nos? Nū occidere me tu vis ſicut heri occidiſti egyptium. Timuit moyſes & ait. Quō palā factū ē verbū iſtud. Audiuitq; pharao ſermonem hunc: & querebat occidere moyſen. Qui fugiens de conſpectu eius moratus eſt in terra madian: & ſedit iuxta puteū. Erāt aūt ſacerdoti madiā ſeptē filie: q̄ venerāt ad hauriēdam aquā: & impletis canalibus adaquare cupiebāt greges pr̄is ſui. Superuenere paſtores: & eiecerūt eas. Surrexitq; moyſes: & defenſis puellis adaquauit oues earū. Que cū reuertiſſent ad Raguel prēm ſuū: dixit ad eas. Cur velocius veniſtis ſolito? Rn̄derunt. Vir egyptius liberauit nos de manu paſtorum. Inſup & hauſit aquā nobiſcum: potūq; dedit ouibus. At ille. Vbi eſt inquit. Quare dimiſiſtis hominē? Vocate eū vt comedat panem. Iurauit ergo Moyſes q habitaret cum eo. Accepitq; ſephoram filiam eius vxorem. que peperit ei filium: quē vocauit gerſā dicens. Aduena fui in terra aliena. Alterum vero peperit: quem vocauit eliezer: dicens.

οὐδένα, καὶ πατάξας τὸν αἰγύπτιον, ἔκρυψεν αὐτὸν ἐν τῇ ἄμμῳ. ἐξελθὼν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ ὁρᾷ δύο ἄνδρας ἑβραίους διαπληκτιζομένους. καὶ λέγει τῷ ἀδικοῦντι, διατί σὺ τύπτεις τὸν πλησίον; ὁ δὲ εἶπε, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ᾽ ἡμᾶς; μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον; ἐφοβήθη δὲ μωυσῆς, καὶ εἶπεν, εἰ οὕτως ἐμφανὲς γέγονε τὸ ῥῆμα τοῦτο. ἤκουσε δὲ φαραὼ τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἐζήτει ἀνελεῖν μωυσῆν. ἀνεχώρησε δὲ μωυσῆς ἀπὸ προσώπου φαραώ, καὶ κατῴκησεν ἐν γῇ μαδιάν. ἐλθὼν δὲ εἰς γῆν μαδιάν, ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ φρέατος. τῷ δὲ ἱερεῖ μαδιὰν ἦσαν ἑπτὰ θυγατέρες, ποιμαίνουσαι τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἰοθόρ. παραγενόμεναι δὲ ἤντλουν ἕως ἔπλησαν τὰς δεξαμενάς, ποτίσαι τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἰοθόρ. παραγενόμενοι δὲ οἱ ποιμένες ἐξέβαλον αὐτάς. ἀναστὰς δὲ μωυσῆς ἐρρύσατο αὐτάς, καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα αὐτῶν. παρεγένοντο δὲ πρὸς ῥαγουὴλ τὸν πατέρα αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν αὐταῖς, τί ὅτι ἐταχύνατε τοῦ παραγενέσθαι σήμερον; αἱ δὲ εἶπαν, ἄνθρωπος αἰγύπτιος ἐρρύσατο ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ποιμένων, καὶ ἤντλησεν ἡμῖν, καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα ἡμῶν. ὁ δὲ εἶπε ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ, καὶ ποῦ ἐστι; καὶ ἱνατί οὕτως καταλελοίπατε τὸν ἄνθρωπον; καλέσατε οὖν αὐτόν, ὅπως φάγῃ ἄρτον. κατῳκίσθη δὲ μωυσῆς παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐξέδοτο σεπφώραν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μωυσῇ γυναῖκα. ἐν γαστρὶ δὲ λαβοῦσα ἡ γυνή, ἔτεκεν υἱόν. καὶ ἐπωνόμασε μωυσῆς τὸ ὄνομα αὐτοῦ γηρσάμ, λέγων, ὅτι πάροικός εἰμι ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ.

vllum: τ percutiēs egyptiū: abſcōdit eū in ſabulo. egreſſus āt die ſcdo: videt duos viros hebreos rixantes. τ dicit faciēti iniuriā: cur tu percutis proximū? ille āt dixit: quis te cōſtituit pricipē et iudicē ſup nos? nūqd occidere me tu vis: quēadmodū occidiſti heri egyptiū? timuit āt moyſes. et ait: ſi ſic manifeſtū factū ē verbū hoc. audiuit āt pharao verbū hoc: τ querebat occidere moyſen. receſſit āt moyſes a cōſpectu pharaōis: τ habitauit in terra madiā. cū veniſſet āt i terrā madiā: ſedit iuxta puteū. at ſacerdoti madiā erāt ſeptē filie: paſcētes oues pr̄is ſui iethro. cū veniſſent āt hauriebāt quoad impleuerūt canales: vt adaquarēt oues pr̄is ſui iethro. ſupuenientes āt paſtores eiecerūt eas. ſurgēs āt moyſes liberauit illas: et adaquauit oues eap. reuerſe ſūt āt ad raguel prēm ſuū. ille āt dixit eis: q̄re feſtinauiſtis aduenīendo hodie? ille āt dixerūt: hō egyptius liberauit nos a paſtoribus: et hauſit aq̄m nob: et adaq̄uit oues nr̄as. ille āt dixit filiabus ſuis: et vbi eſt? et cur ſic dimiſiſtis hoiem? vocate igit eū: vt comedat panē. habitauit āt moyſes apd̄ hoiem. et dedit ſephorā filiā ſuā moyſi vxorē. in vtero āt habēs mulier: pepit filiū. τ vocauit moyſes nomē illi⁹ gerſam. dicēs: qd̄ aduena ſū i tra aliena.

Actuū. 7.d.

Priitiua chal.

טמר חול נצה עזר רבב דון ידע כור דלה שקא אתא אתא דלה קרא צבה דור

et percuſſit egyptium: τ abſcondit eum in arena. Et egreſſus eſt in die altera: et ecce duo viri iudei rixabant. Et ait impio. Cur tu percutis proximuʒ tuū. Et dixit. Quis te poſuit virū principē τ iudicem ſup nos: nunqd vt occidas me tu dicis hoc: ſicut occidiſti egyptiū. Et timuit moyſes: τ ait. Uere notuʒ factū eſt verbū. Et audiuit pharao ſermonē hunc: τ querebat occidere moyſen: et fugit moyſes a facie pharaonis: et habitauit in terra madian: τ ſedebat iuxta puteū. Principi aūt madiā erant ſeptē filie: τ veniebant et hauriebant: τ implebāt canales: vt adaquarēt oues patris ſui. Ueniebantq; paſtores τ eijciebant eas: et ſurrexit moyſes τ liberauit eas: τ adaquauit oues earum. Et venerūt ad raguel patrē ſuū: qui ait. Quid eſt hoc q velocius ſolito hodie veniſtis? et dixerunt. Uir egyptius liberauit nos de manu paſtorū: τ inſuper hauriēs hauſit nobis: τ adaq̄uit oues. Et dixit filiabus ſuis. Et vbi eſt ille? quare ergo reliquiſtis virum? vocate eum vt comedat panē. Et voluit moyſes habitare cum illo: τ dedit ſephorā filiam ſuā moyſi. Et peperit filium: τ vocauit nomē eius gerſom: quia dixit: aduena fui in terra aliena.

ארי לית גברא ומחא ית מצראה וטמריה בחלא: ונפק ביומא תנינא והא תרין גברין יהודאין נצן ואמר לרשיעא למא את מחי לחברך: ואמר מן שויך לגבר רב ודין עלנא הלמקטלי את אמר כמא דקטלתא ית מצראה ודחיל משה ואמר בקושטא אתידע פתגמא: ושמע פרעה ית פתגמא הדין ובעא למקטל ית משה וערק משה מן קדם פרעה ויתיב בארעא דמדין ויתיב על בירא: ולרבא דמדין שבע בנן ואתאה ודלאה ומלאה ית רטיא לאשקאה ענא דאבוהן: ואתו רעיא וטרדונין וקם משה ופרקינין ואשקי ית ענהן: ואתאה לות רעואל אבוהן ואמר מה דין אוחיתון למיתי יומא דין: ואמרא גברא מצראה שיזבנא מידא דרעיא ואף מדלא דלא לנא ואשקי ית ענא: ואמר לבנתיה ואן הוא למא דנן שבקתון ית גברא קרן ליה וייכול לחמא: וצבי משה למיתב עם גברא ויהב ית צפורה ברתיה למשה: וילידת בר וקרא ית שמיה גרשם ארי אמר דייר הויתי בארעא נוכראה:

τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἐκάλεσεν ἐλιέζερ, ὁ γὰρ θεὸς τοῦ πατρός μου βοηθός μου, καὶ ἐρρύσατό με ἐκ χειρὸς φαραώ. μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκείνας, ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου, καὶ κατεστέναξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων, καὶ ἀνεβόησαν, καὶ ἀνέβη ἡ βοὴ αὐτῶν πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν ἔργων. καὶ εἰσήκουσεν ὁ θεὸς τὸν στεναγμὸν αὐτῶν, καὶ ἐμνήσθη ὁ θεὸς τῆς διαθήκης αὐτοῦ τῆς πρὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ. καὶ ἐπεῖδεν ὁ θεὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐγνώσθη αὐτοῖς.

nomē ſcdi vocauit eliezer. et. n. deus pr̄is mei adiutor me⁹: τ eripuit me de manu pharaōis. poſt āt dies multos illos mortuus ē rex egypti. τ ingemuerūt filii iſrael ppt̄ opera: τ exclamauerūt. et aſcēdit clamor eoꝝ ad deū ab operibus. et audiuit deus gemitū eoꝝ: τ recordat⁹ ē de⁹ federis ſui qd̄ ad abraā τ iſaac τ iacob. τ reſpexit de⁹ filios iſrael: τ cognit⁹ ē eis.

Infra. 18.a.

Ca. 3.

Et moyſes erat paſcēs oues iethro ſoceri ſui ſacerdotis madiā. τ duxit oues in deſertū. τ venit ad montē dei oreb. apparuit āt ei angelus dn̄i in flāma ignis ex rubo: et videt: q rubus ardebat igne: at rubus nō cōburebatur. dixit āt moyſes: accedens videbo viſionē magnā hanc. q̄re nō cōburitur rubus. ut āt vidit dn̄s q pgit ad videdū: vocauit eū dn̄s ex rubo. τ dixit: moyſes moyſes. ille āt dixit: qd̄ eſt? at ille dixit: nō appropinques huc. ſolue calciamētū de pedibus tuis. et. n. locus in q̄ tu ſtas: tra ſancta eſt. τ dixit ei: ego ſum deus pr̄is tui: deus abraā: τ deus iſaac: τ deus iacob. auertit āt moyſes faciē ſuā. timuit. n. aſpicere cōtra deū. dixit āt dn̄s ad moyſen: vidēs

Καὶ μωυσῆς ἦν ποιμαίνων τὰ πρόβατα ἰοθὸρ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ τοῦ ἱερέως μαδιάν. καὶ ἤγαγε τὰ πρόβατα εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος τοῦ θεοῦ χωρήβ. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς ἐκ τοῦ βάτου, καὶ ὁρᾷ, ὅτι ὁ βάτος καίεται πυρί, ὁ δὲ βάτος οὐ κατεκαίετο. εἶπε δὲ μωυσῆς, παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὅραμα τὸ μέγα τοῦτο, τί ὅτι οὐ κατακαίεται ὁ βάτος. ὡς δὲ ἴδε κύριος ὅτι προσάγει ἰδεῖν, ἐκάλεσεν αὐτὸν κύριος ἐκ τοῦ βάτου, καὶ εἶπε, μωυσῆ μωυσῆ. ὁ δὲ εἶπε, τί ἐστιν; καὶ εἶπε, μὴ ἐγγίσῃς ὧδε. λῦσαι τὸ ὑπόδημα ἐκ τῶν ποδῶν σου. ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ σὺ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστί. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς τοῦ πατρός σου, θεὸς ἀβραάμ, καὶ θεὸς ἰσαάκ, καὶ θεὸς ἰακώβ. ἀπέστρεψε δὲ μωυσῆς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. εὐλαβεῖτο γὰρ κατεμβλέψαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ἰδὼν

Ioſue. 5.d. Actuū. 7.d.

Deus eī pr̄is mei adiutor meus: & eripuit me de manu pharaōis. poſt mltū vero tpis mortuus ē rex egypti. Et ingemiſcētes filii iſrl̄ pp opa vociferati ſūt. Aſcēdit q; clamor eorū ad deū ab opibus: & audiuit gemitū eorū: ac recordatus eſt federis qd̄ pepigit cum abraam iſaac & iacob. Et reſpexit deus filios iſrael: & liberauit eos.

Ca.3.

Moyſes autem paſcebat oues iethro ſoceri ſui ſacerdotis madiā. Cūq; minaſſet gregē ad interiora deſerti: venit ad montem dei oreb. Apparuitq; ei dominus ī flāma ignis de medio rubi: & videbat q rubus arderet: & nō combureretur. Dixit ergo Moyſes. Vadam & videbo viſionē hanc magnam: q̄re nō coburatur rubus. Cernēs āt dominus q pergeret ad videdū: vocauit eum de medio rubi: & ait Moyſes moyſes. qui rn̄dit. Adſum. At ille. Non appropies inquit huc. Solue calciamētum de pedibus tuis. Locus enim in quo ſtas terra ſancta eſt. Et ait. Ego ſum deus patris tui: deus abraam: deus iſaac: & deus iacob. Abſcōdit moyſes faciem ſuā: nō enī audebat aſpicere contra deum. Cui ait

ויהי בימים הרבים ההם וימת
מלך מצרים ויאנחו בני ישראל
מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם
אל האלהים מן העבדה: וישמע
אלהים את נאקתם ויזכר אלהים
את בריתו את אברהם את יצחק
ואת יעקב: וירא אלהים את בני
ישראל וידע אלהים:

Cap. iii.

ומשה היה רעה את צאן יתרו
חתנו כהן מדין וינהג את הצאן
אחר המדבר ויבא אל הר
האלהים חרבה: וירא מלאך יהוה
אליו בלבת אש מתוך הסנה וירא
והנה הסנה בער באש והסנה
איננו אכל: ויאמר משה אסרה
נא ואראה את המראה הגדל הזה
מדוע לא יבער הסנה: וירא יהוה
כי סר לראות ויקרא אליו
אלהים מתוך הסנה ויאמר משה
משה ויאמר הנני: ויאמר אל
תקרב הלם של נעליך מעל
רגליך כי המקום אשר אתה
עומד עליו אדמת קדש הוא:
ויאמר אנכי אלהי אביך אלהי
אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב
ויסתר משה פניו כי ירא מהביט
אל האלהים: ויאמר יהוה ראה

יום רבה מות אנח זעק עלה שוע שמע זכר ברת ראה נהג בוא ראה לבב סור ראה ידע בער סור קרא קרב נעל קום עמד סתר פנה נבט

והוה ביומיא סגיאיא האנון ומית מלכא דמצרים ואתאנחו בני ישראל מן פולחנא דהוה קשיא עליהון וזעיקו וסליקת קבילתהון לקדם יי מן פולחנא: ושמיע קדם יי קבילתהון ודכיר יי ית קימיה דעם אברהם דעם יצחק ודעם יעקב: וגלי קדם יי שעבודא דבני ישראל ואמר במימריה למפרקהון:

Ca.iii.

ומשה הוה רעי ית ענא דיתרו חמוהי רבא דמדין ודבר ית ענא לאתר שפר רעיא למדברא ואתא לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי לחורב: ואתגלי מלאכא דיי ליה בשלהובית אשתא מגו אסנא וחזא והא אסנא בער באשתא ואסנא ליתוהי מתאכיל: ואמר משה אתפני כען ואחזי ית חזונא רבא הדין מה דין לא מתוקד אסנא: וגלי קדם יי ארי אתפני למחזי וקרא ליה יי מגו אסנא ואמר משה משה ואמר הא אנא: ואמר לא תקרב הלכא שרי סינך מעל רגלך ארי אתרא דאת קאים עלוהי אתר קדיש הוא: ואמר אנא אלהא דאבוך אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב וכבשינון משה לאפוהי ארי הוה דחיל מלאסתכלא לצית יקרא דיי ואמר יי

Et factum eſt poſt multos dies: τ mortuus eſt rex egypti: τ ingemuerūt filij iſrael propter duram ſeruitutem que erat ſuper eos: τ clamauerūt. Et aſcendit clamor eorū coram deo ꝑpter ſeruitutem. Et auditus eſt corā deo clamor eorū: τ recordatus eſt deus pacti ſui quod pepigit cum abraham τ cum iſaac τ cum iacob. Et nota fuit coram dn̄o ſubiectio filioꝝ iſrael. Et dixit in verbo ſuo vt liberaret eos.

Cap.3.

Moyſes autē paſcebat oues iethro principis madian ſoceri ſui. Et minauit oues ad locū optimi paſtus in deſerto: τ venit in montē oreb: vbi reuelata eſt gloria dei. Et apparuit ei angelus dn̄i in flamma ignis de medio rubi: et vidit: et ecce rubus ardebat igni: τ rubus nō conſumebatur. Et dixit moyſes. Declinabo nunc: τ videbo viſioneʒ hanc magnā: quare non cōburatur rubus. Et reuelatū eſt corā dn̄o q declinaret ad videnduʒ. Et vocauit eum deus de medio ignis: τ ait. Moyſes: moyſes. Qui dixit. Ecce ego. Et dixit ei. Non appropinques huc: ſoluē calciamentū tuū de pedibus tuis: qm̄ locus ſup quē tu ſtas terra ſancta eſt. Et ait. Ego ſum deus patris tui: de⁹ abrahā deus iſaac: τ deus iacob. Et inclinauit moyſes vultū ſuuʒ: quoniā timuit intueri verſus gloriā dei. Et dixit dominus. Reuelata

Priitiua chal.

מות אנח קשה קום גלה אמר פרק רעה ענא רבב דבר גלה לאך שלה אכל פנה חזא רבב שרא קרב קום כבש גלה

ראה ראיתי את עני עמי אשר
במצרים ואת צעקתם שמעתי
מפני נגשיו כי ידעתי את
מכאביו: וארד להצילו מיד
מצרים ולהעלתו מן הארץ ההוא
אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ
זבת חלב ודבש אל מקום הכנעני
והחתי והאמרי והפרזי והחוי
והיבוסי: ועתה הנה צעקת בני
ישראל באה אלי וגם ראיתי את
הלחץ אשר מצרים לחצים
אתם: ועתה לכה ואשלחך אל
פרעה והוצא את עמי בני ישראל
ממצרים: ויאמר משה אל
האלהים מי אנכי כי אלך אל
פרעה וכי אוציא את בני ישראל
ממצרים: ויאמר כי אהיה עמך
וזה לך האות כי אנכי שלחתיך
בהוציאך את העם ממצרים
תעבדון את האלהים על ההר
הזה: ויאמר משה אל האלהים
הנה אנכי בא אל בני ישראל
ואמרתי להם אלהי אבותיכם
שלחני אליכם ואמרו לי מה
שמו מה אמר אלהם: ויאמר
אלהים אל משה אהיה אשר
אהיה ויאמר כה תאמר לבני

dñs. vidi afflictionem populi mei in egypto: & clamorẽ eius audiui ꝓp duritiã eorũ q̃ pſũt operibus. Et ſciens dolorẽ eius deſcẽdi: vt liberẽ eum de manibus egyptiorum: & educã de terra illa in terrã bonam & ſpacioſam: in terram que fluit lacte & melle: ad loca chananei & ethei & ammorrei & pherezei & euei & iebuſei. Clamor ergo filiorum iſrael venit ad me: vidiq; afflictionẽ eorũ: qua ab egyptiis opprimuntur. Sed veni: & mittã te ad pharaonem: vt educas populũ meũ filios iſrael de egypto. Dixitq; moyſes ad deum. Quis ſum ego: vt vadam ad pharaonem: & educã filios iſrael de egypto? Qui dixit ei. Ego ero tecum: & hoc habebis ſignũ: q̃ miſerim te. Cũ eduxeris populũ de egypto: immolabis deo ſuper montem iſtum. Ait moyſes ad deum: Ecce ego vadam ad filios iſrael: & dicam eis. Deus patrum veſtrorum miſit me ad vos. Si dixerint mihi quod eſt nomen eius: quid dicã eis? Dixit deus ad moyſen. Ego ſum qui ſum. Ait. Sic dices filiis

vidi afflictionẽ ppli mei q̃ in egypto:
ἴδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ,
et clamorẽ eoꝝ audiui ꝓpt operũ pfe
καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ τῶν ἐργοδιω-
ctos. ſcio .n. dolorẽ eoꝝ: et deſcẽdi vt
κτῶν· οἶδα γὰρ τὴν ὀδύνην αὐτῶν, καὶ κατέβην ἐξε-
liberẽ eos ex manu egyptioꝝ: & educam
λέσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς αἰγυπτίων, καὶ ἐξαγαγεῖν
eos ex tra illa: & inducã eos:
αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης, καὶ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς
in trã bonã & multã: in trã manãtẽ lac
εἰς γῆν ἀγαθὴν καὶ πολλήν, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα
et mel: in locũ chananeoꝝ: et hethe-
καὶ μέλι, εἰς τὸν τόπον τῶν χαναναίων, καὶ χετταί-
oꝝ: et amorreorũ: et pherezeoꝝ: et eueoꝝ: et
ων, καὶ ἀμορραίων, καὶ φερεζαίων, καὶ εὐαίων, καὶ
gergeſeoꝝ: & iebuſeoꝝ. & nũc ecce clamor
γεργεσαίων, καὶ ἰεβουσαίων. καὶ νῦν ἰδοὺ ἡ κραυ-
filioꝝ iſrael venit ad me. et ego vidi
γὴ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἥκει πρός με· κἀγὼ ἑώρακα
afflictionẽ: qua egyptii opprimũt eos. et
τὸν θλιμμόν, ὃν οἱ αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς· καὶ
nũc veni mittam te ad pharaonẽ regem egy
νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς φαραὼ βασιλέα αἰγύ-
pti. & educes pplm meũ filios iſrael
πτου. καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ
ex tra egypti. et dixit moyſes ad deũ:
ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ εἶπεν μωυσῆς πρὸς τὸν θεόν,
quis ſum ego: vt vadã ad pharaonẽ regem
τίς εἰμι ἐγώ, ὅτι πορεύομαι πρὸς φαραὼ βασιλέα
egypti: et vt educã filios iſrael ex tra
αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἐξάξω τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ γῆς
egypti. dixit aũt deus ad moyſen: dicẽs: q2 ero
αἰγύπτου. εἶπε δὲ ὁ θεὸς πρὸς μωυσῆν, λέγων, ὅτι ἔσο-
tecũ et hoc tibi ſignũ: q2
μαι μετὰ σοῦ. καὶ τοῦτό σοι τὸ σημεῖον, ὅτι
ego te mitto vt educas tu pplm meũ
ἐγώ σε ἀποστέλλω ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν σε τὸν λαόν μου
ex egypto: et ſeruietis deo in mõte hoc.
ἐξ αἰγύπτου, καὶ λατρεύσετε τῷ θεῷ ἐν τῷ ὄρει τούτῳ.
& dixit moyſes ad deũ: ecce ego va-
καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς τὸν θεόν, ἰδοὺ ἐγὼ ἐλεύσο-
dã ad filios iſrael: et dicã ad eos:
μαι πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτούς,
deus pſm vſoꝝ miſit me ad vos.
ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς.
et ſi interrogauerit me. qđ nomẽ ei? qđ
καὶ ἐὰν ἐρωτήσωσί με, τί τὸ ὄνομα αὐτῷ; τί
dicã ad eos. & dixit dñs ad moy-
ἐρῶ πρὸς αὐτούς. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς μωυ-
ſen. ego ſũ q̃ ſũ. et dixit: ſic dices filiis
σῆν. ἐγώ εἰμι ὁ ὤν. καὶ εἶπεν, οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς

B

C

Interp̃. chal.

גלי קדמי ית שעבוד עמי די במצרים וית קבילתהון שמיע קדמי מן קדם שלטוניהון ארי גלי קדמי כיביהון: ואתגליתי לשיזבותהון מידא דמצראי ולאסקותהון מן ארעא ההיא לארעא טבא ופתיא לארעא עבדא חלב ודבש לאתר כנענאי וחתאי ואמוראי ופרזאי וחואי ויבוסאי: וכען הא קבילת בני ישראל עלת לקדמי ואף גלי קדמי ית דוחקא דמצראי דחקין להון: וכען איתא ואשלחנך לות פרעה ואפיק ית עמי בני ישראל ממצרים: ואמר משה קדם יי מן אנא ארי איזיל לות פרעה וארי אפיק ית בני ישראל ממצרים: ואמר ארי יהי מימרי בסעדך ודין לך אתא ארי אנא שלחתך באפקותך ית עמא ממצרים תפלחון קדם יי על טורא הדין: ואמר משה קדם יי הא אנא אתי לות בני ישראל ואימר להון אלהא דאבהתכון שלחני לותכון ויימרון לי מה שמיה מה איימר להון: ואמר יי למשה אהיה אשר אהיה ואמר כדנן תימר לבני

Transla. Chal.

eſt corã me ſubiectio populi mei q̃ eſt in egypto: & clamor eorũ auditus eſt in conſpectu meo ꝓpter exactores eorũ: quoniã reuelati ſunt coram me dolores eoꝝ. Et apparui vt liberarem eos de manu egyptiorũ: & vt aſcendere faciam eos de terra hac ad terrã bonam et ſpacioſam: ad terrã fluentẽ lacte & melle: ad locũ chananei & ethei & amorrei & pherezei & euei & iebuſei. Et nunc clamor filiorũ iſrael venit coram me: manifeſta eſt etiam corã me tribulatio qua egyptii tribulant eos. Et nunc veni & mittã te ad pharaonẽ: et educ populũ meũ filios iſrael de egypto. Et dixit moyſes coram deo. Quis ego ſum vt vadam ad pharaonẽ: et vt educam filios iſrael de egypto? Et dixit ei. Quia erit verbum meum in adiutoriũ tuum. et hoc tibi ſignum quod ego mitto te. Cum eduxeris populũ de egypto: ſeruietis coram dño ſuper montẽ hũc. Et dixit moyſes coram deo. Ecce ego vadam ad filios iſrael: & dicam eis: deus patrum veſtrorũ miſit me ad vos: et dicent mihi. Quod eſt nomẽ eius? quid dicam eis. Et dixit deus ad moyſen. Ero qui ero. Et dixit. Sic dices filiis

iſrael: q̃ eſt miſit me ad vos. & dixit
ἰσραήλ, ὁ ὢν ἀπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. καὶ εἶπεν
deus rurſus ad moyſen: ſic dices filiis
ὁ θεὸς πάλιν πρὸς μωυσῆν, οὕτως ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς
iſrael: dñs deus patrũ vſoꝝ: deus abra-
ἰσραήλ, κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν, ὁ θεὸς ἀβρα-
am: et deus iſaac: et deus iacob: miſit me
άμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ, ἀπέσταλκέ με
ad vos. hoc meũ eſt nomẽ ſempiternũ: &
πρὸς ὑμᾶς. τοῦτό μου ἐστὶ τὸ ὄνομα αἰώνιον, καὶ
memoriale gñationũ gñatiõib9. vadẽs igr cõgrega
μνημόσυνον γενεῶν γενεαῖς. ἐλθὼν οὖν συνάγαγε
ſeniores filioꝝ iſrael: & dices ad
τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς
eos: dñs deus patrũ vſoꝝ apparuit mihi:
αὐτούς, κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ὦπταί μοι,
deus abraam: & deus iſaac: & deus iacob:
ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ θεὸς ἰσαάκ, καὶ θεὸς ἰακώβ,
dicẽs: viſitatione viſitaui vos. & q̃cũq; con
λέγων, ἐπισκοπῇ ἐπέσκεμμαι ὑμᾶς. καὶ ὅσα συμ-
tigerũt vob in egypto. vidi. & dixi:
βέβηκεν ὑμῖν ἐν αἰγύπτῳ, ἑώρακα. καὶ εἶπα,
reducam vos ex afflictione egyptio-
ἀναβιβάσω ὑμᾶς ἐκ τῆς κακώσεως τῶν αἰγυπτί-
rum in terrã chananeorũ: et etheorũ: & a-
ων εἰς τὴν γῆν χαναναίων, καὶ χετταίων, καὶ ἀ-
morreorũ: et phereſeorũ: et gergeſeorũ: et e-
μορραίων, καὶ φερεζαίων, καὶ γεργεσαίων, καὶ εὐ-
ueorũ: & iebuſeorũ: in terrã manãtẽ lacte et
αίων, καὶ ἰεβουσαίων, εἰς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ
melle. et audiẽt tuã vocẽ et in-
μέλι. καὶ εἰσακούσονταί σου τῆς φωνῆς. καὶ εἰ-
gredieris tu: et ſeniores iſrael ad pharaonẽ re
σελεύσῃ σύ, καὶ ἡ γερουσία ἰσραὴλ πρὸς φαραὼ βα-
gem egypti. & dices ad eũ: dñs deus he
σιλέα αἰγύπτου. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, κς ὁ θεὸς τῶν ἑ-
breorũ vocauit nos. ibimus igr viã
βραίων προσκέκληται ἡμᾶς. πορευσόμεθα οὖν ὁδὸν
triũ dieꝝ in ſolitudinẽ: vt ſacrificem9 dño deo
τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν ἔρημον, ἵνα θύσωμεν κῷ τῷ θεῷ
nſo. ego vero ſcio: q2 nõ dimittet vos rex
ἡμῶν. ἐγὼ δὲ οἶδα, ὅτι οὐ προήσεται ὑμᾶς βασι-
egypti ire: niſi cũ manu va-
λεὺς αἰγύπτου πορευθῆναι, ἐὰν μὴ μετὰ χειρὸς κρα-
lida. & extẽdẽs manũ meã pcutiã
ταιᾶς. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρά μου πατάξω τοὺς
egyptios in oib9 mirabilib9 meis: q̃ fa-
αἰγυπτίους ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις μου, οἷς ποι-
ciã in eis. & poſt hec dimittet vos.
ήσω ἐν αὐτοῖς. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς.
et dabo grãz populo huic corã egy-
καὶ δώσω χάριν τῷ λαῷ τούτῳ ἐνώπιον τῶν αἰ-
ptios. qñ aũt egreſſi fueritis: nõ
γυπτίων. ὅταν δὲ ἀποτρέχητε, οὐκ·

D

Infra. 8. g.

Infra. 11. a. & infra. 12. a.

iſrael. Qui eſt: miſit me ad vos. Dixitq; iterum deus ad moyſen. Hec dices filiis iſrael. Dominus deus patrũ veſtrorũ deus abraam & deus iſaac & deus iacob miſit me ad vos. Hoc nomẽ mihi eſt in eternũ: & hoc memoriale meũ i gñatiõe & gñationẽ. Vade cõgrega ſeniores iſrael: & dices ad eos. Dñs deus patrũ veſtrorum apparuit mihi: deus abraã & deus iſaac & deus iacob dicẽs. Viſitans viſitaui vos & vidi oĩa que acciderũt vobis in egypto: & dixi vt educam vos de afflictione egypti in terrã chananei: & ethei & ammorrei: & pherezei & euei & iebuſei: ad terrã fluẽtẽ lacte & melle: & audiẽt vocẽ tuã. Ingredierisq; tu & ſeniores iſrael ad regẽ egypti: & dices ad eum. Dñs deus hebreorum vocauit nos. Ibimus viã triũ dierũ in ſolitudinẽ: vt immolemus domino deo nſo. Sed ego ſcio q2 non dimittet vos rex egypti vt eatis niſi per manum validam. Extẽdãq; manum meam: & percutiã egyptũ in cũctis mirabilibus meis que facturus ſum in medio eorũ. Poſt hoc dimittet vos: daboq; gratiã populo huic corã egyptiis. Et cum egrediemini: non

ישראל אהיה שלחני אליכם:
ויאמר עוד אלהים אל משה כה
תאמר אל בני ישראל יהוה
אלהי אבתיכם אלהי אברהם
אלהי יצחק ואלהי יעקב שלחני
אליכם זה שמי לעלם וזה זכרי
לדר דר: לך ואספת את זקני
ישראל ואמרת אלהם יהוה אלהי
אבתיכם נראה אלי אלהי
אברהם יצחק ויעקב לאמר פקד
פקדתי אתכם ואת העשוי לכם
במצרים: ואמר אעלה אתכם
מעני מצרים אל ארץ הכנעני
והחתי והאמרי והפרזי והחוי
והיבוסי אל ארץ זבת חלב ודבש:
ושמעו לקלך ובאת אתה וזקני
ישראל אל מלך מצרים ואמרתם
אליו יהוה אלהי העבריים נקרה
עלינו ועתה נלכה נא דרך שלשת
ימים במדבר ונזבחה ליהוה
אלהינו: ואני ידעתי כי לא יתן
אתכם מלך מצרים להלך ולא ביד
חזקה: ושלחתי את ידי והכיתי
את מצרים בכל נפלאתי אשר
אעשה בקרבו ואחרי כן ישלח
אתכם: ונתתי את חן העם הזה
בעיני מצרים והיה כי תלכון לא

Interp̃. chal.

ישראל אהיה שלחני לותכון: ואמר עוד יי למשה כדנן תימר לבני ישראל יי אלהא דאבהתכון אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב שלחני לותכון דין שמי לעלם ודין דוכרני לכל דר ודר: איזיל ותכנוש ית סבי ישראל ותימר להון יי אלהא דאבהתכון אתגלי לי אלהיה דאברהם יצחק ויעקב למימר מדכר דכירנא יתכון וית דאתעביד לכון במצרים: ואמרית אסיק יתכון משעבוד מצראי לארעא כנענאי וחתאי ואמוראי ופרזאי וחואי ויבוסאי לארעא עבדא חלב ודבש: ויקבלון מינך ותיתי את וסבי ישראל לות מלכא דמצרים ותימרון ליה יי אלהא דיהודאי איתקרי עלנא וכען ניזיל כען מהלך תלתא יומין במדברא ונדבח קדם יי אלהנא: וקדמי גלי ארי לא ישבוק יתכון מלכא דמצרים למיזל ולא מן קדם חילא תקיפא: ואשלח פון ית מחת גבורתי ואמחי ית מצראי בכל פרישותי דאעביד בינהון ובתר כן ישלח יתכון: ואתין ית עמא הדין לרחמין בעיני מצראי ויהי ארי תהכון לא

Transla. Chal.

iſrael. qui ero miſit me ad vos. Dixitq; iterũ deus ad moyſen: hec dices filiis iſrael. Dñs deus patrum veſtroꝝ deus abrahã: deus iſaac & deus iacob miſit me ad vos. hoc eſt nomẽ meũ in eternũ: & hoc eſt memoriale meũ in omni generatione & generationẽ. Uade et cõgrega ſeniores iſrael: & dices eis. Dñs deus patrum veſtrorũ apparuit mihi: deus abraham iſaac & iacob: dicens. Recordans recordatus ſum veſtri: et omniũ que facta ſunt vobis in egypto. et dixi: aſcendere faciã vos de ſubiectione egyptioꝝ ad terrã chananei et ethei & amorrei & pherezei & euei & iebuſei: ad terram fluentẽ lacte & melle. Et obedient tibi: & venies tu & ſeniores iſrael ad regem egypti: dicetiſq; ei. Dñs deus iudeorũ inuocatus eſt ſuper nos. Et nunc eamus obſecro itinere trium dierũ per deſertum: vt immolemus dño deo noſtro. Et in conſpectu meo manifeſtuz eſt q2 nõ dimittet vos rex egypti vt eatis: niſi propter timorem fortem. Mittãq; ſtatim plagam fortitudinis mee: & percutiã egyptios in cunctis mirabilibus meis: q̃ facturus ſum in medio eoꝝ: & poſt hec mittet vos. Et dabo populũ hunc in gratiam in oculis egyptiorum. Et quando ieritis: non

תלכו ריקם: ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת ושמתם על בניכם ועל בנתיכם ונצלתם את מצרים:

Cap. iiij.

ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקלי כי יאמרו לא נראה אליך יהוה: ויאמר אליו יהוה מזה בידך ויאמר מטה: ויאמר השליכהו ארצה וישלכהו ארצה ויהי לנחש וינס משה מפניו: ויאמר יהוה אל משה שלח ידך ואחז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו: למען יאמינו כי נראה אליך יהוה אלהי אבתם אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב: ויאמר יהוה לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוצאה והנה ידו מצרעת כשלג: ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוצאה מחיקו והנה שבה כבשרו: והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון: והיה אם לא יאמינו גם לשני האתות האלה ולא ישמעון לקלך ולקחת ממימי היאר

הלך ירש · גור כלה · שום · ענה אמן שמע · קול אמר ראה · נטה · שלך היה · נוס פנה · שלח אחז · שלח חזק · כפף · בוא · יצא · צרע · שוב · קול אות · שנה שמע · קול

exibitis vacui: ſed poſtulabit mulier a vicina ſua & ab hoſpita ſua vaſa argentea & aurea ac veſtes: ponetiſq; eas ſuper filios & filias veſtras: & ſpoliabitis egyptum. Ca.4.
Reſpodēs moyſes ait. Non credent mihi: neq; audient vocē meā: ſed dicent: non apparuit tibi dn̄s. Dixit ergo ad eū. Quid eſt quod tenes i manu tua. Rn̄dit. Virga. Dixitq; dn̄s. Proiice eā in terrā. Proiecit: & verſa eſt in colubrū: ita vt fugeret moyſes. Dixitq; dn̄s. Extende manū tuā: & apprehende caudam eius. Extendit & tenuit: verſaq; eſt in virgam. Vt credant inquit q̄ apparuerit tibi dn̄s deus patrum ſuorum: deus abraam & deus iſaac & deus iacob. Dixitq; dn̄s rurſum. Mitte manum tuam in ſinū tuū. Quā cum miſiſſet in ſinum ꝓtulit leproſam inſtar niuis. Retr. he ait manū tuam in ſinū tuum. Retraxit & protulit iterū: & erat ſimilis carni reliq̄. Si non crediderint inquit tibi: neq; audierit ſermonem ſigni prioris: credent verbo ſigni ſequētis. q̄ ſi nec duobus quidem his ſignis crediderint: neq; audierint vocē tuā: ſume aquas fluminis

recedetis vacui: ſed poſtulabit mulier a vicino
ἀπελεύσεσθε κενοί, ἀλλ᾽ αἰτήσει γυνὴ παρὰ γείτονος
et cohabitatore ſuo vaſa argētea: et aureā: et veſtes. et imponetis ſup filios vſos: τ ſup
καὶ συσκήνου αὐτῆς σκεύη ἀργυρᾶ, καὶ χρυσᾶ, καὶ ἱματισμόν· καὶ ἐπιθήσετε ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς
filias vſas: et ſpoliate egyptios.
θυγατέρας ὑμῶν, καὶ ἐπισυσκευάσατε τοὺς αἰγυπτίους.

Cap. 4. A

Reſpōdit xo moyſes: et dixit: ſi igit nō crediderit mihi: neq; audiuerit vocē meā. dicēt .n.
Ἀπεκρίθη δὲ μωυσῆς, καὶ εἶπεν, ἐὰν οὖν μὴ πιστεύσωσί μοι, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς μου· ἐροῦσι γάρ,
q̄ nō apparuit tibi de⁹: qd dicā ad eos? dixit āt ei dn̄s: qd hoc ē qd in manu tua. ille āt dixit: v̄ga.
ὅτι οὐκ ὦπταί σοι ὁ θεός, τί ἐρῶ πρὸς αὐτούς; εἶπε δὲ αὐτῷ κύριος, τί τοῦτό ἐστι τὸ ἐν τῇ χειρί σου. ὁ δὲ εἶπε, ῥάβδος.
et dixit: proiice eā in terrā. τ ꝓiecit eā in trrā: et facta ē coluber. et fugit moyſes ab eo.
καὶ εἶπε, ῥῖψον αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἔρριψεν αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο ὄφις, καὶ ἔφυγε μωυσῆς ἀπ᾽ αὐτοῦ.
et dixit dn̄s ad moyſen: extēde manū tuā et apprehēde caudā. extēdēs igit manū apprehēdit caudā. et facta ē v̄ga in manu ſua:
καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου καὶ ἐπιλαβοῦ τῆς κέρκου. ἐκτείνας οὖν τὴν χεῖρα ἐπελάβετο τῆς κέρκου, καὶ ἐγένετο ῥάβδος ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ,
vt credant tibi: q̄ apparuit tibi dn̄s de⁹ patrum ſuorū: de⁹ abraā: et de⁹ iſaac: et de⁹ iacob. dixit āt ei dn̄s rurſus: mitte manū tuā in ſinū tuū. et miſit manū in ſinū ſuū: et eduxit eā ex ſinu ſuo: et facta ē man⁹ eius leproſa ſicut nix. et dixit rurſus: mitte manū tuā in ſinū tuū. et miſit manū in ſinū ſuū: et eduxit eam de ſinu ſuo: et rurſus reſtituta ē in colorē carnis ſue.
ἵνα πιστεύσωσί σοι, ὅτι ὦπταί σοι κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν, ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. εἶπε δὲ αὐτῷ κύριος πάλιν, εἰσένεγκε τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν κόλπον σου. καὶ εἰσήνεγκε τὴν χεῖρα εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καὶ ἐγενήθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ λεπρὸς ὡσεὶ χιών. καὶ εἶπε πάλιν, εἰσένεγκε τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν κόλπον σου. καὶ εἰσήνεγκε τὴν χεῖρα εἰς τὸν κόλπον αὐτοῦ, καὶ ἐξήνεγκεν αὐτὴν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἀπεκατεστάθη εἰς τὴν χρόαν τῆς σαρκὸς αὐτοῦ.

B

ſi āo nō crediderit tibi: neq; audiuerit vocē ſigni p̄mi: credent tibi vocē ſigni ſecūdi. et erit ſi nō crediderint duob⁹ ſignis his: neq; audierit vocē tuā: accipies ab aqua fluminis:
ἐὰν δὲ μὴ πιστεύσωσί σοι, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ πρώτου, πιστεύσωσί σοι τῆς φωνῆς τοῦ σημείου τοῦ δευτέρου. καὶ ἔσται ἐὰν μὴ πιστεύσωσί σοι τοῖς δυσὶ σημείοις τούτοις, μηδὲ εἰσακούσωσι τῆς φωνῆς σου, λήψῃ ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ,

Primitiua chal.

שאל אנת מאן · שוה ריק · תוב המן קבל · אמר גלה · חוה חשט · תקף · עול נפק · תוב תיב הוה · קול אות · אות נסב · מי

Transla. Chal.

ibitis vacui. Sed poſtulabit mulier a vicina ſua et a propinqua domus ſue vaſa argentea τ vaſa aurea τ veſtes: ponetiſq; ſup filios veſtros τ ſup filias vſas: et vacuos relinquetis egyptios. Ca.4.

Reſponditq; moyſes: τ ait. Ecce non credēt mihi: nec obedient mihi: quia dicent. Non apparuit tibi dn̄s. Dixitq; ei dn̄s. Quid eſt hoc qd tenes in manu tua. et ait. Virga. Et dixit ei. Proiice eā in terrā. Et proiecit eam in terrā: τ verſa eſt in colubrū: et fugit moyſes a facie eius. Et dixit dn̄s ad moyſen. Extende manū tuam: τ apprehende caudam eius. Et extendit manū ſuam τ tenuit eum: verſaq; eſt in virgam in manu eius. vt credant q̄ apparuerit tibi dn̄s deus patrū ſuorū: deus abrahami: deus iſaac: τ deus iacob. Dixitq; rurſum dn̄s ei. Mitte nunc manū tuā in ſinum tuū. Et miſit manum ſuam in ſinum ſuū: et eduxit eam: τ ecce manus eius erat alba ſicut nix. Et dixit. Reduc manum tuam in ſinū tuū: τ reduxit manum ſuam in ſinum ſuū: τ eduxit eam de ſinu ſuo: et ecce reuerſa eſt ſicut caro eius. Et erit ſi non crediderint tibi: neq; obedierint voci ſigni prioris: credent voci ſigni poſterioris. Et erit ſi nō crediderint etiā duobus ſignis: neq; obedierint tibi: tolles de aquis que ſunt in flumine:

Interp. chal.

תהכון ריקנין: ותשאיל אתתא משיבבתה ומקריבת ביתה מנין דכסף ומנין דדהב ולבושין ותשוון על בניכון ועל בנתיכון ותרוקנון ית מצראי:

Ca.iiij.

ואתיב משה ואמר והא לא יהימנון לי ולא יקבלון מני ארי יימרון לא אתגלי לך יי: ואמר ליה יי מה דין בידך ואמר חוטרא: ואמר רמהי לארעא ורמהי לארעא והוה לחויא ועריק משה מן קדמוהי: ואמר יי למשה אושיט ידך ואחוד בזנביה ואושיט ידיה ואתקיף ביה והוה לחוטרא בידיה: בדיל דיהימנון ארי אתגלי לך יי אלהא דאבהתהון אלהיה דאברהם אלהיה דיצחק ואלהיה דיעקב: ואמר יי ליה עוד אעיל כען ידך בעיטפך ואעיל ידיה בעיטפיה ואפקה והא ידיה חורא כתלגא: ואמר אתיב ידך לעיטפך ואתיב ידיה לעיטפיה ואפקה מעיטפיה והא תבת הות כבשריה: ויהי אם לא יהימנון לך ולא יקבלון לקל אתא קדמאה ויהימנון לקל אתא בתראה: ויהי אם לא יהימנון אף לתרין אתיא האלין ולא יקבלון מינך ותיסב ממיא די בנהרא

et effūdes ſup aridā. et erit aqua quā accipies a flumine ſanguis ſup aridā. dixit āt moyſes ad dn̄m: oro dn̄e: nō eloquēs ſū ante heri neq; ante tertiā diem: neq; ex q̄ cepiſti loqui ſeruo tuo. gracili voce et tarda lingua ego ſū. dixit āt dn̄s moyſi: qs dedit os hoi: et qs fecit mutum et ſurdū: vidētem et cecū? nō ego dn̄s deus? et nūc vade et ego aperiā os tuū: τ inſtruā te q̄ debes loqui. et dixit moyſes: obſecro dn̄e: elige potētē aliū: quē mittes. et iratus ira dn̄s cōtra moyſen: dixit: nō ecce aarō frater tu⁹ leuita: ſcio: q̄ loq̄ns loq̄tur ipē tibi. et ecce ipē egredieť in occurſum tibi. et vidēs te letabitur in ſeipſo. et dices ad eū: τ dabis v̄ba mea in os ei⁹. et ego aperiā os tuū τ os ei⁹: et inſtruā vos: q̄ facietis. et ipſe loqueť q̄ ad pplm: et ipſe erit tuū os. tu vo illi eris q̄ ad deū: et v̄gam hanc verſam in colubrū: accipies i manu tua: in q̄ facies in ea ſigna. habiit āt moyſes: et reuerſus ē ad iethro ſocerū ſuū: et dicit: ibo: et reuertar ad fratres meos q̄ ſūt in egypto: et videbo: ſi adhuc viuūt.

καὶ ἐκχεεῖς ἐπὶ τὸ ξηρόν. καὶ ἔσται τὸ ὕδωρ ὃ ἂν λάβῃς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ αἷμα ἐπὶ τοῦ ξηροῦ. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς κύριον, δέομαι κύριε, οὐχ εὔλαλός εἰμι πρὸ τῆς ἐχθὲς οὐδὲ πρὸ τῆς τρίτης ἡμέρας, οὐδὲ ἀφ᾽ οὗ ἤρξω λαλεῖν τῷ θεράποντί σου. ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος ἐγώ εἰμι. εἶπε δὲ κύριος τῷ μωυσῇ, τίς ἔδωκε στόμα ἀνθρώπῳ, καὶ τίς ἐποίησε δύσκωφον καὶ κωφόν, βλέποντα καὶ τυφλόν; οὐκ ἐγὼ κύριος ὁ θεός; καὶ νῦν πορεύου, καὶ ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου, καὶ συμβιβάσω σε ἃ μέλλεις λαλῆσαι. καὶ εἶπε μωυσῆς, δέομαι κύριε, προχείρισαι δυνάμενον ἄλλον, ὃν ἀποστελεῖς. καὶ θυμωθεὶς ὀργῇ κύριος ἐπὶ μωυσῆν, εἶπεν, οὐκ ἰδοὺ ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου ὁ λευίτης, ἐπίσταμαι, ὅτι λαλῶν λαλήσει αὐτός σοι. καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐξελεύσεται εἰς συνάντησίν σοι. καὶ ἰδών σε χαρήσεται ἐν ἑαυτῷ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, καὶ δώσεις τὰ ῥήματά μου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ. καὶ ἐγὼ ἀνοίξω τὸ στόμα σου καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ συμβιβάσω ὑμᾶς, ἃ ποιήσετε. καὶ αὐτός σοι λαλήσει τὰ πρὸς λαόν, καὶ αὐτὸς ἔσται σου στόμα. σὺ δὲ αὐτῷ ἔσῃ τὰ πρὸς τὸν θεόν. καὶ τὴν ῥάβδον ταύτην τὴν στραφεῖσαν εἰς ὄφιν, λήψῃ ἐν τῇ χειρί σου, ἐν ᾗ ποιήσεις ἐν αὐτῇ τὰ σημεῖα. ἐπορεύθη δὲ μωυσῆς, καὶ ἀπέστρεψε πρὸς ἰοθὸρ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. καὶ λέγει, πορεύσομαι, καὶ ἀποστρέψω πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου τοὺς ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ὄψομαι, εἰ ἔτι ζῶσιν.

C

& effunde eā ſup aridā: & quicquid hauſeris d̄ fluuio: vertetur in ſanguinem. Ait moyſes. Obſecro domine nō ſum eloquēs ab heri & nudiuſtertius: & ex quo locutus es ad ſeruū tuū: impeditioris & tardioris lingue ſum. Dixit dn̄s ad eū. Quis fecit os hoīs. Aut quis fabricatus eſt mutum & ſurdum videntē & cecum. Nōnne ego? Perge igitur: & ego ero in ore tuo: doceboq; qd loquaris. At ille. Obſecro dn̄e inquit: mitte quem miſſurus es. Iratus dominus in moyſen ait. Aaron frater tuus leuites ſcio q̄ eloquens ſit. Ecce ipſe egredietur i occurſū tuū: videſq; te letabitur corde. Loq̄re ad eum: & pone verba mea in ore eius: & ego ero in ore tuo & in ore illius: & oſtendā vobis quid agere debeatis. & ipſe loquetur pro te ad populū & erit os tuum: tu āt eris ei in his que ad deū ptinēt. Virgam quoq; hāc ſume in manu tua: in qua facturus es ſigna. Abiit moyſes & reuerſus ē ad iethro ſocerum ſuum. Dixitq; ei. Vadā & reuertar ad fratres meos in egyptum: vt videam ſi adhuc viuant.

ושפכת היבשה והיו המים אשר תקח מן היאר והיו לדם ביבשת: ויאמר משה אל יהוה בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם גם מאז דברך אל עבדך כי כבד פה וכבד לשון אנכי: ויאמר יהוה אליו מי שם פה לאדם או מי ישום אלם או חרש או פקח או עור הלא אנכי יהוה: ועתה לך ואנכי אהיה עם פיך והוריתיך אשר תדבר: ויאמר בי אדני שלח נא ביד תשלח: ויחר אף יהוה במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי דבר ידבר הוא וגם הנה הוא יצא לקראתך וראך ושמח בלבו: ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי אהיה עם פיך ועם פיהו והוריתי אתכם את אשר תעשון: ודבר הוא לך אל העם והיה הוא יהיה לך לפה ואתה תהיה לו לאלהים: ואת המטה הזה תקח בידך אשר תעשה בו את האתת: וילך משה וישב אל יתר חתנו ויאמר לו אלכה נא ואשובה אל אחי אשר במצרים ואראה העודם חיים

לקח · תמל · לשן · שום · ילד היה · פה ירה דבר · חרה · ראה · עשה · נטה לקח · עשה אות · שוב · באר חיה

Interp. chal.

ותשוד ליבשתא ויהון מיא דתיסב מן נהרא ויהון לדמא ביבשתא: ואמר משה קדם יי בבעו יי לא גבר דמילול אנא אף מאתמלי אף מדקדמוהי אף מעידן דמלילתא עם עבדך ארי יקיר ממלל ועמיק לישן אנא: ואמר יי ליה מן שוי פומא לאינשא או מן שוי אלמא או חרשא או פקחא או עוירא הלא אנא יי: וכען איזיל ומימרי יהא עם פומך ואליפינך דתמליל: ואמר בבעו יי שלח כען ביד מן דכשר למשלח: ותקיף רוגזא דיי במשה ואמר הלא אהרן אחוך לואה גלי קדמי ארי מללא ימליל הוא ואף הא הוא נפיק לקדמותך ויחזינך ויחדי בליביה: ותמליל עמיה ותשוי ית פתגמיא בפומיה ומימרי יהא עם פומך ועם פומיה ואליף יתכון ית דתעבדון: וימליל הוא לך עם עמא ויהי הוא יהי לך למתורגמן ואת תהי ליה לרב: וית חוטרא הדין תיסב בידך דתעביד ביה ית אתיא: ואזל משה ותב לות יתר חמוהי ואמר ליה איזיל כען ואיתוב לות אחי די במצרים ואחזי העד כען אינון קימין:

Transla. Chal.

et effundes in aridā. et aque quas tuleris de flumine vertētur in ſanguinē in arida. Dixitq; moyſes coram dn̄o. Obſecro dn̄e nō ſum vir eloquēs etiā ab heri τ nudius tertius: τ ex tēpore quo locutus fuiſti cū ſeruo tuo: qm̄ grauis loquele τ lingue profunde ego ſum. Dixitq; dn̄s ad eū. Quis poſuit os hominis: aut quis poſuit mutum aut ſurdū aut videntē aut cecum: nōne ego dn̄s? Et nunc vade τ verbū meū erit in ore tuo: τ docebo te quid loquaris. Et ait. Obſecro dn̄e mitte nunc per manū illius qui dignus eſt vt mittať. Iratuſq; eſt furor dn̄i in moyſen: τ ait. ecce aaron frater tuus leuita. Notū eſt corā me q̄ ipſe loquēs loq̄tur. et ecce ipſe q̄q; egredieť in occurſū tuū: τ videbit te: τ letabiť in corde ſuo. Et loq̄ris cū eo: τ pones ſermones in ore ſuo: τ v̄bū meū erit cū ore tuo τ cū ore ei⁹: τ docebo vos qd acturi eſtis. Loq̄turq; ipſe ꝓ te cū pplo: et ipſe erit interpres tu⁹: τ tu eris ei in principē. virgam quoq; hanc ſume in manu tua: in qua facturus es ſigna. Abijtq; moyſes τ reuerſus eſt ad iethro ſocerū ſuū: τ dixit ei. Vadā nunc τ reuertar ad fratres meos qui ſunt in egypto: τ videbo ſi adhuc ipſi viuāt.

Primitiua chal.

אשד הוה · בעא מלל תמל · שנה · אמר הוה מלל · שלח נלה · חזא חדה · שוה אמר הוה · עבד תרגם הוה · רבב נסב תוב · חזא קום

Tex. Heb.

ויאמר יתרו למשה לך לשלום׃
ויאמר יהוה אל משה במדין לך
שב מצרים כי מתו כל האנשים
המבקשים את נפשך׃ ויקח משה
את אשתו ואת בניו וירכבם על
החמר וישב ארצה מצרים ויקח
משה את מטה האלהים בידו׃
ויאמר יהוה אל משה בלכתך
לשוב מצרימה ראה כל המפתים
אשר שמתי בידך ועשיתם לפני
פרעה ואני אחזק את לבו ולא
ישלח את העם׃ ואמרת אל
פרעה כה אמר יהוה בני בכרי
ישראל׃ ואמר אליך שלח את
בני ויעבדני ותמאן לשלחו הנה
אנכי הרג את בנך בכרך׃ ויהי
בדרך במלון ויפגשהו יהוה
ויבקש המיתו׃ ותקח צפרה צר
ותכרת את ערלת בנה ותגע
לרגליו ותאמר כי חתן דמים
אתה לי׃ וירף ממנו אז אמרה
חתן דמים למולת׃ ויאמר יהוה
אל אהרן לך לקראת משה
המדברה וילך ויפגשהו בהר
האלהים וישק לו׃ ויגד משה
לאהרן את כל דברי יהוה אשר
שלחו ואת כל האתת אשר צוהו׃

Prĩtiua heb.: שלם · מות · בקש · אשה רכב · שוב · נטה · הלך · יפת · שום עשה פנה · חזק · שלח · עבד מאן · הרג · היה · לון פגש · בקש מות לקח · צור כרת נגע · אמר · רפה · מול · הלך · דבר · נשק נגד

Trãsla. B. Hiero.

Cui ait iethro. Vade in pace. Dixit ergo dñs ad moysen in madian. Vade & reuertere in egyptum. Mortui sunt ei omnes qui q̃rebãt aĩam tuã. Tulit ergo moyses vxorẽ suã & filios suos & imposuit eos super asinũ: reuersusq; est in egyptum portans virgam dei in manu sua. Dixitq; ei dominus reuertenti in egyptũ. Vide vt oĩa ostenta que posui in manu tua facias coram pharaõe. Ego indurabo cor eius: & non dimittet populũ. Dicesq; ad eum. Hec dicit dñs. Filius meus primogenitus israel. Dixi tibi. Dimitte filiũ meũ: vt seruiat mihi: & noluisti dimittere eũ. Ecce ego interficiã filiũ tuũ primogẽitũ. Cũq; eẽt in itinere in diuersorio: occurrit ei dñs: & volebat occidere eũ. Tulit ilico sephora acutissimã petrã: & circũcidit preputiũ filii sui. Tetigitq; pedes ei9 & ait: Sponsus sãguinũ tu mihi es. Et dimisit eũ postq̃ dixerat: sponsus sãguinũ tu mihi es ob circũcisionẽ. Dixitq; dñs ad aarõ. Vade in occursũ moysi in desertũ. Qui prexit obuiam ei in montem dei: & osculatus est eũ. Narrauitq; moyses aaron oĩa verba domini: pro quibus miserat eum: & signa que mandauerat.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

[Greek text with interlinear Latin translation; Matth. 2. b. in margin]

Prĩtiua chal.: מות בעא קטל · אנת רכב עבד · נסס יהב תוב · חזא כפת שוה · תקף שלח אמר · פלח · בית · לאר בעא קטל · יהב נסב · חוב · דבר נלה חזה · אזל

Transla. Chal.

[Chaldee (Targum) text]

Interp. chal.

Dixitq; iethro ad moysen. Uade in pace. Dixitq; dñs ad moysen in madian. Uade reuertere in egyptũ: q2 mortui sunt oẽs viri qui querebãt interficere te. Et tulit moyses vxorẽ suã & filios suos: & imposuit eos sup asinuz: & reuersus est in terrã egypti. Et tulit moyses virgaz: qua miracula fierent a facie dei in manu sua. Dixitq; dñs ad moysen. Cũ ieris vt reuertaris in egyptum: vide oĩa portenta que posui in manu tua: et facies ea corã pharaone: et ego indurabo cor eius: & nõ dimittet ppl̃m. Et dices ad pharaonẽ: hec dicit dñs. Filius meus primogenitus me9 israel. Dixiq; tibi. Dimitte filiũ meũ: vt seruiat corã me in deserto. Et si noles dimittere eum: ecce ego interficiã filiũ tuũ primogenitũ tuũ. Et factũ est cũ esset in via in diuersorio occurrit ei angelus dñi: & querebat interficere eum. Tulitq; sephora petrã: & circũcidit p̃putiũ filij sui: et obtulit corã eo, et ait. Propter sanguinẽ circũcisionis huius detur mihi sponsus meus. & cuz dimisisset eum: tunc dixit. nisi propter sanguinem circũcisionis hui9: cõdẽnat9 erat ad mortẽ sponsus me9. Dixitq; dñs ad aarõ. Uade in occursuz moysi in desertũ. Et abijt: & occurrit ei i monte vbi reuelata fuerat gloria dei: & osculat9 est euz. Narrauitq; moyses aaron oĩa verba dñi pro q̃bus misit euz: & oĩa signa q̃ mandauerat ei.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

A

[Greek text with interlinear Latin translation; Ca. 5.]

B

Trãsla. B. Hiero.

Veneruntq; simul: & cõgregauerunt cunctos seniores filiorum israel. Locutusq; est aaron omnia verba que dixerat dominus ad moysen: & fecit signa coram populo: & credidit populus. Audieruntq; q̃ visitasset dñs filios israel: & q̃ respexisset afflictionẽ illorũ & proni adorauerunt. Ca. 5.

Post hec ĩgressi sũt moyses & aarõ: & dixerunt pharaõi. Hec dicit dominus deus israel. Dimitte populũ meũ vt sacrificet mihi in deserto. At ille rñdit. Quis est dominus: vt audiam vocem eius: & dimittam israel? Nescio dñm: & israel non dimittam. Dixeruntq;. Deus hebreorum vocauit nos: vt eamus viam trium dierum in solitudinem: & sacrificemus domino deo nr̃o: ne forte accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex egypti. Quare moyses & Aaaron solicitatis populũ ab operibus suis? Ite ad onera vestra. Dixitq; pharao. Multus est populus terre. Videtis q̃ turba succreuerit: q̃to magis si dederitis eis requiẽ ab opibus. Precepit ergo in die illo p̃fectis operũ & exactoribus ppl̃i dicẽs: Nequaquã vltra dabitis paleas pplo ad cõficiẽdos lateres sicut prius: sed ipsi vadant & colligãt stipulas:

Tex. Heb.

וילך משה ואהרן ויאספו את כל
זקני בני ישראל׃ וידבר אהרן
את כל הדברים אשר דבר יהוה
אל משה ויעש האתת לעיני
העם׃ ויאמן העם וישמעו כי פקד
יהוה את בני ישראל וכי ראה
את ענים ויקדו וישתחוו׃

ואחר באו משה ואהרן ויאמרו
אל פרעה כה אמר יהוה אלהי
ישראל שלח את עמי ויחגו לי
במדבר׃ ויאמר פרעה מי יהוה
אשר אשמע בקלו לשלח את
ישראל לא ידעתי את יהוה וגם
את ישראל לא אשלח׃ ויאמרו
אלהי העברים נקרא עלינו נלכה
נא דרך שלשת ימים במדבר
ונזבחה ליהוה אלהינו פן יפגענו
בדבר או בחרב׃ ויאמר אלהם
מלך מצרים למה משה ואהרן
תפריעו את העם ממעשיו לכו
לסבלתיכם׃ ויאמר פרעה הן רבים
עתה עם הארץ והשבתם אתם
מסבלתם׃ ויצו פרעה ביום ההוא
את הנגשים בעם ואת שטריו
לאמר׃ לא תאספון לתת תבן לעם
ללבן הלבנים כתמול שלשם
הם ילכו וקששו להם תבן׃

Prĩtiua heb.: אסף · דבר · עשה · אמן שמע · ענה קדד שחה · Cap. v. · בוא · חגג · קול · קרא הלך · יום דבר · זבח פגע · פרע עשה הלך · רבה · שבת · צוה · יסף נתן · תמל

Transla. Chal.

[Chaldee (Targum) text; Ca. v.]

Interp. chal.

Et abijt moyses & aaron: & cõgregauerunt omnes seniores filiorum israel: & locutus est aaron omnia verba que locutus fuerat dominus ad moysen: & fecit signa coram populo. Et credidit populus: et audierunt q̃ recordatus fuisset dominus filiorum israel: & q̃ nota esset coram eo afflictio eorũ. Et incuruati sunt: & adorauerunt. Cap. 5.

Et post hec ingressi sunt moyses & aaron & dixerũt ad pharaonẽ. hec dicit dñs deus israel. Dimitte populũ meũ vt sacrificent coraz me in deserto. Et dixit pharao. Nomen dñi non est reuelatũ mihi: vt obediam verbo eius & vt dimittã israel. non est reuelatũ mihi nomen dñi: israel quoq; non dimittam. Dixeruntq; deus iudeorum inuocatus est super nos: eamus nunc viam trium dierum in solitudinem: et sacrificemus coram dño deo nostro: ne forte accidat nobis mors aut occisio. Dixitq; eis rex egypti. Ut quid moyses & aaron cessare facitis populũ ab operibus suis? ite ad seruitutẽ vestram. Dixitq; pharao. Ecce nunc multus est populus terre: et cessare facitis eos ab operibus suis. Et precepit pharao in die illo prefectis populi & exactoribus eius: dicẽs. Nolite dare vltra paleas populo: vt conficiant lateres sicut heri et nudius tertius. Ipsi vadant: & colligãt sibi paleas.

Prĩtiua chal.: שוב · עול חגג · גלה קבל אמר · שלח · נדה קרא אזל · הלך דבר דבח · ערע בטל עבד · אמר · יסף נתן רמה · תמל אזל נבב

Trāsla. B. Hiero.

& mensuram laterum quā prius faciebant imponetis sup eos: nec minuetis quicq̄. Vacant enī: & iccirco vociferātur dicentes. Eamus & sacrificemus deo nr̄o. Opprimantur operibus: & expleant ea: vt nō acqescant verbis mendacibus. Igitur egressi prefecti opum & exactores ad populum dixerūt. Sic dicit pharao. Non do vobis paleas. Ite & colligite sicubi inuenire poteritis: nec minuetur quicq̄ de ope vestro. Dispersusq̧ est populus in omnē terrā egypti ad colligēdas paleas. Prefecti quoq̧ operū instabant dicentes. Complete opus vestrum quottidie: vt prius facere solebatis: qn̄ dabantur vobis palee. Flagellatiq̧ sūt: q p̄erāt opibus filiorū israel ab exactoribus pharaonis dicentibus. Quare non implestis mēsuram laterū sicut prius: nec heri nec hodie. Veneruntq̧ prepositi filiorū israel: & vociferati sunt ad pharaonē dicētes. cur ita agis contra seruos tuos? Palee non dantur nobis: & lateres similiter imperantur. En famuli tui flagellis cedimur: & iniuste agitur cōtra populū tuū. qui ait. Vacatis ocio: & idcirco dicitis. Eamus & sacrificemus domino.

Pritiua chal. — Interp. chal.

et numerum laterum quē ipsi faciebant heri et nudius tertius imponetis super eos: nec minuetis ab eo: quoniam ociosi sunt. propterea clamant dicentes. Eamus et sacrificemus coram deo nostro. aggrauetur opus super viros: et occupentur in eo: et non occupentur in verbis ociosis. Et egressi sunt prefecti populi et exactores eius: et dixerunt populo. Hec dicit pharao: non ego dabo vobis paleas. Vos ite et tollite vobis paleas de loco in quo inueneritis: quoniā non minuetur quicq̄ de operibus vestris. Et dispersus est populus in omnem terram egypti ad colligendas stipulas et paleas. Prefecti autem instabant: dicentes. Implete opus vestrum per singulos dies: sicut faciebatis quando dabantur vobis palee. Percussiq̧ sunt prepositi filiorum israel quos constituerant sup eos prefecti pharaonis dicētes. quare non complestis numerum vestrū: vt conficeretis lateres: sicut nudiustertius: nec heri nec hodie. Et venerunt prefecti filiorum israel: et clamauerūt coram pharaone: dicentes. Quare sic facis seruis tuis? palee non dantur seruis tuis: et dicunt nobis facite lateres. Et ecce serui tui percutiuntur: et peccat super eos populus tuus. Et ait. Ociosi estis ociosi: idcirco vos dicitis eamus et sacrificemus coram domino:

Trāsla. B. Hiero.

Ite ergo & opamini. Palee non dabuntur vobis: & reddetis cōsuetū numerū laterum. Videbātq̧ se prepositi filiorum israel in malū: eo q͏ diceretur eis: nō minuetur quicq̄ opis de lateribus p singulos dies. Occurreruntq̧ moysi & aarō q stabāt ex aduerso egrediētes a pharaone: & dixerūt ad eos. Videat dn̄s & iudicet: quoniā fetere fecistis odorem nostrū corā pharaōe & seruis eius: & prebuistis ei gladiū: vt occideret nos. Reuersusq̧ est moyses ad dn̄m & ait. Dn̄e cur afflixisti populum istum? Quare misisti me? Ex eo enim quo ingressus sum ad pharaonē: vt loquerer ex noīe tuo: afflixit ppl'm tuū: & non liberasti eos.

Ca.6.

Dixitq̧ dominus ad moysen. Nūc videbis: que facturus sum pharaoni. Per manum eī fortē dimittet eos: & in manu robusta eiiciet illos de terra sua. Locutusq̧ est deus ad moysen dicens. Ego dominus qui apparui abraam isaac & iacob in deo oipotente: & nomen meū adonai non indicaui eis. Pepigiq̧ fedus cū eis: vt darem eis terrā chanaan: terrā peregrinatōis eorum in qua fuerūt aduene. Ego audiui gemitum filiorum

Interp. chal.

et nūc ite et operamini: et palee nō dabunt vobis: et sūmam laterum reddetis. Videbātq̧ se prefecti filiorū israel in malū: eo q͏ diceretur eis nō minuatis quicq̄ de lateribus vestris per singulos dies: occurrerūtq̧ moysi et aaron: qui stabant in cōspectu eorum cum egrederētur a pharaōe: dixerūtq̧ eis. Appareat dn̄s sup vos et vindictā sumat: eo q͏ fetere fecistis odorē nrm in oculis pharaonis et in oculis seruorum eius: vt dare-tis gladiū in manib' suis: vt occiderēt nos. Et reuersus est moyses corā dn̄o: et ait. Dn̄e quare malefecisti huic pplo: vt qd misisti me? et ex eo tpe quo ingressus sū ad pharaonē vt loquerer ī noīe tuo: malefecit populo huic: et liberans nō liberasti populū tuū. Ca.6.

Dixitq̧ dn̄s ad moysen. Nunc videbis qd facturus sum pharaoni: qm̄ per manū fortē dimittet eos: et per manū validā eiiciet eos de terra sua. Locutusq̧ est dn̄s cū moyse: et dixit ei. Ego dn̄s. Reuelatusq̧ fui abrahe isaac et iacob in deo oīpotenti: et nomen meū Adonai nō indicaui eis. et etiā statui pactū meū cum eis: vt darem eis terrā chanaā: terrā peregrinationis eorum in qua peregrinati sunt. Et in conspectu meo auditus est clamor filiorum

ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי׃ לכן אמר
לבני ישראל אני יהוה והוצאתי
אתכם מתחת סבלת מצרים
והצלתי אתכם מעבדתם
וגאלתי אתכם בזרוע נטויה
ובשפטים גדלים׃ ולקחתי אתכם
לי לעם והייתי לכם לאלהים
וידעתם כי אני יהוה אלהיכם
המוציא אתכם מתחת סבלות
מצרים׃ והבאתי אתכם אל הארץ
אשר נשאתי את ידי לתת אתה
לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי
אתה לכם מורשה אני יהוה׃ וידבר
משה כן אל בני ישראל ולא
שמעו אל משה מקצר רוח
ומעבדה קשה׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ בא דבר אל פרעה
מלך מצרים וישלח את בני
ישראל מארצו׃ וידבר משה
לפני יהוה לאמר הן בני ישראל
לא שמעו אלי ואיך ישמעני
פרעה ואני ערל שפתים׃ וידבר
יהוה אל משה ואל אהרן ויצום
אל בני ישראל ואל פרעה מלך
מצרים להוציא את בני ישראל
ישראל מארץ מצרים׃ אלה

Primitiua heb.: עבד · זכר · יצא · נצל · זרע נטה · היה · יצא · בוא · נתן · ירש דבר · בוא · שלח · פנה · שפה · צוה · יצא

israel: quo egiptii oppresserunt eos: & recordatus sum pacti mei. Ideo dic filiis israel. ego dominus qui educam vos de ergastulo egyptiorū: & eruam de seruitute: ac redimam in brachio excelso & iudiciis magnis: & assumam vos mihi in populum: & ero vester deus. Et scietis quia ego sū dominus deus vester: qui eduxerim vos de ergastulo egyptiorū: & induxerim vos in terram super quā leuaui manū meā: vt darem eam abraam isaac & iacob. daboq; illam possidendā vobis ego dn̄s. Narrauit ergo moyses omnia filiis israel: qui non acquieuerunt ei propter angustiam spiritus & opus durissimū. Locutusq; est dominus ad moysen dicens. Ingredere & loquere ad pharaonē regē egypti: vt dimittat filios israel de terra sua. Respondit moyses coram dn̄o. Ecce filii israel non audiunt me: & quomodo audiet pharao: presertim cū incircuncisus sim labiis. locutusq; est dn̄s ad moysen & aarō: & dedit mādatū ad filios israel & ad pharaonē regē egypti: vt educerēt filios israel de terra egypti. Isti sunt

israel. que egyptii in seruitutē redegerūt eos.
ἰσραήλ. ἃ οἱ αἰγύπτιοι κατεδουλοῦντο αὐτούς.
et recordatus sū federis mei. vade: loquere
καὶ ἐμνήσθην τῆς διαθήκης μου. βάδιζε, εἶπον τοῖς
filiis israel: dicens: ego dn̄s: et educā vos
υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, ἐγὼ κύριος, καὶ ἐξάξω ὑμᾶς
a seruitute egyptiorū. & liberabo vos
ἀπὸ δουλείας τῶν αἰγυπτίων. καὶ ῥύσομαι ὑμᾶς
de potētia eorū: & redimā vos
ἐκ τῆς δυναστείας αὐτῶν, καὶ λυτρώσομαι ὑμᾶς
in brachio excelso: & iudicio magno. et accipiā
ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ κρίσει μεγάλῃ. καὶ λήψομαι
vos mihi ipsi in populū. et ero vester
ὑμᾶς ἐμαυτῷ εἰς λαόν. καὶ ἔσομαι ὑμῶν
deus. et cognoscetis: quod ego dn̄s deus vester:
θεός. καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν,
educēs vos de potentia egyptiorū.
ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ τῆς δυναστείας τῶν αἰγυπτίων.
et adducā vos in terrā: in quā
καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν, ἐφ' ἣν
extendi manū meā: vt darē eā abraam
ἐξέτεινα τὴν χεῖρά μου, δοῦναι αὐτὴν τῷ ἀβραὰμ
et isaac et iacob. et dabo
καὶ τῷ ἰσαὰκ καὶ τῷ ἰακώβ. καὶ δώσω
eam vobis in sorte. ego dn̄s. locutus est
αὐτὴν ὑμῖν ἐν κλήρῳ. ἐγὼ κύριος. ἐλάλησε
autē moyses sic filiis israel: et nō audierūt
δὲ μωυσῆς οὕτως τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ οὐκ εἰσήκουσαν
moysē pre pusillanimitate: et pre
μωυσῆ ἀπὸ τῆς ὀλιγοψυχίας, καὶ ἀπὸ
operibus duris. ait autē dn̄s ad
τῶν ἔργων τῶν σκληρῶν. εἶπε δὲ κύριος πρὸς
moysen: dicens: ingredere: loquere ad pharaonē regē
μωυσῆν, λέγων, εἴσελθε, λάλησον πρὸς φαραὼ
egypti: vt dimittat filios israel de terra: sua:
βασιλέα αἰγύπτου, ἵνα ἐξαποστείλῃ τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς, αὐτοῦ.
locutus est autē moyses corā dn̄o: dicēs: ecce filii israel
ἐλάλησε δὲ μωυσῆς ἔναντι κυρίου, λέγων, ἰδοὺ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
nō audierūt me: et quō pharao audiet me: ego autē balbus sū.
οὐκ εἰσήκουσάν μου, καὶ πῶς φαραὼ εἰσακούσεταί μου, ἐγὼ δὲ ἄλογός εἰμι.
dixit autē dn̄s ad moysen et aaron: et mandauit eis
εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, καὶ συνέταξεν αὐτοῖς
ad pharaonē regem egypti: vt educat filios israel de terra egypti. et hi
πρὸς φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου, ἵνα ἐξαγάγῃ τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς αἰγύπτου. καὶ οὗτοι

Transla. Chal.

ישראל דמצראי מפלחין בהון ודכירנא ית קימי׃ בכין אימר לבני ישראל אנא יי ואפיק יתכון מגו דחוק פולחן מצראי ואשזיב יתכון מפולחנהון ואפרוק יתכון בדרעא מרממא ובדינין רברבין׃ ואקרב יתכון קדמי לעם ואהא לכון לאלהא ותדעון ארי אנא יי אלהכון דאפיקית יתכון מגו דחוק פולחן מצראי׃ ואעיל יתכון לארעא דקיימית במימרי למתן יתה לאברהם ליצחק וליעקב ואתן יתה לכון ירותא אנא יי׃ ומליל משה כן לבני ישראל ולא קבילו מן משה מעיק רוחא ומפולחנא דהות קשיא עליהון׃ ומליל יי עם משה למימר׃ עול מליל עם פרעה מלכא דמצרים וישלח ית בני ישראל מארעיה׃ ומליל משה קדם יי למימר הא בני ישראל לא קבילו מני ואכדין יקביל מני פרעה ואנא יקיר ממלל׃ ומליל יי עם משה ועם אהרן ופקידינון לבני ישראל ולות פרעה מלכא דמצרים לאפקא ית בני ישראל מארעא דמצרים׃ אילין

Primitiua chal.: פלח קום · נפק שזב פרק · רמס דון רבב · קרב הוה ידע · נפק עול קום · אמר יתן · הוה קשה אמר · שלח · קבל מלל · נפק · אל

Interp. chal.

israel: eo quod egyptii seruire faciunt eos: & recordatus sum pacti mei. Ideo dic filiis israel: ego dominus. et educā vos de medio tribulationis seruitutis egyptiorum. et liberabo vos de seruitute eorū: et redimā vos in brachio excelso et iudiciis magnis. Et applicabo vos coram me in populū: & ero vobis in deū: & scietis quia ego dn̄s deus vester: qui eduxi vos de medio tribulationis seruitutis egyptiorū. et inducā vos in terram: pro qua iuraui in verbū meū: vt darē eam abrahe isaac & iacob: & dabo eas vobis in hereditatē: ego dn̄s. Locutusq; est moyses filiis israel: & nō acquieuerunt moysi propter angustiā spiritus & durā seruitutem que erat super eos. Locutusq; est dominus cū moyse: dicens. Ingredere loquere cum pharaone rege egypti: vt mittat filios israel de terra sua. Et locutus est moyses coram domino: dicēs. Ecce filii israel non acquieuerūt mihi. quomodo ergo acquiescet mihi pharao: & ego sum grauis loquele. Locutusq; est dominus cū moyse & cum aaron: et dedit eis mandatum ad filios israel & ad pharonem regem egypti: vt educerent filios israel de terra egypti. Isti sunt

C

principes domorū familiarū eorū. filii rubē
οἱ ἀρχηγοὶ οἴκων πατριῶν αὐτῶν. υἱοὶ ῥουβὴν
primogeniti israel: enoch: & phallu: esrom
πρωτοτόκου ἰσραήλ, ἐνώχ, καὶ φαλλού, ἀσρὼμ
et charmi: hec cognatio ruben. & filii symeō:
καὶ χαρμί, αὕτη ἡ συγγένεια ῥουβήν. καὶ υἱοὶ συμεών,
iemuel: & iamin: & aod: & iachin: & sear:
ἰεμουήλ, καὶ ἰαμίν, καὶ ἀώδ, καὶ ἰαχείν, καὶ σαάρ,
et saul qui ex phenissa. hec familie
καὶ σαοὺλ ὁ ἐκ τῆς φοινίσσης. αὗται αἱ πατριαὶ τῶν
filiorū symeō. et hec noīa filiorū
υἱῶν συμεών. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν
leui per cognatiōes eorū: gerson: caath: &
λευί κατὰ συγγενείας αὐτῶν, γεδσών, καάθ, καὶ
merari. & hi āni vite leui: cētū
μεραρεί. καὶ ταῦτα τὰ ἔτη τῆς ζωῆς λευί, ἑκατὸν
triginta septē āni. & hi filii gerson. lobeni.
τριακονταεπτὰ ἔτη. καὶ οὗτοι υἱοὶ γεδσών. λοβενί.
et semei. domus familiarū eorū: et filii caath: amram:
καὶ σεμεΐ. οἶκοι πατριῶν αὐτῶν, καὶ οἱ υἱοὶ καάθ, ἀβράμ,
et isuar: et hebron: et oziel. et
καὶ ἰσαάρ, καὶ χεβρών, καὶ ὀζιήλ. καὶ τὰ
āni vite caath cētū triginta tres āni. et
ἔτη τῆς ζωῆς καάθ ἑκατὸν τριακοντατρία ἔτη. καὶ
filii merari: mooli: & musi. he domus familiarū
υἱοὶ μεραρεῖ, μοολί, καὶ ὁμουσί. οὗτοι οἶκοι πατριῶν
leui: per cognatiōes eorū. et accepit
λευί, κατὰ συγγενείας αὐτῶν. καὶ ἔλαβεν
amrā iochabed filiā fratris
ἀβρὰμ τὴν ἰωχαβὲδ θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ
patris sui sibi in vxorē. et genuit
πατρὸς αὐτοῦ ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἐγέννησεν
ei et aaron et moysen et mariā
αὐτῷ τόν τε ἀαρὼν καὶ μωυσῆν καὶ μαριὰμ τὴν
sororē eorū. at āni vite amrā cen-
ἀδελφὴν αὐτῶν. τὰ δὲ ἔτη τῆς ζωῆς ἀμβρὰμ ἑκα-
tū triginta septē āni. et filii isuar: chore:
τὸν τριακονταεπτὰ ἔτη. καὶ υἱοὶ ἰσαάρ, κορέ,
et napheg: et zechri. et filii oziel: misael: et
καὶ ναφέκ, καὶ ζεχρί. καὶ υἱοὶ ὀζιήλ, μισαήλ, καὶ
elisaphan: et zechri. accepit autē aarō elisa-
ἐλισαφάν, καὶ ζεχρί. ἔλαβε δὲ ἀαρὼν τὴν ἐλισά-
beth filiā aminadab sororē naason sibi
βεθ θυγατέρα ἀμιναδὰβ ἀδελφὴν ναασσὼν ἑαυτῷ
vxorē. et peperit ei ipsum nadab: et a-
γυναῖκα. καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τόν τε ναδάβ, καὶ ἀ-
biu: et eleazar: et ithamar. filii autē chore: aser:
βιούδ, καὶ ἐλεάζαρ, καὶ ἰθάμαρ. υἱοὶ δὲ κορέ, ἀσείρ,
et elcana: et abiasab. he generatiōes chore.
καὶ ἑλκανά, καὶ ἀβιάσαφ. αὗται αἱ γενέσεις κορέ.
et eleazar aaron: accepit filiā phutiel
καὶ ἐλεάζαρ ὁ τοῦ ἀαρών, ἔλαβε τὴν θυγατέρα φουτιὴλ
sibi vxorē: et peperit
αὐτῷ γυναῖκα, καὶ ἔτεκεν

Marginalia: Gen. 46.b. Numeri. 26.a. 1. Para. 5.b. — 1. Para. 23.a — Numeri. 26. — B — D

principes domorū per familias suas. Filii ruben primogeniti israelis: enoch & phallu esron & charmi. He cognationes ruben. Filii symeon iamuel & iamin & ahod & iachin & saher & saul filius chananitidis. He progenies symeō. Et hec noīa filiorū leui per cognatiōes suas: gerson & caath & merari. Anni aūt vite leui fuerunt centum triginta septē. Filii gerson lobni & semei per cognationes suas. Filii caath amram & isuar & hebron & oziel. Anni quoq; vite caath centum triginta tres. filii merari mooli & musi: He cognationes leui per familias suas. Accepit aūt amrā vxorē iochabet patruelē suā: que peperit ei aaron & moysen & mariā. Fueruntq; anni vite amrā cētū triginta septem. filii quoq; isuar: chore & napheg & zechri. filii quoq; oziel misael & elisaphan & sechri. Accepit autem aarō vxorem elisabeth filiam aminadab sororem naason: que peperit ei nadab & abiu & eleazar & ithamar. filii quoq; chore: aser & helcana & abiasaph. He sunt cognationes choritarū. At vero eleazar filius Aarō accepit vxorē de filiabus phutiel: que peperit

ראשי בית אבתם בני ראובן
בכר ישראל חנוך ופלוא חצרן
וכרמי אלה משפחת ראובן׃
ובני שמעון ימואל וימין ואהד
ויכין וצחר ושאול בן הכנענית
אלה משפחת שמעון׃ ואלה
שמות בני לוי לתלדתם גרשון
וקהת ומררי ושני חיי לוי שבע
ושלשים ומאת שנה׃ בני
גרשון לבני ושמעי למשפחתם׃
ובני קהת עמרם ויצהר וחברון
ועזיאל ושני חיי קהת שלש
ושלשים ומאת שנה׃ ובני מררי
מחלי ומושי אלה משפחת הלוי
לתלדתם׃ ויקח עמרם את יוכבד
דדתו לו לאשה ותלד לו את אהרן
ואת משה ושני חיי עמרם שבע
ושלשים ומאת שנה׃ ובני יצהר
קרח ונפג וזכרי׃ ובני עזיאל
מישאל ואלצפן וסתרי׃ ויקח
אהרן את אלישבע בת עמינדב
אחות נחשון לו לאשה ותלד לו
את נדב ואת אביהוא את אלעזר
ואת איתמר׃ ובני קרח אסיר
ואלקנה ואביאסף אלה משפחת
הקרחי׃ ואלעזר בן אהרן לקח לו
מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד

Primitiua heb.: שפחה · ילד · שנה חיה · לקח · דוד איש ילד

Transla. Chal.

רישי בית אבהתהון בני ראובן בוכרא דישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אלין זרעית ראובן׃ ובני שמעון ימואל וימין ואוהד ויכין וצוחר ושאול בר כנעניתא אלין זרעית שמעון׃ ואלין שמהת בני לוי לתולדתהון גרשון וקהת ומררי ושני חיי לוי מאה ותלתין ושבע שנין׃ בני גרשון לבני ושמעי לזרעיתהון׃ ובני קהת עמרם ויצהר וחברון ועוזיאל ושני חיי קהת מאה ותלתין ותלת שנין׃ ובני מררי מחלי ומושי אלין זרעית לוי לתולדתהון׃ ונסיב עמרם ית יוכבד בת אחת אבוהי ליה לאנתו וילידת ליה ית אהרן וית משה ושני חיי עמרם מאה ותלתין ושבע שנין׃ ובני יצהר קרח ונפג וזכרי׃ ובני עוזיאל מישאל ואלצפן וסתרי׃ ונסיב אהרן ית אלישבע בת עמינדב אחתיה דנחשון ליה לאנתו וילידת ליה ית נדב וית אביהוא ית אלעזר וית איתמר׃ ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלין זרעית קרח׃ ואלעזר בר אהרן נסיב ליה מבנת פוטיאל ליה לאנתו וילידת

Interp. chal.

principes domus patrū suorū. filii rubē primogeniti israel: enoch: & phallu: esron & charmi. He cognationes ruben. Filii aūt symeō: iamuel: & iamin: & ahod: et iachin & saher: & saul filius chananitidis. He cognationes symeō. Et hec noīa filiorū leui per cognationes suas: gerson: & caath: & merari. Anni aūt vite leui fuerunt centū triginta septē. Filii autē gerson: lobni et semei per cognationes suas. Filii aūt caath: amram et isaar: & hebron: et oziel. Anni aūt vite caath centū & triginta & tres anni. Filii aūt merari: mooli & musi. He sunt cognationes leui per familias suas. Et accepit amrā iochebed filiam sororis patris sui sibi in vxorē: & peperit ei aaron & moysen. Anni autē vite amram fuerunt centum & triginta & septē anni. Filii autem isaar: chore: & napheg: & zechri. Et filii oziel. Misael: & helisaphan & sethri. Accepitq; aarō sibi helisabee filiā aminadab sororem naason in vxorē: et peperit ei nadab & abiu et eleazar & ithamar. Filii quoq; chore: aser: & elchana: & abiasaph. He sunt generatiōes chore. Eleazar autē filius aaron accepit sibi de filiabus futiel vxorem: & peperit

Primitiua chal.: ראש · ילד שנה חיה · שנה חיה · ח

לו את פינחס אלה ראשי אבות
הלוים למשפחתם: הוא אהרן
ומשה אשר אמר יהוה להם
הוציאו את בני ישראל מארץ
מצרים על צבאתם: הם המדברים
אל פרעה מלך מצרים להוציא
את בני ישראל ממצרים הוא
משה ואהרן: ויהי ביום דבר יהוה
אל משה בארץ מצרים: וידבר
יהוה אל משה לאמר אני יהוה
דבר אל פרעה מלך מצרים את
כל אשר אני דבר אליך: ויאמר
משה לפני יהוה הן אני ערל
שפתים ואיך ישמע אלי פרעה:

Cap. vij.

ויאמר יהוה אל משה
ראה נתתיך אלהים לפרעה
ואהרן אחיך יהיה נביאך: אתה
תדבר את כל אשר אצוך ואהרן
אחיך ידבר אל פרעה ושלח את
בני ישראל מארצו: ואני אקשה
את לב פרעה והרביתי את אתתי
ואת מופתי בארץ מצרים: ולא
ישמע אלכם פרעה ונתתי את
ידי במצרים והוצאתי את
צבאתי את עמי בני ישראל מארץ
מצרים בשפטים גדלים: וידעו
מצרים כי אני יהוה בנטתי את

לוה שפחה · יצא · דבר · היה · דבר · שפה שמע · נתן · נבא · דבר צוה · קשה · רבה אות · יפת · שמע · יצא · נטה

ei phinees. Hi sūt principes familiarum leuiticarū p cognationes suas. Iste est aaron & moyses quibus precepit dominus vt educerent filios israel de terra egypti per turmas suas. Hi sūt qui loquūtur ad pharaonē regē egypti: vt educant filios israel de egypto. Iste est moyses & aarō in die q̄ locutus est dominus ad moysen in terra egypti. Et locutus est dn̄s ad moysen dicēs. Ego dominus. Loquere ad pharaonē regem egypti: omnia que loquor tibi. Et ait moyses corā domino. En incircuncisus labiis sum. Quō audiet me pharao? Ca. 7.

Dixitq; dominus ad moysen. Ecce constitui te deum pharaonis: & aarō frater tuus erit propheta tuus. Tu loqueris ei oīa q̄ mando tibi: & ille loquetur ad pharaonē vt dimittat filios israel d̄ terra sua. Sed ego indurabo cor eius: & multiplicabo signa & ostenta mea in terra egypti: & non audiet vos. Immittāq; manū meā super egyptum: & educam exercitū & populū meum filios israel de terra egypti per iudicia maxima. Et scient egyptii: quia ego sum dominus: qui extēderim

et phinees. hi pncipat⁹ familie leuitaꝝ:
αὐτῷ τὸν φινεές. αὗται αἱ ἀρχαὶ πατριᾶς λευιτῶν,
per gnatiōes coꝝ. hic aaron ⁊ moyses:
κατὰ γενέσεις αὐτῶν. οὗτος ἀαρὼν καὶ μωυσῆς,
qb⁹ dixit ipsis deus vt educerēt filios isra
οἷς εἶπεν αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς ἰσρα
el ex egypto: cū exercitu coꝝ. hi sūt
ἠλ ἐξ αἰγύπτου, σὺν δυνάμει αὐτῶν. οὗτοί εἰσιν
q loquūtur ad pharaōē regem egypti:
οἱ διαλεγόμενοι πρὸς φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου,
vt educerēt filios israel ex egypto. hic
ὥστε ἐξαγαγεῖν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου. αὐτὸς
moyses ⁊ aaron: qua die locut⁹ ē dn̄s moy
μωυσῆς καὶ ἀαρὼν, ᾗ ἡμέρᾳ ἐλάλησε κύριος μωυ
si in t̄ra egypti. ⁊ locut⁹ ē dn̄s ad moy
σῇ ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ
sen: dicēs: ego dn̄s: loq̄re ad pharaōē
σῆν, λέγων, ἐγὼ κύριος, λάλησον πρὸς φαραὼ
regē egypti: q̄cūq; ego dico ad te. ⁊
βασιλέα αἰγύπτου, ὅσα ἐγὼ λέγω πρὸς σέ. καὶ
dixit moyses corā dn̄o: ecce ego gracili voce sū: ⁊ quō audiet me pharao.
εἶπε μωυσῆς ἐναντίον κυρίου, ἰδοὺ ἐγὼ ἰσχνόφωνός εἰμι, καὶ πῶς εἰσακούσεταί μου φαραώ. Ca. 7.

Et ait dn̄s ad moysen: dicēs: ecce
Καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἰδοὺ δέ
dedi te deū pharaōis. ⁊ aaron frater tuus
δωκά σε θεὸν φαραώ. καὶ ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου
erit tuus ppheta. tu āt loq̄ris ei omnia q̄cūq; tibi p̄cipio. at aaron fra
ἔσται σου προφήτης. σὺ δὲ λαλήσεις αὐτῷ πάντα ὅσα σοι ἐντέλλομαι. ὁ δὲ ἀαρὼν ὁ ἀδελ
ter tuus loq̄tur ad pharaonē: vt dimittat filios israel de t̄ra sua. ego āt
φός σου λαλήσει πρὸς φαραώ, ὥστε ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ
indurabo cor pharaōis: ⁊ multiplicabo
σκληρυνῶ τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ πληθυνῶ τὰ
signa mea: ⁊ potēta mea in t̄ra egypti: ⁊ nō audiet vos pharao: ⁊
σημεῖά μου, καὶ τὰ τέρατά μου ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ οὐκ εἰσακούσεται ὑμῶν φαραώ, καὶ
iniciaꝫ manū meā in egyptum: ⁊ edu
ἐπιβαλῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ᾽ αἴγυπτον, καὶ ἐξά
cā cū potētia mea populū meū filios israel de t̄ra egypti cū vltione
ξω σὺν δυνάμει μου τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου σὺν ἐκδικήσει
magna. ⁊ cognoscent egyptij: q̄ ego
μεγάλῃ. καὶ γνώσονται οἱ αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγώ
sum dn̄s: extēdēs
εἰμι κύριος, ἐκτείνων

Primitiua chal. · Interp. chal.

el phinees. Hi sunt principes patꝝ leuitarū p cognationes suas. Ipse est aaron ⁊ moyses: qbus dixit dn̄s educite filios israel de terra egypti p turmas suas. Ipsi sunt qui locuti sunt cum pharaone rege egypti: vt educerent filios israel de egypto: ipse est moyses ⁊ aaron. Et factū est in die qua locutus est dn̄s cuꝫ moyse in terra egypti. Locutusq; ē dn̄s cum moyse dicēs. Ego dn̄s. Loquere cuꝫ pharaone rege egypti oīa que ego loquor tibi. Et ait moyses corā dn̄o. Ecce ego sum grauis loquele: ⁊ quō acq̄escet mihi pharao. Ca. 7.

Dixitq; dn̄s ad moysen. Uide q̄ cōstitui te principē pharaoni: et aaron frater tu⁹ erit interpres tuus. Tu loqueris omnia que mando tibi: et aaron frater tuus loq̄tur cum pharaone: vt dimittat filios israel de terra sua. Et ego indurabo coꝛ pharaonis: et multiplicabo signa mea et portenta mea in terra egypti. Et nō acquiescet vobis pharao: ⁊ ponam plagam fortitudinis mee super egyptuꝫ: ⁊ educam exercitum meum: populum meum filios israel de terra egypti per iudicia magna. Et scient egyptij quia ego dominus: cūm leuauero

אל ראש · נפק מלל · אמר · קבל · חזא מנה רבב · הוה תרגם פקד · שלח קשה סגא · אתא יפת · נתן מחא נפק · דון רבב רום

Transla. Chal.

ליה ית פינחס אלין רישי אבהת ליואי לזרעיתהון: הוא אהרן ומשה דאמר יי
להון אפיקו ית בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהון: אנון דממללין עם פרעה
מלכא דמצרים לאפקא ית בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן: והוה ביומא
דמליל יי עם משה בארעא דמצרים: ומליל יי עם משה למימר אנא יי
מליל עם פרעה מלכא דמצרים ית כל דאנא ממליל לך: ואמר משה קדם יי הא
אנא יקיר ממלל ואיכדין יקביל מני פרעה: Ca. vij.
ואמר יי למשה חזי דמניתך רב לפרעה ואהרן אחוך יהי מתורגמנך: את תמליל ית כל דאפקדינך
ואהרן אחוך ימליל עם פרעה וישלח ית בני ישראל מארעיה: ואנא אקשי ית לבא
דפרעה ואסגי ית אתותי וית מופתי בארעא דמצרים: ולא יקביל מנכון פרעה
ואתין ית מחת גבורתי על מצרים ואפיק ית חילי ית עמי בני ישראל מארעא דמצרים
בדינין רברבין: וידעון מצראי ארי אנא יי כד ארימית ית

---

manū meā cōtra egyptū: ⁊ educā filios
τὴν χεῖρά μου ἐπ᾽ αἴγυπτον, καὶ ἐξάξω τοὺς υἱοὺς
israel de medio coꝝ. fecit āt moyses ⁊
ἰσραὴλ ἐκ μέσου αὐτῶν. ἐποίησε δὲ μωυσῆς καὶ
aaron sicut precepit eis dn̄s: sic
ἀαρὼν καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς κύριος, οὕτως
fecerūt. moyses āt erat ānoꝝ octoginta: aaron
ἐποίησαν. μωυσῆς δὲ ἦν ἐτῶν ὀγδοήκοντα, ἀαρὼν
āt octogintatriū ānoꝝ: qū locuti sūt ad
δὲ ὀγδοηκοντατριῶν ἐτῶν, ἡνίκα ἐλάλησαν πρὸς
pharaōeꝫ. ⁊ ait dn̄s ad moysen ⁊ aaron:
φαραώ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών,
dicēs: ⁊ si loq̄tur ad vos pharao: dicēs:
λέγων, καὶ ἐὰν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς φαραώ, λέγων,
date nobis signū vel portētū: ⁊ dices aaron fra
δότε ἡμῖν σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἐρεῖς ἀαρὼν τῷ ἀδελ
tri tuo: accipe v̄gam ⁊ pijce eā corā
φῷ σου, λάβε τὴν ῥάβδον καὶ ῥῖψον αὐτὴν ἐναντίον
pharaone: ⁊ corā seruis eius: ⁊
φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ
erit draco. igressus ē āt moyses ⁊ aaron corā
ἔσται δράκων. εἰσῆλθε δὲ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν ἐναντίον
pharaōe: ⁊ seruis eius. ⁊ fecerūt
φαραώ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ ἐποίησαν
sic: sicut p̄cepit eis dn̄s. ⁊ pie
οὕτως, καθάπερ ἐνετείλατο αὐτοῖς κύριος. καὶ ἔρ
cit aarō v̄gam corā pharaōe: ⁊ co
ριψεν ἀαρὼν τὴν ῥάβδον ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντί
rā seruis eius. ⁊ facta ē draco. cōuo
ον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο δράκων. συνε
cauit āt pharao sapiētes: ⁊ veneficos:
κάλεσε δὲ φαραὼ τοὺς σοφιστάς, καὶ τοὺς φαρμακούς,
⁊ fecerūt ⁊ incātatores egyptioꝝ incanta
καὶ ἐποίησαν καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν αἰγυπτίων ταῖς φαρ
tionibus suis similiter. ⁊ piecerūt vnusq̄sq; vir
μακείαις αὐτῶν ὡσαύτως. καὶ ἔρριψαν ἕκαστος τὴν ῥάβ
gam suā: ⁊ facte sūt dracones. ⁊ deuorauit vir
δον αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο δράκοντες. καὶ κατέπιεν ἡ ῥάβ
ga aaron illoꝝ virgas. ⁊ induratū ē cor
δος ἀαρὼν τὰς ἐκείνων ῥάβδους. καὶ κατίσχυσεν ἡ καρ
pharaōis. ⁊ nō audiuit illos: sicut locu
δία φαραώ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθάπερ ἐλά
tus ē eis dn̄s. dixit āt dn̄s ad moysē: aggrauatū ē
λησεν αὐτοῖς κς. εἶπε δὲ κς πρὸς μωυσῆν, βεβάρυνται
cor pharaōis: vt nō dimittat populū. vade
ἡ καρδία φαραὼ τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν. βάδισον
ad pharaonē mane: ecce ipse egreditur ad
πρὸς φαραὼ τὸ πρωΐ, ἰδοὺ αὐτὸς ἐκπορεύεται ἐπὶ τὸ
aquā. ⁊ stabis obuiā̄s ei sup labiū fluminis: et
ὕδωρ. καὶ στήσῃ συναντῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ χεῖλος τοῦ ποταμοῦ, καὶ
virgā cōuersam in colubrū: accipies in manu tua. ⁊
τὴν ῥάβδον τὴν στραφεῖσαν εἰς ὄφιν, λήψῃ ἐν τῇ χειρί σου. καὶ
dices ad eum: dn̄s de⁹ hebreoꝝ misit me ad te:
ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, κς ὁ θς τῶν ἑβραίων ἀπέσταλκέ με πρὸς σέ,

manū meā sup egyptū & eduxerim filios israel de medio eorū. Fecit itaq; moyses & aarō sicut preceperat dominus: ita egerunt. Erat aūt moyses octoginta annorū: & aaron octoginta trium qn̄ locuti sūt ad pharaonē. Dixitq; dominus ad moysē & aarō. Cū dixerit vobis pharao: ostendite signa: dices ad aaron. Tolle virgā tuā: & proiice eam coram pharaone: ac vertatur in colubrū. Ingressi itaq; moyses & aaron ad pharaonē: fecerūt sicut p̄ceperat dn̄s. Tulitq; aaron virgam corā pharaone & seruis eius: que versa est in colubrū. Vocauit āt pharao sapientes & maleficos: & fecerūt ēt ipsi p incātatiōes egyptiacas & arcana q̄dā similiter. Proiecerūtq; singuli virgas suas: q̄ verse sūt in dracones. Sed deuorauit Virga aarō virgas eorū. Induratūq; ē cor pharaōis: & nō audiuit eos sicut p̄cepat dn̄s. Dixit āt dn̄s ad Moysen. Ingrauatū est cor pharaōis: & nō vult dimittere ppl'm. Vade ad eū mãe. Ecce egredietur ad aq̄s. Et stabis in occursum eius sup ripā fluminis: & virga q̄ cōuersa est in draconem: tolles in manu tua. dicesq; ad eum. Dominus deus hebreorum misit me ad te

ידי על מצרים והוצאתי את בני
ישראל מתוכם: ויעש משה
ואהרן כאשר צוה יהוה אתם כן
עשו: ומשה בן שמנים שנה
ואהרן בן שלש ושמנים שנה
בדברם אל פרעה: ויאמר יהוה
אל משה ואל אהרן לאמר: כי
ידבר אלכם פרעה לאמר תנו
לכם מופת ואמרת אל אהרן
קח את מטך והשלך לפני פרעה
יהי לתנין: ויבא משה ואהרן אל
פרעה ויעשו כן כאשר צוה
יהוה וישלך אהרן את מטהו
לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי
לתנין: ויקרא גם פרעה לחכמים
ולמכשפים ויעשו גם הם חרטמי
מצרים בלהטיהם כן: וישליכו
איש מטהו ויהיו לתנינם ויבלע
מטה אהרן את מטתם: ויחזק לב
פרעה ולא שמע אלהם כאשר
דבר יהוה: ויאמר יהוה אל משה
כבד לב פרעה מאן לשלח העם:
לך אל פרעה בבקר הנה יצא
המימה ונצבת לקראתו על שפת
היאר והמטה אשר נהפך לנחש
תקח בידך: ואמרת אליו יהוה
אלהי העברים שלחני אליך

עשה · נתן · לקח נטה שלך · היה תנן בוא · צוה · קרא · כשף · בלע · חזק · הלך · יצב שפה · הפך · לקח

Transla. Chal.

מחת גבורתי על מצרים ואפיק ית בני ישראל מביניהון: ועבד משה ואהרן כמא
דפקיד יי יתהון כן עבדו: ומשה בר תמנן שנין ואהרן בר תמנן ותלת שנין
כד מלילו עם פרעה: ואמר יי למשה ולאהרן למימר: ארי ימליל עמכון פרעה
למימר הבו לכון אתא ותימר לאהרן סב ית חוטרך ורמי קדם פרעה יהי לתנינא:
ועל משה ואהרן לות פרעה ועבדו כן כמא דפקיד יי ורמא אהרן ית חוטריה קדם
פרעה וקדם עבדוהי והוה לתנינא: וקרא אף פרעה לחכימיא ולחרשיא ועבדו אף
אנון חרשי מצראי בלחשיהון כן: ורמו גבר חוטריה והוו לתנינין ובלע חוטרא
דאהרן ית חוטריהון: ואתקף לבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי: ואמר
יי למשה יקר לבא דפרעה סריב לשלחא עמא: איזיל לות פרעה בצפרא הא
נפיק למיא ותתעתד לקדמותיה על כיף נהרא וחוטרא דאתהפך לחויא תיסב
בידך: ותימר ליה יי אלהא דיהודאי שלחני לותך

Interp. chal. · Primitiua chal.

plagam fortitudinis mee sup egyptum: ⁊ eduxero filios israel de medio eoꝝ. Fecitq; moyses ⁊ aaron sicut preceperat eis dn̄s: ita fecerunt. Moyses autem erat etatis octoginta annoꝝ. Et aaron octoginta ⁊ trium annoꝝ erat: qn̄ locuti sunt cum pharaone. Et ait dn̄s ad moysen ⁊ aaron: dicēs. Cum locutus fuerit vobiscum pharao: dicens. Date signū: ⁊ dices ad aaron: tolle virgam tuā ⁊ proijce corā pharaone: ⁊ vertetur in colubrū. Et ingressus est moyses ⁊ aaron ad pharaonē: ⁊ fecerūt sicut eis preceperat dn̄s. Et proiecit aaron virgam suā coraꝫ pharaone ⁊ corā seruis suis: et versa est in colubrū. Uocauit quoq; pharao sapientes ⁊ maleficos: ⁊ fecerūt etiā ipsi malefici egyptioꝝ per incantatiōes suas similiter. Proiecerūtq; vnusquisq; virgā suā: ⁊ verse sunt in colubros: ⁊ deuorauit virga aaron virgas eoꝝ. Et induratū ē coꝛ pharaōis: et nō acq̄euit eis sicut locut⁹ fuerat dn̄s. Dixitq; dn̄s ad moysen. Ingrauatū est coꝛ pharaonis: noluit dimittere populū. Uade ad pharaonē mane: ecce egrediet ad aq̄s: ⁊ stabis obuiā ei sup ripā fluminis: ⁊ virgam q̄ versa est in colubrū tolles in manu tua: dicesq; ei. Dn̄s deus iudeoꝝ misit me ad te:

מחא נפק · תמנא · אמר מלל · יהב נסב · רמה הוה עול · הוה · תקף יקר אזל · עתד הפך חוה · נסב אמר

לאמר שלח את עמי ויעבדני במדבר והנה לא שמעת עד כה
כה אמר יהוה בזאת תדע כי אני יהוה הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאר ונהפכו לדם
והדגה אשר ביאר תמות ובאש היאר ונלאו מצרים לשתות מים מן היאר
ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים על נהרתם על יאריהם ועל אגמיהם ועל כל מקוה מימיהם ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים
ויעשו כן משה ואהרן כאשר צוה יהוה וירם במטה ויך את המים אשר ביאר לעיני פרעה ולעיני עבדיו ויהפכו כל המים אשר ביאר לדם
והדגה אשר ביאר מתה ויבאש היאר ולא יכלו מצרים לשתות מים מן היאר ויהי הדם בכל ארץ מצרים
ויעשו כן חרטמי מצרים בלטיהם ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר יהוה
ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת ויחפרו כל מצרים סביבת היאר מים לשתות

עבד · דבר · ידע · נכה נטה · מות באש · שתה · לקח · קוה · היה · עשה · רום נכה · הפך · מות באש · היה · עשה · להט חזק · פנה בוא · שית חפר · סבב שתה

dicens. Dimitte populū meū: vt sacrificet mihi in deserto: & vsq₃ ad pñs audire noluisti. Hec igitur dicit dñs. In hoc scies φ sim dominus. Ecce percutiam virga que in manu mea est aquā fluminis. & vertetur in sanguinē. Pisces quoq₃ qui sunt in fluuio morietur: & cōputrescēt aque: & affligentur egyptii bibētes aquam fluminis. Dixit quoq₃ dñs ad moysen. dic ad aarō. Tolle virgā tuā: & extēde manū tuā super aquas egypti: & super fluuios eorum: & riuos & paludes: & oēs lacus aquarum: vt vertātur in sāguinē: & sit cruor in oī terra egypti tā in ligneis vasis q₃ in saxeis. Fecerūt q₃ Moyses & aaron sicut preceperat dominus. Et eleuans virgā percussit aquam fluminis corā pharaōe & seruis eius: que versa ē in sāguinē: & pisces q erant in flumīe mortui sunt. Computruitq₃ fluuius: & non poterāt egiptii bibere aquā fluminis: & fuit sāguis in tota terra egypti. Fecerūtq₃ similiter malefici egyptiorū incātatiōibus suis. Et indurātum est cor pharaonis: nec audiuit eos sicut preceperat domius. Auertitq₃ se: & igressus est domū suam: nec apposuit cor ēt hac vice. Foderunt autē oēs egyptii per circuitū fluminis aquā vt biberent.

dicens: dimitte ppłm meū: vt seruiāt
λέγων, ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα λατρεύσω
mihi in deserto: et ecce nō audiuisti vsq₃ huc.
σί μοι ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἰδοὺ οὐκ εἰσήκουσας ἕως τοῦ
hec dicit dñs: in hoc cognosces φ ego dñs: ec
του. τάδε λέγει κς, ἐν τούτῳ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ κύριος, ἰ
ce ego percutiā virga que in manu mea in a
δοὺ ἐγὼ τύπτω τῇ ῥάβδῳ τῇ ἐν τῇ χειρί μου ἐπὶ τὸ ὕ
quā q̄ in fluuio: et vertetur in sanguinē: τ
δωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ, καὶ μεταβαλεῖ εἰς αἷμα. καὶ
pisces q̄ in flumine morietur. et fer
οἱ ἰχθύες οἱ ἐν τῷ ποταμῷ τελευτήσουσι. καὶ ὑπο
uebit fluuius: et nō poterunt egyptij bibere
ζέσει ὁ ποταμός, καὶ οὐ δυνήσονται οἱ αἰγύπτιοι πιεῖν
aquā a flumine. dixit āt dñs ad moysen: dic
ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ. εἶπε δὲ κς πρὸς μωυσῆν, εἰ
aaron fratri tuo: accipe virgā tuā:
πὸν ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου, λάβε τὴν ῥάβδον σου,
et extēde manū tuā sup aquas egypti
καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὰ ὕδατα αἰγύπτου,
et sup fluuios eorū: et sup riuos
καὶ ἐπὶ τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰς διώρυ
eorū: et sup paludes eorū. et sup oēs cō
γας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἕλη αὐτῶν, καὶ ἐπὶ πᾶν συ
gregatā aquā eorū: et erit sāguis: τ fuit sāguis
νεστηκὸς ὕδωρ αὐτῶν, καὶ ἔσαι αἷμα, καὶ ἐγένετο αἷμα
in oī terra egypti: in q₃ lignis et lapi
ἐν πάσῃ τῇ γῇ αἰγύπτου, ἔν τε τοῖς ξύλοις καὶ τοῖς λί
dib⁹. et fecerūt sic moyses et aaron: sicut
θοις. καὶ ἐποίησαν οὕτως μωυσῆς καὶ ἀαρών, καθά
precepit eis dñs. et eleuās aaron
περ ἐνετείλατο αὐτοῖς κς. καὶ ἐπάρας ἀαρὼν τὴν
virgam suā: pcussit aquā in flumine
ῥάβδον αὐτοῦ, ἐπάταξε τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ
corā pharaōe: et coram seruis eius: et cōuer
ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ μετέ
sa ē tota aqua q̄ in flumine in sanguinē. τ pisces q̄
βαλε πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῷ ποταμῷ εἰς αἷμα. καὶ οἱ ἰχθύες οἱ
in flumine: mortui sūt. et cōputruit flumen. et
ἐν τῷ ποταμῷ, ἐτελεύτησαν. καὶ ἐπώζεσεν ὁ ποταμός. καὶ
nō potuerūt egyptij bibere aquā a flumine: et
οὐκ ἠδύναντο οἱ αἰγύπτιοι πιεῖν ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ
erat sāguis in oī terra egypti. fecerūt āt similiter
ἦν τὸ αἷμα ἐν πάσῃ τῇ γῇ αἰγύπτου. ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως
et incātatores egyptioꝝ incātatiōib⁹ suis. et
καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ τῶν αἰγυπτίων ταῖς φαρμακίαις αὐτῶν. καὶ
induratū ē cor pharaonis: et nō audiuit eos: sicut
ἐσκληρύνθη ἡ καρδία φαραώ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν, καθά
dixit dñs. conuersus āt pharao: ingressus ē in domū su
περ εἶπε κς. ἐπιστραφεὶς δὲ φαραώ, εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐ
am, τ nō apposuit mētē suā neq₃ in hoc. foderūt āt
τοῦ. καὶ οὐκ ἐπέστησε τὸν νοῦν αὐτοῦ οὐδὲ ἐπὶ τούτῳ. ὤρυξαν δὲ
oēs egyptij p circuitū fluminis: vt biberēt aquā.
πάντες οἱ αἰγύπτιοι κύκλῳ τοῦ ποταμοῦ, ὥστε πιεῖν ὕδωρ.

D

Transla. Chal.

למימר שלח ית עמי ויפלחון קדמי במדברא והא לא קבילתא עד כען : כדנן אמר יי בדא תדע ארי אנא יי הא אנא מחי בחוטרא די בידי על מיא די בנהרא ויתהפכון לדמא : ונוני די בנהרא ימותון ויסרי נהרא וילאון מצראי למשתי מיא מן נהרא : ואמר יי למשה אימר לאהרן סב חוטרך וארים ידך על מיא דמצראי על נהריהון ועל אריתהון ועל אגמיהון ועל כל בית כנישות מיהון ויהון דמא ויהי דמא בכל ארעא דמצרים ובמני אעא ובמני אבנא : ועבדו כן משה ואהרן כמא דפקיד יי וארים בחוטרא ומחא ית מיא די בנהרא לעיני פרעה ולעיני עבדוהי ואתהפכו כל מיא די בנהרא לדמא : ונוני די בנהרא מיתו וסרי נהרא ולא יכילו מצראי למשתי מיא מן נהרא והוה דמא בכל ארעא דמצרים : ועבדו כן חרשי מצראי בלחשיהון ואתתקף לבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי : ואתפני פרעה ועל לביתיה ולא שוי לביה אף לדא : וחפרו כל מצראי סחרנות נהרא מיא למשתי

Primitiua chal.

פלח דבר · ידע מחא · מות סרא לאה · שתה נסב רום · מי היה · הפך · מות סרא · שתה · תקף פנה על · שוה

Interp. chal.

dicens. Dimitte populū meū: vt seruiant corā me in deserto. Et ecce non acquieuisti hucusq₃. Hec dicit dñs. In hoc scies φ ego dñs: ecce ego percutio virga que est in manu mea sup aquas que sunt in flumine: τ vertentur in sanguinē. Et pisces qui sunt in flumine morientur: τ cōputrescet fluuius: τ laborabūt egyptij vt bibāt aquas de flumine. Dixitq₃ dñs ad moysen. Dic ad aaron. Tolle virgā tuam: τ leua manū tuam super aquas egypti sup fluuios eoꝝ τ super riuos eorū τ super paludes eorū τ super omnē locū congregationis aquarū eorum: vt vertātur in sanguinē: τ sit sanguis in vniuersa terra egypti: in vasis quoq₃ ligneis τ in vasis lapideis. Feceruntq₃ ita moyses τ aaron: sicut preceperat dñs. Et leuauit virgā τ pcussit aquas q̄ erāt in flumine ante oculos pharaonis τ ante oculos seruoꝝ eius: τ verse sunt oēs aque q̄ erant in flumine in sanguinē. pisces quoq₃ q̄ erāt in flumine mortui sunt. Et putruit flumē: τ nō poterant egyptij bibere aquaꝫ de flumine: et fuit sanguis in vniuersa terra egypti. Feceruntq₃ sic malefici egyptioꝝ p incantatiōes suas. Et induratū est cor pharaonis: τ nō acquieuit eis: sicut locut⁹ fuerat dñs. Auertitq₃ se pharao: τ ingressus ē in domū suā: τ nō posuit cor suū etiā ad hoc. Foderūtq₃ oēs egyptij p circuitū fluminis: vt biberēt aquas:

et nō poterāt bibere aquā a flumine.
καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ.
et impleti sūt septē dies: postq̄ pcus
καὶ ἀνεπληρώθησαν ἑπτὰ ἡμέραι, μετὰ τὸ πα
sit dñs flumē.
τάξαι κύριον τὸν ποταμόν. Ca. 8.

A

Dixit āt dñs ad moysē: ingredere ad pharaōeꝫ
Εἶπε δὲ κς πρὸς μωυσῆν, εἴσελθε πρὸς φαραώ,
et dices ad eum: hec dicit dñs: dimitte
καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κς, ἐξαπόστειλον τὸν
ppłm meū: vt mihi seruiant. si āt nō volueris tu di
λαόν μου, ἵνα μοι λατρεύσωσιν. εἰ δὲ μὴ βούλῃ σὺ ἐξ
mittere: ecce ego percutio oēs terios tuos ra
αποστεῖλαι, ἰδοὺ ἐγὼ τύπτω πάντα τὰ ὅριά σου βα
nis: et eructabit fluuius ranas.
τράχοις, καὶ ἐξερεύξεται ὁ ποταμὸς τοὺς βατράχους.
et ascendētes: ingredientur in domos tuas: et
καὶ ἀναβάντες, εἰσελεύσονται εἰς τοὺς οἴκους σου, καὶ
in penetralia cubiculorū tuorū: et in lectos
εἰς τὰ ταμεῖα τῶν κοιτώνων σου, καὶ ἐπὶ τῶν κλινῶν
tuos: et in domos seruorū tuorū: τ
σου, καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν θεραπόντων σου, καὶ τοῦ
populi tui: et in massis tuis: et in fur
λαοῦ σου, καὶ ἐν τοῖς φυράμασί σου, καὶ ἐν τοῖς κλι
nis tuis. et in te: et in populū tuū: τ in
βάνοις σου. καὶ ἐπὶ σέ, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου, καὶ ἐπὶ
seruos tuos ascendēt rane. dixit
τοὺς θεράποντάς σου ἀναβήσονται οἱ βάτραχοι. εἶπε
āt dñs ad moysen: dic aaron fratri tuo: extē
δὲ κς πρὸς μωυσῆν, εἶπον ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου, ἔκτει
de manu tua virgā sup fluuios: et sup
νον τῇ χειρί σου τὴν ῥάβδον ἐπὶ τοὺς ποταμούς, καὶ ἐπὶ
riuos: et sup paludes: τ educ ra
τὰς διώρυγας, καὶ ἐπὶ τὰ ἕλη, καὶ ἀνάγαγε τοὺς βα
nas. et extendit aaron manū sup aquas
τράχους. καὶ ἐξέτεινεν ἀαρὼν τὴν χεῖρα ἐπὶ τὰ ὕδα
egypti: et eduxit ranas. et ascē
τα αἰγύπτου, καὶ ἀνήγαγε τοὺς βατράχους. καὶ ἀνε

B

dit rana: τ operuit totā terrā
βιβάσθη ὁ βάτραχος, καὶ ἐκάλυψε πᾶσαν τὴν γῆν
egypti. fecerūt āt similiter et incātatores
αἰγύπτου. ἐποίησαν δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπαοιδοὶ
egyptiorū incātatiōibus suis: et eduxe
τῶν αἰγυπτίων ταῖς φαρμακίαις αὐτῶν, καὶ ἀνήγα
rūt ranas sup terrā egypti. et voca
γον τοὺς βατράχους ἐπὶ τὴν γῆν αἰγύπτου. καὶ ἐκά
uit pharao moysē et aaron: et dixit: orate
λεσε φαραὼ μωυσῆν καὶ ἀαρών, καὶ εἶπεν, εὔξασθε
ad dñm: et auferat ranas a
πρὸς τὸν κύριον, καὶ περιελέτω τοὺς βατράχους ἀπ'
me: et a populo meo: et dimittam populū:
ἐμοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου, καὶ ἐξαποστελῶ τὸν λαόν,
et sacrificabūt dño. dixit āt moyses ad pharaōeꝫ:
καὶ θύσουσι κυρίῳ. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς φαραώ,

Non eī poterant bibere aquam fluminis. Impletiq₃ sunt septem dies postq̄ percussit dominus fluuium.

Cap. 8.

Dixit quoq₃ dñs ad Moysen. Ingredere ad pharaonē: & dices ad eū. Hec dicit dñs. Dimitte populū meū: vt sacrificet mihi. Si autem nolueris dimittere: ecce ego percutiam oēs terminos tuos ranis: & ebulliet fluuius ranas: que ascendent & ingredietur domū tuam & cubiculū lectuli tui: & sup stratū tuum: & in domos seruorum tuorū: & in populū tuū & in furnos tuos: & ī reliquias ciborū tuorū. & ad te & ad populū tuū: & ad oēs seruos tuos ītrabūt rane. Dixitq₃ dominus ad moysen: Dic ad aaron. Extende manum tuam super fluuios & super riuos & paludes: & educ ranas super terram egypti. Extendit aaron manū super aquas egypti & ascenderūt rane: operueruntq₃ terram egypti. Fecerunt autē & malefici p incātationes suas similiter: eduxeruntq₃ ranas super terram egypti. Vocauit autem pharao moysen & aaron: & dixit eis. Orate dñm vt auferat ranas a me & a populo meo. & dimittam populum vt sacrificet dño. Dixitq₃ moyses ad pharaōem.

כי לא יכלו לשתת ממימי היאר
וימלא שבעת ימים אחרי הכות יהוה את היאר :

Cap. viij.

ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה ואמרת אליו כה אמר יהוה שלח את עמי ויעבדני
ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים
ושרץ היאר צפרדעים ועלו ובאו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנוריך ובמשארותיך
ובכה ובעמך ובכל עבדיך יעלו הצפרדעים
ויאמר יהוה אל משה אמר אל אהרן נטה את ידך במטך על הנהרת על היארים ועל האגמים והעל את הצפרדעים על ארץ מצרים
ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים
ויעשו כן החרטמים בלטיהם ויעלו את הצפרדעים על ארץ מצרים
ויקרא פרעה למשה ולאהרן ויאמר העתירו אל יהוה ויסר הצפרדעים ממני ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו ליהוה ויאמר משה לפרעה

פלא נכה · בוא · עבד · נגף · עלה · בוא שכב · נטה · תנר שאר · עלה · נטה · עלה · נטה · כסה · עשה · להט · קרא · עתר · סור · שלח זבח

Transla. Chal.

ארי לא יכילו למשתי מן מיא די בנהרא : ושלימו שבעא יומין בתר דמחא יי ית נהרא :

Ca. viij.

ואמר יי למשה עול לות פרעה ותימר ליה כדנן אמר יי שלח ית עמי ויפלחון קדמי : ואם מסרב את לשלחא הא אנא מחי ית כל תחומך בעורדעניא : וירבי נהרא עורדעניא ויסקון ויעלון בביתך ובאידרון בית משכבך ועל ערסך ובבית עבדך ובעמך ובתנורך ובאצותך : ובך ובעמך ובכל עבדך יסקון עורדעניא : ואמר יי למשה אימר לאהרן ארים ית ידך בחוטרך על נהריא ועל אריתא ועל אגמיא ואסיק ית עורדעניא על ארעא דמצרים : וארים אהרן ית ידיה על מיא דמצרים וסליקו עורדעניא וחפו ית ארעא דמצרים : ועבדו כן חרשיא בלחשיהון ואסיקו ית עורדעניא על ארעא דמצרים : וקרא פרעה למשה ולאהרן ואמר צלו קדם יי ויעדי עורדעניא מני ומעמי ואשלח ית עמא ויפלחון קדם יי : ואמר משה לפרעה

Interp. chal.

quia non poterant bibere ex aquis que erant in flumine. Impletiq₃ sunt septem dies: postq̄ percussit dominus fluuium. Ca. 8.

Dixitq₃ dñs ad moysen. Ingredere ad pharaonem: τ dices ei. Hec dicit dñs. Dimitte populū meuꝫ vt seruiant coram me. Et si nolueris dimittere: ecce ego percutiam omnem terminū tuum ranis. Et producet fluuius ranas: τ ascendent τ ingredietur in domum tuam τ in cubiculū domus strati tui: τ super lectulum tuum: τ in domum seruorū tuoꝝ τ in populum tuum τ in furnos tuos et in panaria tua. In te quoq₃ τ in populuꝫ tuū τ in omnes seruos tuos ascendent rane. Dixitq₃ dñs ad moysen. Dic ad aaron: leua manū tuā cum virga tua sup fluuios τ sup riuulos et sup paludes: τ ascendere fac ranas sup terrā egypti. Et leuauit aarō manū suā super aquas egypti: τ ascenderūt rane τ operuerūt terrā egypti. Et fecerūt similiter malefici per incātationes suas: τ ascendere fecerūt ranas sup terrā egypti. Vocauit autē pharao moysen τ aaron: τ ait. Orate corā dño vt auferat ranas a me τ a populo meo: τ dimittā populū: τ imolabunt coram domino. Dixitq₃ moyses ad pharaonem

Primitiua chal.

אמר · פלח סרב מחא · רבא נסק על · שכב אצוא · רום · נסק · חפה · צלא עדה שלח · דבח

התפאר עלי למתי אעתיר לך
ולעבדיך ולעמך להכרית
הצפרדעים ממך ומבתיך רק
ביאר תשארנה: ויאמר למחר
ויאמר כדברך למען תדע כי אין
כיהוה אלהינו: וסרו הצפרדעים
ממך ומבתיך ומעבדיך ומעמך
רק ביאר תשארנה: ויצא משה
ואהרן מעם פרעה ויצעק משה
אל יהוה על דבר הצפרדעים
אשר שם לפרעה: ויעש יהוה
כדבר משה וימתו הצפרדעים
מן הבתים מן החצרת ומן השדת:
ויצברו אתם חמרם חמרם
ותבאש הארץ: וירא פרעה כי
היתה הרוחה והכבד את לבו ולא
שמע אלהם כאשר דבר יהוה:
ויאמר יהוה אל משה אמר אל
אהרן נטה את מטך והך את עפר
הארץ והיה לכנם בכל ארץ
מצרים: ויעשו כן ויט אהרן את
ידו במטהו ויך את עפר הארץ
ותהי הכנם באדם ובבהמה כל
עפר הארץ היה כנים בכל ארץ
מצרים: ויעשו כן החרטמים
בלטיהם להוציא את הכנים ולא
יכלו ותהי הכנם באדם ובבהמה:

Constitue mihi quādo deprecer pro te & pro seruis tuis & pro populo tuo: vt abigantur rane a te: & a domo tua & a seruis tuis & a populo tuo: & tantum in flumine remaneāt: qui rn̄dit Cras. At ille iuxta inquit verbū tuū faciam: vt scias quoniam nō est sicut dn̄s deus nr̄: & recedent rane a te: & a domo tua: & a seruis tuis: & a populo tuo: & tantum in flumine remanebūt. Egressiq; sūt Moyses & aarō a pharaōe: & clamauit moyses ad dn̄m pro sponsione ranarum: quā condixerat pharaoni. Fecitq; dominus iuxta verbum moysi: & mortue sunt rane de domibus & de villis & de agris. Cōgregaueruntq; eas in immensos aggeres & cōputruit terra. Vidēs autem pharao q data esset requies: ingrauauit cor suum: & non audiuit eos sicut preceperat dominus. Dixitq; dn̄s ad moysen. Loquere ad aaron. Extende virgā tuam & percute puluerē terre: & sint cinifes in vniuersa terra egypti. Feceruntq; ita. Extendit aaron manū virgā tenēs: percussitq; puluerē terre: & facti sunt cinifes in hominibus & iumentis. Omnis puluis terre versus est in cinifes per totā terrā egypti. fecerūtq; similiter malefici incātatiōibus suis: vt educerēt cinifes: & non potuerūt. Erātq; cinifes tam in hoibus q̄ in iu-

Interp. chal.

pete tibi portentū: & cōstitue tibi tēpus quādo deprecer pro te: & pro seruis tuis & pro populo tuo: vt cōsumātur rane a te & a domo tua: tantūmodo in flumine remanebūt. Dixitq;. Cras: & ait. Iuxta verbū tuū: vt scias quia nullus est sicut dn̄s deus noster. Et auferent rane a te & a domo tua & a seruis tuis & a populo tuo: tantum in flumine remanebūt. Egressusq; est moyses & aaron a pharaone: & orauit moyses corā dn̄o super negocium ranarū quod imposuerat pharaoni. fecitq; dn̄s iuxta verbū moysi: & mortue sunt rane de domibus & de atrijs & de agris. Et cōgregauerūt eas in aggeres: aggeres. & cōputruerūt super terrā. Viditq; pharao q erat requies: & aggrauauit cor suū: & nō acquieuit eis: sicut locutus fuerat dn̄s. Dixitq; dn̄s ad moysen. dic ad aarō: leua virgam tuā: & percute puluerē terre: & erit in cinifes in vniuersa terra egypti. Fecerūtq; ita: & leuauit aaron manum suā cū virga sua & percussit puluerē terre: & fuerūt cinifes in hoibus & in iumētis: ois puluis terre versus est in cinifes in vniuersa terra egypti. Fecerūtq; similiter malefici per incātationes suas: vt educerēt cinifes: et non potuerunt. Erātq; cinifes in hominibus & in iumentis:

Transla. Chal.

ויאמרו החרטמים אל פרעה
אצבע אלהים הוא ויחזק לב
פרעה ולא שמע אלהם כאשר
דבר יהוה: ויאמר יהוה אל משה
השכם בבקר והתיצב לפני פרעה
הנה יוצא המימה ואמרת אליו
כה אמר יהוה שלח עמי ויעבדני:
כי אם אינך משלח את עמי
הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך
ובבתיך את הערב ומלאו בתי
מצרים את הערב וגם האדמה
אשר הם עליה: והפליתי ביום
ההוא את ארץ גשן אשר עמי
עמד עליה לבלתי היות שם ערב
למען תדע כי אני יהוה בקרב
הארץ: ושמתי פדת בין עמי ובין
עמך למחר יהיה האת הזה: ויעש
יהוה כן ויבא ערב כבד ביתה
פרעה ובית עבדיו ובכל ארץ
מצרים תשחת הארץ מפני
הערב: ויקרא פרעה אל משה
ולאהרן ויאמר לכו זבחו
לאלהיכם בארץ: ויאמר משה לא
נכון לעשות כן כי תועבת מצרים
נזבח ליהוה אלהינו הן נזבח את
תועבת מצרים לעיניהם ולא
יסקלנו: דרך שלשת ימים נלך

mentis. Et dixerūt malefici ad pharaonem. Digitus dei est hic. Induratumq; est cor pharaonis: & non audiuit eos sicut preceperat dn̄s. Dixit quoq; dominus ad moyse. Consurge diluculo & sta coram pharaone. Egredietur enim ad aq̄s. Et dices ad eum. hec dicit dn̄s. Dimitte populū meū vt sacrificet mihi. q si non dimiseris eum: ecce ego mittā in te & in seruos tuos & in ppl̄m tuū & in domos tuas omne genus muscarū: & implebūtur omnes domus egyptiorum muscis diuersi generis: & vniuersa terra in qua fuerint. Faciāq; mirabilē in die illa terrā gessen in qua populus meus est: vt non sint ibi musce: vt scias quoniam ego dominus in medio terre. ponāq; diuisionē inter ppl̄m meū & populum tuum. Cras erit signū istud. Fecitq; dn̄s ita. Et venit musca grauissima in domos pharaonis & seruorū eius & in omnem terram egypti: corruptaq; est terra ab huiuscemodi muscis. Vocauitq; pharao moysen & aaron: & ait eis. Ite & sacrificate deo vestro in terra hac. Et ait moyses. Non potest ita fieri. Abominationes enim egyptiorū immolabimus dn̄o deo nr̄o. q si mactauerimus ea q̄ colūt egyptii coram eis: lapidibus nos obruent. Viā triū dierū pergemus.

Transla. Chal.

Interp. chal.

Dixeruntq; malefici ad pharaonē plaga a facie dei est. et induratū est cor pharaonis: & nō acquieuit eis: sicut locutus fuerat dn̄s. Dixitq; dn̄s ad moysen. Surge diluculo: & sta corā pharaone. Ecce egredietur ad aq̄s: et dices ei. Hec dicit dn̄s. Dimitte populū meum: vt seruiāt corā me. q si nō tu dimiseris ppl̄m meū. Ecce ego mittā in te & in seruos tuos & in populū tuū & in domos tuas mixtionē bestiarū: & implebūtur domus egyptiorū mixtiōe: vniuersa quoq; terra in qua ipsi fuerint. Diuidamq; in die illa terrā gessen in qua populus meus habitat: vt non sit ibi mixtio: vt scias quoniam ego dn̄s dominator in medio terre. Ponāq; redemptionē populo meo: et super populū tuum inducam plagam: cras erit hoc signum. Fecitq; dn̄s ita. Et venit mixtio grauissima in domum pharaonis & in domum seruorū eius & in omnē terram egypti. Corruptaq; est terra propter mixtionem. Vocauitq; pharao moysen & aaron: et ait. Ite sacrificate coram deo vestro in terra. Dixitq; moyses nō decet ita fieri; quoniam animal quod egyptij colunt nos imolabimus: vt sacrificemus corā dn̄o deo nr̄o. q si imolauerimus animal quod ipsi colunt ipsis videntibus: nonne lapidabunt nos? Viam trium dierum ibimus

Ter. Heb.

במדבר ונזבחנו ליהוה אלהינו
כאשר יאמר אלינו: ויאמר פרעה
אנכי אשלח אתכם וזבחתם
ליהוה אלהיכם במדבר רק הרחק
לא תרחיקו ללכת העתירו בעדי:
ויאמר משה הנה אנכי יוצא מעמך
והעתרתי אל יהוה וסר הערב
מפרעה מעבדיו ומעמו מחר רק
אל יסף פרעה התל לבלתי שלח
את העם לזבח ליהוה: ויצא משה
מעם פרעה ויעתר אל יהוה: ויעש
יהוה כדבר משה ויסר הערב
מפרעה מעבדיו ומעמו לא נשאר
אחד: ויכבד פרעה את לבו גם
בפעם הזאת ולא שלח את העם:

Cap. ix.

ויאמר יהוה אל משה
בא אל פרעה ודברת אליו כה
אמר יהוה אלהי העברים שלח
את עמי ויעבדני: כי אם מאן
אתה לשלח ועודך מחזיק בם:
הנה יד יהוה הויה במקנך אשר
בשדה בסוסים בחמרים בגמלים
בבקר ובצאן דבר כבד מאד:
והפלה יהוה בין מקנה ישראל
ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל
לבני ישראל דבר: וישם יהוה
מועד לאמר מחר יעשה יהוה

Primitiua heb.: אמר · שלח · רחק · עתר · יצא · סור · עשה · סור · שאר · כבד · עבד · חזק · היה · פלה · מות · שום

Trãsla. B. Hiero.

In solitudinem: & sacrificabimus dño deo nostro: sicut precepit nobis. Dixitq; Pharao. Ego dimittam vos vt sacrificetis dño deo vr̃o in deserto: veruntamen lõgius ne abeatis. Rogate p me. Et ait moyses. Egressus a te orabo dominum: & recedet musca a pharaõe & a seruis suis & a pplo eius cras. Verũtamen noli vltra fallere: vt non dimittas populũ sacrificare domino. Egressusq; moyses a pharaone orauit dñm. Qui fecit iuxta verbũ illius: & abstulit muscas a pharaõe & a seruis suis & a populo eius. Nõ superfuit nec vna quidẽ. Et ingrauatũ ẽ cor pharaõis: ita vt nec hac q̃dẽ vice dimitteret populum. Cap. 9.

Dixit ãt dominus ad moysen ingredere ad pharaonẽ & loq̃re ad eũ. Hec dicit dñs deus hebreorũ. Dimitte populũ meũ vt sacrificet mihi. Quod si adhuc renuis: & retines eos: ecce manus mea erit super agros: & super equos & asinos: & camelos & oues & boues: pestis valde grauis. Et faciet dñs mirabile inter possessiões israel & possessiões egyptiorũ: vt nil oĩno pereat ex his q̃ ptinẽt ad filios israel. Cõstituitq; dñs tempus dicens. Cras faciet dominus

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

in deserto. et sacrificabim9 dño deo nr̃o: sicut dixit nobis. et dixit pharao: ego dimittã vos: et sacrificate dño deo vestro in deserto: sed nõ longe procedetis ire. orate igit̃ p me ad dñm. dixit ãt moyses: ecce ego egrediar a te: et orabo ad deũ: et recedet musca canina a te: et a seruis tuis: et a populo tuo cras. nõ addas vltra pharao decipere: vt nõ dimittas ppl'm sacrificare dño. egress9 ẽ ãt moyses a pharaõe: et orauit ad deũ. fecit ãt dñs sicut dixit moyses: et abstulit muscã caninã a pharaõe: et a seruis eius: et populo ei9: et nõ relicta ẽ neq; vna. et ingrauauit pharao cor suum: et in tẽpore hoc: et nõ voluit dimittere populũ.

εἰς τὴν ἔρημον. καὶ θύσομεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, καθάπερ εἶπεν ἡμῖν. καὶ εἶπε φαραώ, ἐγὼ ἀποστελῶ ὑμᾶς, καὶ θύσατε τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀλλ' οὐ μακρὰν ἀποτενεῖτε πορευθῆναι. εὔξασθε οὖν περὶ ἐμοῦ πρὸς κύριον. εἶπε δὲ μωυσῆς, ἰδὲ ἐγὼ ἐξελεύσομαι ἀπὸ σοῦ, καὶ εὔξομαι πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἀπελεύσεται ἡ κυνόμυια ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν θεραπόντων σου, καὶ ἀπὸ τοῦ λαοῦ σου αὔριον. μὴ προσθῇς ἔτι φαραὼ ἐξαπατῆσαι, τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαὸν θῦσαι κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ μωυσῆς ἀπὸ φαραώ, καὶ προσηύξατο πρὸς τὸν θεόν. ἐποίησε δὲ κύριος καθάπερ εἶπε μωυσῆς, καὶ περιεῖλε τὴν κυνόμυιαν ἀπὸ φαραώ, καὶ ἀπὸ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐ κατελείφθη οὐδεμία. καὶ ἐβάρυνε φαραὼ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ καιροῦ τούτου, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν.

Ca. 9.

Dixit ãt dñs ad moysen: ingredere ad pharaonẽ: et dices ei: hec dicit dñs de9 hebreorũ: dimitte populũ meũ: vt mihi seruiãt. si q̃dẽ igit̃ nõ volueris dimittere populũ meũ: sed adhuc retines eos: ecce man9 dñi erit in iumẽtis tuis q̃ in campis: in q̃s equis et subiugalib9: et camelis: et bob9: et ouibus mors magna valde. et mirabilia faciã ego in die illa inter iumẽta egyptiorũ et inter iumẽta filiorũ israel. et nõ morietur ab oib9 israel filijs dicibile. et dedit de9 terminũ: dicẽs: in crastinũ faciet dñs

Εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, εἴσελθε πρὸς φαραώ, καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν ἑβραίων, ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα μοι λατρεύσωσιν. εἰ μὲν οὖν μὴ βούλῃ ἐξαποστεῖλαι τὸν λαόν μου, ἀλλ' ἔτι ἐγκρατεῖς αὐτοῦ, ἰδοὺ χεὶρ κυρίου ἔσται ἐν τοῖς κτήνεσί σου τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, ἔν τε τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ὑποζυγίοις, καὶ ταῖς καμήλοις, καὶ βουσί, καὶ προβάτοις θάνατος μέγας σφόδρα. καὶ παραδοξάσω ἐγὼ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναμέσον τῶν κτηνῶν τῶν αἰγυπτίων καὶ ἀναμέσον τῶν κτηνῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ οὐ τελευτήσει ἀπὸ πάντων τῶν τοῦ ἰσραὴλ υἱῶν ῥητόν. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς ὅρον, λέγων, ἐν τῇ αὔριον ποιήσει κς

G

A

Transla. Chal.

במדברא ונדבח קדם יי אלהנא כמא דיימר לנא: ואמר פרעה אנא אשלח יתכון ותדבחון קדם יי אלהכון במדברא לחוד ארחקא לא תרחקון למיזל צלו אף עלי: ואמר משה הא אנא נפיק מעמך ואצלי קדם יי ויעדי ערובא מפרעה מעבדוהי ומעמיה מחר לחוד לא יוסיף פרעה לשקרא בדיל דלא לשלחא ית עמא לדבחא קדם יי: ונפק משה מלות פרעה וצלי קדם יי: ועבד יי כפתגמא דמשה ואעדי ערובא מפרעה מעבדוהי ומעמיה לא אשתאר חד: ויקר פרעה ית ליביה אף בזמנא הדא ולא שלח ית עמא:

Ca. ix.

ואמר יי למשה עול לות פרעה ותמליל ליה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי שלח ית עמי ויפלחון קדמי: ארי אם מסרב את לשלחא ועד כען את מתקיף בהון: הא מחא מן קדם יי הויא בגיתך די בחקלא בסוסותא בחמרי בגמלי בתורי ובענא מותא סגי לחדא: ויפרש יי בין בעירא דישראל ובין בעירא דמצראי ולא ימות מכל דבני ישראל מדעם: ושוי יי זמנא למימר מחר יעביד יי

Primitiua chal.

דבר אמר שלח · דבח רחק אזל · צלי עדה · יסף · עדה · שאר אחד · מלל · ידה פלח סרב · תקף נתא · עאן פרש · מות שוה · אמר עבד

Interp. chal.

in solitudinẽ: et sacrificabimus coram dño deo nostro: sicut precepit nobis. Dixitq; pharao. Ego dimittam vos: vt sacrificetis coram dño deo vestro in deserto. Veruntamen longius non recedatis: orate etiam pro me. Et ait moyses. Ecce ego egrediar a te et orabo coram dño: et auferet mixtionem a pharaone et a seruis suis et a populo suo cras. veruntamen nõ addat pharao vltra mentiri: vt non dimittat populũ ad sacrificandũ coram dño. Egressusq; est moyses a pharaone: et orauit coram dño. Et fecit dñs iuxta verbum moysi: et abstulit mixtionem a pharaone et a seruis suis: et a populo suo: nec vna quidem remansit. et ingrauauit pharao cor suũ etiã hac vice: et nõ dimisit populum.

Dixitq; dñs ad moysen. Ingredere ad pharaonẽ et loquere ei. Hec dicit domin9 deus iudeorum. Dimitte populũ meũ: vt seruiant coram me. q si nolueris dimittere eos: et adhuc tu retines eos: ecce plaga a facie dñi erit in pecoribus tuis que sunt in agro: in equis: in asinis: in camelis: in bobus et in ouibus: pestis grãdis nimis. Et diuidet dñs inter pecora israel et inter pecora egyptiorum: et nihil morietur ex omnibus que possident filij israel. Posuitq; dñs terminum: dicens. Cras faciet dñs Ca. 9.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

verbũ hoc in terra. et fecit dñs verbũ hoc crastina. et mortua sũt oia iumẽta egyptiorũ. ab ãt iumẽtis filiorũ israel nõ mortuũ est quicq̃. videns ãt pharao: q nõ mortuũ ẽ a iumẽtis filiorũ israel quicq̃: ingrauatũ ẽ cor pharaõis: et nõ dimisit populũ. ait ãt dñs ad moysen et aaron: dicẽs: tollite vobis plenas manus cineris camini: et spargat moyses in celum corã pharaõe: et corã seruis eius: et fiat puluis sup oẽm terrã egypti: et erit sup hoies: et sup q̃drupedia vlcera vesice feruentes in q̃s hoib9: et in quadrupedib9: et in oĩ terra egypti. et accepit cinerẽ camini corã pharaõe: et corã seruis eius: et sparsit eũ moyses in celũ: et facta sũt vlcera vesice feruẽtes in q̃s hoib9: et in quadrupedib9. et nõ potuerũt incãtatores stare corã moyse ppt vlcera. facta sũt .n. vlcera in incantatorib9: et in oĩ terra egypti. indurauit ãt dñs cor pharaõis: et nõ audiuit eos sicut cõstituit dominus moysi. dixit ãt dñs ad moysen: surge mane: et sta corã pharaõe: et dices ad eũ: hec dicit dñs de9 hebreorũ: dimitte populũ meũ: vt seruiãt mihi. in .n. nũc tẽpore ego mitto

τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐποίησε κύριος τὸ ῥῆμα τοῦτο τῇ ἐπαύριον. καὶ ἐτελεύτησε πάντα τὰ κτήνη τῶν αἰγυπτίων. ἀπὸ δὲ τῶν κτηνῶν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ οὐκ ἐτελεύτησεν οὐδέν. ἰδὼν δὲ φαραώ, ὅτι οὐκ ἐτελεύτησεν ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ οὐδέν, ἐβαρύνθη ἡ καρδία φαραώ, καὶ οὐκ ἀπέστειλε τὸν λαόν. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, λάβετε ὑμῖν πλήρεις τὰς χεῖρας αἰθάλης καμιναίας, καὶ πασάτω μωυσῆς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ γενηθήτω κονιορτὸς ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν αἰγύπτου, καὶ ἔσται ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπὶ τὰ τετράποδα ἕλκη φλυκτίδες ἀναζέουσαι ἔν τε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετράποσι, καὶ ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. καὶ ἔλαβε τὴν αἰθάλην τῆς καμιναίας ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἔπασεν αὐτὴν μωυσῆς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐγένετο ἕλκη φλυκτίδες ἀναζέουσαι ἔν τε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἐν τοῖς τετράποσι. καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ φαρμακοὶ στῆναι ἐναντίον μωυσῆ διὰ τὰ ἕλκη. ἐγένετο γὰρ τὰ ἕλκη ἐν τοῖς φαρμακοῖς, καὶ ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. ἐσκλήρυνε δὲ κύριος τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ὄρθρισον τὸ πρωΐ, καὶ στῆθι ἐναντίον φαραώ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν ἑβραίων, ἐξαπόστειλον τὸν λαόν μου, ἵνα λατρεύσωσί μοι. ἐν τῷ γὰρ νῦν καιρῷ ἐγὼ ἀποστέλλω

B

Trãsla. B. Hiero.

verbũ istud in terra. Fecit ergo dominus verbum hoc altera die: & mortua sũt oĩa aĩantia egyptiorũ. De aĩalibus vero filiorũ israel nihil oĩno periit. Et misit pharao ad videndũ: nec erat quicq̃ mortuum de his q̃ possidebat israel. Ingrauatũq; est cor pharaõis: & nõ dimisit populũ. Et dixit dominus ad moysen & aaron. Tolle plenas manus cineris de camino: & spargat illũ moyses in celum corã pharaone: sitq; puluis sup oẽm terrã egypti. Erunt enim in hominibus & iumẽtis vlcera & vesice turgentes in vniuersa terra egypti. Tulerũtq; cinerẽ de camino: & steterunt corã pharaone: & sparsit illum moyses in celũ. Factaq; sunt vlcera vesicarum turgẽtiũ in hoibus & iumentis: nec poterãt malefici stare coram moyse propter vlcera que in illis erant & in omni terra egypti. Indurauitq; dñs cor pharaonis: & non audiuit eos sicut locutus ẽ dominus ad moysen. Dixitq; dñs ad moysen. Mane consurge & sta coram pharaone: & dices ad eũ. Hec dicit dominus deus hebreorũ. Dimitte populũ meũ: vt sacrificet mihi: quia in hac vice mittam

Ter. Heb.

הדבר הזה בארץ: ויעש יהוה את
הדבר הזה ממחרת וימת כל מקנה
מצרים וממקנה בני ישראל לא
מת אחד: וישלח פרעה והנה לא
מת ממקנה ישראל עד אחד
ויכבד לב פרעה ולא שלח את
העם: ויאמר יהוה אל משה
ואל אהרן קחו לכם מלא
חפניכם פיח כבשן וזרקו משה
השמימה לעיני פרעה: והיה
לאבק על כל ארץ מצרים והיה
על האדם ועל הבהמה לשחין
פרח אבעבעת בכל ארץ מצרים:
ויקחו את פיח הכבשן ויעמדו
לפני פרעה ויזרק אתו משה
השמימה ויהי שחין אבעבעת
פרח באדם ובבהמה: ולא יכלו
החרטמים לעמד לפני משה
מפני השחין כי היה השחין
בחרטמם ובכל מצרים: ויחזק
יהוה את לב פרעה ולא שמע
אלהם כאשר דבר יהוה אל
משה: ויאמר יהוה אל משה השכם
בבקר והתיצב לפני פרעה
ואמרת אליו כה אמר יהוה אלהי
העברים שלח את עמי ויעבדני:
כי בפעם הזאת אני שלח את

Primitiua heb.: עשה · מות שלח · כבד · לקח · פוח · שחן · עמד · פרח זרק · חזק · שכם · יצב · עבד

Transla. Chal.

פתגמא הדין בארעא: ועבד יי ית פתגמא הדין מיומא דבתרוהי ומית כל בעירא דמצראי ומבעירא דבני ישראל לא מית חד: ושלח פרעה והא לא מית מבעירא דישראל עד חד ואתיקר לבא דפרעה ולא שלח ית עמא: ואמר יי למשה ולאהרן סיבו לכון מלי חפניכון פיחא דאתונא ויזרקיניה משה לצית שמיא לעיני פרעה: ויהי לאבקא על כל ארעא דמצרים ויהי על אנשא ועל בעירא לשחין סגי אבעבועין בכל ארעא דמצרים: ונסיבו ית פיחא דאתונא וקמו קדם פרעה וזרק יתיה משה לצית שמיא והוה שחנא סגי אבעבועין באנשא ובבעירא: ולא יכילו חרשיא למקם קדם משה מן קדם שחנא ארי הוה שחנא בחרשיא ובכל מצראי: ואתקיף יי ית לבא דפרעה ולא קביל מנהון כמא דמליל יי עם משה: ואמר יי למשה אקדם בצפרא ותתעתד קדם פרעה ותימר ליה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי שלח ית עמי ויפלחון קדמי: ארי בזמנא הדא אנא שלח ית

Interp. chal.

verbum istud in terra. Fecitq; dñs verbũ hoc sequẽti die: et mortuũ est omne aĩal egyptiorũ: et de aĩalibus filiorum israel nec vnum mortuũ est. Misitq; pharao: et ecce de aĩalibus filiorum israel nec vnum quidẽ mortuũ erat. Et ingrauatũ est cor pharaonis: et nõ dimisit populũ. Et dixit dñs ad moysen et aaron. Tollite vobis plenos pugillos vestros fauille fornacis: et spargat illam moyses versus celũ ante oculos pharaonis. et erit in puluerẽ tenuissimũ sup omnẽ terrã egypti. Et erit in hoibus et in iumẽtis et pecoribus scabies germinans vesicas in vniuersa terra egypti. Et tulerũt fauillã fornacis: et steterunt corã pharaone. et sparsit illam moyses versus celum. Et fuit scabies et vesice multe in hominibus et in pecoribus. et non poterant malefici stare coram moyse propter scabiẽ: quia erat scabies in maleficis et in omnibus egyptijs. Et ingrauauit dñs cor pharaonis: et non acquieuit eis: sicut locutus fuerat dominus cum moyse. Dixitq; domin9 ad moysen. Consurge mane: et sta coram pharaone: dicesq; ei. Hec dicit dñs deus iudeorum. Dimitte populum meum: vt seruiant coram me. quia in hac vice ego mitto

Primitiua chal.

מות · זמר · נסב מלא פוח · זרק הוה סנא · קום · קום · תקף · קדם · עתד אמר ידה · פלח

נגף · עבר ידע כמו · נכה · כחד אלם · עמד ראה · כח · סלל · שלח מטר · כמו יסד · עזז · קנה · מצא אסף · ירד · מות · נוס · בית · שום · עזב · היה · נטה · נטה

כל מגפתי אל לבך ובעבדיך
ובעמך בעבור תדע כי אין כמני
בכל הארץ: כי עתה שלחתי את
ידי ואך אותך ואת עמך בדבר
ותכחד מן הארץ: ואולם בעבור
זאת העמדתיך בעבור הראתך
את כחי ולמען ספר שמי בכל
הארץ: עודך מסתולל בעמי לבלתי
שלחם: הנני ממטיר כעת מחר
ברד כבד מאד אשר לא היה
כמהו במצרים למן היום הוסדה
ועד עתה: ועתה שלח העז
את מקנך ואת כל אשר לך
בשדה כל האדם והבהמה אשר
ימצא בשדה ולא יאסף
הביתה וירד עלהם הברד
ומתו: הירא את דבר יהוה
מעבדי פרעה הניס את עבדיו
ואת מקנהו אל הבתים: ואשר
לא שם לבו אל דבר יהוה
ויעזב את עבדיו ואת מקנהו
בשדה: ויאמר יהוה אל משה
נטה את ידך על השמים ויהי
ברד בכל ארץ מצרים על האדם
ועל הבהמה ועל כל עשב השדה
בארץ מצרים: ויט משה את
מטהו על השמים ויהוה

omnes plagas meas super cor tuū & super seruos tuos & sup populū tuū: vt scias q̄ nō sit similis mei in omni terra. Nunc enim extendens manū: percutiā te & populū tuum peste: peribisq̄ de terra. Idcirco autem posui te vt ostēdam in te fortitudiem meam: & narretur nomē meū in oī terra. Adhuc retiēs populū meū: & nō vis eū dimittere. En pluā cras hac ipsa hora grādinē multā nimis: qualis non fuit in egypto a die qua fūdata est vsq̄ in pñs tps. Mitte ergo iam nunc & cōgrega iumenta tua: & omnia que habes in agro. Hoies enim & iumēta & vniuersa que inuenta fuerint foris: nec congregata de agris: cecideritq̄ sup ea grādo: morientur. qui timuit verbum domini de seruis pharaōis: fecit cōfugere seruos suos: & iumenta in domos. qui autem neglexit sermonē dñi: dimisit seruos suos & iumenta in agris. Et dixit dñs ad moysen. Extēde manū tuā in celum vt fiat grando in vniuersa terra egypti super homines & sup iumēta & super omnem herbā agri in terra egypti. Extenditq̄ moyses virgam in celū: & dominus

oīa occurrētia mea in cor
πάντα τὰ συναντήματά μου εἰς τὴν καρδίαν
tuū: et seruoꝝ tuoꝝ: et ppl'i tui
σου, καὶ τῶν θεραπόντων σου, καὶ τοῦ λαοῦ σου.
vt videas: q̄ nō est alius: sicut ego in oī
ἵνα ἴδῃς, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλος, ὡς ἐγὼ ἐν πάσῃ τῇ
trā. nūc .n. mittens manū meā pcutiā
γῇ. νῦν γὰρ ἀποστείλας τὴν χεῖρά μου πατάξω
te: et ppl'm tuū interficiā: et delebe-
σε, καὶ τὸν λαόν σου θανατώσω, καὶ ἐκτριβή-
ris a trā. et ppt hoc seruatus es:
σῃ ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἕνεκα τούτου διετηρήθης,
vt ostēdā in te fortitudinē meā: et vt
ἵνα ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν ἰσχύν μου. καὶ ὅπως
narret nomē meū in oī trā. adhuc igr tu
διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἔτι οὖν σὺ
retines populū meū: vt nō dimittas eos:
ἐμποιῇ τοῦ λαοῦ μου, τοῦ μὴ ἐξαποστεῖλαι αὐ-
ecce ego pluo hac hora cras
τούς, ἰδοὺ ἐγὼ βρέχω ταύτην τὴν ὥραν αὔριον
grādinē multā valde: que talis nō fuit
χάλαζαν πολλὴν σφόδρα, ἥτις τοιαύτη οὐ γέγο-
in egypto: ex qua die cōdita ē: et vsq̄ ad
νεν ἐν αἰγύπτῳ, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκτισται, καὶ ἕως τῆς
diem hanc. nūc igr festina cōgrega-
ἡμέρας ταύτης. νῦν οὖν κατάσπευσον συναγα-
re iumēta tua: et q̄cūq̄ tibi sūt in agro.
γεῖν τὰ κτήνη σου, καὶ ὅσα σοί ἐστιν ἐν τῷ πεδίῳ.
oēs .n. hoīes: et iumēta: q̄cūq̄ inuē
πάντες γὰρ οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰ κτήνη, ὅσα ἂν εὑ-
ta fuerit in agris: et nō ingrediētur ī domū: ceci
ρεθῇ ἐν τοῖς πεδίοις, καὶ μὴ εἰσέλθῃ εἰς οἰκίαν, πέ-
derit āt sup ea grādo: moriētur. qui ti-
σῃ δὲ ἐπ' αὐτὰ ἡ χάλαζα, τελευτήσει. ὁ φοβούμε-
met vbū dñi seruoꝝ pharaōis:
νος τὸ ῥῆμα κυρίου τῶν θεραπόντων φαραώ,
cōgregauit iumēta sua in domos. qui
συνήγαγε τὰ κτήνη αὐτοῦ εἰς τοὺς οἴκους. ὃς
āt nō attēdit mēte ad vbū dñi:
δὲ μὴ προσέσχεν τῇ διανοίᾳ εἰς τὸ ῥῆμα κυρίου,
dimisit iumēta in agris. dixit āt dñs
ἀφῆκε τὰ κτήνη ἐν τοῖς πεδίοις. εἶπε δὲ κύριος
ad moysen: extēde manū tuā in ce-
πρὸς μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν οὐ-
lum: et erit grādo sup oēm trā egy-
ρανόν, καὶ ἔσται χάλαζα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν αἰ-
pti: sup q̄s hoīes et iumē-
γύπτου, ἐπί τε τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ κτή-
ta: et sup oēm herbā q̄ in trā.
νη, καὶ ἐπὶ πᾶσαν βοτάνην τὴν ἐπὶ τῆς γῆς.
extendit āt moyses manū in celū:
ἐξέτεινε δὲ μωυσῆς τὴν χεῖρα εἰς τὸν οὐρανόν,
et dñs
καὶ κύριος

C · Roma 9.c.

Pritiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

מחא ידע · שלח מחא שצא · קום חזא הוה · שעה · צנת · שכלל נחא · שכח כנש נחת · מות שוה · רום · היה

omnes plagas meas in cor tuū ⁊ in seruos tuos ⁊ in populū tuū: vt scias q̄ñ non est similis mei dñator in vniuersa terra. q̄ñ nunc prope est corā me: vt mittā plagā fortitudinis mee: ⁊ percutiā te ⁊ populū tuū peste: cōsumaberisq̄ de terra. Uerūtamē ppter hoc sustinui te: vt ostenderē tibi fortitudinē meā. ⁊ vt narrēt potentiā nois mei in vniuersa terra. Adhuc tu subiectum retines populū meū: vt non dimittas eos? Ecce ego descendere faciā cras hac ipsa hora grandinē fortē nimis: cui similis nō fuit in egypto: a die qua fundata est vsq̄ nunc. Nunc autē mitte cōgrega pecora tua que sunt in agro: oēs enim hoies ⁊ iumenta que inuenta fuerint in agro: ⁊ nō fuerint cōgregata in domū: descenderitq̄ sup ea grando: morientur. Qui timuit verbū dñi de seruis pharaonis congregauit seruos suos ⁊ pecora sua in domos. Et qui nō apposuit cor suū verbo dñi: dimisit seruos suos ⁊ pecora sua in agro. Dixitq̄ dñs ad moysen. Leua manū tuam versus celum: vt sit grando in vniuersa terra egypti: sup homines ⁊ super iumenta ⁊ super omnē herbā agri in terra egypti. Eleuauitq̄ moyses virgam suā versus celum: ⁊ dñs

כל מחתי לך ובעבדך ובעמך בדיל דתידע ארי לית דכותי שליט בכל ארעא: ארי
כען קריב קדמי דאשלח פון ית מחת גבורתי ואמחי יתך וית עמך במותא ואשתצית
מן ארעא: וברם בדיל דא קיימתך בדיל לאחזיותך ית חילי ובדיל דיהון משתען
גבורת שמי בכל ארעא: עד כען את כבישת ליה לעמי בדיל דלא לשלחותהון: הא
אנא מחית בעידנא הדין מחר ברדא תקיף לחדא דלא הוה דכותיה במצרים למן
יומא דאשתכללת ועד כען: וכען שלח כנוש ית גיתך וית כל דלך בחקלא כל אינשא
ובעירא דישתכח בחקלא ולא יתכניש לביתא ויחות עליהון ברדא וימותון: דדחיל
מן פתגמא דיי מעבדי פרעה כניש ית עבדוהי וית גיתיה לביתא: ודלא שוי לביה
לפתגמא דיי שבק ית עבדוהי וית בעיריה בחקלא: ואמר יי למשה ארים ית ידך
על צית שמיא ויהי ברדא בכל ארעא דמצרים על אינשא ועל בעירא ועל כל
עשבא דחקלא בארעא דמצרים: וארים משה ית חוטריה על צית שמיא ויי

dedit voces et grādinē. et discurrit ignis
ἔδωκε φωνὰς καὶ χάλαζαν. καὶ διέτρεχε τὸ πῦρ
sup trā. et pluit dñs grādinē sup om-
ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔβρεξε κύριος χάλαζαν ἐπὶ πᾶ-
nē trā egypti. erat āt grādo et ignis
σαν γῆν αἰγύπτου. ἦν δὲ ἡ χάλαζα καὶ τὸ πῦρ
ardens in grādine. at grādo multa val-
φλογίζον ἐν τῇ χαλάζῃ. ἡ δὲ χάλαζα πολλὴ σφό-
de: que talis nō fuit in egypto: ex q̄ fa
δρα, ἥτις τοιαύτη οὐ γέγονεν ἐν αἰγύπτῳ, ἀφ' ἧς γε-
cta fuit in ipa gens. pcussit āt grādo in om
γένηται ἐπ' αὐτῆς ἔθνος. ἐπάταξε δὲ ἡ χάλαζα ἐν πά-
ni trā egypti oīa q̄cūq̄ erāt in agro: ab
σῃ γῇ αἰγύπτου πάντα ὅσα ἦν ἐν τῷ πεδίῳ, ἀπὸ
hoīe vsq̄ ad iumētū. et oēm herbā q̄ erāt in
ἀνθρώπου ἕως κτήνους. καὶ πᾶσαν βοτάνην τὴν ἐν
agro pcussit grādo. et oīa li-
τῷ πεδίῳ ἐπάταξεν ἡ χάλαζα. καὶ πάντα τὰ ξύ-
gna q̄ in agris cōfregit. sed in trā
λα τὰ ἐν τοῖς πεδίοις συνέτριψεν. πλὴν ἐν γῇ
gesem: vbi erāt filij israel: nō fuit gran-
γεσέμ, οὗ ἦσαν υἱοὶ ἰσραήλ, οὐκ ἐγένετο ἡ χάλα-
do. mittens āt pharao: vocauit moysen et
ζα. ἀποστείλας δὲ φαραώ, ἐκάλεσε τὸν μωυσῆν καὶ
aaron: et dixit eis: peccaui nūc: do
ἀαρών, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἡμάρτηκα τὸ νῦν, ὁ κύ-
min' iustus: ego āt et ppl's me' impij. ora-
ριος δίκαιος, ἐγὼ δὲ καὶ ὁ λαός μου ἀσεβεῖς. προ-
te ergo ad dñm: et cessent fi-
σεύξασθε οὖν πρὸς κύριον, καὶ παυσάσθω τοῦ γε-
eri voces dei: et grādo: et ignis: et di
νηθῆναι φωνὰς θεοῦ, καὶ χάλαζαν, καὶ πῦρ, καὶ ἐ-
mittam vos: et nō ampli' addetis manere.
ξαποστελῶ ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔτι προστεθήσεσθε μένειν.
dixit āt ei moyses: cūq̄ egrediar ciuitatē. ex
εἶπε δὲ αὐτῷ μωυσῆς, ὡς ἂν ἐξέλθω τὴν πόλιν, ἐκ-
tendam manus meas ad dñm. et voces
πετάσω τὰς χεῖράς μου πρὸς κύριον. καὶ αἱ φωναὶ
cessabūt: et grādo: et pluuia nō erit
παύσονται, καὶ ἡ χάλαζα, καὶ ὁ ὑετὸς οὐκ ἔσται
ampli'. vt scias: q̄ dñi trā: et tu et ser
ἔτι. ἵνα γνῷς, ὅτι τοῦ κυρίου ἡ γῆ, καὶ σὺ καὶ οἱ θε-
ui tui. scio. q̄ nūquā time-
ράποντές σου. ἐπίσταμαι. ὅτι οὐδέποτε φοβεῖ-
tis dñm. at linū et hordeū pcussū ē.
σθε τὸν κύριον. τὸ δὲ λίνον καὶ ἡ κριθὴ ἐπλήγη. ἡ
nā hordeū germinauerat: at linū seminificans.
γὰρ κριθὴ παρεστηκυῖα, τὸ δὲ λίνον σπερματίζον.
et triticū et far nō pcussū ē: serotina.n.erāt.
ὁ δὲ πυρὸς καὶ ἡ ὀλύρα οὐκ ἐπλήγη, ὄψιμα γὰρ ἦν.
egressus ē moyses
ἐξῆλθε μωυσῆς

ps.77. ps.104 · C · D

dedit tonitrua & grandinē ac discurrētia fulgura sup terrā. Pluitq̄ dñs grandinē sup terrā egypti: & grādo & ignis mixta pariter ferebātur. Tanteq̄ fuit magnitudinis: q̄ta añ nūquam appuit in vniuersa terra egypti: ex quo gens illa cōdita est. Et pcussit grādo in oī terra egypti cuncta q̄ fuerunt in agris ab hoīe vsq̄ ad iumentū. Cunctāq̄ herbā agri pcussit grando: & oē lignum regionis cōfregit. Tātum in terra gessen vbi erāt filij israel: grādo non cecidit. Misitq̄ pharao & vocauit moysen & aarō: dicens ad eos. Peccaui etiam nūc. Dominus iustus: & ego & populus meus impij. Orate dñm vt desinant tonitrua dei & grando vt dimittam vos: & nequaq̄ hic vltra maneatis. Ait moyses. Cum egressus fuero de vrbe: extendam palmas meas ad dñm: & cessabunt tonitrua: & grando non erit. vt scias quia domini est terra. Noui autē q̄ & tu & serui tui necdum timeatis dñm deum. Linum ergo & hordeum lesum est: eo q̄ hordeum esset virens: & linum iam folliculos germinaret. Triticū aūt & far non sunt lesa: q̄a serotina erāt. Egressusq̄ Moyses

נתן קלת וברד ותהלך אש
ארצה וימטר יהוה ברד על ארץ
מצרים: ויהי ברד ואש מתלקחת
בתוך הברד כבד מאד אשר לא
היה כמהו בכל ארץ מצרים מאז
היתה לגוי: ויך הברד בכל ארץ
מצרים את כל אשר בשדה
מאדם ועד בהמה ואת כל עשב
השדה הכה הברד ואת כל עץ
השדה שבר: רק בארץ גשן
אשר שם בני ישראל לא היה
ברד: וישלח פרעה ויקרא למשה
ולאהרן ויאמר אלהם חטאתי
הפעם יהוה הצדיק ואני
ועמי הרשעים: העתירו אל
יהוה ורב מהית קלת אלהים
וברד ואשלחה אתכם ולא תספון
לעמד: ויאמר אליו משה כצאתי
את העיר אפרש את כפי אל
יהוה הקלות יחדלון והברד לא
יהיה עוד למען תדע כי ליהוה
הארץ: ואתה ועבדיך ידעתי
כי טרם תיראון מפני יהוה
אלהים: והפשתה והשערה נכתה
כי השערה אביב והפשתה
גבעל: והחטה והכסמת לא נכו
כי אפילת הנה: ויצא משה

קול הלך · מטר · היה לקח · היה · נכה · נכה · שלח קרא · צדק · עתר · רבה היה · יסף · יצא · פרש · חדל · היה ידע · ירא פנה · נכה · אבב · גבע · תמם · אפל

Transla. Chal. | Interp. chal. | Pritiua chal.

יהב קלין וברדא ומהלכא אישתא על ארעא ואמטר יי ברדא על ארעא דמצרים:
והוה ברדא ואישתא משתלהבא בגו ברדא תקיף לחדא דלא הוה דכותיה בכל ארעא
דמצרים מעידן דהות לעמא: ומחא ברדא בכל ארעא דמצרים ית כל די בחקלא
מאינשא ועד בעירא וית כל עשבא דחקלא מחא ברדא וית כל אילני חקלא תבר:
לחוד בארעא דגשן דתמן בני ישראל לא הוה ברדא: ושלח פרעה וקרא למשה
ולאהרן ואמר להון חבית זימנא הדא יי זכאה ואנא ועמי חייבין: צלו קדם יי
ויסגי קדמוהי רוח דלא יהון עלנא קלין דלוט כאלין מן קדם יי וברדא ואשלח
יתכון ולא תוספון לאתעכבא: ואמר ליה משה כמפקי מן קרתא אפרוש ית ידי
בצלו קדם יי קליא יתמנעון וברדא לא יהא עוד בדיל דתידע ארי דיי ארעא: ואת
ועבדך ידענא ארי עד כען לא אתכנעתון מן קדם יי אלהים: וכתנא וסערי לקו ארי
סעריא אביב וכתנא בעולין: וחטיא וכונתיא לא לקו ארי אפלתא אינון: ונפק משה

dedit voces ⁊ grandinē: ⁊ discurrebat ignis sup terram. Pluitq̄ dñs grandinē super terrā egypti. Fuitq̄ grando ⁊ ignis discurrens in medio grandinis nimis validus: cuius similis non fuit in vniuersa terra egypti a tēpore quo fuit in ea populus. Et percussit grando in omni terra egypti oīa que erāt in agro ab homine vsq̄ ad iumentū: ⁊ omnē herbā agri percussit grando: omnesq̄ arbores agri cōfregit. Tamē in terra gessen vbi erant filij israel non fuit grando. Misitq̄ pharao ⁊ vocauit moysen ⁊ aaron: et dixit eis. Peccaui hac vice: dñs iustus: ⁊ ego ⁊ populus meus impij. Orate corā dño: vt sit a facie eius refrigerium multū: ⁊ non sint sup nos tonitrua maledictionis huiuscemodi a facie dñi neq̄ grando: ⁊ dimittā vos: nec vltra retinebo vos. Dixitq̄ ei moyses. Cum egressus fuero de vrbe: extendā manus meas in oratione corā dño. tonitrua cessabūt: ⁊ grando nō erit amplius: vt scias q̄ dñi est terra. Noui enim q̄ tu ⁊ serui tui adhuc non humiliamini a facie dñi dei. Linū autē ⁊ ordeū percussa sunt: eo q̄ ordeū erat virens ⁊ linū iam folliculos germinarat. Triticū aūt ⁊ far nō sunt percussa: quia serotina erant. Egressusq̄ est moyses

קול הלך סטר · שלהב · הוה · תוב זכה צלא · סנא הוה קול · שלח יסף עכב · נפק קרה פרש · קול מנע הוה · ידע כנע לקה · נצו כתא

Ter. Heb.

מעם פרעה את העיר ויפרש כפיו אל יהוה ויחדלו הקלות והברד ומטר לא נתך ארצה: וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקלת ויסף לחטא ויכבד לבו הוא ועבדיו: ויחזק לב פרעה ולא שלח את בני ישראל כאשר דבר יהוה ביד משה:

Cap. x.

ויאמר יהוה אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבו: ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני יהוה: ויבא משה ואהרן אל פרעה ויאמרו אליו כה אמר יהוה אלהי העברים עד מתי מאנת לענת מפני שלח עמי ויעבדני: כי אם מאן אתה לשלח את עמי הנני מביא מחר ארבה בגבלך: וכסה את עין הארץ ולא יוכל לראת את הארץ ואכל את יתר הפלטה הנשארת לכם מן הברד ואכל את כל העץ הצמח לכם מן השדה: ומלאו בתיך ובתי כל עבדיך ובתי כל מצרים אשר לא ראו

Primitiua heb.: חדל קול · ראה · כבד · חזק · אמר בוא · שות אות · ספר · עלל · אות שום · בוא · ענה · מאן עבד · בוא רבה · כסה ראה · שאר · בית · ראה

Trãsla. B. Hiero.

a Pharaone ex vrbe tetendit manus ad dominũ: & cessauerunt tonitrua & grãdo: nec vltra stillauit pluuia sup terrã. Vidẽs ãt pharao q͏ cessasset pluuia & grando & tonitrua: auxit peccatũ: & ingrauatũ ẽ cor eius & seruorũ illius: & induratum nimis: nec dimisit israel sicut preceperat dñs per manum moysi. Ca. 10.

Et dixit dominus ad moysen. Ingredere ad pharaonẽ. Ego enim induraui cor eius & seruorum illius: vt faciam signa mea hec in eo: & narres in auribus filii tui & nepotũ tuorum: quotiens cõtriuerim egyptios: & signa fecerim in eis: & sciatis quia ego dominus. Introierũt ergo moyses & aaron ad pharaonem: & dixerunt ei. Hec dicit dominus deus hebreorũ. vsq͏quo nõ vis subiici mihi. Dimitte populũ meũ vt sacrificet mihi. Sin autẽ resistis: & non vis dimittere eum: ecce ego inducã cras locustam in fines tuos: q̃ operiet superficiem terre: ne quicq͏ eius appareat sed comedatur quod residuum fuerit grandini. Corrodet eĩ omniaq͏ ligna que germinant in agris: & implebũt domos tuas & seruorum tuorum & omniũ egyptiorũ: quantam non viderũt

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

a pharaõe extra ciuitatẽ: & extendit manus
ἀπὸ φαραὼ ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἐξεπέτασε τὰς χεῖρας
ad dñm: et voces cessauerũt: et grando: et
πρὸς κν̄, καὶ αἱ φωναὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἡ χάλαζα, καὶ
pluuia nõ stillauit sup terrã. vidẽs aũt pharao q͏ cessa
ὑετὸς οὐκ ἔσταξεν ἐπὶ τὴν γῆν. ἰδὼν δὲ φαραὼ, ὅτι πέ
uit pluuia: et grando: et voces: addidit
παυται ὁ ὑετός, καὶ ἡ χάλαζα, καὶ αἱ φωναί, προσέθετο
ad peccãdũ. et ingrauatũ ẽ eius cor: &
τοῦ ἁμαρτάνειν. καὶ ἐβάρυνεν αὐτοῦ τὴν καρδίαν, καὶ τῶν
seruorũ suorũ: & induratũ ẽ cor pharaõis. &
θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἐσκληρύνθη ἡ καρδία φαραώ. καὶ
nõ dimisit filios israel: sicut locutus
οὐκ ἐξαπέστειλε τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καθάπερ ἐλάλη
est dñs moysi
σε κύριος τῷ μωυσῇ. Ca. 10.

Dixit aũt dñs ad moysen: dicens: Ingredere ad
Εἶπε δὲ κς πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἴσελθε πρὸς
pharaonẽ. ego .n. aggrauaui eius cor: et cor
φαραώ. ἐγὼ γὰρ ἐβάρυνα αὐτοῦ τὴν καρδίαν, καὶ τὴν καρ
seruorũ suorũ: vt deinceps superueniãt si
δίαν τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ἵνα ἑξῆς ἐπέλθῃ τὰ ση
gna mea hec sup eos. vt narretis in
μεῖά μου ταῦτα ἐπ᾽ αὐτούς. ὅπως διηγήσησθε εἰς τὰ
aures filiorũ vrõrũ: et filijs filiorũ
ὦτα τῶν τέκνων ὑμῶν, καὶ τοῖς τέκνοις τῶν τέκνων
vrõrũ: quecũq͏ illusi egyptijs: et si
ὑμῶν, ὅσα ἐμπέπαιχα τοῖς αἰγυπτίοις, καὶ τὰ ση
gna mea: q̃ feci in eis. et scietis q͏ ego
μεῖά μου, ἃ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς. καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ
dñs. ingressus ẽ aũt moyses et aarõ coram pharaõe: et
κς. εἰσῆλθε δὲ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν ἐναντίον φαραώ, καὶ
dixerũt ei: hec dicit dñs deus hebreorũ: vsq͏
εἶπαν αὐτῷ, τάδε λέγει κς ὁ θς τῶν ἑβραίων, ἕως
quo nõ vis reuereri me: dimitte po
τίνος οὐ βούλει ἐντραπῆναί με, ἐξαπόστειλον τὸν λα
pulũ meũ: vt seruiãt mihi. si aũt nõ volueris tu di
όν μου, ἵνα λατρεύσωσί μοι. ἐὰν δὲ μὴ θέλῃς σὺ ἐξα
mittere pplm meũ: ecce ego inducã hac
ποστεῖλαι τὸν λαόν μου, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ταύτῃ τῇ
hora cras locustã multã in oẽs fines tuos:
ὥρᾳ αὔριον ἀκρίδα πολλὴν ἐπὶ πάντα τὰ ὅριά σου,
et operiet supficiẽ terre: et nõ poteris videre
καὶ καλύψει τὴν ὄψιν τῆς γῆς, καὶ οὐ δυνήσῃ κατιδεῖν
terrã: et comedet oẽ residuũ qđ relictũ
τὴν γῆν, καὶ κατέδεται πᾶν τὸ περισσὸν τὸ καταλειφ
est: qđ reliquit vobis grãdo: et comedet oẽ
θέν, ὃ κατέλιπεν ὑμῖν ἡ χάλαζα, καὶ κατέδεται πᾶν
lignũ germinãs vobis in terra. & implebũtur tue
τὸ ξύλον τὸ φυόμενον ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ πλησθήσονταί σου
domus: et dom9 seruorũ tuorũ: et omnes do
αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ οἰκίαι τῶν θεραπόντων σου, καὶ πᾶσαι αἱ οἰ
mus q̃ in oĩ terra egyptiorũ. q̃ nũq͏ viderũt
κίαι αἱ ἐν πάσῃ τῇ γῇ τῶν αἰγυπτίων. ἃ οὐδέποτε ἑωράκασιν

Transla. Chal.

מלות פרעה ית קרתא ופרש ידוהי בצלו קדם יי ואתמנעו קליא וברדא ומטרא דהוה נחית לא מטא על ארעא: וחזא פרעה ארי אתמנע מטרא וברדא וקליא ואוסיף למחטי ויקר לביה הוא ועבדוהי: ואתקף לבא דפרעה ולא שלח ית בני ישראל כמא דמליל יי בידא דמשה: Ca. x. ואמר יי למשה עול לות פרעה ארי אנא יקרית ית לביה וית לבא דעבדוהי בדיל לשואה אתותי אלין בינוהון: ובדיל דתשתעי קדם ברך ובר ברך ית נסין דעבדית במצרים וית אתותי דשויתי בהון ותדעון ארי אנא יי: ועאל משה ואהרן לות פרעה ואמרו ליה כדנן אמר יי אלהא דיהודאי עד אימתי מסרב את לאתכנעא מן קדמי שלח עמי ויפלחון קדמי: ארי אם מסרב את לשלחא ית עמי הא אנא מיתי מחר גובא בתחומך: ויחפי ית עין שמשא דארעא ולא יכול למחזי ית ארעא וייכול ית שאר שיזבתא דאשתארת לכון מן ברדא וייכול ית כל אילנא דצמח לכון מן חקלא: ויתמלון בתך ובתי כל עבדך ובתי כל מצראי דלא חזו

Primitiua chal.: צלא קול · יסף · חטא תקף · שוה אות · שעה נסס · שוה ידע על · יהה סרב כנע · פלח אתא חפה · חזא אכל שאר · צמח מלא בית · חזא

Interp. chal.

a pharaone ex vrbe. Et extendit manũ suam in oratione coram dño: et cessauerũt tonitrua: & grando & pluuia que descendebat non peruenit ad terrã. Viditq͏ pharao q͏ cessasset pluuia & grando & tonitrua & auxit peccatũ: & ingrauauit cor suũ ipse & serui eius. Ingrauatũq͏ est cor pharaonis: & nõ dimisit filios israel: sicut locutus fuerat dñs p manũ moysi. Ca. 10.

Dixitq͏ dñs ad moysen. Ingredere ad pharaonẽ quia ego ingrauaui cor eius: & cor seruorũ suorum: vt ponerem signa mea hec in medio eorũ. Et vt narres coram filio tuo: & coram filio filij tui miracula que feci in egypto: & signa mea que posui in ea: et sciatis quia ego dñs. Ingressusq͏ est moyses & aaron ad pharaonem: & dixerunt ei. Hec dicit dñs deus iudeorum. Vsquequo non vis humiliari coram me. dimitte populum meum vt seruiant coram me. Quod si non vis dimittere populũ meum: ecce ego adducam cras locustam in terminos tuos. et cooperiet terram ita vt solis radij nõ possint ad eam penetrare: & cõsumet reliqua que reseruata et relicta fuerant vobis a grandine: & comedet omnes arbores que germinant vobis in agro: implebũtq͏ domos tuas & domos omnium seruorum tuorũ & domos omnium egyptiorum: quantam non viderunt

Ter. Heb. (cont.)

אבתיך ואבות אבתיך מיום היותם על האדמה עד היום הזה ויפן ויצא מעם פרעה: ויאמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש שלח את האנשים ויעבדו את יהוה אלהיהם הטרם תדע כי אבדה מצרים: ויושב את משה ואת אהרן אל פרעה ויאמר אלהם לכו עבדו את יהוה אלהיכם מי ומי ההלכים: ויאמר משה בנערינו ובזקנינו נלך בבנינו ובבנותנו בצאננו ובבקרנו נלך כי חג יהוה לנו: ויאמר אלהם יהי כן יהוה עמכם כאשר אשלח אתכם ואת טפכם ראו כי רעה נגד פניכם: לא כן לכו נא הגברים ועבדו את יהוה כי אתה אתם מבקשים ויגרש אתם מאת פני פרעה: ויאמר יהוה אל משה נטה ידך על ארץ מצרים בארבה ויעל על ארץ מצרים ויאכל את כל עשב הארץ את כל אשר השאיר הברד: ויט משה את מטהו על ארץ מצרים ויהוה נהג רוח קדים בארץ כל היום ההוא וכל הלילה הבקר היה ורוח

Primitiua heb.: היה · פנה · היה · יקש · עבד · ידע שוב · הלך · הלך · חגג · היה שלח · ראה · בקש גרש · אמר · נטה עלה · אכל · שאר · נטה נהג · קדם

Trãsla. B. Hiero. (cont.)

patres tui & aui ex quo orti sunt sup terrã vsq͏ in presentem diem. Auertitq͏ se & egressus est a pharaone. Dixerũt aũt serui pharaonis ad eũ. Vsq͏quo patiemur hoc scãdalum. Dimitte homines vt sacrificent domino deo suo. Nonne vides q͏ perierit egyptus? Reuocaueruntq͏ moysen & aaron ad pharaonem: qui dixit eis. Ite sacrificate domino deo vestro. Qui nã sũt qui ituri sunt? Ait moyses: cũ puulis nrĩs & senioribus pgemus cum filiis & filiabus cũ ouibus & armentis. Est eñ solẽnitas dñi dei nrĩ. Et respondit pharao. Sic dñs sit vobiscum: quõ ego dimittã vos & paruulos vrõs. cui dubium est q͏ pessime cogitetis? Nõ fiat ita: sed ite tantum viri: & sacrificate domino. Hoc enim & ipsi petistis. Statimq͏ eiecti sunt de cõspectu pharaõis. Dixit aũt dñs ad moysen. Extende manum tuã super terram egypti ad locustam: vt ascendat super terrã: & deuoret omnem herbam: que residua fuerit grandini. Et extendit moyses virgam super terram egypti: & dñs induxit ventum vrentem tota die illa & nocte. Et mane facto ventus

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina (cont.)

pres tui neq͏ proaui ipsorũ: ex qua
οἱ πατέρες σου, οὐδ᾽ οἱ πρόπαπποι αὐτῶν, ἀφ᾽ ἧς ἡ
die facti sũt in terra vsq͏ ad diẽ hanc.
μέρας γεγόνασιν ἐπὶ τῆς γῆς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
& declinãs moyses egressus ẽ a pharaõe. & di
καὶ ἐκκλίνας μωυσῆς ἐξῆλθεν ἀπὸ φαραώ. καὶ λέγου
cũt serui pharaõis ad eũ. vsq͏ q͏ erit
σιν οἱ θεράποντες φαραὼ πρὸς αὐτόν, ἕως τίνος ἔσται
hoc nobis scãdalũ: dimitte hoĩes vt
τοῦτο ἡμῖν σκῶλον, ἐξαπόστειλον τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως
seruiãt dño deo suo. an scire vis: q͏
λατρεύσωσι κῷ τῷ θεῷ αὐτῶν. ἢ εἰδέναι βούλει, ὅτι
periit egyptus. & reuocauerũt & moysen
ἀπόλωλεν αἴγυπτος. καὶ ἀπέστρεψαν τόν τε μωυσῆν
& aaron ad pharaonẽ: & dixit eis: ite
καὶ ἀαρὼν πρὸς φαραώ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορεύεσθε
et seruite dño deo vrõ. qui ãt &
καὶ λατρεύσατε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν. τίνες δὲ καὶ τί
qui sũt ituri? et ait moyses: cũ
νές εἰσιν οἱ πορευσόμενοι; καὶ λέγει μωυσῆς, σὺν τοῖς
iuuenibus & senioribus ibimus:
νεανίσκοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις πορευσόμεθα,
cũ filijs: et filiabus: et ouibus:
σὺν τοῖς υἱοῖς, καὶ θυγατράσι, καὶ προβάτοις,
et bobus nrĩs. est .n. festũ dñi dei
καὶ βουσὶν ἡμῶν. ἔστι γὰρ ἑορτὴ κυρίου τοῦ θε
nrĩ. et dixit ad eos: sit sic: do
οῦ ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἔστω οὕτως, κύ
min9 vobiscũ: sicut dimitto vos. nũqđ etiã
ριος μεθ᾽ ὑμῶν, καθότι ἀποστέλλω ὑμᾶς. μὴ καὶ τὴν
supellectilẽ vrãm? videte: q͏ neqtia inest
ἀποσκευὴν ὑμῶν; ἴδετε, ὅτι πονηρία πρόκειται ὑ
vobis: nõ sic: ite ãt viri: et seruite
μῖν, μὴ οὕτως, πορευέσθωσαν δὲ οἱ ἄνδρες, καὶ λατρευ
te deo: hoc .n. ipi qritis. eiece
σάτε τῷ θεῷ, τοῦτο γὰρ αὐτοὶ ἐκζητεῖτε. ἐξέβα
rũt ãt eos a facie pharaõis. & dixit do
λον δὲ αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου φαραώ. καὶ εἶπε κύ
min9 ad moysen: extẽde manũ tuã sup
ριος πρὸς μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν
terrã egypti: & ascẽdat locusta sup terrã egy
γῆν αἰγύπτου, καὶ ἀναβήτω ἀκρὶς ἐπὶ τὴν γῆν αἰγύ
pti: et comedet oẽm herbã terre:
πτου, καὶ κατέδεται πᾶσαν τὴν βοτάνην τῆς γῆς,
et oẽm fructũ lignorũ: que reli
καὶ πάντα τὸν καρπὸν τῶν ξύλων, ὃν ὑπελίπε
quit grãdo. et extẽdit moyses virgã in
το ἡ χάλαζα. καὶ ἐξέτεινε μωυσῆς τὴν ῥάβδον εἰς
celũ: et dñs induxit ventũ austrũ
τὸν οὐρανόν, καὶ κύριος ἐπήγαγεν ἄνεμον νότον
sup terrã: tota die illa: & tota
ἐπὶ τὴν γῆν, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καὶ ὅλην τὴν
nocte. mane factũ ẽ: et vẽtus
νύκτα. τὸ πρωῒ ἐγενήθη, καὶ ὁ ἄνεμος

Apoc. 9. a.

Transla. Chal. (cont.)

אבהתך ואבהת אבהתך מיום מהויהון על ארעא עד יומא הדין ואתפני ונפק מלות פרעה: ואמרו עבדי פרעה ליה עד אימתי יהי דין לנא לתקלא שלח ית גבריא ויפלחון קדם יי אלההון העד כען לא ידעת ארי אבדת מצרים: ואתתב ית משה וית אהרן לות פרעה ואמר להון איזילו פלחו קדם יי אלהכון מאן ומאן דאזלין: ואמר משה בעולימנא ובסבנא ניזיל בבננא ובבנתנא בענא ובתורנא ניזיל ארי חגא קדם יי לנא: ואמר להון יהי כן מימרא דיי בסעדכון כד אשלח יתכון וית טפלכון חזו ארי בישא דאתון סבירין למעבד לקביל אפיכון: לא כן איזילו כען גבריא ופלחו קדם יי ארי יתה אתון בען ותריך יתהון מן קדם פרעה: ואמר יי למשה ארים ידך על ארעא דמצרים בגובא ויסק על ארעא דמצרים וייכול ית כל עסבא דארעא ית כל דאשאר ברדא: וארים משה ית חוטריה על ארעא דמצרים ויי דבר רוח קדומא בארעא כל יומא ההוא וכל ליליא צפרא הוה ורוח

Primitiua chal.: היה פנה · הוס · תוב · שוב אזל כנה · עאן תור חגג אמר · שלח טף חזא · עבד סחר בעה · רום אתא נסק · אכל שאר · קדם

Interp. chal. (cont.)

patres tui & patres patrũ tuorũ a die quo fuerunt sup terrã vsq͏ in diem hanc. Auertitq͏ se & egressus est a pharaone. Dixeruntq͏ serui pharaonis ad eũ. Vsque quo erit hoc nobis in scandalũ. dimitte viros vt seruiant corã dño deo suo: nunqđ adhuc nescis q͏ perierit egyptus. Reductiq͏ sunt moyses & aaron ad pharaonẽ. et dixit eis. Ite seruite corã dño deo vestro. qui ituri sunt? Dixitq͏ moyses. Cum paruulis nrĩs & cum senioribus nrĩs ibimus: cum filijs nostris & cum filiabus nostris: cum ouibus nrĩs & cum bobus nrĩs ibimus: quia solẽnitas est nobis corã dño. Dixitq͏ eis. Sic sit verbũ dñi in adiutoriũ vestrũ: sicut dimittam vos & familiã vestrã: videte quõ malũ qđ vos putatis facere: contra faciẽ vestrã stat. Non sic: sed ite nunc viri: & seruite corã dño deo vestro: quĩ hoc ipsum vos petistis. eiecitq͏ eos a cõspectu pharaõis. Dixitq͏ dñs ad moysen. Leua manũ tuã sup terrã egypti: vt veniat locusta & ascendat sup terram egypti: & comedat oẽm herbã terre: oĩa que reliquit grando. Et leuauit moyses virgam suam super terram egypti: et dñs induxit ventum orientalem in terram tota die illa & tota nocte. Factoq͏ mane ventus

הַקָּדִים נָשָׂא אֶת הָאַרְבֶּה: וַיַּעַל
הָאַרְבֶּה עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיָּנַח
בְּכֹל גְּבוּל מִצְרָיִם כָּבֵד מְאֹד
לְפָנָיו לֹא הָיָה כֵן אַרְבֶּה כָּמֹהוּ
וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה כֵּן: וַיְכַס אֶת עֵין
כָּל הָאָרֶץ וַתֶּחְשַׁךְ הָאָרֶץ וַיֹּאכַל
אֶת כָּל עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאֵת כָּל פְּרִי
הָעֵץ אֲשֶׁר הוֹתִיר הַבָּרָד וְלֹא
נוֹתַר כָּל יֶרֶק בָּעֵץ וּבְעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה
בְּכָל אֶרֶץ מִצְרָיִם: וַיְמַהֵר פַּרְעֹה
לִקְרֹא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר
חָטָאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלָכֶם:
וְעַתָּה שָׂא נָא חַטָּאתִי אַךְ הַפַּעַם
וְהַעְתִּירוּ לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיָסֵר
מֵעָלַי רַק אֶת הַמָּוֶת הַזֶּה: וַיֵּצֵא
מֵעִם פַּרְעֹה וַיֶּעְתַּר אֶל יְהוָה:
וַיַּהֲפֹךְ יְהוָה רוּחַ יָם חָזָק מְאֹד
וַיִּשָּׂא אֶת הָאַרְבֶּה וַיִּתְקָעֵהוּ יָמָּה
סּוּף לֹא נִשְׁאַר אַרְבֶּה אֶחָד בְּכֹל
גְּבוּל מִצְרָיִם: וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת לֵב
פַּרְעֹה וְלֹא שִׁלַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה נְטֵה יָדְךָ עַל
הַשָּׁמַיִם וִיהִי חֹשֶׁךְ עַל אֶרֶץ
מִצְרָיִם וְיָמֵשׁ חֹשֶׁךְ: וַיֵּט מֹשֶׁה
אֶת יָדוֹ עַל הַשָּׁמָיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ
אֲפֵלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁלֹשֶׁת
יָמִים: לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת אָחִיו

נגל פנה כמה היה כסה חשך אכל פרה יתר מהר נשא עתר סור יצא הפך נשא תקע שאר חזק אמר היה משש נטה ראה

vrens leuauit locustas. Que ascenderunt super vniuersam terram egypti: & sederunt in cunctis finibus egyptiorum innumerabiles: quales ante illud tempus non fuerant: nec postea future sunt. Operuitque vniuersam superficiem terre vastantes omnia. Deuorata est igitur herba terre: & quicquid pomorum in arboribus fuit: quod grando dimiserat. Nihil quoque omnino virens relictum est in lignis & in herbis terre in cuncta egypto. Quamobrem festinus pharao vocauit moysen & aaron: & dixit eis. Peccaui in dominum deum vestrum & in vos. Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice: & rogate dominum deum vestrum vt auferat a me mortem istam. Egressusque est moyses de conspectu pharaonis: & orauit dominum. qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum: & arreptam locustam proiecit in mare rubrum. Non remansit nec vna quidem in cunctis finibus egypti. Et indurauit dominus cor pharaonis: nec dimisit filios israel. Dixit autem dominus ad moysen. Extende manum tuam in celum: & sint tenebre super terram egypti tam dense vt palpari queant. Extenditque moyses manum in celum. Et facte sunt tenebre horribiles in vniuersa terra egypti. Tribus diebus nemo vidit fratrem suum:

auster leuauit locustam: et induxit eam in omnem terram egypti: et requieuit super omnes terminos egypti multa valde. prior ea non fuit talis locusta: et post hanc non erit sic. et operuit superficiem terre: et corrupta est terra. et comedit omnem herbam terre: et omnem fructum lignorum: qui relictus est a grandine. non relictum est viride quicquam in lignis et in omni herba agri: in omni terra egypti. festinauit autem pharao vocare moysen et aaron: dicens: peccaui coram domino deo vestro: et in vos. suscipite igitur meum peccatum etiam et nunc: et orate ad dominum deum vestrum: et auferat a me mortem hanc. egressus est autem moyses a pharaone: et orauit ad deum. et proiecit dominus ventum a mari vehementem: et arripuit locustam: et proiecit eam in rubrum mare: et non relicta est locusta vna in omni terra egypti. et indurauit dominus cor pharaonis: et non dimisit filios israel. dixit autem dominus ad moysen: extende manum tuam in celum: et fiant tenebre super terram egypti: palpabiles tenebre. extendit autem moyses manum in celum. et facte sunt tenebre: obscuritas: tempestas super omnem terram egypti tribus diebus: et non vidit vllus fratrem suum:

ὁ νότος ἀνέλαβε τὴν ἀκρίδα, καὶ ἀνήγαγεν αὐτὴν ἐπὶ πᾶσαν γῆν αἰγύπτου, καὶ κατέπαυσεν ἐπὶ πάντα τὰ ὅρια αἰγύπτου πολλὴ σφόδρα. προτέρα αὐτῆς οὐ γέγονεν τοιαύτη ἀκρίς, καὶ μετὰ ταύτην οὐκ ἔσται οὕτως. καὶ ἐκάλυψε τὴν ὄψιν τῆς γῆς, καὶ ἐφθάρη ἡ γῆ. καὶ κατέφαγεν πᾶσαν τὴν βοτάνην τῆς γῆς, καὶ πάντα τὸν καρπὸν τῶν ξύλων, ὃς ὑπελείφθη ἀπὸ τῆς χαλάζης. οὐχ ὑπελείφθη χλωρὸν οὐδὲν ἐν τοῖς ξύλοις, καὶ ἐν πάσῃ βοτάνῃ τοῦ πεδίου, ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. κατέσπευσεν δὲ φαραὼ καλέσαι μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, ἡμάρτηκα ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ εἰς ὑμᾶς. προσδέξασθε οὖν μου τὴν ἁμαρτίαν ἔτι καὶ νῦν, καὶ προσεύξασθε πρὸς κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ περιελέτω ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸν θάνατον τοῦτον. ἐξῆλθε δὲ μωυσῆς ἀπὸ φαραώ, καὶ ηὔξατο πρὸς τὸν θεόν. καὶ μετέβαλεν κύριος ἄνεμον ἀπὸ θαλάσσης σφοδρόν, καὶ ἀνέλαβε τὴν ἀκρίδα, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὴν εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν. καὶ οὐχ ὑπελείφθη ἀκρὶς μία ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. καὶ ἐσκλήρυνε κύριος τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ οὐκ ἐξαπέστειλε τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ γενηθήτω σκότος ἐπὶ τὴν γῆν αἰγύπτου, ψηλαφητὸν σκότος. ἐξέτεινε δὲ μωυσῆς τὴν χεῖρα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐγένετο σκότος, γνόφος, καὶ θύελλα ἐπὶ πᾶσαν γῆν αἰγύπτου τρεῖς ἡμέρας, καὶ οὐκ εἶδεν οὐδεὶς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,

D

Sapi. 17.a.e 18.a

Transla. Chal.

קִדּוּמָא נְטַל יָת גּוֹבָא: וּסְלֵיק גּוֹבָא עַל כָּל אַרְעָא דְמִצְרַיִם וּשְׁרָא בְּכֹל תְּחוּם מִצְרָיִם
תַּקִּיף לַחְדָא קֳדָמוֹהִי לָא הֲוָה כֵן גּוֹבָא דִכְוָתֵיהּ וּבָתְרוֹהִי לָא יְהֵי כֵן: וַחֲפָא יָת עֵין
שִׁמְשָׁא דְאַרְעָא וַחֲשׁוֹכַת אַרְעָא וַאֲכַל יָת כָּל עִסְבָּא דְאַרְעָא וְיָת כָּל פֵּירֵי אִילָנָא ׳
דְּאַשְׁאַר בַּרְדָּא וְלָא אִשְׁתְּאַר כָּל יְרוֹק בְּאִילָנָא וּבְעִסְבָּא דְחַקְלָא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרָיִם:
וְאוֹחִי פַרְעֹה לְמִקְרֵי לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַאֲמַר חָבִית קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן וּלְכוֹן: וּכְעַן שְׁבוֹק
כְּעַן לְחוֹבַי בְּרַם זִמְנָא הָדָא וְצַלּוֹ קֳדָם יְיָ אֱלָהֲכוֹן וְיַעְדֵּי מִנַּי לְחוֹד יָת מוֹתָא הָדֵין:
וּנְפַק מִלְּוָת פַּרְעֹה וְצַלִּי קֳדָם יְיָ: וַהֲפַךְ יְיָ רוּחַ מַעַרְבָא תַּקִּיף לַחְדָא וּנְטַל יָת גּוֹבָא
וּרְמָהִי לְיַמָּא דְסוּף לָא אִשְׁתְּאַר גּוֹבָא חַד בְּכֹל תְּחוּם מִצְרָיִם: וְאַתְקֵיף יְיָ יָת לִבָּא
דְפַרְעֹה וְלָא שַׁלַּח יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֲרֵים יְדָךְ עַל צֵית שְׁמַיָּא וִיהֵי
חֲשׁוֹכָא עַל אַרְעָא דְמִצְרָיִם בָּתַר דְיִעְדֵּי קְבַל לֵילְיָא: וַאֲרֵים מֹשֶׁה יָת יְדֵיהּ עַל צֵית
שְׁמַיָּא וַהֲוָה חֲשׁוֹךְ קְבַל בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם תְּלָתָא יוֹמִין: לָא חֲזוֹ גְּבַר יָת אֲחוּהִי: ׳׳

Primitiua chal.

הוה חבה פרה שאר אתא קרא חוב צלא עדה שאר אחד תקף רום הוה עדה חזא

Interp. chal.

orientalis leuauit locustam. Ascenditque locusta super vniuersam terram egypti et mansit in vniuerso termino egypti nimis valida: qualis antea non fuerat similis ei: nec postea erit talis. Cooperuitque terram: ita vt radij solis non possint ad eam peruenire. et obscurata est terra: et deuorauit omnem herbam terre et omnes fructus arboris quos reliquit grando: nihilque viride remansit in arboribus et in herba agri in vniuersa terra egypti. Festinauitque pharao: et vocauit moysen et aaron: et ait. Peccaui coram domino deo vestro et vobis. et nunc dimitte obsecro peccatum meum tantummodo hac vice: et orate coram domino deo vestro: vt auferat a me solummodo mortem istam. Egressusque est a pharaone: et orauit coram domino. et conuertit dominus ventum occidentalem nimis validum et tulit locustam et proiecit eam in mare rubrum: nec vna quidem locusta remansit in vniuerso termino egypti. Et indurauit dominus cor pharaonis: et non dimisit filios israel. Dixitque dominus ad moysen. Leua manum tuam versus celum: vt sint tenebre super terram egypti: etiam postquam recesserit obscuritas noctis. Et leuauit moyses manum suam versus celum. et fuerunt tenebre obscure in vniuersa terra egypti tribus diebus. nullus vir vidit fratrem suum:

et non surrexit vllus ex cubili suo tribus diebus. omnibus autem filiis israel erat lux in omnibus quibus erant. et vocauit pharao moysen et aaron: dicens: ite: seruite domino deo vestro: verumtamen oues et boues relinquite. et supellex vestra eat vobiscum. et dixit moyses: sed et tu dabis nobis holocausta et hostias: que faciemus domino deo nostro: et iumenta nostra ibunt nobiscum: et non relinquemus vngulam. ab eis enim accipiemus ad seruiendum domino deo nostro. nos autem non scimus quid seruiemus domino: quoad veniamus nos illuc. indurauit autem dominus cor pharaonis: et non voluit dimittere eos. et ait pharao: recede a me: caue tibi amplius non addere videre meam faciem. quacumque die apparueris mihi: morieris. ait autem moyses: sic dixisti: non amplius apparebo tibi in faciem.

καὶ οὐκ ἐξανέστη οὐδεὶς ἐκ τῆς κοίτης αὐτοῦ τρεῖς ἡμέρας. πᾶσι δὲ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἦν φῶς ἐν πᾶσιν οἷς κατεγίνοντο. καὶ ἐκάλεσε φαραὼ μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, βαδίζετε, λατρεύετε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, πλὴν τῶν προβάτων καὶ τῶν βοῶν ὑπολείπεσθε. καὶ ἡ ἀποσκευὴ ὑμῶν ἀποτρεχέτω μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ εἶπε μωυσῆς, ἀλλὰ καὶ σὺ δώσεις ἡμῖν ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας, ἃς ποιήσομεν κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ τὰ κτήνη ἡμῶν πορεύσεται μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ οὐχ ὑπολειψόμεθα ὁπλήν. ἀπ᾽ αὐτῶν γὰρ λημψόμεθα λατρεῦσαι κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ οὐκ οἴδαμεν τί λατρεύσομεν κυρίῳ, ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἡμᾶς ἐκεῖ. ἐσκλήρυνε δὲ κύριος τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ οὐκ ἐβουλήθη ἐξαποστεῖλαι αὐτούς. καὶ λέγει φαραώ, ἄπελθε ἀπ᾽ ἐμοῦ, πρόσεχε σεαυτῷ ἔτι μὴ προσθῆναι ἰδεῖν μου τὸ πρόσωπον. ᾗ δ᾽ ἂν ἡμέρᾳ ὀφθῇς μοι, ἀποθανῇ. λέγει δὲ μωυσῆς, οὕτως εἴρηκας, οὐκ ἔτι ὀφθήσομαί σοι εἰς πρόσωπον.

Ca. xi. A

Dixit autem dominus ad moysen: adhuc vnam plagam inducam super pharaonem: et super egyptum: et post hec dimittet vos hinc. quando autem dimiserit vos: cum omni electione eiiciet vos. loquere igitur clam in aures populi: et petat vnusquisque a vicino: et mulier a vicina vasa argentea et aurea et vestem. dominus autem dedit gratiam populo coram egyptiis: et mutuauerunt illis. et homo moyses magnus factus est valde: coram egyptiis:

Εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ἔτι μίαν πληγὴν ἐπάξω ἐπὶ φαραώ, καὶ ἐπ᾽ αἴγυπτον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαποστελεῖ ὑμᾶς ἐντεῦθεν. ὅταν δὲ ἐξαποστέλλῃ ὑμᾶς, σὺν πάσῃ ἐκβολῇ ἐκβαλεῖ ὑμᾶς. λάλησον οὖν κρυφῇ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, καὶ αἰτησάτω ἕκαστος παρὰ τοῦ πλησίον, καὶ γυνὴ παρὰ τῆς πλησίον σκεύη ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμόν. κύριος δὲ ἔδωκε χάριν τῷ λαῷ ἐναντίον τῶν αἰγυπτίων, καὶ ἔχρησαν αὐτοῖς. καὶ ὁ ἄνθρωπος μωυσῆς μέγας ἐγενήθη σφόδρα, ἐναντίον τῶν αἰγυπτίων,

D

nec mouit se de loco in quo erat. Vbicumque autem habitabant filii israel lux erat. Vocauitque pharao moysen & aaron: & dixit eis. Ite sacrificate domino. Oues tantum vestre & armenta remaneant: paruuli vestri eant vobiscum. Ait moyses. Hostias quoque & holocausta dabis nobis: que offeramus domino deo nostro. Cuncti greges pergent nobiscum. Non remanebit ex eis vngula: que necessaria sunt in cultum domini dei nostri: presertim cum ignoremus quid debeat immolari: donec ad ipsum locum perueniamus. Indurauit autem dominus cor pharaonis: & noluit dimittere eos. Dixitque pharao ad moysen. Recede a me: & caue ne vltra videas faciem meam. quocumque die apparueris mihi morieris. Respondit Moyses. Ita fiat vt locutus es. Non videbo vltra faciem tuam.

Et dixit dominus ad Moysen. Cap. xi. Adhuc vna plaga tangam pharaonem & egyptum: & post hec dimittet vos: & exire compellet. Dices ergo omni plebi vt postulet vir ab amico suo: & mulier a vicina sua vasa argentea & aurea. Dabit autem dominus gratiam populo suo coram egyptiis. Fuitque moyses vir magnus valde in terra egypti

וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתַּחְתָּיו שְׁלֹשֶׁת
יָמִים וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר
בְּמוֹשְׁבֹתָם: וַיִּקְרָא פַרְעֹה אֶל
מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לְכוּ עִבְדוּ אֶת יְהוָה
רַק צֹאנְכֶם וּבְקַרְכֶם יֻצָּג גַּם
טַפְּכֶם יֵלֵךְ עִמָּכֶם: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה גַּם
אַתָּה תִּתֵּן בְּיָדֵנוּ זְבָחִים וְעֹלֹת
וְעָשִׂינוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ: וְגַם מִקְנֵנוּ
יֵלֵךְ עִמָּנוּ לֹא תִשָּׁאֵר פַּרְסָה כִּי
מִמֶּנּוּ נִקַּח לַעֲבֹד אֶת יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וַאֲנַחְנוּ לֹא נֵדַע מַה נַּעֲבֹד
אֶת יְהוָה עַד בֹּאֵנוּ שָׁמָּה: וַיְחַזֵּק
יְהוָה אֶת לֵב פַּרְעֹה וְלֹא אָבָה
לְשַׁלְּחָם: וַיֹּאמֶר לוֹ פַרְעֹה לֵךְ
מֵעָלָי הִשָּׁמֶר לְךָ אַל תֹּסֶף רְאוֹת
פָּנַי כִּי בְּיוֹם רְאֹתְךָ פָנַי תָּמוּת:
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה כֵּן דִּבַּרְתָּ לֹא אֹסִף
עוֹד רְאוֹת פָּנֶיךָ: Cap. xi. וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עוֹד נֶגַע אֶחָד
אָבִיא עַל פַּרְעֹה וְעַל מִצְרַיִם אַחֲרֵי
כֵן יְשַׁלַּח אֶתְכֶם מִזֶּה כְּשַׁלְּחוֹ כָּלָה
גָּרֵשׁ יְגָרֵשׁ אֶתְכֶם מִזֶּה: דַּבֶּר נָא
בְּאָזְנֵי הָעָם וְיִשְׁאֲלוּ אִישׁ מֵאֵת
רֵעֵהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רְעוּתָהּ כְּלֵי
כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב: וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת חֵן
הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרָיִם גַּם הָאִישׁ
מֹשֶׁה גָּדוֹל מְאֹד בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם

קום יום ישב קרא הלך נתן עלה עשה קנה שאר לקח ידע עבד בוא חזק הלך שמר יסף ראה מות בוא שלח שאל רעה כלה נתן חנן גדל

Transla. Chal.

וְלָא קָמוּ אֱנָשׁ מִתְּחוֹתוֹהִי תְּלָתָא יוֹמִין וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲוָה נְהוֹרָא בְּמוֹתְבָנֵיהוֹן:
וּקְרָא פַרְעֹה לְמֹשֶׁה וַאֲמַר אִזִילוּ פְּלַחוּ קֳדָם יְיָ לְחוֹד עָנְכוֹן וְתוֹרֵיכוֹן שְׁבוּקוּ אַף
טַפְלְכוֹן יֵזִיל עִמְּכוֹן: וַאֲמַר מֹשֶׁה אַף אַתְּ תִּתֵּן בִּידַנָא נִכְסַת קוּדְשִׁין וַעֲלָוָן וְנַעְבֵּיד
קֳדָם יְיָ אֱלָהַנָא: וְאַף בְּעִירָנָא יֵזִיל עִמַּנָא לָא נִשְׁאַר מִנְּהוֹן אֲרֵי מִנֵּיהּ אֲנַחְנָא ׳׳׳
נְסַבִין לְמִפְלַח קֳדָם יְיָ אֱלָהַנָא וַאֲנַחְנָא לֵית אֲנַחְנָא יָדְעִין מָה נִפְלַח קֳדָם יְיָ עַד
מֵיתָנָא לְתַמָּן: וְאַתְקֵיף יְיָ יָת לִבָּא דְפַרְעֹה וְלָא אֲבָא לְשַׁלָּחוּתְהוֹן: וַאֲמַר לֵיהּ פַּרְעֹה
אִיזִיל מֵעִלָּוַי אִסְתְּמַר לָךְ לָא תּוֹסֵיף לְמִחְזֵי אַפַּי אֲרֵי בְּיוֹמָא דְתִחְזֵי אַפַּי ׳׳׳
תְּמוּת: וַאֲמַר מֹשֶׁה יָאוּת מַלֵּילְתָּא לָא אוֹסֵיף עוֹד לְמִחְזֵי אַפָּךְ:

Ca. xi.

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹד מַכְתָּשׁ חַד אֲנָא מַיְתֵי עַל פַּרְעֹה וְעַל מִצְרַיִם בָּתַר
כֵּן יְשַׁלַּח יָתְכוֹן מִכָּא כְּשַׁלָּחוּתֵיהּ גְּמִירָא תָּרָכָא יְתָרֵיךְ יָתְכוֹן מִכָּא: מַלֵּיל כְּעַן קֳדָם
עַמָּא וְיִשְׁאֲלוּן גְּבַר מִן חַבְרֵיהּ וְאִתְּתָא מִן חַבְרְתַהּ מָנִין דִּכְסַף וּמָנִין דִּדְהַב: וִיהַב יְיָ יָת
עַמָּא לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרָאֵי אַף גַּבְרָא מֹשֶׁה רַב לַחְדָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם ׳׳׳׳׳׳

Interp. chal.

neque surrexerunt singuli de locis suis tribus diebus. Omnibus autem filiis israel erat lux in habitationibus suis. Vocauitque pharao moysen: et ait. Ite colite coram domino: oues tantum vestras et boues relinquite: familia quoque vestra eat vobiscum. Et ait moyses. Tu quoque dabis in manibus nostris hostias sanctas et holocausta: vt faciamus coram domino deo nostro. Pecora quoque nostra pergent nobiscum: non dimittemus quicquam: quoniam ex eis debemus accipere vt seruiamus coram domino deo nostro. Nos autem nescimus in quo seruituri simus coram domino deo nostro: donec veniamus illuc. Indurauit autem dominus cor pharaonis: et noluit dimittere eos. Dixitque ei pharao. Recede a me: caue tibi ne vltra videas faciem meam: quoniam in die in quo videris faciem meam morieris. Dixitque moyses. Recte locutus es: non addam vltra videre faciem tuam.

Ca. xi.

Et dixit dominus ad moysen. Adhuc plagam vnam inducam super pharaonem et super egyptum: postea dimittet vos hinc. cumque dimiserit: omnino proiiciet vos hinc. Loquere nunc coram populo: vt postulet vir ab amico suo et mulier ab amica sua vasa argentea et vasa aurea. Deditque dominus gratiam populo in oculis egyptiorum: vir quoque moyses erat magnus valde in terra egypti:

Primitiua chal.

יתב עאן טף אזל נתן עלה עבד שאר פלח אתא תקף אבה עלה סמר יסף חזא סות כתש אתא שלח תרך שאל אנת מאן רבב

בעיני עבדי פרעה ובעיני העם׃ ויאמר משה כה אמר יהוה כחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים׃ ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחים וכל בכור בהמה׃ והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים אשר כמהו לא נהיתה וכמהו לא תסף׃ ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה יהוה בין מצרים ובין ישראל׃ וירדו כל עבדיך אלה אלי והשתחוו לי לאמר צא אתה וכל העם אשר ברגליך ואחרי כן אצא ויצא מעם פרעה בחרי אף׃ ויאמר יהוה אל משה לא ישמע אליכם פרעה למען רבות מופתי בארץ מצרים׃ ומשה ואהרן עשו את כל המפתים האלה לפני פרעה ויחזק יהוה את לב פרעה ולא שלח את בני ישראל מארצו׃

Cap.xii.

ויאמר יהוה אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר׃ החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה׃

coram seruis pharaonis & omni populo. Et ait. Hec dicit dominus. Media nocte igrediar in egyptum: & morietur oē primogeitū ī terra egyptiorū a primogenito Pharaōis qui sedet in solio eius: vsq ad primogeitū ancille q est ad molā: & oīa primogenita iumentorū. Eritq clamor magnus in vniuersa terra egypti qualis nec ante fuit nec postea futurus est. Apud oēs aūt filios israel nō mutiet cāis ab homine vsq ad pecus: vt sciatis quanto miraculo diuidet dominus egyptios & israel. Descendentq omnes serui tui isti ad me: & adorabunt me dicētes. Egredere tu & omnis populus qui subiectus est tibi. Post hec egrediemur. Et exiuit a pharaōe iratus nimis. Dixit aūt dñs ad moysen. Non audiet vos pharao: vt multa signa fiant in terra egypti. Moyses āt & aaron fecerunt oīa signa & ostētaq scripta sunt corā pharaōe. & indurauit dñs cor pharaonis: nec dimisit filios israel de terra sua. Cap.12.

Dixit quoq dominus ad moysen & Aaron in terra egypti. Mensis iste vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni.

Loquimini ad vniuersum cetum filiorum israel: & dicite eis. Decima die mensis huius tollat vnusquisq agnū p familias & domos suas. Sin āt minor ē nūerus vt sufficere possit ad vescēdū agnū: assumet vicinū suū q coiūctus ē domui eius iuxta nūerū aiarū q sufficere pnt ad esum agni. Erit aūt agnus absq macula masculus anniculus. Iuxta quem ritum tolletis & hedū: & seruabitis eū vsq ad qrtā decimam diem mensis huius. Immolabitq eū vniuersa mltitudo filiorū israel ad vesperam: & sument de sanguie eius: ac ponent super vtrumq postem: & in superliminaribus domorum in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni: & azymos panes cum lactucis agrestibus. nō comedetis ex eo crudū quid: nec coctū aqua: sed assum tm̄ igni. Caput cum pedibus eius & intestinis vorabitis: nec remanebit quicq ex eo vsq mane. Si quid residuum fuerit: igne cōburetis. Sic āt comedetis illū. Renes vros accigetis: & calciamēta hēbitis i pedibus: tenentes baculos in māibus: & comedetis festinanter. Est eī phase. i. trāsitus dñi. Et trāsibo per terrā egypti nocte illa: percutiamq omne primogenitū in terra egypti ab hoie vsq ad

לבנו אל כל עדת ישראל לאמר בעשר לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבת שה לבית׃ ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על השה׃ שה תמים זכר בן שנה יהיה לכם מן הכבשים ומן העזים תקחו׃ והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל בין הערבים׃ ולקחו מן הדם ונתנו על שתי המזוזת ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם׃ ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מררים יאכלהו׃ אל תאכלו ממנו נא ובשל מבשל במים כי אם צלי אש ראשו על כרעיו ועל קרבו׃ ולא תותירו ממנו עד בקר והנתר ממנו עד בקר באש תשרפו׃ וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא ליהוה׃ ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה והכיתי כל בכור בארץ מצרים מאדם ועד

Interp. chal.

in oculis seruoꝝ pharaonis ꝛ in oculis populi. et ait moyses. Hec dicit dñs. Media nocte ego apparebo in medio egypti. et morietur omne primogenitū in terra egypti: a primogenito pharaonis qui futurus est vt sedeat sup solium regni eius: vsq ad primogenitum ancille que est in domo molarū: ꝛ omne primogenitū iumentoꝝ. Et erit clamor magnus in vniuersa terra egypti: qualis nunq̄ fuit: ꝛ similis ei nō erit vltra. Nullumq filioꝝ israel ledet canis latrans lingua sua ab hoie vsq ad iumentū: vt sciatis q diuiserit domin⁹ inter egyptios ꝛ inter israel. Descendētq omnes serui tui isti ad me: ꝛ rogabunt me: dicentes. Egredere tu ꝛ ois populus qui tecum est: ꝛ post hec egrediar. Et egressus est a facie pharaonis cum ira furoris. Dixit aūt dñs ad moysen. Non acquiescet vobis pharao: vt multiplicē portenta mea in terra egypti. Moyses autē ꝛ aaron fecerunt oīa portenta hec coram pharaone. Et indurauit dñs cor pharaonis: ꝛ non dimisit filios israel de terra sua. Ca.12.

Dixitq dominus ad moysen ꝛ aarō in terra egypti dicens. Mensis iste erit vobis principium mensium: primus erit vobis in mensibus anni:

Interp. chal.

Loqmini cū oī cetu filioꝝ israel dicētes. In decima die mēsis hui⁹ tollat vnusqsq sibi agnū pro domo patrna: agnū pro domo. Si aūt pauci nūero fuerint vt nō possint sufficere ad vescendū agnū: tollat ipse ꝛ vicin⁹ eius qui propinqu⁹ est domui sue iuxta numerū aīaꝝ: singuli iuxta qd possint sufficere ad vescendum: numerabimini ad vescendū agnū. Agnus imaculatus masculus anniculus erit vobis: de agnis ꝛ de filijs caprarum accipietis. Et erit vobis in custodiā vsq ad quartādecimam diem mensis huius. Immolabūtq eum omnis ecclesia filioꝝ israel ad vesperā. ꝛ sument de sanguine; ꝛ ponent sup duos postes ꝛ in superliminare sup domibus: in quibus comedent illum. Et comedent carnē in nocte illa assam igni: ꝛ azymū panem cum amaris herbis comedent illū. Non comedetis ex eo crudū neq coctum aqua: sed assum igni: caput eius cū cruribus ꝛ intestinis eius comedetis. Et non relinqtis ex eo vsq mane: ꝛ qd residuū fuerit vsq mane igne comburetis. Sic enī comedetis illū: lumbi vestri sint accincti: calciamēta vestra in pedib⁹ vrīs: ꝛ baculi vestri sint in manibus vrīs. Et comedetis eum festinanter: est enim phase corā dño. Et apparebo in terra egypti in nocte illa: interficiāq omne primogenitū in terra egypti ab homine vsq ad

בבהמה ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים אני יהוה: והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם שם וראיתי את הדם ופסחתי עלכם ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים: והיה היום הזה לכם לזכרון וחגתם אתו חג ליהוה לדרתיכם חקת עולם תחגהו: שבעת ימים מצות תאכלו אך ביום הראשון תשביתו שאר מבתיכם כי כל אכל חמץ ונכרתה הנפש ההוא מישראל מיום הראשן עד יום השבעי: וביום הראשון מקרא קדש וביום השביעי מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכה לא יעשה בהם אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם: ושמרתם את המצות כי בעצם היום הזה הוצאתי את צבאותיכם מארץ מצרים ושמרתם את היום הזה לדרתיכם חקת עולם: בראשן בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצת עד יום האחד ועשרים לחדש בערב: שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אכל מחמצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל בגר

pecus: & in cunctis diis egypti faciam iudicia: ego dominus. Erit aũt sanguis vobis in signum in edibus in quibus eritis: & videbo sanguinẽ: & transibo vos: nec erit in vobis plaga disperdens: qñ percussero terrã egypti. Habebitis aũt hunc diem in monimẽtũ: & celebrabitis eum solẽnẽ dño in gñatiõibus vr̃is cultu sempiterno. Septẽ diebus azyma comedetis. In die primo non erit fermentum in domibus vr̃is. Quicunq͡ comederit fermẽtũ: peribit aĩa illa de israel a primo die vsq͡ ad diem septimũ. Dies prima erit scta ac solẽnis: & dies septima eadẽ festiuitate venerabilis. Nihil operis facietis in eis: exceptis his que ad vescendum pertinent. & obseruabitis azyma. In eadẽ enim ipsa die educam exercitũ vr̃m de terra egypti: & custodietis diem istũ in generationes vestras ritu perpetuo. Primo mense quarta decima die mensis ad vesperã comedetis azyma vsq͡ ad diẽ vicesimã primã eiusdẽ mẽsis ad vesperam. Septẽ diebus fermẽtatũ non inuenietur in domibus vr̃is. Qui comederit fermentatum: peribit aĩa eius de cetu israel tam de aduenis q͡

κτήνους, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν αἰγυπτίων ποιήσω τὴν ἐκδίκησιν. ἐγὼ κύριος. καὶ ἔσαι τὸ αἷμα ὑμῖν ἐν σημείῳ ἐπὶ τῶν οἰκιῶν, ἐν αἷς ὑμεῖς ἔσεσθε ἐκεῖ, καὶ ὄψομαι τὸ αἷμα, καὶ σκεπάσω ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἔσαι ἐν ὑμῖν πληγὴ τοῦ ἐκτριβῆναι, ὅταν παίω ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ ἔσαι ἡ ἡμέρα αὕτη ὑμῖν εἰς μνημόσυνον, καὶ ἑορτάσετε αὐτὴν ἑορτὴν κυρίῳ εἰς γενεὰς ὑμῶν, νόμιμον αἰώνιον. ἑορτάσατε αὐτὴν ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα φάγεσθε. ἀπὸ δὲ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἀφανιεῖτε ζύμην ἐκ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν. πᾶς ὃς ἂν φάγῃ ζύμην, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξ ἰσραήλ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας πρώτης ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἑβδόμης. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κεκλήσεται ἁγία. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ ἁγία ἔσαι ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐταῖς, πλὴν ὅσα ποιηθήσεται πάσῃ ψυχῇ. τοῦτο μόνον ποιηθήσεται ὑμῖν. καὶ φυλάξασθε τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐξάξω τὴν δύναμιν ὑμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ποιήσετε τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς γενεὰς ὑμῶν νόμιμον αἰώνιον. ἐναρχόμενοι τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου ἀφ᾽ ἑσπέρας ἔδεσθε ἄζυμα ἕως ἡμέρας μιᾶς καὶ εἰκάδος τοῦ μηνὸς, ἕως ἑσπέρας. ἑπτὰ ἡμέρας ζύμη οὐχ εὑρεθήσεται ἐν ταῖς οἰκίαις ὑμῶν. πᾶς ὃς ἂν φάγῃ ζυμωτόν, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ συναγωγῆς ἰσραήλ, ἔν τε τοῖς γειώραις καὶ ἐν τοῖς

Leui. 23.a. Numer. 28.c.

αὐτόχθοσι τῆς γῆς. πᾶν ζυμωτὸν οὐκ ἔδεσθε. ἐν παντὶ κατοικητηρίῳ ὑμῶν ἔδεσθε ἄζυμα. ἐκάλεσε δὲ μωυσῆς πᾶσαν τὴν γερουσίαν ἰσραήλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἀπελθόντες λάβετε ὑμῖν αὐτοῖς πρόβατον κατὰ συγγενείας ὑμῶν, καὶ θύσατε τὸ πάσχα. λήψεσθε δὲ δέσμην ὑσσώπου, καὶ βάψαντες ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παρὰ τὴν θύραν, καὶ θίξετε τῆς φλιᾶς, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν σαθμῶν ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ παρὰ τὴν θύραν. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθε ἕκαστος τὴν θύραν τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἕως πρωΐ, καὶ παρελεύσεται κύριος πατάξαι τοὺς αἰγυπτίους, καὶ ὄψεται τὸ αἷμα ἐπὶ τῆς φλιᾶς, καὶ ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν σαθμῶν. καὶ παρελεύσεται κύριος τὴν θύραν, καὶ οὐκ ἀφήσει τὸν ὀλοθρεύοντα εἰσελθεῖν εἰς τὰς οἰκίας ὑμῶν πατάξαι. καὶ φυλάξεσθε τὸ ῥῆμα τοῦτο νόμιμον σεαυτῷ, καὶ τοῖς υἱοῖς σου ἕως αἰῶνος. ἐὰν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἂν δῷ κύριος ὑμῖν καθότι ἐλάλησε, φυλάξεσθε τὴν λατρείαν ταύτην. καὶ ἔσαι ἐὰν λέγωσι πρὸς ὑμᾶς οἱ υἱοὶ ὑμῶν τίς ἡ λατρεία αὕτη; καὶ ἐρεῖτε αὐτοῖς, θυσία τὸ πάσχα τοῦτο κυρίῳ, ὡς ἐσκέπασε τοὺς οἴκους τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐν αἰγύπτῳ, ἡνίκα ἐπάταξε τοὺς αἰγυπτίους, τοὺς δὲ οἴκους ἡμῶν ἐρρύσατο. καὶ κύψας ὁ λαὸς προσεκύνησε. καὶ ἀπελθόντες ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ καὶ ἀαρών.

de indigenis terre. Oẽ fermentatum non comedetis. In cunctis hĩtaculis vr̃is edetis azyma. Vocauit autẽ moyses oẽs seniores filiorũ israel: & dixit ad eos. Ite tollentes animal per familias vestras: & immolate phase. Fasciculumq͡ hysopi tingite in sanguie qui est in limine: & aspergite ex eo superliminare & vtrumq͡ postem. Nullus vestrum egrediatur ostium domus sue vsq͡ mane. Transibit enim dominus percutiens egyptios. Cumq͡ viderit sanguinẽ in supliminari & in vtroq͡ poste: transcendet ostium domus: & non sinet percussorẽ igredi domos vr̃as & ledere. Custodi verbũ istud legitimũ tibi & filiis tuis vsq͡ in eternum. Cumq͡ introieritis terram quã dñs daturus ẽ vobis vt pollicitus est: obseruabitis cerimonias istas. Et cũ dixerint vobis filii vestri: que est ista religio: dicetis eis. Victima transitus domini est: quando transiuit sup domos filiorũ israel in egypto percutiens egyptios & domos nostras liberãs. Incuruatusq͡ populus adorauit. Et egressi filii israel fecerunt sicut preceperat dominus moysi & aaron.

ובאזרח הארץ: כל מחמצת לא תאכלו בכל מושבתיכם תאכלו מצות: ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אלהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח: ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזת מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר: ועבר יהוה לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזת ופסח יהוה על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף: ושמרתם את הדבר הזה לחק לך ולבניך עד עולם: והיה כי תבאו אל הארץ אשר יתן יהוה לכם כאשר דבר ושמרתם את העבדה הזאת: והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבדה הזאת לכם: ואמרתם זבח פסח הוא ליהוה אשר פסח על בתי בני ישראל במצרים בנגפו את מצרים ואת בתינו הציל ויקד העם וישתחוו: וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה יהוה את משה ואהרן

Priñiua heb. (margin, left page): עשה · אות · היה · ראה · שחת · נכה · חגג · דור · עלם · יום · אכל · שבת · כרת · קרא · לאו · עשה · אכל · בדד · יצא · רבע · אכל · מצא · חמץ · כרת · עוד

Priñiua heb. (margin, right page): זרח · אכל · ישב · מצץ · קרא · אמר · לקח · שפח · אזב · נגע · שקף · שנה · זוז · יצא · נתן · שחת · בוא · בית · עלם · אמר · נצל · קדד · שחה · עשה

Transla. Chal.

בבעירא ובכל טעות מצראי אעביד דינין אנא יי: ויהי דמא לכון לאת על בתיא דאתון תמן ואחזי ית דמא ואחוס עליכון ולא יהא בכון מותא לחבלא כד אקטול בארעא דמצרים: ויהי יומא הדין לכון לדכרנא ותחגון יתיה חגא קדם יי לדריכון קים עלם תחגנוהי: שבעא יומין פטירא תיכלון ברם ביומא קדמאה תבטלון חמירא מבתיכון ארי כל דייכול חמיע וישתיצי אנשא ההוא מישראל מיומא קדמאה עד יומא שביעאה: וביומא קדמאה מערע קדיש וביומא שביעאה מערע קדיש יהא לכון כל עבידא לא יתעביד בהון לחוד די יתאכל לכל נפש הוא בלחודוהי יתעביד לכון: ותטרון ית פטיריא ארי בכרן יומא הדין אפיקית ית חיליכון מארעא דמצרים ותטרון ית יומא הדין לדריכון קים עלם: בניסן בארבעת עשרא יומא לירחא ברמשא תיכלון פטירא עד יומא חד ועסרין לירחא ברמשא: שבעא יומין חמיר לא ישתכח בבתיכון ארי כל דייכול מחמעא וישתיצי אנשא ההוא מכנשתא דישראל בגיורא

ובציבא דארעא: כל מחמעא לא תיכלון בכל מותבניכון תיכלון פטירין: וקרא משה לכל סבי ישראל ואמר להון אתנגידו וסבו לכון מבני ענא לזרעיתכון וכוסו פסחא: ותסבון אסרת אזובא ותטבלון בדמא די במנא ותדון לשקפא ולתרתין ספיא מן דמא די במנא ואתון לא תפקון אנש מתרע ביתיה עד צפרא: ויתגלי יי למחי ית מצראי ויחזי ית דמא על שקפא ועל תרתין ספיא ויחוס יי על תרעא ולא ישבוק מחבלא למיעל לבתיכון למחי: ותטרון ית פתגמא הדין לקים לך ולבנך עד עלמא: ויהי ארי תיעלון לארעא דיתן יי לכון כמא דמליל ותטרון ית פלחנא הדא: ויהי ארי יימרון לכון בניכון מה פלחנא הדא לכון: ותימרון דבח חיס הוא קדם יי דחס על בתי בני ישראל במצרים כד מחא ית מצראי וית בתנא שיזיב וכרע עמא וסגידו: ואזלו ועבדו בני ישראל כמא דפקיד יי ית משה ואהרן

Interp. chal.

pecus: & in cunctis idolis egyptiorum faciam iudicia: ego dñs. Erit aũt sanguis vobis in signũ in domibus in quibus eritis. et videbo sanguinẽ & miserebor vr̃i: et non erit in vobis mors disperdẽs: cum interfecero in terra egypti. Et erit hic dies vobis in memoriã: et celebrabitis eum solẽnem corã dño in generationibus vr̃is: federe sempiterno celebrabitis eum. Septẽ diebus azyma comedetis: in die autem primo auferetis fermentũ de domibus vestris. oĩs enim qui comederit fermentatũ: peribit homo ille de israel: a die primo vsq͡ in diem septimũ. In die aũt primo solẽnitas sancta erit vobis: in die quoq͡ septimo solẽnitas sancta erit vobis: nullũ opus fiet in eis: sed id qđ ptinet ad vescendũ omni anime illud solũmodo fiet vobis. Et obseruabitis azyma: qr in hãc eadẽ die eduxi exercitus vr̃os de terra egypti: obseruabitisq͡ diẽ hãc in gñationibus vr̃is federe sempiterno. In mẽse nisan in quartadecima die mensis ad vesperam comedetis azyma: vsq͡ ad diem vicesimã primã mensis ad vesperam. Septem diebus fermentũ non inuenietur in domibus vr̃is: qr oĩs qui comederit fermentatũ: peribit homo ille de cetu israel tam de aduenis quam de

indigenis terre. Nihil fermentatum comedetis: in cunctis habitatiõibus vr̃is comedetis azyma. Vocauit aũt moyses omnes seniores israel: & dixit ad eos. Capite & tollite vobis de filijs ouiũ per familias vestras: & imolate phase. Collectisq͡ manipulũ hysopi: & tingetis in sanguine qui est in vase: & aspergetis superliminare & duos postes de sanguie qui ẽ in vase. Nullusq͡ vestrũ egrediatur ab ostio domus sue vsq͡ mane. Et reuelabitur dñs vt percutiat egyptios: videbitq͡ sanguinem in superliminare & sup duo limina: et miserebitur dñs super ostium. Et nõ sinet vastatorẽ ingredi domos vr̃as ad percutiendũ. et obseruabis verbũ istud in pactum tibi & filijs tuis vsq͡ in eternũ. Eritq͡ qñ introieritis terrã quã dñs daturus est vobis: sicut locutus est: obseruabitis cultũ hũc. & erit cũ dixerint vobis filij vr̃i. Quid ẽ cultus hic vobis? & dicetis. Sacrificiũ pro mia est corã dño: eo q͡ misertus est sup domos filiorum isrl̃ in egypto: qñ pcussit egyptios: & domos nr̃as liberauit. Incuruatusq͡ ẽ ppl̃s & adorauit. Ierũtq͡ filij isrl̃ & fecerũt sicut pcepat dñs moysi & aarõ

Priñiua chal. (margins): עבד · דון · חוה · אות · בית · תוא · חוס · קטל · תנג · דור · קום · בטל · בית · אכל · שצא · ערע · עבד · אכל · נטר · נפק · דור · קום · רבע · אכל · שבח · אכל · חמע · שצא · גור · תוב · נגד · כנס · סבב · ענא · מאן · דדי · נפק · נלה · חוס · עול · נטר · קום · אמר · נתן · אמר · חוס · בית

כֵּן עָשׂוּ׃ וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיהוָה הִכָּה כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר פַּרְעֹה הַיֹּשֵׁב עַל כִּסְאוֹ עַד בְּכוֹר הַשְּׁבִי אֲשֶׁר בְּבֵית הַבּוֹר וְכֹל בְּכוֹר בְּהֵמָה׃ וַיָּקָם פַּרְעֹה לַיְלָה הוּא וְכָל עֲבָדָיו וְכָל מִצְרַיִם וַתְּהִי צְעָקָה גְדֹלָה בְּמִצְרָיִם כִּי אֵין בַּיִת אֲשֶׁר אֵין שָׁם מֵת׃ וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה וַיֹּאמֶר קוּמוּ צְּאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי גַּם אַתֶּם גַּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכוּ עִבְדוּ אֶת יְהוָה כְּדַבֶּרְכֶם׃ גַּם צֹאנְכֶם גַּם בְּקַרְכֶם קְחוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם וָלֵכוּ וּבֵרַכְתֶּם גַּם אֹתִי׃ וַתֶּחֱזַק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן הָאָרֶץ כִּי אָמְרוּ כֻּלָּנוּ מֵתִים׃ וַיִּשָּׂא הָעָם אֶת בְּצֵקוֹ טֶרֶם יֶחְמָץ מִשְׁאֲרֹתָם צְרֻרֹת בְּשִׂמְלֹתָם עַל שִׁכְמָם׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כִּדְבַר מֹשֶׁה וַיִּשְׁאֲלוּ מִמִּצְרַיִם כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂמָלֹת׃ וַיהוָה נָתַן אֶת חֵן הָעָם בְּעֵינֵי מִצְרַיִם וַיַּשְׁאִלוּם וַיְנַצְּלוּ אֶת מִצְרָיִם׃ וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס סֻכֹּתָה כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלִי הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף׃ וְגַם עֵרֶב רַב עָלָה אִתָּם וְצֹאן וּבָקָר מִקְנֶה כָּבֵד מְאֹד׃ וַיֹּאפוּ אֶת הַבָּצֵק אֲשֶׁר

Factū ē āt ī noctis medio percussit dominus omne primogenitum in terra egypti: a primogenito pharaonis q in solio eius sedebat: vsq ad primogenitū captiue q erat ī carcere: & oē primogenitū iumentorum. Surrexit pharao nocte & oīs serui eius cūctaq egyptus: & ortus ē clamor magnus in egypto. neq ei erat domus in qua non iaceret mortuus. Vocatisq pharao moyse & aarō nocte ait. Surgite: egredimini a pplo meo vos & filii israel. Ite & immolate domino sicut dicitis. Oues vras & armēta assumite vt petieratis: & abeuntes benedicite mihi. Vrgebantq egyptii populum israel de terra exire velociter dicentes. Omnes moriemur. Tulit igr populus conspersā farinā anteq fermentaretur: & ligans in palliis posuit sup humeros suos. Feceruntq filii israel sicut preceperat dominus moysi: & petierūt ab egyptiis vasa argentea & aurea: vestēq plurimam. Dns aūt dedit gratiā populo corā egyptiis: vt cōmodarēt eis: & spoliauerunt egyptios. Profectiq sunt filii israel de ramesse in sochot sexcenta fere millia peditum virorum absq puulis & mulieribus: sed & vulgus pmiscuū inūerabile ascēdit cū eis oues & armēta aīantia diuersi gnīs multa nimis. Coxerūtq farinā

sic fecerūt. factū ē āt media nocte: et
οὕτως ἐποίησαν. ἐγενήθη δὲ μεσούσης τῆς νυκτός, καὶ
dns pcussit oē primogenitū in terra egypti: a
κς ἐπάταξε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῆ αἰγύπτου, ἀπὸ
primogenito pharaōis sedēte in throno: et
πρωτοτόκου φαραὼ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ ἕως
vsq ad primogenitū captiue q̄ in carcere: et
πρωτοτόκου τῆς αἰχμαλωτίδος τῆς ἐν τῷ λάκκῳ, καὶ
oē primogenitū iumēti. et surrexit pharao nocte: τ
πᾶν πρωτότοκον κτήνους. καὶ ἀνέστη φαραὼ νυκτός, καὶ
oēs serui eius: et oēs egyptij:
πάντες οἱ θεράποντες αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ αἰγύπτιοι,
et fact' ē clamor magn' in oī fra egypti. nō
καὶ ἐγενήθη κραυγὴ μεγάλη ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. οὐ
.n. erat dom' ī q̄ nō erat ī ea mortu'. et vocauit
γὰρ ἦν οἰκία ἐν ᾗ οὐκ ἦν ἐν αὐτῇ τεθνηκώς. καὶ ἐκάλεσε
pharao moysen τ aaron nocte: τ dixit eis:
φαραὼ μωυσῆν καὶ ἀαρὼν νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
surgite: et egredimini ex populo meo: τ vos τ filij
ἀνάστητε, καὶ ἐξέλθετε ἐκ τοῦ λαοῦ μου, καὶ ὑμεῖς καὶ υἱοὶ
israel: ite τ seruite dño deo vro:
ἰσραήλ, βαδίζετε καὶ λατρεύετε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν,
sicut dicitis: et oues et boues vras ac
καθὰ λέγετε, καὶ τὰ πρόβατα καὶ τοὺς βόας ὑμῶν ἀναλαβόντες
cipiētes ite: sicut dixistis: bndicite
λαβόντες πορεύεσθε, καθάπερ εἰρήκατε, εὐλογήσατε
āt et mihi. et vrgebāt egyptij populū
δὲ κἀμέ. καὶ κατεβιάζοντο οἱ αἰγύπτιοι τὸν λαὸν
festināter eijcere eos ex fra. dixerūt. n. q
σπουδῇ ἐκβαλεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς. εἶπαν γὰρ ὅτι
oēs nos morimur. tulit āt popul'
πάντες ἡμεῖς ἀποθνήσκομεν. ἀνέλαβε δὲ ὁ λαὸς τὸ
farinā suā anteq fermētarēt masse eorū: li
σταῖς αὐτῶν πρὸ τοῦ ζυμωθῆναι τὰ φυράματα αὐτῶν, ἐν
gate in vestib' eorū sup humeros.
δεδεμένα ἐν τοῖς ἱματίοις αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὤμων. οἱ
at filij israel fecerūt sicut precepit eis moy
δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐποίησαν καθὰ συνέταξεν αὐτοῖς μωυ
ses. et petierūt ab egyptijs vasa argētea
σῆς. καὶ ᾔτησαν παρὰ τῶν αἰγυπτίων σκεύη ἀργυρᾶ
et aurea τ vestem. et dñs dedit grām po
καὶ χρυσᾶ καὶ ἱματισμόν. καὶ κς ἔδωκε χάριν τῷ λα
pulo suo: corā egyptijs: et cōmodauerūt eis:
ῷ αὐτοῦ, ἐναντίον τῶν αἰγυπτίων, καὶ ἔχρησαν αὐτοῖς,
et spoliauerūt egyptios. profecti āt fi
καὶ ἐσκύλευσαν τοὺς αἰγυπτίους. ἀπάραντες δὲ οἱ υἱ
lij israel de ramesse in sochoth ad sexcenta millia
οἱ ἰσραὴλ ἐκ ῥαμεσσῆ εἰς σοκχὼθ εἰς ἑξακοσίας χιλιά
peditū: viri: pter supellectilē: et vulg'
δας πεζῶν, οἱ ἄνδρες, πλὴν τῆς ἀποσκευῆς, καὶ ἐπί
pmiscuū multū ascendit cū eis: τ oues: et bo
μικτος πολὺς συνανέβη αὐτοῖς, καὶ πρόβατα, καὶ βό
ues: et iumēta multa valde. et coxerūt farinā
ες, καὶ κτήνη πολλὰ σφόδρα. καὶ ἔπεψαν τὸ σταῖς

Po. 77. Sap. 18. F

S. 11. a. Infra. co.

G

Transla. Chal.

כֵּן עֲבַדוּ׃ וַהֲוָה בְּפַלְגוּת לֵילְיָא וַיְיָ קְטַל כָּל בּוּכְרָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם מִבּוּכְרָא דְפַרְעֹה דַעֲתִיד לְמִתַּב עַל כּוּרְסֵי מַלְכוּתֵיהּ עַד בּוּכְרָא דְשִׁבְיָא דִּי בְּבֵית אֲסִירֵי וְכֹל בּוּכְרָא דִבְעִירָא׃ וְקָם פַּרְעֹה בְּלֵילְיָא הוּא וְכָל עַבְדּוֹהִי וְכָל מִצְרָאֵי וַהֲוַת צְוָחְתָא רַבְּתָא בְּמִצְרַיִם אֲרֵי לֵית בֵּיתָא דְּלָא הֲוָה בֵיהּ מִיתָא׃ וּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן בְּלֵילְיָא וַאֲמַר קוּמוּ פּוּקוּ מִגּוֹ עַמִּי אַף אַתּוּן אַף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִיזִילוּ פְּלַחוּ קֳדָם יְיָ כְּמָא דְהַוֵיתוּן אָמְרִין׃ אַף עָנְכוֹן אַף תּוֹרֵיכוֹן דְּבָרוּ כְּמָא דְמַלֵּלְתּוּן וְאִיזִילוּ וְצַלּוֹ אַף עֲלָי׃ וּתְקִיפוּ מִצְרָאֵי עַל עַמָּא לְאוֹחָאָה לְשַׁלָּחוּתְהוֹן מִן אַרְעָא אֲרֵי אֲמַרוּ כֻּלַּנָא מֵיתִין׃ וּנְטַל עַמָּא יָת לֵישֵׁיהוֹן עַד לָא חֲמַע מוֹתַר אָצְוָתְהוֹן צְרִיר בִּלְבוּשֵׁיהוֹן עַל כַּתְפֵיהוֹן׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבַדוּ כְּפִתְגָּמָא דְמֹשֶׁה וּשְׁאִילוּ מִמִּצְרָאֵי מָנִין דִּכְסַף וּמָנִין דִּדְהַב וּלְבוּשִׁין׃ וַיְיָ יְהַב יָת עַמָּא לְרַחֲמִין בְּעֵינֵי מִצְרָאֵי וְאַשְׁאִלוּנוּן וְרוֹקִינוּ יָת מִצְרָאֵי׃ וּנְטַלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמְסֵס לְסֻכּוֹת כְּשִׁית מְאָה אַלְפִין גַּבְרַיָּא רַגְלָאִין בַּר מִטַּפְלָא׃ וְאַף נוּכְרָאִין סַגִּיאִין סְלִיקוּ עִמְּהוֹן וְעָאן וְתוֹרִין גֵּיתֵי סַגִּיאִין לַחֲדָא׃ וַאֲפוֹ יָת לֵישָׁא

Interp. chal.

ita fecerunt. Factūq est in noctis medio: τ dñs occidit omne primogenitū in terra egypti: a primogenito pharaonis qui sessurus erat sup soliū regni eius: vsq ad primogenitum captiue que erat in domo vinctorum: τ omne primogenitū iumentorū. Surrexitq pharao in nocte ipse τ oēs serui eius τ oēs egyptij: et fuit clamor magnus in egypto: qz nulla domus erat in qua non esset aliquis mortuus. Vocauitq moysen et aaron nocte: τ ait. Surgite: egredimini de medio populi mei tam vos q̄ filij israel: τ ite seruite coram dño sicut dicebatis. Oues quoq vestras τ boues assumite: sicut loquebamini: τ ite orate etiā pro me. Preualescebantq egyptij super populū vt cito mitterent eos de terra: quia dixerūt omnes nos mortui sumus. Tulitq populus massam suā anteq̄ fermētaret: sicut erat in panarijs suis: ligatā in pallijs suis sup humeros suos īpositā. Filij aūt israel fecerūt iuxta verbū moysi: τ petierūt ab egyptijs vasa aurea τ vasa argētea τ vestes. Dñs autē dedit populo gratiā in oculis egyptiorū: τ cōmodauerūt eis: τ vacuos reliquerunt egyptios. Profectiq sunt filij israel de ramesses in sochoth: qsi sexcēta millia peditū pter familiā. extranei quoq multi ascenderūt cū eis: τ oues τ boues τ pecora multa nimis. Et coxerunt massam

Primitiua chal.

יְתַב עֲנָה · קוּם בְּכָה · מוּת · נְפַק הֲוָה · עָאן צְלָא · מוּת · לוּשׁ אַצְוָא · מָאן · שְׁאַל רוּק · נְטָא אֲפָה

Primitiua heb.: הָיָה חָצָה · נָכָה בָּכַר · יָשַׁב · שָׁבָה · קוּם · הָיָה · מוּת קָרָא · יָצָא · הָלַךְ · לָקַח · חָזַק · נָשָׂא · חָמֵץ שָׁאַר · עָשָׂה שָׁאַל · כָּלָה · חָנַן · שָׁאַל נָצַל · נָסַע · מָאָה · כָּבֵד קָנָה · אָפָה

הוֹצִיאוּ מִמִּצְרַיִם עֻגֹת מַצּוֹת כִּי לֹא חָמֵץ כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לְהִתְמַהְמֵהַּ וְגַם צֵדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם׃ וּמוֹשַׁב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּמִצְרָיִם שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה׃ וַיְהִי מִקֵּץ שְׁלֹשִׁים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וַיְהִי בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה יָצְאוּ כָּל צִבְאוֹת יְהוָה מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ לֵיל שִׁמֻּרִים הוּא לַיהוָה לְהוֹצִיאָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַיהוָה שִׁמֻּרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדֹרֹתָם׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ׃ וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ׃ תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ׃ בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת מִן הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ׃ כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יַעֲשׂוּ אֹתוֹ׃ וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיהוָה הִמּוֹל לוֹ כָל זָכָר וְאָז יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ׃ תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָאֶזְרָח וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכְכֶם׃ וַיַּעֲשׂוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ׃

quam dudum de egypto conspersā tulerāt: & fecerunt subcineritios panes azymos. Neq enī poterāt fermētari cogētibus exire egyptiis: & nullā facere sinētibus morā: nec pulmēti qc q̄ occurrerat pparare. Habitatio āt filiorū israel q mānserūt in egypto fuit quadrīgētorū triginta annorū. Quibus expletis eadem die egressus est omnis exercitus domini de terra egypti. Nox est ista obseruabilis domini: quando eduxit eos de terra egypti. hāc obseruare debent oēs filii israel in generationibus suis. Dixitq dñs ad moyse & aaron. Hec est religio phase. Omnis alienigēa nō comedet ex eo. Oīs aūt seruus empticius circūcidetur & sic comedet. Aduēa & mercenarius non edēt ex eo. In vna domo comedetur: nec efferetis de carnibus eius foras nec os illius confringetis. Omnis cetus filiorū israel faciet illud. q si qs peregrinorū ī vrām voluerit trāsire coloniam: & facere phase dñi: circumcidetur prius oē masculinū eius: & tūc rite celebrabit: eritq sicut īdigena terre. Si quis āt circūcisus no fuerit: nō vescetur ex eo. Eadē lex erit īdigene & colono: q pegrinatur apd vos. feceruntq omnes filii israel sicut preceperat dominus moysi & aarō:

qs eduxerāt ex egypto: subcineritios azymos. nō
ὃ ἐξήνεγκαν ἐξ αἰγύπτου, ἐγκρυφίας ἀζύμους. οὐ
.n. fermētata fuit. eiecerūt .n. eos egyptij:
γὰρ ἐζυμώθη. ἐξέβαλον γὰρ αὐτοὺς οἱ αἰγύπτιοι,
et nō potuerūt expectare: neq pulmētū
καὶ οὐκ ἠδυνάσθησαν ὑπομεῖναι, οὐδὲ ἐπισιτισ
fecerūt sibi ad viaz. at habita
μὸν ἐποίησαν ἑαυτοῖς εἰς τὴν ὁδόν. ἡ δὲ κατοίκη
tio filiorū israel quā habitauerūt ipsi et
σις τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἣν κατῴκησαν αὐτοὶ καὶ οἱ
pres eorū in fra egypti τ in fra chanaan
πατέρες αὐτῶν ἐν γῇ αἰγύπτου καὶ ἐν γῇ χαναὰν
ipsi τ pres eorū: quadrigēti trigin
αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, τετρακόσια τριάκον
ta āni. et factū ē post quatrigētos τ trigita
τα ἔτη. καὶ ἐγένετο μετὰ τετρακόσια καὶ τριά
ta ānos: egressus ē oīs exercit' dñi de fra
κοντα ἔτη, ἐξῆλθε πᾶσα στρατιὰ κυρίου ἐκ γῆς αἰ
egypti. nox obseruatiōis est dño: vt edu
γύπτου. νὺξ προφυλακῆς ἐστὶ τῷ κυρίῳ, ὥστε ἐξα
xit eos ex fra egypti. illa nox hec
γαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. ἐκείνη ἡ νὺξ αὕτη
obseruatio dño: vt oībus filiis israel sit in
προφυλακὴ κυρίῳ, ὥστε πᾶσι υἱοῖς ἰσραὴλ εἶναι εἰς
gñatiōes eorū. dixit āt dñs ad moysen τ aaron:
γενεὰς αὐτῶν. εἶπε δὲ κς πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών,
hec lex pasche. oīs alienigena nō comedet
οὗτος ὁ νόμος πάσχα. πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται
ex eo. et oēm seruū alicui' vel empti
ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ πάντα οἰκέτην τινὸς ἢ ἀργυρώνη
ciuz circūcides eū. et tunc comedet ex eo.
τον περιτεμεῖς αὐτόν. καὶ τότε φάγεται ἀπ᾽ αὐτοῦ.
aduena vel mercenari' nō comedet ex eo. in domo
πάροικος ἢ μισθωτὸς οὐκ ἔδεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. ἐν οἰκίᾳ
vna comedet: τ nō efferetis ex domo de
μιᾷ βρωθήσεται, καὶ οὐκ ἐξοίσετε ἐκ τῆς οἰκίας τῶν
carnib' extra: τ os nō cōfringetis ab eo. om
κρεῶν ἔξω, καὶ ὀστοῦν οὐ συντρίψετε ἀπ᾽ αὐτοῦ. πᾶ
nis cetus israel faciet hoc. si āt qs ac
σα συναγωγὴ ἰσραὴλ ποιήσει αὐτό. ἐὰν δέ τις προσ
cesserit in vobis aduena: et fecerit pascha dño:
έλθῃ ἐν ὑμῖν προσήλυτος, καὶ ποιῇ τὸ πάσχα κυρίῳ,
circūcides illi' oē masculū. τ tunc acce
περιτεμεῖς αὐτοῦ πᾶν ἀρσενικόν. καὶ τότε προσελεύ
det facere illō. τ erit sicut τ indigena
σεται ποιῆσαι αὐτό. καὶ ἔσται ὥσπερ καὶ ὁ αὐτόχθων
fre. oīs incircūcisus nō comedet ex eo. lex
τῆς γῆς. πᾶς ἀπερίτμητος οὐκ ἔδεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. νό
vna erit indigene τ aduenienti adue
μος εἷς ἔσται τῷ ἐγχωρίῳ καὶ τῷ προσελθόντι προσή
ne in vobis τ fecerūt filij israel: sicut precepit
λυτῳ ἐν ὑμῖν. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καθὰ ἐνετείλα
dñs moysi τ aaron ad eos: sic fecerūt.
το κς τῷ μωυσῇ καὶ ἀαρὼν πρὸς αὐτούς, οὕτως ἐποίησαν

S. 11. a.

Numeri. 9. d. Iohā. 19. g.

Transla. Chal.

דְּאַפִּיקוּ מִמִּצְרַיִם גְּרִיצָן פַּטִּירָן אֲרֵי לָא חֲמַע אֲרֵי אִתְּרָכוּ מִמִּצְרַיִם וְלָא יְכִילוּ לְאִתְעַכָּבָא וְאַף זְוָדִין לָא עֲבַדוּ לְהוֹן׃ וּמוֹתְבָנֵיהוֹן דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּיתִיבוּ בְּמִצְרַיִם אַרְבַּע מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין׃ וַהֲוָה מִסּוֹף אַרְבַּע מְאָה וּתְלָתִין שְׁנִין וַהֲוָה בִּכְרַן יוֹמָא הָדֵין נְפַקוּ כָּל חֵילַיָּא דַיְיָ מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם׃ לֵיל נְטִיר הוּא קֳדָם יְיָ לְאַפָּקוּתְהוֹן מֵאַרְעָא דְמִצְרָיִם הוּא לֵילְיָא הָדֵין קֳדָם יְיָ נְטִיר לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדָרֵיהוֹן׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן דָּא גְזֵירַת פִּסְחָא כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל דְּיִשְׁתְּמַד לָא יֵיכוֹל בֵּיהּ׃ וְכָל עֲבַד גְּבַר זְבִין כַּסְפָּא וְתִגְזְרִנֵּיהּ בְּכֵן יֵיכוֹל בֵּיהּ׃ תּוֹתָבָא וַאֲגִירָא לָא יֵיכוֹל בֵּיהּ׃ בַּחֲבוּרָא חֲדָא יִתְאֲכֵל לָא תַפְּקוּן מִן בֵּיתָא מִן בִּסְרָא לְבָרָא וְגַרְמָא לָא תִתְבְּרוּן בֵּיהּ׃ כָּל כְּנִשְׁתָּא דְיִשְׂרָאֵל יַעְבְּדוּן יָתֵיהּ׃ וַאֲרֵי יִתְגַּיַּר עִמְּכוֹן גִּיּוֹרָא וְיַעֲבֵד פִּסְחָא קֳדָם יְיָ יִגְזַר לֵיהּ כָּל דְּכוּרָא וּבְכֵן יִקְרַב לְמֶעְבְּדֵיהּ וִיהֵי כְּיַצִּיבָא דְאַרְעָא וְכָל עָרְלָא לָא יֵיכוֹל בֵּיהּ׃ אוֹרַיְתָא חֲדָא תְּהֵא לְיַצִּיבָא וּלְגִיּוֹרָא דְּיִתְגַּיַּר בֵּינֵיכוֹן׃ וַעֲבַדוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמָא דְּפַקֵּיד יְיָ יָת מֹשֶׁה וְיָת אַהֲרֹן כֵּן עֲבַדוּ׃

Interp. chal.

quam eduxerant de egypto. Fecerūtq placentas azymas: quia nō erat fermentatū: eo q electi fuerant de egypto: τ non poterant immorari: viaticū quoq non parauerūt sibi. Habitatio autē filiorū israel qua habitauerūt in egypto fuit quadringentorū τ triginta annorū. Et factum est post quadringētos τ triginta annos in hac eadē die: egressi sunt oēs exercitus dñi de terra egypti. Nox obseruabilis est corām dño: vt educeret eos de terra egypti: hec est nox illa coram dño: obseruanda filijs israel in generationibus suis. Dixitq dñs ad moysen τ aaron. Hic est ritus phase: ois filius israel qui fuerit apostata: non comedat ex eo. Omnis autē seruus alicuius emptus argento si circūciderit eum: tunc comedet ex eo. Aduena τ mercenarius nō comedēt ex eo. In societate vna comedetis: non efferetis de carnibus eius ex domo foras: τ os non cōfringetis in eo. Omnis cetus israel faciet illud. Et quando transierit ad vestram religionē aliquis proselytus τ fecerit phase coram domino: circuncidetur omnis masculus eius: τ tunc accedet vt faciat illud: τ erit sicut indigena terre: τ omnis profanus nō comedet ex eo. Lex vna erit indigene τ proselyto qui morabitur vobiscum. Fecerūtq filij israel sicut preceperat dñs moysi τ aaron: ita fecerunt.

Primitiua chal.

נְפַק תְּרַךְ · עֲכַב יְתַב · רְבַע שְׁנָה · נְפַק · דּוּר · שְׁמַד אֲכַל · גְּזַר זְבַן · נְפַק תְּבַר · עֲבַד גּוּר · קְרַב עֲבַד הֲוָה · חֲלַל יְרַת הֲוָה · גּוּר

Primitiua heb.: אָפָה · מָהַהּ צוּד · עָשָׂה יָשַׁב · הָיָה קָצַץ · רָבַע מֵאָה · דּוּר · קָנָה נָכַל אָכַל · יָשַׁב שָׂכַר · יָצָא · שָׁבַר עָדַד עָשָׂה · גּוּר · נָגַל קָרַב · זָרַח · אָכַל יָרָה הָיָה

Ter. Heb.

ויהי בעצם היום הזה הוציא יהוה את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם׃

Cap. xiii.

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא׃ ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית עבדים כי בחזק יד הוציא יהוה אתכם מזה ולא יאכל חמץ׃ היום אתם יצאים בחדש האביב׃ והיה כי יביאך יהוה אל ארץ הכנעני והחתי והאמרי והחוי והיבוסי אשר נשבע לאבתיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבדה הזאת בחדש הזה׃ שבעת ימים תאכל מצת וביום השביעי חג ליהוה׃ מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך׃ והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים׃ והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת יהוה בפיך כי ביד חזקה הוציאך יהוה ממצרים׃ ושמרת את החקה

Trãsla. B. Hiero.

&c eadem die eduxit dominus filios israel de terra egypti per turmas suas. Ca. 13.

Locutusq; est dñs ad moysen dicens. Sanctifica mihi omne primogenitũ: quod aperit vuluã in filiis israel tã de hoibus q̃ de iumẽtis. Mea sũt eni oĩa. Et ait moyses ad populum. Memẽtote diei huius in qua egressi estis de egypto & de domo seruitutis: quoniam in manu forti eduxit vos dñs de loco isto: vt nõ comedatis fermẽtatũ panẽ. Hodie egredimini mense nouarũ frugũ. Cũq; introduxerit te dñs in terram chananei: & ethei & amorrei: & euei & iebusei: quã iurauit pr̃ibus tuis vt daret tibi terrã fluentem lacte & melle: celebrabis hunc morem sacrorũ mense isto. Septẽ diebus vesceris azymis: & in die septimo erit solẽnitas dñi. Azyma comedetis septem diebus. Nõ apparebit apud te aliquid fermẽtatũ: nec in cũctis finibus tuis. Narrabisq; filio tuo in die illo dicẽs. Hoc est quod fecit mihi dñs: qñ egressus sum de egypto. Et erit quasi signũ in manu tua & q̃si monimentũ ante oculos tuos: & vt lex domini sp sit in ore tuo. In mãu eni forti eduxit te dñs de egypto. Custodies huiuscemodi cultum

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

et factũ ẽ in die illa: eduxit dñs filios israel ex terra egypti cũ exercitu eoꝝ.

καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξήγαγε κύριος τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου σὺν δυνάμει αὐτῶν. Ca. 13.

Ait ãt dñs ad moysen: dicens: scẽifica mihi oẽ primogenitũ primogñatũ aperiẽs oẽm vuluã in filijs israel ab hoĩe vsq; ad iumẽtũ: meũ est. dixit ãt moyses ad populũ. recordamini diei huius: in q̃ egressi estis ex egypto: ex domo seruitutis. in .n. manu forti eduxit dñs vos hinc. ⁊ nõ comedet fermẽtũ. i. n. hodierna die vos egredimini in mẽse nouoꝝ. ⁊ erit qñ introduxerit te dñs de⁹ tuus in trã chananeoꝝ: ⁊ etheoꝝ: et eueoꝝ: ⁊ gergeseoꝝ: et amorreoꝝ: et pherezeoꝝ: ⁊ iebuseoꝝ: quã iurauit patrib⁹ tuis dare tibi: trã fluentẽ lacte ⁊ melle. et facies seruitutẽ hanc in mẽse hoc. sex dies comedetis azyma: at die septima festũ dño: azyma comedetis septẽ dies. nõ apparebit tibi fermẽtatũ: neq; erit tibi fermẽtũ oĩb⁹ terminis tuis. ⁊ narrabis filio tuo in die illa: dicẽs: ꝓpt hoc fecit do min⁹ de⁹ me⁹: q̃ egress⁹ sũ ex egypto. ei erit tibi in signũ in manu tua: et memoriale ante oculos tuos: vt sit lex dñi in ore tuo. in .n. manu forti eduxit te dñs ex egypto.

εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων· ἁγίασόν μοι πᾶν πρωτότοκον πρωτογενὲς διανοῖγον πᾶσαν μήτραν ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ἐμόν ἐστιν. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν, μνημονεύετε τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐν ᾗ ἐξήλθετε ἐξ αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγε κύριος ὑμᾶς ἐντεῦθεν. καὶ οὐ βρωθήσεται ζύμη. ἐν γὰρ τῇ σήμερον ὑμεῖς ἐκπορεύεσθε ἐν μηνὶ τῶν νέων. καὶ ἔσται ἡνίκα ἂν εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν τῶν χαναναίων, καὶ χετταίων, καὶ εὐαίων, καὶ γεργεσαίων, καὶ ἀμορραίων, καὶ φερεζαίων, καὶ ἰεβουσαίων, ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσι σου δοῦναί σοι, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. καὶ ποιήσεις τὴν λατρείαν ταύτην ἐν τῷ μηνὶ τούτῳ. ἓξ ἡμέρας ἔδεσθε ἄζυμα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἑορτὴ κυρίῳ, ἄζυμα ἔδεσθε ἑπτὰ ἡμέρας. οὐκ ὀφθήσεταί σοι ζυμωτόν, οὐδὲ ἔσται σοι ζύμη πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου. καὶ ἀναγγελεῖς τῷ υἱῷ σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, διὰ τοῦτο ἐποίησε κύριος ὁ θεός μου, ὡς ἐξεπορευόμην ἐξ αἰγύπτου. καὶ ἔσται σοι εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σου, καὶ μνημόσυνον πρὸ ὀφθαλμῶν σου, ὅπως ἂν γένηται ὁ νόμος κυρίου ἐν τῷ στόματί σου. ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγέ σε κύριος ἐξ αἰγύπτου.

A

Infra. 34. g. Numeri. 8. c. Luce. 2. d. Ps. 113.

B

Transla. Chal.

והוה בכרן יומא הדין אפיק יי ית בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהון׃ ומליל יי עם משה למימר׃ Ca. xiii. אקדיש קדמי כל בוכרא פתח כל ולדא בבני ישראל באנשא ובבעירא דילי הוא׃ ואמר משה לעמא הוו דכירין ית יומא הדין דנפקתון מן מצרים מבית עבדותא ארי בתקוף ידא אפיק יי יתכון מכא ולא יתאכל חמיע׃ יומא דין אתון נפקין בירחא דאביבא׃ ויהי ארי יעלינך יי לארע כנענאי וחתאי ואמוראי וחואי ויבוסאי דקיים לאבהתך למיתן לך ארע עבדא חלב ודבש ותפלח ית פולחנא הדא בירחא הדין׃ שבעא יומין תיכול פטירא וביומא שביעאה חגא קדם יי׃ פטירא יתאכל ית שבעא יומין ולא יתחזי לך חמיע ולא יתחזי לך חמיר בכל תחומך׃ ותחוי לברך ביומא ההוא למימר בדיל דא עבד יי לי במפקי ממצרים׃ ויהי לך לאת על ידך ולדכרן בין עינך בדיל דתהי אוריתא דיי בפומך ארי בידא תקיפא אפקך יי ממצרים׃ ותיטר ית קימא

Primitiua chal.

Interp. chal.

et factum est in ipsa die: eduxit dominus filios israel de terra egypti per turmas suas: Ca. 13.

Locutusq; est dñs cuȝ moyse: dicens. Sanctifica mihi omne primogenitũ qd aperit oẽm vuluam in filijs israel in hoĩbus ⁊ in iumẽtis meum est. Dixitq; moyses ad populũ. Memẽtote diei huius in qua egressi estis de egypto de domo seruitutis: qm̃ in manu forti eduxit vos dñs de loco isto: ⁊ non comedetur fermentatũ. Hodie vos egredimini in mense nouarum frugum. Et erit quando introduxerit te dñs in terram chananei ⁊ ethei ⁊ amorrei ⁊ euei ⁊ iebusei: pro qua iurauit patribus tuis vt daret tibi terrã fluentẽ lacte ⁊ melle: celebrabis cultũ istum in mense isto. Septẽ diebus comedes azyma: ⁊ in die septima erit solẽnitas corã dño. Azymũ comedetur septẽ diebus: ⁊ nõ apparebit tibi fermẽtatũ neq; appebit tibi fermẽtũ in omni termino tuo. Narrabisq; filio tuo in die illo: dicens. Propter hoc fecit mihi dñs: quando egressus sum de egypto. Et erit tibi in signum in manu tua: ⁊ in memoriale inter oculos tuos: vt sit lex domini in ore tuo: quia in manu forti eduxit te domin⁹ de egypto. Et custodies pactum

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

⁊ serua legem hanc secũdũ tẽpora ãnoꝝ: a diebꝰ in dies. ⁊ erit cũ introduxerit te dñs de⁹ tuus in terrã chananeoꝝ: quẽadmodũ iurauit patribus tuis: ⁊ dabit tibi eã. ⁊ separabis oẽ aperiẽs vuluã: masculina dño: ⁊ oẽ apiens vuluã ex armentis in iumẽtis tuis. q̃cũq; fuerit tibi: masculina dño. oẽ apiens vuluã asine mutabis oue. si ãt nõ mutaueris: redimes illud. oẽ primogenitũ hoĩs filioꝝ tuoꝝ redimes. si ãt iterrogauerit te fili⁹ tu⁹, post hec: dicẽs: q̃d hoc? ⁊ dices ei: q̃ in manu forti eduxit nos dñs de trã egypti: ex domo seruitutis. qñ ãt indurauit pharao ad dimittẽdũ nos: occidit dñs oẽ pmogenitũ in trã egypti: a primogenitis hoĩm vsq; ad primogenita iumẽtoꝝ. ꝓpt hoc ego sacrifico dño oẽ apiẽs vuluã: masculina: et oẽ primogenitũ filioꝝ meoꝝ redimã. ⁊ erit in signũ in manu tua: et imobile añ oculos tuos. in .n. manu forti eduxit te dñs ex egypto. vt ãt dimisit pharao populũ: nõ pduxit eos deus viã trẽ philistijm: q̃ ppe erat. dixit .n. deus ne forte peniteret populũ videtẽ bellũ ⁊ reuertat in egyptũ. et circũduxit deus populũ viã q̃ in desertũ: in rubrũ mare. quinta ãt gñatiõe ascẽderũt filij israel ex terra egypti. et accepit moyses

C

D

καὶ φυλάξεσθε τὸν νόμον τοῦτον κατὰ καιροὺς ὡρῶν, ἀφ' ἡμερῶν εἰς ἡμέρας. καὶ ἔσται ὡς ἂν εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν τῶν χαναναίων, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου, καὶ δώσει σοι αὐτήν. καὶ ἀφοριεῖς πᾶν διανοῖγον μήτραν, τὰ ἀρσενικὰ τῷ κυρίῳ, καὶ πᾶν διανοῖγον μήτραν ἐκ τῶν βουκολίων ἐν τοῖς κτήνεσί σου. ὅσα ἂν γένηταί σοι, τὰ ἀρσενικὰ τῷ κυρίῳ. πᾶν διανοῖγον μήτραν ὄνου ἀλλάξεις προβάτῳ. ἐὰν δὲ μὴ ἀλλάξῃς, λυτρώσῃ αὐτό. πᾶν πρωτότοκον ἀνθρώπου τῶν υἱῶν σου λυτρώσῃ. ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου μετὰ ταῦτα, λέγων, τί τοῦτο; καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, ὅτι ἐν χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγεν ἡμᾶς κύριος ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. ἡνίκα δὲ ἐσκλήρυνε φαραὼ ἐξαποστεῖλαι ἡμᾶς, ἀπέκτεινε κύριος πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύπτου, ἀπὸ πρωτοτόκων ἀνθρώπων ἕως πρωτοτόκων κτηνῶν. διὰ τοῦτο ἐγὼ θύω τῷ κυρίῳ πᾶν διανοῖγον μήτραν, τὰ ἀρσενικά, καὶ πᾶν πρωτότοκον τῶν υἱῶν μου λυτρώσομαι. καὶ ἔσται εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρός σου, καὶ ἀσάλευτον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου. ἐν γὰρ χειρὶ κραταιᾷ ἐξήγαγέ σε κύριος ἐξ αἰγύπτου. ὡς δὲ ἐξαπέστειλε φαραὼ τὸν λαόν, οὐχ ὡδήγησεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ὁδὸν γῆς φιλιστιείμ, ὅτι ἐγγὺς ἦν. εἶπε γὰρ ὁ θεός, μήποτε μεταμελήσει τῷ λαῷ ἰδόντι πόλεμον, καὶ ἀποστρέψῃ εἰς αἴγυπτον. καὶ ἐκύκλωσεν ὁ θεὸς τὸν λαὸν ὁδὸν τὴν εἰς τὴν ἔρημον, εἰς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν. πέμπτη δὲ γενεᾷ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἔλαβε μωυσῆς

Trãsla. B. Hiero.

statuto tempore a diebus in dies. Cumq; introduxerit te dñs in terram chananei sicut iurauit tibi & patribus tuis: & dederit tibi eã: separabis oẽ qd aperit vuluã dño: & quod primitiuũ est in pecoribus tuis. Quicqd hũeris masculini sexus: cõsecrabis dño. Primogenitũ asini mutabis oue: qd si nõ redemeris interficies. Oẽ ãt primogenitũ hoĩs de filiis tuis pcio redimes. Cũq; iterrogauerit te filius tuus cras dicẽs: qd est hoc? Rñdebis ei In manu forti eduxit nos dñs de terra egypti de domo seruitutis. Nã cum induratus eẽt pharao: & nollet nos dimittere: occidit dñs oẽ primogenitũ i terra egypti a primogenito hoĩs vsq; ad primogeĩtũ iumẽtorũ. Idcirco ĩmolo dño oẽ quod aperit vuluã masculini sexus: & oĩa primogeĩta filiorũ meorũ redimo. Erit igr̃ q̃si signũ ĩ mãu tua: & q̃si appẽsũ quid ob recordationẽ añ oc'os tuos: eo quod ĩ mãu forti eduxit nos dñs de egypto. Igr̃ cum emisisset pharao pplm: nõ eos duxit deus per viã terre philistiim que vicina ẽ: reputãs ne forte peniteret eũ si vidisset aduersũ se bella cõsurgere & reuerteretur egyptũ: sed circũduxit per viã deserti: q̃ ẽ iuxta mare rubrũ. Et armati ascẽderunt filii israel de terra egypti. Tulit quoq; moyses

Ter. Heb.

הזאת למועדה מימים ימימה׃ והיה כי יבאך יהוה אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבתיך ונתנה לך׃ והעברת כל פטר רחם ליהוה וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים ליהוה׃ וכל פטר חמר תפדה בשה ואם לא תפדה וערפתו וכל בכור אדם בבניך תפדה׃ והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת אליו בחזק יד הוציאנו יהוה ממצרים מבית עבדים׃ ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו ויהרג יהוה כל בכור בארץ מצרים מבכר אדם ועד בכור בהמה על כן אני זבח ליהוה כל פטר רחם הזכרים וכל בכור בני אפדה׃ והיה לאות על ידכה ולטוטפת בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו יהוה ממצרים׃ ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושבו מצרימה׃ ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים׃ ויקח משה את

Transla. Chal.

הדא לזמנה מזמן לזמן׃ ויהי ארי יעלינך יי לארע כנענאה כמא דקיים לך ולאבהתך ויתננה לך׃ ותעבר כל פתח ולדא קדם יי וכל פתח ולדא בעירא די יהון לך דכרין תקדיש קדם יי׃ וכל בוכרא דחמרא תפרוק באימרא ואם לא תפרוק ותנקפיה וכל בוכרא דאנשא בבנך תפרוק׃ ויהי ארי ישאלנך ברך מחר למימר מה דא ותימר ליה בתקוף ידא אפקנא יי ממצרים מבית עבדותא׃ והוה כד אקשי פרעה לשלחותנא וקטל יי כל בוכרא בארעא דמצרים מבוכרא דאנשא ועד בוכרא דבעירא על כן אנא דבח קדם יי כל פתח ולדא דוכריא וכל בוכרא דברי אפרוק׃ ויהי לאת על ידך ולתפלין בין עינך ארי בתקוף ידא אפקנא יי ממצרים׃ והוה כד שלח פרעה ית עמא ולא דברינון יי אורח ארע פלשתאי ארי קריבא הוא ארי אמר יי דלמא יתובון עמא במחזיהון קרבא ויתובון למצרים׃ ואסחר יי ית עמא אורח מדברא ימא דסוף ומזרזין סליקו בני ישראל מארעא דמצרים׃ ונסיב משה ית

Interp. chal.

hoc in tẽpore suo a tpe in tp̃s. Et erit cũ introduxerit te dñs in terrã chananei sicut iurauit tibi ⁊ patribus tuis: ⁊ dederit eã tibi: transire facies oẽ qd aperit vuluã corã dño: ⁊ oẽs masculos qui aperiũt vuluã in aĩalibus quos habueris sanctificabis corã dño. Et omne primogenitũ asini redimes agno. Et si nõ redemeris: mactabis eũ. Oẽmq; pmogenitũ in filiis tuis redimes. Et erit cũ interrogauerit te filius tu⁹ cras: dicens. Quid est hoc? dices ei. In manu forti eduxit nos dñs de egypto de domo seruitutis. Et factũ est cũ induratus esset pharao: ⁊ nollet dimittere nos: interfecit dñs oẽ pmogenitũ in terra egypti: a primogenito hoĩs vsq; ad primogenitũ aĩalis. Idcirco ego sacrifico omne masculũ qd aperit vuluã: ⁊ oẽm pmogenitum filioꝝ meoꝝ redimã. Eritq; in signũ in manu tua: ⁊ in appensum quoddã inter oculos tuos: qm̃ in manu forti eduxit nos dñs de egypto. Et factũ est cuȝ emisisset pharao pplꝫ: nõ duxit eos de⁹ p viã trẽ philistinoꝝ: qꝛ ppinq̃ erat: qꝛ dixit de⁹ ne forte formidet ppls cũ viderit preliũ: ⁊ reuertatur in egyptũ. Et circũduxit deus pplm̃ p viã deserti maris rubri: ⁊ armati ascenderũt filij israel de trã egypti. Tulit aũt moyses

Primitiua chal.

Tex. Heb.

עצמות יוסף עמו כי השבע
השביע את בני ישראל לאמר
פקד יפקד אלהים אתכם
והעליתם את עצמתי מזה אתכם:
ויסעו מסכת ויחנו באתם בקצה
המדבר: ויהוה הלך לפניהם יומם
בעמוד ענן לנחתם הדרך ולילה
בעמוד אש להאיר להם ללכת
יומם ולילה: לא ימיש עמוד
הענן יומם ועמוד האש לילה
לפני העם: וידבר

Cap. xiiii.

יהוה אל משה לאמר: דבר אל
בני ישראל וישבו ויחנו לפני
פי החירת בין מגדל ובין הים
לפני בעל צפן נכחו תחנו על
הים: ואמר פרעה לבני ישראל
נבכים הם בארץ סגר עליהם
המדבר: וחזקתי את לב פרעה
ורדף אחריהם ואכבדה בפרעה
ובכל חילו וידעו מצרים כי
אני יהוה ויעשו כן: ויגד למלך
מצרים כי ברח העם ויהפך
לבב פרעה ועבדיו אל העם
ויאמרו מה זאת עשינו כי
שלחנו את ישראל מעבדנו:
ויאסר את רכבו ואת עמו לקח
עמו: ויקח שש מאות רכב

Primitiua heb.

שבע
נסע חנה
פנה
עמד נחה
אור ילך
מוש
פנה
דבר
שוב
בוך
כבד
עשה נגד
הפך
אסר

Trāsla. B. Hiero.

ossa Ioseph secum: eo quod adiurasset filios israel dicens. Visitabit vos deus: efferte ossa mea hinc vobiscum. Profectique de sochot castrametati sunt in ethā in extremis finibus solitudis. Dñs aūt precedebat eos ad ostendendā viā per diē in colūna nubis: & per noctē in colūna ignis: vt dux eēt itineris vtroque tpe. Nūquam defuit columna nubis per diem, nec columna ignis per noctē coram populo. Ca. 14.

Locutus est autem dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. Reuersi castrametentur e regione phiairoth: que est inter magdalum & mare contra beelsephon. In conspectu eius castra ponetis super mare. Dicturusque ē Pharao super filiis israel. coartati sūt in terra. conclusit eos desertū. Et indurabo cor eius ac psequetur vos: & glorificabor in pharaōe & in oī exercitu eius: scientque egyptii: quia ego sum dñs. Fecerūtque ita. Et nunciatum est regi egyptiorum quod fugisset populus: imutatūque est cor pharaonis & seruorum eius super populum: & dixerunt. Quid voluimus facere vt dimitteremus israel ne seruiret nobis? Iunxit ergo currū: & omnē populū suū assūpsit secum. Tulitque sexcentos currus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

ossa ioseph secū: iuramēto .n. adiurauit ioseph
τὰ ὀστᾶ ἰωσὴφ μεθ' ἑαυτοῦ, ὅρκῳ γὰρ ὥρκισεν ἰωσὴφ τοὺς
filios israel. dicēs: visitatiōe visitabit vos dñs:
υἱοὺς ἰσραὴλ λέγων, ἐπισκοπῇ ἐπισκέψεται ὑμᾶς κύριος,
et auferetis ossa mea hinc vobiscū. pfe
καὶ συνανοίσετε τὰ ὀστᾶ μου ἐντεῦθεν μεθ' ὑμῶν. ἐξά-
cti āt filij israel ex sochoth: castrametati sūt
ραντες δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐκ σοχὼθ, ἐστρατοπέδευσαν
in ethā circa desertū. at de⁹ pcedebat eos: die
ἐν ὀθὼμ παρὰ τὴν ἔρημον. ὁ δὲ θεὸς ἡγεῖτο αὐτῶν, ἡμέ-
qdē in colūna nubis: ad ostēdēdū eis viā
ρας μὲν ἐν στύλῳ νεφέλης, δεῖξαι αὐτοῖς τὴν ὁδόν, τὴν
at nocte: in colūna ignis: & nō defecit colūna
δὲ νύκτα, ἐν στύλῳ πυρός. καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ὁ στύλος
nubis die: et colūna ignis nocte corā oī populo.
τῆς νεφέλης ἡμέρας, καὶ ὁ στύλος τοῦ πυρὸς νυκτὸς ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ.

Ca. 14.

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: loqre
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον
filijs israel: & reuersi castrametentur
τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ ἀποστρέψαντες στρατοπεδευ-
corā suburbio: inter magdalum & inter mare: eregione beelsephon. corā eis castrametaberis in
σάτωσαν ἀπέναντι τῆς ἐπαύλεως, ἀναμέσον μαγδώλου καὶ ἀναμέσον τῆς θαλάσσης, ἐξεναντίας βεελσεφῶν. ἐνώπιον αὐτῶν στρατοπεδεύσεις ἐπὶ τῆς θα-
mari. et dicet pharao de filijs israel: errant isti in terra: cōclusit .n. eos desertū.
λάσσης. καὶ ἐρεῖ φαραὼ περὶ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, πλανῶνται οὗτοι ἐν τῇ γῇ. συγκέκλεικε γὰρ αὐτοὺς ἡ ἔρη-
μος. ego āt indurabo cor pharaōis: et psequetur post eos: et glorificabor in pharaōe:
μος. ἐγὼ δὲ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ καταδιώξεται ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν φαραώ,
et in oī exercitu eius. & cognoscēt oēs
καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ. καὶ γνώσονται πάντες οἱ
egyptij: quod ego dñs. et fecerūt sic. et nūciatū ē regi egyptiorū: quod fugit
αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγὼ κύριος. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ἀνηγγέλη τῷ βασιλεῖ τῶν αἰγυπτίων, ὅτι πέφευγεν ὁ
popul⁹. & mutatū ē cor pharaōis: & seruorum eius cōtra ppl̄m. & dixerūt: qd hoc fecimus: vt dimitterem⁹ filios israel: vt nō
λαός. καὶ μετεστράφη ἡ καρδία φαραώ, καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λαόν. καὶ εἶπαν, τί τοῦτο πεποιήκαμεν, τοῦ ἐξαποστεῖλαι τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, τοῦ μὴ
seruirēt nobis. iunxit igr pharao currus suos:
δουλεύειν ἡμῖν. ἔζευξεν οὖν φαραὼ τὰ ἅρματα αὐτοῦ,
& oēm populū suū cōgregauit secū:
καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ συναπήγαγε μεθ' ἑαυτοῦ,
et accepit sexcentos curr⁹ electos:
καὶ ἔλαβεν ἑξακόσια ἅρματα ἐκλεκτά,

Gen. 50.d. Iosue. 24.g. / Numeri. 14.c. / 1. Co. 10.a. Nee. 9.a. / A / B

Transla. Chal.

ונסיב משה ית גרמי יוסף עמיה ארי אומאה אומי ית בני ישראל למימר מדכר דכיר יוי יתכון
ותסקון ית גרמי מכא עמכון: ונטלו מסכות ושרו באיתם בסטר מדברא: ויוי מדבר
קדמיהון ביממא בעמודא דעננא לדברותהון באורחא ובליליא בעמודא דאשתא
לאנהרא להון למהך ביממא ובליליא: לא עדי עמודא דעננא ביממא ועמודא
דאשתא בליליא קדם עמא:

Ca. xiiii.

ומליל יוי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל ויתובון וישרון קדם פום חירתא בין מגדול ובין ימא
קדם טעות צפון לקבליה תשרון על ימא: ויימר פרעה על בני ישראל מערבלין
אנון בארעא אחד עליהון מדברא: ואתקיף ית לבא דפרעה וירדוף בתריהון ואתיקר
בפרעה ובכל משריתיה וידעון מצראי ארי אנא יוי ועבדו כן: ואתחוא למלכא
דמצרים ארי עירק עמא ואתהפיך לבא דפרעה ועבדוהי לעמא ואמרו מה דא עבדנא
ארי שלחנא ית ישראל מפלחנא: וטקיס ית רתיכוהי וית עמיה דבר עמיה:
ודבר שית מאה רתיכין

Primitiua chal.

אמר דכר
שרא דבר דבר
שרא נהר
אזל יום עדה
אמר תוב שרא
אמר ערבל
תקף רדף יקר
שרא חוה
הפך
פלח

Interp. chal.

ossa ioseph secum: eo quod iuramento adiurasset filios israel: dicens. Recordans recordabitur vestri de⁹: et efferetis ossa mea vobiscum hinc. Profectique sunt de socoth & castrametati sunt in ethan: quod est in latere deserti. Dñs aūt precedebat eos per diem in colūna nubis: vt pararet eis locum mansionis in via: & in nocte in colūna ignis: vt illuminaret eis vt ambularent die ac nocte. nunquam deficiebat colūna nubis per diem neque colūna ignis per noctem coram populo.

Ca. 14.

Locutusque est dñs cum moyse: dicens. Loquere cum filijs israel: vt reuertantur & castrametētur corā phiairoth inter magdalum & mare coram beelsephon: e regione eorum castrametabūtur super mare. Dicetque pharao super filijs israel: coartati sunt in terra: conclusit eos desertum. Et indurabo cor pharaonis & persequetur eos: et glorificabor in pharaone & in omni exercitu suo: & scient egyptij quia ego dominus. Feceruntque ita. Et nunciatum est regi egypti quod abijsset populus: & cōuersum est cor pharaonis & seruorum eius in populum: & dixerunt. Quid est hoc quod fecimus: vt dimitteremus israel: ne seruiret nobis? Iunxitque currum suum: & populum suum tulit secum. Tulitque sexcentos currus

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

et oēm equitatū egyptiorū: & duces
καὶ πᾶσαν τὴν ἵππον τῶν αἰγυπτίων, καὶ τριστάτας
sup oēs. & indurauit dñs cor pharaōis regis egypti: et psecutus ē post
ἐπὶ πάντων. καὶ ἐσκλήρυνε κύριος τὴν καρδίαν φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατεδίωξεν ὀπίσω τῶν
filios israel. at filij israel egressi fuerāt in manu
υἱῶν ἰσραήλ. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐξεπορεύοντο ἐν χειρὶ
excelsa: et psecuti sūt egyptij post eos.
ὑψηλῇ. καὶ κατεδίωξαν οἱ αἰγύπτιοι ὀπίσω αὐτῶν.
et inuenerūt eos castra habentes apud mare.
καὶ εὗρον αὐτοὺς παρεμβεβληκότας παρὰ τὴν θάλασσαν.
et ois equitat⁹ et currus pharaōis:
καὶ πᾶσα ἡ ἵππος καὶ τὰ ἅρματα φαραώ,
et exercitus ei⁹: et equites eius: corā
καὶ ἡ στρατιὰ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτοῦ, ἀπέναντι τῆς
suburbio: eregione beelsephon: et pharao pcedebat. & respiciētes filij israel oculis:
ἐπαύλεως, ἐξεναντίας βεελσεφῶν, καὶ φαραὼ προσῆγεν. καὶ ἀναβλέψαντες υἱοὶ ἰσραὴλ τοῖς ὀφθαλμοῖς,
vident. et ecce egyptij castrametati sūt post
ὁρῶσι. καὶ ἰδοὺ οἱ αἰγύπτιοι ἐστρατοπέδευσαν ὀπίσω
eos. et timuerūt valde. clamauerūt āt
αὐτῶν. καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. ἀνεβόησαν δὲ οἱ
filij israel ad dñm. et dixerūt ad moysen: eo quod
υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον. καὶ εἶπαν πρὸς μωυσῆν, παρὰ
nō essent sepulchra in egypto eduxisti nos
τὸ μὴ ὑπάρχειν μνήματα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξήγαγες ἡμᾶς
vt moreremur in deserto. qd hoc fecisti nobis
θανατῶσαι ἐν τῇ ἐρήμῳ. τί τοῦτο ἐποίησας ἡμῖν
educens ex egypto? nō istud fuit verbū qd locuti sum⁹ ad te in egypto: dicentes: dimitte
ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου; οὐ τοῦτο ἦν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλαλήσαμεν πρός σε ἐν αἰγύπτῳ, λέγοντες, πάρες
nos: vt seruiam⁹ egyptijs.
ἡμᾶς, ὅπως δουλεύσωμεν τοῖς αἰγυπτίοις.
melius .n. erat nos seruire egyptijs:
κρεῖσσον γὰρ ἦν ἡμᾶς δουλεύειν τοῖς αἰγυπτίοις,
quam mori in deserto hoc. dixit āt moyses ad populū: cōfidite state: & videte
ἢ ἀποθανεῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν, θαρσεῖτε στῆτε, καὶ ὁρᾶτε
saluationē que a dño: quā faciet
τὴν σωτηρίαν τὴν παρὰ τοῦ κυρίου, ἣν ποιήσει
et nobis hodie. quēadmodū .n. vidistis
ἡμῖν σήμερον. ὃν τρόπον γὰρ ἑωράκατε
egyptios hodie: nō adijcietis vltra
τοὺς αἰγυπτίους σήμερον, οὐ προσθήσεσθε ἔτι
videre eos in eternū temp⁹. dñs pugnabit pro vobis: et vos tacebitis. dixit āt
ἰδεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον. κύριος πολεμήσει ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ὑμεῖς σιγήσεσθε. εἶπε δὲ
dñs ad moysen: qd clamas
κύριος πρὸς μωυσῆν, τί βοᾷς

C / Iosue. 24.a / A / D / B

Trāsla. B. Hiero.

electos & quicquid in egypto curruum fuit: & duces totius exercitus. Indurauitque dñs cor pharaōis regis egypti: & persecutus est filios israel. At illi egressi erant in manu excelsa. Cūque psequerētur egyptii vestigia pcedentiū: repererunt eos in castris super mare. Omnisque equitatus & currus pharaonis & vniuersus exercitus erant in phiairoth cōtra beelsephō. Cūque appropinquasset pharao: leuātes filii israel oculos viderunt egyptios post se. Et timuerunt valde. Clamaueruntque ad dñm: & dixerūt ad moysen. Forsitan nō erant sepulchra in egypto: ideo tulisti nos vt moreremur in solitudine? Quid hoc facere voluisti: vt educeres nos ex egypto? Nonne iste est sermo quem loquebamur ad te in egypto dicentes: recede a nobis vt seruiamus egyptiis. Multo enim melius erat seruire eis: quam mori in solitudine. Et ait moyses ad populū. Nolite timere. State & videte magnalia domini: que facturus est hodie. Egyptios enī quos nunc videtis: nequaquam vltra videbitis vsque in sempiternum. Dominus pugnabit pro vobis: & vos tacebitis. Dixitque dominus ad moysen. Quid clamas

Tex. Heb.

בחור וכל רכב מצרים ושלשם
על כלו: ויחזק יהוה את לב פרעה
מלך מצרים וירדף אחרי בני
ישראל ובני ישראל יצאים
ביד רמה: וירדפו מצרים
אחריהם וישיגו אותם חנים על
הים כל סוס רכב פרעה ופרשיו
וחילו על פי החירת לפני בעל
צפן: ופרעה הקריב וישאו בני
ישראל את עיניהם והנה מצרים
נסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו
בני ישראל אל יהוה: ויאמרו אל
משה המבלי אין קברים
במצרים לקחתנו למות במדבר
מה זאת עשית לנו להוציאנו
ממצרים: הלא זה הדבר אשר
דברנו אליך במצרים לאמר
חדל ממנו ונעבדה את מצרים
כי טוב לנו עבד את מצרים
ממתנו במדבר: ויאמר משה אל
העם אל תיראו התיצבו וראו
את ישועת יהוה אשר יעשה
לכם היום כי אשר ראיתם את
מצרים היום לא תספו לראתם
עוד עד עולם: יהוה ילחם
לכם ואתם תחרשון: ויאמר
יהוה אל משה מה תצעק

Primitiua heb.

בחר
חזק
רדף
רום
נשג חנה
פנה
קרב נשא
ירא צעק
בל
עשה יצא
עבד
מות
ירא יצב ראה
ישע
ראה
יסף
עלם לחם
חרש
צעק

Transla. Chal.

בחירין וכל רתיכי מצראי וגברין ממנן על כולהון: ואתקיף יוי ית לבא דפרעה מלכא
דמצרים ורדף בתר בני ישראל ובני ישראל נפקין בריש גלי: ורדפו מצראי בתריהון
ואדביקו יתהון כד שרן על ימא כל סוסות רתיכי פרעה ופרשוהי ומשריתיה על
פום חירתא קדם טעות צפון: ופרעה קריב וזקפו בני ישראל ית עיניהון והא מצראי
נטלין בתריהון ודחילו לחדא וזעיקו בני ישראל קדם יוי: ואמרו למשה המדלית
קברין במצרים דברתנא לממת במדברא מה דא עבדת לנא לאפקותנא ממצרים:
הלא דין פתגמא דמלילנא עמך במצרים למימר שבוק מננא ונפלח ית מצראי ארי
טב לנא דנפלח ית מצראי מדנמות במדברא: ואמר משה לעמא לא תדחלון
אתעתדו וחזו ית פורקנא דיוי דיעביד לכון יומא דין ארי כמא דחזיתון ית מצראי
יומא דין לא תוספון למחזיהון עוד עד עלמא: יוי יגיח לכון קרבא ואתון תשתקון:
ואמר יוי למשה קבילית צלותך

Interp. chal.

electos & oēs currus egyptiorū: et fortissimos viros cōstituit sup oēs. Indurauitque dñs cor pharaonis regis egypti: & secutus est post filios israel. Filij autem israel egrediebātur capite discooperto. Et secuti sunt egyptij post eos: & cōprehenderūt eos castrametantes sup mare: omnesque equi currū pharaonis & equites eius & exercit⁹ eius erāt sup phiairoth corā beelsephon. Pharao autem appropinquauit: & leuauerūt filij israel oculos suos: & ecce egyptij mouebātur post eos: & timuerūt valde. clamaueruntque filij israel coram dño. Et dixerūt ad moysen. Nunquid quia nō erāt sepulchra in egypto tulisti nos vt moreremur in solitudine? Quid ē hoc quod fecisti nobis: vt educeres nos de egypto? nōne hic est sermo quem loquebamur tecū in egypto dicentes: recede a nobis vt seruiamus egyptijs: quia melius est nobis vt seruiamus egyptijs: quam vt moriamur in solitudine. Dixitque moyses ad populum. Ne timeatis: state & videte redemptionē domini: quam faciet vobis hodie: quia sicut egyptios vidistis hodie: non videbitis eos vltra vsque in sempiternum. Dñs pugnabit pro vobis: & vos tacebitis. Dixitque dñs ad moysen. Suscepi orationē tuam.

Primitiua chal.

מנה תקף
ראש גלה
דבק שרא שרא
מות דבר נפק
אמר פלח
טוב מות דחל
עתד חזא עבד
חזא יסף חזא
צנח שתק צלא

Ter. Heb.

אלי דבר אל בני ישראל ויסעו
ואתה הרם את מטך ונטה את ידך
על הים ובקעהו ויבאו בני
ישראל בתוך הים ביבשה ואני
הנני מחזק את לב מצרים ויבאו
אחריהם ואכבדה בפרעה ובכל
חילו ברכבו ובפרשיו וידעו
מצרים כי אני יהוה בהכבדי
בפרעה ברכבו ובפרשיו ויסע
מלאך האלהים ההלך לפני
מחנה ישראל וילך מאחריהם
ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמד
מאחריהם ויבא בין מחנה מצרים
ובין מחנה ישראל ויהי הענן
והחשך ויאר את הלילה ולא קרב
זה אל זה כל הלילה ויט משה
את ידו על הים ויולך יהוה את
הים ברוח קדים עזה כל הלילה
וישם את הים לחרבה ויבקעו המים
ויבאו בני ישראל בתוך הים
ביבשה והמים להם חומה
מימינם ומשמאלם וירדפו
מצרים ויבאו אחריהם כל סוס
פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים
ויהי באשמרת הבקר וישקף
יהוה אל מחנה מצרים בעמוד
אש וענן ויהם את מחנה

Primitiua heb.

נסע · רום נטה · בוא · חזק · כבד · הלך · נסע · עמד · בוא · היה · אור · הלך · קדם עזז · שום בקע · חמה · ימן רדף · בוא · היה שמר שקף · חנה עמד · הום

Trãsla. B. Hiero.

ad me. Loquere filiis israel vt proficiscantur. Tu autẽ eleua virgã tuã & extende manũ tuam sup mare & diuide illud: vt gradiãtur filii israel in medio mari per siccum. Ego autẽ indurabo cor egyptiorũ: vt persequantur vos: & glorificabor in pharaone: & in omni exercitu eius & in curribus & in eqtibus illius. Et sciẽt egyptii: quia ego sum dñs: cũ glorificatus fuero in pharaone: & in curribus atq; ĩ equitibus eius. Tollẽsq; se angelus dei qui pcedebat castra israel: abiit post eos & cũ eo pariter colũna nubis priora dimittẽs: post tergum stetit iter castra egyptiorum & castra israel. Et erat nubes tenebrosa & illuminãs noctẽ: ita vt ad se inuicem toto noctis tpe accedere nõ valerẽt. Cumq; extẽdisset moyses manũ sup mare: abstulit illud dñs flãte vẽto vehemẽti & vrẽte tota nocte & vertit in siccum. Diuisaq; est aqua: & igressi sũt filii israel per medium sicci maris. Erat enim aqua quasi murus a dextra eorum & leua. Persequentesq; egyptii ingressi sunt post eos: & omnis eqtatus pharaõis currus eius & equites p mediũ maris. Iamq; aduenerat vigilia matutina: & respiciẽs dñs sup castra egyptiorum per colũnam ignis & nubis interfecit exercitum

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

ad me: loquere filiis israel: & pficiscantur. et tu tolle v̄gã tuã: et extende manũ tuã sup mare: & diuide illud: & ingrediãtur filii israel in mediũ maris p siccũ. & ecce ego indurabo cor pharaonis: & egyptiorũ omniũ: & ingredientur post eos: et glorificabor in pharaõe: et in omni exercitu eius: et in currib9: & in eqtib9 eius: & cognoscẽt oẽs egyptii: q ego dñs: glorificato me in pharaõe: & in currib9: & in equitib9 ei9. sustulit se aũt angel9 dei precedens castra filiorũ israel: et abiit ex retro. sustulit se aũt & colũna nubis a facie eorũ: & stetit post eos. & ingressa ẽ inter castra egyptiorũ: & inter castra israel: & stetit. & facta ẽ caligo & tenebre. & venit nox, & nõ cõmiscuerũt se adinuicẽ tota nocte. extẽdit aũt moyses manũ sup mare. et induxit dñs mare in vento austro forti tota nocte: & fecit mare siccũ: & diuisa ẽ aqua: & ingressi sũt filii israel in mediũ maris p siccũ. et aqua eis murus a dextris et murus a sinistris. psecuti sũt aũt egyptii: et ingressi sũt post eos oĩs equitat9 pharaõis: et curr9: et ascensores in mediũ maris. factũ ẽ aũt in custodia matutina. et respexit dñs in castra egyptiorũ in colũna ignis et nubis: et cõturbauit castra

πρός με, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἀναζευξάτωσαν. καὶ σὺ ἔπαρον τὴν ῥάβδον σου, καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ῥῆξον αὐτήν, καὶ εἰσελθέτωσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ σκληρυνῶ τὴν καρδίαν φαραώ, καὶ τῶν αἰγυπτίων πάντων, καὶ εἰσελεύσονται ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐνδοξασθήσομαι ἐν φαραώ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ, καὶ γνώσονται πάντες οἱ αἰγύπτιοι, ὅτι ἐγὼ κς, ἐνδοξαζομένου μου ἐν φαραώ, καὶ ἐν τοῖς ἅρμασι, καὶ ἐν τοῖς ἵπποις αὐτοῦ. ἐξῆρε δὲ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ὁ προπορευόμενος τῆς παρεμβολῆς τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐπορεύθη ἐκ τῶν ὄπισθεν. ἐξῆρε δὲ καὶ ὁ στῦλος τῆς νεφέλης ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ἔστη ἐκ τῶν ὀπίσω αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθεν ἀναμέσον τῆς παρεμβολῆς τῶν αἰγυπτίων, καὶ ἀναμέσον τῆς παρεμβολῆς ἰηλ, καὶ ἔστη. καὶ ἐγένετο γνόφος καὶ σκότος. καὶ διῆλθεν ἡ νύξ, καὶ οὐ συνέμιξαν ἀλλήλοις ὅλην τὴν νύκτα. ἐξέτεινε δὲ μωυσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν. καὶ ἐπήγαγε κς τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ξηράν, καὶ διεσχίσθη τὸ ὕδωρ, καὶ εἰσῆλθον οἱ υἱοὶ ἰηλ εἰς μέσον τῆς θαλάσσης κατὰ τὸ ξηρόν. καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων. κατεδίωξαν δὲ οἱ αἰγύπτιοι, καὶ εἰσῆλθον ὀπίσω αὐτῶν πᾶσα ἡ ἵππος φαραώ, καὶ τὰ ἅρματα, καὶ οἱ ἀναβάται εἰς μέσον τῆς θαλάσσης. ἐγενήθη δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ ἑωθινῇ, καὶ ἐπέβλεψε κς ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν αἰγυπτίων ἐν στύλῳ πυρὸς καὶ νεφέλης, καὶ συνετάραξε τὴν παρεμβολὴν

Mac. 9 b.

Transla. Chal.

מליל עם בני ישראל ויטלון: ואת טול ית חוטרך וארים ית ידך על ימא ובזעהו
ויעלון בני ישראל בגו ימא ביבשתא: ואנא הא אנא מתקיף ית לבא דמצראי ויעלון
בתריהון ואתיקר בפרעה ובכל משריתיה ברתיכוהי ובפרשוהי: וידעון מצראי
ארי אנא יי באתיקרותי בפרעה ברתיכוהי ובפרשוהי: ונטל מלאכא דיי דמדבר
קדם משריתא דישראל ואזל מבתריהון ונטל עמודא דעננא מן קדמיהון ושרא
מבתריהון: ועאל בין משריתא דמצראי ובין משריתא דישראל והוה עננא וקבלא
למצראי ולישראל נהר כל ליליא ולא אתקריבו דין לות דין כל ליליא: וארים
משה ית ידיה על ימא ודבר יי ית ימא ברוח קדומא תקיף כל ליליא ושוי ית
ימא ליבשתא ואתבזעו מיא: ועלו בני ישראל בגו ימא ביבשתא ומיא להון שורין
מימיניהון ומשמאליהון: ורדפו מצראי ועלו בתריהון כל סוסות פרעה רתיכוהי
ופרשוהי לגו ימא: והוה במטרת צפרא ואסתכי יי למשריתא דמצראי
בעמודא דאישתא ועננא ושגיש ית משריתא

Interp. chal.

loquere filiis israel: et proficiscãtur. Tu aũt tolle virgam tuã: & leua manũ tuã sup mare: & diuide illud: et ingrediẽtur filii israel in mediũ maris per siccũ. ego autẽ indurabo cor egyptiorũ: & ingrediẽtur post eos: et glorificabor in pharaone & in omni exercitu eius: in curribus eius & in equitibus illi9. Et scient egyptii quia ego dñs: cum glorificatus fuero in pharaone in curribus suis & in equitibus suis. Et recessit angelus dñi qui gradiebatur corã castris israel: & abiit post eos: et recessit colũna nubis a facie eorũ: et stetit post tergũ eorũ. et ingressa est inter castra egyptiorũ & inter castra israel: & erat nubes & obscuritas egyptiis. Israeli aũt erat lux tota nocte: & non accesserũt ad se inuicẽ tota nocte. Et leuauit moyses manũ suã super mare: & dñs abstulit mare vento orientali vehementi tota nocte: & posuit mare in siccũ: & diuise sunt aque. Ingressiq; sunt filii israel in mediũ maris per siccũ: & aque erant eis muri a dextris & a sinistris eorum. Et persecuti sunt egyptii: & ingressi sunt post eos omnes equi pharaonis currus eius & equites eius per medium maris. Factumq; est in custodia matutina: & respexit dñs castra egyptiorũ in colũna ignis & nubis: et conturbauit castra

Primitiua chal.

מלל נטל · טול · עול חקף · יקר שרא · לאך דבר · שרא · עול · קרב · שוה · בזע עול · נטר

Trãsla. Gre. lxx. cũ in terp. latina.

egyptiorũ: & colligauit axes curruũ eorũ: et fregit eos cũ vi. et dixerũt egyptii: fugiam9 a facie israel. et .n. dñs oppugnat pro eis egyptios. dixit aũt dñs ad moysen: extende manũ tuã sup mare: & reuertatur aqua et cooperiat egyptios: sup q3 currus: et sup ascensores. extendit aũt moyses manũ sup mare: & reuersa ẽ aqua ad diem ad locũ. at egyptii: fugierũt ad aquã. et excussit dñs egyptios in mediũ maris. & reuersa aqua cooperuit currus et ascensores: et oẽm exercitũ pharaõis: q ingressi fuerũt post eos in mare. et nõ relictus ẽ ex eis vllus. at filii israel perrexerũt p siccũ in medio maris. at aqua ei9 murus a dextris et mur9 a sinistris. et liberauit dñs israel in die illa de manu egyptiorũ. & vidit israel egyptios mortuos apud litt9 maris. et vidit israel manũ magnã: q fecit dñs egyptiis. timuit aũt ppls dñm: & crediderũt deo: et moysi seruo eius.

Ca. 15.

Tunc cecinerũt moyses et filii israel cãticũ hoc dño: et dixerũt: cantem9 dño: gloriose .n. glorificat9 ẽ. equũ & ascẽsorẽ deiecit in mare. auxiliator et ptector fact9 ẽ

τῶν αἰγυπτίων, καὶ συνέδησε τοὺς ἄξονας τῶν ἁρμάτων αὐτῶν, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς μετὰ βίας. καὶ εἶπαν οἱ αἰγύπτιοι, φύγωμεν ἀπὸ προσώπου ἰσραήλ. ὁ γὰρ κς πολεμεῖ ὑπὲρ αὐτῶν τοὺς αἰγυπτίους. εἶπε δὲ κς πρὸς μωυσῆν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀποκαταστήτω τὸ ὕδωρ καὶ ἐπικαλυψάτω τοὺς αἰγυπτίους, ἐπί τε τὰ ἅρματα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀναβάτας. ἐξέτεινε δὲ μωυσῆς τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπεκατεστάθη τὸ ὕδωρ πρὸς ἡμέραν ἐπὶ χώρας. οἱ δὲ αἰγύπτιοι ἔφυγον ἐπὶ τὸ ὕδωρ. καὶ ἐξετίναξε κς τοὺς αἰγυπτίους εἰς μέσον τῆς θαλάσσης. καὶ ἐπαναστραφὲν τὸ ὕδωρ ἐκάλυψε τὰ ἅρματα καὶ τοὺς ἀναβάτας, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν φαραώ, τοὺς εἰσπορευομένους ὀπίσω αὐτῶν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. τὸ δὲ ὕδωρ αὐτοῖς τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ εὐωνύμων. καὶ ἐρρύσατο κς τὸν ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ χειρὸς τῶν αἰγυπτίων. καὶ ἴδεν ἰσραὴλ τοὺς αἰγυπτίους τεθνηκότας παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. καὶ ἴδεν ἰσραὴλ τὴν χεῖρα τὴν μεγάλην, ἃ ἐποίησε κς τοῖς αἰγυπτίοις. ἐφοβήθη δὲ ὁ λαὸς τὸν κν, καὶ ἐπίστευσαν τῷ θεῷ, καὶ μωυσῇ τῷ θεράποντι αὐτοῦ.

Τότε ᾖσαν μωυσῆς καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὴν ᾠδὴν ταύτην τῷ κῳ, καὶ εἶπαν, ᾄσωμεν τῷ κῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό

G · Sapi. 10. d. · Psal. 105. Esa. 11 d. · A · Infra. co. ps. 137. Esa. 12. 8.

Trãsla. B. Hiero.

eorum: & subuertit rotas curruum: ferebãturq; in pfundũ. Dixerũt ergo egyptii. Fugiamus israelẽ. dñs enim pugnat pro eis contra nos. & ait dominus ad moysen. Extende manum tuã super mare: vt reuertantur aque ad egyptios sup curr9 & equites eorũ. Cũq; extẽdisset moyses manũ cõtra mare: reuersũ est primo diluculo ad priorẽ locũ. Fugiẽtibusq; egyptiis occurrerũt aque: & inuoluit eos dñs in mediis fluctibus. Reuerseq; sunt aque & operuerũt currus & eqtes cũcti exercitus pharaonis: qui seqntes ingressi fuerant mare: nec vnus quidẽ supfuit ex eis. Filii aũt israel perrexerũt p mediũ sicci maris: & aque eis erãt quasi p muro a dextris & a sinistris. Liberauitq; dominus in die illo israel de manu egyptiorũ: & viderũt egyptios mortuos super littus maris & manũ magnam quam exercuerat dominus contra eos. Timuitq; populus dominum: & crediderunt dño & moysi seruo eius. Ca. 15

Tunc cecinit moyses & filii israel carmen hoc domino: & dixerunt. Cãtemus domino. Gloriose enĩ magnificatus est: equũ & ascensorẽ deiecit in mare. Fortitudo mea & laus mea dñs: & factũs ẽ

Ter. Heb.

מצרים ויסר את אפן מרכבתיו
וינהגהו בכבדת ויאמר מצרים
אנוסה מפני ישראל כי יהוה
נלחם להם במצרים ויאמר יהוה
אל משה נטה את ידך על הים
וישבו המים על מצרים על רכבו
ועל פרשיו ויט משה את ידו על
הים וישב הים לפנות בקר
לאיתנו ומצרים נסים לקראתו
וינער יהוה את מצרים בתוך
הים וישבו המים ויכסו את הרכב
ואת הפרשים לכל חיל פרעה
הבאים אחריהם בים לא נשאר
בהם עד אחד ובני ישראל הלכו
ביבשה בתוך הים והמים להם
חמה מימינם ומשמאלם ויושע
יהוה ביום ההוא את ישראל מיד
מצרים וירא ישראל את מצרים
מת על שפת הים וירא ישראל
את היד הגדלה אשר עשה יהוה
במצרים וייראו העם את יהוה
ויאמינו ביהוה ובמשה עבדו:

Cap. xv.

אז ישיר משה ובני ישראל
את השירה הזאת ליהוה
ויאמרו לאמר אשירה ליהוה
כי גאה גאה סוס ורכבו רמה
בים: עזי וזמרת יה ויהי

Primitiua heb.

סור רכב · נהג · נוס פנה · לחם · שוב · נטה · פנה · נוס · נער · כסה · בוא שאר · ימן ישע · ראה · מות שפה · ירא · אמן · שיר · אמר · עזז היה

Transla. Chal.

דמצראי ואעדי ית גלגלי רתיכוהי ומדברין להון בתקוף ואמרו מצראי אערוק מן
קדם ישראל ארי דא היא גבורתא דיי דעבד להון קרבין במצרים: ואמר יי למשה
ארים ית ידך על ימא ויתובון מיא על מצראי על רתיכיהון ועל פרשיהון: וארים
משה ית ידיה על ימא ותב ימא לעידן צפרא לתוקפיה ומצראי ערקין לקדמותיה
ושניק יי ית מצראי בגו ימא: ותבו מיא וחפו ית רתיכיא וית פרשיא לכל משרית
פרעה דעלו בתריהון בימא לא אשתאר בהון עד חד: ובני ישראל הליכו ביבשתא
בגו ימא ומיא להון שורין מימיניהון ומשמאליהון: ופריק יי ביומא ההוא ית ישראל
מידא דמצראי וחזו ישראל ית מצראי מיתין על כיף ימא: וחזו ישראל ית גבורת
ידא רבתא דעבד יי במצרים ודחילו עמא מן קדם יי והימינו במימרא דיי ובנבואת
משה עבדיה: Ca. xv. בכן שבח משה ובני ישראל ית תושבחתא הדא
קדם יי ואמרו למימר נשבח ונודה קדם יי ארי אתגאי על גותנא ונאתא דיליה
היא סוסיא ורוכביה רמא בימא: תוקפי ותושבחתי דחילא יי אמר במימריה והוה

Interp. chal.

egyptiorũ. Et abstulit rotas curruũ eorũ: & ducebãt eos grauiter. Dixerũtq; egyptii. Fugiam9 a facie israel: q2 hec est potentia dñi que pugnabat pro eis in egypto. Et dixit dñs ad moysen. Leua manũ tuam sup mare: et reuertẽtur aque sup egyptios & sup currus eorũ et sup equites eorũ. Et leuauit moyses manũ suã sup mare: & reuersum est mare in tpe matutino ad vigorem suũ. Egyptii autẽ fugiebãt in occursum eius: & suffocauit dñs egyptios in medio maris. Et reuerse sunt aque & operuerunt currus & equites & oẽs exercitus pharaonis: qui ingressi fuerãt post eos in mare: nõ remãsit in eis vsq; ad vnũ. Filii aũt israel ambulabãt per siccũ in medio maris: & aque erãt eis muri a dextris & a sinistris eorũ. Liberauitq; dñs ĩ die illo israel de manu egyptiorũ: & viderũt israelite egyptios mortuos in littore maris. Viditq; israel potentiã manus magne quã fecit dñs in egyptios: & timuit populus a facie domini: & crediderũt in verbũ dñi et pphetie moysi serui eius. Cap. 15.

Tunc cecinit moyses & filii israel carmẽ hoc corã dño: & dixerũt. Cãtemus & laudemus corã dño: q2 magnificat9 ẽ sup magnificos: & magnificẽtia illi9 ẽ equũ & ascensorẽ ei9 piecit in mare. Fortitudo mea & canticũ meũ dñs terribilis: dixit in verbo suo: & fuit

Primitiua chal.

עדה דבר ערק · רום תוב · תוב חפה שרא · עלל שאר אחד · חזא מות · רבב דחל אמר · שבח · שבח ידה גאה · רמה

לי לישועה זה אלי ואנוהו
אלהי אבי וארממנהו׃ יהוה
איש מלחמה יהוה שמו׃
מרכבת פרעה וחילו ירה בים
ומבחר שלשיו טבעו בים סוף׃
תהמת יכסימו ירדו במצולת כמו
אבן׃ ימינך יהוה נאדרי בכח
ימינך יהוה תרעץ אויב׃ וברב
גאונך תהרס קמיך תשלח
חרנך יאכלמו כקש׃ וברוח
אפיך נערמו מים נצבו כמו
נד נזלים קפאו תהמת בלב
ים׃ אמר אויב ארדף אשיג
אחלק שלל תמלאמו נפשי
אריק חרבי תורישמו ידי׃
נשפת ברוחך כסמו ים צללו
כעופרת במים אדירים׃ מי
כמכה באלם יהוה מי כמכה
נאדר בקדש נורא תהלת
עשה פלא׃ נטית ימינך
תבלעמו ארץ׃ נחית בחסדך
עם זו גאלת נהלת בעזך אל
נוה קדשך׃ שמעו עמים ירגזון
חיל אחז ישבי פלשת׃ אז
נבהלו אלופי אדום אילי מואב
יאחזמו רעד נמגו כל ישבי
כנען׃ תפל עליהם אימתה ופחד

ישע · זמר · רום · לחם · רכב · בחר · כסה · צול · ימן · אדר · כח · רעץ · איב · רבה · גאה · הרס · קום · שלח · חרה · אכל · ערם · נצב · נזל · קפא · רדף · נשג · חלק · מלא · ריק · ירש · כסה · עפר · אדר · כמו · אלם · ירא · הלל · עשה · פלא · נטה · ימן · בלע · ארץ · נחה · עזז · רגז · חיל · בהל · אלף · אחז · נפל

mihi in salutē. Iste deus meus & glorificabo eum: deus pris mei & exaltabo eū. Dñs quasi vir pugnator: ops nomen eius. Currus pharaonis & exercitū eius proiecit in mare. Electi pricipes eius submersi sūt in mari rubro: abyssi opuerūt eos: descenderūt in pfundū quasi lapis. Dextera tua dñe magnificata est in fortitudie. dextera tua dñe pcussit inimicū: & in multitudine glorie tue deposuisti aduersarios tuos. Misisti iram tuam que deuorauit eos sicut stipulam: & in spū furoris tui cōgregate sūt aque. Stetit vnda fluēs: cōgregati sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus. Persequar & cōprehēdā: diuidā spolia: īplebitur aīa mea. Euaginabo gladiū meū: īterficiet eos manus mea. Flauit spūs tuus & opuit eos mare: submersi sunt qsi plūbū ī aquis vehemētibus. Quis silis tui ī fortibus dñe. Quis similis tui: magnificus in sctītate terribilis atq; laudabilis & faciens mirabilia. Extendisti manū tuā: & deuorauit eos terra. Dux fuisti in mia tua pplo: quē redemisti. Et portasti eū ī fortitudie tua ad hītaculū sctm̄ tuū. Ascenderūt populi & iratisūt: dolores obtinuerūt hītatores philistiim. Tūc conturbati sūt pricipes edō robustos moab obtinuit tremor: obriguerūt oēs hītatores chanaā. Irruat sup eos formido

mihi in salutē. hic me⁹ dñs et glorificabo eū: de⁹
μοι εἰς σωτηρίαν. οὗτός μου θεὸς καὶ δοξάσω αὐτόν, θεὸς τοῦ
patris mei: & exaltabo eū. dñs cōfringēs bel
πατρός μου, καὶ ὑψώσω αὐτόν. κύριος συντρίβων πολέ
la: dñs nomē illi: curr⁹ pharaōis: et exerci
μους, κύριος ὄνομα αὐτῷ. ἅρματα φαραώ, καὶ τὴν δύνα
tū eius deiecit in mare. electos ascēsores
μιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. ἐπιλέκτους ἀναβάτας
duces submersit in rubro mari: ponto
τριστάτας κατεπόντισεν ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, πόντῳ
cooperuit eos: descēderūt in pfundū qsi lapis.
ἐκάλυψεν αὐτούς. κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος.
dextera tua dñe glorificata ē ī fortitudie. dextra tua man⁹
ἡ δεξιά σου κύριε δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ. ἡ δεξιά σου χείρ
dñe fregit inimicos: et multitudine glorie tue
κύριε ἔθραυσεν ἐχθρούς, καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου
cōtriuisti aduersarios. misisti irā
συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους. ἀπέστειλας τὴν ὀργήν
tuā et deuorauit eos tanq̄ stipulā. et p spūm
σου καὶ κατέφαγεν αὐτοὺς ὡσεὶ καλάμην. καὶ διὰ πνεύ
tum ire tue diuisa ē aq̄. cōglutinate sūt qsi mu
ματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ. ἐπάγη ὡσεὶ τεῖ
rus aque: cōglutinate sūt et vnde in medio ma
χος τὰ ὕδατα, ἐπάγη καὶ τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θα
ris. dixit inimic⁹ psequēs cōprehendā: diuidā
λάσσης. εἶπεν ὁ ἐχθρὸς διώξας καταλήψομαι, μεριῶ
spolia: saturabo aīaʒ meā: interficiā gladio meo:
σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχήν μου, ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου,
dñabit man⁹ mea. misisti spm tuū: co
κυριεύσει ἡ χείρ μου. ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου, ἐ
operuit eos mare: submersi sūt tanq̄ plūbū
κάλυψεν αὐτοὺς θάλασσα, ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβδος
in aqua vehemēti. qs similis tibi in diis dñe? qs
ἐν ὕδατι σφοδρῷ. τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς κύριε; τίς
similis tibi glorificat⁹ in sctis: mirabiliter glo
ὅμοιός σοι δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις, θαυμαστῶς ἐνδό
riose faciēs miracula? extēdisti dexterā tuā: ab
ξως ποιῶν τέρατα; ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου, κα
sorbuit eos terra. deduxisti iustitia tua
τέπιεν αὐτοὺς γῆ. ὡδήγησας τῇ δικαιοσύνῃ σου
populū tuū hūc: quē redemisti. aduocasti
τὸν λαόν σου τοῦτον, ὃν ἐλυτρώσω. παρεκάλεσας
fortitudine tua in diuersoriū sctm̄ tuū. audiuerūt gētes
τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἅγιόν σου. ἤκουσαν ἔθνη
& irate sunt: dolores ceperūt habitātes phi
καὶ ὠργίσθησαν, ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦντας φι
listiim. tūc festinauerūt duces edom: et pricī
λιστιείμ. τότε ἔσπευσαν ἡγεμόνες ἐδώμ, καὶ ἄρχον
pes moabitarū: accepit eos tremor. liquefa
τες μωαβιτῶν, ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος. ἐτάκη
cti sūt oēs habitātes chanaā. irru
σαν πάντες οἱ κατοικοῦντες χαναάν, ἐπιπέ
at sup eos timor et tremor.
σοι ἐπ' αὐτοὺς φόβος καὶ τρόμος.

B

Transla. Chal.

לי לפריק דין אלהי ואבני ליה מקדשא אלהא דאבהתי ואפלח קדמוהי׃ יי מרי
נצחן קרביא יי שמיה׃ רתיכי פרעה ומשריתיה שדי בימא ושפר גברוהי אטבעו
בימא דסוף׃ תהומיא חפו עליהון נחתו לעומקיא כאבנא׃ ימינך יי אדירא בחילא
ימינך יי תברת סנאה׃ ובסגיות תוקפך תברתנון לדקמו על עמך שלחת רוגזך
שיציתנון כנורא לקשא׃ ובמימר פומך חכימו מיא קמו כשור אזליא קפו תהומין
בלבא דימא׃ דהוה אמר סנאה ארדוף אדביק אפליג ביזתא תשבע מנהון נפשי
אשלוף חרבי תשיצינון ידי׃ אמרת במימרך חפא עליהון ימא אשתקעו כאברא
במיין תקיפין׃ לית בר מנך דאת הוא אלהא יי לית בר מנך אלהא אדיר בקודשא
דחיל תושבחן עביד פרישן׃ ארימת ימינך בלעתנון ארעא׃ דברתא בטבותך לעמא
דין דפרקתא סוברתא בתקפך למדור בית קודשך׃ שמעו עממיא זעו דחלא אחדתנון כל
דהוו יתבין בפלשת׃ בכן אתבהלו רברבי אדום תקיפי מואב אחדתנון רתיתא
אתברו כל דהוו יתבין בכנען׃ תפל עליהון אימתא ודחלתא

Primitiua chal.

בנה · קדש · פלח · שרא · עדה · טבע · חפה · סנא · קום · שצא · אמר · קפה · רדף · דבק · פלג · שנע · שלף · אסר · חפא · שקע · שבח · רום · טוב · דור · זוע · הוה · בהל · רבב · תבר · נפל

Interp. chal.

mihi in redēptorē. Hic ē de⁹ me⁹ & edificabo ei sāctuariū: de⁹ pʀm meoꝝ & suā corā eo. Dñs est victor belloꝝ: dñs nomē eius. Currus pharaōis & exercitus ei⁹ pieciit in mare: & electi fortes ei⁹ submersi sunt i mari rubro. Abyssi coopuerūt eos: descenderūt in pfundū qsi lapis. Dextera tua dñe fortissima ē in virtute: dextera tua dñe ɔfregit inimicū. Et i mltitudie fortitudinis tue ɔfregisti eos q̄ cōsurrexerūt cōtra ppl'm tuū: misisti irā tuā & cōsumpsit eos sicͭ ignis stipulā. Et in verbo oris tui sapiēter ɔgregate sunt aq̄: steterūt fluētes sicͭ mur⁹: coagulati sunt abyssi in corde mari. dicebat ei inimic⁹ psequar: cōprehēdā: diuidā spolia: saturabit ex eis aīa mea: euaginabo gladiū meū: ɔsumet eos man⁹ mea. Dixisti in verbo tuo: & cooperuit eos mare: submersi sunt sicͭ plūbuʒ in aq̄s validis. Nō est absq; te: qm̄ tu es de⁹ dñs: null⁹ est p̄ter te de⁹ fortis in sanctitate: terribilis laudabilis faciēs mirabilia. Leuasti dexterā tuā deuorauit eos terra: deduxisti in bonitate tua ppl'm tuū hūc quē redemisti. Portasti euʒ in fortitudie tua ad hītaculū sctitatis tue. Audierūt ppl'i: cōmoti sūt: tremor apphēdit oēs q̄ habitāt in palestina. Tūc ɔturbati sunt pncipes edō robusti moab: apprehēdit eos tremor: cōtriti sunt oēs q̄ habitabāt in chanaan. Irruat super eos terror & timor:

magnitudie brachij tui fiant vt lapides: donec p
μεγέθει βραχίονός σου ἀπολιθωθήτωσαν, ἕως ἂν πα
trāseat ppl's tu⁹ dñe: donec ptrāseat ppl's tu⁹ hic:
ρέλθῃ ὁ λαός σου κύριε, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου οὗ
quē possedisti. itroducēs planta eos
τος, ὃν ἐκτήσω. εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς
in mōte hereditatis tue in paratū habitaculū
εἰς ὄρος κληρονομίας σου εἰς ἕτοιμον κατοικητήριον
tuū. qd̄ opatus es dñe: sanctuariū dñe: qd̄ pauerūt
σου. ὃ κατειργάσω κύριε, ἁγίασμα κύριε, ὃ ἡτοίμασαν
man⁹ tue. dñs regnans in seculū: & in se
αἱ χεῖρές σου. κύριος βασιλεύων εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐπ' αἰ
culū: & vltra. q̄ igressus ē equ⁹ pharaōis cū currib⁹
ῶνα, καὶ ἔτι. ὅτι εἰσῆλθεν ἵππος φαραὼ σὺν ἅρμασι
et ascensorib⁹ in mare: et supduxit sup eos
καὶ ἀναβάταις εἰς θάλασσαν, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς
dñs aquā maris. at filij israel ambulaue
κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπορεύθη
rūt p siccū in medio maris. accepit āt maria
σαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. ἔλαβε δὲ μαριὰμ
pphetissa soror aaron tympanū in manu
ἡ προφῆτις ἡ ἀδελφὴ ἀαρὼν τὸ τύμπανον ἐν τῇ χειρὶ
sua. & egresse sūt oēs mulieres post ipsā
αὐτῆς. καὶ ἐξήλθοσαν πᾶσαι αἱ γυναῖκες ὀπίσω αὐτῆς
cū tympanis et choris. incepit āt illis maria:
μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν. ἐξῆρχε δὲ αὐτῶν μαριὰμ,
dicēs: cātemus dño: gloriose.n. glorificat⁹ ē.
λέγουσα, ᾄσωμεν τῷ κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται.
equū et ascensorē deiecit in mare. eduxit āt
ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔρριψεν εἰς θάλασσαν. ἐξῆρε δὲ
moyses filios israel de mari rubro: & du
μωσῆς τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς, καὶ ἤ
xit eos in desertū sur. et ambulauerūt tres
γαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον σοὺρ. καὶ ἐπορεύοντο τρεῖς
dies in deserto: et nō īueniebāt aquā: ad bibēdū.
ἡμέρας ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐχ εὕρισκον ὕδωρ, ὥστε πιεῖν.
venerūt āt in marath: et nō potuerūt bibere aquā de
ἦλθον δὲ εἰς μερράν, καὶ οὐκ ἠδύναντο πιεῖν ὕδωρ ἐκ
marath. amara .n. erat. ppt̄ hoc vocatū ē nomen
μερρᾶς. πικρὸν γὰρ ἦν. διὰ τοῦτο ἐπωνομάσθη τὸ ὄνομα
loci illius amaritudo. et murmurauit ppl's cōtra
τοῦ τόπου ἐκείνου πικρία. καὶ διεγόγγυζεν ὁ λαὸς ἐπὶ
moysen: dicentes: qd̄ bibemus. clamauit āt moyses
μωυσῆν, λέγοντες, τί πιώμεθα. ἐβόησε δὲ μωυσῆς
ad dñm. et ostēdit ei dñs lignū: & coniecit in
πρὸς κύριον. καὶ ἔδειξεν αὐτῷ ὁ κύριος ξύλον, καὶ ἐνέβαλεν εἰς
aquā: & dulcis facta ē aqua. illic cōstituit ei iu
τὸ ὕδωρ, καὶ ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ. ἐκεῖ ἔθετο αὐτῷ δι
stificatiōes et iudicia: et ibi eū tentauit: et
καιώματα καὶ κρίσεις, καὶ ἐκεῖ αὐτὸν ἐπείρασεν, καὶ
dixit: si audieris vocē dñi dei tui: &
εἶπεν, ἐὰν ἀκούσῃς τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ
placita corā eo feceris: & auribus pceperis
τὰ ἀρεστὰ ἐναντίον αὐτοῦ ποιήσῃς, καὶ ἐνωτίσῃς

C

D

Iudith 5.c. Eccle. 38.a.

& pauor in magnitudie brachij tui. Fiāt imobiles qsi lapis: donec ptrāseat populus tu⁹ dñe donec ptranseat populus tuus iste quē possedisti. Introduces eos: & plātabis ī mōte hereditatis tue firmissimo hītaculo tuo: quod opatus es dñe. Sactuariū tuū dñe: quod firmauerūt manus tue. Dñs regnabit ī eternū & vltra. Igressus ē eī eq̄s pharao cū curribus & eqtibus eius ī mare: & reduxit super eos dñs aq̄s maris. Filij āt israel ambulauerūt p siccū ī medio ei⁹. Sūpsit ergo maria pphetissa soror aarō tympanū ī māu sua: egresseq; sūt oēs mulieres p⁹ eā cū tympāis & choris: qbus p̄cinebat dicēs. Cantemus dño: glīose eī magnificatus ē: equū & ascēsorē eius deiecit ī mare. Tulit āt moyses israel de mari rubro: & egressi sūt in desertū sur. Ambulaueruntq; tribus diebus per solitudinē: & nō inueniebāt aquā. Et venerūt ī marath: nec poterāt bibere aq̄s de marath: eo q̄ eēnt amare. Vñ & cōgruū loco nomē iposuit vocās illum marath. i. amaritudinē. Et murmurauit populus cōtra moysen dicēs. Quid bibemus: At ille clamauit ad dñm. Qui ōndit ei lignū: qd̄ cū misisset in aq̄s ī dulcedinē verse sūt. Ibi cōstituit ei p̄cepta atq; iudicia: & ibi tentauit eū dicēs. Si audieris vocē dñi dei tui: & quod rectum est corā eo feceris

בגדל זרועך ידמו כאבן עד
יעבר עמך יהוה עד יעבר עם
זו קנית׃ תבאמו ותטעמו בהר
נחלתך מכון לשבתך פעלת
יהוה מקדש אדני כוננו ידיך׃
יהוה ימלך לעלם ועד׃
כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו
בים וישב יהוה עלהם את מי
הים ובני ישראל הלכו ביבשה
בתוך הים׃ ותקח מרים הנביאה
אחות אהרן את התף בידה ותצאן
כל הנשים אחריה בתפים ובמחלת׃
ותען להם מרים שירו ליהוה כי
גאה גאה סוס ורכבו רמה בים׃
ויסע משה את ישראל מים סוף
ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת
ימים במדבר ולא מצאו מים׃
ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים
ממרה כי מרים הם על כן קרא
שמה מרה׃ וילנו העם על משה
לאמר מה נשתה׃ ויצעק אל
יהוה ויורהו יהוה עץ וישלך
אל המים וימתקו המים שם
שם לו חק ומשפט ושם ׳׳
נסהו׃ ויאמר אם שמוע תשמע
לקול יהוה אלהיך והישר
בעיניו תעשה והאזנת ׳׳

זרע · דום · עבר · קנה · בוא · נטע · כון · ישב · קדש · מלך · בוא · שוב · לקח · יצא · נשה · חלל · ענה · שור · נסע · בוא · שתה · לון · שתה · צעק · ירה · שלך · מתק · שום · שפט · שמע · עשה · אזן

Transla. Chal.

בסגיות תוקפך ישתקון כאבנא עד דיעבר עמך יי עד דיעבר עמא דין דפרקתא׃
תעילינון ותשרינון בטורא דאחסנתך אתר בית שכינתך אתקינתא יי מקדשא יי
אתקנוהי ידך׃ יי מלכותיה קאים לעלם ולעלמי עלמיא׃ כד על סוסות פרעה ברתכוהי
ובפרשוהי בימא ואתיב יי עליהון ית מי ימא ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו ימא׃
ונסיבת מרים נביאתא אחתיה דאהרן ית תופא בידהא ונפקא כל נשיא בתרהא
בתופין ובחינגין׃ ועניא להון מרים שבחו ואודו קדם יי ארי אתגאי על גיותניא
וגאותא דיליה היא סוסיא ורוכביה רמא בימא׃ ואטיל משה ית ישראל מימא
דסוף ונפקו למדברא דחלוצא ואזלו תלתא יומין במדברא ולא אשכחו מיא׃ ואתו
למרה ולא יכילו למשתי מיא ממרה ארי מרירין אינון על כן קרא שמה מרה׃
ואתרעמו עמא על משה למימר מה נשתי׃ וצלי קדם יי ואלפיה יי אעא ורמא
למיא ובסימו מיא תמן גזר ליה קים ודין ותמן נסיה׃ ואמר אם קבלא תקבל
למימרא דיי אלהך ודכשר קדמוהי תעביד ותצית

Interp. chal.

in multitudine fortitudinis tue taceāt sicut lapis: donec trāseat populus tuus dñe: donec trāseat ppl's hic quem redemisti. Introduces eos & collocabis eos in mōte hereditatis tue, locū domus maiestatis tue preparasti dñe: sanctuariū dñi p̄parauerūt manus tue. Regnū dñi in seculū & in scl'a seculoꝝ. Qm̄ ingressus ē eqtatus pharaonis cuʒ curribus suis & eqtibus suis in mare: reduxit dñs sup eos aq̄s maris. filij aūt israel ambulauerūt p siccū in medio maris. Et tulit maria prophetissa soror aaron tympanū in manu sua: et egresse sunt oēs mulieres post eā cū tympanis & choris. Et respōdebat eis maria. Cantate & laudate corā dño: qm̄ magnificatus est sup magnificos: & magnificentia eius est: equū & ascensorē eius piecit in mare. Tulit aūt moyses israel de mari rubro: & egressi sunt per desertū agra. Et ambulauerūt tribus diebus per desertū: & nō inuenerūt aq̄s. et venerūt in mara: & nō potuerūt bibere aq̄s de mara: eo q̄ amare eēnt: ppterea vocauit nomē eiusdē loci mara. Et conq̄st⁹ est populus ɔtra moysen: dicēs. Quid bibemus. Et orauit corā dño: & ostendit ei dñs lignū: & proiecit in aquā: & dulces facte sunt aque. Ibi cōstituit ei pactum & iudiciū: & ibi tētauit eū: & ait. Si obediēs obedieris vbo dñi dei tui: & qd̄ rectū est coram eo feceris: & audieris

Primitiua chal.

סנא · שתק · עבר · עול · שרא · חסן · תקן · קדש · עול · תוב · אתי · תפף · נשה · ענה · ידה · גאה · רמה · נטל · ים · דבר · שכח · אתא · שתה · מרר · אמר · צלא · רמה · קום · דין · קבל · עבד · צית

Ter. Heb.

למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני יהוה רפאך: ויבאו אילמה ושם שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים ויחנו שם על המים:

Cap. xvi.

ויסעו מאילם ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילם ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים: וילינו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן במדבר: ויאמרו אלהם בני ישראל מי יתן מותנו ביד יהוה בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר באכלנו לחם לשבע כי הוצאתם אתנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה ברעב: ויאמר יהוה אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתי אם לא: והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום: ויאמר משה ואהרן אל כל בני ישראל

Privitiua heb.

צוה · חלה שום · בוא · תנה · נסע יעד · דבר · שנה יצא · לון · דבר אמר · נתן מות · ישב · יצא · מות · מטר · נסה ירה · כון · בוא שנה · לקט

Trāsla. B. Hiero.

& obedieris mādatis eius: custodierisq; oīa p̄cepta illius: cūctū languorē quē posui ī egypto non inducam sup te. Ego enim sum dñs deus saluator tuus. Venerunt aūt in helim filii israel: vbi erant duodeci fontes aquarū & septuaginta palme: & castrametati sūt iuxta aquas. Ca. 16.

Profectiq; de helim vēit ois multitudo filiorum israel in desertum sin quod est inter helim & sinai qntadecima die mensis scdi: post q̄ egressi sunt de terra egypti. Et murmurauit ois cōgregatio filiorū israel cōtra moysen & aarō ī solitudine. Dixeruntq; filii israel ad eos. Vtinā mortui essemus per manum domini in terra egypti: qñ sedebamus super ollas carniū: & comedebamus panē in saturitate: Cur induxistis nos in desertum istud: vt occideretis omnē multitudinē fame? dixit aūt dñs ad moysen. Ecce ego pluam vobis panes de celo. Egrediatur populus & colligat q̄ sufficiūt p singulos dies: vt tētē eū: vtrū ābulet ī lege meā an non. Die aūt sexto parent qd inferant: & sit duplum quā colligere solebant p singulos dies. Dixerūtq; moyses & aaron ad omnes filios israel.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

mādata eius: et seruaueris oēs iustitias eius: oēm morbū quē induxi egyptiis: nō inducā sup te. ego .n. sum dominus sanans te. et .n. venerūt in elim: et erāt illic duodeci fontes aquaꝝ: et septuaginta trūci palmaꝝ. castrametati sūt āt illic apd aquas.

τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ φυλάξῃς πάντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, πᾶσαν νόσον ἣν ἐπήγαγον τοῖς αἰγυπτίοις, οὐκ ἐπάξω ἐπί σε. ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος ὁ ἰώμενός σε. καὶ ἦλθον εἰς ἐλείμ, καὶ ἦσαν ἐκεῖ δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων, καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων. παρενέβαλον δὲ ἐκεῖ παρὰ τὰ ὕδατα.

Ca. 16.

Profecti sūt āt ex elim: et venit oīs cōgregatio filioꝝ israel in desertū sin: qd est inter elim: et inter sina. at quita et decima die: mēse scdo egressis ip̄sis ex t̄ra egypti: murmurauit oīs cōgregatio filioꝝ israel cōtra moysen et aaron. et dixerūt ad eos filii israel: vtinā mortui essem9 percussi a dño in t̄ra egypti: qñ sedebam9 sup ollas carniū: et comedebam9 panes ad sacietatē: q2 eduxistis nos in desertū hoc: vt occideretis oēm cōgregationē hanc in fame. dixit āt dñs ad moysen: ecce ego pluā vobis panes ex celo. et egredietur popul9: et colligent qd diei in diem: vt tentem eos si ambulabūt in lege mea vel nō. et erit die sexta: et preparabūt qd inferāt. et erit duplū qd cōgregauerit qd p diem in diem. dixit āt moyses et aaron ad oēm cetū filioꝝ israel:

Ἀπῆραν δὲ ἐξ ἐλείμ, καὶ ἦλθε πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον σίν, ὅ ἐστιν ἀναμέσον ἐλείμ, καὶ ἀναμέσον σινά. τῇ δὲ πέντε καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ, τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐξεληλυθότων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου, διεγόγγυζε πᾶσα ἡ συναγωγὴ υἱῶν ἰσραὴλ ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρών. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτοὺς οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, ὄφελον ἀπεθάνομεν πληγέντες ὑπὸ κυρίου ἐν γῇ αἰγύπτου, ὅταν ἐκαθίσαμεν ἐπὶ τῶν λεβήτων τῶν κρεῶν, καὶ ἠσθίομεν ἄρτους εἰς πλησμονήν, ὅτι ἐξηγάγετε ἡμᾶς εἰς τὴν ἔρημον ταύτην, ἀποκτεῖναι πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ταύτην ἐν λιμῷ. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, ἰδοὺ ἐγὼ ὕω ὑμῖν ἄρτους ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐξελεύσεται ὁ λαός, καὶ συλλέξουσι τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ὅπως πειράσω αὐτοὺς εἰ πορεύσονται τῷ νόμῳ μου ἢ οὔ. καὶ ἔσται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ, καὶ ἑτοιμάσουσιν ὃ ἂν εἰσενέγκωσιν. καὶ ἔσται διπλοῦν ὃ ἂν συναγάγωσι τὸ καθ᾽ ἡμέραν εἰς ἡμέραν. εἶπε δὲ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ,

Mcer 33. b.

A

B

Transla. Chal.

לפקודוהי ותטר כל קימוהי כל מרעין דשויתי במצראי לא אשוינון עלך ארי אנא יי אסיך: ואתו לאלים ותמן תרתא עסרא מבועין דמין ושבעין דקלין ושרו תמן על מיא:

Ca. xvi.

ונטלו מאלים ואתו כל כנשתא דבני ישראל למדברא דסין דבין אלים ובין סיני בחמשא עסר יומא לירחא תנינא למפקהון מארעא דמצרים: ואתרעמו כל כנשתא דבני ישראל על משה ועל אהרן במדברא: ואמרו להון בני ישראל לוי דמיתנא במימרא דיי בארעא דמצרים כד הוינא יתבין על דודי בסרא כד הוינא אכלין לחמא ושבעין ארי אפקתון יתנא למדברא הדין לקטלא ית כל קהלא הדין בכפנא: ואמר יי למשה הא אנא מחית לכון לחמא מן שמיא ויפקון עמא וילקטון פתגם יום ביומיה בדיל דאנסינון היהכון באוריתי אם לא: ויהי ביומא שתיתאה ויתקנון ית דיתון ויהי על חד תרין על דילקטון יום יום: ואמר משה ואהרן לכל בני ישראל

Privitiua chal.

נטר שוה אסא · אתא תרי נבע · מי שרא אתא · דבר תנה נפק · רעם · מות אמר הוה · נפק · נחת · נפק לקט נסה · ירה הוה שית · תקן אתא

Interp. chal.

precepta eius et custodieris omnia pacta eius: omnes languores quos posui in egypto non ponam eos super te: qz ego dñs medicus tuus. Veneruntq; in elim: vbi erant duodecim fontes aquarum et septuaginta palme. et castrametati sunt ibi iuxta aquas. Ca. 16.

Profectiq; sunt de elim: et venit omnis cetus filiorum israel in desertū sin: quod est inter elim et inter sinai: quintadecima die mensis secundi postquā egressi sunt de terra egypti. Murmurauitq; ois congregatio filiorū israel contra moysen et contra aaron in solitudine: et dixerūt eis filii israel. Utinā mortui essemus per verbum domini in terra egypti: quando sedebamus super ollas carnis: quando comedebamus panē et saturabamur. quare eduxistis nos in desertum istud? vt occideretis oēm populū hunc fame? Dixitq; dñs ad moysen. Ecce ego descendere faciam vobis panem de celo: et egredietur populus: et colliget per singulos dies. Ut tentem eum: vtrum ambulent in lege mea: an non. Et erit in die sexto et preparabunt que attulerint: et erit duplum ad illud quod colligerint per singulos dies. Dixitq; moyses et aarō ad omnes filios israel.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

vespere scietis: q2 dñs eduxit vos de terra egypti: et mane videbitis gloriā dñi qm audiuit murmur vrm cōtra deum. nos āt qd sum9: q2 murmuratis cōtra nos? et dixit moyses cū dederit dñs vobis vespere carnes comedere: et panes mane in saturitatē: qm audiuit dñs murmur vestrū: qd vos murmuratis cōtra nos. nos āt qd sum9: nō .n. cōtra nos murmur vrm est: sed cōtra deū. dixit āt moyses ad aaron: dic oi cetui filioꝝ israel: accedite corā deo. audiuit .n. vrm murmur. qñ āt locut9 ē aaron oi cōgregatiōi filioꝝ israel: et conuersi sūt in desertū: et gloria dñi apparuit in nube. et locut9 est dñs ad moysen: dicens: audiui murmur filioꝝ israel. loquere ad eos: et dicēs: ad vesperā comedetis carnes: et mane saturabimini panib9. et scietis: q2 ego sū dominu9 de9 vr. factū ē āt vespe. et ascēdit coturnix: et cooperuit castra. mane āt factū ē cū cessasset ros in circuitu castroꝝ: et ecce sup superficiem deserti subtile vt coriādrū albū: vt pruina sup t̄rā. vidētes āt filii israel: dixerūt alter alteri: qd est hoc? nō .n. sciebāt

ἑσπέρας γνώσεσθε, ὅτι κύριος ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ πρωῒ ὄψεσθε τὴν δόξαν κυρίου ἐν τῷ εἰσακοῦσαι τὸν γογγυσμὸν ὑμῶν ἐπὶ τῷ θεῷ. ἡμεῖς δὲ τί ἐσμέν, ὅτι διαγογγύζετε καθ᾽ ἡμῶν; καὶ εἶπε μωυσῆς ἐν τῷ διδόναι κύριον ὑμῖν ἑσπέρας κρέα φαγεῖν, καὶ ἄρτους τοπρωῒ εἰς πλησμονήν, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι κύριον τὸν γογγυσμὸν ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς διαγογγύζετε καθ᾽ ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ τί ἐσμέν, οὐ γὰρ καθ᾽ ἡμῶν ὁ γογγυσμὸς ὑμῶν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἢ κατὰ τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ μωυσῆς πρὸς ἀαρών, εἶπον πάσῃ συναγωγῇ υἱῶν ἰσραήλ, προσέλθετε ἐναντίον τοῦ θεοῦ. εἰσακήκοε γὰρ ὑμῶν τὸν γογγυσμόν. ἡνίκα δὲ ἐλάλει ἀαρὼν πάσῃ συναγωγῇ υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐπεστράφησαν εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἡ δόξα κυρίου ὤφθη ἐν νεφέλῃ. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἰσακήκοα τὸν γογγυσμὸν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. λάλησον πρὸς αὐτούς, λέγων, τὸ πρὸς ἑσπέραν ἔδεσθε κρέα, καὶ τοπρωῒ πλησθήσεσθε ἄρτων. καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. ἐγένετο δὲ ἑσπέρα. καὶ ἀνέβη ἡ ὀρτυγομήτρα, καὶ ἐκάλυψε τὴν παρεμβολήν. τοπρωῒ δὲ ἐγένετο καταπαυομένης τῆς δρόσου κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἰδοὺ ἐπὶ πρόσωπον τῆς ἐρήμου λεπτὸν ὡσεὶ κόριον λευκόν, ὡσεὶ πάγος ἐπὶ τῆς γῆς. ἰδόντες δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, εἶπαν ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, τί ἐστι τοῦτο; οὐ γὰρ ᾔδεισαν

C

Trāsla. B. Hiero.

Vespere scietis q2 dominus eduxerit vos de terra egypti: & mane videbitis gloriam domini. Audiui enim murmur vestrum contra dominum. Nos vero quid sumus: quia mussitastis cōtra nos? Et ait moyses. Dabit vobis dñs vespe carnes edere: Et mane panes in saturitate: eo q2 audierit murmurationes vestras: quib9 murmurati estis contra eū. Nos eī quid sumus? Nec cōtra nos est murmur vrm sed cōtra dñs. Dixit quoq; moyses ad Aarō. Dic vniuerse cōgregatiōi filiorū israel. Accedite corā domino. Audiuit eī murmur vrm. Cūq; loqretur aaron ad oēm cetum filiorum israel: respexerūt ad solitudinē. Et ecce gloria dñi appuit ī nube. Locutus est aūt dñs ad moysen dicēs. Audiui murmurationes filiorum israel. Loquere ad eos. Vespere comedetis carnes: & mane saturabimini panibus. scietisq; q2 ego sum dñs deus vr. Factū est ergo vespe: & ascēdens coturnix cooperuit castra. mane quoq; ros iacuit per circuitū castrorū. Cunq; opuisset supficiem terre: apparuit in solitudine minutū & q̄si pilo tusū in silitudinē pruine sup terrā. Quod cū vidisset filii israel: dixerūt ad inuicē: Man hu. quod significat qd ē hoc? Igno

Ter. Heb.

ערב וידעתם כי יהוה הוציא אתכם מארץ מצרים: ובקר וראיתם את כבוד יהוה בשמעו את תלנתיכם על יהוה ונחנו מה כי תלינו עלינו: ויאמר משה בתת יהוה לכם בערב בשר לאכל ולחם בבקר לשבע בשמע יהוה את תלנתיכם אשר אתם מלינם עליו ונחנו מה לא עלינו תלנתיכם כי על יהוה: ויאמר משה אל אהרן אמר אל כל עדת בני ישראל קרבו לפני יהוה כי שמע את תלנתיכם: ויהי כדבר אהרן אל כל עדת בני ישראל ויפנו אל המדבר והנה כבוד יהוה נראה בענן: וידבר יהוה אל משה לאמר: שמעתי את תלונת בני ישראל דבר אלהם לאמר בין הערבים תאכלו בשר ובבקר תשבעו לחם וידעתם כי אני יהוה אלהיכם: ויהי בערב ותעל השלו ותכס את המחנה ובבקר היתה שכבת הטל סביב למחנה: ותעל שכבת הטל והנה על פני המדבר דק מחספס דק ככפר על הארץ: ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה

Privitiua heb.

יצא · ראה כבד · לון · נתן · לון · אמר · קרב פנה · היה · פנה דבר כבד · ראה דבר · אכל · שבע · עלה · כסה חנה היה · סבב · דקק חספס · ראה · מנה

Transla. Chal.

ברמשא ותדעון ארי יי אפיק יתכון מארעא דמצרים: ובצפרא ותחזון ית יקרא דיי כד שמיע קדמוהי ית תורעמתכון על מימרא דיי ונחנא מה ארי אתרעמתון עלנא: ואמר משה בדיתן יי לכון ברמשא בסרא למיכל ולחמא בצפרא למסבע כד שמיע קדם יי ית תורעמתכון דאתון מתרעמין עלוהי ונחנא מה לא עלנא תורעמתכון אלהין על מימרא דיי: ואמר משה לאהרן אימר לכל כנשתא דבני ישראל קריבו קדם יי ארי שמיע קדמוהי ית תורעמתכון: והוה כד מליל אהרן לכל כנשתא דבני ישראל ואתפניאו למדברא והא יקרא דיי אתגלי בעננא: ומליל יי עם משה למימר: שמיע קדמי ית תורעמות בני ישראל מליל עמהון למימר בין שמשיא תיכלון בסרא ובצפרא תסבעון לחמא ותדעון ארי אנא יי אלהכון: והוה ברמשא וסליקת סלוי וחפת ית משריתא ובצפרא הות נחתת טלא סחור סחור למשריתא: וסליקת נחתת טלא והא על אפי מדברא דעדק מקלף דעדק כגירא על ארעא: וחזו בני ישראל ואמרו גבר לאחוהי מנא הוא ארי לא ידעו מה

Interp. chal.

Vespere scietis q2 dñs eduxerit vos de terra egypti: et mane videbitis gloriā domini: eo q2 auditū sit murmur vestrum coram dño: nos enim quid sumus quia murmurastis contra nos? Dixitq; moyses cum dederit vobis dñs vespere carnem ad comedendum: et mane panem in saturitatem: cum auditus sit coram dño murmur vestrum: quod vos murmurastis cōtra eum. Nos enim quid sumus? non est contra nos murmur vestrum: sed contra verbum domini. Dixitq; moyses ad aaron. Dic vniuerse congregationi filiorum israel. Accedite coram dño: quia auditum est coram eo murmur vestrum. Et factum est cum loqueretur aaron ad omnē congregationē filiorū israel: et respexerunt ad solitudinem: et ecce gloria dñi reuelata erat in nube. Locutusq; est dñs ad moysen: dicens. Auditū est coram me murmur filiorū israel: loquere cum eis: dicens. Vespere comedetis carnem: et mane saturabimini pane: et scietis q2 ego dñs deus vester. Factumq; est vespere et ascendit coturnix: et operuit castra. et mane ros descendit per circuitum castrorum. et sublatus est ros qui descenderat: et ecce super faciem deserti minutum quasi decorticatum: minutum aceruatum: q̄si pruina super terram. Et viderunt filii israel: et dixerūt vnusquisq; fratri suo. Quid est hoc? Nesciebāt enim qd

Privitiua chal.

ידע נפק חזא · רעם · נתן אכל שבע · אמר · פנה דבר גלה · אמר רעם · אכל שבע ידע · חפה שרא הוה · עלל קלף חזא

Tex. Heb.

הוא ויאמר משה אלהם הוא
הלחם אשר נתן יהוה לכם לאכלה
זה הדבר אשר צוה יהוה
לקטו ממנו איש לפי אכלו עמר
לגלגלת מספר נפשתיכם איש
לאשר באהלו תקחו: ויעשו כן
בני ישראל וילקטו המרבה
והממעיט: וימדו בעמר ולא העדיף
המרבה והממעיט לא החסיר
איש לפי אכלו לקטו: ויאמר
משה אלהם איש אל יותר ממנו
עד בקר: ולא שמעו אל משה
ויותרו אנשים ממנו עד בקר
וירם תולעים ויבאש ויקצף
עלהם משה: וילקטו אתו בבקר
בבקר איש כפי אכלו וחם
השמש ונמס: ויהי ביום הששי
לקטו לחם משנה שני העמר
לאחד ויבאו כל נשיאי העדה
ויגידו למשה: ויאמר אלהם
הוא אשר דבר יהוה שבתון
שבת קדש ליהוה מחר את אשר
תאפו אפו ואת אשר תבשלו
בשלו ואת כל העדף הניחו
לכם למשמרת עד הבקר: ויניחו
אתו עד הבקר כאשר צוה
משה ולא הבאיש ורמה לא

Trāsla. B. Hiero.

rabāt ei quid eēt. Quibus ait moyses. Iste est pāis quē dn̄s dedit vobis ad vescēdū. Hic est sermo quem precepit vobis dominus. Colligat vnusquisq; ex eo quātū sufficit ad vescēdū: gomor p singula capita. Iuxta nūerū aīarū vr̄arū q̄ hitāt ī tabernaculo sic tolletis. Fecerūtq; ita filii israel: & collegerunt alius plus alius minus: & mēsi sunt ad mēsuram gomor. Nec qui plus collegerat: habuit āplius: nec qui minus parauerat: repit minus: sed singuli iuxta id qđ edere poterāt: congregauerunt. Dixitq; moyses ad eos. Nullus relinquat ex eo ī māe. Qui nō audierūt eū: sed dimiserūt quidā ex eis vsq; mane: & scatere cepit vermibus atq; cōputruit. Et iratus ē cōtra eos Moyses. Colligebāt āt māe singuli quātū sufficere poterat ad vescēdū. Cū q; incaluisset sol liq̄fiebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices. idest duo gomor p singulos hoīes. Venerūt āt oēs pricipes multitudinis: & narrauerūt Moysi. Qui ait eis. Hoc est q̄ locutus est dominus. Requies sabbati sctificata ē domino. Cras quodcūq; operandum est: facite. & q̄ coquenda sunt: coquite. Quicquid āt reliquum fuerit: reponite vsq; in mane. Fecerūtq; ita vt preceperat moyses: & non cōputruit neq; vermis

Interp. chal.

esset. Dixitq; eis moyses. Hic ē panis quē dedit vobis dn̄s ad vescēdū. hoc ē verbū qđ p̄cepit dn̄s. Colligite ex eo vnusquisq; q̄tū sufficit ad vescēdū: gomor p singula capita: iuxta nūerū aīaṟ vr̄aṟ: vnusquisq; p hīs q̄ habitāt in tabernaculo suo tollat. Feceruntq; ita filij isrl: & collegerūt quidā plus & q̄dā min⁹: & mēsi sunt ad mēsurā gomor: & nihil supfluit ei q̄ plus collegit: nec defuit ei q̄ minus collegerat. Vnusquisq; iuxta id qđ poterat comedere collegerūt. Dixitq; eis moyses. Nullus reponat ex eo vsq; mane. & nō acq̄euerūt moysi: & dimiserūt q̄dā viri ex eo vsq; mane: & scaturiuit vermibus & cōputruit: & irat⁹ est ɔtra eos moyses. Colligebāt illud mane: singuli q̄tū sufficere poterāt ad vescēdū. et qđ remanebat ex eo sup faciē agri: cū icaluisset sol liq̄fiebat. Et factū est in die sexto collegerūt panē duplicē: duo gomor vnicuiq;: & venerūt oēs pncipes cōgregationis & narrauerūt moysi: & ait eis. Hoc est qđ locut⁹ est dn̄s: reqes sabbati sctificati est corā dn̄o cras qđ cocturi estis: coq̄te. & qđ ɔdituri estis: cōdite. Et qđ reliquū fuerit: reponite vobis in custodiā vsq; mane. Et reposuerūt illud vsq; i mane: sicut p̄ceperat moyses: & non computruit neq; vermis

Trāsla. B. Hiero.

inuētus est in eo. Dixitq; moyses. Comedite illud hodie: quia sabbatum est domino: non inuenietur hodie in agro. Sex diebus colligite: in die aūt septimo sabbatū ē dn̄o: idcirco nō īuenietur. Venitq; septima dies: & egressi de populo vt colligerēt: nō inuenerunt. Dixit autem dominus ad moysen. Vsq; quo nō vultis custodire mandata mea & legem meā? Videte q̄ dn̄s dederit vobis sabbatū: & ppter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices. Maneat vnusquisq; apud semetipsū: & nullus egrediatur de loco suo die septimo. & sabbatizauit populus die septimo. Appellauitq; domus israel nomen eius man: qđ erat quasi semen coriādri albū: gustusq; eius quasi simile cū melle. Dixit āt moyses. Iste est sermo quem p̄cepit dn̄s. Imple gomor ex eo: & custodiatur in futuras retro gn̄ationes: vt nouerint panē: quo alui vos in solitudine: quando educti estis de terra egypti: dixitq; moyses ad aaron. Sume vas vnū: & mitte ibi man: q̄ntū pōt cape gomor: & repone corā domino ad seruandum in gn̄atiōes vr̄as: sicut preceperat dominus moysi. Posuitq; illud aaron in tabernaculo reseruandum. Filii autem israel

Tex. Heb.

היתה בו: ויאמר משה אכלהו
היום כי שבת היום ליהוה היום
לא תמצאהו בשדה: ששת ימים
תלקטהו וביום השביעי שבת
לא יהיה בו: ויהי ביום השביעי
יצאו מן העם ללקט ולא
מצאו: ויאמר יהוה אל משה עד
אנה מאנתם לשמר מצותי
ותורתי: ראו כי יהוה נתן לכם
השבת על כן הוא נתן לכם ביום
הששי לחם יומים שבו איש
תחתיו אל יצא איש ממקמו
ביום השביעי: וישבתו העם ביום
השבעי: ויקראו בית ישראל את
שמו מן והוא כזרע גד לבן
וטעמו כצפיחת בדבש: ויאמר
משה זה הדבר אשר צוה יהוה
מלא העמר ממנו למשמרת
לדרתיכם למען יראו את הלחם
אשר האכלתי אתכם במדבר
בהוציאי אתכם מארץ מצרים:
ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת
אחת ותן שמה מלא העמר מן
והנח אתו לפני יהוה למשמרת
לדרתיכם: כאשר צוה יהוה
אל משה ויניחהו אהרן לפני
העדת למשמרת: ובני ישראל

Interp. chal.

fuit in eo. Dixitq; moyses. Comedite illud hodie: q2 sabbatū est hodie corā dn̄o: hodie nō inuenietis illud in agro. Sex diebus colligetis illud: & in die septimo sabbatū est: nō erit in eo. Et factū est in die septimo: egressi sunt de populo vt colligerent: & nō inuenerūt. Dixitq; dn̄s ad moysen: vsquequo nō vultis custodire mandata mea & leges meas? videte q̄ dn̄s dederit vobis sabbatū: propterea dat vobis in die sexto panem duorū dierū. Sedete vnusquisq; in loco suo: nullus egrediatur de loco suo in die septimo. Quieuitq; popul⁹ in die septimo. Appellauitq; dom⁹ israel nomē eius mānā: & erat quasi semē coriādri albū: gustusq; eius quasi lagana frixa cū melle. Dixitq; moyses. Hic est sermo quē precepit dn̄s: plenum gomor ex eo seruate in generationes vestras. vt videant panem quē comedere feci vos in deserto: quando eduxi vos de terra egypti. Dixitq; moyses ad aaron. Tolle laguncŭlam vnā: & mitte ibi mānā plenū gomor: & repone illam coram domino: vt seruetur in generationes vestras. sicut precepit domin⁹ moysi: ita reposuit illud aaron coram testamento in custodiam. Filij autem israel

אָכְלוּ אֶת הַמָּן אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד בֹּאָם אֶל אֶרֶץ נוֹשָׁבֶת אֶת הַמָּן אָכְלוּ עַד בֹּאָם אֶל קְצֵה אֶרֶץ כְּנָעַן׃ וְהָעֹמֶר עֲשִׂרִית הָאֵיפָה הוּא׃

Cap. xvij.

וַיִּסְעוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר סִין לְמַסְעֵיהֶם עַל פִּי יְהוָה וַיַּחֲנוּ בִּרְפִידִים וְאֵין מַיִם לִשְׁתֹּת הָעָם׃ וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תְּנוּ לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֶּה וַיֹּאמֶר לָהֶם מֹשֶׁה מַה תְּרִיבוּן עִמָּדִי מַה תְּנַסּוּן אֶת יְהוָה׃ וַיִּצְמָא שָׁם הָעָם לַמַּיִם וַיָּלֶן הָעָם עַל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה הֶעֱלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָמִית אֹתִי וְאֶת בָּנַי וְאֶת מִקְנַי בַּצָּמָא׃ וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יְהוָה לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה לָעָם הַזֶּה עוֹד מְעַט וּסְקָלֻנִי׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עֲבֹר לִפְנֵי הָעָם וְקַח אִתְּךָ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמַטְּךָ אֲשֶׁר הִכִּיתָ בּוֹ אֶת הַיְאֹר קַח בְּיָדְךָ וְהָלָכְתָּ׃ הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָּׁם עַל הַצּוּר בְּחֹרֵב וְהִכִּיתָ בַצּוּר וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ מַיִם וְשָׁתָה הָעָם וַיַּעַשׂ כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מַסָּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי

comederunt man quadraginta annis: donec venirent in terram habitabilem. Hoc cibo aliti sunt usquequo tangerent fines terre chanaan. Gomor autem decima pars est ephi. Ca.17.

Igitur profecta omnis multitudo filiorum israel de deserto sin per mansiones suas, iuxta sermonem domini: castrametati sunt in raphidim: ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurgatus contra moysen ait. Da nobis aquam ut bibamus. Quibus respondit moyses. Quid iurgamini contra me? Cur tentatis dominum? Sitiuit ergo ibi populus pre aque penuria & murmurauit contra moysen dicens. Cur fecisti nos exire de egypto: ut occideres nos & liberos nostros ac iumenta siti? Clamauit autem moyses ad dominum dicens. Quid faciam populo huic. Adhuc paululum & lapidabit me. Et ait dominus ad moysen. Antecede populum: & sume tecum de senioribus israel: & virgam qua percussisti fluuium tolle in manu tua & vade. En ego stabo ibi coram te supra petram oreb: percutiesque petram & exibit ex ea aqua: ut bibat populus. Fecit moyses ita coram senioribus israel. Et vocauit nomen loci illius tentatio: propter iurgium filiorum

comederunt man annos quadraginta: donec venerunt in terram habitabilem. man comederunt donec venerunt in partem phenicie. at gomor decima trium mensurarum erat. Ca.17.

ἔφαγον τὸ μὰν ἔτη τεσσαράκοντα, ἕως ἦλθον εἰς τὴν οἰκουμένην· τὸ μὰν ἔφαγον ἕως παρεγένοντο εἰς μέρος τῆς φοινίκης. τὸ δὲ γόμορ τὸ δέκατον τῶν τριῶν μέτρων ἦν.

Et profecta est omnis congregatio filiorum israel ex deserto sin secundum castra sua: secundum verbum domini. et castrametati sunt in raphidim. non erat autem aqua populo ad bibendum. et conuiciabatur populus ad moysen: dicentes: da nobis aquam: ut bibamus. et dixit eis moyses: quid conuiciamini me? et quid tentatis dominum: sitiuit autem illic populus aqua. et murmurauit populus contra moysen: dicentes: quid hoc quod eduxisti nos ex egypto ut occideres nos: et filios nostros: et iumenta siti. clamauit autem moyses ad dominum: dicens: quid faciam populo huic. adhuc paululum: et lapidabunt me. et dixit dominus ad moysen: antecede populi istius. accipe autem tecum a senioribus populi: et virgam: in qua percussisti flumen: accipe in manu tua et vade. ecce ego stabo illic: antequam tu accedas super petram in oreb. et percuties petram: et exibit ex ea aqua: et bibet populus. fecit autem moyses sic coram filiis israel. et vocauit nomen loci illius tentatio et iurgium propter obiurgationem filiorum

Καὶ ἀπῆρε πᾶσα ἡ συναγωγὴ υἱῶν ἰσραὴλ ἐκ τῆς ἐρήμου σὶν κατὰ παρεμβολὰς αὐτῶν, διὰ ῥήματος κυρίου. καὶ παρενέβαλον ἐν ῥαφιδείν. οὐκ ἦν δὲ ὕδωρ τῷ λαῷ ὥστε πιεῖν. καὶ ἐλοιδορεῖτο ὁ λαὸς πρὸς μωυσῆν, λέγοντες, δὸς ἡμῖν ὕδωρ, ἵνα πίωμεν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς μωυσῆς, τί λοιδορεῖσθέ μοι; καὶ τί πειράζετε κύριον; ἐδίψησε δὲ ἐκεῖ ὁ λαὸς ὕδατι. καὶ ἐγόγγυζεν ὁ λαὸς ἐπὶ μωυσῆν, λέγοντες, ἵνα τί τοῦτο ὅτι ἀνεβίβασας ἡμᾶς ἐξ αἰγύπτου τοῦ ἀποκτεῖναι ἡμᾶς, καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, καὶ τὰ κτήνη τῷ δίψει. ἐβόησε δὲ μωυσῆς πρὸς κύριον, λέγων, τί ποιήσω τῷ λαῷ τούτῳ; ἔτι μικρὸν, καὶ καταλιθοβολήσουσί με. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, προπορεύου τοῦ λαοῦ τούτου, λάβε δὲ μετὰ σεαυτοῦ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν ῥάβδον, ἐν ᾗ ἐπάταξας τὸν ποταμὸν, λαβὲ ἐν τῇ χειρί σου καὶ πορεύου. ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐκεῖ, πρὸ τοῦ σε ἐλθεῖν ἐπὶ τῆς πέτρας ἐν χωρήβ. καὶ πατάξεις τὴν πέτραν, καὶ ἐξελεύσεται ἐξ αὐτῆς ὕδωρ, καὶ πίεται ὁ λαός. ἐποίησε δὲ μωυσῆς οὕτως ἐναντίον τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου πειρασμὸς καὶ λοιδόρησις διὰ τὴν λοιδορίαν τῶν υἱῶν

A | B | Psal. 10.b. | Psal. 10.b. | Ps. 77. 1. Cor. 10. a.

Primitiua chal. | **Interp. chal.** | **Transla. Chal.**

comederunt manna quadraginta annis: donec venerunt in terram habitabilem: manna comederunt: donec venirent ad confinia terre chanaan. Gomor autem erat decima pars trium satorum. Ca.17.

Et profecta est omnis congregatio filiorum israel de deserto sin per mansiones suas iuxta verbum domini: et castrametati sunt in raphidim. Et non erant aque ut populus biberet: et obiurgatus est populus contra moysen et dixerunt. Date nobis aquas ut bibamus. Dixitque eis moyses. Quid iurgamini contra me: quid tentatis coram domino? Sitiuitque ibi populus propter aque penuriam: et murmurauit populus contra moysen: et ait. Cur fecisti nos ascendere de egypto, ut interficeres me et filios meos et pecora mea siti? Clamauitque moyses coram domino: dicens. Quid faciam populo huic: adhuc paululum et lapidabunt me. Dixitque dominus ad moysen. Transi coram populo: et tolle tecum de senioribus israel: et virgam tuam qua percussisti fluuium tolle in manu tua: et vade. Ecce ego stabo ante te ibi iuxta petram in oreb: et percuties petram: et exibunt ex ea aque: et bibet populus. Fecitque moyses ita coram senioribus israel. Vocauitque nomen loci tentatio et iurgium: eo quod obiurgati sunt filii

אֲכַלוּ יָת מַנָּא אַרְבְּעִין שְׁנִין עַד מֵיתֵיהוֹן לְאַרְעָא יָתֶבְתָּא יָת מַנָּא אֲכַלוּ עַד מֵיתֵיהוֹן לִסְיָפֵי אַרְעָא דִכְנָעַן׃ וְעֻמְרָא חַד מִן עַסְרָא בִּתְלָת סְאִין הוּא׃

Ca.xvij.

וּנְטַלוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּדְבְּרָא דְסִין לְמַטְּלָנֵיהוֹן עַל מֵימְרָא דַיְיָ וּשְׁרוֹ בִּרְפִידִים וְלֵית מַיָּא לְמִשְׁתֵּי עַמָּא׃ וּנְצָא עַמָּא עִם מֹשֶׁה וַאֲמַרוּ הַבוּ לַנָא מַיָּא וְנִשְׁתֵּי וַאֲמַר לְהוֹן מֹשֶׁה מָה אַתּוּן נָצַן עִמִּי מָה אַתּוּן מְנַסַּן קֳדָם יְיָ׃ וּצְחִי תַמָּן עַמָּא לְמַיָּא וְאִתְרְעַם עַמָּא עַל מֹשֶׁה וַאֲמַר לְמָה דְנַן אַסֶּקְתָּנָא מִמִּצְרַיִם לְקַטָּלָא יָתִי וְיָת בְּנַי וְיָת בְּעִירַי בְּצַחוּתָא׃ וּצְלִי מֹשֶׁה קֳדָם יְיָ לְמֵימַר מָה אַעְבֵּיד לְעַמָּא הָדֵין עוֹד זְעֵיר פּוֹן יִרְגְּמוּנַנִי׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עִבַּר קֳדָם עַמָּא וּדְבַר עִמָּךְ מִסָּבֵי יִשְׂרָאֵל וְחֻטְרָךְ דִּמְחֵיתָא בֵיהּ יָת נַהֲרָא סַב בִּידָךְ וְתֵיזֵיל׃ הָא אֲנָא קָאֵים קֳדָמָךְ תַּמָּן עַל טִנָּרָא בְּחוֹרֵב וְתִמְחֵי בְטִנָּרָא וְיִפְּקוּן מִנֵּיהּ מַיָּא וְיִשְׁתֵּי עַמָּא וַעֲבַד כֵּן מֹשֶׁה לְעֵינֵי סָבֵי יִשְׂרָאֵל׃ וּקְרָא שְׁמָא דְאַתְרָא נִסֵּיתָא וּמַצּוּתָא עַל דִּנְצוֹ בְנֵי

israel: et propterea quod tentant dominum: dicentes: si est dominus in nobis an non: venit autem amalech et oppugnabat israel in raphidim. dixit autem moyses iosue: elige tibi viros potentes et egressus congredere cum amalech cras. et ecce ego stabo in vertice collis: et virga dei in manu mea. et fecit iosue sicut dixit ei moyses: et egressus congressus est cum amalech. et moyses et aaron et hur ascenderunt in verticem collis. et factum est quando eleuabat moyses manus: preualebat israel. quando autem remittebat manus: preualebat amalech. at manus moysi graues. et accipientes lapidem supposuerunt sub eum: et sedebat super eum. et aaron et hur sustentabant manus eius hinc unus et hinc unus. et fuerunt manus moysi suffulte usque ad occasum solis. et fugauit iosue amalech: et omnem populum eius in occisione gladii. dixit autem dominus ad moysen: scribe hoc ad memoriam in libro. et dabis in aures iosue: quoniam deletione delebo memoriam amalech de illa que sub celo. et edificauit moyses altare domino: et vocauit nomen eius dominus refugium meum: quia in manu occulta pugnat dominus contra amalech a generationibus in generationes. Ca.18.

Audiuit autem iethro sacerdos madian socer moysi

ἰσραήλ, καὶ διὰ τὸ πειράζειν κύριον, λέγοντας, εἰ ἔστι κύριος ἐν ἡμῖν ἢ οὔ; ἦλθε δὲ ἀμαλὴκ καὶ ἐπολέμει ἰσραὴλ ἐν ῥαφιδείν. εἶπε δὲ μωυσῆς τῷ ἰησοῦ, ἐπίλεξον σεαυτῷ ἄνδρας δυνατοὺς, καὶ ἐξελθὼν παράταξαι τῷ ἀμαλὴκ αὔριον. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἕστηκα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βουνοῦ, καὶ ἡ ῥάβδος τοῦ θεοῦ ἐν τῇ χειρί μου. καὶ ἐποίησεν ἰησοῦς καθάπερ εἶπεν αὐτῷ μωυσῆς, καὶ ἐξελθὼν παρετάξατο τῷ ἀμαλήκ. καὶ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ ὢρ ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ. καὶ ἐγένετο ὅταν ἐπῆρε μωυσῆς τὰς χεῖρας, κατίσχυεν ἰσραήλ. ὅταν δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας, κατίσχυεν ἀμαλήκ. αἱ δὲ χεῖρες μωυσῆ βαρεῖαι. καὶ λαβόντες λίθον ὑπέθηκαν ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἐκάθητο ἐπ' αὐτοῦ. καὶ ἀαρὼν καὶ ὢρ ἐστήριζον τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐντεῦθεν εἷς καὶ ἐντεῦθεν εἷς. καὶ ἐγένοντο αἱ χεῖρες μωυσῆ ἐστηριγμέναι ἕως δυσμῶν τοῦ ἡλίου. καὶ ἐτρέψατο ἰησοῦς τὸν ἀμαλὴκ, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν φόνῳ μαχαίρας. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, κατάγραψον τοῦτο εἰς μνημόσυνον ἐν βιβλίῳ. καὶ δὸς εἰς τὰ ὦτα ἰησοῦ, ὅτι ἀλοιφῇ ἐξαλείψω τὸ μνημόσυνον ἀμαλὴκ ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανόν. καὶ ᾠκοδόμησε μωυσῆς θυσιαστήριον κυρίῳ, καὶ ἐπωνόμασε τὸ ὄνομα αὐτοῦ κύριος καταφυγή μου, ὅτι ἐν χειρὶ κρυφαίᾳ πολεμεῖ κύριος ἐπὶ ἀμαλὴκ ἀπὸ γενεῶν εἰς γενεάς.

Ἤκουσε δὲ ἰωθὸρ ὁ ἱερεὺς μαδιὰμ ὁ γαμβρὸς μωυσῆ

C | D | A | Judith 4.d. | Sapie. 11.a.

israel & quia tentauerunt dominum dicentes. Est ne dominus in nobis an non? Venit autem amalech: & pugnabat contra filios israel in raphidim. Dixitque moyses ad iosue. Elige viros: & egressus pugna contra amalech cras. Ego stabo in vertice collis habens virgam dei in manu mea. Fecit iosue ut locutus erat moyses & pugnauit contra amalech. Moyses autem & aaron & hur ascenderunt super verticem collis. Cumque leuaret moyses manus: vincebat israel. Sin autem paululum remisisset: superabat amalech. Manus autem moysi erant graues. Sumentes igitur lapidem posuerunt subter eum: in quo sedit. Aaron autem & hur sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. Fugauitque iosue amalech & populum eius in ore gladii. Dixit autem dominus ad moysen. Scribe hoc ob monimentum in libro: & trade auribus iosue. Delebo enim memoriam amalech sub celo. Edificauitque moyses altare: & vocauit nomen eius: dominus exaltatio mea dicens. Quia manus solii domini & bellum domini erit contra amalech: a generatione in generationem. Ca.18.

Cumque audisset iethro sacerdos madian cognatus moysi

יִשְׂרָאֵל וְעַל נַסֹּתָם אֶת יְהוָה לֵאמֹר הֲיֵשׁ יְהוָה בְּקִרְבֵּנוּ אִם אָיִן׃ וַיָּבֹא עֲמָלֵק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִם׃ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וְצֵא הִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק מָחָר אָנֹכִי נִצָּב עַל רֹאשׁ הַגִּבְעָה וּמַטֵּה הָאֱלֹהִים בְּיָדִי׃ וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ מֹשֶׁה לְהִלָּחֵם בַּעֲמָלֵק וּמֹשֶׁה אַהֲרֹן וְחוּר עָלוּ רֹאשׁ הַגִּבְעָה׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק׃ וִידֵי מֹשֶׁה כְּבֵדִים וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיָּשִׂימוּ תַחְתָּיו וַיֵּשֶׁב עָלֶיהָ וְאַהֲרֹן וְחוּר תָּמְכוּ בְיָדָיו מִזֶּה אֶחָד וּמִזֶּה אֶחָד וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ׃ וַיַּחֲלֹשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמָלֵק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי חָרֶב׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה כְּתֹב זֹאת זִכָּרוֹן בַּסֵּפֶר וְשִׂים בְּאָזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּי מָחֹה אֶמְחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם׃ וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוָה נִסִּי׃ וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֵּס יָהּ מִלְחָמָה לַיהוָה בַּעֲמָלֵק מִדֹּר דֹּר׃

Cap. xviij.

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ כֹהֵן מִדְיָן חֹתֵן מֹשֶׁה אֶת

Transla. Chal. | **Interp. chal.** | **Primitiua chal.**

יִשְׂרָאֵל וְעַל דְּנַסִּיאוּ קֳדָם יְיָ לְמֵימַר הַאִית שְׁכִינְתָּא דַיְיָ בֵּינַנָא אִם לָא׃ וַאֲתָא עֲמָלֵק וַאֲגִיחַ קְרָבָא עִם יִשְׂרָאֵל בִּרְפִידִים׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה לִיהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנָא גֻבְרִין וּפוֹק אֲגַח קְרָבָא בַּעֲמָלֵק מְחַר אֲנָא קָאֵים עַל רֵישׁ רָמְתָא וְחֻטְרָא דְאִתְעֲבִידוּ בֵיהּ נִסִּין מִן קֳדָם יְיָ בִּידִי׃ וַעֲבַד יְהוֹשֻׁעַ כְּמָא דַאֲמַר לֵיהּ מֹשֶׁה לְאַגָּחָא קְרָבָא בַּעֲמָלֵק וּמֹשֶׁה אַהֲרֹן וְחוּר סְלִיקוּ לְרֵישׁ רָמְתָא׃ וְהָוֵי כַּד מְרִים מֹשֶׁה יְדוֹהִי וּמִתְגַבְּרִין דְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְכַד מַנַּח יְדוֹהִי וּמִתְגַבְּרִין דְּבֵית עֲמָלֵק׃ וִידֵי מֹשֶׁה יְקָרָן וּנְסִיבוּ אַבְנָא וְשַׁוִּיאוּ תְחוֹתוֹהִי וִיתֵיב עֲלַהּ וְאַהֲרֹן וְחוּר סָעֲדִין לִידוֹהִי מִכָּא חַד וּמִכָּא חַד וַהֲווֹ יְדוֹהִי פְּרִישָׂן בִּצְלוֹ עַד דְּעַל שִׁמְשָׁא׃ וְתָבַר יְהוֹשֻׁעַ יָת עֲמָלֵק וְיָת עַמֵּיהּ לְפִתְגָם דְּחָרֶב׃ וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה כְּתוֹב דָּא דָּכְרָנָא בְּסִפְרָא וְשַׁוִּי קֳדָם יְהוֹשֻׁעַ אֲרֵי מִמְחָא אֶמְחֵי יָת דּוּכְרָנָא דַעֲמָלֵק מִתְּחוֹת שְׁמַיָּא׃ וּבְנָא מֹשֶׁה מַדְבְּחָא וּפְלַח עֲלוֹהִי קֳדָם אֱלָהָא דַּעֲבַד לֵיהּ נִסִּין׃ וַאֲמַר בִּשְׁבוּעָא אֲמִירָא דָּא מִן קֳדָם דְּחִילָא דִּשְׁכִינְתֵּיהּ עַל כּוּרְסֵי יְקָרָא דַּעֲתִיד דְּיִתְגַּח קְרָבָא קֳדָם יְיָ בִּדְבֵית עֲמָלֵק לְשֵׁיצָיוּתְהוֹן מִדָּרֵי עָלְמָא׃ **Ca.18.** וּשְׁמַע יִתְרוֹ רַבָּא דְמִדְיָן חֲמוּהִי דְמֹשֶׁה יָת

israel: et quia tentauerunt coram domino: dicentes. Utrum maiestas domini sit in medio nostrum habitans an non? Venit autem amalech: et pugnauit contra israel in raphidim. Dixitque moyses ad iosue. Elige nobis viros: et egredere pugna cum amalech cras. Ego stabo in vertice collis: et virga qua facta sunt miracula a facie dei erit in manu mea. Fecitque iosue sicut dixerat ei moyses: ut pugnaret contra amalech. Moyses autem aaron et hur ascenderunt ad verticem collis. Et factum est cum eleuaret moyses manus suas preualebant viri domus israel: et cum demittebat manus suas: preualebant viri domus amalech. Manus autem moysi erant graues: et tulerunt lapidem et posuerunt sub eo: seditque super eum. Aaron autem et hur sustentabant manus eius: hinc unus et inde alter. Fueruntque manus moysi extente in oratione usque ad occasum solis. Et contriuit iosue amalech et populum eius in ore gladii. Dixitque dominus ad moysen. Scribe hoc memoriale in libro: et pone coram iosue: quia delendo delebo memoriam amalech sub celo. Edificauitque moyses altare et immolauit super eo coram deo: qui fecit sibi miracula. Et ait. Cum iuramento dictum est hoc a facie terribilis: cuius maiestas est super solium glorie ut committat prelium a facie domini contra viros domus amalech: et consumat eos a generationibus seculi. Ca.18.

Et audiuit iethro princeps madian socer moysi

כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יהוה את ישראל ממצרים: ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה: ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה: ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים: ויאמר אל משה אני חתנך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמה: ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האהלה: ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה יהוה לפרעה ולמצרים על אודת ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם יהוה: ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה יהוה לישראל אשר הצילו מיד מצרים: ויאמר יתרו ברוך יהוה אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים: עתה ידעתי כי גדול

omnia que fecerat deus moysi & israel populo suo: & quod eduxisset dominus israel de egypto: tulit sephoram vxorem moysi quam remiserat: & duos filios eius: quorum vnus vocabatur gersan: dicente patre advena fui in terra aliena: alter vero eliezer. deus enim ait patris mei adiutor meus: & eruit me de gladio pharaonis. Venit ergo ietro cognatus moysi & filii eius & vxor eius ad moysen in desertum: vbi erat castrametatus iuxta montem dei: & mandavit moysi dicens. Ego ietro cognatus tuus venio ad te: & vxor tua & duo filii tui cum ea. Qui egressus in occursum cognati sui adoravit: & osculatus est eum. Salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum narravit moyses cognato suo cuncta que fecerat dominus pharaoni & egyptiis propter israel: vniversumque laborem qui accidisset eis in itinere: & quod liberaverat eos dominus. Letatusque est ietro super omnibus bonis que fecerat dominus israeli: eo quod eruisset eum de manu egyptiorum. Et ait. Benedictus dominus qui liberavit vos de manu egyptiorum: & de manu pharaonis qui eruit populum suum de manu egypti. Nunc cognovi quia magnus

πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος ἰσραὴλ τῷ ἑαυτοῦ λαῷ. ἐξήγαγε γὰρ κύριος τὸν ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου. ἔλαβε δὲ ἰοθὸρ ὁ γαμβρὸς μωυσῆ σεπφώραν τὴν γυναῖκα μωυσῆ μετὰ τὴν ἄφεσιν αὐτῆς, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ, ὄνομα τῷ ἑνὶ αὐτῶν γηρσάμ, λέγων, πάροικος ἤμην ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἐλιέζερ, λέγων, ὁ γὰρ θεὸς τοῦ πατρός μου βοηθός μου, καὶ ἐξείλατό με ἐκ χειρὸς φαραώ. καὶ ἐξῆλθεν ἰοθὸρ ὁ γαμβρὸς μωυσῆ καὶ οἱ υἱοὶ καὶ ἡ γυνὴ πρὸς μωυσῆν εἰς τὴν ἔρημον οὗ παρενέβαλεν ἐπ᾽ ὄρους τοῦ θεοῦ. ἀνηγγέλη δὲ μωυσῇ, λέγοντες, ἰδοὺ ὁ γαμβρός σου ἰοθὸρ παραγίνεται πρὸς σέ, καὶ ἡ γυνή σου καὶ οἱ υἱοί σου μετ᾽ αὐτοῦ. ἐξῆλθε δὲ μωυσῆς εἰς συνάντησιν τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ ἐφίλησεν αὐτόν, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν σκηνήν. καὶ διηγήσατο μωυσῆς τῷ γαμβρῷ πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος τῷ φαραὼ καὶ τοῖς αἰγυπτίοις ἕνεκεν τοῦ ἰσραήλ, καὶ πάντα τὸν μόχθον τὸν γενόμενον αὐτοῖς ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὅτι ἐξείλατο αὐτοὺς κύριος ἐκ χειρὸς φαραὼ καὶ ἐκ χειρὸς τῶν αἰγυπτίων. ἐξέστη δὲ ἰοθὸρ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἐποίησεν αὐτοῖς κύριος, ὅτι ἐξείλατο αὐτοὺς ἐκ χειρὸς αἰγυπτίων καὶ ἐκ χειρὸς φαραώ. καὶ εἶπεν ἰοθὸρ, εὐλογητὸς κύριος, ὅτι ἐξείλατο τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ χειρὸς τῶν αἰγυπτίων, καὶ ἐκ χειρὸς φαραώ. νῦν ἔγνων ὅτι μέγας

Primitiua chal. Interp. chal. Transla. Chal.

כל דעבד יי למשה ולישראל עמיה ארי אפיק יי ית ישראל ממצרים: ודבר יתרו חמוהי דמשה ית צפורה איתת משה בתר דשלחה: וית תרין בנהא דשום חד גרשם ארי אמר דיר הויתי בארעא נכראה: ושום חד אליעזר ארי אלהא דאבא הוה בסעדי ושיזבני מחרבא דפרעה: ואתא יתרו חמוהי דמשה ובנוהי ואתתיה לות משה למדברא דהוא שרי תמן לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי: ואמר למשה אנא חמוך יתרו אתי לותך ואתתך ותרין בנהא עמה: ונפק משה לקדמות חמוהי וסגיד ונשיק ליה ושאילו גבר לחבריה לשלם ועלו למשכנא: ואשתעי משה לחמוהי ית כל דעבד יי לפרעה ולמצראי על עיסק ישראל ית כל עקתא דאשכחתנון בארחא ושיזבינון יי: וחדי יתרו על כל טבתא דעבד יי לישראל דשיזבינון מידא דמצראי: ואמר יתרו בריך יי דשיזיב יתכון מידא דמצראי ומידא דפרעה דשיזיב ית עמא מתחות מרות מצראי: כען ידענא ארי רב

omnia que fecerat dominus moysi et israel populo suo: quod eduxisset dominus israel de egypto. Tulitque iethro socer moysi sephoram vxorem moysi: postquam remiserat eam: et duos filios eius quorum nomen vnius erat gerson: quia dixit advena fui in terra aliena. Et nomen alterius eliezer: quia verbum dei patris mei fuit in adiutorium meum: et eruit me de gladio pharaonis. Venitque iethro socer moysi et filii eius et vxor eius ad moysen in desertum in quo ipse manebat: in montem super quem revelata est gloria domini. Dixitque ad moysen. Ego socer tuus iethro venio ad te et vxor tua et duo filii sui cum ea. Egressusque est moyses in occursum soceri sui: et adoravit: et osculatus est eum: et salutaverunt se mutuo pacifice: et venerunt in tabernaculum. Et narravit moyses socero suo omnia que fecerat dominus pharaoni et egyptiis propter israel: omnem tribulationem que invenit eos in via: et quod liberasset eos dominus. Letatusque est iethro super omnibus bonis que fecerat dominus israeli: quod eruisset eos de manu egyptiorum. Et ait iethro. Benedictus dominus qui liberavit vos de manu egyptiorum et de manu pharaonis: qui liberavit populum de medio angustie dominii egyptiorum. Nunc cognovi quoniam magnus

κύριος παρὰ πάντας τοὺς θεοὺς ἕνεκεν τούτου, ὅτι ἐπέθεντο αὐτοῖς. καὶ ἔλαβεν ἰοθὸρ ὁ γαμβρὸς μωυσῆ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας τῷ θεῷ. παρεγένετο δὲ ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ πρεσβύτεροι ἰσραὴλ συμφαγεῖν ἄρτον μετὰ τοῦ γαμβροῦ μωυσῆ ἐναντίον τοῦ θεοῦ. καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν ἐπαύριον συνεκάθισε μωυσῆς κρίνειν τὸν λαόν, παρειστήκει δὲ πᾶς ὁ λαὸς μωυσῇ ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας. καὶ ἰδὼν ἰοθὸρ πάντα ὅσα ἐποίει τῷ λαῷ, λέγει αὐτῷ, τί τοῦτο ὃ σὺ ποιεῖς τῷ λαῷ; διατί σὺ κάθησαι μόνος, πᾶς δὲ ὁ λαὸς παρέστηκέ σοι ἀπὸ πρωΐθεν ἕως δείλης; καὶ λέγει μωυσῆς τῷ γαμβρῷ αὐτοῦ, ὅτι παραγίνεται πρός με ὁ λαὸς ἐκζητῆσαι κρίσιν παρὰ τοῦ θεοῦ. ὅταν γὰρ γένηται αὐτοῖς ἀντιλογία καὶ ἔλθωσι πρός με, διακρίνω ἕκαστον, καὶ συμβιβάζω αὐτοὺς τὰ προστάγματα τοῦ θεοῦ καὶ τὸν νόμον αὐτοῦ. εἶπε δὲ ὁ γαμβρὸς τῷ μωυσῇ πρὸς αὐτόν, οὐκ ὀρθῶς σὺ ποιεῖς τὸ ῥῆμα τοῦτο, φθορᾷ καταφθαρήσῃ ἀνυπομονήτῳ καὶ σύ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οὗτος, ὅς ἐστι μετὰ σοῦ. βαρύ σοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, οὐ δυνήσῃ ποιεῖν σὺ μόνος. νῦν οὖν ἄκουσόν μου καὶ συμβουλεύσω σοι, καὶ ἔσται ὁ θεὸς μετὰ σοῦ. γίνου σὺ τῷ λαῷ τὰ πρὸς τὸν θεόν, καὶ ἀνοίσεις τοὺς λόγους αὐτῶν πρὸς τὸν θεόν, καὶ διαμαρτυρεῖ αὐτοῖς τὰ προστάγματα τοῦ θεοῦ καὶ

dominus super omnes deos: eo quod superbe egerint contra eos. Obtulit ergo ietro cognatus moysi holocausta & hostias deo. Veneruntque aaron & omnes seniores filiorum israel vt comederent panem cum eo coram deo. Altera autem die sedit moyses: vt iudicaret populum: qui assistebat moysi a mane vsque ad vesperam. Quod cum vidisset cognatus eius omnia scilicet que agebat in populo: ait. Quid est hoc quod facis in plebe? Cur solus sedes: & omnis populus prestolatur de mane vsque ad vesperam? Cui respondit moyses. Venit ad me populus querens sententiam dei. Cumque acciderit eis aliqua disceptatio: veniunt ad me vt iudicem inter eos: & ostendam precepta dei & leges eius. At ille. Non bonam inquit rem facis. Stulto labore consumeris: & tu & populus iste qui tecum est. Vltra vires tuas est negotium. Solus illud non poteris sustinere. sed audi verba mea atque consilia: & erit deus tecum. Esto tu populo in his que ad deum pertinent: vt referas que dicuntur ad eum: ostendasque populo ceremonias & ritum colendi:

יהוה מכל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם: ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלהים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלהים: ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב: וירא חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב: ויאמר משה לחתנו כי יבא אלי העם לדרש אלהים: כי יהיה להם דבר בא אלי ושפטתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חקי האלהים ואת תורתיו: ויאמר חתן משה אליו לא טוב הדבר אשר אתה עשה: נבל תבל גם אתה גם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך: עתה שמע בקלי איעצך ויהי אלהים עמך היה אתה לעם מול האלהים והבאת אתה את הדברים אל האלהים: והזהרתה אתהם את החקים ואת

Transla. Chal. Interp. chal. Primitiua chal.

יי ולית אלהא בר מניה ארי בפתגמא דחשיבו מצראי למידן ית ישראל ביה דנינון: וקריב יתרו חמוהי דמשה עלון ונכסת קודשין קדם יי ואתא אהרן וכל סבי ישראל למיכל לחמא עם חמוהי דמשה קדם יי: והוה ביומא דבתרוהי ויתיב משה למידן ית עמא וקם עמא עלוהי דמשה מן צפרא עד רמשא: וחזא חמוהי דמשה ית כל דהוא עביד לעמא ואמר מה פתגמא הדין דאת עביד לעמא מדין את יתיב בלחודך וכל עמא קיימין עלוך מן צפרא עד רמשא: ואמר משה לחמוהי ארי אתן לותי עמא למתבע אולפן מן קדם יי: כד הוי להון דינא אתן לותי ודאין אנא בין גברא ובין חבריה ומהודענא להון ית קימיא דיי וית אוריתיה: ואמר חמוהי דמשה ליה לא תקין פתגמא דאת עביד: מלאה תלאי אף את אף עמא הדין דעמך ארי יקיר מנך פתגמא לא תכול למעבדיה בלחודך: כען קביל מני אמלכינך ויהי מימרא דיי בסעדך הוי את לעמא תבע אולפן מן קדם יי ותהי מיתי את פתגמיא לקדם יי: ותזהר יתהון ית קימיא וית

dominus: neque enim est deus preter eum: quia eadem re qua cogitaverunt egyptii iudicare israel: in ipsa iudicati sunt. Obtulitque iethro socer moysi holocausta et sacrificia sanctificata coram domino: et venit aaron et omnes seniores israel vt comederent panem cum socero moysi coram deo. Factumque est sequenti die: et sedit moyses vt iudicaret populum. Stetitque populus apud moysen a mane vsque ad vesperam. Viditque socer moysi omnia que ipse faciebat in populo: et ait. Quid est verbum hoc quod tu facis in populo: cur tu solus sedes: et omnis populus stat apud te a mane vsque ad vesperam? Et ait moyses socero suo. Venit enim ad me populus vt querat doctrinam a facie domini. Cumque est eis iudicium veniunt ad me: et iudico inter virum et proximum suum: et doceo eos precepta dei et legem eius. Dixitque socer moysi ei. Non rectam rem tu facis: fatigatione fatigaberis tam tu quam populus hic qui tecum est: quia gravis tibi est res ista: non poteris facere eam tu solus. Nunc acquiesce mihi: et dabo tibi consilium: et erit verbum domini in adiutorium tuum: esto tu populo querens doctrinam a facie dei. Et tu referes verba eorum in conspectu domini. et admonebis eos preceptis et

Trāsla. B. Hiero.

viamq; per quam ingredi debeant: & opus quod facere debeant. Prouide autem de omni plebe viros potentes & timentes deum in quibus sit veritas: & qui oderit auaritiā: & cōstitue ex eis tribunos & cēturiones & quinquagenarios & decanos: qui iudicent populum omni tēpore. Quicquid autem maius fuerit referant ad te: & ipsi minora tātūmodo iudicent: leuiusq; sit tibi: partito in alios onere. Si hoc feceris: implebis imperium dei: & precepta eius poteris sustētare: & omnis hic populus reuertetur ad loca sua cū pace. Quibus auditis moyses fecit omnia que ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cuncto israel cōstituit eos principes populi: tribunos & cēturiones & quinquagenarios & decanos: qui iudicabant plebem omni tēpore. Quicquid autem grauius erat: referebāt ad eum: faciliora tantummodo iudicantes. Dimisitq; cognatū suū: qui reuersus abiit in terram suā.

Ca. 19.

Mense tertio egressiōis israel de terra egypti: in die hac venerunt in solitudinem sinai. Nā pfecti de raphidim & puenīetes vsq; in deser-

Interp. chal.

legibus: & ostendes eis viam per quā ambulēt & opera que facturi sunt. Tu autē videbis ex omni populo viros virtutis timentes deū: viros veraces qui oderint accipere pecuniā. & cōstitue super eos tribunos et centuriones & quinquagenarios & decanos. vt iudicent populū in omni tēpore: & omne negotiū quod fuerit magnū referent ad te. Omne autē negotium paruū ipsi iudicabunt: & alleuiabunt a te onus: & supportabunt tecum. Si verbū hoc feceris: & preceperit tibi dñs: poteris stare: oīs quoq; popl's hic ibunt ad locū suū in pace. Acquieuitq; moyses verbo soceri sui: et fecit oīa q̄ dixit. Elegitq; moyses viros virtutis ex oīni israel: & constituit eos principes sup populū: tribunos: centuriones: quinquagenarios: decanos. Et iudicabant populū omni tempore: negotium quod erat graue referebant ad moysen: & omne negotium quod erat paruū iudicabant ipsi. Dimisitq; moyses socerum suum: & abijt in terram suam. Ca. 19.

Mense tertio egressiōis filioꝝ israel de terra egypti in die hac venerūt in solitudinē sinai. Profectiq; sunt de raphidim: & venerūt in desertum

Cap. xix.

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי

בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַּר סִינָי׃

וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר

Trāsla. B. Hiero.

tum sinai castrametati sunt in eodē loco: ibiq; israel fixit tentoria e regione mōtis. Moyses āt ascēdit ad deū. Vocauitq; eū dominus de monte & ait. Hec dices domui iacob: & annūciabis filiis israel. Vos ipsi vidistis que fecerim egyptiis: quomodo portauerim vos super alas aquilarum: & assumpserim mihi. Si ergo audieritis vocem meam & custodieritis pactū meū: eritis mihi in peculium de cunctis populis. Mea est enim omnis terra: & vos eritis mihi in regnū sacerdotale & gēs sancta. Hec sūt verba que loqueris ad filios israel. Vēit moyses: & conuocatis maioribus natu populi exposuit oēs sermones: quos mandauerat dominus. Responditq; omnis populus simul. Cuncta que locutus ē dominus: faciemus. Cūq; retulisset moyses verba populi ad dñm: ait ei dominus. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis: vt audiat me populus loquentem ad te: & credat tibi in perpetuum. Nunciauit ergo moyses verba populi ad dominum. Qui dixit ei. Vade ad populū & sāctifica illos hodie & cras: lauentq; vestimenta sua: & sint

Interp. chal.

sinai: & castrametati sunt in deserto: castrametatusq; est ibi israel e regione montis. Moyses autē ascendit in conspectū verbi dei. Vocauitq; eū dñs de monte: dicēs. Hec dices domui iacob: & annūciabis filiis israel. Vos vidistis q̄ fecerim egyptijs: & portaui vos quasi super alas aquile: & applicaui vos ad seruitutē meam. Et nunc si obedieritis verbo meo: & custodieritis pactum meum: eritis coram me dilecti pre omnibus populis: quoniā mea est omnis terra. Vos autē eritis coram me reges et sacerdotes & populus sanctus. Hec sunt verba que loqueris cum filijs israel. Venitq; moyses & vocauit seniores populi: & exposuit coram eis omnia verba hec que preceperat ei dominus. Responditq; oīs populus simul: atq; dixerunt. Omnia que locutus est domin' faciemus. Et retulit moyses verba populi coram domino. Dixitq; dñs ad moysen. Ecce ego apparebo tibi in caligine nubis: vt audiat populus cum loquar tecū: tibi quoq; credent in perpetuum. Nunciauitq; moyses verba populi coram domino. Dixitq; dominus ad moysen. vade ad populum: & preparabis eos hodie & cras. Lauentq; vestimenta sua: & sint

לֵךְ אֶל הָעָם וְקִדַּשְׁתָּם הַיּוֹם

וּמָחָר וְכִבְּסוּ שִׂמְלֹתָם׃ וְהָיוּ

נכנים ליום השלישי כי ביום
השלשי ירד יהוה לעיני כל העם
על הר סיני׃ והגבלת את העם
סביב לאמר השמרו לכם עלות
בהר ונגע בקצהו כל הנגע בהר
מות יומת׃ לא תגע בו יד כי סקול
יסקל או ירה יירה אם בהמה
אם איש לא יחיה במשך היבל
המה יעלו בהר׃ וירד משה מן ההר
אל העם ויקדש את העם ויכבסו
שמלתם׃ ויאמר אל העם היו
נכנים לשלשת ימים אל תגשו
אל אשה׃ ויהי ביום השלישי
בהית הבקר ויהי קלת וברקים
וענן כבד על ההר וקל שפר חזק
מאד ויחרד כל העם אשר במחנה׃
ויוצא משה את העם לקראת
האלהים מן המחנה ויתיצבו
בתחתית ההר׃ והר סיני עשן כלו
מפני אשר ירד עליו יהוה באש
ויעל עשנו כעשן הכבשן ויחרד
כל ההר מאד׃ ויהי קול השפר
הולך וחזק מאד משה ידבר
והאלהים יעננו בקול׃ וירד יהוה
על הר סיני אל ראש ההר ויקרא
יהוה למשה אל ראש ההר ויעל
משה׃ ויאמר יהוה אל משה רד

כון שלש · נבל · סבב שמר עלה · נגע קצה · מות סקל · ירה · חיה · משך · עלה · ירד קדש כבס · יום נגש · איש היה · שלש קול · אמר ירד

pati in die tertiū. In die enim tertio descendet dñs corā omni plebe super mōtē sinai. Cōstituesq; terminos populo p circuitū: & dices ad eos. Cauete ne ascēdatis in mōtē: nec tāgatis fines illius. Oīs q tetigerit montem: morte morietur. Manus non tāgēt eum: sed lapidibus opprimetur: aut cōfodietur iaculis: siue iumētū fuerit siue hō nō viuet. Cū cepit clāgere buccina: tūc ascēdāt in mōtē. Descēditq; Moyses de mōte ad populū & sctificauit eū. Cūq; lauissent vestimēta sua: ait ad eos. Estote parati in diē tertiū: & ne appropīquetis vxoribus vrīs. Iāq; aduenerat tertius dies: & mane inclaruerat. Et ecce ceperūt audiri tonitrua: ac micare fulgura: & nubes dēsissima opire mōtē. Clangorq; buccine vehemētius pstrepebat & timuit ppls qui erat in castris. Cūq; eduxisset eos moyses in occursum dei de loco castrorū: steterūt ad radices mōtis. Totus aūt mōs sinai fumabat: eo q descendisset dñs deus sup eū in igne: & ascēderet fumus ex eo q̄si de fornace. Eratq; omnis mōs terribilis: & sonitus buccine paulatī crescebat in maius: & prolixius tēdebatur. Moyses loqbatur: & deus rñdebat ei. Descēditq; dominus sup mōtē sinai in ipso mōtis vertice: & vocauit moysen ī cacumē eius. Quo cū ascēdisset: dixit ad eū. Descē

parati in diem tertiū. nā die
ἕτοιμοι εἰς τὴν ἡμέραν τὴν τρίτην. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ
tertio descendet dñs in mōtē si-
τῇ τρίτῃ καταβήσεται κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ σι-
na: corā oī populo: τ segregabis
νά, ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἀφοριεῖς τὸν
populū in circuitu: dicēs: cauete vobis ne
λαὸν κύκλῳ, λέγων προσέχετε ὑμῖν ἑαυτοῖς τοῦ
ascēdatis in mōtē: et tāgatis ꝗd illi⁹. oīs ꝗ
ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος, καὶ θίγειν τι αὐτοῦ. πᾶς ὁ ἁ-
tetigerit mōtē. morte morief. nō tāget il
ψάμενος τοῦ ὄρους, θανάτῳ τελευτήσει. οὐχ ἅψεται αὐ-
lū man⁹. i.n. lapidib⁹ lapidabitur vel iaculo cōfo-
τοῦ χείρ. ἐν γὰρ λίθοις λιθοβοληθήσεται ἢ βολίδι κατα-
diet: siue hō siue iumētū: nō viuet. quā
τοξευθήσεται, ἐάν τε κτῆνος ἐάν τε ἄνθρωπος, οὐ ζήσεται. ὅτ-
do āt voces τ tube recesserit de mōte:
αν δὲ αἱ φωναὶ καὶ αἱ σάλπιγγες ἀπέλθῃ ἀπὸ τοῦ ὄρους,
illi ascendēt in mōtē. τ descendit moyses
ἐκεῖνοι ἀναβήσονται ἐπὶ τὸ ὄρος. καὶ κατέβη μωυσῆς
de mōte ad populū τ sanctificauit eos. τ laue-
ἐκ τοῦ ὄρους πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἡγίασεν αὐτούς. καὶ ἔπλυ-
rūt vestimēta sua. τ dixit populo: estote pa-
ναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν. καὶ εἶπεν τῷ λαῷ, γίνεσθε ἕτοι-
ti: tres dies nō accedatis vxori. factū ēāt
μοι, τρεῖς ἡμέρας μὴ προσέλθητε γυναικί. ἐγένετο δὲ
die tertio facto ad mane: et factesūt
τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γενηθέντος πρὸς ὄρθρον, καὶ ἐγίνοντο
voces τ fulgura et nubes caliginose in mōte
φωναὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ νεφέλαι γνοφώδεις ἐπ' ὄρους
sinai. vox tube sonabat valde. τ timuit
σινά. φωνὴ τῆς σάλπιγγος ἤχει μέγα. καὶ ἐπτοήθη
oīs popul⁹: ꝗ erat in castris. et eduxit moy-
πᾶς ὁ λαός, ὁ ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἐξήγαγε μωυ-
ses ppl'm in occursum dei ex ca-
σῆς τὸν λαὸν εἰς συνάντησιν τοῦ θεοῦ ἐκ τῆς παρεμ-
stris. et astiterūt in mōte sinai: at mōs
βολῆς. καὶ παρέστησαν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ σινά. τὸ δὲ ὄρος
sinai fumabat tot⁹: qz descēderat deus in
τὸ σινὰ ἐκαπνίζετο ὅλον, διὰ τὸ καταβεβηκέναι τὸν θεὸν ἐπ'
illū in igne. ascēdebat āt fum⁹ tāq̄ fum⁹ fornacis. et
αὐτὸ ἐν πυρί. ἀνέβαινε δὲ ὁ καπνὸς ὡσεὶ καπνὸς καμίνου. καὶ
stupuit oīs popul⁹ valde. factesūt āt voces tube
ἐξέστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα. ἐγίνοντο δὲ αἱ φωναὶ τῆς σάλπιγγος
procedentes fortiores valde. moyses loqbat. at de⁹
προβαίνουσαι ἰσχυρότεραι σφόδρα. μωυσῆς ἐλάλει. ὁ δὲ θεὸς
respondebat ei voce. descēdit āt dñs in mōtē
ἀπεκρίνατο αὐτῷ φωνῇ. κατέβη δὲ ὁ κύριος ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ
sinai in vertice mōtis: et vocauit dñs moy-
σινὰ ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ ἐκάλεσεν κύριος μωυ-
sen in vertice mōtis. et ascēdit moyses. et
σῆν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄρους. καὶ ἀνέβη μωυσῆς. καὶ
ait dñs ad moysen: dicēs: descēdes
εἶπεν ὁ κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, καταβὰς

Heb. 12. c.

C

Transla. Chal.

ויהון זמינין ליומא תליתאה ארי ביומא תליתאה יתגלי ייי לעיני כל עמא על טורא דסיני׃
ותתחים ית עמא סחור סחור למימר אסתמרו לכון מלמיסק לטורא ולמקרב בסופיה
כל דיקרב בטורא אתקטלא יתקטיל׃ לא תקרב ביה ידא ארי אתרגמא יתרגם או
אשתדאה ישתדי אם בעירא אם אנשא לא יתקים במנגד שופרא אינון מרשן
למיסק לטורא׃ ונחת משה מן טורא לות עמא וקדיש ית עמא וחורו לבושיהון׃ ואמר
לעמא הוו זמינין לתלתא יומין לא תקרבון לצד איתתא׃ והוה ביומא תליתאה
במהוי צפרא והוה קלין וברקין ועננא תקיף על טורא וקל שופרא תקיף לחדא
וזע כל עמא דבמשריתא׃ ואפיק משה ית עמא לקדמות מימרא דייי מן משריתא
ואתעתדו בשפולי טורא׃ וטורא דסיני תנן כוליה מן קדם דאתגלי עלוהי ייי
באשתא וסליק תנניה כתננא דאתונא וזע כל טורא לחדא׃ והוה קל שופרא אזיל
ותקיף לחדא משה ממליל ומן קדם ייי מתעני ליה בקל׃ ואתגלי ייי על טורא
דסיני לריש טורא וקרא ייי למשה לריש טורא וסליק משה׃ ואמר ייי למשה חות

Primitiua chal.

Interp. chal.

parati in diem tertiū: qm̄ in die tertio reuelabitur dominus in oculis oīs populi sup montē sinai. Constituesq; terminos populo per circuitū: dicens. Cauete vobis ne ascēdatis in montē: neq; accedatis ad finē eius. Oīs qui accesserit ad montē: occisione occidetur. non tangat eum manus: qm̄ lapidatione lapidabitur: aut iaculis cōfodietur: siue iumentū siue homo nō viuet. Quādo tuba subtracta fuerit: ipsi habebūt facultatē ascendēdi in montē. Descēditq; moyses de monte ad populū: τ preparauit eos: τ lauauerunt vestimēta sua: τ ait ad populū. Estote parati in diē tertiū: nō appropinqūtis vxorib⁹. Et factū est ī die tertio cuz esset mane: τ fuerūt voces τ fulgura τ nubes grauis sup montē τ vox tube fortis nimis: τ cōmotus est oīs populus qui erat in castris. Eduxitq; moyses populū de castris in occursum verbi dei: τ steterunt ad radices mōtis. Mons aūt sinai fumabat totus: eo q reuelatus erat dñs sup eum in igne. Et ascendit fum⁹ eius quasi fumus fornacis: τ cōtremuit oīs mons valde. Vox aūt tube ibat τ cōualescebat nimis: moyses loquebatur: et a facie dei respondebatur ei voce. Et reuelatus est dñs sup montē sinai in vertice montis: et vocauit dñs moysen ad verticē montis: τ ascendit moyses. Dixitq; dñs ad moysen. Descende

D

cōtestare populū: ne forte appropiquēt ad
διαμάρτυραι τῷ λαῷ, μήποτε ἐγγίσωσι πρὸς τὸν
deū ad videndū: et cadant ab eis multitudo.
θεὸν κατανοῆσαι, καὶ πέσωσιν ἐξ αὐτῶν πλῆθος.
et sacerdotes appropiquātes dño sanctificē-
καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ ἐγγίζοντες τῷ κυρίῳ ἁγιασθήτω-
tur: ne forte recedat ab eis dñs. et di-
σαν, μήποτε ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτῶν κύριος. καὶ εἶ-
xit moyses ad deū: nō poterit popul⁹
πεν μωυσῆς πρὸς τὸν θεόν, οὐ δυνήσεται ὁ λαὸς
ascendere in mōtē sinai: tu .n. testificatus
ἀναβῆναι εἰς τὸ ὄρος τὸ σινά, σὺ γὰρ διαμεμαρτύ-
es nobis: dicens: determina mōtē τ sctifica
ρησαι ἡμῖν, λέγων, ἀφόρισαι τὸ ὄρος καὶ ἁγίασαι
eū. dixit āt ipsi dñs: vade: descēde:
αὐτό. εἶπε δὲ αὐτῷ κύριος, βάδιζε, κατάβηθι,
τ ascende tu τ aaron tecum: at sacerdotes
καὶ ἀνάβηθι σὺ καὶ ἀαρὼν μετὰ σοῦ, οἱ δὲ ἱερεῖς
et popul⁹ nō vadant ad ascēdēdū ad de-
καὶ ὁ λαὸς μὴ βιαζέσθωσαν ἀναβῆναι πρὸς τὸν θε-
um: ne forte pdat ex eis dñs. descen-
όν, μήποτε ἀπολέσῃ ἀπ' αὐτῶν κύριος. κα-
dit āt moyses ad populū: τ dixit
τέβη δὲ μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν, καὶ εἶπεν αὐ-
eis.
τοῖς.

Ca. 20.

A

Et locut⁹ ē dñs omnes sermones
Καὶ ἐλάλησε κύριος πάντας τοὺς λόγους
hos: dicens: ego sum dñs deus tuus:
τούτους, λέγων, ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός σου,
q eduxi te de tra egypti de domo ser-
ὅστις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐξ οἴκου δου-
uitutis: nō erūt tibi dei alij pter me:
λείας, οὐκ ἔσονταί σοι θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ,
nō facies tibi idolū: neq; vllius
οὐ ποιήσεις ἑαυτῷ εἴδωλον, οὐδὲ παντὸς
simulachrū: q̄cūq; in celo sursū τ q̄cūq; in
ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ
tra deorsū τ q̄cūq; in aquis sub
γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς
tra: nō adorabis eos: neq; seruies
γῆς, οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις
eis. ego .n. sū dñs de⁹ tuus: de⁹ zelotes red-
αὐτοῖς. ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, θεὸς ζηλωτὴς ἀπο-
dens peccata pfm in filios in tertiā τ
διδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ
quartā gñationē odio habētib⁹ me: τ faciēs miaz
τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με, καὶ ποιῶν ἔλεος
in milliaria diligentib⁹ me: et seruātib⁹
εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ τοῖς φυλάσσουσι
precepta mea. nō accipies nomē dñi dei tui
τὰ προστάγματά μου. οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου
in vano. nō .n. mūdabit dñs accipientē
ἐπὶ ματαίῳ. οὐ γὰρ μὴ καθαρίσει κύριος τὸν λαμβάνοντα

Deut. 5. a. ps. 80

de & contestare populum: ne forte velit trāscēdere terminos ad vidēdū dñm: & pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoq; qui accedūt ad dñm: sctificētur ne percutiat eos. Dixitq; moyses ad dominū. Nō poterit vulgus ascendere in montem sinai: tu enim testificatus es & iussisti dicēs Pōe termīos circa mōtem: & sanctifica illum. Cui ait dominus. Vade descēde: ascendesq; tu & aaron tecum. Sacerdotes autē & populus nō trāscēt termīos: nec ascendāt ad dñm: ne forte īterficiat illos. Descēditq; moyses ad ppl'm: & oīa narrauit eis. Ca. 20

Locutusq; est deus cunctos sermones hos Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Non habebis deos alienos corā me. Non facies tibi sculptile neq; oēm similitudinē que est in celo desup: & que in terra deorsum: nec eorū q̄ sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neq; coles. Ego sū dominus deus tuus fortis zelotes visitās iniqtatē patrū in filios in tertiam & quartā generationē eorū q oderūt me: & faciens miam in millia his q diligūt me: & custodiūt pcepta mea. nō assumes nomē dñi dei tui in vanum. Nec eīm habebit insontem dñs eum: q assumpserit

העד בעם פן יהרסו אל יהוה
לראות ונפל ממנו רב׃ וגם
הכהנים הנגשים אל יהוה
יתקדשו פן יפרץ בהם יהוה׃
ויאמר משה אל יהוה לא יוכל
העם לעלת אל הר סיני כי אתה
העדתה בנו לאמר הגבל את ההר
וקדשתו׃ ויאמר אליו יהוה לך
רד ועלית אתה ואהרן עמך
והכהנים והעם אל יהרסו לעלת
אל יהוה פן יפרץ בם׃ וירד משה
אל העם ויאמר אלהם׃

Cap. xx.

וידבר אלהים את כל הדברים
האלה לאמר׃ אנכי יהוה אלהיך
אשר הוצאתיך מארץ מצרים
מבית עבדים׃ לא יהיה לך
אלהים אחרים על פני׃ לא תעשה
לך פסל וכל תמונה אשר בשמים
ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר
במים מתחת לארץ׃ לא תשתחוה
להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה
אלהיך אל קנא פקד עון אבת
על בנים על שלשים ועל רבעים
לשנאי׃ ועשה חסד לאלפים
לאהבי ולשמרי מצותי׃ לא תשא
את שם יהוה אלהיך לשוא כי
לא ינקה יהוה את אשר ישא את

עוד הרס · ראה · נגש · קדש פרץ · יכל · עלה · גבל · דבר · יצא · היה · פנה עשה · פסל · עלה · שחה · עבד · צוה נשא · נקה

Transla. Chal.

אסהיד בעמא דלמא יפגרון קדם ייי למחזי ויפל מנהון סגי׃ ואף כהניא דקריבין
לשמשא קדם ייי יתקדשון דלמא יקטול בהון ייי׃ ואמר משה קדם ייי לא יכול עמא
למיסק לטורא דסיני ארי את אסהידתא בנא למימר תחים ית טורא וקדשיה׃ ואמר
ליה ייי איזיל חות ותיסק את ואהרן עמך וכהניא ועמא לא יפגרון למיסק למחזי קדם
ייי דלמא יקטול בהון׃ ונחת משה לות עמא ואמר להון׃

Ca. xx.

ומליל ייי ית כל פתגמיא האלין למימר׃ אנא ייי אלהך דאפקתך מארעא דמצרים
מבית עבדותא׃ לא יהי לך אלה אחרן בר מני׃ לא תעביד לך צלם וכל דמו
די בשמיא מלעילא ודי בארעא מלרע ודי במיא מלרע לארעא׃ לא תסגוד להון
ולא תפלחנון ארי אנא ייי אלהך אל קנא מסער חובי אבהן על בנין מרדין על דר
תליתאי ועל דר רביעאי לשנאי כד משלמין בניא למחטי בתר אבהתהון׃
ועביד טיבו לאלפי דרין לרחמי ולנטרי פקודי׃ לא תימי בשמא דייי אלהך
למגנא ארי לא יזכי ייי ית דיימי

Interp. chal.

contestare populū: ne forte transgrediātur vt videant dñm: et cadat ex eis multitudo. Sacerdotes quoq; q accedunt ad ministrandū coram dño sanctificētur: ne forte irascatur cōtra eos dñs. Dixitq; moyses coraz dño. Non poterit populus ascēdere in montē sinai: quoniā tu cōtestatus es nos: dicens. Pone terminū circa montem τ sanctifica eum. Dixitq; ei dñs. Vade descende: ascendesq; tu τ aaron tecū. Sacerdotes aūt et populus non transgrediātur vt ascendāt in cōspectū domini: ne forte irascatur cōtra eos. Descēditq; moyses ad populum: τ narrauit eis. Ca. 20.

Locutusq; est de⁹ cunctos sermones hos: dicēs. Ego dñs deus tu⁹: qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Non erit tibi deus alius preter me. Non facies tibi imaginē neq; omnē similitudinē eoꝝ que in celo sunt desup: neq; eoꝝ que in terra sunt deorsum: neq; eoꝝ q̄ in aquis sunt sub terra. Non adorabis ea neq; seruies eis: qm̄ ego dñs deus tuus de⁹ zelotes: visitans peccata patrū super filios transgressores in tertiā τ in quartaz generationē: his qui oderunt me: quādo filij sequūtur peccata patrum. Et faciens misericordiā in mille generatiōes diligentibus me τ custodiētib⁹ precepta mea. Non iurabis in noīe dei tui frustra: qz nō iustificabit dñs illū q iurauerit

Primitiua chal.

Ter. Heb.

שְׁמוֹ לַשָּׁוְא: זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה יְהוָה אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בֵּרַךְ יְהוָה אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ: כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: לֹא תִרְצָח: לֹא תִנְאָף: לֹא תִגְנֹב: לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר: לֹא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלֹת וְאֶת הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת הָהָר עָשֵׁן וַיַּרְא הָעָם וַיָּנֻעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחֹק: וַיֹּאמְרוּ אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אַתָּה עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָה וְאַל יְדַבֵּר עִמָּנוּ אֱלֹהִים פֶּן נָמוּת: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירָאוּ כִּי לְבַעֲבוּר נַסּוֹת אֶתְכֶם בָּא הָאֱלֹהִים וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל

Primitiua heb.: זכר · יום עבד · עשה לאך שבע · אמה גור · נוח · קדש · אבד · ארך · רצח נאף · גנב ענה עוד · חמד · איש עבד · אמה · ראה · לפד · ראה נוע · עמד אמר · שמע · דבר מות · ירא · עבר נסה בוא · היה

Träsla. B. Hiero.

nomẽ dñi dei sui frustra. Memento vt diẽ sabbati sctifices. Sex diebus operaberis: & facies omnia opera tua: septimo autem die sabbatũ dñi dei tui est. Non facies oẽ opus in eo tu & filius tuus & filia tua: seruus tuus & ancilla tua: iumẽtũ tuũ & aduena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit dñs celum & terrã & mare & oia q̃ in eis sunt: & requieuit ĩ die septimo. Idcirco bñdixit dominus diei sabbati: & sanctificauit eum. Honora patrẽ tuum & matrem tuã: vt sis longeuus super terram: quam dñs deus tuus dabit tibi. Nõ occides. Nõ mechaberis. Non furtũ facies. Nõ loq̃ris cõtra proximũ tuũ falsũ testimonium. Nõ cõcupisces domũ pximi tui. Nec desiderabis vxorẽ ei: nõ seruũ. nõ ancillã. nõ bouẽ. nõ asinũ. nec oia q̃ illius sũt. Cũctus aũt populus videbat voces & lampades & sonitum buccine mõtẽq; fumãtẽ: & perteriti ac pauore concussi: steterunt procul dicẽtes moysi. Loquere tu nobis & audiemus. Non loquatur nobis deus ne forte moriamur. Et ait moyses ad populum. nolite timere. Vt enim pbaret vos venit deus: & vt terror illius esset in

Träsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

nomen ei⁹ in vano. memẽto diẽ
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν
sabbatoꝝ sctificare eã. sex diebus operaberis ꝛ facies oia opera tua. at die septima sabbata dño deo tuo. nõ facies in ea oẽ opus tu ꝛ fili⁹ tuus et filia tua seruus tuus ꝛ serua tua: bos tu⁹ et subiugale tuũ: ꝛ oẽ iumẽtũ tuũ: et aduena habitans in te.
σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν. ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα κυρίῳ τῷ θεῷ σου. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ πᾶν κτῆνός σου, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί.
in. n. sex diebus fecit dñs celũ ꝛ terrã ꝛ mare ꝛ oia q̃ in eis ꝛ requieuit die septima. pp hoc bñdixit dñs diẽ septimã: et sctificauit eã. honora pãtrẽ tuũ ꝛ mrẽ tuã: vt bene tibi sit et vt longeu⁹ sis sup terrã bonã: q̃ dñs de⁹ tuus dat tibi. nõ occides. nõ mechaberis. nõ furaberis. nõ falso testificaberis cõtra pximũ tuũ testimoniũ falsũ. nõ cõcupisces vxorẽ pximi tui. nõ cõcupisces domũ primi tui: neq; agrũ eius: neq; seruũ ei⁹: neq; ancillã eius. neq; bouẽ eius: neq; subiugale eius: neq; oẽ supellectilẽ eius: neq; q̃cũq; pximi tui sũt. et ois popul⁹ videbat vocẽ: et lampades: ꝛ vocẽ tube: ꝛ mõtẽ fumãtẽ. perterriti aũt ois populus steterũt a longe: ꝛ dixerũt ad moysen: loquere tu nobis: et nõ loquaꝛ ad nos deus: ne forte moriamur. et ait illis moyses: cõfidite. causa .n. tentandi vos venit deus ad vos: vt sit timor eius in
γὰρ ἓξ ἡμέραις ἐποίησε κύριος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, καὶ κατέπαυσεν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. διὰ τοῦτο ηὐλόγησε κύριος τὴν ἡμέραν τὴν ἑβδόμην, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. οὐ φονεύσεις. οὐ μοιχεύσεις. οὐ κλέψεις. οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοὸς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστί. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἑώρα τὴν φωνήν, καὶ τὰς λαμπάδας, καὶ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος, καὶ τὸ ὄρος τὸ καπνίζον. φοβηθέντες δὲ πᾶς ὁ λαὸς ἔστησαν μακρόθεν, καὶ εἶπαν πρὸς μωυσῆν, λάλησον σὺ ἡμῖν, καὶ μὴ λαλείτω πρὸς ἡμᾶς ὁ θεός, μή ποτε ἀποθάνωμεν. καὶ λέγει αὐτοῖς μωυσῆς, θαρσεῖτε. ἕνεκεν γὰρ τοῦ πειράσαι ὑμᾶς παρεγενήθη ὁ θεὸς πρὸς ὑμᾶς, ὅπως ἂν γένηται ὁ φόβος αὐτοῦ ἐν

B

Infra. 31.c. Eze. 20.b. — Gen. 2.a. Deut. 5.b. Math. 5.d. Marci 7.b. Ephe. 6.a. Roma. 13.b.

C

Deut. 18.c. Hebre. 12.c.

Primitiua chal.: הוה שית פלח · עבד · גור קרה · נוח ארך · קטל גוף גנב · סהד חמד אתת · אמר חזא קול · תנן זוע קום · קבל מלל אמר · מות דחל נסא · גלה הוה

Interp. chal.

in noie suo in vanũ. Memẽto diei sabbati vt sanctifices eũ. Sex dieb⁹ opaberis: ꝛ facies oia opera tua: die aũt septimo sabbatũ est corã dño deo tuo. Non facies in eo oẽ opus tu ꝛ filius tu⁹ ꝛ filia tua: seruus tuus ꝛ ancilla tua ꝛ iumentũ tuũ: ꝛ peregrinus qui est in vrbe tua. q: sex diebus fecit dñs celũ ꝛ terrã mare ꝛ oia que in eis sunt: ꝛ requieuit in die septimo. Idcirco benedixit dñs diei sabbati ꝛ sanctificauit eum. Honora patrẽ tuũ ꝛ matrẽ tuã: vt plongẽtur dies tui sup terrã: quã dñs deus tu⁹ dabit tibi. Non occides aiam. Non mechaberis. Non furaberis. Nõ testificaberis ꝯtra primũ tuũ falsum testimoniũ. Nõ cõcupisces domũ pximi tui. Non cõcupisces vxorẽ pximi tui: neq; seruũ eius neq; ancillã eius neq; bouẽ neq; asinũ eius: neq; oia q̃ sunt pximi tui. Oisq; populus videbat voces ꝛ lãpades ꝛ vocẽ tube ꝛ montẽ fumantem. Viditq; populus ꝛ cõtremuerũt ꝛ steterũt procul. Dixeruntq; ad moysen. Loquere tu nobiscũ ꝛ obediemus: ꝛ nõ loquatur nobiscũ verbũ a facie dñi: ne forte moriamur. Dixitq; moyses ad pplm. Ne timeatis: quia vt probaret vos dñs: reuelata est gloria dei: et vt sit timor eius super

Transla. Chal.

בשמיה לשקרא: הוי דכיר ית יומא דשבתא לקדשותיה: שתא יומין תפלח ותעביד כל עבידתך: ויומא שביעאה שבתא קדם יי אלהך לא תעביד כל עבידא את וברך וברתך עבדך ואמתך ובעירך וגיורך די בקרוך: ארי שתא יומין עבד יי ית שמיא וית ארעא ית ימא וית כל די בהון ונח ביומא שביעאה על כן בריך יי ית יומא דשבתא וקדשיה: יקר ית אבוך וית אמך בדיל דיסגון יומך על ארעא דיי אלהך יהיב לך: לא תקטול נפש: לא תגוף: לא תגנוב: לא תסהיד בחברך סהדותא דשקרא: לא תחמיד ביתא דחברך לא תחמיד איתת חברך ועבדיה ואמתיה ותוריה וחמריה וכל די לחברך: וכל עמא חזן ית קליא וית בעוריא וית קל שופרא וית טורא תנן וחזא עמא וזעו וקמו מרחיק: ואמרו למשה מליל את עמנא ונקביל ולא יתמליל עמנא מימר מן קדם יי דלמא נמות: ואמר משה לעמא לא תדחלון ארי בדיל לנסאה יתכון אתגלי יקרא דיי ובדיל דתהי דחלתיה על

Träsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

vobis: vt nõ peccetis. stetit aũt ois pp̃ls alonge: moyses aũt venit ad caligine: vbi erat de⁹. dixit aũt dñs ad moysen: hec dices domui iacob: et annũciabis filijs israel: vos vidistis: q̃ de celo locut⁹ sũ ad vos. nõ facietis vobis deos argẽteos: et deos aureos: nõ facietis vobis ipsis altare. de terra facietis mihi: ꝛ sacrificabitis ĩ ipso holocausta: et salutaria vr̃a: oues ꝛ vitulos vr̃os in oi loco: vbi innocauero nomẽ meũ illic. ꝛ veniã ad te ꝛ benedicã tibi. si aũt altare de lapidib⁹ facies mihi: nõ edificabis eos sectos. ꝛ. n. cultrũ tuũ iniecisti sup eos: et polluti sũt. nõ ascendes in gradib⁹ in altare meũ: vt nõ reueles turpitudinẽ tuã in eo.
ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμαρτάνητε. εἱστήκει δὲ πᾶς ὁ λαὸς μακρόθεν, μωυσῆς δὲ ἦλθεν εἰς τὸν γνόφον, οὗ ἦν ὁ θεός. εἶπε δὲ κύριος πρὸς μωυσῆν, τάδε ἐρεῖς τῷ οἴκῳ ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖς τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, ὑμεῖς ἑωράκατε, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λελάληκα πρὸς ὑμᾶς. οὐ ποιήσετε ἑαυτοῖς θεοὺς ἀργυροῦς, καὶ θεοὺς χρυσοῦς, οὐ ποιήσετε ὑμῖν αὐτοῖς θυσιαστήριον. ἐκ γῆς ποιήσετέ μοι, καὶ θύσετε ἐπ᾽ αὐτοῦ τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ σωτήρια ὑμῶν, τὰ πρόβατα καὶ τοὺς μόσχους ὑμῶν ἐν παντὶ τόπῳ, οὗ ἐὰν ἐπονομάσω τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ. καὶ ἥξω πρὸς σὲ καὶ εὐλογήσω σε. ἐὰν δὲ θυσιαστήριον ἐκ λίθων ποιῇς μοι, οὐκ οἰκοδομήσεις αὐτοὺς τμητούς. τὸ γὰρ ἐγχειρίδιόν σου ἐπιβέβληκας ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ μεμίανται. οὐκ ἀναβήσῃ ἐν ἀναβαθμίσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου, ὅπως ἂν μὴ ἀνακαλύψῃς τὴν ἀσχημοσύνην σου ἐπ᾽ αὐτοῦ.

D

Deut. 27.a — Josue. 8.g.

Ca. 21 A

Et hec iudicia: q̃ ppones coram eis. si possideris seruũ hebreũ: sex ãnos seruiet tibi: at septimo abibit liber gratis. si ipse solus intrauerit: ꝛ solus egredietur, si aũt vxor simul itrauerit cũ eo: ꝛ vxor egrediet cũ eo. si aũt dñs eius dederit ei vxorẽ: ꝛ pepererit ei filios vel filias: vxor ꝛ liberi sint dño illi⁹. ipse aũt sol⁹ egrediet. si aũt rñdens dixerit seru⁹: dilexi dñm meũ: ꝛ vxorem meã et liberos: nõ
Καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματα, ἃ παραθήσεις ἐνώπιον αὐτῶν. ἐὰν κτήσῃ παῖδα ἑβραῖον, ἓξ ἔτη δουλεύσει σοι, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἀπελεύσεται ἐλεύθερος δωρεάν. ἐὰν αὐτὸς μόνος εἰσέλθῃ, καὶ μόνος ἐξελεύσεται, ἐὰν δὲ γυνὴ συνεισέλθῃ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ γυνὴ ἐξελεύσεται μετ᾽ αὐτοῦ. ἐὰν δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ δῷ αὐτῷ γυναῖκα, καὶ τέκῃ αὐτῷ υἱοὺς ἢ θυγατέρας, ἡ γυνὴ καὶ τὰ παιδία ἔσωσαν τῷ κυρίῳ αὐτῆς, αὐτὸς δὲ μόνος ἐξελεύσεται. ἐὰν δὲ ἀποκριθεὶς εἴπῃ ὁ παῖς, ἠγάπηκα τὸν κύριόν μου, καὶ τὴν γυναῖκά μου καὶ τὰ παιδία, οὐκ

Deut. 15.c. Hiere. 34.c.

Träsla. B. Hiero.

vobis: & nõ peccaretis. Stetitq; populus delonge: moyses autẽ accessit ad caliginẽ in qua erat deus. Dixitq; preterea dominus ad moysen. Hec dices filijs israel. Vos vidistis q̃ de celo locutus sim vobis. Non facietis deos argenteos nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi: & offeretis sup eo holocausta & pacifica vestra: oues vestras & boues: in omni loco in quo memoria fuerit nois mei. Veniã ad te & bñdicam tibi. Q d si altare lapideũ feceris mihi: non edificabis illud de sectis lapidibus Si enim leuaueris cultrũ sup eo: polluetur. Nõ ascẽdes p gradus ad altare meũ: ne reueletur turpitudo tua.

Hec sunt — Cap. 21. — iudicia que propones eis. Si emeris seruum hebreum: sex annis seruiet tibi: in septimo egredietur liber gratis. Cũ q̃li veste intrauerit: cũ tali exeat. si habẽs vxorẽ & vxor egredietur simul. Sin autem dñs dederit illi vxorẽ: & peperit filios & filias: mulier & liberi eius erunt domini sui. Ipse vero exibit cũ vestitu suo. q si dixerit seruus diligo dñm meum & vxorem ac liberos: non

Ter. Heb.

פְּנֵיכֶם לְבִלְתִּי תֶחֱטָאוּ: וַיַּעֲמֹד הָעָם מֵרָחֹק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל הָעֲרָפֶל אֲשֶׁר שָׁם הָאֱלֹהִים: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתֶּם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם: לֹא תַעֲשׂוּן אִתִּי אֱלֹהֵי כֶסֶף וֵאלֹהֵי זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם: מִזְבַּח אֲדָמָה תַּעֲשֶׂה לִּי וְזָבַחְתָּ עָלָיו אֶת עֹלֹתֶיךָ וְאֶת שְׁלָמֶיךָ אֶת צֹאנְךָ וְאֶת בְּקָרֶךָ בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ: וְאִם מִזְבַּח אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה לִּי לֹא תִבְנֶה אֶתְהֶן גָּזִית כִּי חַרְבְּךָ הֵנַפְתָּ עָלֶיהָ וַתְּחַלְלֶהָ: וְלֹא תַעֲלֶה בְמַעֲלֹת עַל מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא תִגָּלֶה עֶרְוָתְךָ עָלָיו:

Cap. xxi.

וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם: כִּי תִקְנֶה עֶבֶד עִבְרִי שֵׁשׁ שָׁנִים יַעֲבֹד וּבַשְּׁבִעִת יֵצֵא לַחָפְשִׁי חִנָּם: אִם בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא אִם בַּעַל אִשָּׁה הוּא וְיָצְאָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ: אִם אֲדֹנָיו יִתֶּן לוֹ אִשָּׁה וְיָלְדָה לוֹ בָנִים אוֹ בָנוֹת הָאִשָּׁה וִילָדֶיהָ תִּהְיֶה לַאדֹנֶיהָ וְהוּא יֵצֵא בְגַפּוֹ: וְאִם אָמֹר יֹאמַר הָעֶבֶד אָהַבְתִּי אֶת אֲדֹנִי אֶת אִשְׁתִּי וְאֶת בָּנָי לֹא

Primitiua heb.: פנה חטא עמד · ראה · עשה · זבח · קום זכר · בוא · בנה · גזז נוף · חלל עלה עלה · גלה ערה · שפט · שום פנה קנה · שנה עבד · חנן · גוף בוא · איש · נתן · היה · איש

Transla. Chal.

אפיכון בדיל דלא תחובון: וקם עמא מרחיק ומשה קריב לצית אמיטתא דתמן יקרא דיי: ואמר יי למשה כדנן תימר לבני ישראל אתון חזיתון ארי מן שמיא מלילית עמכון: לא תעבדון קדמי דחלן דכסף ודחלן דדהב לא תעבדון לכון: מדבח אדמתא תעביד קדמי ותהי דבח עלוהי ית עלותך וית נכסת קודשך מן ענך ומן תורך בכל אתרא דאשרי שכינתי לתמן אשלח ברכתי לך ואברכינך: ואם מדבח אבנין תעביד קדמי לא תבני יתהן פסילן דלמא תרים חרבך עלה ותחלינה: ולא תסק בדרגין על מדבחי דלא תתגלי ערייתך עלוהי:

Ca. xxi.

ואלין דיניא די תסדר קדמיהון: ארי תזבון עבדא בר ישראל שית שנין יפלח ובשביעיתא יפוק לבר חורין מגן: אם בלחודוהי ייעול בלחודוהי יפוק אם בעל אתתא הוא ותפוק אתתיה עמיה: אם רבוניה יתן ליה אתתא ותליד ליה בנין או בנן אתתא ובנהא תהי לרבונה והוא יפוק בלחודוהי: ואם מימר יימר עבדא רחימנא ית רבוני ית אתתי וית בני לא

Interp. chal.

faciẽ vestrã: vt non peccetis. Stetitq; populus a longe: ꝛ moyses accessit ꝯsus caliginẽ: vbi erat gl̃ia dei. Dixitq; dñs ad moysen. Hec dices filijs israel: vos vidistis qd de celo locutus sum vobiscũ. Non facietis coram me deos argenteos: neq; deos aureos facietis vobis. altare de terra facies corã me: ꝛ imolabis sup eo holocausta tua ꝛ sacrificia sanctificata tua de ouibus tuis ꝛ de bobus. In oĩ loco in quo habitare fecero gloriam meã: ibi mittã benedictionẽ meam ꝛ benedicã tibi. Si autẽ altare ex lapidibus feceris coram me: non edificabis sectos lapides: ne forte leues gladium tuũ sup illo: ꝛ profanes eum. Et non ascendes per gradus sup altare meum: vt non reueletur turpitudo tua super eo. — Ca. 21.

Et hec sunt iudicia q̃ ppones coram eis. Quãdo emeris seruũ filiũ israel: sex annis seruiet: ꝛ in anno septimo egredietur liber gratis. Si solus intrauerit: solus egredietur. Si marit⁹ vxoris est: egredietur vxor eius cũ eo. Si dñs ei⁹ dederit ei vxorẽ: ꝛ pepit ei filios aut filias: vxor ꝛ filij ei⁹ erũt dñi sui: ꝛ ipse egredietur solus. Si autem dicens dixerit seruus. Diligo dominum meum vxorem meam ꝛ liberos meos: non

Primitiua chal.: חוב אמר חזא · עבד דהב נכס · עלה עאן שרא · שלח ברך בנה · רום חלל נסק · גלה ערה אל · דין סדר זבן · שנה פלח נפק · עול אתת רבב · נתן ילד הוה · אמר

Tex. Heb.

יצא חפשי: והגישו אדניו אל
האלהים והגישו אל הדלת או
אל המזוזה ורצע אדניו את אזנו
במרצע ועבדו לעלם: וכי ימכר
איש את בתו לאמה לא תצא
כצאת העבדים: אם רעה בעיני
אדניה אשר לא יעדה והפדה
לעם נכרי לא ימשל למכרה
בבגדו בה: ואם לבנו ייעדנה
כמשפט הבנות יעשה לה: אם
אחרת יקח לו שארה כסותה
וענתה לא יגרע: ואם שלש אלה
לא יעשה לה ויצאה חנם אין
כסף: מכה איש ומת מות יומת:
ואשר לא צדה והאלהים אנה
לידו ושמתי לך מקום אשר ינוס
שמה: וכי יזד איש על רעהו
להרגו בערמה מעם מזבחי
תקחנו למות: ומכה אביו ואמו
מות יומת: וגנב איש ומכרו
ונמצא בידו מות יומת: ומקלל
אביו ואמו מות יומת: וכי יריבן
אנשים והכה איש את רעהו
באבן או באגרף ולא ימות ונפל
למשכב: אם יקום והתהלך בחוץ
על משענתו ונקה המכה רק

Trāsla. B. Hiero.

egrediar liber: offerat eū dñs diis: & applicabitur ad ostiū & postes: perforabitq; aurē eius subula: & erit ei seruus in seculum. Si quis vēdiderit filiā suā in famulam: non egredietur sicut ancille exire consueuerūt. Si displicuerit oculis dñi sui cui tradita fuerat: dimittet eā. populo āt alieno vēdēdi nō habebit ptātem: si spreuerit eam. Si aūt filio suo despōderit eā: iuxta morem filiarum faciet illi. q̄ si alteram ei acceperit: prouidebit puelle nuptias & vestimēta: & p̄ciū pudicicie nō negabit. Si tria ista non fecerit: egredietur gratis absq; pecunia. Qui percusserit hominem volens occidere: morte moriatur. Qui āt nō ē isidiatus: sed deus illum tradidit in manus eius: cōstituā tibi locū in quo fugere debeat. Si q̄s p industriā occiderit pxímū suū & p insidias: ab altari meo euelles eum vt moriatur. Qui pcusserit patrē suū aut matrē: morte moriatur. Qui furatus fuerit hominē: & vēdiderit eum: cōuictus noxe morte moriatur. Qui maledixerit patri suo vl matri morte moriatur. Si rixati fuerit viri & pcusserit alter pximū suū lapide vel pugno: & ille mortuus nō fuerit: sed iacuerit i lectulo: si surrexerit & ambulauerit foris sup baculū suū: inocēs erit q pcusserit:

Interp. chal.

egrediar liber. Applicabitq; eum dñs eius corā iudicibus: & applicabit eum ad ostium aut ad postē. & perforabit dñs eius aurem eius subula: & erit ei seruus seruiēs ei in seculū. Si aūt vir vendiderit filiā suam in ancillam: nō egredietur sicut egrediūtur serui. Si displicuerit in oculis dñi sui: quā sibi desponderat: liberam faciat eam. Non habebit facultatē vt vendat eam viro alio: cum dñatus fuerit eius. Si autē filio suo desponderit eam: iuxta cōsuetudinē filiarū israel faciet ei. Si alterā acceperit sibi: nutrimentū eius vestimentūq; & ɔcubitū ei⁹ nō phibebit. Et si tria hec nō fecerit ei: egredietur gratis absq; argento. Qui pcusserit virū: & mortuus fuerit: occisione occidatur. Qui autē nō est insidiatus: sed a facie dei traditus est manui eius: constituā tibi locū ad quē fugiat. Et qñ impie egerit vir cōtra proximū suum: vt interficiat eum per insidias: de cōspectu altaris mei tolles eum: vt interficiatur. Qui autē percusserit patrē suū aut matrē suam: morte moriatur. Qui furatus fuerit animā de filiis israel: & vendiderit eam: inuētaq; fuerit in manu eius: morte moriatur. Qui aūt maledixerit patri suo vel matri sue: morte moriat. Et qñ rixati fuerint viri: & percusserit vir proximū suū lapide aut pugno: et nō fuerit mortuus: sed ceciderit in lectulo & fuerit ociosus. si surrexerit & ambulauerit foris sup baculū suum: erit innocens percussor: sed

Tex. Heb.

שבתו יתן ורפא ירפא: וכי יכה
איש את עבדו או את אמתו
בשבט ומת תחת ידו נקם ינקם:
אך אם יום או יומים יעמד לא
יקם כי כספו הוא: וכי ינצו
אנשים ונגפו אשה הרה ויצאו
ילדיה ולא יהיה אסון ענוש
יענש כאשר ישית עליו בעל
האשה ונתן בפללים: ואם אסון
יהיה ונתתה נפש תחת נפש: עין
תחת עין שן תחת שן יד תחת יד
רגל תחת רגל: כויה תחת כויה
פצע תחת פצע חבורה תחת
חבורה: וכי יכה איש את עין עבדו
או את עין אמתו ושחתה לחפשי
ישלחנו תחת עינו: ואם שן עבדו
או שן אמתו יפיל לחפשי
ישלחנו תחת שנו: וכי יגח
שור את איש או את אשה ומת
סקול יסקל השור ולא יאכל
את בשרו ובעל השור נקי: ואם
שור נגח הוא מתמל שלשם והועד
בבעליו ולא ישמרנו והמית איש
או אשה השור יסקל וגם בעליו
יומת: אם כפר יושת עליו ונתן
פדין נפשו ככל אשר יושת עליו:
או בן יגח או בת יגח כמשפט הזה

Trāsla. B. Hiero.

ita tñ vt opas eius & ipēsas i medicos restituat. Qui percusserit seruum suū vel ancillam virga: & mortui fuerit in manibus eius: criminis reus erit. Si āt vno die vel duobus supuixerit: nō subiacebit pene: quia pecunia illius ē. Si rixati fuerit viri & pcusserit quis mulierē pgnātē: & abortiuū quidē fecerit: sed ipsa vixerit: subiacebit dāno quantum maritus mulieris expetierit: & arbitri iudicauerit. Si autē mors eius fuerit subsecuta: reddet aīam p aníma: oculū pro oculo: dētē p dēte: manū p manu: pedē pro pede: adustionē pro adustione: vulnus pro vulnere: liuorē pro liuore. Si percusserit quispiā oculū serui sui aūt ācille: & luscos eos fecerit: dimittet eos liberos p oculo quē eruit. Dētē quoq; si excusserit seruo vel ancille sue: sil'r dimittet eos liberos. Si bos cornu percusserit virum aut mulierem: & mortui fuerint: lapidibus obruetur: & non comedentur carnes eius. dñs quoq; bouis innocens erit. & si bos cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius & cōtestati sūt dñm ei⁹ nec recluserit eū: occideritq; virū aut mulierē: & bos lapidibus obruetur: & dñm eius occidēt. Q̄d si p̄ciū fuerit ei ipositū: dabit p aīa sua quicquid fuerit postulatus. Filiū quoq; & filiā si cornu percusserit: silī snīe subiacebit.

Interp. chal.

restituet id q̄d fuit ociosus ab opere: & mercedē medici soluet. Et qñ pcusserit vir seruū suū aut ancillā suā virga: & mortuus fuerit sub manu eius: iudicio iudicabitur. Sed si die vno aut duobus diebus supuixerit: non iudicabitur: qm̄ argentū suū est. Et qñ rixati fuerit viri: & pcusserint mulierē p̄gnantē: & egressus fuerit fetus eius: & nō fuerit mors: condēnatione condēnabit: sicut posuerit sup eum maritus mulieris: & dabit per sententiā iudicū. Si aūt mortua fuerit: reddet animā pro aīa: oculū pro oculo: dentē pro dente: manū pro manu: pedē pro pede: adustionē p adustione: vulnus pro vulnere: liuorē p liuore. Et qñ pcusserit vir oculū serui sui aut oculū ancille sue & corruperit eū: liberū dimittet eū pro oculo eius. Et si dentē serui sui aut ancille sue cadere fecerit: liberū dimittet eum pro dente ei⁹. Et qñ bos viri cornu pcusserit virū aut mulierē: & mortu⁹ fuerit: lapidatione lapidabitur bos: & nō comedetur caro eius: dñs autē bouis erit innocēs. Si autē bos cornupeta fuerit ab heri & nudiustertius: & ɔtestati sunt dñm eius: & nō seruauerit eū: & interfecerit virū aut mulierē: bos lapidabitur: dñs quoq; ei⁹ interficiet. Si pecuniā iposuerint sup eum: dabit redemptionē aīe sue: iuxta oīa que imposuerint sup eū. Si aūt filiū israel cornu pcusserit bos aut filiam israel cornu percusserit: iuxta iudiciū hoc

יעשה לו: אם עבד יגח השור או
אמה כסף שלשים שקלים יתן
לאדניו והשור יסקל: וכי יפתח
איש בור או כי יכרה איש בר
ולא יכסנו ונפל שמה שור או
חמור: בעל הבור ישלם כסף
ישיב לבעליו והמת יהיה לו:
וכי יגף שור איש את שור רעהו
ומת ומכרו את השור החי וחצו
את כספו וגם את המת יחצון: או
נודע כי שור נגח הוא מתמול
שלשם ולא ישמרנו בעליו שלם
ישלם שור תחת השור והמת
יהיה לו:

Cap. xxii.

כי יגנב איש
שור או שה וטבחו או מכרו
חמשה בקר ישלם תחת השור
וארבע צאן תחת השה: אם
במחתרת ימצא הגנב והכה ומת
אין לו דמים: אם זרחה השמש
עליו דמים לו שלם ישלם אם
אין לו ונמכר בגנבתו: אם המצא
תמצא בידו הגנבה משור עד
חמור עד שה חיים שנים ישלם:
כי יבער איש שדה או כרם ושלח
את בעירה ובער בשדה אחר
מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם:
כי תצא אש ומצאה קצים

Si seruum ancillāq; inuaserit: triginta siclos argēti dño dabit: bos vero lapidibus opprimetur. Si qs apuerit cisternā & foderit & nō opuerit eā: cecideritq; bos aut asinus i eā: reddet dominus cisterne preciū iumētorū: quod autem mortuum est ipsius erit. Si bos alienus bouem alterius vulnerauit: & ille mortuus fuerit: vēdēt bouē viuū & diuident preciū: cadauer āt mortui inter se dispertient. Si āt sciebat q bos cornupeta eēt ab heri & nudiustertius: & nō custodiuit eū dñs suus: reddet bouē p bo ue: & cadauer integrū accipiet. Ca. 22.

Si qs furatus fuerit bouem aut ouē: & occiderit vel vendiderit: quinq; boues pro vno boue restituet: & q̄ttuor oues p vna oue. Si effrigēs fur domū siue suffodiēs fuerit inuētus: & accepto vulnere mortuus fuerit: pcussor nō erit reus sanguis. & si orto sole hoc fecerit: homicidiū ppetrauit: & ipse morietur. Si nō hūerit qd p furto reddat: ipse venūdabitur. Si inuētū fuerit apud eū qd furatus ē viuēs siue bos siue asinus siue ouis: duplū restituet. Si leserit qspiam agrū vel vineā: & dimiserit iumentū suū: vt depascatur aliena: qcquid optimū habuerit i agro suo vel in vinea p dāni estimatione restituet. Si egressus ignis inuenerit spinas:

Interp. chal.

fiet ei. Si autē seruū aut ancillam cornu percusserit bos: triginta siclos argenti dabit dño suo: bos autem lapidabitur. Et qñ aliquis aperuerit cisternā: aut qñ aliqs vir foderit cisternā: & nō operuerit eam: cecideritq; ibi bos aut asinus: dñs cisterne soluet argentū: qd reddet dño eius: & qd mortuū est ipsi⁹ erit. Qñ autē pcusserit bos viri bouē pximi sui: & mortu⁹ fuerit: vēdāt bouē viuū: & diuidāt pecuniā ei⁹: pecuniā quoq; mortui diuidēt. Si autē notū fuerit q bos cornupeta est ab heri & nudiustertius: & nō custodiuit eū: dñs eius soluet bouē pro boue: mortuus autē ipsius erit. Ca. 22.

Quando furatus fuerit vir bouem aut agnum et occiderit eum: aut vendiderit: soluet quinq; boues pro boue: & q̄ttuor oues p agno. Si autē suffodiēs domū inuētus fuerit latro & percussus fuerit et mortuus fuerit: pcussor non erit reus sanguinis: si oculus testiū fuerit sup eū: sanguis reus erit pcussor: soluēs soluet fur: & si nō habuerit: vendetur p furto suo. Si autē inuentū fuerit in manu eius qd furto sublatū fuerat: a boue vsq; ad asinū & vsq; ad agnū: si fuerit viui: duplū restituet. Qñ pastū fecerit vir agrū aut vineā & dimiserit iumētū suū & pascet in agro alieno: qd meli⁹ est in agro suo aut qd optimū est in vinea sua restituet. qñ egressus fuerit ignis & inuenerit spinas:

ונאכל גדיש או הקמה או
השדה שלם ישלם המבער
את הבערה: כי יתן איש אל
רעהו כסף או כלים לשמר
וגנב מבית האיש אם ימצא
הגנב ישלם שנים: אם לא
ימצא הגנב ונקרב בעל הבית
אל האלהים אם לא שלח ידו
במלאכת רעהו: על כל דבר
פשע על שור על חמור על
שה על שלמה על כל אבדה
אשר יאמר כי הוא זה עד
האלהים יבא דבר שניהם אשר
ירשיען אלהים ישלם שנים
לרעהו: כי יתן איש אל רעהו
חמור או שור או שה וכל בהמה
לשמר ומת או נשבר או נשבה
אין ראה: שבעת יהוה תהיה
בין שניהם אם לא שלח ידו
במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא
ישלם: ואם גנב יגנב מעמו
ישלם לבעליו: אם טרף יטרף
יבאהו עד הטרפה לא ישלם: וכי
ישאל איש מעם רעהו ונשבר או
מת בעליו אין עמו שלם ישלם:
אם בעליו עמו לא ישלם אם
שכיר הוא בא בשכרו: וכי יפתה

& comprehēderit aceruos frugū siue stātes segetes in agris: reddet dānū qui ignē succēderit. Si quis commendauerit amico pecuniā aut vas in custodiam: & ab eo q suscepat furto ablata fuerint: si inuenitur fur duplum reddet. si latet fur: dñs domus applicabitur ad deos: & iurabit q non extenderit manū in rem proximi sui ad ppetrādū fraudem tam in boue q̄ in asino & oue ac vestimento: & quicquid dānū inferre potest. ad deos vtriusq; cā perueniet. & si illi iudicauerint: duplū restituet proximo suo. si quis commēdauerit proximo suo bouē: asinū: ouē: & oē iumētū ad custodiā: & mortuū fuerit aut debilitatum vel captū ab hostibus: nullusq; hoc viderit: iusiurādū erit i medio q nō extēderit manū ad rē pximi sui: suscipietq; dñs iuramētū: & ille reddere nō cogetur. & si furto ablatū fuerit: restituet dānū dño. si comestū a bestia: deferat ad eū qd occisū ē: & nō restituet. Qui a pximo suo quicquid horū mutuo postulauerit: & debilitatū aut mortuū fuerit dño nō pñte reddere cōpelletur: & si in pñtiarū dñs fuerit: nō restituet: maxime si cōductū venerat p mercede opis sui. si seduxerit

Interp. chal.

et succenderit aceruos aut segetē aut agrum integrū: reddet q succēderit ignē id qd succēsum est. Qñ dederit vir pximo suo argentū aut vasa in custodiā: & furto sublata fuerint de domo viri: si inuētus fuerit fur restituet duplū. Si autē fur nō fuerit inuētus: accedet dñs domus in cōspectū iudicū: si nō extendit manū suā in illud qd tradidit illi pximus su⁹. sup oēm rem delicti: sup bouē super asinū sup agnū sup vestimentū sup oēm rem perditā qui dixerit q hec est: in ꝯspectu iudicū veniat causa ambo: & q̄cunq; cōdēnat⁹ fuerit a iudicibus reddet duplū pximo suo. Qñ dederit vir pximo suo asinū aut bouē aut agnū & oē iumentum in custodiā & mortu⁹ fuerit aut ꝯfractus aut ductus in predā: nullo vidēte: iuramentū dñi erit inter ambos qd nō extēdit manū suā i illud qd tradidit ei pxim⁹ su⁹. et suscipiet dñs ab eo iuramētū: & nihil restituet. Si furto sublatū fuerit ab eo restituet dño suo. Si dilaceratū fuerit: afferat qd dilaceratū est i testimoniū: & nō restituet. Et qñ mutuo accepit vir a pximo suo: & cōfractū fuerit siue mortuū dño suo nō existēte cū eo: restituēs reddet. Si dñs ei⁹ fuerit cū eo nō restituet. si ꝯductū fuerit: cōputet p mercede ei⁹. Et qñ seduxerit

איש בתולה אשר לא ארשה
ושכב עמה מהר ימהרנה לו
לאשה אם מאן ימאן אביה
לתתה לו כסף ישקל כמהר
הבתולת מכשפה לא תחיה
כל שכב עם בהמה מות יומת
זבח לאלהים יחרם בלתי ליהוה
לבדו וגר לא תונה ולא תלחצנו
כי גרים הייתם בארץ מצרים
כל אלמנה ויתום לא תענון אם
ענה תענה אתו כי אם צעק יצעק
אלי שמע אשמע צעקתו וחרה
אפי והרגתי אתכם בחרב והיו
נשיכם אלמנות ובניכם יתמים
אם כסף תלוה את עמי את
העני עמך לא תהיה לו
כנשה לא תשימון עליו נשך
אם חבל תחבל שלמת רעך עד
בא השמש תשיבנו לו כי הוא
כסותה לבדה הוא שמלתו לערו
במה ישכב והיה כי יצעק אלי
ושמעתי כי חנון אני אלהים
לא תקלל ונשיא בעמך לא
תאר מלאתך ודמעך לא תאחר
בכור בניך תתן לי כן תעשה
לשרך לצאנך שבעת ימים יהיה
עם אמו ביום השמיני תתנו לי

quis virginem necdũ desponsatam dormierit cũ ea: dotabit eã & habebit eam vxorem. Si pater virginis dare noluerit: reddet pecuniã iuxta modum dotis quam virgines accipe cõsueuerunt. Maleficos non patieris viuere. Qui coierit cũ iumẽto: morte moriatur. Qui immolat diis occidetur: pter dño soli. Aduenã non cõtristabis: neq3 affliges eũ. Aduene ei & ipsi fuistis in terra egypti. Vidue & pupillo non nocebitis. Si leseritis eos: vociferabuntur ad me: & ego audiã clamorẽ eorũ: & indignabitur furor meus pcutiamq3 vos gladio: & erũt vxores vr̃e vidue & filii vestri pupilli. Si pecuniã mutuã dederis populo meo paupi qui habitat tecũ non vrgebis eum quasi exactor: nec vsuris opprimes. Si pignus a pximo tuo accepis vestimẽtũ: an solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solũ quo operitur idumẽtũ carnis eius: nec habet aliud in quo dormiat. Si clamauerit ad me exaudiã eũ: quia misericors sum. Diis nõ detrahes: & principi populi tui nõ maledices. Decimas & primitias tuas nõ tardabis offerre. primogenitũ filiorũ tuorum dabis mihi. de bobus quoq3 & ouibus siľr facies. septẽ diebus sit cũ mr̃e sua: die octaua reddes eũ mihi

aliq̃s v̾ginẽ indespõsatã: et dormierit cũ ea: dote
τις παρθένον ἀμνήστευτον, καὶ κοιμηθῇ μετ᾽ αὐτῆς, φερνῇ
dotabit eã sibi vxorẽ. si at renuẽs renue-
φερνιεῖ αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα. ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύ-
rit: ⁊ nõ voluerit pr̃ ei⁹ dare eã illi
σῃ, καὶ μὴ βούληται ὁ πατὴρ αὐτῆς δοῦναι αὐτὴν αὐτῷ
vxorẽ: argẽtũ soluet pr̃i scd'3 q̃d est
γυναῖκα, ἀργύριον ἀποτίσει τῷ πατρὶ καθ᾽ ὅσον ἐστὶν ἡ
dos v̾ginũ. veneficos nõ viuificabitis.
φερνὴ τῶν παρθένων. φαρμακοὺς οὐ περιβιώσετε.
oẽs dormiẽtẽ cũ iumẽto morte occidetis
πάντα κοιμώμενον μετὰ κτήνους θανάτῳ ἀποκτενεῖτε
eos. sacrificãs diis alienis occidet:
αὐτούς. ὁ θυσιάζων θεοῖς ἑτέροις ἐξολοθρευθήσεται,
nisi dño soli. ⁊ aduene nõ malefacietis: neq3
πλὴν κυρίῳ μόνῳ. καὶ προσήλυτον οὐ κακώσετε, οὐ
affligetis eũ. fuistis .n. aduene in t̃ra egy-
δὲ μὴ θλίψετε αὐτόν. ἦτε γὰρ προσήλυτοι ἐν γῇ αἰγύ-
pti. oẽm viduã ⁊ orphanũ nõ opprimetis eos.
πτῳ. πᾶσαν χήραν καὶ ὀρφανὸν οὐ κακώσετε.
si at oppresseritis eos: ⁊ vociferãtes clamaue-
ἐὰν δὲ κακώσητε αὐτούς, καὶ κεκράξαντες καταβοήσω-
rit ad me: auditiõe audiã clamorẽ eo⁊: ⁊
σι πρός με, ἀκοῇ εἰσακούσομαι τῆς βοῆς αὐτῶν, καὶ
indignabor furore: ⁊ occidã vos gladio:
ὀργισθήσομαι θυμῷ, καὶ ἀποκτενῶ ὑμᾶς μαχαίρᾳ,
⁊ erũt vxores vr̃e vidue: ⁊ filij
καὶ ἔσονται αἱ γυναῖκες ὑμῶν χῆραι, καὶ τὰ τέκνα ὑ-
vr̃i orphani. si at pecuniã mutuaueris fr̃i
μῶν ὀρφανά. ἐὰν δὲ ἀργύριον ἐκδανείσῃς ἀδελφῷ τῷ
pauperi: a te nõ eris ipm̃ vrgẽs: nõ
πενιχρῷ, παρὰ σοῦ οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ
impones ei vsurã. si at pignus pigneraueris
ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον. ἐὰν δὲ ἐνεχύρασμα ἐνεχυράσῃς
vestimẽtũ pximi: ante occasũ solis reddes
τὸ ἱμάτιον τοῦ πλησίον, πρὸ δυσμῶν ἡλίου ἀποδώσεις
illud ei. est .n. hoc operimẽtũ ei⁹ solũ hoc
αὐτὸ αὐτῷ. ἔστι γὰρ τοῦτο περιβόλαιον αὐτοῦ μόνον. τοῦτο τὸ
vestimẽtũ turpitudinis ei⁹: in quo dormiet: si igr̃
ἱμάτιον ἀσχημοσύνης αὐτοῦ, ἐν τίνι κοιμηθήσεται; ἐὰν οὖν
clamauerit ad me: exaudiã eũ. misericors .n.
καταβοήσῃ πρός με, εἰσακούσομαι αὐτοῦ. ἐλεήμων γάρ
sum. diis nõ maledices: ⁊ pricipi ppl̃i tui
εἰμι. θεοὺς οὐ κακολογήσεις, καὶ ἄρχοντας τοῦ λαοῦ σου
nõ dices male. primitias aree ⁊ torcularis tui nõ
οὐκ ἐρεῖς κακῶς. ἀπαρχὰς ἅλωνος καὶ ληνοῦ σου οὐ κα-
tardabis offerre. priogenita filio⁊ tuo⁊ dabis mihi.
θυστερήσεις. τὰ πρωτότοκα τῶν υἱῶν σου δώσεις ἐμοί.
sic facies vitulũ tuũ ⁊ ouem tuã
οὕτω ποιήσεις τὸν μόσχον σου καὶ τὸ πρόβατόν σου
⁊ subiugale tuũ. septẽ dies erit sub mr̃e:
καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου. ἑπτὰ ἡμέρας ἔσται ὑπὸ τὴν μητέ-
at die octauo reddes mihi illud.
τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἀποδώσεις μοι αὐτό.

Leuit. 16.g. Zach. 7.c. Actuũ 23.a.

Transl a. Chal.

גבר בתולתא דלא מארסה וישכוב עמה קימא יקימינה ליה לאנתו ואם מצבא
לא יצבי אבוהא למתנה ליה כספא יתקול כמוהרי בתולתא חרשא לא תיחי כל
דישכוב עם בעירא אתקטלא יתקטיל דידבח לטעות עממיא יתקטיל אלהין יי
לשמא דיי בלחודוהי וגיורא לא תונון ולא תעיקון ארי דיירין הויתון בארעא
דמצרים כל ארמלא ויתום לא תענון אם ענאה תעני יתיה ארי אם מקבל יקבל
קדמי קבלא אקביל קבילתיה ויתקוף רוגזי ואקטול יתכון בחרבא ויהוין נשיכון
ארמלן ובניכון יתמין אם כספא תוזיף לעמי לעניא דעמך לא תהי ליה כרשיא לא
תשוון עלוהי חבוליא אם משכונא תסב כסותא דחברך עד מיעל שמשא תתיבניה
ליה ארי היא כסותיה בלחודהא היא תותביה למשכיה במה ישכוב ויהי ארי יקבל
קדמי ואקביל קבילתיה ארי חננא אנא דיינא לא תקיל ורבא בעמך לא תלוט
מליך ודמעך לא תאחר בוכרא דבנך תפריש קדמי כן תעביד לתורך לענך שבעא
יומין יהי עם אמיה וביומא תמינאה תפרשיניה קדמי

Interp. chal.

vir virginẽ que non est desponsata ⁊ cõcubuerit cum ea: desponsabit eam sibi in vxorẽ. Quod si noluerit pater eius tradere ei illam: argentũ in pondere reddet iuxta dotem virginũ. Malefica non viuat. Omnis qui concubuerit cum iumento morte moriatur. Qui immolauerit idolis populo⁊ occidatur. preter nomini dñi soli⁹. Aduenã autẽ non decipietis neq3 affligetis. quoniã aduene fuistis in terra egypti. Nullam viduam neq3 pupillũ affligetis: q' si affligens affligeris eum: ⁊ clamans clamauerit corãm me: suscipiens suscipiã clamorẽ eius. et indignabitur furor meus: interficiãq3 vos gladio: ⁊ erunt vxores vestre vidue: et filij vestri pupilli. Si argentũ cõmodaueris populo meo paupi q̃ habitat tecũ: nõ eris ei quasi fenerator: nec iponetis sup eum vsurã. Si pro pignore acceperis cooptoriũ pximi tui: ante solis occasum reddes illud ei. q̃m ipsum est cooptoriũ eius: ⁊ ipm̃ est indumentũ cutis ei⁹: in quo cubabit: eritq3 q̃n clamauerit corã me: suscipiã clamorẽ eius: q2 misericors ego sũ. Iudices nõ villipendes: ⁊ principi in populo tuo nõ maledices. Primitias frumẽti tui ⁊ vini nõ tardabis reddere. Primogenitu3 filio⁊ tuo⁊ reseruabis corã me. sic facies de bob⁹ tuis ⁊ de ouib⁹: septẽ dieb⁹ erit cu3 matre sua: ⁊ in die octauo separabis eũ corã me.

Priuitiua heb.: בתל · שכב · מהר · אשה · מאן · אבה · נתן · שקל · כשף · חיה · שכב · זבח · חרם · לבד · ינה · לחץ · גור · היה · ענה · צעק · שמע · חרה · הרג · חרב · היה · נשה · יתם · כסף · לוה · עמם · ענה · שום · נשך · חבל · רעה · בוא · שוב · כסה · בדד · עור · שכב · צעק · שמע · חנן · קלל · נשא · ארר · אחר · מלא · דמע · בכר · נתן · עשה · יום · היה · שמן

Priuitiua chal.: ארס · שכב · קום · צבא · נתן · תקל · חרש · קטל · בעה · טעה · עמם · קטל · לחד · גור · ענה · צעק · תקף · רגז · קטל · זוף · ענה · רשה · שום · חבל · כסה · תוב · שכב · קבל · חנן · קלל · לוט · דמע · פרש · עבד · צנא

ואנשי קדש תהיון לי ובשר
בשדה טרפה לא תאכלו לכלב
תשלכון אתו לא תשא שמע
שוא אל תשת ידך עם רשע
להית עד חמס לא תהיה אחרי
רבים לרעת ולא תענה על רב
לנטת אחרי רבים להטת
ודל לא תהדר בריבו כי תפגע
שור איבך או חמרו תעה
השב תשיבנו לו כי תראה
חמר שנאך רבץ תחת משאו
וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו
לא תטה משפט אבינך בריבו
מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק
אל תהרג כי לא אצדיק רשע
ושחד לא תקח כי השחד יעור
פקחים ויסלף דברי צדיקים
וגר לא תלחץ ואתם ידעתם את
נפש הגר כי גרים הייתם בארץ
מצרים ושש שנים תזרע את
ארצך ואספת את תבואתה
והשביעת תשמטנה ונטשתה
ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל
חית השדה כן תעשה לכרמך
לזיתך ששת ימים תעשה
מעשיך וביום השביעי תשבת
למען ינוח שורך וחמרך וינפש בן

Viri sancti eritis mihi. Carnem q̃ a bestiis fuerit pgustata nõ comedetis: sed p̃iicietis canibus. Ca. 23

Non suscipies vocẽ mẽdacii: nec iunges manũ tuã vt p impio dicas falsũ testimoniũ. Nõ sequeris turbã ad faciendũ malũ: nec in iudicio plurimorũ acquiesces sententie: vt a vero deuies. Paupis quoq3 nõ misereberis in iudicio. Si occurreris boui inimici tui aut asino erranti: reduc ad eum. Si videris asinum odientis te iacere sub onere: nõ ptrãsibis sed subleuabis cũ eo. Non declinabis in iudicium pauperis. Mendaciũ fugies. Insontem & iustum non occides: quia aduersor impium. Nec accipies munera: que etiam excecant prudẽtes: & subuertũt verba iustorum. Peregrino molestus non eris. Scitis enim aduenarũ aĩas: quia & ipsi peregrini fuistis in terra egypti. Sex annis seminabis terram tuam: & cõgregabis fruges eius. anno at̃ septimo dimittes eã & requiescere facies: vt comedãt pauperes populi tui: & q̃cq̃d reliquũ fuerit: edãt bestie agri. ita facies i vinea & in oliueto tuo. Sex diebus opaberis: septima die cessabis: vt reqescat bos & asin⁹ tu⁹: & refrigeretur fili⁹

Lecu. 11.b. Eze. 44.g.

⁊ viri sancti eritis mihi. ⁊ carnẽ in agro a bestiis captã
καὶ ἄνδρες ἅγιοι ἔσεσθέ μοι. καὶ κρέας ἐν ἀγρῷ θηριάλω-
nõ comedetis: cani proiicietis eam.
τον οὐκ ἔδεσθε, τῷ κυνὶ ἀπορρίψετε αὐτό. Ca. 25.
Non suscipies auditionẽ vanã. nõ simul sedeas
Οὐ παραδέξῃ ἀκοὴν ματαίαν. οὐ συγκαθίσῃ
cũ iniquo vt sis testis iniquus. nõ eris cũ
μετὰ ἀδίκου γενέσθαι μάρτυς ἄδικος. οὐκ ἔσῃ μετὰ
pluribus in malitia. nõ addiicies cũ multitudine
πλειόνων ἐπὶ κακίᾳ. οὐ προστεθήσῃ μετὰ πλήθους
ad declinãdũ iudiciũ: ⁊ pauperis nõ misereberis i iudicio.
ἐκκλῖναι κρίσιν, καὶ πένητα οὐκ ἐλεήσεις ἐν κρίσει.
si at occurreris boui inimici tui: vel sub-
ἐὰν δὲ συναντήσῃς τῷ βοῒ τοῦ ἐχθροῦ σου, ἢ τῷ ὑπο-
iugali eius errãtibus: reducẽs restitues
ζυγίῳ αὐτοῦ πλανωμένοις, ἀποστρέψας ἀποδώσεις
ei. si at videris subiugale inimici tui cecidis-
αὐτῷ. ἐὰν δὲ ἴδῃς τὸ ὑποζύγιον τοῦ ἐχθροῦ σου πεπτω-
se sub onere suo: nõ ptrãsibis illũ: sed sub-
κὸς ὑπὸ τὸν γόμον αὐτοῦ, οὐ παρελεύσῃ αὐτό, ἀλλὰ συ-
leuabis id cũ illo. nõ puertes iudiciũ paupe-
νεγερεῖς αὐτὸ μετ᾽ αὐτοῦ. οὐ διαστρέψεις κρίμα πένη-
ris in iudicio suo. ab oĩ iudicio iniquo re-
τος ἐν κρίσει αὐτοῦ. ἀπὸ παντὸς κρίματος ἀδίκου ἀ-
cedes. innocẽtẽ ⁊ iustũ nõ occides. ⁊ nõ iu-
ποστήσῃ. ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. καὶ οὐ δι-
stificabis impiũ causa munerũ. ⁊ dona nõ accipies.
καιώσεις τὸν ἀσεβῆ ἕνεκεν δώρων. καὶ δῶρα οὐ λήψῃ.
nã dona excecãt oculos vidẽtiũ: ⁊ sub-
τὰ γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς βλεπόντων, καὶ λυ-
uertũt verba iusta. ⁊ aduene nõ male-
μαίνεται ῥήματα δίκαια. καὶ προσήλυτον οὐ κακώ-
facietis: neq3 affligetis: vos .n. scitis animã
σετε, οὐδὲ μὴ θλίψετε. ὑμεῖς γὰρ οἴδατε τὴν ψυχὴν τοῦ
aduene. ipi .n. aduene fuistis in terra egy-
προσηλύτου. αὐτοὶ γὰρ προσήλυτοι ἦτε ἐν γῇ αἰγύ-
pti. sex ãnos seminabis terrã tuã ⁊ cõgregabis fru-
πτῳ. ἓξ ἔτη σπερεῖς τὴν γῆν σου καὶ συνάξεις τὰ γεν-
ctus eius: at septimo remissionẽ facies: ⁊
νήματα αὐτῆς, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἄφεσιν ποιήσεις, καὶ
dimittes eã: ⁊ comedẽt mẽdici gẽtis
ἀνήσεις αὐτήν, καὶ ἔδονται οἱ πτωχοὶ τοῦ ἔθνους
tue. at relicta eo⁊ comedẽt be-
σου. τὰ δὲ ὑπολειπόμενα αὐτῶν ἔδεται τὰ θη-
stie agrestes. sic facies vinee tue:
ρία τὰ ἄγρια. οὕτω ποιήσεις τὸν ἀμπελῶνά σου,
⁊ oliueto tuo. sex dies facies opera
καὶ τὸν ἐλαιῶνά σου. ἓξ ἡμέρας ποιήσεις τὰ ἔργα
tua: at die septima requiesces: vt requi-
σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀνάπαυσῃ, ἵνα ἀνα-
escat bos tuus ⁊ subiugale tuũ: ⁊ re-
παύσηται ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ ἀ-
frigeret filius
ναψύξῃ ὁ υἱὸς τῆς

Deut. 11.b. Dan. 13.d. Deut. 16.d. Eccle. 10.d.

Transla. Chal.

ואנשין קדישין תהון קדמי ובשר תליש מן חיות ברא לא תיכלון לכלבא תרמון יתיה
לא תקבל שמע דשקרא לא תשוי ידך עם חייבא למהוי ליה סהיד **Ca. xxiii.**
שקר לא תהי בתר סגיאי לאבאשא ולא תתמנע מלאלפא מה די נתיך על דינא
בתר סגיאין שלם דינא ועל מסכנא לא תרחם בדיניה ארי תערע תורא דסנאך או
חמריה דטען אתבא תתיביניה ליה ארי תחזי חמרא דסנאך רביע תחות טעניה
ותתמנע מלמשבק ליה משבק תשבוק מה די בלבך עלוהי ותפריק עמיה לא תצלי
דין מסכנך בדיניה מפתגמין בטלין תהי רחיק ודזכי ודיפוק זכי מן דינא לא תקטול
ארי לא אזכי חייבא ושוחדא לא תקבל ארי שוחדא מעור עיני חכימין ומקלקל
פתגמין תריצין וגיורא לא תעיקון ואתון ידעתון ית נפשא דגיורא ארי דיירין הויתון
בארעא דמצרים ושית שנין תזרע ית ארעך ותכנוש ית עללתה ושביעתא תשמטינה
ותרטשינה ויכלון מסכני עמך ושארהון תיכול חיות ברא כדין תעביד לכרמך לזיתך
שתא יומין תעביד עבידתך וביומא שביעאה תנוח בדיל דינוח תורך וחמרך וישקוט בר

Interp. chal.

Et viri sancti eritis corã me: ⁊ carnẽ dilaceratã a bestia agri nõ comedetis: canibus piicietis ea. Ca. 23.

Non suscipies vocem mẽdacij: nec pones manũ tuã cu3 iniquo vt sis ei testis falsus. Non sequeris multos ad malefaciendum: neq3 desinas docere quod tibi videtur in iudicio. Juxta sententiã plurimorum perfice iudiciũ. Et pauperis nõ misercaris in iudicio. Si occurreris boui inimici tui aut asino errantibus: reducens reduces eos illi. Quãdo videris asinum odientis te iacentẽ sub onere suo: ⁊ desieris adiuuare eu3: dimittens dimittes odiũ qd erat in corde tuo cõtra eu3: ⁊ subleuabis cũ eo. Non declinabis iudiciũ pauperis tui in causa ei⁹. a verbis ociosis pcul eris: ⁊ eu3 q fuerit iustificatus ⁊ exierit iustus a iudicio non occides: q2 nõ iustificabo impiũ. Et munera nõ accipies: q2 munus excecat oculos sapiẽtũ: ⁊ peruertit verba iusto⁊. Et aduenã nõ angustiabitis: vos enĩ scitis aĩam pegrini: q2 aduene fuistis in terra egypti. Et sex ãnis seminabis terrã tuã: ⁊ ɔgregabis fructũ ei⁹. Septio aũt ãno dimittes eã: ⁊ relinques eã ⁊ comedẽt paupes ppl̃i tui: ⁊ qd illi reliq̃rint comedet bestia agri: sic facies vinee tue ⁊ oliueto tuo. Sex diebus facies opera tua: in die autẽ septimo requiesces vt q̃escat bos tuus ⁊ asinus tuus: ⁊ quiescat filius.

Priuitiua heb.: היה · אכל · שלך · Cap. xxiii. · נשא שוא · היה עוד היה · רבב רעע ענה · רוב נטה · הדר רוב פגע · שוב ראה · נשא · נטה שפט אבה · דבר רחק צדק · הרג · לקח עור · סלף · גור לחץ · ידע · נפש · היה · שנה זרע · שמט · אבה אכל · חיה עשה · יום · שבת · נוח נפש

Priuitiua chal.: חיה אכל · רמה קבל שוה · הוב הוה באש · מנע אלף דון · סכן רחם ערע · טעם תוב חזא · שבק פרק צלה · זכה נפק קטל · עור קלקל גור · ידע דור שנה · זרע כנש שמט · רטש נוח שקט

Ter. Heb.

אמתך והגר׃ ובכל אשר אמרתי
אליכם תשמרו ושם אלהים
אחרים לא תזכירו לא ישמע על
פיך׃ שלש רגלים תחג לי בשנה׃
את חג המצות תשמר שבעת
ימים תאכל מצות כאשר צויתך
למועד חדש האביב כי בו יצאת
ממצרים ולא יראו פני ריקם׃
וחג הקציר בכורי מעשיך אשר
תזרע בשדה וחג האסף בצאת
השנה באספך את מעשיך מן
השדה׃ שלש פעמים בשנה יראה
כל זכורך אל פני האדן יהוה׃ לא
תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין
חלב חגי עד בקר׃ ראשית בכורי
אדמתך תביא בית יהוה אלהיך
לא תבשל גדי בחלב אמו׃
הנה אנכי שלח מלאך לפניך
לשמרך בדרך ולהביאך אל
המקום אשר הכנתי׃ השמר מפניו
ושמע בקלו אל תמר בו כי לא
ישא לפשעכם כי שמי בקרבו׃
כי אם שמוע תשמע בקלו
ועשית כל אשר אדבר ואיבתי
את איביך וצרתי את צרריך׃
כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל
האמרי והחתי והפרזי והכנעני

Trāsla. B. Hiero.

ancille tue: & aduena. Omnia que dixi vobis custodite: & per nomē externorū deorum non iurabitis: neq audietur ex ore vr̄o. Tribus vicib⁹ per singulos annos mihi festa celebrabitis. Solēnitatē quoq azymorū custodies. Septē diebus comedetis azyma: sicut p̄cepi tibi tēpore mēsis nouorū quando egressus es de egypto. Nō appebis in cōspectu meo vacuus. Et solēnitatē messis primitiuorū opis tui quēcūq seminaueris in agro: solēnitatē quoq in exitu anni qn̄ cōgregaueris oēs fruges tuas de agro. Ter in anno apparebit oē masculinū tuū corā dn̄o deo tuo. Non immolabis sup fermēto sanguinē victime tue: nec remanebit adeps solēnitatis mee vsq mane. Primitias frugū terre tue deferes in domū dn̄i dei tui. Nō coques hedū in lacte matris sue. Ecce ego mittā angelum meum: qui p̄cedat te & custodiat in via: & introducat in locum quem preparaui tibi. Obserua eum & audi vocē eius: nec cōtēnēdū putes: quia nō dimittet cū peccaueris: & est nomē meū in illo. Q si audieris vocē eius & feceris oia que loquor: inimicus ero inimicis tuis: & affligā affligentes te. Precedetq te angelus meus: & introducet te ad amorreū & etheū & pherezeū chananeū

Infra, 34.d. Deut. 16.d. Eccle. 35.a.

C

Interp̄. chal.

ancille tue & peregrinus. Et in oibus que dixi vobis estote admoniti: & nois idolorū populorum nō recordabimini: neq audietur in ore vr̄o. Tribus vicibus in anno celebrabitis festa corā me. Solēnitatē azymorum custodies: septē diebus comedes azyma: sicut precepi tibi in tēpore mensis nouarum frugū: qm̄ in eo egressus es de egypto: & nō appareas in cōspectu meo vacuus. Solēnitatē quoq messis primitiuorum operis tui que seminasti in agro. Et solemnitatē cōgregationis in exitu anni: qn̄ congregaueris opera tua de agro. Tribus vicibus in anno apparebūt oēs masculi tui corā dn̄atore seculi dn̄o. Non imolabis sup fermento sanguinem victime mee: neq manebūt extra altare adipes sacrificij solēnitatis vsq mane. Principium primitiarum terre tue afferes in sāctuariū dn̄i dei tui. Nō comedes carnē cum lacte. Ecce ego mitto angelū meū ante te: vt custodiat te in via: & introducat te in locū quē preparaui. Obserua te a facie eius: & acquiesce verbo ei⁹ ne sis rebellis in cōspectu ei⁹: qz non dimittet pcta vr̄a: qm̄ in noīe meo est verbū eius. Quod si suscipiēs susceperis verbū eius: & feceris oia que locut⁹ fuero: odio habebo inimicos tuos: & tribulabo tribulātes te: qz ibit angel⁹ me⁹ ante faciē tuā: & introducet te ad amorreos & etheos & pherezeos & chanāeos

Trāsla. B. Hiero.

& eueū & iebuseum: quos ego conterā. Nō adorabis deos eorum: neq coles eos. Non facies opera eorum: sed destrues eos: & cōfringes statuas eorum. Seruietisq dn̄o deo vestro: vt bn̄dicā panibus tuis & aquis: & auferā infirmitatē de medio tui. Non erit infecunda nec sterilis in terra tua. Numerū dierū tuorū implebo. Terrorē meum mittā in p̄cursū tuum: & occidā omnem populū ad quē ingredieris. Cūctorūq inimicorū tuorū corā te terga vertā: emittens scrabrones prius: qui fugabunt eueum & chananeū & etheum anteq̄ introeas. Non eiiciam eos a facie tua ano vno: ne terra in solitudinē redigatur: & crescāt contra te bestie. Paulatim expellā eos de conspectu tuo: donec augearis & possideas terrā. Ponam āt terminos tuos a mari rubro vsq ad mare palestinorū: & a deserto vsq ad fluuiū. Tradā in manibus vestris habitatores terre: & eiiciā eos de cōspectu vestro. Nō inibis cū eis fedus: nec cū diis eorū. non habitent in terra tua: ne forte peccare te faciāt in me si seruieris diis eorum: quod tibi certe erit in scandalum.

Deut. 7.c.

D

Deut. 7.a.

Ter. Heb.

החוי והיבוסי והכחדתיו׃ לא
תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם
ולא תעשה כמעשיהם כי הרס
תהרסם ושבר תשבר מצבתיהם׃
ועבדתם את יהוה אלהיכם
וברך את לחמך ואת מימיך
והסרתי מחלה מקרבך׃ לא תהיה
משכלה ועקרה בארצך את
מספר ימיך אמלא׃ את אימתי
אשלח לפניך והמתי את כל
העם אשר תבא בהם ונתתי את
כל איביך אליך ערף׃ ושלחתי
את הצרעה לפניך וגרשה
את החוי את הכנעני ואת
החתי מלפניך׃ לא אגרשנו
מפניך בשנה אחת פן תהיה
הארץ שממה ורבה עליך חית
השדה׃ מעט מעט אגרשנו
מפניך עד אשר תפרה
ונחלת את הארץ׃ ושתי את
גבלך מים סוף ועד ים פלשתים
וממדבר עד הנהר כי אתן בידכם
את ישבי הארץ וגרשתמו מפניך׃
לא תכרת להם ולאלהיהם ברית׃
לא ישבו בארצך פן יחטיאו
אתך לי כי תעבד את אלהיהם כי
יהיה לך למוקש׃

Interp̄. chal.

et eueos & iebuseos: & disperdas eos. Non adorabis idola eorū neq coles ea: neq facies sm̄ opera eorum. sed destruēs destrues eos & cōfringēs cōfringes statuas eorū. Seruietisq coram dn̄o deo vestro: & benedicet cibum tuū & potum tuū: & auferam infirmitates pessimas de medio tui. Non erit orbata & sterilis in terra tua: numerum dierum tuorum perficiam. Terrorem meū mittam ante te: & conteram omnē populum ad quē tu ingredieris vt pugnes cōtra eum. Et ponā oēs inimicos tuos corā te terga vertentes. Mittāq vespam ante faciem tuā: & eiiciet eueos: chananeos: et etheos a facie tua. Non eiiciam eos a facie tua in anno vno: ne terra sit deserta: & multiplicētur contra te bestie agri. Paulatim eiiciam eos a facie tua: donec augearis & possideas terram. Ponāq terminum tuum a mari rubro vsq ad mare philistinorum & a deserto vsq ad euphratem: quoniā tradam in manibus vestris habitatores terre: & eiiciam eos a facie tua. Non inibis cum eis pactum nec cum idolis suis. non habitent in terra tua: ne forte peccare te faciant coram me: neq seruias idolis eorum: quia in scandalum erunt tibi.

Cap. 24.

Cap.xxiiii.

ואל משה אמר עלה אל יהוה אתה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל והשתחויתם מרחק: ונגש משה לבדו אל יהוה והם לא יגשו והעם לא יעלו עמו: ויבא משה ויספר לעם את כל דברי יהוה ואת כל המשפטים ויען כל העם קול אחד ויאמרו כל הדברים אשר דבר יהוה נעשה: ויכתב משה את כל דברי יהוה וישכם בבקר ויבן מזבח תחת ההר ושתים עשרה מצבה לשנים עשר שבטי ישראל: וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עלת ויזבחו זבחים שלמים ליהוה פרים: ויקח משה חצי הדם וישם באגנת וחצי הדם זרק על המזבח: ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם ויאמרו כל אשר דבר יהוה נעשה ונשמע: ויקח משה את הדם ויזרק על העם ויאמר הנה דם הברית אשר כרת יהוה עמכם על כל הדברים האלה: ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים מזקני ישראל: ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר

Moysi quoque dixit. Ca.24. Ascende ad dominum tu & aarō nadab & abiu & septuaginta senes ex israel: & adorabitis procul. Solusque moyses accedet ad dominum: & illi nō appropinquabūt: nec populus ascēdet cū eo. Venit ergo moyses & narrauit plebi omnia verba dñi atque iudicia. Respōditque ois populus vna voce. Omnia verba domini que locutus est faciemus. Scripsit autē moyses vniuersos sermōes dñi: & mane cōsurgens edificauit altare ad radices montis: & duodecim titulos per duodecim tribus israel. Misitque iuuenes de filiis israel: & obtulerunt holocausta: immolaueruntque victimas pacificas dño vitulos. Tulit itaque moyses dimidiā partē sanguinis: & misit in crateras: partē autē residuam fudit super altare. Assumensque volumē federis legit audiēte populo. Qui dixerūt. Oia que locutus est dñs faciemus: & erimus obedientes. Ille vero sūptum sanguinem respersit in populū. Et ait. Hic est sanguis federis quod pepigit dñs vobiscum super cūctis sermonibus his. Ascenderuntque moyses & aaron: nadab & abiu & septuaginta de senioribus israel: & viderūt deum israel. Sub pedibus eius quasi opus lapidis saphirini:

Et moysi dixit: ascēde ad dñm tu et aarō et nadab et abiud et septuaginta seniorum israel: et adorabūt a longe dño: et appropinquabit moyses solus ad deū: ipsi at nō appropinquabūt: at populus nō simul ascēdet cū eis. Ingressus est at moyses: et narrauit populo oia verba dei et iudicia. respondit at ois populus voce vna: dicētes: oēs sermōes: quos locutus est dñs: faciemus et audiemus. et scripsit moyses oia verba dñi. surgēs at moyses mane edificauit altare sub mōte: et duodecim lapides in duodecim tribus israel. et misit iuuenes filiorū israel: et obtulerūt holocausta: et sacrificauerūt victimā salutarē deo vitulos. accipiēs at moyses dimidiū sanguinis infudit in craterē: at dimidiū sanguinis infudit super altare. et accipiēs librū testamēti: legit in aures populi. et dixerūt: oia que locutus est dñs: faciemus et audiemus. accipiēs at moyses sanguinē respersit populū. et dixit: ecce sanguis testamēti: quod disposuit dñs ad vos de oibus sermonibus his. et ascēdit moyses et aarō et nadab et abiud: et septuaginta seniorum israel: et viderūt locū vbi steterat deus israel: et quod sub pedes eius quasi opus lateris saphiri:

Καὶ μωυσῇ εἶπεν, ἀνάβηθι πρὸς κύριον σὺ καὶ ἀαρὼν καὶ ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ, καὶ ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἰσραήλ, καὶ προσκυνήσουσι μακρόθεν τῷ κυρίῳ, καὶ ἐγγιεῖ μωυσῆς μόνος πρὸς τὸν θεόν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐγγιοῦσιν, ὁ δὲ λαὸς οὐ συναναβήσεται μετ' αὐτῶν. εἰσῆλθε δὲ μωυσῆς, καὶ διηγήσατο τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ δικαιώματα. ἀπεκρίθη δὲ πᾶς ὁ λαὸς φωνῇ μιᾷ, λέγοντες, πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐλάλησε κύριος, ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα. καὶ ἔγραψε μωυσῆς πάντα τὰ ῥήματα κυρίου. ὀρθρίσας δὲ μωυσῆς τοπρωὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον ὑπὸ τὸ ὄρος, καὶ δώδεκα λίθους εἰς τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἐξαπέστειλε τοὺς νεανίσκους τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώματα, καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου τῷ θεῷ μοσχάρια. λαβὼν δὲ μωυσῆς τὸ ἥμισυ τοῦ αἵματος ἐνέχεεν εἰς κρατῆρα, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ αἵματος προσέχεεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ λαβὼν τὸ βιβλίον τῆς διαθήκης, ἀνέγνω εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπαν, πάντα ὅσα ἐλάλησε κύριος, ποιήσομεν, καὶ ἀκουσόμεθα. λαβὼν δὲ μωυσῆς τὸ αἷμα κατεσκέδασε τοῦ λαοῦ, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο κύριος πρὸς ὑμᾶς περὶ πάντων τῶν λόγων τούτων. καὶ ἀνέβη μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ, καὶ ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἰσραήλ, καὶ εἶδον τὸν τόπον οὗ εἱστήκει ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡσεὶ ἔργον πλίνθου σαπφείρου,

Pritiua chal.

Translā. Chal.

ולמשה אמר סק לקדם יי את ואהרן נדב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל ותסגדון מרחיק: ויתקרב משה בלחודוהי לקדם יי ואנון לא יתקרבון ועמא לא יסקון עמיה: ואתא משה ואשתעי לעמא ית כל פתגמיא דיי וית כל דיניא ואתיב כל עמא קלא חד ואמרו כל פתגמיא דמליל יי נעביד: וכתב משה ית כל פתגמיא דיי ואקדים בצפרא ובנא מדבחא בשפולי טורא ותרתא עסרי קמא לתרי עסר שבטיא דישראל: ושלח ית בוכרי בני ישראל ואסיקו עלון ונכסו נכסת קודשין קדם יי תורין: ונסיב משה פלגות דמא ושוי במזרקיא ופלגות דמא זרק על מדבחא: ונסיב ספרא דקימא וקרא קדם עמא ואמרו כל דמליל יי נעביד ונקביל: ונסיב משה ית דמא וזרק על מדבחא לכפרא על עמא ואמר הא דם קימא דגזר יי עמכון על כל פתגמיא האלין: וסליק משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעין מסבי ישראל: וחזו ית יקר אלהא דישראל ותחות כורסי יקריה כעובד אבן טבא

Interp. chal.

Moysi autem dixit. Ascende in cōspectu dñi tu & aaron nadab & abiu & septuaginta de senioribus israel: & adorabitis a longe. & accedet moyses solus coram dño: & illi nō accedant: & populus non ascendat cum eo. Uenitque moyses & narrauit populo oia verba dñi & omnia iudicia: Et responderūt ois populus simul atque dixerūt. Omnia verba que locutus est dñs faciemus. Scripsitque moyses oia verba dñi: & surrexit mane: & edificauit altare in humiliori loco montis & duodecim titulos per duodecim tribus israel. Misitque primogenitos filiorum israel: & obtulerunt holocausta: immolaueruntque victimas sanctificatas coram dño boues. Tulitque moyses dimidiā partem sanguinis: & posuit in crateras: & dimidiā partem sanguinis aspersit super altare. Assumptoque libro federis: & legit coram populo: & dixerunt. Omnia que locutus est dñs faciemus & obediemus. Tulitque moyses sanguinē & aspersit super altare vt propiciaret pro populo: & dixit. Ecce sanguis federis quod pepigit dñs vobiscū super oia verba hec. Ascenditque moyses & aaron & nadab & abiu & septuaginta de senioribus israel. et viderūt gloriā dei israel: & sub throno glorie eius quasi opus lapidis preciosi

et sicut species firmamēti celi puritate. et electorum israel nō dissonuit neque vnus. et apparuerūt in loco dei et comederūt et biberūt. et dixit dñs ad moysen: ascēde ad me in mōtem: et esto illic: et dabo tibi tabulas lapideas legē et mādata: quas scripsi vt darē legē eis. et surgens moyses et iosue qui astabat ei: ascēderunt in mōtem dei: et senioribus dixerūt: manete hic: quousque reuertamur ad vos. et ecce aarō et hur vobiscū. si alicui cōtigerit questio: accedāt ad eos. et ascēdit moyses in mōtem: et cooperuit nubes mōtem: et descēdit gloria dei in mōtem sinai: et cooperuit illū nubes sex diebus. et vocauit dñs moysen die septima de medio nubis. at species glorie dñi quasi ignis ardens in vertice mōtis coram filiis israel. et ingressus est moyses in mediū nubis: et ascēdit in mōtem: et fuit illic in mōte quadraginta dies et quadraginta noctes. Ca.25. Et locutus est dñs ad moysen: dicēs: dic filiis israel: et accipiant mihi primitias ab oibus: quibus visū fuerit cordi. accipietis primitias meas. et hec est primitia: quā accipietis ab eis: aurū: argentū: es:

καὶ ὥσπερ εἶδος στερεώματος τοῦ οὐρανοῦ τῇ καθαριότητι. καὶ τῶν ἐπιλέκτων τοῦ ἰσραὴλ οὐ διεφώνησεν οὐδὲ εἷς. καὶ ὤφθησαν ἐν τῷ τόπῳ τοῦ θεοῦ καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, καὶ δώσω σοι τὰ πυξία τὰ λίθινα τὸν νόμον καὶ τὰς ἐντολάς, ἃς ἔγραψα νομοθετῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἀναστὰς μωυσῆς καὶ ἰησοῦς ὁ παρεστηκὼς αὐτῷ, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος τοῦ θεοῦ, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις εἶπαν, ἡσυχάζετε αὐτοῦ, ἕως ἀναστρέψωμεν πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἰδοὺ ἀαρὼν καὶ ὢρ μεθ' ὑμῶν. ἐάν τινι συμβῇ κρίσις, προσπορευέσθωσαν αὐτοῖς. καὶ ἀνέβη μωυσῆς εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὸ ὄρος. καὶ κατέβη ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ σινᾶ, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὸ ἡ νεφέλη ἓξ ἡμέρας. καὶ ἐκάλεσε κύριος τὸν μωυσῆν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐκ μέσου τῆς νεφέλης. τὸ δὲ εἶδος τῆς δόξης κυρίου ὡσεὶ πῦρ φλέγον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους ἐναντίον τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ εἰσῆλθε μωυσῆς εἰς τὸ μέσον τῆς νεφέλης, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. Ca.25. Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἰπὸν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ λαβέτωσάν μοι ἀπαρχὰς παρὰ πάντων, οἷς ἂν δόξῃ τῇ καρδίᾳ. λήψεσθε τὰς ἀπαρχάς μου. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπαρχή, ἣν λήψεσθε παρ' αὐτῶν. χρυσίον, ἀργύριον, χαλκόν,

& quasi celū cū serenū est. Nec nō super eos qui procul recesserat de filiis israel misit manū suā. Videruntque deū & comederūt ac biberūt. Dixit autē dñs ad Moysen. ascēde ad me in montem: & esto ibi: daboque tibi tabulas lapideas & legē ac mandata que scripsi: vt doceas filios israel. Surrexerūt moyses & iosue minister eius: ascēdensque moyses in montē dei senioribus ait. Expectate hic donec reuertamur ad vos. Habetis aaron & hur vobiscum: si quid natū fuerit questiōis referetis ad eos. Cūque ascendisset moyses: operuit nubes montem: & habitauit gloria dñi super synai tegens illum nube sex diebus. Septimo autē die vocauit eū dñs de medio caliginis. erat autē species glorie dñi quasi ignis ardens super verticē montis: in cōspectu filiorū israel. Ingressusque moyses medium nebule ascēdit in mōtem: & fuit ibi quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Ca.25. Locutusque est dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis israel: vt tollant mihi primitias. Ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas. Hec sunt autem que accipere debetis. Aurū & argentum & es

וכעצם השמים לטהר: ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו: ויאמר יהוה אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם: ויקם משה ויהושע משרתו ויעל משה אל הר האלהים: ואל הזקנים אמר שבו לנו בזה עד אשר נשוב אליכם והנה אהרן וחור עמכם מי בעל דברים יגש אלהם: ויעל משה אל ההר ויכס הענן את ההר: וישכן כבוד יהוה על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן: ומראה כבוד יהוה כאש אכלת בראש ההר לעיני בני ישראל: ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה:

Cap.xxv.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי: וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת:

Translā. Chal.

וכמחזי שמיא לברירו: ולרברבי בני ישראל לא הות נזקא וחזו ית יקרא דיי והוו חדן בקורבניהון דאתקבלו כאלו אכלין ושתן: ואמר יי למשה סק לקדמי לטורא והוי תמן ואתן לך ית לוחי אבנא ואוריתא ותפקידתא דכתבית לאלפותהון: וקם משה ויהושע משומשניה וסליק משה לטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי: ולסביא אמר אוריכו לנא הכא עד דנתוב לותכון והא אהרן וחור עמכון מן דאית ליה דינא יתקרב לותהון: וסליק משה לטורא וחפא ענגא ית טורא: ושרא יקרא דיי על טורא דסיני וחפהי ענגא שתא יומין וקרא למשה ביומא שביעאה מגו ענגא: וחזו יקרא דיי כאשא אכלא ברש טורא לעיני בני ישראל: ועאל משה בגו ענגא וסליק לטורא והוה משה בטורא ארבעין יממין וארבעין לילוון:

Ca.xxv.

ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל ויפרשון קדמי אפרשותא מן כל גבר דיתרעי ליביה תסבון ית אפרשותי: ודא אפרשותא דתסבון מנהון דהבא וכספא ונחשא:

Interp. chal.

et quasi aspectus celi cum serenus est. Principibus autē filiorum israel nullū incōmodū fuit: & viderūt gloriam dei: & gauisi sunt in sacrificiis suis que accepta fuerāt: quasi comedissent & bibissent. Dixitque dñs ad moysen ascende in cōspectu meo in montē: & esto ibi: et dabo tibi tabulas lapideas & legem & mādata que scripsi vt doceas eos. surrexitque moyses & iosue minister eius: & ascendit moyses in montē in quo reuelata fuerat gloria dñi. senioribus autē dixit. Expectate nos hic: donec reuertamur ad vos. Et ecce aaron et hur vobiscū: quicūque habuerit iudiciū accedat coram eis. Ascenditque moyses in montē: & cooperuit nubes montē: & habitauit gloria dñi super monte sinai: cooperuitque eū nubes sex diebus: & vocauit moysen in die septimo de medio nubis. & visio glorie dñi erat sicut visio ignis ardentis in vertice montis in oculis filiorum israel. Et ingressus est moyses in medio nubis: ascenditque in montē: & fuit moyses in monte quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Ca.25. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Loquere cum filiis israel: vt separent coram me separationē primitiarū: ab omni viro qui voluerit ex corde suo accipietis separationem meam. Hec est autem separatio quam tolletis ab eis. aurū & argentum & es

Pritiua chal.

Tex. Heb.

ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש
ועזים׃ וערת אילם מאדמים
וערת תחשים ועצי שטים׃ שמן
למאר בשמים לשמן המשחה
ולקטרת הסמים׃ אבני שהם
ואבני מלאים לאפד ולחשן׃ ועשו
לי מקדש ושכנתי בתוכם׃ ככל
אשר אני מראה אותך את תבנית
המשכן ואת תבנית כל כליו וכן
תעשו׃ ועשו ארון עצי שטים
אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי
רחבו ואמה וחצי קמתו׃ וצפית
אתו זהב טהור מבית ומחוץ
תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב׃
ויצקת לו ארבע טבעת זהב
ונתתה על ארבע פעמתיו ושתי
טבעת על צלעו האחת ושתי
טבעת על צלעו השנית׃ ועשית
בדי עצי שטים וצפית אתם
זהב׃ והבאת את הבדים בטבעת
על צלעת הארן לשאת את הארן
בהם׃ בטבעת הארן יהיו הבדים
לא יסרו ממנו׃ ונתת אל הארן
את העדת אשר אתן אליך׃
ועשית כפרת זהב טהור אמתים
וחצי ארכה ואמה וחצי רחבה׃
ועשית שנים כרבים זהב מקשה

Trāsla. B. Hiero.

& hyacinthū & purpurā: coccūq; bis tinctum & byssū & pilos caprarū & pelles arietum rubricatas: pellesq; hyacinthinas & ligna sethim: oleū ad luminaria cōcinnāda: aromata ī vnguētū & thymiamata boni odoris: lapides onychinos & gēmas ad ornandū ephot & rōnale. Faciētq; mihi sanctuariū: & habitabo ī medio eorū: iuxta oēm similitudinē tabernaculi qđ ostēdā tibi: & oim vasorū i cultum eius. Sicq; facietis illud. Arcā de lignis sethim compingite: cuius lōgitudo habeat duos & semis cubitos: latitudo cubitū & dimidiū: altitudo cubitum sili ac semissem. & deaurabis eā auro mūdissimo ītus & foris. Faciesq; supra coronā auream p circuitū & quattuor circulos aureos: quos pones per quattuor arce āgulos. Duo circuli sint in latere vno & duo in altero. Facies quoq; vectes de lignis sethim & operies eos auro: Inducesq; p circulos qui sunt in arce lateribus: vt portetur in eis. qui semper erūt in circulis: nec vnq; extrahentur ab eis. Ponesq; in arca testificationē quā dabo tibi. Facies & ppiciatoriū de auro mūdissimo. duos cubitos & dimidiū tenebit lōgitudo eius: & cubitū ac semisse latitudo. Duos quoq; cherubim aureos & pductiles facies ex vtraq; pte oraculi. cherub vnus sit in latere vno: & alter in altero. Vtrūq; latus propiciatorii tegant expandentes alas & operientes oraculū: respiciātq; se mutuo versis vultibus i propiciatorium quo operienda est arca: in qua pones testimonium quod dabo tibi. Inde precipiam & loquar ad te supra ppiciatoriū. sac de medio duorū cherubim qui erunt sup arcam testimonii cuncta que mandabo per te filiis israel. Facies & mēsam de lignis sethim habentē duos cubitos lōgitudinis: & in latitudine cubitū: & ī altitudie cubitū ac semissem: & inaurabis eā auro purissimo. Faciesq; illi labiū aureū p circuitū. & ipi labio coronā iterrasilē altā qttuor digitis: & sup illā alterā coronā aureolā. quattuor quoq; circulos aureos preparabis: & pones eos in quattuor angulis eiusdē mense per singulos pedes. Subter coronam erūt circuli aurei: vt mittātur vectes per eos: & possit mēsa portari. Ipsos quoq; vectes facies de lignis sethim: & circundabis

Tex. Heb.

תעשה אתם משני קצות הכפרת׃
ועשה כרוב אחד מקצה מזה
וכרוב אחד מקצה מזה מן הכפרת
תעשו את הכרבים על שני
קצותיו׃ והיו הכרבים פרשי
כנפים למעלה סככים בכנפיהם
על הכפרת ופניהם איש אל
אחיו אל הכפרת יהיו פני
הכרבים׃ ונתת את הכפרת על
הארן מלמעלה ואל הארן תתן
את העדת אשר אתן אליך׃
ונועדתי לך שם ודברתי אתך
מעל הכפרת מבין שני הכרבים
אשר על ארון העדת את כל
אשר אצוה אותך אל בני ישראל׃
ועשית שלחן עצי שטים אמתים
ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי
קמתו׃ וצפית אתו זהב טהור
ועשית לו זר זהב סביב׃ ועשית
לו מסגרת טפח סביב ועשית זר
זהב למסגרתו סביב׃ ועשית לו
ארבע טבעת זהב ונתת את
הטבעת על ארבע הפאת אשר
לארבע רגליו׃ לעמת המסגרת
תהיין הטבעת לבתים לבדים
לשאת את השלחן׃ ועשית את
הבדים עצי שטים וצפית אתם

Interp. chal.

et hyacinthum & purpurā & coccinū & byssum & pilos caprarū: & pelles arietum rubricatas pellesq; taxonum & ligna setim: oleum ad luminaria: aromata in oleum vnctionis & incensum aromatū: lapides onychinos & lapides vt impleant celaturas ephod & rationalis. Et faciant coram me sanctuariū: & habitare faciam maiestatē meam in medio eorū. iuxta oīa que ego ostendo tibi similitudinē tabernaculi & similitudinem omniū vasorum eius sic facietis. Facientq; arcam de lignis setim: duorū cubitorum & dimidij erit longitudo eius: & cubiti & dimidij latitudo eius: & cubiti & dimidij altitudo eius. Cooperiesq; eam auro mundissimo intus & foris. Faciesq; super eā circulū aureum per circuitum. Et effundes ei quattuor anulos aureos: & pones sup qttuor angulos eius: duoq; anuli in latere vno: & duo anuli in latere altero. Faciesq; vectes ex lignis setim: & operies eos auro. Inducesq; vectes p anulos i laterib⁹ arce: vt portet arca in eis. In anulis arce erunt vectes: non auferantur ab ea. Ponesq; in arca testamentū quod dabo tibi. Faciesq; propiciatoriū ex auro purissimo: duos cubitos & dimidiū hēbit lōgitudo ei⁹: & cubitū & dimidiū latitudo eius. Faciesq; duos cherubī de auro ductili

Interp. chal.

facies eos ex duobus lateribus ppiciatorij: faciesq; vnū cherub ex latere ei⁹ hinc: & cherub vnū ex latere eius inde. Ex ppiciatorio facietis cherubī sup duo latera eius. Eruntq; cherubim expandētes alas suas sursum obūbrantes alis suis sup propiciatoriū: & facies vniuscuiusq; e regione alterius: cōtra propiciatorium erunt facies cherubim. Ponesq; propiciatorium sup arcam desuper: & in arca pones testimoniū quod dabo tibi. & statuam ibi verbum meū tibi: & loquar tecum desuper propiciatorij de medio duorum cherubim qui sunt sup arcam testimonij oīa que mādabo tibi ad filios israel. Faciesq; mēsā de lignis setim: duos cubitos habebit longitudo eius: & cubitū vnum latitudo eius: & cubitum & dimidium altitudo eius. Cooperiesq; eam auro mundissimo: & facies ei circulum aureum per circuitum: faciesq; ei coronam interrasilē altā pugillo per circuitū. Et facies circulū aureum ipsi corone interrasili p circuitū. Faciesq; ei qttuor anulos aureos: & pones eos sup qttuor angulos q sunt ad qttuor pedes eius. cōtra coronā interrasilē erunt anuli vt mittātur per eos vectes vt portetur mensa. Faciesq; vectes ex lignis setim: & coopies eos

זָהָב וְנִשָּׂא בָם אֶת הַשֻּׁלְחָן׃ וְעָשִׂיתָ קְּעָרֹתָיו וְכַפֹּתָיו וּקְשׂוֹתָיו וּמְנַקִּיֹּתָיו אֲשֶׁר יֻסַּךְ בָּהֵן זָהָב טָהוֹר תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ וְנָתַתָּ עַל הַשֻּׁלְחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תָּמִיד׃ וְעָשִׂיתָ מְנֹרַת זָהָב טָהוֹר מִקְשָׁה תֵּעָשֶׂה הַמְּנוֹרָה יְרֵכָהּ וְקָנָהּ גְּבִיעֶיהָ כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ מִמֶּנָּה יִהְיוּ׃ וְשִׁשָּׁה קָנִים יֹצְאִים מִצִּדֶּיהָ שְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הָאֶחָד וּשְׁלֹשָׁה קְנֵי מְנֹרָה מִצִּדָּהּ הַשֵּׁנִי׃ שְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפֶרַח וּשְׁלֹשָׁה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים בַּקָּנֶה הָאֶחָד כַּפְתֹּר וָפָרַח כֵּן לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן הַמְּנֹרָה׃ וּבַמְּנֹרָה אַרְבָּעָה גְבִעִים מְשֻׁקָּדִים כַּפְתֹּרֶיהָ וּפְרָחֶיהָ׃ וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה וְכַפְתֹּר תַּחַת שְׁנֵי הַקָּנִים מִמֶּנָּה לְשֵׁשֶׁת הַקָּנִים הַיֹּצְאִים מִן הַמְּנֹרָה׃ כַּפְתֹּרֵיהֶם וּקְנֹתָם מִמֶּנָּה יִהְיוּ כֻּלָּהּ מִקְשָׁה אַחַת זָהָב טָהוֹר׃ וְעָשִׂיתָ אֶת נֵרֹתֶיהָ שִׁבְעָה וְהֶעֱלָה אֶת נֵרֹתֶיהָ וְהֵאִיר עַל עֵבֶר פָּנֶיהָ׃ וּמַלְקָחֶיהָ וּמַחְתֹּתֶיהָ זָהָב טָהוֹר׃ כִּכַּר זָהָב טָהוֹר

קָשָׂה · נָקָה נָסַךְ · עָשָׂה · פָּנָה תָּמַד · עָשָׂה נוּר קָשָׁה · גָּבַע · הָיָה קָנָה · צָדַד · שָׁנָה שָׁקַד · רָבַע · שָׁנָה · טָהַר נוּר · עָלָה אוֹר · פָּנָה לָקַח חָתָה

auro ad subuehēdā mēsam. Parabis & acetabula ac phialas thuribula & cyathos quibus offerenda sūt libamina ex auro purissimo: & pones super mēsam panes propositiōis in conspectu meo semper. Facies & cādelabru ductile de auro mundissimo hastile eius & calamos cyphos & spherulas ac lilia ex ipso procedentia. Sex calami egredientur de lateribus: tres ex vno latere & tres ex altero. Tres cyphi quasi in nucis modum per calamos singulos spherulaq; simul & lilia: & tres similiter cyphi instar nucis in calamo altero: spherulaq; simul & lilia. Hoc erit opus sex calamorū: qui producēdi sunt de hastili. In ipso at candelabro erūt quattuor cyphi in nucis modū spherulaq; p singulos & lilia. Spherule sub duobus calamis per tria loca que simul sex fiūt procedētes de hastili vno. Et spherule igitur & calami ex ipso erunt vniuersa ductilia ex auro purissimo. Facies & lucernas septē: & pones eas super cādelabrū: vt luceant ex aduerso. Emū ctoria quoq; & vbi ea q emūcta sunt extinguātur fiant de auro purissimo. Oē pōdus cādelabri cū vniuersis vasis suis hēbit talētū auri purissimi.

auro puro. & subuehet in ipsis mensam. χρυσίῳ καθαρῷ· καὶ ἀρθήσεται ἐν αὐτοῖς ἡ τράπεζα. & facies catinos eius: & mortariola: καὶ ποιήσεις τὰ τρύβλια αὐτῆς, καὶ τὰς θυΐσκας, & libatoria: & cyathos: in quibus libabis in καὶ τὰ σπόνδια, καὶ τοὺς κυάθους, ἐν οἷς σπείσεις ἐν ipsis: ex auro puro facies ea. & impones αὐτοῖς, χρυσίου καθαροῦ ποιήσεις αὐτά. καὶ ἐπιθήσεις sup mēsā panes ppositiōis corā me semper. ἐπὶ τὴν τράπεζαν ἄρτους ἐνωπίους ἐναντίον μου διὰ παντός. & facies cādelabrū: ex auro puro καὶ ποιήσεις λυχνίαν, ἐκ χρυσίου καθαροῦ tornatile facies cādelabrū. hastile eius: & τορευτὴν ποιήσεις τὴν λυχνίαν. ὁ καυλὸς αὐτῆς, καὶ calami: & cyphi: & spherule: & καλαμίσκοι, καὶ οἱ κρατῆρες, καὶ οἱ σφαιρωτῆρες, καὶ lilia ex ipso erūt. sex āt calami egrediētes ex lateribus: tres calami cādelabri ex τὰ κρίνα ἐξ αὐτῆς ἔσται. ἓξ δὲ καλαμίσκοι ἐκπορευόμενοι ἐκ πλαγίων, τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας ἐκ latere ipsius vnius: & tres calami cādelabri τοῦ κλίτους αὐτῆς τοῦ ἑνός, καὶ τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας de latere scdo. & tres cyphi figurati ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου. καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι in modū nucis. in vno calamo sphe καρυΐσκους ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκῳ. σφαιρωτὴρ rula & liliū. & tres cyphi figurati in καὶ κρίνον. καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους. ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκῳ σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον. nucis modū. in vno calamo spherula & liliū. sic sex calamis egredientibus de οὕτω τοῖς ἓξ καλαμίσκοις τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς cādelabro. & in cādelabro quattuor cratēres figu λυχνίας. καὶ ἐν τῇ λυχνίᾳ τέσσαρες κρατῆρες ἐκτετυ rati in modū nucis. in vno calamo sphe πωμένοι καρυΐσκους. ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκῳ σφαιρω rule. & lilia eius: & spherula sub duobus τῆρες καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς. ὁ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς δύο calamis ex eo. & spherula sub duobus καλαμίσκους ἐξ αὐτῆς. καὶ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς δύο καλαμίσκους ἐξ αὐτῆς. calamis ex eo: sic sex calamis οὕτω τοῖς ἓξ καλαμίσκοις egredientibus de cādelabro. & calamis τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς λυχνίας. καὶ οἱ καλαμί mi et spherule ex eo sint omnis tornatili σκοι καὶ οἱ σφαιρωτῆρες ἐξ αὐτῆς ἔστωσαν ὅλοι τορευ les ex eodē auro puro. et facies lucernas eius τοὶ ἐξ ἑνὸς χρυσίου καθαροῦ. καὶ ποιήσεις τοὺς λύχνους αὐτῆς septē. et impones lucernas eius. et lucebūt ab vna ἑπτά. καὶ ἐπιθήσεις τοὺς λύχνους αὐτῆς, καὶ φανοῦσιν ἐκ τῆς facie eius. et emunctoria eius: et supposito προσώπου αὐτῆς. καὶ τὸν ἐπαρυστῆρα αὐτῆς, καὶ τὰ ὑποθέματα ria eius de auro puro. talētū auri puri αὐτῆς ἐκ χρυσίου καθαροῦ. τάλαντον χρυσίου καθαροῦ

facies ola vasa hec. vide facias sm ποιήσεις πάντα τὰ σκεύη ταῦτα. ὅρα ποιήσεις κα ta figurā ostensam tibi in mōte. τὰ τὸν τύπον τὸν δεδειγμένον σοι ἐν τῷ ὄρει. Ca. 26.

Hebre. 8. b. Act. 7. b.

Et tabernaculū facies: decē cortinas de Καὶ τὴν σκηνὴν ποιήσεις, δέκα αὐλαίας ἐκ bysso retorta: & hyacintho: & purpu βύσσου κεκλωσμένης, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύ ra: cocco retorto cherubim. ope ρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου χερουβὶμ. ἐργα re textoris facies eas. lōgitudo cor σίᾳ ὑφάντου ποιήσεις αὐτάς. μῆκος τῆς αὐ tine vni octo & viginti cubitor: & lati λαίας τῆς μιᾶς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πηχῶν, καὶ εὖ tudo quattuor cubitor cortina vna erit. ρος τεσσάρων πηχῶν ἡ αὐλαία ἡ μία ἔσται. mēsura eadē erit olbus cortinis. μέτρον τὸ αὐτὸ ἔσται πάσαις ταῖς αὐλαίαις. quq āt cortine erūt mutuo cōtinē πέντε δὲ αὐλαῖαι ἔσονται ἐξ ἀλλήλων συνεχό tes altera ex altera. & quq cor μεναι ἡ ἑτέρα ἐκ τῆς ἑτέρας. καὶ πέντε αὐ tine erūt mutuo cōtinēte altera λαῖαι ἔσονται ἐξ ἀλλήλων συνεχόμεναι, ἡ ἑτέρα et altera. & facies ansulas hyacīthi ἐκ τῆς ἑτέρας. καὶ ποιήσεις ἀγκύλας ὑακινθί nas in labio cortine vni: ex νας ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς, ἐκ vna pte ad copulationē. & sic τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς τὴν συμβολήν. καὶ οὕτω facies in labio cortine exte ποιήσεις ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς αὐλαίας τῆς ἔξω riori ad copulationē scdaz. quinqua τέρας πρὸς τῇ συμβολῇ τῇ δευτέρᾳ. πεν ginta āt ansulas facies cortine τήκοντα δὲ ἀγκύλας ποιήσεις τῇ αὐλαίᾳ τῇ vni: & quīquaginta ansulas facies ex μιᾷ, καὶ πεντήκοντα ἀγκύλας ποιήσεις ἐκ τοῦ pte cortine iuxta copulationē scdā μέρους τῆς αὐλαίας κατὰ τὴν συμβολὴν τῆς δευ de: cōtrarie cōtracadētes ad in τέρας, ἀντιπρόσωποι ἀντιπίπτουσαι εἰς ἀλλή uicē vnicuiq. facies fibulas quīquaginta au λας ἑκάστῃ. ποιήσεις κρίκους πεντήκοντα χρυ reas. & coniūges cortinas alterā alteri σοῦς. καὶ συνάψεις τὰς αὐλαίας ἑτέραν τῇ ἑτέρᾳ fibulis. & erit tabernaculū vnū. & fa τοῖς κρίκοις. καὶ ἔσται ἡ σκηνὴ μία. καὶ ποι cies saga cilicina coopertimētū sup taber ήσεις δέρρεις τριχίνας σκέπην ἐπὶ τῆς σκη naculo: vndecim saga facies ea. lōgi νῆς, ἕνδεκα δέρρεις ποιήσεις αὐτάς. μῆ tudo sagi κος τῆς δέρρεως τῆς

mi. Inspice & fac secundum exemplar quod tibi in mōte mōstratum est. Ca. 26. Tabernaculum vero ita facies. Decem cortinas de bysso retorta & hyacintho ac purpura coccoq; bis tincto: variatas opere plumario facies. Longitudo cortine vnius habebit viginti octo cubitos: latitudo quattuor cubitorum erit. Vnius mensure fient vniuersa tentoria. Quinq; cortine sibi iungentur mutuo: & alie quinq; nexu simili coherebunt. Ansulas hyacinthinas in lateribus ac sumitatibus facies cortinarum: vt possint inuicē copulari. Quinquagenas ansulas cortina habebit in vtraq; parte ita insertas: vt ansa contra ansam veniat: & altera alteri possit adaptari. Facies & quinquaginta circulos aureos quibus cortinarū vela iungenda sunt: vt vnum tabernaculū fiat. Facies & saga cilicina vndecim: ad operiēdū tectum tabernaculi. Longitudo sagi

תַּעֲשֶׂה אֹתָהּ אֵת כָּל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃ וּרְאֵה וַעֲשֵׂה בְּתַבְנִיתָם אֲשֶׁר אַתָּה מָרְאֶה בָּהָר׃ וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ אֹרֶךְ הַיְרִיעָה הָאַחַת שְׁמֹנֶה וְעֶשְׂרִים בָּאַמָּה וְרֹחַב אַרְבַּע בָּאַמָּה הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִדָּה אַחַת לְכָל הַיְרִיעֹת׃ חֲמֵשׁ הַיְרִיעֹת תִּהְיֶיןָ חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ וְחָמֵשׁ יְרִיעֹת חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ׃ וְעָשִׂיתָ לֻלְאֹת תְּכֵלֶת עַל שְׂפַת הַיְרִיעָה הָאֶחָת מִקָּצָה בַּחֹבָרֶת וְכֵן תַּעֲשֶׂה בִּשְׂפַת הַיְרִיעָה הַקִּיצוֹנָה בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית׃ חֲמִשִּׁים לֻלָאֹת תַּעֲשֶׂה בַּיְרִיעָה הָאֶחָת וַחֲמִשִּׁים לֻלָאֹת תַּעֲשֶׂה בִּקְצֵה הַיְרִיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֶּרֶת הַשֵּׁנִית מַקְבִּילֹת הַלֻּלָאֹת אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ׃ וְעָשִׂיתָ חֲמִשִּׁים קַרְסֵי זָהָב וְחִבַּרְתָּ אֶת הַיְרִיעֹת אִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ בַּקְּרָסִים וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד׃ וְעָשִׂיתָ יְרִיעֹת עִזִּים לְאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה יְרִיעֹת תַּעֲשֶׂה אֹתָם׃ אֹרֶךְ הַיְרִיעָה

עָשָׂה כָּלָה · בָּנָה · רָאָה · Cap. xxvi. שָׁכַן יָרַע שָׁזַר · שָׁנָה · אֶחָד · רָבַע · מָדַד · הָיָה · אִישׁ · לוּל שָׂפָה · קָצָה חָבַר · שָׁנָה · קָבַל · עָשָׂה

הֲוָה זְכַר כְּסָא · כּוּל נְסַךְ דְּכָה · יְתַן נוּר חֲזַר · הֲוָה קְנָה · צוּר קְנָה · שְׁוִית · נוּר דְּכָה עֲבַד · דְּלַק בְּצַן נְהַר · חֲתָה דְּכָה

auro: & portabunt cum eis mensam. Faciesq; acetabula ei & phialas ei & thuribula ei & cyathos: in quibus offerenda sunt libamina: ex auro purissimo facies ea. & pones sup mensam panem propositionis in conspectu meo semp. Faciesq; candelabrū de auro mundissimo: ductile facies candelabrū: hastile eius & calamos eius: cyphiq; eius spherule eius & lilia eius ex ipso erunt. & sex calami egredientur de lateribus eius: tres calami ex vno latere candelabri: et tres calami ex secundo latere candelabri. Tres cyphi figurati in calamo vno: spherula & liliū: & tres cyphi figurati in calamo vno: spherula & liliū. Sic facies in sex calamis qui egrediuntur de candelabro. Et in candelabro erunt quattuor cyphi figurati: spherule eius & lilia eius. Spherulaq; sub duobus calamis eius: & spherula sub duobus calamis eius. & spherula sub duobus calamis eius. sic facies sex calamis qui egrediūtur de candelabro. Spherule eorum & calami ex ipso erunt omnia ductilia ex auro mundissimo. faciesq; septem lucernas eius: & incendes lucernas vt luceant contra faciē eius. Et forcipes eius & turibula eius ex auro mundissimo. Ex talento auri mundissimi

דְּדַהֲבָא וְיִטְּלוּן בְּהוֹן יָת פָּתוֹרָא׃ וְתַעֲבֵיד מְגִיסוֹהִי וּבָזִיכוֹהִי וְקַסְוָתֵיהּ וּמְכִילָתֵיהּ דְּיִתְנַסַּךְ בְּהוֹן דְּהַב דְּכֵי תַּעֲבֵיד יָתְהוֹן׃ וְתִתֵּן עַל פָּתוֹרָא לְחֵם אַפַּיָּא קֳדָמַי תְּדִירָא׃ וְתַעֲבֵיד מְנָרְתָא דִּדְהַב דְּכֵי נְגִיד תִּתְעֲבֵיד מְנָרְתָא שִׁדָּהּ וּקְנָהָא כַּלִּידָהָא חִיזוּרַהָא וְשׁוֹשַׁנַּהָא מִנַּהּ יְהוֹן׃ וְשִׁתָּא קְנִין נָפְקִין מִסִּטְרַהָא תְּלָתָא קְנֵי מְנָרְתָא מִסִּטְרַהּ חַד וּתְלָתָא קְנֵי מְנָרְתָא מִסִּטְרַהּ תִּנְיָנָא׃ תְּלָתָא כַלִּידִין מְצַיְּרִין בְּקַנְיָא חַד חִיזוּר וְשׁוֹשָׁן וּתְלָתָא כַלִּידִין מְצַיְּרִין בְּקַנְיָא חַד חִיזוּר וְשׁוֹשָׁן כֵּן לְשִׁתָּא קְנִין דְּנָפְקִין מִן מְנָרְתָא׃ וּבִמְנָרְתָא אַרְבְּעָא כַלִּידִין מְצַיְּרִין חִיזוּרַהָא וְשׁוֹשַׁנַּהָא׃ וְחִיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנַּהּ וְחִיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנַּהּ וְחִיזוּר תְּחוֹת תְּרֵין קְנִין דְּמִנַּהּ לְשִׁתָּא קְנִין דְּנָפְקִין מִן מְנָרְתָא׃ חִיזוּרֵיהוֹן וּקְנֵיהוֹן מִנַּהּ יְהוֹן כּוּלַּהּ נְגִידָא חֲדָא דִּדְהַב דְּכֵי׃ וְתַעֲבֵיד יָת בּוֹצִינַהָא שִׁבְעָא וְיַדְלֵיק יָת בּוֹצִינַהָא וִיהוֹן מְנַהֲרִין לָקֳבֵיל אַפַּהָא׃ וְצֵבְתָהָא וּמַחְתְּיָתַהָא דִּדְהַב דְּכֵי׃ כַּכְּרָא דִּדְהַב דְּכֵי

תַּעֲבֵיד יָתַהּ יָת כָּל מָנַיָּא הָאִלֵּין׃ וַחֲזֵי וַעֲבֵיד בִּדְמוּתְהוֹן דְּאַתְּ מִתַּחְזֵי בְּטוּרָא׃

Ca. xxvi.

וְיָת מַשְׁכְּנָא תַּעֲבֵיד עֲשַׂר יְרִיעָן דְּבוּץ שְׁזִיר וְתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי צוּרַת כְּרוּבִין עוֹבַד אוּמָּן תַּעֲבֵיד יָתְהוֹן׃ אוּרְכָּא דִּירִיעֲתָא חֲדָא עַסְרִין וְתַמְנֵי אַמִּין וּפוּתְיָא אַרְבַּע אַמִּין דִּירִיעֲתָא חֲדָא מִשְׁחֲתָא חֲדָא לְכָל יְרִיעָתָא׃ חֲמֵשׁ יְרִיעָן יְהוֹיָן מְלַפְּפָן חֲדָא עִם חֲדָא וַחֲמֵשׁ יְרִיעָן מְלַפְּפָן חֲדָא עִם חֲדָא׃ וְתַעֲבֵיד עֲנוּבִין דְּתִכְלָא עַל שִׂפְתָא דִּירִיעֲתָא חֲדָא מִסִּטְרָא בֵּית לוֹפֵי וְכֵן תַּעֲבֵיד בְּסִפְתָא דִּירִיעֲתָא בֵּית לוֹפֵי תִּנְיָנָא׃ חַמְשִׁין עֲנוּבִין תַּעֲבֵיד בִּירִיעֲתָא חֲדָא וְחַמְשִׁין עֲנוּבִין תַּעֲבֵיד בִּסְטַר יְרִיעֲתָא דְּבֵית לוֹפֵי תִּנְיָנָא מְכַוְּנָן עֲנוּבַיָּא חֲדָא לָקֳבֵיל חֲדָא׃ וְתַעֲבֵיד חַמְשִׁין פּוּרְפִין דִּדְהַב וּתְלַפֵּף יָת יְרִיעֲתָא חֲדָא עִם חֲדָא בְּפוּרְפַיָּא וִיהֵי מַשְׁכְּנָא חַד׃ וְתַעֲבֵיד יְרִיעָן דִּמְעַזֵּי לִפְרָסָא עַל מַשְׁכְּנָא חַד עֲשַׂר יְרִיעָן תַּעֲבֵיד יָתְהוֹן׃ אוּרְכָּא דִּירִיעֲתָא

facies illud & oia vasa hec. Inspiceq; & fac iuxta similitudinem eorum que monstrata sunt tibi in monte. Ca. 26. Tabernaculum vero facies decem cortinas de bysso retorta & hyacintho & purpura & coccino: figuras cherubim facies: opere artificis facies eas. Longitudo cortine vnius erit viginti & octo cubitorum & latitudo eiusdē cortine quattuor cubitorum. Mensura vna erit omnium cortinarum. Quinq; cortine erunt cōiuncte vna cum alia: & quinq; cortine erūt coniuncte vna cum alia. Faciesq; ansulas ex hyacintho super ora cortine vnius in latere quo iungenda est: & similiter facies in ora secūde cortine in loco quo iungenda est. Quinquaginta ansulas facies in corti na vna: & quinquaginta ansulas facies in latere corti ne secunde in loco quo iungenda est: respicientibus se mutuo ansulis: ita vt ansula sit e regione alterius. Faciesq; quinquaginta fibulas ex auro: & contunges vnāquaq; cortinam cum altera fibulis: & erit tabernaculum vnum. Faciesq; cortinas de pilis caprarum: vt extendantur super tabernaculum: vndecim cortinas facies. longitudo cortine

Primitiua chal.

עֲבַד אֲל חֲזָא · דְּמָה שְׁכַן · עֲבַד יְרַע אֲמַנָא · אַמָּה פְּתָה רְבַע · הֲוָה לְפַף עֲבַד · שְׂפָה · כְּוַן · פְּרַף אֲחָה שְׁכַן · עֲז

האחת שלשים באמה ורחב
ארבע באמה היריעה האחת מדה
אחת לעשתי עשרה יריעת׃
וחברת את חמש היריעת לבד
ואת שש היריעת לבד וכפלת
את היריעה הששית אל מול פני
האהל׃ ועשית חמשים ללאת על
שפת היריעה האחת הקיצנה
בחברת וחמשים ללאת על
שפת היריעה החברת השנית׃
ועשית קרסי נחשת חמשים
והבאת את הקרסים בללאת
וחברת את האהל והיה אחד׃
וסרח העדף ביריעת האהל
חצי היריעה העדפת תסרח
על אחרי המשכן׃ והאמה
מזה והאמה מזה בעדף בארך
יריעת האהל יהיה סרוח
על צדי המשכן מזה ומזה לכסתו׃
ועשית מכסה לאהל ערת
אילם מאדמים ומכסה ערת
תחשים מלמעלה׃ ועשית
את הקרשים למשכן עצי
שטים עמדים׃ עשר אמות
ארך הקרש ואמה וחצי האמה
רחב הקרש האחד׃ שתי
ידות לקרש האחד משלבת

vnius habebit triginta cubitos: & latitudo quattuor. Equa erit mensura sagorum omniū. E quibus quinq; iunges seorsū: & sex sibi mutuo copulabis: ita vt sextum sagum in fronte tecti duplices. Facies & quiquaginta ansas in ora sagi vnius: vt coiūgi cū altero queat: & quinquaginta ansas in ora sagi alterius vt cum altero copuletur. Facies & quinquaginta fibulas eneas quibus iungātur anse: vt vnum ex omnibus operimentum fiat. Quod aūt superfuerit in sagis q̄ parātur tecto idest vnū sagū qd̄ āplius est: ex medietate eius opies tabernaculi posteriora: & cubitus ex vna parte pēdebit: & alter ex altera q plus est in sagerū longitudine vtrunq; latus tabernaculi protegens. Facies & operimētū aliud tecto de pellibus arietū rubricatis: & super hoc rursum aliud operimētū de hyacinthinis pellibus. Facies & tabulas stantes tabernaculi de lignis sethim: que singule denos cubitos in lōgitudine habeant: & in latitudine singulos ac semissem. In lateribus tabule due incastrature fient: quibus

אשה אל אחתה כן תעשה לכל
קרשי המשכן׃ ועשית את
הקרשים למשכן עשרים קרש
לפאת נגבה תימנה׃ וארבעים
אדני כסף תעשה תחת עשרים
הקרש שני אדנים תחת
הקרש האחד לשתי ידתיו
ושני אדנים תחת הקרש האחד
לשתי ידתיו׃ ולצלע המשכן
השנית לפאת צפון עשרים
קרש׃ וארבעים אדניהם כסף
שני אדנים תחת הקרש האחד
ושני אדנים תחת הקרש
האחד׃ ולירכתי המשכן ימה
תעשה ששה קרשים׃ ושני
קרשים תעשה למקצעת המשכן
בירכתים׃ ויהיו תאמם מלמטה
ויחדו יהיו תמים על ראשו אל
הטבעת האחת כן יהיה לשניהם
לשני המקצעת יהיו׃ והיו שמנה
קרשים ואדניהם כסף ששה
עשר אדנים שני אדנים תחת
הקרש האחד ושני אדנים תחת
הקרש האחד׃ ועשית בריחם
עצי שטים חמשה לקרשי צלע
המשכן האחד׃ וחמשה בריחם
לקרשי צלע המשכן השנית

tabula alteri tabule connectatur. Atq; in hunc modū cūcte tabule parabuntur. Quarum viginti erunt in latere meridiano qd vergit ad austrū: quibus quadraginta bases argenteas fundes vt bine bases singulis tabulis per duos angulos subiiciantur. In latere quoq; secundo tabernaculi quod vergit ad aquilonem: vigiti tabule erūt: quadragīta hñtes bases argenteas. Bine bases singulis tabulis supponentur. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas & rursum alias duas que in angulis erigantur post tergum tabernaculi. Erūtq; sibi coniūcte a deorsum vsq; ad sursum: & vna omnes compago retinebit. Duabus quoq; tabulis que in angulis ponēde sūt: similis iunctura seruabitur. Et erūt simul tabule octo bases earum argentee sedecī: duabus basibus per vnam tabulā suppor tatis. Facies & vectes de lignis sethim quiq; ad cōtinendas tabulas in vno latere tabernaculi: & quinq; alios in altero

Interp. chal.

vnius hẽbit triginta cubitos: & latitudo eiusdē cortine habebit quattuor cubitos: mensura vna erit vndecim cortinis. Et iunges quinq; cortinas seorsum & sex cortinas seorsum. et duplicabis cortinam sextam que est super faciem tabernaculi. Et facies quinquaginta ansulas in ora cortine vnius in latere quo iungenda est: & quinquaginta ansas in ora cortine secunde in loco quo iungenda est. Faciesq; quinquaginta fibulas ex ere: & induces fibulas in ansulis: & coniunges tabernaculum vt sit vnū. Et quod superest ex cortinis tabernaculi: dimidium. s. cortine que superest: extendes super posteriora tabernaculi. Et cubitus hinc & cubitus inde qui superest in longitudine cortinarum tabernaculi: extendatur super latera tabernaculi hinc & inde vt cooperiat illud. Faciesq; coopertoriū tabernaculi de pellibus arietum rubricatis: et aliud coopertorium de pellibus taxonum desuper. Faciesq; tabulas stantes tabernaculo de lignis setim. decem cubitos habebit longitudo tabule: & cubitum et dimidium latitudo tabule vnius. Duos cardines habebit vnaqueq; tabula: & duab9 incastraturis erūt coniuncte

Interp. chal.

vna cum alia: sic facies in omnibus tabulis tabernaculi. Faciesq; viginti tabulas tabernaculo ad latus meridianū: & quadraginta bases argēteas facies sub viginti tabulis. Due bases erunt sub tabula vna in duobus cardinibus eius: & due bases sub tabula alia in duobus cardinibus eius. Et in latere secundo tabernaculi ad plagam aquilonarē erunt viginti tabule: et quadraginta bases argētee: due bases sub vna tabula: & due bases sub alia tabula. et ad posteriorē partem occidentalē tabernaculi facies sex tabulas. et duas tabulas facies ad angulos tabernaculi in extremitate eius. Et erunt coniuncte ab inferiori parte: simulq; erunt cōiuncte in capite suo in anulo vno: sic erit ambobus: hoc est duobus angulis. Eruntq; octo tabule & bases earum sedecim argentee: due bases sub vna tabula & due bases sub alia tabula. Et facies quinq; vectes de lignis setim ad continendas tabulas vnius lateris tabernaculi. Et quinq; alios vectes ad continendas tabulas lateris secundi tabernaculi:

Ter. Heb.

וחמשה בריחם לקרשי צלע המשכן לירכתים ימה: והבריח התיכן בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה: ואת הקרשים תצפה זהב ואת טבעתיהם תעשה זהב בתים לבריחם וצפית את הבריחים זהב: והקמת את המשכן כמשפטו אשר הראית בהר: ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה חשב יעשה אתה כרבים: ונתתה אתה על ארבעה עמודי שטים מצפים זהב וויהם זהב על ארבעה אדני כסף: ונתתה את הפרכת תחת הקרסים והבאת שמה מבית לפרכת את ארון העדות והבדילה הפרכת לכם בין הקדש ובין קדש הקדשים: ונתת את הכפרת על ארון העדת בקדש הקדשים: ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון: ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר מעשה רקם: ועשית למסך חמשה עמודי שטים

Primitiua heb.: תור · צפה עשה · בית · קום · שפט ראה · תלע שנה · שזר עשה · נתן רבע · עמד · בוא · ארן עוד בדל · שום · עוד · שכן ימן · נתן צפן · עשה סכך · עמד

Trāſla. B. Hiero.

& eiuſdem numeri ad occidentalem plagā qui mittentur per medias tabulas a ſummo vſq; ad ſūmū. Ipſas quoq; tabulas deaurabis: & fundes in eis anulos aureos p quos vectes tabulata cōtineāt: quos operies laminis aureis. Et eriges tabernaculū iuxta exēplar: qđ tibi in monte mōſtratū eſt. Facies & velum de hyacintho & purpura coccoq; bis tincto & byſſo retorta opere plumario: & pulchra varietate contextum: quod appēdes ante quattuor colūnas de lignis ſethī que ipē quidē deaurate erūt & habebūt capita aurea & baſes argēteas. Inſeretur autem velum per circulos: intra quod pones arcam teſtimonij: quo & ſanctuarium & ſāctuarij ſanctuaria diuidētur. Pones & ꝓpiciatoriū ſup arca teſtimonij in ſctā ſctōrū: menſamq; extra velum: & cōtra menſam cādelabrū in latere tabernaculi meridiano. Menſa eīn ſtabit in parte aquilonis. Facies & tentoriū in introitu tabernaculi de hyacintho & purpura coccoq; bis tincto & byſſo retorta ope plumario: & quinq; columnas

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina

τ q̄nq; vectes colūnis poſteriori lateri
καὶ πέντε μοχλοὺς τοῖς στύλοις τῷ ὀπισθίῳ κλίτει
tabernaculi qđ ad mare. τ vectis medius
τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς θάλασσαν. καὶ ὁ μοχλὸς ὁ μέσος
inter colūnas ꝑueniat ab vno late
ἀναμέσον τῶν στύλων διικνείσθω ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κλί
re in alterꝫ latus. τ colūnas deau
τους εἰς τὸ ἕτερον κλίτος. καὶ τοὺς στύλους κατα
rabis auro. τ anulos facies
χρυσώσεις χρυσίῳ. καὶ τοὺς δακτυλίους ποιήσεις
aureos: in q̄s immittes vectes. τ deau
χρυσοῦς, εἰς οὓς εἰσάξεις τοὺς μοχλούς. καὶ κατα
rabis vectes auro. τ eriges
χρυσώσεις τοὺς μοχλοὺς χρυσίῳ. καὶ ἀναστήσεις
tabernaculū iuxta formā oſtēſam tibi in
τὴν σκηνὴν κατὰ τὸ εἶδος τὸ δεδειγμένον σοι ἐν τῷ
mōte. τ facies velū ex hyacintho τ
ὄρει. καὶ ποιήσεις καταπέτασμα ἐξ ὑακίνθου καὶ
purpura: τ coccino retorto: τ byſſo
πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ βύσσου
filata. opꝰ textū facies illud cherubim.
νενησμένης. ἔργον ὑφαντὸν ποιήσεις αὐτὸ χερουβίμ.
τ impones illud ſup q̄ttuor colūnas īputribiles
καὶ ἐπιθήσεις αὐτὸ ἐπὶ τεσσάρων στύλων ἀσήπτων
deauratas auro. τ capitula eorꝫ au
κεχρυσωμένων χρυσίῳ. καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυ
rea. τ baſes eorꝫ q̄ttuor argēteę. τ pōes
σαῖ. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τέσσαρες ἀργυραῖ. καὶ θήσεις
velū ſup colūnas. τ inferes illic
τὸ καταπέτασμα ἐπὶ τοὺς στύλους. καὶ εἰσοίσεις ἐκεῖ
intra velū arcā teſta
ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρ
mēti. τ diuidet velū vobis in
τυρίου. καὶ διοριεῖ τὸ καταπέτασμα ὑμῖν ἀναμέ
ter ſāctuariū τ inter ſanctū ſanctorꝫ. τ co
σον τοῦ ἁγίου καὶ ἀναμέσον τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων. καὶ κα
operies velo arcā
τακαλύψεις τῷ καταπετάσματι τὴν κιβωτὸν τοῦ
teſtimonij in ſancto ſanctorꝫ. τ pones men
μαρτυρίου ἐν τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων. καὶ θήσεις τὴν τρά
ſam extra velū: τ cādelabrū
πεζαν ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος, καὶ τὴν λυχνίαν
eregione mēſe in pte tabernaculi q̄ ad
ἀπέναντι τῆς τραπέζης ἐπὶ μέρους τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς
auſtrū. τ mēſam pones in pte tabernacli
νότον. καὶ τὴν τράπεζαν θήσεις ἐπὶ μέρους τῆς σκηνῆς
q̄ ad aqlonē. τ facies tētoriū ex hya
τὸ πρὸς βορρᾶν. καὶ ποιήσεις ἐπίσπαστρον ἐξ ὑακίν
cintho τ purpura: τ coccino retorto: τ
θου καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ
byſſo retorta: opꝰ variegatū. τ facies
βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ποικιλτοῦ. καὶ ποιήσεις
velo q̄nq; colūnas: τ deaurabis
τῷ καταπετάσματι πέντε στύλους, καὶ χρυσώσεις

Trāſla. Chal.

וחמשא עברין לדפי סטר משכנא לסופיהון מערבא: ועברא מציעאה בגו דפיא מעבר מן סיפי לסיפי: וית דפיא תחפי דהבא וית עזקתהון תעביד דהבא אתרא לעבריא ותחפי ית עבריא דהבא: ותקים ית משכנא כהלכתיה דאתחזיתא בטורא: ותעביד פרוכתא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן צורת כרובין: ותתן יתה על ארבעא עמודי שטין מחפן דהבא וויהון דהבא על ארבעא סמכין דכסף: ותתן ית פרוכתא תחות פורפיא ותעיל לתמן מגיו לפרוכתא ית ארונא דסהדותא ותפריש פרוכתא לכון בין קודשא ובין קדש קודשיא: ותתן ית כפורתא על ארונא דסהדותא בקדש קודשיא: ותשוי ית פתורא מברא לפרוכתא וית מנרתא לקביל פתורא על סטר משכנא דרומא ופתורא תתן על סטר ציפונא: ותעביד פרסא לתרע משכנא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר: ותעביד לפרסא חמשא עמודי שטין

Primitiua chal.: עבר · חפה עבד · קום חזא · נתן · רבע שטן · פרפא על פרש · שוה נור · שכן תען עבד · צור

Interp. chal.

et quinq; vectes ad continendas tabulas poſterioris partis tabernaculi ad occidentem. Et vectis medius qui mittetur per medias tabulas tranſiet a ſummo vſq; ad ſummū. Tabulas autē cooperies auro: τ anulos earum facies aureos: vt ſint loca vectibus: vectes quoq; cooperies auro. Et eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in monte monſtratū eſt. Facieſq; velū de hyacintho τ purpura τ coccino τ byſſo retorta opere artificis facies illud figuris cherubim. τ pones illud ſuper quattuor colūnas de lignis ſetim coopertas auro: capita earum aurea: ſuper quattuor baſes argenteas. Et pones velum ſub fibulis: τ introduces ibi vltra velū arcam teſtimonij: vt diuidat velum vobis inter ſanctum τ inter ſanctum ſanctorum. poneſq; propiciatorium ſuper arcam teſtimonij in ſancto ſanctorum. Poneſq; menſam extra velum: τ candelabrum e regione menſe in latere meridionali tabernaculi. et menſam pones in latere aquilonari. Facieſq; velum in oſtio tabernaculi ex hyacintho τ purpura τ coccino τ byſſo retorta opere polymitarij. Et facies velo quinq; colūnas de lignis ſetim:

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

eas auro. τ capitula eaꝝ aurea. τ
αὐτοὺς χρυσίῳ. καὶ αἱ κεφαλίδες αὐτῶν χρυσαῖ. καὶ
cōflabis eis q̄nq; baſes eneas.
χωνεύσεις αὐτοῖς πέντε βάσεις χαλκᾶς. Ca. 27.
Et facies altare ex lignis īputribilibꝰ:
Καὶ ποιήσεις θυσιαστήριον ἐκ ξύλων ἀσήπτων,
q̄nq; cubitorꝫ lōgitudo: τ q̄nq; cubitorꝫ latitudo.
πέντε πηχῶν τὸ μῆκος, καὶ πέντε πηχῶν τὸ εὖρος.
quadrāgulū erit altare: τ triū cubitorꝫ
τετράγωνον ἔσται τὸ θυσιαστήριον, καὶ τριῶν πηχέων
altitudo eiꝰ. τ facies cornua ſupra quat
τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις τὰ κέρατα ἐπὶ τῶν τεσσά
tuor angulos. ex eo erūt cornua. τ coopertes
ρων γωνιῶν. ἐξ αὐτοῦ ἔσται τὰ κέρατα. καὶ καλύψεις
ea ere. τ facies coronā altari.
αὐτὰ χαλκῷ. καὶ ποιήσεις στεφάνην τῷ θυσιαστηρίῳ.
τ coopertimētū eius: τ phialas eius:
καὶ τὸν καλυπτῆρα αὐτοῦ, καὶ τὰς φιάλας αὐτοῦ,
τ fuſcinulas eius: τ focū eius: τ
καὶ τὰς κρεάγρας αὐτοῦ, καὶ τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, καὶ
oīa vaſa eius facies enea. τ fa
πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ ποιήσεις χαλκᾶ. καὶ ποι
cies ei craticulā opere reticulato eneā. τ
ήσεις αὐτῷ ἐσχάραν ἔργῳ δικτυωτῷ χαλκῆν. καὶ
facies craticule q̄ttuor anulos ene
ποιήσεις τῇ ἐσχάρᾳ τέσσαρας δακτυλίους χαλ
os ad q̄ttuor latera. τ ſuppones
κοῦς ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη. καὶ ὑποθήσεις
eos ſub craticula altaris ab in
αὐτοὺς ὑπὸ τὴν ἐσχάραν τοῦ θυσιαστηρίου κάτω
fra. erit aūt craticula vſq; ad dimidiū al
θεν. ἔσται δὲ ἡ ἐσχάρα ἕως τοῦ ἡμίσους τοῦ θυ
taris. τ facies vectes al
σιαστηρίου. καὶ ποιήσεις ἀναφορεῖς τῷ θυσια
tari ex lignis īputribilibꝰ: τ inerabis
στηρίῳ ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ περιχαλκώσεις
eos ere. τ imittes vectes
αὐτοὺς χαλκῷ. καὶ εἰσάξεις τοὺς ἀναφορεῖς
in anulos. τ ſint vectes
εἰς τοὺς δακτυλίους. καὶ ἔστωσαν οἱ ἀναφορεῖς
ſm latera altaris in leuādo
κατὰ τὰ πλευρὰ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῷ αἴρειν
illud. cōcauū tabulatū facies illud. iuxta
αὐτό. κοῖλον σανιδωτὸν ποιήσεις αὐτό. κατὰ
demōſtratū tibi in mōte: ſic fa
τὸ παραδειχθέν σοι ἐν τῷ ὄρει, οὕτω ποιή
cies illud. τ facies atriū tabernaculo. ad
σεις αὐτό. καὶ ποιήσεις αὐλὴν τῇ σκηνῇ. εἰς
latꝰ qđ ad auſtꝝ vela atrij ex byſ
τὸ κλίτος τὸ πρὸς λίβα ἱστία τῆς αὐλῆς ἐκ βύσ
ſo retorta. lōgitudo cētū cubitorꝫ vni
σου κεκλωσμένης. μῆκος ἑκατὸν πηχῶν τῷ ἑνὶ
lateri. τ colūne eaꝝ viginti:
κλίτει. καὶ οἱ στύλοι αὐτῶν εἴκοσι,

Trāſla. B. Hiero.

deaurabis lignorum ſethim: ante q̄s ducetur tentoriū: quarū erūt capita aurea & baſes enee. Ca. 27.

Facies & altare de lignis ſethim quod habebit quinq; cubitos in lōgitudiē & totidē i latitudine: ideſt quadrū & tres cubitos in altitudine. Cornua aūt per quattuor angulos ex ipſo erunt: & operies illud ere. Facieſq; in vſus eius lebetes ad ſuſcipiēdos cineres & forcipes atq; fuſcinulas & ignium receptacula. Oīa vaſa ex ere fabricabis: craticulamq; in modum retis eneam per cuius quattuor angulos erūt quattuor anuli enei: quos pones ſubter arulam altaris. Eritq; craticula vſq; ad altaris medium. Facies & vectes altaris de lignis ſethim duos: quos opies laminis eneis: & induces per circulum: eruntq; ex vtroq; latere altaris ad portādū. Nō ſolidū: ſed inane & cauū intrinſecus facies illud: ſicut tibi in monte monſtratum eſt. Facies & atrium tabernaculi: in cuius auſtrali plaga contra meridiem erunt tentoria de byſſo retorta. Centum cubitos vnum latus tenebit in longitudine: & columnas viginti cū baſibus totidem

Ter. Heb.

וצפית אתם זהב וויהם זהב ויצקת להם חמשה אדני נחשת:

Cap. xxvij.

ועשית את המזבח עצי שטים חמש אמות ארך וחמש אמות רחב רבוע יהיה המזבח ושלש אמות קמתו: ועשית קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו תהיין קרנתיו וצפית אתו נחשת: ועשית סירתיו לדשנו ויעיו ומזרקתיו ומזלגתיו ומחתתיו לכל כליו תעשה נחשת: ועשית לו מכבר מעשה רשת נחשת ועשית על הרשת ארבע טבעת נחשת על ארבע קצותיו: ונתתה אתה תחת כרכב המזבח מלמטה והיתה הרשת עד חצי המזבח: ועשית בדים למזבח בדי עצי שטים וצפית אתם נחשת: והובא את בדיו בטבעת והיו הבדים על שתי צלעת המזבח בשאת אתו: נבוב לחת תעשה אתו כאשר הראה אתך בהר כן יעשו: ועשית את חצר המשכן לפאת נגב תימנה קלעים לחצר שש משזר מאה באמה ארך לפאה האחת: ועמדיו עשרים ואדניהם עשרים

Primitiua heb.: צפה · שוט אמר · רבע · היה · עשה · יעה זרק זלג · חתה כלה · כבר · רבע · קצה נתן · היה · חצה · בוא · היה שנה · נשא נבב · לחה ראה · שכן פאה ימן · שזר · אחד

Transla. Chal.

ותחפי יתהון דהבא וויהון דהבא ותתיך להון חמשא סמכין דנחשא:

Ca. xxvii.

ותעביד ית מדבחא דאעי שטין חמש אמין אורכא וחמש אמין פותיא מרבע יהי מדבחא ותלת אמין רומיה: ותעביד קרנוהי על ארבע זויתיה מניה יהוין קרנוהי ותחפי יתיה דנחשא: ותעביד פסכתרותיה למספי קטמיה ומגרופיתיה ומזרקוהי וצנוריתיה ומחתיתיה לכל מנוהי תעביד נחשא: ותעביד ליה סרדא עובד מצדתא דנחשא ותעביד על מצדתא ארבע עזקן דנחשא על ארבע סטרוהי: ותתן יתה תחות סובבא דמדבחא מלרע ותהי מצדתא עד פלגות מדבחא: ותעביד אריחיא למדבחא אריחי דאעי שטין ותחפי יתהון נחשא: ויתעלון ית אריחוהי בעזקתא ויהון אריחיא על תרין סטרי מדבחא במיטל יתיה: חליל לוחין תעביד יתיה כמא דאחזי יתך בטורא כן יעבדון: ותעביד ית דרת משכנא לרוח עיבר דרומא סרדין לדרתא דבוץ שזיר מאה אמין אורכא לרוחא חדא: ועמודוהי עשרין וסמכיהון עשרין

Interp. chal.

et cooperies eas auro: capita earum erunt ex auro: τ fundes eis quinq; baſes eneas. Ca. 27.

Facieſq; altare de lignis ſetim. quinq; cubitos habebit longitudo eius: τ quinq; cubitos latitudo: quadratū erit altare: τ tres cubitos habebit altitudo eius. Facieſq; cornua eius ſuper angulos eius: ex ipſo erunt cornua eius: τ operies illud ere. Et facies lebetes vt colligatur cinis: τ batilia eius: τ acetabula τ fuſcinulas: τ turibula eius: oīa vaſa eius facies ex ere. Et facies ei craticulā ope retis ex ere. Et facies ſuper rete quattuor anulos ex ere ſuper quattuor lateribus eius: τ pones eam ſub circulo altaris deorſum: τ erit rete vſq; ad dimidium altaris. Et facies vectes altaris de lignis ſetim: τ cooperies eos ere. et inducentur vectes per anulos: τ erunt vectes in duobus lateribus altaris qñ portabūt illud. Concauum ex tabulis facies illud: ſicut oſtenſum eſt tibi in monte ſic facient. Facieſq; atrium tabernaculi: in cuius auſtrali plaga erunt cortine de byſſo retorta centum cubitorum longitudinis in plaga vna. Et columne eius viginti: τ baſes earum viginti

Primitiua chal.: חפא נתך · דבח אע אמה · פתה רבע רוה · עבד זוה חפא · ספא גרף זרק · חתה מנא צוד · רבע נתן דבח · ארע הוה חפא · עול הוה נטל · חוא עבד דור · שכן דור אמה

נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמֻּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃ וְכֵן לִפְאַת צָפוֹן בָּאֹרֶךְ קְלָעִים מֵאָה אֹרֶךְ וְעַמֻּדָו עֶשְׂרִים וְאַדְנֵיהֶם עֶשְׂרִים נְחֹשֶׁת וָוֵי הָעַמֻּדִים וַחֲשֻׁקֵיהֶם כָּסֶף׃ וְרֹחַב הֶחָצֵר לִפְאַת יָם קְלָעִים חֲמִשִּׁים אַמָּה עַמֻּדֵיהֶם עֲשָׂרָה וְאַדְנֵיהֶם עֲשָׂרָה׃ וְרֹחַב הֶחָצֵר לִפְאַת קֵדְמָה מִזְרָחָה חֲמִשִּׁים אַמָּה׃ וַחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה קְלָעִים לַכָּתֵף עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃ וְלַכָּתֵף הַשֵּׁנִית חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה קְלָעִים עַמֻּדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְאַדְנֵיהֶם שְׁלֹשָׁה׃ וּלְשַׁעַר הֶחָצֵר מָסָךְ עֶשְׂרִים אַמָּה תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֹקֵם עַמֻּדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְאַדְנֵיהֶם אַרְבָּעָה׃ כָּל עַמּוּדֵי הֶחָצֵר סָבִיב מְחֻשָּׁקִים כֶּסֶף וָוֵיהֶם כָּסֶף וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת׃ אֹרֶךְ הֶחָצֵר מֵאָה בָאַמָּה וְרֹחַב חֲמִשִּׁים בַּחֲמִשִּׁים וְקֹמָה חָמֵשׁ אַמּוֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וְאַדְנֵיהֶם נְחֹשֶׁת׃ לְכֹל כְּלֵי הַמִּשְׁכָּן בְּכֹל עֲבֹדָתוֹ וְכָל יְתֵדֹתָיו וְכָל יִתְדֹת הֶחָצֵר נְחֹשֶׁת׃ וְאַתָּה תְּצַוֶּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

צָפַן · מֵאָה · זָרַח · שָׁנָה · סָבַב · עָמַד · רָבַע · חָשַׁק · קוּם · אָמָה · כָּלָה · שָׁכַן

eneis: que capita cū celaturis suis habebunt argentea. Similiter & in latere aquilonis per lōgū erūt tētoria centū cubitorum columne viginti: & bases enee eiusdē numeri & capita earū cū celaturis suis argētea. In latitudie vero atrii qd respicit ad occidēte erūt tētoria p quinquaginta cubitos: & colune decē: basesq totidē. In ea quoq atrii latitudine q respicit ad orientem: quinquaginta cubiti erunt: in quibus quindecī cubitorū tētoria lateri vno deputabuntur: colūneq tres & bases totidē: & in latere altero erūt tētoria: cubitos obtinentia quindecim: columne tres & bases totidem. In introitu vero atrii fiet tentoriū cubitorū viginti ex hyacintho & purpura coccoq bis tincto & bysso retorta opere plumario. Columnas habebit quattuor: cum basibus totidem. Omnes columne atrii per circuitū vestite erunt argenteis laminis: capitibus argenteis: & basibus eneis. In lōgitudine occupabit atrium cubitos centū: in latitudine quinquaginta. altitudo quinq cubitorū erit. Fietq de bysso retorta: & habebit bases eneas. Cūcta vasa tabernaculi in omnes vsus & cerimonias tā paxillos eius q atrii ex ere facietis. Precipe filiis israel

et bases eorum viginti enee. et fibule eorum
καὶ βάσεις αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ. καὶ οἱ κρίκοι αὐτῶν
et forcipes eorum argentee. sic lateri ad
καὶ ψαλίδες αὐτῶν ἀργυραῖ. οὕτω τῷ κλίτει τῷ
ad aquilone vela centū cubitorum lōgitudo. et colūne ei
πρὸς βορρᾶν ἱστία ἑκατὸν πηχῶν τὸ μῆκος. καὶ οἱ στῦλοι
viginti. et bases eorum viginti enee. et fibule
εἴκοσι. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν εἴκοσι χαλκαῖ. καὶ οἱ κρίκοι
eorum et forcipes columnarum et bases deargentate
αὐτῶν καὶ αἱ ψαλίδες τῶν στύλων καὶ αἱ βάσεις περιηργυρωμέναι ἀργυρίῳ. τὸ δὲ εὖρος τῆς αὐλῆς κατὰ
argēto. et latitudo atrij qd ad mare vela quīquaginta cubitorum. colūne eorum decem.
θάλασσαν ἱστία πεντήκοντα πηχῶν. στῦλοι αὐτῶν δέκα. et bases eorum decē. et latitudo atrij ad oriētē vela quīquaginta cubitorum. colūne eorum
καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν δέκα. καὶ εὖρος τῆς αὐλῆς τῆς πρὸς ἀνατολὰς ἱστία πεντήκοντα πηχῶν. στῦλοι αὐτῶν
decē. et bases eorum decē. et quindecim
δέκα, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν δέκα. καὶ πεντεκαίδεκα
cubitorum velorum altitudo lateri vni. colūne
πηχῶν τῶν ἱστίων τὸ ὕψος κλίτει τῷ ἑνί. στῦλοι
eorum tres: et bases eorum tres. et latus secundum quindecim cubitorum velorum
αὐτῶν τρεῖς, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τρεῖς. καὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον δέκα πέντε πηχῶν τῶν ἱστίων τὸ ὕψος.
altitudo. colūne eorum tres: et bases eorum tres.
στῦλοι αὐτῶν τρεῖς, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τρεῖς.
et hostio atrij coopimētū viginti cubitorum
καὶ ἡ πύλη τῆς αὐλῆς κάλυμμα εἴκοσι πηχῶν
altitudo ex hyacintho et purpura: et coccino re
τὸ ὕψος ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης τῇ ποικιλίᾳ
torto: et bysso retorta varietatione polymitarij. et colūne eius quattuor: et
τοῦ ῥαφιδευτοῦ. καὶ στῦλοι αὐτοῦ τέσσαρες, καὶ αἱ
bases eius quattuor. oēs colūne atrij
βάσεις αὐτοῦ τέσσαρες. πάντες οἱ στῦλοι τῆς αὐλῆς
inargentate argēto. et capitula
κύκλῳ κατηργυρωμένοι ἀργυρίῳ. καὶ αἱ κεφαλίδες
eorum argentea. et bases eorum enee.
αὐτῶν ἀργυραῖ. καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν χαλκαῖ.
et lōgitudo atrij centū ad centū. et latitudo quīquaginta ad quīquaginta. et altitudo
τὸ δὲ μῆκος τῆς αὐλῆς ἑκατὸν ἐφ᾽ ἑκατόν. καὶ εὖρος πεντήκοντα ἐπὶ πεντήκοντα. καὶ ὕψος
quinq cubitorum ex bysso retorta. et
πέντε πηχῶν ἐκ βύσσου κεκλωσμένης. καὶ αἱ
bases eorum enee. ois supellex et
βάσεις αὐτῶν χαλκαῖ. πᾶσα ἡ κατασκευὴ καὶ
oia vasa et paxilli atrij
πάντα τὰ ἐργαλεῖα καὶ οἱ πάσσαλοι τῆς αὐλῆς
enei. et tu pcipe filijs israel.
χαλκοῖ. καὶ σὺ σύνταξον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ.

Leui. 7.b.

Transla. Chal.

נְחָשָׁא וָוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִבּוּשֵׁיהוֹן דִּכְסַף׃ וְכֵן לְרוּחַ צִפּוּנָא בְּאוּרְכָּא סְרָדִין מְאָה אוּרְכָּא וְעַמּוּדוֹהִי עַשְׂרִין וְסַמְכֵיהוֹן עַשְׂרִין דִּנְחָשָׁא וָוֵי עַמּוּדַיָּא וְכִבּוּשֵׁיהוֹן כְּסַף׃ וּפוּתְיָא דְּדָרְתָּא לְרוּחַ מַעַרְבָא סְרָדִין חַמְשִׁין אַמִּין עַמּוּדֵיהוֹן עַשְׂרָא וְסַמְכֵיהוֹן עַשְׂרָא׃ וּפוּתְיָא דְּדָרְתָּא לְרוּחַ קִדּוּמָא מַדִּינְחָא חַמְשִׁין אַמִּין׃ וְחַמֵשׁ עַשְׂרֵה אַמִּין סְרָדִין לְעִבְרָא עַמּוּדֵיהוֹן תְּלָתָא וְסַמְכֵיהוֹן תְּלָתָא׃ וּלְעִבְרָא תִּנְיָנָא חֲמֵשׁ עַשְׂרֵה סְרָדִין עַמּוּדֵיהוֹן תְּלָתָא וְסַמְכֵיהוֹן תְּלָתָא׃ וְלִתְרַע דַּרְתָּא פְּרָסָא עַשְׂרִין אַמִּין דִּתְכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד צַיָּיר עַמּוּדֵיהוֹן אַרְבְּעָה וְסַמְכֵיהוֹן אַרְבְּעָה׃ כָּל עַמּוּדֵי דַּרְתָּא סְחוֹר סְחוֹר מְכַבְּשִׁין כְּסַף וָוֵיהוֹן כְּסַף וְסַמְכֵיהוֹן דִּנְחָשָׁא׃ אוּרְכָּא דְּדַרְתָּא מְאָה אַמִּין וּפוּתְיָא חַמְשִׁין בְּחַמְשִׁין וְרוּמָא חֲמֵשׁ אַמִּין דְּבוּץ שְׁזִיר וְסַמְכֵיהוֹן דִּנְחָשָׁא׃ לְכֹל מָנֵי מַשְׁכְּנָא בְּכֹל פּוּלְחָנֵיהּ וְכָל סִכּוֹהִי וְכָל סִכֵּי דַּרְתָּא דִּנְחָשָׁא׃ וְאַתְּ תְּפַקֵּיד יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

Pritiua chal.

כְּבַשׁ · פְּתָה · דּוּר · עֲרַב · צוּר · רְבַע · כְּבַשׁ · אַמָּה · פְּתָה · מְנָה · שְׁכַן · סְכָא · דּוּר · פְּקַד

Interp. chal.

ex ere: capita columnarum & celature earū erunt de argento. Et similiter in latere aquilonis in longitudine cortine longitudinis centum cubitorū: & bases earum viginti ex ere: capita columnarum & celature earum erunt de argento. Et in latitudine atrii ad latus occidentale erunt cortine longitudinis quinquaginta cubitorum: columne earum decem & bases earum decem. Et latitudo atrii ad latus orientale erit quinquaginta cubitorum: & cortine quindecim cubitorum erunt in vno latere: columne earum tres: & bases earum tres. Et in secundo latere cortine quindecim cubitorum erunt: columne earum tres: et bases earum tres. Et in hostio atrii erit velum viginti cubitorum ex hyacintho & purpura & coccino & bysso retorta opere polymitario: columne eius quattuor: & bases eius quattuor. Omnes columne atrii per circuitū celate erunt argento: capita earū erunt argentea: & bases earū ex ere. Longitudo atrii erit centum cubitorū: & latitudo quinquaginta. Et altitudo cortinarum quinq cubitorū ex bysso retorta: & bases earū ex ere. Et oia vasa tabernaculi in omni ministerio eius: & oēs paxilli eius & oēs paxilli atrii erunt ex ere. Tu aūt precipe filijs israel

et accipiāt tibi oleū ex oliuis defecatū
καὶ λαβέτωσάν σοι ἔλαιον ἐξ ἐλαιῶν ἄτρυγον
purū cōtusum in lumē: vt ardeat lucerna
καθαρὸν κεκομμένον εἰς φῶς, ἵνα καίηται λύχνος
semp in tabernaculo testimonij. extra
διαπαντὸς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου· ἔξωθεν τοῦ
veli qd sup testamēto incēdet
καταπετάσματος τοῦ ἐπὶ τῆς διαθήκης καύσει
illud aarō et filij eius a vespa vsq ad mane:
αὐτὸ ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀφ᾽ ἑσπέρας ἕως πρωΐ, ἐναντίον κυρίου, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς
corā dño. legitimū sēpiternū in generatiōes
vestras a filijs israel.
ὑμῶν παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. Ca. 28.

A Et tu applica ad te: et ea
καὶ σὺ προσαγάγου πρὸς σεαυτόν, τόν τε ἀαρὼν
ron frēm tuū: et filios eius de
τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐκ
filijs israel: vt sacerdotio fūgātur mihi: aarō et nadab: et abiud: et eleazar: et ithamar fi
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἱερατεύειν μοι, ἀαρὼν καὶ ναδὰβ, καὶ ἀβιοὺδ, καὶ ἐλεάζαρ, καὶ ἰθάμαρ υἱοὺ
lios aarō. et facies veste sanctā aarō
ἀαρών. καὶ ποιήσεις στολὴν ἁγίαν ἀαρὼν τῷ
frī tuo in honorē et gloriā. et tu loq̄
ἀδελφῷ σου εἰς τιμὴν καὶ δόξαν. καὶ σὺ λάλησον
re oībus sapiētibus mēte: qs impleui spū sapiētie et sēsu. et fa
πᾶσι τοῖς σοφοῖς τῇ διανοίᾳ, οὓς ἐνέπλησα πνεύματος σοφίας καὶ αἰσθήσεως. καὶ ποιήσουσι τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν ἀαρὼν εἰς τὸ ἅγιον,
ciēt veste sanctā aaron ad sanctuariū: in qua sacerdotio fūget mihi. et he vestes: quas
ἐν ᾗ ἱερατεύσει μοι. καὶ αὗται αἱ στολαί, ἃς
faciēt. pectorale: et suphumerale: et
ποιήσουσι. τὸ περιστήθιον, καὶ τὴν ἐπωμίδα, καὶ
tunicā talare: et tunicā strictam: et
τὸν ποδήρη, καὶ χιτῶνα κοσυμβωτόν, καὶ
cidarim: et balteū. et faciēt vestes sanctas
κίδαριν, καὶ ζώνην. καὶ ποιήσουσι στολὰς ἁγίας
aaron et filijs eius vt sacerdotio fūgāt mihi.
ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ εἰς τὸ ἱερατεύειν μοι.
et ipi accipiēt aurū: et hyacinthū:
καὶ αὐτοὶ λήψονται τὸ χρυσίον, καὶ τὴν ὑάκινθον,
et purpurā: et coccinū: et byssū.
καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ κόκκινον, καὶ τὴν βύσσον.
B et faciēt suphumerale ex bisso retorta: opus cōtextū variegatorie. duo suphumeralia erūt
καὶ ποιήσουσι τὴν ἐπωμίδα ἐκ βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ὑφαντὸν ποικιλτοῦ. δύο ἐπωμίδες ἔσονται
illi cōtinētia alterū alterū: in duabus
αὐτῷ συνέχουσαι ἑτέρα τὴν ἑτέραν, ἐπὶ τοῖς δυσὶ
ptibus suspensa. et cōtextus suphumeralis
μέρεσιν ἐξηρτισμέναι. καὶ τὸ ὕφασμα τῶν ἐπωμίδων

vt afferat tibi oleū de arboribus oliuarū purissimū piloq cōtusum: vt ardeat lucerna semper in tabernaculo testimonii extra velum: quod oppāsū est testimonio: & collocabunt eā aarō & filii eius & vsq mane luceat coram dño. Perpetuus erit cultꝰ p successiōes eorū corā filiis israel. Ca. 28.

Applica quoq ad te aaron fratrē tuum cum filiis suis de medio filiorum israel: vt sacerdotio fūgātur mihi: Aarō: nadab: & abiu: eleazar: & Ithamar. Faciesq vestem sanctā Aaron fratri tuo in gloriā & decorem. Et loqueris cunctis sapientibus corde quos repleui spiritu prudentie: vt faciant vestes aarō fratri tuo in quibus sctificatus ministret mihi. Hec aūt erūt vestimēta que facient. Rōnale & suphumerale: tunicā & lineā strictā: cidarim & balteū. Facient fratri tuo aarō & filiis eius vestimēta sancta: vt sacerdotio fungātur mihi. Accipientq aurū & hyacinthū & purpuram coccūq bis tinctum & byssum. Facient aūt superhumerale de auro & hyacintho & purpura coccoq bis tincto & bysso retorta opere polymito. Duas oras iunctas habebit in vtroq latere summitatū: vt in vnū redeat. Ipsa quoq

וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זַיִת זָךְ כָּתִית לַמָּאוֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד׃ בְּאֹהֶל מוֹעֵד מִחוּץ לַפָּרֹכֶת אֲשֶׁר עַל הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אַהֲרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתָם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Cap. xxviij.

וְאַתָּה הַקְרֵב אֵלֶיךָ אֶת אַהֲרֹן אָחִיךָ וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכַהֲנוֹ לִי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן׃ וְעָשִׂיתָ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאָרֶת׃ וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל כָּל חַכְמֵי לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חָכְמָה וְעָשׂוּ אֶת בִּגְדֵי אַהֲרֹן לְקַדְּשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי׃ וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאֵפוֹד וּמְעִיל וּכְתֹנֶת תַּשְׁבֵּץ מִצְנֶפֶת וְאַבְנֵט וְעָשׂוּ בִגְדֵי קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אָחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ לִי׃ וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ׃ וְעָשׂוּ אֶת הָאֵפֹד זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב׃ שְׁתֵּי כְתֵפֹת חֹבְרֹת יִהְיֶה לּוֹ אֶל שְׁנֵי קְצוֹתָיו וְחֻבָּר׃ וְחֵשֶׁב אֲפֻדָּתוֹ

לָקַח · זָכַךְ · כָּתַת · אוֹר · עָלָה · נֵר · תָּמַד · יָעַד · עָרַךְ · פָּנָה · עָלַם · דּוּר · קָרַב · עָשָׂה · כָּבַד · פָּאַר · עָשָׂה · אָפַד · מָעַל · שָׁבַץ · צָנַף · לָקַח · תָּלַע · שָׁנָה · שָׁזַר · עָשָׂה · שָׁנָה · הָיָה · קָצָה

Transla. Chal.

וְיִסְּבוּן לָךְ מְשַׁח זֵיתָא דְּכֵי כְּתִישׁ לְאַנְהָרָא לְאַדְלָקָא בּוֹצִינַיָּא תְּדִירָא׃ בְּמַשְׁכַּן זִמְנָא מִבָּרָא לְפָרֻכְתָּא דְּעַל סַהֲדוּתָא יְסַדַּר יָתֵיהּ אַהֲרֹן וּבְנוֹהִי מֵרַמְשָׁא וְעַד צַפְרָא קֳדָם יְיָ קְיָם עָלַם לְדָרֵיהוֹן מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃

Ca. xxviij.

וְאַתְּ קָרֵיב לְוָתָךְ יָת אַהֲרֹן אֲחוּךְ וְיָת בְּנוֹהִי עִמֵּיהּ מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמַי אַהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר בְּנֵי אַהֲרֹן׃ וְתַעְבֵּיד לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא לְאַהֲרֹן אֲחוּךְ לִיקָר וּלְתִשְׁבְּחָא׃ וְאַתְּ תְּמַלֵּיל עִם כָּל חַכִּימֵי לִבָּא דְּאַשְׁלֵימִית עִמְּהוֹן רוּחַ חָכְמְתָא וְיַעְבְּדוּן יָת לְבוּשֵׁי אַהֲרֹן לְקַדָּשׁוּתֵיהּ לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמָי׃ וְאִלֵּין לְבוּשַׁיָּא דְּיַעְבְּדוּן חוּשְׁנָא וְאֵפוֹדָא וּמְעִילָא וְכִתּוּנִין מְרַמְּצָן מִצְנְפָן וְהִמְיָנִין וְיַעְבְּדוּן לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא לְאַהֲרֹן אֲחוּךְ וְלִבְנוֹהִי לְשַׁמָּשָׁא קֳדָמָי׃ וְאִינוּן יִסְּבוּן יָת דַּהֲבָא וְיָת תִּכְלָא וְיָת אַרְגְּוָנָא וְיָת צְבַע זְהוֹרִי וְיָת בּוּצָא׃ וְיַעְבְּדוּן יָת אֵפוֹדָא דִּדְהַבָא תִּכְלָא וְאַרְגְּוָנָא צְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ שְׁזִיר עוֹבַד אוּמָּן׃ תַּרְתֵּין כִּתְפִּין מְלַפְּפָן יְהוֹן לֵיהּ עַל תְּרֵין סִטְרוֹהִי וְיִתְלַפֵּף׃ וְהִמְיַן תִּקּוּנֵיהּ

Interp. chal.

vt afferant tibi oleum mundissimū de oliuis cōtusū vt luceat: vt incendantur lucerne semper. In tabernaculo federis extra velum quod est ante testamentū ordinabit eas aaron a vespere vsq ad mane coram domino: ritu perpetuo in generationibus suis a filiis israel. Cap. 28.

Tu autem applica ad te aaron fratrē tuum: & filios eius cum eo de medio filiorū israel: vt ministrent coram me aaron nadab & abiu eleazar & ithamar filii aaron. Faciesq vestes sanctas aaron fratri tuo in gloriā & decorem. Et tu loquere cum oibus sapientibus corde: quos impleui spiritu sapientie: vt faciant vestes aaron: vt sanctificetur ad ministrandū coram me. Et he sunt vestes quas facient: rationale & suphumerale: pallium & tunicas strictas: cidarim & balteū. Faciētq vestes sanctas aaron & filiis eius: vt ministrent coram me. Et illi accipient aurū & hyacinthum & purpuram & coccinum & byssum. Et facient suphumerale ex auro & argento & purpura & coccino & bysso retorta opere artificis. Duo humerali coniuncti erunt ei: in duobus lateribus eius coniungentur. et balteus ornatus eius

Pritiua chal.

נְסַב · דְּהַב · נְהַר · דְּלַק · שְׁכַן · סְדַר · קוּם · דּוּר · אָח · עֲבַד · שְׁבַח · שְׁלַם · אֵל · רְמַץ · צְנַף · נְסַב · תְּרֵי · לְפַף · הֲוָה

Primitiua heb. | Text. Heb. | Exo. | Ca. xxviii. | Trãsla. B. Hiero. | Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר: ולקחת את שתי אבני שהם ופתחת עליהם שמות בני ישראל: ששה משמתם על האבן האחת ואת שמות הששה הנותרים על האבן השנית כתולדתם: מעשה חרש אבן פתוחי חתם תפתח את שתי האבנים על שמת בני ישראל מסבת משבצות זהב תעשה אתם: ושמת את שתי האבנים על כתפת האפד אבני זכרן לבני ישראל ונשא אהרן את שמותם לפני יהוה על שתי כתפיו לזכרן: ועשית משבצת זהב: ושתי שרשרת זהב טהור מגבלת תעשה אתם מעשה עבת ונתתה את שרשרת העבתת על המשבצת: ועשית חשן משפט מעשה חשב כמעשה אפד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר תעשה אתו: רבוע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו: ומלאת בו מלאת אבן ארבעה טורים אבן טור אדם פטדה וברקת הטור

textura & cuncta opis varietas erit ex auro & hyacintho & purpura coccoq; bis tincto & bysso retorta. Sumesq; duos lapides onychinos: & sculpes in eis nomia filiorum israel. sex nomia in lapide vno: & sex reliqua in altero iuxta ordinẽ natiuitatis eorum. Opere sculptoris & celatura gẽmarii sculpes eos nominibus filiorum israel inclusos auro atq; circũdatos: & pones in vtroq; latere suphumeralis: memoriale filiis israel: portabitq; aaron noia corũ corã dño super vtrumq; humerũ ob recordationẽ. Facies & vncinos ex auro: & duas catenulas auri purissimi sibiinuicem coherẽtes: quas inseres vncinis. Ratiõale quoq; iudicii facies ope polymito iuxta texturã suphumeralis ex auro hyacintho & purpura coccoq; bis tincto & bysso retorta. Quadrãgulũ erit & duplex. Mẽsurã palmi habebit tã in lõgitudie q̃ in latitudie. Ponesq; in eo quattuor ordines lapidum. In primo versu erit lapis sardius & topazius &

qđ ẽ in ipso: scđm factionẽ ex ipso erit
ὅ ἐστιν ἐπ᾽ αὐτῷ, κατὰ τὴν ποίησιν ἐξ αὐτοῦ ἔσται
ex auro: et hyacintho: et purpura: et
ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ
coccino filato: et bysso retorta.
κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης.
et accipies duos lapides smaragdos: et sculpes
καὶ λήψῃ δύο λίθους σμαράγδους, καὶ γλύψεις
in ipsis nomina filioꝝ israel. sex no
ἐν αὐτοῖς τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ἓξ ὀνό
mina sup lapidẽ vnũ. et sex noia reli
ματα ἐπὶ τὸν λίθον ἕνα. καὶ ἓξ ὀνόματα τὰ λοι
qua sup lapidẽ secũdũ iuxta gñatio
πὰ ἐπὶ τὸν λίθον τὸν δεύτερον κατὰ τὰς γενέ
nes eoꝝ: opus lapidarie artis. sculptura
σεις αὐτῶν, ἔργον λιθουργικῆς τέχνης. γλύμμα
sigilli sculpes duos lapides in
σφραγῖδος διαγλύψεις τοὺς δύο λίθους ἐπὶ τοῖς
noib᷑ filioꝝ israel. et pones duos la
ὀνόμασι τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ θήσεις τοὺς δύο λί
pides sup humeros suphumeralis. lapides me
θους ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς ἐπωμίδος. λίθοι μνημό
moriale sũt filiis israel. et portabit aa
συνόν εἰσι τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἀναλήψεται ἀα
ron noia filioꝝ israel corã do
ρὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐναντίον κυ
mino sup duos humeros ei᷑: memoriale de
ρίου ἐπὶ τῶν δύο ὤμων αὐτοῦ, μνημόσυνον περὶ
ipsis. et facies vncinos ex auro pu
αὐτῶν. καὶ ποιήσεις ἀσπιδίσκας ἐκ χρυσίου κα
ro. et facies duas catenulas ex auro
θαροῦ. καὶ ποιήσεις δύο κροσσωτὰ ἐκ χρυσίου
puro: cõmixtas in florib᷑ opus cõtex
καθαροῦ, καταμεμιγμένα ἐν ἄνθεσιν ἔργον πλο
ture. et impones catenulas coherentes
κῆς. καὶ ἐπιθήσεις τὰ κροσσωτὰ πεπλεγμένα
sup vncinos: scđm suphumeralis eo
ἐπὶ τὰς ἀσπιδίσκας, κατὰ τὰς παρωμίδας αὐ
rũ ex anteriorib᷑. ⁊ facies rõnale
τῶν ἐκ τῶν ἐμπροσθίων. καὶ ποιήσεις λόγιον τῶν
iudicioꝝ op᷑ variegatoris. scđm numeꝝ suphu
κρίσεων ἔργον ποικιλτοῦ. κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς ἐπω
meralis facies illud ex auro: ⁊ hyacintho: ⁊
μίδος ποιήσεις αὐτὸ ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ
purpura: ⁊ coccino filato: ⁊ bysso re
πορφύρας, καὶ κοκκίνου νενησμένου, καὶ βύσσου κεκλω
torta facies illud q̃drãgulũ erit duplũ:
σμένης ποιήσεις αὐτό. τετράγωνον ἔσται διπλοῦν,
palmi lõgitudo: ⁊ palmi latitudo. ⁊ te
σπιθαμῆς τὸ μῆκος, καὶ σπιθαμῆς τὸ εὖρος. καὶ καθυφα
xes in eo texturã scđm lapidẽ q̃drio ordinẽ. ordo
νεῖς ἐν αὐτῷ ὕφασμα κατάλιθον τετράστιχον. στίχος
lapidũ erit sardi᷑: topazi᷑: ⁊ smaragdus: ordo
λίθων ἔσται σάρδιον, τοπάζιον, καὶ σμάραγδος, ὁ στίχος

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

qui est super illud sicut opus eius ex ipso erit ex auro hyacintho ⁊ purpura ⁊ coccino ⁊ bysso retorta. Tollesq; duos lapides onychinos: ⁊ sculpes sup eos nomina filioꝝ israel. Sex noia super lapide vno: ⁊ reliqua sex noia sup lapide secũdo iuxta ordinẽ natiuitatis eoꝝ. Opere artificis lapidis preciosi scriptura distincta sicut sculptura que fit in anulis sculpes duos lapides per noia filiorum israel: circumdatos ⁊ inclusos auro facies eos. Ponesq; duos lapides sup humerulos suphumeralis: lapides memoriales filiis israel: portabitq; aaron nomina eorum coram dño super duos humeros eius ob recordationẽ. Faciesq; vncinos ex auro ⁊ duas catenulas auri mũdissimi sibi inuicem coherentes: facies eas opere fimbriarum. ⁊ pones catenulas fimbriatas sup vncinos. Faciesq; rationale iudicii opere artificis: iuxta opus superhumeralis facies illud: ex auro hyacintho ⁊ purpura ⁊ coccino ⁊ bysso retorta facies illud. Quadratũ erit ⁊ duplicatũ: mẽsurã palmi habebit in longitudine ei᷑: et mẽsurã palmi habebit in latitudine ei᷑. Et implebis in eo impletionẽ lapidis p̃ciosi: q̃ttuor ordines lapidũ p̃ciosoꝝ. In p̃mo ordie erit sardi᷑ topasi᷑ ⁊ smaragd᷑.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina. | Trãsla. B. Hiero. | Text. Heb. | Exo. | Ca. xxviii. | Primitiua heb.

vn᷑. et ordo secũd᷑: carbũcul᷑: et saphi
ὁ εἷς. καὶ ὁ στίχος ὁ δεύτερος, ἄνθραξ, καὶ σάπφει
rus: et iaspis. et ordo terti᷑: ligurius: et
ρος, καὶ ἴασπις. καὶ ὁ στίχος ὁ τρίτος, λιγύριον, καὶ
achates: ⁊ amethyst᷑: ⁊ ordo quartus: chry
ἀχάτης, καὶ ἀμέθυστος. καὶ ὁ στίχος ὁ τέταρτος, χρυ
solith᷑: ⁊ beryll᷑: et onychin᷑: circũtecti
σόλιθος, καὶ βήρυλλος, καὶ ὀνύχιον, περικεκαλυμμέ
auro: ⁊ colligati in auro. sint se
να χρυσίῳ, καὶ συνδεδεμένα ἐν χρυσίῳ. ἔστωσαν κα
cũdũ ordinẽ eoꝝ: ⁊ lapides sint ex noibus
τὰ στίχον αὐτῶν, καὶ οἱ λίθοι ἔστωσαν ἐκ τῶν ὀνομάτων
filioꝝ israel: duodeci scđm noia eoꝝ:
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, δεκαδύο κατὰ τὰ ὀνόματα αὐτῶν.
sculpture sigilloꝝ cuiuslibet scđm nomẽ sint in
γλυφαὶ σφραγίδων ἑκάστου κατ᾽ ὄνομα ἔστωσαν εἰς
duodeci trib᷑. et facies sup rõale
τὰς δώδεκα φυλάς. καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον
catenas cõnexas: opus catenatũ ex
κροσσοὺς συμπεπλεγμένους, ἔργον ἁλυσιδωτὸν ἐκ
auro puro. et facies sup rõali duos
χρυσίου καθαροῦ. καὶ ποιήσεις ἐπὶ τὸ λογεῖον δύο
anulos aureos. et impones duos anu
δακτυλίους χρυσοῦς. καὶ ἐπιθήσεις τοὺς δύο δα
los aureos sup vtraq; initia
κτυλίους τοὺς χρυσοῦς ἐπ᾽ ἀμφοτέρας τὰς ἀρχὰς τοῦ
rõnalis. et impones catenas et catenata
λογείου. καὶ ἐπιθήσεις τοὺς κροσσοὺς καὶ τὰ ἁλυσιδω
auri sup duos anulos sup vtraq;
τὰ χρυσίου ἐπὶ τοὺς δύο δακτυλίους ἐπ᾽ ἀμφοτέρων
latera rõnalis. ⁊ duo latera duaꝝ catenaꝝ
τῶν κλιτῶν τοῦ λογείου. καὶ δύο κλίτη τῶν δύο κροσσῶν
impones sup duas cõnexiões. et impones sup
ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ δύο ἐμπλόκια. καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ
humeros suphumeralis ex aduerso scđm faciem.
τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος ἐξ ἐναντίας κατὰ πρόσωπον.
et facies duos anulos aureos. et impones
καὶ ποιήσεις δύο δακτυλίους χρυσοῦς. καὶ ἐπιθήσεις
sup duas alas rõnalis: in sũmitatẽ a sũmitate
ἐπὶ τὰ δύο πτερύγια τοῦ λογείου, ἐπὶ τὸ ἄκρον ἀπ᾽ ἄκρου
posteriori suphumeralis intrinsec᷑. ⁊ facies duos
τοῦ ὀπισθίου τῆς ἐπωμίδος ἔσωθεν. καὶ ποιήσεις δύο
anulos aureos: et impones sup vtrosq;
δακτυλίους χρυσοῦς, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ᾽ ἀμφοτέρους
humeros suphumeralis ab infra ei᷑: scđm fa
τοὺς ὤμους τῆς ἐπωμίδος κάτωθεν αὐτοῦ, κατὰ πρό
ciem scđm copulationẽ desup cõtexture
σωπον κατὰ τὴν συμβολὴν ἄνωθεν τῆς συνυφῆς τῆς
suphumeralis. ⁊ cõstringes rõnale ab anu
ἐπωμίδος. καὶ σφίγξεις τὸ λογεῖον ἀπὸ τῶν δακτυ
lis qui in eo ad anulos suphu
λίων τῶν ἐπ᾽ αὐτοῦ εἰς τοὺς δακτυλίους τῆς ἐπωμί
meralis cõfictos et hyacintho:
δος συνεχομένους ἐκ τῆς ὑακίνθου;

smaragdus. In secundo carbũculus & saphirus & iaspis. In tertio ligurius achates & amethystus. In quarto chrysolith᷑ onychin᷑ & berillus. Inclusi auro erunt per ordines suos: habebuntq; noia filiorum israel: duodecim nominibus celabuntur singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. Facies in rationali catenas sibiinuicem coherentes ex auro purissimo & duos anulos aureos: quos pones in vtraq; rationalis sũmitate: catenasq; aureas iunges anulis qui sũt in marginibus eius: & ipsarum catenarum extrema duobus copulabis vncinis in vtroq; latere suphumeralis qđ rõnale respicit. Facies & duos anulos aureos: quos pões in summitatibus rationalis & in oris: que e regiõe sũt suphumeralis & posteriora eius aspiciũt: necnõ & alios duos anulos aureos: q ponendi sunt in vtroq; latere suphumeralis deorsũ: qđ respicit cõtra faciẽ iũcture iferioris: vt aptari possit cũ suphumerali: & strigatur rõnale anulis suis cum anulis suphumeralis vitta hyacinthina:

האחד: והטור השני נפך ספיר ויהלם: והטור השלישי לשם שבו ואחלמה: והטור הרביעי תרשיש ושהם וישפה משבצים זהב יהיו במלואתם: והאבנים תהיין על שמת בני ישראל שתים עשרה על שמתם פתוחי חותם איש על שמו תהיין לשני עשר שבט: ועשית על החשן שרשת גבלת מעשה עבת זהב טהור: ועשית על החשן שתי טבעות זהב ונתת את שתי הטבעות על שני קצות החשן: ונתתה את שתי עבתת הזהב על שתי הטבעת אל קצות החשן: ואת שתי קצות שתי העבתת תתן על שתי המשבצות ונתתה על כתפות האפד אל מול פניו: ועשית שתי טבעות זהב ושמת אתם על שני קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפד ביתה: ועשית שתי טבעות זהב ונתתה אתם על שתי כתפות האפוד מלמטה ממול פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפוד: וירכסו את החשן מטבעתו אל טבעת האפוד בפתיל תכלת

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

Et in secũdo ordine carbunculus saphirus ⁊ iaspis. In tertio ordine ligurius achates et amethystus. In quarto autẽ ordine chrysolithus onychinus ⁊ berillus: inclusi auro erunt in celaturis suis. Lapides autẽ erunt duodecim iuxta nomina filioꝝ israel: sculpti scriptura distincta sicut sculptura anuli: singuli lapides per nomina singuloꝝ erunt per duodecim tribus. Faciesq; in rationali catenulas sibi inuicem coherentes opere fimbriarum ex auro mundissimo. et facies super rationale duos anulos ex auro: ⁊ pones duos anulos in duobus lateribus rationalis. Et pones duas fimbrias aureas in duobus anulis in lateribus rationalis: ⁊ duas fimbrias que sunt in duob᷑ lateribus eius pones super duos vncinos: ⁊ pones in humerulis suphumeralis contra faciẽ eius. Et facies duos anulos aureos: ⁊ pones eos in duobus lateribus rationalis que sunt in ore eius: q̃ est e regiõe suphũeralis intrinsec᷑. Faciesq; duos anulos aureos et pones eos in duob᷑ hũerulis suphumeralis inferius cõtra faciẽ suã e regione iũcture eius super balteũ suphumeralis. et cõiungẽt rõnale ex anulis suis ad anulos suphumeralis vitta hyacinthina

להיות על חשב האפוד ולא יזח
החשן מעל האפוד: ונשא אהרן
את שמות בני ישראל בחשן
המשפט על לבו בבאו אל הקדש
לזכרן לפני יהוה תמיד: ונתת
אל חשן המשפט את האורים
ואת התמים והיו על לב אהרן
בבאו לפני יהוה ונשא אהרן
את משפט בני ישראל על לבו
לפני יהוה תמיד: ועשית את
מעיל האפוד כליל תכלת: והיה
פי ראשו בתוכו שפה יהיה לפיו
סביב מעשה ארג כפי תחרא
יהיה לו לא יקרע: ועשית על
שוליו רמני תכלת וארגמן ותולעת
שני על שוליו סביב ופעמני זהב
בתוכם סביב: פעמן זהב ורמון
פעמן זהב ורמון על שולי המעיל
סביב: והיה על אהרן לשרת
ונשמע קולו בבאו אל הקדש
לפני יהוה ובצאתו ולא ימות:
ועשית ציץ זהב טהור ופתחת
עליו פתוחי חתם קדש ליהוה:
ושמת אתו על פתיל תכלת והיה
על המצנפת אל מול פני ״
המצנפת יהיה: והיה על מצח
אהרן ונשא אהרן את עון ״

היה זחח · שפט בוא · פנה תמד נתן · שפט · תמם היה · מעל כלל · פה · סבב עשה · קרע · תלע · שנה · רמן · שמע בוא · יצא מות · עשה טהר · שום · ציץ פתח · היה

vt maneat iunctura fabrefacta: & a se inuicem rationale & superhumerale nequeant separari. Portabitq; aaron noia filiorũ israel in rationali iudicij super pectus suum: qñ ingredietur sanctuariũ memoriale corã dño in eternũ. Pones autem in rationali iudicij doctrinam & veritatem: que erũt in pectore Aaron qñ ingredietur coram domino: & gestabit iudicium filiorum israel in pectore suo in cõspectu dñi semp. Facies & tunicã superhumeralis totã hyacinthinã: in cuius medio supra erit capitiũ & ora per gyrum eius textilis: sicut fieri solet in extremis vestiũ partibus: ne facile rumpantur. Deorsũ vero ad pedes eiusdẽ tunice p circuitũ quasi mala punica facies ex hyacintho & purpura & cocco bis tincto & bysso retorta: mixtis in medio tintinabulis: ita vt tintinabulũ sit aureũ & malũpunicũ: rursũq; tintinabulũ aliud aureũ & malũpunicũ. Et vestietur ea aarõ in officio ministerij vt audiatur sonitus qñ ingreditur & egreditur sanctuariũ in cõspectu dñi: & non moriatur. Facies & laminã de auro purissimo in q̃ sculpes opere celatoris sctm dño. Ligabisq; eam vitta hyacinthina: & erit super tiaram imminens fronti pontificis. Portabitq; aaron iniquitates

cõnexos ad cõtexturã suphumeralis:
συμπεπλεγμένους εἰς τὸ ὕφασμα τῆς ἐπωμίδος,
vt nõ defluat rõnale a suphumerali.
ἵνα μὴ χαλᾶται τὸ λογεῖον ἀπὸ τῆς ἐπωμίδος.
et portabit aaron nõia filioȝ isra
καὶ λήψεται ἀαρὼν τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἰσρα
el in rõnali iudicij sup pect⁹: in=
ὴλ ἐπὶ τοῦ λογείου τῆς κρίσεως ἐπὶ τοῦ στήθους· εἰ=
grediẽs in sctuariũ mẽoriale corã deo. et ipo=
σιὼν εἰς τὸ ἅγιον μνημόσυνον ἐναντίον τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιθή=
nes in rõnali iudicij manifestatiõẽ et
σεις ἐπὶ τὸ λογεῖον τῆς κρίσεως τὴν δήλωσιν καὶ τὴν
xitatẽ. et erit sup pect⁹ aarõ: qñ ingressus
ἀλήθειαν· καὶ ἔσται ἐπὶ τοῦ στήθους ἀαρών, ὅταν εἰσπορεύ=
fuerit in sãctuariũ corã dño. et gestabit aarõ iudi
ηται εἰς τὸ ἅγιον ἐναντίον κυ. καὶ οἴσει ἀαρὼν τὰς κρί
cia filioȝ israel sup pect⁹ corã dño sẽ=
σεις τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ στήθους ἐναντίον κυ διὰ
per. et facies tunicã talarẽ: totã hyaci
παντός. καὶ ποιήσεις ὑποδύτην ποδήρην, ὅλον ὑακίν
thinã. et erit capitiũ ex illo mediũ: cui adiũgẽs
θινον. καὶ ἔσται τὸ περιστόμιον ἐξ αὐτοῦ μέσον, ὤαν ἔχον
incircuitu capitij op⁹ textoris: copulationẽ
κύκλῳ τοῦ περιστομίου ἔργον ὑφαντοῦ, τὴν συμβολὴν
textã ex ipo: vt nõ rũpat. et facies sup
συνυφασμένην ἐξ αὐτοῦ, ἵνα μὴ ῥαγῇ. καὶ ποιήσεις ἐπὶ
marginẽ tunice ab infra: q̃si florẽtis mali punici
τὸ λῶμα τοῦ ὑποδύτου κάτωθεν, ὡς ἐξανθούσης ῥοᾶς ῥο
mala punica ex hyacitho: et purpura: et coccino fila
ΐσκους ἐξ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου διανε=
to: et bysso retorta: in margine
νησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης, ἐπὶ τοῦ λώματος
tunice icircuitu. at eadẽ specie mala punica aurea:
τοῦ ὑποδύτου κύκλῳ. τὸ δ᾽ αὐτὸ εἶδος ῥοΐσκους χρυσοῦς,
et titinabula i medio hoȝ incircuitu: inter ma
καὶ κώδωνας ἀναμέσον τούτων περικύκλῳ, παρὰ ῥοΐ
lũ punicũ aureũ titinabulũ: et floridũ in margine
σκον χρυσοῦν κώδωνα, καὶ ἄνθινον ἐπὶ τοῦ λώματος τοῦ
tunice incircuitu. et erit aaron in ministrãdo
ὑποδύτου κύκλῳ. καὶ ἔσται ἀαρὼν ἐν τῷ λειτουργεῖν
audibilis vox eius: ingredieti in sctuariũ corã dño:
ἀκουστὴ ἡ φωνὴ αὐτοῦ, εἰσιόντι εἰς τὸ ἅγιον ἔναντι κυ,
et egredieti: vt nõ moriat. et facies laminã
καὶ ἐξιόντι, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ποιήσεις πέταλον
aureã purã, et sculpes in ea sculptu=
χρυσοῦν καθαρόν. καὶ ἐκτυπώσεις ἐν αὐτῷ ἐκτύπω
rã sigilli sctificationẽ dñi. et impones illud in
μα σφραγῖδος ἁγίασμα κυ. καὶ ἐπιθήσεις αὐτὸ ἐπὶ
hyacitho retorto. et erit sup mitrã: an
ὑακίνθου κεκλωσμένης. καὶ ἔσται ἐπὶ τῆς μίτρας, κα
te faciem mitre erit. et erit sup frõ
τὰ πρόσωπον τῆς μίτρας ἔσται. καὶ ἔσται ἐπὶ τοῦ με=
te aaron. et portabit aaron peccata
τώπου ἀαρών. καὶ ἐξαρεῖ ἀαρὼν τὰ ἁμαρτήματα

Transla. Chal.

ויהון על המין אפודא ולא יתפרק חושנא מעלוי אפודא: ויטול אהרן ית שמהת
בני ישראל בחושן דינא על ליביה במיעליה לקודשא לדוכרנא קדם יי תדירא:
ותתן בחושן דינא ית אוריא וית תומיא ויהון על ליבא דאהרן במיעליה לקדם יי
ויטול אהרן ית דין בני ישראל על ליביה קדם יי תדירא: ותעביד ית מעיל אפודא
גמיר תכלא: ויהי פום רישיה בגויה תורא יהי לפומיה סחור סחור עובד
מחי כפום שריון יהי ליה דלא יתבזע: ותעביד על שפולוהי רמוני תכלא וארגונא
וצבע זהורי על שפולוהי סחור סחור וזגין דדהבא בגויהון סחור סחור: זגא דדהבא
ורמונא זגא דדהבא ורמונא על שפולי מעילא סחור סחור: ויהי על אהרן לשמשא
וישתמע קליה במיעליה לקודשא קדם יי ובמפקיה ולא ימות: ותעביד ציצא דדהב
דכי ותגליף עלוהי כתב מפרש קודש ליי: ותשוי יתיה על חוטא דתכלתא ויהי על
מצנפתא לקביל אפי מצנפתא יהי: ויהי על בית עינוהי דאהרן ויטול אהרן ית עוית

Privitiua chal.

הוה פרק נטל · דון עול · תמם הוה · תקף שרא · הוה צבע עבד · זגא שמע עול · נפק מות · דבר גלף · שוה צנף · נטל עוה

Interp. chal.

vt sit super balteũ superhumeralis: et nõ auferat rationale a superhumerali. Et portabit aaron nomina filioȝ israel in rationali iudicij super cor suũ: cum ingressus fuerit in sanctuarium in memoriã corã dño semp. Ponesq; in rationale iudicij vrim et thumim: et erunt sup cor aaron cum ingressus fuerit corã dño. Portabitq; aaron iudiciũ filioȝ isrl sup cor suũ corã dño semper. Faciesq; palliũ superhumeralis totũ hyacinthinũ: et erit capitium eius duplicatum intrinsecus. Ora erit capitio: eius per gyrum opere textoris: sicut os lorice erit ei: vt non rũpatur. Faciesq; in inferiori parte p circuitũ malagranata ex hyacintho et purpura et coccino: et tintinabula aurea in medio eoȝ p circuitũ. Tintinabulũ aureũ et malũgranatũ: tintinabulũ aureũ et malũgranatũ in inferiori pte pallij per circuitũ. Eritq; sup aarõ qñ ministrauerit: et audietur sonitus eius qñ ingredietur in sanctuariũ corã dño et qñ egressus fuerit: et nõ morietur. Faciesq; laminã ex auro mũdissimo: et sculpes sup ea scriptura distincta: sanctũ dño. Ponesq; eã sup vittã hyacinthinã: et erit sup tiarã: e regione tiare erit. Eritq; sup frontẽ aarõ imminẽs oculis: et portabit aaron iniquitates coȝ

sctoȝ: q̃ sctificauerint filij israel ois
τῶν ἁγίων, ὅσα ἂν ἁγιάσωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ παντὸς
muneris sctoȝ eoȝ. et erit in fronte
δόματος τῶν ἁγίων αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐπὶ τοῦ μετώπου
aaron sp acceptabile eis corã dño. et
ἀαρὼν διὰ παντὸς δεκτὸν αὐτοῖς ἔναντι κυρίου. καὶ
nodi tunicaȝ ex bysso. et facies ci=
οἱ κόσυμβοι τῶν χιτώνων ἐκ βύσσου. καὶ ποιήσεις κί
darin byssinã. et zonã facies: op⁹ variegatorio.
δαριν βυσσίνην. καὶ ζώνην ποιήσεις, ἔργον ποικιλτοῦ.
et filijs aaron facies tunicas: et zonas.
καὶ τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν ποιήσεις χιτῶνας, καὶ ζώνας.
et cidaris facies eis in honorẽ et gloriã.
καὶ κιδάρεις ποιήσεις αὐτοῖς εἰς τιμὴν καὶ δόξαν.
et indues eas aaron fratrẽ tuũ: et
καὶ ἐνδύσεις αὐτὰ ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τοὺς
filios eius cũ eo. et vnges eos: et im=
υἱοὺς αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ χρίσεις αὐτούς, καὶ ἐμ=
plebis eoȝ manus. et sctificabis eos: vt
πλήσεις αὐτῶν τὰς χεῖρας. καὶ ἁγιάσεις αὐτούς, ἵνα
sacerdotio fũgant mihi. et facies eis femina=
ἱερατεύωσί μοι. καὶ ποιήσεις αὐτοῖς περισκέ=
lia linea: ad velandũ turpitudinẽ corporis eoȝ:
λη λινᾶ, καλύψαι ἀσχημοσύνην χρωτὸς αὐτῶν,
a lumbis vsq; ad femora erit. et habebit aaron ea
ἀπὸ ὀσφύος ἕως μηρῶν ἔσται. καὶ ἕξει ἀαρὼν αὐτὰ
et filij eius: qñ ingrediunt in tabernaculũ
καὶ υἱοὶ αὐτοῦ, ὅταν εἰσπορεύωνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ
testimonij: vel qñ ingrediunt ad ministrãdũ ad
μαρτυρίου, ἢ ὅταν προσπορεύωνται λειτουργεῖν πρὸς
altare sctuarij, et nõ adducẽt ad
τὸ θυσιαστήριον τοῦ ἁγίου. καὶ οὐκ ἐπάξονται πρὸς
seipsos peccatũ: vt nõ moriant. legitimũ
ἑαυτοὺς ἁμαρτίαν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. νόμιμον
sempiternũ illi: et semini eius post
αἰώνιον αὐτῷ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽
eum.
αὐτόν.

Ca. 29.

Et hec sunt q̃ facies eis: ad sctificãdũ
Καὶ ταῦτά ἐστιν ἃ ποιήσεις αὐτοῖς, ἁγιάσαι
eos: vt sacerdotio fũgãtur mihi. accipies vitulũ ex
αὐτούς, ὥστε ἱερατεύειν μοι. λήψῃ μοσχάριον ἐκ
bob⁹ vnũ: et arietes duos imaculatos: et panes
βοῶν ἕν, καὶ κριοὺς δύο ἀμώμους, καὶ ἄρτους
azymos cõspersos in oleo: et lagana
ἀζύμους πεφυραμένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα
azyma vncta in oleo similam ex tri=
ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ. σεμίδαλιν ἐκ πυ=
tico facies ea. et impones ea in ca=
ρῶν ποιήσεις αὐτά. καὶ ἐπιθήσεις αὐτὰ ἐπὶ κα=
nistro vno: et offeres ea in canistro: et
νοῦν ἕν, καὶ προσοίσεις αὐτὰ ἐπὶ τῷ κανῷ, καὶ
vitulum et duos arietes
τὸ μοσχάριον καὶ τοὺς δύο κριούς

eorũ que obtulerũt: & sanctificauerunt filii israel in cunctis muneribus & donariis suis. Erit aũt lamina sp in fronte eius: vt placatus sit ei dñs. Stringesq; tunicã bysso: & tiaram byssinam facies & balteum opere plumarii. Porro filiis aaron tunicas lineas parabis & balteos ac tiaras in gloriam & decorem: vestiesq; his omnibus aaron fratrem tuum & filios eius cum eo: & cũctorum consecrabis manus: sctificabisq; illos: vt sacerdotio fũgãtur mihi. Facies & feminalia linea: vt operiãt carnem turpitudinis sue a renibus vsq; ad femora: & vtẽtur eis aaron & filii eius quando ingredientur tabernaculũ testimonii: vel qñ appropinquãt ad altare: vt ministrent in sanctuario: ne iniqtatis rei moriãtur. Legitimũ sempiternũ erit aarõ & semini ei⁹ p⁹ eũ.

Ca. 29

Sed & hoc facies vt mihi in sacerdotio cõsecrẽtur. Tolle vitulum de armento & arietes duos immaculatos panesq; azymos & crustulã absq; fermẽto: q̃ cõspsa sint oleo: lagana quoq; azyma oleo lita. De simila triticea cuncta facies: & posita in canistro offeres. vitulum autem & duos arietes &

הקדשים אשר יקדישו בני
ישראל לכל מתנת קדשיהם
והיה על מצחו תמיד לרצון להם
לפני יהוה: ושבצת הכתנת שש
ועשית מצנפת שש ואבנט
תעשה מעשה רקם: ולבני אהרן
תעשה כתנת ועשית להם אבנטים
ומגבעות תעשה להם לכבוד
ולתפארת: והלבשת אתם את
אהרן אחיך ואת בניו אתו
ומשחת אתם ומלאת את ידם
וקדשת אתם וכהנו לי: ועשה
להם מכנסי בד לכסות בשר
ערוה ממתנים ועד ירכים יהיו:
והיו על אהרן ועל בניו בבאם אל
אהל מועד או בגשתם אל המזבח
לשרת בקדש ולא ישאו עון
ומתו חקת עולם לו ולזרעו אחריו:

Cap. xxix.

וזה הדבר אשר תעשה
להם לקדש אתם לכהן לי לקח
פר אחד בן בקר ואילם שנים
תמימים: ולחם מצות וחלת מצת
בלולת בשמן ורקיקי מצות
משחים בשמן סלת חטים
תעשה אתם: ונתת אותם על סל
אחד והקרבת אתם בסל ואת
הפר ואת שני האילים: ואת

קצה · עשה · גבע כבד · פאר לבש · כסה · ערה היה · בוא · נגש זבח · נשא · מות עלם · עשה · שנה · תמם · בלל רקק · חטט · נתן · קרב · שנה

Transla. Chal.

קודשיא דיקדשון בני ישראל לכל מתנת קודשיהון ויהי על בית עינוהי תדירא לרעוא
להון קדם יי: ותרמיץ כיתונא דבוצא ותעביד מצנפתא דבוצא והמינא תעביד עובד
ציור: ולבני אהרן תעביד כיתונין ותעביד להון המינין וכובעין תעביד להון ליקר
ולתושבחא: ותלביש יתהון ית אהרן אחוך וית בנוהי עמיה ותרבי יתהון ותקריב ית
קורבנהון ותקדש יתהון וישמשון קדמי: ועביד להון מכנסין דבוץ לכסאה בשר
עריא מחרצין ועד ירכין יהון: ויהון על אהרן ועל בנוהי במיעלהון למשכן זמנא או
במקרבהון למדבחא לשמשא בקודשא ולא יקבלון חובא ולא ימותון קים עלם
ליה ולבנוהי בתרוהי: Ca. xxix. ודין פתגמא דתעביד להון לקדשא
יתהון לשמשא קדמי סב תור חד בר תורי ודכרין תרין שלמין: ולחם פטיר וגריצן
פטירן דפילן במשח ואספוגין פטירין דמשיחין במשחא סולתא דחיטין תעביד יתהון:
ותתן יתהון על סלא חדא ותקריב יתהון בסלא וית תורא וית תרין דכרין:

Interp. chal.

que sanctificauerunt filij israel in cunctis muneribus sanctificationũ eoȝ. Eritq; semp sup frontẽ eius imminẽs oculis: in beneplacitũ eis corã dño. Stringesq; tunicã bysso: et facies tiarã de bysso: et balteum facies opere polymitarij. Et filijs aarõ facies tunicas: et facies eis baltea: et mitras facies eis in honorẽ et decorẽ. Induesq; ea aaron fratrẽ tuũ et filios eius cũ eo: et vnges eos et offeres oblationes eoȝ: sanctificabisq; illos vt ministrent corã me. Et facies eis femoralia ex bysso vt operiãt carnẽ turpitudinis sue: a lũbis vsq; ad femora erunt. Eruntq; sup aaron et super filios eius qñ ingredientur in tabernaculũ federis: aut qñ accedent ad altare vt ministrẽt in sanctuario: et nõ suscipient peccatũ ne moriãtur. Legitimũ sempiternũ erit ei et filijs eius post eum. Ca. 29.

Et hoc est verbum quod facies eis: vt sanctifices eos ad ministrandum corã me. Tolle vitulum vnum de armento et arietes duos immaculatos: panemq; azymum et placentas azymas cõspersas oleo et lagana azyma lita oleo de simila tritici facies ea. Ponesq; ea in canistro vno et offeres ea in canistro: et vitulum et duos arietes et

Privitiua chal.

קדש יהב רעא · המן · צור עול לבש · רבא קרב שמש · כסא ערה · הוה עול שכן · קרב דבח קבל · מות קום עבד · נסב · חטט עבד נתן · קרב

Ter. Heb.

אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אתם במים׃ ולקחת את הבגדים והלבשת את אהרן את הכתנת ואת מעיל האפד ואת האפד ואת החשן ואפדת לו בחשב האפד׃ ושמת המצנפת על ראשו ונתת את נזר הקדש על המצנפת׃ ולקחת את שמן המשחה ויצקת על ראשו ומשחת אתו׃ ואת בניו תקריב והלבשתם כתנת׃ וחגרת אתם אבנט אהרן ובניו וחבשת להם מגבעת והיתה להם כהנה לחקת עולם ומלאת יד אהרן ויד בניו׃ והקרבת את הפר לפני אהל מועד וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש הפר׃ ושחטת את הפר לפני יהוה פתח אהל מועד׃ ולקחת מדם הפר ונתתה על קרנת המזבח באצבעך ואת כל הדם תשפך אל יסוד המזבח׃ ולקחת את כל החלב המכסה את הקרב ואת היתרת על הכבד ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן והקטרת המזבחה׃ ואת בשר הפר ואת ערו ואת פרשו תשרף באש מחוץ

Primitiua heb.: לבש · מעל · שום · צנף · נזר · יצק · משח · חגר · חבש · היה · עלם · ידה · פנה · עוד · ידה · זבח · צבע · שפך · יסד · כסה · שנה · כלה · קטר · עור · שרף

Tráſla. B. Hiero.

aaron ac filios eius applicabis ad oſtium tabernaculi teſtimonii. Cũq3 laueris patrẽ cũ filiis ſuis aqua: idues aaron veſtimẽtis ſuis. i. linea & tunica & ſuphumerali & rõnali quod conſtringes balteo: & pones tiaram in capite eius & laminam ſanctam ſup tiaram: & oleum vnctiõis fundes ſuper caput eius: atq3 hoc ritu cõſecrabitur. Filios quoq3 illius applicabis: & indues tunicis lineis: cingeſq3 balteo aaron ſcilicet & liberos eius: & ipones eis mitras. erũtq3 ſacerdotes mihi religione perpetua. Poſtq3 initiaueris manꝰ eorũ: applicabis & vitulum coram tabernaculo teſtimonii. Imponẽtq3 aarõ & filii eius manus ſup caput illius: & mactabis eum in conſpectu dñi iuxta oſtiũ tabernaculi teſtimonii: ſumptũq3 de ſanguine vituli pones ſup cornua altaris digito tuo: reliquum autem ſanguinẽ fundes iuxta baſim eius. Sumes & adipem totũ qui operit inteſtina & reticulũ iecoris ac duos renes & adipem qui ſup eos ẽ: & offeres in cenſum ſuper altare: carnes vero vituli & corium & finum cõbures foris extra.

Tráſla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

καὶ ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσάξεις ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ λούσεις αὐτοὺς ἐν ὕδατι. καὶ λαβὼν τὰς στολὰς ἐνδύσεις ἀαρὼν τὸν ἀδελφόν σου, καὶ τὸν χιτῶνα τὸν ποδήρη, καὶ τὴν ἐπωμίδα, καὶ τὸ λόγιον· καὶ συνάψεις αὐτῷ τὸ λόγιον πρὸς τὴν ἐπωμίδα. καὶ ἐπιθήσεις τὴν μίτραν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ· καὶ ἐπιθήσεις τὸ πέταλον τὸ ἁγίασμα ἐπὶ τὴν μίτραν. καὶ λήψῃ τοῦ ἐλαίου τοῦ χρίσματος, καὶ ἐπιχεεῖς αὐτὸ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ χρίσεις αὐτόν. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσάξεις, καὶ ἐνδύσεις αὐτοὺς χιτῶνας, καὶ ζώσεις αὐτοὺς ταῖς ζώναις, καὶ περιθήσεις αὐτοῖς τὰς κιδάρεις, καὶ ἔσται αὐτοῖς ἱερατεία μοι εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τελειώσεις τὰς χεῖρας ἀαρὼν καὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ προσάξεις τὸν μόσχον ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπιθήσουσιν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου, ἔναντι κυρίου, παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ σφάξεις τὸν μόσχον ἔναντι κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ λήψῃ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ μόσχου, καὶ θήσεις ἐπὶ τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τῷ δακτύλῳ σου· τὸ δὲ λοιπὸν πᾶν αἷμα ἐκχεεῖς παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ λήψῃ πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, καὶ τοὺς δύο νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. τὰ δὲ κρέα τοῦ μόσχου, καὶ τὸ δέρμα, καὶ τὴν κόπρον κατακαύσεις πυρὶ ἔξω τῆς

et aaron et filios eius applicabis ad ianuas tabernaculi teſtimonij: et lauabis eos in aqua. et accipiens veſtes indues aaron fratrem tuũ: et veſtem talarem: et ſuphumerale: et rõnale. et copulabis ipſi rõnale ad ſuphumerale: et impones mitrã ſup caput eius: et impones laminã ſctificatiões ſup mitrã. et accipies de oleo vnctionis: et infũdes illud ſup caput eius: et vnges eum. et filios eius applicabis: et indues eos veſtes: et cinges eos zonis: et circũpones eis cidaris: et erit eis ſacerdotiũ mihi in ſeculũ. et cõſummabis manꝰ aaron et manꝰ filiorũ eiꝰ. et applicabis vitulũ ad ianuas tabernaculi teſtimonij. et imponẽt aaron et filij eius manꝰ ſuas ſup caput vituli: corã dño: apud hoſtiũ tabernaculi teſtimonij. et iugulabis vitulũ corã dño apud hoſtiũ tabernaculi teſtimonij. et accipies de ſanguine vituli: et pones ſup cornua altaris digito tuo. et reliquũ totũ ſanguinẽ infũdes iuxta baſim altaris. et accipies omẽ adipẽ ſup ventrẽ: et reticulũ iecoris: et duos renes: et adipẽ q̃ ſup ipſos: et impones ſup altare. at carnes vituli: et pellẽ: et fimũ cõbures in igne extra

Primitiua chal.: שכן · סחא · נסב · לבש · תקן · שוה · צנף · נתן · רבב · ריק · רבב · קרב · לבש · זרז · הוה · קום · קרב · שכן · סמך · נכס · נסב · נתן · דבח · צבע · אשד · חפא · תרר · כלה · נסק · דבח · יקד

Transla. Chal.

וית אהרן וית בנוהי תקריב לתרע משכן זמנא ותסחי יתהון במיא׃ ותסב ית לבושיא ותלביש ית אהרן ית כתונא וית מעיל אפודא וית אפודא וית חושנא ותתקין ליה בהמין אפודא׃ ותשוי מצנפתא על רישיה ותתן ית כלילא דקודשא על מצנפתא׃ ותסב ית משחא דרבותא ותריק על רישיה ותרבי יתיה׃ וית בנוהי תקריב ותלבישנון כתונין׃ ותיסר יתהון המינין אהרן ובנוהי ותתקין להון כובעין ותהי להון כהנתא לקים עלם ותקריב קורבנא דאהרן וקורבנא דבנוהי׃ ותקריב ית תורא לקדם משכן זמנא ויסמוך אהרן ובנוהי ית ידיהון על ריש תורא׃ ותכוס ית תורא קדם יי לתרע משכן זמנא׃ ותסב מדמא דתורא ותתן על קרנת מדבחא באצבעך וית כל דמא תישוד ליסודא דמדבחא׃ ותסב ית כל תרבא דחפי ית גוא וית חצרא דעל כבדא וית תרתין כולין וית תרבא דעליהון ותסיק למדבחא׃ וית בשרא דתורא וית משכיה וית אוכליה תוקיד בנורא מברא

Interp. chal.

Aaron quoq3 & filios eius applicabis ad hoſtium tabernaculi federis: & lauabis eos aquis: & tolles veſtimenta: induesq3 aaron tunica & pallio ſuperhumeralis & ſuperhumerali & rationali: & ornabis eũ balteo ſuperhumeralis. & pones tiaram ſup caput eius: et pones coronam ſanctã ſuper tiaram. Tollesq3 oleũ vnctionis & fundes ſuper caput eius: et vnges eum. Filios quoq3 eius applicabis & indues eos tunicis: et cingẽs balteis aaron & filios eius. Et ornabis eos mitris: & erit eis ſacerdotium in pactum perpetuũ. Et offeres oblationem aaron & oblationem filiorum eius: offeresq3 vitulum coram tabernaculo federis: et imponent aaron & filij eius manus ſuas ſuper caput vituli. Immolabisq3 vitulũ coram domino in hoſtio tabernaculi federis. et tolles de ſanguine vituli et pones ſuper cornua altaris digito tuo: et totum ſanguinem effundes ad fundamentum altaris. Tollesq3 omnem adipem qui operit inteſtina & reticulũ qđ eſt ſup iecur: & duos renes & adipẽ qui eſt ſup eos: et incendes ſup altare. Et carnes vituli & pellem eius et fimum eius combures igni extra

---

Tráſla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

παρεμβολῆς· ἁμαρτία γάρ ἐστιν. καὶ τὸν κριὸν λήψῃ τὸν ἕνα, καὶ ἐπιθήσουσιν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ. καὶ σφάξεις τὸν κριόν, καὶ λαβὼν τὸ αἷμα προσχεεῖς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ τὸν κριὸν διχοτομήσεις κατὰ μέλη, καὶ πλυνεῖς τὰ ἐνδόσθια καὶ τοὺς πόδας ὕδατι, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὰ διχοτομήματα σὺν τῇ κεφαλῇ. καὶ ἀνοίσεις ὅλον τὸν κριὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὁλοκαύτωμα κυρίῳ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίασμα κυρίῳ ἐστί. καὶ λήψῃ τὸν κριὸν τὸν δεύτερον, καὶ ἐπιθήσει ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ. καὶ σφάξεις αὐτόν, καὶ λήψῃ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς ἀαρὼν τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς λοβοὺς τῶν ὤτων τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν. καὶ λήψῃ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως, καὶ ῥανεῖς ἐπὶ ἀαρὼν καὶ ἐπὶ τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ· καὶ ἁγιασθήσεται αὐτὸς καὶ ἡ στολὴ αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ στολαὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ· τὸ δὲ αἷμα τοῦ κριοῦ προσχεεῖς πρὸς τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ λήψῃ ἀπὸ τοῦ κριοῦ τὸ στέαρ αὐτοῦ, καὶ τὸ στέαρ τὸ καλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν.

caſtra. peccatũ enim eſt. et arietẽ accipies vnũ: et imponẽt aaron et filij eius manꝰ ſuas ſup caput arietis. et iugulabis arietẽ: et accipiẽs ſanguinẽ effundes ſup altare in circuitu: et arietẽ ſecabis per mẽbra. et lauabis inteſtina et pedes aqua: et impones ſup fruſta cũ capite. et offeres totũ arietẽ ſup altare holocauſtũ dño in odorẽ ſuauitatis: ſacrificiũ dño eſt. et accipies arietẽ ſecundũ: et imponet aaron et filij eius manꝰ ſuas ſup caput arietis: et iugulabis eũ: et accipies de ſanguine eius: et pones ſup extremũ auris aaron dextre: et ſup ſummitatẽ pedis dextri: et ſup extremitates auriũ filiorũ eius dextrarũ: et ſup ſummitates manuũ eorũ dextrarũ: et ſup ſummitates pedũ eorũ dextrorũ. et accipies de ſanguine ab altare: et ab oleo vnctionis: et aſperges ſup aaron et ſup veſtem eius: et ſup filios eius: et ſup veſtes filiorũ eius cũ eo. et ſanctificabitur ipſe: et veſtis eius: et filij eius: et veſtes filiorũ eius cũ eo. at ſanguinẽ arietis infundes ad altare in circuitu. et accipies de ariete adipẽ eius: et adipẽ cooperiẽtẽ ventrẽ: et reticulũ iecoris: et duos renes: et adipẽ q̃ ſupra illos: et brachiũ dextrũ.

Tráſla. B. Hiero.

caſtra: eo q̃ p peccato ſit. Vnũ quoq3 arietẽ ſumes: ſuper cuius caput ponent aaron & filii eius manus. quẽ cũ mactaueris tolles de ſanguine eius & fundes circa altare: ipſum aũt arietem ſecabis in fruſta: lotaq3 inteſtina eius & pedes pones ſup cõciſas carnes & ſuper caput illius: & offeres totũ arietẽ in incenſum ſup altare: oblatio eſt domino odor ſuauiſſimus victime domini. Tolles quoq3 arietem alterum: ſuper cuius caput Aaron & filii eius ponent manus. Quem cũ immolaueris: ſumes de ſanguĩe eius: & pones ſuper extremum auricule dextre aaron & filiorum eius: & ſuper pollices manus eorum ac pedis dextri: fundeſq3 ſanguinẽ ſup altare per circuitum. Cũq3 tuleris de ſanguine qui eſt ſuper altare & de oleo vnctiõis: aſperges aaron & veſtes eius filios & veſtimenta eorum. Conſecratiſq3 ipſis & veſtibus tolles adipem de ariete & caudam & aruinã: que operit vitalia: ac reticulũ iecoris & duos renes atq3 adipem qui ſuper eos ẽ: armũq3 dextrum:

Ter. Heb.

למחנה חטאת הוא׃ ואת האיל האחד תקח וסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל׃ ושחטת את האיל ולקחת את דמו וזרקת על המזבח סביב׃ ואת האיל תנתח לנתחיו ורחצת קרבו וכרעיו ונתת על נתחיו ועל ראשו׃ והקטרת את כל האיל המזבחה עלה הוא ליהוה ריח ניחוח אשה ליהוה הוא׃ ולקחת את האיל השני וסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל׃ ושחטת את האיל ולקחת מדמו ונתתה על תנוך אזן אהרן ועל תנוך אזן בניו הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית וזרקת את הדם על המזבח סביב׃ ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והזית על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו וקדש הוא ובגדיו ובניו ובגדי בניו אתו׃ ולקחת מן האיל החלב והאליה ואת החלב המכסה את הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עליהן ואת שוק הימין

Primitiua heb.: חנה · לקח · סבב · נתח · נתן · קטר · נוח · שנה · תנך · נזה · כסה · שנה · כלה · עלה · ימן

Transla. Chal.

למשריתא חטאתא הוא׃ וית דכרא חד תסב ויסמכון אהרן ובנוהי ית ידיהון על ריש דכרא׃ ותכוס ית דכרא ותסב ית דמיה ותזרוק על מדבחא סחור סחור׃ וית דכרא תפלג לאיברוהי ותחליל גויה וכרעוהי ותתן על איברוהי ועל רישיה׃ ותסיק ית כל דכרא למדבחא עלתא הוא קדם יי לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי הוא׃ ותסב ית דכרא תנינא ויסמוך אהרן ובנוהי ית ידיהון על ריש דכרא׃ ותיכוס ית דכרא ותסב מדמיה ותתן על רום אודנא דאהרן ועל רום אודנא דבנוהי דימינא ועל אליון ידיהון דימינא ועל אליון רגליהון דימינא ותזרוק ית דמא על מדבחא סחור סחור׃ ותסב מן דמא דעל מדבחא וממשחא דרבותא ותדי על אהרן ועל לבושוהי ועל בנוהי ועל לבושי בנוהי עמיה ויתקדש הוא ולבושוהי ובנוהי ולבושי בנוהי עמיה׃ ותסב מן דכרא תרבא ואליתא וית תרבא דחפי ית גוא וית חצר כבדא וית תרתין כולין וית תרבא דעליהון וית שקא דימינא

Interp. chal.

caſtra: expiatio enim eſt. et arietem vnum tolles: et imponent aaron & filij eius manus ſuas ſuper caput arietis. Et immolabis arietẽ: & tolles ſanguinẽ eius & aſperges ſup altare p circuitũ. & arietẽ diuides per membra eius: & lauabis inteſtina eius & genua eius: et pones ſup membra eius & ſup caput eius. Et incendes totum arietẽ ſup altare: holocauſtũ eſt corã dño: vt ſuſcipiatur cum beneplacito: oblatio eſt corã dño. Tollesq3 arietẽ ſcdm: & iponẽt aaron & filij eius manꝰ ſuas ſup caput arietis. & immolabis arietẽ: tollesq3 de ſanguine eius & pones in ſuperiori parte auris aaron: & in ſuperiori parte auris dextere filioꝝ eiꝰ: et ſuper pollicem dextere manus eorum & ſuper pollicem pedis dexteri eorum. Aſpergesq3 ſanguinem ſuper altare per circuitũ. Et tolles de ſanguine qui eſt ſuper altare & de oleo vnctionis: et aſperges ſuper aaron & ſuper veſtes eius & ſuper filios eius & ſuper veſtes filiorum eius cum eo. Et ſanctificabitur ipſe & veſtes eius: & filij eius & veſtes filiorum eius cũ eo. Tollesq3 de ariete adipem & caudam: & adipem qui operit inteſtina & reticulum iecoris & duos renes et adipem qui eſt ſuper eos & armum dexterum:

Primitiua chal.: שרא · נסב · סמך · ראש · נכס · זרק · פלג · חלל · נתן · נסק · עלה · קבל · רעה · זרק · נסב · דבח · רבב · ידד · קדש · חפא · כלה · שוק

כי איל מלאים הוא: וככר לחם
אחת וחלת לחם שמן אחת ורקיק
אחד מסל המצות אשר לפני
יהוה: ושמת הכל על כפי אהרן
ועל כפי בניו והנפת אתם תנופה
לפני יהוה: ולקחת אתם מידם
והקטרת המזבחה על העלה לריח
ניחוח לפני יהוה אשה הוא ליהוה:
ולקחת את החזה מאיל המלאים
אשר לאהרן והנפת אתו תנופה
לפני יהוה והיה לך למנה:
וקדשת את חזה התנופה ואת
שוק התרומה אשר הונף
ואשר הורם מאיל המלאים
מאשר לאהרן ומאשר לבניו:
והיה לאהרן ולבניו לחק עולם
מאת בני ישראל כי תרומה הוא
ותרומה יהיה מאת בני ישראל
מזבחי שלמיהם תרומתם ליהוה:
ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו
לבניו אחריו למשחה בהם ולמלא
בם את ידם: שבעת ימים
ילבשם הכהן תחתיו מבניו אשר
יבא אל אהל מועד לשרת בקדש:
ואת איל המלאים תקח ובשלת
את בשרו במקם קדש: ואכל
אהרן ובניו את בשר האיל

רקק | פנה | שום | נוף | פנה | עלם | היה | יום | לבש | בוא יעד | לקח | קום

eo q sit aries consecrationis: tortamque panis vnius crustulam conspersam oleo: laganum de canistro azymorum quod positum est in conspectu domini: ponesque omnia super manus aaron & filiorum eius: & sanctificabis eos eleuans coram domino. Suscipiesque vniuersa de manibus eorum: & incendes super altare in holocaustum: odorem suauissimum in conspectu domini: quia oblatio eius est. Sumes quoque pectusculum de ariete: quo initiatus est aaron: sanctificabisque illud eleuatum coram domino: & cedet in partem tuam: Sanctificabisque & pectusculum consecratum & armum: quem de ariete separasti: quo initiatus est aaron & filii eius: cedentque in partem aaron & filiorum eius iure perpetuo a filiis israel: quia primitiua sunt & initia de victimis eorum pacificis que offerunt domino. Vestem autem sanctam qua vtetur aaron: habebunt filii eius post eum: vt vngantur in ea: & consecrentur manus eorum. Septem diebus vtetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius: & qui ingredietur tabernaculum testimonii: vt ministret in sanctuario. Arietem autem consecrationis tolles: & coques carnes eius in loco sancto: quibus vescetur aaron & filii eius.

est enim. consecratio hec. et panem vnum ex oleo:
ἔστι γὰρ τελείωσις αὕτη. καὶ ἄρτον ἕνα ἐξ ἐλαίου,
et laganum vnum ex canistro azymorum oblatorum coram domino. et impones omnia super
καὶ λάγανον ἓν ἀπὸ τοῦ κανοῦ τῶν ἀζύμων τῶν προτεθειμένων ἔναντι κυρίου. καὶ ἐπιθήσεις τὰ πάντα ἐπὶ
manus aaron: et super manus filiorum eius: et segregabis ea segregationem coram domino.
τὰς χεῖρας ἀαρὼν, καὶ ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἀφοριεῖς αὐτὰ ἀφόρισμα ἔναντι κυρίου.
et accipies ea de manibus eorum: et offeres super altare holocausti in odorem suauitatis coram domino: oblatio est domino. et accipies
καὶ λήψῃ αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀνοίσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῆς ὁλοκαυτώσεως εἰς ὀσμὴν εὐωδίας ἔναντι κυρίου, κάρπωμά ἐστι κυρίῳ. καὶ λήψῃ
pectusculum ab ariete consecrationis: quod est aaron: et segregabis illud segregationem coram domino: et
τὸ στηθύνιον ἀπὸ τοῦ κριοῦ τῆς τελειώσεως, ὅ ἐστιν ἀαρών, καὶ ἀφοριεῖς αὐτὸ ἀφόρισμα ἔναντι κυρίου, καὶ
erit tibi in parte: et sanctificabis pectusculum segregationem
ἔσται σοι ἐν μερίδι. καὶ ἁγιάσεις τὸ στηθύνιον ἀφόρισμα,
et brachium separationis: quod segregatum est et
καὶ τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος, ὃς ἀφώρισται καὶ
quod separatum est ab ariete consecrationis
ὃς ἀφῄρηται ἀπὸ τοῦ κριοῦ τῆς τελειώσεως
ab aaron: et a filiis eius. et
ἀπὸ τοῦ ἀαρὼν, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ
erit aaron: et filiis eius legitimum sempiternum. a filiis israel. est enim segregatio
ἔσται ἀαρὼν, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ νόμιμον αἰώνιον παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ἔστι γὰρ ἀφόρισμα
hec. et segregatio erit a filiis israel
τοῦτο. καὶ ἀφαίρεμα ἔσται παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ
a sacrificiis salutaribus segregatio
ἀπὸ τῶν θυμάτων τῶν σωτηρίων ἀφαίρεμα
domino. et vestis sanctuarii: que est aaron: erit
κυρίῳ. καὶ ἡ στολὴ τοῦ ἁγίου, ἥ ἐστιν ἀαρών, ἔσται τοῖς
filiis eius post eum: vt vngantur ipsi in ipsis: et consecrentur manus eorum. septem
υἱοῖς αὐτοῦ μετ' αὐτὸν, χρισθῆναι αὐτοὺς ἐν αὐτοῖς, καὶ τελειῶσαι τὰς χεῖρας αὐτῶν. ἑπτὰ ἡ-
dies induet ipsa sacerdos pro eo ex filiis eius: qui intrabit in tabernaculum testimonii ad seruiendum in sancto. et arietem
μέρας ἐνδύσεται αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἀντ' αὐτοῦ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃς εἰσελεύσεται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου λειτουργεῖν ἐν τῷ ἁγίῳ. καὶ τὸν κριὸν
consecrationis accipies: et coques carnes
τῆς τελειώσεως λήψῃ, καὶ ἑψήσεις τὰ κρέα
in loco sancto. et comedent aaron et filii eius
ἐν τόπῳ ἁγίῳ. καὶ ἔδονται ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ
carnes arietis:
τὰ κρέα τοῦ κριοῦ,

Transla. Chal.

ארי דכר קורבניא הוא: ופתא דלחם חדא וגריצתא דלחם משח חדא ואספוג חד
מסלא דפטיריא די קדם ייי: ותשוי כולא על ידי אהרן ועל ידי בנוהי ותרים יתהון
ארמא קדם ייי: ותיסב יתהון מידהון ותסיק למדבחא על עלתא לאתקבלא ברעוא
קדם ייי קורבנא הוא קדם ייי: ותיסב ית חדיא מדכר קורבניא די לאהרן ותרים
יתיה ארמא קדם ייי ויהי לך לחלק: ותקדיש ית חדיא דארמותא וית שקא
דאפרשותא דיתרם ודיתפרש מדכר קורבניא מדי לאהרן ומדי לבנוהי: ויהי לאהרן
ולבנוהי לקיים עלם מן בני ישראל ארי אפרשותא הוא ואפרשותא יהי מן בני
ישראל מנכסת קודשיהון אפרשותהון קדם ייי: ולבושי קודשא די לאהרן יהון
לבנוהי בתרוהי לרבאה בהון ולקרבא בהון ית קורבניהון: שבעא יומין ילבשינון כהנא
דיתרבא תחותוהי מבנוהי דיעול למשכן זמנא לשמשא בקודשא: וית דכר
קורבניא תיסב ותבשיל ית בשריה באתר קדיש: ויכול אהרן ובנוהי ית בשר דכרא

כתת | שוה רום | נסב נסך רבה | עלה קבל רעה | חדה הוה | פרש רום הוה | קום | הוה | רבב לבש | רבב עול שכן | נסב בשל אכל

quoniam aries oblationum est. et tortam panis vnam: et placentam panis oleati vnam: et laganum vnum de canistro azymorum quod est coram domino. Ponesque omnia super manus aaron et super manus filiorum eius. et eleuabis omnia eleuatione coram domino. Et tolles ea de manibus eorum: et incendes in altari super holocaustum: vt suscipiatur cum beneplacito coram domino: oblatio est coram domino. Sumesque pectus de ariete oblationis aaron: et eleuabis eum eleuatione coram domino: et erit tibi in portionem. Sanctificabisque pectus eleuationis et armum separationis: quod eleuatum est et separatum de ariete oblationis aaron et filiorum eius. Eritque aaron et filiis eius in statutum eternum a filiis israel: quia separatio est: et separatio erit a filiis israel de victimis sanctificationum suarum separatio eorum coram domino. Uestimenta autem sancta que sunt aaron: erunt filiis eius post eum: vt vngantur in eis: et offerantur in eis oblationes eorum. Septem diebus induetur eis sacerdos qui vngendus est pro eo de filiis eius. qui intrabit in tabernaculum federis vt ministret in sanctuario. Arietem autem oblationum tolles: et coques carnem eius in loco sancto. et comedent aaron et filii carnem arietis

et panes qui in canistro apud fores tabernaculi testimonii. comedent ea in quibus
καὶ τοὺς ἄρτους τοὺς ἐν τῷ κανῷ παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. ἔδονται αὐτὰ ἐν οἷς
sanctificati sunt in ipsis ad consecrandum manus eorum
ἡγιάσθησαν ἐν αὐτοῖς τελειῶσαι τὰς χεῖρας αὐ-
ad sanctificandum eos. alienigena non comedet ab
τῶν ἁγιάσαι αὐτούς. ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἀπ' αὐ-
eis: sunt enim sancta. si autem remanserit de carnibus
τῶν, ἔστι γὰρ ἅγια. ἐὰν δὲ καταλειφθῇ ἀπὸ τῶν κρεῶν
sacrificii consecrationis et panibus vsque ad mane:
τῆς θυσίας τῆς τελειώσεως καὶ τῶν ἄρτων ἕως πρωῒ,
combures reliquias igne: non comedentur: sanctificatio enim est. et facies aaron et filiis eius
κατακαύσεις τὰ λοιπὰ πυρί, οὐ βρωθήσεται, ἁγίασμα γάρ ἐστι. καὶ ποιήσεις ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ
sic iuxta omnia que precepi tibi. septem
οὕτω κατὰ πάντα ὅσα ἐνετειλάμην σοι. ἑπτὰ
dies consecrabis eorum manus. et vitulum
ἡμέρας τελειώσεις αὐτῶν τὰς χεῖρας. καὶ τὸ μο-
que pro peccato: facies in die purificationis. et mundabis altare cum sanctificaueris tu super illud. et vnges illud vt sanctifices
σχάριον τὸ τῆς ἁμαρτίας, ποιήσεις τῇ ἡμέρᾳ τοῦ καθαρισμοῦ. καὶ καθαριεῖς τὸ θυσιαστήριον ἐν τῷ ἁγιάζειν σε ἐπ' αὐτῷ. καὶ χρίσεις αὐτὸ ὥστε ἁγιάσαι
illud. septem dies mundabis altare: et
αὐτό. ἑπτὰ ἡμέρας καθαριεῖς τὸ θυσιαστήριον, καὶ
sanctificabis illud. et erit altare sanctum sanctorum.
ἁγιάσεις αὐτό. καὶ ἔσται τὸ θυσιαστήριον ἅγιον ἁγίων.
omnis qui tetigerit altare sanctificabitur. et hec
πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ θυσιαστηρίου ἁγιασθήσεται. καὶ ταῦ-
sunt que facies super altare. agnos anniculos immaculatos duos quotidie assidue oblationem assiduitatis.
τά ἐστιν ἃ ποιήσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἀμώμους δύο τὴν ἡμέραν ἐνδελεχῶς, κάρπωμα ἐνδελεχισμοῦ.
agnum vnum facies mane:
τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα ποιήσεις τὸ πρωΐ,
et agnum secundum facies vespere. et
καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν δεύτερον ποιήσεις τὸ δειλινόν. καὶ
decimam partem simile conspersi in oleo contuso quartam partem hin. et libationem quartam partem
δέκατον σεμιδάλεως πεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ κεκομμένῳ τετάρτῳ τοῦ ἵν. καὶ σπονδὴν τὸ τέταρτον
hin vini agno vni. et agnum
τοῦ ἵν οἴνου τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί. καὶ τὸν ἀμνὸν τὸν
secundum facies vespere: iuxta sacrificium
δεύτερον ποιήσεις τὸ δειλινόν, κατὰ τὴν θυσίαν τὴν
matutinum: et iuxta libationem eius. facies
πρωϊνὴν, καὶ κατὰ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ. ποιήσεις
in odorem suauitatis oblationem domino: sacrificium assiduitatis in generationes vestras iuxta hostium
εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κάρπωμα κυρίῳ, θυσίαν ἐνδελεχισμοῦ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐπὶ τὰς θύρας

Panes quoque qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testimonii comedent: vt sit placabile sacrificium: & sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis: quia sancti sunt. Et si remanserit de carnibus consecratis siue de panibus vsque mane: combures reliquias igni. Non comedentur: quia sanctificata sunt. Omnia que precepi tibi facies super Aaron & filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum. & vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaueris expiationis hostiam: & vnges illud in sanctificationem. Septem diebus expiabis altare & sanctificabis: & erit sanctum sanctorum. Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur. Hoc est quod facies in altari. Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter: vnum agnum mane & alterum vespe: decimam partem simile conspersae oleo tuso: quod habeat mensuram quartam partem hin: & vinum ad libandum eiusdem mensure in agno vno. Alterum vero agnum offeres ad vesperam iuxta ritum matutine oblationis: iuxta ea que diximus in odorem suauitatis. Sacrificium est domino deo oblatione perpetua in generationes vestras ad ostium

ואת הלחם אשר בסל פתח אהל
מועד: ואכלו אתם אשר כפר
בהם למלא את ידם לקדש
אתם וזר לא יאכל כי קדש הם:
ואם יותר מבשר המלאים ומן
הלחם עד הבקר ושרפת את
הנותר באש לא יאכל כי קדש
הוא: ועשית לאהרן ולבניו ככה
ככל אשר צויתי אתכה שבעת
ימים תמלא ידם: ופר חטאת
תעשה ליום על הכפרים וחטאת
על המזבח בכפרך עליו ומשחת
אתו לקדשו: שבעת ימים תכפר
על המזבח וקדשת אתו והיה
המזבח קדש קדשים כל הנגע
במזבח יקדש: וזה אשר תעשה
על המזבח כבשים בני שנה
שנים ליום תמיד: את הכבש
האחד תעשה בבקר ואת
הכבש השני תעשה בין הערבים:
ועשרן סלת בלול בשמן
כתית רבע ההין ונסך רביעת
ההין יין לכבש האחד: ואת
הכבש השני תעשה בין הערבים
כמנחת הבקר וכנסכה תעשה
לה לריח ניחח אשה ליהוה:
עלת תמיד לדרתיכם פתח

אכל | יתר | עשה | צוה | מלא | זבח | כפר | קדש עשה | זבח | שנה תמד | שנה | בלל | כתת | נוח | עלה דור

Transla. Chal.

וית לחמא די בסלא לתרע משכן זמנא: ויכלון יתהון דיתכפר בהון לקרבא ית
קורבניהון לקדשא יתהון וחילוני לא יכול ארי קודשא אינון: ואם ישתאר מבשר
קורבניא ומן לחמא עד צפרא ותוקיד ית דישתאר בנורא לא יתאכל ארי קודשא
הוא: ותעביד לאהרן ולבנוהי כדין ככל דפקדית יתך שבעא יומין תקריב קורבניהון:
ותורא דחטאתא תעביד ליומא על כפוריא ותדכי ית מדבחא בכפרותך עלוהי ותרבי
יתיה לקדשותיה: שבעא יומין תכפר על מדבחא ותקדיש יתיה ויהי מדבחא קודש
קודשין כל דיקרב במדבחא יתקדש: ודין דתעביד על מדבחא אימרין בני שתא תרין
ליומא תדירא: ית אימרא חדא תעביד בצפרא וית אימרא תנינא תעביד בין
שמשיא: ועשרונא סולתא דפילא במשח כתישא רבעות הינא וניסכא רבעות הינא
חמרא לאימרא חד: וית אימרא תנינא תעביד בין שמשיא כמנחת צפרא וכניסכה
תעביד לה לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם ייי: עלתא תדירא לדריכון בתרע

et panem qui est in canistro in ostio tabernaculi federis. Et comedent ea quibus placabiles erunt: vt offerantur oblationes eorum: vt sanctificentur. alienus autem non vescetur eis: quia sanctificata sunt. et si remanserit de carne oblationum et de pane vsque mane: comburetur quod remanserit igni. Non comedetur: quia sanctificatum est. Faciesque aaron et filiis eius iuxta omnia que precepi tibi. septem diebus offeres oblationes eorum. Uitulum autem quod est pro peccato facies cotidie pro expiationibus. et mundabis altare cum expiaueris super illud: et vnges illud vt sanctificetur. Septem diebus expiabis super altare: et sanctificabis illud: et erit altare sanctum sanctorum: omnis qui tetigerit altare sanctificabitur. Et hoc est quod facies in altari. agnos anniculos duos per singulos dies iugiter. Agnum vnum facies mane: et agnum secundum facies in vespere: et decimam partem simile conspersae oleo contuso quod habeat quartam partem hin. Et vinum pro libamine quartam partem hin in agnum vnum. Et alterum agnum facies ad vesperam: sicut sacrificium matutinum et sicut libamen eius facies ei: vt oblatio suscipiatur cum beneplacito coram domino: holocaustum iuge in generationibus vestris in ostio

כפר | חלל שאר | יקד | עבד קרב | רבה דכה רבה | קדש הוה | עבד | דור

אהל מועד לפני יהוה אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם׃ ונעדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי׃ וקדשתי את אהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי׃ ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לאלהים׃ וידעו כי אני יהוה אלהיהם אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לשכני בתוכם אני יהוה אלהיהם׃

Cap. xxx.

ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אתו׃ אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יהיה ואמתים קמתו ממנו קרנתיו׃ וצפית אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו ועשית לו זר זהב סביב׃ ושתי טבעת זהב תעשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתיו תעשה על שני צדיו והיה לבתים לבדים לשאת אתו בהמה׃ ועשית את הבדים עצי שטים וצפית אתם זהב׃ ונתתה אתו לפני הפרכת אשר על ארן העדת לפני הכפרת אשר על העדת אשר אועד לך שמה׃ והקטיר עליו אהרן

tabernaculi testimonii coram domino: vbi constituam vt loquar ad te: Ibique precipiam filiis israel: & sctificabitur altare in gloria mea. Sanctificabo & tabernaculū testimonii cum altari & aarō cū filiis suis: vt sacerdotio fungātur mihi. Et habitabo in medio filiorum israel: eroque eis deus: & scient quia ego dominus deus eorum: qui eduxi eos de terra egypti: vt manerem inter illos: ego dñs deus ipsorum. Ca. 30.

Facies quoque altare ad adolēdū thymiama de lignis sethim: habēs cubitū longitudinis & alterū latitudinis .i. quadrāgulū: & duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso pcedēt: vestiesque illud auro purissimo tam craticulā eius quam parietes per circuitum & cornua. Faciesque ei coronā aureolā p gyrum: & duos anulos aureos sub corona per singula latera vt mittantur in eos vectes: & altare portetur. Ipsos quoque vectes facies de lignis sethim: & inaurabis. Ponesque altare contra velum quod ante arcā pēdet testimonii corā ppiciatorio quo tegitur testimonium: vbi loquar tibi: & adolebit incensū super eo aaron

τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔναντι κυρίου, ἐν οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ, ὥστε λαλῆσαί σοι. καὶ τάξομαι ἐκεῖ τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἁγιασθήσομαι ἐν δόξῃ μου. καὶ ἁγιάσω τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀαρών, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἁγιάσω, ἱερατεύειν μοι. καὶ ἐπικληθήσομαι ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεός, καὶ γνώσονται, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, ὁ ἐξαγαγὼν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐπικληθῆναι αὐτοῖς, καὶ θεὸς εἶναι αὐτῶν. Ca. 30.

Καὶ ποιήσεις θυσιαστήριον θυμιάματος, ἐκ ξύλων ἀσήπτων ποιήσεις αὐτό, πήχεος τὸ μῆκος, καὶ πήχεος τὸ εὖρος, τετράγωνον ἔσται, καὶ δύο πήχεων τὸ ὕψος. ἐξ αὐτοῦ ἔσται τὰ κέρατα αὐτοῦ. καὶ καταχρυσώσεις αὐτὸ χρυσίῳ καθαρῷ, τὴν ἐσχάραν αὐτοῦ, καὶ τοὺς τοίχους αὐτοῦ κύκλῳ, καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις αὐτῷ στρεπτὴν στεφάνην χρυσῆν κύκλῳ, καὶ δύο δακτυλίους χρυσοῦς καθαροὺς ποιήσεις αὐτῷ ὑπὸ τὴν στεφάνην τὴν στρεπτὴν αὐτοῦ, εἰς τὰ δύο κλίτη ποιήσεις ἐν δυσὶ πλευροῖς. καὶ ἔσονται ψαλίδες ταῖς σκυτάλαις, ὥστε αἴρειν αὐτὸ ἐν αὐταῖς. καὶ ποιήσεις σκυτάλας ἐκ ξύλων ἀσήπτων. καὶ καταχρυσώσεις αὐτὰς χρυσίῳ. καὶ θήσεις αὐτὸ ἀπέναντι τοῦ καταπετάσματος, τοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου. ἐν οἷς γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ. καὶ θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ ἀαρὼν

tabernaculi testimonii corā dño: in quibus cognoscar tibi illic: vt loquar tibi. et precipiam illic filiis israel: et sctificabor in gloria mea. et sctificabo tabernaculū testimonii: et altare: et aarō: et filios eius sctificabo: vt sacerdotio fungātur mihi. et vocabor in filiis israel: et ero eorum deus: et cognoscēt: quia ego sum dñs deus eorum: qui eduxi eos de terra egypti: vt inuocarer eis et deus essem eorum. Ca. 30. Et facies altare thymiamatis: ex lignis imputribilibus facies illud: cubiti longitudo: et cubiti latitudo: quadrangulū erit: et duorum cubitorum altitudo. ex ipso erunt cornua eius. et deaurabis illud auro puro craticulā eius: et parietes eius in circuitu: et cornua eius. et facies ei tortibilē coronā aureā in circuitu: et duos anulos aureos puros facies ei sub coronā tortibilē eius: ad duo latera facies in duobus lateribus. et erunt ansule vectibus: ad portandū illud in ipsis. et facies vectes ex lignis imputribilibus. et deaurabis eos auro. et pones illud coram velo: existente in arca testimonii. in quibus cognoscar tibi illic. et adolebit in eo aarō

Transla. Chal.

משכן זימנא קדם ייי דאזמין מימרי לכון תמן למללא עמך תמן׃ ואזמין מימרי תמן לבני ישראל ואתקדש ביקרי׃ ואקדש ית משכן זימנא וית מדבחא וית אהרן וית בנוהי אקדש לשמשא קדמי׃ ואשרי שכנתי בגו בני ישראל ואהוי להון לאלהא׃ וידעון ארי אנא ייי אלההון דאפקית יתהון מארעא דמצרים לאשראה שכנתי ביניהון אנא ייי אלההון׃

Ca. xxx.

ותעביד מדבחא לאסקא עלוהי קטרת בוסמין דאעי שטין תעביד יתיה׃ אמתא אורכיה ואמתא פותיה מרבע יהי ותרתין אמין רומיה מניה קרנוהי׃ ותחפי יתיה דהב דכי ית אגריה וית כתלוהי סחור סחור וית קרנוהי ותעביד ליה זיר דדהב סחור סחור׃ ותרתין עזקן דדהב תעביד ליה מלרע לזיריה על תרתין זויתיה תעביד על תרין סטרוהי ויהי לאתרא לאריחיא למטל יתיה בהון׃ ותעביד ית אריחיא דאעי שטין ותחפי יתהון דהבא׃ ותתין יתיה קדם פרכתא דעל ארונא דסהדותא קדם כפורתא דעל סהדותא דאזמין מימרי לך תמן׃ ויקטר עלוהי אהרן

Primitiua chal.

זמן אמר — דבח — שרא הוה — נפק שרא — עבד נסך — שוט אמה פתת — רבע הוה תרין — חפה דכה — ארע זוה — נטל — נתן — זמן אמר נסך

Interp. chal.

tabernaculi federis coram dño: vbi constituam verbum meum vobis: vt loquatur ibi tecum. Et constituā verbum meum ibi filiis israel: & sanctificabor in gloria mea. sanctificaboque tabernaculum federis & altare. Aaron quoque & filios eius sanctificabo: vt ministrent coram me. Et habitare faciam maiestatē meam in medio filiorum israel: & ero eis in deum. Et scient quia ego dñs deus eorum: qui eduxi eos de terra egypti: vt maneret maiestas mea inter illos: ego dominus deus eorum. Ca. 30.

Et facies altare ad adolendum super illo incensum aromatum: de lignis setim facies illud. Longitudo eius erit vnius cubiti: & latitudo eius vnius cubiti: quadrangulū erit: & duos cubitos habebit in altitudine: ex ipso erunt cornua eius. Cooperiesque illud auro mundissimo tectum eius & parietes per circuitum & cornua eius. Faciesque ei circulum aureū per gyrum. et duos anulos aureos facies ei sub circulo eius in duobus angulis eius et in duobus lateribus eius: eruntque loca vectibus: vt portetur in eis. Faciesque vectes de lignis setim: et cooperies eos auro. ponesque illud ante velū quod est iuxta arcam testimonii coram propiciatorio quod est sup testamentū: vbi constituam verbum meum tibi. Et adolebit super eo aaron

θυμίαμα σύνθετον λεπτὸν τὸ πρωῒ πρωΐ. ὅταν ἐπισκευάζῃ τοὺς λύχνους, θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ὅταν ἐξάπτῃ ἀαρὼν τοὺς λύχνους ὀψέ, θυμιάσει ἐπ' αὐτοῦ θυμίαμα ἐνδελεχισμοῦ, διαπαντὸς ἔναντι κυρίου εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. καὶ οὐκ ἀνοίσετε ἐπ' αὐτῷ θυμίαμα ἕτερον, κάρπωμα καὶ θυσίαν, καὶ σπονδὴν οὐ σπείσετε ἐπ' αὐτοῦ. καὶ ἐξιλάσεται ἀαρὼν ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ καθαρισμοῦ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἐξιλασμοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ καθαριεῖ αὐτὸ εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἅγιον τῶν ἁγίων ἐστὶ τῷ κυρίῳ. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐὰν λάβῃς συλλογισμὸν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν, καὶ δώσουσιν ἕκαστος λύτρα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔσται ἐν αὐτοῖς πτῶσις ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτῶν. καὶ τοῦτό ἐστιν ὃ δώσουσιν ὅσοι ἂν παραπορεύωνται ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν, τὸ ἥμισυ τοῦ διδράχμου, ὅ ἐστι κατὰ τὸ δίδραχμον τὸ ἅγιον. εἴκοσι ὀβολοὶ τὸ δίδραχμον, τὸ δὲ ἥμισυ τοῦ διδράχμου εἰσφορὰ κυρίῳ. πᾶς ὁ παραπορευόμενος ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, δώσουσι τὴν εἰσφορὰν τῷ κυρίῳ. ὁ πλουτῶν οὐ προσθήσει, καὶ ὁ πενόμενος οὐκ ἐλαττονήσει ἀπὸ τοῦ ἡμίσους τοῦ διδράχμου ἐν τῷ διδόναι τὴν εἰσφορὰν κυρίῳ ἐξιλάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. καὶ λήψῃ τὸ ἀργύριον τῆς εἰσφορᾶς παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ δώσεις αὐτὸ εἰς τὸ κάτεργον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἔσται τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ

Numeri 1.a. — Leui. 17.c. Numeri 3.g. Eze. 45.d.

suaue fragrans. Mane quā cōponet lucernas incendet illud: & quando collocat eas ad vesperum vret thymiama sempiternum corā dño in gnationes vestras. Non offeretis sup eo thymiama compositionis alterius nec oblationē & victimam: nec libabitis. Et deprecabitur aarō sup cornua eius semel p annū in sanguine quod oblatum est pro peccato: & placabit super eo in generationibus vestris. Sāctum sanctorū erit dño. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Quando tuleris summam filiorū israel iuxta numerum: dabunt singuli preciū pro animabus suis dño & nō erit plaga in eis cū fuerit recēsiti. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen: dimidiū sicli iuxta mensurā tēpli. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur domino. Qui habetur in numero a viginti annis & supra: dabit preciū. Diues non addet ad mediū sicli: & pauper nihil minuet. Susceptāque pecuniam que collata est a filiis israel: trades in vsus tabernaculi testimonii:

קטרת סמים בבקר בבקר בהיטיבו את הנרת יקטירנה׃ ובהעלת אהרן את הנרת בין הערבים יקטירנה קטרת תמיד לפני יהוה לדרתיכם׃ לא תעלו עליו קטרת זרה ועלה ומנחה ונסך לא תסכו עליו׃ וכפר אהרן על קרנתיו אחת בשנה מדם חטאת הכפרים אחת בשנה יכפר עליו לדרתיכם קדש קדשים הוא ליהוה׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו ליהוה בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם׃ זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה ליהוה׃ כל העבר על הפקדים מבן עשרים שנה ומעלה יתן תרומת יהוה׃ העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט ממחצית השקל לתת את תרומת יהוה לכפר על נפשתיכם׃ ולקחת את כסף הכפרים מאת בני ישראל ונתת אתו על עבדת אהל מועד והיה לבני ישראל

Transla. Chal.

קטורת בוסמין בצפר בצפר באתקנותיה ית בוציניא יקטרנה׃ ובאדלקות אהרן ית בוציניא בין שמשיא יקטרנה קטורת בוסמין תדירא קדם ייי לדריכון׃ לא תסקון עלוהי קטורת בוסמין נוכראין ועלתא ומנחתא ונסכא לא תנסכון עלוהי׃ ויכפר אהרן על קרנוהי חדא בשתא מדמא חטאת כפוריא חדא בשתא יכפר עלוהי לדריכון קודש קודשין הוא קדם ייי׃ ומליל ייי עם משה למימר׃ ארי תקביל ית חושבן בני ישראל למניניהון ויתנון גבר פורקן נפשיה קדם ייי כד תמני יתהון ולא יהי בהון מותא כד תמני יתהון׃ דין יתנון כל דעבר על מניניא פלגות סלעא בסלעי קודשא עשרין מעין סלעא פלגות סלעא אפרשותא קדם ייי׃ כל דעבר על מניניא מבר עשרין שנין ולעילא יתן אפרשותא קדם ייי׃ דעתיר לא יסגי ודמסכן לא יזעיר מפלגות סלעא למתן ית אפרשותא קדם ייי לכפרא על נפשתכון׃ ותסב ית כסף כפוריא מן בני ישראל ותתן יתיה על פולחן משכן זימנא ויהי לבני ישראל

Interp. chal.

incensum thymiamatū mane mane: quando cōponet lucernas incendet illud: & quando accenderit aaron lucernas ad vesperū incendet illud incensum thymiamatum iugiter coram dño in generationibus vestris. Non incendetis super eo incensum aromatū exterorum: neque holocaustū neque munus: neque libamen libabitis sup eo. Et propiciabit aaron sup cornua eius semel in anno de sanguine sacrificii quod fit pro expiatione peccati. Semel in anno ppiciabitur sup eo in gnationibus vestris: sanctū sctorū est corā dño. Locutusque est dñs cum moyse: dicens. Quū susceperis summā filiorum israel iuxta numerū eorum: dabūt singuli redemptionē aie sue corā dño: quū numerabis eos. et nō erit in eis mors: cū recēsueris eos. Hoc dabūt oēs qui transibūt ad numerū: dimidiū sicli iuxta siclū sanctuarii: viginti obolos habet siclus. dimidiū sicli separabit corā dño. Ois qui transierit ad numerū a viginti annis et supra dabit separationē coram dño. qui diues est non addet: & pauper nō minuet a dimidio sicli: vt det separationē dñi ad placandum pro aiabus vestris. Tollesque argētū ppiciationū a filiis isrl: & trades illud in ministeriū tabernaculi federis: vt sit filiis israel

Primitiua chal.

תקן קטר דלק — דור — נסק עלה נסך — כפר — אמר קבל — מנה נתן מנה — הוה מעה פרש — שנה עלה נתן — סגא סכן זער — נתן נסב — שכן הוה

לזכרון לפני יהוה לכפר על נפשתיכם׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ועשית כיור נחשת וכנו נחשת לרחצה ונתת אתו בין אהל מועד ובין המזבח ונתת שמה מים׃ ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם׃ בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתו או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה ליהוה׃ ורחצו ידיהם ורגליהם ולא ימתו והיתה להם חק עולם לו ולזרעו לדורתם׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים׃ וקדה חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית הין׃ ועשית אתו שמן משחת קדש רקח מרקחת מעשה רקח שמן משחת קדש יהיה׃ ומשחת בו את אהל מועד ואת ארון העדת׃ ואת השלחן ואת כל כליו ואת המנרה ואת כליה ואת מזבח הקטרת׃ ואת מזבח העלה

monimētū eorū corā domino: & propicietur aīabus eorū. Locutusq; est dñs ad moysen dicēs. Facies & labiū eneum cum basi sua ad lauandum: ponesq; illud inter tabernaculū testimonii & altare. Et missa aqua lauabūt in ea aaron & filii eius manus suas ac pedes: qn̄ ingressuri sunt tabernaculū testimonii: & quando accessuri sunt ad altare: vt offerant ī eo thymiama domino ne forte moriantur. Legitimū sempiternū erit ipsi & semini eius p successiões. locutusq; ē dominus ad moysen dicēs. Sume tibi aromata prime myrrhe & electe quingentos siclos: & cinamomi mediū .i. ducētos quinquaginta siclos: calami similiter ducentos quiquaginta siclos: casie aūt quingētos siclos in pondere sanctuarii: oleū de oliuetis mēsurā hin. Faciesq; vnctionis oleū sanctū vnguētū compositum opere vnguentarii: & vnges ex eo tabernaculum testimonii & arcā testamenti: mensamq; cum vasis suis: candelabrum & vtensilia eius: altaria thymiamatis & holocausti:

μνημόσυνον ἔναντι κυρίου ἐξιλάσασθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ποίησον λουτῆρα χαλκοῦν, καὶ βάσιν αὐτῷ χαλκῆν, ὥστε νίπτεσθαι. καὶ θήσεις αὐτὸν ἀνὰ μέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐκχεεῖς εἰς αὐτὸν ὕδωρ. καὶ νίψεται ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν. ὅταν εἰσπορεύωνται εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου νίψονται ὕδατι, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωσιν. ἢ ὅταν προσπορεύωνται πρὸς τὸ θυσιαστήριον λειτουργεῖν καὶ ἀναφέρειν τὰ ὁλοκαυτώματα κυρίῳ, νίψονται τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ὕδατι, ἵνα μὴ ἀποθάνωσιν. καὶ ἔσται αὐτοῖς νόμιμον αἰώνιον αὐτῷ καὶ ταῖς γενεαῖς αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, καὶ σὺ λαβὲ ἡδύσματα τὸ ἄνθος σμύρνης ἐκλεκτῆς πεντακοσίους σίκλους, καὶ κινναμώμου εὐώδους τὸ ἥμισυ τούτου διακοσίους καὶ πεντήκοντα σίκλους, καὶ καλάμου εὐώδους διακοσίους πεντήκοντα, καὶ ἴρεως πεντακοσίους σίκλους τοῦ ἁγίου, καὶ ἔλαιον ἐξ ἐλαιῶν ἕν. καὶ ποιήσεις αὐτὸ ἔλαιον χρῖσμα ἅγιον μύρον μυρεψικὸν τέχνῃ μυρεψοῦ. ἔλαιον χρῖσμα ἅγιον ἔσται. καὶ χρίσεις ἐξ αὐτοῦ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὴν λυχνίαν, καὶ τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων,

memoriale corā dño ad ppiciādū p aiab⁹ vrīs. τ locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: fac peluim eneā: τ basim illi eneā: ad lauādū. τ pones eā inter tabnacłz testimonij: τ inter altare. τ effundes in illā aquā. τ lauabit aaron τ filij ei⁹ ex ea man⁹ suas τ pedes suos. qñ ingrediētur in tabnaclm testimonij lauabūt aq̄: τ nō morien tur. vel qñ accesserint ad altare ad ministrādū τ offerēdū holocausta dño: lauabūt man⁹ τ pedes suos aq̄: vt nō moziātur. τ erit eis legitimū sēpitenū ei τ gñatiōib⁹ ei⁹ post eū. τ locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: τ tu cape aromata flozē myrrhe electe qngētos siclos: τ cinamomi odoriferi dimidiū hui⁹ ducētos τ qnq̄gita siclos: τ calami odoriferi ducētos qnq̄gita: τ casie qngētos siclos sāctuarij: τ oleum ex oliuis vnū. τ facies illud oleū chrisma sāctū vnguētū vnguētarij arte vnguētarij. oleū chrisma sāctū erit. τ vnges ex eo tabnaculum testimonij: τ arcā testimonij: τ oia vasa ei⁹: τ lucernā: τ vasa ei⁹: τ altare thymiamatis: τ altare holocausti:

Infra. 40.d.

Infra. 40.b.

Transla. Chal.

לדוכרנא קדם יי לכפרא על נפשתיכון׃ ומליל יי עם משה למימר׃ ותעביד כיורא דנחשא ובסיסיה דנחשא לקידוש ותתן יתיה בין משכן זמנא ובין מדבחא ותתן תמן מיא׃ ויקדשון אהרן ובנוהי מניה ית ידיהון וית רגליהון׃ במיעלהון למשכן זמנא יקדשון מיא ולא ימותון או במקרבהון למדבחא לשמשא לאסקא קורבנא קדם יי׃ ויקדשון ידיהון ורגליהון ולא ימותון ותהי להון קים עלם ליה ולבנוהי לדריהון׃ ומליל יי עם משה למימר׃ ואת סב לך בוסמין רישא מרא דכיא מתקל חמש מאה וקנמן בוסם פלגותיה מתקל מאתן וחמשין וקנה בוסמא מתקל מאתן וחמשין׃ וקציעתא מתקל חמש מאה בסלעי קודשא ומשח זיתא מלי הינא׃ ותעביד יתיה משח רבות קודשא בוסם מבסם עובד בוסמנו משח רבות קודשא יהי׃ ותרבי ביה ית משכן זמנא וית ארונא דסהדותא׃ וית פתורא וית כל מנוהי וית מנרתא וית מנהא וית מדבחא דקטורת בוסמיא׃ וית מדבחא דעלתא

Interp. chal.

in memoriale coram dño: vt propicietur pro aīabus vestris. Locutusq; est dñs ad moysen dicēs. Faciesq; luterē ex ere τ basim eius ex ere ad lauandū. τ pones eum inter tabernaculū federis τ altare: et pones ibi aquas: τ sanctificabūt aaron τ filij eius ex eo manus suas τ pedes suos. Quādo ingressuri sunt tabernaculum federis sanctificabūtur aquis: τ non morientur: aut quando accedent ad altare ad ministrandū: vt incendatur oblatio corā dño. Sanctificabūtq; pedes suos τ manus suas: τ non morientur. Et erit pactum legitimum ipsi et filijs eius per generationes suas. Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Tu autē sume tibi aromata prime myrrhe mundissime quingentos siclos: τ cinamomi aromatici dimidium .i. ducentos et quinquaginta siclos: τ calami aromatici ducentos et quinquaginta siclos: τ casie quingentos siclos in siclis sanctuarij: τ oleum oliuarū mensurā hin plenā. Faciesq; illud oleum vnctionis sancte aromatizans opere aromatarij: oleum vnctionis sancte erit. Et vnges ex eo tabernaculum federis τ arcam testamenti et mensam τ oia vasa eius: τ candelabrū τ vasa eius: et altare incensi aromatū: τ altare holocausti

ואת כל כליו ואת הכיר ואת כנו׃ וקדשת אתם והיו קדש קדשים כל הנגע בהם יקדש׃ ואת אהרן ואת בניו תמשח וקדשת אתם לכהן לי׃ ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדרתיכם׃ על בשר אדם לא ייסך ובמתכנתו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש יהיה לכם׃ איש אשר ירקח כמהו ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו׃ ויאמר יהוה אל משה קח לך סמים נטף ושחלת וחלבנה סמים ולבנה זכה בד בבד יהיה׃ ועשית אתה קטרת רקח מעשה רוקח ממלח טהור קדש׃ ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדת באהל מועד אשר אועד לך שמה קדש קדשים תהיה לכם׃ והקטרת אשר תעשה במתכנתה לא תעשו לכם קדש תהיה לך ליהוה׃ איש אשר יעשה כמוה להריח בה ונכרת מעמיו׃

Cap.xxxi.

וידבר יהוה אל משה לאמר׃ ראה קראתי בשם בצלאל בן

& vniuersā supellectilē: q̄ ad cultū eorū pertinet: sanctificabisq; oia: & erunt sancta sctōrū. Qui tetigerit ea: sanctificabitur. Aaron & filios eius vnges: sanctificabisq; eos vt sacerdotio fungātur mihi. Filiis quoq; israel dices. Hoc oleū vnctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. Caro hois nō vngetur ex eo & iuxta cōpositionē eius non facietis aliud: quia sctificatū est: & sāctū erit vobis. Homo quicunq; tale cōposuerit: & dederit ex eo alieno: exterminabitur de populo suo. Dixitq; dñs ad moysen. Sume tibi aromata: stacten & onychā: galbanum boni odoris: & thus lucidissimū: eq̄lis ponderis erunt oia. faciesq; thymiama cōpositum ope vnguentarii mixtū diligēter & purum & sctificatiōe dignissimū. Cumq; in tenuissimum puluerē vniuersa contuderis: pones ex eo corā tabernaculo testimōii: ī quo loco appebo tibi. Sctūm sanctorum erit vobis thymiama. Talem compositionē non facietis in vsus vestros: quia sanctum est dño. Homo quicunq; fecerit simile vt odore illius pfruatur: peribit de populis suis. Ca.31.

Locutusq; est dñs ad moysen dicēns. Ecce vocaui ex nomīe beseleel filium

καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ. καὶ ἁγιάσεις αὐτά. καὶ ἔσται ἅγια τῶν ἁγίων. πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐτῶν, ἁγιασθήσεται. καὶ ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ χρίσεις, καὶ ἁγιάσεις αὐτοὺς ἱερατεύειν μοι. καὶ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων, ἔλαιον ἄλειμμα χρίσεως ἅγιον ἔσται τοῦτο ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ἐπὶ σάρκα ἀνθρώπου οὐ χρισθήσεται. καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν ταύτην οὐ ποιήσετε ὑμῖν ἑαυτοῖς ὡσαύτως. ἅγιόν ἐστι καὶ ἁγίασμα ἔσται ὑμῖν. ὃς ἂν ποιήσῃ ὡσαύτως, καὶ ὃς ἂν δῷ ἀπ᾽ αὐτοῦ ἀλλογενεῖ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λαβὲ σεαυτῷ ἡδύσματα, στακτήν, ὄνυχα, καὶ χαλβάνην ἡδυσμοῦ, καὶ λίβανον διαφανῆ, ἴσον ἴσῳ ἔσται, καὶ ποιήσουσιν αὐτὸ θυμίαμα μυρεψικὸν ἔργον μυρεψοῦ, μεμιγμένον καθαρὸν ἔργον ἅγιον. καὶ συγκόψεις ἐκ τούτων λεπτόν, καὶ θήσεις ἀπέναντι τοῦ μαρτυρίου ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ὅθεν γνωσθήσομαί σοι ἐκεῖ. ἅγιον τῶν ἁγίων ἔσται ὑμῖν θυμίαμα. κατὰ τὴν σύνθεσιν ταύτην οὐ ποιήσετε ὑμῖν ἑαυτοῖς. ἁγίασμα ἔσται ὑμῖν κυρίῳ. ὃς ἂν ποιήσῃ ὡσαύτως ὥστε ὀσφραίνεσθαι ἐν αὐτῷ, ἀπολεῖται ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ca.31.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἰδοὺ ἀνακέκλημαι ἐξ ὀνόματος τὸν βεσελεὴλ τὸν τοῦ

et oia vasa eius: et mēsam: et oia vasa eius: et peluim: τ basim ei⁹. τ sctificabis ea. et erūt scta sctoꝝ. ois tangens illa: sctificabit. et aaron et filios eius vnges: et sctificabis eos vt sacerdotio fūgant mihi. et filijs israel loqueris: dicens oleū vnguētū vnctiōis sctm̄ erit hoc vobis in gñatiōes vr̄as. in carnē hois nō vnget. et iuxta cōpositionē hāc nō facietis vobis ipsis eodē modo sctm̄ est τ sctificatio erit vobis. q̄cūq; fecerit eodē modo: et q̄ dederit ex eo alienigene: exterminabit ex pplo suo. et dixit dñs ad moysen: accipe tibi ipsi aromata: stactē: onychē: et galbanū boni odoris: et thus lucidissimū: eq̄le eq̄li erit: et facient illud thymiama vnguētarij op⁹ vnguentarij: mixtū puꝝ op⁹ sctm̄. et cōteres ex his subtile: et pones coram testimonio in tabernaculo testimonij: vnde cognoscar tibi illic. sctm̄ sctoꝝ erit vobis thymiama. iuxta cōpositionē hanc nō facietis vobis ipsis. sctificatio erit vobis dño. q̄ fecerit eodē modo vt olfaciat in ea: peribit de populo suo.

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: ecce vocaui ex noīe beseleel filiū

Transla. Chal.

וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה׃ ותקדש יתהון ויהון קדש קודשין כל דיקרב בהון יתקדש׃ וית אהרן וית בנוהי תרבי ותקדש יתהון לשמשא קדמי׃ ועם בני ישראל תמליל למימר משח רבות קודשא יהי דין קדמי לדריכון׃ על בשרא דאנשא לא יתנסך ובדמותיה לא תעבדון כותיה קודשא הוא קודשא יהי לכון׃ גבר דיבסם דכותיה ודיתן מניה לחילוני וישתיצי מעמיה׃ ואמר יי למשה סב לך בוסמין נטופא וטופרא וחלבנתא בוסמין ולבונתא דכיתא מתקל במתקל יהי׃ ותעביד יתה קטורת בוסמין בוסם עובד בוסמנו מערב דכי קודשא׃ ותשחוק מינה ותדיק ותתן מינה קדם סהדותא במשכן זמנא דאזמין מימרי לך תמן קדש קודשין תהי לכון׃ וקטורת בוסמין דתעביד בדמותה לא תעבדון לכון קודשא תהי לך קדם יי׃ גבר דיעביד דכותה לארחא בה וישתיצי מעמיה׃

Ca.xxxi.

ומליל יי עם משה למימר׃ חזי דרביתי בשום בצלאל בר

Interp. chal.

et omnia vasa eius: et luterem τ basim eius. Sanctificabisq; ea: τ erunt sanctum sanctorum. omnis qui tetigerit ea sanctificabit. Aaron quoq; τ filios eius vnges: τ sanctificabis eos vt ministrent coram me. Et cum filijs israel loqueris dicens. Oleum vnctionis sancte erit hoc corā me in generationes vestras. super carnem hominis non vngetur: τ iuxta similitudinem eius non facietis aliud sicut illud: sanctum est: sanctumq; erit vobis. Uir qui tale cōposuerit: τ qui dederit ex eo alieno: exterminabitur de populo suo. Dixitq; dñs ad moysen. Tolle tibi aromata: stacten et onychā τ galbanū aromatizās τ thus mundissimū eq̄lis pōderis erūt. Faciesq; thymiama aromatū aromatizās opere aromatarij mixtū mūdissimū in sanctificatione. τ cōtūdes ex eo τ cōminues: τ pones ex eo corā testimonio in tabernaculo federis: vbi cōstituā verbum meū tibi. Sanctū sanctoꝝ erit vobis: τ thymiama aromatū qd̄ facies: non facietis vobis simile ei: sanctū erit tibi corā dño. Quicūq; fecerit tale ad odorandū in eo: exterminabit de pplo suo. Ca.31.

Locutusq; est dñs cum moyse: dicēs. Uide q̄ vocaui ex nomine beseleel filiū

Ter. Heb.

אורי בן חור למטה יהודה׃
ואמלא אתו רוח אלהים בחכמה
ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה׃
לחשב מחשבת לעשות בזהב
ובכסף ובנחשת׃ ובחרשת אבן
למלאת ובחרשת עץ לעשות
בכל מלאכה׃ ואני הנה נתתי אתו
את אהליאב בן אחיסמך למטה
דן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה
ועשו את כל אשר צויתך׃ את
אהל מועד ואת הארן לעדת ואת
הכפרת אשר עליו ואת כל כלי
האהל׃ ואת השלחן ואת כליו
ואת המנרה הטהרה ואת כל
כליה ואת מזבח הקטרת׃ ואת
מזבח העלה ואת כל כליו ואת
הכיר ואת כנו׃ ואת בגדי השרד
ואת בגדי הקדש לאהרן הכהן
ואת בגדי בניו לכהן׃ ואת שמן
המשחה ואת קטרת הסמים
לקדש ככל אשר צויתך יעשו׃
ויאמר יהוה אל משה לאמר׃
ואתה דבר אל בני ישראל לאמר
אך את שבתתי תשמרו כי אות
הוא ביני וביניכם לדרתיכם
לדעת כי אני יהוה מקדשכם׃
ושמרתם את השבת כי קדש הוא

Primitiua heb.: נטה · מלא · בין ידע לאך · עשה · נתן · צוה · יעד · כלל · נור · זבח · כיר כון · כהן · משח · צוה עשה · אמר · שמר · אות · דור · ידע קדש

Trāsla. B. Hiero.

huri filii hur de tribu iuda: & impleui eum spiritu dei: sapientia & intelligentia & scia in omni opere ad excogitādū quicqd fabrefieri potest ex auro & argēto & ere marmore & gemmis & diuersitate lignorū: dediqꝫ ei socium ooliab filium achisamech de tribu dan. Et in corde oīs eruditi posui sapientiā: vt faciant cuncta que precepi tibi: tabernaculū federis & arcam testimonii & ppitiatoriū quod sup eam est: & cuncta vasa tabernaculi mēsamqꝫ & vasa eius: candelabrum purissimum cum vasis suis: & altare thymiamatis & holocausti & oīa vasa eorū: labium cum basi sua: vestes sanctas in ministerio aaron sacerdoti & filiis eius: vt fūgantur officio suo in sacris: oleū vnctionis & thymiama aromatum in sanctuario. Omnia q̄ precepi tibi facient. Et locutus est dn̄s ad moysen dicens. Loquere filiis israel & dices ad eos. Videte vt sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me & vos in generationibus vestris: vt sciatis quia ego dominus: qui sctīfico vos. Custodite sabbatum. Sanctum est enim

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

vel filij hur: tribus iuda: et impleui eum
ὀυρὶ υἱοῦ ὢρ, τῆς φυλῆς ἰούδα, καὶ ἐνέπλησα ἀυτὸν
spū diuino sapiētie et intellect⁹ et sciētie
πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης
in oī ope ad excogitādū: et fabricandū ad
ἐν παντὶ ἔργῳ διανοεῖσθαι, καὶ ἀρχιτεκτονεῖν ἐρ
operandū aurū: ɀ argentū: et es
γάζεσθαι τὸ χρυσίον, καὶ τὸ ἀργύριον, καὶ τὸν χαλ
ɀ hyacinthū: ɀ purpurā: ɀ coc
κόν, καὶ τὴν ὑάκινθον, καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ κόκ
cinū filatū: ɀ byssum retortā: ɀ
κινον τὸ νηστόν, καὶ τὴν βύσσον τὴν κεκλωσμένην, καὶ
ad lapidaria opa: ɀ ad fabrilia li=
εἰς τὰ λιθουργικὰ ἔργα, καὶ εἰς τὰ τεκτονικὰ τῶν ξύ
gnoꝝ: operari scd̄m oīa opa. ɀ ego de
λων, ἐργάζεσθαι κατὰ πάντα τὰ ἔργα. καὶ ἐγὼ δέ
di ipm ɀ ooliab filiū achisamech de
δωκα ἀυτὸν καὶ τὸν ἐλιὰβ τὸν τοῦ ἀχισαμὰκ ἐκ
tribu dā. ɀ oī erudito corde dedi
φυλῆς δάν. καὶ παντὶ συνετῷ καρδίᾳ δέδωκα
intellectū. ɀ faciēt oīa q̄ p̄cepi
σύνεσιν. καὶ ποιήσουσι πάντα ὅσα συνέταξά
tibi. tabnaculū testimonij: ɀ ar=
σοι. τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὴν κιβω
cā testamēti: ɀ ppitiatoriū qd̄ in ea: ɀ
τὸν τῆς διαθήκης, καὶ τὸ ἱλαστήριον τὸ ἐπ' ἀυτῆς, καὶ
instrumēta tabnacli: ɀ altaria:
τὴν διασκευὴν τῆς σκηνῆς, καὶ τὰ θυσιαστήρια,
ɀ mēsam: et oīa vasa eius:
καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ πάντα τὰ σκεύη ἀυτῆς,
et lucernā purā: et oīa
καὶ τὴν λυχνίαν τὴν καθαρὰν, καὶ πάντα τὰ
vasa ei⁹: et pelum: et basim
σκεύη ἀυτῆς, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν
eius: et vestes ministratorias aarō:
ἀυτοῦ, καὶ τὰς στολὰς τὰς λειτουργικὰς ἀαρὼν;
et vestes filioꝝ ei⁹ vt sacerdotio fūgat mihi:
καὶ στολὰς τῶν υἱῶν ἀυτοῦ εἰς τὸ ἱερατεύειν μοι,
et oleū vnctiōis: et thymiama
καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς
cōpositiōis sācti: scd̄m oīa q̄ p̄
συνθέσεως τοῦ ἁγίου, κατὰ πάντα ὅσα ἐνε
cepi tibi: faciēt. et locut⁹ ē dn̄s
τειλάμην σοι, ποιήσουσιν. καὶ ἐλάλησεν κύριος
ad moysen: dicēs: et tu loquere filijs
πρὸς μωυσῆν, λέγων, καὶ σὺ λάλησον τοῖς υἱοῖς
israel: dicēs: videte: et sabbata mea ser
ἰσραήλ, λέγων, ὁρᾶτε, καὶ τὰ σάββατά μου φυ
uabitis. est .n. signū apd̄ me et in vobis in
λάξεσθε. ἔστι γὰρ σημεῖον παρ' ἐμοὶ καὶ ἐν ὑμῖν εἰς
gn̄atiōes vr̄as: vt cognoscatis q̄ ego dn̄s scti=
τὰς γενεὰς ὑμῶν, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιά
ficās vos. et seruabitis sabbatū: q̄r scm̄ est
ζων ὑμᾶς. καὶ φυλάξεσθε τὸ σάββατον, ὅτι ἅγιόν ἐστιν

B · C · S.20.b

Transla. Chal.

אורי בר חור לשבטא דיהודה׃ ואשלמית עמיה רוחא מן קדם יי בחכמתא ובסכלתנו
ובמדע ובכל עבידא׃ לאלפא אומנון למעבד בדהבא ובכספא ובנחשא׃ ובאומנות
אבן טבא לאשלמא ובנגרות אעא למעבד בכל עבידתא׃ ואנא הא יהבית עמיה ית
אהליאב בר אחיסמך לשבטא דדן ובלב כל חכימי לבא יהבית חכמתא ויעבדון ית כל
דפקדתך׃ ית משכן זמנא וית ארונא לסהדותא וית כפורתא דעלוהי וית כל מני
משכנא׃ וית פתורא וית מנוהי וית מנרתא דכיתא וית כל מנהא וית מדבח קטורת
בוסמין׃ וית מדבחא דעלתא וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה׃ וית לבושי
שמושא וית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי לשמשא׃ וית משחא
דרבותא וית קטורת בוסמיא לקודשא ככל דפקדתך יעבדון׃ ואמר יי למשה
למימר׃ ואת מליל עם בני ישראל למימר ברם ית יומי שביא דילי תטרון ארי את
היא בין מימרי וביניכון לדריכון למדע ארי [illegible] יי מקדשכון׃ ותטרון ית שבתא
ארי קודשא היא

Primitiua chal.: שלם · ידע · שלם · שכן · נור רבה · עלה · רבב עבד אמר · שבת נטר אות · דור ידע קדש · נטר

Interp. chal.

huri filij hur de tribu iuda. et impleui eū spū a facie dei in sapientia in intellectu et in scientia ɀ in omni opere: ad docendū artifices: vt faciant in auro ɀ in argento ɀ in ere: ɀ in arte lapidis preciosi ad implendū celaturas ɀ in arte fabri lignarij: vt faciant in omni opere. Ego autē ecce dedi cum eo ooliab filiū achisamech de tribu dan. Et in corde omniū sapientū corde dedi sapientiā: vt faciant omnia que precepi tibi. Tabernaculū federis ɀ arcam p testimonio ɀ propiciatoriū qd̄ est sup eam ɀ oīa vasa tabernaculi ɀ mensam ɀ vasa eius: ɀ candelabrū mundissimuꝫ ɀ omnia vasa eius: ɀ altare incensi aromatū ɀ altare holocausti ɀ oīa vasa eius: ɀ luterem ɀ basim eius: ɀ vestes ministerij ɀ vestes sanctas aaron sacerdotis: ɀ vestes filioꝝ eius vt ministrent: ɀ oleum vnctionis ɀ thymiama aromatū in sanctuario: iuxta omnia que precepi tibi facient. Aitqꝫ dominus ad moysen dicens. Et tu loquere cum filijs israel dicens. Uerūtamen dies sabbatorum meorum custodite: quoniā signum est inter verbum meum ɀ vos in generationes vestras: vt sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos. Custodietisqꝫ sabbatum: sanctum est enim

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

vobis. q̄ polluerit illud: morte morietur. oīs
ὑμῖν. ὁ βεβηλῶν ἀυτὸ, θανάτῳ θανατωθήσεται. πᾶς
qui faciet in eo opus: peribit ani
ὅστις ποιήσει ἐν ἀυτῷ ἔργον, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυ
ma illa de medio ppl̄i sui. sex di=
χὴ ἐκείνη ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ ἀυτῆς. ἓξ ἡμέ
es facies opa: at die septima
ρας ποιήσεις ἔργα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ
sabbata requies sancta dn̄o. oīs
σάββατα ἀνάπαυσις ἁγία τῷ κυρίῳ. πᾶς
qui faciet op⁹ die sabbatoꝝ:
ὅστις ποιήσει ἔργον τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων,
morietur. et custodient filij israel
θανατωθήσεται. καὶ φυλάξουσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
sabbata facere ipsa in gn̄atiōes su=
τὰ σάββατα ποιεῖν ἀυτὰ εἰς τὰς γενεὰς ἀυ
as. testamētū eternū in me et filijs isra
τῶν. διαθήκη αἰώνιος ἐν ἐμοὶ καὶ τοῖς υἱοῖς ἰσ
el: signū est sēpiternū. q̄m in sex dieb⁹
ραὴλ, σημεῖόν ἐστιν ἀιώνιον. ὅτι ἐν ἓξ ἡμέραις
fecit dn̄s et celū et terrā: et
ἐποίησε κύριος τόν τε ὀυρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ
die septima cessauit et requieuit.
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐπαύσατο καὶ κατέπαυ
et dedit moysi q̄n cessauit loqui
σε. καὶ ἔδωκε μωυσῇ ἡνίκα κατέπαυσε λαλῶν
ei in mōte sina duas tabulas
ἀυτῷ ἐν τῷ ὄρει τῷ σινὰ τὰς δύο πλάκας
testamēti: tabulas lapideas scriptas
τοῦ μαρτυρίου, πλάκας λιθίνας γεγραμμένας
digito dei.
τῷ δακτύλῳ τοῦ θεοῦ. Ca.32.
Et vidēs popul⁹: q̄ tardauit moyses
Καὶ ἰδὼν ὁ λαός, ὅτι κεχρόνικε μωυσῆς
descendere de mōte: cōgregat⁹ ē ppl̄s ad aa=
καταβῆναι ἐκ τοῦ ὄρους, συνέστη ὁ λαὸς ἐπὶ ἀα
ron: et dicunt ei: surge: et fac no
ρὼν, καὶ λέγουσιν ἀυτῷ, ἀνάστηθι, καὶ ποίησον ἡ
bis deos: q̄ precedant nos. nā moy=
μῖν θεούς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν. ὁ γὰρ μωυ
ses hic homo q̄ eduxit nos de terra
σῆς οὗτος ὁ ἄνθρωπος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς
egypti: nō scim⁹ qd̄ factū ē illi. et di=
ἀιγύπτου, ὀυκ ὄιδαμεν τί γέγονεν ἀυτῷ. καὶ λέ
cit illis aaron: tollite inaures aureas
γει ἀυτοῖς ἀαρὼν, περιέλεσθε τὰ ἐνώτια τὰ χρυσᾶ
q̄ in aurib⁹ mulierū vr̄aꝝ et filiaꝝ: et
τὰ ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν γυναικῶν ὑμῶν καὶ θυγατέρων, καὶ
afferte ad me. et abstulerūt oīs popul⁹ in=
ἐνέγκατε πρός με. καὶ περιείλαντο πᾶς ὁ λαὸς τὰ ἐνώ
aures aureas q̄ in aurib⁹ eoꝝ: et attulerūt
τια τὰ χρυσᾶ τὰ ἐν τοῖς ὠσὶν ἀυτῶν, καὶ ἤνεγκαν
ad aaron. et accepit de manib⁹ illoꝝ
πρὸς ἀαρών. καὶ ἐδέξατο ἐκ τῶν χειρῶν ἀυτῶν

D · Gen. 2.a · S.14.c · Infra. 32.d. · A · Actuū 7.c.

Trāsla. B. Hiero.

vobis. Qui polluerit illud: morte moriatur. Qui fecerit in eo op⁹: peribit anima illius de medio populi sui. Sex diebus facietis opus: in die septimo sabbatum est requies sancta dn̄o. Omnis qui fecerit opus ī hac die: morietur. Custodiant filii israel sabbatum: & celebrēt illud in gn̄atiōibus suis. Pactū est sempiternū inter me & filios israel: signūqꝫ perpetuum. sex enim diebus fecit dominus celum & terram: & in septimo ab omni opere cessauit. Deditqꝫ dominus moysi cōpletis huiuscemodi sermonibus in mōte sinai duas tabulas testimōii lapideas: scriptas digito dei. Ca.32.

Uides āt ppl̄s q̄ moram faceret moyses descendēdi de monte: congregatus aduersus aaron dixit. Surge fac nobis deos qui nos precedant. Moysi enim huic viro qui nos eduxit de terra egypti: ignoramus quid acciderit. Dixitqꝫ ad eos aaron. Tollite inaures aureas de vxorū filiorūqꝫ & filiarū vestrarū auribus: & afferte ad me. Fecit populus q̄ iusserat deferēs inaures ad aarō. Quas cū ille accepisset: formauit

Ter. Heb.

לכם מחלליה מות יומת כי כל
העשה בה מלאכה ונכרתה הנפש
ההוא מקרב עמיה׃ ששת ימים
יעשה מלאכה וביום השביעי
שבת שבתון קדש ליהוה כל
העשה מלאכה ביום השבת מות
יומת׃ ושמרו בני ישראל את
השבת לעשות את השבת
לדרתם ברית עולם׃ ביני ובין
בני ישראל אות הוא לעלם כי
ששת ימים עשה יהוה את
השמים ואת הארץ וביום השביעי
שבת וינפש׃ ויתן אל משה
ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני
לחת העדת לחת אבן כתבים
באצבע אלהים׃ וירא העם כי

Cap. xxxii.

בשש משה לרדת מן ההר
ויקהל העם על אהרן ויאמרו
אליו קום עשה לנו אלהים אשר
ילכו לפנינו כי זה משה האיש
אשר העלנו מארץ מצרים לא
ידענו מה היה לו׃ ויאמר אלהם
אהרן פרקו נזמי הזהב אשר באזני
נשיכם בניכם ובנתיכם והביאו
אלי׃ ויתפרקו כל העם את נזמי
הזהב אשר באזניהם ויביאו
אל אהרן׃ ויקח מידם ויצר

Primitiua heb.: חלל · כרת · עם · יום · שבע · דור ברית עלם · נפש · יום · נתן · כלה שנה · לוח עוד · אצבע · Cap. xxxii. · ראה בשש ירד · קהל אמר · הלך פנה · עלה · נזם בוא · פרק · לקח

Transla. Chal.

לכון דיחלינה אתקטלא יתקטיל ארי כל דיעביד בה עבידתא וישתיצי אנשא ההוא
מגו עמיה׃ שתא יומין תתעביד עבידתא וביומא שביעאה שבת שבתא קודשא קדם
יי כל דיעביד עבידתא ביומא דשבתא אתקטלא יתקטיל׃ ויטרון בני ישראל ית
שבתא למעבד ית שבתא לדריהון קים עלם׃ בין מימרי ובין בני ישראל את היא
לעלם ארי בשתא יומין עבד יי ית שמיא וית ארעא וביומא שביעאה שבת ונח׃
ויהב למשה כד שצי למללא עמיה בטורא דסיני תרין לוחי סהדותא לוחי אבנא
כתיבין באצבעא דיי׃ **Ca.xxxii.** וחזא עמא ארי אוחר משה למיחת
מן טורא ואתכניש עמא על אהרן ואמרו ליה קום עבד לנא דחלן דיהכון קדמנא ארי
דין משה גברא דאסקנא מארעא דמצרים לא ידענא מה הוה ליה׃ ואמר להון אהרן
פריקו קדשי דדהבא די באודני נשיכון בניכון ובנתיכון ואיתיאו לותי׃ ואתפריקו
כל עמא ית קדשי דדהבא די באודניהון ואיתיו לות אהרן׃ ונסיב מידיהון וצר

Interp. chal.

vobis: qui prophanauerit illud morte moriatur: q̄m ois qui fecerit in eo opus exterminabitur homo ille de medio populi sui. Sex diebus fiet opus: in die autem septimo sabbatū est requies sancta corā dn̄o. Quicūqꝫ fecerit opus in die sabbati: morte moriatur. Custodiantqꝫ filij israel sabbatū: vt celebrent sabbatū in gn̄ationibus suis. Pactū eternū est iter verbū meū et inter filios israel: signū est in eternū: q̄m in sex diebus fecit dn̄s celum ɀ terrā: ɀ in die septimo quieuit et requieuit. Deditqꝫ moysi cum cōsumasset loqui cuꝫ eo in monte sinai duas tabulas testimonij tabulas lapideas scriptas digito dei. Ca. 32.

Uiditqꝫ populus q̄ moram faceret moyses vt descenderet de monte: ɀ congregatus est ppl̄s ad aarō: ɀ dixerūt ei. Surge fac nobis deos q̄ gradiant ante nos. Moysi eniꝫ huic viro q̄ eduxit nos de terra egypti nescim⁹ qd̄ acciderit. Dixitqꝫ eis aaron. Tollite inaures aureas q̄ sunt in auribus vxoꝝ vestrarū: filioꝝ ɀ filiarū vr̄aꝝ ɀ afferte ad me. Tuleruntqꝫ ois popul⁹ inaures aureas q̄ erant in auribus suis: ɀ detulerūt ad aaron. et tulit de manib⁹ eoꝝ: ɀ formauit

Primitiua chal.: חלל קטל · שצא שית · נטר · עבד קום אמר · נוח · צבע אחר נחת · פנש · נסק · נשא בנה אתא · פרק צור

אתו בחרט ויעשהו עגל מסכה
ויאמרו אלה אלהיך ישראל
אשר העלוך מארץ מצרים: וירא
אהרן ויבן מזבח לפניו ויקרא
אהרן ויאמר חג ליהוה מחר:
וישכימו ממחרת ויעלו עלת
ויגשו שלמים וישב העם לאכל
ושתו ויקמו לצחק: וידבר יהוה
אל משה לך רד כי שחת עמך
אשר העלית מארץ מצרים: סרו
מהר מן הדרך אשר צויתם עשו
להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו
לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל
אשר העלוך מארץ מצרים: ויאמר
יהוה אל משה ראיתי את העם
הזה והנה עם קשה ערף הוא: ועתה
הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם
ואעשה אותך לגוי גדול: ויחל
משה את פני יהוה אלהיו ויאמר
למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר
הוצאת מארץ מצרים בכח גדול
וביד חזקה: למה יאמרו מצרים
לאמר ברעה הוציאם להרג אתם
בהרים ולכלתם מעל פני האדמה
שוב מחרון אפך והנחם על
הרעה לעמך: זכר לאברהם
ליצחק ולישראל עבדיך אשר

Primitiua heb.: עשה נסך · בנה זבח פנה קרא · שכם עלה נגש שתה · קום דבר · הלך ירד · סור · צוה עשה · שחה · ראה · נוח · חרה · גדל חלה · פנה · חרה · יצא כח גדל · אמר · רוע · כלה · שוב חרה נחם

opere fusorio: & fecit ex eis vitulū conflatilē. Dixeruntq̄. Hi sūt dii tui israel: qui te eduxerūt de terra egypti. Quod cū vidisset aarō: edificauit altare corā eo: & p̄conis voce clamauit dicens. Cras solēnitas dn̄i est. Surgētesq̄ mane obtulerūt holocausta & hostias pacificas: & sedit populus māducare & bibere: & surrexerunt ludere. Locutus ē aūt dn̄s ad moysen dicēs. Vade & descende: peccauit ppl's tu⁹ quē eduxisti de terra egypti: recesserunt cito de via quā ostēdisti eis. Fecerūtq̄ sibi vitulū conflatilē: & adorauerūt atq̄ imolātes ei hostias dixerunt. Isti sunt dii tui israel: qui te eduxerūt de terra egypti. Rursumq̄ ait dn̄s ad moysen. Cerno q̄ populus iste dure ceruicis sit. Dimitte me vt irascatur furor meus cōtra eos: & deleam eos: Faciamq̄ te in gētem magnam. Moyses autem orabat dn̄m deum suum dicens. Cur dn̄e irascitur furor tuus contra populū tuū: quē eduxisti d̄ terra egypti in fortitudīe magna & in manu robusta. Ne queso dicant egyptii: callide eduxit eos vt interficeret in mōtibus: & deleret e terra. Quiescat ira tua: & esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare abraam & isaac & israel seruorū tuorum: quibus

τ formauit illud in stilo. τ fecit
καὶ ἔπλασεν αὐτὸ ἐν τῷ γραφίδι. καὶ ἐποίησεν
illud vitulū cōflatilē. τ dixerūt: isti dij
αὐτὸ μόσχον χωνευτόν. καὶ εἶπαν, οὗτοι οἱ θεοί
tui israel: q̄ eduxerūt te de t̄ra egy=
σου ἰσραήλ, οἵτινες ἀνεβίβασάν σε ἐκ γῆς αἰγύ=
pti. τ vidēs aarō edificauit altare
πτου. καὶ ἰδὼν ἀαρὼν ᾠκοδόμησεν θυσιαστήριον
corā eo. τ p̄dicauit aarō: dicēs: fe=
κατέναντι αὐτοῦ. καὶ ἐκήρυξεν ἀαρών, λέγων, ἑορ
stū dn̄i cras. τ mane surgēs in crastinū deduxit
τὴ κυρίου αὔριον. καὶ ὀρθρίσας τῇ ἐπαύριον ἀνεβί=
fecit holocausta. τ obtulit sacrificiū
βασεν ὁλοκαυτώματα. καὶ προσήνεγκε θυσίαν
salutare: τ sedit ppl's ad cōedēdū τ bibēdū: τ
σωτηρίου, καὶ ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ
surrexerūt ludere. τ locut⁹ est dn̄s ad
ἀνέστησαν παίζειν. καὶ ἐλάλησεν ὁ κύριος πρὸς
moysen: dicēs: vade celeriter descēde: pec
μωυσῆν, λέγων, βάδιζε τὸ τάχος κατάβηθι, ἠ=
cauit .n. ppl's tu⁹: q̄s eduxisti de t̄ra egy
νόμησε γὰρ ὁ λαός σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰ=
pti. trāsgressi sūt cito de via: q̄m p̄ce=
γύπτου. παρέβησαν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνε=
pi eis. fecerūt sibi ip̄is vitulū τ ado
τείλω αὐτοῖς. ἐποίησαν ἑαυτοῖς μόσχον καὶ προ
rauerūt eū: τ sacrificauerūt illi. τ di=
σκεκυνήκασι αὐτῷ, καὶ τεθύκασιν αὐτῷ. καὶ εἴ=
xerūt: isti dij tui israel: q̄ eduxe=
παν, οὗτοι θεοί σου ἰσραήλ, οἵτινες ἀνεβίβα=
rūt te de t̄ra egypti. τ nūc dimitte me: τ ira
σάν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ νῦν ἔασόν με, καὶ θυ
tus furore cōtra eos: delebo eos. τ
μωθεὶς ὀργῇ εἰς αὐτούς, ἐκτρίψω αὐτούς. καὶ
faciā te in gētē magnā. τ orauit moyses
ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα. καὶ ἐδεήθη μωυσῆς
corā dn̄o deo. τ dixit: vt q̄d dn̄e
ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν, ἱνατί κύριε
irasceris furore in populū tuū: q̄s eduxisti de t̄ra
θυμῇ ὀργῇ εἰς τὸν λαόν σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς
egypti i fortitudine magna et in brachio ex
αἰγύπτου ἐν ἰσχύι μεγάλῃ καὶ ἐν τῷ βραχίονι τῷ ὑ
celso: ne forte loquāt egyptij: dicentes: cū
ψηλῷ, μήποτε εἴπωσι οἱ αἰγύπτιοι, λέγοντες, με
malignitate eduxit illos ad iterficiēdū in
τὰ πονηρίας ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀποκτεῖναι ἐν τοῖς
mōtib⁹: et delendum eos de terra.
ὄρεσιν, καὶ ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς.
cessa ab ira furoris tui: et placabilis
παῦσαι τῆς ὀργῆς τοῦ θυμοῦ σου, καὶ ἵλεως γί
esto p nequicia populi tui: memor abraam
νου ἐπὶ τῇ κακίᾳ τοῦ λαοῦ σου, μνησθεὶς ἀβραὰμ
et isaac et iacob tuoꝝ seruoꝝ: quib⁹
καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν σῶν οἰκετῶν, οἷς

1.Co. 10.b. · B · Deut. 9.b. · 3.Reg. 12.g. · Numeri 14.c.

Primitiua chal.: נתך · דבח חגג · קדם סחר · אכל שתה קום · אזל סטה · נסך · גלה קשה נוח · בעה תקף צלא · עבד סני · נפק אמר · תוב עבד · קים

Transla. Chal.

יתיה בזיפא ועבדיה עגל מתכא ואמרו אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארעא
דמצרים: וחזא אהרן ובנא מדבחא קדמוהי וקרא אהרן ואמר חגא קדם יי
מחר: ואקדימו ביומא דבתרוהי ואסיקו עלון וקריבו נכסין ואסתחר עמא
למיכל ולמשתי וקמו לחאכא: ומליל יי עם משה איזיל חות ארי חביל עמך
דאסקתא מארעא דמצרים: סטו בפריע מן אורחא דפקדתינון עבדו להון עגל מתכא
וסגידו ליה ודבחו ליה ואמרו אלין דחלתך ישראל דאסקוך מארעא דמצרים:
ואמר יי למשה גלי קדמי ית עמא הדין והא עם קשי קדל הוא: וכען אנח בעותך מן
קדמי ויתקף רוגזי בהון ואשיצינון ואעביד יתך לעם סגי: וצלי משה קדם יי
אלהיה ואמר למא יי יתקף רוגזך בעמך דאפקתא מארעא דמצרים בחיל רב
ובידא תקיפא: למא יימרון מצראי למימר בבישא אפקינון לקטלא יתהון בין טוריא
ולשיציותהון מעל אפי ארעא תוב מתקוף רוגזך ואתיב מן בישתא דמלילתא למעבד
לעמך: הוי דכיר לאברהם ליצחק ולישראל עבדך

Interp. chal.

illud circino: τ fecit vitulū conflatilē. Et dixerūt. isti sūt dij tui israel: q̄ ascēdere te fecerūt de t̄ra egypti. Vidit q̄ aaron et edificauit altare corā eo: clamauitq̄ τ ait. Solēnitas corā dn̄o erit cras. Et surrexerūt mane sequēti die. Et imolauerūt holocausta: τ obtulerūt hostias. Seditq̄ ppl's vt māducaret τ biberet: τ surrexerunt ad ludendū. Locutusq̄ est dn̄s ad moysen. Vade descende: q2 corruptus est populus tu⁹: quē ascendere fecisti de terra egypti: recesserūt cito a via quā precepisti eis. Fecerūt sibi vitulū conflatilē: τ adorauerunt eū τ sacrificauerūt ei atq̄ dixerunt. Isti sunt dij tui israel: q̄ te ascēdere fecerūt de terra egypti. Dixitq̄ dn̄s ad moysen. Notū est corā me q̄ populus iste sit dure ceruicis. et nunc dimitte deprecationē tuam a facie mea: τ irascetur furor meus cōtra eos: τ cōsumā eos: faciāq̄ te in gentem magnā. Et orauit moyses corā dn̄o deo suo: τ ait. Cur dn̄e irascit furor tu⁹ cōtra populū tuū quē eduxisti de terra egypti in fortitudine magna τ in manu valida: quare loquētur egyptij dicētes. Cum malignitate eduxit eos: vt interficeret eos in montibus: τ vt consumeret eos de superficie terre. Reuertere ab ira furoris tui: τ conuertere a malo quod cogitasti facere populo tuo. Memor esto abraham isaac τ israel seruoꝝ tuorum:

iurasti eis p temet ip̄m. τ locut⁹ es ad
ὤμοσας αὐτοῖς κατὰ σεαυτοῦ. καὶ ἐλάλησας πρὸς
eos: dicēs: multū multiplicabo semē vr̄m sicut
αὐτούς, λέγων, πολυπληθυνῶ τὸ σπέρμα ὑμῶν ὡσεὶ
stellas celi multitudine. τ oēm
τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει. καὶ πᾶσαν τὴν
t̄rā hanc quā dixisti dare semini eoꝝ:
γῆν ταύτην ἣν εἶπας δοῦναι τῷ σπέρματι αὐτῶν,
τ possidebūt eā in seculū. τ placat⁹ ē
καὶ καθέξουσιν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἱλάσθη
dn̄s de malo: q̄d dixit facturꝰ cōtra
κύριος περὶ τῆς κακίας, ἧς εἶπεν ποιῆσαι πρὸς
ppl'm suū. τ reuersus moyses: descēdit
τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἀποστρέψας μωυσῆς, κατέβη
de mōte. τ due tabule testimonij in
ἀπὸ τοῦ ὄρους. καὶ αἱ δύο πλάκες τοῦ μαρτυρίου ἐν
manib⁹ eius: tabule lapidee scripte
ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, πλάκες λίθιναι ἐγγεγραμμέναι
ex vtrisq̄ ptib⁹ eaꝝ: hinc τ hinc erāt
ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν αὐτῶν, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἦσαν
scripte: τ tabule op⁹ dei erāt: τ scri=
γεγραμμέναι, καὶ αἱ πλάκες ἔργον θεοῦ ἦσαν, καὶ ἡ γρα
ptura scriptura dei fuit sculpta in tabulis. τ
φὴ γραφὴ θεοῦ ἐστι κεκολαμμένη ἐν ταῖς πλαξίν. καὶ
audiēs iosue vocē populi clamātiū: di
ἀκούσας ἰησοῦς τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ κραζόντων, λέ
cit ad moysen: vox belli in castris.
γει πρὸς μωυσῆν, φωνὴ πολέμου ἐν τῇ παρεμβολῇ.
τ dicit: nō est vox p̄cinētiū pugnā: neq̄ vox
καὶ λέγει, οὐκ ἔστι φωνὴ ἐξαρχόντων κατ᾽ ἰσχύν, οὐδὲ φω
p̄cinētiū fugā: sed vocē p̄cinētiū vi=
νὴ ἐξαρχόντων τροπῆς, ἀλλὰ φωνὴν ἐξαρχόντων οἴ=
ni ego audio. et qū appropinquit castris vi
νου ἐγὼ ἀκούω. καὶ ἡνίκα ἤγγιζε τῇ παρεμβολῇ ὁ
det vitulū et choros. et iratus ira moy
ρᾷ τὸν μόσχον καὶ τοὺς χορούς. καὶ ὀργισθεὶς θυμῷ μωυ
ses: p̄iecit de manib⁹ suis duas tabulas:
σῆς, ἔρριψεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτοῦ τὰς δύο πλάκας,
et cōfregit eas sub mōte. et accipiēs vi=
καὶ συνέτριψεν αὐτὰς ὑπὸ τὸ ὄρος. καὶ λαβὼν τὸν μό
tulū quē fecerāt: cōbussit illū igne: et cō=
σχον ὃν ἐποίησαν, κατέκαυσεν αὐτὸν πυρί, καὶ κα
triuit illū minutū: et dispsit illū in a
τήλασεν αὐτὸν λεπτόν, καὶ ἔσπειρεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ὕ
quā: et dedit bibere illā filijs israel. et
δωρ, καὶ ἐπότισεν αὐτὸ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ
dixit moyses aaron: q̄d fecit tibi populus
εἶπεν μωυσῆς τῷ ἀαρών, τί ἐποίησέ σοι ὁ λαὸς
hic: q̄ induxisti sup illos pctm̄ ma=
οὗτος, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ᾽ αὐτοὺς ἁμαρτίαν μεγά
gnū: et dixit aarō ad moysen: ne irascaris dn̄e. tu
λην; καὶ εἶπεν ἀαρὼν πρὸς μωυσῆν, μὴ ὀργίζου κύριε, σὺ
scis impetū populi huius. dicūt .n. mihi
οἶδας τὸ ὅρμημα τοῦ λαοῦ τούτου. λέγουσι γάρ μοι,

C · D · 8.co.

iurasti p temet ipsum dicens. Multiplicabo semē vestrū sicut stellas celi: & vniuersam terrā hāc de qua locutus sum: dabo semī vr̄o: & possidebitis eam semp. Placatusq̄ est dn̄s ne faceret malū: q̄d locutus fuerat aduersus populū suū. Et reuersus ē moyses de mōte portās duas tabulas testimōii in manu sua scriptas ex vtraq̄ pte & factas opere dei. Scriptura quoq̄ dei erat sculpta in tabulis. Audiens autem iosue tumultū populi vociferātis: dixit ad moysen. Vlulatus pugne auditur in castris. Qui rn̄dit. Nō est clamor adhortantiū ad pugnam: neq̄ vociferatio cōpellētiū ad fugā: sed vocē cātantiū ego audio. Cūq̄ appropīquasset ad castra: vidit vitulū & choros: iratusq̄ valde p̄iecit de manu tabulas: & confregit eas ad radicem montis. Arripiensq̄ vitulum quē fecerant: cōbussit & cōtriuit vsq̄ ad puluerem: quem sparsit in aquam: & dedit ex eo potum filiis israel. Dixitq̄ ad aarō. Quid tibi fecit hic populus: vt induceres sup eū pctm̄ maximū. Cui ille respondit. Ne indignetur dn̄s meus. Tu enim nosti populū istū: q̄ pnus sit ad malū. Dixerūt mi

נשבעת להם בך ותדבר אלהם
ארבה את זרעכם ככוכבי השמים
וכל הארץ הזאת אשר אמרתי
אתן לזרעכם ונחלו לעלם: וינחם
יהוה על הרעה אשר דבר
לעשות לעמו: ויפן וירד משה מן
ההר ושני לחת העדת בידו לחת
כתבים משני עבריהם מזה ומזה
הם כתבים: והלחת מעשה אלהים
המה והמכתב מכתב אלהים הוא
חרות על הלחת: וישמע יהושע
את קול העם ברעה ויאמר אל
משה קול מלחמה במחנה: ויאמר
אין קול ענות גבורה ואין קול
ענות חלושה קול ענות אנכי
שמע: ויהי כאשר קרב אל
המחנה וירא את העגל ומחלת
ויחר אף משה וישלך מידו את
הלחת וישבר אתם תחת ההר:
ויקח את העגל אשר עשו וישרף
באש ויטחן עד אשר דק ויזר
על פני המים וישק את בני
ישראל: ויאמר משה אל אהרן
מה עשה לך העם הזה כי הבאת
עליו חטאה גדלה: ויאמר אהרן
אל יחר אף אדני אתה ידעת את
העם כי ברע הוא: ויאמרו לי

Primitiua.heb.: שבע · רבה כבב · נתן · עשה פנה · שנה לוח עוד · עשה · כתב · חרת שמע · רוע · לחם חנה · ענה גבר · חלש · היה · ראה חלל · חרה שלך · שבר · לקח עשה שרף · טחן דקק זרה · פנה שקה · אמר · בוא · רוע

Transla. Chal.

דקיימת להון במימרך ומלילתא עמהון אסגי ית בניכון ככוכבי שמיא וכל ארעא
הדא דאמרית אתן לבניכון ויחסנון לעלם: ותב יי מן בישתא דמליל למעבד לעמיה:
ואתפני ונחת משה מן טורא ותרין לוחי סהדותא בידיה לוחין כתיבין מתרין עבריהון
מכא ומכא אינון כתיבין: ולוחיא עובדא דיי אינון וכתבא כתבא דיי הוא
מפרש על לוחיא: ושמע יהושע ית קל עמא כד מיבבין ואמר למשה קל קרבא
במשריתא: ואמר לא קל גברין דנצחין בקרבא ואף לא קל חלשין דמתברין קל
דמחייכין אנא שמע: והוה כד קריב למשריתא וחזא ית עגלא וחנגין ותקיף רוגזא
דמשה ורמא מידוהי ית לוחיא ותבר יתהון בשפולי טורא: ונסיב ית עגלא דעבדו
ואוקיד בנורא ושף עד דהוה דקיק ודרא על אפי מיא ואשקי ית בני ישראל:
ואמר משה לאהרן מה עבד לך עמא הדין ארי אתיתא עלוהי חובא רבא: ואמר
אהרן לא יתקף רוגזא דרבוני את ידעת ית עמא ארי בביש הוא: ואמרו לי

Interp. chal.

quibus iurasti in verbū tuū: τ cum q̄bus locutus es: dicens. Multiplicabo filios vestros sicut stellas celi: et vniuersam terrā hanc quā dixi dabo filijs vestris: et possidebūt eam in eternū. Reuersusq̄ est dn̄s a malo q̄d cogitauit facere populo suo. Respexitq̄ moyses et descendit de monte: τ duas tabulas testimonij portabat in manu sua scriptas ex vtraq̄ parte: hinc τ inde erant scripte. Tabule aūt erant opere dei facte: τ scriptura erat scripta a facie dei sculpta sup tabulas. Audiuitq̄ iosue vocē populi qū vociferabātur: τ dixit ad moysen. Vox pugne auditur in castris. et ait. Non est vox fortium preualentiū in pugna: neq̄ vox imbecilliū qui superātur: sed vocem ludentiū ego audio. Et factū est cū appropinquasset ad castra τ vidisset vitulū τ choros: iratus est furor moysi: τ proiecit de manib⁹ suis tabulas: τ cōfregit eas in humilioribus locis montis. Arripuitq̄ vitulū quē fecerāt: τ cōbussit igne τ cōtriuit donec fuit cōminutū: τ exparsit sup faciē aque: τ dedit bibere filijs isrl. Dixitq̄ moyses ad aaron. Quid fecit tibi hic popul⁹ q2 induxisti sup eū peccatū: τ ait aaron. Ne irascatur furor dn̄i mei: tu nosti populū q̄ pnus sit ad malū: dixerūtq̄ mihi:

Primitiua chal.: קום אמר סגא · נתן חסן תוב · כתב · פרש יבב · שרא תבר · חיך · יקד שוף שקה · אתא רבב · תקף רבב

עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו ואמר להם למי זהב התפרקו ויתנו לי ואשלכהו באש ויצא העגל הזה וירא משה את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליהוה אלי ויאספו אליו כל בני לוי ויאמר להם כה אמר יהוה אלהי ישראל שימו איש חרבו על ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרבו ויעשו בני לוי כדבר משה ויפל מן העם ביום ההוא כשלשת אלפי איש ויאמר משה מלאו ידכם היום ליהוה כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדלה ועתה אעלה אל יהוה אולי אכפרה בעד חטאתכם וישב משה אל יהוה ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב ועתה אם תשא

hi. Fac nobis deos qui nos precedant. Huic enim moysi qui nos eduxit de terra egypti: nescimus quid acciderit. Quibus ego dixi. Quis vestrū habet aurū? Tulerūt & dederūt mihi: & proieci illud in ignē: egressusque est hic vitulus. Vides ergo moyses populū quod esset nudatus: spoliauerat enim eū aarō propter ignominiā sordis: & inter hostes nudū cōstituerat: & stās in porta castrorū ait. Si quis est domini iungatur mihi. Cōgregatique sūt ad eū omnes filii leui. Quibus ait. Hec dicit dominus deus israel. Ponat vir gladiū sup femur suū. Ite & redite de porta vsque ad portā per mediū castrorū: & occidat vnusquisque fratrē suum & amicum & proximū suū. Fecerūtque filii leui iuxta sermonē moysi: cecideruntque in die illa quasi tria millia hominū. Et ait moyses. Consecrastis manus vestras hodie domino vnusquisque in filio & in fratre suo: vt detur vobis benedictio. Facto aūt altero die: locutus est moyses ad populū. Peccastis peccatum maximum. Ascendam ad dominum: si quo modo quiuero eū deprecari pro scelere vestro. reuersusque ad dominū ait. Obsecro: peccauit populus iste peccatū maximum: feceruntque sibi deos aureos. Aut dimitte eis hanc

Interp. chal.

Fac nobis deos qui ambulēt ante nos: Quoniā huic viro moysi qui ascendere nos fecit de terra egypti nescimus quid acciderit. Dixitque eis. quis habet aurum: tollite et adducite mihi: et proieci illud in ignem: et egressus est vitulus iste. Viditque moyses populum quod ociosus esset: ociosum enim fecerat eum aaron: vt contaminaret eos nomine pessimo in generatiōes suas. Stetitque moyses in porta castrorū: et ait. Qui timent dominum veniāt ad me. Congregatique sūt ad eū omnes filii leui. et ait eis. Hec dicit dominus deus israel: ponat vnusquisque gladium suū sup femur suū: et ptransite et redite de porta vsque ad portā in castris: et occidat vnusquisque fratrem suū: et vnusquisque proximū suū: et vnusquisque cōsanguineū suū. Et fecerūt filii leui iuxta verbum moysi: cecideruntque ex populo quasi tria millia virorum. Et dixit moyses. Obtulistis oblationes vestras hodie corā domino vnusquisque in filio suo et fratre suo: vt detur hodie sup vos benedictio. Et factū est in die sequēti: et dixit moyses populo. Vos peccastis peccatū grande. et nūc ascendā corā domino: si forte placabo pro peccato vestro. Reuersusque est moyses in conspectū domini: et ait. Obsecro: peccauit populus iste peccatum grande, feceruntque sibi deos ex auro, et nunc si dimittis

חטאתם ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ויאמר יהוה אל משה מי אשר חטא לי אמחנו מספרי ועתה לך נחה את העם אל אשר דברתי לך הנה מלאכי ילך לפניך וביום פקדי ופקדתי עלהם חטאתם ויגף יהוה את העם על אשר עשו את העגל אשר עשה אהרן

Cap. xxxiii.

וידבר יהוה אל משה לך עלה מזה אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני האמרי והחתי והפרזי החוי והיבוסי אל ארץ זבת חלב ודבש כי לא אעלה בקרבך כי עם קשה ערף אתה פן אכלך בדרך וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדיו עליו ויאמר יהוה אל משה אמר אל בני ישראל אתם עם קשה ערף רגע אחד אעלה בקרבך וכליתיך ועתה הורד עדיך מעליך ואדעה מה אעשה לך ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב ומשה

noxam: aut si non facis dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit dominus. Qui peccauerit mihi: delebo eū de libro meo. Tu autem vade: & duc populum istum quo locutus sum tibi. Angelus meus precedet te. Ego autem in die vltionis visitabo & hoc peccatū eorum. Percussit aūt dominus populum pro reatu vituli: quē fecerat aarō.

Locutusque est. Ca. 33. dominus ad moysen dicēs. Vade ascēde de loco isto tu & populus tuus: quē eduxisti de terra egypti: in terrā quā iuraui abraam isaac & iacob dicens. Semini tuo dabo eā. & mittā precursorē tui angelum vt eiiciam chananeū & ammorreum & etheū & pherezeū & eueū & iebuseū: & intres in terrā fluentē lacte & melle. Nō enim ascēdā tecū: quia populus dure ceruicis est: ne forte dispdā te in via. Audiensque populus sermonē hūc pessimū luxit: & nullus ex more indutus est cultu suo. Dixitque dominus ad moysen. Loquere filiis israel. Populus dure ceruicis es: semel ascēdā in medio tui & delebo te. Iam nunc depone ornatum tuū: vt sciam quid faciam tibi. Deposuerunt ergo filii israel ornatū suum a monte oreb. Moyses quoque

Interp. chal.

peccata eorum: si autem non: dele me nunc de libro tuo quem scripsisti. Dixitque dominus ad moysen. Qui peccauerit corā me: delebo eum de libro meo. Nunc autē vade duc populū in locū quē locutus sum tibi: ecce angelus meus ibit ante te. Et in die visitationis mee visitabo sup eos peccata eorum. Et percussit dominus populū: eo quod coluerāt vitulū: quē fecerat aaron. Ca. 33.

Locutusque est domin⁹ cum moyse. Vade descende hinc tu et populus quē ascendere fecisti de terra egypti in terram quā iuraui abraham isaac et iacob: dicēs. Filiis tuis dabo eā terrā fluentē lacte et melle. mittāque angelū āte te: et eiiciā chananeos et amorreos et etheos et pherezeos et eueos et iebuseos. Non enim ascendere faciā maiestatē meā in medio tui: quia populus dure ceruicis tu es: ne forte disperdam te in via. Audiuitque populus sermonē hunc pessimū: et luxerūt: et nullus posuit ornatū cultus sui sup se. Dixitque dominus ad moysen. dic filiis israel: vos estis populus dure ceruicis: si vna hora abstulero maiestatē meā a te: disperdā te. Et nunc aufer ornatū cultus tui a te. Notum est enim coram me quod facturus sum tibi. Et deposuerūt filii israel ornatū cultus sui de monte oreb. Moyses autē

יקח את האהל ונטה לו מחוץ
למחנה הרחק מן המחנה וקרא
לו אהל מועד והיה כל מבקש
יהוה יצא אל אהל מועד אשר
מחוץ למחנה: והיה כצאת משה
אל האהל יקומו כל העם ונצבו
איש פתח אהלו והביטו אחרי
משה עד באו האהלה: והיה
כבא משה האהלה ירד עמוד
הענן ועמד פתח האהל ודבר עם
משה: וראה כל העם את
עמוד הענן עמד פתח האהל
וקם כל העם והשתחוו איש
פתח אהלו: ודבר יהוה אל
משה פנים אל פנים כאשר
ידבר איש אל רעהו ושב אל
המחנה ומשרתו יהושע בן נון
נער לא ימיש מתוך האהל:
ויאמר משה אל יהוה ראה
אתה אמר אלי העל את העם
הזה ואתה לא הודעתני את
אשר תשלח עמי ואתה אמרת
ידעתיך בשם וגם מצאת חן
בעיני: ועתה אם נא מצאתי
חן בעיניך הודעני נא את
דרכך ואדעך למען אמצא חן
בעיניך וראה כי עמך הגוי הזה:

לקח · רחק · קרא · בקש · יצא · קום · נצב · נבט · בוא · היה · ירד · עמד · דבר · ראה · קום · שחה · פנה · דבר · שוב · חנה · נון · מוש · אמר · עלה · ידע · שלח · מצא · חנן

tollēs tabernaculū tetendit extra castra procul: vocauitq; nomen eius tabernaculū federis. Et ois populus qui hēbat aliq̄ q̄stionē egrediebatur ad tabernaculū federis extra castra. Cūq; egrederetur moyses ad tabernaculū surgebat vniuersa plebs: & stabat vnusquisq; in ostio papiliōis sui: respiciebātq; tergū moysi dōec īgrederetur tētoriū. Ingresso āt illo tabernaculū federis descēdebat colūna nubis: & stabat ad ostiū: loq̄baturq; dñs cū moyse cernētibus vniuersis: q̄ colūna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantq; & ipsi & adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loq̄batur aūt dñs ad moysen facie ad faciem: sicut solet loqui hō ad amicū suum. Cumq; ille reuerteretur in castra: minister eius iosue filius nun puer nō recedebat de tabernaculo. Dixit autem moyses ad dominum. Precipis vt educā populum istum: & non indicas mihi quē missurus sis mecū p̄sertim cum dixeris: noui te ex noīe: & inuenisti gratiam coram me. Si ergo inueni gratiā in cōspectu tuo: ostende mihi faciē tuā: vt sciā te & inueniā gratiā ante oculos tuos. Respice populum tuum gentē hanc.

τ accipiēs moyses tabnaculū: fixit extra
καὶ λαβὼν μωυσῆς τὴν σκηνὴν, ἔπηξεν ἔξω τῆς
castra procul a castris.
παρεμβολῆς μακρὰν ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς.
τ vocatū ē tabnaculū testimonij. τ factū ē:
καὶ ἐκλήθη σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐγίνετο,
ois q̄rēs dn̄m: τ egrediebat in
πᾶς ὁ ζητῶν τὸν κύριον, καὶ ἐξεπορεύετο εἰς τὴν
tabnaculū extra castra. qū āt ingrediebatur
σκηνὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς. ἡνίκα δ᾽ ἂν εἰσεπορεύετο
tur moyses in tabnaculū qd extra castra:
το μωυσῆς εἰς τὴν σκηνὴν τὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς,
stabat ois pplˢ cōsiderātes vnusq̄sq; apd
εἱστήκει πᾶς ὁ λαὸς σκοπεύοντες ἕκαστος παρὰ τὰς
hostiū tabnacli sui. τ aspiciebāt abeū
θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. καὶ κατενοοῦσαν ἀπιόντος
te moyse q̄ad ingrederet ille in tabnaculū.
μωυσῆ ἕως τοῦ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν σκηνήν.
vt āt ingressus ē moyses in tabnaclz: descēdebat colūna nubis: τ stabat ad
ὡς δὲ εἰσῆλθε μωυσῆς εἰς τὴν σκηνήν, κατέβαινεν ὁ στῦλος τῆς νεφέλης, καὶ ἵστατο ἐπὶ τὴν
hostiū tabnaculi: τ loq̄bat moysi. τ videbat
θύραν τῆς σκηνῆς, καὶ ἐλάλει μωυσῇ. καὶ ἑώρα
ois populus colūnā nubis stātē ad
πᾶς ὁ λαὸς τὸν στῦλον τῆς νεφέλης ἑστῶτα ἐπὶ
hostiū tabernaculi. τ stabat ois popul⁹.
τῆς θύρας τῆς σκηνῆς. καὶ στάντες πᾶς ὁ λαός.
τ adorauerūt vnusq̄sq; ab hostio tabernaculi sui. τ locut⁹ ē dñs ad moysen: presens presenti: vt q̄spiā loq̄ret ad suū
καὶ προσεκύνησαν ἕκαστος ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἐνώπιος ἐνωπίῳ, ὡσεί τις λαλήσαι πρὸς τὸν ἑαυτοῦ
amicū. τ reuertebat in castra.
φίλον. καὶ ἀπελύετο εἰς τὴν παρεμβολήν.
at seruus iosue fili⁹ naue iuuenis nō
ὁ δὲ θεράπων ἰησοῦς ὁ υἱὸς ναυὴ νέος οὐκ ἐξε
recedebat de tabernaculo. τ dixit moyses
πορεύετο ἐκ τῆς σκηνῆς. καὶ εἶπε μωυσῆς
ad dn̄m: ecce tu mihi dicis: deduc populū
πρὸς κύριον, ἰδοὺ σύ μοι λέγεις, ἀνάγαγε τὸν λαὸν
hunc: tu āt nō indicasti mihi: quē simul mittes mecum.
τοῦτον, σὺ δὲ οὐκ ἐδήλωσάς μοι, ὃν συναποστελεῖς μετ᾽ ἐμοῦ.
tu āt mihi dixisti: noui te preter oēs: τ
σὺ δέ μοι εἶπας, οἶδά σε παρὰ πάντας, καὶ
grām habes apd me. si igr inueni grām corā
χάριν ἔχεις παρ᾽ ἐμοί. εἰ οὖν εὕρηκα χάριν ἐναντίον
te: ostēde mihi teipm manifeste: vt videā te:
σου, ἐμφάνισόν μοι σεαυτὸν γνωστῶς, ἵνα ἴδω σε, ὅπως ἂν ὦ εὑρηκὼς χάριν ἐναντίον σου, καὶ ἵνα γνῶ,
vt sim inueniēs grās corā te: τ vt sciā:
q popul⁹ tu⁹ gēs magna hec.
ὅτι λαός σου τὸ ἔθνος τὸ μέγα τοῦτο.

B

Match. 11.b.

C

Transla. Chal.

נסיב ית משכנא ופרסיה ליה מברא למשריתא ארחק מן משריתא וקרי ליה משכן בית אולפנא והוה כל דתבע אולפן מן קדם יי נפיק למשכן בית אולפנא דמברא למשריתא: והוה כד נפיק משה למשכנא קימין כל עמא ומתעתדין גבר בתרע משכניה ומסתכלין אחורי משה עד דעליל למשכנא: והוה כד עליל משה למשכנא נחית עמודא דעננא וקאים בתרע משכנא ומתמלל עם משה: וחזן כל עמא ית עמודא דעננא קאים בתרע משכנא וקימין כל עמא וסגדין גבר בתרע משכניה: ומתמליל יי עם משה ממלל עם ממלל כמא דממליל גבר עם חבריה ותאיב למשריתא ומשומשניה יהושע בר נון עולימא לא עדי מגו משכנא: ואמר משה קדם יי חזי דאת אמר לי אסיק ית עמא הדין ואת לא הודעתני ית דתשלח עמי ואת אמרת רביתך בשום ואף אשכחתא רחמין קדמי: וכען אם כען אשכחית רחמין קדמך הודעני כען ית אורח טובך ואדע רחמך בדיל דאשכח רחמין קדמך וגלי קדמך ארי עמך עמא הדין:

Primitiua chal.

שכן · פרס · קרא · רחק · קום · עתד · שכן · סכל · קום · סגד · מלל · תוב · שמש · עדא · נסק · ידע · רבב · שכח · ידע · גלה

Interp. chal.

tulit tabernaculū. et tetendit illud extra castra procul a castris: τ vocauit illud tabernaculū dom⁹ doctrine. Et ois qui querebat doctrinā a facie dn̄i egrediebat ad tabernaculū domus doctrine: qd erat extra castra. Et cū egrediebat moyses ad tabernaculū: surgebat ois pplˢ: τ stabat vnusq̄sq; in ostio tabernaculi sui: et respiciebāt post moysen: donec īgrederet in tabernaculū. τ cū ingrederet tabernaculū: descēdebat colūna nubis: τ stabat ī ostio tabernaculi: τ loq̄bat cū moyse. videbatq; ois pplˢ colūnā nubis stantē in ostio tabernaculi: surgebatq; ois populus: τ adorabāt vnusq̄sq; in ostio tabernaculi sui. Loquebaturq; dn̄s cū moyse verbū ad verbū: sicut loquitur vir cum p̄ximo suo. Et reuertebatur in castra. Ministerq; eius iosue filius nun puer nō recedebat de tabernaculo. Dixitq; moyses corā dn̄o. Vide quod tu dicis mihi ascendere fac populū istum: τ tu nō indicasti mihi quē missurus sis mecū. tu enim dixisti: vocaui te ex noīe τ etiā inuenisti gratiā corā me. Et nunc si inueni obsecro gratiā in conspectu tuo: ostende mihi viam bonitatis tue: vt cognoscā misericordiā tuā: vt inueniā gratiā in cōspectu tuo. notūq; est corā te q populˢ iste est pplˢ tuus.

et dicit: ipse p̄cedā te: et requiescere faciā te. et dicit ad eū: si nō tu ipse incedis
καὶ λέγει, αὐτὸς προπορεύσομαί σου, καὶ καταπαύσω σε. καὶ λέγει πρὸς αὐτόν, εἰ μὴ σὺ αὐτὸς πορεύῃ
nobiscū: ne me deducas hinc. et quō notū
μεθ᾽ ἡμῶν, μή με ἀναγάγῃς ἐντεῦθεν. καὶ πῶς γνωστὸν ἔ
erit vere: q inueni grām apd te ego q; et
σται ἀληθῶς, ὅτι εὕρηκα χάριν παρὰ σοί ἐγώ τε καὶ
pplˢ tu⁹. sed coambulāte te nobiscū: et
ὁ λαός σου. ἀλλ᾽ ἢ συμπορευομένου σου μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ
glorificabimur ego q; et pplˢ tu⁹ sup om
ἐνδοξασθησόμεθα ἐγώ τε καὶ ὁ λαός σου παρὰ πάν
nes gētes: q̄ sup trā sūt. et dixit dn̄s ad
τα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς ἐστιν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς
moysen: et hunc tibi s̄monē: quē dixisti: faciam.
μωυσῆν, καὶ τοῦτόν σοι τὸν λόγον, ὃν εἴρηκας, ποιή
inuenisti .n. grāz corā me: et noui te pre
σω. εὕρηκας γὰρ χάριν ἐνώπιόν μου, καὶ οἶδά σε παρὰ
ter oēs. et dicit: ostēde mihi tuā gloriā. et
πάντας. καὶ λέγει, δεῖξόν μοι τὴν σεαυτοῦ δόξαν. καὶ
dixit: ego preibo prior te gloria mea:
εἶπεν, ἐγὼ παρελεύσομαι πρότερός σου τῇ δόξῃ μου,
et vocabo in noīe meo: dn̄s corā te. et miserebor: cui miser⁹ fuero et clemēs ero cui clemēs fuero. τ
καὶ καλέσω ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, κύριος ἐναντίον σου. καὶ ἐλεήσω, ὃν ἂν ἐλεῶ. καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. καὶ
dixit: nō poteris videre faciē meā. nō .n.
εἶπεν, οὐ δυνήσῃ ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. οὐ γὰρ μὴ
videbit hō faciē meā: et viuet. τ
ἴδῃ ἄνθρωπος τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ζήσεται. καὶ
dixit dn̄s: ecce locus apud me: τ stabis supra
εἶπε κύριος, ἰδοὺ τόπος παρ᾽ ἐμοί, καὶ στήσεις ἐπὶ τῆς
petrā. qū āt trāsierit gloria mea: τ
πέτρας. ἡνίκα δ᾽ ἂν παρέλθῃ ἡ δόξα μου, καὶ
ponā te in foramē petre: et ptegā
θήσω σε εἰς ὀπὴν τῆς πέτρας, καὶ σκεπάσω τῇ
manu mea sup te: quo ad trāsiero. et auferā
χειρί μου ἐπὶ σέ, ἕως ἂν παρέλθω. καὶ ἀφελῶ
manū meā. et tunc videbis q̄ post
τὴν χεῖρά μου. καὶ τότε ὄψει τὰ ὀπίσω
me: at facies mea nō videbitur tibi.
μου, τὸ δὲ πρόσωπόν μου οὐκ ὀφθήσεταί σοι.

Roma. 9.c.

D

Ca. 34.

A

Et dixit dn̄s ad moysen: p̄cide tibi duas tabulas lapideas: sicut et prime: et ascēde ad me in mōtē: et scribam in tabulis v̄ba: q̄ fuerāt in tabulis primis:
Καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λάξευσον σεαυτῷ δύο πλάκας λιθίνας, καθάπερ καὶ αἱ πρῶται, καὶ ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ γράψω ἐπὶ τῶν πλακῶν τὰ ῥήματα, ἃ ἦν ἐν ταῖς πλαξὶν ταῖς πρώταις.

Dixitq; dn̄s. Facies mea p̄cedet te & requiem dabo tibi. Et ait moyses. Si non tu ipse p̄cedas: ne educas nos de loco isto. In quo eñ scire poterimus ego & populus tuus inuenisse nos grām in cōspectu tuo: nisi ābulaueris nobiscū: vt glorificemur ab oībus populis: qui habitant super terram. Dixit autem dominus ad moysen. Et verbū istud qd locutus es faciā. Inuenisti enim gratiam corā me: & teipsū noui ex nomine. Qui ait. ostende mihi gloriam tuam. Rn̄dit. Ego ostendā oē bonū tibi: & vocabor in nomine domini coram te: & miserebor cui voluero: & clemens ero in quē mihi placuerit. Rursumq; ait. Nō poteris videre faciē meam. Non enim videbit me homo: & viuet. Et iterum. Ecce inquit est locus apud me: & stabis supra petram. Cūq; trāsibit glīa mea: ponam te in foramine petre: & protegā dextera mea donec transeā. Tollāq; manū meam: & videbis posteriora mea: faciem aūt meā videre nō poteris. Ca. 34.

Hc deinceps p̄cide ait tibi duas tabulas lapideas instar priorum: & scribam super eas verba que habuerunt tabule

ויאמר פני ילכו והנחתי לך:
ויאמר אליו אם אין פניך
הלכים אל תעלנו מזה: ובמה יודע
אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני
ועמך הלוא בלכתך עמנו
ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר
על פני האדמה: ויאמר יהוה
אל משה גם את הדבר הזה
אשר דברת אעשה כי מצאת חן
בעיני ואדעך בשם: ויאמר
הראני נא את כבדך: ויאמר
אני אעביר כל טובי על פניך
וקראתי בשם יהוה לפניך
וחנתי את אשר אחן ורחמתי
את אשר ארחם: ויאמר לא
תוכל לראת את פני כי לא יראני
האדם וחי: ויאמר יהוה הנה מקום
אתי ונצבת על הצור: והיה
בעבר כבדי ושמתיך בנקרת
הצור ושכתי כפי עליך עד
עברי: והסרתי את כפי
וראית את אחרי ופני לא
יראו:

Cap. xxxiiii.

ויאמר
יהוה אל משה פסל לך שני
לחת אבנים כראשנים וכתבתי
על הלחת את הדברים אשר
היו על הלחת הראשנים

נוח · עלה ידע · אפה · הלך · פלה · עשה · ראה · עבר פנה · חנן · חלל ראה · חיה קום · נצב · שום · סכך · סור · שנה · לוח · היה

Transla. Chal.

ואמר שכנתי יהך ואניח לך: ואמר קדמוהי אם לית שכנתך מהלכא בינגא לא תסקיננא מכא: ובמא יתידע הכא ארי אשכחית רחמין קדמך אנא ועמך הלא במהך שכנתך עמנא ויתעבדן לנא פרישן לי ולעמך מכל עמא דעל אפי ארעא: ואמר יי למשה אף ית פתגמא הדין דמלילתא אעביד ארי אשכחתא רחמין קדמי ורביתך בשום: ואמר אחזיני כען ית יקרך: ואמר אנא אעבר כל טובי על אפך ואקרי בשמא דיי קדמך ואחון למן דאחון וארחם על מן דארחם: ואמר לא תכול למחזי ית אפי יקרי ארי לא יחזינני אנשא ויתקים: ואמר יי הא אתר מתקן קדמי ותתעתד על טינרא: ויהי במעבר יקרי ואשוינך במערת טינרא ואגין במימרי עלך עד דאעבר: ואעדי ית דברת יקרי ותחזי ית דבתרי ודקדמי לא יתחזון: Ca. xxxiiij. ואמר יי למשה פסל לך תרין לוחי אבניא כקדמאי ואכתוב על לוחיא ית פתגמיא דהוו על לוחיא קדמאי

Interp. chal.

Et ait. Maiestas mea ibit τ requiē dabo tibi. Et dixit corā eo. Si nō preierit maiestas tua nobiscū: ne ascēdere facias nos hinc. In quo enī scietur hic q inuenimus gratiā corā te ego τ populus tuus: nisi cū ambulauerit maiestas tua nobiscū: vt fiant nobis miracula: τ diuidamur ego τ populus tu⁹ ab omī populo qui est sup faciē terre. Dixitq; dn̄s ad moysen. Verbū quoq; illud quod locutus es faciā: quia inuenisti gratiā coram me: τ vocaui te ex noīe: τ ait. Ostende mihi obsecro gloriā tuā: τ dixit. Ego transire faciam omnē gloriā meā sup faciē tuā: τ vocabo in noīe dn̄i corā te. et miserebor cui miserebor: τ clemēs ero: cui clemēs ero. Et dixit. Non poteris videre faciē glorie mee: nō enī videbit me homo τ viuet. dixitq; domin⁹. Ecce locus est paratus in cōspectu meo τ stabis supra petram. Eritq; cum transierit gloria mea: ponā te in cauerna petre: τ protegā te verbo meo donec transeā. et auferam verbū glorie mee: τ videbis id qd est post me. Et que sunt coram me non apparebunt. Ca. 34.

Dixitq; dn̄s ad moysen. Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores: τ scribam super tabulas verba que erant super tabulas priores

Primitiua chal.

הלך · נסק · ידע · עבד · שכח · רבב · חזא · עבר · קרא · חנן · רחם · כול · קום · תקן · עתד · הוה · עבר · שוה · עדא · פסל · כתב

אשר שברת׃ והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל הר סיני ונצבת לי שם על ראש ההר׃ ואיש לא יעלה עמך וגם איש אל ירא בכל ההר גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא׃ ויפסל שני לחת אבנים כראשנים וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני כאשר צוה יהוה אתו ויקח בידו שני לחת אבנים׃ וירד יהוה בענן ויתיצב עמו שם ויקרא בשם יהוה׃ ויעבר יהוה על פניו ויקרא יהוה יהוה אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת׃ נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים׃ וימהר משה ויקד ארצה וישתחו׃ ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך אדני ילך נא אדני בקרבנו כי עם קשה ערף הוא וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו׃ ויאמר הנה אנכי כרת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאת אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים

quas fregisti. Esto paratus mane: vt ascendas statim in montem synai: stabisque mecum super verticem montis. Nullus ascendat tecum: nec videatur quispiam per totum montem: boues quoque et oues non pascantur econtra. Excidit ergo duas tabulas lapideas quales antea fuerant. Et de nocte consurgens ascendit in montem synai sicut preceperat ei dominus: portans secum tabulas. Cumque descendisset dominus per nubem: stetit moyses cum eo inuocans nomen domini. Quo transeunte coram eo: ait. Dominator domine deus misericors et clemens: patiens et multe miserationis ac verax: qui custodis misericordiam in milia: qui aufers iniquitatem et scelera atque peccata: nullusque apud te per se innocens est: qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam et quartam progeniem. Festinusque moyses curuatus est pronus in terram: et adorans ait. Si inueni gratiam in conspectu tuo domine: obsecro vt gradiaris nobiscum. populus enim dure ceruicis est: vt auferas iniquitates nostras atque peccata: nosque possideas. Respondit dominus. Ego inibo pactum videntibus cunctis: signa faciam que nunquam visa sunt super terram nec in vllis gentibus:

quos cōtriuisti: et esto parat' ad mane: et ascē deo ad mōtē sinai: et stabis mihi illic sū mitate mōtis. et nullus ascēdat tecū: neque vidcatur in toto mōte. et oues et boues nō pascātur ppe mōtē illū. et excidit duas tabulas lapideas: sicut et prime. et surgēs moyses mane: ascē dit in mōtē sinai: sicut pcepit ei dns. et accepit moyses secū duas tabulas lapideas. et descēdit dns in nube: et assuit ei illic: et vocauit noie dni. et trāsiuit dns ante faciē eius. et vocauit dns dns deus clemens et misericors: patiēs et multe miserationis et verus: et iustitiā seruās: et faciēs misericordiā in mil lia: auferēs iniquitates: et pctā: et nullū purificabit: inducēs peccata patrum sup filios: et in filios filiorum: in tertiā et quartā generationē. et festināns moyses curuatus in terrā adorauit dnm. et dixit: si inueni gratiā coram te: simul eat dns meus nobiscū. ppls.n. dure ceruicis est. et auferes tu pctā nostra: et delicta nostra. et erimus tibi. et dixit dns ad moysen: ecce ego pono tibi pactū corā omni ppło tuo. et faciā gloriosa: que nō facta sunt in tota terra: et in omnibus gētē.

Primitiua chal.

Interp. chal.

quas cōfregisti: et esto paratus mane: et ascendes mane in mōtē sinai: stabisque corā me ibi sup verticē mōtis. nullusque vir ascēdat tecū: neque videatur vir p totū mōtē: oues quoque et boues nō pascant e regiōe mōtis illi'. dolauitque duas tabulas lapideas sicut prime: et surrexit moyses mane: et ascēdit in mōtes sinai sicut pcepat ei dns: et tulit in mãu ei' duas tabulas lapideas. Et reuelat' ē dns in nube: et stetit cū eo ibi: et inuocauit i noie dni. Et trāsire fec dns maiestatē suā sup faciē ei': et inuocauit. Dns: dns deus misericors et clemens: patiēs et multa faciēs bona et veritatē: custodiēs bonitatē in mille generationes: dimittēs iniqtatē et scelera et pcta: ... Et festinauitque moyses et incuruatus est sup terras et adorauit: et ait. Si inueni nunc gratiā in cōspectu tuo: eat obsecro maiestas dni inter nos: quia populus dure ceruicis ē. Et dimittes delicta nra et pcta: et possidebis nos. et ait. Ecce ego inibo pactū: corām omni populo tuo faciā mirabilia: que nunquā fuerunt creata in vniuersa terra et in omnibus populis.

Transla. Chal.

דתברתא והוי זמין לצפרא ותסק בצפרא לטורא דסיני ותתעתד קדמי תמן על ריש טורא׃ ואנש לא יסק עמך ואף אנש לא יתחזי בכל טורא אף ענא ותורי לא ירעון לקבל טורא ההוא׃

et videbit oīs ppls: in quibus es tu: opa dni: quia mirabilia sunt: que ego faciā tibi illic. attēde tu omnia que ego pcipio tibi. ecce ego eijciā ante faciē vestram amorreū: et chananeū: et etheū: et phereseū: et eueū: et gergeseū: et iebuseū. caue tibi: ne forte disponas pactū hītātibus in terra: in quā tu ingredieris in eā: ne forte fiat offensio in vobis. aras eoȝ destructio: et statuas eoȝ cōfringetis: et lucos eoȝ succidetis: et sculptilia deoȝ eoȝ cōburetis igne: nō .n. adorabitis deū aliū. nā dns deus zelosū nomē: deus zelotes est: ne forte ponas pactū hītātibus in terra: et fornicētur post deos eoȝ: et sacrificēt diis eoȝ: et vocēt te: et cōedes de sacrificijs eoȝ: et accipias de filiabus eoȝ filijs tuis: et de filiabus tuis des filijs eoȝ: et fornicētur filie tue post deos eoȝ: et fornicari faciāt filios tuos post deos eoȝ. et deos cōflatiles nō facies tibi ipsi. festū azymoȝ custodies: septē dies cōedes azyma: sicut pcepi tibi: ad tēpus in mēse nouoȝ. in mēse .n. nouoȝ egressus es ex egypto. oē aperiens vuluā: mihi masculina: pmogenitū vituli et ouis. et pmogenitū subiugalis redimes oue. si aūt

καὶ ὄψεται πᾶς ὁ λαός, ἐν οἷς εἶ σύ, τὰ ἔργα κυρίου, ὅτι θαυμαστά ἐστιν, ἃ ἐγὼ ποιήσω σοι ἐκεῖ.

Deut. 7.a.

3.Reg. 11.a.

Luce. 2.a.

vt cernat populus iste in cuius es medio opus domini terribile quod facturus sum. Obserua cuncta que hodie mandaui tibi. Ego ipse eiiciam ante faciem tuam amorreum et chananeum et etheum pherezeum quoque et eueum et iebuseum. Caue ne vnquam cum habitatoribus terre illius iungas amicitias: que sint tibi in ruinam: sed et aras eorum destrue: confringe statuas: lucosque succide. Noli adorare deum alienum. Dominus zelotes nomen eius: deus est emulator. Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum: ne cum fornicati fuerint cum diis suis: et adorauerint simulachra eorum: vocet te quispiam vt comedas de immolatis. Nec vxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis: ne postquam ipse fuerint fornicate: fornicari faciant et filios tuos in deos suos. Deos conflatiles non facies tibi. Solennitatem azymorum custodies. Septem diebus vesceris azymis: sicut precepi tibi in tempore mensis nouorum. Mense enim verni temporis egressus es de egypto. Omne quod aperit vuluam generis masculini: meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus quam de ouibus meum erit. Primogenitum asini redimes oue. Si autem

וראה כל העם אשר אתה בקרבו את מעשה יהוה כי נורא הוא אשר אני עשה עמך׃ שמר לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גרש מפניך את האמרי והכנעני והחתי והפרזי והחוי והיבוסי׃ השמר לך פן תכרת ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה פן יהיה למוקש בקרבך׃ כי את מזבחתם תתצון ואת מצבתם תשברון ואת אשריו תכרתון׃ כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהוה קנא שמו אל קנא הוא׃ פן תכרת ברית ליושב הארץ וזנו אחרי אלהיהם וזבחו לאלהיהם וקרא לך ואכלת מזבחו׃ ולקחת מבנתיו לבניך וזנו בנתיו אחרי אלהיהן והזנו את בניך אחרי אלהיהן׃ אלהי מסכה לא תעשה לך׃ את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי בחדש האביב יצאת ממצרים׃ כל פטר רחם לי וכל מקנך תזכר פטר שור ושה׃ ופטר חמור תפדה בשה ואם

Transla. Chal.

ויחזון כל עמא דאת ביניהון ית עובדא דיי ארי דחיל הוא דאנא עביד עמך׃ טר לך ית דאנא מפקדך יומא דין הא אנא מתריך מן קדמך ית אמוראי וכנענאי וחתאי ופרזאי וחואי ויבוסאי׃

Interp. chal.

Et videbit ois populus in cuius medio tu es opus dni quia terribile est: quod ego facio tecū. Obserua tibi ola que ego precipio tibi hodie. ecce ego eijciā a facie tua amorreos et chananeos et etheos et pherezeos et eueos et iebuseos. Caue tibi ne forte ineas pactū cū habitatoribus terre ad quā tu ingredieris: ne forte sit in scandalū in medio tui. sed aras eoȝ destruetis: et statuas eoȝ cōfringetis: et lucos eoȝ succidetis. non enim adorabis idola populi: quia dns zelotes nomē eius: deus zelotes est. ne forte ineas pactū cū hītātibus terre. Et errabunt post idola sua et sacrificabūt idolis suis: et vocabit te et comedas de sacrificijs eoȝ: et tollas de filiabus suis filijs tuis: et errabūt filie sue post idola sua: et errare facient filios tuos post idola sua. Deos conflatiles non facies tibi. Solennitatem azymorum custodies: septem diebus comedes azyma sicut precepi tibi: in tēpore mensis nouarū frugum. Quoniam in mense nouarum frugum egressus es de egypto. Omne quod aperit vuluam meum est: et omnes masculos primogenitos in pecoribus tuis sanctifica bis: primogenitum bouis et agni. Primogenitū autem asini redimes pro agno: et si

Tex. Heb.

לא תפדה וערפתו כל בכור בניך
תפדה ולא יראו פני ריקם: ששת ימים תעבד וביום
השביעי תשבת בחריש ובקציר
תשבת: וחג שבעת תעשה לך
בכורי קציר חטים וחג האסיף
תקופת השנה: שלש פעמים
בשנה יראה כל זכורך את פני
האדן יהוה אלהי ישראל: כי
אוריש גוים מפניך והרחבתי
את גבלך ולא יחמד איש את
ארצך בעלתך לראות את פני
יהוה אלהיך שלש פעמים בשנה:
לא תשחט על חמץ דם זבחי ולא
ילין לבקר זבח חג הפסח: ראשית
בכורי אדמתך תביא בית יהוה
אלהיך לא תבשל גדי בחלב
אמו: ויאמר יהוה אל משה כתב
לך את הדברים האלה כי על פי
הדברים האלה כרתי אתך ברית
ואת ישראל: ויהי שם עם יהוה
ארבעים יום וארבעים לילה
לחם לא אכל ומים לא שתה
ויכתב על הלחת את דברי הברית
עשרת הדברים: ויהי ברדת משה
מהר סיני ושני לחת העדת ביד
משה ברדתו מן ההר ומשה לא

Pritiua heb.: בכר · ראה פנה · עבד · שבת חרש · קצר · בכר חטא אסף · קוף · ירש רחב · חמד · עלה ראה · שחט · לון · בוא · בשל · אמר · כתב · פה · ברת · היה · רבע · כתב לוח · ירד · שנה עוד

Trāsla. B. Hiero.

nec pciū p eo dederis: occidetur. Primogenitū filiorū tuorum redimes: nec appebis in cōspectu meo vacuus. Sex diebus opaberis: die septimo cessabis arare & metere. Solēnitatē hebdomadarū facies tibi in primitiis frugū messis tue triticee: & solēnitatē qn redeūte anni tpe cūcta cōdūtur. Tribus tpibus anni apparebit oē masculinū tuū i cōspectu oīpotentis dñi dei israel. Cum enim tulero gentes a facie tua: & dilatauero terminos tuos: nullus insidiabitur terre tue: ascēdente te & apparente in conspectu domini dei tui ter in anno. Non immolabis super fermēto sanguinē hostie mee: neqꝫ residebit mane de victimis solēnitatis phase. Primitias frugū terre tue offeres i domo dñi dei tui. Nō coques hedū i lacte matris sue. Dixitqꝫ dñs ad moysē. Scribe tibi verba hec: quibus & tecum & cum israel pepigi fedus. Fuit ergo ibi cū domino moyses quadraginta dies & q̄draginta noctes: panem nō comedit & aquam non bibit: & scripsit i tabulis verba federis decē. Cūqꝫ descēderet moyses de mōte sinai: tenebat duas tabulas lapideas testimonii: & ignorabat

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

nō redemeris: preciū dabis eius. oē primogenitū
μὴ λυτρώσῃ, τιμὴν δώσεις αὐτοῦ. πᾶν πρωτότοκον
filiorum tuorum redimes. nō apparebis corā
τῶν υἱῶν σου λυτρώσῃ. οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν
me vacuus: sex dies opaberis: at die septima
μου κενός, ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ
requiesces: a semine et messe cessabis.
καταπαύσεις, τῷ σπόρῳ καὶ τῷ ἀμητῷ καταπαύσεις.
et festū hebdomadarum facies mihi. initium metendi tritici: et festū cōgregationis medio anno.
καὶ ἑορτὴν ἑβδομάδων ποιήσεις μοι, ἀρχὴν θερισμοῦ πυρῶν, καὶ ἑορτὴν συναγωγῆς μεσοῦντος τοῦ ἐνιαυτοῦ.
tria tēpora anni apparebit oē masculinū tuū corā dño deo israel.
τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν σου ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ.
qn̄ .n. eiecero gētes a facie tua: & dilatauero fines tuos nō desiderabit vllus terrā tuā: qn̄ ascēderis vt appareas corā dño deo tuo. tria tēpora anni
ὅταν γὰρ ἐκβάλω τὰ ἔθνη ἀπὸ προσώπου σου, καὶ πλατυνῶ τὰ ὅριά σου, οὐκ ἐπιθυμήσει οὐδεὶς τῆς γῆς σου, ἡνίκα ἂν ἀναβαίνῃς ὀφθῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. τρεῖς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ
nō imolabis sup fermēto sāguinē sacrificij mei. & nō dormiet in mane sacrificia festi pascha.
οὐ σφάξεις ἐπὶ ζύμῃ αἷμα θυσιάσματός μου, καὶ οὐ κοιμηθήσεται εἰς τὸ πρωῒ θυσιάσματα ἑορτῆς τοῦ πάσχα.
primitias terre tue inferes in domū dñi dei tui. nō coques agnū in lacte mris sue.
τὰ πρωτογενήματα τῆς γῆς σου εἰσοίσεις εἰς τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. οὐχ ἑψήσεις ἄρνα ἐν γάλακτι μητρὸς αὐτοῦ.
& dixit dñs ad moysen: scribe tibiipsi verba hec: in .n. sermonib⁹ his posui tibi testamentū & israel.
καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, γράψον σεαυτῷ τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπὶ γὰρ τῶν λόγων τούτων τέθειμαί σοι διαθήκην, καὶ τῷ ἰσραήλ.
& fuit illic moyses corā dño quadraginta dies & q̄draginta noctes. panē nō comedit et aquā nō bibit. et scripsit verba hec in tabulis testamenti: decē verba.
καὶ ἦν ἐκεῖ μωυσῆς ἐναντίον κυρίου τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. ἄρτον οὐκ ἔφαγεν καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιεν. καὶ ἔγραψε τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπὶ τῶν πλακῶν τῆς διαθήκης, τοὺς δέκα λόγους.
postq̄ aūt descendit moyses de mōte sinai: & due tabule sup manib⁹ moysi. descēdēte aūt eo de mōte: & moyses nō
ὡς δὲ κατέβαινεν μωυσῆς ἐκ τοῦ ὄρους σινά, καὶ αἱ δύο πλάκες ἐπὶ τῶν χειρῶν μωυσῆ. καταβαίνοντος δὲ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ μωυσῆς οὐκ

Eccles. 35.a. · F · s.23.b Deut. 14.c. s.24.d

Transla. Chal.

לא תפרוק ותנקפיה וכל בוכרא דבנך תפרוק ולא יתחזון קדמי ריקנין: שתא יומין תפלח וביומא שביעאה תנוח בזרועא ובחצדא תנוח: וחגא דשבועיא תעביד לך בכורי חצד חטין וחגא דכנשא במפקך שתא: תלת זמנין בשתא יתחזון כל דכורך קדם רבון עלמא יי אלהא דישראל: ארי איתריך עממין מן קדמך ואפתי ית תחומך ולא יחמיד אינש ית ארעך במסקך לאתחזאה קדם יי אלהך תלת זמנין בשתא: לא תיכוס על חמיע דם פסחי ולא יביתון בר מן מדבחא תרבי נכסת חגא עד צפרא: ריש בכורי ארעך תיתי לבית מקדשא דיי אלהך לא תיכול בשר בחלב: ואמר יי למשה כתב לך ית פתגמיא האלין ארי על מימר פתגמיא האלין גזרית עמך קים ועם ישראל: והוה תמן עם יי ארבעין יממין וארבעין לילוון לחמא לא אכל ומיא לא שתי: וכתב על לוחיא ית פתגמי קימא עשרא פתגמין: והוה כד נחית משה מן טורא דסיני ותרין לוחי סהדותא בידא דמשה במחתיה מן טורא ומשה לא

Pritiua chal.

נקף חזא שית · פלח נוח עבד · חצד נפק רגג · חגג פתה · חסד נסק · נכס בית רבה · חגג ראש אתא · קדש אכל אמר · קום רבע יום · שתה קום · עתת

Interp. chal.

non redemeris: truncabis caput illius: & oēe primogenitū filiorum tuorum redimes: & nō apparebūt corā me vacui. Sex diebus opaberis: in die autem septimo requiesces: in seminationis tēpore & messis quiesces. Solēnitatē quoqꝫ hebdomadarum facies tibi in primitijs messis tritici: et solēnitatem qn̄ egrediēte anno fruct⁹ cōgregātur. Trib⁹ tpibus in anno appebit ois masculus tuus corā dñatore seculi dño deo israel. Eijciā enī populos a facie tua: & dilatabo terminū tuū: neqꝫ cōcupiscet homo terrā tuā cum ascēderis vt appareas corā dño deo tuo tribus tpibus in anno. Non imolabis sup fermento sanguinē phase mei: neqꝫ manebūt extra altare adipes victime solemnitatis vsqꝫ mane. Primitias terre tue offeres in domū sanctuarij dñi dei tui. Non comedes carnē cum lacte. Dixitqꝫ dñs ad moysen. Scribe tibi verba hec: quia p sermonē horum verborum pepigi tecū fedus & cum israel. Fuitqꝫ ibi cum dño quadraginta diebus & q̄draginta noctibus: panem non comedit & aquā non bibit. Et scripsit sup tabulis decē verba federis. Et factū est cū descendisset moyses de mōte sinai: due tabule testimonij erant in manib⁹ moysi cū descēdisset de monte. Moyses aūt ne

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

sciebat: q glorificat⁹ fuerat aspect⁹ cutis faciei sue cū loq̄ret ipse ei.
ᾔδει, ὅτι δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐν τῷ λαλεῖν αὐτὸν αὐτῷ.
et vidit aaron & oēs filij israel moysen: & erat glorificat⁹ aspect⁹ cutis faciei ei⁹. et timuerūt appropinquare ei.
καὶ ἴδεν ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸν μωυσῆν, καὶ ἦν δεδοξασμένη ἡ ὄψις τοῦ χρωτὸς τοῦ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἐφοβήθησαν ἐγγίσαι αὐτῷ.
et vocauit eos moyses: & cōuersi sūt ad eū aarō & oēs principes synagoge. & locut⁹ est eis moyses.
καὶ ἐκάλεσεν αὐτοὺς μωυσῆς, καὶ ἐπεστράφησαν πρὸς αὐτὸν ἀαρὼν καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς συναγωγῆς. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς μωυσῆς.
et post hec accesserūt ad eū oēs filij israel. et precepit eis oīa: q̄ locut⁹ ē dñs ad eū in mōte sinai.
καὶ μετὰ ταῦτα προσῆλθον πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς πάντα, ὅσα ἐλάλησε κύριος πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ὄρει σινά.
& postq̄ cessauit loqui ad eos: imposuit sup faciē suā velū.
καὶ ἐπεὶ κατέπαυσε λαλῶν πρὸς αὐτούς, ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κάλυμμα.
qn̄ aūt ingrediebat moyses corā dño vt loq̄ret ei: auferebat velamē: donec exiret.
ἡνίκα δ' ἂν εἰσεπορεύετο μωυσῆς ἔναντι κυρίου λαλεῖν αὐτῷ, περιῃρεῖτο τὸ κάλυμμα, ἕως τοῦ ἐκπορεύεσθαι.
et egrediēs loq̄bat oib⁹ filijs israel q̄cūqꝫ pcepit illi dñs.
καὶ ἐξελθὼν ἐλάλει πᾶσι τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος.
et viderūt filij israel faciem moysi: q glorificata erat. et circūposuit moyses velamē sup faciem suā donec ingrederet ad loquēdū cū eo.
καὶ ἴδον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ πρόσωπον μωυσῆ, ὅτι δεδόξασται. καὶ περιέθηκε μωυσῆς κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἕως ἂν εἰσέλθῃ λαλεῖν αὐτῷ.

Et cōgregauit moyses oēm cetū filiorum israel. et dixit ad eos: hi sermones q̄s dixit dñs facere eos. sex dies facies opa. at die septima requies sctm sabbatū: requies dño oīs faciēs in ea opus: moriat. nō ardebit ignis in oī habitatiōe vrā in die sabbatorum. ego dñs. et dixit moyses ad oēm cetū filiorum israel: dicēs: hoc vbū: qd̄ pcepit dñs: dicēs: accipe
Καὶ συνήθροισε μωυσῆς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, οὗτοι οἱ λόγοι, οὓς εἶπε κύριος ποιῆσαι αὐτούς. ἓξ ἡμέρας ποιήσεις ἔργα. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κατάπαυσις ἅγιον σάββατον, ἀνάπαυσις τῷ κυρίῳ. πᾶς ὁ ποιῶν ἐν αὐτῇ ἔργον, τελευτάτω. οὐ καύσετε πῦρ ἐν πάσῃ τῇ κατοικίᾳ ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων. ἐγὼ κύριος. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ, λέγων, τοῦτο τὸ ῥῆμα, ὃ συνέταξε κύριος, λέγων, λάβετε

G · 1.Co. 3.c. · C.35 A

Trāsla. B. Hiero.

q cornuta esset facies sua: ex cōsortio sermōis domini. Videntes aūt aaron & filii israel cornutā moysi faciem: timuerunt prope accedere. Vocatiqꝫ ab eo reuersi sunt tā aaron q̄ principes synagoge. Et postquā locutus est ad eos: venerūt ad eū et oēs filii israel. Quibus precepit cuncta que audierat a dño in monte sinai. Impletisqꝫ sermonibus: posuit velamē sup faciem suam. Qui ingressus ad dñm & loquens cū eo auferebat donec exiret: & tūc loquebatur ad filios israel oīa que sibi fuerant imperata. Qui videbant faciem egredientis moysi esse cornutā: sed operiebat ille rursus faciem suam: si quādo loq̄batur ad eos. Ca. 35

Igitur congregata omni turba filiorū israel: dixit ad eos. hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis opus. Septimus dies erit vobis sanctus: sabbatum & requies dñi. Qui fecerit opus in eo: occidetur. Nō succēdetis ignē in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati. Et ait moyses ad oēm cateruā filiorū israel. Iste est sermo quē pcepit dominus dicēs. Separate

Tex. Heb.

ידע כי קרן עור פניו בדברו אתו:
וירא אהרן וכל בני ישראל את
משה והנה קרן עור פניו וייראו
מגשת אליו: ויקרא אלהם משה
וישבו אליו אהרן וכל הנשאים
בעדה וידבר משה אלהם: ואחרי
כן נגשו כל בני ישראל ויצום
את כל אשר דבר יהוה אתו בהר
סיני: ויכל משה מדבר אתם
ויתן על פניו מסוה: ובבא משה
לפני יהוה לדבר אתו יסיר את
המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל
בני ישראל את אשר יצוה:
וראו בני ישראל את פני משה
כי קרן עור פני משה והשיב
משה את המסוה על פניו עד באו
לדבר אתו:

Cap. xxxv.

ויקהל משה
את כל עדת בני ישראל ויאמר
אלהם אלה הדברים אשר צוה
יהוה לעשת אתם: ששת ימים
תעשה מלאכה וביום השביעי
יהיה לכם קדש שבת שבתון
ליהוה כל העשה בו מלאכה יומת:
לא תבערו אש בכל משבתיכם
ביום השבת: ויאמר משה אל
כל עדת בני ישראל לאמר זה
הדבר אשר צוה יהוה לאמר: קחו

Pritiua heb.: פנה · ראה · ירא · נגש קרא · שוב · בעד דבר · צוה · כלה · נתן סוה בוא · סור · יצא · צוה · ראה · שוב · קהל עדה · עשה יום · לאך שבע · היה · מות · בער ישב · אמר · לקח

Transla. Chal.

ידע ארי סגי זיו יקרא דאפוהי במללותיה עמיה: וחזא אהרן וכל בני ישראל ית משה והא סגי זיו יקרא דאפוהי ודחילו מלאתקרבא לותיה: וקרא להון משה ותבו לותיה אהרן וכל רברביא דכנשתא ומליל משה עמהון: ובתר כן אתקריבו כל בני ישראל ופקידינון ית כל דמליל יי עמיה בטורא דסיני: ושיצי משה ממללא עמהון ויהב על אפוהי בית אפי: וכד עליל משה לקדם יי למללא עמיה מעדי ית בית אפי עד מפקיה ונפיק ומתמליל עם בני ישראל ית דמתפקד: וחזן בני ישראל ית סבר אפי משה ארי סגי זיו יקרא דאפי משה ומתיב משה ית בית אפי על אפוהי עד דעליל למללא עמיה:

Ca. xxxv.

ואכניש משה ית כל כנשתא דבני ישראל ואמר להון אלין פתגמיא דפקיד יי למעבד יתהון: שתא יומין תתעביד עבידתא וביומא שביעאה יהי לכון קודשא שבת שבתא קדם יי כל דיעביד ביה עבידתא יתקטיל: ולא תבערון אשתא בכל מותבניכון ביומא דשבתא: ואמר משה לכל כנשתא דבני ישראל למימר דין פתגמא דפקיד יי למימר: סיבו

Interp. chal.

sciebat q multiplicat⁹ esset splendor glorie vultus sui cum loq̄retur cū eo. Viditqꝫ aaron & oēs filij israel moysen: & ecce multiplicat⁹ erat splēdor glorie vultus ei⁹: timueruntqꝫ accedere ad eum. Et vocauit eos moyses: et reuersi sunt ad eū aaron & oēs pncipes cōgregationis. et locutus est moyses cū eis: & postea accesserunt oēs filij israel: & precepit eis oīa q̄ locutus est dñs cū eo in mōte sinai. Cūqꝫ cōsummasset moyses loq̄ cū eis: posuit sup faciē suā velamē. Et cū igrediebat moyses in cōspectū dñi vt loq̄retur cum eo: auferebat velamē donec exiret: & egrediebat & loq̄batur cū filijs israel qd̄ preceptū erat. Videbātqꝫ filij israel aspectū vultus moysi: q multus erat splendor glorie vultus moysi. Et reducebat moyses velamē sup faciē suā: donec ingrederetur ad loquendū cum eo. Ca. 35.

Congregauitqꝫ moyses oēm cetū filiorum israel: et ait eis. Hec sunt verba q̄ precepit dñs vt faciatis ea. Sex diebus fiet opus: in die aūt septimo erit vobis requies sabbati sancti corā dño. ois qui fecerit in eo opus occidetur. Non succēdetis ignē in oibus habitationibus vestris in die sabbati. Et ait moyses ad omnē congregationē filiorum israel: dicens. Iste est sermo quem precepit dominus: dicens. Tollite

Pritiua chal.

אתא · קרב תוב · רבב · שצא · עול עדה · נפק מלל פקד · חזא תוב · כנש עבד שית · הוה · קטל בער יתב · אמר נסב

מֵאִתְּכֶם תְּרוּמָה לַיהוָה כֹּל נְדִיב
לִבּוֹ יְבִיאֶהָ אֵת תְּרוּמַת יְהוָה זָהָב
וָכֶסֶף וּנְחֹשֶׁת׃ וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן
וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ וְעִזִּים׃ וְעֹרֹת
אֵילִם מְאָדָּמִים וְעֹרֹת תְּחָשִׁים
וַעֲצֵי שִׁטִּים׃ וְשֶׁמֶן לַמָּאוֹר
וּבְשָׂמִים לְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְלִקְטֹרֶת
הַסַּמִּים׃ וְאַבְנֵי שֹׁהַם וְאַבְנֵי
מִלֻּאִים לָאֵפוֹד וְלַחֹשֶׁן׃ וְכָל חֲכַם
לֵב בָּכֶם יָבֹאוּ וְיַעֲשׂוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר
צִוָּה יְהוָה׃ אֶת הַמִּשְׁכָּן אֶת אָהֳלוֹ
וְאֶת מִכְסֵהוּ אֶת קְרָסָיו וְאֶת
קְרָשָׁיו אֶת בְּרִיחָו אֶת עַמֻּדָיו וְאֶת
אֲדָנָיו׃ אֶת הָאָרֹן וְאֶת בַּדָּיו אֶת
הַכַּפֹּרֶת וְאֵת פָּרֹכֶת הַמָּסָךְ׃ אֶת
הַשֻּׁלְחָן וְאֶת בַּדָּיו וְאֶת כָּל כֵּלָיו
וְאֵת לֶחֶם הַפָּנִים׃ וְאֶת מְנֹרַת
הַמָּאוֹר וְאֶת כֵּלֶיהָ וְאֶת נֵרֹתֶיהָ
וְאֵת שֶׁמֶן הַמָּאוֹר׃ וְאֶת מִזְבַּח
הַקְּטֹרֶת וְאֶת בַּדָּיו וְאֵת שֶׁמֶן
הַמִּשְׁחָה וְאֵת קְטֹרֶת הַסַּמִּים וְאֶת
מָסַךְ הַפֶּתַח לְפֶתַח הַמִּשְׁכָּן׃ אֵת
מִזְבַּח הָעֹלָה וְאֶת מִכְבַּר הַנְּחֹשֶׁת
אֲשֶׁר לוֹ אֶת בַּדָּיו וְאֶת כָּל כֵּלָיו
אֶת הַכִּיֹּר וְאֶת כַּנּוֹ׃ אֵת קַלְעֵי
הֶחָצֵר אֶת עַמֻּדָיו וְאֶת אֲדָנֶיהָ
וְאֵת מָסַךְ שַׁעַר הֶחָצֵר׃ אֶת יִתְדֹת

רום נדב · בוא רום · תלע שנה עזז · אדם · שטה אור · אפד · בוא עשה · שכן · כסה · ברח עמד · סכך · כלה · פנה נור · זבח · נחש · כון

apud vos primitias dño. Ois volūtarius & pno aio offerat eas domino. Aurum & argētū & es: hyacinthum & purpuram: coccūq̄ bis tinctū & byſſum: pilos caprarū: pellesq̄ arietū rubricatas & hyacinthinas: ligna ſethim & oleum ad luminaria cōcinnāda: & vt cōficiatur vnguētum & thymiama ſuauiſſimū: lapides onychinos & gemmas ad ornatū ſuphumeralis & rōnalis. Quiſquis veſtrum ſapiens ē: veniat & faciat quod dñs imperauerat: tabernaculū ſ. & tectū eius atq̄ operimentū: anulos & tabulata cū vectibus & paxillos & baſes: arcā & vectes: propitiatoriū & velū: quod ante illud oppanditur: mēſam cū vectibus & vaſis & propoſitionis panibus: candelabrum ad luminaria ſuſtētāda: vaſa illius & lucernas & oleū ad nutrimenta ignium: altare thymiamatis: & vectes & oleum vnctionis & thymiama ex aromatibus: tentorium ad oſtiū tabernaculi: altare holocauſti & craticulam eius eneam cum vectibus & vaſis ſuis: labrum & baſim eius: cortinas atrii cum columnis & baſibus: tentorium in foribus veſtibuli: paxillos

λάβετε παρ' ὑμῶν αὐτῶν ἀφαίρεμα κυρίῳ· πᾶς ὁ καταδεχόμενος τῇ καρδίᾳ οἴσουσι τὰς ἀπαρχὰς κυρίῳ, χρυσίον, ἀργύριον, χαλκόν, ὑάκινθον, πορφύραν, κόκκινον διπλοῦν διανενησμένον, καὶ βύσσον κεκλωσμένην, καὶ τρίχας αἰγείας, καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ δέρματα ὑακίνθινα, καὶ ξύλα ἄσηπτα, καὶ ἔλαιον εἰς τὴν φαῦσιν, καὶ θυμίαμα εἰς τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος, καὶ λίθους σαρδίους, καὶ λίθους εἰς τὴν γλυφὴν εἰς τὴν ἐπωμίδα καὶ τὸ λογεῖον. καὶ πᾶς ὁ σοφὸς τῇ διανοίᾳ ἐν ὑμῖν, ἐλθὼν ἐργαζέσθω πάντα ὅσα συνέταξε κύριος, τὴν σκηνήν, τὰ παραρύματα, καὶ τὰ καλύμματα, καὶ τὰ διατόνια, καὶ τοὺς μοχλούς, καὶ τοὺς στύλους, καὶ τοὺς πασσάλους, καὶ τὰς βάσεις, καὶ τὴν κιβωτόν, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς, καὶ τὸ ἱλαστήριον, καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, καὶ τὴν λυχνίαν τοῦ φωτός, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ φωτός, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ ὁλοκαυτώματος, καὶ τὴν ἐσχάραν αὐτοῦ τὴν χαλκῆν, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὸν λουτῆρα καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς πασσάλους τῆς σκηνῆς,

a vobis ipſis ſeparationē dño. ois ſuſcipiens corde ferent primitias dño: aurū: argentū: es: hyacinthū: purpurā: coccinū duplū filatum: & byſſū retortā: & pilos caprinos: & pelles arietū rubricatas: & pelles hyacinthinas: & ligna īputribilia: & oleū ad illuminatiōe: & thymiama ad oleū vnctionis: & ad cōpoſitionē thymiamatis: et lapides ſardios: & lapides in ſculpturā ad ſuphumerale: & in rōnale. & ois ſapiēs mēte in vobis: veniēs operetur oia q̄ pcepit dñs. tabnaculū: ppugnacula: & operimenta: & fibulas: & collūnas: & vectes: & paxillos: & baſes: & arcam: & vectes eius: & ppitiatoriū: & velū: & mēſam: & vectes eius: & oia vaſa eius: & panes ppoſitiōis: & cādelabrū luminis: & oia vaſa eius: & lucernas eius: & oleū luminis. & altare thymiamatis: & vectes eius: & oleū vnctiōis: & thymiama cōpoſitiōis: & velū porte tabnacli: & altare holocauſti: & craticulā ei9 eneā: & vectes eius: & oia vaſa eius: & labrū: & baſim eius. & cortinas atrij: & collūnas eius: & baſes eius. & velū porte atrij: & paxillos tabnacli:

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

רעי אתא · עזז סמך · שוט נהר רבב · שלם · אתא עבד שכן · כרך דפא · מאן · נור נהר · דבח · שכן עלה · דור סכא

et vobis primitias corā dño. Ois qui fuerit voluntarius ex corde ſuo afferat primitias corā dño: aurū et argentū et es: et hyacinthū et purpurā et coccinum et byſſum et pilos caprarū: et pelles arietū rubricatas et pelles hyacinthinas et ligna ſetim: et oleū ad luminaria: aromata in vnguētum vnctionis et in thymiama aromatū. Et lapides onychinos et lapides vt impleāt celaturas que ſunt in ſuperhumerali et in rationali. Oēs ſapientes corde qui ſunt in vobis veniāt et faciant oia que precepit dñs: tabernaculū et tentorium eius: et operimentū eius: et fibulas eius et tabulas ei9: et vectes eius: et columnas eius: et baſes eius: arcam et vectes eius: et propitiatoriū et veluz quod extenditur. Menſam et vectes eius et omnia vaſa eius: et panem ppoſitionis: et cādelabrū illuminationis et vaſa ei9 et lucernas eius: et oleum ad illuminandū: altareq̄ incenſi aromatum et vectes eius: et oleum vnctionis: et thymiama aromatū. Et tentorium oſtij ad portam tabernaculi. altare holocauſti et rete eneū eius et vectes eius et omnia vaſa eius: labrum et baſim eius. Cortinas atrij columnaſq̄ eius et baſes eius et tentorium porte atrij: paxillos

מִנְּכוֹן אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ כֹּל דְּיִתְרְעֵי לִבֵּיהּ יַיְתֵי יָת אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ דַּהֲבָא וְכַסְפָּא וּנְחָשָׁא׃ וְתִכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ וּמַעְזֵי׃ וּמַשְׁכֵי דְדִכְרֵי מְסַמְּקֵי וּמַשְׁכֵי סַסְגּוֹנָא וְאָעֵי שִׁטִּין׃ וּמִשְׁחָא לְאַנְהָרוּתָא וּבוּסְמַיָּא לִמְשַׁח רְבוּתָא וְלִקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא׃ וְאַבְנֵי בוּרְלָא וְאַבְנֵי אַשְׁלָמוּתָא לְשַׁקָּעָא בְּאֵפוֹדָא וּבְחוּשְׁנָא׃ וְכָל חַכִּימֵי לִבָּא דִּבְכוֹן יֵיתוֹן וְיַעְבְּדוּן יָת כָּל דְּפַקֵּיד יְיָ׃ יָת מַשְׁכְּנָא יָת פְּרָסֵיהּ וְיָת חוֹפָאֵיהּ יָת פּוּרְפוֹהִי וְיָת דַּפּוֹהִי יָת עַבְרוֹהִי יָת עַמּוּדוֹהִי וְיָת סַמְכוֹהִי׃ יָת אֲרוֹנָא וְיָת אֲרִיחוֹהִי יָת כַּפּוּרְתָּא וְיָת פָּרֻכְתָּא דִּפְרָסָא׃ יָת פָּתוּרָא וְיָת אֲרִיחוֹהִי וְיָת כָּל מָנוֹהִי וְיָת לְחֵם אַפַּיָּא׃ וְיָת מְנָרְתָא דְּאַנְהוֹרֵי וְיָת מָנַהָא וְיָת בּוֹצִינַהָא וְיָת מִשְׁחָא דְאַנְהָרוּתָא׃ וְיָת מַדְבְּחָא דִקְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא וְיָת אֲרִיחוֹהִי וְיָת מִשְׁחָא דִרְבוּתָא וְיָת קְטֹרֶת בּוּסְמַיָּא וְיָת פְּרָסָא דְּתַרְעָא לִתְרַע מַשְׁכְּנָא׃ יָת מַדְבְּחָא דַעֲלָתָא וְיָת סְרָדָא דִנְחָשָׁא דִּילֵיהּ יָת אֲרִיחוֹהִי וְיָת כָּל מָנוֹהִי יָת כִּיּוֹרָא וְיָת בְּסִיסֵיהּ׃ יָת סְרָדֵי דַרְתָּא יָת עַמּוּדוֹהִי וְיָת סַמְכַהָא וְיָת פְּרָסָא דִּתְרַע דַּרְתָּא׃ יָת סִכֵּי

καὶ τοὺς πασσάλους τῆς αὐλῆς, καὶ τὰ σχοινία αὐτῶν, καὶ τὰς στολὰς τὰς ἁγίας Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, καὶ τὰς στολὰς ἐν αἷς λειτουργήσουσιν ἐν αὐταῖς ἐν τῷ ἁγίῳ, καὶ τοὺς χιτῶνας τοῖς υἱοῖς Ἀαρὼν τῆς ἱερατείας, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως. καὶ ἐξῆλθε πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν Ἰσραὴλ ἀπὸ Μωυσέως. καὶ ἤνεγκαν ἕκαστος ὧν ἔφερεν αὐτῶν ἡ καρδία, καὶ ὅσοις ἔδοξε τῇ ψυχῇ αὐτῶν, ἤνεγκαν ἀφαίρεμα κυρίῳ εἰς πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ εἰς πάντα τὰ κάτεργα αὐτῆς, καὶ εἰς πάσας τὰς στολὰς τοῦ ἁγίου. καὶ ἤνεγκαν οἱ ἄνδρες παρὰ τῶν γυναικῶν πασῶν, ὧν ἔδοξε τῇ διανοίᾳ, ἤνεγκαν σφραγῖδας, καὶ ἐνώτια, καὶ δακτυλίους, καὶ ἐμπλόκια, καὶ περιδέξια, καὶ πᾶν σκεῦος χρυσοῦν. καὶ πάντες ὅσοι ἤνεγκαν ἀφαιρέματα χρυσίου κυρίῳ. καὶ παρ' ᾧ εὑρέθη ὑάκινθος, καὶ πορφύρα, καὶ κόκκινον, καὶ βύσσος, καὶ δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ δέρματα ὑακίνθινα, ἤνεγκαν. καὶ πᾶς ὁ ἀφαιρῶν ἀφαίρεμα, ἀργύριον καὶ χαλκὸν ἤνεγκαν τὰ ἀφαιρέματα τῷ κυρίῳ. καὶ παρ' οἷς εὑρέθη ξύλα ἄσηπτα εἰς πάντα τὰ ἔργα τῆς κατασκευῆς, ἤνεγκαν. καὶ πᾶσα γυνὴ σοφὴ τῇ διανοίᾳ ταῖς χερσὶ νήθειν, ἤνεγκαν νενησμένα τὴν ὑάκινθον, καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ κόκκινον, καὶ τὴν βύσσον. καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες, αἷς ἔδοξε τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ἐν σοφίᾳ, ἔνησαν τὰς τρίχας τὰς αἰγείας. καὶ οἱ ἄρχοντες ἤνεγκαν τοὺς λίθους τῆς σμαράγδου, καὶ τοὺς λίθους τῆς

et paxillos atrij: et funiculos eorū: et veſtes ſāctas aarō ſacerdotis: et veſtes in quibus miniſtrabūt in ipſis in ſanctuario: et tunicas filijs aaron ſacerdotij: et oleū vnctiōis: et thymiama cōpoſitiōis. et exijt ois multitudo filiorū iſrael a moyſe: et adduxit vnuſquiſq̄ quod tulit cor eorū: et quibus viſū ē aie eorū: obtulerūt ſegregationē dño ad oia opa tabnacli teſtimonij: et ad oia acceſſoria eius: et ad oēs veſtes ſanctuarij. et obtulerūt viri a mulieribus oībus quibus viſū ē in mēte: obtulerūt ſigilla: et inaures: et anulos: et torques: et dextralia: et oē vas aureū. et oēs qui obtulerūt ſegregatiōe auri dño. et ois cui inuētū ē apd eū hyacinthus: et purpura: et coccinū: et byſſus: et pelles arietū rubricate: et pelles hyacinthine: obtulerūt. et ois ſeparās ſeparationē: argētū et es obtulerūt ſeparatiōes dño. et apd quos in vētā fuit ligna īputribilia i oia opera fabricatiōis: obtulerūt. et ois mulier ſapiēs mēte manibus ad filādū: obtulerūt filata hyacinthū: et purpurā: et coccinū: et byſſū. et oēs mulieres quibus viſū ē in mēte eaꝝ in ſapiētia neuerūt pilos caprinos. et principes obtulerūt lapides ſmaragdi: et lapides

tabernaculi atrii cum funiculis ſuis: veſtimēta quorū vſus eſt in miniſterio ſanctuarii. Veſtes aaron pontificis ac filiorū eius vt ſacerdotio fungātur mihi. Egreſſaq̄ omnis multitudo filiorū iſrael de cōſpectu moyſi: obtulerunt mēte promptiſſima atq̄ deuota primitias domino: ad faciendum opus tabernaculi teſtimonii. Quicquid ad cultū & ad veſtes ſanctas neceſſarium erat: viri cum mulieribus prebuerūt armillas & inaures anulos & dextralia. Oē vas aureum in donaria dñi ſeparatū eſt. Si quis habebat aurum: hyacinthū & purpura: coccūq̄ bis tinctum: byſſum & pilos caprarū: pelles arietū rubricatas & hyacinthinas: argenti eriſq̄ metalla obtulerunt domino: lignaq̄ ſethim in varios vſus. Sed & mulieres docte que neuerant dederūt hyacinthum purpurā ac vermiculum ac byſſum & pilos caprarū: ſpōte ppria cuncta tribuentes. Principes vero obtulerunt lapides onychinos & gemmas

הַמִּשְׁכָּן וְאֶת יִתְדֹת הֶחָצֵר וְאֶת
מֵיתְרֵיהֶם׃ אֶת בִּגְדֵי הַשְּׂרָד לְשָׁרֵת
בַּקֹּדֶשׁ אֶת בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן
הַכֹּהֵן וְאֶת בִּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן׃ וַיֵּצְאוּ
כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִלִּפְנֵי
מֹשֶׁה׃ וַיָּבֹאוּ כָּל אִישׁ אֲשֶׁר נְשָׂאוֹ
לִבּוֹ וְכֹל אֲשֶׁר נָדְבָה רוּחוֹ אֹתוֹ
הֵבִיאוּ אֶת תְּרוּמַת יְהוָה לִמְלֶאכֶת
אֹהֶל מוֹעֵד וּלְכָל עֲבֹדָתוֹ וּלְבִגְדֵי
הַקֹּדֶשׁ׃ וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל
הַנָּשִׁים כֹּל נְדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח
וָנֶזֶם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלִי זָהָב
וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר הֵנִיף תְּנוּפַת זָהָב
לַיהוָה׃ וְכָל אִישׁ אֲשֶׁר נִמְצָא
אִתּוֹ תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי
וְשֵׁשׁ וְעִזִּים וְעֹרֹת אֵילִם מְאָדָּמִים
וְעֹרֹת תְּחָשִׁים הֵבִיאוּ׃ כָּל מֵרִים
תְּרוּמַת כֶּסֶף וּנְחֹשֶׁת הֵבִיאוּ אֵת
תְּרוּמַת יְהוָה וְכֹל אֲשֶׁר נִמְצָא
אִתּוֹ עֲצֵי שִׁטִּים לְכָל מְלֶאכֶת
הָעֲבֹדָה הֵבִיאוּ׃ וְכָל אִשָּׁה חַכְמַת
לֵב בְּיָדֶיהָ טָווּ וַיָּבִיאוּ מַטְוֶה אֶת
הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן אֶת תּוֹלַעַת
הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ׃ וְכָל הַנָּשִׁים
אֲשֶׁר נָשָׂא לִבָּן אֹתָנָה בְּחָכְמָה טָווּ
אֶת הָעִזִּים׃ וְהַנְּשִׂאִם הֵבִיאוּ אֵת
אַבְנֵי הַשֹּׁהַם וְאֵת אַבְנֵי הַמִּלֻּאִים

יתר · יצא פנה · בוא · בוא רוח לבב · עבד · נשא נדב בוא · כמז · נוף · מצא · תלע שנה · עור אדם · רום · שטה לאך · איש · טוה

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

מַשְׁכְּנָא וְיָת סִכֵּי דַרְתָּא וְיָת אַטּוּנֵיהוֹן׃ יָת לְבוּשֵׁי שִׁמּוּשָׁא לְשַׁמָּשָׁא בְקוּדְשָׁא יָת לְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא לְאַהֲרֹן כַּהֲנָא וְיָת לְבוּשֵׁי בְנוֹהִי לְשַׁמָּשָׁא׃ וּנְפַקוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן קֳדָם מֹשֶׁה׃ וַאֲתוֹ כָּל גְּבַר דְּיִתְרְעֵי לִבֵּיהּ וְכֹל דְּאַשְׁלֵמַת רוּחֵיהּ עִמֵּיהּ אַיְתִיוּ יָת אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ לַעֲבִידַת מַשְׁכַּן זִמְנָא וּלְכָל פּוּלְחָנֵיהּ וְלִלְבוּשֵׁי קוּדְשָׁא׃ וַאֲתוֹ גּוּבְרַיָּא עִם נְשַׁיָּא כֹּל דְּיִתְרְעֵי לִבֵּיהּ אַיְתִיוּ שֵׁירִין וְשַׁבְּבִין עִזְקָן וּמָחוֹךְ כָּל מָאן דִּדְהַב וְכָל גְּבַר דַּאֲרֵים אֲרָמוּת דַּהֲבָא קֳדָם יְיָ׃ וְכָל גְּבַר דְּאִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ תִּכְלָא וְאַרְגְּוָנָא וּצְבַע זְהוֹרִי וּבוּץ וּמַעְזֵי וּמַשְׁכֵי דְדִכְרֵי מְסַמְּקֵי וּמַשְׁכֵי סַסְגּוֹנָא אַיְתִיוּ׃ כָּל דַּאֲרֵים אֲרָמוּת כַּסְפָּא וּנְחָשָׁא אַיְתִיוּ יָת אַפְרָשׁוּתָא קֳדָם יְיָ וְכֹל דְּאִשְׁתְּכַח עִמֵּיהּ אָעֵי שִׁטִּין לְכָל עֲבִידַת פּוּלְחָנָא אַיְתִיוּ׃ וְכָל אִתְּתָא חַכִּימַת לִבָּא בִּידַהָא עֲזָלָא וּמַיְתָן כַּד עֲזִיל יָת תִּכְלָא וְיָת אַרְגְּוָנָא יָת צְבַע זְהוֹרִי וְיָת בּוּצָא׃ וְכָל נְשַׁיָּא דְּאִתְרְעִי לִבְּהוֹן עִמְּהוֹן בְּחָכְמְתָא עֲזָלָא יָת מַעְזַיָּא׃ וְרַבְרְבַיָּא אַיְתִיוּ יָת אַבְנֵי בוּרְלָא וְיָת אַבְנֵי אַשְׁלָמוּתָא

tabernaculi et paxillos atrij et funiculos eius: veſtes miniſterij vt miniſtrēt in ſanctuario: veſteſq̄ ſanctas aaron ſacerdotis: et veſtes filiorū eius vt miniſtrent. Egreſſaq̄ eſt ois cōgregatio filiorū iſrael de cōſpectu moyſi. Et venerūt oēs viri qui ex corde ſuo ſe obtulerūt: et ois qui habuit ſpiritū perfectū obtulit primitias corā dño in opus tabernaculi federis et ad oēm cultum eius et ad veſtes ſanctas. Obtuleruntq̄ viri cum mulieribus oēs ex corde voluntario obtulerunt armillas et inaures: anulos et dextralia: et omne vas aureū. Et ois vir qui ſeparauit primitias auri coram dño: omniſq̄ apud quē inuentus eſt hyacinthus et purpura et coccinus et byſſus retorta et pili caprarū et pelles arietū rubricate et pelles hyacinthine: obtulerūt. Ois qui ſeparauit primitias argenti et eris: obtulerūt primitias corā dño. Et ois apud quē inuēta ſunt ligna ſetim ad omne opus miniſterij obtulerūt. Oīſq̄ mulier ſapiens corde manibus ſuis nebat: et adducebāt hyacinthū et purpuram et coccinū et byſſum que neuerant. Et oēs mulieres que volebant cum ſapientia cordis earū nebant pilos caprarum. Principes autē obtulerūt lapides onychinos et lapides ad implēdas

שכן · אתא רעי שלם · אתא פרש · אתא אנשא שרא · רום שכח · עזז סמך אתא · רום · שוט אתא · רעי · רבב שלם

לאפוד ולחשן׃ ואת הבשם ואת השמן למאור ולשמן המשחה ולקטרת הסמים׃ כל איש ואשה אשר נדב לבם אתם להביא לכל המלאכה אשר צוה יהוה לעשות ביד משה הביאו בני ישראל נדבה ליהוה׃ ויאמר משה אל בני ישראל ראו קרא יהוה בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה׃ וימלא אתו רוח אלהים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה׃ ולחשב מחשבת לעשת בזהב ובכסף ובנחשת׃ ובחרשת אבן למלאת ובחרשת עץ לעשות בכל מלאכת מחשבת׃ ולהורת נתן בלבו הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן׃ מלא אתם חכמת לב לעשות כל מלאכת חרש וחשב ורקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש וארג עשי כל מלאכה וחשבי מחשבת׃

Cap. xxxvi.

ועשה בצלאל ואהליאב וכל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה ותבונה בהמה לדעת לעשת את כל מלאכת עבדת הקדש לכל אשר צוה יהוה׃ ויקרא משה אל בצלאל

ad suphumerale & rōnale. Aromataq & oleū ad luminaria cōcinnāda & ad pparādū vnguētū ac thymiama odoris suauissimi cōponēdū. Oēs viri & mulieres mente deuota obtulerūt donaria: vt fierent opa que iusserat dñs p manū moysi. Cūcti filii israel voluntaria dño dedicauerūt. Dixitq moyses ad filios israel. ecce vocauit dñs ex nomine beseleel filium huri filii hur de tribu iuda: īpleuitq eū spiritu dei: sapientia & intelligentia & sciētia & omni doctrina: ad excogitādū & faciendū opus ī auro & argēto & ere sculpendisq lapidibus & opere carpētario. Quicquid fabre adinueniri potest dedit ī corde eius. Ooliab quoq filium achisamech de tribu dan ambos erudiuit sapiētia: vt faciāt opa abietarii polymitarii ac plumarii de hyacintho & purpura coccoq bis tincto & bysso: & texāt oia: ac noua qq reperiant. Ca. 36.

FEcit ergo beseleel & ooliab & omnis vir sapiens quibus dedit dominus sapientiam & itellectū: vt scirent fabre operari que in vsu sanctuarii necessaria sunt & que precepit dominus. Cumq vocasset eos moyses

πληρώσεως εἰς τὴν ἐπωμίδα, καὶ εἰς λόγιον, καὶ τὰς συνθέσεις, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος. καὶ πᾶς ἀνὴρ καὶ γυνὴ ὧν ἔφερεν ἡ διάνοια αὐτῶν, εἰσελθόντας ποιεῖν πάντα τὰ ἔργα, ὅσα συνέταξε κύριος ποιῆσαι αὐτὰ διὰ μωυσῆν, ἤνεγκαν ἀφαίρεμα οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κυρίῳ. καὶ εἶπε μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, ἰδοὺ ἀνακέκληκεν ὁ θεὸς ἐξ ὀνόματος τὸν βεσελεὴλ τὸν τοῦ οὐρὶ υἱοῦ ὤρ, ἐκ φυλῆς ἰούδα, καὶ ἐνέπλησεν αὐτὸν πνεῦμα θεῖον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἐπιστήμης πάντων, ἀρχιτεκτονεῖν κατὰ πάντα τὰ ἔργα τῆς ἀρχιτεκτονίας ποιεῖν τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸν χαλκόν, καὶ λιθουργῆσαι τὸν λίθον, καὶ κατεργάζεσθαι τὰ ξύλα, καὶ ποιεῖν ἐν παντὶ ἔργῳ σοφίας. καὶ προβιβάσαι γε ἔδωκεν ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῷ τε καὶ ἐλιὰβ τῷ τοῦ ἀχισαμὰχ ἐκ τῆς φυλῆς δάν. καὶ ἐνέπλησεν αὐτοὺς σοφίας καὶ συνέσεως καὶ διανοίας, συνιέναι ποιῆσαι πάντα τὰ ἔργα τοῦ ἁγίου, τὰ ὑφαντὰ καὶ ποικιλτά, ὑφᾶναι τῷ κοκκίνῳ καὶ τῇ βύσσῳ ποιεῖν πᾶν ἔργον ἀρχιτεκτονίας ποικιλίας. Ca.36.

Καὶ ἐποίησε βεσελεὴλ καὶ ἐλιὰβ καὶ πᾶς σοφὸς τῇ διανοίᾳ, ᾧ ἐδόθη σοφία καὶ ἐπιστήμη ἐν αὐτοῖς, συνιέναι ποιεῖν πάντα τὰ ἔργα κατὰ τὰ ἅγια καθήκοντα, κατὰ πάντα ὅσα συνέταξε κύριος. καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς τὸν βεσελεὴλ

Transla. Chal.

Interp. chal.

celaturas q erāt in suphumerali & in rationali. et aromata & oleum ad luminaria & ad oleū vnctionis & ad thymiama aromatū. Oēs vir & mulier q voluerunt ex corde suo vt offerent ad oēe opus qd preceperat dñs fieri p manū moysi: obtulerūt filij israel volūtarie coram dño. Dixitq moyses filijs israel. Uidete q vocauit dñs ex noīe beseleel filiū vri filij hur de tribu iuda. et impleuit eū spū a facie dñi: sapiētia & intelligētia & scientia ī oēi opere. Et vt discat artes: vt faciat in auro & argento & ere & in arte gēmaria: vt gēmis celaturas impleat. Et in opere fabri lignarij vt faciat in oēi opere artificis. & vt doceat dedit in corde eius ipse & oliab filius achisamech de tribu dan: impleuit eos sapientia cordis: vt faciant in oēi opere carpentarij & artificis & polymitarij in hyacintho & purpura in coccino & in bysso & in omni opere textoris: & doceant artifices. Ca. 36.

FEcitq beseleel & ooliab et omnis vir sapiēs cor de quibus dedit dominus sapientiam & intelligentiam: vt facerent omne opus ministerij sanctuarij iuxta omnia que precepit dominus. Uocauitq moyses beseleel

καὶ ἐλιὰβ καὶ πάντας τοὺς ἔχοντας τὴν σοφίαν, οἷς ἔδωκεν ὁ θεὸς ἐπιστήμην ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ πάντας τοὺς ἑκουσίως βουλομένους προσπορεύεσθαι πρὸς τὰ ἔργα, ὥστε συντελεῖν αὐτά. καὶ ἔλαβον παρὰ μωυσῆ πάντα τὰ ἀφαιρέματα, ἃ ἤνεγκαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς πάντα τὰ ἔργα τοῦ ἁγίου ποιεῖν αὐτά. καὶ αὐτοὶ προσεδέχοντο ἔτι τὰ προσφερόμενα παρὰ τῶν φερόντων πρωῒ πρωΐ. καὶ παρεγίνοντο πάντες οἱ σοφοὶ οἱ ποιοῦντες πάντα τὰ ἔργα τοῦ ἁγίου, ἕκαστος κατὰ τὸ αὐτοῦ ἔργον, ὃ αὐτοὶ εἰργάζοντο. καὶ εἶπαν πρὸς μωυσῆν, ὅτι πλῆθος φέρει ὁ λαὸς παρὰ τὰ ἔργα ὅσα συνέταξε κύριος ποιῆσαι. καὶ προσέταξε μωυσῆς, καὶ ἐκήρυξεν ἐν τῇ παρεμβολῇ, λέγων, ἀνὴρ καὶ γυνὴ μηκέτι ἐργαζέσθωσαν εἰς τὰς ἀπαρχὰς τοῦ ἁγίου. καὶ ἐκωλύθη ὁ λαὸς ἔτι προσφέρειν. καὶ τὰ ἔργα ἦν αὐτοῖς ἱκανὰ, εἰς τὴν κατασκευὴν ποιῆσαι αὐτά, καὶ προσκατέλειπον. καὶ ἐποίησε πᾶς σοφὸς ἐν τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἐργαζομένοις τὴν σκηνὴν δέκα αὐλαίας ἐκ βύσσου κεκλωσμένης, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, χερουβὶμ ἐργασίᾳ ὑφαντοῦ ἐποίησεν αὐτάς. τὸ μῆκος τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς ὀκτὼ καὶ εἴκοσι πηχέων, καὶ εὖρος τεσσάρων πηχέων ἡ αὐλαία ἡ μία ἦν· μέτρον τὸ αὐτὸ ἦν πάσαις ταῖς αὐλαίαις.

& omnem eruditū virum cui dederat dñs sapiētiam & qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus: tradidit eis omnia donaria filiorū israel. Qui cū instarēt operi quotidie: mane vota populus offerebat. Vn artifices venire cōpulsi dixerunt moysi. Plus offert populus q necessariū est. Iussit ergo moyses preconis voce cantari. Nec vir nec mulier qcquam offerat vltra in opere sanctuarii. Sicq cessatū est a muneribus offerendis: eo q oblāta sufficerent: & supabūdarent. Feceruntq omnes corde sapientes ad explendum opus tabernaculi: cortinas decem de bysso retorta & hyacitho & purpura: coccoq bis tincto: opere vario & arte polymita. Quarū vna habebat in longitudine viginti octo cubitos: & in latitudie quattuor. Vna mensura erat oīm cortinarum.

ואל אהליאב ואל כל איש חכם לב אשר נתן יהוה חכמה בלבו כל אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה לעשת אתה׃ ויקחו מלפני משה את כל התרומה אשר הביאו בני ישראל למלאכת עבדת הקדש לעשת אתה והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר׃ ויבאו כל החכמים העשים את כל מלאכת הקדש איש איש ממלאכתו אשר המה עשים׃ ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא מדי העבדה למלאכה אשר צוה יהוה לעשת אתה׃ ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא׃ והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר׃ ויעשו כל חכם לב בעשי המלאכה את המשכן עשר יריעת שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני כרבים מעשה חשב עשה אתם׃ ארך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה ורחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לכל היריעת׃

Transla. Chal.

Interp. chal.

et ooliab & oēm virū sapientē corde: in cuius corde dedit dñs sapientiā: & oēm qui sponte se obtulit ad faciendū opus. Et tulerunt de cōspectu moysi oēs primitias quas obtulerāt filij israel ad opus ministerij sanctuarij vt facerent illud: ipsi quoq offerebant ei munera volūtaria mane mane. Ueneruntq oēs sapiētes qui faciebāt omne opus sanctuarij vnusquisq ab opere suo qd ipsi faciebāt: et locuti sunt ad moysen: dicentes. Plus offert populus q necessarium est ad opus ministerij quod precepit dñs vt facerent illud. Precepitq moyses & transire fecerunt precones per castra: dicentē. Uir & mulier nō faciant vltra opus ad primit sanctuarij. Cessauitq populus a muneribus offerendis: & quod factū erat sufficiebat ad oēe opus quod faciendum erat: & superabundabat. Feceruntq omnes sapientes corde de his qui faciebant opus tabernaculi: decem cortinas de bysso retorta & hyacintho & purpura & coccino cū figuris cherubiz: opere artificis fecit eas. Longitudo vnius cortine viginti & octo cubitorum erat: & latitudo quattuor cubitorū: mensura vna erat omnium cortinarum.

ויחבר את חמש היריעת אחת אל
אחת וחמש יריעת חבר אחת אל
אחת: ויעש ללאת תכלת על
שפת היריעה האחת מקצה ״
במחברת כן עשה בשפת היריעה
הקיצונה במחברת השנית: ״
חמשים ללאת עשה ביריעה
האחת וחמשים ללאת עשה
בקצה היריעה אשר במחברת
השנית מקבילת הללאת אחת אל
אחת: ויעש חמשים קרסי זהב
ויחבר את היריעת אחת אל אחת
בקרסים ויהי המשכן אחד: ויעש
יריעת עזים לאהל על המשכן
עשתי עשרה יריעת עשה אתם:
ארך היריעה האחת שלשים
באמה וארבע אמות רחב היריעה
האחת מדה אחת לעשתי
עשרה יריעת: ויחבר את חמש
היריעת לבד ואת שש היריעת
לבד: ויעש ללאת חמשים על
שפת היריעה הקיצנה במחברת
וחמשים ללאת עשה על ״״
שפת היריעה החברת ״״
השנית: ויעש קרסי נחשת
חמשים לחבר את האהל להית
אחד: ויעש מכסה לאהל ״

חבר · אחד · חבר · עשה · לאה · שפה · אחד · חבר · קצץ · שנה · קבל · היה · שכן · אמה · בדד · היה · כסה

Cōiunxitq̃ cortinas quinq̃ alteram alteri: & alias quinq̃ sibi inuicem copulauit. Fecit & ansas hyacinthinas in ora cortine vnius ex vtroq̃ latere & in ora cortine alterius similiter: vt contra seinuicē venirēt anse: & mutuo iūgerētur. Vn̄ & quinquaginta fudit circulos aureos, q morderēt cortinarum ansas: & fieret vnum tabernaculum. Fecit & saga vndecī de pilis caprarū ad opiēdū tectū tabernaculi. Vnum sagū in lōgitudine habebat cubitos triginta: & in latitudīe cubitos quattuor. Vnius mensure erant omnia saga. Quorum quinq̃ iunxit seorsum: & sex alia sepatim. Fecitq̃ ansas quinquaginta in ora sagi vnius: & quinquaginta in ora sagi alterius: vt sibiinuicem iungerētur: & fibulas eneas quinquaginta quibus necteretur tectum vt vnum pallium ex omnibus sagis fieret. Fecit & opertorium tabernaculi de

quinq̃ āt cortine erant adinuicē cōiuncte
πέντε δὲ αὐλαῖαι ἦσαν ἐξ ἀλλήλων συνεχόμεναι
altera ex altera. et quinq̃ cortine erāt
ἡ ἑτέρα ἐκ τῆς ἑτέρας· καὶ πέντε αὐλαῖαι ἦσαν
adinuicē cōiuncte altera ex altera.
ἐξ ἀλλήλων συνεχόμεναι ἡ ἑτέρα ἐκ τῆς ἑτέρας.
et fecit ansulas hyacīthinas sup labio
καὶ ἐποίησεν ἀγκύλας ὑακινθίνας ἐπὶ τοῦ χείλους
cortine vni⁹: ex vna parte ad
τῆς αὐλαίας τῆς μιᾶς, ἐκ τοῦ ἑνὸς μέρους εἰς
copulationē. et sic fecit in la-
τὴν συμβολήν· καὶ οὕτως ἐποίησε ἐπὶ τοῦ χεί-
bio cortine exterioris ad copulatio
λους τῆς αὐλαίας τῆς ἐξωτέρας πρὸς τῇ συμβο-
nē secūdā. quīquagita āt ansulas fecit
λῇ τῇ δευτέρᾳ. πεντήκοντα δὲ ἀγκύλας ἐποίη-
cortine vni: et quīquaginta ansulas fe
σε τῇ αὐλαίᾳ τῇ μιᾷ, καὶ πεντήκοντα ἀγκύλας ἐ-
cit ex parte cortine iuxta copu
ποίησε ἐκ τοῦ μέρους τῆς αὐλαίας κατὰ τὴν συμ-
latiōnē secūde: cōtrarie p̄cadētes
βολὴν τῆς δευτέρας, ἀντιπρόσωποι ἀντιπίπτου-
ad inuicē vnaq̃q̃. et fecit fibulas quī-
σαι εἰς ἀλλήλας ἑκάστη. καὶ ἐποίησε κρίκους πεν-
q̃ginta aureas. et cōiunxit cortinas alte
τήκοντα χρυσοῦς· καὶ συνῆψε τὰς αὐλαίας ἑτέ-
rā alteri fibulis. et fuit tabnacl'z vnū.
ραν τῇ ἑτέρᾳ τοῖς κρίκοις· καὶ ἐγένετο ἡ σκηνὴ μία.
et fecit saga cilicina ad coopiēdū sup
καὶ ἐποίησε δέρρεις τριχίνας σκέπειν ἐπὶ τὴν
tabernaculo. vndeci saga fecit ea. lōgitudo
σκηνήν· ἕνδεκα δέρρεις ἐποίησεν αὐτάς. τὸ μῆκος
sagi vni⁹ erat triginta cubitoꝝ: et
τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς ἦν τριάκοντα πηχέων, καὶ
quattuor cubitoꝝ latitudo sagi vni⁹.
τεσσάρων πηχέων τὸ εὖρος τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς·
mensura eadē erat vndecim sagis. et cōiūxit
μέτρον τὸ αὐτὸ ἦν ταῖς ἕνδεκα δέρρεσι· καὶ συνῆψε
q̄nq̃ saga in idipm: et sex saga in
τὰς πέντε δέρρεις ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ τὰς ἓξ δέρρεις ἐπὶ
idipm. et fecit ansulas q̄nq̃ginta in la-
τὸ αὐτό· καὶ ἐποίησεν ἀγκύλας πεντήκοντα ἐπὶ χεί-
bio sagi vni⁹: qđ in medio fm copu-
λους τῆς δέρρεως τῆς μιᾶς, τῆς ἀναμέσον κατὰ τὴν συμ-
latiōnē. et quinq̃gita ansulas fecit in la
βολήν· καὶ πεντήκοντα ἀγκύλας ἐποίησεν ἐπὶ τοῦ χεί-
bio sagi cōiūgētis scdi. et
λους τῆς δέρρεως τῆς συναπτούσης τῆς δευτέρας· καὶ
fecit fibulas eneas q̄nq̃ginta. et cōiūxit
ἐποίησε κρίκους χαλκοῦς πεντήκοντα· καὶ συνῆψε
fibulas ex ansulis: et cōiūxit saga:
τοὺς κρίκους ἐκ τῶν ἀγκυλῶν, καὶ συνῆψε τὰς δέρρεις,
et fuit vnū. et fecit opimētū tabnaculi
καὶ ἐγένετο ἕν. καὶ ἐποίησε κατακάλυμμα τῆς σκηνῆς

Primitiua chal. — Interp. chal.

שפה לפף · תנה · כון · פרפא שכן · עז שבן · רבע אמה · שפה · שבן היה

Coniunxitq̃ quinq̃ cortinas vnā cum alia: et quinq̃ cortinas alias cōiunxit vnaꝫ cum alia. Fecitq̃ ansas ex hyacintho in ora cortine vnius in latere quo iungēda erat: et sic fecit in ora cortine alterius in latere quo iungenda erat. Quinquaginta ansas fecit in cortina vna: et quinquaginta ansas fecit in latere cortine alterius quo iungenda erat. Erant enim anse vnā e regione alterius. Fecitq̃ quinq̃ginta fibulas aureas: et cōiunxit cortinas vnam cum alia fibulis: et factum est tabernaculum vnum. Fecitq̃ cortinas de pilis caprarum ad extendendum super tabernaculum: vndecim cortinas fecit. Longitudo cortine vnius triginta cubitorum erat. et quattuor cubitorum erat latitudo vnius cortine. vnius mensure erant vndeciꝫ cortine. Et coniunxit quinq̃ cortinas seorsum: et sex cortinas seorsum. Fecitq̃ ansas quinquaginta in ora cortine in latere quo iungenda erat: et quinquaginta ansas fecit in ora cortine alterius in loco quo iungenda erat. Fecitq̃ fibulas eneas quinquaginta: vt coniungeretur tabernaculū vt esset vnum. Et fecit coopertorium tabernaculi

Transla. Chal.

ולפיף ית חמש יריען חדא עם חדא וחמש יריען לפיף חדא עם חדא: ועבד ענובין
דתכלא על שפתא דיריעתא חדא מסטרא דבית לופי כן עבד בשפתא דיריעתא
בסיטרא דבית לופי תניתא: חמשין ענובין עבד ביריעתא חדא וחמשין ענובין עבד
בסיטרא דיריעתא דבית לופי תניתא מכוונן ענוביא חדא לקביל חדא: ועבד חמשין
פורפין דדהב ולפיף ית יריעתא חדא עם חדא בפורפיא והוה משכנא חד: ועבד
יריען דמעזי לפרסא על משכנא חד עשרי יריען עבד יתהון: ארכא דיריעתא חדא
תלתין אמין ופתיא ארבע אמין דיריעתא חדא משחתא חדא לחד עשרי יריען:
ולפיף ית חמש יריען לחוד וית שית יריען לחוד: ועבד ענובין חמשין על שפתא
דיריעתא בסיטרא דבית לופי וחמשין ענובין עבד על שפתא דיריעתא דבית לופי
תניתא: ועבד פורפין דנחשא חמשין ללפפא ית משכנא למהוי חד: ועבד חופאה
למשכנא ״״

pelles arietū rubricatas: et sup-
δέρματα κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ ἐπι-
opimēta pelles hyacinthinas desup. et
καλύμματα δέρματα ὑακίνθινα ἐπάνωθεν. καὶ
fecit colūnas tabnaculi ex lignis ipututibilib⁹:
ἐποίησε στύλους τῆς σκηνῆς ἐκ ξύλων ἀσήπτων,
decē cubitoꝝ colūnā vnā: et cubiti
δέκα πηχέων τὸν στῦλον τὸν ἕνα, καὶ πήχεος
vni⁹ et dimidij latitudo colūne
ἑνὸς καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος τοῦ στύλου τοῦ
vni⁹. duo cubituli colūne vni cōtraca
ἑνός. δύο ἀγκωνίσκοι τῷ στύλῳ τῷ ἑνὶ ἀντιπί-
dētes alter alteri: sic fecit om
πτοντες ἕτερος τῷ ἑτέρῳ, οὕτως ἐποίησε πᾶ-
nib⁹ colūnis tabnacli. et fecit colūnas
σι τοῖς στύλοις τῆς σκηνῆς. καὶ ἐποίησε τοὺς στύλους
tabnacli viginti colūnas ex latere qđ ad
τῆς σκηνῆς εἴκοσι στύλους ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ πρὸς
austꝝ. et q̄dragita bases argēteas fe-
νότον. καὶ τεσσαράκοντα βάσεις ἀργυρᾶς ἐποί-
cit viginti colūnis. duas bases co-
ησε τοῖς εἴκοσι στύλοις. δύο βάσεις τῷ στύ-
lūne vni: in ambas ptes eius.
λῳ τῷ ἑνί, εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ.
et duas bases colūne vni: in am-
καὶ δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνί, εἰς ἀμφό-
bas ptes eius. et lat⁹ scdm qđ
τερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον τὸ
ad aq̄lonē vigiti colūnas et quadraginta
πρὸς βορρᾶν εἴκοσι στύλους καὶ τεσσαράκοντα
bases eaꝝ argēteas. duas bases colū
βάσεις αὐτῶν ἀργυρᾶς. δύο βάσεις τῷ στύ-
ne vni: in vtrasq̃ ptes eius.
λῳ τῷ ἑνί, εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ.
et duas bases colūne vni: in vtras
καὶ δύο βάσεις τῷ στύλῳ τῷ ἑνί, εἰς ἀμφό-
q̃ ptes eius. et a tergo
τερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ ἐκ τῶν ὀπίσω τῆς
tabnacli fm ptē q̄ ad mare: fe-
σκηνῆς κατὰ τὸ μέρος τὸ πρὸς θάλασσαν, ἐποί-
cit sex colūnas. et duas colūnas fecit
ησεν ἓξ στύλους. καὶ δύο στύλους ἐποίησεν ἐ-
in angulis tabernaculi a tergo.
πὶ τῶν γωνιῶν τῆς σκηνῆς ἐκ τῶν ὀπισθίων.
et erāt ex equo ab infra. et fm idipm
καὶ ἦσαν ἐξ ἴσου κάτωθεν. καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ
erāt eq̄les ex capitib⁹ in copulationē vnā.
ἦσαν ἴσοι ἐκ τῶν κεφαλῶν εἰς σύμβλησιν μίαν.
sic fecit vtrisq̃ angulis
οὕτως ἐποίησεν ἀμφοτέραις ταῖς γωνίαις ταῖς
duob⁹. et erāt octo colūne:
δυσί. καὶ ἦσαν ὀκτὼ στῦλοι,

pellibus arietū rubricatis: aliudq̃ desuper velamen de pellibus hyacinthinis. Fecit & tabulas tabernaculi de lignis sethim stātes. Decē cubitorū erat longitudo tabule vnius: & vnū ac semis cubitum latitudo retinebat. Bine incastrature erant per singulas tabulas: vt altera alteri iungeretur. Sic fecit in omnibus tabernaculi tabulis. E quibus viginti ad plagam meridianā erāt cōtra austrū cū q̄dragita basib⁹ argenteis. Due bases sub vna tabula ponebantur ex vtraq̃ parte angulorum: vbi incastrature laterum in angulis terminātur. Ad plagam quoq̃ tabernaculi que respicit ad aquilonem fecit viginti tabulas cum quadraginta basibus argenteis duas bases per singulas tabulas. Contra occidentem vero, idest ad eam partem tabernaculi que mare respicit: fecit sex tabulas & duas alias per singulos angulos tabernaculi retro: que iuncte erant a deorsum vsq̃ sursum: & in vnā compaginē pariter ferebātur. Ita fecit ex vtraq̃ parte per angulos: vt octo essent simul tabule:

ערת אילם מאדמים ומכסה
ערת תחשים מלמעלה: ויעש
את הקרשים למשכן עצי שטים
עמדים: עשר אמת ארך הקרש
ואמה וחצי האמה רחב הקרש
האחד: שתי ידת לקרש ״
האחד משלבת אחת אל
אחת כן עשה לכל קרשי
המשכן: ויעש את הקרשים
למשכן עשרים קרשים לפאת
נגב תימנה: וארבעים אדני כסף
עשה תחת עשרים הקרשים
שני אדנים תחת הקרש האחד
לשתי ידתיו ושני אדנים תחת
הקרש האחד לשתי ידתיו: ולצלע
המשכן השנית לפאת צפון
עשה עשרים קרשים: וארבעים
אדניהם כסף שני אדנים תחת
הקרש האחד ושני אדנים
תחת הקרש האחד: ולירכתי
המשכן ימה עשה ששה קרשים:
ושני קרשים עשה למקצעת
המשכן בירכתים: והיו תואמם
מלמטה ויחדו יהיו תמים ״
אל ראשו אל הטבעת האחת
כן עשה לשניהם לשני ״״
המקצעת: והיו שמנה קרשים

עור אדם · עלה · שוט · אמה · חצה · שנה · שלב · פאה · ימן · שנה · קצע · היה תאם · מטה היה תמם

Transla. Chal.

דמשכי דדכרי מסמקי וחופאה דמשכי ססגונא מלעילא: ועבד ית דפיא למשכנא
דאעי שטין קימין: עשר אמין אורכא דדפא ואמתא ופלגות אמתא פותיא דדפא
חד: תרתין צירין לדפא חד משלבן חד לקביל חד כן עבד לכל דפי משכנא: ועבד
ית דפיא למשכנא עשרין דפין לרוח עיבר דרומא: וארבעין סמכין דכסף עבד תחות
עשרין דפין תרין סמכין תחות דפא חד לתרין צירוהי ותרין סמכין תחות דפא חד
לתרין צירוהי: ולסטר משכנא תנינא לרוח צפונא עבד עשרין דפין: וארבעין
סמכיהון דכסף תרין סמכין תחות דפא חד ותרין סמכין תחות דפא חד: ולסיפי
משכנא מערבא עבד שתא דפין: ותרין דפין עבד לזוית משכנא בסופיהון: והוו
מכוונין מלרע וכחדא הוו מכוונין ברישיהון אל עזקתא חדא כן עבד לתרויהון
לתרתין זויין: והוו תמניא דפין ״״

Interp. chal.

de pellib⁹ arietū rubricatis. Coopertoriūq̃ aliud de pellibus hyacintinis desup. Fecitq̃ tabulas tabernaculi de lignis setiꝫ stātes. decē cubitoꝝ erat lōgitudo tabule: et cubiti et dimidij erat latitudo tabule vnius. Duos cardines fecit in vnaquaq̃ tabula et duabus incastraturis erant cōiuncte vna cum alia. sic fecit in oībus tabulis tabernaculi. Et fecit tabulas tabernaculi viginti ad latus meridianū: et quadragita bases argenteas fecit sub viginti tabulis: due bases sub tabula vna in duobus cardinibus eius: et due bases sub tabula alia in duobus cardinibus eius. Et in latere secūdo tabernaculi ad plagam septētrionalē fecit viginti tabulas: et quadraginta bases de argento. due bases erant sub tabula vna: et due bases sub alia tabula. Et in posteriori parte occidentali tabernaculi fecit sex tabulas. et duas tabulas fecit in angulis tabernaculi extremis. Et erant coniuncte ab inferiori parte: et simulq̃ erant cōiuncte in capite suo in anulo vno: sic fecit in duobus angulis. Fueruntq̃ octo tabule

Primitiua chal.

סמך עלה · שוט קום פתה · שלב שכן · תנה רבע · סוף · ערב שית זוה · הוה כון ארע · ראש תרי זוה

ואדניהם כסף ששה עשר אדנים
שני אדנים שני אדנים תחת
הקרש האחד: ויעש בריחי עצי
שטים חמשה לקרשי צלע
המשכן האחת: וחמשה בריחם
לקרשי צלע המשכן השנית
וחמשה בריחם לקרשי המשכן
לירכתים ימה: ויעש את הבריח
התיכן לברח בתוך הקרשים מן
הקצה אל הקצה: ואת הקרשים
צפה זהב ואת טבעתם עשה זהב
בתים לבריחם ויצף את
הבריחם זהב: ויעש את
הפרכת תכלת וארגמן ותולעת
שני ושש משזר מעשה חשב
עשה אתה כרבים: ויעש לה
ארבעה עמודי שטים ויצפם
זהב וויהם זהב ויצק
להם ארבעה אדני כסף:
ויעש מסך לפתח האהל
תכלת וארגמן ותולעת שני
ושש משזר מעשה רקם:
ואת עמודיו חמשה ואת וויהם
וצפה ראשיהם וחשקיהם
זהב ואדניהם חמשה נחשת:

Cap. xxxvii. ויעש בצלאל את
הארן עצי שטים אמתים וחצי

(Margin: עשה ברח · שוט · שכן · ירך · ימה · בוא · בית ברח צפה · תלע · שנה שזר עשה · עמד · סבב)

&héréntᵒ basesᵖ argēteasᑫ sedecim: binas scilicetʳ basesˢ sub singulis tabulis. Fecit & vectes de lignis sethim quinꝗ ad cōtinēdas tabulas vnius lateris tabernaculi. & quinꝗ alios ad alterius lateris coaptādas tabulas: & extra hos quinꝗ alios vectes ad occidētalē plagā tabernaculi cōtra mare. Fecit quoꝗ vectē aliū qui per medias tabulas ab angulo vsꝗ ad angulū pueniret. Ipa autē tabulata deaurauit fusis basibus earū argenteis. Et circulos eorū fecit aureos: per quos vectes īduci possēt: quos & ipsos laminis aureis opuit. Fecit & velū de hyacintho & purpura: vermiculo ac bysso retorta opere polymitario. varium atꝗ distictū: & quattuor colūnas de lignis sethim: quas cum capitibus deaurauit: fusis basibus earum argenteis. Fecit & tentoriū in introitu tabernaculi ex hyacītho purpura vermiculo byssoꝗ retorta opere plumarii: & columnas quinꝗ cū capitibus suis: quas operuit auro: basesꝗ earum fudit eneas: quas & operuit auro. Cap. 37.

Fecit autē beseleel & arcam de lignis sethim habentem duos & semis cubitos

τ bases eaꝝ argētee decē τ sex. due bases
καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν ἀργυραῖ δ́εκαέξ. δύο βάσεις
colūne vni: τ due bases colūne vni:
τῷ σύλῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο βάσεις τῷ σύλῳ τῷ ἑνί,
in vtrasꝗ ptes eius. τ fecit vectes
εἰς ἀμφότερα τὰ μέρη αὐτοῦ. καὶ ἐποίησε μοχλοὺς
ex lignis iputribilib⁹ quinꝗ colūnis ex vna
ἐκ ξύλων ἀσήπτων πέντε τοῖς σύλοις ἐκ τοῦ ἑνὸς
pte tabnacli. τ quinꝗ vectes colūnis
μέρους τῆς σκηνῆς. καὶ πέντε μοχλοὺς τοῖς σύλοις τῷ
lateri tabnaculi scdo. τ quinꝗ vectes
κλίτει τῆς σκηνῆς τῷ δευτέρῳ. καὶ πέντε μοχλοὺς
colūnis posteriori lateri tabnaculi: qd ad
τοῖς σύλοις τῷ ὀπισθίῳ κλίτει τῆς σκηνῆς, τῷ πρὸς
mare. τ vectis medius inter co-
θάλασσαν. καὶ ὁ μοχλὸς ὁ μέσος ἀναμέσον τῶν σύ-
lūnas puenie bat ab vno latere in aliud la-
λων διικνεῖτο ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κλίτους εἰς τὸ ἕτερον κλί-
tus. τ colūnas deaurauit auro: τ
τος. καὶ τοὺς σύλους κατεχρύσωσεν χρυσίῳ, καὶ
anulos eaꝝ fecit aureos in repositoria
τοὺς δακτυλίους αὐτῶν ἐποίησε χρυσοῦς εἰς θήκας
vectib⁹. τ deaurauit vectes
τοῖς ἀναφορεῦσι. καὶ κατεχρύσωσε τοὺς μοχλοὺς
auro: τ fecit velū ex hyacitho:
χρυσίῳ, καὶ ἐποίησε καταπέτασμα ἐξ ὑακίνθου,
τ purpura: τ coccino retorto: τ bys-
καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου, καὶ βύσ-
so filata. op⁹ textile fecit illud cheru-
σου νενησμένης. ἔργον ὑφαντὸν ἐποίησεν αὐτὸ χερου-
bim. τ imposuit illud sup quattuor colūnas impu-
βίμ. καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸ ἐπὶ τεσσάρων σύλων ἀση-
tribiles deauratas auro. τ capita ea-
πτων κεχρυσωμένων χρυσίῳ. καὶ αἱ κεφαλίδες αὐ-
rum aurea: τ bases eaꝝ quattuor argen-
τῶν χρυσαῖ, καὶ αἱ βάσεις αὐτῶν τέσσαρες ἀργυ-
tee. τ fecit tētoriū porte tabnaculi ex hya-
ραῖ. καὶ ἐποίησεν ἐπίσπασρον τῇ θύρᾳ τῆς σκηνῆς ἐξ ὑα-
cintho: τ purpura: τ coccino retorto:
κίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου κεκλωσμένου,
τ bysso retorta: op⁹ variegatoris. τ
καὶ βύσσου κεκλωσμένης, ἔργον ποικιλτοῦ. καὶ
colūnas eius quinꝗ: τ capita
τοὺς σύλους αὐτοῦ πέντε, καὶ τὰς κεφαλίδας
eaꝝ. τ deaurauit capita ea-
αὐτῶν. καὶ κατεχρύσωσε τὰς κεφαλίδας αὐ-
rū auro. τ fudit eis quinꝗ ba-
τῶν χρυσίῳ. καὶ ἐχώνευσεν αὐτοῖς πέντε βά-
ses eneas:
σεις χαλκᾶς, Ca. 37.

Et fecit beseleel arcā de lignis
Καὶ ἐποίησε βεσελεὴλ τὴν κιβωτὸν ἐκ ξύλων
iputribilib⁹: duoꝝ cubitoꝝ τ dimidii
ἀσήπτων, δύο πηχέων καὶ ἡμίσους τὸ

Pritiua chal. — Interp. chal.

(Margin: שוט · ערב · עבר סוף · רבע · חפא נתך · שכן צור · שום אמה)

et bases earū argentee sedecim bases erant: bine bases sub vnaquaꝗ tabula. Et fecit quinꝗ vectes de lignis setim ad ptinēdas tabulas vni⁹ lateris tabernaculi: τ quinꝗ vectes fecit ad cōtinēdas tabulas alteri⁹ lateris tabernaculi: τ quinꝗ vectes fecit ad cōtinēdas tabulas partis posterioris tabernaculi ad occidentē. Et fecit vectem mediū vt mitteretur per medias tabulas a summo vsꝗ ad summū. Tabulasꝗ cooperuit auro: τ anulos eaꝝ fecit ex auro vt essent loca vectibus: vectes quoꝗ cooperuit auro. Fecitꝗ velum de hyacintho τ purpura τ coccino τ bysso retorta: opere artificis fecit illud cuꝫ figuris cherubim. Et fecit ei quattuor colūnas de lignis setim: τ cooperuit eas auro: et capita eaꝝ erāt ex auro: τ effudit eis quattuor bases de argēto. Fecitꝗ tētoriū in ostio tabernaculi de hyacintho τ purpura τ coccino τ bysso retorta ope polymitarii: τ colūne ei⁹ quinꝗ cū capitib⁹ suis. τ cooperuit capita eaꝝ τ celaturas eaꝝ auro. basesꝗ eaꝝ fecē quinꝗ ex ere.

Et fecit beseleel arcam de lignis setim Ca. 37. duorum cubitorum τ dimidii erat

Transla. Chal.

וסמכיהון דכסף שתא עשר סמכין תרין סמכין תרין סמכין תחות דפא חד: ועבד עברי דאעי שטין חמשא לדפי סטר משכנא חד: וחמשא עברין לדפי סטר משכנא תנינא וחמשא עברין לדפי סטר משכנא לסופיהון מערבא: ועבד ית עברא מציעאה לאעברא בגו דפיא מן סיפי לסיפיה: וית דפיא חפא דהבא וית עזקתהון עבד דהבא אתרא לעבריא וחפא ית עבריא דהבא: ועבד ית פרכתא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד אומן עבד יתהון צורת כרובין: ועבד לה ארבעה עמודי שטין וחפנון דהבא וויהון דהבא ואתיך להון ארבעה סמכין דכסף: ועבד פרסא לתרע משכנא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר עובד צייר: וית עמודוהי חמשא וית וויהון וחפא רישיהון וכבושיהון דהבא וסמכיהון חמשא דנחשא:

ועבד בצלאל ית ארונא דאעי שטין תרין אמין ופלגא

Ca. xxxvii.

lōgitudo: τ cubiti τ dimidii latitudo: τ cubi-
μῆκος, καὶ πῆχυς καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος, καὶ πῆχυ-
ti τ dimidii altitudo: τ deaurauit eā
ος καὶ ἡμίσους τὸ ὕψος, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὴν
auro puro intrinsec⁹ τ extrinsec⁹. τ fecit ei
χρυσίῳ καθαρῷ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. καὶ ἐποίησεν αὐτῇ
vndulā xtibilē aureā in circuitu. τ fudit ei
κυμάτιον στρεπτὸν χρυσοῦν κύκλῳ. καὶ ἐχώνευσεν αὐ-
quattuor anulos aureos sup quattuor
τῇ τέσσαρας δακτυλίους χρυσοῦς ἐπὶ τὰ τέσσαρα
latera ei⁹. duos anulos sup latus vnū: τ
κλίτη αὐτῆς. δύο δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ ἕν, καὶ
duos anulos sup latus scdm. τ fe-
δύο δακτυλίους ἐπὶ τὸ κλίτος τὸ δεύτερον. καὶ ἐποί-
cit vectes de lignis iputribilib⁹: τ deaura-
ησεν ἀναφορεῖς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ κατεχρύσω-
uit eos auro. τ induxit vectes in
σεν αὐτοὺς χρυσίῳ. καὶ εἰσήγαγε τοὺς ἀναφορεῖς εἰς τοὺς
anulos qui in lateribus arce: ad leuādū
δακτυλίους τοὺς ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς κιβωτοῦ, αἴρειν
arcā in eis. τ fecit ppitiatoriū supposi-
τὴν κιβωτὸν ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐποίησε τὸ ἱλαστήριον ἐπίθε-
tionē auri puri duoꝝ cubitoꝝ τ dimidii lō-
μα χρυσίου καθαροῦ δύο πηχέων καὶ ἡμίσους τὸ μῆ-
gitudo: τ cubiti τ dimidii latitudo. τ fecit
κος, καὶ πήχεος καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος. καὶ ἐποίησε
duos cherubim aureos tornatiles: τ iposuit eos ex
δύο χερουβὶμ χρυσᾶ τορευτά, καὶ ἐπέθηκεν αὐτὰ ἐξ
vtrisꝗ laterib⁹ ppitiatorii. cherub vn⁹ ex
ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ ἱλαστηρίου. χερουβεὶς ἐκ
latere hoc. τ cherub vnus ex latere
τοῦ κλίτους τούτου, καὶ χερουβεὶς ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ
scdo ppitiatorii. τ fecit duos cherubim
δευτέρου τοῦ ἱλαστηρίου. καὶ ἐποίησε τοὺς δύο χερουβὶμ
sup duo latera eius. τ erāt duo cherubim ex-
ἐπὶ τὰ δύο κλίτη αὐτοῦ. καὶ ἦσαν οἱ δύο χερουβὶμ ἐκ-
tēdētes alas desup: obūbrātes
τείνοντες τὰς πτέρυγας ἐπάνωθεν, συσκιάζοντες ταῖς
alis suis sup ppitiatoriū. τ facies eo-
πτέρυξιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἱλαστηρίου, καὶ τὰ πρόσωπα αὐ-
rum ad inuicē ad ppitiatoriū erāt. facies
τῶν εἰς ἄλληλα εἰς τὸ ἱλαστήριον ἦσαν τὰ πρόσωπα
cherubim. τ fecit mēsam ex lignis iputribi-
τῶν χερουβίμ. καὶ ἐποίησε τράπεζαν ἐκ ξύλων ἀσή-
lib⁹: duoꝝ cubitoꝝ lōgitudo: τ cubiti latitudo: τ cubi-
πτων, δύο πηχέων τὸ μῆκος, καὶ πήχεος τὸ εὖρος, καὶ πήχε-
ti τ dimidii altitudo. τ deaurauit eā auro pu-
ος καὶ ἡμίσους τὸ ὕψος. καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὴν χρυσίῳ κα-
ro. et fecit ei xtibilē vndulā aureā i circuitu. et
θαρῷ. καὶ ἐποίησεν αὐτῇ στρεπτὸν κυμάτιον χρυσοῦν κύκλῳ. καὶ
fecit ei coronā pugilli in circuitu. et fecit xtibilē
ἐποίησεν αὐτῇ στεφάνην παλαιστοῦ κύκλῳ. καὶ ἐποίησε στρεπτὸν
vndulā in circuitu corone. et fudit ei quattuor
κυμάτιον κύκλῳ τῇ στεφάνῃ. καὶ ἐχώνευσεν αὐτῇ τέσσαρας

in lōgitudie: & cubitū ac semissem in latitudine: altitudo quoꝗ vni⁹ cubiti fuit & dimidii: vestiuitꝗ eā auro purissimo int⁹ & foris. Et fecit illi coronā aureā p gyrū cōflās quattuor anulos aureos p quattuor angulos eius: duos anulos in latere vno: & duos in altero. Vectes quoꝗ fecit de lignis sethim: quos vestiuit auro: & quos misit in anulos qui erant in lateribus arce ad portandū eā. Fecit & propiciatoriū. i. oraculū d' auro mūdissimo duorū cubitorum & dimidii in lōgitudie: & cubiti ac semis in latitudine. Duos ēt cherubim ex auro ductili: quos posuit ex vtraꝗ pte ppiciatorii: cherub vnū in summitate vnius ptis: & cherub alterum in sūmitate partis alterius. Duos cherubim in singulis summitatibus propiciatorii extendentes alas & tegentes ppiciatoriū: seꝗ mutuo & illud respicientes. Fecit & mēsā de lignis sethim in lōgitudie duorū cubitorū & in latitudie vnius cubiti: q̄ hēbat in altitudie cubitū ac semisse. Circūdeditꝗ eā auro mūdissimo: & fecit illi labiū aureū p gyrū ipsi quoꝗ labio coronā aureā interrasilē quattuor digitorū: & sup eā dē alterā coronā aureā. Fudit & quattuor

B

ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה
וחצי קמתו: ויצפהו זהב טהור
מבית ומחוץ ויעש לו זר זהב
סביב: ויצק לו ארבע טבעת זהב
על ארבע פעמתיו ושתי טבעת
על צלעו האחת ושתי טבעת על
צלעו השנית: ויעש בדי עצי
שטים ויצף אתם זהב: ויבא את
הבדים בטבעת על צלעת הארן
לשאת את הארן: ויעש כפרת
זהב טהור אמתים וחצי ארכה
ואמה וחצי רחבה: ויעש שני
כרבים זהב מקשה עשה אתם
משני קצות הכפרת: כרוב אחד
מקצה מזה וכרוב אחד
מקצה מזה מן הכפרת עשה
את הכרבים משני קצותיו:
ויהיו הכרבים פרשי כנפים
למעלה סככים בכנפיהם על
הכפרת ופניהם איש אל אחיו
אל הכפרת היו פני הכרבים: ויעש
את השלחן עצי שטים אמתים
ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי
קמתו: ויצף אתו זהב טהור ויעש
לו זר זהב סביב: ויעש לו מסגרת
טפח סביב ויעש זר זהב
למסגרתו סביב: ויצק לו ארבע

(Margin: קום צפה טהר · עשה · סבב · שנה · שנה · בוא · נשא · קשה · שנה קצה · כרב · היה · עלה · פנה · עשה · שום אמה · חצה · קום · סגר)

Transla. Chal.

אורכיה ואמתא ופלגא פותיה ואמתא ופלגא רומיה: וחפהי דהב דכי מגו ומברא ועבד ליה זיר דדהב סחור סחור: ואתיך ליה ארבע עזקן דדהב על ארבע זויתיה ותרתין עזקן על סטריה חד ותרתין עזקן על סטריה תנינא: ועבד אריחי דאעי שטין וחפא יתהון דהבא: ואעיל ית אריחיא בעזקתא על סטרי ארונא למיטל ית ארונא: ועבד כפורתא דדהב דכי תרתין אמין ופלגא אורכיה ואמתא ופלגא פותיה: ועבד תרין כרובין דדהב נגיד עבד יתהון מתרין סטרי כפורתא: כרובא חד מסטרא מכא וכרובא חד מסטרא מכא מן כפורתא עבד ית כרוביא מתרין סטרוהי: והוו כרוביא פריסן גדפיהון לעילא מטלין בגדפיהון על כפורתא ואפיהון חד לקביל חד לקביל כפורתא הוו אפי כרוביא: ועבד ית פתורא דאעי שטין תרתין אמין אורכיה ואמתא פותיה ואמתא ופלגא רומיה: וחפא יתיה דהב דכי ועבד ליה זיר דדהב סחור סחור: ועבד ליה גדנפא רומיה פושכא סחור סחור ועבד זיר דדהב לגדנפיה סחור סחור: ואתיך ליה ארבע

Interp. chal. — Pritiua chal.

(Margin: כתה · נתך רבע זוה · תרי תנה · עול נטל · דפה תרי אמה · כתה · היה · גדפא טלל אף · אע תרי אמה)

longitudo eius: τ latitudo eius cubiti τ dimidii: τ altitudo cubiti τ dimidii. et cooperuit eaꝫ auro mūdissimo intus τ foris: fecitꝗ illi circulū aureū per circuitum. Et effudit ei quattuor anulos aureos sup quattuor angulos eius: duo anuli in latere vno: τ duo anuli in latere altero. et fecit vectes de lignis setim: τ cooperuit eos auro. et induxit vectes per anulos qui erant in lateribus arce. Fecitꝗ propiciatoriū ex auro mundissimo. duoꝝ cubitoꝝ τ dimidii erat longitudo eius: τ latitudo cubiti τ dimidii. Fecitꝗ duos cherubī de auro ductili fecit eos ex duobus lateribus ppiciatorii: cherub vnuꝫ in latere vno hinc: τ cherub alterū in latere altero illinc. Ex ppiciatorio fecit churubim ex duob⁹ lateribus eius. Et erant cherubim extendentes alas suas sursum: tegentes alis suis sup ppiciatoriū: τ facies vniuscuiusꝗ eoꝝ erat e regione alterius: cōtra propiciatoriū erant facies cherubim. Fecitꝗ mensaꝫ de lignis setim. duoruꝫ cubitoꝝ longitudo eius: τ cubiti vnius latitudo eius: τ cubiti et dimidii altitudo eius. Et operuit eam auro mundissimo: fecitꝗ ei circulum aureū per gyrum. Et fecit ei coronā interrasilē altam pugillo per circuitum: τ fecit circuluꝫ aureum ipsi corone interrasilē per gyrum. et fudit ei quattuor

טבעת זהב ויתן את הטבעת על ארבע הפאת אשר לארבע רגליו: לעמת המסגרת היו הטבעת בתים לבדים לשאת את השלחן: ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב לשאת את השלחן: ויעש את הכלים אשר על השלחן את קערתיו ואת כפתיו ואת מנקיתיו ואת הקשות אשר יסך בהן זהב טהור: ויעש את המנרה זהב טהור מקשה עשה את המנרה ירכה וקנה גביעיה כפתריה ופרחיה ממנה היו: וששה קנים יצאים מצדיה שלשה קני מנרה מצדה האחד ושלשה קני מנרה מצדה השני: שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרח ושלשה גבעים משקדים בקנה אחד כפתר ופרח כן לששת הקנים היצאים מן המנרה: ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתריה ופרחיה: וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה וכפתר תחת שני הקנים ממנה לששת הקנים היצאים ממנה: כפתריהם

circulos aureos quos posuit in quattuor angulis per singulos pedes mense contra coronā: misitq in eos vectes: vt possit mensa portari. ipsos quoq vectes fecit de lignis sethim: & circumdedit eos auro. Et vasa ad diuersos vsus mense: acetabula: phialas & cyathos & thuribula ex auro puro: in quibus offerēda sūt libamia. Fecit & candelabrū ductile de auro mundissimo. De cuius vecte calami scyphi spherulecq ac lilia procedebāt: sex in vtroq latere. Tres calami ex parte vna: & tres ex altera. Tres scyphi in nucis modū per calamos singulos: spherulecq simul & lilia: & tres scyphi instar nucis in calamo altero: spherulecq simul & lilia. Et quī erat opus sex calamorū qui pcedebāt de stipite candelabri. In ipso āt vecte erāt qttuor scyphi in nucis modū: spherulecq per singulos & lilia: & spherule sub duobus calamis per loca tria: qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte vno. & spherule igitur

δακτυλίους χρυσοῦς· καὶ ἐπέθηκε τοὺς τέσσαρας δακτυλίους ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη τῶν ποδῶν αὐτῆς ὑπὸ τὴν στεφάνην. ἦσαν οἱ δακτύλιοι εἰς θήκας τοῖς ἀναφορεῦσιν, ὥστε αἴρειν ἐν αὐτοῖς τὴν τράπεζαν. καὶ ἐποίησε τοὺς ἀναφορεῖς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυσίῳ, ὥστε αἴρειν τὴν τράπεζαν. καὶ ἐποίησε τὰ σκεύη τῆς τραπέζης, τά τε τρυβλία καὶ τὰς θυΐσκας καὶ τοὺς κυάθους καὶ τὰ σπονδεῖα, ἐν οἷς σπείσει ἐν αὐτοῖς, χρυσίου καθαροῦ. καὶ ἐποίησε τὴν λυχνίαν ἐκ χρυσίου καθαροῦ, τορευτὴν ἐποίησε τὴν λυχνίαν. ὁ καυλὸς αὐτῆς καὶ οἱ καλαμίσκοι καὶ οἱ κρατῆρες καὶ οἱ σφαιρωτῆρες καὶ τὰ κρίνα ἐξ αὐτῆς ἦσαν· ἓξ δὲ καλαμίσκοι ἐκπορευόμενοι ἐκ πλαγίων· τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ κλίτους αὐτῆς τοῦ ἑνός, καὶ τρεῖς καλαμίσκοι τῆς λυχνίας ἐκ τοῦ κλίτους τοῦ δευτέρου. καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκῳ σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον, καὶ τρεῖς κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκῳ σφαιρωτὴρ καὶ κρίνον· οὕτω τοῖς ἓξ καλαμίσκοις τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς λυχνίας. καὶ ἐν τῇ λυχνίᾳ τέσσαρες κρατῆρες ἐκτετυπωμένοι καρυΐσκους· ἐν τῷ ἑνὶ καλαμίσκῳ οἱ σφαιρωτῆρες καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς. ὁ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς δύο καλαμίσκους ἐξ αὐτῆς, καὶ σφαιρωτὴρ ὑπὸ τοὺς δύο καλαμίσκους ἐξ αὐτῆς· οὕτω τοῖς ἓξ καλαμίσκοις τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τῆς λυχνίας, καὶ οἱ καλαμίσκοι καὶ οἱ σφαιρωτῆρες

anulos aureos. & posuit quattuor anulos sup quattuor ptes pedū ei; sub stabili corona. erat anuli in repositoria vectibus: ad portādū mēsam. & fecit vectes de lignis ipsutribilibus: & deaurauit eos auro: ad portādū mensam. & fecit vasa mēse: catinos eius & mortariola & cyathos & libatoria in qb libabit in eis auri puri. & fecit cādelabrū ex auro puro: tornatile fecit cādelabrū. hastile eius & calami eius & cyphi & spherule & lilia ex ipso erāt. sex āt calami egredientes ex lateribus. tres calami cādelabri ex latere ipsius vnius: & tres calami ex latere scdo. & tres cyphi figurati in nucis modū. in vno calamo spherula & lilium: & tres cyphi figurati in nucis modū: in vno calamo spherula & liliū. sic sex calamis egredientib ex cādelabro. & in cādelabro qttuor cyphi figurati i nucis modū. in vno calamo spherule & lilia eius. spherula sub duobus calamis ex ipso: & spherula sub duob calamis ex ipso. sic sex calamis egredientib ex cādelabro: & calami & spherule

Transla. Chal.

עזקן דדהב ויהבית ית עזקתא על ארבע זויתיה דלארבע רגלוהי: לקביל גדנפא הוו עזקתא אתרא לאריחיא למיטל ית פתורא: ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון דהבא למיטל ית פתורא: ועבד ית מניא דעל פתורא ית מגיסוהי וית בזיכוהי וית מכילתיה וית קסותא דיתנסך בהון דדהב דכי: ועבד ית מנרתא דדהב דכי נגיד עבד ית מנרתא שידה וקנהא כלידהא חזורהא ושושנהא מנה הוו: ושתא קנין נפקין מסטרהא תלתא קני מנרתא מסטרה חד ותלתא קני מנרתא מסטרה תנינא: תלתא כלידין מצירין בקנא חד חזור ושושן ותלתא כלידין מצירין בקנא חד חזור ושושן כן לשתא קנין דנפקין מן מנרתא: ובמנרתא ארבעה כלידין מצירין חזורהא ושושנהא: וחזור תחות תרין קנין מנה וחזור תחות תרין קנין מנה וחזור תחות תרין קנין מנה לשתא קנין דנפקין מנה: חזוריהון

Interp. chal.

anulos aureos. & posuit anulos sup qttuor angulos eius qui erāt ad quattuor pedes eius. Contra coronā interrassilem fuerūt anuli: vt per eos mitterētur vectes vt portaretur mensa. Fecitq vectes de lignis sethim & operuit eos auro: vt in eis portaretur mēsa. Et fecit vasa q erant sup mensa: acetabula eius & phyalas & thuribula & cyathos in quibus offerēda erant libamina de auro mundissimo fecit ea. Fecitq candelabrum de auro mundissimo: ductile fecit illud: hastile & calamus eius: cyphi eius spherule & lilia eius ex ipso erāt. Et sex calami egrediebant de laterib eius: tres calami ex latere vno candelabri: & tres calami ex latere altero. Tres cyphi figurati erant in calamo vno: spherula & liliū: & tres cyphi figurati in calamo alio: spherula & liliū. sic fecit in sex calamis qui egrediebant de candelabro. Et in candelabro erant quattuor cyphi figurati spherule eius & lilia: spherula sub duob calamis eius: & spherula sub duobus calamis eius: & spherula sub duobus calamis ei. sic fecit in sex calamis q egrediebātur ex eo. Spherule eius

וקנתם ממנה היו כלה מקשה אחת זהב טהור: ויעש את נרתיה שבעה ומלקחיה ומחתתיה זהב טהור: ככר זהב טהור עשה אתה ואת כל כליה: ויעש את מזבח הקטרת עצי שטים אמה ארכו ואמה רחבו רבוע ואמתים קמתו ממנו היו קרנתיו: ויצף אתו זהב טהור את גגו ואת קירתיו סביב ואת קרנתיו ויעש לו זר זהב סביב: ושתי טבעת זהב עשה לו מתחת לזרו על שתי צלעתיו על שני צדיו לבתים לבדים לשאת אתו בהם: ויעש את הבדים עצי שטים ויצף אתם זהב: ויעש את שמן המשחה קדש ואת קטרת הסמים טהור מעשה רקח:

Cap. xxxviii.

ויעש את מזבח העלה עצי שטים חמש אמות ארכו וחמש אמות רחבו רבוע ושלש אמות קמתו: ויעש קרנתיו על ארבע פנתיו ממנו היו קרנתיו ויצף אתו נחשת: ויעש את כל כלי המזבח את הסירת ואת היעים ואת המזרקת את המזלגת

& calami ex ipso erant. vniuersa ductilia ex auro purissimo. Fecit & lucernas septē cū emunctoriis suis: & vasa vbi ea q emūcta sunt extinguātur de auro mūdissimo. Talentū auri appēdebat candelabrū cū oibus vasis suis. Fecit & altare thymiamatis de lignis sethim per quadrū singulos hns cubitos: & in altitudine duos: e cuius angulis procedebant cornua: vestiuitq illud auro purissimo cū craticula ac parietibus & cornib. Fecitq ei coronam aureolā p gyrū: & duos anulos aureos sub corona per singula latera: vt mittantur in eos vectes: & possit altare portari. Ipsos āt vectes fecit de lignis sethim: & operuit laminis aureis. Composuit & oleum ad sanctificationis vnguentum: & thymiamata de aromatib mūdissimis opere pigmentarii. Ca. 38.

Fecit & altare holocausti de lignis sethim: quinq cubitorum per quadrum: & trium in altitudine: cuius cornua de angulis pcedebāt. operuitq illud laminis eneis. Et in vsus eius parauit ex ere vasa diuersa: lebetes: forcipes: fuscinulas: vncinos:

ἐξ αὐτῆς ἦσαν· ὅλοι τορευτοὶ ἐξ ἑνὸς χρυσίου καθαροῦ. καὶ ἐποίησε τοὺς λύχνους αὐτῆς ἑπτά, καὶ τὰς λαβίδας αὐτῆς καὶ τὰς ἐπαρυστρίδας αὐτῆς χρυσίου καθαροῦ. τάλαντον χρυσίου καθαροῦ ἐποίησεν αὐτήν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς. καὶ ἐποίησε θυσιαστήριον θυμιάματος ἐκ ξύλων ἀσήπτων. πήχεος τὸ μῆκος αὐτοῦ, καὶ πήχεος τὸ εὖρος αὐτοῦ τετράγωνον, καὶ δύο πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ· ἐξ αὐτοῦ ἦσαν τὰ κέρατα αὐτοῦ. καὶ κατεχρύσωσεν αὐτὸ χρυσίῳ καθαρῷ, τὴν ἐσχάραν αὐτοῦ, καὶ τοὺς τοίχους αὐτοῦ, καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ στρεπτὴν στεφάνην χρυσῆν κύκλῳ. καὶ δύο δακτυλίους χρυσοῦς καθαροὺς ἐποίησεν αὐτῷ ὑπὸ τὴν στεφάνην αὐτοῦ εἰς τὰ δύο κλίτη αὐτοῦ ἐν τοῖς δυσὶ πλευροῖς αὐτοῦ εἰς θήκας τοῖς ἀναφορεῦσιν, αἴρειν αὐτὸ ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐποίησε τοὺς μοχλοὺς ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ κατεχρύσωσεν αὐτοὺς χρυσίῳ. καὶ ἐποίησε τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως τὸ ἅγιον, καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ θυμιάματος καθαρὸν ἔργον μυρεψοῦ.

C. 38. A

Καὶ ἐποίησε θυσιαστήριον ὁλοκαυτωμάτων ἐκ ξύλων ἀσήπτων, πέντε πηχέων τὸ μῆκος, καὶ πέντε πηχέων τὸ εὖρος, τετράγωνον τὸ θυσιαστήριον, καὶ τριῶν πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ ἐποίησε τὰ κέρατα ἐπὶ τῶν τεσσάρων γωνιῶν, ἐξ αὐτοῦ ἦσαν τὰ κέρατα· καὶ περιεχάλκωσεν αὐτὸ χαλκῷ. καὶ ἐποίησε στεφάνην τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ καλυπτῆρα αὐτῷ, καὶ τὰς φιάλας αὐτῷ, καὶ τὰς κρεάγρας αὐτοῦ, καὶ τὸ πυρεῖον αὐτοῦ,

ex ipso erāt oēs tornatiles ex vno auro puro. & fecit lucernas eius septē. & forcipes eius & emunctoria ei auri puri. talentū auri puri fecit illā: & oia vasa eius. & fecit altare incēsi ex lignis ipsutribilibus: cubiti lōgitudo ei: & cubiti latitudo ei quadrāgulū: & duor cubitor altitudo ei. ex ipso erāt cornua eius. & deaurauit illud auro puro: craticulā eius: & parietes eius: & cornua eius. & fecit illi stabile coronā aureā in circuitu. & duos anulos aureos puros fecit illi sub corona stabili eius ad duo latera ei in duob laterib eius in repositoria vectib: ad portādū illū i eis. & fecit vectes de lignis ipsutribilibus: & deaurauit eos auro. & fecit oleū vnctiōis sctm: & cōpositionē thymiamatis purū op pigmētarij. Et fecit altare holocausti de lignis ipsutribilibus: qnq cubitor lōgitudine: & qnq cubitor latitudine: qdrāgulū erat altare. & triū cubitor altitudo ei. & fecit cornua in quattuor angulis: ex ipso erāt cornua. & cooperuit ea ere. & fecit coronā altari: & coopimētū ei: & phialas ei: & fuscinulas ei: & thuribulū eius:

Transla. Chal.

וקניהון מנה הוו כלה נגידא חדא דדהב דכי: ועבד ית בוצינהא שבעא וצבתהא ומחתיתהא דדהב דכי: ככרא דדהב דכי עבד יתה וית כל מנהא: ועבד ית מדבחא דקטרת בוסמיא דאעי שטין אמתא אורכיה ואמתא פותיה מרבע ותרתין אמין רומיה מניה הוו קרנוהי: וחפא יתיה דהב דכי ית אגריה וית כותלוהי סחור סחור וית קרנוהי ועבד ליה דיר דדהב סחור סחור: ותרתין עזקן דדהב עבד ליה מלרע לזיריה על תרתין זויתיה על תרין סטרוהי לאתרא לאריחיא למיטל יתיה בהון: ועבד ית אריחיא דאעי שטין וחפא יתהון דהבא: ועבד ית משחא דרבותא קודשא וית קטורת בוסמיא דכי עובד בוסמנו:

Ca. xxxviij.

ועבד ית מדבחא דעלתא דאעי שטין חמש אמין אורכיה וחמש אמין פותיה מרבע ותלת אמין רומיה: ועבד קרנוהי על ארבע זויתיה מניה הואה קרנוהי וחפא יתיה נחשא: ועבד ית כל מני מדבחא ית פסכתרותא וית מגרופיתא וית מזרקיא וית צנוריתא

Interp. chal.

et calami eius ex ipso erāt: oia simul ductilia ex auro mūdissimo. Fecitq septē lucernas ei & forcipes ei & thuribula eius ex auro mūdissimo. ex talento auri mundissimi fecit illud & oia vasa eius. Fecitq altare incensi aromatū de lignis setim. longitudo eius erat cubiti vnius: & latitudo eius cubiti vnius: quadrāgulum erat: & duorū cubitorū erat altitudo eius: ex ipso fuerunt cornua eius. Operuitq illud auro mundissimo: tectū eius & parietes eius per gyrū & cornua ei. Et fecit circulū aureū per circuitū: & duos anulos aureos fecit ei subter circulum eius in duobus angulis eius sup duo latera eius: vt per eos inducerētur vectes: vt portaretur in eis. Fecitq vectes de lignis setim: & operuit eos auro. Et fecit oleum sancte vnctionis & thymiama aromatum mundissimum opere aromatarij. Ca. 38.

Fecitq altare holocausti de lignis setim: quinq cubitor erat longitudo eius: & quinq cubitor latitudo eius: quadrangulum erat. & triū cubitor altitudo ei. Fecitq cornua eius sup qttuor angulos ei. ex ipso erāt cornua ei: & cooperuit illud ere. et fecit oia vasa altaris: lebetes & batilla & acetabula & fuscinulas

Trāsla. B. Hiero.

&ignium receptacula. Craticulamq; eius in modū retis fecit eneam: & subter eā in altaris medio arulam fusis quattuor anulis per totidem reticuli summitates: ad immittēdos vectes ad portādū. Quos & ipsos fecit de lignis sethim: & operuit laminis eneis: induxitq; in circulos qui in lateribus altaris eminebant. Ipsū aūt altare nō erat solidū: sed cauū ex tabulatis & ītus vacuū. Fecit & labrū eneū cum basi sua de speculis mulierum: que excubabant in ostio tabernaculi. Fecit & atriū in cuius australi plaga erant tentoria de bysso retorta cubitorum cētum: columne enee viginti cū basib⁹ suis: capita colūnarū & tota opis celatura argētea. E que ad septētrionalem plagam tentoria colūne basesq; & capita colūnarū eiusdē mēsure & opis ac metalli erāt. In ea vero plaga q̄ ad occidētē respicit: fuerūt tentoria cubitorū quiquagīta: colūne decē cū basibus suis enee: & capita colūnarū & tota opis celatura argentea. Porro contra orietē quiquagita cubitorum parauit tentoria: e quibus quindecim cubitos

columnarum triū cum basib⁹ suis vnū tenebat latus: & in parte altera: quia inter vtraq; itroitum tabernaculi fecit: quindecim eque cubitorū erāt tētoria: colūneq; tres & bases totidē. Cūcta atrii tentoria byssus retorta texuerat. Bases colūnarū fuere enee. capita aūt earū cum cunctis celaturis suis argētea: sed & ipsas colūnas atrii vestiuit argento. Et in introitu eius opere plumario fecit tētorium ex hyacintho: purpura: vermiculo ac bysso retorta: qd̄ habebat vigīti cubitos in lōgitudine: altitudo vero quiq; cubitorū erat: iuxta mēsurā quā cuncta atrii tētoria hēbāt. Colūne āt ī igressu fuere q̄ttuor cū basibus eneis: capitaq; earū & celature argentee. Paxillos quoq; tabernaculi & atrii per gyrum fecit eneos. Hec sunt instrumenta tabernaculi testimonii: que enūcerata sunt iuxta p̄ceptū moysi in cerimoniis leuitarū p manum ithamar filii aarō sacerdotis: q̄ beseleel filius huri filii hur d̄ tribu iuda dn̄o per moysen iubēte cōpleuerat: iūcto sibi socio ooliab filio achisamech de tribu dā: qui & ipse artifex lignorū egregius fuit: & polymitarius atq; plumarius ex hyacitho: purpura: vermiculo & bysso. Oē aurū qd̄ expensum est in opere

Primitiua chal. — Interp. chal.

et thuribula: omnia vasa eius fecit ex ere. Fecitq; et craticulam opere retis ex ere sub circulo eius deorsum vsq; ad dimidiū eius. Et fudit ei quattuor anulos in q̄ttuor angulis craticule enee: vt p eos inducerent vectes. Fecitq; vectes de lignis setim: et operuit eos ere. Et induxit vectes per anulos in laterib⁹ altaris: vt portaretur cum eis: concauū ex tabulis fecit illud. Et fecit labrū ex ere τ basim eius ex ere de speculis mulierū qui veniebāt vt orarent in ostio tabernaculi federis. Fecitq; atriū: in cuius australi plaga erant cortine de bysso retorta centū cubitoꝝ. Colūne earū erant viginti: τ basses earū vinginti ex ere. capita columnarū τ celature earū erant ex argento. Et in plaga septētrionali erant cortine centū cubitoꝝ: colūne earū viginti τ bases eaꝝ viginti ex ere. capita columnarum τ celature erant de argento. Et in plaga occidētali fuerunt cortine quinquaginta cubitoꝝ: columne earum decem: τ bases earum decem. capita columnarum τ celature earum ex argento. Et in plaga orientali erat spacium quinquaginta cubitorum: quindecim cubitorum cortine erant in vno latere:

Interp. chal.

colūne earū tres τ bases earū tres. τ in latere secūdo ostij atrij hinc τ inde erant cortine quindecim cubitorum: colūne earū tres τ bases earū tres. Omnes cortine atrij per circuitū erant de bysso retorta: et bases columnarū erant ex ere. capita colūnarum τ celature earuz fuerūt de argento. τ cooperuit argento capita earum. Ille quoq; omnes colūne atrij celate erant argento. et tentoriū ostij atrij fecit opere polymitarij ex hyacintho τ purpura τ coccino τ bysso retorta. viginti cubitoꝝ erat lōgitudo eius: τ altitudo eius sicut latitudo eius: qnq; cubitoꝝ erat: iuxta altitudinē cortinarū atrij: τ colūne ei⁹ quattuor τ bases earū quattuor ex ere: vncini earum erant ex argento: τ operuit capita earum τ celaturas earum argento. Omnesq; paxilli tabernaculi τ atrij per circuitū erant ex ere. Hec sunt numerationes tabernaculi testimonij q̄ enumerate sunt iuxta p̄ceptū moysi p ministeriū leuitarū p manū ithamar filij aarō sacerdotis. Beseleel enī fili⁹ vri filij hur de tribu iuda fecit oīa q̄ precepit dn̄s ad moysen. Et cū eo ooliab fili⁹ achisamech de tribu dan faber lignari⁹ τ artifex τ polymitari⁹ in hyacintho et purpura τ coccino τ bysso. oē aur qd̄ factū est in oi

מלאכת הקדש ויהי זהב התנופה
תשע ועשרים ככר ושבע מאות
ושלשים שקל בשקל הקדש׃
וכסף פקודי העדה מאת ככר
ואלף ושבע מאות וחמשה
ושבעים שקל בשקל הקדש׃
בקע לגלגלת מחצית השקל
בשקל הקדש לכל העבר על
הפקדים מבן עשרים שנה
ומעלה לשש מאות אלף ושלשת
אלפים וחמש מאות וחמשים׃
ויהי מאת ככר הכסף לצקת את
אדני הקדש ואת אדני הפרכת
מאת אדנים למאת הככר ככר
לאדן׃ ואת האלף ושבע המאות
וחמשה ושבעים עשה ווים
לעמודים וצפה ראשיהם וחשק
אתם׃ ונחשת התנופה שבעים
ככר ואלפים וארבע מאות שקל׃
ויעש בה את אדני פתח אהל
מועד ואת מזבח הנחשת ואת
מכבר הנחשת אשר לו ואת כל
כלי המזבח׃ ואת אדני החצר סביב
ואת אדני שער החצר ואת כל
יתדת המשכן ואת כל יתדת
החצר סביב׃ ומן התכלת
והארגמן ותולעת השני עשו

היה נוף · עוד מאה · גלל חצה · עלה · יצק · עמד · עשה · יעד זבח · כבר · כלה סבב · שכן

Cap.xxxix.

תלע שנה · עשה

sanctuarii: & qd oblatū ē ī donariis: viginti & nouem taletorū fuit: & septingētorū triginta siclorū ad mensurā sanctuarii. Oblatum est autem ab his qui trāsierūt ad numerum a viginti annis & supra: de sexcentis tribus milibus & quingentis quinquaginta armatorū. Fuerūt pterea cētū talēta argēti: e qbus cōflate sunt bases sctūarii & itroitus vbi velum pendet. Centū bases facte sūt de talētis cētū: singulis talētis p bases singulas supputatis. De mille āt septigentis & septuaginta quinqꝫ siclis fecit capita colūnarū: quas & ipsas vestiuit argēto. Eris quoqꝫ oblata sunt talēta septuaginta duo milia: & quadrigenti supra sicli. ex quibus fuse sūt bases in introitu tabernaculi testimonii: & altare eneum cum craticula sua: omniaqꝫ vasa q̄ ad vsū eius pertinent. & bases atrii tā in circuitu q̄ in ingressu eius & paxilli tabernaculi atqꝫ atrii per gyrū. Ca.39.

DE hyacintho vero & purpura: vermiculo ac bysso fecit

opa scdm oēm opationē sanctuarii: fuit
ἔργα κατὰ πᾶσαν τὴν ἐργασίαν τῶν ἁγίων, ἐγένετο
auri qd primitiaꝝ: nouē et viginti talenta:
χρυσίου τοῦ τῆς ἀπαρχῆς, ἐννέα καὶ εἴκοσι τάλαντα,
et septingēti et triginta sicli scdm siclum
καὶ ἑπτακόσιοι καὶ τριάκοντα σίκλα κατὰ τὸν σίκλον
scm. ꝛ argenti et sepatio a recensi-
τὸν ἅγιον. καὶ ἀργυρίου καὶ ἀφαίρεμα παρὰ τῶν ἐπεσκ-
tis viris cōgregatiōis cētū talenta: et
εμμένων ἀνδρῶν τῆς συναγωγῆς ἑκατὸν τάλαντα, καὶ
mille septingenti septuagita quinqꝫ sicli.
χίλιοι ἑπτακόσιοι ἑβδομηκονταπέντε σίκλοι.
dragma vna capiti dimidiū sicli: scdm
δραχμὴ μία τῇ κεφαλῇ τὸ ἥμισυ τοῦ σίκλου, κατὰ
siclū scm. oīs ptransiēs in
τὸν σίκλον τὸν ἅγιον. πᾶς ὁ παραπορευόμενος εἰς τὴν
censum a vigiti ānis ꝛ supra in sexa
ἐπίσκεψιν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω εἰς τὰς ἑξή-
ginta myriadas et tres mille ꝛ quigētos
κοντα μυριάδας καὶ τρισχιλίους καὶ πεντακοσίους
quinquagita. et facta sūt cētū talēta
πεντήκοντα. καὶ ἐγενήθη τὰ ἑκατὸν τάλαντα τοῦ
argēti in cōflationē capitū tabnaculi:
ἀργυρίου εἰς τὴν χώνευσιν τῶν κεφαλίδων τῆς σκηνῆς,
et in capita veli. cē-
καὶ εἰς τὰς κεφαλίδας τοῦ καταπετάσματος. ἑκα-
tū capita in cētū talēta: talētū
τὸν κεφαλίδες εἰς τὰ ἑκατὸν τάλαντα, τάλαντον τῇ
capiti. ꝛ mille septingētos septuagin
κεφαλίδι. καὶ τοὺς χιλίους ἑπτακοσίους ἑβδομήκον
ta quinqꝫ siclos fecit ad vncinos co
τα πέντε σίκλους ἐποίησεν εἰς τὰς ἀγκύλας τῶν στύ-
lūnaꝝ. ꝛ deaurauit capita eoꝝ: et
λων. καὶ κατεχρύσωσε τὰς κεφαλίδας αὐτῶν, καὶ
ornauit eas. et es sepationis
κατεκόσμησεν αὐτούς. καὶ ὁ χαλκὸς τοῦ ἀφαιρέματος
trecenta septuagita talenta: ꝛ duo mille et
τριακόσια ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ δισχίλιοι καὶ
q̄dringēti sicli. et fecerūt ex ipso bases
τετρακόσιοι σίκλοι. καὶ ἐποίησαν ἐξ αὐτοῦ τὰς βάσεις
hostij tabnaculi testimonij: ꝛ altare
τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὸ θυσιαστήριον
eneū cum craticula sua: et oīa vasa
τὸ χαλκοῦν σὺν τῇ ἐσχάρᾳ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη τοῦ
altaris: et bases atrij in circuitu: ꝛ
θυσιαστηρίου, καὶ τὰς βάσεις τῆς αὐλῆς κύκλῳ, καὶ τὰς
bases hostij atrij: ꝛ paxillos
βάσεις τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς πασσάλους τῆς
tabnaculi: ꝛ paxillos atrij in circuitu.
σκηνῆς, καὶ τοὺς πασσάλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ. Ca.39.
ET receptā hiacinthū et purpu
καὶ τὴν καταλειφθεῖσαν ὑάκινθον καὶ πορφύ-
rā et coccinū fecerūt
ραν καὶ τὸ κόκκινον ἐποίησαν

D

A

Transla. Chal.

עבידת קודשא והוה דהב ארמותא עשרין ותשע ככרין ושבע מאה ותלתין סלעין
בסלעי קודשא׃ וכסף מניני כנישתא מאת ככר ואלף ושבע מאה ושבעין וחמש
סלעין בסלעי קודשא׃ תקלא לגלגלתא פלגות סלעא בסלעי קודשא לכל דעבר על
מניניא מבר עשרין שנין ולעילא לשית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשין׃ והוה
מאת ככרא דכספא לאתכא ית סמכי קודשא וית סמכי פרוכתא מאת סמכין למאת
ככרין ככרא לסמכא׃ וית אלפא ושבע מאה ושבעין וחמש עבד ווין לעמודיא וחפא
רישיהון וכבש יתהון׃ ונחשא דארמותא שבעין ככרין ותרין אלפין וארבע מאה
סלעין׃ ועבד בה ית סמכי תרע משכן זימנא וית מדבחא דנחשא וית סרדא דנחשא
דיליה וית כל מאני מדבחא׃ וית סמכי דרתא סחור סחור וית סמכי תרע דרתא
וית כל סיכי משכנא וית כל סיכי דרתא סחור סחור׃

Ca.xxix.

ומן תכלא וארגונא וצבע זהורי עבדו

Pritiua chal.

רום · מנה מאה · שנה עלה · נתך · ראש רום רבע · שכן דבח · דור · סבא

Interp. chal.

opere sanctuarij ꝛ qd oblatū est fuit viginti ꝛ nouem talentoꝝ ꝛ septingentoꝝ ꝛ triginta sicloꝝ in pondere sanctuarij. Argentū autē numeratoꝝ cōgregationis fuit centū talentoꝝ: ꝛ mille ꝛ septingentoꝝ ꝛ septuaginta ꝛ quinqꝫ sicloꝝ in pondere sanctuarij. Unum pondus oblatū est per singula capita: qd est dimidiū sicli in pondere sanctuarij: qd oblatum est ab oībus qui transierūt ad numeros a viginti annis ꝛ supra de sexcentis ꝛ tribus millibus ꝛ quingētis ꝛ quinquaginta. Fuerūtqꝫ centū talenta argenti ex quo cōflate sunt bases sanctuarij ꝛ bases tentorij: centū talenta pro centū basibus: talentū p base. De mille aūt ꝛ septingentis ꝛ septuaginta ꝛ quinqꝫ siclis fecit vncinos columnaꝝ: ꝛ operuit capita earū: ꝛ fecit celaturas eaꝝ. es quoqꝫ oblationis fuit septuaginta talentoꝝ ꝛ duo milia ꝛ quadrigentoꝝ sicloꝝ: ex quo fecit bases ostij tabernaculi federis ꝛ altare eneum ꝛ craticulā eius eneam ꝛ oīa vasa altaris ꝛ bases atrij per circuitū ꝛ bases ostij atrij ꝛ oēs paxillos tabernaculi ꝛ omnes paxillos atrij per circuitum. Ca.39.

DE hyacintho autē ꝛ purpura ꝛ coccino fecerūt

vestes ministratorias aarō: ad ministrādū in
στολὰς λειτουργικὰς ἀαρών, εἰς τὸ λειτουργεῖν ἐν
eis in sctuario: sicut precepit dn̄s moy
αὐταῖς ἐν τῷ ἁγίῳ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυ-
si. ꝛ fecerūt superhumerale ex auro: et hya
σῇ. καὶ ἐποίησαν τὴν ἐπωμίδα ἐκ χρυσίου, καὶ ὑα-
cintho: et purpura: et coccino filato: et
κίνθου, καὶ πορφύρας, καὶ κοκκίνου νενησμένου, καὶ
bysso retorta. et excise sūt lamine au-
βύσσου κεκλωσμένης. καὶ ἐτμήθη τὰ πέταλα τοῦ χρυ-
ri pili: ad cōtexendū cū hyacintho et pur-
σίου τρίχες, ὥστε συνυφᾶναι σὺν τῇ ὑακίνθῳ καὶ τῇ πορ-
pura: et cū coccino filato: et
φύρᾳ, καὶ σὺν τῷ κοκκίνῳ τῷ διανενησμένῳ, καὶ
cū bysso retorta: op⁹ textile fece-
σὺν τῇ βύσσῳ τῇ κεκλωσμένῃ, ἔργον ὑφαντὸν ἐποί-
runt illō superhumeralia cōiūcta ex vtrisqꝫ
ησαν αὐτὸ ἐπωμίδας συνεχούσας ἐξ ἀμφοτέρων
partib⁹. op⁹ textile adinuicē cōnexū
τῶν μερῶν, ἔργον ὑφαντὸν εἰς ἄλληλα συμπεπλεγ-
ad seipm. ex ipso fecerūt scdm su-
μένον καθ' ἑαυτό. ἐξ αὐτοῦ ἐποίησαν κατὰ τὴν αὐ-
am facturā ex auro et hyacitho: et purpura:
τοῦ ποίησιν ἐκ χρυσίου καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας,
et coccino filato: et bysso retorta:
καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης,
sicut precepit dn̄s moysi. et fecerūt
καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐποίησαν ἀμ-
vtrosqꝫ lapides smaragdi astrictos
φοτέρους τοὺς λίθους τῆς σμαράγδου συμπεπορπη-
ꝛ inclusos auro: sculptos
μένους καὶ περισιαλωμένους χρυσίῳ, γεγλυμμένους
et incisos incisione sigilli de no
καὶ κεκολαμμένους ἐκκόλαμμα σφραγῖδος ἐκ τῶν ὀνο-
minib⁹ filioꝝ israel: ꝛ posuerūt eos in
μάτων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐπέθηκαν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς
humeris superhumeralis: lapides meōrialis sūt filioꝝ
ὤμους τῆς ἐπωμίδος, λίθοι μνημοσύνου εἰσὶν τῶν υἱῶν
israel: sicut precepit dn̄s moysi. et fecerūt
ἰσραήλ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐποίησαν
rōnale: op⁹ textile variegatiōe: scdm op⁹
λόγιον, ἔργον ὑφαντὸν τῇ ποικιλίᾳ, κατὰ τὸ ἔργον τῆς
superhūeralis: ex auro: et hyacitho: et purpura:
ἐπωμίδος, ἐκ χρυσίου, καὶ ὑακίνθου, καὶ πορφύρας,
et coccino filato: et bysso retorta:
καὶ κοκκίνου διανενησμένου, καὶ βύσσου κεκλωσμένης,
q̄drāgulū duplex fecerūt rōnale: palmi lōgitudo:
τετράγωνον διπλοῦν ἐποίησαν τὸ λόγιον. σπιθαμῆς τὸ μῆκος,
et palmi latitudo duplex. et cōtextū est in eo textu-
καὶ σπιθαμῆς τὸ εὖρος διπλοῦν. καὶ συνυφάνθη ἐν αὐτῷ ὕφασ-
ra scdm lapidē q̄ttuor ordinū. ordo lapidū: sardi⁹ ꝛ topa-
μα κατάλιθον τετράστιχον. στίχος λίθων, σάρδιον καὶ τοπά-
zi⁹ et smaragdus ordo vnus. ꝛ ordo scds: carbūcul⁹
ζιον καὶ σμάραγδος ὁ στίχος ὁ εἷς. καὶ ὁ στίχος ὁ δεύτερος, ἄνθραξ

B

vestes quibus indueretur aarō: quā ministrabat in sctis: sicut pcepit dn̄s moysi. Fecit igitur superhumerale de auro hyacintho & purpura coccoqꝫ bis tincto & bysso retorta: ope polymitario. Inciditqꝫ bracteas aureas & extenuauit in fila: vt possēt torqueri cū priorū colorū subtegmine: duasqꝫ oras sibimuicē copulatas in vtroqꝫ latere summitatum: & baltheū ex eisdē coloribus: sicut preceperat dn̄s moysi. Parauit & duos lapides onychinos astrictos & iclusos auro & sculptos arte gemmaria nominibus filiorum israel. Posuitqꝫ eos in lateribus superhumeralis in monimentū filiorum israel. sicut preceperat dominus moysi. Fecit & rōnale opere polymito iuxta opus superhumeralis ex auro: hyacintho: purpura: coccoqꝫ bis tincto: & bysso retorta: q̄drāgulum duplex mēsure palmi: & posuit in eo gemmarum ordines quattuor. In primo versu erat sardius: topazius: smaragdus. In secundo carbūculus:

בגדי שרד לשרת בקדש
ויעשו את בגדי הקדש אשר
לאהרן כאשר צוה יהוה את
משה׃ ויעש את האפד זהב תכלת
וארגמן ותולעת שני ושש משזר׃
וירקעו את פחי הזהב וקצץ
פתילם לעשות בתוך התכלת
ובתוך הארגמן ובתוך תולעת
השני ובתוך השש מעשה חשב׃
כתפת עשו לו חברת על שני
קצוותו חבר׃ וחשב אפדתו אשר
עליו ממנו הוא כמעשהו זהב
תכלת וארגמן ותולעת שני ושש
משזר כאשר צוה יהוה את
משה׃ ויעשו את אבני השהם
מסבת משבצת זהב מפתחת
פתוחי חותם על שמות בני
ישראל׃ וישם אתם על כתפת
האפד אבני זכרון לבני ישראל
כאשר צוה יהוה את משה׃ ויעש
את החשן מעשה חשב כמעשה
אפד זהב תכלת וארגמן ותולעת
שני ושש משזר׃ רבוע היה כפול
עשו את החשן זרת ארכו וזרת
רחבו כפול׃ וימלאו בו ארבעה
טורי אבן טור אדם פטדה וברקת
הטור האחד׃ והטור השני נפך

רקע פחח · פתל · שנה · קצה · עשה · שזר · סבב שבץ פתח · חתם · שום · בנה · רבע כפל · עשה · מלא · שנה

Transla. Chal.

לבושי שמושא לשמשא בקודשא ועבדו ית לבושי קודשא די לאהרן כמא
דפקיד ייי ית משה׃ ועבד ית אפודא דדהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר׃
ורדידו ית טסי דדהבא וקציצו חוטין למעבד בגו תכלא ובגו ארגונא ובגו צבע
זהורי ובגו בוצא עובד אומן׃ כתפין עבדו ליה מלפפן על תרין סטרוהי מלפף׃
והמין תקוניה דעלוהי מיניה הוא כעובדוהי דהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ
שזיר כמא דפקיד ייי ית משה׃ ועבדו ית אבני בורלא משקען מרמצן דדהב כתב
מפרש כגלוף דעיזקא על שמהת בני ישראל׃ ושוי יתהון על כתפי אפודא אבני
דוכרנא לבני ישראל כמא דפקיד ייי ית משה׃ ועבד ית חושנא עובד אומן כעובד
אפודא דהבא תכלא וארגונא וצבע זהורי ובוץ שזיר׃ מרבע הוה עיף עבדו ית
חושנא זרתא אורכיה וזרתא פותיה עיף׃ ואשלימו ביה ארבעה סדרין דאבן טבא
סדרא קדמאה סמקן ירקן וברקן סדרא חד׃ וסדרא תנינא איזמרגדין

Interp. chal.

vestes ministerij ad ministrandum in sanctuario: fecerūtqꝫ vestes sanctas aarō: sicut precepit dominus moysi. Fecitqꝫ superhumerale ex auro ꝛ hyacintho ꝛ purpura ꝛ coccino ꝛ bysso retorta: extenderūtqꝫ bracteas aureas ꝛ inciderūt fila: vt facerēt in medio hyacinthi ꝛ in medio purpure ꝛ in medio coccini ꝛ in medio byssi opere artificis. humerulos fecerūt ei cōiunctos: in duob⁹ lateribus eius iungebātur. Et balthe⁹ ornamēti sui q̄ erat iuxta illud ex ipso erat iuxta opus eius ex auro hyacintho ꝛ purpura ꝛ bysso retorta: sicut precepit dn̄s moysi. Fecerūtqꝫ duos lapides onychinos inclusos in celaturis aureis scriptos distinctē q̄si sculptura anuli per noīa filioꝝ israel. Et posuit eos in hūerulis superhumeralis ī lapides meōriales filiis israel: sicut preceperat dn̄s moysi. fecitqꝫ rationale ope artificis iuxta opus superhumeralis ex auro hyacitho et purpura ꝛ coccino ꝛ bysso retorta: quadratū erat: duplicatū fecerunt rationale: palmi vnius erat longitudo eius: ꝛ latitudo eius palmi vnius: duplicatum erat. Et ipleuerūt in eo quattuor ordines lapidis preciosi. in primo ordine erat sardius topazius et carbunculus. Et in secundo ordine smaragdus

Pritiua chal.

יסס קצץ עבד · אמן לפף · המן · שקע רמץ · פרש שוה · רבע עוף · פתה שלם רבע

ספיר ויהלם: והטור השלישי לשם שבו ואחלמה: והטור הרביעי תרשיש שהם וישפה מוסבת משבצת זהב במלאתם: והאבנים על שמת בני ישראל הנה שתים עשרה על שמתם פתוחי חתם איש על שמו לשנים עשר שבט: ויעשו על החשן שרשרת גבלת מעשה עבת זהב טהור: ויעשו שתי משבצת זהב ושתי טבעת זהב ויתנו את שתי הטבעת על שני קצות החשן: ויתנו שתי העבתת הזהב על שתי הטבעת על קצות החשן: ואת שתי קצות שתי העבתת נתנו על שתי המשבצת ויתנם על כתפת האפד אל מול פניו: ויעשו שתי טבעת זהב וישימו על שני קצות החשן על שפתו אשר אל עבר האפד ביתה: ויעשו שתי טבעת זהב ויתנם על שתי כתפת האפד מלמטה ממול פניו לעמת מחברתו ממעל לחשב האפד: וירכסו את החשן מטבעתיו אל טבעת האפד בפתיל תכלת להית על חשב האפד ולא יזח החשן מעל האפד כאשר צוה

saphirus: iaspis. In tertio ligurius: achates: & amethystus. In quarto chrysolithus onychinus: & berillus circũdati & inclusi auro per ordines suos. Ipsique lapides duodecim sculpti erant noibus duodecĩ tribuũ israel: singuli per noia singulorum. Fecerunt in rõnali & catenulas sibi inuicem coherẽtes de auro purissimo: & duos vncinos totidem anulos aureos. Porro anulos posuerunt in vtroque latere rõnalis: ex qbus penderent due catene aureae: quas inseruerunt vncinis qui in superhumeralis angulis eminebant. Hec & ante & retro ita couenicbãt sibi: vt superhumerale & rõnale mutuo necterẽtur: stricta ad balteũ & anulis fortius copulata: quos iũgebat vitta hyacĩthina: ne laxa fluerent: & a seinuicem mouerẽtur: sicut precepit

Pritiua chal.

Interp. chal.

saphirus & iaspis. In tertio aũt ordine ligurius achates & amethystus. In q̃rto autẽ ordine chrysolithus: onychinus & berillus: inclusi strictique auro fuerunt in impletionibus suis. Ipsi aũt lapides duodecim erãt iuxta noia filiorum israel: scripti scriptura distincta q̃si sculptura anuli singuli lapides p noia singulorũ per duodecim tribus. Feceruntque in rationali catenulas sibi inuicẽ coherẽtes opere fimbrie ex auro mũdissimo. Et fecerũt duos vncinos aureos & duos anulos aureos: & posuerũt duos anulos in duobus lateribus rationalis. posuerũtque duas fimbrias aureas in duobus anulis qui erãt in lateribus rationalis. Et duas fimbrias q̃ erant in duobus laterib9 eius posuerũt in duob9 vncinis. posuerũtque eas in humerulis superhumeralis cõtra faciẽ eius. Fecerũtque duos anulos aureos & posuerũt eos in duob9 lateribus rationalis q̃ erant in ora eius q̃ est e regione superhumeralis intrinsecus. Fecerũtque duos anulos ex auro & posuerũt eos ĩ duobus humerulis superhumeralis inferius cõtra faciem eius e regione iuncture eius supra balteũ superhumeralis. Et cõiunxerũt rõnale ex anulis suis ad anulos superhumeralis vitta hyacinthina: vt esset sup balteũ superhumeralis: vt non recederet rationale a superhumerali: sicut preceperat

Transla. Chal.

יהוה את משה: ויעש את מעיל האפד מעשה ארג כליל תכלת: ופי המעיל בתוכו כפי תחרא שפה לפיו סביב לא יקרע: ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר: ויעשו פעמני זהב טהור ויתנו את הפעמנים בתוך הרמנים על שולי המעיל סביב בתוך הרמנים: פעמן ורמן פעמן ורמן על שולי המעיל סביב לשרת כאשר צוה יהוה את משה: ויעשו את הכתנת שש מעשה ארג לאהרן ולבניו: ואת המצנפת שש ואת פארי המגבעת שש ואת מכנסי הבד שש משזר: ואת האבנט שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני מעשה רקם כאשר צוה יהוה את משה: ויעשו את ציץ נזר הקדש זהב טהור ויכתבו עליו מכתב פתוחי חותם קדש ליהוה: ויתנו עליו פתיל תכלת לתת על המצנפת מלמעלה כאשר צוה יהוה את משה: ותכל כל עבדת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה כן עשו: ויביאו את המשכן

dñs moysi. Feceruntque tunicam superhumeralis totã hyacinthinam: & capitiũ in supiori parte contra mediũ: oramque per gyrum capitii textilem. deorsũ ãt ad pedes mala punica ex hyacintho: purpura: vermiculo ac bysso retorta. & tintinabula de auro purissimo: que posuerunt inter malogranata in extrema parte tunice per gyrũ. tintinabulum autem aureum & malũpunicũ: quibus ornatus icedebat pontifex q̃n ministerio fũgebatur: sicut p̃cepit dñs moysi. Fecerunt tunicas byssinas opere textili aaron & filiis eius: & mitras cum coronulis suis ex bysso. feminalia quoque linea byssina. cingulum vero de bysso retorta: hyacĩtho: purpura ac vermiculo bis tincto arte plumaria. sicut p̃ceperat dominus moysi. Fecerunt & laminã sacre venerationis de auro purissimo: scripseruntque in ea opere gemmario sanctum domini: & strinxerũt eã cũ mitra vitta hyacinthina: sicut preceperat dñs moysi. Perfectũ ẽ igitur omne opus tabernaculi & tecti testimonii. Feceruntque filii israel cuncta que preceperat dominus moysi: & obtulerũt tabernaculum

Transla. Chal.

Interp. chal.

dñs moysi. Feceruntque palliũ superhumeralis opere textoris totum hyacinthinum. Et os pallij in medio eius: sicut os lorice. Ora erat per circuitũ oris eius vt nõ rũperet. Fecerũtque in inferiori p̃te pallij malogranata ex hyacintho & purpura & coccino retorto. Feceruntque tintinabula de auro mũdissimo: & posuerũt tintinabula in medio malorũgranatorum in inferiori parte pallij p circuitũ in medio malorũgranatorum. Tintinabulũ & malũgranatũ: tintinabulũ & malũ granatũ: in inferiori parte pallij per circuitũ: ad ministrandũ: sicut preceperat dñs moysi. Fecerũtque tunicã ex bysso opere textoris aaron & filijs eius. Et tiarã ex bysso & pileos in decorẽ ex bysso. Et femoralia ex bysso retorta: balteum quoque ex bysso retorta & hyacintho & purpura & coccino opere polymitarij: sicut p̃ceperat dñs moysi. Et fecerũt laminam coronã sanctitatis ex auro mũdissimo: & scripserũt sup eam scriptura distincta: sanctũ dño. Et posuerũt in ea vittam hyacinthinã: vt poneretur super mitram: sicut preceperat dñs moysi. Perfectũque est omne opus tabernaculi federis. feceruntque filij israel iuxta oĩa que preceperat dñs moysi: ita fecerunt. Adduxeruntque tabernaculum

Pritiua chal.

Ter. Heb.

אל משה את האהל ואת כל
כליו קרסיו קרשיו בריחו ועמדיו
ואדניו ואת מכסה עורת האילם
המאדמים ואת מכסה ערת
התחשים ואת פרכת המסך את
ארון העדת ואת בדיו ואת
הכפרת את השלחן את כל כליו
ואת לחם הפנים את המנרה
הטהרה את נרתיה נרת המערכה
ואת כל כליה ואת שמן המאור
ואת מזבח הזהב ואת שמן המשחה
ואת קטרת הסמים ואת מסך
פתח האהל את מזבח הנחשת
ואת מכבר הנחשת אשר לו את
בדיו ואת כל כליו את הכיר ואת
כנו את קלעי החצר את עמדיה
ואת אדניה ואת המסך לשער
החצר את מיתריו ויתדתיה ואת
כל כלי עבדת המשכן לאהל מועד
את בגדי השרד לשרת בקדש
את בגדי הקדש לאהרן הכהן
ואת בגדי בניו לכהן ככל אשר
צוה יהוה את משה כן עשו בני
ישראל את כל העבדה וירא
משה את כל המלאכה והנה
עשו אתה כאשר צוה יהוה כן
עשו ויברך אתם משה

Primitiua heb. כלה ברח · כסה · אדם עור · ספך · ארן עוד · פנה נור · ערך · אור · זבח · כבר · יתר · עשה · ראה · לאך · ברך

Trāsla. B. Hiero.

& tectū & vniuersam supellectilem: anulos tabulas: vectes: columnas: ac bases: opertorium de pellibus arietum rubricatis: & aliud operimentum de hyacinthinis pellibus: velum: arcam: vectes: propiciatorium: mensam cum vasis suis: & propositionis panibus: candelabrum: lucernas. & vtensilia earum cum oleo: altare aureum & vnguentum & thymiama ex aromatibus: & tentorium in introitu tabernaculi: altare eneum: retiaculum: vectes: & vasa eius omnia. labrum cum basi sua: tentoria atrii & columnas cum basibus suis. tentorium in introitu atrii: funiculosq; illius & paxillos. Nihil ex vasis defuit que in ministerium tabernaculi & in tectū federis iussa sūt fieri. Vestes quoq; quibus sacerdotes vtuntur in sanctuario aarō scilicet & filii eius: obtulerunt filii israel: sicut preceperat dominus. Que postq; moyses cūcta vidit cōpleta: benedixit eis.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ad moysen: et oia vasa eius: et
πρὸς μωυσῆν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ
anulos eius: et colūnas eius: et
τοὺς δακτυλίους αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ
vectes eius: et paxillos eius:
τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ τοὺς πασσάλους αὐτῆς,
et bases eius: et opimēta pelles
καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τὰς διφθέρας δέρματα
arietū rubricatas: et cooptoria pelles hyacinthinas: et velū: et archam
κριῶν ἠρυθροδανωμένα, καὶ τὰ κατακαλύμματα δέρματα ὑακίνθινα, καὶ τὸ καταπέτασμα, καὶ τὴν κι-
testimonij: et vectes eius: et
βωτὸν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τοὺς διωστῆρας αὐτῆς, καὶ
ppiciatoriū: et mēsam: et oia vasa
τὸ ἱλαστήριον, καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ πάντα τὰ σκεύη
eius: et panes ppositiōis: et cande
αὐτῆς, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, καὶ τὴν λυ-
labrū purū: et lucernas eius lucernas
χνίαν τὴν καθαράν, καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς λύχνους
incēdij: et oia vasa eius: et oleum luminis: et altare aureū: et
τῆς καύσεως, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ ἔλαιον τοῦ φωτός, καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ
oleū vnctiōis: et thymiama cōpositionis: et velū porte tabnaculi: et
τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καὶ τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς, καὶ τὸ
altare eneū: et craticulā eius
θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν, καὶ τὴν ἐσχάραν αὐτοῦ τὴν
eneā: et vectes eius: et oia
χαλκῆν, καὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ
vasa eius: et labrū: et basim eius: et
σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ
cortinas atrij: et colūnas et bases eius: et
τὰ ἱστία τῆς αὐλῆς, καὶ τοὺς στύλους καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τὸ
velum porte atrij: et funiculos eius: et
ἐπίσπαστρον τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τὰ χοινία αὐτῆς, καὶ τοὺς
paxillos eius: et oia instrumēta q̄ ad opa
πασσάλους αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ ἐργαλεῖα τὰ εἰς τὰ ἔργα τῆς
tabernaculi testimonij: et vestes ministratorias ad
σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰς στολὰς τὰς λειτουργικὰς εἰς τὸ
ministrandū in eis in scēuario: vestes scēuarij: q̄ sūt aaron: et vestes filiorū eius in sacerdotiū. Sm
λειτουργεῖν ἐν αὐταῖς ἐν τῷ ἁγίῳ, στολὰς τοῦ ἁγίου, αἵ εἰσιν ἀαρών, καὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἰς τὴν ἱερατείαν. κατὰ πάν-
nia q̄cūq; p̄cepit dñs moysi: sic fecerūt filij israel oēs apparatū. et vidit moyses oīa opa:
τα ὅσα συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πᾶσαν τὴν παρασκευήν. καὶ ἴδε μωυσῆς πάντα τὰ ἔργα,
et fuerūt facientes ea quēadmodū p̄cepit dñs moysi: sic fecerūt ea: et bñdixit eis moyses.
καὶ ἦσαν πεποιηκότες αὐτὰ ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως ἐποίησαν αὐτά, καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς μωυσῆς.

Transla. Chal.

לות משה ית משכנא וית כל מנוהי פורפוהי דפוהי עברוהי ועמודוהי וסמכוהי וית
חופאה דמשכי דדיכרי מסמקי וית חופאה דמשכי דססגונא וית פרוכתא דפרסא
ית ארונא דסהדותא וית אריחוהי וית כפורתא ית פתורא וית כל מנוהי וית לחם
אפיא ית מנרתא דכיתא ית בוציניהא בוציני דסידרא וית כל מנהא וית משחא
דאנהורותא וית מדבחא דדהבא וית משחא דרבותא וית קטורת בוסמיא וית פרסא
תרע משכנא ית מדבחא דנחשא וית סרדא דנחשא דיליה ית אריחוהי וית כל
מנוהי ית כיורא וית בסיסיה ית סרדי דרתא ית עמודהא וית סמכהא וית פרסא
תרע דרתא ית אטונוהי וסיכהא וכל מאני פולחן משכנא למשכן זמנא ית לבושי
שמושא לשמשא בקודשא ית לבושי קודשא לאהרן כהנא וית לבושי בנוהי
לשמשא ככל דפקיד יי ית משה כן עבדו בני ישראל ית כל פולחנא וחזא משה ית
כל עבידתא והא עבדו יתה כמא דפקיד יי כן עבדו ובריך יתהון משה

Ca. xl.

Primitiua chal. מנא פרפא · סמך · נור דכה נהר · דבח · מאן · סבא

Interp. chal.

ad moysen et omnia vasa eiusdē tabernaculi: fibulas eius: tabulas eius: vectes eius: et colūnas eius: et bases eius: et opertoriū de pellibus arietum rubricatis: et opertoriū de pellibus hyacinthinis: velū q̄q; qđ extenditur: arcam testimonij et vectes eius: et propiciatorium: mensam et oīa vasa eius: et panē propositionis: candelabrū mundissimū: et lucernas que ordinantur et omnia vasa eius: et oleum ad illuminandum: altare aureū et oleum vnctionis: thymiama aromatū. Tentoriūq; quod erat in ostio tabernaculi: altare eneum: et retiaculū eius eneum: vectes eius et oīa vasa eius. Labrum et basim eius: cortinas atrij cū colūnis suis et cum basibus suis: velum quoq; ad ostium atrij: funiculos eius et paxillos eius et omnia vasa ministerij tabernaculi federis: vestes quoq; ministerij ad ministrandum in sanctuario: vestes sanctas aaron sacerdotis et vestes filiorū eius vt ministrent. iuxta omnia que precepit dñs moysi: ita fecerunt filij israel omne opus. Viditq; moyses omne opus et ecce fecerant illud sicut preceperat dominus ita fecerunt: benedixitq; eis moyses. Ca. 40.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

C. 40 A

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: in die
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐν ἡμέ-
vna mēsis pmi pma die mēsis: eriges tabnaculū testimonij: et pones ibi arcā
ρᾳ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου νουμηνίᾳ, στήσεις τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ θήσεις ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν τοῦ
testimonij: et coopies arcā
μαρτυρίου, καὶ σκεπάσεις τὴν κιβωτὸν τῷ κα-
velo. et inferes mēsam: et ap
ταπετάσματι. καὶ εἰσοίσεις τὴν τράπεζαν, καὶ προ-
pones ppositionē ei⁹. et inferes cādelabrū:
θήσεις τὴν πρόθεσιν αὐτῆς. καὶ εἰσοίσεις τὴν λυχνίαν,
et impones lucernas ei⁹. et pones altare aureū ad incēsandū corā arca
καὶ ἐπιθήσεις τοὺς λύχνους αὐτῆς. καὶ θήσεις τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν εἰς τὸ θυμιᾶσαι ἐναντίον τῆς κιβω-
testimonij. et impones coopimētū
τοῦ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπιθήσεις κάλυμμα τοῦ
veli sup hostiū tabnaculi. et
καταπετάσματος ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς. καὶ τὸ
altare holocaustoꝝ pones iuxta hostiū tabnaculi testimonij. et pones labrū inter tabernaculū testimonij et inter altare: et pones in eo aquā.
θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων θήσεις παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ θήσεις τὸν λουτῆρα ἀναμέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ θήσεις ἐν αὐτῷ ὕδωρ.
et pones atriū in circuitu. et pones velum porte atrij.
καὶ θήσεις τὴν αὐλὴν κύκλῳ. καὶ θήσεις τὸ καταπέτασμα τῆς πύλης τῆς αὐλῆς.

B

et assumes oleū vnctionis: et vnges tabnaculū: et oia q̄ in eo. et scificabis illō et om nia vasa eius. et erūt scā. et vnges altare holocaustoꝝ: et oia vasa eius. et vnges labrū: et basim eius: et scificabis illud. et scificabis altare. et erit altare scm̄ scōꝝ. et applicabis aarō et filios eius ad hostia tabernaculi testimonij: et lauabis eos aqua. et indues aaron vestes scās: et vnges eū: et scificabis eū:
καὶ λήψῃ τὸ ἔλαιον τοῦ χρίσματος, καὶ χρίσεις τὴν σκηνήν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ. καὶ ἁγιάσεις αὐτὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς. καὶ ἔσται ἁγία. καὶ χρίσεις τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ χρίσεις τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ, καὶ ἁγιάσεις αὐτόν. καὶ ἁγιάσεις τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἔσται τὸ θυσιαστήριον ἅγιον τῶν ἁγίων. καὶ προσάξεις ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ λούσεις αὐτοὺς ὕδατι. καὶ ἐνδύσεις ἀαρὼν τὰς στολὰς τὰς ἁγίας, καὶ χρίσεις αὐτόν, καὶ ἁγιάσεις αὐτόν,

ō. 30. c

Trāsla. B. Hiero.

Locutusq; ē. Ca. 40. dominus ad moysen dicens. Mense primo prima die mensis eriges tabernaculum testimonii: & pones in eo arcam. dimittesq; ante illam velum: & illata mensa pones super eam que rite precepta sunt. Candelabrum stabit cum lucernis suis: & altare aureum in quo adoletur incēsū corā arca testimonii. Tentorium in introitu tabernaculi testimonii pones: & ante illud altare holocausti: Labrum inter altare & tabernaculū: qđ implebis aqua. Circūdabisq; atrium tentoriis & ingressum eius. Et assūpto vnctionis oleo: vnges tabernaculum cū vasis suis vt sanctificentur: altare holocausti & oia vasa eius labrum cum basi sua. Oia vnctiōis oleo cōsecrabis: vt sint sancta sanctorū. Applicabisq; aarō & filios eius ad fores tabernaculi testimonii: & lotos aqua indues sanctis vestibus

Ter. Heb.

וידבר יהוה אל משה
לאמר ביום החדש הראשון
באחד לחדש תקים את משכן
אהל מועד ושמת שם את ארון
העדות וסכת על הארן את הפרכת
והבאת את השלחן וערכת את
ערכו והבאת את המנרה והעלית
את נרתיה ונתתה את מזבח
הזהב לקטרת לפני ארון העדת
ושמת את מסך הפתח למשכן
ונתתה את מזבח העלה לפני פתח
משכן אהל מועד ונתת את הכיר
בין אהל מועד ובין המזבח ונתת
שם מים ושמת את החצר סביב
ונתת את מסך שער החצר
ולקחת את שמן המשחה ומשחת
את המשכן ואת כל אשר בו
וקדשת אתו ואת כל כליו
והיה קדש ומשחת את מזבח
העלה ואת כל כליו וקדשת
את המזבח והיה המזבח קדש
קדשים ומשחת את הכיר ואת
כנו וקדשת אתו והקרבת את
אהרן ואת בניו אל פתח אהל
מועד ורחצת אתם במים
והלבשת את אהרן את בגדי
הקדש ומשחת אתו וקדשת אתו

Primitiua heb. Cap. xl. דבר · קום · שום · סכך · בוא · עלה · נתן · פנה · שכן · כלה · זבח · קרב · רחץ · לבש

Transla. Chal.

ומליל יי עם משה למימר ביומא דירחא קדמאה בחד לירחא תקים ית משכנא
דמשכן זמנא ותשוי תמן ית ארונא דסהדותא ותטלל על ארונא ית פרוכתא
ותעיל ית פתורא ותסדר ית סידריה ותעיל ית מנרתא ותדליק ית בוציניהא ותתן
ית מדבחא דדהבא לאבסמא קטורת בוסמין קדם ארונא דסהדותא ותשוי ית פרסא
דתרעא למשכנא ותתן ית מדבחא דעלתא קדם תרע משכנא דמשכן זמנא ותתן ית
כיורא בין משכן זמנא ובין מדבחא ותתן תמן מיא ותשוי ית דרתא סחור סחור
ותתן ית פרסא תרע דרתא ותיסב ית משחא דרבותא ותרבי ית משכנא וית כל
דביה ותקדיש יתיה וית כל מאנוהי ויהא קודשא ותרבי ית מדבחא דעלתא וית
כל מנוהי ותקדיש ית מדבחא ויהא מדבחא קדש קודשין ותרבי ית כיורא וית
בסיסיה ותקדיש יתיה ותקריב ית אהרן וית בנוהי לתרע משכן זמנא ותסחי
יתהון במיא ותלביש ית אהרן ית לבושי קודשא ותרבי יתיה ותקדיש יתיה

Interp. chal.

Locutusq; est dominus cum moyse: dicens. In mense primo: prima die mensis eriges tabernaculum federis: et pones ibi arcam testimonij. Et cooperies super arcam velamine. Et inferes mensam: et ordinabis ordinem eius. et inferes candelabrū: et incendes lucernas eius. Ponesq; altare aureū: in quo adoletur thymiama aromatū coram arca testimonij. Ponesq; velum in ostio tabernaculi: et pones altare holocausti ante ostiū tabernaculi federis. Et pones labrum inter tabernaculum federis et altare: et pones ibi aquam. Ponesq; atrium per circuitum: et pones tentorium ostij atrij. Tollesq; oleum vnctionis: et vnges tabernaculū et omnia que in eo sunt: et sanctificabis illud et omnia vasa eius: et erit sanctum. et vnges altare holocausti et omnia vasa eius: sanctificabisq; altare: et erit altare sanctum sanctorū. Et vnges labrum et basim eius: et sanctificabis illud. Applicabisq; aaron et filios eius ad ostium tabernaculi federis: et lauabis eos aquis. Et indues aaron vestibus sanctis: et vnges eum: sanctificabisq; illum

Primitiua chal. אמר קום שכן · שוה חפא · על סדר נור · דלק נתן נסך · דור · נסב רבב · קדש הוה עלה · קרב שכן סחא · לבש

וכהנו לי: ואת בניו תקריב והלבשת אתם כתנת: ומשחת אתם כאשר משחת את אביהם וכהנו לי והיתה להית להם משחתם לכהנת עולם לדרתם: ויעש משה ככל אשר צוה יהוה אתו כן עשה: ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן: ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו: ויפרש את האהל על המשכן וישם את מכסה האהל עליו מלמעלה כאשר צוה יהוה את משה: ויקח ויתן את העדת אל הארן וישם את הבדים על הארן ויתן את הכפרת על הארן מלמעלה: ויבא את הארן אל המשכן וישם את פרכת המסך ויסך על ארון העדות כאשר צוה יהוה את משה: ויתן את השלחן באהל מועד על ירך המשכן צפנה מחוץ לפרכת: ויערך עליו ערך לחם לפני יהוה כאשר צוה יהוה את משה: וישם את המנרה באהל מועד נכח השלחן

Priitiua heb.: היה · עלם דור · עשה · היה · שנה · קום · נתן · שום · ברח קום עמד · פרש · כסה · עלה · לקח עדד · בוא · סכך ארון · ערך · פנה · נור

vt ministrent mihi: & vnctio eorū in sacerdotiū sempiternū pficiat. Fecitq; moyses omnia que preceperat dñs. Igitur mense primo anni secūdi: prima die mensis collocatū est tabernaculū. Erexitq; moyses illud & posuit tabulas ac bases & vectes: statuitq; colūnas: & expandit tectum super tabernaculum imposito desuper operimento: sicut dominus imperauerat. Posuit & testimoniū in arca subditis infra vectibus: & oraculum desuper. Cūq; intulisset arcā in tabernaculū testimonii: appendit ante eā velū: vt expleret dñi iussionē. Posuit & mēsā in tabernaculo testimonii ad plagam septentrionalem extra velum: ordinatis corā ppositionis panibus: sicut preceperat dominus moysi. Posuit & candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mense

καὶ ἱερατεύσει μοι. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ προσάξεις καὶ ἐνδύσεις αὐτοὺς χιτῶνας, καὶ ἀλείψεις αὐτοὺς ὃν τρόπον ἤλειψας τὸν πατέρα αὐτῶν, καὶ ἱερατεύσουσί μοι. καὶ ἔσται, ὥστε εἶναι αὐτοῖς χρῖσμα ἱερατείας εἰς τὸν αἰῶνα, εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἐποίησε μωυσῆς πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος, οὕτως ἐποίησε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐκπορευομένων αὐτῶν ἐξ αἰγύπτου νουμηνίᾳ, ἐστάθη ἡ σκηνή. καὶ ἔστησε μωυσῆς τὴν σκηνήν, καὶ ἐπέθηκε τὰς κεφαλίδας, καὶ ἐνέβαλε τοὺς μοχλούς, καὶ ἔστησε τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ ἐξέτεινε τὰς αὐλαίας ἐπὶ τὴν σκηνήν, καὶ ἐπέθηκαν τὸ κάλυμμα τῆς σκηνῆς ἐπ᾽ αὐτὴν ἄνωθεν, καθὰ συνέταξε κύριος μωυσῇ. καὶ λαβὼν τὰ μαρτύρια ἐνέβαλεν εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ὑπέθηκε τοὺς διωστῆρας ὑπὸ τὴν κιβωτόν, καὶ ἐπέθηκεν τὸ ἱλαστήριον ἐπάνω τῆς κιβωτοῦ. καὶ εἰσήνεγκε τὴν κιβωτὸν εἰς τὴν σκηνήν, καὶ ἐπέθηκε τὸ κατακάλυμμα τοῦ καταπετάσματος, καὶ ἐσκέπασε τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος μωυσῇ. καὶ ἐπέθηκε τὴν τράπεζαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἐπὶ τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου τὸ πρὸς βορρᾶν ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος τῆς σκηνῆς. καὶ προσέθηκεν ἐπ᾽ αὐτῆς ἄρτους τῆς προθέσεως ἐναντίον κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔθηκε τὴν λυχνίαν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου ἐναντίον τῆς τραπέζης,

& sacerdotio fungetur mihi. & filios eius applicabis: & indues eos tunicas. & vnges eos sicut vnxisti patrem eorum: & sacerdotio fungetur mihi. & erit: vt sit illis vnctio sacerdotii in eternum in generationes eorum. & fecit moyses oia que precepit ei dns: sic fecit. & factum est in mense primo anno secundo egressorum eorum ex egypto prima die mensis: erectum est tabernaculum. & erexit moyses tabernaculum: & imposuit capita: & immisit vectes: & erexit columnas eius: & extendit cortinas sup tabernaculum: & imposuerunt opimentum tabernaculi sup illud desup: sicut precepit dns moysi. & accipiens testimonia imposuit in arcā: & supposuit vectes sub arca: & imposuit propitiatoriū sup arcam. & intulit arcā in tabernaculum. & imposuit opimentum veli: & operuit arcā testimonii: sicut precepit dns moysi. & imposuit mensam in tabernaculum testimonii: ad latus tabernaculi testimonii qd ad aquilone extra velum tabernaculi. & apposuit in ea panes propositionis corā dno: sicut precepit dns moysi. & posuit candelabrū in tabernaculo testimonii e regione mēse:

Hebr. 7. d · C

Priitiua chal.

שמש · היה רבב דור · תנה · קום שנה · חבה · עלה · נטל · טלל · צדד · סדר · נור

Interp. chal.

vt ministret coram me. Filios quoq; eius applicabis & indues eos tunicis. et vnges eos sicut vnxisti patrē eorum: & ministrabunt coram me: & vt sit eis vnctio sua in sacerdotiū sempiternū in generationibus suis. Fecitq; moyses iuxta omnia que preceperat ei dominus ita fecit. Factumq; est in mense primo in anno secundo prima die mensis erectum est tabernaculum. Erexitq; moyses tabernaculum: & posuit bases eius: et imposuit tabulas eius: & posuit vectes eius: & erexit columnas eius: & expandit tentorium super tabernaculum: et posuit coopertorium tabernaculi super illud desuper: sicut preceperat dominus moysi. Tulitq; & posuit testimonium in arca: & posuit in arca vectes: & posuit propitiatorium super arcam desuper. et intulit arcam in tabernaculum: & posuit velum extentus: vt protegeret super arcam testimonii sicut preceperat dominus moysi. Posuitq; mensam in tabernaculo federis in latere tabernaculi ad aquilonē extra velum: et ordinauit super ea ordines panum coram domino: sicut preceperat dominus moysi. Posuitq; candelabrum in tabernaculo federis e regione mense

Transla. Chal.

ויקרבון קדמי: וית בנוהי תקריב ותלבש יתהון כתונין: ותרבי יתהון כמא דרביתא ית אבוהון וישמשון קדמי ותהי למהוי להון רבותהון לכהנות עלם לדריהון: ועבד משה ככל דפקיד יי יתיה כן עבד: והוה בירחא קדמאה בשתא תניתא בחד לירחא אתקם משכנא: ואקים משה ית משכנא ויהב ית חומרוהי ושוי ית דפוהי ויהב ית עברוהי ואקים ית עמודוהי: ופרס ית פרסא על משכנא ושוי ית חופאה דמשכנא עלוהי מלעילא כמא דפקיד יי ית משה: ונסיב ויהב ית סהדותא בארונא ושוי ית אריחיא על ארונא ויהב ית כפורתא על ארונא מלעילא: ואעיל ית ארונא למשכנא ושוי ית פרוכתא דפרסא ואטיל על ארונא דסהדותא כמא דפקיד יי ית משה: ויהב ית פתורא במשכן זמנא על צדא דמשכנא ציפונא מברא לפרכתא: וסדר עלוהי סידרין דלחים קדם יי כמא דפקיד יי ית משה: ושוי ית מנרתא במשכן זמנא לקביל פתורא

εἰς τὸ κλίτος τῆς σκηνῆς τὸ πρὸς νότον. καὶ ἐπέθηκε τοὺς λύχνους αὐτῆς ἔναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔθηκε τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἀπέναντι τοῦ καταπετάσματος. καὶ ἐθυμίασεν ἐπ᾽ αὐτοῦ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐπέθηκε τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς σκηνῆς. καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν καρπωμάτων ἔθηκε παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἀνήνεγκεν ἐν αὐτῷ ὁλοκαύτωμα καὶ θυσίαν, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐποίησε τὸν λουτῆρα ἀνὰ μέσον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐπέθηκεν ἐν αὐτῷ ὕδωρ, ἵνα νίπτωνται ἐξ αὐτοῦ μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, εἰσπορευομένων αὐτῶν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἢ ὅταν προσπορεύωνται πρὸς τὸ θυσιαστήριον λειτουργεῖν, ἐνίπτοντο ἐξ αὐτοῦ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔστησε τὴν αὐλὴν κύκλῳ τῆς σκηνῆς καὶ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔθηκε τὸ ἐπίσπαστρον τῆς θύρας τῆς αὐλῆς. καὶ συνετέλεσε μωυσῆς πάντα τὰ ἔργα. καὶ ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. καὶ οὐκ ἠδυνήθη μωυσῆς εἰσελθεῖν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ὅτι ἐπεσκίαζεν ἐπ᾽ αὐτὴν ἡ νεφέλη, καὶ δόξης κυρίου ἐπλήσθη ἡ σκηνή. ἡνίκα δ᾽ ἂν ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς

ad latus tabnaculi qd ad austrū. & imposuit lucernas illius corā dno: sicut precepit dns moysi. & posuit altare aureū in tabnaclo testimonii cōtra velum. & adoleuit sup illud thymiama cōpositiōis: sicut pcepit dns moysi. & posuit tētoriū porte tabnaculi: & altare holocaustor posuit iuxta hostia tabnaculi testimonii. & obtulit in eo holocaustū & sacrificiū: sicut pcepit dns moysi. & fecit labrū inter tabernaculū testimonii: & inter altare. & imposuit in eo aquā: vt lauētur ex eo moyses & aarō & filii eius manus suas & pedes. ingredientibus illis in tabnaculū testimonii: aut qn accederent ad altare ad ministrādū: lauabātur ex eo: sicut pcepit dns moysi. et erexit atriū circuitu tabernaculi & testimonii: & posuit tētoriū porte atrii. & perfecit moyses oia opa. & operuit nubes tabernaculū testimonii: & gl'ia dni repletū ē tabnaclm. & nō potuit moyses ingredi in tabernaculū testimonii: qa obūbrauit sup illud nubes: & gl'ia dni repletū ē tabnaclm. qn ascēderet nubes a

6.30.c · D · Hebr. 9.6

in parte australi: locatis per ordinem lucernis iuxta preceptum domini. Posuit & altare aureum sub tecto testimonii contra velum: & adoleuit super eo incensum aromatum: sicut iusserat dominus moysi. Posuit & tentorium in introitu tabernaculi testimonii: & altare holocausti in vestibulo testimonii offerens in eo holocaustum & sacrificia: vt dominus imperauerat. Labrum quoq; statuit inter tabernaculum testimonii & altare implens illud aqua. Laueruntq; in eo moyses & aaron ac filii eius manus suas & pedes: cum ingrederentur tectū federis: & accederent ad altare: sicut preceperat dominus moysi. Erexit & atrium per gyrū tabernaculi & altaris ducto in introitu eius tentorio. Postquā omnia perfecta sunt: operuit nubes tabernaculum testimonii: & gloria domini impleuit illud. Nec poterat Moyses ingredi tectum federis nube operiente omnia: & maiestate dñi coruscante: quia cūcta nubes operuerat. Si qñ nubes

על ירך המשכן נגבה: ויעל הנרת לפני יהוה כאשר צוה יהוה את משה: וישם את מזבח הזהב באהל מועד לפני הפרכת: ויקטר עליו קטרת סמים כאשר צוה יהוה את משה: וישם את מסך הפתח למשכן: ואת מזבח העלה שם פתח משכן אהל מועד ויעל עליו את העלה ואת המנחה כאשר צוה יהוה את משה: וישם את הכיר בין אהל מועד ובין המזבח ויתן שמה מים לרחצה: ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם: בבאם אל אהל מועד ובקרבתם אל המזבח ירחצו כאשר צוה יהוה את משה: ויקם את החצר סביב למשכן ולמזבח ויתן את מסך שער החצר ויכל משה את המלאכה: ויכס הענן את אהל מועד וכבוד יהוה מלא את המשכן: ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד יהוה מלא את המשכן: ובהעלות הענן מעל

Priitiua heb.: שכן עלה · ערך · קטר · שום · שום · נתן · בוא · רחץ · קום · סבב · כלה לאך · כסה · כבד · עלה

Transla. Chal.

על צידא דמשכנא דרומא: ואדליק בוציניא קדם יי כמא דפקיד יי ית משה: ושוי ית מדבחא דדהבא במשכן זמנא קדם פרוכתא: ואסיק עלוהי קטורת בוסמין כמא דפקיד יי ית משה: ושוי ית פרסא דתרעא למשכנא: וית מדבחא דעלתא שוי בתרע משכנא דמשכן זמנא ואסיק עלוהי ית עלתא וית מנחתא כמא דפקיד יי ית משה: ושוי ית כיורא בין משכן זמנא ובין מדבחא ויהב תמן מיא לקדושא: ומקדשין מניה משה ואהרן ובנוהי ית ידיהון וית רגליהון: במיעלהון למשכן זמנא ובמקרבהון למדבחא מקדשין כמא דפקיד יי ית משה: ואקים ית דרתא סחור סחור למשכנא ולמדבחא ויהב ית פרסא דתרע דרתא ושיצי משה ית עיבידתא: וחפא ענגא ית משכן זמנא ויקרא דיי אתמלי ית משכנא: ולא יכיל משה למיעל למשכן זמנא ארי שרא עלוהי ענגא ויקרא דיי אתמלי ית משכנא: ובאסתלקות ענגא מעילוי

Interp. chal.

in latere australi tabernaculi. Et incendit lucernas coram domino: sicut preceperat dominus moysi. Et posuit altare aureum in tabernaculo federis coram velo. Et adoleuit sup eo incensum aromatū: sicut preceperat dominus moysi. Et posuit tentorium in ostio tabernaculi. Et altare holocausti posuit in ostio tabernaculi federis: et obtulit super eo holocaustum & munus: sicut preceperat dominus moysi. Posuitq; labrum inter tabernaculum federis & inter altare: et posuit ibi aquā ad lauandum. Laueruntq; ex eo moyses & aaron & filii eius manus suas & pedes suos: cum ingrederentur tabernaculum federis: et cum accederent ad altare lauabantur: sicut preceperat dominus moysi. Erexitq; atrium per circuitum tabernaculi et altaris & posuit velum in ostio atrii. Et perfecit moyses omne opus. Et operuit nubes tabernaculum federis: & gloria domini impleuit tabernaculum. Et non poterat moyses ingredi tabernaculum federis: eo q manebat super illud nubes: & gloria domini impleuerat tabernaculum. Et cum eleuabat nubes desuper

Priitiua chal.

דלק · דבה נסך · שכן עלה · נסך · קדש · עול · קרב קום דור · דבה שצא · מלא · עול סלק עלה

המשכן יסעו בני ישראל בכל
מסעיהם׃ ואם לא יעלה הענן
ולא יסעו עד יום העלתו׃ כי ענן
יהוה על המשכן יומם ואש
תהיה לילה בו לעיני כל בית
ישראל בכל מסעיהם׃

נסע · עלה · היה

Cap. I.

ויקרא אל משה וידבר יהוה
אליו מאהל מועד לאמר׃ דבר
אל בני ישראל ואמרת אלהם
אדם כי יקריב מכם קרבן ליהוה
מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן
תקריבו את קרבנכם׃ אם עלה
קרבנו מן הבקר זכר תמים
יקריבנו אל פתח אהל מועד
יקריב אתו לרצנו לפני יהוה׃
וסמך ידו על ראש העלה ונרצה
לו לכפר עליו׃ ושחט את
בן הבקר לפני יהוה והקריבו
בני אהרן הכהנים את הדם
וזרקו את הדם על המזבח
סביב אשר פתח אהל מועד׃
והפשיט את העלה ונתח
אתה לנתחיה׃ ונתנו בני אהרן
הכהן אש על המזבח וערכו
עצים על האש׃ וערכו בני אהרן
הכהנים את הנתחים את

קרא דבר · יעד · קרב · תמם · רצה פנה · זרק · סבב · פשט

tabernaculũ deserebat pficiscebãtur filii isrl' p turmas suas. Si pẽdebat desup: manebãt ĩ codẽ loco. Nubes q̃ppe dñi incubebat per diẽ tabernaculo & ignis in nocte: videntibus cunctis populis israel per cunctas mãsiones suas.

Explicit liber Exodi.

Incipit vaiecbra. i. liber Leuiticus. Cap. I.

Uocauit aũt moysen & locutus ẽ ei dñs de tabernaculo testimonii: dicẽs. Loq̃re filiis israel: & dices ad eos. Hõ qui obtulerit ex vobis hostiam domino de pecoribus idest de bobus & ouibus offerens victimas: si holocaustum fuerit eius oblatio ac de armẽto: masculũ immaculatũ offeret ad ostiũ tabernaculi testimonii ad placandum sibi dominum. Ponetq; sup caput hostie manus & acceptabilis erit: atq; in expiationẽ eius pficiẽs. Immolabitq; vitulum coram domino: & offerent filii aaron sacerdotes sanguinem eius fundentes per altaris circuitum: quod est ante ostium tabernaculi. Detractaq; pelle hostie artus in frusta concidẽt: & subiicient in altari ignem strue lignorum ante compositа: & membra que sunt cesa desuper ordinãtes:

tabnaculi: pficiscebãtur filij israel cũ sarcina
σκηνῆς, ἀνεζεύγνυσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ σὺν τῇ ἀπαρτίᾳ
sua. si ãt nõ ascẽdebat nubes: nõ pficiscebãtur vsq; ad
αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ ἀνέβη ἡ νεφέλη, οὐκ ἀνεζεύγνυσαν ἕως
diẽ qua ascẽdebat nubes. nubes eñi erat sup
τῆς ἡμέρας ἧς ἀνέβη ἡ νεφέλη. νεφέλη γὰρ ἦν ἐπὶ τῆς
tabnaclo die: τ ignis erat sup illud nocte corã
σκηνῆς ἡμέρας, καὶ πῦρ ἦν ἐπ᾽ αὐτῆς νυκτὸς ἐναντίον
oĩ israel in oib⁹ pfectionib⁹ eorũ.
παντὸς ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς ἀναζυγαῖς αὐτῶν.

Explicit liber Exodus.

Incipit liber Leuiticus.

Et reuocauit moysen: τ locut⁹ ẽ dñs ei de
Καὶ ἀνεκάλεσε μωυσῆν, καὶ ἐλάλησε κς αὐτῷ ἐκ
tabnaclo testimonij: dicẽs: loq̃re filijs
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς
israel: τ dices ad eos: hõ si obtulerit ex
ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἄνος ἐὰν προσαγῇ ἐξ
vobis dona dño de iumẽtis: τ de
ὑμῶν δῶρα τῷ κυρίῳ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν
bob⁹: τ de ouibus offeretis dona
βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων προσοίσετε δῶρα ὑ-
vr̃a: si holocaustũ donũ ei⁹: ex bob⁹ masculũ imaculatũ offeret illud ad hostiũ tabnaculi testimonij. offeret illud acceptabile corã domino.
μῶν, ἐὰν ὁλοκαύτωμα τὸ δῶρον αὐτοῦ, ἐκ τῶν βοῶν ἄρσεν ἄμωμον προσάξει αὐτὸ πρὸς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. προσοίσει αὐτὸ δεκτὸν ἐναντίον κυρίου.
τ imponet manũ sup caput hostie acceptabile ei: ad ppitiãdũ p eo.
καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καρπώματος δεκτὸν αὐτῷ, ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ.

Exod. 29.b.

τ imolabũt vitulũ corã dño. τ offerent filij aarõ sacerdotes sanguinẽ. τ effundẽt
καὶ σφάξουσι τὸν μόσχον ἔναντι κυρίου. καὶ προσοίσουσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα. καὶ προσχεοῦσι τὸ
sãguinẽ sup altare in circuitu qd̃ ãte hostiũ tabnaculi testimonij. τ excoriãtes
αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ τὸ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐκδείραντες τὸ ὁ-
hostiam: cõcidẽt illã per mẽbra. τ imponent filij aaron sacerdotes ignẽ sup altare.
λοκαύτωμα, μελιοῦσι αὐτὸ κατὰ μέλη. καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.
τ exaggerabũt ligna sup ignẽ.
καὶ στοιβάσουσι ξύλα ἐπὶ τὸ πῦρ.
τ imponent filij aarõ sacerdotes membra scissa:
καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὰ διχοτομήματα,

Transla. Chal.

משכנא נטלין בני ישראל בכל מטלניהון׃ ואם לא מסתלק ענגא ולא נטלין עד יומא
דאסתלקותיה׃ ארי עננא דיי על משכנא בימאמא ואישתא הות בליליא ביה לעיני
כל בית ישראל בכל מטלניהון׃
וקרא למשה ומליל יי עמיה ממשכן זמנא למימר׃ מליל עם Ca. I.
בני ישראל ותימר להון אנש ארי יקרב מנכון קורבנא קדם יי מן בעירא מן תורי
ומן ענא תקרבון ית קורבנכון׃ אם עלתא קורבניה מן תורי דכר שלים יקרביניה
לתרע משכן זמנא יקרב יתיה לרעוא ליה קדם יי׃ ויסמוך ידיה על ריש עלתא
ויתרעי ליה לכפרא עלוהי׃ ויכוס ית בר תורי קדם יי ויקרבון בני אהרן כהניא ית
דמא ויזרקון ית דמא על מדבחא סחור סחור דבתרע משכן זמנא׃ וישלח ית עלתא
ויפלג יתה לאיבריה׃ ויתנון בני אהרן כהנא אישתא על מדבחא ויסדרון אעיא על
אישתא׃ ויסדרון בני אהרן כהניא ית איבריא ית

Primitiua chal.

נטל סלק · שכן יום הוה · אמר · קרב · עאן עלה · רעה ספר ראש · רעה נכס · זרק דבח שכן · שלח פלג נתן · סדר

Interp. chal.

tabernaculũ proficiscebãtur filij israel per oẽs mansiones suas. Et si nõ eleuabat nubes: nõ proficiscebãtur vsq; in diẽ qua eleuabatur. Nubes enim dñi erat sup tabernaculũ per diẽ: τ ignis erat in eo p noctẽ in oculis oĩs domus israel in oĩbus mãsionibus suis.

Explicit liber exodi.

Incipit liber leuiticus. Ca. I.

Uocauit aũt moysen τ locutus est dñs cum eo de tabernaculo federis: dicens. Loquere cũ filijs israel: τ dices eis. Homo q̃ obtulerit ex vobis oblationẽ corã dño: de pecoribus de bobus τ de ouibus offeretis oblationes vr̃as. Si holocaustũ fuerit ei⁹ oblatio de bobus: masculũ integrũ offerat: ad ostiũ tabernaculi federis offerat illũ: vt sit ei placabile corã dño. Imponetq; manũ suã sup caput holocausti: τ acceptabile erit ei ad ppiciandũ p eo. imolabitq; vitulũ corã dño: τ offerẽt filij aaron sacerdotes sanguinẽ: τ aspgent sanguinẽ sup altare p circuitũ qd̃ est in ostio tabernaculi federis. τ detrahet pellẽ holocausti: τ diuidet illud per membra eius: τ ponẽt filij aaron sacerdotis ignẽ sup altare: τ ordinabũt ligna super ignẽ. Ordinabuntq; filij aaron sacerdotes membra

τ caput: τ adipẽ sup ligna: q̃ sup
καὶ τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ στέαρ ἐπὶ τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ
ignẽ: existẽtia sup altare. q̃ ãt in vẽtre
πυρός, τὰ ὄντα ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου. τὰ δὲ ἐν τῇ κοιλίᾳ
τ pedes lauabũt aqua. τ imponet sacerdos oĩa sup altare. holocaustũ est sacrificiũ odor suauitatis dño.
καὶ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν ὕδατι. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. κάρπωμά ἐστι θυσία ὀσμὴ εὐωδίας κῳ.
si ãt ab ouib⁹ oblatio ei⁹ dño. ab eq; agnis: τ hedis in holocaustũ: masculũ imaculatũ offeret illud.
ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν προβάτων τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ κῳ, ἀπό τε τῶν ἀρνῶν, καὶ τῶν ἐρίφων εἰς ὁλοκαύτωμα, ἄρσεν ἄμωμον προσάξει αὐτό.
τ imponet manũ sup caput eius: τ immolabũt illũ a latere altaris: ad aq̃lonẽ corã dño.
καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ σφάξουσιν αὐτὸ ἐκ πλαγίων τοῦ θυσιαστηρίου, πρὸς βορρᾶν ἐναντίον κυ.

C

τ effundẽt filij aarõ sacerdotes sãguinẽ ei⁹ sup altare in circuitu. τ diuidẽt illud per mẽbra: τ caput eius: τ adipẽ ei⁹.
καὶ προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ διελοῦσιν αὐτὸ κατὰ μέλη, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ στέαρ αὐτοῦ.
τ coaceruabũt sacerdotes illa sup ligna: q̃ sup ignẽ: existẽtia sup altare.
καὶ ἐπιστοιβάσουσιν οἱ ἱερεῖς αὐτὰ ἐπὶ τὰ ξύλα, τὰ ἐπὶ τοῦ πυρός, τὰ ὄντα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.
τ q̃ in vẽtre: τ pedes lauabũt aqua. τ offeret sacerdos oĩa: τ imponet sup altare.
καὶ τὰ ἐν κοιλίᾳ, καὶ τοὺς πόδας πλυνοῦσιν ὕδατι. καὶ προσοίσει ὁ ἱερεὺς τὰ πάντα, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον.
holocaustũ est sacrificij odor suauitatis dño.
κάρπωμά ἐστι θυσίας ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κυρίῳ.
si ãt ab auib⁹ holocaustũ offerat donũ suũ dño: τ offerat de turturib⁹: vel de colũbis oblationẽ suã:
ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν πετεινῶν ὁλοκάρπωμα προσφέρῃ δῶρον αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, καὶ προσοίσῃ ἀπὸ τῶν τρυγόνων, ἢ ἀπὸ τῶν περιστερῶν τὸ δῶρον αὐτοῦ,

D

τ offeret eã sacerdos ad altare: τ retorquebit caput ei⁹: τ sacrificabit sacerdos sup altare: τ effundet sanguinẽ ad basem altaris.
καὶ προσοίσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀποκνίσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιθύσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ στραγγιεῖ τὸ αἷμα πρὸς τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου.
τ auferet vesiculã cũ plumis: τ pijciet ea apd̃ altare versus oriẽtẽ ad locũ cineris.
καὶ ἀφελεῖ τὸν πρόλοβον σὺν τοῖς πτεροῖς, καὶ ἐκβαλεῖ αὐτὰ παρὰ τὸ θυσιαστήριον κατ᾽ ἀνατολὰς εἰς τὸν τόπον τῆς σποδοῦ.
τ cõfringet illam ab alis: τ nõ diuidet. τ sacrificabit
καὶ ἐκκλάσει αὐτὸ ἐκ τῶν πτερύγων, καὶ οὐ διελεῖ. καὶ ἐπιθύσει

caput videlicet & cuncta que adherẽt iecori: intestinis & pedibus lotis aqua: adolebitq; ea sacerdos super altare in holocaustũ & suauẽ odorem domino. Quod si de pecoribus oblatio est: de ouibus siue de capris holocaustũ: masculũ absq; macula offeret: imolabitq; ad latus altaris: qd̃ respicit ad aquilonẽ corã domino. Sanguinẽ vero illius fũdent super altare filii aarõ p circuitũ: diuidẽtq; mẽbra caput & oĩa que adherent iecori: & imponẽt super ligna quibus subiiciendus est ignis. Intestina vero & pedes lauabunt aqua: & oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum & odorem suauissimũ dño. Si aũt de auibus holocausti oblatio fuerit domĩo de turturibus & pullis columbe: offeret eam sacerdos ad altare: & retorto ad collũ capite ac rupto vulneris loco: decurrere faciet sanguinẽ sup crepidinem altaris. vesiculam vero gutturis & plumas pijciet pp̃e altare ad oriẽtalẽ plagã: ĩ loco in quo cineres effũdi solẽt. cõfringetq; ascellas ei⁹: & nõ secabit: neq; ferro diuidet eã: & adolebit

הראש ואת הפדר על העצים
אשר על האש אשר על המזבח׃
וקרבו וכרעיו ירחץ במים
והקטיר הכהן את הכל המזבחה
עלה אשה ריח ניחוח ליהוה׃
ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים
או מן העזים לעלה זכר תמים
יקריבנו׃ ושחט אתו על ירך
המזבח צפנה לפני יהוה וזרקו
בני אהרן הכהנים את דמו על
המזבח סביב׃ ונתח אתו לנתחיו
ואת ראשו ואת פדרו וערך
הכהן אתם על העצים אשר
על האש אשר על המזבח׃
והקרב והכרעים ירחץ במים
והקריב הכהן את הכל והקטיר
המזבחה עלה הוא אשה ריח
ניחח ליהוה׃ ואם מן העוף עלה
קרבנו ליהוה והקריב מן התרים
או מן בני היונה את קרבנו׃
והקריבו הכהן אל המזבח
ומלק את ראשו והקטיר
המזבחה ונמצה דמו על קיר
המזבח׃ והסיר את מראתו בנצתה
והשליך אתה אצל המזבח
קדמה אל מקום הדשן׃ ושסע
אתו בכנפיו לא יבדיל והקטיר

רחץ · קטר · נוח · רחץ · קרב קטר · נוח · תור · מלק · מצה · סור ראה נצה · שלך · קום · בדל

Transla. Chal.

רישא וית תרבא על אעיא דעל אישתא דעל מדבחא׃ וגויה וכרעוהי יחלל במיא
ויסק כהנא ית כולא למדבחא עלתא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי׃ ואם מן בני ענא
קורבניה מן אמריא או מן בני עזיא לעלתא דכר שלים יקרביניה׃ ויכוס יתיה על
שידא דמדבחא ציפונא קדם יי ויזרקון בני אהרן כהניא ית דמיה על מדבחא סחור
סחור׃ ויפלג יתיה לאיברוהי וית רישיה וית תרביה ויסדר כהנא יתהון על אעיא
דעל אישתא דעל מדבחא׃ וגווא וכרעיא יחלל במיא ויקרב כהנא ית כולא ויסק
למדבחא עלתא הוא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי׃ ואם מן עופא עלתא קורבניה
קדם יי ויקרב מן שפניניא או מן בני יונה ית קורבניה׃ ויקרביניה כהנא למדבחא
וימלוק ית רישיה ויסק למדבחא ויתמצי דמיה על כותל מדבחא׃ ויעדי ית זפקיה
באוכליה וירמי יתה לסטר מדבחא קידומא לאתר דמושדין קיטמא׃ ויפריק
יתיה בגדפוהי לא יפריש ויסיק

Interp. chal.

caput τ adipẽ sup ligna que sunt sup ignẽ qui est sup altare. Interiora aũt eius τ pedes ei⁹ lauabit aqua: et incẽdet sacerdos oĩa sup altari: holocausti oblatio est: q̃ suscipitur cum beneplacito corã dño. Si aũt de filijs ouiũ fuerit oblatio eius de arietib⁹ aut de filijs caprarũ in holocaustũ: masculũ integrũ offeret. imolabitq; eum ad latus aquilonis altaris corã dño. Et spargẽt filij aaron sacerdotes sanguinẽ illius sup altare per circuitũ. Diuidetq; illuz per mẽbra eius caput ei⁹ τ adipẽ eius: τ ordinabit sacerdos mẽbra sup ligna q̃ sunt sup ignẽ qui est sup altare. Intestina aũt et pedes lauabit aqua: τ offeret sacerdos oĩa: τ adolebit in altari: holocausti oblatio est q̃ suscipitur cum beneplacito corã dño. Si aũt de auibus fuerit holocaustum oblationis eius corã dño: offeret de turturibus aut de filijs colũbe oblationẽ suã: offeretq; eam sacerdos ad altare: τ retorquebit ad collũ caput eius: τ adolebit in altare: τ decurrere faciet sanguinẽ eius sup parietẽ altaris. Et auferet vesiculã gutturis cum fimo suo: et proijciet illam ad latus altaris ad orientalem plagam in locũ in quo effundunt cineres. Confringatq; illud per alas suas: nõ diuidat. Et adolebit

Primitiua chal.

חלל נסך דבח · עלה קבל רעה · קרב נכס · צפן זרק · פלג ראש סדר · עלה קרב דבח · מלק נסך · מצה עדה רמה · קדם אשד · פרק פרש

אתו הכהן המזבחה על העצים אשר על האש עלה הוא אשה ריח ניחח ליהוה׃

Cap. ii.

ונפש כי תקריב קרבן מנחה ליהוה סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתן עליה לבנה׃ והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה׃ והנותרת מן המנחה לאהרן ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה׃ וכי תקרב קרבן מנחה מאפה תנור סלת חלות מצת בלולת בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן׃ ואם מנחה על המחבת קרבנך סלת בלולה בשמן מצה תהיה׃ פתות אתה פתים ויצקת עליה שמן מנחה הוא׃ ואם מנחת מרחשת קרבנך סלת בשמן תעשה׃ והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה ליהוה והקריבה אל הכהן והגישה אל המזבח׃ והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה והקטיר המזבחה אשה ריח ניחח ליהוה׃ והנותרת מן המנחה לאהרן

super altare ligni igne supposito. Holocaustum est & oblatio suauissimi odoris dño.

Ca. 2.

Anima cũ obtulerit oblationẽ sacrificii dño: simila erit eius oblatio. Fundetq; super eã oleum: & ponet thus: ac deferet ad filios aarõ sacerdotis. Quorũ vnus tollet pugillum plenum simile & olei ac totũ thus & ponet memoriale super altare in odorem suauissimũ dño. Qd ãt reliquũ fuerit de sacrificio: erit aaron & filiorũ eius sanctũ sctõrũ de oblatiõib' dñi. Cũ aũt obtuleris sacrificiũ coctum ĩ clibano de simila: panes scilicet absq; fermẽto cõspsos oleo: & lagana azyma oleo lita. Si oblatio tua fuerit de sartagine simile cõsperse oleo & absq; fermẽto: diuides eam minutatim: & fũdes super eam oleum. Si ãt de craticula fuerit sacrificium: eque simila oleo consperge tur: quam offerens domino trades manibus sacerdotis. Qui cum obtulerit eam: tollet memoriale de sacrificio: & adolebit super altare in odorem suauitatis domino. Quidquid autem reliquum est: erit aaron

illud sacerdos sup altare sup ligna q̃
αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ξύλα τὰ
sup ignem. holocaustũ est sacrificij odor
ἐπὶ τοῦ πυρός. κάρπωμά ἐστι θυσίας ὀσμὴ
suauitatis dño.
εὐωδίας τῷ κυρίῳ.

Ca. 2.

A Si ãt aia offerat oblationẽ sacrificiũ do
ἐὰν δὲ ψυχὴ προσφέρῃ δῶρον θυσίαν τῷ κυ
mino: simila erit oblatio eius. τ effundet
ρίῳ, σεμίδαλις ἔσται τὸ δῶρον αὐτοῦ. καὶ ἐπιχεεῖ
sup illã oleũ. τ iponet sup id incẽsum.
ἐπ᾽ αὐτὴν ἔλαιον. καὶ ἐπιθήσει ἐπ᾽ αὐτὸ λίβανον.
sacrificiũ ẽ. τ offeret illã ad filios aarõ sa
θυσία ἐστίν. καὶ οἴσει αὐτὴν πρὸς τοὺς υἱοὺς ἀαρὼν τοὺς ἱε
cerdotes. τ accipiẽs ab illa: iplebit pugillũ
ρεῖς. καὶ δραξάμενος ἀπ᾽ αὐτῆς, πλήσει τὴν δράκα
a simila cũ oleo: τ oẽ
ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως σὺν τῷ ἐλαίῳ, καὶ πάντα τὸν
thus eius: τ iponet sacerdos memoriale ei⁹
λίβανον αὐτῆς, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐ
sup altare: sacrificiũ odor suauitatis dño.
τῆς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, θυσία ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κυρίῳ.
τ reliquã a sacrificio aarõ τ filijs
καὶ τὸ λοιπὸν τὸ ἀπὸ τῆς θυσίας ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς
ei⁹: sctũ sctõꝝ a sacrificijs dñi. si ãt
αὐτοῦ, ἅγιον τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν θυσιῶν κυρίου. ἐὰν δὲ
B obtulerit donũ sacrificiũ coctũ in furno ex
προσφέρῃ δῶρον θυσίαν πεπεμμένην ἐν κλιβάνῳ ἐκ
simila: panes azymos cõspersos in
σεμιδάλεως, ἄρτους ἀζύμους πεφυραμένους ἐν ἐ
oleo: τ lagana azyma vncta in oleo.
λαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ. ἐ
si ãt sacrificiũ de sartagine donũ tuũ: simila
ὰν δὲ θυσία ἀπὸ τηγάνου τὸ δῶρόν σου, σεμίδαλις
cõspsa in oleo: azyma erit. τ cõminues
πεφυραμένη ἐν ἐλαίῳ, ἄζυμα ἔσται. καὶ διαθρύψεις
ea in frusta: τ effundes sup illa oleũ: sacri
αὐτὰ κλάσματα, καὶ ἐπιχεεῖς ἐπ᾽ αὐτὰ ἔλαιον, θυ
ficiũ est dño. si ãt sacrificiũ de craticula donũ
σία ἐστὶ κυρίῳ. ἐὰν δὲ θυσία ἀπὸ ἐσχάρας τὸ δῶρόν
tuũ: simila in oleo fiet. τ offe
σου, σεμίδαλις ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται. καὶ προσοί
res sacrificiũ qđ feceris ex his do
σεις τὴν θυσίαν ἣν ἂν ποιήσῃ ἐκ τούτων τῷ κυ
mio. τ offeres ad sacerdotẽ. τ accedẽs
ρίῳ. καὶ προσοίσεις πρὸς τὸν ἱερέα. καὶ προσεγγίσας
C ad altare: tollet sacerdos de sacri
πρὸς τὸ θυσιαστήριον, ἀφελεῖ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θυσί
ficio memoriale eius. τ iponet sacerdos sup
ας τὸ μνημόσυνον αὐτῆς. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ
altare holocaustũ odorẽ suauitatis dño.
θυσιαστήριον κάρπωμα ὀσμὴν εὐωδίας τῷ κυρίῳ.
at relictũ a sacrificio: aarõ
τὸ δὲ καταλειφθὲν ἀπὸ τῆς θυσίας, ἀαρὼν

Transla. Chal.

Pritiua chal. Interp. chal.

cum sacerdos in altari sup ligna que sunt sup ignem: holocaustum est oblatio que suscipitur cum beneplacito coram domino.

Ca. 2.

Homo aũt cuz obtulerit oblationẽ muneris corã dño: simila erit eius oblatio: fundetq; sup eam oleũ: τ ponet sup eã thus. et afferet eã ad filios aarõ sacerdotis: τ tollet inde sacerdos plenũ pugillũ suum de simila eius τ de oleo eius cum toto thure eius. Et adolebit memoriale ei⁹ in altari. oblatio est q̃ suscipitur cum beneplacito corã dño. Quod aũt reliquũ fuerit de munere: erit aaron τ filijs eius: sanctũ sanctoꝝ est de oblationibus dñi. Et qñ obtuleris oblationem muneris cocti in clibano de simila: placẽtas azymas conspersas oleo τ lagana azyma que vncta sint oleo. Si aũt sacrificiũ de sartagine fuerit oblatio tua: simila cõspersa oleo azyma erit: diuides eam minutatim: et effundes sup eam oleũ: munus est. Si autẽ sacrificiũ de craticula fuerit oblatio tua: ex simila cum oleo fiat: τ afferes sacrificiũ qđ fit ex his corã dño: et offeres illud ad sacerdotẽ: offeretq; illud ad altare. τ separabit sacerdos de sacrificio memoriale eius. τ adolebit in altari: oblatio est que suscipitur cum beneplacito coram dño. Quod autẽ reliquum fuerit de sacrificio: erit aaron

τ filijs eius. sctã sctõꝝ ab holo
καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. ἅγια τῶν ἁγίων ἀπὸ τῶν καρ
caustis dñi. oẽ sacrificiũ: qđ obtuleri
πωμάτων κυρίου. πᾶσαν θυσίαν, ἣν ἂν προσφέρη
tis dño: nõ facietis fermẽtatũ. oẽ enĩ
τε τῷ κυρίῳ, οὐ ποιήσετε ζυμωτόν. πᾶσαν γὰρ
fermẽtũ: τ oẽ mel nõ adijcietis in illo: sacri
ζύμην, καὶ πᾶν μέλι οὐ προσοίσετε ἐπ᾽ αὐτοῦ, καρ
ficare dño oblationẽ. de pmitijs offeretis ip
πῶσαι τῷ κυρίῳ δῶρον. ἀπαρχῆς προσοίσετε αὐ
sa dño: sup ãt altare nõ impone
τὰ τῷ κυρίῳ, ἐπὶ δὲ τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἀναβιβασθή
tur in odorẽ suauitatis dño. τ ois oblatio sa
σεται εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ κυρίῳ. καὶ πᾶν δῶρον θυ
crificij vri sale salietur. nõ cessabit sal fe
σίας ὑμῶν ἁλὶ ἁλισθήσεται. οὐ διαπαύσεται ἅλας δια
D deris dñi a sacrificijs vris: in oi
θήκης κυρίου ἀπὸ θυσιασμάτων ὑμῶν, ἐπὶ παντὸς
dono vro offeretis dño sal. si ãt ob
δώρου ὑμῶν προσοίσετε τῷ κυρίῳ ἅλας. ἐὰν δὲ προ
tuleris sacrificiũ primitiaꝝ dño: noua tor
σφέρῃς θυσίαν πρωτογεννημάτων τῷ κυρίῳ, νέα πε
refacta farra cõminuta dño. τ offeres
φρυγμένα χίδρα ἐρικτὰ τῷ κυρίῳ. καὶ προσοίσεις τὴν
sacrificiũ primitiaꝝ tuaꝝ: τ effundes sup
θυσίαν τῶν πρωτογεννημάτων σου, καὶ ἐπιχεεῖς ἐπ᾽
ipm oleũ: τ impones sup eũ thus: sacrificiũ
αὐτὴν ἔλαιον, καὶ ἐπιθήσεις ἐπ᾽ αὐτὴν λίβανον, θυσία
est. τ offeret sacerdos memoriale eius de
ἐστί. καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ μνημόσυνον αὐτῆς ἀπὸ
farribus cũ oleo: τ oẽ thus
τῶν χίδρων σὺν τῷ ἐλαίῳ, καὶ πάντα τὸν λίβα
eius: holocaustũ est dño.
νον αὐτῆς, κάρπωμά ἐστι κυρίῳ.

Ca. 3.

A Si ãt sacrificiũ salutaris oblatio ei⁹ dño: si
ἐὰν δὲ θυσία σωτηρίου τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ κῳ, ἐὰν
q̃dẽ ex bob⁹ ipe obtulerit: siue masculũ: siue
μὲν ἐκ τῶν βοῶν αὐτὸς προσαγάγῃ, ἐάν τε ἄρσεν, ἐάν τε
feminã: imaculatũ adducet illđ corã dño. τ imponet
θῆλυ, ἄμωμον προσάξει αὐτὸ ἐναντι κυ. καὶ ἐπιθήσει
man⁹ eius sup caput doni: τ imola
τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ δώρου, καὶ σφά
bit illud apud hostiũ tabernaculi testimonij. τ
ξει αὐτὸ παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ
effundẽt filij aarõ sacerdotes sãguinẽ sup alta
προσχεοῦσιν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσια
re holocaustoꝝ in circuitu. et adducẽt
στήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων κύκλῳ. καὶ προσάξουσιν
de sacrificio salutaris holocaustũ dño: adipẽ
ἀπὸ τῆς θυσίας σωτηρίου κάρπωμα κυρίῳ, τὸ στέαρ
opiẽtẽ vẽtrẽ: et oẽm adipẽ
τὸ κατακαλύπτον τὴν κοιλίαν, καὶ πᾶν τὸ στέαρ
qui sup vẽtrẽ: et duos renes: et
τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τοὺς δύο νεφρούς, καὶ

& filiorũ eius sctũm sãctorũ de oblationibus domini. Omnis oblatio que offertur dño absq; fermẽto fiet: nec quicq̃ fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini. Primitias tantum eorũ offeretis ac mũera: super altare vero nõ iponentur in odorẽ suauitatis. Quidquid obtuleris sacrificii sale condies: nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatiõe offeres sal. Si autem obtuleris munus primitiarũ frugũ tuarũ domio de spicis adhuc virentibus: torrebis eas igni: & cõfringes in more farris: & sic offeres primitias tuas dño fũdens sup ea oleũ & thus iponẽs: qa oblatio dñi est. de qua adolebit sacerdos in memoriã muneris: ptẽ farris fracti & olei ac totũ thus.

Cap. 3.

Quod si hostia pacificorũ fuerit eius oblatio: & de bobus voluerit offerre marem siue feminam: immaculata offeret coram domio. Ponet manũ sup caput victime sue: que imolabitur in introitu tabernaculi testimõii. Fũdẽtq; filii aaron sacerdotis sãguinem per altaris circuitum: & offerent de hostia pacificorũ in oblationem domino adipem qui operit vitalia: & quicquid pinguedinis est intrinsecus: duos renes cum

ולבניו קדש קדשים מאשי יהוה׃ כל המנחה אשר תקריבו ליהוה לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו אשה ליהוה׃ קרבן ראשית תקריבו אתם ליהוה ואל המזבח לא יעלו לריח ניחח׃ וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח׃ ואם תקריב מנחת בכורים ליהוה אביב קלוי באש גרש כרמל תקריב את מנחת בכוריך׃ ונתת עליה שמן ושמת עליה לבנה מנחה הוא׃ והקטיר הכהן את אזכרתה מגרשה ומשמנה על כל לבנתה אשה ליהוה׃

Cap. iii.

ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו לפני יהוה׃ וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב׃ והקריב מזבח השלמים אשה ליהוה את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב׃ ואת שתי הכלית ואת

Transla. Chal.

Interp. chal. Pritiua chal.

et filijs eius. Sanctũ sctõꝝ erit de oblationibus dñi. omne munus qđ offert corã dño nõ fiet fermẽtatũ: qm̃ omne fermentũ τ oẽ mel nõ adolebitis ex eo oblationẽ corã dño. In oblationẽ primitiarũ offeretis ea coraz dño: τ in altare nõ incẽdant: vt suscipiãtur cum beneplacito. oẽm ei oblationẽ sacrificij tui sale salies: nec auferes sal federis dei tui de sacrificio tuo: sup oẽm oblationẽ tuã offeres sal. Si autez obtuleris munus primitiarũ corã dño: de spicis virentibus, torrefactis igne cõfractis ac teneris offeres munus primitiaruz tuaꝝ. Et pones sup illud oleũ: ponesq; sup illud thus: munus est. et adolebit sacerdos memoriale ei⁹, de granis eius cofractis τ de oleo eius cuz toto thure eius. oblatio est coram domino.

Ca. 3.

Et si hostia sanctificationũ fuerit oblatio eius: si de bob⁹ ipse obtulerit siue masculũ siue feminã: itegrũ offeret corã dño. Iponetq; manũ suã sup caput oblationis sue: τ imolabit eaz in ostio tabernaculi federis. τ aspgent filij aaron sacerdotes sanguinẽ p circuitũ altaris. τ offeret de hostia sanctificationũ oblationẽ corã dño adipẽ qui opit intestina τ totũ adipẽ qui est sup intestina: et duos renes

החלב אשר עלהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכליות יסירנה: והקטירו אתו בני אהרן המזבחה על העלה אשר על העצים אשר על האש אשה ריח ניחח ליהוה: ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים ליהוה זכר או נקבה תמים יקריבנו: אם כשב הוא מקריב את קרבנו והקריב אתו לפני יהוה: וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב: והקריב מזבח השלמים אשה ליהוה חלבו האליה תמימה לעמת העצה יסירנה ואת החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עלהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכלית יסירנה: והקטירו הכהן המזבחה לחם אשה ליהוה: ואם עז קרבנו והקריבו לפני יהוה: וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן

adipe quo teguntur ilia: & reticulū iecoris cum renunculis: adolebuntq; ea super altare in holocaustum lignis igne supposito in oblationē suauissimi odoris dño. Si vero de ouibus fuerit eius oblatio & pacificorū hostia, siue masculū obtulerit siue feminā: immaculata erunt omnia. Si agnum obtulerit coram dño. ponet manū suā super caput victime sue: q̄ immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii. Fundentq; filii aarō sanguinē eius p circuitū altaris: & offerent de pacificorū hostia sacrificium domino: adipē & caudā totā cum renibus & pinguedinem que operit vētrē atq; vniuersa vitalia: & vtrumq; renunculum cum adipe qui est iuxta ilia: reticulumq; iecoris cum renunculis: & adolebit ea sacerdos super altare in pabulū ignis & oblationis domini. Si capra fuerit eius oblatio: & obtulerit eam domino: ponet manū suā super caput eius: immolabitq; eā in introitu tabernaculi testimōii. Et fūdēt filii aa

Interp. chal.

et adipem qui est sup eos: ꝛ qui est sup ilia: ꝛ reticulū qđ est sup iecur cuȝ renibus auferet illud. Adolebūtq; ea filij aaron sup altare in holocaustū quod est sup ligna que sunt sup ignem. Oblatio est que suscipitur cum beneplacito coram dño. Si aūt de ouibus fuerit oblatio eius in hostiam sanctificationū coram dño: masculum aut feminā integrū offeret. Si agnuȝ ipse obtulerit in oblationē suam: offeret eum coram dño. et imponet manum suam super caput oblationis sue et immolabit eam ante tabernaculū federis. ꝛ aspergent filij aaron sanguinē eius per circuitum altaris. Offeretq; de hostia sanctificationū oblationē coram domino: adipem eius: caudam integram: contra dorsum auferet eam: ꝛ totum adipem qui est super intestina ꝛ duos renes: ꝛ adipeȝ qui est super eos: qui est iuxta ilia: et reticulū quod est super iecur cum renunculis auferet illud. Et adolebit ea sacerdos in altari: pabulum oblationis est coram dño. Si autem de capris fuerit oblatio eius: offeret eam coram domino. et imponet manum suam super caput eius: immolabitq; eam ante tabernaculum federis. et aspergent filij aaron

את דמו על המזבח סביב: והקריב ממנו קרבנו אשה ליהוה את החלב המכסה את הקרב ואת כל החלב אשר על הקרב: ואת שתי הכלית ואת החלב אשר עלהן אשר על הכסלים ואת היתרת על הכבד על הכלית יסירנה: והקטירם הכהן המזבחה לחם אשה לריח ניחח כל חלב ליהוה: חקת עולם לדרתיכם בכל מושבתיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו:

Cap. iiii.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מצות יהוה אשר לא תעשינה ועשה מאחת מהנה: אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים ליהוה לחטאת: והביא את הפר אל פתח אהל מועד לפני יהוה וסמך את ידו על ראש הפר ושחט את הפר לפני יהוה: ולקח הכהן המשיח מדם הפר והביא אתו אל אהל מועד: וטבל הכהן את אצבעו בדם והזה מן הדם שבע פעמים לפני יהוה את פני פרכת הקדש: ונתן הכהן

ron sanguinē eius per altaris circuitū: tollētq; ex ea in pastū ignis dominici adipem qui operit ventrem: & qui tegit vniuersa vitalia: duos renunculos cum reticulo quod est super eos iuxta ilia: & aruinam iecoris cum renunculis: adolebitq; ea super altare sacerdos in alimonia ignis & suauissimi odoris. Oīs adeps domini erit iure ppetuo ī gñatiōibus & cunctis habitaculis vestris: nec sanguinē nec adipem oīno comedetis. Ca. 4.

Locutusq; ē dñs ad Moysen: dicens. Loquere filiis israel. Anima que peccauerit per ignorantiam: & de vniuersis mandatis dñi q̄ precepit vt nō fierēt quippiā fecerit: si sacerdos q vnctus est peccauerit delinq̄re faciēs populum: offeret pro pctō suo vitulum immaculatū domino. Et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii corā dño: ponetq; manum super caput eius: & immolabit eum domino. Hauriet quoq; de sanguine vituli inferēs illū ī tabernaculū testimonii. Cūq; intinxerit digitū in sanguine: aspget eū septies coram domio contra velum sanctuarii: ponetq;

Interp. chal.

sanguinē eius per circuitum altaris. Offeretq; ex eo oblationē eius corā dño: adipē qui operit intestina ꝛ totū adipē qui est sup intestina ꝛ duos renes ꝛ adipē qui est sup eos: q̄ est iuxta ilia: ꝛ reticulū qđ est sup iecur cum renūculis auferet illud. Adolebitq; ea sacerdos in altari: pabulū oblationis est: vt suscipiatur cū beneplacito. oīs adeps corā dño offeret. Pacto sempiterno in gñationibus vřis in cūctis habitationib⁹ vestris: oēm adipem ꝛ oēm sanguinē nō comedetis.

Locutusq; est dñs cum moyse: dicens. Ca. 4. Loquere cum filijs israel dicēs. Homo qui peccauerit per ignorantiā de vniuersis mādatis dñi que nō decent fieri: ꝛ fecerit vnū ex eis. Si sacerdos magnus peccauerit pro delicto populi: offeret pro pctō suo qđ peccauit vitulū integrū corā dño pro pctō. ꝛ adducet vitulū ad ostiū tabernaculi federis in cōspectu dñi: ꝛ imponet manū eius sup caput vituli: ꝛ immolabit vitulū corā dño. Et tollet sacerdos magnus de sanguine vituli: ꝛ inferet eum in tabernaculū federis. Et tinget sacerdos digitū suum in sanguine: ꝛ asperget de sanguine septies coram domino contra velum sanctuarij. Ponetq; sacerdos

מן הדם על קרנות מזבח קטרת
הסמים לפני יהוה אשר באהל
מועד ואת כל דם הפר ישפך
אל יסוד מזבח העלה אשר פתח
אהל מועד: ואת כל חלב פר
החטאת ירים ממנו את החלב
המכסה על הקרב ואת כל החלב
אשר על הקרב: ואת שתי הכלית
ואת החלב אשר עליהן אשר על
הכסלים ואת היתרת על הכבד
על הכליות יסירנה: כאשר יורם
משור זבח השלמים והקטירם
הכהן על מזבח העלה: ואת עור
הפר ואת כל בשרו על ראשו ועל
כרעיו וקרבו ופרשו: והוציא את
כל הפר אל מחוץ למחנה אל
מקום טהור אל שפך הדשן
ושרף אתו על עצים באש על
שפך הדשן ישרף: ואם כל
עדת ישראל ישגו ונעלם דבר
מעיני הקהל ועשו אחת מכל
מצות יהוה אשר לא תעשינה
ואשמו: ונודעה החטאת אשר
חטאו עליה והקריבו הקהל פר
בן בקר לחטאת והביאו אתו
לפני אהל מועד: וסמכו זקני
העדה את ידיהם על ראש הפר

de eodē sanguiē super cornua altaris thymiamatis gratiſſimi domino: qđ eſt in tabernaculo teſtimonii. Oēm autē reliquū sanguinē fūdet in baſim altaris holocauſti in introitu tabernaculi. Et adipē vituli offeret pro peccato: tam eum qui vitalia operit: quā omnia que intrinſecus ſūt: duos renunculos & reticulum quod eſt ſuper eos iuxta ilia: & adipem iecoris cum renunculis: ſicut offertur de vitulo hoſtie pacificorum: & adolebit ea ſup altare holocauſti. Pellem vero & omnes carnes cum capite & pedibus & inteſtinis & fimo & reliquo corpe efferet extra caſtra in locum mundum: vbi cineres effundi ſolent: īcēdetq; ea ſup lignorū ſtruem: que in loco effuſorū cinerū cremabūtur. Q̄ſi omnis turba filiorum iſrael ignorauerit: & per imperitiam fecerit quod cōtra mandatum domini eſt: & poſtea intellexerit peccatum ſuum: offeret pro peccato ſuo vitulum: Adducetq; eum ad oſtium tabernaculi: & ponent ſeniores populi manus ſuper caput eius

Primitiua chal. Interp. chal.

de ſanguine ſup cornua altaris thymiamatis aromatum corā dño: qđ eſt in tabernaculo federis. oēm autē ſanguinē vituli fundet in fundamēto altaris holocauſti qđ eſt in oſtio tabernaculi federis. Et totū adipem bouis qui offertur pro peccato ſeparabit ab eo: adipē qui opit inteſtina & oēm adipē qui eſt ſup inteſtina & duos renes & adipē q̄ eſt ſup eos & q̄ eſt ſup ilia: & reticulū qđ eſt ſup iecur cū renibus auferat illud: ſicut ſeparatū eſt de vitulo hoſtie ſanctificationū. Et adolebit ea ſacerdos ſup altare holocauſti: et pellē vituli & omnē carnē eius cū capite & cū pedibus & cū inteſtinis & fimo eius. Efferetq; oēm vitulū extra caſtra in locū mundū in locū vbi cinis funditur. Incēdetq; eū igne ſup ligna: in loco vbi cinis funditur cōburetur. Si autē ois ɔgregatio iſrael ignorauerit & occultū fuerit verbū ab oculis eccleſie: & fecerint ɔtra vnū de oībus preceptis dñi qđ nō decet fieri & peccauerint: et poſtea notū fuerit pctm in quo peccauerūt: offeret eccleſia vitulum de bobus pro peccato: & adducent eū coram tabernaculo federis: imponentq; ſeniores cōgregationis manus ſuas ſuper caput vituli

לפני יהוה ושחט את הפר לפני
יהוה: והביא הכהן המשיח מדם
הפר אל אהל מועד: וטבל הכהן
אצבעו מן הדם והזה שבע
פעמים לפני יהוה את פני
הפרכת: ומן הדם יתן על קרנת
המזבח אשר לפני יהוה אשר
באהל מועד ואת כל הדם ישפך
אל יסוד מזבח העלה אשר פתח
אהל מועד: ואת כל חלבו ירים
ממנו והקטיר המזבחה: ועשה
לפר כאשר עשה לפר החטאת
כן יעשה לו וכפר עלהם הכהן
ונסלח להם: והוציא את הפר אל
מחוץ למחנה ושרף אתו כאשר
שרף את הפר הראשון
חטאת הקהל הוא: אשר נשיא
יחטא ועשה אחת מכל מצות
יהוה אלהיו אשר לא תעשינה
בשגגה ואשם: או הודע אליו
חטאתו אשר חטא בה והביא את
קרבנו שעיר עזים זכר תמים:
וסמך ידו על ראש השעיר ושחט
אתו במקום אשר ישחט
את העלה לפני יהוה חטאת הוא:
ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו
ונתן על קרנת מזבח העלה ואת

corā dño. Immolatoq; vitulo in conſpectu dñi: inferet ſacerdos qui vnctus eſt de ſanguine eius in tabernaculū teſtimonii: tinctoq; digito aſpergens ſepties contra velū. Ponetq; de eodē ſanguine in cornibus altaris quod eſt coram domino in tabernaculo teſtimonii. Reliquū aūt ſanguinē fundet iuxta baſim altaris holocauſtorum: qđ ē in oſtio tabernaculi teſtimonii. Oēmq; eius adipē tollet & adolebit ſup altare: ſic faciens & de hoc vitulo quō fecit & prius. & rogāte pro eis ſacerdote ppitius erit eis dñs. Ipſum aūt vitulum efferet extra caſtra atq; comburet ſicut & priorem vitulū: quia ē pro pctō multitudinis. Si peccauerit princeps: & fecerit vnū e pluribꝰ p ignorātiā qđ dñi lege prohibetur: & poſtea intellexerit peccatū ſuum: offeret hoſtiā corā dño hircū de capris immaculatū: ponetq; manū ſuā ſup caput eius. Cūq; immolauerit eū in loco vbi ſolet mactari holocauſtū corā dño: qa p pctō ē: tinget ſacerdos digitū i ſāguie hoſtie p pctō tāgēs cornua altaris holocauſti: & reliquum

Interp. chal. Primitiua chal.

corā dño: & immolabit vitulū corā dño. Et inferet ſacerdos magnus de ſanguine vituli in tabernaculū federis: & tinget ſacerdos digitum ſuū in ſanguine: et aſperget ſepties corā dño contra velū: & de ſanguine ponet ſup cornua altaris qđ eſt in tabernaculo federis corā dño. Et totū ſanguinē fundet in fundamēto altaris holocauſti qđ eſt in oſtio tabernaculi federis. et totū adipē ſeparabit ex eo: & adolebit in altari. Facietq; de hoc vitulo ſicut fecit de vitulo pro peccato: ita faciet ei: & propiciabit pro eis ſacerdos: & dimittetur eis. edducetq; vitulū extra caſtra: et cōburet eū ſicut cōbuſit vitulū priorē: quia pro peccato cōgregationis eſt. Qn̄ princeps peccauerit p ignorātiā & fecerit cōtra vnū de oībus preceptis dñi dei ſui: qđ nō decet fieri: & deliq̄rit: ſi notū fuerit ei pctm ſuū in quo peccauit: afferet oblationē ſuam hircū de capris maſculū integrū. Imponetq; manū ſuā ſup caput hirci: et imolabit eum in loco vbi immolat holocauſtū corā domino: pro peccato enim eſt. Tolletq; ſacerdos de ſanguine hoſtie pro peccato digito ſuo: & ponet ſuper cornua altaris holocauſti: et

דמו ישפך אל יסוד מזבח העלה׃ ואת כל חלבו יקטיר המזבחה כחלב זבח השלמים וכפר עליו הכהן מחטאתו ונסלח לו׃ ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יהוה אשר לא תעשינה ואשם׃ או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו שעירת עזים תמימה נקבה על חטאתו אשר חטא׃ וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט את החטאת במקום העלה׃ ולקח הכהן מדמה באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת כל דמה ישפך אל יסוד המזבח׃ ואת כל חלבה יסיר כאשר הוסר חלב מעל זבח השלמים והקטיר הכהן המזבחה לריח ניחח ליהוה וכפר עליו הכהן ונסלח לו׃ ואם כבש יביא קרבנו לחטאת נקבה תמימה יביאנה׃ וסמך את ידו על ראש החטאת ושחט אתה לחטאת במקום אשר ישחט את העלה׃ ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה ואת כל דמה ישפך

fundens ad basim eius. adipem vero adolebit supra sicut in victimis pacificorum fieri solet. Rogabitque pro eo sacerdos & pro peccato eius: & dimittetur ei. Quod si peccauerit anima per ignorantiam de populo terre: vt faciat quicquam de his que domini lege prohibentur atque delinquat & cognouerit peccatum suum: offeret capram immaculatam: ponetque manus super caput hostie que pro peccato est: & immolabit eam in loco holocausti. Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo & tangens cornua altaris holocausti: Reliquum fundet ad basim eius. Omnem autem adipem auferens sicut auferri solet de victimis pacificorum: adolebit super altare in odorem suauitatis domino: rogabitque pro eo: & dimittetur ei. Si autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato: ouem scilicet immaculatam: ponet manum super caput eius: & immolabit eam in loco vbi solent cedi holocaustorum hostie. Sumetque sacerdos de sanguine eius digito suo: & tangens cornua altaris holocausti: reliquum fundet

omne sanguinem eius effundet iuxta basim altaris holocaustorum. et omnem adipem eius offeret super altare: sicut adipem sacrificii salutaris. et propitiabit pro eo sacerdos de peccato eius. et dimittetur illi. si autem anima vna peccauerit inuite ex populo terre: in faciendo vnum de omnibus preceptis domini: quod non fiet: et peccauerit: et cognitum fuerit ei peccatum: quod peccauit in eo: et feret donum capellam ex capris immaculatam feminam feret pro peccato: quod peccauit. et imponet manum suam super caput peccati sui: et immolabunt capellam que peccati in loco: vbi immolabunt holocausta. et accipiet sacerdos de sanguine eius digito suo: et imponet super cornua altaris holocaustorum. et omnem sanguinem illius effundet iuxta basim altaris. et totum adipem auferet: quemadmodum aufertur adeps de sacrificio salutari. et tollet sacerdos super altare in odorem suauitatis domino. et propitiabit pro eo sacerdos: et dimittetur ei. si autem ouem obtulerit donum suum pro peccato: feminam immaculatam offeret illud. et imponet manum suam super caput illius quod peccati. et immolabunt illud pro peccato in loco vbi immolabunt holocausta. et accipiens sacerdos de sanguine quod peccati digito suo: imponet super cornua altaris holocausti. et omnem eius sanguinem

πᾶν αἷμα αὐτῆς ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων. καὶ πᾶν τὸ στέαρ αὐτῆς ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὥσπερ τὸ στέαρ θυσίας σωτηρίου. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐὰν δὲ ψυχὴ μία ἁμαρτήσῃ ἀκουσίως ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς, ἐν τῷ ποιῆσαι μίαν ἀπὸ πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου, ἣ οὐ ποιηθήσεται, καὶ πλημμελήσῃ, καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, ἣν ἥμαρτεν ἐν αὐτῇ, καὶ οἴσει τὸ δῶρον χίμαιραν ἐξ αἰγῶν ἄμωμον θήλειαν οἴσει περὶ τῆς ἁμαρτίας, ἧς ἥμαρτεν. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἁμαρτήματος αὐτοῦ, καὶ σφάξουσι τὴν χίμαιραν τὴν τῆς ἁμαρτίας ἐν τῷ τόπῳ, οὗ σφάξουσι τὰ ὁλοκαυτώματα. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς τῷ δακτύλῳ, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων. καὶ πᾶν τὸ αἷμα αὐτῆς ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ πᾶν τὸ στέαρ περιελεῖ, ὃν τρόπον περιαιρεῖται τὸ στέαρ ἀπὸ τῆς θυσίας σωτηρίου. καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεύς, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐὰν δὲ πρόβατον προσενέγκῃ τὸ δῶρον αὐτοῦ περὶ τῆς ἁμαρτίας, θῆλυ ἄμωμον προσοίσει αὐτό. καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ τῆς ἁμαρτίας. καὶ σφάξουσιν αὐτὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐν τῷ τόπῳ οὗ σφάξουσι τὰ ὁλοκαυτώματα. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς ἁμαρτίας τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, ἐπιθήσει ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαρπώσεως. καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ αἷμα

Transla. Chal.

Primitiua chal.

Interp. chal.

sanguinem eius effundet ad fundamentum altaris holocausti. Et totum adipem eius adolebit in altari sicut adipem hostie sanctificationum. et propiciabit pro eo sacerdos sup peccato eius: et dimittetur ei. Si autem vir vnus de populo terre peccauerit per ignorantiam: vt faciat contra vnum de preceptis domini quod non decet fieri: et deliquerit. si notum fuerit ei peccatum suum in quo peccauit: adducet oblationem suam capram feminam integram pro peccato suo quod peccauit. Imponetque manum suam super caput hostie que est pro peccato: et immolabit eam in loco holocausti. Tolletque sacerdos de sanguine eius in digito suo: et ponet super cornua altaris holocausti: et totum sanguinem fundet ad fundamentum altaris. et omnem adipem eius auferet: sicut aufertur adeps de hostia sanctificationum: adolebitque sacerdos in altari: vt suscipiatur cum beneplacito coram domino. et propiciabit pro eo sacerdos: et dimittetur ei. Et si de ouibus adduxerit in oblationem pro peccato: feminam integram offerat. Imponetque manum suam super caput victime pro peccato et immolabit eam pro expiatione in loco vbi immolatur holocaustum. Colletque sacerdos de sanguine victime que fit pro peccato in digito suo: et ponet super cornua altaris holocausti: et omnem sanguinem fundet

אל יסוד המזבח׃ ואת כל חלבה יסיר כאשר יוסר חלב הכשב מזבח השלמים והקטיר הכהן אתם המזבחה על אשי יהוה וכפר עליו הכהן על חטאתו אשר חטא ונסלח לו׃

Cap. v.

ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו׃ או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם׃ או כי יגע בטמאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם׃ או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה׃ והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה׃ והביא את אשמו ליהוה על חטאתו אשר חטא נקבה מן הצאן כשבה או שעירת עזים לחטאת וכפר עליו הכהן מחטאתו׃ ואם לא תגיע ידו

ad basim eius. Omnem quoque adipem auferens sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis cremabit super altare incensum domini: rogabitque pro eo & pro peccato eius: & dimittetur ei. Ca. 5.

Si peccauerit anima & audierit vocem iurantis: testisque fuerit quod ipse vidit: aut conscius est: nisi indicauerit portabit iniquitatem suam. Anima que tetigerit aliquid immundum: siue quod occisum a bestia est: aut per se mortuum aut quodlibet aliud reptile: & oblita fuerit immundicie sue: rea est & deliquit. & si tetigerit quicquam de immundicia hominis iuxta omnem impuritatem qua pollui solet: oblitaque cognouerit postea: subiacebit delicto. Anima que iurauerit & protulerit labiis suis: vt vel male quid faceret: vel bene: & idipsum iuramento & sermone firmauerit: oblitaque postea intellexerit delictum suum: agat penitentiam pro peccato: & offerat de gregibus agnam siue capram: orabitque pro ea sacerdos & pro peccatis eius. Sin autem non potuerit offerre

effundet iuxta basim altaris holocausti. et omnem eius adipem auferet: quemadmodum aufertur adeps ouis de sacrificio salutaris: et imponet illud sacerdos super altare super holocausta domini. et propitiabit pro eo sacerdos pro peccato: quod peccauit: et dimittetur ei.

Ca. 5.

Si autem anima peccauerit: et audierit vocem iuramenti: et hic testis: vel vidit: vel conscius fuit: si non indicauerit: portabit peccatum suum. anima que tetigerit omnem rem immundam: vel morticinium vel a bestia occisum immundum: vel morticinia abominationum immundarum: vel morticinia iumentorum immundorum: vel tetigerit de immunditia hominis: de omni immunditia eius: quam tangens pollutus fuerit: et latuit ipsum: post autem hoc cognouit: et errauerit anima: que iurauerit distinguens labiis ad malefaciendum vel bene faciendum per omnia que dixerit homo cum iuramento: et latuerit eum: et iste cognouerit: et peccauerit vnum quid de istis: et dixerit peccatum in quo peccauerit contra eum: et feret pro quibus deliquit domino: pro peccato quod peccauit: feminam de ouibus agnam vel capellam ex capris pro peccato. et propitiabit pro eo sacerdos pro peccato. et relinquetur ei peccatum. si autem non potuerit manus eius quod satis est ad

ἐκχεεῖ παρὰ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου τῆς ὁλοκαυτώσεως. καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ στέαρ περιελεῖ, ὃν τρόπον περιαιρεῖται στέαρ προβάτου ἀπὸ θυσίας σωτηρίου, καὶ ἐπιθήσει αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὰ ὁλοκαυτώματα κυρίου. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας ἧς ἥμαρτεν, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ.

ἐὰν δὲ ψυχὴ ἁμάρτῃ, καὶ ἀκούσῃ φωνὴν ὁρκισμοῦ, καὶ οὗτος μάρτυς, ἢ ἑώρακεν, ἢ σύνοιδεν, ἐὰν μὴ ἀναγγείλῃ, λήψεται τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ. ἡ ψυχὴ ἥτις ἐὰν ἅψηται παντὸς πράγματος ἀκαθάρτου, ἢ θνησιμαίου ἢ θηριαλώτου ἀκαθάρτου, ἢ τῶν θνησιμαίων βδελυγμάτων τῶν ἀκαθάρτων, ἢ τῶν θνησιμαίων κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων, ἢ ἅψηται ἀπὸ ἀκαθαρσίας ἀνθρώπου, ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας αὐτοῦ, ἧς ἂν ἁψάμενος μιανθῇ, καὶ ἔλαθεν αὐτόν, μετὰ δὲ τοῦτο γνῷ, καὶ πλημμελήσῃ ἡ ψυχή, ἣ ἂν ὀμόσῃ, διαστέλλουσα τοῖς χείλεσι κακοποιῆσαι ἢ καλῶς ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν διαστείλῃ ὁ ἄνθρωπος καθ᾽ ὅρκου, καὶ λάθῃ αὐτόν, καὶ οὗτος γνῷ, καὶ ἁμάρτῃ ἕν τι τούτων, καὶ ἐξαγορεύσῃ τὴν ἁμαρτίαν περὶ ἧς ἡμάρτηκεν κατ᾽ αὐτῆς, καὶ οἴσει περὶ ὧν ἐπλημμέλησε τῷ κυρίῳ, περὶ τῆς ἁμαρτίας ἧς ἥμαρτεν, θῆλυ ἀπὸ τῶν προβάτων ἀμνάδα ἢ χίμαιραν ἐξ αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ἁμαρτίας. καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἡ ἁμαρτία. ἐὰν δὲ μὴ ἰσχύει ἡ χεὶρ αὐτοῦ τὸ ἱκανὸν εἰς

Transla. Chal.

In terp. chal.

ad fundamentum altaris. Et totum adipem eius auferet: sicut ablatus est adeps arietis hostie sanctificationum. Adolebitque ea sacerdos in altari sup oblationes domini: et propiciabit pro eo sacerdos pro peccato suo quod peccauit: et dimittetur ei. Ca. 5.

Et si homo peccauerit et audierit vocem adiurantis: et ipse fuerit testis aut vidit aut conscius est: si non indicauerit: portabit iniquitatem suam. Aut homo qui tetigerit in omnem rem immundam aut in cadauer bestie immunde aut in cadauer iumenti immundi aut in cadauer reptilis immundi: et fuerit celatum ab eo: et postea ipse sciuit quod peccauit: aut cum tetigerit immunditiam hominis iuxta omnem immunditiam eius qua immundus fit: et fuerit celatum ab eo: et postea ipse scierit quod peccauit: aut homo qui iurauerit proferens labiis suis vt male faciat aut bene: iuxta omnia que profert homo cum iuramento: et occultatum fuerit: et postea ipse scierit quod peccauit in vno ex his: confitebitur peccatum in quo peccauit: et afferet pro peccato suo in conspectu domini pro peccato suo quo peccauit feminam de ouibus aut capram de capris: et propiciabit pro eo sacerdos et pro peccato suo. Si autem non suffecerit manus eius vt possit offerre

Primitiua chal.

דֵּי שֶׂה וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ אֲשֶׁר
חָטָא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה
לַיהוָה אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה
וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב
אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק
אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל
וְהִזָּה מִדַּם הַחַטָּאת עַל קִיר
הַמִּזְבֵּחַ וְהַנִּשְׁאָר בַּדָּם יִמָּצֵה אֶל
יְסוֹד הַמִּזְבֵּחַ חַטָּאת הוּא׃ וְאֶת
הַשֵּׁנִי יַעֲשֶׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט וְכִפֶּר
עָלָיו הַכֹּהֵן מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
וְנִסְלַח לוֹ׃ וְאִם לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ
לִשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ לִשְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה
וְהֵבִיא אֶת קָרְבָּנוֹ אֲשֶׁר חָטָא
עֲשִׂירִת הָאֵפָה סֹלֶת לְחַטָּאת לֹא
יָשִׂים עָלֶיהָ שֶׁמֶן וְלֹא יִתֵּן עָלֶיהָ
לְבֹנָה כִּי חַטָּאת הִוא׃ וֶהֱבִיאָהּ
אֶל הַכֹּהֵן וְקָמַץ הַכֹּהֵן מִמֶּנָּה
מְלוֹא קֻמְצוֹ אֶת אַזְכָּרָתָהּ
וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחָה עַל אִשֵּׁי
יְהוָה חַטָּאת הִוא׃ וְכִפֶּר עָלָיו
הַכֹּהֵן עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא
מֵאַחַת מֵאֵלֶּה וְנִסְלַח לוֹ
וְהָיְתָה לַכֹּהֵן כַּמִּנְחָה׃ וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ נֶפֶשׁ כִּי
תִמְעֹל מַעַל וְחָטְאָה בִּשְׁגָגָה
מִקָּדְשֵׁי יְהוָה וְהֵבִיא אֶת אֲשָׁמוֹ

Primitiua heb. (margin): שָׁנָה · קָרַב · בָּדַל · נָזָה · זָנָה שָׁאַר · מָצָה יָסַד · שָׁנָה עָשָׂה שָׁפַט · סָלַח נָשַׂג · תּוֹר · עָשַׂר אֵיפָה · שׂוּם נָתַן · בּוֹא · מָלֵא זָכַר · קָטַר · מָעַל

Trāsla. B. Hiero.

pecus: offerat duos turtures vel duos pullos columbarum dño: vnū pro pctō: & alterum in holocaustū: dabitq; eos sacerdoti. Qui primum offerens pro peccato retorquebit caput eius ad pēnulas ita vt collo adhereat: & nō penitus abrūpatur: & aspget de sāguie eius pariete altaris. Quicqd āt reliquū fuerit: faciet distillare ad fūdamētū eius: qa p pctō est. Alterū vero i holocaustū adolebit vt fieri solet: rogabitq; p eo sacerdos & p pctō eius: & dimittetur ei. Et si non quiuerit manus eius duos offerre turtures aut duos pullos columbarum: offeret pro peccato suo simile partem ephi de cimam. Non mittet in eam oleum nec thuris aliqd īpōet: quia pro peccato est. tradetq; eam sacerdoti qui plenū ex ea pugillum hauriens cremabit super altare i monimētū eius qui obtulerit: rogans pro illo & expians: reliquam vero partem ipse habebit in mūere. Locutusq; est dñs ad moysen dicēs. Aīa si preuaricans cerimonias per errorem in his que domino sunt sāctificata peccauerit: offeret p delicto suo

Deut. 18. c. Luce. 2. d.

Primitiua chal.

שְׂה חוּב · תְּרֵי חַד עֲלָה · קְרַב טְלַק רֵאשׁ · פְּרַשׁ דַּדֵּי דְּמַהּ · שְׁאַר מְצָה תְּתָה · עֲבַד חֲזֵא שְׁבַק · דְּבַק אֲתָא חוּב · סְאָה שְׁוָה נְתַן · קְמַץ טְלָא דְּכַר · נְסַק כְּפַר הָוָה · אֲמַר שְׁקַר שְׁלָה

Interp. chal.

agnā: adducat pro delicto suo quo peccauit duos turtures aut duos filios colūbe corā dño vnum pro peccato & vnū in holocaustū: afferatq; eos ad sacerdotē. Et offerat primū illuz qui est pro peccato: & retorquebit caput eius cōtra dorsum eius: & nō diuidat. Et asperget de sanguine hostie pro peccato super parietes altaris: & decurrere faciet quod reliquū est de sanguine ad fundamentū altaris: pro peccato eīn est. Et alterum faciet holocaustū sicut decet: & ppitiabit pro eo sacerdos pro pctō suo quo peccauit: & dimittetur ei. Et si nō suffecerit man⁹ eius ad duos turtures aut ad duos filios colūbe: offerat oblationē suā p pctō suo quo peccauit decimā partē triū satoꝝ simile pro pctō. Non ponet sup eam oleū: neq; dabit super eā thus: quia pro peccato est. Tradetq; eam sacerdoti: & tollet ex ea sacerdos plenū pugillum suum in monimentū eius: & adolebit in altari sup oblatiōes dñi: pro pctō enim ēst. Propitiabitq; pro eo sacerdos pro pctō suo quo peccauit in vno ex his. Et dimittetur ei: & erit sacerdoti sicut mun⁹. Locutusq; est dñs cū moyse dicēs. Hō qui puaricat⁹ fuerit puaricationē: & peccauerit p ignorātiā i his q̄ scīficata sūt dño: afferat p pctō suo

Trāsla. Chal.

לְמִיסַּב שֵׂיתָא וְיַיְתֵי יָת אֲשָׁמֵיהּ דְּחָב תַּרְתֵּין שַׁפְנִינִין אוֹ תְּרֵין בְּנֵי יוֹנָה קֳדָם יְיָ חַד לְחַטָּאתָא וְחַד לַעֲלָתָא׃ וְיַיְתֵי יָתְהוֹן לְוָת כַּהֲנָא וִיקָרֵיב יָת דִּי לְחַטָּאתָא קַדְמֵיתָא וְיִמְלוֹק יָת רֵישֵׁיהּ מִקְּבֵל קְדָלֵיהּ וְלָא יַפְרֵישׁ׃ וְיַדֵּי מִדְּמָא דְחַטָּאתָא עַל כּוֹתֶל מַדְבְּחָא וּדְיִשְׁתְּאַר בִּדְמָא יִתְמְצֵי לִיסוֹדָא דְּמַדְבְּחָא חַטָּאתָא הוּא׃ וְיָת תִּנְיָנָא יַעְבֵּד עֲלָתָא כִּדְחָזֵי וִיכַפַּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא מֵחוֹבְתֵיהּ דְּחָב וְיִשְׁתְּבֵיק לֵיהּ׃ וְאִם לָא תַדְבֵּיק יְדֵיהּ לְתַרְתֵּין שַׁפְנִינִין אוֹ לִתְרֵין בְּנֵי יוֹנָה וְיַיְתֵי יָת קוּרְבָּנֵיהּ דְּחָב חַד מִן עַסְרָא בִּתְלָת סְאִין סוּלְתָּא לְחַטָּאתָא לָא יְשַׁוֵּי עֲלַהּ מִשְׁחָא וְלָא יִתֵּן עֲלַהּ לְבֻנְתָּא אֲרֵי חַטָּאתָא הִיא׃ וְיַיְתֵינַהּ לְוָת כַּהֲנָא וְיִקְמוֹץ כַּהֲנָא מִנַּהּ מְלֵי קוּמְצֵיהּ יָת אַדְכָּרְתַּהּ וְיַסֵּיק לְמַדְבְּחָא עַל קוּרְבָּנַיָּא דַּיְיָ חַטָּאתָא הִיא׃ וִיכַפַּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא עַל חוֹבְתֵיהּ דְּחָב מֵחֲדָא מֵאִלֵּין וְיִשְׁתְּבֵיק לֵיהּ וּתְהֵי לְכַהֲנָא כְּמִנְחָתָא׃ וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ אֱנָשׁ אֲרֵי יְשַׁקַּר שְׁקַר וְיֵחוֹב בְּשָׁלוּ מִקּוּדְשַׁיָּא דַּיְיָ וְיַיְתֵי יָת אֲשָׁמֵיהּ

לַיהוָה אַיִל תָּמִים מִן הַצֹּאן
בְּעֶרְכְּךָ כֶּסֶף שְׁקָלִים בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ לְאָשָׁם׃ וְאֵת אֲשֶׁר חָטָא
מִן הַקֹּדֶשׁ יְשַׁלֵּם וְאֶת חֲמִישִׁתוֹ
יוֹסֵף עָלָיו וְנָתַן אֹתוֹ לַכֹּהֵן
וְהַכֹּהֵן יְכַפֵּר עָלָיו בְּאֵיל הָאָשָׁם
וְנִסְלַח לוֹ׃ וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תֶחֱטָא
וְעָשְׂתָה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְהוָה
אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְלֹא יָדַע
וְאָשֵׁם וְנָשָׂא עֲוֺנוֹ׃ וְהֵבִיא אַיִל
תָּמִים מִן הַצֹּאן בְּעֶרְכְּךָ לְאָשָׁם
אֶל הַכֹּהֵן וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל
שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגָג וְהוּא לֹא
יָדַע וְנִסְלַח לוֹ׃ אָשָׁם הוּא אָשֹׁם
אָשַׁם לַיהוָה׃ וַיְדַבֵּר

Cap. vi.

יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ נֶפֶשׁ כִּי
תֶחֱטָא וּמָעֲלָה מַעַל בַּיהוָה וְכִחֵשׁ
בַּעֲמִיתוֹ בְּפִקָּדוֹן אוֹ בִתְשׂוּמֶת יָד
אוֹ בְגָזֵל אוֹ עָשַׁק אֶת עֲמִיתוֹ׃
אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֶשׁ בָּהּ וְנִשְׁבַּע
עַל שָׁקֶר עַל אַחַת מִכֹּל אֲשֶׁר
יַעֲשֶׂה הָאָדָם לַחֲטֹא בָהֵנָּה׃
וְהָיָה כִּי יֶחֱטָא וְאָשֵׁם וְהֵשִׁיב
אֶת הַגְּזֵלָה אֲשֶׁר גָּזָל אוֹ אֶת
הָעֹשֶׁק אֲשֶׁר עָשָׁק אוֹ אֶת
הַפִּקָּדוֹן אֲשֶׁר הָפְקַד אִתּוֹ אוֹ אֶת
הָאֲבֵדָה אֲשֶׁר מָצָא׃ אוֹ מִכֹּל

Primitiua heb. (margin): תָּמַם · שָׁלַם חָמֵשׁ · יָסַף · כָּפַר · חָטָא · עָשָׂה צָוָה · עָוָה בּוֹא · תָּמַם · סָלַח · דָּבַר · עָמַת שׂוּם · שָׁבַע · עָשָׂה · שׁוּב · פָּקַד

Trāsla. B. Hiero.

arietem immaculatum de gregibus. Qui emi potest duobus siclis iuxta pondus sāctuarii. Ipsumq; qd intulit damni restituet: & quintam partem ponet supra: tradens sacerdoti. qui rogabit pro eo offerens arietem: & dimittetur ei. Aīa q̄ peccauerit p ignorātiā: Feceritq; vnum ex his que domini lege prohibentur: & pcti rea ītellexerit iniquitatē suā: offeret arietē īmaculatū de gregib⁹ sacerdoti iuxta mēsuram estimationēq; peccati: qui orabit pro eo: quia nesciens fecerit. & dimittetur ei. Quia per errorem deliquit in dño. Ca. 6.

Locutusq; est dñs ad moysē: dicēs. Aīa que peccauerit: & contempto dño negauerit pximo suo dpositū qd fidei ei⁹ creditū fuerat: vel vi aliqd extorserit: aut calumniam fecerit. siue rem perditā inuenerit: & īficiās insup peierauerit: & quodlibet aliud ex pluribus fecerit in quibus solēt peccare homines: conuicta delicti reddet omnia que per fraudem voluit obtinere

Primitiua chal.

עָאן חוּב · שְׁלֵם יְסַף נְתַן · שְׁבַק עֲבַד פְּקַד · קְבַל · חוּב קְרַב · אֲמַר חוּב שְׁקַר · כַּדֵּב · שְׁבַח שְׁבַע עֲבַד · תּוּב הָוָה חֲטָא · תּוּב פְּקַד

Interp. chal.

corā dño arietē integrū de ouibus estimationis duoꝝ sicloꝝ argenti in siclis sanctuarij pro delicto: & id qd peccauit in sancto restituet: & qntam partē addet sup illud: & dabit illud sacerdoti: & sacerdos propiciabit pro eo in ariete q̄ offerē pro delicto: dimitteturq; ei. Homo aūt qui peccauerit & fecerit ɔtra vnū ex oibus preceptis dñi qd nō decet fieri: & p ignorantiā peccauerit: suscipiet iniqtatē suā. & afferet masculū integrū de ouib⁹ iuxta estimationē delicti ad sacerdotē: & ppiciabit p eo sacerdos p errore suo quo errauit: & ipse ignorauit. dimitteturq; ei. Pro delicto eni est & pro pctō suo quo ipe peccauit: p delicto offerat corā dño.

Locutusq; ē dñs cū moyse dicēs. Hō qui Ca. 6. peccauerit & preuaricat⁹ fuerit corā dño: & mētitus fuerit cōtra pximū suū in deposito aut cōmertio manus aut in rapina: aut vim fecerit pximo suo: aut inuenit rem pditā & negauit eam: & iurauit falso sup vnū ex oibus q̄ facit hō vt peccet in eis. Eritq; qū peccauerit & deliquerit: restituat rapinā quā rapuit: aut violentiam quā intulit: aut depositū quod cōmendatum fuit apud eum: aut rem perditā quā inuenit: aut quicquid ex omnibus

Trāsla. Chal.

לִקְדָם יְיָ דְּכַר שְׁלִים מִן עָנָא בְּפוּרְסָנֵיהּ כְּסַף סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא לַאֲשָׁמָא׃ וְיָת דִּי חָב מִן קוּדְשָׁא יְשַׁלֵּים וְיָת חוּמְשֵׁיהּ יוֹסֵף עֲלוֹהִי וְיִתֵּן יָתֵיהּ לְכַהֲנָא וְכַהֲנָא יְכַפַּר עֲלוֹהִי בְּדִכְרָא דַּאֲשָׁמָא וְיִשְׁתְּבֵיק לֵיהּ׃ וְאִם אֱנָשׁ אֲרֵי יֵחוֹב וְיַעְבֵּד חֲדָא מִכָּל פִּקּוֹדַיָּא דַּיְיָ דִּי לָא כַשְׁרִין לְאִתְעֲבָדָא וְלָא יְדַע וְחָב וִיקַבֵּיל חוֹבֵיהּ׃ וְיַיְתֵי דְּכַר שְׁלִים מִן עָנָא בְּפוּרְסָנֵיהּ לַאֲשָׁמָא לְוָת כַּהֲנָא וִיכַפַּר עֲלוֹהִי כַּהֲנָא עַל שָׁלוּתֵיהּ דְּאִשְׁתְּלִי וְהוּא לָא יְדַע וְיִשְׁתְּבֵיק לֵיהּ׃ אֲשָׁמָא הוּא עַל חוֹבְתֵיהּ דְּחָב אֲשָׁמָא יְקָרֵיב קֳדָם יְיָ׃

Ca. vi.

וּמַלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ אֱנָשׁ אֲרֵי יֵחוֹב וִישַׁקַּר שְׁקַר קֳדָם יְיָ וִיכַדֵּב בְּחַבְרֵיהּ בְּפִקְּדוֹנָא אוֹ בְשׁוּתָּפוּת יְדָא אוֹ בִגְזֵילָא אוֹ עֲשַׁק יָת חַבְרֵיהּ׃ אוֹ אַשְׁכַּח אֲבֵידְתָא וְכַדֵּיב בַּהּ וְאִשְׁתְּבַע עַל שִׁקְרָא עַל חֲדָא מִכֹּל דְּיַעְבֵּד אֱנָשָׁא לְמִחְטֵי בְהוֹן׃ וִיהֵי אֲרֵי יֵחוֹב וְיִתְחַיַּב וְיָתֵיב יָת גְּזֵילָא דִּגְזַל אוֹ יָת עוּשְׁקָא דַּעֲשַׁק אוֹ יָת פִּקְּדוֹנָא דְּאִתְפְּקַד לְוָתֵיהּ אוֹ יָת אֲבֵידְתָא דְּאַשְׁכַּח׃ אוֹ מִכֹּל

Ter. Heb.

אשר ישבע עליו לשקר ושלם
אתו בראשו וחמשתיו יסף
עליו לאשר הוא לו יתננו ביום
אשמתו: ואת אשמו יביא ליהוה
איל תמים מן הצאן בערכך
לאשם אל הכהן: וכפר עליו
הכהן לפני יהוה ונסלח לו על
אחת מכל אשר יעשה לאשמה
בה: וידבר יהוה אל משה
לאמר: צו את אהרן ואת בניו
לאמר זאת תורת העלה
הוא העלה על מוקדה על
המזבח כל הלילה עד הבקר
ואש המזבח תוקד בו: ולבש
הכהן מדו בד ומכנסי בד
ילבש על בשרו והרים את הדשן
אשר תאכל האש את העלה
על המזבח ושמו אצל המזבח:
ופשט את בגדיו ולבש בגדים
אחרים והוציא את הדשן אל
מחוץ למחנה אל מקום טהור:
והאש על המזבח תוקד בו לא
תכבה ובער עליה הכהן עצים
בבקר בבקר וערך עליה העלה
והקטיר עליה חלבי השלמים:
אש תמיד תוקד על המזבח לא
תכבה: וזאת תורת המנחה הקרב

Primitiua heb.

בוא · פנה · צוה · ירה · יקד · זבח · מד׳ כנס · לבש רום · אכל · שום · יצא · חנה קום טהר · כבה · קטר · תמד · ירה קרב

Trāsla. B. Hiero.

integra: & quintā insuper partem domino cui dammum intulerat. Pro peccato autē suo offeret arietem immaculatum de grege: & dabit eum sacerdoti iuxta estimationē mēsuraq̄ delicti: q rogabit pro eo corā domino: & dimittetur illi pro singulis q̄ faciendo peccauit. Locutusq̧ est dominus ad moysen dicens. Precipe aaron & filiis eius. Hec est lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte vsq̧ mane. Ignis ex eodem altari erit. Vestietur tunica sacerdos & feminalibus lineis: tolletq̧ cineres quos vorans ignis exussit: & ponens iuxta altare spoliabitur prioribus vestimentis: indutisq̧ aliis efferet eos extra castra in loco mundissimo. Ignis autem in altari semper ardebit: quem nutriet sacerdos subiiciens ligna mane p singulos dies: & imposito holocausto desuper adipes adolebit pacificorum. Ignis ē iste ppetuus: q nunq̄ deficiet in altari. Hec ē lex sacrificii & libamentorum q̄ offerēt

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

quā iurauit pro ea iniuste: τ soluet ipsa:
οὗ ὤμοσε περὶ αὐτοῦ ἀδίκως, καὶ ἀποτίσει αὐτά,
pncipale: τ qntā pte eius addet
τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ προσθήσει
sup illo: cui⁹ est illi reddet q̄ die redargut⁹ fuerit.
ἐπ᾽ αὐτό, τίνος ἐστὶν αὐτῷ ἀποδώσει ᾗ ἡμέρᾳ ἐλεγχθῇ.
τ p pctō suo feret dño arietē im
καὶ τῆς πλημμελείας αὐτοῦ οἴσει τῷ κυρίῳ κριὸν ἄ
maculatū de ouibus: pcij: in qd peccauit.
μωμον ἀπὸ τῶν προβάτων, τιμῆς, εἰς ὃ ἐπλημμέλησεν.
τ ppitiabit pro eo sacerdos corā
καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι
dño. τ dimittetur ei circa vnū ab oib⁹ q̄
κυ· καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ περὶ ἑνὸς ἀπὸ πάντων ὧν
fecit τ peccauit in illo. τ locut⁹ ē dñs
ἐποίησε καὶ ἐπλημμέλησεν ἐν αὐτῷ. καὶ ἐλάλησε κς
ad moysen: dicēs: pcipe aarō τ filijs
πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἔντειλαι τῷ ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς
eius: dicēs: hec lex holocausti: hoc
αὐτ͂, λέγων, οὗτος ὁ νόμος τῆς ὁλοκαυτώσεως, αὕτη
holocaustū in cōbustiōe eius in altari
ἡ ὁλοκαύτωσις ἐπὶ τῆς καύσεως αὐτῆς ἐπὶ τ͂ θυσιαστηρίου
totā noctē vsq̧ ad mane: τ ignis altaris
ὅλην τὴν νύκτα ἕως πρωΐ, καὶ τὸ πῦρ τοῦ θυσιαστηρίου
cremabitur in ipo: τ nō extinguetur.
καυθήσεται ἐπ᾽ αὐτοῦ, καὶ οὐ σβεσθήσεται.
τ induet sacerdos tunicā lineā: τ femorale lineū induet circa corpus suū. τ tollet
καὶ ἐνδύσεται ὁ ἱερεὺς χιτῶνα λινοῦν, καὶ περισκελὲς λινοῦν ἐνδύσεται περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ· καὶ ἀφελεῖ
reliquias: quas cōsumpserit ignis:
τὴν κατακάρπωσιν, ἣν ἂν καταναλώσει τὸ πῦρ,
holocausti ab altari. τ apponet eas iuxta altare. τ exuet
τὴν ὁλοκάρπωσιν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ παραθήσει αὐτὴν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ ἐκδύσεται
vestē suā: et induet vestē aliā. et educet reliquias extra castra in locū mūdū.
τὴν στολὴν αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεται στολὴν ἄλλην. καὶ ἐξοίσει τὴν κατακάρπωσιν ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τόπον καθαρόν.
et ignis in altari accēdet sup eo: nō extinguet: et cōburet sup eo
καὶ πῦρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καυθήσεται ἐπ᾽ αὐτοῦ, οὐ σβεσθήσεται, καὶ καύσει ἐπ᾽ αὐτοῦ
sacerdos ligna mane mane: et accumulabit sup eo holocaustū. et imponet sup eo
ὁ ἱερεὺς ξύλα τοπρωῒ πρωΐ, καὶ στοιβάσει ἐπ᾽ αὐτοῦ τὴν ὁλοκαύτωσιν, καὶ ἐπιθήσει ἐπ᾽ αὐτοῦ
adipē salutaris: et ignis semp ardebit: sup altare nō extinguet. hec lex
τὸ στέαρ τοῦ σωτηρίου, καὶ πῦρ διαπαντὸς καυθήσεται, ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον οὐ σβεσθήσεται. οὗτος ὁ νόμος
sacrificij: quod adducēt ipsuȝ
τῆς θυσίας, ἣν προσάξουσιν αὐτὴν οἱ

Primitiua chal.

שלם ראש יסף · נתן אתא עאן · כפר שבק עבד · אמר עלה יקד · דבח אש הוה · לבש כנס פרש · אכל שוה שלח · נפק שרא · דכה יקד בער · סדר עלה נסק · הוה קרב

Interp. chal.

quibus falso iurauit. Reddetq̧ illud integrū: τ quintam partem addet super illud: illi cui pertinet dabit illud in die delicti sui. Pro delicto autem suo afferat coram domino arietem integrū de ouibus iuxta estimationem delicti: tradatq̧ eum sacerdoti. Et propiciabit pro eo sacerdos coram domino: τ dimittetur ei pro vnoquoq̧ ex omnibus que faciendo peccauit in eo. Locutusq̧ est dominus cum moyse dicens. precipe aaron τ filijs eius dicens. hec est lex holocausti: quod holocaustū cremabitur in altari tota nocte vsq̧ mane: τ ignis altaris erit incēsus in eo. Vestieturq̧ sacerdos vestimentis de bysso: τ femoralibus de bysso vestietur super carnem suam: τ separabit cinerez quem exussit ignis holocausti super altare: τ ponet eū in latere altaris. Spoliabiturq̧ vestimētis suis: τ vestietur alijs vestibus: educetq̧ cinerem extra castra in loco mūdissimo. Ignis autem erit incensus in eodē altari: nunq̄ extingetur: τ incēdet in eo sacerdos ligna mane mane: τ ordinabit super eo holocaustū. Adolebitq̧ sup eo adipes hostie sctificationū. Ignis semper erit ardens super altare: τ nunquā extinguetur. Et hec est lex muneris quod offerent

Trānsla. Chal.

דאשתבע עלוהי לשקרא וישלם יתיה ברישיה וחמשיה יוסף עלוהי לדהוא דיליה
יתנניה ביומא דחובתיה: וית אשמיה ייתי לקדם יי דכר שלים מן ענא בפורסניה
לאשמא לות כהנא: ויכפר עלוהי כהנא קדם יי וישתבק ליה על חדא מכל דיעבד
למיחב בה: ומליל יי עם משה למימר: פקיד ית אהרן וית בנוהי למימר דא אוריתא
דעלתא היא עלתא דמתוקדא על מדבחא כל ליליא עד צפרא ואשתא דמדבחא
תהי יקדא ביה: וילבש כהנא לבושין דבוץ ומכנסין דבוץ ילבש על בסריה ויפריש
ית קטמא דתיכול אשתא ית עלתא על מדבחא וישוניה בסטר מדבחא: וישלח
ית לבושוהי וילבש לבושין אחרנין ויפק ית קטמא למברא למשריתא לאתר דכי:
ואשתא על מדבחא תהי יקדא ביה לא תטפי ויבער עלה כהנא אעין בצפר בצפר
ויסדר עלה עלתא ויסיק עלה תרבי נכסת קודשיא: אשתא תדירא תהי יקדא על
מדבחא לא תטפי: ודא אוריתא דמנחתא דיקרבון

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

filij aarō corā dño corā altari. τ
υἱοὶ ἀαρὼν ἐνώπιον κυ ἀπέναντι τ͂ θυσιαστηρίου. καὶ ἀ
tollet ab eo pugillo de simila sacrificij cū oleo ei⁹ τ cū oi thure
φελεῖ ἀπ᾽ αὐτοῦ τῇ δρακὶ ἀπὸ τῆς σεμιδάλεως τῆς θυσίας σὺν τῷ ἐλαίῳ αὐτῆς καὶ σὺν παντὶ τῷ λιβάνῳ
eius exūtia in sacrificio. τ tollet sup altari holocaustū odorē suauitatis: mēoriale ei⁹
αὐτῆς τὰ ὄντα ἐπὶ τῆς θυσίας. καὶ ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κάρπωμα ὀσμὴν εὐωδίας, μνημόσυνον αὐτῆς
dño. at reliquū ab ea comedet aarō τ
τῷ κῳ. τὸ δὲ καταλειφθὲν ἀπ᾽ αὐτῆς ἔδεται ἀαρὼν καὶ
filij ei⁹. azyma comedent in loco scō: in atrio
οἱ υἱοὶ αὐτ͂. ἄζυμα βρωθήσεται ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἐν αὐλῇ
tabnaculi testimonij comedēt eā. nō coquetur fermētata. ptē ipas dedi ipis
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἔδονται αὐτήν. οὐ πεφθήσεται ἐνζυμωθεῖσα. μερίδα αὐτὴν δέδωκα αὐτοῖς
de holocaustis dñi. scā scōꝝ sūt. sicut qd pcti: τ sicut qd delicti.
ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου. ἅγια ἁγίων ἐστίν. ὥσπερ τὸ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὥσπερ τὸ τῆς πλημμελείας.
oē masculinū sacerdotū cōedēt ipas. legitimū sēpitenū in gnatiōes vras de holocaustis dñi. ois q̄ tetigerit ab illis: sanctificabit.
πᾶν ἀρσενικὸν τῶν ἱερέων ἔδονται αὐτήν. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου. πᾶς ὃς ἂν ἅψηται αὐτῶν, ἁγιασθήσεται.
τ locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs:
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων,
hoc donū aarō τ filioꝝ eius: qd offerent dño. in die: qua vnxeris illū:
τοῦτο τὸ δῶρον ἀαρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὃ προσοίσουσι τῷ κυρίῳ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἂν χρίσεις αὐτόν,
decima ps ephi simile in sacrificiū sēper:
τὸ δέκατον τοῦ οἰφεὶ σεμιδάλεως εἰς θυσίαν διαπαντός,
dimidiū ei⁹ mane: et dimidiū eius vespi.
τὸ ἥμισυ αὐτῆς τοπρωΐ, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτῆς τὸ δειλινόν.
in sartagine in oleo fiet: cōspersam feret ipsā circūuolutā: sacrificiū ex fragmētis
ἐπὶ τηγάνου ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται, πεφυραμένην οἴσει αὐτὴν ἑλικτά, θυσίαν ἐκ κλασμάτων
offeret in odorē suauitatis dño: τ sacerdos vnctus q pro eo ex filijs ei⁹ faciet illud legitimū sēpitenū dño. totū cōsumabitur.
προσοίσει εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ χριστὸς ὁ ἀντ᾽ αὐτ͂ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτ͂ ποιήσει αὐτὴν νόμιμον αἰώνιον τῷ κῳ. ἅπαν ἐπιτελεσθήσεται.
τ oē sacrificiū sacerdotis holocaustū erit: τ nō comedet.
καὶ πᾶσα θυσία ἱερέως ὁλοκαυστος ἔσται, καὶ οὐ βρωθήσεται.
τ locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: loqre aaron τ filijs ei⁹: dicēs: hec lex
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τῷ ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων, οὗτος ὁ νόμος

Trāsla. B. Hiero.

filii aaron corā domino & coram altari. Tollet sacerdos pugillum simile que conspersa est oleo: & totum thus quod super simila est: adolebitq̧ illud in altari in monimētū odoris suauissimi dño. Reliquā aūt ptem simile comedet aaron cum filiis suis absq̧ fermento: & comedet ī loco sancto in atrio tabernaculi. Ideo autem non fermētabitur: qa pars eius in dñi offertur incēsum. Sactum sanctorū erit sicut p pctō atq̧ delicto. Mares tm̄ stirpis aarō comedēt illā. Legitimū ac sēpiternū erit in gnatiōibus vris de sacrificiis dñi. Oīs q te tigerit illa: sāctificabitur. Locutusq̧ ē dñs ad moysen dicēs. Hec est oblatio Aarō & filioꝝ eius: quā offerre debēt dño ī die vnctiōis sue. Decimā partē ephi offerēt simile ī sacrificio sēpiterno. Mediū eius mane & medium eius vespe: q̄ in sartagīe oleo cōspsa frigetur. Offeret āt eā calidā in odorē suauissimum dño sacerdos qui iure patri successerit. Et tota cremabitur ī altari. Oē ei sacrificiū sacerdotū igne consumetur: nec quisq̧ comedet ex eo. Locutus est autem dominus ad moysen dicens. loquere aaron & filiis eius. Ista ē lex

Ter. Heb.

אתה בני אהרן לפני יהוה אל
פני המזבח: והרים ממנו בקמצו
מסלת המנחה ומשמנה ואת כל
הלבנה אשר על המנחה והקטיר
המזבח ריח ניחח אזכרתה ליהוה:
והנותרת ממנה יאכלו אהרן
ובניו מצות תאכל במקום קדש
בחצר אהל מועד יאכלוה: לא
תאפה חמץ חלקם נתתי אתה
מאשי קדש קדשים הוא
כחטאת וכאשם: כל זכר בבני
אהרן יאכלנה חק עולם לדרתיכם
מאשי יהוה כל אשר יגע בהם
יקדש: וידבר יהוה אל משה
לאמר: זה קרבן אהרן ובניו אשר
יקריבו ליהוה ביום המשח אתו
עשירת האפה סלת מנחה
תמיד מחציתה בבקר ומחציתה
בערב: על מחבת בשמן תעשה
מרבכת תביאנה תפיני מנחת
פתים תקריב ריח ניחח ליהוה:
והכהן המשיח תחתיו מבניו
יעשה אתה חק עולם ליהוה
כליל תקטר: וכל מנחת כהן כליל
תהיה לא תאכל: וידבר יהוה
אל משה לאמר: דבר אל אהרן
ואל בניו לאמר זאת תורת

Primitiua heb.

פנה · רום · נוח זכר · יתר · יעד · אפה נתן · עלם דור · נגע · קדש דבר · משח · עשר איפה · חצה · חבת עשה · רבך בוא אפה · פתת קרב נוח · כלל קטר · היה אכל · ירה

Trānsla. Chal.

יתה בני אהרן קדם יי לקדם מדבחא: ויפריש מניה בקומציה מסלתא דמנחתא
ומשחה וית כל לבונתא דעל מנחתא ויסק למדבחא לאתקבלא ברעוא אדכרתה
קדם יי: ודאשתאר מנה יכלון אהרן ובנוהי פטיר תתאכל באתר קדיש בדרת
משכן זמנא יכלונה: לא תתאפי חמיע חולקהון יהבית יתה מקורבני קדש קודשין
היא כחטאתא וכאשמא: כל דכורא בבני אהרן יכלנה קים עלם לדריכון
מקורבניא דיי כל דיקרב בהון יתקדש: ומליל יי עם משה למימר: דין קורבנא
דאהרן ודבנוהי דיקרבון קדם יי ביומא דירבון יתיה חד מן עשרא בתלת סאין סלתא
מנחתא תדירא פלגותה בצפרא ופלגותה ברמשא: על מסריתא במשח תתעביד
רביכא תיתינה תופיני מנחת בצועין תקרב לאתקבלא ברעוא קדם יי: וכהנא
דמתרבא תחותוהי מבנוהי יעביד יתה קים עלם קדם יי גמיר תתסק: וכל מנחתא
דכהנא גמיר תהי לא תתאכל: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם אהרן ועם
בנוהי למימר דא אוריתא

Interp. chal.

filij aaron in conspectu domini corā altari. Separabitq̧ ex eo pugillo suo de simila muneris τ de oleo ei⁹ et totū thus qd est sup munus: τ adolebit illud in altari: vt memoriale eius suscipiatur cum beneplacito coram dño. Quod autē reliquū fuerit ex eo: comedent aaron τ filij eius. Azymū comedetur in loco sancto: in atrio tabernaculi federis comedent illud. Non coquetur fermentatū: partē enim eoꝝ dedi eis de oblationibus meis. Sanctū sanctoꝝ erit: sicut hostia q̄ fit pro pctō τ pro delicto. Ois masculus de filijs aaron comedet illud: legitimū sempiternū erit in gn̄atiobus vestris de oblationib⁹ dñi. ois qui tetigerit illud: sanctificabit. Locutusq̧ est dñs cuȝ moyse dicēs. Hec est oblatio aaron τ filioꝝ eius: quā offerent corā dño in die vnctionis sue: decimā partē trium satoꝝ simile in munere ppetuo. dimidiā partē eius mane τ dimidiā ptē ei⁹ vespi: in sartagine cuȝ oleo fiet tenera: offerat eā coctā: atq̧ ī frusta cōcisa offerat: vt suscipiat mun⁹ cuȝ beneplacito corā dño. Sacerdos aūt de filijs suis qui vngedus est pro eo faciet illud: legitimū sempiternum erit corā dño: totū cremabitur. Oēq̧ munus sacerdotis totū cremabit: nō comedatur. Locutusq̧ est dñs cum moyse: dicens. Loquere cum aaron τ cuȝ filijs eius: dicens. Hec est lex

Primitiua chal.

פרש · נסק קבל רעה · דכר שאר אכל · דור שכן אפה · קום דור · קרב קדש אמר · רבב סאה · שרת עבד · אתא אפה · רבב נסק · הוה

Trāſla. B. Hiero.

hoſtie pro peccato. In loco vbi offertur holcauſtum: immolabitur coram domino. Sanctum ſanctorū eſt. Sacerdos qui offert comedet eā in loco ſancto in atrio tabernaculi. Quicquid tetigerit carnes eius ſanctificabitur. Si de ſanguine illius veſtis fuerit aſperſa: lauabitur in loco ſancto. Vas autē fictile in quo cocta eſt confringetur. Quod ſi vas eneum fuerit: defricabitur, & lauabitur aqua. Oīs maſculus de gñe ſacerdotali veſcetur de carnibus eius: qa ſctm̄ ſctōꝝ eſt. Hoſtia eni q̄ ceditur ꝑ pctō. cuius ſanguis infertur ī tabernaculū teſtimonii ad expiādū ī ſāctuario: nō cōedetur ſed cōburetur igni. Ca. 7.

Hec quoqꝫ ē lex hoſtie ꝑ delicto. Scta ſāctorū eſt. Idcirco vbi imolabitur holocauſtū: mactabitur & victima pro delicto. Sāguis eius per gyrum altaris fūdetur. Offerent ex ea caudā & adipem qui operit vitalia: duos renunculos & pinguedinem que iuxta ilia eſt. reticulumqꝫ iecoris cū renunculis: & adolebit ea ſacerdos ſuper altare. Incēſum eſt domini pro delicto.

Omnis maſculus de ſacerdotali genere in loco ſctō veſcetur his carnibus: quia ſāctū ſctōrum eſt. Sicut pro pctō offertur hoſtia: ita & ꝑ delicto. Vtriuſqꝫ hoſtie lex vna erit. Ad ſacerdotē q eā obtulerit ꝑtinebit. Sacerdos qui offert holocauſti victimā: hēbit pellem eius. Et oē ſacrificiū ſimile quod coquitur in clibano: & quicquid in craticula vel in ſartagine ꝑparatur: eius erit ſacerdotis a quo offertur: ſiue oleo conſperſa ſiue arida fuerint. Cunctis filiis aaron menſura eq̄ per ſingulos diuidetur. Hec eſt lex hoſtie pacificorum que offertur domīo. Si ꝑ gratiarum actione oblatio fuerit: offerēt panes abſqꝫ fermento cōſperſos oleo: & lagana azyma vncta oleo, coctamqꝫ ſimilam & collyridas olei admixtione conſperſas panes quoqꝫ fermentatos cum hoſtia gratiarum que īmolatur pro pacificis: ex quib⁹ vnus pro primitiis offertur dn̄o & erit ſacerdotis qui fundet hoſtie ſāguinem. Cuius carnes eadem comedentur die: nec remanebit ex eis quicq̄ vſqꝫ mane. Si voto vel ſpōte quiſpiā obtulerit hoſtiā: eadem ſimiliter

Ter. Heb.

יְסוֹרֶנָּה׃ וְהִקְטִיר אֹתָם הַכֹּהֵן
הַמִּזְבֵּחָה אִשֶּׁה לַיהוָה אָשָׁם

מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר׃ וְאִם נֶדֶר אוֹ
נְדָבָה זֶבַח קָרְבָּנוֹ בְּיוֹם הַקְרִיבוֹ

Interp. chal.

ſacrificij pro pctō: in loco vbi imolaſ holocauſtū: imolabiſ hoſtia pro pctō corā dño: ſanctū ſctōꝝ eſt. Sacerdos q ꝑpiciat in ſanguine eius: comedet eam: in loco ſctō comedeſ in atrio tabernaculi federis. Oīs q tetigerit carnē eius ſctificabiſ. et q aſperſerit de ſanguine eius ſup veſtimēta ſua: illud qđ fuerit aſperſum lauabiſ in loco ſctō. Vas aūt fictile in quo cocta eſt: cōfringeſ. Si aūt in vaſe eneo fuerit cocta defricabiſ ꝛ lauabiſ aq̄: oīs maſculus de ſacerdotib⁹ comedet illā: ſanctū ſctōꝝ eſt. Oīs aūt hoſtia pro pctō cui⁹ ſanguis infertur in tabernaculū federis ad expiandū in ſanctuario: non comedetur: ſed igni cōburetur. Ca. 7.

Et hec eſt lex hoſtie pro delicto: ſanctū ſctōꝝ eſt. In loco vbi imolāt holocauſtū imolabūt hoſtiā ꝑ delicto: ſanguinē aūt ei⁹ ſpget ꝑ circuitū altaris. ꝛ totū adipē ei⁹ offeret ex ea: caudā ꝛ adipē qui operit inteſtina ꝛ duos renes ꝛ adipē qui eſt ſup eos: qui eſt iuxta ilia ꝛ reticulū qđ eſt ſup iecur cū renibus auferat eum. Et adolebit ea ſacerdos in altari in oblationes coram domino. pro delicto enim

eſt. Omnis maſculus ex ſacerdotibus comedet eam: in loco ſancto comedeſ: ſanctū ſanctoꝝ eſt. Sicut hoſtia q̄ offertur pro peccato ſic erit hoſtia q̄ offerſ pro delicto: lex vna erit eis. ſacerdos qui ꝑpiciat cū ea: eius erit. Sacerdos aūt q offert holocauſtū viri: pellis holocauſti erit eius qui offert illud. Et omne munus qđ coquitur in clibano ꝛ omne qđ fit in craticula et in ſartagine ad ſacerdotē qui offert illud ꝑtinebit. et oē munus cōſperſum oleo ꝛ qđ nō eſt cōſperſum: oībus filijs aaron erit: equaliter diuidaſ inter frēs. Et hec ē lex hoſtie ſanctificationū q̄ offerſ corā dño. Si pro grārū actione obtulerit eā: offeret pro hoſtia gratiarū actionis placentas azymas cōſperſas oleo: et lagana azyma vncta oleo: ꝛ collyridas ſimile conſperſas oleo: cū placētis panis fermētati offeret oblationes ſuam pro hoſtia gratiarū actionis ſanctificationū eius: offeretqꝫ ex ea vnū ex oībus oblatione ſeparatū corā dño: et illius ſacerdotis erit qui aſperſit ſanguinē hoſtie ſanctificationū. Caro aūt hoſtie gratiaꝝ actionis ſanctificationū eius eadē die qua offerſ comedeſ: nō remāebit ex ea quicq̄ vſqꝫ mane. Si aūt voto vel ſponte obtulerit hoſtiā: eadē die qua offerſ

Ter. Heb.

את זבחו יאכל וממחרת והנותר
ממנו יאכל: והנותר מבשר
הזבח ביום השלישי באש
ישרף: ואם האכל יאכל מבשר
זבח שלמיו ביום השלישי
לא ירצה המקריב אתו לא
יחשב לו פגול יהיה והנפש
האכלת ממנו עונה תשא: והבשר
אשר יגע בכל טמא לא יאכל
באש ישרף והבשר כל טהור
יאכל בשר: והנפש אשר תאכל
בשר מזבח השלמים אשר
ליהוה וטמאתו עליו ונכרתה
הנפש ההוא מעמיה: ונפש כי
תגע בכל טמא בטמאת אדם או
בבהמה טמאה או בכל שקץ טמא
ואכל מבשר זבח השלמים אשר
ליהוה ונכרתה הנפש ההוא
מעמיה: וידבר יהוה אל משה
לאמר: דבר אל בני ישראל
לאמר כל חלב שור וכשב ועז
לא תאכלו: וחלב נבלה וחלב
טרפה יעשה לכל מלאכה ואכל
לא תאכלהו: כי כל אכל חלב מן
הבהמה אשר יקריב ממנה
אשה ליהוה ונכרתה הנפש
האכלת מעמיה: וכל דם לא

Primitiua heb.: יתר שלש שרף רצה חשב פגל עון נשא נגע טהר כרת דבר עשה לאך קרב

Trāsla. B. Hiero.

edetur die. Sed & si qd in crastinū remāserit: vesci licitum est. Quicquid autem tertius inuenerit dies: ignis absumet. Si quis d̄ carnibus victime pacificorū die tertio comederit: irrita fiet eius oblatio: nec ꝓderit offerēti: quin potius quecunq; anima tali se edulio cōtaminauerit: ꝑuaricatiōis rea erit. Caro q̄ aliqd tetigerit īmūdū: nō comedetur: sed cōburetur igni. Qui fuerit mūdus vescetur ex ea. Anima polluta que ederit de carnibus hostie pacificorū que oblata est domino: peribit de populis suis: & que tetigerit immūdiciam hominis vel iumenti siue omnis rei que polluere potest: & comederit de huiuscemodi carnibus: interibit de populis suis. Locutusq; est dn̄s ad moysē dicens. Loquere filiis israel. Adipem ouis & bouis & capre nō comedetis. Adipē cadaueris morticini & eius aīalis qd̄ a bestia captū ē: habebitis in varios vsus. Si quis adipem qui offerri debet in incensum domini comederit: peribit de populo suo. Sanguinem quoq; omnis

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

sacrificiū suū: comedetur τ cras: τ reliquum a carnib⁹ sacrificij vsq; ad diē
θυσίαν αὐτοῦ, βρωθήσεται καὶ τῇ αὔριον, καὶ τὸ καταλειφθὲν ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας ἕως ἡμέρας
tertiā: in igni cōburetur. si āt cōedēs cōederit de carnib⁹ die tertio: nō accipietur offerēti illud: nō cōnumerabit ei
τρίτης, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. ἐὰν δὲ φαγὼν φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, οὐ δεχθήσεται τῷ προσφέροντι αὐτό, οὐ λογισθήσεται αὐτῷ,
pollutio est. at aīa: q̄ comederit ab eo: pctm̄ portabit. τ carnes q̄scūq; tetigerit ois imūdi: nō cōedētur. in igne cōburētur. ois mūdus cōedet carnes.
μίασμά ἐστιν. ἡ δὲ ψυχή, ἥτις ἂν φάγῃ ἀπ' αὐτοῦ, τὴν ἁμαρτίαν λήψεται. καὶ κρέα ὅσα ἂν ἅψηται παντὸς ἀκαθάρτου, οὐ βρωθήσεται, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. πᾶς καθαρὸς φάγεται κρέα.
at aīa q̄ comederit de carnib⁹ sacrificij salutaris: qd̄ est dn̄o: τ imūdicia ei⁹ in eo: exterminabit aīa illa de pplo suo.
ἡ δὲ ψυχὴ ἥτις ἂν φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου, ὅ ἐστι κυρίῳ, καὶ ἡ ἀκαθαρσία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.
τ aīa: q̄ tetigerit omnē rem imūdā: vel de imūditia hominis: vel quadrupedū imūdoꝝ: vel omnis abominatiōis imūde: τ cōederit de carnib⁹ sacrificij pacificoꝝ: qd̄ est dn̄i: peribit aīa illa de pplo suo.
καὶ ψυχή, ἣ ἂν ἅψηται παντὸς πράγματος ἀκαθάρτου, ἢ ἀπὸ ἀκαθαρσίας ἀνθρώπου, ἢ τῶν τετραπόδων τῶν ἀκαθάρτων, ἢ παντὸς βδελύγματος ἀκαθάρτου, καὶ φάγῃ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν, ὅ ἐστι τοῦ κυρίου, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.
τ locutus ē dn̄s ad moysen: dicēs: loq̄re filijs israel: dicēs: oēm adipē boū τ ouium τ capraꝝ nō comedetis. τ adeps morticinoꝝ: τ a bestia occisoꝝ fiet in oē opus: τ comestione nō comedet.
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, πᾶν στέαρ βοῶν καὶ προβάτων καὶ αἰγῶν οὐκ ἔδεσθε. καὶ στέαρ θνησιμαίων, καὶ θηριαλώτων ποιηθήσεται εἰς πᾶν ἔργον, καὶ βρώσει οὐ βρωθήσεται.
qz ois comedēs adipē de iumētis: quoꝝ offeret ab illis holocaustū dn̄o: peribit aīa illa de pplo suo. oēm sanguinē nō
ὅτι πᾶς ὁ ἐσθίων στέαρ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, ὧν προσάξει ἀπ' αὐτῶν κάρπωμα κυρίῳ, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. πᾶν αἷμα οὐκ

C

ꝯ.5.d.

Transla. Chal.

ית נכסת קודשוהי יתאכל וביומא דבתרוהי ודאשתאר מניה יתאכל: ודאשתאר מבשר נכסתא ביומא תליתאה בנורא יתוקד: ואם איתאכלא יתאכל מבשר נכסת קודשוהי ביומא תליתאה לא יהי לרעוא דיקרב יתיה לא יתחשב ליה מרחק יהי ואנש דייכול מניה חוביה יקבל: ובשר קודשא די יקרב בכל מסאב לא יתאכל בנורא יתוקד ובשר קודשא כל דדכי לקודשא ייכול בשר קודשא: ואנש דייכול בשרא מנכסת קודשיא די קדם יי וסובתיה עלוהי וישתיצי אנשא ההוא מעמיה: ואנש ארי יקרב בכל מסאב בסאבת אנשא או בבעירא מסאבא או בכל שקץ מסאב ויכול מבשר נכסת קודשיא די קדם יי וישתיצי אנשא ההוא מעמיה: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל למימר כל תרב תור ואמר ועז לא תיכלון: ותרב נבילא ותרב תבירא יתעבד לכל עבידא ומיכל לא תיכלוניה: ארי כל דייכול תרבא מן בעירא דיקרב מנה קורבנא קדם יי וישתיצי אנשא דייכול מעמיה: וכל דמא לא

Primitiua chal.: שאר יקד רעה חשב רחק אכל קבל סאב דכה שצא קרב אמר עבד אכל קרב דם

Interp̄. chal.

hostia comedet: τ in die quoq; crastina si qd remanserit ex ea comedet. Et qd̄ remanserit de carne hostie in diē tertiā: igni cōburet. Si aūt comestū fuerit quicq̄ de carne hostie sctificacionū in die tertia: nō erit in beneplacito neq; existimabit ei q̄ offeret eam: abominabile erit: τ homo qui comederit ex ea peccatū suscipiet. Caro aūt sanctificata q̄ tetigerit oē imundū: nō comedet: sed igni cōburet. Et quisq; fuerit mūdus ad comedendū carnē sanctificatā: comedat carnē sanctificatā. Homo aūt q̄ comederit carnē hostie sanctificationū q̄ est corā dn̄o: τ imunditia ei⁹ fuerit in eo: exterminabit hō ille de populo suo. Et hō qui tetigerit oē imundū siue immūditiā hoīs: aut iumentū imundum: aut oēm abominationē immūdā: τ comederit de carne hostie sctificationū q̄ est corā dn̄o: exterminabit hō ille de pplo suo. Locutusq; est dn̄s cū moyse dicēs. Loq̄re cū filijs israel dicēs. Oēm adipē bouis τ agni τ capre nō comedetis. adeps aūt cadaueris morticini τ adeps aīalis cōfracti a bestia fiet in oē opus: et nequaq̄ comedetis eū. qz ois q̄ comederit adipē pecoris ex quo offeret oblatio corā dn̄o: exterminabit homo qui comederit de populo suo. et oēm sanguinē nō

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

comedetis in oī hītatiōe vr̄a de q; iumētis τ de auib⁹. ois aīa q̄ cōederit sāguinē: peribit aīa illa de pplo suo.
ἔδεσθε ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑμῶν ἀπό τε τῶν κτηνῶν καὶ ἀπὸ τῶν πετεινῶν. πᾶσα ψυχὴ ἣ ἂν φάγῃ αἷμα, ἀπολεῖται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς.
τ locut⁹ ē dn̄s ad moysem: dicēs: loquere filijs israel: dicēs: q̄ obtulerit sacrificiū pacificoꝝ suoꝝ dn̄o: feret donū suū dn̄o: de sacrificio salutaris ei⁹.
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, ὁ προσφέρων θυσίαν τῶν εἰρηνικῶν αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, οἴσει τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, ἀπὸ τῆς θυσίας τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ.
manus eius offerent oblationes dn̄o. adipē q̄ in pectusculo: τ reticulū qd̄ in iecore offeret ipsa: vt iponat donū corā dn̄o. et tollet sacerdos adipē sup altare. τ erit pectusculū aaron τ filijs eius.
αἱ χεῖρες αὐτοῦ προσοίσουσι τὰ καρπώματα τῷ κυρίῳ. τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τοῦ στηθυνίου, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος προσάξει αὐτά, ὥστε ἐπιθῆναι δόμα ἔναντι κυρίου. καὶ ἀνοίσει ὁ ἱερεὺς τὸ στέαρ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἔσται τὸ στηθύνιον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ.
τ brachiū dextrū dabitis sepationē sacerdoti de sacrificijs salutaris vr̄i. q̄ obtulerit sāguinē salutaris τ adipē de filijs aarō: illi erit brachiū dextrū in pte.
καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν δώσετε ἀφαίρεμα τῷ ἱερεῖ ἀπὸ τῶν θυσιῶν τοῦ σωτηρίου ὑμῶν. ὁ προσφέρων τὸ αἷμα τοῦ σωτηρίου καὶ τὸ στέαρ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀαρών, αὐτῷ ἔσται ὁ βραχίων ὁ δεξιὸς ἐν μερίδι.
nā pectusculū impositionis τ brachiū separationis: accepi a filijs israel de sacrificijs salutaris vr̄i: τ dedi illa aarō sacerdoti: τ filijs eius: legitimū sēpiternū a filijs israel.
τὸ γὰρ στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος καὶ τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος, εἴληφα παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν θυσιῶν τοῦ σωτηρίου ὑμῶν, καὶ ἔδωκα αὐτὰ ἀαρὼν τῷ ἱερεῖ, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, νόμιμον αἰώνιον παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ.
hec vnctio aaron: τ vnctio filiorū ei⁹ de oblatiōibus dn̄i: in qua die applicauit illos vt sacerdotio fūgerētur dn̄o. sicut p̄cepit dn̄s dare illis qua die vnxit illos de filijs israel: legitimū sēpiternū in gn̄atiōes coꝝ. hec lex
αὕτη ἡ χρίσις ἀαρών, καὶ ἡ χρίσις τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου, ἐν ἡ ἡμέρᾳ προσηγάγετο αὐτοὺς εἰς τὸ ἱερατεύειν κυρίῳ. καθότι ἐνετείλατο κύριος δοῦναι αὐτοῖς ἡ ἡμέρᾳ ἔχρισεν αὐτοὺς παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. οὗτος ὁ νόμος

D

Trāsla. B. Hiero.

aīalis non sumetis in cibo tam de auibus q̄ de pecoribus. Ois anima que ederit sanguinē: ꝑibit de populis suis. Locutusq; est dn̄s ad moysē dicens. loquere filiis israel dicens. Qui offert victimam pacificorum dn̄o: offerat simul & sacrificiū. i. libamēta ei⁹. Tenebit manibus adipē hostie & pectusculū. Cūq; ambo oblata dn̄o cōsecrauerit: tradet sacerdoti: qui adolebit adipē super altare: pectusculum autem erit aaron & filiorum eius. Armus quoq; dexter d̄ pacificorū hostiis cedet in primitias sacerdotis. Qui obtulerit sāguinem & adipem filiorum aaron: ipse hēbit & armū dextrū in portiōe sua. Pectusculū enim eleuationis & armum separationis tuli a filiis israel de hostiis eorum pacificis: & dedi aaron sacerdoti & filiis eius in lege perpetua ab omni populo israel. Hec est vnctio aaron & filiorum eius in cerimoniis domini: die quo obtulit eos moyses vt sacerdotio fūgerentur: & que precepit eis dari dominus a filiis israel religiōe ꝑpetua i gn̄ationibus suis. Ista ē lex

Ter. Heb.

תאכלו בכל מושבתיכם לעוף
ולבהמה: כל נפש אשר תאכל
כל דם ונכרתה הנפש ההוא
מעמיה: וידבר יהוה אל משה
לאמר: דבר אל בני ישראל
לאמר המקריב את זבח שלמיו
ליהוה יביא את קרבנו ליהוה
מזבח שלמיו: ידיו תביאינה את
אשי יהוה את החלב על החזה
יביאנו את החזה להניף אתו
תנופה לפני יהוה: והקטיר הכהן
את החלב המזבחה והיה החזה
לאהרן ולבניו: ואת שוק הימין
תתנו תרומה לכהן מזבחי
שלמיכם: המקריב את דם
השלמים ואת החלב מבני אהרן
לו תהיה שוק הימין למנה: כי
את חזה התנופה ואת שוק
התרומה לקחתי מאת בני ישראל
מזבחי שלמיהם ואתן אתם
לאהרן הכהן ולבניו לחק עולם
מאת בני ישראל: זאת משחת
אהרן ומשחת בניו מאשי יהוה
ביום הקריב אתם לכהן ליהוה:
אשר צוה יהוה לתת להם ביום
משחו אתם מאת בני ישראל
חקת עולם לדרתם: זאת התורה

Primitiua heb.: אכל ישב טא נוף קטר זקה ימן נתן רום היה נתן עלם קרב נתן דור ירה

Transla. Chal.

תיכלון בכל מותבניכון לעופא ולבעירא: כל אנש דייכול כל דמא וישתיצי אנשא ההוא מעמיה: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל למימר דמקריב ית נכסת קודשוהי קדם יי ייתי ית קורבניה קדם יי מנכסת קודשוהי: ידוהי ייתיין ית קורבניא דיי ית תרבא על חדיא ייתיניה ית חדיא לארמא יתיה ארמא קדם יי: ויסק כהנא ית תרבא למדבחא ויהי חדיא לאהרן ולבנוהי: וית שוקא דימינא תתנון אפרשותא לכהנא מנכסת קודשיכון: דמקריב ית דם נכסת קודשיא וית תרבא מבני אהרן דיליה תהי שוקא דימינא לחולק: ארי ית חדיא דארמותא וית שוקא דאפרשותא נסיבית מן בני ישראל מנכסת קודשיהון ויהבית יתהון לאהרן כהנא ולבנוהי לקים עלם מן בני ישראל: דא רבות אהרן ורבות בנוהי מקורבניא דיי ביומא דקריב יתהון לשמשא קדם יי: דפקיד יי למתן להון ביומא דרבי יתהון מן בני ישראל קים עלם לדריהון: דא אוריתא

Interp̄. chal.

comedetis in oībus habitatiōibus vr̄is tam de auib⁹ q̄ de pecoribus. Ois homo q̄ comederit oēm sanguinē: exterminabit hō ille de populo suo. Locutusq; est dn̄s cum moyse dicēs. Loq̄re cū filijs israel dicens. Qui offert victimā sanctificationū eius coram dn̄o: afferat oblationē suā corā dn̄o de hostia sanctificationū eius. Manus eius afferāt oblationes dn̄i: adipē cum pectusculo afferat: vt eleuet pectusculū eleuatione corā dn̄o. Et adolebit sacerdos adipē in altari: erit q; pectusculū aarō τ filijs eius. armū quoq; dexterū dabitis ꝓ primitijs sacerdoti de hostia sanctificationū vestraꝝ. Qui obtulerit sanguinē hostie sanctificationū τ adipē de filijs aaron: ipsius erit armus dexter in portionē suā. quia pectusculū eleuationis τ armum seperationis tuli a filijs israel de hostia pacificorū suoꝝ: τ dedi ea aaron sacerdoti τ filijs eius pacto sempiterno a filijs israel. Hec est vnctio aaron et vnctio filioꝝ eius de oblationibus dn̄i: in die qua obtulerūt eos vt ministrarent coram dn̄o. Que precepit domin⁹ dari eis a filijs israel in die qua vnxerūt eos federe sempiterno in generatiōibus suis. Hec est lex

Primitiua chal.: יהב קרב אתא חדה רום נסק דבח הוה נתן פרש בנה היה רום קום רבב נתן רבב דור

לעלה למנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזבח השלמים: אשר צוה יהוה את משה בהר סיני ביום צותו את בני ישראל להקריב את קרבניהם ליהוה במדבר סיני:

Cap. viii.

וידבר יהוה אל משה לאמר: קח את אהרן ואת בניו אתו ואת הבגדים ואת שמן המשחה ואת פר החטאת ואת שני האילים ואת סל המצות: ואת כל העדה הקהל אל פתח אהל מועד: ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ותקהל העדה אל פתח אהל מועד: ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה יהוה לעשות: ויקרב משה את אהרן ואת בניו וירחץ אתם במים: ויתן עליו את הכתנת ויחגר אתו באבנט וילבש אתו את המעיל ויתן עליו את האפד ויחגר אתו בחשב האפד ויאפד לו בו: וישם עליו את החשן ויתן אל החשן את האורים ואת התמים: וישם את המצנפת על ראשו וישם על המצנפת אל מול פניו את ציץ הזהב

סלא · צוה · דבר · דבר · לקח · שנה · יעד · יעד עשה · קהל · אמר · רחץ · נתן חגר · לבש מעל · אפד · שום · תמם צנף

holocausti & sacrificii pro peccato atque delicto: & pro consecratione & pacificorum victimis: quam constituit dominus moysi in monte synai quando mandauit filiis israel vt offerent oblationes suas domino in deserto synai. Ca. 8.

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Tolle aaron cum filiis suis: vestesque eorum & vnctionis oleum: vitulum pro peccato: duos arietes: canistrum cum azymis: & congregabis omnem cetum israel ad ostium tabernaculi. Fecitque moyses vt dominus imperauerat: congregataque omni turba ante fores tabernaculi: ait. Iste est sermo quem iussit dominus fieri. Statimque obtulit aaron & filios eius. Cumque lauisset eos: vestiuit pontificem subucula linea accingens eum balteo: & induens eum tunica hyacinthina: & desuper humerale imposuit. quod astringens cingulo aptauit rationali: in quo erat doctrina & veritas. Cidari quoque texit caput: & super eam contra frontem posuit laminam auream

holocaustorum: et sacrificii: et pro peccato: et delicto: et consecratione: et sacrificio salutaris: sicut precepit dominus moysi in monte sinai: qua die precepit filiis israel: offerre dona sua coram domino in deserto sinai.

τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ θυσίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, καὶ τῆς πλημμελείας, καὶ τῆς τελειώσεως, καὶ τῆς θυσίας σωτηρίου, ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, ᾗ ἡμέρᾳ ἐνετείλατο τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, προσφέρειν τὰ δῶρα αὐτῶν ἔναντι κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ σινᾶ.

Ca. 8.

Et locutus est dominus ad moysen: dicens: accipe aaron et filios eius: et vestes: et oleum vnctionis: et vitulum qui pro peccato: et duos arietes: et canistrum azymorum: et omnem cetum congrega ad hostium tabernaculi testimonii. et fecit moyses sicut precepit ei dominus. et congregauit cetum ad hostium tabernaculi testimonii. et dixit moyses cetui: hoc est verbum: quod precepit dominus facere. et adduxit moyses aaron: et filios eius: et lauit eos aqua. et induit eum tunicam: et cinxit eum zonam: et vestiuit eum tunicam: et imposuit super eum superhumerale: et precinxit illum secundum facturam superhumeralis: et astrinxit illum in eo: et imposuit super eum rationale: et imposuit super rationale manifestationem et veritatem: et imposuit mitram super caput eius: et imposuit super mitram secundum faciem eius laminam auream

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τὸν ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς στολάς, καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως, καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τοὺς δύο κριούς, καὶ τὸ κανοῦν τῶν ἀζύμων, καὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἐκκλησίασον ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐποίησε μωυσῆς ὃν τρόπον συνέταξεν αὐτῷ κύριος. καὶ ἐξεκκλησίασεν τὴν συναγωγὴν ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ εἶπε μωυσῆς τῇ συναγωγῇ, τοῦτό ἐστι τὸ ῥῆμα, ὃ ἐνετείλατο κύριος ποιῆσαι. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τὸν ἀαρών, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔλουσεν αὐτοὺς ὕδατι. καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν τὸν χιτῶνα, καὶ ἔζωσεν αὐτὸν τὴν ζώνην, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν τὸν ὑποδύτην, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸν τὴν ἐπωμίδα, καὶ συνέζωσεν αὐτὸν κατὰ τὴν ποίησιν τῆς ἐπωμίδος, καὶ συνέσφιγξεν αὐτὴν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτὸν τὸ λόγιον, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ λόγιον τὴν δήλωσιν καὶ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐπέθηκε τὴν μίτραν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῆς μίτρας κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τὸ πέταλον τὸ χρυσοῦν

A B

Transla. Chal.

לעלתא ולמנחתא ולחטאתא ולאשמא ולקורבניא ולנכסת קודשיא: דפקיד יי ית משה בטורא דסיני ביומא דפקדותיה ית בני ישראל לקרבא ית קורבניהון קדם יי במדברא דסיני:

Ca. viii.

ומליל יי עם משה למימר: קריב ית אהרן וית בנוהי עמיה וית לבושיא וית משחא דרבותא וית תורא דחטאתא וית תרין דכרין וית סלא דפטיריא: וית כל כנישתא כנוש לתרע משכן זמנא: ועבד משה כמא דפקיד יי יתיה ואתכנשת כנישתא לתרע משכן זמנא: ואמר משה לכנישתא דין פתגמא דפקיד יי למעבד: וקריב משה ית אהרן וית בנוהי ואסחי יתהון במיא: ויהב עלוהי ית כיתונא וזריז יתיה בהמינא ואלביש יתיה ית מעילא ויהב עלוהי ית אפודא וזריז יתיה בהמין אפודא ואתקין ליה ביה: ושוי עלוהי ית חושנא ויהב בחושנא ית אוריא וית תומיא: ושוי ית מצנפתא על רישיה ושוי על מצנפתא לקבל אפוהי ית ציצא [illegible] דדהבא

Interp. chal.

holocausti et muneris et sacrificii pro peccato et pro delicto: et oblationum et hostie sanctificationum: quam precepit dominus moysi in monte sinai: in die qua mandauit filiis israel vt offerent oblationes suas coram domino in deserto sinai. Ca. 8.

Locutusque est dominus cum moyse dicens. Applica aaron et filios eius cum eo et vestes et oleum vnctionis et vitulum pro peccato et duos arietes et canistrum azymorum. Omnemque cetum congrega ad ostium tabernaculi federis. Fecitque moyses sicut preceperat ei dominus. Et congregatus est cetus ad ostium tabernaculi federis. Dixitque moyses congregationi. Iste est sermo quem iussit dominus fieri. Applicauitque moyses aaron et filios eius: et lauauit eos aqua: et posuit super eum tunicam. et accinxit eum balteo. et induit eum pallio: et posuit super eum superhumerale: et accinxit eum balteo superhumeralis: ornauitque eum in eo. Et posuit super eum rationale: et posuit in rationale vrim et thumim. Et posuit cidarim super caput eius: et super cidarim contra faciem eius posuit laminam auream

Primitiua chal. עלה · דבר אמר · רבב · כנש שכן · כנש · עבד סחא · כתן חמן לבש · תקן שוה · תמם צנף

consecratam sanctam: quemadmodum precepit dominus moysi. et accepit moyses de oleo vnctionis: et vnxit tabernaculum et omnia vasa eius: et sanctificauit illud. et aspersit de eo super altare septies. et vnxit altare: et sanctificauit illud: et omnia vasa eius: et peluim: et basim eius sanctificare illa. et effudit moyses de oleo vnctionis super caput aaron. et vnxit illum: et sanctificauit illum. et adduxit moyses filios aaron: et vestiuit eos tunicas: et cinxit eos zonis: et circumposuit illis cidares: sicut precepit dominus moysi. et adduxit vitulum qui pro peccato. et imposuit aaron et filii eius manus suas super caput vituli peccati: et immolauit eum. et accepit moyses de sanguine: et imposuit super cornua altaris in circuitu digito suo: et mundauit altare. et sanguinem effudit super basim altaris: et sanctificauit illud: ad propitiandum super eo. et accepit moyses omnem adipem qui in intestinis: et reticulum quod in iecore: et vtrosque renes: et adipem qui in ipsis: et obtulit moyses super altare. et vitulum: et pellem eius: et carnes eius: et fimum eius combussit igne extra castra: sicut precepit dominus moysi. et attulit moyses arietem qui ad holocaustum. et imposuit aaron et filii eius manus suas super

τὸ καθηγιασμένον ἅγιον, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως, καὶ ἔχρισε τὴν σκηνὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ ἡγίασεν αὐτήν. καὶ ἔρρανεν ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἑπτάκις. καὶ ἔχρισε τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἡγίασεν αὐτό, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ τὸν λουτῆρα, καὶ τὴν βάσιν αὐτοῦ ἁγιάσαι αὐτά. καὶ ἐπέχεεν μωυσῆς ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀαρών, καὶ ἔχρισεν αὐτόν, καὶ ἡγίασεν αὐτόν. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τοὺς υἱοὺς ἀαρών, καὶ ἐνέδυσεν αὐτοὺς χιτῶνας, καὶ ἔζωσεν αὐτοὺς ζώνας, καὶ περιέθηκεν αὐτοῖς κιδάρεις, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσήγαγε τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας. καὶ ἐπέθηκεν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ μόσχου τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἔσφαξεν αὐτόν. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου κύκλῳ τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ, καὶ ἐκαθάρισε τὸ θυσιαστήριον. καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν ἐπὶ τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἡγίασεν αὐτό, τοῦ ἐξιλάσασθαι ἐπ' αὐτοῦ. καὶ ἔλαβε [illegible] πᾶν τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῶν ἐνδοσθίων, καὶ τὸν [illegible] ἐπὶ τοῦ ἥπατος, καὶ ἀμφοτέρους τοὺς νεφρούς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἀνήνεγκε μωυσῆς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ τὸν μόσχον, καὶ τὴν βύρσαν αὐτοῦ, καὶ τὰ κρέα αὐτοῦ, καὶ τὴν κόπρον αὐτοῦ κατέκαυσεν πυρὶ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τὸν κριὸν τὸν εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ ἐπέθηκεν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ

C

consecratam in sanctificatione: sicut preceperat ei dominus. Tulit & vnctionis oleum: quo liniuit tabernaculum cum omni supellectili sua. Cumque sanctificans aspersisset altare septem vicibus vnxit illud & omnia vasa eius: labrumque cum basi sua sanctificauit oleo. Quod fundens super caput aaron: vnxit eum & consecrauit. Filios quoque eius oblatos vestiuit tunicis lineis: & cinxit balteis: imposuitque mitras vt iusserat dominus. Obtulit & vitulum pro peccato. Cumque super caput eius posuisset aaron & filii eius manus suas: imolauit eum hauriens sanguinem: & tincto digito tetigit cornua altaris per gyrum. Quo expiato & sanctificato: fudit reliquum sanguinem ad fundamenta eius. Adipem vero qui erat super vitalia & reticulum iecoris duosque renunculos cum aruinulis suis adoleuit super altare: vitulum cum pelle & carnibus & fimo cremans extra castra: sicut preceperat dominus. Obtulit & arietem in holocaustum. Super cuius caput cum imposuissent aaron & filii eius manus

נזר הקדש כאשר צוה יהוה את משה: ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו ויקדש אתם: ויז ממנו על המזבח שבע פעמים וימשח את המזבח ואת כל כליו ואת הכיר ואת כנו לקדשם: ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו: ויקרב משה את בני אהרן וילבשם כתנת ויחגר אתם אבנט ויחבש להם מגבעות כאשר צוה יהוה את משה: ויגש את פר החטאת ויסמך אהרן ובניו את ידיהם על ראש פר החטאת: וישחט ויקח משה את הדם ויתן על קרנות המזבח סביב באצבעו ויחטא את המזבח ואת הדם יצק אל יסוד המזבח ויקדשהו לכפר עליו: ויקח את כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית ואת חלבהן ויקטר משה המזבחה: ואת הפר ואת ערו ואת בשרו ואת פרשו שרף באש מחוץ למחנה כאשר צוה יהוה את משה: ויקרב את איל העלה ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על

לקח · משח שכן · קדש נזה · זבח · כלה · כון · קרב · חבש · גבע · נגש · סמך · שחט · סבב צבע חטא · יסד · שנה · כלה קטר · עור · תוה

Transla. Chal.

כלילא דקודשא כמא דפקיד יי ית משה: ונסיב משה ית משחא דרבותא ורבי ית משכנא וית כל דביה וקדיש יתהון: ואדי מניה על מדבחא שבע זמנין ורבי ית מדבחא וית כל מנוהי וית כיורא וית בסיסיה לקדשותהון: ואריק ממשחא דרבותא על ריש אהרן ורבי יתיה לקדשותיה: וקריב משה ית בני אהרן ואלבשינון כיתונין וזריז יתהון המיינין ואתקין להון קובעין כמא דפקיד יי ית משה: וקריב ית תורא דחטאתא וסמך אהרן ובנוהי ית ידיהון על ריש תורא דחטאתא: ונכיס ונסיב משה ית דמא ויהב על קרנת מדבחא סחור סחור באצבעיה ודכי ית מדבחא וית דמא אריק ליסודא דמדבחא וקדשיה לכפרא עלוהי: ונסיב ית כל תרבא דעל גווא וית חצר כבדא וית תרתין כולין וית תרביהן ואסק משה למדבחא: וית תורא וית משכיה וית בשריה וית אוכליה אוקיד בנורא מברא למשריתא כמא דפקיד יי ית משה: וקריב ית דכר עלתא וסמכו אהרן ובנוהי ית ידיהון על

Interp. chal.

coronam sanctitatis: sicut preceperat dominus moysi. Tulitque moyses oleum vnctionis: et vnxit tabernaculum et omnia que in eo erant: et sanctificauit ea. Aspersitque ex eo super altare septies. Et vnxit altare et omnia vasa eius et labrum et basim eius: vt sanctificaret ea. Effuditque de oleo vnctionis super caput aaron: et vnxit eum vt sanctificaret eum. Applicauitque moyses filios aaron: et vestiuit eos tunicis: et cinxit eos balteis: et ornauit eos mitris: sicut preceperat dominus moysi. Et obtulit vitulum pro peccato: et imposuit aaron et filii eius manus suas super caput vituli qui offerebatur pro peccato: immolauitque eum. Et tulit moyses sanguinem: et posuit super cornua altaris per circuitum digito suo: et mundauit altare. Reliquum autem sanguinem fudit ad fundamentum altaris: et sanctificauit illud vt expiaret illud. Tulitque omnem adipem qui erat super intestina et reticulum iecoris et duos renes et adipem eorum: et adoleuit moyses in altari. Vitulum autem et pellem eius et carnem eius et fimum eius combussit igni extra castra: sicut preceperat dominus moysi. Et obtulit arietem holocausti: et imposuerunt aaron et filii eius manus suas super

Primitiua chal. רבב · ידי רבב · כאן ריק ראש · לבש · צבע דכה · תרב כלה נסק · קדר שרא · עלה

ראש האיל: וישחט ויזרק משה את הדם על המזבח סביב: ואת האיל נתח לנתחיו ויקטר משה את הראש ואת הנתחים ואת הפדר: ואת הקרב ואת הכרעים רחץ במים ויקטר משה את כל האיל המזבחה עלה הוא לריח ניחח אשה הוא ליהוה כאשר צוה יהוה את משה: ויקרב את האיל השני איל המלאים ויסמכו אהרן ובניו את ידיהם על ראש האיל: וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך אזן אהרן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית: ויקרב את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם הימנית ועל בהן ידם הימנית ועל בהן רגלם הימנית ויזרק משה את הדם על המזבח סביב: ויקח את החלב ואת האליה ואת כל החלב אשר על הקרב ואת יתרת הכבד ואת שתי הכלית ואת חלבהן ואת שוק הימין: ומסל המצות אשר לפני יהוה לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן אחת

mus suas: immolauit eum: & fudit sanguinem eius per circuitum altaris. Ipsumque arietem in frusta concidens: caput eius & artus & adipem adoleuit igni: lotis prius intestinis & pedibus. Totumque simul arietem incendit super altare: eo quod esset holocaustum suauissimi odoris domino: sicut preceperat ei. Obtulit & arietem secundum in consecrationem sacerdotum: posueruntque super caput eius aaron & filii eius manus suas. Quem cum immolasset moyses: sumens de sanguine tetigit extremum auricule dextre aaron: & pollicem manus eius dextre: similiter & pedis. Obtulit & filios aaron. Cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auricule singulorum dextre: & pollices manus ac dextri pedis: reliquum fudit super altare per circuitum. Adipem vero & caudam omnemque pinguedinem que operit intestina: reticulumque iecoris & duos renes cum adipibus suis & armo dextro separauit. Tollens autem de canistro azymorum quod erat coram domino panem absque fermento vnum: & collyridam conspersam oleo

κεφαλὴν τοῦ κριοῦ. καὶ ἔσφαξε μωυσῆς τὸν κριὸν, καὶ προσέχεε μωυσῆς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ τὸν κριὸν ἐκρεοτόμησε κατὰ μέλη, καὶ ἀνήνεγκε μωυσῆς τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰ μέλη, καὶ τὸ στέαρ, καὶ τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας ἔπλυνεν ὕδατι. καὶ ἀνήνεγκε μωυσῆς ὅλον τὸν κριὸν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ὁλοκαύτωμά ἐστιν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, κάρπωμά ἐστι κυρίῳ, καθάπερ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τὸν κριὸν τὸν δεύτερον τῆς τελειώσεως, καὶ ἐπέθηκεν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ κριοῦ. καὶ ἔσφαξεν αὐτόν· καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς ἀαρὼν τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τοὺς υἱοὺς ἀαρών, καὶ ἐπέθηκε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος ἐπὶ τοὺς λοβοὺς τῶν ὤτων αὐτῶν τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν τῶν δεξιῶν· καὶ προσέχεε μωυσῆς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ ἔλαβε τὸ στέαρ, καὶ τὴν ὀσφὺν, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος, καὶ τοὺς δύο νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ' αὐτῶν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν. καὶ ἀπὸ τοῦ κανοῦ τῆς τελειώσεως, τοῦ ὄντος ἀπέναντι κυρίου, ἔλαβε κολλύραν ἄρτου μίαν, καὶ κολλύραν ἄρτου ἐξ ἐλαίου μίαν,

caput arietis. Immolauitque eum: & aspersit moyses sanguinem eius per circuitum altaris. Arietem quoque diuisit per membra eius & adoleuit moyses caput & membra & adipem: & intestina & genua lauit aqua: adoleuitque moyses totum arietem in altari. holocaustum est vt suscipiatur cum beneplacito. oblatio est coram domino: sicut preceperat dominus moysi. Obtulitque arietem secundum oblationum: & imposuerunt aaron & filii eius manus suas super caput arietis: immolauitque eum. Et tulit moyses de sanguine eius: et posuit super extremum auricule dextere aaron & super pollicem manus eius dextre & super pollicem pedis eius dextri. Obtulitque filios aaron: & posuit moyses de sanguine super extremum auricule eorum dextre et super pollicem manus eorum dextre & super pollicem pedis eorum dextri. Aspersitque moyses sanguinem per circuitum altaris. Tulitque adipem & caudam et totum adipem qui est super intestina & reticulum iecoris & duos renes & adipem eorum & armum dextrum. De canistro quoque azymorum quod erat coram domino tulit placentam azymam vnam & collyridam panis oleati vnam

[illegible]

καὶ λάγανον ἕν· καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ στέαρ, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν. καὶ ἐπέθηκεν ἅπαντα ἐπὶ τὰς χεῖρας ἀαρὼν, καὶ ἐπὶ τὰς χεῖρας τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ ἀφαίρεμα ἔναντι κυρίου. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ μωυσῆς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ἐπὶ τὸ ὁλοκαύτωμα τῆς τελειώσεως, ὅ ἐστιν ὀσμὴ εὐωδίας, κάρπωμά ἐστι κυρίῳ. καὶ λαβὼν μωυσῆς τὸ στηθύνιον ἀφεῖλεν αὐτὸ ἐπίθεμα ἔναντι κυρίου ἀπὸ τοῦ κριοῦ τῆς τελειώσεως· καὶ ἐγένετο μωυσῇ ἐν μερίδι, καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τῆς χρίσεως, καὶ ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ προσέρρανεν ἐπὶ ἀαρὼν, καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἡγίασεν ἀαρὼν, καὶ τὰς στολὰς αὐτοῦ, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὰς στολὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρὼν καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἑψήσατε τὰ κρέα παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τόπῳ ἁγίῳ, καὶ ἐκεῖ φάγεσθε αὐτὰ, καὶ τοὺς ἄρτους τοὺς ἐν τῷ κανῷ τῆς τελειώσεως, ὃν τρόπον συντέτακταί μοι λέγων, ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ φάγονται αὐτά. καὶ τὸ καταλειφθὲν τῶν κρεῶν καὶ τῶν ἄρτων ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου οὐκ ἐξελεύσεσθε ἑπτὰ ἡμέρας, ἕως ἡμέρας πληρωθῇ ἡμέρα τελειώσεως ὑμῶν· ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας τελειώσει τὰς χεῖρας ὑμῶν, καθάπερ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἣ ἐνετείλατο

laganumque posuit super adipes & armum dextrum: tradens simul omnia aaron & filiis eius. Qui postquam leuauerunt ea coram domino: rursum suscepta de manibus eorum adoleuit super altare holocausti: eo quod consecrationis esset oblatio in odorem suauitatis sacrificii domino. Tulitque pectusculum eleuans illud coram domino de ariete consecrationis in partem suam: sicut preceperat ei dominus. Assumensque vnguentum & sanguinem qui erat in altari aspersit super aaron & vestimenta eius & super filios illius ac vestes eorum. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo: precepit eis dicens. Coquite carnes ante fores tabernaculi: & ibi comedite eas. Panes quoque consecrationis edite qui positi sunt in canistro: sicut precepit mihi dicens. Aaron & filii eius comedent eos. Quicquid autem reliquum fuerit de carne & panibus ignis absumet. De ostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus vsque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestre. Septem enim diebus finitur consecratio: sicut in presentiarum factum est:

ורקיק אחד וישם על החלבים ועל שוק הימין: ויתן את הכל על כפי אהרן ועל כפי בניו וינף אתם תנופה לפני יהוה: ויקח משה אתם מעל כפיהם ויקטר המזבחה על העלה מלאים הם לריח ניחח אשה הוא ליהוה: ויקח משה את החזה ויניפהו תנופה לפני יהוה מאיל המלאים למשה היה למנה כאשר צוה יהוה את משה: ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו אתו ויקדש את אהרן את בגדיו ואת בניו ואת בגדי בניו אתו: ויאמר משה אל אהרן ואל בניו בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אתו ואת הלחם אשר בסל המלאים כאשר צויתי לאמר אהרן ובניו יאכלהו: והנותר בבשר ובלחם באש תשרפו: ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלאיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם: כאשר עשה ביום הזה צוה

[illegible]

et laganum vnum: & posuit super adipes & super armum dextrum. Posuitque omnia in manibus aaron & in manibus filiorum eius: & eleuauit ea eleuatione coram domino. Tulitque ea moyses de manibus eorum & adoleuit in altari super holocaustum: oblationes enim sunt vt suscipiantur cum beneplacito: oblatio est coram domino. Tulitque moyses pectusculum et eleuauit illud eleuatione coram domino de ariete oblationum: fuitque in portionem moysi sicut preceperat ei dominus. Et tulit moyses de oleo vnctionis & de sanguine qui erat super altare: & aspersit super aaron & super vestimenta eius & super filios eius & super vestes filiorum eius cum eo. Sanctificauitque aaron & vestimenta eius & filios eius et vestes filiorum eius cum eo. Dixitque moyses ad aaron et ad filios eius. Coquite carnes in ostio tabernaculi federis: & ibi comedetis eam & panem qui est in canistro oblationum: sicut precepi dicens. Aaron & filii eius comedent ea. quod autem reliquum fuerit de carne et pane igni comburetis. et de ostio tabernaculi federis non exibitis septem diebus: vsquequo compleantur dies oblationis vestre: quia septem diebus offeretur oblatio vestra: sicut factum est hodie: precepit

יהוה לעשת לכפר עליכם: ופתח
אהל מועד תשבו יומם ולילה
שבעת ימים ושמרתם את
משמרת יהוה ולא תמותו כי כן
צויתי: ויעש אהרן ובניו את כל
הדברים אשר צוה יהוה ביד
משה: ויהי ביום

Cap. ix.

השמיני קרא משה לאהרן
ולבניו ולזקני ישראל: ויאמר
אל אהרן קח לך עגל בן בקר
לחטאת ואיל לעלה תמימם
והקרב לפני יהוה: ואל בני
ישראל תדבר לאמר קחו שעיר
עזים לחטאת ועגל וכבש בני
שנה תמימם לעלה: ושור ואיל
לשלמים לזבח לפני יהוה
ומנחה בלולה בשמן כי היום
יהוה נראה אליכם: ויקחו את
אשר צוה משה אל פני אהל
מועד ויקרבו כל העדה ויעמדו
לפני יהוה: ויאמר משה זה
הדבר אשר צוה יהוה תעשו
וירא אליכם כבוד יהוה: ויאמר
משה אל אהרן קרב אל המזבח
ועשה את חטאתך ואת עלתך
וכפר בעדך ובעד העם ועשה
את קרבן העם וכפר בעדם

עשה · שב · שמר · מות · צוה · יום · שמן · לקח · תמם · קרב · פנה · דבר · שער · ראה · עמד · אמר · עשה · כבד · זבח · עלה

ooooooooooooooooooooooo
ooooooooooooooooooooooo
vt ritus ſacrificii cōpleretur. Die ac nocte manebitis in tabernaculo obſeruantes ooooooooooooo cuſtodias domini: ne moriamini. Sic enim mihi preceptū eſt. Feceruntq; aaron & filii eius cūcta que locutus eſt dominus per manū moyſi. Ca. 9.

Facto aūt octauo die vocauit moyſes aaron oooooooooooooooo & filios eius ac maiores natu iſrael: dixitq; oooo ad aaron. Tolle de armento vitulum ooooooo pro pctō & arietē ī holocauſtū vtrūq; īmaculatū: & offer illos coram domino: & ad filios ooo iſrael loqueris. Tollite hircum oooooooooooo pro peccato & vitulum atq; agnū ānniculū & ſine macula in holocauſtum: bouē & arietem pro pacificis: & immolate eos coram domino: in ſacrificio ſingulorū ſimilā cōſperſam oleo offerētes. Hodie enī dñs apparebit vobis. Tulerūt ergo cūcta q̄ iuſſerat moyſes ad oſtiū tabernaculi: vbi cū omnis multitudo aſtaret: oooo ait moyſes. Iſte eſt oooo ooooooooooooooooooooo ſermo quem precepit dominus facite: oooooo & apparebit vobis gloria eius. Et dixit oooo ad aaron. Accede ad altare: ooooooooooooooooo & imola pro pctō tuo. Offer holocauſtum: ooo & deprecare pro te & pro populo. Cumq; mactaueris hoſtiam populi: ora pro eis oooooooooo

dño facere: ad ꝓpitiādū pro vobis. τ
κύριος τοῦ ποιῆσαι, ὥστε ἱλάσασθαι περὶ ὑμῶν. καὶ
ad hoſtiū tabnaculi teſtimonij ſedebitis
ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου καθήσεσθε
ſeptē dies: die τ nocte: τ cuſtodietis
ἑπτὰ ἡμέρας, ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ φυλάξετε τὰ
cuſtodias dñi. τ nō moriemini. ſic
φυλάγματα κυρίου. καὶ οὐκ ἀποθανεῖσθε. οὕτως
eni̅ p̄cepit mihi dñs. τ fecit aarō τ
γὰρ ἐνετείλατό μοι κύριος. καὶ ἐποίησεν ἀαρὼν καὶ
filij eius oēs ſermões: q̄s p̄cepit
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ πάντας τοὺς λόγους, οὓς συνέταξε
dñs in manu moyſi.
κύριος ἐν χειρὶ μωυσῆ. Ca. 9.

Et factū ē die octaua: vocauit moyſes aarō: τ filios ei⁹: τ ſeniores
καὶ ἐγενήθη τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, ἐκάλεσε μωυσῆς ἀαρὼν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ τὴν γερουσίαν
iſrael. τ dixit moyſes ad aarō: accipe tibi
ἰσραήλ. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρὼν, λάβε σεαυ
vitulū de bob⁹ pro pctō: τ arietē in
τῷ μοσχάριον ἐκ βοῶν περὶ ἁμαρτίας, καὶ κριὸν εἰς
holocauſtū īmaculatū: τ offer ea corā
ὁλοκαύτωμα ἄμωμον, καὶ προσένεγκε αὐτὰ ἔναντι
dño. τ ſeniorib⁹ iſrael loq̄ris: dicēs:
κυρίου. καὶ τῇ γερουσίᾳ ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων,
accipite hedū ex capris vnū pro pctō: τ
λάβετε χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ
vitulū: τ agnū ānniculū ad holocauſtū: immaculata: τ vitulū: τ arietē in ſacrificiū ſalutaris:
μοσχάριον, καὶ ἀμνὸν ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκάρπωσιν, ἄμωμα, καὶ μόσχον· καὶ κριὸν εἰς θυσίαν σωτηρίου,
corā dño. τ ſimilā cōſpſam in
ἔναντι κυρίου, καὶ σεμίδαλιν ἀναπεφυραμένην ἐν
oleo. qm̄ hodie dñs appebit in vobis. τ accepit ſicut p̄cepit moyſes cōtra tabnaculū
ἐλαίῳ. ὅτι σήμερον κύριος ὀφθήσεται ἐν ὑμῖν. καὶ ἔλαβον καθότι ἐνετείλατο μωυσῆς ἀπέναντι τῆς σκηνῆς
teſtimonij. τ acceſſit oīs cōgregatio:
τοῦ μαρτυρίου. καὶ προσῆλθε πᾶσα ἡ συναγωγὴ,
τ ſteterūt corā dño. τ dixit moyſes: hoc
καὶ ἔστησαν ἔναντι κυρίου. καὶ εἶπε μωυσῆς, τοῦτο
Xbū: qđ p̄cepit dñs: facite. τ apparebit in vobis gloria dñi. τ dixit moyſes aaron:
τὸ ῥῆμα, ὃ συνέταξε κύριος, ποιήσατε. καὶ ὀφθήσεται ἐν ὑμῖν ἡ δόξα κυρίου. καὶ εἶπε μωυσῆς τῷ ἀαρὼν,
accede ad altare: τ fac qđ pro
πρόσελθε πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ποίησον τὸ περὶ τῆς
pctō tuo: τ holocauſtū tuū. τ ꝓpitia
ἁμαρτίας σου, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμά σου. καὶ ἐξίλα
re pro te: τ pro domo tua. τ fac
σαι περὶ σεαυτοῦ, καὶ περὶ τοῦ οἴκου σου. καὶ ποί
donū ppl̄i: τ ꝓpitia pro eis:
ησον τὸ δῶρον τοῦ λαοῦ, καὶ ἐξίλασαι περὶ αὐτῶν,

Tranſla. Chal.

יי למעבד לכפרא עליכון: ובתרע משכן זימנא תתבון יימם ולילי שבעא יומין
ותטרון ית מטרת מימרא דיי ולא תמותון ארי כן אתפקדית: ועבד אהרן ובנוהי
ית כל פתגמיא דפקיד יי בידא דמשה: והוה ביומא תמינאה Ca. ix.
קרא משה לאהרן ולבנוהי ולסבי ישראל: ואמר לאהרן סב לך עגל בר תורי לחטאתא
ודכר לעלתא שלמין וקריב קדם יי: ועם בני ישראל תמליל למימר סבו צפיר בר
עזין לחטאתא ועגל ואימר בני שנה שלמין לעלתא: ותור ודכר לנכסת קודשיא
לדבחא קדם יי ומנחתא דפילא במשח ארי יומא דין יקרא דיי מתגלי לכון: וקריבו
ית דפקיד משה לקדם משכן זימנא וקריבו כל כנשתא וקמו קדם יי: ואמר משה
דין פתגמא דפקיד יי תעבדון ויתגלי לכון יקרא דיי: ואמר משה לאהרן קרב
למדבחא ועביד ית חטאתך וית עלתך וכפר עלך ועל עמא וכפר עלך ועביד ית קורבן עמא
וכפר עליהון

Priitiua chal.

עבד · שכן · יום · נטר · אמר · פתג · קדם · שוב · נסב · עלה · פלל · עז · גלה · קום · עבד · דבח

Interp̄. chal.

dñs fieri ad propiciandū pro vobis. Et in oſtio tabernaculi federis manebitis die ac nocte ſeptē diebus: et cuſtodietis cuſtodiā verbi dñi: τ nō moriemini: ſic eni preceptū eſt mihi. Feceitq; aaron τ filij eius iuxta oīa verba q̄ precepit dñs per manū moyſi. Ca. 9.

Et factū eſt in die octauo: vocauit moyſes aaron τ filios eius τ ſeniores iſrael. dixitq; ad aaron. Tolle tibi vitulū de bobus ꝓ peccato: τ arietē in holocauſtū integros: τ offer corā dño. et cum filijs iſrael loq̄ris dicens. Tollite hircū de capris pro pctō τ vitulum τ agnū ānniculos integros in holocauſtū: τ bouē τ arietē pro hoſtia ſanctificationū ad ſacrificandū coram dño: τ munus ſimile conſperſe oleo: q̄m hodie reuelabit vobis gloria dñi. Obtuleruntq; ea q̄ iuſſerat moyſes ante tabernaculū federis: acceſſitq; oīs congregatio τ ſtetit coram dño, et ait moyſes. Hoc verbum qđ precepit dñs facite: τ reuelabit vobis gloria dñi. Dixitq; moyſes ad aarō. Accede ad altare: τ fac ſacrificium tuum pro peccato τ holocauſtuз tuum: τ propitia pro te τ pro populo: τ fac oblationē populi: et propicia pro eis ooooooooooooooooooooooooo

ſicut p̄cepit dñs moyſi. τ acceſſit aarō ad altare: τ imolauit vitulum q̄ pro pctō ſuo. τ obtulerūt filij aarō ſāguinē ad ipm. τ tinxit
καθάπερ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσῆλθεν ἀαρὼν πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἔσφαξε τὸ μοσχάριον τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. καὶ προσήνεγκαν οἱ υἱοὶ ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτόν. καὶ ἔβαψε τὸν
digitū ſuū in ſāguine: τ impoſuit ſup
δάκτυλον αὐτοῦ εἰς τὸ αἷμα, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰ
cornua altaris. τ ſāguinē effudit iuxta
κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν ἐπὶ
baſiз altaris. τ adipē τ
τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ τὸ στέαρ καὶ τοὺς
renes τ reticulū iecoris pro
νεφροὺς καὶ τὸν λοβὸν τοῦ ἥπατος τοῦ περὶ τῆς
pctō leuauit in altare: ſicut
ἁμαρτίας ἀνήνεγκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, ὃν τρόπον
precepit dñs moyſi. τ carnes τ
ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ τὰ κρέα καὶ τὴν
coriū cōbuſſit in igne: extra caſtra. τ imolauit holocauſtū. τ attulerūt
βύρσαν κατέκαυσεν ἐν πυρὶ, ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἔσφαξε τὸ ὁλοκαύτωμα. καὶ προσήνεγκαν
filij aarō ſāguinē ad eū. τ effudit
οἱ υἱοὶ ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτόν. καὶ προσέχεεν
illū ad altare i circuitu. τ holocauſtū
αὐτὸ πρὸς τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ τὸ ὁλοκαύτω
obtulerūt illud per mēbra: τ caput: τ impoſuit ſup altare. τ lauit
μα προσήνεγκαν αὐτὸ κατὰ μέλη, καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἔπλυνε
vētrē τ pedes aqua. τ impoſuit ſup holocauſtū ſup altare. τ
τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς πόδας ὕδατι. καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ ὁλοκαύτωμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ
attulit donū ppl̄i. τ accepit hircum q̄ pro pctō ppl̄i. τ immolauit illū: τ purificauit illū: ſicut τ
προσήνεγκε τὸ δῶρον τοῦ λαοῦ. καὶ ἔλαβε τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. καὶ ἔσφαξεν αὐτὸν, καὶ ἐκαθάρισεν αὐτὸν, καθὰ καὶ
primū. τ obtulit holocauſtū. τ
τὸν πρῶτον. καὶ προσήνεγκε τὸ ὁλοκαύτωμα, καὶ
fecit illud vt decet. τ obtulit
ἐποίησεν αὐτὸ ὡς καθήκει. καὶ προσήνεγκε τὴν
ſacrificiū: τ impleuit manū ab eo. τ
θυσίαν, καὶ ἔπλησε τὴν χεῖρα ἀπ᾽ αὐτῆς. καὶ
impoſuit ſup altare abſq; holocauſto matutino. τ imolauit vitulū τ
ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον χωρὶς τοῦ ὁλοκαυτώματος τοῦ πρωϊνοῦ. καὶ ἔσφαξε τὸν μόσχον καὶ τὸν
arietē ſacrificij ſalutaris qđ ppl̄i.
κριὸν τῆς θυσίας σωτηρίου τῆς τοῦ λαοῦ. oooooo

ſicut p̄cepit dñs. Statī q; aaron accedens oooo ad altare imolauit vitulum ooooooooooooo pro peccato ſuo: cuius ſanguinem obtulerunt ei filii ſui. In quo tingens oooooooooooooo digitū tetigit cornua oooooooooooooooooooo altaris: & fudit reſiduum ad baſim oooooooo eius. Adipemq; & renunculos, oooooooooooo ac reticulum iecoris q̄ ſunt pro peccato ooooo adoleuit ſuper altare: ſicut preceperat oooooo dominus moyſi. Carnes vero oooooooooooo & pellem eius extra caſtra combuſſit igni. ooo Imolauit & holocauſti victimā. Obtulerūtq; ei filii ſui ſanguinē eius oooooooooooooooooooo quē fudit p altaris circuitum. Ipſam etiam oo hoſtiam in fruſta concīſam ooooooooooooooo cū capite & mēbris ſingulis obtulerunt: q̄ oīa ſup altare cremauit igni: lotis aqua prius inteſtinis & pedibus. oooo oooooooooooooooooooooo Et pro peccato populi offerens oooooooooooo mactauit hircum: ooo oooooooooooooooooooooo expiatoq; altari oooooooo oooooooooooooooooooooo fecit holocauſtum oooo ooooooooooooo ooooooo addens in oooooooooooo oooooooooooooooooooooo ſacrificio libamēta que pariter offeruntur: oooo & adolēs ea ſuper altare abſq; cerimoniis holocauſti matutini. Immolauit & bouem atq; arietem hoſtias pacificas populi. oooooooooooo

כאשר צוה יהוה: ויקרב אהרן
אל המזבח וישחט את עגל
החטאת אשר לו: ויקרבו בני
אהרן את הדם אליו ויטבל
אצבעו בדם ויתן על קרנות
המזבח ואת הדם יצק אל יסוד
המזבח: ואת החלב ואת הכלית
ואת היתרת מן הכבד מן החטאת
הקטיר המזבחה כאשר צוה
יהוה את משה: ואת הבשר
ואת העור שרף באש מחוץ
למחנה: וישחט את העלה וימצאו
בני אהרן אליו את הדם
ויזרקהו על המזבח סביב: ואת
העלה המציאו אליו לנתחיה
ואת הראש ויקטר על המזבח:
וירחץ את הקרב ואת
הכרעים ויקטר על העלה
המזבחה: ויקרב את קרבן העם
ויקח את שעיר החטאת אשר
לעם וישחטהו ויחטאהו
כראשון: ויקרב את העלה
ויעשה כמשפט: ויקרב את
המנחה וימלא כפו ממנה
ויקטר על המזבח מלבד עלת
הבקר: וישחט את השור ואת
האיל זבח השלמים אשר לעם

שחט · טבל · צבע · נתן · יסד · כלה · קטר · מצא · זרק · סבב · נתח · רחץ · קרב · לקח · שער · חטא · עשה · שפט · מלא · בדד

Tranſla. Chal.

כמא דפקיד יי: וקריב אהרן למדבחא ונכס ית עגלא דחטאתא דיליה: וקריבו בני
אהרן ית דמא ליה וטבל אצבעיה בדמא ויהב על קרנת מדבחא וית דמא אריק ליסודא
דמדבחא: וית תרבא וית כוליתא וית חצרא מן כבדא מן חטאתא אסיק למדבחא
כמא דפקיד יי ית משה: וית בשרא וית משכא אוקיד בנורא מברא למשריתא:
ונכס ית עלתא ואמטיו בני אהרן ית דמא ליה וזרקיה על מדבחא סחור סחור: וית
עלתא אמטיו ליה לאברהא וית רישא ואסיק על מדבחא: וחליל ית גווא וית כרעיא
ואסיק על עלתא למדבחא: וקריב ית קורבן עמא ונסיב ית צפירא דחטאתא די לעמא
ונכסיה וכפר בדמיה כקדמאה: וקריב ית עלתא ועבדה כדחזי: וקריב ית מנחתא
ומלא ידיה מנה ואסיק על מדבחא בר מעלת צפרא: ונכס ית תורא וית דכרא
נכסת קודשיא די לעמא

Interp̄. chal.

ſicut precepit dñs. Acceſſitq; aaron ad altare: τ immolauit vitulum pro peccato ſuo. Obtuleruntq; filij aaron ei ſanguinē. Et tinxit digitū ſuū in ſanguine: et poſuit ſup cornua altaris: τ reliquū ſanguinē fudit ad fundamentū altaris. Adipem autē τ renes τ reticuluз iecoris de ſacrificio pro peccato adoleuit in altari: ſicut preceperat dñs moyſi. Carnem autē τ pellem cōbuſſit igni extra caſtra. Immolauitq; holocauſtum: τ applicauerūt filij aaron ei ſanguinē: τ aſperſit eum per circuitū altaris. Holocauſtum autē applicauerūt ei per membra eius diuiſum: τ caput: τ adoleuit ſup altare. Lauauitq; inteſtina τ pedes: τ adoleuit in altari ſup holocauſtū. Et obtulit oblationē populi. Et tulit hircuз pro peccato populi: τ immolauit eum: τ expiauit in ſanguine eius: ſicut ante fecerat. Et obtulit holocauſtū: τ fecit illud ſicut decebat. Obtulitq; munus: τ impleuit manuз ſuam ex eo: τ adoleuit ſuper altare: abſq; holocauſto matutino. Immolauitq; bouem τ arietem hoſtie ſanctificationum populi: ooooooooooooooooooooooooooooo

Priitiua chal.

צבע · ריק · כלה · נסק · יקד · שרא · מטא · עלה · רבח · חזא · עלה

ויַּמְצִאוּ בני אהרן את הדם אליו ויזרקהו על המזבח סביב: ואת החלבים מן השור ומן האיל האליה והמכסה והכלית ויתרת הכבד: וישימו את החלבים על החזות ויקטר החלבים המזבחה: ואת החזות ואת שוק הימין הניף אהרן תנופה לפני יהוה כאשר צוה משה: וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם וירד מעשת החטאת והעלה והשלמים: ויבא משה ואהרן אל אהל מועד ויצאו ויברכו את העם וירא כבוד יהוה אל כל העם: ותצא אש מלפני יהוה ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים וירא כל העם וירנו ויפלו על פניהם:

Cap. x.

ויקחו בני אהרן נדב ואביהוא איש מחתתו ויתנו בהן אש וישימו עליה קטרת ויקריבו לפני יהוה אש זרה אשר לא צוה אתם: ותצא אש מלפני יהוה ותאכל אותם וימתו לפני יהוה: ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר יהוה לאמר בקרבי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם

(Primitiua heb.: כלה · שום · חזה · נוף פנה · נשא · ברך · עשה · בוא · כבד · ראה · יצא · אכל זבח · רנן נפל · לקח · חתה נתן · שום קרב · את מות · אמר · קדש · כבד דמם)

Obtuleruntque & filii sui sanguinem quem fudit super altare in circuitu. adipem autem bouis & caudam arietis renunculosque cū adipibus suis & reticulū iecoris posuerunt sup pectora. Cūque cremati essent adipes sup altare: pectora eorum & armos dextros separauit aaron eleuans coram dño: sicut preceperat moyses. Et extendēs manum ad populū benedixit ei. sicque cōpletis hostiis p peccato & holocaustis & pacificis descēdit. Ingressi aūt moyses & aaron in tabernaculū testimonii & deinceps egressi bñdixerūt populo. Apparuitque gloria dñi oī multitudini: & ecce egressus ignis a domino deuorauit holocaustum & adipes q erāt super altare. quod cū vidissent turbe laudauerunt dñm ruentes in facies suas. Ca. 10.

Hreptisque Nadab & abiu filii aaron: thuribulis imposuerūt ignē & īcēsū: desuper offerentes coram domino ignem alienum quod eis preceptum non erat. Egressusque ignis a domino deuorauit eos: & mortui sunt coram domino. Dixitque moyses ad aaron. Hoc est quod locutus est dñs. Sctificabor ī his q appropinqnt mihi & in cōspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit

καὶ προσήνεγκαν οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν τὸ αἷμα πρὸς αὐτόν, καὶ προσέχεεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ. καὶ τὸ στέαρ τὸ ἀπὸ τοῦ μόσχου, καὶ ἀπὸ τοῦ κριοῦ, τὴν ὀσφὺν, καὶ τὸ στέαρ τὸ κατακαλύπτον ἐπὶ τῆς κοιλίας, καὶ τοὺς δύο νεφροὺς, καὶ τὸ στέαρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῶν, καὶ τὸν λοβὸν τὸν ἐπὶ τοῦ ἥπατος. καὶ ἐπέθηκε τὰ στέατα ἐπὶ τὰ στηθύνια, καὶ ἀνήνεγκε τὰ στέατα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ τὸ στηθύνιον, καὶ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν ἀφεῖλεν Ἀαρὼν ἀφαίρεμα ἔναντι κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε Μωυσῇ. καὶ ἐξάρας Ἀαρὼν τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λαὸν, εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ κατέβη ποιήσας τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ τοῦ σωτηρίου. καὶ εἰσῆλθε Μωυσῆς καὶ Ἀαρὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐξελθόντες εὐλόγησαν πάντα τὸν λαόν. καὶ ὤφθη ἡ δόξα κυρίου παντὶ τῷ λαῷ. καὶ ἐξῆλθε πῦρ παρὰ κυρίου, καὶ κατέφαγε τὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, τά τε ὁλοκαυτώματα, καὶ τὰ στέατα. καὶ εἶδε πᾶς ὁ λαὸς, καὶ ἐξέστη, καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν. C. 10.

Καὶ λαβόντες οἱ δύο υἱοὶ Ἀαρὼν Ναδὰβ καὶ Ἀβιοὺδ, ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ, ἐπέθηκαν ἐπ᾽ αὐτὸ πῦρ, καὶ ἐπέβαλον ἐπ᾽ αὐτὸ θυμίαμα, καὶ προσήνεγκαν ἔναντι κυρίου πῦρ ἀλλότριον, ὃ οὐ προσέταξε κύριος αὐτοῖς. καὶ ἐξῆλθε πῦρ παρὰ κυρίου, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ ἀπέθανον ἔναντι κυρίου. καὶ εἶπε Μωυσῆς πρὸς Ἀαρὼν, τοῦτό ἐστιν ὃ ἐλάλησε κύριος, λέγων, ἐν τοῖς ἐγγίζουσί μοι ἁγιασθήσομαι, καὶ ἐν πάσῃ τῇ συναγωγῇ δοξασθήσομαι. καὶ κατενύχθη

Interp. chal.

(Primitiua chal.: מטא · חפה שוה חדה · נסק רום · עול שכן · גלה דנח · עלה חוה · חתה אש שוה · מות קדש · יקר)

et applicauerūt filii aaron sanguinē: & aspersit eū p altaris circuitū: adipes quoque de boue & ariete: caudam & qd operit intestina & renes & reticulū iecoris: & posuerunt adipes sup pectora: adoleuitque adipes in altari. Pectora aūt & femur dextrū eleuauit aarō eleuatione coram dño: sicut preceperat moyses. Leuauitque aaron man9 suas ad populū: & bñdixit eis. Et descendit postq̃ fecerat hostiā pro pctō & holocaustū & victimā sanctificationū. Et ingressus ē moyses & aaron in tabernaculū federis: & egressi sunt & benedixerūt populo: & reuelata est gloria dñi oñi populo. Egressusque ē ignis a facie dñi & ꝯsumpsit holocaustū & adipes qui erant super altare. Viditque omnis populus et laudauerūt: & ceciderunt super facies suas. Ca. 10.

Tuleruntque filii aaron nadab & abiu vnusquisque thuribulū suū: & dederūt in eis ignē: & posuerūt sup eum incēsum aromatū: & obtulerūt corā dño ignē alienū: qd nō preceperat eis. Egressusque ē ignis a facie dñi: & deuorauit eos: & mortui sunt corā dño. Dixitque moyses ad aaron. Hoc est qd locutus est dñs dicens. In his qui appropinquāt mihi sanctificabor: & in cōspectu omnis populi glorificabor: & tacuit

אהרן: ויקרא משה אל מישאל ואל אלצפן בני עזיאל דד אהרן ויאמר אלהם קרבו שאו את אחיכם מאת פני הקדש אל מחוץ למחנה: ויקרבו וישאם בכתנתם אל מחוץ למחנה כאשר דבר משה: ויאמר משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר בניו ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרמו ולא תמתו ועל כל העדה יקצף ואחיכם כל בית ישראל יבכו את השרפה אשר שרף יהוה: ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמתו כי שמן משחת יהוה עליכם ויעשו כדבר משה: וידבר יהוה אל אהרן לאמר: יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך בבאכם אל אהל מועד ולא תמתו חקת עולם לדרתיכם: ולהבדיל בין הקדש ובין החל ובין הטמא ובין הטהור: ולהורת את בני ישראל את כל החקים אשר דבר יהוה אליהם ביד משה: וידבר משה אל אהרן ואל אלעזר ואל איתמר בניו הנותרים קחו את

(Primitiua heb.: קרא · נשא · חוה קרב · פרע · פרם · עדה קצף · בכה · צא · עשה · דבר · שתה · בוא · מות עלם דור · בדל חלל · טהר · ירה נגה · יתר לקח)

aarō. Vocatis aūt moyses misahele & elisaphan filiis oziel patrui aaron: ait ad eos. Ite & tollite fratres vros de cōspectu sanctuarii: & asportate extra castra. Cōfestimque pgētes tuleāt eos sicut iacebāt vestitos lineis tunicis: & eiecerunt foras: vt sibi fuerat imperatū. Locutusque est moyses ad aaron & ad eleazar & ithamar filios eius. Capita vestra nolite nudare: & vestimēta nolite scindere: ne forte moriāini: & sup oē cetū oriatur indignatio. Frēs vestri & omnis domus isral plāgant incēndium qd dñs suscitauit. Vos aūt nō egrediamini fores tabernaculi: alioquī pcribitis. Oleū qppe scte vnctionis ē sup vos. Qui fecerūt omnia iuxta preceptum moysi. Dixitque dñs ad aarō. Vinum & omne qd inebriare potest non bibetis tu & filii tui: quando intrabitis in tabernaculū testimonii: ne moriamini: qa pceptū sempiternū ē in gñatiões vras: & vt habeatis scientiā discernēdi inter sctm & profanū: inter pollutum & mundum: doceatisque filios israel omnia legitima mea q̃ locutus sum ad eos per manū moysi. Locutusque est moyses ad aaron & ad eleazar & ithamar filios eius qui erant residui. Tollite

Ἀαρών. καὶ ἐκάλεσε Μωυσῆς Μισαὴλ καὶ Ἐλισαφὰν υἱοὺς Ὀζιὴλ υἱοὺς ἀδελφοῦ τοῦ πατρὸς Ἀαρὼν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, προσέλθατε καὶ ἄρατε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν ἐκ προσώπου τῶν ἁγίων ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ προσῆλθον, καὶ ἦραν αὐτοὺς ἐν τοῖς χιτῶσιν αὐτῶν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, ὃν τρόπον ἐλάλησε Μωυσῆς. καὶ εἶπε Μωυσῆς πρὸς Ἀαρὼν, καὶ Ἐλεάζαρ καὶ Ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς καταλελειμμένους, τὰς κεφαλὰς ὑμῶν οὐκ ἀποκιδαρώσετε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν οὐ διαῤῥήξετε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἔσται θυμός. οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν πᾶς ὁ οἶκος Ἰσραὴλ κλαύσονται τὸν ἐμπυρισμὸν, ὃν ἐνεπυρίσθησαν ὑπὸ κυρίου. καὶ ἀπὸ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου οὐκ ἐξελεύσεσθε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε. τὸ γὰρ ἔλαιον τῆς χρίσεως τὸ παρὰ κυρίου ἐφ᾽ ὑμῖν. καὶ ἐποίησαν κατὰ τὸ ῥῆμα Μωυσῆ. καὶ ἐλάλησε κύριος τῷ Ἀαρὼν, λέγων, οἶνον καὶ σίκερα οὐ πίεσθε σὺ καὶ οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ, ἡνίκα ἂν εἰσπορεύησθε εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, ἢ προσπορευομένων ὑμῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνητε. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, διαστεῖλαι ἀναμέσον τῶν ἁγίων καὶ τῶν βεβήλων, καὶ ἀναμέσον τῶν ἀκαθάρτων καὶ τῶν καθαρῶν, καὶ συμβιβάζειν τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ πάντα τὰ νόμιμα, ἃ ἐλάλησε κύριος πρὸς αὐτοὺς διὰ χειρὸς Μωυσῆ. καὶ εἶπε Μωυσῆς πρὸς Ἀαρὼν καὶ πρὸς Ἐλεάζαρ καὶ πρὸς Ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς καταλειφθέντας, λάβετε τὴν

Interp. chal.

aarō. Vocauitque moyses misael & elisaphā filios oziel patrui aarō: & ait ad eos. Accedite & tollite frēs vros de cōspectu sanctuarii: & asportate extra castra. Accesserūtque & asportauerūt eos cū tunicis suis extra castra: sicut locut9 fuerat moyses. Dixitque moyses ad aarō & ad eleazar & ithamar filios ei9. Nolite nutrire comā capitis vri: nec scidatis vestimēta vra vt nō moriamini: & sup oēm cetū sit idignatio: & frēs vri & ois dom9 israel plangēt incendiū qd succendit dñs. Et de ostio tabernaculi federis nō egrediamini: ne forte moriamini: qm oleū vnctionis scte dñi est sup vos. Fecerūtque iuxta verbū moysi. Locutusque ē dñs cū aarō dicēs. Vinū & quicqd inebriare potest nō bibas tu & filii tui tecū qn ingredimini in tabernaculū federis: vt nō moriamini. Preceptū sempiternū erit in gñationes vestras: & ad diuidendū inter sanctū & pphanū & inter pollutū & mundū: & vt doceatis filios israel oia legitima que locutus est eis dñs per manuz moysi. Locutusque est moyses cum aaron & cum eleazar & cum ithamar filiis eius qui residui fuerant. Tollite

(Primitiua chal.: אח · טול שרא · ראש רבה בזע · מות הוה בכה · יקד נפק רבב · אמר רוה שתה · עול שכן קום · דור פרש סאב · דכה שאר נסב)

המנחה הנותרת מאשי יהוה ואכלוה מצות אצל המזבח כי קדש קדשים הוא: ואכלתם אתה במקום קדוש כי חקך וחק בניך הוא מאשי יהוה כי כן צויתי: ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנתיך אתך כי חקך וחק בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל: שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני יהוה והיה לך ולבניך אתך לחק עולם כאשר צוה יהוה: ואת שעיר החטאת דרש דרש משה והנה שרף ויקצף על אלעזר ועל איתמר בני אהרן הנותרים לאמר: מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני יהוה: הן לא הובא את דמה אל הקדש פנימה אכול תאכלו אתה בקדש כאשר צויתי: וידבר אהרן אל משה הן היום הקריבו את חטאתם ואת עלתם לפני יהוה

Primitiua heb.: זנח · קום · צוה · נוף · רום · אכל · קום · טהר · בוא · פנה · עלם · שער · צוף · יתר · מדע · נשא · עוד · בוא · פנה · אכל · דבר · קרב · עלה

sacrificium quod remansit de oblatione domini: & comedite illud absque fermento iuxta altare: quia sanctum sanctorum est. comedetis autem in loco sancto quod datum est tibi & filiis tuis de oblationibus domini: sicut praeceptum est mihi. pectusculum quoque quod oblatum est: & armum qui separatus est: edetis in loco mundissimo tu & filii tui & filiae tuae tecum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum israel: eo quod armum & pectus & adipes qui cremantur in altari, elevaverunt coram domino: & pertineant ad te & ad filios tuos lege perpetua: sicut praecepit dominus. Inter haec hircum qui oblatus fuerat pro peccato cum quaereret moyses adustum reppit: iratusque contra eleazar & ithamar filios aaron qui remanserant: ait. Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto quae sancta sanctorum est: & data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis: & rogetis pro ea in conspectu domini: praesertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta: & comedere eam debueratis in sanctuario sicut praeceptum est mihi. Respondit aaron. Oblata est hodie victima pro peccato & holocaustum coram domino:

θυσίαν τὴν καταλειφθεῖσαν ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου: καὶ φάγετε αὐτὴν ἄζυμα παρὰ τὸ θυσιαστήριον, ὅτι ἅγια ἁγίων ἐστί. καὶ φάγεσθε αὐτὴν ἐν τόπῳ ἁγίῳ. νόμιμον γάρ σοι ἐστί, καὶ νόμιμον τοῖς υἱοῖς σου τοῦτο ἀπὸ τῶν καρπωμάτων κυρίου. οὕτως γὰρ ἐντέταλταί μοι. καὶ τὸ στηθύνιον τοῦ ἀφορίσματος, καὶ τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος φάγεσθε ἐν τόπῳ ἁγίῳ, σὺ καὶ οἱ υἱοί σου καὶ ὁ οἶκός σου μετὰ σοῦ. νόμιμον γὰρ σοί, καὶ νόμιμον τοῖς υἱοῖς σου ἐδόθη ἀπὸ τῶν θυσιῶν τῶν σωτηρίων τῶν υἱῶν ἰσραήλ. τὸν βραχίονα τοῦ ἀφαιρέματος, καὶ τὸ στηθύνιον τοῦ ἀφορίσματος ἐπὶ τῶν καρπωμάτων τῶν στεάτων προσοίσουσιν ἀφόρισμα ἀφορίσαι ἔναντι κυρίου. καὶ ἔσται σοι καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς θυγατράσι σου μετὰ σοῦ νόμιμον αἰώνιον, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας ζητῶν ἐξεζήτησε μωυσῆς. καὶ ὅδε ἐμπεπύριστο. καὶ ἐθυμώθη μωυσῆς ἐπὶ ἐλεάζαρ καὶ ἰθάμαρ τοὺς υἱοὺς ἀαρὼν τοὺς καταλελειμμένους, λέγων, διατί οὐκ ἐφάγετε τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας ἐν τόπῳ ἁγίῳ; ὅτι γὰρ ἅγια ἁγίων ἐστί, τοῦτο ἔδωκεν ὑμῖν φαγεῖν, ἵνα ἀφέλητε τὴν ἁμαρτίαν τῆς συναγωγῆς, καὶ ἐξιλάσησθε περὶ αὐτῶν ἔναντι κυρίου. οὐ γὰρ εἰσηνέχθη ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτοῦ εἰς τὸ ἅγιον. κατὰ πρόσωπον ἔσω φάγεσθε αὐτὸ ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὃν τρόπον συνέταξέ μοι. καὶ ἐλάλησεν ἀαρὼν πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἰ σήμερον προσαγηόχασι τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῶν ἔναντι κυρίου,

sacrificium relictum ab oblationibus domini: et comedite illud azyma iuxta altare: quia sancta sanctorum est. et comedetis illud in loco sancto. legitimum enim tibi est: et legitimum filiis tuis hoc ab oblationibus domini. sic enim praeceptum est mihi. et pectusculum segregationis: et brachium separationis comedetis in loco sancto: tu et filii tui et domus tua tecum. legitimum enim tibi: et legitimum filiis tuis datum est de sacrificiis salutaribus filiorum israel. brachium separationis et pectusculum segregationis in oblationibus adipum offerent segregare segregationem coram domino. et erit tibi et filiis tuis et filiabus tuis tecum legitimum eternum: quemadmodum praecepit dominus moysi. et hircum qui pro peccato quaerens quaesivit moyses: et hic combustus fuerat. et iratus est moyses contra eleazar et ithamar filios aaron relictos. dicens: cur non comedistis quod pro peccato in loco sancto: quia enim sancta sanctorum est. hoc dedit vobis comedere: ut auferatis peccatum coetus: et deprecemini pro eis coram domino. non enim illatum est de sanguine eius in sanctum: iuxta faciem intra comedetis illud in loco sancto: quemadmodum praeceptum est mihi. et locutus est aaron ad moysen: dicens: si hodie obtulerunt quod pro peccato sua: et holocausta sua coram domino:

καὶ συμβέβηκέ μοι ταῦτα, καὶ φάγομαι τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας σήμερον, μὴ ἀρεστὸν ἔσται τῷ κυρίῳ; καὶ ἤκουσε μωυσῆς, καὶ ἤρεσεν αὐτῷ. Ca. xi.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, λαλήσατε τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγοντες, ταῦτα τὰ κτήνη, ἃ φάγεσθε ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, πᾶν κτῆνος διχηλοῦν ὁπλὴν καὶ ὀνυχιστῆρας ὀνυχίζον δύο χηλῶν, καὶ ἀνάγον μηρυκισμὸν ἐν τοῖς κτήνεσι, ταῦτα φάγεσθε. πλὴν ἀπὸ τούτων οὐ φάγεσθε ἀπὸ τῶν ἀναγόντων μηρυκισμόν, καὶ ἀπὸ τῶν διχηλούντων τὰς ὁπλὰς καὶ ὀνυχιζόντων ὀνυχιστῆρας. τὸν κάμηλον, ὅτι ἀνάγει μηρυκισμὸν τοῦτο, καὶ ὁπλὴν οὐ διχηλεῖ. ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν. καὶ τὸν χοιρογρύλλιον, ὅτι ἀνάγει μηρυκισμὸν τοῦτο καὶ ὁπλὴν οὐ διχηλεῖ, ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν. καὶ τὸν δασύποδα, ὅτι ἀνάγει μηρυκισμὸν τοῦτο, καὶ ὁπλὴν οὐ διχηλεῖ, ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν. καὶ τὸν ὗν, ὅτι διχηλεῖ ὁπλὴν τοῦτο, καὶ ὀνυχίζει ὄνυχας ὁπλῆς, καὶ τοῦτο οὐκ ἀνάγει μηρυκισμόν, ἀκάθαρτον τοῦτο ὑμῖν. ἀπὸ τῶν κρεῶν αὐτῶν οὐ φάγεσθε, καὶ τῶν θνησιμαίων αὐτῶν οὐχ ἅψεσθε, ἀκάθαρτα ταῦτα ὑμῖν. καὶ ταῦτα φάγεσθε ἀπὸ πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασι, πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτοῖς πτερύγια καὶ λεπίδες ἐν τοῖς ὕδασι, καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ ἐν τοῖς χειμάρροις, ταῦτα φάγεσθε. καὶ πάντα ὅσα οὐκ ἔστιν αὐτοῖς πτερύγια, οὐδὲ λεπίδες

et contigerunt mihi haec: et comedam quod pro peccato hodie: numquid placitum erit domino? et audivit moyses: et placuit illi. Ca. xi. Et locutus est dominus ad moysen et aaron: dicens. loquimini filiis israel: dicentes. haec animalia quae comedetis de omnibus bestiis quae sunt super terram: omne animal dividens ungulam et ungues dividens duarum ungularum: et reducens ruminationem in animalibus: haec comedetis. sed ab his non comedetis ab reducentibus ruminationem et a dividentibus ungulas et ungues dividentibus ungues. camelum: quia reducit ruminationem hoc: et ungulam non dividit: immundum hoc vobis. et chirogryllium: quia reducit ruminationem hoc et ungulam non dividit: immundum hoc vobis. et leporem: quia reducit ruminationem hoc et ungulam non dividit: immundum hoc vobis. et suem: quia dividit ungulam hoc: et dividit ungues unguis: et hoc non reducit ruminationem: immundum hoc vobis. a carnibus eorum non comedetis: et morticinia eorum non tangetis: immunda haec vobis. et haec comedetis ab omnibus quae in aquis: omnia quaecumque sunt in eis pinnae et squamae in aquis: et in maribus: et in torrentibus: haec comedetis. et omnia quae non sunt illis pinnae: neque squamae

mihi autem accidit quod vides. Quomodo potui comedere eam: aut placere domino in cerimoniis mente lugubri? Quod cum audisset moyses: recepit satisfactionem. Ca. xi.

Locutusque est dominus ad moysen & aaron dicens. Dicite filiis israel. Haec sunt animalia quae comedere debetis de cunctis animantibus terrae. Omne quod habet divisam ungulam & ruminat in pecoribus: comedetis. Quicquid autem ruminat quidem & habet ungulam: sed non dividit eam: sicut camelus & cetera: non comedetis illud: & inter immunda reputabitis. Chirogryllus qui ruminat ungulamque non dividit: immundus est. Lepus quoque nam & ipse ruminat sed ungulam non dividit. Et sus quae cum ungulam dividat non ruminat. horum carnibus non vescemini: nec cadavera contingetis. quia immunda sunt vobis. Haec etiam sunt quae gignuntur in aquis: & vesci licitum est. Omne quod habet pennulas & squamas tam in mari quam in fluminibus & stagnis: comedetis. Quicquid autem pennulas & squamas non habet

ותקראנה אתי כאלה ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני יהוה: וישמע משה וייטב בעיניו:

Cap. xi.

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר אלהם: דברו אל בני ישראל לאמר זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ: כל מפרסת פרסה ושסעת שסע פרסת מעלת גרה בבהמה אתה תאכלו: אך את זה לא תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי הפרסה את הגמל כי מעלה גרה הוא ופרסה איננו מפריס טמא הוא לכם: ואת השפן כי מעלה גרה הוא ופרסה לא יפריס טמא הוא לכם: ואת הארנבת כי מעלת גרה הוא ופרסה לא הפריסה טמאה הוא לכם: ואת החזיר כי מפריס פרסה הוא ושסע שסע פרסה והוא גרה לא יגר טמא הוא לכם: מבשרם לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו טמאים הם לכם: את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אתם תאכלו: וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת

Primitiua heb.: קרא · טוב · שמע · אכל · פרס · עלה · גרר · חזר · גרה · אכל · נגע · סנפר

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

מנחתא דאשתארת מקורבניא דיי ואכלוהי פטיר בסטר מדבחא ארי קדש קודשין הוא: ותיכלון יתה באתר קדיש ארי חולקך וחולק בנך הוא מקורבניא דיי ארי כן אתפקדית: וית חדיא דארמותא וית שוקא דאפרשותא תיכלון באתר דכי את ובנך ובנתך עמך ארי חולקך וחולק בנך אתיהיבו מנכסת קודשיא דבני ישראל: שוקא דאפרשותא וחדיא דארמותא על קורבני תרביא ייתון לארמא ארמא קדם יי ויהי לך ולבנך עמך לקים עלם כמא דפקיד יי: וית צפירא דחטאתא מתבע תבעיה משה והא אתוקד ורגיז על אלעזר ועל איתמר בני אהרן דאשתארו למימר: מדין לא אכלתון ית חטאתא באתר קדישא ארי קדש קודשין הוא ויתה יהב לכון לסלחא על חובי כנשתא לכפרא עליהון קדם יי: הא לא אתעל מדמה לבית קודשא גואה מיכל תיכלון יתה בקודשא כמא דפקידית: ומליל אהרן עם משה הא יומא דין קריבו ית חטאתהון וית עלתהון קדם יי:

Primitiua chal.: רבה · אכל · פקד · רום · פרש · דכה · רבב · חדה · אתא · הוה · קום · עלם · קרב · שאר · אמר · עול · דם · אכל · עלה

munus quod remansit de oblationibus domini: et comedite illud azymum latere altaris: quia sanctum sanctorum est. Comedetis illud in loco sancto: quia portio tua et portio filiorum tuorum est de oblationibus domini: sic enim mihi preceptum est. pectusculum quoque elevationis et femur quod separatum est edetis in loco mundo tu et filii tui et filie tue tecum: quia portio tua et portio filiorum tuorum est: que data sunt de hostiis sanctificationum filiorum israel. Femur quod separatum est et pectus elevationis cum oblationibus adipum offerent: ut elevetur elevatione coram domino: eritque tibi et filiis tuis tecum in pactum sempiternum: sicut precepit dominus. Hircum autem qui oblatus fuerat pro peccato requirens requisivit moyses: et ecce exustus erat. Et iratus est contra eleazar et contra ithamar filios aaron qui remanserant: dicens. Quare non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto? quia sanctum sanctorum est: et eam tradidit vobis ad parcendum super peccata congregationis: ad propitiandum pro eis coram domino. Ecce non est illatus de sanguine illius in domum sanctuarii intrinsecus: et ideo debueratis eam comedere in sanctuario: sicut precepit mihi. Locutusque est aaron cum moyse. Ecce hodie obtulerunt hostias pro peccatis suis et holocausta sua coram domino

וערען יתי עקן כאלין ואילו אכלית חטאתא יומא דין התקבל קדם יי: ושמע משה ושפר בעינוהי: Ca. xi. ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר להון: מלילו עם בני ישראל למימר דא חיתא דתיכלון מכל בעירא דעל ארעא: כל דסדיקא פרסתא ומטלפא טילפין פרסתא מסקא פשרא בבעירא יתה תיכלון: ברם ית דין לא תיכלון ממסקי פשרא וממסדיקי פרסתא ית גמלא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכון: וית טפזא ארי מסיק פשרא הוא ופרסתא לא סדיקא מסאב הוא לכון: וית ארנבא ארי מסקא פשרא היא ופרסתא לא סדיקא מסאבא היא לכון: וית חזירא ארי סדיק פרסתא הוא ומטלפא טלפין פרסתא והוא פשרא לא פשר מסאב הוא לכון: מבשריהון לא תיכלון ובנבלתהון לא תקרבון מסאבין אינון לכון: ית דין תיכלון מכל די במיא כל די ליה ציצין וקלפין במיא בימיא ובנחליא יתהון תיכלון: וכל דלית ליה ציצין וקלפין

et acciderunt mihi tales tribulationes: et si comedissem hodie hostiam pro peccato: numquid rectum esset coram domino? Audivitque moyses: et placuit in oculis eius. Ca. xi. Locutusque est dominus cum moyse et cum aaron: dicens eis. Loquimini cum filiis israel dicentes. Hec sunt animalia que comedere debetis de cunctis animalibus que sunt super terram. Omne quod dividit plantam in duas ungulas et ruminat in animalibus: illud comedetis. Verumtamen hec non comedetis de ruminantibus et de dividentibus ungulam: camelum qui ruminat et ungulam non dividit: immundus erit vobis. Chirogryllum quoque qui ruminat et ungulam non dividit: immundus erit vobis. Et lepus qui ruminat et ungulam non dividit: immundus erit vobis. Et sus qui dividit ungulas et in duas ungulas plantam dividit: sed ipse non ruminat: immundus erit vobis. de carnibus eorum non comedetis: et cadavera eorum non tangetis: immunda erunt vobis. Hec autem comedetis de omnibus que sunt in aquis: omnia que habent pennulas et squamas in aquis in mari et in torrentibus ea comedetis. Et quod non habet pennulas et squamas

Primitiua chal.: ערק · אמר · חוה · אכל · טלף · נסק · סדק · סאב · קרב · ים

בימים ובנחלים מכל שרץ המים
ומכל נפש החיה אשר במים
שקץ הם לכם: ושקץ יהיו לכם
מבשרם לא תאכלו ואת נבלתם
תשקצו: כל אשר אין לו סנפיר
וקשקשת במים שקץ הוא לכם:
ואת אלה תשקצו מן העוף לא
יאכלו שקץ הם את הנשר ואת
הפרס ואת העזניה: ואת הדאה
ואת האיה למינה: את כל ערב
למינו: ואת בת היענה ואת התחמס
ואת השחף ואת הנץ למינהו: ואת
הכוס ואת השלך ואת הינשוף:
ואת התנשמת ואת הקאת ואת
הרחם: ואת החסידה האנפה
למינה ואת הדוכיפת ואת העטלף:
כל שרץ העוף ההלך על ארבע
שקץ הוא לכם: אך את זה
תאכלו מכל שרץ העוף ההלך
על ארבע אשר לא כרעים ממעל
לרגליו לנתר בהן על הארץ: את
אלה מהם תאכלו את הארבה
למינו ואת הסלעם למינהו ואת
החרגל למינהו ואת החגב למינהו:
וכל שרץ העוף אשר לו
ארבע רגלים שקץ הוא לכם:
ולאלה תטמאו כל הנגע בנבלתם

היה · שקץ · עזז · חמס · נשף · נשם · חסד · רבע · עלה · אכל רבה · טמא

eorum que in aquis mouentur et viuunt: abominabile vobis execrandumque erit. Carnes eorum non comedetis: et morticina vitabitis. Cuncta que non habent pennulas et squamas in aquis: polluta erunt. Hec sunt que de auibus comedere non debetis: et vitanda sunt vobis. Aquilam et gryphum et halietum et miluum ac vulturem iuxta genus suum: et omne coruini generis in similitudinem suam. Struthionem et noctuam et larum et accipitrem iuxta genus suum. bubonem et mergulum et ibin et cygnum et onocrotalum et porphyrionem: herodionem et caradrion iuxta genus suum. Upupam quoque et vespertilionem. Omne de volucribus quod graditur super quattuor pedes abominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat quidem super quattuor pedes: sed habet longiora retro crura per que salit super terram comedere debetis. Ut est bruchus in genere suo: et attacus atque ophimachus atque locusta singula iuxta genus suum. Quicquid autem ex volucribus quattuor tantum habet pedes: execrabile erit vobis. et quicumque morticina eorum tetigerit

ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν τοῖς χειμάρροις, ἀπὸ πάντων ὧν ἐρεύγεται τὰ ὕδατα, καὶ ἀπὸ πάσης ψυχῆς ζώσης τῆς ἐν τῷ ὕδατι, βδέλυγμά ἐστι, καὶ βδελύγματα ἔσονται ὑμῖν. ἀπὸ τῶν κρεῶν αὐτῶν οὐκ ἔδεσθε, καὶ τὰ θνησιμαῖα αὐτῶν βδελύξεσθε. καὶ πάντα ὅσα οὐκ ἔστιν αὐτοῖς πτερύγια, οὐδὲ λεπίδες τῶν ἐν τοῖς ὕδασι, βδέλυγμα τοῦτ' ἐστὶν ὑμῖν. καὶ ταῦτα βδελύξεσθε ἀπὸ τῶν πετεινῶν, καὶ οὐ βρωθήσεται, βδέλυγμά ἐστι. τὸν ἀετόν, καὶ τὸν γρύπα, καὶ τὸν ἁλιαίετον, καὶ τὸν γύπα, καὶ τὴν ἰκτῖνα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ πάντα κόρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ στρουθόν, καὶ γλαῦκα, καὶ λάρον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ ἱέρακα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ, καὶ νυκτικόρακα, καὶ καταρράκτην, καὶ ἶβιν, καὶ πορφυρίωνα, καὶ πελεκᾶνα, καὶ κύκνον, καὶ ἐρωδιόν, καὶ χαραδριόν, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ ἔποπα, καὶ νυκτερίδα, καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τῶν πετεινῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ τέσσαρα, βδέλυγμά ἐστιν ὑμῖν. ἀλλὰ ταῦτα φάγεσθε ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν τῶν πετεινῶν, ἃ πορεύεται ἐπὶ τεσσάρων, ἃ ἔχει σκέλη ἀνώτερον τῶν ποδῶν αὐτῶν, πηδᾶν ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ταῦτα φάγεσθε ἀπ' αὐτῶν, τὸν βροῦχον, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ τὸν ἀττάκην, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ τὸν ὀφιομάχην, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῷ. καὶ τὴν ἀκρίδα, καὶ τὰ ὅμοια αὐτῇ. πᾶν ἑρπετὸν ἀπὸ τῶν πετεινῶν, οἷς εἰσὶ τέσσαρες πόδες, βδέλυγμά ἐστιν ὑμῖν. καὶ ἐν τούτοις μιανθήσεσθε. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν,

in aquis et in maribus et in torrentibus: ab omnibus que eructant aque: et ab omni anima viuente que in aqua: abominatio est: et abominatio erunt vobis. de carnibus eorum non comedetis: et morticinia eorum abominabimini. et omnia quecumque non sunt eis pennule: neque squame ex his que in aquis: abominatio hoc est vobis. et hec abominabimini ab auibus: et non comedetur: abominatio est. aquilam: et gryphum: et haliecetum: et vulturem: et miluum: et similia illi. et omnem coruum: et similia illi. et struthionem: et noctuam: et larum: et similia illi. et accipitrem: et similia illi: et nycticoracem: et mergulum: et ibin: et porphyrionem: et pelicanum: et cygnum: et herodionem: et charadrion: et similia illi. et vpupam: et vespertilionem: et omnia reptilia auium: que ambulant super quattuor: abominatio erit vobis. sed hec comedetis a reptilibus auium: que ambulant super quattuor: que habent crura superius pedibus eorum, ad saltandum in ipsis super terram. et hec comedetis ab ipsis: bruchum: et similia illi. et attacum: et similia illi. et ophiomachum: et similia illi. et locustam: et similia illi. omne reptile ab auibus: quibus sunt quattuor pedes: abominatio vobis est: et in his polluemini. omnis tangens morticinia eorum:

Pritiua chal. **Interp. chal.** **Transla. Chal.**

ביממיא ובנחליא מכל רחשא דמיא ומכל נפשא חיתא די במיא שקצא אינון לכון: ושקצא יהון לכון מבסרהון לא תיכלון וית נבלתהון תשקצון: כל דלית ליה ציצין וקלפין במיא שקצא הוא לכון: וית אלין תשקצון מן עופא לא יתאכלון שקצא אינון נשרא וער ועזיא: ודיתא וטרפיתא לזנה: ית כל עורבא לזניה: וית בת נעמיתא וציצא וצפר שחפא ונצא לזנוהי: וקדיא ושלינונא וקפופא: ובותא וקתא וירקרקא: וחוריתא ואבו לזנה ונגר טורא ועטלפא: כל רחשא דעופא דמהלך על ארבע שקצא הוא לכון: ברם ית דין תיכלון מכל רחשא דעופא דמהלך על ארבע דליה קרסולין מעילא לרגלוהי לקפצא בהון על ארעא: ית אלין מנהון תיכלון ית גובא לזניה וית רשונא לזנוהי וית חרגלא לזנוהי וית חגבא לזנוהי: וכל רחשא דעופא דליה ארבע רגלין שקצא הוא לכון: ולאלין תסתאבון כל דיקרב בנבלתהון

חיה · אכל שקץ · עזז · הלך · רבע אכל · עלה · סאב

in mari et in torrentibus de omni reptili aquarum et omni anima viuente eorum que sunt in aquis: abominabile erit vobis. De carnibus eorum non comedetis: et cadauera eorum vitabitis. Omne quod non habet pennulas et squamas in aquis abominabile erit vobis. Hec quoque vitabitis de auibus: non comedetur: quia vitanda sunt: aquilam et gryphum et halietum et miluum ac vulturem iuxta genus suum. et omnem coruum in genere suo: et filiam struthionis et noctuam et larum et accipitrem iuxta genus suum: bubonem et mergulum et ibin et cignum et onocrotalum et porphyrionem et herodionem et caradrion iuxta genus suum. et vpupam et vespertilionem. Omne reptile de volucribus quod graditur super quattuor pedes: abominabile erit vobis. Veruntamen hec comedetis de omnibus reptilibus auium gradientibus super quattuor pedes: quicquid habet genua desuper pedes eius per que salit super terram. Hec sunt que ex eis comedetis: locustam iuxta genus suum: et attacum atque ophimachum in genere suo: et bruchum in genere suo. Omne autem reptile auium quod habet quattuor pedes abominabile erit vobis. propter hec quoque immundi eritis omnis qui tetigerit morticina eorum:

ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶς ὁ αἴρων τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ἐν πᾶσι τοῖς κτήνεσιν, ὅ ἐστι διχηλοῦν ὁπλήν, καὶ ὀνυχιστῆρας οὐκ ὀνυχίζει, καὶ μηρυκισμὸν οὐ μαρυκᾶται, ἀκάθαρτα ἔσονται ὑμῖν. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶς ὃς πορεύεται ἐπὶ χειρῶν ἐν πᾶσι τοῖς θηρίοις, ἃ πορεύεται ἐπὶ τέσσαρα, ἀκάθαρτα ἔσται ὑμῖν. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ αἴρων τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. ἀκάθαρτα ταῦτα ἔσται ὑμῖν. καὶ ταῦτα ὑμῖν ἀκάθαρτα τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. ἡ γαλῆ, καὶ ὁ μῦς, καὶ ὁ κροκόδειλος ὁ χερσαῖος. μυγαλῆ, καὶ χαμαιλέων, καὶ ἀσκαλαβώτης, καὶ σαῦρα, καὶ ἀσπάλαξ. ταῦτα ἀκάθαρτα ἔσται ὑμῖν ἀπὸ πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἑρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς. πᾶς ὁ ἁπτόμενος τῶν θνησιμαίων αὐτῶν, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶν ἐφ' ὃ ἂν ἐπιπέσῃ ἀπ' αὐτῶν, τεθνηκότων αὐτῶν, ἀκάθαρτον ἔσται ἀπὸ παντὸς σκεύους ξυλίνου, ἢ ἱματίου, ἢ δέρματος, ἢ σάκκου. πᾶν σκεῦος ὃ ἐὰν ποιηθῇ ἔργον ἐν αὐτῷ, εἰς ὕδωρ βαφήσεται, καὶ ἀκάθαρτον ἔσται ἕως ἑσπέρας, καὶ καθαρὸν ἔσται. καὶ πᾶν σκεῦος ὀστράκινον, εἰς ὃ ἐὰν πέσῃ ἀπὸ τούτων ἔνδον, ὅσα ἐὰν ἔνδον ᾖ, ἀκάθαρτα ἔσται, καὶ αὐτὸ συντριβήσεται. καὶ πᾶν βρῶμα ὃ ἔσθεται, εἰς ὃ ἐὰν ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτὸ ὕδωρ, ἀκάθαρτον ἔσται ὑμῖν. καὶ πᾶν ποτόν ὃ

immundus erit vsque ad vesperam. et omnis tollens morticinia illorum: lauabit vestes suas: et immundus erit vsque ad vesperam. et in omnibus animalibus quod est diuidens vngulam: et vngues non ... et ruminationem non ruminat: immunda erunt vobis. omnis tangens morticinia illorum: immundus erit vsque ad vesperam. et omnis qui ambulat super manus suas in omnibus animalibus que ambulant super quattuor: immunda erunt vobis. omnis tangens morticinia illorum: immundus erit vsque ad vesperam. et tollens morticinia illorum: lauabit vestes suas: et immundus erit vsque ad vesperam. immunda hec erunt vobis. et hec vobis immunda ex reptilibus que reptant super terram. mustella: et mus: et crocodilus terrestris. mygale: et chameleon: et stellio: et lacerta: et talpa. hec immunda erunt vobis ab omnibus reptilibus que serpunt super terram. omnis tangens morticinia illorum: immundus erit vsque ad vesperam. et omne in quod inciderit super illud de mortuis ipsorum: immundum erit ab omni vase ligneo: vel veste: vel pelle: vel sacco. omne vas in quo factum fuerit opus in ipso in aquam tingetur: et immundum erit vsque ad vesperam. et purum erit. et omne vas fictile: in quod inciderit ab ipsis intus: quecumque intus fuerit: immunda erunt: et ipsum conteretur. et omnis cibus qui comeditur: in quod superuenerit super ipsum aqua: immundus erit vobis. et omne potum quod

polluetur: et erit immundus vsque ad vesperum. Et si necesse fuerit vt portetur quippiam horum mortuum: lauabit vestimenta sua et immundus erit vsque ad occasum solis. Omne animal quod habet quidem vngulam: sed non diuidit eam nec ruminat: immundum erit. et quicquid tetigerit illud: contaminabitur. Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia immundum erit. Qui tetigerit morticina eorum polluetur vsque ad vesperum: et qui portauerit huiusmodi cadauera: lauabit vestimenta sua et immundus erit vsque ad vesperum: quia omnia hec immunda sunt vobis. Hec quoque inter polluta reputabuntur de his que mouentur in terra. mustela et mus et crocodilus singula iuxta genus suum: mygale et chameleon et stellio et lacerta et talpa. omnia hec immunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum immundus erit vsque ad vesperum et super quod ceciderit quicquam de morticinis eorum polluetur tam vas ligneum et vestimentum quam pelles et cilicia et in quo cunque fit opus: tingentur aqua et polluta erunt vsque ad vesperum: et sic postea mundabuntur. Vas autem fictile in quod horum quicquam intro ceciderit: polluetur: et idcirco frangendum est. Omnis cibus quem comedetis: si effusa fuerit super eum aqua: immundus erit. et omne liquens quod

יטמא עד הערב: וכל הנשא
מנבלתם יכבס בגדיו וטמא עד
הערב: לכל הבהמה אשר הוא
מפרסת פרסה ושסע איננה
שסעת וגרה איננה מעלה
טמאים הם לכם כל הנגע בהם
יטמא: וכל הולך על כפיו בכל
החיה ההלכת על ארבע טמאים
הם לכם כל הנגע בנבלתם
יטמא עד הערב: והנשא את
נבלתם יכבס בגדיו וטמא עד
הערב טמאים המה לכם: וזה
לכם הטמא בשרץ השרץ על
הארץ החלד והעכבר והצב
למינהו: והאנקה והכח והלטאה
והחמט והתנשמת: אלה הטמאים
לכם בכל השרץ כל הנגע בהם
במתם יטמא עד הערב: וכל אשר
יפל עליו מהם במתם יטמא מכל
כלי עץ או בגד או עור או שק כל
כלי אשר יעשה מלאכה בהם
במים יובא וטמא עד הערב
וטהר: וכל כלי חרש אשר יפל
מהם אל תוכו כל אשר בתוכו
יטמא ואתו תשברו: מכל האכל
אשר יאכל אשר יבוא עליו
מים יטמא וכל משקה אשר

כבס · פרס · הלך · כוח · נשם · מות · נפל · כלה · עשה לאך · בוא · טמא שבר · אכל בוא · שקה

Transla. Chal. **Interp. chal.** **Pritiua chal.**

יהי מסאב עד רמשא: וכל דיטול מנבלתהון יצבע לבושוהי ויהי מסאב עד רמשא: לכל בעירא דהיא סדיקא פרסתא וטלפין ליתהא מטלפא ופשרא ליתהא מסקא מסאבין אינון לכון כל דיקרב בהון יהי מסאב: וכל דמהלך על ידוהי בכל חיתא דמהלכא על ארבע מסאבין אינון לכון כל דיקרב בנבלתהון יהי מסאב עד רמשא: ודיטול ית נבלתהון יצבע לבושוהי ויהי מסאב עד רמשא מסאבין אינון לכון: ודין לכון דמסאב ברחשא דרחיש על ארעא חלדא ועכברא וצבא לזנוהי: וילא וכוחא וחלטתא וחמטא ואשותא: אלין דמסאבין לכון בכל רחשא כל דיקרב בהון במותהון יהי מסאב עד רמשא: וכל דיפל עלוהי מנהון במותהון יהי מסאב מכל מאן דאע או לבוש או משך או סק כל מאן דיתעביד עבידתא בהון במיא יתעל ויהי מסאב עד רמשא וידכי: וכל מאן דחסף דיפל מנהון לגויה כל די בגויה יסאב ויתיה תתברון: מכל מיכלא דמתאכיל דיעולון עלוהי מיא יהי מסאב וכל משקי

erit immundus vsque ad vesperam. et qui portauerit de morticinis eorum lauabit vestimenta sua: et erit immundus vsque ad vesperam. Omne animal quod diuidit vngulam et plantam non diuidit nec ruminat immundum erit vobis: omnis qui tetigerit morticina eorum erit immundus. Et omne quod ambulat super manus suas ex omnibus animantibus que gradiuntur super quattuor pedes immunda erunt vobis. omnis qui tetigerit cadauera eorum erit immundus vsque ad vesperam. Et qui portauerit cadauera eorum lauabit vestimenta sua: et erit immundus vsque ad vesperam: immunda enim erunt vobis. Hec quoque erunt vobis polluta in reptilibus que reptant super terram. Mustela et mus et crocodilus iuxta genus suum. et mygale et cameleon et stellio et lacerta et talpa. Hec immunda sunt vobis ex omnibus reptilibus. Omnis qui tetigerit morticina eorum erit immundus vsque ad vesperam. et omne super quod ceciderit de morticinis eorum erit immundum: vas autem ligneum et vestis aut pellis aut saccus omne vas in quo fit opus immittetur in aquas: et erit immundum vsque ad vesperam: postea erit mundum. Omne autem vas fictile in quo aliquid horum intro ceciderit quicquid fuerit in eo polluta erit: illud autem frangetis. et omnis cibus qui comeditur super quo effusa fuerit aqua et aliquid horum tetigerit: immundus erit: et omnis potus

נטל צבע · לפא · נסק קרב הלך · חיה · סאב · צבא · קרב · היה נפל · עבד עול · דכה · תבר שקה

Trāsla. B. Hiero.

bibitur de vniuerso vase immūdū erit. Et quicquid de morticinis huiuscemodi ceciderit super illud: immundū erit: siue clibani siue chytropodes destruentur: & immūdi erūt. Fontes vero & cisterne & oīs aquarū cōgregatio munda erit. Qui morticina eorū tetigerit: polluetur. Si ceciderit super sementem non polluet eam. Si aūt quispiā aqua sementē pfuderit: & postea morticinis tacta fuerit: illico polluetur. Si mortuū fuerit aīal quod licet vobis comedere: qui cadauer eius tetigerit: immūdus erit vsq ad vesperū. Et qui comederit ex eo quippiā siue portauerit: lauabit vestimenta sua: & immūdus erit vsq ad vesperum. Omne quod reptat super terrā: abominabile erit: nec assumetur in cibū. Quicquid super pectus quadrupes graditur: & multos habet pedes siue per humum trahitur: non comedetis: quia abominabile est. Nolite cōtaminare aīas vras nec tangatis quicq̄ eorū: ne immundi sitis. Ego sum n. dominus deus vester. Scti estote: quia ego sanctus sum. ne polluatis animas vras in oī reptili quod mouetur super terram. Ego enim sum dominus qui eduxi vos de terra egypti: vt essem vobis

Interp. chal.

qui bibitur in omni vase erit immundus. Et oia sup q̄ de his morticiniis aliqd ceciderit erūt immūda: clibanus et chytropodes frāgentur. Immūda sunt: et immūda erūt vobis. Verūtamē fons et cisterna vbi aque cōgregantur erūt mūda. Qui aūt tetigerit morticinia eorum: erit immūdus. Et si ceciderit de morticiniis eorum sup oēm sementē seminatā q̄ seminatur: mūda erit. Et si effusa fuerit aq̄ sup sementē: et ceciderit de morticiniis eorum sup eā: imūda erit vobis. Et qū mortuū fuerit aial qd licet vobis comedere: q̄ tetigerit cadauer eius erit imūdus vsq ad vesperaz. Et q̄ comederit de eius cadauere lauabit vestimēta sua: et erit imūdus vsq ad vesperā. Et q̄ portauerit cadauer eius: lauabit vestimēta sua: et erit imūdus vsq ad vesperaz. Et oē reptile qd reptat sup terrā abominabile est: nō comedatur. Oē qd graditur sup vētrē suū et oē qd gradit sup q̄ttuor pedes oē quoq qd hēt multos pedes ex oī reptili qd reptat sup terrā nō comedent: qr abomiabilia sunt. Nō cōtamiabitis aīas vras ī oī reptili qd reptat: nec polluamini in eis: ne sitis imūdi in eis. Quoniā ego dominus deus vester: sctificamini et eritis sancti: quia ego sanctus sum. Et non polluatis animas vestras in omni reptili qd reptat sup terrā. Quia ego dn̄s q̄ eduxi vos de terra egypti: vt sim vobis

Trāsla. B. Hiero.

in deum. Sancti eritis: quia ego sanctus sum. Ista est lex animantium ac volucrum & omnis anime viuentis: q̄ mouetur in aqua & reptat in terra: vt differentias noueritis mundi & immundi: & sciatis quid comedere & respuere debeatis.

Ca.12.

Locutusq est dn̄s ad moysen dicēs. Loquere filiis israel: & dices ad eos. Mulier si suscepto semine pepererit masculum: immunda erit septē diebus iuxta dies separatiōis menstrue: & die octauo circūcidetur īfantulus. ipsa vero trigīta tribus diebus manebit in sanguine purificationis sue. Omne sctūm nō tanget: nec ingredietur in sāctuariū donec impleatur dies purgatiōis sue. Si aūt feminā pepererit: immūda erit duabus hebdomadibus iuxta ritum fluxus mēstrui: & sexaginta sex diebus manebit in sāguine purificationis sue. Cūq expleti fuerint dies purificatiōis sue pro filio siue pro filia: deferet agnū āniculū in holocaustū & pullū columbe siue turturē pro pctō ad ostiū tabernaculi testimonii: & tradet sacerdoti q offeret illa corā dn̄o: & orabit pro ea: & sic mūdabitur a profluuio sāguinis sui. Ista ē lex parientis masculū aut feminā. Q̄d si nō inuenerit manus eius: nec potuerit offerre agnum: sumet duos turtures vel duos pullos colūbarum

Interp. chal.

in deū: eritisq sancti: qr ego scts sum. Ista ē lex aiantium et volucrū et oīs aie viuētis q̄ mouet in aquis et oīs animātis qd reptat sup terram. ad diuidendū inter immundū et mūdum et inter aial qd comeditur et inter animal qd non comeditur.

Ca.12.

Locutusq est dn̄s cum moyse dicēs. Loquere cū filiis israel dicēs. Mulier qū cōcepit et pepererit masculū: erit imunda septē diebus: iuxta dies separationis mēstrui eius erit imunda. Et in die octauo circūcidet caro preputii eius. Et triginta et tribus diebus manebit in sanguine purificationis: oē sctm nō tāget: et in sanctuariū nō igrediet: donec cōpleant dies purificatiōis eius. Si aūt feminā pepererit: erit imunda quattuordecim diebus iuxta ritū sepationis mēstrui. Et sexaginta et sex dieb manebit in sanguine purificationis. et cum cōpleti fuerint dies purificatiōis sue pro filio siue pro filia: afferet agnū anniculū in holocaustū: et filiū colūbe aut turturē pro peccato ad ostiū tabernaculi federis ad sacerdotē. Offeretq illū corā dn̄o. et ppiciabit pro ea: et mundabitur ab imunditia sanguinis sui. Hec est lex parientis masculū aut feminam. Si autē non inuenerit manus eius precium quod possit sufficere ad emendū agnum: sumet duos turtures aut duos filios columbe vnum

לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה
הכהן וטהרה ׃ וידבר
Cap. xiii.
יהוה אל משה ואל אהרן לאמר
אדם כי יהיה בעור בשרו שאת — נשא
או ספחת או בהרת והיה בעור
בשרו לנגע צרעת והובא אל — בוא
אהרן הכהן או אל אחד מבניו
הכהנים ׃ וראה הכהן את הנגע
בעור הבשר ושער בנגע הפך
לבן ומראה הנגע עמק מעור — ראה
בשרו נגע צרעת הוא וראהו
הכהן וטמא אתו ׃ ואם בהרת
לבנה הוא בעור בשרו ועמק אין
מראה מן העור ושערה לא הפך
לבן והסגיר הכהן את הנגע — סגר
שבעת ימים ׃ וראהו הכהן ביום — יום
השביעי והנה הנגע עמד בעיניו — שבע
לא פשה הנגע בעור והסגירו
הכהן שבעת ימים שנית ׃ וראה — שנה
הכהן אתו ביום השביעי שנית
והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע
בעור וטהרו הכהן מספחת הוא — ספח
וכבס בגדיו וטהר ׃ ואם פשה
תפשה המספחת בעור אחרי
הראתו אל הכהן לטהרתו ונראה — ראה
שנית אל הכהן ׃ וראה הכהן והנה
פשתה המספחת בעור וטמאו — פשה

vnū in holocaustū: & alterū p pctō. Orabitq́ p ea sacerdos: & sic mundabitur. Ca. 13.

Locutusq́ ē dñs ad moysen & aarō dicens. Hō in cuius cute & carne ortus fuerit diuersus color siue pustula: aut quasi lucēs qppiam id est plaga lepre: adducetur ad aarō sacerdotē vel ad vnū quēlibet filiorū eius. Qui cū viderit lepram in cute & pilos in albū mutatos colorē: ipsamq́ speciē lepre humiliorē cute & carne reliqua: plaga lepre est: & ad arbitriū eius separabitur. Si aūt lucis candor fuerit in cute: nec humilior carne reliqua & pili coloris pristini: recludet eum sacerdos septem diebus: & considerabit die septimo. Et siquidē lepra vltra non creuerit: nec transierit in cute priores terminos: rursū recludet eū septē diebus aliis: & die septimo contēplabitur. Si obscurior fuerit lepra: & non creuerit in cute: mundabit eū: quia scabies est: lauabitq́ hō vestimēta sua: & mūdus erit. Qd si postq̄ a sacerdote visus est & redditus mundicie: iterum lepra creuerit: adducetur ad eū: & immūdicie cō

vnā in holocaustū: τ vnā pro pctō: τ
μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ
ppitiabit pro ea sacerdos: τ purgabitur.
ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεύς, καὶ καθαρισθήσεται.

Et locutꝰ ē dñs ad moysen τ aarō: dicēs: hoī si alicui fiat in cute corporis eiꝰ
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, ἀνθρώπῳ ἐάν τινι γένηται ἐν δέρματι χρωτὸς αὐ-
cicatrix significatiōis vl lucēs: τ fiat in cute
τοῦ οὐλὴ σημασίας ἢ τηλαυγής, καὶ γένηται ἐν δέρμα-
corporis eius tactus lepre: ducetur ad aarō
τι χρωτὸς αὐτοῦ ἁφὴ λέπρας, ἀχθήσεται πρὸς ἀαρὼν
sacerdotē: vel vnū filiorꝫ eius sacerdotū: τ videbit
τὸν ἱερέα, ἢ ἕνα τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν ἱερέων, καὶ ὄψεται
sacerdos tactū in cute corporis eius: τ si
ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν ἐν δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ ἡ
capillus in tactu mutauerit albū: τ aspectus tactus
θρὶξ ἐν τῇ ἁφῇ μεταβάλῃ λευκήν, καὶ ἡ ὄψις τῆς ἁφῆς
humilis a cute corporis eius: tactus
ταπεινὴ ἀπὸ τοῦ δέρματος τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, ἁφὴ
lepre est. τ videbit sacerdos: τ polluet illū. si
λέπρας ἐστίν. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεύς, καὶ μιανεῖ αὐτόν. ἐὰν
āt clara alba fuerit in cute corporis
δὲ τηλαυγὴς λευκὴ ᾖ ἐν τῷ δέρματι τοῦ χρωτὸς
eius et humilis nō fuerit aspectus eius a cutē:
αὐτοῦ καὶ ταπεινὴ μὴ ᾖ ἡ ὄψις αὐτῆς ἀπὸ τοῦ δέρμα-
et capillus eius nō mutauit pilū albū:
τος, καὶ ἡ θρὶξ αὐτοῦ οὐ μετέβαλεν τρίχα λευκήν,
ipa āt est obscura: et segregabit sacerdos tactū
αὐτὴ δέ ἐστιν ἀμαυρά, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν
septē dies. et videbit sacerdos tactū die
ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
septima: et ecce tactus manet corā eo: nō creuit
ἑβδόμῃ, καὶ ἰδοὺ ἡ ἁφὴ μένει ἐναντίον αὐτοῦ, οὐ μετέ-
tactus in cute: et segregabit sacerdos
πεσεν ἡ ἁφὴ ἐν τῷ δέρματι, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς
eū septē dies scdo. et videbit sacerdos eū
αὐτὸν ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς αὐ-
die septima scdo: et ecce obscurus
τὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ τὸ δεύτερον, καὶ ἰδοὺ ἀμαυρὰ
tactus: nō creuit tactus ī cute: et mūdabit
ἡ ἁφή, οὐ μετέπεσεν ἡ ἁφὴ ἐν τῷ δέρματι, καὶ καθαριεῖ
eū sacerdos: significatio eīm est. et cū lauauerit
αὐτὸν ὁ ἱερεύς, σημασία γάρ ἐστιν. καὶ πλυνάμενος
vestimēta sua: mūdus erit. si āt commutata
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καθαρὸς ἔσται. ἐὰν δὲ μεταβαλοῦσα
creuerit significatio ī cute: postq̄ vidit
μεταπέσῃ ἡ σημασία ἐν τῷ δέρματι, μετὰ τὸ ἰδεῖν
eū sacerdos vt mūdaret eū: et visus fuerit scdo
αὐτὸν τὸν ἱερέα τοῦ καθαρίσαι αὐτόν, καὶ ὀφθήσεται τὸ δεύτερον
a sacerdote: et videbit sacerdos: et ecce
τῷ ἱερεῖ, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ με-
creuit significatio in cute: et polluet eū
τέπεσεν ἡ σημασία ἐν τῷ δέρματι, καὶ μιανεῖ αὐτὸν

Transla. Chal.

לחטאתא ויכפר עלה כהנא ותדכי ׃ Ca. xiii. ומליל יי עם משה
ועם אהרן למימר ׃ אנש ארי יהי במשך בשריה עמקא או עדיא או בהרא ויהי
במשך בשריה למכתש סגירו ויתיתי לות אהרן כהנא או לות חד מבנוהי כהניא ׃
ויחזי כהנא ית מכתשא במשך בשרא ושערא במכתשא אתהפך למחור ומחזי מכתשא
עמיק ממשך בסריה מכתש סגירותא הוא ויחזיניה כהנא ויסאיב יתיה ׃ ואם בהרא
חורא היא במשך בסריה ועמיק לית מחזהא מן משכא ושערה לא אתהפך למחור
ויסגר כהנא ית מכתשא שבעא יומין ׃ ויחזיניה כהנא ביומא שביעאה והא מכתשא
קם כד הוה לא אוסיף מכתשא במשכא ויסגריניה כהנא שבעא יומין תנינות ׃
ויחזי כהנא יתיה ביומא שביעאה תנינות והא עמא מכתשא ולא אוסיף מכתשא
במשכא וידכיניה כהנא עדיתא היא ויצבע לבושוהי וידכי ׃ ואם אוספא תוסיף
עדיתא במשכא בתר דאתחזי לכהנא לדכיותיה ויתחזי תנינות לכהנא ׃ ויחזיניה כהנא
והא אוסיפת עדיתא במשכא ויסאיביניה

Interp. chal.

in holocaustum et vnū pro peccato: τ propiciabit pro ea sacerdos: τ munda erit. Ca. 13.

Locutusq́ est dñs cum moyse τ aaron: dicens. Homo in cuiꝰ cute carnis fuerit diuersus color aut pustula aut lucēs aliquid: et fuerit in cute carnis eius in plagam lepre: adducetur ad aaron sacerdotē: aut ad vnuꝫ de filijs suis sacerdotibꝰ. Et videbit sacerdos plagam in cute carnis: τ si capillus plage versus est in albedinem τ aspectus plage profundior est cute carnis eiꝰ: plaga lepre est: videbitq́ eam sacerdos: et immundū iudicabit eum. Si autē macula alba est in cute carnis eius: τ aspectus eius non est profundior cute: τ capillus nō est versus in album: recludet sacerdos eū q̄ habet plagā septē diebus. Uidebitq́ eaꝫ sacerdos in die septimo: τ si plaga stetit sicut erat: τ nō creuit plaga in cute: recludet eum sacerdos septē diebus alijs. Uidebitq́ eū sacerdos iterū in die septimo: et si obscura fuerit plaga τ non creuit plaga in cute: mundū iudicabit eum sacerdos: pustula enī est. Et lauabit vestimēta sua τ mūdabitur. Si autē rursus creuerit pustula in cute: postq̄ visa est a sacerdote vt mūdaret eum: ostendetur iterū sacerdoti: τ videbit sacerdos: τ si creuit pustula in cute: immundū iudicabit euꝫ

sacerdos: lepra est. τ tactꝰ lepre si fiat in ho-
ὁ ἱερεύς. λέπρα ἐστίν. καὶ ἁφὴ λέπρας ἐὰν γένηται ἐν ἀν-
mine: τ veniet ad sacerdotē: τ videbit sa-
θρώπῳ, καὶ ἐλεύσεται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ὄψεται ὁ ἱε-
cerdos: τ ecce cicatrix alba in cute: τ ipa mu-
ρεύς, καὶ ἰδοὺ οὐλὴ λευκὴ ἐν τῷ δέρματι, καὶ αὕτη με-
tauit pilū albū: τ a sano car-
τέβαλε τρίχα λευκήν, καὶ ἀπὸ τοῦ ὑγιοῦς τῆς σαρ-
nis viue in cicatrice: lepra antiqua est in
κὸς τῆς ζώσης ἐν τῇ οὐλῇ, λέπρα παλαιουμένη ἐστὶν ἐν
cute corporis eius: τ polluet eū sacer-
τῷ δέρματι τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱε-
dos: nō segregabit eū: qm̄ immūdus est. si āt flo-
ρεύς, οὐκ ἀφοριεῖ αὐτόν, ὅτι ἀκάθαρτός ἐστιν. ἐὰν δὲ ἐξαν-
rens floruerit lepra in cute: τ coopuerit
θοῦσα ἐξανθήσῃ λέπρα ἐν τῷ δέρματι, καὶ καλύψῃ
lepra oēm cutē tactꝰ: a capite e-
ἡ λέπρα πᾶν τὸ δέρμα τῆς ἁφῆς, ἀπὸ κεφαλῆς αὐ-
ius vsq́ ad pedes eius: scdm totā visionē sacer-
τοῦ ἕως ποδῶν αὐτοῦ, καθ᾽ ὅλην τὴν ὅρασιν τοῦ ἱε-
dotis: τ videbit sacerdos: τ ecce coopuit le-
ρέως, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ ἐκάλυψεν ἡ λέ-
pra oēm cutē corporis eius: τ mūdabit
πρα πᾶν τὸ δέρμα τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ, καὶ καθα-
tactū: qm̄ totū cōmutauit albū: mūdus
ριεῖ τὴν ἁφήν, ὅτι πᾶν μετέβαλεν λευκόν, καθαρός
est. τ qua die visū fuerit in eo corpus viuēs: cōta-
ἐστιν. καὶ ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ὀφθῇ ἐν αὐτῷ χρὼς ζῶν, μιανθή-
minabit. τ videbit sacerdos corpus sanū: τ
σεται. καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὸν χρῶτα τὸν ὑγιῆ, καὶ
cōtaminabit eū corpus sanū: immūdus est: le-
μιανεῖ αὐτὸν ὁ χρὼς ὁ ὑγιής, ἀκάθαρτός ἐστιν, λέ-
pra est. si āt cōuersū fuerit corpus sanū: τ
πρα ἐστίν. ἐὰν δὲ ἀποκατασταθῇ ὁ χρὼς ὁ ὑγιής, καὶ
mutatū fuerit albū: τ veniet ad sacerdotē:
μεταβάλῃ λευκόν, καὶ ἐλεύσεται πρὸς τὸν ἱερέα,
τ videbit eū sacerdos: τ ecce mutauit tactus
καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ μετέβαλεν ἡ ἁφὴ
in albū: τ mūdabit sacerdos tactū: mū-
εἰς τὸ λευκόν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφήν, καθα-
dus est. τ caro si fiat in cute e-
ρός ἐστι. καὶ σὰρξ ἐὰν γένηται ἐν τῷ δέρματι αὐ-
ius cicatrix: τ sanauerit: τ fiat in loco
τοῦ ἕλκος, καὶ ὑγιασθῇ, καὶ γένηται ἐν τῷ τόπῳ τοῦ
vlceris cicatrix alba: vel clara albescēs: vel
ἕλκους οὐλὴ λευκή, ἢ τηλαυγὴς λευκαίνουσα, ἢ
rubescēs: τ videbit a sacerdote: τ videbit
πυρρίζουσα, καὶ ὀφθήσεται τῷ ἱερεῖ, καὶ ὄψεται ὁ
sacerdos: τ ecce aspectus eiꝰ humilior cu-
ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ ἡ ὄψις αὐτῆς ταπεινοτέρα τοῦ δέρ-
te: τ pilus eiꝰ versus est in albū: τ
ματος, καὶ ἡ θρὶξ αὐτῆς μετέβαλεν εἰς λευκήν, καὶ
polluet eū sacerdos: qm̄ lepra est: in vlcere
μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, ὅτι λέπρα ἐστίν, ἐν τῷ ἕλκει

demnabitur. Plaga lepre si fuerit in homie: adducetur ad sacerdotem: & videbit eum. Cunq́ color albus in cute fuerit: & capillorū mutauerit aspectū: ipsa quoq́ caro viua apparuerit: lepra vetustissima iudicabitur atq́ inolita cuti. Cōtaminabit itaq́ eū sacerdos & non recludet: qa pspicue imūdicie ē. Sin aūt effloruerit discurrēs lepra in cute: & operuerit omnem carnem a capite vsq́ ad pedes: quicquid sub aspectu oculorum cadit: considerabit eū sacerdos: & teneri lepra mundissima iudicabit: eo q̄ omnis in candorē versa sit: & idcirco hō mundus erit. Quando vero caro viuens in ea apparuerit: tūc sacerdotis iudicio polluetur: & inter imundos reputabitur. Caro enim viua si lepra aspgitur: imūda ē. Quod si rursum versa fuerit in alborē: & totū hoīem operuerit: considerabit eum sacerdos: & mundum esse decernet. Caro autem & cutis in qua vlcus natum est & sanatum: & in loco vlceris cicatrix alba apparuerit siue subrufa: adducetur hō ad sacerdotē: q cum viderit locum lepre humiliorem carne reliqua & pilos versos in candorem: contaminabit eum. Plaga enim lepre

הכהן צרעת הוא ׃ נגע צרעת כי
תהיה באדם והובא אל הכהן ׃ — היה בוא
וראה הכהן והנה שאת לבנה — נשא
בעור והיא הפכה שער לבן
ומחית בשר חי בשאת ׃ צרעת
נושנת הוא בעור בשרו וטמאו — ישן
הכהן לא יסגרנו כי טמא הוא ׃ — סגר
ואם פרוח תפרח הצרעת בעור — פרח
וכסתה הצרעת את כל עור הנגע — כסה
מראשו ועד רגליו לכל מראה — ראה
עיני הכהן ׃ וראה הכהן והנה
כסתה הצרעת את כל בשרו וטהר
את הנגע כלו הפך לבן טהור — טהר
הוא ׃ וביום הראות בו בשר חי
יטמא ׃ וראה הכהן את הבשר החי — טמא
וטמאו הבשר החי טמא הוא
צרעת הוא ׃ או כי ישוב הבשר החי — שוב
ונהפך ללבן ובא אל הכהן ׃ וראהו — הפך בוא
הכהן והנה נהפך הנגע ללבן
וטהר הכהן את הנגע טהור הוא ׃
ובשר כי יהיה בו בערו שחין — היה עור שחן
ונרפא ׃ והיה במקום השחין — רפא קום
שאת לבנה או בהרת לבנה
אדמדמת ונראה אל הכהן ׃ וראה — ראה
הכהן והנה מראה שפל מן — ראה
העור ושערה הפך לבן וטמאו
הכהן נגע צרעת הוא בשחין

Transla. Chal.

כהנא סגירותא הוא ׃ מכתש סגירו ארי תהי באנשא ויתיתי לות כהנא ׃ ויחזי
כהנא והא עמיק חורא במשכא והיא הפכת שערא למחור ורושם בשרא חיא
בעמיקתא ׃ סגירות עתיקא היא במשך בשריה ויסאיביניה כהנא לא יסגריניה ארי
מסאב הוא ׃ ואם מסנא תסגי סגירותא במשכא ותחפי סגירותא ית כל משך מכתשא
מרישיה ועד רגלוהי לכל חיזו עיני כהנא ׃ ויחזי כהנא והא חפת סגירותא ית כל
בשריה וידכי ית מכתשא כוליה אתהפך למחור דכי הוא ׃ וביומא דאתחזי ביה
בשרא חיא יהי מסאב ׃ ויחזי כהנא ית בשרא חיא ויסאיביניה בשרא חיא מסאב
הוא סגירותא הוא ׃ או ארי יתוב בשרא חיא ויתהפך למחור וייתי לות כהנא ׃
ויחזיניה כהנא והא אתהפך מכתשא למחור וידכי כהנא ית מכתשא דכי הוא ׃
ואנש ארי יהי ביה במשכיה שחנא ויתסי ׃ ויהי באתר שחנא עמקא חורא או בהרא
חורא סמקא ויתחזי לכהנא ׃ ויחזי כהנא והא מחזהא מכיך מן משכא ושערה אתהפך
למחור ויסאיביניה כהנא מכתש סגירותא הוא בשחנא

Interp. chal.

sacerdos: lepra enī est. Plaga lepre si fuerit in hoie: adducetur ad sacerdotē. Et videbit sacerdos τ si macula alba est in cute: τ capillus eius versus est in albedinē: τ signū viue carnis fuerit in macula: lepra vetustissima ē in cute carnis sue: τ contaminabit eū sacerdos: non recludet eum: qr immūdus est. Et si crescens creuerit lepra in cute: τ operuerit lepra omnē cutē plage a capite eius vsq́ ad pedes eius ola que oculi sacerdotis possunt videre: videbit sacerdos: τ si operuit lepra omnē carnē eius: mundā iudicabit plagam: tota enim versa est in albedinē: τ ideo mūdus est homo. In die autē quo apparuerit in ea caro viua: erit immūdus. Uidebitq́ sacerdos carnem viuā: τ contaminabit eam: caro enim viua leprosa imūda est. Si enim caro viua versa fuerit in albedinem: adducetur ad sacerdotē. videbitq́ eam sacerdos: τ si versa est plaga in albedinē: mundam iudicabit plagā sacerdos: mundus enī est. Homo autē in cuius cute fuerit scabies: et sanata est: τ in loco vlceris fuerit macula alba aut macula subrussa: videbit a sacerdote. Uidebitq́ sacerdos: τ si aspectus eius humilior est cute: τ capilli eius versi sunt in albedinem: contaminabit eum sacerdos: quia plaga lepre est crescens in vlcere.

orta est in vlcere. Quod si pilus coloris est pristini: & cicatrix subobscura & vicina carne non est humilior: recludet eum septem diebus. Et si quidem creuerit: adiudicabit eum lepre: sin autem steterit in loco suo: vlceris est cicatrix: & homo mundus erit. Caro autem & cutis quam ignis exusserit: & sanata albam siue ruffam habuerit cicatricem: considerabit eam sacerdos. Et ecce si versa est in alborem: & locus eius reliqua cute est humilior: contaminabit eum: quia plaga lepre in cicatrice orta est. Quod si pilorum color non fuerit immutatus: nec humilior plaga carne reliqua: & ipsa lepre species fuerit subobscura: recludet eum septem diebus. & die septimo contemplabitur. Si creuerit in cute lepra: contaminabit eum. Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus: plaga combustionis est: & idcirco mundabitur: quia cicatrix est combusture. Vir siue mulier in cuius capite vel barba germinauerit lepra: videbit eos sacerdos.

Interp. chal.

Si autem viderit eam sacerdos: et si non est in ea capillus albus neque est humilior cute: et ipsa est obscura: recludet eum sacerdos septem diebus. Si autem rursus creuerit in cute: contaminabit eum sacerdos: quia plaga lepre est. Et si in loco suo steterit macula nec creuit: cicatrix vlceris est: et mundabit eum sacerdos. Homo autem in cuius cute fuerit exustio ignis: et fuerit cicatrix combustionis macula alba subrussa aut totaliter alba: videbit eam sacerdos: et si pilus eiusdem macule versus est in albedinem: et aspectus eius profundior est cute: lepra est crescens in combustione. Et contaminabit eum sacerdos: quia plaga lepre est. Si autem viderit eam sacerdos et non est pilus albus in macula illa: neque est humilior cute: et est subobscura: recludet eum sacerdos septem diebus. Et videbit eum sacerdos in die septimo: si crescens creuerit in cute: contaminabit eum sacerdos: quia plaga lepre est. Si autem in loco suo steterit macula nec creuit in cute: et ipsa est obscura: macula combustionis est. Et mundabit eum sacerdos: quia cicatrix combustionis est. Vir autem siue mulier in cuius capite aut barba fuerit plaga: videbit sacerdos plagam

Transla. Chal.

Et si quidem humilior fuerit locus carne reliqua: & capillus flauus solitoque subtilior: contaminabit eos: quia lepra capitis ac barbe est. Sin autem viderit locum macule equalem vicine carni: & capillum nigrum: recludet eum septem diebus: & die septimo intuebitur. Si non creuerit macula: & capillus sui coloris est: & locus plage carni reliqua equalis: radetur homo absque loco macule: & recludetur septem diebus alijs. Si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo: nec humilior carne reliqua: mundabit eum: lotisque vestibus suis mundus erit. Sin autem post emundationem rursus creuerit macula in cute: non queret amplius vtrum capillus in flauum colorem sit commutatus: quia aperte immundus est. Porro si steterit macula: & capilli nigri fuerint: nouerit hominem sanatum esse: & confidenter eum pronunciet mundum. Vir siue mulier in cuius cute candor apparuerit: intuebitur eos sacerdos: Si deprehenderit

Transla. Chal.

Interp. chal.

et si aspectus eius fuerit profundior cute: et in ipsa fuerit capillus flauus tenuissimus: contaminabit eum sacerdos: quia lepra capitis siue barbe est. Et si viderit sacerdos plagam lepre: et aspectus eius non est profundior cute: et capillus niger non est in eo: recludet sacerdos plagam lepre septem diebus. et videbit sacerdos plagam in die septimo. Et si non creuit lepra nec est in ea capillus flauus: et aspectus lepre non est profundior cute: tondebit in circuitu lepre: et lepram ipsam non tondebit: et recludet sacerdos lepram septem diebus alijs. Et videbit sacerdos lepram in die septimo: et si non creuit lepra in cute: et aspectus eius non est profundior cute: mundum iudicabit eum sacerdos. et lauabit vestimenta sua: et mundabitur. Si autem rursus creuerit lepra in cute post emundationem suam videbit eum sacerdos: et si creuit lepra in cute, non curabit sacerdos de capillo flauo: quia immundus est. Si autem lepra stetit sicut antea erat: et capillus niger ortus est in ea: sanata est lepra: mundus est: et mundum iudicabit eum sacerdos. Vir autem siue mulier in quorum cute carnis fuerint macule albe: videbit sacerdos: et si in cute

Priitiua chal.

כָּהָה — בשרם בהרת כהות לבנת בהק
הוא פרח בעור טהור הוא ׃ ואיש
מָרַט — כי ימרט ראשו קרח הוא טהור
פֵּאָה פָּנָה — הוא ׃ ואם מפאת פניו ימרט
ראשו גבח הוא טהור הוא ׃ וכי
יהיה בקרחת או בגבחת נגע לבן
אדמדם צרעת פרחת הוא
בקרחתו או בגבחתו ׃ וראה אתו
נָשָׂא — הכהן והנה שאת הנגע לבנה
אדמדמת בקרחתו או בגבחתו
כמראה צרעת עור בשר ׃ איש
צָרַע — צרוע הוא טמא הוא טמא
יטמאנו הכהן בראשו נגעו ׃
והצרוע אשר בו הנגע בגדיו
הָיָה פָּרַע — יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע
עָטָה — ועל שפם יעטה וטמא טמא
קָרָא יוֹם — יקרא ׃ כל ימי אשר הנגע בו
טָמֵא — יטמא טמא הוא בדד ישב מחוץ
חָנָה יָשַׁב — למחנה מושבו ׃ והבגד כי יהיה
בו נגע צרעת בבגד צמר או בבגד
פשתים ׃ או בשתי או בערב
לפשתים ולצמר או בעור או
לָאַר — בכל מלאכת עור ׃ והיה הנגע ירקרק
או אדמדם בבגד או בעור או
שָׁתָה כָּלָה — בשתי או בערב או בכל כלי עור נגע
רָאָה — צרעת הוא והראה את הכהן ׃
סָגַר — וראה הכהן את הנגע והסגיר

subobscurum albore lucere in cute: sciat non esse leprā: sed maculam coloris cādidi & hoiem mundū. Vir de cuius capite capilli fluūt: caluus & mundus est. Et si a fronte ceciderit pili recaluaster & mundus est. Sin autem in caluitio siue in recaluatione albus vel ruffus color fuerit exortus: & hoc sacerdos viderit: condēnabit cū haud dubi[e le]pre: que orta est in caluitio. Quicunq; ergo maculatus fuerit lepra: & separatus est ad arbitrium sacerdotis: habebit vestimēta dissuta: caput nudum: os veste cōtectum: cōtaminatū ac sordidū se clamabit. Omni tēpore quo leprosus est & immundus: solus habitabit extra castra. Vestis lanea siue linea que lepram habuerit in stamine atq; subtegmine: aut certe pellis: vel quicquid ex pelle confectum est. si alba vel rufa macula fuerit infecta: lepra reputabitur: ostēdeturq; sacerdoti. Qui consideratam recludet

carnis sue cādores splēdētes albescētes
τῆς σαρκὸς αὐτοῦ αὐγάσματα αὐγάζοντα λευκαθίζοντα
impetigo ē: floret in cute: mūdus est. si āt
ἄλφος ἐστὶν, ἐξανθεῖ ἐν τῷ δέρματι, καθαρός ἐστιν. ἐὰν δέ
alicui caluū fuerit caput eius caluus est: mūdus
τινι μαδήσῃ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ φαλακρός ἐστι, καθαρός ἐ-
est. si āt ante faciē eius caluū fuerit caput eius
στιν. ἐὰν δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ μαδήσῃ ἡ κεφαλὴ αὐ-
recaluaster est: mūdus est. si āt fuerit in
τοῦ ἀναφάλαντός ἐστι, καθαρός ἐστιν. ἐὰν δὲ γένηται ἐν τῷ
caluitie eius: vel i recaluatiōe eius
φαλακρώματι αὐτοῦ, ἢ ἐν τῷ ἀναφαλαντώματι αὐτοῦ
tactus albus vel flauescēs: lepra florēs est in
ἁφὴ λευκὴ ἢ πυρρίζουσα, λέπρα ἐξανθίζουσά ἐστιν ἐν τῷ
caluitie eius: vel i recaluatione eius.
φαλακρώματι αὐτοῦ, ἢ ἐν τῷ ἀναφαλαντώματι αὐτοῦ.
et videbit eū sacerdos: et ecce aspectus tactus al
καὶ ὄψεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καὶ ἰδοὺ ἡ ὄψις τῆς ἁφῆς λευ-
bus vel flauescēs in caluicie eius: vel in re-
κὴ ἢ πυρρίζουσα ἐν τῷ φαλακρώματι αὐτοῦ, ἢ ἐν τῷ ἀνα-
caluatione eius sicut species lepre in cute
φαλαντώματι αὐτοῦ ὡς εἶδος λέπρας ἐν τῷ δέρματι
carnis sue: hō leprosus ē: immūdus ē. pollutio
τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, ἄνθρωπος λεπρός ἐστιν, ἀκάθαρτός ἐστιν. μιάν-
ne polluet eū sacerdos: i capite suo tactus eius.
σει μιανεῖ αὐτὸν ὁ ἱερεύς, ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἡ ἁφὴ αὐτοῦ.
et leprosus in quo ē tactus: vestimēta eius erūt solu
καὶ ὁ λεπρὸς ἐν ᾧ ἐστιν ἡ ἁφή, τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔσται παρα-
ta: et caput eius nudū: et
λελυμένα, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀκατακάλυπτος, καὶ
circa os eius cōtegatur: et immūdus vo
περὶ τὸ στόμα αὐτοῦ περιβαλέσθω, καὶ ἀκάθαρτος κε-
cabitur oēs dies: quādiu fuerit in eo ta
κλήσεται πάσας τὰς ἡμέρας, ὅσας ἐὰν ᾖ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἁ-
ctus: immūdus exūs immūdus erit: segregatus sede-
φή, ἀκάθαρτος ὢν ἀκάθαρτος ἔσται, κεχωρισμένος καθή-
bit: extra castra erit eius cōuersatio.
σεται, ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔσται αὐτοῦ ἡ διατριβή.
et vestis i qua fuerit in ipsa tactus lepre in ve-
καὶ ἱματίου ᾧ ἐὰν γένηται ἐν αὐτῷ ἁφὴ λέπρας, ἐν ἱμα-
ste lanea: vel in veste stupea: vel i stamie: vel i subtegmie:
τίῳ ἐρεῷ, ἢ ἐν ἱματίῳ στυππίνῳ, ἢ ἐν στήμονι, ἢ ἐν κρόκῃ,
vel in lineis: vel in laneis: vel in pelle: vel in
ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν τοῖς ἐρεοῖς, ἢ ἐν δέρματι, ἢ ἐν
omni oparia pelle: et fuerit tactus vire-
παντὶ ἐργασίμῳ δέρματι, καὶ γένηται ἡ ἁφὴ χλωρί-
scēs vel flauescēs in pelle: vel in veste:
ζουσα ἢ πυρρίζουσα ἐν τῷ δέρματι, ἢ ἐν τῷ ἱματίῳ,
vel in stamine: vel in subtegmine: vel in oi vase ope
ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει ἐρ-
rario pellis: tactus lepre est. et ostēdet sacer
γασίμῳ δέρματος, ἁφὴ λέπρας ἐστίν. καὶ δείξει τῷ ἱε-
doti: et videbit sacerdos tactū: et segregabit
ρεῖ, καὶ ὄψεται ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφήν, καὶ ἀφοριεῖ

Transla. Chal.

נשיהון בהרן עמין חורן בוהקא הוא סגי במשכא דכי הוא ׃ וגבר ארי יתר שער
רישיה קרח הוא דכי הוא ׃ ואם מלקבל אפוהי יתר שער רישיה גלוש הוא דכי
הוא ׃ וארי יהי בקרחותא או בגלושותא מכתש חיור סמוק סגירות סגיא היא
בקרחותיה או בגלושותיה ׃ ויחזי יתיה כהנא והא עמקת מכתשא חיור סמוק
בקרחותיה או בגלושותיה כחזו סגירות משך בשרא ׃ גבר סגיר הוא מסאב הוא
סאבא יסאביניה כהנא ברישיה מכתשיה ׃ וסגירא דביה מכתשא לבושוהי יהון
מבזעין ורישיה יהי פריע ועל שפם כאבילא יתעטף ולא תסתאבון לא תסתאבון
יקרי ׃ כל יומין דמכתשא ביה יהי מסאב מסאב הוא בלחודוהי יתיב מברא למשריתא
יהי מותביה ׃ ולבושא ארי יהי ביה מכתש סגירו בלבוש עמר או בלבוש כיתן ׃ או
בשתיא או בערבא לכיתנא ולעמרא או במשכא או בכל עיבידת משך ׃ ויהי מכתשא
ירוק או סמוק בלבושא או במשכא או בשתיא או בערבא או בכל מאן דמשך
סגירות מכתשא הוא ויתחזי לכהנא ׃ ויחזי כהנא ית מכתשא ויסגר

Primitiua chal.: עמם סאב יתר · ראש קהל · כתש · חזה סאב · הוה · בזע עטף סאב · קרא שרא · יתב שתה · רוה · כתש · חזא

Interp. chal.

carnis eorū sunt macule subobscure albe: macula coloris candidi est crescēs in cute: mūdusq; est. Vir autē cuius capilli capitis fluunt: caluus et mūdus est. Si autē cōtra faciē suam fluerint capilli capitis eius: recaluaster est: mūdusq; est. et si fuerit in caluitio aut in recaluatione plaga alba subruffa: lepra est crescēs in caluitio eius aut in recaluatione eius. Videbitq; eū sacerdos: et si macula plage alba fuerit et subruffa in caluitio eius aut in recaluatione eius sicut aspectus lepre cutis carnis: vir leprosus est: immundus est: contaminās contaminabit eum sacerdos: in capite eius est plaga eius. Leprosus autē in quo fuerit plaga: vestimēta eius erūt scissa: et caput eius erit nudū: et os eius inuoluetur panno sicut lugēs. Et non cōtaminemini neq; imundi sitis clamabit: cunctis diebus quibus habuerit plagā erit immūdus: immūdus enī est: solus habitabit: extra castra erit habitatio eius. Et vestis in qua fuerit plaga lepre in veste lanea aut in veste linea aut in stamine vel in subtegmine de lino aut de lana aut in pelle vel in quocunq; quod factum est ex pelle: si fuerit plaga pallida aut ruffa in veste aut in pelle vel in stamine aut in subtegmine aut in quacunq; veste pellicea: plaga lepre est: ostendeturq; sacerdoti. Et videbit sacerdos plagam: et recludet

sacerdos tactū septē dies: et videbit
ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ὄψεται τὴν ἁ-
tactū die septima. si āt diffusus fuerit tactus i
φὴν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ. ἐὰν δὲ διαχέηται ἡ ἁφὴ ἐν
veste: vel in stamine: vel i subtegmine vel in
τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ ἢ ἐν τῷ
pelle: iuxta oia quecūq; facta fuerit pelles
δέρματι, κατὰ πάντα ὅσα ἐὰν ποιηθῇ δέρματα
in opatiōe: lepra pseuerās est tactus: immun
ἐν τῇ ἐργασίᾳ, λέπρα ἔμμονός ἐστιν ἡ ἁφή, ἀκάθαρ-
dus est: cōburet vestē: vel stamē: vel
τός ἐστι, κατακαύσει τὸ ἱμάτιον, ἢ τὸν στήμονα, ἢ
subtegmē: vel i laneis: vel in lineis: vel in om
τὴν κρόκην, ἢ ἐν τοῖς ἐρεοῖς, ἢ ἐν τοῖς λινοῖς, ἢ ἐν παν-
ni vase pelliceo: in quo fuerit i ipso tactus: qr le
τὶ σκεύει δερματίνῳ, ἐν ᾧ ἂν ᾖ ἐν αὐτῷ ἡ ἁφή, ὅτι λέ-
pra pseuerās est: in igne cōburet. si āt
πρα ἔμμονός ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. ἐὰν δὲ
viderit sacerdos: et nō diffusus fuerit tactus in ve-
ἴδῃ ὁ ἱερεύς, καὶ μὴ διαχέηται ἡ ἁφὴ ἐν τῷ ἱμα-
ste: vel in stamine: vel in subtegmine: vel i om-
τίῳ, ἢ ἐν τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παν-
ni vase pelliceo: et pcipiet sacerdos: et
τὶ σκεύει δερματίνῳ, καὶ συντάξει ὁ ἱερεύς, καὶ
lauabit in quo fuerit in ipso tactus: et segregabit
πλυνεῖ ἐφ' οὗ ἐὰν ᾖ ἐπ' αὐτῷ ἡ ἁφή, καὶ ἀφοριεῖ
sacerdos tactū septē dies scdo. et
ὁ ἱερεὺς τὴν ἁφὴν ἑπτὰ ἡμέρας τὸ δεύτερον. καὶ
videbit sacerdos postq̄ lotus fuerit tactus:
ὄψεται ὁ ἱερεὺς μετὰ τὸ πλυθῆναι τὴν ἁφήν,
et si āt nō mutauerit tactus aspectū suū: et
καὶ εἰ δὲ μὴ μεταβάλῃ ἡ ἁφὴ τὴν ὄψιν αὐτῆς, καὶ
tactus nō diffundit: immūdū est: in igne
ἡ ἁφὴ οὐ διαχεῖται, ἀκάθαρτόν ἐστιν, ἐν πυρὶ
cōburetur. firmatus ē in veste: vel in
κατακαυθήσεται. ἐστήρικται ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν
stamine: vel in subtegmine: et si viderit sacerdos:
τῷ στήμονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ. καὶ ἐὰν ἴδῃ ὁ ἱερεύς,
et fuerit obscurus tactus postq̄ lotū fuerit ipsum:
καὶ ᾖ ἀμαυρὰ ἡ ἁφὴ μετὰ τὸ πλυθῆναι αὐτό,
rūpet illū a veste: vel a
ἀπορρήξει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, ἢ ἀπὸ τοῦ
stamine: vel a subtegmine: vel a pel-
στήμονος, ἢ ἀπὸ τῆς κρόκης, ἢ ἀπὸ τοῦ δέρμα-
le. si āt apparuerit āplius in veste: vel i sta
τος. ἐὰν δὲ ὀφθῇ ἔτι ἐν τῷ ἱματίῳ, ἢ ἐν τῷ στή-
mine: vel in subtegmine: vel in oi vase pel
μονι, ἢ ἐν τῇ κρόκῃ, ἢ ἐν παντὶ σκεύει δερ-
liceo: lepra florēs est: in igne cō
ματίνῳ, λέπρα ἐξανθίζουσά ἐστιν, ἐν πυρὶ κα-
buretur in quo est tactus:
τακαυθήσεται ἐν ᾧ ἐστιν ἡ ἁφή,

septem diebus: & die septimo rursus aspiciens si deprehenderit creuisse: lepra perseuerans est: pollutum iudicabit vestimentum: & omne in quo fuerit inuenta: & idcirco comburetur flammis. q̄ si eam viderit non creuisse: precipiet: & lauabunt id in quo lepra est: recludetq; illud septē diebus aliis. Et cum viderit faciem quidem pristinā non reuersam: nec tñ creuisse leprā: immundū iudicabit: & igne comburet: eo q̄ infusa sit in superficie vestimenti vel per totū lepra. Sin autem obscurior fuerit locus lepre postq̄ vestis est lota: abrūpet eum & a solido diuidet. Quod si ultra apparuerit in his locis que prius immaculata erant: lepra volatilis & vaga debet igne comburi.

את הנגע שבעת ימים ׃ וראה
את הנגע ביום השביעי כי
פשה הנגע בבגד או בשתי או
בערב או בעור לכל אשר
עָשָׂה — יעשה העור למלאכה צרעת
אָבַד — ממארת הנגע טמא הוא ׃ ושרף
את הבגד או את השתי או את
הערב בצמר או בפשתים או
הָיָה — את כל כלי העור אשר יהיה בו
הנגע כי צרעת ממארת הוא
באש תשרף ׃ ואם יראה הכהן
שָׂרַף רָאָה — והנה לא פשה הנגע בבגד או
בשתי או בערב או בכל כלי
עור ׃ וצוה הכהן וכבסו את אשר
יוֹם — בו הנגע והסגירו שבעת ימים
שָׁנָה כָּבַס — שנית ׃ וראה הכהן אחרי הכבס
את הנגע והנה לא הפך
הנגע את עינו והנגע לא פשה
טמא הוא באש תשרפנו פחתת
הוא בקרחתו או בגבחתו ׃ ואם
ראה הכהן והנה כהה הנגע
אחרי הכבס אתו וקרע אתו
מן הבגד או מן העור או מן
השתי או מן הערב ׃ ואם תראה
עוד בבגד או בשתי או בערב או
בכל כלי עור פרחת הוא באש
תשרפנו את אשר בו הנגע ׃

Transla. Chal.

ית מכתשא שבעא יומין ׃ ויחזי ית מכתשא ביומא שביעאה ארי אוסיף מכתשא
בלבושא או בשתיא או בערבא או במשכא לכל דיתעבד משכא לעבידא סגירות
מחסרא מכתשא מסאב הוא ׃ ויוקיד ית לבושא או ית שתיא או ית ערבא בעמרא
או בכיתנא או ית כל מאן דמשך דיהי ביה מכתשא ארי סגירות מחסרא הוא בנורא
תתוקד ׃ ואם יחזי כהנא והא לא אוסיף מכתשא בלבושא או בשתיא או בערבא או
בכל מאן דמשך ׃ ויפקיד כהנא ויחורון ית דביה מכתשא ויסגריניה שבעא יומין
תנינות ׃ ויחזי כהנא בתר דחוורו ית מכתשא והא לא שנא מכתשא מן כד הוה
ומכתשא לא אוסיף מסאב הוא בנורא תוקדיניה תברא הוא בשחיקותיה או
בחדתותיה ׃ ואם חזא כהנא והא עמא מכתשא בתר דחוורו יתיה ויבזע יתיה מן
לבושא או מן משכא או מן שתיא או מן ערבא ׃ ואם תתחזי עוד בלבושא או בשתיא
או בערבא או בכל מאן דמשך סגיא היא בנורא תוקדיניה ית דביה מכתשא ׃

Interp. chal.

eam septem diebus: videbitq; plagam in die septimo: et si creuit in veste vel in stamine aut in pelle aut in quocūq; quod ex pelle fit: lepre corrodētis est plaga: immūdus erit. Et cōburet vestem aut stamen aut subtegmen laneum aut lineum aut quācunq; vestem pelliceam in quibus fuerit plaga: quia lepra corrodens est: igne comburetur. Et si viderit sacerdos q̄ nō creuit plaga in vestimēto aut in stamine vel subtegmine aut in omni veste pellicea: iubebit sacerdos et lauabūt illud in quo fuerit plaga: et recludet illud septem diebus alijs. videbitq; sacerdos postquā lauerunt locū plage: et si non est mutata plaga ab eo quod erat: neq; creuit plaga: immūdus erit: igni combures illud: corrosio enim est in vetustate sua vel in nouitate sua. Et si viderit sacerdos q̄ plaga est subobscura postquā lauerunt eam: abrumpet eam a vestimento aut de pelle aut de stamine aut de subtegmine. Et si vltra apparuerit in vestimento aut in stamine vel in subtegmine aut in quacunq; veste pellicea multiplicata est: igni combures illud in quo est plaga.

Primitiua chal.: יסף · עבד · חסר סאב יקד · הוה · יקד חזה · פקד חור · תנה שנה · יסף יקד שחק · חדה כתש בזע · שתה חזא · סגא

ובגד או השתי או הערב או
כל כלי העור אשר תכבס וסר
מהם הנגע וכבס שנית וטהר׃
זאת תורת נגע צרעת בגד הצמר
או הפשתים או השתי או הערב
או כל כלי עור לטהרו או
לטמאו׃ וידבר יהוה

Ca. xiiij.

אל משה לאמר׃ זאת תהיה תורת
המצרע ביום טהרתו והובא אל
הכהן׃ ויצא הכהן אל מחוץ
למחנה וראה הכהן והנה נרפא
נגע הצרעת מן הצרוע׃ וצוה
הכהן ולקח למטהר שתי צפרים
חיות טהרות ועץ ארז ושני
תולעת ואזב׃ וצוה הכהן ושחט
את הצפור האחת אל כלי חרש
על מים חיים׃ את הצפר החיה
יקח אתה ואת עץ הארז
ואת שני התולעת ואת האזב
וטבל אותם ואת הצפר החיה
בדם הצפר השחטה על
המים החיים׃ והזה על המטהר
מן הצרעת שבע פעמים
וטהרו ושלח את הצפר החיה
על פני השדה׃ וכבס המטהר
את בגדיו וגלח את כל שערו
ורחץ במים וטהר ואחר יבוא

סור
ירה
דבר
היה
בוא
חנה רפא
חיה שנה
תלע
צפר כלה
לקח
את
נזה טהר
פנה
בוא

Si cessauerit: lauabit aqua ea que pura sunt secūdo: & mūda erunt. Ista est lex lepre vestimenti lanei & linei staminis atque subtegminis oīsque supellectilis pellicee: quo mūdari debeat vel cōtamiari. Ca. 14.

Locutusque est dñs ad moysen. dicēs. Hic est ritus leprosi qñ mundandus est. Adducetur ad sacerdotē. Qui egressus de castris: cū inuenerit lepram esse mundatam: precipiet ei qui purificatur vt offerat duos passeres viuos p se: quos vesci licitū ē: & lignū cedrinum vermiculumque & hyssopū. Et vnū ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viuētes: aliū autem viuum cum ligno cedrino & cocco & hyssopo tinget in sanguine passeris imolati: quo asperget illum qui mūdandus est septies vt iure purgetur: & dimittet passerē viuū: vt in agrū auolet. Cūque lauerit homo vestimēta sua: radet omnes pilos corporis: & lauabitur aqua: purificatusque ingredietur

⁊ vestis: vel stamē: vel subtegmē: vel oē vas
καὶ τὸ ἱμάτιον, ἢ ὁ στήμων, ἢ ἡ κρόκη, ἢ πᾶν σκεῦος
pelliceū: qd lauabit: ⁊ recedet ab
δερμάτινον, ὃ πλυθήσεται, καὶ ἀποστήσεται ἀπ᾽
ipo tactus: ⁊ lauabitur scdo: ⁊ mūd
αὐτοῦ ἡ ἁφή, καὶ πλυθήσεται τὸ δεύτερον, καὶ κα
dum erit. hec lex tact⁹ lepre vestis
θαρὸν ἔσται. οὗτος ὁ νόμος ἁφῆς λέπρας ἱματίου
lanee: vel stuppee: vel staminis: vel subtegminis vl om
ἐρέου, ἢ στυππείνου, ἢ στήμονος, ἢ κρόκης, ἢ παν
nis vasis pellicei: ad mūdādū il
τὸς σκεύους δερματίνου, εἰς τὸ καθαρίσαι αὐ
lud vel polluēdū.
τὸ ἢ μιᾶναι. C. 14.

A

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: hec
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, οὗ
lex leprosi. qua die mūdat⁹ fuerit:
τος ὁ νόμος τοῦ λεπροῦ. ᾗ ἂν ἡμέρᾳ καθαρισθῇ,
⁊ adducetur ad sacerdotē: ⁊ egredie
καὶ προσαχθήσεται πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ἐξελεύσε
tur sacerdos extra castra: ⁊ videbit sa
ται ὁ ἱερεὺς ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ὄψεται ὁ ἱε
cerdos: ⁊ ecce sanat tact⁹ lepre a
ρεύς, καὶ ἰδοὺ ἴαται ἡ ἁφὴ τῆς λέπρας ἀπὸ τοῦ
leproso: ⁊ iubebit sacerdos: ⁊ accipiēt
λεπροῦ, καὶ προστάξει ὁ ἱερεύς, καὶ λήψονται τῷ κε
mūdato duas auiculas viuas puras: ⁊ li
καθαρισμένῳ δύο ὀρνίθια ζῶντα καθαρά, καὶ ξύ
gnū cedrinū: ⁊ retortū coccinū: ⁊ hys
λον κέδρινον, καὶ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ ὕσ
sopū. ⁊ iubebit sacerdos: ⁊ imolabūt
σωπον. καὶ προστάξει ὁ ἱερεύς, καὶ σφάξουσι τὸ
auiculā vnā in vase fictili in aqua viuēte.
ὀρνίθιον τὸ ἓν εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον ἐφ᾽ ὕδατι ζῶντι.
⁊ auiculā viuētē accipiet eā: ⁊ lignū
καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν λήψεται αὐτό, καὶ τὸ ξύλον
cedrinū: ⁊ retortū coccinū: ⁊
τὸ κέδρινον, καὶ τὸ κεκλωσμένον κόκκινον, καὶ τὴν
hyssopū: ⁊ tinget ea ⁊ auiculā viuētē
ὕσσωπον, καὶ βάψει αὐτὰ καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν
in sanguine auicule immolate in aqua
εἰς τὸ αἷμα τοῦ ὀρνιθίου τοῦ σφαγέντος ἐφ᾽ ὕδατι
viuēte: ⁊ aspget sup mūdatū a
ζῶντι, καὶ περιρρανεῖ ἐπὶ τὸν καθαρισθέντα ἀπὸ
lepra septies: ⁊ mūdus erit. ⁊ dimit
τῆς λέπρας ἑπτάκις, καὶ καθαρὸς ἔσται. καὶ ἐξαπο
tet auiculā viuā in cāpū: ⁊ lauabit
στελεῖ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν εἰς πεδίον, καὶ πλυνεῖ
mūdatus vestes suas: ⁊ radet
ὁ καθαρισθεὶς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ξυρήσεται
oēm pilū suum: ⁊ lauabit in aqua:
πᾶσαν τὴν τρίχα αὐτοῦ, καὶ λούσεται ἐν ὕδατι,
⁊ mūdus erit. ⁊ post hec ingredietur
καὶ καθαρὸς ἔσται. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται

Math. 8.a. Marci 1.a. Luce. 5.c. ⁊ 17.d.

Primitiua chal.

חור עדה צבע
תנה דכה
אמר היה אתא
נפק סגר חזה
אסא פקד נסב
דכה תרי חיה
נכס צבע זהר
אזב טבל ידד
שלח צבע גלח
סחא עול

Interp. chal.

Vestis autem aut stamen aut subtegmen aut omnis vestis pellicea que lota fuerit et recesserit ab eis plaga: lauabitur secundo: et sic mundabitur. Hec est lex plage lepre vestis lanee aut linee aut staminis vel subtegminis aut omnis supellectilis pellicee: quomodo mundari debeat vel contaminari. Cap. 14.

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Hec est lex leprosi: in die emundationis sue adducetur ad sacerdotem: et egredietur sacerdos extra castra: ⁊ videbit sacerdos: ⁊ si sanata fuerit lepra leprosi: precipiet sacerdos vt tollant ei qui mundandus est duos passeres viuos mundos: et lignum cedri et coccinum et hyssopum. Precipietque sacerdos vt immolent passerem vnum in vase fictili super aquas fontis. Passerem autem viuum tollet et lignū cedrinum et coccinum et hyssopum. Et tinget ea et passerem viuū in sanguine passeris immolati super aquas fontis: et asperget septies super illum qui mundandus est a lepra: et mundabit eum: et dimittet passerem viuum super faciem agri. Lauabitque ille qui mūdandus est vestimēta sua: et tondebit oēs pilos suos: et lauabit aqua: et sic mūdabit. Et postea ingredietur

Transla. Chal.

ולנשא או שתיא או ערבא או כל מאן דמשך דתתחור ויעדי מנהון מכתשא ויצטבע
תנינות וידכי׃ דא אוריתא דמכתש סגירו לבוש עמר או כיתנא או שתיא או ערבא
או כל מאן דמשך לדכאותיה או לסאבותיה׃ **Ca. xiiij.** ומליל יי עם
משה למימר׃ דא תהי אוריתא דסגירא ביומא דדכותיה ויתיתי לות כהנא׃ ויפוק
כהנא למברא למשריתא ויחזי כהנא והא אתסי מכתש סגירותא מן סגירא׃ ויפקיד
כהנא ויסב למדכי תרתין צפרין חיין דכין ואעא דארזא וצבע זהורי ואיזובא׃
ויפקיד כהנא ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבוע׃ ית צפרא חיתא יסב
יתה וית אעא דארזא וית צבע זהורי וית איזובא ויטבול יתהון וית צפרא חיתא
בדמא דצפרא דנכיסתא על מי מבוע׃ וידי על דמדכי מן סגירותא שבע זמנין ״
וידכיניה וישלח ית צפרא חיתא על אפי חקלא׃ ויצבע דמדכי ית לבושוהי ויגלח
ית כל שעריה ויסחי במיא וידכי ובתר כן יעול ״״״״

---

in castra: ⁊ manebit extra domū
εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ διατρίψει ἔξω τοῦ οἴκου
suā septē dies. ⁊ erit die septima:
αὐτοῦ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἔσται τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ,
radet oēm pilū suū: caput
ξυρήσεται πᾶσαν τὴν τρίχα αὐτοῦ, τὴν κεφαλὴν
suū: ⁊ barbā: ⁊ supcilia. ⁊ oēm
αὐτοῦ, καὶ τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς, καὶ πᾶσαν
pilū suū radet. ⁊ lauabit vestes
τὴν τρίχα αὐτοῦ ξυρήσεται. καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια

B

suas: ⁊ lauabit corp⁹ suū aqua: ⁊ mū
αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ κα
dabitur. ⁊ die octaua accipiet duos a
θαρισθήσεται. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ λήψεται δύο ἀμ
gnos imaculatos āniculos: ⁊ ouem vnā imaculatā
νοὺς ἀμώμους ἐνιαυσίους, καὶ πρόβατον ἓν ἄμωμον
anniculā: ⁊ tres decimas simile ad sacrificiū
ἐνιαύσιον, καὶ τρία δέκατα σεμιδάλεως εἰς θυσίαν
cōspsum in oleo: ⁊ sextariū olei vnū.
πεφυραμένην ἐν ἐλαίῳ, καὶ κοτύλην ἐλαίου μίαν.
⁊ statuet sacerdos mūdās hoiē q mūda
καὶ στήσει ὁ ἱερεὺς ὁ καθαρίζων τὸν ἄνθρωπον τὸν καθαριζόμε
tur: ⁊ hec corā dño: sup hostiū tabnacli
νον, καὶ ταῦτα ἔναντι κυρίου, ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς
testimonij. ⁊ accipiet sacerdos agnū vnū:
τοῦ μαρτυρίου. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς τὸν ἀμνὸν τὸν ἕνα,
⁊ offeret eū pro delicto: ⁊ sextariū
καὶ προσάξει αὐτὸν τῆς πλημμελίας, καὶ τὴν κοτύλην
olei: et sepabit illa sepatione corā dño. et
τοῦ ἐλαίου, καὶ ἀφοριεῖ αὐτὰ ἀφόρισμα ἔναντι κυρίου. καὶ
immolabūt agnū in loco: vbi immolabūt. holocau
σφάξουσι τὸν ἀμνὸν ἐν τόπῳ, οὗ σφάξουσι τὰ ὁλοκαυ
sta: et q̄ pro pctō: in loco scto:
τώματα, καὶ τὰ περὶ τῆς ἁμαρτίας, ἐν τόπῳ ἁγίῳ.
est enī qd pro pctō: sicut qd pro deli
ἔστι γὰρ τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, ὥσπερ τὸ τῆς πλημμε
cto est sacerdoti. scta sctōꝝ est. et accipiet sacerdos
λίας ἐστὶ τῷ ἱερεῖ. ἅγια ἁγίων ἐστίν. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς
a sanguine q̄ pro delicto: et imponet sacerdos
ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημμελίας, καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς

C

sup extremū auricule q̄ mūdat dextre: et
ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ
sup extremitatē man⁹ eius dextre: et sup extremitatē
ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον
pedis eius dextri. et accipiēs sacerdos a
τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς
sextario olei infundet sup manū sacerdotis
κοτύλης τοῦ ἐλαίου ἐπιχεεῖ ἐπὶ τὴν χεῖρα τοῦ ἱερέως
sinistrā. et tinget sacerdos digitū suū
τὴν ἀριστεράν. καὶ βάψει ὁ ἱερεὺς τὸν δάκτυλον αὐτοῦ τὸν
dextrū ab oleo exūti in manu ei⁹
δεξιὸν ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐ
sinistra. et aspget septies ab
τοῦ τῆς ἀριστερᾶς. καὶ ῥανεῖ ἑπτάκις ἀπὸ

castra: ita dumtaxat vt maneat extra tabernaculū suū septē diebus: & die septima radet capillos capitis barbamque & supercilia ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestib⁹ & corpore: die octauo sumet duos agnos immaculatos: & ouem anniculam absque macula: & tres decimas simile in sacrificiū que cōspersa sit oleo: & seorsū olei sextariū. Cūque sacerdos purificans hoiem statuerit eū & hec omnia corā domino in ostio tabernaculi testimonii: tollet agnum & offeret eum pro delicto oleique sextarium. Et oblatis ante dominum omnibus: imolabit agnum vbi solet immolari hostia pro peccato & holocaustū. i. ī loco sācto. Sicut enī p pctō ita & p delicto ad sacerdotē ptinet hostia. Sctā sāctorū ē. Assumēsque sacerdos de sanguie hostie q̄ imolata est pro delicto: pōet super extremū auricule dextre ei⁹ q mūdatur: & sup pollices man⁹ dextre & pedis: & de olei sextario mittet in manum suā sinistram: tingetque digitum dextrum ī eo: & asperget

אל המחנה וישב מחוץ לאהלו
שבעת ימים׃ והיה ביום השביעי
יגלח את כל שערו את ראשו
ואת זקנו ואת גבת עיניו ואת
כל שערו יגלח וכבס את בגדיו
ורחץ את בשרו במים וטהר׃
וביום השמיני יקח שני כבשים
תמימם וכבשה אחת בת שנתה
תמימה ושלשה עשרנים סלת
מנחה בלולה בשמן ולג אחד שמן׃
והעמיד הכהן המטהר את האיש
המטהר ואתם לפני יהוה פתח
אהל מועד׃ ולקח הכהן את הכבש
האחד והקריב אתו לאשם ואת
לג השמן והניף אתם תנופה לפני
יהוה׃ ושחט את הכבש במקום
אשר ישחט את החטאת ואת
העלה במקום הקדש כי כחטאת
האשם הוא לכהן קדש קדשים
הוא׃ ולקח הכהן מדם האשם ונתן
הכהן על תנוך אזן המטהר
הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל
בהן רגלו הימנית׃ ולקח הכהן מלג
השמן ויצק על כף הכהן
השמאלית׃ וטבל הכהן את
אצבעו הימנית מן השמן אשר
על כפו השמאלית והזה מן

יום שבע
גלח
גב
שמן לקח שנה
תמם שנה
בלל לוג
עמד
יעד
קרב
נוף
קום
שחט
תנך טהר
צבע
נזה

Transla. Chal.

למשריתא ויתב למברא למשכניה שבעא יומין׃ ויהי ביומא שביעאה יגלח ית כל
שעריה ית רישיה וית דקניה וית גביני עינוהי וית כל שעריה יגלח ויצבע ית ״
לבושוהי ויסחי ית בסריה במיא וידכי׃ וביומא תמינאה יסב תרין אמרין שלמין
ואמרתא חדא בת שתה שלמתא ותלתא עשרונין סלתא מנחתא דפילא במשח ולגא
חד משחא׃ ויקים כהנא דמדכי ית גברא דמדכי ויתהון קדם יי בתרע משכן זמנא׃
ויסב כהנא ית אמרא חד ויקריב יתיה לאשמא וית לגא דמשחא וירים יתהון
ארמא קדם יי׃ ויכוס ית אמרא באתרא דיכוס ית חטאתא וית עלתא באתר קדיש
ארי כחטאתא אשמא הוא לכהנא קדש קודשין הוא׃ ויסב כהנא מדמא דאשמא
ויתן כהנא על רום אודנא דמדכי דימינא ועל אליון ידיה דימינא ועל אליון רגליה
דימינא׃ ויסב כהנא מלגא דמשחא ויריק על ידא דכהנא דשמאלא׃ ויטבול כהנא
ית אצבעיה דימינא מן משחא דעל ידיה דשמאלא וידי מן ״״״״

Interp. chal.

castra: ⁊ manebit extra tabernaculū suum septem diebus. Eritque in die septimo tondebit oēs capillos capitis sui ⁊ barbe sue ⁊ palpebras oculoꝝ eius oēsque pilos suos tondebit: ⁊ lauabit vestimēta sua: lauabitque carnem suā aquis. et sic mundabitur. In die autem octauo sumet duos agnos integros ⁊ agnā vnam anniculā integrā. et tres decimas simile in munus: que cōspersa sit oleo ⁊ sextariū vnum olei. Et statuet sacerdos qui emūdat virū qui mundādus est ⁊ ea corā dño in ostio tabernaculi federis. Et tollet sacerdos agnū vnum ⁊ offeret illū pro delicto ⁊ olei sextariū: ⁊ eleuabit ea eleuatione coram dño. Immolabitque agnum in loco in quo immolatur hostia pro peccato ⁊ holocaustum in loco sancto. quia sicut pro pctō ita est pro delicto: ad sacerdotē pertinet: sanctū sanctoꝝ est. Tolletque sacerdos de sanguine hostie pro delicto: et ponet sacerdos sup extremū auricule dextre ei⁹ qui mūdat ⁊ sup pollicē manus eius dextre ⁊ sup pollicē pedis eius dextri. Tolletque sacerdos de sextario olei: et fundet super manū sacerdotis sinistrā. et tinget sacerdos digitum manus sue dextre in oleo qui est in manu eius sinistra: ⁊ asperget de

Primitiua chal.

שרא שכן הוה
ראש
סחא דכה נסב
לוג
אחד קום שכן
קרב רום
נכס עלה
יתן דכה
ריק טבל
צבע ידד

הַשֶּׁמֶן בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי
יְהוָה׃ וּמִיֶּתֶר הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ
יִתֵּן הַכֹּהֵן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר
הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל
בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית עַל דַּם הָאָשָׁם׃
וְהַנּוֹתָר בַּשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּף הַכֹּהֵן
יִתֵּן עַל רֹאשׁ הַמִּטַּהֵר וְכִפֶּר עָלָיו
הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה׃ וְעָשָׂה הַכֹּהֵן
אֶת הַחַטָּאת וְכִפֶּר עַל הַמִּטַּהֵר
מִטֻּמְאָתוֹ וְאַחַר יִשְׁחַט אֶת הָעֹלָה׃
וְהֶעֱלָה הַכֹּהֵן אֶת הָעֹלָה וְאֶת
הַמִּנְחָה הַמִּזְבֵּחָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן
וְטָהֵר׃ וְאִם דַּל הוּא וְאֵין יָדוֹ
מַשֶּׂגֶת וְלָקַח כֶּבֶשׂ אֶחָד אָשָׁם
לִתְנוּפָה לְכַפֵּר עָלָיו וְעִשָּׂרוֹן
סֹלֶת אֶחָד בָּלוּל בַּשֶּׁמֶן לְמִנְחָה
וְלֹג שָׁמֶן׃ וּשְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי
בְּנֵי יוֹנָה אֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ וְהָיָה
אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד עֹלָה׃ וְהֵבִיא
אֹתָם בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי לְטָהֳרָתוֹ
אֶל הַכֹּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד לִפְנֵי יְהוָה׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן
אֶת כֶּבֶשׂ הָאָשָׁם וְאֶת לֹג
הַשָּׁמֶן וְהֵנִיף אֹתָם הַכֹּהֵן
תְּנוּפָה לִפְנֵי יְהוָה׃ וְשָׁחַט אֶת כֶּבֶשׂ
הָאָשָׁם וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הָאָשָׁם
וְנָתַן עַל תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר

coram dño septies. Qd ãt reliquũ ẽ olei in leua manu: fundet sup extremũ auricule dextre eius qui mũdatur: & super pollices manus ac pedis dextri: & sup sãguinẽ qui effusus ẽ p delicto: & super caput ei9. Rogabitq; pro eo coram domino: & faciet sacrificiũ pro peccato. Tunc immolabit holocaustum: & ponet illud in altari cum libamentis suis: & homo rite mundabitur. Quod si pauper ẽ: & non põt manus eius inuenire que dicta sunt pro delicto: assumet agnũ ad oblationẽ: vt roget p eo sacerdos: decimãq; ptẽ simile cõspsẽ oleo in sacrificiũ: & olei sextariũ duosq; turtures siue duos pullos columbe: quorum vnus sit pro peccato: & alter in holocaustũ: offeretq; ea die octauo purificationis sue sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonii coram domino. Qui suscipiens agnum pro delicto & sextarium olei: leuabit simul: immolatoq; agno de sanguine eius ponet super extremũ auricule dextre eius qui mundatur:

olei digito suo corã dño. at reliquũ oleũ qd ẽ in manu ei9: imponet sacerdos sup extremũ auricule ei9 q mũdat dextre: et sup extremũ manus eius dextre: et sup extremũ pedis eius dextri: sup locũ sanguinis q p delicto. at reliquũ oleum qd sup manũ sacerdotis: ĩponet sacerdos sup caput mundati. et ppitiabit p eo sacerdos corã dño: et faciet sacerdos qd p peccato: τ ppiciabit sacerdos p eo q mundat a pctõ suo. τ post hoc immolabit sacerdos holocaustũ: τ sacrificiũ offeret sup altari corã dño. τ ppitiabit pro eo sacerdos: τ mũdabitur. si ãt paup fuerit: τ man9 eius nõ inuenerit: accipiet agnũ vnũ ĩ qd delĩquit in segregationẽ: vt ppiciet pro eo: τ decimã simile vnã cõspsẽ in oleo in sacrificiũ: τ sextariũ olei vnũ: τ duos turtures: vel duos pullos colũbaꝝ: q̃cũq; inuenerit man9 eius. τ erit vnus pro pctõ: τ vnus in holocaustũ: τ offeret hec die octaua: ad mũdãdũ se ad sacerdotẽ: iuxta portã tabernaculi testimonij: corã dño. τ accipiẽs sacerdos agnũ q pro delicto: τ sextariũ olei: imponet hec impositionẽ corã dño. τ immolabit agnũ q delicti: τ accipiet sacerdos de sanguie ei9 q p delicto: τ imponet sup extremũ auricule ei9 q mũdat

τοῦ ἐλαίου τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ ἔναντι κυρίου. τὸ δὲ καταλειφθὲν ἔλαιον τὸ ὂν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ, ἐπὶ τὸν τόπον τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημμελίας. τὸ δὲ καταλειφθὲν ἔλαιον τὸ ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως, ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καθαρισθέντος, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι κυρίου. καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ τοῦ καθαριζομένου ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ. καὶ μετὰ τοῦτο σφάξει ὁ ἱερεὺς τὸ ὁλοκαύτωμα, καὶ τὴν θυσίαν ἀνοίσει ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἔναντι κυρίου. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεύς, καὶ καθαρισθήσεται. ἐὰν δὲ πένηται, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ μὴ εὑρίσκῃ, λήψεται ἀμνὸν ἕνα εἰς ὃ ἐπλημμέλησεν εἰς ἀφαίρεμα, ὥστε ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτοῦ, καὶ δέκατον σεμιδάλεως ἐν πεφυραμένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν, καὶ κοτύλην ἐλαίου μίαν, καὶ δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν, ὅσα ἂν εὕρῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ. καὶ ἔσται ἡ μία περὶ ἁμαρτίας, καὶ ἡ μία εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ προσοίσει αὐτὰ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ, εἰς τὸ καθαρίσαι αὐτὸν πρὸς τὸν ἱερέα, ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, ἔναντι κυρίου. καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς τὸν ἀμνὸν τὸν τῆς πλημμελίας, καὶ τὴν κοτύλην τοῦ ἐλαίου, ἐπιθήσει αὐτὰ ἐπίθεμα ἔναντι κυρίου. καὶ σφάξει τὸν ἀμνὸν τὸν τῆς πλημμελίας, καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημμελίας, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου

ñ.s.b τ ñ.n.d.

D

Transla. Chal.

Primitiua chal.

Interp. chal.

oleo digito suo septies corã dño. τ de reliquo oleo qd est in manu ei9 ponet sacerdos sup extremũ auricule dextre eius q mundat: τ sup pollicẽ manus ei9 dextre et sup pollicẽ pedis eius dextri: sup sanguinẽ hostie q̃ offert pro delicto. Et qd reliquũ est de oleo qd est sup manũ sacerdotis: ponet sup caput eius q mundat. Et ppiciabit pro eo sacerdos corã dño. facietq; sacerdos hostiã pro pctõ: τ ppiciabit pro eo q mũdat ab immũditia sua: τ postea imolabit holocaustũ. Et adolebit sacerdos holocaustũ τ munus in altari: et ppiciabit pro eo sacerdos: τ sic mũdabit. Et si paup est τ man9 eius nõ sufficit: tollet agnuꝫ vnũ pro delicto: vt eleuet ad pictandũ p eo: τ decimã vnã simile cõsperse oleo pro munere: τ sextariũ olei τ duos turtures aut duos filios colũbe quos iuenerit manus eius. Et erit vnus pro pctõ τ vnus in holocaustũ. Et adducet eos in die octauo emũdatiõis sue ad sacerdotẽ ad ostiũ tabernaculi federis corã dño. et tollet sacerdos agnũ q offert pro delicto τ sextariũ olei: τ eleuabit ea sacerdos eleuatione corã dño. Immolabitq; agnũ pro delicto. Et tollet sacerdos de sanguine hostie pro delicto: τ ponet sup extremũ auricule dextre eius qui mundatur

dextre: τ sup extremũ manus eius dextre: τ sup extremũ pedis eius dextri. τ ab oleo effundet sacerdos sup manũ sacerdotis sinistrã: τ aspget sacerdos digito suo dextro ab oleo qd in manu eius sinistra septies corã dño. τ imponet sacerdos ab oleo qd est in manu sua sup extremũ auricule ei9 q mũdat dextre: τ sup extremũ manus eius dextre: τ sup extremũ pedis eius dextri: in loco sanguinis q pro delicto. at reliquũ oleũ qd ẽ in manu sacerdotis: ĩponet sup caput mũdati: τ ppitiabit pro eo sacerdos corã dño. τ faciet vnũ de turturib9 vel de pullis colũbaꝝ: ẽm qd inuenit eius manus: vnũ pro pctõ: τ vnũ in holocaustũ cũ sacrificio. τ ppitiabit sacerdos p eo q mũdat corã dño. hec lex in quo ẽ tact9 lepre: τ nõ inuenientis manu sua in mũdationẽ eius. τ locut9 est dñs ad moysen τ aarõ: dicẽs: cũ igressi fueritis in trã chananeoꝝ: quã ego do vobis i sorte: τ dabo tactũ lepre in domib9 tre possesse vre. τ ibit cuius ipsius domus: τ nunciabit sacerdoti: dicẽs: q̃si tactus visus ẽ mihi in domo. τ iubebit sacerdos euacuare domũ: anteq̃ ingrediatur sacerdos

τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ. καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου ἐπιχεεῖ ὁ ἱερεὺς ἐπὶ τὴν χεῖρα τοῦ ἱερέως τὴν ἀριστεράν, καὶ ῥανεῖ ὁ ἱερεὺς τῷ δακτύλῳ αὐτοῦ τῷ δεξιῷ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τῇ ἀριστερᾷ ἑπτάκις ἐναντίον κυρίου. καὶ ἐπιθήσει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τοῦ ὄντος ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἐπὶ τὸν λοβὸν τοῦ ὠτὸς τοῦ καθαριζομένου τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς χειρὸς αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ ποδὸς αὐτοῦ τοῦ δεξιοῦ, ἐπὶ τὸν τόπον τοῦ αἵματος τοῦ τῆς πλημμελίας. τὸ δὲ καταλειφθὲν ἔλαιον τὸ ὂν ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως, ἐπιθήσει ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ καθαρισθέντος, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναντι κυρίου. καὶ ποιήσει μίαν ἀπὸ τῶν τρυγόνων ἢ ἀπὸ τῶν νεοσσῶν τῶν περιστερῶν, καθότι εὗρεν αὐτοῦ ἡ χείρ, τὴν μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὴν μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα σὺν τῇ θυσίᾳ. καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ τοῦ καθαριζομένου ἔναντι κυρίου. οὗτος ὁ νόμος ἐν ᾧ ἐστιν ἁφὴ τῆς λέπρας, καὶ τοῦ μὴ εὑρίσκοντος τῇ χειρὶ αὐτοῦ εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, ὡς ἂν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν τῶν χαναναίων, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν ἐν κλήρῳ, καὶ δώσω ἁφὴν λέπρας ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς γῆς τῆς ἐγκτήτου ὑμῶν. καὶ ἥξει τίνος αὐτοῦ ἡ οἰκία, καὶ ἀναγγελεῖ τῷ ἱερεῖ, λέγων, ὥσπερ ἁφὴ ἑώραταί μοι ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ προστάξει ὁ ἱερεὺς ἀποσκευάσαι τὴν οἰκίαν, πρὸ τοῦ εἰσελθόντα τὸν ἱερέα

E

& super pollices man9 eius ac pedis dextri. Olei vero partem mittet in manum suam sinistram: in quo tingens digitũ dextre manus asperget septies contra dominum: tangetq; extremũ dextre auricule illius qui mũdatur: & pollices manus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est p delicto. Reliquam aũt ptẽ olei que est ĩ sinistra manu: mittet super caput purificati: vt placet pro eo dominum: & turturem siue pullum columbe offeret vnum pro delicto: & alterum in holocaustũ cum libamentis suis. Hoc est sacrificium leprosi qui hẽc nõ põt oĩa in emũdatione sui. Locutusq; est dñs ad moysen & aaron dicens. Cũq; ingressi fueritis terram chanaan: quã ego dabo vobis ĩ possessionẽ: si fuerit plaga lepre in edibus: ibit cuius est domus nũcians sacerdoti & dicet. Quasi plaga lepre videtur mihi eẽ ĩ domo mea. At ille pcipiet vt efferãtur vniuersa de domo priusq̃ ingrediatur eã:

הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל
בֹּהֶן רַגְלוֹ הַיְמָנִית׃ וּמִן הַשֶּׁמֶן יִצֹק
הַכֹּהֵן עַל כַּף הַכֹּהֵן הַשְּׂמָאלִית׃
וְהִזָּה הַכֹּהֵן בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן
הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ הַשְּׂמָאלִית
שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה׃ וְנָתַן
הַכֹּהֵן מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּפּוֹ עַל
תְּנוּךְ אֹזֶן הַמִּטַּהֵר הַיְמָנִית וְעַל
בֹּהֶן יָדוֹ הַיְמָנִית וְעַל בֹּהֶן רַגְלוֹ
הַיְמָנִית עַל מְקוֹם דַּם הָאָשָׁם׃
וְהַנּוֹתָר מִן הַשֶּׁמֶן אֲשֶׁר עַל כַּף
הַכֹּהֵן יִתֵּן עַל רֹאשׁ הַמִּטַּהֵר לְכַפֵּר
עָלָיו לִפְנֵי יְהוָה׃ וְעָשָׂה אֶת הָאֶחָד
מִן הַתֹּרִים אוֹ מִן בְּנֵי הַיּוֹנָה
מֵאֲשֶׁר תַּשִּׂיג יָדוֹ׃ אֵת אֲשֶׁר
תַּשִּׂיג יָדוֹ אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת
הָאֶחָד עֹלָה עַל הַמִּנְחָה וְכִפֶּר
הַכֹּהֵן עַל הַמִּטַּהֵר לִפְנֵי יְהוָה׃ זֹאת
תּוֹרַת אֲשֶׁר בּוֹ נֶגַע צָרָעַת אֲשֶׁר
לֹא תַשִּׂיג יָדוֹ בְּטָהֳרָתוֹ׃ וַיְדַבֵּר
יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר׃
כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר
אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לַאֲחֻזָּה וְנָתַתִּי נֶגַע
צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם׃ וּבָא
אֲשֶׁר לוֹ הַבַּיִת וְהִגִּיד לַכֹּהֵן לֵאמֹר
כְּנֶגַע נִרְאָה לִי בַּבָּיִת׃ וְצִוָּה הַכֹּהֵן
וּפִנּוּ אֶת הַבַּיִת בְּטֶרֶם יָבֹא הַכֹּהֵן

Transla. Chal.

Interp. chal.

et sup pollicẽ manus eius dextre τ sup pollicẽ pedis eius dextri: τ de oleo fundet sacerdos sup manũ sinistrã suã. Et asperget sacerdos digito suo man9 dextre de oleo qd est in manu sinistra eius septies corã dño. Ponetq; sacerdos de oleo qd est in manu eius sup extremũ auricule dextre eius qui mũdatur τ sup pollicem manus eius dextre τ sup pollicẽ pedis eius dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto. qd aũt reliquũ est de oleo qd est sup manũ sacerdotis ponet sup caput eius qui mundatur: ad propiciandũ pro eo corã dño. Facietq; vnũ de turturibus aut de filijs columbe quẽ inuenerit manus eius vnũ pro pctõ τ vnũ in holocaustũ sup munus. Propiciabitq; sacerdos p eo qui mũdatur corã dño. Hec est lex eius in quo est plaga lepre cuius manus nõ inuenit ad mundationẽ suam. Locutusq; est dñs cum moyse τ aaron dicens. Quando ingressi fueritis terrã chanaan quã ego dabo vobis in possessionẽ: τ dedero plagam lepre in domo terre possessionis vre: veniet ille cuius est domus et nũciabit sacerdoti dicens. Quasi plaga visa est mihi in domo. Precipietq; sacerdos vt efferãtur omnia que sunt in domo: anteq̃ ingrediatur sacerdos

Primitiua chal.

Ter. Heb.

לראות את הנגע ולא יטמא כל
אשר בבית ואחר כן יבא הכהן
לראות את הבית: וראה את הנגע
והנה הנגע בקירת הבית
שקערורת ירקרקת או אדמדמת
ומראיהן שפל מן הקיר: ויצא
הכהן מן הבית אל פתח הבית
והסגיר את הבית שבעת ימים:
ושב הכהן ביום השביעי וראה
והנה פשה הנגע בקירת הבית:
וצוה הכהן וחלצו את האבנים
אשר בהן הנגע והשליכו אתהן
אל מחוץ לעיר אל מקום טמא:
ואת הבית יקצע מבית סביב
ושפכו את העפר אשר הקצו אל
מחוץ לעיר אל מקום טמא: ולקחו
אבנים אחרות והביאו אל תחת
האבנים ועפר אחר יקח וטח את
הבית: ואם ישוב הנגע ופרח בבית
אחר חלץ את האבנים ואחרי
הקצות את הבית ואחרי הטוח:
ובא הכהן וראה והנה פשה
הנגע בבית צרעת ממארת הוא
בבית טמא הוא: ונתץ את הבית
את אבניו ואת עציו ואת כל
עפר הבית והוציא אל מחוץ
לעיר אל מקום טמא: והבא

Primitiua heb.

טמא | ראה | יצא | סגר יום | שוב שבע | שלך | קצע סבב | קצה | קום | בוא | לקח טוח | שוב | קצה | בוא | צרר | יצא | קום

Trāsla. B. Hiero.

& videat vtrum leprosa sit: ne immūda fiant omnia que in domo sunt. Intrabitqꝫ postea vt consideret lepram domus. & cum viderit in parietibus illius quasi valliculas pallore siue rubore deformes & humiliores superficie reliqua: egredietur ostium domus: & statim claudet illam septem diebus: reuersusqꝫ die septimo considerabit eam. Si inuenerit creuisse leprā: iubebit erui lapides in quibus lepra est & proiici eos extra ciuitatem in locum immundum: domum autem ipsam radi intrinsecus per circuitum & spargi puluerem rasure extra vrbem in locum immundum lapidesqꝫ alios reponi pro his qui ablati fuerant: & luto alio liniri domum. Sin autem postqꝫ eruti sunt lapides & puluis elatus & alia terra lita: ingressus sacerdos viderit reuersam lepram & parietes respersos maculis: lepra est perseuerans & immunda domus: quam statim destruent: & lapides eius ac ligna atqꝫ vniuersum puluerem proiicient extra oppidum in locum imūdū. Qui intrauerit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ad videndū tactū: & nō immūda sint quecūqꝫ
ἰδεῖν τὴν ἁφήν, καὶ οὐ μὴ ἀκάθαρτα γένηται ὅσα ἂν
fuerit in domo. & post hec ingredietur sacerdos
ᾖ ἐν τῇ οἰκίᾳ. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται ὁ ἱερεὺς
ad cōsiderādū domū: & videbit tactū: & ec
καταμαθεῖν τὴν οἰκίαν, καὶ ὄψεται τὴν ἁφήν, καὶ ἰ
ce tactus in parietibus domus cōcauitates viri
δοὺ ἡ ἁφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας κοιλάδας χλω
dantes vel rubescētes: & aspectus earū humi
ρίζουσας ἢ πυρρίζουσας, καὶ ἡ ὄψις αὐτῶν ταπει
lior parietibus: & egrediēs sacerdos de do
νοτέρα τῶν τοίχων, καὶ ἐξελθὼν ὁ ἱερεὺς ἐκ τῆς οἰκί
mo in hostiū domus: & segregabit sacerdos
ας ἐπὶ τὴν θύραν τῆς οἰκίας, καὶ ἀφοριεῖ ὁ ἱερεὺς τὴν
domū septē dies. & redibit sacerdos die
οἰκίαν ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἐπανήξει ὁ ἱερεὺς τῇ ἡμέρᾳ
septima: & videbit domū: & ecce diffusus ē
τῇ ἑβδόμῃ, καὶ ὄψεται τὴν οἰκίαν, καὶ ἰδοὺ διεχύθη
tactus in parietibus domus: & iubebit
ἡ ἁφὴ ἐν τοῖς τοίχοις τῆς οἰκίας, καὶ προστάξει ὁ
sacerdos: & eruēt lapides: in qbꝰ est tactus.
ἱερεύς, καὶ ἐξελοῦσι τοὺς λίθους, ἐν οἷς ἐστὶν ἡ ἁφή.
& eijciēt ipsos extra ciuitatē in locū
καὶ ἐκβαλοῦσιν αὐτοὺς ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον
immūdū: & domū radēt intrinsecus in
ἀκάθαρτον, καὶ τὴν οἰκίαν ἀποξύσουσιν ἔσωθεν κύ
circuitu: & effundēt puluerē rasum extra
κλῳ, καὶ ἐκχεοῦσιν τὸν χοῦν τὸν ἀπεξυσμένον ἔξω
ciuitatē in locū immūdū. & accipiēt
τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον. καὶ λήψονται
lapides politos alios: & ponēt pro
λίθους ἀπεξυσμένους ἑτέρους, καὶ ἀντιθήσουσιν ἀν
lapidibus, & puluerē aliū accipiēt: & li
τὶ τῶν λίθων. καὶ χοῦν ἕτερον λήψονται, καὶ ἐξα
nient domū. si aūt superuenerit iterū tactus:
λείψουσι τὴν οἰκίαν. ἐὰν δὲ ἐπέλθῃ πάλιν ἡ ἁφή,
& ortus fuerit in domo postqꝫ eruerūt la
καὶ ἀνατείλῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ τὸ ἐξελεῖν τοὺς λί
pides: & postqꝫ rasa fuit domus: & post
θους, καὶ μετὰ τὸ ἀποξυσθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ με
quā linita fuerit: & ingredietur sacerdos:
τὰ τὸ ἀπαλειφθῆναι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἱερεύς,
& videbit si diffusus ē tactus in domo: le
καὶ ὄψεται εἰ διακέχυται ἡ ἁφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ, λέ
pra pseuerās est in domo: immūda est. & de
πρα ἔμμονός ἐστιν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀκάθαρτός ἐστιν. καὶ κα
struēt domū: & ligna eius: &
θελοῦσι τὴν οἰκίαν, καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς, καὶ τοὺς
lapides eius: & oēm puluerē domus effe
λίθους αὐτῆς, καὶ πάντα τὸν χοῦν τῆς οἰκίας ἐξοίσου
rēt extra ciuitatē in locū immūdū. &
σιν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τόπον ἀκάθαρτον. καὶ ὁ
ingressus
εἰσπορευόμενος

Transla. Chal.

למחזי ית מכתשא ולא יסתאב כל די בביתא ובתר כן יעול כהנא למחזי ית ביתא:
ויחזי ית מכתשא והא מכתשא בכתלי ביתא פחתין ירקן או סמקן ומחזיהן מכיך מן
כתלא: ויפוק כהנא מן ביתא לתרע ביתא ויסגר ית ביתא שבעא יומין: ויתוב כהנא
ביומא שביעאה ויחזי והא אוסיף מכתשא בכתלי ביתא: ויפקד כהנא וישלפון ית
אבניא דיבהון מכתשא ויירמון יתהן למברא לקרתא לאתר מסאב: וית ביתא יקלפון
מגיו סחור סחור וירמון ית עפרא דקליפו למברא לקרתא לאתר מסאב: ויסבון אבנין
אחרנין ויעלון באתר אבניא ועפר אחרן יסב וישוע ית ביתא: ואם יתוב מכתשא
ויסגי בביתא בתר דשליפו ית אבניא ובתר דקליפו ית ביתא ובתר דאתשע: ויעול
כהנא ויחזי והא אוסיף מכתשא בביתא סגירות מחסרא היא בביתא מסאב הוא:
ויתרע ית ביתא ית אבנוהי וית אעוהי וית כל עפר ביתא ויפיק למברא לקרתא
לאתר מסאב: ודיעול

Primitiua chal.

חזא סאב | פנה סגר תוב | יסף פקד שלף | רמא קרא קלף | נסב | עול שוע | כתש סגא עול | חזא חסר תרע | אע נפק קרא

Interp. chal.

ad videndam plagam vt non contaminentur omnia que in domo sunt: et postea intrabit sacerdos ad videndam domum. videbitqꝫ plagam: & siquidē plaga fuerit in parietibus domus: quasi vallicule pallide aut subrufe & aspectus earum fuerit humilior pariete: egredietur sacerdos de domo ad ostium domus: et claudet domum septem diebus. Reuertetur sacerdos in die septimo: & si viderit creuisse plagam in parietibus domus: iubebit sacerdos & eruent lapides in quibus fuerit plaga: & proijcient eos extra castra in locū immundū. Domum autē radent intrinsecus per circuitum: & proijcient puluerem quem raserunt extra ciuitatem in locū immūdū: tollentqꝫ alios lapides & inducent eos in locum lapidum priorum: & alius puluis sumatur vt liniatur domus. Et si reuersa fuerit plaga & creuerit in domo: postquā eruerūt lapides & postquā raserunt domū & postqꝫ linita est: ingredietur sacerdos: & si viderit creuisse plagam in domo: lepra corrosiua est in domo: immunda erit. Et diruent domum: lapides eius & ligna eius: & omnē puluerem domus educent extra ciuitatem in locum immundum. Et quicunqꝫ intrauerit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

in domū oēs dies: qbꝰ segregata est:
εἰς τὴν οἰκίαν πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ἀφωρισμένη ἐστίν,
immūdus erit vsqꝫ ad vesperā. & dormiēs in do
ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ κοιμώμενος ἐν τῇ οἰ
mo: lauabit vestes suas: & immūdus erit
κίᾳ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται
vsqꝫ ad vesperā. & comedēs in domo: lauabit ve
ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ ἐσθίων ἐν τῇ οἰκίᾳ, πλυνεῖ τὰ ἱ
stes suas. si aūt veniēs igressus fuerit sacerdos:
μάτια αὐτοῦ. ἐὰν δὲ παραγενόμενος εἰσέλθῃ ὁ ἱερεύς,
& viderit: & ecce nō diffusus ē tactus in domo post
καὶ ἴδῃ, καὶ ἰδοὺ οὐ διακέχυται ἡ ἁφὴ ἐν τῇ οἰκίᾳ με
quā linita fuerit domus: & mūdabit sacerdos
τὰ τὸ ἀπαλειφθῆναι τὴν οἰκίαν, καὶ καθαριεῖ ὁ ἱερεὺς
domū: qm̄ sanatꝰ ē tactꝰ. & accipiet ad purificādū
τὴν οἰκίαν, ὅτι ἰάθη ἡ ἁφή. καὶ λήψεται ἀφαγνίσαι τὴν
domū: duas auiculas viuas: & lignū cedrinū: & re
οἰκίαν, δύο ὀρνίθια ζῶντα, καὶ ξύλον κέδρινον, καὶ κε
tortū coccinū: & hyssopū. & immolabit aui
κλωσμένον κόκκινον, καὶ ὕσσωπον. καὶ σφάξει τὸ ὀρ
culā vnā ī vase fictili in aqua viuēti: & ac
νίθιον τὸ ἓν εἰς σκεῦος ὀστράκινον ἐφ᾽ ὕδατι ζῶντι, καὶ λή
cipiet lignū cedrinū: & retortū cocci
ψεται τὸ ξύλον τὸ κέδρινον, καὶ τὸ κεκλωσμένον κόκκι
nū: & hyssopū: & auiculā viuētē: & tinget
νον, καὶ τὴν ὕσσωπον, καὶ τὸ ὀρνίθιον τὸ ζῶν, καὶ βάψει
ea in sanguine auicule immolate in a
αὐτὰ εἰς τὸ αἷμα τοῦ ὀρνιθίου τοῦ ἐσφαγιασμένου ἐφ᾽ ὕδα
qua viua: & aspget in ipis sup domū
τος ζῶντος, καὶ περιρρανεῖ ἐν αὐτοῖς ἐπὶ τὴν οἰκίαν
septies: & purificabit domū in sanguine aui
ἑπτάκις, καὶ ἀφαγνιεῖ τὴν οἰκίαν ἐν τῷ αἵματι τοῦ ὀρ
cule: & in aqua viua: & in auicula
νιθίου, καὶ ἐν τῷ ὕδατι τῷ ζῶντι, καὶ ἐν τῷ ὀρνιθίῳ τῷ
viuēte: & in ligno cedrino. & in hyssopo:
ζῶντι, καὶ ἐν τῷ ξύλῳ τῷ κεδρίνῳ, καὶ ἐν τῇ ὑσσώπῳ,
& in retorto coccino. & dimittet
καὶ ἐν τῷ κεκλωσμένῳ κοκκίνῳ. καὶ ἐξαποστελεῖ τὸ
auiculā viuētē extra ciuitatē in cāpū. &
ὀρνίθιον τὸ ζῶν ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸ πεδίον. καὶ
ppitiabit pro domo: & mūdabitur. hec
ἐξιλάσεται περὶ τῆς οἰκίας, καὶ καθαρὰ ἔσται. οὗτος
lex iuxta oēm tactū lepre: & fractio
ὁ νόμος κατὰ πᾶσαν ἁφὴν λέπρας, καὶ θραύσμα
nis: & lepre vestis: & domꝰ: et cica
τος, καὶ τῆς λέπρας ἱματίου, καὶ τῆς οἰκίας, καὶ οὐ
tricis: et significatiōis: et splēdoris: vt de
λῆς, καὶ σημασίας, καὶ τοῦ αὐγάσματος, τοῦ ἐ
claretur qua die immūdū: et qua die mun
ξηγήσασθαι ἡ ἡμέρα ἀκάθαρτον, καὶ ἡ ἡμέρα καθα
dū erit. hec lex lepre.
ρισθήσεται. οὗτος ὁ νόμος τῆς λέπρας. Ca. 15.
Et locutus ē dñs ad moysen & aarō: dicēs loquere
Καὶ ἐλάλησε κς πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, λάλησον

Trāsla. B. Hiero.

domum quando clausa est: imūdus erit vsqꝫ ad vesperū: & qui dormierit ī ea & comederit quippiam lauabit vestimēta sua. Quod si introiens sacerdos viderit leprā non creuisse in domo: postqꝫ denuo lita fuerit: purificabit eam reddita sanitate. & in purificatione eius sumet duos passeres lignūqꝫ cedrinum & vermiculum atqꝫ hyssopū: & immolato vno passere in vase fictili super aquas viuas: tollet lignum cedrinū & hyssopum & coccum & passerem viuum: & tinget oīa in sāguine passeris immolati atqꝫ ī aqs viuētibus: & asperget domū septies: purificabitqꝫ eam tam in sanguine passeris quā ī aquis viuētibus: & in passere viuo lignoqꝫ cedrio & hyssopo atqꝫ vermiculo. Cumqꝫ dimiserit passerem auolare in agrum libere: orabit pro domo & iure mūdabitur. Ista est lex ois lep & pcussure: lepre vestium & domorū: cicatricis & erūpentiū papularū lucētis macle & ī varias spēs colorib' imutatis vt possit scire quo tēpore mūdū qd vl imūdū sit. Locutusqꝫ est Ca. 15. dñs ad moysē & aaron: dicēs. Loquimini

Ter. Heb.

אל הבית כל ימי הסגיר אתו
יטמא עד הערב: והשכב בבית
יכבס את בגדיו והאכל בבית
יכבס את בגדיו: ואם בא יבא
הכהן וראה והנה לא פשה הנגע
בבית אחרי הטח את הבית וטהר
הכהן את הבית כי נרפא הנגע:
ולקח לחטא את הבית שתי
צפרים ועץ ארז ושני תולעת
ואזב: ושחט את הצפר האחת
אל כלי חרש על מים חיים: ולקח
את עץ הארז ואת האזב ואת
שני התולעת ואת הצפר החיה
וטבל אתם בדם הצפר השחוטה
ובמים החיים והזה אל הבית שבע
פעמים: וחטא את הבית בדם
הצפור ובמים החיים ובצפר
החיה ובעץ הארז ובאזב ובשני
התולעת: ושלח את הצפר החיה
אל מחוץ לעיר אל פני השדה
וכפר על הבית וטהר: זאת
התורה לכל נגע הצרעת ולנתק:
ולצרעת הבגד ולבית: ולשאת
ולספחת ולבהרת: להורת ביום
הטמא וביום הטהר זאת תורת
הצרעת: Ca. xv. וידבר יהוה אל
משה ואל אהרן לאמר: דברו

Primitiua heb.

טמא | כבס | רפא | שנה | שנה תלע | כלה | שחט | נזה | פנה | נשא | ירה | ירה | דבר

Transla. Chal.

לביתא כל יומין דיסגר יתיה יהי מסאב עד רמשא: ודישכוב בביתא יצבע ית
לבושוהי ודיכול בביתא יצבע ית לבושוהי: ואם מיעל יעול כהנא ויחזי והא לא
אוסיף מכתשא בביתא בתר דאתשע ית ביתא וידכי כהנא ית ביתא ארי איתסי
מכתשא: ויסב לדכאה ית ביתא תרתין צפרין ואעא דארזא וצבע זהורי ואיזובא:
ויכוס ית צפרא חדא למאן דחסף על מי מבוע: ויסב ית אעא דארזא וית איזובא
וית צבע זהורי וית צפרא חיתא ויטבול יתהון בדמא דצפרא דנכיסא ובמי מבוע
וידי לביתא שבע זמנין: וידכי ית ביתא בדמא דצפרא ובמי מבוע ובצפרא חיתא
ובאעא דארזא ובאיזובא ובצבע זהורי: וישלח ית צפרא חיתא למברא לקרתא
לאפי חקלא ויכפר על ביתא וידכי: דא אוריתא לכל מכתש סגירותא ולנתקא:
ולסגירות לבושא ולביתא: ולעמקא ולעדיא ולבהרא: לאלפא ביומא דמסאב וביומא
דדכי דא אוריתא דסגירותא: Ca. xv. ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר מלילו

Interp. chal.

domum omnibus diebus quibus clausa est erit immundus vsqꝫ ad vesperam: & qui dormierit in domo: lauabit vestimenta sua: & qui comederit in domo lauabit vestimenta sua. Et si introiens intrauerit sacerdos & viderit: & ecce non creuit plaga in domo postqꝫ linita fuerit domus: mundabit sacerdos domū: quia sanata est plaga. Collāturqꝫ in emundatione domus duo passeres & lignum cedrinum & coccinum & hyssopum. immolabitqꝫ passerem vnum in vase fictili super aquas fontis: & tollet lignum cedrinum & hyssopum & coccinum & passerem viuum: & tinget ea in sanguine passeris immolati & in aquis fontis: & asperget domum septies. Purificabitqꝫ domum in sanguine passeris & in aquis fontis & in passere viuo et in ligno cedrino & in hyssopo & in coccino. et dimittet passerem viuū extra vrbem sup faciem agri. et expiabit domū: & mūdabitur. Ista est lex omnis plage lepre & lepre capitis & vestis & domus & macule diuersi coloris & pustule & lucentis macule: & ad docendum qua die contaminanda est & qua die mundanda est. Ista est lex lepre. Ca. 15.
Locutusqꝫ ē dñs cū moyse & aarō dicēs. Loqmini

Primitiua chal.

סנר שכב צבע | אכל עול חזה | כתש שוע דכה | נסב זהר נכס | נבע אזב | חיה טבל | ידד | שלח קרה | כפר כתש | עדה סאב דכה | אמר

אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲמַרְתֶּם אֲלֵהֶם
אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ זוֹבוֹ
טָמֵא הוּא׃ וְזֹאת תִּהְיֶה טֻמְאָתוֹ
בְּזוֹבוֹ רָר בְּשָׂרוֹ אֶת זוֹבוֹ אוֹ
הֶחְתִּים בְּשָׂרוֹ מִזּוֹבוֹ טֻמְאָתוֹ
הִוא׃ כָּל הַמִּשְׁכָּב אֲשֶׁר יִשְׁכַּב עָלָיו
הַזָּב יִטְמָא וְכָל הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב
עָלָיו יִטְמָא׃ וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע
בְּמִשְׁכָּבוֹ יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם
וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׃ וְהַיֹּשֵׁב עַל
הַכְּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב יְכַבֵּס
בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׃
וְהַנֹּגֵעַ בִּבְשַׂר הַזָּב יְכַבֵּס בְּגָדָיו
וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׃ וְכִי
יָרֹק הַזָּב בַּטָּהוֹר וְכִבֶּס בְּגָדָיו
וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׃ וְכָל
הַמֶּרְכָּב אֲשֶׁר יִרְכַּב עָלָיו הַזָּב
יִטְמָא׃ וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה
תַחְתָּיו יִטְמָא עַד הָעָרֶב וְהַנּוֹשֵׂא
אוֹתָם יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם
וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׃ וְכֹל אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ
הַזָּב וְיָדָיו לֹא שָׁטַף בַּמָּיִם וְכִבֶּס
בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד
הָעָרֶב׃ וּכְלִי חֶרֶשׂ אֲשֶׁר יִגַּע בּוֹ
הַזָּב יִשָּׁבֵר וְכָל כְּלִי עֵץ יִשָּׁטֵף
בַּמָּיִם׃ וְכִי יִטְהַר הַזָּב מִזּוֹבוֹ
וְסָפַר לוֹ שִׁבְעַת יָמִים לְטָהֳרָתוֹ

filiis israel: & dicite eis. Vir qui patitur fluxū seminis: immundus erit: & tūc iudicabitur huic vicio subiacere: cū p singula momenta adheserit carni eius: atq3 concreuerit fedus humor. Omne stratum i quo dormierit immundum erit: & vbicunq3 sederit. Si quis hominum tetigerit lectū eius: lauabit vestimenta sua: & ipse lotus aq̄ imūdus erit vsq3 ad vesperū. Si sederit vbi ille sederat: & ipe lauabit vestimēta sua: & lot9 aqua immundus erit vsq3 ad vesperā. Qui tetigerit carnē eius: lauabit vestimēta sua: & ipse lotus aqua imūd9 erit vsq3 ad vesperā. Si saliuā huiuscemodi hō iecerit sup eū qui mundus est: lauabit vestimēta sua: & lotus aqua immūdus erit vsq3 ad vesperū. Sagma sup qd sederit: imūdū erit & qcquid sub eo fuerit q fluxū semis patitur: pollutū erit vsq3 ad vesperū. Qui portauerit hoꝝ aliquid: lauabit vestimēta sua: & ipse lotus aqua imūdus erit vsq3 ad vesperū. Ois quē tetigerit q talis ē nō lotis añ māibus: lauabit vestimēta sua & lotus aq̄ imūdus erit vsq3 ad vesperum. Vas fictile qd tetigerit cōfrigetur: vas āt ligneū lauabitur aq̄. Si sanatus fuerit q huiuscemōi sustiet passionē: nūerabit septem dies p9 emūdatione sui.

filijs israel: et dices ad illos. viro viro cui
τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς. ἀνδρὶ ἀνδρὶ ᾧ
fuerit flux9 ex corpore eius: flux9 ei9 im
ἐὰν γένηται ῥύσις ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἡ ῥύσις αὐτοῦ ἀκά
mūdus est. et hec lex immūdiciei eius. flu
θαρτός ἐστιν. καὶ οὗτος ὁ νόμος τῆς ἀκαθαρσίας αὐτοῦ. ῥέ
ens semē ex corpore suo: ex fluxu: q̄ cōsti
ων γόνον ἐκ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς ῥύσεως, ἣ συνέστη
tit i corpore illi9: p fluxū suū hec im
κεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ, διὰ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ αὕτη ἡ ἀκα
mūditia ei9 in eo. oīs lect9 in quo dormierit sup
θαρσία αὐτοῦ ἐν αὐτῷ. πᾶσα κοίτη ἐφ' ἣν ἂν κοιμηθῇ ἐπ'
eā seminifluus immūdus est: et oē vas in q̄
αὐτῇ ὁ γονορρυὴς ἀκάθαρτός ἐστι, καὶ πᾶν σκεῦος ἐφ' ὃ ἂν
sederit sup illō seminiflu9: immūdū est. et hō:
καθίσῃ ἐπ' αὐτὸ ὁ γονορρυής, ἀκάθαρτόν ἐστι. καὶ ἄνθρωπος,
q̄ tetigerit cubile ei9: lauabit vestes suas:
ὃς ἐὰν ἅψηται τῆς κοίτης αὐτοῦ, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
et lauabit aqua: et immūdus erit vsq3 ad vespa3. et se
καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ καθή
dens sup vas: in quo sederit sup illō seminiflu9:
μενος ἐπὶ τοῦ σκεύους, ἐφ' ὃ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτὸ ὁ γονορρυής,
lauabit vestimēta sua: et lauabitur aqua: et immūdus
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος
erit vsq3 ad vespa3. et q̄ tetigerit corpus seminiflui:
ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ ἁπτόμενος τοῦ χρωτὸς τοῦ γονορρυοῦς,
lauabit vestes suas: et lauabitur aqua: et immūdus e
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔ
rit vsq3 ad vespa3. si āt spuerit seminiflu9 sup mūdū:
σται ἕως ἑσπέρας. ἐὰν δὲ προσσιαλίσῃ ὁ γονορρυὴς ἐπὶ τὸν καθαρόν,
lauabit vestes suas: et lauabit aqua: et immūdus e
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔ
rit vsq3 ad vespa3. et oē stragulū asini in q̄ ascēderit sup
σται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶν ἐπίσαγμα ὄνου ἐφ' ὃ ἂν ἐπιβῇ ἐπ'
illud seminiflu9: immūdū erit vsq3 ad vespa3. et oīs tan
αὐτὸ ὁ γονορρυής, ἀκάθαρτον ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶς ὁ ἁπτό
gens ab oīb9 q̄cūq̄ fuerit sb eo: immūdus erit
μενος ἀπὸ πάντων ὅσα ἂν ᾖ ὑποκάτω αὐτοῦ, ἀκάθαρτος ἔσται
vsq3 ad vespa3. et tollēs ea: lauabit vestes suas: et
ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ αἴρων αὐτά, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
lauabitur aqua: et immūdus erit vsq3 ad vespa3. et quē
λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ ὅσων
tetigerit seminiflu9: et manus ei9 nō lot9 ē aqua:
ἂν ἅψηται ὁ γονορρυής, καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ οὐ προσένιπται ὕδατι,
lauabit vestes: et lauabitur aqua: et immūdus erit vs
πλυνεῖ τὰ ἱμάτια, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕ
q3 ad vespa3. et vas fictile qd tetigerit seminiflu9: cō
ως ἑσπέρας. καὶ σκεῦος ὀστράκινον οὗ ἂν ἅψηται ὁ γονορρυής, συν
fringetur. et oē vas ligneū lauabitur aqua: et mū
τριβήσεται. καὶ πᾶν σκεῦος ξύλινον πλυθήσεται ὕδατι, καὶ κα
dum erit. si āt mūdat9 fuerit seminiflu9 ex fluxu eius:
θαρὸν ἔσται. ἐὰν δὲ καθαρισθῇ ὁ γονορρυὴς ἐκ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ,
et numerabit sibi septē dies ad purgatione sui:
καὶ ἐξαριθμήσεται ἑαυτῷ ἑπτὰ ἡμέρας εἰς τὸν καθαρισμὸν αὐτοῦ,

Pritiua chal.

Interp. chal.

cu3 filijs israel et dicetis eis: vir vir qñ fluxerit de carne eius fluxus seminis: immund9 erit. et hec erit imūditia eius in fluxu suo: qñ liq̄dus humor fluit de carne ei9 aut qñ densus adheret carni eius: imunditia ei9 est. Oīe stratū i quo cubuerit q̄ fluxū seminis patit: erit imundū: et oē vas in q̄ sederit erit imūdū. Et vir q̄ tetigerit stratū ei9: lauabit vestimēta sua: et lauabit aq̄s: et erit imūdus vsq3 ad vesperā. et q̄cūq3 sederit sup vas sup q̄ sederit ille q̄ fluxū patit: lauabit vestimēta sua: et lauabit aq̄s: et erit imūdus vsq3 ad vesperā. et q̄ tetigerit carnē illi9 q̄ fluxu3 patit: lauabit vestimēta sua: et lauabit aq̄s: et erit imūd9 vsq3 ad vespa3. Et qñ spuerit ille q̄ fluxū patit sup eū q̄ mūdus ē: lauabit vestimēta sua et lauabit aq̄s et erit imūd9 vsq3 ad vespā. et ois equitatura sup quā eq̄tauerit ille qui fluxū patit: erit imūda. Et ois q̄ tetigerit oē qd sub eo fuerit: erit imūdus vsq3 ad vespa3. Et q̄ portauerit illd lauabit vestimēta sua: et lauabit aq̄s: et erit imūdus vsq3 ad vespā. Et ois quē tetigerit ille q̄ fluxū patit: et man9 suas nō abluerat aq̄s: lauabit vestimēta sua: et lauabit aq̄s: et erit imūdus vsq3 ad vesperā. Uas aūt fictile qd tetigerit ille q̄ patit fluxū: cōfringet. et oē vas ligneū abluet aquis. Et qñ ille q̄ fluxū patitur mūdatus fuerit a fluxu suo: numerabūtur ei septē dies ab emūdatiōe sua.

Transla. Chal.

עם בני ישראל ותימרון להון גבר גבר ארי יהי דאיב מבשריה דוביה מסאב הוא ודא
תהי סואבתיה בדוביה ריר בשריה ית דוביה או חתים בשריה מדוביה סואבתיה הוא
כל משכבא דישכוב עלוהי דובנא יהי מסאב וכל מנא דיתיב עלוהי יהי מסאב וגבר
דיקרב במשכביה יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא ודיתיב על
מנא דיתיב עלוהי דובנא יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא ודיקרב
בבשר דובנא יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא וארי ירוק דובנא
בדדכי ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא וכל מרכבא דירכב
עלוהי דובנא יהי מסאב וכל דיקרב בכל דיהי תחותוהי יהי מסאב עד רמשא ודיטול
יתהון יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא וכל דיקרב ביה דובנא
וידוהי לא שטף במיא ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא ומאן דחסף
דיקרב ביה דובנא יתבר וכל מאן דאע ישתטיף במיא וארי ידכי דובנא מדוביה
וימני ליה שבעא יומין לדכותיה

et lauabit vestes ei9 et lauabit corpus suū
καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ
aqua viua: et mūdus erit. et die octaua
ὕδατι ζῶντι, καὶ καθαρὸς ἔσται. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ
accipiet sibi duos turtures: vel duos pullos colū
λήψεται ἑαυτῷ δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστε
bar: et offeret ea corā dño: ad hostia taberna
ρῶν, καὶ οἴσει αὐτὰ ἔναντι κυρίου, ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκη
culi testimonij: et dabit ea sacerdoti: et fa
νῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ δώσει αὐτὰ τῷ ἱερεῖ, καὶ ποιή
ciet ea sacerdos vnū pro pctō: et vnū in
σει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ μίαν εἰς
holocaustū. et ppitiabit pro eo sacerdos co
ὁλοκαύτωμα. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς ἔναν
rā dño a fluxu ei9. et hō cui egressa fuerit ex
τι κυρίου ἀπὸ τῆς ῥύσεως αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ἐξέλθῃ ἐξ
eo ꝯcubitu seminis: et lauabit aqua oē
αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, καὶ λούσεται ὕδατι πᾶν τὸ
corpus suū: et immūdus erit vsq3 ad vespa3. et ois
σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶν
vestis: et ois pellis: i qua fuerit sup eā ꝯcubit9
ἱμάτιον, καὶ πᾶν δέρμα, ἐφ' ὃ ἂν ᾖ ἐπ' αὐτῷ κοίτη
seminis: et lauabit aqua: et immūda e
σπέρματος, καὶ πλυθήσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔ
rit vsq3 ad vespā. et mulier si dormierit vir cū ea
σται ἕως ἑσπέρας. καὶ γυνὴ ἐὰν κοιμηθῇ ἀνὴρ μετ' αὐτῆς
concubitu seminis: et lauabunt aqua: et immū
κοίτην σπέρματος, καὶ λούσονται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρ
di erūt vsq3 ad vespā. et mulier q̄ fuerit fluēs sā
τοι ἔσονται ἕως ἑσπέρας. καὶ γυνὴ ἥτις ἂν ᾖ ῥέουσα αἵ
guine: et erit flux9 eius in corpore eius: septē
ματι, καὶ ἔσται ἡ ῥύσις αὐτῆς ἐν τῷ σώματι αὐτῆς, ἑπτὰ
dies erit in mēstruo suo. ois tāgēs e
ἡμέρας ἔσται ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς. πᾶς ὁ ἁπτόμενος αὐ
am: immūdus erit vsq3 ad vespā. et oē sup qd dor
τῆς, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶν ἐφ' ὃ ἂν κοι
mierit sup illō in mēstruo eius: immūdū erit.
τάζηται ἐπ' αὐτὸ ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς, ἀκάθαρτον ἔσται.
et oē sup qd insederit sup illō: immūdū erit.
καὶ πᾶν ἐφ' ὃ ἂν ἐπικαθίσῃ ἐπ' αὐτό, ἀκάθαρτον ἔσται.
et ois q̄ tetigerit cubile eius: lauabit ve
καὶ πᾶς ὃς ἂν ἅψηται τῆς κοίτης αὐτῆς, πλυνεῖ τὰ ἱμά
stes suas: et lauabit corpus aqua: et immūdus
τια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος
erit vsq3 ad vespā. et ois tāgēs oē vas
ἔσται ἕως ἑσπέρας. καὶ πᾶς ὁ ἁπτόμενος παντὸς σκεύ
in quo sederit sup illō: lauabit vestes su
ους ἐφ' ὃ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτό, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐ
as: et lauabit aqua: et immūdus erit vsq3 ad
τοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως
vespa3. si āt in lecto ea existe: vel sup
ἑσπέρας. ἐὰν δὲ ἐν τῇ κοίτῃ αὐτῆς οὔσης, ἢ ἐπὶ τοῦ
vas: vbi ea sederit sup illō:
σκεύους, οὗ ἂν αὐτὴ κάθηται ἐπ' αὐτῷ,

& lotis vestibus & toto corpore in aquis viuentibus erit mūdus. Die autē octauo sumet duos turtures aut duos pullos columbe: & vēiet i cōspectu dñi ad ostium tabernaculi testimonii: dabitq3 eos sacerdoti. Qui faciet vnū p pctō & alterum in holocaustū: rogabitq3 p eo corā dño vt emūdetur a fluxu seīnis sui. Vir de quo egredietur semē coitus: lauabit aqua oē corpus suum; & imūdus erit vsq3 ad verperū. Vestem & pellem quā habuerit: lauabit aqua: & imunda erit vsq3 ad vesperum. Mulier cum qua coierit: lauabitur aq̄ & imūda erit vsq3 ad vespū. Mulier q̄ redeūte mēse patitur fluxum sanguinis: septem diebus separabitur. Oīs qui tetigerit eam immundus erit vsq3 ad vesperū: & locus i quo dormierit vel sederit diebus sepationis sue: polluetur. Qui tetigerit lectū suū lauabit vestimēta sua & ipe lotus aq̄ imūdus erit vsq3 ad vesperum. Oē vas super quod illa sederit quisquis attigerit: lauabit vestimta sua: & ipe lotus aq̄ pollutus erit vsq3 ad vesperum.

וְכִבֶּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בְּשָׂרוֹ בְּמַיִם
חַיִּים וְטָהֵר׃ וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִקַּח
לוֹ שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה
וּבָא לִפְנֵי יְהוָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד וּנְתָנָם אֶל הַכֹּהֵן׃ וְעָשָׂה
אֹתָם הַכֹּהֵן אֶחָד חַטָּאת וְהָאֶחָד
עֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה
מִזּוֹבוֹ׃ וְאִישׁ כִּי תֵצֵא מִמֶּנּוּ שִׁכְבַת
זָרַע וְרָחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ
וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׃ וְכָל בֶּגֶד וְכָל
עוֹר אֲשֶׁר יִהְיֶה עָלָיו שִׁכְבַת
זָרַע וְכֻבַּס בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד
הָעָרֶב׃ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב
אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַת זָרַע וְרָחֲצוּ
בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעָרֶב׃ וְאִשָּׁה כִּי
תִהְיֶה זָבָה דָּם יִהְיֶה זֹבָהּ בִּבְשָׂרָהּ
שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בְנִדָּתָהּ
וְכָל הַנֹּגֵעַ בָּהּ יִטְמָא עַד
הָעָרֶב׃ וְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁכַּב עָלָיו
בְּנִדָּתָהּ יִטְמָא וְכֹל אֲשֶׁר תֵּשֵׁב
עָלָיו יִטְמָא׃ וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּמִשְׁכָּבָהּ
יְכַבֵּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא
עַד הָעָרֶב׃ וְכָל הַנֹּגֵעַ בְּכָל כְּלִי
אֲשֶׁר תֵּשֵׁב עָלָיו יְכַבֵּס בְּגָדָיו
וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב׃
וְאִם עַל הַמִּשְׁכָּב הוּא אוֹ עַל
הַכְּלִי אֲשֶׁר הִוא יֹשֶׁבֶת עָלָיו

Transla. Chal.

ויצבע לבושוהי ויסחי בשריה במי מבוע וידכי וביומא תמינאה יסב ליה תרין
שפנינין או תרין בני יונה וייתי לקדם יי לתרע משכן זמנא ויתנינון לכהנא ויעביד
יתהון כהנא חד חטאתא וחד עלתא ויכפר עלוהי כהנא קדם יי מדוביה וגבר ארי
תפוק מניה שכבת זרעא ויסחי במיא ית כל בשריה ויהי מסאב עד רמשא וכל
לבוש וכל משך דיהי עלוהי שכבת זרעא ויצטבע במיא ויהי מסאב עד רמשא
ואתתא דישכוב גבר יתה שכבת זרעא ויסחון במיא ויהון מסאבין עד רמשא
ואתתא ארי תהי דיבא דמא יהי דובה בבסרה שבעא יומין תהי בריחוקה וכל דיקרב
בה יהי מסאב עד רמשא וכל דתשכוב עלוהי בריחוקה יהי מסאב וכל דתתיב
עלוהי יהי מסאב וכל דיקרב במשכבה יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד
רמשא וכל דיקרב בכל מנא דתתיב עלוהי יצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב
עד רמשא ואם על משכבא הוא או על מנא דהיא יתבא עלוהי

Interp. chal.

Et lauabit vestimenta sua: lauabitq3 carnē suā aquis fontis: et sic mūdabitur. In die aūt octauo sumet sibi duos turtures aut duos filios columbe: et adducet in cōspectu dñi ad ostium tabernaculi federis. Dabitq3 eos sacerdoti: et faciet sacerdos vnū ex eis pro pctō et vnū in holocaustū: et propiciabit pro eo sacerdos corā dño a fluxu suo. Uir aūt de quo egreditur semē coitus lauabit aquis oēm carnē suā: et erit immūdus vsq3 ad vesperā. Ois aūt vestis et ois pellis sup qua fuerit semen coitus lauabit aquis: et erit immūda vsq3 ad vesperā. Mulier aūt cu3 q̄ vir cubuerit coitu semis: vterq3 lauabitur aquis: et erunt immūdi vsq3 ad vesperā. Mulier aūt q̄ patit fluxū sanguinis i carne sua: septē diebus erit q̄si mēstruata. Et ois q̄ tetigerit eam erit immūdus vsq3 ad vesperā. Et ois q̄ cubuerit cū ea in mēstruo suo erit immūdus. Et oīe sup quod sederit erit immundū. Et ois q̄ tetigerit stratu3 eius lauabit vestimēta sua: et lauabitur aquis: et erit imundus vsq3 ad vesperā. Et ois qui tetigerit omne vas sup qd sederit: lauabit vestimenta sua: et lauabitur aquis: et erit immundus vsq3 ad vesperam. Et si cubuerit ille in strato vel in vase in quo ipsa sedit:

Pritiua chal.

Ter. Heb.

תנגע בו יטמא עד הערב׃ ואם
שכב ישכב איש אתה ותהי
נדתה עליו וטמא שבעת ימים
וכל המשכב אשר ישכב עליו
יטמא׃ ואשה כי יזוב זוב דמה
ימים רבים בלא עת נדתה או
כי תזוב על נדתה כל ימי זוב
טמאתה כימי נדתה תהיה טמאה
הוא׃ כל המשכב אשר תשכב
עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה
יהיה לה וכל הכלי אשר תשב
עליו טמא יהיה כטמאת נדתה׃
וכל הנוגע בם יטמא וכבס בגדיו
ורחץ במים וטמא עד הערב׃ ואם
טהרה מזובה וספרה לה שבעת
ימים ואחר תטהר׃ וביום השמיני
תקח לה שתי תרים או שני בני
יונה והביאה אותם אל הכהן אל
פתח אהל מועד׃ ועשה הכהן את
האחד חטאת ואת האחד עלה
וכפר עליה הכהן לפני יהוה מזוב
טמאתה׃ והזרתם את בני
ישראל מטמאתם ולא ימתו
בטמאתם בטמאם את משכני
אשר בתוכם׃ זאת תורת הזב
ואשר תצא ממנו שכבת זרע
לטמאה בה׃ והדוה בנדתה והזב

Primitiua heb.: יום · זוב · רבה · כלה ישב · נגע · טהר ספר · לקח שנה תור · בוא את · עוד · פנה · זהר · מות · שכן · ירה זוב · יצא · נדד

Trāſla. B. Hiero.

Si coierit cum ea vir tpe ſanguinis mēſtrualis: imundus erit ſeptē diebus: & oē ſtratū in quo dormierit: polluetur. Mulier que patitur multis diebus fluxum ſanguis non in tpe mēſtruali: vel q poſt mēſtruū ſāguine fluere non ceſſat: q̄ diu ſubiacet huic paſſioni: īmūda erit quaſi ſit in tpe mēſtruo. Oē ſtratū in quo dormierit: & vas in quo ſederit: pollutum erit. Quicūq tetigerit ea: lauabit veſtimēta ſua: & ipſe lotus aqua īmūdus erit vſq ad veſperū. Si ſteterit ſanguis & fluere ceſſauerit: nūerabit ſeptē dies purificatiōis ſue: & die octauo offeret ꝓ ſe ſacerdoti duos turtures: aut duos pullos columbarum ad oſtiū tabernaculi teſtimonii: qui vnum faciet pro peccato & alterū ī holocauſtum: rogabitq pro ea corā domino: & pro fluxu immundicie eius. Docebitis ergo filios iſrael vt caueant īmundicias: & non moriātur in ſordibus ſuis: cum polluerint tabernaculū meū quod eſt iter eos. Iſta eſt lex eius qui patitur fluxū ſeminis: & q polluitur coitu: & q̄ menſtruis tpibus ſepatur: vel que iugi

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina

cū tāgit ipe illā: imūdus erit vſq ad veſ
ἐν τῷ ἅπτεσθαι αὐτὸν αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέ
perā. ſi āt cubatiōe dormierit qs cū ea: ꝛ fuerit im
ρας. ἐὰν δὲ κοίτῃ κοιμηθῇ τις μετ' αὐτῆς, καὶ γένηται ἡ ἀ
mūditia ei⁹ ſup eū: imūdus erit ſeptē di=
καθαρσία αὐτῆς ἐπ' αὐτῷ, ἀκάθαρτος ἔσται ἑπτὰ ἡμέ=
es. ꝛ oīs lect⁹ in quo dormierit in eo: immun
ρας. καὶ πᾶσα κοίτη ἐφ' ἣ ἂν κοιμηθῇ ἐπ' αὐτῆς, ἀκάθαρ
dus erit. ꝛ mulier ſi fluxerit fluxū ſāguinis ſui dies
τος ἔσται. καὶ γυνὴ ἐὰν ῥέῃ ῥύσιν αἵματος αὐτῆς ἡμέρας
plures: nō in tpe mēſtrui ſui: ſi ꝛ fluxerit
πλείους, οὐκ ἐν καιρῷ τῆς ἀφέδρου αὐτῆς, ἐὰν καὶ ῥέῃ
poſt mēſtruū ſuū: oēs dies fluxus im
μετὰ τὴν ἄφεδρον αὐτῆς, πᾶσαι αἱ ἡμέραι ῥύσεως ἀ
mūditie eius: ſicut dies mēſtrui ſui:
καθαρσίας αὐτῆς, καθάπερ αἱ ἡμέραι τῆς ἀφέδρου αὐ
erit imūda. ꝛ oīs lect⁹ in q dormierit
τῆς, ἔσται ἀκάθαρτος. καὶ πᾶσα κοίτη ἐφ' ἣν ἂν κοιμηθῇ
in eo oēs dies fluxus eius: iuxta
ἐπ' αὐτῆς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ῥύσεως αὐτῆς, κατὰ
lectū mēſtrui eius erit illi. ꝛ oē vas
τὴν κοίτην τῆς ἀφέδρου αὐτῆς ἔσται αὐτῇ. καὶ πᾶν σκεῦος
in quo ſederit ſup illō: imūdū erit: iuxta im
ἐφ' ὃ ἂν καθίσῃ ἐπ' αὐτό, ἀκάθαρτον ἔσται, κατὰ τὴν ἀ
mūditiā mēſtrui ſui. ꝛ oīs tāgēs
καθαρσίαν τῆς ἀφέδρου αὐτῆς. καὶ πᾶς ὁ ἁπτόμενος
eā: imūdus erit: ꝛ lauabit veſtes ſuas: ꝛ
αὐτῆς, ἀκάθαρτος ἔσται, καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
lauabit aqua: ꝛ imūdus erit vſq ad veſpā. ſi
λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας. ἐὰν
āt purgat⁹ fuerit a fluxu ſuo: ꝛ nūerabit ſibi
δὲ καθαρισθῇ ἀπὸ τῆς ῥύσεως αὐτῆς, καὶ ἐξαριθμήσεται αὐτῇ
ſeptē dies: ꝛ poſt hec mūdabit. ꝛ die
ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ μετὰ ταῦτα καθαρισθήσεται. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ
octaua accipiet ſibi duos turtures: vel duos pullos colūbaꝝ:
ὀγδόῃ λήψεται ἑαυτῇ δύο τρυγόνας, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν,
ꝛ feret ea ad ſacerdotē ad hoſtiū tabnaculi teſtimo
καὶ οἴσει αὐτὰ πρὸς τὸν ἱερέα ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυ
nij. ꝛ faciet ſacerdos vnū pro pctō: ꝛ v=
ρίου. καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὴν μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὴν μί
nū in holocauſtū. ꝛ ꝓpitiabit pro ea ſacerdos corā
αν εἰς ὁλοκαύτωσιν. καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτῆς ὁ ἱερεὺς ἔναντι
dño a fluxu imūditie eius. ꝛ cautes facietis
κυρίου ἀπὸ ῥύσεως ἀκαθαρσίας αὐτῆς. καὶ εὐλαβεῖς ποιήσετε
filios iſrael ab imūditijs ſuis. ꝛ nō mo
τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν αὐτῶν. καὶ οὐκ ἀπο
rietur ob imūditiā ſuā: cū polluerit ipi
θανοῦνται διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτῶν, ἐν τῷ μιαίνειν αὐτοὺς τὴν
tabnaclꝫ meū qd in ipis. hec lex ſeminiflui. ꝛ
σκηνήν μου τὴν ἐν αὐτοῖς. οὗτος ὁ νόμος τοῦ γονορρυοῦς. καὶ
ſi alicui exiuerit ex ipo cubatio ſeminis: vt polluat in
ἐάν τινι ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, ὥστε μιανθῆναι ἐν
ipo: ꝛ ſāguiniflue in mēſtruo eius: ꝛ ſeminiflu⁹
αὐτῇ, καὶ τῇ αἱμορροούσῃ ἐν τῇ ἀφέδρῳ αὐτῆς, καὶ ὁ γονορρυὴς

D

Interp. chal.

cū tetigerit illō imūd⁹ erit vſq ad veſpaꝫ. Et ſi cubās cubuerit vir cū ea ꝛ mēſtruū ei⁹ fuerit in ea: erit imūdus ſeptē diebus. Et oīe ſtratū ſup qd cubuerit erit immūduꝫ. Et mulier cui⁹ ſanguis fluxerit dieb⁹ multis ꝑter tēpus mēſtrui ſui: vel qn̄ fluxerit poſt mēſtruū ſuū: cūctis dieb⁹ quib⁹ fluxerit immūditia eius: ſicut in diebus menſtrui ſui erit immūda. Oīe ſtratuꝫ in quo cubuerit oībus diebus fluxus ſui: quaſi ſtratū menſtrui ſui erit. Et oīe vas in quo ſederit immūdū erit quaſi immunditia menſtrui ſui: ꝛ omnis qui tetigerit illō erit immūdus: ꝛ lauabit veſtimēta ſua: lauabiturq aqs: ꝛ erit imūdus vſq ad veſpā. Si āt mūdata fuerit a fluxu ſuo: nūerabit ſibi ſeptē dies: ꝛ poſtea mundabitur: in die aūt octauo tollet ſibi duos turtures aut duos filios colūbe: ꝛ adducet eos ad ſacerdotē ad oſtiū tabernaculi federis: facietq ſacerdos vnū ꝓ pctō ꝛ vnū i holocauſtū: ꝛ ꝓpitiabit ꝓ ea ſacerdos corā dño a fluxu imūditie ſue. Et ſepabitis filios iſrael ab imūditijs ſuis: vt nō moriātur i imūditijs ſuis: cū polluerit tabnaclꝫ meū qd eſt iter eos. Iſta ē lex ei⁹ q patit fluxū ſemīs: ꝛ a q egredit ſemen coit⁹ vt polluat in eo: ꝛ eius q eſt polluta mēſtruo: ꝛ illi⁹ a quo fluxus

Tranſla. Chal.

יתקריב ביה יהי מסאב עד רמשא׃ ואם משכב ישכוב גבר יתה ותהי ריחוקה עלוהי
ויהי מסאב שבעא יומין וכל משכבא דישכוב עלוהי יהי מסאב׃ ואתתא ארי ידוב
דוב דמה יומין סגיאין בלא עידן ריחוקה או ארי תדוב על ריחוקה כל יומי דוב סואבתה
כיומי ריחוקה תהי מסאבא היא׃ כל משכבא דתשכוב עלוהי כל יומי דובה כמשכב
ריחוקה יהי לה וכל מנא דתתיב עלוהי מסאב יהי כסואבת ריחוקה׃ וכל דיקרב
בהון יהי מסאב ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד רמשא׃ ואם דכיאת
מדובה ותמני לה שבעה יומין ובתר כן תדכי׃ וביומא תמינאה תסב לה תרתין שפנינין
או תרין בני יונה ותיתי יתהון לות כהנא לתרע משכן זמנא׃ ויעביד כהנא ית חד
חטאתא וית חד עלתא ויכפר עלה כהנא קדם יי מדוב סואבתה׃ ותפרשון ית בני
ישראל מסואבתהון ולא ימותון בסואבתהון בסאבותהון ית משכני דביניהון׃ דא אוריתא
דדובנא ודתפוק מניה שכבת זרעא לאסתאבא בה׃ ודסובתא בריחוקה ודדאיב

Primitiua chal.: קרב שכב · סאב אתתא · דוב סאב · הוה סאן יתב · קרב צבע סחא · דכה מנה נסב · אתא שכן · עבד עלה כפר · פרש מות · נפק דוב

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

in fluxu eius maſculo vel femine. ꝛ vi=
ἐν τῇ ῥύσει αὐτοῦ τῷ ἄρσενι ἢ τῇ θηλείᾳ. καὶ τῷ ἀν=
ro: ſi dormierit cū mēſtruata.
δρί, ἐὰν κοιμηθῇ μετὰ ἀποκαθημένης. Ca.16.
Et locut⁹ ē dñs ad moyſen poſtq̄ mor=
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν μετὰ τὸ τε=
tui ſūt duo filij aarō qn̄ obtulerūt ip=
λευτῆσαι τοὺς δύο υἱοὺς ἀαρὼν ἐν τῷ προσφέρειν αὐ
ſi ignē alienū corā dño: ꝛ mortui fuerūt. ꝛ di
τοὺς πῦρ ἀλλότριον ἔναντι κυρίου, καὶ ἐτελεύτησαν. καὶ εἶ
xit dñs ad moyſen: loq̄re ad aarō fra=
πε κύριος πρὸς μωυσῆν, λάλησον πρὸς ἀαρὼν τὸν ἀδελ
trē tuū: ꝛ nō intret oēm horā i ſctuariū
φόν σου, καὶ μὴ εἰσπορευέσθω πᾶσαν ὥραν εἰς τὸ ἅγι
qd interius velo in fa=
ον τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος εἰς τὸ πρόσω=
cie ꝓpitiatorij: qd ē ſup arca teſtimo
πον τοῦ ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρί
nij: ꝛ nō moriemini. in enī nube apparebo
ου, καὶ οὐκ ἀποθανεῖτε. ἐν γὰρ νεφέλῃ ὀφθήσομαι ἐ=
in ꝓpitiatorio: ſic ingredietur aarō in ſctu
πὶ τοῦ ἱλαστηρίου, οὕτως εἰσελεύσεται ἀαρὼν εἰς τὸ ἅ
ariū: in vitulo ex bobus pro pctō ꝛ ariete in ho
γιον, ἐν μόσχῳ ἐκ βοῶν περὶ ἁμαρτίας καὶ κριῷ εἰς ὁ
locauſtū: ꝛ tunicā lineā ſctificatā indu=
λοκαύτωμα, καὶ χιτῶνα λινοῦν ἡγιασμένον ἐνδύσε
et: ꝛ feminale lineū erit in corpore eius:
ται, καὶ περισκέλιον λινοῦν ἔσται ἐπὶ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ,
ꝛ zona linea cīget: ꝛ cidarin lineā circūponet: ve=
καὶ ζώνῃ λινῇ ζώσεται, καὶ κίδαριν λινῆν περιθήσεται, ἱ
ſtes ſctē ſūt. ꝛ lauabit aqua oē corpus ſu
μάτια ἅγιά ἐστι. καὶ λούσεται ὕδατι πᾶν τὸ σῶμα αὐ
um. ꝛ veſtiet eas. ꝛ a multitudine
τοῦ. καὶ ἐνδύσεται αὐτά. καὶ παρὰ τῆς συναγωγῆς
filioꝝ iſrael accipiet duos hircos ex capris pro
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ λήψεται δύο χιμάρους ἐξ αἰγῶν περὶ
pctō: ꝛ arietē vnū in holocauſtū: ꝛ addu
ἁμαρτίας, καὶ κριὸν ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ προσά
cet aarō vitulū q pro pctō ſuū: ꝛ
ξει ἀαρὼν τὸν μόσχον τὸν περὶ ἁμαρτίας τὸν ἑαυτοῦ, καὶ
ꝓpitiabit pro ſe ꝛ domo ſua. ꝛ accipiet
ἐξιλάσεται περὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. καὶ λήψεται
duos hircos: ꝛ cōſtituet eos corā dño
τοὺς δύο χιμάρους, καὶ παραστήσει αὐτοὺς ἔναντι κυρίου
iuxta hoſtiū tabnaculi teſtimonij. ꝛ imponet
παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπιθήσει
aarō ſup duos hircos ſortes: ſortē vnā
ἀαρὼν ἐπὶ τοὺς δύο χιμάρους κλήρους, κλῆρον ἕνα τῷ
dño: ꝛ ſortē vnā emiſſario. ꝛ adducet aa
κυρίῳ, καὶ κλῆρον ἕνα τῷ ἀποπομπαίῳ. καὶ προσάξει ἀα
rō hircū ſup quē ſupuenit ſup eū ſors
ρὼν τὸν χίμαρον, ἐφ' ὃν ἐπῆλθεν ἐπ' αὐτὸν ὁ κλῆρος τῷ
dño. ꝛ faciet pro pctō. ꝛ hircū: ſup quē
κυρίῳ, καὶ ποιήσει περὶ ἁμαρτίας. καὶ τὸν χίμαρον, ἐφ' ὃν

A
8.10.a
B

Trāſla. B. Hiero.

fluit ſanguine: & hominis qui dormierit cū ea.

Ca.16.

Locutuſq eſt dominus ad Moyſē poſt mortem duorum filiorum aarō: qn̄ offerētes ignē alienū interfecti ſunt. Et precepit ei, dicens. Loquere ad aarō fratrem tuum ne oī tpe ingrediatur ſanctuarium: quod eſt intra velum coram ꝓpitiatorio quo tegitur arca: vt nō moriatur: quia in nube apparebo ſup oraculū: niſi hec añ fecerit. Vitulum ꝓ pctō offeret & arietē in holocauſtū. tunica linea veſtietur: feminalibus lineis verēda celabit. Accingetur zona linea. cidarim lineā impōet capiti. Hec n. veſtimēta ſūt ſctā: qbus cūctis cū lotus fuerit induetur. Suſcipietq ab vniuerſa multitudīe filiorū iſrael duos hircos pro peccato & vnū arietem in holocauſtum. Cūq obtulerit vitulum: & orauerit pro ſe & pro domo ſua: duos hircos ſtare faciet coram dño in oſtio tabernaculi teſtimonii. mittēſq ſuper vtrumq ſortem: vnam domino & alteram capro emiſſario. cuius exierit ſors domino: offeret illum pro peccato. cuius autem

Ter. Heb.

את זובו לזכר ולנקבה ולאיש
אשר ישכב עם טמאה׃
וידבר יהוה אל משה אחרי מות
שני בני אהרן בקרבתם לפני
יהוה וימתו׃ ויאמר יהוה אל
משה דבר אל אהרן אחיך
ואל יבא בכל עת אל הקדש
מבית לפרכת אל פני הכפרת
אשר על הארן ולא ימות כי
בענן אראה על הכפרת׃ בזאת
יבא אהרן אל הקדש בפר בן
בקר לחטאת ואיל לעלה׃ כתנת
בד קדש ילבש ומכנסי בד יהיו
על בשרו ובאבנט בד יחגר
ובמצנפת בד יצנף בגדי קדש
הם ורחץ במים את בשרו
ולבשם׃ ומאת עדת בני ישראל
יקח שני שעירי עזים לחטאת
ואיל אחד לעלה׃ והקריב אהרן
את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו
ובעד ביתו׃ ולקח את שני השעירם
והעמיד אתם לפני יהוה פתח אהל
מועד׃ ונתן אהרן על שני השעירם
גרלות גורל אחד ליהוה וגורל אחד
לעזאזל׃ והקריב אהרן את השעיר
אשר עלה עליו הגורל ליהוה
ועשהו חטאת׃ והשעיר אשר

Primitiua heb.: שכב · Ca.xvi. · דבר · מות · שנה · קרב · אמר · בוא · ראה · לבש כנס היה · חגר · צנף · עדה · לקח שנה · שער קרב · עמד פנה · עוד · גרל

Tranſla. Chal.

ית דוביה לדכר ולנוקבא ולגבר דישכוב עם מסאבא׃ Ca.xvi. ומליל יי
עם משה בתר דמיתו תרין בני אהרן בקרוביהון אשתא נוכריתא קדם יי ומיתו׃
ואמר יי למשה מליל עם אהרן אחוך ולא יהי עליל בכל עידן לקודשא מגו
לפרוכתא לקדם כפורתא דעל ארונא ולא ימות ארי בעננא אנא מתגלי על בית
כפורתא׃ בדא יהי עליל אהרן לקודשא בתור בר תורי לחטאתא ודכר לעלתא׃ כתונא
דבוצא קודשא ילבש ומכנסין דבוץ יהון על בסריה ובהמינא דבוצא ייסר
ומצנפתא דבוצא יחת על רישיה לבושי קודשא אנון ויסחי במיא ית בשריה
וילבשנון׃ ומן כנשתא דבני ישראל יסב תרין צפירי עזין לחטאתא ודכר חד
לעלתא׃ ויקריב אהרן ית תורא דחטאתא דיליה ויכפר עלוהי ועל אנש ביתיה׃
ויסב ית תרין צפירין ויקים יתהון קדם יי בתרע משכן זמנא׃ ויתן אהרן על תרין
צפירין עדבין עדבא חד לשמא דיי ועדבא חד לעזאזל׃ ויקריב אהרן ית צפירא
דסליק עלוהי עדבא לשמא דיי ויעבדיניה חטאתא׃ וצפירא דסליק

Interp. chal.

fluit tā maſculi q̄ femine ꝛ viri q cubuerit cū imūda.

Ca.16.

Locutuſq eſt dñs cum moyſe poſtquā mortui ſunt duo filij aaron: qn̄ obtulerūt ignē alienū corā dño ꝛ mortui ſūt. Dixitq dñs ad moyſen. Loquere cuꝫ aaron fratre tuo vt nō ingrediatur oīni tēpore ad ſanctuariū intra velum coram ꝓpiciatorio quod eſt ſup arcam: vt non moriatur: quoniā in nube ego apparebo ſuper propiciatoriū. Cum hoc ingredietur aaron in ſanctuariū: cum vitulo de bobus pro peccato ꝛ ariete in holocauſtuꝫ. Tunica linea ſancta veſtietur: ꝛ feminalia linea erunt ſuper carneꝫ eius: et balteo lineo accingetur: ꝛ cidarim lineam ponet in capite ſuo: veſtimenta ſancta ſunt. Et lauabit aquis carnem ſuam: ꝛ ſic veſtietur eis. ꝛ tollet a congregatione filioꝝ iſrael duos hircos caprarum pro peccato: ꝛ arietem vnum in holocauſtuꝫ. Offeretq aaron vituluꝫ ſuū quod eſt pro peccato: ꝛ propiciabit pro ſe et pro hominibus domus ſue. Tolletq duos hircos: et ſtare faciet eos coram domino in oſtio tabernaculi federis. Et mittet aaron ſup duos hircos ſortes: ſortem vnam nomini dñi: ꝛ ſortem vnam azazel. Offeretq aaron hircum cuius ſors exierit in nomine domini: ꝛ faciet eum pro peccato. Hircum autem cuius ſors exierit

Primitiua chal.: שכב · מות תרי קרב · הוה · ארן מות עלה · עול עלה לבש · כנס המין אסר · צנף יחת ראש · סחא נסב צפר · אחד עלה קרב · כפר קום שכן · יהב סלק · עבד

עלה עליו הגורל לעזאזל יעמד
חי לפני יהוה לכפר עליו לשלח
אתו לעזאזל המדברה: והקריב
אהרן את פר החטאת אשר לו
וכפר בעדו ובעד ביתו ושחט את
פר החטאת אשר לו: ולקח מלא
המחתה גחלי אש מעל המזבח
מלפני יהוה ומלא חפניו קטרת
סמים דקה והביא מבית לפרכת:
ונתן את הקטרת על האש לפני
יהוה וכסה ענן הקטרת את
הכפרת אשר על העדות ולא
ימות: ולקח מדם הפר והזה
באצבעו על פני הכפרת קדמה
ולפני הכפרת יזה שבע פעמים מן
הדם באצבעו: ושחט את שעיר
החטאת אשר לעם והביא את
דמו אל מבית לפרכת ועשה
את דמו כאשר עשה לדם הפר
והזה אתו על הכפרת ולפני
הכפרת: וכפר על הקדש מטמאת
בני ישראל ומפשעיהם לכל
חטאתם וכן יעשה לאהל מועד
השכן אתם בתוך טמאתם: וכל
אדם לא יהיה באהל מועד בבאו
לכפר בקדש עד צאתו וכפר
בעדו ובעד ביתו ובעד כל ״

Trāsla. B. Hiero.

in caprum emissarium: statuet eum viuū corā dño vt fundat pces sup eū: & emittat eū in solitudinē. His rite celebratis offeret vitulum: & rogans pro se & domo sua: immolabit eū. Assumptoqꝫ thuribulo qd de prūis altaris impleuerit: & hauriēs manu cōpositū thymiama in incensum: vltra velum intrabit in sancta: vt positis super ignē aromatibus nebula eorum & vapor operiat oraculum quod est supra testimonium: & nō moriatur. tollet quoqꝫ de sanguine vituli & asperget digito septies contra ꝓpitiatoriū ad orientem. Cūqꝫ mactauerit hircum pro peccato populi: inferet sanguinem eius intra velum: sicut preceptum est de sanguine vituli: vt aspergat e regione oraculi. & expiet sanctuariū ab immunditiis filiorū israel. & a preuaricatiōibus eorū: cūctisqꝫ pctis. Iuxta hūc ritū faciet tabernaculo testimonii qd fixū ē inter eos in medio sordiū hītationis eorū. Nullus hominū sit in tabernaculo qn pontifex sanctuarium ingreditur: vt roget pro se & ꝓ domo sua & pro vniuerso

Interp. chal.

azazel: statuet viuū corā dño: vt ꝓpiciet in eo ꝛ vt mittat eū ad azazel in desertū. et offeret aarō vitulū pro pctō suo: ꝛ ꝓpiciabit pro se ꝛ pro hoibus domus sue. Immolabitqꝫ vitulū pro pctō suo: et tollet thuribulum plenū prunis ignis desuper altare de conspectu dñi et plenū pugillū suū thymiamatis aromatum minutarū: ꝛ igredietur intra velū. Et ponet thymiama aromatū super ignem corā dño: et cooperiet nebula incensi ꝓpiciatoriū quod est supra testimoniū: vt non moriatur. tolletqꝫ de sanguine vituli ꝛ asperget digito suo sup faciē propiciatorij ad orientē: et corā propiciatorio asperget septies de sanguine digito suo. Immolabitqꝫ hircū qḋ est pro pctō populi: ꝛ inferet sanguinē eius itra velū. Et faciet de sanguine eiꝰ sicut fecit de sanguine vituli: ꝛ asperget eum sup propiciatoriū et corā propiciatorio. Et expiabit sup sanctuariū ab immūditijs filioꝝ israel ꝛ a preuaricationibꝰ eoꝝ cunctisqꝫ pctis eoꝝ. Et sic faciet tabernaculo federis qḋ collocatū cum eis in medio cōtaminationū eorū. Nullusqꝫ vir sit in tabernaculo federis qñ ingreditur vt propiciet in sanctuario donec egrediatur: ꝛ ꝓpiciabit pro se ꝛ pro hominibus domus sue ꝛ pro omni

קהל ישראל: ויצא אל המזבח אשר
לפני יהוה וכפר עליו ולקח מדם
הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות
המזבח סביב: והזה עליו מן הדם
באצבעו שבע פעמים וטהרו
וקדשו מטמאת בני ישראל: וכלה
מכפר את הקדש ואת אהל מועד
ואת המזבח והקריב את השעיר
החי: וסמך אהרן את שתי ידו על
ראש השעיר החי והתודה עליו
את כל עונת בני ישראל ואת
כל פשעיהם לכל חטאתם ונתן
אתם על ראש השעיר ושלח
ביד איש עתי המדברה: ונשא
השעיר עליו את כל עונתם אל
ארץ גזרה ושלח את השעיר
במדבר: ובא אהרן אל אהל מועד
ופשט את בגדי הבד אשר לבש
בבאו אל הקדש והניחם שם:
ורחץ את בשרו במים במקום
קדוש ולבש את בגדיו ויצא
ועשה את עלתו ואת עלת העם
וכפר בעדו ובעד העם: ואת חלב
החטאת יקטיר המזבחה: ״
והמשלח את השעיר לעזאזל
יכבס בגדיו ורחץ את בשרו
במים ואחרי כן יבוא אל המחנה:

Trāsla. B. Hiero.

cetu israel: donec egrediatur tabernaculū. Cū aūt exierit ad altare qḋ corā dño est: oret ꝓ se. & sumptū sanguinē vituli atqꝫ hirci: fundat super cornua eius per gyrum: aspergensqꝫ digito septies: expiet & sctificet illud ab immunditiis filiorumqꝫ israel. Postqꝫ emūdauerit sctūariū & tabernaculum & altare tunc offerat hircum viuentem. & posita vtraqꝫ manu super caput eius: confiteatur omnes iniquitates filiorum israel & vniuersa delicta atqꝫ pctā eorū: que iprecās capiti eius emittet illū per hoīem paratū in desertum. Cūqꝫ portauerit hircus oēs iniquitates eorum in terrā solitariam & dimissus fuerit ī deserto: reuertetur in tabernaculū testimōii. & depositis vestibus quibus prius idutus erat cum intraret sctūarium: relictisqꝫ ibi: lauabit carnem suam in loco sctō: induturqꝫ vestibus suis. et postqꝫ egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis: rogabit tam pro se qꝫ pro populo: & adipem qui oblatus est ꝓ peccatis adolebit sup altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium lauabit vestimenta sua & corpus aqua & sic igredietur in castra.

Interp. chal.

ecclesia israel. Egredieturqꝫ ad altare qḋ est corā dño: ꝛ expiabit illud: ꝛ tollet de sanguine vituli ꝛ de sanguine hirci: ꝛ ponet sup cornua altaris per circuitū: ꝛ aspget sup eū septies de sanguine eū digito suo: ꝛ mūdabit illud. Et sctificabit illud ab immūditijs filiorū israel. Et postqꝫ cessauerit expiare sup sāctuariū ꝛ sup tabernaculū federis ꝛ sup altare: offeret hircū viuū. ponetqꝫ aarō ambas manꝰ suas sup caput hirci viui: ꝛ cōfitebitur sup eū oēs iniquitates filioꝝ israel: ꝛ oēs preuaricatiōes eoꝝ omniaqꝫ pctā eoꝝ: ꝛ dabit ea super caput hirci: ꝛ mittet eum per manum viri parati vt eat in solitudinē. Portabitqꝫ hircus sup se oēs iniquitates eoꝝ ad terrā inhabitabilē: ꝛ dimittet hircū ꝑ solitudinē. Et ingredietur aarō tabnaculū federis: ꝛ exuet vestimēta linea quibꝰ vestitus fuerat qñ ingressus est in sanctuarium: ꝛ reponet ea ibi. Lauabitqꝫ carnē suam aquis in loco sctō: vestieturqꝫ vestibus suis: et egredietur: ꝛ faciet holocaustū suū ꝛ holocaustū ppl'i. Et propitiabit pro se ꝛ pro populo. adipem aūt sacrificij pro pctō adolebit sup altare. Et qui duxerit hircū azazel: lauabit vestimēta suā: ꝛ lauabit carnem suam aquis: ꝛ postea ingredietur in castra.

ואת פר החטאת ואת שעיר
החטאת אשר הובא את דמם
לכפר בקדש יוציא אל מחוץ
למחנה ושרפו באש את ערתם
ואת בשרם ואת פרשם: והשרף
אתם יכבס בגדיו ורחץ את בשרו
במים ואחרי כן יבוא אל המחנה:
והיתה לכם לחקת עולם בחדש
השביעי בעשור לחדש תענו את
נפשתיכם וכל מלאכה לא תעשו
האזרח והגר הגר בתוככם: כי
ביום הזה יכפר עליכם לטהר
אתכם מכל חטאתיכם לפני יהוה
תטהרו: שבת שבתון היא לכם
ועניתם את נפשתיכם חקת
עולם: וכפר הכהן אשר ימשח
אתו ואשר ימלא את ידו לכהן
תחת אביו ולבש את בגדי הבד בגדי
הקדש: וכפר את מקדש הקדש
ואת אהל מועד ואת המזבח יכפר
ועל הכהנים ועל כל עם הקהל
יכפר: והיתה זאת לכם לחקת
עולם לכפר על בני ישראל מכל
חטאתם אחת בשנה ויעש
כאשר צוה יהוה את משה:

Cap. xvij.

וידבר יהוה אל משה
לאמר: דבר אל אהרן ואל בניו

Vitulum autem & hircum qui pro peccato fuerāt imolati: & quorū sāguis illatus est in sctūariū vt expiatio cōpleretur: asportabūt foras castra: & cōburēt igni tā pelles q̄3 carnes eorum ac fimū. & quicūq3 combusserit ea: lauabit vestimēta sua & carnem aqua: & sic ingredietur castra. Eritq3 vobis hoc legitimū sempiternū. Mense aūt septimo: decima die mensis affligetis animas vestras: nullumq3 opus facietis siue indigena siue aduena qui pegrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atq3 mundatio ab oibus peccatis vestris. coram domino mūdabimini. Sabbatū enim requietionis est: & affligetis animas vestras religione ppetua. Expiabit autē sacerdos qui vnctus fuerit: & cuius manus initiate sunt vt sacerdotio fūgatur p p̄re suo. Inducturq3 stola linea & vestibus sanctis: & expiabit sanctuarium & tabernaculū testimonii atq3 altare: sacerdotes quoq3 & vniuersum populum. Eritq3 vobis hoc legitimum sempiternū: vt oretis pro filiis israel & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut preceperat dñs moysi. Ca. 17.

Et locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere aarō & filiis eius

καὶ τὸν μόσχον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ τὸν χίμαρον τὸν περὶ τῆς ἁμαρτίας, ὧν τὸ αἷμα αὐτῶν εἰσηνέχθη ἐξιλάσασθαι ἐν τῷ ἁγίῳ, ἐξοίσουσιν αὐτὰ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ κατακαύσουσιν αὐτὰ ἐν πυρί, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν καὶ τὰ κρέατα αὐτῶν καὶ τὴν κόπρον αὐτῶν. ὁ δὲ κατακαίων αὐτά, πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ ἔσται τοῦτο ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον. ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε, ὁ αὐτόχθων καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν. ἐν γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐξιλάσεται περὶ ὑμῶν, καθαρίσαι ὑμᾶς ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, ἔναντι κυρίου καθαρισθήσεσθε. σάββατα σαββάτων ἔσται αὕτη ὑμῖν, καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν, νόμιμον αἰώνιον. ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς ὃν ἂν χρίσωσιν αὐτόν, καὶ ὃν ἂν τελειώσωσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἱερατεύειν μετὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἐνδύσεται τὴν στολὴν τὴν λινῆν, στολὴν ἁγίαν, καὶ ἐξιλάσεται τὸ ἅγιον τοῦ ἁγίου, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἐξιλάσεται, καὶ περὶ τῶν ἱερέων καὶ περὶ πάσης συναγωγῆς ἐξιλάσεται. καὶ ἔσται ὑμῖν τοῦτο νόμιμον αἰώνιον ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν· ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ποιηθήσεται, καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. Ca. 17.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον πρὸς ἀαρὼν καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ

Infra. 23. c.

G

A

Interp. chal.

vitulū autem pro peccato et hircum qui offertur pro peccato quorum sanguis illatus est ad expiandum in sanctuario: efferēt extra castra: et comburēt igni pelles eorum et carnes τ fimum eorū. Et qui combuserit ea lauabit vestimēta sua: lauabitq3 carnē suā3 aquis: τ postea ingredietur in castra. Eritq3 vobis in legitimum sempiternum. In mense septimo in decima die mensis affligetis animas vestras: nullumq3 opus facietis: tam indigene quam aduene qui peregrinātur inter vos. Quia in hac die expiatio erit vestri: vt mūdemini ab omibus peccatis vrīs: coram domino mūdabimini. Sabbatū requietionis erit vobis: affligetisq3 animas vestras. Legitimum sempiternum erit: propitiabitq3 sacerdos q̄ vnctus fuerit τ cui9 oblatio oblata est vt ministret pro p̄re suo: inducturq3 vestib9 lineis vestib9 sctis: τ expiabit sup sctuariū sctitatis τ sup tabernaclī federis τ sup altare q̄q3 expiabit τ sup oē3 ppl̄m eccl̄e expiabit. Eritq3 vobis hoc legitimū sēpiternū ad ppiciādū p filiis israel ab olb9 peccatis eo͞r semel ī āno. fecitq3 sicut p̄cepat dñs moysi.

Locutusq3 est dominus cum moyse dicens. Loquere cum aaron τ cum filiis eius Cap. 17.

Transla. Chal.

וְיָת תּוֹרָא דְחַטָּאתָא וְיָת צְפִירָא דְחַטָּאתָא דְּאִתָּעַל מִדְּמְהוֹן לְכַפָּרָא בְּקוּדְשָׁא, יַפְּקוּן לְמִבָּרָא לְמַשְׁרִיתָא וְיוֹקְדוּן בְּנוּרָא יָת מַשְׁכֵּיהוֹן וְיָת בִּשְׂרְהוֹן וְיָת אוּכְלֵיהוֹן ...

Ca. xvij.

וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימָר: מַלֵּיל עִם אַהֲרֹן וְעִם בְּנוֹהִי

ואל כל בני ישראל ואמרת
אליהם זה הדבר אשר צוה
יהוה לאמר: איש איש מבית
ישראל אשר ישחט שור או
כשב או עז במחנה או אשר
ישחט מחוץ למחנה: ואל פתח
אהל מועד לא הביאו להקריב
קרבן ליהוה לפני משכן יהוה
דם יחשב לאיש ההוא דם שפך
ונכרת האיש ההוא מקרב עמו:
למען אשר יביאו בני ישראל
את זבחיהם אשר הם זבחים על
פני השדה והביאם ליהוה אל
פתח אהל מועד אל הכהן וזבחו
זבחי שלמים ליהוה אותם: וזרק
הכהן את הדם על מזבח יהוה פתח
אהל מועד והקטיר החלב לריח
ניחח ליהוה: ולא יזבחו עוד את
זבחיהם לשעירם אשר הם זנים
אחריהם חקת עולם תהיה זאת
להם לדרתם: ואלהם תאמר איש
איש מבית ישראל ומן הגר
אשר יגור בתוכם אשר יעלה
עלה או זבח: ואל פתח אהל מועד
לא יביאנו לעשות אתו ליהוה
ונכרת האיש ההוא מעמיו: ואיש
איש מבית ישראל ומן הגר הגר

& cunctis filiis israel: dicens ad eos. Iste est sermo quem mandauit dominus dicens. Homo quilibet de domo israel si occiderit bouē aut ouem siue capram in castris vel extra castra: & nō obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem domino: sanguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit: sic peribit de medio populi sui. Ideo sacerdoti offerre debent filii israel hostias suas quas occidunt in agro vt sanctificentur domino ante ostium tabernaculi testimonii: & immolent eas hostias pacificas domino. Fundetq3 sacerdos sanguinē sup altare domini ad ostiū tabernaculi testimonii: & adolebit adipem in odorē suauitatis dño: & nequaquā vltra immolabunt hostias suas demonibus: cū quibus fornicati sunt. Legitimū sempiternum erit illis & posteris eorum. Et ad ipsos dices. Homo de filiis israel & de aduenis qui peregrinantur apud vos: qui obtulerit holocaustū siue victimā: & ad ostiū tabernaculi testimōii nō adduxerit eā: vt offerat dño: interibit de populo suo. Homo quilibet de domo israel & de aduēis qui pere

καὶ πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐνετείλατο κύριος, λέγων, ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὃς ἂν σφάξῃ μόσχον ἢ πρόβατον ἢ αἶγα ἐν τῇ παρεμβολῇ, καὶ ὃς ἂν σφάξῃ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ, ὥστε προσενέγκαι δῶρον τῷ κυρίῳ ἀπέναντι τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ αἷμα λογισθήσεται τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, αἷμα ἐξέχεεν· ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. ὅπως ἂν φέρωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὰς θυσίας αὐτῶν, ὅσας ἂν αὐτοὶ σφάξωσιν ἐν τοῖς πεδίοις, καὶ οἴσουσι τῷ κυρίῳ ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ θύσουσι θυσίας σωτηρίου τῷ κυρίῳ αὐτά. καὶ προσχεεῖ ὁ ἱερεὺς τὸ αἷμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κύκλῳ ἀπέναντι κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνοίσει τὸ στέαρ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας τῷ κυρίῳ. καὶ οὐ θύσουσιν ἔτι τὰς θυσίας αὐτῶν τοῖς ματαίοις, οἷς αὐτοὶ ἐκπορνεύουσιν ὀπίσω αὐτῶν. νόμιμον αἰώνιον ἔσται ὑμῖν εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐρεῖς· ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν ποιήσῃ ὁλοκαύτωμα ἢ θυσίαν, καὶ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου μὴ ἐνέγκῃ, ποιῆσαι αὐτὸ τῷ κυρίῳ, ἐξολοθρευθήσεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων

B

C

Transla. Chal.

וְעִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן דֵּין פִּתְגָּמָא דְּפַקֵּיד יְיָ לְמֵימַר: גְּבַר גְּבַר מִבֵּית יִשְׂרָאֵל ...

Interp. chal.

et cum oibus filiis israel: et dices eis. Iste est sermo quē precepit dñs dicēs. Uir vir de domo israel q̄ occiderit bouē aut agnū siue caprā in castris: aut qui occiderit extra castra: τ ad ostium tabernaculi federis nō adduxerit illud vt offeratur in oblationē corā dño coram tabernaculo dñi: sanguis reputabitur illi viro: sanguinē fudit: τ peribit homo ille de medio populi sui: vt afferant filii israel sacrificia sua que sacrificant super faciē agri: afferantq3 ea dño ad ostium tabernaculi federis ad sacerdotem: τ immolent hostias sanctas coram dño: aspergetq3 sacerdos sanguinē super altare dñi in ostio tabernaculi federis: τ adolebit adipem: vt suscipiatur voluntarie coram dño. Et non sacrificabūt vltra sacrificia sua demonibus post quos ipsi errant. Legitimū sempiternū erit hoc illis in generationibus suis. τ ad ipsos dices. Uir vir de domo israel τ de aduenis qui peregrinantur inter vos qui obtulerit holocaustum siue victimā sanctificatam: et ad ostium tabernaculi federis non adduxerit eam: vt faciat eam cora3 domino: exterminabit homo ille de medio populi sui. Et vir vir de domo israel τ de peregrinis qui peregrinantur

Ter. Heb.

בתוכם אשר יאכל כל דם ונתתי
פני בנפש האכלת את הדם
והכרתי אתה מקרב עמה: כי נפש
הבשר בדם הוא, ואני נתתיו
לכם על המזבח לכפר על
נפשתיכם, כי הדם הוא בנפש
יכפר: על כן אמרתי לבני ישראל,
כל נפש מכם לא תאכל דם,
והגר הגר בתוככם לא יאכל דם:
ואיש איש מבני ישראל ומן
הגר הגר בתוכם אשר יצוד ציד
חיה או עוף אשר יאכל ושפך
את דמו וכסהו בעפר: כי נפש
כל בשר דמו בנפשו הוא ואמר
לבני ישראל דם כל בשר לא
תאכלו, כי נפש כל בשר דמו הוא
כל אכליו יכרת: וכל נפש אשר
תאכל נבלה וטרפה באזרח ובגר,
וכבס בגדיו ורחץ במים וטמא
עד הערב וטהר: ואם לא יכבס
ובשרו לא ירחץ, ונשא עונו:

Cap. xviii.

וידבר יהוה אל משה לאמר:
דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם, אני יהוה אלהיכם:
כמעשה ארץ מצרים אשר
ישבתם בה לא תעשו, וכמעשה
ארץ כנען אשר אני מביא

Primitiua heb.: אכל נתן · פנה · כרת · זבח · כפר · צוד · כרת · זרח · כבס · רחץ · דבר · עשה · בוא

Trãsla. B. Hiero.

grinantur inter vos: si comederit sanguinem: obfirmabo faciem meam contra aĩam illius: & disperdã eã de populo suo: quia anima carnis in sanguine ẽ: & ego dedi illum vobis vt super altare ĩ eo expietis pro animabus vestris: & sanguis pro anime piaculo sit. Idcirco dixi filiis israel. Oĩs aĩa ex vobis non comedet sanguinem: nec ex aduenis qui peregrinantur apud vos. Homo quicunq; de filiis israel & de aduenis qui peregrinãtur apud vos: si venatione atq; aucupio ceperit ferã vel auẽ quib⁹ vesci licitũ est: fundat sanguinẽ eius: & opiat illũ terra. Aĩa enĩ oĩs carnis in sanguine est. Vñ dixi filiis israel. Sãguinẽ vniuerse carnis non comedetis: quia aĩa carnis in sanguine est: & quicũq; comederit illũ interibit. Aĩa que comederit morticinũ vel captũ a bestia tã de ĩdigenis q̃ de aduenis: lauabit vestimenta sua & semetipsũ aq̃ & cõtaminatus erit vsq; ad vesperũ: & hoc ordiẽ mũdus fiet. Q d si nõ lauerit vestimẽta sua vl' corp⁹ portabit iniqtatẽ suã

Ocutusq; ẽ Ca.18.
L dñs ad moysẽ dicẽs. Loq̃re filiis isrl': & dices ad eos. Ego sum dñs deus vr̃. Iuxta cõsuetudinẽ terre egypti ĩ qua habitastis non facietis: & iuxta morem regiõis chanaã ad quã ego introducturus sũ

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

in vobis: q̃ comederit oẽm sãguinẽ: ⁊ obfirmabo fa
ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν φάγῃ πᾶν αἷμα, καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσω
ciẽ meã cõtra aĩaʒ comedẽtẽ sãguinẽ: ⁊
πόν μου ἐπὶ τὴν ψυχὴν τὴν ἐσθίουσαν τὸ αἷμα, καὶ
perdã eã de populo suo. ⁊ enĩ aĩa oĩs
ἀπολῶ αὐτὴν ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης
carnis sãguis eius est. et ego dedi vobis illũ su
σαρκὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστίν. καὶ ἐγὼ δέδωκα ὑμῖν αὐτὸ ἐ
p altare ad ꝓpitiãdũ pro aĩab⁹
πὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν ψυχῶν
vr̃is. ⁊ enĩ sãguis eius pro aĩa ꝓpitiabit. ꝓpt hoc
ὑμῶν. τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ἀντὶ ψυχῆς ἐξιλάσεται. διὰ τοῦ
dixi filiis israel: oĩs aĩa ex vobis nõ
το εἴρηκα τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, πᾶσα ψυχὴ ἐξ ὑμῶν οὐ
comedet sãguinẽ. ⁊ aduena q̃ additus ĩ vobis
φάγεται αἷμα. καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν
nõ comedet sãguinẽ. ⁊ hõ hõ filiorꝫ israel: vel
οὐ φάγεται αἷμα. καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἢ τῶν
aduenarꝫ additorꝫ in vobis: q̃ venabitur
προσηλύτων τῶν προσκειμένων ἐν ὑμῖν, ὃς ἂν θηρεύσῃ
venatione ferã: vel auem: q̃ comedit: effundet sãguineꝫ
θήρευμα θηρίον, ἢ πετεινόν, ὃ ἐσθίεται, ἐκχεεῖ τὸ αἷμα
suũ: ⁊ cooperiet illũ terrã: ⁊ enĩ aĩa oĩs car
αὐτοῦ, καὶ καλύψει αὐτὸ τῇ γῇ, ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρ
nis sãguis eius est. ⁊ dixi filiis israel: sãguinẽ
κὸς αἷμα αὐτοῦ ἐστίν. καὶ εἶπα τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, αἷμα
oĩs carnis nõ comedetis: qm̃ aĩa oĩs carnis sã
πάσης σαρκὸς οὐ φάγεσθε, ὅτι ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷ
guis eius est. oĩs comedẽs illũ peribit. ⁊
μα αὐτοῦ ἐστίν. πᾶς ὁ ἐσθίων αὐτὸ ἐξολοθρευθήσεται. καὶ
oĩs aĩa: q̃ comederit morticiniũ: vel a fera captũ
πᾶσα ψυχή, ἥτις φάγεται θνησιμαῖον, ἢ θηριάλωτον
in idigenis: vel ĩ aduenis: lauabit
ἐν τοῖς αὐτόχθοσιν, ἢ ἐν τοῖς προσηλύτοις, πλυνεῖ
vestes suas: ⁊ lauabit aqua: ⁊ immun
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ λούσεται ὕδατι, καὶ ἀκάθαρ
dus erit vsq; ad vesperã: ⁊ mũdus erit. si aũt nõ
τος ἔσται ἕως ἑσπέρας, καὶ καθαρὸς ἔσται. ἐὰν δὲ μὴ
lauabit vestes suas: ⁊ corpus suũ nõ laua
πλύνῃ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ μὴ λού
bit aqua: ⁊ accipiet iniq̃tatẽ suã.
σηται ὕδατι, καὶ λήψεται ἀνόμημα αὐτοῦ. Ca.18.
Et locut⁹ ẽ dñs ad moysen: dicẽs: lo
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λά
quere filiis israel: ⁊ dices ad eos: ego
λησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἐγὼ
dñs deus vr̃: scd'ꝫ cõsuetudines
κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς
t̃re egypti: in qua habitastis in ipa: nõ facie
γῆς αἰγύπτου, ἐν ᾗ παρῳκήσατε ἐν αὐτῇ, οὐ ποιή
tis: ⁊ scd'm mores t̃re cha
σετε, καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῆς γῆς χα
naã: in qua ego induco vos
ναάν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάγω ὑμᾶς

D · s.7.c. Infra. 19.c. · A

Transla. Chal.

ביניהון דיכול כל דמא ואתן רוגזי באנשא דייכול ית דמא ואישיצי יתיה מגו עמיה:
ארי נפש בשרא בדמא היא ואנא יהבתיה לכון על מדבחא לכפרא על נפשתכון,
ארי דמא הוא על נפשא מכפר: על כן אמרית לבני ישראל כל אנש מנכון לא יכול
דמא, וגיוריא דיתגיירון בינתכון לא ייכלון דמא: וגבר גבר מבני ישראל ומן גיוריא
דיתגיירון ביניהון, דיצוד צידא חיתא או עופא דמתאכיל, וישוד ית דמיה ויכסיניה
בעפרא: ארי נפש כל בשרא דמיה בנפשיה הוא ואמרית לבני ישראל דם כל
בשרא לא תיכלון, ארי נפש כל בשרא דמיה היא כל דייכליניה ישתיצי: וכל אנש
דייכול נבילא ותבירא ביציבא ובגיורא, ויצבע לבושוהי ויסחי במיא ויהי מסאב עד
רמשא וידכי: ואם לא יצבע ובשריה לא יסחי, ויקבל חוביה:

Ca. xviii.

ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל ותימר להון אנא יי אלהכון: כעובדי
עמא דארעא דמצרים דיתבתון בה לא תעבדון, וכעובדי עמא דארעא דכנען דאנא מעיל

Primitiua chal.: אכל נתן · כפר מן · גור · צוד חיה אכל · אשד כסה דם · שצא · רצב צבע סחא · הוה סאב דכה · קבל אמר · עבד עול

Interp. chal.

inter eos qui comederit oẽm sanguinẽ: ponã furorẽ meũ in hoĩe qui comederit sanguinẽ: ⁊ disperdã cum de medio populi sui. Quĩ aĩa carnis in sanguine est: et ego dedi euꝫ vobis ad expiandũ sup altarẽ pro aĩabus vr̃is: quia sanguis pro aĩa expiat. Idcirco dixi filiis israel. Oĩs homo ex vobis nõ comedet sanguinẽ. Et peregrini q̃ pegrinãtur inter vos: nõ comedẽt sanguinẽ. Et vir vir de filiis israel ⁊ de pegrinis q̃ pegrinant inter eos q̃ venatus fuerit venationẽ bestie aut auis q̃bus vesci licitũ est: fundet sanguinẽ ei⁹ ⁊ opiet euꝫ terra: aĩa enĩ oĩs carnis in sanguine eius est. Et ego dixi filiis isrl' sanguinẽ oĩs carnis nõ comedetis: qm̃ aĩa oĩs carnis in sanguine eius est: oĩs q̃ comederit eum peribit. Et omnis qui comederit morticiniũ vel ꝯfractũ a bestia de indigenis vel aduenis: lauabit vestimẽta sua: ⁊ lauabit aqua: ⁊ erit imundus vsq; ad vesperaꝫ: ⁊ erit mũd⁹. Si aũt nõ lauauerit vestimẽta neq; carnẽ suã lauauerit: suscipiet iniq̃tatẽ suã. Ca.18.

Ocutusq; est dñs cuꝫ moyse dicẽs. Loq̃re cũ filiis israel ⁊ dices ad eos. Ego sum dñs deus vr̃. Iuxta opera populi terre egypti ĩ qua habitastis nõ facietis: et iuxta opera populi terre chanaan ad quã

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

illuc nõ facietis: ⁊ in legibus illorꝫ nõ ambu
ἐκεῖ οὐ ποιήσετε, καὶ ἐν τοῖς νομίμοις αὐτῶν οὐ πορεύε
late. iudicia mea facietis: ⁊ p̃cepta
σθε. τὰ κρίματά μου ποιήσετε, καὶ τὰ προστάγματά
mea custodietis: ⁊ ambulate in illis: ego dñs de⁹
μου φυλάξεσθε, καὶ πορεύεσθε ἐν αὐτοῖς, ἐγὼ κς ὁ θς
vr̃. ⁊ custodietis p̃cepta mea: ⁊ oĩa
ὑμῶν. καὶ φυλάξεσθε τὰ προστάγματά μου, καὶ πάντα
iudicia mea: ⁊ facietis illa. q̃ fecerit il
τὰ κρίματά μου, καὶ ποιήσετε αὐτά. ὁ ποιήσας αὐ
la hõ: viuet in ipsis: ego dñs deus vr̃. hõ hõ
τὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς, ἐγὼ κς ὁ θς ὑμῶν. ἄνθρωπος ἄνθρωπος
ad oẽm pximũ carnis eius nõ accedet
πρὸς πάντα οἰκεῖον σαρκὸς αὐτοῦ, οὐ προσελεύσεται
ad reuelãdũ turpitudinẽ: ego dñs. turpitudinẽ pa
ἀποκαλύψαι ἀσχημοσύνην, ἐγὼ κς. ἀσχημοσύνην τοῦ πα
tris tui: ⁊ turpitudinẽ m̃ris tue nõ reuela
τρός σου, καὶ ἀσχημοσύνην τῆς μητρός σου οὐκ ἀποκαλύ
bis: m̃r enĩ tua est. turpitudinẽ eius nõ re
ψεις, μήτηρ γάρ σου ἐστίν. τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς οὐκ ἀπο
uelabis. turpitudinẽ vxoris p̃ris tui nõ reue
καλύψεις. ἀσχημοσύνην γυναικὸς πατρός σου οὐκ ἀποκα
labis: turpitudo p̃ris tui est. turpitudinẽ so
λύψεις, ἀσχημοσύνη πατρός σου ἐστίν. ἀσχημοσύνην τῆς ἀ
roris tue ex p̃re tuo vel ex m̃re tua itrogenite vel ge
δελφῆς σου ἐκ πατρός σου ἢ ἐκ μητρός σου ἐνδογενοῦς ἢ γε
nite extra: nõ reuelabis turpitudinẽ ea
γεννημένης ἔξω, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐ
rũ. turpitudinẽ filie filij tui vel filie fi
τῶν. ἀσχημοσύνην θυγατρὸς υἱοῦ σου ἢ θυγατρὸς θυγα
lie tue nõ reuelabis turpitudinẽ earꝫ: qm̃
τρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῶν, ὅτι
tua turpitudo est. turpitudinẽ filie vxoris
σὴ ἀσχημοσύνη ἐστίν. ἀσχημοσύνην θυγατρὸς γυναικὸς
p̃ris tui nõ reuelabis: ex eodẽ p̃re soror
πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, ὁμοπατρία ἀδελφή
tua est: nõ reuelabis turpitudinẽ eius. tur
σου ἐστίν, οὐκ ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς. ἀ
pitudinẽ sororis p̃ris tui nõ reuelabis: cõ
σχημοσύνην ἀδελφῆς πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, οἰ
sãguinea enĩ p̃ris tui est. turpitudinẽ sororis m̃ris tue
κεία γὰρ πατρός σου ἐστίν. ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς μητρός σου
nõ reuelabis: cõsanguinea enĩ m̃ris tue ẽ. turpitudi
οὐκ ἀποκαλύψεις, οἰκεία γὰρ μητρός σου ἐστίν. ἀσχημοσύ
nẽ f̃ris p̃ris tui nõ reuelabis: ⁊ ad
νην ἀδελφοῦ τοῦ πατρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις, καὶ πρὸς
vxorẽ illi⁹ nõ ingredieris: cognata enĩ tua est. turpitu
τὴν γυναῖκα αὐτοῦ οὐκ εἰσελεύσῃ, συγγενὴς γάρ σου ἐστίν. ἀσχημο
dinẽ nurus tue nõ reuelabis: vxor enĩ filij tui est: nõ
σύνην νύμφης σου οὐκ ἀποκαλύψεις, γυνὴ γὰρ υἱοῦ σου ἐστίν, οὐκ
reuelabis turpitudinẽ ei⁹. turpitudinẽ vxoris
ἀποκαλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς. ἀσχημοσύνην γυναικὸς ἀ
f̃ris tui nõ reuelabis: turpitudo f̃ris tui est.
δελφοῦ σου οὐκ ἀποκαλύψεις, ἀσχημοσύνη ἀδελφοῦ σου ἐστίν.

Roma. 10.a. · B · C

Trãsla. B. Hiero.

vos: non agetis: nec ĩ legitimis eorum ambulabitis. Facietis iudicia mea & p̃cepta mea seruabitis: & ambulabitis ĩ eis. Ego dominus deus vester. Custodite leges meas atq; iudicia: que faciens homo viuet in eis. Ego dominus. Omnis homo ad proximam sanguinis sui nõ accedet vt reuelet turpitudinẽ eius. Ego dñs. Turpitudinẽ p̃ris tui & turpitudinẽ m̃ris tue nõ discoopies. Mater tua ẽ: nõ reuelabis turpitudinẽ eius. Turpitudinẽ vxoris patris tui nõ discoopies. Turpitudo ei p̃ris tui ẽ. Turpitudinẽ sororis tue ex p̃re siue ex matre que domi vel foris genita est: non reuelabis. Turpitudinem filie filii tui vel neptis ex filia non reuelabis: quia turpitudo tua est. Turpitudinẽ filie vxoris patris tui quã peperit patri tuo: & est soror tua: nõ reuelabis. Turpitudinem sororis patris tui nõ discoperies: quia caro ẽ patris tui. Turpitudinẽ sororis matris tue nõ reuelabis: eo q caro sit matris tue. Turpitudinem patrui tui nõ reuelabis nec accedes ad vxorẽ eius q̃ tibi affinitate cõiũgitur. Turpitudinem nurus tue nõ reuelabis qa vxor filii tui ẽ: nec discoopies ignominiã eius. Turpitudinẽ vxoris f̃ris tui nõ reuelabis: qa turpitudo f̃ris tui ẽ.

Ter. Heb.

אתכם שמה לא תעשו ובחקתיהם
לא תלכו: את משפטי תעשו
ואת חקתי תשמרו ללכת בהם,
אני יהוה אלהיכם: ושמרתם את
חקתי ואת משפטי אשר יעשה
אתם האדם וחי בהם, אני יהוה:
איש איש אל כל שאר בשרו
לא תקרבו לגלות ערוה, אני
יהוה: ערות אביך וערות אמך
לא תגלה, אמך הוא לא תגלה
ערותה: ערות אשת אביך לא
תגלה, ערות אביך הוא: ערות
אחותך בת אביך או בת אמך,
מולדת בית או מולדת חוץ, לא
תגלה ערותן: ערות בת בנך או
בת בתך לא תגלה ערותן, כי
ערותך הנה: ערות בת אשת
אביך מולדת אביך אחותך הוא,
לא תגלה ערותה: ערות אחות
אביך לא תגלה, שאר אביך הוא:
ערות אחות אמך לא תגלה, כי
שאר אמך הוא: ערות אחי
אביך לא תגלה אל אשתו לא
תקרב, דדתך הוא: ערות כלתך
לא תגלה, אשת בנך הוא, לא
תגלה ערותה: ערות אשת אחיך
לא תגלה, ערות אחיך הוא:

Primitiua heb.: הלך שפט · שמר · עשה · קרב גלה ערה · איש · ילד · דוד כלל

Transla. Chal.

יתכון לתמן לא תעבדון, ובנימוסיהון לא תהכון: ית דיני תעבדון וית קימי תטרון
להלכא בהון אנא יי אלהכון: ותטרון ית קימי וית דיני דיעביד יתהון אנשא ויחי
בהון לחיי עלמא אנא יי: גבר גבר לכל קריב בשריה לא תקרבון לגלאה ערייא
אנא יי: ערית אבוך וערית אמך לא תגלי, אמך היא לא תגלי עריתה: ערית איתת
אבוך לא תגלי, ערית אבוך היא: ערית אחתך בת אבוך או בת אמך, דיליד מן
אבוך מן איתא אוחרי או מן אמך מן גבר אוחרן, לא תגלי עריתהן: ערית בת ברך או
בת ברתך לא תגלי עריתהן, ארי עריתך אינין: ערית בת איתת אבוך דאתילידא מן אבוך
אחתך היא לא תגלי עריתה: ערית אחת אבוך לא תגלי קריבת אבוך היא: ערית אחת
אמך לא תגלי ארי קריבת אמך היא: ערית אחא אבוך לא תגלי, לאיתתיה לא תקרב,
איתת אחבוך היא: ערית כלתך לא תגלי, איתת ברך היא, לא תגלי עריתה: ערית
איתת אחוך לא תגלי, ערייתא דאחוך היא:

Interp. chal.

vos nõ facietis: neq; in legitimis eorꝫ ãbuletis. Iudicia ei mea facietis: ⁊ pacta mea s̃uabitis vt ãbuletis in eis: ego dñs de⁹ vr̃. Custodietisq; pacta mea ⁊ iudicia mea: q̃ faciẽs hõ viuet ĩ eis vita sẽpitna: ego dñs. Vir vir ad oẽꝫ pximã carnis sue nõ accedet vt reuelet turpitudinẽ: ego dñs. Turpitudinẽ p̃ris tui ⁊ turpitudinẽ m̃ris tue nõ discoopies: m̃r tua ẽ: nõ reuelabis turpitudinẽ ei⁹. Turpitudinẽ vxoris p̃ris tui nõ discoopies: turpitudo enĩ p̃ris tui ẽ. Turpitudinẽ sororis tue filie p̃ris tui aut filie m̃ris tue: q̃ genita est a p̃re tuo ex alia vxore aut a m̃re tua ex alio viro: nõ discoopies turpitudinẽ earꝫ. Turpitudinẽ filie filij tui aut filie filie tue: nõ reuelabis turpitudinẽ earꝫ: q2 turpitudo tua est. Turpitudinẽ filie vxoris p̃ris tui q̃ genita est a patre tuo nõ reuelabis: q2 soror tua est: nõ reuelabis turpitudinẽ eius. Turpitudinẽ sororis p̃ris tui non discooperies: cõsanguinea enĩ patris tui est. Turpitudinẽ sororis m̃ris tue nõ reuelabis: q2 ꝯsanguinea m̃ris tue ẽ. Turpitudinẽ patrui tui nõ reuelabis ad vxorẽ ei⁹ nõ accedes: vxor ei patrui tui ẽ. Turpitudinẽ nurus tue nõ reuelabis: vxor enĩ filij tui est: nõ discooperies turpitudinẽ eius. Turpitudinẽ vxoris fratris tui nõ reuelabis: q2 turpitudo f̃ris tui est.

Primitiua chal.: דבר קום · נטר עבד חיה · קרב גלה ערה · אב אם אנתא · ילד · גלה בר · ערה · אנת אנתא קרב · כלל גלה

עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֵּה אֶת
בַּת בְּנָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ לֹא תִקַּח
לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ שַׁאֲרָה הֵנָּה זִמָּה
הִוא: וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח
לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ:
וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדַּת טֻמְאָתָהּ לֹא
תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ: וְאֶל אֵשֶׁת
עֲמִיתְךָ לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְזָרַע
לְטָמְאָה בָהּ: וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן
לְהַעֲבִיר לַמֹּלֶךְ וְלֹא תְחַלֵּל אֶת
שֵׁם אֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְהוָה: וְאֶת זָכָר
לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה
הִוא: וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ
לְטָמְאָה בָהּ וְאִשָּׁה לֹא תַעֲמֹד
לִפְנֵי בְהֵמָה לְרִבְעָהּ תֶּבֶל הוּא: אַל
תִּטַּמְּאוּ בְּכָל אֵלֶּה כִּי בְכָל אֵלֶּה
נִטְמְאוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲנִי מְשַׁלֵּחַ
מִפְּנֵיכֶם: וַתִּטְמָא הָאָרֶץ וָאֶפְקֹד
עֲוֹנָהּ עָלֶיהָ וַתָּקִא הָאָרֶץ אֶת
יֹשְׁבֶיהָ: וּשְׁמַרְתֶּם אַתֶּם אֶת חֻקֹּתַי
וְאֶת מִשְׁפָּטַי וְלֹא תַעֲשׂוּ מִכֹּל
הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה הָאֶזְרָח וְהַגֵּר הַגָּר
בְּתוֹכְכֶם: כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבֹת הָאֵל
עָשׂוּ אַנְשֵׁי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם
וַתִּטְמָא הָאָרֶץ: וְלֹא תָקִיא הָאָרֶץ
אֶתְכֶם בְּטַמַּאֲכֶם אֹתָהּ כַּאֲשֶׁר
קָאָה אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם: כִּי

לקח. זמם. איש. חיה. נדד. קרב ערה. עמת נתן. עבר חלל. שכב תעב. עמד. פנה. טמא. שלח. פקד. קאה. שפט עשה. זרח גור.

Turpitudinem vxoris tue & filie eius nō reuelabis. Filiā filii eius & filiā filie illi⁹ nō sumes vt reueles ignominiā eius: quia caro illius sūt: & talis coitus incestus est. Sororē vxoris tue in pellicatū illius non accipies: nec reuelabis turpitudinē ei⁹ adhuc illa viuēte. ad mulierē q̄ patitur mēstrua non accedes: nec reuelabis feditatē eius. Cū vxore proximi tui nō coibis: nec feminis cōmixtiōe macula beris. De semine tuo nō dabis vt consecretur idolo moloch: nec pollues nomē dei tui. Ego dominus. Cū masculo nō cōmisceearis coitu femineo: q̄a abominatio est. Cū oī pecore nō coibis: nec macula beris cū eo. Mulier nō succūbet iumēto: nec miscebitur ei: quia scelus est. Nec polluamini in omnibus his quibus cōtaminate sūt vniuerse gētes: quas ego eiciā ante cōspectū vrm: & quibus polluta est terra: cui⁹ ego scelera visitabo vt euomat habitatores suos. Custodite legitima mea atq̄ iudicia vt non faciatis ex omnibus abominatiōibus istis tā indigena q̄ colonus q peregrinatur apd vos. Oēs enī execrationes istas fecerūt accole terre qui fuerunt an vos: & polluerūt eā. Cauete ergo ne & vos sil' euomat cum paria feceritis. sicut euomuit gētē q̄ fuit ante vos.

turpitudinē vxoris τ filie eius nō reuelabis. filiā filij eius τ filiā
ἀσχημοσύνην γυναικὸς καὶ θυγατρὸς αὐτῆς οὐκ ἀποκαλύψεις· τὴν θυγατέρα τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, καὶ τὴν θυγατέρα
filie eius nō accipies ad reuelādū turpitudinē eaꝝ: cōsanguinee tue sūt: impietas est. vxorē
τῆς θυγατρὸς αὐτῆς οὐ λήψῃ ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῶν, οἰκεῖαι γάρ σού εἰσιν, ἀσέβημά ἐστι. γυναῖκα
sup sororē eius nō accipies pellicē: ad reuelare turpitudinē eius sup ipsa: adhuc viuēte illa.
ἐπ᾽ ἀδελφῇ αὐτῆς οὐ λήψῃ ἀντίζηλον, ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς ἐπ᾽ αὐτῇ, ἔτι ζώσης αὐτῆς.
τ ad mulierē in secessu immūditie eius nō accedes: vt reueles turpitudinē eius. τ
καὶ πρὸς γυναῖκα ἐν χωρισμῷ ἀκαθαρσίας αὐτῆς οὐ προσελεύσῃ, ἀποκαλύψαι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς. καὶ
ad vxorē primi tui nō dabis cubationē seminis tui: vt polluaris cū ea. τ de semine
πρὸς γυναῖκα τοῦ πλησίον σου οὐ δώσεις κοίτην σπέρματός σου, ἐκμιανθῆναι πρὸς αὐτήν. καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρ-
tuo nō dabis seruire principi: τ nō profanabis nomē sanctū: ego dns. τ cū masculo
ματός σου οὐ δώσεις λατρεύειν ἄρχοντι, καὶ οὐ βεβηλώσεις τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον, ἐγὼ κύριος. καὶ μετὰ ἄρσενος
nō dormies coitū feminei: abominatio em est. τ cū omi quadrupede nō dabis coitū tuū in semi
οὐ κοιμηθήσῃ κοίτην γυναικός, βδέλυγμα γάρ ἐστι. καὶ πρὸς πᾶν τετράπουν οὐ δώσεις κοίτην σου εἰς σπερ-
natione vt polluaris cū illo. τ mulier nō stabit ad oē quadrupes vt ascēdat: scelestū
ματισμὸν ἐκμιανθῆναι πρὸς αὐτό. καὶ γυνὴ οὐ στήσεται πρὸς πᾶν τετράπουν βιβασθῆναι, μυσαρὸν
em est. nō polluamini in oibus his: in oibus em his polluti sūt gētes: q̄s ego eijci
γάρ ἐστι. μὴ μιαίνεσθε ἐν πᾶσι τούτοις, ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἐμιάνθησαν τὰ ἔθνη, ἃ ἐγὼ ἐξαποστέλ-
am ante cōspectū vrm. τ polluta est terra: τ retribui iniq̄tatē illis ppt illā: τ aggrauata
λω πρὸ προσώπου ὑμῶν. καὶ ἐμιάνθη ἡ γῆ, καὶ ἀνταπέδωκα ἀδικίαν αὐτοῖς δι᾽ αὐτήν, καὶ προσώχθι-
ta est tra sedētib⁹ in illa. τ custodietis oia legitima mea: τ pcepta mea: τ nō facietis ab om
σεν ἡ γῆ τοῖς ἐγκαθημένοις ἐπ᾽ αὐτῆς. καὶ φυλάξεσθε πάντα τὰ νόμιμά μου, καὶ τὰ προστάγματά μου, καὶ οὐ ποιήσετε ἀπὸ
nib⁹ abominatiōib⁹ his: indigena τ q̄ aduenit aduena in vobis. oēs em abominationes has
πάντων τῶν βδελυγμάτων τούτων, ὁ ἐγχώριος καὶ ὁ προσήλυτος ὁ προσκείμενος ἐν ὑμῖν· πάντα γὰρ τὰ βδελύγματα ταῦτα
fecerūt hoies tre existētes priores vobis: τ polluta est tra. τ vt nō aggrauet vobis tra cū pollueritis eā
ἐποίησαν οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς οἱ ὄντες πρότεροι ὑμῶν, καὶ ἐμιάνθη ἡ γῆ· καὶ ἵνα μὴ προσοχθίσῃ ὑμῖν ἡ γῆ ἐν τῷ μιαίνειν ὑμᾶς αὐτήν
quēadmodū aggrauata ē gētib⁹ q̄ ante vos. q̄m
ὃν τρόπον προσώχθισε τοῖς ἔθνεσι τοῖς πρὸ ὑμῶν. ὅτι

D

3.Reg. 18.c. Infra. 20.c.

Primitiua chal.

נסב ערך. אח עריך. רחק סאב נתן. עבר חלל. שכב תעב. קום שלט. סאב בלה. סער ריק נטר. קום דון עבד. יצב גור סאב.

Interp. chal.

Turpitudinē mulieris τ filie eius nō reuelabis: filiā filij eius aut filiā filie eius nō accipies vt reueles turpitudinē eius: cōsanguinee eni sunt: cōsiliū peccatoꝝ est. Et vxorē cum sorore sua nō accipies vt sit ei in tribulationē: nec discooperies turpitudinē illius: illa viuente. Et ad mulierē in mēstruo immūditie sue nō accedes ne reueles turpitudinē ei⁹. et cū vxore primi tui nō cubabis vt seminis cōmixtione ɔtamineris in ea. Et de semine tuo nō dabis vt trāsferat ad moloch: τ nō violabis nomē dni dei tui: ego dns. Et cū masculo nō coibis coitu muliebri: abominatio eni est. Et cū oī iumēto nō coibis vt cōtamineris cū eo: neq̄ mulier stabit corā iumēto vt succūbat ei: scelus eni est. ne polluamini in oibus his: q2 in oībus his ɔtaminati sunt populi quos ego eijciam ante conspectū vrm. Et cōtaminata ē terra: τ visitaui scel⁹ ei⁹ sup eā τ euomuit: terra hītatores suos. Vos aūt custodietis legitīa mea τ iudicia mea: τ nō facietis ex oībus abomiationib⁹ istis: nec idigene nec pegrini q̄ pegrinant inter vos. Oēs eni abominatiōes istas fecerūt viri tre q̄ fuerūt an vos: τ polluta ē terra. τ nō euomet vos tra cū cōtaminaueritis eā: sic̄ euomuit pplos q̄ fuerūt an vos. q2

Transla. Chal.

עֶרְיַת אִתְּתָא וּבְרַתַּהּ לָא תְגַלֵּי יָת בַּת בְּרַהּ וְיָת בַּת בְּרַתַּהּ לָא תִסַּב לְגַלָּאָה עֶרְיְתַהּ קָרִיבָן ...

ois q̄ fecerit ab oib⁹ abominationib⁹ his: peribūt aie q̄ fecerint ex medio ppli eaꝝ. τ seruate custodias
πᾶς ὃς ἂν ποιήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν βδελυγμάτων τούτων, ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ποιοῦσαι ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ αὐτῶν. καὶ φυλάξετε τὰ φυλάγματα
meas: vt nō faciatis de omnib⁹ legitimis abominatis: q̄ facta sūt ante vos. τ nō polluemini in ipsis: q̄m ego dns deus vr̄. Ca. 19.
μου, ὅπως μὴ ποιῆτε ἀπὸ πάντων τῶν νομίμων τῶν βδελυγμένων, ἃ γέγονε πρὸ τοῦ ὑμᾶς. καὶ οὐ μιανθήσεσθε ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν.

A

Et locut⁹ ē dns ad moysen: dicēs: loquere vniuerse multitudini filioꝝ israel: τ dices ad illos: scti eritis: q̄m ego sctus dns de⁹ vester. vnusq̄sq̄ prēm suū τ matrē suā timeat. et sabbata mea custodietis: ego dns deus vester. nō sequimini idola: τ deos cōflatiles nō facietis vobis: ego dns deus vr̄. τ si
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον πάσῃ τῇ συναγωγῇ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἅγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. ἕκαστος πατέρα αὐτοῦ καὶ μητέρα αὐτοῦ φοβείσθω. καὶ τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. οὐκ ἀκολουθήσετε εἰδώλοις, καὶ θεοὺς χωνευτοὺς οὐ ποιήσετε ὑμῖν, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐὰν

1.Pe. 1.c.

B

sacrificaueritis sacrificiū salutari dno: acceptabile vr̄m sacrificabitis: q̄ die sacrificabit: cōedet τ crastino. τ si relictū fuerit vsq̄ ad diē tertiā: in igne cōburet. si aūt cōestione cōedet die tertia: isacrificabile ē: nō acceptabit. q̄ aūt cōederit illud: pctm̄ accipiet: q̄m scta dni profanauit. τ peribūt aie q̄ cōederint de ppo suo. τ metētib⁹ vobis messem tre vre nō pficietis messionē vestrā agri tui vt metatis: τ q̄ ceciderit ex messione tua nō colliges. τ vineam tuā nō reuindemiabis: neq̄ grana vineti tui colliges: mēdico τ aduene relinques ea: ego
θυσιάσητε θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ, δεκτὴν ὑμῶν θυσιάσετε, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ θυσιάσητε, βρωθήσεται, καὶ τῇ αὔριον. καὶ ἐὰν καταλειφθῇ ἕως ἡμέρας τρίτης, ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται. ἐὰν δὲ βρώσει βρωθῇ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, ἄθυτόν ἐστιν, οὐ δεχθήσεται. ὁ δὲ ἔσθων αὐτὸ ἁμαρτίαν λήψεται, ὅτι τὰ ἅγια κυρίου ἐβεβήλωσε. καὶ ἐξολοθρευθήσονται αἱ ψυχαὶ αἱ ἔσθουσαι ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῶν. καὶ ἐκθεριζόντων ὑμῶν τὸν θερισμὸν τῆς γῆς ὑμῶν οὐ συντελέσετε τὸν θερισμὸν ὑμῶν τοῦ ἀγροῦ σου ἐκθερίσαι, καὶ τὰ ἀποπίπτοντα τοῦ θερισμοῦ σου οὐ συλλέξεις. καὶ τὸν ἀμπελῶνά σου οὐκ ἐπανατρυγήσεις, οὐδὲ τοὺς ῥῶγας τοῦ ἀμπελῶνός σου συλλέξεις, τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ καταλείψεις αὐτά, ἐγώ

C

Math. 5.c.

Ois aīa q̄ fecerit de abominationibus his quippiam: peribit de medio populi sui. Custodite mādata mea. Nolite facere q̄ fecerūt hi qui fuerūt ante vos. Et ne polluamini ī eis. Ego dñs deus vester. Cap. 19.

Locutus est dñs ad moysen dicēs. Loq̄re ad oēm cetū filioꝝ israel: & dices ad eos. Scti estote: q̄a ego sanctus sum dñs deus vr̄. Vnusquisq̄ matrem suam & patrē suū timeat. Sabbata mea custodite. Ego dñs deus vester. Nolite conuerti ad idola: nec deos conflatiles facietis vobis. Ego dominus deus vester. Si imolaueritis hōstiam pacificorum domino vt sit placabilis: eo die quo fuerit imolata: comedetis eā & die altero. Quicqd aūt residuū fuerit in die tertium igne cōburetis. Si quis post biduū comederit ex ea: prophanus erit & impietatis reus: portabitq̄ iniquitatem suā: q̄a sanctum domini polluit: & pibit anima illius de populo suo. Cumq̄ messueris segetes terre tue: nō tōdebis vsq̄ ad solū supficiē terre: nec remanentes spicas colliges: neq̄ in vinea tua racemos & grana decidētia congregabis: sed paupibus & peregrinis carpēda dimittes. Ego

כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבֹת
הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעֹשֹׂת
מִקֶּרֶב עַמָּם: וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי
לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת מֵחֻקּוֹת הַתּוֹעֵבֹת
אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לִפְנֵיכֶם וְלֹא תִטַּמְּאוּ
בָּהֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

Cap. xix.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר: דַּבֵּר
אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ
אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: אִישׁ אִמּוֹ
וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי
תִּשְׁמֹרוּ אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: אַל
תִּפְנוּ אֶל הָאֱלִילִם וֵאלֹהֵי מַסֵּכָה
לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: וְכִי תִזְבְּחוּ זֶבַח שְׁלָמִים
לַיהוָה לִרְצֹנְכֶם תִּזְבָּחֻהוּ: בְּיוֹם
זִבְחֲכֶם יֵאָכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר
עַד יוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף:
וְאִם הֵאָכֹל יֵאָכֵל בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
פִּגּוּל הוּא לֹא יֵרָצֶה: וְאֹכְלָיו עֲוֹנוֹ
יִשָּׂא כִּי אֶת קֹדֶשׁ יְהוָה חִלֵּל
וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ:
וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם
לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ לִקְצֹר וְלֶקֶט
קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט: וְכַרְמְךָ לֹא
תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט
לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי

כרת. עשה שמר. פנה. דבר. עוד. היה קדש. ירא. שמר. פנה אלל נסך. עשה. זבח. אכל יתר. שלש שרף. פגל רצה. נשא. כרת. קצר. כלה פאה. לקט. עלל. ענה גור עזב.

Transla. Chal.

כָּל דְּיַעְבֵּד מִכָּל תּוֹעֲבָתָא הָאִלֵּין ...

Ca. xix.

Interp. chal.

ois qui fecerit ex oibus abominationib⁹ istis: extermīnabūtur aīe q̄ fecerint talia de medio popoli sui. Custodietisq̄ custodiā verbi mei: vt non faciatis de moribus abominabilibus qui facti sunt ante vos: et

Polluamini in eis. Ego dns deus vester. Ca. 19.

Locutusq̄ est dns cum moyse dicēs. Loq̄re cum non pomni cetu filioꝝ israel τ dices eis. Sancti eritis; q2 ego sanctus sum dns deus vester. Vnusquisq̄ matrē suaꝫ τ patrē suū timebit: τ dies sabbatoꝝ meorum custodietis: ego dns deus vester. Nolite respicere ad idola: neq̄ deos conflatiles facietis vobis: ego dns deus vester. Et si immolaueritis hostiā sanctificatā coraꝫ dño: volūtarie imolabitis eā. In die qua immolabitur comedetur τ sequēti die. quod autē reliquū fuerit vsq̄ in diem tertiū: igni comburetur. Et si comestū fuerit in die tertio: abomiatio erit: nō erit placabile: τ qui comederit ex eo suscipiet iniquitatē suam: quoniā sanctū dni prophanabit: τ exterminabitur homo ille de populo suo. Cumq̄ messueritis messem terre vestre: non consumabis metere angulum agri tui: neq̄ recolliges remanētes spicas messis tue. Neq̄ in vinea tua colliges racemos post vindemiaꝫ remanentes. Neq̄ grana decidentia vinee tue cōgregabis: sed pauperibus τ peregrinis dimittes ea: ego

Primitiua chal.

יצא. אמר עבד נמס. אמר הוה. אם שבת נטר. פנה טעה נתך. עבד נכס רעה. אכל שאר יקד. רחק הוה קבל. חלל שצא חצד. שצא פאה. לקט עלל. ענה גור שבק.

יהוה אלהיכם: לא תגנבו ולא תכחשו ולא תשקרו איש בעמיתו: ולא תשבעו בשמי לשקר וחללת את שם אלהיך אני יהוה: לא תעשק את רעך ולא תגזל לא תלין פעלת שכיר אתך עד בקר: לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל ויראת מאלהיך אני יהוה: לא תעשו עול במשפט לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפט עמיתך: לא תלך רכיל בעמיך לא תעמד על דם רעך אני יהוה: לא תשנא את אחיך בלבבך הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא: לא תקם ולא תטר את בני עמך ואהבת לרעך כמוך אני יהוה: את חקתי תשמרו בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע כלאים ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך: ואיש כי ישכב את אשה שכבת זרע והוא שפחה נחרפת לאיש והפדה לא נפדתה או חפשה לא נתן לה בקרת תהיה לא יומתו כי לא חפשה: והביא את אשמו ליהוה אל פתח אהל מועד איל אשם: וכפר עליו

dñs deus vester. Non facietis furtum. non mentiemini: nec decipiet vnusquisque proximum suum. Non periurabis in nomine meo: nec pollues nomen dei tui. Ego dominus. Non facies calumniam proximo tuo: nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercenarii tui apud te vsque mane. Non maledices surdo: nec coram ceco pones offendiculum: sed timebis dominum deum tuum: quia ego sum dominus. Non facies quod iniquum est: nec iniuste iudicabis. Non consideres personam pauperis: nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo. Non eris criminator: nec susurro in populis. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Ego dominus. Non oderis fratrem tuum in corde tuo: sed publice argue eum: ne habeas super illo peccatum. Non queras vltionem: nec memor eris iniurie ciuium tuorum. Diliges amicum tuum sicut teipsum. Ego dominus. Leges meas custodite. Iumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum tuum non seres diuerso semine. Veste que ex duobus texta est: non indueris. Homo si dormierit cum muliere coitu seminis que sit ancilla etiam nobilis: & tamen pretio non redempta nec libertate donata: vapulabunt ambo: & non morientur: quia non fuit libera. Pro delicto autem suo offeret domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem: orabitque pro eo

κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. οὐκ κλέψετε, οὐδὲ ψεύσεσθε, οὐδὲ συκοφαντήσει τις τὸν πλησίον αὐτοῦ. καὶ οὐκ ὀμεῖσθε τῷ ὀνόματί μου ἐπ᾽ ἀδίκῳ, καὶ οὐ βεβηλώσετε τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ὑμῶν. ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. οὐκ ἀδικήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐκ ἁρπάσεις. καὶ οὐ κοιμηθήσεται ὁ μισθὸς τοῦ μισθωτοῦ παρὰ σοὶ ἕως πρωΐ. οὐ κακῶς ἐρεῖς κωφόν, καὶ ἀπέναντι τυφλοῦ οὐ προσθήσεις σκάνδαλον, καὶ φοβηθήσῃ τὸν θεόν σου. ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. οὐ ποιήσετε ἄδικον ἐν κρίσει. οὐ λήψῃ πρόσωπον πτωχοῦ, οὐδὲ μὴ θαυμάσῃς πρόσωπον δυνάστου. ἐν δικαιοσύνῃ κρινεῖς τὸν πλησίον σου. οὐ πορεύσῃ δόλῳ ἐν τῷ ἔθνει σου. οὐκ ἐπισυστήσῃ ἐφ᾽ αἷμα τοῦ πλησίον σου. ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. οὐ μισήσεις τὸν ἀδελφόν σου τῇ διανοίᾳ σου. ἐλεγμῷ ἐλέγξεις τὸν πλησίον σου, καὶ οὐ λήψῃ δι᾽ αὐτὸν ἁμαρτίαν. καὶ οὐκ ἐκδικᾶταί σου ἡ χείρ. καὶ οὐ μηνιεῖς τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ σου. καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. ἐγώ εἰμι κύριος. τὸν νόμον μου φυλάξεσθε. τὰ κτήνη σου οὐ κατοχεύσεις ἑτεροζύγῳ. καὶ τὸν ἀμπελῶνά σου οὐ κατασπερεῖς διάφορον. καὶ ἱμάτιον ἐκ δύο ὑφασμένον κίβδηλον οὐκ ἐπιβαλεῖς σεαυτῷ. καὶ ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς κοίτην σπέρματος, καὶ αὐτὴ οἰκέτις διαπεφυλαγμένη ἀνθρώπῳ, καὶ αὐτὴ λύτροις οὐ λελύτρωται, ἢ ἐλευθερία οὐκ ἐδόθη αὐτῇ, ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτοῖς, οὐκ ἀποθανοῦνται, ὅτι οὐκ ἠλευθερώθη. καὶ προσάξει τῆς πλημμελείας αὐτοῦ τῷ κυρίῳ παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, κριὸν πλημμελείας, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ

dñs deus vester. non furabimini: neque mentiemini: neque calumniabitur quis proximum suum. & non iurabitis nomine meo in iniusto. & non prophanabitis nomen dei vestri. ego dominus deus vester. non nocebis proximo tuo. & non rapies. & non dormiet merces mercenarii apud te vsque ad mane. non male dices surdo: & coram ceco non appones offendiculum: & timebis deum tuum. ego dominus deus vester ...

Transla. Chal.

ייי אלהכון: לא תגנבון ולא תכדבון ולא תשקרון אנש בחבריה: ולא תשתבעון בשמי לשקרא ותחיל ית שמא דאלהך אנא ייי: לא תעשוק ית חברך ולא תנוס לא תבית אגרא דאגירא לותך עד צפרא: לא תלוט דלא שמע וקדם דלא חזי לא תשים תקלא ותדחל מאלהך אנא ייי: לא תעבדון שקר בדינא לא תסב אפי מסכנא ולא תהדר אפי רבא בקושטא תדינה לחברך: לא תיכול קורצין בעמך לא תקום על דמא דחברך אנא ייי: לא תסני ית אחוך בלבך אוכחא תוכח ית חברך ולא תקבל על דיליה חובא: לא תקום ולא תטר דבבו לבני עמך ותרחם לחברך כותך אנא ייי: ית קימי תטרון בעירך לא תרבי עירבין חקלך לא תזרע עירבין ולבוש עירבין שעטנזא לא יסק עלך: וגבר ארי ישכוב עם אתתא שכבת זרעא והיא אמתא אחידא לגבר ואתפרקא לא אתפרקת בכספא או חירותא לא אתיהבת לה בקורתא תהי לא יתקטלון ארי לא אתחררת: וייתי ית אשמיה לקדם ייי לתרע משכן זמנא דכרא לאשמא: ויכפר עלוהי

Interp. chal.

dño deus vester. Non facietis furtum: & non negabitis: neque mentiemini vnusquisque contra proximum suum. Nec iurabitis in noie meo false: neque prophanabis nomen dni dei tui: ego dñs. Non facies calumniam proximo tuo: neque vi aliquid fures accipies. Non manebit merces mercenarii apud te vsque mane. Non maledicas ei qui nõ audit: & corã nõ videte nõ ponas offendiculũ: & timebis dñm deum tuum: ego dñs. Non facietis falsitatẽ in iudicio: neque accipies faciẽ paupis: nec honorabis facies principis: in veritate iudicabis proximũ tuũ. Non eris criminator in pplo tuo: neque stabis cõtra sanguinẽ proximi tui: ego dñs. Nõ oderis frẽs tuũ in corde tuo: arguẽs argues proximũ tuũ: & nõ suscipies p eo pctm. Nõ quęras vltionẽ: neque obseruabis inimicitias filiis ppli tui. Diligesqꝫ proximũ tuũ sicut teipsm: ego dñs. Pacta mea custodietis. Iumẽta tua nõ facies coire cũ alterius generis aiantibꝰ. Agrũ tuũ nõ seres cõmixtione seminũ: & vestimentũ qđ ex cõmixtione lane & lini cõtextũ est nõ ascẽdat sup te. Et si vir cubuerit cũ muliere coitu seminis: & ipsa ẽ ancilla despõsata viro & redẽptione nõ ẽ redẽpta argẽto: neque libellus libertatis datus est ei: vapulabit ipsa: nõ morietur q2 nõ est redẽpta. Adducet ipse pro delicto suo corã dño ad ostium tabernaculi federis arietẽ pro delicto. Propiciabitur pro eo

הכהן באיל האשם לפני יהוה על חטאתו אשר חטא ונסלח לו מחטאתו אשר חטא: וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל: ובשנה הרביעת יהיה כל פריו קדש הלולים ליהוה: ובשנה החמישת תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו אני יהוה אלהיכם: לא תאכלו על הדם לא תנחשו ולא תעוננו: לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך: ושרט לנפש לא תתנו בבשרכם וכתבת קעקע לא תתנו בכם אני יהוה: אל תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה: את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה: אל תפנו אל האבת ואל הידענים אל תבקשו לטמאה בהם אני יהוה אלהיכם: מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלהיך אני יהוה: וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אתו: כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך כי גרים הייתם בארץ מצרים

sacerdos & pro peccato eius coram domino: & repropitiabitur ei: dimitteturque peccatum. Quando ingressi fueritis terram: & plantaueritis in ea ligna pomifera: auferetis preputia eorum. Poma que germinant immunda erunt vobis: nec edetis ex eis. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis domino. Quinto autem anno comedetis fructus: congregantes poma que proferunt. Ego dominus deus vester. Non comedetis cum sanguine. Non augurabimini: nec obseruabitis somnia. Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam. Et super mortuo non incidetis carnes vestras: neque figuras aliquas aut stigmata facietis vobis. Ego dominus. Ne prostituas filiam tuam: ne contaminetur terra: & impleatur piaculo. Sabbata mea custodite: & sanctuarium meum metuite. Ego dominus. Non declinetis ad magos: neque ab hariolis aliquid sciscitemini: vt polluamini per eos. Ego dominus deus vester. Coram cano capite consurge: & honora personam senis: & time dominum deum tuum. Ego sum dominus. Si habitauerit aduena in terra vestra & moratus fuerit inter vos: non exprobretis ei. Sed sit inter vos quasi indigena: & diligetis eum quasi vosmetipsos. Fuistis enim & vos aduene in terra egypti.

ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ κριῷ τῆς πλημμελείας ἔναντι κυρίου, καὶ περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτοῦ, ἧς ἥμαρτεν, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, ἣν ἥμαρτεν. ὅταν δὲ εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν, καὶ καταφυτεύσετε πᾶν ξύλον βρώσιμον, καὶ περικαθαριεῖτε τὴν ἀκαθαρσίαν αὐτοῦ, ὁ καρπὸς αὐτοῦ τρία ἔτη ἔσται ὑμῖν ἀπερικάθαρτος, οὐ βρωθήσεται. καὶ τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ ἔσται πᾶς ὁ καρπὸς αὐτοῦ ἅγιος αἰνετὸς τῷ κυρίῳ. ἐν δὲ τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ φάγεσθε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, πρόσθεμα ὑμῖν τὰ γενήματα αὐτοῦ. ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. μὴ ἔσθετε ἐπὶ τῶν ὀρέων, οὐδὲ οἰωνιεῖσθε, οὐδὲ ὀρνιθοσκοπήσεσθε. οὐ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, οὐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν. ... ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν.

sacerdos in ariete delicti coram domino: & pro peccato suo: quod peccauit: & remittetur ei peccatum: quod peccauit. quando autem ingressi fueritis in terram: quam dominus deus vester dat vobis: & plantaueritis omne lignum comestibile: & mundabitis immunditiam eius. fructus eius tres annos erit vobis immundus: non comedetur ...

Transla. Chal.

כהנא בדיכרא דאשמא קדם ייי על חוביה דחב וישתביק ליה מחוביה דחב: וארי תיעלון לארעא ותצבון כל אילן דמיכל ותרחקון רחקא ית איביה תלת שנין יהי לכון מרחק לאבדא לא יתאכיל: ובשתא רביעתא יהי כל איביה קודש תושבחן קדם ייי: ובשתא חמישתא תיכלון ית איביה לאוספא לכון עללתיה אנא ייי אלהכון: לא תיכלון על דמא לא תנחשון ולא תעונון: לא תקפון פאתא דרישכון ולא תחבל ית פאתא דדקנך: ורשמין על מית לא תתנון בבשרכון וכתב חריתין לא תתנון בכון אנא ייי: לא תחיל ית ברתך לאטעיותה ולא תטעי ארעא ותתמלי ארעא עצת חטאין: ית יומי שביא דילי תטרון ולבית מקדשי תהון דחלין אנא ייי: לא תתפנון בתר בידין וזכורו לא תתבעון לאסתאבא בהון אנא ייי אלהכון: מן קדם דסבר באוריתא תקום ותהדר אפי סבא ותדחל מאלהך אנא ייי: וארי יתגייר עמכון גיורא בארעכון לא תונון יתיה: כיציבא מנכון יהי לכון גיורא דיתגייר עמכון ותרחם ליה כותך ארי דיירין הויתון בארעא דמצרים

Interp. chal.

sacerdos in ariete qui offertur pro delicto coram dño pro pctõ suo: quo peccauit. Et dimittetur ei pctm ei quo peccauit. Et quando ingressi fueritis terram: & plantaueritis omnem arborem pomiferam: fructus eius erit vobis prohibitus: tribus annis non comedatur. In anno autẽ quarto erit omnis fructus eius sanctificatus laudabilibus corã dño. In anno aũt quinto comedetis fructũ eius: vt addatur vobis fructus eius: ego dñs deꝰ vester. Nõ comedetis sup sanguinẽ: nõ augurabimini: neque obseruabitis horas. Neque in rotundũ attõdebitis comam capitis vestri. Neque ledes comã barbe tue: & lesionem super mortuum non dabitis in carne vra: & stigmata sculpta nõ facietis in vobis: ego dñs. Non prophanabis filiã tuã vt facias eam fornicari: & nõ fornicabit terra: nec impleatur terra scelere. Dies autẽ sabbatorũ meorũ obseruabitis: & domũ sanctuarii mei metuite: ego dñs. Nolite declinare ad magos: & hariolos nolite sciscitari vt polluamini in eis: ego dñs deꝰ vr. Coram eo qui est doctus in lege cõsurges: & honorabis faciem senis: & timebis deum tuum: ego dñs. Si peregrinatꝰ fuerit vobiscũ peregrinus in terra vra: nõ decipiatis eũ. Sicut indigena ex vobis erit vobis peregrinꝰ qui peregrinatur apud vos: & diliges eum sicut teipsm: quia peregrini fuistis in terra egypti.

אני יהוה אלהיכם׃ לא תעשו עול
במשפט במדה במשקל ובמשורה׃
מאזני צדק אבני צדק איפת צדק
והין צדק יהיה לכם אני יהוה אלהיכם
אשר הוצאתי אתכם מארץ
מצרים׃ ושמרתם את כל חקתי
ואת כל משפטי ועשיתם אתם
אני יהוה׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ ואל בני ישראל
תאמר איש איש מבני ישראל ומן
הגר הגר בישראל אשר יתן מזרעו
למלך מות יומת עם הארץ ירגמהו
באבן׃ ואני אתן את פני באיש ההוא
והכרתי אתו מקרב עמו כי מזרעו
נתן למלך למען טמא את מקדשי
ולחלל את שם קדשי׃ ואם העלם
יעלימו עם הארץ את עיניהם מן
האיש ההוא בתתו מזרעו למלך
לבלתי המית אתו׃ ושמתי אני את
פני באיש ההוא ובמשפחתו והכרתי
אתו ואת כל הזנים אחריו לזנות
אחרי המלך מקרב עמם׃ והנפש
אשר תפנה אל האבת ואל
הידענים לזנת אחריהם ונתתי את
פני בנפש ההוא והכרתי אתו מקרב
עמו׃ והתקדשתם והייתם קדשים כי
אני יהוה אלהיכם׃ ושמרתם את חקתי

Cap. xx.

עשה / שפט מדד / שקל שור אזן / היה / יצא / עשה / דבר / אמר / נתן / רגם / פנה / כרת / קדש / עלם / נתן / מות שום / שפחה / זנה / פנה אוב / נתן / קדש היה

Ego dñs deus vester. Nolite facere iniquũ aliquid in iudicio: in regula: in põdere: in mensura. Statera iusta: & eq̃ sint põdera: iustus modius: equusq₃ sextari⁹. Ego dominus deus vr̃ qui eduxi vos de terra egypti. Custodite oĩa pcepta mea: & vniuersa iudicia & facite ea.

Locutusq₃ ẽ dñs ad moysen dicens. Ca. 20. Hec loqueris filiis israel. Homo de filiis israel & de aduenis qui hitant in israel: si qs dederit de semine suo idolo moloch morte moriatur. populus terre lapidabit eũ: & ego ponã faciẽ meã cõtra illũ: succidãq₃ eũ d medio ppli sui: eo q dederit de semine suo moloch: & cõtaminauerit sctũariũ meũ: ac polluerit nomẽ sctũm meum. & si negligẽs ppl's terre: & quasi paruipendens iperiũ meũ: dimiserit hoiem q dedit de semine suo moloch: nec voluerit eum occidere: ponã faciẽ meã sup hominẽ illũ & cognationẽ eius: succidãq₃ & ipsũ & oẽs q cõsenserũt ei vt fornicaretur cum moloch de medio ppli sui. Anima que declinauerit ad magos & ariolos & fornicata fuerit cum eis: ponam faciem meam cõtra eã: & interficiam illã de medio populi sui. Sctificami & estote scti: qa & ego sctũs sum dñs deus vr̃. Custodite precepta mea:

ego dñs deus vr̃. nõ facietis iniquitatẽ in
ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. οὐ ποιήσετε ἀδικίαν ἐν
iudicio in mẽsuris τ põderib⁹ τ in stateris. statere iu
κρίσει ἐν μέτροις καὶ σταθμοῖς καὶ ἐν ζυγοῖς. ζυγία δί
ste τ põdera iusta τ mẽsure iuste τ sextari⁹ iu
καια καὶ στάθμια δίκαια καὶ μέτρα δίκαια καὶ χοῦς δί
stus erit vobis, ego dñs de⁹ vr̃ q̃ eduxi vos
καιος ἔσται ὑμῖν. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς
de tra egypti. τ custodite oia legitima mea
ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ φυλάξετε πάντα τὰ νόμιμά μου
τ pcepta mea: τ facietis ea: ego dñs.
καὶ τὰ προστάγματά μου, καὶ ποιήσετε αὐτά, ἐγὼ κύριος.
Et locut⁹ est dñs ad moysen: dicẽs: loq̃re
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον
filijs israel: dicẽs: si aliqs de filijs
τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, ἐάν τις ἀπὸ τῶν υἱῶν
israel: vel aduenientib⁹ aduenis in isra-
ἰσραήλ, ἢ τῶν προσγεγενημένων προσηλύτων ἐν ἰσραή-
el: q̃ dederit de semine suo pricipi: morte
λ, ὃς ἂν δῷ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἄρχοντι, θανάτῳ
moriat: gẽs q̃ in tra lapidabũt
θανατούσθω, τὸ ἔθνος τὸ ἐπὶ τῆς γῆς λιθοβολήσουσιν
eũ in lapidib⁹. τ ego obfirmabo faciẽ meã
αὐτὸν ἐν λίθοις. καὶ ἐγὼ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου
cõtra hoiem illũ: τ pdã eũ de pplo
ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ ἀπολῶ αὐτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ
suo: qm̃ de semine suo dedit pricipi:
αὐτοῦ, ὅτι τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἔδωκεν ἄρχοντι,
vt polluat sctã mea: τ pphanet nomẽ san-
ἵνα μιάνῃ τὰ ἅγιά μου, καὶ βεβηλώσῃ τὸ ὄνομα τὸ ἡγια-
ctũ mihi. si aũt cõtẽptu cõtẽpserit indi-
σμένον μοι. ἐὰν δὲ ὑπερόψει ὑπερίδωσιν οἱ αὐτόχ-
gene tre oculis suis ab hoie il
θονες τῆς γῆς τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου ἐκεί-
lo: cũ dederit ipe de semine suo pricipi: vt
νου, ἐν τῷ δοῦναι αὐτὸν τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἄρχοντι, τοῦ
nõ occidãt eũ: τ obfirmabo faciẽ meã
μὴ ἀποκτεῖναι αὐτόν, καὶ ἐπιστήσω τὸ πρόσωπόν μου
cõtra hoiẽ illũ: τ cõtra cognationẽ ei⁹: τ
ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ ἐπὶ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ, καὶ
pdã eũ: τ oẽs ɔsentiẽtes ei: vt
ἀπολῶ αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς ὁμονοοῦντας αὐτῷ, ὥστε
fornicarẽt ipi in pricipes de pplo eoꝝ.
ἐκπορνεύειν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἄρχοντας ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῶν.
τ aia q̃ secuta fuerit vẽtriloq̃s vel incã-
καὶ ψυχὴ ἣ ἂν ἐπακολουθήσῃ ἐγγαστριμύθοις ἢ ἐπα-
tatores: vt fornicẽtur post eos: obfirmabo
οιδοῖς, ὥστε ἐκπορνεῦσαι ὀπίσω αὐτῶν, ἐπιστήσω τὸ
faciẽ meã ɔtra aiaʒ illã: τ pdã e-
πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἐκείνην, καὶ ἀπολῶ αὐ-
am de pplo suo. τ sctificabimini: τ eritis mihi scti: qm
τὴν ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ ἁγιασθήσεσθε, καὶ ἔσεσθέ μοι ἅγιοι, ὅτι
sctũs ego dñs deus vr̃. τ custodietis pcepta mea:
ἅγιος ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ φυλάξεσθε τὰ προστάγματά μου,

C. 20 A — B — Nu. 11. d. Iosu. 3. b. 1. Re. 16. b.

Primitiua chal.

עבד תקל כול / אזן / נפק גור קום / דון אמר בן / גור קטל / רגם נתן / שצא גור קדש / חלל כבש / שוה / טעה פנה בדד / נתן חדש / הוה נטר קום

Translã. Chal.

אנא יי אלהכון׃ לא תעבדון שקר בדין במשחתא במתקלא ובמכילתא׃
מאזנין דקשוט מתקלין דקשוט מכילן דקשוט והינין דקשוט יהון לכון אנא יי
אלהכון דאפיקית יתכון מארעא דמצרים׃ ותטרון ית כל קימי וית כל דיני ותעבדון
יתהון אנא יי׃ ומליל יי עם משה למימר׃ ולבני ישראל תימר Ca. xx.
גבר גבר מבני ישראל ומן גיורא דיתגיירון בישראל דיתן מזרעיה למולך אתקטלא
יתקטל עמא בית ישראל ירגמוניה באבנא׃ ואנא אתן ית רוגזי בגברא ההוא
ואשיצי יתיה מגו עמיה ארי מזרעיה יהב למולך בדיל לסאבא ית מקדשי ולאחלא
ית שמא דקודשי׃ ואם מכבש יכבשון עמא בית ישראל ית עיניהון מן גברא ההוא
בדיהביה מזרעיה למולך בדיל דלא למקטל יתיה׃ ואשוי אנא ית רוגזי בגברא ההוא
ובסעדוהי ואשיצי יתיה וית כל דטען בתרוהי למטעי בתר מולך מגו עמהון׃ ואנשא
דיתפני בתר בדין וזכורו למטעי בתריהון ואתן ית רוגזי באנשא ההוא ואשצי
יתיה מגו עמיה׃ ותתקדשון ותהון קדישין ארי אנא יי אלהכון׃ ותטרון ית קימי

Interp. chal.

ego dñs deus vester. Non facietis falsitatẽ in iudicio: in regula: in põdere τ in mensura. Statera recta: pondera recta: mẽsura recta: τ modius rectus erunt vobis: ego dñs deus vr̃: qui eduxi vos de terra egypti. Custodietisq₃ omnia legitima mea τ omnia iudicia mea: τ facietis ea: ego dominus. Cap. 20.

Locutusq₃ est dñs cũ moyse dicẽs. ad filios autẽ israel dicẽs. Uir vir de filijs israel τ de aduenis qui perigrinãtur in israel: q̃ dederit de semine suo idolo moloch: occisione occidetur. Populus domus israel lapidabit euʒ lapidibus. Ego quoq₃ ponã iram meam in viro illo: τ disperdam illum de medio populi sui. quoniã de semine suo dedit moloch vt contaminaret sanctuariũ meũ: τ vt violaret nomẽ sanctũ meũ. Si aũt auertẽtes auerterit populus dom⁹ israel oculos suos a viro illo cũ dederit de semie suo moloch vt non interficiant eum: ponam ego furorem meum contra illum virum τ contra fautores eius τ disperdam eum de medio populi sui τ oẽs qui errant post eum vt errarent post moloch. Homo aũt qui declinauerit ad magos τ ariolos vt erret post eos: dabo furorem meum in homine illo τ disperdam eum de medio populi sui. Et sanctificabimini: et eritis sancti: quia ego dñs deus vester. Custodietisq₃ legitima mea:

τ facietis ea. ego dñs sctificãs vos.
καὶ ποιήσετε αὐτά. ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων ὑμᾶς.
hõ hõ: q̃ male dixerit pr̃i
ἄνθρωπος ἄνθρωπος, ὃς ἂν κακῶς εἴπῃ τὸν πατέρα
suo vel mr̃i sue: morte moriat:
αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθω,
pr̃i suo vel mr̃i sue male dixit: re
πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ κακῶς εἶπεν, ἔνο-
us erit. τ hõ hõ q̃ adulteraue
χος ἔσται. καὶ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὃς ἂν μοιχεύσῃ
rit cũ vxore viri: vel q̃ adulterauerit cũ muliere
γυναῖκα ἀνδρός, ἢ ὃς ἂν μοιχεύσηται γυναῖκα τοῦ
pximi sui: morte moriãtur me-
πλησίον αὐτοῦ, θανάτῳ θανατούσθωσαν ὁ μοιχεύ-
chus τ adultera. τ si aliqs dormierit cũ vxo
ων καὶ ἡ μοιχευομένη. καὶ ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ γυναι-
re pr̃is sui: turpitudinẽ pr̃is sui reuela
κὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἀσχημοσύνην τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀπεκάλυ-
uit: morte moriãtur ambo: rei sũt.
ψεν, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι, ἔνοχοί εἰσι.
τ si aliqs dormierit cũ nuru sua: morte mo
καὶ ἐάν τις κοιμηθῇ μετὰ νύμφης αὐτοῦ, θανάτῳ θανα-
riantur: ambo ipietatẽ fecerũt: rei sũt. τ
τούσθωσαν, ἀμφότεροι ἠσέβησαν, ἔνοχοί εἰσι. καὶ
q̃ dormierit cũ masculo coitu femine: abomina-
ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ ἄρσενος κοίτην γυναικός, βδέλυγ-
tionẽ fecerũt ambo: morte moriãtur:
μα ἐποίησαν ἀμφότεροι, θανάτῳ θανατούσθωσαν,
rei sũt. q̃cũq₃ accepit vxorẽ τ mrẽm eius:
ἔνοχοί εἰσιν. ὃς ἂν λάβῃ γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα αὐτῆς,
scelus est: in igne cõburãt eũ τ e-
ἀνόμημά ἐστιν, ἐν πυρὶ κατακαύσουσιν αὐτὸν καὶ αὐ-
as: τ nõ erit iniqtas in vobis. τ q̃cũq₃ de
τάς, καὶ οὐκ ἔσται ἀνόμημα ἐν ὑμῖν. καὶ ὃς ἂν δῷ
derit ɔcubitũ suũ in quadrupede: morte mo-
κοιτασίαν αὐτοῦ ἐν τετράποδι, θανάτῳ θανα-
riatur: τ quadrupedẽ occidetis. τ mu
τούσθω, καὶ τὸ τετράπουν ἀποκτενεῖτε. καὶ γυ-
lier: q̃ accedet ad oẽ iumẽtũ vt ascen
νή, ἥτις προσελεύσεται πρὸς πᾶν κτῆνος βιβα-
datur ipa ab eo: τ occidetis mu
σθῆναι αὐτὴν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἀποκτενεῖτε τὴν γυ-
lierẽ τ iumẽtũ: morte moriãtur:
ναῖκα καὶ τὸ κτῆνος, θανάτῳ θανατούσθωσαν,
rei sũt. q̃ accepit sororẽ suã ex
ἔνοχοί εἰσιν. ὃς ἂν λάβῃ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ ἐκ
pr̃e vel ex mr̃e sua: τ viderit turpitu-
πατρὸς ἢ ἐκ μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἴδῃ τὴν ἀσχημο-
dinẽ illi⁹: τ ipa viderit turpitudinẽ illius:
σύνην αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἴδῃ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ,
cõtumelia ẽ: peribũt corã filijs gñis
ὄνειδός ἐστιν, ἐξολοθρευθήσονται ἐνώπιον υἱῶν γένους
sui: turpitudinẽ sororis sue reuelauit:
αὐτῶν, ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν,

Exo. 21. b. Prouer. 20. c. — C. 20 A — C — S. 19. c.

& facite ea. Ego dñs qui sctĩfico vos. Qui maledixerit patri suo aut matri: morte moriatur. Patri matriq₃ q maledixerit: sãguis eius sit sup eũ. Si mechatus quis fuerit cũ vxore alterius: & adulteriũ ppetrauerit cũ cõiuge pximi sui: morte moriatur & mechus & adultera. Qui dormierit cũ nouerca sua: & reuelauerit ignominiã pris sui: morte moriãtur ãbo. Sãguis eorũ sit sup eos. Si quis dormierit cũ nuru sua: vterq₃ moriatur: qa scelus opati sunt. Sãguis eorũ sit sup eos. Qui dormierit cũ masculo coitu femineo: vterq₃ opatus ẽ nephas: morte moriãtur. Sit sãguis eorũ sup eos. Qui supra vxorẽ filiã: duxerit matrẽ eius: scelus opatus est. Viuus ardebit cũ eis: nec pmanebit tm̃ nefas in medio vr̃i. Qui cum iumento & pecore coierit: morte moriatur. pec⁹ quoq₃ occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento: simul interficietur cũ eo. Sãguis eorũ sit super eos. Qui acceperit sororem suam filiam pris sui vel filiã matris sue: & viderit turpitudinẽ eius: illaq₃ cõspexerit fr̃is ignominiã: nefariã rẽ opati sũt: occidẽtur in conspectu ppli: eo q turpitudinẽ suã mutuo reuelauerit: &

ועשיתם אתם אני יהוה
מקדשכם׃ כי איש איש אשר
יקלל את אביו ואת אמו מות
יומת אביו ואמו קלל דמיו בו׃
ואיש אשר ינאף את אשת איש
אשר ינאף את אשת רעהו מות
יומת הנאף והנאפת׃ ואיש אשר
ישכב את אשת אביו ערות אביו
גלה מות יומתו שניהם דמיהם
בם׃ ואיש אשר ישכב את כלתו
מות יומתו שניהם תבל עשו
דמיהם בם׃ ואיש אשר ישכב
את זכר משכבי אשה תועבה עשו
שניהם מות יומתו דמיהם בם׃
ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה
זמה הוא באש ישרפו אתו
ואתהן ולא תהיה זמה בתוככם׃
ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה
מות יומת ואת הבהמה תהרגו׃
ואשה אשר תקרב אל כל בהמה
לרבעה אתה והרגת את האשה
ואת הבהמה מות יומתו דמיהם
בם׃ ואיש אשר יקח את אחתו
בת אביו או בת אמו וראה
את ערותה והיא תראה
את ערותו חסד הוא ונכרתו
לעיני בני עמם ערות אחתו גלה

עשה / קלל / נאף איש / שכב / שנה / כלל / עשה / תעב / לקח איש / זמם שרף / היה / נתן / הרג / קרב / בנה / ערה ראה / כרת

Translã. Chal.

ותעבדון יתהון אנא יי מקדשכון׃ ארי גבר גבר דילוט ית אבוהי וית אמיה אתקטלא
יתקטל אבוהי ואמיה לט קטלא חייב׃ וגבר די יגוף ית אתת גבר דיגוף ית אתת
חבריה אתקטלא יתקטיל גייפא וגייפתא׃ וגבר דישכוב ית אתת אבוהי ערית
דאבוהי גלי אתקטלא יתקטלון תרויהון קטלא חייבין׃ וגבר דישכוב ית כלתיה
אתקטלא יתקטלון תרויהון תבלא עבדו קטלא חייבין׃ וגבר דישכוב ית דכורא
משכבי אתתא תועבתא עבדו תרויהון אתקטלא יתקטלון קטלא חייבין׃ וגבר דיסב
ית איתתא וית אמה עצת חטאין היא בנורא יוקדון יתיה ויתהן ולא תהי עצת חטאין
ביניכון׃ וגבר דיתן שכבתיה בבעירא אתקטלא יתקטל וית בעירא תקטלון׃ ואתתא
דתקרב לכל בעירא למהוי לה מינה ותקטול ית אתתא וית בעירא אתקטלא יתקטלון
קטלא חייבין׃ וגבר דיסב ית אחתיה בת אבוהי או בת אמיה ויחזי ית עריתהא והיא
תחזי ית עריתיה קלנא הוא וישתיצון לעיני בני עמהון ערית אחתיה גלי

Interp. chal.

et facietis ea: ego dñs qui sctifico vos. vir eni q̃ male dixerit pr̃i suo τ matri sue: occisione occidat. Patri enim suo τ mr̃i sue maledixit: reus est mortis. Et vir qui fornicat⁹ fuerit cũ vxore viri τ q̃ mechatus fuerit cũ vxore pximi sui: interfectiõe interficiẽtur adulter τ adultera. Et vir qui coierit cũ vxore pr̃is sui: turpitudinẽ pr̃is sui reuelauit: occisione occidẽtur ambo: rei sunt mortis. Uir aũt qui cõcubuerit cũ nuru sua: occisiõe occidẽtur ambo: scelus opati sunt: rei sũt mortis. Et vir qui cõcubuerit cũ masculo coitu mulicbri: abominatione fecerũt ambo: occisione occidẽtur: rei sunt mortis. Et vir qui acceperit vxorẽ cũ mr̃e sua: scelus est: igni cõburẽt euʒ τ illas: et nõ erit scelus inter vos. Uir autẽ qui coierit cũ iumẽto: occisione occidatur: iumẽtũ quoq₃ occidite. Et mulier que accesserit ad omne iumentum vt succumbat ei: occides mulierem: iumentum quoq₃ occisione occidatur: rei occisionis sunt. Et vir qui acceperit sororem suam filiam patris sui aut filiam matris sue: τ viderit turpitudinẽ eius: illa quoq₃ conspexerit turpitudinẽ illius: ignominia est: τ exterminabuntur coram oculis filiorum populi sui. Turpitudinem sororis sue discooperuit:

Primitiua chal.

עבד לוט אם / חוב אתתא גוף / שכב ערה גלה / קטל תרי כלל / אתתא נסב / יעין יקד / הוה נתן קרב / שלט חוב אח / חזה ערה קלל / שצא גלה

Ter. Heb.

עונו ישאו: ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערותה את מקרה הערה והוא גלתה את מקור דמיה ונכרתו שניהם מקרב עמם: וערות אחות אמך ואחות אביך לא תגלה כי את שארו הערה עונם ישאו: ואיש אשר ישכב את דדתו ערות דדו גלה חטאם ישאו ערירים ימתו: ואיש אשר יקח את אשת אחיו נדה הוא ערות אחיו גלה ערירים יהיו: ושמרתם את כל חקתי ואת כל משפטי ועשיתם אתם ולא תקיא אתכם הארץ אשר אני מביא אתכם שמה לשבת בה: ולא תלכו בחקת הגוי אשר אני משלח מפניכם כי את כל אלה עשו ואקץ בם: ואמר לכם אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אתה ארץ זבת חלב ודבש אני יהוה אלהיכם אשר הבדלתי אתכם מן העמים: והבדלתם בין הבהמה הטהרה לטמאה ובין העוף הטמא לטהר ולא תשקצו את נפשתיכם בבהמה ובעוף ובכל

Trāsla. B. Hiero.

portabūt iniquitatē suam. Qui coierit cum muliere in fluxu mēstruo: & reuelauerit turpitudinem eius: ipsaq; aperuerit fontem sanguinis sui: interficientur ambo de medio populi sui. Turpitudinē matertere & amite tue nō discoperies. Qui hoc fecerit: ignominiam carnis sue nudauit: portabūt ambo iniquitatē suā. Qui coierit cū vxore patrui vel auunculi sui: & reuelauerit ignominiam cognationis sue: portabunt ambo peccatū suū. Absq; liberis morientur. Qui duxerit vxorē fris sui: rē facit illicitā: turpitudinē fris sui reuelauit: absq; filiis erit. Custodite leges meas atq; iudicia & facite ea: ne & vos euomat terra quā intraturi estis & habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationū: quas ego expulsurus sū ante vos. Oia enim hec fecerūt: & abominatus sum eas. Vobis autem loquor. Possidete terram eorum quam dabo vobis in hereditatem: terram fluentem lacte & melle. Ego dominus deus vester: qui separaui vos a ceteris populis. Separate ergo & vos iumentum mundum ab immundo: & auem mundam ab immūda: nec polluatis animas vestras in pecore & auibus & cunctis

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

peccatū suū accipiet. & vir q̄ dormierit cū muliere menstruata: & reuelabit turpitudinē eius: fontē eius reuelauit: & illa reuelauit fluxū sanguinis sui: peribunt ambo ex generatione sua. & turpitudinē sororis pris tui: & sororis matris tue nō reuelabis. Fontē enim cognati reuelauit: peccatū suum portabunt. & q̄ dormierit cū cognata sua: turpitudinē cognationis eius reuelauit: absq; liberis morientur. & vir: q̄ acceperit vxorē fris sui: immūditia est: turpitudinē fris sui reuelauit: absq; liberis morientur. & seruabitis precepta mea: & iudicia mea: & facietis ea: & nō erit grauis vobis terra: in quā ego introduco vos illuc vt habitetis in ea. & nō ambulabitis in legitimis gentiū: quos expello a vobis: quia hec oia fecerūt: & abominatus sum eos. & dixi vobis: vos possidebitis terrā eorū. & ego dabo vobis eā in possessionē: terrā fluentē lacte & melle. ego dñs deus vester: q̄ segregaui vos ab oibus gētibus. & segregabitis vos in medio iumētorum mūdorum & immūdorum: & in medio volatiliū mūdorum & immūdorum. & nō polluetis animas vestras in iumētis: & in volatilibus: & in oibus

ἁμαρτίαν αὐτοῦ λήψεται. καὶ ἀνὴρ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ γυναικὸς ἀποκαθημένης, καὶ ἀποκαλύψει τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς, τὴν πηγὴν αὐτῆς ἀπεκάλυψε, καὶ αὕτη ἀπεκάλυψε τὴν ῥύσιν τοῦ αἵματος αὐτῆς, ἐξολοθρευθήσονται ἀμφότεροι ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν. καὶ ἀσχημοσύνην ἀδελφῆς τοῦ πατρός σου, καὶ ἀδελφῆς τῆς μητρός σου οὐκ ἀποκαλύψεις. τὴν γὰρ οἰκειότητα ἀπεκάλυψεν, ἁμαρτίαν αὐτῶν ἀποίσονται. καὶ ὃς ἂν κοιμηθῇ μετὰ τῆς συγγενοῦς αὐτοῦ, ἀσχημοσύνην τῆς συγγενείας αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν, ἄτεκνοι ἀποθανοῦνται. καὶ ἀνὴρ, ὃς ἂν λάβῃ τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀκαθαρσία ἐστί, ἀσχημοσύνην τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἀπεκάλυψεν, ἄτεκνοι ἀποθανοῦνται. καὶ φυλάξεσθε πάντα τὰ προστάγματά μου, καὶ τὰ κρίματά μου, καὶ ποιήσετε αὐτά, καὶ οὐ μὴ προσοχθίσῃ ὑμῖν ἡ γῆ, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσάγω ὑμᾶς ἐκεῖ κατοικεῖν ἐπ' αὐτῆς. καὶ οὐχὶ πορεύσεσθε ἐν τοῖς νομίμοις τῶν ἐθνῶν, οὓς ἐξαποστέλλω ἀφ' ὑμῶν, ὅτι ταῦτα πάντα ἐποίησαν, καὶ ἐβδελυξάμην αὐτούς. καὶ εἶπα ὑμῖν, ὑμεῖς κληρονομήσετε τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ἐγὼ δώσω ὑμῖν αὐτὴν ἐν κτήσει, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ὃς διώρισα ὑμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν. καὶ ἀφοριεῖτε ἑαυτοὺς ἀνὰ μέσον τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν καὶ τῶν ἀκαθάρτων, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν πετεινῶν τῶν καθαρῶν καὶ τῶν ἀκαθάρτων. καὶ οὐ βδελύξετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἐν τοῖς κτήνεσι, καὶ ἐν τοῖς πετεινοῖς, καὶ ἐν πᾶσι

Trāsla. Chal.

חוביה יקבל: וגבר דישכוב ית איתתא מסאבא ויגלי ית ערייתה ית קלנה גלי והיא גליאת ית סואבת דמהא וישתיצון תרויהון מגו עמהון: ועריית אחת אימך ואחת אבוך לא תגלי ארי ית קריבתיה גלי חוביהון יקבלון: וגבר דישכוב ית איתת אחבוהי עריתא דאחבוהי גלי חוביהון יקבלון בלא ולד ימותון: וגבר דיסב ית איתת אחוהי מרחקא היא עריתא דאחוהי גלי בלא ולד יהון: ותטרון ית כל קימי וית כל דיני ותעבדון יתהון ולא תרוקן יתכון ארעא דאנא מעיל יתכון לתמן למיתב בה: ולא תהכון בנימוסי עממיא דאנא מגלי מקדמיכון ארי ית כל אלין עבדו ורחיק מימרי יתהון: ואמרית לכון אתון תירתון ית ארעהון ואנא אתננה לכון למירת יתה ארע עבדא חלב ודבש אנא יי אלהכון דאפרשית יתכון מן עממיא: ותפרשון בין בעירא דכיא לדמסאבא ובין עופא מסאבא לדכי ולא תשקצון ית נפשתכון בבעירא ובעופא ובכל

Pritiua chal.

Interp. chal.

iniquitatē suam suscipiet. Uir autē qui coierit cum muliere immūda: & discooperuit turpitudinē eius: ignominiā eius reuelauit: ipsa quoq; discooperuit ignominiā sanguinis sui: & exterminabūtur ambo de medio populi sui. turpitudinē sororis matris tue & sororis pris tui nō discooperies: qui cognatā suam discooperuit: peccati suū suscipiet. vir autē qui coierit cū vxore patrui sui: turpitudinē patrui sui discooperuit: iniquitates suam suscipient: absq; liberis morientur. Uir autē qui acceperit vxorē fratris sui: quasi mēstruata est: turpitudinē fris sui discooperuit absq; filiis erūt. Custodietisq; oia legitima mea & oia iudicia mea: & facietis ea: vt nō eiciat vos terra ad quā ego introduco vos vt habitetis in ea. Et nō ambuletis i legitimis populorū: quos ego trāsmigrare faciā ante vos. Quia oia hec fecerūt: & abominatū est eos verbū meū. Et dixi autem vobis: vos possidebitis terrā eorū: & ego dabo eā vobis vt possideatis eā: terrā fluētē lacte & melle: ego dñs deus vester: qui separaui vos de populis. Et separabitis inter animale mundum & immundum & inter aues immundā & mundam: & non contaminabitis animas vestras in animalibus & in auibus & in omni

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

reptilibus terre: q̄ segregaui vobis in immūditia. & eritis mihi sctī: quia sctūs ego dñs deus vester: qui segregaui vos ab oib⁹ gētib⁹: vt essetis mihi. & vir vel mulier q̄ fuerit ex ipsis ventriloqu⁹ vel incātator: morte moriātur ambo: lapidib⁹ lapidate eos: rei sūt.

τοῖς ἑρπετοῖς τῆς γῆς, ἃ ἐγὼ ἀφώρισα ὑμῖν ἐν ἀκαθαρσίᾳ. καὶ ἔσεσθέ μοι ἅγιοι, ὅτι ἅγιος ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ὁ ἀφορίσας ὑμᾶς ἀπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν, εἶναι ἐμοί. καὶ ἀνὴρ ἢ γυνὴ ὃς ἂν γένηται αὐτῶν ἐγγαστρίμυθος ἢ ἐπαοιδός, θανάτῳ θανατούσθωσαν ἀμφότεροι, λίθοις λιθοβολήσετε αὐτούς, ἔνοχοί εἰσι.

Ca. 21.

A

Et dixit dñs ad moysen: dicēs: dic sacerdotib⁹ filiis aarō: & dices ad eos: in aiab⁹ nō cōtaminabūtur in gēte sua: nisi in ppinquo prime ipsos sup pre: & sup mre: & sup filijs: & sup filiab⁹: & sup fratre: & sup sorore sua virgine q̄ ꝓximāt ei q̄ nō collocata viro: sup his nō cōtaminabitur repēte in ppl'o suo in prophanatione eius. & caluitiū nō radent caput sup mortuo: & supficiē barbe nō radēt: & sup carnes suas nō incidēt incisiōes. sancti erūt deo suo: & nō pphanabūt nomē dei sui. sacrificia enī dñi dona dei sui ipsi offerūt: & erūt scti. mulierē meretricē & pphanā nō accipiēt: & mulierē repudiatā a viro suo nō accipiēt: qm̄ sanct⁹ est dño deo suo: & sctificabis eū. dona dñi dei vestri hic offert: sctus erit. sctus ego dñs sctificās eos. & filia hois sacerdotis si pphanata fuerit vt fornicetur nomē

Εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἶπον τοῖς ἱερεῦσιν υἱοῖς ἀαρὼν, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἐν ταῖς ψυχαῖς οὐ μιανθήσονται ἐν τῷ ἔθνει αὐτῶν, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ οἰκείῳ τῷ ἔγγιστα αὐτῶν ἐπὶ πατρὶ καὶ ἐπὶ μητρί, καὶ ἐπὶ υἱοῖς, καὶ ἐπὶ θυγατράσι, καὶ ἐπ' ἀδελφῷ, καὶ ἐπ' ἀδελφῇ αὐτῶν παρθένῳ τῇ ἐγγιζούσῃ αὐτῷ τῇ μὴ ἐκδεδομένῃ ἀνδρί, ἐπὶ τούτοις οὐ μιανθήσεται ἐξάπινα ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ εἰς βεβήλωσιν αὐτοῦ. καὶ φαλάκρωμα οὐ ξυρηθήσεσθε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ νεκρῷ, καὶ τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος οὐ ξυρήσονται, καὶ ἐπὶ τὰς σάρκας αὐτῶν οὐ κατατεμοῦσιν ἐντομίδας. ἅγιοι ἔσονται τῷ θεῷ αὐτῶν, καὶ οὐ βεβηλώσουσι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτῶν. τὰς γὰρ θυσίας κυρίου δῶρα τοῦ θεοῦ αὐτῶν αὐτοὶ προσφέρουσι, καὶ ἔσονται ἅγιοι. γυναῖκα πόρνην καὶ βεβηλωμένην οὐ λήψονται, καὶ γυναῖκα ἐκβεβλημένην ἀπὸ ἀνδρὸς αὐτῆς οὐ λήψονται. ἅγιός ἐστι τῷ κυρίῳ θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἁγιάσεις αὐτόν. τὰ δῶρα κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν οὗτος προσφέρει, ἅγιος ἔσται. ἅγιος ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς. καὶ θυγάτηρ ἀνθρώπου ἱερέως ἐὰν βεβηλωθῇ τοῦ ἐκπορνεῦσαι, τὸ ὄνομα

B

Trāsla. B. Hiero.

que mouentur in terra: & que vobis ostendi esse polluta. Eritis sancti mihi: quia sanctus ego sum dominus: & separaui vos a ceteris populis: vt essetis mei. Vir siue mulier in quibus phythonicus vel diuinationis fuerit spiritus: morte moriātur: lapidibus obruēt eos. Sanguis eorū sit sup illos.

Ca.21.

Dixit quoq; dominus ad moysē. loquere ad sacerdotes filios aaron: & dices ad eos. Ne cōtaminetur sacerdos in mortibus ciuiū suorū: nisi tm̄ in cōsanguineis ac ppinquis. i. supra patrē & matrē & filiū & filiā: & fratrē quoq; & sororē virginem que non est nupta viro. sed nec in principe populi sui cōtaminabitur. Nec radent caput nec barbam: neq; in carnibus suis facient incisuras. Sancti erunt deo suo: & non pollueēt nomen eius. Incensum enim dñi & panes dei sui offerunt: & iō sancti erunt. Scortū & vile pstibulū non ducet vxorē: nec eā que repudiata est a marito: quia cōsecrat est deo suo: & panes propositiōis offert. Sit ergo sanctus: quia & ego sanctus sum dominus q sctificō vos. Sacerdotis filia si dep̄hēsa fuerit in stupro: & violauerit nomen

Ter. Heb.

אשר תרמש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא: והייתם לי קדשים כי קדוש אני יהוה ואבדל אתכם מן העמים להיות לי: ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעני מות יומתו באבן ירגמו אתם דמיהם בם:

Ca.xxi.

ויאמר יהוה אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא יטמא בעמיו: כי אם לשארו הקרב אליו לאמו ולאביו ולבנו ולבתו ולאחיו: ולאחתו הבתולה הקרובה אליו אשר לא היתה לאיש לה יטמא: לא יטמא בעל בעמיו להחלו: לא יקרחה קרחה בראשם ופאת זקנם לא יגלחו ובבשרם לא ישרטו שרטת: קדשים יהיו לאלהיהם ולא יחללו שם אלהיהם כי את אשי יהוה לחם אלהיהם הם מקריבם והיו קדש: אשה זנה וחללה לא יקחו ואשה גרושה מאישה לא יקחו כי קדש הוא לאלהיו: וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב קדש יהיה לך כי קדוש אני יהוה מקדשכם: ובת איש כהן כי תחל לזנות את

Trāsla. Chal.

דתרחש ארעא דאפרשית לכון לסאבא: ותהון קדמי קדישין ארי קדיש אנא יי ואפרשית יתכון מן עממיא למהוי פלחין קדמי: וגבר או איתתא ארי יהי בהון בידין או זכורו איתקטלא יתקטלון באבנא ירגמון יתהון קטלא חייבין:

Ca.xxi.

ואמר יי למשה אמר לכהניא בני אהרן ותימר להון על מית לא יסתאב בעמיה: אלהן לקריביה דקריב ליה לאמיה ולאבוהי ולבריה ולברתיה ולאחוהי: ולאחתיה בתולתא דקריבא ליה דלא הות לגבר לה יסתאב: לא יסתאב רבא בעמיה לאחלותיה: לא ימרטון מרט ברישהון ופאתא דדיקנהון לא יגלחון ובבשרהון לא יחבלון חבול: קדישין יהון קדם אלההון ולא יחלון שמא דאלההון ארי ית קורבניא דיי קורבן אלההון אינון מקרבין ויהון קדישין: איתתא מטעיא ומחלא לא יסבון ואיתתא דמתרכא מבעלה לא יסבון ארי קדיש הוא קדם אלהיה: ותקדשיניה ארי ית קורבן אלהך הוא מקריב קדיש יהי לך ארי קדיש אנא יי מקדשכון: ובת גבר כהין ארי תתחל למטעי מקדושת

Interp. chal.

quod repat in terra: que separaui vt essent vobis in munda. Eritisq; coraz me sancti: q: sanctus ego dñs: et separaui vos de populis vt seruiatis corā me. Uir autē aut mulier in quibus fuerint phitones vel diuinatiōes: occisione occidenē: lapidibus obruent eos. rei mortis sunt.

Ca.21.

Dixitq; dñs ad moysen. Loquere ad sacerdotes filios aaron: dicesq; eis. Nullus cōtaminet se sup mortuus in ppl'o suo: nisi pro cōsanguineis suis qui propinqui sunt ei. Pro matre sua & pro patre suo et pro filio suo & pro filia sua & pro fratre suo & p sorore sua virgine q̄ propinqua est ei que nō est nupta viro: pro his contaminabitur. Non cōtaminetur princeps in pplo suo: vt nō prophanet se. Non depilabūt capita sua: & colnam barbe sue non tondebunt: & in carne sua non incidant incisionē. Sancti erunt in cōspectu dei sui. et non violabunt nomen dei sui: quia oblationes domini dei sui ipsi offerunt: eruntq; sancti. Mulierem meretricem & violatam non accipiēt in vxorē: et mulierem que repulsa est a viro suo nō accipient: q̄: sanctus est coram deo suo. Sanctificabisq; eum: quia oblationē dei tui ipse offert. sanctus erit tibi: q: sanctus sum ego dñs qui sanctifico vos. Filia aūt viri sacerdotis q̄ violata fuerit fornicatione: scificatione

Pritiua chal.

אביה היא מחללת באש תשרף׃
והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק
על ראשו שמן המשחה ומלא את
ידו ללבש את הבגדים את
ראשו לא יפרע ובגדיו לא
יפרם׃ ועל כל נפשת מת לא יבא
לאביו ולאמו לא יטמא׃ ומן
המקדש לא יצא ולא יחלל את
מקדש אלהיו כי נזר שמן
משחת אלהיו עליו אני יהוה׃
והוא אשה בבתוליה יקח׃
אלמנה וגרושה וחללה זנה את
אלה לא יקח כי אם בתולה
מעמיו יקח אשה׃ ולא יחלל
זרעו בעמיו כי אני יהוה
מקדשו׃ וידבר יהוה אל משה
לאמר׃ דבר אל אהרן לאמר
איש מזרעך לדרתם אשר
יהיה בו מום לא יקרב להקריב
לחם אלהיו׃ כי כל איש
אשר בו מום לא יקרב איש
עור או פסח או חרם או שרוע׃
או איש אשר יהיה בו שבר
רגל או שבר יד׃ או גבן או דק
או תבלל בעינו או גרב או ילפת
או מרוח אשך׃ כל איש אשר בו
מום מזרע אהרן הכהן לא יגש

שרף · גדל יצק · פרע · פרם מות בוא · טמא · קדש · בתל לקח · גרש · איש · דבר · דור · היה קרב · שרע · היה · שבר · דקק · בלל · ילף · מרח · נגש

patris sui: flammis exuretur. Pōtifex .i. sacerdos maximus inter frēs sup cuius caput fusum est vnctionis oleū: & cuius manus in sacerdotio cōsecrate sunt: vestitusq͡ȝ est sanctis vestibus: caput suū nō discoopiet: vestimēta nō scindet: & ad oēm mortuū nō ingredietur oīno. Sup pr̄e quoq͡ȝ suo & matre nō cōtaminabitur: nec egredietur de sctis ne polluat sāctuariū dei. quia oleū sancte vnctiōis dei sui sup eū est. Ego dominus. Virginē ducet vxorē. Viduā aūt & repudiatā & sordidā atq͡ȝ meretricem non accipiet: sed puellam de populo suo: ne cōmisceat stirpem gn̄is sui vulgo gentis sue: qa ego dn̄s qui sctifico eum. Locutusq͡ȝ est dn̄s ad moysē dicens. Loquere ad aaron. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculā: non offeret panes deo suo: nec accedet ad ministeriū eius. Si cecus fuerit: si claudus: si vel puo vel grādi vel torto naso: si fracto pede: si manu: si gibbus: si lippus: si albuginē h̄ns in oculo: si iugē scabiē: si impetigine in corpore: vel herniosus: oīs q habuerit maculā de semīe aarō sacerdotis: nō acce-

ptis sui ipa pphanat: in igne cōbu-	τοῦ πρὸς αὐτῆς αὐτὴ βεβηλοῖ, ἐπὶ πυρὸς κατακαυ-
retur. τ sacerdos magnus de fribus su-	θήσεται. καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐ-
is infuso sup caput suū o-	τοῦ ἐπικεχυμένου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τοῦ ἐλαί-
leo vnctiōis τ cōsecrato man⁹	ου τοῦ χρίσματος καὶ τετελειωμένου τὰς χεῖρας
suas vt induat sctā: caput nō cida-	αὐτοῦ ἐνδύσασθαι τὰ ἅγια, τὴν κεφαλὴν οὐκ ἀποκι-
ra nudabit: τ vestes suas nō scindet τ	δαρώσει, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οὐ διαρρήξει, καὶ
sup oī aīa mortua nō ingredietur.	ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκυίᾳ οὐκ εἰσελεύσεται.
sup pr̄e suo τ sup mr̄e sua nō polluetur.	ἐπὶ πατρὶ αὐτοῦ καὶ ἐπὶ μητρὶ αὐτοῦ οὐ μιανθήσεται,
τ ex sctis nō egredietur: τ nō pphanabit	καὶ ἐκ τῶν ἁγίων οὐκ ἐξελεύσεται, καὶ οὐ βεβηλώσει
sctificatū dei sui: qm̄ sctm̄ oleū vn-	τὸ ἡγιασμένον τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ὅτι τὸ ἅγιον ἔλαιον τὸ χρι-
ctū dei sui sup eo. ego dn̄s. hic mulierē vir-	στὸν τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ. ἐγὼ κς. οὗτος γυναῖκα παρ-
ginē de gn̄e suo accipiet: viduā āt τ repudia-	θένον ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ λήψεται, χήραν δὲ καὶ ἐκβεβλη-
tā τ pollutam τ meretricē: has nō accipiet:	μένην καὶ βεβηλωμένην καὶ πόρνην, ταύτας οὐ λήψεται
sȝ xginē de gn̄e suo accipiet vxorē. τ	ἀλλ' ἢ παρθένον ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ λήψεται γυναῖκα. καὶ
nō polluet semē suū in ppl̄o suo.	οὐ βεβηλώσει τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ.
ego dn̄s sctificās ip̄m: τ locutus ē dn̄s ad	ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτόν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς
moysen: dicēs: loqre aarō: dicēs: hō de	μωυσῆν, λέγων, εἶπον ἀαρών, λέγων, ἄνθρωπος ἐκ
gn̄e tuo in gn̄atiōes vr̄as: cui fuerit in	τοῦ γένους σου εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, τίνι ἐὰν ᾖ ἐν
ip̄o macula: nō accedet offerre do-	αὐτῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται προσφέρειν τὰ δῶ-
na dei sui. oīs hō cui fuerit i ip̄o macula:	ρα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. πᾶς ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ᾖ ἐν αὐτῷ μῶμος,
nō accedet. hō cecus: vel claud⁹: vel	οὐ προσελεύσεται. ἄνθρωπος τυφλός, ἢ χωλός, ἢ
mancus: vel aure truncat⁹ vel hō cui fuerit i	κολοβόχειρ, ἢ ὠτότμητος, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ᾖ ἐν
ip̄o fractio manus: vel fractio pedis: vel	αὐτῷ σύντριμμα χειρός, ἢ σύντριμμα ποδός, ἢ
gibbosus: vel lipp⁹ oculos: vel depalpebrat⁹	κυρτός, ἢ ἔφηλος τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ πτίλλος τοὺς
oculos: vel hō cui fuerit i ip̄o scabies agrestis: vel i-	ὀφθαλμούς, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἐὰν ᾖ ἐν αὐτῷ ψώρα ἀγρία, ἢ λι-
petigo: vel vni⁹ testiculi. oīs hō cui ē in ip̄o macula de	χήν, ἢ μόνορχις. πᾶς ἄνθρωπος ᾧ ἐστιν ἐν αὐτῷ μῶμος ἐκ τοῦ
semine aarō sacerdotis: nō appinqbit	σπέρματος ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, οὐκ ἐγγιεῖ τοῦ

Eze. 44. d.

Transla. Chal.

צלותא היא מתחלא בנורא תתוקד׃ וכהנא דיתרבא מאחוהי דיתרק על רישיה
משחא דרבותא ודיקריב ית קורבניה למלבש ית לבושיא ית רישיה לא ירבי
פרוע ולבושוהי לא יבזע׃ ועל כל נפשת מיתא לא ייעול לאבוהי ולאמיה לא
יסתאב׃ ומן מקדשא לא יפוק ולא יחל ית מקדשא דאלהיה ארי כליל משח רבות
אלהיה עלוהי אנא יי׃ והוא איתתא בבתולהא יסב׃ ארמלא ומתרכא וחלילא
מטעיא ית אילין לא יסב אלהן בתולתא מעמיה יסב איתתא׃ ולא יחיל זרעיה
בעמיה ארי אנא יי מקדשיה׃ ומליל יהוה עם משה למימר׃ מליל עם אהרן למימר
גבר מבנך לדריהון דיהי ביה מומא לא יקרב לקרבא קורבן אלהיה׃ ארי כל גבר
דביה מומא לא יקרב גבר עויר או חגיר או חרים או שריע׃ או גבר דיהי ביה תבר
רגלא או תבר ידא׃ או גבין או דוקא או חליז בעיניה או גרבן או חזזן או מריס
פחדין׃ כל גבר דביה מומא מזרעא דאהרן כהנא לא יקרב

Primitiua chal.

יקד רבב ריק · לבש רבב פרע · בזע מות עול · אב סאב מדש · נפק רבב אנתא · נסב תרך חלל · טעה אמר · דור היה קרב · דקק חלז

Interp. chal.

ptis sui ipa violauit: igni cōburetur. Sacerdos autē maxim⁹ q̄ vnctus est de fratrib⁹ suis sup cui⁹ caput effusum est oleū vnctiōis: τ cui⁹ oblatio oblata est vt induat vestimētis: in capite suo nō nutriat comā: τ vestimēta sua nō scindat: τ sup oēm aīam mortui nō ingrediat: pro pr̄e suo τ p mr̄e sua nō cōtamineī. Et de sanctuario nō egrediatur: neq͡ȝ prophanet sanctuariū dei sui: quia corona olei vnctionis dei sui est super eum: ego dominus. Ipse autem vxorem virginez accipiet: viduam autem τ repudiatam τ prophanatā meretricem non accipiet: nisi virginem de populo suo accipiet vxorem: τ non prophanabit semē suum in populo suo: quia ego dn̄s sanctifico eum. Locutusq͡ȝ est dominus cum moyse dicens. Loquere cum aarō dicēs. Vir de filijs tuis in gn̄atiōib⁹ suis in quo fuerit macula: non accedet vt offerat oblationem dei sui. Omnis enim vir in quo fuerit macula: non accedet: vir cecus aut claudus aut diminutus aut superfluus: aut vir in quo fuerit fractura pedis aut fractura man⁹: aut gibbus aut lippus aut albuginē h̄ns in oculo: aut scabiē h̄ns vel īpetiginē aut h̄ns ɔtritos testiculos. Oīs vir de semīe aarō sacerdotis in quo ē macula nō accedat

vt offerat sacrificia dn̄o: qm̄ macula in ip-	προσενεγκεῖν τὰς θυσίας κυρίῳ, ὅτι μῶμος ἐν αὐ-
so: dona dei sui nō accedet vt	τῷ, τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ αὐτοῦ οὐ προσελεύσεται προσε-
offerat. scta sctōꝝ τ a sctis co-	νεγκεῖν. τὰ ἅγια τῶν ἁγίων καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων φά-
medet: sȝ ad velū nō acce-	γεται, πλὴν πρὸς τὸ καταπέτασμα οὐ προσελεύ-
det: τ ad altare nō appinqbit: qm̄ ma-	σεται, καὶ πρὸς τὸ θυσιαστήριον οὐκ ἐγγιεῖ, ὅτι μῶ-
culā hēt: τ nō pphanabit sctm̄ dei	μον ἔχει, καὶ οὐ βεβηλώσει τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ
sui: qm̄ ego dn̄s sctificās eos. τ lo-	αὐτοῦ, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς. καὶ ἐλά-
cut⁹ ē moyses ad aarō τ filios eius: τ	λησε μωυσῆς πρὸς ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ
ad oēs filios israel.	πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. Ca. 22.
Et locutus ē dn̄s ad moysen: dicēs lo-	Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἶ-
q̄re aarō τ filijs eius: τ caue-	πον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ προσεχέτω-
ant a sctis filioꝝ israel: τ nō pro-	σαν ἀπὸ τῶν ἁγίων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ οὐ βεβη-
phanabūt nomē sctm̄ meū: q̄cūq͡ȝ ipi sctifi-	λώσουσιν τὸ ὄνομα τὸ ἅγιόν μου, ὅσα αὐτοὶ ἁγιά-
cāt mihi. ego dn̄s. dic ip̄is: in gn̄atiōes	ζουσί μοι. ἐγὼ κύριος. εἶπον αὐτοῖς, εἰς τὰς γενεὰς
vr̄as oīs hō q̄ accesserit ab oī	ὑμῶν πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἂν προσέλθῃ ἀπὸ παντὸς
semine vr̄o ad scta: q̄cūq͡ȝ sctifi-	τοῦ σπέρματος ὑμῶν πρὸς τὰ ἅγια, ὅσα ἂν ἁγιά-
cant filij israel dn̄o: τ imūditia e-	ζουσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ, καὶ ἡ ἀκαθαρσία αὐ-
ius in ip̄o: peribit aīa illa a	τοῦ ἐπ' αὐτῷ, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἀπ' ἐ-
me. ego dn̄s. τ hō de semine	μοῦ. ἐγὼ κύριος. καὶ ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος
aarō sacerdotis: τ hic lepsus vel seminiflu⁹:	ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, καὶ οὗτος λεπρὸς ἢ γονορρυής,
de sctis nō comedet: vsq͡ȝ q̄ mūdet. τ q̄ teti-	τῶν ἁγίων οὐκ ἔδεται, ἕως ἂν καθαρισθῇ. καὶ ὁ ἁπτό-
gerit oēm imūditiā aīe: vel hō cui	μενος πάσης ἀκαθαρσίας ψυχῆς, ἢ ἄνθρωπος ᾧ
egressus fuerit ex ip̄o ɔcubit⁹ seminis: vel q̄cūq͡ȝ te-	ἂν ἐξέλθῃ ἐξ αὐτοῦ κοίτη σπέρματος, ἢ ὅστις ἂν ἅ-
tigerit oē reptile imūdū: q̄d polluet ip̄m:	ψηται παντὸς ἑρπετοῦ ἀκαθάρτου, ὃ μιανεῖ αὐτόν,
vel sup hoīem in quo polluet illū iuxta oēm im-	ἢ ἐπ' ἀνθρώπῳ ἐν ᾧ μιανεῖ αὐτὸν κατὰ πᾶσαν ἀ-
mūditiā eius: aīa q̄cūq͡ȝ tetigerit eū:	καθαρσίαν αὐτοῦ, ψυχὴ ἥτις ἂν ἅψηται αὐτοῦ,
imūda erit vsq͡ȝ ad vespam: nō comedet de	ἀκάθαρτος ἔσται ἕως ἑσπέρας, οὐκ ἔδεται ἀπὸ τῶν

A

det offerre hostias dn̄o: nec pāes deo suo. Vescetur tn̄ panibus q offerūtur in sctūario: ita dūtaxat vt intra velū non ingrediatur. nec accedet ad altare qui maculā habet: & cōtaminare nō debet sctūariū meū. Ego dn̄s qui sctifico eos. locutus ē ergo moyses ad aaron & ad filios eius & ad oēm israel cūcta q̄ sibi fuerāt imperata. Cap. 22.

Locutus quoq͡ȝ ē dominus ad moysē dicēs. loq̄re ad aarō & ad filios ei⁹: vt caueāt ab his q̄ cōsecrata sūt filiorū israel: & nō cōtaminēt nomē sctificatorū mihi q̄ ipsi offerunt. Ego dn̄s. Dic ad eos & ad posteros eorum. Oīs homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea q̄ cōsecrata sunt & que obtulerunt filii israel domino in quo est immundicia: peribit coram domino. Ego sum dominus. Homo de semine aarō qui fuerit leprosus aut patiens fluxū seminis: nō vescetur de his q̄ sctificata sūt mihi: dōec sanetur. Qui tetigerit imūdū sup mortuo: & ex quo egreditur semē quasi coitus: & q tāgit reptile & qd-libet imūdū: cuius tactus est sordidus: immundus erit vsq͡ȝ ad vesperū: & nō vescetur de

להקריב את אשי יהוה מום בו
את לחם אלהיו לא יגש להקריב׃
לחם אלהיו מקדשי הקדשים
ומן הקדשים יאכל׃ אך אל הפרכת
לא יבא ואל המזבח לא יגש כי
מום בו ולא יחלל את מקדשי
כי אני יהוה מקדשם׃ וידבר משה
אל אהרן ואל בניו ואל כל בני
ישראל׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ דבר אל אהרן ואל
בניו וינזרו מקדשי בני
ישראל ולא יחללו את שם
קדשי אשר הם מקדשים לי
אני יהוה׃ אמר אלהם לדרתיכם
כל איש אשר יקרב מכל זרעכם
אל הקדשים אשר יקדישו בני
ישראל ליהוה וטמאתו עליו
ונכרתה הנפש ההוא מלפני
אני יהוה׃ איש איש מזרע
אהרן והוא צרוע או זב בקדשים
לא יאכל עד אשר יטהר והנגע
בכל טמא נפש או איש אשר
תצא ממנו שכבת זרע׃ או איש
אשר יגע בכל שרץ אשר יטמא
לו או באדם אשר יטמא לו לכל
טמאתו׃ נפש אשר תגע בו
וטמאה עד הערב ולא יאכל מן

Cap. xxii.

אכל · בוא זבח · חלל · בנה · נזר · קדש · דור · קרב · כרת פנה · צרע זוב · אכל טהר · יצא · נגע טמא

Transla. Chal.

לקרבא ית קורבניא דיי מומא ביה ית קורבן אלהיה לא יקרב לקרבא׃ קורבן יי
אלהיה מקודשי קודשיא ומן קודשיא ייכול׃ ברם לפרוכתא לא ייעול ולמדבחא
לא יקרב ארי מומא ביה ולא יחיל ית מקדשי ארי אנא יי מקדשהון׃ ומליל משה
עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישראל׃ Ca. xxii. ומליל יי עם משה למימר׃
מליל עם אהרן ועם בנוהי ויפרשון מקודשיא דבני ישראל ולא יחלון ית שמא
דקודשי דאינון מקדשין קדמי אנא יי׃ אמר להון לדריכון כל גבר דיקרב מכל
זרעכון לקודשיא דיקדשון בני ישראל קדם יי וסובתיה עלוהי וישתיצי אנשא
ההוא מקדמי אנא יי׃ גבר גבר מזרעא דאהרן והוא סגיר או דאיב בקודשיא לא
ייכול עד דידכי ודיקרב בכל טמא נפשא או גבר דתפוק מניה שכבת זרעא׃ או
גבר דיקרב בכל רחשא דיסתאב ליה או באנשא דיסתאב ליה לכל סובתיה׃ אנש
דיקרב ביה ויהי מסאב עד רמשא ולא ייכול מן

Interp. chal.

vt offerat oblatōes dn̄i. Macula eni est in eo: nō accedat vt offerat oblationē dei sui. De sanctificatis aūt q̄ offerūtur deo suo vescetur de sanctis sanctoꝝ. Verū tamē intra velū nō ingrediaī neq͡ȝ ad altare accedat: quia macula est in eo: nec violet sanctuaria mea: qꝛ ego dn̄s sanctifico eos. Locutusq͡ȝ est moyses cū aarō et cum filijs eius τ cum oībus filijs israel. Ca. 22.

Locutusq͡ȝ est dn̄s cum moyse dicēs. Loquere cū aaron τ cū filijs eius: vt separētur ab his q̄ sanctificata sunt a filijs israel q̄ ipsi sctificāt in cōspectu meo: τ nō violabūt nomen sanctū meū: ego dn̄s. Dic eis. Oīs vir de omni semine vr̄o in generationibus vr̄is qui tetigerit ea q̄ sctificata sunt corā dn̄o a filijs israel: τ immunditia eius est in eo: peribit homo ille a cōspectu meo: ego dn̄s. Vir vir de semine aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxū seminis nō vescetur de his que sanctificata sunt: donec mūdetur. Et qui tetigerit omne immūdum anime: aut vir ex quo egreditur semē coitus: aut vir qui tetigerit oīe reptile quo immūdus fit: aut hoīem quo immūdus fit iuxta oēm immūditiam eius: homo qui tetigerit eum erit immundus vsq͡ȝ ad vesperam. et non comedet de

Primitiua chal.

אכל עול רבח · חלל קדש · בן אמר · פרש חלל · דור קרב · סאב שצא · אכל דכה · נפק · סאב היה

הקדשים כי אם רחץ בשרו במים: ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים כי לחמו הוא: נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה אני יהוה: ושמרו את משמרתי ולא ישאו עליו חטא ומתו בו כי יחללהו אני יהוה מקדשם: וכל זר לא יאכל קדש תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש: וכהן כי יקנה נפש קנין כספו הוא יאכל בו וילִיד ביתו הם יאכלו בלחמו: ובת כהן כי תהיה לאיש זר הוא בתרומת הקדשים לא תאכל: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו: ואיש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמשיתו עליו ונתן לכהן את הקדש: ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו ליהוה: והשיאו אותם עון אשמה באכלם את קדשיהם כי אני יהוה מקדשם: וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אלהם איש איש מבית

his q̄ sanctificata sunt: sed cum lauerit carnē suam aqua: & occubuerit sol: tunc mundatus vescetur de sctificatis: quia cibus illius est. Morticiniū & captū a bestia nō comedēt nec polluētur ī eis. Ego sū dominus. Custodiant precepta mea vt non subiaceant peccato: & moriātur ī sāctuario cū pollucrit illud. Ego dn̄s q scīfico eos. Oīs alienigena nō comedet de sctificatis. Inquilin⁹ sacerdotis & mercenarius nō vescētur ex eis. Quem autē sacerdos emerit: & qui vernaculus dom⁹ eius fuerit: hi comedēt ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit: de his q̄ sctificata sunt & de primitiis nō vescetur. Sin autem vidua vel rēpudiata & absq̄ liberis reuersa fuerit ad domū patris sui: sicut puella cōsueuerat: aletur cibis patris sui. Oīs alienigena comedēdi ex eis nō habet potestatē. Qui comederit de sctificatis p ignorātiā: addet quītā ptē cū eo qd comedit & dabit sacerdoti ī sanctuariū: nec cōtaminabūt sctificata filiorū israel q̄ offerūtur dn̄o: ne forte sustineāt iniquitatem delicti sui cū sctificata comederint. Ego dn̄s qui sctifico eos. Locutusq̄ est dn̄s ad moysen dicens. Loquere ad aaron & filios eius & ad oēs filios israel. dicesq̄ ad eos. Homo de domo

sctis: si nō lauerit corp⁹ suū aq̄: & occiderit sol & mūdus erit: & tūc comedet de sctis: qm̄ panis eius est. Morticiniū & a fera captū nō comedet: vt polluat in ipo. ego dn̄s. & custodiēt meas custodias vt nō accipiāt ppt ea pctm̄: & moriātur ppt ea: si pphanauerint ea: ego dn̄s sctificās eos. & ois alienigena nō comedet scta: inquilin⁹ sacerdotis & mercenari⁹ nō comedet scta. si aūt sacerdos possederit aiam emptā pecunia: ipe comedet panē ei⁹. & vernaculi ei⁹: & ipi comedēt panē eius. & si filia hois sacerdotis si facta fuerit viro alienigene: ipsa de primitiis sctorū nō comedet. & filia sacerdotis si fuerit vidua vel repudiata: semē aūt nō fuerit illi: & reuertat ad domū pris sui vt in iuuētute sua: de panib⁹ patris sui comedet. & ois alienigena nō comedet ab illis. & hō q̄ comederit scta per ignorātiā: & addet quītā ptē eius sup illud: & dabit sacerdoti sctū: & nō polluēt scta filiorū israel: q̄ ipi offerūt dn̄o: & adducēt sup ipos scelus delicti cū comederint ipi scta eorū: qm̄ ego dn̄s sctificās eos. & locut⁹ ē dn̄s ad moysen: dicēs: loq̄re aarō & filiis eius: & ad oēm multitudinē filiorū israel: & dices ad eos: hō hō de filiis

ἁγίων, ἐὰν μὴ λούσηται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ δύῃ ὁ ἥλιος καὶ καθαρὸς ἔσται, καὶ τότε φάγεται τῶν ἁγίων, ὅτι ἄρτος αὐτοῦ ἐστιν. θνησιμαῖον καὶ θηριάλωτον οὐ φάγεται, μιανθῆναι ἐν αὐτῷ· ἐγώ κύριος. καὶ φυλάξονταί μου τὰ φυλάγματα, ἵνα μὴ λάβωσι δι' αὐτὰ ἁμαρτίαν, καὶ ἀποθάνωσι δι' αὐτά, ἐὰν βεβηλώσουσιν αὐτά· ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς. καὶ πᾶς ἀλλογενὴς οὐκ ἔδεται ἅγια, πάροικος ἱερέως, καὶ μισθωτὸς οὐκ ἔδεται ἅγια. ἐὰν δὲ ἱερεὺς κτήσηται ψυχὴν ἔγκτητον ἀργυρίου, οὗτος φάγεται τῶν ἄρτων αὐτοῦ· καὶ οἱ οἰκογενεῖς αὐτοῦ, καὶ αὐτοὶ φάγονται τῶν ἄρτων αὐτοῦ. καὶ θυγάτηρ ἀνθρώπου ἱερέως ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἀλλογενεῖ, αὐτὴ τῶν ἀπαρχῶν τῶν ἁγίων οὐ φάγεται. καὶ θυγάτηρ ἱερέως ἐὰν γένηται χήρα ἢ ἐκβεβλημένη, σπέρμα δὲ μὴ ἦν αὐτῇ, καὶ ἐπαναστρέψῃ ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν πατρικὸν κατὰ τὴν νεότητα αὐτῆς, ἀπὸ τῶν ἄρτων τοῦ πατρὸς αὐτῆς φάγεται. καὶ πᾶς ἀλλογενὴς οὐ φάγεται ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν φάγῃ ἅγια κατὰ ἄγνοιαν, καὶ προσθήσει τὸ ἐπίπεμπτον αὐτοῦ ἐπ' αὐτό, καὶ δώσει τῷ ἱερεῖ τὸ ἅγιον, καὶ οὐ βεβηλώσουσι τὰ ἅγια τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἃ αὐτοὶ ἀναφέρουσι τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπάξουσιν ἐπ' αὐτοὺς ἀνομίαν πλημμελίας ἐν τῷ ἐσθίειν αὐτοὺς τὰ ἅγια αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ πάσῃ συναγωγῇ υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἀπὸ τῶν υἱῶν

Erod. 12. d. Eze. 44. g.

B

C

Primitiua chal.

סחא עול נטר אמר קבל מות חלל קדש חלל יתב אגר קנה יליד הוה תרך תוב רבב אכל שלה יסף נתן חלל פרש עוה אכל קדש אמר

Interp. chal.

sanctificatis: nisi lauerit carnē suā aq̄s. Et cū occubuerit sol & mūdatus fuerit comedet de his q̄ sanctificata sunt: qm̄ cibus illi⁹ est. Morticiniū aūt & qđ cōfractū ē a bestia nō comedet: ne imundus fiat in eo: ego dn̄s. Custodiētq̄ custodiā verbi mei: vt nō suscipiāt p eo pctm̄ & moriant in eo qn̄ pphanauerint illđ: ego dn̄s qui sctifico eos. Ois aūt extraneus nō comedet id qđ sanctificatū est: inquilinus sacerdotis & mercenarius eius nō comedet illud qđ sctificatū est. Sacerdos aūt si emerit aiam p̄cio pecunie sue: ipsa comedet ex eo. Vernaculi aūt dom⁹ eius ipsi vescent pane suo. Filia aūt sacerdotis si fuerit nupta viro alieno: ipsa nō comedet de his q̄ sctificata & sepata sunt. Et filia sacerdotis si fuerit vidua vel repudiata: & fili⁹ nō fuerit ei: et reuersa fuerit in domū pris sui: sicē erat in pueritia sua: de pane pris sui comedet. Ois aūt extraneus nō comedet ex eo. Vir aūt q̄ comederit id qđ sctificatū ē p ignorantiā: addet q̄ntā partē sup illud qđ sctificatū est: & dabit sacerdoti. et nō violabūt ea q̄ sanctificata sunt a filiis israel q̄ separata sunt corā dn̄o: & suscipiēt sup ea iniq̄tates & pctā cū comederint ea: & cū cōtaminauerint ea q̄ sctificata sunt: q: ego dn̄s sctifico eos. Locutusq̄ ē dn̄s cū moyse dicēs. Loq̄re cū aarō & cū filiis ei⁹ & cū oīb⁹ filiis isrl: & dices eis. vir vir de domo

Transla. Chal.

קודשיא אלהן אסחי בשריה במיא: ויעול שמשא וידכי ובתר כן ייכול מן קודשיא ארי לחמיה הוא: נבילא ותבירא לא ייכול לאסתאבא בה אנא יי: ויטרון ית מטרת מימרי ולא יקבלון עלוהי חובא וימותון ביה ארי יחלוניה אנא יי מקדשהון: וכל חילוני לא ייכול קודשא תותבא דכהנא ואגירא לא ייכול קודשא: וכהן ארי יקני נפש קנין כספיה הוא ייכול ביה ויליד ביתיה אנון ייכלון בלחמיה: ובת כהן ארי תהי לגבר חילוני היא באפרשות קודשיא לא תיכול: ובת כהן ארי תהי ארמלא ומתרכא וולד לית לה ותתוב לבית אבוהא כרביותהא מלחמא דאבוהא תיכול וכל חילוני לא ייכול ביה: וגבר ארי ייכול קודשא בשלו ויוסף חומשיה עלוהי ויתן לכהנא ית קודשא: ולא יחלון ית קודשיא דבני ישראל ית דיפרשון קדם יי: ויקבלון עליהון עוין וחובין במיכלהון בסואבא ית קודשיהון ארי אנא יי מקדשהון: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם אהרן ועם בנוהי ועם כל בני ישראל ותימר להון גבר גבר מבית

israel: & de aduenis in israel: q̄ obtulerit dona sua scdm̄ oēm cōfessionē suam: vel scdm̄ oēm electionē suā q̄scūq̄ obtulerint dn̄o in holocaustū: accepta vob masculū immaculatū ex bobus & ex ouib⁹ & ex capris. oia q̄ habuerit maculā in se nō offerēt dn̄o: qm̄ nō acceptabilē erit vob. & hō q̄ obtulerit sacrificiū salutaris dn̄o: soluēs votū vel per electionē vel in festis vris: ex bobus vel ex ouibus: imaculatū erit acceptabile: ois macula nō erit in ipo. cecū: vel cōfractū: vel lingua scissus: vel pruritū: vel scabio sa vel ipetigines habētia: nō adducēt ea deo: & in oblationē nō dabitis de eis sup altare dn̄o. & vitulū vel ouē aure scissus: vel cauda āputatū victimas imolabis ea tibi ipi: in āt votū tuū nō accipient. cōtritū: & cōfractū: & excisum: & auulsum nō offeretis dn̄o. & in terra vra nō facietis: & ex manu filii alienigene nō offeretis dona dei vri: ab oib⁹ his. qm̄ corruptiōes sūt in eis: macula in eis: nō accipietur hec vobis. & locutus ē dn̄s ad moysen: dicēs: vitulū vel ouē vel capram: vt genita fuerit: & erit septē dies sub mre sua: in die aūt octaua & vltra accipiētur ad oblatiōes fructificiū dn̄o. & vitulū vel ouē ipas & filii eius nō iugulabiti die vna. Si āt sacrificaueri sacrificiū votū

Ἰσραήλ, ἢ τῶν προσηλύτων τῶν προσκειμένων πρὸς αὐτοὺς ἐν Ἰσραήλ, ὃς ἂν προσενέγκῃ τὰ δῶρα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ὁμολογίαν αὐτῶν, ἢ κατὰ πᾶσαν αἵρεσιν αὐτῶν, ὅσα ἂν προσενέγκωσι τῷ θεῷ εἰς ὁλοκαύτωμα, δεκτὰ ὑμῖν ἄρσενα ἄμωμα ἐκ τῶν βουκολίων, καὶ ἐκ τῶν προβάτων, καὶ ἐκ τῶν αἰγῶν. πάντα ὅσα ἂν ἔχῃ μῶμον ἐν αὐτοῖς, οὐ προσάξουσι κυρίῳ, διότι οὐ δεκτὸν ἔσται ὑμῖν. καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν προσενέγκῃ θυσίαν σωτηρίου τῷ κυρίῳ, διαστείλας εὐχὴν ἢ κατὰ αἵρεσιν ἢ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, ἐκ τῶν βουκολίων ἢ ἐκ τῶν προβάτων, ἄμωμον ἔσται εἰς δεκτόν, πᾶς μῶμος οὐκ ἔσται ἐν αὐτῷ. τυφλόν, ἢ συντετριμμένον, ἢ γλωσσότμητον, ἢ μυρμηκιῶντα, ἢ ψωραγριῶντα, ἢ λιχῆνας ἔχοντα, οὐ προσάξουσιν αὐτὰ τῷ θεῷ, καὶ εἰς κάρπωσιν οὐ δώσετε ἀπ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ. καὶ μόσχον ἢ πρόβατον ὠτότμητον ἢ κολοβόκερκον, σφάγια ποιήσεις αὐτὰ σεαυτῷ, εἰς δὲ εὐχήν σου οὐ δεχθήσεται. θλαδίαν, καὶ ἐκτεθλιμμένον, καὶ ἐκτομίαν, καὶ ἀπεσπασμένον, οὐ προσάξετε αὐτὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν οὐ ποιήσετε. καὶ ἐκ χειρὸς ἀλλογενοῦς οὐ προσοίσετε τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἀπὸ πάντων τούτων, ὅτι φθάρματά ἐστιν ἐν αὐτοῖς, μῶμος ἐν αὐτοῖς, οὐ δεχθήσεται ταῦτα ὑμῖν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν λέγων, μόσχον ἢ πρόβατον ἢ αἶγα, ὡς ἂν τεχθῇ, καὶ ἔσται ἑπτὰ ἡμέρας ὑπὸ τὴν μητέρα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ καὶ ἐπέκεινα δεχθήσεται εἰς δῶρον κάρπωμα τῷ κυρίῳ. καὶ μόσχον ἢ πρόβατον αὐτὴν καὶ τὰ παιδία αὐτῆς οὐ σφάξετε ἡμέρᾳ μιᾷ. ἐὰν δὲ θύσῃς θυσίαν εὐχὴν

D

israel: & de aduenis q̄ habitant apud vos: qui obtulerit oblationē suam: vel vota soluēs vel sponte offerēs: quicq̄d illud obtulerit in holocaustū dn̄i: vt offeratur p vos: masculus īmaculatus erit ex bobus & ouibus & ex capris. si maculā habuerit: non offeretis: neq̄ erit acceptabile. Homo qui obtulerit victimam pacificorum domino: vel vota soluens vel spōte offerens tā de bobus q̄ de ouibus īmaculatū offeret: vt acceptabile sit. Oīs macula nō erit in eo. Si cecum fuerit. si fractū: si cicatricē hn̄s: si papulas aut scabiē aut ipetiginē non offeretis ea dn̄o: nec adolebitis ex eis super altare dn̄i. Bouem & ouem aure & cauda amputatis volūtarie offerre pōt. votū āt ex his solui nō pt. Oē aial qđ vel cōtritis vel tūsis vl' sectis: ablatisq̄ testiculis ē: nō offeretis dn̄o: & in terra vr̄a hoc oīno ne faciatis. De manu alīēgene nō offeretis panes deo vr̄o: & quicquid aliud dare voluerit q̄a corrupta & maculata sunt oīa: nō suscipietis ea. Locutusq̄ ē dn̄s ad moysen dicēs. bos ouis & capra cū genita fuerint: septē diebus erūt sub vbere matris sue: die aūt octauo & deinceps offerri poterūt domino. Siue illa bos siue ouis: nō immolabuntur vna die cū fetibus suis. Si īmolaueritis hostiā p grārū actio

ישראל ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו ליהוה לעלה: לרצנכם תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים: כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם: ואיש כי יקריב זבח שלמים ליהוה לפלא נדר או לנדבה בבקר או בצאן תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו: עורת או שבור או חרוץ או יבלת או גרב או ילפת לא תקריבו אלה ליהוה ואשה לא תתנו מהם על המזבח ליהוה: ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו ולנדר לא ירצה: ומעוך וכתות ונתוק וכרות לא תקריבו ליהוה ובארצכם לא תעשו: ומיד בן נכר לא תקריבו את לחם אלהיכם מכל אלה כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם: וידבר יהוה אל משה לאמר: שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה ליהוה: ושור או שה אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד: וכי תזבחו זבח תודה

גור קרב תמם רצה היה שבר חרץ נתן זבח שרע קלט רצה מעך כתת נתק כרת עשה קרב רצה ילד יום שמן שחט זבח ידה

Transla. Chal.

ישראל ומן גיוריא בישראל דיקריב קורבניה לכל נדריהון ולכל נדבתהון דיקרבון קדם יי לעלתא: לרעוא לכון שלים דכר בתורי באמריא ובעזיא: כל דביה מומא לא תקרבון ארי לא לרעוא יהי לכון: וגבר ארי יקריב נכסת קודשיא קדם יי לפרשא נדרא או לנדבתא בתורי או בענא שלים יהי לרעוא כל מומא לא יהי ביה: עויר או תביר או פסיק או יבלן או גרבן או חזזן לא תקרבון אלין קדם יי וקורבנא לא תתנון מנהון על מדבחא קדם יי: ותור ואימר יתיר וחסיר נדבתא תעביד יתיה ולנדרא לא יתרעי: ודמריס ודכתיש ודשליף ודגזיר לא תקרבון קדם יי ובארעכון לא תעבדון: ומיד בר עממין לא תקרבון ית קורבן אלהכון מכל אלין ארי חבולהון בהון מומא בהון לא לרעוא יהון לכון: ומליל יי עם משה למימר: תור או אימר או עז ארי יתיליד ויהי שבעא יומין בתר אמיה ומיומא תמינאה ולהלא יתרעי לקרבא קורבנא קדם יי: ותורתא או שיתא לה ולברה לא תכסון ביומא חד: וארי תכסון נכסת תודתא

Primitiua chal.

גור קרב עלה רעה תור עז עאן הוה קרב נתן דבח עבד רעה שלף עבד הוה אמר ילד אם תמנא רעה שה נכס אחד ידה

Interp. chal.

israel & de pegrinis qui habitāt in israel: q̄ obtulerit oblationē suā oibus votis suis & oib⁹ oblatiōib⁹ spontaneis suis q̄ obtulerit corā dn̄o in holocaustū: vt placabile sit pro nobis: masculus integer erit ex bobus aut ex agnis vel capris. Omne in quo fuerit macula non offeretis: quia nō erit pro vobis placabile. Vir autē qui obtulerit victimā sanctificationū coram dn̄o vota soluēs aut sponte offerens de bobus aut de ouibus: integrum erit: vt sit placabile: ois macula non erit in eo: si cecū fuerit aut cōfractū aut succisum: aut papulas habens aut scabiē aut impetiginē: non offeretis ea corā dn̄o: neq̄ oblationē pōetis ex eis sup altare corā dn̄o. Bos & agnus si fuerit supflu⁹ vl' diminutus: volūtarie facies eum: & pro voto nō erit placabilis. Animal aūt quod habet cōtritos vel tusos aut sectos testiculos nō offeretis illud corā dn̄o: neq̄ in terra vestra hoc facietis. Et de manu filii populoꝝ non offeretis oblationē deo vestro ex oībus his: q: corruptio eoꝝ in eis ēst: macula est in eis: nō erit placabile vobis. Locutusq̄ ē dn̄s cū moyse dicēs. Bos aut agn⁹ aut capra cū nati fuerit: septē dieb⁹ erūt cū mr̄e sua: a die aūt octauo & deinceps erūt acceptabiles vt offerāt in oblationē corā dn̄o. Bouē aut ouē nō imolabitis vna die cū filio suo. Cū aūt imolaueritis hostiā grāꝝ

ליהוה לרצנכם תזבחו׃ ביום
ההוא יאכל לא תותירו ממנו
עד בקר אני יהוה׃ ושמרתם
מצותי ועשיתם אתם אני יהוה׃
ולא תחללו את שם קדשי
ונקדשתי בתוך בני ישראל אני
יהוה מקדשכם׃ המוציא אתכם
מארץ מצרים להיות לכם לאלהים
אני יהוה׃

Cap. xxiii.

וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל
ואמרת אלהם מועדי יהוה אשר
תקראו אתם מקראי קדש אלה
הם מועדי׃ ששת ימים תעשה
מלאכה וביום השביעי שבת שבתון
מקרא קדש כל מלאכה לא
תעשו שבת הוא ליהוה בכל
מושבתיכם׃ אלה מועדי יהוה
מקראי קדש אשר תקראו אתם
במועדם׃ בחדש הראשון בארבעה
עשר לחדש בין הערבים פסח
ליהוה׃ ובחמשה עשר יום לחדש
הזה חג המצות ליהוה שבעת ימים
מצות תאכלו׃ ביום הראשון
מקרא קדש יהיה לכם כל
מלאכת עבדה לא תעשו׃
והקרבתם אשה ליהוה שבעת
ימים ביום השביעי מקרא קדש כל

אכל יתר · צוה עשה · חלל · קדש · יצא · היה · דבר · עוד · קרא · יום עשה · לאך שבע · ישב · קרא · רבע · יום · אכל · היה · קרב · שבע

ne domino: vt possit esse placabilis: eodē die comedetis eam. Non remanebit quicquam in mane alterius diei. Ego dñs. Custodite mandata mea & facite ea. Ego dominus. Ne polluatis nomen meū sanctū: vt sanctificer in medio filiorū israel. Ego dñs qui sanctifico vos & eduxi de terra egypti: vt essem vobis in deū. Ego dominus. Ca. 23.

Locutusq; ē dñs ad moysen dicens. Loq̄re filiis israel & dices ad eos. He sūt ferie domini quas vocabitis sanctas. Sex diebus facietis opus. dies septimus: quia sabbati requies ē: vocabitur sanctus. Oē opus non facietis in eo. Sabbatū dñi est in cūctis habitatiōibus vrīs. He sunt ergo ferie dñi sancte quas celebrare debetis tpibus suis. Mense primo quarta decima die mēsis ad vesperū phase domini est. & quinta decima die mensis huius solēnitas azymorū dñi ē. Septem dieb9 azyma comedetis. Dies primus erit vobis celeberrim9 sanctusq;. Omne opus seruile nō facietis in eo: sed offeretis sacrificium in igne domino septem diebus. Dies aūt septimus erit celebrior & sā

gratiax dño acceptabile vobi sacrificabitis
χαρμοσύνης τῷ κυρίῳ εἰσδεκτὸν ὑμῖν θύσετε
illud: die illa comedet: nō relin-
αὐτό, τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ βρωθήσεται, οὐκ ἀπο-
quetis de carnib9 ad mane: ego do-
λείψετε ἀπὸ τῶν κρεῶν εἰς τὸ πρωΐ, ἐγὼ κύ-
min9. seruate pcepta mea τ fa-
ριος. φυλάξεσθε τὰς ἐντολάς μου καὶ ποιή-
cietis ea: ego dñs. τ nō pollua
σετε αὐτάς, ἐγὼ κύριος. καὶ οὐ μὴ βεβηλώ-
tis nomē scti mei: τ sctificabor
σητε τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου μου, καὶ ἁγιασθήσομαι
in medio filiox israel: ego dñs sctificās
ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων
vos: q̄ eduxi vos de t̄ra egypti: vt
ὑμᾶς, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὥστε
essem vr̄ de9: ego dñs.
εἶναι ὑμῶν θεός, ἐγὼ κύριος. Ca. 23

Et locutus ē dñs ad moysen: dicēs:
Καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων,
loq̄re filiis israel: τ dices ad eos:
λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς,
festa dñi q̄ vocabitis ipa vocata sctā:
ἑορταὶ κυρίου ἃς καλέσετε αὐτὰς κλητὰς ἁγίας,
hec sūt festa mea. sex dies facies o-
αὗταί εἰσιν αἱ ἑορταί μου. ἓξ ἡμέρας ποιήσεις ἔρ-
pera: at die septima sabbata reques
γα, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα ἀνάπαυσις
vocata sctā dño: oē op9 nō facietis:
κλητὴ ἁγία τῷ κυρίῳ, πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε,
sabbata sunt dño. in oī hītatiōe vē
σάββατά ἐστιν τῷ κυρίῳ. ἐν πάσῃ κατοικίᾳ ὑ-
stra hec festa dño vocata sctā: q̄ voca
μῶν αὗται αἱ ἑορταὶ τῷ κυρίῳ κληταὶ ἅγιαι, ἃς καλέ-
bitis ipa in tēporib9 suis. in primo
σετε αὐτὰς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν. ἐν τῷ πρώτῳ
mēse in quarta decima die mēsis:
μηνὶ ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνός, ἀ-
inter vesptina phase dño. τ in
ναμέσον τῶν ἑσπερινῶν πάσχα τῷ κυρίῳ. καὶ ἐν τῇ
quinta decima die mēsis hui9 fe-
πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τούτου ἑορ-
stū azymox dño. septē dies come-
τὴ τῶν ἀζύμων τῷ κυρίῳ. ἑπτὰ ἡμέρας φάγε-
detis azyma. τ dies pria vocata sctā e-
σθε ἄζυμα. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔ-
rit vobis. oē op9 seruile nō facietis.
σται ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε.
τ offeretis holocaustū dño septē
καὶ προσάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ κυρίῳ ἑπτὰ
dies. τ dies septima vocata sctā
ἡμέρας. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ ἁγία
erit vobis. oē
ἔσται ὑμῖν. πᾶν

Exod. 12. c. Nume. 18. c.

A B

Privitiva chal.

אכל שאר · נטר חלל קדש · נפק הוה · אמר · יעד ערע · שית עבד · יתב ערע · רבע · חגג · אכל הוה · עבד קרב

Interp. chal.

actionis coram dño: vt sit pro vobis placabilis immolabitis eam. Eadem die comedatur: nō relinquatis ex ea vsq; mane: ego dñs. Custodietisq; precepta mea et facietis ea: ego dñs. Et non violabitis nomen sanctum meū: τ sanctificabor in medio filiox israel: ego dñs qui sanctifico vos: qui eduxi vos de terra egypti vt sim vobis in deum: ego dñs. Ca. 23.

Locutusq; est dñs cum moyse dicēs. Loquere cū filiis israel: τ dices ad eos. Solemnitates dñi quas vocabitis inuocatione sancta: hec sunt solēnitates mee. Sex diebus facies opus: die aūt septio sabbatū requiei est vocatione sancta: oīe opus nō facietis in eo: sabbatū est corā dño in cunctis habitationibus vr̄is. Hec sunt solēnitates dñi quas vocabitis vocatione scta in tpibus suis. Mense pmo q̄rtadecima mēsis ad vesperā phase corā dño ē: q̄ntadecia aūt die mēsis huius solēnitas azymox est corā dño: septē diebus azyma comedetis. In die primo erit vobis vocatio sancta: omne opus seruile nō facietis. τ offeretis oblationem coram domino septem diebus: in die septimo vocatio sancta erit vobis: omne

Transla. Chal.

קדם יי לרעוא לכון תכסון׃ ביומא ההוא יתאכיל לא תשארון מיניה עד צפרא אנא
יי׃ ותטרון פקודי ותעבדון יתהון אנא יי׃ ולא תחלון ית שמא דקודשי ואתקדש
בגו בני ישראל אנא יי מקדשכון׃ דאפיק יתכון מארעא דמצרים למהוי לכון
לאלה אנא יי׃

Ca. xxiii.

ומליל יי עם משה למימר׃ מליל עם בני
ישראל ותימר להון מועדיא דיי דתערעון יתהון מערע קדיש אילין אינון מועדי׃
שתא יומין תתעבד עיבידתא וביומא שביעאה שבת שבתא מערע קדיש כל עיבידא
לא תעבדון שבתא היא קדם יי בכל מותבניכון׃ אילין מועדיא דיי מערע קדיש
דתערעון יתהון בזמניהון׃ בירחא קדמאה בארבעת עשרא לירחא בין שמשיא
פסחא קדם יי׃ ובחמשת עשרא יומא לירחא הדין חגא דפטיריא קדם יי שבעא
יומין פטירא תיכלון׃ ביומא קדמאה מערע קדיש יהי לכון כל עיבידת פולחנא לא
תעבדון׃ ותקרבון קורבנא קדם יי שבעא יומין ביומא שביעאה מערע קדיש כל

opus seruile nō facietis. τ locut9 est dño
ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. καὶ ἐλάλησε κύριος
ad moysen: dicēs: loq̄re filiis israel: τ di
πρὸς μωυσῆν, λέγων, εἰπὸν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐ-
ces ad eos: qñ ingressi fueritis in t̄rā: quā ego do
ρεῖς πρὸς αὐτούς, ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἐγὼ δί-
vobis: τ messueritis messem ipi9: τ fe
δωμι ὑμῖν, καὶ θερίσητε τὸν θερισμὸν αὐτῆς, καὶ οἴ-
retis manipulos pmitias messis vr̄e ad
σετε δράγματα ἀπαρχὴν τοῦ θερισμοῦ ὑμῶν πρὸς τὸν
sacerdotē: τ offeret manipulū corā dño acceptabile
ἱερέα, καὶ ἀνοίσει τὸ δράγμα ἔναντι κυρίου δεκτὸν
vobis: crastina die a pmo offeret illū sacer
ὑμῖν, τῇ ἐπαύριον τῆς πρώτης ἀνοίσει αὐτὸ ὁ ἱε-
dos. τ facietis in die qua tuleritis
ρεύς. καὶ ποιήσετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἂν φέρητε τὸ
manipulū: ouē imaculatā āniculā in holocaustū
δράγμα, πρόβατον ἄμωμον ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα
dño: τ sacrificiū ei9 due decime si
τῷ κυρίῳ, καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ δύο δέκατα σεμι-
mile cōfecte i oleo: sacrificiū do-
δάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ, θυσίαν τῷ κυ-
mino: i odorē suauitatis dño: τ libationē ei9 quartā
ρίῳ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, καὶ σπονδὴν αὐτοῦ τέταρ-
ptē hin vini. τ panē: τ tosta far-
τον τοῦ ἵν οἴνου. καὶ ἄρτον, καὶ πεφρυγμένα χί-
ra noua nō comedetis vsq; ad ipā3 diē hāc:
δρα νέα οὐ φάγεσθε ἕως εἰς αὐτὴν τὴν ἡμέραν ταύ-
quo ad obtuleritis dona dei vr̄i. legiti
την, ἕως ἂν προσενέγκητε τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ ὑμῶν. νόμι-
mū sēpitnū in gñatiōes vr̄as in oī hītatiōe
μον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ κατοικίᾳ
vr̄a. τ numerabitis vobis a postero die
ὑμῶν. καὶ ἀριθμήσετε ὑμῖν ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τῶν
sabbatox a die qua obtuleritis
σαββάτων ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἂν προσενέγκητε τὸ
manipulū īpositiōis: septē hebdomadas inte
δράγμα τοῦ ἐπιθέματος, ἑπτὰ ἑβδομάδας ὁλοκλή-
gras numerabis vsq; ad crastinū vltime hebdo
ρους ἀριθμήσεις ἕως τῆς ἐπαύριον τῆς ἐσχάτης ἑβδομά-
madis numerabitis q̄nq̄gīta dies: τ offe
δος ἀριθμήσετε πεντήκοντα ἡμέρας, καὶ προσοί-
retis sacrificiū nouū dño: ab hītatiōe
σετε θυσίαν νέαν τῷ κυρίῳ, ἀπὸ τῆς κατοικίας
vr̄a offeretis panes īpositionē: duos panes. ex
ὑμῶν προσοίσετε ἄρτους ἐπίθεμα, δύο ἄρτους. ἐκ
duab9 decimis simile erūt: fermētati co
δύο δεκάτων σεμιδάλεως ἔσονται, ἐζυμωμένοι πεφ-
quētur pmitiax dño. τ offe
θήσονται πρωτογεννημάτων τῷ κυρίῳ. καὶ προσά-
retis cū panib9 septē agnos imaculatos ānī-
ξετε μετὰ τῶν ἄρτων ἑπτὰ ἀμνοὺς ἀμώμους ἐνιαυ-
culos: τ vitulū vnū ex
σίους, καὶ μόσχον ἕνα ἐκ

C

ctior. nulluq; seruile opus facietis in eo. Locutusq; est dñs ad moysē dicens. Loquere filiis israel: & dices ad eos. Cum ingressi fueritis terrā quā ego dabo vobis & messueritis segetem: feretis manipulos spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem. Qui eleuabit fasciculū corā dño vt acceptabile sit pro vobis altero die sabbati: & sāctificabit illum. Atq; in eodē die quo manipulus cōsecratur cedetur agnus imaculatus āniculus in holocaustū dñi: & libamēta offerētur cū eo due decime simile cōspse oleo in incēsū dñi: odoreq; suauissimū. liba quoq; vini quarta pars hin. Panē & polētam & pultes nō comedetis ex segete: vsq; ad diē q̄ offeretis ex ea deo vestro. Preceptū est sempiternum in gñatiōibus cūctisq; habitaculis vestris. Numerabitis ergo ab altero die sabbati i quo obtulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas vsq; ad alterā diē expletionis hebdomade septime. i. quīquagīta dies. & sic offeretis sacrificium nouū dño ex oīb9 habitaculis vestris: panes primitiarū duos de duabus decimis simile fermētate: quos coquetis in primitias dñi. Offeretisq; cum panibus septem

A

מלאכת עבדה לא תעשו׃ וידבר
יהוה אל משה לאמר׃ דבר אל
בני ישראל ואמרת אלהם כי
תבאו אל הארץ אשר אני נתן
לכם וקצרתם את קצירה
והבאתם את עמר ראשית
קצירכם אל הכהן׃ והניף את
העמר לפני יהוה לרצנכם
ממחרת השבת יניפנו הכהן׃
ועשיתם ביום הניפכם את העמר
כבש תמים בן שנתו לעלה ליהוה׃
ומנחתו שני עשרנים סלת
בלולה בשמן אשה ליהוה ריח
ניחח ונסכה יין רביעת ההין׃
ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד
עצם היום הזה עד הביאכם את
קרבן אלהיכם חקת עולם
לדרתיכם בכל משבתיכם׃
וספרתם לכם ממחרת השבת מיום
הביאכם את עמר התנופה שבע
שבתות תמימת תהיינה׃ עד
ממחרת השבת השביעת תספרו
חמשים יום והקרבתם מנחה
חדשה ליהוה׃ ממושבתיכם תביאו
לחם תנופה שתים שני עשרנים
סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים
ליהוה׃ והקרבתם על הלחם שבעת

בוא · בוא · קצר נוף · פנה רצה · עשה · תמם שנה · שנה · בלל · נוח רבע · קלה אכל · בוא · עלם · דור ישב · נוף · היה · שבע ספר · קרב · ישב בוא · שנה · היה אפה בכר · קרב

Transla. Chal.

עיבידת פולחנא לא תעבדון׃ ומליל יי עם משה למימר׃ מליל עם בני ישראל
ותימר להון ארי תעלון לארעא דאנא יהיב לכון ותחצדון ית חצדה ותיתון
ית עומרא ריש חצדכון לות כהנא׃ וירים ית עומרא קדם יי לרעוא לכון מבתר
יומא טבא ירימיניה כהנא׃ ותעבדון ביום ארמותכון ית עומרא אימר שלים
בר שתיה לעלתא קדם יי׃ ומנחתיה תרי עשרונין סולתא דפילא במשח קורבנא
קדם יי לאתקבלא ברעוא ונסכיה חמרא רבעות הינא׃ ולחם וקלי ופירוכן לא
תיכלון עד כרן יומא הדין עד איתאיכון ית קורבן אלהכון קיים עלם לדריכון בכל
מותבניכון׃ ותמנון לכון מבתר יומא טבא מיום איתאיכון ית עומרא דארמותא שבע
שבוען שלמן תהוין׃ עד מבתר שבועתא שביעיתא תמנון חמשין יומין ותקרבון
מנחתא חדתא קדם יי׃ ממותבניכון תיתון לחם ארמותא תרתין גריצן תרין עשרונין
סולתא יהוין חמיע יתאפין בכורין קדם יי׃ ותקרבון על לחמא שבעא

Interp. chal.

opus seruile nō facietis. Locutusq; est dñs cū moyse dicens. Loquere cū filiis israel: τ dices ad eos. Cum ingressi fueritis terrā quā ego dabo vobis: τ messueritis messem eius: afferetis manipulū primitiax messis vr̄e ad sacerdotē. Et eleuabit sacerdos manipulū corā dño: vt acceptabile sit pro vobis. Post diē festiuitatis eleuabit eū sacerdos. Facietisq; i die quo eleuatur manipulus agnū integrū anniculū in holocaustū corā dño. Munus aūt eius erit due decime simile conspersē oleo in oblationē corā dño: vt suscipiat cū beneplacito: τ libamentū eius q̄rta pars hin vini. Panē aūt τ grana torrefacta τ polentā nō comedetis vsq; ad diē hanc: donec offeratis oblationē dei vr̄i: legitimū sempiternū erit gñationibus vestris in cunctis habitationibus vr̄is. Et numerabitis vobis ab altero die festiuitatis a die in quo offeretis manipulū eleuationis septē hebdomadas integras: vsq; ad alterā diē expletionis hebdomade septie nūerabitis q̄nquaginta dies. et offeretis mun9 nouū corā dño. De habitatiōibus vr̄is afferetis panē eleuationis: due placente ex duabus decimis simile erūt: fermētate coq̄tur in primitias coram domino. Offeretisq; cum pane septem

Privitiva chal.

עלה אמר · עול חצד · את ראש רום · רעה טוב · שתא · קבל קלה · אכל את אקום · דור יתב מנה · רום הנה קרב · חדה אתא · תרי אפה

כבשים תמימם בני שנה, ופר בן
בקר אחד ואילם שנים יהיו עלה
ליהוה, ומנחתם ונסכיהם אשה
ריח ניחח ליהוה: ועשיתם שעיר
עזים אחד לחטאת, ושני כבשים
בני שנה לזבח שלמים: והניף
הכהן אתם על לחם הבכרים
תנופה לפני יהוה על שני כבשים,
קדש יהיו ליהוה לכהן: וקראתם
בעצם היום הזה מקרא קדש
יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא
תעשו חקת עולם בכל משבתיכם
לדרתיכם: ובקצרכם את קציר
ארצכם לא תכלה פאת שדך
בקצרך ולקט קצירך לא תלקט
לעני ולגר תעזב אתם אני יהוה
אלהיכם: וידבר יהוה אל משה
לאמר: דבר אל בני ישראל
לאמר בחדש השביעי באחד
לחדש יהיה לכם שבתון זכרון
תרועה מקרא קדש: כל מלאכת
עבדה לא תעשו והקרבתם אשה
ליהוה: וידבר יהוה אל משה
לאמר: אך בעשור לחדש השביעי
הזה יום הכפרים הוא מקרא
קדש יהיה לכם ועניתם את
נפשתיכם והקרבתם אשה

נוח עשה שער · נוף · פנה · קרא · לאך · עשה ישב · דור קצר · כלה פאה · לקט · ענה גור עזב · דבר · שבע · היה · רוע · קרב · עשר · ענה

agnos immaculatos anniculos: & vitulū de armēto vnū: & arietes duos: & erūt i holocaustū cum libamentis suis in odorem suauissimū domino. Facietis & hircū pro peccato. Duosq; agnos anniculos hostias pacificorū. Cūq; eleuauerit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram domino: cedēt in vsum eius. Et vocabitis hūc diem celeberrimū atq; sanctissimum. Omne opus seruile nō facietis i eo. Legitimū sēpiternū erit in cūctis habitaculis & gn̄atiōibus vr̄is. Postq; āt messueritis segetē terre vr̄e nō secabitis eā vsq; ad solū nec remanentes spicas colligetis. Sed pauperib⁹ & peregrinis dimittetis eas. Ego sum dn̄s deus vr̄. Locutusq; est dn̄s ad moysen dicens. Loquere filiis israel. Mense septimo: prima die mensis erit vobis sabbatum memoriale clāgētib⁹ tubis: & vocabitur sctm̄. Omne opus seruile nō facietis in eo: & offeretis holocaustū dn̄o. Locutusq; ē dn̄s ad moysen dicēs. Decimo die mensis huius septimi dies expiationū erit celeberrimus: & vocabitur sctūs. Affligetisq; animas vestras in eo: & offeretis holocaustum

bobus: τ arietes duos immaculatos: τ erūt holo
βουκολίου, καὶ κριοὺς δύο ἀμώμους, καὶ ἔσονται ὁλο
caustū dn̄o. τ sacrificia eoꝝ τ
καύτωμα τῷ κυρίῳ· καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ
libatiōes eoꝝ sacrificiū odoris suauitatis dn̄o. τ facie
σπονδαὶ αὐτῶν θυσία ὀσμὴ εὐωδίας τῷ κῶ. καὶ ποιή
tis hircū ex capris vnū pro pctō: duos a
σετε χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ δύο ἀμ
gnos anniculos in sacrificiū salutaris cū panibus
νοὺς ἐνιαυσίους εἰς θυσίαν σωτηρίου μετὰ τῶν ἄρτων
pmitiaꝝ. τ iponet ea sacerdos
τῶν πρωτογεννημάτων. καὶ ἐπιθήσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς
cū panibus pmitiaꝝ ipositiōe
μετὰ τῶν ἄρτων τῶν πρωτογεννημάτων ἐπίθεμα
corā dn̄o cū duobus agnis: sctā erūt
ἐναντίον κυρίου μετὰ τῶν δύο ἀμνῶν, ἅγια ἔσονται
dn̄o. sacerdoti offerēti ea ipsi erūt.
τῷ κυρίῳ· τῷ ἱερεῖ τῷ προσφέροντι αὐτὰ αὐτῷ ἔσται.
τ vocabitis hāc diē: vocata sctā e
καὶ καλέσετε ταύτην τὴν ἡμέραν, κλητὴ ἁγία ἔσ
rit vobis. oē opus seruile nō facietis in
ται ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν
ea. legitimū sēpiternū in gn̄atiōes vr̄as in oī
αὐτῇ. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσῃ
hītatiōe vr̄a. τ qn̄ messueritis messē
κατοικίᾳ ὑμῶν. καὶ ὅταν θερίζητε τὸν θερισμὸν τῆς
t̄re vr̄e: nō pficietis reliquū messis
γῆς ὑμῶν, οὐ συντελέσετε τὸ λοιπὸν τοῦ θερισμοῦ
agri tui cū messueris tu: τ q̄ cecī
τοῦ ἀγροῦ σου ἐν τῷ θερίζειν σε, καὶ τὰ ἀποπί
derint messis tue nō colliges: me
πτοντα τοῦ θερισμοῦ σου οὐ συλλέξεις, τῷ πτω
dico τ aduene relinqs ea: ego
χῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ καταλείψεις αὐτά, ἐγὼ
dn̄s deus vr̄. τ locutus ē dn̄s ad moy
κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ
sen: dicēs: loqre filiis israel: dicēs:
σῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων,
mēsis septimi vna mēsis erit vobis re
τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου μιᾷ τοῦ μηνὸς ἔσται ὑμῖν ἀνά
quies: mēoriale tubaꝝ vocata sctā
παυσις, μνημόσυνον σαλπίγγων κλητὴ ἁγία τῷ
dn̄o: oē opus seruile nō facietis, τ of
κυρίῳ, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. καὶ προ
feretis holocaustū dn̄o. τ locutus ē do
σάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ κυρίῳ. καὶ ἐλάλησε κύ
minus ad moysen: dicēs: τ decima mēsis
ριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, καὶ τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς
septimi huius dies expiatiōis: vocata sā
τοῦ ἑβδόμου τούτου ἡμέρα ἐξιλασμοῦ, κλητὴ ἁ
cta erit vobis. τ humiliabitis aīas vr̄as:
γία ἔσται ὑμῖν. καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν,
τ offeretis holocaustū
καὶ προσάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ

D · ē.19.b · ē.19.f. · E

Trānsla. Chal.

אמרין שלמין בני שנה, ותור בר תורי חד ודכרין תרין יהון עלתא קדם יי ומנחתהון
ונסכיהון קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי: ותעבדון צפיר בר עזין חד לחטאתא,
ותרין אמרין בני שנה לנכסת קודשיא: וירים כהנא יתהון על לחם בכוריא ארמא
קדם יי על תרין אמרין, קודשא יהון קדם יי לכהנא: ותערעון בכרן יומא הדין מערע
קדיש יהי לכון כל עבידת פולחנא לא תעבדון, קים עלם בכל מותבניכון לדריכון:
ובמחצדכון ית חצדא דארעכון לא תשיצי פאתא דחקלך במחצדך, ולקטא דחצדך לא
תלקט, לעניי ולגיורי תשבוק יתהון אנא יי אלהכון: ומליל יי עם משה למימר:
מליל עם בני ישראל למימר, בירחא שביעאה בחד לירחא יהי לכון ניחא, דוכרן יבבא
מערע קדיש: כל עבידת פולחנא לא תעבדון, ותקרבון קורבנא קדם יי: ומליל יי
עם משה למימר: ברם בעשרא לירחא שביעאה הדין יומא דכפוריא הוא מערע
קדיש יהי לכון, ותענון ית נפשתכון, ותקרבון קורבנא

Primitiua chal.

בן עלה · קבל רעה עבד · עז אחד רום · ערע הוה קום · יתב דור חצד · שצא פאה · לקט ענה גור · שבק אמר אחד · נוח עבד קרב · ערע · ענה קרב

Interp. chal.

agnos integros anniculos τ vitulū de bobus vnū: τ arietes duo erunt in holocaustū corā dn̄o: τ munera eoꝝ τ libamēta eoꝝ: vt suscipiatur oblatio volūtarie corā dn̄o. Facietisq; hircū vnū de capris pro peccato et duos agnos anniculos in hostiā sanctificationū: et eleuabit eos sacerdos cum pane primitiarū eleuatione corā dn̄o cū duobus agnis: sctificata erunt coram dn̄o: τ sacerdoti pertinebūt. Et vocabitis hunc eūdem diē vocatione sancta: sanctus erit vobis: oē opus seruile nō facietis: legitimū sempiternū erit in cunctis habitationibus vr̄is τ generationibus vr̄is. Et qn̄ messueritis segetē t̄re vr̄e: nō ɔsumabis metere angulū agri tui cum messueris: neq; colliges decidentes spicas messis tue: sed pauperi τ peregrino dimittes eas: ego dn̄s deus vester. Locutusq; est dn̄s cum moyse dicens. Loquere cum filiis israel dicens. In mense septimo prima die mensis erit vobis requies: memoriale clangoris τ vocatio sancta: oē opus seruile nō facietis: τ offeretis oblationē corā dn̄o. Locutusq; est dn̄s cū moyse dicēs. Uerūtamē in decima die mensis hui⁹ septimi dies expiationū erit: vocatio sctā erit vobis: τ affligetis aīas vr̄as: τ offeretis oblatō ez

dn̄o. oē opus nō facietis in ipsa die
κυρίῳ. πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ
hac: est enī dies expiatiōis hec vobis:
ταύτῃ, ἔστι γὰρ ἡμέρα ἐξιλασμοῦ αὕτη ὑμῖν,
ppitiare pro vobis corā dn̄o deo
ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ
vr̄o. oīs aīa: q̄ nō humiliabit
ὑμῶν. πᾶσα ψυχή, ἥτις μὴ ταπεινωθήσεται
in ipsa die hac: exterminabit ex
ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ
pplo suo. τ oīs aīa: q̄ faciet
τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ πᾶσα ψυχή, ἥτις ποιήσει
op⁹ in ipsa die hac: peribit aīa
ἔργον ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ἀπολεῖται ἡ ψυ
ma illa de pplo suo. oē op⁹ nō fa
χὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. πᾶν ἔργον οὐ ποιή
cietis. legitimū sēpiternū in gn̄atiōes vr̄as in
σετε. νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν
oīb⁹ hītatiōib⁹ vr̄is: sabbata sab
πάσαις ταῖς κατοικίαις ὑμῶν, σάββατα σαβ
batoꝝ erūt vobis. τ humiliabitis aīa
βάτων ἔσται ὑμῖν. καὶ ταπεινώσετε τὰς ψυ
mas vr̄as a nono mēsis. a ves
χὰς ὑμῶν ἀπὸ ἐννάτης τοῦ μηνός. ἀπὸ ἑσπέ
pera vsq; ad vesperā sabbatizabitis sab
ρας ἕως ἑσπέρας σαββατιεῖτε τὰ σάβ
bata vr̄a. τ locut⁹ ē dn̄s ad moy
βατα ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ
sen: dicēs: loqre filiis israel: di
σῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέ
cēs: quinta decima mēsis septi
γων, τῇ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδό
mi huius festū tabnaculoꝝ septē dies domi
μου τούτου ἑορτὴ σκηνῶν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ κυ
no. τ dies pria vocata sctā erit
ρίῳ. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κλητὴ ἁγία ἔσται
vobis: oē op⁹ seruile nō facietis.
ὑμῖν, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε.
septē dies offeretis holocaustū dn̄o.
ἑπτὰ ἡμέρας προσάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ κυρίῳ.
τ dies octaua vocata sctā erit vobis.
καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ὀγδόη κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν.
τ offeretis holocaustū dn̄o: exodiō
καὶ προσάξετε ὁλοκαύτωμα τῷ κυρίῳ, ἐξόδιόν
est. oē opus seruile nō facietis. hec
ἐστι, πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε. αὗται αἱ
festa dn̄i: qua vocabitis ipa vocata san
ἑορταὶ κυρίου, ἃς καλέσετε αὐτὰς κλητὰς ἁ
cta: vt offeratis oblationē dn̄o:
γίας, ὥστε προσενέγκαι κάρπωμα τῷ κυρίῳ,
holocausta τ sacrificia ipoꝝ: τ libatiōes.
ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας αὐτῶν, καὶ σπονδὰς τὸ

F

domino. Omne opus seruile non facietis in tpe diei huius. quia dies propitiationis est. vt propitietur vobis dominus deus vester. Omnis anima que afflicta non fuerit die hac: peribit de populis suis: & que operis quippiam fecerit: delebo eam de populo suo. Nihil ergo operis facietis in eo. Legitimū sēpiternū erit vobis in cūctis generationibus & habitationibus vestris. Sabbatū requietiōis est: & affligetis aīas vr̄as. Die nono mēsis septimi a vespe vsq; ad vesperā celebrabitis sabbata vr̄a. Et locut⁹ ē dn̄s ad moysen dicens. Loquere filiis israel. A quinto decimo die mensis huius septimi erunt ferie tabernaculorum septē diebus domino. Dies primus vocabitur celeberrim⁹ atq; sctissimus. Omne opus seruile non facietis in eo. & septem diebus offeretis holocausta dn̄o. Dies quoq; octauus erit celeberrim⁹ atq; sanctissimus: & offeretis holocaustum dn̄o. Est enim cetus atq; collecte. Omne opus seruile nō facietis in ea. He sunt ferie dn̄i quas vocabitis celeberrimas atq; sanctissimas. offeretisq; in eis oblatiōes dn̄o holocausta & libamenta iuxta ritū vniuscuiusq;

ליהוה: וכל מלאכה לא תעשו
בעצם היום הזה כי יום כפרים
הוא לכפר עליכם לפני יהוה
אלהיכם: כי כל הנפש אשר לא
תענה בעצם היום הזה ונכרתה
מעמיה: וכל הנפש אשר תעשה
כל מלאכה בעצם היום הזה
והאבדתי את הנפש ההוא מקרב
עמה: כל מלאכה לא תעשו חקת
עולם לדרתיכם בכל משבתיכם:
שבת שבתון הוא לכם ועניתם את
נפשתיכם בתשעה לחדש בערב
מערב עד ערב תשבתו שבתכם:
וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר
אל בני ישראל לאמר בחמשה
עשר יום לחדש השביעי הזה
חג הסכות שבעת ימים ליהוה:
ביום הראשון מקרא קדש כל
מלאכת עבדה לא תעשו:
שבעת ימים תקריבו אשה
ליהוה ביום השמיני מקרא
קדש יהיה לכם והקרבתם אשה
ליהוה עצרת הוא כל מלאכת
עבדה לא תעשו: אלה מועדי
יהוה אשר תקראו אתם מקראי
קדש להקריב אשה ליהוה
עלה ומנחה זבח ונסכים דבר

פנה · כרת · עשה · אבד · דור ישב · שבת · סכך יום · קרא · לאך עשה · קרב · שמן · היה · עצר · יעד · קרא

Transla. Chal.

קדם יי: וכל עבידא לא תעבדון בכרן יומא הדין ארי יומא דכפוריא הוא לכפרא
עליכון קדם יי אלהכון: ארי כל אנש דלא מתעני בכרן יומא הדין וישתיצי מעמיה:
וכל אנש דיעביד כל עבידא בכרן יומא הדין, ואוביד ית אנשא ההוא מגו עמיה:
כל עבידא לא תעבדון, קים עלם לדריכון בכל מותבניכון: שבת שבתא היא לכון
ותענון ית נפשתיכון בתשעא לירחא ברמשא מרמשא עד רמשא תנוחון ניחכון:
ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל למימר, בחמשת עשרא יומא
לירחא שביעאה הדין חגא דמטליא שבעא יומין קדם יי: ביומא קדמאה מערע
קדיש, כל עבידת פולחנא לא תעבדון: שבעא יומין תקרבון קורבנא קדם יי, ביומא
תמינאה מערע קדיש יהי לכון, ותקרבון קורבנא קדם יי כנישין תהון כל עבידת
פולחנא לא תעבדון: אלין מועדיא דיי דתערעון יתהון מערעי קדיש לקרבא
קורבנא קדם יי, עלתא ומנחתא נכסת קודשין ונסוכין פתגם

Interp. chal.

coram dn̄o. Et oē opus nō facietis in hac eadē die: quia dies expiationū est ad ppiciandū pro vobis coram dn̄o deo vr̄o. Oīs enī homo qui non afflixerit se in hac eadē die: exterminabit de populo suo. Et oīs homo qui fecerit oē opus in hac eadē die: disperdā hominē illū de medio populi sui. Nullum opus facietis in eo: legitimū sempiternū erit generationibus vestris in cunctis habitationibus vr̄is. Sabbatū requietionis erit vobis: τ affligetis aīas vestras in die nono mensis ad vesperā: a vespere vsq; ad vesperum requiescetis in requie vestra. Locutusq; est dn̄s cum moyse dicens. Loquere cum filiis israel dicens. In quintadecima die mensis septimi huius festiuitas vmbraculoꝝ erit septē diebus corā dn̄o: in die primo vocatio sancta erit: omne opus seruile non facietis. Septē diebus offeretis oblationes corā dn̄o: in die octauo vocatio sctā erit vobis: τ offeretis oblationes corā dn̄o: collecti enim eritis: oē opus seruile nō facietis. He sunt solēnitates dn̄i quas vocabitis vocatione sancta: vt offeratur oblatio coram domino holocaustum τ munus τ hostia sanctificationum τ libamenta iuxta ritum

Primitiua chal.

ענה שצא · עבד אבד · קום דור יתב · נוח · אמר · חגג טלל ערע · קרב תמנא · כנש קרב · יעד ערע · עלה

יום ביומו: מלבד שבתת יהוה ומלבד מתנותיכם ומלבד כל נדריכם ומלבד כל נדבתיכם אשר תתנו ליהוה: אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ תחגו את חג יהוה שבעת ימים ביום הראשון שבתון וביום השמיני שבתון: ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים: וחגתם אתו חג ליהוה שבעת ימים בשנה חקת עולם לדרתיכם בחדש השביעי תחגו אתו: בסכת תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסכת: למען ידעו דרתיכם כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציאי אותם מארץ מצרים אני יהוה אלהיכם: וידבר משה את מעדי יהוה אל בני ישראל:

Ca.xxiiij. וידבר יהוה אל משה לאמר: צו את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד: מחוץ לפרכת העדת באהל מועד יערך אתו אהרן מערב עד

diei: exceptis sabbatis domini donisque vestris: et que offeretis ex voto vel que sponte tribuetis dño. A quintodecimo ergo die mensis septimi qñ cōgregaueritis oēs fructus terre vestre: celebrabitis ferias dñi septem diebus. Die primo & die octauo erit sabbatum.i. requies. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrime. spatulasque palmarū. & ramos ligni dēsarū frōdiū & salices de torrēte: & letabimini corā domino deo vestro: celebrabitisque solēnitatē eius septem diebus p annū. Legitimū sēpiternū erit i gnātiōib⁹ vestris. Mēse septimo festa celebrabitis: & habitabitis in vmbraculis septē diebus. Oīs qui de gñe est israel: manebit in tabernaculis: vt discāt posteri vri φ in tabernaculis hītare fecerim filios israel: cum educerem eos de terra egypti. Ego dominus deus vr. Locutusque est moyses sup solēnitatibus dñi ad filios israel.

Et locut⁹ ē Ca.24. dñs ad moysē dicens. Precipe filiis israel vt afferāt tibi oleum de oliuis purissimū ac lucidū ad cōcinādas lucernas iugiter extra velū testimōii in tabernaculo federis. Ponetque eas aaron a vespere vsque

καθ᾽ ἡμέραν εἰς ἡμέραν, πλὴν τῶν σαββάτων κυρίου· καὶ πλὴν τῶν δομάτων ὑμῶν, καὶ πλὴν πασῶν τῶν εὐχῶν ὑμῶν, καὶ πλὴν πάντων τῶν ἑκουσίων ὑμῶν, ἃ ἂν δῶτε τῷ κυρίῳ. καὶ ἐν τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου, ὅταν συντελέσητε τὰ γεννήματα τῆς γῆς, ἑορτάσατε τῷ κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας· τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ ἀνάπαυσις, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἀνάπαυσις. καὶ λήψεσθε τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ καρπὸν ξύλου ὡραῖον, καὶ κάλλυνθρα φοινίκων, καὶ κλάδους ξύλου δασεῖς, καὶ ἰτέας, καὶ ἄγνου κλάδους ἐκ χειμάρρου, εὐφρανθῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἑορτάσετε αὐτὴν τὴν ἑορτὴν τῷ κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας τοῦ ἐνιαυτοῦ, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ ἑορτάσετε αὐτήν. ἐν σκηναῖς κατοικήσατε ἑπτὰ ἡμέρας. πᾶς ὁ αὐτόχθων ἐν Ἰσραὴλ κατοικήσουσιν ἐν σκηναῖς, ὅπως ἴδωσιν αἱ γενεαὶ ὑμῶν, ὅτι ἐν σκηναῖς κατῴκισα τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν με αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς τὰς ἑορτὰς κυρίου τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. Ca.24

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἔντειλαι τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ λαβέτωσάν σοι ἔλαιον ἐλάινον καθαρὸν κεκομμένον εἰς φῶς, καῦσαι λύχνον διαπαντὸς ἔξωθεν τοῦ καταπετάσματος, ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου καύσουσιν αὐτὸν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἀφ᾽ ἑσπέρας ἕως

Trāsla. Chal.

יום ביומיה: בר משבייא דיי ובר ממתנתכון ובר מכל נדריכון ובר מכל נדבתכון דתתנון קדם יי: ברם בחמשת עשרא יומא לירחא שביעאה במכנשכון ית עללת ארעא תחגון ית חגא קדם יי שבעא יומין ביומא קדמאה ניחא וביומא תמינאה ניחא: ותסבון לכון ביומא קדמאה פירי אילנא אתרוגין ולולבין והדסין וערבין דנחל ותחדון קדם יי אלהכון שבעא יומין: ותחגון יתיה חגא קדם יי שבעא יומין בשתא קים עלם לדריכון בירחא שביעאה תחגון יתיה: במטליא תתבון שבעא יומין כל יציבא בישראל יתבון במטליא: בדיל דידעון דריכון ארי במטלת ענני אותבית ית בני ישראל באפקותי יתהון מארעא דמצרים אנא יי אלהכון: ומליל משה ית סדר מועדיא דיי ואליפינון לבני ישראל:

Ca.xxiiij. ומליל יי עם משה למימר: פקיד ית בני ישראל ויסבון לך משח זיתא דכיא כתישא לאנהרא לאדלקא בוצינא תדירא: מברא לפרכתא דסהדותא במשכן זימנא יסדר יתיה אהרן מרמשא עד

Interp. chal.

vniusculusque diei: exceptis sabbatis dñi et exceptis donis vrīs et exceptis oib⁹ votis vrīs et exceptis his q̄ sponte offeretis corā dño. Uerūtamen in quintadecima die mensis septimi quādo cōgregaueritis fructus terre: solēnizabitis solēnitatē corā dño septē diebus. in die primo erit requies: et in die octauo erit requies. Sumetisque vobis in die primo fructus arboris citrei et spatulas palmarū, et myrtū et salices torrentis: et letabimini coram dño deo vestro septem diebus. et solēnizabitis hanc solēnitatem coram dño septem diebus per annū: legitimū sempiternū erit generationibus vestris: in mense septimo celebrabitis eam. In vmbraculis habitabitis septem diebus: omnes indigene in israel habitabunt in vmbraculis. vt sciant generationes vestre quia in vmbraculo nubis mee habitare feci filios israel quādo eduxi eos de terra egypti: ego dñs deus vester. Locutusque est moyses ordinē solēnitatū dñi: et docuit eas filios israel. Ca.24.

Locutusque est dominus cum moyse dicens. Precipe filiis israel vt tollant tibi oleum de oliuis contusis purissimum: vt luceat: vt incendantur lucerne iugiter. extra velum testimonii in tabernaculo federis ordinabit eas aaron a vespere

בקר לפני יהוה תמיד חקת עולם לדרתיכם: על המנרה הטהרה יערך את הנרות לפני יהוה תמיד: ולקחת סלת ואפית אתה שתים עשרה חלות שני עשרנים יהיה החלה האחת: ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת על השלחן הטהר לפני יהוה: ונתת על המערכת לבנה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה ליהוה: ביום השבת ביום השבת יערכנו לפני יהוה תמיד מאת בני ישראל ברית עולם: והיתה לאהרן ולבניו ואכלהו במקום קדש כי קדש קדשים הוא לו מאשי יהוה חק עולם: ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי: ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן: ויניחהו במשמר לפרש להם על פי יהוה: וידבר יהוה אל משה לאמר: הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השמעים את ידיהם על ראשו

in mane corā dño cultu ritusque perpetuo in gñatiōibus vrīs. Sup candelabrū mūdissimū ponentur semper ī conspectu domini. Accipies quoque similā & coques ex ea duodecim panes: qui singuli hēbūt duas decimas. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram domino statues. & pones super eos thus lucidissimum: vt sit panis in monimētū oblationis dñi. Per singula sabbata mutabuntur corā domino suscepti a filiis israel federe sēpiterno. erūtque aaron & filiorū eius vt comedant eos in loco sctō. quia sanctum sanctorum est de sacrificiis dñi iure ppetuo. Ecce aūt egressus fili⁹ mulieris israelitidis quē peperat de viro egyptio inter filios israel: iurgatus est ī castris cum viro israelita. Cumque blasphemasset nomen domini & maledixisset ei adductus est ad moysen. Vocabatur aūt mater eius salumith filia dabri de tribu dan. Miserūtque eū ī carcerē donec noscet qd iuberet dominus. Qui locutus est ad moysen dicens. Educ blasphemum extra castra: & ponāt omnes qui audierūt manus suas super caput eius;

πρωῒ ἔναντι κυρίου ἐνδελεχῶς, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ἐπὶ τῆς λυχνίας τῆς καθαρᾶς καύσουσι τοὺς λύχνους ἔναντι κυρίου ἕως εἰς τὸ πρωΐ. καὶ λήψεσθε σεμίδαλιν, καὶ ποιήσετε αὐτὴν δώδεκα ἄρτους, δύο δεκάτων ἔσται ὁ ἄρτος ὁ εἷς. καὶ ἐπιθήσετε αὐτοὺς δύο θέματα, ἓξ ἄρτους τὸ ἓν θέμα ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν καθαρὰν ἔναντι κυρίου. καὶ ἐπιθήσετε ἐπὶ τὸ θέμα λίβανον καθαρὸν καὶ ἅλας, καὶ ἔσονται οἱ ἄρτοι εἰς ἀνάμνησιν προκείμενοι τῷ κυρίῳ. τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων προθήσετε ἔναντι κυρίου διαπαντὸς παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, διαθήκην αἰώνιον. καὶ ἔσται ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, καὶ φάγονται αὐτὰ ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ἔστι γὰρ ἅγια ἁγίων τοῦτο αὐτῷ ἀπὸ τῶν θυσιαζομένων τῷ κυρίῳ, νόμιμον αἰώνιον. καὶ ἐξῆλθεν υἱὸς γυναικὸς ἰσραηλίτιδος, καὶ οὗτος ἦν υἱὸς αἰγυπτίου ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. καὶ ἐμαχέσαντο ἐν τῇ παρεμβολῇ ὁ ἐκ τῆς ἰσραηλίτιδος, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἰσραηλίτης. καὶ ἐπονομάσας ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς τῆς ἰσραηλίτιδος τὸ ὄνομα κατηράσατο, καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς μωυσῆν· καὶ τὸ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ σαλωμὶθ θυγάτηρ δαβρὶ ἐκ τῆς φυλῆς δάν. καὶ ἀπέθεντο αὐτὸν εἰς φυλακὴν διακρῖναι αὐτὸν διὰ προστάγματος κυρίου. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐξάγαγε τὸν καταρασάμενον ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐπιθήσουσι πάντες οἱ ἀκούσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ,

Trāsla. Chal.

צפרא קדם יי תדירא קים עלם לדריכון: על מנרתא דכיתא יסדר ית בוציניא קדם יי תדירא: ותסב סולתא ותיפי יתה תרתא עסרי גריצן תרין עשרונין תהי גריצתא חדא: ותשוי יתהון תרין סדרין שית בסדרא על פתורא דכיא קדם יי: ותתן על סדרא לבונתא דכיתא ותהי ללחם לאדכרתא קורבנא קדם יי: ביומא דשבתא ביומא דשבתא יסדרניה קדם יי תדירא מן בני ישראל קים עלם: ותהי לאהרן ולבנוהי וייכלוניה באתר קדיש ארי קדש קודשין הוא ליה מקורבניא דיי קים עלם: ונפק בר איתתא בת ישראל והוא בר גבר מצראי בגו בני ישראל ואתנצו במשריתא בר איתתא בת ישראל וגברא בר ישראל: ופריש בר איתתא בת ישראל ית שמא וארגיז ואיתיאו יתיה לות משה ושום אמיה שלומית בת דברי לשבטא דדן: ואסרוהי בבית מטרא עד דיתפרש להון על גזירת מימרא דיי: ומליל יי עם משה למימר: אפיק ית דארגיז למברא למשריתא ויסמכון כל דשמעין ית ידיהון על רישיה

Interp. chal.

vsque mane corā dño iugiter: legitimū sempiternū erit in generatiōibus vrīs. Sup candelabrū mundissimū disponet lucernas corā dño semp. Tollesque similā et coques ex ea duodecim placentas: ex duabus decimis erit vnaquęque placenta. Ponesque eas duobus ordinibus: sex in ordine vno sup mēsam mundissimā coram dño: et pones sup ordinē panis thus purissimū: et erit in monimentū panis oblatiōis corā dño. per singula sabbata ordinabit eum corā dño iugiter a filiis israel pacto sempiterno. Eritque aarō et filiis ei⁹: vt comedāt eum in loco sctō: qr sanctū sanctorū est ei de oblationibus dñi pacto sempiterno. Egressusque ē filius mulieris israelitidis: ipse aūt erat filius viri egyptii in medio filiorū israel: et rixati sunt in castris: filius mulieris israelitidis et vir israelita. Et explanauit fili⁹ mulieris israelitidis nomē et blasphemauit: et adduxerūt eū ad moysen. Nomē aūt matris eius erat selomith filia dabri de tribu dan. Ligaueruntque eum in carcere: donec exponeretur eis per sententiā verbi domini. Locutusque ē dñs cū moyse dicens. Educ blasphemū extra castra: et imponant omnes qui audierūt manus suas super caput eius:

Ter. Heb.

ורגמו אתו כל העדה׃ ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו׃ ונקב שם יהוה מות יומת רגום ירגמו בו כל העדה כגר כאזרח בנקבו שם יומת׃ ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת׃ ומכה נפש בהמה ישלמנה נפש תחת נפש׃ ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו׃ שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו׃ ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת׃ משפט אחד יהיה לכם כגר כאזרח יהיה כי אני יהוה אלהיכם׃ וידבר משה אל בני ישראל ויוציאו את המקלל אל מחוץ למחנה וירגמו אתו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה יהוה את משה׃

Cap.xxv.

וידבר יהוה אל משה בהר סיני לאמר׃ דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת ליהוה׃ שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך ואספת את תבואתה׃

Primitiua heb.: רגם · גור זרח · מות נכה · שלם · נתן עשה · עשה · שפט · היה · יצא · קלל חנה · רגם עשה · בוא · שנה · זרע שדה זמר · בוא

Trāsla.B.Hiero.

& lapidet eū populus vniuersus. Et ad filios israel loqueris. Homo qui maledixerit deo suo portabit pctūm suum. & qui blasphemauerit nomē dñi: morte moriatur. Lapidibus opprimet eū oīs multitudo populi. Siue ille ciuis siue pegrinus fuerit. Qui blasphemauerit nomē dñi: morte moriatur. Qui pcusserit & occiderit hoīem morte moriatur. Qui pcusserit aīal reddet vicariū. .i. aīam pro aīa. Qui irrogauerit maculam cuilibet ciuiū suorū: sicut fecit: sic fiet ei. Fracturā p fractura: oculū p oculo: dētē pro dēte restituet. Qualē inflixerit maculā: talē sustinere cogetur. Qui pcusserit iumētū reddet aliud. Qui percusserit hoīem pūietur. Equū iudiciū sit iter vos: siue pegrinus siue ciuis peccauerit. qa ego sum dñs deus vr. Locutusq; ē moyses ad filios israel & eduxerūt eū qui blasphemauerat extra castra: ac lapidib⁹ oppresserūt. Feceruntq; filii israel sicut pceperat dñs moysi. Cap.25.

Locutusq; ē dñs ad moysen in monte sinai dicēs. Loqre filiis israel: & dices ad eos. Qñ igressi fueritis terrā quam ego dabo vobis: sabbatizetis sabbatum dño. Sex annis seres agrū tuū: & sex annis putabis vineam tuam: colligesq; fructus eius.

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina

λιθοβολήσουσιν αὐτὸν πᾶσα ἡ συναγωγή. καὶ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ λάλησον, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἄνθρωπος ὃς ἐὰν καταράσηται θεὸν αὐτοῦ, ἁμαρτίαν λήψεται. ὀνομάζων δὲ τὸ ὄνομα κυρίου, θανάτῳ θανατούσθω, λίθοις λιθοβολείτω αὐτὸν πᾶσα ἡ συναγωγὴ. ἐάν τε προσήλυτος ἐάν τε αὐτόχθων ἐν τῷ ὀνομάσαι αὐτὸν τὸ ὄνομα κυρίου, τελευτάτω. καὶ ἄνθρωπος ὃς ἂν πατάξῃ ψυχὴν ἀνθρώπου, καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω. καὶ ὃς ἂν πατάξῃ ψυχὴν κτήνους, καὶ ἀποθάνῃ, ἀποτισάτω ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς. καὶ ἐάν τις δῷ μῶμον τῷ πλησίον αὐτοῦ, ὡς ἐποίησεν αὐτῷ, ὡσαύτως ἀντιποιηθήσεται αὐτῷ. σύντριμμα ἀντὶ συντρίμματος, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, καθότι ἂν δῷ μῶμον ἀνθρώπῳ, οὕτως δοθήσεται αὐτῷ. ὃς ἂν πατάξῃ ἄνθρωπον καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω. δικαίωσις μία ἔσται τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ἐγχωρίῳ, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐξήγαγον τὸν καταρασάμενον ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ κατελιθοβόλησαν αὐτὸν λίθοις. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐποίησαν καθάπερ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ὅταν εἰσέλθητε εἰς τὴν γῆν, ἣν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν, καὶ ἀναπαύσεται ἡ γῆ, σάββατα τῷ κυρίῳ. ἓξ ἔτη σπερεῖς τὸν ἀγρόν σου, καὶ ἓξ ἔτη τεμεῖς τὴν ἄμπελόν σου, καὶ συνάξεις τὸν καρπὸν αὐτῆς.

Exo.21.b. Deut.19.b. Math.5.c. — D — C.25 A

Transla.Chal.

וירגמון יתיה כל כנשתא׃ ועם בני ישראל תמליל למימר גבר גבר ארי ירגיז קדם אלהיה ויקביל חוביה׃ ודיפריש שמא דיי אתקטלא יתקטיל מרגם ירגמון ביה כל כנשתא כגיורא כיציבא כד יפריש שמא יתקטיל׃ וגבר ארי יקטול כל נפשא דאנשא אתקטלא יתקטיל׃ ודיקטול נפש בעירא ישלמנה נפשא חלף נפשא׃ וגבר ארי יתין מומא בחבריה כמא דעבד כן יתעביד ליה׃ תברא חלף תברא עינא חלף עינא שנא חלף שנא כמא דיתין מומא באנשא כן יתיהיב ביה׃ ודיקטול בעירא ישלמנה ודיקטול אנשא יתקטיל׃ דינא חד יהי לכון כגיורא כיציבא יהי ארי אנא יי אלהכון׃ ומליל משה עם בני ישראל ואפיקו ית דארגיז למברא למשריתא ורגמו יתיה באבנא ובני ישראל עבדו כמא דפקיד יי ית משה׃

Ca.xxv.

ומליל יי עם משה בטורא דסיני למימר׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי תיעלון לארעא דאנא יהיב לכון ותשמיט ארעא שמטתא קדם יי׃ שית שנין תזרע חקלך ושית שנין תכסח כרמך ותכנוש ית עללתה׃

Primitiua chal.: רגם פלל רגז · קבל פרש קטל · גור · שלם · נתן עבד · שין יהב · דון אחד הוה · נפק רגז שרא · אסר שלל · שמט שנה זרע · כסח כנש

Interp. chal.

et lapidabūt eum ois cōgregatio. Et cū filiis israel loqueris dicēs. Uir vir q blasphemauerit corā deo suo: suscipiet iniqtatē suā. et q explanauerit nomē dñi occisione occidet: lapidatione lapidabūt eū ois cōgregatio: tā aduena q indigena cū explanauerit nomen interficiat. Uir aūt qui occiderit oēm aiam hois: occisione occidat. Et q occiderit aiam aialis soluet eā: animā pro aia. Uir aūt qui posuerit maculā in proximo: sicut fecit sic fiet ei: fraturā p fratura: oculū pro oculo: dentē pro dente. qualē maculā posuerit in homine: talis fiet in eo. Et q occiderit aial restituet illō: ꝛ qui occiderit hominē occidatur: iudiciū vnū erit vobis: tam peregrino quā indigene: quia ego dñs deus vester. Locutusq; est moyses cum filiis israel: ꝛ eduxerūt eū q blasphemauerat extra castra: ꝛ lapidauerunt eum lapidibus. Filij autē israel fecerunt sicut preceperat dñs moysi. Ca.25.

Locutusq; est dñs cum moyse in monte sinai dicens. Loquere cum filiis israel ꝛ dices ad eos. Quando igressi fueritis in terram quā ego dabo vobis: dimittetur terra quiescere corā domino. Sex annis seminabis agrum tuum: et sex annis putabis vineam tuam: ꝛ colliges fructus eius.

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina

τῷ δὲ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ σάββατα ἀνάπαυσις ἔσται τῇ γῇ, σάββατα τῷ κυρίῳ. τὸν ἀγρόν σου οὐ σπερεῖς, καὶ τὴν ἄμπελόν σου οὐ τεμεῖς. καὶ τὰ αὐτόματα ἀναβαίνοντα τοῦ ἀγροῦ σου οὐκ ἐκθερίσεις, καὶ τὴν σταφυλὴν τοῦ ἁγιάσματός σου οὐκ ἐκτρυγήσεις. ἐνιαυτὸς ἀναπαύσεως ἔσται τῇ γῇ. καὶ ἔσται τὰ σάββατα τῆς γῆς βρώματά σοι, καὶ τῷ παιδί σου, καὶ τῇ παιδίσκῃ σου, καὶ τῷ μισθωτῷ σου, καὶ τῷ παροίκῳ τῷ προσκειμένῳ πρὸς σέ, καὶ τοῖς κτήνεσί σου, καὶ τοῖς θηρίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ σου ἔσται πᾶν τὸ γέννημα αὐτοῦ εἰς βρῶσιν. καὶ ἐξαριθμήσεις σεαυτῷ ἑπτὰ ἀναπαύσεις ἐτῶν, ἑπτὰ ἔτη ἑπτάκις, καὶ ἔσονταί σοι ἑπτὰ ἑβδομάδες ἐτῶν ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ διαγγελεῖτε σάλπιγγος φωνῇ ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν, τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνός. τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἱλασμοῦ διαγγελεῖτε σάλπιγγι ἐν πάσῃ τῇ γῇ ὑμῶν. καὶ ἁγιάσετε τὸ ἔτος τὸ πεντηκοστὸν ἐνιαυτόν, καὶ διαβοήσετε ἄφεσιν ἐπὶ τῆς γῆς πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν. ἐνιαυτὸς ἀφέσεως σημασία αὕτη ἔσται ὑμῖν. καὶ ἀπελεύσεται εἷς ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν πατριὰν αὐτοῦ ἀπελεύσεσθε. ἀφέσεως σημασία αὕτη τὸ ἔτος τὸ πεντηκοστὸν ἐνιαυτὸς ἔσται ὑμῖν. οὐ σπερεῖτε, οὐδὲ ἀμήσετε τὰ αὐτόματα ἀναβαίνοντα αὐτῆς, καὶ οὐ τρυγήσετε τὰ ἡγιασμένα αὐτῆς, ὅτι ἀφέσεως σημασία ἐστίν, ἅγιον ἔσται ὑμῖν. ἀπὸ τῶν πεδίων φάγεσθε τὰ γενήματα αὐτῆς.

B

Trāsla.B.Hiero.

Septimo autem anno sabbatum erit terre requietionis domini. Agrum non seres: & vineā nō putabis. Que spōte gignet humus non metes. & vuas primitiarū tuarū nō colliges quasi vindemiā. Annus enī requietiōis terre est. Sed erunt vobis in cibū: tibi & seruo tuo: ancille & mercenario tuo: & aduene q pegrinātur apud te. iumētis tuis & pecoribus omnia que nascūtur prebebunt cibum. Numerabis quoq; tibi septem hebdomadas ānorū .i. septies septē. que simul faciunt quadraginta nouē. & clanges buccina mense septimo: decima die mensis ꝓpitiationis tempore in vniuersa terra vestra. Sanctificabisq; annum quinquagesimum & vocabis remissionē cūctis hītatoribus terre tue. Ipse est enim iubileus. Reuertetur hō ad possessionē suā: & vnusquisq; rediet ad familiā pristinā, qa iubileus est: & quinquagesim⁹ annus. Nō seretis atq; metetis spōte in agro nascētia. & primitias vindemie nō colligetis ob sctificationē iubilei: sed stati ablata comedetis.

Ter. Heb.

ובשנה השביעת שבת שבתון יהיה לארץ שבת ליהוה שדך לא תזרע וכרמך לא תזמר׃ את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ׃ והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך׃ ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל׃ וספרת לך שבע שבתת שנים שבע שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע שבתת השנים תשע וארבעים שנה׃ והעברת שופר תרועה בחדש השבעי בעשור לחדש ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם׃ וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל ישביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל אחזתו ואיש אל משפחתו תשבו׃ יובל הוא שנת החמשים שנה תהיה לכם לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזריה׃ כי יובל הוא קדש תהיה לכם מן השדה תאכלו את תבואתה׃

Primitiua heb.: שבע · היה · ספח קצר · נזר בצר · אמה שכר · ישב גור · בוא · שנה · היה יום · רבע עשר · שפר רוע · עשר · דרר · כל היה · שוב · שפח · היה · זרע קצר · אכל

Transla.Chal.

ובשתא שביעתא ניח שמטתא יהי לארעא שמטתא קדם יי חקלך לא תזרע וכרמך לא תכסח׃ ית כתי חצדך לא תחצד וית עינבי שבקך לא תקטוף שנת שמטתא יהי לארעא׃ ותהי שמטת ארעא לכון למיכל לך ולעבדך ולאמתך ולאגירך ולתותבך דדיירין עמך׃ ולבעירך ולחיתא די בארעך תהי כל עללתה למיכל׃ ותמני לך שבע שמטין דשנין שבע שנין שבע זמנין ויהון לך יומי שבע שמטין דשנין ארבעין ותשע שנין׃ ותעבר שופר יבבא בירחא שביעאה בעשרא לירחא ביומא דכפוריא תעברון שופרא בכל ארעכון׃ ותקדשון ית שנת חמשין שנין ותקרון חירותא בארעא לכל יתבהא יובלא היא תהי לכון ותתובון גבר לאחסנתיה וגבר לזרעיתיה תתובון׃ יובלא היא שנת חמשין שנין תהי לכון לא תזרעון ולא תחצדון ית כתהא ולא תקטפון ית שבקהא׃ ארי יובלא היא קודשא תהי לכון מן חקלא תיכלון ית עללתה׃

Interp. chal.

Anno aūt septimo requies remissionis erit terre: remissio erit corā dño: agrū tuū nō seres: ꝛ vineā tuā nō putabis. Que spōte nascūtur messis tue nō metes: ꝛ vuas quas tibi reliquisti nō vindemiabis: annus enī remissiōis erit terre. Eritq; remissio terre vobis in cibū tibi ꝛ seruo tuo ꝛ ancille tue ꝛ mercenario tuo ꝛ inquilino tuo qui habitāt tecū: iumētis quoq; tuis ꝛ bestiis q sunt in terra tua erit omnis fructus eius in cibū. Numerabisq; tibi septē hebdomadas annoꝝ septies septē annos: eruntq; tibi dies septē hebdomadaꝝ annoꝝ quadraginta ꝛ nouem anni. Et transire facies clangorem buccine per vniuersam terram tuam: in mēse septimo in decima die mēsis in die expiationū. Et sanctificabitis annū quīquagesimū: ꝛ vocabitis libertatē in terra cunctis habitatoribus eius. Iubileꝰ erit vobis: ꝛ reuertetur vnusquisq; homo ad hereditatem suam: ꝛ vnusqsq; reuertetur ad familiā suam. Iubileus est: annus quinquagesimus erit vobis. Non seminabitis neq; metetis que sponte nascuntur in terra: neq; putabitis reliquias eius. Quia iubileꝰ est: sanctus erit vobis: de agro comedetis fructꝰ eius.

Primitiua chal.: נוח הוה · כתת חצד קטף · אכל אמה תוב · דור חיה הוה · מנה שנה רבע · עבר · קדש שנה קרא · חור תוב חסן · זרע חצד כת · קטף אכל

בשנת היובל הזאת תשבו איש
אל אחזתו׃ וכי תמכרו ממכר
לעמיתך או קנה מיד עמיתך אל
תונו איש את אחיו׃ במספר שנים
אחר היובל תקנה מאת עמיתך
במספר שני תבואת ימכר לך׃
לפי רב השנים תרבה מקנתו
ולפי מעט השנים תמעיט מקנתו
כי מספר תבואת הוא מכר לך׃
ולא תונו איש את עמיתו ויראת
מאלהיך כי אני יהוה אלהיכם׃
ועשיתם את חקתי ואת משפטי
תשמרו ועשיתם אתם וישבתם
על הארץ לבטח׃ ונתנה הארץ
פריה ואכלתם לשבע וישבתם
לבטח עליה׃ וכי תאמרו מה
נאכל בשנה השביעת הן לא
נזרע ולא נאסף את
תבואתנו׃ וצויתי את ברכתי
לכם בשנה הששית ועשת
את התבואה לשלש השנים׃
וזרעתם את השנה השמינת
ואכלתם מן התבואה ישן עד
השנה התשיעת עד בוא
תבואתה תאכלו ישן׃ והארץ לא
תמכר לצמתת כי לי הארץ כי
גרים ותושבים אתם עמדי׃ ובכל

Primitiua heb.: שנה · מכר · עמת · קנה · שנה ספר · קנה · בוא מכר · פי רבה · מעט · ספר · ירא · עשה מעט · שמר · פרה · אמר · שבע · זרע אסף · צוה · עשה · שנן · תשע · אכל · מכר · גור ישב

Anno iubilei redient omnes ad possessiões suas. Qñ vēdes quippiam ciui tuo: vel emes ab eo: ne cōtristes frēm tuū: sed iuxta numerū annorū iubilei emes ab eo: & iuxta supputationem frugum vendet tibi. Quāto plus anni remāserit post iubileū: tāto crescet & pciū: & quāto minus tpis numeraueris: tāto minoris & emptio cōstabit. Tps enim frugū vēdet tibi. Noli te affligere cōtribulos vros: sed timeat vnusquisq; deū suū: quia ego dñs deus vr. Facite pcepta mea & iudicia custodite. & iplete ea: vt habitare possitis in terra absq; vllo pauore. & gignat vobis humus fructus suos quibus vescamini vsq; ad saturitatē: nullius impetū formidantes. Qd si dixeritis qd comedemus āno septimo si nō seuerimus: neq; collegerimus fruges nostras: dabo bñdictionē meā vobis anno sexto & faciet fructus trium ānorū: seretisq; anno octauo & comedetis veteres fruges vsq; ad nonū annum: donec noua nascantur edetis vetera. Terra quoq; non vendetur in perpetuū quia mea est: & vos aduene & coloni mei estis. Vnde cuncta

in anno remissionis significationis eius redi-
ἐν τῷ ἔτει τῆς ἀφέσεως σημασίας αὐτῆς ἐπανε-
bitis vnusquisque in possessionem suam. si autem vendi-
λεύσετε ἕκαστος εἰς τὴν κτῆσιν αὐτοῦ. ἐὰν δὲ ἀπο-
deris venditionem proximo tuo: siue emeris a
δῷς πρᾶσιν τῷ πλησίον σου, ἐάν τε κτήσῃ παρὰ
proximo tuo: non affligat homo pro-
τοῦ πλησίον σου, μὴ θλιβέτω ἄνθρωπος τὸν πλη-
ximum. secundum numerum annorum post significationem e-
σίον. κατὰ ἀριθμὸν ἐτῶν μετὰ τὴν σημασίαν κτή-
mes a proximo: iuxta numerum annorum fru-
σῃ παρὰ τοῦ πλησίον, κατὰ ἀριθμὸν ἐνιαυτῶν γεν-
ctuum vendet tibi: secundum quod plu-
νημάτων ἀποδώσεταί σοι, καθότι ἂν πλεῖον τῶν
res anni multiplicat emptionem suam: et secundum quod mi-
ἐτῶν πληθυνεῖ τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, καὶ καθότι ἂν ἔλα-
nus annorum diminuet emptionem suam: quia numerum
ττον τῶν ἐτῶν ἐλαττονώσει τὴν κτῆσιν αὐτοῦ, ὅτι ἀριθμὸν
rum fructuum hic vendet tibi: non affligat
γεννημάτων οὗτος ἀποδώσεταί σοι. μὴ θλιβέτω
homo proximum suum. et timebis dominum
ἄνθρωπος τὸν πλησίον αὐτοῦ. καὶ φοβηθήσῃ κύριον τὸν
deum tuum: ego sum deus vester. et facietis omnia
θεόν σου, ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ποιήσετε πάντα τὰ
precepta mea: et omnia iudicia mea: et ser-
δικαιώματά μου, καὶ πάσας τὰς κρίσεις μου, καὶ φυ-
uabitis: et facietis ea: et habitabitis
λάξετε, καὶ ποιήσετε αὐτά, καὶ κατοικήσετε ἐπὶ
terra confidenter. et dabit terra fructus su-
τῆς γῆς πεποιθότες. καὶ δώσει ἡ γῆ τὰ ἐκφόρια αὐ-
os: et comedetis ad saturitatem: et habitabitis con-
τῆς, καὶ φάγεσθε εἰς πλησμονήν, καὶ κατοικήσετε πε-
fidenter in ipsa. si autem dixeritis: quid comedemus in
ποιθότες ἐπ᾽ αὐτῆς. ἐὰν δὲ λέγητε, τί φαγόμεθα ἐν
anno septimo hoc: si non seminauerimus: et
τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ τούτῳ, ἐὰν μὴ σπείρωμεν, καὶ
non congregauerimus fructus nostros: et mittam
μὴ συναγάγωμεν τὰ γεννήματα ἡμῶν, καὶ ἀποστελῶ
benedictionem meam vobis in anno sexto: et fa-
τὴν εὐλογίαν μου ὑμῖν ἐν τῷ ἔτει τῷ ἕκτῳ, καὶ ποι-
ciet fructus eius in tres annos: et semi-
ήσει τὰ γεννήματα αὐτῆς εἰς τρία ἔτη, καὶ σπε-
nabitis anno octauo: et comedetis de fru-
ρεῖτε τὸ ἔτος τὸ ὄγδοον, καὶ φάγεσθε ἀπὸ τῶν γεν-
ctibus antiquis vsque ad annum nonum. vsque
νημάτων παλαιὰ ἕως τοῦ ἔτους τοῦ ἐνάτου. ἕως
veniat fructus eius: comedetis vetera ve-
ἂν ἔλθῃ τὰ γεννήματα αὐτῆς, φάγεσθε παλαιὰ πα-
terum. et terra non vendetur in confirmationem: mea
λαιῶν. καὶ ἡ γῆ οὐ πραθήσεται εἰς βεβαίωσιν, ἐμὴ
enim est terra: quia aduene et peregrini vos
γάρ ἐστιν ἡ γῆ, διότι προσήλυτοι καὶ πάροικοι ὑμεῖς
estis coram me. et per omnem
ἐστὲ ἐναντίον ἐμοῦ. καὶ κατὰ πᾶσαν

C

D

Transla.Chal.

בשתא דיובלא הדא תתובון גבר לאחסנתיה׃ וארי תזבנון זבינין לחברך או תזבנון מן
ידא דחברך לא תונון גבר ית אחוהי׃ במנין שניא בתר יובלא תזבון מן חברך במנין שני
עללתא יזבן לך׃ לפום סגי שניא תסגי זבינוהי ולפום זעיר שניא תזער זבינוהי
ארי מנין עללתא הוא מזבן לך׃ ולא תונון גבר ית חבריה ותדחל מאלהך ארי אנא
יי אלהכון׃ ותעבדון ית קימי וית דיני תטרון ותעבדון יתהון ותתבון על ארעא
לרוחצן׃ ותתן ארעא אבה ותיכלון למסבע ותתבון לרוחצן עלה׃ וארי תימרון מה
ניכול בשתא שביעתא הא לא נזרע ולא נכנוש ית עללתנא׃ ואפקד ית ברכתי לכון
בשתא שתיתתא ותעבד ית עללתא לתלת שנין׃ ותזרעון ית שתא תמינתא ותיכלון
מן עללתא עתיקא עד שתא תשיעתא עד מיעל עללתה תיכלון עתיקא׃ וארעא לא
תזדבן לחלוטין ארי דילי ארעא ארי דיירין ותותבין אתון קדמי׃ ובכל

Primitiua chal.: זבן · שנה קנה שנה · סגא זער דחל · עבד קום דין · נטר תוב נתן · אבב אכל שבע · אמר זרע כנש · פקד שית תמן · עול זבן דור · יתב

Interp.chal.

In anno iubilei huius reuertemini vnusquisq; ad possessionē suā: et qñ vendideris venditionē proximo tuo aut qñ emeris de manu proximi tui: nō decipiat vir fratrem suū. Iuxta numerū annorū post iubileū emes a proximo tuo: iuxta numerū annorū frugū vendet tibi. Secundū multitudinē annorū multiplicabis emptionem: et secundū paucitatē annorū minues emptionē: quia numerū frugum vendit tibi. et non decipiet vir proximū suū. Timebisq; deū tuū: quia ego dñs deus vester. Et facietis legitima mea: et iudicia mea custodietis: facietisq; ea: et habitabitis cōfidēter in terra. Dabitq; terra fructū suū: et comedetis in saturitatē: et habitabitis cōfidēter in ea. Et si dixeritis qd manducabimus in anno septimo: ecce non seminabimus nec colligemus fructus nros. mādabo benedictionē meā vobis in anno sexto: et faciet fructus pro tribus annis. seretisq; āno octauo: et comedetis de fructu veteri vsq; ad annū nonū: donec veniāt fructus eius edetis vetera. Terra aūt nō vēdet in ppetuū: qz mea est terra. Aduene enī et coloni estis vos corā me. et in omni

---

terre possessionis vestre redemptionem dabitis terre. si
γῆς κατασχέσεως ὑμῶν λύτρα δώσετε τῆς γῆς. ἐὰν
autem pauper fuerit frater tuus qui tecum: et vendiderit
δὲ πένηται ὁ ἀδελφός σου ὁ μετὰ σοῦ, καὶ ἀποδῶται
de possessione sua: et accedat propinquus
ἀπὸ τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ, καὶ ἔλθῃ ὁ ἀγχιστεύων
vel proximus ei: et redimet venditionem fra-
ὁ ἐγγίζων αὐτῷ, καὶ λυτρώσεται τὴν πρᾶσιν τοῦ ἀδελ-
tris sui. si autem alicui non fuerit propinquus et abundauerit
φοῦ αὐτοῦ. ἐὰν δέ τινι μὴ ᾖ ὁ ἀγχιστεύων καὶ εὐπορηθῇ τῇ
manu: et inuentum fuerit ei quod sufficit redemptioni eius: et con-
χειρὶ καὶ εὑρεθῇ αὐτῷ τὸ ἱκανὸν λύτρα αὐτοῦ, καὶ συλλο-
putabit annos venditionis eius: et reddet quod super
γιεῖται τὰ ἔτη τῆς πράσεως αὐτοῦ, καὶ ἀποδώσει ὃ ὑπερέ-
est homini cui vendidit illud: et redibit in
χει τῷ ἀνθρώπῳ ᾧ ἀπέδοτο αὐτὸ καὶ ἐπανελεύσεται εἰς
possessionem suam. si autem non abundauerit manus eius quod suf-
τὴν κατάσχεσιν αὐτοῦ. ἐὰν δὲ μὴ εὐπορηθῇ ἡ χεὶρ αὐτοῦ τὸ ἱκα-
ficiat vt reddat ei: et erit venditio eius ei qui
νὸν ὥστε ἀποδοῦναι αὐτῷ, καὶ ἔσται ἡ πρᾶσις τῷ
emit ea vsque ad annum remissionis: et egre-
κτησαμένῳ αὐτὰ ἕως τοῦ ἕκτου ἔτους τῆς ἀφέσεως, καὶ ἐξε-
dietur in remissione: et redibit in possessio-
λεύσεται ἐν τῇ ἀφέσει, καὶ ἐπανελεύσεται εἰς τὴν κατά-
nem suam. et si aliquis vendiderit domum habitabilem in ci-
σχεσιν αὐτοῦ. ἐὰν δέ τις ἀποδῶται οἰκίαν οἰκητὴν ἐν πό-
uitate murata: et erit redemptio eius vsque dum com-
λει τετειχισμένῃ, καὶ ἔσται ἡ λύτρωσις αὐτῆς, ἕως πλη-
pleatur annus dierum erit redemptio eius. si autem
ρωθῇ ἐνιαυτὸς ἡμερῶν ἔσται ἡ λύτρωσις αὐτῆς. ἐὰν δὲ
non redempta fuerit donec compleatur annus totus: confirmabitur
μὴ λυτρωθῇ ἕως ἂν πληρωθῇ αὐτῆς ἐνιαυτὸς ὅλος, κυρωθήσεται
domus existens in vrbe habente murum firmi-
ἡ οἰκία ἡ οὖσα ἐν πόλει τῇ ἐχούσῃ τεῖχος βεβαί-
ter ei qui emit eam in generationes eius: et non egre-
ως τῷ κτησαμένῳ αὐτὴν εἰς τὰς γενεὰς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξε-
dietur in remissione. at domus que in villis: quibus
λεύσεται ἐν τῇ ἀφέσει. αἱ δὲ οἰκίαι αἱ ἐν ἐπαύλεσιν, αἷς
non est in ipsis murus in circuitu: ad agrum
οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς τεῖχος κύκλῳ, πρὸς τὸν ἀγρὸν τῆς
terre computabuntur redimibiles semper. et e-
γῆς λογισθήτωσαν λυτρωταὶ διαπαντὸς ἔσονται,
runt in remissione egredientur. et vrbes le-
καὶ ἐν τῇ ἀφέσει ἐξελεύσονται. καὶ αἱ πόλεις τῶν λε-
uitarum domus vrbium possessionis eorum redimi-
υιτῶν οἰκίαι τῶν πόλεων κατασχέσεως αὐτῶν λυτρω-
biles semper erunt leuitis. et qui rede-
ταὶ διαπαντὸς ἔσονται τοῖς λευίταις. καὶ ὃς ἂν λυτρώ-
merit a leuitis: et exibit venditio domorum
σηται παρὰ τῶν λευιτῶν, καὶ ἐξελεύσεται ἡ διάπρασις οἰκιῶν
vrbis possessionis eorum in remissione: quia domus
πόλεως κατασχέσεως αὐτῶν ἐν τῇ ἀφέσει· ὅτι οἰκίαι τῶν πόλε-
vrbis leuitarum hec possessio eorum in medio filiorum israel.
ων τῶν λευιτῶν αὕτη κατάσχεσις αὐτῶν ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραήλ.

E

regio possessionis vre sub redēptiōis cōditiōe vēdetur. Si attenuatus frater tuus vēdiderit possessiūculā suā & voluerit propīquus eius: potest redimere qd ille vēdiderat. Sin aūt nō habuerit proximū & ipse preciū ad redimēdū potuerit īuenire: cōputabuntur fructus ex eo tpe quo vēdidit: & qd reliquū ē reddet emptori: sicq; recipiet possessionē suā. Qd si nō inuenerit manus eius vt reddat pciū habebit emptor quod emerat vsq; ad annum iubileū. In ipso enim oīs vēditio redibit ad dñm & ad possessorem pristinū. Qui vēdiderit domū intra vrbis muros: habebit licētiā redimēdi: donec vnus impleatur annus. Si nō redemerit & anni circulus fuerit reuolutus: emptor possidebit eā: & posteri eius in ppetuū & redimi nō poterit in iubileo. Sin autē in villa fuerit domus que muros nō habet: agrorū iure vendetur. Si ante redēpta non fuerit: in iubileo reuertetur ad dñm suū. Edes leuitarū q in vrbibus sūt: sp possunt redimi. Si redēpti nō fuerint: in iubileo reuertētur ad dominos. quia domus vrbiū leuitarum pro possessionibus sunt inter filios israel. Suburbana aūt eorum non veneant:

ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ׃
כי ימוך אחיך ומכר מאחזתו ובא
גאלו הקרב אליו וגאל את
ממכר אחיו׃ ואיש כי לא יהיה לו
גאל והשיגה ידו ומצא כדי
גאלתו׃ וחשב את שני ממכרו
והשיב את העדף לאיש אשר
מכר לו ושב לאחזתו׃ ואם לא
מצאה ידו די השיב לו והיה
ממכרו ביד הקנה אתו עד שנת
היובל ויצא ביבל ושב לאחזתו׃
ואיש כי ימכר בית מושב עיר
חומה והיתה גאלתו עד תם שנת
ממכרו ימים תהיה גאלתו׃ ואם
לא יגאל עד מלאת לו שנה
תמימה וקם הבית אשר בעיר
אשר לא חמה לצמיתת לקנה אתו
לדרתיו לא יצא ביבל׃ ובתי
החצרים אשר אין להם חמה
סביב על שדה הארץ יחשב
גאלה תהיה לו וביבל יצא׃ וערי
הלוים בתי ערי אחזתם גאלת
עולם תהיה ללוים׃ ואשר יגאל
מן הלוים ויצא ממכר בית ועיר
אחזתו ביבל כי בתי ערי הלוים
הוא אחזתם בתוך בני ישראל׃
ושדה מגרש עריהם לא ימכר

Primitiua heb.: נתן · מוך בוא · מכר היה · נשג · שנה · שוב · שנה · ישב · חמה היה תמם · יום · גאל · קום · צמת · דור בית · סבב חשב · היה יצא · עלם גאל · גרש מכר

Transla.Chal.

ארעא אחסנתכון פורקנא תתנון לארעא׃ ארי יתמסכן אחוך ויזבן מאחסנתיה וייתי
פריקיה דקריב ליה ויפרוק ית זביני אחוהי׃ וגבר ארי לא יהי ליה פריק ותדבק
ידיה וישכח כמסת פורקניה׃ ויחשב ית שני זבינוהי ויתיב ית מותרא לגבר דזבן
ליה ויתוב לאחסנתיה׃ ואם לא תשכח ידיה כמסת דיתיב ליה ויהון זבינוהי ביד
דזבן יתיה עד שתא דיובלא ויפוק ביובלא ויתוב לאחסנתיה׃ וגבר ארי יזבן בית
מותב בקרתא מקפא שור ויהי פורקניה עד משלם שתא דזבינוהי עדן בעדן יהי
פורקניה׃ ואם לא יתפריק עד משלם ליה שתא שלמתא ויקום ביתא די בקרתא
דליה שורא לחלוטין לדזבן יתיה לדרוהי לא יפוק ביובלא׃ ובתי פצחיא דלית
להון שור מקף סחור סחור על חקל ארעא יתחשבון פורקנא יהי להון וביובלא יפקון׃
וקרוי ליואי בתי קרוי אחסנתהון פורקן עלם יהי לליואי׃ ודיפרוק מן ליואי ויפוק
זביני ביתא וקרוי אחסנתיה ביובלא ארי בתי קרוי ליואי היא אחסנתהון בגו בני
ישראל׃ וחקל רוח קרויהון לא יזדבן

Interp.chal.

terra possessionis vre dabitis redēptionē terre. Qñ paup factus fuerit frater tuus: et vēdiderit de possessione sua: veniet redēptor eius qui propinquus est ei: et redimet qd frater suus vēdidit. Vir aūt cui nō fuerit redēptor: et attigerit manus eius et inuenerit quantū sufficit ad redēptionē eius: cōputabit annos venditionis: et reddet qd amplius fuerit viro cui vendidit: et reuertetur ad possessionē suā. Et si nō inuenerit manus eius quantū sufficit vt reddat ei: erit illud qd vendidit in manu emptoris eius vsq; ad annū iubilei: et egredietur in iubileo: et reuertet ad possessionē suā. Vir aūt qui vēdiderit domū habitatiōis intra vrbis murū: erit redēptio eius donec ipleat annus vēditionis: tanto tpe erit redēptio eius. et si nō fuerit redēpta donec cōpleat annus integer: erit domus q est in vrbe murata illius q emit eā in ppetuū in gñationibus suis: nō egredie in iubileo. Edes āt ruris qd nō habet murū p circuitū: sicut ager terre existimabitur: redēptio erit eis: et i iubileo egredient. et vrbes leuitarū et domus vrbiū possessionū suarū in eternū pñt redimi: redēptio enī sempiterna erit leuitis. Et q de leuitis redimerit: egredie vēditio domus et vrbis possessionis eius in iubileo: qz domus vrbiū leuitarū sunt possessio eorū i medio filiorū israel. Ager aūt spacij vrbiū suarū nō vēdet:

Primitiua chal.: חסן נתן סכן · אתא פרק היה · דבק שכח חשב · שנא יתר תוב · שכח תוב נפק · זבן תוב קרא · נקף שלם פרק · קום חלט דור · בית נפק חשב · קרא חסן פרק · נפק · זבן

Trāsla. B. Hiero.

quia possessio sempiterna est. Si attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu: susceperis eū q̄si aduenā & pegrinū & vixerit tecū: ne accipias vsuras ab eo: nec āpliꝰ q̄ȝ dedisti. Time deū vt viuere possit frater tuus apd te. Pecuniā tuā non dabis ei ad vsuram: & frugum superābundātiam non exiges. Ego dominus deus vester q eduxi vos de terra egypti: vt darem vobis terram chanaan vt essem vester deus. Si paupertate cōpulsus vēdiderit se tibi frater tuꝰ: nō eū oppries seruitute famuloꝝ. sed q̄si mercenarius & colonus erit. Vsqȝ ad annū iubileū opabitur apd te: & postea egredietur cū liberis suis: & reuertetur ad cognationem & ad possessionē prīm suoꝝ. Mei enim serui sunt: & ego eduxi eos d terra egypti. Nō veneant cōditione seruoꝝ. Ne affligas eū p potētiam: sed metuito deū tuum. Seruus & ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt & de aduenis qui peregrinantur apud vos: vel q ex his nati fuerit i terra vr̄a. Hos habebitis famulos: & hereditario iure transmittetis ad posteros ac possidebitis

Interp. chal.

quia possessio sempiterna est eis. Et qn̄ paup factus fuerit fr̄ tuus ꝛ declinauerit manus eiꝰ ad te: suscipies eū q̄si aduenā ꝛ inquilinū: ꝛ viuet tecū. Non accipies ab eo vsurā neqȝ fenus: ꝛ timebis deū tuū: ꝛ viuet fr̄ tuus tecū. Argentū tuū non dabis ei ad vsurā: et pro fenore nō dabis cibū tuū: ego dn̄s deus vr̄ qui eduxi vos de terra egypti: vt darem vobis terrā chanaan: vt essem vobis in deū. Si aūt paup factus fuerit frater tuus tecū: ꝛ vēdiderit se tibi: nō seruiat tibi seruitute famuloꝝ. quasi mercenarius ꝛ q̄si colonus erit tecū: vsqȝ ad annū iubilei seruiet tibi. Egredietur qȝ a te ipse ꝛ filij eius cū eo: ꝛ reuertetur ad cognationē suā: ꝛ ad possessionē patrū suoꝝ reuertet. qꝛ serui mei sunt q̄s eduxi de terra egypti: nō vēdant vēditiōe seruoꝝ. Non fuiat tibi seruitute dura: ꝛ timebis deū tuū. Seruus aūt tuus ꝛ ancilla tua sint tibi de filijs ppl̄oꝝ q̄ sunt in circuitu vr̄o: ex eis possidebitis seruos et ancillas. De filijs quoqȝ incolaꝝ incircūcisoꝝ q̄ habitāt vobiscū ex eis possidebitis ꝛ de cognationibus suis que sunt vobiscū que nate sunt in terra vr̄a: erūt qȝ vobis in possessionē. et dimittetis eos in possessionem filijs vestris post vos: vt possideant eos

Trāsla. B. Hiero.

in eternum. fratres āt vestros filios israel ne opprimatis p potētiā. Si inualuerit apud vos manus aduenę atqȝ peregrini & attenuatus frater tuus vendiderit se ei: aut cuiqȝ de stirpe eius: post vēditionē pōt redimi. Qui voluerit ex fribus suis redimet eū: & patruus & patruelis & consanguineus & affinis. Sin autem & ipse potuerit: redimet se: supputatis dumtaxat annis a tpe venditiōis sue vsqȝ in annū iubileū: & pecunia qua vēditus fuerat iuxta annorū numerū: & ratione mercenarii supputata. Si plures fuerint anni qui remanēt vsqȝ ad iubileum secūdū hos reddet & preciū. si pauci: ponet rationem cū eo iuxta annorum numerū: & reddet ēptori qd reliquū ē annorū: quibus an̄ seruiuit mercedibus imputatis. Nō affliget eū violēter in cōspectu tuo. Quod si per hec redimi nō potuerit: anno iubileo egredietur cū liberis suis. Mei enim sunt serui filii israel: quos eduxi de terra egypti.

Cap. 26.

Ego dominus deus vester. Nō facietis vobis idolum & sculptile: nec titulos erigetis: nec insignem lapidem ponetis in terra vestra: vt adoretis eū. Ego enī sum

Interp. chal.

in eternū ꝛ seruiant eis. Fratres aūt vestri filij israel non seruiāt ꝟuitute dura: neqȝ vir dnetur fr̄is sui grauiter. Et qn̄ inualuerit manus incircūcisi incole qui habitat apud te: ꝛ paup factus fuerit frater tuꝰ apud illum: ꝛ vendiderit se incircūciso incole q̄ eē apud te aut cuiquā de cognatione peregrini: postq̄ȝ venditus fuerit redēptio erit ei: vnꝰ de fr̄ibus suis redimet eū: aut patruꝰ eius aut filiꝰ patrui sui aut cōsanguineus carnis sue de cognatione sua redimet eū: aut si valuerit manꝰ eius redimet se. et cōputabit cū emptore suo ab anno quo vēdidit se ei vsqȝ ad annū iubilei. et erit argentū venditionis sue iuxta numerū annoꝝ: iuxta dies mercenarij erit cū eo. Si plures fuerit anni: iuxta eos reddet redēptionē suā de argento emptionis sue. Et si pauci anni remāserint vsqȝ ad annū iubilei: cōputabit ei: iuxta ānos eiꝰ reddet redēptionē suā. sic mercenariꝰ singuloꝝ annoꝝ erit apud eū: nō ꝟuiet ei violēter ante oculos tuos. Si aūt p hec nō fuerit redēptus: egrediet in anno iubilei ipse ꝛ filij eiꝰ cū eo: qꝛ serui mei sunt filij israel: q̄s eduxi de terra egypti.

Ca. 26.

Ego dn̄s deus vester. Non facietis vobis idola nec imaginē: ꝛ statuā non erigetis vobis. Et lapidē adorationis nō facietis in terra vr̄a vt adoretis super eum: quia ego

יהוה אלהיכם : את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו אני יהוה : אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם : ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו : והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם : ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם : ורדפתם את איביכם ונפלו לפניכם לחרב : ורדפו מכם חמשה מאה ומאה מכם רבבה ירדפו ונפלו איביכם לפניכם לחרב : ופניתי אליכם והפריתי אתכם והרביתי אתכם והקימתי את בריתי אתכם : ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאו : ונתתי משכני בתוככם ולא תגעל נפשי אתכם : והתהלכתי בתוככם והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם : אני יהוה אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהית להם

שמר קדש · הלך · ירא · צוה עשה · נתן · בול · כרה נשג · דוש בצר · שלם · חרד שבת · רעע · עבר · היה

dñs deus vester. Custodite sabbata mea: & pauete ad sanctuarium meum. Ego dñs. Si in pceptis meis ambulaueritis: & mādata mea custodieritis: & feceritis ea: dabo vobis pluuias in tēporibus suis: & terra gignet germē suū: & pomis arbores replebuntur. Apphēdet messis tritura vindemiam: & vindemia occupabit semētē: & comedetis panē vestrū in saturitate: & absq; pauore habitabitis in terra vr̃a. Dabo pacē in finibus vestris: dormietis & nō erit qui exterreat. Auferam malas bestias: & gladius nō transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros: & corruent coram vobis. Persequentur quinq; de vestris cētū alienos: & cētū de vobis decē millia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. Respiciā vos & crescere faciam: multiplicabimini: & firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum: & vetera nouis superuenientibus proiicietis. Ponā tabernaculū meū in medio vestri: & nō abiiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos: & ero deus vester: vosq; eritis populus meus. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egyptiorum: ne seruiretis eis.

dñs deus vr̃. sabbata mea seruabitis:
κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. τὰ σάββατά μου φυλάξεσθε,
τ a sctuario meo timebitis: ego dñs.
καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου φοβηθήσεσθε, ἐγώ κύριος.
si in pceptis meis ambulaueritis: τ mā
ἐὰν ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύησθε, καὶ τὰς ἐν
data mea obseruaueritis: τ feceritis ea: τ
τολάς μου φυλάξησθε, καὶ ποιήσητε αὐτάς, καὶ
dabo pluuiā vobis in tēpore suo: τ fra dabit
δώσω τὸν ὑετὸν ὑμῖν ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ ἡ γῆ δώσει
germina sua: τ ligna cāpor red
τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα τῶν πεδίων ἀπο
dent fructū suū. τ apphēdet vobis
δώσει καρπὸν αὐτῶν. καὶ καταλήψεται ὑμῖν
tritura vindemiā: τ vindemia apphē
ὁ ἀλοητὸς τὸν τρυγητόν, καὶ ὁ τρυγητὸς καταλήψε
det semētē. τ comedetis panē vr̃m ad
ται τὸν σπόρον, καὶ φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς
saturitatē. τ hītabitis cū securitate in
πλησμονήν, καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ
fra vr̃a: τ dabo pacē in fra vr̃a: τ
τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ δώσω εἰρήνην ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, καὶ
dormietis: τ nō erit vos exterreš. τ
κοιμηθήσεσθε, καὶ οὐκ ἔσαι ὑμᾶς ὁ ἐκφοβῶν. καὶ
perdā bestias malas ex fra vr̃a: τ bel
ἀπολῶ θηρία πονηρὰ ἐκ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ πόλε
lū nō trāsibit p fra vr̃as: τ pseqmini
μος οὐ διελεύσεται διὰ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ διώξετε
inimicos vr̃os: τ cadēt corā vobis
τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ πεσοῦνται ἐναντίον ὑμῶν
in cede. τ pseqn̄t ex vobis quinq; cētū
ἐν φόνῳ. καὶ διώξονται ἐξ ὑμῶν πέντε ἑκατόν,
τ cētū ex vobis pseqn̄t decē millia. τ
καὶ ἑκατὸν ἐξ ὑμῶν διώξονται μυριάδας. καὶ πεσοῦν
dēt inimici vr̃i corā vobis gladio. τ
ται οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν ἐναντίον ὑμῶν μαχαίρᾳ. καὶ
respiciā sup vos: τ crescere faciā vos: τ multi
ἐπιβλέψω ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ αὐξανῶ ὑμᾶς, καὶ πλη
plicabo vos: τ statuā pactū meū vobiscū.
θυνῶ ὑμᾶς, καὶ στήσω τὴν διαθήκην μου μεθ᾽ ὑμῶν.
τ comedetis τ antiq; antiquo: τ antiq;
καὶ φάγεσθε παλαιὰ παλαιῶν, καὶ παλαιὰ
ex cōspectu nouor efferetis. τ ponā taberna
ἐκ προσώπου νέων ἐξοίσετε. καὶ θήσω τὴν σκη
culū meū in vobis: τ nō abominabit aīa mea
νήν μου ἐν ὑμῖν, καὶ οὐ βδελύξεται ἡ ψυχή μου
vos: τ ambulabo inter vos: τ ero
ὑμᾶς. καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἔσομαι
vr̃ deus: τ vos eritis mihi in ppłm: ego
ὑμῶν θεός, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, ἐγώ
sum dñs deus vr̃ q eduxi vos ex fra
εἰμι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς ἐκ γῆς
egypti: cū essetis vos
αἰγύπτου, ὄντων ὑμῶν

Deut. 28.a. · Iob. 11 d. · B

dñs deus vr̃. Dies sabbatoꝝ meoꝝ custodite: τ domū sanctuarij mei metuite: ego dñs. Si in legitimis meis ambulaueritis: τ precepta mea custodieritis: τ feceritis ea: dabo pluuiā vestrā in tēporibus suis: τ dabit terra fructus suos: τ arbor agri dabit poma sua. Et apprehendet vobis tritura vindemiā: τ vindemia apprehēdet pullulationē semētis: τ comedetis panē vestrū in saturitate: τ habitabitis confidēter in terra vestra. Daboq; pacē in terra: τ manebitis τ nō erit qui commoueat vos: τ cessare faciā bestiam malā de terra: τ occidentes gladio nō transibūt per terrā vr̃am. Et persequemini inimicos vestros: τ corruent corā vobis in gladio. Persequentur quinq; ex vobis centum: τ centum ex vobis fugabūt decem millia. Et cadent inimici vestri corā vobis in gladio. τ aspiciam vos in verbo meo: vt benefaciā vobis: τ crescere vos faciam: et multiplicabo vos: τ statuam pactum meum vobiscum. Comedetisq; vetera veterum. τ vetera propter noua efferetis. Daboq; tabnaculū meū inter vos: τ nō abiiciet vos Xbū meū: τ hītare faciā maiestatē meā inter vos: τ ero vobis i deū: τ vos eritis corā me in ppłm. Ego dñs deꝰ vr̃: q eduxi vos de tra egypti: ne

אלהכון : ית יומי שביא דילי תטרון ולבית מקדשי תהון דחלין אנא יהוה : אם בקימי תהכון וית פקודי תטרון ותעבדון יתהון : ואתן מטריכון בעדניהון ותתן ארעא עללתה ואילן חקלא יתן איביה : ויארע לכון דישא לקטפא וקטפא יארע לאפקות זרעא ותיכלון לחמכון לשבע ותתבון לרחצן בארעכון : ואתן שלמא בארעא ותשרון ולית דמניד ואבטיל חיתא בישתא מן ארעא ודקטלין בחרבא לא יעדון בארעכון : ותרדפון ית בעלי דבביכון ויפלון קדמיכון לחרבא : וירדפון מנכון חמשא למאה ומאה מנכון לרבותא ירדפון ויפלון בעלי דבביכון קדמיכון לחרבא : ואתפני במימרי לאיטבא לכון ואפיש יתכון ואסגי יתכון ואקים ית קימי עמכון : ותיכלון עתיקא דעתיק ועתיקא מן קדם חדתא תפנון : ואתן משכני ביניכון ולא ירחק מימרי יתכון : ואשרי שכינתי ביניכון ואהוי לכון לאלה ואתון תהון קדמי לעם : אנא יהוה אלהכון דאפיקית יתכון מארעא דמצרים מלמהוי להון

serui. τ cōfregi vinculū iugi ve
δούλων. καὶ συνέτριψα τὸν δεσμὸν τοῦ ζυγοῦ ὑ
stri: et duxi vos cū fiducia. Si aūt nō o
μῶν, καὶ ἤγαγον ὑμᾶς μετὰ παῤῥησίας. ἐὰν δὲ μὴ ὑ
bedieritis mihi: neq; feceritis pcepta
πακούσητέ μου, μηδὲ ποιήσητε τὰ προστάγματά
mea hec: sꝫ inobediētes fueritis ipsis: τ
μου ταῦτα, ἀλλὰ ἀπειθήσητε αὐτοῖς, καὶ τοῖς
iudicia mea spreuerit aīa vr̃a: ita vt vos
κρίμασί μου προσοχθίσῃ ἡ ψυχὴ ὑμῶν, ὥστε ὑμᾶς
nō faciatis oīa mādata mea: ita vt dissi
μὴ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολάς μου, ὥστε διασκε
pare vos pactū meū: τ ego faciā sic
δάσαι ὑμᾶς τὴν διαθήκην μου, καὶ ἐγὼ ποιήσω οὕ
vobis. τ obfirmabo sup vos festinatione: τ
τως ὑμῖν. καὶ ἐπισκέψω ἐφ᾽ ὑμᾶς σπουδήν, τήν τε
egestate: et scabie: τ ictero: cōsumē
ἀπορίαν, τήν τε ψώραν, καὶ τὸν ἴκτερον, σφακελί
tes oculos vr̃os: τ aīam vr̃am li
ζοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἐκ
quefacie. τ seminabitis i vanū semina
τήκουσαν. καὶ σπερεῖτε διὰ κενῆς τὰ σπέρματα
vr̃a: τ comedēt ea aduersarij vr̃i. τ obfir
ὑμῶν, καὶ ἔδονται αὐτὰ οἱ ὑπεναντίοι ὑμῶν. καὶ ἐπιστή
mabo faciē meā cō vos: τ cadetis co
σω τὸ πρόσωπόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ πεσεῖσθε ἐναν
rā inimicis vr̃is: τ pseqn̄t vos odiē
τίον τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ διώξονται ὑμᾶς οἱ μισοῦν
tes vos: τ fugietis nullo psequēte vos. τ
τες ὑμᾶς, καὶ φεύξεσθε οὐδενὸς διώκοντος ὑμᾶς. καὶ
si vsq; ad hoc nō obedieritis mihi: τ addā
ἐὰν ἕως τούτου μὴ ὑπακούσητέ μου, καὶ προσθήσω
castigare vos plagis septies pro pec
παιδεῦσαι ὑμᾶς πληγαῖς ἑπτάκις ἐπὶ ταῖς ἁμαρ
catis vr̃is: τ cōfringā supbiā arrogā
τίαις ὑμῶν, καὶ συντρίψω τὴν ὕβριν τῆς ὑπερηφα
tie vr̃e: τ ponā celū vobis sicut ferreū:
νίας ὑμῶν, καὶ θήσω τὸν οὐρανὸν ὑμῖν ὡς σιδηροῦν,
τ frā vr̃a sicut eneā. τ erit in vanū
καὶ τὴν γῆν ὑμῶν ὡσεὶ χαλκῆν, καὶ ἔσαι εἰς κενὸν ἡ
vis vr̃a. τ nō dabit fra vr̃a semē suū: τ
ἰσχὺς ὑμῶν, καὶ οὐ δώσει ἡ γῆ ὑμῶν τὸν σπόρον αὐτῆς, καὶ
lignū agri nō dabit fructū suū. τ si
τὸ ξύλον τοῦ ἀγροῦ οὐ δώσει τὸν καρπὸν αὐτοῦ. καὶ ἐὰν
post hec ambulaueritis obliqui: τ nō volueritis
μετὰ ταῦτα πορεύησθε πλάγιοι, καὶ μὴ βούλησθε
obedire mihi: addā vobis plagas septē iuxta pctā
ὑπακούειν μου, προσθήσω ὑμῖν πληγὰς ἑπτὰ κατὰ τὰς ἁμαρτί
vr̃a. τ mittā sup vos agrestes bestias fre: τ co
ας ὑμῶν. καὶ ἀποστελῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς τὰ ἄγρια θηρία τῆς γῆς, καὶ κα
medēt vos: τ cōsumēt iumēta vr̃a: τ pau
τέδεται ὑμᾶς, καὶ ἐξαναλώσει τὰ κτήνη ὑμῶν, καὶ ὀλιγο
cos faciēt vos. τ solitarie erūt vie vr̃e: τ si
στοὺς ποιήσει ὑμᾶς, καὶ ἐρημωθήσονται αἱ ὁδοὶ ὑμῶν. καὶ ἐὰν

Deut. 18.b. · C · D

& qui confregi catenas ceruicum vestrarū vt incederetis erecti. Quod si non audieritis me: nec feceritis omnia mādata mea: sed spreueritis leges meas: & iudicia mea contempseritis: vt non faciatis ea q̄ a me cōstituta sūt: & ad irritū pducatis pactū meum: ego quoq; hec faciā vobis. Visitabo vos velociter in egestate & ardore: qui cōficiat oculos vestros & consumat aias vr̃as. Frustra feretis semētē: que ab hostibus deuorabitur. Ponā faciē meā cōtra vos & corruetis coram hostibus vestris: & subiiciemini his q oderunt vos. Fugietis nemine persequente. Sin autē nec sic obedieritis mihi: addā correptiones vestras septuplum propter peccata vr̃a: & conteram superbiā duriciē vestre. Daboq; vobis celū desup sicut ferrū & terrā eneā. Cōsumetur in cassum labor vester. non proferet terra germen: nec arbores poma prebebunt. Si ambulaueritis ex aduerso mihi: nec volueritis audire me: addam plagas vestras vsq; in septuplū pp pctā vr̃a. Emittamq; in vos bestias agri: que cōsumant vos & pecora vestra: & ad paucitatē cuncta redigāt. deserteq; fient vie vr̃e. Quod si

עבדים ואשבר מטת עלכם ואולך אתכם קוממיות : ואם לא תשמעו לי ולא תעשו את כל המצות האלה : ואם בחקתי תמאסו ואם את משפטי תגעל נפשכם לבלתי עשות את כל מצותי להפרכם את בריתי : אף אני אעשה זאת לכם והפקדתי עליכם בהלה את השחפת ואת הקדחת מכלות עינים ומדיבת נפש וזרעתם לריק זרעכם ואכלהו איביכם : ונתתי פני בכם ונגפתם לפני איביכם ורדו בכם שנאיכם ונסתם ואין רדף אתכם : ואם עד אלה לא תשמעו לי ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאתיכם : ושברתי את גאון עזכם ונתתי את שמיכם כברזל ואת ארצכם כנחשה : ותם לריק כחכם ולא תתן ארצכם את יבולה ועץ הארץ לא יתן פריו : ואם תלכו עמי קרי ולא תאבו לשמע לי ויספתי עליכם מכה שבע כחטאתיכם : והשלחתי בכם את חית השדה ושכלה אתכם והכריתה את בהמתכם והמעיטה אתכם ונשמו דרכיכם : ואם

שבר מוט · הלך · שמע עשה · צוה · מאס שפט · פור · פקד · כלה דאב · נתן פנה · רדה · נוס · שמע · יסר · גאה · עזז נתן · תמם · כחח נתן · בול · הלך קרה אבה · נכה · שלח · חיה · כרת מעט · שמם

עבדין ותברית ניר עממיא מנכון ודברית יתכון בחירותא : ואם לא תקבלון למימרי ולא תעבדון ית כל פקודיא האלין : ואם בקימי תקוצון ואם ית דיני תרחיק נפשכון בדיל דלא למעבד ית כל פקודי לאשניותכון ית קימי : אף אנא אעבד דא לכון ואסער עליכון בהולא ית שחפתא וית קדחתא מחשכן עינין ומפחן נפש ותזרעון לריקנו זרעכון ויכלוניה בעלי דבביכון : ואתן רוגזי בכון ותתברון קדם בעלי דבביכון וירדון בכון סנאיכון ותערקון ולית דרדיף יתכון : ואם עד אלין לא תקבלון למימרי ואוסיף למרדי יתכון שבע על חוביכון : ואתבר ית יקר תקוקפכון ואתן ית שמיא דעליכון תקיפין כפרזלא דלא לאחתא מטרא וארעא דתחותיכון חסינא כנחשא דלא למעבד פירין : ויסוף לריקנו חילכון ולא תתן ארעכון ית עללתה ואילן ארעא לא יתן איביה : ואם תהכון קדמי בקשיו ולא תיבון לקבלא למימרי ואוסיף לאיתאה עליכון מחא שבע כחוביכון : ואגרי בכון ית חית ברא ותתכל יתכון ותשיצי ית בעירכון ותזער יתכון ויצדון אורחתכון : ואם

seruiretis eis. Et cōfregi iugū populoꝝ ex vobis: et duxi vos in libertate. Si autē nō obedieritis verbo meo: nec feceritis oia precepta hec: τ si legitima mea spreueritis: τ iudicia mea abominata fuerit aīa vr̃a: vt nō faciatis oia precepta mea: vt irritetis pactum meū: ego quoq; hec faciā vobis: visitaboq; vos in cōturbatione egestate τ ardore: obscurātib; oculos et expirare faciētib; aīam. Seminabitisq; i vanū semē vestrū: τ comedēt illud inimici vr̃i. Ponāq; irā meā cōtra vos: τ exterminabimini corā inimicis vr̃is: τ dñabunt vestri q oderūt vos. Et fugietis nemine persequēte vos. τ si in hijs nō obedieritis verbo meo: addā corripere vos septies sup pctā vr̃a. et cōterā gloriā fortitudinis vr̃e: daboq; celos q sunt sup vos fortes sicut ferrum vt nō deferāt pluuiā: τ terrā q est subter vos fortem sicut es ne faciet fructus. cōsumeturq; in cassum fortitudo vestra: τ nō dabit terra germen suum: neq; arbor terre dabit fructū suū. Et si ambulaueritis corā me in duritia: τ nolueritis obedire verbo meo: addam inducere sup vos percussionē septuplū iuxta peccata vestra. Immittāq; in vos bestias agri: τ absq; liberis facient vos: τ consumabūt pecora vestra: τ diminuent vos: τ deserte erunt vie vestre. Et si

באלה לא תוסרו לי והלכתם
עמי קרי והלכתי אף אני עמכם
בקרי והכיתי אתכם גם אני שבע
על חטאתיכם והבאתי עליכם
חרב נקמת נקם ברית ונאספתם
אל עריכם ושלחתי דבר בתוככם
ונתתם ביד אויב בשברי לכם
מטה לחם ואפו עשר נשים
לחמכם בתנור אחד והשיבו
לחמכם במשקל ואכלתם ולא
תשבעו ואם בזאת לא תשמעו
לי והלכתם עמי בקרי והלכתי
עמכם בחמת קרי ויסרתי אתכם
אף אני שבע על חטאתיכם
ואכלתם בשר בניכם ובשר
בנתיכם תאכלו והשמדתי את
במתיכם והכרתי את חמניכם
ונתתי את פגריכם על פגרי
גלוליכם וגעלה נפשי אתכם
ונתתי את עריכם חרבה והשמותי
את מקדשיכם ולא אריח בריח
ניחחכם והשמתי אני את הארץ
ושממו עליה איביכם הישבים
בה ואתכם אזרה בגוים
והריקתי אחריכם חרב והיתה
ארצכם שממה ועריכם יהיו חרבה
אז תרצה הארץ את שבתתיה

nec ſic volueritis recipere diſciplinā: ſed ambulaueritis ex aduerſo mihi. ego quoq; contra vos aduerſus incedam. & percutiā vos ſepties pp pctā veſtra. inducāq; ſuper vos gladiū vltorem federis mei: cūq; cōfugeritis in vrbes: mittā peſtilētiam in medio veſtri: & trademinī in manib9 hoſtiū. poſtq; cōfregero baculū panis vrī: ita vt decem mulieres in vno clibano coq̄nt panes. & reddant eos ad pondus: & comedetis & nō ſaturabimini. Sin autem nec p hec audieritis me: ſed ambulaueritis cōtra me & ego incedā aduerſus vos in furore cōtrario: & corripiam vos ſeptē plagis propter peccata veſtra: ita vt comedatis carnes filiorum veſtrorum & filiarum veſtrarū. Deſtruam excelſa veſtra: & ſimulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorū veſtrorū. & abomiabitur vos anima mea ī tm̄ vt vrbes vrās redigā in ſolitudinē. & deſerta faciā ſctūaria veſtra. nec recipiā vltra odorē ſuauiſſimū. diſpdāq; terrā veſtrā: & ſtupebunt ſup ea inimici veſtri cum habitatores illius fuerint. Vos aūt diſpergam in gentes: & euaginabo poſt vos gladium. eritq; terra veſtra deſerta. & ciuitates veſtre dirute. Tunc placebunt terre ſabbata ſua

[illegible]

Priuātiua heb.: יסר | קרה | נכה | בוא | ברית אסף | עיר | נתן איב | נטה אפה | נשה תנר | שוב שקל | שבע שמע | קרה | יחם | אכל שמד | במה כרת | נתן | גלל | עיר שמם | קדש | נוח | זרה | ריק היה | היה | רצה

Interp. chal.

[illegible]

in his nō fueritis correpti verbo meo: & ābulaueritis corā me in duritia: ābulabo ego dure vobiſcū: et ego q̄q; pcutiā vos ſepties pp pctā vrā. Et inducā ſup vos occiſores gladio: & vlciſcent in vos vltionē pro eo q̄ trāſgreſſi fuiſtis verba legis: & ɔgregabimini i vrbib9 vrīs: & immittā peſtilētiā in medio vrī: & trademini i manu hoſtis. Cū ɔfregero vobis ſuſtētatiōes cibi: & coquēt decē mlieres panē vrm ī vno clibano: & reducēt panē vrm in pōdere: & comedetis & nō ſaturabimini. & ſi in hoc nō obedieritis verbo meo: & ābulaueritis corā me in duritia: ābulabo vobiſcū in ira furoris: corripiāq; ego q̄q; vos ſepties pp pctā vrā. Et comedetis carnē filiorū vrorū: & carnē filiarū vrarū comedetis: & deſtruā excelſa vrā: & ſuccidā ſimulachra vrā: & dabo cadauera vrā ſup cadauera idolorū vrorū: & abominabit vos verbū meū. et dabo ciuitates vrās in ſolitudinē & deſerta faciā ſctūaria vrā. Et nō ſuſcipiā volūtarie oblationē cōgregationis vre. Et deſertā ego faciā terrā: & deſerti erūt ſup ea inimici vrī q̄ habitāt in ea. Vos aūt diſpgā inter pplos: & immittā poſt vos occiſores gladio: & erit terra vrā deſerta: & ciuitates vre erunt in ſolitudinē. Tunc cōplacebūt terre requietiones eius

Priuātiua chal.: אתא ערע כנש | קרה אמר מסר | תבר אכל אפה | נשה אחד תוב | תקל שבע אכל | אמר קשה רגז | שצא במה קצץ | נתן סעה רחק | צדה קדש | רעה נדר ערה | הוה רעה

[illegible]

cūctis diebus ſolitudinis ſue. Qñ fueritis in terra hoſtili ſabbatizabit & requieſcet in ſabbatis ſolitudinis ſue. eo q̄ non requieuerit ī ſabbatis veſtris: qñ hitabatis in ea. Et q̄ de vobis remāſerint: dabo pauorē in cordibus eorū in regionibus hoſtiū. Terrebit eos ſonitus folii volātis: & ita fugiēt quaſi gladiū. Cadēt nullo pſequēte: & corruēt ſinguli ſup frēs ſuos quaſi bella fugientes. Nemo veſtrū inimicis audebit reſiſtere. Peribitis inter gentes: & hoſtilis vos terra cōſumet. q̄ ſi & de his aliqui remāſerit: tabeſcēt in iniqtatibus ſuis in terra inimicorū ſuorū. & pp pctā patrum ſuorum & ſua affligentur: donec cōfiteātur iniquitates ſuas & maiorum ſuorū quibus p̄uaricati ſunt in me: & ambulauerūt ex aduerſo mihi. Ambulabo igitur & ego contra eos: & inducā illos in terrā hoſtilē donec erubeſcat incircunciſa mēs eorū. Tūc orabūt pro ipietatib9 ſuis: & recordabor federis mei quod pepigi cū iacob & iſaac & abraam. Terre quoq; memor ero. q̄ cū relicta fuerit ab eis: cōplacebit ſibi in ſabbatis ſuis patiēs ſolitudinē pp illos. Ipſi vero rogabūt p pctis ſuis: eo q̄ abiecerit iudicia mea & leges meas deſpexerit.

כל ימי השמה ואתם בארץ
איביכם אז תשבת הארץ
והרצת את שבתתיה כל ימי
השמה תשבת את אשר לא
שבתה בשבתתיכם בשבתכם
עליה והנשארים בכם והבאתי מרך
בלבבם בארצת איביהם ורדף
אתם קול עלה נדף ונסו מנסת
חרב ונפלו ואין רדף וכשלו איש
באחיו כמפני חרב ורדף אין ולא
תהיה לכם תקומה לפני איביכם
ואבדתם בגוים ואכלה אתכם ארץ
איביכם והנשארים בכם ימקו
בעונם בארצת איביכם ואף בעונת
אבתם אתם ימקו והתודו את
עונם ואת עון אבתם במעלם
אשר מעלו בי ואף אשר הלכו
עמי בקרי אף אני אלך עמם
בקרי והבאתי אתם בארץ איביהם
או אז יכנע לבבם הערל ואז
ירצו את עונם וזכרתי את בריתי
יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את
בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר
והארץ תעזב מהם ותרץ את
שבתתיה בהשמה מהם והם ירצו
את עונם יען וביען במשפטי
מאסו ואת חקתי געלה נפשם

Priuātiua heb.: יום שמם | שבת | שאר בוא רכך | נוס | פנה | היה קום | שאר מקק | ידה | הלך | בוא | כנע | ברית | זכר | עזב רצה | שמם | שפט

Interp. chal.

[illegible]

cunctis diebus q̄bus fuerit deſerta: & vos in terra inimicorū vrorū. Tunc dimittet terra q̄ſcere: & cōplacebūt ei requietiones ſue: cūctis dieb9 q̄bus fuerit deſta dimittet q̄ſcere: eo q̄ nō dimittebat in ānis requietionis vre qñ habitabatis in ea. et q̄ de vobis remāſerit inducā pauorē in cordibus eorū in terra hoſtiū ſuorū. Et pſeq̄tur eos ſonitus folii decidētis: & fugient ſicut fugiūt a facie occiſorū gladio: & corruent vnuſq̄ſq; in fratrē ſuū: quaſi fugientes a facie occiſorū gladio: nemine pſequēte. Et nō erit vobis reſiſtentia ante inimicos vros: & peribitis īter populos: & cōſumet vos terra inimicorū vrorū. Et q̄ relicti fuerint ex vobis tabeſcent iniq̄tatib9 ſuis in terra inimicorū vrorū: pp pctā quoq; peſſima patrū ſuorū q̄ apprehēderūt manibus ſuis tabeſcēt. et cōfitebūtur pctā ſua & pctā prm ſuorū ppter p̄uaricationē q̄ preuaricati ſunt in verbū meū: & q̄ ambulauerūt corā me in duritia. Ego q̄q; incedā cū eis ī duritia & inducā eos in terrā inimicorū ſuorū: aut tūc ɔteret īſipiēs cor eorū: & tūc placabūt p iniq̄tatib9 ſuis. Recordaborq; federis mei q̄d pepigi cū iacōb: & pacti mei q̄d pepigi cū iſaac: & ēt pacti mei q̄d pepigi cū abraā ego recordabor: tre q̄q; ego recordabor. & tra relicta erit ab eis: & ɔplacebit ſibi requietōib9 ſuis cū deſta fuerit ab eis. Illi q̄q; placabūt p iniq̄tatib9 ſuis. maledictōes p bñonib9 inducā ſup eos: eo q̄ abiecerit legitia mā: & iudicia mā aboſata ſit aīa eorū.

Priuātiua chal.: צדה שמם | הוה | שאר עול רדף | שקף ערק נפל | תקל הוה קום | אבד ספס | ידה אבד | קשה הלך | תבר רעה קום | רעה צדה | אתא דון קוץ

Ter. Heb.

ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני יהוה אלהיהם: וזכרתי להם ברית ראשנים אשר הוצאתי אתם מארץ מצרים לעיני הגוים להיות להם לאלהים אני יהוה: אלה החקים והמשפטים והתורת אשר נתן יהוה בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה:

Cap. xxvij.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם איש כי יפלא נדר בערכך נפשת ליהוה: והיה ערכך הזכר מבן עשרים שנה ועד בן ששים שנה והיה ערכך חמשים שקל כסף בשקל הקדש: ואם נקבה הוא והיה ערכך שלשים שקל: ואם מבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה והיה ערכך הזכר עשרים שקלים ולנקבה עשרת שקלים: ואם מבן חדש ועד בן חמש שנים והיה ערכך הזכר חמשה שקלים כסף ולנקבה ערכך שלשת שקלים כסף: ואם מבן ששים שנה ומעלה אם זכר והיה

Primitiua heb. יצא · היה · ירה · דבר · פלא · עלה

Trāsla. B. Hiero.

Attamen etiam cū essent in terra hostili: non penitus abieci eos neq̃ sic despexi vt cōsumerentur: & irritū facerē pactū meum cū eis. Ego enim sum dñs deus eorum: & recordabor federis mei pristini: quando eduxi eos de terra egypti in cōspectu gētium vt essem deus eorum. Ego dominus deus. Hec sunt iudicia atq̃ precepta & leges quas dedit dominus inter se & inter filios israel in mōte sinai p manū moysi. Cap. 27.

Locutusq̃ est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel: & dices ad eos. Homo qui votum fecerit & spoponderit dño aiam suā: sub estimatiōe dabit preciū. Si fuerit masculus a vicesimo anno vsq̃ ad sexagesimū annū: dabit quinquaginta siclos argenti ad mensuram sanctuarii. Si mulier: triginta. A quinto autem anno vsq̃ ad vicesimū masculus dabit viginti siclos: femina decem. Ab vno mense vsq̃ ad annum quintum pro masculo dabuntur quinq̃ sicli. pro femina tres. Sexagenarius & vltra masculus dabit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

Καὶ οὐδ' ὧς ὄντων αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, οὐχ ὑπερεῖδον αὐτούς, οὐδὲ προσώχθισα αὐτοῖς ὥστε ἐξαναλῶσαι αὐτούς, τοῦ διασκεδάσαι τὴν διαθήκην μου τὴν πρὸς αὐτούς, ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν. καὶ μνησθήσομαι διαθήκης αὐτῶν τῆς προτέρας, ὅτε ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας ἐναντίον τῶν ἐθνῶν, τοῦ εἶναι αὐτῶν θεός, ἐγὼ κύριος. ταῦτα τὰ κρίματα καὶ τὰ προστάγματα καὶ ὁ νόμος, ὃν ἔδωκε κύριος ἀνὰ μέσον αὐτοῦ, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐν τῷ ὄρει σινᾶ ἐν χειρὶ μωυσῆ. Ca. 27.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἄνθρωπος, ὃς ἂν εὔξηται εὐχὴν εἰς τιμὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, ἔσται ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος ἀπὸ εἰκοσαετοῦς ἕως ἑξηκονταετοῦς, ἔσται αὐτοῦ ἡ τιμή, πεντήκοντα δίδραχμα ἀργυρίου τῷ σταθμῷ τῷ ἁγίῳ. τῆς δὲ θηλείας ἔσται ἡ συντίμησις τριάκοντα δίδραχμα. ἐὰν δὲ ἀπὸ πενταετοῦς ἕως εἰκοσαετοῦς, ἔσται ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος εἴκοσι δίδραχμα. τῆς δὲ θηλείας, δέκα. ἀπὸ δὲ μηνιαίου, ἕως πενταετοῦς ἔσται ἡ τιμὴ τοῦ ἄρσενος, πέντε δίδραχμα ἀργυρίου. τῆς δὲ θηλείας, τρία δίδραχμα ἀργυρίου. ἐὰν δὲ ἀπὸ ἑξηκονταετῶν καὶ ἐπάνω, ἐὰν μὲν ἄρσεν ᾖ,

Et sic existētibus ipsis in terra inimicorū suorum: nō cōtempsi eos: neq̃ despexi eos ita vt deficere illos et annihilare pactū meū qd ad eos. ego enim sum dñs deus illorū. et recordabor pacti illorū priorīs: qñ eduxi illos de terra egypti: de domo seruitutis corā gētibus: vt essem illorū deus: ego dñs. hec iudicia et precepta et lex: quā dedit dñs inter se: et inter filios israel: in mōte sinai in manu moysi.

Et locutus est dñs ad moysen: dicēs. loquere filiis israel: et dices ad eos: homo: qui vouerit votū in preciū aie sue dño: erit preciū masculi a viginti ānis vsq̃ ad sexaginta ānos: erit eius preciū: quinquaginta didragma argēti mēsura sctā. at femine erit preciū triginta didragma. si at a quinq̃ ānis vsq̃ ad viginti ānos: erit preciū masculi viginti didragma. at femine decē. ab vno mēse vsq̃ ad quinq̃ ānos erit preciū masculi: quinq̃ didragma argēti. at femine: tria didragma argēti. si at a sexagita ānis et supra: si quidē masculus fuerit: erit

Primitiua chal. הוה רחק שצא · שנה קום · קום · דון אמר · אמר · פרש הוה · שנה שות כרס · עלה

Trāsla. Chal.

ואף ברם דא במהויהון בארע בעלי דבביהון לא ארחקינון ולא ארחקנון לשיציותהון לאשנאה קימי עמהון ארי אנא יי אלההון: ודכירנא להון קים קדמאי דאפקית יתהון מארעא דמצרים לעיני עממיא למהוי להון לאלה אנא יי: אלין קימיא ודיניא ואוריתא דיהב יי בין מימריה ובין בני ישראל בטורא דסיני בידא דמשה:

ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני ישראל ותימר להון גבר ארי יפרש נדר בפורסן נפשתא קדם יי: ויהי פורסניה דדכרא מבר עשרין שנין ועד בר שתין שנין ויהי פורסניה חמשין סלעין דכסף בסלעי קודשא: ואם נוקבא היא ויהי פורסנה תלתין סלעין: ואם מבר חמש שנין ועד בר עשרין שנין ויהי פורסניה דדכרא עשרין סלעין ולנוקבתא עשר סלעין: ואם מבר ירחא ועד בר חמש שנין ויהי פורסניה דדכרא חמש סלעין דכסף ולנוקבתא פורסנה תלת סלעין דכסף: ואם מבר שתין שנין ולעלא אם דכרא ויהי Ca. xxvij.

Interp. chal.

Attamen etiam cum essent in terra inimicorū suorum non reliqui eos neq̃ abieci vt consumē eos vt immutē pactum meum cum eis: quia ego dñs deus eorū. Et recordabor eis pacti priorum quos eduxi de terra egypti ante oculos populorū: vt essem eis in deum: ego dñs. Hec sunt pacta & iudicia & leges: que dedit dñs inter verbum eius & inter filios israel in monte sinai per manū moysi. Ca. 27.

Locutusq̃ est dñs cum moyse dicēs. Loquere cū filiis israel & dices ad eos. Vir qui vouerit votū in estimatione animarū coram dño. Si fuerit estimatio a viginti annis vsq̃ ad sexaginta annos: erit precium eius quinquaginta sicli argenti in siclis sanctuarii. Et si femina fuerit: erit precium eius triginta sicli. et ab etate quinq̃ annorum vsq̃ ad viginti annos erit precium masculi viginti sicli: & femine decem sicli. Et si fuerit ab etate mensis vsq̃ ad etatem quinq̃ annorum erit precium masculi quinq̃ sicli & femine tres sicli argenti. Si fuerit ab etate sexaginta annorum et deinceps: erit

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

ἔσται ἡ τιμὴ αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα δίδραχμα ἀργυρίου. τῆς δὲ θηλείας, δέκα δίδραχμα. ἐὰν δὲ ταπεινὸς ᾖ τῇ τιμῇ, στήσεται ἔναντι τοῦ ἱερέως. καὶ τιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς, καθάπερ ἰσχύει ἡ χεὶρ αὐτοῦ τοῦ εὐξαμένου, οὕτως τιμήσεται αὐτὸν ὁ ἱερεύς. ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν προσφερομένων ἀπ' αὐτῶν δῶρον τῷ κυρίῳ, ὃς ἂν δῷ ἀπὸ τούτων τῷ κυρίῳ, ἔσται ἅγιον. οὐκ ἀλλάξει αὐτὸ καλὸν πονηρῷ, οὐδὲ πονηρὸν καλῷ. ἐὰν δὲ ἀλλάσσων ἀλλάξῃ αὐτὸ κτῆνος κτήνει, ἔσται αὐτὸ καὶ τὸ ἄλλαγμα ἅγιον. ἐὰν δὲ πᾶν κτῆνος ἀκάθαρτον, ἀφ' ὧν οὐ προσφέρεται ἀπ' αὐτῶν δῶρον τῷ κυρίῳ, στήσει τὸ κτῆνος ἔναντι τοῦ ἱερέως, καὶ τιμήσεται αὐτὸ ὁ ἱερεὺς ἀνὰ μέσον καλοῦ καὶ ἀνὰ μέσον πονηροῦ. καθότι ἂν τιμήσεται ὁ ἱερεύς, οὕτως στήσεται. ἐὰν δὲ λυτρούμενος λυτρώσηται αὐτό, προσθήσει τὸ ἐπίπεμπτον πρὸς τὴν τιμὴν αὐτοῦ. καὶ ἄνθρωπος, ὃς ἂν ἁγιάσῃ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἁγίαν τῷ κυρίῳ, καὶ τιμήσεται αὐτὴν ὁ ἱερεὺς ἀνὰ μέσον καλῆς καὶ ἀνὰ μέσον πονηρᾶς, ὡς ἂν τιμήσῃ αὐτὴν ὁ ἱερεύς, οὕτως σταθήσεται. ἐὰν δὲ ὁ ἁγιάσας αὐτὴν λυτρῶται τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, προσθήσει ἐπ' αὐτὴν τὸ ἐπίπεμπτον τοῦ ἀργυρίου τῆς τιμῆς, καὶ ἔσται αὐτῷ. ἐὰν δὲ ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ ἁγιάσῃ ἄνθρωπος τῷ κυρίῳ, καὶ ἔσται ἡ τιμὴ κατὰ τὸν σπόρον αὐτοῦ, κόρου κριθῶν πεντήκοντα δίδραχμα ἀργυρίου. ἐὰν δὲ

preciū eius: quindecim didragma argēti. at femine: decē didragma. si at pauper fuerit ad estimatōez: stabit corā sacerdote. et appreciabit illū sacerdos: quēadmodū potest manus eius qui vouit: sic appreciabit illū sacerdos. si at ab animalibus oblatis ab ipsis donū dño. qui dederit ab his dño: erit sctm. nō mutabit ipm bonū malo: neq̃ malū bono. si at mutās mutauerit illud aial aiali: erit ipm et cōmutatio sctm. si at oē aial immūdū: a quo nō offert ab ipsis donū dño: statuet iumētū corā sacerdote: et appciabit illud sacerdos inter bonū et inter malū. secūdū quod appciabit illud sacerdos: sic statuet. si at redimēs redemerit illud: reddet quintā ptē ad preciū eius. et homo: qui sctificauerit domū suā sctām dño: et appciabit illā sacerdos inter bonā et iter malā: vt appciauerit illā sacerdos: sic statuet. si at qui sctificauit illā redemerit domū suā: addet sup illā quintā ptē argēti preciū: et erit illi. si at ab agro possessiōis sue sctificauerit hō dño: et erit preciū fm semētē suā: chorō ordei quinquagita didragma argēti. si at

Trāsla. B. Hiero.

quindecim siclos: femina decem. Si pauper fuerit & estimationē reddere nō valebit: stabit coram sacerdote: & quantum ille estimauerit & viderit eum posse reddere: tantum dabit. Animal autē quod immolari potest domino si quis vouerit: sanctum erit & mutari non poterit. id est. nec melius malo nec peius bono. quod si mutauerit: & ipm quod mutatū ē: & illud p quo mutatū ē: cōsecratū erit dño. Animal immūdū quod immolari domino non potest: si quis vouerit adducetur ante sacerdotem: qui diiudicans vtrum bonum an malum sit: statuet preciū. quod si dare voluerit is qui offert: addet sup estimationē quītā partē. Homo si vouerit domum suam & sanctificauerit domino: cōsiderabit eā sacerdos vtrū bōa an mala sit: & iuxta pciū quod ab eo fuerit cōstitutū: venūdabitur. Si autē ille q vouerat voluerit redimere eā: dabit quintā partē estimationis supra: & habebit domū. Quod si agrū possessiōis sue vouerit & cōsecrauerit dño: iuxta mēsurā semētis estimabitur pciū. Si triginta modiis ordei seritur terra: quīquagīta siclis venūdetur argenti. Si stati

Ter. Heb.

ערכך חמשה עשר שקל ולנקבה עשרה שקלים: ואם מך הוא מערכך והעמידו לפני הכהן והעריך אתו הכהן על פי אשר תשיג יד הנדר יעריכנו הכהן: ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן ליהוה כל אשר יתן ממנו ליהוה יהיה קדש: לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קדש: ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן ליהוה והעמיד את הבהמה לפני הכהן: והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע כערכך הכהן כן יהיה: ואם גאל יגאלנה ויסף חמישתו על ערכך: ואיש כי יקדש את ביתו קדש ליהוה והעריכו הכהן בין טוב ובין רע כאשר יעריך אתו הכהן כן יקום: ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו: ואם משדה אחזתו יקדיש איש ליהוה והיה ערכך לפי זרעו זרע חמר שערים בחמשים שקל כסף: אם

Primitiua heb. מוך · עמד · ערך · נשג · קרב · נתן · המר חלף · טוב רוע · קרב · גאל חמש · קדש · קום

Trāsla. Chal.

פורסניה חמש עשרה סלעין ולנוקבתא עשר סלעין: ואם מסכן הוא מפורסניה ויקימניה קדם כהנא ויפרוס יתיה כהנא על מימר דתדביק ידא דנדרא יפרסניה כהנא: ואם בעירא דיקרבון מינה קורבנא קדם יי כל דיתן מיניה קדם יי יהי קודשא: לא יחלפניה ולא יעבר יתיה טב בביש או ביש בטב ואם מחלפא יחלף בעירא בבעירא ויהי הוא וחלופיה יהי קודשא: ואם כל בעירא מסאבא דלא יקרבון מינה קורבנא קדם יי ויקים ית בעירא קדם כהנא: ויפרוס כהנא יתה בין טב ובין ביש כפורסן כהנא כן יהי: ואם מפרק יפרקנה ויוסיף חומשיה על פורסניה: וגבר ארי יקדש ית ביתיה קודשא קדם יי ויפרסניה כהנא בין טב ובין ביש כמא דיפרוס יתיה כהנא כן יקום: ואם דאקדיש יפרוק ית ביתיה ויוסיף חומש כסף פורסניה עלוהי ויהי ליה: ואם מחקל אחסנתיה יקדש גבר קדם יי ויהי פורסניה לפום זרעיה בית זרע כור שערין בחמשין סלעין דכסף: ואם

Interp. chal.

preciū masculi quindecim sicli: & femine decē sicli. Et si fuerit pauper & nō pōt reddere estimationē suā: stabit corā sacerdote: & estimabit eū sacerdos: q̃tum valuerit manus vouētis estimabit eum sacerdos. animal autē qd offerri potest in oblatione corā dño. si qs obtulerit illud corā dño: erit sanctū. Non inmutabit eū neq̃ pmutabit bonū pro malo aut malū p bono. Et si pmutans pmutauerit aial pro aiali: ipsum & illud pro quo inmutatū est erit sanctū. Et si omne aial immundū fuerit qd offerri non potest corā dño: statuet aial corā sacerdote: & appreciabit eū sacerdos siue sit bonū siue malum: iuxta estimationē sacerdotis ita erit. Et si redimens redemerit illud: addet quintā partē sup estimationē eius. Vir autē qui sanctificauerit domū suā sanctificatione coram dño: estimabit eam sacerdos: siue sit mala siue bona: iuxta estimationē sacerdotis sic statuet. Et si ille qui sanctificauit redemerit domū suā: addet quintā partem sup estimationē eius & habebit eam. Et si de agro possessionis sue sāctificauerit vir coram domino: erit precium eius iuxta mensuram sementis eius. Si coro ordei seminatur: estimabitur quinquaginta siclis argenti.

Primitiua chal. מסכן · קום פרס אמר · דבק קרב מן · נתן הוה חלף · עבר טוב · סאב · קום · פרק יסף קדש · פרס · קום · חסן

Trāsla. B. Hiero.

ab anno incipiētis iubilei voluerit agrum: quāto valere pōt: tanto estimabitur. Sin autem post aliquātulum tpis: supputabit sacerdos pecuniā iuxta annorū qui reliqui sunt numerū vsq ad iubileū: & detrahetur ex precio. Quod si voluerit redimere agrū ille qui vouerat: addet quintā partē estimate pecunie & possidebit eū. Sin autē noluerit redimere: sed alteri cuilibet fuerit venūdatus: vltra eū qui vouerat redimere nō poterit. quia cum iubilei venerit dies: sanctificatus erit dño. & possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus est & non de possessiōe maiorum sctificatus fuerit dño: supputabit sacerdos iuxta annorū numerū vsq ad iubileum precium. & dabit ille qui vouerat eum domino. In iubileo āt reuertetur ad priorem dominum qui vendiderat eum & habuerat in sortem possessionis sue. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus viginti obolos habet. Primogenita que ad dñm ptinēt nemo sctificare poterit & vouere: siue bos siue ouis fuerit: dñi sunt. Qđ si immūdum est aīal redimet qui obtulit iuxta estimationē suā: & addet quintā ptē pcii. Si redimere noluerit: vēdetur alteri

Interp. chal.

Si ab anno iubilei cōsecrauerit agrū suū: iuxta estimationē eius stabit. Et si post iubileū ꝯsecrauerit agrū suū: supputabit ei sacerdos argētū iuxta numerū annorū q reliqui sunt vsq ad annū iubilei: & diminuetur ex pcio eius. Si aūt redimēs redemerit agrū ille q cōsecrauit illū: addet quintā ptem argēti sup estimationem eius: & habebit eū. Et si nō redemerit agrū: & vēdiderit agrū viro alteri: nō redimetur amplius. & cū egressus fuerit ager in iubileo: erit cōsecratus corā dño: sicut ager anathematis in possessionē sacerdotis erit. Et si agrū aliquis cōsecrauerit corā domino: quē emerat: qui non est de agro possessionis sue: estimabit sacerdos summam precij eius vsq ad annum iubilei: & dabit precium eius in die illa: sanctum erit corā domino. In anno autem iubilei reuertetur ager ei a quo emit eū: cuius est possessio terre. Omnis aūt estimatio erit in siclis sanctuarij: viginti obolos hēt siclus. Verūtamē primogenitū qđ ad dñm pertinet in pecoribus: nemo sctificabit illud: siue bos fuerit siue agnus: domini enim est. Et si de animalibus immundis est: redimetur iuxta estimationē eius & addet quintam partē sup illud. Et si non fuerit redēptū: vēdetur

Trāsla. B. Hiero.

quantūcūq fuerit ante estimatum. Oē qđ dño consecratur siue homo fuerit siue animal: siue ager: non veneat nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit cōsecratū: sctūm sctōrū erit dño. Et ois consecratio q offertur ab hoīe nō redimetur: sed morte morietur. Oēs decime terre siue de pomis arborū: siue de frugibus: dñi sūt: & illi sctificātur. Si qs āt voluerit redimere decimas suas: addet quintam partem earū. Oim decimarū bouis & ouis que sub pastoris virga trāseunt: qcqd decimū venerit: sanctificabitur dño. Nō eligetur nec bonū nec malū: nec altero cōmutabitur. Si quis mutauerit: & qđ mutatū est: & pro quo mutatū ē: sctificabitur dño: & nō redimetur. Hec sunt pcepta que mandauit dominus moysi ad filios israel in monte sinai.

Explicit liber Leuiticus. Incipit vaidaber. i. liber Numeri. Ca. i.

Locutusq; ē dñs ad moysen in deserto sinai i tabernaculo federis prima die mensis scdi āno altero egressiōis eorum ex egypto dicēs. Tollite summā vniuerse cōgregatiōis filiorū israel p cognatiōes & domos suas: & nomina singulorum quicquid sexus est masculini a vicesimo anno & supra: omniū virorum fortium

Interp. chal.

iuxta estimationē suā. Verumtamē oē anathema qđ anathematizauerit vir corā dño: de oibus q ad eum pertinēt ab hoīe & iumēto & ab agro possessionis sue: non vēdetur nec redimet: omnē anathema sanctū sanctoꝝ est corā dño. Omne anathema qđ anathematizatū est ab hoīe nō redimetur: sed occisione occidetur. Et oēs decie terre de semie terre & de fructu arboris: dñi sunt: sancte sunt corā dño. Et si redimēs redimerit vir de decimis suis: addet quintā pertē super eas. Omnisq decimatio boū & ouium omne decimū qđ transierit sub virga: erit sanctificatū corā dño. Non requirat inter bonū & malū: neq cōmutet illud. Si aūt cōmutās cōmutauerit illud: illud & id pro quo cōmutatū est erit sanctificatū: nō redimet. Hec sunt precepta q mādauit dñs moysi ad filios israel in mōte sinai.

Explicit liber Leuiticus.

Incipit liber Numeri. Ca. i.

Locutusq est domin9 cū moyse in deserto sinai in tabernaculo federis in prima die mensis secundi in anno scdo egressionis coꝝ de terra egypti: dicens. Suscipe summā ois cetus filioꝝ israel per cognationes suas & p domos patrū suoꝝ iuxta numerū nominū coꝝ: oīm masculini sexus per capita coꝝ a viginti annis & supra oīm egredientiū ad exercitū

בישראל תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן: ואתכם יהיו איש איש למטה איש ראש לבית אבתיו הוא: ואלה שמות האנשים אשר יעמדו אתכם לראובן אליצור בן שדיאור: לשמעון שלמיאל בן צורישדי: ליהודה נחשון בן עמינדב: ליששכר נתנאל בן צוער: לזבולן אליאב בן חלן: לבני יוסף לאפרים אלישמע בן עמיהוד: למנשה גמליאל בן פדהצור: לבנימן אבידן בן גדעני: לדן אחיעזר בן עמישדי: לאשר פגעיאל בן עכרן: לגד אליסף בן דעואל: לנפתלי אחירע בן עינן: אלה קריאי העדה נשיאי מטות אבותם ראשי אלפי ישראל הם: ויקח משה ואהרן את האנשים האלה אשר נקבו בשמות: ואת כל העדה הקהילו באחד לחדש השני ויתילדו על משפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלתם: כאשר צוה יהוה את משה ויפקדם במדבר סיני: ויהיו בני ראובן בכור ישראל תולדתם למשפחתם לבית אבתם

פקד | היה | נטה | עמד | קרא יעד | נשא | לקח | קהל | שנה ילד | פקד דבר היה

ex israel: & numerabitis eas per turmas suas tu & aaron: eruntque vobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis: quorum ista sunt nomina. De tribu ruben elisur filius sedeur. De tribu symeon: salamihel filius surisaddai. De tribu iuda: naason filius aminadab. De tribu isachar nathanael filius suar. De tribu zabulon: eliab filius helon. Filiorum autem ioseph de tribu effraim: elisama filius amiud. De tribu manasse: gamaliel filius phadassur. De tribu beniamin: abidan filius gedeonis. De tribu dan: abiezer filius amisaddai. De tribu aser: phegiel filius ochran. De tribu gad: heliasaph filius duel. De tribu neptali: ahira filius enan. Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus & cognationes suas & capita exercitus israel: quos tulerunt moyses & aaron cum omni vulgi multitudine. & congregauerunt primo die mensis secundi recensentes eos per cognationes & domos ac familias & capita & nomina singulorum a vicesimo anno & supra. sicut preceperat dominus moysi. Numeratique sunt in deserto sinai: de ruben primogenito israelis per generationes & familias ac domos suas:

israel numerate eos cum exercitu eorum: tu & aaron. & vobiscum erunt quilibet per tribum vniuscuiusque principum: per domos familiarum erunt. & hec nomina virorum: qui aderunt vobiscum. ex ruben: elisur: filius sedeur. ex symeon: salamiel: filius surisadai. ex iuda: naasson: filius aminadab. ex isachar: nathanael: filius suar. ex zabulon: eliab: filius helon. ex filiis ioseph: ex ephraim: elisama: filius semiud. ex manasse: gamaliel: filius phadassur. ex beniamin: amidan: filius gedeonis. ex dan: abiezer: filius amisadai. ex asser: phegiel: filius ochran. ex gad: elisaph: filius thaguel. ex neptalim: ahira: filius enan. hi nobiles congregationis: principes tribuum per familias suas: principes israel sunt. & accepit moyses & aaron viros hos vocatos ex nomine: & omnem congregationem congregauerunt in vna mensis secundi anni. & numerauerunt per generationes suas: per familias suas: secundum numerum nominum eorum: a viginti annis & supra: omne masculinum secundum caput ipsorum: quemadmodum precepit dominus moysi. & numerati sunt in deserto sinai. & fuerunt filii ruben primogeniti israel per cognationes suas: per populos eorum: per domos familiarum suarum:

Ἰσραὴλ ἐπισκέψασθε αὐτοὺς σὺν τῇ δυνάμει αὐτῶν, σὺ καὶ ἀαρών. καὶ μεθ᾽ ὑμῶν ἔσονται ἕκαστος κατὰ φυλὴν ἑκάστου ἀρχόντων, κατ᾽ οἴκους πατριῶν ἔσονται. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες παραστήσονται μεθ᾽ ὑμῶν. τῶν ῥουβὴν, ἐλισοὺρ, υἱὸς σεδιούρ. τῶν συμεὼν, σαλαμιὴλ, υἱὸς σουρισαδαΐ. τῶν ἰούδα, ναασσὼν, υἱὸς ἀμιναδάβ. τῶν ἰσσάχαρ, ναθαναὴλ, υἱὸς σωγάρ. τῶν ζαβουλὼν, ἐλιάβ, υἱὸς χελών. τῶν υἱῶν ἰωσήφ, τῶν ἐφραΐμ, ἐλισαμά, υἱὸς σεμιούδ. τῶν μανασσῆ, γαμαλιήλ, υἱὸς φαδασσούρ. τῶν βενιαμὶν, ἀμιδὰν, υἱὸς γαδεωνί. τῶν δάν, ἀχιεζὲρ, υἱὸς ἀμισαδαΐ. τῶν ἀσήρ, φαγεήλ, υἱὸς ἐχθράν. τῶν γάδ, ἐλισάφ, υἱὸς ῥαγουήλ. τῶν νεφθαλίμ, ἀχειρὲ, υἱὸς ἐνάν. οὗτοι οἱ ἐπίκλητοι τῆς συναγωγῆς, ἄρχοντες τῶν φυλῶν κατὰ πατριὰς αὐτῶν, χιλίαρχοι ἰσραήλ εἰσιν. καὶ ἔλαβε μωυσῆς καὶ ἀαρὼν τοὺς ἄνδρας τούτους τοὺς ἀνακληθέντας ἐξ ὀνόματος, καὶ πᾶσαν τὴν συναγωγὴν συνήγαγον ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους. καὶ ἐπεσκέψαντο κατὰ γενέσεις αὐτῶν, κατὰ τὰς πατριὰς αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶν ἀρσενικὸν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐπεσκέπησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ σινᾶ. καὶ ἐγένοντο οἱ υἱοὶ ῥουβὴν πρωτοτόκου ἰσραὴλ κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν,

B

הוה | ראש קום | ערע רבב אב | פרש אחד תנה | יחס מנה שנה | עלה גלל מנה | דבר הוה ילד

in israel: numerabitis eos per turmas suas tu & aaron. & vobiscum erunt vnus vir de vno quoque tribu: qui princeps sit domus patrum suorum. Et hec sunt nomina virorum qui stabunt vobiscum. De ruben: elisur filius sedeur. De symeon: selumiel filius surisaddai. De iuda: naason filius aminadab. De isachar: nathanael filius suar. De zabulon: eliab filius helon. Filiorum autem ioseph de ephraim: elisama filius amihud. De manase: gamaliel filius fadasur. De beniamin: abidan filius gedeonis. De dan: ahiezer filius amisaddai. De aser: fegiel filius ochran. De gad: eliasaph filius dehuel. De neptali: aira filius enan. Hi sunt nuncupati congregationis principes tribuum patrum suorum: capita sunt milium israel. Tulitque moyses & aaron viros istos quorum nomina exposita sunt: & omnem cetum congregauerunt in prima die mensis secundi & numerati sunt per genealogias & familias suas ac domos patrum suorum iuxta numerum nominum eorum a viginti annis & supra per capita eorum: sicut precepit dominus moysi: numerauitque eos in deserto sinai. Fueruntque filii ruben per generationes suas & familias suas per domos patrum suorum

בישראל תמנון יתהון לחיליהון את ואהרן: ועמכון יהון גברא גברא לשבטא גבר ריש לבית אבהתוהי הוא: ואלין שמהת גבריא דיקומון עמכון לראובן אליצור בר שדיאור: לשמעון שלמיאל בר צורישדי: ליהודה נחשון בר עמינדב: ליששכר נתנאל בר צוער: לזבולן אליאב בר חילן: לבני יוסף לאפרים אלישמע בר עמיהוד למנשה גמליאל בר פדהצור: לבנימין אבידן בר גדעוני: לדן אחיעזר בר עמישדי: לאשר פגעיאל בר עכרן: לגד אליסף בר דעואל: לנפתלי אחירע בר עינן: אלין מערעי כנשתא רברבי שבטי אבהתהון רישי אלפיא דישראל אינון: ודבר משה ואהרן ית גבריא האלין דאתפרשו בשמהן: וית כל כנשתא כנשו בחד לירחא תנינא ואתיחסו על זרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא לגולגלתהון: כמא דפקיד יי ית משה ומננון במדברא דסיני: והוו בני ראובן בוכרא דישראל תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון

secundum numerum nominum: secundum caput eorum: omne masculinum a viginti annis & supra: omnis egrediens in exercitu: numeratio eorum de tribu ruben sex & quadraginta milia & quingenti. filiis symeon: per cognationes eorum: per populos eorum: per domos familiarum suarum: secundum numerum nominum: secundum caput eorum: omnes masculini a viginti annis & supra: omnis egrediens in exercitu: numeratio eorum de tribu symeon: nouem & quinquaginta milia & trecenti. filiis gad secundum cognationes eorum: secundum populos eorum: secundum domos familiarum eorum: secundum numerum nominum: omnia masculina a viginti annis & supra: omnis egrediens in exercitu: numeratio eorum de tribu gad: duo & quadraginta milia & sexcenti & quinquaginta. filiis iuda: per cognationes eorum: per populos eorum: per domos familiarum suarum: secundum numerum nominum eorum: omnes masculini a viginti annis & supra: omnis egrediens in exercitu: numeratio eorum de tribu iuda: quattuor & septuaginta milia & sexcenti. filiis isachar: per cognationes suas: per populos eorum: per domos familiarum suarum: secundum numerum nominum eorum: omnes masculina a viginti annis & supra: omnis egrediens in exercitu: numeratio eorum de tribu isachar: quattuor & quinquaginta milia & quadringenti. filiis zabulon: per cognationes suas: per populos eorum: per domos

κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ῥουβὴν ἓξ καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. τοῖς υἱοῖς συμεὼν, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατ᾽ ἀριθμὸν ὀνομάτων, κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς συμεὼν, ἐννέα καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τριακόσιοι. τοῖς υἱοῖς γάδ, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς γάδ, πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι καὶ πεντήκοντα. τοῖς υἱοῖς ἰούδα, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα, τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι. τοῖς υἱοῖς ἰσσάχαρ, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ἰσσάχαρ, τέσσαρες καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. τοῖς υἱοῖς ζαβουλών, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους

C

D

& nomina capitum singulorum omne quod sexus est masculini a vicesimo anno & supra procedentium ad bellum quadraginta sex milia quingenti. De filiis symeon per generationes & familias ac domos cognationum suarum: recensiti sunt per nomina & capita singulorum: omne quod sexus est masculini a vicesimo anno & supra procedentium ad bellum quinquaginta nouem milia trecenti. De filiis gad: per generationes & familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a viginti annis & supra: omnes qui ad bella procederent quadraginta quinque milia sexcenti quinquaginta. De filiis iuda per generationes & familias ac domos cognationum suarum per nomina singulorum a vicesimo anno & supra: omnes qui poterant ad bella procedere: recensiti sunt septuaginta quattuor milia sexcenti. De filiis isachar per generationes & familias ac domos cognationum suarum per nomina singulorum a vicesimo anno & supra: omnes qui ad bella procederent: recensiti sunt quinquaginta quattuor milia quadringenti. De filiis zabulon per generationes & familias ac domos

במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה ראובן ששה וארבעים אלף וחמש מאות: לבני שמעון תולדתם למשפחתם לבית אבתם פקדיו במספר שמות לגלגלתם כל זכר מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה שמעון תשעה וחמשים אלף ושלש מאות: לבני גד תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה גד חמשה וארבעים אלף ושש מאות וחמשים: לבני יהודה תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה יהודה ארבעה ושבעים אלף ושש מאות: לבני יששכר תולדתם למשפחתם לבית אבתם במספר שמת מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא: פקדיהם למטה יששכר ארבעה וחמשים אלף וארבע מאות: לבני זבולן תולדתם למשפחתם לבית

רבע | ילד | ספר גלל | עלה | נטה | מאה | שפחה

במנין שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דראובן ארבעין ושתא אלפין וחמש מאה: לבני שמעון תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון מניניהי במנין שמהן לגולגלתהון כל דכורא מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דשמעון חמשין ותשעה אלפין ותלת מאה: לבני גד תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דגד ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה וחמשין: לבני יהודה תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דיהודה שבעין וארבעה אלפין ושית מאה: לבני יששכר תולדתהון לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא דיששכר חמשין וארבעה אלפין וארבע מאה: לבני זבולן תולדתהון לזרעיתהון לבית

per numerum nominum eorum per capita eorum omnes masculi a viginti annis & supra omnes egredientes ad exercitum: numeratique sunt de tribu ruben quadraginta & sex milia & quingenti. De filiis symeon per generationes suas & familias suas & per domos patrum suorum recensiti sunt iuxta numerum eorum per capita eorum. Omnes masculi a vicesimo anno & supra omnes egredientes in exercitum: recensitique sunt de tribu symeon quinquaginta & nouem milia & trecenti. De filiis gad per generationes suas per familias suas per domos patrum suorum iuxta numerum nominum eorum a vicesimo anno & supra omnes egredientes in exercitum: numeratique sunt de tribu gad quadraginta quinque milia & sexcenti & quinquaginta. De filiis iuda per generationes suas per familias suas per domos patrum suorum iuxta numerum nominum eorum a vicesimo anno & supra omnes egredientes in exercitum: recensitique sunt de tribu iuda septuaginta quattuor milia & sexcenti. De filiis isachar per generationes suas & familias suas & domos patrum suorum iuxta numerum nominum eorum a vicesimo anno & supra omnes egredientes in exercitum: numeratique sunt de tribu isachar quinquaginta quattuor milia & quadringenti. De filiis zabulon per generationes suas & per familias suas & domos

רבע שית | בן ילד | מנה | ילד | רבע

אבתם במספר שמת מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא:
פקדיהם למטה זבולן שבעה
וחמשים אלף וארבע מאות:
לבני יוסף לבני אפרים תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמת מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא: פקדיהם למטה
אפרים ארבעים אלף וחמש
מאות: לבני מנשה תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמות מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא: פקדיהם למטה
מנשה שנים ושלשים אלף
ומאתים: לבני בנימן תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמת מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא: פקדיהם למטה
בנימן חמשה ושלשים אלף וארבע
מאות: לבני דן תולדתם
למשפחתם לבית אבתם במספר
שמת מבן עשרים שנה ומעלה
כל יצא צבא: פקדיהם למטה דן
שנים וששים אלף ושבע מאות:
לבני אשר תולדתם למשפחתם
לבית אבתם במספר שמת מבן
עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא:

cognationū suarū recēsiti sunt p noīa singulorū a vicesimo anno: & supra: oēs qui poterant ad bella procedere quinquagīta septē milia quadringenti. De filiis ioseph filiorū effraim p gnationes & familias ac domos cognationū suarū: recēsiti sunt per noīa singulorū a vicesimo anno & supra: oēs qui poterāt ad bella procedere. quadraginta milia quīgenti. Porro filiorum manasse per generationes & familias ac domos cognationū suarū: recensiti sunt per noīa singulorū a viginti annis & supra: oēs qui poterāt ad bella procedere: trigintaduo milia ducenti. De filiis beniamin per gnatiões & familias ac domos cognationū suarū recēsiti sunt noībus singulorū a vicesimo anno & supra: oēs q poterāt ad bella procedere trigintaquinq; milia quadringenti. De filiis dan per gnationes & familias ac domos cognationū suarū recēsiti sunt noībus singulorū a vicesimo anno & supra: oēs qui poterāt ad bella pcedere sexagītaduo milia septīgēti. De filiis aser per generationes & familias ac domos cognationū suarū: recēsiti sunt per noīa singulorū a vicesimo āno & supra: oēs q poterant ad bella pro

familiarū suarū: fm numerū nominū: oēs ma
πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρ
sculini a viginti ānis τ supra: ois egre
σενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευό
diēs in exercitu: numeratio eorū ex tri-
μενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυ
bu zabulō: septē τ quinqgita milia τ
λῆς ζαβουλών, ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ
quadrigēti. filijs ioseph filij ephraim: per
τετρακόσιοι. τοῖς υἱοῖς ἰωσὴφ υἱοὶ ἐφραίμ, κατὰ
cognatiões suas: per pplos eorū: per do
συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴ
mos familiarū suarū: scdm numerū nominū:
κους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων,
oēs masculini a viginti ānis τ supra:
πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω,
ois egrediēs in exercitu: numeratio
πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις
eorū de tribu ephraim: quadragita mi
αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς ἐφραίμ, τεσσαράκοντα χιλιά
lia τ quingēti. filijs manasse per cogna
δες καὶ πεντακόσιοι. τοῖς υἱοῖς μανασσῆ κατὰ συγ
tiões eorū: per pplos eorū: per domos fa
γενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πα
miliarū suarū: scdm numerū nominū: oēs
τριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν τῶν ὀνομάτων, πάντα
masculini a viginti ānis τ supra: ois egrediēs
ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος
in exercitu: numeratio eorū de tribu manasse: duo
ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς μανασσῆ, δύο
τ triginta milia τ ducēti. filijs beniamī:
καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ διακόσιοι. τοῖς υἱοῖς βενιαμίν,
per cognatiões suas: per populos eorū: per domos fami
κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πα
liarū suarū: secūdū numerū nominū: oēs masculini a
τριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ
viginti ānis τ supra: ois egrediēs in exercitu:
εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει,
numeratio eorū de tribu beniami: quinq; τ trigin
ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς βενιαμίν, πέντε καὶ τριάκον
ta milia: τ quadrigēti. filijs dan: per cognatio
τα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. τοῖς υἱοῖς δὰν, κατὰ συγγενεί
nes eorū: per populos eorū: per domos familiarū suarū:
ας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν.
scdm numerū nominū: oēs masculini a viginti ānis τ
κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ
supra: ois egrediēs in exercitu: numeratio eo
ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐ
rū de tribu dā: duo τ sexagita milia τ septin
τῶν ἐκ τῆς φυλῆς δάν, δύο καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακό
gēti. filijs aser: per cognatiões eorū: p populos eo
σιοι. τοῖς υἱοῖς ἀσήρ, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐ
rū: per domos familiarū suarū: scdm numerū nominū: om
τῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάν

E

Primitiua chal.

מנה שנה עלה ילד מנה מאה רבע בן ילד מנה שית

Interp.chal.

patrū suoꝝ p numerū nominū eoꝝ a vicesimo anno τ sup oēs egrediētes in exercitū: nūerati sunt de tribu zabulon qnqgīta septē milia τ qdringēti. De filijs ioseph de filijs ephraim p gnationes suas p familias suas p domos patrū suoꝝ iux nūerū nominū eoꝝ a vicesimo anno τ supra oēs egrediētes in exercitū: nūerati sunt de tribu ephrai qdraginta milia τ qngenti. de filijs manasse p gnatōes suas τ familias suas τ domos prm suoꝝ iux nūeꝝ nominū eoꝝ a vicesimo āno et sup oēs egrediētes in exercitū: nūerati sunt de tribu manasse trigīta duo milia τ ducēti. De filijs beniamin p gnationes suas τ familias suas τ domos patruz suoꝝ τ nūerū nominū eoꝝ a vicesimo anno τ sup oēs egrediētes in exercitū: recēsiti sunt de tribu beniamin triginta qnq; milia τ qdringēti. De filijs dan per gnationes suas τ familias suas τ domos patrū suorū iuxta numerū nominū eoꝝ a vicesimo anno τ supra oēs egrediētes in exercitū: recēsiti sunt de tribu dan sexagita duo milia τ septingēti. De filijs aser per gnationes suas τ familias suas τ domos patruz suoꝝ iuxta numeruz nominū eoꝝ a vicesimo anno et supra omnes egredientes in exercititum.

Transla.Chal.

אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון לשבטא
דזבולן חמשין ושבעה אלפין וארבע מאה: לבני יוסף לבני אפרים תולדתהון
לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא:
מניניהון לשבטא דאפרים ארבעין אלפין וחמש מאה: לבני מנשה תולדתהון
לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא:
מניניהון לשבטא דמנשה תלתין ותרין אלפין ומאתן: לבני בנימן תולדתהון לזרעיתהון
לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון
לשבטא דבנימן תלתין וחמשא אלפין וארבע מאה: לבני דן תולדתהון לזרעיתהון
לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא: מניניהון
לשבטא דדן שתין ותרין אלפין ושבע מאה: לבני אשר תולדתהון לזרעיתהון לבית
אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא:

nes masculini a viginti ānis τ supra: ois e
τα ἀρσενικὰ ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκ
grediēs in exercitu: numeratio eoꝝ de
πορευόμενος ἐν τῇ δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς
tribu aser: vnū τ quadragita milia τ
φυλῆς ἀσήρ, μία καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ
quīgēti. filijs neptalim: per cognatiões
πεντακόσιοι. τοῖς υἱοῖς νεφθαλίμ, κατὰ συγγενείας
eoꝝ: per populos eoꝝ: per domos familiaꝝ su
αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐ
arū: fm numerū nolm: oēs masculini a
τῶν, κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων, πάντα ἀρσενικὰ ἀπὸ
vigiti ānis τ supra: ois egrediēs in
εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος ἐν τῇ
exercitu: numeratio eoꝝ de tribu nep
δυνάμει, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἐκ τῆς φυλῆς νεφθα
tali: tria τ quinqgita milia τ quadri
λίμ, τρεῖς καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακό
gēti. hec numeratio: quā numerauerit moyses
σιοι. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις, ἣν ἐπεσκέψατο μωυσῆς
τ aarō τ pricipes israel: duodeci viri:
καὶ ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες ἰσραήλ, δώδεκα ἄνδρες.
vir vn⁹ per tribū vnā: per tribū domoꝝ fa
ἀνὴρ εἷς κατὰ φυλὴν μίαν, κατὰ φυλὴν οἴκων πα
milie eoꝝ erāt. τ fuit ois numeratio
τριᾶς αὐτῶν ἦσαν. καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις
filioꝝ israel cū exercitu eoꝝ: a vigiti
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ σὺν δυνάμει αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσα
annis τ supra: ois egrediēs ad pre
έτους καὶ ἐπάνω, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος παρατά
liādū in israel: sexcēta milia τ tria mi
ξασθαι ἐν ἰσραήλ, ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ τρισχί
lia τ quingēti τ quinqgita. at leui
λιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. οἱ δὲ λευῖ
te de tribu familie ipoꝝ: nō sūt numera
ται ἐκ τῆς φυλῆς πατριᾶς αὐτῶν, οὐ συνεπεσκέπη
ti in filijs israel. τ locut⁹ ē dns ad moy
σαν ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε κς πρὸς μωυ
se: dicēs: vide tribū leui nō simul nūerabis: τ
σῆν, λέγων, ὅρα τὴν φυλὴν τ λευὶ οὐ συνεπισκέψῃ, καὶ
numeꝝ eoꝝ nō accipies in medio filioꝝ isra
τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν οὐ λήψῃ ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν ἰσρα
el. τ tu ɔstitue leuitas in tabnaculū testimo
ήλ. καὶ σὺ ἐπίστησον τοὺς λευΐτας ἐπὶ τὴν σκηνὴν τ μαρτυ
nij: τ sup oia vasa ei⁹: τ sup oia qcūq; in
ρίου, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ ἐπὶ πάντα ὅσα ἐν
ipo. ipi portabūt tabnaculū: τ oia vasa eius. τ
αὐτῇ. αὐτοὶ ἀροῦσι τὴν σκηνήν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς. καὶ
ipi ministrabūt in eo: τ incircuitu tabnaculi castra
αὐτοὶ λειτουργήσουσιν ἐν αὐτῇ, καὶ κύκλῳ τῆς σκηνῆς παρεμ
metabūtur: τ cū eleuatū fuerit tabnaculū deponēt illō leui
βαλοῦσι, καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν σκηνήν, καθελοῦσιν αὐτὴν οἱ λευῖ
te. τ cū depositū fuerit tabnaculū: erigēt illud.
ται. καὶ ἐν τῷ παρεμβάλλειν τὴν σκηνήν, ἀναστήσουσιν αὐτήν.

G

cedere: quadragīta milia & mille quingenti. De filiis neptali: p gnatiões & familias ac domos cognationū suarū: recensiti sūt noībus singulorū a vicesimo anno & supra oēs qui poterant ad bella procedere: quīquagintatria milia quadringenti. Hi sunt quos numerauerunt moyses & aaron & duodecim pricipes israel: singulos p domos cognationum suarum. Fueruntq; omnes filii israel per domos & familiās suas: a vicesimo anno & supra: qui poterant ad bella procedere: sexcētatria milia virorum quingēti quinquaginta. Leuite aūt in tribubus familiarum suarū non sunt numerati cum eis. Locutusq; est dñs ad moysen dicens. Tribum leui noli numerare: neq; pones summam eorū cum filiis israel: sed constitues eos sup tabernaculū testimonii & cuncta vasa eius: & quicquid ad cerimonias pertinet. Ipsi portabūt tabernaculū & oia vtensilia eius: & erūt ī ministerio ac per gyrū tabernaculi metabūtur. Cū pficiscēdū fuerit dponēt leuite tabernaculū: cū castrametāda erigēt. quis

פקדיהם למטה אשר אחד
וארבעים אלף וחמש מאות: בני
נפתלי תולדתם למשפחתם לבית
אבתם במספר שמת מבן עשרים
שנה ומעלה כל יצא צבא:
פקדיהם למטה נפתלי שלשה
וחמשים אלף וארבע מאות: אלה
הפקדים אשר פקד משה ואהרן
ונשיאי ישראל שנים עשר
איש איש אחד לבית אבתיו
היו: ויהיו כל פקודי בני ישראל
לבית אבתם מבן עשרים שנה
ומעלה כל יצא צבא בישראל:
ויהיו כל הפקדים שש מאות
אלף ושלשת אלפים וחמש
מאות וחמשים: והלוים למטה
אבתם לא התפקדו בתוכם:
וידבר יהוה אל משה לאמר: אך
את מטה לוי לא תפקד ואת
ראשם לא תשא בתוך בני
ישראל: ואתה הפקד את הלוים
על משכן העדת ועל כל כליו ועל
כל אשר לו המה ישאו את
המשכן ואת כל כליו והם ישרתהו
וסביב למשכן יחנו: ובנסע המשכן
יורידו אתו הלוים ובחנת
המשכן יקימו אתו הלוים והזר

נטה עלה נשא שנה היה פקד מאה פקד דבר נטה פקד נשא שכן עוד כלה שרת סבב חנה ירד חנה קום

Transla.Chal.

מניניהון לשבטא דאשר ארבעין וחד אלפין וחמש מאה: בני נפתלי תולדתהון
לזרעיתהון לבית אבהתהון במנין שמהן מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא:
מניניהון לשבטא דנפתלי חמשין ותלתא אלפין וארבע מאה: אלין מניניא דמנא
משה ואהרן ורברבי ישראל תרי עשר גברין גברא חד לבית אבהתהון הוו: והוו כל
מניני בני ישראל לבית אבהתהון מבר עשרין שנין ולעילא כל נפיק חילא בישראל:
והוו כל מניניא שית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשין: וליואי לשבטא
דאבהתהון לא אתמניאו ביניהון: ומליל יי עם משה למימר: ברם ית שבטא דלוי
לא תמני וית חושבנהון לא תקביל בגו בני ישראל: ואת מני ית ליואי על משכנא
דסהדותא ועל כל מנוהי ועל כל דליה אינון יטלון ית משכנא וית כל מנוהי ואינון
ישמשוניה וסחור סחור למשכנא ישרון: ובמיטל משכנא יפרקון יתיה ליואי
ובמשרי משכנא יקימון יתיה ליואי וחלונאי

Interp.chal.

numerati sunt de tribu aser qdraginta milia τ mille τ quingenti. Filij neptali per gnationes suas p familias suas τ domos patrū suoꝝ iuxta numerū nominū eoꝝ a viginti annis τ supra oēs egrediētes in exercitum: numerati sunt de tribu neptali qnquaginta tria milia τ qdringenti. Hi sunt numerati qs numerauit moyses τ aaron τ duodecim pncipes israel singuli p domos patrū suoꝝ. Fuerūtq; oēs q numerati sunt de filijs israel p domos patrū suoꝝ a vicesimo anno τ supra oēs egrediētes in exercitū in israel: fuerūt oēs q numerati sunt sexcenta tria milia τ qngenti τ qnquaginta. Leuite aūt in tribu patrū suoꝝ nō sunt nūerati inter eos. Locutusq; est dns cū moyse dicēs. Veruntn tribū leui nō numerabis: τ sūmā eoꝝ no suscipies in medio filioꝝ israel. Tu autē constitue leuitas sup tabernaculū testimonij τ sup oia vasa eius τ sup omnia que ad illud pertinēt. Ipsi portabunt tabernaculum et omnia vasa eius: τ ipsi ministrabūt in eo: τ per gyrum tabernaculi metabūtur. Et cum proficisceretur tabernaculum: deponent illud leuite: τ quando collocabitur tabernaculum erigent illud leuite. Extraneus

Primitiua chal.

רבע מנה רבב אחד חוה מנה שנה עלה אמר קבל בן מני נטל שמש שרא פרק קום חלל

הַקָּרֵב יוּמָת׃ וְחָנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ עַל־מַחֲנֵהוּ וְאִישׁ עַל־דִּגְלוֹ לְצִבְאֹתָם׃ וְהַלְוִיִּם יַחֲנוּ סָבִיב לְמִשְׁכַּן הָעֵדֻת וְלֹא־יִהְיֶה קֶצֶף עַל־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׁמְרוּ הַלְוִיִּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן הָעֵדוּת׃ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה כֵּן עָשׂוּ׃

Ca. ii.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר׃ אִישׁ עַל־דִּגְלוֹ בְאֹתֹת לְבֵית אֲבֹתָם יַחֲנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִנֶּגֶד סָבִיב לְאֹהֶל־מוֹעֵד יַחֲנוּ׃ וְהַחֹנִים קֵדְמָה מִזְרָחָה דֶּגֶל מַחֲנֵה יְהוּדָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי יְהוּדָה נַחְשׁוֹן בֶּן־עַמִּינָדָב׃ וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁבְעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ וְהַחֹנִים עָלָיו מַטֵּה יִשָּׂשכָר וְנָשִׂיא לִבְנֵי יִשָּׂשכָר נְתַנְאֵל בֶּן־צוּעָר׃ וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו אַרְבָּעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ מַטֵּה זְבוּלֻן וְנָשִׂיא לִבְנֵי זְבוּלֻן אֱלִיאָב בֶּן־חֵלֹן׃ וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו שִׁבְעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת׃ כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה יְהוּדָה מְאַת אֶלֶף וּשְׁמֹנִים אֶלֶף וְשֵׁשֶׁת־אֲלָפִים וְאַרְבַּע־מֵאוֹת לְצִבְאֹתָם רִאשֹׁנָה יִסָּעוּ׃

מות · חנה · היה · עוד · שמר · עשה · דבר · אות · חנה · זרח · נשא · רבע · עלה · נטה · מאה · נסע

quis externorú accesserit occidetur. Metabútur át castra filii israel: vnusquisq; per turmas & cuneos atq; exercitú suú. Porro leuite per gyrú tabernaculi figét tétoria: ne fiat indignatio sup multitudiné filiorú israel: & excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii. Fecerunt ergo filii israel iuxta omnia que preceperat dñs moysi. Cap. 2.

Locutusq; est dominus ad moysen & aaron dicens. Singuli per turmas signa atq; vexilla & domos cognationú suarú castrametabútur filii isrl per gyrum tabernaculi federis. Ad orienté iudas figet tétoria per turmas exercitus sui. eritq; princeps filiorú eius naason filius aminadab: & oís de stirpe eius súma pugnátiú septuaginta quattuor milia sexcenti. Iuxta eú castrametati sunt de tribu isachar: quorú priceps fuit nathanael filius suar: & oís numerus pugnatorum eius: quinquaginta quattuor milia quadringenti. In tribu zabulon princeps fuit heliab filius heló. oísq; de stirpe eius exercitus pugnatorú quinquaginta septem milia quadrígéti. Vniuersi qui in castris iude annumerati sunt: fuerunt centú octoginta sex milia quadringenti: & per turmas suas primi egredientur. In

τ alienigena accedens: moriatur.
καὶ ἀλλογενὴς ὁ προσπορευόμενος, ἀποθανέτω. καὶ castrametabútur filii israel: vir in suo ordine: & vir fm suú pncipatú: cú exercitu suo. at leuite castrametétur erga se in circuitu tabnaculi testimonii: τ nó erit peccatú in filiis israel. τ custodiét leuite ipsi custodiá tabnaculi testimonii. τ fecerút filii israel: fm oia q̃cúq; pcepit dñs moysi τ aarõ: sic fecerút.

Ca. 2.

Et locut' é dñs ad moysen τ aarõ: dicés: hõ pxiiéct' fm ordiné suú: fm signa: fm domos familiaε suaε: castrametétur filii israel erga se: i circuitu tabnaculi testimonii castrametabútur filii israel. τ castrametabútur pmi ad orieté: ordo castroε iuda cú exercitu suo: τ pnceps filioε iuda: naasson filius aminadab. exercit' eius q̃ numerati sút: septuaginta τ quattuor milia τ sexcéti. τ castrametátes pxiimi ex tribu isachar: τ pnceps filioε isachar: nathanael filius suar. exercit' ei' q numerati sút: quattuor τ quinquaginta milia τ q̃drigéti. τ castrametátes pxiimi ex tribu zabulõ: τ pnceps filioε zabulõ: eliab filius chelõ. exercit' ei' q numerati sút: septé τ quinquaginta milia τ q̃drigéti. oés q numerati sút de castris iuda: cétú τ octoginta milia τ sex milia τ q̃drigéti: cú exercitu suo pmi pficiscétur.

Transla. Chal.

Interp. chal.

Primitiua chal. קטל · קרב · נטר · אמר · אות · דגל · שרא · רבב · מנה · רבע · שרא

aute qui accesserit interficiat. Castrametabútur aút filii israel vnusq̃sq; p mansioné suá τ vnusq̃sq; iuxta vexillú suú per turmas eoε. Leuite aút metabútur p gyrú tabernaculi testimonii: τ nó erit indignatio sup cõgregationé filioε israel: τ custodiét leuite custodiá tabernaculi testimonii. Fecerútq; filii israel iuxta oia que preceperat dñs moysi: ita fecerút. Ca. 2.

Locutusq; est dñs cú moyse τ aaron dicens. Singuli iuxta vexillá suá p signa: τ p domos patrú suoε castrametabúnt filii israel: p gyrú ẽtra tabernaculú federis castrametabút. vexillú castroε iuda erit ad orienté p exercit' suos: τ pnceps filioε iuda naason filius aminadab. τ exercit' eius τ q̃ nũerati sunt ex eo fueſt septuaginta q̃ttuor milia τ sexcéti. Et q̃ castrametaſ iuxta eú erit trib' isachar: τ pnceps filioε isachar nathanael fili' suar. et exercitus eius τ qui nũerati sunt ex eo fuerút q̃nq̃ginta q̃ttuor milia τ q̃dringéti. De tribu filioε zabulõ pnceps fuit eliab fili' helon. τ exercit' eius τ q̃ nũerati sunt ex eo fuerút q̃nq̃ginta septé milia τ q̃drigéti. Oés q̃ numerati sunt de castris iuda fuerút cétú τ octoginta sex milia et q̃dringenti per turmas suas: primo proficiscantur.

ordo castroε filioε rubé ad aphricú cú exercitu suo: τ pnceps filioε rubé: elisur: filius sedeur: exercit' eius q̃ numerati sút sex τ quadraginta milia τ quingéti. τ castrametátes pxiimi eius ex tribu symeõ: τ pnceps filioε symeõ: salamiel: filius surisadai: exercit' eius q̃ nũerati sút nouẽ τ quinquaginta milia τ trecéti. τ castrametátes pxiimi eius tribus gad: τ pnceps filioε gad: eliasaph: filius raguel: τ exercitus eius q̃ numerati sút: q̃nq; τ quadraginta milia τ sexcéti quinquaginta. oés q̃ numerati sút castroε rubé: cétú τ quinquaginta τ vnú milia τ quadrigéti τ quinquaginta cú exercitu suo. τ scdi pficiscétur. τ leuabitur tabnaculú testimonii τ castra leuitaε ĩ medio castroε: vt castrametabútur sic τ pficiscétur: q̃lbz sequés iuxta pncipatú suú. ordo castroε ephraim iuxta mare cú exercitu suo: τ pnceps filioε ephraim: elisama: filius amiud. exercitus eius q̃ numerati sút quadraginta milia τ quingéti. τ castrametátes pxiimi eius tribus manasse: τ pnceps filioε manasse: gamaliel: filius phadasur: exercitus eius q̃ nũerati sút duo τ triginta milia τ ducéti. τ castrametátes pxiimi eius tribus beniamin: τ pnceps filioε beniamin:

castris filiorú rubé ad meridianam plagá erit princeps elisur filius sedeur. & cúctus exercitus pugnatorú eius qui nũerati sunt q̃draginta sex milia quigéti. Iuxta eú castrametati sunt de tribu symeõ: quorú princeps fuit salamihel filius surisaddai: & cúct' exercitus pugnatorum eius qui nũerati sunt quinq̃ginta nouẽ milia treceti. In tribu Gad princeps fuit heliasaph filius duel: & cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt quadraginta quinq; milia sexcéti quiquaginta. Omnes qui recéliti sunt in castris rubé cétum quinquaginta milia & mille quadringenti quiquaginta: per turmas suas in secũdo loco proficiscétur. Leuabitur át tabernaculum testimonii per officia leuitarum & turmas eorum. Quõ erigetur: ita & deponetur. Singuli per loca & ordies suos pficiscétur. Ad occidentalé plagá erunt castra filiorú effraim: quoε princeps fuit helisama filius ammiud. Cunctus exercit' pugnatorum eius qui numerati sunt q̃dragita milia quigéti. Et cú eis tribus filioε manassé: quorum princeps fuit gamaliel filius phadassur: cunctusq; exercitus pugnatorũ ei' qui nũerati sunt triginta duo milia ducenti. In tribu filiorum beniamin princeps fuit

דֶּגֶל מַחֲנֵה רְאוּבֵן תֵּימָנָה לְצִבְאֹתָם וְנָשִׂיא לִבְנֵי רְאוּבֵן אֱלִיצוּר בֶּן־שְׁדֵיאוּר׃ וּצְבָאוֹ וּפְקֻדָיו שִׁשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ וְהַחוֹנִם עָלָיו מַטֵּה שִׁמְעוֹן וְנָשִׂיא לִבְנֵי שִׁמְעוֹן שְׁלֻמִיאֵל בֶּן־צוּרִישַׁדָּי׃ וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם תִּשְׁעָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ וּמַטֵּה גָּד וְנָשִׂיא לִבְנֵי גָד אֶלְיָסָף בֶּן־רְעוּאֵל׃ וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וְאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים׃ כָּל־הַפְּקֻדִים לְמַחֲנֵה רְאוּבֵן מְאַת אֶלֶף וְאֶחָד וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים לְצִבְאֹתָם וּשְׁנִיִּם יִסָּעוּ׃ וְנָסַע אֹהֶל־מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֹת כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ כֵּן יִסָּעוּ אִישׁ עַל־יָדוֹ לְדִגְלֵיהֶם׃ דֶּגֶל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצִבְאֹתָם יָמָּה וְנָשִׂיא לִבְנֵי אֶפְרַיִם אֱלִישָׁמָע בֶּן־עַמִּיהוּד׃ וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ וְעָלָיו מַטֵּה מְנַשֶּׁה וְנָשִׂיא לִבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצוּר׃ וּצְבָאוֹ וּפְקֻדֵיהֶם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּמָאתָיִם׃ וּמַטֵּה בִּנְיָמִן וְנָשִׂיא לִבְנֵי בִנְיָמִן

ימן · נשא · חנה · מאה · רבע · חנה · שנה · נסע · עד · נטה · מאה · שנה · מאה · ננה

Transla. Chal.

Interp. chal.

vexillú castroε ruben erit ad meridié p turmas suas: et pnceps filioε ruben elisur filius sedeur. Et exercitus eius τ q̃ numerati sunt ex eo q̃draginta sex milia et q̃ngenti. Et qui castrametatur iuxta eum suit viri trib' symeon: τ pnceps filioε symeon: salamiel fili' surisaddai. Et exercit' eius τ q̃ numerati sunt ex eo fuerút quinq̃ginta nouẽ milia τ trecéti. et in tribu filioε gad pnceps fuit eliasaph fili' dehuel. Et exercit' eius et q̃ nũerati sunt ex eo fuerút q̃draginta q̃nq; milia τ sexcéti τ q̃nquagita. oés qui recéliti sunt in castris ruben fuerunt centú quinquaginta milia τ mille et quadringenti τ quinquagita per turmas suas: secũdo proficiscátur. Et pficiscetur tabernaculú federis τ castra leuitarú in medio castroε. Quõ castrametẽtur ita proficiscétur: singuli in loco suo p vexilla sua. Vexillum castroε ephraim p exercitũ suú erit ad occidétẽ: τ princeps filioε ephraim elisama filius amiud. et exercitus eius τ q̃ numerati sunt ex eo q̃draginta milia τ quingéti. Et iuxta eum tribus manasse: τ princeps filioε manasse gamaliel fili' phadasur. et exercitus eius τ q̃ numerati sunt ex eo triginta duo milia τ ducenti. In tribu filiorum beniamin princeps fuit

Primitiua chal. שרא · רבב · מנה · רבע · שכן · נוה · שרא · ערב · מנה · רבע

אבידן בן גדעני׃ וצבאו ופקדיהם
חמשה ושלשים אלף וארבע
מאות׃ כל הפקדים למחנה
אפרים מאת אלף ושמנת אלפים
ומאה לצבאתם ושלשים יסעו׃
דגל מחנה דן צפנה לצבאתם
ונשיא לבני דן אחיעזר בן
עמישדי׃ וצבאו ופקדיהם שנים
וששים אלף ושבע מאות׃
והחנים עליו מטה אשר ונשיא
לבני אשר פגעיאל בן עכרן׃
וצבאו ופקדיהם אחד וארבעים
אלף וחמש מאות׃ ומטה נפתלי
ונשיא לבני נפתלי אחירע בן
עינן׃ וצבאו ופקדיהם שלשה
וחמשים אלף וארבע מאות׃ כל
הפקדים למחנה דן מאת אלף
ושבעה וחמשים אלף ושש
מאות לאחרנה יסעו לדגליהם׃
אלה פקודי בני ישראל לבית
אבתם כל פקודי המחנת
לצבאתם שש מאות אלף ושלשת
אלפים וחמש מאות וחמשים׃
והלוים לא התפקדו בתוך בני
ישראל כאשר צוה יהוה את
משה׃ ויעשו בני ישראל ככל
אשר צוה יהוה את משה כן חנו

(margin: רגע · נשא · חנה · נסע · פקד · עשה · חנה)

abidan filius gedeõis: & cũctus exercitus pugnatorũ eius qui recensiti sunt: trigintaquinq; milia quadringenti. Oẽs qui nũerati sunt in castris effraim centum octo milia centum per turmas suas: tertij proficiscẽtur. Ad aquilonis partem castrametati sunt filii dan: quorũ princeps fuit abiezer filius amisaddai. Cunctusq; exercitus pugnatorum eius qui nũerati sunt, sexagitaduo milia septingẽti. Iuxta eũ fixere tẽtoria de tribu aser: quorum princeps fuit phegiel filius ochran. Cũctus exercit⁹ pugnatorũ eius qui numerati sunt q̃dragintaunum milia & mille quigẽti. De tribu filiorũ neptalĩ prĩceps fuit ahira filius enan. Cunctus exercitus pugnatorum eius quinq̃gintatria milia quadringenti. Omnes qui numerati sunt ĩ castris dan fuerunt centũ quinquaginta septem milia sexcenti: & nouissimi proficiscentur. Hic numerus filiorũ israel per domos cognationum suarum & turmas diuisi exercitus sexcentatria milia quingenti quinquaginta. Leuite autem nõ sũt numerati inter filios israel. Sic enim preceperat dominus moysi. Feceruntq; filii israel iuxta omnia que mandauerat dñs. Castrametati sunt

apidã: fili⁹ gedeõis: exercitus eius q̃ nume-
ἀβιδὰν, υἱὸς γαδεωνὶ, ἡ δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμ-
rati sũt quinq; ⁊ triginta milia ⁊ quadrin
μένοι πέντε καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ τετρακό-
gẽti. oẽs q̃ nũerati sũt castrorũ ephra-
σιοι. πάντες οἱ ἐπεσκεμμένοι τῆς παρεμβολῆς ἐφρα-
im: cẽtũ milia ⁊ octo milia ⁊ cẽtũ
ίμ, ἑκατὸν χιλιάδες καὶ ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑκατὸν
cũ potẽtia eorũ. tertij p̃ficiscẽtur: ordines ca-
σὺν δυνάμει αὐτῶν. τρίτοι ἐξαροῦσιν. τάγματα πα-
strorũ dã ad aq̃lonẽ cũ exercitu eorũ: ⁊
ρεμβολῆς δὰν πρὸς βοῤῥᾶν σὺν δυνάμει αὐτῶν, καὶ
p̃nceps filiorũ dã: abiezer: fili⁹ amisadai: e-
ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν δὰν, ἀχιέζερ, υἱὸς ἀμισαδαί, δύ-
xercitus ei⁹: q̃ nũerati sũt duo ⁊ sexagita mi-
ναμις αὐτ̃, οἱ ἐπεσκεμμένοι δύο καὶ ἑξήκοντα χιλιά-
lia ⁊ septigẽti. ⁊ castrametãtes ɔti-
δες καὶ ἑπτακόσιοι. καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχό-
gui ei⁹ trib⁹ asser: ⁊ p̃nceps filiorũ asser
μενοι αὐτοῦ φυλὴ ἀσήρ, καὶ ὁ ἄρχων τ. υἱῶν ἀσήρ
phegiel filius ochrã: exercitus eius q̃ nũerati sũt
φαγαιὴλ υἱὸς ἐχράν, δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμμένοι
vnũ ⁊ quadragita milia ⁊ q̃ngẽti.
μία καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι.
⁊ castrametãtes cõtigui eius tribus nep-
καὶ οἱ παρεμβάλλοντες ἐχόμενοι αὐτοῦ φυλὴ νεφ-
tali: ⁊ p̃nceps filiorũ neptali: ahira: filius e-
θαλί, καὶ ὁ ἄρχων τῶν υἱῶν νεφθαλί, ἀχίρ, υἱὸς αἰ-
nã: exercitus eius q̃ numerati sũt tria ⁊ quin-
νάν, δύναμις αὐτοῦ οἱ ἐπεσκεμμένοι τρεῖς καὶ πεν-
quagita milia ⁊ quadrigẽti. oẽs qui
τήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. πάντες οἱ ἐπε-
nũerati sũt castrorũ dã cẽtũ ⁊ quin-
σκεμμένοι τῆς παρεμβολῆς δὰν ἑκατὸν καὶ πεν-
quagita milia ⁊ septẽ ⁊ sexcẽti: vlti-
τήκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτὰ καὶ ἑξακόσιοι, ἔσχα-
mi p̃ficiscẽtur s̃m ordinẽ eorũ. hec nume-
τοι ἐξαροῦσιν κατὰ τάγμα αὐτῶν. αὕτη ἡ ἐπί-
ratio filiorũ israel p̃ domos familiarũ sua-
σκεψις τῶν υἱῶν ἰσραὴλ κατ' οἴκους πατριῶν αὐ-
rũ. oĩs numeratio castrorũ
τῶν. πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις τῶν παρεμβολῶν
cũ exercitib⁹ suis: sexcẽta milia
σὺν ταῖς δυνάμεσιν αὐτῶν, ἑξακόσιαι χιλιάδες
⁊ tria milia ⁊ quigẽti ⁊ quinq̃gin-
καὶ τρισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκον-
ta. at leuite nõ ɔnumerati sũt inter fi-
τα. οἱ δὲ λευῖται οὐ συνεπεσκέπησαν ἐν τοῖς υἱ-
lios israel: sicut p̃cepit dñs moysi.
οῖς ἰσραὴλ, καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ.
⁊ fecerũt filij israel iuxta oĩa q̃ p̃ce-
καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κατὰ πάντα ἃ συνέ-
pit dñs moysi: sic castrametati sũt
ταξε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως παρενέβαλον

Transla. Chal.

אבידן בר גדעוני׃ וחיליה ומניניהון תלתין וחמשא אלפין וארבע מאה׃ כל מניניא
למשרית אפרים מאה אלפין ותמניא אלפין ומאה לחיליהון ותליתאי נטלין׃ טקס
משרית דן צפונא לחיליהון ורבא לבני דן אחיעזר בר עמישדי׃ וחיליה ומניניהון
שתין ותרין אלפין ושבע מאה׃ ודשרן סמיכין עלוהי שבטא דאשר ורבא לבני
אשר פגעיאל בר עכרן׃ וחיליה ומניניהון ארבעין וחד אלפין וחמש מאה׃ ושבטא
דנפתלי ורבא לבני נפתלי אחירע בר עינן׃ וחיליה ומניניהון חמשין ותלתא אלפין
וארבע מאה׃ כל מניניא למשריתא דדן מאה וחמשין ושבעה אלפין ושית מאה
בבתריתא נטלין לטקסיהון׃ אלין מניני בני ישראל לבית אבהתהון כל מניני
משריתא לחיליהון שית מאה ותלתא אלפין וחמש מאה וחמשין׃ וליואי לא
אתמניאו בגו בני ישראל כמא דפקיד יי ית משה׃ ועבדו בני ישראל ככל דפקיד
יי ית משה כן שרן

Primitiua chal.

תמנא · צבן מנה · שית שרא · אחד · מנה · שרא · מנה גוה

Interp̃.chal.

Abidan filius gedeoni: ⁊ exercitus eius ⁊ q̃ numerati sunt ex eo triginta quinq; milia ⁊ q̃dringẽti. Oẽs qui numerati sunt in castris ephraim fuerũt centũ octoginta milia ⁊ centũ: p̃ turmas suas: tertio p̃ficiscant. Vexillũ castrorũ dan erit ad aq̃lonẽ p̃ turmas suas: et p̃nceps filiorũ dan ahiezer fili⁹ ammisaddai. Et exercitus eius ⁊ q̃ nũerati sunt ex eo fuerũt sexagintaduo milia ⁊ septingẽti. Et q̃ castrametãtur iuxta eum tribus aser: ⁊ princeps filiorũ aser fegiel filius ochran. et exercitus eius et q̃ numerati sunt ex eo q̃draginta milia ⁊ mille ⁊ quingẽti. Et iuxta eum tribus neptali: ⁊ princeps filiorũ neptali haira fili⁹ enam. et exercitus eius ⁊ qui numerati sunt ex eo quinq̃ginta tria milia ⁊ quadringẽti. Oẽs q̃ numerati sunt in castris dan fuerunt centũ q̃nquaginta septẽ milia ⁊ sexcẽti: nouissime p̃ficiscantur. Hi sunt qui numerati sunt de filijs israel per domos patrũ suorũ. Oẽs q̃ numerati sunt in castris p̃ exercitum suũ sexcenta tria milia: et quingenti ⁊ quinquaginta. Leuite autẽ non sunt numerati iter filios israel: sicut preceperat dñs moysi. Feceruntq; filij israel iuxta omnia que precepit dñs moysi: ita castrametabantur

per aciẽ eorũ: ⁊ sic p̃fecti sũt vnusq̃sq;
κατὰ τάγμα αὐτῶν, καὶ οὕτως ἐξῆραν ἕκαστος
cõseq̃ntes p̃ p̃plos suos p̃ domos fami-
ἐχόμενοι κατὰ δήμους αὐτῶν κατ' οἴκους πα-
liarũ suarũ.
τριῶν αὐτῶν.

Ca.3.

Et he gñatiões aarõ ⁊ moysi: in
καὶ αὗται αἱ γενέσεις ἀαρὼν καὶ μωυσῆ, ἐν
die qua locut⁹ ẽ dñs moysi in mõte sinai:
ἡμέρᾳ ᾗ ἐλάλησε κύριος τῷ μωυσῇ ἐν ὄρει σινά,
⁊ hec noĩa filiorũ aarõ: p̃mogeni-
καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἀαρών, πρωτότο-
tus nadab ⁊ abiu ⁊ eleazar ⁊ ithamar. ⁊
κος ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ καὶ ἐλεάζαρ καὶ ἰθάμαρ. καὶ
hec noĩa filiorũ aarõ: sacerdotes
ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν ἀαρών, οἱ ἱερεῖς οἱ ἠ-
vncti: q̃s ɔsecrauerũt man⁹ eorũ: vt sa-
λειμμένοι, οὓς ἐτελείωσαν τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἱε-
cerdotio fũgerẽtur. ⁊ mortu⁹ ẽ nadab ⁊ abiu co-
ρατεύειν. καὶ ἐτελεύτησε ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ ἔναν-
rã dño: offerẽtib⁹ ipis ignẽ alienũ
τι κυρίου, προσφερόντων αὐτῶν πῦρ ἀλλότριον
corã dño in deserto sinai: ⁊ filij nõ
ἔναντι κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ σινά, καὶ παιδία οὐκ
erãt eis. ⁊ sacerdotio fũcti sũt eleazar ⁊ ithamar cũ
ἦν αὐτοῖς. καὶ ἱεράτευσαν ἐλεάζαρ καὶ ἰθάμαρ με-
aarõ p̃re suo. ⁊ locut⁹ ẽ dñs
τὰ ἀαρὼν τοῦ πατρὸς αὐτῶν. καὶ ἐλάλησε κύριος
ad moysen: dicẽs: accipe tribũ leui: ⁊ statues
πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τὴν φυλὴν λευί, καὶ στήσεις
eos corã aarõ sacerdote. ⁊ ministra-
αὐτοὺς ἐναντίον ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. καὶ λειτουργή-
bũt ei: ⁊ custodiẽt custodias ei⁹:
σουσιν αὐτῷ, καὶ φυλάξουσι τὰς φυλακὰς αὐτοῦ,
⁊ custodias filiorũ israel corã tabna-
καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἔναντι τῆς σκη-
culo testimonij: ad opãdũ opa tabnacli.
νῆς τοῦ μαρτυρίου, ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς.
⁊ custodiẽt oĩa vasa tabnaculi testi-
καὶ φυλάξουσι πάντα τὰ σκεύη τῆς σκηνῆς τ̃ μαρ-
monij: ⁊ custodias filiorũ israel: iuxta
τυρίου, καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν ἰσραήλ, κατὰ
oĩa opa tabnaculi. ⁊ dabis leui-
πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. καὶ δώσεις τοὺς λευί-
tas aarõ fr̃i tuo: ⁊ filijs ei⁹
τας ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ
sacerdotib⁹: donũ dati: hi mihi sũt a
τοῖς ἱερεῦσιν, δόμα δεδομένοι, οὗτοί μοι εἰσὶν ἀπὸ
filijs israel. ⁊ aarõ ⁊ filios eius sta-
τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἀαρὼν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κα-
tues sup̃ tabnaculũ testimonij: ⁊ custodiẽt
ταστήσεις ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ φυλάξουσιν
sacerdotiũ eorũ. ⁊ alienigena tãgẽs: morietur.
τὴν ἱερατείαν αὐτῶν. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος, ἀποθανεῖται.

(margin: A — Leui. 10.a. Infra. 16.b. — B)

per turmas suas & p̃fecti p̃ familias ac domos patrũ suorũ. Cap.3.

Hẽ sũt generatiões aaron & moysi in die qua locutus est dominus ad moysen ĩ mõte sinai. Et hec nomia filiorum aaron. Primogenitus ei⁹ nadab dein de abiu & eleazar & ithamar. Hec nomina filiorum aaron sacerdotũ qui vncti sunt & quorum replete & cõsecrate manus: vt sacerdotio fungerẽtur. Mortui sũt ei nadab & abiu cũ offerrẽt ignẽ alienũ in cõspectu domini in deserto sinai absq; liberis. functiq; sunt sacerdotio eleazar & ithamar corã aaron patre suo. locutusq; est dominus ad moysen dicens. Applica tribũ leui & fac stare in conspectu aaron sacerdotis: vt ministrent ei: & excubent & obseruent quicquid ad cultũ pertinet multitudinis corã tabernaculo testimõii: & custodiant vasa tabernaculi: seruientes in ministerio eius. Dabisq; dono leuitas aaron & filiis eius: quibus traditi sunt a filiis israel. Aaron aũt & filios eius consti tues sup cultũ sacerdotii. Extern⁹ q ad mĩstrãdũ accesserit: morietur.

לדגליהם וכן נסעו איש
למשפחתיו על בית אבתיו׃
ואלה תולדת אהרן ומשה
ביום דבר יהוה את משה בהר
סיני׃ ואלה שמות בני אהרן
הבכר נדב ואביהוא אלעזר
ואיתמר׃ אלה שמות בני אהרן
הכהנים המשחים אשר מלא
ידם לכהן׃ וימת נדב ואביהוא
לפני יהוה בהקרבם אש זרה
לפני יהוה במדבר סיני ובנים
לא היו להם ויכהן אלעזר
ואיתמר על פני אהרן אביהם׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃
הקרב את מטה לוי והעמדת
אתו לפני אהרן הכהן ושרתו
אתו׃ ושמרו את משמרתו
ואת משמרת כל העדה לפני
אהל מועד לעבד את עבדת
המשכן׃ ושמרו את כל כלי
אהל מועד ואת משמרת בני
ישראל לעבד את עבדת
המשכן׃ ונתתה את הלוים
לאהרן ולבניו נתונם נתונם
המה לו מאת בני ישראל׃ ואת
אהרן ואת בניו תפקד ושמרו
את כהנתם והזר הקרב יומת׃

(margin: שבח · ילד · Cap.iii. · מות · פנה קרב · דבר · היה כהן · דבר · קרב נטה עמד · שרת · שמר · יעד · עבד · שכן כלה · נתן · פקד · מות)

Transla. Chal.

Ca.iii.

לטקסיהון וכן נטלין גבר לזרעיתיה על בית אבהתוהי׃
ואלין תולדת אהרן ומשה ביומא דמליל יי עם משה בטורא דסיני׃ ואלין שמהת
בני אהרן בוכרא נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר׃ אלין שמהת בני אהרן כהניא
דאתרביאו דאתקרב קורבנהון לשמשא׃ ומית נדב ואביהוא קדם יי בקרבותהון
אישתא נוכריתא קדם יי במדברא דסיני ובנין לא הוו להון ושמיש אלעזר
ואיתמר על אפי אהרן אבוהון׃ ומליל יי עם משה למימר׃ קריב ית שבטא דלוי ותקים
יתיה קדם אהרן כהנא וישמשון יתיה׃ ויטרון ית מטרתיה וית מטרת כל כנשתא
קדם משכן זמנא למפלח ית פולחן משכנא׃ ויטרון ית כל מני משכן זמנא וית
מטרת בני ישראל למפלח ית פולחן משכנא׃ ותתן ית ליואי לאהרן ולבנוהי
מסירין יהיבין אנון ליה מן בני ישראל׃ וית אהרן וית בנוהי תמני ויטרון ית
כהנתהון וחילוני דיקרב יתקטל׃

Interp̃.chal.

per vexilla sua: ⁊ ita proficiscebantur singuli per familias suas ⁊ per domum patrum suorũ. Ca.3.

Et he sunt generationes aaron ⁊ moysi: in die qua locutus est dñs ad moysen in monte sinai. Et hec sunt nomina filiorũ aaron. primogenitus eius nadab ⁊ abiu eleazar ⁊ ithamar. Hec nomina filiorũ aaron sacerdotũ: qui vncti sunt: ⁊ quorũ oblatio oblata est vt ministrarẽt. Mortuusq; est nadab ⁊ abiu coram dño: qñ obtulerũt ignẽ alienũ coram dño in deserto sinai: ⁊ filij non fuerũt eis. et ministrauit eleazar et ithamar in cõspectu aaron patris sui. Locutusq; est dñs cũ moyse dicens. Applica tribũ leui ⁊ statue eum corã aaron sacerdote: ⁊ ministrabũt ei: ⁊ custodient custodiã eius ⁊ custodiã oĩs cõgregationis ante tabernaculũ federis: vt seruiãt in ministerio tabernaculi: ⁊ custodiãt omnia vasa tabernaculi federis et custodiã filiorũ israel: et vt seruiãt in ministerio tabernaculi federis. Dabisq; leuitas aaron ⁊ filijs eius: cui dati traditiq; sunt a filijs israel. Aaron autem et filios eius constitues vt custodiant sacerdotium suũ. Alienus autem qui accesserit occidetur.

Primitiua chal.

רבב סות · דבר הוה · אמר קום · שמש נטר · שכן פלח · נתן · בן מנה · חלל כרב קטל

Tex. Heb.

וידבר יהוה אל משה לאמר׃
ואני הנה לקחתי את הלוים
מתוך בני ישראל תחת כל
בכור פטר רחם מבני ישראל
והיו לי הלוים׃ כי לי כל
בכור ביום הכתי כל בכור
בארץ מצרים הקדשתי לי כל
בכור בישראל מאדם עד בהמה
לי יהיו אני יהוה׃ וידבר יהוה
אל משה במדבר סיני לאמר׃
פקד את בני לוי לבית אבתם
למשפחתם כל זכר מבן חדש
ומעלה תפקדם׃ ויפקד אתם
משה על פי יהוה כאשר צוה׃
ויהיו אלה בני לוי בשמתם
גרשון וקהת ומררי׃ ואלה שמות
בני גרשון למשפחתם לבני
ושמעי׃ ובני קהת למשפחתם
עמרם ויצהר חברון ועזיאל׃ ובני
מררי למשפחתם מחלי ומושי
אלה הם משפחת הלוי לבית
אבתם׃ לגרשון משפחת הלבני
ומשפחת השמעי אלה הם
משפחת הגרשני׃ פקדיהם
במספר כל זכר מבן חדש ומעלה
פקדיהם שבעת אלפים וחמש
מאות׃ משפחת הגרשני

Primitiua heb.: בכר · היה · נכה · קדש · שפחה · עלה · פקד · צוה · היה · ספר · עלה · מאה

Trãsla. B. Hiero.

Locutusq̃ ẽ dominus ad moysen dicẽs. Ego tuli leuitas a filiis israel pro omni primogenito qui aperit vuluã in filiis israel: eruntq̃ leuite mei. Meũ est enim omne primogenitũ: ex quo percussi primogenitos in terra egypti: sanctificaui mihi quicquid primum nascitur in israel. Ab homine vsq̃ ad pecus mei sunt. ego dñs. locutusq̃ est dñs ad moysen in deserto sinai dicens. Numera filios leui p domos patrũ suorũ & familias: omnem masculum ab vno mense & supra. Numerauit moyses vt preceperat dominus: & inuẽti sunt filii leui per nomina sua gerson & caath & merari. Filii gerson: lebni & semei. Filii caath: amram & iessaar hebron & ozihel. Filii merari mooli & musi. De gerson fuere familie due: lebnitica & semeitica. quarum numeratus est populus sexus masculini ab vno mense & supra. septem milia quingenti. Hi

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

τ locutus ẽ dñs ad moysen: dicẽs: τ ego ecce
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, καὶ ἐγὼ ἰδοὺ
accepi leuitas de medio filioꝝ israel pro
εἴληφα τοὺς λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἀντὶ
omni primogenito apiẽte vuluã
παντὸς πρωτοτόκου διανοίγοντος μήτραν παρὰ
filiis israel: redẽptio eoꝝ erũt: τ erũt
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, λύτρα αὐτῶν ἔσονται, καὶ ἔσονται
mihi leuite. mihi enĩ oẽ primogenitũ. in qua
ἐμοὶ οἱ λευῖται. ἐμοὶ γὰρ πᾶν πρωτότοκον. ἐν ᾗ ἡ
die percussi oẽ primogenitũ in terra egy
μέρᾳ ἐπάταξα πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύ
pti: sctificaui mihi oẽ primogenitũ in israel: ab
πτου, ἡγίασα ἐμοὶ πᾶν πρωτότοκον ἐν ἰσραήλ, ἀπὸ
hoie vsq̃ ad pecus mihi erũt. ego dñs. τ
ἀνθρώπου ἕως κτήνους ἐμοὶ ἔσονται. ἐγὼ κύριος. καὶ
locutus e dñs ad moysen in deserto sinai:
ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν ἐν τῇ ἐρήμῳ σινά,
dicẽs: numera filios leui per domos
λέγων, ἐπίσκεψαι τοὺς υἱοὺς λευὶ κατ᾽ οἴκους
familiaꝝ suaꝝ: ꝑ cognationes suas: oẽ mas
πατριῶν αὐτῶν, κατὰ συγγενείας αὐτῶν, πᾶν ἀρ
culinũ ab vno mẽse τ supra numerate
σενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω ἐπισκέψασθε
eos. τ numerauit eos moyses τ
αὐτούς. καὶ ἐπεσκέψατο αὐτοὺς μωυσῆς καὶ
aarõ ꝑ vocẽ dñi: quẽadmodũ pcepit eo
ἀαρὼν διὰ φωνῆς κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξεν αὐ
minus eis. τ fuerũt filii leui ex noibꝰ su
τοῖς. καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ λευὶ ἐξ ὀνομάτων αὐ
is: gersõ: caath: τ merari. τ hec
τῶν, γερσών, καὰθ, καὶ μεραρί. καὶ ταῦτα τὰ ὀ
noia filioꝝ gersõ: ꝑ populos suos:
νόματα τῶν υἱῶν γερσών, κατὰ δήμους αὐτῶν,
lebni: τ semei. τ filii caath: per populos su
λοβενί, καὶ σεμεΐ. καὶ υἱοὶ καὰθ, κατὰ δήμους αὐ
os: amrã: τ essaar hebrõ τ oziel. τ
τῶν, ἀμράμ, καὶ ἰσαὰρ, χεβρὼν καὶ ὀζιήλ. καὶ
filii merari: per populos suos: mooli: τ mu
υἱοὶ μεραρί, κατὰ δήμους αὐτῶν, μοολί, καὶ μου
si. hi sunt populi leuitaꝝ ꝑ domos pa
σί. οὗτοί εἰσι δῆμοι τῶν λευιτῶν κατ᾽ οἴκους πα
triaꝝ suaꝝ. gersõ populus lebni: τ
τριῶν αὐτῶν. τῷ γερσὼν δῆμος τοῦ λοβενί, καὶ
populus semei. hi populi gersõ. nume
δῆμος τοῦ σεμεΐ. οὗτοι δῆμοι τοῦ γερσών. ἡ ἐπί
ratio eoꝝ fm numeꝝ oĩs masculini:
σκεψις αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν παντὸς ἀρσενικοῦ,
ab vno mẽse τ supra: numeratio eoꝝ se
ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν ἑ
ptẽ milia τ qngẽti. τ filii gerson
πτακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι. καὶ υἱοὶ γερσὼν

Exo. 13.a. Infra. 8.c.

C

Primitiua chal.

אמר · ילד הוה שמש · קדש · הוה דור · מנה אב עלה · אמר פקד הוה · שם · מנה עלה

Interp. chal.

Locutusq̃ est dñs cũ moyse dicẽs. Ego aũt ecce applicaui leuitas ad me de medio filioꝝ israel ꝓ oĩ primogenito q̃ apit vuluã de filiis isrl: ministrabũtq̃ leuite in ɔ̃spectu meo. Meũ est eni oẽ pmogenitũ: i die quo occidi oĩe primogenitũ in terra egypti: sctificaui coram me oẽ primogenitũ in israel: ab hoie vsq̃ ad pecus mei sunt: ego dñs. Locutusq̃ est dñs cũ moyse in deserto sinai dicẽs. Numera filios leui ꝑ domos p̃rũ suoꝝ τ familias suas oẽs masculos ab vno mẽse τ supra nũerabitis eos. Numerauitq̃ eos moyses iuxta verbum dñi: sicut mandatũ fuerat ei. Fuerunt autem hi filii leui per noia sua: gerson τ caath τ merari. Et hec sunt noia filioꝝ gerson per familias suas: lothni et semei. Et filii caath per familias suas amram et isaar τ hebron τ oziel. Filii aũt merari per familias suas: mooli τ musi. He sunt familie leuitarum per domos patrum suorum. de gerson fuit familia lobni τ familia semei. He sunt familie gerson. Numeratiq̃ sunt ex eis iuxta numerum omniũ masculoꝝ ab vno mense τ supra. Fuitq̃ numerus eorum septem milia et quingenti. Familie gerson

Transla. Chal.

ומליל יהוה עם משה למימר׃ ואנא הא קריבית ית ליואי מגו בני ישראל חלף כל בוכרא פתח ולדא מבני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי׃ ארי דילי כל בוכרא ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אקדישית קדמי כל בוכרא בישראל מאנשא עד בעירא דילי יהון אנא יהוה׃ ומליל יהוה עם משה במדברא דסיני למימר׃ מני ית בני לוי לבית אבהתהון לזרעיתהון כל דכורא מבר ירחא ולעילא תמנינון׃ ומנא יתהון משה על מימרא דיהוה כמא דאתפקד׃ והוו אלין בני לוי בשמהתהון גרשון וקהת ומררי׃ ואלין שמהת בני גרשון לזרעיתהון לבני ושמעי׃ ובני קהת לזרעיתהון עמרם ויצהר וחברון ועזיאל׃ ובני מררי לזרעיתהון מחלי ומושי אלין אינון זרעית ליואי לבית אבהתהון׃ לגרשון זרעית לבני וזרעית שמעי אלין אינון זרעית גרשון׃ מניניהון במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא מניניהון שבעא אלפין וחמש מאה׃ זרעית גרשון

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

post tabnaculũ castrametabũtur iuxta ma
ὀπίσω τῆς σκηνῆς παρεμβαλοῦσι παρὰ θάλασ
re. τ pnceps domꝰ familie pplꝭ ger
σαν. καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριᾶς τοῦ δήμου τοῦ γερ
son: elisaph: filiꝰ lael. τ custodia filioꝝ gerson
σών, ἐλισάφ, υἱὸς δαήλ. καὶ ἡ φυλακὴ υἱῶν γερσὼν
in tabnaculo testimonii: tabnaculũ: τ opimẽ
ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἡ σκηνή, καὶ τὸ κατακάλυμ
tũ hostij tabnaculi testimonij: τ vela
μα τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰ ἱστία
atrij: τ velũ porte a
τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ καταπέτασμα τῆς πύλης τῆς αὐ
trij existẽtis in tabnaculo: τ reliq̃
λῆς τῆς οὔσης ἐπὶ τῆς σκηνῆς, καὶ τὰ κατάλοιπα
oium opus eius. caath. pplꝭ amrã
πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ. τῷ καὰθ. δῆμος ἀμράμ
vnꝰ: τ populꝰ iessar vnꝰ: τ populꝰ hebrõ
εἷς, καὶ δῆμος τοῦ ἰσσαὰρ εἷς, καὶ δῆμος χεβρὼν
vnꝰ: τ populꝰ oziel vnꝰ. hi sũt populi ca
εἷς, καὶ δῆμος ὀζιὴλ εἷς. οὗτοί εἰσι δῆμοι τοῦ καὰ
ath fm numerũ: oẽ masculinũ a mẽse vno τ
θ κατὰ ἀριθμόν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ
supra: octo milia τ sexcẽti: custodiẽtes
ἐπάνω ὀκτακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι, φυλάσσοντες
custodias sctõꝝ. populi filioꝝ caath
τὰς φυλακὰς τῶν ἁγίων. οἱ δῆμοι τῶν υἱῶν καὰθ
castrametabũtur ex oblĩq tabnaculi versus a
παρεμβαλοῦσιν ἐκ πλαγίων τῆς σκηνῆς κατὰ λί
phrica. τ pnceps domꝰ familiaꝝ populoꝝ
βα. καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριῶν τῶν δήμων τοῦ
caath: elisaphan: filiꝰ oziel. τ custodia eoꝝ
καὰθ, ἐλισαφάν, υἱὸς ὀζιήλ. καὶ ἡ φυλακὴ αὐτῶν ἡ
arca: τ mẽsa: τ cãdelabrũ: τ al
κιβωτός, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ λυχνία, καὶ τὰ θυ
taria: τ vasa sctuarij: q̃cũq̃ mini
σιαστήρια, καὶ τὰ σκεύη τοῦ ἁγίου, ὅσα λειτουρ
strabũt in ipsis: τ velũ τ
γοῦσιν ἐν αὐτοῖς, καὶ τὸ κατακάλυμμα, καὶ
oia opa eoꝝ. τ pnceps in
πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ ὁ ἄρχων ὁ ἐπὶ τῶν
pncipũ leuitaꝝ: eleazar filiꝰ aarõ
ἀρχόντων τῶν λευιτῶν, ἐλεάζαρ υἱὸς ἀαρὼν τοῦ
sacerdotis cõstitutꝰ: ad custodiẽdũ custodias
ἱερέως καθεσταμένος, φυλάσσειν τὰς φυλακὰς τῶν
sctõꝝ. merari populꝰ mooli: τ populus
ἁγίων. τῷ μεραρὶ δῆμος ὁ μοολί, καὶ δῆμος ὁ
musi. hi sũt populi merari: numera
μουσί. οὗτοί εἰσι δῆμοι τοῦ μεραρί, ἡ ἐπίσκε
tio eoꝝ fm numeꝝ: oẽ masculinũ ab vno
ψις αὐτῶν κατὰ ἀριθμόν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μη
mẽse τ supra: sex milia τ ducẽti.
νιαίου καὶ ἐπάνω, ἑξακισχίλιοι καὶ διακόσιοι.

D

E

Trãsla. B. Hiero.

post tabernaculũ metabũtur ad occidentem sub principe heliasaph filio iahel. & habebunt excubias in tabernaculo federis ipsum tabernaculum & opimẽtũ eius: tẽtoriũ qd trahitur añ fores tecti federis & cortinas atrii: tẽtoriũ quoq̃ qd appẽditur in introitu atrii tabernaculi: & quicquid ad ritũ altaris ptinet: funes tabernaculi: & oĩa vtẽsilia eius. Cognatio caath hẽbit populos amramitas & iessaaritas & hebrõitas & ozielitas. He sunt familie caathitarum. recẽsiti p noĩa sua oẽs gñis masculini ab vno mẽse & supra octo milia sexcenti. Habebũt excubias sanctuarii & castrametabũtur ad meridianam plagam. Princepsq̃ eorum erit elisaphan filius oziel. & custodiant arcam mensamq̃ & candelabrũ: altaria & vasa sanctuarii in quibus ministratur & velũ: cunctãq̃ huiuscemodi supellectilẽ. Princeps aũt pricipũ leuitarũ eleazar filius aarõ sacerdotis erit sup excubitores custodie sanctuarii. At vero de merari erunt populi moolite & musite recensiti per noĩa sua omnes generis masculini: ab vno mense & supra sex millia ducenti.

Tex. Heb.

אחרי המשכן יחנו ימה׃ ונשיא
בית אב לגרשני אליסף בן
לאל׃ ומשמרת בני גרשון
באהל מועד המשכן והאהל
מכסהו ומסך פתח אהל מועד׃
וקלעי החצר ואת מסך פתח החצר
אשר על המשכן ועל המזבח סביב
ואת מיתריו לכל עבדתו׃ ולקהת
משפחת העמרמי ומשפחת היצהרי
ומשפחת החברני ומשפחת העזיאלי
אלה הם משפחת הקהתי׃
במספר כל זכר מבן חדש ומעלה
שמנת אלפים ושש מאות
שמרי משמרת הקדש׃ משפחת
בני קהת יחנו על ירך המשכן
תימנה׃ ונשיא בית אב למשפחת
הקהתי אליצפן בן עזיאל׃
ומשמרתם הארן והשלחן
והמנרה והמזבחת וכלי הקדש
אשר ישרתו בהם והמסך וכל
עבדתו׃ ונשיא נשיאי הלוי אלעזר
בן אהרן הכהן פקדת שמרי
משמרת הקדש׃ למררי משפחת
המחלי ומשפחת המושי
אלה הם משפחת מררי׃ ופקדיהם
במספר כל זכר מבן חדש
ומעלה ששת אלפים ומאתים׃

Primitiua heb.: שכן חנה נשא · שמר · יעד · כסה סכך · זנה סבב יתר · חנה · ימן נשא · נור כלה · שרת סכך · שפחה · ספר · עלה מאה

Transla. Chal.

אחורי משכנא ישרון מערבא׃ ורב בית אבא לבית גרשון אליסף בר לאל׃ ומטרת בני גרשון במשכן זימנא משכנא ופרסא חופאיה ופרסא דתרע משכן זימנא ווסרדי דרתא וית פרסא דתרע דרתא דעל משכנא ועל מדבחא סחור סחור וית אטונוהי לכל פולחניה׃ ולקהת זרעית עמרם וזרעית יצהר וזרעית חברון וזרעית עזיאל אלין אינון זרעית קהת׃ במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא תמניא אלפין ושית מאה נטרי מטרת קודשא׃ זרעית בני קהת ישרון על שידא דמשכנא דרומא׃ ורב בית אבא לזרעית קהת אליצפן בר עזיאל׃ ומטרתהון ארונא ופתורא ומנרתא ומדבחיא ומאני קודשא דישמשון בהון ופרסא וכל פולחניה׃ ואמרכלא דממנא על רברבי ליואי אלעזר בר אהרן כהנא מתחות ידוהי ממנן נטרי מטרת קודשא׃ למררי זרעית מחלי וזרעית מושי אלין אינון זרעית מררי׃ ומניניהון במנין כל דכורא מבר ירחא ולעילא שיתא אלפין ומאתן׃

Interp. chal.

castrametabũtur post tabernaculũ ad occidentem. Et pnceps domus patrũ gersonitarũ eliasaph filiꝰ iael. sub custodia aũt filioꝝ gerson in tabernaculo federis erit tabernaculũ τ opertimentũ quo tegitur: tentoriũq̃ quod est in ostio tabernaculi federis: τ cortine atrii: τ tẽtorium quod est in ostio atrij quod circuit altare τ tabernaculũ: τ funiculi eius iuxta oẽm cultũ eius. De caath aũt fuit familia amrã τ familia isaar et familia hebron τ familia oziel. He sunt familie caath iuxta numerũ oim masculoꝝ ab vno mense τ supra octo milia τ sexcẽti custodientiũ custodiã sanctuarij. Familie filioꝝ caath castrametabũtur ad meridianũ latus tabernaculi. et princeps domus patrũ familiarũ caath: elisaphan filius oziel. Eruntq̃ sub custodia eoꝝ arca τ mensa τ candelabrũ τ altaria τ vasa q̃bus ministrat in sanctuario: τ tentoriũ τ oĩe qđ ad eius cultũ pertinet. Prepositus aũt qui cõstitutꝰ est sup principes leuitaꝝ: eleazar filiꝰ aaron sacerdotis: et sub manu eius erunt cõstituti illi q̃ custodiũt custodiã sanctuarij. de merari fuit familia mooli τ familia musi. He sunt familie merari. Oẽsq̃ masculi q̃ numerati sunt ex eo ab vno mẽse τ supra sex milia τ ducẽti.

Primitiua chal.

שכן שרא ערב · רבב נטר חפה · דור רבה · מנה עלה · שרא שכן רבב · נטר נור רבה · שמש מנה · נטר · מאה

ונשיא בית אב למשפחת מררי צוריאל בן אביחיל על ירך המשכן יחנו צפנה: ופקדת משמרת בני מררי קרשי המשכן ובריחיו ועמדיו ואדניו וכל כליו וכל עבדתו: ועמדי החצר סביב ואדניהם ויתדתם ומיתריהם: והחנים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה משה ואהרן ובניו שמרים משמרת המקדש למשמרת בני ישראל והזר הקרב יומת: כל פקודי הלוים אשר פקד משה ואהרן על פי יהוה למשפחתם כל זכר מבן חדש ומעלה שנים ועשרים אלף: ויאמר יהוה אל משה פקד כל בכר זכר לבני ישראל מבן חדש ומעלה ושא את מספר שמתם: ולקחת את הלוים לי אני יהוה תחת כל בכר בבני ישראל ואת בהמת הלוים תחת כל בכור בבהמת בני ישראל: ויפקד משה כאשר צוה יהוה אתו את כל בכור בבני ישראל: ויהי כל בכור זכר במספר שמת מבן חדש ומעלה לפקדיהם שנים ועשרים אלף

Marginal roots: שכן · ברח · סבב · יתד · חנה · פנה · זרח · שמר · מות · פקד · פה · עלה · שנה · אמר · נשא · ספר · בכר · פקד · צוה · היה

Princeps quoque domus familiarum merari: suriel filius abiahiel: in plaga septentrionali castrametabuntur. Erunt sub custodia eorum tabule tabernaculi & vectes & colūne ac bases earum: & oīa que ad cultū huiuscemodi pertinent: colūneq; atrii per circuitum cum basibus suis: & paxilli cū funibus. Castrametabūtur anī tabernaculū federis. idest. ad oriētalem plagam moyses & aaron cum filiis suis: hūtes custodiam sanctuarii in medio filiorum israel. Quisquis alienus accesserit: morietur. Oēs leuite quos numerauerunt moyses & aaron iuxta preceptū dn̄i per familias suas in gn̄e masculino a mense vno & supra fuerunt viginti duo milia. Et ait dominus ad moysen. Numera primogenitos sexus masculini de filiis israel ab vno mense & supra: & habebis summā eorū. Tollesq; leuitas mihi pro oī primogenito filiorū israel. Ego sum dn̄s. Et pecora eorū pro vniuersis primogēitis pecorū filiorū israel: Recēsuit moyses sicut preceperat dn̄s primogenitos filiorum israel: & fuerunt masculi per nomina sua a mense vno & supra viginti duo milia

καὶ ὁ ἄρχων οἴκου πατριῶν τοῦ δήμου τοῦ μεραρί, σουριὴλ υἱὸς ἀβιχαΐα, ἐκ πλαγίων τῆς σκηνῆς παρεμβαλοῦσι πρὸς βορρᾶν. ἡ ἐπίσκεψις τῆς φυλῆς τῶν υἱῶν μεραρί, τὰς κεφαλίδας τῆς σκηνῆς, καὶ τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν, καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ τοὺς στύλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ, καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς πασσάλους αὐτῶν, καὶ τοὺς κάλους αὐτῶν. καὶ οἱ παρεμβάλλοντες κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ ἀνατολῶν, μωυσῆς καὶ ἀαρών καὶ υἱοὶ αὐτοῦ, φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τοῦ ἁγίου εἰς τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ ἁπτόμενος, ἀποθανεῖται. πᾶσα ἡ ἐπίσκεψις τῶν λευιτῶν, οὓς ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φωνῆς κυρίου κατὰ δήμους αὐτῶν, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω, δύο καὶ εἴκοσι χιλιάδες. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐπίσκεψαι πᾶν πρωτότοκον ἄρσεν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω. καὶ λάβε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐξ ὀνόματος. καὶ λήψῃ τοὺς λευίτας ἐμοί, ἐγὼ κύριος, ἀντὶ πάντων τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ τὰ κτήνη τῶν λευιτῶν ἀντὶ πάντων τῶν πρωτοτόκων ἐν τοῖς κτήνεσι τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπεσκέψατο μωυσῆς ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύριος αὐτῷ, πᾶν πρωτότοκον ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἐγένοντο πάντα τὰ πρωτότοκα ἀρσενικὰ κατὰ ἀριθμὸν καὶ ἐξ ὀνόματος ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, δύο καὶ εἴκοσι χιλιάδες

Interp. lat.: Et princeps domus familiarum ppli merari: suriel filius abiaiel: ex obliquo tabnaculi castrametabūtur ad aqlonē. numeratio tribus filiorum merari: capitula tabnaculi: et vectes eius: et colūnas eius: et bases eius: et oia vasa eorum: et opa eorum: et colūnas atrii incircuitu: et bases eorum: et paxillos eorum: et funes eorum. et castrametātes ante faciē tabnaculi testimonii ab oriēte: moyses et aarō et filii eius: custodiētes custodias sctuarii ad custodias filiorum israel. et alienigena tāgēs: morietur. oīs numeratio leuitarum: quos numerauit moyses et aarō per vocē dn̄i per ppplos eorum: oē masculinū ab vno mēse et supra: duo et viginti milia. et dixit dn̄s ad moysen: dicēs numera oē primogenitū masculinū filiorum israel ab vno mēse et supra. et accipe numerū eorū ex noie. et accipies leuitas mihi: ego dn̄s: pro oībus primogenitis filiorum israel: et iumēta leuitarum pro oībus iumētis primogenitis in iumētis filiorum israel. et numerauit moyses quēadmodū pcepit dn̄s ei: oē primogenitū in filiis israel. et fuerūt oīa primogenita masculina fm numerum et ex noie ab vno mēse et supra ex numeratiōe eorum: duo et viginti milia

Marginal roots: שדא · נטר · דור · שכן · חלל · מנה · מנה · קרב

Interp. chal.

Et princeps domus patris familiarum merari: suriel filius abihail: castrametabūturq; ad latus aqlonare tabernaculi. Hec aūt tradita sunt in custodiā filiorum merari: tabule tabernaculi et vectes eius et colūne eius et bases eius et oia vasa eius et oia que ad cultū eius ptinent et colūne atrii per circuitū et bases eorum et paxilli et funes earū. Et qui castrametabūtur ante tabernaculū ad orientalē plagā ante tabernaculū federis erunt moyses et aaron et filii sui custodiētes custodiā sanctuarii in custodiā filiorum israel. Extraneus aūt qui accesserit occidet. Oēs qui numerati sunt de leuitis quos nūerauit moyses et aaron iuxta verbū dn̄i per familias suas: oēs masculi ab vno mense et supra fuerūt viginti duo milia. Dixitq; dn̄s ad moysen. Numera oēs primogenitos masculos de filiis israel ab vno mense et supra et suscipe summā noim eorum. et applicabis leuitas in cōspectu meo: ego dn̄s: pro omni primogenito filiorū israel: et pecora leuitarū pro vniuersis primogenitis pecorum filiorum israel. Numerauitq; moyses oēs primogenitos filiorū israel sicut preceperat ei dn̄s. Fueruntq; oēs masculi primogeniti iuxta numerū nominū eorum qui nūerati sunt ab vno mense et supra viginti duo milia

Transla. Chal.

ורבנית אבא לזרעית מררי צוריאל בר אביחיל על שידא דמשכנא ישרון ציפונא ... [illegible]

שלשה ושבעים ומאתים: וידבר יהוה אל משה לאמר: קח את הלוים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת הלוים תחת בהמתם והיו לי הלוים אני יהוה: ואת פדויי השלשה והשבעים והמאתים העדפים על הלוים מבכור בני ישראל: ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל הקדש תקח עשרים גרה השקל: ונתתה הכסף לאהרן ולבניו פדויי העדפים בהם: ויקח משה את כסף הפדיום מאת העדפים על פדויי הלוים: מאת בכור בני ישראל לקח את הכסף חמשה וששים ושלש מאות ואלף בשקל הקדש: ויתן משה את כסף הפדים לאהרן ולבניו על פי יהוה כאשר צוה יהוה את משה:

Ca. iiii.

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: נשא את ראש בני קהת מתוך בני לוי למשפחתם לבית אבתם: מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה כל בא לצבא לעשות מלאכה באהל מועד: זאת עבדת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים:

Marginal roots: מאה · דבר · לקח · בכר · היה · פדה · גלל · לקח · נתן · נתן · פה · שפחה · עלה · בוא · עשה · לאך · יעד

καὶ τρεῖς καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διακόσιοι. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τοὺς λευίτας ἀντὶ πάντων τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ τὰ κτήνη τῶν λευιτῶν ἀντὶ τῶν κτηνῶν αὐτῶν. καὶ ἔσονταί μοι οἱ λευῖται, ἐγὼ κύριος. τὰ λύτρα τῶν τριῶν καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διακοσίων οἱ πλεονάζοντες παρὰ τοὺς λευίτας ἀπὸ τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ λήψῃ πέντε σίκλους κατὰ κεφαλήν, κατὰ τὸ δίδραχμον τὸ ἅγιον λήψῃ, εἴκοσι ὀβολοὺς ὁ σίκλος. καὶ δώσεις τὸ ἀργύριον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λύτρα τῶν πλεοναζόντων ἐν αὐτοῖς. καὶ ἔλαβε μωυσῆς τὸ ἀργύριον τὰ λύτρα παρὰ τῶν πλεοναζόντων εἰς τὴν ἐκλύτρωσιν τῶν λευιτῶν παρὰ τῶν πρωτοτόκων τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἔλαβε τὸ ἀργύριον, πέντε καὶ ἑξήκοντα καὶ χιλίους τριακοσίους σίκλους, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον. καὶ ἔδωκε μωυσῆς τὸ ἀργύριον τὰ λύτρα τῶν πλεοναζόντων ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, διὰ φωνῆς κυρίου ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. **Ca. 4.**

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, λάβε τὸ κεφάλαιον τῶν υἱῶν καὰθ ἐκ μέσου υἱῶν λευί, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ πεντεέτων καὶ ἐπάνω ἕως πεντήκοντα ἐτῶν, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν ποιῆσαι πάντα τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ταῦτα τὰ ἔργα τῶν υἱῶν καὰθ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου ἅγιον τῶν ἁγίων.

Interp. lat.: et tres et septuagita et ducēti. et locutus est dn̄s ad moysen: dicēs: accipe leuitas pro oībus pimogenitis filiorum israel: et iumēta leuitarum pro iumētis eorum. et erūt mihi leuite: ego dn̄s. redēptiōes triū et septuagita et ducētorum qui supsūt a leuitis a pimogenitis filiorum isrl. et accipies quinq; siclos per caput: per didragmū sctūm accipies: viginti obolis siclus. et dabis argētū aarō et filiis eius: redēptiōes supabūdātiū i eis. et accepit moyses argētū redēptiōes a supabūdātibus in redēptionē leuitarum a pmogenitis filiorum israel accepit argētū: quinq; et sexagita et mille trecētos siclos: fm siclū sctūm. et dedit moyses argētū redēptiōes supabūdātiū aarō et filiis eius: per vocē dn̄i quēadmodū pcepit dn̄s moysi. Ca. 4. Et locutus est dn̄s ad moysen et aarō: dicēs: accipe summā filiorum caath de medio filiorum leui: per ppplos eorum: per domos familiarum suarū: a viginti ānis et quinq; ānis et supra vsq; ad quīqgita ānos: oīs ingrediēs ad ministrādū vt faciat oīa opera in tabnaculo testimonii. et hec opa filiorum caath in tabnaculo testimonii sctūm sctōrum.

G — Infra. 8.c. — Exo. 30.b. Leu. 27.c. Eze. 45.d. — A

ducenti septuaginta tres. Locutusq; est dominus ad moysen dicens. Tolle leuitas pro primogēitis filiorum israel. & pecora leuitarū pro pecoribus eorum. Erūtq; leuite mei. Ego sum dominus. In precio aūt ducentorū septuagintatrium qui extendunt numerū leuitarum de primogēitis filiorū israel: accipies quinq; siclos per singula capita ad mensuram sctūarii. Siclus habet viginti obolos. Dabisq; pecuniā aarō & filiis eius preciū eorum q supra sunt. Tulit igitur moyses pecuniā eorum q fuerāt amplius & quos redemerat a leuitis pro primogenitis filiorum israel mille trecentorum sexagintaquinq; siclorum iuxta pōdus sanctuarii. & dedit eam aaron & filiis eius iuxta verbum quod preceperat sibi dominus. **Cap. 4.**

Locutusq; est dn̄s ad moysen & aarō dicens. Tolle summā filiorum caath de medio leuitarum per domos & familias suas a tricesimo anno & supra: vsq; ad quinqgesimū annum oim qui ingrediūtur vt stēt & ministrēt in tabernaculo federis. Hic ē cultus filiorum caath. Tabernaculum federis & sanctum sanctorum

Transla. Chal.

מאתן ושבעין ותלתא: ומליל יי עם משה למימר: קריב ית ליואי חלף כל בוכרא ... [illegible]

Interp. chal.

et ducenti et septuaginta et tres. Locutusq; est dn̄s cū moyse dicēs. Applica leuitas pro omi pmogenito filiorum israel et pecora leuitarū pro pecoribus eorum: et ministrabūt leuite corā me: ego dn̄s. Et a ducētis et septuaginta et tribus qui excedūt numerū leuitarū qui redimēdi sunt de pmogenitis filiorum israel: tolles quinq; siclos per singula capita in siclis sanctuarii viginti obolos hūs siclus. Dabisq; argentū eorum qui redimendi sunt qui excedūt leuitas aaron et filiis eius. Tulitq; moyses argētum eorum qui fuerūt amplius quos redemerat a leuitis: pro primogenitis filiorum israel tulit argēti mille et trecentos et sexagita siclos i siclis sanctuarii. Deditq; moyses argētum redemptorū aarō et filiis eius iuxta verbum dn̄i: sicut preceperat dominus moysi. **Cap. 4.**

Locutusq; est dominus cum moyse et cum aaron dicens. Suscipe summā filiorum caath de medio filiorum leui per familias suas per domos patrum suorum: a triginta annis et supra et vsq; ad quinqginta annos oim qui veniūt vt per turmas ministrent ministerium in tabernaculo federis. Hic est cultus filiorum caath in tabernaculo federis: sanctum sanctorum.

Marginal roots: מאה אמר · שמש · פרק תר נסב · גלל מאה נתן · שית · שנה עלה אתא · פלח שכן

Ter. Heb.

ובא אהרן ובניו בנסע המחנה והורדו את פרכת המסך וכסו בה את ארן העדת: ונתנו עליו כסוי עור תחש ופרשו בגד כליל תכלת מלמעלה ושמו בדיו: ועל שלחן הפנים יפרשו בגד תכלת ונתנו עליו את הקערת ואת הכפת ואת המנקית ואת קשות הנסך ולחם התמיד עליו יהיה: ופרשו עליהם בגד תולעת שני וכסו אתו במכסה עור תחש ושמו את בדיו: ולקחו בגד תכלת וכסו את מנרת המאור ואת נרתיה ואת מלקחיה ואת מחתתיה ואת כל כלי שמנה אשר ישרתו לה בהם: ונתנו אתה ואת כל כליה אל מכסה עור תחש ונתנו על המוט: ועל מזבח הזהב יפרשו בגד תכלת וכסו אתו במכסה עור תחש ושמו את בדיו: ולקחו את כל כלי השרת אשר ישרתו בם בקדש ונתנו אל בגד תכלת וכסו אותם במכסה עור תחש ונתנו על המוט: ודשנו את המזבח ופרשו עליו בגד ארגמן: ונתנו עליו את כל

Trāsla. B. Hiero.

ingredietur aaron & filii eius: qn̄ mouēda sūt castra: & deponēt velū qđ pēdet an̄ fores: īuoluētq; eo arcam testimonii: & opient rursū velamine hyacinthinarū pelliū: extēdētq; desuper palliū totum hyacīthinū: & īducent vectes. Mēsā quoq; ꝑpositiōis inuoluēt hyacinthino pallio: & ponēt cū eo thuribula ac mortariola cyathos & crateras ad liba fūdēda. panes semper in ea erunt. extendētq; desup palliū coccineum: qđ rursū operiēt velamento hyacinthinarū pelliū: & inducent vectes. Sument & palliū hyacinthinū: quo operient candelabrum cum lucernis & forcipibus suis: & emunctoriis & cunctis vasis olei: q̄ ad cōcinnādas lucernas necessaria sunt. & super omnia ponent operimentum hyacīthinarū pellium: & inducent vectes. Nec non & altare aureū inuoluent hyacīthino vestimēto: & extēdent desup opimētū hyacīthinarum pellium: inducentq; vectes. omnia vasa quib⁹ ministratur in sctūario īuoluēt hyacinthino pallio: & extēdent desuper operimentum hyacinthinarū pelliū: inducētq; vectes. Sed & altare mūdabūt cinere: & inuoluent illud purpureo vestimento: ponētq; cū eo omnia

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

καὶ εἰσελεύσεται ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ὅταν ἐξαίρῃ ἡ παρεμβολή, καὶ καθελοῦσι τὸ καταπέτασμα τὸ συσκιάζον, καὶ κατακαλύψουσιν ἐν αὐτῷ τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπ' αὐτὸ κατακάλυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον, καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον ὅλον ὑακίνθινον ἄνωθεν, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς. καὶ ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν προκειμένην ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον ὁλοπόρφυρον, καὶ τὰ τρυβλία, καὶ τὰς θυΐσκας, καὶ τοὺς κυάθους, καὶ τὰ σπονδεῖα ἐν οἷς σπένδει, καὶ οἱ ἄρτοι οἱ διὰ παντὸς ἐπ' αὐτῆς ἔσονται. καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὴν ἱμάτιον κόκκινον, καὶ καλύψουσιν αὐτὴν καλύμματι δερματίνῳ ὑακινθίνῳ, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς. καὶ λήψονται ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ καλύψουσι τὴν λυχνίαν τὴν φωτίζουσαν, καὶ τοὺς λύχνους αὐτῆς, καὶ τὰς ἐπαρυστρίδας αὐτῆς, καὶ τὰς λαβίδας αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐλαίου αὐτῆς, ὅσα λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐμβαλοῦσιν αὐτὴν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς εἰς κάλυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον, καὶ ἐπιθήσουσιν αὐτὴν ἐπ' ἀναφορέων. καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν ἐπικαλύψουσιν ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ καλύψουσιν αὐτὸ καλύμματι δερματίνῳ ὑακινθίνῳ, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ. καὶ λήψονται πάντα τὰ σκεύη τὰ λειτουργικά, ὅσα λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς ἱμάτιον ὑακίνθινον, καὶ καλύψουσιν αὐτὰ καλύμματι δερματίνῳ ὑακινθίνῳ, καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπὶ ἀναφορεῖς. καὶ τὸν καλυπτῆρα ἐπιθήσουσιν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐπικαλύψουσιν ἐπ' αὐτὸ ἱμάτιον ὁλοπόρφυρον.

B

Transla. Chal.

ויעול אהרן ובנוהי במטל משריתא ויחתון ית פרכתא דפרסא ויכסון בה ית ארונא דסהדותא: ויתנון עלוהי חופאה דמשך ססגונא ויפרסון לבוש גמיר תכלא מלעלא וישוון אריחוהי: ועל פתורא דלחים אפיא יפרסון לבוש תכלא ויתנון עלוהי ית מגסיא וית בזיכיא וית מכילתא וית קסות נסוכא ולחים תדירא עלוהי יהי: ויפרסון עליהון לבוש צבע זהורי ויכסון יתיה בחופאה דמשך ססגונא וישוון ית אריחוהי: ויסבון לבוש תכלא ויכסון ית מנרתא דאנהורי וית בוצינהא וית צבתהא וית מחתיתהא וית כל מני משחה דישמשון לה בהון: ויתנון יתה וית כל מנהא לחופאה דמשך ססגונא ויתנון על אריחא: ועל מדבחא דדהבא יפרסון לבוש תכלא ויכסון יתיה בחופאה דמשך ססגונא וישוון ית אריחוהי: ויסבון ית כל מני שמושא דישמשון בהון בקודשא ויתנון ללבוש תכלא ויכסון יתהון בחופאה דמשך ססגונא ויתנון על אריחא: ויספון ית קטמא דמדבחא ויפרסון עלוהי לבוש ארגון: ויתנון עלוהי ית כל

Interp. chal.

Ingredieturq; aaron ⁊ filii eius qn̄ mouēda sunt castra: ⁊ deponēt velū qđ pendet: ⁊ cooperiēt eo arcā testimonii: ⁊ ponēt sup illud velamē ex pellibus hyacinthinis: ⁊ expādent desup palliū totū hyacinthinū: ⁊ ponent vectes eius. Et sup mēsam panis ꝑpositionis expandēt palliū hyacinthinū: ⁊ ponēt sup eam thuribula ⁊ mortariola ⁊ cyathos ⁊ crateras libamētoꝝ. ⁊ panes erūt sup ea semꝑ. ⁊ expandēt sup eā palliū coccineū: ⁊ cooperiēt eam coopertorio de pellibus hyacinthinis: ⁊ ponent vectes ei⁹. Tollentq; palliū hyacinthinū: ⁊ cooperiēt candelabrū luminaris ⁊ lucernas eius ⁊ forcipes eius ⁊ thuribula ei⁹ ⁊ oīa vasa ministerii eius quibus vtuntur in ministerio eius. Et ponent super illud ⁊ sup omnia vasa eius coopertoriū de pellibus hyacinthinis: et ponent sup vectē. ⁊ super altare aureū extendent palliū hyacinthinū: ⁊ cooperient illud operimēto de pellibus hyacinthinis: et ponent vectes eius. Et tollent oīa vasa ministerii eius quibus ministrant in sanctuario: ⁊ ponent ea in pallio hyacinthino. Et cooperient illud coopertorio pelliū hyacinthinarū: ⁊ ponent super vectem. Colligentq; cinerem de altari et expandent super illud pallium purpureum: et ponent super illud omnia

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

καὶ ἐπιθήσουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, ὅσα λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς ἐπ' αὐτό, τὰ πυρεῖα, καὶ τὰς κρεάγρας, καὶ τὰς φιάλας, καὶ τὸν καλυπτῆρα, καὶ πάντα τὰ σκεύη τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐπιβαλοῦσιν ἐπ' αὐτὸ κάλυμμα δερμάτινον ὑακίνθινον, καὶ διεμβαλοῦσι τοὺς ἀναφορεῖς αὐτοῦ. καὶ συντελέσουσιν ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καλύπτοντες τὰ ἅγια, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἅγια, ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν παρεμβολήν. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσονται υἱοὶ καὰθ αἴρειν, καὶ οὐχ ἅψονται τῶν ἁγίων, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. ταῦτα ἀροῦσιν υἱοὶ καὰθ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. ἐπίσκοπος ἐλεάζαρ υἱὸς ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. τὸ ἔλαιον τοῦ φωτὸς καὶ τὸ θυμίαμα τῆς συνθέσεως καὶ ἡ θυσία ἡ καθ' ἡμέραν καὶ τὸ ἔλαιον τῆς χρίσεως. ἡ ἐπισκοπὴ ὅλης τῆς σκηνῆς, καὶ ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ ἐν τῷ ἁγίῳ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, μὴ ὀλοθρεύσητε τῆς φυλῆς τὸν δῆμον τὸν καὰθ ἐκ μέσου τῶν λευιτῶν. τοῦτο ποιήσατε αὐτοῖς, καὶ ζήσονται καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωσι, προσπορευομένων αὐτῶν πρὸς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. ἀαρὼν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰσπορευέσθωσαν, καὶ καταστήσουσιν αὐτοὺς ἕκαστον κατὰ τὴν ἀναφορὰν αὐτοῦ. καὶ οὐ μὴ εἰσέλθωσιν ἰδεῖν ἐξάπινα τὰ ἅγια, καὶ ἀποθανοῦνται. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τὴν ἀρχὴν τῶν υἱῶν γερσών, καὶ τούτους κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, κατὰ δήμους αὐτῶν, ἀπὸ πεντεκαιεικοσαέτους καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους, ἐπισκέψαι αὐτούς.

C

Trāsla. B. Hiero.

vasa quibus in ministerio eius vtūtur .i. igniū receptacula: fuscinulas ac tridentes vncinos & batilla. Cuncta vasa altaris opient simul velamine hyacinthinarū pellium: & inducēt vectes. Cūq; inuoluerit aaron & filii eius sanctuariū & omnia vasa eius in commotione castrorum: tunc intrabunt filii caath: vt portēt inuoluta: & nō tāgēt vasa sctūarii: ne moriantur. Ista sunt onera filiorū caath ī tabernaclo federis: sup quos erit eleazar filius aaro sacerdotis: ad cuius ptiet curā oleū ad cōcinādas lucernas & cōpositiōis incēsum & sacrificiū qđ sp offertur: & oleū vnctiōis: & quicquid ad cultū tabernaculi ptinet: oīmq; vasorū q̄ in sanctuario sūt. Locutusq; ē dñs ad moysen & aaron dicēs. Nolite pdere populū caath de medio leuitarum: sed hoc facite eis: vt viuāt & nō moriātur si tetigerint sancta sctōrum. Aaron & filii eius intrabunt: ipsiq; disponēt onera singulorū: & diuident quid portare quis debeat. Alii nulla curiositate videāt q̄ sūt in sanctuario: priusq̄ īuoluātur: alioquī morientur. Locutusq; ē dñs ad moysen dicēs. Tolle summā et filiorum gerson per domos ac familias & cognationes suas a triginta annis & supra vsq; ad annos quinquaginta. Numera

Ter. Heb.

כליו אשר ישרתו עליו בהם את המחתת את המזלגת ואת היעים ואת המזרקת כל כלי המזבח ופרשו עליו כסוי עור תחש ושמו בדיו: וכלה אהרן ובניו לכסת את הקדש ואת כל כלי הקדש בנסע המחנה ואחרי כן יבאו בני קהת לשאת ולא יגעו אל הקדש ומתו אלה משא בני קהת באהל מועד: ופקדת אלעזר בן אהרן הכהן שמן המאור וקטרת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה פקדת כל המשכן וכל אשר בו בקדש ובכליו: וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: אל תכריתו את שבט משפחת הקהתי מתוך הלוים: וזאת עשו להם וחיו ולא ימתו בגשתם את קדש הקדשים אהרן ובניו יבאו ושמו אותם איש איש על עבדתו ואל משאו: ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו: וידבר יהוה אל משה לאמר: נשא את ראש בני גרשון גם הם לבית אבתם למשפחתם: מבן שלשים שנה ומעלה עד בן חמשים שנה תפקד אותם

Transla. Chal.

מנוהי דישמשון עלוהי בהון ית מחתיתא ית צנוריתא וית מגריפתא וית מזרקתא כל מני מדבחא ויפרסון עלוהי חופאה דמשך ססגונא וישוון אריחוהי: וישיצי אהרן ובנוהי לכסאה ית קודשא וית כל מני קודשא במטל משריתא ובתר כן ייעלון בני קהת למטל ולא יקרבון לקודשא ולא ימותון אלין מטול בני קהת במשכן זמנא: ודמסיר לאלעזר בר אהרן כהנא משחא דאנהורותא וקטרת בוסמיא ומנחת תדירא ומשחא דרבותא מסרת כל משכנא וכל דביה בקודשא ובמנוהי: ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: לא תשיצון ית שבטא זרעית קהת מגו לואי: ודא עבידו להון וייחון ולא ימותון במקרבהון לקדש קודשיא אהרן ובנוהי ייעלון וימנון יתהון גבר גבר על פולחניה ולמטוליה: ולא ייעלון למחזי כד מכסן ית מני קודשא ולא ימותון: ומליל יי עם משה למימר: קביל ית חושבן בני גרשון אף אנון לבית אבהתהון לזרעיתהון: מבר תלתין שנין ולעלא עד בר חמשין שנין תמני יתהון

Interp. chal.

vasa eius quibus ministrāt sup illo: thuribula ⁊ fuscinulas ⁊ batilla ⁊ phialas oīaq; vasa altaris. ⁊ extendēt sup ea opertoriū hyacinthinaꝝ pelliū: ⁊ ponēt vectes eius. Et cōsummabit aaron ⁊ filii eius cooperire sanctuarium ⁊ oīa vasa sanctuarii qn̄ mouenda sunt castra: ⁊ postea ingredientur filii caath vt portēt ea: ⁊ nō tangant sancta vt non moriātur. Hec sunt onera filiorū caath in tabernaculo federis. ⁊ q̄ tradita sunt eleazar filio aaron sacerdotis: hec sunt. oleū ad luminaria ⁊ incensum aromatū ⁊ iuge sacrificiū ⁊ oleum vnctionis: ⁊ ad curā eius pertinet totū tabernaculū et oīa q̄ sunt in sanctuario ⁊ vasa eius. Locutusq; est dñs cum moyse ⁊ cū aaron dicens. Nolite cōsumere tribū cognationū caath de medio leuitarū. Et hoc facite eis vt viuant ⁊ non moriātur quādo accedent ad sancta sanctoꝝ. Aaron ⁊ filii eius intrabunt ⁊ constituēt eos vnūquēq; sup ministeriū suū ⁊ sup onus suū. et nō ingrediātur ad videndū qn̄ operiūtur vasa sanctuarii vt nō moriātur. Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Accipe quoq; summā filioꝝ gerson per domos patrū suoꝝ per cognationes suas a triginta annis ⁊ supra vsq; ad qn̄quaginta annos numerabis eos.

כל הבא לצבא צבא לעבד עבדה
באהל מועד: זאת עבדת משפחת
הגרשני לעבד ולמשא: ונשאו
את יריעת המשכן ואת אהל
מועד מכסהו ומכסה התחש אשר
עליו מלמעלה ואת מסך פתח
אהל מועד: ואת קלעי החצר
ואת מסך פתח שער החצר
אשר על המשכן ועל המזבח סביב
ואת מיתריהם ואת כל כלי
עבדתם ואת כל אשר יעשה
להם ועבדו: על פי אהרן ובניו
תהיה כל עבדת בני הגרשני לכל
משאם ולכל עבדתם ופקדתם
עלהם במשמרת את כל משאם:
זאת עבדת משפחת בני הגרשני
באהל מועד ומשמרתם ביד
איתמר בן אהרן הכהן: בני
מררי למשפחתם לבית אבתם
תפקד אתם: מבן שלשים
שנה ומעלה ועד בן חמשים
שנה תפקדם כל הבא לצבא
לעבד את עבדת אהל מועד:
וזאת משמרת משאם לכל
עבדתם באהל מועד קרשי
המשכן ובריחיו ועמודיו
ואדניו: ועמודי החצר סביב

ירע שכן · כסה · סכך · זנח סבב · יתר כלה · עשה · פה · היה · שמר נשא · פקד · עלה · בוא · שכן ברח עמד

omnes qui ingrediuntur: & ministrant in tabernaculo federis. Hoc est officiū familie gersonitarum: vt portent cortinas tabernaculi & tectum federis opimētū aliud: & super oīa velamen hyacinthinū: tentoriū qd quod pēdet in introitu tabernaculi federis: cortinas atrii: & velum in introitu quod ē an tabernaculū. Omnia que ad altare pertinent funiculos & vasa ministerii iubente aaron & filiis eius portabūt filii gerson: & sciēt singuli cui debeant oneri mancipari. Hic est cultus familie gersonitarum in tabernaculo federis. Eruntqz sub manu ithamar filii aaron sacerdotis. Filios quoqz merari per familias & domos patrū suorum recensebis a triginta annis & supra vsqz ad annos quinquaginta: omnes qui ingrediuntur ad officiū ministerii sui & cultum federis testimonii. Hec sunt onera eorum. Portabunt tabulas tabernaculi & vectes eius: colūnas ac bases earū: colūnas quoqz atrii p circuitū

ois ingrediēs ad ministrādū: τ faciēdū opa
πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν, καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα
sua in tabnaculo testimonij. hoc ministeriū
αὐτοῦ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. αὕτη ἡ λειτουργία τοῦ
ppli gersō: ad ministrādū τ portādū. τ portabit
δήμου γεῤσών, λειτουργεῖν καὶ αἴρειν. καὶ ἀρεῖ τὰς
pelles tabnaculi: τ tabnaculū testimonij: τ
δέῤῥεις τῆς σκηνῆς, καὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ
coopimētū eius: τ coopimētū hyacinthinū extra sup illō desup: τ coopimētū
τὸ κατακάλυμμα αὐτῆς, καὶ τὸ κατακάλυμμα τὸ ὑακίνθινον τὸ ὂν ἐπ᾽ αὐτὴν ἄνωθεν, καὶ τὸ κατακάλυμμα
hostij tabnaculi testimonij: τ vela
τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὰ ἱστία τῆς
atrij: τ coopimētū hostij atrij: quecūqz
αὐλῆς, καὶ τὸ κατακάλυμμα τῆς θύρας τῆς αὐλῆς, ὅσα
sup tabnaculū τ sup altare τ sup
ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὰ περισσὰ
flua illoꝝ: τ oīa vasa ministratoria eorū.
αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ λειτουργικὰ αὐτῶν.
τ quecūqz ministrabūt in ipis faciēt.
καὶ ὅσα λειτουργήσουσιν ἐν αὐτοῖς ποιήσουσι.
iuxta os aarō τ filioꝝ eius erit mini
κατὰ στόμα ἀαρὼν καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔσται ἡ λει
steriū filioꝝ gersō iuxta oīa mini
τουργία τῶν υἱῶν γεῤσὼν κατὰ πάσας τὰς λειτουρ
steria eoꝝ: τ iuxta oīa opa eoꝝ. τ
γίας αὐτῶν, καὶ κατὰ πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν. καὶ
numerabis eos ex noīb⁹: τ oīa q
ἐπισκέψη αὐτοὺς ἐξ ὀνομάτων, καὶ πάντα τὰ αρ
portātur ab ipis. hoc ministeriū filioꝝ gersō in
τὰ ὑπ᾽ αὐτῶν. αὕτη ἡ λειτουργία τῶν υἱῶν γεῤσὼν ἐν
tabnaculo testimonij. τ custodia eoꝝ in manu
τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἡ φυλακὴ αὐτῶν ἐν χει
ithamar filij aarō sacerdotis. filij merari
ρὶ ἰθάμαρ τοῦ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. υἱοὶ μεραρὶ
per pplos suos p domos familiaꝝ suaꝝ
κατὰ δήμους αὐτῶν κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν
numerate eos: a quīqz τ vigītī ānis
ἐπισκέψασθε αὐτούς, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους
τ supra vsqz ad quīqgīta ānos numerate
καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους ἐπισκέψασθε
eos. ois ingrediēs ad ministrādū ad faciēdū opa tabnaculi testimonij. τ he
αὐτούς. πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν ποιεῖν τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ταῦτα
obsuatiōes eoꝝ q portātur ab ipis iuxta
τὰ φυλάγματα τῶν αἰρομένων ὑπ᾽ αὐτῶν κατὰ
oīa opa eoꝝ in tabnaculo testimonij:
πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, τὰς
capitula tabnaculi: τ vectes eius: τ colūnas
κεφαλίδας τῆς σκηνῆς, καὶ τοὺς μοχλοὺς αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους
eius: τ bases eius: τ colūnas atrij icircuitu:
αὐτῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐτῆς, καὶ τοὺς στύλους τῆς αὐλῆς κύκλῳ,

Primitiua chal.

פלח · נטל שכן חפה · דור עלל · דבח · מסר · הוה נטל מנה · נטר · שנה עלה · מנה אתא · דבא דור

Interp. chal.

Omnes qui veniūt ad ministrandū per turmas suas in ministerio tabernaculi federis. Hoc ē ministeriū cognationū gerson vt ministrēt τ portēt. Portabūtqz cortinas tabernaculi τ tētoriū tabnaculi federis τ opertoriū hyacinthinū qd est sup illd τ tētoriū ostij tabernaculi federis τ cortinas atrij τ tētoriū qd est in introitu ostij atrij qd est sup tabnaculū τ sup altare per circuitū τ funiculos eoꝝ τ oīa vasa ministerij eoꝝ: τ oīa que eis tradita sunt vt ministrēt. iuxta verbuꝫ aaron τ filioꝝ eius erit omne ministerium filiorum gerson per omnia onera sua τ per oīa ministeria sua: τ constituetis super eos in custodia oīa onera eoꝝ. Hoc est ministeriū cognationū filioꝝ gersō in tabernaculo federis: quoꝝ custodia erit in manu ithamar filij aarō sacerdotis. Filios merari per familias suas τ per domos patrum suorum numerabis a triginta annis τ supra vsqz ad quinquaginta annos numerabis eos: omnes qui veniunt per turmas vt ministrent ministerium tabernaculi federis. Et hec est custodia oneris eorum iuxta omne ministerium suum in tabernaculo federis: tabule tabernaculi τ vectes τ colūne eius τ bases eius τ culumne atrij per circuitum

Transla. Chal.

כל דאתי לחילא חילא למפלח פולחנא במשכן זמנא: דין פולחן זרעית גרשון
למפלח ולמטל: ויטלון ית יריעת משכנא וית משכן זימנא חופאיה וחופאה דססגונא
דעלוהי מלעילא וית פרסא דתרע משכן זמנא: וית סרדי דרתא וית פרסא דמעלנא
דתרע דרתא דעל משכנא ועל מדבחא סחור סחור וית אטוניהון וית כל מאני
פולחנהון וית כל דיתמסר להון ויפלחון: על מימר אהרן ובנוהי תהי כל פולחן בני
גרשון לכל מטולהון ולכל פולחנהון ותמנון עליהון במטרת ית כל מטולהון: דין
פולחן זרעית בני גרשון במשכן זמנא ומטרתהון בידא דאיתמר בר אהרן כהנא:
בני מררי לזרעיתהון לבית אבהתהון תמני יתהון: מבר תלתין שנין ולעילא ועד
בר חמשין שנין תמנינון כל דאתי לחילא למפלח ית פולחן משכן זמנא: ודא מטרת
מטולהון לכל פולחנהון במשכן זמנא דפי משכנא ועברוהי ועמודוהי וסמכוהי:
ועמודי דרתא סחור סחור

τ bases eaꝝ: τ colūnas coopertimēti hostij atrij: τ bases ea
καὶ τὰς βάσεις αὐτῶν, καὶ τοὺς στύλους τοῦ καταπετάσματος τῆς πύλης τῆς αὐλῆς, καὶ τὰς βάσεις αὐ
rū: τ paxillos eaꝝ: τ funes eaꝝ:
τῶν, καὶ τοὺς πασσάλους αὐτῶν, καὶ τοὺς κάλους αὐτῶν,
τ oīa vasa eaꝝ: τ oīa ministratoria eaꝝ: ex noīb⁹ numerate eos: τ
καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ λειτουργήματα αὐτῶν, ἐξ ὀνομάτων ἐπισκέψασθε αὐτούς, καὶ
oīa vasa custodie eoꝝ q portātur ab illis.
πάντα τὰ σκεύη τῆς φυλακῆς τῶν αἰρομένων ὑπ᾽ αὐ
hoc ministeriū ppli merari in oīb⁹
τῶν. αὕτη ἡ λειτουργία δήμου μεραρὶ ἐν πᾶσι τοῖς
opib⁹ eoꝝ in tabnaculo testimonij: in manu ithamar
ἔργοις αὐτῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἐν χειρὶ ἰθάμαρ
filij aarō sacerdotis. τ numerauit moyses τ
τοῦ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. καὶ ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ
aarō τ pncipes israel filios caath: per
ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες ἰσραὴλ τοὺς υἱοὺς καάθ, κατὰ
pplos suos: p domos familiaꝝ suaꝝ: a quīqz τ
δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ
vigīti ānis τ supra vsqz ad quīqgīta ānos: ois in
εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπο
grediēs ad ministrādū τ faciēdū opa in tabnaculo testi
ρευόμενος λειτουργεῖν καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρ
monij. τ fuit numeratio eoꝝ per pplos eoꝝ:
τυρίου. καὶ ἐγένετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν,
duo milia septīgēti quīqgīta. hec numeratio ppli
δισχίλιοι ἑπτακόσιοι πεντήκοντα. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις δήμου
caath: ois ministrās in tabnaculo testimonij: sicut nu
καάθ, πᾶς ὁ λειτουργῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, καθὰ ἐπε
merauit moyses τ aarō p vocē dñi: in manu moysi.
σκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φωνῆς κυρίου, ἐν χειρὶ μωυσῆ.
τ numerati sūt filij gerson: per pplos eoꝝ: per domos
καὶ ἐπεσκέπησαν υἱοὶ γεῤσών, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους
familiaꝝ suaꝝ: a quīqz τ vigīti ānis τ supra
πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω
vsqz ad quīqgīta ānos: ois ingrediēs ad ministrādū
ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος λειτουργεῖν
τ faciēdū opa in tabnaculo testimonij. τ fuit nu
καὶ ποιεῖν τὰ ἔργα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐγένετο ἡ ἐπί
meratio eoꝝ per pplos eoꝝ: per domos familiaꝝ
σκεψις αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους πατριῶν
suaꝝ: duo milia sexcēti trigīta. hec numera
αὐτῶν, δισχίλιοι ἑξακόσιοι τριάκοντα. αὕτη ἡ ἐπίσκε
tio populi filioꝝ gersō: ois ministrās in tabnaculo
ψις δήμου υἱῶν γεῤσών, πᾶς ὁ λειτουργῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ
testimonij: qs numerauit moyses τ aarō p vo
μαρτυρίου, οὓς ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φω
cē dñi in manu moysi. numerati sūt āt τ popul⁹
νῆς κυρίου ἐν χειρὶ μωυσῆ. ἐπεσκέπησαν δὲ καὶ δῆμος
filiorū merari p populos eorū: p domos
υἱῶν μεραρὶ κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ᾽ οἴκους

D

cum basibus & paxillis & funibus suis. Oīa vasa & supellectilem ad numerum accipiēt: sicqz portabunt. Hoc est officium familie meraritarum & ministeriū in tabernaculo federis: eruntqz sub manu ithamar filii aaron sacerdotis. Recēsuerūt igitur moyses & aarō & prīcipes sinagoge filios caath p cognatiōes & domos patrum suorum: a triginta annis & supra: vsqz ad annum quinquagesimum omnes qui igrediūtur ad ministeriū tabernaculi federis: & inuenti sunt duo milia septingenti quinquaginta. Hic est numerus populi caath qui intrant tabernaculū federis. Hos numerauit moyses & aaron iuxta sermonē dñi p manū moysi. Nūerati sunt & filii gerson p cognationes & domos patrum suorū a triginta annis & supra vsqz ad quinquagesimū annū: oēs qui ingrediuntur vt ministrēt in tabernaculo federis: & inuenti sunt duo milia sexcenti triginta. Hic est populus gersonitarū: quos numerauerunt moyses & aarō iuxta verbum domini. Nūerati sūt & filii merari p cognationes & domos

ואדניהם ויתדתם ומיתריהם
לכל כליהם ולכל עבדתם ובשמת
תפקדו את כלי משמרת משאם:
זאת עבדת משפחת בני מררי לכל
עבדתם באהל מועד ביד איתמר
בן אהרן הכהן: ויפקד משה
ואהרן ונשיאי העדה את בני
הקהתי למשפחתם ולבית אבתם:
מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן
חמשים שנה כל הבא לצבא
לעבדה באהל מועד: ויהיו
פקדיהם למשפחתם אלפים
שבע מאות וחמשים: אלה
פקודי משפחת הקהתי כל
העבד באהל מועד אשר פקד
משה ואהרן על פי יהוה ביד משה:
ופקודי בני גרשון למשפחותם
ולבית אבתם: מבן שלשים
שנה ומעלה ועד בן חמשים שנה
כל הבא לצבא לעבדה באהל
מועד: ויהיו פקדיהם למשפחתם
לבית אבתם אלפים ושש
מאות ושלשים: אלה פקודי
משפחת בני גרשון כל העבד
באהל מועד אשר פקד משה
ואהרן על פי יהוה: ופקודי משפחת
בני מררי למשפחתם לבית

פקד · שפחה · יעד · פקד · נשא יעד · עלה · בוא · היה · מאה · פה · פקד

Transla. Chal.

וסמכיהון וסיכיהון ואטוניהון לכל מניהון ולכל פולחנהון ובשמהן תמנון ית מני
מטרת מטולהון: דין פולחן זרעית בני מררי לכל פולחנהון במשכן זמנא בידא
דאיתמר בר אהרן כהנא: ומנא משה ואהרן ורברבי כנשתא ית בני קהת לזרעיתהון
ולבית אבהתהון: מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא
לפולחנא במשכן זמנא: והוו מניניהון לזרעיתהון תרין אלפין שבע מאה וחמשין:
אלין מנייני זרעית קהת כל דפלח במשכן זמנא דמנא משה ואהרן על מימרא דיהוה
בידא דמשה: ומנייני בני גרשון לזרעיתהון לבית אבהתהון: מבר תלתין שנין ולעילא
ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא במשכן זימנא: והוו מניניהון
לזרעיתהון לבית אבהתהון תרין אלפין ושית מאה ותלתין: אלין מנייני זרעית בני
גרשון כל דפלח במשכן זמנא דמנא משה ואהרן על מימרא דיהוה: ומנייני זרעית
בני מררי לזרעיתהון ולבית

Interp. chal.

et bases earū paxilli: et funiculi eaꝝ: oīaqz vasa eaꝝ oīs ministerij sui: τ p noīa cōstituetis vasa custodie oneris eoꝝ. hoc ē ministeriū cognatōis filioꝝ merari iuxta oē ministeriū eoꝝ in tabnaculo federis p manū ithamar filij aarō sacerdotis. Nūerauitqz moyses τ aarō τ pnceps ɔgregatōis filios caath p familias suas et domos patrū suoꝝ a triginta annis τ supra vsqz ad quīqginta annos oēs q veniūt p turmas ad ministrandū in tabernaculo federis. Fuerūtqz q nūerati sunt ex eis per familias suas duo milia septingēti τ quīqz. Hi sunt q nūerati sunt de cognatiōe caath oēs q ministrabāt in tabernaculo federis: qs nūerauit moyses τ aarō iux verbū dñi p manū moysi. Nūeratiqz sunt filij gerson p cognatōes suas τ p domos prm suoꝝ a trigita annis τ supra vsqz ad quīqginta annos: oēs qui veniūt per turmas ad ministrandū in tabernaculo federis. Fuerūtqz q numerati sunt ex eis p familias suas et domos prm suoꝝ duo milia sexcēti τ trigita. Hi sūt qui nūerati sunt de familijs filioꝝ gerson: oēs ministrātes in tabernaculo federis: qs numerauit moyses et aaron iuxta verbū dñi. Et q numerati sunt de familijs filiorum merari per familias suas τ per domos

Primitiua chal.

סבא מאן · שכן · רבב · שנה עלה אתא · הוה מנה · אמר · אתא שכן · מנה

אתם: מבן שלשים שנה ומעלה
ועד בן חמשים שנה כל הבא
לצבא לעבדה באהל מועד: ויהיו
פקדיהם למשפחתם שלשת
אלפים ומאתים: אלה פקודי
משפחת בני מררי אשר פקד
משה ואהרן על פי יהוה ביד
משה: כל הפקדים אשר פקד
משה ואהרן ונשיאי ישראל את
הלוים למשפחתם ולבית אבתם:
מבן שלשים שנה ומעלה ועד בן
חמשים שנה כל הבא לעבד
עבדת עבדה ועבדת משא באהל
מועד: ויהיו פקדיהם שמנת
אלפים וחמש מאות ושמנים: על
פי יהוה פקד אותם ביד משה
איש איש על עבדתו ועל משאו
ופקדיו אשר צוה יהוה את משה:

Cap. v.

וידבר יהוה אל
משה לאמר: צו את בני ישראל
וישלחו מן המחנה כל צרוע
וכל זב וכל טמא לנפש: מזכר
עד נקבה תשלחו אל מחוץ
למחנה תשלחום ולא יטמאו
את מחניהם אשר אני שכן
בתוכם: ויעשו כן בני ישראל
וישלחו אותם אל מחוץ

Primitiua heb.: היה · מאה · נשא · עלה · נשא · עוד · מאה · את · דבר צוה · שלח חנה · צרע זוב · טמא · חנה · עשה

patrum suorum a triginta annis & supra: vsq ad annū quinquagesimū: oēs qui ingrediūtur ad explēdos ritus tabernaculi federis: & inuenti sunt tria milia ducenti. Hic est numerus filiorum merari quos recensuerunt moyses & aaron iuxta imperiū dñi p manū moysi. Oēs qui recensiti sunt de leuitis: & quos recēseri fecit ad nomē moyses & aaron & principes israel p cognationes & domos patrū suorū a triginta annis & supra vsq ad annum quinquagesimū ingredietes ad ministerium tabernaculi: & onera portanda. fuerunt simul octo milia quingenti octoginta. Iuxta verbum domini recensuit eos moyses. vnumquēq iuxta officium & onera sua: sicut preceperat ei dominus. Ca. 5.

Locutusq est dominus ad moysen dicens. Precipe filiis israel: vt eiciant de castris omnem leprosum & qui semie fluit: pollutusq ē sup mortuo. tam masculum q̄ feminam eiicite de castris: ne contaminēt ea cum habitauerint vobiscum. Fecerūtq ita filii israel: & eiecerunt eos extra

familiaꝝ suaꝝ: a quinq & viginti ānis & su-
πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ ἐ-
pra vsq ad quinquagīta ānos: oīs ingrediēs
πάνω ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπορευόμενος
ad ministrādū & faciēdū ad opa tabnaculi
λειτουργεῖν καὶ ποιεῖν πρὸς τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ
testimonij. & fuit numeratio eoꝝ per po-
μαρτυρίου. καὶ ἐγενήθη ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν κατὰ δή-
pulos eoꝝ: p domos familiaꝝ suaꝝ: tria milia
μους αὐτῶν, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, τρισχίλιοι
& ducēti. hec numeratio populi filioꝝ merari:
καὶ διακόσιοι. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις δήμου υἱῶν μεραρί,
quos numerauit moyses & aarō p voce do
οὓς ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν διὰ φωνῆς κυ-
mini i manu moysi. oēs numerati: quos
ρίου ἐν χειρὶ μωυσῆ. πάντες οἱ ἐπεσκεμμένοι, οὓς
numerauit moyses & aarō & pncipes is-
ἐπεσκέψατο μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ οἱ ἄρχοντες ἰσ-
rael leuitas: per populos eoꝝ: p domos
ραὴλ τοὺς λευίτας, κατὰ δήμους αὐτῶν, κατ' οἴκους
familiaꝝ suaꝝ: a quinq & viginti ānis &
πατριῶν αὐτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ εἰκοσαέτους καὶ
supra vsq ad quinquagīta ānos: oīs ingre-
ἐπάνω ἕως πεντηκονταέτους, πᾶς ὁ εἰσπορευόμε-
diēs ad opa opus & opa q̄ por
νος πρὸς τὰ ἔργα τῶν ἔργων, καὶ τὰ ἔργα τὰ αἰ-
tant in tabnaculo testimonij. & fuerūt
ρόμενα ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐγενήθησαν οἱ
qui nūerati sūt octo milia quīgēti octogin-
ἐπισκεφθέντες ὀκτακισχίλιοι πεντακόσιοι ὀγδοήκον-
ta. per vocē dñi numerauit moyses
τα. διὰ φωνῆς κυρίου ἐπεσκέψατο μωυσῆς
eos virū p virū: in operib⁹ eo-
αὐτοὺς ἄνδρα κατὰ ἄνδρα, ἐπὶ τῶν ἔργων αὐ-
rū: & in q̄b⁹ portabūt ipi. & nume-
τῶν, καὶ ἐπὶ ὧν αἴρουσιν αὐτοί. καὶ ἐπεσκέπη-
rati sūt quēadmodū p̄cepit dñs moysi.
σαν ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. Ca. 5.

Et locutus ē dñs ad moysen: dicēs: pci-
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, πρόστα-
pe filiis israel: & eiciāt ex
ξον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐξαποστειλάτωσαν ἐκ τῆς
castris oēm leprosū: & oēm seminifluū:
παρεμβολῆς πάντα λεπρόν, καὶ πάντα γονορρυῆ,
& oēm imūdū sup aīa: a masculo
καὶ πάντα ἀκάθαρτον ἐπὶ ψυχῇ, ἀπὸ ἀρσενικοῦ
vsq ad feminā: mittite extra castra:
ἕως θηλυκοῦ, ἐξαποστείλατε ἔξω τῆς παρεμβολῆς,
& nō pollucēt castra sua: in q̄b⁹ ego
καὶ οὐ μιανοῦσι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν, ἐν οἷς ἐγὼ
cōuersor in ipsis. & fecerūt sic fi-
καταγίνομαι ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱ-
lii israel. & miserūt eos extra
οἱ ἰσραήλ. καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτοὺς ἔξω τῆς

Transla. Chal.

אבהתהון: מבר תלתין שנין ולעילא ועד בר חמשין שנין כל דאתי לחילא לפולחנא
במשכן זמנא: והוו מנינהון לזרעיתהון תלתא אלפין ומאתן: אלין מניני זרעית בני
מררי דמנא משה ואהרן על מימרא דיי בידא דמשה: כל מניניא דמנא משה ואהרן
ורברבי ישראל ית ליואי לזרעיתהון ולבית אבהתהון: מבר תלתין שנין ולעילא
ועד בר חמשין שנין כל דאתי למפלח פולחן פולחנא ופולחן מטול במשכן זמנא:
והוו מנינהון תמניא אלפין וחמש מאה ותמנן: על מימרא דיי מנא יתהון בידא
דמשה גבר גבר על פולחניה ועל מטוליה ומנינוהי דפקיד יי ית משה:

Ca. v.

ומליל יי עם משה למימר: פקיד ית בני ישראל וישלחון מן
משריתא כל דסגיר וכל דדאיב וכל דמסאב לטמי נפשא דאנשא: מדכר עד נוקבא תשלחון
למברא למשריתא תשלחונון ולא יסאבון ית משריתהון דשכינתי שריא ביניהון:
ועבדו כן בני ישראל ושלחו יתהון למברא

Primitiua chal.: הוה מאה · מנה אמר מנה · רבב שנה · אתא פלח נטל · מנה · אמר שלח · שרא דוב סאב

Interp̄. chal.

patrū suoꝝ a triginta annis & supra vsq ad quinquaginta annos: oēs q̄ veniūt per turmas ad ministrandū in tabernaculo federis. Fuerūtq q̄ nūerati sunt ex eis per familias suas tria milia & ducēti. Hi sunt q̄ numerati sunt de familijs filioꝝ merari: q̄s nūerauit moyses & aarō iuxta verbū dñi p manū moysi. Oēs leuite nūerati sunt q̄s nūerauit moyses & aaron & principes isrl̄ p familias & p domos patrū suoꝝ a trigīta ānis & supra vsq ad quinq̄ginta annos: oēs q̄ ingrediūtur ad ministrandū ministeriū cultus & ministeriū oneris in tabernaculo federis: fuerūt qui numerati sunt ex eis octo milia & quingēti & octoginta iuxta verbum dñi. Constituitq eos per manū moysi vnumquēq super ministeriū suum & super onus suum: & numerati sunt sicut preceperat dominus moysi. Ca. 5.

Locutusq est dñs cum moyse dicens. Precipe filijs israel: vt eijciant de castris oēm leprosum et omnē qui patitur fluxum feminis: & omnē qui pollutus est pollutione anime. a masculo vsq ad feminā eijcietis: extra castra eijcietis eos: vt non contaminēt castra eoꝝ: quia maiestas mea habitat inter eos. Feceruntq ita filij israel: & eiecerunt eos extra

castra: sicut locut⁹ ē dñs moysi: i-
παρεμβολῆς, καθὰ ἐλάλησε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕ-
ta fecerūt filij israel. & locut⁹ ē dñs
τως ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε κύριος
ad moysen: dicēs: loq̄re filijs israel:
πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ,
dicēs: vir aut mulier: q̄cūq fecerit de oīb⁹
λέγων, ἀνὴρ ἢ γυνή, ὅστις ἂν ποιήσῃ ἀπὸ πασῶν
pctīs humanis: & ptēnēs cō-
τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἀνθρωπίνων, καὶ παριδὼν πα-
tēpserit: & deliq̄rit aīa illa: cōfitebi-
ρίδῃ, καὶ πλημμελήσῃ ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἐξαγορεύ-
tur pctīū: q̄d fecit: & reddet
σει τὴν ἁμαρτίαν, ἣν ἐποίησεν, καὶ ἀποδώσει
delictū. pncipale: & quītā p
τὴν πλημμέλειαν. τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ ἐπίπεμ-
tē ei⁹ addet sup illō: & reddet
πτον αὐτοῦ προσθήσει ἐπ' αὐτό, καὶ ἀποδώσει
cui deliquit eidē. si āūt nō fuerit homi
τίνι ἐπλημμέλησεν αὐτῷ. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ τῷ ἀνθρώ-
ni appropiquās: ita vt reddat illi deli-
πῳ ὁ ἀγχιστεύων, ὥστε ἀποδοῦναι αὐτῷ τὸ πλημ-
ctū: delictū redditū do
μέλημα, τὸ πλημμέλημα τὸ ἀποδιδόμενον τῷ κυ-
mino: sacerdoti erit: p̄ter arietē ppitiatiōis:
ρίῳ, τῷ ἱερεῖ ἔσται, πλὴν τοῦ κριοῦ τοῦ ἱλασμοῦ,
per quē placabit p eo in ipō. & oēs
δι' οὗ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ. καὶ πᾶσα
primitie iuxta oīa sctificata in filijs is-
ἀπαρχὴ κατὰ πάντα τὰ ἁγιαζόμενα ἐν υἱοῖς ἰσ-
rael: q̄cūq obtulerit dño: sacerdoti
ραήλ, ὅσα ἂν προσφέρωσι τῷ κυρίῳ, τῷ ἱερεῖ
ipi erūt: & vniuscuiusq sctificata ipi⁹ erūt.
αὐτῷ ἔσται, καὶ ἑκάστου τὰ ἡγιασμένα αὐτοῦ ἔσται.
& vir: q̄ dederit sacerdoti ipi erit. & locut⁹
καὶ ἀνήρ, ὃς ἂν δῷ τῷ ἱερεῖ, αὐτῷ ἔσται. καὶ ἐλάλη-
est dñs ad moysen: dicēs: loq̄re
σε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς
filijs israel: & dices ad eos: viri viri si
υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἀνδρὸς ἀνδρὸς ἐὰν
trāsgressa fuerit vxor ei⁹: & cōtēpserit eū cōtem-
παραβῇ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ παριδοῦσα αὐτὸν ὑπερίδου-
nēs: & dormierit q̄s cū ea coitu seminis: &
σα, καὶ κοιμηθῇ τις μετ' αὐτῆς κοίτην σπέρματος, καὶ
latuerit ab oculis viri sui: & celauerit: ipa
λάθῃ ἐξ ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, καὶ κρύψῃ, αὐτὴ
āūt fuerit polluta: & testis nō fuerit cū eā: & ipa
δὲ ᾖ μεμιασμένη, καὶ μάρτυς μὴ ᾖ κατ' αὐτῆς, καὶ αὐτὴ
nō fuerit cōprehēsa: & superuenerit ei spūs zeloty-
μὴ ᾖ συνειλημμένη, καὶ ἐπέλθῃ αὐτῷ πνεῦμα ζηλώσε-
pie: & zelauerit vxorē suā: ipa āūt polluta ē:
ως, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ μεμίανται,
vel venerit sup eū spūs zelotypie: et zelauit
ἢ ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτῷ πνεῦμα ζηλώσεως, καὶ ζηλώσῃ τὴν

castra: sicut locutus erat dominus moysi. Locutusq est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel. Vir siue mulier cum fecerit ex oībus peccatis que solēt hoībus accidere: & p negligētiā trāsgressi fuerint mandatū dñi: atq deliq̄rint: cōfitebūtur pctūm suum: & reddent ipsum caput: quintamq partem desuper ei in quem peccauerint. Sin autem nō fuerit qui recipiat: dabūt dño: & erit sacerdotis: excepto ariete qui offertur p expiatione: vt sit placabilis hostia. Oēs quoq primitie quas offerunt filii israel ad sacerdotē pertinent: & quicquid in sctūarium offertur a singulis & traditur manibus sacerdotis: ipsius erit. Locutusq est dñs ad moysen dicens. Loq̄re ad filios israel: & dices ad eos. Vir cuius vxor errauerit: maritumq contemnēs dormierit cum altero viro: & hoc maritus deprehendere non quiuerit: sed latet adulterium: & testibus argui nō pt: quia non est inuenta in stupro: si spūs zelotypie concitauerit virum contra vxorē suā que polluta est: vel falsa suspitione appetitur:

למחנה כאשר דבר יהוה אל
משה כן עשו בני ישראל: וידבר
יהוה אל משה לאמר: דבר אל
בני ישראל איש או אשה כי
יעשו מכל חטאת האדם למעל
מעל ביהוה ואשמה הנפש ההוא:
והתודו את חטאתם אשר עשו
והשיב את אשמו בראשו
וחמשיתו יסף עליו ונתן לאשר
אשם לו: ואם אין לאיש גאל
להשיב האשם אליו האשם
המושב ליהוה לכהן מלבד איל
הכפרים אשר יכפר בו עליו: וכל
תרומה לכל קדשי בני ישראל
אשר יקריבו לכהן לו יהיה:
ואיש את קדשיו לו יהיו איש
אשר יתן לכהן לו יהיה: וידבר
יהוה אל משה לאמר: דבר אל
בני ישראל ואמרת אלהם איש
איש כי תשטה אשתו ומעלה
בו מעל: ושכב איש אתה
שכבת זרע ונעלם מעיני
אישה ונסתרה והיא נטמאה
ועד אין בה והוא לא נתפשה:
ועבר עליו רוח קנאה וקנא
את אשתו והוא נטמאה או
עבר עליו רוח קנאה וקנא את

Primitiua heb.: ידה · שוב · חמש · שוב ידד · כפר · רום · קרב היה · נתן · שטה איש · עלם · סתר טמא · עוד תפש

Transla. Chal.

למשריתא כמא דמליל יי עם משה כן עבדו בני ישראל: ומליל יי עם משה למימר:
מליל עם בני ישראל גבר או אתתא ארי יעבדון מכל חובי אנשא לשקרא שקר
קדם יי ויחוב אנשא ההוא: ויודון ית חוביהון דעבדו ויתיב ית חוביה ברישיה
וחומשיה יוסף עלוהי ויתן לדחב ליה: ואם לית לגברא פריק לאתבא חובא ליה
חובא דמתיב קדם יי לכהנא בר מדכר כפוריא דיכפר ביה עלוהי: וכל אפרשותא
לכל קודשיא דבני ישראל דיקרבון לכהנא דיליה יהי: וגבר ית מעשר קודשוהי
דיליה יהון גבר דיתן לכהנא דיליה יהי: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם בני
ישראל ותימר להון גבר גבר ארי תסטי אתתיה ותשקר ביה שקר: וישכוב גבר
יתה שכבת זרעא ויהי מכסא מעיני בעלה ומסתאבא והיא מסאבא וסהיד לית בה
והיא לא אתאחדת: ויעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית אתתיה והיא מסאבא או
עבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית

Interp̄. chal.

castra: sicut locutus fuerat dñs cū moyse ita fecerūt filij israel. Locutusq est dñs cū moyse dicēs. Loq̄re cum filijs israel. Uir aut mulier cū fecerint ex oībus pctīs hoīs vt preuaricētur p̄uaricationē corā dño: & deliq̄rit hō ille: cōfitebūtur peccata sua q̄ fecerūt: & reddēt ipsum caput quo peccauerūt: & quintā partē addēt super illud: & dabūt ei cui peccauerūt. Et si non vixerit homo ille neq habuerit ppinquū cui reddatur illud, in quo peccauerūt: illud q̄d redditur pro pctō coram dño ad sacerdotē pertinet: excepto ariete expiationū qui offertur vt expiet sup eū. Et oēs primitie omniū sanctificatoꝝ filioꝝ israel que offerūt sacerdoti: ipsi⁹ erūt. Et decime sanctificate vniuscuiusq: ipsi⁹ erūt: et vir qui dederit sacerdoti: ipsius erit. Locutusq est dñs cū moyse dicēs. Loq̄re cū filijs israel & dices ad eos. Uir cuius vxor errauerit & preuaricata fuerit in eum preuaricationē: & cōcubuerit vir cum ea coitu seminis: & ocultū atq absconditū fuerit ab oculis viri sui: & ipsa est contaminata: & nullus testis est contra eā: neq ipsa est deprehensa. aut spūs zelotypie transierit sup eum: & zelauerit vxorē suā: & ipsa polluta fuerit. vel spiritus zelotypie transierit super eum et

Primitiua chal.: אמר · אתא עבד · חוב ידה תוב · ראש יסף נתן · תוב כפר פרש · קרב היה עשר · סטה את שכב · שכב כסה טמר · סאב אחד עבר · קנא

אשתו והיא לא נטמאה׃ והביא
האיש את אשתו אל הכהן
והביא את קרבנה עליה עשירת
האיפה קמח שערים לא יצק
עליו שמן ולא יתן עליו לבנה
כי מנחת קנאת הוא מנחת
זכרון מזכרת עון׃ והקריב אתה
הכהן והעמדה לפני יהוה׃
ולקח הכהן מים קדשים בכלי
חרש ומן העפר אשר יהיה
בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן
אל המים׃ והעמיד הכהן את
האשה לפני יהוה ופרע את
ראש האשה ונתן על כפיה את
מנחת הזכרון מנחת קנאת הוא
וביד הכהן יהיו מי המרים
המאררים׃ והשביע אתה הכהן
ואמר אל האשה אם לא שכב
איש אתך ואם לא שטית טמאה
תחת אישך הנקי ממי המרים
המאררים האלה׃ ואת כי שטית
תחת אישך וכי נטמאת
ויתן איש בך את שכבתו
מבלעדי אישך׃ והשביע הכהן את
האשה בשבעת האלה ואמר
הכהן לאשה יתן יהוה אותך
לאלה ולשבעה בתוך עמך

בוא · עשר · יצק · זכר · קרב · עמד · כנה · כלה · היה · שכן · לקח · איש · מרר · אמר · שבע · שטה · נקה · טמא · נתן · אלה

adducet eam ad sacerdotem: & offeret oblationem pro illa decimā partē sati farine ordeacee. Nō fundet super eam oleum: nec imponet thus: quia sacrificiū zelotypie est: & oblatio inuestigans adulteriū. Offeret igitur eam sacerdos: & statuet coram domino. assumetq; aquā sanctā in vase fictili: & pauxillū terre de pauimento tabernaculi mittet in eam. Cūq; steterit mulier in cōspectu domini: discooperiet caput eius: & ponet super manus illius sacrificiū recordatiōis & oblationē zelotypie. Ipse aūt tenebit aquas amarissimas in quibus cū execratione maledicta congessit: adiurabitq; eam & dicet. Si nō dormiuit vir alienus tecū: & si nō polluta es deserto mariti toro: nō te nocebūt aque iste amarissime: in quas maledicta cōgessi. Sin aūt declinasti a viro tuo: atq; polluta es: & concubuisti cum altero: his maledictiōibus subiacebis. Det te dominus in maledictionē exēplū q; cūctorū i ppl'o suo.

vxorē suā: ipsa Xo nō fuerit polluta: τ ds
γυναῖκα αὐτοῦ, αὐτὴ δὲ μὴ ᾖ μεμιασμένη, καὶ ἄξει
cet homo vxorē suā ad sacerdotē:
ὁ ἄνθρωπος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ πρὸς τὸν ἱερέα,
et offeret donū p ea: decimā ptē
καὶ προσοίσει τὸ δῶρον περὶ αὐτῆς, τὸ δέκατον
ocphi farinā ordeaceā: nō effundet sup eā
τοῦ οἰφὶ ἄλευρον κρίθινον, οὐκ ἐπιχεεῖ ἐπ' αὐτὸ
oleū: neq; imponet sup eā thus. est n. ze
ἔλαιον, οὐδὲ ἐπιθήσει ἐπ' αὐτὸ λίβανον. ἔστι γὰρ ζη
lotypie sacrificiū memoratiōis: cōmemorās pec
λοτυπίας θυσία μνημοσύνου, ἀναμιμνήσκουσα ἁ
catū. τ adducet eā sacerdos: τ sta
μαρτίαν. καὶ προσάξει αὐτὴν ὁ ἱερεύς, καὶ στή
tuet eā corā dño: τ sumet sacerdos
σει αὐτὴν ἔναντι κυρίου, καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς
aquā purā viuētē in vase fictili: τ de terra
ὕδωρ καθαρὸν ζῶν ἐν ἀγγείῳ ὀστρακίνῳ, καὶ τῆς γῆς
exūte sup pauimēto tabnaculi testi
τῆς οὔσης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς σκηνῆς τοῦ μαρ
monij: τ accipiēs sacerdos immittet in aquā:
τυρίου, καὶ λαβὼν ὁ ἱερεὺς ἐμβαλεῖ εἰς τὸ ὕδωρ,
τ statuet sacerdos mulierē corā dño: τ
καὶ στήσει ὁ ἱερεὺς τὴν γυναῖκα ἔναντι κυρίου, καὶ
discooperiet caput mulieris: τ
ἀποκαλύψει τὴν κεφαλὴν τῆς γυναικός, καὶ
dabit sup man9 eius sacrificiū me
δώσει ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῆς τὴν θυσίαν τοῦ μνη
moratiōis: sacrificiū zelotypie: in āt
μοσύνου, τὴν θυσίαν τῆς ζηλοτυπίας, ἐν δὲ τῇ
manu sacerdotis erit aqua reprehēsiōis
χειρὶ τοῦ ἱερέως ἔσται τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τὸ
execrata hec. τ adiurabit eā
ἐπικαταρώμενον τοῦτο. καὶ ὁρκιεῖ αὐτὴν ὁ
sacerdos: τ dicet mulieri: si nō dormiuerit aliqs
ἱερεύς, καὶ ἐρεῖ τῇ γυναικί, εἰ μὴ κεκοίμηταί τις
tecū: si nō trāsgressa es vt pollueretis sub
μετὰ σοῦ, εἰ μὴ παραβέβηκας μιανθῆναι ὑπὸ
viro tuo: innocēs esto ab
τὸν ἄνδρα τὸν σεαυτῆς, ἀθῶα ἴσθι ἀπὸ τοῦ ὕ
aqua redargutiōis execrata hac.
δατος τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου τού
si Xo tu trāsgressa es maritata exis
του. εἰ δὲ σὺ παραβέβηκας ὕπανδρος οὖσα
aut polluta es: τ dedit qs concubitū suū in
ἢ μεμίανσαι, καὶ ἔδωκέ τις τὴν κοίτην αὐτοῦ ἐν
te: pter virū tuū: τ adiurabit sacerdos
σοί, πλὴν τοῦ ἀνδρός σου, καὶ ὁρκιεῖ ὁ ἱερεὺς
mulierē in iuramētis execratiōis hui9. τ
τὴν γυναῖκα ἐν τοῖς ὅρκοις τῆς ἀρᾶς ταύτης, καὶ
dicet sacerdos mulieri: det dñs te i execratiōe
ἐρεῖ ὁ ἱερεὺς τῇ γυναικί, δῴη κύριός σε ἐν ἀρᾷ
τ in iuramēto in medio ppli tui:
καὶ ἐν ὅρκῳ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου,

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

איתתיה והיא לא מסאבא׃ וייתי גברא ית איתתיה לות כהנא וייתי ית קורבנהא עלהא חד מן עשרא בתלת סאין קמח שערין לא יריק עלוהי משחא ולא יתן עלוהי לבונתא ארי מנחת קנאתא הוא מנחת דוכרנא מדכרת חובין׃ ויקריב יתה כהנא ויקימנה קדם יוי׃ ויסב כהנא מי כיור במאן דחסף ומן עפרא דיהי ביסודי משכנא יסב כהנא ויתן למיא׃ ויקים כהנא ית איתתא קדם יוי ויפרע ית רישא דאיתתא ויתן על ידהא ית מנחת דוכרנא מנחת קנאתא הוא וביד כהנא יהון מיא מריריא מלטטיא׃ ויומי יתה כהנא ויימר לאיתתא אם לא שכיב גבר יתיך ואם לא סטית לאסתאבא בר מבעליך הוי זכאה ממיא מריריא מלטטיא האלין׃ ואת ארי סטית בר מבעליך וארי איסתאבת ויהב גבר ביך ית שכובתיה בר מבעליך׃ ויומי כהנא ית איתתא במומתא דלווטא ויימר כהנא לאיתתא יתן יוי יתיך ללוט ולמומי בגו עמיך

zelauerit vxorē suam τ ipsa non fuerit contaminata: adducet vir vxorē suā ad sacerdotē: τ adducet eum ea oblationē suam decimā partem trium satorū farine ordeacee: nō effundet super eam oleum nec ponet super eam thus: quia munus zelotypie est: munus recordationis cōmemorans peccata. Offeretq; eam sacerdos: τ statuet eam coram dño. Et tollet sacerdos aqs lauatorij in vase fictili: et de puluere q est in fundamēto tabernaculi tollet sacerdos: τ mittet eum in aqs. et statuet sacerdos mulierē corā dño: τ discooperiet caput mulieris: τ ponet in manibus eius munus recordationis: mun9 zelotypie est. τ in manu sacerdotis erunt aq amare maledicte. Adiurabitq; eā sacerdos τ dicet mulieri. Si nō cōcubuit vir tecū: τ si non declinasti vt cōtaminata esses: excepto viro tuo: eris innoxia ab aqs istis amarissimis maledictis. Et si tu declinasti a viro tuo τ polluta es: τ cōcubuit vir tecū: excepto viro tuo: adiurabit sacerdos mulierē iuramēto maledictiōis: τ dicet sacerdos mulieri. dabit te dñs in maledictionē τ iuramētū in medio ppli tui:

אתא · חד סאה ריק · נתן דכר קרב · קום נסב הוה · שכן אית פרע · ראש לטט · אום אמר סטה · סאב הוה · אום אית נתן

cū dederit dñs femur tuū decidēs τ
ἐν τῷ δοῦναι κύριον τὸν μηρόν σου διαπεπτωκότα, καὶ
vterū tuū dirupitū: τ introibit
τὴν κοιλίαν σου πεπρισμένην, καὶ εἰσελεύσεται τὸ
aqua execrata hec in vterū tuū
ὕδωρ τὸ ἐπικαταρώμενον τοῦτο εἰς τὴν κοιλίαν σου
vt dirūpat vētrē: τ decidat femur tuū. τ dicet
πρῆσαι γαστέρα, καὶ διαπεσεῖν μηρόν σου. καὶ ἐρεῖ ἡ
mulier: fiat fiat. τ scribet sacerdos execratiōes
γυνή, γένοιτο γένοιτο. καὶ γράψει ὁ ἱερεὺς τὰς ἀρὰς
has in libro: τ delebit in aqua
ταύτας εἰς βιβλίον, καὶ ἐξαλείψει εἰς τὸ ὕδωρ τοῦ
redargutiōis execrata: τ potabit mu
ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου, καὶ ποτιεῖ τὴν γυ
lierē aqua redargutiōis maledicte.
ναῖκα τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγμοῦ τοῦ ἐπικαταρωμένου.
τ introibit in eā aqua redargutiōis
καὶ εἰσελεύσεται εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τὸ ἐλεγμοῦ τὸ
maledicte. τ accipiet sacerdos de manu
ἐπικαταρωμένου. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἐκ χειρὸς τῆς
mulieris sacrificiū zelotypie: τ imponet
γυναικὸς τὴν θυσίαν τῆς ζηλοτυπίας, καὶ ἐπιθήσει
sacrificiū corā dño: τ offeret illud sup
τὴν θυσίαν ἔναντι κυρίου. καὶ προσοίσει αὐτὴν ἐπὶ τὸ
altare. τ apprehēdet sacerdos de sacrificio
θυσιαστήριον. καὶ δράξεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τῆς θυσίας τὸ
recordatiōne eius: τ offeret illā sup altare:
μνημόσυνον αὐτῆς, καὶ ἀνοίσει αὐτὸ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον,
τ post hec potabit mulierē aqua. τ
καὶ μετὰ ταῦτα ποτιεῖ τὴν γυναῖκα τὸ ὕδωρ. καὶ
erit si fuerit polluta τ latuerit virū suū:
ἔσται ἐὰν ᾖ μεμιασμένη καὶ λήθῃ λάθῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς,
τ introibit in eā aqua re
καὶ εἰσελεύσεται εἰς αὐτὴν τὸ ὕδωρ τοῦ ἐλεγ
dargutiōis execrata: τ rūpet vte
μοῦ τὸ ἐπικαταρώμενον, καὶ πρησθήσεται τὴν κοι
rū: τ decidet femur eius. τ erit
λίαν, καὶ διαπεσεῖται ὁ μηρὸς αὐτῆς. καὶ ἔσται
mulier in execratiōe i pplo suo. si Xo nō fue
ἡ γυνὴ εἰς ἀρὰν ἐν τῷ λαῷ αὐτῆς. ἐὰν δὲ μὴ μια
rit polluta mulier: τ mūda fuerit: τ inocēs erit: τ
νθῇ ἡ γυνή, καὶ καθαρὰ ᾖ, καὶ ἀθῶα ἔσται, καὶ
seminabit semē. hec lex zelo
ἐκσπερματιεῖ σπέρμα. οὗτος ὁ νόμος τῆς ζηλο
typie: quā si trāsierit mulier maritata exi
τυπίας, ᾧ ἐὰν παραβῇ ἡ γυνὴ ὕπανδρος οὖ
stēs: τ polluta fuerit: aut hō cui euenerit sup
σα, καὶ μιανθῇ, ἢ ἄνθρωπος ᾧ ἂν ἐπέλθῃ ἐπ'
eū sps zelotypie: τ zelauerit vxo
αὐτὸν πνεῦμα ζηλώσεως, καὶ ζηλώσῃ τὴν γυναῖ
rē suā: τ statuet
κα αὐτοῦ, καὶ στήσει

Putrescere faciat femur tuum: & tumens vter9 tu9 disrūpatur. Ingrediātur aq maledicte in ventrem tuum: & tumescēte vtero putrescat femur. Et rñdebit mulier. Amē amē. Scribet qs sacerdos i libello ista maledicta: & delebit ea aquis amarissimis in quas maledicta congessit: & dabit ei bibere. Quas cū exhauserit: tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypie: & eleuabit illud coram domino: & imponet illud sup altare. ita dum taxat vt prius pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur: & incendat super altare. & sic potū det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit si polluta est: & cōtēpto viro adulterii rea ē: pertransibunt eam aq maledictionis: & inflato ventre computrescet femur: eritq; mulier in maledictionē & i exēplū omni populo. Quod si polluta non fuerit: erit innoxia: & faciet liberos. Ista est lex zelotypie: si declinauerit mulier a viro suo: & si polluta fuerit: maritusq; zelotypie spiritu cōcitatus adduxerit eā

בתת יהוה את ירכך נפלת ואת
בטנך צבה׃ ובאו המים המאררים
האלה במעיך לצבות בטן ולנפל
ירך ואמרה האשה אמן אמן׃
וכתב את האלת האלה הכהן בספר
ומחה אל מי המרים׃ והשקה את
האשה את מי המרים המאררים
ובאו בה המים המאררים
למרים׃ ולקח הכהן מיד האשה
את מנחת הקנאת והניף את
המנחה לפני יהוה והקריב
אתה אל המזבח׃ וקמץ הכהן
מן המנחה את אזכרתה
והקטיר המזבחה ואחר
ישקה את האשה את המים׃
והשקה את המים והיתה
אם נטמאה ותמעל מעל באישה
ובאו בה המים המאררים
למרים וצבתה בטנה ונפלה
ירכה והיתה האשה לאלה
בקרב עמה׃ ואם לא נטמאה
האשה וטהרה הוא ונקתה ונזרעה
זרע׃ זאת תורת הקנאת אשר
תשטה אשה תחת אישה
ונטמאה׃ או איש אשר
תעבר עליו רוח קנאה וקנא
את אשתו והעמיד את

נתן · בוא · מעה צבה · אלה · שקה · נוף · מנה קרב · זבח · זכר · קטר · היה · טמא מעל · בוא ארר · צבה · נקה זרע · ירה · שטה · עבר · איש עמד

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

בדיתן יוי ית ירכיך מסיא וית מעיכי נפיחן׃ ויעלון מיא מלטטיא האלין במעיכי לאפחא מעין ולאמסאה ירך ותימר איתתא אמן אמן׃ ויכתוב ית לווטיא האלין כהנא בספרא וימחוק למיא מריריא׃ וישקי ית איתתא ית מיא מריריא מלטטיא ויעלון בה מיא מלטטיא ללוט׃ ויסב כהנא מידא דאיתתא ית מנחת קנאתא וירים ית מנחתא קדם יוי ויקריב יתה למדבחא׃ ויקמוץ כהנא מן מנחתא ית אדכרתה ויסיק למדבחא ובתר כן ישקי ית איתתא ית מיא׃ וישקינה ית מיא ותהי אם אסתאבת ושקרת שקר בבעלה ויעלון בה מיא מלטטיא ללוט ויתפחון מעהא ותתמסי ירכה ותהי איתתא ללוט בגו עמה׃ ואם לא איסתאבת איתתא ודכיא היא ותפוק זכאה ותעדי עדוי׃ דא אוריתא דקנאתא די תסטי איתתא בר מבעלה ותסתאב׃ או גבר די תעבר עלוהי רוח קנאה ויקני ית איתתיה ויקים ית

cum dederit dñs femur tuū putridū τ viscera tua tumētia. Ingredienturq; aque iste maledicte in vtero tuo: τ tumere facient viscera τ cōputrescere femur. et dicet mulier: amen: amen. Scribetq; sacerdos maledictiones has in libello: τ delebit eas in aqs amarissimis: τ dabit bibere mulieri aquas amarissimas et maledictas. Ingredienturq; in eam aque maledicte in maledictionē. Tolletq; sacerdos de māu mulieris sacrificiū zelotypie: τ eleuabit munus coram dño: et offeret illud in altari. et tollet sacerdos de munere plenū pugillū: τ adolebit in altari. τ postea dabit bibere mulieri aqs. Et cū ppinauerit ei aqs: si illa polluta ē et preuaricauit preuaricatione cōtra maritū suū: ingredient in eā aq maledicte in maledictionē: τ tumescēt viscera ei9: τ cōputrescet femur eius: τ erit mulier in maledictionē in medio ppli sui. Si aūt mulier nō est polluta sed mūda ē: egredietur innoxia: τ cōcipiet conceptionē. Ista ē lex zelotypie qn declinauerit mulier a viro suo τ cōtaminata fuerit: aut viri sup quē transierit spūs zelotypie τ zelauerit vxorem suā. Statuetq;

מסה מעה עול · לטט כתב · מחק שקה · נסב רום קרב · דבח קמץ דכר · נסק הוה סאב · נפח · איתא דכה נפק · עדה סטה · עבר קנא קום

הָאִשָּׁה לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה לָהּ הַכֹּהֵן אֵת כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת׃ וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעָוֺן וְהָאִשָּׁה הַהִוא תִּשָּׂא אֶת עֲוֺנָהּ׃

Cap. vi.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיהוָה׃ מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל׃ כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ מִכֹּל אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מִגֶּפֶן הַיַּיִן מֵחַרְצַנִּים וְעַד זָג לֹא יֹאכֵל׃ כָּל יְמֵי נֶדֶר נִזְרוֹ תַּעַר לֹא יַעֲבֹר עַל רֹאשׁוֹ עַד מְלֹאת הַיָּמִם אֲשֶׁר יַזִּיר לַיהוָה קָדֹשׁ יִהְיֶה גַּדֵּל פֶּרַע שְׂעַר רֹאשׁוֹ׃ כָּל יְמֵי הַזִּירוֹ לַיהוָה עַל נֶפֶשׁ מֵת לֹא יָבֹא׃ לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ׃ כֹּל יְמֵי נִזְרוֹ קָדֹשׁ הוּא לַיהוָה׃ וְכִי יָמוּת מֵת עָלָיו בְּפֶתַע פִּתְאֹם וְטִמֵּא רֹאשׁ נִזְרוֹ וְגִלַּח רֹאשׁוֹ בְּיוֹם טָהֳרָתוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יְגַלְּחֶנּוּ׃ וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יָבִא שְׁתֵּי תֹרִים אוֹ שְׁנֵי בְּנֵי יוֹנָה אֶל

In conspectu dñi: & fecerit ei sacerdos iuxta omnia que scripta sunt: maritus absq; culpa erit: & illa recipiet iniquitatē suā. Cap. 6.

Locutusq; est dñs ad moysen dicēs: Loquere ad filios israel & dices ad eos. Vir siue mulier cū fecerint votū vt sanctificētur: & se voluerit dño cōsecrarē: a vino & oī qđ inebriare pōt abstinebūt. Acetū ex vino & ex qualibet alia potiōe & qcqd de vua exprimitur nō bibēt. vuas recentes siccasq; nō comedent cūctis diebus qbus ex voto dño cōsecrantur. quicquid ex vinea esse pōt ab vua passa vsq; ad acinū nō comedent. Oī tpe separationis sue nouacula nō trāsibit per caput eius vsq; ad completum diē quo domino consecratur. Sanctus erit crescente cesarie capitis eius. Oī tpe cōsecrationis sue super mortuū nō ingredietur: nec sup pris quidē & matris & fratris sororisq; funere contaminabitur: quia consecratio dei sui super caput eius est. Oībus diebus separatiōis sue sctūs erit domino. Sin autem mortuus fuerit subito quispiā corā eo: polluetur caput consecrationis eius: qđ radet illico in eadem die purgatiōis sue: & rursū septia. In octaua āt die offeret duos turtures vl duos pullos colūbe

ἔναντι κυρίου, καὶ ποιήσει αὐτῇ ὁ ἱερεὺς πάντα τὸν νόμον τοῦτον. καὶ ἀθῷος ἔσται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ ἁμαρτίας, καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνη λήψεται τὴν ἁμαρτίαν αὐτῆς. Ca. 6.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἀνὴρ ἢ γυνὴ ὃς ἂν μεγάλως εὔξηται εὐχὴν ἀφαγνίσασθαι ἁγνείαν κυρίῳ, ἀπὸ οἴνου καὶ σίκερα ἁγνισθήσεται· ὄξος ἐξ οἴνου καὶ ὄξος ἐκ σίκερα οὐ πίεται· καὶ ὅσα κατεργάζεται ἐκ σταφυλῆς οὐ πίεται, καὶ σταφυλὴν πρόσφατον καὶ σταφίδας οὐ φάγεται. πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἀπὸ πάντων ὅσα γίνεται ἐξ ἀμπέλου οἶνον, ἀπὸ στεμφύλων ἕως γιγάρτου οὐ φάγεται. πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς τοῦ ἁγνισμοῦ αὐτοῦ, ξυρὸν οὐκ ἐπελεύσεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἕως ἂν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι, ὅσας ηὔξατο· ἅγιος ἔσται, τρέφων κόμην τρίχα κεφαλῆς αὐτοῦ. πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς κυρίῳ ἐπὶ πάσῃ ψυχῇ τετελευτηκυίᾳ οὐκ εἰσελεύσεται· ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ ἐπ᾽ ἀδελφῷ καὶ ἐπ᾽ ἀδελφῇ, οὐ μιανθήσεται ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἀποθανόντων αὐτῶν, ὅτι εὐχὴ θεοῦ αὐτοῦ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦ. πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς αὐτοῦ ἅγιος ἔσται κυρίῳ. ἐὰν δέ τις θανάτῳ ἀποθάνῃ ἐπ᾽ αὐτῷ, παραχρῆμα μιανθήσεται ἡ κεφαλὴ εὐχῆς αὐτοῦ, καὶ ξυρήσεται τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν ᾗ ἡμέρᾳ καθαρισθῇ· τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ξυρηθήσεται. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ οἴσει δύο τρυγόνας ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν πρὸς

Priuatiua chal.

Transla. Chal.

אִתְּתָא קֳדָם יְיָ וְיַעֲבֵד לַהּ כַּהֲנָא יָת כָּל אוֹרַיְתָא הָדָא׃ וִיהֵי זַכָּאָה גֻּבְרָא מֵחוֹבִין וְאִתְּתָא הַהִיא תְּקַבֵּל יָת חוֹבַהּ׃

Ca. vi.

וּמַלִּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמֵימַר׃ מַלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתֵימַר לְהוֹן גְּבַר אוֹ אִתְּתָא אֲרֵי יְפָרֵשׁ לְמִדַּר נְדַר נְזִירָא לְמִפְרַשׁ קֳדָם יְיָ׃ מֵחֲמַר חֲדַת וְעַתִּיק יְזַר חַל דַּחֲמַר חֲדַת וְחַל דַּחֲמַר עַתִּיק לָא יִשְׁתֵּי וְכָל מַתְרוּת עִנְבִין לָא יִשְׁתֵּי וְעִנְבִין רַטִּיבִין וִיבִישִׁין לָא יֵיכוֹל׃ כֹּל יוֹמֵי נְזִירֵיהּ מִכֹּל דְּמִתְעֲבֵד מִגֻּפְנָא דַּחֲמְרָא מִפֻּרְצְנִין וְעַד עֻצְרִין לָא יֵיכוֹל׃ כָּל יוֹמֵי נְדַר נְזִירֵיהּ מַסְפַּר לָא יִעְבַּר עַל רֵישֵׁיהּ עַד מִשְׁלַם יוֹמַיָּא דִּי יַזַּר קֳדָם יְיָ קַדִּישׁ יְהֵי מְרַבֵּי פֵּרוּעַ שְׂעַר רֵישֵׁיהּ׃ כָּל יוֹמִין דִּיְזַר קֳדָם יְיָ עַל נַפְשָׁא דְּמִיתָא לָא יֵיעוֹל׃ לַאֲבוּהִי וּלְאִמֵּיהּ לַאֲחוּהִי וּלְאַחָתֵיהּ לָא יִסְתָּאַב לְהוֹן בְּמוֹתְהוֹן אֲרֵי כְּלִילָא דֶאֱלָהֵיהּ עַל רֵישֵׁיהּ׃ כֹּל יוֹמֵי נְזִירֵיהּ קַדִּישׁ הוּא קֳדָם יְיָ׃ וַאֲרֵי יְמוּת מִיתָא עֲלוֹהִי בִּתְכֵף שָׁלוּ וִיסָאֵב רֵישׁ נְזִירֵיהּ וִיגַלַּח רֵישֵׁיהּ בְּיוֹמָא דִּדְכוּתֵיהּ בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה יְגַלְּחִנֵּיהּ׃ וּבְיוֹמָא תְּמִינָאָה יַיְתֵי תַּרְתֵּין שַׁפְנִינִין אוֹ תְרֵין בְּנֵי יוֹנָה לְוָת

Interp. chal.

vrorem corā dño. Facietq; ei sacerdos iuxta omnē legem hanc. et erit vir innocēs a peccatis: et mulier illa recipiet iniquitatem suam. Ca. 6.

Locutusq; est dñs cum moyse dicēs. Loqre cum filijs israel et dices eis. Vir siue mulier cū fecerint votū nazarei vt separetur corā dño: a vino nouo et veteri separetur: acetū ex vino nouo et acetū ex vino veteri nō bibat: et quicqd de vuis exprimitur non bibat: vuas quoq; virides et siccas nō comedet. Cunctis diebus qbus fuerit nazareus de oībus q̄ fiūt de vite vini a granulis vsq; ad folliculos non comedat. Cunctis diebus qbus ex voto fuerit nazareus: nouacula nō transibit sup caput eius vsq; ad cōplementuz dierū quibus fuerit nazareus corā dño: sanctus erit: crescere dimittet cesariē capillorum capitis sui. Cūctis diebus qbus fuerit nazareus corā dño sup aīam mortui nō ingredietur: neq; cōtaminabitur pro patre vel pro matre sua aut pro fratre vel sorore sua si mortui fuerint: q2 corona dei sui est sup caput eius. Cunctis diebus qbus fuerit nazareus: sanctus erit corā dño. et si qspiā mortu9 fuerit corā eo subito ipso ignorāte polluet caput ꝯsecratiōis ei9: et tōdet caput suū in die emūdatōis sue: in die septia tōdet illū. In die āt octaua adducet duos turtures vel duos filios colūbe ad

τὸν ἱερέα, ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς μίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ μίαν εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ ἐξιλάσεται περὶ αὐτοῦ ὁ ἱερεὺς περὶ ὧν ἥμαρτε περὶ τῆς ψυχῆς, καὶ ἁγιάσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ᾗ ἡγιάσθη κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς εὐχῆς αὐτοῦ· καὶ προσάξει ἀμνὸν ἐνιαύσιον εἰς πλημμέλειαν· καὶ αἱ ἡμέραι αἱ πρότεραι ἄλογοι ἔσονται, ὅτι ἐμιάνθη ἡ κεφαλὴ εὐχῆς αὐτοῦ. καὶ οὗτος ὁ νόμος τοῦ εὐξαμένου· ᾗ ἂν ἡμέρᾳ πληρώσῃ ἡμέρας εὐχῆς αὐτοῦ, προσοίσει αὐτὸς παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ προσάξει τὸ δῶρον αὐτοῦ τῷ κυρίῳ, ἀμνὸν ἐνιαύσιον ἄμωμον ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα, καὶ ἀμνάδα ἐνιαυσίαν ἄμωμον μίαν εἰς ἁμαρτίαν, καὶ κριὸν ἕνα ἄμωμον εἰς σωτήριον, καὶ κανοῦν ἀζύμων σεμιδάλεως ἄρτους ἀναπεποιημένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ, καὶ θυσίαν αὐτῶν, καὶ σπονδὴν αὐτῶν. καὶ προσοίσει ὁ ἱερεὺς ἔναντι κυρίου, καὶ ποιήσει τὸ περὶ ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτοῦ· καὶ τὸν κριὸν ποιήσει θυσίαν σωτηρίου κυρίῳ ἐπὶ τῷ κανῷ τῶν ἀζύμων· καὶ ποιήσει ὁ ἱερεὺς τὴν θυσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ. καὶ ξυρήσεται ὁ ηὐγμένος παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου τὴν κεφαλὴν τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει τὰς τρίχας ἐπὶ τὸ πῦρ, ὅ ἐστιν ὑπὸ τὴν θυσίαν τοῦ σωτηρίου. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς τὸν βραχίονα ἑφθὸν ἀπὸ τοῦ κριοῦ,

sacerdoti in introitu federis testimōij: facietq; sacerdos vnū pro peccato: & alterū in holocaustū: & depcabitur pro eo: quia peccauit sup mortuo: sctificabitq; caput eius in die illo: & cōsecrabit dño dies separatiōis illius offerēs agnum anniculum pro pctō: ita tñ vt dies priores irriti fiant: qm̄ polluta est sctificatio eius. Ista est lex cōsecratiōis. Cū dies quos ex voto decreuerat cōplebūtur: adducet eū ad ostium tabernaculi federis: vt offerat oblationē eius dño agnū anniculū imaculatū in holocaustum: & ouem anniculam immaculatam pro peccato: & arietē immaculatum hostiā pacificam: canistrū quoq; panū azymorū qui cōspsi sūt oleo: & lagana absq; fermento vncta oleo ac libamia singulorū: que offeret sacerdos corā domino: & faciet tam pro pctō quā in holocaustum. Arietē vero immolabit hostiam pacificam domino: offerens simul canistrum azymorum & libamenta: q̄ ex more debentur. Tunc radetur nazareus ad ostium tabernaculi federis cesarie consecrationis sue: tolletq; capillos eius: & ponet sup ignem qui est suppositus sacrificio pacificorum & armum coctum arietis

C

D

הַכֹּהֵן אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לְחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא׃ וְהִזִּיר לַיהוָה אֶת יְמֵי נִזְרוֹ וְהֵבִיא כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ לְאָשָׁם וְהַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים יִפְּלוּ כִּי טָמֵא נִזְרוֹ׃ וְזֹאת תּוֹרַת הַנָּזִיר בְּיוֹם מְלֹאת יְמֵי נִזְרוֹ יָבִיא אֹתוֹ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד׃ וְהִקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ לַיהוָה כֶּבֶשׂ בֶּן שְׁנָתוֹ תָמִים אֶחָד לְעֹלָה וְכַבְשָׂה אַחַת בַּת שְׁנָתָהּ תְּמִימָה לְחַטָּאת וְאַיִל אֶחָד תָּמִים לִשְׁלָמִים׃ וְסַל מַצּוֹת סֹלֶת חַלֹּת בְּלוּלֹת בַּשֶּׁמֶן וּרְקִיקֵי מַצּוֹת מְשֻׁחִים בַּשָּׁמֶן וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם׃ וְהִקְרִיב הַכֹּהֵן לִפְנֵי יְהוָה וְעָשָׂה אֶת חַטָּאתוֹ וְאֶת עֹלָתוֹ׃ וְאֶת הָאַיִל יַעֲשֶׂה זֶבַח שְׁלָמִים לַיהוָה עַל סַל הַמַּצּוֹת וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶת מִנְחָתוֹ וְאֶת נִסְכּוֹ׃ וְגִלַּח הַנָּזִיר פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶת רֹאשׁ נִזְרוֹ וְלָקַח אֶת שְׂעַר רֹאשׁ נִזְרוֹ וְנָתַן עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר תַּחַת זֶבַח הַשְּׁלָמִים׃ וְלָקַח הַכֹּהֵן אֶת הַזְּרֹעַ בְּשֵׁלָה מִן הָאַיִל

Transla. Chal.

כַּהֲנָא לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ וְיַעֲבֵד כַּהֲנָא חַד לְחַטָּאתָא וְחַד לַעֲלָתָא וִיכַפַּר עֲלוֹהִי מִדְּחָב עַל מִיתָא וִיקַדֵּשׁ יָת רֵישֵׁיהּ בְּיוֹמָא הַהוּא׃ וְיַזַּר קֳדָם יְיָ יָת יוֹמֵי נְזִירֵיהּ וְיַיְתֵי אִמַּר בַּר שַׁתֵּיהּ לַאֲשָׁמָא וְיוֹמַיָּא קַדְמָאֵי יִבְטְלוּן אֲרֵי אִסְתָּאַב נְזִירֵיהּ׃ וְדָא אוֹרַיְתָא דִּנְזִירָא בְּיוֹם מִשְׁלַם יוֹמֵי נְזִירֵיהּ יַיְתֵי יָתֵיהּ לִתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא׃ וִיקָרֵיב יָת קֻרְבָּנֵיהּ קֳדָם יְיָ אִמַּר בַּר שַׁתֵּיהּ שְׁלִים חַד לַעֲלָתָא וְאִמַּרְתָּא חֲדָא בַּת שַׁתַּהּ שְׁלֶמְתָּא לְחַטָּאתָא וְדִכְרָא חַד שְׁלִים לְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא׃ וְסַל פַּטִּיר סֻלְתָּא גְּרִיצָן דְּפִילָן בִּמְשַׁח וְאֶסְפּוֹגִין פַּטִּירִין דִּמְשִׁיחִין בִּמְשַׁח וּמִנְחַתְהוֹן וְנִסְכֵּיהוֹן׃ וִיקָרֵיב כַּהֲנָא קֳדָם יְיָ וְיַעֲבֵד יָת חַטָּאתֵיהּ וְיָת עֲלָתֵיהּ׃ וְיָת דִּכְרָא יַעֲבֵד נִכְסַת קוּדְשַׁיָּא קֳדָם יְיָ עַל סַלָּא דְּפַטִּירַיָּא וְיַעֲבֵד כַּהֲנָא יָת מִנְחָתֵיהּ וְיָת נִסְכֵּיהּ׃ וִיגַלַּח נְזִירָא בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא יָת רֵישׁ נְזִירֵיהּ וְיִסַּב יָת שְׂעַר רֵישׁ נְזִירֵיהּ וְיִתֵּן עַל אִשָּׁתָא דִּתְחוֹת דּוּדָא דְּנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא׃ וְיִסַּב כַּהֲנָא יָת דְּרָעָא בְּשִׁילָא מִן דִּכְרָא

Interp. chal.

sacerdotē ad ostium tabernaculi federis. Facietq; sacerdos vnū pro pctō et vnū in holocaustū: et ppiciabit pro eo qui peccauit sup mortuo. et sanctificabit caput eius in die illa. Et cōsecrabit corā dño dies separationis illi9. et adducet agnū anniculū pro delicto: et dies priores fiant irriti: eo q polluta est sanctificatio eius. Ista est lex nazarei in die quo expleti fuerit dies sanctificationis eius: adduceturq; ad ostiū tabernaculi federis: et offeret oblationē suā corā dño agnū vnum anniculū integrū in holocaustū et agnā vnā integram pro pctō et arietē vnum integrū in hostiā sanctificationum: et canistrū azymorum et placentas ex simila cōspersas oleo et lagana azyma vncta oleo: et munera sua et libamina sua. et offeret ea sacerdos corā dño: et faciet sacrificiū pro pctō et holocaustū eius. Et offeret arietem hostie sanctificationū corā dño cuz canistro azymorū. Offeretq; sacerdos munus et libamentū eius. Et tondebit in hostio tabernaculi federis caput consecrationis sue. Et tollet capillos capitis consecrationis sue: et ponet super ignem qui est sub lebete in quo coquuntur carnes hostie sanctificationum. Tolletq; secerdos brachium coctum arietis:

Priuatiua chal.

וחלת מצה אחת מן הסל ורקיק מצה אחד ונתן על כפי הנזיר אחר התגלחו את נזרו: והניף אותם הכהן תנופה לפני יהוה קדש הוא לכהן על חזה התנופה ועל שוק התרומה ואחר ישתה הנזיר יין: זאת תורת הנזיר אשר ידר קרבנו ליהוה על נזרו מלבד אשר תשיג ידו כפי נדרו אשר ידר כן יעשה על תורת נזרו: וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל אמור להם: יברכך יהוה וישמרך: יאר יהוה פניו אליך ויחנך: ישא יהוה פניו אליך וישם לך שלום: ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם:

Ca. vii.

ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן וימשח אתו ויקדש אתו ואת כל כליו ואת המזבח ואת כל כליו וימשחם ויקדש אתם: ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבתם הם נשיאי המטת הם העמדים על הפקדים: ויביאו את קרבנם לפני יהוה שש

tortãq̃ absq; fermẽto vnã de canistro. & laganũ azymũ vnũ: & tradet in manus nazarei: postq̃ rasum fuerit caput eius. Susceptaq; vniuersa ab eo eleuabit in conspectu domini: & sctificata sacerdotis erunt: sicut pectusculũ q̃d separi iussũ ẽ & femur. Post hec p̃t bibere nazareus vinũ. Ista est lex nazarei: cũ vouerit oblationẽ suã dño tpe cõsecrationis sue: exceptis his q̃ inuenerit manus eius. Iuxta quod mente deuouerat: ita faciet ad perfectionẽ sctificatiõis sue. Locutusq; est dominus ad moysẽ dicens. Loquere aaron & filiis eius. Sic benedicetis filiis israel: & dicetis eis. Bñdicat tibi dñs: & custodiat te. Ostẽdat dñs faciẽ suam tibi: & misereatur tui. Cõuertat dominus vultũ suũ ad te: & det tibi pacẽ. Inuocabũtq; nomẽ meũ sup filios israel: & ego bñdicã eis. Ca. 7.

Factum est autem in die qua compleuit moyses tabernaculũ & erexit illud. vnxitq; & sanctificauit cum omnibus vasis suis: altare similiter & omnia vasa eius: obtulerunt principes israel capita familiarum que erant per singulas trib9 prefecti eorum qui numerati fuerant munera coram domino sex

τ panẽ vnũ azymũ de canistro: τ laganũ azymũ vnũ: τ imponet sup manus illius q̃ vouit postq̃ raserit ipse caput suũ. et offeret ea sacerdos ipositionẽ corã dño. sctm erit sacerdoti sup pectusculo impositionis: et sup brachio separationis. et post hec bibet q̃ vouit vinũ. hec lex vouentis: q̃ se vouerit dño donũ suũ dño pro voto suo: p̃ter ea q̃ inuenerit manꝰ eius sc̃dm potentiã voti sui: q̃d vouerit sc̃dm legẽ sctificationis eiꝰ. et locutꝰ est dñs ad moysen: dicẽs: loquere aaron et filiis eius: dicẽs: sic benedicetis filiis israel: dicentes eis: benedicat tibi dñs: τ custodiat te: τ illuminet dñs vultũ suũ sup te: τ misereatur tui: eleuet dñs vultũ suũ sup te: τ det tibi pacẽ. et imponẽt nomẽ meũ sup filios israel: τ ego benedicam eis. Ca. 7. Et factũ ẽ die q̃ cõsũmauit moyses: vt erigeret tabernaculũ. τ vnxit illud: τ sctificauit illud: τ oĩa vasa eiꝰ: τ altare: et oĩa vasa eiꝰ: τ vnxit ea et sctificauit ea. τ obtulerũt principes israel: principes domorũ familiarũ suarũ. hi principes tribuũ: hi prefecti sup dinumeratione. τ obtulerũt dona sua corã dño: sex

καὶ ἄρτον ἕνα ἄζυμον ἀπὸ τοῦ κανοῦ, καὶ λάγανον ἄζυμον ἕν, καὶ ἐπιθήσει ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ ηὐγμένου μετὰ τὸ ξυρήσασθαι αὐτὸν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἀνοίσει αὐτὰ ὁ ἱερεὺς ἐπίθεμα ἔναντι κυρίου. ἅγιον ἔσται τῷ ἱερεῖ ἐπὶ τοῦ στηθυνίου τοῦ ἐπιθέματος, καὶ ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ ἀφαιρέματος. καὶ μετὰ ταῦτα πίεται ὁ ηὐγμένος οἶνον. οὗτος ὁ νόμος τοῦ εὐξαμένου, ὃς ἂν εὔξηται κυρίῳ δῶρον αὐτοῦ κυρίῳ περὶ τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, χωρὶς ὧν ἂν εὕρῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ κατὰ δύναμιν τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, ἧς ἂν εὔξηται κατὰ νόμον ἁγνείας αὐτοῦ. Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, λέγων, οὕτως εὐλογήσετε τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, λέγοντες αὐτοῖς, εὐλογήσαι σε κύριος, καὶ φυλάξαι σε, ἐπιφάναι κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ, καὶ ἐλεήσαι σε, ἐπάραι κύριος τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ σέ, καὶ δῴη σοι εἰρήνην. καὶ ἐπιθήσουσι τὸ ὄνομά μου ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐγὼ εὐλογήσω αὐτούς. Ca. 7.

Καὶ ἐγένετο ᾗ ἡμέρᾳ συνετέλεσε μωυσῆς, ὥστε ἐξαναστῆσαι τὴν σκηνήν, καὶ ἔχρισεν αὐτήν, καὶ ἡγίασεν αὐτήν, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ ἔχρισεν αὐτὰ καὶ ἡγίασεν αὐτά. καὶ προσήνεγκαν οἱ ἄρχοντες ἰσραὴλ ἄρχοντες οἴκων πατριῶν αὐτῶν, οὗτοι οἱ ἄρχοντες φυλῶν, οὗτοι οἱ παρεστηκότες ἐπὶ τῆς ἐπισκέψεως, καὶ ἤνεγκαν τὰ δῶρα αὐτῶν ἔναντι κυρίου, ἓξ

Eccl. 36. c. Exo. 40. b.

Prĩtiua chal. **Interp̃. chal.**

et placentã azymã vnam de canistro τ laganũ azymũ vnũ: τ ponet sup man9 nazarei postq̃ totondit caput cõsecrationis sue. Eleuabitq; ea sacerdos eleuatione corã dño: τ q̃d sanctificatũ est: erit sacerdotis cum pectusculo eleuationis τ cũ femore q̃d separatũ est: τ postea bibet nazare9 vinũ. Ista est lex nazarei q̃ vouerit oblationẽ suã corã dño sup cõsecratione sua: exceptis his q̃ inuenerit manus eius iuxta votũ suũ q̃d vouit: ita faciet iuxta legẽ cõsecratiõis sue. Locutusq; ẽ dñs cum moyse dicẽs. Loq̃re cũ aaron τ cũ filiis eius dicẽs. Sic benedicetis filiis israel: dicetisq; eis. Benedicat tibi dñs: τ custodiat te. ostendat dñs maiestatẽ suã tibi: τ misereat tui. Auferat dñs irã suã a te: τ ponat tibi pacem. Ponẽtq; benedictionẽ nois mei sup filios israel: τ ego benedicam eis. Ca. 7.

Actumq; est in die quo cõpleuit moyses erigere tabernaculũ: vnxit illud τ sanctificauit illud et omnia vasa eius: altare quoq; τ omnia vasa eius: et vnxit ea τ sanctificauit ea. Obtulerũtq; principes israel capita domus patrũ suorũ: ipsi sunt principes tribuum qui steterunt super eos qui numerati sunt. Obtulerũtq; oblationes suas coram domino sex

Transla. Chal.

תריצתא פטירתא חדא מן סלא ואספוג פטיר חד ויתן על ידי נזירא בתר דיגלח ית נזריה: וירים יתהון כהנא ארמא קדם יי קודשא הוא לכהנא על חדיא דארמותא ועל שוקא דאפרשותא ובתר כן ישתי נזירא חמרא: דא אוריתא דנזירא דידר קורבניה קדם יי על נזריה בר מדתדבק ידיה כפום נדריה דידר כן יעבד על אוריתא נזריה: ומליל יי עם משה למימר: מליל עם אהרן ועם בנוהי למימר כדין תברכון ית בני ישראל כד תימרון להון: יברכינך יי ויטרינך: ינהר יי שכינתיה לותך וירחם עלך: יסב יי רעויה לותך וישוי לך שלם: וישוון ית ברכת שמי על בני ישראל ואנא אברכינון:

Ca. vii.

והוה ביומא דשיצי משה לאקמא ית משכנא ורבי יתיה וקדיש יתיה וית כל מנוהי וית מדבחא וית כל מנוהי ורבינון וקדיש יתהון: וקריבו רברבי ישראל רישי בית אבהתהון אנון רברבי שבטיא אנון דקימין על מניניא: ואיתיאו ית קורבנהון קדם יי שית

עגלת צב ושני עשר בקר עגלה על שני הנשאים ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן: ויאמר יהוה אל משה לאמר: קח מאתם והיו לעבד את עבדת אהל מועד ונתתה אותם אל הלוים איש כפי עבדתו: ויקח משה את העגלת ואת הבקר ויתן אותם אל הלוים: את שתי העגלות ואת ארבעת הבקר נתן לבני גרשון כפי עבדתם: ואת ארבע העגלת ואת שמנת הבקר נתן לבני מררי כפי עבדתם ביד איתמר בן אהרן הכהן: ולבני קהת לא נתן כי עבדת הקדש עלהם בכתף ישאו: ויקריבו הנשאים את חנכת המזבח ביום המשח אתו ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח: ויאמר יהוה אל משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנכת המזבח: ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה: וקרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש

plaustra tecta cũ duodecim bob9. Vnũ plaustrũ obtulere duo duces: & vnũ bouẽ singuli. obtulerũtq; ea i conspectu tabernaculi. Ait autem dominus ad moysen. Suscipe ab eis vt seruiant in ministerio tabernaculi: & trades ea leuitis iuxta ordinem ministerii sui. Itaq; cũ suscepisset moyses plaustra & boues: tradidit ea leuitis. Duo plaustra & quattuor boues dedit filiis gerson iuxta id q̃d habebãt necessariũ: quattuor alia plaustra & octo boues dedit filiis merari secundũ officia & cultũ suum sub manu ithamar filii aarõ sacerdotis. Filiis ãt caath non dedit plaustra & boues: quia ĩ sctũario seruiũt: & onera p̃priis portãt humeris. Igitur obtulerũt duces in dedicationẽ altaris die qua vnctum est oblationem suam ante altare. Dixitq; dñs ad moysen. Singuli duces p singulos dies offerant munera in dedicationem altaris. Primo die obtulit oblationem suam naasõ filius aminadab de tribu iuda: fueruntq; in ea acetabulũ argenteũ pondo cẽtũ triginta siclorum: phiala argentea habens septuaginta siclos iuxta pondus sanctuarii.

plaustra tecta: τ duodecim boues: plaustrũ a duobꝰ principibꝰ: τ vitulũ ab vnoq̃q;. τ obtulerũt corã tabernaculo. τ ait dñs ad moysen: dicẽs: accipe ab eis: τ erũt ad opa ministratoria tabernaculi testimonii: τ dabis ea leuitis: vnicuiq; iuxta ministeriũ eius. τ accipiẽs moyses plaustra τ boues: dedit ea leuitis. duo plaustra τ quattuor boues dedit filiis gerson iuxta ministeria ipsoꝝ. τ quattuor plaustra τ octo boues dedit filiis merari iuxta ministeria ipsoꝝ: p ithamar filiũ aarõ sacerdotis. τ filiis caath nõ dedit: q: ministeria sctuarii hñt: sup humeros portabũt. τ obtulerũt pñcipes ad dedicationẽ altaris in die in qua vnxit illud: τ obtulerũt pñcipes dona sua corã altari. τ dixit dñs ad moysen: pñceps p diẽ: pñceps per diẽ offerent dona sua ad dedicationẽ altaris. τ fuit offerẽs die pmo donũ suũ naasson: filiꝰ aminadab: pñceps tribus iuda. τ obtulit donũ eiꝰ: discũ argẽteũ vnũ: triginta τ cẽtũ pondꝰ eius: phialã vnã argẽteã septuaginta siclorũ sc̃dm siclũ sctm.

ἁμάξας λαμπηνικάς, καὶ δώδεκα βόας, ἅμαξαν παρὰ δύο ἀρχόντων, καὶ μόσχον παρὰ ἑκάστου. καὶ προσήνεγκαν ἐναντίον τῆς σκηνῆς. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε παρ' αὐτῶν, καὶ ἔσονται πρὸς τὰ ἔργα τὰ λειτουργικὰ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ δώσεις αὐτὰ τοῖς λευίταις, ἑκάστῳ κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ. καὶ λαβὼν μωυσῆς τὰς ἁμάξας καὶ τοὺς βόας, ἔδωκεν αὐτὰ τοῖς λευίταις. τὰς δύο ἁμάξας καὶ τοὺς τέσσαρας βόας ἔδωκε τοῖς υἱοῖς γεδσὼν κατὰ τὰς λειτουργίας αὐτῶν. καὶ τὰς τέσσαρας ἁμάξας καὶ τοὺς ὀκτὼ βόας ἔδωκε τοῖς υἱοῖς μεραρὶ κατὰ τὰς λειτουργίας αὐτῶν, διὰ ἰθάμαρ τοῦ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως. καὶ τοῖς υἱοῖς καὰθ οὐκ ἔδωκεν, ὅτι τὰ λειτουργήματα τοῦ ἁγίου ἔχουσιν, ἐπ' ὤμων ἀροῦσι. καὶ προσήνεγκαν οἱ ἄρχοντες εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἔχρισεν αὐτό, καὶ προσήνεγκαν οἱ ἄρχοντες τὰ δῶρα αὐτῶν ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἄρχων εἷς καθ' ἡμέραν, ἄρχων καθ' ἡμέραν προσοίσουσι τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἦν ὁ προσφέρων τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ τὸ δῶρον αὐτοῦ, ναασσών, υἱὸς ἀμιναδάβ, ἄρχων τῆς φυλῆς ἰούδα. καὶ προσήνεγκε τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον,

Transla. Chal.

עגלן כד מחפין ותרי עשר תורין עגלתא על תרין רברביא ותורא לחד וקריבו יתהון קדם משכנא: ואמר יי למשה למימר: קביל מנהון ויהון למפלח ית פולחן משכן זמנא ותתן יתהון לליואי גבר כמסת פולחניה: ונסיב משה ית עגלתא וית תורי ויהב יתהון לליואי: ית תרתין עגלתא וית ארבעת תורי יהב לבני גרשון כמסת פולחנהון: וית ארבע עגלן וית תמניא תורי יהב לבני מררי כמסת פולחנהון בידא דאיתמר בר אהרן כהנא: ולבני קהת לא יהב ארי פולחן קודשא עליהון בכתפא נטלין: וקריבו רברביא ית חנכת מדבחא ביומא דרביאו יתיה וקריבו רברביא ית קורבנהון קדם מדבחא: ואמר יי למשה רבא חד ליומא רבא חד ליומא יקרבון ית קורבנהון לחנכת מדבחא: והוה דמקרב ביומא קדמאה ית קורבניה נחשון בר עמינדב לשבטא דיהודה: וקורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא

Interp̃. chal. **Prĩtiua chal.**

plaustra tecta τ duodecim boues: vnũ plaustrũ pro duobus principibus τ bouẽ pro vno: obtulerũtq; coram tabernaculo. Et dixit dñs ad moysen dicẽs. Suscipe ab eis: vt sint ad ministrandũ ministeriũ tabernaculi federis: τ trades ea leuitis iuxta id quod vnicuiq; opus est ad ministeriũ suũ. Tulitq; moyses plaustra τ boues τ tradidit leuitis. Duo plaustra τ quattuor boues dedit filiis gerson iuxta necessitatem ministerii sui. et quattuor plaustra τ octo boues dedit filiis merari iuxta necessitatẽ ministerii sui: per manum ithamar filii aaron sacerdotis. Filiis aũt caath nihil dedit: quia ministeriuz sanctuarii erat sup eos: et humeris portabant. Obtulerũtq; principes in dedicationẽ altaris in die quo vnxerũt illũ: obtulerũtq; principes oblationes suas ante altare. Dixitq; dñs ad moysen. Singuli principes per singulos dies offerant oblationes suas in dedicationẽ altaris. Qui autem obtulit primo die oblationẽ suam fuit naason filius aminadab de tribu iuda: τ oblatio eius fuit acetabulum argenteum vnum: centum τ triginta siclos appendebat: phiala vna argentea appendens septuaginta siclos in siclis sanctuarii:

Pritiua heb. | Tex. Heb. | Nu. Ca. vij. | Trãsla. B. Hiero. | Trãsla. Grec. lxx. cũ interp. latina

שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נחשון בן עמינדב: ביום השני הקריב נתנאל בן צוער נשיא יששכר: הקרב את קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילים חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן נתנאל בן צוער: ביום השלישי נשיא לבני זבולן אליאב בן חלן: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש

vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiũ: mortariolum ex decẽ siclis aureis plenũ incenso. bouem de armento & arietem & agnum anniculum in holocaustũ: hircũq; pro peccato. & in sacrificio pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio naason filii aminadab. Secundo die obtulit nathanael filius suar dux de tribu isachar acetabulũ argenteum appendens centũ triginta siclos phialam argẽteã hñtẽ septuaginta siclos: iuxta pondus sanctuarii: vtrũq; plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum aureũ habẽs decem siclos plenũ incẽso: bouem de armento & arietẽ & agnum anniculũ in holocaustum: hircumq; pro peccato. & in sacrificio pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio nathanael filii suar. Tertio die princeps filiorũ zabulon heliab filius helon obtulit acetabulũ argẽteũ appendens centũ triginta siclos: phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii

ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν· θυίσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος· μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα· καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις δύο, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον ναασσὼν υἱοῦ ἀμιναδάβ. τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ προσήνεγκε ναθαναὴλ υἱὸς σωγὰρ, ἄρχων τῆς φυλῆς ἰσάχαρ. καὶ προσήνεγκε τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ· φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν· θυίσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος· μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα· καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις δύο, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον ναθαναὴλ υἱοῦ σωγάρ. τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν ζαβουλὼν, ἐλιὰβ υἱὸς χελὼν, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ· φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον,

Pritiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

ambo plena simila cõspersa oleo pro munere: mortariolũ vnũ aureũ appendẽs decẽ siclos auri plenũ incenso aromatũ: vitulus vnus de bobus: aries vnus: agnus ãniculus vnus in holocaustũ: hircus de capris vnus pro pctõ. Et in sacrificio sanctificationũ obtulit boues duos: arietes q̃nq; hedos q̃nq; agnos anniculos q̃nq;. Hec ẽ oblatio naason filij aminadab. In die secũdo obtulit nathanael filius suar princeps isachar. Obtulitq; oblationẽ suam acetabulũ argenteũ vnũ: centũ & triginta siclos appẽdebat: phialam vnã argenteã appendentẽ septuaginta siclos in siclis sanctuarij ambo plena simila cõspersa oleo pro munere: mortariolũ vnum aureũ appendens decẽ siclos auri plenuz incenso aromatũ: vitulũ vnum de bobus arietẽ vnũ: agnum anniculũ vnuz in holocaustũ: hircum de capris vnum pro peccato. & in victimã sanctificationũ: boues duos arietes quinq; hedos quinq; agnos ãniculos q̃nq;. Hec est oblatio nathanael filij suar. In die tertio princeps filiorum zabulon eliab filius helon obtulit oblationem suam acetabulum argenteum vnum appendens centum & triginta siclos: phialam vnam auream appedentẽ septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטרת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנא חמשא דין קורבן נחשון בר עמינדב: ביומא תנינא קריב נתנאל בר צוער רבא דיששכר: קריב ית קורבניה מגיסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין הוה מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא [illegible]

Trãsla. Grec. lxx. cũ interp. latina | Trãsla. B. Hiero. | Tex. Heb. Nu. Ca. vii. | Pritiua. heb.

שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליאב בן חלן: ביום הרביעי נשיא לבני ראובן אליצור בן שדיאור: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד להטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליצור בן שדיאור: ביום החמישי נשיא לבני שמעון שלמיאל בן צורישדי: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש

vtrũq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiũ. mortariolũ aureũ appẽdẽs decẽ siclos plenũ incẽso: bouem de armento: & arietem: & agnum anniculũ in holocaustũ: hircumq; pro peccato: & in sacrificio pacificorũ: boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec ẽ oblatio heliab filii helon. Die quarto princeps filiorum ruben elisur filius sedeur obtulit acetabulũ argenteum appendens centum triginta siclos: phialã argenteã hñtẽ septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiũ. mortariolum aureũ appendens decẽ siclos plenũ incenso. bouẽ de armẽto: & arietẽ: & agnũ anniculum in holocaustum: hircumq; pro peccato. & in sacrificio pacificorum: boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio elisur filii sedeur. Die quinto princeps filiorum symeon salamihel filius surisaddai obtulit acetabulum argenteũ appendens centum triginta siclos: phialã argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii:

ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν· θυίσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος· μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα· καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις δύο, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον ἐλιὰβ υἱοῦ χελών. τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν ῥουβὴν, ἐλισοὺρ υἱὸς σεδιούρ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ· φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον, ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν· θυίσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος· μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα, ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα· καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου δαμάλεις δύο, κριοὺς πέντε, τράγους πέντε, ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον ἐλισοὺρ υἱοῦ σεδιούρ. τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν συμεὼν, σαλαμιὴλ υἱὸς σουρισαδαΐ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ· φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον,

Transla. Chal. | Interp. chal. | Pritiua chal.

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטרת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיי חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן אליאב בר חלון: ביומא רביעאה רבא לבני ראובן אליצור בר שדיאור: [illegible]

ambo plena simila cõspersa oleo pro munere: mortariolum vnũ appendẽs decẽ siclos auri plenũ incenso aromatũ: vitulũ vnũ de bobus: arietẽ vnum: agnum vnũ anniculũ in holocaustũ. hircum vnum de capris pro peccato: & in hostiaz sanctificationũ boues duos arietes quinq; hedos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio eliab filij helon. In die quarto princeps filiorum ruben elisur filius sedeur obtulit oblationem suam acetabulum argenteum vnum appendens centum et triginta siclos: phialam argenteam vnam appendentem septuaginta siclos in siclis sanctuarij ambo plena simila conspersa oleo pro munere: mortariolum vnum appendens decem siclos auri plenum incenso aromatũ: vitulum vnum de bobus: arietem vnum: agnum anniculũ vnum in holocaustum: hircum de capris vnum pro peccato: et in hostiam sanctificationum: boues duos: arietes quinq; hedos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio elisur filij sedeur In die quinto princeps filiorũ symeon selumiel filius surisaddai obtulit oblationẽ suam acetabulũ argenteum vnum appendens centũ & triginta siclos: phialam vnam argenteã appẽdentẽ septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

Primitiua heb. | Tex. Heb. | Nu. | Ca. vii. | Trāsla. B. Hiero. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

שנה בלל · שנה · שער · עתד · נשא · שבע · שקל זרק

שנירם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן שלמיאל בן צורישדי: ביום הששי נשיא לבני גד אליסף בן דעואל: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אליסף בן דעואל: ביום השביעי נשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש

vtrunq̧ plenum simila conspersa oleo in sacrificiū. mortariolū aureū appēdēs decē siclos plenū incenso. bouem de armēto & arietem & agnum anniculum in holocaustū: hircūq̧ pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq̧: hircos quinq̧: agnos anniculos quinq̧. Hec fuit oblatio salamihel filii surisaddai. Die sexto princeps filiorū gad heliasaph filius duel obtulit acetabulū argenteum appendens centū triginta siclos: phialam argēteā hn̄tē septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrūq̧ plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum aureū appēdēs decē siclos plenū incēso: bouem de armento & arietē & agnum anniculū in holocaustum: hircumq̧ pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq̧: hircos quinq̧: agnos anniculos quinq̧. Hec fuit oblatio heliasaph filii duel. Die septimo princeps filiorū effrai elisama filius ammiud obtulit acetabulū argēteū appendens centū triginta siclos: phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii

vtraq̧ plena simile confecte
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
in oleo ad sacrificiū. mortariolū vnū decē aureoꝝ:
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν,
plenū incensi. vitulū vnū e bob⁹. arietē vnū.
πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα.
agnū vnū anniculū in holocaustū. ⁊ hircū ex capris vnū pro pctō: et in sacrificiū salutaris. vitulas duas. arietes quinq̧.
ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε.
hircos quinq̧. agnas anniculas quinq̧. hoc donū salamiel filij surisadai.
τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον σαλαμιὴλ υἱοῦ σουρισαδαΐ.
die sexto princeps filioꝝ gad: elisaph fili⁹ raguel: donū ei⁹: discū argēteū vnū: trigita ⁊ centū pōd⁹ ei⁹. phialā vnā argēteā septuagita sicloꝝ: sm̄ siclū sanctū. vtraq̧ plena simile confecte in oleo in sacrificiū. mortariolū vnū decē aureoꝝ: plenū incēsi. vitulū vnū e bob⁹.
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν γάδ, ἐλισὰφ υἱὸς ῥαγουὴλ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρύβλιον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον. ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν.
arietē vnū. agnū vnū anniculū in holocaustū. ⁊ hircū ex capris vnū pro pctō: ⁊ in sacrificiū salutaris. vitulas duas. arietes quinq̧. hircos quinq̧. agnas anniculas quinq̧. hoc donū elisaph filij raguel.
κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον ἐλισὰφ υἱοῦ ῥαγουήλ.
die septimo princeps filioꝝ ephraim: elisama fili⁹ ammiud donū eius: discū argēteū vnū: trigita ⁊ cētū pōd⁹ eius. phialā vnā argēteā septuagita sicloꝝ: sm̄ siclū sctm̄.
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἄρχων τῶν υἱῶν ἐφραΐμ, ἐλισαμὰ υἱὸς ἀμμιούδ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρύβλιον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

Primitiua chal.

תרי מלא · אחד שתא · עלה עז · שית · רבב · תקל זרק · רבב

Interp. chal.

ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolū vnū aureū appendēs decē siclos auri plenū incenso aromatū: vitulū vnum de bobus: arietē vnum: agnuz anniculū vnum in holocaustū: hircū de capris vnuz pro pctō. Et in sacrificio sanctificationū obtulit boues duos: arietes quinq̧ hedos quinq̧ agnos anniculos quinq̧. Hec ē oblatio selumiel filij surisaddai.

In die sexto princeps filiorum gad eliasaph filius deuel obtulit oblationem suam acetabulum argenteū vnū: centū ⁊ triginta siclos appēdebat: phialam vnā argenteā appendentē septuaginta siclos in siclis sanctuarij: ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolū vnum aureū appendens decē siclos auri plenuz incenso aromatū: vitulū vnum de bobus arietē vnū: agnum anniculū vnuz in holocaustū: hircum de capris vnum pro peccato. ⁊ in victimā sanctificationū: boues duos arietes quinq̧ hedos quinq̧ agnos anniculos quinq̧. Hec est oblatio eliasaph filij deuel.

In die septimo princeps filioꝝ ephraim eliasama filius amiud obtulit oblationē suā acetabulum argenteum vnum appendens centum ⁊ triginta siclos: phialam vnam auream appēdentē septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

Transla. Chal.

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטרת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן שלמיאל בר צורישדי: ביומא שתיתאה רבא לבני גד אליסף בר דעואל: קורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטרת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן אליסף בר דעואל: ביומא שביעאה רבא לבני אפרים אלישמע בר עמיהוד: קורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina. | Trāsla. B. Hiero. | Tex. Heb. | Nu. | Ca. vii. | Primitiua. heb.

vtraq̧ plena simile cōfecte in oleo in sacrificiū. mortariolū vnū decē aureoꝝ: plenū incēsi. vitulū vnū e bob⁹. arietē vnū. agnū anniculū vnū ad holocaustū. ⁊ hircū ex capris vnū p pctō: ⁊ in sacrificiū salutaris. vitulas duas. arietes quinq̧. hircos quinq̧. agnas anniculas quinq̧. hoc donū elisama filij ammiud
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἐνιαύσιον ἕνα εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου. δάμαλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον ἐλισαμὰ υἱοῦ ἀμμιούδ.
die octauo princeps filioꝝ manasse: gamaliel fili⁹ phadassur: donū eius: discū argēteū vnū: triginta ⁊ cētū pond⁹ eius: phialā vnā argenteā septuagita sicloꝝ: scdm̄ siclū sctm̄: vtraq̧ plena simile confecte in oleo in sacrificiū. mortariolū vnū decē aureoꝝ plenū incenso. vitulū vnū ex bob⁹. arietē vnū. agnū vnū anniculū in holocaustū. ⁊ hircū ex capris vnū p pctō: et in sacrificiū salutaris. vitulas duas. arietes quinq̧. hircos quinq̧. agnas anniculas quinq̧. hoc donū gamaliel filij phadassur.
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἄρχων τῶν υἱῶν μανασσῆ, γαμαλιὴλ υἱὸς φαδασσούρ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρύβλιον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον, ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε. τοῦτο τὸ δῶρον γαμαλιὴλ υἱοῦ φαδασσούρ.
die nono: pīceps filioꝝ beniamin: abidan: fili⁹ gedeōis: donū eius: discū argenteū vnū: triginta et centū pond⁹ eius. phialā vnā argenteā septuagīta sicloꝝ: scdm̄ siclum sctm̄.
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐννάτῃ, ἄρχων τῶν υἱῶν βενιαμὶν, ἀβιδὰν, υἱὸς γεδεωνὶ, τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρύβλιον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ. φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

vtrūq̧ plenum simila conspersa oleo in sacrificiū. mortariolū aureū appēdēs decē siclos plenū incēso: bouem de armento: & arietem: & agnum anniculū in holocaustū: hircumq̧ pro peccato: & in hostias pacificorū: boues duos: arietes quinq̧: hircos quinq̧ agnos anniculos quinq̧. Hec fuit oblatio elisama filii ammiud. Die octauo princeps filiorū manasse gamaliel filius phadassur obtulit acetabulū argenteum appendens centum triginta siclos phialā argenteā hn̄tē septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrunq̧ plenum simila conspersa oleo in sacrificiū. mortariolum aureū appendens decē siclos plenū incenso: bouē de armēto: & arietē: & agnū anniculum in holocaustum: hircumq̧ pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq̧: hircos quinq̧: agnos anniculos quinq̧. Hec fuit oblatio gamaliel filii phadassur. Die nono princeps filiorū beniamin abidan filius gedeōis obtulit acetabulum argenteū appendens centum triginta siclos: phialā argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii:

שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן אלישמע בן עמיהוד: ביום השמיני נשיא לבני מנשה גמליאל בן פדהצור: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש שניהם מלאים סלת בלולה בשמן למנחה: כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת: פר אחד בן בקר איל אחד כבש אחד בן שנתו לעלה: שעיר עזים אחד לחטאת: ולזבח השלמים בקר שנים אילם חמשה עתדים חמשה כבשים בני שנה חמשה זה קרבן גמליאל בן פדהצור: ביום התשיעי נשיא לבני בנימן אבידן בן גדעני: קרבנו קערת כסף אחת שלשים ומאה משקלה מזרק אחד כסף שבעים שקל בשקל הקדש

שנה בלל · שנה שער · נשא · נשא

Transla. Chal.

תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטרת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן אלישמע בר עמיהוד: ביומא תמינאה רבא לבני מנשה גמליאל בר פדהצור: קורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא תרויהון מלן סולתא דפילא במשח למנחתא: בזיכא חדא מתקל עשר סלעין דדהב מליא קטרת בוסמין: תור חד בר תורי דכר חד אמר חד בר שתיה לעלתא: צפיר בר עזין חד לחטאתא: ולנכסת קודשיא תורין תרין דכרין חמשא גדיין חמשא אמרין בני שנה חמשא דין קורבן גמליאל בר פדהצור: ביומא תשיעאה רבא לבני בנימן אבידן בר גדעוני: קורבניה מגסתא דכסף חדא מאה ותלתין סלעין מתקלה מזרקא חד דכסף מתקליה שבעין סלעין בסלעי קודשא

Interp. chal.

ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolum vnū appendēs decē siclos auri plenū incenso aromatū: vituluz vnū de bobus: arietē vnum: agnum vnū anniculū in holocaustū. hircum vnum de capris pro peccato. ⁊ in hostiaz sanctificationū boues duos arietes quinq̧ hedos quinq̧: agnos anniculos quinq̧. Hec est oblatio elisama filij amiud. In die octauo princeps filioꝝ manasse gamaliel fili⁹ phadasur obtulit oblationē suam acetabuluz argenteū vnum appendens centum et triginta siclos: phialam argenteam vnam appendentem septuaginta siclos in siclis sanctuarij ambo plena simila conspersa oleo pro munere: mortariolum vnum appendens decem siclos auri plenum incenso aromatū: vitulum vnum de bobus: arietem vnum: agnum anniculū vnum in holocaustum: hircum de capris vnum pro peccato. et in hostiam sanctificationum: boues duos: arietes quinq̧ hedos quinq̧: agnos anniculos quinq̧. Hec est oblatio gamaliel filij phadasur. In die nono princeps filioꝝ beniamī abidan fili⁹ gedeonis obtulit oblationē suam acetabulū argenteū vnum appendens centū ⁊ triginta siclos: phialam vnam argenteā appēdentē septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

Primitiua chal.

תרי מלא · אחד שתא · עלה עז · רבב · תקל · זרק

Ter. Heb.

שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה: שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתּוּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים
בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲבִידָן בֶּן
גִּדְעֹנִי: בַּיּוֹם הָעֲשִׂירִי נָשִׂיא
לִבְנֵי דָן אֲחִיעֶזֶר בֶּן עַמִּישַׁדָּי:
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק
אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל
הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת
בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת
עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר
אֶחָד בֶּן בָּקָר אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ
אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׂעִיר
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן אֲחִיעֶזֶר בֶּן
עַמִּישַׁדָּי: בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר יוֹם
נָשִׂיא לִבְנֵי אָשֵׁר פַּגְעִיאֵל בֶּן עָכְרָן:
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ

Primitiua heb.

שנה בלל
שנה
שער
עתד
נשא
שקל זרק

Trāsla. B. Hiero.

vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiū: mortariolū aureū appēdēs decē siclos plenū incenso: bouem de armento & arietem & agnum anniculum in holocaustū: hircūq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio abidan filii gedeonis. Die decimo princeps filiorum dan abiezer filius amisaddai obtulit acetabulū argenteum appendens centū triginta siclos: phialam argēteā hñtē septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrūq; plenum simila conspersa oleo in sacrificium: mortariolum aureū appēdēs decē siclos plenū incēso: bouem de armento & arietē & agnum anniculū in holocaustum: hircumq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio abiezer filii amisaddai. Die vndecimo priceps filiorum aser phegiel fili ochrā obtulit acetabulū argēteū appēdēs centū triginta siclos: phialam argenteam habentem septuaginta siclos ad pondus sanctuarii

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

vtraq; plena simile confecte
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
in oleo ad sacrificiū. mortariolū vnū decē aureoꝝ:
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν,
plenū incensi. vitulū vnū e bobꝰ. arietē vnū.
πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα.
agnū vnū ānículū in holocaustū. ⁊ hircū
ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον
ex capris vnū pro pctō: et in sacrificiū salutaris.
ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου.
vitulas duas. arietes quinq;. hircos quinq;. agnas ānículas quinq;.
δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε.
hoc donū abidā filij gedeōis.
τοῦτο τὸ δῶρον ἀβιδὰν υἱοῦ γεδεωνί.
die sexto pnceps filioꝝ dan:
τῇ ἡμέρᾳ τῇ δεκάτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν δάν,
abiezer: filiꝰ amisadai. donū eiꝰ: discū
ἀβιεζέρ, υἱὸς ἀμισαδαί. τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον
argēteū vnū: trigīta ⁊ centū pōdꝰ eiꝰ.
ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ.
phialā vnā argēteā septuagita siclo ꝝ: fm̄ siclū sanctū.
φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.
vtraq; plena simile pfecte in oleo in sacrificiū.
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν.
mortariolū vnū decē aureoꝝ: plenū incēsi. vitulū vnū e bobꝰ.
θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος. μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν.
arietē vnū. agnū vnū ānículū in holocaustū. ⁊ hircū ex capris vnū pro pctō: ⁊ in sacrificiū salutaris.
κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου.
vitulas duas. arietes quinq;. hircos quinq;. agnas ānículas quinq;.
δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε.
hoc donū abiezer filij amisadai.
τοῦτο τὸ δῶρον ἀβιεζὲρ υἱοῦ ἀμισαδαί.
die vndecimo pnceps filioꝝ aser phegiel: filiꝰ ochran. donū eius: discū argēteū vnū: trigita ⁊ cētū pōdꝰ eius.
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑνδεκάτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν ἀσήρ φαγαιήλ, υἱὸς ἐχράν. τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ.
phialā vnā argēteā septuagita sicloꝝ: fm̄ siclū sctm̄.
φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον.

Transla. Chal.

תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָא דְּפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא: בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סִלְעִין דִּדְהַב
מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמִין: תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא: צְפִיר בַּר
עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא: וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיָין חַמְשָׁא אִמְּרִין
בְּנֵי שְׁנָה חַמְשָׁא, דֵּין קוּרְבַּן אֲבִידָן בַּר גִּדְעוֹנִי: בְּיוֹמָא עֲשִׂירָאָה רַבָּא לִבְנֵי דָן
אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי: קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה מַתְקָלַהּ
מִזְרְקָא חַד דִּכְסַף מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא תַּרְוֵיהוֹן מְלַן
סוּלְתָא דְּפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא: בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סִלְעִין דִּדְהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת
בּוּסְמִין: תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא: צְפִיר בַּר עִזִּין חַד
לְחַטָּאתָא: וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיָין חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה
חַמְשָׁא, דֵּין קוּרְבַּן אֲחִיעֶזֶר בַּר עַמִּישַׁדָּי: בְּיוֹמָא חַד עֲשַׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי אָשֵׁר
פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן: קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה מַתְקָלַהּ,
מִזְרְקָא חַד דִּכְסַף מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא

Primitiua chal.

תרי מלא
אחד שתא
עלה עז
רבב
רבב
תקל זרק

Interp. chal.

ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolū vnū aureum appendens decem siclos plenū incenso aromatū: vitulū vnum de bobus: arietē vnum: agnū ānículū vnum in holocaustū: hircū de capris vnuȝ pro pctō. Et in sacrificio sanctificationū obtulit boues duos: arietes quinq;: hedos quinq;: agnos ānículos quinq;. Hec est oblatio abidan filij gedeoni. In die decimo princeps filiorum dan ahiezer filius amisaddai obtulit oblationeȝ suam acetabulū argenteū vnū: centū ⁊ triginta siclos appēdebat: phialam vnā argenteā appendentē septuaginta siclos in siclis sanctuarij: ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolū vnum aureū appendens decē siclos plenuȝ incenso aromatum: vitulum vnum de bobus arietē vnū: agnum anniculū vnuȝ in holocaustū: hircum de capris vnum pro peccato. ⁊ in victimā sanctificationū: boues duos: arietes quinq;: hedos quinq; agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio ahiezer filij amisaddai. In die vndecimo princeps filioꝝ aser phegiel filius ochran obtulit oblationē suā acetabulum argenteum vnum appendens centum ⁊ triginta siclos: phialam vnaȝ argenteā appēdentē septuaginta siclos in siclis sanctuarij:

F

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

vtraq; plena simile cōfecte
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης
in oleo in sacrificiū. mortariolū vnū decē aureoꝝ: plenū incēsi.
ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν. θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν, πλήρη θυμιάματος.
vitulū vnū e bobꝰ. arietē vnū. agnū vnū ānículū ad holocaustū.
μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα.
⁊ hircū ex capris vnū p pctō: ⁊ in sacrificiū salutaris.
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου.
vitulas duas. arietes quinq;. hircos quinq;. agnas ānículas quinq;.
δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε.
hoc donū phegiel filij ochrā.
τοῦτο τὸ δῶρον φαγαιὴλ υἱοῦ ἐχράν.
die duodecimo princeps filioꝝ nephthali: ahira filiꝰ henā.
τῇ ἡμέρᾳ τῇ δωδεκάτῃ ἄρχων τῶν υἱῶν νεφθαλίμ, ἀχιρὰ υἱὸς αἰνάν.
donū eius: discū argēteū vnū: triginta ⁊ cētū pondꝰ eius:
τὸ δῶρον αὐτοῦ, τρυβλίον ἀργυροῦν ἕν, τριάκοντα καὶ ἑκατὸν ὁλκὴ αὐτοῦ.
phialā vnā argenteā septuagita sicloꝝ: fm̄ siclū sctm̄:
φιάλην μίαν ἀργυρᾶν ἑβδομήκοντα σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον,
vtraq; plena simile confecte in oleo in sacrificiū.
ἀμφότερα πλήρη σεμιδάλεως ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ εἰς θυσίαν.
mortariolū vnū decē aureoꝝ plenū incenso.
θυΐσκην μίαν δέκα χρυσῶν πλήρη θυμιάματος.
vitulū vnū ex bobꝰ. arietē vnū. agnū vnū ānículū in holocaustū.
μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν. κριὸν ἕνα. ἀμνὸν ἕνα ἐνιαύσιον εἰς ὁλοκαύτωμα.
⁊ hircū ex capris vnū p pctō: et in sacrificiū salutaris.
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου.
vitulas duas. arietes quinq;. hircos quinq;. agnas ānículas quinq;.
δαμάλεις δύο. κριοὺς πέντε. τράγους πέντε. ἀμνάδας ἐνιαυσίας πέντε.
hoc donū ahira filij henā.
τοῦτο τὸ δῶρον ἀχιρὰ υἱοῦ αἰνάν.
hec dedicatio altaris qua die vnxit illud a principibꝰ filioꝝ israel:
οὗτος ὁ ἐγκαινισμὸς τοῦ θυσιαστηρίου ᾗ ἡμέρᾳ ἔχρισεν αὐτὸ παρὰ τῶν ἀρχόντων τῶν υἱῶν ἰσραήλ,
disci argentei duodeciȝ. phiale argentee duodecim. mortariola aurea duodecim. triginta
τρυβλία ἀργυρᾶ δώδεκα. φιάλαι ἀργυραῖ δώδεκα. θυΐσκαι χρυσαῖ δώδεκα. τριάκοντα

G

Trāsla. B. Hiero.

vtrūq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiū. mortariolū aureū appēdēs decē siclos plenū incēso: bouem de armento: & arietem: & agnum anniculū in holocaustū: hircumq; pro peccato. & in hostias pacificorū boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio phegiel filii ochram. Die duodecimo princeps filiorū neptalim ahira filius henan obtulit acetabulū argenteum appendens centum triginta siclos: phialā argenteā hñtē septuaginta siclos ad pondus sanctuarii: vtrunq; plenum simila conspersa oleo in sacrificiū. mortariolum aureū appendens decē siclos plenū incenso: bouē de armēto & arietē: & agnū anniculum in holocaustum: hircumq; pro peccato. & in hostias pacificorum boues duos: arietes quinq;: hircos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec fuit oblatio ahira filii henan. Hec in dedicatione altaris oblata sunt a principibus israel in die qua cōsecratū ē. acetabula argētea duodecim. phiale argētee duodecim. mortariola aurea duodecim: ita vt centum triginta siclos haberet vnū acetabulū

Ter. Heb.

שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן
לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב מְלֵאָה
קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן בָּקָר אַיִל אֶחָד
כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ לְעֹלָה: שְׂעִיר
עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת: וּלְזֶבַח
הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם
חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה כְּבָשִׂים בְּנֵי
שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן פַּגְעִיאֵל
בֶּן עָכְרָן: בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר יוֹם
נָשִׂיא לִבְנֵי נַפְתָּלִי אֲחִירַע בֶּן עֵינָן:
קָרְבָּנוֹ קַעֲרַת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים
וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף
שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ
שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֹלֶת בְּלוּלָה
בַשֶּׁמֶן לְמִנְחָה: כַּף אַחַת עֲשָׂרָה זָהָב
מְלֵאָה קְטֹרֶת: פַּר אֶחָד בֶּן בָּקָר
אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שְׁנָתוֹ
לְעֹלָה: שְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּאת:
וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם
אֵילִם חֲמִשָּׁה עַתֻּדִים חֲמִשָּׁה
כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבַּן
אֲחִירַע בֶּן עֵינָן: זֹאת חֲנֻכַּת
הַמִּזְבֵּחַ בְּיוֹם הִמָּשַׁח אֹתוֹ מֵאֵת
נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל קַעֲרֹת כֶּסֶף
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מִזְרְקֵי כֶסֶף שְׁנֵים
עָשָׂר כַּפּוֹת זָהָב שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה:
שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה הַקְּעָרָה הָאַחַת

Primitiua. heb.

שנה בלל
שנה שער
משח
נשא

Transla. Chal.

תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָא דְּפִילָא בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא: בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סִלְעִין דִּדְהַב
מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמִין: תּוֹר חַד בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא: צְפִיר בַּר
עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא: וּלְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיָין חַמְשָׁא אִמְּרִין
בְּנֵי שְׁנָה חַמְשָׁא, דֵּין קוּרְבַּן פַּגְעִיאֵל בַּר עָכְרָן: בְּיוֹמָא תְּרֵי עֲשַׂר יוֹמִין רַבָּא לִבְנֵי
נַפְתָּלִי אֲחִירַע בַּר עֵינָן: קוּרְבָּנֵיהּ מְגִסְתָּא דִּכְסַף חֲדָא מְאָה וּתְלָתִין סִלְעִין הֲוָה מַתְקָלַהּ,
מִזְרְקָא חַד דִּכְסַף מַתְקָלֵיהּ שִׁבְעִין סִלְעִין בְּסִלְעֵי קוּדְשָׁא, תַּרְוֵיהוֹן מְלַן סוּלְתָא דְּפִילָא
בִּמְשַׁח לְמִנְחָתָא: בָּזִיכָא חֲדָא מַתְקַל עֲשַׂר סִלְעִין דִּדְהַב מַלְיָא קְטוֹרֶת בּוּסְמִין: תּוֹר חַד
בַּר תּוֹרֵי דְּכַר חַד אִמַּר חַד בַּר שַׁתֵּיהּ לַעֲלָתָא: צְפִיר בַּר עִזִּין חַד לְחַטָּאתָא: וּלְנִכְסַת
קוּדְשַׁיָּא תּוֹרִין תְּרֵין דִּכְרִין חַמְשָׁא גַּדְיָין חַמְשָׁא אִמְּרִין בְּנֵי שְׁנָה חַמְשָׁא, דֵּין קוּרְבַּן
אֲחִירַע בַּר עֵינָן: דָּא חֲנֻכַּת מַדְבְּחָא בְּיוֹמָא דְּרַבִּיאוּ יָתֵיהּ מִן רַבְרְבֵי יִשְׂרָאֵל מְגִסֵי
כְסַף תַּרְתָּא עֲשַׂר, מִזְרְקֵי כְסַף תְּרֵי עֲשַׂר, בָּזִיכֵי דִּדְהַב תַּרְתָּא עֲשַׂר: מְאָה וּתְלָתִין
סִלְעִין הֲוָה מַתְקָלָהּ דִּמְגִסְתָּא חֲדָא

Interp. chal.

ambo plena simila cōspersa oleo pro munere: mortariolum vnū appendēs decē siclos auri plenū incenso aromatū: vituluȝ vnū de bobus: arietē vnum: agnum vnū anniculū in holocaustū. hircum vnum de capris pro peccato. ⁊ in hostiaȝ sanctificationū boues duos arietes quinq;: hedos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio phegiel filij ochran. In die duodecimo princeps filioꝝ neptalim ahira filiꝰ enan obtulit oblationem suam acetabulum argenteū vnum appendens centum et triginta siclos: phialam argenteam vnam appendentem septuaginta siclos in siclis sanctuarij: ambo plena simila conspersa oleo pro munere: mortariolum vnum appendens decem siclos auri plenum incenso aromatū: vitulum vnum de bobus: arietem vnum: agnum anniculū vnum in holocaustum: hircum de capris vnum pro peccato. et in hostiam sanctificationum boues duos: arietes quinq;: hedos quinq;: agnos anniculos quinq;. Hec est oblatio ahira filij enan. Ista est dedicatio altaris in die q̄ vnxerūt illō: a pncipibꝰ israel oblata sunt acetabula argētea duodeciȝ: phiale argētee duodecim: mortariola aurea duodecim: centū ⁊ triginta siclos argenti appendebat acetabulum vnum:

Primitiua chal.

תרי מלא
אחד שתא
עלה עז
רבב
תקל
זרק
רבה רבב
תרי זרק
תקל

Ter. Heb.

כסף ושבעים המזרק האחד כל כסף הכלים אלפים וארבע מאות בשקל הקדש: כפות זהב שתים עשרה מלאת קטרת עשרה עשרה הכף בשקל הקדש כל זהב הכפות עשרים ומאה: כל הבקר לעלה שנים עשר פרים אילם שנים עשר כבשים בני שנה שנים עשר ומנחתם ושעירי עזים שנים עשר לחטאת: וכל בקר זבח השלמים עשרים וארבעה פרים אילם ששים עתדים ששים כבשים בני שנה ששים זאת חנכת המזבח אחרי המשח אתו: ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארן העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו:

Ca.viij.

וידבר יהוה אל משה לאמר: דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות: ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרתיה כאשר צוה יהוה את משה: וזה מעשה המנרה מקשה זהב עד

Trāsla.B.Hiero.

& septuaginta siclos vna phiala.idest.in cōmune vasorum oīm ex argento sicli duo milia q̄dringenti pōdere sanctuarii: mortariola aurea duodecim plena in censo. denos siclos appendentia pondere sctuarii.i.simul auri sicli centū viginti. boues de armento in holocaustū duodecim: arietes duodecim. agni anniculi duodecī: & libamenta eorum. hirci duodecim pro peccato. in hostias pacificorum boues viginti quattuor. arietes sexaginta. hirci sexaginta. agni anniculi sexaginta. Hec oblata sunt in dedicatione altaris q̄n vnctum est. Cūq; igrederetur moyses tabernaculum federis: vt cōsuleret oraculū audiebat vocē loquentis ad se de propitiatorio: q̄d erat sup arcā testimōii inter duos cherubī: vñ & loq̄batur ei.

Ca.8.

Locutusq; est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron & dices ad eū. Cū posueris septē lucernas cōtra eā partē quā candelabrū respicit lucere debebunt. Fecit q; aarō & imposuit lucernas sup candelabrum: vt p̄ceperat dñs moysi. Hec aūt erat factura candelabri ex auro ductili tam medius

Trāsla.Gre.lxx.cū interp̄.latina

τ cētū siclo℞ discus vn⁹. τ septuaginta siclo℞ phiala vna. oē argentū vaso℞: duo milia τ quīgēti sicli: in siclo sctō. mortariola aurea duodecī plena incēso. oē aurū mortariolo℞ viginti τ cētū aurei. oēs boues in holocaustū vituli duodecī. arietes duodecī. agni anniculi duodecim: τ sacrificia eo℞: τ libamina eo℞. τ hirci ex capris duodecī pro peccato τ in sacrificiū salutaris. vitule viginti quattuor. arietes sexagita. hirci sexagita. agne sexagita ānicule imaculate. hec dedicatio altaris postq̄ vnxit illū cū ingredere℞ moyses in tabnaculo testimōij ad loquēdū illi. τ audiuit vocē dñi loq̄ntis ad eū desup p̄pitiatorio: qd est sup arcā testimonij: in medio duo℞ cherubi. τ loq̄bat ad ipm.

καὶ ἑκατὸν σίκλων τὸ τρύβλιον τὸ ἕν. καὶ ἑβδομήκοντα σίκλων ἡ φιάλη ἡ μία. πᾶν τὸ ἀργύριον τῶν σκευῶν, δισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι σίκλοι, ἐν τῷ σίκλῳ τῷ ἁγίῳ. θυΐσκαι χρυσαῖ δώδεκα πλήρεις θυμιάματος. πᾶν τὸ χρυσίον τῶν θυΐσκων εἴκοσι καὶ ἑκατὸν χρυσοῖ. πᾶσαι αἱ βόες εἰς ὁλοκαύτωσιν μόσχοι δώδεκα. κριοὶ δώδεκα. ἀμνοὶ ἐνιαύσιοι δεκαδύο, καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. καὶ χίμαροι ἐξ αἰγῶν δώδεκα περὶ ἁμαρτίας καὶ εἰς θυσίαν σωτηρίου. δαμάλεις εἰκοσιτέσσαρες. κριοὶ ἑξήκοντα. τράγοι ἑξήκοντα. ἀμνάδες ἑξήκοντα ἐνιαύσιαι ἄμωμοι. αὕτη ἡ ἐγκαίνησις τοῦ θυσιαστηρίου μετὰ τὸ χρῖσαι αὐτὸ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι μωυσῆν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου λαλῆσαι αὐτῷ. καὶ ἤκουσεν τὴν φωνὴν κυρίου λαλοῦντος πρὸς αὐτὸν ἄνωθεν τοῦ ἱλαστηρίου, ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ μαρτυρίου, ἀναμέσον τῶν δύο χερουβίμ. καὶ ἐλάλει πρὸς αὐτόν.

Ca.8.

Et locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: loq̄re aarō: τ dices ad eū: qñ posueris lucernas ex p̄te: ꝯtra faciem cādelabri lucebūt septē lucerne. τ fecit sic aarō: ꝯtra faciē cādelabri incēdit lucernas ei⁹: sicut p̄cepit dñs moysi. τ hec factura cādelabri: solida: aurea:

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τῷ ἀαρών, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, ὅταν ἐπιθῇς τοὺς λύχνους ἐκ μέρους, κατὰ πρόσωπον τῆς λυχνίας φωτιοῦσιν οἱ ἑπτὰ λύχνοι. καὶ ἐποίησεν οὕτως ἀαρών, κατὰ πρόσωπον τῆς λυχνίας ἐξῆψεν τοὺς λύχνους αὐτῆς, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ αὕτη ἡ κατασκευὴ τῆς λυχνίας, στερεά, χρυσῆ,

Transla.Chal.

ותסא ושבעין דמזרקא חד כל כסף מאניא תרי אלפין וארבע מאה בסלעי קודשא: בזיכי דדהבא תרתא עשרי מלין קטרת בוסמין מתקל עשר סלעין הוה מתקלה בסלעי קודשא כל דהב בזיכיא מאה ועשרין: כל תורי לעלתא תרי עשר תורין דכרין תרי עשר אמרין בני שנה תרי עשר ומנחתהון וצפירי עזין תרי עשר לחטאתא: וכל תורי נכסת קודשיא עשרין וארבעה תורין דכרין שתין ברחי שתין אמרין בני שנה שתין דא חנכת מדבחא בתר דרביאו יתיה: וכד עליל משה למשכן זמנא למללא עמיה ושמע ית קלא דמתמלל עמיה מעלוי כפורתא דעל ארונא דסהדותא מבין תרין כרוביא ומתמלל עמיה:

Ca.viij.

ומליל יי עם משה למימר: מליל עם אהרן ותימר ליה באדלקותך ית בוציניא לקבל אפי מנרתא יהון מנהרין שבעא בוציניא: ועבד כן אהרן לקבל אפי מנרתא אדליק בוצינהא כמא דפקיד יי ית משה: ודין עובד מנרתא נגידא דדהבא עד

Interp̄.chal.

et septuaginta appēdebat phiala vna: oē argentū vaso℞ duo milia τ quadringēti sicli in siclis sanctuarij. mortariola aurea duodecim plena incenso aromatū: vnūquodq; mortariolū appēdebat decē siclos auri in siclis sanctuarij: oē aurū mortariolo℞ fuit centū τ viginti sicli. oēs boues in holocaustum fuerūt duodecim: arietes duodecim: agni anniculi duodeciz τ munera eo℞: τ hirci capra℞ duodecim pro p̄ctō. Oēsq; boues in hostiā sctificationū viginti τ q̄ttuor boues fuerūt: arietes sexaginta: hedi sexaginta: agni anniculi sexaginta. Hec est dedicatio altaris postq̄ vnxerūt illud. Cūq; ingrederet moyses in tabernaculuz federis ad loquēdum cuz eo: audiebat vocē loquētis secū desup p̄piciatorio qd est sup arcam testimonij. Loquebaturq; cum eo de medio duo℞ cherubim. Ca.8.

Locutusq; est dñs cum moyse dicēs. Loq̄re cum aaron τ dices ad eū. Cum accēderis lucernas: cōtra faciē candelabri lucebūt septē lucerne. Fecitq; ita aaron: ꝯtra faciē candelabri accēdit lucernas: sicē preceperat dñs moysi. Hec aūt erat factura candelabri ex auro ductili ab

---

Trāsla.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

stipes eius: τ lilia eius: solidū totū: iuxta speciē quā osñdit dñs moysi: sic fecit cādelabrū. τ locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs: accipe leuitas de medio filio℞ israel: τ purificabis eos. τ sic facies eis purificationē eo℞. aspges illos aqua purificatiōis. τ introibit nouacula in oē corp⁹ eo℞: τ lauabūt vestimēta sua: τ mūdi erūt. τ accipiēt vitulū vnū ē bob⁹: τ huius sacrificiū similā cōfectam in oleo. τ vitulū anniculū ex bobus accipies pro p̄ctō: τ adduces leuitas ante tabnaculū testimonij: τ ꝯgregabis oēs ꝯgregationē filio℞ israel: τ adduces leuitas corā dño: τ imponēt filij israel manus suas sup leuitas: τ segregabit aarō leuitas mun⁹ corā dño a filijs israel. τ erūt vt operētur opa dñi. at leuite imponēt man⁹ suas sup capita vitulo℞. τ facies vnū pro p̄ctō: τ vnū in holocaustū dño ad p̄pitiādū pro illis. τ statues leuitas corā aarō: τ corā filiis eius. τ reddes illos munus corā dño. τ segregabis leuitas ex medio filio℞ israel: τ erūt mihi. τ post hec intrabūt leuite

ὁ καυλὸς αὐτῆς, καὶ τὰ κρίνα αὐτῆς, στερεὰ ὅλη, κατὰ τὸ εἶδος ὃ ἔδειξεν κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως ἐποίησε τὴν λυχνίαν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τοὺς λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀφαγνιεῖς αὐτούς. καὶ οὕτως ποιήσεις αὐτοῖς τὸν ἁγνισμὸν αὐτῶν. περιρρανεῖς αὐτοὺς ὕδωρ ἁγνισμοῦ. καὶ ἐπελεύσεται ξυρὸς ἐπὶ πᾶν τὸ σῶμα αὐτῶν, καὶ πλυνοῦσι τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ καθαροὶ ἔσονται. καὶ λήψονται μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, καὶ τούτου θυσίαν σεμίδαλιν ἀναπεποιημένην ἐν ἐλαίῳ. καὶ μόσχον ἐνιαύσιον ἐκ βοῶν λήψῃ περὶ ἁμαρτίας, καὶ προσάξεις τοὺς λευίτας ἔναντι τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ συνάξεις πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ προσάξεις τοὺς λευίτας ἔναντι κυρίου, καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τοὺς λευίτας, καὶ ἀφοριεῖ ἀαρὼν τοὺς λευίτας ἀπόδομα ἔναντι κυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἔσονται ὥστε ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα κυρίου. οἱ δὲ λευῖται ἐπιθήσουσι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν μόσχων. καὶ ποιήσεις τὸν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, καὶ τὸν ἕνα εἰς ὁλοκαύτωσιν κυρίῳ ἐξιλάσασθαι περὶ αὐτῶν. καὶ στήσεις τοὺς λευίτας ἔναντι ἀαρών, καὶ ἔναντι τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ ἀποδώσεις αὐτοὺς ἀπόδομα ἔναντι κυρίου. καὶ διαστελεῖς τοὺς λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἔσονται ἐμοί. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσονται οἱ λευῖται

Trāsla.B.Hiero.

stipes q̄; cūcta que ex vtroq; calamorū latere nascebātur. Iuxta exēplū qd ostendit dñs moysi: ita operatus est candelabrū. Et locut⁹ est dominus ad moysē dicens. Tolle leuitas ex medio filiorum israel: & purificabis eos iuxta hunc ritū. Aspergantur aqua lustrationis: & radant oēs pilos carnis sue. Cunq; lauerint vestimenta sua: & mundati fuerint: tollent bouē de armentis & libamentū eius: similā oleo conspersam. bouē aūt alterū de armento accipies p̄ peccato: & applicabis leuitas coram tabernaculo federis: cōuocata oī multitudine filiorū israel. Cūq; leuite fuerint corā domino: ponent filii israel manus suas super eos: & offeret aaron leuitas munus in conspectu domini a filiis israel: vt seruiant in ministerio eius. Leuite quoq; ponent manus suas super capita boū: e quibus vnum facies pro peccato: & alterū in holocaustū domini: vt depreceris pro eis. Statuesq; leuitas in cōspectu aarō & filiorū eius: & cōsecrabis oblatos domino: ac separabis de medio filiorum israel: vt sint mei: & postea ingrediantur

Ter.Heb.

ירכה עד פרחה מקשה הוא כמראה אשר הראה יהוה את משה כן עשה את המנרה: וידבר יהוה אל משה לאמר: קח את הלוים מתוך בני ישראל וטהרת אתם: וכה תעשה להם לטהרם הזה עליהם מי חטאת והעבירו תער על כל בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו: ולקחו פר בן בקר ומנחתו סלת בלולה בשמן ופר שני בן בקר תקח לחטאת: והקרבת את הלוים לפני אהל מועד והקהלת את כל עדת בני ישראל: והקרבת את הלוים לפני יהוה וסמכו בני ישראל את ידיהם על הלוים: והניף אהרן את הלוים תנופה לפני יהוה מאת בני ישראל והיו לעבד את עבדת יהוה: והלוים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת ואת האחד עלה ליהוה לכפר על הלוים: והעמדת את הלוים לפני אהרן ולפני בניו והנפת אתם תנופה ליהוה: והבדלת את הלוים מתוך בני ישראל והיו לי הלוים: ואחרי כן יבאו הלוים

Transla.Chal.

שדה עד שושנה נגידא היא כחזו דאחזי יי ית משה כן עבד ית מנרתא: ומליל יי עם משה למימר: קריב ית ליואי מגו בני ישראל ותדכי יתהון: וכדין תעביד להון לדכאותהון אדי עליהון מיא דחטאתא ויעברון מספר על כל בשרהון ויחורון לבושיהון וידכון: ויסבון תור בר תורי ומנחתיה סולתא דפילא במשח ותור תנין בר תורי תיסב לחטאתא: ותקריב ית ליואי קדם משכן זמנא ותכנוש ית כל כנשתא דבני ישראל: ותקריב ית ליואי קדם יי ויסמכון בני ישראל ית ידיהון על ליואי: וירים אהרן ית ליואי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהון למפלח ית פולחנא דיי: וליואי יסמכון ית ידיהון על ריש תורי ועביד ית חד חטאתא וית חד עלתא קדם יי לכפרא על ליואי: ותקים ית ליואי קדם אהרן וקדם בנוהי ותרים יתהון ארמא קדם יי: ותפרש ית ליואי מגו בני ישראל ויהון משמשין קדמי ליואי: ובתר כן יעלון ליואי

Interp̄.chal.

hastili eius vsq; ad lilium eius erat ductile iuxta visionem quā ostendit dñs moysi: ita fecit candelabrum. Locutusq; est dñs cuz moyse dicens. Applica leuitas de medio filio℞ israel: τ mundabis eos. et ita facies eis vt mundentur: asperge super eos aquas lustrationis: τ transire facient nouaculā super omnē carnem suam τ lauabunt vestimēta sua τ mundi erunt. Tollentq; vitulū de bobus: τ munus eius erit simila conspersa oleo. Bouem autem secundū tolles de bobus pro peccato. Applicabisq; leuitas coram tabernaculo federis: τ congregabis omnē cetum filiorū israel: et applicabis leuitas coram dño. Et imponent filij israel manus suas super leuitas. Eleuabitq; aaron leuitas eleuatione coram dño a filijs israel: τ erunt ministrantes ministeriū domini. Leuite autē imponent manus suas super caput boum. τ fac vnuz pro peccato τ vnum in holocaustū coram dño ad propiciandu℥ super leuitas. Statuesq; leuitas in conspectu aaron et in conspectu filio℞ eius: τ eleuabis eos eleuatione in conspectu dñi. et separabis leuitas de medio filiorum israel: vt sint ministrantes leuite coram me. Et postea ingredietur leuite

Tex. Heb.

לעבד את אהל מועד וטהרת
אתם והנפת אתם תנופה׃ כי
נתנים נתנים המה לי מתוך בני
ישראל תחת פטרת כל רחם
בכור כל מבני ישראל לקחתי
אתם לי׃ כי לי כל בכור בבני
ישראל באדם ובבהמה ביום
הכתי כל בכור בארץ מצרים
הקדשתי אתם לי׃ ואקח את
הלוים תחת כל בכור בבני ישראל׃
ואתנה את הלוים נתנים לאהרן
ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את
עבדת בני ישראל באהל מועד
ולכפר על בני ישראל ולא יהיה
בבני ישראל נגף בגשת בני
ישראל אל הקדש׃ ויעש משה
ואהרן וכל עדת בני ישראל ללוים
ככל אשר צוה יהוה את משה
ללוים כן עשו להם בני ישראל׃
ויתחטאו הלוים ויכבסו בגדיהם
וינף אהרן אתם תנופה לפני
יהוה ויכפר עליהם אהרן לטהרם׃
ואחרי כן באו הלוים לעבד את
עבדתם באהל מועד לפני
אהרן ולפני בניו כאשר צוה יהוה
את משה על הלוים כן עשו
להם׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃

Primitiua heb.: בכר · לקח · נתן · היה · נגש · עשה · חטא כבס · פנה · כפר · בוא · עבד · דבר

Trāsla. B. Hiero.

tabernaculū federis vt seruiant mihi. Sicqꝫ purificabis & consecrabis eos in oblationē dñi: qm̄ dono donati sunt mihi a filiis israel. Pro primogenitis q̄ aperiūt oēm vuluā in israel accepi eos. Mea sunt enī oia primogenita filiorum israel tā ex hoibus quā ex iumētis. Ex die quo percussi oē primogenitū in terra egypti sanctificaui eos mihi: & tuli leuitas pro cūctis primogenitis filiorū israel: tradidiqꝫ eos dono aaron & filiis eius de medio populi vt seruiant mihi pro israel in tabernaculo federis: & orent pro eis ne sit in populo plaga si ausi fuerint accedere ad sanctuarium. Feceruntqꝫ moyses & aarō & ois multitudo filiorū israel sup leuitis que pceperat dominus moysi. purificatiqꝫ sunt & lauerunt vestimenta sua. Eleuauitqꝫ eos aaron in conspectu dñi & orauit pro eis vt purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram aaron & filiis eius. Sicut preceperat dñs moysi de leuitis ita factum est. Locutusqꝫ est dominus ad moysen dicens.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

ad opandū opa tabnaculi testimonij. ⁊ pu
ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ κα
rificabis eos: ⁊ reddes illos dona: qꝛ
θαριεῖς αὐτούς, καὶ ἀποδώσεις αὐτοὺς δόματα, ὅτι
donū donatū hi mihi sūt de medio
ἀπόδομα ἀποδεδομένον οὗτοί μοί εἰσιν ἐκ μέσου
filiorꝫ israel: pro apientib⁹ oēs vul
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἀντὶ τῶν διανοιγόντων πᾶσαν μή
uā priogenitorꝫ oīum: a filijs israel asum
τραν πρωτοτόκων πάντων, ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ εἴλη
psi eos mihi. qꝛ mihi oē priogenitū in fi
φα αὐτοὺς ἐμοί. ὅτι ἐμοὶ πᾶν πρωτότοκον ἐν τοῖς υἱ
lijs israel: ab hoīe vsqꝫ ad pecus: qua die pcus
οῖς ἰσλ, ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ᾗ ἡμέρᾳ ἐπάτα
si oē priogenitū in tra egypti: sctificaui eos mi
ξα πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύπτου, ἡγίασα αὐτοὺς ἐ
hi: ⁊ accepi leuitas pro oi primoge
μοί, καὶ ἔλαβον τοὺς λευΐτας ἀντὶ παντὸς πρωτοτό
nito in filijs israel: ⁊ reddidi leuitas
κου ἐν υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἀπέδωκα τοὺς λευΐτας
donū donatū aarō ⁊ filijs eius
ἀπόδομα ἀποδεδομένον ἀαρὼν καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ
de medio filiorꝫ israel: ad opandū opa
ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τῶν
filiorꝫ israel in tabnaculo testimonij: ⁊ ppitiādū
υἱῶν ἰσραὴλ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐξιλάσκεσθαι
pro filijs israel ⁊ nō erit in filijs isra
περὶ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ καὶ οὐκ ἔσται ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσρα
el plaga: qñ accesserint ad scta. ⁊
ὴλ πληγή, ὅταν προσεγγίζωσι πρὸς τὰ ἅγια. καὶ
fecit moyses ⁊ aarō ⁊ ois ꝯgregatio filiorꝫ
ἐποίησε μωυσῆς καὶ ἀαρὼν καὶ πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν
israel leuitis sicut pcepit dñs
ἰσραὴλ τοῖς λευΐταις καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ
moysi de leuitis: sic fecerūt eis
μωυσῇ περὶ τῶν λευϊτῶν, οὕτως ἐποίησαν αὐτοῖς
filij israel. ⁊ purificati sūt leuite: ⁊ lauerūt
οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἡγνίσαντο οἱ λευῖται, καὶ ἔπλυναν
vestimēta sua: ⁊ reddidit eos aarō
τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἀπέδωκεν αὐτοὺς ἀαρὼν
donū corā dño. ⁊ ppitiauit pro eis
ἀπόδομα ἔναντι κυρίου. καὶ ἐξιλάσατο περὶ αὐτῶν
aarō purificās eos. ⁊ post hec ingressi
ἀαρὼν ἀφαγνίσας αὐτούς. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσῆλθο
sūt leuite ad ministrādū ministeriū su
σαν οἱ λευῖται τοῦ λειτουργεῖν τὴν λειτουργίαν αὐ
um in tabnaculo testimonij: corā aarō: ⁊ co
τῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, ἔναντι ἀαρὼν, καὶ ἔ
ram filijs eius: sicut pcepit dñs moy
ναντι τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυ
si de leuitis: sic fecerūt eis. ⁊
σῇ περὶ τῶν λευϊτῶν, οὕτως ἐποίησαν αὐτοῖς. καὶ
locut⁹ ē dñs ad moysen: dicēs:
ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων,

B.3 b. Exo. 13.a.t 33.k. Luce. 2.d. · Exo. 13.c.

Transla. Chal.

למפלח ית משכן זמנא ותדכי יתהון ותרים יתהון ארמא ארי אפרשא מפרשין
אינון לי מגו בני ישראל חלף פתח כל וולדא בוכרא כולא מבני ישראל קריבית יתהון
לפולחני: ארי דילי כל בוכרא בבני ישראל באנשא ובבעירא ביומא דקטלית כל
בוכרא בארעא דמצרים אקדשית יתהון קדמי: וקריבית ית ליואי חלף כל בוכרא
בבני ישראל: ויהבית ית ליואי יהיבין לאהרן ולבנוהי מגו בני ישראל למפלח ית
פולחן בני ישראל במשכן זמנא ולכפרא על בני ישראל ולא יהא בבני ישראל
מותא במקרב בני ישראל לקודשא: ועבד משה ואהרן וכל כנשתא דבני ישראל
לליואי ככל די פקיד יי ית משה על ליואי כן עבדו להון בני ישראל: ואדכיאו ליואי
וחורו לבושיהון וארים אהרן יתהון ארמא קדם יי וכפר עליהון אהרן לדכאותהון:
ובתר כן עלו ליואי למפלח ית פולחנהון במשכן זמנא קדם אהרן וקדם בנוהי כמא
דפקיד יי ית משה על ליואי כן עבדו להון: ומליל יי עם משה למימר:

Primitiua chal.: דכה · ילד · קדש · פלח · שכן הוה · קרב · דכה · רום · על פלח שכן

Interp. chal.

vt ministrent in tabernaculo federis: ⁊ vnges eos: et eleuabis eos eleuatione. Quoniā separatione separati sunt mihi de medio filiorꝫ israel pro omni primogenito aperiente omnē vuluā de filijs israel: applicaui eos ad cultū meū. Quia meū est omne primogenitum in filijs israel in hominibus ⁊ in iumētis: in die quo interfeci omne primogenitū in terra egypti sanctificaui eos corā me. Applicauiqꝫ leuitas pro omni primogenito filiorꝫ israel: dediqꝫ leuitas datos dono aaron ⁊ filijs eius de medio filiorꝫ israel: vt seruiant pro filijs israel in tabernaculo federis ad ppiciandū p filijs israel: vt nō sit in filijs israel mors: cū accesserit ad sanctuariū. Fecitqꝫ moyses ⁊ aaron ⁊ ois cōgregatio filiorꝫ israel sup leuitis: iuxta oia que preceperat dñs moysi de leuitis: ita fecerūt eis filij israel: ⁊ mundati sunt leuite: ⁊ lauauerūt vestimēta sua: ⁊ eleuauit eos aaron eleuatione corā dño. ⁊ expiauit eos aaron vt emundarētur. Et postea ingressi sunt leuite ad ministrandum ministeriū suum in tabernaculo federis coram aaron ⁊ coram filijs eius: sicut preceperat dominus moysi super leuitas: ita fecerunt eis. Locutusqꝫ est dominus cum moyse dicens.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

hoc est qđ pro leuitis: a qnqꝫ ⁊ vi
τοῦτό ἐστι τὸ περὶ τῶν λευιτῶν, ἀπὸ πέντε καὶ εἰ
ginti anis ⁊ supra: introibūt ad ministrādū
κοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, εἰσελεύσονται λειτουργεῖν
ministeria in opib⁹ in tabnaculo testimonij. ⁊
λειτουργίας ἐν ἔργοις ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ
a qnqgita anis discedet a mini
ἀπὸ πεντηκονταέτους ἀποστήσεται ἀπὸ τῆς λειτουρ
sterio ⁊ nō opabit āpli⁹. ⁊ ministrabit cū
γίας καὶ οὐκ ἐργᾶται ἔτι. καὶ λειτουργήσει μετὰ
fribus suis in tabnaculo testimōij ad custodiēdū
ἀδελφῶν αὐτοῦ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου φυλάσσειν
custodias: opa āt nō opabit. sic facies
τὰς φυλακάς, ἔργα δὲ οὐκ ἐργᾶται. οὕτως ποιήσεις
leuitis in custodijs suis.
τοῖς λευΐταις ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν. Ca. 9.

A

Et locut⁹ ē dñs ad moysen in dese
Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν ἐν τῇ ἐρή
to sinai in āno scdo egressorꝫ eo
μῳ σινὰ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ ἐξελθόντων αὐ
rū de tra egypti: in mēse pmo: di
τῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, λέ
cēs: dic: ⁊ faciāt filij israel pas
γων, εἶπον, καὶ ποιείτωσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ πά
cha iuxta tēp⁹ suū: qrta ⁊ decima die
σχα καθ' ὥραν αὐτοῦ, τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέ
mēsis pmi ad vespaꝫ facie
ρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου πρὸς ἑσπέραν ποιήσε
tis illđ: iuxta tēp⁹ suū. fm legē ei⁹:
τε αὐτό, κατὰ καιρὸν αὐτοῦ. κατὰ τὸν νόμον αὐ
⁊ iuxta ꝯparationē ei⁹ facies illđ.
τοῦ, καὶ κατὰ σύγκρισιν αὐτοῦ ποιήσεις αὐτό.
⁊ locut⁹ ē moyses filijs israel face
καὶ ἐλάλησε μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ποιῆ
re pascha: incipiēte quarta deci
σαι τὸ πάσχα, ἐναρχομένου τῇ τεσσαρεσκαιδε
ma die mēsis in deserto sinai si
κάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ σινᾶ, κα
cut pcepit dñs moysi: sic fecerūt
θὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, οὕτως ἐποίησαν
filij israel. ⁊ venerūt viri q erāt
οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ παρεγένοντο οἱ ἄνδρες οἳ ἦσαν
immūdi sup aīa hoīs: ⁊ nō potue
ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, καὶ οὐκ ἠδύναν
rūt facere pascha in die illa ⁊ ac
το ποιῆσαι τὸ πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ προ
cesserūt corā moyse ⁊ aarō in illa
σῆλθον ἐναντίον μωυσῆ καὶ ἀαρὼν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡ
die. ⁊ dixerūt viri illi ad eos: nos
μέρᾳ. καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι πρὸς αὐτούς, ἡμεῖς
immūdi sup aīa hoīs nunqđ frau
ἀκάθαρτοι ἐπὶ ψυχὴν ἀνθρώπου, μὴ οὖν ὑστερή
demur: ad offerēdū donū
σωμεν, ὥστε προσενέγκαι τὸ δῶρον

D · B

Trāsla. B. Hiero.

Hec est lex leuitarum. A viginti quinqꝫ annis & supra ingredientur: vt ministrent in tabernaculo federis. Cumqꝫ quinquagesimum annū etatis impleuerint: seruire cessabunt. eruntqꝫ ministri fratrū suorū in tabernaculo federis vt custodiāt q̄ sibi fuerit comendata. opa āt ipsa nō faciāt. Sic dispōes leuitis in custodiis suis. Ca. 9.

Locutus est dñs ad moysen in deserto sinai: āno secūdo postq̄ egressi sunt de terra egypti: mense primo: dicens. Faciant filii israel phase in tpe suo quartadecima die mensis huius ad vesperā iuxta omnes cerimonias & iustificationes eius. Precepitqꝫ moyses filiis israel vt facerēt phase. Qui fecerunt tempore suo quartadecima die mēsis ad vesperā in mōte sinai. Iuxta omnia que mandauerat dominus moysi fecerunt filii israel. Ecce autem quidam immundi super aīa hominis qui non poterāt facere phase in die illo: accedentes ad moysen & aaron: dixerunt eis. Immūdi sumus super anima hominis. quare fraudamur vt nō valeamus oblationē offerre

Tex. Heb.

זאת אשר ללוים מבן חמש
ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא
צבא בעבדת אהל מועד׃ ומבן
חמשים שנה ישוב מצבא
העבדה ולא יעבד עוד׃ ושרת
את אחיו באהל מועד לשמר
משמרת ועבדה לא יעבד ככה
תעשה ללוים במשמרתם׃

Ca. ix.

וידבר יהוה אל משה במדבר סיני
בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים
בחדש הראשון לאמר׃ ויעשו בני
ישראל את הפסח במועדו׃
בארבעה עשר יום בחדש הזה בין
הערבים תעשו אתו במעדו ככל
חקתיו וככל משפטיו תעשו אתו׃
וידבר משה אל בני ישראל
לעשת הפסח׃ ויעשו את הפסח
בראשון בארבעה עשר יום לחדש
בין הערבים במדבר סיני ככל אשר
צוה יהוה את משה כן עשו בני
ישראל׃ ויהי אנשים אשר היו
טמאים לנפש אדם ולא יכלו
לעשת הפסח ביום ההוא ויקרבו
לפני משה ולפני אהרן ביום
ההוא׃ ויאמרו האנשים ההמה
אליו אנחנו טמאים לנפש אדם
למה נגרע לבלתי הקריב את

Primitiua heb.: עלה בוא · שוב · עבד · שמר · עשה · שנה יצא · רבע · שפט · דבר · היה · עשה קרב · פנה · אמר · גרע

Transla. Chal.

דא די לליואי מבר עשרין וחמש שנין ולעלא ייתי לחילא חילא בפלחן משכן זמנא:
ומבר חמשין שנין יתוב מחיל פולחנא ולא יפלח עוד: וישמש עם אחוהי במשכן
זמנא למטר מטרא ופולחן לא יפלח כדין תעביד לליואי במטרתהון: Ca. ix.
ומליל יי עם משה במדברא דסיני בשתא תנינא למפקהון מארעא דמצרים בירחא
קדמאה למימר: ויעבדון בני ישראל ית פסחא בזמניה: בארבעת עשרא יומא בירחא
הדין בין שמשיא תעבדון יתיה בזמניה ככל גזרתיה וככל דחזי ליה תעבדון יתיה:
ומליל משה עם בני ישראל למעבד פסחא: ועבדו ית פסחא בניסן בארבעת עשרא
יומא לירחא בין שמשיא במדברא דסיני ככל די פקיד יי ית משה כן עבדו בני ישראל:
והוו גבריא דהוו מסאבין לטמא נפשא דאנשא ולא יכילו למעבד פסחא ביומא
ההוא וקריבו קדם משה וקדם אהרן ביומא ההוא: ואמרו גבריא האנון ליה אנחנא
מסאבין לטמא נפשא דאנשא למא נתמנע בדיל דלא לקרבא ית

Interp. chal.

Ista est lex leuitarū. a viginti qnqꝫ annis ⁊ supra ingredietur vt per turmas suas seruiāt in tabernaculo federis: ⁊ a qnquaginta annis reuertent ab exercitu ministrātiū: ⁊ nō seruiēt amplius. Ministrabūtqꝫ cū fribus suis in tabernaculo federis vt custodiāt custodiam: ⁊ seruitute non seruient. Ita facies leuitis in custodijs suis. Ca. 9.

Locutusqꝫ est dñs cum moyse in deserto sinai in anno scđo egressionis eorꝫ de terra egypti in mense primo dicens. Faciant filij israel phase in tpe suo: in quartadecima die mensis huius ad vesperaꝫ facietis illud in tpe suo: iuxta omnē ritū suū ⁊ iuxta oia q̄ ei pertinēt facietis illud. Locutusqꝫ est moyses cum filijs israel vt facerēt phase. Fecerūtqꝫ phase in mense nisan in quartadecima die mēsis ad vesperā in deserto sinai: iuxta oia que preceperat dñs moysi: ita fecerūt filij israel. Fuerūtqꝫ quidā viri qui erant immundi pro immūditia aīe hominis: ⁊ non potuerunt facere phase in die illo. Accesserūtqꝫ in ꝯspectū moysi ⁊ in conspectū aaron in die illo: atqꝫ dixerūt ei viri illi. Nos sumus immūdi pollutione anime hominis: quare prohibemur vt non offeramus

Primitiua chal.: שנה עלה אתא · תוב פלח שמש · נטר עבר · דבר חנה נפק · אמר רבע · חזה · עבד · הוה סאב · מנע

קרבן יהוה במעדו בתוך בני ישראל ׃ ויאמר אלהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה יהוה לכם ׃ וידבר יהוה אל משה לאמר ׃ דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח ליהוה ׃ בחדש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יעשו אתו על מצות ומררים יאכלהו ׃ לא ישאירו ממנו עד בקר ועצם לא ישברו בו ככל חקת הפסח יעשו אתו ׃ והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וחדל לעשות הפסח ונכרתה הנפש ההוא מעמיה כי קרבן יהוה לא הקריב במעדו חטאו ישא האיש ההוא ׃ וכי יגור אתכם גר ועשה פסח ליהוה כחקת הפסח וכמשפטו כן יעשה חקה אחת יהיה לכם ולגר ולאזרח הארץ ׃ וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן לאהל העדת ובערב יהיה על המשכן כמראה אש עד בקר ׃ כן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה אש לילה ׃ ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן

domino in tẽpore suo inter filios israel. Quibus respõdit moyses. State vt cõsulã quid pcipiat dominus de vobis. Locutusq̃ẽ dominus ad moysen dicẽs. Loquere filiis israel. Homo qui fuerit immundus super aĩa: siue in via pcul in gente vestra faciat phase domino in mense secũdo quartadecima die mensis ad vesperã: cũ azymis & lactucis agrestibus comedent illud. Non relinquent ex eo quippiã vsq̃ mane: & os eius nõ cõfringent. omnem ritũ phase obseruabũt. Si quis aũt & mundus est & in itinere non fuit & tamen nõ fecit phase: exterminabitur aĩa illa de populis suis. quia sacrificiũ dño nõ obtulit tpe suo. Peccatum suũ ipse portabit. Peregrinus quoq̃ & aduena si fuerit apud vos facient phase dño iuxta cerimõias & iustificatiões suas. Preceptũ idẽ erit apud vos tã aduene q̃ indigene. Igitur die qua erectũ est tabernaculũ operuit illud nubes. A vespere aũt super tentorium erat quasi species ignis vsq̃ mane. Sic fiebat iugiter. Per diem operiebat illud nubes: & per noctem quasi species ignis. Cunq̃ ablata fuisset nubes que tabernaculũ ptegebat: tunc

κυρίῳ κατὰ καιρὸν αὐτοῦ, ἐν μέσῳ υἱῶν Ἰσραήλ; καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Μωυσῆς, στῆτε αὐτοῦ, καὶ ἀκούσομαι τί ἐντελεῖται κύριος περὶ ὑμῶν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, λέγων, ἄνθρωπος ἄνθρωπος, ὃς ἂν γένηται ἀκάθαρτος ἐπὶ ψυχῇ ἀνθρώπου, ἢ ἐν ὁδῷ μακρὰν ὑμῖν, ἢ ἐν ταῖς γενεαῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσει τὸ πάσχα τῷ κυρίῳ ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ, ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ πρὸς ἑσπέραν ποιήσουσιν αὐτό, ἐπ᾽ ἀζύμων καὶ πικρίδων φάγονται αὐτό. οὐ καταλείψουσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ πρωΐ, καὶ ὀστοῦν οὐ συντρίψουσιν ἀπ᾽ αὐτοῦ. κατὰ τὸν νόμον τοῦ πάσχα ποιήσουσιν αὐτό. καὶ ἄνθρωπος, ὃς ἂν καθαρὸς ᾖ, καὶ ἐν ὁδῷ μακρὰν οὐκ ἔστι, καὶ ὑστερήσῃ ποιῆσαι τὸ πάσχα, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, ὅτι τὸ δῶρον κυρίῳ οὐ προσήνεγκε κατὰ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, ἁμαρτίαν αὐτοῦ λήψεται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἐὰν δὲ προσέλθῃ πρὸς ὑμᾶς προσήλυτος ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, καὶ ποιήσει τὸ πάσχα κυρίῳ κατὰ τὸν νόμον τοῦ πάσχα, καὶ κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ, οὕτως ποιήσει αὐτό. νόμος εἷς ἔσται ὑμῖν, καὶ τῷ προσηλύτῳ, καὶ τῷ αὐτόχθονι τῆς γῆς. καὶ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἐστάθη ἡ σκηνή, ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη τὴν σκηνὴν τὸν οἶκον τοῦ μαρτυρίου. καὶ τὸ ἑσπέρας ἦν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὡς εἶδος πυρὸς ἕως πρωΐ. οὕτως ἐγίνετο διαπαντός, ἡ νεφέλη ἐκάλυπτεν αὐτὴν ἡμέρας, καὶ εἶδος πυρὸς τὴν νύκτα. καὶ ἡνίκα ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς σκηνῆς, καὶ μετὰ ταῦτα

Interp. chal.

oblationẽ dñi in tempore suo in medio filiorũ israel. Dixitq̃ eis moyses. Expectate donec audiã quid precipiat dñs super re vestra. Locutusq̃ est dñs cũ moyse dicens. Loquere cũ filiis israel dicens. Vir vir ex vobis aut de generationibus vestris qui fuerit immũdus pollutione aĩe hominis aut in via longinqua: faciet phase corã dño: in mense secũdo in quartadecima die mensis ad vesperã facient illud: cum azymis et herbis amaris comedẽt illud. non relinquẽt ex eo vsq̃ mane: & os nõ cõfringent in eo: iuxta omnẽ ritũ phase facient illud. Vir autẽ qui fuerit mundus & in itinere non fuerit: & desierit facere phase: exterminabitur homo ille de populo suo: quia oblationẽ dñi nõ obtulit in tẽpore suo. peccatũ suũ suscipiet vir ille. Et quãdo peregrinatus fuerit apud vos peregrinus: et fecerit phase corã dño: iuxta ritum phase & sicut ei pertinet ita faciet. preceptũ vnum erit vobis & peregrinis atq̃ indigenis terre. In die autẽ qua erectum est tabernaculũ cooperuit nubes tabernaculũ testimonii: & in vespere erat super tabernaculũ quasi visio ignis vsq̃ mane. Sic erat iugiter: nubes operiebat illud & visio ignis per noctẽ. Et cum eleuata fuisset nubes desuper tabernaculum: postea

יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן שם הענן שם יחנו בני ישראל ׃ על פי יהוה יסעו בני ישראל ועל פי יהוה יחנו כל ימי אשר ישכן הענן על המשכן יחנו ׃ ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני ישראל את משמרת יהוה ולא יסעו ׃ ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על המשכן על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו ׃ ויש אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם ולילה ונעלה הענן ונסעו ׃ או ימים או חדש או ימים בהאריך הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלתו יסעו ׃ על פי יהוה יחנו ועל פי יהוה יסעו את משמרת יהוה שמרו על פי יהוה ביד משה ׃

Cap. x.

וידבר יהוה אל משה לאמר ׃ עשה לך שתי חצוצרת כסף מקשה תעשה אתם והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות ׃ ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד ׃ ואם באחת יתקעו ונועדו

proficiscebãtur filii israel. & in loco vbi stetisset nubes: ibi castrametabãtur. Ad imperium dñi proficiscebãtur: & ad imperiũ illius figebant tabernaculũ. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum: manebant in eodẽ loco. & si euenisset vt multo tẽpore mãeret super illud: erãt filii israel in excubiis domini & non proficiscebãtur quotquot diebus fuisset nubes super tabernaculũ. Ad imperium domini erigebant tentoria: & ad imperiũ illius deponebãt. Si fuisset nubes a vespere vsq̃ mane: & statim diluculo tabernaculũ reliqsset pficiscebantur. & si post diẽ & noctẽ recessisset: dissipabant tẽtoria. Si vero biduo aut vno mẽse vel longiori tẽpore fuisset super tabernaculũ: mãebãt filii israel in eodẽ loco & nõ pficiscebãtur. statim ãt vt recessisset: mouebãt castra. Per verbum dñi figebãt tẽtoria. & per verbũ illius pficiscebãtur. erãtq̃ ĩ excubiis dñi iuxta ĩperiũ eius per manũ moysi. Ca. 10

Locutusq̃ est dñs ad moysen dicẽs: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles. quibus cõuocare possis multitudinẽ qñ mouẽda sũt castra. Cũq̃ increpueris tubis: cõgregabitur ad te ois turba ad ostium tabernaculi federis. Si semel clangueris venient

ἀπῆραν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. καὶ ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἂν ἔστη ἡ νεφέλη, ἐκεῖ παρενεβάλοσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. διὰ προστάγματος κυρίου παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, καὶ διὰ προστάγματος κυρίου ἀπαροῦσιν πάσας τὰς ἡμέρας ἐν αἷς σκιάζει ἡ νεφέλη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. καὶ ὅταν ἐφέλκηται ἡ νεφέλη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡμέρας πλείους, καὶ φυλάξονται οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ τὴν φυλακὴν τοῦ κυρίου, καὶ οὐμὴ ἐξάρωσι. καὶ ἔσται ὅταν σκεπάζῃ ἡ νεφέλη ἡμέρας ἀριθμῷ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, διὰ φωνῆς κυρίου παρεμβαλοῦσι, καὶ διὰ προστάγματος κυρίου ἀπαροῦσι. καὶ ἔσται ὅταν γένηται ἡ νεφέλη ἀφ᾽ ἑσπέρας ἕως πρωΐ, καὶ ἀναβῇ ἡ νεφέλη τὸ πρωΐ, καὶ ἀπαροῦσιν ἡμέρας ἢ νυκτός, μηνὸς ἡμέρας πλεοναζούσης τῆς νεφέλης σκιαζούσης ἐπ᾽ αὐτῆς, παρεμβαλοῦσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, καὶ οὐμὴ ἀπαροῦσιν. ὅτι διὰ προστάγματος κυρίου ἀπαροῦσι. τὴν φυλακὴν κυρίου ἐφυλάξαντο διὰ προστάγματος κυρίου ἐν χειρὶ Μωυσῆ. Ca. 10

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωυσῆν, λέγων, ποίησον σεαυτῷ δύο σάλπιγγας ἐλατάς, ἀργυρᾶς ποιήσεις αὐτάς. καὶ ἔσονταί σοι ἀνακαλεῖν τὴν συναγωγήν, καὶ ἐξαίρειν τὰς παρεμβολάς. καὶ σαλπιεῖς ἐν αὐταῖς, καὶ συναχθήσεται πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἐπὶ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. ἐὰν δὲ ἐν μιᾷ σαλπίσωσι, προσελεύσονται

Interp. chal.

pficiscebãtur filii israel: & ĩ loco vbi manebat nubes: ibi manebãt filii israel. p verbũ dñi pficiscebant filii israel: & p verbũ dñi castrametabãtur. Cũctis dieb9 q̃bus mãebat nubes sup tabernaculũ: manebãt illi. et qñ longo tpe manebat nubes sup tabernaculũ & diebus multis: custodiebãt filii israel custodiã verbi dñi: & nõ pficiscebant. Et si erat nubes sup tabnaculũ diebus paucis: iuxta verbũ dñi manebãt: & iuxta verbũ dñi pficiscebant. & aliqñ erat nubes a vespe vsq̃ mãe et eleuabat nubes mane: & pficiscebãtur: aut post diẽ et noctẽ eleuabat nubes: & pficiscebãtur. Aut duobus diebus vel vno mẽse aut longiori tpe: tanto tpe q̃nto manebat nubes sup tabernaculũ: manebãt filii israel: & nõ pficiscebant. Et qñ eleuabat: pficiscebãtur. iuxta verbũ dñi manebãt: & iuxta verbuz domini proficiscebãtur: custodiã verbi dñi custodiebãt iuxta verbum dñi per manum moysi. Ca. 10.

Locutusq̃ est dñs cũ moyse dicẽs. Fac tibi duas tubas: de argẽto ductili facies eas: & erunt tibi ad cõuocandã cõgregationẽ & ad mouẽda castra. & clangẽt cũ eis: & cõuenient ad te ois cõgregatio ad ostiũ tabernaculi federis. & si cum vna clanguerint: cõueniẽt

אליך הנשיאים ראשי אלפי
ישראל: ותקעתם תרועה ונסעו
המחנות החנים קדמה: ותקעתם
תרועה שנית ונסעו המחנות
החנים תימנה תרועה יתקעו
למסעיהם: ובהקהיל את הקהל
תתקעו ולא תריעו: ובני אהרן
הכהנים יתקעו בחצצרות והיו
לכם לחקת עולם לדרתיכם: וכי
תבאו מלחמה בארצכם על הצר
הצרר אתכם והרעתם בחצצרת
ונזכרתם לפני יהוה אלהיכם
ונושעתם מאיביכם: וביום
שמחתכם ובמועדיכם ובראשי
חדשיכם ותקעתם בחצצרת
על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם
והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם
אני יהוה אלהיכם: ויהי בשנה
השנית בחדש השני בעשרים
בחדש נעלה הענן מעל
משכן העדת: ויסעו בני ישראל
למסעיהם ממדבר סיני וישכן
הענן במדבר פארן: ויסעו
בראשנה על פי יהוה ביד משה:
ויסע דגל מחנה בני יהודה
בראשנה לצבאתם ועל צבאו
נחשון בן עמינדב: ועל צבא

נשא · רוש · חנה חנה · שנה · חנן · נסע קהל · עלם דור · בוא לחם צור · רוע · זכר פנה · ישע · שנה · עלה · היה · שנה · עלה · שכן עדד נסע · דבר שכן · פה · חנה

ᵐad teⁿprincipes &ᵒ capitaᵖmultitudinis ᵠisrael. ʳSi aūt prolixior atq; cōcisusˢclāgorᵗicrepuerit: ᵘmouebuntᵘcastra primiˣqui sūtʸad oriētalē plagā. In ᵇsecundo aūt sonituˢ& pariᵃvlulatu tubeᶜleuabūtᵈtētoriaᵉq hītantᶠad meridiem. & iuxta hunc modū reliqui faciētᵍvlulātibus tubisⁱi pfectione. ᵏQñ āt cōgregādus ēᵐpopulus:ⁿsimplex tubarū clāgor erit:ᵒ& nō cōcise ᵖvlulabūt. ᵠFilii aūt ʳaaron ˢsacerdotisᵗclāgētᵘtubis ˣeritq; hocʸlegitimūᵃsepiternūᵇin gñatiōibus vrīs. ᶜSiᵈexieritisᵉad bellūᶠde terra vrāᵍcōtraʰhostesⁱqui dimicant aduersumᵏvos: ˡclāgetis vlulātibusᵐtubis:ⁿ& erit recordatio vrīᵒcorāᵖdño ᵠdeo vestro:ʳvt eruaminiˢde manibusᵒinimicorū vrōrū. ᵗSi qñ habebitisᵘepulūˣ& dies festos ʸ& calēdas:ᵃcanetisᵇtubisᶜsupᵈholocaustis ᵉ& ᵍpacificisᶠvictimis: ʰvt sintⁱvobisᵏi recordationēᵐdei vestri. ⁿEgoᵒdñs ᵖdeus vester. ʳAnno ˢsecundoᵗmense ᵘsecundoˣvicesima die ʸmensisᶻeleuata estᵃnubesᵇde ᶜtabernaculo ᵈfederis. ᵉProfectiq; suntᶠfiliiᵍisraelʰp turmas suasⁱde deserto ᵏsinai: ˡ& recubuit ᵐnubesⁿin solitudine ᵒpharan. ᵖMoueruntq; castraᵠprimiʳiuxta ˢīperiumᵗdominiᵘper manū ˣmoysiᵇfiliiᶜiudaᵈp turmas suas: quorū priceps erat ʰnaasonⁱfiliusᵏaminadab. ˡIn

ad te oēs principes duces israel. τ clangetis signū: τ leuabūtur castra castrametantia ad oriētē. τ clangetis signū secūdū:
πρὸς σὲ πάντες οἱ ἄρχοντες ἀρχηγοὶ Ἰσραήλ. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατ' ἀνατολάς. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν δευτέραν,
τ leuabūtur castra castrametātia ad austrū. τ clangetis signū tertiū: τ leuabūtur castra castrametātia iuxta mare. τ
καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι κατὰ λίβα. καὶ σαλπιεῖτε σημασίαν τρίτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι παρὰ θάλασσαν. καὶ
clangetis signū quartū: τ leuabūtur castra castrametātia ad aqlonē. signū clangēt in eleuatiōe eoꝝ. τ qñ ɔgregaueritis synagogā: clangetis: τ nō signū. τ filij aarō
σαλπιεῖτε σημασίαν τετάρτην, καὶ ἐξαροῦσιν αἱ παρεμβολαὶ αἱ παρεμβάλλουσαι πρὸς βορρᾶν. σημασίᾳ σαλπιοῦσιν ἐν τῇ ἐξάρσει αὐτῶν. καὶ ὅταν συναγάγητε τὴν συναγωγήν, σαλπιεῖτε, καὶ οὐ σημασίᾳ. καὶ οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν
sacerdotes clangēt tubis. τ erit vobis legitimū sempiternū in gñatiōibus vr̄is. si āt exieritis ad bellū in terra vr̄a ad aduersarios resistētes vobis: τ significabitis tubis: τ recordatio erit corā dño deo vr̄o: τ saluabimini ab inimicis vr̄is. τ in diebꝰ letitie vr̄e: τ in festitatibꝰ vr̄is: τ in neomenijs vr̄is: clangetis tubis in holocaustis τ in sacrificijs salutariū vr̄aꝝ. τ erit vobis in recordationē corā deo vr̄o: ego dñs deꝰ vr̄. τ factū est in āno secūdo in mēse scdo vigesima mēsis: ascēdit nubes de tabnaculo testimonij. τ pfecti sūt filij israel cū turmis suis de deserto sinai. τ stetit nubes in deserto pharā. τ pfecti sūt pmi p vocē dñi in manu moysi. τ pfecti sūt ordo castroꝝ filioꝝ iuda primi cū exercitu suo. τ sup exercitu eoꝝ: naasson filiꝰ aminadab. τ sup exercitu
ἱερεῖς σαλπιοῦσι ταῖς σάλπιγξι. καὶ ἔσται ὑμῖν νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. ἐὰν δὲ ἐξέλθητε εἰς πόλεμον ἐν τῇ γῇ ὑμῶν πρὸς τοὺς ὑπεναντίους τοὺς ἀνθεστηκότας ὑμῖν, καὶ σημανεῖτε ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἀναμνησθήσεσθε ἔναντι κυρίου θεοῦ ὑμῶν, καὶ διασωθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς εὐφροσύνης ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν, καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις ὑμῶν, σαλπιεῖτε ταῖς σάλπιγξιν ἐπὶ τοῖς ὁλοκαυτώμασι καὶ ἐπὶ ταῖς θυσίαις τῶν σωτηρίων ὑμῶν. καὶ ἔσται ὑμῖν εἰς ἀνάμνησιν ἔναντι τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ἐγώ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ εἰκάδι τοῦ μηνός, ἀνέβη ἡ νεφέλη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐξῆραν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ σὺν ἀπαρτίαις αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ σινᾶ. καὶ ἔστη ἡ νεφέλη ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ φαράν. καὶ ἐξῆραν πρῶτοι διὰ φωνῆς κυρίου ἐν χειρὶ μωυσῆ. καὶ ἐξῆραν τάγμα παρεμβολῆς υἱῶν ἰούδα πρῶτοι σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, ναασσὼν υἱὸς ἀμιναδάβ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως

Priuatiua chal.

רבב ראש · נטל · כנש רבב · קום דור עול · נגח עיק טוב · פרק חדה יעד · עלה הוה · תנה סלק עלה · דבר · אמר שרא

Interp. chal.

ad te principes capita milliū israel. Clangetisq; vlulatione: τ mouebūt castra illi q̄ sunt ad orientalē plagam. Clangetisq; iterū vlulatione: τ mouebūt castra illi q̄ habitāt ad australē plagā: vlulatione clangēt in pfectione sua. Et qñ cōgregāda est ecclesia: clangetis et nō vlulabitis. Filij aūt aaron sacerdotes clangent tubis: τ erit vobis in legitimū sempiternū in gñatiōibus vr̄is. Et qñ ingressi fueritis ad pliandū in terra vr̄a cōtra hostes q̄ tribulant vos: clangetis tubis: vt veniat recordatio vestri in bonū corā dño deo vr̄o: vt eruamini de inimicis vr̄is, et in die letitie vr̄e τ in solemnitatibus vr̄is τ in kalendis vr̄is clangetis tubis sup holocaustis vr̄is τ sup hostiis scificationū vr̄aꝝ: et erunt vobis in recordationē corā deo vr̄o: ego dñs deus vr̄. Et factū est in anno secūdo in mēse scdo in vicesima die mēsis eleuata ē nubes desup tabernaculū testimonij. Profectiq; sunt filij israel per māsiones suas a deserto sinai: τ māsit nubes in deserto pharā. Profectiq; sunt pmo iuxta verbū dñi per manū moysi. Discessitq; primo vexillū castroꝝ filioꝝ iuda p turmas suas: τ sup exercitū eius erat princeps naason filius aminadab. et super exercitum

Transla. Chal.

לותך רברביא רישי אלפיא דישראל ותתקעון יבבא ויטלון משריתא דשרן קדומא:
ותתקעון יבבא תנינות ויטלון משריתא דשרן דרומא יבבא יתקעון למטלניהון:
ובמכנש ית קהלא תתקעון ולא תיבבון: ובני אהרן כהניא יתקעון בחצוצרתא ויהון לכון
לקים עלם לדריכון: וארי תיעלון לאגחא קרבא בארעכון על מעיקי דמעיקין לכון
ותיבבון בחצוצרתא וייעול דוכרנכון לטבא קדם יי אלהכון ותתפרקון מסנאיכון:
וביום חדותכון ובמועדיכון ובראשי ירחיכון ותתקעון בחצוצרתא על עלותכון ועל
נכסת קודשיכון ויהון לכון לדוכרנא קדם אלהכון אנא יי אלהכון: והוה בשתא
תניתא בירחא תנינא בעשרין בירחא אסתלק ענגא מעלוי משכנא דסהדותא:
ונטלו בני ישראל למטלניהון ממדברא דסיני ושרא ענגא במדברא דפארן: ונטלו
בקדמיתא על מימרא דיי בידא דמשה: ונטל טקס משרית בני יהודה בקדמיתא
לחיליהון ועל חיליה נחשון בר עמינדב ועל חילא

tribꝰ filioꝝ issachar: nathanael filiꝰ sobar. τ sup exercitu tribꝰ filioꝝ zabulō: eliab: filiꝰ helon. et deponēt tabernaculū: τ pficiscent filij gerson: et filij merari: portantes tabernaculū. τ pficiscentur ordo castroꝝ rubē cū exercitu suo. τ sup exercitu eoꝝ elisur: filiꝰ sedeur. et sup exercitu tribꝰ filioꝝ symeon: salamiel: filiꝰ surisadai. et sup exercitu tribus filioꝝ gad: elisaph filius rhaguel. τ pficiscēt filij caath portātes scta. τ statuēt tabernaculū donec veniāt. τ pficiscent ordo castroꝝ ephraim: cū exercitu suo. τ sup exercitu eoꝝ elisama: filiꝰ emiud. τ sup exercitu tribus filioꝝ manasse: gamaliel filius phadasur. et sup exercitu tribus filioꝝ beniamin: abidan filiꝰ gedeonis. τ pficiscent ordines castroꝝ filioꝝ dan nouissimi oīm castroꝝ cū exercitu suo. τ sup exercitu suo: abiezer filiꝰ amisadai. τ sup exercitu tribus filioꝝ aser: phegiel: filius ochrā. τ sup exercitu tribus filioꝝ neptalim: ahira filiꝰ henā. he militie filioꝝ israel. τ pfecti sūt cū exercitu suo. τ dixit moyses iobab filio rhaguel madianite socero moysi. pficiscimur nos in locū quē dixit dñs: hūc dabo vobis. veni nobiscū: τ bene tibi faciemus:
τῆς φυλῆς υἱῶν ἰσσαχάρ, ναθαναὴλ, υἱὸς σωγάρ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν ζαβουλών, ἐλιὰβ, υἱὸς χελών. καὶ καθελοῦσι τὴν σκηνήν, καὶ ἐξαροῦσιν οἱ υἱοὶ γεδσὼν καὶ οἱ υἱοὶ μεραρί, αἴροντες τὴν σκηνήν. καὶ ἐξῆραν τάγμα παρεμβολῆς ῥουβὴν σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐλισούρ, υἱὸς σεδιούρ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν συμεών, σαλαμιήλ, υἱὸς σουρισαδαί. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν γάδ, ἐλισὰφ ὁ τοῦ ῥαγουήλ. καὶ ἐξαροῦσιν οἱ υἱοὶ καὰθ αἴροντες τὰ ἅγια. καὶ στήσουσι τὴν σκηνὴν ἕως παραγένωνται. καὶ ἐξαροῦσι τάγμα παρεμβολῆς ἐφραίμ, σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐλισαμά, υἱὸς ἐμιούδ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν μανασσῆ, γαμαλιὴλ ὁ τοῦ φαδασσούρ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν βενιαμίν, ἀβιδὰν ὁ τοῦ γαδεωνί. καὶ ἐξαροῦσι τάγματα παρεμβολῆς υἱῶν δὰν ἔσχατοι πασῶν τῶν παρεμβολῶν σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, ἀβιέζερ ὁ τοῦ ἀμισαδαΐ. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν ἀσήρ, φαγαιήλ, υἱὸς ἐχράν. καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως φυλῆς υἱῶν νεφθαλίμ, ἀχιρέ, υἱὸς αἰνάν. αὗται αἱ στρατιαὶ υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐξῆραν σὺν δυνάμει αὐτῶν. καὶ εἶπε μωυσῆς τῷ ἰωβὰβ υἱῷ ῥαγουὴλ τῷ μαδιανίτῃ γαμβρῷ μωυσῆ. ἐξαίρομεν ἡμεῖς εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπε κύριος, τοῦτον δώσω ὑμῖν. δεῦρο μεθ᾿ ἡμῶν, καὶ εὖ σε ποιήσομεν,

ⁿtribuᵒfiliorūᵖisachar fuit princeps ᵠnathanael ʳfiliꝰˢsuar. ᵗInˣtribuʸzabulon erat princeps ᵃeliabᵇfiliusᶜhelon. ᵈDepositūq; estᵉtabernaculū: qd̄ portantes ᶠegressi suntᵍfiliiʰgersonⁱ&ᵏmerari. ⁿProfectiq; sunt & filii ᵠrubenʳp turmas & ordinē suū: quorū princeps eratᵘelisurᵗfiliusʸsedeur. ᶻIn ᵇtribu aūtᶜfiliorūᵈsymeon priceps fuit ᵉsalamihelᶠfiliusᵍsurisaddai. ʰPorro inᵏtribu ᵐgad erat princeps ⁿheliasaph ᵒfiliusᵖduel. ᵠProfectiq; sunt &ʳcaathite:ˢportātesᵗsctūariū. Tā diuˣtabernaculūᵘportabatur: ʸdonecᵃvenirent ad erectiōis locū. ᵇMouerunt ᵈcastra &ᶜfiliiᶠeffraim ᵍp turmas suas:ʰinⁱquorū exercitu priceps eratᵏelisamaˡfiliusᵐāmiud. ⁿIn ᵖtribu ātᵠfiliorū ʳmanasse priceps fuitˢgamalielᵗfiliꝰᵘphadassur: ˣ& ī ʸtribuᶜbeniamin erat dux ᵈabidanᵉfiliusᶠgedeōis. ᵐNouissimiᵒcastrorum ⁿoīmᵍprofecti sunt ᵏfilii ˡdanᵖp turmas suas: ᵠin ʳquorū exercitu pricepsˢfuitᵗabiezerᵘfilius ˣamisaddai. ʸInᶻtribu ātᵃfiliorumᵇaser erat princeps ᶜphegielᵈfiliusᵉochran. ᶠEt inʰtribuⁱfiliorūᵏneptalim princeps fuitˡahiraᵐfiliusⁿhenā. ᵒHec sūt castra &ᵖpfectiōes ᵠfiliorūʳisraelˢp turmas suas ᵗq̄ egrediebātur. ᵘDixit q;ˣmoysesʸobabᶻfilio ᵃraguelᵇmadiāniteᶜcognato suoᵉProficiscimurᵍad ʰlocūᵐquēˡdñsⁿdaturᵖē ᵒnobis:ᵖveni ᵠnobiscū: ʳvt bene faciamusˢtibi:

מטה בני יששכר נתנאל בן
צוער: ועל צבא מטה בני זבולן
אליאב בן חלן: והורד המשכן
ונסעו בני גרשון ובני מררי
נשאי המשכן: ונסע דגל מחנה
ראובן לצבאתם ועל צבאו
אליצור בן שדיאור: ועל צבא
מטה בני שמעון שלמיאל בן
צורישדי: ועל צבא מטה בני גד
אליסף בן דעואל: ונסעו הקהתים
נשאי המקדש והקימו את
המשכן עד באם: ונסע דגל מחנה
בני אפרים לצבאתם ועל צבאו
אלישמע בן עמיהוד: ועל צבא
מטה בני מנשה גמליאל בן
פדהצור: ועל צבא מטה בני
בנימן אבידן בן גדעוני: ונסע דגל
מחנה בני דן מאסף לכל המחנת
לצבאתם ועל צבאו אחיעזר בן
עמישדי: ועל צבא מטה בני אשר
פגעיאל בן עכרן: ועל צבא מטה
בני נפתלי אחירע בן עינן: אלה
מסעי בני ישראל לצבאתם ויסעו:
ויאמר משה לחבב בן רעואל
המדיני חתן משה נסעים אנחנו
אל המקום אשר אמר יהוה אתו
אתן לכם לכה אתנו והטבנו לך

נטה · ירד שכן · חנה · קדש קום · שכן בוא · אסף · נסע · אמר · קום · נתן הלך יטב

Transla. Chal.

שבטא דבני יששכר נתנאל בר צוער: ועל חילא שבטא דבני זבולן אליאב בר חלון:
ומתפרק משכנא ונטלין בני גרשון ובני מררי נטלי משכנא: ונטל טקס משרית
ראובן לחיליהון ועל חיליה אליצור בר שדיאור: ועל חילא שבטא דבני שמעון
שלומיאל בר צורישדי: ועל חילא שבטא דבני גד אליסף בר דעואל: ונטלין בני
קהת נטלי מקדשא ומקימין ית משכנא עד מיתיהון: ונטל טקס משרית בני אפרים
לחיליהון ועל חיליה אלישמע בר עמיהוד: ועל חילא שבטא דבני מנשה גמליאל
בר פדה צור: ועל חילא שבטא דבני בנימן אבידן בר גדעוני: ונטל טקס משרית
בני דן מכנש לכל משריתא לחיליהון ועל חיליה אחיעזר בר עמישדי: ועל חילא
שבטא דבני אשר פגעיאל בר עכרן: ועל חילא שבטא דבני נפתלי אחירע בר עינן:
אלין מטלני בני ישראל לחיליהון ונטלו: ואמר משה לחובב בר רעואל מדינאה חמוהי
דמשה נטלין אנחנא לאתרא דאמר יי יתיה אתין לכון איתא עמנא ונוטיב לך:

Interp. chal.

tribus filioꝝ isachar fuit nathanael filius suar. τ sup exercitū tribꝰ filioꝝ zabulon fuit eliab filiꝰ helō. Depositūq; est tabernaculū: τ profecti sunt filij gerson τ filij merari portātes tabernaculū. discessit vexillū castroꝝ rubē p turmas suas: τ sup exercitū eiꝰ erat princeps elisur filiꝰ sedeur. Et sup exercitū tribus filioꝝ symeon fuit princeps selumiel filiꝰ surisaddai. et sup exercitū tribꝰ filioꝝ gad fuit eliasaph filiꝰ duel. Profectiq; sunt filij caath portātes sanctuariū: τ erigebāt tabernaculū donec venirēt. Profectūq; est vexillū castroꝝ filioꝝ ephrai p turmas suas: τ sup exercitū eiꝰ fuit pnceps elisama filiꝰ amiud. τ sup exercitū tribꝰ filioꝝ manasse gamaliel filiꝰ phadasur. τ sup exercitū tribus filioꝝ beniami fuit abidā filiꝰ gedeōis. Profectūq; est vexillū castroꝝ filioꝝ dan p turmas suas recolligēs oia castra: τ sup exercitū eiꝰ fuit pnceps ahiezer filiꝰ amisaddai. τ sup exercitū tribꝰ filioꝝ aser fuit fegiel filiꝰ ochrā. τ sr exercitū tribꝰ filioꝝ neptali fuit ahira filiꝰ enā. He sunt pfectiōes filioꝝ isrl: pfectiq; sūt p turmas suas. dixitq; moyses ad obab filiū raguel madianitā soceꝝ moysi: pficiscimꝰ nos ad locū de q̄ dixit dñs q dare eū nob. veni nobiscū τ bñfaciemꝰ tibi:

כי יהוה דבר טוב על ישראל: ויאמר אליו לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך: ויאמר אל נא תעזב אתנו כי על כן ידעת חנתנו במדבר והיית לנו לעינים: והיה כי תלך עמנו והיה הטוב ההוא אשר ייטיב יהוה עמנו והטבנו לך: ויסעו מהר יהוה דרך שלשת ימים וארון ברית יהוה נסע לפניהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה: וענן יהוה עליהם יומם בנסעם מן המחנה: ויהי בנסע הארן ויאמר משה קומה יהוה ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך: ובנחה יאמר שובה יהוה רבבות אלפי ישראל:

Cap. xi.

ויהי העם כמתאננים רע באזני יהוה וישמע יהוה ויחר אפו ותבער בם אש יהוה ותאכל בקצה המחנה: ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל יהוה ותשקע האש: ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה בם אש יהוה: והאספסף אשר בקרבו התאוו תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר: זכרנו את הדגה

quia dominus bona promisit israeli. Cui ille respondit. Non vadam tecū: sed revertar in terrā meā in qua natus sum. Et ille. Noli inquit nos relinquere. Tu enim nosti in quibus locis per desertū castra ponere debeamus: et eris ductor noster. Cumque nobiscū veneris: quicquid optimū fuerit ex opibus quas nobis traditurus est dñs: dabimus tibi. Profecti sunt ergo de mōte dñi via triū dierū: arcaque federis dñi precedebat eos per dies tres providens castrorū locū. Nubes quoque dñi super eos erat per diem cū incederet. Cumque elevaretur arca: dicebat moyses. Surge dñe et dissipentur inimici tui: et fugiant qui oderūt te a facie tua. Cū autem deponeretur aiebat. Revertere dñe ad multitudinem exercitus israel. Ca.xi.

Interea ortū est murmur populi quasi dolentiū pro labore cōtra dominū. Quod cū audisset iratus est. Et accensus in eos ignis dñi devoravit extremā castrorū partem. Cumque clamasset populus ad moysen: oravit moyses ad dñm: et absorptus est ignis. Vocavitque nomen loci illius incensio: eo quod succensus fuisset contra eos ignis dñi. Vulgus quippe promiscuū quod ascenderat cū eis: flagravit desiderio carniū sedens et flens iunctis sibi pariter filiis israel: et ait. Quis dabit nobis ad vescendum carnes. Recordamur piscium quos comedebamus in egypto gratis: in mentē nobis veniūt cucumeres et pepones porrique et cepe et allia. Anima nostra arida est: nihil aliud respiciūt oculi nostri nisi man. Erat autem man quasi semen coriandri coloris bdellii. Circuibatque populus et colligens illud frangebat mola sive terebat in mortario: coquens in olla et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros: descendebat pariter et man. Audivit ergo moyses flentem populum per familias singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor dñi valde: sed et moysi intolerabilis res visa est: et ait ad dñm. Cur afflixisti servum tuum? Quare non invenio gratiam coram te? Et cur imposuisti pondus universi populi huius super me? Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem vel genui eam: ut dicas mihi: porta eos in sinu tuo: sicut portare solet nutrix infantulū: et defer in terram pro qua iurasti patribus eorum. Unde mihi carnes ut dem tante multitudini? Flent cōtra me dicentes. Da nobis carnes ut comedamus. Non possum solus sustinere omnē hunc populum: quia gravis est mihi. Sin aliter tibi videtur:

ὅτι κύριος ἐλάλησε καλὰ περὶ ἰσραήλ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· οὐ πορεύσομαι, ἀλλὰ εἰς τὴν γῆν μου καὶ εἰς τὴν γενεάν μου πορεύσομαι. καὶ εἶπε, μὴ ἐγκαταλίπῃς ἡμᾶς, οὗ εἵνεκεν ἦσθα μεθ᾽ ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἔσῃ μεθ᾽ ἡμῶν πρεσβύτης. καὶ ἔσται ἐὰν πορευθῇς μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ ἔσται τὰ ἀγαθὰ ἐκεῖνα ὅσα ἂν ἀγαθοποιήσει κύριος ἡμᾶς, καὶ εὖ σε ποιήσομεν. καὶ ἐξῆραν ἐκ τοῦ ὄρους κυρίου ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν· καὶ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου προεπορεύετο προτέρα αὐτῶν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν κατασκέψασθαι αὐτοῖς ἀνάπαυσιν. καὶ ἡ νεφέλη κυρίου ἐγένετο σκιάζουσα ἐπ᾽ αὐτοῖς ἡμέρας ἐν τῷ ἐξαίρειν αὐτοὺς ἐκ τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξαίρειν τὴν κιβωτόν, καὶ εἶπε μωυσῆς, ἐξεγέρθητι κύριε, καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροί σου, καὶ φυγέτωσαν πάντες οἱ μισοῦντές σε. καὶ ἐν τῇ καταπαύσει εἶπεν, ἐπίστρεφε κύριε χιλιάδας μυριάδας ἐν τῷ ἰσραήλ. Ca.xi.

Καὶ ἦν ὁ λαὸς γογγύζων πονηρὰ ἔναντι κυρίου. καὶ ἤκουσε κύριος, καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ, καὶ ἐξεκαύθη ἐν αὐτοῖς πῦρ παρὰ κυρίου, καὶ κατέφαγε μέρος τι τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἐκέκραξεν ὁ λαὸς πρὸς μωυσῆν, καὶ ηὔξατο μωυσῆς πρὸς κύριον, καὶ ἐκόπασε τὸ πῦρ. καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἐμπυρισμός, ὅτι ἐξεκαύθη ἐν αὐτοῖς πῦρ παρὰ κυρίου. καὶ ὁ ἐπίμικτος ὁ ἐν αὐτοῖς ἐπεθύμησαν ἐπιθυμίαν, καὶ καθίσαντες ἔκλαιον καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ εἶπον, τίς ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέα; ἐμνήσθημεν τοὺς ἰχθύας, οὓς ἠσθίομεν ἐν αἰγύπτῳ δωρεάν, καὶ τοὺς σικύους, καὶ τοὺς πέπονας, καὶ τὰ πράσα, καὶ κρόμμυα, καὶ τὰ σκόροδα. νυνὶ δὲ ἡ ψυχὴ ἡμῶν κατάξηρος, οὐδὲν πλὴν εἰς τὸ μάννα οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν. τὸ δὲ μάννα ὡσεὶ σπέρμα κορίου ἐστί, καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ εἶδος κρυστάλλου. καὶ διεπορεύετο ὁ λαὸς καὶ συνέλεγον, καὶ ἤληθον αὐτὸ ἐν τῷ μύλῳ, καὶ ἔτριβον ἐν τῇ θυίᾳ, καὶ ἥψουν αὐτὸ ἐν τῇ χύτρᾳ, καὶ ἐποίουν αὐτὸ ἐγκρυφίας. καὶ ἦν ἡ ἡδονὴ αὐτοῦ ὡσεὶ γεῦμα ἐγκρὶς ἐξ ἐλαίου. καὶ ὅταν κατέβη ἡ δρόσος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν νυκτός, κατέβαινε τὸ μάννα ἐπ᾽ αὐτῆς. καὶ ἤκουσε μωυσῆς κλαιόντων αὐτῶν κατὰ δήμους αὐτῶν, ἕκαστος ἐπὶ τῆς θύρας αὐτοῦ. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος σφόδρα, καὶ ἔναντι μωυσῆ ἦν πονηρόν. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς κύριον, ἱνατί ἐκάκωσας τὸν θεράποντά σου, καὶ διατί οὐχ εὕρηκα χάριν ἐναντίον σου, ἐπιθεῖναι τὴν ὀργὴν τοῦ λαοῦ τούτου ἐπ᾽ ἐμέ; μὴ ἐγὼ ἐν γαστρὶ ἔλαβον πάντα τὸν λαὸν τοῦτον, ἢ ἐγὼ ἔτεκον αὐτούς, ὅτι λέγεις μοι λάβε αὐτὸν εἰς τὸν κόλπον σου, ὡσεὶ ἄραι τιθηνὸς τὸν θηλάζοντα εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσας τοῖς πατράσιν αὐτῶν; πόθεν μοι κρέα δοῦναι παντὶ τῷ λαῷ τούτῳ, ὅτι κλαίουσιν ἐπ᾽ ἐμέ, λέγοντες, δὸς ἡμῖν κρέα ἵνα φάγωμεν; οὐ δυνήσομαι ἐγὼ μόνος φέρειν τὸν λαὸν τοῦτον, ὅτι βαρύ μοί ἐστι τὸ ῥῆμα τοῦτο. εἰ δὲ οὕτως σὺ ποιεῖς μοι,

quia dominus locutus est bona de israel. et dixit ad eum: non ibo: sed in terram meam et in generationem meam ibo. et dixit: ne relinquas nos cuius causa fuisti nobiscum in deserto: et eris nobiscum senex. et erit si iveris nobiscum: et erunt bona illa quecunque benefaciet dominus nobis: et benefaciemus te. et profecti sunt de monte domini viam trium dierum. et arca testamenti domini precedebat prior illis viam trium dierum ut consideraret illis requiem. et nubes domini fuit obumbrans super eos die cum proficiscerent ipsi de castris. et factum est cum levaret arcam: et dixit moyses: exurge domine: et dispergantur inimici tui: et fugiant omnes odientes te. et in requie dixit: convertere domine milia milliaria in israel. Ca.xi. Et erat populus murmurans mala coram domino. et audivit dominus: et iratus est ira: et incensus est in illis ignis a domino: et devoravit partem castrorum. et clamavit populus ad moysen: et oravit moyses ad dominum: et cessavit ignis. et vocatum est nomen loci illius incensio: quia incensus est in illis ignis a domino. et vulgus quod in ipsis desideraverunt desiderium. et sedentes flebant et filii israel. et dixerunt: quis nos cibabit carnibus? recordati sumus piscium: quos comedebamus in egypto gratis: et cucumeres: et pepones: et porros: et cepas: et allios. nunc autem anima nostra arida: nihil: preterquam oculi nostri in manna. et manna quasi semen coriandri est: et species illius species crystalli. et transibat populus et colligebat: et molebat illud in mola: aut comminuebat in mortario: et coquebat illud in olla: et faciebat illud subcinericios. et erat sapor illius quasi gustus laganum ex oleo. et quando descendebat ros super castra nocte: descendebat manna super illud. et audivit moyses plorantes ipsos per populos suos: unumquemque in ianua sua. et iratus est ira dominus valde: et coram moyse fuit malum. et dixit moyses ad dominum: quare afflixisti servum tuum: et cur non inveni gratiam coram te: ut poneres iram populi huius super me: numquid ego in ventre concepi omnem populum hunc: aut ego peperi eos: quia dicis mihi: accipe eos in sinu tuo: quasi tolleret nutrix lactentem in terram quam iurasti patribus suis: unde mihi carnes ad dandum omni populo huic: quia flent contra me: dicentes: da nobis carnes ut manducemus: non potero ego solus ferre populum hunc: quia gravis mihi est verbum hoc. si autem sic tu facis mihi:

Exo. 16.d. — Ps. 67

אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים: ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו: והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח: שטו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן: וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו: וישמע משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר אף יהוה מאד ובעיני משה רע: ויאמר משה אל יהוה למה הרעת לעבדך ולמה לא מצתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי: האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו כי תאמר אלי שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר נשבעת לאבתיו: מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה: לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני: ואם ככה את עשה לי

Interp. chal.

quia dominus locutus est ut adduceret bona super israel. Dixitque ei non vadam: sed ad terram meam et ad cognationem meam ibo. Et ait. Ne obsecro derelinquas nos: tu enim nosti quod castrametati fuimus in deserto. Et magnalia que facta sunt nobis vidisti oculis tuis. Eritque si veneris nobiscum: benefaciemus tibi de bono illo quo dominus benefaciet nobis. Profectique sunt de monte in quo revelata est gloria domini itinere trium dierum: et arca federis domini precedebat eos itinere trium dierum: ut prepararet eis locum mansionis: et nubes glorie domini obumbrabat super eos per diem quando proficiscebantur de castris. Et factum est cum levaretur arca: dicebat moyses. Revelare domine et dispergantur hostes tui: et fugiant inimici tui a facie tua. Et cum resideret: dicebat. Revertere domine habita cum gloria tua in medio multitudinis milium israel. Ca.xi.

Eratque populus quasi murmurantes mala coram domino. Et audivit coram domino: et iratus est furor eius: et accensus est in eis ignis a facie domini: et devoravit extremam partem castrorum. Clamavitque populus ad moysen: et oravit moyses coram domino: et absorptus est ignis. Appellavitque nomen loci illius incensio: eo quod accensus fuisset in eos ignis a facie domini. Et promiscui qui erant inter eos petierunt petitionem: et reversi sunt filii israel et ploraverunt atque dixerunt. Quis dabit nobis carnes ad vescendum. memores sumus piscium quos comedebamus in egypto gratis: et cucumerum et peponum et porros et cepas et allios: nunc autem anima nostra est desiderans: nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. Erat autem man quasi semen coriandri: et color eius quasi color bdelii. Dispergebatur populus et colligebant illud: et qui volebat frangebat mola: et qui volebat terebat in mortario: et coquebant illud in olla: et faciebat ex eo placentas: et erat sapor eius quasi sapor panis oleati. Et cum descenderet ros nocte super castra descendebat man super eum. Audivitque moyses populum flentes per familias suas singulos in ostio tabernaculi sui. Iratusque est furor domini valde: et in oculis moysi displicuit. Dixitque moyses coram dño. Quare malefecisti servo tuo: et cur non inveni miam in conspectu tuo: ut poneres onus omnis populi huius super me? Numquid pater ego sum universi populi huius aut filii mei sunt illi: ut dicas mihi porta eum in fortitudine tua: sicut portat nutrix lactentem super terram de qua iurasti patribus suis. unde habeo carnem ut dem universo populo huic: quia flent contra me dicentes. Da nobis carnem et manducemus. Non possum ego solus sustinere omnem populum hunc: quia gravior me est. Et si ita tu facies mihi

Transla. Chal.

ארי יי מליל לאיתאה טבא על ישראל: ואמר ליה לא איזיל אלהין לארעי ולילדותי איזיל: ואמר לא כען תשבוק יתנא ארי על כן ידעתא כד הוינא שרן במדברא וגבורן דאתעבידא לנא חזיתא בעינך: ויהי ארי תיזיל עמנא ויהי טבא ההוא דייטיב יי עמנא ונוטיב לך: ונטלו מטורא דאתגלי עלוהי יקרא דיי מהלך תלתא יומין וארון קימא דיי נטיל קדמיהון מהלך תלתא יומין לאתקנא להון אתר בית משרי: ועננא דיקרא דיי מטל עליהון ביממא במטלהון מן משריתא: והוה במטל ארונא ואמר משה אתגלי יי ויתבדרון סנאך ויערקון בעלי דבבך מן קדמך: ובמשריה אמר תוב יי שרי ביקרך בגו רבבת אלפיא דישראל:

Ca.xi.

והוו עמא כד מתרעמין ביש קדם יי ושמיע קדם יי ותקיף רוגזיה ודליקת בהון אישתא מן קדם יי ושיצית בסיפי משריתא: וצוח עמא למשה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אישתא: וקרא שמא דאתרא ההוא דליקתא ארי דליקת בהון אישתא מן קדם יי: וערברבין דביניהון שאילו שאלתא ותבו ובכו אף בני ישראל ואמרו מן יוכלננא בסרא: דכירין אנחנא ית נונא

דהוינא אכלין במצרים מגן ית בוציניא וית אבטיחיא וית כרתי וית בצלי וית תומי: וכען נפשנא תאיבא לית כל מדעם אלהין למנא עיננא: ומנא כבר זרע גדא הוא וחיזויה כחיזו בדלחא: שיטין עמא ולקטין וטחנין בריחיא או דייכין במדוכתא ומבשלין ליה בקדירא ועבדין יתיה גריצן והוי טעמיה כטעם דליש במשחא: וכד נחית טלא על משריתא בליליא נחית מנא עלוהי: ושמע משה ית עמא בכן לזרעייתהון גבר בתרע משכניה ותקיף רוגזא דיי לחדא ובעיני משה ביש: ואמר משה קדם יי למא אבאשתא לעבדך ולמא לא אשכחית רחמין קדמך לשואה ית טורח כל עמא הדין עלי: האב אנא לכל עמא הדין אם בני אנון דאמרת לי סוברהי בתוקפך כמא דסובר תורביא ית ינקא על ארעא דקיימתא לאבהתוהי: מנן לי בסרא למתן לכל עמא הדין ארי בכן עלי למימר הב לנא בסרא וניכול: לית אנא יכיל בלחודי לסוברא לכל עמא הדין ארי יקיר מני: ואם כדין את עביד לי

Primitiua heb.	Tex. Heb.	Nu.	Ca. xi.	Trāsla. B. Hiero.	Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

הרגני נא הרג אם מצאתי חן
בעיניך ואל אראה ברעתי
ויאמר יהוה אל משה אספה לי
שבעים איש מזקני ישראל
אשר ידעת כי הם זקני העם
ושטריו ולקחת אתם אל אהל
מועד והתיצבו שם עמך וירדתי
ודברתי עמך שם ואצלתי מן
הרוח אשר עליך ושמתי עליהם
ונשאו אתך במשא העם ולא
תשא אתה לבדך ואל העם
תאמר התקדשו למחר ואכלתם
בשר כי בכיתם באזני יהוה
לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב
לנו במצרים ונתן יהוה לכם
בשר ואכלתם לא יום אחד
תאכלון ולא יומים ולא חמשה
ימים ולא עשרה ימים ולא
עשרים יום עד חדש ימים עד
אשר יצא מאפכם והיה לכם
לזרא יען כי מאסתם את יהוה
אשר בקרבכם ותבכו לפניו
לאמר למה זה יצאנו ממצרים
ויאמר משה שש מאות אלף רגלי
העם אשר אנכי בקרבו ואתה
אמרת בשר אתן להם ואכלו
חדש ימים הצאן ובקר ישחט

obsecro vt interficias me: & inueniam gratiā in oculis tuis: ne tantis afficiar malis. Et dixit dn̄s ad moysē Congrega mihi septuaginta viros de senioribus israel: quos tu nosti q̄ senes populi sint ac magistri. & duces eos ad ostium tabernaculi federis: faciesq̧ ibi stare tecum: vt descēdā & loquar tibi: & auferam de spiritu tuo: tradamq̧ eis: vt sustentent tecum onus populi: & non tu solus graueris. Populo quoq̧ dices. Sanctificamini. Cras comedetis carnes. Ego enim audiui vos dicere. Quis dabit nobis escas carniū. Bene nobis erat in egypto. Vt det vobis dominus carnes & comedatis nō vno die nec duobus vel quinq̧ aut decem nec viginti quidē: sed vsq̧ ad mensem dierū: donec exeat per nares vestras: & vertatur in nauseam: eo q̄ repuleritis dominum qui in medio vestri est: & fleueritis coram eo dicētes. Quare egressi sumus ex egypto. Et ait moyses ad dn̄m. Sexcenta milia peditū huius populi sunt: & tu dicis. Dabo eis esum carniū mense integro. Nunquid ouium & boum multitudo cedetur

D

interfice me morte: si inueni grām apd
ἀπόκτεινόν με ἀναιρέσει, εἰ εὕρηκα χάριν παρὰ
te: vt nō videā afflictionē meā. et dixit dn̄s
σοί, ἵνα μὴ ἴδω τὴν κάκωσίν μου. καὶ εἶπε κύριος
ad moysen: cōgrega mihi septuaginta vi-
πρὸς μωυσῆν, συνάγαγέ μοι ἑβδομήκοντα ἄν-
ros de senioribꝰ israel: quos tu ip
δρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἰσραήλ, οὓς σὺ αὐ
se nosti. ipi sūt seniores populi:
τὸς οἶδας. οὗτοί εἰσι πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ,
& scribe eoꝝ. & educes eos in
καὶ γραμματεῖς αὐτῶν. καὶ ἐξάξεις αὐτοὺς εἰς τὴν
tabnāculū testimonij: & stabūt illic te
σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ στήσονται ἐκεῖ μετὰ
cū: & descēdā: & loquar ibi te
σοῦ, καὶ καταβήσομαι, καὶ λαλήσω ἐκεῖ μετὰ
cū: & auferā de spū qui in te:
σοῦ, καὶ ἀφελῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπὶ σοί,
& ponā sup eos. & sustinebūt te
καὶ ἐπιθήσω ἐπ᾿ αὐτούς. καὶ συναντιλήψονταί με
cū ipetū ppl̄i: & nō feres il
τὰ σοῦ τὴν ὁρμὴν τοῦ λαοῦ, καὶ οὐκ οἴσεις αὐ-
los tu solꝰ. & pplo dices: sctificamini
τοὺς σὺ μόνος. καὶ τῷ λαῷ ἐρεῖς, ἁγνίσασθε
in crastinū: & comedetis carnes: qr fleuistis
εἰς αὔριον, καὶ φάγεσθε κρέα, ὅτι ἐκλαύσατε
corā dn̄o: dicētes: q̄s nos cibabit carnibꝰ:
ἔναντι κυρίου, λέγοντες, τίς ἡμᾶς ψωμιεῖ κρέα,
qr bonū nobis est in egypto. & dabit do
ὅτι καλὸν ἡμῖν ἐστὶν ἐν αἰγύπτῳ. καὶ δώσει κύ-
minꝰ vobis carnes & māducabitis. nō diē vnū
ριος ὑμῖν κρέα καὶ φάγεσθε. οὐχ ἡμέραν μίαν
comedetis: neq̧ duos: neq̧ q̄nq̧ dies: neq̧ decē
φάγεσθε, οὐδὲ δύο, οὐδὲ πέντε ἡμέρας, οὐδὲ δέκα
dies: neq̧ viginti dies: vsq̧ ad mēsem dieꝝ co-
ἡμέρας, οὐδὲ εἴκοσι ἡμέρας, ἕως μηνὸς ἡμερῶν φά-
medetis: vsq̧ quo exeat per nares vras: &
γεσθε, ἕως ἂν ἐξέλθῃ διὰ τῶν μυκτήρων ὑμῶν. καὶ
erit vobis ad cholerā: qr inobediētes fuistis dn̄o:
ἔσται ὑμῖν εἰς χολέραν, ὅτι ἠπειθήσατε κυρίῳ,
qui est in vobis: & fleuistis corā eo:
ὅς ἐστιν ἐν ὑμῖν. καὶ ἐκλαύσατε ἐναντίον αὐτοῦ,
dicētes: quare nobis egredi de t̄ra egypti. &
λέγοντες, ἱνατί ἡμῖν ἐξελθεῖν ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ
dixit moyses: sexcēta milia peditū pplo:
εἶπε μωυσῆς, ἑξακόσιαι χιλιάδες πεζῶν ὁ λαός,
in q̄bꝰ sū in ipis. & tu dixisti carnes da
ἐν οἷς εἰμὶ ἐν αὐτοῖς. καὶ σὺ εἶπας κρέα δώ-
bo eis: & comedēt mēse dieꝝ. nūqd o
σω αὐτοῖς, καὶ φάγονται μῆνα ἡμερῶν. μὴ πρό-
ues & boues occidētur:
βατα καὶ βόες σφαγήσονται,

Leui. 10.b. Iosu. 3.b. 1. Re. 16.b.

Primitiua chal. — Interp̄. chal.

interfice me obsecro: si inueni miam in oculis tuis: & non videbo malū meū. Dixitq̧ dn̄s moysi. Congrega corā me septuagita viros de seniorib꜖ filioꝝ israel q̄s tu nosti q̄ sint senes populi & prefecti eius. Et duces eos ad tabernaculū federis: & stabūt ibi tecū. & reuelabor & loquar tecū ibi: & augebo de spū qui est sup te et ponā sup eos: & sustinebūt tecū onus populi: & non sustinebis tu solus. populo quoq̧ dices. Preparamini in crastinū & comedetis carnē: qr plorastis coraꝫ dn̄o dicētes. Quis dabit nobis carnē ad māducandū: bene eni erat nobis in egypto. dabitq̧ dn̄s vobis carnē et comedetis nō vno die nec duobus dieb꜖ nec q̄nq̧ diebus nec decē diebus nec viginti diebus: sed vsq̧ ad mensem dieꝝ: donec in fastidiū eaꝫ habeatis: & sit vobis in scandalū. eo q̄ in fastidiū fuit vobis verbuꝫ dn̄i: cuius maiestas habitat inter vos: et plorastis coram eo dicentes. vt quid egressi sumus de egypto. Et ait moyses. sexcenta milia viroꝝ sunt populi huius inter quos ego habito: & tu dixisti. Dabo eis carnem vt comedant mense dierum. Nunquid si oues et boues occidantur

Transla. Chal.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.	Trāsla. B. Hiero.	Tex. Heb.	Nu.	Ca. xi.	Primitiua. heb.

E

& sufficiet eis: aut oē opsoniū maris
καὶ ἀρκέσει αὐτοῖς, ἢ πᾶν τὸ ὄψον τῆς θαλάσσης
cōgregabit ipis: & sufficiet eis. &
συναχθήσεται αὐτοῖς, καὶ ἀρκέσει αὐτοῖς. καὶ
dixit dn̄s ad moysen: nūqd manꝰ dn̄i nō
εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, μὴ ἡ χεὶρ κυρίου οὐκ
sufficiet. iā nosces: si cōprehēdet te ver
ἀρκέσει. ἤδη γνώσῃ, εἰ ἐπικαταλήψεταί σε ὁ λό-
bū meū: aut nō. & exiit moyses: & locutꝰ ē
γος μου, ἢ οὔ. καὶ ἐξῆλθε μωυσῆς, καὶ ἐλάλησε
ad ppl̄m v̄ba dn̄i. & ꝯgregauit septua
πρὸς τὸν λαὸν τὰ ῥήματα κυρίου. καὶ συνήγαγεν ἑβδο-
ginta viros de seniorib꜖ ppl̄i.
μήκοντα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.
& statuit eos in circuitu tabnaculi. & descēdit
καὶ ἔστησεν αὐτοὺς κύκλῳ τῆς σκηνῆς. καὶ κατέβη
dn̄s in nube: & locutꝰ ē ad eū: & ab
κύριος ἐν νεφέλῃ, καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτόν, καὶ πα-
stulit de spū q̄ sup eū: &
ρείλατο ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἐπ᾿ αὐτῷ, καὶ
posuit sup septuagita viros seni
ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας τοὺς πρεσβυ-
ores. vt aūt quieuit spūs sup eos:
τέρους. ὡς δὲ ἐπανεπαύσατο πνεῦμα ἐπ᾿ αὐτούς,
& ꝓphetauerūt: & nō ampliꝰ adiecerūt. &
καὶ ἐπροφήτευσαν, καὶ οὐκ ἔτι προσέθεντο. καὶ
relicti fuerūt duo viri in castris: no
κατελείφθησαν δύο ἄνδρες ἐν τῇ παρεμβολῇ, ὄνο-
mē vni heldad: & nomē scdo medad: &
μα τῷ ἑνὶ ἐλδάδ, καὶ ὄνομα τῷ δευτέρῳ μωδάδ, καὶ
requieuit sup eos spūs: & hi fuerūt
ἐπανεπαύσατο ἐπ᾿ αὐτοὺς τὸ πνεῦμα, καὶ οὗτοι ἦσαν
ex descriptis: & nō venerūt ad tabna
τῶν καταγεγραμμένων, καὶ οὐκ ἦλθοσαν πρὸς τὴν σκη-
culū. & ꝓphetauerūt in castris. & ac
νήν. καὶ ἐπροφήτευσαν ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ προσ-
currēs iuuenis narrauit moysi. & dixit: hel
δραμὼν ὁ νεανίσκος ἀπήγγειλε μωυσῇ. καὶ εἶπεν, ἐλ-
dad & medad ꝓphetant in castris.
δὰδ καὶ μωδὰδ προφητεύουσιν ἐν τῇ παρεμβολῇ.

F

& rn̄dēs iesus filiꝰ naue q̄ astabat moysi
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυὴ ὁ παρεστηκὼς μωυσῇ
electus eius: dixit: dn̄e mi moyses ꝓhibe illos. & dixit
ὁ ἐκλεκτὸς αὐτοῦ, εἶπεν, κύριέ μου μωυσῆ κώλυσον αὐτούς. καὶ εἶπεν
ei moyses: nūqd emularis tu mihi: & q̄s det oēm ppl̄m
αὐτῷ μωυσῆς, μὴ ζηλοῖς σὺ ἐμοί, καὶ τίς δῴη πάντα τὸν λαὸν
dn̄i ꝓphetas: qn̄ dederit dn̄s spm̄ suū in eos. &
κυρίου προφήτας, ὅταν δῷ κύριος τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπ᾿ αὐτούς. καὶ
abiit moyses in castra: ipe & senio
ἀπῆλθε μωυσῆς εἰς τὴν παρεμβολήν, αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύ-
res israel. & spūs exiit a dn̄o: & trāsire
τεροι ἰσραήλ. καὶ πνεῦμα ἐξῆλθε παρὰ κυρίου, καὶ ἐξεπέρα-
fecit coturnicē a mari. & immisit in
σεν ὀρτυγομήτραν ἀπὸ τῆς θαλάσσης. καὶ ἐπέβαλεν ἐπὶ τῆς

G

Esa. 56.a.

vt possit sufficere ad cibum: vel omnes pisces maris in vnum cōgregabuntur: vt eos satiēt. Cui rn̄dit dn̄s. Nūqd manus domini inualida est? Iam nunc videbis vtrum meus sermo ope cōpleatur. Venit igitur moyses: & narrauit populo verba domini: cōgregans septuagita viros de senioribus israel: quos stare fecit circa tabernaculum. Descēditq̧ dominus p nubē: & locutus est ad eū auferēs de spiritu qui erat in moyse: & dans septuagita viris. Cūq̧ requieuisset in eis spūs: ꝓphetauerunt: nec vltra cessauerunt. Remāserāt aūt in castris duo viri: quorū vnus vocabatur heldad: & alter medad: sup quos requieuit spiritus: nam & ipsi descripti fuerāt: & nō exierāt ad tabernaculū. Cū ꝓphetarent in castris: cucurrit puer & nūciauit moysi dicens. Heldad & medad prophetant in castris. Statim iosue filius nun minister moysi & electus e pluribus ait. Dn̄e mi moyses prohibe eos. At ille quid inquit emularis pro me. Quis tribuat vt ois populus prophetet: & det eis dominus spm̄ suū. Reuersusq̧ est moyses & maiores natu israel in castra. Ventus aūt egrediens a domino arreptas trās mare coturnices detulit: & dimisit i ca-

להם ומצא להם אם את כל דגי
הים יאסף להם ומצא להם
ויאמר יהוה אל משה היד יהוה
תקצר עתה תראה היקרך דברי
אם לא ויצא משה וידבר אל
העם את דברי יהוה ויאסף
שבעים איש מזקני העם ויעמד
אתם סביבת האהל וירד יהוה
בענן וידבר אליו ויאצל מן
הרוח אשר עליו ויתן על
שבעים איש הזקנים ויהי כנוח
עליהם הרוח ויתנבאו ולא יספו
וישארו שני אנשים במחנה שם
האחד אלדד ושם השני מידד
ותנח עליהם הרוח והמה בכתבים
ולא יצאו האהלה ויתנבאו
במחנה וירץ הנער ויגד למשה
ויאמר אלדד ומידד מתנבאים
במחנה ויען יהושע בן נון משרת
משה מבחריו ויאמר אדני
משה כלאם ויאמר לו משה
המקנא אתה לי ומי יתן כל
עם יהוה נביאים כי יתן יהוה
את רוחו עליהם ויאסף משה
אל המחנה הוא וזקני ישראל
ורוח נסע מאת יהוה ויגז שלוים
מן הים ויטש על המחנה

Transla. Chal.

Interp̄. chal. — Primitiua chal.

eis: sufficiēt eis? aut si oēs pisces maris ꝯgregent eis nunqd sufficiēt eis? Dixitq̧ dn̄s ad moysen. Nunqd verbū dn̄i īpedit. nūc videbis vtrū accidat tibi verbū meū an nō. Egressusq̧ est moyses: & locutus est cū populo verba dn̄i. Et cōgregauit septuagita viros de seniorib꜖ ppl̄i. et statuit eos p circuitū tabernaculi. Reuelatusq̧ est dn̄s in nube & locutꝰ est cū eo: & auxit de spū qui erat in eo: & dedit sup septuagita viros seniores. Factūq̧ est cū requieuisset in eis spūs ꝓphetie: prophetauerūt & nequaq̄ cessauerūt: remāserāt aūt duo viri in castris: nomē vnius eldad & nomē scdi medad: et requieuit sup eos spūs ꝓphetie: & ipsi erāt descripti: & nō exierāt ad tarbernaculū: & ꝓphetabāt in castris. Cucurrit autē puer & narrauit moysi: et ait. Eldad & medad ꝓphetāt in castris. Rn̄ditq̧ iosue filiꝰ nun minister moysi a pueritia sua: & ait. Dn̄e mi moyses mitte eos in carcerē. Dixitq̧ ei moyses. nunqd emularis tu emulationē meā? vellē q̄ ois ppl̄s dn̄i ꝓphetarēt: & q̄ daret dn̄s spm̄ ꝓphie sue sup eos. Collectusq̧ ē moyses in castra ipse & seniores israel. Uentus autēꝫ egressus est a facie domini: & volare fecit coturnices de mari & proiecit eas iuxta castra

כדרך יום כה וכדרך יום כה
סביבות המחנה וכאמתים על
פני הארץ׃ ויקם העם כל היום
ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת
ויאספו את השלו הממעיט אסף
עשרה חמרים וישטחו להם
שטוח סביבות המחנה׃ הבשר
עודנו בין שניהם טרם יכרת
ואף יהוה חרה בעם ויך יהוה בעם
מכה רבה מאד׃ ויקרא את שם
המקום ההוא קברות התאוה כי
שם קברו את העם המתאוים׃
מקברות התאוה נסעו העם
חצרות ויהיו בחצרות׃

Cap. xii.

ותדבר מרים ואהרן
במשה על אדות האשה הכשית
אשר לקח כי אשה כשית
לקח׃ ויאמרו הרק אך במשה
דבר יהוה הלא גם בנו דבר
וישמע יהוה׃ והאיש משה
ענו מאד מכל האדם אשר
על פני האדמה׃ ויאמר יי
יהוה פתאם אל משה ואל
אהרן ואל מרים צאו שלשתכם
אל אהל מועד ויצאו שלשתם׃
וירד יהוה בעמוד ענן ויעמד
פתח האהל ויקרא אהרן

stra itinere quantũ vno die cõfici potest ex omni parte castrorũ per circuitũ: volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terrã. Surgens ergo populus toto die illo & nocte ac die altero cõgregauit coturnicũ multitudinẽ qui parũ decẽ choros: & siccauerũt eas per gyrum castrorũ. Adhuc carnes erant in dentibus eorũ: nec defecerat huiuscemodi cibus: & ecce furor dñi concitatus in populũ percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus sepulchra cõcupiscẽtie: ibi enim sepelierũt populũ qui desiderauerat carnes. Egressi autẽ de sepulchris concupiscentie venerunt in aseroth: & manserunt ibi. Cap. 12.

Locutaque est maria & aaron cõtra moysen propter vxorẽ eius ethiopissam: & dixerunt. Num per solum moysen locutus est dñs? Nonne & nobis similiter est locutus? Quod cũ audisset dominus: iratus est. Erat enim moyses vir mitissimus super oẽs hoĩes qui morabantur in terra. Statim locutus est dominus ad eum & ad aarõ & mariam. Egredimini vos tantũ tres ad tabernaculum federis. Cũque fuissent egressi: descendit dñs in columna nubis: & stetit in introitu tabernaculi vocans aaron

Interp. chal.

itinere vnius diei hinc & itinere vnius diei illic per circuitũ castrorum: & quasi altitudine duorum cubitorum super faciẽ terre. Surrexitque populus toto die illo & tota nocte ac toto die sequẽti & collegerũt coturnices: qui minus collegit: cõgregauit decẽ aceruos: & extenderũt eas per gyrũ castrorum. adhuc erat cibus in dentibus eorum: antequam deficeret: et furor dñi iratus est cõtra populũ: & occidit dñs in populo occisione magna valde. Vocauitque nomẽ loci illius sepulchra desiderantiũ: quia ibi sepelierũt populũ qui desiderauit. de sepulchris desiderãtiũ profectus est populus in aseroth: & mãserũt in aseroth. Ca. 12.

Locutaque est maria & aaron cõtra moysen propter vxorẽ pulchrã quã acceperat: quoniam vxorẽ pulchrã quã acceperat repulit. dixeruntque. Nunquid cum solo moyse locutus est dñs? nõne etiã nobiscũ locutus est? et auditum est corã dño. Vir autẽ moyses erat mitis valde pre oĩbus hoĩbus qui erant super faciẽ terre. Dixitque dñs repente ad moysen & aaron & mariã. Egredimini vos tres ad tabernaculũ federis: & egressi sunt illi tres. & reuelatus est dñs in columna nubis: et stetit in ostio tabernaculi: & vocauit aaron

ומרים ויצאו שניהם׃ ויאמר
שמעו נא דברי אם יהיה יי
נביאכם יהוה במראה אליו
אתודע בחלום אדבר בו׃ לא
כן עבדי משה בכל ביתי נאמן
הוא׃ פה אל פה אדבר בו ומראה
ולא בחידות ותמנת יהוה יביט
ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי
במשה׃ ויחר אף יהוה בם
וילך׃ והענן סר מעל האהל
והנה מרים מצרעת כשלג ויפן
אהרן אל מרים והנה מצרעת׃
ויאמר אהרן אל משה בי אדני
אל נא תשת עלינו חטאת אשר
נואלנו ואשר חטאנו׃ אל נא תהי
כמת אשר בצאתו מרחם אמו
ויאכל חצי בשרו׃ ויצעק משה
אל יהוה לאמר אל נא רפא נא לה׃
ויאמר יהוה אל משה ואביה ירק
ירק בפניה הלא תכלם שבעת
ימים תסגר שבעת ימים מחוץ
למחנה ואחר תאסף׃ ותסגר מרים
מחוץ למחנה שבעת ימים והעם
לא נסע עד האסף מרים׃

Cap. xiii.

ואחר נסעו העם מחצרות
ויחנו במדבר פארן׃ וידבר יי
יהוה אל משה לאמר׃ שלח

& mariã. Qui cũ issent dixit ad eos. Audite sermões meos. Si quis fuerit inter vos propheta dñi: in visione apparebo ei vel per somniũ loquar ad illum. At non talis seruus meus moyses: qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquar ei. Palã & nõ per enigmata & figuras dñm videt. Quare ergo nõ timuistis detrahere seruo meo moysi. Iratusque contra eos abiit. Nubes quoque recessit que erat super tabernaculũ. Et ecce maria apparuit cãdẽs lepra quasi nix. Cũque respexisset eã aarõ: & vidisset perfusam lepra: ait ad moysẽ. Obsecro dñe mi: ne imponas nobis hoc peccatũ quod stulte cõmisimus: ne fiat hec quasi mortua: & vt abortiuũ quod proiicitur de vulua matris sue. Ecce iam mediũ carnis eius deuoratũ ẽ a lepra. Clamauitque moyses ad dñm dicẽs. Deus obsecro sana eã. Cui respondit dñs. Si pater eius spuisset in faciem illius: nõne debuerat saltẽ septẽ dieb⁹ rubore suffundi? Separetur septẽ dieb⁹ extra castra: & postea reuocabitur. Exclusa ẽ itaque maria extra castra septem diebus: & populus nõ est motus de loco illo: donec reuocata est maria.

Profectusque Ca. 13. est populus de aseroth fixis tẽtoriis in deserto pharan. Ibique locutus est dñs ad moysen dicens. Mitte

Interp. chal.

et mariã: & egressi sunt ambo. et ait. Audite nunc sermones meos. Si fuerint in vobis prophete: ego dñs in visionibus apparebo eis: per somnia loquar eis. nõ est ita seruus meus moyses: in omni populo meo fidelis est. verbo ad verbũ loquor cum eo: per visionẽ & nõ per enigmata: & similitudinẽ glorie dñi cõtemplatur: & quare nõ timuistis loqui cõtra seruũ meũ moysen. Iratusque est furor dñi cõtra eos & abiit. Nubes autẽ eleuata est desuper tabernaculũ: & ecce maria erat alba quasi nix. Respexitque aaron mariã: & ecce erat leprosa. Dixitque aaron ad moysen. Obsecro dñe mi ne imponas nunc nobis peccatũ: quia insipiẽter & inique egimus. Ne obsecro separetur hec a nobis: quia soror nostra est. Ora obsecro super carnem mortuã hanc que est in ea vt sanetur. Orauitque moyses corã dño dicens. Deus obsecro sana eam nunc. Dixitque dñs ad moysen. Et si pater eius increpans increpasset eam: nõne erubesceret septẽ diebus? Recludatur septẽ diebus extra castra: et postea reuocabitur. Reclusaque est maria extra castra septem diebus. Populus autẽ non est profectus donec reuocata est maria. Ca. 13.

Et post hec profectus est populus de aseroth: et castrametati sunt in deserto pharan. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Mitte

תור / נטה / שלח נשא / דבר פה

לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם: וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי יהוה כלם אנשים ראשי בני ישראל המה: ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור: למטה שמעון שפט בן חורי: למטה יהודה כלב בן יפנה: למטה יששכר יגאל בן יוסף: למטה אפרים הושע בן נון: למטה בנימן פלטי בן רפוא: למטה זבולן גדיאל בן סודי: יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי: למטה דן עמיאל בן גמלי: למטה אשר סתור בן מיכאל: למטה נפתלי נחבי בן ופסי: למטה גד גאואל בן מכי: אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע: וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אלהם עלו זה בנגב ועליתם את ההר: וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא

viros qui cōſiderēt terram chanaan quam daturus ſum filiis iſrael: ſingulos de ſingulis tribubus ex principibus. Fecit moyſes qđ dñs imperarat de deſerto pharā mittens principes viros: quorum iſta ſunt nomina. De tribu ruben: ſemmua filium zechur. De tribu ſymeon ſaphat filiū vri. De tribu iuda caleb filiū iephone. De tribu iſſachar igal filium ioſeph. De tribu effraim oſee filiū nun. De tribu beniamin phalti filiū raphu. De tribu zabulon geddihel filium ſodi. De tribu ioſeph ſceptri manaſſe gaddi filium ſuſi. De tribu dan amihel filium gemalli. De tribu aſer ſthur filium michael. De tribu neptalim: naabi filium vapſi. De tribu gad guhel filium machi. Hec ſunt noīa virorū quos miſit moyſes ad conſiderandam terram: vocauitq; oſee filium nun ioſue. Miſit ergo moyſes ad conſiderandam terram chanaan: & dixit ad eos. Aſcendite p meridianā plagā. Cūq; veneritis ad montes conſiderate terrā qualis ſit & populū qui inhabitator eſt eius: vtrū fortis ſit

σεαυτῷ ἄνδρας, καὶ κατασκεψάσθωσαν τὴν γῆν τῶν χαναναίων, ἣν ἐγὼ δίδωμι τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ εἰς κατάσχεσιν· ἄνδρα ἕνα κατὰ φυλὴν, κατὰ δήμους πατριῶν αὐτῶν, ἀποστελεῖς αὐτοὺς, πάντα ἀρχηγὸν ἐξ αὐτῶν. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς μωυσῆς ἐκ τῆς ἐρήμου φαρὰν διὰ φωνῆς κυρίου· πάντες ἄνδρες ἀρχηγοὶ υἱῶν ἰσραὴλ οὗτοι. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν· τῆς φυλῆς ῥουβὴν, σαμοὺ, υἱὸς ζακχούρ· τῆς φυλῆς συμεὼν, σαφὰτ, υἱὸς σουρεί· τῆς φυλῆς ἰούδα, χαλὲβ, υἱὸς ἰεφοννή· τῆς φυλῆς ἰσσάχαρ, ἰγὰλ, υἱὸς ἰωσήφ· τῆς φυλῆς ἐφραὶμ, αὐσῆ, υἱὸς ναυή· τῆς φυλῆς βενιαμὶν, φαλτὶ, υἱὸς ῥαφοῦ· τῆς φυλῆς ζαβουλὼν, γουδιὴλ, υἱὸς σουδί· τῆς φυλῆς ἰωσὴφ τῶν υἱῶν μανασσῆ, γαδδὶ, υἱὸς σουσί· τῆς φυλῆς δὰν, ἀμιὴλ, υἱὸς γαμαλί· τῆς φυλῆς ἀσὴρ, σαθοὺρ, υἱὸς μιχαήλ· τῆς φυλῆς νεφθαλὶμ, ναβὶ, υἱὸς ἀβί· τῆς φυλῆς γὰδ, γουδιὴλ, υἱὸς μαχί. ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, οὓς ἀπέστειλε μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν· καὶ ἐπωνόμασε μωυσῆς τὸν αὐσῆ υἱὸν ναυὴ ἰησοῦν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν χαναὰν· καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἀνάβητε ταύτῃ τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀναβήσεσθε εἰς τὸ ὄρος, καὶ ὄψεσθε τὴν γῆν, τίς ἐστι, καὶ τὸν λαὸν τὸν ἐγκαθήμενον ἐπ᾽ αὐτῆς, ἢ ἰσχυρός ἐστιν,

Prititua chal.

אלל אחד / אב שלח רבב / אמר שם / נסק חזה

Transla. Chal.

לך גוברין ויאללון ית ארעא דכנען דאנא יהיב לבני ישראל גברא חד גברא חד לשבטא דאבהתוהי תשלחון כל רבא דבהון: ושלח יתהון משה ממדברא דפארן על מימרא דיי כולהון גברין רישי בני ישראל אנון: ואלין שמהתהון לשבטא דראובן שמוע בר זכור: לשבטא דשמעון שפט בר חורי: לשבטא דיהודה כלב בר יפנה: לשבטא דיששכר יגאל בר יוסף: לשבטא דאפרים הושע בר נון: לשבטא דבנימין פלטי בר רפוא: לשבטא דזבולן גדיאל בר סודי: לשבטא דיוסף לשבטא דמנשה גדי בר סוסי: לשבטא דדן עמיאל בר גמלי: לשבטא דאשר סתור בר מיכאל: לשבטא דנפתלי נחבי בר ופסי: לשבטא דגד גאואל בר מכי: אלין שמהת גבריא דשלח משה לאללא ית ארעא וקרא משה להושע בר נון יהושע: ושלח יתהון משה לאללא ית ארעא דכנען ואמר להון סקו דא בדרומא ותסקון לטורא: ותחזון ית ארעא מה היא וית עמא דיתיב עלה התקיף הוא

Interp̄. chal.

tibi viros vt explorent terrā chanaan: quaz ego dabo filiis iſrael: ſingulos viros de vno quoq; tribu patrū ſuoꝝ mittetis oēm principem qui in eis eſt. Miſitq; eos moyſes a deſerto pharan iuxta verbum dñi: oēs hi viri capita filioꝝ iſrael erant. Et hec ſunt nomina eorum. de tribu ruben: ſamua filius zachur. de tribu ſymeon ſaphat filius hori. de tribu iuda: caleb filius iephone. de tribu iſachar: igal filius ioſeph. de tribu ephraim: oſee filius nun. de tribu beniamin phalti filius raphu. de tribu zabulon: gaddiel filius ſodi. de tribu ioſeph: de tribu manaſſe gaddi: fili⁹ ſuſi: de tribu dan: amiel filius gemali. de tribu aſer: ſethur filius michael. de tribu neptali: naabi filius vapſi. de tribu gad: geuel filius machi. Hec ſunt nomina virorum quos miſit moyſes ad explorandam terram. Vocauitq; moyſes oſee filium nun ioſue. Et miſit eos moyſes ad explorandā terraz chanaan: ꝛ dixit ad eos aſcendite hac per meridiem ꝛ aſcendetis ad montez. ꝛ videbitis terram qualis eſt ꝛ populum qui habitat in ea: vtrum fortis ſit

ἢ ἀσθενής, ἢ ὀλίγοι εἰσὶν, ἢ πολλοί. καὶ τίς ἡ γῆ εἰς ἣν οὗτοι ἐγκάθηνται ἐπ᾽ αὐτῆς, εἰ καλή ἐστιν, ἢ πονηρά· καὶ τίνες αἱ πόλεις εἰς ἃς οὗτοι κατοικοῦσιν ἐν αὐταῖς, ἢ ἐν τειχήρεσιν ἢ ἐν ἀτειχίστοις. καὶ τίς ἡ γῆ, ἢ πίων, ἢ παρειμένη. εἰ ἔστιν ἐν αὐτῇ δένδρα, ἢ οὔ. καὶ προσκαρτερήσαντες λήψεσθε ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς. καὶ αἱ ἡμέραι ἡμέραι ἔαρος, πρόδρομοι σταφυλῆς. καὶ ἀναβάντες κατεσκέψαντο τὴν γῆν ἀπὸ τῆς ἐρήμου σὶν ἕως ῥοὼβ, εἰσπορευομένων ἐμάθ. καὶ ἀνέβησαν κατὰ τὴν ἔρημον· καὶ ἦλθοσαν ἕως χεβρὼν, καὶ ἐκεῖ ἀχειμὰν, καὶ σεσί, καὶ θελαμίν· γενεαὶ ἐνάχ. καὶ χεβρὼν ἑπτὰ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη πρὸ τοῦ τανὶ αἰγύπτου, καὶ ἦλθοσαν ἕως φάραγγος βότρυος. καὶ ἔκοψαν ἐκεῖθεν κλῆμα καὶ βότρυν σταφυλῆς ἕνα ἐπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἦρον αὐτὸν ἐπ᾽ ἀναφορεῦσι, καὶ ἀπὸ τῶν ῥοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν συκῶν. καὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ἐπωνόμασαν φάραγξ βότρυος διὰ τὸν βότρυν, ὃν ἔκοψαν ἐκεῖθεν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἀπέστρεψαν ἐκεῖθεν κατασκεψάμενοι τὴν γῆν μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας. καὶ πορευθέντες ἦλθον πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρὼν, καὶ πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραὴλ, εἰς τὴν ἔρημον φαρὰν καδής. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτοῖς ῥήματα καὶ πάσῃ τῇ συναγωγῇ. καὶ ἔδειξαν τὸν καρπὸν τῆς γῆς. καὶ διηγήσαντο αὐτῷ. καὶ εἶπαν, ἤλθομεν εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν ἀπέστειλας ἡμᾶς,

C

Deut. i. d.

Iudi. x. c.

B

D

an infirmus: pauci numero an plures: ipſa terra bona an mala: vrbes quales murate an abſq; muris: humus pinguis an ſterilis: nemoroſa an abſq; arboribus. Cōfortamini: & afferte nobis de fructibus terre. Erat aūt tp̄s quā iam precoque vue veſci poſſunt. Cūq; aſcendiſſent: explorauerūt terrā a deſerto ſin vſq; roob intrantibus emath. Aſcēderūtq; ad meridiē: & venerūt in hebrō: vbi erant achiman & ſiſai & tolmai filii enach. Nā hebron ſeptē annis ante tapni vrbē egypti cōdita eſt. Pergenteſq; vſq; ad torrētē botri: absciderunt palmitē cum vua ſua: quē portauerunt in vecte duo viri. De malis quoq; granatis & d' ficis loci illius tulerunt: q appellatus eſt nehele ſcol. ideſt torrens botri eo q botrum portaſſet inde filii iſrael. Reuerſiq; exploratores terre poſt quadragita dies oī regionē circuita venerunt ad moyſen & ad aaron & ad oēm cetum filiorū iſrael in deſertum pharan: qđ eſt in cades locutiq; eis & oī multitudini oſtēderunt fructus terre: & narrauerunt dicentes. Venimus ī terrā ad q̄ miſiſtis nos:

הרפה המעט הוא אם רב: ומה הארץ אשר הוא ישב בה הטובה הוא אם רעה ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים: ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים: ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת: ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים: ויבאו עד נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים: למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל: וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישיבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ: ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו

רבב / רעע עיד / ישב חנה / בצר / פרה / יום בכר / תור דבר / בוא / ילד / שנה בנה פנה / בוא שכל / כרת זמר / נשא / שנה / קום / אוד / שוב / קצץ רבע / ילך / יעד / שוב / ראה / פרה ספר / אמר בוא

Transla. Chal.

אם חליש הזעיר הוא אם סגיא: ומה ארעא דהוא יתיב בה הטבא היא אם בישא ומה קרויא דהוא יתיב בהין הבפצחין אם בכרכין: ומה ארעא העתירא היא אם מסכינא האית בה אילנין אם לא ותתקפון ותסבון מאיבא דארעא ויומיא יומי בכורי עינבין: וסליקו ואלילו ית ארעא ממדברא דצן עד רחוב למטי חמת: וסליקו בדרומא ואתו עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי בני גבריא וחברון שבע שנין אתבניאת קדם טאנס דמצרים: ואתו עד נחלא דאתכלא וקצו מתמן עוברתא ואתכל ענבין חד ונטלוהי בקופא בתרין ומן רמוניא ומן תאניא: לאתרא ההוא קרא נחלא דאתכלא על עיסק אתכלא דקצו מתמן בני ישראל: ותבו מלאללא ית ארעא מסוף ארבעין יומין: ואזלו ואתו לות משה ולות אהרן ולות כל כנשתא דבני ישראל למדברא דפארן לרקם ואתיבו יתהון פתגמא וית כל כנשתא ואחזיאונון ית איבא דארעא: ואשתעיו ליה ואמרו אתינא לארעא דשלחתנא

Interp̄. chal.

an infirmus: vtrū pauci ſint an multi. Et qualis ſit terra in qua habitat: vtrū bona ſit an mala: ꝛ quales vrbes in qbus habitat: ſi ſunt abſq; muris an murate. Et qualis eſt terra: ſi eſt abundans an ſterilis: ꝛ ſi ſunt ī ea arbores an nō. et ꝯfortabimini ꝛ tolletis de fructibus terre. Dies aūt erant qā prime vue mature ſcunt. Aſcenderuntq; ꝛ explorauerūt terrā a deſerto ſin vſq; roob ad introitū emath. Aſcenderūtq; ad meridiē ꝛ venerūt vſq; ad hebron: ꝛ ibi erāt haimā ſeſai et tolmai filii gigantū: ꝛ hebron ſeptē annis anteq̄ thanes egypti cōdita eſt. Et venerūt vſq; ad torrentē botri: ꝛ absciderūt inde palmitē ꝛ botrū vnū vuarū: et portauerūt eū duo viri ī vecte: de malis quoq; granatis ꝛ de ficis. Appellatuſq; eſt locus ille torrens botri: ꝑpter botrū quez absciderunt inde filii iſrael. Reuerſiq; ſunt ab exploratione terre poſt q̄dragīta dies. Et abierūt ꝛ venerūt ad moyſen ꝛ ad aarō ꝛ ad omnē cetum filiorum iſrael in deſertū pharan in cades: ꝛ retulerunt eis verba ꝛ omni cetui: ꝛ oſtenderunt eis fructum terre. Et narrauerūt eis atq; dixerunt. Venimus in terram ad quam miſiſtis nos:

Prititua chal.

חלש זער / סכן תקף נסב / אבב חצר מטא / אתא שנה / בנה תבל קוץ / תוב רבע / אתא / תוב חזה אנב / שעה אתא

וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה: אפס כי עז העם הישב בארץ והערים בצרות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם: עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבוסי והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן: ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה: והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו: ויציאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם:

Cap. xiiii.

ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא: וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אלהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו: ולמה יהוה מביא אתנו אל הארץ

que re vera fluit lacte & melle: vt ex his fructib⁹ cognosci pōt: sed cultores fortissimos habet: & vrbes grādes atq; muratas. Stirpē enach vidimus ibi. Amalech habitat in meridie: etheus & iebuseus & amorreus in mōtanis. Chananeus vero moratur iuxta mare: & circa fluenta iordanis. Inter hec caleb cōpescens murmur populi q oriebatur cōtra moysen. ait. Ascendamus & possideamus terrā: quoniam poterimus obtinere eā. Alii vero q fuerāt cū eo: dicebāt. Nequaq; ad hūc populū valemus ascendere: qa fortior nobis ē. Detraxeruntq; terre: quā inspexerant apud filios israel dicētes. Terra quā lustrauim⁹: deuorat habitatores suos. Populus quē aspeximus: procere stature est. Ibi vidim⁹ monstra quedam filiorū enach de genere giganteo: quibus cōparati quasi locuste videbamur. Cap. 14.

Igitur vociferās oīs turba fleuit nocte illa: & murmurati sunt cōtra moysen & aarō cuncti filii israel dicentes. Vtinā mortui essemus in egypto: & non in hac vasta solitudine. Vtinā pereamus: & nō inducat nos dominus in terram

Primitiua chal.

Interp. chal.

et fluit lacte ⁊ melle: ⁊ hic est fructus eius. sed popul⁹ qui habitat in ea fortis ē: ⁊ ciuitates murate ⁊ grandes valde: filios quoq; gigantū vidim⁹ ibi. Amalech habitat in terra australi ⁊ etheus ⁊ iebuseus ⁊ amorreus habitāt in mōte: ⁊ chananeus habitat iuxta mare ⁊ iuxta ripam iordanis. Et silere fecit caleb populum ꝑpter moysen: ⁊ ait. Ascendētes ascendemus ⁊ possidebimus eā: qm̄ poterim⁹ obtinere eā. Viri aūt qui ascenderāt cū eo dixerūt. nō poterimus ascēdere ad populū: qꝛ fortior nobis est. ⁊ detraxerūt terre q̄ explorauerāt apud filios israel dicentes. Terra per quā transiuim⁹ vt explorarem⁹ eā: terra occidēs habitatores suos ē: ⁊ in oī populo quē vidimus in ea erāt viri magne stature. Ibiq; vidim⁹ gigātes filios enac de gigantibus: ⁊ videbamur apud nosmetipsos quasi locuste: ⁊ sic fuimus in oculis eorum. Ca. 14.

Leuauitq; oīs cetus vocē suā: ⁊ fleuit oīs populus in nocte illa. Et murmurati sūt ꝯtra moysen et ꝯtra aaron oēs filij israel: ⁊ dixerūt eis oīs congregatio. Vtinam mortui essemus in terra egypti: aut in deserto hoc vtinam mortui essemus. Quare ergo inducit nos dominus in terram

Eccl. 49. b. Mach 1. f.

הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבז הלוא טוב לנו שוב מצרימה: ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה: ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל: ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם: ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד: אם חפץ בנו יהוה והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש: אך ביהוה אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם ויהוה אתנו אל תיראם: ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים וכבוד יהוה נראה באהל מועד אל כל בני ישראל: ויאמר יהוה אל משה עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבו: אכנו בדבר ואורשנו ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו: ויאמר משה

istā: ne cadam⁹ gladio & vxores ac liberi nr̄i ducantur captiui. Nōne melius est reuerti in egyptū? Dixerūtq; alter ad alterum. Cōstituamus nobis ducē: & reuertamur ī egyptū. Quo audito moyses & aarō ceciderunt proni in terrā corā oī multitudine filiorū israel. At vero iosue filius nūn & caleb filius iephone qui & ipsi lustrauerunt terram: sciderūt vestimēta sua: & ad oēm multitudinē filiorū israel locuti sūt. Terra quā circuiuimus valde bona est. Si propitius fuerit dn̄s inducet nos in eam: & tradet humum lacte & melle manantem. Nolite rebelles esse contra dominū: neq; timeatis populū terre huius: qa sicut panē: ita eos possumus deuorare. Recessit ab eis oē p̄sidiū. dn̄s nobiscū ē. nolite metuere. Cūq; clamaret oīs multitudo: & lapidibus eos vellet opprimerē: appuit glīa dn̄i sup tectū federis cūctis vidētibus filiis israel. Et dixit dn̄s ad moysen. Vsq;quo detrahet mihi populus iste. Quousq; non credent mihi in omnibus signis que feci corā eis? Feriā igitur eos pestilentia: atq; cōsumā. te āt faciam principē sup gentē magnā & fortiorē q̄ hec est. Et ait moyses

Interp. chal.

hanc vt cadamus gladio: ⁊ vxores nr̄e ⁊ paruuli nr̄i erūt in predā: nōne melius ē nobis vt reuertamur in egyptū? Dixitq; vnusq̄sq; ad fratrē suū. Cōstituamus principē: ⁊ reuertamur in egyptū. Et cecidit moyses et aaron sup faciē suā corā oī cetu cōgregatiōis filiorꝫ israel. Josue aūt filius nun ⁊ caleb filius iephone de exploratorib⁹ terre sciderūt vestimēta sua: ⁊ dixerūt ad oēm cōgregationē filiorꝫ israel dicētes. Terra per quā trāsiuimus vt explorarem⁹ eā: bona terra ē valde nimis. Si volūtas dn̄i fuerit nobiscū: introducet nos in terrā hanc: ⁊ tradet nobis terrā q̄ fluit lacte ⁊ melle. verūtamē nolite esse rebelles ꝯtra verbū dn̄i: neq; vos timeatis populū terre: qꝛ in manu nr̄a traditi sūt recessit ab eis fortitudo eorꝫ: ⁊ verbū dn̄i est in adiutorio nr̄m: nolite metuere eos. Dixerūt oīs cōgregatio vt lapidarēt eos lapidibus. Et gloria dn̄i reuelata est in tabernaculo federis oībus filijs isrl̄. Dixitq; dn̄s ad moysen. Vsquequo ꝓuocabūt me ad iracundiā populus iste? ⁊ vsquequo nō credēt verbo meo in oībus signis que feci inter eos. feriam eos pestilētia ⁊ consumā eos: ⁊ faciam te in populum magnum et fortiorem eis. Dixitq; moyses

אל יהוה ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבו: ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה יהוה בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה יהוה ועננך עמד עלהם ובעמד ענן אתה הלך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה: והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר: מבלתי יכלת יהוה להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר: ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר: יהוה ארך אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים: סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה: ויאמר יהוה סלחתי כדברך: ואולם חי אני וימלא כבוד יהוה את כל הארץ: כי כל האנשים הראים את כבדי ואת אתתי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי:

ad dominum. Vt audiant egyptii de quorum medio eduxisti populum istum: & habitatores terre huius qui audierūt quod tu domine in populo isto sis: & facie videaris ad faciem: & nubes tua protegat illos: & in colūna nubis precedas eos per diē & in colūna ignis per noctē: quod occideris tantā multitudinē quasi vnum hominem: & dicant. Non poterat introducere populum in terrā pro qua iurauerat: idcirco occidit eos in solitudine: Magnificetur ergo fortitudo dñi: sicut iurasti dicens. Dñs patiens & multe mie: auferens iniquitatē & scelera: nullūque innoxiū derelinquēs: qui visitas peccata patrū in filios: in tertiam & q̄rtā gñationem. Dimitte obsecro pctūm populi huius secūdū magnitudinem misericordie tue: sicut ppitius fuisti egredietibus de egypto vsque ad locū istū. Dixitque dñs. Dimisi iuxta verbū tuum. Viuo ego: & implebitur gloria dñi vniuersa terra. Attamen oēs homines qui viderunt maiestatem meam: & signa que feci in egypto & in solitudine: & tentauerunt me iā per decē vices: nec obedierunt voci mee:

Primitiua chal. | **Interp. chal.**

corā dño. Audiēt egyptij de quorum medio ascendere fecisti populū istū in virtute tua: et dicēt habitātibus in terra hac qui audierūt quod tu dñe cum maiestate tuā habitas in medio populi huius: qui oculis suis vidit maiestatē glorie tue dñe: et nubes tua obūbrat sup eos: et in colūna nubis tu precedis eos p diē et in colūna ignis p noctē: et si occideris populū hunc quasi virū vnū: dicent populi qui audierūt famā fortitudinis tue dicētes. Eo quod nō erat potestas corā dño ad introducendū populū hunc in terrā pro qua iurauit eis: ideo occidit eos in deserto. Nunc aūt magnificet obsecro fortitudo corā te dñe: sicut locutus es dicens. Dñs patiens et multū benefaciēs: dimittēs iniquitates et scelus: parcēs eis qui couertūtur ad legē eius: et eos qui nō couertūtur nō iustificat: visitās peccata patrū in filios rebelles in generatione tertiā et in quartā. Dimitte obsecro pctā populi huius secundum multitudinē bonitatis tue: et sicut dimisisti ppło huic ab egypto et vsque nunc. Dixitque dñs dimisi iuxta verbum tuū. Uerūtamen viuo ego: et implebitur gloria dñi omnis terra: quia oēs viri qui viderunt gloriam meā et signa mea que feci in egypto et in deserto et tentauerunt corā me iam decem vicibus et non obedierunt verbo meo:

Transla. Chal.

אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל מנאצי לא יראוה: ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה: והעמלקי והכנעני יושב בעמק מחר פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף: וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי את תלנות בני ישראל אשר המה מלינים עלי שמעתי: אמר אלהם חי אני נאם יהוה אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם: במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מבן עשרים שנה ומעלה אשר הלינתם עלי: אם אתם תבאו אל הארץ אשר נשאתי את ידי לשכן אתכם בה כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון: וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה והביאתי אתם וידעו את הארץ אשר מאסתם בה: ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה: ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם

non videbunt terram pro qua iuraui patribus eorū: nec quisque ex illis qui detraxit mihi intuebitur eā. Seruū meū caleb qui plenus alio spiritu secutus est me: inducam in terrā hanc quam circuiuit: & semen eius possidebit eā: qm̄ amalechites & chananeus habitant in vallibus. Cras amouete castra: & reuertimini in solitudinē per viā maris rubri. Locutusque est dñs ad moysen & aaron dicēs. Vsquequo multitudo hec pessima murmurat cōtra me. Querelas filiorū israel audiui. Dic ergo eis. Viuo ego ait dominus: sicuti locuti estis audiēte me: sic faciam vobis. In solitudine hac iacebunt cadauera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti annis & supra: & murmurastis cōtra me non intrabitis terram super quam leuaui manum meam: vt habitare vos facerē: preter caleb filium iephone & iosue filiū nun. Paruulos aūt vr̄os de quibus dixistis quod preda hostibus forēt: introducam: vt videant terram que vobis displicuit. Vestra cadauera iacebunt in solitudine. Filii vr̄i erūt vagi in deserto annis quadraginta: & portabūt fornicationē vr̄am

Transla. Chal.

Interp. chal.

si videbūt terrā pro qua iuraui prībus suis: et oēs qui irritauerūt corā me nō videbūt eam. Seruū aūt meū caleb eo quod fuit cum eo alius spūs: et pfecte secutus est timorē meū introducā in terrā ad quā ingressus est: et filij sui possidebūt eā. Amalechites āt et chananeus habitāt in valle: cras reuertimini et mouete castra in solitudinē p viā maris rubri. Locutusque ē dñs cū moyse et cū aaron dicēs. Usquequo ꝯgregatio hec pessima murmurabūt ꝯtra me? murmuratio filiorum isrł quam ipsi murmurāt cōtra me audita est corā me. dic eis. Uiuo ego dicit dñs quod sicut locuti estis corā me: sic faciā vobis. in solitudine hac cadent cadauera vr̄a et oēs qui numerati sunt ex vobis iuxta oēm numerationē vr̄am a viginti annis et supra: qui murmurastis cōtra me. Si vos intrabitis in terrā pro qua iuraui in verbo meo vt habitare facerē vos in ea: preter caleb filiū iephone et iosue filiū nun. Paruulos aūt vr̄os de quibus dixistis quod essent in predā: introducā et cognoscent terrā que displicuit vobis. Cadauera aūt vestra cadent in deserto hoc: et filij vestri morabuntur in solitudine quadraginta annis: et suscipient iniquitates vestras:

Primitiua chal.

dñs deus vester. Custodite sabbata mea: & pauete ad sanctuarium meum. Ego dñs. Si in preceptis meis ambulaueritis: & mandata mea custodieritis: & feceritis ea: dabo vobis pluuias temporibus suis: & terra gignet germē suū: & pomis arbores replebuntur. Apprehēdet messium tritura vindemiam: & vindemia occupabit sementē: & comedetis panē vestrū in saturitate: & absq; pauore habitabitis in terra vr̄a. Dabo pacē in finibus vestris: dormietis & nō erit qui exterreat. Auferam malas bestias: & gladius nō transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros: & corruent coram vobis. Persequentur quinq; de vestris cētū alienos: & cētū de vobis decē millia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. Respiciā vos & crescere faciam: multiplicabimini: & firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum: & vetera nouis superuenientibus proiicietis. Ponā tabernaculū meū in medio vestri: & non abiiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos: & ero deus vester: vosq; eritis populus meus. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra egyptiorum: ne seruiretis eis.

Primitiua chal. Interp. chal. Transla. Chal.

& qui confregi catenas ceruicum vestrarū vt incederetis erecti. Quod si non audieritis me: nec feceritis omnia mandata mea: sed spreueritis leges meas: & iudicia mea contempseritis: vt non faciatis ea que a me cōstituta sūt: & ad irritū perducatis pactū meum: ego quoq; hec faciā vobis. Visitabo vos velociter in egestate & ardore: qui cōficiat oculos vestros & consumat aīas vr̄as. Frustra feretis sementē: que ab hostibus deuorabitur. Ponā faciē meā cōtra vos & corruetis coram hostibus vestris: & subiiciemini his q oderunt vos. Fugietis nemine persequente. Si autē nec sic obedieritis mihi: addā correptiones vestras septuplum propter peccata vr̄a: & conteram superbiā duricie vestre. Daboq; vobis celū desup sicut ferrū: & terrā eneā. Cōsumetur in cassum labor vester. non proferet terra germen: nec arbores poma prebebunt. Si ambulaueritis ex aduerso mihi: nec volueritis audire me: addam plagas vestras vsq; in septuplū pp pctā vr̄a. Emittamq; in vos bestias agri: que cōsumant vos & pecora vestra: & ad paucitatē cuncta redeāt. deserteq; fient vie vr̄e. Quod si

Transla. Chal. Interp. chal. Primitiua chal.

עד תם פגריכם במדבר׃ במספר
הימים אשר תרתם את הארץ
ארבעים יום יום לשנה יום
לשנה תשאו את עונתיכם
ארבעים שנה וידעתם את
תנואתי׃ אני יהוה דברתי אם
לא זאת אעשה לכל העדה הרעה
הזאת הנועדים עלי במדבר
הזה יתמו ושם ימתו׃ והאנשים
אשר שלח משה לתור את
הארץ וישבו וילונו עליו את כל
העדה להוציא דבה על הארץ׃
וימתו האנשים מוצאי דבת
הארץ רעה במגפה לפני יהוה׃
ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו
מן האנשים ההם ההלכים לתור
את הארץ׃ וידבר משה את
הדברים האלה אל כל בני
ישראל ויתאבלו העם מאד׃
וישכמו בבקר ויעלו אל ראש
ההר לאמר הננו ועלינו אל
המקום אשר אמר יהוה כי
חטאנו׃ ויאמר משה למה זה
אתם עברים את פי יהוה והוא
לא תצלח׃ אל תעלו כי אין
יהוה בקרבכם ולא תנגפו לפני
איביכם׃ כי העמלקי והכנעני

תמם ספר · יום תור · נשא · נוא · עשה יעד רוע · יעד · תמם מות · שוב לון · יצא דבב · נגף פנה · חיה · דבר · אבל · שכם עלה · קום · אמר · פה · צלח · נגף

donec cõsumantur cadauera patrũ in deserto iuxta numerũ quadraginta dierũ quibus cõsiderastis terrã. Annus pro die imputabitur. Et quadraginta annis recipietis iniqtates vr̃as: & scietis vltionẽ meã. Quoniam sicut locutus sum: ita faciam omni multitudini huic pessime: q̃ cõsurrexit aduersum me. In solitudine hac deficiet & morietur. Igitur omnes viri quos miserat moyses ad contemplandam terrã: & q reuersi murmurare fecerãt cõtra eũ oẽm multitudinẽ detrahentes terre q esset mala: mortui sunt atq percussi in conspectu domini. Iosue aũt filius nun & caleph filius iephõe vixerũt ex oibus qui perrexerant ad cõsiderãdã terram. Locutusq; est moyses vniuersa verba hec ad oẽs filios israel: & luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgentes ascẽderunt verticẽ montis: atq; dixerũt. Parati sumus ascẽdere ad locũ de quo dñs locutus est: quia peccauimus. Quibus moyses. Cur inquit trãsgredimini verbum domini: quod vobis nõ cedet in prosperũ. Nolite ascẽdere. non enim est dñs vobiscũ: ne corruatis coram inimicis vestris. Amalechites & chananeus

vestra in deser-
ὑμῶν ἕως ἂν ἀναλωθῇ τὰ κῶλα ὑμῶν ἐν τῇ ἐρή-
to iuxta numerũ dierũ: quib' cõside-
μῳ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, ὅσας κατε-
rastis terrã quadraginta dieb': di-
σκέψασθε τὴν γῆν τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἡμέ-
em p anno accipietis pctã vra
ραν τοῦ ἐνιαυτοῦ λήψεσθε τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν
q̃draginta ãnis. & cognoscetis furorẽ
τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ γνώσεσθε τὸν θυμὸν τῆς
ire mee: ego dñs locut' sum. pfecto sic fa-
ὀργῆς μου, ἐγὼ κύριος ἐλάλησα. ἦ μὴν οὕτως ποι-
ciã cõgregatiõi praue huic: q̃ insurre-
ήσω τῇ συναγωγῇ τῇ πονηρᾷ ταύτῃ, τῇ ἐπισυνεστα-
xit cõtra me. in deserto hoc cõsume-
μένῃ ἐπ' ἐμέ. ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ἐξαναλωθήσον-
tur: & ibi morientur. & hoies: qs
ται, καὶ ἐκεῖ ἀποθανοῦνται. καὶ οἱ ἄνθρωποι, οὓς
misit moyses ad cõsiderandũ terrã: &
ἀπέστειλε μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν γῆν, καὶ
postq̃ venerũt murmurauerũt cõtra eã apd
παραγενηθέντες διεγόγγυσαν κατ' αὐτῆς πρὸς τὴν
cõgregationẽ: vt pferrẽt verba pessima de
συναγωγήν, ἐξενέγκαι ῥήματα πονηρὰ περὶ τῆς
terra: & mortui sũt hoies q̃ dixerũt ad-
γῆς· καὶ ἀπέθανον οἱ ἄνθρωποι οἱ κατειπόντες κα-
uersus terrã mala in plaga corã dño.
τὰ τῆς γῆς πονηρὰ ἐν τῇ πληγῇ ἔναντι κυρίου.
& iesus fili' naue: & chaleb fili' iephone
καὶ ἰησοῦς υἱὸς ναυή, καὶ χαλὲβ υἱὸς ἰεφοννή
vixerũt de hoibus illis q̃ fue-
ἔζησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων τῶν πεπο-
rũt ad cõsiderãdũ terrã. & locutus ẽ
ρευμένων κατασκέψασθαι τὴν γῆν. καὶ ἐλάλησε
moyses vba hec ad oẽs fili-
μωυσῆς τὰ ῥήματα ταῦτα πρὸς πάντας υἱ-
os israel: & luxit populus valde. &
οὺς ἰσραήλ, καὶ ἐπένθησεν ὁ λαὸς σφόδρα. καὶ
surgentes mane ascenderũt in verticẽ
ὀρθρίσαντες τοπρωῒ ἀνέβησαν εἰς τὴν κορυφὴν
mõtis: dicẽtes: ecce nos ascendemus in
τοῦ ὄρους, λέγοντες, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀναβησόμεθα εἰς τὸν
locũ: quẽ dixit dñs: qr peccauim'. & dixit
τόπον, ὃν εἶπε κύριος, ὅτι ἡμάρτομεν. καὶ εἶπε
moyses: q̃re vos transgredimini vbũ do-
μωυσῆς, ἵνα τί ὑμεῖς παραβαίνετε τὸ ῥῆμα κυ-
mini: nõ psperã erũt vobis. ne ascendatis: nõ .n.
ρίου, οὐκ εὔοδα ἔσται ὑμῖν. μὴ ἀναβαίνετε, οὐ γάρ
est dñs vobiscũ. & cadetis ante faciem
ἐστι κύριος μεθ' ὑμῶν. καὶ πεσεῖσθε πρὸ προσώπου
inimicoꝝ vroꝝ: qr amalech & chananeus
ἐχθρῶν ὑμῶν, ὅτι ἀμαλὴκ καὶ ὁ χαναναῖος

Exo. 4.b. · 1.Cor. 10.a. · G

Transla. Chal.

עד דיסופון פגריכון במדברא׃ במנין יומיא דאללתון ית ארעא ארבעין יומין יומא
לשתא יומא לשתא תקבלון ית חוביכון ארבעין שנין ותדעון ית דאתרעמתון עלי׃ אנא
ייי גזרית במימרי אם לא דא אעביד לכל כנשתא בישתא הדא דאזדמנו עלי
במדברא הדין יסופון ותמן ימותון׃ וגבריא די שלח משה לאללא ית ארעא ותבו
וארעימו עלוהי ית כל כנשתא לאפקא שום ביש על ארעא׃ ומיתו גבריא דאפיקו
שום ביש על ארעא בישא במותנא קדם ייי׃ ויהושע בר נון וכלב בר יפנה אתקימו מן
גבריא האינון דאזלו לאללא ית ארעא׃ ומליל משה ית פתגמיא האלין עם כל
בני ישראל ואתאבלו עמא לחדא׃ ואקדימו בצפרא וסליקו לריש טורא למימר
האנחנא סלקין לאתרא דאמר ייי ארי חבנא׃ ואמר משה למה דנן אתון עברין
על גזירת מימרא דייי והיא לא תצלח׃ לא תסקון ארי לית שכינתא דייי ביניכון
ולא תתברון קדם בעלי דבביכון׃ ארי עמלקאה וכנענאה

Pritiua chal.

סוף · ידע רעם · עבד זמן · סוף מות · תוב נפק · קום · אבל קדם ראש · אמר חוב אמר · צלח נסק תבר

Interp. chal.

donec cõsumant cadauera vr̃a in deserto, iuxta numerũ dierũ qbus explorastis terraz q̃draginta diebus: dies pro anno: dies pro anno supputabit: & recipietis iniqtates vr̃as q̃draginta annis: & scietis q murmurastis cõtra me. Ego dñs decreui in verbo meo si non hoc faciã oĩni ɔgregationi pessime qr cõuenerũt cõtra me: in solitudine hac cõsument: & ibi morientur. Viri aũt quos misit moyses ad explorandã terrã reuersi sunt & fecerũt murmurare cõtra eum oẽm congregationẽ vt detraherent terre. Et mortui sunt viri qui detraxerũt terre peste corã dño. Josue autẽ filius nun & caleb filius iephone vixerũt ex viris qui abierũt ad explorandã terrã. Locutusq; est moyses verba hec cum oĩbus filiis israel: & luxit populus valde. Surrexerũtq; mane & ascenderũt ad verticẽ montis dicentes. Ecce nos ascendimus ad locũ: de quo dixit dominus: quia peccauimus. Dixitq; moyses. Quare vos transgredimini decretuz verbi domini: & hoc nõ proderit. Non ascendatis: quia non est maiestas domini inter vos: ne conteramini coram inimicis vestris. Amalechites autem & chananeus

ibi ante vos: & cadetis gladio: cui' cã
ἐκεῖ ἔμπροσθεν ὑμῶν, καὶ πεσεῖσθε μαχαίρᾳ, οὗ εἵνε-
auersi estis nõ obedientes dño: & nõ erit dñs in
κεν ἀπεστράφητε ἀπειθοῦντες κῷ, καὶ οὐκ ἔσται κς ἐν
vobis. & vi facientes ascẽderũt sup verticẽ
ὑμῖν. καὶ διαβιασάμενοι ἀνέβησαν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ
mõtis. at arca testamẽti dñi: & moyses nõ
ὄρους. ἡ δὲ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κῦ, καὶ μωυσῆς οὐκ
mouerũt de castris. & descẽdit amalech
ἐκινήθησαν ἐκ τῆς παρεμβολῆς. καὶ κατέβη ἀμαλὴκ
& chananeus habitãs in mõte illo: &
καὶ ὁ χαναναῖος ὁ ἐγκαθήμενος ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ, καὶ
fugauerũt eos & pcusserũt eos vsq; ad herma.
ἐτρέψαντο αὐτοὺς καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως ἑρμά.

Deut. 1.g.

C.15. A

Et dixit dñs ad moysen: dicẽs: loquere
Καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον
filiis israel: & dices ad eos: qñ intra-
τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ὅταν εἰσέλ-
ueritis in terrã habitationis vr̃e: quã ego do
θητε εἰς τὴν γῆν τῆς κατοικήσεως ὑμῶν, ἣν ἐγὼ δί-
vobis & facietis oblationes dño: aut ho-
δωμι ὑμῖν, καὶ ποιήσετε καρπώματα κυρίῳ, ἢ ὁ-
locaustũ: aut sacrificiũ ad magnificãdũ votũ: aut vo-
λοκαύτωμα, ἢ θυσίαν μεγαλῦναι εὐχήν, ἢ καθεκού-
lũtariũ: aut in festiuitatib' vr̃is vt faciatis odorẽ suaui-
σιον, ἢ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὑμῶν ποιῆσαι ὀσμὴν εὐω-
tatis dño: si quidẽ de bob' aut de oui-
δίας κυρίῳ, εἰ μὲν ἀπὸ τῶν βοῶν ἢ ἀπὸ τῶν προ-
bus: & offeret offerens donũ suũ
βάτων, καὶ προσοίσει ὁ προσφέρων τὸ δῶρον αὐτοῦ
dño: sacrificiũ simile decimã ptẽ ephi cõspersę
κυρίῳ, θυσίαν σεμιδάλεως τὸ δέκατον τοῦ οἰφὶ ἀνα-
ctę in oleo in quarta hin: & vi-
πεποιημένης ἐν ἐλαίῳ ἐν τετάρτῳ τοῦ ἵν, καὶ οἶ-
nũ in libationẽ quartã ptẽ hin facietis in
νον εἰς σπονδὴν τὸ τέταρτον τοῦ ἵν ποιήσετε ἐπὶ τῆς
holocaustũ aut in sacrificiũ agno vni:
ὁλοκαυτώσεως ἢ ἐπὶ τῆς θυσίας τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί,
et arieti: qñ feceritis eũ in oblationẽ
καὶ τῷ κριῷ, ὅταν ποιῆτε αὐτὸν εἰς ὁλοκάρπωμα
aut in sacrificiũ: facies sacrificiũ simile duas
ἢ εἰς θυσίαν, ποιήσεις θυσίαν σεμιδάλεως δύο
decimas cõfecte in oleo tertiã
δέκατα ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ τὸ τρίτον τοῦ
hin: & vinũ in libamẽ tertiã hin offe-
ἵν, καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ τρίτον τοῦ ἵν προσοί-
retis in odorẽ suauitatis dño. si aũt de
σετε εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. ἐὰν δὲ ἀπὸ τῶν
bob' feceritis in holocaustũ: aut in sacrificiũ ad magnificãdũ votũ in salutare dño: & offeret
βοῶν ποιῆτε εἰς ὁλοκαύτωμα, ἢ εἰς θυσίαν μεγα-
λῦναι εὐχὴν εἰς σωτήριον κυρίῳ, καὶ προσοίσει
sup vitulũ in sacrificiũ simile tres
ἐπὶ τοῦ μόσχου εἰς θυσίαν σεμιδάλεως τρία

G · B

ante vos sunt: quorum gladio corruetis: eo q noluerits acquiescere domino: nec erit dñs vobiscũ. At illi cõtenebrati ascenderũt in verticẽ montis. Arca aũt testamẽti dñi & moyses non recesserunt de castris. Descenditq; amalechites & chananeus qui habitabat in mõte: & pcutiẽs eos atq; cõcidẽs psecutus ẽ eos vsq; horma. Ca.15.

Locutus est dñs ad moysen dicẽs. Loquere ad filios israel: & dices ad eos. Cũ ingressi fueritis terram hitatiõis vr̃e: quã ego dabo vobis: & feceritis oblationem dño in holocaustũ aut victimã pacificã vota soluentes vel spõte offerẽtes munera: aut in solẽnitatibus vr̃is adolẽtes odorẽ suauitatis dño: de bob' siue de ouibus offeret quicunq; imolauerit victimam sacrificium simile decimã partẽ ephi cõspersam oleo: qd mẽsurã habebit qrtã ptẽ hin: & vinũ ad liba fundẽda eiusdẽ mẽsure dabit in holocaustũ siue in victimã: Per agnos singulos & arietes erit sacrificiũ siue duarũ decimarũ q̃ cõspsa sit oleo tertie ptis hin. & vinũ ad libamentũ tertie ptis eiusdẽ mẽsure offeret in odorẽ suauitatis domino. Qñ vero de bobus feceris holocaustum: aut hostiã vt impleas votũ vel pacificas victimas: dabis per singulos boues simile tres

שם לפניכם ונפלתם בחרב כי
על כן שבתם מאחרי יהוה ולא
יהיה יהוה עמכם׃ ויעפלו לעלות
אל ראש ההר וארון ברית יהוה
ומשה לא משו מקרב המחנה׃
וירד העמלקי והכנעני הישב בהר
ההוא ויכום ויכתום עד החרמה׃
וידבר יהוה אל משה

Ca.xv.

לאמר׃ דבר אל בני ישראל
ואמרת אלהם כי תבאו אל ארץ
מושבתיכם אשר אני נתן לכם׃
ועשיתם אשה ליהוה עלה או
זבח לפלא נדר או בנדבה או
במעדיכם לעשות ריח ניחח
ליהוה מן הבקר או מן הצאן׃
והקריב המקריב קרבנו ליהוה
מנחה סלת עשרון בלול ברבעית
ההין שמן׃ ויין לנסך רביעית ההין
תעשה על העלה או לזבח לכבש
האחד׃ או לאיל תעשה מנחה
סלת שני עשרנים בלולה
בשמן שלשית ההין׃ ויין לנסך
שלשית ההין תקריב ריח ניחח
ליהוה׃ וכי תעשה בן בקר עלה
או זבח לפלא נדר או
שלמים ליהוה׃ והקריב על בן
הבקר מנחה סלת שלשה

סור · היה עפל עלה · ארן ברית · מוש חנה · נכה כתת · דבר · בוא · ישב · עשה · יעד · נוח · קרב · בלל · רבע · שנה · קרב

Transla. Chal.

תמן קדמיכון ותפלון בחרבא ארי על כן תבתון מבתר פולחנא דייי ולא יהי מימרא
דייי בסעדכון׃ וארשעו למיסק לריש טורא וארון קימא דייי ומשה לא עדו מגו
משריתא׃ ונחת עמלקאה וכנענאה דיתיב בטורא ההוא ומחונון וטרדונון עד חרמה׃
ומליל ייי עם משה למימר׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון ארי **Ca.xv.**
תעלון לארע מותבניכון דאנא יהיב לכון׃ ותעבדון קורבנא קדם ייי עלתא או נכסת
קודשין לפרשא נדרא או בנדבתא או במועדיכון לאתקבלא ברעוא קדם
ייי מן תורי או מן ענא׃ ויקרב דמקרב קורבניה קדם ייי מנחתא סולתא עשרונא
דפיל ברבעות הינא משחא׃ וחמרא לניסכא רבעות הינא תעביד על עלתא או לנכסת
קודשיא לאמרא חד׃ או לדכרא תעביד מנחתא סולתא תרין עשרונין דפילא במשח
תלתות הינא׃ וחמרא לניסכא תלתות הינא תקרב לאתקבלא ברעוא קדם ייי׃ וארי
תעביד בר תורי עלתא או נכסת קודשיא לפרשא נדרא או נכסת קודשיא קדם
ייי׃ ויקרב על בר תורי מנחתא סולתא תלתא

Interp. chal.

ibi sunt ãte vos: & corructis gladio: eo q reuersi estis a cultu dñi: & nõ erit verbũ dñi in adiutoriũ vr̃m. & impie egerũt vt ascenderẽt in verticẽ mõtis. arca aũt pacti dñi & moyses nõ recesserũt de medio castroꝝ. Descenditq; amalechites & chananeus q hitabat in mõte illo & percusserũt eos & psecuti sunt eos vsq; horma.

Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Ca.15. Loq̃re cum filiis israel & dices ad eos. Cum ingressi fueritis in terrã habitationis vr̃e: quã ego dabo vobis & feceritis oblationẽ corã dño holocaustuz aut hostiã sanctificatã pro solutione voti aut sponte aut qd fit in solẽnitatibus vr̃is: vt suscipiat cum beneplacito corã dño de bobus aut de ouibus: offeret qui obtulerit oblationẽ suã corã dño pro munere decimã simile cõsperse quarta parte hin olei: & vinũ pro libamento quartã partẽ hin offerẽs in holocaustũ aut victimã sanctificationũ: per agnos singulos aut p singulos arietes facies munus: duas decimas simile cõsperse tertia parte hin olei: & vinũ pro libamento tertiam partẽ hin offeres: vt suscipiatur cum beneplacito coram dño. Et quãdo feceris vitulum in holocaustum aut in hostiã sanctificatã pro solutione voti aut victimã sanctificationũ coram dño: offeret super vitulum munus: tres

Pritiua chal.

נפל תוב יהוה · רשע נסק ראש · קום עדה מחא · אמר עול יתב · עבד עלה · יעד קבל רעה · ענא קרב · פיל עבד · אחד

עשרנים בלול בשמן חצי ההין׃
ויין תקריב לנסך חצי ההין
אשה ריח ניחח ליהוה׃ ככה יעשה
לשור האחד או לאיל האחד
או לשה בכבשים או בעזים׃
כמספר אשר תעשו ככה תעשו
לאחד כמספרם׃ כל האזרח יעשה
ככה את אלה להקריב אשה
ריח ניחח ליהוה׃ וכי יגור אתכם
גר או אשר בתוככם לדרתיכם
ועשה אשה ריח ניחח ליהוה
כאשר תעשו כן יעשה׃ הקהל
חקה אחת לכם ולגר הגר חקת
עולם לדרתיכם ככם כגר יהיה
לפני יהוה׃ תורה אחת ומשפט
אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם׃
וידבר יהוה אל משה לאמר׃
דבר אל בני ישראל ואמרת
אלהם בבאכם אל הארץ
אשר אני מביא אתכם שמה׃
והיה באכלכם מלחם הארץ
תרימו תרומה ליהוה׃ ראשית
ערסתכם חלה תרימו תרומה
כתרומת גרן כן תרימו אתה׃
מראשית ערסתיכם תתנו
ליהוה תרומה לדרתיכם׃
וכי תשגו ולא תעשו את כל

decimas cōsperse oleo qđ habeat mediū mēsure hin: & vinū ad libā fundēda eiusdē mensure in oblationē suauissimi odoris dño. Sic facies per singulos boues & arietes & agnos & hedos. tā indigene q̄ peregrini eodē ritu offerēt sacrificia. Vnū p̄ceptū erit atq̄ iudiciū tā vobis q̄ aduenis terre. Locutusq̄ est dñs ad moysen dicēs. Loq̄re filiis israel & dices ad eos. Cū veneritis in terram quam dabo vobis: & comederitis de panibus regionis illius: separabitis primitias domino de cibis vestris. Sicut de areis primitias separabitis: ita & de pulmentis dabitis primitiua dño. Quod si per ignorantiā preterieritis quicquam

decimas cōfecte in oleo dimidiū hin:
δέκατα ἀναπεποιημένης ἐν ἐλαίῳ ἥμισυ τοῦ ἵν,
τ vinū in libamen dimidiū hin: oblatio
καὶ οἶνον εἰς σπονδὴν τὸ ἥμισυ τοῦ ἵν. κάρπωμα
odorē suauitatis dño: sic facies vitulo
ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, οὕτως ποιήσεις τῷ μόσχῳ
vni: aut arieti vni: aut agno vni: ex
τῷ ἑνί, ἢ τῷ κριῷ τῷ ἑνί, ἢ τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί, ἐκ
ouib⁹ aut ex capris. iuxta numerū
τῶν προβάτων ἢ ἐκ τῶν αἰγῶν. κατὰ τὸν ἀριθμὸν
eoꝝ q̄ feceritis: sic facietis vni: iuxta
ὧν ἂν ποιήσητε, οὕτως ποιήσετε τῷ ἑνί, κατὰ
numerū eoꝝ. ois indigena faciet sic:
τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. πᾶς ὁ αὐτόχθων ποιήσει οὕ-
tales offerat oblationes in odorē
τως, τοιαῦτα προσενέγκαι καρπώματα εἰς ὀσμὴν
suauitatis dño. si aūt aduena in vobis fue
εὐωδίας κυρίῳ. ἐὰν δὲ προσήλυτος ἐν ὑμῖν προσ-
rit in terra vra: aut quicūq; fuerit iter vos in
γένηται ἐν τῇ γῇ ὑμῶν, ἢ ὃς ἂν γένηται ἐν ὑμῖν ἐν ταῖς
gñationib⁹ vris: τ faciet oblationē odorē suauitatis
γενεαῖς ὑμῶν, καὶ ποιήσει κάρπωμα ὀσμὴν εὐω-
tatis dño: quēadmodū facitis vos: sic faci
δίας κυρίῳ, ὃν τρόπον ποιεῖτε ὑμεῖς, οὕτως ποι-
et cōgregatio dño. lex vna erit vobis τ
ήσει ἡ συναγωγὴ κυρίῳ. νόμος εἷς ἔσται ὑμῖν καὶ
aduenis appositis iter vos: lex
τοῖς προσηλύτοις τοῖς προσκειμένοις ἐν ὑμῖν, νόμος
sēpiterna i gñatiōes vras. vt vos τ aduena
αἰώνιος εἰς γενεὰς ὑμῶν. ὡς ὑμεῖς καὶ ὁ προσήλυτος
erit corā dño. lex vna erit et iustificatio vna
ἔσται ἔναντι κυρίου. νόμος εἷς ἔσται καὶ δικαίωμα ἓν
erit vobis et aduene apposito iter
ἔσται ὑμῖν καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ προσκειμένῳ ἐν
vos. et locut⁹ ē dñs ad moysē: dicēs: lo-
ὑμῖν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λά-
quere filijs israel: τ dices ad eos: cū
λησον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἐν
intraueritis vos in terrā: in quā ego indu
τῷ εἰσπορεύεσθαι ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν, εἰς ἣν ἐγὼ εἰσά-
cā vos illuc, τ erit qñ cōmederitis vos de
γω ὑμᾶς ἐκεῖ. καὶ ἔσται ὅταν ἔσθητε ὑμεῖς ἀπὸ
panib⁹ terre: sepabitis sepationē segrega
τῶν ἄρτων τῆς γῆς, ἀφαιρεῖτε ἀφαίρεμα ἀφόρι-
tiōeꝝ dño: p̄mitias masse vre pa
σμα τῷ κυρίῳ. ἀπαρχὴν φυράματος ὑμῶν ἄρ-
nē: sepationē sepabitis ei. vt sepationē ab
τον, ἀφαίρεμα ἀφελεῖτε αὐτῷ. ὡς ἀφαίρεμα ἀπὸ
area: sic segregabitis illō p̄mitias massaꝝ
ἅλωνος, οὕτως ἀφελεῖτε αὐτὸ ἀπαρχὴν φυράμα-
vraꝝ. τ dabitis dño segregatiōeꝝ in gñatiōes
των ὑμῶν. καὶ δώσετε κυρίῳ ἀφαίρεμα εἰς τὰς γενεὰς
vras. qñ aūt peccaueritis τ nō feceritis oīa
ὑμῶν. ὅταν δὲ διαμάρτητε καὶ μὴ ποιήσητε πάσας

Transla. Chal.

עשרונין דפיל במשח פלגות הינא׃ וחמרא תקריב לנסכא פלגות הינא קורבן
דמתקבל ברעוא קדם יי׃ כדין יתעבד לתורא חד או לדכרא חד או לאמר באמריא
או בעזיא׃ כמנינא דתעבדון כדין תעבדון לחד כמניניהון׃ כל יציבא יעביד כדין ית
אלין לקרבא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי׃ וארי יתגייר עמכון גיורא או דבגויכון
לדריכון ויעביד קרבן דמתקבל ברעוא קדם יי כמא דתעבדון כן יעבד׃ קהלא קימא
חד לכון ולגיורא דיתגיירון קים עלם לדריכון כותכון כגיורא יהי קדם יי׃ אוריתא
חדא ודינא חד יהי לכון ולגיוריא דיתגיירון עמכון׃ ומליל יי עם משה למימר׃
מליל עם בני ישראל ותימר להון במיעלכון לארעא דאנא מעיל יתכון לתמן׃ ויהי
במיכלכון מלחמא דארעא תפרשון אפרשותא קדם יי׃ ריש אצותכון חלתא
תפרשון אפרשותא כמא דמפרשין מן אדרא כן תפרשון יתה׃ מריש אצותכון תתנון
קדם יי אפרשותא לדריכון׃ וארי תשתלון ולא תעבדון ית כל

Interp. chal.

decimas simile cōsperse oleo dimidie ptis hin. et vinū offeres p libamēto dimidiā ptē hin: oblatio est q̄ suscipit volūtarie corā dño. sic facies p singulos boues et p singulos arietes τ p singulos agnos: i agnis aut in capris. Iuxta numerū quē facietis: sic facietis vni cuiq; iuxta numerū eoꝝ: sic faciet ois indigena qñ obtulerit ex his oblationē q̄ suscipit volūtarie corā dño. et qñ peregrinatus fuerit apd vos peregrin⁹ aut q̄ fuerit inter vos p gñatiōes vras: τ fecerit oblationē q̄ suscipit volūtarie corā dño: sicut feceritis ita faciet. vna cōgregatio τ vn⁹ ritus erit vob τ peregrinis q peregrinant: statuto sempiterno in gñationibus vris: sicut vos ita erit peregrin⁹ corā dño. lex vna τ iudiciū vnū erit vobis τ aduenis qui peregrinātur apud vos. Locutusq; est dñs ad moysen dicēs. Loq̄re cum filijs israel τ dices ad eos. Cum ingressi fueritis in terrā in quā ego induco vos: τ et comederitis de pane terre: separabitis separationē corā dño. In primitias ciboꝝ vestroꝝ separabitis placentā: sicut separant separationē de area sic separabitis eam. De primitijs ciborum vestroꝝ dabitis separationē coram dño in generationibus vestris: τ quando ignoraueritis τ non feceritis omnia

precepta hec: q̄ locut⁹ ē dñs ad moy
τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ-
sen: sicut p̄cepit dñs ad vos in manu moy
σῆν, καθὰ συνέταξε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν χειρὶ μωυ-
si: a die qua p̄cepit dñs ad vos
σῆ, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς συνέταξε κύριος πρὸς ὑμᾶς
τ vltra in gñatiōes vras. τ erit si ex o-
καὶ ἐπέκεινα εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν. καὶ ἔσται ἐὰν ἐξ ὀφ-
culis cōgregatiōis fuerit inuite: τ fa
θαλμῶν τῆς συναγωγῆς γένηται ἀκουσίως, καὶ ποι-
ciet ois cōgregatio vitulū vnū de bob⁹ im-
ήσει πᾶσα ἡ συναγωγὴ μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν ἄμω-
maculatū in holocaustū in odorē suauitatis dño: τ
μον εἰς ὁλοκαύτωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, καὶ
sacrificiū huius τ libamē eius iuxta p̄re
θυσίαν τούτου καὶ σπονδὴν αὐτοῦ κατὰ τὴν σύν-
ceptū eius: τ hircū ex capris vnū pro pec
ταξιν αὐτοῦ, καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρ-
cato. τ ppiciabit sacerdos pro omni cōgre
τίας. καὶ ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ πάσης συνα-
gatione filioꝝ israel: τ dimittet eis: qm̄
γωγῆς υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ ἀφεθήσεται αὐτοῖς, ὅτι
inuolūtariū ē. τ ipi obtulerūt donū suū
ἀκούσιόν ἐστι. καὶ αὐτοὶ ἤνεγκαν τὸ δῶρον αὐτῶν
oblationē dño pro pctō suo corā do
κάρπωμα κυρίῳ περὶ ἁμαρτίας αὐτῶν ἔναντι κυ-
mino pro inuolūtarijs suis: τ dimittet
ρίου περὶ τῶν ἀκουσίων αὐτῶν, καὶ ἀφεθήσεται
omi cōgregatiōi filioꝝ israel: τ adue
πάσῃ συναγωγῇ υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ τῷ προσηλύ-
ne apposito ad vos: qm̄ oi
τῳ τῷ προσκειμένῳ πρὸς ὑμᾶς, ὅτι παντὶ τῷ
pplo inuolūtariū. si aūt aia vna peccauerit inuolūtarie:
λαῷ ἀκούσιον. ἐὰν δὲ ψυχὴ μία ἁμάρτῃ ἀκουσίως,
adducet vnā caprā anniculā p pctō: et
προσάξει μίαν αἶγα ἐνιαυσίαν περὶ ἁμαρτίας, καὶ
ppiciabit sacerdos p aia inuolunta
ἐξιλάσεται ὁ ἱερεὺς περὶ τῆς ψυχῆς τῆς ἀκουσια-
ria τ peccante inuolūtarie corā dño: p-
σθείσης καὶ ἁμαρτούσης ἀκουσίως ἔναντι κυρίου, ἐξι-
piciabit p eo: τ dimittet ei.
λάσεται περὶ αὐτοῦ, καὶ ἀφεθήσεται αὐτῷ. τῷ
indigene in filijs israel: τ aduene
ἐγχωρίῳ ἐν υἱοῖς ἰσραὴλ, καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ
apposito in ipsis lex vna erit eis: q̄
προσκειμένῳ ἐν αὐτοῖς νόμος εἷς ἔσται αὐτοῖς, ὃς
fecerit inuolūtarie. τ aia q̄ faciet in
ἂν ποιήσῃ ἀκουσίως. καὶ ψυχὴ ἥτις ποιήσει ἐν
manu supbie ab indigenis aut ab
χειρὶ ὑπερηφανίας, ἀπὸ τῶν αὐτοχθόνων ἢ ἀπὸ τῶν
aduenis: deū hic irritat: τ disp
προσηλύτων, τὸν θεὸν οὗτος παροξύνει, καὶ ἐξολοθρευ-
detur aia illa de pplo suo: q̄ř verbū
θήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐκ τοῦ λαοῦ αὐτῆς, ὅτι τὸ ῥῆμα

horum que locutus ē dominus ad moysen: & mandauit per eum ad vos: a die qua cepit iubere & vltra, oblitaq; fuerit facere multitudo: offeret vitulum de armēto holocaustū in odorem suauissimū dño. & sacrificiū eius ac liba: vt cerimōie postulant: hircūq; p peccato. & rogabit sacerdos pro oī multitudine filiorum israel: & dimittetur eis. qm̄ nō sponte peccauerūt. nihilominus offerētes incensum dño pro se & pro peccato atq; errore suo: & dimittetur vniuerse plebi filiorū israel & aduenis qui peregrinātur iter eos quoniam culpa est ōis populi p ignorantiā. q̄ si anima vna nesciēs peccauerit: offeret capram anniculam pro peccato suo: & deprecabitur pro ea sacerdos q̄ inscia peccauerit corā domino. impetrabitq; ei veniam: & dimittetur illi. Tā indigenis q̄ aduenis vna lex erit ōim qui peccauerint ignorantes. Anima vero q̄ p superbiā aliquid cōmiserit siue ciuis sit ille siue peregrin⁹: quoniā aduersus dominum rebellis fuit: peribit de populo suo. Verbū enim

המצות האלה אשר דבר יהוה
אל משה׃ את כל אשר צוה
יהוה אליכם ביד משה מן היום
אשר צוה יהוה והלאה לדרתיכם׃
והיה אם מעיני העדה נעשתה
לשגגה ועשו כל העדה פר
בן בקר אחד לעלה לריח ניחח
ליהוה ומנחתו ונסכו כמשפט
ושעיר עזים אחד לחטת׃ וכפר
הכהן על כל עדת בני ישראל
ונסלח להם כי שגגה הוא והם
הביאו את קרבנם אשה ליהוה
וחטאתם לפני יהוה על
שגגתם׃ ונסלח לכל עדת
בני ישראל ולגר הגר בתוכם
כי לכל העם בשגגה׃ ואם
נפש אחת תחטא בשגגה
והקריבה עז בת שנתה לחטאת׃
וכפר הכהן על הנפש השגגת
בחטאה בשגגה לפני יהוה לכפר
עליו ונסלח לו׃ האזרח בבני
ישראל ולגר הגר בתוכם תורה
אחת יהיה לכם לעשה בשגגה׃
והנפש אשר תעשה ביד רמה
מן האזרח ומן הגר את
יהוה הוא מגדף ונכרתה הנפש
ההוא מקרב עמה׃ כי דבר

Transla. Chal.

פיקודיא האלין דמליל יי עם משה׃ ית כל דפקיד יהוה יתכון בידא דמשה מן
יומא דפקיד יי ולהלא לדריכון׃ ויהי אם מעיני כנשתא אתעבדת לשלו ויעבדון כל
כנשתא תור בר תורי חד לעלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי ומנחתיה ונסכיה
כדחזי וצפיר בר עזי חד לחטאתא׃ ויכפר כהנא על כל כנשתא דבני ישראל
וישתבק להון ארי שלותא הוא ואינון איתיו ית קורבנהון קורבנא קדם יי
וחובתהון קדם יי על שלותהון׃ וישתבק לכל כנשתא דבני ישראל ולגיורא
דיתגיירון בניהון ארי לכל עמא בשלותא׃ ואם אינש חד יחוב בשלו ויקרב עזא
בת שתא לחטאתא׃ ויכפר כהנא על אינשא דאשתלי במחביה בשלו קדם יי לכפרא
עלוהי וישתביק ליה׃ יציבא בבני ישראל ולגיוריא דיתגיירון ביניהון אוריתא חדא
תהי לכון לדיעבד בשלו׃ ואנש דיעביד בריש גלי מן יציביא ומן גיוריא קדם יי
הוא מרגיז וישתצי אנשא ההוא מגו עמיה׃ ארי על פתגמא

Interp. chal.

precepta hec q̄ locutus est dñs cū moyse: oīa q̄ mandauit dñs ad vos per manū moysi a die qua precepit dñs τ deinceps per gñationes vras. eritq; si ab oculis cōgregationis aliq̄d latuerit τ per ignorantiā factum fuerit: offeret ois cōgregatio vitulū de bobus vnū in holocaustū: vt suscipiatur volūtarie corā dño. et munus eius τ libamentū eius sicut decet: τ hircū de capris vnū pro peccato. Et propiciabit sacerdos pro omni cōgregatione filiorum israel τ dimittetur eis: quia ignorantia est: τ ipsi obtulerūt oblationē suam corā dño τ sacrificiū pro pctō suo corā dño pro ignorātia sua. Dimittetur q; oī cōgregationi filioꝝ israel: et aduenis qui peregrinātur inter eos: q̄r ignorātia est ois populi. Et si vir vnus peccauerit per ignorantiā: offeret caprā anniculā pro peccato: τ propiciabit sacerdos pro homie qui ignorauerit quādo peccauerit per ignorantiam coram domino: τ dimittetur ei. Lex vna erit indigene in filijs israel τ aduenis qui peregrinantur inter eos omni qui fecerit per ignorantiā. Uir autem qui fecerit aliquid per superbiā de indigenis τ peregrinis: dñm ipse irritat: τ peribit homo ille de medio populi sui: quia verbum

יהוה בזה ואת מצותו הפר הכרת
תכרת הנפש ההוא עונה בה׃
ויהיו בני ישראל במדבר
וימצאו איש מקשש עצים
ביום השבת׃ ויקריבו אתו
המצאים אתו מקשש עצים אל
משה ואל אהרן ואל כל העדה׃
ויניחו אתו במשמר כי לא
פרש מה יעשה לו׃ ויאמר יהוה
אל משה מות יומת האיש רגום
אתו באבנים כל העדה מחוץ
למחנה׃ ויציאו אתו כל העדה
אל מחוץ למחנה וירגמו אתו
באבנים וימת כאשר צוה יהוה
את משה׃ ויאמר יהוה אל משה
לאמר׃ דבר אל בני ישראל
ואמרת אלהם ועשו להם ציצת
על כנפי בגדיהם לדרתם
ונתנו על ציצת הכנף פתיל
תכלת׃ והיה לכם לציצת וראיתם
אתו וזכרתם את כל מצות יהוה
ועשיתם אתם ולא תתורו אחרי
לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם
זנים אחריהם׃ למען תזכרו
ועשיתם את כל מצותי והייתם
קדשים לאלהיכם׃ אני יהוה
אלהיכם אשר הוצאתי אתכם

צוה פור | דבר | מצא קשש | קרב | יעד | נוח שמר | עשה אמר | רגם | חנה יצא | מות | אמר | עשה | דור | נתן | פתל | ראה | צוה | עשה תור | זנה זכר | עשה היה | יצא

ᵇdomini ᶜcontempsit: ᵈ& ᵉp̄ceptum illius ᶠfecit irritū: idcirco ʰ delebitur: & ᵐportabit ˡ iniquitatē suam. Factū est aūt ⁿcum essent ᵒfilii ᵖisrael ᑫin solitudine ʳ& inuenissent ˢhominē ᵗcolligentē ᵘligna ˣin die ʸsabbati: ᶻobtulerunt ᵃeum ᵍmoysi ʰ& ⁱaaron ᵏ& ˡvniuerse ᵐmultitudini. Qui ⁿrecluserunt ᵒeum ᵖī carcerem: ʳnescientes ᵗquid ˣsuper eo ᵘ facere deberent. ʸDixitq; ᶻdominus ᵃad ᵇmoyse. ᶜMorte ᵈmoriatur ᵉhomo iste: ᶠobruat ᵍeū ʰlapidibus ⁱoīs ᵏturba ˡextra ᵐcastra. ⁿCunq; eduxissent ᵒeum ᵖforas: ᵘobruerunt ˣeum ʸlapidibus ᶻ& mortuus est: ᵃsicut ᵇpreceperat ᶜdominus. ᶠDixit quoq; ᵍdominus ʰad ⁱmoysen. ˡLoquere ⁿfiliis ᵒisrael ᵖ& dices ᑫad eos: ʳvt faciant ˢsibi ᵗfimbrias ᵘper ˣangulos ʸ palliorū. ᵃponentes ᵇin eis ᶜ vittas ᶠhyacinthinas. ⁱQuas ᵏcum viderint ᵐrecordentur ᵒomnium ᵖmandatorum ᑫdomini. ʳnec ᵘsequantur ʸcogitationes suas ᶻ& ᵃoculos per res varias ᵒfornicantes. ᶠsed magis ᵍmemores ˡpreceptorum domini ʰfaciant ea: ᵐsintq; ⁿsancti ᵒdeo suo. ᵖEgo ᑫdominus ʳdeus vester: ˢqui ᵗeduxi ᵘvos

dn̄i cōtempsit: & mandata eius irrita
κυρίου ἐφαύλισεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ διεσκέ-
fecit: deletiōe delebitur aīa illa:
δασεν, ἐκτρίψει ἐκτριβήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη, ἡ
pctm̄ ei⁹ in ip̄a. & erant filij israel in
ἁμαρτία αὐτῆς ἐν αὐτῇ. καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν
deserto: & inuenerūt virū colligētē ligna die
τῇ ἐρήμῳ, καὶ εὗρον ἄνδρα συλλέγοντα ξύλα τῇ ἡμέ-
sabbati: & adduxerūt eū qui inuene
ρᾳ τοῦ σαββάτου, καὶ προσήγαγον αὐτὸν οἱ εὑρόν-
rāt eū colligētē ligna ad moysē & aa-
τες αὐτὸν συλλέγοντα ξύλα πρὸς μωυσῆν καὶ ἀα-
ron: & ad oēm ꝯgregationē filioꝝ israel: &
ρών, καὶ πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ
reposuerūt eū in carcerē: nō eī decreuerūt qd
ἀπέθεντο αὐτὸν εἰς φυλακήν, οὐ γὰρ συνέκριναν τί
facerēt ei. & locut⁹ ē dn̄s ad moy-
ποιήσουσιν αὐτόν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυ-
sen: dicēs: morte moriatur hō: la-
σῆν, λέγων, θανάτῳ θανατούσθω ὁ ἄνθρωπος, λι-
pidabitis eū lapidib⁹ oīs ꝯgregatio extra
θοβολήσετε αὐτὸν λίθοις πᾶσα ἡ συναγωγὴ ἔξω
castra. & eduxerūt eū oīs
τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν πᾶσα ἡ
cōgregatio extra castra: & lapidaue-
συναγωγὴ ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐλιθοβόλη-
rūt eū: sicut p̄cepit dn̄s moysi. & ait dn̄s
σαν αὐτόν, καθὰ συνέταξε κς τῷ μωυσῇ. καὶ εἶπε κς
ad moysen dicēs: loq̄re filijs israel: &
πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ
dices ad eos: & faciāt sibi fim-
ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, καὶ ποιησάτωσαν ἑαυτοῖς κρά-
brias sup alas vestiū suaꝝ in
σπεδα ἐπὶ τὰ πτερύγια τῶν ἱματίων αὐτῶν εἰς τὰς
gn̄atiōes suas. & imponetis sup fimbrias
γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἐπιθήσετε ἐπὶ τὰ κράσπεδα τῶν
alaꝝ vittā hyacithinā: & erit vobis in
πτερυγίων κλῶσμα ὑακίνθινον, καὶ ἔσαι ὑμῖν ἐν
fimbrijs: & videbitis eas: & recorda-
τοῖς κρασπέδοις, καὶ ὄψεσθε αὐτά, καὶ μνησθή-
bimini oium mādatoꝝ dn̄i. & facie-
σεσθε πασῶν τῶν ἐντολῶν κυρίου. καὶ ποιήσε-
tis ea: & nō cōuertemini post cogi-
τε αὐτάς, καὶ οὐ διαστραφήσεσθε ὀπίσω τῶν δια-
tatiōes vr̄as: & post oculos vr̄os: in
νοιῶν ὑμῶν, καὶ ὀπίσω τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν, ἐν
quib⁹ vos fornicamini post illos: vt
οἷς ὑμεῖς ἐκπορνεύετε ὀπίσω αὐτῶν, ὅπως ἂν
recordemini & facietis oia mādata
μνησθῆτε καὶ ποιήσητε πάσας τὰς ἐντολάς
mea: & eritis scti deo vr̄o. ego do-
μου, καὶ ἔσεσθε ἅγιοι τῷ θεῷ ὑμῶν. ἐγὼ κύ-
minus deus vr̄: q̄ eduxi vos
ριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ὁ ἐξαγαγὼν ὑμᾶς

Deut. 22.b

Transla. Chal.

ארי על פתגמא דייי בסר וית פקודוהי אשני אשתיצאה ישתיצי אנשא ההוא חוביה ביה׃ והוו בני ישראל במדברא ואשכחו גבר כד מגבב אעין ביומא דשבתא׃ וקריבו יתיה דאשכחו יתיה מגבב אעין לות משה ולות אהרן ולות כל כנשתא׃ ואסרו יתיה במטרתא ארי לא אתפרש מה יתעביד ליה׃ ואמר ייי למשה אתקטלא יתקטל גברא ירגמון יתיה באבנא כל כנשתא מברא למשריתא׃ ואפיקו יתיה כל כנשתא למברא למשריתא ורגמו יתיה באבנא ומית כמא דפקיד ייי ית משה׃ ואמר ייי למשה למימר׃ מליל עם בני ישראל ותימר להון ויעבדון להון כרוספדין על כנפי כסותהון לדריהון ויתנון על כרוספדא דכנפא חוטא דתכלתא׃ ויהי לכון לכרוספדין ותחזון יתיה ותדכרון ית כל פקודיא דייי ותעבדון יתהון ולא תטעון בתר הרהור לבכון ובתר חיזו עיניכון דאתון טען בתריהון׃ בדיל דתדכרון ותעבדון ית כל פקודי ותהון קדישין קדם אלהכון׃ אנא ייי אלהכון דאפיקית יתכון

Privitiua chal.
שנה הוה | דבר שבק נבב | אעע | נטר פרש עבד | קטל שרא | נפק מות | אמר עבד | כסה דור | הוה חזה דכר | טעה חזה

Interp̄. chal.

dn̄i cōtēpsit: & precepta eius fecit irrita, cōsumatione cōsumabit hō ille: iniq̄tas ei⁹ in eo erit. Erantq; filij israel in solitudine: & inuenerūt virū colligentē ligna in die sabbati. Et adduxerūt eum q̄ inuenerāt eū colligentē ligna ad moysen & aaron & ad omnē ꝯgregationē. Et ligauerūt eum in carcere: q̄r nō erat decretum quid fieret de eo. Dixitq; dn̄s ad moysen. Occisione occidatur vir ille: omnis congregatio lapident eum lapidibus extra castra. Et eduxerūt eum omnis congregatio extra castra: & lapidauerunt eum lapidibus: & mortuus est: sicut p̄ceperat dn̄s moysi. Dixitq; dn̄s ad moysen dicens. Loquere cum filijs israel & dices ad eos: vt faciāt sibi fimbrias in angulis vestimētorum suoꝝ per generationes suas, et ponent in fimbrijs q̄ sunt in angulis filū hyacinthinū. Eruntq; vobis fimbrie vt videatis eas & recordemini oīm mandatoꝝ domini: & faciatis ea. et non fornicemini post cogitationē cordis vestri & post visionē oculoꝝ vestrorum: post que vos erratis sequētes ea. Ut recordemini & faciatis omnia precepta mea: & sitis sancti coram deo vestro. Ego dn̄s deus vester: qui eduxi vos

de t̄ra egypti vt essem vr̄ deus: ego dn̄s
ἐκ γῆς αἰγύπτου εἶναι ὑμῶν θεός, ἐγὼ κύριος
deus vr̄.
ὁ θεὸς ὑμῶν.

Ca. 16.

A

Et locut⁹ ē core fili⁹ isaar filij caath filij
καὶ ἐλάλησε κορὲ υἱὸς ἰσσαὰρ υἱοῦ καὰθ υἱοῦ
leui: & dathā & abirō filij eliab: & a-
λευί, καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρὼν υἱοὶ ἐλιάβ, καὶ αὐ-
hō fili⁹ phalech filij rubē: & insurrexerūt ꝯtra
νὰν υἱὸς φαλὲκ υἱοῦ ῥουβήν, καὶ ἀνέστησαν ἐναντι
moysen: & viri filioꝝ israel q̄nq̄gin-
μωυσῆ, καὶ ἄνδρες τῶν υἱῶν ἰσραὴλ πεντήκον-
ta & ducēti: duces ꝯgregatiōis senatores
τα καὶ διακόσιοι, ἀρχηγοὶ συναγωγῆς σύγκλητοι
cōsilij: & viri noīati insurrexerūt cōtra
βουλῆς, καὶ ἄνδρες ὀνομαστοί, συνεπέστησαν ἐπὶ
moysen & aarō. & dixerūt ad eos:
μωυσῆν καὶ ἀαρών. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς,
sufficiat vobis: q̄r ois ꝯgregatio oēs san-
ἐχέτω ὑμῖν, ὅτι πᾶσα ἡ συναγωγὴ πάντες ἅ-
cti: & in eis dn̄s: & quare insurgi-
γιοι, καὶ ἐν αὐτοῖς κύριος, καὶ διατί κατανίστα-
tis cōtra ꝯgregationē dn̄i. & audiēs moy-
σθε ἐπὶ τὴν συναγωγὴν κυρίου. καὶ ἀκούσας μωυ-
ses cecidit sup faciē: & locut⁹ ē ad
σῆς ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ ἐλάλησε πρὸς
chore & ad oēm cōgregationē: dicēs: cō-
κορὲ καὶ πρὸς πᾶσαν συναγωγήν, λέγων, ἐπέ-
siderauit & cognouit deus existētes suos: &
σκεπται καὶ ἔγνω ὁ θεὸς τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ
sctōs adduxit ad se. & quos
τοὺς ἁγίους προσηγάγετο πρὸς ἑαυτόν. καὶ οὓς
nō elegit sibi: nō adduxit ad se.
οὐκ ἐξελέξατο ἑαυτῷ, οὐ προσηγάγετο πρὸς ἑαυ-
hoc facietis: accipite vobis ipsis
τόν. τοῦτο ποιήσετε, λάβετε ὑμῖν ἑαυτοῖς
thuribula chore: & ois cōgregatio ei⁹: & po-
πυρεῖα κορέ, καὶ πᾶσα ἡ συναγωγὴ αὐτοῦ, καὶ ἐπί-
nite sup illa ignē: & ponite sup illa incen-
θετε ἐπ᾽ αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπίθετε ἐπ᾽ αὐτὰ θυμία-
sum corā dn̄o cras: & erit vir quēcūq; ele-
μα ἔναντι κυρίου αὔριον, καὶ ἔσαι ὁ ἀνὴρ ὃν ἂν ἐκλέ-
gerit dn̄s hic sctūs. sufficiat vobis filij leui.
ξηται κύριος, οὗτος ἅγιος. ἱκανούσθω ὑμῖν υἱοὶ λευί.
& dixit moyses ad core: audite me filij
καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς κορέ, εἰσακούσατέ μου υἱοὶ
leui. nūq̄d parū est hoc vobis: q̄ segregauit de⁹
λευί. μὴ μικρόν ἐσι τοῦτο ὑμῖν, ὅτι διέστειλεν ὁ θεὸς
israel vos ex multitudine israel: & ad-
ἰσραὴλ ὑμᾶς ἐκ συναγωγῆς ἰσραήλ, καὶ προση-
duxit vos ad se vt ministraretis mini-
γάγετο ὑμᾶς πρὸς ἑαυτὸν λειτουργεῖν τὰς λειτουρ-
steria tabernaculi dn̄i: & assisteretis
γίας τῆς σκηνῆς κυρίου, καὶ παρίστασθαι

B

ˣde terra ʸegypti: ᶻvt essē ᵇdeus ᵃvester.

Ecce ᵃāt Ca. 16. ᵇchore ᶜfilius ᵈ isuar ᵉfilii ᶠcaath ᵍfilii ʰleui ⁱ& dathan ᵏatq; abirō ˡfilii ᵐeliab: ⁿhon quoq; ᵒfilii ᵖpheleth de ᑫfiliis ʳrubē: ˢsurrexerūt ᵗcōtra ᵘmoysen: ˣaliiq; ʸfiliorum ᶻisrael ᵇducenti ᵃquinquaginta ᶜviri ᶜproceres ᵈsynagoge. & ᵉqui ᶠtēpore cōcilii p ʰnoia ⁱvocabantur. ˡCūq; stetissent ᵏaduersum ˡmoysen ᵐ& ⁿaaron ᵒdixerunt. ᑫSufficiat ʳvobis ˢquia ᵗ omnis ᵘmultitudo ʸ sanctorū ē ᶻ& in ipsis est, ᵃdominus. ᵇCur ᶜeleuamini ᵈsuper ᵉpopulum ᶠdomini? Quod ᵍcū audisset ʰmoyses: ⁱcecidit pronus ᵏin ˡfaciem: ᵐlocutusq; ⁿad ᵒchore & ᵖad ᑫoēm ʳmultitudinē. ˢmane ᵗinquit ᵘnotū faciet ˣdn̄s: ʸqui ᵃad se ptineant: ᵇ& ᶜsanctos ᵈapplicabit ᵉsibi: ᶠ& ᵍquos ʰelegerit ᵏappropinquabunt ˡei. ᵐHoc igitur ⁿfacite. ᵒTollat vnusquisq; ᑫthuribula sua: tu ʳchore ˢ& oē ᵗcōcilium tuū. ᵘ& hausto ᶜcras ʸigne ᶻponite ᵃdesup ᵇthymiama ᶜcorā ᵈdomino: ᶠ& ʰquēcūq; ⁱelegerit: ˡipse erit ᵐsanctus. ⁿMultū erigimini ᵖfilii ᑫleui. ʳDixitq; rursū ᵗad ᵘchore. ˣAudite ˢfilii ᵃleui. ᵇNum parū ᶜvobis est ᵈq ᵉseparauit ʰvos ᶠdeus ᵍisrael ⁱab omni populo: ˡ& iunxit ⁿsibi ᵒvt seruiretis ei ᵖin ᑫcultu ʳtabernaculi: ˢ& staretis

מארץ מצרים להיות לכם
לאלהים אני יהוה אלהיכם׃
ויקח קרח בן יצהר בן
קהת בן לוי ודתן ואבירם בני
אליאב ואון בן פלת בני ראובן׃
ויקמו לפני משה ואנשים מבני
ישראל חמשים ומאתים נשיאי
עדה קראי מועד אנשי שם׃
ויקהלו על משה ועל אהרן
ויאמרו אלהם רב לכם כי כל
העדה כלם קדשים ובתוכם יהוה
ומדוע תתנשאו על קהל יהוה׃
וישמע משה ויפל על פניו׃ וידבר
אל קרח ואל כל עדתו לאמר
בקר וידע יהוה את אשר לו ואת
הקדוש והקריב אליו ואת
אשר יבחר בו יקריב אליו׃
זאת עשו קחו לכם מחתות
קרח וכל עדתו׃ ותנו בהן אש
ושימו עליהן קטרת לפני יהוה
מחר והיה האיש אשר יבחר
יהוה הוא הקדוש רב לכם בני
לוי׃ ויאמר משה אל קרח שמעו
נא בני לוי׃ המעט מכם כי הבדיל
אלהי ישראל אתכם מעדת
ישראל להקריב אתכם אליו לעבד
את עבדת משכן יהוה ולעמד

Cap. xvi.
לקח | קום פנה | מאה נשא | יעד קרא | קהל | רבב | מדע נשא | שמע נפל פנה | דבר | בקר ידע קרב | קדש קרב | בחר | עשה לקח חתה | נתן | שום פנה | גדל | קרב | שכן

Transla. Chal.

מארעא דמצרים למהוי לכון לאלה אנא ייי אלהכון׃

Ca. xvi.

ואתפליג קרח בר יצהר בר קהת בר לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בר פלת בני ראובן׃ וקמו לאפי משה וגבריא מבני ישראל מאתן וחמשין רברבי כנשתא מערעי זמן אנשין דשמא׃ ואתכנשו על משה ועל אהרן ואמרו להון סגי לכון ארי כל כנשתא כלהון קדישין וביניהון שריא שכינתא דייי ומה דין אתון מתרברבין על קהלא דייי׃ ושמע משה ונפל על אפוהי׃ ומליל עם קרח ועם כל כנשתיה למימר בצפרא ויהודע ייי ית דכשר ליה וית דקדיש ויקרב לקדמוהי וית דיתרעי ביה יקרב לקדמוהי׃ דא עבידו סבו לכון מחתיא קרח וכל כנשתיה׃ והבו בהון אישתא ושוו עליהון קטרת בוסמין קדם ייי מחר ויהי גברא דיתרעי ביה ייי הוא קדיש סגי לכון בני לוי׃ ואמר משה לקרח שמעו כען בני לוי׃ הזעיר לכון ארי אפריש אלהא דישראל יתכון מכנשתא דישראל לקרבא יתכון לקדמוהי למפלח ית פולחן משכנא דייי ולמקם

Privitiua chal.
הוה | פלג בן | קום רבב | ערע כנש | רבב | אמר ידע | קרב רעה נסב | יהב שוה | הוה סגא | כבש | פלח שכן קום

Interp̄. chal.

de terra egypti: vt essem vobis in deum: ego dominus deus vester.

Ca. 16.

Et diuisus est chore filius isaar filij chaath filij leui & dathan & abirā filij eliab & on filius pheleth filij ruben. Et surrexerūt in ꝯspectu moysi: & viri ex filijs israel ducēti & q̄nq̄ginta p̄ncipes cōgregationis: q̄ in tēpore cōcilij per noīa vocabātur. Et congregati sunt aduersus moysen & aduersus aaron: et dixerūt eis. Sufficiat vobis q̄ vniuersi viri cōgregationis oēs sunt sancti: & inter eos habitat maiestas dn̄i: et cur vos eleuamini sup ecclesiā dn̄i. et audiuit moyses & cecidit in faciē suā. Locutusq; est cū chore & cū oi cōgregatiōe ei⁹ dicēs. Mane notū faciet dn̄s q̄s est q̄ ad se ptineat: & q̄ sctūs sit vt accedat in cōspectu eius: & quēcūq; elegerit applicabit ad ministeriū suū. Hoc facite: tollite vob thuribula chore & ois ꝯgregatō ei⁹. & ponite in eis ignē & mittite ī eis incēsū aromatū corā dn̄o cras. et vir quē eliget dn̄s: ip̄e erit scūs: sufficit vob filij leui. Dixitq; moyses ad chore. Audite nūc filij leui. Nunq̄d parū vob ē q̄ sepauit vos de' isrl ab oi ꝯgregatiōe israel: vt applicaret vos in cōspectu suo: vt fuiretis in ministerio tabnaculi dn̄i: & vt staretis

Ter. Heb.

לפני העדה לשרתם׃ ויקרב אתך
ואת כל אחיך בני לוי אתך
ובקשתם גם כהנה׃ לכן אתה וכל
עדתך הנעדים על יהוה ואהרן
מה הוא כי תלונו עליו׃ וישלח
משה לקרא לדתן ולאבירם בני
אליאב ויאמרו לא נעלה׃ המעט
כי העליתנו מארץ זבת חלב
ודבש להמיתנו במדבר כי
תשתרר עלינו גם השתרר׃ אף לא
אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו
ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני
האנשים ההם תנקר לא נעלה׃
ויחר למשה מאד ויאמר אל
יהוה אל תפן אל מנחתם לא
חמור אחד מהם נשאתי ולא
הרעתי את אחד מהם׃ ויאמר
משה אל קרח אתה וכל עדתך
היו לפני יהוה אתה והם ואהרן
מחר׃ וקחו איש מחתתו
ונתתם עליהם קטרת והקרבתם
לפני יהוה איש מחתתו
חמשים ומאתים מחתת ואתה
ואהרן איש מחתתו׃ ויקחו איש
מחתתו ויתנו עליהם אש
וישימו עליהם קטרת ויעמדו
פתח אהל מועד ומשה ואהרן׃

Primitiua heb.

יעד קרב · לון שלח · אמר עלה · זוב · מות דבר · שרר · בוא · נתן · נקר · חרה · פנה · חמר · רוע אמר · היה פנה · לקח חתה · נתן קרב · לקח · נתן · שום עמד · יעד

Trāsla. B. Hiero.

coram frequentia populi & ministraretis ei. Idcirco ad se fecit accedere te & omnes fratres tuos filios leui: vt vobis etiam sacerdotium vendicetis: & omnis globus tuus stet contra dominum? Quid enim est aaron vt murmuretis contra eum? Misit ergo moyses vt vocaret dathan & abiron filios eliab. Qui responderunt. Non venimus. Nunquid parum est tibi quod eduxisti nos de terra egypti quae lacte & melle manabat vt occideres in deserto: nisi & dominatus fueris nostri? Re uera induxisti nos in terram quae fluit riuis lactis & mellis: & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearum? An & oculos nostros vis eruere? Non venimus. Iratusque moyses valde: ait ad dominum. Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis quod nec asellum quidem vnquam acceperim ab eis: nec afflixerim quempiam eorum. Dixitque ad chore. Tu & omnis congregatio tua state seorsum coram domino: & aaron die crastino separatim. Tollite singuli thuribula vestra & ponite super ea incensum: offerentes domino ducenta quinquaginta thuribula. aaron quoque teneat thuribulum suum. Quod cum fecissent stantibus moyse & aaron

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

corā cōgregatione ad seruiendū eis. τ ad
ἔναντι τῆς συναγωγῆς λατρεύειν αὐτοῖς. καὶ προσ-
duxit te τ oēs frēs tuos filios
ηγάγετό σε καὶ πάντας τοὺς ἀδελφούς σου υἱοὺς
leui tecū: τ qritis sacerdotiū z sic tu
λευὶ μετὰ σοῦ, καὶ ζητεῖτε ἱερατεύειν. οὕτως σὺ
τ ois cōgregatio tua cōgregata ad
καὶ πᾶσα ἡ συναγωγή σου ἡ συνηθροισμένη πρὸς
deū. τ aarō qd est φ murmuratis aduer
τὸν θεόν. καὶ ἀαρὼν τί ἐστιν ὅτι διαγογγύζετε κατ᾽
sus eū. τ misit moyses vocare dathā τ
αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε μωυσῆς καλέσαι δαθὰν καὶ
abirō filios eliab. τ dixerūt nō ascēdim⁹: nūqd
ἀβειρὼν υἱοὺς ἐλιὰβ. καὶ εἶπον οὐκ ἀναβαίνομεν, μὴ
parū hoc: φ eduxisti nos de tra fluēte
μικρὸν τοῦτο, ὅτι ἀνήγαγες ἡμᾶς ἐκ γῆς ῥεούσης
lacte τ melle vt occideres nos in deserto: qr
γάλα καὶ μέλι ἀποκτεῖναι ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι
domiaris nri τ pnceps es: τ in trā fluēte
κατάρχεις ἡμῶν καὶ ἄρχων εἶ, καὶ εἰς γῆν ῥέουσαν
lacte τ melle induxisti nos: τ dedisti nobis
γάλα καὶ μέλι εἰσήγαγες ἡμᾶς, καὶ ἔδωκας ἡμῖν
sortē agri τ vineas. oculos
κλῆρον ἀγροῦ καὶ ἀμπελῶνας. τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν
hoīum illoꝝ eruisti: nō ascēdim⁹. τ ira-
ἀνθρώπων ἐκείνων ἐξέκοψας, οὐκ ἀναβαίνομεν. καὶ ἐβα-
tus est moyses valde: τ dixit ad dnm:
ρυθύμησε μωυσῆς σφόδρα, καὶ εἶπε πρὸς κύριον,
ne attēdas in sacrificiū eoꝝ: nō desideriū ali-
μὴ πρόσχῃς εἰς τὴν θυσίαν αὐτῶν, οὐκ ἐπιθύμημα οὐ-
cui⁹ eoꝝ accepi: neqꝫ malefeci alicui eoꝝ.
δενὸς αὐτῶν εἴληφα, οὐδὲ ἐκάκωσα οὐδένα αὐτῶν.
τ dixit moyses ad core: scifica cōgrega-
καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς κορέ, ἁγίασον τὴν συναγω-
tionē tuā: τ sitis parati corā dño tu τ
γήν σου, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι ἔναντι κυρίου σὺ καὶ
ipi: τ aarō cras: τ accipite vnusqsqꝫ
αὐτοί, καὶ ἀαρὼν αὔριον, καὶ λάβετε ἕκαστος τὸ
thuribulū suū: τ imponetis sup ea incēsū:
πυρεῖον αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσετε ἐπ᾽ αὐτὰ θυμίαμα,
τ adducetis corā dño vnusqsqꝫ thuribu
καὶ προσάξετε ἔναντι κυρίου ἕκαστος τὸ πυρεῖ-
lū suū: ducēta τ quīqginta thuribula:
ον αὐτοῦ, πεντήκοντα καὶ διακόσια πυρεῖα,
τ tu τ aarō vnusqsqꝫ thuribulū suū:
καὶ σὺ καὶ ἀαρὼν ἕκαστος τὸ πυρεῖον αὐτοῦ.
τ accepit vnusqsqꝫ thuribulū suū: τ
καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τὸ πυρεῖον ἑαυτοῦ, καὶ
imposuit sup ea ignē: τ iniecit in ea
ἐπέθηκεν ἐπ᾽ αὐτὰ πῦρ, καὶ ἐπέβαλεν ἐπ᾽ αὐτὰ
incēsum. τ steterūt iuxta hostia tabna
θυμίαμα. καὶ ἔστησαν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκη-
culi testimonij moyses τ aarō:
νῆς τοῦ μαρτυρίου μωυσῆς καὶ ἀαρών,

C

Primitiua chal.

בעה · רבב זמן רעם · קרא · נסק דבר רבב · עול חסן · שלח · קבל אחד מן · באש הוה · נסב חתה נתן · קרב מאה · שנה קום שבן

Interp. chal.

corā cōgregatōe ad ministrādū p eis. Et applicauit te et oēs frēs tuos filios leui tecū: τ qritis vos sacerdotiū magnū? ppterea tu τ ois cōgregatio tua cōuenistis cōtra dnm: qd est eni aarō qr murmurastis cōtra eū? Misitqꝫ moyses vt vocaret dathan τ abirā filios eliab: τ dixerūt nō ascēdem⁹. Nunqd parū est φ ascēdere nos fecisti de tra fluēte lacte τ melle vt occideres nos i solitudie: nisi φ etiā eleueris cōtra nos? Etiā neqꝫ in terrā fluētē lacte τ melle idruxisti nos: nec dedisti nob possessionē agroꝝ τ vineaꝝ: si oculos viroꝝ illoꝝ excecaueris nō ascēdem⁹. Iratusqꝫ est moyses valde τ ait corā dño. nō recipias volūtarie oblationē eoꝝ: nulli⁹ enim ex eis asinū tuli: neqꝫ cuiquā ex eis malefeci. Dixitqꝫ moyses ad chore tu τ ois cōgregatio tua estote parati corā dño: tu τ illi τ aaron cras. et tollat vnusqsqꝫ thuribulū suū: τ ponite sup ea incēsum aromatū: τ offerte corā dño singuli thuribulū suū ducēta τ qnquaginta thuribula: tu quoqꝫ τ aaron vnusqsqꝫ teneat thuribulū suum. Tulerūtqꝫ singuli thuribulū suū: τ posuerunt sup ea ignem: τ posuerunt in eis incensum aromatum: τ steterunt in ostio tabernaculi federis: moyses quoqꝫ τ aaron:

Transla. Chal.

קדם כנשתא לשמשותהון׃ וקרב יתך וית כל אחך בני לוי עמך ובען אתון אף כהונתא
רבתא׃ בכן את וכל כנשתך דאזדמנתון על יי ואהרן מה הוא ארי אתרעמתון
עלוהי׃ ושלח משה למקרי לדתן ולאבירם בני אליאב ואמרו לא ניסק׃ הזעיר ארי
אסקתנא מארע עבדא חלב ודבש לקטלותנא במדברא ארי אתרברבת עלנא אף
אתרברבא׃ ברם לא לארע עבדא חלב ודבש אעלתנא ויהבת לנא אחסנת חקלין
וכרמין העיני גבריא האנון תשלח לעורא לא ניסק׃ ותקיף למשה לחדא ואמר קדם
יי לא תקבל ברעוא קורבנהון לא חמרא דחד מנהון שחרית ולא אבאשית לחד
מנהון׃ ואמר משה לקרח את וכל כנשתך הוו זמינין קדם יי את ואנון ואהרן מחר׃
וסבו גבר מחתיתיה ותתנון עליהן קטורת בוסמין ותקרבון קדם יי גבר מחתיתה
מאתן וחמשין מחתין ואת ואהרן גבר מחתיתיה׃ ונסיבו גבר מחתיתה ויהבו עליהן
אישתא ושויאו עליהן קטורת בוסמין וקמו בתרע משכן זמנא ומשה ואהרן׃

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ coaceruauit sup illos core oēm suā
καὶ ἐπισυνέστησεν ἐπ᾽ αὐτοὺς κορὲ τὴν πᾶσαν αὐτοῦ
cōgregationē iuxta hostia tabnaculi testimo
συναγωγὴν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρί-
nij. τ apuit gloria dñi oī cōgregatiōi. τ
ου. καὶ ὤφθη ἡ δόξα κυρίου πάσῃ τῇ συναγωγῇ. καὶ
locut⁹ ē dñs ad moysen τ aarō: dicēs: separa
ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγων, ἀπο-
mini de medio cōgregatiōis hui⁹: τ cōsu
σχίσθητε ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς ταύτης, καὶ ἐξαναλώσω
mā eos semel. τ ceciderūt sup faciē
αὐτοὺς εἰσάπαξ. καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον
suā. τ dixerūt: deus deus spirituū τ
αὐτῶν. καὶ εἶπαν, ὁ θεὸς ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ
ois carnis: si hō vn⁹ peccauit sup oē-
πάσης σαρκός, εἰ ἄνθρωπος εἷς ἥμαρτεν, ἐπὶ πᾶ-
nē cōgregationē ira dñi: τ locut⁹ ē do
σαν τὴν συναγωγὴν ἡ ὀργὴ κυρίου; καὶ ἐλάλησε κύ-
min⁹ ad moysen: dicēs: loqre cōgregatiōi:
ριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τῇ συναγωγῇ,
dicēs: secedite incircuitu a cōgregatiōe co
λέγων, ἀναχωρήσατε κύκλῳ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς κο-
re τ dathā τ abirō. τ surrexit moyses τ abi-
ρὲ καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρών. καὶ ἀνέστη μωυσῆς καὶ ἐπο-
it ad dathā τ abirō: τ abierūt simul
ρεύθη πρὸς δαθὰν καὶ ἀβειρών. καὶ συνεπορεύθησαν
cū eo oēs seniores israel. τ
μετ᾽ αὐτοῦ πάντες οἱ πρεσβύτεροι ἰσραήλ. καὶ
locut⁹ ē ad cōgregationē: dicēs: separamini
ἐλάλησε πρὸς τὴν συναγωγήν, λέγων, ἀποσχίσθητε
a tabnaculis hoīum duroꝝ istoꝝ
ἀπὸ τῶν σκηνῶν τῶν ἀνθρώπων τῶν σκληρῶν τού-
rū: τ ne tāgatis de oib⁹ q̄ sūt illis:
των, καὶ μὴ ἅπτεσθε ἀπὸ πάντων ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς.
ne simul pdatis in oī pctō eoꝝ. τ
μὴ συναπόλησθε ἐν πάσῃ τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτῶν. καὶ
abscesserūt a tabnaculo core τ dathā τ abi-
ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς σκηνῆς κορὲ καὶ δαθὰν καὶ ἀβει-
rō incircuitu: τ dathā τ abirō exierūt τ stete
ρὼν κύκλῳ, καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρὼν ἐξῆλθον καὶ εἱστήκει-
rūt iuxta hostia tabnaculoꝝ suoꝝ: τ vxo
σαν παρὰ τὰς θύρας τῶν σκηνῶν αὐτῶν, καὶ αἱ γυναῖ-
res eoꝝ: τ filij eoꝝ: τ supellex eoꝝ.
κες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ ἡ ἀποσκευὴ αὐτῶν.
τ dixit moyses: in hoc cognoscetis φ dñs misit
καὶ εἶπε μωυσῆς, ἐν τούτῳ γνώσεσθε, ὅτι κύριος ἀπέσταλ-
me ad faciēdū oia opa hec: qr nō a
κέ με ποιῆσαι πάντα τὰ ἔργα ταῦτα, ὅτι οὐκ ἀπ᾽
meipo. τ si iuxta mortē oīum hoīum moriē-
ἐμαυτοῦ. εἰ κατὰ θάνατον πάντων ἀνθρώπων ἀποθα-
tur isti: τ si iuxta visitatiōe oīum hoīum
νοῦνται οὗτοι, καὶ εἰ κατ᾽ ἐπίσκεψιν πάντων ἀνθρώπων
visitatio fuerit eoꝝ: nō dñs misit me. sz
ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτῶν, οὐχὶ κύριος ἀπέσταλκέ με. ἀλλ᾽ ἢ

D

Deut. 11.a.

Trāsla. B. Hiero.

& coaceruassent aduersum eos omnem multitudinem ad ostium tabernaculi apparuit cunctis gloria domini. Locutusque dominus ad moysen & aaron ait. Separamini de medio congregationis huius: vt eos repente disperdam. Qui ceciderunt proni in faciem atque dixerunt. Fortissime deus spirituum vniuersae carnis: num vno peccante contra omnes ira tua desaeuiet? Et ait dominus ad moysen. Praecipe vniuerso populo vt separetur a tabernaculis chore & dathan & abiron. Surrexitque moyses & abiit ad dathan & abiron: & sequentibus eum senioribus israel: dixit ad turbam. Recedite a tabernaculis impiorum: & nolite tangere quae ad eos pertinent ne inuoluamini in peccatis eorum. Cumque recessissent a tentoriis eorum per circuitum: dathan & abiron egressi stabant in introitu papilionum suorum cum vxoribus & liberis omnique frequentia. Et ait moyses. In hoc scietis quod dominus miserit me vt facerem vniuersa quae cernitis: & non ex proprio ea corde protulerim. Si consueta hominum morte interierint & visitauerit eos plaga qua & ceteri visitari solent: non misit me dominus. Sin autem

Ter. Heb.

ויקהל עליהם קרח את כל
העדה אל פתח אהל מועד וירא
כבוד יהוה אל כל העדה׃ וידבר
יהוה אל משה ואל אהרן לאמר׃
הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה
אתם כרגע׃ ויפלו על פניהם
ויאמרו אל אלהי הרוחת לכל
בשר האיש אחד יחטא ועל
כל העדה תקצף׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ דבר אל העדה
לאמר העלו מסביב למשכן
קרח דתן ואבירם׃ ויקם משה
וילך אל דתן ואבירם וילכו
אחריו זקני ישראל׃ וידבר אל
העדה לאמר סורו נא מעל
אהלי האנשים הרשעים האלה
ואל תגעו בכל אשר להם פן
תספו בכל חטאתם׃ ויעלו מעל
משכן קרח דתן ואבירם מסביב
ודתן ואבירם יצאו נצבים
פתח אהליהם ונשיהם ובניהם
וטפם׃ ויאמר משה בזאת
תדעון כי יהוה שלחני לעשות
את כל המעשים האלה כי לא
מלבי׃ אם כמות כל האדם ימתון
אלה ופקדת כל האדם יפקד
עליהם לא יהוה שלחני׃ ואם

Primitiua heb.

קהל · ראה · כבד דבר · בדל כלה · נפל פנה · אמר · חטא · רצד קצף · עלה סבב שכן · קום · יעד · נגע · ספה · יצב · נשה · טפף אמר · ידע עשה · מות · פקד

Transla. Chal.

וכנש עליהון קרח ית כל כנשתא לתרע משכן זמנא ואתגלי יקרא דיי לכל כנשתא׃
ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר׃ אתפרשו מגו כנשתא הדא ואשיצי יתהון
כשעתא׃ ונפלו על אפיהון ואמרו אל אלהא רוחיא לכל בשרא הגברא חד יחוב
ועל כל כנישתא יהי רוגזא׃ ומליל יי עם משה למימר׃ מליל עם כנישתא למימר׃
אסתלקו מסחור סחור למשכנא דקורח דתן ואבירם׃ וקם משה ואזל לות דתן
ואבירם ואזלו בתרוהי סבי ישראל׃ ומליל עם כנישתא למימר זורו כען מעלוי
משכני גבריא חיביא האילין ולא תקרבון בכל דילהון דלמא תלקון בכל חוביהון׃
ואסתלקו מעלוי משכנא דקרח דתן ואבירם מסחור סחור ודתן ואבירם נפקו קימין
בתרע משכניהון ונשיהון ובניהון וטפלהון׃ ואמר משה בדא תדעון ארי יי שלחני
למעבד ית כל עובדיא האלין ארי לא מרעותי׃ אם כמותא דכל אנשא ימותון
אלין וסערא דכל אנשא יסתער עליהון לא יי שלחני׃ ואם

Interp. chal.

et cōgregauit cōtra eos chore omnē cōgregationē ad ostium tabernaculi federis: τ reuelata est gloria dñi omni cetui. Locutusqꝫ est dñs cū moyse τ cum aaron dicens. Separamini de medio cōgregationis huius: vt disperdā eos subito. Et ceciderūt in faciē suā: τ dixerūt. deus de⁹ spirituū vniuerse carnis: nunqd si vn⁹ vir peccauerit: sup oēm cōgregationē erit indignatio? Locutusqꝫ est dñs cum moyse dicens. Recedite a circuitu tabernaculi chore: dathan: τ abiram. Surrexitqꝫ moyses τ abiit ad dathan τ abiram: τ abierūt post eum seniores israel. Locutusqꝫ est cum cōgregatione dicens. Recedite nunc a tabernaculis viroꝝ peccatorum istorū: τ nō tangatis oia que eoꝝ sunt: ne percutiamini in oibus peccatis eoꝝ. Et ascenderūt a tabernaculo chore τ dathan τ abiram per circuitū. Dathā autē τ abiram egressi stabant in ostio tabernaculorū suoꝝ: vxores quoqꝫ eorum τ filij eoꝝ τ familie eorū. Dixitqꝫ moyses. In hoc scietis quia dñs misit me vt facerem oia opera hec: τ non ex voluntate mea. Si morte omniū hominū isti mortui fuerint: τ visitatione omnium hominū visitabitur super eos: non misit me dominus. Et si

Primitiua chal.

גלה אמר · פרש שצא · שעה אף אחד · חוב הוה · סלק שכן קום · שוב עלה · חוב קרב לקה · קום · ידע · עבד רעה מות · סער

Ter. Heb.

בריאה יברא יהוה ופצתה
האדמה את פיה ובלעה אתם ואת
כל אשר להם וירדו חיים
שאלה וידעתם כי נאצו האנשים
האלה את יהוה: ויהי ככלתו לדבר
את כל הדברים האלה ותבקע
האדמה אשר תחתיהם: ותפתח
הארץ את פיה ותבלע אתם ואת
בתיהם ואת כל האדם אשר
לקרח ואת כל הרכוש: וירדו הם
וכל אשר להם חיים שאלה
ותכס עליהם הארץ ויאבדו
מתוך הקהל: וכל ישראל אשר
סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו
פן תבלענו הארץ: ואש יצאה
מאת יהוה ותאכל את החמשים
ומאתים איש מקריבי
הקטרת: וידבר יהוה אל משה
לאמר: אמר אל אלעזר בן
אהרן הכהן וירם את המחתת
מבין השרפה ואת האש
זרה הלאה כי קדשו: את
מחתות החטאים האלה בנפשתם
ועשו אתם רקעי פחים צפוי
למזבח כי הקריבם לפני יהוה
ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל:
ויקח אלעזר הכהן את מחתות

Primitiua heb.

ברא פצה · פה · היה כלה · בקע · פתח · בית · רכש · כסה אבד · סבב נוס קול · אכל · מאה קרב · דבר · רום חתה · עשה פוח צפה · זבח קרב פנה · קדש היה · לקח

Trāſla. B. Hiero.

nouam rem fecerit dominus & aperiens terra os ſuum deglutierit eos & omnia que ad illos pertinent: deſcenderintq̄ viuentes in infernum: ſcietis q̄ blaſphemauerint dominum. Confeſtim igitur vt ceſſauit loqui dirupta eſt terra ſub pedibus eorum: & aperiens os ſuū deuorauit illos cum tabernaculis ſuis & vniuerſa ſubſtantia eorum. Deſcēderuntq̄ viui in infernum operti humo: & perierunt de medio multitudinis. At vero omnis iſrael qui ſtabat per gyrū fugit a clamore pereūtiū dicēs. Ne forte & nos terra deglutiat. Sed & ignis egreſſus a dño interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incenſum. Locutuſq̄ eſt dominus ad moyſen dicens. Precipe eleazaro filio aarō ſacerdoti vt tollat thuribula que iacent in incendio. & ignē huc illucq̄ diſpergat: quoniam ſanctificata ſunt in mortibus peccatorum. producatq̄ ea in laminas & affigat altari: eo q̄ oblatū ſit in eis incēſum domino: & ſctificata ſint: vt cernant ea pro ſigno & monimēto filii iſrael. Tulit ergo eleazar ſacerdos thuribula

Trāſla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

in viſione demōſtrabit dñs: & aperiēs terra os
ἐν φάσματι δείξει κύριος, καὶ ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στό-
ſuū deglutiet eos: & domos eorū:
μα αὐτῆς καταπίεται αὐτούς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν,
& tabernacula eorū & oīa que ſunt illis:
καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς,
& deſcendēt viuentes in infernū: & cognoſcetis
καὶ καταβήσονται ζῶντες εἰς ᾅδου, καὶ γνώσεσθε
q̄ irritauerūt homines iſti dñm. vt
ὅτι παρώξυναν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι τὸν κύριον. ὡς
aūt ceſſauit loquēs verba hec: dirupta ē
δὲ ἐπαύσατο λαλῶν τοὺς λόγους τούτους, ἐῤῥάγη
terra ſubtus pedes eorū: & apta ē terra:
ἡ γῆ ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῶν. καὶ ἠνοίχθη ἡ γῆ,
& deuorauit eos: & domos eorū: & omnes homines exiſtētes cū core: & omnia iumēta eorū. & deſcēderūt ipſi & oia
καὶ κατέπιεν αὐτούς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν, καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ὄντας μετὰ κορέ, καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῶν. καὶ κατέβησαν αὐτοὶ καὶ πάντα
que ſūt eis viuētia in infernū: & cooperuit eos terra: & perierūt de medio cōgregatiōis.
ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς ζῶντα εἰς ᾅδου, καὶ ἐκάλυψεν αὐτοὺς ἡ γῆ, καὶ ἀπώλοντο ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς.
& oīs iſrael q̄ in circuitu eorū fugerūt a voce eorū: dicētes: ne forte deglutiat nos
καὶ πᾶς ἰσραὴλ οἱ κύκλῳ αὐτῶν ἔφυγον ἀπὸ τῆς φωνῆς αὐτῶν, λέγοντες, μήποτε καταπίῃ ἡμᾶς
terra. & ignis exiuit a dño: & deuorauit quīquaginta & ducētos viros
ἡ γῆ. καὶ πῦρ ἐξῆλθε παρὰ κυρίου, καὶ κατέφαγεν τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄνδρας τοὺς
offerētes incēſū. & locut⁹ ē dñs ad moyſen: dicēs: loq̄re ad eleazar filiū aarō ſacerdotē: auferte thuribula de medio
προσφέροντας τὸ θυμίαμα. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον πρὸς ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν ἀαρὼν τὸν ἱερέα, ἀνέλεσθε τὰ πυρεῖα ἐκ μέσου
cōbuſtorū: & ignē alienū hunc diſſemina illic: q̄m ſctificauerūt thuribula
τῶν κατακεκαυμένων, καὶ τὸ πῦρ τὸ ἀλλότριον τοῦτο σπεῖρον ἐκεῖ, ὅτι ἡγίασαν τὰ πυρεῖα τῶν
peccatorū horū in aīab⁹ ſuis: & fac ea laminas ductiles circūpoſitionē
ἁμαρτωλῶν τούτων ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν, καὶ ποίησον αὐτὰ λεπίδας ἐλατὰς περίθεμα τῷ
altari: q̄m oblata fuerūt corā dño: & ſctificata ſūt. & facta ſūt in ſignū filijs iſrael. & accepit eleazar fili⁹ aarō ſacerdotis thuribula
θυσιαστηρίῳ, ὅτι προσηνέχθησαν ἔναντι κυρίου, καὶ ἡγιάσθησαν. καὶ ἐγένοντο εἰς σημεῖον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἔλαβεν ἐλεάζαρ υἱὸς ἀαρὼν τοῦ ἱερέως τὰ πυρεῖα

Pa. 104. — Infra. 26. a.

Trāſla. Chal.

וראה יברא יי ותפתח ארעא ית פומהא ותבלע יתהון וית כל דילהון ויחתון כד חיין לשאול ותדעון ארי ארגיזו גבריא האלין קדם יי: והוה כד שיצי למללא ית כל פתגמיא האלין ואתבזעת ארעא די תחותיהון: ופתחת ארעא ית פומהא ובלעת יתהון וית אנש בתיהון וית כל אנשא די לקורח וית כל קנינא: ונחתו אנון וכל די להון כד חיין לשאול וחפת עליהון ארעא ואבדו מגו קהלא: וכל ישראל די בסחרניהון ערקו לקלהון ארי אמרו דלמא תבלעיננא ארעא: ואשתא נפקת מקדם יי ואכלת ית מאתן וחמשין גברא מקרבי קטרת בוסמיא: ומליל יי עם משה למימר: אמר לאלעזר בר אהרן כהנא ויפרש ית מחתיתא מבין יקידיא וית אשתא רחק להלא ארי אתקדשו: וית מחתית חביא האילין דאתחיבו בנפשתהון ויעבדון יתהון טסין רדידין חפאה למדבחא ארי קריבנון קדם יי ואתקדשו ויהוין לאת לבני ישראל: ונסיב אלעזר כהנא ית מחתית

Primitiua chal.

ברא כתח בלע · נחת חיה ידע · רגז שצא בזע · בית קנה · חבה · קול בלע · מאה קרב · אמר · רחק חוב עבד · חבה קדש · אות

Interp̄. chal.

rem nouā fecerit dñs & aperuerit terra os ſuū & deglutierit eos & oia ſua & deſcenderint viui in infernum: ſcietis q̄ ad iracūdiā prouocauerūt viri iſti dñm. Et factū eſt cum ceſſaſſet loqui oia verba hec: dirupta eſt terra que erat ſub eis: & aperuit terra os ſuum & deuorauit eos & viros domus ſue & oēs viros chore et vniuerſam ſubſtantiā. et deſcenderūt illi viui in infernum & oia ſua: & operuit ſup eos terra. Et perierunt de medio eccleſie: oīs autē iſrael qui ſtabat in circuitu eorū fugerūt a clamore eorū: quia dixerūt: ne forte deglutiat nos terra. Ignis aūt egreſſus eſt a facie domini & cōbuſſit ducētos & quinquagita viros qui offerebant incenſum aromatum. Locutuſq̄ eſt dominus cum moyſe dicens. Dic eleazaro filio aaron ſacerdoti vt ſeparet thuribula de medio combuſtorū: & ignem diſpergat huc & illuc: quia ſanctificata ſunt thuribula peccatorū horum: qui peccauerunt in animabus ſuis: & faciant ea laminas ductiles quibus cooperiatur altare: quia obtulerūt ea coram domino & ſanctificata ſunt: & ſint in ſignū filijs iſrael. Tulitq̄ eleazar ſacerdos thuribula

---

Trāſla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

enea: que obtulerūt combuſti:
τὰ χαλκᾶ, ὅσα προσήνεγκαν οἱ κατακεκαυμένοι,
& appoſuerūt ea circūpoſitionē altari memoriale filijs iſrael. vt nō accedat quiſ alienigena: q̄ nō eſt de ſemine aaron ad ſponēdū icēſum corā dño: & nō erit ſicut core: & ɔgregatio eius: ſicut locutus ē dñs in manu moyſi ei. & murmurauerūt
καὶ προσέθηκαν αὐτὰ περίθεμα τῷ θυσιαστηρίῳ μνημόσυνον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. ὅπως ἂν μὴ προσέλθῃ μηδεὶς ἀλλογενής, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σπέρματος ἀαρών, ἐπιθεῖναι θυμίαμα ἔναντι κυρίου, καὶ οὐκ ἔσται ὥσπερ κορέ, καὶ ἡ ἐπισύστασις αὐτοῦ, καθὰ ἐλάλησε κύριος ἐν χειρὶ μωυσῆ αὐτῷ. καὶ ἐγόγγυσαν
filij iſrael poſtridie ɔtra moyſez & aaron: dicētes: vos occidiſtis pplm dñi. & factū ē cū cōuerteret cōgregatio ɔtra moyſez & aarō: & fugerūt ad tabnaculū teſtimonij: & hoc ipm cooperuit nubes: & apparuit gl̄ia dñi. & intrauit moyſes & aarō ātꝫ faciē tabnaculi teſtimōij. & locut⁹ ē dñs ad moyſen: dicēs: recedite de medio ɔgregatiōis huius & delebo eos ſemel. & ceciderūt in faciē ſuā: & dixit moyſes ad aarō: accipe thuribulū: & impone ſup illud ignē de altari: & inijce ſup illud incēſuꝫ: & defer cito in cōgregationē: & ppitiare pro eis. egreſſa ē enī ira a facie dñi: incepit pcutere pplz. & accepit aarō ſicut locut⁹ fuit ei moyſes: & cucurrit in ɔgregatiōez: & iā inceperat plaga in pplo. & iniecit incēſū: & ppitiat⁹ ē pro populo.
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῇ ἐπαύριον ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρών, λέγοντες, ὑμεῖς ἀπεκτείνατε τὸν λαὸν κυρίου. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπισυστρέφεσθαι τὴν συναγωγὴν ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρών, καὶ ὥρμησαν ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ τήνδε αὐτὴν ἐκάλυψεν ἡ νεφέλη, καὶ ὤφθη ἡ δόξα κυρίου. καὶ εἰσῆλθε μωυσῆς καὶ ἀαρὼν κατὰ πρόσωπον τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ἐκχωρήσατε ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς ταύτης, καὶ ἐξαναλώσω αὐτοὺς εἰσάπαξ. καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς ἀαρών, λάβε τὸ πυρεῖον, καὶ ἐπίθες ἐπ᾽ αὐτὸ πῦρ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἐπίβαλε ἐπ᾽ αὐτὸ θυμίαμα, καὶ ἀπένεγκε τὸ τάχος εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἐξίλασαι περὶ αὐτῶν. ἐξῆλθε γὰρ ὀργὴ ἀπὸ προσώπου κυρίου, ἤρκται θραύειν τὸν λαόν. καὶ ἔλαβεν ἀαρὼν καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ μωυσῆς, καὶ ἔδραμεν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἤδη ἐνῆρκτο ἡ θραῦσις ἐν τῷ λαῷ. καὶ ἐπέβαλε τὸ θυμίαμα, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τοῦ λαοῦ.

G — 3. re.

Trāſla. B. Hiero.

enea in quibus obtulerant hi quos incendiū deuorauit. & produxit ea in laminas affigēs altari: vt haberēt poſtea filii iſrael quibus commonerētur: ne quis accedat alienigena: & qui non eſt de ſemine aarō ad offerendum incenſum dño: ne patiatur ſicut paſſus ē chore: & oīs cōgregatio eius loquente domino ad moyſen. Murmurauit aūt oīs multitudo filiorū iſrael ſequēti die cōtra moyſen & aaron dicens. Vos interfeciſtis populū dñi. Cūq̄ oriretur ſeditio: & tumult⁹ increſceret: moyſes & aaron fugerunt ad tabernaculū federis. Quod poſtq̄ ingreſſi ſunt operuit nubes & apparuit gloria domini. Dixitq̄ dominus ad moyſen. Recedite de medio huius multitudinis: etiam nunc delebo eos. Cūq̄ iacerent in terra: dixit moyſes ad aarō. Tolle thuribulum: & hauſto igne de altari mitte incēſū deſuper pergens cito ad populū: vt roges pro eis. Iam enim egreſſa eſt ira a domino: & plaga deſeuit. Quod cum feciſſet aaron & cucurriſſet ad mediā multitudinē quā iā vaſtabat incendium: obtulit thymiama:

Ter. Heb.

הנחשת אשר הקריבו השרפים
וירקעום צפוי למזבח: זכרון
לבני ישראל למען אשר לא
יקרב איש זר אשר לא מזרע
אהרן הוא להקטיר קטרת
לפני יהוה ולא יהיה כקרח
וכעדתו כאשר דבר יהוה ביד
משה לו: וילנו כל עדת בני
ישראל ממחרת על משה ועל
אהרן לאמר אתם המתם
את עם יהוה: ויהי בהקהל
העדה על משה ועל אהרן ויפנו
אל אהל מועד והנה כסהו
הענן וירא כבוד יהוה: ויבא
משה ואהרן אל פני אהל מועד:
וידבר יהוה אל משה לאמר:
הרמו מתוך העדה הזאת
ואכלה אתם כרגע ויפלו על
פניהם: ויאמר משה אל אהרן
קח את המחתה ותן עליה אש
מעל המזבח ושים קטרת והולך
מהרה אל העדה וכפר עליהם
כי יצא הקצף מלפני יהוה
החל הנגף: ויקח אהרן
כאשר דבר משה וירץ אל תוך
הקהל והנה החל הנגף בעם
ויתן את הקטרת ויכפר על העם:

Primitiua heb.

קרב · רקע · יעד · לון · מות · היה קהל · יעד פנה · ראה כבד בוא · פנה יעד · דבר · רום יעד · כלה נפל · לקח חתה נתן · עלה · שים הלך · יעד · חלל לקח · רוץ · כפר

Trāſla. Chal.

נחשא דקריבו יקידיא ורדידונון חופאה למדבחא: דוכרנא לבני ישראל בדיל דלא יקרב גבר חילוני דלא מזרעא דאהרן הוא לאסקא קטרת בוסמין קדם יי ולא יהי כקרח וככנשתיה כמא דמליל יי בידא דמשה ליה: ואתרעמו כל כנשתא דבני ישראל מיומא דבתרוהי על משה ועל אהרן למימר אתון גרמתון דמית עמא דיי: והוה באתכנשות כנשתא על משה ועל אהרן ואתפניאו למשכן זמנא והא חפהי ענגא ואתגלי יקרא דיי: ועל משה ואהרן לקדם משכן זמנא: ומליל יי עם משה למימר: אתפרשו מגו כנשתא הדא ואשיצי יתהון כשעה ונפלו על אפיהון: ואמר משה לאהרן סב ית מחתיתא והב עלה אישתא מעלוי מדבחא ושוי קטרת בוסמיא ואוביל בפריע לכנשתא וכפר עליהון ארי נפק רוגזא מן קדם יי שרי מותנא: ונסיב אהרן כמא דמליל משה ורהט לגו קהלא והא שרי מותנא בעמא ויהב ית קטרת בוסמיא וכפר על עמא:

Interp̄. chal.

enea q̄ obtulerūt qui cōbuſti fuerāt: & pduxerūt ea in coopertoriū altaris: in memoriā filijs iſrael: vt nō accedat vir extraneus qui nō eſt de ſemine aaron ad adolendū incēſum aromatū corā dño: vt nō ſit ſicut chore et ſicut cōgregatio eius: ſicut locutus eſt dñs per manum moyſi. Murmurauerūt autē oīs congregatio filiorum iſrael ſequenti die contra aaron dicētes. Vos effeciſtis vt moreretur populus dñi. Et factū eſt cum congregaretur cetus contra moyſen & contra aaron: reſpexerūt ad tabernaculum federis: & ecce operuit illud nubeſ: & reuelata eſt gloria dñi. Et venit moyſes et aaron ante tabernaculū federis. Locutuſq̄ eſt dñs cum moyſe dicens. Separamini de medio congregationis huius: & conſumabo eos nunc: & ceciderūt ſuper facies ſuas. Dixitq̄ moyſes ad aaron: tolle thuribulū & pone in eo ignem ab altari: & pone incenſuꝫ aromatum: & fer cito ad cōgregationē & ora pro eis: quia egreſſa eſt ira a facie dñi: incepit peſtis. Tulitq̄ aaron ſicut locutus fuerat moyſes: & cucurrit ad mediū congregationis: & ecce ceperat peſtis in populo. et poſuit incenſum aromatum: & orauit pro populo.

Primitiua chal.

דבר דבה · הלך נסק הנה · רעם · אמר מות · כנש פנה שכן · גלה עול · פרש שצא · נסב חתה יהב · עלה דבח שוה · נבל שרא

Trāsla. B. Hiero.

& stans inter mortuos ac viuentes: pro populo deprecatus est: & plaga cessauit. Fuerūt aūt qui percussi sūt quattuordecim milia hoīm & septingēti absq; his qui perierant in seditiōe chore. Reuersusq; ē aaron ad moysen ad ostiū tabernaculi federis postq̄ quieuit interitus.

Ca. 17.

Et locutus ē dñs ad moysen dicēs. Loq̄re ad filios israel: & accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas a cūctis principibus tribuum virgas duodecim. & vniuscuiusq; nomen superscribes virge sue. Nomen autē aaron erit in tribu leui: & vna virga cūctas eorū familias continebit. ponesq; eas in tabernaculo federis coram testimonio vbi loquar ad te. Quem ex his elegero germinabit virga eius & cohibebo a me querimonias filiorum israel: quibus cōtra vos murmurant. Locutusq; ē moyses ad filios israel. & dederūt ei omnes principes virgas per singulas tribus. Fueruntq; virge duodecim absq; virga aaron. Quas cum posuisset moyses coram domino in tabernaculo testimonii sequenti die regressus

Interp. chal.

et stetit inter mortuos τ inter viuos: τ cessauit pestis. Fuerūt autē qui mortui sunt in peste quattuordecim milia τ septingēti: absq; his q mortui sunt in schisma te chore. Reuersusq; est aaron ad moysen ad ostium tabernaculi federis: τ pestis cessauerat. Ca. 17.

Locutusq; est dñs cū moyse dicens. Loq̄re cum filijs israel: τ accipe ab eis virgas singulas: p domos patrū ab oībus principib⁹ eoꝝ duodecim virgas per domos patrū suoꝝ: τ nomē vniuscuiusq; scribes super virga eius. Nomen aūt aaron scribes sup virgā leui: quia virga vna erit principi domus patrū suorū. Reponesq; eas in tabernaculo federis coram testimonio: vbi constituam verbum meū vobis. et virum quem elegero: virga eius germinabit: τ cessare faciam a me querimonias filiorū israel: quibus ipsi murmurant cōtra vos. Locutusq; est moyses cum filijs israel: τ dederunt et oēs principes eorū singulas virgas per singulos principes per domos patrū suorū: duodecim virgas: τ virga aaron erat in medio virgarum eoꝝ. Et reposuit moyses virgas coram domino in tabernaculo testimonij. Et factū est in sequenti die ingressus est moyses in tabernaculū testimonij:

Trāsla. B. Hiero.

inuenit germinasse virgam aarō in domo leui & turgentibus gēmis eruperāt flores q foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt. Protulit ergo moyses oēs virgas de cōspectu dñi ad cūctos filios israel. viderūtq; & receperūt singuli virgas suas. Dixitq; dñs ad moysen. Refer virgā aarō in tabernaculū testimōii. vt seruetur ibi in signū rebelliū filiorū israel. & quiescant q̄rele eorū a me ne moriantur. Fecitq; moyses sicut p̄ceperat dominus. Dixerūt aūt filii israel ad moysen. Ecce cōsumpti sumus: oēs perībim⁹. Quicūq; accedit ad tabernaculū dñi moritur. Nū vsq; ad īternitionē cūcti delēdi sumus. Cap. 18.

Dixitq; dominus ad aaron. Tu & filii tui & domus patris tui tecū portabitis iniqtatem sanctuarii. & tu & filii tui simul sustinebitis pctā sacerdotii vestri. Sed & frēs tuos de tribu leui & sceptrū patris tui sume tecum. presto q; sint & ministrent tibi. Tu aūt & filii tui ministrabitis in tabernaculo testimōii. Excubabūtq; leuite ad p̄cepta tua & ad cūcta opa tabernaculi: ita dūtaxat vt ad vasa sctūarii & altare non accedant: ne & illi moriantur: & vos peatis simul. Sint aūt tecū & excubēt in custodiis tabernaculi & in omnibus

Interp. chal.

et ecce germinauit virga aaron in domo leui: τ pduxit ramos τ eruperāt flores: τ formate sunt amygdale. Et protulit moyses oēs virgas de cōspectu dñi ad cūctos filios israel: τ cognouerūt τ acceperūt singuli virgas suas. Dixitq; dñs ad moysen. Refer virgam aaron corā testimonio in custodiā τ in signū populo rebelli: vt cesset murmuratio eoꝝ a facie mea: τ non moriant. Fecitq; moyses sicut precepat ei dñs ita fecit. Dixerūt aūt filij isrł ad moysen dicētes. Ecce ex nob interfecti sūt gladio: τ ecce aliqs ex nob deglutiuit fra τ ecce aliq ex nobis mortui sūt peste: ois q accedit ad tabnaculū dñi morit: nū morte ɔsumēdi sum⁹. Ca. 18.

Dixitq; dñs ad aaron. tu τ filij tui τ domus pris tui tecū ppiciabitis sup delicta sanctuarij: τ tu τ filij tui tecū expiabitis sup pctā sacerdotij vestri. frēs quoq; tuos de tribu leui pris tui applica ad te: vt adhereāt tibi. τ ministrēt tibi: τ tu τ filij tui tecū eritis corā tabnaculo testimonij. et custodiēt custodiā tuā τ custodiā totius tabnaculi. sed ad vasa sanctuarij τ ad altare nō accedāt vt nō moriātur tam illi q̄ vos. Et adherebunt tibi: τ custodient custodiā tabernaculi federis iuxta omne

לעבדת האהל וזר לא יקרב אליכם׃ ושמרתם את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח ולא יהיה עוד קצף על בני ישראל׃ ואני הנה לקחתי את אחיכם הלוים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתנים ליהוה לעבד את עבדת אהל מועד׃ ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבדת מתנה אתן את כהנתכם והזר הקרב יומת׃ וידבר יהוה אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם׃ זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך׃ בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אתו קדש יהיה לך׃ וזה לך תרומת מתנם לכל תנופת בני ישראל לך נתתים ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם כל טהור בביתך יאכל אתו׃ כל חלב יצהר וכל חלב

cerimoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in custodia sanctuarii & in ministerio altaris: ne oriatur indignatio super filios israel. Ego dedi vobis fratres vestros leuitas de medio filiorum israel: & tradidi donum domino: vt seruiant in ministeriis tabernaculi eius. Tu autem & filii tui custodite sacerdotium vestrum: & omnia que ad cultum altaris ptinent & intra velum sunt, per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus accesserit occidetur. Locutusque est dominus ad aaron. Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia que sanctificantur a filiis israel tibi tradidi & filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Hec ergo accipies de his que sanctificantur & oblata sunt domino. Omnis oblatio & sacrificium quicquid pro peccato atque delicto redditur mihi: & cedet in sancta sanctorum tuum erit & filiorum tuorum. In sanctuario comedes illud. Mares tantum edent ex eo: quia consecratum est domino. Primitias autem quas vouerint & obtulerint filii israel: tibi dedi & filiis tuis ac filiabus tuis iure perpetuo. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omnem medullam olei &

τὰς λειτουργίας τῆς σκηνῆς· καὶ ἀλλογενὴς οὐ προσελεύσεται πρὸς σέ. καὶ φυλάξεσθε τὰς φυλακὰς τῶν ἁγίων, καὶ τὰς φυλακὰς τοῦ θυσιαστηρίου· καὶ οὐκ ἔσται ἔτι θυμὸς ἐν υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἴληφα τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν τοὺς λευίτας ἐκ μέσου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ δόμα δεδομένον κυρίῳ, λειτουργεῖν τὰς λειτουργίας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ διατηρήσετε τὴν ἱερατείαν ὑμῶν κατὰ πάντα τρόπον τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὸ ἔνδοθεν τοῦ καταπετάσματος, καὶ λειτουργήσετε τὰς λειτουργίας δόμα τῆς ἱερατείας ὑμῶν· καὶ ὁ ἀλλογενὴς ὁ προσπορευόμενος ἀποθανεῖται. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς ἀαρών· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ δέδωκα ὑμῖν τὴν διατήρησιν τῶν ἀπαρχῶν μου ἀπὸ πάντων τῶν ἡγιασμένων παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ· σοὶ δέδωκα αὐτὰ εἰς γέρας, καὶ τοῖς υἱοῖς σου μετὰ σοῦ νόμιμον αἰώνιον. καὶ τοῦτο ἔστω ὑμῖν ἀπὸ τῶν ἡγιασμένων ἁγίων τῶν καρπωμάτων ἀπὸ πάντων τῶν δώρων αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν θυσιασμάτων αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πάσης πλημμελείας αὐτῶν, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, ὅσα ἀποδιδόασί μοι ἀπὸ πάντων τῶν ἁγίων, σοὶ ἔσονται καὶ τοῖς υἱοῖς σου. ἐν τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων φάγεσθε αὐτά· πᾶν ἀρσενικὸν φάγεται αὐτά· ἅγια ἔσται σοι. καὶ τοῦτο ἔσται ὑμῖν ἀπαρχὴ δομάτων αὐτῶν, ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιθεμάτων τῶν υἱῶν ἰσραήλ· σοὶ δέδωκα αὐτὰ καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς θυγατράσι σου μετὰ σοῦ νόμιμον αἰώνιον. πᾶς καθαρὸς ἐν τῷ οἴκῳ σου ἔδεται αὐτά. πᾶσα ἀπαρχὴ ἐλαίου, καὶ πᾶσα ἀπαρχὴ

B

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

ministerium tabernaculi. et alienus non accedat ad vos. Et custodietis custodiam sanctuarii & custodiam altaris: vt non sit vltra indignatio super filios israel. Et ecce ego applicaui fratres vestros leuitas de medio filiorum israel: & dedi eos dono vobis coram domino: vt ministrent ministerium tabernaculi federis. tu autem & filii tui tecum custodietis sacerdotium vestrum iuxta omnem ritum altaris: & intra velum ministrabitis ministerium doni dabo sacerdotium vestrum: & extraneus qui accesserit occidetur. Locutusque est dominus cum aaron. Ecce ego dedi tibi custodiam primitiarum mearum: de omnibus que sanctificata sunt a filiis israel tibi tradidi ea pro vnctione & filiis tuis in pactum sempiternum. Hoc erit tibi de sancto sanctorum quod remanet de omnibus oblata sunt in igne iuxta omnia munera eorum & iuxta omnia que pro peccato offerunt & pro delicto eorum reddent coram me: sanctum sanctorum erit tibi et filiis tuis. in sancto sanctorum comedetis illud: omnis masculus comedet illud: sanctum erit tibi. Et hec primitie muneris eorum iuxta omnia que obtulerint filii israel tibi tradidi ea & filiis tuis & filiabus tuis tecum federe sempiterno. Omnis qui mundus fuerit in domo tua comedet ea. Omne optimum olei & omne optimum

οἴνου, καὶ σίτου ἀπαρχὴ αὐτῶν, ὅσα ἂν δῶσι τῷ κυρίῳ, σοὶ δέδωκα αὐτά. τὰ πρωτογενήματα πάντα ὅσα ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, ὅσα ἂν ἐνέγκωσι κυρίῳ, σοὶ ἔσται· πᾶς καθαρὸς ἐν τῷ οἴκῳ σου ἔδεται αὐτά. πᾶν ἀνατεθεματισμένον ἐν υἱοῖς ἰσραὴλ, σοὶ ἔσται. καὶ πᾶν διανοῖγον μήτραν πάσης σαρκός, ὅσα προσφέρουσι κυρίῳ ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, σοὶ ἔσται. ἀλλ᾽ ἢ λύτροις λυτρωθήσεται τὰ πρωτότοκα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν κτηνῶν τῶν ἀκαθάρτων λυτρώσῃ. καὶ ἡ λύτρωσις αὐτοῦ ἀπὸ μηνιαίου· ἡ συντίμησις πέντε σίκλων, κατὰ τὸν σίκλον τὸν ἅγιον· εἴκοσι ὀβολοί ἐστι. πλὴν πρωτότοκα μόσχων καὶ πρωτότοκα προβάτων, καὶ πρωτότοκα αἰγῶν οὐ λυτρώσῃ· ἅγιά ἐστι. καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν προσχεεῖς ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὸ στέαρ ἀνοίσεις κάρπωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ. καὶ τὰ κρέα ἔσται σοὶ καθὰ καὶ τὸ στηθύνιον τοῦ ἐπιθέματος, καὶ κατὰ τὸν βραχίονα τὸν δεξιόν, σοὶ ἔσται. πᾶν ἀφαίρεμα τῶν ἁγίων, ὅσα ἂν ἀφαιρῶσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κυρίῳ, σοὶ δέδωκα, καὶ τοῖς υἱοῖς σου καὶ ταῖς θυγατράσι σου μετὰ σοῦ, νόμιμον αἰώνιον· διαθήκη ἁλὸς αἰωνίου ἔναντι κυρίου, σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου μετὰ σέ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἀαρών· ἐν τῇ γῇ αὐτῶν οὐ κληρονομήσεις, καὶ μερὶς οὐκ ἔσται σοι ἐν αὐτοῖς· ὅτι ἐγὼ μερίς σου καὶ κληρονομία σου ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ τοῖς υἱοῖς λευὶ ἰδοὺ

Leu. 5.g. Exo. 30.b. Leui. 27.c. Eze. 45.d.

Deut. 18.a.

C

vini ac frumenti quicquid offerunt primitiarum domino tibi dedi. Vniuersa frugum initia que gignit humus & domino deportantur: cedent in vsus tuos. Quis mundus est in domo tua: vescetur eis. Omne quod ex voto reddiderint filii israel tuum erit. Quicquid primum erumpet e vulua cuncte carnis quam offerunt domino: siue ex hominibus siue de pecoribus fuerit: tui iuris erit. ita dumtaxat vt pro hominis primogenito pretium accipias. & omne animal quod immundum est redimi facias. cuius redemptio erit post vnum mensem: siclis argenti quinque pondere sanctuarii. Siclus viginti obolos habet. Primogenitum autem bouis & ouis & capre non facies redimi. quia sanctificata sunt domino. sanguinem tantum eorum fundes super altare: & adipes adolebis in suauissimum odorem domino. Carnes vero in vsum tuum cedent. sicut pectusculum consecratum & armus dexter tua erunt. Omnes primitias sanctuarii quas offerunt filii israel domino tibi dedi & filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram domino tibi ac filiis tuis. Dixitque dominus ad aaron. In terra eorum nihil possidebitis: nec habebitis partem inter eos. Ego pars & hereditas tua in medio filiorum israel. Filiis autem leui

תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו ליהוה לך נתתים׃ בכורי כל אשר בארצם אשר יביאו ליהוה לך יהיה כל טהור בביתך יאכלנו׃ כל חרם בישראל לך יהיה׃ כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו ליהוה באדם ובבהמה יהיה לך אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה׃ ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקדש עשרים גרה הוא׃ אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח ליהוה׃ ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וכשוק הימין לך יהיה׃ כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל ליהוה נתתי לך ולבניך ולבנתיך אתך לחק עולם ברית מלח עולם הוא לפני יהוה לך ולזרעך אתך׃ ויאמר יהוה אל אהרן בארצם לא תנחל וחלק לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל׃ ולבני לוי הנה

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

vini & frumenti primitias eorum que dabunt filii israel coram domino tibi dedi eas. Primitie omnium que in terra sua nascuntur quas offerunt coram domino: tue erunt. Omnis qui mundus fuerit in domo tua vescetur eis. Omne anathema in israel tuum erit. Omne quod aperit vuluam omnis carnis quam offerunt ante dominum de homine & iumento & de pecoribus: tuum erit. sed redimendo redimes primogenitum hominis: primogenitum quoque animalis immundi redimes. Et redemptio eius erit ab etate vnius mensis: redimes per precio quinque siclos argenti in siclis sanctuarii: viginti obolos siclus. sed primogenitum bouis & agni aut primogenitum capre non redimes: sancta sunt. sanguinem eorum aspergas super altare: & adipes eorum adolebis: vt oblatio suscipiatur voluntate coram domino. Carnes autem eorum erunt tibi sicut pectusculum eleuationis & sicut armus dexter: tua erit. Omnes primitias sanctificatas quas offerunt filii israel coram domino tibi dedi & filiis tuis & filiabus tuis tecum pacto sempiterno. Pactus eternum salis est coram domino tibi & filiis tuis tecum. Dixitque dominus ad aaron. In terra eorum non possidebis: neque pars erit tibi inter eos: dona que dedi tibi illa sunt pars tua & hereditas tua in medio filiorum israel. Filiis autem leui ecce

נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבדתם אשר הם עבדים את עבדת אהל מועד: ולא יקרבו עוד בני ישראל אל אהל מועד לשאת חטא למות: ועבד הלוי הוא את עבדת אהל מועד והם ישאו עונם חקת עולם לדרתיכם ובתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה: כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו ליהוה תרומה נתתי ללוים לנחלה על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה: וידבר יהוה אל משה לאמר: ואל הלוים תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם והרמתם ממנו תרומת יהוה מעשר מן המעשר: ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגרן וכמלאה מן היקב: כן תרימו גם אתם תרומת יהוה מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת יהוה לאהרן הכהן: מכל מתנתיכם תרימו את כל תרומת יהוה מכל חלבו את מקדשו ממנו: ואמרת אלהם

dedi oẽs decimas israelis in possessionem pro ministerio quo seruiunt mihi in tabernaculo federis: vt non accedant vltra filii israel ad tabernaculum: nec cõmittant peccatũ mortiferũ: solis filiis leui mihi in tabernaculo seruientibus: & portãtibus pctã populi. Legitimũ sempiternũ erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebũt decimarũ oblatiõe contenti: quas in vsus eorum & necessaria separaui. Locutusq; est dominus ad moysen dicens. Precipe leuitis atq; denuncia. Cũ acceperitis a filiis israel decimas quas dedi vobis: primitias eorũ offerte dño. id est decimã partem decime: vt reputetur vobis in oblationẽ primitiorum: tam de areis q̃ de torcularibus & vniuersis quorum accipitis primitias offerte domino: & date ea aarõ sacerdoti. Oia que offeretis ex decimis & in donaria domini separabitis optima & electa erunt cuncta. Dicesq; ad eos.

δέδωκα πᾶν ἐπιδέκατον ἐν ἰσραὴλ ἐν κλήρῳ ἀντὶ τῶν λειτουργιῶν αὐτῶν, ὅσα αὐτοὶ λειτουργοῦσι λειτουργίαν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ οὐ προσελεύσονται ἔτι οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου λαβεῖν ἁμαρτίαν θανατηφόρον. καὶ λειτουργήσει ὁ λευίτης αὐτὸς τὴν λειτουργίαν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ αὐτοὶ λήψονται τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, νόμιμον αἰώνιον εἰς τὰς γενεὰς αὐτῶν. καὶ ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραὴλ οὐ κληρονομήσουσι κληρονομίαν, ὅτι τὰ ἐπιδέκατα τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὅσα ἂν ἀφορίσωσι τῷ κυρίῳ, ἀφαίρεμα δέδωκα τοῖς λευίταις ἐν κλήρῳ. διὰ τοῦτο εἴρηκα αὐτοῖς ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραὴλ οὐ κληρονομήσουσι κλῆρον. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν λέγων, καὶ τοῖς λευίταις λαλήσεις, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἐὰν λάβητε παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ τὸ ἐπιδέκατον, ὃ δέδωκα ὑμῖν παρ' αὐτῶν ἐν κλήρῳ, καὶ ἀφελεῖτε ὑμεῖς ἀπ' αὐτοῦ ἀφαίρεμα κυρίῳ ἐπιδέκατον ἀπὸ τοῦ ἐπιδεκάτου, καὶ λογισθήσεται ὑμῖν τὰ ἀφαιρέματα ὑμῶν ὡς σῖτος ἀπὸ ἅλωνος, καὶ ὡς ἀφαίρεμα ἀπὸ ληνοῦ, οὕτως ἀφελεῖτε καὶ ὑμεῖς ἀπὸ πάντων τῶν ἀφαιρεμάτων κυρίου ἀπὸ πάντων τῶν ἐπιδεκάτων ὑμῶν, ὅσα ἂν λάβητε παρὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ δώσετε ἀπ' αὐτῶν ἀφαίρεμα κυρίῳ ἀαρὼν τῷ ἱερεῖ. ἀπὸ πάντων τῶν δομάτων ὑμῶν ἀφελεῖτε ἀφαίρεμα κυρίῳ, ἀπὸ πάντων τῶν ἀπαρχῶν τὸ ἡγιασμένον ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς,

dedi oẽm decimã in israel in hereditate pro ministeriis eoꝝ: q̃ ipsi ministrãt ministeriũ in tabernaculo testimonii. ⁊ nõ accedẽt ampli⁹ filii israel in tabernaculũ testimonii accipe peccatũ mortiferũ. ⁊ ministrabit leuita ipse ministeriũ tabernaculi testimonii: ⁊ ipsi accipiẽt pctã eoꝝ: legitimũ sempiternũ in generationes suas. ⁊ in medio filioꝝ israel nõ hereditabũt hereditatẽ: q2 decimas filioꝝ israel q̃cũq; segregauerint dño: segregatione dedi leuitis in sorte. ꝓp hoc dixi eis in medio filioꝝ israel nõ hereditabũt sortem. ⁊ locut⁹ ẽ dñs ad moysen: dicẽs. etiã leuitis loqueris ⁊ dices ad eos. si acceperitis a filiis israel decimã: quã dedi vobis ab ipsis in sorte: ⁊ separabitis vos ab ea separationẽ dño decimã de decima: ⁊ cõputabũtur vobis separatiões vře vt triticũ ab area: ⁊ vt separatio a torculari. sic auferetis ⁊ vos ab oĩb⁹ separationib⁹ dñi ab oĩb⁹ decimis vřis: q̃scũq; acceperitis a filiis israel: ⁊ dabitis ab ipsis separationẽ dño aarõ sacerdoti: de oĩb⁹ donis vřis separabitis separationẽ dño: de oĩb⁹ primitiis sanctificatũ ab ipso. ⁊ dices ad eos:

Deut. 18.a. D

Primitiua chal. | Interp. chal.

ולבני לוי הא יהבית כל מעשרא בישראל לאחסנא חלף פולחנהון דאינון פלחין ית פולחן משכן זמנא: ולא יקרבון עוד בני ישראל למשכן זמנא לקבלא חובא לממת: ויפלחון ליואי אינון ית פולחן משכן זמנא ואינון יקבלון חוביהון קים עלם לדריכון ובגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא: ארי ית מעשרא דבני ישראל דיפרשון קדם יי אפרשותא יהבית לליואי לאחסנא על כן אמרית להון בגו בני ישראל לא יחסנון אחסנא: ומליל יי עם משה למימר: ולליואי תמליל ותימר להון ארי תסבון מן בני ישראל ית מעשרא דיהבית לכון מנהון באחסנתכון ותפרשון מניה אפרשותא קדם יי מעשרא מן מעשרא: ויתחשב לכון אפרשותכון כעיבורא מן אדרא וכמליתא מן מעצרתא: כן תפרשון אף אתון אפרשותא קדם יי מכל מעשרתכון דתסבון מן בני ישראל ותתנון מניה ית אפרשותא קדם יי לאהרן כהנא: מכל מתנתכון תפרשון ית כל אפרשותא קדם יי מכל שופריה ית מקדשיה מניה: ותימר להון

dedi omnẽ decimam in israel in possessionẽ pro ministerio suo quo ipsi ministrãt ministeriũ tabernaculi federis. Et nõ accedant vltra filii israel ad tabernaculũ federis: ne suscipiant peccatũ ad mortẽ. Ministrabitq; ipsi leuite ministeriũ tabernaculi federis: et ipsi suscipient peccata eoꝝ pacto sempiterno in generationibus vřis: ⁊ in medio filioꝝ israel non possidebũt hereditatẽ: quia decimas filioꝝ israel quas separant corã dño dedi leuitis in possessionẽ. Ideo dixi eis in medio filioꝝ israel non possidebũt possessionẽ. Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Loquere quoq; cum leuitis ⁊ dices eis. Cum acceperitis a filiis israel decimas quas ex eis dedi vobis in possessionẽ vřam: separabitis ex eis separationẽ corã dño decimã partem decime. Et reputabitur vobis separatio vestra quasi frumentũ de area ⁊ quasi vinũ de torculari: sic separabitis ⁊ vos separationẽ corã dño ex oĩbus decimis vřis quas accipitis a filiis israel: et dabitis ex eis primitias corã dño aaron sacerdoti. ex oĩbus que vobis dantur separabitis omnẽ separationes corã domino ex omni quod optimum fuerit ⁊ sanctificatũ ex eo. Dicesq; eis.

ὅταν ἀφαιρῆτε τὴν ἀπαρχὴν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ λογισθήσεται τοῖς λευίταις ὡς γένημα ἀπὸ ἅλωνος, καὶ ὡς γένημα ἀπὸ ληνοῦ. καὶ ἔδεσθε αὐτὸ ἐν παντὶ τόπῳ ὑμεῖς καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν, ὅτι μισθὸς οὗτος ὑμῖν ἐστιν ἀντὶ τῶν λειτουργιῶν ὑμῶν τῶν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου. καὶ οὐ λήψεσθε δι' αὐτὸ ἁμαρτίαν, ὅτι ἂν ἀφαιρῆτε τὴν ἀπαρχὴν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ τὰ ἅγια τῶν υἱῶν ἰσραὴλ οὐ βεβηλώσετε, ἵνα μὴ ἀποθάνητε.

C.19 A

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρὼν λέγων, αὕτη ἡ διαστολὴ τοῦ νόμου, ὅσα συνέταξε κύριος λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ λαβέτωσαν πρὸς σὲ δάμαλιν πυρρὰν ἄμωμον, ἥτις οὐκ ἔχει ἐν αὐτῇ μῶμον, καὶ οὐκ ἐπεβλήθη ἐπ' αὐτὴν ζυγός. καὶ δώσεις αὐτὴν πρὸς ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, καὶ ἐξάξουσιν αὐτὴν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ σφάξουσιν αὐτὴν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ λήψεται ἐλεάζαρ ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ῥανεῖ ἀπέναντι τοῦ προσώπου τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῆς ἑπτάκις. καὶ κατακαύσουσιν αὐτὴν ἐναντίον αὐτοῦ. καὶ τὸ δέρμα καὶ τὰ κρέα αὐτῆς, καὶ τὸ αἷμα αὐτῆς σὺν τῇ κόπρῳ αὐτῆς κατακαυθήσεται. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ξύλον κέδρινον καὶ ὕσσωπον, καὶ κόκκινον, καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς μέσον τοῦ κατακαύματος τῆς δαμάλεως.

B

καὶ πλυνεῖ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ὁ ἱερεύς, καὶ λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἀκάθαρτος ἔσται ὁ ἱερεὺς ἕως ἑσπέρας. καὶ ὁ κατακαίων αὐτὴν

cũ segregaueritis primitias ab ipso: ⁊ cõputabitur leuitis vt fruct⁹ ex area: ⁊ vt fruct⁹ a torculari: ⁊ comedetis ea in oĩ loco vos ⁊ filii vři: q2 merces hec vobis est pro ministeriis vřis q̃ in tabernaculo testimonii. ⁊ nõ accipietis ꝓpter hoc pctm: q2 si segregaueritis primitias ei⁹ ab eo. ⁊ sctã filioꝝ israel nõ cõtaminabitis: vt nõ moriamini. Et locut⁹ ẽ dñs ad moysen ⁊ aaron dicẽs. hec distinctio legis: q̃cũq; cõstituit dñs: dicens: loquere filiis israel: ⁊ accipiant ad te vacam ruffam immaculatã: q̃ nõ hꝫ in se maculã: ⁊ nõ impositũ ẽ sup ipsã iugũ. ⁊ dabis eã ad eleazar sacerdotẽ: ⁊ educẽt illã extra castra: ⁊ iugulabũt eã corã eo. ⁊ accipiet eleazar de sanguine ei⁹: ⁊ sparget ante cõspectũ tabernaculi testimonii de sanguine ei⁹ septies. ⁊ cõburẽt eã corã eo. ⁊ pellis ei⁹: ⁊ carnes ei⁹: ⁊ sanguis ei⁹ cũ fimo ei⁹ cõburetur. ⁊ accipiet sacerdos lignũ cedrinũ ⁊ hyssopũ: ⁊ coccinũ: ⁊ immittent in mediũ incendii vacce. ⁊ lauabit vestes suas sacerdos: ⁊ lauabit corp⁹ suũ aqua: ⁊ post hec ingredietur in castra: ⁊ immũd⁹ erit sacerdos vsq; ad vesperã. ⁊ cõburẽs eã

Si pclara & meliora quęq; obtuleritis ex decimis: reputabitur vobis quasi de area & torculari dederitis primitias & comedetis eas in oĩbus locis vestris tã vos q̃ familie vestre. quia preciũ est pro ministerio quo seruitis in tabernaculo testimonii: & nõ peccabitis super hoc egregia vobis & pinguia reseruantes: ne polluatis oblatiões filiorũ israel: & moriamini. Ca.19

Locutusq; est dominus ad moysen & aarõ dicens. Ista est religio victime quã constituit dominus. Precipe filiis israel vt adducant ad te vaccã ruffam etatis integre: in qua nulla sit macula: nec portauerit iugum: tradesq; eam eleazaro sacerdoti. Qui eductam extra castra immolabit in conspectu omnium: & tinges digitum in sanguine eius asperget contra fores tabernaculi septem vicibus. Cõburetq; eã cunctis videntibus tam pelle & carnibus eius q̃ sanguine & fimo flãme traditis. Lignum quoq; cedrinũ & hysopum coccumq; bis tinctũ sacerdos mittet in flãmã: que vaccam vorat. Et tũc demũ lotis vestibus & corpore suo ingredietur in castra: commaculatusq; erit vsq; ad vesperũ. Sed & ille q cõbusserit eam

בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללוים כתבואת גרן וכתבואת יקב: ואכלתם אתו בכל מקום אתם וביתכם כי שכר הוא לכם חלף עבדתכם באהל מועד: ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו ואת קדשי בני ישראל לא תחללו ולא תמותו:

Ca.xix.

וידבר יהוה אל משה ואל אהרן לאמר: זאת חקת התורה אשר צוה יהוה לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה אשר אין בה מום אשר לא עלה עליה על: ונתתם אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מחוץ למחנה ושחט אתה לפניו: ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו והזה אל נכח פני אהל מועד מדמה שבע פעמים: ושרף את הפרה לעיניו את ערה ואת בשרה ואת דמה על פרשה ישרף: ולקח הכהן עץ ארז ואזוב ושני תולעת והשליך אל תוך שרפת הפרה: וכבס בגדיו הכהן ורחץ בשרו במים ואחר יבא אל המחנה וטמא הכהן עד הערב: והשרף אתה

Transla. Chal.

באפרשותכון ית שופריה מניה ויתחשב לליואי כעללת אדרא וכעללת מעצרתא: ותיכלון יתיה בכל אתר אתון ואנש בתיכון ארי אגרא הוא לכון חלף פולחנכון במשכן זמנא: ולא תקבלון עלוהי חובא באפרשותכון ית שופריה מניה וית קודשיא דבני ישראל לא תחלון ולא תמותון:

Ca.xix.

ומליל יי עם משה ועם אהרן למימר: דא גזירת אוריתא דפקיד יי למימר מליל עם בני ישראל ויסבון לך תורתא סומקתא שלמתא דלית בה מומא דלא סליק עלה נירא: ותתנון יתה לאלעזר כהנא ויפק יתה למברא למשריתא ויכוס יתה קדמוהי: ויסב אלעזר כהנא מדמה באצבעיה וידי לקבל אפי משכן זמנא מדמה שבע זמנין: ויוקיד ית תורתא לעינוהי ית משכה וית בשרה וית דמה על אוכלה יוקיד: ויסב כהנא אעא דארזא ואזובא וצבע זהורי וירמי לגו יקידת תורתא: ויצבע לבושוהי כהנא ויסחי בשריה במיא ובתר כן יעול למשריתא ויהי מסאב כהנא עד רמשא: ודמוקיד יתה

Interp. chal. | Primitiua chal.

quãdo separaueritis optimũ eius ex eo: reputabitur leuitis q̃si fructus aree ⁊ q̃si fruct⁹ torcularis. Comedetisq; illud in oĩ loco vos ⁊ viri domꝰ vře: q2 preciũ est vobis pro ministerio vřo in tabernaculo federis. et nõ recipietis sup illud pctm cũ separaueritis optimum eius ex eo: ⁊ ea q̃ sanctificata sunt a filiis israel non profanabitis: ⁊ nõ moriemini. Ca.19.

Locutusq; est dñs cum moyse ⁊ cũ aaron dicẽs. Hoc est decretũ legis: q̃ precepit dñs dicens. Loq̃re cum filiis israel vt adducãt ad te vaccã ruffam integrã: in qua nulla sit macula: sup quã nõ positũ est iugũ. et dabitis eam eleazar sacerdoti: ⁊ adducet eã extra castra: ⁊ imolabit eam in cõspectu suo. Et tollet eleazar sacerdos de sanguine eius digito suo: ⁊ asperget cõtra faciẽ tabernaculi federis de sanguine eius septies. ⁊ cõburet vaccã ante oculos suos tam pellẽ q̃ carnẽ eius: sanguinẽ quoq; eius cũ fimo eius cõburet. Et tollet sacerdos lignũ cedri ⁊ hysopum ⁊ coccinũ ⁊ mittet in medio cõbustionis vacce. Lauabitq; sacerdos vestimẽta sua: ⁊ lauabit carnẽ suã aq̃s: ⁊ postea ingredietur in castra: ⁊ erit sacerdos pollutus vsq; ad vesperam. Et qui combusserit eam

Trāſla. B. Hiero.

lauabit veſtimenta ſua & corpus: & immūdus erit vſq̃ ad veſperum. Colliget autē vir mūdus cineres vacce: & effundet eos extra caſtra in loco puriſſimo: vt ſint multitudini filiorum iſrael in cuſtodiā & in aquam aſperſionis: qa p pctō vacca cōbuſta eſt. Cūq̃ lauerit q vacce portauerat cineres veſtimēta ſua: immundus erit vſq̃ ad veſperū. Habebūt hoc filii iſrael & aduene q hitant inter eos ſanctū iure ppetuo. Qui tetigerit cadauer hois: & pp hoc ſeptē diebus fuerit imundus aſpgetur ex hac aq̃ die tertio & ſeptimo: & ſic mundabitur. Si die tertio aſpſus non fuerit: ſeptimo nō poterit emūdari. Ois qui tetigerit humane aīe morticinū: & aſpſus hac cō mixtione nō fuerit: polluet tabernaculum dñi: & peribit ex iſrael: quia aqua expiatiōis nō eſt aſperſus. immūdus erit: & manebit ſpurcitia eius ſup eū. Iſta eſt lex hois qui moritur in tabernaculo. Oēs qui ingrediuntur tentoriū illius: & vniuerſa vaſa q̄ ibi ſunt polluta erūt ſeptē diebus. Vas qd non habuerit opculū nec ligaturā deſup: imūdū erit. Si quis in agro tetigerit cadauer occiſi hois aut per ſe mortui ſiue os illius vel ſepulchrū: immūdus erit ſeptem diebus

Interp. chal.

lauabit veſtimēta ſua aquis: ꝛ lauabit carnem ſuam aquis: ꝛ erit immūdus vſq̃ ad veſperū. Colliget autē vir mundus cinerem vacce: ꝛ reponet extra caſtra in loco mundo. ꝛ erit cetui filiorū iſrael in cuſtodiā ꝛ in aquā aſperſionis: pro peccato enim eſt. Et qui collegerit cinerem vacce lauabit veſtimēta ſua: ꝛ erit immūdus vſq̃ ad veſperā. et erit filiis iſrael ꝛ peregrinis qui peregrinātur inter eos in ritū perpetuū. Qui tetigerit morticiniū vniuerſe anīe hois: erit immūdus ſeptē diebus. et in die tertio aſpergetur ex hac aqua: et in die ſeptimo mūdabitur. Et ſi nō fuerit aſperſus in die tertio: in ſeptimo non mūdabitur. Omnis qui tetigerit morticiniū anime hominis qui mortuꝰ fuerit: ꝛ non fuerit aſperſus: tabernaculū dñi polluit: et exterminabitur homo ille de iſrael: quia aqua aſperſionis non fuit aſperſus immūdus eſt: adhuc immūditia eius in eo eſt. Iſta eſt lex hominis qui mortuus fuerit in tabernaculo: omnis qui ingreditur in tabernaculū ꝛ omne qđ eſt in tabernaculo erit immundū ſeptem diebus. et omne vas fictile apertū quod non habet operculum luteum per circuitū eius deſuper: immundū erit. Et omnis qui tetigerit ſup faciē agri occiſum hominē gladio: aut mortuū ſiue os hominis aut ſepulchrum: immūdus erit ſeptem diebus.

Trāſla. B. Hiero.

Tollentq̃ de cineribus combuſtionis atq̃ peccati: & mittent aq̃s viuas ſuper eos in vas: in quibus cū hō mūdus tinxerit hyſſopū: aſperget ex eo oē tentoriū & cunctam ſupellectilē & hoīes huiuſcemodi contagione pollutos. Atq̃ hoc mō mundus luſtrabit immundū tertio & ſeptimo die: expiatuſq̃ die ſeptio lauabit & ſe & veſtimēta ſua: & immūdus erit vſq̃ ad veſperū. Si qs hoc ritu non fuerit expiatus: pibit anima illius de medio eccleſie: quia ſanctuariū domini polluit: & non eſt aqua luſtrationis aſperſus. Erit hoc pceptū legitimū ſēpiternū. Ipe quoq̃ q aſpgit aq̃s: lauabit veſtimenta ſua. Ois q tetigerit aq̃s expiatiōis imūdus erit vſq̃ ad veſperū. quicquid tetigerit imūdus: imūdū faciet: & aīa q̄ horū quippiam tetigerit: imūda erit vſq̃ ad veſperū. Ca. 20

Ueneruntq̃ filii iſrael & ois m̄titudo ī deſertū ſin mēſe prio: & māſit populus ī cades. Mortuaq̃ eſt ibi maria: & ſepulta ī eodē loco. Cūq̃ indigeret aq̄ populus: conuenerūt aduerſum moyſen & aaron: & verſi in ſeditionem dixerunt. Vtinam periſſemus inter fratres noſtros coram domino. Cur eduxiſtis

Interp. chal.

Tollentq̃ pro imūdo de cinere cōbuſtionis hoſtie p pctō: ꝛ mittet ſup eum aquas fontis in vaſe: ꝛ tollet hyſſopū ꝛ tinget eū in aq̃s hō mūdus: ꝛ aſperget ſup tabernaculū ꝛ ſup oia vaſa ꝛ ſup aīas que erunt ibi ꝛ ſup omnē q̄ tetigerit os aut occiſum ſiue mortuū aut ſepulchrū. Aſpergetq̃ hō mūdus ſup imundū in die tertio ꝛ in die ſeptimo: ꝛ mūdabit eum in die ſeptio: et lauabit veſtimēta ſua: ꝛ ipſe lauabit aqua: ꝛ mūdabitur in veſpe. Et vir qui fuerit imundus ꝛ nō fuerit aſperſus: exterminabit hō ille de medio eccleſie: qꝛ ſanctuariū dñi polluit: aqua aſperſiōis nō fuit aſperſa ſup eū: imundus erit. Et erit eis in legitimū ſempiternū. et qui aſperſerit aquā aſperſionis lauabit veſtimēta ſua: ꝛ q̄ tetigerit aquā aſperſionis erit immūdus vſq̃ ad veſperā. ꝛ omne qđ tetigerit immūdus: erit immundū. et homo qui tetigerit illud erit immūdus vſq̃ ad veſperam. Ca. 20.

Ueneruntq̃ filii iſrael oiſq̃ cōgregatio in deſertū ſin menſe primo: ꝛ habitauit populus in cades et mortua eſt ibi maria ꝛ ſepulta eſt ibi. Et nō erant aque cōgregatiōi: ꝛ ꝯgregati ſunt cōtra moyſen ꝛ cōtra aaron. ꝛ obiurgatus eſt populus cōtra moyſen: ꝛ dixerunt. Utinā mortui eſſemus q̄ſi mortui ſunt fratres noſtri coram domino. Cur adduxiſtis

קהל יהוה אל המדבר הזה למות
שם אנחנו ובעירנו: ולמה
העליתנו ממצרים להביא אתנו
אל המקום הרע הזה לא מקום
זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין
לשתות: ויבא משה ואהרן מפני
הקהל אל פתח אהל מועד ויפלו
על פניהם וירא כבוד יהוה
אליהם: וידבר יהוה אל משה
לאמר: קח את המטה והקהל את
העדה אתה ואהרן אחיך ודברתם
אל הסלע לעיניהם ונתן מימיו
והוצאת להם מים מן הסלע
והשקית את העדה ואת בעירם:
ויקח משה את המטה מלפני יהוה
כאשר צוהו: ויקהלו משה ואהרן
את הקהל אל פני הסלע
ויאמר להם שמעו נא המרים
המן הסלע הזה נוציא לכם
מים: וירם משה את ידו ויך את
הסלע במטהו פעמים ויצאו
מים רבים ותשת העדה
ובעירם: ויאמר יהוה אל
משה ואל אהרן יען לא
האמנתם בי להקדישני לעיני בני
ישראל לכן לא תביאו את הקהל
הזה אל הארץ אשר נתתי

(Primitiua heb.: בער · עלה · בוא · קום · רוע · זרע · רמן · שתה · בוא · נפל · יעד · ראה · כבד · דבר · לקח · נטה · קהל · יצא · שקה · עיר · בער · נטה · צוה · קהל · מרה · יצא · רום · נכה · רבה · שתה · עדה · אמן · קדש · בוא · נתן)

ecclesiam domini in solitudinem: vt & nos & nostra iumenta moriamur. Quare nos fecistis ascēdere de egypto: & eduxistis in locum istum pessimum qui seri nō pōt: q nec ficū gignit: nec vineas nec malogranata: insup & aquā nō habet ad bibēdū. Ingressusq moyses & aarō dimissa multitudine ī tabernaculū federis corruerūt proni in terram. Et apparuit gloria domini sup eos. Locutusq ē dñs ad moysen: dicēs. Tolle virgā: & congrega populū tu & aaron frater tuus: & loquimini ad petrā corā eis: & illa dabit aquas. Cunq eduxeris aquā de petra. bibet oīs multitudo & iumenta eius. Tulit igitur moyses virgā que erat in cōspectu dñi: sicut preceperat ei: congregata multitudine ante petram: dixitq eis. Audite rebelles & increduli. Num de petra hac vobis aquam poterimus eiicere? Cunq eleuasset moyses manū pcutiēs virga bis silicē: egresse sunt aque largissime: ita vt populus biberet & iumenta. Dixitq dominus ad moysen & aarō. Quia non credidistis mihi vt sanctificaretis me corā filiis israel: nō introducetis hos populos in terram quam dabo

cōgregationē dñi in desertū hoc vt oc
τὴν συναγωγὴν κυρίου εἰς τὴν ἔρημον ταύτην ἀπο-
cideretis nos: et iumēta nrā. et quare hoc:
κτεῖναι ἡμᾶς, καὶ τὰ κτήνη ἡμῶν. καὶ ἱνατί τοῦ-
eduxistis nos ex egypto vt veniremus
το, ἀνηγάγετε ἡμᾶς ἐξ αἰγύπτου παραγενέσθαι
in locū prauum hūc. locus vbi nō
εἰς τὸν τόπον τὸν πονηρὸν τοῦτον. τόπος οὗ οὐ
seminatur: neq ficus: neq vinee: neq malogranata:
σπείρεται, οὐδὲ συκαῖ, οὐδὲ ἄμπελοι, οὐδὲ ῥόαι,
neq aqua est ad bibēdū. et venit moyses et aaron
οὐδὲ ὕδωρ ἐστὶ πιεῖν. καὶ ἦλθε μωυσῆς καὶ ἀαρὼν
a facie cōgregationis ad hostiū
ἀπὸ προσώπου τῆς συναγωγῆς ἐπὶ τὴν θύραν
tabernaculi testimonij: et ceciderūt in faci
τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσ-
em suam: et apparuit gloria dñi ad il-
ωπον αὐτῶν, καὶ ὤφθη ἡ δόξα κυρίου πρὸς αὐ-
los. et locutus ē dñs ad moysen: dicēs: accipe
τούς. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε
virgā: et cōgrega cōgregatiōem
τὴν ῥάβδον, καὶ ἐκκλησίασον τὴν συναγωγὴν
tu et aaron frater tuus: et loquimini ad
σὺ καὶ ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, καὶ λαλήσατε πρὸς
petrā coram eis: et dabit aquas
τὴν πέτραν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ δώσει τὰ ὕδα-
suas: et educetis eis aquā ex pe-
τα αὐτῆς, καὶ ἐξοίσετε αὐτοῖς ὕδωρ ἐκ τῆς πέ-
tra: et potabitis cōgregationē et iumē-
τρας, καὶ ποτιεῖτε τὴν συναγωγὴν καὶ τὰ κτή-
ta eorum. et accepit moyses virgā corā
νη αὐτῶν. καὶ ἔλαβε μωυσῆς τὴν ῥάβδον ἀπέναντι
dño: sicut cōstituit ei dñs. et cōgre
κυρίου, καθὰ συνέταξεν αὐτῷ κύριος. καὶ ἐξεκ-
gauit moyses et aaron cōgregationē co
κλησίασε μωυσῆς καὶ ἀαρὼν τὴν συναγωγὴν ἀπέ-
ram petra. et dixit ad eos: au-
ναντι τῆς πέτρας. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἀ-
dite me increduli: nunqd ex petra hac
κούσατέ μου οἱ ἀπειθεῖς, μὴ ἐκ τῆς πέτρας ταύ-
educemus vobis aquā: et tollens moyses
της ἐξάξωμεν ὑμῖν ὕδωρ, καὶ ἐπάρας μωυσῆς
manū suā percussit petrā vir-
τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπάταξε τὴν πέτραν τῇ ῥάβ-
ga bis: et exijt aqua multa: et bibit
δῳ δίς, καὶ ἐξῆλθεν ὕδωρ πολύ, καὶ ἔπιεν ἡ
congregatio: et iumēta sua. et dixit dñs
συναγωγή, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν. καὶ εἶπε κύριος
ad moysen et aarō: quia nō credidistis mihi
πρὸς μωυσῆν καὶ ἀαρών, ὅτι οὐκ ἐπιστεύσατέ μοι
vt sctificaretis me corā filijs israel: pp hoc nō indu
ἁγιάσαι με ἐναντίον υἱῶν ἰσραήλ, διὰ τοῦτο οὐκ εἰσάξε-
cetis vos cōgregationē hanc in trā quā dedi
τε ὑμεῖς τὴν συναγωγὴν ταύτην εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα

Ero. 17.b. · B · Ero. 17.b.

Transla. Chal.

קהלא דיי למדברא הדין למימת תמן אנחנא ובעירנא: ולמא אסקתונא ממצרים
לאיתאה יתנא לאתרא בישא הדין לא אתר כשר לבית זרע ואף לא תאנין וגופנין
ורמונין ומיא לא אית למשתי: ועאל משה ואהרן מן קדם קהלא לתרע משכן זמנא
ונפלו על אפיהון ואתגלי יקרא דיי להון: ומליל יי עם משה למימר: סב ית
חוטרא וכנוש ית כנשתא את ואהרן אחוך ותמללון עם כיפא לעיניהון ויתן
מוהי ותפיק להון מיא מן כיפא ותשקי ית כנשתא וית בעירהון: ונסיב משה ית
חוטרא מן קדם יי כמא דפקדיה: וכנשו משה ואהרן ית קהלא לקדם כיפא ואמר
להון שמעו כען סרבניא המן כיפא הדין נפיק לכון מיא: וארים משה ית ידיה ומחא
ית כיפא בחוטריה תרתין זמנין ונפקו מיא סגיאי ושתת כנשתא ובעירהון:
ואמר יי למשה ולאהרן חלף דלא הימנתון במימרי לקדשותי לעיני בני ישראל
בכין לא תעלון ית קהלא הדין לארעא דיהבית

Primitiua chal.: נסק · שתה עול שכן · גלה נסב · מלל נתן מי · נפק שקה · רום · שתה · אמר עול

Interp. chal.

ecclesiam dñi in solitudinē hāc: vt moriamur hic nos et iumenta nostra. et quare nos fecistis ascendere de egypto: vt duceretis in locum hunc pessimū vbi non est locus aptus ad seminandū: vbi non sunt ficus et vites et malogranata: et aqua non est ad bibendum. Ingressiq sunt moyses et aaron ostiū tabernaculi federis a facie ecclesie: et corruerunt super facies suas. Et reuelata est eis gloria dñi. Locutusq est dñs cum moyse dicens. Tolle virgam et congrega cetum tu et aaron frater tuus: et loquimini ad petrā ante oculos eorum: et dabit aquas suas: et educes eis aquā de petra: et potabis eos aqua: et adaquabis iumenta eorum. Tulitq moyses virgam a facie dñi sicut preceperat ei. Congregaueruntq moyses et aaron ecclesiam ante petram: dixitq eis. Audite nunc rebelles. nunquid de petra hac educemus vobis aquā? Eleuauitq moyses manū suam et percussit bis petram virga sua: et egresse sunt aque multe: et bibit cetus et iumenta eorum. Dixitq dñs ad moysen et aaron. quia nō credidistis verbo meo vt sanctificaretis me ante oculos filiorum israel: ideo non introducetis congregationem hanc in terram quā dedi

cis: hec aqua cōtradictiōis: qm cōuitia-
αὐτοῖς, τοῦτο τὸ ὕδωρ ἀντιλογίας, ὅτι ἐλοιδορή-
tisūt filij israel corā dño: et sctificatus ē in e
θησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἔναντι κυρίου, καὶ ἡγιάσθη ἐν αὐ-
is: et misit moyses nūcios ex cades ad
τοῖς, καὶ ἀπέστειλε μωυσῆς ἀγγέλους ἐκ κάδης πρὸς
regē edom: dicēs: hec dicit frater tuus
βασιλέα ἐδώμ, λέγων, τάδε λέγει ὁ ἀδελφός σου
israel: tu scis oēm laborē qui inuenit
ἰσραήλ, σὺ ἐπίστῃ πάντα τὸν μόχθον τὸν εὑρόντα
nos: et descēderūt pres nri in egyptū:
ἡμᾶς, καὶ κατέβησαν οἱ πατέρες ἡμῶν εἰς αἴγυπτον,
et habitauimus in egypto dies plures: et
καὶ παρῳκήσαμεν ἐν αἰγύπτῳ ἡμέρας πλείους, καὶ
afflixerūt nos egyptij et pres
ἐκάκωσαν ἡμᾶς οἱ αἰγύπτιοι καὶ τοὺς πατέρας ἡ-
nros. et clamauimus ad dñm: et exaudiuit
μῶν. καὶ ἀνεβοήσαμεν πρὸς κύριον, καὶ εἰσήκουσεν
dñs vocē nrām: et mittēs angelū: edu
κύριος τῆς φωνῆς ἡμῶν, καὶ ἀποστείλας ἄγγελον, ἐξή-
xit nos de egypto. et nūc sumus in cades ci
γαγεν ἡμᾶς ἐξ αἰγύπτου. καὶ νῦν ἐσμὲν ἐν κάδης πό-
uitate: ex pte finiū tuorum. ptēribimus per
λει, ἐκ μέρους τῶν ὁρίων σου. παρελευσόμεθα διὰ
terrā tuā: nō trāsibimus p agros neq per vi-
τῆς γῆς σου, οὐ διελευσόμεθα δι' ἀγρῶν οὐδὲ δι' ἀμπε-
neas: neq bibemus aquā e lacu: via regia
λώνων, οὐδὲ πιόμεθα ὕδωρ ἐκ λάκκου, ὁδῷ βασιλι-
ibimus: nō declinabimus ad dexterā neq ad
κῇ πορευσόμεθα, οὐκ ἐκκλινοῦμεν δεξιὰ οὐδὲ εὐώνυ-
sinistrā: qad trāsierimus fines tuos. et dixit
μα, ἕως ἂν παρέλθωμεν τὰ ὅριά σου. καὶ εἶπε
ad eū edom: nō ptrāsibis p me: alioquin in bel
πρὸς αὐτὸν ἐδώμ, οὐ διελεύσῃ δι' ἐμοῦ, εἰ δὲ μὴ ἐν πο-
lo exibo in occursū tibi. et dicūt
λέμῳ ἐξελεύσομαι εἰς συνάντησίν σοι. καὶ λέγουσιν
ei filij israel: iuxta mōtē trāsibimus. si aūt
αὐτῷ οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, παρὰ τὸ ὄρος παρελευσόμεθα. ἐὰν δὲ τοῦ
aquā tuā biberim' ego qz et iumēta mea: dabo p
ὕδατός σου πίωμεν ἐγώ τε καὶ τὰ κτήνη μου, δώσω τι-
tiū tibi: sz res nulla est. iuxta mōtē trā-
μήν σοι, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα οὐδέν ἐστι. παρὰ τὸ ὄρος παρε-
sibimus. ille āt dixit. nō trāsibis per me. et exi
λευσόμεθα. ὁ δὲ εἶπεν, οὐ διελεύσῃ δι' ἐμοῦ. καὶ ἐξῆλ-
it edom in occursū eorum in turba graui: et in
θεν ἐδὼμ εἰς συνάντησιν αὐτῶν ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, καὶ ἐν
manu forti. et nō voluit edō cōcedere israel
χειρὶ ἰσχυρᾷ. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἐδὼμ δοῦναι τῷ ἰσραὴλ
vt trāsiret p fines suos. et declinauit israel ab
διελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. καὶ ἐξέκλινεν ἰσραὴλ ἀπ'
eo. et discesserūt ex cades. et venerūt filij is-
αὐτοῦ, καὶ ἀπῆραν ἐκ κάδης. καὶ παρεγένοντο οἱ υἱοὶ ἰσ-
rael ois cōgregatio in or mōtē. et dixit dñs ad
ραὴλ πᾶσα ἡ συναγωγὴ εἰς ὢρ τὸ ὄρος. καὶ εἶπε κς πρὸς

C · D

eis. Hec est aqua cōtradictiōis: vbi iurgati sūt filii israel contra dñm: & sanctificatus ē in eis. Misit interea nuncios moyses de cades ad regē edō: qui dicerent. Hec mādat frater tuus israel. Nosti oēm laborē qui apphendit nos: quō descēderint pres nri in egyptū: & hitauerimus ibi multo tpe: afflixeritq nos egyptii & pres nostros: & quō clamauerimus ad dñm & exaudierit nos: miseritq angelū qui eduxerit nos de egypto. Ecce in vrbe cades q ē in extremis finibus tuis positi obsecramus vt nobis trāsire liceat per terrā tuā. Nō ibimus p agros nec p vineas. nō bibemus aqs d puteis tuis: sed gradiemur via publica nec ad dextrā nec ad sinistrā declinātes: donec trāseamus terminos tuos. Cui rñdit edō. Non pertrāsibis p me: alioquin armatus occurrā tibi. Dixerūtq filii israel. Per tritā gradiemur viā: & si biberimus aqs tuas nos & pecora nrā: dabimus qd iustū ē. Nulla erit in pcio difficultas tm velociter trāseamus. At ille rñdit. Nō trāsibitis. Statimq egressus est obuius cum infinita multitudie & māu forti: nec voluit acqescere depcāti: vt concederet transitū p fines suos. Quāobrē diuertit ab eo israel. Cunq castramouisset de cades venerūt in mōtē hor qui est in finibus terre edom vbi locutus est dñs ad

להם: המה מי מריבה אשר רבו
בני ישראל את יהוה ויקדש בם:
וישלח משה מלאכים מקדש אל
מלך אדום כה אמר אחיך
ישראל אתה ידעת את כל
התלאה אשר מצאתנו: וירדו
אבתינו מצרימה ונשב במצרים
ימים רבים וירעו לנו מצרים
ולאבתינו: ונצעק אל יהוה
וישמע קלנו וישלח מלאך
ויצאנו ממצרים והנה אנחנו
בקדש עיר קצה גבולך: נעברה
נא בארצך לא נעבר בשדה
ובכרם ולא נשתה מי באר
דרך המלך נלך לא נטה ימין
ושמאול עד אשר נעבר גבלך:
ויאמר אליו אדום לא תעבר בי
פן בחרב אצא לקראתך: ויאמרו
אליו בני ישראל במסלה נעלה
ואם מימיך נשתה אני ומקני ונתתי
מכרם רק אין דבר ברגלי אעברה:
ויאמר לא תעבר ויצא אדום
לקראתו בעם כבד וביד חזקה:
וימאן אדום נתן את ישראל עבר
בגבלו ויט ישראל מעליו: ויסעו
מקדש ויבאו בני ישראל כל
העדה הר ההר: ויאמר יהוה אל

(Primitiua heb.: רוב · שלח · לאך · לאה · ירד · ישב · יום · רוע · צעק · שמע · קול · יצא · נבל · עבר · שתה · הלך · ימן · שמאל · עבר · יצא · אמר · סלל · עלה · קנה · נתן · עבר · מאן · נטה · נסע · בוא · יעד)

Transla. Chal.

להון: אנון מי מצותא דנצו בני ישראל קדם יי ואתקדש בהון: ושלח משה אזגדין
מרקם לות מלכא דאדום כדנן אמר אחוך ישראל את ידעת ית כל עקתא דאשכחתנא:
ונחתו אבהתנא למצרים ויתבנא במצרים יומין סגיאין ואבאישו לנא מצראי
ולאבהתנא: וצלינא קדם יי וקביל צלותנא ושלח מלאכא ואפקנא ממצרים והא
אנחנא ברקם קרתא דבסטר תחומך: נעבר כען בארעך לא נעבר בחקל ובכרם
ולא נשתי מי גובין באורח מלכא נזיל לא נסטי לימינא ולשמאלא עד דנעבר תחומך:
ואמר ליה אדומאה לא תעבר בתחומי דילמא בקטלין בחרבא אפוק לקדמותך:
ואמרו ליה בני ישראל באורח כבישא ניסק ואם מיך נשתי אנא ובעירי ואתן
דמיהון לחוד לית פתגם דביש בריגלי אעבר: ואמר לא תעבר ונפק אדומאה
לקדמותיה בחיל רב ובידא תקיפא: וסריב אדומאה למשבק ית ישראל למעבר
בתחומיה וסטא ישראל מלותיה: ונטלו מרקם ואתו בני ישראל כל כנשתא להור
טורא: ואמר יי למשה

Interp. chal.

eis. Hee sunt aque iurgij quia iurgati sunt filij israel coram dño: et sanctificatus est in eis. Misitq moyses nūcios de cades ad regē idumee: hec dicit frater tuus israel. Tu cognouisti oēs tribulationē q inuenit nos: descenderūtq pres nri in egyptū: et habitauimus in egypto diebus multis: et afflixerūt nos egyptij et patres nostros. et orauimus coram dño: et suscepit orationē nostrā: et misit angelum et eduxit nos de egypto: et ecce nos sumus in vrbe cades que est in latere termini tui. Transeamus nunc per terram tuā: non transibimus per agrum et vineam: neq bibemus aquam cisterne: per viā regiā ambulabimus: non declinabimus ad dexterā neq ad sinistrā. donec transeamus terminū tuū. Dixitq eis edom. nō ptransibis terminū meū: ne forte cum occidentibus gladio egrediar in occursum tuū. Dixerūtq ei filij israel per viā tritam ascendemus: et si aquas tuas biberimus ego et iumēta mea dabo preciū earū. nihilq mali erit: tantū transibo pedibus meis. et ait. Non ptrāsibis. Egressusq est edom in occursum eius cū exercitu multo et manu forti. Et noluit edom dimittere israel transire per terminū suū: et diuertit ab eo israel. Profectiq sunt de cades et venit ois congregatio filiorum israel in montem hor. Dixitq dñs ad

Primitiua chal.: נצה קדש · ערק שכח · באש · צלא לאך נפק · קרה עבר · שתה אזל סטה · נפק · מי נתן · דם עבר · שבק · אתא

Ter. Heb.

משה ואל אהרן בהר ההר על
גבול ארץ אדום לאמר׃ יאסף
אהרן אל עמיו כי לא יבא אל
הארץ אשר נתתי לבני ישראל
על אשר מריתם את פי למי
מריבה׃ קח את אהרן ואת אלעזר
בנו והעל אתם הר ההר׃ והפשט
את אהרן את בגדיו והלבשתם
את אלעזר בנו ואהרן יאסף ומת
שם׃ ויעש משה כאשר צוה
יהוה ויעלו אל הר ההר לעיני
כל העדה׃ ויפשט משה את אהרן
את בגדיו וילבש אתם את אלעזר
בנו וימת אהרן שם בראש ההר
וירד משה ואלעזר מן ההר׃
ויראו כל העדה כי גוע אהרן ויבכו
את אהרן שלשים יום כל בית
ישראל׃ וישמע הכנעני מלך

Cap. xxi.

ערד ישב הנגב כי בא ישראל
דרך האתרים וילחם בישראל
וישב ממנו שבי׃ וידר ישראל
נדר ליהוה ויאמר אם נתן תתן
את העם הזה בידי והחרמתי
את עריהם׃ וישמע יהוה
בקול ישראל ויתן את הכנעני
ויחרם אתהם ואת עריהם
ויקרא שם המקום חרמה׃

Primitiua heb.: אסף גבל · מתן · מרה כהה · רוב לקח · עלה פשט · לבש · אסף מות · עשה · צוד · לבש · ראה בכה · שמע בוא · לחם · שבה נדר · חרם · עיר שמע · נתן · קרא קום

Trāſla. B. Hiero.

moysen dicens. Pergat inquit aaron ad populos suos. Nō enī intrabit terram quam dedi filiis israel: eo q̄ incredulus fuerit ori meo ad aquas cōtradictionis. Tolle aaron & filiū eius cū eo: & duces eos in mōtē hor. Cūq; nudaueris patrē veste sua: indues ea eleazarū filiū eius: & aaron colligetur: & morietur ibi. Fecit moyses vt preceperat dñs: & ascēderūt in mōtem hor coram oī multitudine. Cūq; aaron spoliasset vestibus suis: induit eis eleazarum filiū eius. Illo mortuo in montis supercilio: descendit cū eleazaro. Oīs autē multitudo videns occubuisse aaron: fleuit super eo triginta diebus per cunctas familias suas. Ca. 21.

Quod cum audiisset chananeus rex arad qui habitabat ad meridiē: venisse s. israel p̄ exploratorum viā: pugnauit cōtra illū: & victor existēs duxit ex eo p̄dā. At israel voto se dño obligās ait. Si tradideris populum istū in mānu mea: delebo vrbes eius. Exaudiuit q̄ dominus p̄ces israel: & tradidit chananeum: quem ille interfecit subuersis vrbibus eius: & vocauit nomē loci illius hormazidest anathema.

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina

moysen τ aarō in or mōte in finib⁹
μωυσῆν καὶ ἀαρὼν ἐν ὢρ τῷ ὄρει ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς
terre edō: dicēs: apponat aarō ad populū
γῆς ἐδώμ, λέγων, προστεθήτω ἀαρὼν πρὸς τὸν λαὸν
suū: q2 nō introibit in trā quā dedi
αὐτοῦ, ὅτι ου μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα τοῖς
filijs israel: q2 irritauistis me sup aquā
υἱοῖς ἰσραήλ, διότι παρωξύνατέ με ἐπὶ τοῦ ὕδατος
cōtradictiōis. accipe aarō: τ elea
τῆς ἀντιλογίας. λάβε τὸν ἀαρὼν, καὶ ἐλεάζαρ
zar filiū eius: τ fac ascēdere illos in
τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνάβιβασον αὐτοὺς εἰς
or mōtē. τ exue aarō stolā eius:
ὢρ τὸ ὄρος. καὶ ἔκδυσον ἀαρὼν τὴν στολὴν αὐτοῦ,
τ indue eleazar filiū eius: τ aarō ap
καὶ ἔνδυσον ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀαρὼν προσ
positus: moriatur ibi. τ fecit moyses
τεθεὶς, ἀποθανέτω ἐκεῖ. καὶ ἐποίησε μωυσῆς
sicut cōstituit ei dñs: τ ascēdere fecit e
καθὰ συνέταξεν αὐτῷ κύριος, καὶ ἀνεβίβασεν αὐ
os in or mōtē corā oī cōgregatiōe:
τοὺς εἰς ὢρ τὸ ὄρος ἔναντι πάσης τῆς συναγωγῆς,
τ exuit moyses aarō vestimēta eius:
καὶ ἐξέδυσε μωυσῆς τὸν ἀαρὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ,
τ induit ea eleazar filiū eius: τ mor
καὶ ἐνέδυσεν αὐτὰ ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἀ
tuus est aarō in vertice mōtis. τ de
πέθανεν ἀαρὼν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. καὶ κα
scēdit moyses τ eleazar de mōte. τ vidit
τέβη μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ ἐκ τοῦ ὄρους. καὶ ἴδε
ois cōgregatio: q̄ mortu⁹ est aarō: τ plan
πᾶσα ἡ συναγωγὴ, ὅτι ἀπελύθη ἀαρὼν, καὶ ἔκλαυ
xerūt aarō triginta diebus ois domus israel.
σαν τὸν ἀαρὼν τριάκοντα ἡμέρας πᾶς οἶκος ἰσραήλ.

C. 21 A

Et audiuit chanane⁹ rex arad ha
Καὶ ἤκουσε χαναναῖος βασιλεὺς ἀρὰδ ὁ κα
bitās per desertū: q̄ venit israel viā
τοικῶν κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτι ἦλθεν ἰσραὴλ ὁδὸν
atharī: τ pugnauit cōtra israel: τ cepe
ἀθαρείμ, καὶ ἐπολέμησε πρὸς ἰσραήλ, καὶ κατε
runt ex eis predā. τ vouit is
προνόμευσαν ἐξ αὐτῶν αἰχμαλωσίαν. καὶ ηὔξατο ἰσ
rael votū dño: τ dixit: si mihi tradideris
ραὴλ εὐχὴν κυρίῳ, καὶ εἶπεν, ἐάν μοι παραδῶς
populū istū subditū: anathematizabo eū
τὸν λαὸν τοῦτον ὑποχείριον, ἀναθεματιῶ αὐτὸν
τ ciuitates eius. τ exaudiuit dñs vo
καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ. καὶ εἰσήκουσε κύριος τῆς φω
cē israel: τ tradidit chananeū subditū
νῆς ἰσραήλ, καὶ παρέδωκε τὸν χαναναῖον ὑποχείριον
ei⁹. τ anathematizauit illū: τ ciuitates eius. τ
αὐτῷ. καὶ ἀνεθεμάτισεν αὐτὸν, καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ. καὶ
cognominauerūt nomē loci illius anathema.
ἐπεκαλέσαντο τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἀνάθεμα.

Infra, 33. c. — Deut. 10. b. τ 15. g.

Transla. Chal.

לאהרן בהור טורא על תחום ארעא דאדום למימר׃ יתכניש אהרן לעמיה ארי לא ייעול לארעא דיהבית לבני ישראל על דסרבתון על מימרי למי מצותא׃ דבר ית אהרן וית אלעזר בריה ואסיק יתהון להור טורא׃ ואשלח ית אהרן ית לבושוהי ותלבישינון ית אלעזר בריה ואהרן יתכניש וימות תמן׃ ועבד משה כמא דפקיד יוי וסליקו להור טורא לעיני כל כנשתא׃ ואשלח משה ית אהרן ית לבושוהי ואלביש יתהון ית אלעזר בריה ומית אהרן תמן בריש טורא ונחת משה ואלעזר מן טורא׃ וחזו כל כנשתא דמית אהרן ובכו ית אהרן תלתין יומין כל בית ישראל׃

Ca. xxi.

ושמע כנענאה מלכא דערד יתיב דרומא ארי אתא ישראל אורח מאלליא ואגיח קרבא בישראל ושבא מנהון שביא׃ וקיים ישראל קיים קדם יוי ואמר אם מסר תמסר ית עמא הדין בידי ואגמר ית קרויהון׃ וקביל יוי צלותיה דישראל ומסר ית כנענאה וגמר יתהון וית קרויהון וקרא שמא דאתרא חרמה׃

Interp. chal.

moysen τ aaron in monte hor iuxta terminum terre edom dicēs. Colligat aaron ad populū suū: q2 nō ingrediet terrā quā dedi filijs isrl: eo q̄ rebellastis in verbū meū ad aquas iurgij. Tolle aaron τ eleazarū filiū eius: τ ascendere fac eos in montē hor: τ exues aaron vestimēta eius: τ indues ea eleazarū filiū ei⁹. Aaron autē colligatur τ moriat ibi. Fecitq; moyses sicut preceperat dñs: τ ascenderūt in montē hor ante oculos oīs cōgregationis. Et exuit moyses aaron vestimēta eius τ induit ea eleazar filiū eius: τ mortu⁹ est ibi aaron in vertice mōtis. τ descendit moyses et eleazarus de monte. Viditq; omnis cetus q̄ mortuus esset aaron: τ fleuerunt super aaron triginta diebus omnis domus israel. Ca. 21.

Et audiuit chananeus rex arad q̄ habitabat ad meridiē q̄ veniebat israel per vias exploratorū: et iniuit bellū cōtra israel: τ captiuauit ex eis captiuitatē. Vouitq; israel corā dño votū: τ ait. Si tradēs tradideris populū istum in manu mea: destruā vrbes eius. Et suscepit dñs orationē israelis: τ tradidit chananeū in manu eorum: τ destruxit eos τ vrbes eorū: et appellauit nomen loci horma.

Primitiua chal.: אמר · עול נצה · נסך שלח · לבש כנש מות · מות ראש · חזה בכה · אלל נגח שבה · קום מסר גמר · קרה צלא

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ discedētes ex or mōte p viā ad mare
καὶ ἀπάραντες ἐξ ὢρ τοῦ ὄρους ὁδὸν ἐπὶ θάλασσαν
rubrū: circuierūt trā edō τ defe
ἐρυθρὰν, περιεκύκλωσαν τὴν γῆν ἐδὼμ καὶ ὠλιγοψύχη
cit ppls in via: τ locut⁹ ē ppls cōtra de
σεν ὁ λαὸς ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ κατελάλει ὁ λαὸς πρὸς τὸν θε
um: τ cōtra moysen: dicētes: quare eduxisti nos
ὸν, καὶ κατὰ μωυσῆν, λέγοντες, ἱνατί ἐξήγαγες ἡμᾶς
ex egypto vt occideres nos in deserto: qm̄ nō est
ἐξ αἰγύπτου ἀποκτεῖναι ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅτι οὐκ ἔστι
panis neq; aqua. et aīa nfa grauata ē in
ἄρτος οὐδὲ ὕδωρ. ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν προσώχθισεν ἐν τῷ
pane vacuo hoc. τ misit dñs in
ἄρτῳ τῷ διακένῳ τούτῳ. καὶ ἀπέστειλε κύριος εἰς τὸν
ppl̄m serpētes mortiferos: τ mordebāt
λαὸν τοὺς ὄφεις τοὺς θανατοῦντας, καὶ ἔδακνον τὸν
ppl̄m: τ mortu⁹ ē populus multus filiorū israel. τ
λαὸν, καὶ ἀπέθανε λαὸς πολὺς τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ
accedēs populus ad moysen: dixit: q2 pecca
παραγενόμενος ὁ λαὸς πρὸς μωυσῆν, ἔλεγεν, ὅτι ἡμάρ
uimus: q2 locuti sumus cōtra dñm: τ
τομεν, ὅτι κατελαλήσαμεν κατὰ τοῦ κυρίου, καὶ
cōtra te: ora ergo ad dñm: τ auferat a
κατὰ σοῦ, εὖξαι οὖν πρὸς κύριον, καὶ ἀφελέτω ἀφ᾽
nobis serpētē. τ orauit moyses pro populo.
ἡμῶν τὸν ὄφιν. καὶ ηὔξατο μωυσῆς περὶ τοῦ λαοῦ.
τ dixit dñs ad moysen: fac tibi ser
καὶ εἶπεν κύριος πρὸς μωυσῆν, ποίησον σεαυτῷ ὄ
pētē eneū: τ pone illū pro signo. τ ois
φιν χαλκοῦν, καὶ θὲς αὐτὸν ἐπὶ σημείου. καὶ πᾶς
morsus vidēs illū viuet. τ fecit moy
ὁ δεδηγμένος ἰδὼν αὐτὸν ζήσεται. καὶ ἐποίησε μωυ
ses serpētē eneū: τ statuit illū pro signo:
σῆς ὄφιν χαλκοῦν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ σημείου.
τ factū ē qñ serpēs mordebat hominē: τ aspi
καὶ ἐγένετο ὅταν ὄφις ἔδακεν ἄνθρωπον, καὶ ἐπέ
debat in serpētē eneū: τ viuebat. τ
βλεπεν ἐπὶ τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν, καὶ ἔζη. καὶ
profecti sūt filij israel: τ castrametati sūt in oboth.
ἀπῆραν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ παρενέβαλον ἐν ὠβώθ.
τ discedētes ex oboth: castrametati sūt in iebarim in
καὶ ἐξάραντες ἐξ ὠβώθ, παρενέβαλον ἐν ἀιεβαρὶμ ἐν
deserto qd̄ est in cōspectu moab ad orien
τῇ ἐρήμῳ ἥ ἐστι κατὰ πρόσωπον μωὰβ κατὰ ἀνα
tem solis. inde discesserūt τ castrametati sūt
τολὰς ἡλίου. ἐκεῖθεν ἀπῆραν καὶ παρενέβαλον
in valle zared. inde discedētes castrame
εἰς φάραγγα ζαρέδ. ἐκεῖθεν ἀπάραντες παρε
tati sūt in trans arnō in deserto qd̄ eminet
νέβαλον εἰς τὸ πέραν ἀρνῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ ἐξέχον
a finib⁹ amorreorū. est enī arnō
ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν ἀμορραίων. ἔστι γὰρ ἀρνῶν
fines moab inter
ὅρια μωὰβ ἀναμέσον

B — 1. Cor. 10. b. — C — Ioh. 3. b.

Trāſla. B. Hiero.

Profecti sunt autē de monte hor p viā q̄ ducit ad mare rubrū: vt circuirent terrā edō. Et tedere cepit populū itineris ac laboris. locutusq; cōtra deū & moysen ait. Cur eduxisti nos de egypto: vt moreremur in solitudīe. Deest panis: nō sūt aque. anima nostra iam nausceat super cibo isto leuissimo. Quāobrē misit dominus in populū ignitos serpentes: ad quorū plagas & mortes plurimorum venerunt ad moysen atq; dixerūt. Peccauimus: quia locuti sumus contra dñm & te. Ora vt tollat a nobis serpētes. Orauit moyses p populo. Et locutus est dominus ad eum. Fac serpentem & pōe eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum: viuet. Fecit ergo moyses serpentem eneum: & posuit eū pro signo. Quem cum percussi aspicerent: sanabantur. Profectiq; filii israel castrametati sunt in oboth. Vñ egressi fixere tētoria in ieabarim in solitudine q̄ respicit moab cōtra orientalē plagam: & inde mouentes venerūt ad torrētē zareth. Quē relinquētes castrametati sūt cōtra arnō: que est in deserto & p̄minet in finibus ammorrei: siquidē arnon terminus ē moab: diuidens moabitas

Ter. Heb.

ויסעו מהר ההר דרך ים סוף
לסבב את ארץ אדום ותקצר
נפש העם בדרך׃ וידבר העם
באלהים ובמשה למה העליתנו
ממצרים למות במדבר כי אין
לחם ואין מים ונפשנו קצה
בלחם הקלקל׃ וישלח יהוה
בעם את הנחשים השרפים
וינשכו את העם וימת עם רב
מישראל׃ ויבא העם אל משה
ויאמרו חטאנו כי דברנו ביהוה
ובך התפלל אל יהוה ויסר
מעלינו את הנחש ויתפלל משה
בעד העם׃ ויאמר יהוה אל משה
עשה לך שרף ושים אתו על
נס והיה כל הנשוך וראה אתו
וחי׃ ויעש משה נחש נחשת
וישמהו על הנס והיה אם נשך
הנחש את איש והביט אל
נחש הנחשת וחי׃ ויסעו בני ישראל
ויחנו באבת׃ ויסעו מאבת ויחנו
בעיי העברים במדבר אשר על
פני מואב ממזרח השמש׃ משם
נסעו ויחנו בנחל זרד׃ משם
נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר
במדבר היצא מגבל האמרי
כי ארנון גבול מואב בין מואב

Primitiua heb.: נסע · קצר · דבר · עלה · דבר · קלל שלח · נשך מות · בוא · אמר · פלל סור · שום · נסס נשך · חיה עשה · שום · נבט · נסע · חנה · פנה זרח

Transla. Chal.

ונטלו מהור טורא אורח ימא דסוף לאקפא ית ארעא דאדום ועקת נפשא דעמא באורחא׃ ואתרעם עמא קדם יוי ועם משה נצו למה אסקתונא ממצרים לממת במדברא ארי לית לחמא ולית מיא ונפשנא עקת במנא הדין דמיכליה קליל׃ וגרי יוי בעמא ית חיון קלן ונכיתו ית עמא ומית עם סגיא מישראל׃ ואתא עמא לות משה ואמרו חבנא ארי אתרעמנא קדם יוי ועמך נצינא צלי קדם יוי ויעדי מננא ית חויא וצלי משה על עמא׃ ואמר יוי למשה עביד לך קליא ושוי יתיה על את ויהי כל דיתנכית ויחזי יתיה ויתקיים׃ ועבד משה חויא דנחשא ושויה על את והוי כד נכית חויא ית גברא ומסתכל בחויא דנחשא ומתקיים׃ ונטלו בני ישראל ושרו באובות׃ ונטלו מאובות ושרו במגזת עבראי במדברא דעל אפי מואב ממדנח שמשא׃ מתמן נטלו ושרו בנחלא דזרד׃ מתמן נטלו ושרו מעברא דארנון די במדברא דנפיק מתחום אמוראה ארי ארנון תחום מואב בין מואב

Interp. chal.

Profectiq; sunt de monte hor per viā maris rubri: vt circuirent terrā edom: τ fatigata est aīa populi in via. Et murmurauit ppl's corā dño: τ obiurgati sunt cū moyse dicētes. Quare ascēdere nos fecisti de egypto vt moreremur in solitudine: nō enī est panis neq; aqua: τ aīa nfa fatigata est cum māna isto cibo leuissimo. Et misit dñs in populū serpētes ignitos τ momorderūt populū: τ mortuus est ppl's plurimus de israel. venitq; populus ad moysen τ dixerūt. peccauimus: q2 murmurauimus corā dño τ obiurgati sumus tecū. Ora corā dño: vt auferat a nobis serpētes. Et orauit moyses p populo. Dixitq; dñs ad moysen. Fac tibi ignitū serpentē: τ pone eū p signo: τ ois q̄ morsus fuerit τ aspexerit eū viuet. Et fecit moyses serpentē eneū: τ posuit eū p signo: τ qñ mordebat serpēs virū: aspiciebat serpētē eneū τ viuebat. profectiq; sunt filij isrl τ castrametati sūt in oboth. τ p̄fecti sūt de oboth et castrametati sunt iux vadū trāseuntiū in desertū qd̄ est cōtra moab ad orientē solis. Inde mouerūt castra: et castrametati sunt in torrēte zared. Inde p̄fecti sūt: τ castrametati sūt trās torrētē arnō q̄ ē in deserto: q̄ egredit a termino amorrei: q2 arnō finis ē moab inter moab

Primitiua chal.: רכף עיק · רעם נצה מות · דבר אכל נגרה · חיה קלה חוב · צלא עדה קלה · שוה אות נכת · חזה קום חוה · הוה סכל קום · שרא גוז דבר · דנח

ובין האמרי: על כן יאמר בספר מלחמת יהוה את והב בסופה ואת הנחלים ארנון: ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב: ומשם בארה הוא הבאר אשר אמר יהוה למשה אסף את העם ואתנה להם מים: אז ישיר ישראל את השירה הזאת עלי באר ענו לה: באר חפרוה שרים כרוה נדיבי העם במחקק במשענתם וממדבר מתנה: וממתנה נחליאל ומנחליאל במות: ומבמות הגיא אשר בשדה מואב ראש הפסגה ונשקפה על פני הישימן: וישלח ישראל מלאכים אל סיחן מלך האמרי לאמר: אעברה בארצך לא נטה בשדה ובכרם לא נשתה מי באר בדרך המלך נלך עד אשר נעבר גבלך: ולא נתן סיחן את ישראל עבר בגבלו ויאסף סיחן את כל עמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל: ויכהו ישראל לפי חרב ויירש את ארצו מארנן עד יבק עד בני עמון כי עז

ᵇ&ᶜammorreos. ᵈVnde ᵉdicitur ᶠin libro ʰbellorum ⁱdomini. ᵏSicut ˡfecit ᵐin mari rubro ⁿsic faciet in ᵒtorrentib⁹ ᵖarnon. ᑫScopuli ʳtorrētiū ˢinclinati sunt ᵘvt reqescerēt in ˣarnon ʸ& recūberet ᶻin finibus ᵃmoabitarū. ᵇEx eo loco apparuit ᶜputeus: ᶠsup quo ᵍlocutus est ʰdn̄s ⁱad moysen. ᵏCōgrega ᵐpopulū: ⁿ& dabo ᵒei ᵖaquam. ᑫTunc ʳcecinit ˢisrael ᵘcarmen ˣistud. ʸAscēdat ᶻputeus: ᵃconcinebant. ᶜputeus ᵈquē foderunt ᵉprincipes & ᶠparauerūt ᵍduces ʰmultitudinis ⁱin datore legis & ᵏin baculis suis. Profectiq; sūt ˡde solitudine ᵐmathana. ⁿDe mathana in ᵒnabaliel. ᵖDe nabaliel in ᑫbamoth. ʳBamoth ˢvallis ē ᵘin regiōe ˣmoab in ʸvertice ᶻphasga qđ ᵃrespicit ᵇcontra ᵈdesertum. ᶜMisit āt ᶠisrael ᵍnuncios ʰad ⁱseon ᵏregē ˡammorreorum ᵐdicēs. Obsecro vt ⁿtrāsire mihi liceat ᵒper terrā tuā. ᵖNō ᑫdeclinabim⁹ ʳin agros ˢ& vineas: ᵗnō ᵘbibemus ˣaq̄s ʸex puteis. ᶻvia ᵃregia ᵇgradiemur ᶜdōec ᵉtrāseamus ᶠterminos tuos. Qui ʰcōcedere ᵍnoluit vt ᵐtrāsirēt ˡisrael ⁿp fines suos: quin potius ᵒexercitu ᵒcōgregato ᵗegressus est ᵘobuiam ʸin desertū: ᶻ& venit ᵃin iasa: ᵇpugnauitq; ᶜcontra eum. ᵈA quo pcussus est ᶠin ore ᵍgladii: ʰ& possessa ē ᵏterra eius ˡab arnon ᵐvsq; ⁿieboc & ᵖfilios ᑫāmō. ʳqa ˢforti psidio tenebātur

ἀμορραίου. διὰ τοῦτο λέγεται ἐν βιβλίῳ, πόλεμος τοῦ κυρίου τὴν ζωὸβ ἐφλόγισε, καὶ τοὺς χειμάῤῥους ἀρνῶν. καὶ τοὺς χειμάῤῥους κατέστησε κατοικῆσαι ἤρ, καὶ πρόσκειται τοῖς ὁρίοις μωάβ. καὶ ἐκεῖθεν τὸ φρέαρ. τοῦτο φρέαρ, ὃ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, συνάγαγε τὸν λαόν, καὶ δώσω αὐτοῖς ὕδωρ. τότε ᾖσεν ἰσραὴλ τὸ ᾆσμα τοῦτο ἐπὶ τοῦ φρέατος. ἐξάρχετε αὐτῷ, φρέαρ ὤρυξαν αὐτὸ ἄρχοντες, ἐξελατόμησαν αὐτὸ βασιλεῖς ἐθνῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτῶν, ἐν τῷ κυριεῦσαι αὐτῶν. καὶ ἀπὸ φρέατος, εἰς μανθαναείν. καὶ ἀπὸ μανθαναὴλ, εἰς ναθαναήλ. καὶ ἀπὸ ναθαναήλ, εἰς βαμώθ. καὶ ἀπὸ βαμώθ, εἰς νάπην, ἥ ἐστιν ἐν τῷ πεδίῳ μωάβ ἀπὸ κορυφῆς τοῦ λελαξευμένου τὸ βλέπον κατὰ πρόσωπον τῆς ἐρήμου. καὶ ἀπέστειλεν ἰσραὴλ πρέσβεις πρὸς σηὼν βασιλέα ἀμορραίων, λέγων. παρελευσόμεθα διὰ τῆς γῆς σου, οὐκ ἐκκλινοῦμεν οὔτε εἰς ἀγρόν, οὔτε εἰς ἀμπελῶνα, οὔτε πιόμεθα ὕδωρ ἐκ φρέατος, ὁδῷ βασιλικῇ πορευσόμεθα, ἕως ἂν παρελθωμεν τὰ ὅριά σου. καὶ οὐκ ἔδωκε σηὼν τῷ ἰσραὴλ παρελθεῖν διὰ τῶν ὁρίων αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν σηὼν πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθε παρατάξασθαι τῷ ἰσραὴλ εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἦλθεν εἰς ἰασσά, καὶ παρετάξατο τῷ ἰσραήλ. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἰσραὴλ ἐν φόνῳ μαχαίρας, καὶ κατεκυρίευσαν τῆς γῆς αὐτοῦ ἀπὸ ἀρνῶν ἕως ἰαβὸκ, ἕως υἱῶν ἀμμάν. ὅτι

amorreū. pp hoc dicit in libro: bellū dñi zoob cōbussit: ꝛ torrentes arnō. ꝛ torrētes statuit vt habitarēt hir: ꝛ adiacet finib⁹ moab. ꝛ inde pute⁹. hic pute⁹: quē dixit dñs ad moysen: cōgrega pplm: ꝛ dabo eis aquā. tūc cecinit israel cāticū hoc sup puteū. precinite ei: puteū effoderūt illū pncipes: exciderūt illū reges gētiū in regno suo: cū dominarētur eorū. ꝛ a puteo: in mathana. ꝛ a mathana: in nathanael. ꝛ a nathanael: in bamoth. ꝛ a bamoth: in siluā: q̄ est in cāpo moab a vertice excisi qđ respicit ctra faciē deserti. ꝛ misit israel legatos ad seon regē amorreoꝝ: dicēs: trāsibimus p terrā tuā: nō declinabim⁹ neq; ad agrū: neq; ad vineā: neq; bibem⁹ aquā de puteo: via regia trāsibim⁹: donec trāsierim⁹ fines tuos. ꝛ nō cōcessit seon israel trāsire per fines suos. ꝛ cōgregauit seon oēm pplm suū: ꝛ exiuit pugnare ctra israel in desertū. ꝛ venit in iassa: ꝛ pugnauit cōtra israel. ꝛ pcussit eū israel in occisiōe gladii: ꝛ dominati sūt terre eius ab arnō vsq; ieboc: vsq; ad filios ammā.

Primitiua chal.

Interp. chal.

et inter amorreū. Propterea dicitur in libro belloꝝ que fecit dominus in mari rubro: ꝛ magnalia in torrentibus arnon. Effusioq; torrentiū qui ducitur contra har: cōiungitur termino moab. Et inde datus est eis pute⁹: ipse est pute⁹ de quo dixit dñs moysi: cōgrega populū ꝛ dabo eis aquā. Tūc cecinit israel carmē istud. ascende pute⁹ canite ei: pute⁹ quē foderūt pncipes quē exciderūt pncipes populi: ꝛ scribe in baculis suis: qui datus est eis ex deserto. ex eo tpe quo datus est eis: descendit cum eis ad torrentes: ꝛ de torrentibus ascendit cum eis ad collem. et de colle ad vallem que est in agris moab in verticem collis: ꝛ prospicit contra bethiesimoth. Misit autem israel nuncios ad seon regem amorrei dicens. transibo per terras tuā: non declinabimus per agrum neq; per vineā: nec bibemus aquā cisterne: via regia gradiemur donec trāseamus terminū tuum. Et non dimisit seon transire israel per terminū suū. Et cōgregauit seon omnē populum suū: ꝛ egressus est in occursum israel in desertum: ꝛ venit in iassa: ꝛ iniit bellum cum israel. ꝛ percussit eum israel in ore gladii: ꝛ possederūt terrā eius ab arnon vsq; ieboc vsq; ad filios amō: qr fortis erat

Transla. Chal.

וּבֵין אֱמוֹרָאָה: עַל כֵּן יִתְאֲמַר בִּסְפַר קְרָבַיָא דַּעֲבַד יְיָ עַל יַמָּא דְסוּף וּגְבוּרָן עַל נַחְלֵי אַרְנוֹן ...

ἰαζὴρ ὅριά υἱῶν ἀμμάν ἐστιν. καὶ ἔλαβεν ἰσραὴλ πάσας τὰς πόλεις ταύτας, καὶ κατῴκησεν ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῶν ἀμορραίων ἐν ἐσεβὼν, καὶ ἐν πάσαις ταῖς συγκυρούσαις αὐτῇ. ἔστι γὰρ ἐσεβὼν πόλις σηὼν τοῦ βασιλέως τῶν ἀμορραίων. καὶ οὗτος ἐπολέμησε βασιλέα μωὰβ τὸ πρότερον. καὶ ἔλαβε πᾶσαν τὴν γῆν αὐτοῦ ἀπὸ ἀροὴρ ἕως ἀρνῶν. διὰ τοῦτο ἐροῦσιν οἱ αἰνιγματισταί, ἔλθετε εἰς ἐσεβὼν, ἵνα οἰκοδομηθῇ καὶ κατασκευασθῇ πόλις σηὼν, ὅτι πῦρ ἐξῆλθεν ἐξ ἐσεβὼν, φλὸξ ἐκ πόλεως σηὼν, καὶ κατέφαγεν ἕως μωάβ, καὶ κατέπιε στήλας ἀρνῶν. οὐαί σοι μωάβ. ἀπώλου λαὸς χαμώς. ἀπεδόθησαν οἱ υἱοὶ αὐτῶν διασῴζεσθαι, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν αἰχμάλωτοι τῷ βασιλεῖ τῶν ἀμορραίων σηών. καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπολεῖται ἐσεβὼν ἕως δαιβών. καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἔτι προσεξέκαυσαν πῦρ ἐπὶ μωάβ. καὶ κατῴκησεν ἰσραὴλ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι τῶν ἀμορραίων. καὶ ἀπέστειλε μωυσῆς κατασκέψασθαι τὴν ἰαζήρ. καὶ κατελάβοντο αὐτήν, καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐξέβαλον τὸν ἀμορραῖον τὸν κατοικοῦντα ἐκεῖ. καὶ ἐπιστρέψαντες ἀνέβησαν ὁδὸν τὴν εἰς βασάν, καὶ ἐξῆλθεν ὢγ βασιλεὺς τῆς βασὰν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ εἰς πόλεμον εἰς ἐδράιν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, μὴ φοβηθῇς αὐτόν, ὅτι εἰς τὰς χεῖράς σου παραδέδωκα αὐτόν, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ ποιήσεις αὐτῷ καθὼς ἐποίησας τῷ σηὼν βασιλεῖ τῶν ἀμορραίων, ὃς κατῴκει ἐν ἐσεβών. καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ,

iazer: fines filiorū āmā est. ꝛ accepit israel oēs ciuitates has: ꝛ habitauit israel in oībus ciuitatibus amorreoꝝ in esebon: ꝛ in oībus coniūctis ei. est n. esebon ciuitas seon regis amorreoꝝ. ꝛ sic debellauit regē moab prius. ꝛ accepit oēm terrā eius de manu eius vsq; arnō. ob hoc dicēt enigmatiste: venite in esebon: vt edificet ꝛ cōstruatur ciuitas seon: qz ignis exiit ex esebon: flāma de ciuitate seon: ꝛ deuorauit vsq; moab: ꝛ deuorauit colūnas arnō. ve tibi moab. periisti popule chamos. venditi sūt filii eoꝝ vt saluētur: ꝛ filie eoꝝ captiue regi amorreoꝝ seon: ꝛ semē eoꝝ pibit esebon vsq; dibon. ꝛ vxores eoꝝ adhuc accenderūt ignē in moab. ꝛ habitauit isrl in oībus ciuitatibus amorreoꝝ. ꝛ misit moyses ad cōsiderandū iazer: ꝛ ceperūt eā: ꝛ vicos eius: ꝛ expulerūt amorreū habitantē illic. ꝛ reuersi ascenderūt viā q̄ in basā: ꝛ exiit og rex basan in occursū eis: ꝛ oīs popul⁹ eius ad bellū in edrain. ꝛ dixit dñs ad moysen: ne timeas eū: qz in manus tuas tradidi eum: ꝛ oēm populū eius: ꝛ oēm terrā eius. ꝛ facies ei sicut fecisti seon regi amorreoꝝ: q̄ habitabat in esebon. ꝛ pcussit eū: ꝛ filios eius:

ᶠtermini ᵏammonitarū. ʸTulit ergo ᶻisrael ᵇomnes ᶜciuitates eius ᶜ& hītauit ᵍin ʰvrbibus ⁱāmorrei ᵏin esebon. s. ˡ& ᵐviculis eius. ᵖVrbs ᵒesebon ʳfuit ᑫseon ʳregis ˢammorrei: ᵘqui ˣpugnauit ʸcontra regem ᶻmoab ᵇ& tulit ᵒomnem ᵉterrā: q̄ ᶠditiōis illius fuerat ᵍvsq; ʰarnon. ⁱIdcirco ˡdicitur ᵐin prouerbio. ⁿVenite in ᵒesebō: ᵖedificetur ᑫ& cōstruatur ʳciuitas ˢseon. ᵘIgnis ˣegressus est ʸde esebon: ᶻflamma ᵃde oppido ᵇseon. & ᶜdeuorauit ᵈar ᵉmoabitarū & ᶠhitatores ᵍexcelsorū ʰarnon. ⁱVe ᵏtibi ˡmoab: ᵐperisti ⁿpopule ᵒchamos. ᵖDedi ᑫfilios eius ʳi fugam: ˢ& filias ᵗin captiuitatē ᵘregi ˣāmorreorū ʸseon. ᶻIugum ipsorum ᵃdisperiit ab ᵇesebō ᶜvsq; ᵈdibon: ᶜlassi puenerunt ᶠin ᵍiophe & ⁱvsq; ᵏmadaba. ˡHabitauitq; ᵐisrael ⁿin terra ᵒāmorrei. ᵖMisit itaq; ᑫmoyses ʳqui explorarent ˢiazer: ˣcuius ᵘceperūt ˣviculos ʸ& possederūt hītatores ᵈVerterūtq; se ᶜ& ascenderūt p ᶠviā ᵍbasan: ʰ& occurrit eis ⁱog ᵏrex ˡbasan ᵒcum omni ᵖpopulo suo ᑫpugnaturus in ʳedrai. ˢDixitq; ᵗdn̄s ᵘad ˣmoysen. ʸNe ᶻtimeas ᵃeū: ᵇqa ᶜin manu tua ᵈtradidi ᵉillum ᶠ& ᵍoēm ʰpopulū ⁱac ᵏterram eius. ˡfaciesq; ᵐilli ⁿsicut ᵒfecisti ᵖseon ᑫregi ʳammorreorum ˢhabitatori ᵘesebō. ˣPercusserūt igitur & ʸhunc ᶻcū ᵃfiliis suis

גבול בני עמון: ויקח ישראל את כל הערים האלה וישב ישראל בכל ערי האמרי בחשבון ובכל בנתיה: כי חשבון עיר סיחן מלך האמרי הוא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנן: על כן יאמרו המשלים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון: כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחן אכלה ער מואב בעלי במות ארנן: אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון: ונירם אבד חשבון עד דיבן ונשים עד נפח אשר עד מידבא: וישב ישראל בארץ האמרי: וישלח משה לרגל את יעזר וילכדו בנתיה ויירש את האמרי אשר שם: ויפנו ויעלו דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתם הוא וכל עמו למלחמה אדרעי: ויאמר יהוה אל משה אל תירא אתו כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון: ויכו אתו ואת בניו

Primitiua chal.

Transla. Chal.

תְּחוּם דִּבְנֵי עַמּוֹן: וּכְבַשׁ יִשְׂרָאֵל יָת כָּל קִרְוַיָּא הָאִלֵּין וִיתֵב יִשְׂרָאֵל בְּכָל קִרְוֵי אֱמוֹרָאָה בְּחֶשְׁבּוֹן וּבְכָל כַּפְרָנַהָא ...

Interp. chal.

terminus filiorum amon. ꝛ cepit israel omnes ciuitates istas: ꝛ habitauit israel in omnibus ciuitatibus amorrei in esebon ꝛ in oībus viculis eius. quia esebō ciuitas erat seon regis amorrei: ꝛ ipse iniit prelium cū rege moab primū: ꝛ tulit oēm terrā eius de manu eius vsq; arnō. Idcirco dicebāt in pūerbijs. venite in esebon: edificet ꝛ cōstruat ciuitas seō. qr vētus viēs fortis sicut ignis egressus est de esebon: ꝛ faciētes prelium sicut flāma de ciuitate seon. occiderūt populū q̄ habitabat in har moab: ꝛ sacerdotes q̄ ministrabāt in domo deoꝝ altariū arnon. Ve vobis moabite: periisti popule q̄ seruiebatis chamos. tradidit filios suos obsides: et filias suas in captiuitatē regi amorreoꝝ seon. ꝛ regnū cessauit ab esebon: ablata est potestas a dibon: ꝛ vastauerunt vsq; nophe: qđ est cōiunctū ad medaba. Habitauitq; israel in terra amorrei. ꝛ misit moyses ad explorandum iazar: ꝛ ceperūt viculos eius: ꝛ eiecit amorreū qui erat ibi. ꝛ declinauerunt ꝛ ascenderunt per viam basan: ꝛ egressus est og rex basan ꝛ omnis populus eius in occursum eorū vt iniret prelium in edrai. Dixitq; dominus ad moysen. Ne timeas eum: quia in manu tua tradidi eum ꝛ omnē populū eius et terram eius: ꝛ facies ei sicut fecisti seon regi amorreorū qui habitabat in esebon. Percusseruntq; eum et filios eius

ואת כל עמו עד בלתי השאיר לו שריד ויירשו את ארצו:

Ca.xxij.

ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו: וירא בלק בן צפור את כל אשר עשה ישראל לאמרי: ויגר מואב מפני העם מאד כי רב הוא ויקץ מואב מפני בני ישראל: ויאמר מואב אל זקני מדין עתה ילחכו הקהל את כל סביבתינו כלחך השור את ירק השדה ובלק בן צפור מלך למואב בעת ההוא: וישלח מלאכים אל בלעם בן בעור פתורה אשר על הנהר ארץ בני עמו לקרא לו לאמר הנה עם יצא ממצרים הנה כסה את עין הארץ והוא ישב ממלי: ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל נכה בו ואגרשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך מברך ואשר תאר יואר: וילכו זקני מואב וזקני מדין וקסמים בידם ויבאו אל בלעם וידברו אליו דברי בלק: ויאמר אליהם לינו פה הלילה והשבתי אתכם דבר כאשר ידבר יהוה אלי וישבו שרי

&c vniuersum populum eius vsq ad internitionem: & possederunt terrā illius. Ca.22.

PRofectiq castrametati sunt in cāpestribus moab: vbi trans iordanē hiericho sita est. Vidēs āt balac filius sephor oīa q fecerat israel āmorreo: & q ptimuissent eum moabite: & impetum eius ferre non possent: dixit ad maiores natu madian. Ita delebit hic populus oēs qui in nostris finibꝰ cōmorantur: quō solet bos herbas vsq ad radices carpere. Ipe autem erat eo tempore rex in moab. Misit ergo nuncios ad balaam filium beor hariolū qui habitabat super flumē terre filiorū ammon: vt vocarent eū & dicerēt. Ecce egressus est populus ex egypto: qui operuit superficiem terre sedēs contra me. Veni igitur & maledic populo huic: qa fortior me ē si quomodo possim pcutere & eiicere eum de terra. Noui enim q benedictus st cui benedixeris: & maledictꝰ in quem maledicta cōgesseris. Perrexerūtq seniores moab & maiores natu madiā hn̄tes diuinationis pciū i māibꝰ. Cūq venissent ad balaam: & narrassent ei oīa verba balac: ille rn̄dit. Mācte hic nocte: & rn̄debo quicquid mihi dixerit dn̄s. Manētibus āt illis

τ oēm populū eius donec nō relinque-
καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἕως τοῦ μὴ καταλεί-
ret ibi viuum: τ possederūt trā
πειν αὐτοῦ ζωγρίαν, καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν
eoꝝ.
αὐτῶν.

Ca.22.

Et discedētes filij israel: castrametati sūt
καὶ ἀπάραντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, παρενέβαλον
ad occidētē moab apd iordanē iuxta hiericho.
ἐπὶ δυσμῶν μωὰβ παρὰ τὸν ἰορδάνην κατὰ ἱεριχώ.
τ vidēs balaac filiꝰ sephor oīa q̄ fecit
καὶ ἰδὼν βαλὰκ υἱὸς σεπφὼρ πάντα ὅσα ἐποίη-
israel amorreo: τ timuit moab popu
σεν ἰσραὴλ τῷ ἀμορραίῳ, καὶ ἐφοβήθη μωὰβ τὸν λα-
lū valde: qꝛ multi erāt. τ aggrauatꝰ ē mo
ὸν σφόδρα, ὅτι πολλοὶ ἦσαν. καὶ προσώχθισεν μω-
ab a facie filioꝝ israel. τ dixit moab
ὰβ ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν μωὰβ τῇ
senatui madian: nūc linget congregatio hec om
γερουσίᾳ μαδιάν, νῦν ἐκλείξει ἡ συναγωγὴ αὕτη πάν-
nes q̄ in circuitu nr̄o: sicut linget vitulus virē-
τας τοὺς κύκλῳ ἡμῶν, ὡς ἐκλείξαι ὁ μόσχος τὰ χλω-
tia ex campo. et balaac filiꝰ sephor: rex
ρὰ ἐκ τοῦ πεδίου. καὶ βαλὰκ υἱὸς σεπφώρ, βασι-
moab erat in tēpore illo: τ misit
λεὺς μωὰβ ἦν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, καὶ ἀπέστειλε
legatos ad balaam filiū beor ad pethorā q̄ ē in
πρέσβεις πρὸς βαλαὰμ υἱὸν βεὼρ φαθουρά, ὅς ἐστιν ἐπὶ
flumine tre filioꝝ ppl̄i eiꝰ: vt vocarēt eū:
τοῦ ποταμοῦ γῆς υἱῶν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καλέσαι αὐ-
dicēs: ecce populꝰ exiuit ex egypto. τ ecce co
τόν, λέγων, ἰδοὺ λαὸς ἐξῆλθεν ἐξ αἰγύπτου. καὶ ἰδοὺ κα-
operuit faciē tre. τ hic sedet cōn
τεκάλυψεν τὴν ὄψιν τῆς γῆς. καὶ οὗτος ἐγκάθηται ἐχό-
guus mihi. τ nūc veni maledic mihi populū istū: qꝛ
μενός μου. καὶ νῦν δεῦρο ἄρασαί μοι τὸν λαὸν τοῦτον ὅτι
fortior me est. si possumꝰ percutere ex ipis:
ἰσχυρότερός μου ἐστίν. ἐὰν δυνώμεθα πατάξαι ἐξ αὐτῶν,
τ eijciā eos e tra. qꝛ noui qꝛ q̄buscūq tu bn̄
καὶ ἐκβαλῶ αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς. ὅτι οἶδα ὅτι οὓς ἂν σὺ εὐ-
dixeris: bn̄dicti sūt. τ q̄buscūq maledixeris tu: τ ma
λογήσῃς, εὐλόγηνται. καὶ οὓς ἂν καταράσῃ σύ, καὶ κε-
ledicti sūt. τ abijt senatꝰ moab τ se-
κατήρανται. καὶ ἐπορεύθη ἡ γερουσία μωάβ, καὶ ἡ γε-
natꝰ madian: τ diuinatiōes in manibꝰ eoꝝ
ρουσία μαδιάν, καὶ τὰ μαντεῖα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν
et venerūt ad balaam. τ dixerūt ei v̄ba
καὶ ἦλθον πρὸς βαλαάμ. καὶ εἶπον αὐτῷ τὰ ῥήματα
balaac: τ dixit ad eos. diuertite huc
βαλάκ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, καταλύσατε αὐτοῦ
noctē: τ respondebo vobis verba q̄
τὴν νύκτα, καὶ ἀποκριθήσομαι ὑμῖν τὰ ῥήματα ἃ ἂν
locutꝰ fuerit dn̄s ad me. τ manserūt pncipes
λαλήσῃ κύριος πρός με. καὶ κατέμειναν οἱ ἄρχοντες

Iosu.14.b. Infra.co.

Interp. chal.

et vniuersū populū eius donec nullus remaneret ei qui euadere possit: τ possederūt terrā eius. Ca.22.

PRofectiq sunt filij israel: τ castrametati sunt in cāpestribus moab citra iordanē iericho. Et vidit balac filiꝰ sephor oīa que fecerat israel amorreo. Et timuit moab valde a cōspectu populi quia multus erat: τ angustiatus est moab a facie filioꝝ israel. Dixitq moab senioribus madiā. nunc cōsumabūt cetus hic oīa que in circuitu nostro sunt: sicut lambit bos herbam agri. Balac aūt filius sephor erat rex moabitarū in illo tēpore. et misit nuncios ad balaā filiuꝫ beor in petor syrie que est iuxta euphratē in terra filioꝝ populi sui: vt vocarent eum dicentes. ecce populus egressus est de egypto: ecce operuit terrā ita vt radij solis non possint eam pertingere. Et ipse habitat cōtra me. et nunc veni obsecro maledic pro me populo huic quia fortior me est: si forte possim pugnare cōtra eum τ eijcere eum de terra. noui eniꝫ q benedictus sit cui benedixeris: τ maledictꝰ cui maledixeris. Abierūtq senes moab τ senes madian τ precū diuinatiōis in manibus eoꝝ: τ venerūt ad balaā τ locuti sunt cum eo verba balac. Dixitq eis. Manete hic nocte hac: τ respondebo vobis verbuꝫ sicut locutus fuerit dominus mecuꝫ. Expectaueruntq principes

Transla. Chal.

Ca.xxij.

ית כל עמיה עד דלא אשתאר ליה משיזיב וירתו ית ארעיה: ונטלו בני ישראל ושרו במישריא דמואב מעברא לירדנא דירחו: וחזא בלק בר צפור ית כל דעבד ישראל לאמוראה: ודחיל מואבאה מן קדם עמא לחדא ארי סגי הוא ועקת למואבאה מן קדם בני ישראל: ואמר מואב לסבי מדין כען ישיצון קהלא ית כל סחרנגא כמא דמלחיך תורא ית ירוקא דחקלא ובלק בר צפור מלכא למואבאה בעדנא ההוא: ושלח אזגדין לות בלעם בר בעור לפתור ארם דעל פרת ארע בני עמיה למקרי ליה למימר הא עמא נפק ממצרים הא חפא ית עין שמשא דארעא והוא שרי מלקבלי: וכען איתא כען לוט לי ית עמא הדין ארי תקיף הוא מני מאים אכול לאגחא ביה קרב ואתרכיניה מן ארעא ארי ידענא ית דתברך מברך ודתלוט ליט: ואזלו סבי מואב וסבי מדין וקסמיא בידיהון ואתו לות בלעם ומלילו עמיה פתגמי בלק: ואמר להון ביתו הכא בליליא ואתיב יתכון פתגמא כמא דימליל ייי עמי ואוריכו רברבי

moab apd balaam. τ venit deꝰ ad balaam:
μωὰβ παρὰ βαλαάμ. καὶ ἦλθεν ὁ θεὸς πρὸς βαλαάμ,
τ dixit ei: quid hoies isti apd te.
καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί οἱ ἄνθρωποι οὗτοι παρὰ σοί.
et dixit balaam ad deū: balaac filiꝰ se
καὶ εἶπε βαλαὰμ πρὸς τὸν θεόν, βαλὰκ υἱὸς σεπ-
phor rex moab misit eos ad me:
φὼρ βασιλεὺς μωὰβ ἀπέστειλεν αὐτοὺς πρός με,
dicens: ecce populꝰ exijt ex egypto: τ coope
λέγων, ἰδοὺ λαὸς ἐξελήλυθεν ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἐκάλυ-
ruit faciē tre: τ nūc veni maledic mihi ei.
ψεν τὴν ὄψιν τῆς γῆς, καὶ νῦν δεῦρο ἄρασαί μοι αὐτόν.
si forte potero pcutere eū: τ eijciā eū.
εἰ ἄρα δυνήσομαι πατάξαι αὐτόν, καὶ ἐκβαλῶ αὐτόν.
τ dixit deꝰ ad balaam: nō ibis cum eis:
καὶ εἶπεν ὁ θεὸς πρὸς βαλαάμ, οὐ πορεύσῃ μετ' αὐ-
neq maledices populo: ē .n. bn̄dictꝰ.
τῶν, οὐδὲ καταράσῃ τὸν λαόν, ἔστι γὰρ εὐλογημένος.
et surgēs balaam mane dixit principibꝰ ba
καὶ ἀναστὰς βαλαὰμ τοπρωῒ εἶπε τοῖς ἄρχουσι βα-
laac: reuertimini ad trā vr̄aꝫ: nō di-
λάκ, ἀποτρέχετε πρὸς τὴν γῆν ὑμῶν, οὐκ ἀφί-
mittit me dn̄s ire vobiscū: τ surgen-
ησί με κύριος πορεύεσθαι μεθ' ὑμῶν. καὶ ἀναστάν-
tes principes moab venerūt ad balaac. τ
τες οἱ ἄρχοντες μωὰβ ἦλθον πρὸς βαλάκ. καὶ
dixerūt: nō vult balaā venire nobiscū.
εἶπαν, οὐ θέλει βαλαὰμ πορευθῆναι μεθ' ἡμῶν.
τ apposuit adhuc balaac mittere principes
καὶ προσέθετο ἔτι βαλὰκ ἀποστεῖλαι ἄρχοντας
plures: τ honorabiliores istis. τ venerūt ad
πλείους, καὶ ἐντιμοτέρους τούτων. καὶ ἦλθον πρὸς
balaam: τ dicūt ei: hec dicit balaac
βαλαάμ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, τάδε λέγει βαλὰκ
filiꝰ sephor: rogo te ne cuncteris venire ad
ὁ τοῦ σεπφώρ, ἀξιῶ σε μὴ ὀκνήσῃς ἐλθεῖν πρός
me: honorabilit. n. honorabo te valde: τ q̄cūq
με, ἐντίμως γὰρ τιμήσω σε σφόδρα, καὶ ὅσα ἂν
dixeris mihi faciam. τ veni maledic
εἴπῃς μοι, ποιήσω. καὶ δεῦρο ἐπικατάρασαί μοι τὸν
populo isti. τ respondit balaam: τ dixit
λαὸν τοῦτον. καὶ ἀπεκρίθη βαλαάμ, καὶ εἶπε
pncipibꝰ balaac: si det mihi balaac ple-
τοῖς ἄρχουσι βαλάκ, ἐὰν δῷ μοι βαλὰκ πλή-
nā domū suā argento τ auro: nō po-
ρη τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου, οὐ δυνή-
tero transgredi v̄bū dn̄i dei:
σομαι παραβῆναι τὸ ῥῆμα κυρίου τοῦ θεοῦ,
vt faciā illud paruū aut magnū. τ nūc manete
ποιῆσαι αὐτὸ μικρὸν ἢ μέγα. καὶ νῦν ὑπομείνατε
hic τ vos noctē hanc:
αὐτοῦ καὶ ὑμεῖς τὴν νύκτα ταύτην,

Infra. 24.c.

apud balaā: venit deus: & ait ad eum. Quid sibi volunt homines isti apud te? Rn̄dit. Balac filius sephor Rex moabitarum misit ad me dicēs. Ecce populus q egressus est de egypto opuit superficiem terre: veni & maledic ei. si quomodo possim pugnans abigere eum. Dixitq deus ad balaam. Noli ire cū eis: neq maledicas populo: quia benedictus est. Qui mane cōsurgēs dixit ad principes. Ite in terrā vestram: quia prohibuit me dominus venire vobiscum. Reuersi principes dixerunt ad balac. Noluit balaā venire nobiscum. Rursum ille multo plures & nobiliores q̄ an miserat: misit. Qui cum venissent ad balaā dixerunt. Sic dicit balac filius sephor. Ne cunteris venire ad me: paratum habeo honorare te: & quicquid volueris dabo tibi. Veni & maledic populo isti. Respondit balaam: Si dederit mihi balac plenā domū suā argenti & auri: non potero immutare verbum domini dei mei: vt vel plus vel minus loquar. Obsecro vt hic maneatis etiam hac nocte:

מואב עם בלעם: ויבא אלהים אל בלעם ויאמר מי האנשים האלה עמך: ויאמר בלעם אל האלהים בלק בן צפר מלך מואב שלח אלי: הנה העם היצא ממצרים ויכס את עין הארץ עתה לכה קבה לי אתו אולי אוכל להלחם בו וגרשתיו: ויאמר אלהים אל בלעם לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא: ויקם בלעם בבקר ויאמר אל שרי בלק לכו אל ארצכם כי מאן יהוה לתתי להלך עמכם: ויקומו שרי מואב ויבאו אל בלק ויאמרו מאן בלעם הלך עמנו: ויסף עוד בלק שלח שרים רבים ונכבדים מאלה: ויבאו אל בלעם ויאמרו לו כה אמר בלק בן צפור אל נא תמנע מהלך אלי: כי כבד אכבדך מאד וכל אשר תאמר אלי אעשה ולכה נא קבה לי את העם הזה: ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבר את פי יהוה אלהי לעשות קטנה או גדולה: ועתה שבו נא בזה גם אתם הלילה

Transla. Chal.

מואב עם בלעם: ואתא מימר מן קדם ייי לות בלעם ואמר מן גבריא האלין דעמך: ואמר בלעם קדם ייי בלק בר צפור מלכא דמואב שלח לותי: הא עמא דנפק ממצרים וחפא ית עין שמשא דארעא כען איתא לוט לי יתיה מאים איכול לאגחא ביה קרב ואתרכיניה: ואמר ייי לבלעם לא תיזיל עמהון לא תלוט ית עמא ארי בריך הוא: וקם בלעם בצפרא ואמר לרברבי בלק איזילו לארעכון ארי לית רעוא קדם ייי למשבקי למיזל עמכון: וקמו רברבי מואב ואתו לות בלק ואמרו סריב בלעם למיתי עמנא: ואוסיף עוד בלק למשלח רברבין סגיאין ויקירין מאלין: ואתו לות בלעם ואמרו ליה כדנן אמר בלק בר צפור לא כען תתמנע מלמיתי לותי: ארי יקרא איקרינך לחדא וכל דתימר לי אעביד ואיתא כען לוט לי ית עמא הדין: ואתיב בלעם ואמר לעבדי בלק אם יתן לי בלק מלי ביתיה כסף ודהב לית לי רשו למעבר על גזירת מימרא דייי אלהי למעבד זעירתא או רבתא: וכען אוריכו כען הכא אף אתון בליליא

Interp. chal.

moab apud balaam: et venit verbū a facie dn̄i ad balaam: τ ait. Qui sunt viri isti qui sunt tecuꝫ. Et dixit balaā corā dn̄o. Balac filius sephor rex moab misit ad me dicēs. Ecce populus egressus est de egypto: et cooperuit terrā: ita vt sol nō possit eam ptingere: nūc veni maledic ei pro me: si forte potero pugnare contra eum τ eijcere eum. Dixitq deus ad balaā. nō vadas cū eis: nec maledicas populo qꝛ benedictus est. Et surrexit balaā mane τ dixit principibꝰ balac. Ite in terrā vestrā: quoniā nō est voluntas corā deo vt dimittat me ire vobiscū. Et surrexerūt pncipes moab et venerūt ad balac: τ dixerunt. Noluit balaā venire nobiscū. et addidit rursus balac mittere pncipes plures τ nobiliores istis. et venerūt ad balaā τ dixerūt ei: hec dicit balac filius sephor. Ne desinas obsecro venire ad me: quia honore honorabo te valde: τ omnia que dixeris mihi faciā: et veni nunc maledic pro me populo huic. Respondites balaā: τ ait seruis balac. Si dederit mihi balac plenā domū suā argenti τ auri non habeo facultatē transgrediēdi decretū verbi dn̄i dei mei: vt faciā rem minimā aut magnā. Nunc autē expectate obsecro etiam vos hic nocte hac:

ואדעה מה יסף יהוה דבר עמי ׃ ויבא אלהים אל בלעם לילה ויאמר לו אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה ׃ ויקם בלעם בבקר ויחבש את אתנו וילך עם שרי מואב ׃ ויחר אף אלהים כי הולך הוא ויתיצב מלאך יהוה בדרך לשטן לו והוא רכב על אתנו ושני נעריו עמו ׃ ותרא האתון את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלופה בידו ותט האתון מן הדרך ותלך בשדה ויך בלעם את האתון להטתה הדרך ׃ ויעמד מלאך יהוה במשעול הכרמים גדר מזה וגדר מזה ׃ ותרא האתון את מלאך יהוה ותלחץ אל הקיר ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר ויסף להכתה ׃ ויוסף מלאך יהוה עבור ויעמד במקום צר אשר אין דרך לנטות ימין ושמאול ׃ ותרא האתון את מלאך יהוה ותרבץ תחת בלעם ויחר אף בלעם ויך את האתון במקל ׃ ויפתח יהוה את פי האתון ותאמר

ידע · בוא · קרא · לוה · קום · הלך · דבר · עשה · קום · חבש · שור · חרה · הלך · יצב · שטן · ראה · נצב · שלף · נטה · הלך · נכה · עמד · שעל · ראה · לחץ · יסף · נכה · עבר · עמד · צור · נטה · שמאל · ראה · רבץ · חרה · נכה · פתח · פה · אמר

vt scire queā quid mihi rursum respondeat dn̄s. Venit ergo deus ad balaā nocte: & ait ei. Si vocare te venerunt hoies isti: surge & vade cum eis: ita duntaxat vt quod tibi pcepero facias. Surrexit balaā mane: & strata asina sua pfectus est cum eis. Et iratus est deus. Stetitq; angelus domini in via contra balaam qui sedebat asine: & duos pueros hēbat secum. Cernens asina angelū stantē in via euagiato gladio auertit se de itinere: & ibat p agrū. Quā cū verberaret balaam & vellet ad semitā reducere: stetit angelus in āgustiis duarum maceriarū: quibus vinee cingebātur. Quē videns asina iunxit se parieti: & attriuit sedētis pedem. At ille iterū verberabat eam. & nihilominus angelus ad locum angustū trāsiens vbi nec ad dexterā nec ad sinistrā poterat deuiari: obuius stetit. Cūq; vidisset asina stātē angelū cōcidit sub pedibus sedentis. Qui iratus vehemētius cedebat fuste latera eius. Aperuitq; dominus os asine: & locuta est.

τ cognoscā qd apponet dn̄s loqui ad me.
καὶ γνώσομαι τί προσθήσει κύριος λαλῆσαι πρός με·
τ venit deus ad balaam nocte: τ dixit ei:
καὶ ἦλθεν ὁ θεὸς πρὸς Βαλαὰμ νυκτός, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
si ad vocādū te aduenerūt hoies isti: surgens sequere eos. sed Ꝟbū qd lo qr ad te: hoc facies. τ surgens balaam mane strauit asinā suā: τ abijt cū principib' moab. τ irat' fuit furore de': qr abijt ipe. τ surrexit angelus dei in via vt calūniaret eū. τ ipe insederat in asinā suā. τ duo pueri eius cū eo. τ videns asina angelū dei resistentē in via: τ gladiū euaginatū in manu eius: declinauit asina a via: τ ibat ad campū: τ percussit asinā vt dirigeret eā in via. τ stetit angelus dei in sulcis vineaꝝ. sepes hinc: τ sepes inde. τ vidēs asina angelū dei: constrinxit seipsā ad parietē: τ cōpressit pedē balaam. τ apposuit adhuc Ꝟberare eā: τ apposuit angelus dei abiens. τ substitit in loco angusto in quō erat declinare ad dexterā neq; ad sinistrā. τ videns asina angelū dei subsedit subtus balaam. τ iratus ē balaam: τ Ꝟberabat asinā in Ꝟga. τ aperuit deus os asine. τ dicit
εἰ εἰς καλέσαι σε πάρεισιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, ἀναστὰς ἀκολούθησον αὐτοῖς· ἀλλὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν λαλήσω πρὸς σέ, τοῦτο ποιήσεις. καὶ ἀναστὰς Βαλαὰμ τοπρωῒ ἐπέσαξεν τὴν ὄνον αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη μετὰ τῶν ἀρχόντων μωάβ. καὶ ὠργίσθη θυμῷ ὁ θεός, ὅτι ἐπορεύθη αὐτός· καὶ ἀνέστη ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἐνδιαβάλλειν αὐτόν. καὶ αὐτὸς ἐπιβεβήκει ἐπὶ τῆς ὄνου αὐτοῦ. καὶ δύο παῖδες αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ ἀνθεστηκότα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἐσπασμένην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, ἐξέκλινεν ἡ ὄνος ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐπορεύετο εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἐπάταξε τὴν ὄνον τοῦ εὐθῦναι αὐτὴν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ἔστη ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς αὔλαξι τῶν ἀμπέλων. φραγμὸς ἐντεῦθεν, καὶ φραγμὸς ἐντεῦθεν. καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ, προσέθλιψεν ἑαυτὴν πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ ἀπέθλιψεν τὸν πόδα Βαλαάμ. καὶ προσέθετο ἔτι μαστίξαι αὐτήν, καὶ προσέθετο ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἀπελθών. καὶ ὑπέστη ἐν τόπῳ στενῷ, εἰς ὃν οὐκ ἦν ἐκκλῖναι δεξιὰν οὐδὲ ἀριστεράν, καὶ ἰδοῦσα ἡ ὄνος τὸν ἄγγελον τοῦ θεοῦ συνεκάθισεν ὑποκάτω Βαλαάμ. καὶ ἐθυμώθη Βαλαάμ, καὶ ἔτυπτεν τὴν ὄνον ἐν τῇ ῥάβδῳ. καὶ ἤνοιξεν ὁ θεὸς τὸ στόμα τῆς ὄνου. καὶ λέγει τῷ

Transla. Chal.

ואדע מה יוסף יי למללא עמי ׃ ואתא מימר מן קדם יי לות בלעם בליליא ואמר ליה אם למקרי לך אתו גבריא קום איזל עמהון וברם ית פתגמא דאימליל עמך יתיה תעביד ׃ וקם בלעם בצפרא וזריז ית אתניה ואזל עם רברבי מואב ׃ ותקיף רוגזא דיי ארי אזיל הוא ואתעתד מלאכא דיי באורחא לשטן ליה והוא רכיב על אתניה ותרין עולימוהי עמיה ׃ וחזת אתנא ית מלאכא דיי מעתד באורחא וחרביה שליפא בידיה וסטת אתנא מן אורחא ואזלת בחקלא ומחא בלעם ית אתנא לאסטיותה לאורחא ׃ וקם מלאכא דיי בשביל כרמיא אתרא דגדרא מכא ואתרא דגדרא מכא ׃ וחזת אתנא ית מלאכא דיי ואדחקת עם כותלא ודחיקת ית רגלא דבלעם לכותלא ואוסיף למחהא ׃ ואוסיף מלאכא דיי למעבר וקם באתר עק דלית אורח למסטי לימינא ולשמאלא ׃ וחזת אתנא ית מלאכא דיי ורבעת תחות בלעם ותקיף רוגזא דבלעם ומחא ית אתנא בחוטרא ׃ ופתח יי ית פומא דאתנא ואמרת

Primitiua chal.

ידע · קרא · אתא · אמלל · קום · רבב · עתד · לאך · חזה · סטה · קום · דחק · יסף · סחא · עבר · עיק · שטה

Interp. chal.

vt sciam quid rursus dn̄s loquat mecū. Venitq; verbum a facie dn̄i ad balaā nocte: τ ait ei. si vt vocarēt te venerūt viri isti: surge vade cū eis. verūtamē quodcunq; verbū loquar tecū: illud facies. Surrexitq; balaam mane: τ strauit asinā suā: τ abijt cum principibus moab. Et iratus est furor dn̄i eo q ille abijsset: τ stetit angelus dn̄i in via: vt aduersaretur ei: τ ipse sedebat sup asinā suā: τ duo pueri eius ibant cum eo. viditq; asina angelū dn̄i stantē in via: τ gladius eius euaginat' erat in manu sua: τ declinauit asina a via et ibat per agrum. Et percussit balaā asinā vt inclinaret eam ad viam. et stetit angelus dn̄i in semita vinearum vbi sepes erat ex vtraq; parte. et vidit asina angelum domini: τ strinxit se cum pariete: τ constrinxit pedem balaam ad parietē: τ addidit percutere eam. Et addidit angelus dn̄i transire: τ stetit in loco angusto vbi non erat via vt declinaret ad dexteram neq; ad sinistram. Viditq; asina angelum domini: τ concidit sub balaam. Et iratus est furor balaam: et percussit asinam baculo. et aperuit dominus os asine: et dixit

---

balaam: qd feci tibi: qr pcussisti me hac tertia vice. τ dixit balaam asine: qr illusisti me: τ si habuissē gladiū i manu mea: iā pupugissē te. τ dicit asina balaam: nō ego asina tua: in q̄ ascendisti a iuuētute tua vsq; hodiernū diē? nū cōtēptu cōtēnēs feci tibi sic. ille aūt dixit nō. reuelauit aūt de' oculos balaam: τ videt angelū dn̄i resistentē in via: τ gladiū euaginatū in manu eius. τ inclinans adorauit facie. τ dixit ei angel' dei q̄re pcussisti asinā tuā hac tertia vice. τ ecce ego exiui in detractiōez tuā: qr nō regalis via tua corā me. τ videns me asina declinauit a me hac tertia vice. τ nisi declinasset a me: nūc igi te qdē occidissem: illā aūt reseruassem. τ dixit balaam angelo domini: peccaui: nō .n. sciebā q tu mihi resistis in via in occursū meū. τ nūc si nō tibi placet reuertar. τ dixit angelus dei ad balaam: vade cum hominib': verūtamē Ꝟbū qd loquar ad te: hoc custodies ad loquēdū. τ abijt balaam cū pricipib' balaac. τ audiēs balaac: q venit balaam: exiuit in occursū ei: in
Βαλαάμ, τί πεποίηκά σοι, ὅτι πέπαικάς με τοῦτο τρίτον. καὶ εἶπε Βαλαὰμ τῇ ὄνῳ, ὅτι ἐμπέπαιχάς μοι, καὶ εἰ εἶχον μάχαιραν ἐν χειρί μου, ἤδη ἂν ἐξεκέντησά σε. καὶ λέγει ἡ ὄνος τῷ Βαλαάμ, οὐκ ἐγὼ ἡ ὄνος σου, ἐφ' ἧς ἐπέβαινες ἀπὸ νεότητός σου ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας; μὴ ὑπεροράσει ὑπεριδοῦσα ἐποίησά σοι οὕτως. ὁ δὲ εἶπεν οὐχί. ἀπεκάλυψε δὲ ὁ θεὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς Βαλαάμ, καὶ ὁρᾷ τὸν ἄγγελον κυρίου ἀνθεστηκότα ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ τὴν μάχαιραν ἐσπασμένην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ κύψας προσεκύνησε τῷ προσώπῳ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ διὰ τί ἐπάταξας τὴν ὄνον σου τοῦτο τρίτον. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐξῆλθον εἰς διαβολήν σου, ὅτι οὐκ ἀστεία ἡ ὁδός σου ἐναντίον μου. καὶ ἰδοῦσά με ἡ ὄνος ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ τοτο τρίτον. καὶ εἰ μὴ ἐξέκλινεν ἀπ' ἐμοῦ, νῦν οὖν σε μὲν ἂν ἀπέκτεινα, ἐκείνην δ' ἂν περιεποιησάμην. καὶ εἶπε Βαλαὰμ τῷ ἀγγέλῳ κυρίου, ἡμάρτηκα, οὐ γὰρ ἠπιστάμην ὅτι σύ μοι ἀνθέστηκας ἐν τῇ ὁδῷ εἰς συνάντησίν μου. καὶ νῦν εἰ μή σοι ἀρέσκει ἀποστραφήσομαι. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ πρὸς Βαλαάμ, συμπορεύθητι μετὰ τῶν ἀνθρώπων, πλὴν τὸ ῥῆμα ὃ ἂν λαλήσω πρὸς σέ, τοῦτο φυλάξῃ λαλῆσαι. καὶ ἐπορεύθη Βαλαὰμ μετὰ τῶν ἀρχόντων Βαλαάκ. καὶ ἀκούσας Βαλαάκ, ὅτι ἥκει Βαλαάμ, ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ, εἰς

Quid feci tibi? Cur pcutis me ecce iam tertio? Respondit balaam. Quia cōmeruisti: & illusisti mihi. Vtinā haberem gladium: vt te percuterem. Dixit asina. Nonne animal tuum sum: cui semp sedere consueuisti vsq; in presentē diem? Dic quid simile vnq; fecerim tibi? At ille ait. Nūq̄. Protinus aperuit dn̄s oculos balaam: & vidit angelum stātē in via euagiato gladio: adorauitq; eū pronus i terram. Cui angelus. cur inquit tertio verberas asinā tuam? Ego veni vt aduersarer tibi: quia peruersa est via tua: mihiq; contraria. Et nisi asina declinasset de via dās locū resistenti: te occidissem: & illa viueret. Dixit balaam. Peccaui: nesciēs q tu stares contra me. Et nunc si displicet tibi vt vadā: reuertar. Ait angelus. Vade cum istis: & caue ne aliud quam precepero tibi loq̄ris. Iuit igitur cū principibus. Quod cum audisset balac: egressus est in occursū eius in

לבלעם מה עשיתי לך כי הכיתני זה שלש רגלים ׃ ויאמר בלעם לאתון כי התעללת בי לו יש חרב בידי כי עתה הרגתיך ׃ ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתנך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה ההסכן הסכנתי לעשות לך כה ויאמר לא ׃ ויגל יהוה את עיני בלעם וירא את מלאך יהוה נצב בדרך וחרבו שלפה בידו ויקד וישתחו לאפיו ׃ ויאמר אליו מלאך יהוה על מה הכית את אתנך זה שלוש רגלים הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי ׃ ותראני האתון ותט לפני זה שלש רגלים אולי נטתה מפני כי עתה גם אתכה הרגתי ואותה החייתי ׃ ויאמר בלעם אל מלאך יהוה חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי בדרך ועתה אם רע בעיניך אשובה לי ׃ ויאמר מלאך יהוה אל בלעם לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר וילך בלעם עם שרי בלק ׃ וישמע בלק כי בא בלעם ויצא לקראתו אל

עשה · נכה · עלל · סכן · עשה · גלה · ראה · נצב · קדד · שחה · שלש · ראה · אתן · נטה · אולי · חיה · רעע · שוב · הלך · דבר · שור · שמע · בוא

Transla. Chal.

לבלעם מה עבדית לך ארי מחיתני דנן תלת זמנין ׃ ואמר בלעם לאתנא ארי חייכת בי אילו כען אית חרבא בידי ארי כען קטלתיך ׃ ואמרת אתנא לבלעם הלא אנא אתנך דרכבת עלי מדאתיך עד יומא הדין המילף אליפנא למעבד לך כדין ואמר לא ׃ וגלא יי ית עיני בלעם וחזא ית מלאכא דיי מעתד באורחא וחרביה שליפא בידיה וכרע וסגיד לאפוהי ׃ ואמר ליה מלאכא דיי על מה מחיתא ית אתנך דנן תלת זמנין הא אנא נפקית למסטן ארי גלי קדמי דאת רעי למיזל באורחא לקבלי ׃ וחזתני אתנא וסטת מן קדמי דנן תלת זמנין ואילופון לא סטת מן קדמי ארי כען אף יתך קטילית ויתה קיימית ׃ ואמר בלעם למלאכא דיי חבית ארי לא ידעית ארי את מעתד לקדמותי באורחא וכען אם ביש קדמך אתוב לי ׃ ואמר מלאכא דיי לבלעם איזיל עם גבריא ולחוד ית פתגמא דאימליל עמך יתיה תמליל ואזל בלעם עם רברבי בלק ׃ ושמע בלק ארי אתא בלעם ונפק לקדמותיה

Interp. chal.

ad balaā. Quid feci tibi qr percussisti me iam tribus vicibus. et ait balaā ad asinā. Quia illusisti mihi. vtinam esset gladius in manu mea: qr nunc occidissem te. Dixitq; asina ad balaam. Nonne ego sum asina tua sup quā sedisti ex quo esse cepisti vsq; in diē hanc? Nunquid consuetudine consueui sic facere tibi? et ait. Non. Aperuitq; dn̄s oculos balaā: τ vidit angelum dn̄i stantem in via: et gladius eius euaginatus erat in manu sua: τ incuruatus est: τ adorauit in faciē suā. Dixitq; ei angelus dn̄i. Cur percussisti asinam tuam iam tertia vice: ecce ego egressus sum vt aduersarer tibi: quia notū est corām me q tu volebas ire per viā cōtra me. Viditq; me asina: τ declinauit a facie mea iam tertia vice: τ nisi declinasses a facie mea: nunc enim te quoq; occidissem τ eam reseruassem. Dixitq; balaam ad angelū dn̄i. Peccaui: quia nesciebā q tu stares in occursum meū in via. nunc autē si displicet corām te: reuertar. τ ait angelus dn̄i ad balaā. Vade cum viris: sed verbū quod locutus fuero tecū illud loquaris. Et abijt balaam cum principibus balac. et audiuit balac q veniebat balaam: τ egressus est in occursum eius

Primitiua chal.

מחא · חייך · אלף · גלא · קדם · עתד · מחא · סטה · עבד · חזה · קום · חוב · תוב · מלל · רבב

עִיר מוֹאָב אֲשֶׁר עַל גְּבוּל אַרְנֹן אֲשֶׁר בִּקְצֵה הַגְּבוּל׃ וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם הֲלֹא שָׁלֹחַ שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ לִקְרֹא לָךְ לָמָּה לֹא הָלַכְתָּ אֵלָי הַאֻמְנָם לֹא אוּכַל כַּבְּדֶךָ׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק הִנֵּה בָאתִי אֵלֶיךָ עַתָּה הֲיָכֹל אוּכַל דַּבֵּר מְאוּמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יָשִׂים אֱלֹהִים בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃ וַיֵּלֶךְ בִּלְעָם עִם בָּלָק וַיָּבֹאוּ קִרְיַת חֻצוֹת׃ וַיִּזְבַּח בָּלָק בָּקָר וָצֹאן וַיְשַׁלַּח לְבִלְעָם וְלַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּקַּח בָּלָק אֶת בִּלְעָם וַיַּעֲלֵהוּ בָּמוֹת בָּעַל וַיַּרְא מִשָּׁם קְצֵה הָעָם׃

Cap. xxiii.

וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק בְּנֵה לִי בָזֶה שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וְהָכֵן לִי בָּזֶה שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים׃ וַיַּעַשׂ בָּלָק כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בִּלְעָם וַיַּעַל בָּלָק וּבִלְעָם פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃ וַיֹּאמֶר בִּלְעָם לְבָלָק הִתְיַצֵּב עַל עֹלָתֶךָ וְאֵלְכָה אוּלַי יִקָּרֶה יְהוָה לִקְרָאתִי וּדְבַר מַה יַּרְאֵנִי וְהִגַּדְתִּי לָךְ וַיֵּלֶךְ שֶׁפִי׃ וַיִּקָּר אֱלֹהִים אֶל בִּלְעָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֶת שִׁבְעַת הַמִּזְבְּחֹת עָרַכְתִּי וָאַעַל פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃ וַיָּשֶׂם יְהוָה דָּבָר בְּפִי בִלְעָם וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃

oppido moabitarum: quod situm est in extremis finibus arnon. Dixitque ad balaam. Misi nuncios vt vocarent te. Cur non statim venisti ad me? An quia mercedem aduentui tuo reddere nequeo? Cui ille respondit. Ecce adsum. Nunquid loqui potero aliud: nisi quod deus posuerit in ore meo? Perrexerunt ergo simul: et venerunt in vrbem que in extremis regni eius finibus erat. Cumque occidisset balac boues et oues: misit ad balaam et principes qui cum eo erant munera. Mane autem facto duxit eum ad excelsa baal: et intuitus est extremam partem populi.

Cap. 23.

Dixitque balaam ad balac. Edifica mihi hic septem aras: et para totidem vitulos eiusdemque numeri arietes. Cumque fecisset iuxta sermonem balaam: imposuerunt simul vitulum et arietem super aram. Dixitque balaam ad balac. Sta paulisper iuxta holocaustum tuum donec vadam: si forte occurrat mihi dominus: et quodcunque imperauerit loquar tibi. Cumque abiisset velociter: occurrit illi deus. Locutusque ad eum balaam: Septem inquit aras erexi: et imposui vitulum et arietem desuper. Dominus autem posuit verbum in ore eius: et ait. Reuertere ad balac: et hec loqueris.

ciuitatem moab: que est in finibus arnon: que est ex parte terminorum: et dixit balaac ad balaam: nonne mittens misi ad te: vocare te: quare non venisti ad me: vere non potero honorare te? et dixit balaam ad balaac: ecce venio ad te: nunc: potens ero loqui quid? verbum quodcunque immiserit deus in os meum: hoc custodiam loquendo. et abiit balaam cum balaac. et venerunt in ciuitates domorum: et sacrificauit balaac oues et vitulos. et misit balaam et principibus qui cum eo. et factum est mane. et accipiens balaac balaam ascendere fecit eum in excelsa baal. et ostendit ei inde partem quandam populi. Ca. 23.

Et dixit balaam balaac: edifica mihi hic septem altaria: et para mihi hic septem vitulos: et septem arietes. et fecit balaac quemadmodum dixit ei balaam: et obtulit vitulum et arietem super altare. et dixit balaam ad balaac: sta super sacrificium tuum: et ibo si apparuerit mihi deus in occursum: et verbum quodcunque ostenderit mihi: annunciabo tibi. et abiit rectum. et apparuit deus balaam. et dixit ad eum balaam: septem altaria paraui: et imposui vitulum et arietem super altare. et immisit deus verbum in os balaam: et dixit: conuersus ad balaac sic loqueris.

Interp. chal.

in vrbe moab que est iuxta terminum arnon quod est in latere termini. Dixitque balac ad balaam. Nonne mittens misi ad te vt vocarem te: cur non venisti ad me: numquid vere dicebas quod non poteram honorare te? Dixitque balaam ad balac. Ecce nunc venio ad te: nunquid possum loqui aliquid? verbum enim quod dominus posuerit in ore meo illud loquar. Abiitque balaam cum balac: et venerunt in vrbem prouintie eius. Et occidit balac oues et boues et misit ad balaam et ad principes qui erant cum eo. Et facto mane tulit balac balaam et duxit eum in excelsa dei sui: et vidit inde extremam partem populi. Ca. 23.

Dixitque balaam ad balac. Edifica mihi hic septem aras et para mihi hic septem boues et septem arietes. Et fecit balac sicut locutus fuerat balaam: et obtulerunt balac et balaam bouem et arietem super vnamquamque aram. Dixitque balaam ad balac. Sta iuxta holocaustum tuum. et ibo: si forte occurrat sermo a facie domini ad occursum meum: et verbum quod indicauerit mihi nunciabo tibi. Abiitque solus: et occurrit verbum a facie domini ad balaam: et dixit ei. Septem aras disposui: et obtuli bouem et arietem super aram. Posuitque dominus verbum in ore balaam: et ait. Reuertere ad balac: et sic loqueris.

Transla. Chal.

וַיָּשָׁב אֵלָיו וְהִנֵּה נִצָּב עַל עֹלָתוֹ הוּא וְכָל שָׂרֵי מוֹאָב׃ וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר מִן אֲרָם יַנְחֵנִי בָלָק מֶלֶךְ מוֹאָב מֵהַרְרֵי קֶדֶם לְכָה אָרָה לִּי יַעֲקֹב וּלְכָה זֹעֲמָה יִשְׂרָאֵל׃ מָה אֶקֹּב לֹא קַבֹּה אֵל וּמָה אֶזְעֹם לֹא זָעַם יְהוָה׃ כִּי מֵרֹאשׁ צֻרִים אֶרְאֶנּוּ וּמִגְּבָעוֹת אֲשׁוּרֶנּוּ הֶן עָם לְבָדָד יִשְׁכֹּן וּבַגּוֹיִם לֹא יִתְחַשָּׁב׃ מִי מָנָה עֲפַר יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת רֹבַע יִשְׂרָאֵל תָּמֹת נַפְשִׁי מוֹת יְשָׁרִים וּתְהִי אַחֲרִיתִי כָּמֹהוּ׃ וַיֹּאמֶר בָּלָק אֶל בִּלְעָם מֶה עָשִׂיתָ לִי לָקֹב אֹיְבַי לְקַחְתִּיךָ וְהִנֵּה בֵּרַכְתָּ בָרֵךְ׃ וַיַּעַן וַיֹּאמַר הֲלֹא אֵת אֲשֶׁר יָשִׂים יְהוָה בְּפִי אֹתוֹ אֶשְׁמֹר לְדַבֵּר׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו בָּלָק לְךָ נָּא אִתִּי אֶל מָקוֹם אַחֵר אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קָצֵהוּ תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה וְקָבְנוֹ לִי מִשָּׁם׃ וַיִּקָּחֵהוּ שְׂדֵה צֹפִים אֶל רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וַיִּבֶן שִׁבְעָה מִזְבְּחֹת וַיַּעַל פַּר וָאַיִל בַּמִּזְבֵּחַ׃ וַיֹּאמֶר אֶל בָּלָק הִתְיַצֵּב כֹּה עַל עֹלָתֶךָ וְאָנֹכִי אִקָּרֶה כֹּה׃ וַיִּקָּר יְהוָה אֶל בִּלְעָם וַיָּשֶׂם דָּבָר בְּפִיו וַיֹּאמֶר שׁוּב אֶל בָּלָק וְכֹה תְדַבֵּר׃ וַיָּבֹא אֵלָיו וְהִנּוֹ נִצָּב עַל

Reuersus inuenit stantem balac iuxta holocaustum suum: et omnes principes moabitarum. Assumptaque parabola sua dixit. De aram adduxit me balac rex moabitarum de montibus orientis. Veni inquit et maledic iacob: propera et detestare israel. Quomodo maledicam: cui non maledixit deus? Qua ratione detester: quem dominus non detestatur? De summis silicibus videbo eum: et de collibus considerabo illum. Populus solus habitabit: et inter gentes non reputabitur. Quis dinumerare possit puluerem iacob: et nosse numerum stirpis israel? Moriatur anima mea morte iustorum: et fiant nouissima mea horum similia. Dixitque balac ad balaam. Quid est hoc quod agis? Vt malediceres inimicis meis vocaui te: et tu econtrario benedicis eis. Cui ille respondit. Num aliud possum loqui nisi quod iusserit dominus? Dixit ergo balac. Veni mecum in alterum locum: vnde partem israel videas: et totum videre non possis: inde maledicito ei. Cumque duxisset eum in locum sublimem super verticem montis phasga: edificauit balaam septem aras: et impositis supra vitulis atque arietibus: dixit ad balac. Sta hic iuxta holocaustum tuum: donec ego obuius pergam. Cui cum dominus occurrisset: posuitque verbum in ore eius: ait. Reuertere ad balac: et hec loqueris ei. Reuersus inuenit eum stantem iuxta

et reuersus est ad eum: et ille steterat super holocausta sua: et omnes principes moab cum illo. et assumens parabolam suam: dixit: ex mesopotamia accersiuit me balaac rex moab. de montibus orientis: dicens: veni maledic mihi iacob: et veni maledic mihi israel. quid maledicam cui non maledicit dominus? vel quid maledicam cui non maledicit deus? quia de vertice montium videbo eum: et de collibus considerabo eum: ecce populus solus habitabit: et in gentibus non reputabitur: quis exquisiuit semen iacob: et quis numerabit populos israel. moriatur anima mea inter animas iustorum: et fiat semen meum vt semen hoc. et dixit balaac ad balaam: quid fecisti mihi: ad maledictionem inimicorum meorum vocaui te: et ecce benedixisti benedictionem. et dixit balaam ad balaac: nonne quecunque immiserit deus in os meum: hoc custodiam loqui? et dixit ad eum balaac: veni adhuc mecum in locum alium ex quo non videbis eum inde: sed partem aliquam eius videbis: omnes autem non videbis: et maledices mihi eum inde. et assumpsit eum in agri speculam super verticem excisi: et edificauit ibi septem altaria: et imposuit vitulum et arietem super altare. et dixit balaam ad balaac: sta super sacrificium tuum: ego autem ibo interrogare deum. et occurrit deus balaam: et immisit verbum in os eius. et dixit: reuertere ad balaac: et hec loqueris. et reuersus est ad eum: et ille steterat super

Transla. Chal.

Interp. chal.

Reuersusque est ad eum: et ecce ille stabat iuxta holocaustum suum et omnes principes moab. et assumpsit parabolam suam. et ait. De aram duxit me balac rex moab de montibus orientis: veni inquit maledic pro me iacob et veni pro ce a me israele. Quid maledicam cui non maledixit deus: et quid proiiciam quem non proiecit deus? A vertice enim montium intueor eum: et de collibus considero eum: ecce populus solus possidebit seculum: et in gentibus non estimabitur consumptione. Quis poterit numerare paruulos domus iacob: de quibus dictum est quod multiplicabuntur sicut puluis terre: aut vnum ex quattuor castris israel. moriatur anima mea morte rectorum: et sit finis meus sicut illorum. Dixitque balac ad balaam. Quid hoc fecisti mihi? vt malediceres inimicis meis duxi te: et ecce benedictione benedixisti eis. et respondit et ait. Nonne quod posuerit dominus in ore meo illud obseruabo vt loquar. Dixitque ei balac. Veni obsecro mecum in alterum locum: vnde eum videre poteris: tantummodo extremam partem eius videbis: totum non videbis: et maledic ei pro me. et adduxit eum in agrum specule in vertice collis: et edificauit septem aras: et obtulit bouem et arietem super vnamquamque aram. Dixitque ad balac. Sta hic iuxta holocaustum tuum: ego autem accedam illuc vsque: et occurrit verbum a facie domini ipsi balaam: et posuit sermonem in ore eius: et ait. Reuertere ad balac: et sic loqueris. Et venit ad eum: et ecce ipse stabat iuxta

holocauſtũ ſuũ: & principes moabitarũ cũ eo. Ad quẽ balac. Quid inquit locutus ẽ dñs. At ille aſſũpta parabola ſua ait. Sta balac & auſculta: audi fili ſephor. Nõ eſt deus quaſi hõ: vt mẽtiatur: nec vt filius hoĩs vt mutetur. Dixit ergo & nõ faciet? locutus eſt & nõ implebit? Ad bñdicẽdum adductus ſum: bñdictionẽ phibere nõ valeo. Nõ eſt idolum in iacob: nec videtur ſimulachrum in iſrl. Dñs deus eius cum eo ẽ: & clãgor victorie regis in illo. Deus eduxit illum de egypto cuius fortitudo ſimilis ẽ rhinocerotis. Nõ eſt augurium in iacob: nec diuinatio in iſrael. Tẽporibus ſuis dicetur iacob & iſraeli: qd operatus ſit deus. Ecce populus vt leena cõſurget: & quaſi leo erigetur. Nõ accubabit donec deuoret predã: & occiſorũ ſanguinẽ bibat. Dixitq; balac ad balaam. Nec maledicas ei: nec bñdicas. Et ille. Nõne ait dixi tibi: q quicquid mihi dñs imperaret: hoc facerem? Et ait balac ad eum. Veni & ducam te ad alium locum: ſi forte placeat deo: vt inde maledicas eis. Cumq; duxiſſet eum ſuper verticem montis phogor qui reſpicit ſolitudinem: dixit ei Balaam. Edifica mihi hic ſeptẽ aras:

& para totidẽ vitulos: eiuſdẽq; nũeri arietes. Fecit balac vt balaam dixerat: impoſuitq; vitulos & arietes p ſingulas aras. Ca.24.

Cumq; vidiſſet balaam q placeret dño: vt bñdiceret iſraeli: neq̃ abiit vt ant prexerat: vt augurium quereret: ſz dirigẽs cõtra deſertum vultũ ſuũ: & eleuãs oculos vidit iſrael in tentoriis cõmorãtẽ p tribus ſuas: & irruẽte in ſe ſpũ dei: aſſumpta parabola ait. Dixit balaam filius beor: dixit hõ cuius obturatus eſt oculus. dixit auditor ſermonũ dei: qui viſionẽ oipotẽtis intuitus ẽ: qui cadit: & ſic apiuntur oculi eius. Quam pulchra tabernacula tua iacob: & tentoria tua iſrael: vt valles nemoroſe: vt horti iuxta fluuios irrigui: vt tabernacula q̃ fixit dñs: q̃ſi cedri ppe aq̃s. Fluet aq̃ de ſitula eius: & ſemẽ illius erit in aq̃s multas. Tolletur pp agag rex eius: & auferetur regnũ illius. Deus eduxit illũ d egypto: cuius fortitudo ſimilis ẽ rhinocerotis. Deuorabũt gẽtes hoſtes illius: oſſaq; eorum cõfrigẽt: & pforabũt ſagittis. Accubãs dormiuit vt leo: & q̃ſi leena quã ſuſcitare nullus audebit. Qui bñdixerit tibi: erit & ipe bñdictus: Qui maledixerit tibi: i maledictiõe reputabitur. Iratuſq; balac cõtra balaã: cõploſis mãibus ait. Ad maledicendum inimicis meis vocaui te: quibus ecõtrario

בִּרַכְתָּ בָרֵךְ זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים: וְעַתָּה בְּרַח לְךָ אֶל מְקוֹמֶךָ אָמַרְתִּי כַּבֵּד אֲכַבֶּדְךָ וְהִנֵּה מְנָעֲךָ יְהוָה מִכָּבוֹד: וַיֹּאמֶר בִּלְעָם אֶל בָּלָק הֲלֹא גַּם אֶל מַלְאָכֶיךָ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר: אִם יִתֶּן לִי בָלָק מְלֹא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוּכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי יְהוָה לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלִּבִּי אֲשֶׁר יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֲדַבֵּר: וְעַתָּה הִנְנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לְכָה אִיעָצְךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרִית הַיָּמִים: וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר נְאֻם בִּלְעָם בְּנוֹ בְעֹר וּנְאֻם הַגֶּבֶר שְׁתֻם הָעָיִן: נְאֻם שֹׁמֵעַ אִמְרֵי אֵל וְיֹדֵעַ דַּעַת עֶלְיוֹן מַחֲזֵה שַׁדַּי יֶחֱזֶה נֹפֵל וּגְלוּי עֵינָיִם: אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עַתָּה אֲשׁוּרֶנּוּ וְלֹא קָרוֹב דָּרַךְ כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב וְקָם שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל וּמָחַץ פַּאֲתֵי מוֹאָב וְקַרְקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת: וְהָיָה אֱדוֹם יְרֵשָׁה וְהָיָה יְרֵשָׁה שֵׂעִיר אֹיְבָיו וְיִשְׂרָאֵל עֹשֶׂה חָיִל: וְיֵרְדְּ מִיַּעֲקֹב וְהֶאֱבִיד שָׂרִיד מֵעִיר: וַיַּרְא אֶת עֲמָלֵק וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר רֵאשִׁית גּוֹיִם עֲמָלֵק וְאַחֲרִיתוֹ עֲדֵי אֹבֵד: וַיַּרְא אֶת הַקֵּינִי וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ

בָּרַךְ ברח קום כבד אמר מנע כבד לאך שלח דבר אמר נתן כסף זהב יכל עבר פה עשה רעע דבר הלך יעץ עשה יום נשא אמר ידע עלה חזה נפל גלה ראה שור קרב כבב קום פאה ירש חיל רדה אבד שרד ראה נשא אמר ראש

Träfla. B. Hiero.

tertio benedixisti. Reuertere ad locū tuum. Decreuerā quidem magnifice honorare te: sed dominus priuauit te honore disposito. Rñdit balaā ad balac. Nonne nunciis tuis quos misisti ad me dixi: si dederit mihi balach plenā domū suā argēti & auri nō potero pterire sermonē dñi dei mei: vt vel boni vel mali qd pferā excorde meo: sed qcquid dñs dixerit hoc loqr. Verūtamē pgēs ad populū meū dabo tibi cōsilium: qd populus tuus populo huic faciat extremo tpe. Sūpta igitur parabola: rursū ait. Dixit balaā filius beor: dixit homo cuius obturat᷑ ē oculus: dixit auditor sermonum dei: q nouit doctrinā altissimi: & visiões oīpotētis videt: q cadens aptos habet oculos. Videbo eū: sed nō mō: intuebor illū: sed nō ppe. Orietur stella ex iacob: & cōsurget virga de israel: & pcutiet duces moab: vastabitq͂ oēs filios seth. & erit idumea possessio eius. Hereditas seir cedet inimicis suis: israel vero fortiter aget. De iacob erit qui dñetur: & perdat reliquias ciuitatis. Cumq͂ vidisset amalech: assumens parabolam ait. Principiū gentiū amalech: cuius extrema perdentur. Vidit quoq͂ cineum: & assumpta parabola

Träfla. Gre. lxx. cü interp. latina

εὐλογῶν εὐλόγηκας τρίτον τοῦτο. νῦν οὖν φεῦγε εἰς τὸν τόπον σου. εἶπα τιμήσω σε, καὶ νῦν ἐστέρησέ σε κύριος τῆς δόξης. καὶ εἶπε Βαλαὰμ πρὸς Βαλαάκ, οὐχὶ καὶ τοῖς ἀγγέλοις σου οὓς ἀπέστειλας πρός με, ἐλάλησα, λέγων, ἐάν μοι δῷ Βαλαὰκ πλήρη τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου, οὐ δυνήσομαι παραβῆναι τὸ ῥῆμα κυρίου ποιῆσαι αὐτὸ πονηρὸν ἢ καλὸν παρ᾽ ἐμαυτοῦ. ὅσα ἐὰν εἴπῃ μοι ὁ θεός, ταῦτα ἐρῶ. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ ἀποτρέχω εἰς τὸν τόπον μου. δεῦρο συμβουλεύσω σοι, τί ποιήσει ὁ λαὸς οὗτος τὸν λαόν σου ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν. καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ εἶπε, φησὶ Βαλαὰμ υἱὸς Βεώρ, φησὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ ἀληθινὸς ὁρῶν, ἀκούων λόγια θεοῦ, ἐπιστάμενος ἐπιστήμην παρὰ ὑψίστου, καὶ ὅρασιν θεοῦ ἰδὼν ἐν ὕπνῳ, ἀποκεκαλυμμένοι οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ, δείξω αὐτῷ καὶ οὐχὶ νῦν. μακαρίζω καὶ οὐκ ἐγγίζει. ἀνατελεῖ ἄστρον ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀναστήσεται ἄνθρωπος ἐξ Ἰσραήλ, καὶ θραύσει τοὺς ἀρχηγοὺς Μωάβ, καὶ προνομεύσει πάντας τοὺς υἱοὺς Σήθ. καὶ ἔσται Ἐδὼμ κληρονομία, καὶ ἔσται κληρονομία Ἡσαῦ ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ. καὶ Ἰσραὴλ ἐποίησεν ἰσχύν, καὶ ἐξεγερθήσεται ἐξ Ἰακώβ, καὶ ἀπολεῖ σωζόμενον ἐκ πόλεως. καὶ ἰδὼν τὸν Ἀμαλήκ, καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ, εἶπεν, ἀρχὴ ἐθνῶν Ἀμαλήκ, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἀπολεῖται. καὶ ἰδὼν τὸν Κεναῖον, καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ,

Transla. Chal.

בִּרְכָא מְבָרְכַת לְהוֹן דְּנַן תְּלַת זִמְנִין: וּכְעַן אִיזִיל לָךְ לְאַתְרָךְ אֲמָרִית יְקָרָא אֲיַקְּרִינָךְ וְהָא מַנְעָךְ יְיָ מִן יְקָר: וַאֲמַר בִּלְעָם לְבָלָק הֲלָא אַף לְאִזְגַּדָּךְ דִּשְׁלַחְתָּא לְוָתִי מַלֵּילִית לְמֵימַר: אִם יִתֵּן לִי בָלָק מְלֵי בֵיתֵיהּ כְּסַף וּדְהַב לֵית לִי רְשׁוּ לְמֶעְבַּר עַל גְּזֵירַת מֵימְרָא דַּייָ לְמֶעְבַּד טָבָא אוֹ בִּישְׁתָּא מֵרְעוּתִי דִּימַלֵּיל יְיָ יָתֵיהּ אֲמַלֵּיל: וּכְעַן הָא אֲנָא אָזֵיל לְעַמִּי אִיתָא אֲמַלְּכִנָּךְ מָה דְּיַעְבֵּד עַמָּא הָדֵין לְעַמָּךְ בְּסוֹף יוֹמַיָּא: וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר אֵמַר בִּלְעָם בַּר בְּעוֹר וְאֵמַר גַּבְרָא דְּשַׁפִּיר חָזֵי: אֵמַר דִּשְׁמַע מֵימַר מִן קֳדָם אֵל וְיָדַע מַדַּע מִן קֳדָם עִלָּאָה חֵיזוּ מִן קֳדָם שַׁדַּי חָזֵי שָׁכֵיב וּמִתְגְּלֵי לֵיהּ: חָזֵיתֵיהּ וְלָא כְעַן סְכֵיתֵיהּ וְלָא אִיתוֹהִי קָרִיב כַּד יְקוּם מַלְכָּא מִדְּבֵית יַעֲקֹב וְיִתְרַבָּא מְשִׁיחָא מִדְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְיִקְטוֹל רַבְרְבֵי מוֹאָב וְיִשְׁלוֹט בְּכָל בְּנֵי אֲנָשָׁא: וִיהֵי אֱדוֹם יְרֻתָּא וִיהֵי שֵׂעִיר יְרֻתָּא לְבַעֲלֵי דְבָבוֹהִי וְיִשְׂרָאֵל יַצְלַח בְּנִכְסִין: וְיֵיחוֹת חַד מִדְּבֵית יַעֲקֹב וְיוֹבֵיד מְשֵׁיזִיב מִקִּרְיַת עַמְמַיָּא: וַחֲזָא יָת עֲמָלְקָאָה וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר רֵישׁ קְרָבַיָּא דְּיִשְׂרָאֵל הֲוָה עֲמָלְקָאָה וְסוֹפֵיהּ לְעָלְמָא יֵיבַד: וַחֲזָא יָת שַׁלְמָאָה וּנְטַל מַתְלֵיהּ

Primitiua chal.

יקר אמר נתן לאו רשה עבר רעה מלך חוה חזה ידע עלה גלה סכה קום קטל רבב שלט הוה צלח נחת אבד אבד רבה ראש

Interp. chal.

benedictione bñdixisti eis iā tertio. nunc aūt vade in locū tuū: decreuerā eni honorare te: ꝛ ecce puauit te dñs honore. Dixitq͂ balaā ad balac. Nonne etiā nūciis quos misisti ad me locutus sum dicēs. Si dederit mihi balac domū suā plenā argento ꝛ auro: nō est mihi facultas transgrediēdi decretū verbi dñi: vt faciā bonū aut malū ex volūtate mea. qđcumq͂ locutus fuerit dñs: illud loquar. Et nūc ecce ego vado ad populū meū. veni cōsulā tibi qd facies: ꝛ indicabo tibi qd faciet populus hic ppło tuo in fine dierū. Et assumpsit parabolā suā: ꝛ ait. Dicit balaā fili⁹ beor: ꝛ dicit vir qui pulchre videt. Dicit ille q̄ audit verbū a fa[illegible] et sciens scientiā a cōspectu excelsi: q̄ videt visione a facie oīpotētis: qui cadit: ꝛ reuelatur ei. Video eum: et nō modo: intueor eum: sed nō est prope: cum consurget rex de domo iacob: et vngetur xp̄s de domo israel: ꝛ occidet principes moab: ꝛ dñabitur omniū filiorꝫ hominū. et erit idumea hereditas: ꝛ erit seir hereditas inimicis suis. Israel autē prosperabit in substātia. ꝛ descendet vnus de domo iacob: ꝛ perdet eum qui euaserit de ciuitate populorꝫ. Et vidit amalech ꝛ assumpsit parabolā suā ꝛ ait. Principiū bellorꝫ israel fuit amalech: ꝛ extrema eius in eternū perdentur. Et vidit salameū ꝛ assumpsit parabolā suam:

Träfla. Gre. lxx. cü interp. latina.

εἶπεν, ἰσχυρὰ ἡ κατοικία σου, καὶ ἐὰν θῇς ἐν πέτρᾳ τὴν νοσσιάν σου, καὶ ἐὰν γένηται τῷ Βεὼρ νοσσιὰ πανουργίας, ἀσσύριοί σε αἰχμαλωτεύσουσι. καὶ ἀναλαβὼν τὴν παραβολὴν αὐτοῦ, εἶπεν, ὦ ὦ, τίς ζήσεται, ὅταν θῇ ταῦτα ὁ θεός, καὶ ἐξελεύσεται ἐκ χειρὸς κιτιαίων. καὶ κακώσουσιν ἀσσοὺρ, καὶ κακώσουσιν ἑβραίους. καὶ αὐτοὶ ὁμοθυμαδὸν ἀπολοῦνται. καὶ ἀναστὰς Βαλαὰμ ἀπῆλθεν, ἀποστραφεὶς εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. ἀποστραφεὶς δὲ καὶ Βαλαὰκ ἀπῆλθεν πρὸς ἑαυτοῦ. Ca. 25.

Καὶ κατέλυσεν Ἰσραὴλ ἐν Σαττείν, καὶ ἐβεβηλώθη ὁ λαὸς ἐκπορνεῦσαι εἰς τὰς θυγατέρας Μωάβ. καὶ ἐκάλεσαν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν θυσιῶν τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ ἔφαγεν ὁ λαὸς τῶν θυσιῶν αὐτῶν, καὶ προσεκύνησε τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν, καὶ ἐτελέσθη Ἰσραὴλ τῷ Βεελφεγώρ, καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἶπε κύριος τῷ Μωυσῇ, λάβε πάντας τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ λαοῦ καὶ παραδειγμάτισον αὐτοὺς κυρίῳ ἀπέναντι τοῦ ἡλίου. καὶ ἀποστραφήσεται ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἀπὸ Ἰσραήλ. καὶ εἶπε Μωυσῆς ταῖς φυλαῖς Ἰσραήλ, ἀποκτείνατε ἕκαστος τὸν οἰκεῖον αὐτοῦ τὸν τετελεσμένον τῷ Βεελφεγώρ. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐλθὼν προσήγαγεν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν μαδιανίτην ἐναντίον Μωυσῆ, καὶ ἐναντίον πάσης συναγωγῆς υἱῶν Ἰσραήλ. αὐτοὶ δὲ ἔκλαιον παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἰδὼν Φινεὲς υἱὸς Ἐλεάζαρ υἱοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, ἐξανέστη ἐκ μέσου τῆς συναγωγῆς, καὶ λαβὼν σιρομάστην ἐν τῇ χειρὶ εἰσῆλθεν ὀπίσω τοῦ ἀνθρώπου τοῦ Ἰσραηλίτου, εἰς τὴν κάμινον. καὶ ἀπεκέντησεν

Josue. 22.d. Exo. 32.f.

Träfla. B. Hiero.

ait. Robustū quidē est habitaculū tuū: sed si in petra posueris nidū tuū: & fueris electus de stirpe cin: q̄diu poteris pmanere? Assur. n. capiet te. Assumptaq͂ parabola iterū locutus est. Heu quis victur⁹ est: quā ista faciet deus. Venient in trierib⁹ de italia: supabūt assyrios: vastabūtq͂ hebreos: & ad extremū et ipi pibūt. Surrexitq͂ balaā: & reuersus ē in locū suū. balac quoq͂ via q̄ venerat rediit.

Ca. 25.

Morabatur autē eo tpe israel in sethim: & fornicatus est pplš cū filiabus moab q̄ vocauerūt eos ad sacrificia sua. At illi comederūt & adorauerūt deos earū. Initiatusq͂ est israel beelphegor. Et iratus dñs ait ad moysen. Tolle cunctos principes populi: & suspende eos cōtra solē in patibulis: vt auertatur furor meus ab isrł. Dixitq͂ moyses ad iudices israel. Occidat vnusquisq͂ pximos suos: qui initiati sūt beelphegor. Et ecce vnus de filiis israel intrauit corā fribus suis ad scortū madianitē vidēte moyse & oī turba filiorū israel: qui flebant ante fores tabernaculi. Qđ cū vidisset phinees filius eleazari filii aarō sacerdotis: surrexit de medio multitudinis. & arrepto pugiōe ingressus est post virum israelitem in lupanar: & perfodit

Text. Heb.

וַיֹּאמַר אֵיתָן מוֹשָׁבֶךָ וְשִׂים בַּסֶּלַע קִנֶּךָ: כִּי אִם יִהְיֶה לְבָעֵר קָיִן עַד מָה אַשּׁוּר תִּשְׁבֶּךָּ: וַיִּשָּׂא מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר אוֹי מִי יִחְיֶה מִשֻּׂמוֹ אֵל: וְצִים מִיַּד כִּתִּים וְעִנּוּ אַשּׁוּר וְעִנּוּ עֵבֶר וְגַם הוּא עֲדֵי אֹבֵד: וַיָּקָם בִּלְעָם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ וְגַם בָּלָק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ:

Ca. xxv.

וַיֵּשֶׁב יִשְׂרָאֵל בַּשִּׁטִּים וַיָּחֶל הָעָם לִזְנוֹת אֶל בְּנוֹת מוֹאָב: וַתִּקְרֶאןָ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכַל הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן: וַיִּצָּמֶד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעוֹר וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַיהוָה נֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ וְיָשֹׁב חֲרוֹן אַף יְהוָה מִיִּשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שֹׁפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר: וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיַּקְרֵב אֶל אֶחָיו אֶת הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה בֹכִים פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד: וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן וַיָּקָם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֹמַח בְּיָדוֹ: וַיָּבֹא אַחַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֻּבָּה וַיִּדְקֹר

Primitiua heb.

ישב קנן היה שבה חיה שום צוה ענה קום שוב קום Ca. xxv. חלל זנה קרא אכל שחה צמד חרה לקח יקע שוב חרה צמד בוא קרב יעד בכה יעד ראה קום לקח בוא דקר

Transla. Chal.

וַאֲמַר תַּקִּיף בֵּית מוֹתְבָךְ וְשַׁוִּי בִּכְרַךְ תַּקִּיף מְדוֹרָךְ: אֲרֵי אִם יְהֵא לְשַׁלְמָאָה לְבִזָּא עַד מָה אַתּוּרָאָה יִשְׁבִּינָךְ: וּנְטַל מַתְלֵיהּ וַאֲמַר וַי מַן יֵיחֵי כַּד יַעְבֵּד אֱלָהָא אִלֵּין: וְצִיעָן יִצְטָרְחָן מִן רוֹמָאֵי וִיעַנּוּן לְאַתּוּר וִישַׁעְבְּדוּן לְעֵבֶר פְּרָת וְאַף אִנּוּן לְעָלְמָא יֵיבְדוּן: וְקָם בִּלְעָם וַאֲזַל וְתָב לְאַתְרֵיהּ וְאַף בָּלָק אֲזַל לְאָרְחֵיהּ:

Ca. xxv.

וִיתֵיב יִשְׂרָאֵל בְּשִׁטִּים וְשָׁרִי עַמָּא לְמִטְעֵי בָּתַר בְּנָת מוֹאָב: וּקְרָאָה לְעַמָּא לְדִבְחֵי טַעֲוָתְהוֹן וַאֲכַל עַמָּא וּסְגִידוּ לְטַעֲוָתְהוֹן: וְאִתְחַבַּר יִשְׂרָאֵל לְפָלְחֵי בְּעֵלָא פְעוֹר וּתְקֵיף רוּגְזָא דַּייָ בְּיִשְׂרָאֵל: וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה דְּבַר יָת כָּל רֵישֵׁי עַמָּא וְדוּן וּקְטוֹל דְּחַיָּיב קְטוֹל קֳדָם יְיָ לָקֳבֵל שִׁמְשָׁא וִיתוּב תְּקוֹף רוּגְזָא דַּייָ מִיִּשְׂרָאֵל: וַאֲמַר מֹשֶׁה לְדַיָּינֵי יִשְׂרָאֵל קְטוּלוּ גְּבַר גֻּבְרוֹהִי דְּאִתְחַבַּרוּ לְפָלְחֵי בְּעֵלָא פְעוֹר: וְהָא גַּבְרָא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתָא וְקָרֵיב לְוָת אֲחוֹהִי יָת מִדְיָנֵיתָא לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָּל כְּנִשְׁתָּא דִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִנּוּן בָּכַן בִּתְרַע מַשְׁכַּן זִמְנָא: וַחֲזָא פִּינְחָס בַּר אֶלְעָזָר בַּר אַהֲרֹן כַּהֲנָא וְקָם מִגּוֹ כְּנִשְׁתָּא וּנְסֵיב רֻמְחָא בִּידֵיהּ: וְעָל בָּתַר גַּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל לְקֻבְּתָא וּבְזַע

Interp. chal.

et ait: robusta est dom⁹ habitatiōis tue: poneq͂ in ciuitate fortissima hītaculū tuū. Si eni fuerit salame⁹ in cōsumationez: assyrius captiuabit te. ꝛ assūpsit parabolā suā ꝛ ait. Ve pctōribus q̄ vixerit qñ faciet de⁹ hec. Et naues venīēt a romanis: ꝛ affligēt assyriam ꝛ subiicīēt trans fluuiū euphratē: ꝛ illi quoq͂ in eternū peribūt. Surrexitq͂ balaam ꝛ abiit ꝛ reuersus est in locū suū: balac quoq͂ abiit in viam suam. Ca. 25.

Morabatur aūt israel in setim: ꝛ cepit ppłs fornicari cū filiab⁹ moab: ꝛ vocauerūt populū ad sacrificia idolorꝫ suorꝫ: ꝛ comedit popul⁹: ꝛ adorauerūt idola eorꝫ. Cōiunctusq͂ ē israel cultorib⁹ beelphegor: et iratus est furor dñi ꝯtra israel. et dixit dñs. Tolle oēs pncipes populi: ꝛ iudica ꝛ occide illū q̄ reus fuerit morte corā dño ꝯtra solē: vt auertatur ira furoris dñi ab israel. Dixitq͂ moyses iudicibus israel. Occidat vnusquisq͂ viros suos q̄ cōiuncti sunt cultoribus beelphegor. Et ecce vir de filiis israel venit: ꝛ attulit ad fratres suos madianitē ante oculos moysi ꝛ ante oculos oīs cōgregationis filiorꝫ israel: ꝛ illi flebāt in ostio tabernaculi federis. Et vidit phinees fili⁹ eleazar filii aaron sacerdotis: ꝛ surrexit de medio cōgregationis: ꝛ tulit lanceā in manu sua: et venit post virum israelitam in lupanar: ꝛ perfodit

Primitiua chal.

תקף שוה דור שבא חוב חיה צרח ענה שעבד קום תוב שרא טעה חבר ראש חוב תוב דון חבר בכה שכן קום נזה על

Tex. Heb.

את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה ותעצר המגפה מעל בני ישראל׃ ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אלף׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי׃ לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום׃ והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על בני ישראל׃ ושם איש ישראל המכה אשר הכה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעני׃ ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ צרור את המדינים והכיתם אותם׃ כי צררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחתם המכה ביום המגפה על דבר פעור׃

Ca.xxvi.

ויהי אחרי המגפה

Trãsla. B. Hiero.

ambos simul virum scilicet & mulierem in locis genitalibus. Cessauitque plaga a filiis israel. & occisi sunt viginti quattuor milia hominũ. Dixitque dñs ad moysen. Phinees filius eleazari filii aarõ sacerdotis auertit iram meam a filiis israel: quia zelo meo cõmotus ẽ contra eos: vt non ipse delerẽ filios israel in zelo meo. Idcirco loq̃re ad eum. Ecce do ei pacẽ federis mei: & erit tam ipsi q̃ semini eius pactum sacerdotii sempiternũ quia zelatus est pro deo suo: & expiauit scelus filiorũ israel. Erat aũt nomẽ viri israelite qui occisus est cum madianitide: zãbri filius salumi dux de cognatione & tribu symeonis. Porro mulier madianitis: q̃ pariter interfecta ẽ: vocabatur cozbi filia sur principis nobilissimi madianitarum. Locutusque est dñs ad moysẽ dicens. Hostes vos sentiant madianite: & percutite eos: quia & ipsi hostiliter egerũt contra vos: & decepere insidiis per idolum phogor & cozbi filiam ducis madiã sororẽ suam: que pcussa est in die plage pro sacrilegio phogor. Ca.26

POstq̃ noxiorũ sanguis effusus est:

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

ambos hominẽ israelitẽ: τ
ἀμφοτέρους τόν τε ἄνθρωπον τὸν ἰσραηλίτην, καὶ
mulierẽ p vuluã ei⁹: τ cessauit
τὴν γυναῖκα διὰ τῆς μήτρας αὐτῆς, καὶ ἐπαύσατο
plaga a filiis israel: τ fuerũt
ἡ πληγὴ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐγένοντο
mortui in plaga quattuor τ viginti milia.
οἱ τεθνηκότες ἐν τῇ πληγῇ τέσσαρες καὶ εἴκοσι χιλιάδες.
τ locut⁹ ẽ dñs ad moysen: dicẽs: finees fili⁹ eleazar filii aaron sacerdotis sedauit furorẽ meũ a filiis israel cũ zelaret meũ zelũ inter eos:
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, φινεὲς ὁ υἱὸς ἐλεάζαρ υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως κατέπαυσεν τὸν θυμόν μου ἀπὸ υἱῶν ἰσραὴλ ἐν τῷ ζηλῶσαί μου τὸν ζῆλον ἐν αὐτοῖς,
τ nõ pdidi filios israel in zelo meo. sic dic: ecce ego do ei
καὶ οὐκ ἐξανήλωσα τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν τῷ ζήλῳ μου. οὕτως εἶπον, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτῷ
testamẽtũ meũ testamẽtũ pacis: τ erit ei τ semini eius post eũ testamẽtũ sacerdotii sempiterni: q2 zelauit deo suo: τ placauit p filiis israel.
τὴν διαθήκην μου διαθήκην εἰρήνης, καὶ ἔσται αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν διαθήκη ἱερατείας αἰωνίας, ἀνθ' ὧν ἐζήλωσε τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τῶν υἱῶν ἰσραήλ.
at nomẽ hominis israelite pcussi: q̃ pcussus ẽ cũ madianitide: zambri: fili⁹ salo: pnceps domus familie symeõ.
τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἰσραηλίτου τοῦ πεπληγότος, ὃς ἐπεπλήγει μετὰ τῆς μαδιανίτιδος, ζαμβρί, υἱὸς σαλώ, ἄρχων οἴκου πατριᾶς συμεών.
τ nomẽ mulieri madianitidi pcusse: cozbi: filia sur: pncipis gẽtis omoth: dom⁹ familie est madianitaꝝ.
καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ τῇ μαδιανίτιδι τῇ πεπληγυίᾳ, χασβί, θυγάτηρ σούρ, ἄρχοντος ἔθνους ὀμόθ, οἴκου πατριᾶς ἐστὶ τῶν μαδιάν.
τ locut⁹ ẽ dñs ad moysẽ: dicens: loquere filiis israel: dicens: succẽsete madianitis: τ pcutite eos:
καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, ἐχθραίνετε τοῖς μαδιηναίοις, καὶ πατάξατε αὐτούς,
q2 inimici sũt ipsi vobis in dolo: q̃cũq; decipiũt vos p phogor τ p cozbi filiam pncipis madian sororẽ eoꝝ pcussam in die plage pp phogor.
ὅτι ἐχθραίνουσιν αὐτοὶ ὑμῖν ἐν δολιότητι, ὅσα δολιοῦσιν ὑμᾶς διὰ φογὼρ καὶ διὰ χασβὶ θυγατέρα ἄρχοντος μαδιὰν ἀδελφὴν αὐτῶν τὴν πεπληγυῖαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πληγῆς διὰ φογώρ. Ca. 26.

ET factũ ẽ post plagã:
καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν πληγήν,

1.Cor. 10.d. | Eccl. 45.d. 1.Macha.2.f | Infra. 31.b. | C | D | A

Transla. Chal.

ותברינון ית תרויהון ית גברא בר ישראל וית איתתא למעהא ואתכליאת מותנא מעל בני ישראל׃ והוו דמיתו במותנא עשרין וארבעה אלפין׃ ומליל יי עם משה למימר׃ פינחס בר אלעזר בר אהרן כהנא אתיב ית חמתי מעל בני ישראל כד קני ית קנאתי ביניהון ולא שיציתי ית בני ישראל בקנאתי׃ בכן אימר הא אנא גזר ליה ית קימי שלם׃ ותהי ליה ולבנוהי בתרוהי קים כהנת עלם חלף דקני קדם אלהיה וכפר על בני ישראל׃ ושום גברא בר ישראל קטילא דאתקטיל עם מדיניתא זמרי בר סלוא רב בית אבא לשבט שמעון׃ ושום איתתא קטילתא מדיניתא כזבי בת צור ריש אומי בית אבא במדין הוא׃ ומליל יי עם משה למימר׃ אעיק ית מדינאי ותקטלון יתהון׃ ארי מעיקין אינון לכון בנכליהון דנכילו לכון על עיסק פעור ועל עיסק כזבי בת רבא דמדין אחתהון דאתקטילת ביומא דמותנא על עיסק פעור׃

Ca.xxvi.

והוה בתר מותנא

Primitiua chal.

Interp. chal.

ambos virum.s.israelitã τ mulierẽ per ventrem suũ: et cessauit pestis a filiis israel. Fueruntque qui mortui sunt in peste viginti τ quattuor milia. Locutusque est dñs cum moyse dicens. Phinees filius eleazari filii aaron sacerdotis auertit iram meam a filiis israel: cum zelauerit zelum meum in medio eorum: vt non consumerẽ filios israel zelo meo. Idcirco dic ei. ecce ego statuo illi pacẽ federis mei. eritque ei τ filiis eius post eum pactum sacerdotii sempiternum: eo q̃ zelatus est coram deo suo: τ placauit pro filiis israel. Nomen autem viri israelite occisi qui occisus est cum madianitide erat zamri fili⁹ salu principis domus paterne de tribu symeonis. Et nomen mulieris madianitidis que occisa est erat cozbi filia sur qui erat princeps nationis domus paterne in madian. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Affligite madianitas: τ occidite eos. quia ipsi affixerunt vos insidiis suis quibus insidiati sunt cõtra vos per idolum phogor τ per cozbi filiam principis madian sororẽ suã: que occisa est in die pestis propter phogor. Ca.26.

ET factum est post pestem:

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

τ locut⁹ ẽ dñs ad moysen: τ ad eleazar sacerdotẽ: dicẽs: accipe sũmã vniuerse cõgregationis filioꝝ israel: a viginti ãnis τ supra: p domos familiaꝝ ipsoꝝ: ois egrediẽs ad preliandũ in israel.
καὶ ἐλάλησε κς πρὸς μωυσῆν, καὶ πρὸς ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, λέγων, λάβε τὴν ἀρχὴν πάσης συναγωγῆς υἱῶν ἰσραήλ, ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος παρατάξασθαι ἐν ἰσραήλ.
τ locut⁹ ẽ moyses τ eleazar sacerdos cũ eis in araboth moab sup iordanẽ cõtra hiericho: dicẽs: a viginti ãnis τ supra: quẽadmodũ cõstituit dñs moysi.
καὶ ἐλάλησε μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς μετ' αὐτῶν ἐν ἀραβὼθ μωὰβ ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχώ, λέγων, ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ.
τ filii israel q̃ exierũt ex egypto: ruben: primogenit⁹ israel. filii ãt ruben: enoch popul⁹ enoch phallu. popul⁹ phallu: esron. popul⁹ esron: charmi: popul⁹ charmi. hi ruben populi τ fuit numeratio eoꝝ tria τ quadraginta milia τ septingenti τ triginta.
καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου, ῥουβήν, πρωτότοκος ἰσραήλ: υἱοὶ δὲ ῥουβήν, ἐνὼχ δῆμος τοῦ ἐνὼχ τοῦ φαλλοῦ. δῆμος τοῦ φαλλουί, τῷ ἐσρών. δῆμος τοῦ ἐσρωνεί, τῷ χαρμεί, δῆμος ὁ τοῦ χαρμεί. οὗτοι ῥουβὴν οἱ δῆμοι καὶ ἐγένετο ἡ ἐπίσκεψις αὐτῶν τρεῖς καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσιοι καὶ τριάκοντα.
τ filii phallu: eliab. τ filii eliab: namuel τ dathan τ abirõ. hi senatores cõgregatiõis. hi sunt qui insurrexerũt cõtra moysen τ aaron in cõgregatiõe core: in rebelliõe dñi.
καὶ οἱ υἱοὶ φαλλοῦ, ἐλιάβ. καὶ οἱ υἱοὶ ἐλιάβ, ναμουὴλ καὶ δαθὰν καὶ ἀβειρών. οὗτοι ἐπίκλητοι τῆς συναγωγῆς. οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπιστάντες ἐπὶ μωυσῆν καὶ ἀαρὼν ἐν τῇ συναγωγῇ κορέ, ἐν τῇ ἐπισυστάσει κυρίου.
τ aperiens terra os suum deuorauit eos: τ core in morte cõgregatiõis ei⁹: qñ deuorauit ignis quĩquaginta τ ducentos: τ facti sũt in signo. at filii core nõ mortui sũt.
καὶ ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς κατέπιεν αὐτούς, καὶ κορὲ ἐν τῷ θανάτῳ τῆς συναγωγῆς αὐτοῦ, ὅτε κατέφαγε τὸ πῦρ τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους, καὶ ἐγενήθησαν ἐν σημείῳ. οἱ δὲ υἱοὶ κορὲ οὐκ ἀπέθανον.
τ filii symeõ pplᵉs filioꝝ symeõ namuel. pplᵉs namueli:
καὶ οἱ υἱοὶ συμεὼν ὁ δῆμος τῶν υἱῶν συμεὼν τῷ ναμουήλ. δῆμος ὁ ναμουηλεί,

8.1.a. | Gen. 46.b. Exo. 6.b. 1.Pa. 5.b. | B | 8.16.g

Trãsla. B. Hiero.

dixit dominus ad moysen & eleazarum filium aarõ sacerdotem. Numerate omnem summam filiorum israel a viginti ãnis & supra p domos & cognatiões suas: cunctos qui possunt ad bella procedere. Locuti sũt itaque moyses & eleazar sacerdos ĩ cãpestribus moab super iordanẽ cõtra hiericho ad eos q erãt a viginti annis & supra: sicut dñs ĩperarat. quorum iste est numerus.

Ruben primogenitus israel. Huius filius enoch: a quo familia enochitarũ: & phallu a quo familia phalluitarum: & esrom a quo familia esromitarum: & charmi a quo familia charmitarũ. He sũt familie de stirpe rubẽ: q̃rũ nũerus inuentus est quadragĩta tria milia & septingẽti triginta. Filius phallu: eliab. huius filii namuhel & dathan & abiron. Isti sunt dathan & abiron principes populi: qui surrexerũt cõtra moysen & aaron in seditiõe chore qñ aduersus dñm rebellauerũt: & apiens terra os suũ deuorauit chore morientibus plurimis: qñ cõbussit ignis ducẽtos quinq̃ginta viros. Et factũ est grande miraculũ: vt chore pereunte filii illius non perirent. Filii symeon per cognationes suas namuhel. ab hoc familia namuhelitarum.

Tex. Heb.

ויאמר יהוה אל משה ואל אלעזר בן אהרן הכהן לאמר׃ שאו את ראש כל עדת בני ישראל מבן עשרים שנה ומעלה לבית אבתם כל יצא צבא בישראל׃ וידבר משה ואלעזר הכהן אתם בערבת מואב על ירדן ירחו לאמר׃ מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה יהוה את משה ובני ישראל היצאים מארץ מצרים׃ ראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי׃ לחצרן משפחת החצרוני לכרמי משפחת הכרמי׃ אלה משפחת הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלף ושבע מאות ושלשים׃ ובני פלוא אליאב׃ ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם קרואי העדה אשר הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח בהצתם על יהוה׃ ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח במות העדה באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנס׃ ובני קרח לא מתו׃ בני שמעון למשפחתם לנמואל משפחת הנמואלי

Transla. Chal.

ואמר יי למשה ולאלעזר בר אהרן כהנא למימר׃ קבילו ית חושבן כל כנשתא דבני ישראל מבר עשרין שנין ולעילא לבית אבהתהון כל נפיק חילא בישראל׃ ומליל משה ואלעזר כהנא עמהון במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר׃ מבר עשרין שנין ולעילא כמא דפקיד יי ית משה ובני ישראל דנפקו מארעא דמצרים׃ ראובן בוכרא דישראל בני ראובן חנוך זרעית חנוך לפלוא זרעית פלוא׃ לחצרון זרעית חצרון לכרמי זרעית כרמי׃ אלין זרעית ראובן והוו מניניהון ארבעין ותלתא אלפין ושבע מאה ותלתין׃ ובני פלוא אליאב׃ ובני אליאב נמואל ודתן ואבירם הוא דתן ואבירם מערעי כנשתא דאתכנשו על משה ועל אהרן בכנשתא דקרח כד אתכנשו על יי׃ ופתחת ארעא ית פומה ובלעת יתהון וית קרח במותנא דכנשתא כד אכלת אשתא ית מאתן וחמשין גברא והוו לאת׃ ובני קרח לא מיתו׃ בני שמעון לזרעיתהון לנמואל זרעית נמואל

Interp. chal.

dixit dñs ad moysen τ ad eleazarũ filium aaron sacerdotis dicens. Accipe summã oĩs cetus filioꝝ israel: a viginti annis τ supra per domos patrũ suoꝝ omniũ egredientiũ in exercitũ in israel. Locutusque ẽ moyses et eleazarus sacerdos: decreuerũtque nũerare eos in cãpestribus moab iuxta iordanẽ hiericho a vigiti annis τ supra sicut dñs preceperat moysi τ filiis israel qui egressi sunt de terra egypti. Ruben primogenit⁹ israel: filii ruben: de enoc fuit familia enochitarum: de phalu familia phaluitarũ: de esron familia esronitarum: de charmi familia charmitarũ. He sunt familie ruben. Et fuit numerus earum quadraginta tria milia τ septingenti τ triginta. Filii autẽ phalu: eliab et filii eliab nemuel τ datan τ abiram: ipsi sunt datan et abiram qui vocabãtur ad conciliũ: qui congregati sunt contra moysen τ cõtra aaron in congregatione chore: quando congregati sunt contra dominũ: τ aperuit terra os suũ τ deglutiuit eos τ chore in morte cõgregationis: quãdo combussit ignis ducentos τ quinquaginta viros: τ facti sunt in signũ. Filii autem chore non sunt mortui. Filii symeon per familias suas: de namuel fuit familia namuelitarum:

Primitiua chal.

לימין משפחת הימיני ליכין
משפחת היכיני: לזרח משפחת
הזרחי לשאול משפחת השאולי:
אלה משפחת השמעני שנים
ועשרים אלף ומאתים: בני גד
למשפחתם לצפון משפחת הצפוני
לחגי משפחת החגי לשוני
משפחת השוני: לאזני משפחת
האזני לערי משפחת הערי:
לארוד משפחת הארודי לאראלי
משפחת האראלי: אלה משפחת
בני גד לפקדיהם ארבעים אלף
וחמש מאות: בני יהודה ער ואונן
וימת ער ואונן בארץ כנען: ויהיו
בני יהודה למשפחתם לשלה
משפחת השלני לפרץ משפחת
הפרצי לזרח משפחת הזרחי:
ויהיו בני פרץ לחצרן משפחת
החצרני לחמול משפחת החמולי:
אלה משפחת יהודה לפקדיהם
ששה ושבעים אלף וחמש מאות:
בני יששכר למשפחתם תולע
משפחת התולעי לפוה משפחת
הפוני: לישוב משפחת
הישבי: לשמרן משפחת
השמרני: אלה משפחת יששכר
לפקדיהם ארבעה וששים

רבע
מאה
מות היה
שפחה

& iamin: ab hoc familia iaminitarū. iachin: ab hoc familia iachinitarū zare ab hoc familia zareitarū. ſaul ab hoc familia ſaulitarum. He ſūt familie de ſtirpe ſymeō: quarū oīs nūerus fuit viginti duo milia ducēti. Filii gad p cognatiōes ſuas. ſephon: ab hoc familia ſephonitarū. aggi ab hoc familia aggitarū. ſuni ab hoc familia ſunitarū ozni ab hoc familia oznitarū. her ab hoc familia heritarum. arod ab hoc familia aroditarū. arihel ab hoc familia arihelitarum. Iſte ſunt familie gad: quarū oīs nūerus fuit quadraginta milia quīgēti. Filii iuda her & onan: qui ambo mortui ſunt in terra chanaan. Fueruntq; filii iuda per cognatiōnes ſuas ſela: a quo familia ſelaitarū. phares a quo familia pharesitarū. zare a quo familia zareitarū. Porro filii phares eſron: a quo familia eſronitarū. & amul: a quo familia amulitarū. Iſte ſunt familie iuda quarū oīs nūerus fuit ſeptuaginta ſex milia quingenti. Filii iſachar p cognatiōes ſuas. Thola: a quo familia tholaitarum. phua: a quo familia phuaitarum. iaſub: a quo familia iaſubitarum. ſemram: a quo familia ſemramitarū. He ſūt cognationes iſachar: quarum numerus fuit ſexaginta quattuor

iamin ppl's iaminic'. iachin popul'
τῷ ἰαμὶν δῆμος ὁ ἰαμεινί. τῷ ἰαχὶν δῆμος
iachinitarū. zara popul' zaranitarū. ſa=
ὁ ἰαχεινί. τῷ ζαρὰ δῆμος ὁ ζαραΐ, τῷ σα
ul popul' ſaulitic'. hi populi ſyme=
ουλ δῆμος ὁ σαουλί. οὗτοι οἱ δῆμοι συμε=
on ex numeratiōe ipſorū: duo & vi=
ὼν ἐκ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, δύο καὶ εἰ=
ginti milia & ducenti. filii gad: p
κοσι χιλιάδες καὶ διακόσιοι. οἱ υἱοὶ γάδ, κα=
populos ſuos. ſaphon: ppl's ſaphonitic'.
τὰ δήμους αὐτῶν. τῷ σαφών, δῆμος ὁ σαφωνί.
aggi: populus aggitic'. ſuni: popul'
τῷ ἀγγί, δῆμος ὁ ἀγγί. τῷ σουνί, δῆμος ὁ
ſunitic'. aze: ppl's azenitic'. addi: po=
σουνεί. τῷ ἀζέ, δῆμος ὁ ἀζενί. τῷ ἀδδί. δῆ=
pulus additarū. arodi: popul' aroditarū. ari=
μος ὁ ἀδδί. τῷ ἀροάδ, δῆμος ὁ ἀροαδί. τῷ ἀρι=
el: popul' arielitarū. hi populi filiorū gad:
ἠλ, δῆμος ὁ ἀριηλ. οὗτοι οἱ δῆμοι υἱῶν γάδ,
ex numeratione ipſorū quadraginta mi=
ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν τεσσαράκοντα χι=
lia & quingenti. filii iuda: her
λιάδες καὶ πεντακόσιοι. υἱοὶ ἰούδα, ἢρ
& abnā: ſelō: & phares & zarā. &
καὶ αὐνάν, σηλών, καὶ φαρὲς καὶ ζαρά. καὶ
mortu' ē her & abnā in t'ra chanaā: &
ἀπέθανεν ἢρ καὶ αὐνὰν ἐν γῇ χαναάν, καὶ
facti ſūt filii iuda p populos ſuos:
ἐγένοντο υἱοὶ ἰούδα κατὰ δήμους αὐτῶν,
ſelō: popul' ſelonitic'. phares:
τῷ σηλών, δῆμος ὁ σηλωνί. τῷ φαρές,
popul' pharesitic'. zarā populus zaraitic'.
δῆμος ὁ φαρεσί. τῷ ζαρὰ δῆμος ὁ ζαραΐ.
& facti ſūt filii phares. aſron: popu
καὶ ἐγένοντο οἱ υἱοὶ φαρές. τῷ ἀσρών, δῆ=
lus aſronitic'. amul: populus amuli
μος ὁ ἀσρωνί. τῷ ἀμούλ, δῆμος ὁ ἀμου=
tarū. hi populi iude ſcdm nu=
λί. οὗτοι δῆμοι τῷ ἰούδα κατὰ τὴν ἐπι=
meratiōes eorū ſex & ſeptuaginta milia
σκοπὴν αὐτῶν ἓξ καὶ ἑβδομήκοντα χιλιά=
& quingenti. & filii iſachar
δες καὶ πεντακόσιοι. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσαχὰρ
p populos ſuos. thola: populus
κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ θωλά, δῆμος ὁ
tholaitarū. phua: populus phuaitarū.
θωλαεί. τῷ φουά, δῆμος ὁ φουαΐ. τῷ
iaſub: populus iaſubitarū. ſemran: popu
ἰασούβ, δῆμος ὁ ἰασουβί. τῷ σαμβράν, δῆ=
lus ſemraitarū. hi populi iſachar ex
μος ὁ σαμβραΐ. οὗτοι δῆμοι ἰσαχὰρ ἐξ
numeratione ipſorū quattuor & ſexaginta
ἐπισκέψεως αὐτῶν τέσσαρες καὶ ἑξήκοντα

C

Gen. 38.a.

Interp. chal.

Pritiua chal.

מנה
מות היה
שות

de iamin familia iaminitarū: de iachin familia iachinitarū: de zare familia zareitarū: de ſaul familia ſaulitarū. He ſunt familie ſymeon: quarū numerus fuit viginti duo milia & ducēti. Filii gad per cognationes ſuas: de ſephon familia ſephonitarū: de aggi familia aggitarum: de ſuni familia ſunitarū: de ozni familia oznitarū: d heri familia heritarū. de arod familia aroditarū: de areli familia arelitarū. He ſunt familie filiorū gad: quarū nūerus fuit q̄draginta milia & q̄ngenti. Filii iuda her & onan: & mortui ſunt her & onan in terra chanaā. Fuerūtq; filii iuda p cognatiōes ſuas. de ſela familia ſelaitarū: de phares familia pharesitarū: de zare familia zareitarū. fuerūtq; filii phares: de eſron familia eſronitarū: de amul familia amulitarum. He ſunt familie iuda quarū nūerus fuit ſeptuaginta & ſex milia & q̄ngenti. Filii iſachar p familias ſuas: de thola familia tholaitarū: de phua familia phuaitarum. de iaſub familia iaſubitarū: de ſemron familia ſemronitarū. He ſunt familie iſachar: quarū numerus fuit ſexaginta quattuor

Transla. Chal.

ליָמין זרעית ימין ליכין זרעית יכין: לזרח זרעית זרח לשאול זרעית שאול: אלין
זרעית שמעון עשרין ותרין אלפין ומאתן: בני גד לזרעיתהון לצפון זרעית צפון
לחגי זרעית חגי לשוני זרעית שוני: לאזני זרעית אזני לערי זרעית ערי: לארוד
זרעית ארוד לאראלי זרעית אראלי: אלין זרעית בני גד לסכומיהון ארבעין אלפין
וחמש מאה: בני יהודה ער ואונן ומית ער ואונן בארעא דכנען: והוו בני יהודה
לזרעיתהון לשלה זרעית שלה לפרץ זרעית פרץ לזרח זרעית זרח: והוו בני פרץ
לחצרון זרעית חצרון לחמול זרעית חמול: אלין זרעית יהודה לסכומיהון שבעין
ושתא אלפין וחמש מאה: בני יששכר לזרעיתהון לתולע זרעית תולע לפוה זרעית
פוה: לישוב זרעית ישוב לשמרון זרעית שמרון: אלין זרעית יששכר לסכומיהון
שתין וארבעא

milia & trecenti. filii zabulō p
χιλιάδες καὶ τριακόσιοι. υἱοὶ ζαβουλὼν κατὰ
populos ſuos. ſared: populus ſareditarū.
δήμους αὐτῶν. τῷ σαρέδ, δῆμος ὁ σαρεδεί. τῷ
hellon: popul' hellonitarū. allel: populus
ἀλλών, δῆμος ὁ ἀλλωνεί. τῷ ἀλλήλ, δῆμος ὁ
allelitarū. hi populi zabulō ex numera
ἀλληλί. οὗτοι οἱ δῆμοι ζαβουλὼν ἐξ ἐπισκέ=
tiōe ipſorū ſexaginta milia & quigen
ψεως αὐτῶν ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ πεντακό=
ti. filii ioſeph p populos ſuos: manaſ=
σιοι. υἱοὶ ἰωσὴφ κατὰ δήμους αὐτῶν, μανασ=
ſes & ephraim. & filii manaſſe. machir:
σῆ καὶ ἐφραΐμ. καὶ υἱοὶ μανασσῆ. τῷ μαχείρ,
populus machiritarū. & machir genuit ga=
δῆμος ὁ μαχειρί. καὶ μαχεὶρ ἐγέννησε τὸν γα=
laad. galaad populus galaaditicus. & hi
λαάδ. τῷ γαλαὰδ δῆμος ὁ γαλααδί. καὶ οὗ=
filii galaad. iezer: populus iezeritarū.
τοι υἱοὶ γαλαάδ. τῷ ἀχιεζέρ, δῆμος ἀχιεζερί.
elech: populus elechitarū. eſrihel: populus
τῷ χελέγ, δῆμος ὁ χελεγί. τῷ ἐσριήλ, δῆμος ὁ
eſrihelliticus. ſechē: popul' ſechemitarū. ſe
ἐσριηλί. τῷ συχέμ, δῆμος ὁ συχεμί. τῷ σα=
midā: populus ſemiditarū. opher: populus ophe
μαέρ, δῆμος ὁ σαμαερί. τῷ ὀφέρ, δῆμος ὁ ὀφε=
ritarū. & ſalpaad filio epher nō fuerūt
ρί. καὶ τῷ σαλπαὰδ υἱῷ ὀφὲρ οὐκ ἐγένοντο
ipſi filii: ſed filie. & hec
αὐτῷ υἱοί, ἀλλ᾽ ἢ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ
nomina filiarū: ſalpaad: maala:
ὀνόματα τῶν θυγατέρων σαλπαάδ, μααλά,
& noa: & egla: & melcha: & therſa.
καὶ νουά, καὶ ἐγλά, καὶ μελχά, καὶ θερσά.
hi populi manaſſe ex numeratiōe ipſorū:
οὗτοι οἱ δῆμοι μανασσῆ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν,
duo & quīquaginta milia & ſeptingē=
δύο καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακόσι=
ti. hi filii ephraim per populos ſuos.
οι. οὗτοι οἱ υἱοὶ ἐφραΐμ κατὰ δήμους αὐτῶν.
ſuthala: populus ſuthalaiticus. becher:
τῷ σουταλά, δῆμος ὁ σουταλα. τῷ βεχέρ,
populus bechiritarū. theen: ppl's theenitarū.
δῆμος ὁ βεχερί. τῷ ταναί, δῆμος ὁ ταναΐ.
hi filii ſuthala. edem: populus edeniti'.
οὗτοι οἱ υἱοὶ σουταλά. τῷ ἐδέν, δῆμος ὁ ἐδενί.
hi populi ephraim: ex numeratiōe ipſorū duo
οὗτοι οἱ δῆμοι ἐφραΐμ, ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν δύο

D

Infra. 27.a.

milia trecenti. Filii zabulon p cognatiōes ſuas. Sared: a quo familia ſareditarū. helō: a quo familia helonitarum. ialel a quo familia ialelitarum. He ſunt cognatiōes zabulon: quarum numerus fuit ſexaginta milia quīgēti. Filii ioſeph p cognationes ſuas manaſſe & ephraī. De manaſſe ortus ē machir: a quo familia machiritarū. Machir genuit galaad a quo familia galaaditarū. Galaad habuit filios iezer: a quo familia iezeritarum. & elech a quo familia elechitarum. & aſrihel a quo familia aſrihelitarum. & ſechē a quo familia ſechemitarum. & ſemida a quo familia ſemidaitarū. & epher a quo familia epheritarū. Fuit āt epher pr̄ ſalphaad: q filios nō habebat ſed tm̄ filias: quarū iſta ſūt nomina maala & noa & egla & melcha & therſa. He ſunt familie manaſſe & numerus earū quinquaginta duo milia ſeptingenti. Filii āt ephraim p cognatiōes ſuas fuerunt hi. Suthala a quo familia ſuthalaitarum. becher a quo familia becheritarū. theen a quo familia theenitarū Porro filius ſuthala fuit heran: a quo familia herenitarū. He ſunt cognationes filiorū effraim: quarū nūerus fuit trīgīta duo

אלף ושלש מאות: בני זבולן
למשפחתם לסרד משפחת
הסרדי לאלון משפחת האלני
ליחלאל משפחת היחלאלי: אלה
משפחת הזבולני לפקדיהם
ששים אלף וחמש מאות: בני
יוסף למשפחתם מנשה ואפרים:
בני מנשה למכיר משפחת
המכירי ומכיר הוליד את גלעד
לגלעד משפחת הגלעדי: אלה בני
גלעד איעזר משפחת האיעזרי
לחלק משפחת החלקי:
ואשריאל משפחת האשראלי
ושכם משפחת השכמי: ושמידע
משפחת השמידעי וחפר משפחת
החפרי: וצלפחד בן חפר לא היו
לו בנים כי אם בנות ושם בנות
צלפחד מחלה ונעה חגלה ומלכה
ותרצה: אלה משפחת מנשה
ופקדיהם שנים וחמשים אלף
ושבע מאות: אלה בני אפרים
למשפחתם לשותלח משפחת
השתלחי לבכר משפחת
הבכרי לתחן משפחת התחני:
ואלה בני שותלח לערן
משפחת הערני: אלה משפחת
בני אפרים לפקדיהם שנים

ילד
היה
בנה
שנה

Transla. Chal.

אלפין ותלת מאה: בני זבולן לזרעיתהון לסרד זרעית סרד לאלון זרעית אלון
ליחלאל זרעית יחלאל: אלין זרעית זבולן לסכומיהון שתין אלפין וחמש מאה: בני
יוסף לזרעיתהון מנשה ואפרים: בני מנשה למכיר זרעית מכיר ומכיר אוליד ית
גלעד לגלעד זרעית גלעד: אלין בני גלעד איעזר זרעית איעזר לחלק זרעית חלק:
ואשריאל זרעית אשריאל: ושכם זרעית שכם: ושמידע זרעית שמידע וחפר זרעית
חפר: וצלפחד בר חפר לא הוו ליה בנין אלהין בנן ושום בנת צלפחד מחלה ונעה
חגלה מלכה ותרצה: אילין זרעית מנשה וסכומיהון חמשין ותרין אלפין ושבע מאה:
אילין בני אפרים לזרעיתהון לשותלח זרעית שותלח לבכר זרעית בכר לתחן
זרעית תחן: ואילין בני שותלח לערן זרעית ערן: אילין זרעית בני אפרים לסכומיהון
תלתין ותרין

Interp. chal.

Primua chal.

היה בן
מנה

milia & trecenti. Filii zabulon per cognatiōes ſuas: de ſared familia ſareditarū: de elon familia elonitarū: de ialeel familia ialeelitarū. He ſunt cognationes zabulon: quarū nūerus fuit ſexaginta milia & q̄ngenti. Filii ioſeph p cognationes ſuas manaſſe & ephraim. Filii manaſſe de machir familia machiritarū: & machir gēuit galaad: de galaad familia galaaditarū. iſti ſunt filii galaad: de iezer familia iezeritarū: de elech familia elechitarū: de aſriel familia aſrielitarum: de ſechem familia ſechemitarū: de ſemida familia ſemidaitarū: de epher familia epheritarū. Salphaad aūt fili' epher nō habuit filios ſed filias. et nomē filiarū ſalphaad: maala & noa: egla: melcha & therſa. He ſūt familie manaſſe. & fuit numerus earū quinquaginta duo milia & ſeptingenti. Iſti ſunt filii ephraim per familias ſuas: de ſutala familia ſutalaitarū: de becher familia becheritarū: de theen familia theenitarum. Iſti ſunt autē filii ſutala: de heran familia heranitarum. He ſunt cognationes filiorum ephraim: quarū numerus fuit triginta duo

ושלשים אלף וחמש מאות אלה בני יוסף למשפחתם: בני בנימן למשפחתם לבלע משפחת הבלעי לאשבל משפחת האשבלי לאחירם משפחת האחירמי: לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי: ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת הארדי לנעמן משפחת הנעמי: אלה בני בנימן למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלף ושש מאות: אלה בני דן למשפחתם לשוחם משפחת השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם: כל משפחת השוחמי לפקדיהם ארבעה וששים אלף וארבע מאות: בני אשר למשפחתם לימנה משפחת הימנה לישוי משפחת הישוי לבריעה משפחת הבריעי: לבני בריעה לחבר משפחת החברי למלכיאל משפחת המלכיאלי: ושם בת אשר שרח: אלה משפחת בני אשר לפקדיהם שלשה וחמשים אלף וארבע מאות: בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת היחצאלי לגוני משפחת הגוני: ליצר משפחת היצרי לשלם

מאה · שפה · היה · רבע · מאה

milia quingenti. Isti sunt filii ioseph per familias suas. Filii beniamin in cognationibus suis: bale a quo familia balaitarum. asbel a quo familia asbelitarum. achirā: a quo familia achiraitarū. supham a quo familia suphamitarū, vpham a quo familia vphamitarū. Filii bale hered & noemā. de hered familia hereditarū. De noeman familia noemanitarū. Hi sunt filii beniamin per cognatiões suas: quorū numerus fuit quadraginta quinque milia sexcenti. Filii dan per cognatiões suas. suham a quo familia suhamitarum. He sunt cognatiões dan per familias suas. Oēs fuere suhamite: quorum numerus erat sexaginta quattuor milia quadringenti. Filii aser per cognationes suas iēna, a quo familia iemnaitarū. iessui a quo familia iessuitarū. brie a quo familia brieitarū. Filii brie haber: a quo familia haberitarū. & melchiel a quo familia melchielitarū. Nomen autem filie aser: fuit sara. He cognationes filiorum aser & numerus eorū quinquaginta tria milia quadringenti. Filii neptalim per cognatiões suas iessihel. a quo familia iessihelitarum. guni a quo familia gunitarum iaser a quo familia iaseritarū. sellem: a quo

καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. οὗτοι οἱ δῆμοι υἱῶν ἰωσὴφ κατὰ δήμους αὐτῶν. υἱοὶ βενιαμὶν κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ βαλὲ, δῆμος ὁ βαλεΐ. τῷ ἀσυβὴλ, δῆμος ὁ ἀσυβηλί. τῷ ἀχειράμ, δῆμος ὁ ἀχειρωμί. τῷ σωφάν, δῆμος ὁ σωφανί. τῷ ὀφάμ, δῆμος ὁ ὀφαμί. καὶ ἐγένοντο υἱοὶ βαλὲ, ἀδάρ, καὶ νοεμάν. τῷ ἀδάρ, δῆμος ὁ ἀδαρί. τῷ νοεμάν, δῆμος ὁ νοεμανί. οὗτοι οἱ δῆμοι βενιαμὶν κατὰ δήμους αὐτῶν, ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν πέντε καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι. καὶ υἱοὶ δὰν κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ σαμεῖ, δῆμος ὁ σαμεί. οὗτοι οἱ δῆμοι δὰν κατὰ δήμους αὐτῶν. πάντες οἱ δῆμοι σαμεὶ κατ' ἐπισκοπὴν αὐτῶν τέσσαρες καὶ ἑξήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. υἱοὶ ἀσὴρ κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ ἰαμίν, δῆμος ὁ ἰαμενί. τῷ ἰεσουί, δῆμος ὁ ἰεσουί. τῷ βαρουά, δῆμος ὁ βαριαί. τῷ χοβέρ, δῆμος ὁ χοβερί. τῷ μελχιήλ, δῆμος ὁ μελχιηλί. καὶ τὸ ὄνομα τῆς θυγατρὸς ἀσὴρ, σάρα. οὗτοι οἱ δῆμοι ἀσὴρ ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν τρεῖς καὶ πεντήκοντα χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. οἱ υἱοὶ νεφθαλὶμ κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ ἀσιήλ, δῆμος ὁ ἀσιηλί. τῷ γαυνεῖ, δῆμος ὁ γαυνί. τῷ ἰεσέρ, δῆμος ὁ ἰεσερί. τῷ σελλήμ,

et triginta milia et quingenti. hi populi filiorum ioseph per populos suos. filii beniamin per populos suos. bale: populus baleitarum. asybel: populus asybelitarum. achirā: populus achiramitarum. supha: populus suphanitarum. vphā: populus vphamitarum. et fuerunt filii bale: hered: et noemā. hered: populus hereditarum. noemā: populus noemanitarum. hi populi beniamin per populos suos: ex numeratiōe ipsorum quinque et quadraginta milia et sexcenti. et filii dan per populos suos. suhā: populus suhamitarum. hi populi dan per populos suos. oēs populi suhā per censum eorum quattuor et sexaginta milia et quadringenti. filii aser per populos suos. iamin: populus iaminitarum. iessui: populus iessuitarum. barie: populus barietarum. hober: populus hoberitarum. melchiel: populus melchielitarum. et nomen filie aser: sara. hi populi aser ex numeratione ipsorum tria et quinquaginta milia et quadringenti. filii nephthalim per populos suos. iessihel. populus iessihelitarum. gunt: populus gunitarum. iasser: populus iasseritarum. sellem:

Transla. Chal.

אלפין וחמש מאה אילין בני יוסף לזרעיתהון: בני בנימן לזרעיתהון לבלע זרעית בלע לאשבל זרעית אשבל לאחירם זרעית אחירם: לשפופם זרעית שפופם לחופם זרעית חופם: והוו בני בלע ארד ונעמן זרעית ארד לנעמן זרעית נעמן: אילין בני בנימן לזרעיתהון ומנייניהון ארבעין וחמשא אלפין ושית מאה: אילין בני דן לזרעיתהון לשוחם זרעית שוחם אילין זרעית דן לזרעיתהון: כל זרעית שוחם למנייניהון שתין וארבעה אלפין וארבע מאה: בני אשר לזרעיתהון לימנה זרעית ימנה לישוי זרעית ישוי לבריעה זרעית בריעה: לבני בריעה לחבר זרעית חבר למלכיאל זרעית מלכיאל: ושום בת אשר שרח: אילין זרעית בני אשר למנייניהון חמשין ותלתא אלפין וארבע מאה: בני נפתלי לזרעיתהון ליחצאל זרעית יחצאל לגוני זרעית גוני: ליצר זרעית יצר לשלם

Primitiua chal.

מנה רבע · שית

Interp. chal.

milia quingenti. Isti sunt filii ioseph per familias suas. filii beniamin per cognatiões suas: de bale familia baleitarū: de asbel familia asbelitarum: de achiram familia achiramitarum: de sephufam familia sephufamitarum: de hupham familia huphamitarum. fuerūtque filii bale: arde et naamā: de arde familia ardeitarum: de naaman familia naamanitarum. Hi sunt filii beniamin per cognatiões suas: quarū numerus fuit quadraginta quinque milia et sexcenti. Isti sunt filii dan per cognatiões suas: de suhā familia suhamitarum. He sunt familie dan per cognationes suas. Oēs qui numerati sunt de familia suhā fuerūt sexaginta quattuor milia et quadringenti. Filii aser per cognationes suas: de iēna familia iemnaitarum: de iesui familia iesuitarū: de beria familia bereitarum. filiorum berie: de heber familia heberitarum: de malchiel familia malchielitarum. Nomē autē filie aser fuit sara. He sunt familie filiorum aser: quarū numerus fuit quinquaginta tria milia et quadringenti. Filii neptali per cognatiões suas: de iassiel familia iassielitarū: de guni familia gunitarum. de iaser familia iaseritarum: de sillem

populus sellemitarum. hi populi nephthalim: ex numeratione ipsorum quadraginta quinque milia et quadringenti. hec numeratio filiorum israel sexcenta milia et mille et septingenti et triginta. et locutus est dominus ad moysen: dicens: istis diuidetur terra ut possideant ex numero nominum ipsorum: pluribus maiorē dabis hereditatem: et paucioribus minorē dabis hereditatē eorum. unicuique sicut numerati sūt dabitur hereditas eorum. per sortes diuidetur terra nominibus: per tribus familiarum suarum hereditabūt. diuides ex sorte hereditatē eis inter multos et paucos. et filii leui per populos suos. gerson: populus gersonitarum. caath: populus caathitarum. merari: populus meraritarum. hi populi filiorum leui. populus lobni: populus hebroni: populus mooli. et populus musi: et populus chori. et caath genuit amrā. at nomen uxoris eius: iochabet: filia leui: que pepit hos leui in egypto: et pepit amrā aaron et moysen: et mariam sororē eorum. et nati sūt aaron: et nadab: et abiu: et eleazar: et ithamar. et mortuus est nadab:

δῆμος ὁ σελλημί. οὗτοι οἱ δῆμοι νεφθαλίμ, ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν τεσσαρακονταπέντε χιλιάδες καὶ τετρακόσιοι. αὕτη ἡ ἐπίσκεψις υἱῶν ἰσραὴλ ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι καὶ τριάκοντα. καὶ ἐλάλησεν κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, τούτοις μερισθήσεται ἡ γῆ κληρονομεῖν ἐξ ἀριθμοῦ ὀνομάτων αὐτῶν, τοῖς πλείοσι πλεονάσεις τὴν κληρονομίαν, καὶ τοῖς ἐλάττοσιν ἐλαττώσεις τὴν κληρονομίαν αὐτῶν. ἑκάστῳ καθὼς ἐπεσκέπησαν δοθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν. διὰ κλήρων μερισθήσεται ἡ γῆ τοῖς ὀνόμασι, κατὰ φυλὰς πατριῶν αὐτῶν κληρονομήσουσι. μεριεῖς ἐκ τοῦ κλήρου τὴν κληρονομίαν αὐτοῖς ἀναμέσον πολλῶν καὶ ὀλίγων. καὶ οἱ υἱοὶ λευὶ κατὰ δήμους αὐτῶν. τῷ γερσών, δῆμος ὁ γερσωνί. τῷ καάθ, δῆμος ὁ καάθι. τῷ μεραρί, δῆμος ὁ μεραρί. οὗτοι οἱ δῆμοι υἱῶν λευί. δῆμος ὁ λοβενί, δῆμος ὁ χεβρωνί, δῆμος ὁ μολί, καὶ δῆμος ὁ μουσί, καὶ δῆμος ὁ κορέ. καὶ καάθ ἐγέννησε τὸν ἄμβραμ. τὸ δὲ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, ἰωχαβέδ, θυγάτηρ λευί, ἣ ἔτεκε τούτους τῷ λευὶ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἔτεκεν τῷ ἄμβραμ τὸν ἀαρὼν καὶ μωυσῆν, καὶ μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῶν. καὶ ἐγεννήθησαν τῷ ἀαρών, ὅ τε ναδάβ, καὶ ἀβιού, καὶ ἐλεάζαρ, καὶ ἰθάμαρ. καὶ ἀπέθανεν ναδάβ,

Exo. 6.c.

familia sellemitarum. He sunt cognatiões filiorū neptalim per familias suas. quorū numerus quadraginta quinque milia quadringenti. Ista est summa filiorū israel qui recensiti sunt sexcenta milia & mille septingenti triginta. Locutusque est dominus ad moysen dicēs. Istis diuidetur terra iuxta numerū vocabulorū in possessiones suas. Pluribus maiorē partē dabis: & paucioribus minorē. singulis sicut nūc recensiti sūt: tradetur possessio: ita dūtaxat ut sors terram tribubus diuidat & familiis. Quicquid forte cōtigerit: hoc vel plures accipiāt vel pauciores. Hic quoque est numerus filiorū leui per familias suas. Gerson: a quo familia gersonitarum. Caath: a quo familia caathitarum. Merari a quo familia meraritarum. He sunt familie leui. Familia lobni. familia hebroni. familia mooli. familia musi. familia chori. At vero caath genuit amram: qui habuit vxorem iochabet filiam leui: que nata est ei in egypto. Hec genuit amram viro suo filios aaron & moysen & mariā sororē eorum. De aaron orti sunt nadab & abiu & eleazar & ithamar. Quorum nadab

משפחת השלמי: אלה משפחת נפתלי למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלף וארבע מאות: אלה פקודי בני ישראל שש מאות אלף ואלף שבע מאות ושלשים: וידבר יהוה אל משה לאמר: לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות: לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט נחלתו איש לפי פקדיו יתן נחלתו: אך בגורל יחלק את הארץ לשמות מטות אבתם ינחלו: על פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט: ואלה פקודי הלוי למשפחתם לגרשון משפחת הגרשני לקהת משפחת הקהתי למררי משפחת המררי: אלה משפחת לוי משפחת הלבני משפחת החברני משפחת המחלי משפחת המושי משפחת הקרחי וקהת הולד את עמרם: ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אתה ללוי במצרים ותלד לעמרם את אהרן ואת משה ואת מרים אחתם: ויולד לאהרן את נדב ואת אביהוא את אלעזר ואת איתמר: וימת נדב

דבר · חלק · ספר רבה · פה נתן · גרל · נטה נחל · פקד שפחה · ילד איש · ילד

Transla. Chal.

זרעית שלם: אילין זרעית נפתלי לזרעיתהון ומנייניהון ארבעין וחמשה אלפין וארבע מאה: אילין מניני בני ישראל שית מאה וחד אלפין ושבע מאה ותלתין: ומליל יי עם משה למימר: לאילין תתפליג ארעא באחסנא במנין שמהן: לסגיאי תסגון אחסנתהון ולזעירי תזערון אחסנתהון גבר לפום מנינוהי תתיהב אחסנתיה: ברם בעדבא תתפליג ארעא לשמהת שבטי אבהתהון יחסנון: על פום עדבא תתפליג אחסנתהון בין סגיאי לזעירי: ואילין מניני ליואי לזרעיתהון לגרשון זרעית גרשון לקהת זרעית קהת למררי זרעית מררי: אילין זרעית ליואי זרעית לבני זרעית חברון זרעית מחלי זרעית מושי זרעית קרח וקהת אוליד ית עמרם: ושום איתת עמרם יוכבד בת לוי דילידת יתה ללוי במצרים וילידת לעמרם ית אהרן וית משה וית מרים אחתהון: ואתיליד לאהרן ית נדב וית אביהוא ית אלעזר וית איתמר: ומית נדב

Interp. chal.

familia sillemitarum. Iste sunt cognationes neptali per familias suas: et numerus earum fuit quadraginta quinque milia et quadringenti. Hi sunt filii israel qui numerati sunt sexcenta milia et mille et septingenti et triginta. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Istis diuides terrā in possessionē iuxta numerū nominum eorum. Pluribus maiorē possessionē dabis: et paucioribus minorē possessionē dabis: vnicuique iuxta numeratos suos dabitur possessio eius. Verumtamē per sortē diuidetur terra per nomina tribuum patrum suorum possidebitur. per sortē diuidetur possessio eorum siue plures siue pauci sint. Et isti sunt filii leui per familias suas: de gerson familia gersonitarum: de caath familia caathitarum: de merari familia meraritarum. Iste sunt familie leui. familia lobni: familia ebrō: familia mooli: familia musi: familia chore. Caath autem genuit amram: et nomen vxoris amrā iocabed filia leui: que nata est ei in egypto: et peperit ex amram aaron et moysen et mariam sororem eorum. De aaron autem nati sunt nadab et abiu: eleazar et ithamar. Mortuusque est nadab

Primitiua chal.

מנה רבע · שית · אמר פלג חסן · סגא זער יהב · ילד אתתא · אח ילד מות

וַאֲבִיהוּא בְּהַקְרִיבָם אֵשׁ זָרָה לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיִּהְיוּ פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כָּל זָכָר מִבֶּן חֹדֶשׁ וָמָעְלָה כִּי לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא נִתַּן לָהֶם נַחֲלָה בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ אֵלֶּה פְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעַרְבֹת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ׃ וּבְאֵלֶּה לֹא הָיָה אִישׁ מִפְּקוּדֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר סִינָי׃ כִּי אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמֻתוּ בַּמִּדְבָּר וְלֹא נוֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יְפֻנֶּה וִיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן׃

Ca.xxvij.

וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צְלָפְחָד בֶּן חֵפֶר בֶּן גִּלְעָד בֶּן מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפְּחֹת מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מַחְלָה נֹעָה וְחָגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה׃ וַתַּעֲמֹדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִם וְכָל הָעֵדָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֵאמֹר׃ אָבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעָדִים עַל יְהוָה בַּעֲדַת קֹרַח כִּי בְחֶטְאוֹ מֵת וּבָנִים לֹא הָיוּ לוֹ׃ לָמָּה יִגָּרַע שֵׁם אָבִינוּ

Et abiu mortui ſũt cũ obtuliſſent ignẽ alienũ corã dño. Fuerũtq; oẽs q numerati ſũt viginti tria milia generis maſculini ab vno mẽſe & ſupra: qui nõ ſunt recenſiti inter filios iſrael: nec eis cũ ceteris data poſſeſſio eſt. Hic eſt numerus filiorũ iſrael: q deſcripti ſunt a moyſe & eleazaro ſacerdote in campeſtribus moab ſupra iordanẽ cõtra hiericho. inter quos nullus fuit eorũ q ãte numerati ſũt a moyſe & aaron in deſerto ſinai. Predixerat enĩ dominus q omnes morerentur in ſolitudine: Nulluſq; remanſit ex eis niſi caleb filius iephone & ioſue filius nũ. Cap.27.

Acceſſerunt autem filie ſalphaad: filii epher: filii galaad: filii machir: filii manaſſe: qui fuit filius ioſeph. quarũ ſunt noĩa: maala & noa & egla & melcha & terſa. ſteterũtq; coram moyſe & eleazaro ſacerdote & cunctis principibus populi ad oſtium tabernaculi federis: at q dixerũt. Pr nr̃ mortuus eſt in deſerto. nec fuit in ſeditione que concitata eſt cõtra dñm ſub chore: ſed in pctõ ſuo mortuus eſt. Hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomẽ il-

καὶ ἀβιοὺ ἐν τῷ προσφέρειν αὐτοὺς πῦρ ἀλλότριον ἔναντι κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ σινᾶ. καὶ ἐγενήθησαν ἐξ ἐπισκέψεως αὐτῶν τρεῖς καὶ εἴκοσι χιλιάδες, πᾶν ἀρσενικὸν ἀπὸ μηνιαίου καὶ ἐπάνω. οὐ γὰρ συνεπεσκέπησαν ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραήλ, ὅτι οὐ δίδοται αὐτοῖς κλῆρος ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραήλ. καὶ αὕτη ἡ ἐπίσκεψις μωυσῆ καὶ ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως, οἳ ἐπεσκέψαντο τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν ἀραβὼθ μωὰβ, ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχῶ. καὶ ἐν τούτοις οὐκ ἦν ἄνθρωπος τῶν ἐπεσκεμμένων ὑπὸ μωυσῆ καὶ ἀαρών, οὓς ἐπεσκέψαντο τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ σινᾶ, ὅτι εἶπε κύριος αὐτοῖς θανάτῳ ἀποθανοῦνται ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς, πλὴν χαλὲβ υἱὸς ἰεφοννῆ καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυῆ. Ca.27.

Et abiu cũ offerrẽt ipſi ignẽ alienũ corã dño in deſerto ſinai. & fuerũt ex cõnumeratiõe eoꝝ tria & viginti milia. oĩſe maſculinũ ab vno mẽſe & ſupra. nõ eñi cõnumerati ſũt in medio filioꝝ iſrael: q; nõ datur eis ſors in medio filioꝝ iſrael. & hec numeratio moyſi & eleazar ſacerdotis: qui numerauerũt filios iſrael in araboth moab: in iordane cõtra hiericho. & in his nõ erat hõ eoꝝ q numerati ſũt a moyſe & aarõ: qs numerauerũt filios iſrael in deſerto ſina: q; dixit dñs ipſis morte moriẽtur in deſerto: & nõ fuit relictus ex eis neq; vn9. pterq; chaleb filius iephone & ioſue filius nũ.

Et accedẽtes filie ſalphaad filii epher: filii galaad: filii machir: populi manaſſe: filioꝝ ioſeph. & hec noĩa eaꝝ: maala: & noa: & egla: & melcha: & therſa. & ſtãtes corã moyſe: & corã eleazar ſacerdote: & corã pncipibus: & corã oĩ cõgregatiõe in hoſtio tabnaculi teſtimonii: dicunt: pater nr̃ mortuus ẽ in deſerto: & ipſe nõ erat in medio cõgregatiõis q ſurrexit corã dño in cõgregatiõe core: q; pp peccatũ ſuũ mortu9 ẽ. & filii nõ fuerũt ei

καὶ προσελθοῦσαι αἱ θυγατέρες σαλπαὰδ υἱοῦ ὀφὲρ, υἱοῦ γαλαάδ, υἱοῦ μαχίρ, τοῦ δήμου μανασσῆ, τῶν υἱῶν ἰωσήφ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν, μααλά, καὶ νουά, καὶ αἰγλά, καὶ μελχά, καὶ θερσά. καὶ στᾶσαι ἔναντι μωυσῆ, καὶ ἔναντι ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως, καὶ ἔναντι τῶν ἀρχόντων, καὶ ἔναντι πάσης τῆς συναγωγῆς ἐπὶ τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, λέγουσιν, ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦν ἐν μέσῳ τῆς συναγωγῆς τῆς ἐπισυστάσης ἔναντι κυρίου ἐν τῇ συναγωγῇ κορέ, ὅτι δι' ἁμαρτίαν αὐτοῦ ἀπέθανεν. καὶ υἱοὶ οὐκ ἐγένοντο αὐτῷ, μὴ ἐξαλειφθήτω τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς ἡμῶν

Interp.chal.

et abiu: cum obtuliſſent ignẽ alienũ corã dño. Et fuit numerus eoꝝ viginti tria milia omniũ maſculoꝝ ab vno menſe & ſupra: q; non fuerũt numerati in medio filioꝝ iſrael: neq; ei data eſt eis poſſeſſio in medio filioꝝ iſrael. Hi ſunt quos numerauerũt moyſes & eleazar ſacerdos qui numerauerunt filios iſrael in cãpeſtribus moab iuxta iordanẽ hiericho. Et in his non fuit vir eoꝝ qui numerati ſunt a moyſe & aaron ſacerdote: qui numerauerũt filios iſrael in deſerto ſinai. Dixerat enĩ dñs q morte morerentur in ſolitudine: et nullus vir remanſerat ex eis: niſi caleb filius iephone & ioſue filius nun. Ca.27.

Acceſſerũt autẽ filie ſalphaad filii epher filii galaad filii machir filii manaſſe de cognationibus manaſſe filii ioſeph: et hec ſunt noĩa filiaꝝ eius. Maala: noa: & egla & melcha & therſa. Et ſteterũt coram moyſe & eleazaro ſacerdote & corã principibus et omni cetu in oſtio tabernaculi federis: dicentes. Pater nr̃ mortuus eſt in deſerto: et ipſe nõ fuit in medio cõgregationis eoꝝ qui cõuenerũt cõtra dñm in cõgregatione chore: quia in pctõ ſuo mortuus eſt: & nõ fuerunt ei filii. Cur tollitur nomen patris noſtri

Tranſla.Chal.

Ca.xxvij.

מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֵּן תְּנָה לָּנוּ אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲחֵי אָבִינוּ׃ וַיַּקְרֵב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ כֵּן בְּנוֹת צְלָפְחָד דֹּבְרֹת נָתֹן תִּתֵּן לָהֶם אֲחֻזַּת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת נַחֲלַת אֲבִיהֶן לָהֶן׃ וְאֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר לֵאמֹר אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ וְהַעֲבַרְתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְבִתּוֹ׃ וְאִם אֵין לוֹ בַּת וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו׃ וְאִם אֵין לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לַאֲחֵי אָבִיו׃ וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה עֲלֵה אֶל הַר הָעֲבָרִים הַזֶּה וּרְאֵה אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְרָאִיתָה אֹתָהּ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל עַמֶּיךָ גַּם אָתָּה כַּאֲשֶׁר נֶאֱסַף אַהֲרֹן אָחִיךָ׃ כַּאֲשֶׁר מְרִיתֶם פִּי בְּמִדְבַּר צִן בִּמְרִיבַת הָעֵדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בַמַּיִם לְעֵינֵיהֶם הֵם מֵי מְרִיבַת קָדֵשׁ מִדְבַּר צִן׃ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל יְהוָה לֵאמֹר׃

lius de familia ſua: q non habet filiũ. Date nobis poſſeſſionẽ inter cognatos pris nr̃i. Retulitq; moyſes cãm earũ ad iudiciũ dñi. Qui dixit ad eum. Iuſtã rẽ poſtulãt filie ſalphaad. Da eis poſſeſſionem inter cognatos patris ſui: & ei in hereditatem ſuccedant. Ad filios autem iſrael loqueris hec. Homo cum mortuus fuerit abſq; filio: ad filiam eius tranſibit hereditas. Si filiam non habuerit: habebit ſucceſſores fratres ſuos. Q ſi & fratres nõ fuerint: dabitis hereditatẽ fribus pris eius. Sin autem nec patruos habuerit: dabitur hereditas his qui ei pximi ſunt. Erit q; hoc filiis iſrael ſanctum lege ppetua: ſicut pcepit dñs moyſi. Dixit quoq; dominus ad moyſen. Aſcẽde in montem iſtum abari: & cõtemplare inde terram quam daturus ſũ filiis iſrael. Cunq; videris eam: ibis & tu ad populum tuum ſicut iuit frater tu9 aaron. quia offendiſtis me in deſerto ſin in contradictiõe multitudinis: nec ſctificare me voluiſtis coram ea ſuper aquas. Hec ſũt aq cõtradictiõis in cades deſerti ſin. Cui rñdit moyſes.

de medio populi ſui: q; nõ eſt ei filius. date nobis poſſeſſionẽ in medio fratrũ pris nr̃i. & retulit moyſes iudiciũ eaꝝ corã dño. & locut9 ẽ dñs ad moyſen: dicẽs recte filie ſalphaad locute ſunt. donũ dabis eis: poſſeſſionẽ hereditatis in medio fratrũ pris ſui: & adiudicabis ſorte pris ſui eis. & filiis iſrael loqris: dicẽs: hõ ſi mortu9 fuerit: & filius nõ fuerit ei: apponetis hereditatẽ eius filie ſue. ſi aũt nõ fuerit ei filia: dabitis hereditatẽ ſuã fratri ſuo. ſi aũt nõ fuerint ei fratres: dabitis hereditatẽ eius fratri pris ſui. ſi aũt nõ fuerit frẽs pris eius: dabitis hereditatẽ eius cognato pxi mo ſuo de tribu ſua: vt poſſideat q illius. & erit hoc filiis iſrl̃ iuſtificatio iudicii: ſicut pcepit dñs moyſi. & dixit dñs ad moyſen: aſcẽde in mõtẽ qui in vltra iordanẽ: hic mõs nabo: & vide terrã chanaã: q ego do filiis iſrael in poſſeſſione: & videbis eã: & apponeris ad populũ tuũ & tu: quemadmodũ poſit9 ẽ aarõ frater tu9 in hor mõte: q; trãgreſſi eſtis verbũ meũ in deſerto ſin: cũ reſiſteretis cõgregatiõi ne ſctificaret me. nõ ſctificaſtis me in aquis corã eis. hec eſt aqua cõtradictiõis cades in deſerto ſin. & dixit moyſes ad dñm:

ἐκ μέσου τοῦ δήμου αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ υἱός. δότε ἡμῖν κατάσχεσιν ἐν μέσῳ ἀδελφῶν πατρὸς ἡμῶν. καὶ προσήγαγε μωυσῆς τὴν κρίσιν αὐτῶν ἔναντι κυρίου. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, ὀρθῶς θυγατέρες σαλπαὰδ λελαλήκασι. δόμα δώσεις αὐταῖς, κατάσχεσιν κληρονομίας ἐν μέσῳ ἀδελφῶν πατρὸς αὐτῶν, καὶ περιθήσεις τὸν κλῆρον τοῦ πατρὸς αὐτῶν αὐταῖς. καὶ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ λαλήσεις, λέγων, ἄνθρωπος ἐὰν ἀποθάνῃ, καὶ υἱὸς μὴ ᾖ αὐτῷ, περιθήσετε τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ αὐτῷ θυγάτηρ, δώσετε τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἐὰν δὲ μὴ ὦσιν αὐτῷ ἀδελφοί, δώσετε τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἐὰν δὲ μὴ ὦσιν ἀδελφοὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, δώσετε τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ τῷ οἰκείῳ τῷ ἔγγιστα αὐτοῦ ἐκ τῆς φυλῆς αὐτοῦ, κληρονομήσει τὰ αὐτοῦ. καὶ ἔσται τοῦτο τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ δικαίωμα κρίσεως, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος τὸ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, τοῦτο ὄρος ναβαῦ, καὶ ἴδε τὴν γῆν χαναάν, ἣν ἐγὼ δίδωμι τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἐν κατασχέσει, καὶ ὄψει αὐτήν, καὶ προστεθήσῃ πρὸς τὸν λαόν σου καὶ σύ, καθάπερ προσετέθη ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου ἐν ὢρ τῷ ὄρει, διότι παρέβητε τὸ ῥῆμά μου ἐν τῇ ἐρήμῳ σίν, ἐν τῷ ἀντιπίπτειν τὴν συναγωγὴν ἁγιάσαι με· οὐκ ἡγιάσατέ με ἐπὶ τῷ ὕδατι ἔναντι αὐτῶν. τοῦτό ἐστιν ὕδωρ ἀντιλογίας καδὴς ἐν τῇ ἐρήμῳ σίν. καὶ εἶπε μωυσῆς πρὸς κύριον,

Tranſla.Chal.

Interp.chal.

de medio cognationis ſue quia non habet filium? da nobis poſſeſſionẽ inter fratres patris nr̃i. Retulitq; moyſes cauſam earũ corã dño. Et ait dñs ad moyſen dicẽs. recte loquunt filie ſalphaad: da eis poſſeſſiões hereditatis inter fratres pris earũ: & transferes ad eas hereditatẽ patris earũ. et cum filiis iſrael loqueris dicens. Si mortuus fuerit vir & filius ei nõ fuerit: transferetis poſſeſſionẽ eius ad filiã ſuã. et ſi nõ fuerit ei filia: dabitis poſſeſſionẽ eius fratrib9 ſuis. et ſi non habuerit fratres: dabitis poſſeſſiones eius fratribus patris ſui. Si aũt pater eius nõ habuerit fratres: dabitis poſſeſſionẽ eius conſanguineo qui propinquior eſt ei de cognatione ſua: & hereditabit eam. et erit filiis iſrael in decretũ iudicii: ſicut precepit dñs moyſi. Dixitq; dñs ad moyſen. Aſcende in montẽ iſtũ abarim: & vide terrã quã dedi filiis iſrael: videbiſq; eã: et colligeris quoq; tu ad populũ tuũ: ſicut collectus eſt aaron frater tuus: quia preuaricati eſtis in verbũ meum in deſerto ſin in cõtradictione cõgregationis: nec ſanctificaſtis me in aquis ante oculos eorum. Hę ſunt aque cõtradictionis in cades deſerti ſin. Locutuſq; eſt moyſes coram domino dicens.

יִפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחֹת לְכָל בָּשָׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה׃ אֲשֶׁר יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יָבֹא לִפְנֵיהֶם וַאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וַאֲשֶׁר יְבִיאֵם וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת יְהוָה כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רֹעֶה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה קַח לְךָ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ וְסָמַכְתָּ אֶת יָדְךָ עָלָיו׃ וְהַעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל הָעֵדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם׃ וְנָתַתָּה מֵהוֹדְךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְלִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ הוּא וְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִתּוֹ וְכָל הָעֵדָה׃ וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתוֹ וַיִּקַּח אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמִדֵהוּ לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי כָּל הָעֵדָה׃ וַיִּסְמֹךְ אֶת יָדָיו עָלָיו וַיְצַוֵּהוּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה׃

Cap. xxviii.

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃ צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ׃ וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה

Prouideat dñs deus spirituū oīs carnis hominē qui sit sup multitudinē hāc: & possit exire & intrare ante eos: & educere eos vel introducere: ne sit populus dñi sicut oues absq; pastore. Dixitq; dominus ad eum. Tolle iosue filiū nun virum i quo est spūs: & pone manū tuā sup eū. Qui stabit coram eleazaro sacerdote & omni multitudine: & dabis ei precepta cūctis videntibus & partē glorie tue: vt audiat eū omnis synagoga filiorū israel. Pro hoc si qd agēdū erit eleazar sacerdos cōsulet dominum. Ad verbū eius egredietur & ingredietur ipse & omnes filii israel cū eo & cetera multitudo. Fecit moyses vt pcepat dominus. Cumq; tulisset iosue: statuit eū corā eleazaro sacerdote & oī frequētia populi: & īpositis capiti eius manibus cuncta replicauit que mandauerat dñs. Cap. 28.

Dixit quoq; dñs ad moysen: Precipe filiis israel & dices ad eos. Oblationē meam & panes & incēsum odoris suauissimi offerte per tempora sua. Hec sunt

considerat dñs deus spūum & omnis carnis: hoiem sup cōgregationē hanc: qui exibit ante faciē eo: & qui introibit ante faciē eo: & qui educet eos: & qui inducet eos: & nō erit cōgregatio dñi sicut oues: qb⁹ nō est pastor. & locutus ē dñs ad moysen: dicēs: accipe ad teipm iosue filiū num: hominē qui hz spūm in seipo: & impones man⁹ tuas sup eū: & statues eū corā eleazar sacerdote: & corā omni cōgregatiōe: & precipies ei corā eis: & dabis ex glia tua sup eū: vt audiant eū filij israel. & corā eleazar sacerdote stabit. & interrogabūt eū iudiciū manifestoꝝ corā dño. ...

ἐπισκεψάσθω κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς συναγωγῆς ταύτης, ὅστις ἐξελεύσεται πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ὅστις εἰσελεύσεται πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ὅστις ἐξάξει αὐτούς, καὶ ὅστις εἰσάξει αὐτούς, καὶ οὐκ ἔσται ἡ συναγωγὴ κυρίου ὡσεὶ πρόβατα, οἷς οὐκ ἔστι ποιμήν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε πρὸς ἑαυτὸν ἰησοῦν υἱὸν ναυῆ, ἄνθρωπον ὃς ἔχει πνεῦμα ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐπιθήσεις τὰς χεῖράς σου ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ στήσεις αὐτὸν ἔναντι ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως, καὶ ἔναντι πάσης τῆς συναγωγῆς, καὶ ἐντελῇ αὐτῷ ἐναντίον αὐτῶν, καὶ δώσεις τῆς δόξης σου ἐπ᾽ αὐτόν, ὅπως ἂν εἰσακούσωσιν αὐτοῦ οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. καὶ ἔναντι ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως στήσεται, καὶ ἐπερωτήσουσιν αὐτὸν τὴν κρίσιν τῶν δήλων ἔναντι κυρίου. ...

Transla. Chal.

Interp. chal.

cōstituat dñs deus spirituū oīs carnis virū sup cetus qui egrediatur ante eos & qui ingrediat ante eos: et qui educat eos: & qui inducat eos: vt nō sit cetus dñi sicut oues qbus nō est pastor. Dixitq; dñs ad moysen. Tolle iosue filiū nun virū in quo ē spūs pphetie: et impones manū tuā sup eum: & statues eū corā eleazaro sacerdote & corā oī cetu: & precipies ei ante oculos eoꝝ. Dabisq; de splēdore tuo sup eo: vt obediāt ei ois cōgregatio filioꝝ israel. Et corā eleazaro sacerdote stabit: vt cōsulat pro eo in iudicio illuminatiōis corā dño. ad verbū eius egredientur: & ad verbū ei⁹ ingredientur ipse & oēs filij israel cum eo & omnis cetus. Fecitq; moyses sicut ei preceperat dñs: & tulit iosue: et statuit eum coram eleazaro sacerdote & coram omni cetu: & imposuit manus suas sup eum: & precepit ei: sicut locutus fuerat dñs per manū moysi. Ca. 28.

Locutusq; est dominus cum moyse dicens. Precipe filijs israel et dices ad eos. Oblationem meam panemq; statutum in oblationes meas vt suscipiatur voluntarie obseruabitis vt offeratis coram me in tempore suo. dicesq; ad eos. Hec est

הָאִשֶּׁה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֹלָה תָמִיד׃ אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם׃ וַעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֹלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעִת הַהִין׃ עֹלַת תָּמִיד הָעֲשֻׂיָה בְּהַר סִינַי לְרֵיחַ נִיחֹחַ אִשֶּׁה לַיהוָה׃ וְנִסְכּוֹ רְבִיעִת הַהִין לַכֶּבֶשׂ הָאֶחָד בַּקֹּדֶשׁ הַסֵּךְ נֶסֶךְ שֵׁכָר לַיהוָה׃ וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם כְּמִנְחַת הַבֹּקֶר וּכְנִסְכּוֹ תַּעֲשֶׂה אִשֵּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה׃ וּבְיוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי כְבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן וְנִסְכּוֹ׃ עֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ עַל עֹלַת הַתָּמִיד וְנִסְכָּהּ׃ וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם תַּקְרִיבוּ עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם וְאַיִל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה שִׁבְעָה תְּמִימִם׃ וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לַפָּר הָאֶחָד וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן לָאַיִל הָאֶחָד׃ וְעִשָּׂרֹן עִשָּׂרוֹן סֹלֶת מִנְחָה בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן

sacrificia que offerre debetis. Agnos anniculos immaculatos duos quotidie ī holocaustū sempiternū: vnum offeretis mane & alterum ad vesperum: decimā partem ephi simile: que cōspersa sit oleo purissimo: & habeat quartā ptē hin. Holocaustum iuge est qd obtulistis in mōte sinai in odorē suauissimū icēsi dñi. Et libabitis vini qrtā ptem hin per agnos singulos in sctūario dñi. Alterūq; agnū similiter offeretis ad vesperam iuxta oēm ritū sacrificii matutini & libamentorū ei⁹ oblationē suauissimi odoris domio. Die āt sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos: & duas decimas simile oleo cōspersē in sacrificio: & liba q̄ rite fundūtur p singula sabbata in holocaustum sēpiternū. In calendis āt. i. in mensium exordiis offeretis holocaustū dño: vitulos de armento duos: arietem vnum: agnos āniculos septē immaculatos: & tres decimas simile oleo conspersē in sacrificio per singulos vitulos. & duas decimas simile oleo consperse per singulos arietes. & decimam decime simile ex oleo in sacrificio

oblatiões quas adducetis dño: agnos anni culos immaculatos duos p die in holocaustum assidue. ...

Transla. Chal.

Interp. chal.

oblatio quā offeretis corā dño. agnos anniculos immaculatos duos quottidie ī holocaustū sempiternū. Agnū vnū offeres mane: & agnū alterū offeres ad vesperā: & decimā partē triū satoꝝ simile pro munere que cōspersa sit oleo contusso: habēs quartā partem hin. holocaustū iuge ē qđ factū est in monte sinai: vt oblatio suscipiatur volūtarie corain dño. et libamen eius erit quarta pars hin per agnos singulos: in sanctuario libabitur libamine vini veteris corā dño. et alterū agnū offeres ad vesperā iuxta munus matutinū & iuxta libamen eius facies oblationē que suscipitur volūtarie corā dño. In die autē sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos: & duas decimas simile ɔsperse oleo pro munere & libamē eius: holocaustum est quod fit per singula sabbata preter iuge holocaustū & libamen eius. & in principijs mensium vestroꝝ offeretis holocaustū coram dño vitulos de bobus duos: arietez vnū: agnos anniculos immaculatos septem: et tres decimas simile cōsperse oleo pro munere per singulos vitulos: & duas decimas simile consperse oleo pro munere per arietem: & singulas decimas simile consperse oleo

לכבש האחד עלה ריח ניחח
אשה ליהוה׃ ונסכיהם חצי ההין
יהיה לפר ושלישת ההין לאיל
ורביעת ההין לכבש יין זאת עלת
חדש בחדשו לחדשי השנה׃
ושעיר עזים אחד לחטאת
ליהוה על עלת התמיד יעשה
ונסכו׃ ובחדש הראשון בארבעה
עשר יום לחדש פסח ליהוה׃
ובחמשה עשר יום לחדש הזה
חג שבעת ימים מצות יאכל׃
ביום הראשון מקרא קדש כל
מלאכת עבדה לא תעשו׃
והקרבתם אשה עלה ליהוה
פרים בני בקר שנים ואיל
אחד ושבעה כבשים בני שנה
תמימם יהיו לכם׃ ומנחתם
סלת בלולה בשמן שלשה
עשרנים לפר ושני עשרנים
לאיל תעשו׃ עשרון עשרון תעשה
לכבש האחד לשבעת הכבשים׃
ושעיר חטאת אחד לכפר
עליכם׃ מלבד עלת הבקר
אשר לעלת התמיד תעשו את
אלה׃ כאלה תעשו ליום
שבעת ימים לחם אשה ריח ניחח
ליהוה על עולת התמיד יעשה

p agnos singulos. Holocaustū suauissimi odoris atq; incensi est dño. Libamēta aūt vini q̄ per singulas fundēda sunt victimas: ista erūt. Media pars hin p singulos vitulos. tertia per arietē. q̄rta p agnū. Hoc erit holocaustū p oēs mēses q sibi anno vertēte succedūt. Hircꝰ quoq; offertur dño p pctīs in holocaustū sēpiternū cum libamētis suis. Mēse aūt primo q̄rtadecima die mensis phase domini erit: & quintadecima die solemnitas. Septē diebus vescentur azymis: q̄rū dies prima venerabilis & scā erit. Omne opus seruile non facietis in ea. Offeretisq; incensum holocaustum domino vitulos de armento duos: arietem vnum: agnos anniculos immaculatos septem: & sacrificia singulorum ex simila que conspsa sit oleo. tres decimas p singulos vitulos & duas decimas per arietem & decimā decime per agnos singulos .i. septem agnos: & hircum pro peccato vnum: vt expietur p vobis preter holocaustum matutinum quod semp offeretis. Ita facietis per singulos dies septē dierū in fomitē ignis & in odorē suauissimū domino: q surget de holocausto

agno vni. sacrificiū odorē suauitatis dño
τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί. θυσίαν ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ ἡ
libatione eoꝝ medietas hin erit vitulo
σπονδὴ αὐτῶν τὸ ἥμισυ τοῦ ἲν ἔσαι τῷ μόσχῳ τῷ
vni. ⁊ tertia ps hin erit arieti vni.
ἑνί. καὶ τὸ τρίτον τοῦ ἲν ἔσαι τῷ κριῷ τῷ ἑνί.
⁊ quarta ps hin erit agno vni vini.
καὶ τὸ τέταρτον τοῦ ἲν ἔσαι τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνὶ οἴνου.
hoc holocaustū mēsem de mēse in
τοῦτο τὸ ὁλοκαύτωμα μῆνα ἐκ μηνὸς εἰς τοὺς
mēses āni. ⁊ hircū e capris vnū
μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα
pro peccato dño: sup holocausto
περὶ ἁμαρτίας κυρίῳ, ἐπὶ τῆς ὁλοκαυτώσεως
sēpiterno fiet: ⁊ libatio eius.
τῆς διαπαντὸς ποιηθήσεται, καὶ ἡ σπονδὴ αὐτοῦ.
⁊ in mēse primo quarta ⁊ decima
καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
mēsis pascha dño. ⁊ quinta ⁊ decima
τοῦ μηνὸς πάσχα κυρίῳ. καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ
die mēsis huius celebrate festū: septē
ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τούτου ἑορτάσατε ἑορτήν, ἑπτὰ ἡ
dies azyma comedetis. ⁊ die prima ce
μέρας ἄζυμα ἔδεσθε. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ ἐ
lebris scā erit vobis. oē opus seruile
πίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν
nō facietis. ⁊ adducetis holocausta obla
οὐ ποιήσετε. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα κάρ
tionē dño vitulos e bobꝰ duos: arietē vnū:
πωμα κυρίῳ μόσχους ἐκ βοῶν δύο, κριὸν ἕνα,
septē agnos āniculos: imaculati erūt vobis. ⁊
ἑπτὰ ἀμνοὺς ἐνιαυσίους, ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν. καὶ
sacrificiū eoꝝ simila cōfecta in oleo:
θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαί
tres decime vitulo vni. ⁊ due
ῳ, τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο
decime arieti vni fiet: decimā
δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνὶ ποιηθήσεται, δέκατον
decimā facies agno vni: septē
δέκατον ποιήσεις τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί, τοῖς ἑπτὰ
agnis. ⁊ hircū ex capris vnū pro pec
ἀμνοῖς. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρ
cato ad ppitiādū pro vobis: p̄ter holocau
τίας ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώ
stū sēpiternū matutinū: qđ est holo
σεως τῆς διαπαντὸς τῆς πρωϊνῆς, ὅ ἐστιν ὁλοκαύ
caustū cōtinuitatis. hec sm̄ hec facie
τωμα ἐνδελεχισμοῦ. ταῦτα κατὰ ταῦτα ποιή
tis in septē dies: donū oblationē
σετε εἰς τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, δῶρον κάρπωμα
odorē suauitatis dño: in holocau
ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, ἐπὶ τοῦ ὁλοκαυτώμα
sto sēpiterno facies
τος τοῦ διαπαντὸς ποιήσεις

Exo. 10. c. Leuit. 23. a.

C

Transla. Chal.

לאמרא חד עלתא לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי׃ ונסכיהון פלגות הינא יהי
לתורא ותלתות הינא לדכרא ורבעות הינא לאמרא חמרא דא עלת ריש ירח
באתחדתותיה כן לכל רישי ירחי שתא׃ וצפיר בר עזין חד לחטאתא קדם יי על
עלת תדירא יתעבד ונסכיה׃ ובירחא קדמאה בארבעת עשרא יומא לירחא פסחא
קדם יי׃ ובחמשת עשרא יומא לירחא הדין חגא שבעה יומין פטיר יתאכל׃ ביומא
קדמאה מערע קדיש כל עבידת פולחן לא תעבדון׃ ותקרבון קורבנא עלתא קדם
יי תורין בני תורי תרין ודכרא חד ושבעה אמרין בני שנא שלמין יהון לכון׃ ומנחתהון
סולתא דפילא במשח תלתא עשרונין לתורא ותרין עשרונין לדכרא תעבדון׃ עשרונא
עשרונא תעביד לאמרא חד לשבעא אמרין׃ וצפירא דחטאתא חד לכפרא עליכון׃
בר מעלת צפרא די לעלת תדירא תעבדון ית אלין׃ כאלין תעבדון ליומא שבעא
יומין לחם קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי על עלת תדירא יתעבד

Interp. chal.

per singulos agnos. holocaustuʒ est: vt oblatio suscipiatur volūtarie corā dño. ⁊ libamē eoꝝ erit dimidia pars hin vini per singulos vitulos: ⁊ tertia pars hin per arietem: ⁊ quarta pars hin per singulos agnos: hoc est holocaustū exordij mensis in neomenia eius: sic erit per oēs kalendas mensiū anni. Et hircus de capris vnus pro peccato offeretur coram dño: preter iuge holocaustū ⁊ libamen eius. Et in mense primo quartadecima die mensis: phase erit coram dño. Et in quintadecima die mēsis huius solēnitas est: septē diebus azymū comedet. In die prima erit inuocatio sancta: omne opus seruile nō facietis. Offeretisq; oblationē holocausti corā dño vitulos de bobus duos ⁊ arietem vnū: et septē agnos anniculos: immaculati erūt vobis: ⁊ in munus eoꝝ tres decias simile cōsperse oleo p singulos vitulos ⁊ duas decias p arietē offeretis. singulas decimas offeretis p singulos agnos: similiter erit p septē agnos: ⁊ hircū pro pctō vnū ad ppiciandū p vobis: preter holocaustū matutinū qđ est holocaustū iuge facietis hec: sicut hec facietis per singulos dies septē dieb⁹. panis oblationis est q suscipitur volūtarie coram dño. preter holocaustū iuge

Primitiua heb.: שבע קרא היה לאך בקר קרב קרא לאך עשה קרב שנה כלל שנה שעיר עזז כפר עלה תמד עשה תמם היה רוע נוח

Primitiua chal.: עלה קבל רעה הוה ראש חדת עזז אחד עבד רבע תנן אכל ערע קרב עלה הוה פיל עבד כבל רעה

libatione eius. ⁊ dies septima celebris
τὴν σπονδὴν αὐτοῦ. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ
scā erit vobis. oē opus seruile nō facie
ἁγία ἔσαι ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιή
tis in ea. ⁊ die nouorū: qn̄ ob
σετε ἐν αὐτῇ. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῶν νέων, ὅταν προ
tuleritis sacrificiū nouū dño hebdomadaꝝ:
σφέρητε θυσίαν νέαν τῷ κυρίῳ τῶν ἑβδομάδων,
celebris scā erit vobis. oē opꝰ seruile
ἐπίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν
nō facietis. ⁊ adducetis holocausta in
οὐ ποιήσετε. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα εἰς
odorē suauitatis dño: vitulos e bobꝰ duos: ⁊
ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ, μόσχους ἐκ βοῶν δύο, καὶ
arietē vnū: septē agnos āniculos īmaculatos. sa
κριὸν ἕνα, ἑπτὰ ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἀμώμους. ἡ θυ
crificiū eoꝝ simila cōfecta in oleo.
σία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ.
tres decime vitulo vni: ⁊ due deci
τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο δέκα
me arieti vni: decima decima a
τα τῷ κριῷ τῷ ἑνί, δέκατον δέκατον τῷ ἀμ
gno vni: septē agnis. ⁊ hircū
νῷ τῷ ἑνί, τοῖς ἑπτὰ ἀμνοῖς. καὶ χίμαρον
e capris vnū pro peccato: ad expiādū pro
ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι πε
vobis: p̄ter holocaustū sēpiter
ρὶ ὑμῶν, πλὴν τοῦ ὁλοκαυτώματος τοῦ διαπαν
nū. ⁊ sacrificiū eoꝝ facietis mihi. im
τός. καὶ τὴν θυσίαν αὐτῶν ποιήσετέ μοι. ἄμω
maculati erūt vobis ⁊ libatiōes eoꝝ.
μοι ἔσονται ὑμῖν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. Ca. 29.
⁊ mēse septimo: pma mē
Ε καὶ τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, μιᾷ τοῦ μη
sis: celebris scā erit vobis: oē opus ser
νός, ἐπίκλητος ἁγία ἔσαι ὑμῖν, πᾶν ἔργον λα
uile nō facietis: dies significatiōis erit vo
τρευτὸν οὐ ποιήσετε, ἡμέρα σημασίας ἔσαι ὑ
bis. ⁊ facietis holocausta in odorē
μῖν. καὶ ποιήσετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν
suauitatis dño: vitulū vnū e bobꝰ: arietē vnū:
εὐωδίας κυρίῳ, μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα,
agnos āniculos septē imaculatos. sacrificiū eo
ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτὰ ἀμώμους. ἡ θυσία αὐ
rū simila cōfecta in oleo. tres
τῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ. τρία
decime vitulo vni: ⁊ due decime
δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο δέκατα
arieti vni: decima agno vni:
τῷ κριῷ τῷ ἑνί, δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί,
septē agnis.
τοῖς ἑπτὰ ἀμνοῖς.

D

A

& de libatiōibus singulorū. Dies quoq; septimus celeberrimus & sanctus erit vobis. Oē opus seruile nō facietis in eo. Dies etiā primitiuorū qn̄ offeretis nouas fruges dño expletis hebdomadibus: venerabilis & sancta erit. Omne opus seruile non facietis in ea. Offeretisq; holocaustum in odorē suauissimū dño vitulos de armento duos: arietem vnū: agnos anniculos īmaculatos septē. atq; in sacrificiis eorū simile oleo cōspse tres decimas p singulos vitulos per arietes duos: per agnos decimam decime qui simul sunt agni septem. hircum quoq; qui mactatur p expiatiōe p̄ter holocaustū sēpiternū & libā eius. Immaculata offeretis omnia cum libationibus suis. Ca. 29.

Mensis etiam septimi prima dies venerabilis & sancta erit vobis. Omne opus seruile non facietis in ea: quia dies clangoris ē & tubarū. Offeretisq; holocaustum in odorē suauissimum dño vitulū de armento vnum: & arietē vnū: & agnos anniculos immaculatos septē. & in sacrificiis eorū simile oleo conspersē tres decimas per singulos vitulos: duas decimas per arietem: vnam decimam per agnum. qui simul sunt agni septem.

ונסכו׃ וביום השביעי מקרא
קדש יהיה לכם כל מלאכת
עבדה לא תעשו׃ וביום הבכורים
בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה
בשבעתיכם מקרא קדש יהיה
לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו׃
והקרבתם עולה לריח ניחח
ליהוה פרים בני בקר שנים
איל אחד שבעה כבשים בני
שנה׃ ומנחתם סלת בלולה בשמן
שלשה עשרנים לפר האחד
שני עשרנים לאיל האחד׃ עשרון
עשרון לכבש האחד לשבעת
הכבשים׃ שעיר עזים אחד
לכפר עליכם׃ מלבד עלת התמיד
ומנחתו תעשו תמימם יהיו
לכם ונסכיהם׃ ובחדש

Ca. xxix.

השביעי באחד לחדש מקרא קדש
יהיה לכם כל מלאכת עבדה לא
תעשו יום תרועה יהיה לכם׃
ועשיתם עלה לריח ניחח
ליהוה פר בן בקר אחד איל
אחד כבשים בני שנה שבעה
תמימם׃ ומנחתם סלת בלולה
בשמן שלשה עשרנים לפר שני
עשרנים לאיל׃ ועשרון אחד
לכבש האחד לשבעת הכבשים׃

Primitiua heb.: שבע קרא היה לאך בכר קרב קרא לאך עשה קרב שנה בלל שנה שער עזז כפר עלה תמד עשה תמם היה רוע נוח

Transla. Chal.

ונסכה׃ וביומא שביעאה מערע קדיש יהא לכון כל עבידת פולחן לא תעבדון׃
וביומא דבכוריא בקרוביכון מנחתא חדתא קדם יי בעצרתכון מערע קדיש יהא לכון
כל עבידת פולחן לא תעבדון׃ ותקרבון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תורין
בני תורי תרין דכרא חד שבעא אמרין בני שנא׃ ומנחתהון סולתא דפילא במשח
תלתא עשרונין לתורא חד תרין עשרונין לדכרא חד׃ עשרונא עשרונא לאמרא
חד כן לשבעא אמרין׃ צפיר בר עזין חד לכפרא עליכון׃ בר מעלת תדירא ומנחתיה
תעבדון שלמין יהון לכון ונסכיהון׃ Ca. xxix.
ובירחא שביעאה בחד לירחא מערע קדיש יהא לכון כל עבידת פולחן לא תעבדון יום יבבא יהי לכון׃
ותעבדון עלתא לאתקבלא ברעוא קדם יי תור בר תורי חד דכר חד אמרין בני שנא
שבעא שלמין׃ ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא עשרונין לתורא תרין
עשרונין לדכרא׃ ועשרונא חד לאמרא חד לשבעא אמרין׃

Interp. chal.

et libamen eius fiet. Et in die septimo inuocatio sancta erit vobis: omne opus seruile nō facietis. In die autē primitiuoꝝ quando offeretis munus nouuʒ coram domino in expletione hebdomadarū vestraruʒ inuocatio sancta erit vobis: omne opus seruile non facietis: ⁊ offeretis holocaustū vt suscipiatur voluntarie coram dño vitulos de bobus duos ⁊ arietē vnū et septem agnos anniculos: ⁊ pro munere eoruʒ tres decimas simile per singulos vitulos ⁊ duas decimas per singulos arietes ⁊ singulas decimas p singulos agnos: sic fiet per septē agnos: hircū de capris vnū: ad ppiciandū p vobis: p̄ter holocaustū iuge ⁊ munꝰ eius offeretis: īmaculati erūt vobis: ⁊ libamina eoꝝ.

Et in mense septimo in pma die mēsis Ca. 29. inuocatio scta erit vobis: oē opus seruile nō facietis: dies clāgoris erit vobis. Facietisq; holocaustū vt suscipiat volūtarie corā dño vitulū de bobus vnuʒ arietem vnū: agnos anniculos īmaculatos septem et in munere eorum simile consperse oleo tres decimas per vitulum vnum: duas decimas per arietem: et singulas decimas per singulos agnos: sic facietis per septem agnos.

Primitiua chal.: ערע הוה חדה קרב אחד פיל עזז עלה עבד הוה

Tex. Heb.

ושעיר עזים אחד חטאת לכפר
עליכם: מלבד עלת החדש
ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה
ונסכיהם כמשפטם לריח ניחח
אשה ליהוה: ובעשור לחדש
השביעי הזה מקרא קדש יהיה
לכם ועניתם את נפשתיכם כל
מלאכה לא תעשו: והקרבתם
עלה ליהוה ריח ניחח פר בן בקר
אחד איל אחד כבשים בני
שנה שבעה תמימם יהיו לכם:
ומנחתם סלת בלולה בשמן
שלשה עשרנים לפר שני
עשרנים לאיל האחד: עשרון
עשרון לכבש האחד לשבעת
הכבשים: שעיר עזים אחד
חטאת מלבד חטאת הכפרים
ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם:
ובחמשה עשר יום לחדש השביעי
מקרא קדש יהיה לכם כל מלאכת
עבדה לא תעשו וחגתם חג
ליהוה שבעת ימים: והקרבתם
עלה אשה ריח ניחח ליהוה
פרים בני בקר שלשה עשר אילם
שנים כבשים בני שנה ארבעה
עשר תמימם יהיו: ומנחתם
סלת בלולה בשמן שלשה

Primitiua heb.: שפט · עשר · שבע קרא היה · ענה · לאך עשה · קרב · תמם היה · בלל · שנה · שער · בדד · עלה תמד · חגג · יום · אש נוח · שנה רבע

Trāsla. B. Hiero.

& hircū p pctō q offertur in expiatione populi: preter holocaustum calendarum cū sacrificiis suis: & holocaustū sempiternum cū libatiōibus solitis eisdē cerimōiis offeretis i odorē suauissimū incēsū dño. Decima quoqz dies mēsis huius septimi erit vobis scta atqz venerabilis: & affligetis aias vras. Oē opus seruile nō facietis in ea. Offeretisqz holocaustū dño in odorē suauissimū vitulū de armēto vnū. arietē vnū. agnos ānicu los immaculatos septē. & in sacrificiis eorū simile oleo consperse tres decimas per singulos vitulos. duas decimas per arietem. decimam decime per agnos singulos qui sunt simul septem agni: & hircum p pctō absqz his q̄ offerri pro delicto solēt in expiationē & holocaustū sēpiternū in sacrificio & libaminibus eorū. Quītadecima vero die mēsis septimi q̄ vobis scta erit atqz venerabilis: oē opus seruile nō facietis in ea: sed celebrabitis solēnitatē dño septē diebus. Offeretisqz holocaustū in odorem suauissimum dño vitulos de armēto tredecim: arietes duos: agnos āniculos immaculatos quattuordecim: & in libamentis eorum simile oleo consperse tres

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

et hircū e capris vnū pro peccato: ad propitiādū pro vobis: pter holocausta
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν, πλὴν τῶν ὁλοκαυτωμάτων
nouilunij. et sacrificia eorū: et libatiōes
τῆς νουμηνίας. καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ
eorū scdm cōsuetudinē eorū in odorē suauitatis dño.
αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ.
et decima mēsis huius: celebris scta erit vobis. et affligetis
καὶ τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου, ἐπίκλητος ἁγία ἔσται ὑμῖν. καὶ κακώσετε τὰς
aias vras: et oē opus nō facietis: et
ψυχὰς ὑμῶν, καὶ πᾶν ἔργον οὐ ποιήσετε, καὶ
offeretis holocausta in odorē suauitatis
προσοίσετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας
oblationē dño: vitulū vnū e bobus: arietē vnū:
κάρπωμα κυρίῳ, μόσχον ἕνα ἐκ βοῶν, κριὸν ἕνα,
agnos āniculos septē: imaculati erūt vobis.
ἀμνοὺς ἐνιαυσίους ἑπτά, ἄμωμοι ἔσονται ὑμῖν.
sacrificiū eorū simila cōfecta in oleo.
ἡ θυσία αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ.
tres decime vitulo vni: et due
τρία δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, καὶ δύο
decime arieti vni: decima decima
δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί, δέκατον δέκατον τῷ
agno vni: in septē agnos. et hircū
ἀμνῷ τῷ ἑνί, εἰς τοὺς ἑπτὰ ἀμνούς. καὶ χίμαρον
e capris vnū pro peccato ad ppitiādū pro vobis: pter id qd pro peccato expiationis:
ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν, πλὴν τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας τῆς ἐξιλάσεως,
et holocaustū sēpiternū. sacrificiū eius: et libatio eius iuxta cōsuetudinē oblatio dño.
καὶ ἡ ὁλοκαύτωσις ἡ διαπαντός. ἡ θυσία αὐτῆς, καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῆς κατὰ τὴν σύγκρισιν κάρπωμα κυρίῳ.
et quītadecima die mēsis septimi huius celebris scta erit vobis. oē opus seruile nō facietis:
καὶ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου τούτου ἐπίκλητος ἁγία ἔσται ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε,
et festiuate eā festiuitatē dño septē dies. et adducetis holocausta
καὶ ἑορτάσατε αὐτὴν ἑορτὴν κυρίῳ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ προσάξετε ὁλοκαυτώματα
oblationē in odorē suauitatis dño die prima vitulos e bob' tredecim: arietes duos: agnos
κάρπωμα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας κυρίῳ τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ μόσχους ἐκ βοῶν δεκατρεῖς, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς
anniculos quattuordecim: imaculati erūt. sacrificia eorū simila cōfecta in oleo tres
ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας, ἄμωμοι ἔσονται. αἱ θυσίαι αὐτῶν σεμίδαλις ἀναπεποιημένη ἐν ἐλαίῳ τρία

B

Primitiua chal.

עז עלה · חזה · ערע הוה ענה · עבד קרב · אחד · עבד חגג כל · רעה רבע הוה · כהל

Interp. chal.

Et hircū de capris vnū pro peccato ad propiciandū pro vobis: preter holocaustū kalendarū et munus ei' et holocaustū iuge et munus eius: et libamina eorū sicē eis conuenit: vt oblatio suscipiat volūtarie corā dño. Et in decima die mēsis hui' septimi inuocatio sancta erit vobis: affligetisqz aias vras: oē opus seruile nō facietis. et offeretis holocaustū corā dño: vt suscipiat volūtarie: vitulū de bobus vnū: arietem vnū: agnos anniculos septē: imaculati erunt vobis: et in munere eorū tres decimas simile consperse oleo per vitulum vnū: duas decimas p arietē vnū: et singulas decimas per singulos agnos. sic fiet per septē agnos: hircum de capris vnum pro peccato absqz sacrificio qd offertur pro peccato in expiationib': et holocaustū sempiternū et munus eius et libamina eorū. Et in quintadecima die mēsis septimi inuocatio sancta erit vobis: omne opus seruile nō facietis: et celebrabitis solēnitatem corā dño septē diebus. Et offeretis holocaustū oblationis quod suscipitur volūtarie corā dño: vitulos de bobus tredecim: arietes duos: agnos anniculos quattuordecim: immaculati erunt. Et in munere eorum tres decimas simile consperse oleo

Transla. Chal.

וצפיר בר עזי חד חטאתא לכפרא עליכון: בר מעלת ירחא ומנחתה ועלתא תדירא
ומנחתה ונסכיהון כד חזי להון לאתקבלא ברעוא קורבנא קדם יי: ובעשר יומא
לירחא שביעאה הדין מערע קדיש יהי לכון ותענון ית נפשתיכון כל עבידת
פולחנא לא תעבדון: ותקרבון עלתא קדם יי לאתקבלא ברעוא תור בר תורי חד
דכר חד אמרין בני שנה שבעא שלמין יהון לכון: ומנחתהון סלתא דפילא במשח
תלתא עשרונין לתורא תרין עשרונין לדכרא חד: עשרונא עשרונא לאמרא חד כן
לשבעה אמרין: צפיר בר עזין חד לחטאתא בר מחטאתא דכפוריא ועלתא תדירא
ומנחתה ונסכיהון: ובחמשה עשרא יומא לירחא שביעאה מערע קדיש יהי לכון כל
עבידת פולחנא לא תעבדון ותחגון חגא קדם יי שבעה יומין: ותקרבון עלתא קורבן
דמתקבל ברעוא קדם יי תורין בני תורי תלתא עשר דכרין תרין אמרין בני שנה
ארבעה עשר שלמין יהון: ומנחתהון סולתא דפילא במשח תלתא

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

decime vitulo vni: trib' et decē
δέκατα τῷ μόσχῳ τῷ ἑνί, τοῖς τρεισκαίδεκα
vitulis: et due decime arieti vni: sup
μόσχοις, καὶ δύο δέκατα τῷ κριῷ τῷ ἑνί, ἐπὶ τοὺς
duos arietes: et decima decima agno vni:
δύο κριούς, καὶ δέκατον δέκατον τῷ ἀμνῷ τῷ ἑνί,
sup quattuordeci agnos. et hircū e capris vnū p peccato: pter holocaustū
ἐπὶ τοὺς δεκατέσσαρας ἀμνούς. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως
sempiternū. sacrificia eorū: et libatiões eorū.
τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν, καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.
et die secūda vitulos e bob' duodeci: arietes duos: agnos āniculos quattuordeci
καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ μόσχους ἐκ βοῶν δώδεκα, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας
imaculatos. sacrificiū eorū et libatio eorū
ἀμώμους. ἡ θυσία αὐτῶν καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῶν τοῖς
vitulis et arietib' et agnis: iuxta
μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ
numerū eorū scdm cōsuetudinē eorū. et
ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ
hircū e capris vnū p pctō: pter
χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν
holocaustū sempiternū. sacrificia eorū
τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν
et libamina eorū. die tercia
καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ
vitulos quattuordeci: arietes duos: agnos ānniculos quattuordeci imaculatos. sacrificiū eorū
μόσχους δεκατέσσαρας, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους. ἡ θυσία αὐτῶν
et libatio eorū vitulis et arietibus
καὶ ἡ σπονδὴ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς
et agnis: iuxta numerū eorū scdm cōsuetudinē eorū.
καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν.
et hircū e capris vnū pro peccato: pter holocaustū sēpiternū. sacrificia eorū et libatiões eorū.
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.
die quarta vitulos decē: arietes duos: agnos āniculos quattuordecim imaculatos. sacrificia eorū et libatiões eorū
τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ μόσχους δέκα, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν
vitulis et arietib' et agnis: iuxta numerū eorū scdm cōsuetudinē eorū. et hircū e capris vnū pro peccato: pter holocaustū
τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς
sēpiternū. sacrificia eorū et
διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ

C

Trāsla. B. Hiero.

decimas per vitulos singulos qui sunt simul vituli tredecim: & duas decimas arieti vni idest simul arietibus duobus: & decimā decime agnis singulis qui sunt simul agni quattuordecim: & hircum pro peccato absqz holocausto sempiterno & sacrificio & libamine eius. In die altero offeretis vitulos de armento duodecim: arietes duos: agnos anniculos imaculatos quattuordecī: sacrificiaqz & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircum pro peccato absqz holocausto sempiterno sacrificioqz & libamine eius. Die tertio offeretis vitulos vndecim: arietes duos: agnos anniculos immaculatos quattuordecim: sacrificiaqz & libamina singulorū per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircum pro peccato absqz holocausto sēpiterno sacrificioqz & libamine eius. Die quarto offeretis vitulos decem: arietes duos: agnos āniculos imaculatos quattuordecī sacrificiaqz & libamina sigulorū p vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircū pro pctō absqz holocausto sempiterno sacrificioqz eius

Tex. Heb.

עשרנים לפר האחד לשלשה
עשר פרים שני עשרנים לאיל
האחד לשני האילם: ועשרון
עשרון לכבש האחד לארבעה
עשר כבשים: ושעיר עזים אחד
חטאת מלבד עלת התמיד
מנחתה ונסכה: וביום השני פרים
בני בקר שנים עשר אילם שנים
כבשים בני שנה ארבעה עשר
תמימם: ומנחתם ונסכיהם
לפרים לאילם ולכבשים
במספרם כמשפט: ושעיר עזים
אחד חטאת מלבד עלת התמיד
ומנחתה ונסכיהם: וביום
השלישי פרים עשתי עשר
אילם שנים כבשים בני שנה
ארבעה עשר תמימם: ומנחתם
ונסכיהם לפרים לאילם
ולכבשים במספרם כמשפט:
ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכה: וביום
הרביעי פרים עשרה אילם
שנים כבשים בני שנה ארבעה
עשר תמימם: מנחתם ונסכיהם
לפרים לאילם ולכבשים במספרם
כמשפט: ושעיר עזים אחד
חטאת מלבד עלת התמיד מנחתה

Primitiua heb.: שנה · ספר שפט · בדד עלה תמד · שלש · תמם · שער · רבע

Transla. Chal.

עשרונין לתורא חד לתלתא עשר תורין תרין עשרונין לדיכרא חד לתרין דכרין:
ועשרונא עשרונא לאימרא חד לארבעה עשר אימרין: וצפיר בר עזין חד חטאתא
בר מעלת תדירא מנחתה ונסכה: וביומא תנינא תורין בני תורי תרי עשר דכרין
תרין אמרין בני שנה ארבעה עשר שלמין: ומנחתהון ונסכיהון לתורי לדיכרי ולאמרי
במניניהון כד חזי: וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכיהון:
וביומא תליתאה תורין חד עשר דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעה עשר שלמין:
ומנחתהון ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי במניניהון כד חזי: וצפיר חטאתא חד
בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכה: וביומא רביעאה תורין עשרא דכרין תרין אמרין
בני שנה ארבעה עשר שלמין: ומנחתהון ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי במניניהון
כד חזי: וצפיר בר עזין חד חטאתא בר מעלת תדירא מנחתה

Interp. chal.

per vnūquemqz vitulum tredecim vitulorum: duas decimas per vnūquēqz arietem duorum arietum: et singulas decias p vnūquēqz agnū quattuordeci agnorū: et hircū de capris vnū pro pctō: pter holocaustū iuge et mun' eius et libamē eius. Et i die scdo offeretis vitulos de bobus duodeci: arietes duos: agnos anniculos imaculatos quattuordeci. Et munera eorū et libamina eorū p vitulos et p arietes et p agnos sicē decet iuxta numerū eorū: et hircū de capris vnū p pctō: preter holocaustū sempiternū et mun' ei' et libamina eorū. Et in die tertio offeretis vitulos de bobus vndeci: arietes duos: agnos āniculos imaculatos quattuordeci: et mun' eorū et libamia eorū p vitulos et p arietes et p agnos sicē decet iux numerū eorū: et hircū p pctō vnū: absqz iugi holocausto et munere ei' et libamie eius. In die autē quarto offeretis vitulos decem: arietes duos: agnos anniculos imaculatos quattuordecim: et munus eorū et libamina eorū per vitulos et per arietes et p agnos sicut decet iuxta numerū eorū: et hircū de capris vnū pro peccato: absqz iugi holocausto et munere eius

Primitiua chal.: עז · תנה · מנה חטא עלה · רבע

ונסכה: וביום החמישי פרים
תשעה אילם שנים כבשים בני
שנה ארבעה עשר תמימם:
ומנחתם ונסכיהם לפרים לאילם
ולכבשים במספרם כמשפט:
ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכה: וביום
הששי פרים שמנה אילם שנים
כבשים בני שנה ארבעה עשר
תמימם: ומנחתם ונסכיהם
לפרים לאילם ולכבשים
במספרם כמשפט: ושעיר
חטאת אחד מלבד עלת התמיד
מנחתה ונסכיה: וביום השביעי
פרים שבעה אילם שנים
כבשים בני שנה ארבעה עשר
תמימם: ומנחתם ונסכהם לפרים
לאילם ולכבשים במספרם
כמשפטם: ושעיר חטאת
אחד מלבד עלת התמיד מנחתה
ונסכה: ביום השמיני עצרת תהיה
לכם כל מלאכת עבדה לא תעשו:
והקרבתם עלה אשה ריח ניחח
ליהוה פר אחד איל אחד
כבשים בני שנה שבעה
תמימם: מנחתם ונסכיהם לפר
לאיל ולכבשים במספרם כמשפטם:

חמש | שנה | רבע | עלה תמד | שבע | שמן היה | לא עשה | קרב נוח | ספר שפט

&& libamine. Die quīto offeretis vitulos nouē: arietes duos: agnos anniculos immaculatos q̄ttuordecim: sacrificiaq3 & libamina singulorum p vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircū pro pctō absq3 holocausto sēpiterno sacrificioq3 eius & libamie. Die sexto offeretis vitulos octo: arietes duos: agnos āniculos immaculatos quattuordecim sacrificiaq3 & libamina singulorum per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircum pro pctō absq3 holocausto sempiterno sacrificioq3 eius & libamine. Die septimo offeretis vitulos septem: & arietes duos: agnos āniculos immaculatos quattuordecim: sacrificiaq3 & libamina singulorū p vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis: & hircū pro peccato absq3 holocausto sempiterno sacrificioq3 eius & libamine. Die octauo qui est celeberrimus omne opus seruile non facietis offerētes holocaustū in odorem suauissimū domino: vitulum vnū arietem vnum: agnos āniculos immaculatos septem: sacrificiaq3 & libamina singulorū per vitulos & arietes & agnos rite celebrabitis:

libatiões eoꝝ. die quinta vitulos nouē:
σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ τῇ πέμπτῃ μόσχους ἐννέα,
arietes duos: agnos āniculos quattuordeci imaculatos
κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους
sacrificia eoꝝ τ libatiões eoꝝ vitulis
αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις
τ arietib⁹ τ agnis: iuxta nūerū eo
καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐ-
rū scdm cōsuetudinē eoꝝ. τ hircū e ca-
τῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰ-
pris p pctō: pter holocaustū
γῶν περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς
sempiternū. sacrificia eoꝝ τ libatiões eoꝝ.
διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν.
die sexta vitulos octo: arietes duos: ag-
τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ μόσχους ὀκτώ, κριοὺς δύο, ἀμ-
nos āniculos quattuordeci imaculatos. sacrificia
νοὺς ἐνιαυσίους δεκατέσσαρας ἀμώμους. αἱ θυσίαι
eoꝝ τ libatiões eoꝝ vitulis: τ
αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις, καὶ τοῖς
arietib⁹: τ agnis: iuxta numeꝝ eoꝝ scdm
κριοῖς, καὶ τοῖς ἀμνοῖς, κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ
cōsuetudinē eoꝝ. τ hircū e capris vnū
τὴν σύγκρισιν αὐτῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα
p pctō: pter holocaustū sempi-
περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαν-
ternū. sacrificia eoꝝ τ libatiões eoꝝ. die
τός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ
septima vitulos septē: arietes duos: agnos ānicu-
τῇ ἑβδόμῃ μόσχους ἑπτά, κριοὺς δύο, ἀμνοὺς ἐνιαυσί-
los q̄ttuordeci imaculatos: sacrificia eoꝝ τ
ους δεκατέσσαρας ἀμώμους. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ
libatiões eoꝝ vitulis τ arietib⁹ τ ag-
σπονδαὶ αὐτῶν τοῖς μόσχοις καὶ τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς ἀμ-
nis: iuxta numerū eoꝝ scdm cōsuetudinē eo
νοῖς, κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐ-
rū. τ hircū e capris vnū p pctō: pter
τῶν. καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν
holocaustū sempiternū. sacrificia eoꝝ
τῆς ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν
τ libatiões eoꝝ. die octauo cant⁹ erit
καὶ αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξόδιον ἔσται
vobis. oē op⁹ seruile nō facietis in eo. τ
ὑμῖν. πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε ἐν αὐτῇ. καὶ
offeretis holocausta in odorē suauitatis obla
προσάξετε ὁλοκαυτώματα εἰς ὀσμὴν εὐωδίας καρ-
tiones dño: vitulū vnū: arietē vnū: agnos āni-
πώματα κυρίῳ, μόσχον ἕνα, κριὸν ἕνα, ἀμνοὺς ἐνιαυ-
culos septē imaculatos. sacrificia eoꝝ τ libatio
σίους ἑπτὰ ἀμώμους. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ αἱ σπον-
nes eoꝝ vitulo τ arieti τ agnis:
δαὶ αὐτῶν τῷ μόσχῳ καὶ τῷ κριῷ καὶ τοῖς ἀμνοῖς,
iuxta numerū eoꝝ scdm cōsuetudinē eoꝝ
κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν κατὰ τὴν σύγκρισιν αὐτῶν,

Transla.Chal.

ונסכה: וביומא חמישאה תורין תשעה דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעה עשר שלמין
ומנחתהון ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי במנינהון כד חזי: וצפיר חטאתא חד
בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכה: וביומא שתיתאה תורין תמניא דכרין תרין אמרין
בני שנה ארבעה עשר שלמין: ומנחתהון ונסכיהון לתורי לדכרי ולאמרי במנינהון
כד חזי: וצפיר חטאתא חד בר מעלת תדירא מנחתה ונסכהא: וביומא שביעאה תורין
שבעה דכרין תרין אמרין בני שנה ארבעה עשר שלמין: ומנחתהון ונסכיהון לתורי
לדכרי ולאמרי במנינהון כד חזי: וצפירא חטאתא חד בר מעלת תדירא
מנחתה ונסכה: ביומא תמינאה כנישין תהון לכון כל עבידת פלחן לא תעבדון:
ותקרבון עלתא קורבן דמתקבל ברעוא קדם יי תור חד דכר חד אמרין בני שנה
שבעה שלמין: מנחתהון ונסכיהון לתורא לדכרא ולאמריא במנינהון כד חזי:

Pritiua chal.

שוית תמנא | רבע | סנה חזה עלה | היה עבד קרב | קבל רעה אחד

Interp. chal.

et libamine ei⁹. Et in die q̄nto offeretis vitulos nouē arietes duos: agnos āniculos imaclatos q̄ttuordeci: et mun⁹ eoꝝ τ libamina eoꝝ p vitulos τ p arietes τ p agnos sicꝫ decet iuxta nūerū eoꝝ: τ hircū vnū p pctō: absq3 iugi holocausto τ munere ei⁹ τ libamine eius. Et in die sexto vitulos octo: arietes duos: agnos āniculos imaculatos q̄ttuordeci: τ mun⁹ eoꝝ τ libamina eoꝝ p vitulos τ per arietes τ p agnos sicꝫ decet iuxta numerū eoꝝ: τ hircū vnū pro peccato: absq3 iugi holocausto τ munere eius τ libamine eius. Et in die septimo vitulos septē: arietes duos: agnos āniculos imaculatos q̄ttuordeci: τ mun⁹ eoꝝ τ libamina eoꝝ p vitulos τ p arietes τ p agnos sicꝫ decet iux nūeꝝ eoꝝ: τ hircū vnū p pctō: absq3 iugi holocausto τ munere ei⁹ τ libamine eius. In die octauo collecte erūt vobis: oē opus seruile nō facietis: τ offeretis holocaustū in oblationē que suscipit volūtarie coram dño: vitulū vnū: arietē vnū: agnos āniculos immaculatos septem: et munus eoꝝ τ libamina eoꝝ per vitulū τ per arietē et per agnum sicut decet iuxta numerum eorum:

τ hircū e capris vnū p pctō: pter
καὶ χίμαρον ἐξ αἰγῶν ἕνα περὶ ἁμαρτίας, πλὴν τῆς
holocaustū sempiternū. sacrificia eoꝝ τ
ὁλοκαυτώσεως τῆς διαπαντός. αἱ θυσίαι αὐτῶν καὶ
libatiões eoꝝ. hec facietis dño in festiui
αἱ σπονδαὶ αὐτῶν. ταῦτα ποιήσετε κυρίῳ ἐν ταῖς ἑορ-
tatib⁹ vfis: pter vota vfa. τ volūtaria ve
ταῖς ὑμῶν, πλὴν τῶν εὐχῶν ὑμῶν. καὶ τὰ ἑκούσια ὑ-
stra τ holocausta vfa τ sacrificia vfa
μῶν καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν καὶ τὰς θυσίας ὑμῶν
τ libatiões vfas τ salutaria vfa.
καὶ τὰς σπονδὰς ὑμῶν καὶ τὰ σωτήρια ὑμῶν. Ca.30.
Et locut⁹ ē moyses filijs isrl' iuxta oia
καὶ ἐλάλησε μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ κατὰ πάν-
q̄cūq3 mādauit dñs moysi. τ locut⁹ ē moy-
τα ὅσα ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐλάλησε μωυ-
ses ad pncipes tribuū filioꝝ israel: di-
σῆς πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν υἱῶν ἰσραὴλ, λέ-
cens: hoc vbū qđ pcepit dñs. hō hō si voue-
γων, τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ συνέταξε κύριος. ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐὰν εὔξη-
rit votū dño: aut iurauerit iuramētū: aut determinaue
ται εὐχὴν κυρίῳ, ἢ ὀμόσῃ ὅρκον, ἢ ὁρίσηται ὁρισμῷ περὶ
rit determiatiōe p aia sua: nō faciet irritū vbū suū: oia
τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, οὐ βεβηλώσει τὸ ῥῆμα αὐτοῦ, πάντα
q̄cūq3 exierint de ore eius faciet. si āt mulier
ὅσα ἐὰν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ποιήσει. ἐὰν δὲ γυνὴ
vouerit votū dño: aut determiauerit determiatōeꝫ i domo pa
εὔξηται εὐχὴν κυρίῳ, ἢ ὁρίσηται ὁρισμὸν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πα-
tris sui in iuuētute sua: τ audierit pr ei⁹
τρὸς αὐτῆς ἐν τῇ νεότητι αὐτῆς, καὶ ἀκούσῃ ὁ πατὴρ αὐ-
vota eius: τ determiatiões eius: q̄s de-
τῆς τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς ὁρισμοὺς αὐτῆς, οὓς ὡρί-
terminauit de aia sua: τ tacuerit
σατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ ὁ
pr eius: τ cōstabūt oia vota ei⁹: τ
πατὴρ αὐτῆς, καὶ στήσονται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς, καὶ
oēs determiatiōes ei⁹ q̄s determiauit de ani
πάντες οἱ ὁρισμοὶ αὐτῆς οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυ-
ma sua: manebūt ei. si āt renuēs renuerit
χῆς αὐτῆς, μενοῦσιν αὐτῇ. ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ ὁ
pr ei⁹: q̄ die audierit vota ei⁹: τ
πατὴρ αὐτῆς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς
determiatiōes ei⁹: q̄s determiauit de aia sua.
ὁρισμοὺς αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς.
nō cōstabūt. τ dñs mūdabit eā: q2 renuit pr eius.
οὐ στήσονται. καὶ κύριος καθαριεῖ αὐτήν, ὅτι ἀνένευσεν ὁ πατὴρ αὐτῆς.
si vo nupta fuerit viro: τ vota eius sup eā iux
ἐὰν δὲ γενομένη γένηται ἀνδρί, καὶ αἱ εὐχαὶ αὐτῆς ἐπ᾽ αὐτὴν κα-
ta distinctiōeꝫ labioꝝ eius: q̄cūq3 determiauit de
τὰ τὴν διαστολὴν τῶν χειλέων αὐτῆς, ὅσα ὡρίσατο κατὰ τῆς
aia sua: τ audierit vir eius: τ tacuerit
ψυχῆς αὐτῆς, καὶ ἀκούσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ
ei: q̄ die audierit: τ sic cōstabūt oia
αὐτῇ, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, καὶ οὕτως στήσονται πᾶσαι αἱ

& hircum pro peccato absq3 holocausto sēpiterno sacrificioq3 eius & libamine. Hec offeretis dño in solēnitatibus vestris preter vota & oblatiões spōtaneas in holocausto: ī sacrificio: in libamine & in hostiis pacificis.

Narrauitq3 Ca.30. moyses filiis israel omnia que ei dominus imperarat: & locutus est ad principes tribuum filiorum israel. Iste est sermo quem precepit dñs. Si quis virorum votū dño vouerit: aut se cōstrinxerit iuramēto: non faciet irritum verbū suū: sed oē qđ promisit implebit. Mulier si quippiā vouerit: & se cōstrīxerit iuramēto q̄ est in domo patris sui & in etate adhuc puellari: si cognouerit pr votū qđ pollicita ē & iuramētū quo obligauit aiam suā & tacuerit: voti rea erit. Quicqd pollicita ē & iurauit: ope cōplebit. Sin aūt statim vt audierit contradixerit pater: & vota & iuramēta eius irrita erunt: nec obnoxia tenebitur spōsioni: eo q contradixerit pater. Si maritū habuerit & vouerit aliquid: & semel de ore eius verbum egrediens aiam eius obligauerit iuramēto: quo die audierit vir & non contradixerit:

ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכה: אלה
תעשו ליהוה במועדיכם לבד
מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם
ולמנחתיכם ולנסכיכם ולשלמיכם:

Ca.xxx.

ויאמר משה אל בני
ישראל ככל אשר צוה יהוה את
משה: וידבר משה אל ראשי
המטות לבני ישראל לאמר זה
הדבר אשר צוה יהוה: איש כי
ידר נדר ליהוה או השבע שבעה
לאסר אסר על נפשו לא יחל
דברו ככל היצא מפיו יעשה:
ואשה כי תדר נדר ליהוה ואסרה
אסר בבית אביה בנעריה: ושמע
אביה את נדרה ואסרה אשר
אסרה על נפשה והחריש לה
אביה וקמו כל נדריה וכל אסר
אשר אסרה על נפשה יקום:
ואם הניא אביה אתה ביום
שמעו כל נדריה ואסריה אשר
אסרה על נפשה לא יקום ויהוה
יסלח לה כי הניא אביה אתה:
ואם היו תהיה לאיש ונדריה
עליה או מבטא שפתיה אשר
אסרה על נפשה: ושמע אישה
ביום שמעו והחריש לה וקמו

תמד | עוד | אמר | דבר | נטה | נדר שבע | חלל | פה עשה | אשה נדר | חרש | קום | נוא | סלח | היה | בטא שפה

Transl.Chal.

וצפירא דחטאתא חד בר מעלת תדירא ומנחתה ונסכה: אילין תעבדון קדם יי
במועדיכון בר מנדריכון ונדבתיכון לעלותכון ולמנחתיכון ולנסכיכון ולנכסת
קודשיכון: Ca.xxx. ואמר משה לבני ישראל ככל דפקיד יי ית משה:
ומליל משה עם רישי שבטיא לבני ישראל למימר דין פתגמא דפקיד יי:
גבר ארי ידר נדר קדם יי או יקיים קיים למיסר איסר על נפשיה לא יבטל
פתגמיה ככל דיפוק מפומיה יעביד: ואתתא ארי תדר נדר קדם יי ותיסר איסר בבית אבוהא
ברביותהא: וישמע אבוהא ית נדרה ואסרה דאסרת על נפשה וישתוק לה אבוהא
ויקומון כל נדרהא וכל אסרי דאסרת על נפשה יקומון: ואם אעדי אבוהא יתה
ביומא דשמע כל נדרהא ואסרהא דאסרת על נפשה לא יקומון ומן קדם יי ישתביק
לה ארי אעדי אבוהא יתה: ואם מהוה תהוי לגבר ונדרהא עלהא או פירוש
שפותהא דאסרת על נפשה: וישמע בעלה ביומא דשמע וישתוק לה ויקומון

Interp. chal.

et hircū p pctō vnū: absq3 iugi holocausto τ munere eius τ libamie ei⁹. Hec offeretis corā dño in solēnitatib⁹ vfis: pter vota vfa τ oblatiões spōtaneas vfas. in holocaustis vfis τ in munerib⁹ vfis τ in libaminibus vestris τ in hostijs sanctificatis vestris. Ca.30.

Et dixit moyses filijs israel iux oia q̄ pcepit dñs moysi. Locutusq3 ē moyses cū pncipib⁹ tribuū filioꝝ isrl: dicēs. Iste ē sermo quē pcepit dñs. Si vir vouerit votū corā dño aut iurauerit iuramētū vt ɔstringat vinculo aiaꝫ suā: nō faciet irritū verbū suū: s3 iux oia q̄ egressa sūt ab ore eius faciet. Mulier aūt si vouerit votū corā dño: τ ɔstrinxerit se vinculo in domo pris sui in pueritia sua: τ pr ei⁹ audierit votū eius τ vinculū ei⁹ q̄ obligauit aiaꝫ suā: τ tacuerit pr ei⁹: ɔfirmata erūt oia vota ei⁹ τ oia vicula qb⁹ obligauit aiaꝫ suā firma erūt. Si aūt ɔtradixerit ei pr eius in die q̄ audierit: oia vota ei⁹ τ vincula eius qbus obligauit aiam suā nō erūt cōfirmata: τ a facie dñi dimittet ei: eo q̄ pater eius cōtradixerit ei. Et si fuerit nupta viro τ votū vouerit aut promiserit labijs suis quo obligauit animam suam: τ audierit maritus eius: τ in die quo audierit tacuerit: confirmata erunt

Pritiua chal.

עד עלה | ראש אמר | נדר קום אסר | בטל כפק עבד | אסר רבב שמע | שתק קום עדה | שבק | הוה | שפה

Ter. Heb.

נדריה ואסרה אשר אסרה על נפשה יקמו׃ ואם ביום שמע אישה יניא אותה והפר את נדרה אשר עליה ואת מבטא שפתיה אשר אסרה על נפשה ויהוה יסלח לה׃ ונדר אלמנה וגרושה כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה׃ ואם בית אישה נדרה או אסרה אסר על נפשה בשבעה׃ ושמע אישה והחרש לה לא הניא אתה וקמו כל נדריה וכל אסר אשר אסרה על נפשה יקום׃ ואם הפר יפר אתם אישה ביום שמעו כל מוצא שפתיה לנדריה ולאסר נפשה לא יקום אישה הפרם ויהוה יסלח לה׃ כל נדר וכל שבעת אסר לענת נפש אישה יקימנו ואישה יפרנו׃ ואם החרש יחריש לה אישה מיום אל יום והקים את כל נדריה או את כל אסריה אשר עליה הקים אתם כי החרש לה ביום שמעו׃ ואם הפר יפר אתם אחרי שמעו ונשא את עונה׃ אלה החקים אשר צוה יהוה את משה בין איש לאשתו בין אב לבתו

Pritiua heb.: פור · סלח · גרש · קום · יצא · ענה · קום פור · חרש · קום · חקק · איש בנה

Trāsla. B. Hiero.

voti rea erit: reddetque quodcunque promiserat. Sin autem audiens statim contradixerit: & irritas fecerit pollicitationes eius: verbaque quibus obstrinxerat animam suam: propitius erit ei dñs. Vidua & repudiata quicquid vouerint reddent. Vxor in domo viri cum se voto constrinxerit & iuramento: si audierit vir & tacuerit: nec contradixerit sponsioni: reddet quodcunque promiserat. Sin autem extemplo contradixerit: non tenebitur promissionis rea: quia maritus contradixit. & dñs ei propitius erit. Si vouerit & iuramento se constrinxerit: vt per ieiunium vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam: in arbitrio viri erit siue faciat siue non faciat. Quod si audiens vir tacuerit: & in alterum diem distulerit sententiam: quicquid vouerat atque promiserat: reddet: quia statim vt audiuit tacuit. Sin autem contradixerit postquam rescivit: portabit ipse iniquitatem eius. Iste sunt leges quas constituit dñs moysi inter virum & vxorem: inter patrem & filiam: que

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

εὐχαὶ αὐτῆς καὶ οἱ ὁρισμοὶ αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, στήσονται. ἐὰν δὲ ἀνανεύων ἀνανεύσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς καὶ οἱ ὁρισμοὶ αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, οὐ μενοῦσιν, ὅτι ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἀνένευσεν ἐπ᾽ αὐτῆς. καὶ κύριος καθαριεῖ αὐτήν. καὶ εὐχὴ χήρας καὶ ἐκβεβλημένης, ὅσα ἂν εὔξηται κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, μενοῦσιν αὐτῇ. ἐὰν δὲ ἐν οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἡ εὐχὴ αὐτῆς, ἢ ὁ ὁρισμὸς κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς μεθ᾽ ὅρκου, καὶ ἀκούσῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ παρασιωπήσῃ αὐτῇ, καὶ μὴ ἀνανεύσῃ αὐτῇ, καὶ στήσονται πᾶσαι αἱ εὐχαὶ αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ ὁρισμοὶ αὐτῆς, οὓς ὡρίσατο κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, στήσονται κατ᾽ αὐτῆς. ἐὰν δὲ περιελὼν περιέλῃ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἀκούσῃ, πάντα ὅσα ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τῶν χειλέων αὐτῆς κατὰ τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, οὐ μενεῖ αὐτῇ, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς περιεῖλε, καὶ κύριος καθαριεῖ αὐτήν. πᾶσα εὐχὴ καὶ πᾶς ὅρκος δεσμοῦ κακῶσαι ψυχήν, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς στήσει αὐτῇ, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς περιελεῖ αὐτῇ. ἐὰν δὲ σιωπῶν παρασιωπήσῃ αὐτῇ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ στήσει αὐτῇ πάσας τὰς εὐχὰς αὐτῆς, καὶ τοὺς ὁρισμοὺς τοὺς ἐπ᾽ αὐτῆς στήσει αὐτῇ, ὅτι ἐσιώπησεν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ᾗ ἤκουσεν. ἐὰν δὲ περιελὼν περιέλῃ αὐτῆς μετὰ τὴν ἡμέραν ἣν ἤκουσεν, καὶ λήψεται τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῦ. ταῦτα τὰ δικαιώματα ὅσα ἐνετείλατο κύριος τῷ Μωυσῇ, ἀναμέσον ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἀναμέσον πατρὸς καὶ θυγατρὸς

vota eius et determinationes eius: quas determinauit aduersus animam suam constabunt. Si vero renuens renuerit vir eius: qua die audierit: omnia vota eius et determinationes quas determinauit aduersus animam suam non manebunt: quia vir eius renuit super eam. et dominus mundabit eam. et votum vidue et repudiate quecunque vouerit aduersus animam suam manebunt ipsi. Si autem in domo viri sui votum eius aut determinatio aduersus animam suam cum iuramento: et audierit vir eius: et tacuerit ei: et non renuerit ei: et constabunt omnia vota eius: et omnes determinationes eius: quas determinauit aduersus animam suam constabunt de ea. Si autem amputans amputauerit vir eius: qua die audierit: omnia quecunque exierit de labijs eius iuxta vota eius: et iuxta determinationes que aduersus animam suam non manebit ei: vir eius amputauit: et dominus purgabit eam. Omne votum et omne iuramentum vinculi ad affligendum animam: vir eius statuet ei: et vir eius amputabit ei. Si autem tacens tacuerit ei diem de die: et statuet ei omnia vota eius: et determinationes eas que super ea statuet ei: quia tacuit ei die qua audiuit. Si autem amputans amputauerit ei post diem qua audiuit: et sumet peccatum eius. hec iustificationes quas precepit dominus moysi: inter virum et vxorem eius: et inter patrem et filiam

Transla. Chal.

נדרהא ואסרהא דאסרת על נפשה יקומון׃ ואם ביומא דשמע בעלה יעדי יתה ויבטיל ית נדרהא דעלהא וית פירוש ספותהא דאסרת על נפשה ומן קדם יי ישתביק לה׃ ונדר ארמלא ותריכא כל דאסרת על נפשה יקום עלה׃ ואם בית בעלה נדרת או אסרת איסר על נפשה בקיום׃ וישמע בעלה ויתשתק לה לא אעדי יתה ויקומון כל נדרהא וכל אסרהא דאסרת על נפשה יקום׃ ואם בטלא יבטיל יתהון בעלה ביומא דשמע כל אפקות ספותהא לנדרהא ולאיסר נפשה לא יקום בעלה בטלנון ומן קדם יי ישתביק לה׃ כל נדר וכל קיומת איסר לסגפא נפש בעלה יקימנון ובעלה יבטלנון׃ ואם משתק ישתוק לה בעלה מיום ליום ויקים ית כל נדרהא או ית כל אסרהא דעלהא קיים יתהון ארי שתיק לה ביומא דשמע׃ ואם בטלא יבטיל יתהון בתר דשמע ויקבל ית חובה׃ אלין קימיא דפקיד יי ית משה בין גבר לאתתיה בין אבא לברתיה

Pritiua chal.: תרך קום · קום עדה · בטל · נפק שפה · שבק · קום שתק · קבל קום

Interp. chal.

vota eius et vincula eius quibus obligauit animam suam. Et si in die quo audierit maritus eius contradixerit ei: irrita faciet vota eius que habet et verbum labiorum eius quo obligauit animam suam: et a facie domini dimittetur ei. Omne autem votum vidue et repudiate quo obligauit animam suam: firmum erit. Et si in domo mariti sui promisit aut obligauit animam suam vinculo iuramenti: et audiuit vir eius et tacuit neque contradixit ei: confirmata erunt omnia vota eius: et omnia vincula quibus obligauit animam suam firma erunt. Si autem maritus eius irrita fecerit ea in die qua audierit: omnia que protulit labijs suis in votis suis et in obligatione anime sue non erunt firma: maritus enim eius irrita fecit ea: et a facie domini dimittetur ei. Omne votum et omne iuramentum vinculi ad affligendum animam maritus eius confirmabit ea et maritus eius irrita faciet ea. Si autem tacens tacuerit maritus eius de die in diem: confirmabit omnia vota eius: aut omnia vincula quibus se obligauit confirmabit ea: quia tacuit in die qua audiuit. Si autem irrita fecit ea postquam audierat: recipiet ille iniquitatem eius. Ista sunt precepta que mandauit dominus moysi inter virum et vxorem eius et inter patrem et filiam suam

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ἐν νεότητι ἐν οἴκῳ πατρὸς αὐτῆς. Ca. 31.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς Μωυσῆν, λέγων· ἐκδίκει τὴν ἐκδίκησιν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐκ τῶν Μαδιανιτῶν, καὶ ἔσχατον προστεθήσῃ πρὸς τὸν λαόν σου. καὶ ἐλάλησε Μωυσῆς πρὸς τὸν λαόν, λέγων· ἐξοπλίσατε ἐξ ὑμῶν ἄνδρας, καὶ παρατάξασθε ἔναντι κυρίου ἐπὶ Μαδιάμ, ἀποδοῦναι ἐκδίκησιν παρὰ κυρίου τῇ Μαδιάμ, χιλίους ἐκ φυλῆς, χιλίους ἐκ φυλῆς, ἐκ πασῶν φυλῶν Ἰσραὴλ ἀποστείλατε παρατάξασθαι. καὶ ἐξηρίθμησαν ἐκ τῶν χιλιάδων Ἰσραὴλ χιλίους ἐκ φυλῆς, δώδεκα χιλιάδες ἐνωπλισμένοι εἰς παράταξιν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς Μωυσῆς χιλίους ἐκ φυλῆς σὺν δυνάμει αὐτῶν, καὶ Φινεὲς υἱὸν Ἐλεάζαρ υἱοῦ Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, καὶ τὰ σκεύη τὰ ἅγια, καὶ αἱ σάλπιγγες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τῶν σημασιῶν. καὶ παρετάξαντο ἐπὶ Μαδιάμ, καθὰ ἐνετείλατο κύριος τῷ Μωυσῇ. καὶ ἀπέκτειναν πᾶν ἀρσενικόν. καὶ τοὺς βασιλεῖς Μαδιὰμ ἀπέκτειναν ἅμα τοῖς τραυματίαις αὐτῶν, τὸν Εὐίν, καὶ τὸν Σούρ, καὶ τὸν Ῥοκόμ, καὶ τὸν Οὔρ, καὶ τὸν Ῥοβόκ, πέντε βασιλεῖς Μαδιάμ. καὶ τὸν Βαλαὰμ υἱὸν Βεὼρ ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ σὺν τοῖς τραυματίαις αὐτῶν. καὶ ἐπρονόμευσαν τὰς γυναῖκας Μαδιάμ, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ πάντα τὰ ἔγκτητα αὐτῶν, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐπρονόμευσαν. καὶ πάσας τὰς πόλεις αὐτῶν, τὰς ἐν ταῖς κατοικίαις αὐτῶν, καὶ τὰς ἐπαύλεις αὐτῶν ἐνέπρησαν ἐν πυρί. καὶ ἔλαβον πᾶσαν τὴν προνομήν, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῶν, ἀπὸ ἀνθρώπου

in iuuentute in domo patris sui. Ca. 31.

Et locutus est dominus ad moysen dicens: vlciscere vltionem filiorum israel de madianitis: et vltimo apponeris ad populum tuum. et locutus est moyses ad populum dicens: armate ex vobis viros: et pugnate coram domino contra madian: vt det vindictam a domino madian: mille ex tribu: et mille ex tribu: ex omnibus tribubus israel mittite ad pugnandum. et numerauit ex millibus israel mille ex tribu: duodecim milia armatorum in pugnam. et misit eos moyses mille de tribu cum exercitu eorum: et phinees filium eleazar filii aaron sacerdotis: et vasa sancta: et tube in manibus eorum signorum. et pugnauerunt contra madian: sicut precepit dominus moysi. et occiderunt omne masculinum. et reges madian occiderunt simul cum vulneratis eorum: eui et sur: et recem: et vr: et rebe: quinque reges madian. et balaam filium beor occiderunt in gladio simul cum vulneratis eorum. et captiuauerunt vxores madian: et supellectilem ipsorum: et iumenta eorum: et omnia possessa ipsorum: et exercitum eorum captiuauerunt. et omnes ciuitates eorum que in habitationibus eorum: et vicos eorum combusserunt in igne. et acceperunt omnem predam: et omnia spolia eorum ab homine

Trāsla. B. Hiero.

in puellari adhuc etate est: vel que manet in parentis domo. Cap. 31.

Locutusque est dñs ad moysen dicens. Vlciscere prius filios israel de madianitis & sic colligeris ad populum tuum. Statimque moyses armate inquit ex vobis viros ad pugnam qui possit vltionem dñi expetere de madianitis. Mille viri de singulis tribubus eligantur ex israel: qui mittantur ad bellum. Dederuntque millenos de singulis tribubus .i. duodecim milia expeditorum ad pugnam: quos misit moyses cum phinees filio eleazari sacerdotis: vasaque sancta & tubas ad clangendum tradidit ei. Cumque pugnassent contra madianitas atque vicissent: omnes mares occiderunt & reges eorum eui & recem & sur & vr & rebe quinque principes gentis. balaam quoque filium beor interfecerunt gladio. ceperuntque mulieres eorum & paruulos omniaque pecora & cunctam supellectilem. Quicquid habere potuerant: depopulati sunt tam vrbes quam viculos & castella flamma consumpsit. Et tulerunt predam & vniuersa que ceperant tam ex hominibus

Ter. Heb.

בנעריה בית אביה׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך׃ וידבר משה אל העם לאמר החלצו מאתכם אנשים לצבא ויהיו על מדין לתת נקמת יהוה במדין׃ אלף למטה אלף למטה לכל מטות ישראל תשלחו לצבא׃ וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה שנים עשר אלף חלוצי צבא׃ וישלח אתם משה אלף למטה לצבא אתם ואת פינחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקדש וחצצרות התרועה בידו׃ ויצבאו על מדין כאשר צוה יהוה את משה ויהרגו כל זכר׃ ואת מלכי מדין הרגו על חלליהם את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע חמשת מלכי מדין ואת בלעם בן בעור הרגו בחרב׃ וישבו בני ישראל את נשי מדין ואת טפם ואת כל בהמתם ואת כל מקנהם ואת כל חילם בזזו׃ ואת כל עריהם במושבתם ואת כל טירתם שרפו באש׃ ויקחו את כל השלל ואת כל המלקוח באדם

Pritiua heb.: דבר · אסף · חלץ · היה נתן · נטה · שלח · מסר · כלה · חצר רוע · צבא · הרג · שבה · נשה · קנה · עיר ישב · לקח · לקח

Transl. Chal. Ca.xxxi.

בעולימתהא בית אבוהא׃ ומליל יי עם משה למימר׃ אתפרע פורענות בני ישראל מן מדינאי בתר כן תתכניש לעמך׃ ומליל משה עם עמא למימר אזדרזו מנכון גוברין לחילא ויהון על מדין למיתן פורענות עמא דיי במדין׃ אלפא לשבטא אלפא לשבטא לכל שבטיא דישראל תשלחון לחילא׃ ואתבחרו מאלפיא דישראל אלפא לשבטא תרי עסר אלפין מזרזי חילא׃ ושלח יתהון משה אלפא לשבטא לחילא יתהון וית פינחס בר אלעזר כהנא לחילא ומני קודשא וחצוצרת יבבא בידיה׃ ואתחילו על מדין כמא דפקיד יי ית משה וקטלו כל דכורא׃ וית מלכי מדין קטלו על קטיליהון ית אוי וית רקם וית צור וית חור וית רבע חמשא מלכי מדין וית בלעם בר בעור קטלו בחרבא׃ ושבו בני ישראל ית נשי מדין וית טפלהון וית כל בעירהון וית כל גיתיהון וית כל נכסיהון בזו׃ וית כל קרויהון במותבניהון וית כל בית סגדתהון אוקידו בנורא׃ ושבו ית כל עדאה וית כל דברתא באנשא

Interp. chal.

in pueritia eius in domo patris sui. Ca. 31.

Locutusque est dñs cum moyse dicens. Vlciscere filios israel de madianitis: et postea colligeris ad populum tuum. Locutusque est moyses cum populo dicens. Armate ex vobis viros in exercitum vt sint contra madian: vt vlciscantur populum dñi de madianitis. mille de singulis tribubus per omnes tribus israel mittetis in exercitum. Et electi sunt de milibus israel mille de vnoquoque tribu duodecim milia armatorum ad exercitum. et misit eos moyses in exercitum mille de vnoquoque tribu et phinees filium eleazari sacerdotis et vasa sancta et tubas clangoris in manu eius. Duxeruntque exercitum contra madian sicut preceperat dñs moysi et occiderunt omnem masculum. Reges quoque madian occiderunt super interfectos eorum: eui et recem et sur et hur et rebee quinque reges madian. Balaam quoque filium beor occiderunt gladio. et captiuauerunt filii israel mulieres madianitarum et paruulos eorum et omnia iumenta eorum et omnia pecora eorum: cunctamque supellectilem eorum depredati sunt: et omnes vrbes eorum in habitationibus suis et omne templum adorationis eorum succenderunt igni. Ceperuntque omne spolium et omnem predam ex hominibus

Pritiua chal.: רבב אמר · כנש · הוה נתן · שלח בחר · זרז · מאן · חרל · שבה נשה טף · נכס קרה · יתב יקד ערה

ובבהמה: ויבאו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל עדת בני ישראל את השבי ואת המלקוח ואת השלל אל המחנה אל ערבת מואב אשר על ירדן ירחו: ויצאו משה ואלעזר הכהן וכל נשיאי העדה לקראתם אל מחוץ למחנה: ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה: ויאמר אלהם משה החייתם כל נקבה: הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל ביהוה על דבר פעור ותהי המגפה בעדת יהוה: ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת איש למשכב זכר הרגו: וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משכב זכר החיו לכם: ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם ושביכם: וכל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים וכל כלי עץ תתחטאו: ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה

בוא · עבר · ישב · שבה · לקח · חנה · ירה · נשא · קצף · פקד · שור · מאה · בוא · לחם · אמר · חיה · היה · נגף · עשה · ידע · שכב · חנה · יום · חטא · שלש · שבע · כלה · עשה · בוא · לחם · חקק · ירה

qꝫ exiumētis: & adduxerūt ad moysen & eleazarū sacerdotē: & ad oēm multitudinē filiorū israel. Reliqua āt vtēsilia portauerunt ad castra in cāpestribus moab iuxta iordanē cōtra hiericho. Egressi sūt āt moyses & eleazar sacerdos & oēs principes synagoge in occursū eorū extra castra. Iratusqꝫ moyses principibus exercitus tribunis & centurionibus q venerant de bello ait. Cur feminas reseruastis? Nonne iste sunt q̄ deceperūt filios israel ad suggestionē balaā: & puaricari vos fecerūt in dño sup pctō phogor: vnde & percussus est populus? Ergo cūctos iterficite: quicquid est gnīs masculini etiā i puulis: & mulieres q̄ nouerūt viros i coitu iugulate. puellas āt & oēs feminas virgies reseruate vobis: & manete extra castra septē diebus. Qui occiderit hoiem vel occisum tetigerit: lustrabitur die tertio & septimo. Et de oi pda siue vestimentum fuerit siue vas & aliqd in vtensilia pparatū de caprarum pellib9 & pilis & ligno expiabitur. Eleazar quoqꝫ sacerdos ad viros exercitus qui pugnauerāt sic locut9 est. Hoc ē preceptū legis

ἕως κτήνους. καὶ ἤγαγον πρὸς μωυσῆν καὶ ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, καὶ πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ, τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὰ σκῦλα, καὶ τὴν προνομὴν, εἰς τὴν παρεμβολὴν εἰς ἀραβὼθ μωάβ, ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχώ. καὶ ἐξῆλθε μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς συναγωγῆς εἰς συνάντησιν αὐτῆς ἔξω τῆς παρεμβολῆς. καὶ ὠργίσθη θυμῷ μωυσῆς ἐπὶ τοῖς ἐπισκόποις τῆς δυνάμεως, χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις τοῖς ἐρχομένοις ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ πολέμου. καὶ εἶπεν αὐτοῖς μωυσῆς, ἱνατί ἐζωγρήσατε πᾶν θῆλυ. αὗται γὰρ ἦσαν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα βαλαάμ, τοῦ ἀποστῆσαι καὶ ὑπεριδεῖν τὸ ῥῆμα κυρίου ἕνεκεν φογώρ. καὶ ἐγένετο ἡ πληγὴ ἐν τῇ συναγωγῇ κυρίου. καὶ νῦν ἀποκτείνατε πᾶν ἀρσενικὸν ἐν πάσῃ τῇ ἀπαρτίᾳ, καὶ πᾶσαν γυναῖκα, ἥτις ἔγνω κοίτην ἄρσενος ἀποκτείνατε. πᾶσαν δὲ τὴν ἀπαρτίαν τῶν γυναικῶν ἥτις οὐκ ἔγνω κοίτην ἄρσενος ζωγρήσατε αὐτάς. καὶ ὑμεῖς παρεμβάλετε ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἑπτὰ ἡμέρας. πᾶς ὁ ἀνελὼν ψυχὴν, καὶ πᾶς ὁ ἁπτόμενος τοῦ τετρωμένου, ἁγνισθήσεται τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ὑμεῖς καὶ ἡ αἰχμαλωσία ὑμῶν. καὶ πᾶν περίβλημα, καὶ πᾶν σκεῦος δερμάτινον, καὶ πᾶσαν ἐργασίαν ἐξ αἰγείας, καὶ πᾶν σκεῦος ξύλινον ἀφαγνιεῖτε. καὶ εἶπεν ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς δυνάμεως τοὺς ἐρχομένους ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ πολέμου, τοῦτο τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου,

Transla. Chal.

ובעירא: ואיתיאו לות משה ולות אלעזר כהנא ולות כנישתא דבני ישראל ית שביא וית דברתא וית עדאה למשריתא למישריא דמואב דעל ירדנא דיריחו: ונפקו משה ואלעזר כהנא וכל רברבי כנישתא לקדמותהון למברא למשריתא: ורגיז משה על דממנן על חילא רבני אלפין ורבני מאותא דאתו מחיל קרבא: ואמר להון משה הקיימתון כל נוקבא: הא אינין הואה לבני ישראל בעצת בלעם לשקרא שקר קדם יי על עיסק פעור והות מותנא בכנישתא דיי: וכען קטולו כל דכורא בטפלא וכל איתתא דידעת גבר למשכבי דכורא קטולו: וכל טפלא בנשיא דלא ידעו משכבי דכורא קימו לכון: ואתון שרו מברא למשריתא שבעה יומין כל דקטול נפשא וכל דיקרב בקטילא תדון עלוהי ביומא תליתאה וביומא שביעאה אתון ושביכון: וכל לבוש וכל מאן דמשך וכל עובד מעזי וכל מאן דאע תדון עלוהי: ואמר אלעזר כהנא לגברי חילא דאתו לקרבא דא גזירת אוריתא

Pritiua chal.

אתא · שבה · רבב · מנה · רבה · מאה · אתא · קום · הוה · יעץ · ידע · שכב · נשה · קום · קטל · ידע · שבע · שנה · עז · אתא

Interp. chal.

τ sumētis: τ adduxerūt ad moysen τ ad eleazar sacerdotem τ ad cetū filioꝝ israel captiuitatē τ predam τ spoliū i castra in cāpestrib9 moab iuxta iordanē hiericho. Egressiqꝫ sunt moyses τ eleazar sacerdos τ oēs principes cōgregationis in occursum eoꝝ extra castra. Et iratus est moyses contra duces exercitus tribunos τ centuriones qui venerant de militia belli. dixitqꝫ eis moyses. Nunqd reseruastis oēm feminā? Ecce ipse fuerūt filiis israel in cōsilio balaā vt preuaricarētur preuaricatione corā dño sup phogor: τ fuit pestis in cōgregatione dñi. Nunc aūt occidite omnē masculū in paruulis: τ oēm mulierē q̄ cognouit virū coitu masculi occidite. Et oēs paruulas mulieres q̄ non cognouerūt coitū masculi reseruate vobis. Uos autē manete extra castra septē dieb9. Ois qui occidit aīam: et qui tetigit occisum: aspergat die tertio: τ in die septimo vos τ ea que cepistis aspersi eritis. et oē vestimentū τ omne vas pelliceum τ omne quod fit ex pilis caprarum τ omne vas ligneū aspersa erunt. Dixitqꝫ eleazar sacerdos ad viros exercitus qui venerant de bello. Hoc est decretum legis

ὃ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ, πλὴν τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μολίβου καὶ κασσιτέρου, πᾶν πρᾶγμα ὃ διελεύσεται ἐν πυρὶ, καὶ καθαρισθήσεται, ἀλλ' ἢ τῷ ὕδατι τοῦ ἁγνισμοῦ ἁγνισθήσεται, καὶ πάντα ὅσα ἐὰν μὴ διαπορεύηται διὰ πυρὸς, διελεύσεται δι' ὕδατος. καὶ πλυνεῖσθε τὰ ἱμάτια ὑμῶν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ καθαρισθήσεσθε. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάβε τὸ κεφάλαιον τῶν σκύλων τῆς αἰχμαλωσίας ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους σὺ καὶ ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῆς συναγωγῆς. καὶ διελεῖτε τὰ σκῦλα ἀναμέσον τῶν πολεμιστῶν τῶν ἐκπεπορευμένων εἰς τὴν παράταξιν, καὶ ἀναμέσον πάσης τῆς συναγωγῆς. καὶ ἀφελεῖτε τὸ τέλος κυρίῳ παρὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν πολεμιστῶν τῶν ἐκπεπορευμένων εἰς τὴν παράταξιν, μίαν ψυχὴν ἀπὸ πεντακοσίων, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν, καὶ ἀπὸ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων, καὶ ἀπὸ τῶν αἰγῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ὄνων, ἀπὸ τοῦ ἡμίσους αὐτῶν λήψεσθε. καὶ δώσεις ἐλεάζαρ τῷ ἱερεῖ τὰς ἀπαρχὰς κυρίου. καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίσους τῶν υἱῶν ἰσραὴλ λήψῃ ἕνα ἀπὸ τῶν πεντήκοντα ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἀπὸ τῶν βοῶν, καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ὄνων, καὶ ἀπὸ πάντων τῶν κτηνῶν, καὶ δώσεις αὐτὰ τοῖς λευίταις τοῖς φυλάσσουσι τὰς φυλακὰς ἐν τῇ σκηνῇ κυρίου. καὶ ἐποίησε μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ

quod mandauit dominus moysi. Aurum & argētum & es & ferrū & plumbum & stannum: & omne quod pōt transire per flammas: igne purgabitur. quicquid āt igne non potest sustinere: aqua expiatiōis scītificabitur. & lauabitis vestimēta vrā die septimo: & purificati postea castra intrabitis. Dixit quoqꝫ dominus ad moysen. Tollite summam eorū q capta sūt ab homine vsqꝫ ad pecus: tu & eleazar sacerdos & omnes principes vulgi: diuidesqꝫ ex equo predam inter eos qui pugnauerunt egressiqꝫ sunt ad bellū: & inter oēm reliquam multitudinē. & separabis ptē dño ab his qui pugnauerūt & fuerunt in bello vnā animā de quingētis tam ex hominibus quam ex bobus & asinis & ouibus: & dabis eam eleazaro sacerdoti: quia primitie dñi sunt. Ex media quoqꝫ pte filiorū israel accipies quinquagesimum caput hominū & boum & asinorum & ouium cunctorumqꝫ animantium: & dabis ea leuitis qui excubant in custodiis tabernaculi domini. Fecerūtqꝫ moyses & eleazar

אשר צוה יהוה את משה: אך את הזהב ואת הכסף את הנחשת את הברזל את הבדיל ואת העפרת: כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים: וכבסתם בגדיכם ביום השביעי וטהרתם ואחר תבאו אל המחנה: ויאמר יהוה אל משה לאמר: שא את ראש מלקוח השבי באדם ובבהמה אתה ואלעזר הכהן וראשי אבות העדה: וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה היצאים לצבא ובין כל העדה: והרמת מכס ליהוה מאת אנשי המלחמה היצאים לצבא אחד נפש מחמש המאות מן האדם ומן הבקר ומן החמרים ומן הצאן: ממחציתם תקחו ונתתה לאלעזר הכהן תרומת יהוה: וממחצת בני ישראל תקח אחד אחז מן החמשים מן האדם מן הבקר מן החמרים ומן הצאן מכל הבהמה ונתתה אתם ללוים שמרי משמרת משכן יהוה: ויעש משה ואלעזר

בדל · בוא · עבר · חנה · אמר · נשא · לקח · חצה · לחם · רום · כסס · מאה · חצה · לקח · נתן · רום · שכן · עשה

Transla. Chal.

דפקיד יי ית משה: ברם ית דהבא וית כספא ית נחשא ית פרזלא ית אבצא וית אברא: כל מידעם דמתעל בנורא תעברון בנורא וידכי ברם במי אדיותא יתדי וכל דלא מתעל בנורא תעברונה במיא: ותחורון לבושיכון ביומא שביעאה ותדכון ובתר כן תעלון למשריתא: ואמר יי למשה למימר: קבל ית חושבן דברתא דשביא באנשא ובבעירא את ואלעזר כהנא ורישי אבהת כנישתא: ותפליג ית דברתא בין גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא ובין כל כנישתא: ותפריש נסיבא קדם יי מן גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא חד נפשא מחמש מאה מן אנשא ומן תורי ומן חמרי ומן ענא: מפלגותהון תסבון ותתן לאלעזר כהנא אפרשותא קדם יי: ומפלגות בני ישראל תסב חד דאתחד מן חמשין מן אנשא מן תורי ומן חמרי ומן ענא מכל בעירא ותתן יתהון לליואי נטרי מטרת משכנא דיי: ועבד משה ואלעזר

Interp. chal.

quod precepit dñs moysi. Aurum aūt τ argentū τ es et ferrum τ stannuꝫ τ plumbū τ quicquid potest transire per ignem: transferetis per ignē τ mundabitur: verūtamen aqua aspersionis aspergetur. et omne qd non potest intrare in ignem transferetis per aquam. Et lauabitis vestimenta vestra in die septimo τ mundabimini: τ postea intrabitis in castra. Dixitqꝫ dñs ad moysen dicens. Tolle summā prede captiuitatis ab homine vsqꝫ ad pecus tu τ eleazar sacerdos τ principes patrū cōgregationis: τ diuides predam inter viros bellatores qui egressi sunt in exercitum τ inter omnē cōgregationē. τ separabis parteꝫ coram dño a viris bellatoribus qui egressi sunt ad exercitū vnam animā de quingentis de hoibus τ de bobus τ de asinis τ de ouibus. de medietate eorum tolletis τ dabis eleazaro sacerdoti primitias coram dño. et de media parte filioꝝ israel tolles vnum de quinquaginta ex hoibus τ ex bobus τ asinis et ex ouibus τ ex omni iumento τ dabis ea leuitis custodientibus custodiaꝫ tabernaculi dñi. Feciqꝫ moyses τ eleazar

Pritiua chal.

עול · עבר · דכה · ידד · דוד · חור · שרא · אמר · שבה · אשר · פלג · נגח · פרש · עאן · נסב · אחד · נתן · נטר · שכן

Ter. Heb.

הכהן כאשר צוה יהוה את משה:
ויהי המלקוח יתר הבז אשר
בזזו עם הצבא צאן שש מאות
אלף ושבעים אלף וחמשת
אלפים: ובקר שנים ושבעים
אלף: וחמרים אחד וששים
אלף: ונפש אדם מן הנשים אשר
לא ידעו משכב זכר כל נפש
שנים ושלשים אלף: ותהי
המחצה חלק היצאים בצבא מספר
הצאן שלש מאות אלף ושלשים
אלף ושבעת אלפים וחמש מאות:
ויהי המכס ליהוה מן הצאן שש
מאות חמש ושבעים: והבקר
ששה ושלשים אלף ומכסם ליהוה
שנים ושבעים: וחמרים שלשים
אלף וחמש מאות ומכסם ליהוה
אחד וששים: ונפש אדם ששה
עשר אלף ומכסם ליהוה שנים
ושלשים נפש: ויתן משה את
מכס תרומת יהוה לאלעזר
הכהן כאשר צוה יהוה את
משה: וממחצית בני ישראל אשר
חצה משה מן האנשים הצבאים:
ותהי מחצת העדה מן הצאן
שלש מאות אלף ושלשים אלף
שבעת אלפים וחמש מאות:

Pri̅itiua heb.

הָיָה בָּזַז · שָׁנָה · נָשָׁה · שָׁכַב · הָיָה · חָצָה סָפַר · מֵאָה · כָּסַס · שָׁנָה · נָתַן · רוּם · חָצָה · יָעַד

Trāsla. B. Hiero.

sicut preceperat dominus. Fuit autem preda quam exercitus ceperat ouium sexcenta septuaginta quinque milia: boum septuaginta duo milia: asinorum sexaginta milia & mille. aie hominum sexus feminei que non cognouerant viros triginta duo milia. Dataque est media pars his qui in prelio fuerant: ouium trecenta triginta septem milia quingente: e quibus in partem domini supputate sunt oues sexcente septuaginta quinque. & de bobus triginta sex milibus: boues septuaginta & duo. de asinis triginta milibus quingetis: asini sexaginta vnus. De animabus hominum sedecim milibus cesserunt in partem domini triginta due aie. Tradiditque moyses numerum primitiarum domini eleazaro sacerdoti sicuti fuerat ei imperatum ex media parte filiorum israel: quam separauerat his qui in prelio fuerant. De media vero parte que contigerat reliquae multitudini, idest, de ouibus trecentis triginta septem milibus quingentis:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

sacerdos sicut precepit dño moysi. et fue-
ὁ ἱερεὺς καθὰ συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ ἐγε-
runt spolia abundantia prede quam preda-
νήθη τὰ σκῦλα τὸ πλεόνασμα τῆς προνομῆς ὃ ἐπρονό-
ti sunt viri bellatores ab oui-
μευσαν οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταί. ἀπὸ τῶν προβά-
bus sexcenta milia et septuagita mi-
των ἑξακόσιαι χιλιάδες καὶ ἑβδομήκοντα χιλιά-
lia et quinque milia. et boues duo et septua-
δες καὶ πεντακισχίλια. καὶ βόες δύο καὶ ἑβδομή-
ginta milia. et asinorum vnum et sexaginta mi-
κοντα χιλιάδες. καὶ ὄνων μία καὶ ἑξήκοντα χι-
lia. et aie hoim a mulieribus que
λιάδες. καὶ ψυχαὶ ἀνθρώπων ἀπὸ γυναικῶν αἳ
nō cognouerunt lectum masculi oēs aie duo
οὐκ ἔγνωσαν κοίτην ἄρσενος πᾶσαι ψυχαὶ δύο
et triginta milia. et fuit dimi-
καὶ τριάκοντα χιλιάδες. καὶ ἐγενήθη τὸ ἡμίσευ-
dium pars eorum qui exierunt in bellum de
μα ἡ μερὶς τῶν ἐκπεπορευμένων εἰς τὸν πόλεμον ἐκ
numero ouium trecēta mi-
τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προβάτων τριακόσιαι χιλιά-
lia et trigita milia et septē milia
δες καὶ τριάκοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακισχίλιοι
et quingēti. et fuit tributum dño
καὶ πεντακόσιοι. καὶ ἐγενήθη τὸ τέλος τῷ κυρίῳ
ab ouibus sexcēte et septuagin-
ἀπὸ τῶν προβάτων ἑξακόσιαι καὶ ἑβδομήκον-
ta quinque. et boues sex et triginta milia.
τα πέντε. καὶ βόες ἓξ καὶ τριάκοντα χιλιάδες.
et tributum eorum dño duo et septuagi-
καὶ τὸ τέλος αὐτῶν τῷ κυρίῳ δύο καὶ ἑβδομήκον-
ta. et asini triginta milia et quingē-
τα. καὶ ὄνοι τριάκοντα χιλιάδες καὶ πεντακό-
ti. et tributum eorum dño vnus sexagita. et
σιοι. καὶ τὸ τέλος αὐτῶν κυρίῳ εἷς καὶ ἑξήκοντα. καὶ
aie hoim sex et decē milia. et
ψυχαὶ ἀνθρώπων ἓξ καὶ δέκα χιλιάδες. καὶ τὸ
tributum eorum dño duo et triginta aie.
τέλος αὐτῶν τῷ κυρίῳ δύο καὶ τριάκοντα ψυχαί.
et dedit moyses tributum dño segregationes
καὶ ἔδωκε μωυσῆς τὸ τέλος κυρίῳ τὸ ἀφαίρεμα
dei eleazar sacerdoti: sicut precepit dño
τοῦ θεοῦ ἐλεάζαρ τῷ ἱερεῖ, καθὰ συνέταξε κύριος τῷ
moysi a medietate filiorum israel:
μωυσῇ ἀπὸ τοῦ ἡμισεύματος τῶν υἱῶν ἰσραήλ,
quos diuisit moyses a viris bellato-
οὓς διεῖλε μωυσῆς ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμι-
ribus. et fuit dimidium de cōgregatiōe
στῶν. καὶ ἐγένετο τὸ ἡμίσευμα ἀπὸ τῆς συναγωγῆς
ab ouibus trecēta milia et tri-
ἀπὸ τῶν προβάτων τριακόσιαι χιλιάδες καὶ τριά-
gita milia et septē milia et quingenta.
κοντα χιλιάδες καὶ ἑπτακισχίλια καὶ πεντακόσια.

Transla. Chal.

כהנא כמא דפקיד יוי ית משה: והות דברתא שאר ביזא דבזו עמא דנפקו לחילא מנין ענא שית מאה ושבעין וחמשה אלפין: ותורי שבעין ותרין אלפין: וחמרי שתין וחד אלפין: ונפשא דאנשא מן נשיא דלא ידעא משכב דכורא כל נפשא תלתין ותרין אלפין: והות פלגותא חולק גבריא דנפקו לחילא מנין ענא תלת מאה ותלתין ושבעה אלפין וחמש מאה: והוה נסיבא קדם יוי מן ענא שית מאה ושבעין וחמש: ותורי תלתין ושתא אלפין ונסיבהון קדם יוי שבעין ותרין: וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה ונסיבהון קדם יוי שתין וחד: ונפשא דאנשא שתא עשר אלפין ונסיבהון קדם יוי תלתין ותרתין נפשין: ויהב משה ית נסיבת אפרשותא דיוי לאלעזר כהנא כמא דפקיד יוי ית משה: ומפלגות בני ישראל דפליג משה מן גבריא דנפקו לחילא: והות פלגות כנשתא מן ענא תלת מאה ותלתין ושבעה אלפין וחמש מאה:

Pri̅itiua chal.

הֲוָה בְּזַז · מְנָה שִׁית · נְשָׁה שְׁכַב · פְּרַשׁ · הֲוָה עָאן

Interp̄. chal.

sacerdos sicut preceperat dñs moysi: fuitque preda et reliqua spolia que populus qui egressi sunt in prelium expoliauerant ouium sexcenta septuagita quinque milia: et boum septuagita duo milia: et asinorum sexaginta quinque milia: et aie hominum ex mulieribus que nō cognouerāt concubitum masculi: oēs anime triginta duo milia. Fuit autē numerus dimidie partis virorum qui egressi sunt in exercitum: ouium trecenta et triginta septē milia et quingente. Et fuit pars que assumpta est corā dño ex ouibus sexcenta et septuaginta et quinque. et boues fuerūt triginta sex milia: et pars que assumpta est coram dño septuaginta duo. et asini triginta milia et quingenti: et pars que ex eis assumpta est corā dño fuit sexaginta vnus. Et aie hominum sedecim milia: et pars que assumpta est corā dño fuit triginta duo anie. Deditque moyses partem que separata est corā dño eleazaro sacerdoti: sicut preceperat dñs moysi. Et de media parte filiorum israel diuisit moyses a viris qui egressi sunt in exercitum: fuitque dimidia pars congregationis de ouibus trecente et triginta et quingente.

G

F

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina

et boues sex et triginta milia. asini triginta
καὶ βόες ἓξ καὶ τριάκοντα χιλιάδες. ὄνοι τριάκοντα
milia et quingenti. et aie hoium
χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι. καὶ ψυχαὶ ἀνθρώπων
milia sedecī. et accepit moyses de
χιλιάδες ἑκκαίδεκα. καὶ ἔλαβε μωυσῆς ἀπὸ τοῦ
medietate filiorum israel vnum de quinqua-
ἡμισεύματος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ τὸ ἓν ἀπὸ τῶν πεν-
ginta: ab hoib⁹ et a iumētis:
τήκοντα, ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀπὸ τῶν κτηνῶν,
et dedit ea leuitis custodientib⁹
καὶ ἔδωκεν αὐτὰ τοῖς λευίταις τοῖς φυλάσσουσι
custodias tabnaculi dñi: quēadmodum pre-
τὰς φυλακὰς τῆς σκηνῆς κυρίου, ὃν τρόπον συνέ-
cepit dñs moysi. et accesserūt ad moy-
ταξε κύριος τῷ μωυσῇ. καὶ προσῆλθον πρὸς μωυ-
sen oēs cōstituti in tribunatus
σῆν πάντες οἱ καθεσταμένοι εἰς τὰς χιλιαρχίας τῆς
exercitus millenarii et cēturiones. et dixerūt
δυνάμεως χιλίαρχοι καὶ ἑκατόνταρχοι. καὶ εἶπαν
ad moysen: famuli tui acceperūt sum-
πρὸς μωυσῆν, οἱ παῖδές σου εἰλήφασι τὸ κεφά-
mā virorum bellatorum eorum qui apud nos:
λαιον τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν τῶν παρ' ἡμῶν,
et nō defuit ab illis vllus. et ob-
καὶ οὐ διαπεφώνηκεν ἀπ' αὐτῶν οὐδὲ εἷς. καὶ προ-
tulimus donum dño vir qui tulit vas
σενηνόχαμεν τὸ δῶρον κυρίῳ ἀνὴρ ὃς ἦρεν σκεῦος
aureum murenulā et armillā: et anulum:
χρυσοῦν χλιδῶνα, καὶ ψέλλιον, καὶ δακτύλιον,
et dextrale: et torquē: vt ꝓpitiaretis pro
καὶ περιδέξιον, καὶ ἐμπλόκιον, ἐξιλάσασθαι περὶ
nobis corā dño. et accepit moyses et elea-
ἡμῶν ἔναντι κυρίου. καὶ ἔλαβε μωυσῆς καὶ ἐλεά-
zar sacerdos aurum ab illis oē vas ela-
ζαρ ὁ ἱερεὺς τὸ χρυσίον παρ' αὐτῶν πᾶν σκεῦος εἰρ-
boratum. et fuit oē aurum segrega-
γασμένον. καὶ ἐγένετο πᾶν τὸ χρυσίον τὸ ἀφαίρε-
tio quā segregauerūt dño sex et decē milia et septin-
μα ὃ ἀφεῖλον κυρίῳ ἓξ καὶ δέκα χιλιάδες καὶ ἑπτα-
genti et quiquagita sicli a tribu-
κόσιοι καὶ πεντήκοντα σίκλοι παρὰ τῶν χιλιάρ-
nis et a cēturiōibus. et viri
χων καὶ παρὰ τῶν ἑκατοντάρχων. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ
bellatores p̄dati sūt quilibet sibi ipsi. et acce-
πολεμισταὶ ἐπρονόμευσαν ἕκαστος ἑαυτῷ. καὶ ἔλα-
pit moyses et eleazar sacerdos aurum a
βε μωυσῆς καὶ ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς τὸ χρυσίον παρὰ
tribunis et a cēturiōib⁹: et
τῶν χιλιάρχων καὶ παρὰ τῶν ἑκατοντάρχων, καὶ
intulerūt ea in tabnaculum testimonii: me-
εἰσήνεγκαν αὐτὰ εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, μνη-
moriale filiorum israel corā dño.
μόσυνον τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἔναντι κυρίου. Ca. 32.

Trāsla. B. Hiero.

& de bobus trigīta sex milibus: & de asinis triginta milibus quingentis: & de hominibus sedecim milibus, tulit moyses quinquagesimū caput: & dedit leuitis qui excubabāt in tabernaculo dñi: sicut p̄ceperat dominus. Cumque accessissent principes exercitus ad moysē & tribuni centurionesque dixerūt. Nos serui tui recensuimus numerum pugnatorū quos habuimus sub manu nostra: & ne vnus quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis dñi singuli quod in p̄da auri potuimus īuenire piscelides & armillas: anulos & dextralia ac murēulas: vt dep̄ceris pro nobis dñm. Susceperuntque moyses & eleazar sacerdos omne aurum in diuersis speciebus sedecim milia septingentos quinquaginta siclos a tribunis & centurionibus. Vnusquisque enim quod in preda rapuerat suū erat. Et susceptū itulerūt in tabernaculū testimonii in monimentum filiorum israel coram domino.

Ter. Heb.

ובקר ששה ושלשים אלף:
וחמרים שלשים אלף וחמש
מאות: ונפש אדם ששה עשר
אלף: ויקח משה ממחצת בני
ישראל את האחז אחד מן
החמשים מן האדם ומן הבהמה
ויתן אתם ללוים שמרי משמרת
משכן יהוה כאשר צוה יהוה את
משה: ויקרבו אל משה הפקדים
אשר לאלפי הצבא שרי האלפים
ושרי המאות: ויאמרו אל משה
עבדיך נשאו את ראש אנשי
המלחמה אשר בידנו ולא נפקד
ממנו איש: ונקרב את קרבן יהוה
איש אשר מצא כלי זהב אצעדה
וצמיד טבעת עגיל וכומז לכפר על
נפשתינו לפני יהוה: ויקח משה
ואלעזר הכהן את הזהב מאתם
כל כלי מעשה: ויהי כל זהב
התרומה אשר הרימו ליהוה ששה
עשר אלף שבע מאות וחמשים
שקל מאת שרי האלפים ומאת שרי
המאות: אנשי הצבא בזזו איש
לו: ויקח משה ואלעזר הכהן את
הזהב מאת שרי האלפים והמאות
ויבאו אתו אל אהל מועד זכרון
לבני ישראל לפני יהוה:

Pri̅itiua heb.

לָקַח · שָׁכַן · קָרַב · שׂוּר · מֵאָה אָמַר · לָחַם פָּקַד · קָרַב · צָעַד · צָמַד עָגַל כָּמַז · כָּפַר לָקַח · כָּלָה עָשָׂה הָיָה · רוּם · מֵאָה · בּוֹא יָעַד · פָּנָה

Transla. Chal.

ותורי תלתין ושתא אלפין: וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה: ונפשא דאנשא שתא עשר אלפין: ונסיב משה מפלגות בני ישראל ית דאתחד חד מן חמשין מן אנשא ומן בעירא ויהב יתהון לליואי נטרי מטרת משכנא דיוי כמא דפקיד יוי ית משה: וקריבו לות משה דממנן דעל אלפי חילא רבני אלפין ורבני מאותא: ואמרו למשה עבדך קבילו ית חושבן גברי מגיחי קרבא דעמנא ולא שגא מננא אנש: וקריבנא ית קורבנא דיוי גבר דאשכח מאן דדהב שירין ושבירין עזקן קדשין ומחוכין לכפרא על נפשתנא קדם יוי: ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא מנהון כל מאן עובדא: והוה כל דהב אפרשותא דאפרישו קדם יוי שתא עשר אלפין שבע מאה וחמשין סלעין מן רבני אלפין ומן רבני מאותא: אנשי חילא בזו גבר לנפשיה: ונסיב משה ואלעזר כהנא ית דהבא מן רבני אלפין ומאותא ואיתיאו יתיה למשכן זמנא דוכרנא לבני ישראל קדם יוי:

Interp̄. chal.

et boues triginta sex milia: et asini triginta milia et quingenti: et anime hominum sedecim milia. Et tulit moyses de media parte filiorum israel vnum de quinquaginta quod assumptum est de hominibus et pecoribus: et dedit ea leuitis custodientibus custodiam tabernaculi domini sicut preceperat dñs moysi. Accesseruntque ad moysen illi qui cōstituti erant super milia exercitus: tribuni et centuriones et dixerunt ad moysen. Serui tui susceperunt numerum virorum pugnatorum qui ierunt nobiscum: et nō defuit vir ex nobis. Offerimusque oblationem dñi quicunque inuenit vas aureum: periscelides et armillas anulos dextralia ac murenulas ad propiciandum coram dño pro animabus nostris. Tulitque moyses et eleazar sacerdos aurum ex eis omne vas fabrefactum. Fuitque omne aurum separationis quod separauerunt coram dño sedecim milia septingenti et quinquaginta sicli ex tribunis et centurionibus. Viri autem exercitus depredati sunt singuli sibimet. Tulitque moyses et eleazar sacerdos aurum de tribunis et centurionibus et intulerunt illud in tabernaculum federis in monimentum filiorum israel coram domino. Ca. 32.

Pri̅itiua chal.

אֲחַד · שְׁכַן · סְנָה רְבַב מְאָה · נְגַה עַם מַן · שְׁכַח שׁוּר · פְּרַשׁ · בְּזַז · אֲתָא שְׁכַן

Ca. xxxii.

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד עצום מאד ויראו את ארץ יעזר ואת ארץ גלעד והנה המקום מקום מקנה: ויבאו בני גד ובני ראובן ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה לאמר: עטרות ודיבן ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובען: הארץ אשר הכה יהוה לפני עדת ישראל ארץ מקנה הוא ולעבדיך מקנה: ויאמרו אם מצאנו חן בעיניך יתן את הארץ הזאת לעבדיך לאחזה אל תעברנו את הירדן: ויאמר משה לבני גד ולבני ראובן האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה: ולמה תניאון את לב בני ישראל מעבר אל הארץ אשר נתן להם יהוה: כה עשו אבתיכם בשלחי אתם מקדש ברנע לראות את הארץ: ויעלו עד נחל אשכול ויראו את הארץ ויניאו את לב בני ישראל לבלתי בא אל הארץ אשר נתן להם יהוה: ויחר אף יהוה ביום ההוא וישבע לאמר: אם יראו האנשים העלים ממצרים מבן עשרים

Filii autē Cap. 32. ruben & gad hēbāt pecora multa: & erat illis ī iumētis infinita substātia. Cūq͂ vidissent iazer & galaad aptas aīalib⁹ alendis terras: venerunt ad moysen & ad eleazarum sacerdotē & principes multitudinis: atq͂ dixerūt. Ataroth & dibon & iazer & nemra esebon & eleale & sabā & nebo & beon: terra quam percussit dñs in conspectu filiorum israel: regionis vberrime est ad pastū aīaliū: & nos serui tui hēmus iumēta plurima: precamurq͂ si inuenimus gratiā corā te vt des nobis famulis tuis eā ī possessionē: nec facias nos trāsire iordanē. Quibus rñdit moyses. Nūquid fratres vestri ibunt ad pugnam: & vos hic sedebitis? Cur subuertitis mētes filiorū israel ne trāsire audeāt in locum quē eis daturus ē dñs? Nonne ita egerunt patres vestri: qñ misi de cadesbarne ad explorādā terram. Cumq͂ venissent vsq͂ ad vallē botri: lustrata omni regione subuerterunt cor filiorum israel vt non intrarent fines quos eis dominus dedit: quibus iratus iurauit dicens. Si videbunt homines isti qui ascenderunt ex egypto a viginti

Primitiua chal.

Interp. chal.

Pecora autē multa erant filiis ruben et filiis gad plurima nimis: viderūtq͂ terrā iazer et terram galaad: et ecce locus erat aptus pecorib⁹. Venerūtq͂ filii gad et filii ruben et dixerunt ad moysen et ad eleazar sacerdotē et ad principes cetus dicētes. Ataroth et dibon et iazer et nemra et esebon et eleale et seban et nabo et beon: terra cuius habitatores percussit dñs in conspectu cōgregationis israel: terra apta est pecoribus: et seruis tuis sunt pecora. Dixerūtq͂. Si inuenimus gratiā in oculis tuis detur terra hec seruis tuis: nec facias nos transire iordanē. Dixitq͂ moyses filiis gad et filiis ruben. Nunquid fratres vestri ibunt ad pugnam et vos sedebitis hic? quare ergo subuertitis cor filiorum israel: vt non transeant in terrā quam dedit eis dñs? sic fecerunt patres vestri quando misi eos de cades barne ad contēplandā terram: et ascenderunt vsq͂ ad torrentem botri et viderunt terram: et subuerterunt cor filiorum israel vt non ingrederentur in terram quam dedit eis dñs. Et iratus est furor domini in die illa et iurauit dicens. Si viderint viri qui ascenderunt de egypto a viginti

Transla. Chal.

שנה ומעלה את האדמה אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב כי לא מלאו אחרי: בלתי כלב בן יפנה הקנזי ויהושע בן נון כי מלאו אחרי יהוה: ויחר אף יהוה בישראל וינעם במדבר ארבעים שנה עד תם כל הדור העשה הרע בעיני יהוה: והנה קמתם תחת אבתיכם תרבות אנשים חטאים לספות עוד על חרון אף יהוה אל ישראל: כי תשובן מאחריו ויסף עוד להניחו במדבר ושחתם לכל העם הזה: ויגשו אליו ויאמרו גדרת צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו: ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנם אל מקומם וישב טפנו בערי המבצר מפני ישבי הארץ: לא נשוב אל בתינו עד התנחל בני ישראל איש נחלתו: כי לא ננחל אתם מעבר לירדן והלאה כי באה נחלתנו אלינו מעבר הירדן מזרחה: ויאמר אליהם משה אם תעשון את הדבר הזה אם תחלצו לפני יהוה למלחמה: ועבר לכם כל חלוץ את הירדן לפני יהוה עד הורישו את

annis & supra: terram quam sub iuramēto pollicitus sum abraam isaac & iacob: & noluerūt sequi me: preter caleb filiū iephone cenezeū & iosue filiū nū. Isti ipleuerūt volūtatē meā. Iratusq͂ dñs aduersū israel circūduxit eū per desertū quadragīta ānis: donec cōsumeretur vniuersa gñatio q̄ fecerat malū in cōspectu eius. Et ecce inquit vos surrexistis p̄ patribus vr̄is incremēta & alūni hoīum peccatorū: vt augeretis furorem domini cōtra israel. Q̄ si nolueritis sequi eum: ī solitudie populū derelinquet: & vos causa eritis necis omniū. At illi ppe accedētes dixerūt. Caulas ouiū fabricabimus & stabula iumētorū: paruulis quoq͂ nr̄is vrbes mūitas: nos aūt ipsi armati & accīcti pgemus ad pliū aū filios israel: donec itroducamus eos ad loca sua. Paruuli nr̄i & q̄cqd hr̄e possumus: erūt ī vrbib⁹ mūitis pp̄ hitatorū insidias. Nō reuertemur in domos nr̄as: vsq͂ dū possideāt filii isrl̄ hereditatē suā: nec q̄cq͂ q̄remus trās iordanē: q̄a iā hēmus possessionē nostrā ī orietali eius plaga. Quibus moyses ait. Si facitis q̄d pmittitis: expediti pgite coram domino ad pugnam: & ōis vir bellator armatus iordanē transeat: dōec subuertat dominus

Transla. Chal.

Interp. chal.

annis et supra terrā pro qua iuraui vt darē eam abraham isaac et iacob: q̄r non fuerunt perfecti in timore meo: preter caleb filiū iephone cenezeum et iosue filiū nun: quia perfecti fuerūt in timore dñi. Et iratus est furor dñi cōtra israel: et morari fecit eos in deserto quadraginta annis: donec cōsumeretur vniuersa generatio que fecerat malū corā dño. et ecce surrexistis pro patribus vestris discipuli virorū peccatorū: vt augeatis rursus furorē dñi contra israel. Si enī reuersi fueritis a timore eius: addet iterū relinquere eos in solitudine: et damnū inferetis omni populo huic. Accesserūtq͂ ad eum et dixerunt. caulas ouium edificabimus hic pecoribus nostris et vrbes familie nostre. Nos autem armabimur expediti ante fratres nostros: donec introducamus eos in locum suum: et habitabūt paruuli nostri in ciuitatibus muntis propter habitatores terre. non enim reuertemur in domos nostras donec singuli filiorū israel possideant hereditatem suam: non enim possidebimus cum eis trans iordanē et vltra: quia suscepimus hereditatem nostrā citra iordanē ad orientē. Dixitq͂ eis moyses. Si feceritis verbū hoc: et si armati ieritis ante populum dñi ad pugnā: et transierit omnis armatus ex vobis iordanem ante populum domini: donec eiciat

Primitiua chal.

אֹיְבָיו מִפָּנָיו׃ וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ
לִפְנֵי יְהוָה וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וִהְיִיתֶם
נְקִיִּם מֵיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה
הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי
יְהוָה׃ וְאִם לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה
חֲטָאתֶם לַיהוָה וּדְעוּ חַטַּאתְכֶם
אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם׃ בְּנוּ לָכֶם
עָרִים לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאֲכֶם
וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃ וַיֹּאמֶר בְּנֵי
גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר
עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי מְצַוֶּה׃
טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ
שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃ וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל
חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר
אֲדֹנִי דֹּבֵר׃ וַיְצַו לָהֶם מֹשֶׁה אֵת אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן וְאֵת יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְאֶת
רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם יַעַבְרוּ בְנֵי
גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת הַיַּרְדֵּן
כָּל חָלוּץ לַמִּלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה
וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם
לָהֶם אֶת אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃
וְאִם לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם
וְנֹאחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃
וַיַּעֲנוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת
אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל עֲבָדֶיךָ כֵּן
נַעֲשֶׂה׃ נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי

כבש שוב היה נקה היה עשה ידע מצא ענה עשה אמר צוה עשה קנה היה עד עבר חלץ קנה לחם צוה ענה אמר כבש נתן אחז הוה ענה עשה עבר

inimicos suos: & subiiciatur ei omnis terra: tunc eritis inculpabiles apud dominum & apud israel: & obtinebitis regiões quas vultis coram dño. Sin autē qđ dicitis nō feceritis: nulli dubium est quin peccētis in dñm. & scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Edificate ergo vrbes paruulis vrīs & caulas & stabula ouibus ac iumētis: & quod polliciti estis implete. Dixeruntq; filii gad & ruben ad moysen. Serui tui sumus. Faciemus qđ iubet dñs nr̄. Paruulos nr̄os & mulieres & pecora ac iumenta relinquemus in vrbibus galaad: nos aūt famuli tui oēs expediti pgemus ad bellū: sicut tu dñe loqris. Precepit ergo moyses eleazaro sacerdoti & iosue filio nun & principibus familiarū tribus israel: & dixit ad eos. Si transierint filii gad & filii ruben vobiscum iordanem omnes armati ad bellum coram domino: & vobis fuerit terra subiecta: date eis galaad in possessionem. Sin autem noluerint trāsire vobiscum in terrā chanaā: inter vos habitandi accipiāt loca. Rñderuntq; filii gad & filii ruben. Sicut locutus est dominus seruis suis: ita faciemus. Ipsi armati pergemus coram

inimicus eius a facie eius: & subiiciatur
ἐχθρὸς αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ κατακυριευθῇ
terra corā dño. & post hec reuertemini: &
ἡ γῆ ἐναντίον κυρίου. καὶ μετὰ ταῦτα ἀποστραφήσεσθε. καὶ
eritis innocētes corā dño: & ab israel. & erit terra hec
ἔσεσθε ἀθῷοι ἐναντίον κυρίου, καὶ ἀπὸ ἰσραὴλ. καὶ ἔσται ἡ γῆ αὕτη
vobis in possessiōe corā dño. Si aūt nō feceritis sic: peccabitis corā dño: & cognoscetis peccatū vestrū: qñ vos cōphēderint mala. & edificabitis vobis ipsis vrbes
ὑμῖν ἐν κατασχέσει ἔναντι κυρίου. ἐὰν δὲ μὴ ποιήσητε οὕτως, ἁμαρτήσεσθε ἔναντι κυρίου, καὶ γνώσεσθε τὴν ἁμαρτίαν ὑμῶν, ὅταν ὑμᾶς καταλάβῃ τὰ κακά. καὶ οἰκοδομήσετε ὑμῖν αὐτοῖς πόλεις τῇ
supellectili vr̄e: & caulas iumētis vr̄is: & qđ egreditur de ore vr̄o facietis. &
ἀποσκευῇ ὑμῶν, καὶ ἐπαύλεις τοῖς κτήνεσιν ὑμῶν, καὶ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν ποιήσετε. καὶ
dixerūt filii rubē: & filii gad ad moysen: dicētes:
εἶπαν οἱ υἱοὶ ῥουβὴμ, καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ πρὸς μωυσῆν, λέγοντες,
serui tui facient sicut dñs nr̄ precipit. suppellex nr̄a: & vxores nr̄e: & possessiōes nr̄e: & omnia iumēta nr̄a erūt illic in ciuitatib⁹ galaad. at serui tui oēs armati & accin
οἱ παῖδές σου ποιήσουσι καθὰ ὁ κύριος ἡμῶν ἐντέλλεται. ἡ ἀποσκευὴ ἡμῶν, καὶ αἱ γυναῖκες ἡμῶν, καὶ τὰ κτήνη ἡμῶν, καὶ πάντα τὰ κτήνη ἡμῶν ἔσται ἐν ταῖς πόλεσι γαλαάδ. οἱ δὲ παῖδές σου παρελεύσονται πάντες ἐνωπλισμένοι καὶ ἐκτεταγμένοι
cti corā dño ad bellū: quēadmodū dñs dicit. & cōstituit eis moyses eleazar sacerdotē: & iosue filiū nun: & pncipes familiaꝝ tribuū filiorū isrl̄. & dixit ad eos moy ses: si trāsierit filii rubē & filii gad vobiscū iordanē: ois armatus in bellū corā dño: & obtinuerit terrā corā vobis: & dabitis eis terrā galaad in possessiōe. si aūt nō trāsierint armati vobiscū in bellū corā dño: & traducite suppellectilē eorū & vxores eorū & iumēta eorū ante vos in terrā chanaā: & simul possidebūt inter vos in tr̄a chanaā. & rñderūt filii rubē & filii gad: dicētes: q̄cūq; dñs dicit seruis suis: sic faciem⁹. nos trāsibim⁹ armati corā
ἔναντι κυρίου εἰς τὸν πόλεμον, ὃν τρόπον ὁ κύριος λέγει. καὶ συνέστησεν αὐτοῖς μωυσῆς ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα, καὶ ἰησοῦν υἱὸν ναυῆ, καὶ τοὺς ἄρχοντας πατριῶν τῶν φυλῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς μωυσῆς, ἐὰν διαβῶσιν οἱ υἱοὶ ῥουβὴμ καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ μεθ᾽ ὑμῶν τὸν ἰορδάνην, πᾶς ἐνωπλισμένος εἰς πόλεμον ἔναντι κυρίου, καὶ κατακυριεύσητε τῆς γῆς ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ δώσετε αὐτοῖς τὴν γῆν γαλαὰδ ἐν κατασχέσει. ἐὰν δὲ μὴ διαβῶσιν ἐνωπλισμένοι μεθ᾽ ὑμῶν εἰς πόλεμον ἔναντι κυρίου, καὶ διαβιβάσετε τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν πρότερα ὑμῶν, εἰς γῆν χαναάν, καὶ συγκατακληρονομηθήσονται ἐν ὑμῖν ἐν τῇ γῇ χαναάν. καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ υἱοὶ ῥουβὴμ καὶ οἱ υἱοὶ γάδ, λέγοντες, ὅσα ὁ κύριος λέγει τοῖς θεράπουσιν αὐτοῦ, οὕτως ποιήσομεν. ἡμεῖς διαβησόμεθα ἐνωπλισμένοι ἔναντι

Pritiua chal.

כבש תוב הוה זכה הוה ידע שכח קנה הוה צאן נכס אמר רבב פקד עשה נתא עבר פלל ראש כבש נתן חסן זרז תוב עבד עבר

Interp. chal.

inimicos suos a cōspectu eius & subiiciatur terra coram populo dñi: postea reuertemini & eritis innoxii in cōspectu dñi & apud israel: eritq; terra hec vob in possessionē coram dño. Si aūt non feceritis sic: ecce peccastis corā dño: & scitote peccatū vestrū qđ inueniet vos. Edificate vobis vrbes paruulis vr̄is: & caulas ouibus vr̄is: & facietis iuxta id quod egressuz est de ore vestro. Dixeruntq; filii gad & filii ruben ad moysen dicētes. Serui tui facient sicut dñs noster iubet. paruuli nostri & vxores nostre & pecora nr̄a & omnia iumenta nr̄a erunt ibi in vrbibus galaad. et omnes serui tui transibunt armati in exercitū ante populū dñi ad belluz: sicut loqtur dñs nr̄. Precepitq; de eis moyses eleazaro sacerdoti & iosue filio nun & principib⁹ patrū tribuū filiorꝫ israel: & dixit moyses ad eos. Si transierint filii gad & filii ruben vobiscū iordanē oēs armati ad bellū corā populo dñi: subiectaq; fuerit terra in cōspectu vr̄o: dabitis eis terrā galaad in possessionē. Et si nō trāsierint armati vobiscū: suscipiēt possessionē inter vos in tr̄a chanaā. Rñderūtq; filii gad & filii ruben dicentes. Sicut locutus est dñs seruis tuis ita faciemus. nos transibim⁹ armati ante

Transl. Chal.

בְּעֲלֵי דְבָבוֹהִי מִן קֳדָמוֹהִי׃ וְתִתְכְּבֵשׁ אַרְעָא קֳדָם עַמָּא דַיְיָ וּבָתַר כֵּן תְּתוּבוּן וּתְהוֹן זַכָּאִין מִן קֳדָם יְיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וּתְהֵי אַרְעָא הָדָא לְכוֹן לְאַחְסָנָא קֳדָם יְיָ׃ וְאִם לָא תַעְבְּדוּן כֵּן הָא חַבְתּוּן קֳדָם יְיָ וּדְעוּ חוֹבַתְכוֹן דְּתַשְׁכַּח יָתְכוֹן׃ בְּנוּ לְכוֹן קִרְוִין לְטַפְלְכוֹן וְחַטְרִין לְעָנְכוֹן וּדְיִפּוֹק מִפּוּמְכוֹן תַּעְבְּדוּן׃ וַאֲמַרוּ בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֹשֶׁה לְמֵימַר עַבְדָּךְ יַעְבְּדוּן כְּמָא דְּרִבּוֹנִי מְפַקֵּד׃ טַפְלָנָא נְשָׁנָא גִּיתָנָא וְכָל בְּעִירָנָא יְהוֹן תַּמָּן בְּקִרְוֵי גִלְעָד׃ וְעַבְדָּךְ יְעִבְּרוּן כָּל מְזָרְזֵי חֵילָא קֳדָם עַמָּא דַיְיָ לִקְרָבָא כְּמָא דְרִבּוֹנִי מְמַלֵּל׃ וּפַקֵּיד לְהוֹן מֹשֶׁה יָת אֶלְעָזָר כַּהֲנָא וְיָת יְהוֹשֻׁעַ בַּר נוּן וְיָת רֵישֵׁי אֲבָהָת שִׁבְטַיָּא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַאֲמַר מֹשֶׁה לְהוֹן אִם יְעִבְּרוּן בְּנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן עִמְּכוֹן יָת יַרְדְּנָא כָּל דִּמְזָרֵיז לִקְרָבָא קֳדָם עַמָּא דַיְיָ וְתִתְכְּבֵשׁ אַרְעָא קֳדָמֵיכוֹן וְתִתְּנוּן לְהוֹן יָת אַרְעָא דְגִלְעָד לְאַחְסָנָא׃ וְאִם לָא יְעִבְּרוּן מְזָרְזִין עִמְּכוֹן וְיַחְסְנוּן בֵּינֵיכוֹן בְּאַרְעָא דִכְנָעַן׃ וַאֲתִיבוּ בְנֵי גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לְמֵימַר יָת דְּמַלֵּיל יְיָ לְעַבְדָּךְ כֵּן נַעְבֵּד׃ נַחְנָא נְעִבַּר מְזָרְזִין קֳדָם

dño in terrā chanaā. & dabitis possessionē nobis trās iordanē. & dedit eis moyses filiis gad: & filiis ruben: & dimidie tribui manasse filiorum ioseph: regnū seon regis amorreorū: & regnū og regis basan: terrā & ciuitates eius cum terminis suis: ciuitates terre in circuitu. & edificauerūt filii gad dibon: & astaroth: & aroer: & sophan: & iazer: & exaltauerūt illas: & bethnemra: & betharā ciuitates munitas: & caulas ouiū. & filii rubē edificauerūt esebō: & elealē: & cariathaim: & nabō. & baalmeō: circūdatas: & sabama. & cognominauerūt iuxta noia sua noia vrbiū: q̄s edificauerūt. & perrexit filius machir filii manasse in galaad: & accepit eā. & pdidit amorreū habitātē in ea. & dedit moyses galaad machir filio manasse: & habitauit illic. & iair filius manasse perrexit: & accepit caulas eorū. & cognominauit eos caulas iair. & nobe perrexit: & accepit canath: & vicos eius: & cognominauit eos nobe ex nomine suo.
κυρίου εἰς γῆν χαναάν, καὶ δώσετε τὴν κατάσχεσιν ἡμῖν ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς μωυσῆς τοῖς υἱοῖς γάδ, καὶ τοῖς υἱοῖς ῥουβήμ, καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς μανασσῆ υἱῶν ἰωσὴφ τὴν βασιλείαν σιηών, βασιλέως τῶν ἀμορραίων, καὶ τὴν βασιλείαν ὢγ βασιλέως τῆς βασάν, τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις σὺν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, πόλεις τῆς γῆς κύκλῳ. καὶ ᾠκοδόμησαν οἱ υἱοὶ γὰδ τὴν δεβών, καὶ τὴν ἀταρώθ, καὶ τὴν ἀροήρ, καὶ τὴν σωφάρ, καὶ τὴν ἰαζήρ, καὶ ὕψωσαν αὐτάς, καὶ τὴν ναμβρὰμ καὶ τὴν βαιθαρράν πόλεις ὀχυράς, καὶ ἐπαύλεις προβάτων. καὶ οἱ υἱοὶ ῥουβὴμ ᾠκοδόμησαν τὴν ἐσεβών, καὶ τὴν ἐλεαλή, καὶ τὴν καριαθαΐμ, καὶ τὴν ναβώ, καὶ τὴν βεελμεών, περικεκυκλωμένας, καὶ τὴν σεβαμά. καὶ ἐπωνόμασαν κατὰ τὰ ὀνόματα αὐτῶν τὰ ὀνόματα τῶν πόλεων, ἃς ᾠκοδόμησαν. καὶ ἐπορεύθη υἱὸς μαχεὶρ υἱοῦ μανασσῆ εἰς γαλαάδ, καὶ ἔλαβεν αὐτήν. καὶ ἀπώλεσε τὸν ἀμορραῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν αὐτῇ. καὶ ἔδωκε μωυσῆς τὴν γαλαὰδ τῷ μαχεὶρ υἱῷ μανασσῆ, καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ. καὶ ἰαὶρ ὁ τοῦ μανασσῆ ἐπορεύθη, καὶ ἔλαβε τὰς ἐπαύλεις αὐτῶν. καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὰς ἐπαύλεις ἰαίρ. καὶ ναβαῦ ἐπορεύθη, καὶ ἔλαβε τὴν κανάθ, καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὰς ναβώθ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

Ca. 33.

Et he mansiōes filiorū isrl̄. vt exierūt de egypto cū exercitu suo in manu moysi & aarō. & scripsit moyses pfectiōes eorū.
Καὶ οὗτοι οἱ σταθμοὶ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ὡς ἐξῆλθον ἐκ τῆς αἰγύπτου σὺν δυνάμει αὐτῶν ἐν χειρὶ μωυσῆ καὶ ἀαρών. καὶ ἔγραψε μωυσῆς τὰς ἀπάρσεις αὐτῶν,

domino in terrā chanaan: & possessionē iā suscepisse nos confitemur trās iordanē. Dedit itaq; moyses: filiis gad & rubē & dimidie tribui manasse filii ioseph regnum seō regis ammorrei: & regnum og regis basā: & terrā eorꝫ cū vrbibus suis per circuitum. Igitur extruxerunt filii gad dibon & astaroth & aroer & roth & sophan & iazer iochaa & beth nemra & betharā vrbes munitas & caulas pecoribus suis. Filii vero ruben edificauerunt esebon & eleale & cariathaim & nabo & baalmeon versis nominibus: sabama quoq; imponentes vocabula vrbibus quas extruxerant. Porro filii machir filii manasse perrexerūt in galaad: & vastauerūt eā interfecto ammorreo hitatore ei⁹. Dedit ergo moyses terram galaad machir filio manasse: qui habitauit in ea. Iair aūt filius manasse abiit: & occupauit vicos eius: quos appellauit auothiair. idest villas iair. Nobe quoq; prexit & apphēdit canath cū viculis suis: vocauitq; eā ex noīe suo nobe. Cap. 33.

HE sunt mansiōes filiorū israel qui egressi sūt de egypto per turmas suas in manu moysi & aaron: quas descripsit moyses

יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת
נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃ וַיִּתֵּן לָהֶם
מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי
שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶן יוֹסֵף אֶת מַמְלֶכֶת
סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת מַמְלֶכֶת
עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ
בִּגְבֻלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃ וַיִּבְנוּ בְנֵי
גָד אֶת דִּיבֹן וְאֶת עֲטָרֹת וְאֵת
עֲרֹעֵר׃ וְאֶת עַטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת
יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה׃ וְאֶת בֵּית נִמְרָה
וְאֶת בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת
צֹאן׃ וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת חֶשְׁבּוֹן
וְאֶת אֶלְעָלֵא וְאֵת קִרְיָתָיִם׃ וְאֶת
נְבוֹ וְאֶת בַּעַל מְעוֹן מוּסַבֹּת שֵׁם
וְאֶת שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת
שְׁמוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ׃ וַיֵּלְכוּ
בְּנֵי מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה
וַיִּלְכְּדֻהָ וַיּוֹרֶשׁ אֶת הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר
בָּהּ׃ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת הַגִּלְעָד לְמָכִיר
בֶּן מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃ וְיָאִיר בֶּן
מְנַשֶּׁה הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת חַוֹּתֵיהֶם
וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חַוֹּת יָאִיר׃ וְנֹבַח
הָלַךְ וַיִּלְכֹּד אֶת קְנָת וְאֶת בְּנֹתֶיהָ
וַיִּקְרָא לָה נֹבַח בִּשְׁמוֹ׃ Ca. xxxiii. אֵלֶּה
מַסְעֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן׃ וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת מוֹצָאֵיהֶם

נתן מלך עיר סבב בנה גבה סבב קרא בנה לכד ירש ישב חוה בנה נסע צבא כתב יצא

Transl. Chal.

עַמָּא דַיְיָ לְאַרְעָא דִכְנָעַן וְעִמָּנָא אַחְסָנַת אַחְסָנְתָּנָא מֵעִבְרָא לְיַרְדְּנָא׃ וִיהַב לְהוֹן מֹשֶׁה לִבְנֵי גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וּלְפַלְגוּת שִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה בַר יוֹסֵף יָת מַלְכוּת סִיחוֹן מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה וְיָת מַלְכוּת עוֹג מַלְכָּא דְמַתְנַן אַרְעָא לְקִרְוָהָא בִּתְחוּמֵי קִרְוֵי אַרְעָא סְחוֹר סְחוֹר׃ וּבְנוֹ בְנֵי גָד יָת דִּיבוֹן וְיָת עֲטָרוֹת וְיָת עֲרוֹעֵר׃ וְיָת עַטְרוֹת שׁוֹפָן וְיָת יַעְזֵר וְרָמָתָא׃ וְיָת בֵּית נִמְרִין וְיָת בֵּית הָרָן קִרְוִין כְּרִיכָן וְחַטְרִין דְּעָן׃ וּבְנֵי רְאוּבֵן בְּנוֹ יָת חֶשְׁבּוֹן וְיָת אֶלְעָלֵא וְיָת קִרְיָתָיִם׃ וְיָת נְבוֹ וְיָת בַּעַל מְעוֹן מְקַפַן שְׁמָהָן וְיָת שִׂבְמָא וּקְרוֹ בִשְׁמָהָתְהוֹן יָת שְׁמָהָת קִרְוַיָּא דִּבְנוֹ׃ וַאֲזָלוּ בְּנֵי מָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה לְגִלְעָד וּכְבָשׁוּהָ וְתָרֵיךְ יָת אֱמוֹרָאָה דְּבַהּ׃ וִיהַב מֹשֶׁה יָת גִּלְעָד לְמָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה וִיתֵיב בַּהּ׃ וְיָאִיר בַּר מְנַשֶּׁה אֲזַל וּכְבַשׁ יָת כַּפְרָנֵיהוֹן וּקְרָא יָתְהֵן כַּפְרָנֵי יָאִיר׃ וְנֹבַח אֲזַל וּכְבַשׁ יָת קְנָת וְיָת כַּפְרָנָהָא וּקְרָא לַהּ נֹבַח בִּשְׁמֵיהּ׃ Ca. xxxiii. אִלֵּין מַטְלָנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל דִּנְפַקוּ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם לְחֵילֵיהוֹן בִּידָא דְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃ וּכְתַב מֹשֶׁה יָת מַפָּקָנֵיהוֹן

Interp. chal.

populū dñi in terrā chanaan: & nobiscū manet possessio nr̄a trans iordanē. Deditq; eis moyses filiis videlicet gad & filiis ruben & dimidie tribui manasse filii ioseph regnū seon regis amorrei & regnum og regis basan terrā cum vrbibus suis per terminos vrbium terre per circuitū. Edificauerūtq; filii gad dibon et ataroth & aroer & ataroth sophā & iazer & iagbeha & bethnēra & betharan vrbes munitas & caulas ouiū. Filii autem ruben edificauerūt esebon & eleale & cariathaim & nebo & baalmeon versis nominibus: & sabama: & vocauerūt nominibus vrbes quas edificauerant. Et abierunt filii machir filii manasse in galaad & subiecerūt eam: & eiecerūt amorreum qui ibi erat. Deditq; moyses galaad machir filio manasse: et habitauit in ea. Iair quoq; filius manasse abiit et subiecit vicos eius: & vocauit eos vicos iair. Nobe autē abiit & subiecit chanath & vicos eius: & vocauit eam ex nomine suo nobe. Ca. 33.

HE sunt mansiones filiorū israel qui egressi sunt de terra egypti per turmas suas in manu moysi & aaron. Descripsitq; moyses exitus eorum

Pritiua chal.

אחד קרה בנה קרה נפק קרה בנה תרך נטל נפק

למסעיהם על פי יהוה ואלה
מסעיהם למוצאיהם: ויסעו
מרעמסס בחדש הראשון בחמשה
עשר יום לחדש הראשון ממחרת
הפסח יצאו בני ישראל ביד
רמה לעיני כל מצרים: ומצרים
מקברים את אשר הכה יהוה בהם
כל בכור ובאלהיהם עשה יהוה
שפטים: ויסעו בני ישראל
מרעמסס ויחנו בסכת: ויסעו
מסכת ויחנו באתם אשר בקצה
המדבר: ויסעו מאתם וישב על
פי החירת אשר על פני בעל צפון
ויחנו לפני מגדל: ויסעו מפני
החירת ויעברו בתוך הים המדברה
וילכו דרך שלשת ימים במדבר
אתם ויחנו במרה: ויסעו
ממרה ויבאו אילמה ובאילם
שתים עשרה עינת מים
ושבעים תמרים ויחנו שם: ויסעו
מאילם ויחנו על ים סוף: ויסעו
מים סוף ויחנו במדבר סין:
ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה:
ויסעו מדפקה ויחנו באלוש:
ויסעו מאלוש ויחנו ברפידם ולא
היה שם מים לעם לשתות:
ויסעו מרפידם ויחנו במדבר

Priuatiua heb.: נסע פה · רום · קבר נכה · בכר · נסע · חנה · דבר · פנה · עבר דבר · יום · בוא · שנה · שתה

iuxta castrorum loca q̄. dñi iussiõe mutabant. Profecti igitur de ramesse mēse prio: quintadecima die mensis primi altera die phase filii israel in manu excelsa videtibus cūctis egyptiis & sepelietibus primogēitos quos pcusserat dominus: nã & in diis eorū exercuerat vltionē: castrametati sunt in sochoth. de sochoth venerūt in ethan: q̄ est in extremis finibus solitudinis. Inde egressi venerūt contra phiairoth: q̄ respicit beelsephon: & castrametati sunt ante magdalū. Profectiq; de phiairoth trāsierūt p mediū mare in solitudinē: & ābulantes tribus diebus per desertū ethā castrametati sunt in mara. Profectiq; de mara venerūt in helim vbi erant duodecim fontes aq̄rum & palme septuaginta: ibiq; castrametati sūt. Sed & inde egressi fixerunt tētoria sup mare rubrū. Profectiq; de mari rubro castrametati sunt in deserto sin. Vnde egressi venerūt in dephcha. Profectiq; de dephcha castrametati sūt in halus. Egressiq; de halus raphidi fixere tētoria: vbi populo defuit aq̄ ad bibēdū. pfectiq; de raphidi: castrametati sūt i deserto

τ mansiones eoꝝ p vbū dñi. τ he
καὶ τοὺς σταθμοὺς αὐτῶν διὰ ῥήματος κυρίου. καὶ οὗτοι
mãsiões itineris eoꝝ. pfecti sūt ex ramesse
οἱ σταθμοὶ τῆς πορείας αὐτῶν. ἀπῆραν ἐκ ῥαμεσσῆ τῷ
mense primo quinta τ decima die mēsis
μηνὶ τῷ πρώτῳ τῇ πεντεκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς
pmi: postridie pasche egressi sūt filij israel
τοῦ πρώτου, τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
in manu excelsa corã oibus egyptijs. τ
ἐν χειρὶ ὑψηλῇ ἐναντίον πάντων τῶν αἰγυπτίων. καὶ
egyptij sepeliebãt ex ipsis mortuos om
οἱ αἰγύπτιοι ἔθαπτον ἐξ αὐτῶν τοὺς τεθνηκότας πάν
nes q̄tquot pcussit dñs oē pmogenitū in terra
τας ὅσους ἐπάταξε κύριος πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ
egypti. τ in diis eoꝝ fecit vltio
αἰγύπτου. καὶ ἐν τοῖς θεοῖς αὐτῶν ἐποίησε τὴν ἐκδί
nē dñs. pfecti aūt filij israel ex ra
κησιν κύριος. ἀπάραντες δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐκ ῥα
messe: castrametati sūt in sochoth. τ pfecti sūt ex
μεσσῆ, παρενέβαλον εἰς σοκχώθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ
sochoth: τ castrametati sūt in ethã: q̄ est pars
σοκχώθ, καὶ παρενέβαλον εἰς βουθάν, ὅ ἐστι μέρος τῆς
deserti. τ pfecti sūt ex ethã: τ castrametati sūt ad
ἐρήμου. καὶ ἀπῆραν ἐκ βουθάν, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ
os eroth q̄ est contra beelsephon: τ castra
στόμα ἐρώθ, ὅ ἐστιν ἀπέναντι βεελσεπφών, καὶ παρε
metati sūt cõtra magdalo. τ pfecti sūt cõtra
νέβαλον ἀπέναντι μαγδωλοῦ. καὶ ἀπῆραν ἀπέναν
eroth: τ trãsierūt p mediū maris in de
τι ἐρώθ, καὶ διέβησαν μέσον τῆς θαλάσσης εἰς τὴν ἔρη
sertū. τ ambulauerūt viã triū dierū p deser
μον. καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν διὰ τῆς ἐρή
tū ipi. τ castrametati sūt in mara. τ pfe
μου αὐτοί. καὶ παρενέβαλον ἐν πικρίαις. καὶ ἀπῆ
cti sūt ex mara: τ venerūt in heli. τ in heli duo
ραν ἐκ πικριῶν, καὶ ἦλθον εἰς αἰλίμ. καὶ ἐν αἰλὶμ δώ
decim fontes aquaꝝ: τ septuaginta trūci pal
δεκα πηγαὶ ὑδάτων, καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοι
maꝝ: τ castrametati sūt illic apud aquã. τ pfe
νίκων, καὶ παρενέβαλον ἐκεῖ παρὰ τὸ ὕδωρ. καὶ ἀπῆ
cti sūt ex heli: τ castrametati sūt sup mare rubrū.
ραν ἐξ αἰλίμ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ θάλασσαν ἐρυθράν.
τ pfecti sūt a mare rubro: τ castrametati sūt
καὶ ἀπῆραν ἀπὸ θαλάσσης ἐρυθρᾶς, καὶ παρενέβαλον
in desertū sin. τ pfecti sūt de deserto sin. τ
εἰς τὴν ἔρημον σίν. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου σίν, καὶ
castrametati sūt in dephcha. τ pfecti sūt dephcha
παρενέβαλον εἰς ῥαφακά. καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥαφακά,
τ castrametati sūt in halus. τ pfecti sūt ex halus: τ
καὶ παρενέβαλον ἐν αἰλούς. καὶ ἀπῆραν ἐξ αἰλούς, καὶ
castrametati sūt in raphidi: τ nõ erat illic aq̄ ad bibēdū.
παρενέβαλον ἐν ῥαφιδίν, καὶ οὐκ ἦν ἐκεῖ ὕδωρ πιεῖν.
τ pfecti sūt ex raphidi: τ castrametati sūt in deserto
καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥαφιδίν, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρήμῳ

B

Exo. 15.d.

Priuatiua chal.: ראש · גלה קבר טעה · דון שרא · דבר תוב · אתא נבע · הוה שתה · שרא

Interp. chal.

per pfectiones eoꝝ iuxꝫ verbū dñi: et he sunt pfectiones eoꝝ iuxꝫ exitus eoꝝ. Profectiq; sunt de rameses in mense pmo qntadecima die mēsis pmi altera die phase: egressi sunt filij israel palã ante oculos omniū egyptioꝝ. Egyptij aūt sepeliebãt oēs primogenitos q̄s occiderat dñs in eis: τ in idolis eoꝝ fecit dñs iudicia. Profectiq; sunt filij isrl̄ d rameses: τ castrãetati sunt in socoth. Et pfecti sūt de socoth: τ castrametati sunt in ethan q̄ est in latere deserti. τ pfecti sūt de ethã: et reuersi sūt ꝯ phiaroth q̄ est añ beelsephõ: τ castrametati sunt ante magdalū. et pfecti sunt de cõspectu hiroth: τ trãsierūt p mediū maris in desertū: τ abierūt itinere triū dierū p solitudinē: τ castrametati sunt in mara. Et pfecti sunt de mara: τ venerūt in elim. τ in elim erãt duodeci fontes aq̄rū τ septuaginta palme: τ manserūt ibi. Et pfecti sunt de elim: τ castrametati sunt iuxta mare rubrū. et pfecti sūt de mari rubro: τ castrametati sūt in deserto sin. τ pfecti sūt de deserto sin: τ castrãmetati sunt i dephca. pfectiq; sūt de dephca: τ castrametati sūt in alus. τ pfecti sūt de al9: τ castrametati sunt in raphidim. Et nõ erãt ibi aq̄ vt biberet pplš. pfectiq; sūt d raphidi: τ castrãetati sūt in deserto

Transla. Chal.

למטלניהון על מימרא דייי ואלין מטלניהון לטבקיהון: ונטלו מרעמסס בירחא
קדמאה בחמשה עשרה יומא לירחא קדמאה מבתר פסחא נפקו בני ישראל ברי
גלי לעיני כל מצרים: ומצראי מקברין ית דקטל ייי בהון כל בוכרא ובטעותהון
עבד ייי דינין: ונטלו בני ישראל מרעמסס ושרו בסכות: ונטלו מסכות ושרו באיתם
דבסטר מדברא: ונטלו מאיתם ותב על פום חירתא די קדם בעיל צפון ושרו קדם
מגדול: ונטלו מן קדם חירתא ועברו בגו ימא למדברא ואזלו מהלך תלתא יומין
במדברא דאיתם ושרו במרה: ונטלו ממרה ואתו לאילם ובאילם תרי עשר מבועין
דמיין ושבעין דקלין ושרו תמן: ונטלו מאילם ושרו על ימא דסוף: ונטלו מימא דסוף
ושרו במדברא דסין: ונטלו ממדברא דסין ושרו בדפקה: ונטלו מדפקה ושרו
באלוש: ונטלו מאלוש ושרו ברפידים ולא הוו תמן מיא לעמא למשתי: ונטלו
מרפידים ושרו במדברא

C

sinai. τ pfecti sūt de deserto sinai: τ castra
σινά. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου σινά, καὶ παρε
metati sūt in sepulchris cõcupiscētie. τ pfecti sūt
νέβαλον ἐν μνήμασι τῆς ἐπιθυμίας. καὶ ἀπῆραν
ex sepulchris cõcupiscētie: τ castrametati sūt in as
ἐκ μνημάτων ἐπιθυμίας, καὶ παρενέβαλον εἰς ἀ
seroth. τ pfecti sūt ex asseroth: τ castrametati sūt
σηρώθ. καὶ ἀπῆραν ἐξ ἀσηρώθ, καὶ παρενέβαλον
in rethma: τ pfecti sūt ex rethma τ castrametati
ἐν ῥαθαμά. καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥαθαμά καὶ παρενέβα
sūt in remõ phares. τ pfecti sūt ex remõ phares:
λον ἐν ῥεμμὼν φάρες. καὶ ἀπῆραν ἐκ ῥεμμὼν φάρες,
τ castrametati sūt in lebna. τ pfecti sūt de le
καὶ παρενέβαλον ἐν λεβωνά. καὶ ἀπῆραν ἐκ λε
bna: τ castrametati sūt in ressa. τ pfecti sūt de
βωνά, καὶ παρενέβαλον εἰς ῥεσσά. καὶ ἀπῆραν ἐκ
ressa: τ castrametati sūt in calatha. τ pfecti sūt
ῥεσσά, καὶ παρενέβαλον ἐν μακελλάθ. καὶ ἀπῆραν
de calatha: τ castrametati sūt in arsaphar. τ pfecti
ἐκ μακελλάθ, καὶ παρενέβαλον ἐν ἀρσαφάρ. καὶ ἀπῆ
sūt ex arsaphar: τ castrametati sūt in arada.
ραν ἐξ ἀρσαφάρ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ χαραδαΐ.
τ pfecti sūt de arada. τ castrametati sūt in ma
καὶ ἀπῆραν ἐκ χαραδαΐ. καὶ παρενέβαλον εἰς μα
celoth. τ pfecti sūt de maceloth: τ castrametati
κηδών. καὶ ἀπῆραν ἐκ μακηδών, καὶ παρενέβα
sūt in thaath. τ pfecti sūt de thaath: τ
λον εἰς καταάθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ καταάθ, καὶ
castrametati sūt in thare. τ pfecti sūt de thare: τ castrametati
παρενέβαλον εἰς θαράθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ θαράθ, καὶ παρενέβα
sūt in metcha. τ pfecti sūt ex metcha: τ castrametati sūt in
λον εἰς μαθεκκά. καὶ ἀπῆραν ἐκ μαθεκκά, καὶ παρενέβαλον εἰς
esmona. τ pfecti sūt ex esmona: τ castrametati sūt in mo
ἀσεμωνά. καὶ ἀπῆραν ἐξ ἀσεμωνά, καὶ παρενέβαλον εἰς μα
seroth. τ pfecti sūt de moseroth: τ castrametati sūt in ba
σουρούθ. καὶ ἀπῆραν ἐκ μασουρούθ, καὶ παρενέβαλον εἰς βα
neiachã. τ pfecti sūt de baneiachã: τ castrametati sūt in mōtē
νιακάν. καὶ ἀπῆραν ἐκ βανιακάν. καὶ παρενέβαλον εἰς τὸ ὄρος
gadgad. τ pfecti sūt de mōte gadgad: τ castrametati
γαδγάδ. καὶ ἀπῆραν ἐκ τοῦ ὄρους γαδγάδ, καὶ παρενέβα
sūt in iethebatha. τ pfecti sūt de iethebatha: τ castrametati sūt i
λον εἰς ἐτεμαθά. καὶ ἀπῆραν ἐξ ἐτεμαθά, καὶ παρενέβαλον εἰς
ebrona. τ pfecti sūt de ebrona. τ castrametati sūt in asion
ἐβρωνά. καὶ ἀπῆραν ἐξ ἐβρωνά. καὶ παρενέβαλον εἰς γεσιὼν
gaber. τ pfecti sūt de asion gaber: τ castrametati sūt in deser
γαβέρ. καὶ ἀπῆραν ἐκ σιὼν γαβέρ, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἐρή
to sin. τ pfecti sūt de deserto sin: hec est cades. τ pfe
μῳ σίν. καὶ ἀπῆραν ἐκ τῆς ἐρήμου σίν, αὕτη ἐστὶ κάδης. καὶ ἀπῆ
cti sūt de cades: τ castrametati sūt in or mōte ppe terrã edõ.
ραν ἐκ κάδης καὶ παρενέβαλον εἰς ὢρ τὸ ὄρος πλησίον γῆς ἐδώμ
τ ascendit aaron sacerdos in mōtē pp iussū dñi: τ
καὶ ἀνέβη ἀαρὼν ὁ ἱερεὺς εἰς τὸ ὄρος διὰ προστάγματος κυ, καὶ ἀπέ
mortu9 ē illic i quadragesimo ãno exit9 filioꝝ israel
θανεν ἐκεῖ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ

D

sinai. Sed & de solitudine sinai egressi venerūt ad sepulchra cõcupiscētie. Profectiq; de sepulchris concupiscētie castrametati sūt i asseroth. Et de asseroth venerūt in rethma. Profectiq; de rethma castrametati sūt i remõphares. Vñ egressi venerūt i lebna. De lebna castrametati sunt in ressa. Egressiq; de ressa venerūt in ceeletha. Vnde pfecti castrametati sunt i mõte sepher. Egressi de mõte sepher venerūt in arada. Inde pficiscentes castrametati sūt in maceloth. Profectiq; de maceloth venerunt in taath. De taath castrametati sūt in thare: vñ egressi fixere tentoria in metcha. Et de metcha castrametati sunt in esmona. Profectiq; de esmona venerūt in moseroth. Et de moseroth castrametati sūt in baneiachan. Profectiq; de baneiachã: venerūt in montē gadgad. Vñ pfecti castrametati sūt i iethebatha. & d iethebatha venerūt in hebrõa. Egressiq; de hebrõa castrametati sūt in asiõgaber. inde profecti venerūt in desertum sin. Hec est cades. Egressiq; de cades castrametati sūt i mõte hor in extremis finib9 terre edõ. Ascenditq; aarõ sacerdos in mõtem hor iubente dño: & ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum israel

סיני: ויסעו ממדבר סיני ויחנו
בקברת התאוה: ויסעו מקברת
התאוה ויחנו בחצרת: ויסעו
מחצרת ויחנו ברתמה: ויסעו
מרתמה ויחנו ברמן פרץ: ויסעו
מרמן פרץ ויחנו בלבנה: ויסעו
מלבנה ויחנו ברסה: ויסעו
מרסה ויחנו בקהלתה: ויסעו
מקהלתה ויחנו בהר שפר: ויסעו
מהר שפר ויחנו בחרדה: ויסעו
מחרדה ויחנו במקהלת: ויסעו
ממקהלת ויחנו בתחת: ויסעו
מתחת ויחנו בתרח: ויסעו
מתרח ויחנו במתקה: ויסעו
ממתקה ויחנו בחשמנה: ויסעו
מחשמנה ויחנו במסרות: ויסעו
ממסרות ויחנו בבני יעקן: ויסעו
מבני יעקן ויחנו בחר הגדגד: ויסעו
מחר הגדגד ויחנו ביטבתה: ויסעו
מיטבתה ויחנו בעברנה: ויסעו
מעברנה ויחנו בעצין גבר: ויסעו
מעצין גבר ויחנו במדבר צן
הוא קדש: ויסעו מקדש ויחנו
בהר ההר בקצה ארץ אדום:
ויעל אהרן הכהן אל הר ההר
על פי יהוה וימת שם בשנת
הארבעים לצאת בני ישראל

Priuatiua heb.: דבר · נסע חנה · עלה · פה מות שנה · רבע יצא

Transl. Chal.

דסיני: ונטלו ממדברא דסיני ושרו בקברי דמשאלי: ונטלו מקברי דמשאלי ושרו
בחצרות: ונטלו מחצרות ושרו ברתמה: ונטלו מרתמה ושרו ברמן פרץ: ונטלו מרמן
פרץ ושרו בלבנה: ונטלו מלבנה ושרו ברסה: ונטלו מרסה ושרו בקהלתה: ונטלו
מקהלתה ושרו בטורא דשפר: ונטלו מטורא דשפר ושרו בחרדה: ונטלו מחרדה
ושרו במקהלת: ונטלו ממקהלת ושרו בתחת: ונטלו מתחת ושרו בתרח: ונטלו
מתרח ושרו במתקה: ונטלו ממתקה ושרו בחשמנה: ונטלו מחשמנה ושרו במסרות:
ונטלו ממסרות ושרו בבני יעקן: ונטלו מבני יעקן ושרו בחר הגדגד: ונטלו מחר הגדגד
ושרו ביטבתה: ונטלו מיטבתה ושרו בעברונה: ונטלו מעברונה ושרו בעציון גבר: ונטלו
מעציון גבר ושרו במדברא דצין הוא רקם: ונטלו מרקם ושרו בהר טורא בסיפי
ארעא דאדום: וסליק אהרן כהנא להר טורא על מימרא דייי ומית תמן בשנת
ארבעין למפק בני ישראל

Interp. chal.

sinai. Profectiq; sunt de deserto sinai: τ castrametati sūt in sepulchris ꝯcupiscētiū. et pfecti sunt de sepulchris ꝯcupiscētiū: τ castrãetati sunt i aseroth. et pfecti sūt de aseroth: τ castrametati sūt in rethma. Et pfecti sūt de rethma: τ castrametati sunt i remõphares. pfectiq; sunt de remõphares: τ castrametati sūt in lebna. τ pfecti sunt de lebna: τ castrametati sūt in resa. et pfecti sūt de resa: τ castrãetati sūt i cehalata. pfectiq; sunt de cehalata: τ castrãetati sunt in mõte sapher. τ pfecti sūt de mõte sapher: τ castrametati sūt in harada. pfectiq; sūt de harada: τ castrametati sūt in maceloth. τ pfecti sunt de maceloth: et castrãetati sūt in taath. pfectiq; sūt de taath: et castrãetati sūt in thare. pfectiq; sūt de thare et castrametati sūt i methca. τ pfecti sūt de methca: τ castrametati sūt in asemona. et pfecti sunt d asemona: τ castrametati sūt in moseroth. Profectiq; sunt de moseroth: τ castrametati sunt in beneiacan. pfectiq; sūt de beneiacã: τ castrametati sunt i mõte gadgad. pfectiq; sūt de mõte gadgad: et castrãetati sūt in ietbatha. τ pfecti sūt de ietbatha: τ castrametati sūt in ebrona. τ pfecti sunt de ebrona: τ castrametati sunt in asiongaber. et pfecti sunt de asiongaber: τ castrametati sunt i deserto sin: hec ē cades. τ pfecti sūt de cades: et castrametati sunt in monte hor in finibus terre edom. Ascenditq; aaron sacerdos in mõte hor iuxta verbū dñi: τ mortu9 est ibi in anno q̄dragesimo egressionis filioꝝ israel

Priuatiua chal.: שאל · סוף · אמר · רבע נפק

ex egypto mense quinto primo die mēsis cum esset annorū centum viginti trium. Audiuitq; chananeus rex arad qui habitabat ad meridiē in terram chanaan venisse filios israel. Et profecti de mōte hor castrametati sunt in salmona: vñ egressi venerūt in phinō. Profectiq; de phinon castrametati sunt in oboth. Et de oboth venerūt in icabarim q̄ est in finibus moabitarum. Profectiq; de icabarim: fixere tentoria in dibōgad. Vñ egressi castrametati sūt in elmōdeblathaim. Egressiq; d' elmōdeblathaim venerūt ad mōtē abarim cōtra nabo. Profectiq; de mōtibus abarim transierunt ad cāpestria moab supra iordanē cōtra hiericho. Ibiq; castrametati sunt de bethsimon vsq; ad belsathim planioribus locis moabitarum. vbi locutus ē dñs ad moysen. Precipe filiis israel & dic ad eos. Quādo trāsieritis iordanem intrantes terram chanaan: disperdite cūctos habitatores terre illius: cōfringite titulos & statuas comminuite: atq; oīa excelsa vastate: mundantes

Interp. chal.

de terra egypti in mēse quīto in pma die mēsis. Aarō aūt centū viginti triū annoȝ etatis erat qñ mortuꝰ ē in mōte hor. Et audiuit chananeꝰ rex arad: ꝛ ipse habitabat ad meridiē in terra chanaā qñ veniebāt filii israel. pfectiq; sunt de mōte hor: ꝛ castrametati sunt in salmona. et pfecti sunt de salmona: ꝛ castrametati sūt in phunon. ꝛ pfecti sūt de phunō: ꝛ castrametati sunt in oboth. ꝛ pfecti sūt de oboth: ꝛ castrāetati sunt iuxͣ vada trāseuntiū in termīo moab. pfectiq; sunt de hūm: ꝛ castrāetati sunt in dibōgad. pfectiq; sūt de dibongad: ꝛ castrāetati sūt ī elmō deblathaim. ꝛ pfecti sunt de elmon deblathai: ꝛ castrametati sunt in mōte abarim ꝯ nabo. pfectiq; sunt de mōte abari: ꝛ castrametati sūt in cāpestribꝰ moab iuxͣ iordanē hiericho: castrāetatiq; sūt iuxͣ iordanē de bethiesimoth vsq; ad cōuallē setim in cāpestribꝰ moab. Locutusq; ē dñs cū moyse in cāpestribꝰ moab iuxͣ iordanē hiericho dicēs. Loq̄re cū filiis israel: ꝛ dices ad eos. Quando transieritis iordanē ad terrā chanaan: eiicietis habitatores terre a conspectu vestro: ꝛ disperdetis oīne templū adorationis eoȝ: ꝛ oēs statuas cōflatiles eoȝ disperdetis: ꝛ oia excelsa eoȝ vastabitis. ꝛ possidebitis

terram & habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illā in possessionē: quam diuidetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem: & paucioribus āgustiorē: Singulis vt sors ceciderit: ita tribuetur hereditas. Per tribus & familias possessio diuidetur. Si autē nolueritis interficere habitatores terre: qui remanserint: erunt vobis quasi claui in oculis & lancee in lateribus: & aduersabuntur vobis in terra habitationis vestre: & quicqd illis cogitaueram facere: vobis faciā. Ca. 34.

Locutusq; est dñs ad moysen dicēs. Precipe filiis israel & dices ad eos. Cum ingressi fueritis terrā chanaan & in possessionem vobis sorte ceciderit: his finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a solitudine sin: que est iuxta edom: & habebit terminos contra orientem mare salsissimum: qui circuibunt australē plagā per ascensum scorpionū: ita vt trāseant in senna: & perueniēt ad meridiē vsq; ad cadesbarne: vñ egredientur cōfinia ad villā noīe adar. & tēdēt vsq; ad asemona. Ibitq; per gyrū terminus ab asemona vsq; ad torrētē e

Interp. chal.

terrā: ꝛ habitabitis in ea: qꝛ vobis dedi terrā vt possideatis eam. Possidebitisq; terrā sorte p cognatiōes vr̃as: pluribꝰ augebitis possessionē suā: ꝛ paucioribꝰ diminuetis possessionē suā: vnicuiq; vbi sors ei exierit: ibi dabit possessio eiꝰ: p tribus patrū vr̃oȝ possidebitis. Si aūt nō eieceritis habitatores terre a conspectu vr̃o: q̄ remāserint ex eis erunt in turmas assumentes arma cōtra vos: ꝛ in castra circūdantia vos: et angustiabūt vos in terra in qua vos habitabitis. Et erit sicut cogitaui facere illis: sic vobis faciam.

Locutusq; est dñs cum moyse dicens. Ca. 34. Precipe filiis israel ꝛ dices ad eos. Quādo ingressi fueritis in terrā chanaan: hec est terra q̄ sorte cadet vobis in possessionē terre chanaan per terminos eius. eritq; vobis plaga australis a deserto sin iuxta edom: ꝛ erit vobis terminꝰ australis a finibus maris salis ad orientem ꝛ circuibit vos terminus ab austro per ascensum scorpionum: ꝛ transibit in sin: et erunt exitus eius ab austro in cades barne: ꝛ egredietur in asaradar: ꝛ pertransibit in semon: ꝛ circuibit terminus ab asemon ad torrentē egypti ꝛ erūt exitus

Ter. Heb.

הימה׃ וגבול ים והיה לכם הים הגדול וגבול זה יהיה לכם גבול ים׃ וזה יהיה לכם גבול צפון מן הים הגדל תתאו לכם הר ההר׃ מהר ההר תתאו לבא חמת והיו תוצאת הגבל צדדה׃ ויצא הגבל זפרנה והיו תוצאתיו חצר עינן זה יהיה לכם גבול צפון׃ והתאויתם לכם לגבול קדמה מחצר עינן שפמה׃ וירד הגבל משפם הרבלה מקדם לעין וירד הגבל ומחה על כתף ים כנרת קדמה׃ וירד הגבול הירדנה והיו תוצאתיו ים המלח זאת תהיה לכם הארץ לגבלתיה סביב׃ ויצו משה את בני ישראל לאמר זאת הארץ אשר תתנחלו אתה בגורל אשר צוה יהוה לתת לתשעת המטות וחצי המטה׃ כי לקחו מטה בני הראובני לבית אבתם ומטה בני הגדי לבית אבתם וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם׃ שני המטות וחצי המטה לקחו נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה׃ וידבר יהוה אל משה לאמר׃ אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ אלעזר הכהן

Pritiua heb. גדל היה · תאה · בוא היה · צפן תאה · יצא · סבב צוה · נחל גרל · נתן נטה · חצה · שנה · זרח · דבר

Trāsla. B. Hiero.

gypti: & magni maris litore finietur. Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet: & ipso fine claudetur. Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient peruenientes vsque ad montem altissimum: a quo venient in emath vsque ad terminos sedada: ibuntque confinia vsque ad hebrona & villam henan. Hi erunt termini in parte aquilonis. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa henan vsque sephama: & de sephama descendent termini in reblatha contra fontem daphnim. Inde peruenient contra orientem ad mare cenereth & tendent vsque iordanem: & ad vltimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu. Precepitque moyses filiis israel dicens. Hec erit terra quam possidebitis sorte: & quam iussit dominus dari nouem tribubus & dimidie tribui. Tribus enim filiorum ruben per familias suas & tribus filiorum gad iuxta cognationum numerum: media quoque tribus manasse idest due semis tribus acceperunt partem suam trans iordanem contra hiericho ad orientalem plagam. Et ait dominus ad moysen. Hec sunt nomina virorum qui terram vobis diuident. Eleazar sacerdos

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

καὶ ἔσαι ἡ διέξοδος ἡ θάλασσα, καὶ τὰ ὅρια τῆς θαλάσσης ἔσαι ὑμῖν. ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη ὁριεῖ. τοῦτο ἔσαι ὑμῖν τὰ ὅρια τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦτο ἔσαι ὑμῖν τὰ ὅρια πρὸς βορρᾶν, ἀπὸ τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης καταμετρήσεται ὑμῖν αὐτοῖς παρὰ τὸ ὄρος. καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους τὸ ὄρος καταμετρήσεται ἑαυτοῖς εἰσπορευομένων εἰς ἐμάθ. καὶ ἔσαι ἡ ἔξοδος αὐτοῦ τὰ ὅρια σαδαδά. καὶ ἐξελεύσεται τὰ ὅρια ζεφρωνά, καὶ ἔσαι ἡ ἔξοδος αὐτοῦ ἀσερναάν. τοῦτο ἔσαι ὑμῖν ὅρια ἀπὸ βορρᾶ. καὶ καταμετρήσεται ὑμῖν ἑαυτοῖς τὰ ὅρια ἀνατολῶν ἀπὸ ἀσερναΐμ σεπφαμά. καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια ἀπὸ σεπφὰν ἀρβηλὰ ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ πηγάς. καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια βηλ, καὶ συγκρούσει ἐπὶ νῶτον θαλάσσης χενερὲθ ἀπ' ἀνατολῶν. καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια ἐπὶ τὸν ἰορδάνην, καὶ ἔσαι ἡ ἔξοδος θάλασσα ἡ ἁλυκή. αὕτη ἔσαι ὑμῖν ἡ γῆ καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς κύκλῳ. καὶ ἐνετείλατο μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λέγων, αὕτη ἡ γῆ ἣν κατακληρονομήσετε αὐτὴν μετὰ κλήρου ὃν τρόπον συνέταξε κύριος δοῦναι αὐτὴν ταῖς ἐννέα φυλαῖς, καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς μανασσῆ, ὅτι ἔλαβε φυλὴ υἱῶν ῥουβὴμ κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, καὶ φυλὴ υἱῶν γὰδ κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ ἀπέλαβον τοὺς κλήρους αὐτῶν. δύο φυλαὶ καὶ ἥμισυ φυλῆς ἔλαβον τοὺς κλήρους αὐτῶν πέραν τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἰεριχὼ ἀπὸ νότου πρὸς ἀνατολάς. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν οἳ κληρονομήσουσιν ὑμῖν τὴν γῆν, ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς

Interp. latina: & erit exitus mare: & termini maris erunt vobis. mare magnum terminabit. hoc erit vobis termini maris: & hoc erit vobis termini ad aquilonem: a mari magno metietur vobis ipsis apud montem. & a monte mons metietur vobis ipsis ingredientibus in emath. & erit exitus eius fines sedada. & exibunt termini zephrona: & erit exitus eius asernam. hoc erit vobis termini ab aquilone. & metientur vobis met ipsis termini orientis ab henam sephama. & descendent termini a sepham reblatha ab oriente in fontes. & descendent termini bel: & tangent in dorso maris cenereth ab oriente. & descendent termini in iordanem: & erit exitus mare salsum. hec erit vobis terra & termini eius in circuitu. & precepit moyses filiis israel dicens: hec terra quam possidebitis eam cum sorte quemadmodum precepit dominus dare eam nouem tribubus: & dimidio tribus manasses: quia accepit tribus filiorum ruben per domos familiarum suarum: & tribus filiorum gad per domos familiarum suarum: & dimidium tribus manasses acceperunt sortes suas. due tribus & dimidium tribus acceperunt sortes suas trans iordanem iuxta hiericho ab austro ad orientem. & locutus est dominus ad moysem: dicens: hec nomina virorum: qui sortientur vobis terram: eleazar sacerdos

C · D

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυή. καὶ ἄρχοντα ἕνα ἐκ φυλῆς λήψεσθε κατακληρονομῆσαι ὑμῖν τὴν γῆν. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν. τῆς φυλῆς ἰούδα, χαλὲβ υἱὸς ἰεφοννή. τῆς φυλῆς συμεών, σαμουὴλ υἱὸς ἐμιούδ. τῆς φυλῆς βενιαμίν, ἐνδὰδ υἱὸς χασελών. τῆς φυλῆς δάν, ἄρχων βοκκὶ υἱὸς ἰοκλί. τῶν υἱῶν ἰωσὴφ φυλῆς υἱῶν μανασσῆ, ἄρχων ἀνιὴλ υἱὸς οὐφίδ. τῆς φυλῆς υἱῶν ἐφραίμ, ἄρχων καμουὴλ υἱὸς σαφτάν. τῆς φυλῆς ζαβουλών, ἄρχων ἐλισαφὰν υἱὸς φαρνάχ. τῆς φυλῆς υἱῶν ἰσάχαρ, ἄρχων φαλτιὴλ υἱὸς ὀζά. τῆς φυλῆς υἱῶν ἀσήρ, ἄρχων ἀχιὼρ υἱὸς σελεμί. τῆς φυλῆς νεφθαλί, ἄρχων φαδαὴλ υἱὸς ἀμιούδ. οὗτοις ἐνετείλατο κύριος καταμερίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν γῇ χαναάν.

Ca. 35.

Καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν ἐπὶ δυσμῶν μωὰβ παρὰ τὸν ἰορδάνην κατὰ ἰεριχώ, λέγων, σύνταξον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ δώσουσι τοῖς λευΐταις ἀπὸ τῶν κλήρων κατασχέσεως αὐτῶν πόλεις κατοικεῖν, καὶ τὰ προάστεια τῶν πόλεων κύκλῳ αὐτῶν δώσουσι τοῖς λευΐταις, καὶ ἔσονται αἱ πόλεις αὐτοῖς κατοικεῖν. καὶ τὰ ἀφορίσματα αὐτῶν ἔσαι τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν καὶ τοῖς τετράποσιν αὐτῶν. καὶ τὰ συγκυροῦντα τῶν πόλεων, ἃς δώσετε τοῖς λευΐταις, ἀπὸ τείχους τῆς πόλεως καὶ ἔξω

Interp. latina: & iosue filius nun. & principem vnum de tribu sumetis ad sortiendum vobis terram. & hec nomina virorum. de tribu iuda: chaleb filius iephone de tribu symeon: samuel filius amiud. de tribu beniamin: hellidab filius chaselon. de tribu dan: princeps bocci filius iogli. filiorum ioseph de tribu filiorum manasse: princeps hanniel filius ephod. de tribu filiorum ephraim: princeps camuel filius septham. de tribu zabulon: princeps elisaphan filius pharnach. de tribu filiorum isachar: princeps phaltiel filius oza. de tribu filiorum aser: princeps achior filius selomi. de tribu nephthalim: princeps phadael filius amiud. hi quibus precepit dominus diuidere filios israel in terra chanaan.

Et locutus est dominus ad moysen in occidente moab iuxta iordanem contra hiericho: dicens: precipe filiis israel: & dabunt leuitis de sortibus possessionis sue ciuitates ad habitandum: & suburbia ciuitatum in circuitu suo dabunt leuitis: & erunt ciuitates eis ad habitandum. & segregationes eorum erunt iumentis eorum & quadrupedibus eorum. & subiecta ciuitatum: quas dabitis leuitis: a muro ciuitatis & extra

Iosu. 4. a · A · Iosu. 11. b · C · D

Trāsla. B. Hiero.

& iosue filius nun. & singuli principes de tribubus singulis: quorum ista sunt vocabula. De tribu iuda: caleb filius iephone. De tribu symeon: samuel filius amiud. De tribu beniamin: helidad filius caselon. De tribu filiorum dan bocci filius iogli. Filiorum ioseph de tribu manasse: hanniel filius ephot. De tribu effraim camuhel filius septhan. De tribu zabulon helisaphan filius pharnath. De tribu isachar dux phaltihel filius ozan. De tribu aser: abiud filius salomi. De tribu neptalim phedahel filius amiud. Hi sunt quibus preceperat dominus vt diuiderent filiis israel terram chanaan. Ca. 35.

Hec quoque locutus est dominus ad moysen in campestribus moab supra iordanem contra hiericho. Precipe filiis israel vt dent leuitis de possessionibus suis vrbes ad habitandum & suburbana earum per circuitum: vt ipsi in oppidis maneant: & suburbana sint pecoribus ac iumentis: que a muris ciuitatum foris secus

Ter. Heb.

ויהושע בן נון׃ ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את הארץ׃ ואלה שמות האנשים למטה יהודה כלב בן יפנה׃ ולמטה בני שמעון שמואל בן עמיהוד׃ למטה בנימן אלידד בן כסלון׃ ולמטה בני דן נשיא בקי בן יגלי׃ לבני יוסף למטה בני מנשה נשיא חניאל בן אפד׃ ולמטה בני אפרים נשיא קמואל בן שפטן׃ ולמטה בני זבולן נשיא אליצפן בן פרנך׃ ולמטה בני יששכר נשיא פלטיאל בן עזן׃ ולמטה בני אשר נשיא אחיהוד בן שלמי׃ ולמטה בני נפתלי נשיא פדהאל בן עמיהוד׃ אלה אשר צוה יהוה לנחל את בני ישראל בארץ כנען׃

Ca. xxxv.

וידבר יהוה אל משה בערבת מואב על ירדן ירחו לאמר׃ צו את בני ישראל ונתנו ללוים מנחלת אחזתם ערים לשבת ומגרש לערים סביבתיהם תתנו ללוים׃ והיו הערים להם לשבת ומגרשיהם יהיו לבהמתם ולרכשם ולכל חיתם׃ ומגרשי הערים אשר תתנו ללוים מקיר העיר וחוצה

Pritiua heb. נשא · נטה לקח · צוה · עיר ישב גרש · סבב נתן · היה · חיה · נתן

Pritiua chal. ערב · רבב כון · סטא · קדם · נחת דנח · הוה נפק · הוה אמר חסן · נתן · קדם דנח

Transla. Chal.

לימא מערבא ותחום מערבא ויהי לכון ימא רבא ותחומיה דין יהי לכון תחום מערבא׃ ודין יהי לכון תחום ציפונא מן ימא רבא תכונון לכון להור טורא׃ מהור טורא תכונון למעלי חמת ויהון מפקנוהי דתחומא לצדד׃ ויפוק תחומא לזפרון ויהון מפקנוהי לחצר עינן דין יהי לכון תחום ציפונא׃ ותכונון לכון לתחום קדומא מחצר עינן לשפם׃ ויחות תחומא משפם לרבלה ממדנח לעין ויחות תחומא ויתמטי על כיף ימא דגנוסר מדנחא׃ ויחות תחומא לירדנא ויהון מפקנוהי לימא דמלחא דא תהי לכון ארעא לתחומהא סחור סחור׃ ופקיד משה ית בני ישראל למימר דא ארעא דתחסנון יתה בעדבא דפקיד יי למתן לתשעת שבטין ופלגות שבטא׃ ארי קבילו שבטא דבני ראובן לבית אבהתהון ושבטא דבני גד לבית אבהתהון ופלגות שבטא דמנשה קבילו אחסנתהון׃ תרין שבטין ופלגות שבטא קבילו אחסנתהון מעברא לירדנא דיריחו קידומא מדנחא׃ ומליל יי עם משה למימר׃ אלין שמהת גבריא דיחסנון לכון ית ארעא אלעזר כהנא

ויהושע בר נון׃ ורבא חד רבא חד משבטא תדברון לאחסנא ית ארעא׃ ואלין שמהת גבריא לשבטא דיהודה כלב בר יפנה׃ ולשבטא דבני שמעון שמואל בר עמיהוד׃ לשבטא דבנימן אלידד בר כסלון׃ ולשבטא דבני דן רבא בקי בר יגלי׃ לבני יוסף לשבטא דבני מנשה רבא חניאל בר אפוד׃ ולשבטא דבני אפרים רבא קמואל בר שפטן׃ ולשבטא דבני זבולן רבא אליצפן בר פרנך׃ ולשבטא דבני יששכר רבא פלטיאל בר עזן׃ ולשבטא דבני אשר רבא אחיהוד בר שלומי׃ ולשבטא דבני נפתלי רבא פדהאל בר עמיהוד׃ אלין דפקיד יי לאחסנא ית בני ישראל בארעא דכנען׃

Ca. xxxv.

ומליל יי עם משה במישריא דמואב על ירדנא דיריחו למימר׃ פקיד ית בני ישראל ויתנון לליואי מאחסנת אחדתהון קרוין למיתב ורוח לקרויא די בסחרניהון תתנון לליואי׃ ויהון קרויא להון למיתב ורוחיהון יהון לבעיריהון ולקנינהון ולכל חיתהון׃ ורוחי קרויא דתתנון לליואי מכותל קרתא ולברא

Interp. chal.

eius ad mare occidentis. Terminus autem occidentalis erit vobis mare magnum & terminus eius: hic erit vobis terminus occidentalis. Hic autem erit vobis terminus septentrionalis: a mari magno contra montem hor: & a monte hor vsque ad introitum hemath. & erunt exitus termini in sedada. et egredietur terminus in zephron: et erunt exitus eius vsque ad asarenan. Iste erit vobis terminus aquilonis. describetisque vobis terminum orientalem ab asarenan in sephan: & descendet terminus a sephan in rebla ab oriente fontis: & descendet terminus & pertinget ad littus maris genesar ad orientem: & descendet terminus ad iordanem: & erunt exitus eius in mare salis. Hec erit vobis terra per terminos eius in circuitu. precepitque moyses filiis israel dicens. Hec erit terra quam possidebitis sorte: quam iussit dominus dari nouem tribubus et dimidie tribui. Tribus enim filiorum ruben & tribus filiorum gad & dimidia tribus manasse susceperunt possessionem suam iuxta cognationes suas per domos patrum suorum: duo tribus & dimidia acceperunt hereditatem suam trans iordanem ad orientalem plagam. Locutusque est dominus cum moyse dicens. Hec sunt nomina virorum qui diuident vobis possessiones terre. Eleazar sacerdos

et iosue filius nun. Et principem vnum de vnaquaque tribu tolletis ad diuidendas possessiones terre. Et hec sunt nomina virorum. de tribu iuda: caleb filius iephone. de tribu filiorum symeon: samuel filius amiud. de tribu beniamin: elidad filius caselon. de tribu filiorum dan: princeps bocci filius iogli. Filiorum ioseph de tribu filiorum manasse princeps: hanniel filius ephod. De tribu filiorum ephraim princeps: camuel filius septan. de tribu filiorum zabulon princeps: elisaphan filius parnach. Et de tribu filiorum isachar princeps: paltiel filius azan. et de tribu filiorum aser princeps: ahiud filius selomi. Et de tribu filiorum neptali princeps phadael filius amiud. Isti sunt quibus precepit dominus vt diuiderent possessiones filiis israel in terra chanaan.

Ca. 35.

Locutusque est dominus cum moyse in campestribus moab supra iordanem hiericho dicens. Precipe filiis israel: vt dent leuitis de hereditate possessionum suarum vrbes ad habitandum: et suburbana vrbium que sunt per circuitum earum dabitis leuitis. eruntque vrbes eis ad habitandum: & suburbana earum erunt iumentis suis & pecoribus suis & omnibus animalibus suis. Et suburbana vrbium que dabitis leuitis a muro ciuitatis & forinsecus

אלף אמה סביב׃ ומדתם מחוץ
לעיר את פאת קדמה אלפים
באמה ואת פאת נגב אלפים
באמה ואת פאת ים אלפים באמה
ואת פאת צפון אלפים באמה
והעיר בתוך זה יהיה להם מגרשי
הערים׃ ואת הערים אשר תתנו
ללוים את שש ערי המקלט
אשר תתנו לנס שמה הרצח
ועליהם תתנו ארבעים ושתים
עיר׃ כל הערים אשר תתנו ללוים
ארבעים ושמנה עיר אתהן ואת
מגרשיהן׃ והערים אשר תתנו
מאחזת בני ישראל מאת הרב
תרבו ומאת המעט תמעיטו איש
כפי נחלתו אשר ינחלו יתן
מעריו ללוים׃ וידבר יהוה אל
משה לאמר׃ דבר אל בני ישראל
ואמרת אלהם כי אתם עברים
את הירדן ארצה כנען׃ והקריתם
לכם ערים ערי מקלט
תהיינה לכם ונס שמה רצח
מכה נפש בשגגה׃ והיו לכם
הערים למקלט מגאל ולא ימות
הרצח עד עמדו לפני העדה
למשפט׃ והערים אשר תתנו
שש ערי מקלט תהיינה לכם׃

per circuitū mille passuum spacio tendentur. Contra orientem duo millia erunt cubiti: & cōtra meridiem similiter erūt duo millia. ad mare quoq; qd respicit ad occidentē eadē mēsura erit: & septētrionalis plaga eqli termino finietur. Erūt q; vrbes in medio & foris suburbana. De ipsis aūt oppidis q̄ leuitis dabitis: sex erunt in fugitiuorū auxiliq sepata: vt fugiat ad ea q fuderit sanguinem: & exceptis his alia quadraginta duo oppida. idest simul quadraginta octo cū suburbanis suis. Ipseq; vrbes que dabuntur de possessionibus filiorū israel: ab his q plus hñt plures auferentur: & qui mīus pauciores. Singuli iuxta mēsurā hereditatis sue dabunt oppida leuitis. Ait dominus ad moysen. Loqre filiis israel & dices ad eos. Qñ transgressi fueritis iordanem in terrā chanaan: decernite que vrbes esse debeant in presidia fugitiuorū: qui nolētes sanguinem fuderint: i quibus cum fugerit pfugus cognatus occisi nō poterit eum occidere donec stet in cōspectu multitudinis: & causa illius iudicetur. De ipsis autem vrbibus que ad fugitiuorum subsidia separantur:

χίλιοι πήχεις κύκλῳ· καὶ μετρήσεις ἔξω τῆς πόλεως τὸ κλίτος τὸ πρὸς ἀνατολὰς δισχιλίους πήχεις, καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς λίβα δισχιλίους πήχεις, καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς θάλασσαν δισχιλίους πήχεις, καὶ τὸ κλίτος τὸ πρὸς βορρᾶν δισχιλίους πήχεις, καὶ ἡ πόλις μέσον τούτων, αἱ ὑμῖν καὶ τὰ ὅμορα τῶν πόλεων. καὶ τὰς πόλεις δώσετε τοῖς λευίταις, τὰς ἓξ πόλεις τῶν φυγαδευτηρίων ἃς δώσετε φυγεῖν ἐκεῖ τῷ φονεύσαντι, καὶ πρὸς ταύταις τεσσαράκοντα καὶ δύο πόλεις. πάσας τὰς πόλεις ἃς δώσετε τοῖς λευίταις τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεις, ταύτας, καὶ τὰ προάστεια αὐτῶν. καὶ τὰς πόλεις ἃς δώσετε ἀπὸ τῆς κατασχέσεως τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἀπὸ τῶν τὰ πολλὰ, πολλὰ, καὶ ἀπὸ τῶν ἐλαττόνων, ἐλάττω· ἕκαστος κατὰ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ἣν κατακληρονομήσουσι, δώσουσιν ἀπὸ τῶν πόλεων τοῖς λευίταις. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς μωυσῆν, λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ὅτι ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην εἰς γῆν χαναάν· καὶ διαστελεῖτε ὑμῖν αὐτοῖς πόλεις, φυγαδευτήρια ἔσται ὑμῖν φυγεῖν ἐκεῖ τὸν φονευτὴν, πᾶς ὁ πατάξας ψυχὴν ἀκουσίως. καὶ ἔσονται αἱ πόλεις ὑμῖν φυγαδευτήρια ἀπὸ ἀγχιστεύοντος τὸ αἷμα, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνῃ ὁ φονεύων ἕως ἂν στῇ ἔναντι τῆς συναγωγῆς εἰς κρίσιν. καὶ αἱ πόλεις ἃς δώσετε τὰς ἓξ πόλεις, φυγαδευτήρια ἔσονται ὑμῖν.

mille cubiti in circuitu. et metieris extra ciuitatem latus quod ad orientem duo millia cubitorum: et latus quod ad meridiem duo millia cubitorum: et latus quod ad mare duo millia cubitorum: et latus quod ad aquilonem duo millia cubitorum. et ciuitas in medio horum erit vobis. et confinia ciuitatum. et ciuitates dabitis leuitis: sex ciuitates fugitiuorum quas dabitis ad fugiendum illuc homicide. et preter has quadraginta et duas ciuitates. omnes ciuitates quas dabitis leuitis quadraginta et octo ciuitates has: et suburbia earum. et ciuitates quas dabitis a possessione filiorum israel: ab his qui multa: multa: et a paucioribus: minora. vnusquisque secundum hereditatem suam quam possidebunt: dabunt a ciuitatibus leuitis. et locutus est dominus ad moysen: dicens: loquere filiis israel: et dices ad eos: quoniam vos transitis iordanem in terram chanaan: et decernetis vobis ipsis ciuitates. confugia erunt vobis vt fugiat illuc homicida: omnis percutiens animam inuoluntarie. et erunt ciuitates vobis confugia ab appropinquante sanguine. et non morietur homicida quousque stet coram congregatione in iudicium. et ciuitates quas dabitis sex ciuitates: confugia erunt vobis.

Primitiua chal. | Interp. chal. | Transla. Chal.

erunt mille cubitorum per circuitū: et metiemini extra vrbē ad plagā orientalē duo millia cubitorum: et ad plagam australē duo millia cubitorum: et ad plagā occidentalē duo millia cubitorum: et ad plagam septentrionalē duo millia cubitorum. et vrbs erit sita in medio. Hec erit vobis suburbana vrbium. et de vrbibus quas dabitis leuitis: sex erūt vrbes refugii: quas dabitis vt fugiat illuc homicida. et exceptis his dabitis alias quadraginta duas vrbes. Oēs vrbes q̄s dabitis leuitis erūt quadraginta et octo cum suburbanis earum. Vrbes aūt quas dabitis de possessione filiorum isrl: ab his q plures habēt plures auferetis: et ab his q minus hñt pauciores auferetis. vnusquisque iuxta hereditatē suā quā possidebūt dabūt de vrbib⁹ suis leuitis. Locutusq; ē dñs cū moyse dicēs. Loqre cū filiis israel: et dices ad eos. Qñ vos trāsgressi fueritis iordanē in terrā chanaā: cōstituetis vobis vrbes: vrbes refugii erūt vobis: vt fugiat illuc homicida q occiderit aīam per ignorātias. Eruntq; vobis vrbes in refugiū propter cōsanguineū occisi: vt non moriatur homicida donec stet in conspectu cetus in iudicio. et de vrbibus quas dabitis: sex vrbes refugii erunt vobis.

τὰς τρεῖς πόλεις δώσετε ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ τὰς τρεῖς πόλεις δώσετε ἐν γῇ χαναάν· φυγαδεῖον ἔσται τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ παροικοῦντι ἐν ὑμῖν ἔσονται αἱ πόλεις αὗται εἰς φυγαδευτήριον· φυγεῖν ἐκεῖ παντὶ πατάξαντι ψυχὴν ἀκουσίως. ἐὰν δὲ ἐν σκεύει σιδήρου πατάξῃ αὐτόν, καὶ τελευτήσῃ, φονευτής ἐστι, θανάτῳ θανατούσθω ὁ φονευτής. ἐὰν δὲ ἐν λίθῳ ἐκ χειρὸς ἐν ᾧ ἀποθανεῖται ἐν αὐτῷ πατάξῃ αὐτόν, καὶ ἀποθάνῃ, φονευτής ἐστι, θανάτῳ θανατούσθω ὁ φονευτής. ἐὰν δὲ ἐν σκεύει ξυλίνῳ ἐκ χειρὸς ἐξ οὗ ἀποθανεῖται ἐν αὐτῷ πατάξῃ αὐτόν, καὶ ἀποθάνῃ, φονευτής ἐστι, θανάτῳ θανατούσθω ὁ φονευτής. ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα, οὗτος ἀποκτενεῖ τὸν φονεύσαντα· ὅταν συναντήσῃ αὐτῷ οὗτος ἀποκτενεῖ αὐτόν. ἐὰν δὲ δι' ἔχθραν ὤσῃ αὐτόν, ἢ ἐπιρρίψῃ ἐπ' αὐτὸν πᾶν σκεῦος ἐξ ἐνέδρου, καὶ ἀποθάνῃ, ἢ διὰ μῆνιν ἐπάταξεν αὐτὸν τῇ χειρί, καὶ ἀποθάνῃ, θανάτῳ θανατούσθω ὁ πατάξας, φονευτής ἐστιν. θανάτῳ θανατούσθω ὁ φονεύων· ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα ἀποκτενεῖ τὸν φονεύσαντα ἐν τῷ συναντῆσαι αὐτῷ. ἐὰν δὲ ἐξάπινα οὐ δι' ἔχθραν ὤσῃ αὐτόν, ἢ ἐπιρρίψῃ ἐπ' αὐτὸν πᾶν σκεῦος οὐκ ἐξ ἐνέδρου, ἢ παντὶ λίθῳ ἐν ᾧ ἀποθανεῖται ἐν αὐτῷ οὐκ εἰδώς, καὶ ἐπιπέσῃ ἐπ' αὐτόν, καὶ ἀποθάνῃ, αὐτὸς δὲ οὐκ ἐχθρὸς αὐτοῦ ἦν, οὐδὲ ζητῶν κακοποιῆσαι αὐτόν, καὶ κρινεῖ ἡ συναγωγὴ ἀνὰ μέσον τοῦ πατάξαντος καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ ἀγχιστεύοντος τὸ αἷμα κατὰ τὰ κρίματα ταῦτα, καὶ ἐξελεῖται ἡ συναγωγὴ τὸν φονεύσαντα ἀπὸ τοῦ ἀγχιστεύοντος τὸ αἷμα, καὶ ἀποκαταστήσουσιν

tres ciuitates dabitis in eo quod vltra iordanem: et tres ciuitates dabitis in terra chanaan. confugium erit filiis israel. et aduene et colono qui inter vos erunt ciuitates he in confugium ad fugiendum illuc omni qui percussit animam inuoluntarie. Si autem in vase ferri percusserit eum: et mortuus fuerit: homicida est: morte moriatur homicida. si autem in lapide ex manu in quo moriatur in eodem percusserit eum: et moriatur: homicida est: morte moriatur homicida. si autem in vase ligneo ex manu ex quo morietur percusserit eum: et moriatur: homicida est: morte moriatur homicida. propinquus sanguine hic occidet homicidam: cum obuiauerit illi hic occidet eum. si autem ob inimicitiam impulerit eum: vel proiecerit super eum omne vas ex insidiis: et mortuus fuerit: aut propter iram percussit eum in manu: et mortuus fuerit: morte moriatur qui percussit: homicida est. propinquus sanguine occidet homicidam cum obuiauerit ei. si autem subito non per inimicitiam impulerit eum: aut proiecerit in eum omne vas non ex insidiis: aut omni lapide in quo morietur in ipso non sciens: et inciderit in illum: et mortuus fuerit: ipse vero non inimicus eius fuit, neque querens malefacere ei: et iudicabit congregatio inter eum qui percussit et inter propinquum sanguine secundum iudicia hec: et auferet congregatio homicidam a propinquo sanguine: et restituent

tres erunt trans iordanem: & tres in terra chanaā tam filiis israel q̄ aduenis atq; peregrinis: vt confugiat ad eas qui nolēs sāguinē fuderit. Si quis ferro pcusserit: & mortu⁹ fuerit q pcussus est: reus erit homicidii & ipse morietur. Si lapidē iecerit & ictus occubuerit: silr pu nietur. Si ligno percussus interierit: percussoris sanguine vindicabitur. Propinquus occisi homicidam iterficiet: statim vt apphēderit eū iterficietur. Si p odiū quis hoīem impulerit: vel iecerit quippiā i eū p insidias: aut cū esset inimicus manu pcusserit: & ille mortuus fuerit: pcussor homicidii reus erit. cognat⁹ occisi statī vt iuenerit eū iugulabit. Qd si fortuitu & absq; odio & inimiciciis quicq; horum fecerit: & hoc audiēte populo fuerit cōprobatum: atq; inter percussorē & propinquum sāguinis questio ventilata: liberabitur innocens de vltoris manu: & reducetur per sententiam

את שלש הערים תתנו מעבר
לירדן ואת שלש הערים תתנו
בארץ כנען ערי מקלט תהיינה׃
לבני ישראל ולגר ולתושב
בתוכם תהיינה שש הערים האלה
למקלט לנוס שמה כל מכה נפש
בשגגה׃ ואם בכלי ברזל הכהו
וימת רצח הוא מות יומת הרצח׃
ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו
וימת רצח הוא מות יומת הרצח׃ או
בכלי עץ יד אשר ימות בו הכהו
וימת רצח הוא מות יומת הרצח׃
גאל הדם הוא ימית את הרצח
בפגעו בו הוא ימתנו׃ ואם בשנאה
יהדפנו או השליך עליו בצדיה
וימת׃ או באיבה הכהו בידו וימת
מות יומת המכה רצח הוא גאל
הדם ימית את הרצח בפגעו בו׃
ואם בפתע בלא איבה הדפו
או השליך עליו כל כלי בלא
צדיה׃ או בכל אבן אשר ימות
בה בלא ראות ויפל עליו וימת
והוא לא אויב לו ולא מבקש
רעתו׃ ושפטו העדה בין המכה
ובין גאל הדם על המשפטים
האלה׃ והצילו העדה את
הרצח מיד גאל הדם והשיבו

Transla. Chal. | Interp. chal. | Primitiua chal.

Tres vrbes dabitis trans iordanē: et tres vrbes dabitis in terra chanaā: vrbes refugii erūt filiis israel et peregrinis et aduenis qui sunt inter eos. Eruntq; sex vrbes iste i refugiū: vt fugiat illuc ois q occiderit animā per ignorantiā. Si aūt ferro percussit eum et occidit eū: homicida est: occisione occidetur occisor. Et si lapide qui manu tollit percussit eum et occidit eum: et ipse lapis sufficiens est vt moriatur qui eo percussus fuerit: homicida ē percussor: occisione occidetur occisor. Si aūt lignū quod manu tollitur est sufficiens vt moriatur qui eo percussus fuerit: qui occidit eū: homicida est occisione occidetur occisor. Propinquus occisi occidet homicidam: quando condēnatus fuerit in iudicio: ipse interficiet eum. Et si per odiū impulerit eū aut p insidias iaculat⁹ fuerit quippiā in eū: et occiderit eum aut per inimicitias percusserit eū manu sua et occiderit eū: occisione occidetur percussor: homicida est: cōsanguineus occisi occidet homicidam: quādo condēnatus fuerit. Et si fortuitu et absq; odio percussit eum aut proiecit in eum omne telum absq; insidiis aut percussit eum omni lapide qui sufficiens est ad occidendū in eo et proiecit in eū: pcussore non vidente: et occidit eū: et ille nō erat inimicus eius nec querebat malū illi: iudicabit cetus inter pcussorē et iter ppinquū sanguinis iuxta iudicia hec: et liberabit cet⁹ occisorē de manu cōsanguinei occisi: et reducēt

Pritiua heb. | Ter. Heb. | Nu. | Ca. xxxv. | Trãsl. B. Hiero. | Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina

אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: וְאִם יָצֹא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת גְּבוּל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה: וּמָצָא אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לִגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ וְרָצַח גֹּאֵל הַדָּם אֶת הָרֹצֵחַ אֵין לוֹ דָּם: כִּי בְעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֵׁב עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרֹצֵחַ אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: כָּל מַכֵּה נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים יִרְצַח אֶת הָרֹצֵחַ וְעֵד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת: וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת כִּי מוֹת יוּמָת: וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לָנוּס אֶל עִיר מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ עַד מוֹת הַכֹּהֵן: וְלֹא תַחֲנִיפוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּהּ כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ וְלָאָרֶץ לֹא יְכֻפַּר לַדָּם אֲשֶׁר שֻׁפַּךְ בָּהּ כִּי אִם בְּדַם שֹׁפְכוֹ: וְלֹא תְטַמֵּא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

נוס · גאל רצח · שוב היה · חקק · ישב נכה · עוד רצח · ענה · לקח · ישב · חנף · כפר · טמא

in vrbem ad quam confugerat, manebitque ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto vnctus est moriatur. Si interfector extra fines vrbium que exulibus deputate sunt fuerit inuentus & percussus ab eo qui vltor est sanguinis: absque noxa erit qui eum occiderit. Debuerat enim profugus vsque ad mortem pontificis in vrbe residere. Postquam autem ille obierit homicida reuertetur in terram suam. Hec sempiterna erunt & legitima in cunctis habitationibus vestris: homicida sub testibus punietur. Ad vnius testimonium nullus condemnabitur. Non accipietis precium ab eo qui reus est sanguinis: statim & ipse morietur. Exules & profugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt. ne polluatis terram habitationis vestre: que insontium cruore maculatur: nec aliter expiari potest nisi per eius sanguinem qui alterius sanguinem fuderit: atque ita emundabitur vestra possessio me commorante vobiscum. Ego enim sum dominus qui habito inter filios israel.

enim congregatio in ciuitatem confugij
αὐτὸν ἡ συναγωγὴ εἰς τὴν πόλιν τοῦ φυγαδευτηρίου
eius in qua confugit: et habitabit ibi donec mo
αὐτοῦ, οὗ κατέφυγεν, καὶ κατοικήσει ἐκεῖ ἕως ἂν ἀπο
riatur sacerdos magnus: quem vnxerunt eum oleo
θάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃν ἔχρισαν αὐτὸν τῷ ἐλαίῳ τῷ
sancto. si autem exitu exierit homicida terminos ci
ἁγίῳ. ἐὰν δὲ ἐξόδῳ ἐξέλθῃ ὁ φονεύσας τὰ ὅρια τῆς πό
uitatis in quam confugit illuc: et inuenerit eum propin
λεως εἰς ἣν κατέφυγεν ἐκεῖ, καὶ εὕρῃ αὐτὸν ὁ ἀγχιστεύ
quus sanguine extra terminos ciuitatis confugij e
ων τὸ αἷμα ἔξω τῶν ὁρίων τῆς πόλεως καταφυγῆς αὐ
ius: et occiderit propinquus sanguinis homi
τοῦ, καὶ φονεύσῃ ὁ ἀγχιστεύων τὸ αἷμα τὸν φονεύ
cidam: non reus est. in enim ciuitate confu
σαντα, οὐκ ἔνοχός ἐστιν. ἐν γὰρ τῇ πόλει τῆς κατα
gij eius habitet donec moriatur sacerdos ma
φυγῆς αὐτοῦ κατοικείτω ἕως ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέ
gnus. et postquam mortuus fuerit sacerdos magnus re
γας. καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν ἐπα
uertetur homicida in terram possessio
ναστραφήσεται ὁ φονεύσας εἰς τὴν γῆν τῆς κατασχέσε
nis sue. et erunt hec vobis in iustificationem iudi
ως αὐτοῦ. καὶ ἔσται ταῦτα ὑμῖν εἰς δικαίωμα κρίμα
cij in generationes vestras in omnibus habitationibus
τος εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν ἐν πάσαις ταῖς κατοικίαις
vestris. omnis qui occiderit animam: per testes occi
ὑμῶν. πᾶς πατάξας ψυχήν, διὰ μαρτύρων φονεύ
det homicidam: et testis vnus non testificabitur
σει τὸν φονεύσαντα, καὶ μάρτυς εἷς οὐ μαρτυρήσει
in animam vt moriatur. et non accipietis redemptiones pro
ἐπὶ ψυχὴν ἀποθανεῖν. καὶ οὐ λήψεσθε λύτρα περὶ
anima ab homicida reo existente in
ψυχῆς παρὰ τοῦ φονεύσαντος τοῦ ἐνόχου ὄντος ἀναι
terficiam: morte enim morietur. et non accipietis
ρεθῆναι, θανάτῳ γὰρ θανατωθήσεται. καὶ οὐ λήψεσθε
redemptionem vt fugiat in ciuitatem confugiorum: vt
λύτρα τοῦ φυγεῖν εἰς πόλιν τῶν φυγαδευτηρίων, τοῦ
rursus habitet in terra: quousque moriatur sacerdos
πάλιν κατοικεῖν ἐπὶ γῆς, ἕως ἂν ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ
magnus. et non polluatis terram in qua vos
μέγας. καὶ οὐ μὴ φονοκτονήσητε τὴν γῆν ἐφ᾽ ἧς ὑμεῖς
habitatis in ea: nam sanguis hic pol
κατοικεῖτε ἐπ᾽ αὐτῆς, τὸ γὰρ αἷμα τοῦτο φονοκτο
luit terram. et non expiabitur terra a sangui
νεῖ τὴν γῆν. καὶ οὐκ ἐξιλασθήσεται ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ αἵμα
ne effuso super eam: sed in sanguine ef
τος τοῦ ἐκχυθέντος ἐπ᾽ αὐτῆς, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ αἵματος τοῦ ἐκ
fundentis. et non polluetis terram in qua habitatis
χέοντος. καὶ οὐ μιανεῖτε τὴν γῆν ἐφ᾽ ἧς κατοικεῖτε
in ea: in qua ego commoror inter vos. ego enim sum
ἐπ᾽ αὐτῆς, ἐφ᾽ ἧς ἐγὼ κατασκηνῶ ἐν ὑμῖν. ἐγὼ γάρ εἰμι
dominus habitans in medio filiorum israel.
κύριος ὁ κατασκηνῶν ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. Ca. 36.

Pritiua chal.

קרה יתב מות · רבב נפק ערק · שכח קטל · יתב · חסן הוה דון · דור יתב · חוב קבל · ערק תוב יתב · מות חוב דם · כפר זכה אשד · סאב שרא

Interp. chal.

illum in vrbem refugij sui ad quam fugerat. et habitabit in ea donec moriatur sacerdos magnus qui vnctus est oleo sancto. Si autem egrediens egressus fuerit homicida a termino vrbis refugij sui ad quam fugerat: et inuenerit eum propinquus sanguinis extra terminum vrbis refugij sui: et occiderit consanguineus occisi homicidam: non erit reus sanguinis. In vrbe enim refugij sui manebit donec moriatur sacerdos magnus: et postquam mortuus fuerit sacerdos magnus: reuertetur occisor in terram possessionis sue. Et erunt hec vobis in decretum iudicij in generationibus vestris in cunctis habitationibus vestris. Omnis qui occiderit animam: per testes occidatur homicida: et vnus testis non testificabitur in morte hominis. Et non accipietis pecuniam pro homine homicida qui est reus occisionis: sed occisione occidetur. Neque accipiatis pecuniam ab eo qui fugit in vrbem refugij vt reuertatur et habitet in terra donec moriatur sacerdos. Neque contaminetis terram in qua vos habitatis: quia sanguis contaminat terram: et terra non expiabitur a sanguine innocente qui effusus est in ea nisi per sanguinem eius qui effudit eum. Et non polluatis terram in qua vos habitatis: quia maiestas mea manet in medio eius. Quia ego dominus: et maiestas mea habitat in medio filiorum israel. Ca. 36.

Transla. Chal.

וִיתִיבוּן יָתֵיהּ כְּנִשְׁתָּא לְקִרְיַת שֵׁיזָבוּתֵיהּ דַּעֲרַק לְתַמָּן וְיִתֵּיב בַּהּ עַד דִּימוּת כַּהֲנָא רַבָּא דְּרַבִּי יָתֵיהּ בִּמְשַׁח קוּדְשָׁא: וְאִם מִפַּק יִפּוֹק קָטוֹלָא מִתְּחוּם קִרְיַת שֵׁיזָבוּתֵיהּ דַּעֲרַק לְתַמָּן: וְיִשְׁכַּח יָתֵיהּ גָּאֵל דְּמָא מִבָּרָא לִתְחוּם קִרְיַת שֵׁיזָבוּתֵיהּ וְיִקְטוֹל גָּאֵל דְּמָא יָת קָטוֹלָא לֵית לֵיהּ דְּמָא: אֲרֵי בְּקִרְיַת שֵׁיזָבוּתֵיהּ יְתִיב עַד דִּימוּת כַּהֲנָא רַבָּא וּבָתַר דִּימוּת כַּהֲנָא רַבָּא יְתוּב קָטוֹלָא לַאֲרַע אַחְסַנְתֵּיהּ: וִיהוֹן אִלֵּין לְכוֹן לִגְזֵירַת דִּין לְדָרֵיכוֹן בְּכֹל מוֹתְבָנֵיכוֹן: כָּל דְּיִקְטוֹל נַפְשָׁא לְפוּם סָהֲדִין יִקְטוֹל יָת קָטוֹלָא וְסָהִיד חַד לָא יַסְהֵיד בֶּאֱנָשׁ לִמְמָת: וְלָא תְקַבְּלוּן מָמוֹן עַל נְפַשׁ קָטוֹלָא דְּהוּא חַיָּב לִמְמָת אֲרֵי אִתְקְטָלָא יִתְקְטִיל: וְלָא תְקַבְּלוּן מָמוֹן לְמֵעֲרַק לְקִרְיַת שֵׁיזָבוּתֵיהּ לִמְתַב לְמִיתַּב בְּאַרְעָא עַד דִּימוּת כַּהֲנָא: וְלָא תְחַיְּבוּן יָת אַרְעָא דְּאַתּוּן בַּהּ אֲרֵי דְּמָא הוּא מְחַיֵּב יָת אַרְעָא וּלְאַרְעָא לָא יִתְכַּפַּר עַל דַּם זַכַּאי דְּאִשְׁתַּד בַּהּ אֱלָהֵין בְּדַם דְּאַשְׁדֵּיהּ: וְלָא תְסָאֲבוּן יָת אַרְעָא דְּאַתּוּן יָתְבִין בַּהּ דִּשְׁכִנְתִּי שָׁרְיָא בְגַוַּהּ אֲרֵי אֲנָא יְיָ שְׁכִנְתִּי שָׁרְיָא בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

Ca. xxxvi.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina. | Trãsla. B. Hiero. | Ter. Heb. | Nu. | Ca. xxxvi. | Pritiua heb.

Et accesserunt principes familiarum tribus fi
Καὶ προσῆλθον οἱ ἄρχοντες πατριῶν φυλῆς υἱ
liorum galaad filij machir filij manasse ex tribu fi
ῶν γαλαὰδ υἱοῦ μαχὶρ υἱοῦ μανασσῆ ἐκ τῆς φυλῆς υἱ
liorum ioseph: et locuti sunt coram moyse: et coram
ῶν ἰωσήφ, καὶ ἐλάλησαν ἔναντι μωυσῆ, καὶ ἔναντι
eleazar sacerdote: et coram principibus domorum fa
ἐλεαζὰρ τοῦ ἱερέως, καὶ ἔναντι τῶν ἀρχόντων οἴκων πα
miliarum filiorum israel. et dixerunt: domino nostro
τριῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ εἶπαν, τῷ κυρίῳ ἡμῶν
precepit dominus reddere terram heredi
ἐνετείλατο κύριος ἀποδοῦναι τὴν γῆν τῆς κληρονομί
tatis in sorte filijs israel. et domino pre
ας ἐν κλήρῳ τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ τῷ κυρίῳ συνέ
cepit dominus dare hereditatem salphaad
ταξε κύριος δοῦναι τὴν κληρονομίαν σαλπαὰδ τοῦ
fratris nostri filiabus eius: et erunt vni
ἀδελφοῦ ἡμῶν ταῖς θυγατράσιν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται ἑνὶ
tribuum filiorum israel vxores: et auferetur
τῶν φυλῶν υἱῶν ἰσραήλ γυναῖκες, καὶ ἀφαιρεθή
tur sors earum de possessione pa
σεται ὁ κλῆρος αὐτῶν ἐκ τῆς κατασχέσεως τῶν πα
trum nostrorum: et apponetur in hereditatem
τέρων ἡμῶν, καὶ προστεθήσεται εἰς τὴν κληρονομίαν
tribus: quibus fuerint vxores: et ex sor
τῆς φυλῆς, οἷς ἂν γένωνται γυναῖκες, καὶ ἐκ τοῦ κλή
te hereditatis nostre auferetur. si autem fuerit
ρου τῆς κληρονομίας ἡμῶν ἀφαιρεθήσεται. ἐὰν δὲ γένηται
ablatio filiorum israel: et addetur heredi
ἡ ἀφαίρεσις τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ προστεθήσεται ἡ κληρο
tas earum ad hereditatem tribus quibus
νομία αὐτῶν ἐπὶ τὴν κληρονομίαν τῆς φυλῆς οἷς ἐὰν
fuerit vxores: et ab hereditate tribus patrum
γένωνται γυναῖκες, καὶ ἀπὸ τῆς κληρονομίας φυλῆς πατρῶν
nostrorum auferetur hereditas earum. et prece
ἡμῶν ἀφαιρεθήσεται ἡ κληρονομία αὐτῶν. καὶ ἐνετείλα
pit moyses filijs israel per preceptum domini:
το μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ διὰ προστάγματος κυρίου,
dicens: sic tribus filiorum ioseph dicunt: hoc
λέγων, οὕτως φυλὴ υἱῶν ἰωσὴφ λέγουσι. τοῦτο τὸ
verbum quod precepit dominus filiabus salphaad:
ῥῆμα ὃ συνέταξε κύριος ταῖς θυγατράσι σαλπαάδ,
dicens: cui placuerit coram eis sint vxo
λέγων, οὗ ἂν ἀρέσκῃ ἐναντίον αὐτῶν ἔστωσαν γυναῖ
res: verumtamen de populo patris earum sint vxo
κες, πλὴν ἐκ τοῦ δήμου τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἔστωσαν γυ
res: et non reuertetur hereditas
ναῖκες, καὶ οὐχὶ περιστραφήσεται ἡ κληρονομία τοῖς
filijs israel a tribu in tribum: quoniam quilibet in hereditate
υἱοῖς ἰσραήλ ἀπὸ φυλῆς ἐπὶ φυλήν, ὅτι ἕκαστος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τῆς
tribus paterne adherebit filij israel: et omnis
φυλῆς τῆς πατρικῆς προσκολληθήσονται οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ πᾶσα
filia propinqua hereditatem ex tribubus filiorum israel: vni
θυγάτηρ ἀγχιστεύουσα κληρονομίαν ἐκ τῶν φυλῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἑνὶ

Accesserunt Ca. 36. autem & principes familiarum galaad filij machir filij manasse de stirpe filiorum ioseph: locutique sunt moysi coram principibus israel: atque dixerunt. Tibi domino nostro precepit dominus vt terram sorte diuideres filijs israel: & vt filiabus salphaad fratris nostri dares possessionem debitam patri: quas si alterius tribus homines vxores acceperint: sequetur possessio sua & translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur: atque ita fiet vt cum iubileus .i. quinquagesimus annus remissionis aduenerit: confundatur sortium distributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Respondit moyses filijs israel & domino precipiente ait. Recte tribus filiorum ioseph locuta est: & hec lex super filiabus salphaad a domino promulgata est. Nubant quibus volunt: tantum vt sue tribus hominibus: ne commisceatur possessio filiorum israel de tribu in tribum. Omnes enim viri ducent vxores de tribu & cognatione sua: & cuncte femine

וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי גִלְעָד בֶּן מָכִיר בֶּן מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפְּחֹת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְלִפְנֵי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמְרוּ אֶת אֲדֹנִי צִוָּה יְהוָה לָתֵת אֶת הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּגוֹרָל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַאדֹנִי צֻוָּה בַיהוָה לָתֵת אֶת נַחֲלַת צְלָפְחָד אָחִינוּ לִבְנֹתָיו: וְהָיוּ לְאֶחָד מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים וְנִגְרְעָה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ וְנוֹסַף עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִגֹּרַל נַחֲלָתֵנוּ יִגָּרֵעַ: וְאִם יִהְיֶה הַיֹּבֵל לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסְפָה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת הַמַּטֶּה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתֵינוּ יִגָּרַע נַחֲלָתָן: וַיְצַו מֹשֶׁה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן מַטֵּה בְנֵי יוֹסֵף דֹּבְרִים: זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לִבְנוֹת צְלָפְחָד לֵאמֹר לַטּוֹב בְּעֵינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אַךְ לְמִשְׁפַּחַת מַטֵּה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים: וְלֹא תִסֹּב נַחֲלָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּטֶּה אֶל מַטֶּה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מַטֵּה אֲבֹתָיו יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְכָל בַּת יֹרֶשֶׁת נַחֲלָה מִמַּטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאֶחָד

קרב · שפחה · דבר נשא · אמר · נתן · גרל · אח · היה · נשה גרע · יסף · נטה · יסף · צוה · כן · בנה · היה נשא טוב · היה סבב · דבק

Transla. Chal.

וְקָרִיבוּ רֵישֵׁי אֲבָהָתָא לְזַרְעִית בְּנֵי גִלְעָד בַּר מָכִיר בַּר מְנַשֶּׁה מִזַּרְעִית בְּנֵי יוֹסֵף וּמַלִּילוּ קֳדָם מֹשֶׁה וְקֳדָם רַבְרְבַיָּא רֵישֵׁי אֲבָהָתָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַאֲמַרוּ יָת רִבּוֹנִי פַּקֵּיד יְיָ לְמִתַּן יָת אַרְעָא בְּאַחְסָנָא בְּעַדְבָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְרִבּוֹנִי אִתְפַּקַּד בְּמֵימְרָא דַיְיָ לְמִתַּן יָת אַחְסָנַת צְלָפְחָד אֲחוּנָא לִבְנָתֵיהּ: וִיהוֹיָן לְחַד מִבְּנֵי שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁין וְתִתְמְנַע אַחְסַנְתְּהוֹן מֵאַחְסָנַת אֲבָהָתָנָא וְתִתּוֹסַף עַל אַחְסָנַת שִׁבְטָא דִּיהוֹיָן לְהוֹן וּמֵעַדַב אַחְסַנְתַּנָא יִתְמְנַע: וְאִם יְהֵי יוֹבְלָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִתּוֹסַף אַחְסַנְתְּהוֹן עַל אַחְסָנַת שִׁבְטָא דִּיהוֹיָן לְהוֹן וּמֵאַחְסָנַת שִׁבְטָא דַאֲבָהָתָנָא יִתְמְנַע אַחְסַנְתְּהוֹן: וּפַקֵּיד מֹשֶׁה יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֵימְרָא דַיְיָ לְמֵימַר יָאוּת שִׁבְטָא דִבְנֵי יוֹסֵף מְמַלְּלִין: דֵּין פִּתְגָמָא דְּפַקֵּיד יְיָ לִבְנָת צְלָפְחָד לְמֵימַר לִדְתַקִּין בְּעֵינֵיהוֹן יְהוֹיָן לְנָשִׁין בְּרַם לְזַרְעִית שִׁבְט אֲבוּהוֹן יְהוֹיָן לְנָשִׁין: וְלָא תִתְחַזַּר אַחְסָנָא לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִשִּׁבְטָא לְשִׁבְטָא אֲרֵי גְבַר בְּאַחְסָנַת שִׁבְטָא דַאֲבָהָתוֹהִי יִדְבְּקוּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְכָל בְּרַתָּא דְּיָרְתָא אַחְסָנָא מִשִּׁבְטַיָּא דִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחַד

Interp. chal.

Accesserunt autem principes patrum familiarum filiorum galaad filij machir filij manasse de cognatione filiorum ioseph: et locuti sunt coram moyse et coram ducibus et principibus patrum filiorum israel: atque dixerunt. Domino meo precepit vt daretur terra per sortem in possessionem filijs israel: et domino meo mandatum est per verbum domini vt daret possessio salphaad fratris nostri filiabus eius. Eruntque vxores alicui de filijs tribuum filiorum israel: et minuetur possessio earum a possessione patrum nostrorum: et addetur ad possessionem tribus cui fuerint vxores: et de sorte hereditatis nostre minuetur. Et cum fuerit iubileus filijs israel: addetur possessio earum ad possessionem tribus cui fuerint vxores: et de possessione tribus patrum nostrorum minuetur possessio earum. Precepitque moyses filijs israel iuxta verbum domini dicens. Recte tribus filiorum ioseph loquitur. Iste est sermo quem precepit dominus super filiabus salphaad dicens. Quibus placuerit in oculis suis sint vxores: veruntamen hominibus cognationis tribus patris sui sint vxores. et non transferatur hereditas filiorum israel de tribu in tribum: sed singuli possessioni tribus patrum suorum adherebunt filij israel. et omnis filia heres possessionis de tribu filiorum israel vni

Pritiua chal.

ראש · רבב רבב · נתן חסן פקד · אמר הוה אחד · כשר מנע יסף · אמר מלל בנה · תקן · סחר · דבק ברר ירת

ממשפחת מטה אביה תהיה לאשה למען יירשו בני ישראל איש נחלת אבתיו: ולא תסב נחלה ממטה למטה אחר כי איש בנחלתו ידבקו מטות בני ישראל: כאשר צוה יהוה את משה כן עשו בנות צלפחד: ותהיינה מחלה תרצה וחגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד לבני דדיהן לנשים: ממשפחת בני מנשה בן יוסף היו לנשים ותהי נחלתן על מטה משפחת אביהן: אלה המצות והמשפטים אשר צוה יהוה ביד משה אל בני ישראל בערבת מואב על ירדן ירחו:

היה · ירש · עשה היה · דוד · היה · צוה שפט

de eadē tribu maritos accipiēt: vt hereditas permaneat in familiis: nec sibi misceantur tribus: sed ita maneant vt a domino separate sunt. Feceruntq; filie salphaad: vt sibi fuerat impatū: & nupserūt maala & thersa & egla & melcha & noa filiis patrui sui de familia manasse: qui fuit filius ioseph: & possessio q̄ illis fuerat attributa māsit ī tribu & familia patris earū. Hec sunt mādata atq; iudicia q̄ mādauit dn̄s p manū moysi ad filios israel in cāpestribus moab supra iordanē contra hiericho.

Explicit liber Nūeri. Incipit liber Elle addebarim qui Deuteronomiū prenotatur. Ca.i.

Hec sunt verba q̄ locutus ē moyses ad oēm israel trās iordanē ī solitudie campestri cōtra mare rubrū īter pharā & thofel & labā & aseroth: vbi auri est plurimū: vndeci dieb de oreb p viā mōtis seir vsq; cadesbarne. Quadragesimo anno vndecimo mense primo die mensis locutus est moyses ad filios israel omnia que preceperat illi dominus: vt diceret eis: postq̄ percussit seō regem

eorū: ex populo patris sui erūt vxores: vt ppinqui sint filij israel quilibz hereditatē paternā suā: τ nō circūuertet hereditas ex tribu in tribū aliā: sed quilibet in hereditate sua adherebūt filij israel. queadmodū pcepit dn̄s ad moysen: sic fecerūt filie salphaad. τ fuerūt maala τ thersa τ egla τ melcha τ noa filie salphaad: cōsobrinis suis de populo manasse filiorū ioseph fuerūt vxores. τ fuit hereditas earū in tribu populi patris sui. hec pcepta τ iustificatiōes τ iudicia: q̄ pcepit dn̄s in manu moysi filijs israel in occidente moab in iordane cōtra hiericho.

τῶν ἐκ τοῦ δήμου τοῦ πατρὸς αὐτῆς ἔσονται γυναῖκες, ἵνα ἀγχιστεύσωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἕκαστος τὴν κληρονομίαν τὴν πατρικὴν αὐτοῦ, καὶ οὐ περιστραφήσεται κλῆρος ἐκ φυλῆς ἐπὶ φυλὴν ἑτέραν, ἀλλ᾽ ἕκαστος ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ προσκολληθήσονται υἱοὶ ἰσραήλ. ὃν τρόπον συνέταξε κύριος πρὸς μωυσῆν, οὕτως ἐποίησαν θυγατέρες σαλπαάδ. καὶ ἐγένοντο μααλὰ καὶ θερσὰ καὶ αἰγλὰ καὶ μελχὰ καὶ νουὰ θυγατέρες σαλπαάδ, τοῖς ἀνεψιοῖς αὐτῶν ἐκ τοῦ δήμου μανασσῆ υἱῶν ἰωσὴφ ἐγενήθησαν γυναῖκες. καὶ ἐγενήθη ἡ κληρονομία αὐτῶν ἐπὶ τὴν φυλὴν δήμου τοῦ πατρὸς αὐτῶν. αὗται αἱ ἐντολαὶ καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα, ἃ ἐνετείλατο κύριος ἐν χειρὶ μωυσῆ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἐπὶ δυσμῶν μωὰβ ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχώ.

Explicit liber Numeri.

Incipit liber Deuteronomiū. Ca.i.

Hec vba q̄ locutꝰ ē moyses oīi israel trans iordanē in deserto ad occidētē prope rubrū mare inter pharā thophel τ labā τ aseroth τ aurifodinas: vndecim dierū ex oreb via sup mōtē seir vsq; ad cades barne. τ factū ē in quadragesimo āno in vndecimo mēse pria mēsis: locutꝰ ē moyses ad oēs filios israel iuxta oia q̄cūq; precepit ei dn̄s ad illos postq̄ pcussit seō regē

Οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησε μωυσῆς παντὶ ἰσραὴλ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἐν τῇ ἐρήμῳ πρὸς δυσμαῖς πλησίον τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἀναμέσον φαρὰν τοφὸλ καὶ λοβὸν καὶ αὐλὸν καὶ καταχρύσεα, ἕνδεκα ἡμερῶν ἐκ χωρὴβ ὁδὸς ἐπ᾽ ὄρος σηὶρ ἕως καδὴς βαρνή. καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ μηνὶ μιᾷ τοῦ μηνός, ἐλάλησε μωυσῆς πρὸς πάντας υἱοὺς ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος πρὸς αὐτούς μετὰ τὸ πατάξαι τὸν σηὼν βασιλέα

Ca.i.

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף בין פארן ובין תפל ולבן וחצרת ודי זהב: אחד עשר יום מחרב דרך הר שעיר עד קדש ברנע: ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל בני ישראל ככל אשר צוה יהוה אתו אלהם: אחרי הכתו את סיחן מלך

דבר · היה רבע · נכה

Primitiua chal.

הוה · אנתא · הוה · שרא · נכח · חוב · דבר · רגז · תפל · הלך · אחד · רבע · שנה

Interp. chal.

de familia tribus patris sui sit in vxorē: vt hereditēt filij israel singuli possessionē patrū suorū: τ nō trāsferat possessio de vna tribu ī aliā tribū: sed vnusquisq; tribuū filiorū israel adhereat possessioni sue. sicut preceperat dn̄s moysi ita fecerūt filie salphaad. Et fuerūt in vxores maala τ thersa τ egla τ melcha τ noa filie salpaad filiis patrui sui in cognatiōe filiorū manasse filij ioseph fuerūt in vxores: τ fuit possessio earū in tribu familie patris earū. Hec sunt precepta τ iudicia que mandauit dn̄s per moysen filiis israel in cāpestribus moab iuxta iordanē hiericho. Explicit liber numeri.

Incipit liber deuteronomij. Ca.i.

Hec sunt verba q̄ locutus est moyses cū omni israel trans iordanē: corripuit eos eo q̄ peccauerūt in deserto: τ q: irritauerūt deū in cāpestrib9 cōtra mare rubrū: τ ī pharā vbi murmurati sūt aduersus māna: et in aseroth vbi irritauerūt deū sup carnes: τ ī eo q̄ fecerūt vitulū aureū. Iter vndecim dierū est de oreb p viam montis seir vsq; ad cades barne. Et factū est in q̄dragesimo anno in vndecimo mēse pmo die mēsis: locutus est moyses cum filiis israel iuxta oia que preceperat dn̄s vt diceret eis. Postq̄ pcussit seon regē

Transla. Chal.

מזרעית שבטא דאבוהא תהי לאנתו בדיל דירתון בני ישראל גבר אחסנת אבהתוהי: ולא תסחר אחסנתא משבטא לשבטא אוחרנא ארי גבר באחסנתיה ידבקון שבטיא דבני ישראל: כמא דפקיד יי ית משה כן עבדא בנת צלפחד: והואה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונעה בנת צלפחד לבני אחבוהן לנשין: מזרעיית בני מנשה בר יוסף הואה לנשין והות אחסנתהן על שבטא דזרעית אבוהן: אלין פקודיא ודיניא דפקיד ייי ית משה לבני ישראל במשריא דמואב על ירדנא דירחו:

אלין פתגמיא דמליל משה עם כל ישראל בעברא דירדנא אוכח Ca.i. יתהון על דחבו במדברא ועל דארגיזו במשרא לקבל ים סוף בפארן אתפלו על מנא ובחצרות ארגיזו על בשרא ועל דעבדו עגל דדהב: מהלך חד עשר יומין מחרב אורח טורא דשעיר עד רקם גיאה: והוה בארבעין שנין בחד עשר ירחא בחד לירחא מליל משה עם בני ישראל ככל דפקיד יי יתיה להון: בתר דמחא ית סיחון מלכא

amorreorū qui habitauit in esebō: τ og regem basan qui habitauit in astaroth τ in edrai trās iordanē in terra moab: cepit explanare moyses legē hanc: dicēs: dominꝰ deus nr̄ locutꝰ ē nobis in choreb: dicēs: sufficiat vobis habitare in mōte hoc. reuertimini τ discedite vos τ ingredimini in mōtē amorreorū: τ ad oēs circūhitatores araba ad mōtē τ cāpū τ ad meridiē τ maritimā terrā chananeorū τ antilibanō vsq; ad flumē magnū flumē euphratē. en tradidi corā vobis terrā: ingredīētes possidete terrā: q̄ iurauit pribus vr̄is abraam τ isaac τ iacob dare eis τ semini eorū post eos. τ dixi ad vos in tēpore illo: dicēs: nō potero solus ferre vos: dn̄s deus vr̄ multiplicauit vos. τ ecce estis hodie sicut astra celi multitudie. dn̄s deꝰ patrū vr̄orū addat vobis vt sitis millies plures: τ bn̄dicat vobis sicut locutus ē vobis. quō potero solus ferre laborē vr̄m τ pondus vr̄m τ iurgia vr̄a. date ex vobis viros sapiētes τ gnaros τ itelligētes in tribꝰ vr̄as: τ statuā eos sup vos duces vr̄os. τ rn̄distis mihi: τ dixistis: bonū vbū qd̄ locutus es

τῶν ἀμορραίων τὸν κατοικήσαντα ἐν ἐσεβών, καὶ ὢγ βασιλέα τῆς βασὰν τὸν κατοικήσαντα ἐν ἀσταρὼθ καὶ ἐν ἐδραῒν ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἐν γῇ μωάβ, ἤρξατο μωυσῆς διασαφῆσαι τὸν νόμον τοῦτον, λέγων, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν χωρήβ, λέγων, ἱκανούσθω ὑμῖν κατοικεῖν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ. ἐπιστράφητε καὶ ἀπάρατε ὑμεῖς καὶ εἰσπορεύεσθε εἰς ὄρος ἀμορραίων, καὶ πρὸς πάντας τοὺς περιοίκους ἀραβὰ, εἰς ὄρος καὶ πεδίον καὶ πρὸς λίβα καὶ παραλίαν γῆν χαναναίων καὶ ἀντιλίβανον ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ εὐφράτου. ἴδετε παραδέδωκα ἐνώπιον ὑμῶν τὴν γῆν, εἰσπορευθέντες κληρονομήσατε τὴν γῆν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν ὑμῶν τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ ἰσαὰκ καὶ τῷ ἰακὼβ δοῦναι αὐτοῖς καὶ τῷ σπέρματι αὐτῶν μετ᾽ αὐτούς. καὶ εἶπον πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, οὐ δυνήσομαι μόνος φέρειν ὑμᾶς, κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐπλήθυνεν ὑμᾶς. καὶ ἰδού ἐστε τήμερον ὡσεὶ τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τῷ πλήθει. κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν προσθείη ὑμῖν ὡς ἐστὲ χιλιοπλασίως, καὶ εὐλογήσαι ὑμᾶς καθότι ἐλάλησεν ὑμῖν. πῶς δυνήσομαι μόνος φέρειν τὸν κόπον ὑμῶν καὶ τὴν ὑπόστασιν ὑμῶν καὶ τὰς ἀντιλογίας ὑμῶν. δότε ἑαυτοῖς ἄνδρας σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας καὶ συνετοὺς εἰς τὰς φυλὰς ὑμῶν, καὶ καταστήσω αὐτοὺς ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡγουμένους ὑμῶν. καὶ ἀπεκρίθητέ μοι, καὶ εἴπατε, καλὸν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησας

B

Exo. 18.c.

A

ammorreorū: qui habitauit in esebon & og regē basan: qui mansit in astaroth & in edrai trans iordanem in terra moab. Cepitq; moyses explanare legem & dicere. Dominus deus noster locutus ē ad nos in oreb dicens. Sufficit vobis q̄ ī hoc monte māsistis. Reuertimini & venite ad mōtē ammorreorū & ad cetera q̄ ei pxima sunt cāpestria atq; mōtana & humiliora loca contra meridiē & iuxta littus maris terrā chananeorū & libani vsq; ad flumē magnū eufratē. en inquit tradidi vobis. Ingredimini & possidete eam: super quam iurauit dn̄s patribus vestris abraam isaac & iacob: vt daret illam eis & semini eorum post eos. Dixiq; vobis illo in tempore. Non possum solus sustinere vos: quia dominus deus vester multiplicauit vos: & estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dn̄s deus patrū vestrorum addat ad hunc numerum multa milia: & bn̄dicat vobis sicut locutus est. Nō valeo solus negocia vestra sustinere & pōdus & iurgia. Date ex vobis viros sapiētes & gnaros: quorū cōuersatio sit pbata ī tribub9 vestris: vt ponā eos vobis principes. Tunc rn̄distis mihi. Bona res ē quam vis

האמרי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן אשר יושב בעשתרת באדרעי: בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר: יהוה אלהינו דבר אלינו בחרב לאמר רב לכם שבת בהר הזה: פנו וסעו לכם ובאו הר האמרי ואל כל שכניו בערבה בהר ובשפלה ובנגב ובחוף הים ארץ הכנעני והלבנון עד הנהר הגדל נהר פרת: ראה נתתי לפניכם את הארץ באו ורשו את הארץ אשר נשבע יהוה לאבתיכם לאברהם ליצחק וליעקב לתת להם ולזרעם אחריהם: ואמר אלכם בעת ההוא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם: יהוה אלהיכם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרב: יהוה אלהי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם: איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם: הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם: ותענו אתי ותאמרו טוב הדבר אשר דברת

ישב · יאל · נסע פנה · בוא · נתן פנה · בוא ירש שבע · נתן · יכל בדד · נשא · היה כבב · רבב · ברך · נשא נשא · רוב יהב · בין · שום ענה · אמר

Transl. Chal.

דאמוראה דיתיב בחשבון וית עוג מלכא דמתנן דיתיב בעשתרות באדרעי: בעברא דירדנא בארעא דמואב שרי משה פריש ית אולפן אוריתא הדא למימר: יי אלהנא מליל עמנא בחורב למימר סגי לכון דיתבתון בטורא הדין: אתפנו וטולו לכון ועולו לטורא דאמוראה ולכל מגירוהי במישרא בטורא בשפלתא ובדרומא ובספר ימא ארע כנענאה ולבנן עד נהרא רבא נהרא פרת: חזי דיהבית קדמיכון ית ארעא עולו ואחסינו ית ארעא דקיים יי לאבהתכון לאברהם ליצחק וליעקב למיתן להון ולבניהון בתריהון: ואמרית לכון בעדנא ההיא למימר לית אנא יכיל בלחודי לסוברא יתכון: יי אלהכון אסגי יתכון והא איתיכון יומא דין ככוכבי שמיא לסגי: יי אלהא דאבהתהון יוסף עליכון כותכון אלף זמנין ויברך יתכון כמא דמליל לכון: איכדין אסובר בלחודי טרחכון ועסקיכון ודינכון: הבו לכון גברין חכימין וסוכלתנין ומנדעין לשבטיכון ואימנינון רישין עליכון: ואתיבתון יתי ואמרתון תקין פתגמא דמלילתא

Interp. chal.

amorreorū qui habitabat in esebon: τ og regē basan qui hitabat in astharot in edrai. Trans iordanem in terra moab cepit moyses explanare doctrinam legis huiꝰ: dicēs. Dn̄s deus nr̄ locutꝰ est nobiscū in oreb dicens. Sufficit vobis q̄ mansistis in hoc mōte. Reuertimini τ mouete castra vr̄a τ igredimini in mōtē amorrei τ in oia vicinia eius q̄ sunt in cāpestribꝰ τ in mōte et in humiliorib9 locis τ in austro τ in portubus maris in terrā chananeorū τ libani vsq; ad fluuiū magnū qui est fluuiꝰ euphrates. videte q̄ tradidi terrā in cōspectu vr̄o. Ingredimini τ possidete terram sup quā iurauit dn̄s patribus vr̄is abrahā isaac τ iacob vt daret eam illis τ filijs eorū post eos. et dixi vobis in tpe illo dicens. Non possum ego solus sustinere vos. dn̄s deus vester multiplicauit vos: τ ecce vos estis hodie sicut stelle celi in multitudine. Dn̄s deꝰ patrū vr̄orū addat sup vos millies sup id qd̄ nūc estis: τ benedicat vobis sicut locutus est vobis. quomodo sustinebo ego solus laborē vestrū τ negocia vestra τ iudicia vr̄a. Date ex vobis viros sapientes τ prudētes τ scientes in tribubus vr̄is: τ constituā eos principes sup vos. et respōdistis mihi atq; dixistis. Rectū est verbū qd̄ locutꝰ es

Primitiua chal.

יתב · שרא אמר · סגא פנה נטל · טור שרא · רבב חזה · חסן קום נתן · יכל סבר · כבב · ברך · סבר דון יהב · ידע קנה תוב

לַעֲשׂוֹת׃ וָאֶקַּח אֶת־רָאשֵׁי שִׁבְטֵיכֶם אֲנָשִׁים חֲכָמִים וִידֻעִים וָאֶתֵּן אוֹתָם רָאשִׁים עֲלֵיכֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֲשָׂרֹת וְשֹׁטְרִים לְשִׁבְטֵיכֶם׃ וָאֲצַוֶּה אֶת־שֹׁפְטֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר שָׁמֹעַ בֵּין־אֲחֵיכֶם וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין־אִישׁ וּבֵין־אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ׃ לֹא־תַכִּירוּ פָנִים בַּמִּשְׁפָּט כַּקָּטֹן כַּגָּדֹל תִּשְׁמָעוּן לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי־אִישׁ כִּי הַמִּשְׁפָּט לֵאלֹהִים הוּא וְהַדָּבָר אֲשֶׁר יִקְשֶׁה מִכֶּם תַּקְרִבוּן אֵלַי וּשְׁמַעְתִּיו׃ וָאֲצַוֶּה אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא אֵת כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן׃ וַנִּסַּע מֵחֹרֵב וַנֵּלֶךְ אֵת כָּל־הַמִּדְבָּר הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא הַהוּא אֲשֶׁר רְאִיתֶם דֶּרֶךְ הַר הָאֱמֹרִי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֹתָנוּ וַנָּבֹא עַד קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ׃ וָאֹמַר אֲלֵכֶם בָּאתֶם עַד־הַר הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ׃ רְאֵה נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנֶיךָ אֶת־הָאָרֶץ עֲלֵה רֵשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אַל־תִּירָא וְאַל־תֵּחָת׃ וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כֻּלְּכֶם וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלְחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וְיַחְפְּרוּ

facere. Tulique de tribubus vestris viros sapientes & nobiles: & constitui eos principes tribunos & centuriones & quinquagenarios ac decanos: qui docerent vos singula. Precepique eis dicens. Audite illos: & quod iustum est iudicate. Siue ciuis sit ille siue peregrinus: nulla erit distantia personarum. Ita paruum audietis vt magnum. nec accipietis cuiusquam personam: quia dei iudicium est. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit: referte ad me: & ego audiam. Precepique omnia que facere deberetis. Profecti autem de oreb transiuimus per heremum terribilem & maximam solitudinem: quam vidistis per viam montis ammorrei: sicut preceperat dominus deus noster nobis. Cumque venissemus in cadesbarne: dixi vobis. Venistis ad montem ammorrei: quem dominus deus noster daturus est nobis. Vide terram quam dominus deus tuus dabit tibi. Ascende & possidе eam: sicut locutus est dominus deus noster patribus tuis. Noli timere: nec quicquam paueas. Et accessistis ad me omnes atque dixistis: Mittamus viros qui considerent

ποιῆσαι. καὶ ἔλαβον ἐξ ὑμῶν ἄνδρας σοφοὺς καὶ ἐπιστήμονας καὶ συνετοὺς εἰς τὰς φυλὰς ὑμῶν, καὶ κατέστησα αὐτοὺς ἡγεῖσθαι ἐφ᾽ ὑμῶν χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ δεκάρχους καὶ γραμματοεισαγωγεῖς τοῖς κριταῖς ὑμῶν. καὶ ἐνετειλάμην τοῖς κριταῖς ὑμῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, διακούετε ἀναμέσον τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, καὶ κρίνετε δικαίως ἀναμέσον ἀνδρὸς καὶ ἀναμέσον ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ ἀναμέσον προσηλύτου αὐτοῦ. οὐκ ἐπιγνώσεσθε πρόσωπον ἐν κρίσει, κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν κρινεῖς, οὐ μὴ ὑποστείλῃ πρόσωπον ἀνθρώπου, ὅτι ἡ κρίσις τοῦ θεοῦ ἐστί. καὶ τὸ ῥῆμα ὃ ἐὰν σκληρὸν ᾖ ἀφ᾽ ὑμῶν, ἀνοίσετε αὐτὸ ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ ἀκούσομαι αὐτό. καὶ ἐνετειλάμην ὑμῖν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ πάντας τοὺς λόγους οὓς ποιήσετε. καὶ ἀπάραντες ἐκ Χωρὴβ ἐπορεύθημεν πᾶσαν τὴν ἔρημον τὴν μεγάλην καὶ τὴν φοβερὰν ἐκείνην, ἣν ἴδετε ὁδὸν ὄρους τοῦ Ἀμορραίου, καθότι ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἡμῖν, καὶ ἤλθομεν ἕως Καδὴς Βαρνή. καὶ εἶπα πρὸς ὑμᾶς, ἤλθατε ἕως τοῦ ὄρους τοῦ Ἀμορραίου, ὃ ὁ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν. ἴδετε, παραδέδωκεν ὑμῖν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν πρὸ προσώπου ὑμῶν τὴν γῆν, ἀναβάντες κληρονομεῖτε ὃν τρόπον εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ὑμῖν, μὴ φοβεῖσθε μηδὲ δειλιάσητε. καὶ προσήλθετέ μοι πάντες ὑμεῖς, καὶ εἴπατε, ἀποστείλωμεν ἄνδρας προτέρους ἡμῶν, καὶ ἐφοδευσάτωσαν

לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְיָשִׁבוּ אֹתָנוּ דָּבָר אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נַעֲלֶה־בָּהּ וְאֵת הֶעָרִים אֲשֶׁר נָבֹא אֲלֵיהֶן׃ וַיִּיטַב בְּעֵינַי הַדָּבָר וָאֶקַּח מִכֶּם שְׁנֵים עָשָׂר אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לַשָּׁבֶט׃ וַיִּפְנוּ וַיַּעֲלוּ הָהָרָה וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכֹּל וַיְרַגְּלוּ אֹתָהּ׃ וַיִּקְחוּ בְיָדָם מִפְּרִי הָאָרֶץ וַיּוֹרִדוּ אֵלֵינוּ וַיָּשִׁבוּ אֹתָנוּ דָבָר וַיֹּאמְרוּ טוֹבָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נֹתֵן לָנוּ׃ וְלֹא אֲבִיתֶם לַעֲלֹת וַתַּמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וַתֵּרָגְנוּ בְאָהֳלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשִׂנְאַת יְהוָה אֹתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידֵנוּ׃ אָנָה אֲנַחְנוּ עֹלִים אַחֵינוּ הֵמַסּוּ אֶת־לְבָבֵנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וָרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצוּרֹת בַּשָּׁמָיִם וְגַם־בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם׃ וָאֹמַר אֲלֵכֶם לֹא־תַעַרְצוּן וְלֹא־תִירְאוּן מֵהֶם׃ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַהֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם הוּא יִלָּחֵם לָכֶם כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אִתְּכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם׃ וּבַמִּדְבָּר אֲשֶׁר רָאִיתָ אֲשֶׁר נְשָׂאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר יִשָּׂא־אִישׁ אֶת־בְּנוֹ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הֲלַכְתֶּם עַד־בֹּאֲכֶם עַד־הַמָּקוֹם

terram: & renuncient per quod iter debeamus ascendere: & ad quas pergere ciuitates. Cumque mihi sermo placuisset misi ex vobis duodecim viros singulos de singulis tribubus. Qui cum perrexissent in montana: venerunt vsque ad vallem botri: & considerata terra sumentes de fructibus eius vt ostenderent vbertatem: attulerunt ad nos atque dixerunt. Bona est terra quam dominus deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascendere: sed increduli ad sermonem dei nostri murmurastis in tabernaculis vestris atque dixistis. Odit nos dominus: & idcirco eduxit nos de terra egypti: vt traderet nos in manu ammorrei: atque deleret. Quo ascendemus? nuncii terruerunt cor nostrum dicentes. Maxima multitudo est & nobis statura procerior. Vrbes magne: & ad celum vsque munite. Filios enachim vidimus ibi. Et dixi vobis. Nolite metuere: nec timeatis eos. Dominus deus qui ductor est vester: pro vobis ipse pugnabit: sicut fecit in egypto cunctis videntibus. & in solitudine ipsi vidistis. Portauit te dominus deus tuus vt solet homo gestare paruulum filium suum in omni via per quam ambulastis: donec veniretis ad locum

ἡμῖν τὴν γῆν, καὶ ἀναγγειλάτωσαν ἡμῖν ἀπόκρισιν τὴν ὁδὸν δι᾽ ἧς ἀναβησόμεθα ἐν αὐτῇ, καὶ τὰς πόλεις εἰς ἃς εἰσπορευσόμεθα εἰς αὐτάς. καὶ ἤρεσεν ἐναντίον ἐμοῦ τὸ ῥῆμα, καὶ ἔλαβον ἐξ ὑμῶν δώδεκα ἄνδρας, ἄνδρα ἕνα κατὰ φυλήν. καὶ ἀποστραφέντες ἀνέβησαν εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἤλθοσαν ἕως φάραγγος Βότρυος, καὶ κατεσκόπευσαν αὐτήν. καὶ ἔλαβον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς γῆς, καὶ κατήνεγκαν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἔλεγον ἀγαθὴ ἡ γῆ, ἣν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν δίδωσιν ἡμῖν. καὶ οὐκ ἠθελήσατε ἀναβῆναι, καὶ ἠπειθήσατε τῷ ῥήματι τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ διεγογγύσατε ἐν ταῖς σκηναῖς ὑμῶν, καὶ εἴπατε, διὰ τὸ μισεῖν κύριον ἡμᾶς, ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, παραδοῦναι ἡμᾶς εἰς χεῖρας Ἀμορραίων, καὶ ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς. ποῦ ἡμεῖς ἀναβαίνομεν; οἱ δὲ ἀδελφοὶ ὑμῶν ἀπέστησαν ὑμῶν τὴν καρδίαν, λέγοντες, ἔθνος μέγα καὶ πολὺ καὶ δυνατώτερον ἡμῶν, καὶ πόλεις μεγάλαι καὶ τετειχισμέναι ἕως τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ καὶ υἱοὺς γιγάντων ἑωράκαμεν ἐκεῖ. καὶ εἶπα πρὸς ὑμᾶς, μὴ πτήξητε, μηδὲ φοβηθῆτε ἀπ᾽ αὐτῶν, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου ὑμῶν, αὐτὸς συνεκπολεμήσει αὐτοὺς μεθ᾽ ὑμῶν κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἡμῖν ἐν γῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ, ἣν ἴδετε, ὡς ἐτροφοφόρησέ σε κύριος ὁ θεός σου ὡς εἴ τις τροφοφορήσαι ἄνθρωπος τὸν υἱὸν αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδὸν ἣν ἐπορεύθητε ἕως ἤλθετε εἰς τὸν τόπον

Interp. chal.

vt faciamus. et tulit principes tribuum vestrarum viros sapientes et scientes: et constitui eos principes super vos tribunos et centuriones et quinquagenarios et decuriones et prefectos in tribubus vestris. et precepi iudicibus vestris in tempore illo dicens. Audite inter fratres vestros: et iudicate recte inter virum et inter fratrem suum et inter peregrinum. non accipiatis personam in iudicio. Verba parui audietis sicut verba magni: ne timeatis a facie hominis: quia iudicium dei est. et rem que fuerit vobis difficilis referetis ad me et audiam illa. Et precepi vobis in tempore illo omnia verba que facere deberetis. Et profecti sumus de oreb: et ambulauimus per omne desertum illud magnum et terribile quod vidistis per viam montis amorrei: sicut precepit dominus deus noster: et venimus vsque ad cades barne. Et dixi vobis. venistis vsque ad montem amorrei quem dominus deus noster dabit nobis. Vide quia tradidit dominus deus tuus terram in conspectu tuo: ascende et posside eam: sicut locutus est tibi dominus deus patrum tuorum: ne timeas neque formides. Et accessistis ad me omnes vos: et dixistis. mittamus viros ante nos: et explorent

nobis terram: et referant ad nos verbum per quam viam ascendere debemus et ad quas vrbes veniemus. Et placuit sermo in oculis meis: et tuli ex vobis duodecim viros: virum vnum de vnaquaque tribu. Et perrexerunt et ascenderunt in montem: et venerunt vsque ad torrentem botri: et explorauerunt terram illam. et tulerunt in manibus suis de fructu terre: et attulerunt ad nos. et retulerunt nobis verbum: et dixerunt. Bona est terra quam dominus deus noster dabit nobis. Et noluistis ascendere: et rebellastis contra verbum domini dei vestri: et murmurastis in tabernaculis vestris atque dixistis. Quia odio habuit nos dominus: eduxit nos de terra egypti vt traderet nos in manu amorrei: vt consumeret nos. Quo nos ascendimus? fratres nostri confregerunt cor nostrum dicentes. Populus multus est et fortior nobis: et ciuitates magne et munite vsque ad celum: filios quoque gigantum vidimus ibi. et dixi vobis. Ne formidetis: neque timeatis eos: verbum domini dei vestri qui ductor est coram vobis: pugnabit pro vobis: iuxta omnia que fecit vobiscum in egypto in oculis vestris et in solitudine: quia vidisti quod portauit te dominus deus tuus sicut portat vir filium suum in omni via per quam ambulastis donec venistis ad locum

Ter. Heb.

הזה ובדבר הזה אינכם מאמינם
ביהוה אלהיכם ההלך לפניכם
בדרך לתור לכם מקום לחנתכם
באש לילה לראתכם בדרך אשר
תלכו בה ובענן יומם וישמע
יהוה את קול דבריכם ויקצף
וישבע לאמר אם יראה איש
באנשים האלה הדור הרע הזה
את הארץ הטובה אשר נשבעתי
לתת לאבתיכם זולתי כלב בן
יפנה הוא יראנה ולו אתן את
הארץ אשר דרך בה ולבניו יען
אשר מלא אחרי יהוה גם בי
התאנף יהוה בגללכם לאמר גם
אתה לא תבא שם יהושע בן נון
העמד לפניך הוא יבא שמה אתו
חזק כי הוא ינחלנה את ישראל
וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה
ובניכם אשר לא ידעו היום טוב
ורע המה יבאו שמה ולהם אתננה
והם יירשוה ואתם פנו לכם
וסעו המדברה דרך ים סוף ותענו
ותאמרו אלי חטאנו ליהוה
אנחנו נעלה ונלחמנו ככל אשר
צונו יהוה אלהינו ותחגרו איש
את כלי מלחמתו ותהינו לעלת
ההרה ויאמר יהוה אלי אמר

Trāsla. B. Hiero.

istum. Et nec sic quidē credidistis domino deo vestro: qui precessit vos in via: & metatus ē locū in quo tētoria figere deberetis: nocte ostendens vobis iter p ignē: & die p colūnā nubis. Cūq3 audisset dñs vocem sermonū vestrorum: iratus iurauit & ait. Nō videbit quispiam de hoibus gñationis huius pessime terram bonam quam iuramēto pollicitus sū patribus vestris preter caleb filium iephone. Ipse enī videbit eā: & ipsi dabo terrā quam calcauit & filiis eius: quia secutus est dñm. Nec miranda indignatio in populū: cum mihi quoq3 iratus dñs pp vos dixerit. Nec tu ingredieris illuc: sed iosue filius nū minister tuus: ipse intrabit pro te. Hunc exhortare & robora: & ipse forte terrā diuidet israeli. Paruuli vrī de qbus dixistis q captiui ducerētur: & filii qui hodie boni ac mali ignorāt distātiā ipsi igredientur: & ipsis dabo terrā & possidebūt eā. Vos aūt reuertimini & abite in solitudinē p viā maris rubri. Et rñdistis mihi. Peccauimus domino: ascendemus & pugnabimus sicut precepit dñs deus nr. Cūq3 instructi armis pergeretis in montem: ait mihi dominus. Dic

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

hunc. & in verbo hoc nō credidistis do
τοῦτον· καὶ ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ οὐκ ἐνεπιστεύσατε κυ-
mino deo vro: q antecedit prior vobis in
ρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, ὃς προπορεύεται πρότερος ὑμῶν ἐν
via vt eligat vobis locū: ducēs vos in igne
τῇ ὁδῷ ἐκλέγεσθαι ὑμῖν τόπον, ὁδηγῶν ὑμᾶς ἐν πυρὶ
nocte demōstrās vobis viā p q̄ ambulatis sup
νυκτὸς δεικνύων ὑμῖν τὴν ὁδὸν καθ' ἣν πορεύεσθε ἐπ' αὐ-
eā: & in nube die. & audiuit dñs vocē
τῆς, καὶ ἐν νεφέλῃ ἡμέρας. καὶ ἤκουσε κς τὴν φωνὴν τῶν
sermonū vrōꝝ: & indignatus iurauit: dicēs: si videbit
λόγων ὑμῶν, καὶ παροξυνθεὶς ὤμοσε, λέγων, εἰ ὄψεταί
quis viroꝝ istoꝝ prauoꝝ terrā bo
τις τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν πονηρῶν τὴν γῆν τὴν ἀγα-
nā illā: quā iuraui pribus eoꝝ. pter
θὴν ταύτην, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν· πλὴν
chaleb filius iephone: hic videbit eā: & huic
χαλὲβ υἱὸς ἰεφονῆ, οὗτος ὄψεται αὐτήν, καὶ τούτῳ
dabo terrā in q̄ ascēdit: & filiis eius: qr
δώσω τὴν γῆν ἐφ' ἣν ἐπέβη, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, διὰ
secutus est ipē ea q̄ ad dñm. & mihi ira-
τὸ προσκεῖσθαι αὐτὸν τὰ πρὸς κύριον. καὶ ἐμοὶ ἐθυ-
tus ē dñs pp vos: dicēs: neq3 tu nō intrabis
μώθη κύριος δι' ὑμᾶς, λέγων, οὐδὲ σὺ οὐ μὴ εἰσέλθῃς
illuc. iosue filius nā qui astat tibi hic intro
ἐκεῖ. ἰησοῦς υἱὸς ναυὴ ὁ παρεστηκώς σοι οὗτος εἰσ-
ibit illuc. illū cōforta: qr ipē sor
λεύσεται ἐκεῖ. αὐτὸν κατίσχυσον, ὅτι αὐτὸς κατακλη-
te diuidet eā israeli. & pueri ve
ρονομήσει αὐτὴν τῷ ἰσραήλ. καὶ τὰ παιδία ὑ-
stri quos dixistis in rapina fore: & ois fi
μῶν ἃ εἴπατε ἐν τῇ ἁρπαγῇ ἔσεσθαι, καὶ πᾶν παι-
lius iuuenis: q nō vidit hodie bonū aut malū: hi
δίον νέον, ὅστις οὐκ εἶδε σήμερον ἀγαθὸν ἢ κακόν, οὗ-
introibunt illuc: & his dabo e-
τοι εἰσελεύσονται ἐκεῖ, καὶ τούτοις δώσω αὐ-
am: & isti possidebunt eā. &
τήν, καὶ αὐτοὶ κληρονομήσουσιν αὐτήν. καὶ ὑ-
vos reuersi castrametati fuistis in
μεῖς ἐπιστραφέντες ἐστρατοπεδεύσατε εἰς τὴν
deserta via q̄ sup rubro mare: &
ἔρημον ὁδὸν τὴν ἐπὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης, καὶ
rñdistis: & dixistis mihi: peccauimus co
ἀπεκρίθητε, καὶ εἴπατέ μοι, ἡμάρτομεν ἐναν-
rā dño deo nro: nos ascēdētes pu
τίον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἡμεῖς ἀναβάντες πο-
gnabimus iuxta oia q̄cunq3 pcepit dñs
λεμήσομεν κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο κύριος
deus nr nobis. & assumētes vnusq3q3
ὁ θεὸς ἡμῶν ἡμῖν. καὶ ἀναλαβόντες ἕκαστος τὰ
vasa bellica sua: & cōgrega
σκεύη τὰ πολεμικὰ αὐτοῦ, καὶ συναθροισθέν-
ti ascēdistis in mōtē. & dixit dñs ad me: dic
τες ἀνεβαίνετε εἰς τὸ ὄρος. καὶ εἶπε κς πρός με, εἰπὸν

Primitiua chal. / Transla. Chal.

[illegible]

Interp. chal.

istum. Et in verbo hoc non vos credidistis in verbo dñi dei vestri: qui ductor fuit corā vobis in via: vt prepararet vobis locū domus mansionis in quo maneretis: in colūna ignis per noctē: vt ostenderet vobis viā per quā ambulastis: & in columna nubis per diem. Et audita est corā dño vox sermonū vestroꝝ: & iratus est & iurauit dicens. Si viderit vir de hominibus gñationis hui9 pessime terrā bonā pro qua iuraui vt darem eam patribus vestris: preter caleb filiū iephone qui videbit eam & ipsi dabo terram quā calcauit et filiis eius: pro eo q perfectus fuit in timore dñi. Contra me quoq3 fuit ira a facie dñi propter vos dicens. Tu quoq3 nō ingredieris illuc. Josue filius nun qui stat corā te ipse ingredietur illuc: ipsum robora: quia ipse hereditare faciet terram israel. Et familia vestra de qua dixistis in predā erit: & filii vestri qui nesciunt hodie bonum & malum: ipsi ingredientur illuc & illis dabo eam: & ipsi hereditabunt eam. Vos autē reuertimini & proficiscimini in desertum per viam maris rubri. Et respondistis & dixistis mihi. Peccauimus corā domino: nos ascendemus & pugnabimus iuxta omnia que precepit nobis domin9 deus noster. & accinxistis vos vnusquisq3 armis bellicis: et cepistis ascendere in montem. Et dixit dominus ad me. dic

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

Nume. 14.g.

eis nō ascendetis neq3 pugnabitis: nō .n.
αὐτοῖς οὐκ ἀναβήσεσθε οὐδὲ μὴ πολεμήσετε, οὐ γάρ
sum vobiscū: & nō cōteremini corā
εἰμι μεθ' ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ συντριβήσεσθε ἐνώπιον τῶν
inimicis vris. & locut9 sū vobis: & nō audistis
ἐχθρῶν ὑμῶν. καὶ ἐλάλησα ὑμῖν, καὶ οὐκ εἰσηκούσατέ
me: & transgressi estis vbū dñi & supbi fuistis:
μου, καὶ παρέβητε τὸ ῥῆμα κυ καὶ ὑπερηφανήσατε,
& vim facientes ascēdistis in montē: & exiuit
καὶ παραβιασάμενοι ἀνέβητε εἰς τὸ ὄρος, καὶ ἐξῆλθεν
amorre9 hītans in monte illo in occur
ὁ ἀμορραῖος ὁ κατοικῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκείνῳ εἰς συνάν-
sū vrm: & psecut9 est vos: sicut fecissēt
τησιν ὑμῶν, καὶ κατεδίωξεν ὑμᾶς, ὡσεὶ ποιήσαισαν
apes: & vulnerabāt vos a seir vsq3 ad horma.
αἱ μέλισσαι, καὶ ἐτίτρωσκον ὑμᾶς ἀπὸ σηὶρ ἕως ἑρμά.
& sedentes plorabatis corā dño deo vro:
καὶ καθίσαντες ἐκλαίετε ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν,
& nō audiuit dñs vocē vrām: neq3 atten-
καὶ οὐκ εἰσήκουσε κύριος τῆς φωνῆς ὑμῶν, οὐδὲ προσέ-
dit vobis. & sedistis in cādes dies multos sic-
σχεν ὑμῖν. καὶ ἐνεκάθισθε ἐν κάδης ἡμέρας πολλὰς ὅσας
quōdā dies sedistis.
ποτὲ ἡμέρας ἐνεκάθισθε.

Ca.2.

A Et reuersi pfecti sum9 in desertū
Καὶ ἐπιστραφέντες ἀπήραμεν εἰς τὴν ἔρημον ὁ-
via maris rubri quēadmodū locut9 ē ad me dñs
δὸν θαλάσσης ἐρυθρᾶς ὃν τρόπον ἐλάλησε πρός με κς
deus: & circuiuimus mōtē seir dies multos.
ὁ θεός, καὶ ἐκυκλώσαμεν τὸ ὄρος τὸ σηὶρ ἡμέρας πολλάς.
& dixit dñs ad me: sufficiat vobis circuire mōtē
καὶ εἶπε κς πρός με, ἱκανούσθω ὑμῖν κυκλοῦν τὸ ὄρος
hūc. reuertimini igr ad aquilonē: & ppl'o pcipe:
τοῦτο· ἐπιστράφητε οὖν ἐπὶ βορρᾶν, καὶ τῷ λαῷ ἔντειλαι,
dicēs: vos transitis p fines fratrū
λέγων, ὑμεῖς διαπορεύεσθε διὰ τῶν ὁρίων τῶν ἀδελφῶν
vroꝝ filioꝝ esau: q habitāt in seir. & timebūt
ὑμῶν υἱῶν ἠσαῦ, οἳ κατοικοῦσιν ἐν σηίρ. καὶ φοβηθήσον-
vos & vitabūt vos valde. ne mouea
ται ὑμᾶς καὶ εὐλαβηθήσονται ὑμᾶς σφόδρα. μὴ συνά-
tis cōtra ipsos bellū. nō .n. dabo vobis de
ψητε πρὸς αὐτοὺς πόλεμον. οὐ γὰρ μὴ δῶ ὑμῖν ἀπὸ
terra eoꝝ neq3 vestigiū pedis: qr in possessionē dedi
τῆς γῆς αὐτῶν οὐδὲ βῆμα ποδός, ὅτι ἐν κλήρῳ δέδωκα
esau montē seir. cibos argento emi-
τῷ ἠσαῦ τὸ ὄρος τὸ σηίρ. βρώματα ἀργυρίου ἀγο-

B te ab eis & comedetis: & aquā mēsura ar
ράσατε παρ' αὐτῶν καὶ φάγεσθε, καὶ ὕδωρ μέτρῳ ἀρ-
gento accipietis ab eis: & bibetis. nā dñs de9 tu9 bñdi-
γυρίου λήψεσθε παρ' αὐτῶν, καὶ πίεσθε. ὁ γὰρ κς ὁ θς σου ηὐλό-
xit tibi in oī ope manuū tuaꝝ. cognosce quō trāsiuisti
γησέ σε ἐν παντὶ ἔργῳ τῶν χειρῶν σου. διάγνωθι πῶς διῆλθες
desertū magnū & terribile illud. ecce q̄dragīta
τὴν ἔρημον τὴν μεγάλην καὶ φοβερὰν ἐκείνην. ἰδοὺ τεσσαράκοντα

Trāsla. B. Hiero.

ad eos. Nolite ascēdere neq3 pugnetis. Non enim sum vobiscū: ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum & non audistis: sed aduersantes imperio dñi & tumētes supbia ascēdistis in montē. Itaq3 egressus amorreus qui habitabat in montibus: & obuiā veniēs psecutus ē vos: sicut solent apes pseq. & cecidit de seir vsq3 horma. Cūq3 reuersi ploraretis corā dño: nō audiuit vos: nec voci vestre voluit acquiescere. Sedistis ergo in cadesbarne multo tempore.

Profectiq3 Cap.2. inde venimus in solitudinē que ducit ad mare rubrum: sicut mihi dixerat dñs: & circuiuimus mōtē seir lōgo tpe. Dixitq3 dñs ad me. Sufficit vobis circuire montem istum. ite cōtra aquilonē: & populo precipe dicēs. Trāsibitis p terminos fratrū vestrorū filiorū esau: qui habitāt in seir: & timebunt vos. Vidcte ergo diligēter: ne moueamini cōtra eos. Neq3 enī dabo vobis de terra eorū quantū pōt vnius pedis calcare vestigiū: quia in possessionē esau dedi mōtē seir. Cibos emetis ab eis pecunia & comedetis: aquā emptā haurietis & bibetis. Dominus deus tuus bñdixit tibi in oī ope manuū tuarū. Nouit iter tuū: quō transieris solitudinē hāc magnā

Ter. Heb.

להם לא תעלו ולא תלחמו כי
אינני בקרבכם ולא תנגפו לפני
איביכם ואדבר אליכם ולא
שמעתם ותמרו את פי יהוה ותזדו
ותעלו ההרה ויצא האמרי הישב
בהר ההוא לקראתכם וירדפו
אתכם כאשר תעשינה הדברים
ויכתו אתכם בשעיר עד חרמה
ותשבו ותבכו לפני יהוה ולא שמע
יהוה בקלכם ולא האזין אליכם
ותשבו בקדש ימים רבים כימים
אשר ישבתם

Ca.ii.

ונפן ונסע
המדברה דרך ים סוף כאשר דבר
יהוה אלי ונסב את הר שעיר
ימים רבים ויאמר יהוה אלי
לאמר רב לכם סב את ההר הזה
פנו לכם צפנה ואת העם צו לאמר
אתם עברים בגבול אחיכם בני
עשו הישבים בשעיר וייראו מכם
ונשמרתם מאד אל תתגרו בם כי
לא אתן לכם מארצם עד מדרך כף
רגל כי ירשה לעשו נתתי את הר
שעיר אכל תשברו מאתם בכסף
ואכלתם וגם מים תכרו מאתם
בכסף ושתיתם כי יהוה אלהיך
ברכך בכל מעשה ידך ידע לכתך
את המדבר הגדל הזה זה ארבעים

Transl. Chal. / Primitiua chal.

[illegible]

Interp. chal.

eis. ne ascēdatis nec pugnetis: qm maiestas mea nō habitat inter vos: ne cōteramini corā inimicis vris. locutusq3 sum vobiscū: & nō obedistis: sed rebellastis in verbū dñi: & impie egistis & ascendistis in montē. Et egressus est amorreus qui habitabat in monte illo et persecutus est vos: sicut persequūtur apes: & pcusserunt vos in seir vsq3 ad hormā. & cōuersi estis & plorastis corā dño: & non suscepit dñs orationē vestrā: neq3 auscultauit verba vestra. et habitastis in cades diebus multis: sicut dies quibus habitastis. Ca.2.

Et perreximus & pfecti sum9 in desertū per viā maris rubri: sicē locutus est dñs mecū. & circuiuimus montē seir dieb9 multis. et ait dñs ad me dicēs. Sufficit vobis circuire montē istū: declinate vos ad aqlonē. & pplo precipe dicēs. Vos trāsitis p terminū fratrū vroꝝ filioꝝ esau qui habitāt in seir: & timebūt vos: cauete nimis ne pugnetis cū eis: qm nō dabo vobis de terra eoꝝ quantū potest calcare planta pedis: qm in possessionē esau dedi montē seir. Frumentum emetis ab eis argento & comedetis: & etiā aquā emetis ab eis argēto & bibetis. Dñs enī de9 tuus benedixit tibi in oibus operibus manuū tuarū: sufficienter tribuit tibi necessaria cum ambulares per desertum magnum hoc istis quadraginta

Ter. Heb.

שנה יהוה אלהיך עמך לא חסרת דבר: ונעבר מאת אחינו בני עשו הישבים בשעיר מדרך הערבה מאילת ומעציון גבר ונפן ונעבר דרך מדבר מואב: ויאמר יהוה אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה: האמים לפנים ישבו בה עם גדול ורב ורם כענקים: רפאים יחשבו אף הם כענקים והמאבים יקראו להם אמים: ובשעיר ישבו החרים לפנים ובני עשו יירשום וישמידום מפניהם וישבו תחתם כאשר עשה ישראל לארץ ירשתו אשר נתן יהוה להם: עתה קמו ועברו לכם את נחל זרד ונעבר את נחל זרד: והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמנה שנה עד תם כל הדור אנשי המלחמה מקרב המחנה כאשר נשבע יהוה להם: וגם יד יהוה היתה בם להמם מקרב המחנה עד תמם: ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם:

Trāsla. B. Hiero.

per quadraginta annos, habitās tecū dn̄s deus tuus: & nihil tibi defuit. Cūq; trāsissemus fr̄es nr̄os filios esau: q habitabāt in seir p viā cāpestrē de helath & de asiongaber: venimus ad iter qd̄ ducit ī desertū moab. Dixitq; dn̄s ad me. Nō pugnes cōtra moabitas: nec ineas aduersus eos p̄liū. nō eni dabo tibi quicq̄ de terra eorum: quia filiis loth tradidi ar ī possessiōem. Emi primi fuerunt hītatores eius: populus magnus & validus & tā excelsus: vt d̄ enachī stirpe q̄si gigantes crederētur: & essent similes filiorū enachī. Deniq; moabite appellāt eos emim. In seir autē prius habitauerūt horrei: quibus expulsis atq; deletis hītauerunt filii esau: sicut fecit israel in terra possessionis sue: quā dedit illi dominus. Surgentes ergo vt trāsiremus torrentē zareth venimus ad eū. Tēpus aūt quo ambulauimus de cadesbarne vsq; ad transitum zareth trigīta & octo annorum fuit: donec cōsumeretur ōis cōgregatio hoīm bellatorū de castris: sicut iurauerat dominus: cuius manus fuit aduersus eos: vt interirent de castrorum medio. Postq̄ āt vniuersi ceciderunt pugnatores:

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

annis dn̄s deus tuus tecū: nō indiguisti vbo.
ἔτη κύριος ὁ θεός σου μετὰ σοῦ, οὐκ ἐπεδεήθης ῥήματος.
τ transiuimus fr̄es nr̄os filios esau:
καὶ παρήλθομεν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν υἱοὺς ἠσαῦ,
habitantes in seir iuxta viā araba ab helath τ ab asiō gaber. τ reuersi
τοὺς κατοικοῦντας ἐν σηὶρ παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἀραβὰ ἀπὸ ἐλὼν καὶ ἀπὸ γασίων γαβέρ. καὶ ἐπιστραφέντες
ptransiuimus viā desertā moab. τ dixit dn̄s ad me: ne inimici sitis moabitis: τ nō ineatis cōtra eos bellū. nō.n. dabo vobis de
παρήλθομεν ὁδὸν ἔρημον μωάβ. καὶ εἶπε κύριος πρός με, μὴ ἐχθραίνετε τοῖς μωαβίταις, καὶ μὴ συνάψητε πρὸς αὐτοὺς πόλεμον. οὐ γὰρ μὴ δῶ ὑμῖν ἀπὸ
tra eoꝝ in sorte: nam filijs lot dedi aroer ad possidendū. emim priores sederūt
τῆς γῆς αὐτῶν ἐν κλήρῳ, τοῖς γὰρ υἱοῖς λὼτ δέδωκα τὴν ἀροὴρ κληρονομεῖν. οἱ ὀμμὶν πρότεροι ἐνεκάθηντο
in ea gēs magna τ multa τ fortis: sicut filij enachi. raphai extimabūtur τ hi sicut filij enachim. τ moabite nomināt eos emim.
ἐπ᾽ αὐτῆς ἔθνος μέγα καὶ πολὺ καὶ ἰσχυρόν, ὥσπερ οἱ ἐνακίμ. ῥαφαὶμ λογισθήσονται καὶ οὗτοι ὥσπερ οἱ ἐνακίμ. καὶ οἱ μωαβῖται ὀνομάζουσιν αὐτοὺς ὀμμίν.
τ in seir sedit horreus prius: τ filij esau pdiderūt eos: τ deleuerūt illos a facie sua: τ habitauerūt p illis:
καὶ ἐν σηὶρ ἐνεκάθητο ὁ χορραῖος τὸ πρότερον, καὶ οἱ υἱοὶ ἠσαῦ ἀπώλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξέτριψαν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν,
quēadmodū fecit israel trē possessionis sue: q̄s dedit dn̄s illis. nūc ergo surgite τ discedite vos: τ ptransite vallem zareth. τ transiuimus vallē zareth.
ὃν τρόπον ἐποίησεν ἰσραὴλ τὴν γῆν τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, ἣν ἔδωκεν κύριος αὐτοῖς. νῦν οὖν ἀνάστητε καὶ ἀπάρατε ὑμεῖς, καὶ παραπορεύεσθε τὴν φάραγγα ζαρέδ. καὶ παρήλθομεν τὴν φάραγγα ζαρέδ.
τ dies q̄s ptransiuimus a cades barne vsq; quo ptrāsiuimus vallē zareth triginta octo āni: vsq; quo cecidit ōis gn̄atio viroꝝ bellatoꝝ morientes de castris: sicut
καὶ αἱ ἡμέραι ἃς παρεπορεύθημεν ἀπὸ κάδης βαρνὴ ἕως οὗ παρήλθομεν τὴν φάραγγα ζαρέδ τριάκοντα ὀκτὼ ἔτη, ἕως οὗ διέπεσε πᾶσα ἡ γενεὰ ἀνδρῶν πολεμιστῶν ἀποθνήσκοντες ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς, καθ-
iurauit illis dn̄s. τ manus dei fuit cōtra illos: pdidit illos de medio castroꝝ vsq; quo ceciderūt. τ factū ē postq̄ ceciderūt oēs morientes viri bellatores de medio ppl'i:
ότι ὤμοσεν αὐτοῖς κύριος. καὶ ἡ χεὶρ τοῦ θεοῦ ἦν ἐπ᾽ αὐτοῖς, ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς ἐκ μέσου τῆς παρεμβολῆς ἕως οὗ διέπεσον. καὶ ἐγενήθη ἐπειδὴ ἔπεσον πάντες οἱ ἀποθνήσκοντες ἄνδρες πολεμισταὶ ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ,

Transla. Chal.

שנין מימרא דיי אלהך עמך לא חסרתא מדעם: ועברנא מלות אחנא בני עשו דיתבין בשעיר מאורח מישרא מאילת ומעציון גבר ואתפנינא ועברנא אורח מדברא דמואב: ואמר יי לי לא תצור ית מואבאי ולא תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא אתן לך מארעיה ירותא ארי לבני לוט יהבית ית לחיית ירותא: אימתני מלקדמין יתיבו בה עם רב וסגי ותקיף כגיבריא: גיבריא מתחשבין אף אנון כגיבריא ומואבאי קרן להון אימתני: ובשעיר יתיבו חוראי מלקדמין ובני עשו תריכונון ושיציאונון מן קדמיהון ויתיבו באתריהון כמא דעבד ישראל לארע ירותתיה דיהב יי להון: כען קומו ועברו לכון ית נחלא דזרד ועברנא ית נחלא דזרד: ויומיא דהליכנא מרקם גיאה עד דעברנא ית נחלא דזרד תלתין ותמני שנין עד דסף כל דרא גברי מגיחי קרבא מגו משריתא כמא דקיים יי להון: ואף מחא מן קדם יי הות בהון לשיציותהון מגו משריתא עד דסופו: והוה כד סופו כל גברי מגיחי קרבא לממת מגו עמא:

Primitiua chal.

שנה אחד · שרא פנה · צור גרה עבר · נתן · רבב סנא חשב · קרא · תמנא · שנה סוף דור · נגה שרא קום · הוה שצא סות

Interp. chal.

annis verbū dn̄i dei tui fuit tecū: nec q̄cq̄ tibi defuit. Et trāsiuimus a fribus nr̄is filijs esau qui habitāt in seir a via cāpestri ab elath τ ab esion gaber: τ perreximus τ transiuimus p viā deserti moab. et dixit dn̄s ad me. Ne obsideas moabitas neq; cōtendas facere cum eis bellū: qm̄ nō dabo tibi de terra eoꝝ hereditatez: quia filijs loth dedi ar in possessionē. Terribiles a principio habitauerūt in ea: popul' magnus τ multus τ fortis sicut gigātes: reputātur etiā ipsi sic gigātes: τ moabite vocabāt eos terribiles. et in seir habitauerūt horrei a pncipio: τ filij esau eiecerunt eos: τ exterminauerūt a cōspectu suo: τ habitauerūt in loco eoꝝ: sicut fecit israel ī terra hereditatis sue quā dedit eis dn̄s. Nunc surgite transite torrentē zared: τ transiuimus torrentē zared. Dies aūt quibus ambulauimus de cades barne donec transiremus torrentē zared triginta τ octo anni fuerūt: donec cōsumeretur omnis generatio viroꝝ bellatorū de medio castrorū: sicut iurauit eis dn̄s. Et etiā plaga a facie dn̄i fuit in eis: vt interirent de medio castrorū donec consumerentur. Et factū est postq̄ cōsumpti sunt omnes viri bellatores τ mortui sunt de medio populi.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τ locutus ē dn̄s ad me: dicēs: tu ptransibis hodie fines moab aroer τ accedetis prope filios āmon. ne inimici sitis illis: neq; ineatis cū eis in p̄liū: nō eni dabo de tra filioꝝ ammō tibi in sorte: qr filijs loth dedi eā in sorte. terra gigātū reputabit. τ .n. in ea habitabāt gigantes prius. τ āmonite nomināt eos zomi: gens magna τ multa τ potentior vobis: quēadmodū filij enachi. τ pdidit eos dn̄s a facie eoꝝ: τ possiderūt eos: τ habitauerūt pro illis vsq; in diē hanc. sicut fecerūt filijs esau habitātib' in seir: quēadmodū deleuit horreū a facie eoꝝ: τ possiderūt eos: τ habitauerūt pro illis vsq; ad diē hanc.
καὶ ἐλάλησε κύριος πρός με, λέγων, σὺ παραπορεύσῃ σήμερον τὰ ὅρια μωὰβ τὴν ἀροὴρ καὶ προσάξετε ἐγγὺς υἱῶν ἀμμάν. μὴ ἐχθραίνετε αὐτοῖς, μηδὲ συνάψητε αὐτοῖς εἰς πόλεμον, οὐ γὰρ μὴ δῶ ἀπὸ τῆς γῆς υἱῶν ἀμμὰν σοὶ ἐν κλήρῳ, ὅτι τοῖς υἱοῖς λὼτ δέδωκα αὐτὴν ἐν κλήρῳ. γῆ ῥαφαῒν λογισθήσεται. καὶ γὰρ ἐπ᾽ αὐτῆς κατῴκουν οἱ ῥαφαῒν τὸ πρότερον. καὶ οἱ ἀμμανῖται ὀνομάζουσιν αὐτοὺς ζομμίν, ἔθνος μέγα καὶ πολὺ καὶ δυνατώτερον ὑμῶν, ὥσπερ οἱ ἐνακίμ, καὶ ἀπώλεσεν αὐτοὺς κύριος ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ κατεκληρονόμησαν αὐτούς, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ὥσπερ ἐποίησαν τοῖς υἱοῖς ἠσαῦ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν σηίρ, ὃν τρόπον ἐξέτριψε τὸν χορραῖον ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ κατεκληρονόμησαν αὐτούς, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
τ euei habitātes in aseroth vsq; gazā: τ cappadoces egressi ex cappadocia deleuerūt eos: τ habitauerūt pro illis. nūc.g. surgite τ discedite τ ptrāsite vos vallē arnō. ecce tradidi in manus tuas seō regē esebō amorreū τ terrā eius. incipe possidere. cōmitte aduersus eū bellū in die hāc. incipe dare timorē tuū τ terrorē tuū in faciē oium gētiū q̄ sub celo: q audiētes nomē tuū turbabūtur: τ dolores habebūt a facie tua. τ misi legatos a deserto cademoth ad seō regē esebon vbis pacificis dicēs: trāsibimus per terrā tuā:
καὶ οἱ εὐαῖοι οἱ κατοικοῦντες ἐν ἀσηρὼθ ἕως γάζης, καὶ οἱ καππάδοκες οἱ ἐξελθόντες ἐκ καππαδοκίας ἐξέτριψαν αὐτούς, καὶ κατῳκίσθησαν ἀντ᾽ αὐτῶν. νῦν οὖν ἀνάστητε καὶ ἀπάρατε καὶ παρέλθετε ὑμεῖς τὴν φάραγγα ἀρνών. ἰδοὺ παραδέδωκα εἰς τὰς χεῖράς σου τὸν σηὼν βασιλέα ἐσεβὼν τὸν ἀμορραῖον καὶ τὴν γῆν αὐτοῦ. ἐνάρχου κληρονομεῖν. σύναπτε πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. ἐνάρχου δοῦναι τὸν φόβον σου καὶ τὸν τρόμον σου ἐπὶ πρόσωπον πάντων τῶν ἐθνῶν τῶν ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ, οἵτινες ἀκούσαντες τὸ ὄνομά σου ταραχθήσονται, καὶ ὠδῖνας ἕξουσιν ἀπὸ προσώπου σου. καὶ ἀπέστειλα πρέσβεις ἀπὸ τῆς ἐρήμου κεδαμὼθ πρὸς σηὼν βασιλέα ἐσεβὼν λόγοις εἰρηνικοῖς λέγων, παρελευσόμεθα διὰ τῆς γῆς σου,

Trāsla. B. Hiero.

locutus est dn̄s ad me dicens. Tu trāsibis hodie terminos moab vrbem nomine ar: & accedēs in vicia filiorū ammō caue ne pugnes cōtra eos: nec mouearis ad p̄liū. Nō eni dabo tibi de terra filiorū ammō: qa filiis loth dedi eā in possessionē. Terra gigātū reputata ē: & in ipa olim hītauerūt gigantes: quos ammonite vocāt zomim. pp̄ls magnus & multus & pcere lōgitudinis sicut enachim: quos d̄leuit dn̄s a facie eorum: & fecit illos habitare pro eis: sicut fecerat filiis esau qui habitant in seir delēs horreos: & terrā eorū illis tradēs quā possident vsq; in presens. Eueos quoq; qui habitabant in aserim vsq; gazā cappadoces expulerūt: q egressi de cappadocia deleuerunt eos: & habitauerunt p illis. Surgite & trāsite torrētē arnō. Ecce tradidi ī manu tua seō regē esebō amorreorū: & terrā eius incipe possidere: & cōmitte aduersus eū preliū. Hodie incipiā mittere terrorē atq; formidinē tuā in populos: qui habitant sub oī celo: vt audito noīe tuo paueant: & ī morē pturiētiū cōtremiscāt: & dolore teneātur. Misi ergo nūcios de solitudine cademoth ad seō regē esebō vbis pacificis dicēs. Trāsibimus p terrā tuam. publica gradiemur

Ter. Heb.

וידבר יהוה אלי לאמר: אתה עבר היום את גבול מואב את ער: וקרבת מול בני עמון אל תצרם ואל תתגר בם כי לא אתן מארץ בני עמון לך ירשה כי לבני לוט נתתיה ירשה: ארץ רפאים תחשב אף הוא רפאים ישבו בה לפנים והעמנים יקראו להם זמזמים: עם גדול ורב ורם כענקים וישמידם יהוה מפניהם ויירשם וישבו תחתם: כאשר עשה לבני עשו הישבים בשעיר אשר השמיד את החרי מפניהם ויירשם וישבו תחתם עד היום הזה: והעוים הישבים בחצרים עד עזה כפתרים היצאים מכפתר השמידם וישבו תחתם: קומו סעו ועברו את נחל ארנן ראה נתתי בידך את סיחן מלך חשבון האמרי ואת ארצו החל רש והתגר בו מלחמה: היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך: ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר: אעברה בארצך בדרך

Primitiua heb.

דבר · גבל · צור גרה נתן · חשב · קרא · גדל רום · שמד פנה · ירש · נסע · נתן · חלל ירש גרה · פנה · שמע · חיל שלח · לאך דבר · שלם · עבר

Transla. Chal.

ומליל יי עמי למימר: את עבר יומא דין ית תחום מואב ית לחיית: ותתקרב לקביל בני עמון לא תצור עליהון ולא תתגרי למעבד עמהון קרב ארי לא אתן מארע בני עמון לך ירותא ארי לבני לוט יהבתה ירותא: ארע גיבריא מתחשבא אף היא גיבריא יתיבו בה מלקדמין ועמונאי קרן להון זמזמין: עם רב וסגי ותקיף כגיבריא ושיצינון יי מן קדמיהון ותרכונון ויתיבו באתריהון: כמא דעבד לבני עשו דיתבין בשעיר דשיצי ית חוראי מן קדמיהון ותרכונון ויתיבו באתריהון עד יומא הדין: ועואי דיתבין ברפיח עד עזה קפוטקאי דנפקו מקפוטקיא שיצינון ויתיבו באתריהון: קומו טולו ועברו ית נחלא דארנון חזי דמסרית בידך ית סיחון מלכא דחשבון אמוראה וית ארעיה שרי לתרכותיה ואתגרי למעבד עמיה קרב: יומא הדין שרי למתן זועתך ודחלתך על אפי עממיא דתחות כל שמיא דישמעון שמע גבורתך ויזועון וידחלון מן קדמך: ושלחית אזגדין ממדברא דקדמות לות סיחון מלכא דחשבון פתגמי שלם למימר: אעבר בארעך באורחא

Interp. chal.

Locutusq; est dn̄s ad me dicens. Tu transibis hodie terminū moab vrbē ar: τ accedes cōtra filios ammō: ne obsideas eos: neq; cōtendas facere cum eis bellū: quoniā non dabo tibi de terra eoꝝ hereditatē: quia filijs loth dedi eam in hereditatē. terra gigantuz reputatur etiam ipsa: gigantes habitauerunt in ea a principio: τ ammonite vocabant eos hosbanin. Populus magnus τ multus τ fortis sicut gigantes: τ disperdidit eos dn̄s a facie eorū: τ eiecerunt eos: τ habitauerūt in locis eorum: sicut fecit filijs esau qui habitabāt in seir: quia disperdidit horreos a facie eoꝝ: et eiecit eos τ habitauerūt in locis eoꝝ vsq; in diem hanc. et eueos qui habitabant in villis vsq; gazam Cappadoces qui egressi sunt de cappadocia exterminauerūt eos: τ habitauerūt in locis eoꝝ. Surgite mouete castra: τ transite torrentē arnon: vide q tradidi in manu tua seon regez esebon amorreū τ terrā eius: incipe eijcere eum τ contende vt facias bellū aduersus eum. Hodie incipiam dare terrorē tuū τ timorē tuū super faciē populoꝝ qui sunt sub omni celo: qui audient famam tuam: τ cōtremiscent τ conterentur a facie tua. Et misi nuncios de solitudine cedemoth ad seon regem esebon verbis pacificis dicēs. Transibo per terram tuam per viam

בדרך אלך לא אסור ימין ושמאול: אכל בכסף תשברני ואכלתי ומים בכסף תתן לי ושתיתי רק אעברה ברגלי: כאשר עשו לי בני עשו הישבים בשעיר והמואבים הישבים בער עד אשר אעבר את הירדן אל הארץ אשר יהוה אלהינו נתן לנו: ולא אבה סיחן מלך חשבון העברנו בו כי הקשה יהוה אלהיך את רוחו ואמץ את לבבו למען תתו בידך כיום הזה: ויאמר יהוה אלי ראה החלתי תת לפניך את סיחן ואת ארצו החל רש לרשת את ארצו: ויצא סיחן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה יהצה: ויתנהו יהוה אלהינו לפנינו ונך אתו ואת בנו ואת כל עמו: ונלכד את כל עריו בעת ההוא ונחרם את כל עיר מתם והנשים והטף לא השארנו שריד: רק הבהמה בזזנו לנו ושלל הערים אשר לכדנו: מערער אשר על שפת נחל ארנן והעיר אשר בנחל ועד הגלעד לא היתה קריה אשר שגבה ממנו את הכל נתן יהוה אלהינו לפנינו: רק אל ארץ בני עמון לא קרבת כל יד נחל יבק

Trāsla. B. Hiero.

ᵖvia. ᶠnō ᵍdeclinabimus neq; ad ʰdextram ⁱneq; ad sinistrā. ᵏalimēta ˡprecio ᵐvende nobis ⁿvt vescamur: ᵒaquā ᵖpecunia ᵍtribue ᵒ& sic bibemus. ʳTm̄ est vt nobis cōcedas ᵘtrāsitū: ʸsicut ᶻfecerūt ᵇfilii ᶜesau ᵒqui habitāt ᵉin seir: ᶠ& moabite ᵍq morātur ʰin ar: ⁱdonec veniam ᵐad ⁿiordanē: & ˡtrāseamus ᵒad ᵖterram ᵍquam ʳdn̄s ᵉdeus nr̄ ᶠdaturus ē ᵘnobis. ˣNoluitq; ˢseon ᵃrex ᵇesebon ᶜdare nobis transitū: ᵉquia ᶠidurauerat ᵍdn̄s ʰdeus tuus ᵏspūm eius: ˡ& obfirmauerat ⁿcor illius: ita ᵒvt ᵖtraderetur ᵍī manus tuas ʳsicut nūc vides. ᵗDixitq; ᵘdn̄s ˣad me. ʸEcce ᶻcepi tibi ᵃtradere ᵒseon ᵉ& ᶠterram eius: ᵍincipe ʰpossidere ᵏeam. ᵐEgressusq; est ⁿseon ᵒobuiā nobis ᵍcū oī ʳpopulo suo ᵒad preliū ʳin iasa: ᵘ& tradidit eum ˣdn̄s ʸdeus nr̄ ᶻnobis ᵃpcussimusq; ᵇeū ᶜcū ᵒfiliis suis ᶜ& ᶠomni ᵍpopulo suo: ᵏcūctasq; ˡvrbes ᵐin tpe ⁿillo ᵇcepimus ᵒinterfectis hītatoribus earū ᵒviris ᶜac mulieribus ᵘ& puulis. ˣNō ʳreliquimus ī eis ˡquicq̄; ᵃabsq; ᵇiumētis: q̄ in partē venere pdantiū: ᶜ& spoliis ᶠvrbiū ᵍquas ʰcepimus ⁱab aroer ᵏque est ˡsup ᵐripā ⁿtorrētis ᵒarnō ᵖoppido ᵍqd ʳin valle situ ē ᵘvsq; ᵗgalaad. ᵘNō ˣfuit vicus & ʳciuitas ᵗq̄ nr̄as effugeret manus. ᵖOēs ᶜtradidit ᶠdn̄s ᵍdeus noster ʰnobis ⁱabsq; ˡterra ᵐfiliorū ⁿammon: ᵏad quā ᵒnon ᵖaccessimus & ᵍcunctis ʳque adiacent ᵉtorrēti ᶜieboc

Interp. chal.

publicā ibo: non declinabimus ad dexterā nec ad sinistrā. frumentū argento vendes mihi vt comedā: et aquā argento dabis mihi vt bibam: tantūmodo transibo pedibus meis. sicut fecerūt mihi filii esau q̄ habitant in seir ꝛ moabite qui habitant in ciuitate ar: donec transeam iordanē ad terrā quā dn̄s deus noster daturus est nobis. et noluit seon rex esebon dimittere nos transire per terminū suuꝫ: quia indurauit dn̄s deus tuus spiritū eius: ꝛ roborauit cor eius: vt traderet eum in manus tuas sicut in die hac. Et dixit dn̄s ad me. Uide q̄ incepi tradere in cōspectu tuo seon ꝛ terrā eius: incipe eijcere eum vt possideas terram eius. Et egressus est seon in occursuꝫ nostrū ipse et oīs populus eius: vt pugnaret in iahas. et tradidit eum dn̄s deus noster in cōspectu nr̄o: ꝛ percussimus eum ꝛ filios eius ꝛ oēm populū eius. Et subiecimus oēs ciuitates eius in tēpore illo: ꝛ destruximus oēs vrbes ꝛ viros ac mulieres ꝛ puulos: nō reliquimus reliquias. Tantūmodo iumēta depredati sumus nobis ꝛ spolia ciuitatū q̄s subiecimus: ab aroer q̄ est sup ripā torrētis arnō ꝛ ciuitatē q̄ ē in torrēte ꝛ vsq; ad galaad nulla fuit ciuitas q̄ fortior nobis esset: sꝫ oēs tradidit dn̄s deus nr̄ in cōspectu nr̄o. Tantūmodo ad terrā filiorꝫ ammō nō accessisti ꝛ ad oēm ripā torrētis iaboc

וערי ההר וכל אשר צוה יהוה אלהינו:

Cap. iii.

ונפן ונעל דרך הבשן ויצא עוג מלך הבשן לקראתנו הוא וכל עמו למלחמה אדרעי: ויאמר יהוה אלי אל תירא אתו כי בידך נתתי אתו ואת כל עמו ואת ארצו ועשית לו כאשר עשית לסיחן מלך האמרי אשר יושב בחשבון: ויתן יהוה אלהינו בידנו גם את עוג מלך הבשן ואת כל עמו ונכהו עד בלתי השאיר לו שריד: ונלכד את כל עריו בעת ההוא לא היתה קריה אשר לא לקחנו מאתם ששים עיר כל חבל ארגב ממלכת עוג בבשן: כל אלה ערים בצרת חומה גבהה דלתים ובריח לבד מערי הפרזי הרבה מאד: ונחרם אותם כאשר עשינו לסיחן מלך חשבון החרם כל עיר מתם הנשים והטף: וכל הבהמה ושלל הערים בזונו לנו: ונקח בעת ההוא את הארץ מיד שני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן מנחל ארנן עד הר חרמון: צידנים יקראו לחרמון שרין והאמרי יקראו לו שניר: כל ערי

Trāsla. B. Hiero.

ᵘ& vrbibus ˣmōtanis: ʸvniuersisq; locis a ᶻqbus nos ᵃprohibuit ᵇdn̄s ᶜdeus noster.

Cap. 3.

Itaq; ᵃcōuersi ᵇascēdimus pᶜiter ᵒbasā. ᵉEgressusq; ē ᶠog ᵍrex ʰbasan ⁱin occursū nobis ˡcū ᵐpopulo suo ⁿad bellandum in ᵒedrai. ᵖDixitq; ᵍdn̄s ʳad me. ᵒNe ᵗtimeas ᵘeū: ˣqa ʸin manu tua ᶻtraditus ē ᵇcum ᶜomni ᵒpopulo ᵉac ᶠterra sua: ᵍfaciesq; ʰei ⁱsicut ᵏfecisti ˡseon ᵐregi ⁿammorreorum ᵒqui ᵖhabitauit ᵍin esebon. ʳTradidit ergo ᵒdn̄s ᵗdeus nr̄ ᵘin manibus nr̄is ˣēt ʸog ᶻregē ᵇbasan ᶜ& ᵒvniuersū ᶜpopulū eius: ᶠpcussimusq; eos ᵍvsq; ad internitionē ᵐvastantes ᵒcūctas ᵖciuitates illius vno ᵍtempore. ᵒNon ʳfuit ᵘoppidum ˣqd nos effugeret. ᵇSexagita ᶜvrbes & ᵒoēs ᶜregionem ᶠargob ᵍregni ʰog ⁱin basan. ᵏcūcte ᵐvrbes erant ⁿmunite ᵒmuris ᵖaltissimis ᵍportisq; ʳ& vectibꝰ ᵒabsq; ʳoppidis ᵗinnumeris ᵘque nō habebāt muros. ʸEt deleuimus ᵃeos ᵇsicut ᶜfeceramus ᵒseon ᶜregi ᶠesebon. ᵍdisperdentes ʰoēm ⁱciuitatē ᵏvirosq; ac ˡmulieres ᵐ& paruulos: ᵒiumēta autē ᵖ& spolia ᵍvrbiū ʳdiripuimus. ᵗTulimusq; ˣillo ᵘin tempore ʸterrā ᵃde manu ᵇduorum ᶜregum ᵒammorreorum ᵉq erāt ᶠtrās ᵍiordanē ʰa torrēte ⁱarnō ᵏvsq; ad ˡmontē ᵐhermō quem ⁿsidonii ᵍsariō ᵒvocant ʳ& ammorrei ᵘsanir. ᵛoēs ʸciuitates

Interp. chal.

et ad vrbes mōtis ꝛ ad oīa loca q̄ precepit dn̄s deꝰ nr̄.

Ca. 3.

Et perreximus ꝛ ascendimus per viam basan: ꝛ egressus est og rex basan in occursum nostrū ipse ꝛ oīs populus eius vt cōmitteret bellum in edrai. et dixit dn̄s ad me. Ne timeas eum: quia in manu tua tradidi eum ꝛ omnē populū eius ꝛ terram eius: ꝛ facies ei sicut fecisti seon regi amorreorꝫ qui habitabat in esebon. et dedit dn̄s deus noster in manu nostra etiā og regem basan ꝛ omnē populū eius: et percussimus eū donec nullus ex eis relictus esset. et subiecimus oēs vrbes eius in tpe illo: nō fuit ciuitas quā non acceperimus ab eis: sexaginta vrbes oia loca prouincie argob regni og in basan. Oēs iste vrbes munite ꝛ murate que habebāt seras ꝛ vectes preter villas absq; muris multas nimis. ꝛ destruximus eas: sicut fecimus seon regi esebon: disperdētes oim ciuitatū viros ꝛ mulieres ꝛ paruulos ꝛ oia iumenta: et spolia vrbiuꝫ diripuimus nobis. et tulimus in tpe illo terrā de manu duorū regum amorreoꝝ qui erant trans iordanē: a torrente arnon vsq; ad montem hermon. Sidonij vocabant hermon sarion: et amorrei appellabant eum montem niuis. Omnes vrbes

Tex. Heb.

הַמִּישֹׁר וְכָל הַגִּלְעָד וְכָל הַבָּשָׁן עַד
סַלְכָה וְאֶדְרֶעִי עָרֵי מַמְלֶכֶת עוֹג
בַּבָּשָׁן: כִּי רַק עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן
נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים הִנֵּה עַרְשׂוֹ
עֶרֶשׂ בַּרְזֶל הֲלֹה הִוא בְּרַבַּת בְּנֵי
עַמּוֹן תֵּשַׁע אַמּוֹת אָרְכָּהּ וְאַרְבַּע
אַמּוֹת רָחְבָּהּ בְּאַמַּת אִישׁ: וְאֶת
הָאָרֶץ הַזֹּאת יָרַשְׁנוּ בָּעֵת הַהִוא
מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר עַל נַחַל אַרְנֹן וַחֲצִי
הַר הַגִּלְעָד וְעָרָיו נָתַתִּי לָראוּבֵנִי
וְלַגָּדִי: וְיֶתֶר הַגִּלְעָד וְכָל הַבָּשָׁן
מַמְלֶכֶת עוֹג נָתַתִּי לַחֲצִי שֵׁבֶט
הַמְנַשֶּׁה כֹּל חֶבֶל הָאַרְגֹּב לְכָל הַבָּשָׁן
הַהוּא יִקָּרֵא אֶרֶץ רְפָאִים: יָאִיר בֶּן
מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב עַד
גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וַיִּקְרָא
אֹתָם עַל שְׁמוֹ אֶת הַבָּשָׁן חַוֹּת יָאִיר
עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וּלְמָכִיר נָתַתִּי אֶת
הַגִּלְעָד: וְלָראוּבֵנִי וְלַגָּדִי נָתַתִּי מִן
הַגִּלְעָד וְעַד נַחַל אַרְנֹן תּוֹךְ הַנַּחַל
וּגְבֻל וְעַד יַבֹּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי
עַמּוֹן: וְהָעֲרָבָה וְהַיַּרְדֵּן וּגְבֻל מִכִּנֶּרֶת
וְעַד יָם הָעֲרָבָה יָם הַמֶּלַח תַּחַת
אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה מִזְרָחָה: וָאֲצַו
אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם אֶת הָאָרֶץ
הַזֹּאת לְרִשְׁתָּהּ חֲלוּצִים תַּעַבְרוּ

Primitiua heb.

יָשַׁר · שָׁאַר · אַמָּה רָבַע · חָצָה · עִיר נָתַן · מָלַךְ · גָּבַל קָרָא · חָוָה · נָתַן · זָרַח צָוָה · יָרַשׁ חָלַץ עָבַר

Trāsla. B. Hiero.

q̄ site sūt in planitie & vniuersā terrā galaad & basan vsq ad selcha & edrai ciuitates regni og in basan. Solus quippe og rex basan restiterat de stirpe gigātū. Et mōstratur lect⁹ eius ferreus qui est in rabath filiorum āmō nonē cubitos hn̄s lōgitudinis & q̄ttuor latitudinis ad mēsurā cubiti virilis manus. Terrāq possedimus tempore illo ab aroer q̄ est sup ripā torrētis arnō: vsq ad mediā ptē mōtis galaad. & ciuitates illius dedi rubē & gad. Reliq̄ āt ptē galaad & oēm basā regni og tradidi medie tribui manasse oēm regionē argob. Cūctaq basan vocabatur terra gigātū. Iair filius manasse possedit oēm regionem argob vsq ad terminos gessuri & machati. Vocauitq ex noīe suo basan auothiair .i. villas iair vsq in p̄ntē diē. Machir quoq dedi galaad. & tribubus ruben & gad dedi de terra galaad vsq ad torrētē arnō mediū torrētis & cōfiniū vsq ad torrētē ieboc q est terminus filiorū āmō: & planiciem solitudinis atq iordanē: & terminos cenereth vsq ad mare deserti: qd ē salsissimū ad radicē montis phasga cōtra orientē. Precepiq vobis in tpe illo dicens. Dn̄s deus vester dat vobis terram hanc in hereditatē: expediti precedite

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

μισὼρ καὶ πᾶσα γαλαὰδ καὶ πᾶσα βασὰν ἕως ἐλχὰ καὶ ἐδραῒν πόλεις βασιλείας τοῦ ὢγ ἐν τῇ βασάν, ὅτι πλὴν ὢγ βασιλεὺς βασὰν κατελείφθη ἀπὸ τῶν ῥαφαΐν· ἰδοὺ ἡ κλίνη αὐτοῦ κλίνη σιδηρᾶ, ἰδοὺ αὕτη ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν υἱῶν ἀμμών· ἐννέα πηχῶν τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ τεσσάρων πηχέων τὸ εὖρος αὐτῆς ἐν πήχει ἀνδρός. καὶ τὴν γῆν ἐκείνην ἐκληρονομήσαμεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπὸ ἀροὴρ, ἥ ἐστι παρὰ τὸ χεῖλος χειμάρρου ἀρνών, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄρους γαλαάδ· καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ ἔδωκα τῷ ῥουβὴμ καὶ τῷ γάδ, καὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ γαλαὰδ καὶ πᾶσαν τὴν βασὰν βασιλείαν ὢγ ἔδωκα τῷ ἡμίσει τῆς φυλῆς μανασσῆ, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον ἀργόβ, καὶ πᾶσαν τὴν βασὰν ἐκείνην, γῆ ῥαφαΐν λογισθήσεται. καὶ ἰαὴρ υἱὸς μανασσῆ ἔλαβε πᾶσαν τὴν περίχωρον ἀργὸβ ἕως τῶν ὁρίων γεσουρὶ καὶ μαχαθί· καὶ ἐπωνόμασεν αὐτὰς ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ τὴν βασὰν αὐωθιαὴρ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ τῷ μαχὶρ ἔδωκα τὴν γαλαάδ· καὶ τῷ ῥουβὴμ καὶ τῷ γὰδ ἔδωκα ἀπὸ τῆς γαλαὰδ ἕως τοῦ χειμάρρου ἀρνῶν μέσον τοῦ χειμάρρου ὅριον καὶ ἕως τοῦ ἰαβὼκ, καὶ ὁ χειμάρρους ὅριον τοῖς υἱοῖς ἀμμών. καὶ ἡ ἀραβὰ καὶ ὁ ἰορδάνης ὅριον ἀπὸ χενερὲθ καὶ ἕως θαλάσσης ἀραβὰ θαλάσσης ἁλυκῆς ἀπὸ σηδὼθ τὴν φάραγγα ἀνατολῶν. καὶ ἐνετειλάμην ὑμῖν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν δέδωκεν ὑμῖν τὴν γῆν ταύτην ἐν κλήρῳ· ἐνοπλισάμενοι προπορεύεσθε

misor τ oīs galaad τ oīs basan vsq ad selcha τ edrai ciuitates regni og in basan: qr tñ og rex basan restiterat de raphaiz. ecce lectus eius lectus ferreus: ecce hic in rabath filiorꝫ ammō. nouē cubitorꝫ lōgitudo eius: τ q̄ttuor cubitorꝫ latitudo eius in cubito viri. τ terrā illā possedimus in tpe illo ab aroer: q̄ est iuxta ripā torrētis arnō: τ dimidiū mōtis galaad. τ ciuitates eius dedi rubem τ gath: τ reliquum galaad τ oēm basan regnum og dedi dimidie tribui manasse: τ oēm circū regionē argob, τ oēm basan illam: terra raphaim cōputabitur. τ iaer filius manasse accepit oēm circū regionē argob vsq ad terios gessuri τ machati τ cognominauit illas in noie suo basan auothiair vsq ad diē hāc. τ machir dedi galaad. τ ruben τ gad dedi a galaad vsq ad torrētē arnō mediū torrētis terminus τ vsq ad iaboc: τ torrēs finis filijs ammō. τ planities τ iordanis terminus a cenereth τ vsq ad maris planitiē maris salsi a sedoth vallē orientis. τ p̄cepi vobis in tpe illo: dicēs: dñs deus nr̄ dedit vobis terrā hanc in hereditatē armati precedite

C

Transla. Chal.

מֵישְׁרָא וְכָל גִּלְעָד וְכָל מַתְנַן עַד סַלְכָה וְאֶדְרֶעִי קִרְוֵי מַלְכוּתֵיהּ דְּעוֹג בְּמַתְנָן: אֲרֵי לְחוֹד
עוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן אִשְׁתְּאַר מִשְּׁאָר גִּבָּרַיָּא הָא עַרְסֵיהּ עַרְסָא דְּבַרְזְלָא הֲלָא הִיא בִּרְבַת
בְּנֵי עַמּוֹן תְּשַׁע אַמִּין אוּרְכַּהּ וְאַרְבַּע אַמִּין פּוּתְיַהּ בְּאַמַּת מַלְכָּא: וְיָת אַרְעָא הָדָא יְרִתְנָא
בְּעִדָּנָא הַהוּא מֵעֲרוֹעֵר דְּעַל נַחְלָא דְאַרְנוֹן וּפַלְגוּת טוּרָא דְגִלְעָד וְקִרְווֹהִי יְהָבִית לְשִׁבְטָא
דִרְאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְגָד: וּשְׁאָר גִּלְעָד וְכָל מַתְנַן מַלְכוּתֵיהּ דְּעוֹג יְהָבִית לְפַלְגוּת שִׁבְטָא
דִמְנַשֶּׁה כֹּל בֵּית פֶּלֶךְ טְרָכוֹנָא לְכָל מַתְנַן הַהוּא מִתְקְרֵי אֲרַע גִּבָּרַיָּא: יָאִיר בַּר מְנַשֶּׁה
נְסֵיב יָת כָּל בֵּית פֶּלֶךְ טְרָכוֹנָא עַד תְּחוּם גְּשׁוּרָאָה וְאַפְּקֵירוֹס וּקְרָא יָתְהוֹן עַל שְׁמֵיהּ יָת
מַתְנַן כַּפְרָנֵי יָאִיר עַד יוֹמָא הָדֵין: וּלְמָכִיר יְהָבִית יָת גִּלְעָד: וּלְשִׁבְטָא דִרְאוּבֵן וּלְשִׁבְטָא דְגָד
יְהָבִית מִן גִּלְעָד וְעַד נַחְלָא דְאַרְנוֹן מְצִיעוּת נַחְלָא וּתְחוּמֵיהּ וְעַד יוּבְקָא נַחְלָא תְּחוּמָא דִבְנֵי
עַמּוֹן: וּמֵישְׁרָא וְיַרְדְּנָא וּתְחוּמֵיהּ מִגִּנּוֹסַר וְעַד יַמָּא דְמֵישְׁרָא יַמָּא דְמִלְחָא תְּחוֹת
מַשְׁפַּךְ מֵי רָמָתָא מָדִינְחָא: וּפַקֵּדִית יָתְכוֹן בְּעִדָּנָא הַהוּא לְמֵימַר יְיָ אֱלָהֲכוֹן יְהַב לְכוֹן
יָת אַרְעָא הָדָא לְמֵירְתַהּ מְזָרְזִין תְּעִבְרוּן

Primitiua chal.

שְׁרָא · שְׁאַר · פְּלַג אַמָּה פְּתָה · קְרָה · קְרָא · תְּחַם · שְׁפַךְ · רוּם דְּנַח אֲמַר · יְרַת זְרַז עֲבַר

Interp. chal.

que sunt in planicie τ omnē galaad τ omnē basan vsq ad selca τ edrai vrbes regni og in basan. Quoniā solus og rex basan remāsit de reliquijs gigantū. ecce lectus eius lectus est ferreus: qui vtiq est in rabbath filiorꝫ amon: nouem cubitos habens longitudinis et quattuor cubitos latitudinis in cubito eiusdē regis. Et terrā hanc possedimus in tēpore illo ab aroer que est iuxta torrentē arnō vsq ad mediā partē montis galaad: τ ciuitates illius dedi tribui ruben τ tribui gad. Reliquā aūt partē galaad τ omnē basan regni og dedi dimidie tribui manasse oēm regionē prouincie argob. Ois illa prouincia basan vocabatur terra gigantū. Iair filius manasse tulit omnē prouinciā regionis argob vsq ad terminū gesuri τ maachati: τ vocauit ex noīe suo basan oppida iair vsq in diē hāc. Machir q̄q dedi galaad. τ tribui ruben τ tribui gad dedi a galaad vsq ad torrentē arnon mediū torrētis et terminū eius vsq ad torrentē iaboc: qui est terminus filiorꝫ ammon: τ planiciē τ iordanē τ terminum eius a genesar vsq ad mare planiciei qd̄ ē mare salis sub decliuio collis ad orientem. et p̄cepi vobis in tempore illo dicens. Dn̄s deus vester dedit vobis terram hanc in hereditatē: accincti transibitis

---

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

πρὸ προσώπου τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν υἱῶν ἰσραὴλ πᾶς δυνατός. πλὴν αἱ γυναῖκες ὑμῶν καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ τὰ κτήνη ὑμῶν, οἶδα ὅτι πολλὰ κτήνη ὑμῖν, κατοικείτωσαν ἐν ταῖς πόλεσιν ὑμῶν, αἷς ἔδωκα ὑμῖν ἕως ἂν καταπαύσῃ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν, ὥσπερ καὶ ὑμᾶς, καὶ κατακληρονομήσωσι καὶ αὐτοὶ τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν δίδωσιν αὐτοῖς ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἐπαναστραφήσεσθε ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, ἣν δέδωκα ὑμῖν. καὶ τῷ ἰησοῦ ἐνετειλάμην ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ἑωράκασι πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τοῖς δύο βασιλεῦσι τούτοις, οὕτως ποιήσει κύριος πάσαις ταῖς βασιλείαις, ἐφ' ἃς σὺ διαβαίνεις ἐκεῖ. οὐ φοβηθήσεσθε ἀπ' αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν αὐτὸς πολεμήσει περὶ ὑμῶν. καὶ ἐδεήθην κυρίου ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, λέγων, κύριε κύριε σὺ ἤρξω δεῖξαι τῷ σῷ θεράποντι τὴν ἰσχύν σου καὶ τὴν δύναμίν σου καὶ τὴν χεῖρά σου τὴν κραταιὰν καὶ τὸν βραχίονά σου τὸν ὑψηλόν. τίς γὰρ θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅστις ποιήσει καθὰ ἐποίησας σὺ κατὰ τὰ ἔργα σου καὶ κατὰ τὴν ἰσχύν σου. διαβὰς οὖν ὄψομαι τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην τὴν οὖσαν πέραν τοῦ ἰορδάνου, τὸ ὄρος τὸ ἀγαθὸν τοῦτο καὶ ἀντιλίβανον. καὶ ὑπερεῖδέ με κύριος ἕνεκεν ὑμῶν καὶ οὐκ εἰσήκουσέ μου. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἱκανούσθω σοι, μὴ προσθῇς ἔτι λαλῆσαι πρός με τὸν λόγον τοῦτον, ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ

ante faciē fratrū vrorꝫ filiorꝫ israel ois potens. verūtū vxores vre τ filij vri τ iumēta vra: scio q multa iumēta vobis: habitent in ciuitatib⁹ vris: q̄s dedi vobis quousq requiescere faciat dñs deus vr fres vros: sicut τ vos: τ possideāt et ipsi terrā: q̄ dñs deus nr dat eis trās iordanē. τ reuertemini vnusquisq in hereditatē suā: q̄ dedi vobis. τ iosue p̄cepi in tēpore illo: dicēs: oculi vri viderūt oia q̄cūq fecit dñs deus nr duobus regibus istis: sic faciet dñs oibus regnis: in q̄ tu trāsis illuc. nō timebitis ab eis: qr dñs deus nr ipse pugnabit p vobis. τ oraui dñm in tpore illo: dicens: dñe dñe tu cepisti ostendere tuo seruo fortitudinē tuā τ potētiā tuā τ manū tuā fortē τ brachiū tuū excelsū. qs .n. de⁹ in celo aut in tra: q faciet sicut fecisti tu scdm opera tua τ scdz fortitudinē tuā. trāsiēs igr videbo trā bonā hanc existem trās iordanē: mōtē bonū hūc τ antilibanū. τ cōtēpsit me dñs ppt vos τ nō exaudiuit me. τ dixit dñs ad me: sufficiat tibi: ne addas vltra loqui ad me verbū hoc: ascende in verticē

D

Trāsla. B. Hiero.

fratres vestros filios israel omnes viri robusti absq vxoribus & paruulis atq iumentis. Noui enī q plura habeatis pecora: & in vrbibus remanere debebūt quas tradidi vobis donec requiem tribuat dn̄s fratribus vris sicut vobis tribuit: & possideāt ipsi ēt terram quam daturus est eis trans iordanē: tunc reuertetur vnusquisq ī possessionē suā quā dedi vobis. Iosue quoq in tpe illo precepi dicens. Oculi tui viderunt que fecit dominus deus vester duobus his regibus: sic faciet omnibus regnis ad que transiturus es. Ne timeas eos. Dn̄s enim deus vester pugnabit pro vobis. Precatusq sum dn̄m in tpe illo dicens. Domine deus tu cepisti ostendere seruo tuo magnitudinē tuā manumq fortissimā. Neq enī ē alius deus vel in celo vel in terra qui possit facere opera tua & cōparari fortitudini tue. Trāsibo igitur & videbo terram hanc optimam trans iordanē & montē istū egregium & libanū. Iratusq est dn̄s mihi propter vos nec exaudiuit me: sed dixit mihi. Sufficit tibi. nequaq vltra loquaris de hac re ad me. Ascēde cacumen

Tex. Heb.

לִפְנֵי אֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי
חָיִל: רַק נְשֵׁיכֶם וְטַפְּכֶם וּמִקְנֵכֶם
יָדַעְתִּי כִּי מִקְנֶה רַב לָכֶם יֵשְׁבוּ
בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: עַד
אֲשֶׁר יָנִיחַ יְהוָה לַאֲחֵיכֶם כָּכֶם
וְיָרְשׁוּ גַם הֵם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נֹתֵן לָהֶם בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן וְשַׁבְתֶּם אִישׁ לִירֻשָּׁתוֹ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם: וְאֶת יְהוֹשׁוּעַ
צִוֵּיתִי בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר עֵינֶיךָ
הָרֹאֹת אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם לִשְׁנֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה כֵּן
יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל הַמַּמְלָכוֹת אֲשֶׁר
אַתָּה עֹבֵר שָׁמָּה: לֹא תִּירָאוּם כִּי
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלְחָם לָכֶם:
וָאֶתְחַנַּן אֶל יְהוָה בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר:
אֲדֹנָי יְהוִה אַתָּה הַחִלּוֹתָ לְהַרְאוֹת
אֶת עַבְדְּךָ אֶת גָּדְלְךָ וְאֶת יָדְךָ
הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם
וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כְמַעֲשֶׂיךָ
וְכִגְבוּרֹתֶךָ: אֶעְבְּרָה נָּא וְאֶרְאֶה
אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה
וְהַלְּבָנֹן: וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה בִּי לְמַעַנְכֶם
וְלֹא שָׁמַע אֵלָי וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי רַב לָךְ אַל תּוֹסֶף דַּבֵּר אֵלַי
עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה: עֲלֵה רֹאשׁ

Primitiua heb.

פָּנָה אָח · נָשָׁה קָנָה · עִיר נָתַן · נוּחַ · שׁוּב · צָוָה · רָאָה · שָׁנָה · עָשָׂה מָלַךְ · יָרֵא · לָחַם · חָנַן · חָלַל רָאָה · עָשָׂה · גָּבַר עָבַר רָאָה · עָבַר · אָמַר · יָסַף

Transla. Chal.

קֳדָם אֲחֵיכוֹן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל מְזָרְזֵי חֵילָא: לְחוֹד נְשֵׁיכוֹן וְטַפְלְכוֹן וּבְעִירְכוֹן יְדַעְנָא
אֲרֵי בְעִיר סַגִּי לְכוֹן יִתְּבוּן בְּקִרְוֵיכוֹן דִּיהָבִית לְכוֹן: עַד דִּינִיחַ יְיָ לַאֲחֵיכוֹן כְּוָתְכוֹן
וְיֵירְתוּן אַף אִנּוּן יָת אַרְעָא דַּייָ אֱלָהֲכוֹן יָהֵיב לְהוֹן בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא וּתְתוּבוּן גְּבַר
לִירֻתְּתֵיהּ דִּיהָבִית לְכוֹן: וְיָת יְהוֹשֻׁעַ פַּקֵּידִית בְּעִדָּנָא הַהוּא לְמֵימַר עֵינָךְ חֲזָאָה יָת כָּל
דַּעֲבַד יְיָ אֱלָהֲכוֹן לִתְרֵין מַלְכַיָּא הָאִלֵּין כֵּן יַעֲבֵיד יְיָ לְכָל מַלְכְוָתָא דְּאַתְּ עָבַר
לְתַמָּן: לָא תִדְחֲלוּן מִנְּהוֹן אֲרֵי יְיָ אֱלָהֲכוֹן מֵימְרֵיהּ מְגִיחַ לְכוֹן: וְצַלֵּיתִי קֳדָם
יְיָ בְּעִדָּנָא הַהוּא לְמֵימַר: יְיָ אֱלֹהִים אַתְּ שָׁרִיתָא לְאַחְזָאָה יָת עַבְדָּךְ יָת רְבוּתָךְ וְיָת
יְדָךְ תַּקִּיפְתָּא דְּאַתְּ הוּא אֱלָהָא דִשְׁכִנְתָּךְ בִּשְׁמַיָּא מִלְּעֵילָא וְשַׁלִּיט בְּאַרְעָא מִלְּרַע וְלֵית
דְּיַעֲבֵיד כְּעוֹבָדָךְ וְכִגְבָרְוָתָךְ: אֶעְבַּר כְּעַן וְאֶחְזֵי יָת אַרְעָא טָבְתָא דִּי בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא
טוּרָא טָבָא הָדֵין וּבֵית מַקְדְּשָׁא: וַהֲוָה רְגַז מִן קֳדָם יְיָ עֲלַי בְּדִילְכוֹן וְלָא קַבֵּיל מִנִּי
וַאֲמַר יְיָ לִי סַגִּי לָךְ לָא תוֹסֵיף לְמַלָּלָא קֳדָמַי עוֹד בְּפִתְגָּמָא הָדֵין: סַק לְרֵישׁ

Interp. chal.

corā fratribus vris filijs israel oēs fortes exercitus. Tantūmodo vxores vestre τ familie vre τ iumēta vestra: noui enī q iumēta multa sint vobis: habitent in vrbibus vris quas dedi vobis: donec requiē tribuat dn̄s fratribus vestris sicut vobis: τ possideāt etiā ipsi terrā quā dn̄s deus vr daturus est eis vltra iordanē: τ reuertemini vnusquisq ad hereditatē suā quā dedi vobis. Et iosue precepi in tēpore illo dicēs. Oculi tui vident oia que fecit dn̄s deus vester duobus his regibus: sic faciet dn̄s oibus regnis ad que tu transis: ne timeas eos quoniā verbū dn̄i dei vestri pugnabit pro vobis. Et oraui corā dn̄o in tēpore illo dicens. Domine deus tu cepisti ostendere seruo tuo magnitudinē tuam τ manū tuam fortissimā: quoniā tu es deus τ maiestas tua est in celis desup: et dn̄aris in terra deorsum: τ non est qui faciat iuxta opera tua τ iuxta potentiā tuam. Transeā obsecro τ videam terram bonam que est vltra iordanem τ montē istum bonum τ domum sanctuarij. Et fuit ira a facie domini cōtra me ppter vos: τ non exaudiuit me. et dixit dominus ad me. Sufficit tibi: ne addas vltra loqui coram me de hac re. Ascende ad verticem

Primitiua chal.

אַח נְשָׁא טַף · קְרָה נוּחַ · תּוּב · אֲמַר חֲזָה · עֲבַד · חֲדַל אֲמַר נְגַח · צְלָא שְׁרָא חֲזָה · רְבַב עֲלָה אֲרַע · עֲבַר טוּב · קְדַשׁ קְבַל סְגָא · יְסַף נְסַק רֵאשׁ

הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה
ותימנה ומזרחה וראה בעיניך
כי לא תעבר את הירדן הזה:
וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו
כי הוא יעבר לפני העם הזה
והוא ינחיל אותם את הארץ
אשר תראה: ונשב בגיא מול
בית פעור:

Cap. iiii.

ועתה
ישראל שמע אל החקים ואל
המשפטים אשר אנכי מלמד
אתכם לעשות למען תחיו
ובאתם וירשתם את הארץ
אשר יהוה אלהי אבתיכם נתן
לכם: לא תספו על הדבר אשר
אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו
ממנו לשמר את מצות יהוה
אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם:
עיניכם הראות את אשר
עשה יהוה בבעל פעור כי כל
האיש אשר הלך אחרי בעל
פעור השמידו יהוה אלהיך
מקרבך: ואתם הדבקים ביהוה
אלהיכם חיים כלכם היום: ראה
למדתי אתכם חקים ומשפטים
כאשר צוני יהוה אלהי לעשות
כן בקרב הארץ אשר אתם
באים שמה לרשתה: ושמרתם

נשא / ימן זרח / עבר / צוה / פנה / נחל את / ראה ישב / חקק / שמע למד / עשה חיה / בוא / יסף / גרע / ראה / שמד / דבק / חיה / בוא ירש

phasge & oculos tuos circūfer ad occidentem & ad aquilonē, austrūq; & orientē: & aspice. Nec enim trāsibis iordanem istum. Precipe iosue & corrobora eum atq; cōforta: quia ipse precedet populum istum: & diuidet eis terram quā visurus es. Mansimusq; in valle contra fanū phogor. Ca. 4.

Et nunc israel audi precepta & iudicia que ego doceo te: vt faciens ea viuas: & ingrediens possideas terram quā dñs deus patrum vestrorum daturus est vobis. Nō addetis ad verbū quod vobis loquor: nec auferetis ex eo. Custodite mādata domini dei vestri: que ego pcipio vobis. Oculi vestri viderunt omnia que fecit dñs contra beelphegor: quō contriuerit omnes cultores eius de medio vestri. Vos autem qui adheretis dño deo vr̃o: viuitis vniuersi vsq; in p̃ntem diē. Scitis q͆ docuerī vos p̃cepta atq; iusticias: sicut mādauit mihi dñs deus meus: sic facietis ea in terra quam possessuri estis: & obseruabitis

excelsi: τ respice oculis
λελαξευμένου, καὶ ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς
tuis x̃sus mare τ aquilonē τ austrū τ
σου κατὰ θάλασσαν καὶ βοῤῥᾶν καὶ λίβα καὶ
orientē. τ vide oculis tuis q͛ nō
ἀνατολάς. καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ὅτι οὐ
trāsibis iordanē hūc. τ p̃cipe
διαβήσῃ τὸν ἰορδάνην τοῦτον. καὶ ἔντειλαι τῷ
iosue τ corrobora eū τ cōforta eū:
ἰησοῦ καὶ κατίσχυσον αὐτὸν καὶ παρακάλεσον αὐ
q͛ hic trāsibit añ faciē po
τόν, ὅτι οὗτος διαβήσεται πρὸ προσώπου τοῦ λα
puli huius: τ ipe diuidet eis
οῦ τούτου, καὶ αὐτὸς κατακληρονομήσει αὐτοῖς τὴν
trā q̃ vidisti. τ sedim⁹ in valle ppe
γῆν ἣν ἑώρακας. καὶ ἐνεκαθήμεθα ἐν νάπῃ σύνεγ
domū phogor.
γυς οἴκου φογώρ.

Ca. 4.

Et nūc israel audi. iustificatiōes τ
καὶ νῦν ἰσραὴλ ἄκουε τῶν δικαιωμάτων καὶ
iudicia: q̃cūq; ego doceo vos hodie
τῶν κριμάτων, ὅσα ἐγὼ διδάσκω ὑμᾶς σήμερον
facere: vt viuatis τ multiplicemini: τ in
ποιεῖν, ἵνα ζῆτε καὶ πολυπλασιασθῆτε, καὶ εἰ
gressi possideatis trā: q̃ dñs de⁹
σελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς
p̃rm vr̃oꝝ dat vobis. nō addetis
τῶν πατέρων ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν. οὐ προσθήσε
ad x̃bū qd ego p̃cipio vobis: τ
τε πρὸς τὸ ῥῆμα ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν, καὶ
nō auferetis ab eo. custodite māda
οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ' αὐτοῦ. φυλάσσεσθε τὰς ἐντο
ta dñi dei vr̃i: q̃cūq; ego p̃ce
λὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλο
pio vobis hodie. oculi vr̃i viderūt
μαι ὑμῖν σήμερον. οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ἑωράκασι
oia q̃cūq; fecit dñs de⁹ nr̃ beel
πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τῷ βεελ
phegor. q͛ ois homo qui ambulauit post
φεγώρ. ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ὅστις ἐπορεύθη ὀπίσω
beelphegor: cōtriuit illū dñs de⁹ nr̃
βεελφεγώρ, ἐξέτριψεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν
ex vobis. vos aūt adherentes dño deo nr̃o
ἐξ ὑμῶν. ὑμεῖς δὲ οἱ προσκείμενοι κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν,
viuitis oēs in hodiernū. scitis ostendi vo
ζῆτε πάντες ἐν τῇ σήμερον. ἴδετε δέδειχα ὑ
bis iustificatiōes τ iudicia sicut p̃cepit
μῖν δικαιώματα καὶ κρίσεις καθὰ ἐνετείλατό
mihi dñs de⁹ me⁹: vt faciatis sic vos
μοι κύριος ὁ θεός μου, τοῦ ποιῆσαι οὕτως ὑμᾶς
in trā q̃ vos intratis illic vt possideatis
ἐν τῇ γῇ ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι
eam. τ obseruabitis
αὐτήν. καὶ φυλάξεσθε

Primitiua chal.

רום / רבה / חזה / תקף / עבר / דון / חיה / יסף / נטר / שצא / קום / עול

Interp. chal.

collis: τ leua oculos tuos ad occidentē τ ad aquilonē et ad austrū τ ad orientē: τ vide oculis tuis: q͛m non transibis iordanē istum. Precipe aūt iosue τ cōforta eum τ corrobora eum: q͛m ipse transibit corā populo isto: τ ipse possidere eos faciet terram quā videbis. et habitauimus in valle cōtra beth phogor. Ca. 4.

Et nunc israel audite precepta τ iudicia que ego doceo vos ad faciendū: vt viuatis τ ingrediamini τ possideatis terrā quā dñs deus patrū vestroꝝ daturus est vobis. Nō addetis ad verba q̃ ego precipio vobis: nec auferetis ex eis: vt custodiatis precepta dñi dei vestri que ego precipio vobis. Oculi vestri viderunt quod fecit dñs cōtra cultores beelphegor: q͛m omnē virum qui ambulauit post cultores beelphegor disperdidit dñs deus tuus de medio tui. Vos aūt qui adhesistis timori dñi dei vestri permanetis vniuersi hodie. videte q͆ docui vos precepta τ iudicia sicut precepit mihi dominus deus meus: vt sic faciatis in medio terre: ad quā vos ingredimini vt possideatis eaꝫ. Et seruabitis

Transla. Chal.

רמתא וזקוף עינך למערבא ולציפונא ולדרומא ולמדינחא וחזי בעינך ארי לא תעבר ית ירדנא הדין: ופקיד ית יהושע ותקיפהי ועלימהי ארי הוא יעבר קדם עמא הדין והוא יחסין יתהון ית ארעא דתחזי: ויתבנא בחילתא לקביל בית פעור:

Ca. iiii.

וכען ישראל שמע לקימיא ולדיניא דאנא מליף יתכון למעבד בדיל דתיחון ותיעלון ותירתון ית ארעא דיי אלהא דאבהתכון יהיב לכון: לא תוספון על פתגמא דאנא מפקיד יתכון ולא תמנעון מניה למיטר ית פקודיא דיי אלהכון דאנא מפקיד יתכון: עיניכון חזאן ית דעבד יי בפלחי בעלא פעור ארי כל גברא דהליך בתר פלחי בעלא פעור שיציה יי אלהך מבינך: ואתון דאדבקתון בדחלתא דיי אלהכון קימין כולכון יומא דין: חזו דאליפית יתכון קימין ודינין כמא דפקדני יי אלהי למעבד כן בגו ארעא דאתון עלין לתמן למירתה: ותטרון

τ facietis: q͛ hec sapia vr̃a τ intel
καὶ ποιήσετε, ὅτι αὕτη ἡ σοφία ὑμῶν καὶ ἡ σύ
lect⁹ vr̃ corā oibus gētib⁹: q̃cūq;
νεσις ὑμῶν ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν, ὅσοι ἂν
audierint oēs iustificatiōes has. τ
ἀκούσωσι πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα. καὶ
dicent: ecce ppl's sapiens τ sciens gens
ἐροῦσιν, ἰδοὺ λαὸς σοφὸς καὶ ἐπιστήμων τὸ ἔθνος τὸ
magna hec. q͛ q̃ gens magna: cui ē ei de⁹
μέγα τοῦτο. ὅτι ποῖον ἔθνος μέγα, ᾧ ἐστιν αὐτῷ θεὸς
appropinq̄ns eis: vt dñs de⁹ nr̃ in oibus
ἐγγίζων αὐτοῖς, ὡς κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν πᾶσιν
q̃bus eū inuocauerimus. τ q̃ gēs magna
οἷς αὐτὸν ἐπικαλεσώμεθα. καὶ ποῖον ἔθνος μέγα
cui sunt ei iustificatiōes τ iudicia iusta
ᾧ ἐστιν αὐτῷ δικαιώματα καὶ κρίματα δίκαια
iuxta oēꝫ legē hāc: quā ego do
κατὰ πάντα τὸν νόμον τοῦτον, ὃν ἐγὼ δίδω
corā vobis hodie. attende tibi ipi τ
μι ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον. πρόσεχε σεαυτῷ καὶ
custodi aīam tuā valde. ne aliqñ
φύλαξον τὴν ψυχήν σου σφόδρα, μή ποτε
obliuiscaris oium verboꝝ: q̃ viderūt
ἐπιλάθῃ πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἑωράκασιν οἱ
oculi tui: τ ne excidāt a
ὀφθαλμοί σου, καὶ μὴ ἀποστήτωσαν ἀπὸ τῆς
corde tuo oib⁹ diebus vite tue. τ
καρδίας σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ
docebis filios tuos τ filios fi
συμβιβάσεις τοὺς υἱούς σου καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν υἱ
lioꝝ tuoꝝ die quo stetistis corā dño deo
ῶν σου ἡμέραν ἣν ἔστητε ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ
tuo in oreb die cōtionis: q̃n di
σου ἐν χωρὴβ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκκλησίας, ὅτε εἶ
xit dñs ad me: cōgrega ad me ppl'ꝫ
πε κύριος πρός με, ἐκκλησίασον πρός με τὸν λαὸν
hūc: τ audiant x̃ba mea: vt
τοῦτον, καὶ ἀκουσάτωσαν τὰ ῥήματά μου, ὅ
discāt timere me oibus diebus q̃
πως μάθωσι φοβεῖσθαί με πάσας τὰς ἡμέρας ἃς
ipi viuūt sup trā: τ filios suos doceāt.
αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν διδάξωσι.
τ accessistis τ stetistis sub mōte. τ mōs cō
καὶ προσήλθετε καὶ ἔστητε ὑπὸ τὸ ὄρος. καὶ τὸ ὄρος ἐ
burebat igne vsq; ad celū: tenebre τ caligo τ p
καίετο πυρὶ ἕως τοῦ οὐρανοῦ, σκότος καὶ γνόφος καὶ θύ
cella. τ locutus ē dñs ad vos in mōte de medio
ελλα. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ
ignis vocē x̃boꝝ. vos audistis τ for
πυρὸς φωνὴν ῥημάτων. ὑμεῖς ἠκούσατε καὶ ὁμοίω
mā nō vidistis sed vocē. τ annūciauit vobis
μα οὐκ ἴδετε, ἀλλ' ἢ φωνήν. καὶ ἀνήγγειλεν ὑμῖν τὴν
pactū suū: qd̃ p̃cepit vobis vt faceretis decē
διαθήκην αὐτοῦ, ἣν ἐνετείλατο ὑμῖν ποιεῖν τὰ δέκα

Transl. Chal.

ותעבדון ארי היא חכמתכון וסכלתנותכון לעיני עממיא דישמעון ית כל קימיא האלין ויימרון לחוד עם חכים וסכלתן עמא רבא הדין: ארי מאן עם רב דליה אלהא קריב ליה לקבלא צלותיה בעידן עקתיה כיי אלהנא בכל עידן דאנחנא מצלן קדמוהי: ומאן עם רב דליה קימין ודינין קשיטין ככל אוריתא הדא דאנא יהיב קדמיכון יומא דין: לחוד איסתמר לך וטר נפשך לחדא דלמא תתנשי ית פתגמיא דחזאה עינך ודלמא יעדון מלבך כל יומי חייך ותהודענון לבנך ולבני בנך: יומא דקמתא קדם יי אלהך בחורב כד אמר יי לי כנוש קדמי ית עמא ואשמעינון ית פתגמי דילפון למדחל קדמי כל יומיא דאנון קימין על ארעא וית בניהון יאלפון: וקריבתון וקמתון בשפולי טורא וטורא בער באשתא עד צית שמיא חשוכא עננא ואמיטתא: ומליל יי עמכון מגו אשתא קל ממלל אתון שמעין ודמות ליתיכון חזן אלהן קלא: וחוי לכון ית קימיה דפקיד יתכון למעבד עשרא

& iplebitis ope. Hec ē enī vestra sapientia & intellectus corā populis: vt audiētes vniuersi precepta hec dicāt. En populus sapiens & intelligēs gēs magna. Nec ē alia natio tam grandis que habeat deos appropinquātes sibi: sicut deus nr̃ adest cunctis obsecratiōibus nr̃is. Que ei ē alia gens sic inclita: vt habeat cerimonias iustasq; iudicia & vniuersam legē: quā ego proponam hodie ante oculos vestros. Custodi igitur temetipsum & animā tuā solicite: ne obliuiscaris verborū que viderunt oculi tui: & ne excidāt de corde tuo cūctis diebus vite tue. Docebis ea filios ac nepotes tuos: die quo stetisti corā dño deo tuo in oreb: quī dñs locutus est mihi dicēs. Cōgrega ad me populū vt audiant sermones meos: & discant timere me in omni tempore: quo viuunt in terra: doceantq; filios suos. Et accessistis ad radices montis qui ardebat vsq; ad celum: erantq; in eo tenebre & nubes & caligo. Locutusq; est dñs ad vos de medio ignis. Vocē verborum eius audistis: & formā penitus non vidistis. Et ostendit vobis pactum suum quod precepit vt faceretis: & decem

ועשיתם כי הוא חכמתכם
ובינתכם לעיני העמים אשר
ישמעון את כל החקים האלה
ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי
הגדול הזה: כי מי גוי גדול אשר
לו אלהים קרבים אליו כיהוה
אלהינו בכל קראנו אליו: ומי
גוי גדול אשר לו חקים ומשפטים
צדיקם ככל התורה הזאת אשר
אנכי נתן לפניכם היום: רק
השמר לך ושמר נפשך מאד פן
תשכח את הדברים אשר ראו
עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי
חייך והודעתם לבניך ולבני
בניך: יום אשר עמדת לפני
יהוה אלהיך בחרב באמר יהוה
אלי הקהל לי את העם ואשמעם
את דברי אשר ילמדון ליראה
אתי כל הימים אשר הם חיים
על האדמה ואת בניהם ילמדון:
ותקרבון ותעמדון תחת ההר
וההר בער באש עד לב השמים
חשך ענן וערפל: וידבר יהוה
אליכם מתוך האש קול דברים
אתם שמעים ותמונה אינכם ראים
זולתי קול: ויגד לכם את בריתו
אשר צוה אתכם לעשות עשרת

עשה / שמע / בין / גדל / צדק / צוה / שמר / שכח / סור / ידע / קהל / שמע / למד / קרב / דבר / ראה / נגד / עשה

Interp. chal.

et facietis ea: q͛m hec est sapiētia vr̃a τ intellectus in oculis populoꝝ q̃ audierint oia p̃cepta hec: τ dicent. Certe sapiēs τ intelligēs est pplo's hic magnus. quis est eni popul⁹ magnus q̃ habeat deū appropinq̄ntem sibi vt suscipiat oratione ē eius in tpe tribulatiōis sue sicut deus nr̃ in omni tpe quo nos oramus corā eo: et quis est populus magn⁹ qui habeat statuta τ iudicia vera: sicut vniuersa lex ista quā ego pono corā vobis hodie: Verūtamen custodi temetipsum τ custodi aīam tuā nimis: ne forte obliuiscaris verboꝝ q̃ viderunt oculi tui: τ ne forte recedant de corde tuo cunctis dieb⁹ vite tue: τ docebis ea filios tuos τ filios filioꝝ tuoꝝ: die quo stetisti corā dño deo tuo in oreb: qñ dixit mihi dñs. Cōgrega populū in ꝯspectu meo: τ audire faciā eos verba mea: vt discāt timere me oibus dieb⁹ q̃bus ipsi permanēt sup terrā τ filios suos doceāt. et accessistis τ stetistis in humiliori loco mōtis: τ mons ardebat igni vsq; ad celū: τ erant tenebre τ nubes et caligo. Et locutus est dñs vobiscum de medio ignis. Vocem verborum vos audiebatis: τ formam non videbatis nisi vocem: τ nunciauit vobis pactum suum quod precepit vobis vt faceretis decem

Primitiua chal.

עבד / שמע / קום / אמר / רבב / צלי / עקק / דון / ספר / נטר / נשה / עדי / חיי / ידע / קום / כנש / שמע / אלף / דחל / קום / דמי / חוי / קום / עבד

כתב שנה לוח
חקק
שפט
ירש
שמר
ראה
שחת עשה
בנה
צפר
עוף
נשא
ראה
כבב
דחה שחה
יצא
היה
אנף
שבע
בוא

הדברים ויכתבם על שני לחות
אבנים: ואתי צוה יהוה בעת
ההוא ללמד אתכם חקים
ומשפטים לעשתכם אתם בארץ
אשר אתם עברים שמה לרשתה:
ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי
לא ראיתם כל תמונה ביום דבר
יהוה אליכם בחרב מתוך האש:
פן תשחתון ועשיתם לכם פסל
תמונת כל סמל תבנית זכר או
נקבה: תבנית כל בהמה אשר
בארץ תבנית כל צפור כנף אשר
תעוף בשמים: תבנית כל רמש
באדמה תבנית כל דגה אשר במים
מתחת לארץ: ופן תשא עיניך
השמימה וראית את השמש ואת
הירח ואת הכוכבים כל צבא
השמים ונדחת והשתחוית להם
ועבדתם אשר חלק יהוה אלהיך
אתם לכל העמים תחת כל
השמים: ואתכם לקח יהוה ויוצא
אתכם מכור הברזל ממצרים
להיות לו לעם נחלה כיום הזה:
ויהוה התאנף בי על דבריכם
וישבע לבלתי עברי את הירדן
ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר
יהוה אלהיך נתן לך נחלה: כי

[b]verba[c] que scripsit [d]in [e]duabus [f]tabulis [g]lapideis. [h]Mihiq; [i]mandauit [l]in [m]illo [l]tpe [n]vt docerẽ [o]vos [p]cerimonias [q]& iudicia: [s]que [r]facere deberetis [t]in terra: [u]quam [a]possessuri estis. [b]Custodite igitur [c]solicite [d]animas vestras. [f]Non [g]vidistis [h]aliquã [i]similitudinẽ [k]in die q̃ [l]locutus est [n]vobis [m]dñs [o]in oreb [p]de medio [q]ignis: [r]ne forte [s]decepti [t]faciatis [u]vobis [x]sculptam [y]similitudinem aut [b]imaginem [c]masculi [d]vel [e]femine [f]similitudinem: [g]oĩm [h]iumentorũ [i]q̃ sunt [k]super terram: vel [u]auiũ [r]sub celo [q]volantiũ atq; [u]reptilium q̃ mouentur [x]i terra, siue [a]pisciũ [b]qui [d]sub [e]terra morantur [e]in aquis: [f]ne forte [g]eleuatis [h]oculis [i]ad celũ [k]videas [m]solem [n]& [o]lunam [p]& [r]omnia [q]astra [t]celi: [u]& errore decept[9] [x]adores [y]ea [z]& colas: [a]q̃ [b]creauit [c]dñs [d]deus tuus in ministeriũ [f]cunctis [g]gentibus que [h]sub [k]celo sunt. [l]Vos aũt [m]tulit [n]dñs [o]& eduxit [q]de fornace [r]ferrea [s]egypti: [t]vt haberet [x]populũ [y]hereditariũ sicut ẽ in [a]p̃nti [y]die. [c]Iratusq; est [b]dñs [d]cõtra me [e]pp [f]sermões vr̃os: [g]& iurauit [h]vt non [i]trãsirem [l]iordanem: [m]nec [n]ingrederer [p]terrã [q]optimam [r]quam [u]daturus est [x]vobis. [y]Ecce

verba. τ scripsit ea ĩ duab[9] tabulis lapide
ῥήματα. καὶ ἔγραψεν αὐτὰ ἐπὶ δύο πλάκας λιθί-
is. τ mihi precepit dñs in tpe il
νας. καὶ ἐμοὶ ἐνετείλατο κύριος ἐν τῷ καιρῷ ἐκεί-
lo: vt docerẽ vos iustificatiões, τ iudicia vt faceret;
νῳ, διδάξαι ὑμᾶς δικαιώματα καὶ κρίσεις ποιεῖν
hec vos sup terrã: in q̃ vos intra
αὐτὰ ὑμᾶς ἐπὶ τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύ-
tis illuc vt possideatis illã. τ custodite
εσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. καὶ φυλάξασθε
valde aĩas vr̃as: q: nõ vidistis oẽ;
σφόδρα τὰς ψυχὰς ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἴδετε πᾶν
similitudinẽ in die q̃ locut[9] ẽ dñs ad
ὁμοίωμα ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἧ ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑ-
vos in oreb in monte de medio ignis:
μᾶς ἐν χωρὴβ ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρός,
ne forte deliquatis τ faciatis vobis ipsis
μή ποτε ἀνομήσητε καὶ ποιήσητε ὑμῖν αὐτοῖς
sculptã similitudinẽ: oẽ; imaginẽ similitudinẽ mascu
γλυπτὸν ὁμοίωμα, πᾶσαν εἰκόνα ὁμοίωμα ἀρσε-
li aut femine: similitudinẽ ois iumenti q̃ sũt
νικοῦ ἢ θηλυκοῦ, ὁμοίωμα παντὸς κτήνους τῶν ὄν-
sup terrã: similitudinẽ ois auis alate
των ἐπὶ τῆς γῆς, ὁμοίωμα παντὸς ὀρνέου πτερωτοῦ
q̃ volat sub celo: similitudinẽ ois reptilis:
ὃ πέταται ὑπὸ τὸν οὐρανόν, ὁμοίωμα παντὸς ἑρπετοῦ,
qd repit sup terrã: similitudinẽ ois piscis: q̃cũq;
ὃ ἕρπει ἐπὶ τῆς γῆς, ὁμοίωμα παντὸς ἰχθύος, ὅσα
sũt in aquis sub terra. τ ne forte
ἐστὶν ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. καὶ μή ποτε
respiciẽs in celũ: τ vidẽs solẽ τ
ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἰδὼν τὸν ἥλιον καὶ τὴν
lunã τ stellas: τ oẽm ornatũ ce-
σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ πάντα τὸν κόσμον τοῦ οὐ-
li: deceptus adores ea: τ colas
ρανοῦ, πλανηθεὶς προσκυνήσῃς αὐτοῖς, καὶ λατρεύ-
ea: q̃ distribuit dñs deus tu[9] hec oib[9]
σῃς αὐτοῖς, ἃ ἀπένειμε κύριος ὁ θεός σου αὐτὰ πᾶσι
gentib[9] q̃ sub celo. vos aũt acce
τοῖς ἔθνεσι τοῖς ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. ὑμᾶς δὲ ἔλα-
pit dñs de[9]: τ eduxit vos de fornace
βε κύριος ὁ θεός, καὶ ἐξήγαγεν ὑμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τῆς
ferrea de egypto: vt essetis ei pplus hereditari[9]: vt
σιδηρᾶς ἐξ αἰγύπτου, εἶναι αὐτῷ λαὸν ἔγκληρον, ὡς
in die hac. τ dñs irat[9] ẽ mihi p his
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ κύριος ἐθυμώθη μοι περὶ τῶν
q̃ dicũtur a vobis. τ iurauit vt nõ trãsirẽ
λεγομένων ὑφ᾽ ὑμῶν. καὶ ὤμοσεν ἵνα μὴ διαβῶ τὸν
iordanẽ hunc: τ nõ ingrederer in terrã
ἰορδάνην τοῦτον, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθω εἰς τὴν γῆν
bonã: q̃ dñs de[9] dat vobis in sorte.
τὴν ἀγαθήν, ἣν κύριος ὁ θεὸς δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ.

Primitiua.chal.

דון ירת ספר
חבל עבד
עוף
ארע זקף
חזה טעה סגד
פלח
נבק הוה חסן
קום עבר
עול

Interp.chal.

verba: τ scripsit ea in duabus tabulis lapideis. Et mihi precepit dñs in tẽpore illo vt docerẽ vos precepta τ iudicia vt faceretis ea in terra ad quã vos transitis vt possideatis eam. Custodite valde animas vestras: quia nullam similitudinẽ vidistis in die qua locutus est dñs vobiscũ in oreb de medio ignis: ne forte corrũpamini τ faciatis vobis imaginẽ aut similitudinẽ ois figure: similitudinẽ masculi aut femine: similitudinẽ omnis iumenti quod est in terra: similitudinem ois auis pennate que volat per aerem firmamenti celi: similitudinẽ omnis reptilis quod est in terra: similitudinẽ omniũ piscium qui sunt in aqua sub terra. et ne forte eleues oculos tuos ad celum et videas solem τ lunam τ stellas τ omnẽ militiam celi: et decipiaris τ adores ea τ colas ea: que preparauit dñs deus tuus oibus populis sub oĩ celo. Uos aũt applicauit dñs ad timorem suũ: τ eduxit vos de fornace ferrea de egypto: vt sitis ei in populũ hereditariũ sicut in die hac. Et a facie dñi fuit ira contra me propter verba vestra: τ iurauit vt non transirem iordanem: neq; intrarem in terram bonam quã dominus deus tuus daturus est tibi in possessionem:

Transla.Chal.

תקנמין וכתבינון על תרין לוחי אבניא: ויתי פקיד יי בעדנא ההוא לאלפא יתכון
קימין ודינין למעבדכון יתהון בארעא דאתון עברין לתמן למירתה: ותסתמרון לחדא
לנפשתיכון ארי לא חזיתון כל דמות ביומא דמליל יהוה עמכון בחרב מגו אישתא:
דילמא תחבלון ותעבדון לכון צלמא דמות כל צורא דמות דכר או נוקבא: דמות כל
בעירא די בארעא דמות כל ציפר דפרח דתיעוף באויר רקיע שמיא: דמות כל
רחשא די בארעא דמות כל נוני די במיא מלרע לארעא: ודילמא תזקוף עינך לשמיא
ותחזי ית שמשא וית סיהרא וית כוכביא כל חילא דשמיא ותטעי ותסגוד להון
ותפלחינון דזמין יי אלהך יתהון לכל עממיא תחות כל שמיא: ויתכון קריב יי
לדחלתיה ואפיק יתכון מכורא דפרזלא ממצרים למהוי ליה לעם אחסנא כיומא
הדין: ומן קדם יי הוה רגז עלי על פתגמיכון וקיים בדיל דלא למעיבר ית ירדנא
ובדיל דלא למיעל לארעא טבא דיי אלהך יהיב לך אחסנא: ארי

Trãsla.Gre.lxx.cũ interp.latina. Trãsla.B.Hiero. Tex.Heb. Deut. Ca.iiii. Primitiua.heb.

ego .n. morior in terra hac: τ nõ trans-
ἐγὼ γὰρ ἀποθνήσκω ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ οὐ δια-
seo iordanẽ. vos aũt transitis ior-
βαίνω τὸν ἰορδάνην. ὑμεῖς δὲ διαβαίνετε τὸν ἰορ-
danẽ: τ possidebitis terrã bonã hãc.
δάνην, καὶ κληρονομήσετε τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύ-
D
τ attendite vos ne vnq̃ obliuiscamini
την. καὶ προσέχετε ὑμεῖς μή ποτε ἐπιλάθησθε
pacti dñi dei vr̃i: qd disposuit ad
τὴν διαθήκην κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ἣν διέθετο πρὸς
vos: τ faciatis vobis ipsis sculptã similitu
ὑμᾶς, καὶ ποιήσητε ὑμῖν αὐτοῖς γλυπτὸν ὁμοίω-
dinẽ oiũ; q̃ pcepit tibi dñs deus tu[9]. qm̃
μα πάντων ὧν συνέταξέ σοι κύριος ὁ θεός σου. ὅτι
Heb. 11.G. dñs deus tu[9] ignis cõsumẽs est ipse: de[9]
κύριος ὁ θεός σου πῦρ καταναλίσκων ἐστὶν αὐτός, θεὸς
zelotes. si aũt genueris filios τ filios filiorũ
ζηλωτής. ἐὰν δὲ γεννήσῃς υἱοὺς καὶ υἱοὺς τῶν υἱῶν
tuorũ: τ morati fueritis sup terrã τ deliqueritis τ
σου, καὶ χρονίσητε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἀνομήσητε καὶ
feceritis sculptã similitudinẽ ois: τ feceritis
ποιήσητε γλυπτὸν ὁμοίωμα παντός, καὶ ποιήσητε τὸ
Infra. 30.b. malũ corã dño deo nr̃o: vt irritetis il-
πονηρὸν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, παροργίσαι αὐ-
lum: obtestor vobis hodie et celũ
τόν, διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανὸν
τ terrã: q perditiõe pibitis cito a
καὶ τὴν γῆν, ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε ταχὺ ἀπὸ
terra: in quã vos transitis iordanẽ illuc
τῆς γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην ἐκεῖ
vt possideatis eã. nõ multos morabimini dies
κληρονομῆσαι αὐτήν. οὐχὶ πολυχρονιεῖτε ἡμέρας
sup eã sed deletione delebimini: τ dispget
ἐπ᾽ αὐτῆς ἀλλ᾽ ἢ ἐκτριβῇ ἐκτριβήσεσθε, καὶ διασπε-
dñs vos in oib[9] gentib[9]: τ remanebi
ρεῖ κύριος ὑμᾶς ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, καὶ καταλειφ-
tis pauci numero in gẽtibus ĩ q̃s cõgregabit
θήσεσθε ὀλίγοι ἀριθμῷ ἐν τοῖς ἔθνεσιν εἰς οὓς συνάξει
dñs vos illuc. τ seruietis illic diis aliis
κύριος ὑμᾶς ἐκεῖ. καὶ λατρεύσετε ἐκεῖ θεοῖς ἑτέροις
opib[9] manuũ hoim lignis τ lapidib[9]: q nõ vi
ἔργοις χειρῶν ἀνθρώπων ξύλοις καὶ λίθοις, οἳ οὐκ ὄ-
debũt neq; audiẽt neq; comedẽt neq;
ψονται οὐδὲ ἀκούσωσιν οὐδὲ μὴ φάγωσιν οὐδὲ μὴ
olfaciẽt. τ q̃retis illic dñm deũ ve
ὀσφρανθῶσιν. καὶ ἐκζητήσετε ἐκεῖ κύριον τὸν θεὸν ὑ-
strũ: τ inuenietis eũ. qñ q̃sieritis eũ ex
μῶν, καὶ εὑρήσετε αὐτὸν ὅταν ἐκζητήσητε αὐτὸν ἐξ
toto corde tuo: τ ex tota aĩa
ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς
tua in tribulatiõe tua: τ inuenient te om-
σου ἐν τῇ θλίψει σου, καὶ εὑρήσουσί σε πάν-
nes sermones hi.
τες οἱ λόγοι οὗτοι.

[b]moriar [c]in [d]hac [e]humo. [e]non [f]transibo [h]iordanẽ: [i]vos [k]transibitis [l]& possidebitis [n]terram [o]egregiam. [q]Caue [s]ne quando [t]obliuiscaris [a]pacti [r]domini [y]dei tui [a]qd̃ [b]pepigit [c]tecum: [d]& facias [e]tibi [f]sculptam [g]similitudinem [h]eorum [i]q̃ fieri [l]dñs [k]prohibuit. [n]Quia [o]dominus [p]deus tuus [q]ignis [r]consumens [s]est: [t]deus [u]emulator. [x]Si [y]genueritis [z]filios [a]ac nepotes: [c]& morati fueritis [d]ĩ terra: [e]deceptiq; [f]feceritis vobis [i]aliquam [h]similitudinẽ [k]patrantes [l]malũ [m]corã [n]dño [o]deo vestro [p]vt eũ ad iracundiã puocetis: [q]testes inuoco [u]hodie [u]celum [x]& [y]terram: [c]cito [b]perituros vos esse [d]de [e]terra [f]quam [h]transito [k]iordane [m]possessuri estis. [n]Non [o]habitabitis in [q]ea [o]lõgo [p]tempore: [r]sed [u]delebit [r]vos [x]dñs [u]atq; disperget [y]in omnes [z]gentes: [a]& remanebitis [b]pauci [o]in nationibus ad [c]quas [h]vos [f]ducturus est [g]dñs. [l]Ibiq; [k]seruietis [m]diis q [p]hoim [o]manu [n]fabricati sũt: [q]ligno [r]& lapidi [s]qui [t]non [u]vident [x]nec [y]audiunt [z]nec [a]comedunt [b]nec [c]odorantur. [d]Cumq; quesieris [e]ibi [g]dñm [h]deum tuũ: [i]inuenies eum: [k]si tamen [m]toto [n]corde [l]quesieris [q]& tota [q]tribulatiõe [p]aĩe tue postq̃ [s]te inuenerint [t]omnia q̃ [u]pdicta sunt.

אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר
את הירדן ואתם עברים וירשתם
את הארץ הטובה הזאת:
השמרו לכם פן תשכחו את ברית
יהוה אלהיכם אשר כרת עמכם
ועשיתם לכם פסל תמונת כל
אשר צוך יהוה אלהיך: כי יהוה
אלהיך אש אכלה הוא אל קנא:
כי תוליד בנים ובני בנים
ונושנתם בארץ והשחתם
ועשיתם פסל תמונת כל
ועשיתם הרע בעיני יהוה אלהיך
להכעיסו: העידתי בכם היום את
השמים ואת הארץ כי אבד
תאבדון מהר מעל הארץ אשר
אתם עברים את הירדן שמה
לרשתה לא תאריכן ימים עליה
כי השמד תשמדון: והפיץ יהוה
אתכם בעמים ונשארתם מתי
מספר בגוים אשר ינהג יהוה
אתכם שמה: ועבדתם שם אלהים
מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר
לא יראון ולא ישמעון ולא
יאכלון ולא יריחן: ובקשתם משם
את יהוה אלהיך ומצאת כי תדרשנו
בכל לבבך ובכל נפשך: בצר
לך ומצאוך כל הדברים האלה

מות
שמר שכח
כרת
עשה מון
צוה
ילד
ישן שחת
רעע
כעס עוד
ירש ארך יום
שמד פוץ
שאר מתה
ספר נהג
עשה
ראה שמע
אכל ריח
דרש
צור

Transl.Chal.

אנא מאית בארעא הדא לית אנא עבר ית ירדנא ואתון עברין ותירתון ית ארעא
טבא הדא: איסתמרו לכון דילמא תנשון ית קימא דיי אלהכון דגזר עמכון ותעבדון
לכון צלמא דמות כולא דפקדך יי אלהך: ארי יי אלהך מימריה אישא אכלא הוא
אל קנא: ארי תולדון בנין ובני בנין ותתעתקון בארעא ותחבלון ותעבדון צלמא דמות
כולא ותעבדון דביש קדם יי אלהך לארגזא קדמוהי: אסהידית בכון יומא דין ית
שמיא וית ארעא ארי מיבד תיבדון בפריע מעל ארעא דאתון עברין ית ירדנא לתמן
למירתה לא תורכון יומין עלה ארי אישתצאה תשתצון: ויבדר יהוה יתכון בין
עממיא ותשתארון עם דמנין בעממיא דאגלי יי יתכון לתמן: ותפלחון תמן לעממיא
פלחי טעותא עובד ידי אינשא אעא ואבנא דלא חזן ולא שמעין ולא אכלין ולא
מריחין: ותתבעון מתמן ית דחלתא דיי אלהך ותשכח ארי תתבעיניה בכל לבך
ובכל נפשך: כד יעוק לך ויערעונך כל פתגמיא האילין

Interp.chal.

Ego enĩ moriar in terra hac: non enĩ transibo iordanem: τ vos transibitis τ possidebitis terrã bonã illã: cauete vobis ne forte obliuiscamini pacti dñi dei vr̃i quod pepigi vobiscũ τ faciatis vobis simulacrũ vel similitudinẽ oĩm: de quibus precepit dñs deus tuus. quĩ verbũ dñi dei tui ignis cõsumens est: deus zelotes. Quando genueris filios τ filios filiorũ τ senueritis in terra τ corrupti fueritis τ feceritis aliquã imaginem aut similitudinẽ: τ feceritis qd malum est in cõspectu dñi dei tui vt ad iracundiã puocetis eum: testes adhibeo cõtra vos hodie celum τ terram quia perditione peribitis cito desuper terrã propter quam vos transibitis iordanẽ vt possideatis eam: non longo tẽpore habitabitis in ea: sed exterminatione exterminabimini. Et disperget vos dñs inter populos: τ remanebitis popul[9] numerat[9] in populis ad quos migrare vos fecit dñs. Et seruietis ibi populis seruientibus idolis que sunt opus manuũ hominũ lignea aut lapidea: que non vident neq; audiunt neq; comedũt neq; odorantur: Et queres inde timorẽ dñi dei tui τ inuenies: si quesieris eum toto corde tuo τ tota aĩa tua. Cum tribulatus fueris τ euenerit tibi oia verba hec

Primitiua.chal.

מות ירת
סמר נשא קום
עבד דבק אמר
ילד עתק חבל
רגז סהד
אבד
ירת ארך שצא
שאר מנה גלה
פלח טעה חזה
ריח בעה שכח
עיק ערע

בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבְתָּ עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקֹלוֹ׃ כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם׃ כִּי שְׁאַל נָא לְיָמִים רִאשֹׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים אָדָם עַל הָאָרֶץ וּלְמִקְצֵה הַשָּׁמַיִם וְעַד קְצֵה הַשָּׁמָיִם הֲנִהְיָה כַּדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הֲנִשְׁמַע כָּמֹהוּ׃ הֲשָׁמַע עָם קוֹל אֱלֹהִים מְדַבֵּר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כַּאֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אַתָּה וַיֶּחִי׃ אוֹ הֲנִסָּה אֱלֹהִים לָבוֹא לָקַחַת לוֹ גוֹי מִקֶּרֶב גּוֹי בְּמַסֹּת בְּאֹתֹת וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבְיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ׃ אַתָּה הָרְאֵתָ לָדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ׃ מִן הַשָּׁמַיִם הִשְׁמִיעֲךָ אֶת קֹלוֹ לְיַסְּרֶךָּ וְעַל הָאָרֶץ הֶרְאֲךָ אֶת אִשּׁוֹ הַגְּדוֹלָה וּדְבָרָיו שָׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ׃ וְתַחַת כִּי אָהַב אֶת אֲבֹתֶיךָ וַיִּבְחַר בְּזַרְעוֹ אַחֲרָיו וַיּוֹצִאֲךָ בְּפָנָיו בְּכֹחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרָיִם׃

שוב · קול · רחם רפה · שחת שכח · כרת שבע · יום · היה פנה · קצה · היה גדל · שמע כמו · דבר · חיה · נסה אות · יפת לקח · זרע נטה ירא · ראה ידע · בדד · שמע קול · ראה · בחר יצא · פנה כוח

Nouissimo aūt tpe reuerteris ad dominum deum tuum: & audies vocem eius: quia deus misericors dñs deus tuus est. Non dimittet te nec omnino delebit: neq obliuiscetur pacti in quo iurauit patribus tuis. Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creauit dñs deus hominem super terram a summo celo vsq ad summum eius: si facta e aliqn huiuscemodi res: aut vnq cognitū ē: vt audiret populus vocē dñi dei loquentis de medio ignis: sicut tu audisti & vixisti. Si fecit deus vt ingrederetur: & tolleret sibi gentem de medio nationū per tētationes signa atq portenta: per pugnā & robustam manum & extētū brachium & horribiles visiones, iuxta omnia que fecit pro vobis dominus deus vester in egypto videntibus oculis tuis: vt scires quoniam dominus ipse est deus & non est alius pter eū. De celo te fecit audire vocem suam vt doceret te: & in terra ostendit tibi ignem suum maximum: & audisti verba illius de medio ignis: quia dilexit patres tuos: & elegit semen eorum post eos. Eduxitq te pcedēs in virtute sua magna ex egypto:

in nouissimo dierum: & conuerteris ad dominum deum tuum: & audies vocem eius: quia deus misericors & miserator dūs deus tuus. nō derelinquet te neq delebit te: nō obliuiscetur pacti patrū tuorū quod iurauit eis. Interrogate de diebus prioribus q fuerūt priores te a die qua creauit deus hoiem sup terram: & sup summū celi vsq ad summū celi: si factū est secundum verbum magnū hoc: si auditum est tale: si audiuit gens vocē dei viuentis loquētis de medio ignis: quēadmodū audisti tu & vixisti. si tentauit deus intrans accipere sibi gētē de medio gētis in tentatione & in signis & in prodigiis & in bello & in manu forti & in brachio excelso & in visionibus magnis: iuxta oīa quecūq fecit nobis dūs deus nr in egypto corā te vidente: ita vt scires tu q dūs deus tuus ipse deus est: & nō est pter eū. de celo audibile tibi fecit vocē suā vt erudiret te: & sup terrā ostendit tibi ignē suū magnū: & verba eius audisti de medio ignis: propter amauit ipse patres tuos: & elegit semē eorū post eos vos supra oēs gentes: & eduxit te ipse in fortitudine sua magna de egypto:

ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν, καὶ ἐπιστραφήσῃ πρὸς κύριον τὸν θεόν σου, καὶ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς αὐτοῦ, ὅτι θεὸς οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων κύριος ὁ θεός σου. οὐκ ἐγκαταλείψει σε οὐδὲ μὴ ἐκτρίψει σε, οὐκ ἐπιλήσεται τὴν διαθήκην τῶν πατέρων σου, ἣν ὤμοσεν αὐτοῖς. ἐπερωτήσατε ἡμέρας προτέρας τὰς γενομένας προτέρας σου ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς ἄνθρωπον ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ οὐρανοῦ ἕως ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ, εἰ γέγονε κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ μέγα τοῦτο, εἰ ἤκουσται τοιοῦτον, εἰ ἀκήκοεν ἔθνος φωνὴν θεοῦ ζῶντος λαλοῦντος ἐκ μέσου τοῦ πυρός, ὃν τρόπον ἀκήκοας σὺ καὶ ἔζησας. εἰ ἐπείρασεν ὁ θεὸς εἰσελθὼν λαβεῖν ἑαυτῷ ἔθνος ἐκ μέσου ἔθνους ἐν πειρασμῷ καὶ ἐν σημείοις καὶ ἐν τέρασι καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ καὶ ἐν ὁράμασι μεγάλοις, κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἡμῖν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν αἰγύπτῳ ἐνώπιόν σου βλέποντος, ὥστε εἰδῆσαί σε ὅτι κύριος ὁ θεός σου οὗτος θεός ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν αὐτοῦ. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀκουστὴ σοι ἐποίησε τὴν φωνὴν αὐτοῦ παιδεῦσαί σε, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἔδειξέ σοι τὸ πῦρ αὐτοῦ τὸ μέγα, καὶ τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἤκουσας ἐκ μέσου τοῦ πυρός, διὰ τὸ ἀγαπῆσαι αὐτὸν τοὺς πατέρας σου, καὶ ἐξελέξατο τὸ σπέρμα αὐτῶν μετ᾽ αὐτοὺς ὑμᾶς παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐξήγαγέ σε αὐτὸς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ τῇ μεγάλῃ ἐξ αἰγύπτου,

E

F

Pritiua chal. Interp. chal. Transla. Chal.

בְּסוֹף יוֹמַיָּא וּתְתוּב עַד דַּחַלְתָּא דַּייָ אֱלָהָךְ וּתְקַבֵּל לְמֵימְרֵיהּ׃ אֲרֵי אֱלָהָא רַחֲמָנָא יְיָ אֱלָהָךְ לָא יִרְטְשִׁנָּךְ וְלָא יְחַבְּלִנָּךְ וְלָא יִנְשֵׁי יָת קְיָמָא דַּאֲבָהָתָךְ דְּקַיֵּים לְהוֹן׃ אֲרֵי שְׁאֵיל כְּעַן לְיוֹמַיָּא קַדְמָאֵי דַּהֲווֹ קֳדָמָךְ לְמִן יוֹמָא דִּי בְרָא יְיָ אֱנָשָׁא עַל אַרְעָא וּלְמִסְיָפֵי שְׁמַיָּא וְעַד סְיָפֵי שְׁמַיָּא הַהֲוָה כְּפִתְגָּמָא רַבָּא הָדֵין אוֹ הַאִשְׁתְּמַע דִּכְוָתֵיהּ׃ הֲשָׁמַע עַמָּא קָל מֵימְרָא דַּייָ מְמַלֵּל מִגּוֹ אִישָׁתָא כְּמָא דִּשְׁמַעְתְּ אַתְּ וְאִתְקַיַּמְתָּא׃ אוֹ נִסִּין דַּעֲבַד יְיָ לְאִתְגְּלָאָה לְמִפְרַק לֵיהּ עַמָּא מִגּוֹ עַמָּא בְּנִסִּין בְּאָתִין וּבְמוֹפְתִין וּבִקְרָבָא וּבִידָא תַקִּיפָא וּבִדְרָעָא מְרַמְמָא וּבְחֶזְוָנִין רַבְרְבִין כְּכֹל דַּעֲבַד לְכוֹן יְיָ אֱלָהֲכוֹן בְּמִצְרַיִם לְעֵינָךְ׃ אַתְּ אִתַּחֲזֵיתָא לְמִדַּע אֲרֵי יְיָ הוּא אֱלָהָא לֵית עוֹד בַּר מִנֵּיהּ׃ מִן שְׁמַיָּא אַשְׁמְעָךְ יָת קָל מֵימְרֵיהּ לְאַלָּפוּתָךְ וְעַל אַרְעָא אַחְזְיָךְ יָת אִישָׁתֵיהּ רַבְּתָא וּפִתְגָּמוֹהִי שְׁמַעְתָּא מִגּוֹ אִישָׁתָא׃ וְחָלָף דִּרְחֵים יָת אֲבָהָתָךְ וְאִתְרְעִי בִּבְנֵיהוֹן בַּתְרֵיהוֹן וְאַפְּקָךְ בְּמֵימְרֵיהּ בְּחֵילֵיהּ רַבָּא מִמִּצְרָיִם׃

תוב קבל אמר · רטש חבל נשה · קום הוה סוף · שמע מלל קום · נסה גלה פרק · אות יפת רמם · חזה רבב חזה · ידע שמע · רעה נפק

in fine dierum: & conuerteris ad timorē dñi dei tui: et obedies verbo eius. Quonia deus misericors est dñs deus tuus: nō relinquet te nec dissipabit te neq obliuiscetur pacti patrū tuorū quod iurauit eis. Interroga enim nunc de diebus antiquis qui fuerūt ante te a die quo creauit dñs hominē super terra a summo celi vsq ad summū celi: si fuit res magna sic ista: aut si audita est similis eius: si audiuit populus vocē verbi dei loquentes de medio ignis: sicut tu audisti: & vixisti. aut viderit miracula que fecit dñs vt reuelaretur & redimeret sibi populum de medio populi per miracula per signa & portenta & in bello & in manu forti et in brachio excelso & in visionibus magnis: iuxta omnia que fecit vobis dñs deus vester in egypto ante oculos tuos. Tibi ostensum est vt scias quoniā dñs ipse est deus: non est alius preter eum. de celis audire te fecit vocē verbi sui vt doceret te: & sup terra ostendit tibi ignem suū magnū: & verba eius audisti de medio ignis: & pro eo q dilexit patres tuos & elegit filios eorū post eos: eduxit te in verbo suo & in virtute sua magna de egypto.

ad pdendū gētes magnas & fortiores te ante faciē tuā: ad introducēdū te vt daret tibi terrā hanc ad possidendū: sicut habes hodie: & cognosces hodie & conuerteris in mente: q dñs deus tuus hic deus in celo supra & in terra infra: & nō est vltra pter eū. & custodies iustificatiões eius: & pcepta eius: qcūq ego pcipio tibi hodie: vt bñ tibi sit & filijs tuis post te: vt lōgeui fiatis sup terrā: q dñs deus tuus dat tibi oēs dies. Tūc separauit moyses tres vrbes trans iordanē ab oriente solis: vt fugiat illuc homicida: qui occiderit proximū nō sciēs: & hic nō odio habuit eū ante heri & tertiū. & fugiet in vnā vrbiū istarū: & viuet. bosor: in solitudine in terra cāpestri rubeni: & ramoth in galaad q est gad: & golam in basan q est manasse. ista lex q proposuit moyses corā filijs israel: & hec testimonia & iustificatiões & iudicia: quecūq precepit moyses filijs israel in solitudine: egressis ipsis de terra egypti: in cō trās iordanē in valle: prope domū phogor: in terra seon regis amorreorū: q habitabat in esebon: quem

ἐξολοθρεῦσαι ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερά σου πρὸ προσώπου σου, εἰσαγαγεῖν σε δοῦναί σοι τὴν γῆν ταύτην κληρονομεῖν, καθὼς ἔχεις σήμερον. καὶ γνώσῃ σήμερον καὶ ἐπιστραφήσῃ τῇ διανοίᾳ, ὅτι κύριος ὁ θεός σου οὗτος θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν αὐτοῦ. καὶ φυλάξῃ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ τοῖς υἱοῖς σου μετὰ σέ, ὅπως μακροχρόνιοι γένησθε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι πάσας τὰς ἡμέρας. τότε ἀφώρισε μωυσῆς τρεῖς πόλεις πέραν τοῦ ἰορδάνου ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου, φυγεῖν ἐκεῖ τὸν φονευτήν, ὃς ἂν φονεύσῃ τὸν πλησίον οὐκ εἰδώς, καὶ οὗτος οὐ μισῶν αὐτὸν πρὸ τῆς ἐχθὲς καὶ τρίτης, καὶ καταφεύξεται εἰς μίαν τῶν πόλεων τούτων, καὶ ζήσεται. τὴν βοσὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ τῷ ῥουβήμ, καὶ τὴν ῥαμὼθ ἐν γαλαὰδ τῷ γαδδί, καὶ τὴν γαυλὼν ἐν βασὰν τῷ μανασσῇ. οὗτος ὁ νόμος ὃν παρέθετο μωυσῆς ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ταῦτα τὰ μαρτύρια καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα, ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, ἐν φάραγγι, ἐγγὺς οἴκου φογώρ, ἐν γῇ σηὼν βασιλέως τῶν ἀμορραίων, ὃς κατῴκει ἐν ἐσεβών, ὃν

G

vt deleret nationes maximas & fortiores te in introitu tuo: & introduceret te: & daret tibi terrā earū in possessionē: sicut cernis in presenti die. Scito ergo hodie & cogitato in corde tuo: q dñs ipse est deus in celo sursum & in terra deorsum: & non sit alius. Custodi precepta eius atq mādata que ego precipio tibi: vt bene sit tibi & filiis tuis post te: & pmaneas multo tempore super terrā quam dominus deus tuus daturus est tibi. Tunc separauit moyses tres ciuitates trans iordanē ad orientalem plagam: vt cōfugiat ad eas qui occiderit nolēs proximum suum: nec sibi fuerit inimicus ante vnum & alterū diem: & ad harū aliquā vrbiū possit euadere: bosor in solitudie q sita est in terra cāpestri de tribu rubē: & ramoth in galaad que est i tribu gad: & golā in basan q est in tribu manasse. Ista est lex quam proposuit moyses coram filiis israel: & hec testimōia & cerimonie atq iudicia que locutus est ad filios israel: qn egressi sunt de egypto trans iordanem in valle contra fanum phogor in terra seon regis ammorrei: qui habitauit in esebō quem

לְהוֹרִישׁ גּוֹיִם גְּדֹלִים וַעֲצֻמִים מִמְּךָ מִפָּנֶיךָ לַהֲבִיאֲךָ לָתֶת לְךָ אֶת אַרְצָם נַחֲלָה כַּיּוֹם הַזֶּה׃ וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וַהֲשֵׁבֹתָ אֶל לְבָבֶךָ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתָּחַת אֵין עוֹד׃ וְשָׁמַרְתָּ אֶת חֻקָּיו וְאֶת מִצְוֺתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ וּלְבָנֶיךָ אַחֲרֶיךָ וּלְמַעַן תַּאֲרִיךְ יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ כָּל הַיָּמִים׃ אָז יַבְדִּיל מֹשֶׁה שָׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שָׁמֶשׁ׃ לָנֻס שָׁמָּה רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם וְנָס אֶל אַחַת מִן הֶעָרִים הָאֵל וָחָי׃ אֶת בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ הַמִּישֹׁר לָראוּבֵנִי וְאֶת רָאמֹת בַּגִּלְעָד לַגָּדִי וְאֶת גּוֹלָן בַּבָּשָׁן לַמְנַשִּׁי׃ וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ אֵלֶּה הָעֵדֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם׃ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בַּגַּיְא מוּל בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן אֲשֶׁר

ירש · מן פנה בוא · נתן · שוב · עלה · צוה · יטב · ארך · יום · בדל עיר · זרח נוס · רצח · ידע · חיה · דבר ישר · ירה שום פנה · עוד חקק · שפט · יצא · ישב

Transl. Chal. Interp. chal. Pritiua chal.

לְתָרָכָא עַמְמִין רַבְרְבִין וְתַקִּיפִין מִנָּךְ מִקֳּדָמָךְ לְאָעָלוּתָךְ לְמִתַּן לָךְ יָת אַרְעֲהוֹן אַחְסָנָא כְּיוֹמָא הָדֵין׃ וְתִידַע יוֹמָא דֵין וּתְתוּב לְלִבָּךְ אֲרֵי יְיָ הוּא אֱלָהָא דִּשְׁכִנְתֵּיהּ בִּשְׁמַיָּא מִלְּעֵילָא וְעַל אַרְעָא מִלְּרַע לֵית עוֹד׃ וְתִטַּר יָת קְיָמוֹהִי וְיָת פִּקּוֹדוֹהִי דַּאֲנָא מְפַקֵּד לָךְ יוֹמָא דֵין דְּיֵיטַב לָךְ וְלִבְנָךְ בָּתְרָךְ וּבְדִיל דְּתוֹרִיךְ יוֹמִין עַל אַרְעָא דַּייָ אֱלָהָךְ יָהֵיב לָךְ כָּל יוֹמַיָּא׃ בְּכֵן אַפְרֵשׁ מֹשֶׁה תְּלַת קִרְוִין בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא מַדְנַח שִׁמְשָׁא׃ לְמֶעֱרוֹק לְתַמָּן קָטוֹלָא דְּיִקְטוֹל יָת חַבְרֵיהּ בְּלָא מַדְּעֵיהּ וְהוּא לָא סָנֵי לֵיהּ מֵאִתְמָלֵי וּמִדְּקַמּוֹהִי וְיֵעְרוֹק לַחֲדָא מִן קִרְוַיָּא הָאִלֵּין וְיִתְקַיַּים׃ יָת בֶּצֶר בְּמַדְבְּרָא בְּאַרְעָא מֵישְׁרָא לְשִׁבְטָא דִרְאוּבֵן וְיָת רָאמוֹת בְּגִלְעָד לְשִׁבְטָא דְגָד וְיָת גּוֹלָן בְּמַתְנַן לְשִׁבְטָא דִמְנַשֶּׁה׃ וְדָא אוֹרַיְתָא דְּסַדַּר מֹשֶׁה קֳדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ אִלֵּין סָהֲדָתָא וּקְיָמַיָּא וְדִינַיָּא דְּמַלֵּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפַּקְהוֹן מִמִּצְרָיִם׃ בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא בְּחֵילְתָא לָקֳבֵיל בֵּית פְּעוֹר בְּאַרְעָא דְסִיחוֹן מַלְכָּא דֶאֱמוֹרָאָה דְּיָתֵיב בְּחֶשְׁבּוֹן

vt eiiceret populos magnos & fortiores te a facie tua: vt introduceret te: vt daret tibi terram eorum in possessionem sicut in die hac. Et scies hodie & conuerteris in corde tuo quonia dominus ipse est deus: cuius maiestas est in celo sursum & in terra deorsum: non est alius. Et custodies pacta eius & precepta eius que ego precipio tibi hodie: vt benefit tibi et filijs tuis post te & vt prolongetur dies tui super terram quam dominus deus tuus dabit tibi omnibus diebus. Tunc separauit moyses tres ciuitates trans iordanē ad oriente solis: vt fugeret illuc homicida qui occiderit proximū suū ignoranter: & ipse non oderat illum ab heri & nudiustertius. & fugiat ad vnā de ciuitatibus his & viuat: bosor in solitudie i terra cāpestri de tribu ruben: & ramoth in galaad de tribu gad: & golan in basan de tribu manasse. Et ista est lex quā proposuit moyses coram filijs israel. Hec sunt testimonia & precepta & iudicia que locutus est moyses cum filijs israel quando egressi sunt de egypto trans iordanem in valle contra bethphogor in terra seon regis amorreorum qui habitabat in esebon: quem

מן עול נתן חסן · תוב · עלל ארע נטר · קום פקד ארך · פרש קרה דנח · ערק קטל ידע · תמל קמא אחד · קום דבר שרא · קום חול נפק

הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם׃ וַיִּירְשׁוּ אֶת אַרְצוֹ וְאֶת אֶרֶץ עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרַח שָׁמֶשׁ׃ מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר עַל שְׂפַת נַחַל אַרְנֹן וְעַד הַר שִׂיאֹן הוּא חֶרְמוֹן׃ וְכָל הָעֲרָבָה עֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה וְעַד יָם הָעֲרָבָה תַּחַת אַשְׁדֹּת הַפִּסְגָּה׃

Ca.v.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹּבֵר בְּאָזְנֵיכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם׃ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב׃ לֹא אֶת אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְהוָה אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אִתָּנוּ אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֹה הַיּוֹם כֻּלָּנוּ חַיִּים׃ פָּנִים בְּפָנִים דִּבֶּר יְהוָה עִמָּכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ׃ אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין יְהוָה וּבֵינֵיכֶם בָּעֵת הַהִוא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת דְּבַר יְהוָה כִּי יְרֵאתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא עֲלִיתֶם בָּהָר לֵאמֹר׃ אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃ לֹא יִהְיֶה לְךָ

(Primitiua heb.: נכה · יצא · ירש · שנה · שפה · קרא אמר · עשה · כרת · פנה · נגד · פנה עלה · יצא · היה)

percussit moyses. Filii quoque israel egressi ex egypto possederunt terram eius: & terram og regis basan duorum regum ammorreorum qui erant trans iordanem ad solis ortum ab aroer que sita est super ripam torrentis arnon vsque ad montem seon qui est & hermon omnem planitiem trans iordanem ad orientalem plagam vsque ad mare solitudinis & vsque ad radices montis phasga. Cap. 5.

Vocauitque moyses omnem israelem & dixit ad eum. Audi israel cerimonias atque iudicia que ego loquor in auribus vestris hodie. Discite ea & opere complete. Dominus deus noster pepigit nobiscum fedus in oreb. Non cum patribus nostris iniit pactum: sed nobiscum qui in presentiarum sumus & viuimus. Facie ad faciem locutus est nobis in monte de medio ignis. Ego sequester & medius fui inter dominum & vos in tempore illo: vt annunciarem vobis verba eius. Timuistis enim ignem: & non ascendistis in montem. Et ait. Ego dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. Non habebis

percussit moyses & filii israel: egressis ipsis de terra egypti. possederunt terram eius: & terram og regis basan: duorum regum amorreorum: qui erant trans iordanem ad ortum solis ab aroer: que est in ripa torrentis arnon: & in monte seon: qui est hermon: omnem araba trans iordanem ad ortum solis sub asedoth excisum.

ἐπάταξε μωυσῆς καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν αὐτοῦ, καὶ τὴν γῆν ὢγ βασιλέως τῆς βασὰν, δύο βασιλέων τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ ἰορδάνου κατ᾽ ἀνατολὰς ἡλίου ἀπὸ ἀροὴρ, ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ χείλους χειμάῤῥου ἀρνὼν, καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ σηὼν, ὅ ἐστιν ἀερμὼν, πᾶσαν τὴν ἀραβὰ πέραν τοῦ ἰορδάνου κατ᾽ ἀνατολὰς ἡλίου ὑπὸ ἀσηδὼθ τὴν λαξευτήν.

Ca. 5.

A

Et vocauit moyses omnem israel: & dixit ad eos: audi israel iustificationes & iudicia: quecumque ego loquor in auribus vestris in die hac. & discetis ea: & custodietis facere ea. dominus deus noster pepigit ad vos pactum in oreb. non patribus vestris disposuit dominus testamentum hoc: sed ad vos. vos autem omnes hic viuentes hodie. facie ad faciem locutus est dominus ad vos in monte de medio ignis. & ego steti inter dominum & inter vos in tempore illo vt annunciarem vobis verba domini: quia timuistis a facie ignis: & non ascendistis in montem: dicens: ego sum dominus deus tuus: qui eduxi te de terra egypti ex domo seruitutis. non erunt tibi

καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς πάντα ἰσραὴλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἄκουε ἰσραὴλ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα, ὅσα ἐγὼ λαλῶ ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ μαθήσεσθε αὐτὰ, καὶ φυλάξεσθε ποιεῖν αὐτά. κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν διέθετο πρὸς ὑμᾶς διαθήκην ἐν χωρήβ. οὐχὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν διέθετο κύριος τὴν διαθήκην ταύτην, ἀλλ᾽ ἢ πρὸς ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ πάντες ὧδε ζῶντες σήμερον. πρόσωπον κατὰ πρόσωπον ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρός. κἀγὼ εἱστήκειν ἀναμέσον κυρίου καὶ ἀναμέσον ὑμῶν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν τὰ ῥήματα κυρίου, ὅτι ἐφοβήθητε ἀπὸ προσώπου τοῦ πυρός, καὶ οὐκ ἀνέβητε εἰς τὸ ὄρος, λέγων, ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, ὁ ἐξαγαγών σε ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας. οὐκ ἔσονταί σοι

Exo. 14.a. ps. 80.

B

dii alii: preter me. non facies tibi ipsi sculptile neque omnis similitudinem: quecumque in celo supra & quecumque in terra deorsum & quecumque in aqua sub terra. non adorabis ea: neque seruies eis: quia ego sum dominus deus tuus: deus zelotes: reddens peccata patrum in filios in tertiam & quartam generationem odientibus me: & faciens misericordiam in millia diligentibus me: & custodientibus precepta mea. non accipies nomen domini dei tui in vanum. non enim mundabit dominus accipientem nomen eius in vanum. custodi diem sabbatorum vt sanctifices illum: quemadmodum precepit tibi dominus deus tuus. sex dies operaberis: & facies omnia opera tua: at die septimo sabbata domino deo tuo. non facies in eo omne opus tu & filius tuus & filia tua: seruus tuus & ancilla tua: bos tuus & subiugale tuum: & omne iumentum tuum: & peregrinus habitans in te: vt quiescat seruus tuus & ancilla tua sicut & tu. & recordaberis quia seruus fuisti in terra egypti: & eduxit te dominus deus tuus inde in manu forti & in brachio excelso. propter hoc precepit tibi dominus deus tuus: vt custodias tu diem sabbatorum & sanctifices illum. honora patrem tuum & matrem tuam quemadmodum precepit tibi dominus deus tuus:

θεοὶ ἕτεροι, πλὴν ἐμοῦ. οὐ ποιήσεις σεαυτῷ γλυπτὸν οὐδὲ παντὸς ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω καὶ ὅσα ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποκάτω τῆς γῆς. οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, θεὸς ζηλωτής, ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην καὶ τετάρτην γενεὰν τοῖς μισοῦσί με, καὶ ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας τοῖς ἀγαπῶσί με, καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰ προστάγματά μου. οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. οὐ γὰρ μὴ καθαρίσει κύριος τὸν λαμβάνοντα τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. φύλαξαι τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἁγιάζειν αὐτήν, ὃν τρόπον ἐνετείλατό σοι κύριος ὁ θεός σου. ἓξ ἡμέρας ἐργᾷ, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου, τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα κυρίῳ τῷ θεῷ σου. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, ὁ βοῦς σου καὶ τὸ ὑποζύγιόν σου, καὶ πᾶν κτῆνός σου, καὶ ὁ προσήλυτος ὁ παροικῶν ἐν σοί, ἵνα ἀναπαύσηται ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου ὥσπερ καὶ σύ. καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἐξήγαγέ σε κύριος ὁ θεός σου ἐκεῖθεν ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ. διὰ τοῦτο συνέταξέ σοι κύριος ὁ θεός σου, ὥστε φυλάσσεσθαί σε τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων καὶ ἁγιάζειν αὐτήν. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου ὃν τρόπον ἐνετείλατό σοι κύριος ὁ θεός σου,

Exo. 34.a. Math. 4.

A

Exo. 20.

B

Exo. 20. Mar. 12.a. Math. 17.a.

deos alienos in conspectu meo. Non facies tibi sculptile nec similitudinem omnium que in celo sunt desuper: & que in terra deorsum: & que versantur in aquis sub terra. Non adorabis ea: & non coles. Ego enim sum dominus deus tuus: deus emulator reddens iniquitatem patrum super filios in tertiam & quartam generationem his qui oderunt me: & faciens misericordiam in multa milia diligentibus me & custodientibus precepta mea. Non vsurpabis nomen dei tui frustra: quia non erit impunitus qui super re vana nomen eius assumpserit. Obserua diem sabbati vt sanctifices eum: sicut precepit tibi dominus deus tuus. Sex diebus operaberis: & facies omnia opera tua. Septimus dies sabbati est i. requies domini dei tui. Non facies in eo quicquam operis tu & filius tuus & filia: seruus & ancilla bos & asinus & omne iumentum tuum: & peregrinus qui est intra portas tuas: vt requiescat seruus & ancilla tua sicut & tu. Memento quod & ipse seruieris in egypto: & eduxerit te inde dominus deus tuus in manu forti & brachio extento. Idcirco precepit tibi vt seruares diem sabbati. Honora patrem tuum & matrem: sicut precepit tibi dominus deus tuus:

אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָי׃ לֹא תַעֲשֶׂה לְךָ פֶסֶל כָּל תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וַאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ׃ לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם כִּי אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא פֹּקֵד עֲוֹן אָבוֹת עַל בָּנִים וְעַל שִׁלֵּשִׁים וְעַל רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי׃ וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי׃ לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יְהוָה אֵת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא׃ שָׁמוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלַאכְתֶּךָ׃ וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְשׁוֹרְךָ וַחֲמֹרְךָ וְכָל בְּהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ כָּמוֹךָ׃ וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצִאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה עַל כֵּן צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת׃ כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

(Primitiua heb.: פנה · עשה · עלה · שחה עבד · צוה נשא · נקה · שמר · צוה · שש יום עשה · כנה · אמה · גור · נוח · היה · נטה · עשה)

Transla. Chal.

דִּקְטַל מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִפַּקְהוֹן מִמִּצְרָיִם׃ וִירִיתוּ יָת אַרְעֵיהּ וְיָת אַרְעָא דְּעוֹג מַלְכָּא דְמַתְנָן תְּרֵין מַלְכֵי אֱמוֹרָאֵי דִּי בְּעִבְרָא דְיַרְדְּנָא מַדְנַח שִׁמְשָׁא׃ מֵעֲרוֹעֵר דִּי עַל כֵּיף נַחֲלָא דְאַרְנוֹן וְעַד טוּרָא דְשִׂיאוֹן הוּא חֶרְמוֹן׃ וְכָל מֵישְׁרָא עִבְרָא דְיַרְדְּנָא מַדִינְחָא וְעַד יַמָּא דְמֵישְׁרָא תְּחוֹת מַשְׁפַּךְ מֵרָמָתָא׃ Ca.v. וּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יָת קְיָמַיָּא וְיָת דִּינַיָּא דַּאֲנָא מְמַלֵּיל קֳדָמֵיכוֹן יוֹמָא דֵין וְתֵילְפוּן יָתְהוֹן וְתִטְּרוּן לְמֶעְבַּדְהוֹן׃ יְיָ אֱלָהַנָא גְּזַר עִמַּנָא קְיָם בְּחוֹרֵב׃ לָא עִם אֲבָהָתַנָא גְּזַר יְיָ יָת קְיָמָא הָדֵין אֱלָהֵין עִמַּנָא אֲנַחְנָא אִלֵּין הָכָא יוֹמָא דֵין כֻּלַּנָא קַיָּמִין׃ מַמְלַל עִם מַמְלַל מַלֵּיל יְיָ עִמְּכוֹן בְּטוּרָא מִגּוֹ אִישָׁתָא׃ אֲנָא הֲוֵיתִי קָאֵים בֵּין מֵימְרָא דַיְיָ וּבֵינֵיכוֹן בְּעִדָּנָא הַהוּא לְחַוָּאָה לְכוֹן יָת פִּתְגָמָא דַיְיָ אֲרֵי דְחֵלְתּוּן מִן קֳדָם אִישָׁתָא וְלָא סְלֵיקְתּוּן בְּטוּרָא לְמֵימַר׃ אֲנָא יְיָ אֱלָהָךְ דְּאַפֵּקְתָּךְ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדוּתָא׃ לָא יְהֵי לָךְ

אֱלָהּ אָחֳרָן בַּר מִנִּי׃ לָא תַעֲבֵד לָךְ צְלֵם כָּל דְּמוּת דִּי בִשְׁמַיָּא מִלְּעֵלָּא וְדִי בְאַרְעָא מִלְּרַע וְדִי בְמַיָּא מִלְּרַע לְאַרְעָא׃ לָא תִסְגּוּד לְהוֹן וְלָא תִפְלְחִינּוּן אֲרֵי אֲנָא יְיָ אֱלָהָךְ אֵל קַנָּא מַסְעַר חוֹבֵי אֲבָהָן עַל בְּנִין מָרָדִין עַל דָּר תְּלִיתַאי וְעַל דָּר רְבִיעַאי לְסָנְאַי כַּד מַשְׁלְמִין בְּנַיָּא לְמִחְטֵי בָּתַר אֲבָהַתְהוֹן׃ וְעָבֵד טֵיבוּ לְאַלְפֵי דָרִין לְרָחֲמַי וּלְנָטְרֵי פִקּוֹדָי׃ לָא תֵימֵי בִּשְׁמָא דַיְיָ אֱלָהָךְ לְמַגָּנָא אֲרֵי לָא יְזַכֵּי יְיָ יָת דְּיֵימֵי בִשְׁמֵיהּ לְשִׁקְרָא׃ טַר יָת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְקַדָּשׁוּתֵיהּ כְּמָא דְּפַקְּדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ׃ שִׁתָּא יוֹמִין תִּפְלַח וְתַעְבֵּיד כָּל עִבִידְתָּךְ׃ וְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה שַׁבְּתָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ לָא תַעְבֵּיד כָּל עֲבִידָא אַתְּ וּבְרָךְ וּבְרַתָּךְ וְעַבְדָּךְ וְאַמְתָךְ וְתוֹרָךְ וַחֲמָרָךְ וְכָל בְּעִירָךְ וְגִיּוֹרָךְ דִּי בְקִרְוָיךְ בְּדִיל דִּינוּחַ עַבְדָּךְ וְאַמְתָךְ כְּוָתָךְ׃ וְתִדְכַּר אֲרֵי עַבְדָּא הֲוֵיתָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וְאַפְּקָךְ יְיָ אֱלָהָךְ מִתַּמָּן בְּיַד תַּקִּיפָא וּבִדְרָעָא מְרָמְמָא עַל כֵּן פַּקְּדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ לְמֶעְבַּד יָת יוֹמָא דְשַׁבְּתָא׃ יַקַּר יָת אֲבוּךְ וְיָת אִמָּךְ כְּמָא דְּפַקְּדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ׃

Primitiua chal.

ירת · דנח · שרא · שפך · קום דון מלל · אלף נטר עבד · הוה קום · אמר חוה · נפק הוה

צבי דמה · ארע סגד פלח · סער דור · שלם חנא · אם זכה · נטר · אסה נור קרה · נוח דכר הוה · נפק רמם עבד

Interp. chal.

occidit moyses & filii israel cum egrederentur de terra egypti: & possederunt terram eius & terram og regis basan duorum regum amorreorum qui erant trans iordanem ad orientem solis: ab aroer que est super ripam torrentis arnon & vsque ad montem seon qui est hermon: & omnem planiciem que est trans iordanem ad orientem & vsque ad mare quod est in planicie & vsque ad radices collis. Ca.5.

Et vocauit moyses omnem israelem & dixit eis. Audi israel pacta & iudicia que ego loquor coram vobis hodie: & discetis ea & obseruabitis vt faciatis ea. dominus deus noster pepigit nobiscum pactum in oreb. non cum patribus nostris pepigit dominus pactum istud: sed nobiscum qui sumus hic hodie omnes nos viui. verbum verbo locutus est dominus vobiscum in monte de medio ignis: ego stabam inter verbum domini & vos in tempore illo: vt nunciarem vobis verbum domini: timuistis enim a facie ignis & non ascendistis in montem. et ait. Ego dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti de domo seruitutis. non sit tibi

alius deus preter me. Non facies tibi imagines nec omnem similitudinem eorum que in celis sursum & que in terra sunt deorsum: & que in aquis sunt sub terra. Non adorabis ea neque coles ea: quia ego dominus deus tuus deus zelotes: visitans peccata patrum super filios rebelles in tertiam & quartam generationem his qui oderunt me: quando filii sequuntur peccata patrum suorum. Et faciens misericordiam in mille generationibus diligentibus me et custodientibus precepta mea. Non iurabis per nomen domini dei tui frustra: quia non iustificabit dominus illum qui iurauerit per nomen eius in vanum. Obserua diem sabbati vt sanctifices illum: sicut precepit tibi dominus deus tuus. Sex diebus operaberis: & facies omne opus tuum. Septimus autem dies sabbatum est coram domino. non facies omne opus tu & filius tuus & filia tua & seruus tuus & ancilla tua & bos tuus & asinus tuus & omne iumentum tuum et peregrinus tuus qui est in vrbibus tuis: vt quiescat seruus tuus & ancilla tua sicut tu. Et recordaberis quod seruus fuisti in terra egypti: & eduxit te dominus deus tuus inde in manu forti & in brachio excelso: propterea precepit tibi dominus deus tuus vt serues diem sabbati. Honora patrem tuum & matrem tuam: sicut precepit tibi dominus deus tuus:

למען יאריכן ימיך ולמען ייטב
לך על האדמה אשר יהוה אלהיך
נתן לך׃ לא תרצח׃ ולא תנאף׃
ולא תגנב׃ ולא תענה ברעך עד
שוא׃ ולא תחמד אשת רעך׃
ולא תתאוה בית רעך שדהו
ועבדו ואמתו שורו וחמרו וכל
אשר לרעך׃ את הדברים האלה
דבר יהוה אל כל קהלכם בהר מתוך
האש הענן והערפל קול גדול ולא
יסף ויכתבם על שני לחת אבנים
ויתנם אלי׃ ויהי כשמעכם את הקול
מתוך החשך וההר בער באש
ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם
וזקניכם׃ ותאמרו הן הראנו יהוה
אלהינו את כבדו ואת גדלו ואת קלו
שמענו מתוך האש היום הזה ראינו
כי ידבר אלהים את האדם וחי׃
ועתה למה נמות כי תאכלנו האש
הגדלה הזאת אם יספים אנחנו
לשמע את קול יהוה אלהינו עוד
ומתנו׃ כי מי כל בשר אשר
שמע קול אלהים חיים מדבר
מתוך האש כמנו ויחי׃ קרב אתה
ושמע את כל אשר יאמר יהוה
אלהינו ואת תדבר אלינו את כל
אשר ידבר יהוה אלהינו אליך

vt longo viuas tempore: & bene sit tibi in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi. Non occides. neqꝫ mechaberis. furtūqꝫ nō facies. Nec loquaris contra ꝓximū tuū falsū testimoniū. Nō concupisces vxorē ꝓximi tui. Nō domū. nō agrum. nō seruū. nō ancillam. nō bouē. nō asinū: & vniuersa q̄ illius sūt. hec verba locutus ē dn̄s ad oēs multitudinē vestrā in mōte de medio ignis & nubis & caliginis voce magna nihil addens amplius. & scripsit ea in duabus tabulis lapideis q̄s tradidit mihi. Vos āt postq̄ audistis vocē de medio tenebrarum & mōtem ardere vidistis: accessistis ad me oēs pricipes tribuum & maiores natu atqꝫ dixistis. Ecce ostēdit nobis dn̄s deus nr̄ maiestatē & magnitudinem suā. Vocē ei eius audiuimus de medio ignis: & probauimus hodie q loquēte deo cū homine vixerit hō. Cur ergo moriemur & deuorabit nos ignis hic maximus? Si ei audierimus vltra vocē dn̄i dei nostri: moriemur. Quid est oīs caro vt audiat vocē dei viuentis: qui de medio ignis loquitur: sicut nos audiuim⁹ & possit viuere? Tu magis accede & audi cuncta que dixerit dominus deus noster tibi. loquerisqꝫ ad nos:

vt bn̄ tibi sit ꝛ lōgeuus sis sup terrā: quā dn̄s deus tuus dat tibi. nō occides. neqꝫ mechaberis. nō furaberis. nō mēdaciū testificaberis cōtra ꝓximū tuū testimoniū falsū. nō cōcupisces vxorē ꝓximi tui. nō cōcupisces domū ꝓximi tui: neqꝫ agrū eius: neqꝫ seruū eius: neqꝫ ancillā eius: neqꝫ bouē eius: neqꝫ subiugale eius: neqꝫ oīe iumētū eius: neqꝫ oīa q̄cūqꝫ ꝓximi tui sūt. Vba hec locutus ē dn̄s ad omnē cōgregationē vr̄az in mōte de medio ignis. tenebre caligo ꝓcella vox magna ꝛ nō addidit. ꝛ scripsit ea in duab⁹ tabulis lapideis: ꝛ dedit mihi. ꝛ factū ē postq̄ audiuistis vocē de medio ignis: ꝛ mōs cōburebat igne: ꝛ accessistis ad me oēs ꝑncipes tribuū: vr̄az: ꝛ senatus vr̄: ꝛ dixistis: ecce ostēdit nobis dn̄s deus nr̄ glīā suā: ꝛ vocē ei⁹ audiuimus de medio ignis. in die hac cognouimus ꝙ loq̄tur deus ad hoīes: ꝛ viuet. ꝛ nūc ne forte moriamur: qm̄ deuorabit nos ignis magnus hic: si addimus audire nos vocē dn̄i dei nr̄i adhuc ꝛ moriemur. q̄ eni caro q̄ audiuit vocē dei viuētis loq̄ntis de medio ignis: sicut nos ꝛ viuet? accede tu ꝛ audi oīa q̄cūqꝫ dixerit dn̄s deus nr̄ ad te:

ἵνα εὖ σοι γένηται καὶ μακροχρόνιος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. οὐ φονεύσεις. οὐ μοιχεύσεις. οὐ κλέψεις. οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου. οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὔτε τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὔτε τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὔτε τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοὸς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑποζυγίου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε πάντα ὅσα τοῦ πλησίον σού ἐστι. τὰ ῥήματα ταῦτα ἐλάλησε κύριος πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν ὑμῶν ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρός. σκότος γνόφος θύελλα φωνὴ μεγάλη καὶ οὐ προσέθηκε. καὶ ἔγραψεν αὐτὰ ἐπὶ δύο πλάκας λιθίνας, καὶ ἔδωκεν ἐμοί. καὶ ἐγένετο ὡς ἠκούσατε τῆς φωνῆς ἐκ μέσου τοῦ πυρός, καὶ τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρί, καὶ προσήλθατε πρός με πάντες οἱ ἡγούμενοι τῶν φυλῶν ὑμῶν, καὶ ἡ γερουσία ὑμῶν, καὶ ἐλέγετε, ἰδοὺ ἔδειξεν ἡμῖν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἠκούσαμεν ἐκ μέσου τοῦ πυρός. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ εἴδαμεν ὅτι λαλήσει ὁ θεὸς πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ζήσεται. καὶ νῦν μή ποτε ἀποθάνωμεν, ὅτι ἐξαναλώσει ὑμᾶς τὸ πῦρ τὸ μέγα τοῦτο, ἐὰν προσθῶμεν ἀκοῦσαι ἡμεῖς τὴν φωνὴν κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἔτι καὶ ἀποθανούμεθα. τίς γὰρ σάρξ ἥτις ἤκουσε φωνὴν θεοῦ ζῶντος λαλοῦντος ἐκ μέσου τοῦ πυρός, ὡς ἡμεῖς καὶ ζήσεται; πρόσελθε σὺ καὶ ἄκουσον πάντα ὅσα ἂν εἴπῃ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πρός σέ,

Math. 5.c. ro. 13.b

Transla. Chal.

דיורכון יומך ודיוטב לך על ארעא דיוי אלהך יהיב לך׃ לא תקטול נפש׃
לא תגוף׃ ולא תגנוב׃ ולא תסהיד בחברך סהדי שקר׃ ולא תחמד איתת חברך׃
ולא תירוג ביתא דחברך חקליה ועבדיה ואמתיה ותוריה וחמריה וכל די לחברך׃
ית פתגמיא האלין מליל יוי עם כל קהלכון בטורא מגו אישתא ענגא ואמיטתא
קל רב ולא פסק וכתבינון על תרין לוחי אבניא ויהבינון לי׃ והוה כד שמעתון ית קלא
מגו חשוכא וטורא בער באישתא וקריבתון לותי כל רישי שבטיכון וסביכון׃
ואמרתון הא אחזינא יוי אלהנא ית יקריה וית רבותיה וית קל מימריה שמענא
מגו אישתא יומא הדין חזינא ארי מליל יוי עם אנשא ומתקיים׃ וכען למא נמות
ארי תיכליננא אישתא רבתא הדא אם מוסיפין אנחנא למשמע ית קל מימרא דיוי
אלהנא עוד ומיתין אנחנא׃ ארי מן כל בשרא דשמע ית קל מימרא דיוי קימא
ממליל מגו אישתא כותנא ואתקיים׃ קרב את ושמע ית כל דיימר יוי אלהנא
ואת תמליל עמנא ית כל די ימליל יוי אלהנא עימך׃

Primitiua chal.

ארך יטב קטל / גוף גנב סהד / חמד רגג אמה / אלה / רבב / ראש שוב חזה / רבב אמר / מלל קום מות / אכל רבב יסף / שמע מות קום / קבל אמר

Interp. chal.

vt prolongētur dies tui: ꝛ vt bene sit tibi super terra quaz dn̄s deus tuus dabit tibi. Non occides animā. Non adulterabis: neqꝫ furaberis: neqꝫ testificaberis cōtra proximū tuū testimoniū falsum. Neqꝫ cōcupisces vxorē proximi tui: nec desideres domū proximi tui neqꝫ agrum eius neqꝫ seruū eius neqꝫ ancillā eius nec bouē eius nec asinum eius: neqꝫ oīa que sunt proximi tui. Hec verba locutus est dn̄s cuz omni ecclesia vestra in monte de medio ignis ꝛ nubis ꝛ caliginis voce magna ꝛ non cessauit. Et scripsit ea sup duas tabulas lapideas: ꝛ dedit eas mihi. Et factū est cum audissetis vocē de medio tenebrarū ꝛ montem ardentē igni: accessistis ad me oēs principes tribuū vestrarū ꝛ senes vestri ꝛ dixistis. Ecce ostendit nobis dn̄s deus noster gloriā suā ꝛ magnitudinē suā: vocēqꝫ verbi ei⁹ audiuimus de medio ignis. Hodie vidimus ꝙ loquitur dn̄s cum homine ꝛ viuit. et nunc cur moriemur? quia deuorabit nos ignis magnus iste. Si addiderimus nos vltra audire vocem verbi dn̄i dei nostri: moriemur. quoniā quid est oīs caro vt audiat vocē verbi dei viui loquētis de medio ignis sicut nos ꝛ viuere possit? Accede tu ꝛ suscipe omnia que dixerit dn̄s de⁹ noster: ꝛ tu loqueris nobis omnia que locutus fuerit dominus deus noster tecum:

ꝛ tu loq̄ris ad nos oīa q̄cūqꝫ loq̄tur dn̄s deus nr̄ ad te: ꝛ audiem⁹ ꝛ faciemus. ꝛ audiuit dn̄s vocē sermonū vr̄m loquētiū ad me. ꝛ dixit dn̄s ad me: audiui vocē sermonū populi huius: q̄cūqꝫ locuti sūt ad te recte oīa q̄cūqꝫ dicta sūt. qs dabit esse sic cor illoꝶ in ipsis: vt timeant me: ꝛ custodiāt ꝑcepta mea oīb⁹ dieb⁹: vt bn̄ sit eis ꝛ filiis eoꝶ in sclm̄. vade: dic eis: reuertimini vos in domos vr̄as: tu āt hic sta mecū: ꝛ loquar ad te oīa mādata ꝛ iustificationes ꝛ iudicia: q̄cūqꝫ docebis eos. ꝛ faciant sic in terra: quā ego do eis in sorte. ꝛ custodietis facere quēadmodū ꝑcepit tibi dn̄s de⁹ tu⁹. nō declinabis ad dextrā neqꝫ ad sinistrā scd̄z oēs viā: quā ꝑcepit dn̄s de⁹ tu⁹ tibi ābulare in ea: vt requiē det tibi: ꝛ bn̄ tibi sit: ꝛ longeui sitis sup terrā: q̄ possidebitis.

καὶ σὺ λαλήσεις πρὸς ἡμᾶς πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πρὸς σέ, καὶ ἀκουσόμεθα καὶ ποιήσομεν. καὶ ἤκουσε κύριος τὴν φωνὴν τῶν λόγων ὑμῶν λαλούντων πρός με. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἤκουσα τὴν φωνὴν τῶν λόγων τοῦ λαοῦ τούτου, ὅσα ἐλάλησαν πρὸς σὲ ὀρθῶς πάντα ὅσα ἐλάλησαν. τίς δώσει εἶναι οὕτως τὴν καρδίαν αὐτῶν ἐν αὐτοῖς, ὥστε φοβεῖσθαί με, καὶ φυλάσσειν τὰς ἐντολάς μου πάσας τὰς ἡμέρας, ἵνα εὖ ᾖ αὐτοῖς καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν δι᾽ αἰῶνος. βάδισον, εἶπον αὐτοῖς, ἀποστράφητε ὑμεῖς εἰς τοὺς οἴκους ὑμῶν, σὺ δὲ αὐτοῦ στῆθι μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ λαλήσω πρὸς σὲ πάσας τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα, ὅσα διδάξεις αὐτούς. καὶ ποιείτωσαν οὕτως ἐν τῇ γῇ, ἣν ἐγὼ δίδωμι αὐτοῖς ἐν κλήρῳ. καὶ φυλάξεσθε ποιεῖν ὃν τρόπον ἐνετείλατό σοι κύριος ὁ θεός σου. οὐκ ἐκκλινεῖς δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερὰ κατὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν, ἣν ἐνετείλατο κύριος ὁ θεός σου σοὶ πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ, ὅπως καταπαύσῃ σε, καὶ εὖ σοι ᾖ, καὶ μακροημερεύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν κληρονομήσετε.

Infra. 17.b.

Ca. 6.

Et hec mandata ꝛ iustificatiōes ꝛ iudicia q̄cūqꝫ ꝑcepit dn̄s de⁹ nr̄ vt docerē vos vt faciatis sic in terra in quā vos pergitis illuc possidēdā: vt timeatis dn̄m deū nr̄m. custodite oēs iustificatiōes eius ꝛ ꝑcepta ei⁹: q̄ ego ꝑcipio tibi hodie: tu ꝛ filij tui ꝛ filij filioꝶ tuoꝶ oib⁹ dieb⁹ vite tue:

καὶ αὗται αἱ ἐντολαὶ καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα ὅσα ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν διδάξαι ὑμᾶς ποιεῖν οὕτως ἐν τῇ γῇ, εἰς ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι, ἵνα φοβῆσθε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν. φυλάσσεσθε πάντα τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, σὺ καὶ οἱ υἱοί σου καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν σου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου,

& nos audiētes faciemus ea. Quod cū audisset dominus ait ad me. Audiui vocē verborum populi huius que locuti sūt tibi. Bene oīa sunt locuti. Quis det talem eos habere mentem vt timeant me & custodiant vniuersa mandata mea in oī tempore: vt bene sit eis & filiis eorum in sēpiternū. Vade ergo & dic eis. Reuertimini in tētoria vestra. Tu vero hic sta mecū & loquar tibi oīa mādata mea & cerimonias atqꝫ iudicia: que docebis eos vt faciant ea in terra quam dabo illis in possessionē. Custodite igitur & facite que precepit dominus deus vobis. Non declinabitis neqꝫ ad dexterā neqꝫ ad sinistrā sed per viam quā precepit dn̄s deus vester ambulabitis: vt viuatis & bene sit vobis: & protelentur dies vestri in terra possessiōis vr̄e. Ca. 6.

Hec sunt ꝑcepta & cerimonie atqꝫ iudicia que mandauit dominus deus vester vt docerem vos vt faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidēdā: vt time as dn̄m deum tuū: & custodias omnia mandata & precepta eius que ego precipio tibi & filiis ac nepotibus tuis cūctis diebus vite tue

ושמענו ועשינו׃ וישמע יהוה
את קול דבריכם בדברכם אלי
ויאמר יהוה אלי שמעתי את
קול דברי העם הזה אשר דברו
אליך היטיבו כל אשר דברו׃ מי
יתן והיה לבבם זה להם ליראה
אתי ולשמר את כל מצותי כל
הימים למען ייטב להם ולבניהם
לעלם׃ לך אמר להם שובו לכם
לאהליכם׃ ואתה פה עמד עמדי
ואדברה אליך את כל המצוה
והחקים והמשפטים אשר תלמדם
ועשו בארץ אשר אנכי נתן להם
לרשתה׃ ושמרתם לעשות כאשר
צוה יהוה אלהיכם אתכם לא
תסרו ימין ושמאל׃ בכל הדרך
אשר צוה יהוה אלהיכם אתכם
תלכו למען תחיון וטוב לכם
והארכתם ימים בארץ אשר
תירשון׃ Cap. vi. וזאת המצוה
החקים והמשפטים אשר צוה
יהוה אלהיכם ללמד אתכם
לעשות בארץ אשר אתם עברים
שמה לרשתה׃ למען תירא את
יהוה אלהיך לשמר את כל חקתיו
ומצותיו אשר אנכי מצוך אתה
ובנך ובן בנך כל ימי חייך

Transla. Chal.

ונקביל ונעביד׃ ושמיע קדם יוי ית קל פתגמיכון במללותכון עמי ואמר יוי לי שמיע
קדמי ית קל פתגמי עמא הדין דמלילו עמך אתקינו כל דמלילו׃ לוי דיהי ליבא הדין
להון למדחל קדמי ולמיטר ית כל פקודי כל יומיא בדיל דיוטב להון ולבניהון לעלם׃
איזיל אימר להון תובו לכון למשכניכון׃ ואת הכא קום קדמי ואמליל עמך
ית כל תפקידתא וקימיא ודיניא דתלפינון ויעבדון בארעא דאנא יהיב להון
למירתה׃ ותיטרון למעבד כמא דפקיד יוי אלהכון יתכון לא תסטון לימינא
ולשמאלא׃ בכל אורחא דפקיד יוי אלהכון יתכון תהכון בדיל דתיחון ויוטב לכון
ותורכון יומין בארעא דתירתון׃ Ca. vi. ודא תפקידתא וקימיא
ודיניא דפקיד יוי אלהכון לאלפא יתכון למעבד בארעא דאתון עברין תמן
למירתה׃ בדיל דתדחל ית יוי אלהך למיטר ית כל קימוהי ופקודוהי דאנא
מפקיד לך את וברך ובר ברך כל יומי חייך׃

Interp. chal.

et obediemus ꝛ faciemus. Et audita est corā dn̄o vox sermonū vestroꝶ cum loq̄retis mecū: ꝛ dixit dn̄s ad me. Audita est corā me vox sermonū populi hui⁹ que locuti sunt tecū: recta sunt oīa que locuti sunt. vtinam esset tale cor eis vt timerent me ꝛ custodirent omnia precepta mea omnibus diebus: vt bene esset eis ꝛ filiis eorum in sempiternū. vade dic eis. Reuertimini in tabernacula vestra. tu autem sta hic in conspectu meo: et loquar tecū omnia precepta ꝛ pacta ꝛ iudicia que docebis eos vt faciant in terra quā ego dabo eis in possessionē: ꝛ custodietis ꝛ facietis ea: sicut ꝑcepit vobis dn̄s deus vr̄. nō declinabitis ad dexteraz neqꝫ ad sinistrā. in omni via quā dn̄s de⁹ vr̄ precepit vobis ambulabitis: vt viuatis ꝛ bene sit vobis: ꝛ prolongētur dies vestri in terra quā possidebitis. Ca. 6.

Hoc est autē preceptū ꝛ pacta ꝛ iudicia que precepit dn̄s deus vester vt docerem vos vt faciatis ea in terra ad quam transitis vt possideatis eam. Vt timeas dn̄m deum tuum. vt custodias omnia mandata eius ꝛ precepta eius que ego precipio tibi tu et filij tui ꝛ filij filiorum tuoruz oībus diebus vite tue:

Primitiua chal.

עבד / שמע חזה / דחל נטר / שכן הוה קום / פקד דין אלף / עבד ירת נסר / סטה יהב חיה / ארך ירת / דחל קום / פקד חיה

Primitiua heb.

ארך יום · עשה · טוב רבה · זוב · היה · ישב · ילך · היה · זוז · בוא · שבע · נתן עיר · טוב בנה · בית · בור חצב · שמר · שכח · יצא

Ter. Heb.

ולמען יארכן ימיך׃ ושמעת
ישראל ושמרת לעשות אשר
ייטב לך ואשר תרבון מאד
כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך
לך ארץ זבת חלב ודבש׃ שמע
ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד׃
ואהבת את יהוה אלהיך בכל
לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך׃
והיו הדברים האלה אשר אנכי
מצוך היום על לבבך׃ ושננתם
לבניך ודברת בם בשבתך
בביתך ובלכתך בדרך ׳׳׳
ובשכבך ובקומך׃ וקשרתם
לאות על ידך והיו לטטפת
בין עיניך׃ וכתבתם על מזזות
ביתך ובשעריך׃ והיה כי יביאך
יהוה אלהיך אל הארץ ׳
אשר נשבע לאבתיך לאברהם
ליצחק וליעקב לתת לך ערים
גדלת וטבת אשר לא בנית׃
ובתים מלאים כל טוב אשר לא
מלאת וברת חצובים אשר לא
חצבת כרמים וזיתים אשר
לא נטעת ואכלת ושבעת׃ השמר
לך פן תשכח את יהוה אשר
הוציאך מארץ מצרים מבית
עבדים׃ את יהוה אלהיך

Trāsla. B. Hiero.

vt prolongentur dies tui. Audi israel & obserua vt facias que precepit tibi dominus: & bene sit tibi: & multipliceris amplius: sicut pollicitus ē dominus deus patrū tuorū tibi terrā lacte & melle manantē. Audi israel. Dominus deus nr̄ dominus vnus est. Diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo: & ex tota anima tua & ex tota fortitudine tua. Eruntq̧ verba hec que ego pcipio tibi hodie in corde tuo. & narrabis ea filiis tuis: & meditaberis sedens in domo tua: & ambulans in itinere: dormiens atq̧ consurgens. Et ligabis ea quasi signū in manu tua: eruntq̧ & mouebūtur inter oculos tuos. scribesq̧ ea in limine & ostiis domus tue. Cumq̧ introduxerit te dominus deus tuus in terram pro qua iurauit patribus tuis abraam isaac & iacob: & dederit tibi ciuitates magnas & optimas: quas non edificasti domos plenas multarum opum quas nō extruxisti: cisternas quas non fodisti: vineta & oliueta que nō plātasti: & comederis & saturatꝰ fueris: caue diligēter ne obliuiscaris domini: qui eduxit te de terra egypti & de domo seruitutis. Dominum deum tuum

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina

vt longeui sitis. ꝛ audi israel: ꝛ custo
ἵνα μακροημερεύσητε. καὶ ἄκουσον ἰσραὴλ, καὶ φύλα
di vt facias: vt bñ sit tibi: ꝛ vt multiplicemini
ξαι ποιεῖν, ὅπως εὖ ᾖ σοι, καὶ ἵνα πληθυνθῆτε
valde: sicut locutus ē dñs deus pa
σφόδρα, καθάπερ ἐλάλησε κύριος ὁ θεὸς τῶν πα
trū tuoꝝ vt daret tibi terrā fluētē lacte ꝛ mel
τέρων σου δοῦναί σοι γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέ
le. ꝛ hec iustificatiōes ꝛ iudicia
λι. καὶ ταῦτα τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα
q̄cūq̧ pcepit moyses filiis israel in
ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἐν τῇ
deserto: egressis illis de terra egypti. audi
ἐρήμῳ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου. ἄκουε
israel: dñs deus nr̄ dñs vnus est. ꝛ dili
ἰσραὴλ, κς ὁ θεὸς ἡμῶν κύριος εἷς ἐστί. καὶ ἀγαπή
ges dñz deū tuū ex toto corde tuo
σεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου
ꝛ ex tota aīa tua ꝛ ex tota fortitudine
καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς
tua. ꝛ erūt vba hec q̄cūq̧ ego pci
σου. καὶ ἔσται τὰ ῥήματα ταῦτα ὅσα ἐγὼ ἐντέλλο
pio tibi hodie in corde tuo. ꝛ pmonebis
μαί σοι σήμερον ἐν τῇ καρδίᾳ σου. καὶ προβιβάσεις
ea filiis tuis. ꝛ loq̄ris in eis se
αὐτὰ τοὺς υἱούς σου. καὶ λαλήσεις ἐπ᾽ αὐτοῖς καθή
dēs in domo: ꝛ ambulans in via: ꝛ dor
μενος ἐν οἴκῳ, καὶ πορευόμενος ἐν ὁδῷ, καὶ κοιτα
miēs: ꝛ surgēs. ꝛ ligabis ea in si
ζόμενος, καὶ διανιστάμενος. καὶ ἀφάψῃ αὐτὰ εἰς σημεῖ
gnū in manu tua. ꝛ sint imobilia añ ocu
ον ἐπὶ τῆς χειρός σου. καὶ ἔσονται ἀσάλευτα πρὸ ὀφ
los tuos. ꝛ scribes ea in liminibus
θαλμῶν σου. καὶ γράψεις αὐτὰ ἐν ταῖς φλιαῖς τῶν
domoꝝ tuaꝝ ꝛ portaꝝ tuaꝝ. ꝛ erit cū in
οἰκιῶν σου καὶ τῶν πυλῶν σου. καὶ ἔσται ὅταν εἰ
troduxerit te dñs deus tuus in trā: q̄ iurauit
σαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε
pr̄ibus tuis abraam ꝛ isaac ꝛ ia
τοῖς πατράσι σου τῷ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰα
cob dare tibi vrbes magnas ꝛ pulchras: q̄s nō
κὼβ δοῦναί σοι πόλεις μεγάλας καὶ καλάς, ἃς οὐκ
edificasti domos plenas oīum bonoꝝ: q̄s nō
ᾠκοδόμησας, οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν, ἃς οὐκ
impleuisti: cisternas effosas: quas nō effo
ἐνέπλησας, λάκκους λελατομημένους, οὓς οὐκ ἐξε
disti: vineta ꝛ oliueta: q̄ nō plā
λατόμησας, ἀμπελῶνας καὶ ἐλαιῶνας, οὓς οὐκ ἐφύ
tasti. ꝛ cū comederis ꝛ saturatꝰ fueris caue ti
τευσας. καὶ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς πρόσεχε σεαυ
bi: ne obliuiscaris dñi dei tui q̄ edu
τῷ, μὴ ἐπιλάθῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου τοῦ ἐξαγαγόν
xit te de terra egypti de domo suitutis. dñz deū tuū
τός σε ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας. κύριον τὸν θεόν σου

Math. 22.d. Mar. 12.c. Luce. 10.c. — B — C — Infra 10.b.

Transla. Chal.

בדיל דיורכון יומך׃ ותקביל ישראל ותיטר למעבד דיוטב לך ודתסגון לחדא כמא
דמליל יי אלהא דאבהתך לך ארע עבדא חלב ודבש׃ קביל ישראל יי אלהנא יי
חד׃ ותרחם ית יי אלהך בכל לבך ובכל נפשך ובכל נכסך׃ ויהון פתגמיא האלין
דאנא מפקד לך יומא דין על לבך׃ ותתנינון לבנך ותמליל בהון במתבך בביתך
ובמהכך באורחא ובמשכבך ובמקימך׃ ותקטרינון לאת על ידך ויהון לתפלין בין עינך׃
ותכתבינון על מזוזין ותקבעינון בספי ביתך ובתרעך׃ ויהי ארי יעלינך יי אלהך
לארעא דקיים לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב למתן לך קרוין רברבן וטבן דלא
בניתא׃ ובתין מליין כל טוב דלא מליתא וגובין פסילין דלא פסלתא כרמין וזיתין
דלא נצבתא ותיכול ותשבע׃ אסתמר לך דילמא תתנשי ית דחלתא דיי דאפקך
מארעא דמצרים מבית עבדותא׃ ית יי אלהך

Primitiue chal.

קבל נבד סגא · אחד רחם הוה · תנה מלל יתב · יהך שכב קום · קטר את פלל · כתב זוז קבע · היה עול קום · נתן קרה רבב · בנה בית מלא · אכל שבע ספר · נצה נפק

Interp. chal.

et vt prolongentur dies tui. et obedies israel ꝛ custodies ꝛ facies ea: vt bene sit tibi ꝛ vt multiplicemini nimis: sicut locutus est dñs deus patrū tuoꝝ vt daret tibi terrā lacte ꝛ melle manātē. Audi israel. dñs deꝰ noster dñs vnus est. Et diliges dñm deum tuū in toto corde tuo ꝛ in tota aīa tua ꝛ in tota substantia tua. Et erunt verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo: ꝛ narrabis ea filiis tuis: ꝛ loqueris ea cum sederis in domo tua ꝛ cum ambulaueris in via ꝛ cum cubueris ꝛ cum surrexeris. et ligabis ea in signū super manū tuam: ꝛ erunt quasi appendix quedā inter oculos tuos: ꝛ scribes ea in liminibus ꝛ affiges ea postibus domus tue ꝛ hostio tuo. Et erit cum introduxerit te dñs deus tuꝰ in terrā pro qua iurauit patribꝰ tuis abrahā isaac ꝛ iacob vt daret tibi ciuitates magnas ꝛ bonas q̄s nō edificasti: ꝛ domos plenas oībus bonis quas nō repleuisti: ꝛ cisternas excisas q̄s nō excidisti vineta ꝛ oliueta q̄ non plantasti: ꝛ comederis ꝛ saturatus fueris: ꝛ caue tibi ne obliuiscaris timoris dñi q̄ eduxit te de tra egypti de domo suitutis. dñm deū tuū

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

timebis: ꝛ illi soli seruies: ꝛ ad eū
φοβηθήσῃ, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις, καὶ πρὸς αὐτὸν
adherebis: ꝛ in noīe eius iurabis. ne ea
κολληθήσῃ, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὀμῇ. μὴ πο
tis post deos alienos a diis gētiū q̄
ρεύεσθε ὀπίσω θεῶν ἑτέρων ἀπὸ τῶν θεῶν ἐθνῶν τῶν
in circuitu vr̄o. qm̄ deus zelotes dñs deus tuꝰ
περὶ κύκλῳ ὑμῶν. ὅτι θεὸς ζηλωτὴς κύριος ὁ θεός σου
in te: ne iratus irascat dñs deus tuus in te: ꝛ
ἐν σοί, μὴ ὀργισθεὶς θυμωθῇ κς ὁ θεός σου ἐν σοί, καὶ
perdat te a facie tre. nō tēta
ἐξολοθρεύσῃ σε ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. οὐκ ἐκπειρά
bis dñm deū tuū queadmodū tētauistis in
σεις κύριον τὸν θεόν σου ὃν τρόπον ἐξεπειράσατε ἐν
tētatiōe. custodiēs custodies pcepta dñi
τῷ πειρασμῷ. φυλάσσων φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς κυρίου
dei tui ꝛ testimonia eius ꝛ iustificatiōes
τοῦ θεοῦ σου καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα
eius: q̄cūq̧ pcepit tibi. ꝛ facies bonū ꝛ
αὐτοῦ, ὅσα ἐνετείλατό σοι. καὶ ποιήσεις τὸ καλὸν καὶ
placitū corā dño deo tuo: vt bñ tibi sit:
τὸ ἀρεστὸν ἐναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἵνα εὖ σοι γένη
ꝛ intres ꝛ possideas trā bonā:
ται, καὶ εἰσέλθῃς καὶ κληρονομήσῃς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν,
quā iurauit dñs pr̄ibus tuis: vt expellat oēs
ἣν ὤμοσε κς τοῖς πατράσι σου, ἐκδιῶξαι πάντας
inimicos tuos añ faciē tuā: sicut locutus ē
τοὺς ἐχθρούς σου πρὸ προσώπου σου, καθὰ ἐλάλησε
dñs. ꝛ erit qm̄ iterrogauerit te filiꝰ tuus cras: di
κύριος. καὶ ἔσται ὅταν ἐρωτήσῃ σε ὁ υἱός σου αὔριον, λέ
cēs: q̄ sūt testimonia ꝛ iustificatiōes ꝛ
γων, τίνα ἐστὶ τὰ μαρτύρια καὶ τὰ δικαιώματα καὶ
iudicia: q̄cūq̧ pcepit dñs deus nr̄ no
τὰ κρίματα, ὅσα ἐνετείλατο κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἡ
bis: ꝛ dices filio tuo: serui eramus pharaōi i
μῖν; καὶ ἐρεῖς τῷ υἱῷ σου, οἰκέται ἦμεν τῷ φαραὼ ἐν
terra egypti: ꝛ eduxit nos dñs illinc in
γῇ αἰγύπτου, καὶ ἐξήγαγεν ἡμᾶς κύριος ἐκεῖθεν ἐν
manu forti ꝛ in brachio excelso: ꝛ dedit
χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἔδωκε
dñs signa ꝛ prodigia magna ꝛ praua in
κύριος σημεῖα καὶ τέρατα μεγάλα καὶ πονηρὰ ἐν
egypto in pharaōe ꝛ in domo eius corā
αἰγύπτῳ ἐν φαραὼ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐνώπιον
nobis: ꝛ nos eduxit dñs illinc: vt intro
ἡμῶν, καὶ ἡμᾶς ἐξήγαγε κύριος ἐκεῖθεν, ἵνα εἰσα
duceret nos vt daret nobis trā hanc q̄ iura
γάγῃ ἡμᾶς δοῦναι ἡμῖν τὴν γῆν ταύτην, ἣν ὤμο
uit dñs deus nr̄ pr̄ibus nr̄is da
σε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τοῖς πατράσιν ἡμῶν δοῦ
re nobis. ꝛ precepit nobis dñs vt faciamꝰ
ναι ἡμῖν. καὶ ἐνετείλατο ἡμῖν κύριος ποιεῖν

C — Infra 10.d. Math. 4.b. Luce. 4.b. — Math. 4.b. Luce. 4.b. — B — D

Trāsla. B. Hiero.

timebis & illi soli seruies ac p nomē illius iurabis. Nō ibitis post deos alienos cunctarū gentium que in circuitu vestro sunt. quoniam deus emulator dominus deus tuus in medio tui: ne quando irascatur furor dñi dei tui cōtra te: & auferat te de superficie terre. Nō tēptabis dñm deū tuū: sicut tēptasti in loco temptationis. Custodi precepta dñi dei tui ac testimonia & cerimonias quas precepi tibi. & fac quod placitū ē & bonū in cōspectu dñi vt bñ sit tibi: & ingressus possideas terram optimā: de qua iurauit dominus patribus tuis vt deleret oēs inimicos tuos corā te: sicut locutus ē. Cum interrogauerit te filius tuus cras dicēs. quid sibi volūt testimōia hec & cerimōie atq̧ iudicia que precepit dominus deus noster nobis? dices ei. Serui eramus pharaonis in egypto: & eduxit nos dñs de egypto in manu forti. feceritq̧ signa atq̧ prodigia magna & pessima in egypto contra pharaonē & oēm domū illius in cōspectu nostro. & eduxit nos inde vt introductis daret terrā super qua iurauit pr̄ibus nr̄is. Precepitq̧ nobis vt faciamus

Ter. Heb.

תירא ואתו תעבד ובשמו תשבע׃
לא תלכון אחרי אלהים אחרים
מאלהי העמים אשר ׳׳׳
סביבותיכם׃ כי אל קנא יהוה
אלהיך בקרבך פן יחרה אף
יהוה אלהיך בך והשמידך מעל
פני האדמה׃ לא תנסו את יהוה
אלהיכם כאשר נסיתם במסה׃
שמור תשמרון את מצות יהוה
אלהיכם ועדתיו וחקיו אשר
צוך׃ ועשית הישר והטוב בעיני
יהוה למען ייטב לך ובאת
וירשת את הארץ הטבה אשר
נשבע יהוה לאבתיך׃ להדף את
כל איביך מפניך כאשר דבר
יהוה׃ כי ישאלך בנך מחר
לאמר מה העדת והחקים
והמשפטים אשר צוה יהוה
אלהינו אתכם׃ ואמרת לבנך
עבדים היינו לפרעה במצרים
ויוציאנו יהוה ממצרים ביד ׳
חזקה׃ ויתן יהוה אותת ומפתים
גדלים ורעים במצרים בפרעה
ובכל ביתו לעינינו׃ ואותנו
הוציא משם למען הביא אתנו
לתת לנו את הארץ אשר נשבע
לאבתינו׃ ויצונו יהוה לעשות

Primitiua heb.

ירא עבד · שבע הלך · סבב · חרה · שמד · פנה נסה · שמר צוה · עוד חקק · צוה עשה · ישר טוב בוא · טוב · שבע · פנה · שאל · שפט · היה · יצא · נתן יפת · רוע · את · בוא · נתן שבע · צוה עשה

Transla. Chal.

תדחל וקדמוהי תפלח ובשמיה תקיים׃ לא תהכון בתר טעות עממיא מטעות עממיא
די בסחרניכון׃ ארי אלהא קנא יי אלהך שכינתיה שריא בינך דילמא יתקף רוגזא
דיי אלהך בך וישיצינך מעל אפי ארעא׃ לא תנסון ית יי אלהכון כמא דנסיתון
בנסיתא׃ מיטר תיטרון ית פקודיא דיי אלהכון וסהדותיה וקימוהי דפקדך׃
ותעביד דכשר ודתקין קדם יי בדיל דיוטב לך ותיעול ותירת ית ארעא טבתא
דקיים יי לאבהתך׃ למתבר ית כל בעלי דבבך מן קדמך כמא דמליל יי׃ ארי ישאלנך
ברך מחר למימר מה סהדותא וקימיא ודיניא דפקיד יי אלהנא יתכון׃ ותימר
לברך עבדין הוינא לפרעה במצרים ואפקנא יי ממצרים בידא תקיפא׃ ויהב יי
אתין ומופתין רברבין ובישין במצרים בפרעה ובכל אנש ביתיה לעיננא׃ ויתנא
אפיק מתמן בדיל לאעלא יתנא למתן לנא ית ארעא דקיים לאבהתנא׃ ופקדנא
יי למעבד

Interp. chal.

timebis: ꝛ in cōspectu eius seruies: ꝛ per nomen illiꝰ iurabis. Non ambuletis post idola populoꝝ: de idolis q̄ sunt in circuitu vr̄o, qm̄ deus emulator est dñs deus tuus: cuiꝰ maiestas habitat in medio tui. ne forte irascatur furor dñi dei tui contra te: ꝛ disperdat te de supficie terre. Non tentabitis dñm deū vr̄m: sicut tentastis in loco tentationis. Obseruatione obseruabitis precepta dñi dei vestri ꝛ testimonia eius ꝛ pacta eius: que precepit tibi. et facies quod bonū et qd rectum est coram domino: vt bene sit tibi: vt ingrediaris ꝛ possideas terram bonam: de qua iurauit dominus patribus tuis: vt cōterat omnes inimicos tuos a facie tua: sicut locutus est dominus. Quando interrogauerit te filius tuus cras dicens. Que sunt testimonia ꝛ mandata ꝛ iudicia que precepit dñs deus nr̄ vobis? dices filio tuo. Serui eramus pharaonis in egypto: ꝛ eduxit nos dñs de egypto in manu forti: et posuit dñs signa ꝛ prodigia magna ꝛ pessima in egypto: in pharaonē ꝛ in oēs homines domus eius ante oculos nostros. Nos aūt eduxit inde vt introduceret nos. ꝛ vt daret nobis terrā de qua iurauit patribus nostris. Et precepit nobis vt faciamus

Primitiua chal.

דחל פלח ירך · טעה שרא תקף · שצא נסה נטר · קום עבד תקן · יטב עול ירת · תבר שאל · בר אמר דון · הוה נפק · את יפת רבב · עול נתן

Ter. Heb.

את כל החקים האלה ליראה את
יהוה אלהינו לטוב לנו כל
הימים לחיתנו כהיום הזה׃
וצדקה תהיה לנו כי נשמר
לעשות את כל המצוה הזאת
לפני יהוה אלהינו כאשר צונו׃

Ca.vii.

כי יביאך יהוה אלהיך אל
הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה
ונשל גוים רבים מפניך החתי
והגרגשי והאמרי והכנעני והפרזי
והחוי והיבוסי שבעה גוים רבים
ועצומים ממך׃ ונתנם יהוה
אלהיך לפניך והכיתם החרם
תחרים אתם לא תכרת להם
ברית ולא תחנם׃ ולא תתחתן
בם בתך לא תתן לבנו ובתו לא
תקח לבנך׃ כי יסיר את בנך
מאחרי ועבדו אלהים אחרים וחרה
אף יהוה בכם והשמידך מהר׃ כי
אם כה תעשו להם מזבחתיהם
תתצו ומצבתם תשברו ואשיריהם
תגדעון ופסיליהם תשרפון באש׃
כי עם קדוש אתה ליהוה
אלהיך בך בחר יהוה אלהיך
להיות לו לעם סגלה מכל העמים
אשר על פני האדמה׃ לא
מרבכם מכל העמים חשק יהוה

Primitiua heb.: ירא · יום חיה · היה שמר · עשה צוה · פנה צוה · בוא ירש · רבב פנה · עצם מן · פנה נכה · חרם כרת · ברת חנן חתן · לקח · סור · שמד · עשה זבח · נתץ נצב שבר · אשר גדע פסל · שרף · קדש · היה · רבב

Trāſla. B. Hiero.

oia legitima hec & timeamus dñm deū noſtrum: vt bñ ſit nobis cūctis diebus vite nře: ſicut eſt hodie. Eritq; nři miſericors: ſi cuſtodierimus & fecerimus oia pcepta eius corā dño deo nřo ſicut mādauit nobis Ca.7

Vm vero introduxerit te dñs deus tuus in terram quā poſſeſſurus ingredieris: & deleuerit gētes multas corā te: etheū & gergeſeū & amorreū & chananeū & phere zeū & eueū & iebuſeū. ſeptē gentes multo maioris numeri q̄ tu es & robuſtiores te: tradideritq; eas dñs deus tuus tibi: pcuties eas vſq; ad internitionem. Nō inibis cum eis fedus: nec miſereberiſ earū: neq; ſociabis cū eis cōiugia. Filiā tuam non dabis filio eius: nec filiā illius accipies filio tuo. qa ſeducet filiū tuū ne ſeqtur me: & vt magis ſeruiat diis alienis. Iraſceturq; furor dñi & delebit te cito. Quinpotius hec facietis eis. Aras eorum ſubuertite. & cōfringite ſtatuas: lucoſq; ſuccidite: & ſculptilia comburite: quia populus es ſanctus domino deo tuo. Te elegit dominus deus tuus vt ſis ei populus peculiaris de cūctis populis q ſunt ſup terrā. Non quia cūctas gentes numero vincebatis vobis iunctuſ eſt dominuſ

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina

πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα· φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ἵνα εὖ ᾖ ἡμῖν πάσας τὰς ἡμέρας, ἵνα ζῶμεν ὥσπερ καὶ σήμερον. καὶ ἐλεημοσύνη ἔσται ἡμῖν ἐὰν φυλασσώμεθα ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ νόμου τούτου ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν καθὰ ἐνετείλατο ἡμῖν.

Ca.7.

Ἐὰν δὲ εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, καὶ ἐξάρῃ ἔθνη μεγάλα καὶ πολλὰ ἀπὸ προσώπου σου τὸν χετταῖον καὶ τὸν γεργεσαῖον καὶ τὸν ἀμορραῖον καὶ χαναναῖον καὶ φερεζαῖον καὶ τὸν εὐαῖον καὶ τὸν ἰεβουσαῖον, ἑπτὰ ἔθνη μεγάλα καὶ πολλὰ καὶ ἰσχυρότερα ὑμῶν, καὶ παραδώσῃ αὐτοὺς κύριος ὁ θεός σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ πατάξεις αὐτούς, ἀφανισμῷ ἀφανιεῖς αὐτούς, οὐ διαθήσῃ πρὸς αὐτοὺς διαθήκην οὐδὲ μὴ ἐλεήσῃς αὐτοὺς οὐδὲ μὴ γαμβρεύσητε πρὸς αὐτούς. τὴν θυγατέρα σου οὐ δώσεις τῷ υἱῷ αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ οὐ λήψῃ τῷ υἱῷ σου. ἀποστήσει γὰρ τὸν υἱόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ λατρεύσει θεοῖς ἑτέροις. καὶ ὀργισθήσεται θυμῷ κύριος εἰς ὑμᾶς, καὶ ἐξολοθρεύσει τὸ τάχος. ἀλλ᾽ οὕτως ποιήσετε αὐτοῖς, τοὺς βωμοὺς αὐτῶν καθελεῖτε, καὶ τὰς στήλας αὐτῶν συντρίψετε, καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε, καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρί, ὅτι λαὸς ἅγιος εἶ κυρίῳ τῷ θεῷ σου. καὶ σὲ προείλατο κύριος ὁ θεός σου εἶναι αὐτῷ λαὸν περιούσιον παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ὅσα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. οὐχ ὅτι πολυπληθεῖτε παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, προείλατο

oēs iuſtificationes has. timete dñm deū nřm: vt bene ſit nobis cūctis diebus: vt viuamus ſicut ⁊ hodie. ⁊ mia erit nobis ſi cuſtodierim⁹ facere oia mādata legis huius corā dño deo nřo ſicut precepit nobis.

Si ā̃t introduxerit te dñs deus tuus in terrā in q̄ ingrederis illuc ad poſſidēdū ipam: ⁊ deleuerit gētes magnas ⁊ multas a facie tua etheū ⁊ gergeſeū ⁊ amorreū ⁊ chananeū ⁊ pherezeū ⁊ eueū ⁊ iebuſeū: ſeptē gētes magnas ⁊ multas ⁊ fortiores vobis: ⁊ tradiderit eos dñs deus tu⁹ in manus tuas: ⁊ percuties eos: iternitiōe delebis eos: nō inibis ad eos fedus neq̄ miſereberis eoꝝ neq̄ ſociabitis coniugia ad eos. filiam tuā nō dabis filio eius: ⁊ filiam eius nō accipies filio tuo. ſeducet em̄ filiū tuū a me: ⁊ ſeruiet diis alienis. ⁊ iraſcetur furore dñs in vos: ⁊ delebit cito. ſed ſic facietis eis: aras eoꝝ ſubuertetis: ⁊ ſtatuas eorū cōfringetis: ⁊ lucos eoꝝ ſuccidetis: ⁊ ſculptilia deoꝝ eoꝝ cōburetis igni: qm̄ pplꝰ ſctus es dño deo tuo. ⁊ te elegit dñs de⁹ tuus vt eſſes ei pplꝰ peculiaris ſup oēs gētes: q̄cunq̄ ſup faciē terre. nō qꝛ multiplicati eſtis ſupra oēs gētes: aſſūpſit

Ero. 23.d. · Ero. 14.b.

Transla. Chal.

ית כל קימיא האילין למדחל ית יהוה אלהנא למיטב לנא כל יומיא לקימותנא
כיומא הדין׃ וזכותא תהי לנא ארי ניטר למעבד ית כל תפקדתא הדא קדם ייי
אלהנא כמא דפקדנא׃ Ca.vii. ארי יעלינך ייי אלהך לארעא דאת עליל
לתמן למירתה ויתריך עממין סגיאין מן קדמך חתאי וגרגשאי ואמוראי וכנענאי
ופריזאי וחיואי ויבוסאי שבעא עממין סגיאין ותקיפין מינך׃ וימסרינון ייי אלהך
קדמך ותמחינון גמרא תגמר יתהון לא תגזר להון קים ולא תרחם עליהון׃ ולא
תתחתן בהון ברתך לא תתן לבריה וברתיה לא תיסב לברך׃ ארי יטעין ית ברך מבתר
פלחני ויפלחון לטעוות עממיא ויתקף רוגזא דייי בכון וישיצינך בפריע׃ אלהין
כדין תעבדון להון אגוריהון תתרעון וקמתהון תתברון ואשיריהון תקצצון וצלמי
טעותהון תוקדון בנורא׃ ארי עם קדיש את קדם ייי אלהך בך אתרעי ייי אלהך למהוי
ליה לעם חביב מכל עממיא דעל אפי ארעא׃ ולא מדסגיאין אתון מכל עממיא צבי ייי

Primitiua chal.

דחל יטב קום · זכה היה נטר · עבד ירת תרך · מסר סגא נטר · נזר קום רחם · חתן נתן נסב · טעי פלח טעה · תקף שיצא עבד · תרע קוץ תבר · קצץ יקד רעה · היה צבה

Interp. chal.

omnia precepta hec: vt timeamus dñm deum noſtrū: vt bene ſit nobis omnibus diebus: vt viuificet nos ſicut in die hac. et premium erit nobis ſi cuſtodierimus vt faciamus omnia precepta hec coram dño deo noſtro: ſicut precepit nobis. Ca.7.

Cum aūt introduxerit te dñs deus tuus in terraꝫ ad quā tu ingrederis vt poſſideas eā: ⁊ eiecerit pplos multos a facie tua: etheos ⁊ gergeſeos ⁊ amorreos ⁊ chananeos ⁊ ferezeos ⁊ eueos ⁊ iebuſeos: ſeptē populos magnos ⁊ fortiores te: ⁊ tradiderit eos dñs de⁹ tu⁹ in cōſpectu tuo: pcuties eos: ⁊ ꝯſumatiōe cōſumes eos. nō inies cuꝫ eis pactū: nec miſereberis eoꝝ: neq̄ ſotiabis cuꝫ eis cōiugia. Filiā tuā nō dabis filio ei⁹: ⁊ filiā ei⁹ nō accipies filio tuo: qm̄ aberrare faciēt filiū tuū a timore meo: ⁊ ſeruiēt idolis pploꝝ: et iraſcet furor dñi ꝯtra vos: ⁊ diſpdet te cito. ſed hec facietis eis. Aras eoꝝ ꝯfringetis: ⁊ ſtatuas eoꝝ cōteretis: ⁊ lucos eoꝝ ſuccidetis: ⁊ imagines idoloꝝ eoꝝ cōburetis igni. qm̄ popul⁹ ſctūs es corā dño deo tuo: et te elegit dñs de⁹ tuus: vt ſis ei in populū electū magis q̄ oēs populi q̄ ſunt ſup faciē terre. non qꝛ multi eſtis vos magis q̄ oēs popl̄i: cōplacuit in vobis dñs

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

κύριος ὑμᾶς, καὶ ἐξελέξατο ὑμᾶς, ὑμεῖς γάρ ἐστε ὀλιγοστοὶ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀγαπᾶν κύριον ὑμᾶς διατηρεῖν τὸν ὅρκον ὃν ὤμοσε τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἐξήγαγεν κύριος ὑμᾶς ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐλυτρώσατό σε ἐξ οἴκου δουλείας ἐκ χειρὸς φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου. καὶ γνώσῃ, ὅτι κύριος ὁ θεός σου οὗτος θεὸς ὁ θεὸς ὁ πιστός, ὁ φυλάσσων τὴν διαθήκην καὶ τὸ ἔλεος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ εἰς χιλίας γενεάς, καὶ ἀποδιδοὺς τοῖς μισοῦσι κατὰ πρόσωπον ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς, καὶ οὐχὶ βραδυνεῖ τοῖς μισοῦσι, κατὰ πρόσωπον ἀποδώσει αὐτοῖς. καὶ φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα ταῦτα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον ποιεῖν. καὶ ἔσται ἡνίκα ἂν ἀκούσητε πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα, καὶ φυλάξητε καὶ ποιήσητε αὐτά, καὶ διαφυλάξει κύριος ὁ θεός σου σοὶ τὴν διαθήκην καὶ τὸ ἔλεος, καθὰ ὤμοσε τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καὶ ἀγαπήσει σε, καὶ εὐλογήσει σε, καὶ πληθυνεῖ σε, καὶ εὐλογήσει τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου, καὶ τὸν καρπὸν τῆς γῆς σου, τὸν σῖτόν σου, καὶ τὸν οἶνόν σου, καὶ τὸ ἔλαιόν σου, καὶ τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσι σου δοῦναί σοι. εὐλογητὸς ἔσῃ παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν ἄγονος οὐδὲ στεῖρα καὶ ἐν τοῖς κτήνεσί σου. καὶ περιελεῖ κύριος ἀπὸ σοῦ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ πάσας νόσους αἰγύπτου τὰς πονηράς,

dñs vos: ⁊ elegit vos: vos .n. eſtis pauciſſimi ſupra oēs gētes: ſed qꝛ diligit dñs vos ad cuſtodiēdū iuramētū qđ iurauit patrib⁹ vřis: eduxit dñs vos in manu forti ⁊ in brachio excelſo: ⁊ redemit te ex domo ſeruitutis ex manu pharaōis regis egypti. ⁊ noſces: qꝛ dñs de⁹ tu⁹ hic de⁹ de⁹ fidelis: cuſtodiēs pactū ⁊ miaꝫ diligētib⁹ eū ⁊ cuſtodiētib⁹ mandata ei⁹ in mille gñatiōes: ⁊ reddēs odiētib⁹ ſtati vt pdat eos: ⁊ nō differet odientib⁹: ptin⁹ reddet eis. ⁊ cuſtodies pcepta ⁊ iuſtificatiōes ⁊ iudicia hec: q̄cūq̄ ego pcipio tibi hodie vt facias. ⁊ erit qñ audiueritis oēs iuſtificatiōes has: ⁊ cuſtodieritis ⁊ feceritis ea: ⁊ cuſtodiet dñs de⁹ tu⁹ tibi pactū ⁊ miam: ſicut iurauit přib⁹ vřis: ⁊ diliget te: ⁊ bñdicet tibi: ⁊ multiplicabit te: ⁊ bñdicet fetib⁹ ventris tui: ⁊ fructui terre tue: frumēto tuo: ⁊ vino tuo: ⁊ oleo tuo: ⁊ armētis boū tuoꝝ: ⁊ gregib⁹ ouiū tuaꝝ ſup ťrā q̄ꝫ iurauit dñs přib⁹ tuis vt daret tibi. bñdictus eris ſup oēs gētes. nō erit i vobis nō generās neq̄ ſterilis ⁊ in iumētis tuis. ⁊ auferet dñs a te oēꝫ langorē: ⁊ oēs infirmitates egypti malas:

C

Trāſla. B. Hiero.

& elegit vos cū oibus ſitis populis pauciores ſed quia dilexit vos dominus & cuſtodiuit iuramentum quod iurauit patrib⁹ veſtris. Eduxitq; vos in manu forti & redemit de domo ſeruitutis dē mau pharaonis regis egypti. Et ſcies quia dñs de⁹ tuus ipſe eſt deus fortis & fidelis: cuſtodiens pactum & miam diligētibus ſe: & his qui cuſtodiūt pcepta eius in mille gñatiōes: & reddēs odientibus ſe ſtatim ita vt diſperdat eos & vltra nō differat: ptinus eis reſtituēs qđ merentur. Cuſtodi ergo pcepta & cerimonias atq; iudicia q̄ ego mādabo tibi hodie vt facias. Si poſtq̄ audieris hec iudicia cuſtodieris ea & feceris: cuſtodiet & dñs deus tuus pactum tibi & miſericordiam quā iurauit pribus tuis. & diliget te ac multiplicabit: bñdicetq; fructui ventris tui & fructui terre tue: frumēto tuo atq; vindemie oleo & armētis: gregibus ouiū tuarū ſuper terram pro qua iurauit patribus tuis vt daret eā tibi. Bñdictus eris iter oēs populos. Nō erit apud te ſterilis vtriuſq; ſexus tā in hoibus q̄ in gregibus tuis. Auferet dñs a te oēm lāguorē & ifirmitates egypti peſſimas

Ter. Heb.

בכם ויבחר בכם כי אתם המעט
מכל העמים׃ כי מאהבת יהוה
אתכם ומשמרו את השבעה אשר
נשבע לאבתיכם הוציא יהוה
אתכם ביד חזקה ויפדך מבית
עבדים מיד פרעה מלך מצרים׃
וידעת כי יהוה אלהיך הוא
האלהים האל הנאמן שמר הברית
והחסד לאהביו ולשמרי מצותו
לאלף דור׃ ומשלם לשנאיו אל
פניו להאבידו לא יאחר לשנאו
אל פניו ישלם לו׃ ושמרת את
המצוה ואת החקים ואת המשפטים
אשר אנכי מצוך היום לעשותם׃
והיה עקב תשמעון את המשפטים
האלה ושמרתם ועשיתם אתם
ושמר יהוה אלהיך לך את
הברית ואת החסד אשר נשבע
לאבתיך׃ ואהבך וברכך והרבך
וברך פרי בטנך ופרי אדמתך
דגנך ותירשך ויצהרך שגר
אלפיך ועשתרת צאנך על
האדמה אשר נשבע לאבתיך
לתת לך׃ ברוך תהיה מכל העמים
לא יהיה בך עקר ועקרה
ובבהמתך׃ והסיר יהוה ממך כל חלי
וכל מדוי מצרים הרעים אשר

Primitiua heb.: בחר · שבע · יצא · פדה · אמן ברית · צוה · שלם · פנה אבד אחר · צוה חקק שפט · צוה עשה · שמע · עשה · שבע · רבה · פרה · ירש צהר · נתן ברך היה · סור חלה · דוה רעע

Tranſl. Chal.

בכון ואתרעי בכון ארי אתון זעירין מכל עממיא׃ ארי מדרחים ייי יתכון ומדנטר ית
קימא דקיים לאבהתכון אפיק ייי יתכון בידא תקיפא ופרקך מבית עבדותא מיד
פרעה מלכא דמצרים׃ ותידע ארי ייי אלהך הוא אלהים אלהא מהימנא נטיר
קימא וחסדא לרחמוהי ולנטרי פיקודוהי לאלף דרין׃ ומשלם לסנאוהי טבון
דאינון עבדין קדמוהי בחייהון לאובדיהון ולא מאחר עובד טב לסנאוהי טבון דאינון
עבדין קדמוהי בחייהון משלם להון׃ ותיטר ית תפקדתא וית קימיא וית דיניא
דאנא מפקיד לך יומא דין למעבדהון׃ ויהי חלף דתקבלון ית דיניא האילין ותטרון
ותעבדון יתהון ויטר ייי אלהך לך ית קימא וית חסדא דקיים לאבהתך׃ וירחמינך
ויברכינך ויסגינך ויברך ולדא דמעך ואבא דארעך עיבורך חמרך ומשחך בקרי
תורך ועדרי ענך על ארעא דקיים לאבהתך למיתן לך׃ בריך תהי מכל עממיא לא
יהי בך עקר ועקרא ובבעירך׃ ויעדי ייי מנך כל מרעין וכל מכתשי מצראי בישיא

Interp. chal.

et elegit vos: cuꝫ vos ſitis pauciores oibus populis: ſed qꝛ dilexit vos dñs ⁊ qꝛ cuſtodiuit iuramentuꝫ qđ iurauit patribus vřis: eduxit vos in manu forti: ⁊ redemit te de domo ſeruitutis de manu pharaonis regis egypti. Et ſcies qꝛ dñs deus tu⁹ ipſe eſt deus: de⁹ fidelis: cuſtodiēs pactū ⁊ miam diligētibus ſe ⁊ cuſtodiētibus precepta ei⁹ in mille gñationes. ⁊ retribuēs inimicis ſuis bona q̄ ipſi faciūt corā eo in vita ſua: vt perdat eos: ⁊ nō differt facere bonū inimicis ſuis p bonis q̄ faciūt corā eo: ſꝫ in vita eoꝝ retribuit eis. Et cuſtodies precepta ⁊ mādata ⁊ iudicia que ego precipio tibi hodie vt facias ea. Et ſi ſuſceperitis iudicia hec ⁊ cuſtodieritis ⁊ feceritis ea: cuſtodiet dñs deus tuus tibi pactū ⁊ miam quam iurauit patribus tuis. Et diliget te: ⁊ benedicet tibi: ⁊ multiplicabit te: ⁊ benedicet filiis ventris tui ⁊ fructui terre tue ⁊ frumento tuo ⁊ vino tuo ⁊ oleo tuo: ⁊ vaccis armēti tui et gregibus ouium tuarum ſuper terram de qua iurauit patribus tuis vt daret eam tibi. Benedictus eris magis q̄ oēs populi: non erit in te ſterilis maſculus nec femina: neq̄ in iumētis tuis. Et auferet dñs a te cūctas infirmitates ⁊ oēs plagas egypti peſſimas q̄s

Primitiua chal.

קום נבב · ידע המן · דור שלם טוב · אבד אחר · נטר דין · פקד עבד קבל · עבד קום · ברך סגא ילד · מעה אען נתן · היה עדה כתש

Primitiua heb.	Ter. Heb.
שום	תדע לא ישימם בך ונתנם בכל
	שנאיך: ואכלת את כל העמים
	אשר יהוה אלהיך נתן לך לא
חוס עבד	תחוס עינך עליהם ולא תעבד
יקש	את אלהיהם כי מוקש הוא לך:
אמר רבב	כי תאמר בלבבך רבים הגוים
יכל	האלה ממני איכה אוכל
ירש ירא	להורישם: לא תירא מהם זכר
זכר	תזכר את אשר עשה יהוה אלהיך
	לפרעה ולכל מצרים: המסת
נסה	הגדלת אשר ראו עיניך
ראה	והאתת והמפתים והיד החזקה
אות יפת	והזרע הנטויה אשר הוצאך
נטה יצא	יהוה אלהיך כן יעשה
עשה	יהוה אלהיך לכל העמים
פנה	אשר אתה ירא מפניהם: וגם
שלח	את הצרעה ישלח יהוה
שאר	אלהיך בם עד אבד הנשארים
סתר ערץ	והנסתרים מפניך: לא תערץ
	מפניהם כי יהוה אלהיך בקרבך
גדל ירא	אל גדול ונורא: ונשל יהוה
	אלהיך את הגוים האל מפניך
יכל כלה	מעט מעט לא תוכל כלתם מהר
רבה חיה	פן תרבה עליך חית השדה:
פנה	ונתנם יהוה אלהיך לפניך והמם
הום	מהומה גדלה עד השמדם:
אבד	ונתן מלכיהם בידך והאבדת

Trāsla. B. Hiero.

quas nouisti non infe ret tibi: sed cunctis hostibus tuis. Deuora bis omnes populos quos dominus deus tuus daturus est tibi. Nō parcet eis oculus tuus: nec seruies diis eorū: ne sint ī ruinā tui. Si dixeris in corde tuo, plures sunt gentes iste q̄ ego: quō potero delere eas? noli metue re: sed recordare que fecerit dominus deus tuus pharaoni & cūctis egyptiis plagas maximas quas viderūt oculi tui & signa atq̄ portenta manūq̄ robustam: & extentum brachiū vt educeret te dominus deus tuus. Sic faciet cunctis populis quos metuis. Insup & scabrones mittet dominus deus tuus in eos: dōec deleat oēs atq̄ disperdat qui te fugerint & latere poterint. Non timebis eos. quia dn̄s deus tuus in medio tui est: deus magnus & terribilis. Ipse consumet nationes has in cōspectu tuo paulatim atq̄ p ptes. Non poteris eas delere pariter: ne forte multiplicentur contra te bestie terre. Dabitq̄ eos dn̄s deus tuus in conspectu tuo & īterficiet illos dōec penitus deleātur. Tradetq̄ reges eorū ī manus tuas: & disp-

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

ἃς ἔγνως, οὐκ ἐπιθήσει ἐπὶ σέ· καὶ ἐπιθήσει αὐτὰ ἐπὶ πάντας τοὺς μισοῦντάς σε. καὶ φαγῇ πάντα τὰ σκῦλα τῶν ἐθνῶν, ἃ κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ λατρεύσεις τοῖς θεοῖς αὐτῶν, ὅτι σκῶλον τοῦτό ἐσται σοι. ἐὰν δὲ λέγῃς ἐν τῇ διανοίᾳ σου, ὅτι πολὺ τὸ ἔθνος τοῦτο ἢ ἐγώ, πῶς δυνήσομαι ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς; οὐ φοβηθήσῃ αὐτούς, μνείᾳ μνησθήσῃ ὅσα ἐποίησε κύριος ὁ θεός σου τῷ φαραὼ καὶ πᾶσι τοῖς αἰγυπτίοις, τοὺς πειρασμοὺς τοὺς μεγάλους, οὓς εἴδοσαν οἱ ὀφθαλμοί σου, τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα τὰ μεγάλα ἐκεῖνα, τὴν χεῖρα τὴν κραταιάν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλόν, ὡς ἐξήγαγέ σε κύριος ὁ θεός σου, οὕτω ποιήσει κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, οὓς σὺ φοβῇ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ τὰς σφηκίας ἀποστελεῖ κύριος ὁ θεός σου εἰς αὐτούς, ἕως ἂν ἐκτριβῶσιν οἱ καταλελειμμένοι καὶ οἱ κεκρυμμένοι ἀπὸ σοῦ. οὐ τρωθήσῃ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεός σου ἐν σοὶ θεὸς μέγας καὶ κραταιός. καὶ καταναλώσει κύριος ὁ θεός σου τὰ ἔθνη ταῦτα ἀπὸ προσώπου σου κατὰ μικρὸν μικρόν. οὐ δυνήσῃ ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς τὸ τάχος, ἵνα μὴ γένηται ἡ γῆ ἔρημος, καὶ πληθυνθῇ ἐπὶ σὲ τὰ θηρία τὰ ἄγρια. καὶ παραδώσει αὐτοὺς κύριος ὁ θεός σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἀπολεῖ αὐτοὺς ἀπωλείᾳ μεγάλῃ, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃς αὐτούς. καὶ παραδώσει τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν. καὶ ἀπολεῖται

ās nouisti: nō inferet in te. & imponet ea sup oēs odiētes te. & deuorabis oia spolia gentiū: q̄s dn̄s de⁹ tu⁹ dat tibi. nō parcet oculus tu⁹ in ipsis: & nō seruies diis eoꝝ: q̄m ruina hoc erit tibi. si āt dixeris in mēte tua: q̄m multa gens hec q̄m ego: quō potero delere eos? nō timebis eos: recordatiōe recordaberis q̄cūq̄ fecit dn̄s deus tuus pharaoni & oībus egyptiis: tentatiōes magnas: q̄s viderūt oculi tui: signa & pdigia magna illa: manū robustā: & brachiū excelsū: quō eduxit te dn̄s de⁹ tu⁹: sic faciet dn̄s de⁹ nr̄ oībus gētibus: q̄s tu metuis a facie eaꝝ. & scabrones mittet dn̄s deus tuus ī eos: donec deleant relicti & absconditi a te. nō vulneraberis a facie eoꝝ: q̄m dn̄s deus tuus in te deus magnus & fortis. & consumet dn̄s deus tuus gētes has a facie tua paulatī paulatī. nō poteris cōsumere eos cito: vt nō fiat terra deserta. & multiplicētur cōtra te bestie fere. & tradet eos dn̄s deus tuus in manus tuas: & perdet eos pditiōe magna: quūsq̄ deleas illos. & tradet reges eoꝝ in manus vr̄as. & peribit

D

Transla. Chal.

וידעת לא ישוינון בך ויתנינון בכל סנאך ותגמר ית כל עממיא דיי אלהך יהיב לך לא תחוס עינך עליהון ולא תפלח ית טעותהון ארי לתקלא הוא לך: דילמא תימר בלבך סגיאין עממיא האלין מני איכדין איכול לתרכותהון: לא תדחל מנהון מדכר תדכר ית דעבד יי אלהך לפרעה ולכל מצראי: נסין רברבין דחזאה עינך ואתיא ומופתיא וידא תקיפתא ודרעא מרממא דאפקך יי אלהך כן יעביד יי אלהך לכל עממיא דאת דחיל מקדמיהון: ואף ית ערעיתא יגרי יי אלהך בהון עד דייבדון דאשתארו ודאטמרו מקדמך: לא תתבר מקדמיהון ארי יי אלהך שכינתיה בינך אלהא רבא ודחילא: ויתריך יי אלהך ית עממיא האלין מקדמך זעיר זעיר לא תיכול לשיציותהון בפריע דילמא תסגי עלך חיות ברא: וימסרינון יי אלהך קדמך ויקטיל ית מלכיהון בידך ותובד

Primitiua chal.

שוה נתן נגר · חוס פלח טעה · אמר יכל דחל · דכר נסה רבב · אות יפת רמם · נפק עבד גרה · אבד שאר טמר · תבר רבב תרך · יכל שצא סגא · חיה מסר אבד

Interp. chal.

nouisti: & nō ponet eas in te: sed dabit eas in oībus inimicis tuis. et cōsumes oēs pplos quos dn̄s deus tu⁹ tradet tibi: nō parcet eis ocul⁹ tu⁹: neq̄ feruies idolis eoꝝ: q̄z in scandalū erūt tibi. Si dixeris in corde tuo: plres sunt ppli isti q̄ ego: quō potero eijcere eos? Ne timeas eos: recordans recordaberis que fecit dominus de⁹ tuus pharaoni & oībus egyptiis: mirabilia grandia q̄ viderūt oculi tui & signa & portēta & manū fortē & brachiū excelsum quo eduxit te dn̄s deus tu⁹: sic faciet dn̄s deus tu⁹ cunctis populis: a facie quoꝝ tu metuis. Insup & vespam mittet dn̄s deus tuus in eos donec pereant qui remanserint & qui absconditi fuerint a facie tua. Ne formides a facie eoꝝ: q̄m maiestas dn̄i dei tui habitat in medio tui: qui est deus magnus & terribilis. Et eijciet dn̄s deus tu⁹ populos istos a facie tua paulatim: nō poteris cōsumere eos cito: ne forte multiplicentur contra te bestie agri. et tradet eos dn̄s deus tuus in cōspectu tuo: & conturbabit eos conturbatione magna donec consumātur. Et tradet reges eorum in manu tua: & perdes

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑποκάτω τοῦ οὐρανοῦ. οὐκ ἀντιστήσεται οὐδεὶς κατὰ πρόσωπόν σου, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃς αὐτούς. τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρί. οὐκ ἐπιθυμήσεις ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον ἀπ᾽ αὐτῶν λαβεῖν σεαυτῷ, μὴ πταίσῃς δι᾽ αὐτοῦ, ὅτι βδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐστί. καὶ οὐκ εἰσοίσεις βδέλυγμα εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ ἀνάθεμα ἔσῃ ὥσπερ τοῦτο. προσοχθίσματι προσοχθιεῖς, καὶ βδελύγματι βδελύξῃ, ὅτι ἀνάθεμά ἐστι.

nomē eoꝝ sub celo. nō resistet vllus cōtra faciē tuā: quūsq̄ deleas illos. sculptilia deoꝝ eoꝝ comburetis igne. nō concupisces argētū neq̄ aurū ab eis accipere tibiipsi: ne offendas pp illud: q̄z abominatio dn̄o deo tuo est. & nō inferes abominatiōē in domū tuā: & anathema eris sicut hoc. detestatiōe detestaberis: & abominatiōe abominaberis: q̄z anathema est.

1. mac. 11. f.

Ca. 8.

A

Ω Πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον φυλάξεσθε ποιεῖν, ἵνα ζῆτε καὶ πολυπλασιασθῆτε, καὶ εἰσέλθητε καὶ κληρονομήσητε τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν. καὶ μνησθήσῃ πᾶσαν τὴν ὁδόν, ἣν ἤγαγέ σε κύριος ὁ θεός σου τοῦτο τεσσαρακοστὸν ἔτος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὅπως ἂν κακώσῃ σε καὶ πειράσῃ σε, καὶ διαγνωσθῇ τὰ ἐν καρδίᾳ σου, εἰ φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἢ οὔ. καὶ ἐκάκωσέ σε, καὶ ἐλιμαγχόνησέ σε, καὶ ἐψώμισέ σε τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ ὃ οὐκ εἴδησαν οἱ πατέρες σου, ἵνα ἀναγγείλῃ σοι, ὅτι οὐκ ἐπ᾽ ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος. τὰ ἱμάτιά σου οὐκ ἀπετρίβη ἀπὸ σοῦ. οἱ πόδες σου οὐκ ἐτυλώθησαν. ἰδοὺ τεσσαράκοντα ἔτη, καὶ γνώσῃ τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὡσεί τις ἄνθρωπος παιδεύσῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, οὕτω κύριος ὁ θεός σου

Omnia precepta hec q̄ ego pcipio vobis hodie seruabitis facere: vt viuatis & multiplicemini: & ingrediamini & possideatis terrā: quā iurauit dn̄s prib⁹ vr̄is. & recordaberis oīs vie: p quā duxit te dn̄s de⁹ tuus. hūc q̄dragesimū annū in deserto: vt affligeret te & tentaret te: & nota fierent q̄ in corde tuo: si custodires mādata ei⁹ vel nō. & afflixit te: & affecit fame te: & cibauit te manna in deserto qd̄ nō cognouerūt patres tui: vt ostenderet tibi: q̄ nō in pane solo viuet hō: sed in oī verbo pgrediente p os dei viuet hō: vestes tue nō cōsumpte sūt a te. pedes tui nō occalluerūt. ecce quadraginta anni: & cognosces corde tuo: q̄ sicut q̄dā hō erudiret filiū suum: sic dn̄s deus tuus

Math. 4. b. Luce. 4. a.

D

Trāsla. B. Hiero.

des noīa eorū sub celo. Nullus poterit resistere tibi donec conteras eos. Sculptilia eorū igne cōbures. Nō cōcupisces argentū & aurū de quibus fctā sūt. neq̄ assumes ex eis tibi quicq̄: ne offendas ppter ea: quia abominatio est dn̄i dei tui. nec inferes quippiā ex idolo in domū tuā: ne fias anathema sicut & illud est. Quasi spurciciā detestaberis: & velut inquinamētū ac sordes abominatiōi hēbis: quia anathema est. Cap. 8.

Omne mādatū qd̄ ego pcipio tibi hodie caue diligēter vt facias: vt possitis viuere & multiplicemini: ingressiq̄ possideatis terrā p qua iurauit dn̄s pribus vr̄is. Et recordaberis cūcti itineris p qd̄ adduxit te dn̄s deus tuus quadraginta ānis p desertū: vt affligeret te atq̄ tēptaret & nota fierēt q̄ in tuo animo versabātur: vtrū custodires mādata illi⁹: an nō. afflixit te penuria: & dedit tibi cibum manna qd̄ ignorabas tu & patres tui: vt ostenderet tibi q̄ nō in solo pane viuit homo: sed in oī verbo quod egreditur de ore domini. Vestimētū tuū quo operiebaris neq̄q̄ vetustate defecit: & pes tuus non ē subtritus. En q̄dragesimus ānus ē: vt recogites in corde tuo: q̄ sicut erudit filiū suum hō: sic dn̄s de⁹ tuus

Ter. Heb.	Primitiua heb.
את שמם מתחת השמים לא	
יתיצב איש בפניך עד השמדך	יצב שמד
אתם: פסילי אלהיהם תשרפון	פסל שרף
באש לא תחמד כסף וזהב עליהם	חמד
ולקחת לך פן תוקש בו כי תועבת	יקש תעב
יהוה אלהיך הוא: ולא תביא	בוא
תועבה אל ביתך והיית חרם	היה
כמהו שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו	כמו
כי חרם הוא: כל המצוה	Ca. viii
אשר אנכי מצוך היום תשמרון	צוה
לעשות למען תחיון ורביתם	שמר
ובאתם וירשתם את הארץ	עשה חיה רבב
אשר נשבע יהוה לאבתיכם:	בוא
וזכרת את כל הדרך אשר	שבע
הוליכך יהוה אלהיך זה ארבעים	ילך רבע
שנה במדבר למען ענתך לנסתך	דבר ענה נסה
לדעת את אשר בלבבך התשמר	ידע
מצותו אם לא: ויענך וירעבך	צוה ענה רעב
ויאכלך את המן אשר לא	אכל מנה
ידעת ולא ידעון אבתיך למען	
הודיעך כי לא על הלחם	ידע
לבדו יחיה האדם כי על כל	בדד חיה
מוצא פי יהוה יחיה האדם:	יצא פה
שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך	בלה
לא בצקה זה ארבעים שנה:	
וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר	יסר
איש את בנו יהוה אלהיך	

Transl. Chal.

ית שמהון מתחות שמיא לא יתעתד אינש קדמך עד דתשיצי יתהון: צלמי טעותהון תוקדון בנורא לא תחמד כספא ודהבא דעליהון ותסב לך דילמא תתקל ביה ארי מרחק קדם יי אלהך הוא: ולא תעיל דמרחק לביתך ותהי חרמא כותיה שקצא תשקצניה ורחקא תרחקניה ארי חרמא הוא: Ca. viii. כל תפקדתא דאנא מפקיד לך יומא דין תטרון למעבד בדיל דתיחון ותסגון ותיעלון ותירתון ית ארעא דקיים יי לאבהתכון: ותדכר ית כל אורחא דדברך יי אלהך דנן ארבעין שנין במדברא בדיל לענאיותך לנסיותך למידע ית די בלבך התטר פקודוהי אם לא: ועניך ואכפנך ואוכלך ית מנא דלא ידעת ולא ידעו אבהתך בדיל לאודעותך ארי לא על לחמא בלחודוהי מתקיים אנשא ארי על כל אפקות מימרא דיי יתקיים אנשא: כסותך לא בליאת מנך ומסנך לא יחיפו דנן ארבעין שנין: ותדע עם לבך ארי כמא דמלף גבר ית בריה יי אלהך

Interp. chal.

nomen eoꝝ sub celo. Non stabit vir corā te donec cōsumas illos. Simulacra idoloꝝ eoꝝ cōburetis igni: nō cōcupisces aurū & argentū qd̄ est sup ea: nec assumes tibi: ne forte offendas in eo: q̄z abominatio est coram dn̄o deo tuo. ne inferas qd̄ abominabile est in domū tuā: ne sis anathema sicut illud est: sed detestatiōe detestaberis illud: & abominatione abominaberis illud: quia anathema est. Ca. 8.

Omne mandatū qd̄ ego precipio tibi hodie custodietis ad faciendū: vt viuatis & multiplicemini & ingrediamini & possideatis terrā p qua iurauit dn̄s patribus vr̄is. & recordaberis cuncti itineris quo duxit te dn̄s deus tu⁹ istis q̄draginta annis in deserto: vt affligeret te & vt tētaret te & vt sciret qd̄ erat in corde tuo: vtrū custodires p̄cepta eius an nō. Et afflixit te: & esurire te fecit: & comedere te fecit māna: qd̄ nesciebas & nesciebāt patres tui: vt ostenderet tibi: q̄z non in pane solo viuit homo: sed in omī qd̄ egreditur a verbo dn̄i viuit homo. Uestimentū tuū non inueterauit in te: & calciamēta tua nō sunt attrita istis quadraginta annis. et scies in corde tuo q̄z sicut erudit vir filium suum: sic dominus deus tuus

Primitiua chal.

עתד טעה · יקד חמד נסב · תקל רחק עול · הוה שקץ רחק · פקד נטר עבד · חיה סגא ירת · קום דכר רבע · שנה דבר ענה · נסה ידע כפן · אכל קום נפק · אמר פסה בלה

Ter. Heb.

מיסרך׃ ושמרת את מצות יהוה
אלהיך ללכת בדרכיו וליראה
אתו׃ כי יהוה אלהיך מביאך אל
ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת
ותהמת יצאים בבקעה ובהר׃ ארץ
חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון
ארץ זית שמן ודבש׃ ארץ אשר
לא במסכנת תאכל בה לחם
לא תחסר כל בה ארץ אשר
אבניה ברזל ומהרריה תחצב
נחשת׃ ואכלת ושבעת וברכת
את יהוה אלהיך על הארץ
הטבה אשר נתן לך׃ השמר לך
פן תשכח את יהוה אלהיך לבלתי
שמר מצותיו ומשפטיו וחקתיו
אשר אנכי מצוך היום׃ פן תאכל
ושבעת ובתים טבים תבנה
וישבת׃ ובקרך וצאנך ירבין
וכסף וזהב ירבה לך וכל אשר
לך ירבה׃ ורם לבבך ושכחת
את יהוה אלהיך המוציאך
מארץ מצרים מבית עבדים׃
המוליכך במדבר הגדל והנורא
נחש שרף ועקרב וצמאון אשר
אין מים המוציא לך מים מצור
החלמיש׃ המאכלך מן במדבר
אשר לא ידעון אבתיך למען

Privitiua heb.

צוה · ילך ירא · בוא · רמן · סכן אכל · חסר · חצב · טוב שמר · שכח · שבע חקק · צוה · ישב בנה · רבה · רום · יצא · ילך דבר ירא · אכל מנה

Trāsla. B. Hiero.

erudiuit te: vt custodias mandata domini dei tui: & ambules in viis eius: & timeas eum. Dñs enim deus tuus introducet te in terram bonā: terrā riuorū: aquarumq; & fōtiū: in cuius cāpis & mōtibus erūpūt fluuiorū abyssi: terrā frumenti ordei ac vinearum: in qua ficus & malogranata & oliueta nascūtur: terrā olei ac mellis: vbi absq; vlla penuria comedes panē tuū: & rerū oīm abūdātia pfrueris: cuius lapides ferrū sūt: & de mōtibus eius eris metalla fodiūtur. vt cū comederis & saciatus fueris benedicas domino deo tuo pro terra optima quā dedit tibi. Obserua & caue ne quando obliuiscaris dñi dei tui: & negligas mādata eius atq; iudicia & cerimonias quas ego precipio tibi hodie: ne postq; comederis & satiatus fueris: domos pulchras edificaueris & hitaueris in eis habuerisq; armenta boū & ouiū greges: argenti & auri cūctarūq; rerū copiam: eleuetur cor tuū & nō reminiscaris dñi dei tui qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis: & ductor tuus fuit in solitudine magna atq; terribili in q̄ erat serpēs flatu adurēs & scorpio ac dipsas: & nulle oīno aq̄: qui eduxit riuos de petra durissima: & cibauit te manna in solitudie qd nesciērūt prēs tui. Et postq;

Trāsla. Grē. lxx. cū interp. latina.

erudiet te. τ custodies mādata dñi
παιδεύσει σε, καὶ φυλάξῃ τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ
dei tui vt ambules in vijs eius: τ time
θεοῦ σου πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ φοβεῖ-
re eum. nā dñs deus tuꝰ introducet te in terrā
σθαι αὐτόν. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεός σου εἰσάξει σε εἰς γῆν ἀ-
bonā τ multā: vbi torrētes aquaꝝ τ fontes
γαθὴν καὶ πολλήν, οὗ χείμαρροι ὑδάτων καὶ πηγαὶ
abyssi exeūtes per mōtes τ per
ἀβύσσων ἐκπορευόμεναι διὰ τῶν ὀρέων καὶ διὰ τῶν
cāpos: terra tritici τ ordei: vinee: fic: malo
πεδίων, γῆ πυροῦ καὶ κριθῆς, ἄμπελοι, συκαῖ, ῥό-
granata: tra oliue olei τ mellis: terra in q̄ nō cū
αι, γῆ ἐλαίας ἐλαίου καὶ μέλιτος, γῆ ἐφ' ἧς οὐ μετὰ
medicitate comedes panē tuū: τ nō indigebis ali
πτωχείας φαγῇ τὸν ἄρτον σου, καὶ οὐκ ἐνδεηθήσῃ οὐ-
quo in ipsa: terra cuius lapides eius ferrū: τ ex
δὲν ἐπ' αὐτῆς, γῆ ἧς οἱ λίθοι αὐτῆς σίδηρος, καὶ ἐκ τῶν
mōtibus eius educes metalla eris. τ comedes τ
ὀρέων αὐτῆς μεταλλεύσεις χαλκόν. καὶ φαγῇ καὶ
saturaberis τ benedices dño deo tuo sup
ἐμπλησθήσῃ καὶ εὐλογήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐπὶ
terrā bonā: quā dedit tibi dñs deꝰ tuus.
τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς δέδωκέ σοι κύριος ὁ θεός σου.
caue tibi ne obliuiscaris dñi dei tui
πρόσεχε σεαυτῷ μὴ ἐπιλάθῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου,
vt nō custodias mādata eius τ iudicia
τοῦ μὴ φυλάξαι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ κρίματα
eius τ iustificatiōes eius: q̄cūq; ego precipio
αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί
tibi hodie. ne postq̄ cōederis τ satiat' fueris τ domos pul
σοι σήμερον, μὴ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς καὶ οἰκίας κα-
chras edificaueris τ habitaueris in eis: τ
λὰς οἰκοδομήσας καὶ κατοικήσας ἐν αὐταῖς, καὶ τῶν
bobus tuis τ ouibus tuis multiplicatis tibi:
βοῶν σου καὶ τῶν προβάτων σου πληθυνθέντων σοι,
τ argēto τ auro multiplicatis tibi: τ om-
καὶ ἀργυρίου καὶ χρυσίου πληθυνθέντων σοι, καὶ πάν-
nib' q̄cūq; tibi erūt multiplicatis: eleuet cor
των ὅσα σοι ἔσται πληθυνθέντων, ὑψωθῇς τῇ καρδίᾳ
tuū τ obliuiscaris dñi dei tui: q̄ eduxit te de ter-
καὶ ἐπιλάθῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, τοῦ ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς
egypti ex domo seruitutis: q̄ eduxit te per
αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας, τοῦ ἐξαγαγόντος σε διὰ
desertū magnū τ terribile illud: vbi spēs
τῆς ἐρήμου τῆς μεγάλης καὶ τῆς φοβερᾶς ἐκείνης, οὗ ὄφις
mordēs τ scorpio τ sitis: vbi nō erat aq: qui
δάκνων καὶ σκορπίος καὶ δίψα, οὗ οὐκ ἦν ὕδωρ, τοῦ ἐξα-
eduxit tibi de petra durissima fontē aque:
γαγόντος σοι ἐκ πέτρας ἀκροτόμου πηγὴν ὕδατος,
q̄ cibauit te manna in deserto: qd' nō co
τοῦ ψωμίσαντός σε τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὃ οὐκ ᾔ-
gnouisti tu τ nō scierunt pres tui: vt
δεις σὺ καὶ οὐκ ᾔδεισαν οἱ πατέρες σου, ἵνα

C

D

Privitiua chal.

נטר הלך דחל · עול טוב נגד · נבע תהם סכן · אכל חסר פסל · אכל שבע ספר · נשה דין קום · פקד בנה יתב · עאן סגא תקף · נפק דבר · רבב חוה קלה · צחה נפק

Interp. chal.

erudit te. Et custodies precepta dñi dei tui: vt ambules in vijs que recte sunt coram eo: τ vt timeas eum: quoniā dñs deus tuus introducet te in terrā bonam: terrā fluentē torrentibus aquarū τ fontibus manantibus ex abyssis τ egredientibus in campis τ in montibus: terrā tritici τ ordei τ vitiū τ ficuū τ malogranatorū: terrā cuius oliue producunt oleū: τ ipsa fluit melle: terrā vbi absq; penuria comedes panē: τ nihil deficit in ea: terrā cuius lapides ferrū sunt: τ de montibus eius succides es. Et comedes τ saturaberis: τ benedices dño deo tuo p terra bona quā dedit tibi. Caue tibi ne obliuiscaris timoris dñi dei tui: vt non custodias precepta eius τ iudicia eius τ pacta eius q̄ ego precipio tibi hodie. ne forte cum comederis τ satiatus fueris: τ domos pulchras edificaueris τ habitaueris in eis: τ boues tui τ oues tue multiplicati fuerint: τ argentū τ aurum multiplicatū fuerit tibi τ oīa tua multiplicata fuerint: induretur cor tuū τ obliuiscaris timoris dñi dei tui qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis: Qui duxit te per desertū magnum τ terribile: locuz serpentū vrentium τ scorpionum τ locum sitis: vbi non est aqua: qui eduxit tibi aquā de petra durissima. Qui cibauit te māna in deserto quod nescierunt patres tui: vt

Transla. Chal.

מליף גבר ית בריה יי אלהך מליף לך׃ ותיטר ית פקודיא דיי אלהך למהך באורחן דתקנן קדמוהי ולמדחל יתיה׃ ארי יי אלהך מעיל לך לארעא טבא ארעא נגדא נחלין דמין מבועי עינון ותהומין נפקין בבקען ובטורין׃ ארעא חטין ושערין וגופנין ותאנין ורמונין ארעא דזיתהא עבדין משח והיא עבדא דבש׃ ארעא דלא בחוסרנא תיכול בה לחמא לא תחסר כל מדעם בה ארעא דאבנהא ברזלא ומטורהא תפסול נחשא׃ ותיכול ותשבע ותברך ית יי אלהך על ארעא טבא דיהב לך׃ אסתמר לך דלמא תתנשי ית דחלתא דיי אלהך בדיל דלא למטר פקודוהי ודינוהי וקימוהי דאנא מפקד לך יומא דין׃ דלמא תיכול ותשבע ובתין שפירין תבני ותיתיב׃ ותורך ועאנך יסגון וכספא ודהבא יסגי לך וכל דילך יסגי׃ ויתרם לבך ותתנשי ית דחלתא דיי אלהך דאפקך מארעא דמצרים מבית עבדותא׃ דדברך במדברא רבא ודחילא אתר חיון קלן ועקרבין ובית צחונא אתר דלית מיא דאפיק לך מיא מטינרא תקיפא׃ דאוכלך מנא במדברא דלא ידעו אבהתך בדיל

Trāsla. Grē. lxx. cū interp. latina.

affligeret te τ vt tētaret te: vt bñ tibi faceret
κακώσῃ σε, καὶ ἐκπειράσῃ σε, καὶ εὖ σε ποιήσαι
in extremo dieꝝ tuoꝝ: τ ne diceres in cor
ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν σου, καὶ μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρ-
de tuo: fortitudo mea τ robur man' mee fe
δίᾳ σου, ἡ ἰσχύς μου καὶ τὸ κράτος τῆς χειρός μου ἐ-
cit mihi potentiā magnā hanc. τ recorda
ποίησέ μοι τὴν δύναμιν τὴν μεγάλην ταύτην. καὶ μνη-
beris dñi dei tui: qm̄ ipse tibi dat fortitudinē
σθήσῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ὅτι αὐτός σοι δίδωσιν ἰσχὺν
ad faciēdū potentiā: vt impleret pactū suū:
ποιῆσαι δύναμιν, ἵνα στήσῃ τὴν διαθήκην αὐτοῦ,
qd iurauit prib' tuis sicut hodie. τ erit
ἣν ὤμοσε τοῖς πατράσι σου ὡς σήμερον. καὶ ἔσται
si obliuiōe oblit' fueris dñi dei tui: τ abieris
ἐὰν λήθῃ ἐπιλάθῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ πορευθῇς
post deos alienos: τ colueris eos: τ
ὀπίσω θεῶν ἑτέρων, καὶ λατρεύσῃς αὐτοῖς, καὶ
adoraueris eos: obtestor vobis hodie
προσκυνήσῃς αὐτοῖς, διαμαρτύρομαι ὑμῖν σήμερον
τ celū τ trā: q interitu pibitis:
τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε,
sicut τ reliquę gētes: qs dñs pdit añ
καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, ὅσα ὁ κύριος ἀπολλύει πρὸ
faciē vram: sic peribitis: q̄ nō au
προσώπου ὑμῶν, οὕτως ἀπολεῖσθε, ἀνθ' ὧν οὐκ ἠ-
distis vocē dñi dei vři.
κούσατε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν. Ca. 9.

A

Audi israel: tu trāsgrederis hodie ior-
Ἄκουε ἰσραήλ, σὺ διαβαίνεις σήμερον τὸν ἰορ-
danē vt intres ad possidēdū gētes magnas τ fortio
δάνην εἰσελθεῖν κληρονομῆσαι ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρό-
res magis q̄ vos: vrbes magnas τ muratas
τερα μᾶλλον ἢ ὑμεῖς, πόλεις μεγάλας καὶ τειχήρεις
vsq ad celū: populū magnū τ multū τ sublimē:
ἕως τοῦ οὐρανοῦ, λαὸν μέγαν καὶ πολὺν καὶ εὐμήκη,
filios enac: q̄s tu scis: τ tu audiuisti. qs resistet cō
υἱοὺς ἐνάκ, οὓς σὺ οἶδας, καὶ σὺ ἀκήκοας. τίς ἀντιστήσεται κα-
tra faciē filioꝝ enac. τ scies hodie: q dñs deꝰ
τὰ πρόσωπον υἱῶν ἐνάκ. καὶ γνώσῃ σήμερον, ὅτι κύριος ὁ θεός
tuꝰ hic pibit añ faciē tuā: ignis cōsu
σου οὗτος προπορεύσεται πρὸ προσώπου σου, πῦρ καταναλ-
mēs est. hic perdet eos: τ hic auer
ίσκον ἐστίν. οὗτος ἐξολοθρεύσει αὐτούς, καὶ οὗτος ἀποστρέ-
tet illos añ faciē tuā: τ delebit eos τ
ψει αὐτοὺς πρὸ προσώπου σου, καὶ ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς καὶ
perdet eos velociter: sicut dixit tibi dñs. ne dicas in cor
ἀπολεῖ αὐτοὺς ἐν τάχει, καθάπερ εἶπέ σοι κύριος. μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρ-
de tuo cum deleuerit dñs deꝰ tuꝰ gētes has añ
δίᾳ σου, ἐν τῷ ἐξαναλῶσαι κύριον τὸν θεόν σου τὰ ἔθνη ταῦτα πρὸ
faciē tuā: dicens: pp iusticias meas itroduxit me
προσώπου σου, λέγων, διὰ τὰς δικαιοσύνας μου εἰσήγαγέ με
dñs vt possiderē terrā bonā hanc:
κύριος κληρονομῆσαι τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην,

Trāsla. B. Hiero.

afflixit ac probauit ad extremum misertus est tui: ne diceres in corde tuo. fortitudo mea & robur manus mee hec mihi oīa pstiterūt: sed recorderis domini dei tui q ipse vires tibi prebuerit: vt impleret pactū suū sup quo iurauit prībus tuis sicut pñs indicat dies. Sin aūt oblitus domini dei tui secutus fueris deos alienos: colueris q; illos & adoraueris: ecce nūc pdico tibi q oīno dispeas. Sicut gentes quas deleuit dñs in introitu tuo: ita & vos peribitis si inobediētes fueritis voci domini dei vestri. Cap. 9.

Audi israel. Tu transgredieris hodie iordanē vt possideas nationes maximas & fortiores te: ciuitates ingentes & ad celum vsq; muratas populū magnū atq; sublimē filios enachim quos ipse vidisti & audisti: qbus nullus pōt ex aduerso resistere. Scies ergo hodie q dñs deus tuus ipe trāsibit ante te ignis deuorās atq; cōsumens. qui conterat eos: & deleat atq; dispdat añ faciem tuā velociter: sicut locutus est tibi. Ne dicas in corde tuo cū deleuerit eos dñs deus tuus ī cōspectu tuo: pp iusticiā meam introduxit me dñs: vt terrā hanc possiderem

Ter. Heb.

ענתך ולמען נסתך להיטבך
באחריתך׃ ואמרת בלבבך כחי
ועצם ידי עשה לי את החיל הזה׃
וזכרת את יהוה אלהיך כי הוא
הנתן לך כח לעשות חיל למען
הקים את בריתו אשר נשבע
לאבתיך כיום הזה׃ והיה אם שכח
תשכח את יהוה אלהיך והלכת
אחרי אלהים אחרים ועבדתם
והשתחוית להם העדתי בכם
היום כי אבד תאבדון׃ כגוים אשר
יהוה מאביד מפניכם כן תאבדון
עקב לא תשמעון בקול יהוה
אלהיכם׃ **Ca.ix.**
שמע ישראל
אתה עבר היום את הירדן לבא
לרשת גוים גדלים ועצמים ממך
ערים גדלת ובצרת בשמים׃ עם
גדול ורם בני ענקים אשר אתה
ידעת ואתה שמעת מי יתיצב לפני
בני ענק׃ וידעת היום כי יהוה
אלהיך הוא העבר לפניך אש אכלה
הוא ישמידם והוא יכניעם לפניך
והורשתם והאבדתם מהר כאשר
דבר יהוה לך׃ אל תאמר בלבבך
בהדף יהוה אלהיך אתם
מלפניך לאמר בצדקתי הביאני
יהוה לרשת את הארץ הזאת

Privitiua heb.

ענה נסה יטב · כוח · עשה · קום ברת שבע · שכח עוד · אבד בנה · שמע · Ca.ix. · בוא · ירש גדל · עיר · גדל רום · יצב בנה · שמד כנע · ירש אבד · אמר · הדף בוא · ירש

Transl. Chal.

לעניותך ובדיל לנסיותך לאיטבא לך בסופך׃ ותימר בלבך חילי ותוקף ידי קנו לי ית נכסיא האלין׃ ותהי דכיר ית יי אלהך ארי הוא יהיב לך חילא למקני נכסין בדיל לקימא ית קימיה דקיים לאבהתך כיומא הדין׃ ויהי אם מנשא תתנשי ית דחלתא דיי אלהך ותהך בתר טעות עממיא ותפלחינון ותסגוד להון אסהדית בכון יומא דין ארי מיבד תיבדון׃ כעממיא דיי מוביד מן קדמיכון כן תיבדון חלף דלא קבלתון למימרא דיי אלהכון׃ **Ca.ix.** שמע ישראל את עבר יומא דין ית ירדנא למיעל למירת עממין רברבין ותקיפין מינך קרוין רברבן וכריכן עד צית שמיא׃ עם רב ותקיף בני גבריא דאת ידעת ודאת שמעת מן יכול לקימא קדם בני גבריא׃ ותדע יומא דין ארי יי אלהך הוא עבר קדמך מימריה אישא אכלא הוא ישיצינון והוא יתריכינון מן קדמך ותתריכינון ותובדינון בפריע כמא דמליל יי לך׃ לא תימר בלבך כד יתבר יי אלהך יתהון מן קדמך למימר בזכותי אעלני יי למירת ית ארעא הדא

Interp. chal.

affligeret te: τ vt tentaret te: vt benefaceret tibi in nouissimis tuis. Et si dixeris in corde tuo fortitudo mea et robur man' mee possidere me fecerūt substas istas: recordaberis dñi dei tui: qm̄ ipse dedit tibi fortitudinē vt acqreres substantiā: τ vt firmaret pactū suū qd iurauit prībus tuis sicut in die hac. Et erit si obliuione oblitus fueris dñi dei tui: τ ambulaueris post idola populoꝝ τ seruieris eis τ adoraueris ea: cōtestor vobis hodie quoniā pditione peribitis sicut populi quos dñs transtulit a facie vra: sic peribitis: pro eo q non obedistis verbo dñi dei vestri. Ca. 9.

Audi israel: tu transis hodie iordanē vt ingrediaris τ eijcias populos fortiores te: τ possideas ciuitates magnas τ muratas vsq; ad celū: populū magnū τ fortē filios gigantū: tu enī nosti τ audisti q nullus pōt resistere filijs gigantū. Et scies hodie q verbū dñi dei tui qd trāsit corā te ignis cōsumēs est: ipse cōsumet eos τ ipse cōteret eos corā te: τ eijcies eos τ perdes eos cito: sicut locutus est tibi dñs. Ne dicas in corde tuo cum contriuerit dñs deus tuus eos a facie tua: dicens. Propter iusticiā meaz introduxit me dñs vt possiderem terram hanc:

Privitiua chal.

ענה נסה יטב · אמר קנה דכר · קום יהב נשה · טעה פלח · סהד אבד · עול אמר · רבב קרה כלל · קום ידע אמר · נפק תבר תרך · אבד אמר · זכה אתא ירת

וברשעת הגוים האלה יהוה מורישם מפניך: לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה יהוה אלהיך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע יהוה לאבתיך לאברהם ליצחק וליעקב: וידעת כי לא בצדקתך יהוה אלהיך נתן לך את הארץ הטובה הזאת לרשתה כי עם קשה ערף אתה: זכר אל תשכח את אשר הקצפת את יהוה אלהיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם יהוה: ובחרב הקצפתם את יהוה ויתאנף יהוה בכם להשמיד אתכם: בעלתי ההרה לקחת לוחת האבנים לוחת הברית אשר כרת יהוה עמכם ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי: ויתן יהוה אלי את שני לוחת האבנים כתבים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל:

ירש · בוא · קום · שבע · שכח קצף · דבר · בוא קום סרה · היה · אנף · שמד עלה · לקח · כרת · ישב רבע · שתה נתן · שנה · צבע

cum propter impietates suas iste delete sunt nationes. Neque enim propter iusticias tuas & equitatem cordis tui ingredieris: vt possideas terras earũ. sed quia ille egerunt impie: introeunte te delete sunt: & vt compleret verbũ suum dominus quod sub iuramẽto pollicit⁹ est patribus tuis abraã isaac & iacob. Scito ergo quod non propter iusticias tuas dominus deus tuus dederit tibi terram hãc optimam in possessiõem: cũ durissime ceruicis sis populus. Memẽto & ne obliuiscaris quõ ad iracũdiã prouocaueris dñm deũ tuũ in solitudine: & ex eo die quo egressus es ex egypto vsque ad locum istũ semper aduersũ dñm cõtẽdisti. Nam & in orẽb prouocasti eum: & iratus delere te voluit: quã ascẽdi in montem vt acciperem duas tabulas lapideas pacti quod pepigit vobiscum dominus. & perseueraui in monte .xl. diebus ac noctibus: panẽ nõ comedens & aquam non bibẽs. Deditque mihi domin⁹ duas tabulas lapideas scriptas digito dei: & cõtinentes omnia verba q̃ vobis locut⁹ est in monte de medio ignis quando contio populi congregata est.

ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσέβειαν τῶν ἐθνῶν τούτων ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς κύριος πρὸ προσώπου σου, οὐχὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην σου οὐδὲ διὰ τὴν ὁσιότητα τῆς καρδίας σου σὺ εἰσπορεύῃ κληρονομῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν, ἀλλ' ἢ διὰ τὴν ἀνομίαν τῶν ἐθνῶν τούτων κύριος ὁ θεός σου ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἵνα στήσῃ τὴν διαθήκην ἣν ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ. καὶ γνώσῃ σήμερον, ὅτι οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας σου κύριος ὁ θεὸς δίδωσί σοι τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν ταύτην κληρονομῆσαι, ὅτι λαὸς σκληροτράχηλος εἶ. μνήσθητι μὴ ἐπιλάθῃ ὅσα παρώξυνας κύριον τὸν θεόν σου ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήλθετε ἐκ γῆς αἰγύπτου ἕως ἤλθετε εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἀπειθοῦντες διατελεῖτε τὰ πρὸς κύριον. καὶ ἐν χωρὴβ παρωξύνατε κύριον. καὶ ἐθυμώθη κύριος ἐφ' ὑμῖν ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς, ἀναβαίνοντός μου εἰς τὸ ὄρος λαβεῖν τὰς πλάκας τὰς λιθίνας, πλάκας διαθήκης, ἧς διέθετο πρὸς ὑμᾶς. καὶ κατεγενόμην ἐν τῷ ὄρει τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας· ἄρτον οὐκ ἔφαγον καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιον. καὶ ἔδωκέ μοι κύριος τὰς δύο πλάκας τὰς λιθίνας γεγραμμένας ἐν τῷ δακτύλῳ τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπ' αὐταῖς πάντες οἱ λόγοι, οὓς ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἐν ἡμέρᾳ ἐκκλησίας.

sed pp impietatẽ gẽtiũ harum cõsumet eos dñs a facie tua: nõ pp iusticiã tuã neque pp equitatẽ cordis tui tu ingrederis vt possideas terrã eorum: sed pp iniquitatẽ gẽtiũ harum dñs deus tuus disperdet eos a facie tua: et vt cõpleret foedus qđ iurauit dñs patribus vris abraam et isaac et iacob. et cognosces hodie: quia nõ pp iusticias tuas dñs deus dat tibi terrã bonã hanc vt possideas: quia populus dure ceruicis es. memẽto ne obliuiscaris quãta irritasti dñm deũ tuũ in deserto: a quo die egressi estis de terra egypti donec venistis in locũ hunc: increduli perseueratis circa ea que ad dñm. et in oreb prouocastis dñm. et iratus est dñs in vos vt perderet vos: ascẽdẽte me in mõtẽ vt acciperẽ tabulas lapideas: tabulas pacti: qđ pepigit ad vos. et perseueraui in mõte quadragita diebus et quadragita noctibus. panẽ nõ comedi et aquã nõ bibi. et dedit mihi dominus duas tabulas lapideas scriptas in digito dei. et in eis omnes sermões: quos locutus ẽ dñs ad vos in mõte de medio ignis in die cõgregatiõis.

Trãsla. Chal.

ובחובי עממיא האלין יי מתריכינון מן קדמך: לא בזכותך ובקשיטות לבך את עליל למירת ית ארעהון ארי בחובי עממיא האלין יי אלהך מתריכינון מן קדמך ובדיל לקימא ית פתגמא דקיים יי לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב: ותדע ארי לא בזכותך יי אלהך יהב לך ית ארעא טבתא הדא למירתה ארי עם קשי קדל את: הוי דכיר לא תתנשי ית דארגזתא קדם יי אלהך במדברא למן יומא דנפקתא מארעא דמצרים עד מיתיכון עד אתרא הדין מסרבין הויתון קדם יי: ובחורב ארגזתון קדם יי והוה רגז מן קדם יי בכון לשיצאה יתכון: במסקי לטורא למסב לוחי אבניא לוחי קימא דגזר יי עמכון ויתיבית בטורא ארבעין יממין וארבעין לילון לחמא לא אכלית ומיא לא שתיתי: ויהב יי לי ית תרין לוחי אבניא כתיבין באצבעא דיי ועליהון ככל פתגמיא דמליל יי עמכון בטורא מגו אישתא ביומא דקהלא:

Pritiua. chal.

עלל · קום ירע · זכה קשה · דכר נשה רגז · דבר אתא סרב · הוה נסק נסב · קום רבע יום · שתה · צבע

Interp. chal.

sed propter pctã populorũ istorum eiiciet eos dñs a facie tua. non propter iustitiã tuam neque propter rectitudinẽ cordis tui tu ingredieris ad possidendã terrã eorum: sed propter peccata populorum istorum dñs deus tu⁹ eiiciet eos a facie tua: et vt confirmet verbũ qđ iurauit dñs patribus tuis abrahã isaac et iacob. Et scies quoniã non propter iustitiã tuã dñs deus tuus dabit tibi terram bonã hanc vt possideas eam: quia tu es populus dure ceruicis. Memento ne obliuiscaris quõ ad iracundiã prouocasti dñm deũ tuũ in deserto: a die quo egressus es de terra egypti donec venistis vsque ad locũ istum rebelles fuistis coram dño. Et in oreb prouocastis ad iracundiã dominũ: et fuit ira a facie dñi contra vos vt consumerẽt vos: quando ascendi in montem vt acciperem duas tabulas lapideas tabulas pacti quod pepigit dñs vobiscũ: et mansi in monte quadraginta diebus et quadraginta noctibus: panẽ non comedi: et aquã non bibi: et dedit dñs mihi duas tabulas lapideas scriptas digito dei: et super eas iuxta oĩa verba que locutus est dominus vobiscum de medio ignis in die congregationis.

καὶ ἐγένετο διὰ τεσσαράκοντα ἡμερῶν καὶ διὰ τεσσαράκοντα νυκτῶν ἔδωκέ μοι κύριος τὰς δύο πλάκας τὰς λιθίνας πλάκας διαθήκης, καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἀνάστηθι κατάβηθι τὸ τάχος ἐντεῦθεν, ὅτι ἠνόμησεν ὁ λαός σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου. παρέβησαν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλω αὐτοῖς, ἐποίησαν ἑαυτοῖς χώνευμα. καὶ εἶπε κύριος πρός με, λέγων, λελάληκα πρός σε ἅπαξ καὶ δίς, λέγων, ἑώρακα τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ ἰδοὺ λαὸς σκληροτράχηλός ἐστιν, ἔασόν με ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς, καὶ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτῶν ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ποιήσω σε εἰς ἔθνος μέγα καὶ ἰσχυρὸν καὶ πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦτο. καὶ ἐπιστρέψας κατέβην ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ τὸ ὄρος ἐκαίετο πυρί, καὶ αἱ δύο πλάκες τῆς διαθήκης ἐπὶ ταῖς δυσὶ χερσί μου. καὶ ἰδὼν ὅτι ἡμάρτετε ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ ἐποιήσατε ὑμῖν ἑαυτοῖς μόσχον χωνευτόν, καὶ παρέβητε ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλατο κύριος ὑμῖν, καὶ ἐπιλαβόμενος τῶν δύο πλακῶν ἔρριψα αὐτὰς ἀπὸ τῶν δύο χειρῶν μου, καὶ συνέτριψα αὐτὰς ἐναντίον ὑμῶν. καὶ ἐδεήθην ἐναντίον κυρίου δεύτερον καθάπερ καὶ τὸ πρότερον. τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἄρτον οὐκ ἔφαγον καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιον περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν ὧν ἡμάρτετε ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν τοῦ παροξῦναι αὐτόν. καὶ ἔκφοβός εἰμι διὰ τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμόν, ὅτι

et factũ ẽ post quadraginta dies et post quadraginta noctes dedit mihi dñs duas tabulas lapideas tabulas federis: et dixit dñs ad me: surge descende cito hinc: quia deliquit popul⁹ tu⁹: quos eduxisti de terra egypti. trãsgressi sũt cito de via: quã precepisti illis: fecerũt sibi cõflatile. et ait dñs ad me: dicẽs: locut⁹ sũ ad te semel et bis: dicens: vidi populũ hunc: et ecce populus dure ceruicis est: dimitte me vt cõteram illos: et delebo nomẽ eorum de sub celo: et faciã te in gẽtẽ magnã et fortẽ et multã magis quam hec. et reuersus descendi de mõte: et mons ardebat igne: et due tabule federis in duab⁹ manib⁹ meis. et vidẽs quod peccauistis corã dño deo vestro: et fecistis vobis ipsis vitulũ cõflatilẽ: et trãsgressi estis cito de via: quã precepit dominus vobis: et accipiẽs duas tabulas proieci eas a duab⁹ manib⁹ meis: et cõfregi eas corã vobis. et deprecat⁹ sũ corã dño secũdo sicut et prius. quadraginta diebus et quadraginta noctib⁹ panẽ nõ comedi et aquã nõ bibi pro oib⁹ peccatis vestris: que peccauistis cũ fecistis malũ corã dño deo nostro vt irritaretis eum. et timid⁹ sum propter irã et furorẽ: quia

Cumque transissent quadraginta dies & totidẽ noctes: dedit mihi dominus duas tabulas lapideas: tabulas federis. dixitque mihi. Surge & descẽde hinc cito: quia populus tuus quem eduxisti de egypto deseruerunt velociter viam quã demõstrasti eis. feceruntque sibi conflatile. Rursumque ait dominus ad me. Cerno quod populus iste dure ceruicis sit. Dimitte me vt cõteram eum: & deleam nomen eius de sub celo: & constituam te super gentem que hac maior & fortior sit. Cumque de monte ardẽte descenderem: & duas tabulas federis vtraque tenerem manu: vidisse que peccasse vos domino deo vestro: & fecisse vobis vitulũ cõflatilẽ ac deseruisse velociter viã eius quã vobis ostenderat: proieci tabulas de manibus meis: cõfregique eas in cõspectu vestro. Et procidi ante dominum sicut prius quadraginta diebus & noctibus: panem non comedens & aquã nõ bibens propter omnia peccata vestra que gessistis contra dominum: & eum ad iracundiam prouocastis. Timui enim indignatiõem & irã illius: qua

ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן יהוה אלי את שני לחת האבנים לחות הברית: ויאמר יהוה אלי קום רד מהר מזה כי שחת עמך אשר הוצאת ממצרים סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם מסכה: ויאמר יהוה אלי לאמר ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא: הרף ממני ואשמידם ואמחה את שמם מתחת השמים ואעשה אותך לגוי עצום ורב ממנו: ואפן וארד מן ההר וההר בער באש ושני לוחת הברית על שתי ידי: וארא והנה חטאתם ליהוה אלהיכם עשיתם לכם עגל מסכה סרתם מהר מן הדרך אשר צוה יהוה אתכם: ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם: ואתנפל לפני יהוה כראשנה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל חטאתכם אשר חטאתם לעשות הרע בעיני יהוה להכעיסו: כי יגרתי מפני האף והחמה אשר

לוח · ירד · יצא · סור צוה · עשה נסך אמר · ראה · רפה שמד · עשה את · עצם פנה ירד · ברית ראה · עשה · תפש שנה לוח · שלך · שבר נפל · פנה רבע · שתה · עשה · רוע כעס · גור יחם

Transla. Chal.

והוה מסוף ארבעין יממין וארבעין לילון יהב יי לי ית תרין לוחי אבניא לוחי קימא: ואמר יי לי קום חות בפריע מכא ארי חביל עמך דאפיקתא ממצרים סטו בפריע מן ארחא דפקידתינון עבדו להון מתכא: ואמר יי לי למימר גלי קדמי עמא הדין והא עם קשי קדל הוא: אנח בעותך מן קדמי ואשיצינון ואמחי ית שמהון מתחות שמיא ואעביד יתך לעם תקיף וסגי מנהון: ואתפניתי ונחתית מן טורא וטורא בער באשתא ותרין לוחי קימא על תרתין ידי: וחזית והא חבתון קדם יי אלהכון עבדתון לכון עגל מתכא סטיתון בפריע מן ארחא דפקיד יי יתכון: ואחדית בתרין לוחיא ורמיתנון מעל תרתין ידי ותברתינון לעיניכון: ואשטחית קדם יי כד בקדמיתא ארבעין יממין וארבעין לילון לחמא לא אכלית ומיא לא שתיתי על כל חוביכון דחבתון למעבד דביש קדם יי לארגזא קדמוהי: ארי דחילית מן קדם רוגזא וחימתא

Interp. chal.

Et factũ est post quadraginta dies et quadraginta noctes dedit dñs mihi duas tabulas lapideas: tabulas federis. et dixit dñs ad me. Surge descẽde cito hinc: quia corruptus est populus tuus quẽ eduxisti de egypto. recesserũt cito de via quã precepisti eis: fecerunt sibi conflatile. Et ait dñs ad me dicens. Not⁹ est corã me populus hic: et ecce populus dure ceruicis est. dimitte deprecationẽ tuam a cõspectu meo vt cõsumam eos: et delebo nomen eorum de sub celis: et faciam te in populũ fortiorẽ et maiorem his. Et diuerti et descendi de monte: et mons ardebat igni: et due tabule federis erant in duabus manibus meis. Et vidi et ecce peccastis coram dño deo vestro: fecistis vobis vitulum conflatilẽ: declinastis cito a via quã precepit dñs vobis. Et apprehẽdi duas tabulas et proieci eas de duabus manibus meis: et confregi eas ante oculos vestros. Et prostratus sum coram dño sicut prius quadraginta diebus et quadraginta noctibus: panẽ non comedi et aquã non bibi propter oĩa peccata vestra in quibus peccastis faciendo quod malũ est coram domino ad irritandum eum. Timui enim propter iram et indignationem qua

Pritiua chal.

קום · נחת נפק סטה · נתך אמר גלה · קשה נוח בעה · ... מחא · ... פנה קום · חזה חוב נתך · סטה רמה שטח · רבע שתה חוב · עבד רגז יחם

קֶצֶף יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֵלַי גַּם בַּפַּעַם הַהִוא׃ וּבְאַהֲרֹן הִתְאַנַּף יְהוָה מְאֹד לְהַשְׁמִידוֹ וָאֶתְפַּלֵּל גַּם בְּעַד אַהֲרֹן בָּעֵת הַהִוא׃ וְאֶת חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם אֶת הָעֵגֶל לָקַחְתִּי וָאֶשְׂרֹף אֹתוֹ בָּאֵשׁ וָאֶכֹּת אֹתוֹ טָחוֹן הֵיטֵב עַד אֲשֶׁר דַּק לְעָפָר וָאַשְׁלִךְ אֶת עֲפָרוֹ אֶל הַנַּחַל הַיֹּרֵד מִן הָהָר׃ וּבְתַבְעֵרָה וּבְמַסָּה וּבְקִבְרֹת הַתַּאֲוָה מַקְצִפִים הֱיִיתֶם אֶת יְהוָה׃ וּבִשְׁלֹחַ יְהוָה אֶתְכֶם מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לֵאמֹר עֲלוּ וּרְשׁוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וַתַּמְרוּ אֶת פִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא הֶאֱמַנְתֶּם לוֹ וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקֹלוֹ׃ מַמְרִים הֱיִיתֶם עִם יְהוָה מִיּוֹם דַּעְתִּי אֶתְכֶם׃ וָאֶתְנַפַּל לִפְנֵי יְהוָה אֵת אַרְבָּעִים הַיּוֹם וְאֶת אַרְבָּעִים הַלַּיְלָה אֲשֶׁר הִתְנַפָּלְתִּי כִּי אָמַר יְהוָה לְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם׃ וָאֶתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה וָאֹמַר אֲדֹנָי יְהוִה אַל תַּשְׁחֵת עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר פָּדִיתָ בְּגָדְלֶךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה׃ זְכֹר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם

קצף הָיָה שמע אנף כלל עשה שרף כתת טחן יטב דקק שלך עלה ירש נתן מרה אמן קול שמע ידע נפל פנה רבע שמד כלל שחת נחל פדה יצא

aduersũ vos concitatus: delere vos voluit. Et exaudiuit me dñs et hac vice. Aduersum aaron quoq; vehementer iratus voluit eũ conterere: & pro illo similiter deprecatus sum. Peccatũ autem vestrũ quod feceratis. i. vitulũ: arripiens: igne combussi: & in frusta comminuens omnino quoq; in puluerem redigens proieci in torrentem qui de monte descendit. In incẽdio quoq; & in tentatione & in sepulchris concupiscẽtie prouocastis dñm. & qñ misit vos de cadesbarne dicens. ascendite & possidete terram quã dedi vobis: & contempsistis imperium dñi dei vestri: & non credidistis ei. neq; vocẽ eius audire voluistis: sed sp fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi. Et iacui coram domino quadraginta diebus ac noctibus quibus eum suppliciter deprecabar: ne deleret vos vt fuerat comminatus: & orans dixi. Domine deus ne disperdas populum tuum & hereditatem tuã quã redemisti in magnitudine tua: quos eduxisti i manu forti. Recordare seruorũ tuorũ abraã

irritatus ẽ dñs ꝯtra vos vt deleret παρωξύνθη κύριος ἐφ᾽ ὑμῖν τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς. et exaudiuit dñs me τ in tpe illo. καὶ εἰσήκουσε κύριος ἐμοῦ καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. τ ꝯtra aarõ iratus ẽ dñs valde vt cõtereret eũ. τ oraui τ pro aarõ in tpe illo. καὶ ἐπὶ ἀαρὼν ἐθυμώθη κύριος σφόδρα τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτόν· καὶ ηὐξάμην καὶ περὶ ἀαρὼν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. τ peccatũ vestrũ qđ fecistis vitulũ accepi: τ cõbussi eũ in igne: καὶ τὴν ἁμαρτίαν ὑμῶν ἣν ἐποιήσατε τὸν μόσχον ἔλαβον, καὶ κατέκαυσα αὐτὸν ἐν πυρί, τ cõfregi eũ τ cõminui vehemẽter quousq; factus ẽ minutũ: τ factũ ẽ sicut puluis: καὶ κατέκοψα αὐτὸν καὶ κατήλεσα σφόδρα ἕως οὗ ἐγένετο λεπτόν, καὶ ἐγενήθη ὡσεὶ κονιορτός. τ piecĩ puluerẽ in torrẽtẽ descẽdẽtẽ de mõte. καὶ ἔῤῥιψα τὸν κονιορτὸν εἰς τὸν χειμάῤῥουν τὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ ὄρους. τ in incẽdio τ in tẽtatione τ in sepulchris cõcupiscẽtie irritantes fuistis dñm καὶ ἐν τῷ ἐμπυρισμῷ καὶ ἐν τῷ πειρασμῷ καὶ ἐν τοῖς μνήμασι τῆς ἐπιθυμίας παροξύναντες ἦτε κύριον. τ qñ misit dñs vos de cades barne: dicẽs: ascẽdite τ possidete terrã: q̃ do vobis. καὶ ὅτε ἐξαπέστειλε κύριος ὑμᾶς ἐκ καδὴς βαρνή, λέγων, ἀνάβητε καὶ κληρονομήσατε τὴν γῆν, ἣν δίδωμι ὑμῖν. τ cõtẽpsistis verbũ dñi dei vři: τ nõ credidistis ei: τ nõ audistis vocẽ eius: καὶ ἠπειθήσατε τῷ ῥήματι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς αὐτοῦ. τ rebelles fuistis q̃ ad dñm a qua die cognitus fuit vobis. καὶ ἀπειθοῦντες ἦτε τὰ πρὸς κύριον ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐγνώσθη ὑμῖν. τ oraui corã dño quadraginta diebus τ quadraginta noctibus καὶ ἐδεήθην ἔναντι κυρίου τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας, quib᷑ deprecatus sũ: dixit eñ dñs pdituꝝ vos. ὅσας ἐδεήθην, εἶπε γὰρ κύριος ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς. τ oraui ad deũ: τ dixi: dñe dñe ne dispdas pplm tuũ τ hereditatẽ tuã: q̃ redemisti in fortitudine tua magna: quos eduxisti de terra egypti in manu tua forti τ in brachio tuo excelso. καὶ ηὐξάμην πρὸς τὸν θεόν, καὶ εἶπα, κύριε κύριε, μὴ ἐξολοθρεύσῃς τὸν λαόν σου καὶ τὴν κληρονομίαν σου, ἣν ἐλυτρώσω ἐν τῇ ἰσχύι σου τῇ μεγάλῃ, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν τῇ χειρί σου τῇ κραταιᾷ καὶ ἐν τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. recordare abraam μνήσθητι ἀβραάμ

D

Pritiua chal. Interp. chal.

צלא שצא יקד רמה שאל אמר סרב שטח שצא נפק

iratus erat dño cõtra vos vt cõsumeret vos. Et suscepit dño orationẽ meam etiã in tpe illo. contra aaron quoq; fuit ira a facie dñi vt disperderet eum. Et oraui etiam pro aaron in illo tpe: τ peccatũ vestrũ qđ fecistis. i. vitulũ tuli τ cõbussi eum igni: τ cõminui eum in pilo vehemẽter donec fuit cõminutũ in puluerẽ: τ proieci puluerẽ ei᷑ in torrentẽ qui descendit de mõte. Et in incendio quoq; τ in tentatione τ in sepulchris cõcupiscentiẽ irritastis dñm. et qñ misit vos dñs de cades barne dicens. Ascendite τ possidete terrã quam dedi vobis: rebelles fuistis verbo dñi dei vestri: τ nõ credidistis ei neq; obedistis verbo eius. rebelles fuistis corã dño a die quo cognoui vos. Et prostratus sum corã dño quadraginta diebus τ quadraginta noctibus quibus prostratus sum. quoniã dixerat dñs vt consumeret vos. Et oraui corã domino: τ dixi. Domine deus ne dissipes populum tuum τ hereditatem tuam quam redemisti in fortitudine tua: quem eduxisti de egypto in manu forti. Recordare seruorum tuorum abraham

Trãsla. Chal.

וּרְגַז יְיָ עֲלֵיכוֹן לְשֵׁיצָאָה יָתְכוֹן וְקַבֵּיל יְיָ צְלוֹתִי אַף בְּזִמְנָא הַהִיא׃ וְעַל אַהֲרֹן הֲוָה רְגַז מִן קֳדָם יְיָ לְשֵׁיצָיוּתֵיהּ וְצַלֵּיתִי אַף עַל אַהֲרֹן בְּעִדָּנָא הַהִיא׃ וְיָת חוֹבַתְכוֹן דַּעֲבַדְתּוּן יָת עֶגְלָא נְסֵיבִית וְאוֹקֵדִית יָתֵיהּ בְּנוּרָא וְשַׁפִּית יָתֵיהּ בְּשׁוֹפִינָא יָאוּת עַד דַּהֲוָה דַּקִּיק לְעַפְרָא וּרְמֵית יָת עַפְרֵיהּ לְנַחְלָא דְּנָחֵית מִן טוּרָא׃ וּבְדְלֵיקְתָּא וּבְנִסֵּיתָא וּבְקִבְרֵי מְשַׁאֲלֵי מַרְגְּזִין הֲוֵיתוֹן קֳדָם יְיָ׃ וְכַד שְׁלַח יְיָ יָתְכוֹן מֵרְקַם גֵּיאָה לְמֵימַר סְקוּ וְאַחְסִינוּ יָת אַרְעָא דִּיהָבִית לְכוֹן וְסָרֵבְתּוּן עַל מֵימְרָא דַּיְיָ אֱלָהֲכוֹן וְלָא הֵימֵנְתּוּן לֵיהּ וְלָא קַבֵּילְתּוּן לְמֵימְרֵיהּ׃ מְסָרְבִין הֲוֵיתוֹן קֳדָם יְיָ מִיּוֹמָא דִּידַעִית יָתְכוֹן׃ וְאִשְׁתְּטָחִית קֳדָם יְיָ יָת אַרְבְּעִין יְמָמִין וְיָת אַרְבְּעִין לֵילָוָן דְּאִשְׁתְּטָחִית אֲרֵי אֲמַר יְיָ לְשֵׁיצָאָה יָתְכוֹן׃ וְצַלֵּיתִי קֳדָם יְיָ וַאֲמָרִית יְיָ אֱלֹהִים לָא תְחַבֵּיל עַמָּךְ וְאַחְסָנְתָּךְ דִּפְרַקְתָּא בְּתוּקְפָךְ דְּאַפֵּקְתָּא מִמִּצְרַיִם בִּידָא תַקִּיפָא׃ אִדְּכַר לְעַבְדָּךְ לְאַבְרָהָם

τ isaac τ iacob seruorũ tuorũ: quib᷑ iurasti p teipm: ne aspicias in duritias populi huius: καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν θεραπόντων σου, οἷς ὤμοσας κατὰ σεαυτοῦ, μὴ ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν σκληρότητα τοῦ λαοῦ τούτου, τ in impietates eoꝝ: τ in peccata eoꝝ: ne forte dicant habitantes terrã vnde eduxisti nos καὶ ἐπὶ τὰ ἀσεβήματα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, μήποτε εἴπωσιν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ὅθεν ἐξήγαγες ἡμᾶς ἐκεῖθεν, λέγοντες: dicentes: q: nõ poterat dñs introducere eos in terrã: quã dixit eis: παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι κύριον εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν, ἣν εἶπεν αὐτοῖς, καὶ παρὰ τ qz oderat dñs eos: eduxit illos vt interficeret in deserto. τὸ μισῆσαι κύριον αὐτούς, ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἀποκτεῖναι ἐν τῇ ἐρήμῳ. τ hi pplš tuus τ hereditas tua: quos eduxisti de terra egypti in fortitudine tua magna τ in brachio tuo excelso. καὶ οὗτοι λαός σου καὶ κληρονομία σου, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν τῇ ἰσχύι σου τῇ μεγάλῃ καὶ ἐν τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ. Ca. 10

A
Exo. 34. a.

In illo tẽpore dixit dñs ad me: dola tibi duas tabulas lapideas sicut primas: τ ascende ad me in mõte: τ facies tibi arcã ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ εἶπε κύριος πρός με, λάξευσον σεαυτῷ δύο πλάκας λιθίνας ὥσπερ τὰς πρώτας, καὶ ἀνάβηθι πρός με εἰς τὸ ὄρος, καὶ ποιήσεις σεαυτῷ κιβωτὸν ligneã: τ scribã sup tabulas verba: q̃ erãt in tabulis primis: q̃s confregisti: ξυλίνην, καὶ γράψω ἐπὶ τὰς πλάκας τὰ ῥήματα, ὅσα ἦν ἐν ταῖς πλαξὶ ταῖς πρώταις, ἃς συνέτριψας, τ pones eas in arcã. τ feci arcã καὶ ἐμβαλεῖς αὐτὰς εἰς τὴν κιβωτόν. καὶ ἐποίησα κιβωτὸν de ligno incorruptibili: τ dolaui duas tabulas lapideas: sicut primas: τ ascendi in mõtẽ: τ due tabule in duab᷑ manib᷑ meis: ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ ἐλάξευσα τὰς δύο πλάκας τὰς λιθίνας, ὥσπερ αἱ πρῶται, καὶ ἀνέβην εἰς τὸ ὄρος, καὶ αἱ δύο πλάκες ἐπὶ ταῖς δυσὶ χερσί μου. τ scripsit sup tabulas scdm scripturã primã decẽ verba: q̃ locut᷑ ẽ dñs ad vos in mõte de medio ignis in die cõgregationis. καὶ ἔγραψεν ἐπὶ τὰς πλάκας κατὰ τὴν γραφὴν τὴν πρώτην τοὺς δέκα λόγους, οὓς ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ὄρει ἐκ μέσου τοῦ πυρὸς ἐν ἡμέρᾳ συνεγώ[illegible] τ dedit eas dñs mihi. τ reuersus descẽdi de monte: τ posui tabulas in arcã: quã feceram. τ fuerũt ibi: sicut pcepit mihi dñs. καὶ ἔδωκεν αὐτὰς κύριος ἐμοί. καὶ ἐπιστρέψας κατέβην ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ ἐνέβαλον τὰς πλάκας εἰς τὴν κιβωτὸν, ἣν ἐποίησα· καὶ ἦσαν ἐκεῖ, καθὰ ἐνετείλατό μοι κύριος. τ filii israel pfecti sũt de beroth filioꝝ καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπῆραν ἐκ βηρὼθ υἱῶν

B
Nu. 20. d.

isaac & iacob. Ne aspicias duriciam populi huius & impietatem atq; pctũm: ne forte dicãt hitatores terre de qua eduxisti nos: non poterat dñs introducere eos i terram quam pollicitus est eis: & oderat illos: idcirco eduxit vt interficeret eos in solitudine q sunt populus tuus & hereditas tua: quos eduxisti in fortitudine tua magna & in brachio tuo extento. Ca. 10.

In tpe illo dixit dñs ad me. Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores fuerũt: & ascẽde ad me in mõtem: faciesq; arcam ligneam: & scribam in tabulis verba que fuerunt in his quas ante cõfregisti: ponesq; eas in arca. Feci igitur arcã de lignis sethim. Cũq; dolassem duas tabulas lapideas instar priorum: ascendi in mõtẽ habẽs eas in manibus. Scripsitq; in tabulis iuxta id qđ pri᷑ scripserat verba decem que locutus est dominus ad vos in monte de medio ignis: quando populus congregatus ẽ: & dedit eas mihi. Reuersusq; de monte descẽdi: & posui tabulas in arcam quam feceram; que huc usq; ibi sunt: sicut mihi precepit dominus. Filii autem israel mouerũt castra ex beroth filiorũ

לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב אַל תֵּפֶן אֶל קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל רִשְׁעוֹ וְאֶל חַטָּאתוֹ׃ פֶּן יֹאמְרוּ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָנוּ מִשָּׁם מִבְּלִי יְכֹלֶת יְהוָה לַהֲבִיאָם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לָהֶם וּמִשִּׂנְאָתוֹ אוֹתָם הוֹצִיאָם לַהֲמִתָם בַּמִּדְבָּר׃ וְהֵם עַמְּךָ וְנַחֲלָתֶךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ בְּכֹחֲךָ הַגָּדֹל וּבִזְרֹעֲךָ הַנְּטוּיָה׃

Cap. x.

בָּעֵת הַהִוא אָמַר יְהוָה אֵלַי פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לוּחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַעֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וְעָשִׂיתָ לְּךָ אֲרוֹן עֵץ׃ וְאֶכְתֹּב עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן׃ וָאַעַשׂ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים וָאֶפְסֹל שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וָאַעַל הָהָרָה וּשְׁנֵי הַלֻּחֹת בְּיָדִי׃ וַיִּכְתֹּב עַל הַלֻּחֹת כַּמִּכְתָּב הָרִאשׁוֹן אֵת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֲלֵיכֶם בָּהָר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ בְּיוֹם הַקָּהָל וַיִּתְּנֵם יְהוָה אֵלָי׃ וָאֵפֶן וָאֵרֵד מִן הָהָר וָאָשִׂם אֶת הַלֻּחֹת בָּאָרוֹן אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וַיִּהְיוּ שָׁם כַּאֲשֶׁר צִוַּנִי יְהוָה׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרֹת בְּנֵי

פנה קשה אמר בוא את יצא מות דבר נטה שנה עשה ארן כתב לוח היה שום עשה שוט פסל שנה עלה כתב נתן פנה ירד שום עשה היה צוה

Trãsla. Chal.

לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָא תִתְפְּנֵי לְקַשְׁיוּת עַמָּא הָדֵין וּלְחוֹבֵיהוֹן וְלַחֲטָאֵיהוֹן׃ דִּילְמָא יֵימְרוּן דָּיְרֵי אַרְעָא דְּאַפֵּקְתָּנָא מִתַּמָּן מִדְּלֵית יְכוֹלָא קֳדָם יְיָ לְאַעָלוּתְהוֹן לְאַרְעָא דְּמַלֵּיל לְהוֹן וּמִדְּסָנֵי יָתְהוֹן אַפֵּיקִנּוּן לְקַטָּלוּתְהוֹן בְּמַדְבְּרָא׃ וְאִינּוּן עַמָּךְ וְאַחְסַנְתָּךְ דְּאַפֵּקְתָּא בְּחֵילָךְ רַבָּא וּבִדְרָעָךְ מְרָמְמָא׃

Ca. x.

בְּעִדָּנָא הַהִוא אֲמַר יְיָ לִי פְּסָל לָךְ תְּרֵין לוּחֵי אַבְנַיָּא כְּקַדְמָאֵי וְסַק לְקֳדָמַי לְטוּרָא וְתַעְבֵּיד לָךְ אֲרוֹנָא דְּאָעָא׃ וְאֶכְתּוֹב עַל לוּחַיָּא יָת פִּתְגָּמַיָּא דַּהֲווֹ עַל לוּחַיָּא קַדְמָאֵי דְּתַבַּרְתָּא וּתְשַׁוֵּינוּן בַּאֲרוֹנָא׃ וַעֲבָדִית אֲרוֹנָא דְּאָעֵי שִׁטִּין וּפְסָלִית תְּרֵין לוּחֵי אַבְנַיָּא כְּקַדְמָאֵי וּסְלֵיקִית לְטוּרָא וּתְרֵין לוּחַיָּא בִּידִי׃ וּכְתַב עַל לוּחַיָּא כִּכְתָבָא קַדְמָאָה יָת עַשְׂרָא פִּתְגָּמַיָּא דְּמַלֵּיל יְיָ עִמְּכוֹן בְּטוּרָא מִגּוֹ אִישָׁתָא בְּיוֹמָא דִּקְהָלָא וִיהַבִינוּן יְיָ לִי׃ וְאִתְפְּנֵיתִי וּנְחָתִית מִן טוּרָא וְשַׁוֵּיתִי יָת לוּחַיָּא בַּאֲרוֹנָא דַּעֲבָדִית וַהֲווֹ תַמָּן כְּמָא דְּפַקְּדַנִי יְיָ׃ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נְטַלוּ מִבֵּירוֹת בְּנֵי

Interp. chal. Pritiua chal.

isaac τ iacob: ne aspicias duricia populi hui᷑ τ impietatẽ eoꝝ τ pctã eoꝝ. ne forte dicant habitatores terre de qua eduxisti nos: eo q̃ nõ erat potestas coram dño vt introduceret eos in terraꝫ quã locutus est eis τ qz oderat illos: eduxit eos vt occideret eos in deserto. Et ipsi sunt ppl's tuus τ hereditas tua: quos eduxisti in Ꝟtute tuã magna τ in brachio tuo excelso. Ca. 10.

In tpe illo dixit dñs ad me. Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores: τ ascẽde ad me in montem: τ facies tibi arcam ligneã: et scribã sup tabulas verba q̃ erant sup tabulas priores quas cõfregisti: et pones eas in arca, et feci arcam de lignis setim: τ dolaui duas tabulas lapideas sic̃ priores: τ ascendi in montẽ: τ duas tabulas lapideas hẽbaꝫ in mãu mea. Et scripsit in tabulis iuxta scripturã priorẽ decẽ verba q̃ locutus est dñs vobiscũ in mõte de medio ignis in die cõgregationis: τ dedit eas dñs mihi. et reuersus sum τ descendi de monte: τ posui tabulas in arca quaꝫ feci: τ fuerũt ibi: sicut precepit mihi dominus. Et filii israel profecti sunt de beroth filiorum

פנה קשה אמר דור עלל שנא נפק דבר רבב רמם פסק עבד כתב הוה שוה שוט סלק פנה שוה

יעקן מוסרה שם מת אהרן
ויקבר שם ויכהן אלעזר בנו
תחתיו׃ משם נסעו הגדגדה ומן
הגדגדה יטבתה ארץ נחלי מים׃
בעת ההוא הבדיל יהוה את
שבט הלוי לשאת את ארון
ברית יהוה לעמד לפני יהוה
לשרתו ולברך בשמו עד היום
הזה׃ על כן לא היה ללוי חלק ונחלה
עם אחיו יהוה הוא נחלתו
כאשר דבר יהוה אלהיך לו׃
ואנכי עמדתי בהר כימים
הראשנים ארבעים יום
וארבעים לילה וישמע יהוה אלי
גם בפעם ההוא לא אבה יהוה
השחיתך׃ ויאמר יהוה אלי
קום לך למסע לפני העם ויבאו
ויירשו את הארץ אשר נשבעתי
לאבתם לתת להם׃ ועתה
ישראל מה יהוה אלהיך שאל
מעמך כי אם ליראה את יהוה
אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה
אתו ולעבד את יהוה אלהיך
בכל לבבך ובכל נפשך׃ לשמר את
מצות יהוה ואת חקתיו אשר
אנכי מצוך היום לטוב לך׃ הן
ליהוה אלהיך השמים ושמי

iachan in mosera. Vbi aaron mortuus & sepultus ē. p quo sacerdotio functus ē eleazar filius eius. Inde venerunt in gadgad: de quo loco pfecti castrametati sunt in iethabatha in terra aqrū atq; torrētiū. Eo tpe separaui tribum leui vt portaret arcam federis domini. & staret coram eo in misterio: ac bñdiceret in noie illius vsq; in pñtē diē. Quāobrē nō habuit leui ptē neq; possessionē cū frib⁹ suis. quia ipse dñs possessio eius est sicut promisit ei dñs deus tuus. Ego autem steti i mōte sicut prius quadragīta diebus ac noctibus. exaudiuitq; me dominus etiam hac vice: & te pdere noluit. Dixitq; mihi. Vade & precede populum vt ingrediatur & possideat terram quam iuraui patribus eorum vt traderem eis. Et nunc israel quid dominus deus tuus petit a te: nisi vt timeas dominum deū tuū: & ambules in viis eius & diligas eum: ac seruias domino deo tuo in toto corde tuo & in tota aīa tua: custodiasq; mandata domini & cerimonias eius quas ego hodie precipio tibi: vt bene sit tibi. En domini dei tui celum est: & celum

Interp. chal.

iachan in mosera: vbi mortuus est aaron ꝛ sepultus est ibi: ꝛ ministrauit eleazar filius eius pro eo. Inde profecti sunt in gadgad: et de gadgad in iatabatha in terrā in qua fluunt torrētes aquarū. In tēpore illo separauit dñs tribum leui vt portaret arcam federis dñi: ꝛ vt staret corā dño vt ministraret ei: ꝛ vt benediceret in nomine eius vsq; in diem hanc. Propterea nō habuit leui partē ꝛ hereditatē cū fratribus suis: quia dona que dedit ei dñs ipsa sunt hereditas eius sicut locutus est ei dñs deus tuus. Et ego steti in monte sicut diebus prioribus quadraginta diebus ꝛ quadraginta noctibus. Et suscepit dñs orōnē meā etiā hac vice: ꝛ noluit dñs disperdere te. ꝛ dixit dñs ad me. Surge vade vt proficiscaris coram populo: vt ingrediantur ꝛ possideant terrā quā iuraui patribus suis vt traderē eis. Et nunc israel quid dñs deus tuus querit a te: nisi vt timeas dominū deū tuū ꝛ vt ambules in omnibus viis que recte sunt coram eo: ꝛ vt diligas eum: vt seruias coram dño deo tuo in toto corde tuo et in tota aīa tua: ꝛ vt custodias precepta domini ꝛ mandata eius que ego precipio tibi hodie: vt bene sit tibi. Ecce domini dei tui sunt celi ꝛ celi

celi terra & omnia q̄ in ea sunt. & tn̄ pribus tuis cōglutinatus est dñs. & amauit eos. elegitq; semē eorū post eos. idest. vos de cūctis gētibus: sicut hodie cōprobatur. Circumcidite igitur pputium cordis vestri: & ceruicē vrām ne induretis amplius: qa dñs deus vr̄ ipse est deus deorum & dñs dñantiū: deus magnus & potens & terribilis: qui psonā nō accipit nec munera. Facit iudicium pupillo & vidue: amat pegrinū & dat ei victum atq; vestitū. Et vos ergo amate pegrinos: qa & ipsi fuistis aduene in terra egypti. Dominū deū tuū timebis: & ei soli seruies. Ipsi adherebis: iurabisq; i noie illius. Ipse est laus tua & deus tuus: q fecit tibi hec magnalia & terribilia: que viderūt oculi tui. In septuaginta aīabus descēderūt pres tui i egyptū: & ecce nūc multiplicauit te dñs deus tuus sicut astra celi. Ca.xi.

Ama itaq; dominū deum tuum: & obserua pcepta eius & cerimonias iudicia atq; mandata omni tempore. Cognoscite hodie q̄ ignorant filii vestri: qui non viderunt disciplinā dñi dei vrī: magnalia eius & robustam manum extentumq; brachium:

השמים הארץ וכל אשר בה׃
רק באבתיך חשק יהוה לאהבה
אותם ויבחר בזרעם אחריהם
בכם מכל העמים כיום הזה׃
ומלתם את ערלת לבבכם
וערפכם לא תקשו עוד׃ כי יהוה
אלהיכם הוא אלהי האלהים
ואדני האדנים האל הגדל הגבר
והנורא אשר לא ישא פנים
ולא יקח שחד׃ עשה משפט יתום
ואלמנה ואהב גר לתת לו לחם
ושמלה׃ ואהבתם את הגר כי גרים
הייתם בארץ מצרים׃ את יהוה
אלהיך תירא אתו תעבד ובו
תדבק ובשמו תשבע׃ הוא תהלתך
והוא אלהיך אשר עשה אתך את
הגדלת ואת הנוראת האלה אשר
ראו עיניך׃ בשבעים נפש ירדו
אבתיך מצרימה ועתה שמך יהוה
אלהיך ככוכבי השמים לרב׃

Ca.xi.

ואהבת את יהוה אלהיך
ושמרת משמרתו וחקתיו
ומשפטיו ומצותיו כל הימים׃
וידעתם היום כי לא את בניכם
אשר לא ידעו ואשר לא ראו את
מוסר יהוה אלהיכם את גדלו את
ידו החזקה וזרעו הנטויה׃ ואת

Interp. chal.

celoꝝ terra ꝛ oīa que in ea sunt: attamen patres tuos elegit dñs vt diligeret eos: ꝛ elegit filios eoꝝ post eos idest vos de cunctis populis sicut in die hac. Et auferetis insipientiā cordis vestri: ꝛ ceruicem vestrā non indurabitis amplius. qm̄ dñs deus vester ipse est de⁹ deoꝝ ꝛ dñs regum: deus magnus fortis ꝛ terribilis: in cuius cōspectu non est acceptio personaꝝ: nec recipit munera: facit iudiciū pupillo ꝛ vidue: ꝛ miseretur peregrini vt det ei victū ꝛ vestitū. Et diligetis peregrinū: qm̄ habitatores fuistis in terra egypti. Dominū deum tuū timebis: ꝛ corā eo seruies: ꝛ timori eius adherebis: ꝛ in nomine eius iurabis. Ipse est laus tua: ꝛ ipse est deus tuus. qui fecit tecū magnalia ꝛ terribilia hec que viderūt oculi tui. In septuaginta aīabus descenderūt pres tui in egyptū: ꝛ nūc posuit te dñs deus tuus sicut stellas celi in multitudinem.

Diliges itaq; dominū deum tuum: ꝛ custodies custodiam verbi eius ꝛ pacta eius ꝛ iudicia eius ꝛ precepta eius oibus dieb⁹. Ca.xi. Et scietis hodie que nō cognouerūt filii vestri neq; viderūt doctrinam dñi dei vestri ꝛ magnitudinē eius ꝛ manū eius fortem ꝛ brachium eius excelsum: et

אתתיו ואת מעשיו אשר עשה
בתוך מצרים לפרעה מלך מצרים
ולכל ארצו: ואשר עשה לחיל
מצרים לסוסיו ולרכבו אשר
הציף את מי ים סוף על פניהם
ברדפם אחריכם ויאבדם יהוה
עד היום הזה: ואשר עשה לכם
במדבר עד באכם עד המקום הזה:
ואשר עשה לדתן ולאבירם בני
אליאב בן ראובן אשר פצתה
הארץ את פיה ותבלעם ואת
בתיהם ואת אהליהם ואת כל
היקום אשר ברגליהם בקרב כל
ישראל: כי עיניכם הראת את
כל מעשה יהוה הגדל אשר עשה:
ושמרתם את כל המצוה אשר
אנכי מצוך היום למען תחזקו
ובאתם וירשתם את הארץ
אשר אתם עברים שמה
לרשתה: ולמען תאריכו ימים
על האדמה אשר נשבע יהוה
לאבתיכם לתת להם ולזרעם
ארץ זבת חלב ודבש: כי הארץ
אשר אתה בא שמה לרשתה
לא כארץ מצרים הוא אשר
יצאתם משם אשר תזרע את
זרעך והשקית ברגלך כגן הירק:

signa & opera que fecit in medio egypti pharaoni regi & vniuerse terre eius: omniq; exercitui egyptiorum & equis ac curribus: quomodo operuerint eos aque maris rubri: cum vos persequerentur: & deleuerit eos dominus vsq; in presentem diem: vobisq; que fecerit in solitudine donec veniretis ad hunc locum: & dathan atq; abiron filiis eliab qui fuit filius ruben: quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus & tabernaculis & vniuersa substantia eorum quam habebant in medio israel. Oculi vestri viderunt omnia opera domini magna que fecit: vt custodiatis vniuersa mandata illius: que ego hodie precipio vobis: & possitis introire & possidere terram ad quam ingredimini: multoq; in ea viuatis tempore: quam sub iuramento pollicitus est dominus patribus vestris & semini eorum lacte & melle manantem. Terra enim ad quam ingrederis possidendam: non est sicut terra egypti de qua existi: vbi iacto semine in hortorum morem aque ducuntur irrigue

σημεῖα αὐτοῦ καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ, ὅσα ἐποίει ἐν μέσῳ αἰγύπτου φαραὼ βασιλεῖ αἰγύπτου καὶ πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἐποίησε τὴν δύναμιν τῶν αἰγυπτίων, τὰ ἅρματα αὐτῶν καὶ τὴν ἵππον αὐτῶν ὡς ἐπέκλυσε τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης τῆς ἐρυθρᾶς ἐπὶ προσώπου αὐτῶν καταδιωκόντων αὐτῶν τῶν ἐκ τῶν ὀπίσω ὑμῶν, καὶ ἀπώλεσεν αὐτοὺς κύριος ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ ὅσα ἐποίησεν ὑμῖν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἕως ἤλθετε εἰς τὸν τόπον τοῦτον. καὶ ὅσα ἐποίησε τῷ δαθὰν καὶ τῷ ἀβιρὼν υἱοῖς ἐλιὰβ υἱοῦ ῥουβήμ. οὓς ἀνοίξασα ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς κατέπιεν αὐτοὺς, καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν τὴν μετ᾽ αὐτῶν ἐν μέσῳ παντὸς ἰσραήλ. ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν ἑώρων πάντα τὰ ἔργα κυρίου τὰ μεγάλα, ὅσα ἐποίησεν ἡμῖν σήμερον. καὶ φυλάξεσθε πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, ἵνα ζῆτε καὶ πολυπλασιασθῆτε καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, ἵνα μακροημερεύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν δοῦναι αὐτοῖς, καὶ τῷ σπέρματι αὐτῶν μετ᾽ αὐτοὺς, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. ἔστι γὰρ ἡ γῆ εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, οὐχ ὥσπερ ἡ γῆ αἰγύπτου ἐστίν, ὅθεν ἐκπεπόρευσθε ἐκεῖθεν, ὅταν σπείρωσι τὸν σπόρον, καὶ ποτίζωσι τοῖς ποσίν, ὡσεὶ κῆπον λαχανίας.

signa eius et prodigia eius: quecunque fecit in medio egypti pharaoni regi egypti et vniuerse terre eius: et quecunque fecit exercitum egyptiorum: currus eorum et equos eorum: quomodo inundauit aqua maris rubri in facie eorum persequentibus ipsis ex tergo vestro. et deleuit eos dominus vsque ad hodiernum diem. et quecunque fecit vobis in deserto donec veniretis in locum hunc. et quecunque fecit dathan et abiron filijs eliab filij ruben. quos aperiens terra os suum absorbuit eos: et domos eorum et tabernacula eorum: et vniuersam substantiam que cum illis in medio totius israel. quia oculi vestri viderunt omnia opera domini magna: quecunque fecit nobis hodie. et custodietis vniuersa precepta eius: quecunque ego precipio vobis hodie: vt viuatis et multiplicemini et intrantes possideatis terram: ad quam vos transitis iordanem illuc vt possideatis illam: vt longeui sitis super terram: quam iurauit dominus patribus vestris dare illis: et semini eorum post eos: terram manantem lacte et mel. est enim terra ad quam tu ingrederis illuc possidendam illam: non sicut terra egypti est: vnde egressi estis inde: cum seminauerint semen: et irrigant pedibus: sicut hortum olerum.

Transla. Chal.

ויָת אָתוֹהִי וְיָת עוֹבָדוֹהִי דַּעֲבַד בְּגוֹ מִצְרַיִם לְפַרְעֹה מַלְכָּא דְמִצְרַיִם וּלְכָל אַרְעֵיהּ: ודעבד למשירית מצרים לסוסותהון ולרתכיהון דאטיף ית מי ימא דסוף על אפיהון כד רדפו בתריכון ואובדינון יי עד יומא הדין: ודעבד לכון במדברא עד מיתיכון עד אתרא הדין: ודעבד לדתן ולאבירם בני אליאב בר ראובן דפתחת ארעא ית פומה ובלעתנון וית אנש בתיהון וית משכניהון וית כל יקומא דעמהון בגו כל ישראל: ארי עיניכון חזין ית כל עובדא דיי רבא די עבד: ותטרון ית כל תפקידתא דאנא מפקיד לך יומא דין בדיל דתתקפון ותיעלון ותירתון ית ארעא דאתון עברין תמן למירתה: ובדיל דתורכון יומין על ארעא דקיים יי לאבהתכון למתן להון ולבניהון ארע עבדא חלב ודבש: ארי ארעא דאת עליל לתמן למירתה לא כארעא דמצרים היא דנפקתון מתמן דתזרע ית זרעך ומשקית ליה ברגלך כגנת ירקא:

Interp. chal.

signa eius & opera eius que fecit in medio egypti pharaoni regi egypti & vniuerse terre eius: & quod fecit exercitui egyptiorum & equis eorum & curribus eorum quibus inundare fecit aquas maris rubri super facies eorum cum persequerentur vos: & perdidit eos dominus vsque in diem hunc: & quod fecit vobis in deserto donec veniretis vsque ad locum hunc: & quod fecit dathan & abiran filijs eliab filij ruben: quando aperuit terra os suum & deglutiuit eos & homines domus eorum & tabernacula eorum: et vniuersam substantiam que erat cum eis in medio totius israel. Quoniam oculi vestri vident omnia opera domini magna que fecit. Et custodietis omnia precepta que ego precipio vobis hodie: vt confortemini & ingrediamini & possideatis terram ad quam vos ingredimini vt possideatis eam: & vt prolongentur dies vestri super terram quam iurauit dominus patribus vestris vt traderet eis terram lacte & melle manantem. Quoniam terra ad quam tu ingrederis vt possideas eam: non est sicut terra egypti vnde egressi estis: in qua seminabas semen tuum & irrigabas illas pede tuo sicut hortum olerum.

ἡ δὲ γῆ εἰς ἣν εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, γῆ ὀρεινὴ καὶ πεδινή, ἐκ τοῦ ὑετοῦ τοῦ οὐρανοῦ πίεται ὕδωρ. γῆ, ἣν κύριος ὁ θεός σου ἐπισκοπεῖται αὐτὴν διαπαντός, οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐπ᾽ αὐτῆς ἀπ᾽ ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ἕως τῆς συντελείας ἐνιαυτοῦ. ἐὰν δὲ ἀκοῇ ἀκούσητε πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι σοι σήμερον, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου, καὶ λατρεύειν αὐτῷ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ δώσει τὸν ὑετὸν τῇ γῇ σου καθ᾽ ὥραν πρώϊμον καὶ ὄψιμον, καὶ εἰσοίσεις τὸν σῖτόν σου καὶ τὸν οἶνόν σου καὶ τὸ ἔλαιόν σου, καὶ δώσει χορτάσματα ἐν τοῖς ἀγροῖς σου τοῖς κτήνεσί σου. καὶ φαγὼν καὶ ἐμπλησθεὶς, πρόσεχε σεαυτῷ, μὴ πλατυνθῇ ἡ καρδία ὑμῶν, καὶ παραβῆτε, καὶ λατρεύσητε θεοῖς ἑτέροις, καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς, καὶ θυμωθεὶς ὀργισθῇ κύριος ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ συσχῇ τὸν οὐρανόν, καὶ οὐκ ἔσται ὑετός, καὶ ἡ γῆ οὐ δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς, καὶ ἀπολεῖσθε ἐν τάχει ἀπὸ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς, ἧς ἔδωκε κύριος ὑμῖν. καὶ ἐμβαλεῖτε τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν ὑμῶν, καὶ ἀφάψετε αὐτὰ εἰς σημεῖον ἐπὶ τῆς χειρὸς ὑμῶν, καὶ ἔσται ἀσάλευτον πρὸ ὀφθαλμῶν ὑμῶν. καὶ διδάξετε αὐτὰ τὰ τέκνα ὑμῶν λαλεῖν αὐτὰ καθημένους ἐν οἴκῳ, καὶ πορευομένους ἐν ὁδῷ, καὶ

At terra in quam ingrederis illuc ad possidendum eam: terra montuosa et campestris: ex pluuia celi bibet aquam. terra: quam dominus deus tuus visitat illam semper: oculi domini dei tui in ipsa a principio anni et vsque ad finem anni. si autem auditu audieritis omnia precepta eius: quecunque ego precipio tibi hodie: vt diligas dominum deum tuum: et seruias ei ex toto corde tuo et ex tota anima tua: et dabit pluuiam terre tue ad tempus temporaneam et serotinam: et colliges frumentum tuum et vinum tuum et oleum tuum, et dabit fenum in agris tuis iumentis tuis. et cum comederis et saturatus fueris: caueto vobis ipsi: ne dilatetur cor vestrum: et transgrediamini: et seruiatis dijs alienis: et adoretis eos: et iratus irascatur dominus contra vos: et claudat celum: et non erit pluuia. et terra non dabit fructum suum. et peribitis velociter a terra bona: quam dedit dominus vobis. et ponetis verba hec in cor vestrum et in animam vestram: et suspendetis ea in signum in manu vestra: et erit immobile ante oculos vestros. et docebitis ea filios vestros loqui ea sedentes in domo: et ambulantes in via: et

Infra. ca. 6.10.c 6.6.b.

sed montosa est & campestris de celo expectans pluuias: quam dominus deus tuus semper inuisit: & oculi illius in ea sunt a principio anni vsque ad finem eius. Si ergo obedieritis mandatis meis: que ego hodie precipio vobis: vt diligatis dominum deum vestrum: & seruiatis ei in toto corde vestro & in tota anima vestra: dabit pluuiam terre vestre temporaneam & serotinam: vt colligatis frumentum & vinum & oleum: fenumq; ex agris ad pascenda iumenta: & vt ipsi comedatis ac saturemini. Cauete ne forte decipiatur cor vestrum: & recedatis a domino: & seruiatis diis alienis: & adoretis eos: iratusq; dominus claudat celum & pluuie non descendat: nec terra det germen suum: pereatisq; velociter de terra optima: quam dominus daturus est vobis. Ponite hec verba mea in cordibus & in animis vestris: & suspendite ea pro signo in manibus: & inter oculos vestros collocate. Docete filios vestros vt illa meditentur quando sederis in domo tua: & ambulaueris in via:

והארץ אשר אתם עברים שמה
לרשתה ארץ הרים ובקעת
למטר השמים תשתה מים: ארץ
אשר יהוה אלהיך דרש אתה
תמיד עיני יהוה אלהיך בה
מרשית השנה ועד אחרית שנה:
והיה אם שמע תשמעו אל מצותי
אשר אנכי מצוה אתכם היום
לאהבה את יהוה אלהיכם
ולעבדו בכל לבבכם ובכל
נפשכם: ונתתי מטר ארצכם
בעתו יורה ומלקוש ואספת
דגנך ותירשך ויצהרך: ונתתי
עשב בשדך לבהמתך ואכלת
ושבעת: השמרו לכם פן יפתה
לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים
אחרים והשתחויתם להם: וחרה
אף יהוה בכם ועצר את השמים
ולא יהיה מטר והאדמה לא
תתן את יבולה ואבדתם מהרה
מעל הארץ הטבה אשר יהוה
נתן לכם: ושמתם את דברי אלה
על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם
אתם לאות על ידכם והיו
לטוטפת בין עיניכם: ולמדתם
אתם את בניכם לדבר בם
בשבתך בביתך ובלכתך בדרך

Transl. Chal.

וארעא דאתון עברין לתמן למירתה ארע טורין ובקען למטר שמיא שתיא מיא: ארעא דיי אלהך תבע יתה תדירא עיני יי אלהך בה מריש שתא ועד סוף שתא: ויהי אם קבלא תקבלון לפקודי דאנא מפקיד יתכון יומא דין למרחם ית יי אלהכון ולמפלח קדמוהי בכל לבכון ובכל נפשכון: ואתין מטר ארעכון בעדניה בכיר ולקיש ותכנוש עבורך חמרך ומשחך: ואתין עסבא בחקלך לבעירך ותיכול ותשבע: אסתמרו לכון דילמא יטעי לבכון ותסטון ותפלחון לטעות עממיא ותסגדון להון: ויתקף רוגזא דיי בכון ויחוד ית שמיא ולא יהי מטרא וארעא לא תתן ית עללתה ותיבדון בפריע מעל ארעא טבתא דיי יהיב לכון: ותשוון ית פתגמי אלין על לבכון ועל נפשכון ותקטרון יתהון לאת על ידיכון ויהון לתפלין בין עיניכון: ותאלפון יתהון ית בניכון למללא בהון במתבך בביתך ובמהכך בארחא

Interp. chal.

Terra autem ad quam vos transitis vt possideatis eam: terra montium & camporum: de pluuia celi bibet aquam: terra quam dominus deus tuus requirit eam semper: oculi domini dei tui sunt in ea a principio anni vsque ad finem anni. Et erit si obedientes obedieritis preceptis meis que ego precipio vobis hodie vt diligatis dominum deum vestrum & seruiatis coram eo in toto corde vestro & in tota anima vestra: & dabo pluuiam terre vestre in tempore suo temporaneam & serotinam: & colliges frumentum tuum & vinum tuum & oleum tuum. Et dabo fenum in agro tuo iumentis tuis: & comedes & saturaberis. Cauete vobis ne forte decipiatur cor vestrum & declinetis & seruiatis idolis populorum & adoretis ea: & irascatur furor domini contra vos & claudat celos & non sit pluuia: & terra non det germen suum: & pereatis cito de terra bona quam dominus dabit vobis. Et ponetis verba mea hec in cordibus vestris & in animo vestro: & ligabitis ea in signum super manus vestras: & erunt quasi appendix inter oculos vestros: & docebitis ea filios vestros: vt loquamini in eis cum sederis in domo tua: & cum ambulaueris in via:

Ter. Heb.

ובשכבך ובקומך׃ וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך׃ למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע יהוה לאבתיכם לתת להם כימי השמים על הארץ׃ כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשתה לאהבה את יהוה אלהיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו׃ והוריש יהוה את כל הגוים האלה מלפניכם וירשתם גוים גדלים ועצמים מכם׃ כל המקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר והלבנון מן הנהר נהר פרת ועד הים האחרון יהיה גבלכם׃ לא יתיצב איש בפניכם פחדכם ומוראכם יתן יהוה אלהיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה כאשר דבר לכם׃ ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה׃ את הברכה אשר תשמעו אל מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום׃ והקללה אם לא תשמעו אל מצות יהוה אלהיכם וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת אחרי אלהים

Trãsla. B. Hiero.

& accubueris atq; surrexeris: scribes ea sup postes & ianuas domꝰ tue: vt multiplicẽtur dies tui & filiorum tuorum in terra quam iurauit dominus patribus tuis: vt daret eis q̃diu celũ imminet terre. Si em̃ custodieritis mandata que ego precipio vobis: & feceritis ea vt diligatis dñm deũ vestrum: & ambuletis in oĩbus viis eius adherẽtes ei: disperdet dñs omnes gentes istas añ faciem vestram: & possidebitis eas q̃ maiores sũt & fortiores vobis. Omnis locus quem calcauerit pes vester: vester erit. A deserto & libano & flumie magno eufrate vsq; ad mare occidẽtale erũt termini vestri. Nullus stabit cõtra vos. Terrorẽ vestrum & formidinẽ dabit dñs deus vester super oẽm terram quam calcaturi estis: sicut locutus est vobis. En propono in cõspectu vestro hodie bñdictionẽ & maledictionem. bñdictionem si obedieritis mãdatis domini dei vestri que ego hodie precipio vobis. maledictionem si non obedieritis mandatis domini dei vestri: sed recesseritis de via quã ego nunc ostendo vobis: & ambulaueritis post deos

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

κοιταζομένους καὶ διανισταμένους. καὶ γράψετε αὐτὰ ἐπὶ τὰς φλιὰς τῶν οἰκιῶν ὑμῶν καὶ τῶν πυλῶν ὑμῶν, ἵνα πληθυνθῶσιν αἱ ἡμέραι ὑμῶν καὶ αἱ ἡμέραι τῶν υἱῶν ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν δοῦναι αὐτοῖς, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔσται ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητε πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον ποιεῖν, ἀγαπᾷν κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, καὶ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ προσκολλᾶσθαι αὐτῷ, καὶ ἐκβαλεῖ κύριος πάντα τὰ ἔθνη ταῦτα ἀπὸ προσώπου ὑμῶν, καὶ κληρονομήσετε ἔθνη μεγάλα καὶ ἰσχυρότερα μᾶλλον ἢ ὑμεῖς. πάντα τὸν τόπον οὗ ἂν πατήσῃ τὸ ἴχνος τοῦ ποδὸς ὑμῶν, ὑμῖν ἔσται ἀπὸ τῆς ἐρήμου καὶ ἀντιλιβάνου καὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ εὐφράτου, ἕως τῆς θαλάσσης τῆς ἐπὶ δυσμῶν ἔσται τὰ ὅριά ὑμῶν. οὐκ ἀντιστήσεται οὐδεὶς κατὰ πρόσωπον ὑμῶν· τὸν φόβον ὑμῶν καὶ τὸν τρόμον ὑμῶν ἐπιθήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς ἐφ᾽ ἧς ἐὰν ἐπιβῆτε ἐπ᾽ αὐτῆς, ὃν τρόπον ἐλάλησε κύριος πρὸς ὑμᾶς. ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον εὐλογίαν καὶ κατάραν· τὴν εὐλογίαν, ἐὰν ἀκούσητε τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον· καὶ τὴν κατάραν, ἐὰν μὴ εἰσακούσητε τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον, καὶ πλανηθῆτε ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἧς ἐνετειλάμην ὑμῖν, πορευθέντες λατρεύειν θεοῖς

Iosu.1.a

Transla. Chal.

ובמשכבך ובמקימך׃ ותכתבינון על מזוזין ותקבעינון בסיפי ביתך ובתרעך׃ בדיל דיסגון יומיכון ויומי בניכון על ארעא דקיים יי לאבהתכון למתן להון כיומי שמיא על ארעא׃ ארי אם מטר תטרון ית כל תפקדתא הדא דאנא מפקד יתכון למעבדה למרחם ית יי אלהכון למהך בכל אורחן דתקנן קדמוהי ולאתקרבא לדחלתיה׃ ויתריך יי ית כל עממיא האלין מן קדמיכון ותירתון עממין רברבין ותקיפין מנכון׃ כל אתרא דתדרוך פרסת רגלכון ביה דילכון יהי מן מדברא ולבנן מן נהרא נהרא פרת ועד ימא מערבאה יהי תחומכון׃ לא יתעתד אנש קדמיכון דחלתכון ואימתכון יתן יי אלהכון על אפי כל ארעא דתדרכון בה כמא דמליל לכון׃ חזי דאנא יהיב קדמיכון יומא דין ברכן ולוטין׃ ית ברכתא אם תקבלון לפקודיא דיי אלהכון דאנא מפקד יתכון יומא דין׃ ולוטין אם לא תקבלון לפקודיא דיי אלהכון ותסטון מן אורחא דאנא מפקד יתכון יומא דין למהך בתר טעות

Interp. chal.

et accubueris ꝛ surrexeris. Et scribes ea sup postes ꝛ affiges ea in liminibꝰ domus tue ꝛ in portis tuis: vt multiplicẽtur dies vestri ꝛ dies filiorũ vestrorũ super terra quã iurauit dñs pribus vestris vt traderet eis: sicut sunt dies celi sup terrã. Quoniã si custodientes custodieritis oĩa precepta hec q̃ ego precipio vobis vt faciatis ea. vt diligatis dñm deuz vestrũ ꝛ vt ambuletis in viis que recte sunt coram eo: vt adhereatis timori eius: eiiciet dñs oẽs populos istos a facie vestra: ꝛ possidebitis populos multos fortiores vobis. Omnis locus in quo calcauerit planta pedis vestri: vester erit: a deserto ꝛ libano a fluuio euphrate ꝛ vsq; ad mare occidentale erit terminus vester. Non stabit vir in conspectu vestro: timorẽ vestrũ dabit dñs deus vester sup faciẽ vniuerse terre quã calcabitis sicut locutus est vobis. En ego pono ante vos hodie benedictiones ꝛ maledictões. Benedictiones si obedieritis preceptis domini dei vestri que ego precipio vobis hodie. Maledictiones autem si non obedieritis preceptis domini dei vestri: ꝛ declinaueritis a via quaz ego p̃cipio vobis hodie: ꝛ ambulaueritis post idola

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

ἑτέροις, οἷς οὐκ οἴδατε. καὶ ἔσται ὅταν εἰσαγάγῃ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν διαβαίνεις ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν, καὶ δώσεις τὴν εὐλογίαν ἐπ᾽ ὄρος γαριζὶν, καὶ τὴν κατάραν ἐπ᾽ ὄρος γεβάλ. οὐκ ἰδοὺ ταῦτα πέραν τοῦ ἰορδάνου ὀπίσω ὁδὸν δυσμῶν ἡλίου ἐν γῇ χαναὰν τὸ κατοικοῦν ἐπὶ δυσμῶν ἐχόμενον τοῦ γολγολὰ πλησίον τῆς δρυὸς τῆς ὑψηλῆς. ὑμεῖς γὰρ διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην, εἰσελθόντες κληρονομῆσαι τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ πάσας τὰς ἡμέρας· καὶ κληρονομήσετε αὐτήν, καὶ κατοικήσετε ἐν αὐτῇ, καὶ φυλάξεσθε τοῦ ποιεῖν πάντα τὰ προστάγματα αὐτοῦ καὶ τὰς κρίσεις, ἃς ἐγὼ δίδωμι ἐνώπιον ὑμῶν σήμερον. Ca. 12.

Καὶ ταῦτα τὰ προστάγματα καὶ τὰ κρίματα ἃ φυλάξετε τοῦ ποιεῖν ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν δίδωσιν ὑμῖν ἐν κλήρῳ πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς ὑμεῖς ζῆτε ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπωλείᾳ ἀπολεῖτε πάντας τοὺς τόπους ἐν οἷς ἐλάτρευσαν ἐκεῖ τὰ ἔθνη τοῖς θεοῖς αὐτῶν, οὓς ὑμεῖς κατακληρονομεῖτε αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ὀρέων τῶν ὑψηλῶν, καὶ ἐπὶ τῶν θινῶν, καὶ ὑποκάτω παντὸς δένδρου δασέως. καὶ κατασκάψετε τοὺς βωμοὺς αὐτῶν, καὶ συντρίψετε τὰς στήλας αὐτῶν, καὶ τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψετε, καὶ τὰ γλυπτὰ

8.7.a. Exo. 34.b.

Trãsla. B. Hiero.

alienos quos ignoratis. Cũ vero introduxerit te dñs deus tuus in terram ad quã pergis habitandam: pones benedictionẽ super montem garizĩ: maledictionem super montem hebal: qui sunt trans iordanẽ post viã que vergit ad solis occubitũ in terra chananei: q habitat in cãpestribus cõtra galgalã q̃ est iuxta vallẽ tẽdẽtẽ & intrantẽ ꝓcul. Vos eñ trãsibitis iordanẽ vt possideatis terram quam dñs deus vester daturus est vobis: vt hẽatis & possideatis illam. Videte ergo vt impleatis cerimonias atq; iudicia que ego hodie ponam in conspectu vestro. Cap̃. 12.

Hec sunt precepta atq; iudicia que facere debetis in terra quam dñs deus patrũ tuorũ daturus est tibi: vt possideas eã cũctis diebus quibus super humum gradieris. Subuertite oĩa loca in quibus coluerunt gentes quas possessuri estis deos suos super montes excelsos & colles & subter omne lignũ frondosũ. Dissipate aras earum: & confringite statuas: lucos igne comburite: & idola

Ter. Heb.

אחרים אשר לא ידעתם׃ והיה כי יביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה ונתתה את הברכה על הר גרזים ואת הקללה על הר עיבל׃ הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש בארץ הכנעני הישב בערבה מול הגלגל אצל אלוני מרה׃ כי אתם עברים את הירדן לבא לרשת את הארץ אשר יהוה אלהיכם נתן לכם וירשתם אתה וישבתם בה׃ ושמרתם לעשות את כל החקים ואת המשפטים אשר אנכי נתן לפניכם היום׃

Ca.xii.

אלה החקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות בארץ אשר נתן יהוה אלהי אבתיך לך לרשתה כל הימים אשר אתם חיים על האדמה׃ אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן׃ ונתצתם את מזבחתם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי

Transl. Chal.

עממיא דלא ידעתון׃ ויהי ארי יעלינך יי אלהך לארעא דאת עליל לתמן למירתה ותתן ית מברכיא על טורא דגרזים וית מלטטיא על טורא דעיבל׃ הלא אנון בעברא דירדנא אחורי אורח מטמע שמשא בארע כנענאה דיתיב במישרא לקביל גלגלא בסטר מישרי מורה׃ ארי אתון עברין ית ירדנא למיעל למירת ית ארעא דיי אלהכון יהיב לכון ותירתון יתה ותיתבון בה׃ ותטרון למעבד ית כל קימיא וית דיניא דאנא יהיב קדמיכון יומא דין׃

Ca.xii.

אלין קימיא ודיניא דתטרון למעבד בארעא דיהב יי אלהא דאבהתך לך למירתה כל יומיא דאתון קימין על ארעא׃ אבדא תאבדון ית כל אתריא דפלחו תמן עממיא דאתון ירתין יתהון ית טעותהון על טוריא רמיא ועל רמתא ותחות כל אילן עבוף׃ ותתרעון ית אגוריהון ותתברון ית קמתהון ואשיריהון תוקדון בנורא וצלמי

Interp. chal.

populoꝝ q̃ nõ cognouistis. Et erit qñ introduxerit te dñs deus tuꝰ in terrã ad quã tu igrederis vt possideas eam: pones benedicẽtes sup montẽ garizim: ꝛ maledicentes sup montẽ ebal. qui montes sunt trans iordanem post viam que vergit ad occasum solis in terra chananei qui habitat in campestribus cõtra galgalam in latere planiciei more. Vos eniz transitis iordanẽ vt possideatis terraz quã dñs deus vester dabit vobis: ꝛ possidebitis eam ꝛ habitabitis in ea. Et custodietis vt faciatis omnia mãdata ꝛ iudicia que ego pono in conspectu vestro hodie. Ca. 12.

Hec sunt mandata ꝛ iudicia que custodietis vt faciatis ea in terra quã dedit tibi dñs deus patrũ tuoꝝ: vt possideas eam omnibus diebus quibus vos permanetis super terram. Perditione disperdetis omnia loca in quibus seruierũt populi quos vos possessuri estis idolis suis super montes excelsos ꝛ sup colles ꝛ sub omni ligno frondoso. et cõfringetis aras eorum: ꝛ contereti statuas eorum: et lucos eorum comburetis igni: ꝛ imagines

Primitiua heb.: גדע · קום · עשה · בחר · דרש · בוא · עלה · עשר רום · פנה · שלח · בית · בוא · נות · נחל · נוח סבב · בוא · צוה עלה · בחר

אלהיהם תגדעון ואבדתם את
שמם מן המקום ההוא׃ לא
תעשון כן ליהוה אלהיכם׃ כי
אם אל המקום אשר יבחר יהוה
אלהיכם מכל שבטיכם לשום
את שמו שם לשכנו תדרשו
ובאת שמה׃ והבאתם שמה
עלתיכם וזבחיכם ואת
מעשרתיכם ואת תרומת ידכם
ונדריכם ונדבתיכם ובכרת בקרכם
וצאנכם׃ ואכלתם שם לפני יהוה
אלהיכם ושמחתם בכל משלח
ידכם אתם ובתיכם אשר ברכך
יהוה אלהיך׃ לא תעשון ככל אשר
אנחנו עשים פה היום איש כל
הישר בעיניו׃ כי לא באתם עד
עתה אל המנוחה ואל הנחלה אשר
יהוה אלהיך נתן לך׃ ועברתם
את הירדן וישבתם בארץ אשר
יהוה אלהיכם מנחיל אתכם
והניח לכם מכל איביכם מסביב
וישבתם בטח׃ והיה המקום אשר
יבחר יהוה אלהיכם בו לשכן
שמו שם שמה תביאו את כל
אשר אנכי מצוה אתכם עולתיכם
וזבחיכם מעשרתיכם ותרמת
ידכם וכל מבחר נדריכם אשר

Trāsla. B. Hiero.

comminuite: disperdite nomina eorum de locis illis. Non facietis ita domino deo vestro: sed ad locū quē elegerit dominus deus vester de cunctis tribubus vřis: vt pōat nomen suum ibi & habitet in eo: venietis & offeretis in loco illo holocausta & victimas vestras decimas & primitias manuum vestrarum & vota atq; donaria primogenita boū & ouiū: & comedetis ibi ī cōspectu domini dei vři: ac letabimini in cūctis ad q̄ miseritis manū vos & domus vestre: in quibus bn̄dixerit vobis dñs deus vř. Nō facietis ibi q̄ nos hic facimus hodie: singuli quod sibi rectū videtur. Nec enim vsq; in p̄ns tps venistis ad requiem & possessionē quā dominus deus vř daturus est vobis. Trāsibitis Iordanē & habitabitis in terra quam dominus deus vester daturus est vobis: vt requiescatis a cūctis hostibus per circuitū: & absq; vllo timore habitetis in loco quem elegerit dominus deus vester: vt sit nomen eius in eo. Illuc omnia que precipio conferetis holocausta & hostias ac decimas & primitias manuum vestrarum: & quicquid p̄cipuū est ī muneribus q̄

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

deo℞ eo℞ cōburetis igne. ⁊ disperdetis
τῶν θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρί, καὶ ἀπολεῖτε
nomē eo℞ de loco illo. nō facietis
τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τοῦ τόπου ἐκείνου. οὐ ποιήσετε
ita dño deo vřo. sed ad locū: quē
οὕτω κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν. ἀλλ᾽ ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν
elegerit dñs deus vř de cūctis tribubus vē
ἐκλέξηται κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν ὑ-
stris ad cognominādū nomē suū illic vt inuocetur:
μῶν ἐπονομάσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ ἐπικληθῆναι,
⁊ inq̄retis ⁊ intrabitis illuc: ⁊ offeretis
καὶ ἐκζητήσετε καὶ εἰσελεύσεσθε ἐκεῖ, καὶ οἴσετε
ibi holocausta vřa: ⁊ sacrificia
ἐκεῖ τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰ θυσιάσματα
vřa: ⁊ decimas vřas ⁊ vota vřa: ⁊
ὑμῶν, καὶ τὰς δεκάτας ὑμῶν καὶ τὰς εὐχὰς ὑμῶν, καὶ
donaria vřa: ⁊ cōfessiões vřas: ⁊ p̄mo
τὰ ἑκούσια ὑμῶν, καὶ τὰς ὁμολογίας ὑμῶν, καὶ τὰ πρω-
genita boū vřo℞ ⁊ ouium vřa℞. ⁊
τότοκα τῶν βοῶν ὑμῶν καὶ τῶν προβάτων ὑμῶν. καὶ
comedetis ibi corā dño deo vřo: ⁊ letabi
φάγεσθε ἐκεῖ ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ εὐφραν-
mini in cūctis: q̄cūq; miseritis manus
θήσεσθε ἐπὶ πᾶσιν, οὗ ἐὰν ἐπιβάλητε τὰς χεῖρας
vřas vos ⁊ domus vře: sm̄ q̄d bn̄dixit tibi
ὑμῶν ὑμεῖς καὶ οἱ οἶκοι ὑμῶν, καθότι εὐλόγησέ σε
dñs deus tuus. nō facietis iuxta oīa q̄ nos
κύριος ὁ θεός σου. οὐ ποιήσετε κατὰ πάντα ἃ ἡμεῖς
facimus hic hodie vnusq̄sq; q̄d placitū ē corā
ποιοῦμεν ὧδε σήμερον ἕκαστος τὸ ἀρεστὸν ἐναντίον
se. nō enī venistis vsq; nūc ad requi
αὐτοῦ. οὐ γὰρ ἥκατε ἕως τοῦ νῦν εἰς τὴν κατάπαυ-
em ⁊ ad possessiōez: q̄ dñs deus nř dat
σιν καὶ εἰς τὴν κληρονομίαν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν δί-
vobis. ⁊ trāsibitis iordanē: ⁊ ha
δωσιν ὑμῖν. καὶ διαβήσεσθε τὸν ἰορδάνην, καὶ κα-
bitabitis in terra: q̄ dñs deus vř in pos
τοικήσετε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν κατα-
sessionē dabit vobis: ⁊ requiescere faciet vos a cū
κληρονομήσει ὑμῖν, καὶ καταπαύσει ὑμᾶς ἀπὸ πάν-
ctis hostibus vřis q̄ in circuitu: ⁊ habitabitis
των τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν τῶν κύκλῳ, καὶ κατοικήσετε
cū securitate. ⁊ erit locus: quē ele
μετὰ ἀσφαλείας. καὶ ἔσται ὁ τόπος, ὃν ἂν ἐκλέ-
gerit dñs deus vř vt inuocetur nomē eius
ξηται κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ
illic: illuc feretis oīa: q̄cūq; ego p̄cipio vobis
ἐκεῖ, ἐκεῖ οἴσετε πάντα, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν
hodie: holocausta vřa: ⁊ sacrificia
σήμερον, τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν, καὶ τὰ θυσιάσματα
vřa: ⁊ decimas vřas: ⁊ p̄mitias
ὑμῶν, καὶ τὰ ἐπιδέκατα ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν
manuū vřa℞: ⁊ oē electū dono℞ vřo℞: q̄cūq;
χειρῶν ὑμῶν, καὶ πᾶν ἐκλεκτὸν τῶν δώρων ὑμῶν, ὅσα

B

Primitiua chal.: טעה קצץ אבד · עבד רעה שרא · תבע אתא עלה · עשר פרש עאן · אכל חדא ישט · בית · אתא נוח חסן · עבר יתב נוח · יתב הוה רעה · אתא פקד · עשר פרש

Interp. chal.

idolorū suoꝶ succidite: ⁊ disperdetis nomina eoꝶ de loco illo. Non facietis ita corā dño deo vestro: sed ad locū quē elegerit dñs deus vester de cūctis tribubus vestris vt collocet ibi maiestatē suā venietis: ⁊ domū maiestatis eius requiretis: et offeretis ibi holocausta vestra ⁊ victimas sanctificatas vestras ⁊ decimas vestras ⁊ p̄mitias manuū vestrarū ⁊ vota vestra et que sponte donatis ⁊ p̄mogenita boum vestroꝶ ⁊ ouium vestrarū. et comedetis ibi coram dño deo vřo: et letabimini in cunctis ad que miseritis manū vřam vos ⁊ homines domus vestre: quia benedicet tibi dominus deus tuus. Non facietis sicut oīa que nos facimus hic hodie singuli q̄d rectū videtur in oculis suis: quia nō venistis adhuc ad locū quietis ⁊ ad possessionem quā dñs deus tu⁹ daturus est tibi. et transibitis iordanē: ⁊ habitabitis in terra quā dñs deus vř possidere faciet vos: ⁊ requiem dabit vobis ab oībus inimicis vřis p circuitū: ⁊ habitabitis cōfidenter, ⁊ erit loc⁹ quē elegerit dñs de⁹ vř vt collocet maiestatē suā ibi: illuc offeretis oīa q̄ ego precipio vobis: holocausta vřa ⁊ victimas sanctificatas vřas: decimas vřas ⁊ p̄mitias manuū vřaꝶ ⁊ oīa optima votoꝶ vřoꝶ que

Transla. Chal.

טעותהון תקצצון ותאבדון ית שמהון מן אתרא ההוא׃ לא תעבדון כדין קדם ייי
אלהכון׃ אלהן לאתרא דיתרעי ייי אלהכון מכל שבטיכון לאשראה שכנתיה תמן
לבית שכנתיה תתבעון ותיתון לתמן׃ ותיתון לתמן עלותכון ונכסת קודשיכון וית
מעשרתכון וית אפרשות ידכון ונדריכון ונדבתכון ובכורי תוריכון ועניכון׃ ותיכלון
תמן קדם ייי אלהכון ותחדון בכל אושטות ידכון אתון ואנש בתיכון דברכך ייי
אלהך׃ לא תעבדון ככל דאנחנא עבדין הכא יומא דין גבר כל דכשר בעינוהי׃ ארי
לא אתיתון עד כען לבית נייחא ולאחסנא דייי אלהך יהיב לך׃ ותעברון ית ירדנא
ותתבון בארעא דייי אלהכון מחסין יתכון ויניח לכון מכל בעלי דבביכון מסחור
סחור ותתבון לרוחצן׃ ויהי אתרא דיתרעי ייי אלהכון ביה לאשראה שכנתיה תמן
תמן תיתון ית כל דאנא מפקיד יתכון עלותכון ונכסת קודשיכון מעשרתכון
ואפרשות ידכון וכל שפר נדריכון

Infra. 14. c.

voueritis dño vřo. ⁊ letabimini co
ἂν εὔξησθε τῷ κυρίῳ ὑμῶν. καὶ εὐφρανθήσεσθε ἐναν-
rā dño deo vřo: vos ⁊ filii vři ⁊ fi
τίον κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὑμεῖς καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγα-
lie vře: famuli vři: ⁊ famule vře:
τέρες ὑμῶν, οἱ παῖδες ὑμῶν, καὶ αἱ παιδίσκαι ὑμῶν,
⁊ leuita q̄ in vrbibus vřis: q̄r non ē ei
καὶ ὁ λευίτης ὁ ἐπὶ τῶν πόλεων ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐ-
ti pars neq; possessio vobiscū. caue tibi ipsi ne
τῷ μερὶς οὐδὲ κλῆρος μεθ᾽ ὑμῶν. πρόσεχε σεαυτῷ μὴ
offeras holocausta tua in oī loco
ἀνενέγκῃς τὰ ὁλοκαυτώματά σου ἐν παντὶ τόπῳ
quē videris sed in locū: quē elegerit dñs
οὗ ἂν ἴδῃς, ἀλλ᾽ ἢ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἐκλέξηται κ(ύριο)ς ὁ
de⁹ tu⁹ eū: in vna vrbiū tuaꝶ illic offeres
θεός σου αὐτόν, ἐν μιᾷ τῶν πόλεων σου ἐκεῖ ἀνοίσεις
holocausta tua: ⁊ illic facies oīa
τὰ ὁλοκαυτώματά σου, καὶ ἐκεῖ ποιήσεις πάντα
q̄cūq; ego p̄cipio tibi hodie. sed in oī desi
ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον. ἀλλ᾽ ἢ ἐν πάσῃ ἐπι-
derio tuo sacrificabis: ⁊ comedes carnes sc̄dm bn̄dictionē
θυμίᾳ σου θύσεις, καὶ φαγῇ κρέα κατὰ τὴν εὐλογίαν
dñi dei tui: quā dedit tibi in oī vrbe.
κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἣν ἔδωκέ σοι ἐν πάσῃ πόλει. ὁ
immūdus in te ⁊ mūdus sup idē comedēt
ἀκάθαρτος ἐν σοὶ καὶ ὁ καθαρὸς ἐπὶ τὸ αὐτὸ φάγονται
idē: sicut capreā vel ceruū. verūtū sāguinē nō cōe
αὐτό, ὡς δορκάδα ἢ ἔλαφον. πλὴν τὸ αἷμα οὐ φά-
detis: sup terrā effundetis illū q̄si aquā. nō pote
γεσθε, ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχεεῖτε αὐτὸ ὡς ὕδωρ. οὐ δυνή-
ris comedere in oppidis tuis decimā
σῃ φαγεῖν ἐν ταῖς πόλεσί σου τὸ ἐπιδέκατον τοῦ
frumēti tui ⁊ vini tui ⁊ olei tui:
σίτου σου καὶ τοῦ οἴνου σου καὶ τοῦ ἐλαίου σου, τὰ
p̄mogenita boū tuoꝶ ⁊ ouiū tuaꝶ ⁊
πρωτότοκα τῶν βοῶν σου καὶ τῶν προβάτων σου καὶ
oīa vota: q̄cūq; voueritis: ⁊ cōfessio
πάσας τὰς εὐχάς, ὅσας ἂν εὔξησθε, καὶ τὰς ὁμολογί-
nes vřas ⁊ p̄mitias manuū vřaꝶ: sed co
ας ὑμῶν καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν χειρῶν ὑμῶν, ἀλλ᾽ ἢ ἐ-
rā dño deo tuo comedes ea in loco quē ele
ναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου φαγῇ αὐτὰ ἐν τῷ τόπῳ ὃν ἂν ἐκλέ-
gerit dñs deus tuus sibi: tu ⁊ filius tuus ⁊ filia tua:
ξηται κ(ύριο)ς ὁ θεός σου αὐτῷ, σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου,
famulus tuus ⁊ ancilla tua ⁊ leuita: ⁊ aduena
ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου καὶ ὁ λευίτης, καὶ ὁ προσήλυτος
qui in vrbib⁹ tuis: ⁊ letaberis corā dño deo tuo
ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ εὐφρανθήσῃ ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου
in cūctis vbicūq; iniceris manū tuā. caue tibi ipsi
ἐπὶ πάντα οὗ ἐὰν ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου. πρόσεχε σεαυτῷ
ne derelinquas leuitā oī tēpore q̄ vixeris in
μὴ ἐγκαταλίπῃς τὸν λευίτην πάντα τὸν χρόνον ὃν ἂν ζῇς ἐπὶ
terra. si āt dilatauerit dñs de⁹ tu⁹ terminos tuos: sicut
τῆς γῆς. ἐὰν δὲ ἐμπλατύνῃ κ(ύριο)ς ὁ θεός σου τὰ ὅριά σου, καθάπερ

C

Trāsla. B. Hiero.

vouistis domino. Ibi epulabimini coram domino deo vřo: vos & filii & filie vestre: famuli & famule atq; leuites qui in vřis vrbibus cōmorantur. nec q; ei habet aliā p̄tē & possessionē inter vos. Caue ne offeras holocausta tua ī oī loco quē videris: sed in eo quē elegerit dñs ī vna tribuum tuarum offeres hostias: & facies quecunq; precipio tibi. Si aūt comedere volueris: & te esus carniū delectauerit: occide, & comede iuxta bn̄dictionē dñi dei tui: quā dedit tibi in vrbibus tuis: siue immūdū fuerit: hoc est maculatū & debile: siue mūdū: hoc est integrū & sine macula quod offerri licet: sicut capream & ceruū comedes absq; esu dūtaxat sanguis quē sup terrā q̄si aquā effundes. nō poteris comedere ī oppidis tuis decimā frumenti & vini & olei tui: p̄mogenita armētorū & pecorum: & oīa q̄ voueris & sponte offerre volueritis & primitias manuū tuarū: sed corā domino deo tuo comedes ea ī loco quē elegerit dñs deus tuus: tu & filius tuus & filia & seruus & famula atq; leuites q manet in vrbibus tuis: & letaberis & reficieris corā dño deo tuo ī cunctis ad q̄ extēderis manū tuā. Caue ne derelinquas leuitē ī oī tpe quo versaris ī terra. Qū dilatauerit dñs de⁹ tu⁹ terminos tuos sicut lo

תדרו ליהוה׃ ושמחתם לפני
יהוה אלהיכם אתם ובניכם
ובנתיכם ועבדיכם ואמהתיכם
והלוי אשר בשעריכם כי אין לו
חלק ונחלה אתכם׃ השמר לך פן
תעלה עלתיך בכל מקום אשר
תראה׃ כי אם במקום אשר יבחר
יהוה באחד שבטיך שם תעלה
עלתיך ושם תעשה כל אשר אנכי
מצוך׃ רק בכל אות נפשך תזבח
ואכלת בשר כברכת יהוה
אלהיך אשר נתן לך בכל שעריך
הטמא והטהור יאכלנו כצבי
וכאיל׃ רק הדם לא תאכלו על
הארץ תשפכנו כמים׃ לא תוכל
לאכל בשעריך מעשר דגנך
ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך
וצאנך וכל נדריך אשר תדר
ונדבתיך ותרומת ידך׃ כי אם
לפני יהוה אלהיך תאכלנו במקום
אשר יבחר יהוה אלהיך בו
אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך
והלוי אשר בשעריך ושמחת
לפני יהוה אלהיך בכל משלח ידך׃
השמר לך פן תעזב את הלוי כל
ימיך על אדמתך׃ כי ירחיב יהוה
אלהיך את גבלך כאשר דבר

Primitiua heb.: נדר פנה · שמר · עלה קום · ראה בחר · עשה · צוה אוה זבח · טהר אכל צבה · שפך יכל · ירש צהר · נדר · רום · קום · בחר · בנה אמה · שלח · שמר עזב · יום רחב

Transl. Chal.

תדרון קדם ייי׃ ותחדון קדם ייי אלהכון אתון ובניכון ובנתכון ועבדיכון ואמהתכון
וליואה די בקרויכון ארי לית ליה חולק ואחסנא עמכון׃ אסתמר לך דלמא תסיק
עלותך בכל אתר דתחזי׃ אלהן באתרא דיתרעי ייי בחד מן שבטך תמן תסיק
עלותך ותמן תעביד כל דאנא מפקד לך׃ לחוד בכל רעות נפשך תיכוס ותיכול
בשרא כברכתא דייי אלהך דיהב לך בכל קירוך מסאבא ודכיא יכלינה כבשר
טביא ואילא׃ לחוד דמא לא תיכלון על ארעא תשדיניה כמיא׃ לית לך רשו למיכל
בקירוך מעשר עיבורך חמרך ומשחך ובכורי תורך ועניך וכל נדרך דתידר ונדבתך
ואפרשות ידך׃ אלהין קדם ייי אלהך תיכלניה באתרא דיתרעי ייי אלהך ביה
את וברך וברתך ועבדך ואמתך וליואה די בקירוך ותחדי קדם ייי אלהך בכל
אושטות ידך׃ אסתמר לך דלמא תשבוק ית ליואה כל יומך על ארעך׃ ארי יפתי
ייי אלהך ית תחומך כמא דמליל

Interp. chal.

voueritis coram dño. Et letabimini corā dño deo vřo vos ⁊ filii vestri ⁊ filie vře ⁊ serui vři ⁊ ancille vře et leuita q̄ est in vrbibus vřis: q̄r nō habet partē ⁊ hereditatē vobiscū. Caue tibi ne offeras holocausta tua in oīi loco quē videris: sed in loco quē elegerit dñs in vna tribuū tuarū: ibi offeres holocausta tua: ⁊ ibi facies oīa q̄ ego precipio tibi. Attamē in oīi desiderio aīe tue occides ⁊ comedes carnes: iuxta benedictionē dñi dei tui quā dedit tibi in oībus vrbib⁹ tuis: mūdus ⁊ immūdus comedet illā sicut carnē capree ⁊ cerui. attamē sanguinē nō comedetis: sup terrā effundetis illū sicut aquā. Non erit tibi licitū vt comedas in vrbibus tuis decimas frumēti tui ⁊ vini tui ⁊ olei tui ⁊ p̄mogenita boū tuoꝶ ⁊ ouiū tuarū ⁊ oīa vota tua que voueris ⁊ q̄ sponte obtuleris ⁊ p̄mitias manuū tuarum: sed coram dño deo tuo comedes ea in loco quē elegerit dñs deus tu⁹: tu ⁊ filius tuus ⁊ filia tua et seruus tu⁹ ⁊ ancilla tua ⁊ leuita qui est in vrbibus tuis: ⁊ letaberis corā dño deo tuo in oībus ad que miseris manū tuā. Caue tibi ne relinquas leuitā omnibus diebus tuis in terra tua. Cum autē dilatauerit dominus deus tuus terminū tuum sicut locutus est

Primitiua chal.: נדר חדה · קרה חסן סמר · נסק עלה חזה · עבד רעה נכס · אכל קרה סאב · אשד רשה · עשר עאן נדר · פרש אכל רעה · אמה חדה ישט · סמר שבק פתה

Ter. Heb.

לך ואמרת אכלה בשר כי תאוה נפשך לאכל בשר בכל אות נפשך תאכל בשר: כי ירחק ממך המקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך אשר נתן יהוה לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך: אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו הטמא והטהור יחדו יאכלנו: רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הבשר: לא תאכלנו על הארץ תשפכנו כמים: לא תאכלנו למען ייטב לך ולבניך אחריך כי תעשה הישר בעיני יהוה: רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא ובאת אל המקום אשר יבחר יהוה: ועשית עלתיך הבשר והדם על מזבח יהוה אלהיך ודם זבחיך ישפך על מזבח יהוה אלהיך והבשר תאכל: שמר ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם כי תעשה הטוב והישר בעיני יהוה אלהיך:

Primitiua heb. אוה · אכל · רחק · קום · צוה · אכל · צבה · טהר · שפך · יטב · עשה · היה · נשא · בוא · קום · בחר · עשה · עלה · זבח · שפך · צוה · יטב · עלם

Trāsla. B. Hiero.

cutus est tibi: & volueris vesci carnibus quas desiderat anima tua: locus aūt quem elegerit dominus deus tuus: vt sit nomē eius ibi: si pcul fuerit: occides de armentis & pecoribus que habueris sicut precepit tibi: & comedes in oppidis tuis vt tibi placet. Sicut comeditur caprea & ceruus: ita vesceris eis: & mūdus & imūdus in cōe vescētur. hoc solū caue ne sanguinē comedas. Sanguis enim eorū p aīa est: & idcirco non debes animam comedere cū carnibus: sed super terrā fundes quasi aquam: vt bñ sit tibi & filiis tuis post te: cū feceris qd placet in conspectu dñi. Que aūt sanctificaueris & voueris dño: tolles & venies ad locū quē elegerit dñs: & offeres oblationes tuas carnē & sanguinē sup altare domini dei tui. Sanguinē hostiarū fūdes in altari: carnibus autē ipse vesceris. Obserua & audi oīa que ego precipio tibi: vt bene sit tibi & filiis tuis post te in sempiternum: cū feceris quod bonum est & placitum in conspectu domini dei tui.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

locut⁹ ē tibi: & dices: comedā carnes si cōcupierit
ἐλάλησέ σοι, καὶ ἐρεῖς, φάγομαι κρέα ἐὰν ἐπιθυμήσῃ ἡ
aīa tua: vt comedat carnes: in oī cōcupiscētia aīe
ψυχή σου, ὥστε φαγεῖν κρέα, ἐν πάσῃ ἐπιθυμίᾳ τῆς ψυ-
me tue comedes carnes. Si āt lōgius absit a te
χῆς σου φαγῇ κρέα. ἐὰν δὲ μακρότερον ἀπέχῃ σου
locus: quē elegerit dñs deus tuus vt inuo
ὁ τόπος, ὃν ἐὰν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικλη-
cetur nomē eius illic: & sacrificabis de
θῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ θύσεις ἀπὸ τῶν
bobus tuis & de ouibus tuis q̄s dederit tibi
βοῶν σου καὶ ἀπὸ τῶν προβάτων σου ὧν ἂν δῷ σοι
dñs deus tuus: quēadmodū pcepi tibi: & cōe-
κύριος ὁ θεός σου, ὃν τρόπον ἐνετειλάμην σοι, καὶ φα-
des in oppidis tuis sm desideriū aī-
γῇ ἐν ταῖς πόλεσί σου κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ψυ-
me tue: sicut comedit caprea & ceruus: ita
χῆς σου, ὡς ἔσθεται ἡ δορκὰς καὶ ἡ ἔλαφος, οὕτως
vesceris eo. immūdus in te & mūdus simi-
φαγῇ αὐτό. ὁ ἀκάθαρτος ἐν σοὶ καὶ ὁ καθαρὸς ὡσαύ-
liter vescetur. caue fortiter ne cōedas sā-
τως ἔδεται. πρόσεχε ἰσχυρῶς τοῦ μὴ φαγεῖν αἷ-
guinē: nā sāguis eius aīa. nō comedetur
μα, τὸ γὰρ αἷμα αὐτοῦ ψυχή. οὐ βρωθήσεταί ἡ
aīa cū carnibus: nō comedetis: sup
ψυχὴ μετὰ τῶν κρεῶν, οὐ φάγεσθε, ἐπὶ τὴν
terrā fundetis illū sicut aquā. nō vesceris eo: vt
γῆν ἐκχεεῖτε αὐτὸ ὡς ὕδωρ. οὐ φαγῇ αὐτό, ἵνα
bñ tibi sit: & filiis tuis post te: si
εὖ σοι γένηται, καὶ τοῖς υἱοῖς σου μετὰ σέ, ἐὰν
feceris bonū & placitū corā dño
ποιήσῃς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἔναντι κυρίου τοῦ
deo tuo: verūtñ scta tua q̄ tibi fuerit: &
θεοῦ σου, πλὴν τὰ ἅγιά σου ἃ ἂν σοι γένηται, καὶ
vota tua accipiēs venies in locū: quē
τὰς εὐχάς σου λαβὼν ἥξεις εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν
elegerit dñs deus tuus vt inuocetur nomē
ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα
eius illic: & facies holocausta tua.
αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ποιήσεις τὰ ὁλοκαυτώματά σου.
carnes offeres sup altare dñi
τὰ κρέα ἀνοίσεις ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου τοῦ
dei tui. at sāguinē hostiaꝝ tuaꝝ fundes ad
θεοῦ σου. τὸ δὲ αἷμα τῶν θυσιῶν σου προχεεῖς πρὸς
basim altaris dñi dei tui:
τὴν βάσιν τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου τοῦ θεοῦ σου, τὰ
at carnibus vesceris. obserua & audi & facies
δὲ κρέα φαγῇ. φυλάσσου καὶ ἄκουε καὶ ποιήσεις
oīa vba: q̄ ego pcipio tibi: vt
πάντας τοὺς λόγους, οὓς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι, ἵνα
bñ tibi sit: & filiis tuis ī sēpiternū: si fe-
εὖ σοι γένηται, καὶ τοῖς υἱοῖς σου δι' αἰῶνος, ἐὰν ποι-
ceris bonū & placitū corā dño deo tuo.
ήσῃς τὸ καλὸν καὶ τὸ εὐάρεστον ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου.

Infra. 15.d.

D

Transla. Chal.

לך ותימר איכול בשרא ארי תרעי נפשך למיכל בשרא בכל רעות נפשך תיכול בשרא: ארי יתרחק מנך אתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכנתיה תמן ותיכוס מתורך ומענך דיהב יי לך כמא דפקדתך ותיכול בקרוך בכל רעות נפשך: ברם כמא דמתאכל בשר טביא ואילא כן תיכליניה מסאבא ודכיא כחדא יכלוניה: לחוד תקיף לדלא למיכל דמא ארי דמא הוא נפשא ולא תיכול נפשא עם בשרא: לא תיכליניה על ארעא תשדיניה כמיא: לא תיכליניה בדיל דייטב לך ולבנך בתרך ארי תעביד דכשר קדם יי: לחוד קודשך דיהון לך ונדרך תטול ותיתי לאתרא דיתרעי יי: ותעביד עלותך בשרא ודמא על מדבחא דיי אלהך ודם נכסת קודשך ישתפיך על מדבחא דיי אלהך ובשרא תיכול: טר ותקביל ית כל פתגמיא האלין דאנא מפקיד לך בדיל דייטב לך ולבנך בתרך עד עלם ארי תעביד דתקין ודכשר קדם יי אלהך:

Primitiua chal. אמר · אכל · רעה · רחק · שרא · נכס · ען · קרה · רעה · סאב · דכה · אכל · אשד · יטב · עבד · עשר · הוה · נטל · אתא · רעה · עלה · דבח · שפך · אכל · נטר · קבל · פקד · יטב

Interp. chal.

tibi: & dixeris comedā carnem: quādo desiderauerit anima tua comedere carnē: in omni desiderio aie tue comedes carnē. Si procul fuerit a te locus quē elegerit dñs deus tu⁹ vt collocet ibi maiestatē suā: occides de bobus tuis & de ouibus tuis q̄s dedit tibi dñs sicut precepit tibi: & comedes in vrbibus tuis in omni desiderio aie tue. Sicut enim comeditur caro capree & cerui sic comedes illā: mundus & immundus simul comedent. attamen cōfortare vt non comedas sanguinem: quia sanguis est aīa: & non comedes animā cum carne. Non comedes illum: sed sup terrā fundes illū sicut aquā. Non comedes illuꝫ vt benē sit tibi & filiis tuis post te: si feceris quod rectū est corā dño. Verū tamen decimas sanctificatas quas habueris & vota tua tolles & venies ad locum quē elegerit dñs: et facies holocausta tua: quoꝝ caro & sanguis offeretur sup altare dñi dei tui: sanguis aūt hostie sanctificate tue effundetur super altare dñi dei tui: & carnem comedes. Custodi & suscipe omnia verba hec que ego precipio tibi: vt bene sit tibi & filiis tuis post te vsq̄ in seculum: cum feceris quod rectum est & quod placitum est coram domino deo tuo.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

Infra. 19.a.

si āt disperdiderit dñs deus tuus gētes: ad
ἐὰν δὲ ἐξολοθρεύσῃ κύριος ὁ θεός σου τὰ ἔθνη, εἰς
quas tu ingredieris illuc vt possideas terrā ea-
οὓς σὺ εἰσπορεύσῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι τὴν γῆν αὐ-
rum a facie tua: & possederis
τῶν ἀπὸ προσώπου σου, καὶ κατακληρονομήσῃς
eos: & habitaueris in tra eoꝝ: caue
αὐτούς, καὶ κατοικήσῃς ἐν τῇ γῇ αὐτῶν, πρόσεχε
tibi ipi: ne inquiras sequi eos post
σεαυτῷ, μὴ ἐκζητήσῃς ἐπακολουθῆσαι αὐτοῖς με-
q̄ exterminati fuerit illi a facie tua:
τὰ τὸ ἐξολοθρευθῆναι αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου,
nō requiras deos illoꝝ: dicēs: quō
οὐ μὴ ἐκζητήσῃς τοὺς θεοὺς αὐτῶν, λέγων, πῶς
faciūt gētes iste diis eoꝝ: faci-
ποιοῦσι τὰ ἔθνη ταῦτα τοῖς θεοῖς αὐτῶν, ποιή-
am & ego. nō facies sic dño deo tuo.
σω κἀγώ. οὐ ποιήσεις οὕτω κυρίῳ τῷ θεῷ σου.
nā abominatiōes q̄s dñs aduersatus ē: fece-
τὰ γὰρ βδελύγματα ἃ κύριος ἐμίσησεν, ἐποίη-
rūt diis suis: qm̄ & filios suos
σαν τοῖς θεοῖς αὐτῶν, ὅτι καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν
& filias suas cōburūt igne
καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν κατακαίουσι πυρὶ τοῖς
diis suis. oē vbū q̄d ego pcipio tibi ho-
θεοῖς αὐτῶν. πᾶν ῥῆμα ὃ ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σή-
die: hoc custodies facere. nō addes ad
μερον, τοῦτο φυλάξῃ ποιεῖν. οὐ προσθήσεις ἐπ᾽
illō neq̄ minues ab eo.
αὐτὸ οὐδὲ ἀφελεῖς ἀπ᾽ αὐτοῦ. Ca. 13.

A

Si āt surrexerit in te ppheta aut somni-
ἐὰν δὲ ἀναστῇ ἐν σοὶ προφήτης ἢ ἐνυπνιαζόμε-
ans sōniū: & dederit tibi signū vel portētū: &
νος ἐνύπνιον, καὶ δῷ σοι σημεῖον ἢ τέρας, καὶ
euenerit signū vel portētū q̄d locut⁹ ē ad te:
ἔλθοι τὸ σημεῖον ἢ τὸ τέρας ὃ ἐλάλησε πρός σε,
dicēs: eamus & seruiamus diis alie-
λέγων, πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέ-
nis q̄s nō nouistis: nō audietis sermōes
ροις οὓς οὐκ οἴδατε, οὐκ ἀκούσεσθε τῶν λόγων τοῦ
prophete illius vel somniātis som-
προφήτου ἐκείνου ἢ τοῦ ἐνυπνιαζομένου τὸ ἐνύ-
niū illud: qm̄ tentat dñs deus vē-
πνιον ἐκεῖνο, ὅτι πειράζει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν
vos: vt sciat: si diligitis dñm deū
ὑμᾶς, τοῦ εἰδέναι, εἰ ἀγαπᾶτε κύριον τὸν θεὸν
nrm ex toto corde vrō & ex tota
ὑμῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς
aīa vrā. post dñz deū vrm am-
ψυχῆς ὑμῶν. ὀπίσω κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν πο-
bulate: & eū timete: &
ρεύεσθε, καὶ αὐτὸν φοβεῖσθε, καὶ τὰς

Trāsla. B. Hiero.

Quādo disperdiderit dominus deus tuus āñ faciē tuā gētes: ad quas ingredieris possidendas: & possederis eas atq̄ habitaueris in terra earū: caue ne imiteris eas postq̄ te fuerit introeunte subuerse: & requiras cerimonias earum dicens: Sicut coluerunt gētes iste deos suos: ita & ego colam. Non facies similiter dño deo tuo. Omnes enī abominatiōes quas auersatur dñs fecerunt diis suis offerentes filios & filias: & comburentes igni. Quod precipio tibi hoc tantum facito domino: nec addas quicquam nec minuas. Ca. 13.

Si surrexerit in medio tui prophetes aut qui somniū vidisse se dicat: & predixerit signum atq̄ portentū: & euenerit quod locutus est: & dixerit tibi: eamus & sequamur deos alienos quos ignoras: & seruiamus eis: non audies verba prophete illius aut somniatoris: quia temptat vos dominus deus vester: vt palam fiat vtrum diligatis eum an nō in toto corde & in tota anima vestra. Dominum deum vestrum sequimini: & ipsum timete: &

Ter. Heb.

כי יכרית יהוה אלהיך את הגוים אשר אתה בא שמה לרשת אותם מפניך וירשת אתם וישבת בארצם: השמר לך פן תנקש אחריהם אחרי השמדם מפניך ופן תדרש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם ואעשה כן גם אני: לא תעשה כן ליהוה אלהיך כי כל תועבת יהוה אשר שנא עשו לאלהיהם כי גם את בניהם ואת בנתיהם ישרפו באש לאלהיהם: את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אתו תשמרו לעשות לא תסף עליו ולא תגרע ממנו:

Cap. xiii.

כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת: ובא האות והמופת אשר דבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם: לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא כי מנסה יהוה אלהיכם אתכם לדעת הישכם אהבים את יהוה אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם: אחרי יהוה אלהיכם תלכו ואתו תיראו ואת

Primitiua heb. כרת · בוא ירש את · פנה · שמר נקש · שמד · דרש · עבד · עשה · תעב עשה · בנה שרף · צוה · שמר עשה · יסף גרע · Cap. xiii. · קום בוא · נתן בוא · הלך · עבד שמע · חלם · נסה · ידע · הלך ירא

Transla. Chal.

ארי ישיצי יי אלהך ית עממיא דאת עליל לתמן לתרכא יתהון מקדמך ותתריך יתהון ותיתב בארעהון: אסתמר לך דלמא תתקל בתריהון בתר דישתיצון מקדמך ודלמא תתבע לטעותהון למימר אכדין פלחין עממיא האלין ית טעותהון ואעביד כן אף אנא: לא תעביד כדין קדם יי אלהך ארי כל דמרחק קדם יי דסני עבדין לטעותהון ארי אף ית בניהון וית בנתהון מוקדין בנורא לטעותהון: ית כל פתגמא דאנא מפקיד יתכון יתיה תטרון למעבד לא תוספון עלוהי ולא תמנעון מניה:

Ca. xiii.

ארי יקום בינך נביא או חלים חלמא ויתין לך את או מופת: וייתי אתא ומופתא דמליל עמך למימר נהך בתר טעות עממיא דלא ידעתון ונפלחינון: לא תקביל לפתגמי נביא ההוא או לחלים חלמא ההוא ארי מנסי יי אלהכון יתכון למידע האיתכון רחמין קדם יי אלהכון בכל לבכון ובכל נפשכון: בתר פולחנא דיי אלהכון תהכון ויתיה תדחלון וית

Interp. chal.

cum disperdiderit dñs deus tu⁹ populos ad quos tu igredieris vt eijcias eos a facie tua: & eieceris eos & habitaueris in terra eorū: caue tibi ne offendas post eos postq̄ dispertierint a facie tua: & ne requiras idola eorum dicens. Quomodo seruierūt populi isti idolis suis: ita & ego faciam. Non ita facies coram dño deo tuo: quoniā omne quod abominabile est coram dño & quod odit dominus faciunt idolis suis: quoniā etiā filios suos & filias suas comburunt igni propter idola sua. Omne preceptū quod ego precipio vobis obseruabitis vt faciatis: neq̄ addetis ad illud neq̄ ex eo minuetis. Cap. 13.

Quando surrexerit in medio tui propheta aut somnians somnium: & dederit tibi signuꝫ aut portentū: & euenerit signum & portentum q̄d locutus est ad te: dicens. Eamus post idola populoꝝ que ignoras & seruiamus eis: nō acquiescas verbis prophete illius aut somnio somniatoris illius: quia tentat vos dñs deus vester: vt cognoscatur si diligitis dominuꝫ deum vestrū in toto corde vestro & in tota anima vestra. Post timorem domini dei vestri ambulabitis: & ipsum timebitis: &

Primitiua chal. שצא עול תרך · סמר תקל תבע · טעה פלח עבד · רחק שנא · יקד פקד · נטר יסף מנע · קום נתן אות · אתא אתא · הלך · פלח קבל נסה · רחם · דחל

Tex. Heb.

מִצְוֺתָיו תִּשְׁמֹרוּ וּבְקֹלוֹ תִשְׁמָעוּ וְאֹתוֹ תַעֲבֹדוּ וּבוֹ תִדְבָּקוּן׃ וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת כִּי דִבֶּר סָרָה עַל יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהַפֹּדְךָ מִבֵּית עֲבָדִים לְהַדִּיחֲךָ מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בָּהּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ׃ כִּי יְסִיתְךָ אָחִיךָ בֶן אִמֶּךָ אוֹ בִנְךָ אוֹ בִתְּךָ אוֹ אֵשֶׁת חֵיקֶךָ אוֹ רֵעֲךָ אֲשֶׁר כְּנַפְשְׁךָ בַּסֵּתֶר לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ אַתָּה וַאֲבֹתֶיךָ׃ מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבֹתֵיכֶם הַקְּרֹבִים אֵלֶיךָ אוֹ הָרְחֹקִים מִמֶּךָּ מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ׃ לֹא תֹאבֶה לוֹ וְלֹא תִשְׁמַע אֵלָיו וְלֹא תָחוֹס עֵינְךָ עָלָיו וְלֹא תַחְמֹל וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו׃ כִּי הָרֹג תַּהַרְגֶנּוּ יָדְךָ תִּהְיֶה בּוֹ בָרִאשׁוֹנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה׃ וּסְקַלְתּוֹ בָאֲבָנִים וָמֵת כִּי בִקֵּשׁ לְהַדִּיחֲךָ מֵעַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים׃ וְכָל יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וְיִרָאוּן וְלֹא יוֹסִפוּ לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הָרָע הַזֶּה בְּקִרְבֶּךָ׃

Trãsla. B. Hiero.

mandata illius custodite: & audite vocẽ eius. Ipsi seruietis: & ipsi adherebitis. Propheta aũt ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est vt vos auerteret a dñ o deo vestro: qui eduxit vos de terra egypti: & redemit vos de domo seruitutis: vt errare te faceret de via quã tibi p̃cepit dñs deus tuus: & auferes malũ de medio tui. Si tibi voluerit psuadere frater tuus filius matris tue: aut filius tuus vel filia siue vxor q̃ est in sinu tuo: aut amicus quẽ diligis vt aĩam tuã clam dicens. eamus & seruiamus diis alienis quos ignoras tu & patres tui: cunctarũ in circuitu gentiũ que iuxta vel procul sunt ab initio vsq; ad finẽ terre: nõ acquiescas ei nec audias neq; parcat ei oculus tuus vt miserearis & occultes eum: sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum: & post te oĩs populus mittat manũ. Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere a domino deo tuo: qui eduxit te de terra egypti de domo seruitutis: vt & omnis israel audiens timeat. & nequaq̃ vltra faciat quippiam huius rei simile.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

precepta eius custodite: & vocẽ eius audietis: & ei seruietis: & ei adherebitis. & propheta ille vel somniãs somnium ille: morietur. locutus est. n. vt auerteret te a dño deo tuo: q̃ eduxit te de terra egypti: qui redemit te de seruitute: vt errare faceret te de via: q̃ p̃cepit tibi dñs deus tuus: vt ambules in ea. & auferetis malũ ex vobis ipsis. si aũt hortatus fuerit frater tuus ex p̃re tuo vel ex m̃re tua: vel filius tuus aut filia tua vel vxor tua: que in sinu tuo: vel amicus tuus equalis anime tue: clã dicẽs: eamus & seruiamus diis alienis: q̃s nõ nouisti tu & p̃res tui: de diis gẽtiũ q̃ in circuitu vr̃o: q̃ ppe sũt tibi vel q̃ lõge a te: ab extremo terre vsq; ad extremũ t̃re: nõ cõsenties illi: & nõ exaudies illũ: & nõ parcet oculus tuus sup eũ: nõ misereberis ĩ eo: neq; occultabis eũ: annũciãs ãnũciabis pro eo. & manus tua erit sup eũ in p̃mis vt interficiat eum: & manus oĩs p̃pli in vltimo: & lapidabũt eũ in lapidibus: & morietur: q̃m quesiuit abstrahere te a dño deo tuo: qui eduxit te de t̃ra egypti: de domo seruitutis. & oĩs israel audiẽs timebit: & nõ addẽt vltra facere f̃m v̄bũ malũ hoc in vobis.

ἐντολὰς αὐτοῦ φυλάξασθε, καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσεσθε, καὶ αὐτῷ δουλεύσετε, καὶ αὐτῷ προστεθήσεσθε. καὶ ὁ προφήτης ἐκεῖνος ἢ ὁ τὸ ἐνύπνιον ἐνυπνιαζόμενος ἐκεῖνος, ἀποθανεῖται. ἐλάλησε γὰρ πλανῆσαί σε ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, τοῦ ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς αἰγύπτου, τοῦ λυτρωσαμένου σε ἐκ τῆς δουλείας, ἐξῶσαί σε ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετείλατό σοι κύριος ὁ θεός σου, πορεύεσθαι ἐπ' αὐτῇ. καὶ ἀφανιεῖτε τὸ πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. ἐὰν δὲ παρακαλέσῃ ὁ ἀδελφός σου ἐκ τοῦ πατρός σου ἢ ἐκ τῆς μητρός σου, ἢ ὁ υἱός σου ἢ ἡ θυγάτηρ σου ἢ ἡ γυνή σου, ἡ ἐν τῷ κόλπῳ σου, ἢ ὁ φίλος σου ὁ ἴσος τῆς ψυχῆς σου, λάθρα λέγων, πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, οὓς οὐκ εἴδης σὺ καὶ οἱ πατέρες σου, ἀπὸ τῶν θεῶν τῶν ἐθνῶν τῶν περικύκλῳ ὑμῶν, τῶν ἐγγιζόντων σοι ἢ τῶν μακρὰν ἀπὸ σοῦ, ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς ἕως ἄκρου τῆς γῆς, οὐ συνθελήσεις αὐτῷ, καὶ οὐκ εἰσακούσῃ αὐτῷ, καὶ οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ' αὐτῷ, οὐκ ἐλεήσεις ἐπ' αὐτῷ, οὐδὲ μὴ σκεπάσεις αὐτόν, ἀναγγέλων ἀναγγελεῖς περὶ αὐτοῦ. καὶ ἡ χείρ σου ἔσται ἐπ' αὐτῷ ἐν πρώτοις ἀποκτεῖναι αὐτόν, καὶ ἡ χεὶρ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐπ' ἐσχάτῳ, καὶ λιθοβολήσουσιν αὐτὸν ἐν λίθοις, καὶ ἀποθανεῖται, ὅτι ἐζήτησεν ἀποστῆσαί σε ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, τοῦ ἐξαγαγόντος σε ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας. καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἀκούσας φοβηθήσεται, καὶ οὐ προσθήσουσιν ἔτι ποιῆσαι κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο ἐν ὑμῖν.

Interp̃. chal.

mandata eius seruabitis: & verbo eius obedietis: et ei seruietis: & timori eius adherebitis. Propheta aũt ille aut somniator somniũ illius occidatur: quia locutus est preuaricationẽ contra dñm deum vestrũ qui eduxit vos de terra egypti: & qui redemit te de domo seruitutis: vt errare te faceret a via quã precepit tibi dñs deus tuus vt ambulares in ea. & auferes eum qui operatur malũ de medio tui. Si persuaserit tibi frater tuus filius matris tue aut filius tuus aut filia tua aut vxor federis tui aut socius tuus qui est sicut anima tua in occulto: dicens. Eamus & seruiamus idolis populorũ q̃ ignoras tu & patres tui de idolis populorum qui sunt in circuitu vr̃o qui p̃pinqui sunt tibi aut qui longe sunt a te a finibus terre & vsq; ad finẽ terre: nõ acquiescas ei neq; obedias ei: neq; parcat ei oculus tuus: nec miserearis eius: neq; occultes eũ. sed occidẽs occides eũ: manus tua sit ĩ eũ in p̃ncipio vt occidas eũ: & manus totius populi postea. Et lapidabis eũ lapidibus vt moriatur: q̃m voluit abstrahere te a timore dñi dei tui q̃ eduxit te de terra egypti de domo seruitutis. et omnis israel audient & timebũt: & non addent facere iuxta sermonẽ hunc pessimum in medio tui.

Tex. Heb.

כִּי תִשְׁמַע בְּאַחַת עָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לָשֶׁבֶת שָׁם לֵאמֹר׃ יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת יֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמֹר נֵלְכָה וְנַעַבְדָה אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם׃ וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ׃ הַכֵּה תַכֶּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב׃ וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תִּקְבֹּץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד׃ וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ׃ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת כָּל מִצְוֺתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

Cap. xiiii.

בָּנִים אַתֶּם לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת׃ כִּי עַם קָדוֹשׁ אַתָּה לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְךָ בָּחַר

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

si aũt audieris in vna vrbiũ tuarũ: q̃s dñs deus tuus dat tibi ad hĩtãdũ ibi: dicẽtes egressi sũt viri iniqui ex vobis: & auerterũt oẽs hĩtãtes vrbẽ eorũ: dicẽtes: eamus & seruiamus diis alienis: q̃s nõ cognouistis. & q̃res & interrogabis & scrutaberis valde: & ecce verus manifeste sermo factus ẽ abominatio hec in vobis: occidẽs occides oẽs hĩtãtes in vrbe illa in nece gladij: anathemate anathematizabitis eã: & oĩa q̃ in ea: & oĩa pecora eius in ore gladij: & oĩa spolia eius cõgregabis in transitus eius: & cõbures vrbẽ in igne: & oĩa spolia eius funditus corã dño deo tuo: & erit inhitabilis in eternũ: nõ reedificabitur ãplius: nõ adherebit in manu tua q̃ppiã ab anathemate: vt auertat dñs ab ira furoris sui: & det tibi miam & misereat tui: & multiplicet te: quẽadmodũ iurauit dñs p̃tribus tuis: si audieritis vocẽ dñi dei tui: vt custodiatis oĩa p̃cepta eius: q̃ ego precipio tibi hodie: vt facias bonũ & placitũ corã dño deo tuo.

ἐὰν δὲ ἀκούσῃς ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σου, ὧν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι κατοικεῖν ἐκεῖ, λεγόντων, ἐξῆλθον ἄνδρες παράνομοι ἐξ ὑμῶν, καὶ ἀπέστησαν πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν πόλιν αὐτῶν, λέγοντες, πορευθῶμεν καὶ λατρεύσωμεν θεοῖς ἑτέροις, οὓς οὐκ εἴδητε. καὶ ἐτάσεις καὶ ἐρωτήσεις καὶ ἐξερευνήσεις σφόδρα, καὶ ἰδοὺ ἀληθὴς σαφῶς ὁ λόγος γεγένηται τὸ βδέλυγμα τοῦτο ἐν ὑμῖν, ἀναιρῶν ἀναιρήσεις πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐν φόνῳ μαχαίρας. ἀναθέματι ἀναθεματιεῖτε αὐτήν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῆς ἐν στόματι μαχαίρας. καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῆς συνάξεις εἰς τὰς διόδους αὐτῆς, καὶ ἐμπρήσεις τὴν πόλιν ἐν πυρί, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῆς πανδημεὶ ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ ἔσται ἀοίκητος εἰς τὸν αἰῶνα, οὐκ ἀνοικοδομηθήσεται ἔτι, οὐ προσκολληθήσεται ἐν τῇ χειρί σου οὐδὲν ἀπὸ τοῦ ἀναθέματος, ἵνα ἀποστραφῇ κύριος ἀπὸ τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ δώσῃ σοι ἔλεος καὶ ἐλεήσῃ σε, καὶ πληθυνῇ σε, ὃν τρόπον ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσι σου, ἐὰν εἰσακούσητε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, φυλάσσειν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ποιεῖν τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου.

Ca. 14.

Filij estote dñi dei vr̃i: nõ incidetis nõ imponetis caluiciũ in medio oculorũ vr̃orũ sup mortuo: qm̃ p̃pl's sctũs es dño deo tuo: & te elegit

υἱοί ἐστε κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, οὐ κοφθήσεσθε οὐκ ἐπιθήσετε φαλάκρωμα ἀναμέσον τῶν ὀφθαλμῶν ὑμῶν ἐπὶ νεκρῷ, ὅτι λαὸς ἅγιος εἶ κυρίῳ τῷ θεῷ σου, καί σε ἐξελέξατο

Trãsla. B. Hiero.

Si audieris in vna vrbium tuarum quas dñs deus tuus dabit tibi ad habitandum dicẽtes aliquos. Egressi sunt filii belial de medio tui: & auerterunt habitatores vrbis sue atq; dixerũt. eamus & seruiamus diis alienis quos ignoratis: quere solicite: & diligẽter rei veritate perspecta si inueneris certũ esse qd dicitur: & abominationem hanc opere ppetratã: statĩ p̃cuties hĩtatores vrbis illius in ore gladii: & delebis eam: omniaq; que in illa sũt vsq; ad pecora. Quicquid etiam supellectilis fuerit: cõgregabis in medio platearũ eius: & cũ ipsa ciuitate succẽdes: ita vt vniuersa consumas domino deo tuo: & sit tumulus sempiternus. Non edificabitur amplius. & non adherebit de illo anathemate qc quam in mãu tua: vt auertatur dñs ab ira furoris sui: & misereatur tui: multiplicetq; te sicut iurauit patribus tuis: quando audieris vocem domini dei tui: custodiens omnia precepta eius que ego precipio tibi hodie: vt facias quod placitũ est ĩ conspectu domini dei tui. Ca. 14.

Filii estote domini dei vestri. Nõ vos incidetis nec facietis caluitium super mortuo: quoniam populus sanctus es domino deo tuo: & te elegit

Interp̃. chal.

Si audieris in vna vrbiũ tuarũ quas dñs deus tuus dabit tibi vt habites ibi: dicẽtes. Egressi sunt viri filij impietatis de medio tui: & seduxerũt habitatores vrbis sue dicẽtes. Eamus & seruiamus idolis populorũ que ignoratis. quères & inuestigabis & interrogabis diligẽter: & si verũ & certũ est verbũ: & facta ẽ abominatio hec in medio tui: percutiẽs percuties habitatores vrbis illius: in ore gladij disperdes eã: & oĩa que in ea sunt & iumẽta eius in ore gladij: & omnia spolia eius cõgregabis in medio platee eius: & cõbures igni ciuitatẽ & omnia spolia eius oĩno corã dño deo tuo: et erit tumulus destructionis: & non edificabitur vltra. et non adherebit manui tue quicquã de anathemate: vt reuertatur dñs ab ira furoris sui: & det tibi miam et misereatur tui: & multiplicet te sicut iurauit patribus tuis: si obedieris verbo dñi dei tui vt custodias oĩa precepta eius que ego precipio tibi hodie: vt facias quod rectum est coram dño deo tuo. Ca. 14.

Filij estis vos domini dei vestri. Non vos incidatis neq; faciatis caluitium inter oculos vr̃os super mortuo. Quoniã populus sanctus es tu coram domino deo tuo: & te elegit

Ter. Heb.

יהוה להיות לו לעם סגלה מכל
העמים אשר על פני האדמה׃ לא
תאכל כל תועבה׃ זאת הבהמה
אשר תאכלו שור שה כשבים
ושה עזים׃ איל וצבי ויחמור
ואקו ודישן ותאו וזמר׃ וכל
בהמה מפרסת פרסה ושסעת שסע
שתי פרסות מעלת גרה בבהמה
אתה תאכלו׃ אך את זה לא
תאכלו ממעלי הגרה וממפריסי
הפרסה השסועה את הגמל ואת
הארנבת ואת השפן כי מעלה
גרה המה ופרסה לא הפריסו
טמאים הם לכם׃ ואת החזיר
כי מפריס פרסה הוא ולא גרה
טמא הוא לכם מבשרם
לא תאכלו ובנבלתם לא תגעו׃
את זה תאכלו מכל אשר
במים כל אשר לו סנפיר
וקשקשת תאכלו׃ וכל אשר
אין לו סנפיר וקשקשת לא
תאכלו טמא הוא לכם׃ כל
צפור טהרה תאכלו׃ וזה אשר
לא תאכלו מהם הנשר והפרס
והעזניה׃ והראה ואת האיה והדיה
למינה׃ ואת כל ערב למינו׃
ואת בת היענה ואת התחמס

Trāsla. B. Hiero.

vt sis ei in populū peculiarem de cunctis gentibus: que sunt super terram. Ne comedatis que immūda sunt. Hoc ē animal quod comedere debetis bouem & ouem & capram: ceruum & capream: bubalum: tragelaphū pygargum orygen: camelopardū. Oē aīal quod in duas partes findit vngulā & ruminat: comedetis. De his āt que rumināt & vngulā nō findunt: hec comedere nō debetis: camelum: leporem: cyrogrillum: quia ruminant & non diuidunt vngulam: immunda erunt vobis. Sus quoqȝ quoniā diuidit vngulam & non ruminat: immunda erit. Carnibus eorum non vescemini: & cadauera non tangetis. Hec comedetis ex omnibus que morantur in aquis. Que habent pennulas & squamas comedite. que absqȝ pennulis & squamis sunt: ne comedatis: quia immūda sunt. Omnes aues mundas comedite: immundas ne comedatis. aquilā scilicet & gryphen & halietū: ixion & vulturem ac miluum iuxta genus suum: & omne coruini generis & struthionem ac noctuam

Trāsla. B. Hiero.

& larum atqȝ accipitrē iuxta genus suum: herodiū ac cygnum & ibin ac mergulū porphyrionē & nycticoracem: onocrotalū & caradrium singula in gñe suo. vpupā quoqȝ & vespertilionē & oē qd reptat & pēnulas habet: immūdū erit & non comedetur. Omne qd mundū est comedite. Quicqd āt morticiniū ē: ne vescamini ex eo. Peregrino q intra portas tuas ē: da vt comedat aut vēde ei: quia tu populus sanctus dñi dei tui es. Non coques hedū in lacte matris sue. Decimā ptē separabis de cunctis fructibus tuis qui nascuntur in terra per annos singulos: & comedes in conspectu dñi dei tui in loco quē elegerit: vt in eo nomē illius inuocetur: decimam frumenti tui & vini & olei & primogenita de armentis & ouibus tuis: vt discas timere dñm deū tuum in oi tempore. Cum aūt longior fuerit via & locus quem elegerit dominus deus tuus: tibiqȝ bñdixerit: nec poteris ad eū hec cuncta portare: vēdes omnia & in precium rediges: portabisqȝ manu tua: & proficisceris ad locum quem elegerit dominus deus tuus: & emes ex eadē pecūia quicquid tibi placuerit siue ex armentis siue ex ouibus: vinum quoqȝ & sicerā & oē qd

Ter. Heb.

ואת השחף ואת הנץ למינהו׃ את
הכוס ואת הינשוף והתנשמת׃
והקאת ואת הרחמה ואת השלך׃
והחסידה והאנפה למינה
והדוכיפת והעטלף׃ וכל שרץ
העוף טמא הוא לכם לא יאכלו׃
כל עוף טהור תאכלו׃ לא תאכלו
כל נבלה לגר אשר בשעריך
תתננה ואכלה או מכר לנכרי
כי עם קדוש אתה ליהוה אלהיך
לא תבשל גדי בחלב אמו׃ עשר
תעשר את כל תבואת זרעך
היצא השדה שנה שנה׃ ואכלת
לפני יהוה אלהיך במקום אשר
יבחר לשכן שמו שם מעשר
דגנך תירשך ויצהרך ובכרת
בקרך וצאנך למען תלמד ליראה
את יהוה אלהיך כל הימים׃ וכי
ירבה ממך הדרך כי לא תוכל
שאתו כי ירחק ממך המקום אשר
יבחר יהוה אלהיך לשום שמו
שם כי יברכך יהוה אלהיך׃
ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך
והלכת אל המקום אשר יבחר
יהוה אלהיך בו׃ ונתתה הכסף
בכל אשר תאוה נפשך בבקר
ובצאן וביין ובשכר ובכל אשר

Interp. chal.

dñs vt sis ei in populū dilectū pre oībus populis qui sunt super faciem terre. Non comedes omne qd abominabile est: hoc est animal quod comedetis: boues et agnos ouium & hedos caprarū: ceruum & capream bubalū & tragelaphum & pygargū & orygen & camelopardalū. Omneqȝ animal qd vngulam habet fissam et in duas partes findit vngulā & ruminat in animalibus illud comedetis. Uerūtamen hoc non comedetis de his que rumināt & de his que fissam habēt vngulam in duas partes diuisam: camelū & leporem et cuniculum: qui ruminant & vngula eorū non est diuisa: imunda erunt vobis. Et sus qui habet vngulam diuisam & nō ruminat: immūdus erit vobis. de carnibus eorū nō comedetis: & cadauera eorū nō tangetis. Hec aūt comedetis de oībus q̄ sunt in aquis: oīe qd habet pēnulas & squamas comedetis: & oīe qd non habet pennulas & squamas nō comedetis: immūdum erit vobis. omnē auem mundam comedetis. Et hec non comedetis ex eis: aquilam & gryphum & halietū et ixon & vulturem & miluū in genere suo: & omnem coruum iuxta genus suū et struthionem & noctuam

Interp. chal.

et larum & accipitrē iuxta genus suū: herodiū & cygnū et ibin & mergulū & porphyrionē & nycticoracē & onocrotalū & caradriū iuxta gen⁹ suū: & vpupā & vespertilionē. & oīe reptile auiū immūdum erit vobis & nō comedetur: omnē volucrem mundū comedetis. Non comedetis omne morticiniū: peregrino qui est intra portas tuas dabis illud & comedet illud: aut vendes extraneo: qr populus sanctus es tu corā dño deo tuo. Non comedetis carnē cū lacte. Decimādo decimabis oēs fructus terre tue quos profert ager per singulos annos. et comedes corā dño deo tuo in loco quē elegerit vt collocet ibi maiestatē suā: illuc afferes decimas frumenti tui & vini tui & olei tui & primogenita boum tuorū & ouiū tuarū: vt discas timere corā dño deo tuo oībus diebus. Et qñ longior fuerit via: & nō poteris portare illa: quoniā longe est a te locus quem elegit dñs deus tu⁹ vt collocet ibi maiestatē suā: qñ benedicet tibi dñs deus tuus: vendes ea argento: & ligabis argentū in manu tua: & ibis ad locū quē elegerit dominus deus tu⁹. Et dabis argentū pro oībus que voluerit anima tua: pro bobus & ouibus & pro vino nouo & veteri & pro omnibus

תשאלך נפשך ואכלת שם לפני יהוה אלהיך ושמחת אתה וביתך׃ והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו כי אין לו חלק ונחלה עמך׃ מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר תבואתך בשנה ההוא והנחת בשעריך׃ ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך ואכלו ושבעו למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידך אשר תעשה׃

Ca. xv.

מקץ שבע שנים תעשה שמטה׃ וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברעהו לא יגש את רעהו ואת אחיו כי קרא שמטה ליהוה׃ את הנכרי תגש ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידך׃ אפס כי לא יהיה בך אביון כי ברך יברכך יהוה בארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה לרשתה׃ רק אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום׃ כי יהוה אלהיך ברכך כאשר דבר לך והעבטת גוים רבים ואתה לא

desiderat anima tua: et comedes coram domino deo tuo: et epulaberis tu et domus tua et leuita qui intra portas tuas est. Caue ne derelinquas eum: quia non habet aliam partem in possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus que nascuntur tibi eo tempore: et repones intra ianuas tuas. Venietque leuites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum: et peregrinus ac pupillus et vidua qui intra portas tuas sunt: et comedent et saturabuntur: vt benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum que feceris. Ca. 15.

Septimo anno facies remissionem que hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo: repetere non poterit: quia annus remissionis est domini. A peregrino et aduena exiges: ciuem et propinquum repetendi non habebis potestatem. Et omnino indigens et mendicus non erit inter vos: vt benedicat tibi dominus deus tuus in terra quam traditurus est tibi in possessionem. Si tamen audieris vocem domini dei tui: et custodieris vniuersa que iussit: et que ego hodie precipio tibi: benedicet tibi vt pollicitus est. Fenerabis gentibus multis: et ipse a nullo

ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ φαγῇ ἐκεῖ ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ εὐφρανθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου, καὶ ὁ λευίτης ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου· οὐ καταλείψεις αὐτόν, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ μερὶς οὐδὲ κλῆρος μετὰ σοῦ. μετὰ τρία ἔτη ἐξοίσεις πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γενημάτων σου, ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ θήσεις αὐτὸ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ἐλεύσεται ὁ λευίτης, ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ μερὶς οὐδὲ κλῆρος μετὰ σοῦ, καὶ ὁ προσήλυτος καὶ ὁ ὀρφανὸς καὶ ἡ χήρα ἡ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ φάγονται καὶ ἐμπλησθήσονται, ἵνα εὐλογήσῃ σε κύριος ὁ θεός σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου, οἷς ἂν ποιῇς.

Ca. 15.

Δι' ἑπτὰ ἐτῶν ποιήσεις ἄφεσιν. καὶ οὕτως τὸ πρόσταγμα τῆς ἀφέσεως· ἀφήσεις πᾶν χρέος ἴδιον, ὃ ὀφείλει σοι ὁ πλησίον, καὶ τὸν ἀδελφόν σου οὐκ ἀπαιτήσεις, ὅτι ἐπικέκληται ἄφεσις κυρίου τοῦ θεοῦ σου. τὸν ἀλλότριον ἀπαιτήσεις ὅσα ἐὰν ᾖ σοι παρ' αὐτῷ, τῷ ἀδελφῷ σου ἄφεσιν ποιήσεις τοῦ χρέους σου· ὅτι οὐκ ἔσται ἐν σοὶ ἐνδεής, ὅτι εὐλογῶν εὐλογήσει σε κύριος ὁ θεός σου ἐν τῇ γῇ, ᾗ κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κατακληρονομῆσαι αὐτήν. ἐὰν δὲ ἀκοῇ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ὅτι κύριος ὁ θεός σου εὐλόγησέ σε ὃν τρόπον ἐλάλησέ σοι, καὶ δανιεῖς ἔθνεσι πολλοῖς, σὺ δὲ οὐ

Infra. 28. b.

Primitiua chal. Interp. chal. Transla. Chal.

תשאלינך נפשך ותיכול תמן קדם יי אלהך ותחדי את ואנש ביתך׃ וליואה די בקרוך לא תשבקניה ארי לית ליה חלק ואחסנא עמך׃ מסוף תלת שנין תפיק ית כל מעשר עללתך בשתא ההיא ותצנע בקרוך׃ וייתי ליואה ארי לית ליה חלק ואחסנא עמך וגיורא ויתמא וארמלתא די בקרוך וייכלון וישבעון בדיל דיברכנך יי אלהך בכל עובדי ידך דתעביד׃

Ca. xv.

מסוף שבע שנין תעביד שמטתא׃ ודין פתגם שמטתא דישמט כל גבר מרי רשו דירשי בחבריה לא יתבע מן חבריה ומן אחוהי ארי קרא שמטתא קדם יי׃ מן בר עממין תתבע ודיהי לך עם אחוך תשמט ידך׃ לחוד ארי לא יהי בך מסכינא ארי ברכא יברכנך יי בארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא למירתה׃ לחוד אם קבלא תקביל למימרא דיי אלהך למטר למעבד ית כל תפקידתא הדא דאנא מפקיד לך יומא דין׃ ארי יי אלהך ברכך כמא דמליל לך ותוזיף לעממין סגיאין ואת לא

que petierit aia tua. et comedes ibi corā dño deo tuo: et letaberis tu et viri domus tue: et leuita q est in vrbibus tuis: ne dimittas eum: quia nō habet partē et hereditatē tecū. In fine triū annoꝝ educes oēs decimas frugū tuarū in anno illo: et recondes in vrbibus tuis: et veniet leuites qui nō habet partē et hereditatē tecū et peregrinus et pupillus et vidua q sunt in vrbibus tuis: et comedēt et saturabūtur: vt benedicat tibi dñs deus tuus in oibus opibus manuū tuarū que facies. Ca. 15. In anno vltimo septē annoꝝ facies remissionē. Et hoc est verbū remissionis: vt remittat vnusquisqꝫ creditor cui debetur aliquid a proximo suo: nō repetat a fratre suo: quia vocauit remissionē coram dño. a filiis populoꝝ repetes: et id quod fuerit tibi cum fratre tuo: remittes manū tuam. Attamen nō erit in te egenus: quoniā benedictiōe benedicet tibi dñs in terra quā dñs deus tuus dabit tibi in possessionem vt possideas eam. Verūtamen si obediens obedieris verbo dñi dei tui: vt custodias et facias omnia precepta hec que ego precipio tibi hodie: quoniā dñs deus tuus benedicet tibi sicut locutus est tibi: et mutuabis populis multis: et tu non

תעבט ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו׃ כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך אשר יהוה אלהיך נתן לך לא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ידך מאחיך האביון׃ כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו׃ השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה ורעה עינך באחיך האביון ולא תתן לו וקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא׃ נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו כי בגלל הדבר הזה יברכך יהוה אלהיך בכל מעשך ובכל משלח ידך׃ כי לא יחדל אביון מקרב הארץ על כן אנכי מצוך לאמר פתח תפתח את ידך לאחיך לעניך ולאבינך בארצך׃ כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים ובשנה השביעת תשלחנו חפשי מעמך׃ וכי תשלחנו חפשי מעמך לא תשלחנו ריקם׃ העניק תעניק לו מצאנך ומגרנך ומיקבך אשר ברכך יהוה אלהיך תתן לו׃ וזכרת

accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis: et tui nemo dominabitur. Si vnus de fratribus tuis qui morantur intra portas ciuitatis tue in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi: ad paupertatem deuenerit: non obdurabis cor tuum: nec contrahes manum: sed aperies eam pauperi: et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Caue ne forte subrepat tibi impia cogitatio: et dicas in corde tuo: appropinquat septimus annus remissionis: et auertas oculos tuos a paupere fratre tuo: nolens ei quod postulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad dominum: et fiat tibi in peccatum: sed dabis ei. Nec ages quippiam callide in eius necessitatibus subleuandis: vt benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere et in cunctis ad que manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tue: idcirco ego precipio tibi vt aperias manum fratri tuo egeno et pauperi qui tecum versatur in terra. Cum tibi venditus fuerit frater tuus hebreus aut hebrea: et sex annis seruierit tibi: in septimo anno dimittes eum liberum. Et quem libertate donaueris: nequaquam vacuum abire patieris: sed dabis viaticum de gregibus et de area et torculari tuo: quibus dominus deus tuus benedixerit tibi. Memento

δανιῇ, καὶ ἄρξεις σὺ ἐθνῶν πολλῶν, σοῦ δὲ οὐκ ἄρξουσιν. ἐὰν δὲ γένηται ἐν σοὶ ἐνδεὴς τῶν ἀδελφῶν σου ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σου ἐν τῇ γῇ, ᾗ κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, οὐκ ἀποστέρξεις τὴν καρδίαν σου, οὐδ' οὐ μὴ συσφίγξῃς τὴν χεῖρά σου ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ σου τοῦ ἐπιδεομένου· ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰς χεῖράς σου αὐτῷ, δάνειον δανιεῖς αὐτῷ, ὅσον ἂν ἐπιδέηται, καθ' ὅσον ἐνδεεῖται. πρόσεχε σεαυτῷ μὴ γένηται ῥῆμα κρυπτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἀνόμημα, λέγων· ἐγγίζει τὸ ἔτος τὸ ἕβδομον, ἔτος τῆς ἀφέσεως, καὶ πονηρεύσηται ὁ ὀφθαλμός σου τῷ ἀδελφῷ σου τῷ ἐπιδεομένῳ, καὶ οὐ δώσεις αὐτῷ, καὶ βοήσεται κατὰ σοῦ πρὸς κύριον, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία μεγάλη. διδοὺς δώσεις αὐτῷ, καὶ δάνειον δανιεῖς αὐτῷ, ὅσον ἂν ἐπιδέηται, καὶ οὐ λυπηθήσῃ τῇ καρδίᾳ σου διδόντος σου αὐτῷ, ὅτι διὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο εὐλογήσει σε κύριος ὁ θεός σου ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις καὶ ἐν πᾶσιν, οὗ ἂν ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου. οὐ γὰρ μὴ ἐκλίπῃ ἐνδεὴς ἀπὸ τῆς γῆς· διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο λέγων· ἀνοίγων ἀνοίξεις τὰς χεῖράς σου τῷ ἀδελφῷ σου τῷ πένητι καὶ τῷ ἐπιδεομένῳ τῷ ἐπὶ τῆς γῆς σου. ἐὰν δὲ πραθῇ σοι ὁ ἀδελφός σου ὁ ἑβραῖος ἢ ἡ ἑβραία, δουλεύσει σοι ἓξ ἔτη, καὶ τῷ ἑβδόμῳ ἐξαποστελεῖς αὐτὸν ἐλεύθερον ἀπὸ σοῦ. ὅταν δὲ ἐξαποστέλλῃς αὐτὸν ἐλεύθερον ἀπὸ σοῦ, οὐκ ἐξαποστελεῖς αὐτὸν κενόν· ἐφόδιον ἐφοδιάσεις αὐτὸν ἀπὸ τῶν προβάτων σου καὶ ἀπὸ τοῦ σίτου σου καὶ ἀπὸ τῆς ληνοῦ σου, καθὰ εὐλόγησέ σε κύριος ὁ θεός σου, δώσεις αὐτῷ.

Transl. Chal. Interp. chal. Primitiua chal.

תזוף ותשלוט בעממין סגיאין ובך לא ישלטון׃ ארי יהי בך מסכינא מחד אחך בחדא מן קרוך בארעך דיי אלהך יהיב לך לא תתקיף ית לבך ולא תקפוץ ית ידך מאחוך מסכינא׃ ארי מפתח תפתח ית ידך ליה ואוזפא תוזפניה כמסת חסרוניה דיחסר ליה׃ אסתמר לך דלמא יהי פתגם עם לבך ברשע למימר קריבת שתא שביעיתא שתא דשמטתא ותבאש עינך באחוך מסכינא ולא תתן ליה ויקרי עלך קדם יי ויהי בך חובא׃ מתן תתן ליה ולא יבאש לבך במתנך ליה ארי בדיל פתגמא הדין יברכנך יי אלהך בכל עובדך ובכל אושטות ידך׃ ארי לא יפסוק מסכינא מגו ארעא על כן אנא מפקיד לך למימר מפתח תפתח ית ידך לאחוך לעניך ולמסכינך בארעך׃ ארי יזדבן לך אחוך בר ישראל או בת ישראל ויפלחנך שית שנין ובשתא שביעיתא תפטרניה בר חורין מעמך׃ וארי תפטרניה בר חורין מעמך לא תפטרניה ריקן׃ אפרשא תפריש ליה מענך ומאדרך וממעצרתך דברכך יי אלהך תתן ליה׃

accipies mutuū: et dñaberis populos multos: tui aūt non dñabunt. Si vnus de fribus tuis fuerit egenus in vna vrbium tuarū in terra tua quā dñs deus tuus dabit tibi: non induraberis cor tuū neqꝫ cōtrahes manum tuā a fratre tuo egeno: sed aperiēs aperies ei manū tuā: et mutuāo mutuabis ei sufficiētiā eius q indiget. Caue tibi ne sit verbū impietatis in corde tuo: dicēs. Appropinqt annus septimus annus remissionis: et oculus tuus sit neqꝫ cōtra frēm tuū egenū: et nō dederis ei: et clamet cōtra te coram dño: et sit in te peccatū. Tribuēs tribues ei: et non displicebit cordi tuo cum dederis ei: quia propter verbū hoc benedicet tibi dñs deus tuus in oibus operibus tuis et in cunctis ad que miseris manū tuam. Non enim deerit egenus in medio terre: ideo ego precipio tibi hodie dicēs. Aperiens aperies manum tuā fratribus tuis pauperibus tuis et egenis tuis in terra tua. Si venditus fuerit tibi frater tuus filius israel aut filia israel: et seruierit tibi sex annis: et in anno septimo dimittes eum liberū a te. Et qñ dimiseris eū liberū a te: nō dimittes eū vacuū: sed separās separabis ei de ouibus tuis et de area tua et de torculari tuo: et de quibus ei dñs deus tuus benedixerit tibi: et recordaberis

כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְדְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה הַיּוֹם׃ וְהָיָה כִּי יֹאמַר אֵלֶיךָ לֹא אֵצֵא מֵעִמָּךְ כִּי אֲהֵבְךָ וְאֶת בֵּיתֶךָ כִּי טוֹב לוֹ עִמָּךְ׃ וְלָקַחְתָּ אֶת הַמַּרְצֵעַ וְנָתַתָּה בְאָזְנוֹ וּבַדֶּלֶת וְהָיָה לְךָ עֶבֶד עוֹלָם וְאַף לַאֲמָתְךָ תַּעֲשֶׂה כֵּן׃ לֹא יִקְשֶׁה בְעֵינֶךָ בְּשַׁלֵּחֲךָ אֹתוֹ חָפְשִׁי מֵעִמָּךְ כִּי מִשְׁנֶה שְׂכַר שָׂכִיר עֲבָדְךָ שֵׁשׁ שָׁנִים וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃ כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בִּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בְּכוֹר צֹאנֶךָ׃ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תֹאכְלֶנּוּ שָׁנָה בְשָׁנָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אַתָּה וּבֵיתֶךָ׃ וְכִי יִהְיֶה בוֹ מוּם פִּסֵּחַ אוֹ עִוֵּר כֹּל מוּם רָע לֹא תִזְבָּחֶנּוּ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ בִּשְׁעָרֶיךָ תֹּאכְלֶנּוּ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יַחְדָּו כַּצְּבִי וְכָאַיָּל׃ רַק אֶת דָּמוֹ לֹא תֹאכֵל עַל הָאָרֶץ תִּשְׁפְּכֶנּוּ כַּמָּיִם׃

Ca. xvi.

שָׁמוֹר אֶת חֹדֶשׁ הָאָבִיב וְעָשִׂיתָ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי בְּחֹדֶשׁ הָאָבִיב הוֹצִיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מִמִּצְרַיִם לָיְלָה׃

הָיָה פָּדָה צָוָה אָמַר יָצָא אָהַב רָצַע נָתַן עוֹלָם אָמָה עָשָׂה קָשָׁה שָׁנָה שָׁנָה בָּכַר יָלַד זָכַר קָדַשׁ עָבַד גָּזַז פָּנָה אָכַל קוּם בָּחַר הָיָה רוּעַ זָבַח טָהַר צָבָה שָׁפַךְ שָׁמַר אָבַב

& ipse seruieris in terra egypti: & liberauerit te dñs deus tuus: & idcirco ego nũc precipio tibi. Sin autem dixerit: nolo egredi: eo q diligat te & domũ tuã: & bene sibi apud te esse sentiat: assumes subulã & pforabis aurẽ eius in ianua domus tue: & seruiet tibi vsq; in eternũ: ancille quoq; similiter facies. Nõ auertas ab eis oculos tuos qñ dimiseris eos liberos: qm iuxta mercedẽ mercenarii per sex ãnos seruiuit tibi: vt bñdicat tibi dñs deus tuus in cũctis opibus q agis. De primogenitis q nascũtur in armẽtis & ouibus tuis: quicquid ẽ sexus masculini sctificabis dño deo tuo. Non opaberis in priogẽito bouis: & nõ tondebis primogẽita ouiũ. In conspectu dñi dei tui comedes ea p ãnos singulos in loco quẽ elegerit dñs: tu & dom⁹ tua. Sin aũt habuerit maculam: & vel claudũ fuerit vel cecũ: aut in aliq pte deforme vel debile: nõ immolabitur dño deo tuo: sed intra portas vrbis tue comedes illã: tã mũdus q immũdus similiter vescentur eis: q̃si caprea & ceruo. Hoc solũ obseruabis vt sanguinẽ eorum nõ comedas: sed effundes in terrã quasi aquã. Cap. 16.

Obserua mẽsem noua rũ frugũ & verni primũ tpis vt facias phase dño deo tuo: qm in isto mẽse eduxit te dñs de

ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ αἰγύπτῳ, καὶ ἐλυτρώσατό σε κύριος ὁ θεός σου ἐκεῖθεν. διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο. ἐὰν δὲ λέγῃ πρός σε, οὐκ ἐξελεύσομαι ἀπὸ σοῦ, ὅτι ἠγάπησέ σε καὶ τὴν οἰκίαν σου, ὅτι εὖ ἐστιν αὐτῷ παρὰ σοί, καὶ λήψῃ τὸ ὀπήτιον, καὶ τρυπήσεις τὸ ὠτίον αὐτοῦ πρὸς τὴν θύραν, καὶ ἔσται σοι οἰκέτης εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ τὴν παιδίσκην σου ποιήσεις ὡσαύτως. οὐ σκληρὸν ἔσται ἐναντίον σου, ἐξαποστελλομένων αὐτῶν ἐλευθέρων ἀπὸ σοῦ· ὅτι ἐπέτειον μισθὸν μισθωτοῦ ἐδούλευσέ σοι ἓξ ἔτη. καὶ εὐλογήσει σε κύριος ὁ θεός σου ἐν πᾶσιν οἷς ἐὰν ποιῇς. πᾶν πρωτότοκον ὃ ἂν τεχθῇ ἐν τοῖς βουσί σου καὶ ἐν τοῖς προβάτοις σου, τὰ ἀρσενικὰ ἁγιάσεις κυρίῳ τῷ θεῷ σου, οὐκ ἐργάσῃ ἐν τῷ πρωτοτόκῳ μόσχῳ σου, καὶ οὐ μὴ κείρῃς τὸ πρωτότοκον τῶν προβάτων σου. ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου φαγῇ αὐτὸ ἐνιαυτὸν ἐξ ἐνιαυτοῦ, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, σὺ καὶ ὁ οἶκός σου. ἐὰν δὲ ᾖ ἐν αὐτῷ μῶμος, χωλὸν ἢ τυφλὸν ἢ καὶ πᾶς μῶμος πονηρός, οὐ θύσεις αὐτὸ κυρίῳ τῷ θεῷ σου, ἐν ταῖς πόλεσί σου φαγῇ αὐτό. ὁ ἀκάθαρτος ἐν σοὶ καὶ ὁ καθαρὸς ὡσαύτως ἔδεται ὡς δορκάδα ἢ ἔλαφον. πλὴν τὸ αἷμα οὐ φάγεσθε, ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχεεῖς αὐτὸ ὡς ὕδωρ. Ca. 16.

Φύλαξον τὸν μῆνα τῶν νέων, καὶ ποιήσεις τὸ πάσχα κυρίῳ τῷ θεῷ σου, ὅτι ἐν τῷ μηνὶ τῶν νέων ἐξῆλθες ἐξ αἰγύπτου νυκτός.

q seruus fuisti in terra egypti: τ redemit te dñs deus tuus illinc. pp hoc ego tibi pcipio vt facias xbũ hoc. Si aũt dixerit ad te: nõ exibo a te: qm diligit te τ domũ tuã: q bñ est illi apd te: τ assumes subulã: τ pforabis aurẽ eius in ianua: τ erit seru⁹ tuus in eternũ. τ ancille tue facies similiter. nõ durũ sit corã te: cũ dimittuntur ipsi liberi a te. qm annuã mercedẽ mercenarii seruiuit tibi sex ãnis. τ bñdixit tibi dñs de⁹ tu⁹ in cũctis q̃ feceris. oẽ primogenitũ qd genitũ fuerit in bobus tuis τ in ouibus tuis: mascula sctificabis dño deo tuo. nõ opaberis in pmogenito vitulo tuo: τ nõ tõdebis pmogenitũ ouiũ tuarũ. coram dño deo tuo comedes illã anũ ex anno: in loco quẽ elegerit dñs deus tu⁹: tu τ domus tua. si aũt fuerit in eo macula, claudũ vel cecũ vel τ ois macula mala: nõ sacrificabis illud dño deo tuo: in vrbibus tuis comedes illud. immundus in te τ mundus similiter comedet: sicut caprea vel ceruũ. veruñ sanguinẽ eius nõ comedes: in terrã effundes illũ sicut aquã.

Obserua mẽsem nouorũ facies pascha dño deo tuo: qm in mẽse nouorũ exiit de egypto nocte.

D

A

Pritiua chal. — Interp. chal. — Transla. Chal.

הֲוָה אֲמַר נְפַק נְסַב רְצַע אֲמָה עֲבַד קְשָׁה פְּטַר אֲחַד שְׁנַת יְלַד עֲאן קַדֵּשׁ פְּלַח גְּזַז אֲכַל שְׁנָה רְעָה הֲוָה נְכַס קְרָא סְאַב דְּכָא דָּם אֲכַל נְטַר עֲבַד נְפַק

q seru⁹ fuisti in terra egypti τ redemit te dñs de⁹ tu⁹: ideo ego pcipio tibi hoc hodie. Et si dixerit tibi nõ egrediar a te: eo q diligit te τ hoies dom⁹ tue: qz bene ẽ ei apud te: tolles subulã τ pforabis aurẽ ei⁹ in ianua: τ erit tibi suus ministrãs in seculũ. ancille q̃s tue facies sĩr. Nõ sit graue i oculis tuis cũ dimiseris eũ liberũ a te: qm dupliciter mercede mercenarii fuisti tibi sex annis: τ bñdicet tibi dñs de⁹ tuus in oibus q̃ feceris. Omne primogenitũ qd natũ fuerit masculũ in bob⁹ tuis τ in ouib⁹ tuis sctificabis corã dño deo tuo. Nõ opaberis in pmogenito boum tuoꝝ: nec tondebis pmogenitũ ouium tuaꝝ: corã dño deo tuo comedes illud per singulos annos in loco quẽ elegerit dñs: tu et hoies domus tue. τ si fuerit in eo macula: si claudum fuerit aut cecuz: aut si fuerit in eo aliqd mali: nõ immolabis illud coram dño deo tuo. in vrbibus tuis comedes illud: mũdus τ immũdus simul: sicut carnẽ capree τ cerui. Attamen sanguinẽ eius nõ comedes: sed sup terrã effundes illũ sicut aquam. Ca. 16.

Obserua mensem nouarũ frugum τ facies phasse domino deo tuo: quoniã in mense nouarũ frugum eduxit te dominus deus tuus de egypto nocte.

אֲרֵי עַבְדָּא הֲוֵיתָא בְּאַרְעָא דְמִצְרַיִם וּפַרְקָךְ יְיָ אֱלָהָךְ עַל כֵּן אֲנָא מְפַקֵּד לָךְ יָת פִּתְגָּמָא הָדֵין יוֹמָא דֵין׃ וִיהֵי אֲרֵי יֵימַר לָךְ לָא אֶפּוֹק מֵעִמָּךְ אֲרֵי רְחִמָךְ וְיָת אֱנָשׁ בֵּיתָךְ אֲרֵי טַב לֵיהּ עִמָּךְ׃ וְתִסַּב יָת מַרְצְעָא וְתִתֵּן בְּאֻדְנֵיהּ וּבְדַשָּׁא וִיהֵי לָךְ עֲבֵד פָּלַח לְעָלַם וְאַף לְאַמְתָךְ תַּעְבֵּד כֵּן׃ לָא יְקַשֵּׁי בְעֵינָךְ בְּמִפְטְרָךְ יָתֵיהּ בַּר חוֹרִין מֵעִמָּךְ אֲרֵי עַל חַד תְּרֵין אַגְרָא דַאֲגִירָא פְּלָחָךְ שִׁית שְׁנִין וִיבָרְכִנָּךְ יְיָ אֱלָהָךְ בְּכֹל דְּתַעְבֵּד׃ כָּל בּוּכְרָא דְּאִתְיְלִיד בְּתוֹרָךְ וּבְעָנָךְ דִּכְרִין תַּקְדֵּשׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ לָא תִפְלַח בְּבוּכְרָא דְתוֹרָךְ וְלָא תִגּוֹז בּוּכְרָא דְעָנָךְ׃ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ תֵּיכְלִנֵּיהּ שְׁנָא בִּשְׁנָא בְּאַתְרָא דְיִתְרְעֵי יְיָ אַתְּ וֶאֱנָשׁ בֵּיתָךְ׃ וַאֲרֵי יְהֵי בֵיהּ מוּמָא חֲגִיר אוֹ עֲוִיר כֹּל מוּם בִּישׁ לָא תִכְּסִנֵּיהּ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ׃ בְּקִרְוָךְ תֵּיכְלִנֵּיהּ מְסָאֲבָא וְדַכְיָא כַּחֲדָא כִּבְשַׂר טַבְיָא וְאַיְלָא׃ לְחוֹד יָת דְּמֵיהּ לָא תֵיכוֹל עַל אַרְעָא תִּשְׁדְּנֵיהּ כְּמַיָּא׃

Ca. xvi.

טַר יָת יַרְחָא דַאֲבִיבָא וְתַעְבֵּד פִּסְחָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ אֲרֵי בְיַרְחָא דַאֲבִיבָא אַפְּקָךְ יְיָ אֱלָהָךְ מִמִּצְרַיִם בְּלֵילְיָא׃

τ sacrificabis pascha dño deo tuo oues τ boues in loco quẽ elegerit dñs deus tuus: vt inuocet nomẽ eius illic: nõ comedes in illo fermẽtũ: septẽ diebus comedes in eo azyma: panẽ afflictiõis: qm in velocitate egressi estis de egypto nocte: vt recordemini diei egressiõis vre de terra egypti oib⁹ diebus vite vre. nõ apparebit tibi fermẽtũ in oibus terminis tuis septẽ dieb⁹: τ nõ remanebit de carnib⁹ q̃s sacrificaueritis vespe die primo vsq; mane. nõ poteris sacrificare pascha in vna vrbiũ tuaꝝ q̃s dñs de⁹ tu⁹ dat tibi: sed in locũ quẽ elegerit dñs de⁹ tu⁹: vt inuocet nomẽ eius illic: sacrificabis pascha vespe ad occasũ solis in tẽpore q egressus es de terra egypti. τ coques τ torrebis: τ comedes in loco quẽ elegerit dñs deus tuus eũ: τ auertet mane τ pficisceris in domos tuas. sex dieb⁹ comedes azyma: τ die septima exitus festũ dño deo tuo. nõ facies in eo oẽ opus pter q̃ fient aĩe. septẽ hebdomadas integras numerabis tibi ipĩ: cũ incepetis tu falcem in messem: incipies numerare septẽ hebdomadas. τ facies festũ hebdomadaꝝ dño deo tuo: scdm q potest man⁹ tua: q̃ dederit tibi:

καὶ θύσεις τὸ πάσχα κυρίῳ τῷ θεῷ σου πρόβατα καὶ βόας ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. οὐ φάγῃ ἐπ᾽ αὐτοῦ ζύμην, ἑπτὰ ἡμέρας φαγῇ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἄζυμα, ἄρτον κακώσεως, ὅτι ἐν σπουδῇ ἐξήλθετε ἐξ αἰγύπτου νυκτός, ἵνα μνησθῆτε τὴν ἡμέραν τῆς ἐξοδίας ὑμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ὑμῶν. οὐκ ὀφθήσεταί σοι ζύμη ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ οὐ κοιμηθήσεται ἀπὸ τῶν κρεῶν ὧν ἂν θύσητε τὸ ἑσπέρας τῇ ἡμέρᾳ τῇ πρώτῃ εἰς τὸ πρωΐ. οὐ δυνήσῃ θῦσαι τὸ πάσχα ἐν οὐδεμιᾷ τῶν πόλεών σου ὧν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, ἀλλ᾽ ἢ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, θύσεις τὸ πάσχα ἑσπέρας πρὸς δυσμὰς ἡλίου ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐξῆλθες ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἑψήσεις καὶ ὀπτήσεις, καὶ φαγῇ ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου αὐτόν. καὶ ἀποστραφήσῃ τὸ πρωΐ καὶ ἀπελεύσῃ εἰς τοὺς οἴκους σου. ἓξ ἡμέρας φαγῇ ἄζυμα, καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἐξόδιον ἑορτὴ κυρίῳ τῷ θεῷ σου. οὐ ποιήσεις ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον πλὴν ὅσα ποιηθήσεται ψυχῇ. ἑπτὰ ἑβδομάδας ὁλοκλήρους ἐξαριθμήσεις σεαυτῷ, ἀρξαμένου σου δρέπανον ἐπ᾽ ἀμητόν, ἄρξῃ ἐξαριθμῆσαι ἑπτὰ ἑβδομάδας. καὶ ποιήσεις ἑορτὴν ἑβδομάδων κυρίῳ τῷ θεῷ σου, καθότι ἰσχύει ἡ χείρ σου, ὅσα ἂν δῷ σοι,

us tuus de egypto nocte. Immolabisq; phase dño deo tuo de ouibus & de bobus in loco quẽ elegerit dñs deus tuus: vt habitet nomẽ eius ibi. Nõ comedes in eo panẽ fermẽtatũ. Septẽ diebus comedes absq; fermẽto afflictionis panẽ: quoniã in pauore egressus es de egypto: vt memineris diei egressiõis tue de egypto oĩbus diebus vite tue. Non apparebit fermentatũ in oibus terminis tuis septem diebus: & nõ remanebit de carnibus eius quod immolatũ ẽ vespere in die prio vsq; mane. Non poteris imolare phase in qualibet vrbiũ tuarũ q̃s dominus deus tuus daturus est tibi: sed in loco quem elegerit dominus deus tuus vt habitet nomẽ eius ibi. Immolabisq; phase vespere ad solis occasum quãdo egressus es de egypto: & coques & comedes in loco quem elegerit dominus deus tuus: maneq; consurgẽs vades in tabernacula tua. Sex diebus comedes azyma: & in die septima: quia collecta est domini dei tui: non facies opus. Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die qua falcẽ in segetẽ miseris: & celebrabis diem festum hebdomadarũ domino deo tuo oblatione spõtaneam man⁹ tue: quã offeres

וְזָבַחְתָּ פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם׃ לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ׃ וְלֹא יֵרָאֶה לְךָ שְׂאֹר בְּכָל גְּבֻלְךָ שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא יָלִין מִן הַבָּשָׂר אֲשֶׁר תִּזְבַּח בָּעֶרֶב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן לַבֹּקֶר׃ לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפָּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃ כִּי אִם אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשַׁכֵּן שְׁמוֹ שָׁם תִּזְבַּח אֶת הַפֶּסַח בָּעָרֶב כְּבוֹא הַשֶּׁמֶשׁ מוֹעֵד צֵאתְךָ מִמִּצְרָיִם׃ וּבִשַּׁלְתָּ וְאָכַלְתָּ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ וּפָנִיתָ בַבֹּקֶר וְהָלַכְתָּ לְאֹהָלֶיךָ׃ שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מַצּוֹת וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצֶרֶת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה׃ שִׁבְעָה שָׁבֻעֹת תִּסְפָּר לָךְ מֵהָחֵל חֶרְמֵשׁ בַּקָּמָה תָּחֵל לִסְפֹּר שִׁבְעָה שָׁבֻעוֹת׃ וְעָשִׂיתָ חַג שָׁבֻעוֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִסַּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן

אָכַל יוֹם עָנָה זָכַר יָצָא יוֹם חָיָה רָאָה לוּן זָבַח יָכֹל יָצָא יוֹם קוּם בָּחַר פָּנָה שָׁבַע עָשָׂה לָאַךְ סָפַר חָלַל קוּם עָשָׂה מָסַס נָתַן

B

Transla. Chal. — Interp. chal. — Pritiua chal.

וְתִיכּוֹס פִּסְחָא קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ עָנָא וְנִכְסַת קוּדְשַׁיָּא מִן תּוֹרֵי בְּאַתְרָא דְיִתְרְעֵי יְיָ לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן׃ לָא תֵיכוֹל עֲלוֹהִי חֲמִיעַ שִׁבְעָה יוֹמִין תֵּיכוֹל עֲלוֹהִי פַּטִּיר לְחֵם עֹנִי אֲרֵי בִבְהִילוּ נְפַקְתָּא מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם בְּדִיל דְּתִדְכַּר יָת יוֹם מִפְּקָךְ מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם כֹּל יוֹמֵי חַיָּךְ׃ וְלָא יִתְחֲזֵי לָךְ חֲמִיר בְּכָל תְּחוּמָךְ שִׁבְעָא יוֹמִין וְלָא יְבִית מִן בִּשְׂרָא דְּתִכּוֹס בְּרַמְשָׁא בְּיוֹמָא קַדְמָאָה לְצַפְרָא׃ לֵית לָךְ רְשׁוּ לְמִכַּס יָת פִּסְחָא בַּחֲדָא מִן קִרְוָךְ דַּיְיָ אֱלָהָךְ יָהֵב לָךְ׃ אֱלָהִין לְאַתְרָא דְיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָךְ לְאַשְׁרָאָה שְׁכִינְתֵּיהּ תַּמָּן תִּכּוֹס יָת פִּסְחָא בְּרַמְשָׁא כְּמֵיעַל שִׁמְשָׁא זְמַן מִפְּקָךְ מִמִּצְרָיִם׃ וּתְבַשֵּׁל וְתֵיכוֹל בְּאַתְרָא דְיִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָךְ בֵּיהּ וְתִתְפְּנֵי בְצַפְרָא וּתְהָךְ לְקִרְוָךְ׃ שִׁתָּא יוֹמִין תֵּיכוֹל פַּטִּירָא וּבְיוֹמָא שְׁבִיעָאָה כְּנִישׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ לָא תַעְבֵּד עֲבִידָא׃ שִׁבְעָה שָׁבוּעִין תִּמְנֵי לָךְ מִדְּשָׁרֵי מַגְּלָא לְמֶחְצַד עוּמְרָא דַאֲרָמוּתָא תִּשְׁרֵי לְמִמְנֵי שִׁבְעָה שָׁבוּעִין׃ וְתַעְבֵּד חַגָּא דְשָׁבוּעַיָּא קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ מִסַּת נִדְבַת יְדָךְ דְּתִתֵּן׃

Et imolabis phase corã dño deo tuo de ouibus: τ victimã sanctificatã de bobus: in loco quẽ elegerit dñs vt collocet ibi maiestatẽ suã. Non comedes cũ eo fermẽtatũ: septẽ diebus comedes cũ eo azyma panem afflictionis: qm festinãter egressus es de terra egypti. vt recorderis diei exit⁹ tui de terra egypti oibus diebus vite tue: τ nõ apparebit tibi fermentatũ in omni termino tuo septẽ diebus. neqz remanebit de carne quas immolaueris vesperi in die primo vsq; mane. Non habebis potestatẽ immolãdi phase in vna vrbium tuarũ quã dñs deus tuus dabit tibi: sed in loco quez elegerit dñs deus tuus vt habitare faciat maiestatem suã in eo: ibi immolabis phase vespere ad occasum solis in tẽpore quo egressus es de egypto. Et coques illud: τ comedes in loco quẽ elegerit dñs de⁹ tuus: τ mane cõsurgens ibis in tabernacula tua. sex dieb⁹ cõedes azyma: τ in die septio qz collecta est corã dño deo tuo: nullũ opus facies in ea. septẽ hebdomadas numerabis tibi: a pncipio quo falce metiẽ manipulus eleuatiõis: icipies nũerare septẽ hebdomadas. Et celebrabis festũ hebdomadarũ corã dño deo tuo iuxta oblationẽ spontaneã manus tue quã dederis:

נְכַס שְׁרָא עֲנָה דְכַר נְפַק חֲזָה חֲוָה בֵּית נְכַס רְשָׁה קְרָה רְעָה עוּל נְפַק בְּשַׁל רְעָה פְּנָה עֲבַד שְׁבַע רוּם מְנָה נְתַן

Ter. Heb.

כאשר יברכך יהוה אלהיך: ושמחת לפני יהוה אלהיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך והגר והיתום והאלמנה אשר בקרבך במקום אשר יבחר יהוה אלהיך לשכן שמו שם: וזכרת כי עבד היית במצרים ושמרת ועשית את החקים האלה: חג הסכת תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנך ומיקבך: ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך: שבעת ימים תחג ליהוה אלהיך במקום אשר יבחר יהוה כי יברכך יהוה אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח: שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר בחג המצות ובחג השבעות ובחג הסכות ולא יראה את פני יהוה ריקם: איש כמתנת ידו כברכת יהוה אלהיך אשר נתן לך: שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך לשבטיך ושפטו את העם

Trāsla. B. Hiero.

iuxta benedictionē domini dei tui: & epulaberis corā dño deo tuo tu & filius tuus & filia tua: & seruus tuus & ancilla tua: & leuites qui ē itra portas tuas: & aduena ac pupillus & vidua q morantur vobiscū in loco quē elegerit dñs deus tuus: vt habitet nomē eius ibi: & recordaberis quoniā seruus fueris in egypto: & custodies ac facies que tibi pcepta sūt. Solenitatē quoq; tabernaculorū celebrabis p septē dies: qn collegeris de area & torculari fruges tuas. & epulaberis in festiuitate tua tu & filius tuus & filia & seruus tuus & ancilla: leuites quoq; & aduena & pupillus & vidua qui intra portas tuas sunt. Septē diebus dño deo tuo festa celebrabis in loco quē elegerit dñs: bñdicetq; tibi dñs deus tuus in cūctis frugibus tuis & in oī opere manuum tuarū: eris in leticia. Tribus vicibus per annū apparebit oē masculinū tuū in cōspectu dñi dei tui in loco quem elegerit: in solēnitate azymorū: in solēnitate hebdomadarū: in solēnitate tabernaculorum. Nō apparebit āte dñm vacuus: sed offeret vnusquisq; secūdū q habuerit iuxta bñdictionē dñi dei sui quā dederit ei. Iudices & magros cōstitues i oibus portis tuis q̄s dñs deus tu dederit tibi per sigulas tribus tuas: & iudicēt po-

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

prout bñdixit tibi dñs de tuus. & letaberis
καθ᾽ ὅτι ηὐλόγησέ σε κύριος ὁ θεός σου. καὶ εὐφρανθήσῃ
corā dño deo tuo tu & filius tu &
ἐναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ
filia tua: seru tu & ancilla tua: &
θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ παιδίσκη σου, καὶ ὁ
leuita q in vrbib tuis: & aduena
λευίτης ὁ ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ὁ προσήλυτος
& pupill & vidua q in vobis: in loco quē
καὶ ὁ ὀρφανὸς καὶ ἡ χήρα ἡ ἐν ὑμῖν, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ
elegerit dñs de tu eū: vt inuocet
ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου αὐτόν, ἐπικληθῆναι τὸ
nomē ei illic. & recordaberis: qm seru fuisti in
ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. καὶ μνησθήσῃ, ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν
tra egypti. & custodies & facies pcepta
γῇ αἰγύπτου. καὶ φυλάξῃ καὶ ποιήσεις τὰς ἐντολὰς
hec. solēnitatē tabernaculoꝝ facies tibi septē
ταύτας. ἑορτὴν τῶν σκηνῶν ποιήσεις σεαυτῷ ἑπτὰ
dies: cū collegeris tu de area tua:
ἡμέρας, ἐν τῷ συναγαγεῖν σε ἐκ τῆς ἅλωνός σου,
& de torculari tuo. & letaberis in festo tuo
καὶ ἀπὸ τῆς ληνοῦ σου. καὶ εὐφρανθήσῃ ἐν τῇ ἑορτῇ σου
tu & filius tu & filia tua: seru tuus &
σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ἡ θυγάτηρ σου, ὁ παῖς σου καὶ ἡ
ancilla tua: & leuita & aduena: &
παιδίσκη σου, καὶ ὁ λευίτης καὶ ὁ προσήλυτος, καὶ
pupillus & vidua exñs in vrbibus tuis. septē
ὁ ὀρφανός, καὶ ἡ χήρα ἡ οὖσα ἐν ταῖς πόλεσί σου. ἑπτὰ
diebus festa celebrabis dño deo tuo in loco quē
ἡμέρας ἑορτάσεις κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν
elegerit dñs deus tu eū. si āt bñdixerit tibi dñs de
ἐκλέξηται κς ὁ θς σου αὐτόν. ἐὰν δὲ εὐλογήσῃ σε κς ὁ θς
tuus in cunctis frugibus tuis & in oī ope
σου ἐν πᾶσι τοῖς γεννήμασί σου καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ
manuū tuaꝝ: & eris letus. tribus tēpo
τῶν χειρῶν σου, καὶ ἔσῃ εὐφραινόμενος. τρεῖς και-
ribus anni apparebit oē masculinū corā
ροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὀφθήσεται πᾶν ἀρσενικόν ἐναντίον
dño deo tuo in loco quē elegerit dñs:
κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος
in solēnitate azymoꝝ: & in solēnitate hebdo
ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἀζύμων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν ἑβδο-
madaꝝ: & in solēnitate scenophegie. nō apparebis
μάδων, καὶ ἐν τῇ ἑορτῇ σκηνοπηγίας. οὐκ ὀφθήσῃ
corā dño deo tuo vacuus: vnusqsq; fm fa-
ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ σου κενός, ἕκαστος κατὰ δύ-
cultatē manuū vraꝝ iuxta bñdictionē dñi dei
ναμιν τῶν χειρῶν ὑμῶν κατὰ τὴν εὐλογίαν κυ τ θεοῦ
tui quā dedit tibi. iudices & magros
σου ἣν ἔδωκέ σοι. κριτὰς καὶ γραμματοεισαγωγεῖς
cōstitues tibi in oibus vrbibus tuis: q̄s
καταστήσεις σεαυτῷ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσί σου, ἃς
dñs deus tuus dat tibi per tribus. & iudicabūt ppl̄m
κς ὁ θς σου δίδωσί σοι κατὰ φυλάς. καὶ κρινοῦσι τὸν λαὸν

Exo. 13.b. 34.d Eccle. 35.a.

Transla. Chal.

כמא דיברכינך יי אלהך: ותחדי קדם יי אלהך את וברך וברתך ועבדך ואמתך וליואה די בקרוך וגיורא ויתמא וארמלתא דבינך באתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן: ותדכר ארי עבדא הוית במצרים ותיטר ותעבד ית קימיא האלין: חגא דמטליא תעביד לך שבעא יומין בממכנשך מאדרך וממעצרתך: ותחדי בחגך את וברך וברתך ועבדך ואמתך וליואה וגיורא ויתמא וארמלתא די בקרוך: שבעא יומין תחוג קדם יי אלהך באתרא דיתרעי יהוה ארי יברכינך יי אלהך בכל עללתך ובכל עובדי ידך ותהי ברם חדי: תלת זמנין בשתא יתחזון כל דכורך קדם יי אלהך באתרא דיתרעי בחגא דפטיריא ובחגא דשבועיא ובחגא דמטליא ולא יתחזון קדם יי ריקנין: גבר כמתנת ידיה כברכתא דיי אלהך דיהב לך: דיינין ופורענין תמני לך בכל קרוך דיי אלהך יהיב לך לשבטך וידונון ית עמא

Interp. chal.

sicut bñdixerit tibi dñs deus tu: & letaberis corā dño deo tuo tu & fili tui & filia tua & seruus tu & ancilla tua & leuita q est in vrbib tuis: & pegrin & pupill & vidua q sunt in medio tui in loco quē elegerit dñs deus tuus vt collocet ibi maiestatē suā. Et recordaberis q seruus fuisti in egypto: & custodies & facies mādata hec. Festū tabernaculoꝝ facies tibi septē diebus: qñ collegeris de area tua & de torculari tuo. et letaberis in solēnitate tua tu & filius tu & filia tua & seruus tuus & ancilla tua & leuita & pegrinus & pupillus & vidua q sunt in vrbibus tuis: septē dieb celebrabis festa corā dño deo tuo in loco quē elegerit dñs: qa bñdicet tibi dñs deus tuus in cūctis frugibus tuis & in oibus opibus manuū tuarū: & eris vtiq; letus. Tribus vicibus in āno appebūt oēs masculi tui corā dño deo tuo in loco quē elegerit: in solēnitate azymoꝝ & in solēnitate hebdomadaꝝ & i solēnitate tabnaculoꝝ: & nō appebūt vacui corā dño: sed vnusqsq; fm donationē manus sue iuxta benedictionē dñi dei tui quā dabit tibi. Iudices & pfectos ɔstitues tibi in oibus ciuitatibus tuis q̄s dñs deus tu dabit tibi p tribus tuas: & iudicabūt populū

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.

iudiciū iustū: nō declinabūt iudiciū iustū: nō
κρίσιν δικαίαν, οὐκ ἐκκλινοῦσι κρίσιν δικαίαν, οὐκ
cognoscent psonā: neq; accipiēt munera:
ἐπιγνώσονται πρόσωπον, οὐδὲ λήψονται δῶρα, τὰ
nā munera excecāt oculos sapiētū: & mu-
γὰρ δῶρα ἐκτυφλοῖ ὀφθαλμοὺς σοφῶν, καὶ ἐξαί-
tāt vba iustoꝝ. iuste qd iustū ē psequeris: vt
ρει λόγους δικαίων. δικαίως τὸ δίκαιον διώξῃ, ἵνα
viuatis: & ingressi possideatis trā: q
ζῆτε, καὶ εἰσελθόντες κληρονομήσητε τὴν γῆν, ἣν
dñs deus tuus dāt tibi. nō plātabis
κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. οὐ φυτεύσεις
tibi lucū. oē lignū apud alta
σεαυτῷ ἄλσος. πᾶν ξύλον παρὰ τὸ θυσιαστή-
re dñi dei tui nō facies tibi:
ριον κυρίου τοῦ θεοῦ σου οὐ ποιήσεις σεαυτῷ,
nō costitues tibi statuā: que odit dñs
οὐ στήσεις σεαυτῷ στήλην, ἃ ἐμίσησε κύριος ὁ
deus tuus.
θεός σου.

Exo. 13.a. Eccle. 10.d.

Ca. 17.

A Non sacrificabis dño deo tuo vitulū vel o-
Οὐ θύσεις κυρίῳ τῷ θεῷ σου μόσχον ἢ πρό-
uem: in quo est in eo macula: oē vbū ma
βατον, ἐν ᾧ ἐστὶν ἐν αὐτῷ μῶμος, πᾶν ῥῆμα πο-
lū: qr abominatio dño deo tuo est.
νηρόν, ὅτι βδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐστίν.
si āt repert fuerit apd te in vna vrbiū tuaꝝ: q̄s
ἐὰν δὲ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἐν μιᾷ τῶν πόλεών σου, ὧν
dñs deus tuus dat tibi: vir vel mulier qui
κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, ἀνὴρ ἢ γυνὴ ὅστις
faciat malū corā dño deo tuo:
ποιήσει τὸ πονηρὸν ἐναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου,
vt trāsgrediant pactū illius: & abeūtes
παρελθεῖν τὴν διαθήκην αὐτοῦ, καὶ ἀπελθόντες
seruierint diis alienis: & adorauerit
λατρεύσωσι θεοῖς ἑτέροις, καὶ προσκυνήσωσιν
eos: solē vel lunā: vel qdcūq; qd ex
αὐτοῖς, τῷ ἡλίῳ ἢ τῇ σελήνῃ, ἢ παντὶ τῷ ἐκ τοῦ
ornatu celi: que nō precepi: & nūciatū
κόσμου τοῦ οὐρανοῦ, ἃ οὐ προσέταξα, καὶ ἀναγγε-
fuerit tibi: & audies & qres vehemēter: &
λῇ σοι, καὶ ἀκούσεις καὶ ζητήσεις σφόδρα, καὶ
ecce vere factū ē vbū: pptrata ē abomi
ἰδοὺ ἀληθῶς γέγονε τὸ ῥῆμα, γεγένηται τὸ βδέλυγ-
natio hec in israel: & educes hoiem
μα τοῦτο ἐν ἰσραήλ, καὶ ἐξάξεις τὸν ἄνθρωπον
illū: aut mulierē illā: q fece-
ἐκεῖνον, ἢ τὴν γυναῖκα ἐκείνην, οἵτινες ἐποίη-
rūt pceptū malū hoc: ad portā:
σαν τὸ πρόσταγμα τὸ πονηρὸν τοῦτο, ἐπὶ τὴν πύλην,

Trāsla. B. Hiero.

pulū iusto iudicio nec in alterā ptē declinent. Non accipies personā nec munera: quia munera excecāt oculos sapientum: & mutāt verba iustorū. Iuste quod iustū est persequeris: vt viuas & possideas terrā quā dñs deus tuus dederit tibi. Non plantabis lucum & oēm arborē iuxta altare dñi dei tui. nec facies tibi atq; cōstitues statuam que odit dominus deus tuus. Cap. 17.

Non immolabis dño deo tuo bouē & ouē in quo sit macula aut qppiā vitii: qa abominatio est dño deo tuo. Cum repti fuerit apud te intra vnā portarū tuarū q̄s dñs deus tuus dabit tibi vir aut mulier qui faciāt malū in cōspectu dñi dei tui: & transgrediantur pactum illius: vt vadant & seruiāt diis alienis & adorent eos solē & lunam & omnem militiam celi que nō precepi: & hoc tibi fuerit nunciatum: audiensq; inquisieris diligenter & verum esse reperies: & abominatio facta est in israel: educes virum ac mulierem qui rem sceleratissimā perpetrarunt ad portas ciuitatis tue:

Ter. Heb.

משפט צדק: לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקם: צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך: לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יהוה אלהיך אשר תעשה לך: ולא תקים לך מצבה אשר שנא יהוה אלהיך:

Ca. xvii

לא תזבח ליהוה אלהיך שור ושה אשר יהיה בו מום כל דבר רע כי תועבת יהוה אלהיך הוא: כי ימצא בקרבך באחד שעריך אשר יהוה אלהיך נתן לך איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני יהוה אלהיך לעבר בריתו: וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי: והגד לך ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בישראל: והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את

Transla. Chal.

דין דקשוט: לא תצלי דין לא תשתמודע אפין ולא תקבל שוחדא ארי שוחדא מעור עיני חכימין ומקלקל פתגמין תריצין: קושטא קושטא תהי רדיף בדיל דתיחי ותירת ית ארעא דיי אלהך יהיב לך: לא תצוב לך אשירת כל אילן בסטר מדבחא דיי אלהך דתעבד לך: ולא תקים לך קמא דרחיק יי אלהך:

Ca. xvij.

לא תכוס קדם יי אלהך תור ואמר דיהי ביה מומא כל סדעם ביש ארי מרחק קדם יי אלהך הוא: ארי ישתכח בינך בחדא מן קרוך דיי אלהך יהיב לך גבר או אתתא דיעביד דביש קדם יי אלהך למעבר על קימיה: ויזיל ויפלח לטעות עממיא ויסגיד להון ולשמשא ולסיהרא או לכל חילי שמיא דלא פקידית: ויתחוה לך ותשמע ותתבע יאות והא קושטא כיון פתגמא אתעבידת תועבתא הדא בישראל: ותפיק ית גברא ההוא או ית איתתא ההוא דעבדו ית פתגמא בישא הדין לקרוך ית

Interp. chal.

iudicio recto. non peruertas iudicium. non accipies personā: nec recipies munera: quonia munera excecant oculos sapientiū: & deprauant verba recta. quod iustum est & verum sequeris: vt viuas & possideas terram quam dñs deus tuus dabit tibi. Non plantabis tibi lucum & omnē arborem in latere altaris domini dei tui quod facies tibi. et non eriges tibi statuam: quam odit dñs deus tuus. Ca. 17.

Non immolabis corā dño deo tuo bouē & agnū in quo e macula aut quippiā mali: quia abominatio est coram dño deo tuo. Si inuētus fuerit in medio tui in vna vrbium tuarū quam dñs deus tuus dabit tibi vir aut mulier qui fecerint quod malum est coram domino deo tuo: vt transgrediatur pactū eius: & abierint & seruierint idolis populoꝝ: & adorauerit ea aut solem & lunam aut omnē militiam celi quod non precepi: & nūciatum fuerit tibi & audieris: inquires diligenter: & si verum & certum est verbum hoc: & facta est abominatio hec in israel: educes virum illum aut mulierem illam qui fecerint abominationē hanc in vrbe tua

Tex. Heb.

האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו׃ על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת לא יומת על פי עד אחד׃ יד העדים תהיה בו בראשנה להמיתו ויד כל העם באחרנה ובערת הרע מקרבך׃ כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדין ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו׃ ובאת אל הכהנים הלוים ואל השפט אשר יהיה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט׃ ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת לעשות ככל אשר יורוך׃ על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל׃ והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי שמע אל הכהן העמד לשרת שם את יהוה אלהיך או אל השפט ומת האיש ההוא ובערת הרע מישראל׃ וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד׃

Trãsla. B. Hiero.

lapidibus obruentur. In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur vno contra se dicente testimonium. Manus testium prima interficiet eum: & manus reliqui populi extrema mittetur: vt auferas malum de medio tui. Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse prospexeris inter sanguinem & sanguinem: causam & causam: lepram & non lepram: & iudicum intra portas tuas videris verba variari: surge & ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus: veniesque ad sacerdotes leuitici generis: & ad iudicem qui fuerit illo tempore: quaeresque ab eis: qui indicabunt tibi iudicii veritatem: & facies quodcunque dixerint qui praesunt loco quem elegerit dominus: & docuerint te iuxta legem eius: sequerisque sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram neque ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat domino deo tuo: ex decreto iudicis morietur homo ille: & auferes malum de israel: cunctusque populus audiens timebit: vt nullus deinceps intumescat superbia. Cum ingressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi: & possederis eam: habitaverisque in illa: & dixeris. Constituam super me regem sicut habent omnes per circuitum nationes: eum constitues quem dominus deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere: qui non sit frater tuus. Cumque fuerit constitutus: non multiplicabit sibi equos: nec reducet populum in egyptum equitatus numero sublevatus: praesertim cum dominus praeceperit vobis vt nequaquam amplius per eandem viam reuertamini. Non habebit vxores plurimas quae alliciant animum eius: neque argenti & auri immensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui: describet sibi deuteronomium legis huius in volumine: accipiens exemplar a sacerdotibus leuiticae tribus: & habebit secum: legetque illud omnibus diebus vitae suae: vt discat timere dominum deum suum: & custodire verba & cerimonias eius quae in lege praecepta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos: neque declinet in partem dexteram vel sinistram: vt longo tempore regnet ipse & filii eius super israel. Ca. 18.

Non habebunt sacerdotes

Trãsla. Gre. lxx.

λιθοβολήσετε αὐτοὺς ἐν λίθοις, καὶ τελευτήσουσιν. ἐπὶ δυσὶ μάρτυσιν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθανεῖται ὁ ἀποθνήσκων· οὐκ ἀποθανεῖται ἐφ' ἑνὶ μάρτυρι. καὶ ἡ χεὶρ τῶν μαρτύρων ἔσται ἐπ' αὐτῷ ἐν πρώτοις θανατῶσαι αὐτόν, καὶ ἡ χεὶρ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐπ' ἐσχάτῳ· καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. ἐὰν δὲ ἀδυνατήσῃ ἀπὸ σοῦ ῥῆμα ἐν κρίσει ἀνὰ μέσον αἷμα αἵματος, καὶ ἀνὰ μέσον κρίσις κρίσεως, καὶ ἀνὰ μέσον ἀφὴ ἀφῆς, καὶ ἀνὰ μέσον ἀντιλογία ἀντιλογίας, ῥήματα κρίσεως ἐν ταῖς πόλεσιν ὑμῶν, καὶ ἀναστὰς ἀναβήσῃ εἰς τὸν τόπον ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς λευίτας, καὶ πρὸς τὸν κριτὴν ὃς ἂν γένηται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐκζητήσαντες ἀναγγελοῦσί σοι τὴν κρίσιν. καὶ ποιήσεις κατὰ τὸ πρᾶγμα ὃ ἂν ἀναγγείλωσί σοι ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, καὶ φυλάξῃ σφόδρα ποιῆσαι κατὰ πάντα ὅσα ἂν νομοθετηθῇ σοι. κατὰ τὸν νόμον καὶ κατὰ τὴν κρίσιν ἣν ἂν εἴπωσί σοι, ποιήσεις· οὐκ ἐκκλινεῖς ἀπὸ τοῦ ῥήματος οὗ ἐὰν ἀναγγείλωσί σοι δεξιὰ οὐδὲ ἀριστερά. καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν ποιήσῃ ἐν ὑπερηφανίᾳ τοῦ μὴ ὑπακοῦσαι τοῦ ἱερέως τοῦ παρεστηκότος λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἢ τοῦ κριτοῦ, ὃς ἂν ᾖ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀποθανεῖται ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ἰσραήλ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας φοβηθήσεται, καὶ οὐκ ἀσεβήσει ἔτι. ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ, καὶ κληρονομήσῃς αὐτὴν καὶ κατοικήσῃς ἐπ' αὐτῆς, καὶ εἴπῃς, καταστήσω ἐπ' ἐμαυτὸν ἄρχοντα, καθὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ μου, καθιστῶν καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου αὐτὸν ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, καταστήσεις ἐπὶ σεαυτὸν ἄρχοντα. οὐ δυνήσῃ καταστῆσαι ἐπὶ σεαυτὸν ἄνθρωπον ἀλλότριον, ὅτι οὐκ ἀδελφός σού ἐστι. πλὴν οὐ πληθυνεῖ ἑαυτῷ ἵππον, οὐδὲ μὴ ἀποστρέψῃ τὸν λαὸν εἰς αἴγυπτον, ὅπως πληθύνῃ ἑαυτῷ ἵππον. ὁ δὲ κύριος εἶπεν ὑμῖν, οὐ προσθήσεσθε ἀποστρέψαι τῇ ὁδῷ ταύτῃ ἔτι. καὶ οὐ πληθυνεῖ ἑαυτῷ γυναῖκας, ἵνα μὴ μεταστῇ αὐτοῦ ἡ καρδία· καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐ πληθυνεῖ ἑαυτῷ σφόδρα. καὶ ἔσται ὅταν καθίσῃ ἐπὶ τοῦ δίφρου τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ γράψει ἑαυτῷ τὸ δευτερονόμιον τοῦτο εἰς βιβλίον παρὰ τῶν ἱερέων τῶν λευιτῶν, καὶ ἔσται μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγνώσεται ἐν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἵνα μάθῃ φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ, φυλάσσεσθαι πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας καὶ τὰ δικαιώματα ταῦτα ποιεῖν, ἵνα μὴ ὑψωθῇ ἡ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, ἵνα μὴ παραβῇ ἀπὸ τῶν ἐντολῶν δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ὅπως ἂν μακροχρονίσῃ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ. Ca. 18.

Οὐκ ἔσται τοῖς ἱερεῦσι τοῖς

Tex. Heb. (Ca. xviii.)

עוד׃ כי תבא אל הארץ אשר יהוה אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי׃ שום תשים עליך מלך אשר יבחר יהוה אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא׃ רק לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה למען הרבות סוס ויהוה אמר לכם לא תספון לשוב בדרך הזה עוד׃ ולא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו וכסף וזהב לא ירבה לו מאד׃ והיה כשבתו על כסא ממלכתו וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר מלפני הכהנים הלוים׃ והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את יהוה אלהיו לשמר את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשתם׃ לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאול למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל׃

Ca. xviii.

לא יהיה לכהנים

Interp. chal.

et lapidabis eos lapidibus: virum, siue mulierem: et morietur. per dictum duorum testium aut trium testium occidatur qui reus est occisionis: non occidatur per dictum vnius testis. Manus testium erit in eo primo ut interficiant eum: et manus totius populi postea: et auferes facientem quod malum est de medio tui. Si difficile fuerit tibi verbum iudicii inter sanguinem et sanguinem, inter causam et causam, inter plagam leprae et plagam leprae: et fuerint verba iudicii discordantia in ciuitatibus tuis: consurges et ascendes in locum quem elegerit dominus deus tuus: et venies ad sacerdotes leuitas et ad iudicem qui fuerit in diebus illis: et quaeres ab eis et indicabunt tibi verbum iudicii. Et facies secundum praeceptum et verbum quod indicauerint tibi de loco illo quem elegerit dominus: et custodies vt facias iuxta omnia quae docuerint te: iuxta praeceptum legis quod docuerint et secundum iudicium quod dixerint tibi facies: non declinabis a verbo quod indicauerint tibi ad dexteram neque ad sinistram. Vir autem qui maligne egerit vt non obediat sacerdoti qui stat ibi vt ministret coram domino deo tuo aut iudici: occidetur vir ille. et auferes facientem malum de israel. Et omnis populus audient et timebunt: et non agent impie

deinceps. Cum ingressus fueris in terram quam dominus deus tuus dabit tibi: et possederis eam: et habitaueris in ea: et dixeris constituam super me regem sicut omnes populi qui sunt in circuitu meo: constitue super te regem quem elegerit dominus deus tuus: de medio fratrum tuorum constitues super te regem. non erit tibi licitum constituere super te virum extraneum qui non sit frater tuus. Verumtamen non multiplicet sibi equos: et non reducat populum in egyptum ad multiplicandos sibi equos: et dominus dixit vobis: non reuertamini per viam istam amplius. Et non multiplicet sibi vxores: vt non decipiatur cor eius: et argentum et aurum non multiplicet sibi nimis. Et cum sederit in solio regni sui scribat sibi exemplum legis huius in libro per sacerdotes et leuitas. Et erit cum eo et leget in eo omnibus diebus vitae suae: vt discat timere coram domino deo suo: vt custodiat omnia verba legis huius et mandata haec: vt faciat ea: vt non eleuetur cor eius super fratres suos. nec declinet a praecepto dextrorsum nec ad sinistrorsum: vt longo tempore sit in regno suo ipse et filii eius in medio israel. Ca. 18.

Non erit sacerdotibus

Transla. Chal.

Ca. xviii.

הלוים כל שבט לוי חלק ונחלה
עם ישראל אשי יהוה ונחלתו יאכלון
ונחלה לא יהיה לו בקרב
אחיו יהוה הוא נחלתו כאשר
דבר לו וזה יהיה משפט הכהנים
מאת העם מאת זבחי הזבח אם
שור אם שה ונתן לכהן הזרע
והלחיים והקבה ראשית דגנך
תירשך ויצהרך וראשית גז
צאנך תתן לו כי בו בחר יהוה
אלהיך מכל שבטיך לעמד
לשרת בשם יהוה הוא ובניו כל
הימים וכי יבא הלוי מאחד
שעריך מכל ישראל אשר
הוא גר שם ובא בכל
אות נפשו אל המקום אשר
יבחר יהוה ושרת בשם
יהוה אלהיו ככל אחיו הלוים
העמדים שם לפני יהוה חלק
כחלק יאכלו לבד ממכריו על
האבות כי אתה בא אל הארץ
אשר יהוה אלהיך נתן לך לא
תלמד לעשות כתועבת הגוים
ההם לא ימצא בך מעביר בנו
ובתו באש קסם קסמים מעונן
ומנחש ומכשף וחבר חבר
ושאל אוב וידעני ודרש אל

& leuite & oēs q de eadem tribu sunt: ptē & hereditatē cum reliquo populo israel: quia sacrificia dnī & oblatiōes eius comedēt: & nihil aliud accipient de possessione fratrū suorum, Dn̄s ei ipse ē hereditas eorū sicut locutus est illis. Hoc erit iudiciū sacerdotū a populo: & ab his qui offerunt victimas siue boue siue ouē imolauerint dabunt sacerdoti armū ac ventriculum: primitias frumenti vini & olei & lanarū ptē ex ouiū tōsiōe. Ipsum enim elegit dominus deus tuus de cūctis tribub' tuis: vt stet & ministret noī dn̄i dei tui ipē & filii eius ī sempiternū. Si exierit leuites ex vna ccccc vrbiū tuarū ex oī israel cccccc in qua habitat: & voluerit venire desiderans locū quē elegerit dn̄s: ministrabit in nomine dn̄i dei sui sicut omnes fratres eius leuite cccc qui stabūt eo tempore corā dn̄o. Partē ciborū eandē accipiet quā & ceteri: excepto eo qđ ī vrbe sua ex paterna ei successione debetur. quando ingressus fueris terrā quā dn̄s deus tuus dabit tibi: caue ne imitari velis abomīationes illarū gētiū: nec inueniatur ī te qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignen: aut qui ariolos sciscitetur: aut obseruet somnia: ccc atq; auguria: ne sit maleficus nec incantator: neq; phitōes cōsulat: nec diuinos & q̄rat a

λευίταις ὅλῃ φυλῇ λευὶ μερὶς οὐδὲ κλῆρος μετὰ ἰσραήλ, καρπώματα κυρίου ὁ κλῆρος αὐτῶν, φάγονται αὐτά. κλῆρος δὲ οὐκ ἔσται αὐτῷ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, κύριος αὐτὸς κλῆρος αὐτοῦ, καθότι εἶπεν αὐτῷ. καὶ αὕτη ἡ κρίσις τῶν ἱερέων τὰ παρὰ τοῦ λαοῦ παρὰ τῶν θυόντων τὰς θυσίας, ἐάν τε μόσχον ἐάν τε πρόβατον, καὶ δώσει τῷ ἱερεῖ τὸν βραχίονα καὶ τὰ σιαγόνια, καὶ τὸ ἔνυστρον, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σίτου σου καὶ τοῦ οἴνου σου καὶ τοῦ ἐλαίου σου, καὶ τὴν ἀπαρχὴν τῶν κουρῶν τῶν προβάτων σου δώσεις αὐτῷ, ὅτι αὐτὸν ἐξελέξατο κύριος ὁ θεός σου ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν σου, παραστῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, λειτουργεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου, αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας. ἐὰν δὲ παραγένηται ὁ λευίτης ἐκ μιᾶς τῶν πόλεων ὑμῶν ἐκ πάντων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, οὗ αὐτὸς παροικεῖ, καθότι ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος, καὶ λειτουργήσει τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ὥσπερ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ λευῖται οἱ παρεστηκότες ἐκεῖ ἔναντι κυρίου, μερίδα μεμερισμένην φάγεται, πλὴν τῆς πράσεως τῆς κατὰ πατριάν. ἐὰν δὲ εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, οὐ μαθήσῃ ποιεῖν κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν ἐκείνων, οὐχ εὑρεθήσεται ἐν σοὶ περικαθαίρων τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἢ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν πυρί, μαντευόμενος μαντείαν, καὶ κληδονιζόμενος, καὶ οἰωνιζόμενος, φαρμακός, ἐπαείδων ἐπαοιδήν, ἐγγαστρίμυθος, καὶ τερατοσκόπος, ἐπερωτῶν τοὺς

Nu. 18. c.

B

חסן אכל
נתן
חזה
גזז עאן עמן
רעה קום
אתא דור
אכל נמר חמן
עול אלף עבר
תנב שבח עבר
עון נחש בד

et leuitis & oi tribui leui pars & hereditas cu3 israel: oblatiōes dn̄i & hereditatē eius comedēt: & hereditas nō erit ei in medio fratrū suoꝝ: mūera q̄ dedit ei dn̄s sunt hereditas eius sicut locutus ē ei. Et hoc est qđ ptinet sacerdotibus a poplo ab imolātibus victimā siue bouē siue agnū: dabūt sacerdoti brachiū & maxillā & ventriculū. primicias frumēti tui & vini tui & olei tui et primicias velleris ouiū tuarū dabis ei. Qm̄ illum elegit dn̄s deus tuus ex oībus tribubus tuis: vt ipsi & filij eius stent & ministrēt in noīe dn̄i oībus diebus. Si aūt venerit leuita ex vna vrbiū tuaꝝ ex oī israel in qua habitat: & venerit cū oī desiderio aīe sue ad locū quē elegerit dn̄s: ministrabit ī noīe dn̄i dei sui sicut oēs frēs eius leuite q̄ ministrāt ibi corā dn̄o: partē ciboꝝ comedet sicut & ceteri: pter id qđ p vices sabbati ei venerit sicut pres cōstituerūt. qn̄ ingressus fueris terrā quā dn̄s deus tuus dabit tibi: nō discas facere iuxta abominatiōes populoꝝ illoꝝ. Non inueniatur in te transferens filium suū aut filiam suā per ignem: aut qui diuinet diuinationes: aut qui obseruet horas et auguria: nec maleficus: neq; incātator: neq; qui consulat phitonem & ariolum: neq; qui requirat aliquid

לֵיוָאֵי כָל שִׁבְטָא דְלֵוִי חוּלָק וְאַחְסָנָא עִם יִשְׂרָאֵל קוּרְבָּנַיָּא דַיְיָ וְאַחְסַנְתֵּיהּ יֵיכְלוּן׃

C

νεκρούς, ἔστι γὰρ βδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα. ἕνεκα γὰρ τῶν βδελυγμάτων τούτων κύριος ὁ θεός σου ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου σου. τέλειος ἔσῃ ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. τὰ γὰρ ἔθνη ταῦτα, οὓς σὺ κατακληρονομεῖς αὐτούς, οὗτοι κληδονισμῶν καὶ μαντειῶν ἀκούσονται. σοὶ δὲ οὐχ οὕτως ἔδωκε κύριος ὁ θεός σου. προφήτην ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ὡς ἐμέ, ἀναστήσει σοι κύριος ὁ θεός σου. αὐτοῦ ἀκούσεσθε, κατὰ πάντα ὅσα ᾐτήσω παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐν χωρὴβ τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐκκλησίας, λέγοντες, οὐ προσθήσομεν ἀκοῦσαι τὴν φωνὴν κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ τὸ πῦρ τὸ μέγα τοῦτο οὐκ ὀψόμεθα ἔτι, οὐδὲ μὴ ἀποθάνωμεν. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ὀρθῶς πάντα ὅσα ἐλάλησαν. προφήτην ἀναστήσω αὐτοῖς ἐκ μέσου τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ὥσπερ σέ. καὶ δώσω τὸ ῥῆμά μου ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ λαλήσει αὐτοῖς καθότι ἂν ἐντείλωμαι αὐτῷ. καὶ ὁ ἄνθρωπος ὃς ἂν μὴ ἀκούσῃ τῶν λόγων αὐτοῦ, ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ἐκδικήσω ἐξ αὐτοῦ. πλὴν ὁ προφήτης ὃς ἂν ἀσεβήσῃ λαλῆσαι ῥῆμα ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ὃ οὐ προσέταξα αὐτῷ λαλῆσαι, καὶ ὃς ἂν λαλήσῃ ἐπ' ὀνόματι θεῶν ἑτέρων, ἀποθανεῖται ὁ προφήτης ἐκεῖνος. ἐὰν δὲ λέγῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, πῶς γνωσόμεθα τὸ ῥῆμα ὃ οὐκ ἐλάλησε κύριος; ὅσα ἂν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐπὶ τῷ ὀνόματι

Actu. 7. c.

Exo. 20. c.

D

mortuis veritatē. Oīa ei hec abomīatur dn̄s: & propter istiusmodi scelera cccccc delebit eos cccccc cccccccccc in introitu tuo. perfectus eris & absq; macula cū dn̄o deo tuo. Gētes iste quarum cccc possidebis terram: augures cccccccc & diuinos audiūt: tu autem a cccccccc dn̄o deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente tua & de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dn̄s deus tuus: ipsum audies: ccc vt petisti a domino ccccccccccccc deo tuo in oreb: quādo contio cōgregata ē atq; dixisti. Vltra non audiam vocē domini dei mei: & ignē hunc maximum cccccc amplius non videbo ne moriar. cccccc Et ait dominus mihi. Bene omnia cccccc sunt locuti. Prophetā suscitabo eis de medio fratrū suorū similē tui: & ponā verba mea in ore eius: loquetur; ad eos oīa q̄ p̄cepo illi. ccc Qui autem verba eius q̄ loquetur in nomine meo audire noluerit: ego cccccccccc vltor existam. Propheta autem qui ccccc arrogātia deprauatus voluerit loq in nomine meo q̄ ego nō p̄cepi illi vt diceret: aut ex nomine alienorū deorū: interficietur. cccccc q; si tacita cogitatiōe respōderis. quomodo ccc possum intelligere verbum quod dn̄s non

המתים כי תועבת יהוה כל
עשה אלה ובגלל התועבת
האלה יהוה אלהיך מוריש אותם
מפניך תמים תהיה עם יהוה
אלהיך כי הגוים האלה אשר
אתה יורש אותם אל מעננים
ואל קסמים ישמעו ואתה לא
כן נתן לך יהוה אלהיך נביא
מקרבך מאחיך כמני יקים לך
יהוה אלהיך אליו תשמעון
ככל אשר שאלת מעם יהוה
אלהיך בחרב ביום הקהל לאמר
לא אסף לשמע את קול יהוה
אלהי ואת האש הגדלה הזאת
לא אראה עוד ולא אמות
ויאמר יהוה אלי היטיבו אשר
דברו נביא אקים להם מקרב
אחיהם כמוך ונתתי דברי בפיו
ודבר אליהם את כל אשר אצונו
והיה האיש אשר לא ישמע אל
דברי אשר ידבר בשמי אנכי
אדרש מעמו אך הנביא אשר
יזיד לדבר דבר בשמי את אשר
לא צויתיו לדבר ואשר ידבר בשם
אלהים אחרים ומת הנביא
ההוא וכי תאמר בלבבך איכה
נדע את הדבר אשר לא יי

מִיתַיָּא׃ אֲרֵי מְרַחַק קֳדָם יְיָ כָּל עָבֵיד אִלֵּין וּבְדִיל תּוֹעֵבָתָא הָאִלֵּין יְיָ אֱלָהָךְ מְתָרֵךְ

a mortuis. qm̄ detestabilis est corā dn̄o oīs qui facit hec: & ppter abominatiōes istas. dn̄s de' tuus eijciet illos a facie tua. pfect' eris in timore dn̄i dei tui. qm̄ ppli isti q̄s tu possidebis: augures & diuinos audiūt. Te aūt nō sic instituit dn̄s de' tuus. pphetā de medio tui de frībus tuis sicut me suscitabit tibi dn̄s deus tu': illi obedietis. iuxta oia q̄ petisti a facie dn̄i dei tui in oreb in die cōgregationis: dicēs. Non addā audire vocē verbi dn̄i dei mei: & ignē magnū hunc nō videbo ampli': ne moriar. et ait dn̄s mihi. Recte locuti sunt: prophetā suscitabo eis de medio fratrū suoꝝ sicut tu es: & dabo verba prophetie mee in ore eius: & loquetur cum eis oia que precepero illi. Et si aliqs vir non obedierit verbis meis q̄ locutus fuerit in noīe meo: verbum meū exquiret ab eo. Propheta autē qui impie egerit vt loquatur verbū in nomine meo quod nō precepi ei vt loqueretur: & qui locutus fuerit in noīe idoloꝝ populoꝝ: occidatur propheta ille. Et si dixeris in corde tuo. Quomodo sciemus verbū quod non

דִּבְּרוֹ יְהוָה אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנָּבִיא
בְּשֵׁם יְהוָה וְלֹא יִהְיֶה הַדָּבָר וְלֹא
יָבֹא הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר לֹא דִבְּרוֹ
יְהוָה בְּזָדוֹן דִּבְּרוֹ הַנָּבִיא לֹא
תָגוּר מִמֶּנּוּ׃ כִּי יַכְרִית

Cap.xix.

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶת אַרְצָם
וִירִשְׁתָּם וְיָשַׁבְתָּ בְעָרֵיהֶם
וּבְבָתֵּיהֶם׃ שָׁלוֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל
לָךְ בְּתוֹךְ אַרְצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ׃ תָּכִין לְךָ
הַדֶּרֶךְ וְשִׁלַּשְׁתָּ אֶת גְּבוּל אַרְצְךָ
אֲשֶׁר יַנְחִילְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהָיָה
לָנוּס שָׁמָּה כָּל רֹצֵחַ׃ וְזֶה דְּבַר
הָרֹצֵחַ אֲשֶׁר יָנוּס שָׁמָּה וָחָי
אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת רֵעֵהוּ בִּבְלִי דַעַת
וְהוּא לֹא שֹׂנֵא לוֹ מִתְּמֹל שִׁלְשֹׁם׃
וַאֲשֶׁר יָבֹא אֶת רֵעֵהוּ בַיַּעַר לַחְטֹב
עֵצִים וְנִדְּחָה יָדוֹ בַגַּרְזֶן לִכְרֹת
הָעֵץ וְנָשַׁל הַבַּרְזֶל מִן הָעֵץ וּמָצָא
אֶת רֵעֵהוּ וָמֵת הוּא יָנוּס אֶל
אַחַת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וָחָי׃ פֶּן
יִרְדֹּף גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרֵי הָרֹצֵחַ כִּי
יֵחַם לְבָבוֹ וְהִשִּׂיגוֹ כִּי יִרְבֶּה
הַדֶּרֶךְ וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וְלוֹ אֵין מִשְׁפַּט
מָוֶת כִּי לֹא שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל
שִׁלְשׁוֹם׃ עַל כֵּן אָנֹכִי מְצַוְּךָ

est locutus. hoc hēbis signū. Quod in nomine dñi ppheta ille pdixerit: & non euenerit: hoc dominus non est locutus: sed p tumorē animi sui ppheta confinxit: & idcirco nō timebis eū. Ca.19.

Cum disperderit dñs deus tuus gētes: quarū tibi traditurus ē terram: & possederis eam: habitaueris in vrbibus ei9 & in edibus: tres ciuitates separabis tibi in medio terre quā dñs deus tuus dabit tibi in possessiōem: sternēs diligēter viā & in tres equaliter ptes totam terre tue prouinciā diuides: vt habeat e vicino q pp homicidiū profugus ē: quo possit euadere. Hec erit lex homicide fugientis: cuius vita seruāda est. Qui pcusserit proximū suū nesciens: & qui heri & nudiustertius nullū cōtra eū odiū habuisse cōprobatur: sed abiisse cū eo simpliciter i siluā ad ligna cedēda: & in succisiōe lignorū securis fugerit manu: ferrūq lapsū de mānubrio amicū eius pcusserit & occiderit: hic ad vnā supradictarū vrbiū cōfugiet & viuet: ne forsitan proximus eius cuius effusus ē sāguis: dolore stimulatus psequatur & apphēdat eū si lōgior via fuerit: & pcutiat aīam eius q nō ē re9 mortis: q nullum cōtra eum qui occisus est odium prius habuisse monstratur. Idcirco precipio tibi:

ὃ ἂν λαλήσῃ ὁ προφήτης ἐν τῷ ὀνόματι κυρίου, καὶ μὴ γένηται τὸ ῥῆμα, καὶ μὴ συμβῇ, τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ οὐκ ἐλάλησε κύριος, ἐν ἀσεβείᾳ ἐλάλησεν ὁ προφήτης, οὐκ ἀφέξεσθε αὐτοῦ. Ca.19.

Ἐὰν δὲ ἀφανίσῃ κύριος ὁ θεός σου τὰ ἔθνη, ἃ ὁ θεός σου δίδωσί σοι τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ κατακληρονομήσῃς αὐτούς, καὶ κατοικήσῃς ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν, τρεῖς πόλεις διαστελεῖς σεαυτῷ ἐν μέσῳ τῆς γῆς σου, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι. στόχασαί σοι τὴν ὁδόν, καὶ τριμεριεῖς τὰ ὅρια τῆς γῆς σου, ἣν καταμερίζει σοι κύριος ὁ θεός σου, καὶ ἔσται καταφυγὴ ἐκεῖ παντὶ φονευτῇ. τοῦτο δὲ ἔσται τὸ πρόσταγμα τοῦ φονευτοῦ, ὃς ἂν φύγῃ ἐκεῖ, καὶ ζήσεται, ὃς ἂν πατάξῃ τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀκουσίως, καὶ οὗτος οὐ μισῶν αὐτὸν πρὸ τῆς ἐχθὲς καὶ πρὸ τῆς τρίτης, καὶ ὃς ἂν εἰσέλθῃ μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ εἰς τὸν δρυμὸν συναγαγεῖν ξύλα, καὶ ἐκκρουσθῇ ἡ χεὶρ αὐτοῦ τῇ ἀξίνῃ κόπτοντος τὸ ξύλον, καὶ ἐκπεσὸν τὸ σιδήριον ἀπὸ τοῦ ξύλου τύχῃ τοῦ πλησίον, καὶ ἀποθάνῃ, οὗτος καταφεύξεται εἰς μίαν τῶν πόλεων τούτων, καὶ ζήσεται, ἵνα μὴ διώξας ὁ ἀγχιστεύων τοῦ αἵματος ὀπίσω τοῦ φονεύσαντος, ὅτι παρατεθέρμανται τῇ καρδίᾳ, καὶ καταλάβῃ αὐτόν, ἐὰν μακροτέρα ᾖ ἡ ὁδός, καὶ πατάξῃ αὐτοῦ τὴν ψυχήν, καὶ ἀποθανεῖται. καὶ τούτῳ οὐκ ἔστι κρίσις θανάτου, ὅτι οὐ μισῶν ἦν αὐτὸν πρὸ τῆς ἐχθὲς καὶ πρὸ τῆς τρίτης. διὰ τοῦτο ἐγὼ σοι ἐντέλλομαι ῥῆμα τοῦτο,

Exo.21. Nu.35. b. Iosu.20. a.

Primitiua chal. **Interp.chal.** **Transla.Chal.**

locutus est dñs? Propheta q locutus fuerit verbū in noīe dñi: & non euenerit neqz firmatū fuerit: hoc est verbum quod dominus nō est locutus: sed impie locutus est illud propheta: non time istis eum. Ca.19.

Cum autem disperdiderit dñs deus tuus gentes quarū terrā dabit tibi: & possederis eam & habitaueris in vrbibus earū & in domib9 eaz: tres ciuitates separabis tibi in medio terre tue quaz dñs deus tuus dabit tibi vt possideas eam: & sternes tibi viā & in tres partes diuides terminū terre tue quā dñs de9 tuus possidere te faciet. et erūt vt fugiat illuc homicida. Et hec erit lex homicide qui fugiet illuc vt viuat: q occiderit pximū suū nesciens: & ipse nō erat inimic9 eius heri & nudiustertius: & q ingressus fuerit cū proximo suo in siluā vt succidat ligna: & ferrū fugerit manū eius succidēdo ligna: & elapsum fuerit ferrū de manubrio & inuenerit pximū eius & mortu9 fuerit: ille fugiat ad vnā vrbiū istarū & viuet: ne forte psequatur propinqu9 sanguinis homicidā: cum incaluerit cor eius & apprehēdat eum: si longa fuerit via: & occidat animā eius: qui non est reus iudicij mortis. qm non oderat illū ab heri & nudiustertius. ideo ego pcipio tibi

לֵאמֹר שָׁלֹשׁ עָרִים תַּבְדִּיל לָךְ׃
וְאִם יַרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת
גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ
וְנָתַן לְךָ אֶת כָּל הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר
לָתֵת לַאֲבֹתֶיךָ׃ כִּי תִשְׁמֹר אֶת כָּל
הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו כָּל
הַיָּמִים וְיָסַפְתָּ לְךָ עוֹד שָׁלֹשׁ
עָרִים עַל הַשָּׁלֹשׁ הָאֵלֶּה׃ וְלֹא
יִשָּׁפֵךְ דָּם נָקִי בְּקֶרֶב אַרְצְךָ
אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה
וְהָיָה עָלֶיךָ דָּמִים׃ וְכִי יִהְיֶה אִישׁ
שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו
וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וָמֵת וְנָס אֶל אַחַת
הֶעָרִים הָאֵל׃ וְשָׁלְחוּ זִקְנֵי עִירוֹ
וְלָקְחוּ אֹתוֹ מִשָּׁם וְנָתְנוּ אֹתוֹ
בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם וָמֵת׃ לֹא תָחוֹס
עֵינְךָ עָלָיו וּבִעַרְתָּ דַם הַנָּקִי
מִיִּשְׂרָאֵל וְטוֹב לָךְ׃ לֹא תַסִּיג
גְּבוּל רֵעֲךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים
בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ׃
לֹא יָקוּם עֵד אֶחָד בְּאִישׁ לְכָל
עָוֹן וּלְכָל חַטָּאת בְּכָל חֵטְא
אֲשֶׁר יֶחֱטָא עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים
אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים יָקוּם

vt tres ciuitates equales intra se spaciū diuidas. Cū āt dilatauerit dñs deus tuus terminos tuos sicut iurauit patribus tuis: & dederit tibi cūctam terrā quā eis pollicitus est: si tñ custodieris mādata eius & feceris que hodie precipio tibi: vt diligas dñm deum tuū: & ambules in viis eius omni tempore: addes tibi tres alias ciuitates: & supradictarū triū vrbiū nūerū duplicabis: vt nō effūdatur sanguis inoxius in medio terre quā dominus deus tuus dabit tibi possidēdā: ne sis sanguinis reus. Si qs āt odio hñs pximū īsidiatus fuerit vite eius: surgensq pcusserit illū & mortuus fuerit: fugerit q ad vnam de supradictis vrbibus: mittēt seniores ciuitatis illius & arripiēt eū de loco effugii: tradētq in mānu pximi cui9 sāguis effusus ē: & morietur. Nō misereberis eius: & aufe res noxiū sanguinē de israel: vt bñ sit tibi. Nō assumes & trāsferes terminos pximi tui quos fixerūt priores in possessione tua: quam dñs deus tuus dabit tibi i terrā quā acceperis possidendam. Non stabit testis vnus cōtra aliquem quicquid illud peccati & facinoris fuerit: sed in ore duorum aut trium testiū stabit

C. 8.a.10.

λέγων, τρεῖς πόλεις διαστελεῖς σεαυτῷ. ἐὰν δὲ ἐμπλατύνῃ κύριος ὁ θεός σου τὰ ὅριά σου, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου, καὶ δῷ σοι κύριος πᾶσαν τὴν γῆν, ἣν εἶπε κύριος δοῦναι τοῖς πατράσι σου, ἐὰν εἰσακούσῃς ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς ταύτας, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου, πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ προσθήσεις σεαυτῷ ἔτι τρεῖς πόλεις πρὸς τὰς τρεῖς ταύτας. καὶ οὐκ ἐκχυθήσεται αἷμα ἀναίτιον ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ, καὶ οὐκ ἔσται ἐν σοὶ αἵματι ἔνοχος. ἐὰν δὲ γένηται ἄνθρωπος μισῶν τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἐνεδρεύσῃ αὐτόν, καὶ ἐπαναστῇ ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ πατάξῃ αὐτοῦ ψυχήν, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ φύγῃ εἰς μίαν τῶν πόλεων τούτων, καὶ ἀποστελοῦσιν ἡ γερουσία τῆς πόλεως αὐτοῦ, καὶ λήψονται αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν εἰς χεῖρας τῷ ἀγχιστεύοντι τοῦ αἵματος, καὶ ἀποθανεῖται. οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ καθαριεῖς τὸ αἷμα τὸ ἀναίτιον ἐξ Ἰσραήλ, καὶ εὖ σοι ἔσται. οὐ μετακινήσεις ὅρια τοῦ πλησίον σου, ἃ ἔστησαν οἱ πρότερόν σου ἐν τῇ κληρονομίᾳ σου, ᾗ κατεκληρονομήθης ἐν τῇ γῇ, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ. οὐκ ἐμμενεῖ μάρτυς εἷς μαρτυρῆσαι κατὰ ἀνθρώπου κατὰ πᾶσαν ἀδικίαν, καὶ κατὰ πᾶν ἁμάρτημα, καὶ κατὰ πᾶσαν ἁμαρτίαν, ἣν ἂν ἁμάρτῃ. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ ἐπὶ στόματος τριῶν μαρτύρων σταθήσεται

D. puer. 11.c. Infra. 17.c.

Transla.Chal. **Interp.chal.** **Primitiua chal.**

dicens. Tres ciuitates separabis tibi. et qñ dilatauerit dñs deus tuus terminū tuū sicut iurauit pribus tuis: & dederit tibi oēm terrā quā locutus est vt daret patribus tuis: si custodieris oīa precepta hec: vt facias q ego precipio tibi hodie: vt diligas dñz deū tuū et vt ambules in vijs q recte sunt corā eo oībus dieb9: addes tibi alias tres ciuitates preter tres illas. et nō effundetur sanguis innocēs in medio terre tue: quaz dominus deus tuus dabit tibi in possessionē: ne sit in te reatus iudicij mortis. Et qñ vir oderit pximū suū: & insidiatus fuerit ei: & surrexerit cōtra eum & occiderit animā eius: & mortuus fuerit: & fugerit ad vnā de ciuitatib9 istis: mittēt seniores ciuitatis illi9 & tollent eum inde: & tradēt eū in manu ppinqui sanguinis vt moriat. Non parcat ei oculus tu9: & auferes effundentem sanguinē innocentem de israel: vt bene sit tibi. Non transferas terminū pximi tui quē constituerūt priores in possessione tua: quā possidebis in terra q dñs deus tuus dabit tibi vt possideas eā. Non stabit testis vnus cōtra virū in oībus iniquitatibus & in oībus delictis et in omni peccato quod peccauerit. sed in ore duorum aut trium testium stabit

Primitiua heb.: ענה סרר שנה / רוב פנה / היה יום / יטב / אח ענה / רוע שאר / שמע / חוס

Ter. Heb.:

דבר׃ כי יקום עד חמס באיש לענות בו סרה׃ ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני יהוה לפני הכהנים והשפטים אשר יהיו בימים ההם׃ ודרשו השפטים היטב והנה עד שקר העד שקר ענה באחיו׃ ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ובערת הרע מקרבך׃ והנשארים ישמעו ויראו ולא יספו לעשות עוד כדבר הרע הזה בקרבך׃ ולא תחוס עינך נפש בנפש עין בעין שן בשן יד ביד רגל ברגל׃

Ca. xx.

Primitiua heb.: יצא לחם / ראה / רבב נטן ירא / עלה

כי תצא למלחמה על איביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי יהוה אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים׃ והיה כקרבכם אל המלחמה ונגש הכהן ודבר אל העם׃ ואמר אלהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על איביכם אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו מפניהם׃ כי יהוה אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם׃ ודברו השטרים אל העם לאמר מי

Trāsla. B. Hiero.:

oe verbū. Si steterit testis mēdax cōtra hominē accusans eū p̄uaricationis: stabūt ambo quorum causa est ante dñm in cōspectu sacerdotum & iudicum qui fuerint in diebus illis. Cūq; diligentissime perscrutantes inuenerint falsum testē dixisse cōtra fratrē suū mēdacium: reddēt ei sicut fratri suo facere cogitauit: & auferes malū de medio tui: vt audiētes ceteri timorē hēant: & nequaq̄ talia audeant facere. Nō misereberis eius: sed aīam p aīa: oculum pro oculo: dētē p dēte: manū p manu: pedē p pede exiges. Ca. xx.

Si exieris ad bellum cōtra hostes tuos: & videris equitatus & currus & maiorē q̄ tu habeas aduersarii exercitus multitudinē: nō timebis eos: quia dñs deus tuus tecū ē: qui eduxit te de terra egypti. Appropinquāte iā prelio stabit sacerdos an̄ aciem: & sic loquetur ad populū. Audi israel. Vos hodie cōtra inimicos vestros pugnam cōmittitis: nō ptimescat cor vēm. Nolite metuere: nolite cedere: nec formidetis eos: quia dominus deus vester in medio vestri ē: & p vobis cōtra aduersarios dimicabit: vt eruat vos de periculo. Duces quoq; p singulas turmas audiente exercitu pclamabūt. Quis ē

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina:

oīe xbū. si āt steterit testis iniustus cōtra hominē accusans eū impietatē: et stabūt duo hoīes: quib9 est ipsa cōtrouersia corā dño: et corā sacerdotib9: et corā iudicib9: qui fuerint in diebus illis: et pscrutauerint iudices diligēter: et ecce testis iniustus testificat9 ē iniusta: cōtra stetit aduersus frēm suū: et facietis illi quēadmodū nequiter cogitauerat facere cōtra frēm suū. et auferetis malū ex vobis ipsis. et reliqui audiētes timebūt: et nō addent vltra facere fm xbū hoc malū in vobis. nō parcet oculus tuus sup eū: aīaz pro aīa: oculū pro oculo: dentē pro dente: manū pro manu: pedē pro pede: sic qd dederit maculā primo: sic dabitur illi.

ῥῆμα. ἐὰν δὲ καταστῇ μάρτυς ἄδικος κατὰ ἀνθρώπου, καταλέγων αὐτοῦ ἀσέβειαν, καὶ στήσονται οἱ δύο ἄνθρωποι, οἷς ἐστιν αὐτοῖς ἡ ἀντιλογία, ἔναντι κυρίου, καὶ ἔναντι τῶν ἱερέων, καὶ ἔναντι τῶν κριτῶν, οἳ ἂν ὦσιν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐξετάσωσιν οἱ κριταὶ ἀκριβῶς, καὶ ἰδοὺ μάρτυς ἄδικος ἐμαρτύρησεν ἄδικα, ἀντέστη κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ποιήσετε αὐτῷ ὃν τρόπον ἐπονηρεύσατο ποιῆσαι κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἀκούσαντες φοβηθήσονται, καὶ οὐ προσθήσουσιν ἔτι ποιῆσαι κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ πονηρὸν τοῦτο ἐν ὑμῖν. οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ' αὐτῷ· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος, χεῖρα ἀντὶ χειρός, πόδα ἀντὶ ποδός, καθότι ἂν δῷ μῶμον τῷ πλησίον, οὕτω δοθήσεται αὐτῷ.

Ca. 20.

Si āt exieris in bellū cōtra hostes tuos: et videris equitatū et ascēsorē et ppl'z maiorē te: nō timebis ab eis: qm̄ dñs deus tuus tecū: q eduxit te de terra egypti. et erit qn̄ appropinquaueris prelio: et accedēs sacerdos: loquet pplo: et dicet ad eos: audi israel vos accedītis hodie in pugnā cōtra inimicos vēos: ne dissoluat cor vēm: neq; timeatis neq; turbemini neq; declinetis a facie eoz: qm̄ dñs deus vr qui pcedit vobis cū debellabit vobis inimicos vēos: saluabit vos. et loquētur scribe ad pplm: dicētes:

Ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ ἴδῃς ἵππον καὶ ἀναβάτην καὶ λαὸν πλείονά σου, οὐ φοβηθήσῃ ἀπ' αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεός σου μετὰ σοῦ, ὁ ἀναβιβάσας σε ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἔσται ὅταν ἐγγίσῃς τῷ πολέμῳ, καὶ προσεγγίσας ὁ ἱερεὺς, λαλήσει τῷ λαῷ, καὶ ἐρεῖ πρὸς αὐτούς, ἄκουε ἰσραὴλ, ὑμεῖς προσπορεύεσθε σήμερον εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, μὴ ἐκλυέσθω ἡ καρδία ὑμῶν, μὴ φοβεῖσθε, μηδὲ ἐγκλίνητε ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ προπορευόμενος μεθ' ὑμῶν συνεκπολεμῆσαι ὑμῖν τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ διασῶσαι ὑμᾶς. καὶ λαλήσουσιν οἱ γραμματεῖς πρὸς τὸν λαὸν, λέγοντες, τίς

Deu. 17.b Math. 18.b. Joan. 8.c. 2.Cor. 13.a. 1.Timo. 5.d. Heb. 10.e.

Exo. 21.c. Leui. 24.c. Math. 5.f.

Transla. Chal.

פתגמא׃ ארי יקום סהיד שקר בגבר לאסהדא ביה סטיא׃ ויקומון תרין גבריא דלהון דינא קדם יי קדם כהניא ודיניא דיהון ביומיא האנון׃ ויתבעון דיניא יאות והא סהיד שקר סהדא שקרא אסהיד באחוהי׃ ותעבדון ליה כמא דחשיב למעבד לאחוהי ותפלי עביד דביש מבינך׃ ודישתארון ישמעון וידחלון ולא יוספון למעבד עוד כפתגמא בישא הדין בינך׃ ולא תחוס עינך נפשא חלף נפשא עינא חלף עינא שנא חלף שנא ידא חלף ידא רגלא חלף רגלא׃

Ca. xx.

ארי תפוק לאגחא קרבא על בעלי דבבך ותחזי סוסון ורתכין עם סגי מנך לא תדחל מנהון ארי יי אלהך מימריה בסעדך דאסקך מארעא דמצרים׃ ויהי כמקרבכון לאגחא קרבא ויתקרב כהנא וימליל עם עמא׃ ויימר להון שמע ישראל אתון מתקרבין יומא דין לאגחא קרבא על בעלי דבביכון לא יזוע לבכון לא תדחלון ולא תתבהתון ולא תתברון מן קדמיהון׃ ארי יי אלהכון דמדבר קדמיכון לאגחא לכון קרב עם בעלי דבביכון למפרק יתכון׃ וימללון סרכיא עם עמא למימר מן

Primitiua chal.: סהד סטה קום / דון הוה בעה / יאה סהד עבד / פלי שאר שמע / דחל חוס / שן / נפק נגח חזא / סגא דחל / נסק הוה קרב / מלל זוע בהת / דבר / פרק אמר

Interp. chal.

verbū. Si steterit testis falsus cōtra virū vt testificetur cōtra eum preuaricationē: stabunt duo viri quoz est causa coram dño & corā sacerdotibus & iudicibus qui fuerint in diebus illis: et requirent iudices diligēter: et ecce testis falsus fuerit et testimoniū falsum testificatus est cōtra fratrē suū: facietis ei sicut cogitauit facere fratri suo: et auferes facientē quod malū est de medio tui. Et qui relicti fuerint audient et timebūt: et nō addent vt faciāt vltra iuxta verbū hoc pessimū in medio tui. Non parcet oculus tuus: sed dabis animā pro anima: oculum pro oculo: dentē pro dente: manū pro manu: pedem pro pede. Ca. 20.

Si exieris ad bellum cōtra hostes tuos et videris equos et quadrigas et populū multo magis q̄ tu: ne timeas eos: quoniā verbū dñi dei tui est in auxiliū tuū qui eduxit te de terra egypti. Et cum appropinquaueritis ad pugnā: accedet sacerdos et loquetur ad populū: et dicet ei: Audi israel vos acceditis hodie ad pugnā contra inimicos vestros: ne cōmoueatur cor vestrū: neq; timeatis neq; cōturbemini nec terreamini a facie eoꝝ. quoniā dñs deus vester ipse dux erit cōtra vobis et pugnet pro vobis cū inimicis vestris vt eruat vos. Et loquentur duces ad populū dicentes. Quis est

Trāsla. Gre. lxx. cū interp. latina.:

hō qui edificauit domū nouā: et nō dedicauit eā? vadat et reuertatur in domū suā: ne moriat in bello: et hō alius dedicabit eā. et quis hō: qui plātauit vineā: et nō letatus ē ex ea? vadat et reuertatur in domū suā: ne moriat in bello: et hō alius letabit ex ea. et quis hō: qui despōdit vxorē et nō accepit eā? vadat et reuertatur in domū suā: ne moriat in bello: et hō alius accipiet eā. et addent scribe loqui ad pplz: et dicet: quis hō metuens et timidus corde? vadat et reuertat in domū suā: ne pauere faciat cor frīs sui: sicut et suū. et erit qn̄ cessauerit scribe loquētes ad pplz: et cōstituēt pncipes exercit9 precedētes pplz. si at accesseris ad ciuitatē ad expugnādū eā: et voca eos cū pace: et si quidē pacifica respōderit tibi: et aperuerint tibi: erit oīs populus q īuenti fuit in ea: tibi tributarii et subditi tibi. si āt nō obedierint tibi et fecerint ɔtra te bellū: et obsidebis eā: et tradet eā dñs deus tuus in manus tuas: et percuties oē masculinū illius in nece gladii: absq; mulierib9 et supellectile et oīa iumenta: et oīa quecūq; fuerint in ciuitate: et oēm predā et spolia diuides tibi: et comedes oēm predā hostiū tuoz: quos dñs deus tuus dat tibi.

ἄνθρωπος ὁ οἰκοδομήσας οἰκίαν καινὴν, καὶ οὐκ ἐνεκαίνισεν αὐτήν; πορευέσθω καὶ ἀποστραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, μὴ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἄνθρωπος ἕτερος ἐγκαινιεῖ αὐτήν. καὶ τίς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ οὐκ εὐφράνθη ἐξ αὐτοῦ; πορευέσθω καὶ ἀποστραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, μὴ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἄνθρωπος ἕτερος εὐφρανθήσεται ἐξ αὐτοῦ. καὶ τίς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις μεμνήστευται γυναῖκα καὶ οὐκ ἔλαβεν αὐτήν; πορευέσθω καὶ ἀποστραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, μὴ ἀποθάνῃ ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἄνθρωπος ἕτερος λήψεται αὐτήν. καὶ προσθήσουσιν οἱ γραμματεῖς λαλῆσαι πρὸς τὸν λαὸν, καὶ ἐροῦσι, τίς ὁ ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος καὶ δειλὸς τῇ καρδίᾳ; πορευέσθω καὶ ἀποστραφήτω εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἵνα μὴ δειλιάνῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἡ ἑαυτοῦ. καὶ ἔσται ὅταν παύσωνται οἱ γραμματεῖς λαλοῦντες πρὸς τὸν λαὸν, καὶ καταστήσουσιν ἄρχοντας τῆς στρατιᾶς προηγουμένους τοῦ λαοῦ. ἐὰν δὲ προσέλθῃς πρὸς πόλιν ἐκπολεμῆσαι αὐτὴν, καὶ ἐκκαλέσῃ αὐτοὺς μετ' εἰρήνης. ἐὰν μὲν εἰρηνικὰ ἀποκριθῶσί σοι, καὶ ἀνοίξωσί σοι, ἔσται πᾶς ὁ λαὸς οἱ εὑρεθέντες ἐν αὐτῇ ἔσονταί σοι φορολόγητοι καὶ ὑπήκοοί σου. ἐὰν δὲ μὴ ὑπακούσωσί σοι, καὶ ποιήσωσι πρὸς σὲ πόλεμον, καὶ περικαθιεῖς αὐτήν, καὶ παραδώσει αὐτὴν κύριος ὁ θεός σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ πατάξεις πᾶν ἀρσενικὸν αὐτῆς ἐν φόνῳ μαχαίρας, πλὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀποσκευῆς, καὶ πάντα τὰ κτήνη, καὶ πάντα ὅσα ἂν ὑπάρχῃ ἐν τῇ πόλει, καὶ πᾶσαν τὴν ἀπαρτίαν προνομεύσεις σεαυτῷ, καὶ φαγῇ πᾶσαν τὴν προνομὴν τῶν ἐχθρῶν σου, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι.

Trāsla. B. Hiero.:

hō qui edificauit domū nouam: & non dedicauit eā? Vadat & reuertatur in domū suā: ne forte moriatur ī bello: & alius dedicet eā. Quis est hō qui plātauit vineā: & necdum fecit eā eē cōem: de qua vesci oibus liceat? Vadat & reuertatur in domū suā: ne forte moriatur ī bello: & alius hō eius fungatur officio. Quis est hō q despōdit vxorē: & nō accepit eam? Vadat & reuertatur in domū suā: ne forte moriatur in bello: & alius hō accipiat eā. His dictis addēt reliq & loquētur ad populū. Quis ē hō formidolosus & corde pauido? vadat & reuertatur in domū suam: ne pauere faciat corda fratrum suorū: sicut ipse timore perterritus ē. Cūq; siluerint duces exercitus: & finē loquēdi fecerit: vnusquisq; suos ad bellādū cuneos parabit. Si qn̄ accesseris ad expugnādā ciuitatē: offeres ei primū pacē. Si receperit & aperuerit tibi portas: cunctus populus q in ea ē saluabitur: & seruiet tibi sub tributo. Sin autē fedus inire noluerit: & ceperit cōtra te bellū: oppugnabis eā. Cūq; tradiderit dñs deus tuus illā in manu tua: percuties oē qd ī ea gnīs masculini ē in ore gladii: absq; mulieribus & infātibus iumētis & ceteris q in ciuitate sunt. Omnē p̄dā exercitui diuides: & comedes de spoliis hostiū tuorū: q dñs deus tuus dederit tibi.

Ter. Heb.:

האיש אשר בנה בית חדש ולא חנכו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחנכנו׃ ומי האיש אשר נטע כרם ולא חללו ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יחללנו׃ ומי האיש אשר ארש אשה ולא לקחה ילך וישב לביתו פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה׃ ויספו השטרים לדבר אל העם ואמרו מי האיש הירא ורך הלבב ילך וישב לביתו ולא ימס את לבב אחיו כלבבו׃ והיה ככלת השטרים לדבר אל העם ופקדו שרי צבאות בראש העם׃ כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום׃ והיה אם שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך׃ ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה׃ ונתנה יהוה אלהיך בידך והכית את כל זכורה לפי חרב׃ רק הנשים והטף והבהמה וכל אשר יהיה בעיר כל שללה תבז לך ואכלת את שלל איביך אשר נתן יהוה אלהיך לך׃

Primitiua heb.: שוב מות / לחם חנך / חלל / לקח / רכך / מסס את / כלה / שור / קרב לחם / שלם / ענה / מצא / היה / עשה / צור / נכה / זכר פה / בזז

Transla. Chal.

גברא דבנא ביתא חדתא ולא חנכיה יהך ויתוב לביתיה דלמא יתקטל בקרבא וגבר אחרן יחנכניה׃ ומן גברא דנצב כרמא ולא אחליה יהך ויתוב לביתיה דלמא יתקטל בקרבא וגבר אחרן יחליניה׃ ומן גברא דארס איתתא ולא נסבה יהך ויתוב לביתיה דלמא יתקטל בקרבא וגבר אחרן יסבינה׃ ויוספון סרכיא למללא עם עמא ויימרון מן גברא דדחיל ותביר לבא יהך ויתוב לביתיה ולא יתבר ית לבא דאחוהי כלביה׃ ויהי כד ישיצון סרכיא למללא עם עמא וימנון רבני חילא בריש עמא׃ ארי תקרב לקרתא לאגחא קרבא עלה ותקרי לה מלין דשלם׃ ויהי אם שלם תעני לך ותפתח לך ויהי כל עמא דמשתכח בה יהון לך מסקי מסין ויפלחונך׃ ואם לא תשלים עמך ותעביד עמך קרבא ותצור עלה׃ וימסרינה יי אלהך בידך ותמחי ית כל דכורה לפתגם דחרב׃ לחוד נשיא וטפלא ובעירא וכל די יהי בקרתא כל עדאה תבוז לך ותיכול ית עדאה דסנאך דיהב יי אלהך לך׃

Interp. chal.

vir qui edificauit domū nouā et nō dedicauit eam? vadat et reuertatur in domū suā: ne forte occidat in bello: et vir alius dedicet illā. Et q̄s est vir q̄ plantauit vineā et nō fecit eaz esse cōmunē? vadat et reuertat in domū suā: ne occidatur in bello et vir alius faciat eam esse cōmunē. Et quis est vir qui despondit vxorē et nō accepit eam? vadat et reuertatur in domū suā: ne forte occidatur in bello: et vir alius accipiat eā. Et addēt duces loq̄ ad populū: et dicēt. Quis est vir q timidus et fractus corde? vadat et reuertatur in domū suā: ne formidare faciat cor fratris suoꝝ sicut cor eius. Et cū cōsumauerint duces loq̄ ad populū: ɔstituēt pncipes exercit9 in capite populi. Cum accesseris ad expugnādam vrbē: vocabis eā verbis pacificis. Et si pacifice respōderit tibi et aperuerit tibi: oīs populus q̄ inuētus fuerit in ea erunt tibi tributarii: et seruiet tibi. Et si non fecerit pacē tecū: et fecerit bellū aduersum te: obsidebis eam: et tradet eā dñs deus tuus in manu tua: et percuties oēs masculos eius in ore gladii, verūtamē mulieres et paruulos et iumēta et oīa que fuerint in ciuitate et omnia spolia eius diripies tibi. et comedes spolia inimicoꝝ tuoꝝ que dedit tibi dñs deus tuus.

Primitiua chal.: גבר חדת חנך / קטל חנך חלל / נסב יסף אמר / תבר הוה שצא / מנא רבב ראש / קרב נגח קרא / מלל תוב פתח / שכח נסק פלח / שלם עבד צור / מסר מחא נשא / טף בעיר אכל

Ter. Heb.

כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכָל הֶעָרִים הָרְחֹקֹת
מִמְּךָ מְאֹד אֲשֶׁר לֹא מֵעָרֵי
הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הֵנָּה: רַק מֵעָרֵי
הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לֹא תְחַיֶּה כָּל
נְשָׁמָה: כִּי הַחֲרֵם תַּחֲרִימֵם הַחִתִּי
וְהָאֱמֹרִי הַכְּנַעֲנִי וְהַפְּרִזִּי הַחִוִּי
וְהַיְבוּסִי כַּאֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
לְמַעַן אֲשֶׁר לֹא יְלַמְּדוּ אֶתְכֶם
לַעֲשׂוֹת כְּכֹל תּוֹעֲבֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ
לֵאלֹהֵיהֶם וַחֲטָאתֶם לַיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם: כִּי תָצוּר אֶל עִיר יָמִים
רַבִּים לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ לְתָפְשָׂהּ לֹא
תַשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לִנְדֹּחַ עָלָיו גַּרְזֶן
כִּי מִמֶּנּוּ תֹאכֵל וְאֹתוֹ לֹא תִכְרֹת
כִּי הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לָבֹא מִפָּנֶיךָ
בַּמָּצוֹר: רַק עֵץ אֲשֶׁר תֵּדַע כִּי
לֹא עֵץ מַאֲכָל הוּא אֹתוֹ תַשְׁחִית
וְכָרָתָּ וּבָנִיתָ מָצוֹר עַל הָעִיר
אֲשֶׁר הִוא עֹשָׂה עִמְּךָ מִלְחָמָה
עַד רִדְתָּהּ:

Ca.xxi.

כִּי יִמָּצֵא
חָלָל בָּאֲדָמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ נֹפֵל בַּשָּׂדֶה לֹא
נוֹדַע מִי הִכָּהוּ: וְיָצְאוּ זְקֵנֶיךָ
וְשֹׁפְטֶיךָ וּמָדְדוּ אֶל הֶעָרִים
אֲשֶׁר סְבִיבֹת הֶחָלָל: וְהָיָה
הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הֶחָלָל וְלָקְחוּ

Prĩitiua heb.

עָשָׂה עִיר · מִן · חָיָה · חָרַם · צָוָה · לָמַד · עָשָׂה תָּעַב · צוּר יוֹם · רָבַב לָחַם · שָׁחַת · אָכַל כָּרַת · בּוֹא פָּנָה · צוּר יָדַע · אָכַל שָׁחַת · בָּנָה · יָרַד · מָצָא · יָרַשׁ · יָדַע נָכָה · עִיר · סָבַב

Trãsla. B. Hiero.

Sic facies cunctis ciuitatibus que a te procul valde sunt: & non sunt de his vrbibus quas ĩ possessiõem accepturus es. De his autem ciuitatibus que dabuntur tibi: nullũ oĩno permittes viuere: sed interficies ĩ ore gladii: etheum videlicet & amorreũ & chananeũ: pherezeũ & eueũ & iebuseũ: sicut p̃cepit tibi dñs deus tuus: ne forte doceant vos facere cũctas abominationes quas ipsi operati sunt diis suis: & peccetis in dñm deũ vestrũ. Quñ obsederis ciuitatẽ multo tẽpore: & munitiõibus circũdederis vt expugnes eã: nõ succides arbores de quibus vesci põt: nec securibus p circuitum debes vastare regionẽ: qm̃ lignũ est & non hõ: nec põt bellãtium contra te augere numerum. Si qua aũt ligna nõ sũt pomifera: sed agrestia & in ceteros apta vsus: succide & extrue machinas donec capias ciuitatẽ q̃ contra te dimicat.

Cap.21.

QVando inuẽtũ fuerit in terra quã dominus deus tuus daturus est tibi: hoĩs cadauer occisi: & ignorabitur cedis reus: egredientur maiores natu & iudices tui: & metiẽtur a loco cadaueris singularũ p circuitũ spacia ciuitatũ: & quã viciniorẽ ceteris esse perspexerint:

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

sic facies cũctis ciuitatib⁹ longe ex
οὕτω ποιήσεις πάσας τὰς πόλεις τὰς μακρὰν οὔ
stẽtibus a te valde: τ nõ de vrbib⁹
σας ἀπὸ σοῦ σφόδρα, καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῶν πόλεων
gẽtiũ hay. ecce ãt de vrbib⁹ gentiũ
τῶν ἐθνῶν τούτων. ἰδοὺ δὲ ἀπὸ τῶν πόλεων τῶν ἐθνῶν
hay: q̃s dñs de⁹ tu⁹ dat tibi vt posside
τούτων, ὧν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι κληρονομῆ
as trã eay: nõ capietis viuũ oẽ spirãs: sed ana
σαι τὴν γῆν αὐτῶν, οὐ ζωγρήσετε πᾶν ἐμπνέον, ἀλλ' ἀ
thematizabitis eos: etheum τ amorre
ναθεματιεῖτε αὐτούς, τὸν χετταῖον καὶ τὸν ἀμορραῖ
um τ chananeũ: τ pherezeum τ eueũ τ ie
ον καὶ τὸν χαναναῖον, καὶ φερεζαῖον καὶ εὐαῖον καὶ ἰε
buseũ τ gergeseũ: quẽadmodũ p̃cepit
βουσαῖον καὶ γεργεσαῖον, ὃν τρόπον ἐνετείλατό
tibi dñs de⁹ tu⁹: vt nõ doceant vos facere
σοι κύριος ὁ θεός σου, ἵνα μὴ διδάξωσιν ὑμᾶς ποιεῖν
cũctas abominatiões eoy: q̃s fecerũt
πάντα τὰ βδελύγματα αὐτῶν, ὅσα ἐποίησαν
diis suis: τ peccabitis corã dño
τοῖς θεοῖς αὐτῶν, καὶ ἁμαρτήσεσθε ἔναντι κυρίου τοῦ
deo vr̃o. si ãt obsederis circa ciuitatẽ dieb⁹
θεοῦ ὑμῶν. ἐὰν δὲ περικαθίσῃς περὶ πόλιν ἡμέρας
plurib⁹ vt expugnes eam ĩ captiuitatẽ ei⁹:
πλείους ἐκπολεμῆσαι αὐτὴν εἰς κατάληψιν αὐτῆς,
nõ succides arbores eius: vt immittas
οὐκ ἐξολοθρεύσῃ τὰ δένδρα αὐτῆς, ἐπιβαλεῖν
in eas ferrũ: sed ab ea comedes: ipsaʒ vo
ἐπ' αὐτὰ σίδηρον, ἀλλ' ἀπ' αὐτοῦ φαγῇ, αὐτὸ δὲ
nõ succides. nũqd hõ lignũ qđ in silua vt
οὐκ ἐκκόψῃς. μὴ ἄνθρωπος τὸ ξύλον τὸ ἐν τῷ δρυμῷ εἰ
ingrediat a facie tua in vallum? sed
σελθεῖν ἀπὸ προσώπου σου εἰς τὸν χάρακα; ἀλ
lignũ qđ scis φ nõ fructiferũ est:
λὰ τὸ ξύλον ὃ ἐπίστασαι ὅτι οὐ καρπόβρωτόν ἐστι,
hoc perdes τ succides τ extrues
τοῦτο ἐξολοθρεύσεις καὶ ἐκκόψεις καὶ οἰκοδομή
vallũ cõtra ciuitatẽ: q̃ facit aduersũ
σεις χαράκωσιν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἥτις ποιεῖ πρὸς
te bellũ: quousq₃ tradatur.
σὲ τὸν πόλεμον, ἕως ἂν παραδοθῇ.

Ca.21.

SI ãt inuẽt⁹ fuerit necatus in trã: quã domi
ἐὰν δὲ εὑρεθῇ τραυματίας ἐν τῇ γῇ, ἣν κύρι
nus deus tu⁹ dat tibi possidendã: q̃ cecide
ος ὁ θεός σου δίδωσί σοι κληρονομῆσαι, πεπτω
rit in campo: τ nõ cognouerũt eũ q̃ pcussit il
κὼς ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ οὐκ οἴδασι τὸν πατάξαντα αὐ
lum: egredient senatus tuus τ iudices tui τ
τόν, ἐξελεύσεται ἡ γερουσία σου καὶ οἱ κριταί σου καὶ
metientur ad vrbes q̃ in circuitu ne
ἐκμετρήσουσιν ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς κύκλῳ τοῦ τραυμα
cati: τ erit vrbs ꝓpinqua necato: τ accipiet
τίου, καὶ ἔσται ἡ πόλις ἡ ἐγγίζουσα τῷ τραυματίᾳ, καὶ λήψεται

Prĩitiua chal.

קְרָה · חֲסַן חְיָה · אֲלַף עֲבַד טְעָה · חוֹב צוּר נְגַח · כְּבַשׁ חֲבַל רוּם · אֲכַל קוּץ עוּל · צוּר יְדַע אֲכַל · בְּנָה כְּבַשׁ שְׁכַח · יְרַת רְמָה נְפַק · שׁוּב דּוּן מְשַׁח · קְרַב הֲוָה נְסַב

Interp. chal.

Sic facies cunctis ciuitatibus q̃ longe sunt a te: que non sunt de ciuitatibus populoy illorũ: sed in ciuitatibus populoy istoy quos dñs deus tuus dabit tibi in possessionẽ: nullã aĩam p̃mittes viuere. sed destrues eos: etheos. s. et amorreos τ chananeos τ pherezeos τ eueos τ iebuseos: sicut precepit tibi dñs deus tu⁹. vt nõ doceãt vos facere iuxta oẽs abominatiões suas quas faciebant idolis suis: τ peccetis coraʒ dño deo vestro. Quãdo obsederis ciuitatẽ diebus multis vt expugnes eam τ vt subijcias eam: non dissipabis arbores eius: neq₃ leuabis sup eas ferrũ: ex illis enĩ comedes: τ eas non succides: quoniã non est sicut homo arbor agri: vt veniat cõtra te in obsidionẽ. Attñ arbor quã scis q̃ non est arbor ex q̃ vesci potes: ipsam dissipabis τ succides: τ edificabis machinas contra ciuitateʒ que dimicat contra te donec subijcias eam.

QVando inuentus fuerit in terra quaʒ Ca.21. dominus deus tuus dabit tibi vt possideas eaʒ homo occisus proiectus in agro: τ ignorabitur quis occidit eum: egredientur senes tui τ iudices tui: τ metiẽtur a loco cadaueris vsq₃ ad ciuitates q̃ sunt in circuitu occisi. Et erit ciuitas que ꝓpinquior est occiso: tollẽt

Transla. Chal.

כֵּן תַּעְבֵּיד לְכָל קִרְוַיָּא דִּרְחִיקִין מִינָּךְ לַחֲדָא דְּלָא מִקִּרְוֵי עַמְמַיָּא הָאִלֵּין אִינוּן: לְחוֹד
מִקִּרְוֵי עַמְמַיָּא הָאִלֵּין דַּייָ אֱלָהָךְ יָהֵיב לָךְ אַחְסָנָא לָא תְקַיֵּים כָּל נַשְׁמָא: אֲרֵי גַמָּרָא
תְגַמְּרִינּוּן חִתָּאֵי וֶאֱמוֹרָאֵי כְּנַעֲנָאֵי וּפְרִזָּאֵי חִוָּאֵי וִיבוּסָאֵי כְּמָא דְּפַקְּדָךְ יְיָ אֱלָהָךְ:
בְּדִיל דְּלָא יַלְּפוּן יָתְכוֹן לְמֶעְבַּד כְּכֹל תּוֹעֲבָתְהוֹן דַּעֲבַדוּ לְטַעֲוָתְהוֹן וּתְחוֹבוּן קֳדָם יְיָ
אֱלָהֲכוֹן: אֲרֵי תְצוּר לְקַרְתָּא יוֹמִין סַגִּיאִין לְאַגָּחָא עֲלַהּ לְמִכְבְּשַׁהּ לָא תְחַבֵּל יָת אִילָנַהּ
לַאֲרָמָא עֲלוֹהִי בַּרְזְלָא אֲרֵי מִינֵּיהּ תֵיכוֹל וְיָתֵיהּ לָא תְקוּץ אֲרֵי לָא כֶאֱנָשָׁא אִילַן
חַקְלָא לְמֵיעַל מִן קֳדָמָךְ בִּצְיָרָא: לְחוֹד אִילַן דְּתִידַע אֲרֵי לָא אִילַן מֵיכַל הוּא יָתֵיהּ
תְּחַבֵּל וּתְקוּץ וְתִבְנֵי כַרְקוֹמִין עַל קַרְתָּא דְּהִיא עָבְדָא עִמָּךְ קְרָבָא עַד דְּתִכְבְּשַׁהּ:
Ca.xxi. אֲרֵי יִשְׁתְּכַח קְטִילָא בְּאַרְעָא דַּייָ אֱלָהָךְ יָהֵיב לָךְ לְמֵירְתַהּ רְמֵי
בְּחַקְלָא לָא יְדִיעַ מַן קַטְלֵיהּ: וְיִפְקוּן סָבָךְ וְדַיָּנָךְ וְיִמְשְׁחוּן לְקִרְוַיָּא דִּי בִּסְחָרָנוּת
קְטִילָא: וּתְהֵי קַרְתָּא דְּקָרִיבָא לִקְטִילָא וְיִסְּבוּן

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

senatus vrbis illius vitulã ex bob⁹:
ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης δάμαλιν ἐκ βοῶν,
que nõ opata ẽ: τ q̃ nõ traxit iugũ:
ἥτις οὐκ εἴργασται, καὶ ἥτις οὐχ εἵλκυσεν ζυγόν,
τ deducent senatus vrbis il
καὶ καταβιβάσουσιν ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκεί
lius vitulã in vallẽ [illegible]: q̃ nõ
νης τὴν δάμαλιν εἰς φάραγγα τραχεῖαν, ἥτις οὐκ
culta ẽ neq₃ seminat: τ [illegible]
εἴργασται οὐδὲ σπείρεται, καὶ νευρ[illegible]σουσι τὴν
vitulã in valle: τ acced[illegible] sacerdotes
δάμαλιν ἐν φάραγγι, καὶ προσελεύσ[illegible] ἱερεῖς οἱ
leuite: qm̃ illos elegit dñ[illegible] deus tu⁹
λευῖται, ὅτι αὐτοὺς ἐπεξελέξατο κύριος [illegible] σου
vt assistent illi: τ bñdicãt in [illegible]oie
παρεστηκέναι αὐτῷ, καὶ εὐλογεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι
eius: τ in ore coy erit ois cõ
αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῷ στόματι αὐτῶν ἔσται πᾶσα ἀν
trouersia τ ois lepra: τ ois senatus
τιλογία καὶ πᾶσα ἁφή, καὶ πᾶσα ἡ γερουσία τῆς
ciuitatis illius q̃ ꝓpiqui sũt necato: la
πόλεως ἐκείνης οἱ ἐγγίζοντες τῷ τραυματίᾳ, νί
uabũt manus sup caput vitu
ψονται τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς δαμάλε
le pcusse in valle: τ res
ως τῆς νευροκοπηθείσης ἐν τῇ φάραγγι, καὶ ἀπο
põdẽtes dicẽt: manus nr̃e nõ effuderũt sã
κριθέντες ἐροῦσιν, αἱ χεῖρες ἡμῶν οὐκ ἐξέχεαν τὸ αἷ
guinẽ hũc: τ oculi nr̃i nõ viderũt:
μα τοῦτο, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν οὐχ ἑωράκασιν,
propici⁹ esto pplo tuo israel: quos redemisti dñe
ἵλεως γενοῦ τῷ λαῷ σου ἰσραήλ, οὓς ἐλυτρώσω κε
de terra egypti: vt nõ sit sãguis ĩnocẽs in po
ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἵνα μὴ γένηται αἷμα ἀναίτιον ἐν τῷ λα
pulo tuo israel: τ placatus erit eis sãguis. tu
ῷ σου ἰσραήλ, καὶ ἐξιλασθήσεται αὐτοῖς τὸ αἷμα. σὺ
ãt auferes sãguinẽ ĩnocẽtẽ ex vobis ipsis: si fece
δὲ ἐξαρεῖς τὸ αἷμα τὸ ἀναίτιον ἐξ ὑμῶν αὐτῶν, ἐὰν ποιή
ris bonũ τ placitũ corã dño deo tuo. si
σῃς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀρεστὸν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. ἐὰν
ãt exieris in pugnã cõtra inimicos tuos: τ tradi
δὲ ἐξέλθῃς εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ παρα
derit eos dñs de⁹ tu⁹ in manus tuas: τ captiua
δῷ αὐτοὺς κύριος ὁ θεός σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ προνομεύ
ueris captiuitatẽ eoy: τ videris in captiuis mulie
σῃς τὴν προνομὴν αὐτῶν, καὶ ἴδῃς ἐν τῇ προνομῇ γυναῖ
rẽ pulchrã forma: τ desideraueris eã: τ accepe
κα καλὴν τῷ εἴδει, καὶ ἐπιθυμήσῃς αὐτῆς, καὶ λάβῃς
ris eã tibi vxorẽ: τ induces eã intus in
αὐτὴν σεαυτῷ γυναῖκα, καὶ εἰσάξεις αὐτὴν ἔνδον εἰς
domũ tuã: τ rades caput eius: τ circũcides
τὴν οἰκίαν σου, καὶ ξυρήσεις τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ περιονυχι
vngues illi⁹: τ auferes vestes captiuitatis eius
εἰς αὐτήν, καὶ περιελεῖς τὰ ἱμάτια τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῆς

Trãsla. B. Hiero.

seniores ciuitatis illius tollẽt vitulã de armẽto q̃ non traxit iugum: nec terram scidit vomere: & ducẽt eã ad vallẽ asperam atq₃ saxosam que nunq̃₃ arata est: nec sementẽ recepit: & cedent in ea ceruices vitule. Accedẽtq₃ sacerdotes filii leui quos elegerit dominus deus tuus: vt ministrent ei: & bñdicant in noĩe eius: & ad verbũ eorũ oẽ negociũ pẽdet: & quicqd mundũ vel ĩmũdũ ẽ iudicetur. Et veniẽt maiores natu ciuitatis illius ad interfectũ: lauabuntq₃ manus suas super vitulam que ĩ valle pcussa ẽ: & dicent. Manus nr̃e nõ effuderũt sãguinem hũc: nec oculi viderunt. Propitius esto populo tuo israel quem redemisti dñe & nõ reputes sanguinẽ ĩnocentem in medio populi tui israel. Et auferetur ab eis reatus sanguinis. tu ãt alienus eris ab innocentis cruore q fusus est: cũ feceris qđ p̃cepit dñs. Si egressus fueris ad pugnã cõtra inimicos tuos: & tradiderit eos dñs deus tuus in manu tua: captiuosq₃ duxeris: & videris in nũero captiuorũ mulierẽ pulchrã: & adamaueris eã voluerisq₃ hẽre vxorem: introduces eam in domum tuam. Que radet cesariem: & circumcidet vngues: & deponet vestem in qua capta est:

Ter. Heb.

זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר
לֹא עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה
בְּעֹל: וְהוֹרִדוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת
הָעֶגְלָה אֶל נַחַל אֵיתָן אֲשֶׁר לֹא
יֵעָבֵד בּוֹ וְלֹא יִזָּרֵעַ וְעָרְפוּ שָׁם
אֶת הָעֶגְלָה בַּנָּחַל: וְנִגְּשׁוּ הַכֹּהֲנִים
בְּנֵי לֵוִי כִּי בָם בָּחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
לְשָׁרְתוֹ וּלְבָרֵךְ בְּשֵׁם יְהוָה וְעַל
פִּיהֶם יִהְיֶה כָּל רִיב וְכָל נָגַע:
וְכֹל זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא הַקְּרֹבִים
אֶל הֶחָלָל יִרְחֲצוּ אֶת יְדֵיהֶם עַל
הָעֶגְלָה הָעֲרוּפָה בַנָּחַל: וְעָנוּ
וְאָמְרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכָה אֶת הַדָּם
הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: כַּפֵּר לְעַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָ יְהוָה וְאַל
תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
וְנִכַּפֵּר לָהֶם הַדָּם: וְאַתָּה
תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ כִּי
תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ
וּנְתָנוֹ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּיָדֶךָ
וְשָׁבִיתָ שִׁבְיוֹ: וְרָאִיתָ בַּשִּׁבְיָה
אֵשֶׁת יְפַת תֹּאַר וְחָשַׁקְתָּ בָהּ
וְלָקַחְתָּ לְךָ לְאִשָּׁה: וַהֲבֵאתָהּ
אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְגִלְּחָה אֶת
רֹאשָׁהּ וְעָשְׂתָה אֶת צִפָּרְנֶיהָ:
וְהֵסִירָה אֶת שִׂמְלַת שִׁבְיָהּ

Prĩitiua heb.

יָרַד · עָבַד זָרַע · הָיָה רוּב · רָחַץ · עָרַף עָנָה · רָאָה · פָּדָה · נָתַן נָקָה · כָּפַר · בָּעַר · עָשָׂה · יָצָא לָחַם · שָׁבָה רָאָה · אִישׁ יָפָה · אִישׁ בּוֹא · עָשָׂה · סוּר

Transla. Chal.

סָבֵי קַרְתָּא הַהִיא עֶגְלַת תּוֹרִין דְּלָא אִתְפְּלַח בַּהּ דְּלָא נְגִידַת בְּנִירָא: וְיַחֲתוּן סָבֵי
קַרְתָּא הַהִיא יָת עֶגְלְתָא לְנַחְלָא בַּיִּיר דְּלָא יִתְפְּלַח בֵּיהּ וְלָא יִזְדְּרַע וְיִקְפּוּן תַּמָּן יָת
עֶגְלְתָא בְּנַחְלָא: וְיִתְקָרְבוּן כָּהֲנַיָּא בְּנֵי לֵוִי אֲרֵי בְהוֹן אִתְרְעֵי יְיָ אֱלָהָךְ לְשַׁמָּשׁוּתֵיהּ
וּלְבָרָכָא בִּשְׁמָא דַּייָ וְעַל מֵימַר פּוּמְהוֹן יְהֵי כָּל דִּין וְכָל מַכְתַּשׁ סְגִירוּ: וְכֹל סָבֵי קַרְתָּא
הַהִיא דְּקָרִיבִין לִקְטִילָא יַסְחוֹן יָת יְדֵיהוֹן עַל עֶגְלְתָא דִּנְקִיפָא בְנַחְלָא: וְיָתִיבוּן
וְיֵימְרוּן יְדָנָא לָא אֲשַׁדָּא יָת דְּמָא הָדֵין וְעֵינָנָא לָא חֲזָאָה: כָּהֲנַיָּא יֵימְרוּן כַּפַּר לְעַמָּךְ יִשְׂרָאֵל
דְּפָרַקְתָּא יְיָ וְלָא תִתֵּן חוֹבַת דַּם זַכַּי בְּגוֹ עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל וְיִתְכַּפַּר לְהוֹן עַל דְּמָא: וְאַתְּ
תְּפַלֵּי אַשְׁדֵי דַם זַכַּי מִבֵּינָךְ אֲרֵי תַעְבֵּיד דְּכָשַׁר קֳדָם יְיָ: אֲרֵי תִפּוֹק לְאַגָּחָא קְרָבָא
עַל בַּעֲלֵי דְּבָבָךְ וְיִמְסְרִינוּן יְיָ אֱלָהָךְ בִּידָךְ וְתִשְׁבֵּי שִׁבְיְהוֹן: וְתֶחֱזֵי בְּשִׁבְיָא אִתְּתָא
שַׁפִּירַת חֵזוּ וְתִתְרְעֵי בַהּ וְתִסְּבַהּ לָךְ לְאִינְתּוּ: וְתַעֲלִינַהּ לְגוֹ בֵּיתָךְ וּתְגַלַּח יָת רֵישַׁהּ
וּתְרַבֵּי יָת טוּפְרַהָא: וְתַעְדֵּי יָת כְּסוּת שִׁבְיַהּ

Interp. chal.

senes ciuitatis illi⁹ vitulã boũ qua nullus opatus est: nec traxit iugũ. τ deferẽt senes ciuitatis illius vitulã ad vallẽ desertã q̃ nõ est culta nec seminata: τ cedent ibi ceruicẽ vitule in torrẽte. et accedẽt sacerdotes filij leui: qm̃ ipsos elegit dñs de⁹ tuus vt ministrẽt ei: τ vt bñdicãt in noĩe dñi: τ iuxta verbũ coy erit oẽ iudiciũ et ois plaga lepre: τ oẽs senes ciuitatis illius q̃ ꝓpinquior est interfecto lauabũt manus suas sup vitulã q̃ pcussa est in valle. et rñdebũt τ dicẽt. Manus nr̃a nõ effudit sanguinẽ hũc: neq₃ oculi nr̃i viderũt. sacerdotes dicẽt. Propicius esto pplo tuo israel quẽ redemisti dñe τ ne des pctm sanguis inocẽtis in medio ppli tui israel: τ dimittet eis reatus sanguis. Tu aũt auferes effundentẽ sanguinẽ inocentẽ de medio tui: cũ feceris qđ rectũ est corã dño. Si egressus fueris ad pugnã cõtra inimicos tuos τ tradiderit eos dñs de⁹ tu⁹ in manu tua: τ captiuaueris captiuitatẽ coy: τ videris in captiuitate mulierẽ pulchrã: τ adamaueris eã: et acceperis eã tibi in vxorẽ: introduces eaʒ in domũ tuã τ tondebit caput suũ: τ crescere dimittet ungues suos. et auferet a se vestimentum captiuitatis sue:

Prĩitiua chal.

כְּלַה נְחַת יְדַע · נְקַף קְרַב יְדַע · אֲמַר הֲוָה דִּין · כְּתַשׁ סְחָא תּוּב · נְתַן זְכָה כְּפַר · פְּלַח עֲבַד נְפַק · נְגַח מְסַר שְׁבַה · חֲזָה חֲמַד · רְעָה נְסַב עוּל · גְּלַח רְבַב עֲדָה

Primitiua heb.	Tex. Heb.
בכה	מעליה וישבה בביתך ובכתה את
	אביה ואת אמה ירח ימים ואחר
יום	כן תבוא אליה ובעלתה
בוא	והיתה לך לאשה: והיה אם
היה איש	לא חפצת בה ושלחתה לנפשה
	ומכר לא תמכרנה בכסף לא
מכר	תתעמר בה תחת אשר עניתה:
עמר ענה	כי תהיין לאיש שתי נשים
היה נשה	האחת אהובה והאחת שנואה
אחד אהב שנא	וילדו לו בנים האהובה והשנואה
	והיה הבן הבכר לשניאה:
נחל	והיה ביום הנחילו את בניו את
יכל	אשר יהיה לו לא יוכל לבכר
בכר	את בן האהובה על פני בן
פנה	השנואה הבכר: כי את הבכר בן
נכר נתן פה	השנואה יכיר לתת לו פי שנים
שנה מצא	בכל אשר ימצא לו כי הוא
און שפט	ראשית אנו לו משפט הבכרה:
היה סרר	כי יהיה לאיש בן סורר ומורה
מרה	איננו שמע בקול אביו ובקול
שמע	אמו ויסרו אתו ולא ישמע
תפש	אליהם: ותפשו בו אביו ואמו
יצא	והוציאו אתו אל זקני עירו ואל
קום	שער מקמו: ואמרו אל זקני עירו
בנה	בננו זה סורר ומרה איננו שמע
קול זלל	בקלנו זולל וסבא: ורגמהו כל
מות	אנשי עירו באבנים ומת ובערת

Trãsla. B. Hiero.

sedensq; in domo tua flebit patrẽ & matrẽ suam vno mense: & postea intrabis ad eam: dormiesq; cum illa: & erit vxor tua. Si aũt postea nõ sederit aĩo tuo: dimittes eam liberam. nec vẽdere poteris pecunia: nec opprimere p potentiã: quia humiliasti eam. Si habuerit hõ vxores duas vnam dilectã: & alterã odiosam: genuerintq; ex eis liberos: & fuerit filius odiose primogenitus: volueritq; substãtiã inter filios suos diuidere: non poterit filiũ dilecte facere priogenitũ: & pferre filio odiose: sed filium odiose agnoscet priogenitũ: dabitq; ei de his q̃ habuerit cuncta duplicia. Iste est enim pricipiũ liberorũ eius: & huic debẽtur priogenita. Si genuerit hõ filiũ cõtumacem & proteruum: qui non audierit patris ac matris imperium: & cohercitus obedire contempserit: apphẽdẽt eũ & ducẽt ad seniores ciuitatis illius & ad portam iudicii: dicentq; ad eos. Filius noster iste proteruus & contumax est: mõita nr̃a audire cõtẽnit: comessatiõib' vacat & luxurie atq; cõuiuiis: lapidib' eũ obruet populus ciuitatis: & morietur. vt auferatis

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

ab ea: et sedebit in domo tua: et plorabit
ἀπ᾽ αὐτῆς, καὶ καθίεται ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, καὶ κλαύσεται
patrem et matrem mensis dies: et post
τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα μηνὸς ἡμέρας, καὶ μετὰ
hec intrabis ad eã et simul dormies
ταῦτα εἰσελεύσῃ πρὸς αὐτὴν καὶ συνοικισθήσῃ
cũ ea et erit tua vxor. et erit si nõ volueris eã:
αὐτῇ καὶ ἔσται σου γυνή. καὶ ἔσται ἐὰν μὴ θελήσῃς αὐτήν,
dimittes eã liberã: et venditiõe nõ vẽdetur
ἐξαποστελεῖς αὐτὴν ἐλευθέραν, καὶ πράσει οὐ πραθήσεται
argẽto: nõ opprimes eã: qm̃ humiliasti eã.
ἀργυρίου, οὐκ ἀθετήσεις αὐτήν, διότι ἐταπείνωσας αὐτήν.
si aũt fuerint hoi due vxores: vna
ἐὰν δὲ γένωνται ἀνθρώπῳ δύο γυναῖκες, μία
earũ dilecta: et vna earũ odiosa: et peperint ei
αὐτῶν ἠγαπημένη, καὶ μία αὐτῶν μισουμένη, καὶ τέκωσιν αὐτῷ
dilecta et odiosa: et fuerit
ἡ ἠγαπημένη καὶ ἡ μισουμένη, καὶ γένηται
filius priogenitus odiose: et erit qua die
υἱὸς πρωτότοκος τῆς μισουμένης, καὶ ἔσται ᾗ ἂν ἡμέρα
diuiserit filiis suis substãtiã
κατακληροδοτῇ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα
suã: nõ poterit priogenitũ facere filiũ dilecte:
αὐτοῦ, οὐ δυνήσεται πρωτοτοκεῦσαι τὸν υἱὸν τῆς ἠγαπημένης,
cõtẽnẽs filiũ odiose priogenitũ:
ὑπεριδὼν τὸν υἱὸν τῆς μισουμένης τὸν πρωτότοκον,
sed priogenitũ filiũ odiose agnoscet vt det ei duplicia de oĩbus
ἀλλὰ τὸν πρωτότοκον υἱὸν τῆς μισουμένης ἐπιγνώσεται δοῦναι αὐτῷ διπλᾶ ἀπὸ πάντων
que inuẽta fuerit ei: qm̃ hic ẽ pncipiũ liberorũ eius:
ὧν ἂν εὑρεθῇ αὐτῷ, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀρχὴ τέκνων αὐτοῦ,
et huic debẽtur priogenita. si aũt
καὶ τούτῳ καθήκει τὰ πρωτοτοκεῖα. ἐὰν δέ
alicui fuerit filius cõtumax et pteruus nõ obediẽs voci
τινι ᾖ υἱὸς ἀπειθὴς καὶ ἐρεθιστής, οὐχ ὑπακούων φωνὴν
pris et voci mris sue: et erudierint eũ:
πατρὸς καὶ φωνὴν μητρὸς αὐτοῦ, καὶ παιδεύσωσιν αὐτόν,
et nõ audierit eos: et apphẽdẽtes eum
καὶ μὴ εἰσακούσῃ αὐτῶν, καὶ λαβόντες αὐτὸν
pr eius et mr eius educẽt illũ ad
ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐξάξουσιν αὐτὸν ἐπὶ
senatũ ciuitatis illius: et ad portã
τὴν γερουσίαν τῆς πόλεως αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν πύλην τοῦ
loci illius: et dicẽt viris ciuitatis illorũ:
τόπου αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι τοῖς ἀνδράσι τῆς πόλεως αὐτῶν,
filius nr̃ hic pteruus ẽ et irritat: nõ obedit
ὁ υἱὸς ἡμῶν οὗτος ἀπειθεῖ καὶ ἐρεθίζει, οὐχ ὑπακούει
voci nr̃e: comessatiõib' vacãs ebriat:
τῆς φωνῆς ἡμῶν, συμβολοκοπῶν οἰνοφλυγεῖ,
et lapidabũt eũ viri ciuitatis illius
καὶ λιθοβολήσουσιν αὐτὸν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως αὐτοῦ
in lapidib': et morietur: et auferes
ἐν λίθοις, καὶ ἀποθανεῖται, καὶ ἐξαρεῖς τὸ

Primitiua chal.	Transla. Chal.
יתב בכה עול	מינה ותתב בביתך ותבכי ית אבוהא וית אמה ירח יומין ובתר כן תיעול לותה
בעל הוה אנתא	ותבעלינה ותהי לך לאתו: ויהי אם לא תתרעי בה ותפטרינה לנפשה וזבנא לא
רעה פטר תגר	תזבנינה בכספא לא תתגר בה חלף דעניתה: ארי יהוין לגבר תרתין נשין חדא
ענה הוה תרי	רחימתא וחדא סניאתא וילידן ליה בנין רחימתא וסניאתא ויהי ברא בוכרא
נשא ילד חסן	לסניאתא: ויהי ביומא דיחסין לבנוהי ית דיהי ליה לית ליה רשו לבכרא ית בר
רשא פרש נתן	רחימתא על אפי בר סניאתא בוכרא: ארי ית בוכרא בר סניאתא יפרש למתן
שכח ראש	ליה תרין חולקין בכל דישתכח ליה ארי הוא ריש תקפיה ליה חזיא בכירותא:
חזה סטה קבל	ארי יהי לגבר בר סטי ומרוד ליתוהי מקבל למימר אבוהי ולמימר אמיה ויַלפון
אמר אלף אחד	יתיה ולא מקביל מנהון: ויחדון ביה אבוהי ואמיה ויפקון יתיה לקדם סבי קרתיה
נפק שוב קרה	ולתרע בית דין אתריה: ויימרון לסבי קרתיה ברנא דין סטי ומרוד ליתוהי מקביל
רגם מות פלה	למימרנא זליל בשר וסבא חמר: וירגמוניה כל אנשי קרתיה באבניא וימות ותפלי

Interp. chal.

et habitabit in domo tua: et planget patrẽ suũ et mrẽ suam mense dierũ: et postea igredieris ad eam: et eris maritus eius: et ipsa erit tibi in vxorẽ. et si postea nolueris eã: dimittes eã vt libere eat quocũq; voluerit: et nõ vendes eam argento neq; opprimes eã: eo q hu miliasti eã. Si fuerint viro due vxores vna dilecta et altera odiosa: et pepererint ei filios dilecta et odiosa: et fuerit filius odiose primogenitus: et euenerit dies in quo hereditatẽ diuisurus est filiis suis carũ rerũ que habuerit: nõ habebit potestatẽ vt filiũ dilecte faciat primogenitũ: viuẽte filio odiose pmogenito. sed filiũ odiose agnoscet pmogenitũ vt det ei duplicẽ portionẽ in oibus q̃ inuẽta fuerint apud eũ: qm̃ ipse est pncipiũ fortitudinis eius: et ei ptinet pmogenitura. Si fuerit viro filius puaricator et rebellis: et nõ obedierit verbo patris sui et verbo mris sue: et corripuerint eũ et non obedierit eis: apprehendẽt eũ pr eius et mr ei': et educẽt illũ in cõspectũ seniorũ ciuitatis sue et ad portã domus iudicii loci sui. et dicẽt senioribus ciuitatis illi'. Fili' nr hic puaricator ẽ et rebellis: nõ obedit verbis nr̃is: edax ẽ carniũ et potator vini. et lapidabũt eum omnes hoies ciuitatis illius vt moriatur. Et auferes

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

malũ ex vobis ipsis: et vniuersus israel audiẽtes
πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν, καὶ πᾶς Ἰσραὴλ ἀκούσαντες
ptimescẽt. si aũt fuerit in aliq peccatũ
φοβηθήσονται. ἐὰν δὲ γένηται ἔν τινι ἁμαρτία
iudiciũ mortis: et mortu' fuerit: et suspẽderitis eũ
κρίμα θανάτου, καὶ ἀποθάνῃ, καὶ κρεμάσητε αὐτὸν
in ligno: nõ pnoctabit corp' ei'
ἐπὶ ξύλου, οὐκ ἐπικοιμηθήσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ
in ligno: sed sepultura sepelietis eũ in
ἐπὶ ξύλου, ἀλλὰ ταφῇ θάψετε αὐτὸν ἐν τῇ
die illa: qm̃ maledict' a deo oĩs
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι κεκατηραμένος ὑπὸ θεοῦ πᾶς
q pendet in ligno. et nõ cõtaminabitis trã: quã
κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου. καὶ οὐ μὴ μιανεῖτε τὴν γῆν, ἣν
dñs de' tu' dat tibi in possessiõe.
κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κληρονομίᾳ. Ca. 22.

Joan. 10. c. Gal. 3. b.

A

Ne vidẽs vitulũ fris tui: aut
μὴ ἰδὼν τὸν μόσχον τοῦ ἀδελφοῦ σου, ἢ τὸ
ouẽ ei' errãtia in via cõtemnas
πρόβατον αὐτοῦ πλανώμενα ἐν τῇ ὁδῷ ὑπερίδῃς
ea: reductiõe reduces ea fri
αὐτά, ἀποστροφῇ ἀποστρέψεις αὐτὰ τῷ ἀδελφῷ
tuo: et reddes ea. si aũt nõ appropinqt ad
σου, καὶ ἀποδώσεις αὐτά. ἐὰν δὲ μὴ ἐγγίζῃ πρός
te frater tu' neq; nosti eũ: duces
σε ὁ ἀδελφός σου μηδὲ ἐπίστῃ αὐτόν, συνάξεις
ea intro in domũ tuã: et erũt tecũ
αὐτὰ ἔνδον εἰς τὴν οἰκίαν σου, καὶ ἔσται μετὰ
quousq; qrat ea fr tu': et reddes
σοῦ ἕως ἂν ζητήσῃ αὐτὰ ὁ ἀδελφός σου, καὶ ἀποδώσεις
ea illi. sic facies asino ei': et
αὐτὰ αὐτῷ. οὕτω ποιήσεις τὸν ὄνον αὐτοῦ, καὶ
sic facies vestimẽto ei': et sic facies
οὕτω ποιήσεις τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ οὕτω ποιήσεις
in oi amissa re fratris tui: q̃cũq; pierit
κατὰ πᾶσαν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ σου, ὅσα ἂν ἀπόληται
ab eo: et inueneris ea: nõ poteris negligere.
παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ εὕρῃς αὐτά, οὐ δυνήσῃ ὑπεριδεῖν.
nõ videbis asinũ fris tui aut vitulũ ei' qui ceciderit
οὐκ ὄψῃ τὸν ὄνον τοῦ ἀδελφοῦ σου ἢ τὸν μόσχον αὐτοῦ πεπτωκότα
in via: nõ despicias ea: subleuãs
ἐν τῇ ὁδῷ, μὴ ὑπερίδῃς αὐτά, ἀνιστῶν ἀναστήσεις
subleuabis cũ eo. nõ erit vestitus viri in muliere:
μετ᾽ αὐτοῦ. οὐκ ἔσται σκεύη ἀνδρὸς ἐπὶ γυναικί,
neq; induet vir veste feminea: qm̃ abominatio
οὐδὲ μὴ ἐνδύσεται ἀνὴρ στολὴν γυναικείαν, ὅτι βδέλυγμα
dño deo tuo est oĩs faciẽs hec. si aũt obuiaueris
κυρίῳ τῷ θεῷ σου ἐστὶ πᾶς ποιῶν ταῦτα. ἐὰν δὲ συναντήσῃς
nido auiũ añ faciẽ tuã in via:
νοσσιᾷ ὀρνέων πρὸ προσώπου σου ἐν τῇ ὁδῷ
vel in omni arbore: vel in terra pullis vel ouis: et
ἢ ἐπὶ παντὶ δένδρῳ, ἢ ἐπὶ τῆς γῆς νοσσοῖς ἢ ᾠοῖς, καὶ
mr incubat sup pullos aut sup oua: nõ capies
ἡ μήτηρ θάλπῃ ἐπὶ τῶν νοσσῶν ἢ ἐπὶ τῶν ᾠῶν, οὐ λήψῃ

Exo. 23 a.

D

Trãsla. B. Hiero.

malũ de medio vr̃i: & vniuersus israel audiẽs ptimescat. Qñ peccauerit homo quod morte plectẽdũ est: & adiudicatus morti appẽsus fuerit in patibulo. Nõ pmanebit cadauer eius in ligno: sed in eadẽ die sepelietur: quia maledictus a deo est qui pendet in ligno: & nequaq̃ cõtamiabis terrã tuã quã dñs deus tuus dederit tibi in possessionem. Cap. 22.

Non videbis bouẽ fratris tui aut ouem errãtem: & preteribis: sed reduces fratri tuo. etiã si nõ est propinquus frater tuus: nec nosti eum: duces ĩ domũ tuam: & erũt apud te quãdiu q̃rat ea frater tuus & recipiat. Similiter facies de asino & de vestimento & de omni re fratris tui que perierit: si inueneris eã: ne negligas quasi alienam. Si videris asinum fris tui aut bouem cecidisse ĩ via: nõ despicies: sed subleuabis cũ eo. Nõ inducti[illegible] mulier veste virili: nec vir vtetur veste feminea. Abominabilis enim apud deum est qui facit hoc. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidũ auis inueneris & matrẽ pullis vel ouis desuper incubantem: non tenebis

Tex. Heb.	Primitiua heb.
הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו	רוע שמע
ויראו: וכי יהיה באיש חטא	היה
משפט מות והומת ותלית אתו	תלה
על עץ: לא תלין נבלתו על	לון
העץ כי קבור תקברנו ביום	קבר
ההוא כי קללת אלהים תלוי	
ולא תטמא את אדמתך אשר	טמא
יהוה אלהיך נתן לך נחלה:	
לא תראה את שור אחיך או את — Ca. xxii.	
שיו נדחים והתעלמת מהם השב	ראה
תשיבם לאחיך: ואם לא קרוב	שה נדח עלם
אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו	שוב קרב
אל תוך ביתך והיה עמך עד דרש	
אחיך אתו והשבתו לו: וכן תעשה	שוב עשה
לחמרו וכן תעשה לשמלתו וכן	
תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד	אבד
ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם:	יכל
לא תראה את חמור אחיך או	ראה חמר
שורו נפלים בדרך והתעלמת	
מהם הקם תקים עמו: לא יהיה	קום היה
כלי גבר על אשה ולא ילבש	כלה איש
גבר שמלת אשה כי תועבת יהוה	לבש תעב
אלהיך כל עשה אלה: כי יקרא	קרא
קן צפור לפניך בדרך בכל	קנן צפר פנה
עץ או על הארץ אפרחים או	פרח
ביצים והאם רבצת על האפרחים	
או על הביצים לא תקח	

Transla. Chal.	Primitiua chal.
עביד דביש מבינך וכל ישראל ישמעון וידחלון: וארי יהי בגבר חובת דין דקטול	שמע דחל היה
ויתקטל ותצלוב יתיה על צליבא: לא תבית נבילתיה על צליבא ארי מקבר	קטל צלב בית
תקברניה ביומא ההוא ארי על דחב קדם יהוה אצטליב ולא תסאיב ית ארעך דיי	קבר חוב סאב
אלהך יהיב לך אחסנא: לא תחזי ית תורא דאחוך או ית — Ca. xxij.	חסן חזה
אמריה דטען ותתכביש מנהון אתבא תתיבנון לאחוך: ואם לא קריב אחוך לותך	טעה כבש תוב
ולא ידעת ליה ותכנשניה לגו ביתך ויהי עמך עד דתתבע אחוך יתיה ותתיבניה ליה:	כנש היה תוב
וכן תעביד לחמריה וכן תעביד לכסותיה וכן תעביד לכל אבדתא דאחוך דתיבד	עבד כסה אבד
מניה ותשכחנה לית לך רשו לאתכסאה: לא תחזי ית חמרא דאחוך או תוריה	שכח רשה
רמן באורחא ותתכביש מנהון אקמא תקים עמיה: לא יהי תקון זין דגבר על אתתא	רמה קום אנת
ולא יתקן גבר בתקוני אתתא ארי מרחק קדם יי אלהך כל עביד אלין: ארי יערע	תקן רחק ערע
קנא דצפרא קדמך באורחא בכל אילן או על ארעא אפרוחין או ביעין ואמא	קנן צפר
רביעא על אפרוחין או על ביעין לא תסב	

Interp. chal.

facientẽ qđ malũ est de medio tui. et oĩs israel audiẽt et timebũt. Qñ aũt fuerit in viro pctm iudicii occisionis: et occisus fuerit: et suspẽderis eũ in patibulo: non manebit cadauer eius in patibulo: sed sepelies eũ in die illa: quia pro eo q peccauit corã dño suspensus ẽ: et non cõtaminabis terram tuã: quã dominus deus tuus dabit tibi in possessionem. Ca. 22.

Non videbis bouẽ fratris tui aut agnũ eius errantes et auertes oculos ab eis: sed reducens reduces eos fratri tuo. Et si nõ est prope frater tuus nec cognoscis eum: introduces eum in domũ tuam: et erit apud te donec querat eum frater tuus et reddes eum illi. similiter facies de asino eius: et sic facies de vestimento eius: et sic facies de omni re quam perdiderit frater tuus et inueneris eam: non est tibi licitũ celare eam. Non videas asinũ fratris tui aut bouem eius cadẽtes in via et auertas oculos ab eis: sed subleuans subleuabis cum eo. Non erit ornamentum viri super mulierẽ: neq; ornabitur vir ornamentis mulieris: quia abominabilis est coram dño deo tuo omnis qui facit hec. Si occurreris nido auis ante te in via in omni arbore aut sup terrã cũ pullis aut ouis: et mater incubat super pullos aut super oua: non accipies

Ter. Heb.

הָאֵם עַל הַבָּנִים: שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת
הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָךְ לְמַעַן
יִיטַב לָךְ וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים: כִּי תִבְנֶה
בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ
וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל
הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ: לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ
כִּלְאָיִם פֶּן תִּקְדַּשׁ הַמְלֵאָה הַזֶּרַע
אֲשֶׁר תִּזְרָע וּתְבוּאַת הַכָּרֶם: לֹא
תַחֲרֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר יַחְדָּו: לֹא
תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים
יַחְדָּו: גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע
כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ:
כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ
וּשְׂנֵאָהּ: וְשָׂם לָהּ עֲלִילֹת
דְּבָרִים וְהוֹצִא עָלֶיהָ שֵׁם
רָע וְאָמַר אֶת הָאִשָּׁה הַזֹּאת
לָקַחְתִּי וָאֶקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא
מָצָאתִי לָהּ בְּתוּלִים: וְלָקַח
אֲבִי הַנַּעֲרָה וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאוּ אֶת
בְּתוּלֵי הַנַּעֲרָה אֶל זִקְנֵי הָעִיר
הַשָּׁעְרָה: וְאָמַר אֲבִי הַנַּעֲרָה
אֶל הַזְּקֵנִים אֶת בִּתִּי נָתַתִּי
לָאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׂנָאֶהָ:
וְהִנֵּה הוּא שָׂם עֲלִילֹת דְּבָרִים
לֵאמֹר לֹא מָצָאתִי לְבִתְּךָ
בְּתוּלִים וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בִתִּי
וּפָרְשׂוּ הַשִּׂמְלָה לִפְנֵי זִקְנֵי הָעִיר:

Primitiua heb.

אָרַךְ יוֹם · בָּנָה עָשָׂה · גָּנַן · נָגַף שׂוּם נָפַל · זָרַע · קָדַשׁ · בּוֹא · חָרַשׁ · לָבַשׁ · עָשָׂה רָבַע · כָּסָה · לָקַח אִישׁ בּוֹא · עָלַל · יָצָא · רוּעַ · לָקַח · קָרַב · בָּתַל · לָקַח · יָצָא · נָתַן · שָׂנֵא · פָּנָה

Trāſla. B. Hiero.

eam cum filiis: sed abire patieris captos tenens filios: vt bene sit tibi & longo viuas tempore. Cum edificaueris domum nouam: facies murum tecti per circuitum ne effundatur sanguis in domo tua: & sis reus labente alio & in preceps ruente. Non feres vineam tuam altero semine: ne & sementis quam seuisti & que nascuntur ex vinea pariter sanctificentur. Non arabis in boue simul & asino. Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui quo operiris. Si duxerit vir vxorem: & postea odio habuerit eam: quesieritque occasiones quibus dimittat eam: obiiciens ei nomen pessimum: & dixerit: Vxorem hanc accepi: & ingressus ad eam non inueni virginem: tollent eam pater & mater eius: & ferent secum signa virginitatis eius ad seniores vrbis qui in porta sunt: & dicet pater. Filiam meam dedi huic vxorem: quam quia odit: imponit ei nomen pessimum vt dicat: non inueni filiam tuam virginem: & ecce hec sunt signa virginitatis filie mee. Expandent vestimentum coram senioribus ciuita-

Trāſla. Grę. lxx. cū interp. latina.

matrem cum filiis: dimissione dimittes
τὴν μητέρα μετὰ τῶν τέκνων, ἀποστολῇ ἀποστελεῖς
matrem: at filios tenebis tibi: vt bene tibi
τὴν μητέρα, τὰ δὲ παιδία λήψῃ σεαυτῷ, ἵνα εὖ σοι
sit et longeuus eris. si autem edificaueris
γένηται καὶ πολυήμερος ἔσῃ. ἐὰν δὲ οἰκοδομήσεις
domum nouam: et facies coronam domui
οἰκίαν καινήν, καὶ ποιήσεις στεφάνην τῷ δώματι
tue: et non facies cedem in domo tua:
σου, καὶ οὐ ποιήσεις φόνον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου,
si ceciderit cadens ab ea. non seminabis
ἐὰν πέσῃ ὁ πεσὼν ἀπ' αὐτοῦ. οὐ κατασπερεῖς τὸν
vineam tuam diuerso semine: vt ne sanctificetur fru-
ἀμπελῶνά σου διάφορον, ἵνα μὴ ἁγιασθῇ τὸ γένη-
ctus et semen: quod seminaueris: cum fru-
μα καὶ τὸ σπέρμα, ὃ ἂν σπείρῃς, μετὰ τοῦ γενή-
ctu vinee tue. non arabis in bo
ματος τοῦ ἀμπελῶνός σου. οὐκ ἀροτριάσεις ἐν μό-
ue et asino in idipsum. non indueris adulterata veste:
σχῳ καὶ ὄνῳ ἐπὶ τὸ αὐτό. οὐκ ἐνδύσῃ κίβδηλον,
lana et lino in idipsum. funiculos facies tibi
ἔρια καὶ λίνον ἐπὶ τὸ αὐτό. στρεπτὰ ποιήσεις σεαυ-
in quattuor fimbriis vestium
τῷ ἐπὶ τῶν τεσσάρων κρασπέδων τῶν περιβολαί-
tuarum: quibus operies in ipsis. si autem quis
ων σου, ἃ ἂν περιβάλλῃ ἐν αὐτοῖς. ἐὰν δέ τις
duxerit vxorem et cohabitauerit cum ea: et odio habuerit
λάβῃ γυναῖκα καὶ συνοικήσῃ αὐτῇ, καὶ μισήσῃ αὐ-
eam: et imposuerit illi occasionarios sermones: et ob
τήν, καὶ ἐπιθῇ αὐτῇ προφασιστικοὺς λόγους, καὶ κα-
iecerit ei nomen malum: et dixerit vxo
τενέγκῃ αὐτῆς ὄνομα πονηρόν, καὶ λέγῃ τὴν γυ-
rem hanc accepi: et ingressus ad eam non
ναῖκα ταύτην εἴληφα, καὶ προσελθὼν αὐτῇ οὐχ
inueni eius virginitatem: et tollens pater
εὕρηκα αὐτῆς παρθένια, καὶ λαβὼν ὁ πατὴρ
puelle et mater ferent virginita
τῆς παιδὸς καὶ ἡ μήτηρ ἐξοίσουσι τὰ παρθέ-
tem puelle ad senatum ad
νια τῆς παιδὸς πρὸς τὴν γερουσίαν ἐπὶ τὴν
portam: et dicet pater puelle sena
πύλην, καὶ ἐρεῖ ὁ πατὴρ τῆς παιδὸς τῇ γερου-
tui: filiam meam hanc dedi ho
σίᾳ, τὴν θυγατέρα μου ταύτην δέδωκα τῷ ἀν-
mini huic vxorem: et odio habens eam ipse
θρώπῳ τούτῳ γυναῖκα, καὶ μισήσας αὐτὴν αὐ-
nunc imponit ei occasionarios sermones:
τὸς νῦν ἐπιτίθησιν αὐτῇ προφασιστικοὺς λόγους,
dicens: non inueni filie tue virginitatem:
λέγων, οὐχ εὕρηκα τῇ θυγατρί σου παρθένια,
et hec virginitas filie mee. et
καὶ ταῦτα τὰ παρθένια τῆς θυγατρός μου. καὶ ἀνα-
expandent vestem coram senatu ciuitatis.
πτύξουσι τὸ ἱμάτιον ἔναντι τῆς γερουσίας τῆς πόλεως

B — Leui. 19. — Nu. 15 d. — C

Transla. Chal.

אִמָּא עַל בְּנַיָּא: שַׁלָּחָא תְּשַׁלַּח יַת אִמָּא וְיַת בְּנַיָּא תִּסַּב לָךְ בְּדִיל דְּיִיטַב לָךְ וְתוֹרִיךְ יוֹמִין: אֲרֵי תִבְנֵי בֵּיתָא חַדְתָּא וְתַעְבֵּיד תְּיָקָא לְאִגָּרָךְ וְלָא תְשַׁוֵּי חוֹבַת קְטוֹל בְּבֵיתָךְ אֲרֵי יִפּוֹל דְּנָפֵיל מִנֵּיהּ: לָא תִזְרַע כַּרְמָךְ עֵירוּבִין דִּילְמָא תִסְתְּאַב דִּמְעַת זַרְעָא דְּתִזְרַע וַעֲלַלַּת כַּרְמָא: לָא תִרְדֵי בְּתוֹרָא וּבַחֲמָרָא כַּחֲדָא: לָא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנְזָא עֲמַר וְכִתָּן מְעָרְבִין כַּחֲדָא: כְּרוּסְפְּדִין תַּעְבֵּיד לָךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפֵי כְּסוּתָךְ דְּתִתְכַּסֵּי בַהּ: אֲרֵי יִסַּב גְּבַר אִתְּתָא וְיֵיעוֹל לְוָתַהּ וְיִסְנְיַנַּהּ: וִישַׁוֵּי לַהּ תַּסְקוֹפֵי מִלִּין וְיַפֵּיק עֲלַהּ שׁוּם בִּישׁ וְיֵימַר יַת אִתְּתָא הָדָא נְסֵבִית וּקְרֵיבִית לְוָתַהּ וְלָא אַשְׁכַּחִית לַהּ בְּתוּלִין: וְיִסַּב אֲבוּהָא דְּעוּלֵימְתָּא וְאִמַּהּ וְיַפְּקוּן יַת בְּתוּלֵי עוּלֵימְתָּא לִקְדָם סָבֵי קַרְתָּא לִתְרַע בֵּית דִּינָא דְּאַתְרָא: וְיֵימַר אֲבוּהָא דְּעוּלֵימְתָּא לְסָבַיָּא יַת בְּרַתִּי יְהָבִית לְגַבְרָא הָדֵין לְאִנְתּוּ וּסְנֵיתַהּ: וְהָא הוּא שַׁוִּי תַּסְקוֹפֵי מִלִּין לְמֵימַר לָא אַשְׁכַּחִית לִבְרַתָּךְ בְּתוּלִין וְאִלֵּין בְּתוּלֵי בְרַתִּי: וְיִפְרְשׁוּן שׁוֹשִׁיפָא קֳדָם סָבֵי קַרְתָּא:

Primitiua chal.

בְּנָן שְׁלַח אֲבַר · בְּנָה חֲדָה עֲבַד · שְׁוָה נְפַל · זְרַע סְאַב · רְדָה לְבַשׁ חֲוַר · רְבַע כְּסָה נְסַב · אֲנַת עוֹל שְׂנָא · שְׁוָה סְפַק מְלַל · נְפַק אֲמַר שְׁכַח · שׁוּב בַּר · פְּרַשׂ

Interp. chal.

matrem cum filiis. Sed dimittens dimittes matrem: et filios tolles tibi: vt bene sit tibi & prolongentur dies tui. Si edificaueris domum nouam: facies murum tecti tui: & non pones reatum occisionis in domo tua: si ceciderit aliquis cadens ex eo. Non seminabis vineam tuam mixtis seminibus: ne forte polluatur quod producitur ex semente quam seminasti & fructus vinee. Non arabis cum boue & asino simul. Non indueris vestimento quod ex lana & lino confectum sit. Funiculos facies tibi super quattuor angulos vestimenti tui quo operiris. Si acceperit vir vxorem & ingressus fuerit ad eam et odio habuerit eam: & imposuerit ei occasiones verborum: & protulerit de ea nomen pessimum: & dixerit. Mulierem istam accepi & accessi ad eam: & non inueni eam virginem. Tollet pater puelle & mater eius & educent signa virginitatis puelle coram senioribus ciuitatis in porta domus iudicii illius loci: & dicet pater puelle senioribus. Filiam meam dedi huic viro in vxorem: & odit eam. Et ecce ipse posuit occasiones verborum dicens. Non inueni virginitatem filie tue: & hec sunt signa virginitatis filie mee: & expandent sindonem coram senioribus ciuitatis.

Trāſla. Grę. lxx. cū interp. latina.

et apprehendet senatus vrbis illius
καὶ λήψεται ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης τὸν
hominem illum: et corripient illum: et
ἄνθρωπον ἐκεῖνον, καὶ παιδεύσουσιν αὐτόν, καὶ
condemnabunt illum centum siclis: et da
ζημιώσουσιν αὐτὸν ἑκατὸν σίκλους, καὶ δώσου-
bunt patri puelle: quia diffamauit nomen ma
σι τῷ πατρὶ τῆς νεάνιδος, ὅτι ἐξήνεγκεν ὄνομα πο-
lum super virginem israeliticam: et illius erit
νηρὸν ἐπὶ παρθένον ἰσραηλῖτιν, καὶ αὐτοῦ ἔσται
vxor: non poterit dimittere eam om
γυνή, οὐ δυνήσεται ἐξαποστεῖλαι αὐτὴν τὸν ἅπαν-
ni tempore. si autem in veritate fuerit sermo
τα χρόνον. ἐὰν δὲ ἐπ' ἀληθείας γένηται ὁ λόγος
hic: et non inuenta sit virginitas puelle: et eii
οὗτος, καὶ μὴ εὑρεθῇ παρθένια τῇ νεάνιδι, καὶ ἐξά-
cient puellam ad fores domus pa
ξουσι τὴν νεᾶνιν ἐπὶ τὰς θύρας οἴκου τοῦ πα-
tris eius: et lapidabunt eam viri
τρὸς αὐτῆς, καὶ λιθοβολήσουσιν αὐτὴν οἱ ἄνδρες
ciuitatis illius in lapidibus: et morietur:
τῆς πόλεως αὐτῆς ἐν λίθοις, καὶ ἀποθανεῖται,
quia fecit nefas in filiis israel: vt forni
ὅτι ἐποίησεν ἀφροσύνην ἐν υἱοῖς ἰσραήλ, ἐκπορ-
caria faceret domum patris sui. et au
νεῦσαι τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτῆς. καὶ ἐξα-
feretis malum ex vobis ipsis. si autem inuentus
ρεῖτε τὸ πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. ἐὰν δὲ εὑρε-
fuerit homo dormiens cum muliere mari
θῇ ἄνθρωπος κοιμώμενος μετὰ γυναικὸς συνῳκισ-
tata viro: occidetis vtrunque: virum
μένης ἀνδρί, ἀποκτενεῖτε ἀμφοτέρους, τὸν ἄνδρα
dormientem cum vxore: et vxo
τὸν κοιμώμενον μετὰ τῆς γυναικός, καὶ τὴν γυναῖ-
rem: et auferetis malum ex israel. si
κα, καὶ ἐξαρεῖτε τὸ πονηρὸν ἐξ ἰσραήλ. ἐὰν
autem fuerit puella virgo desponsata viro:
δὲ γένηται παῖς παρθένος μεμνηστευμένη ἀνδρί,
et inueniens eam homo in ciuitate: dormierit cum
καὶ εὑρὼν αὐτὴν ἄνθρωπος ἐν πόλει, κοιμηθῇ μετ'
ea: educetis vtrosque ad portam
αὐτῆς, ἐξάξετε ἀμφοτέρους ἐπὶ τὴν πύλην τῆς
ciuitatis eorum: et lapidabuntur in lapidibus:
πόλεως αὐτῶν, καὶ λιθοβοληθήσονται ἐν λίθοις,
et morietur. puellam: quia non clamauit
καὶ ἀποθανοῦνται. τὴν νεᾶνιν, ὅτι οὐκ ἐβόησεν
in ciuitate: et hominem: quia humilia
ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸν ἄνθρωπον, ὅτι ἐταπείνω-
uit vxorem proximi sui: et au
σε τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἐξα-
feretis malum ex vobis ipsis. si autem in agro reperit
ρεῖτε τὸ πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν. ἐὰν δὲ ἐν πεδίῳ εὕρῃ
homo puellam desponsatam: et vim inferens
ἄνθρωπος τὴν παῖδα τὴν μεμνηστευμένην, καὶ βιασάμενος

D — Leui. 10.b

Trāſla. B. Hiero.

tis. Apprehendentque senes vrbis illius virum: & verberabunt illum condemnantes insuper centum siclis argenti quos dabit patri puelle quoniam diffamauit nomen pessimum super virginem israel: habebitque eam vxorem: & non poterit dimittere omnibus diebus vite sue. Quod si verum est quod obiicit: & non est in puella inuenta virginitas: eiicient eam extra fores domus patris sui: & lapidibus obruent viri ciuitatis illius & morietur: quoniam fecit nephas in israel: vt fornicaretur in domo patris sui: & auferes malum de medio tui. Si dormierit vir cum vxore alterius: vterque morietur, id est adulter & adultera: & auferes malum de israel. Si puellam virginem desponderit vir: & inuenerit eam aliquis in ciuitate: & concubuerit cum ea: educes vtrunque ad portam ciuitatis illius: & lapidibus obruentur: puella quia non clamauit cum esset in ciuitate: vir quia humiliauit vxorem proximi sui: & auferes malum de medio tui. Sin autem in agro reperit vir puellam que desponsata est: & apprehendens

Ter. Heb.

וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא אֶת
הָאִישׁ וְיִסְּרוּ אֹתוֹ: וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ
מֵאָה כֶסֶף וְנָתְנוּ לַאֲבִי הַנַּעֲרָה כִּי
הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל
וְלוֹ תִהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוּכַל
לְשַׁלְּחָהּ כָּל יָמָיו: וְאִם אֱמֶת הָיָה
הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְתוּלִים
לַנַּעֲרָה: וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָה אֶל
פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ אַנְשֵׁי
עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה כִּי עָשְׂתָה
נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ
וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: כִּי יִמָּצֵא
אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְעֻלַת בַּעַל
וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ
הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה
וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: כִּי
יִהְיֶה נַעֲרָה בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה
לְאִישׁ וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר
וְשָׁכַב עִמָּהּ: וְהוֹצֵאתֶם אֶת
שְׁנֵיהֶם אֶל שַׁעַר הָעִיר
הַהִוא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בָּאֲבָנִים
וָמֵתוּ אֶת הַנַּעֲרָה עַל דְּבַר אֲשֶׁר
לֹא צָעֲקָה בָעִיר וְאֶת הָאִישׁ
עַל דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת אֵשֶׁת
רֵעֵהוּ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ:
וְאִם בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת
הַנַּעֲרָה הַמְאֹרָשָׂה וְהֶחֱזִיק בָּהּ

Primitiua heb.

לָקַח · יָסַר · עָנַשׁ · מָצָא · יָצָא · מוּת עָשָׂה · זָנָה · רָעַע · שָׁנָה · אִישׁ · הָיָה בָּתַל אָרַשׂ · יָצָא · אִישׁ · מָצָא · חָזַק

Transla. Chal.

וְיִסְּבוּן סָבֵי קַרְתָּא הַהִיא יַת גַּבְרָא וְיִלְקוּן יָתֵיהּ: וְיִגְבּוֹן יָתֵיהּ מְאָה סִלְעִין דִּכְסַף וְיִתְּנוּן לַאֲבוּהָא דְּעוּלֵימְתָּא אֲרֵי אַפֵּיק שׁוּם בִּישׁ עַל בְּתוּלְתָּא דְּיִשְׂרָאֵל וְלֵיהּ תְּהֵי לְאִנְתּוּ לֵית לֵיהּ רְשׁוּ לְמִפְטְרַהּ כָּל יוֹמוֹהִי: וְאִם קוּשְׁטָא הֲוָה פִּתְגָּמָא הָדֵין לָא אִשְׁתְּכַחוּ בְּתוּלִין לְעוּלֵימְתָּא: וְיַפְּקוּן יַת עוּלֵימְתָּא לִתְרַע בֵּית אֲבוּהָא וְיִרְגְּמוּנַהּ אֱנָשֵׁי קַרְתַּהּ בְּאַבְנַיָּא וּתְמוּת אֲרֵי עֲבַדַת קְלָנָא בְּיִשְׂרָאֵל לְזַנָּאָה בֵּית אֲבוּהָא וּתְפַלֵּי עָבֵיד דְּבִישׁ מִבֵּינָךְ: אֲרֵי יִשְׁתְּכַח גְּבַר דְּשָׁכֵיב עִם אִתְּתָא אִתַּת גְּבַר וִימוּתוּן אַף תַּרְוֵיהוֹן גַּבְרָא דְּשָׁכֵיב עִם אִתְּתָא וְאִתְּתָא וּתְפַלֵּי עָבֵיד דְּבִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל: אֲרֵי תְהֵי עוּלֵימְתָּא בְּתוּלְתָּא דִּמְאָרְסָא לִגְבַר וְיַשְׁכְּחִנַּהּ גְּבַר בְּקַרְתָּא וְיִשְׁכּוֹב עִמַּהּ: וְתַפְּקוּן יַת תַּרְוֵיהוֹן לִתְרַע קַרְתָּא הַהִיא וְתִרְגְּמוּן יָתְהוֹן בְּאַבְנַיָּא וִימוּתוּן יַת עוּלֵימְתָּא עַל עֵיסַק דְּלָא צְוַחַת בְּקַרְתָּא וְיַת גַּבְרָא עַל עֵיסַק דְּעַנִּי יַת אִתַּת חַבְרֵיהּ וּתְפַלֵּי עָבֵיד דְּבִישׁ מִבֵּינָךְ: וְאִם בְּחַקְלָא יַשְׁכַּח גְּבַר יַת עוּלֵימְתָּא דִּמְאָרְסָא וְיִתְקַף בַּהּ

Interp. chal.

et tollent seniores ciuitatis illius virum: & verberabunt illum. et mulctabunt eum centum siclis argenti: et dabunt patri puelle: quia produxit nomen pessimum super filiam israel: & erit ei in vxorem: non habebit potestatem dimittendi eam omnibus diebus vite sue. Et si verum est verbum hoc: & non est inuenta virginitas in puella: educent puellam ad portam domus iudicii patris sui: & lapidabunt eam homines ciuitatis illius lapidibus vt moriatur: quia fecit ignominiam in israel vt fornicaretur in domo patris sui: & auferes facientem quod malum est de medio tui. Si inuentus fuerit, qui dormierit cum vxore alterius: morientur ambo: id est vir qui dormiuit cum muliere & mulier: & auferes facientem quod malum est ab israel. Si fuerit puella virgo desponsata viro: & inuenerit eam vir in ciuitate & concubuerit cum ea: educetis vtrosque ad portam ciuitatis illius & lapidabitis eos lapidibus & morientur: puella quia non clamauit in ciuitate: et vir eo quod humiliauit vxorem proximi sui: & auferes facientem quod malum est de medio tui. Et si in agro inuenerit vir puellam desponsatam & apprehenderit eam

Primitiua chal.

נְסַב לְקָה נְבָה · יְהַב נְפַק הֲוָה · רְשָׁה פְּטַר · שְׁכַח נְפַק רְגַם · מוּת קְלָה פְּלָה · שְׁכַב אִנְתְּ · תְּרַע פְּלָה הֲוָה · אֲרַס נְפַק · עֲנָה · תְּקַף

Tex. Heb.

האיש ושכב עמה ומת האיש אשר שכב עמה לבדו: ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא מות כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה: כי בשדה מצאה צעקה הנערה המארשה ואין מושיע לה: כי ימצא איש נערה בתולה אשר לא ארשה ותפשה ושכב עמה ונמצאו: ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה תחת אשר ענה לא יוכל שלחה כל ימיו: לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו:

Ca. xxiii.

לא יבא פצוע דכא וכרות שפכה בקהל יהוה: לא יבא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא לו בקהל יהוה: לא יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא להם בקהל יהוה עד עולם: על דבר אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור מפתור ארם נהרים לקללך: ולא אבה יהוה אלהיך לשמע אל בלעם

Trãsla. B. Hiero.

concubuerit cum ea: ipse morietur solus: puella nihil patietur: nec est rea mortis: quoniam sicut latro consurgit contra fratrem suum: & occidit animam eius: ita & puella perpessa est. Sola erat in agro: clamauit & nullus affuit qui liberaret eam. Si inuenerit vir puellam virginem que non habet sponsum: & apprehendens concubuerit cum illa: & res ad iudicium venerit: dabit qui dormiuit cum ea patri puelle quinquaginta siclos argenti: & habebit eam vxorem: quia humiliauit illam. Non poterit dimittere eam cunctis diebus vite sue. Non accipiet homo vxorem patris sui: nec reuelabit operimentum eius.

Non intrabit Ca. 23. eunuchus attritis vel amputatis testiculis & absciso veretro ecclesiam domini. Non ingredietur mãzer: hoc est de scorto natus in ecclesiam domini vsque ad decimam generationem. Ammonites & moabites etiam post decimam generationem non intrabunt ecclesiam domini in eternum: quia noluerunt vobis occurrere cum pane & aqua in via quando egressi estis de egypto: & quia conduxerunt contra te balaam filium beor de mesopotamia syrie: vt malediceret tibi: & noluit dominus deus tuus audire balaam:

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

κοιμηθῇ μετ᾽ αὐτῆς, ἀποκτενεῖτε τὸν ἄνθρωπον τὸν κοιμώμενον μετ᾽ αὐτῆς μόνον, τῇ δὲ νεάνιδι οὐ ποιήσετε οὐδέν, οὐκ ἔστι τῇ νεάνιδι ἁμάρτημα θανάτου. ὅτι ὡς εἴ τις ἐπαναστῇ ἄνθρωπος ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ φονεύσῃ αὐτοῦ ψυχήν, οὕτως τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ὅτι ἐν τῷ ἀγρῷ εὗρεν αὐτήν, ἐβόησεν ἡ νεᾶνις ἡ μεμνηστευμένη, καὶ ὁ βοηθήσων οὐκ ἦν αὐτῇ. ἐὰν δέ τις εὕρῃ τὴν παῖδα τὴν παρθένον, ἥτις οὐ μεμνήστευται, καὶ βιασάμενος αὐτήν, κοιμηθῇ μετ᾽ αὐτῆς, καὶ εὑρεθῇ, δώσει ὁ ἄνθρωπος ὁ κοιμηθεὶς μετ᾽ αὐτῆς τῷ πατρὶ τῆς νεάνιδος πεντήκοντα δίδραχμα ἀργυρίου, καὶ αὐτοῦ ἔσται γυνή, ἀνθ᾽ ὧν ἐταπείνωσεν αὐτήν, οὐ δυνήσεται ἐξαποστεῖλαι αὐτὴν τὸν ἅπαντα χρόνον. οὐ λήψεται ἄνθρωπος τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀνακαλύψει συγκάλυμμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

Ca. 23. Οὐκ εἰσελεύσεται θλαδίας καὶ ἀποκεκομμένος εἰς ἐκκλησίαν κυρίου. οὐκ εἰσελεύσεται ἐκ πόρνης εἰς ἐκκλησίαν κυρίου ἕως δεκάτης γενεᾶς. οὐκ εἰσελεύσεται ἀμμανίτης καὶ μωαβίτης εἰς ἐκκλησίαν κυ(ρίου), καὶ ἕως δεκάτης γενεᾶς οὐκ εἰσελεύσεται εἰς ἐκκλησίαν κυρίου, καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα, παρὰ τὸ μὴ συναντῆσαι αὐτοὺς ὑμῖν μετὰ ἄρτων καὶ ὕδατος ἐν τῇ ὁδῷ, ἐκπορευομένων ὑμῶν ἐξ αἰγύπτου, καὶ ὅτι ἐμισθώσαντο ἐπὶ σὲ τὸν βαλαὰμ υἱὸν βεὼρ ἐκ τῆς μεσοποταμίας συρίας, καταράσασθαί σε, καὶ οὐκ ἠθέλησε κ(ύριο)ς ὁ θ(εό)ς σου εἰσακοῦσαι τὸν βαλαάμ,

dormierit cũ ea: occidetis hoiem dormiẽtẽ cũ ea solũ: at puelle facietis nihil: nõ est puelle pctm̃ mortis. qm̃ sicut si quis insurgat hõ cõtra proximũ suũ: & occiderit eius aĩam: sic res hec: qm̃ in agro inuenit eã: clamauit puella desponsata: & qui auxiliaretur nõ erat illi. si aũt quis inuenerit puellã virginẽ: que nõ desponsata ẽ: & vim faciens illi: dormierit cũ ea: & inuẽtus fuerit: dabit hõ qui dormiuit cũ ea pri puelle quinquaginta siclos argẽti: & eius erit vxor: quia humiliauit eã: nõ poterit dimittere eã oĩ tp̃e. nõ accipiet hõ vxorẽ pris sui: & nõ reuelabit operimẽtũ pris sui.

Ca. 23. Non itrabit eunuchus & amputatus in ecclesiã dñi. nõ ingredietur de scorto nat⁹ in ecclesiã dñi vsq; ad decimã gñatiõez. nõ intrabit ãmonites & moabites in ecclesiaz dñi: & vsq; ad decimã gñatiõez nõ intrabit in ecclesiã dñi: & vsq; in eternũ: quia nõ occurrerũt ipi vobis cũ panibus & aqua in via: egrediẽtibus vobis ex egypto: & quia cõduxerũt cõtra te balaã filiũ beor ex mesopotamia syrie: vt malediceret tibi: & nõ voluit dñs deus tuus exaudire balaã:

Transla. Chal.

גברא וישכוב עמה וימות גברא דישכיב עמה בלחודוהי: ולעולימתא לא תעביד מדעם לית לעולימתא חובת דין דקטול ארי כמא דיקום גבר על חבריה ויקטליניה נפש כן פתגמא הדין: ארי בחקלא אשכחה צוחת עולימתא דמארסא ולית דפריק לה: ארי ישכח גבר עולימתא בתולתא די לא מארסא ויחדינה וישכוב עמה ויִשתכחון: ויתן גברא דישכוב עמה לאבוהא דעולימתא חמשין סלעין דכסף וליה תהי לאיתו חלף דעניה לית ליה רשו למפטרה כל יומוהי: לא יסב גבר ית איתת אבוהי ולא יגלי כנפא דאבוהי:

Ca. xxiii.

לא ידכי דפסיק ודמחבל ותזיר דמשלף למיעל בקהלא דיי: ולא ידכי ממזרא למיעל בקהלא דיי אף דרא עשיראה לא ידכי להון למיעל בקהלא דיי: לא ידכי עמונאי ומואבאי למיעל בקהלא דיי אף דרא עשיראה לא ידכי להון למיעל בקהלא דיי עד עלמא: על עיסק דלא ערעו יתכון בלחמא ובמיא באורחא במיפקכון ממצרים ודי אגר עלך ית בלעם בר בעור מפתור ארם דעל פרת ללטיותך: ולא אבי יי אלהך לקבלא מן בלעם

Interp̃. chal.

et cõcubuerit cum ea: moriatur solus vir qui cõcubuerit cum ea. Puelle autem nihil mali facies: non est puelle reatus iudicij mortis. quia sicut consurgit vir cõtra proximũ suũ & occidit animã eius: sic est verbũ hoc: quoniã in agro inuenit eaz: clamauit puella que erat desponsata: & nullus affuit qui liberaret eam. Quando inuenerit vir puellam virginẽ que non est desponsata: & apprehenderit eam & cõcubuerit cum ea: & fuerint deprehensi: dabit vir qui cõcubuerit cũ ea patri puelle quinquaginta siclos argẽti: & ei erit in vxorẽ: eo quod humiliauit eã. nõ habebit potestatẽ vt dimittat eaz oĩbus diebus vite sue. Non accipiet hõ vxorẽ patris sui: neque reuelabit opimentũ pr̃is sui. Ca. 23.

Non erit mũdus qui abscissus ẽ vel attrit⁹ testiculis vt ingrediatur in ecclesiã dñi. nõ erit mũdus manzer vt ingrediatur in ecclesiã dñi: etiã vsque ad decimã generationẽ filij eius nõ erũt mũdi vt ingrediãtur in ecclesiã dñi. Non erit mũdus ãmonita & moabita vt ingrediatur in ecclesiã dñi: etiã decima generatio eorum nõ erit munda vt ingrediatur in ecclesiã dñi vsque in seculũ: eo quod nõ occurrerũt vobis cũ pane & aqua in via quando egressi estis de egypto. et quia mercede conduxerũt cõtra te balaã filiũ beor: de pethor syrie que est iuxta euphratẽ: vt malediceret tibi. et noluit dñs deus tuus acquiescere balaam

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

καὶ μετέστρεψε κύριος ὁ θεός σου τὰς κατάρας εἰς εὐλογίας, ὅτι ἠγάπησέ σε κύριος ὁ θεός σου. οὐ προσαγορεύσεις εἰρηνικὰ αὐτοῖς, καὶ συμφέροντα αὐτοῖς πάσας τὰς ἡμέρας σου εἰς τὸν αἰῶνα. οὐ βδελύξῃ ἰδουμαῖον, ὅτι ἀδελφός σου ἐστίν. οὐ βδελύξῃ αἰγύπτιον, ὅτι πάροικος ἐγένου ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ. υἱοὶ ἐὰν γεννηθῶσιν αὐτοῖς, γενεὰ τρίτη εἰσελεύσονται εἰς ἐκκλησίαν κυρίου. ἐὰν δὲ ἐξέλθῃς παρεμβαλεῖν ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου, καὶ φυλάξῃ ἀπὸ παντὸς πονηροῦ ῥήματος. ἐὰν ᾖ ἐν σοὶ ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἔστι καθαρὸς ἐκ ῥύσεως αὐτοῦ νυκτός, καὶ ἐξελεύσεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἔσται τὸ πρὸς ἑσπέραν λούσεται τὸ σῶμα αὐτοῦ ὕδατι, καὶ δεδυκότος ἡλίου εἰσελεύσεται εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ τόπος ἔσται σοι ἔξω τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐξελεύσῃ ἐκεῖ ἔξω, καὶ πάσσαλος ἔσται σοι ἐπὶ τῆς ζώνης σου. καὶ ἔσται ὅταν διακαθιζάνῃς ἔξω, καὶ ὀρύξεις ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπαγαγὼν καλύψεις τὴν ἀσχημοσύνην σου ἐν αὐτῷ, ὅτι κύριος ὁ θεός σου ἐμπεριπατεῖ ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἐξελέσθαι σε, καὶ παραδοῦναι τὸν ἐχθρόν σου πρὸ προσώπου σου, καὶ ἔσται ἡ παρεμβολή σου ἁγία, καὶ οὐκ ὀφθήσεται ἐν σοὶ ἀσχημοσύνη πράγματος, καὶ ἀποστρέψει ἀπὸ σοῦ. οὐ παραδώσεις παῖδα τῷ κυρίῳ αὐτ(οῦ), ὃς προστέθειταί σοι παρὰ τοῦ κυρίου αὐτ(οῦ), μετὰ σοῦ κατοικήσει ἐν ὑμῖν ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐὰν ἀρέσῃ αὐτῷ, οὐ θλίψεις αὐτόν

& vertit dñs de⁹ tu⁹ maledictiões in bñdictiões: quoniam dilexit te dñs de⁹ tu⁹. nõ dices pacifica illis: & quae vtilia sũt illis cũctis dieb⁹ tuis in sẽpiternũ. nõ abominaberis idumeũ: quoniam frater tuus est. nõ abominaberis egyptiũ: quoniam aduena fuisti in terra eius. filij si nati fuerint illis: gñatiõe tertia intrabũt in ecclesiã dñi. si aũt egressus fueris ad castrametãdũ cõtra hostes tuos: & custodies te ab oĩ malo verbo. si fuerit in te hõ qui nõ ẽ mund⁹ ex fluxu suo nocte: & egredietur extra castra: & nõ reuertetur in castra: & erit ad vesperam lauabit corpus suũ aqua: & occidẽte sole ingredietur in castra. & locus erit tibi extra castra: & exibis illuc extra: & paxillus erit tibi in balteo tuo. & erit quando sederis extra: & fodies in illo: & supinduces coopies pudorẽ tuũ in eo: quoniam dñs deus tuus ambulat in castris: vt eruat te: & tradat inimicũ tuũ ante faciẽ tuã: & erũt castra tua scã: & nõ apparebit in te feditas rei: & recedet a te. nõ trades seruũ dño suo: qui cõfugit ad te a dño suo: tecũ habitabit in vobis in oĩ loco vbi placuerit illi: nõ cõtristabis eũ.

Trãsla. B. Hiero.

vertitque maledictionẽ eius in bñdictionẽ tuã: eo quod diligeret te. Nõ facies cũ eis pacẽ: nec quaeras eis bona cunctis diebus vite tue in sẽpiternũ. Nõ abominaberis idumeũ: quia frater tuus est: nec egyptium quia aduena fuisti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis tertia gñatiõe intrabunt in ecclesiã dñi. Quando egressus fueris aduersus hostes tuos in pugnã: custodias te ab omni re mala. Si fuerit inter vos hõ qui nocturno pollutus sit somnio: egredietur extra castra: & non reuertetur priusque ad vesperã lauetur aqua: & post solis occasũ regredietur in castra. Habebis locum extra castra: ad quẽ egrediaris ad requisita nature: gerens paxillũ in balteo. Cumque sederis fodies per circuitũ: & egesta humo operies quo reuelatus es. Dñs enim deus tuus ambulat in medio castrorũ: vt eruat te & tradat tibi inimicos tuos: et sint castra tua sctã: & nihil in eis appareat feditatis: ne derelinquat te. Nõ trades seruum domino suo: qui ad te confugerit. Habitabit tecum in loco qui ei placuerit: & in vna vrbium tuarum requiescet: ne contristes eum.

Tex. Heb.

ויהפך יהוה אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך: לא תדרש שלמם וטבתם כל ימיך לעולם: לא תתעב אדמי כי אחיך הוא לא תתעב מצרי כי גר היית בארצו: בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל יהוה: כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר רע: כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה: והיה לפנות ערב ירחץ במים וכבא השמש יבא אל תוך המחנה: ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ: ויתד תהיה לך על אזנך והיה בשבתך חוץ וחפרתה בה ושבת וכסית את צאתך: כי יהוה אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך: לא תסגיר עבד אל אדניו אשר ינצל אליך מעם אדניו: עמך ישב בקרבך במקום אשר יבחר באחד שעריך בטוב לו לא תוננו:

Transla. Chal.

והפך יי אלהך לך ית לוטיא לברכתא ארי רחמך יי אלהך: לא תתבע שלמהון וטבתהון כל יומך לעלם: לא תרחק אדומאה ארי אחוך הוא לא תרחק מצראה ארי דייר הויתא בארעיה: בנין דאיתילידו להון דרא תליתאה ידכון להון למיעל בקהלא דיי: ארי תפוק למשריתא על בעלי דבבך ותסתמר מכל מידעם ביש: ארי יהי בך גבר די לא יהי דכי מקרה ליליא ויפוק למברא למשריתא לא ייעול לגו משריתא: ויהי לעידן רמשא יסחי במיא וכמיעל שמשא ייעול לגו משריתא: ואתר מתקן תהי לך מברא למשריתא ותפוק תמן לברא: וסיכתא תהי לך על אזנך ויהי במתבך לברא ותחפר בה ותתוב ותכסי ית מפקתך: ארי יי אלהך שכינתיה מהלכא בגו משריתך לשיזבותך ולמסר סנאך בידך ויהי משריתך קדיש ולא יתחזי בך עברת פתגם ויתוב מימריה מלאוטבא לך: לא תמסר עבד עממין לריבוניה דאשתזב לותך מלות רבוניה: עמך יתב בינך באתרא דיתרעי בחדא מן קרוך בדיוטב ליה לא תוניניה:

Interp̃. chal.

et vertit dñs deus tu⁹ tibi malediciones in bñdictionẽ: quia dilexit te dñs deus tu⁹. Non quaeras pacẽ eorum et bonũ eorum oĩbus diebus vite tue vsque in eternũ. Non abominaberis idumeũ: quia frater tu⁹ est. Non abominaberis egyptiũ: quia aduena fuisti in terra ei⁹. Filij qui nati fuerint ex eis in tertia generatione erunt mũdi vt ingrediantur in ecclesiã dñi. Si egressus fueris in castris contra inimicos tuos: obseruabis te ab oĩ re mala: si fuerit in te vir qui nõ fuerit mũd⁹ pollutiõe nocturna: egredietur extra castra & nõ ingredietur in castra: & in tẽpore vespertino lauabitur aquis: & quando occubuerit sol ingredietur ad castra. Et locus erit paratus tibi extra castra: & egredieris illuc foras. et paxillus erit tibi super arma tua: & cum sederis foras: fodies cũ eo & reuerteris & operies quod a te egesta sunt. quia maiestas dñi dei tui ambulat in medio castrorum tuorum vt liberet te: & vt tradat inimicos tuos in manu tua: & erunt castra tua sancta: & nõ appareat in te aliquid feditatis: vt nõ auertatur verbũ eius benefaciens tibi. Non trades seruũ gentium domino suo: qui confugerit ad te a dño suo. Tecum habitabit in medio tui in loco quẽ elegerit in vna vrbium tuarũ vbi bene sit ei: ne decipias illum.

לא תהיה קדשה מבנות ישראל
ולא יהיה קדש מבני ישראל:
לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב
בית יהוה אלהיך לכל נדר כי
תועבת יהוה אלהיך גם שניהם:
לא תשיך לאחיך נשך כסף נשך
אכל נשך כל דבר אשר ישך:
לנכרי תשיך ולאחיך לא תשיך
למען יברכך יהוה אלהיך בכל
משלח ידך על הארץ אשר אתה
בא שמה לרשתה: כי תדר נדר
ליהוה אלהיך לא תאחר לשלמו
כי דרש ידרשנו יהוה אלהיך
מעמך והיה בך חטא: וכי תחדל
לנדר לא יהיה בך חטא: מוצא
שפתיך תשמר ועשית כאשר
נדרת ליהוה אלהיך נדבה אשר
דברת בפיך: כי תבא בכרם רעך
ואכלת ענבים כנפשך שבעך
ואל כליך לא תתן: כי תבא
בקמת רעך וקטפת מלילת
בידך וחרמש לא תניף על
קמת רעך:

Cap. xxiiii.

כי יקח איש
אשה ובעלה והיה אם לא
תמצא חן בעיניו כי מצא
בה ערות דבר וכתב לה ספר
כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו:

Non erit meretrix de filiabus israel: nec scortator de filiis israel. Nō offeres mercedem pstibuli nec pciū canis ī domo dñi dei tui quicquid illud ē qd vouerit: quia abomiatio ē vtrūq; apud dñm deū tuū. Non fenerabis frī tuo ad vsuram pecuniam: nec fruges: nec quamlibet aliā rē: sed alieno. Fratri āt tuo absq; vsura id quo indiget cōmodabis: vt bñdicat tibi dñs deus tuus in oī opere tuo in terra ad quam ingredieris possidendā. Cū votum voueris domino deo tuo non tardabis reddere: quia requiret illud dominus deus tuus. Et si morat⁹ fueris: reputabitur tibi in peccatū. Si nolueris polliceri: absq; pctō eris. Qd āt semel egressum ē de labiis tuis obseruabis: & facies sicut pmisisti dño deo tuo: & ppria volūtate & ore tuo locutus es. Ingressus vineā proximi tui comedes vuas quātū tibi placuerit: foras āt ne efferas tecum. Si intraueris segetem amici tui: frāges spicas: & manu cōteres: falce āt non metes. Ca. 24.

Si acceperit homo vxorem & habuerit eā & non inuenerit grām āñ oculos eius propter aliquā feditatē: scribet libellū repudii: & dabit in manu illius: & dimittet eam de domo sua.

Interp. chal.

Non erit mulier de filiab⁹ israel vxor viro seruo: neq; accipiet vir de filijs israel vxorem ancillam. Non afferes mercedē meretricis ꝛ preciuꝫ canis in domū dñi dei tui pro omni voto: quia vtrunq; abominabile est corā dño deo tuo. Non fenerabis fratri tuo ad vsuram pecuniā neq; frumentū: neq; quicq̄ fenerabis ad vsurā. Filio autē alienigene fenerabis: ꝛ a fratre tuo nō accipies vsurā: vt benedicat tibi dñs deus tuus in oībus ad que miseris manū tuam in terra ad quā ingredieris possidendā. Quādo voueris votum corā dño deo tuo: non tardabis reddere illud: qm̄ requirēs requiret illud dñs deus tuus a te: ꝛ erit in te peccatū. Et si desieris vouere: non erit in te peccatū. Quod egressuꝫ est de labijs tuis obseruabis: ꝛ facies sicut vouisti corā dño deo tuo ꝛ qd̄ sponte locutus es ore tuo. Si mercede cōductus fueris in vineā pximi tui: comedere poteris vuas iuxta voluntatē tuā vsq; ad saturitatē: ꝛ in vase tuo nō repones eas. Si cōduct⁹ fueris in messes pximi tui: frāges spicas plenas manu tua: ꝛ falcem non leuabis sup segetē proximi tui. Ca. 24.

Si acceperit vir vxorem ꝛ concubuerit cum ea: ꝛ non inuenerit gratiam in oculis eius: qm̄ inuenit in ea aliquid feditatis: scribet ei libelluꝫ repudij ꝛ dabit in māu ei⁹: ꝛ dimittet eā de domo sua.

Trāsla. Chal.

ויצאה מביתו והלכה והיתה
לאיש אחר: ושנאה האיש
האחרון וכתב לה ספר כריתת
ונתן בידה ושלחה מביתו או כי
ימות האיש האחרון אשר לקחה
לו לאשה: לא יוכל בעלה
הראשון אשר שלחה לשוב
לקחתה להיות לו לאשה אחרי
אשר הטמאה כי תועבה הוא
לפני יהוה ולא תחטיא את הארץ
אשר יהוה אלהיך נתן לך נחלה:
כי יקח איש אשה חדשה לא
יצא בצבא ולא יעבר עליו לכל
דבר נקי יהיה לביתו שנה
אחת ושמח את אשתו אשר
לקח: לא יחבל רחים ורכב
כי נפש הוא חבל: כי ימצא
איש גנב נפש מאחיו מבני
ישראל והתעמר בו ומכרו ומת
הגנב ההוא ובערת הרע מקרבך:
השמר בנגע הצרעת לשמר מאד
ולעשות ככל אשר יורו אתכם
הכהנים הלוים כאשר צויתם
תשמרו לעשות: זכור את
אשר עשה יהוה אלהיך למרים
בדרך בצאתכם ממצרים:
כי תשה ברעך משאת מאומה

Cumq; egressa alterum maritum duxerit: & ille quoq; oderit eā: dederitq; ei libellū repudii: & dimiserit de domo sua: vel certe mortuus fuerit: non poterit prior maritus recipere eam in vxorē: quia polluta est & abominabilis facta corā dño: ne peccare facias terram tuam quā dñs deus tuus tradiderit tibi possidendā. Cum acceperit homo nuper vxorem: non pcedet ad bellū: nec ei qppiā necessitatis iniūgetur publice: sed vacabit absq; culpa domui sue: vt vno āno letetur cū vxore sua. Nō accipies loco pignoris inferiorē & superiorē molā: quia aīam suā apposuit tibi. Si dephēsus fuerit hō solicitans frēm suum de filiis israel: & vēdito eo acceperit pciū: interficietur: & auferes malum de medio tui. Obserua diligēter ne ī curras plagam lepre: sed facies quecunq; docuerint te sacerdotes leuitici gñis iuxta id qd precepi eis & īple solicite. Mementote que fecerit dñs de⁹ vester marie ī via cū egrederemini de egypto. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam: quam debet tibi

Trāsla. Chal.

Interp. chal.

Et egrediatur de domo eius ꝛ recedat ꝛ sit vxor viro alteri. Et si oderit eā vir alter ꝛ scripserit ei libellū repudij ꝛ dederit in manu eius ꝛ dimiserit eam de domo sua: aut si mortuus fuerit vir posterior qui accepit eam in vxorē: non est licitū marito priori qui dimisit eam vt iterum accipiat eam: vt sit ei in vxorē postq̄ coinquinata est: quoniā abominatio est corā dño deo tuo. Et non facias peccare terrā quaꝫ dñs deus tuus dabit tibi in possessionē. Quādo acceperit homo nouam vxorē: non egrediatur ad bellum: neq; quicq̄ iniungetur ei: sed immunis erit in domo sua anno vno: et letabitur cum vxore sua quā accepit. Non accipies loco pignoris inferiorē ꝛ superiorē molam: quia cuꝫ eis fit esca omni aīe. Si inuentus fuerit vir furans animā de fratribus suis de filijs israel: ꝛ sicut mercator vendiderit eam: occidetur fur ille: ꝛ auferes facientē quod maluꝫ est de medio tui. Obserua diligenter ne incurras plagam lepre: vt custodias valde ꝛ vt facias iuxta oia que docuerit vos sacerdotes ꝛ leuite: sicut pcepi eis custodietis vt faciatis. Memēto qd̄ fecerit dñs deus tu⁹ marie in via: qñ egressi estis de egypto. Quando mutuaueris aliqd proximo tuo:

Primitiua chal.

לא תבא אל ביתו לעבט עבטו בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט החוצה ואם איש עני הוא לא תשכב בעבטו השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ושכב בשלמתו וברכך ולך תהיה צדקה לפני יהוה אלהיך לא תעשק שכיר עני ואביון מאחיך או מגרך אשר בארצך בשעריך ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו הוא נשא את נפשו ולא יקרא עליך אל יהוה והיה בך חטא לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו יומתו לא תטה משפט גר יתום ולא תחבל בגד אלמנה וזכרת כי עבד היית במצרים ויפדך יהוה אלהיך משם על כן אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה כי תקצר קצירך בשדך ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולאלמנה יהיה למען יברכך יהוה אלהיך בכל מעשה ידיך כי תחבט

nō ingredieris domū eius: vt pignus auferas: sed stabis foris: & ille tibi proferet quod habuerit. Sin autem pauper est: nō pnoctabit apud te pignus: sed statī reddes ei ante solis occasum: vt dormiens in vestimēto suo: bñdicat tibi: & habeas iusticiā corā domino deo tuo. Non negabis mercedē indigentis & pauperis fratris tui: siue aduene q tecum moratur in terra & intra portas tuas est: sed eadē die reddes ei pciū laboris sui ante solis occasum: quia paup est: & ex eo sustentat aiam suā: ne clamet cōtra te ad dñm: & reputetur tibi in pctūm. Non occidentur pres pro filiis nec filii pro patribus: sed vnusquisq pro peccato suo morietur. Non peruertes iudiciū aduene & pupilli: nec auferes pignoris loco vidue vestimentū. Memento q seruieris in egypto: & eruerit te dominus deus tuus inde. Idcirco precipio tibi vt facias hanc rem. Quando messueris segetem in agro tuo: & oblitus manipulum reliqris: non reuerteris vt tollas illū: sed aduenam & pupillū & viduā auferre patieris. vt bñdicat tibi dominus deus tuus in oī opere manuū tuarū. Si fruges colle

οὐκ εἰσελεύσῃ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐνεχυράσαι τὸ ἐνέχυρον, ἔξω στήσῃ, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗ τὸ δάνειόν σού ἐστιν ἐν αὐτῷ, ἐξοίσει σοι τὸ ἐνέχυρον ἔξω. ἐὰν δὲ ὁ ἄνθρωπος πένηται, οὐ κοιμηθήσῃ ἐν τῷ ἐνεχύρῳ αὐτοῦ, ἀποδόσει ἀποδώσεις αὐτῷ ἱμάτιον αὐτοῦ περὶ δυσμὰς ἡλίου, καὶ κοιμηθήσεται ἐν τῷ ἱματίῳ αὐτοῦ, καὶ εὐλογήσει σε, καὶ σοὶ ἔσται ἐλεημοσύνη ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου. οὐκ ἀπαδικήσεις μισθὸν πένητος καὶ ἐνδεοῦς ἐκ τῶν ἀδελφῶν σου, ἢ ἐκ τῶν προσηλύτων τῶν ἐν ταῖς πόλεσί σου. αὐθήμερον ἀποδώσεις τὸν μισθὸν αὐτοῦ, οὐκ ἐπιδύσεται ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτῷ, ὅτι πένης ἐστὶ, καὶ ἐν αὐτῷ ἔχει τὴν ἐλπίδα, καὶ οὐ καταβοήσεται κατὰ σοῦ πρὸς κύριον, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἁμαρτία. οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων, καὶ υἱοὶ οὐκ ἀποθανοῦνται ὑπὲρ πατέρων. ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανοῦνται. οὐκ ἐκκλινεῖς κρίσιν προσηλύτου ὀρφανοῦ καὶ χήρας. οὐκ ἐνεχυράσεις ἱμάτιον χήρας. καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ αἰγύπτῳ, καὶ ἐλυτρώσατό σε κύριος ὁ θεός σου ἐκεῖθεν. διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο. ἐὰν δὲ ἀμήσῃς τὸν ἀμητόν σου ἐν τῷ ἀγρῷ σου, καὶ ἐπιλάθῃ δράγμα, οὐκ ἐπαναστραφήσῃ λαβεῖν αὐτό, τῷ πτωχῷ καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσται, ἵνα εὐλογήσῃ σε κύριος ὁ θεός σου ἐν παντὶ ἔργῳ τῶν χειρῶν σου. ἐὰν δὲ ἐλαιολογήσῃς,

Leui. 19. c.

4. Re. 4. b. 2. Pa. 25. a.

Leui. 19. b. Leui. 19. d.

לא תפאר אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה כי תבצר כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים על כן אנכי מצוך לעשות את הדבר הזה

Cap. xxv.

כי יהיה ריב בין אנשים ונגשו אל המשפט ושפטום והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות הרשע והפילו השפט והכהו לפניו כדי רשעתו במספר ארבעים יכנו לא יסיף פן יסיף להכתו על אלה מכה רבה ונקלה אחיך לעיניך לא תחסם שור בדישו כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל ואם לא יחפץ האיש לקחת את יבמתו ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל

geris oliuarū: qcquid remanserit in arboribus nō reuerteris vt colligas: sed relinqs aduene pupillo ac vidue. Si vindemiaueris vineam tuā: non colliges remanentes racemos: sed cedent in vsus aduene pupilli ac vidue. Memento q & tu seruieris in egypto: & idcirco precipio tibi vt facias hāc rem.

Cap. 25.

Si fuerit causa inter aliquos: & interpellauerint iudices: quē iustū esse pspexerint: illi iusticie palmam dabūt: quē impiū: cōdenabunt impietatis. Sin autē eū qui peccauit dignū viderint plagis: pſternēt & corā se facient verberari. Pro mensura pcti erit & plagarum modus: ita dūtaxat vt q̄dragenariū numerum nō excedāt: ne fede laceratus añ oculos tuos abeat frater tuus. Nō ligabis os bouis terētis in area fruges tuas. Qn̄ hitauerint frēs sil & vnus ex eis absq̄ liberis mortuus fuerit: vxor defuncti nō nubet alteri: sed accipiet eā frēr eius: & suscitabit semen fratris sui: & primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit: vt nō deleatur nomē eius ex israel. Sin aute noluerit accipere vxorē fris sui q ei lege debetur: perget mulier ad portā ciuitatis: & interpellabit maiores natu: dicetq: Nō vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in israel:

οὐκ ἐπαναστρέψεις καλαμήσασθαι τὰ ὀπίσω σου, τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσται. ἐὰν δὲ τρυγήσῃς τὸν ἀμπελῶνά σου, οὐκ ἐπανατρυγήσεις τὰ ὀπίσω σου. τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ ἔσται. καὶ μνησθήσῃ ὅτι οἰκέτης ἦσθα ἐν γῇ αἰγύπτῳ. διὰ τοῦτο ἐγώ σοι ἐντέλλομαι ποιεῖν τὸ ῥῆμα τοῦτο.

Ca. 25.

Ἐὰν δὲ γένηται ἀντιλογία ἀναμέσον ἀνθρώπων, καὶ προσέλθωσιν εἰς κρίσιν, καὶ κρίνωσι, καὶ δικαιώσωσι τὸν δίκαιον καὶ καταγνῶσι τοῦ ἀσεβοῦς, καὶ ἔσται ἐὰν ἄξιος ᾖ πληγῶν ὁ ἀσεβῶν, καὶ καθιεῖς αὐτὸν ἔναντι τῶν κριτῶν, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν ἐναντίον αὐτῶν κατὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτοῦ ἀριθμῷ. μαστιγώσουσιν αὐτὸν, τεσσαράκοντα οὐ προσθήσουσιν. ἐὰν δὲ προσθῶσι μαστιγῶσαι αὐτὸν ὑπὲρ ταύτας τὰς πληγὰς, πλείους ἀσχημονήσει ὁ ἀδελφός σου ἐναντίον σου. οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. ἐὰν δὲ κατοικῶσιν ἀδελφοὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ ἀποθάνῃ εἷς ἐξ αὐτῶν, σπέρμα δὲ μὴ ᾖ αὐτῷ, οὐκ ἔσται ἡ γυνὴ τοῦ τεθνηκότος ἔξω ἀνδρὶ μὴ ἐγγίζοντι. ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς εἰσελεύσεται πρὸς αὐτὴν, καὶ λήψεται αὐτὴν ἑαυτῷ γυναῖκα, καὶ συνοικήσει αὐτῇ. καὶ ἔσται τὸ παιδίον ὃ ἐὰν τέκῃ, κατασταθήσεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ τετελευτηκότος, καὶ οὐκ ἐξαλειφθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξ ἰσραήλ. ἐὰν δὲ μὴ βούληται ὁ ἄνθρωπος λαβεῖν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ ἀναβήσεται ἡ γυνὴ ἐπὶ τὴν πύλην ἐπὶ τὴν γερουσίαν, καὶ ἐρεῖ, οὐ θέλει ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρός μου ἀναστῆσαι τὸ ὄνομα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ἐν ἰσραήλ,

1. Cor. 9. b. 1. Timo. 5. c.

Primitiua chal. — Transla. Chal. — Interp. chal.

[illegible]

non ingredieris in domum eius vt accipias pignus eius. sed foris stabis: et vir qui est debitor tibi proferet ad te pignus foras. Et si vir pauper est: non dormias in pignore eius: sed reddes ei pignus cum occubuerit sol: vt dormiat in vestimēto suo: et benedicat tibi. et tibi erit iusticia coram dño deo tuo. Non retinebis violēter mercedē pauperis et egeni de fratribus tuis aut de aduenis qui sunt in terra tua in ciuitatibus tuis: sed in eodem die dabis mercedē eius ante occasum solis: quoniā pauper est: et p eo ponit animā suā: et non clamet aduersum te coram dño et sit in te peccatū. Non moriantur patres pro filiis: neq filii moriātur pro patribus. sed singuli p peccato suo moriātur. Non declinabis iudiciū aduene et pupilli: neq tolles pro pignore vestimētum vidue. et recordaberis q seruus fuisti in egypto et redemit te inde dñs deus tuus: ideo ego precipio tibi vt facias hanc rem. Quando messueris messem tuam in agro tuo: et oblitus fueris manipuli in agro: non reuerteris vt tollas illū: sed peregrino et pupillo et vidue erit: vt benedicat tibi dominus deus tuus in omnibus operibus manus tue. Quando excusseris oliuas tuas: nō reuerteris ad colligendū qđ post te reliqueris: sed pegrino et pupillo et vidue erit. Si vindemiaueris vineā tuam: non colliges remanētes racemos quos post te reliqris: sed peregrino et pupillo et vidue erunt. Et recordaberis q seru fuisti in terra egypti: idcirco ego precipio tibi vt facias hanc rem.

Ca. 25.

Si fuerit causa inter viros: veneritq ad iudiciū: iudicabūt eos iudices: et iustificabūt iustum: et condēnabūt impiū. Si aūt ipius dignus fuerit verberib: pſternet eū iudex: et in cōspectu suo verberabit eum: iuxta mēsurā delicti erit modus plagaꝝ. vsq ad numerū quadragenariū flagellabit eum: et nō amplius: ne forte addat verberare eum super hec plaga magna: et ignominia patiat frater tuus ante oculos tuos. Non claudes os bouī triturāti. Si habitauerint frēs in vnū: et mortuus fuerit vnus ex eis: et filius nō fuerit ei: nō nubet vxor mortui foras viro alieno: frater defuncti ingredietur ad eā: et accipiet eā sibi i vxorē, et frater fuo. et primogenitus quē genuerit suscitabit nomē fris eius defuncti: et nō delebit nomē eius de israel. Et si noluerit vir accipere vxorē frīs sui: ascēdet illa ad portā domus iudicii ante seniores et dicet. renuit frater viri mei suscitare nomē fris sui i israel:

Ter. Heb.

לא אבה יבמי׃ וקראו לו זקני
עירו ודברו אליו ועמד ואמר
לא חפצתי לקחתה׃ ונגשה יבמתו
אליו לעיני הזקנים וחלצה
נעלו מעל רגלו וירקה בפניו
וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש
אשר לא יבנה את בית אחיו׃
ונקרא שמו בישראל בית חלוץ
הנעל׃ כי ינצו אנשים יחדו
איש ואחיו וקרבה אשת האחד
להציל את אישה מיד מכהו
ושלחה ידה והחזיקה במבשיו׃
וקצתה את כפה לא תחוס עינך׃
לא יהיה לך בכיסך אבן ואבן
גדולה וקטנה׃ לא יהיה לך
בביתך איפה ואיפה גדולה וקטנה׃
אבן שלמה וצדק יהיה לך איפה
שלמה וצדק יהיה לך למען
יאריכו ימיך על האדמה אשר
יהוה אלהיך נתן לך׃ כי תועבת
יהוה אלהיך כל עשה אלה כל
עשה עול׃ זכור את אשר עשה
לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים׃
אשר קרך בדרך ויזנב בך
כל הנחשלים אחריך ואתה
עיף ויגע ולא ירא אלהים׃
והיה בהניח יהוה אלהיך לך

Primitiua heb.

פנה · ענה עשה · בנה את · קרא חלץ · נצה · איש · נצל נכה · חזק בוש · קצץ כפף חוס · היה · גדל · ארך יום · תעב · זכר · יצא · נוח

Trāsla.B.Hiero.

nec me in cōiugiū sumere. Statimq; accersiri eum facient: & interrogabunt. Si rñderit: nolo eā vxorē accipere: accedet mulier ad eum coram senioribus: & tollet calciamētū de pede eius: spuetq; in faciē ei9. & dicet. Sic fiet hoi qui nō edificat domū fratris sui. Et vocabitur nomē illius in israel domus discalciati. Si habuerint inter se iurgium viri duo. & vnus cōtra alterū rixari cepit: volēsq; vxor alterius eruere virum suū de manu fortioris: miseritq; manū & apphenderit verenda eius: abscīdes manum illius nec flecteris sup eā vlla mīa. Nō hēbis in sacculo diuersa pondera maius & minus: nec erit in domo tua modius maior & minor. Pōdus hēbis iustum & verū: & modius equalis & verus erit tibi: vt multo viuas tpe sup terram quam dñs deus tuus dederit tibi. Abomiatur enī dñs eū qui facit hec: & aduersatur omnem iniusticiā. Memento q fecerit tibi amalech ī via qñ egrediebaris ex egypto quō occurrerit tibi & extremos agminis tui qui lassi residebāt: ceciderit. qñ tu eras fame & labore cōfectus: & nō timuerit deum. Cū ergo dñs deus tu9 dederit tibi requiē: &

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina

οὐκ ἠθέλησεν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρός μου. καὶ καλέσουσιν αὐτὸν ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ ἐροῦσιν αὐτῷ, καὶ στὰς εἴπῃ, οὐ βούλομαι λαβεῖν αὐτήν. καὶ προσελθοῦσα ἡ γυνὴ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν ἔναντι τῆς γερουσίας, καὶ ὑπολύσει τὸ ὑπόδημα αὐτοῦ τὸ ἓν ἀπὸ τοῦ ποδὸς αὐτοῦ, καὶ ἐμπτύσεται εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἀποκριθεῖσα ἐρεῖ, οὕτως ποιήσουσι τῷ ἀνθρώπῳ, ὃς οὐκ οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν ἰσραήλ, οἶκος τοῦ ὑπολυθέντος τὸ ὑπόδημα. ἐὰν δὲ μάχωνται δύο ἄνθρωποι ἐπὶ τὸ αὐτό, ἄνθρωπος μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ προσέλθῃ ἡ γυνὴ ἑνὸς αὐτῶν, ἐξελέσθαι τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐκ χειρὸς τοῦ τύπτοντος αὐτόν, καὶ ἐκτείνασα τὴν χεῖρα αὐτῆς ἐπιλάβηται τῶν διδύμων αὐτοῦ, ἀποκόψεις τὴν χεῖρα αὐτῆς, οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου ἐπ᾽ αὐτῇ. οὐκ ἔσται ἐν τῷ μαρσίππῳ σου στάθμιον καὶ στάθμιον, μέγα ἢ μικρόν. οὐκ ἔσται ἡ οἰκία σου μέτρον καὶ μέτρον, μέγα ἢ μικρόν. στάθμιον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσται σοι, καὶ μέτρον ἀληθινὸν καὶ δίκαιον ἔσται σοι, ἵνα πολυήμερος γένῃ ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ. ὅτι βδέλυγμα κυρίῳ τῷ θεῷ σου πᾶς ποιῶν ταῦτα, πᾶς ποιῶν ἄδικον. μνήσθητι ὅσα ἐποίησέ σοι ἀμαλὴκ ἐν τῇ ὁδῷ ἐκπορευομένου σου ἐξ αἰγύπτου, πῶς ἀντέστη σοι ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἔκοψέ σου τὴν οὐραγίαν, τοὺς κοπιῶντας ὀπίσω σου, σὺ δὲ ἐπείνας καὶ ἐκοπίας, καὶ οὐκ ἐφοβήθη τὸν θεόν. καὶ ἔσται ἡνίκα ἂν καταπαύσῃ σε κύριος ὁ θεός σου

nō voluit. frater viri mei. & vocabūt eū senatus vrbis illius: & dicēt ei: & stās dixerit: nō volo accipere eā. & accedēs mulier fris eius ad eū corā senatu: & soluet calciamētū eius vnū de pede eius: & spuet in faciē eius: & rñdēs dicet: sic faciēt hoi: q nō edificabit domū fris sui. & vocabit nomē illius in israel: domus discalciati calciamētū. si aūt pugnauerit duo hoies in id tpm: hō cū frē suo: & accesserit vxor vni9 eorū: eruere virū suū de manu percucietis eū: & extēdēs manū suā apphēderit vereda eius: abscindes manū illius: nō parcet oculus tuus sup eā. nō erit in sacculo tuo pōdus & pōdus: magnū vl paruū. nō erit in domo tua mēsura vel mēsura: magna & parua. pōdus verū & iustū erit tibi: & mēsura vera & iusta erit tibi: vt lōgeuus fis sup terrā: quā dñs deus tuus dat tibi in possessiōes: qm abominatio dño deo tuo ois faciēs hec: ois faciēs iniustū. memēto q̄ fecit tibi amalech in via egrediēte te ex egypto: quō restitit tibi in via: & cecidit extremū agmē tuū lassos post te: tu aūt famescebas & laborabas: & nō timuit deū. & erit cū dederit requiē tibi dñs deus tuus

Luce. 10.

Exo. 17.c.

Primitiua chal.

אבה · רעה · סנא · עבד · נצה · תקף · חוס · כול · הוה · שלה

Interp. chal.

non vult me in coniugē accipere. et vocabunt eum seniores ciuitatis: & loquētur cum eo: & si renuerit & dixerit nolo accipere eam: accedet vxor fratris eius ad eum coram senioribus: & soluet calciamentū eius de pede ei9 & spuet in faciē ei9: & rūdebit & dicet. Sic fiet viro qui nō edificat domū fris sui. Et vocabit nomē illius in israel dom9 discalciati. Si rixati fuerint viri adinuicē vir & frater eius: & accesserit vxor vnius vt eruat maritū suū de manu illius qui percutit eum: & extenderit manū suā: & apprehenderit verenda eius abscindes manum illius: & non parcat oculus tuus. Non sit tibi in sacculo tuo pondus & pōdus maius & minus. Non erit tibi in domo tua modius & modius maior & minor. Pondera perfecta & recta erunt tibi modij perfecti & veri erunt tibi: vt prolongētur dies tui sup terrā quā dñs deus tuus dabit tibi: quia abominatio est dñi dei tui omnis qui facit hec: ois qui facit iniqtatē. Memēto qd fecerit tibi amalech in via cum egrederemini de egypto: quō occurrerit tibi in via: & occiderit in te oēs qui remanserant post tergum tuum: & tu eras lassus & fatigatus: & non timens gloriā dei. Cumq; requiē dederit tibi dñs deus tuus

Transla. Chal.

לא אבי יבמי׃ ויקרון ליה סבי קרתיה וימללון עמיה ויקום ויימר לא רעיתי למסבה׃ ותתקרב יבמתיה לותיה לקדם סביא ותשרי סיניה מעל רגליה ותרוק באנפוהי ותתיב ותימר כדין יתעבד לגברא דלא יבני ית בית אחוהי׃ ויתקרי שמיה בישראל בית שרי סנא׃ ארי ינצון גברין כחדא גבר ואחוהי ותתקרב אתת חד לשיזבא ית בעלה מידא דמחוהי ותושיט ידה ותתקיף בבית בהתתיה׃ ותקוץ ית ידה לא תחוס עינך׃ לא יהי לך בכיסך מתקל ומתקל רבא וזעירא׃ לא יהי לך בביתך מכילא ומכילא רבא וזעירא׃ מתקלין שלמין דקשוט יהון לך מכילן שלמין דקשוט יהון לך בדיל דיורכון יומך על ארעא דיי אלהך יהיב לך׃ ארי מרחקא קדם יי אלהך כל עביד אלין כל עביד שקר׃ הוי דכיר ית דעבד לך עמלק באורחא במפקכון ממצרים׃ דערעך באורחא וקטיל בך כל דהוו מתאחרין בתרך ואת משלהי ולאי ולא דחיל מן קדם יי׃ ויהי כד יניח יי אלהך לך

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina.

ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν σου τῶν κύκλῳ σου ἐν τῇ γῇ ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κατακληρονομῆσαι, ἐξαλείψεις τὸ ὄνομα ἀμαλὴκ ἐκ τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ οὐ μὴ ἐπιλάθῃ.

Ca. 26.

Καὶ ἔσται ὅταν εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι ἐν κλήρῳ κατακληρονομῆσαι αὐτήν, καὶ κατοικήσῃς ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ λήψῃ ἀπὸ τῆς ἀπαρχῆς τῶν καρπῶν τῆς γῆς σου, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, καὶ ἐμβαλεῖς εἰς κάρταλλον, καὶ πορεύσῃ εἰς τὸν τόπον, ὃν ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τὸν ἱερέα ὃς ἂν ᾖ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, ἀναγγέλλω σήμερον κυρίῳ τῷ θεῷ σου, ὅτι εἰσελήλυθα εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ἡμῶν δοῦναι ἡμῖν. καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς τὸν κάρταλλον ἐκ τῶν χειρῶν σου, καὶ θήσει αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου τοῦ θεοῦ σου. καὶ ἀποκριθήσῃ, καὶ ἐρεῖς ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, συρίαν ἀπέβαλεν ὁ πατήρ μου, καὶ κατέβη εἰς αἴγυπτον, καὶ παρῴκησεν ἐκεῖ ἐν ἀριθμῷ βραχεῖ, καὶ ἐγένετο ἐκεῖ εἰς ἔθνος μέγα καὶ πλῆθος πολύ. καὶ ἐκάκωσαν ἡμᾶς οἱ αἰγύπτιοι, καὶ ἐταπείνωσαν ἡμᾶς, καὶ ἐπέθηκαν ἡμῖν ἔργα σκληρά. καὶ ἀνεβοήσαμεν πρὸς κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ εἰσήκουσε κύριος τῆς φωνῆς ἡμῶν, καὶ εἶδε τὴν ταπείνωσιν ἡμῶν, καὶ τὸν μόχθον ἡμῶν, καὶ τὸν θλιμμὸν ἡμῶν. καὶ ἐξήγαγεν ἡμᾶς κύριος ἐξ αἰγύπτου ἐν ἰσχύϊ μεγάλῃ, καὶ ἐν χειρὶ κραταιᾷ

ab oib inimicis tuis i circuitu tuo i terra q̄ dñs deus tuus dat tibi in possessionē ad possidēdū: delebis nomē amalech de sub celo: & nō obliuiscaris.

Ca. 26.

Et erit cū intraueris in terrā quā dñs deus tuus dat tibi in possessiōes vt possideas eā: & habitaueris in ea: & tolles de primitiis frugū fre tue: q̄ dñs deus tuus dat tibi in possessiões: & pones in cartallo: & perges ad locū quē elegerit dñs deus tuus vt inuocet nomē eius ibi: & accedes ad sacerdotē q fuerit in diebus illis: & dices ad eū: annūcio hodie dño deo tuo: q ingressus sū in terrā quā iurauit dñs patribus nris vt daret nobis. & suscipiet sacerdos cartallū de manibus tuis: & ponet eū corā altare dñi dei tui. & respōdebis: & dices corā dño deo tuo: syriā dereliqt pr meus: & descēdit in egyptū: & pegrinat9 ē ibi in numero paucissimo: & fuit ibi in gētē magnā & multitudinē multā: & affixerūt nos egyptij: & humiliauerūt nos: & iposuerūt nobis opa dura: & clamauimus ad dñm deū patrū nrōrum: & exaudiuit dñs vocē nrām: & vidit humilitatē nrām & laborē nrm: & angustiā nrām: & eduxit nos dñs de egypto in fortitudie magna & in manu forti

Trāsla.B.Hiero.

subiecerit cūctas p circuitū natōes i terra quā tibi pollicitus est: delebis nomen eius sub celo. Caue ne obliuiscaris. Cap̄. 26.

Cumq; intraueris terram quam dñs deus tuus tibi daturus est possidendam: & obtinueris eā: atq; habitaueris in illa: tolles de cunctis frugibus tuis primitias & pones in cartallo: pgesq; ad locum quem domin9 deus tuus elegerit: vt ibi inuocetur nomē eius: accedesq; ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis: & dices ad eum. Profiteor hodie coram dño deo tuo: q ingressus sum ī terram pro qua iurauit pribus nris vt daret eā nobis. Suscipiensq; sacerdos cartallum de manu tua ponet ante altare dñi dei tui: & loqueris in cōspectu dñi dei tui. Syrus psequebatur patrē meū: qui descēdit ī egyptū: & ibi pegrinatus ē in paucissimo numero: creuitq; in gentē magnā ac robustā & infinite multitudis. Afflixerūtq; nos egyptij & psecuti sunt iponētes onera grauissima: & clamauimus ad dñm deū prm nrorū: q exaudiuit nos: & respexit hūilitatē nram & laborē atq; angustiā: & eduxit nos de egypto in manu forti

Ter.Heb.

מכל איביך מסביב בארץ אשר
יהוה אלהיך נתן לך נחלה
לרשתה תמחה את זכר עמלק
מתחת השמים לא תשכח׃

Ca.xxvi.

והיה כי תבוא אל הארץ אשר
יהוה אלהיך נתן לך נחלה
וירשתה וישבת בה׃ ולקחת
מראשית כל פרי האדמה אשר
תביא מארצך אשר יהוה אלהיך
נתן לך ושמת בטנא והלכת אל
המקום אשר יבחר יהוה אלהיך
לשכן שמו שם׃ ובאת אל הכהן
אשר יהיה בימים ההם ואמרת
אליו הגדתי היום ליהוה אלהיך
כי באתי אל הארץ אשר נשבע
יהוה לאבתינו לתת לנו׃ ולקח
הכהן הטנא מידך והניחו לפני
מזבח יהוה אלהיך׃ וענית ואמרת
לפני יהוה אלהיך ארמי אבד אבי
וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט
ויהי שם לגוי גדול עצום ורב׃
וירעו אתנו המצרים ויענונו
ויתנו עלינו עבדה קשה׃ ונצעק
אל יהוה אלהי אבתינו וישמע
יהוה את קלנו וירא את ענינו
ואת עמלנו ואת לחצנו׃ ויוצאנו
יהוה ממצרים ביד חזקה

Primitiua heb.

סבב · ירש מחה · שכח · Ca.xxvi. · בוא · פרה · בוא · שום · קום בחר · בוא · היה יום · נגד · שבע · נתן · ינח · ענה · גור מתה · היה גדל עצם · רבב רעע ענה · נתן צעק · יצא

Transla. Chal.

מכל בעלי דבבך מסחור סחור בארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא למירתה תמחי ית דוכרנא דעמלק מתחות שמיא לא תתנשי׃

Ca.xxvi.

ויהי ארי תיעול לארעא דיי אלהך יהיב לך אחסנא ותירתה ותיתב בה׃ ותיסב מריש כל איבא דארעא דתיתי מארעך דיי אלהך יהיב לך ותשוי בסלא ותהך לאתרא דיתרעי יי אלהך לאשראה שכינתיה תמן׃ ותיתי לות כהנא די יהי ביומיא האנון ותימר ליה חויתי יומא דין קדם יי אלהך ארי עלית לארעא דקיים יי לאבהתנא למתן לנא׃ ויסב כהנא סלא מידך ויחתיניה קדם מדבחא דיי אלהך׃ ותתיב ותימר קדם יי אלהך לבן ארמאה בעא לאובדא ית אבא ונחת למצרים ודר תמן בעם זעיר והוה תמן לעם רב תקיף וסגי׃ ואבאישו לנא מצראי ועניונא ויהבו עלנא פולחנא קשיא׃ וצלינא קדם יי אלהא דאבהתנא וקביל יי צלותנא וגלי קדמוהי עמלנא ולאותנא ודוחקנא׃ ואפקנא יי ממצרים בידא תקיפא

Interp. chal.

ab oibus inimicis tuis in circuitu in terra quā dñs de9 tu9 dabit tibi i hereditatē vt possideas eā: delebis memoriā amalech sub celo: nō obliuiscaris. Ca.26.

Cum autē intraueris in terram quā dñs deus tuus dabit tibi in hereditatē: & possederis eam et habitaueris in ea: tolles de primitijs ois fructus terre tue: quas afferes de terra tua quā dñs deus tu9 dabit tibi: & pones in cartallo: & perges ad locū quē elegerit dñs deus tuus vt habitare faciat ibi maiestatem suam. et venies ad sacerdotē qui fuerit in diebus illis: & dices ei. Annūcio hodie corā dño deo tuo q in gressus sum in terrā quā iurauit dñs dare pribus nostris. Et tollet sacerdos cartallū de manu tua: & reponet illū corā altari dñi dei tui. Et respondebis & dices corā dño deo tuo. Laban syrus quesiuit pdere patrē meū: & descendit in egyptū: & moratus est ibi in populo pauco: & fuit ibi in populū magnū & fortē et multū. et malefecerunt nobis egyptij & afflixerunt nos: & posuerūt sup nos seruitutē durissimā. et orauimus corā dño deo prm nroz: & suscepit orōem nrāz: et manifestus fuit corā eo labor nr & fatigatio nra et angustia nra. Et eduxit nos de egypto in manu forti:

Primitiua chal.

מחה · עול · ראש · שוה · שרא · קום · צנע · אמר · דור · צלא · נבק

וּבִזְרֹעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמֹפְתִים׃ וַיְבִאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֶּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃ וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנַּחְתּוֹ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃ וְשָׂמַחְתָּ בְכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתֶךָ אַתָּה וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבֶּךָ׃ כִּי תְכַלֶּה לַעְשֵׂר אֶת כָּל מַעְשַׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת שְׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לַלֵּוִי לַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וְשָׂבֵעוּ׃ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת וְגַם נְתַתִּיו לַלֵּוִי וְלַגֵּר לַיָּתוֹם וְלָאַלְמָנָה כְּכָל מִצְוָתְךָ אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי לֹא עָבַרְתִּי מִמִּצְוֹתֶיךָ וְלֹא שָׁכָחְתִּי׃ לֹא אָכַלְתִּי בְאֹנִי מִמֶּנּוּ וְלֹא בִעַרְתִּי מִמֶּנּוּ בְּטָמֵא וְלֹא נָתַתִּי מִמֶּנּוּ לְמֵת שָׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהָי עָשִׂיתִי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי׃ הַשְׁקִיפָה מִמְּעוֹן קָדְשְׁךָ מִן הַשָּׁמַיִם וּבָרֵךְ אֶת עַמְּךָ אֶת יִשְׂרָאֵל

נטה ירא אות · יפת בוא קום · נתן · זוב · בוא פרה · נתן נוח · שחה · גור · כלה עשר · בוא שלש · שנה נתן · גור יתם · פנה · נתן · צוה · און · נתן מות · עשה · שקף · עון

& brachio extento: in ingenti pauore: in signis atque portentis: & introduxit ad locum istum & tradidit nobis terram lacte & melle manantem. & idcirco nunc offero primitias frugum terre quam dominus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu domini dei tui: & adorato domino deo tuo epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus dederit tibi & domui tue: tu & leuites & aduena qui tecum est. Quando compleueris decimam cunctarum frugum tuarum anno decimarum tertio: dabis leuite & aduene & pupillo & vidue: vt comedant intra portas tuas: & saturentur. loqueris in conspectu domini dei tui. Abstuli quod sanctificatum est de domo mea: & dedi illud leuite & aduene & pupillo ac vidue sicut iussisti mihi. Non preteriui mandata tua: nec sum oblitus imperii tui. Non comedi ex eis in luctu meo: nec separaui ea in qualibet immundicia: nec expendi ex his quicquam in re funebri. Obediui voci domini dei mei: & feci omnia sicut precepisti mihi. Respice de sanctuario tuo & de excelso celorum habitaculo: & benedic populo tuo israel

ἐν βραχίονι ὑψηλῷ καὶ ἐν ὁράμασι μεγάλοις καὶ ἐν σημείοις καὶ ἐν τέρασι, καὶ εἰσήγαγεν ἡμᾶς εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἔδωκεν ἡμῖν τὴν γῆν ταύτην γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐνήνοχα τὴν ἀπαρχὴν τῶν γεννημάτων τῆς γῆς ἧς ἔδωκας μοι κύριε. καὶ ἀφήσεις αὐτὰ ἀπέναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ προσκυνήσεις ἐκεῖ ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ εὐφρανθήσῃ ἐν πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς, οἷς κύριος ὁ θεός σου ἔδωκέ σοι, καὶ τῇ οἰκίᾳ σου, σὺ καὶ ὁ λευίτης καὶ ὁ προσήλυτος ὁ ἐν σοί. ἐὰν δὲ συντελέσῃς ἀποδεκατῶσαι πᾶν τὸ ἐπιδέκατον τῶν γεννημάτων τῆς γῆς σου ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ, τὸ δεύτερον ἐπιδέκατον δώσεις τῷ λευίτῃ καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ, καὶ φάγονται ἐν ταῖς πόλεσί σου, καὶ ἐμπλησθήσονται. καὶ ἐρεῖς ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐξεκάθηρα τὰ ἅγια ἐκ τῆς οἰκίας μου, καὶ ἔδωκα αὐτὰ τῷ λευίτῃ καὶ τῷ προσηλύτῳ καὶ τῷ ὀρφανῷ καὶ τῇ χήρᾳ, κατὰ πάσας τὰς ἐντολάς σου, ἃς ἐνετείλω μοι. οὐ παρῆλθον τὴν ἐντολήν σου, καὶ οὐκ ἐπελαθόμην. καὶ οὐκ ἔφαγον ἐν ὀδύνῃ μου ἀπ᾽ αὐτῶν, οὐκ ἐκάρπωσα ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς ἀκάθαρτον, οὐκ ἔδωκα ἀπ᾽ αὐτῶν τῷ τεθνηκότι. ἐπήκουσα τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ μου, ἐποίησα καθὰ προσέταξάς μοι. κάτιδε ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου σου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ εὐλόγησον τὸν λαόν σου τὸν ἰσραήλ,

et in brachio excelso et in visionibus magnis et in signis et portentis: et introduxit nos in locum istum: et tradidit nobis terram hanc terram manantem lacte et melle. et nunc ecce attuli primitias frugum terre quam dedisti mihi domine. et dimittes illud coram domino deo tuo: et adorabis illic coram domino deo tuo: et letaberis in omnibus bonis: que dominus deus tuus dedit tibi: et domui tue: tu et leuita et aduena qui est in te. Si autem compleueris decimare omnem decimam frugum terre tue in anno tertio: secundam decimam dabis leuite et aduene et pupillo et vidue: et comedent in vrbibus tuis: et implebuntur. et dices coram domino deo tuo abstuli sancta de domo mea: et dedi ea leuite et aduene et pupillo et vidue: secundum omnia precepta tua: que precepisti mihi. non preteriui mandatum tuum: et non oblitus sum. et non comedi in luctu meo ex eis: non fructificaui ab eis in immundum: non dedi ex eis mortuo. obediui voci domini dei mei: feci sicut precepisti mihi. respice de domo sancta tua de celo: et benedic populo tuo israel:

Esaie. 56.d.

D

Primitiua chal. — Interp. chal.

רמם חזה רבב · אות יפת אתא · ראש אבב ענע · סגד חדה טוב · גור שצא עשר · נתן אכל מרה · שבע אמר פלח · פקד נשה סאב · מות אמר · סכה דור

et in brachio excelso et in visione magna et in signis et in portentis. et adduxit nos ad locum hunc: et dedit nobis terram hanc terram fluentem lacte et melle. Et nunc ecce affero primitias fructus terre quas dedisti mihi domine: et repones eas coram domino deo tuo: et adorabis coram domino deo tuo: et letaberis in omnibus bonis que dedit tibi dominus et viris domus tue tu et leuites et aduena qui est in medio tui. Quando compleueris decimare omnes decimas frugum tuarum in anno tertio anno decimarum: dabis leuite et peregrino et pupillo et vidue: et comedent in vrbibus tuis et saturabuntur. et dices coram domino deo tuo. Abstuli decimas sanctificatas de domo mea: et etiam dedi eas leuite et aduene et pupillo et vidue iuxta omnia precepta tua que precepisti mihi: non preteriui mandata tua nec oblitus sum. non comedi in luctu meo ex eis: nec abstuli ex eis pro immundo: neque dedi ex eis pro mortuo. Obediui verbo domini dei mei: feci iuxta omnia que precepisti mihi. Respice de habitaculo sancto tuo de celis: et benedic populo tuo israel

Transla. Chal.

וּבִדְרָעָא מְרָמְמָא וּבְחֶזְוָנָא רַבָּא וּבְאָתִין וּבְמוֹפְתִין׃ וְאַיְתְיָנָא לְאַתְרָא הָדֵין וִיהַב לַנָא יָת אַרְעָא הָדָא אַרְעָא עָבְדָא חֲלַב וּדְבַשׁ׃ וּכְעַן הָא אַיְתֵיתִי יָת רֵישׁ אִבָּא דְאַרְעָא דִּיהַבְתְּ לִי יְיָ וְתַצְנְעִינֵיהּ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ וְתִסְגּוּד קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ׃ וְתֶחְדֵּי בְכָל טָבְתָא דִּיהַב לָךְ יְיָ אֱלָהָךְ וְלֶאֱנָשׁ בֵּיתָךְ אַתְּ וְלֵיוָאָה וְגִיּוֹרָא דְּבֵינָךְ׃ אֲרֵי תְשֵׁיצֵי לְעַשָּׂרָא יָת כָּל מַעְשַׂר עֲלַלְתָּךְ בְּשַׁתָּא תְלִיתֵאָה שַׁתָּא דְמַעְשְׂרָא וְתִתֵּן לְלֵיוָאָה לְגִיּוֹרָא לְיִתַּמָא וּלְאַרְמַלְתָּא וְיֵיכְלוּן בְּקִרְוָךְ וְיִשְׂבְּעוּן׃ וְתֵימַר קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ פַּלֵּיתִי קוּדְשָׁא מִן בֵּיתָא וְאַף יְהַבְתֵּיהּ לְלֵיוָאָה וּלְגִיּוֹרָא לְיִתַּמָא וּלְאַרְמַלְתָּא כְּכָל פִּקּוּדָךְ דְּפַקֶּדְתָּנִי לָא עֲבָרִית מִפִּקּוּדָךְ וְלָא אִנְשֵׁיתִי׃ לָא אֲכַלִית בְּאֶבְלִי מִנֵּיהּ וְלָא פַלֵּיתִי מִנֵּיהּ בִּמְסָאַב וְלָא יְהָבִית מִנֵּיהּ לְמִית קַבֵּילִית לְמֵימְרָא דַיְיָ אֱלָהִי עֲבָדִית כְּכָל דְּפַקֶּדְתָּנִי׃ אִסְתְּכִי מִמְּדוֹר קוּדְשָׁךְ מִן שְׁמַיָּא וּבָרֵךְ יָת עַמָּךְ יָת יִשְׂרָאֵל

καὶ τὴν γῆν, ἣν ἔδωκας αὐτοῖς, καθὰ ὤμοσας τοῖς πατράσιν ἡμῶν δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ κύριος ὁ θεός σου ἐνετείλατό σοι ποιῆσαι πάντα τὰ δικαιώματα ταῦτα καὶ τὰ κρίματα, καὶ φυλάξεσθε καὶ ποιήσετε αὐτὰ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ὑμῶν. τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί σου θεόν, καὶ πορεύεσθαι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάσσεσθαι τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ἐντολὰς καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ὑπακούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ. καὶ κύριος εἵλατό σε σήμερον γενέσθαι σε αὐτῷ λαὸν περιούσιον, καθάπερ εἶπέ σοι, φυλάσσειν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ εἶναί σε ὑπεράνω πάντων τῶν ἐθνῶν, ὡς ἐποίησέ σε ὀνομαστὸν καὶ καύχημα καὶ δοξαστόν, εἶναί σε λαὸν ἅγιον κυρίῳ τῷ θεῷ σου καθὼς ἐλάλησε.

C. 27.

Καὶ προσέταξε μωυσῆς καὶ ἡ γερουσία ἰσραήλ, λέγων, φυλάσσεσθε πάσας τὰς ἐντολὰς ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον. καὶ ἔσται ᾗ ἂν ἡμέρᾳ διαβῆτε τὸν ἰορδάνην εἰς τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, καὶ στήσεις σεαυτῷ λίθους μεγάλους, καὶ κονιάσεις αὐτοὺς κονίᾳ, καὶ γράψεις ἐπὶ τῶν λίθων πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου, ὡς ἂν διαβῆτε τὸν ἰορδάνην, ἡνίκα ἂν εἰσέλθῃς εἰς τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, γῆν

et terram quam dedisti eis: sicut iurasti patribus nostris dare nobis terram manantem lacte et mel. in die hac dominus deus tuus precepit tibi vt facias omnes iustificationes has et iudicia: et custodietis et facietis ea ex toto corde vestro et ex tota anima vestra. deum elegisti hodie vt sit tuus deus: et ambules in viis eius: et custodias iustificationes et mandata et iudicia eius: et obedias voci eius. et dominus elegit te hodie vt fias tu ei populus peculiaris: sicut locutus est tibi: vt custodias omnia precepta illius: et sis tu super omnes gentes: sicut fecit te nominatum et laudem et gloriosum: vt esses tu populus sanctus domino deo tuo sicut locutus est. Et precepit moyses et senatus israel: dicens: custodite omnia mandata quecunque ego precipio vobis hodie. et erit in quacunque die transieritis iordanem in terram: quam dominus deus tuus dat tibi: et eriges tibi lapides magnos: et leuigabis eos calce: et scribes in lapidibus omnia verba legis huius: postquam transieritis iordanem: quando intraueris in terram: quam dominus deus tuus dat tibi: terram

B. 7. 8. c. 14. a.

A

Iosu. 4. a.

& terre quam dedisti nobis sicut iurasti patribus nostris: terre lacte & melle mananti. Hodie dominus deus tuus precepit tibi vt facias mandata hec atque iudicia: vt custodias & impleas ex toto corde tuo & ex tota anima tua. Dominum elegisti hodie vt sit tibi deus: & ambules in viis eius: & custodias cerimonias illius & mandata atque iudicia: & obedias eius imperio. En dominus elegit te hodie: vt sis ei populus peculiaris sicut locutus est tibi: & custodias omnia precepta illius: & faciet te excelsiorem cunctis gentibus quas creauit in laudem & nomen & gloriam suam: vt sis populus sanctus domini dei tui sicut locutus est.

Cap. 27.

Precepit autem moyses & seniores populo israel: dicentes. Custodite omne mandatum quod precipio vobis hodie. Cumque transieris iordanem in terram quam dominus deus tuus dabit tibi: eriges ingentes lapides & calce leuigabis eos vt possis in eis scribere omnia verba legis huius iordane transmisso: vt introeas terram quam dominus deus tuus dabit tibi terram

וְאֵת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃ הַיּוֹם הַזֶּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ מְצַוְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶת הַחֻקִּים הָאֵלֶּה וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְשָׁמַרְתָּ וְעָשִׂיתָ אוֹתָם בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ׃ אֶת יְהוָה הֶאֱמַרְתָּ הַיּוֹם לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וְלָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר חֻקָּיו וּמִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְלִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ׃ וַיהוָה הֶאֱמִירְךָ הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ לְעַם סְגֻלָּה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָךְ וְלִשְׁמֹר כָּל מִצְוֹתָיו׃ וּלְתִתְּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת וְלִהְיֹתְךָ עַם קָדֹשׁ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֵּר׃

Ca. xxvii.

וַיְצַו מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעָם לֵאמֹר שָׁמֹר אֶת כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם׃ וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעַבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וַהֲקֵמֹתָ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשַׂדְתָּ אֹתָם בַּשִּׂיד׃ וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעָבְרֶךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ אֶרֶץ

נתן · שבע · זוב · צוה עשה חקק · שפט · עשה את · אמר · היה הלך · חקק צוה שפט · קול אמר · נתן עלה · הלל פאר · Ca. xxvii. · צוה · עבר · קום · שוד · ירה · בוא

Transla. Chal.

וְיָת אַרְעָא דִּיהַבְתְּ לַנָא כְּמָא דְקַיֵּימְתָּא לַאֲבָהָתַנָא אַרְעָא עָבְדָא חֲלַב וּדְבַשׁ׃ יוֹמָא הָדֵין יְיָ אֱלָהָךְ מְפַקֵּד לָךְ לְמֶעְבַּד יָת קְיָמַיָּא הָאִלֵּין וְיָת דִּינַיָּא וְתִטַּר וְתַעְבֵּד יָתְהוֹן בְּכָל לִבָּךְ וּבְכָל נַפְשָׁךְ׃ יָת יְיָ חֲטַבְתָּ יוֹמָא דֵין לְמֶהֱוֵי לָךְ לֶאֱלָהּ וְלִמְהַךְ בְּאוֹרְחָן דְּתָקְנָן קֳדָמוֹהִי וּלְמִטַּר קְיָמוֹהִי וּפִקּוֹדוֹהִי וְדִינוֹהִי וּלְקַבָּלָא לְמֵימְרֵיהּ׃ וַיְיָ חַטְבָךְ יוֹמָא דֵין לְמֶהֱוֵי לֵיהּ לְעַם חַבִּיב כְּמָא דְמַלֵּיל לָךְ וּלְמִטַּר כָּל פִּקּוֹדוֹהִי׃ וּלְמִתְּנָךְ עִלָּאָה עַל כָּל עַמְמַיָּא דַעֲבַד לְתֻשְׁבְּחָא וְלְשׁוּם וּלְרִבּוּ וּלְמֶהֱוָךְ עַם קַדִּישׁ קֳדָם יְיָ אֱלָהָךְ כְּמָא דְמַלֵּיל׃

Ca. xxvii.

וּפַקֵּיד מֹשֶׁה וְסָבֵי יִשְׂרָאֵל יָת עַמָּא לְמֵימַר טַר יָת כָּל תַּפְקֵדְתָּא דַּאֲנָא מְפַקֵּד יָתְכוֹן יוֹמָא דֵין׃ וִיהֵי בְּיוֹמָא דְּתַעְבְּרוּן יָת יַרְדְּנָא לְאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהָךְ יָהֵיב לָךְ וּתְקִים לָךְ אַבְנִין רַבְרְבִין וְתָסוּד יָתְהוֹן בְּסִידָא׃ וְתִכְתּוֹב עֲלֵיהוֹן יָת כָּל פִּתְגָּמֵי אוֹרָיְתָא הָדָא בְּמֶעְבְּרָךְ בְּדִיל דְּתֵיעוֹל לְאַרְעָא דַּיְיָ אֱלָהָךְ יָהֵיב לָךְ אַרְעָא

Interp. chal. — Primitiua chal.

et terre quam dedisti mihi: sicut iurasti patribus nostris: et dares nobis terram lacte et melle manante. Hodie dominus deus tuus precepit tibi vt facias mandata hec et iudicia: et custodies et facies ea in toto corde tuo et in tota anima tua. Dominum elegisti hodie vt sit tibi in deum: et vt ambules in viis que recte sunt coram eo: et vt custodias mandata eius et precepta eius et iudicia eius et vt obedias verbo eius. Et dominus elegit te hodie: vt sis ei in populum dilectum sicut locutus est tibi: et vt custodias omnia precepta eius: et vt ponat te excelsum super omnes populos quos fecit in laudem et in nomine et magnitudinem: et vt sis populus sanctus coram domino deo tuo sicut locutus est. Ca. 17. Et precepit moyses et seniores israel populo dicentes. Custodite omnia precepta que ego precipio vobis hodie. Et erit in die quo transieritis iordanem ad terram quam dominus deus tuus dabit tibi: eriges tibi lapides grandes et leuigabis eos calce. et scribes super eos omnia verba legis huius cum transieris: vt ingrediaris terram quam dominus deus tuus dabit tibi terram

קום · פקד עבד קום · דון הוה הלך · נטר אמר · נתן עלה · שבח רבב הוה · שוב אמר נטר · פקד עבר · קום רבב שוד · כתב עול

זבת חלב ודבש כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך לך׃ והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד׃ ובנית שם מזבח ליהוה אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל׃ אבנים שלמות תבנה את מזבח יהוה אלהיך והעלית עליו עולת ליהוה אלהיך׃ וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יהוה אלהיך׃ וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב׃ וידבר משה והכהנים הלוים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם ליהוה אלהיך׃ ושמעת בקול יהוה אלהיך ועשית את מצותו ואת חקיו אשר אנכי מצוך היום׃ ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר׃ אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן׃ ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל ראובן גד ואשר וזבולן

lacte & melle manātē. sicut iurauit pribus tuis. Qn̄ ergo trāsieritis iordanē erigite lapides quos ego hodie precipio vobis in mōte hebal & leuigabis eos calce: & edificabis ibi altare domino deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit & de saxis informibus & īpolitis: & offeres super eo holocausta domino deo tuo: & īmolabis hostias pacificas: comedesq̄ ibi: & epulaberis coram dn̄o deo tuo. Et scribes super lapides omnia verba legis huius plane & lucide. Dixeruntq̄ moyses & sacerdotes leuitici gn̄is ad oēm israelē. Attēde & audi israel. Hodie factus es populus domini dei tui. Audies vocem eius & facies mandata atq̄ iusticias quas ego precipio tibi. Precepitq̄ moyses populo in die illo: dicens. Hi stabūt ad benedicendū dn̄o super mōtem garizim iordane transmisso: symeon: leui: iudas: isachar: ioseph & beniamin. Et e regiōe isti stabūt ad maledicēdū in mōte hebal: ruben: gad & aser: zabulon:

manātes lacte τ melle: queadmodū dixit dn̄s deus patrū tuorū tibi. τ erit cū trāsieritis iordanē: erigetis lapides hos: quos ego pcipio vobis hodie in mōte hebal. τ leuigabis eos calce: τ edificabis ibi altare dn̄o deo tuo: altare de lapidib⁹: nō iniicies sup eos ferrū: lapidib⁹ integris edificabis altare dn̄o deo tuo: τ offeres sup eo holocausta dn̄o deo tuo. τ imolabis hostiā salutaris dn̄o: τ comedes ibi τ epulaberis: τ letaberis coram dn̄o deo tuo. τ scribes sup lapides oēs legē hāc clare valde. τ locutus ē moyses τ sacerdotes leuite oī israel: dicentes: tace τ audi israel: in die hac fact⁹ es in ppl̄m dn̄o deo tuo: τ audies vocē dn̄i dei tui: τ facies oīa mādata eius τ iustificatiōes eius: q̄s ego pcipio tibi hodie. τ pcepit moyses pplo in die illo: dicens: hi stabūt ad bn̄dicēdū populo in mōte garizin: cū trāsierit iordanē: symeon: leui: iudas: isachar: ioseph: τ beniamin. τ hi stabūt ad maledictiōes in mōte hebal: ruben: gad: τ aser: zabulon:

ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, ὃν τρόπον εἶπε κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου σοί. καὶ ἔσται ὡς ἂν διαβῆτε τὸν ἰορδάνην, στήσετε τοὺς λίθους τούτους, οὓς ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν σήμερον ἐν ὄρει γεβάλ. καὶ κονιάσεις αὐτοὺς κονίᾳ, καὶ οἰκοδομήσεις ἐκεῖ θυσιαστήριον κυρίῳ τῷ θεῷ σου, θυσιαστήριον ἐκ λίθων, οὐκ ἐπιβαλεῖς ἐπ᾽ αὐτοὺς σίδηρον, λίθους ὁλοκλήρους οἰκοδομήσεις τὸ θυσιαστήριον κυρίῳ τῷ θεῷ σου, καὶ ἀνοίσεις ἐπ᾽ αὐτῷ ὁλοκαυτώματα κυρίῳ τῷ θεῷ σου. καὶ θύσεις θυσίαν σωτηρίου κυρίῳ, καὶ φαγῇ ἐκεῖ καὶ ἐμπλησθήσῃ, καὶ εὐφρανθήσῃ ἐναντι κυρίου τοῦ θεοῦ σου. καὶ γράψεις ἐπὶ τῶν λίθων πάντα τὸν νόμον τοῦτον σαφῶς σφόδρα. καὶ ἐλάλησε μωυσῆς καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ λευῖται παντὶ ἰσραήλ, λέγοντες, σιώπα καὶ ἄκουε ἰσραήλ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ γέγονας εἰς λαὸν κυρίῳ τῷ θεῷ σου, καὶ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ ποιήσεις πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον. καὶ ἐνετείλατο μωυσῆς τῷ λαῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, οὗτοι στήσονται εὐλογεῖν τὸν λαὸν ἐν ὄρει γαριζίν, διαβάντες τὸν ἰορδάνην, συμεών, λευί, ἰούδας, ἰσάχαρ, ἰωσήφ, καὶ βενιαμίν. καὶ οὗτοι στήσονται ἐπὶ τῆς κατάρας ἐν ὄρει γεβάλ, ῥουβήν, γάδ, καὶ ἀσήρ, ζαβουλών,

Ero. 20.d. Iosu. 8.f

B

Primitiua chal. Interp. chal. Transla. Chal.

עבדא חלב ודבש כמא דמליל יי אלהא דאבהתך לך׃ ויהי כמעברכון ית ירדנא תקימון ית אבניא האלין דאנא מפקיד יתכון יומא דין בטורא דעיבל ותסוד יתהון בסידא׃ ותבני תמן מדבחא קדם יי אלהך מדבח אבנין לא תרים עליהון פרזלא׃ אבנין שלמן תבני ית מדבחא דיי אלהך ותסיק עלוהי עלון קדם יי אלהך׃ ותכוס נכסת קודשין ותיכול תמן ותחדי קדם יי אלהך׃ ותכתוב על אבניא ית כל פתגמי אוריתא הדא פרש יאות׃ ומליל משה וכהניא ליואי עם כל ישראל למימר אצית ושמע ישראל יומא דין הויתא לעם קדם יי אלהך׃ ותקבל למימרא דיי אלהך ותעביד ית פקודוהי וית קימוהי דאנא מפקדך יומא דין׃ ופקיד משה ית עמא ביומא ההוא למימר׃ אלין יקומון לברכא ית עמא על טורא דגריזים כד תעברון ית ירדנא שמעון ולוי ויהודה ויששכר ויוסף ובנימן׃ ואלין יקומון על לוטיא בטורא דעיבל ראובן גד ואשר וזבולן

manantem lacte τ melle: sicut locutus est tibi dominus deus patrum tuorum. et erit cum transieritis iordanem: erigetis lapides istos quos ego precipio vobis hodie in mōte hebal: et leuigabis eos calce. Et edificabis ibi altare coram domino deo tuo altare de lapidibus: non leuabis super eos ferrum. De lapidibus integris edificabis altare domini dei tui: τ offeres super eo holocausta coram domino deo tuo. et immolabis victimas sanctificatas. et comedes ibi τ letaberis coram domino deo tuo. Et scribes sup lapides omnia verba legis huius plane atq̄ distincte. Et locutus est moyses τ sacerdotes leuite cum omni israel dicentes. Ausculta τ audi israel: hodie fuisti in populum coram domino deo tuo. Et obedies verbo domini dei tui: τ facies precepta eius τ mandata eius que ego precipio tibi hodie. Et precepit moyses populo in die illo dicens. Hi stabunt ad benedicendum populo super montem garizim: quando transieritis iordanem: symeon τ leui τ iudas et isachar τ ioseph τ beniamin. Et isti stabunt ad maledicendum in monte hebal. Ruben: gad τ aser τ zabulon:

C

dan: τ neptalim. respōdētes leuite: dicēt oīni israel voce excelsa: maledictus hō: qui faciet sculptile τ cōflatile: abominatiōes dn̄o opus manuū artificis: τ ponet illud in abscōdito. τ rn̄dēs oīs ppl̄s dicet: fiat. maledictus q̄ nō honorat prēm suū aut mrēz suā: τ dicēt oīs ppl̄s: fiat. maledictus qui transfert terios primi: τ dicēt oīs ppl̄s: fiat. maledictus q̄ errare facit cecū in itinere: τ dicēt oīs ppl̄s: fiat. maledictus qui puerterit iudicium aduene τ pupilli τ vidue: τ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū vxore prīs sui: qm̄ reuelauit operimētū prīs sui: τ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū oīni iumēto: τ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū sorore ex prē aut ex mrē sua: τ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū socru sua: τ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ dormit cū sorore vxoris sue: τ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ pcutit primū dolo: τ dicēt oīs populus: fiat. maledictus q̄ accepit munera vt pcutiat aīaz sanguinis inocētis: τ dicēt oīs populus: fiat. maledictus oīs hō: q̄ nō pmanebit in oībus sermōibus legis huius vt faciat eos: τ dicēt oīs populus: fiat. Ca. 28. Si auditu audieritis vocē dn̄i dei vr̄i: vt custodiatis τ faciatis oīa mādata eius:

δάν, καὶ νεφθαλίμ. καὶ ἀποκριθέντες οἱ λευῖται, ἐροῦσι παντὶ ἰσραὴλ φωνῇ μεγάλῃ, ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ποιήσει γλυπτὸν καὶ χωνευτόν, βδέλυγμα κυρίῳ, ἔργον χειρῶν τεχνίτου, καὶ θήσει αὐτὸ ἐν ἀποκρύφῳ. καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς ἐρεῖ, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ ἀτιμάζων πατέρα αὐτοῦ ἢ μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ μετατιθεὶς ὅρια τοῦ πλησίον, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ πλανῶν τυφλὸν ἐν ὁδῷ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὃς ἂν ἐκκλίνῃ κρίσιν προσηλύτου καὶ ὀρφανοῦ καὶ χήρας, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ γυναικὸς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀπεκάλυψε συγκάλυμμα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ παντὸς κτήνους, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ ἀδελφῆς ἐκ πατρὸς ἢ ἐκ μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ πενθερᾶς αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ κοιμώμενος μετὰ ἀδελφῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὁ τύπτων τὸν πλησίον δόλῳ, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος ὃς ἂν λάβῃ δῶρα πατάξαι ψυχὴν αἵματος ἀθῴου, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. ἐπικατάρατος πᾶς ἄνθρωπος, ὅστις οὐκ ἐμμενεῖ ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ νόμου τούτου τοῦ ποιῆσαι αὐτούς, καὶ ἐροῦσι πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. Ca. 28. Ἐὰν ἀκοῇ εἰσακούσητε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ,

Exo. 20.d

B

D

dan & neptali. Et pnūciabūt leuite: dicentq̄ ad oēs viros israel excelsa voce. Maledictus hō qui facit sculptile: & cōflatile abominatio nem dn̄i opus manuū artificū: ponitq̄ illud in abscōdito: & rn̄det oīs populus: & dicet amen. Maledict⁹ qui nō honorat prēm suum & matrē suā. Et dicet oīs populus amē. Maledict⁹ qui trāsfert terminos pximi sui. Et dicet oīs populus amē. Maledictus qui errare facit cecum in itinere. Et dicet oīs populus amē. Maledictus qui puertit iudiciū aduene pupilli & vidue. Et dicet oīs populus amē. Maledictus qui dormit cum vxore prīs sui: & reuelat opimētū lectuli eius. Et dicet oīs populus amen. Maledictus qui dormit cū oī iumento. Et dicet oīs populus amē. maledictus qui dormit cum sorore sua filia patris sui vel matris sue. Et dicet oīs populus amen. maledictus q dormit cū socru sua. Et dicet oīs populus amē. maledict⁹ qui clam pcusserit pximū suū. Et dicet oīs ppl̄s amē. maledict⁹ qui accipit mūera vt pcutiat aīam sanguinis inocentis. Et dicet oīs populus amē. maledictus qui nō pmanet in sermōibus legis huius nec eos ope pficit. Et dicet oīs populus amen. Cap. 28. Si aūt audieris vocē dn̄i dei tui: vt facias atq̄ custodias omnia mandata eius

ויענו הלוים ואמרו אל כל איש ישראל קול רם׃ ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יהוה מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו כל העם ואמרו אמן׃ ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל העם אמן׃ ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם אמן׃ ארור משגה עור בדרך ואמר כל העם אמן׃ ארור מטה משפט גר יתום ואלמנה ואמר כל העם אמן׃ ארור שכב עם אשת אביו כי גלה כנף אביו ואמר כל העם אמן׃ ארור שכב עם כל בהמה ואמר כל העם אמן׃ ארור שכב עם אחתו בת אביו או בת אמו ואמר כל העם אמן׃ ארור שכב עם חתנתו ואמר כל העם אמן׃ ארור מכה רעהו בסתר ואמר כל העם אמן׃ ארור לקח שחד להכות נפש דם נקי ואמר כל העם אמן׃ ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן׃

Ca. xxviii.

והיה אם שמוע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר לעשות את כל מצותיו

Transla. Chal. Interp. chal. Primitiua chal.

דן ונפתלי׃ ויתיבון ליואי ויימרון לכל גבר ישראל קלא רמא׃ ליט גברא דיעבד צלם ומתכא מרחקא דיי עובד ידי אומן וישוי בסיתרא ויתיבון כל עמא ויימרון אמן׃ ליט דיקל אבוהי ואמיה ויימר כל עמא אמן׃ ליט דישני תחומא דחבריה ויימר כל עמא אמן׃ ליט דיטעי עוירא בארחא ויימר כל עמא אמן׃ ליט דיצלי דין דייר יתים וארמלא ויימר כל עמא אמן׃ ליט דישכוב עם איתת אבוהי ארי גלי כנפא דאבוהי ויימר כל עמא אמן׃ ליט דישכוב עם כל בעירא ויימר כל עמא אמן׃ ליט דישכוב עם אחתיה בת אבוהי או בת אימיה ויימר כל עמא אמן׃ ליט דישכוב עם חמותיה ויימר כל עמא אמן׃ ליט דימחי לחבריה בסיתרא ויימר כל עמא אמן׃ ליט דמקביל שוחדא למקטל נפש דם זכאי ויימר כל עמא אמן׃ ליט דלא יקים ית פתגמי אוריתא הדא למעבד יתהון ויימר כל עמא אמן׃

Ca. xxviii.

ויהי אם קבלא תקביל למימרא דיי אלהך למיטר למעבד ית כל פקודוהי

dan τ neptali. Et rn̄debūt leuite τ dicēt ad oēs viros israel alta voce. Maledictus vir q̄ fecerit simulacrū et cōflatile abominationē dn̄i opus manuū artificis τ posuerit in abscōdito. Et rn̄debit oīs ppl̄us τ dicēt amen. Maledict⁹ q̄ nō honorat patrē suū τ mrēz suā: et dicet oīs ppl̄s: amē. Maledictus q̄ trāstulerit terminū pximi sui: τ dicet oīs ppl̄s: amē. Maledictus q̄ errare fecerit cecū in via: τ dicet oīs ppl̄s: amē. Maledict⁹ q̄ declinauerit iudiciū aduene pupilli τ vidue: et dicet oīs ppl̄s: amē. Maledict⁹ q̄ ɔcubuerit cū vxore patris sui qm̄ reuelabit opimentū pr̄is sui: τ dicet oīs ppl̄s: amē. Maledict⁹ q̄ ɔcubuerit cū oī iumēto: τ dicet oīs popul⁹: amē. Maledict⁹ q̄ ɔcubuerit cū sorore sua filia pr̄is sui aut filia mr̄is sue: τ dicet oīs ppl̄s amē. Maledict⁹ q̄ ɔcubuerit cū socru sua: τ dicet oīs ppl̄s: amē. Maledict⁹ q̄ pcusserit primū suū in abscōdito: τ dicet oīs ppl̄s amē. maledict⁹ q̄ accepit mūera vt occidat aīaz τ fūdat sanguinē inocētis: τ dicet oīs popul⁹: amē. Maledictus q̄ nō pmāserit in oīb⁹ v̄bis legis hui⁹ vt faciat ea: τ dicet oīs popul⁹: amē. Ca. 28

Et erit si obediens obedieris verbo dn̄i dei tui vt custodias τ facias oīa precepta eius

אשר אנכי מצוך היום ונתנך
יהוה אלהיך עליון על כל גויי
הארץ ובאו עליך כל הברכות
האלה והשיגך כי תשמע בקול
יהוה אלהיך ברוך אתה בעיר
וברוך אתה בשדה ברוך פרי
בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך
שגר אלפיך ועשתרות צאנך
ברוך טנאך ומשארתך ברוך
אתה בבאך וברוך אתה
בצאתך יתן יהוה את איביך
הקמים עליך נגפים לפניך
בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה
דרכים ינוסו לפניך יצו יהוה
אתך את הברכה באסמיך
ובכל משלח ידך וברכך בארץ
אשר יהוה אלהיך נתן לך
יקימך יהוה לו לעם קדוש
כאשר נשבע לך כי תשמר את
מצות יהוה אלהיך והלכת בדרכיו
וראו כל עמי הארץ כי שם יהוה
נקרא עליך ויראו ממך והותירך
יהוה לטובה בפרי בטנך ובפרי
בהמתך ובפרי אדמתך על
האדמה אשר נשבע יהוה
לאבתיך לתת לך יפתח יהוה לך
את אוצרו הטוב את השמים

עלה · בוא · נשג שמע · ברך · שאר · בוא · יצא נתן · קום נגף · נוס צוה · שלח · קום קדש · שבע שמר · צוה · ראה · קרא ירא יתר · פרה · שבע · נתן פתח · אצר

quе ego precipio tibi hodie. facіet te dn̄s deus tuus excelsiorem cūctis gētibus q̄ versantur in terra. Venietq̧ sup te vniuerse bn̄dictiões iste & apprehendēt te. si tm̄ p̄cepta eius audieris. Bn̄dictus tu in ciuitate: & benedictus in agro. Bn̄dict9 fructus ventris tui: & fructus terre tue: fructusq̧ iumētorū tuorū: greges armētorū tuorū & caule ouiū tuarū. Benedicta horrea tua: & bn̄dicte reliquie tue. Bn̄dictus eris ingrediens & egrediens. Dabit dn̄s inimicos tuos q̄ cōsurgent aduersum te corruētes i cōspectu tuo. Per vnā viā venient contra te: & p septē fugient a facie tua. Emittet dominus benedictionem super cellaria tua: & sup oīa opa manuū tuarū: bn̄dicetq̧ tibi in terra quā accepis. Suscitabit te dn̄s sibi in populum sanctum sicut iurauit tibi si custodieris mādata dn̄i dei tui: & ambulaueris in viis ei9. Videbūtq̧ oēs terrarū populi, q' nomē dn̄i inuocatū sit super te: & timebunt te. Abundare te faciet dn̄s oībus bonis: fructu vteri tui & fructu iumentorum tuorū: fructu terre tue quam iurauit dominus patribus tuis vt daret tibi. Aperiet dominus thesaurum suum optimum celum:

que ego p̄cipio tibi hodie. & dabit te dominus deus tuus sup oēs gētes tre: & venièt sup te vniuerse bn̄dictiões iste: & apprehēdēt te: si auditu audieris vocē dn̄i dei tui. bn̄s tu in ciuitate: & bn̄dictus tu in agro. bn̄dicta opa vētris tui: & fructus tre tue: armēta boū tuoꝝ: & caule ouiū tuaꝝ. bn̄dicta horrea tua & reliquie tue. bn̄s tu in ingressu tuo: & bn̄s tu in egressu tuo. dabit dn̄s deus tuus inimicos tuos q̄ cōsurgēt tibi cōfractos an̄ faciē tuā. in via vna venièt ꝯ te: & in septē viis fugièt a facie tua. emittet dn̄s sup te bn̄dictiōes in cellariis tuis: & in oibus: vbicūq̧ inieceris manū tuā. & bn̄dicet tibi in tra: q̄ dn̄s deus tu9 dat tibi. suscitet te dn̄s deus tuus sibi ppl'm sctm̄: sicut iurauit pr̄ibus tuis. si audieris vocē dn̄i dei tui: & ābulaueris in viis eius: & videbūt te oēs gētes tre: q' nomē dn̄i inuocatū sit tibi: & timebūt te. & abūdare faciet te dn̄s deus tuus in bonis in fructibus vteri tui: & in fructibus iumētoꝝ tuoꝝ: & in fructibus tre tue: in tra q̄ iurauit dn̄s pr̄ibus tuis vt daret tibi. apiat tibi dn̄s thesaurū suū bonū celū:

ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον. καὶ δώσει σε κύριος ὁ θεός σου ὑπεράνω πάντων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καὶ ἥξουσιν ἐπὶ σὲ πᾶσαι αἱ εὐλογίαι αὗται, καὶ εὑρήσουσί σε, ἐὰν ἀκοῇ εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου. εὐλογημένος σὺ ἐν πόλει, καὶ εὐλογημένος σὺ ἐν ἀγρῷ. εὐλογημένα τὰ ἔργα τῆς κοιλίας σου, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου, τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου. εὐλογημέναι αἱ ἀποθῆκαί σου καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά σου. εὐλογημένος σὺ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαί σε, καὶ εὐλογημένος σὺ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε. παραδώσει κύριος ὁ θεός σου τοὺς ἐχθρούς σου τοὺς ἀνθεστηκότας σοι συντετριμμένους πρὸ προσώπου σου. ἐν ὁδῷ μιᾷ ἐξελεύσονται πρὸς σε, καὶ ἐν ἑπτὰ ὁδοῖς φεύξονται ἀπὸ προσώπου σου. ἀποστείλαι κς ἐπὶ σὲ τὴν εὐλογίαν ἐν τοῖς ταμείοις σου, καὶ ἐν πᾶσιν, οὗ ἂν ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου. καὶ εὐλογήσει σε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κς ὁ θεός σου δίδωσί σοι. ἀναστήσαι σε κς ὁ θς σου ἑαυτῷ λαὸν ἅγιον, ὃν τρόπον ὤμοσε τοῖς πατράσι σου. ἐὰν εἰσακούσῃς τῆς φωνῆς κυ τοῦ θεοῦ σου, καὶ πορευθῇς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ὄψονταί σε πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ὅτι τὸ ὄνομα κυ ἐπικέκληταί σοι, καὶ φοβηθήσονταί σε. καὶ πληθυνεῖ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς ἀγαθὰ ἐπὶ τοῖς ἐκγόνοις τῆς κοιλίας σου, καὶ ἐπὶ τοῖς ἐκγόνοις τῶν κτηνῶν σου, καὶ ἐπὶ τοῖς γεννήμασι τῆς γῆς σου, ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσι σου δοῦναί σοι. ἀνοῖξαι σοι κς τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ τὸν ἀγαθὸν τὸν οὐρανόν,

Transla. Chal.

דאנא מפקד לך יומא דין ויתנינך יוי אלהך עילאה על כל עממי ארעא: וייתון עלך כל ברכתא האלין וידבקונך ארי תקביל למימרא דיוי אלהך: בריך את בקרתא ובריך את בחקלא: בריך ולדא דמעך ואבא דארעך וולדא דבעירך בקרי תורך ועדרי ענך: בריך סלך ואצותך: בריך את במעלך ובריך את במפקך: יתן יוי ית בעלי דבבך דקימין עלך תברין קדמך באורחא חד יפקון לותך ובשבעא אורחין יעריקון מן קדמך: יפקד יוי עמך ית ברכתא באוצרך ובכל אושטות ידך ויברכינך בארעא דיוי אלהך יהיב לך: יקימינך יוי ליה לעם קדיש כמא דקיים לך ארי תטר ית פקודיא דיוי אלהך ותהך באורחן דתקנן קדמוהי: ויחזון כל עממי ארעא ארי שמא דיוי אתקרי עלך וידחלון מנך: וייתרינך יוי לטבא בולדא דמעך ובולדא דבעירך ובאבא דארעך על ארעא דקיים יוי לאבהתך למתן לך: יפתח יוי לך ית אוצריה טבא ית שמיא

נתן עלה אתא · דבק ילד מעה · אבב סל צנא · עול נפק נתן · קום אחד ערק · פקד עשט ברך · קום קום נכיר · ירך חזה קרא · דחל יתר טוב · ילד אבב קום · נתן פתח

Interp. chal.

que ego precipio tibi hodie: ponet te dn̄s deus tuus excelsum sup oēs populos terre. Et venièt sup te oēs benedictiões iste: & apprehendèt te: si obedieris verbo dn̄i dei tui. Benedictus tu in ciuitate: & benedictus tu in agro. benedicta generatio vētris tui & fructus terre tue & generatio iumētorum tuorū: boues armentorū tuorum & greges ouium tuarum. Benedictū canistrū tuū & panaria tua. Benedictus tu cum ingredieris: & bn̄dictus tu cū egredieris. Dabit dn̄s inimicos tuos qui cōsurgent aduersum te confractos corā te. Per vnam viā egredientur ad te: & per septē vias fugient a facie tua. Mandabit dn̄s ad te benedictionē in cellariis tuis & in oībus ad que extenderis manū tuam: & benedicet tibi in terra quā dn̄s deus tuus dabit tibi. Constituet te dn̄s sibi in populū sanctū: sicut iurauit tibi: si custodieris precepta dn̄i dei tui & ambulaueris in viis q̄ recte sunt corā eo. Et videbūt oēs populi terre q' nomē dn̄i inuocatū est sup te: & timebūt te. Et abūdare te faciet dn̄s in bono in generatione vētris tui & in generatiōe iumētoꝝ tuoꝝ & in fructu terre tue sup terra pro q̄ iurauit dn̄s pr̄ib9 tuis: vt daret eā tibi. Aperiet dn̄s tibi thesauꝝ suū optimū celū

vt tribuat pluuiā tre tue in tpe suo. bn̄dicat cūctis opibus manuū tuaꝝ: & fenerabis gētibus multis: tu autē nō fen9 accipies. & ipabis tu gētibus multis: tibi aūt nō imperabūt. cōstituat te dn̄s deus tuus in caput: & nō in caudā. & eris tūc supra: & nō eris subter: si audieris mādata dn̄i dei tui: que ego p̄cipio tibi hodie: vt custodias & facias. nō declinabis ab oibus sermōib9: quos ego p̄cipio tibi hodie: ad dexterā vel adsinistrā: vt eas post deos alienos: vt seruias eis. & erit si nō audieris vocē dn̄i dei tui: vt custodias & facias oīa mādata eius: q̄cūq̧ ego p̄cipio tibi hodie: & venient sup te oēs maledictiōes iste: & apprehēdēt te. maledictus tu in ciuitate: & maledictus tu in agro. maledicta horrea tua: & reliquie tue. maledicti fructus vētris tui & fructus tre tue: armēta boū tuoꝝ: & greges ouiū tuaꝝ. maledictus tu in ingressu tuo. & maledictus tu in egressu tuo. mittat dn̄s tibi egestatē: & esuriē: & ꝯsūptionē in omnia in q̄ inieceris manū tuā: q̄cūq̧ feceris: donec cōterat te: & donec perdat te velociter pp malas adinuētiones tuas: quia

B
5.15.a

Leui. 26.d
malach 2.a.

δοῦναι τὸν ὑετὸν τῇ γῇ σου ἐπὶ καιροῦ αὐτοῦ. εὐλογῆσαι πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, καὶ δανιεῖς ἔθνεσι πολλοῖς, σὺ δὲ οὐ δανιῇ. καὶ ἄρξεις σὺ ἐθνῶν πολλῶν, σοῦ δὲ οὐκ ἄρξουσιν. καταστῆσαι σὲ κύριος ὁ θεός σου εἰς κεφαλήν, καὶ μὴ εἰς οὐράν. καὶ ἔσῃ τότε ἐπάνω, καὶ οὐκ ἔσῃ ὑποκάτω, ἐὰν εἰσακούσῃς τῶν ἐντολῶν κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, φυλάσσειν καὶ ποιεῖν. οὐ παραβήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν λόγων, ὧν ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, δεξιὰ ἢ ἀριστερά, πορεύεσθαι ὀπίσω θεῶν ἑτέρων, λατρεύειν αὐτοῖς. καὶ ἔσαι ἐὰν μὴ εἰσακούσῃς τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, φυλάσσειν καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτ, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, καὶ ἐλεύσονται ἐπὶ σὲ πᾶσαι αἱ κατάραι αὗται, καὶ καταλήψονταί σε. ἐπικατάρατος σὺ ἐν πόλει, καὶ ἐπικατάρατος σὺ ἐν ἀγρῷ. ἐπικατάρατοι αἱ ἀποθῆκαί σου, καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά σου. ἐπικατάρατα τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου, τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου. ἐπικατάρατος σὺ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαί σε, καὶ ἐπικατάρατος σὺ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαί σε. ἐξαποστείλαι κύριος σοὶ τὴν ἔνδειαν καὶ τὴν ἐκλιμίαν, καὶ τὴν ἀνάλωσιν ἐπὶ πάντα οὗ ἐὰν ἐπιβάλεις τὴν χεῖρά σου, ὅσα ἂν ποιῇς, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε, καὶ ἕως ἂν ἀπολέσῃ σε ἐν τάχει διὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύματά σου, διότι

vt tribuat pluuiā terre tue in tpe suo: bn̄dicetq̧ cunctis opibus manuū tuarū. Et fenerabis gētibus multis: & ipse a nullo fenus accipies. Constituet te dn̄s deus tuus in caput & non in caudā: & eris sp supra & non subter: si tm̄ audieris mandata domini dei tui que ego precipio tibi hodie: & custodieris & feceris: ac non declinaueris ab eis: nec ad dexterā nec ad sinistrā: nec secutus fueris deos alienos neq̧ colueris eos. Quod si audire nolueris vocē domini dei tui: vt custodias & facias omnia mandata eius & cerimonias quas ego precipio tibi hodie: venient super te omnes maledictiones iste & apprehendēt te. Maledictus eris in ciuitate: maledictus in agro. Maledictum horreū tuū & maledicte reliqe tue. Maledictus fructus vētris tui: & fructus terre tue: armenta boum tuorū & greges ouiū tuarum. Maledictus eris igrediens: & maledictus egrediens. Mittet dominus super te famem & esuriem & increpationem in omnia opera tua que tu facies donec conterat te & perdat velociter: propter adinuētiones tuas pessimas in qbus

לתת מטר ארצך בעתו ולברך
את כל מעשה ידך והלוית גוים
רבים ואתה לא תלוה ונתנך
יהוה לראש ולא לזנב והיית
רק למעלה ולא תהיה למטה
כי תשמע אל מצות יהוה אלהיך
אשר אנכי מצוך היום לשמר
ולעשות ולא תסור מכל הדברים
אשר אנכי מצוה אתכם היום
ימין ושמאול ללכת אחרי
אלהים אחרים לעבדם
והיה אם לא תשמע בקול יהוה
אלהיך לשמר לעשות את
כל מצותיו וחקתיו אשר
אנכי מצוך היום ובאו עליך
כל הקללות האלה והשיגוך
ארור אתה בעיר וארור אתה
בשדה ארור טנאך ומשארתך
ארור פרי בטנך ופרי אדמתך
שגר אלפיך ועשתרת
צאנך ארור אתה בבאך
וארור אתה בצאתך ישלח
יהוה בך את המארה את
המהומה ואת המגערת בכל
משלח ידך אשר תעשה עד
השמדך ועד אבדך מהר
מפני רע מעלליך אשר

עת · עשה לוה · רבב · היה · עלה היה · שמע צוה · עשה סור · צוה · ימן שמאל הלך · שמע · צוה חקק · בוא · נשג · ארר · שאר · צאן · יצא שלח · ארר · הים גער · עשה · שמד · פנה רעע עלל

Transla. Chal.

למיתן מטר ארעך בעדניה ולברכא ית כל עובדי ידך ותוזיף לעממין סגיאין ואת לא תזוף: ויתנינך יוי לתקיף ולא לחלש ותהי לחוד לעילא ולא תהי לתתא ארי תקביל לפקודיא דיוי אלהך דאנא מפקד לך יומא דין למיטר ולמעבד: ולא תסטי מכל פתגמיא דאנא מפקד יתכון יומא דין לימינא ולשמאלא למהך בתר טעות עממיא למפלחהון: ויהי אם לא תקביל למימרא דיוי אלהך למיטר למעבד ית כל פקודוהי וקימוהי דאנא מפקד לך יומא דין וייתון עלך כל לוטיא האלין וידבקונך: ליט את בקרתא וליט את בחקלא: ליט סלך ואצותך: ליט ולדא דמעך ואבא דארעך בקרי תורך ועדרי ענך: ליט את במעלך וליט את במפקך: יגרי יוי בך ית מארתא ית שגושיא וית מזופיתא בכל אושטות ידך דתעביד עד דתשתצי ועד דתיבד בפריע מן קדם בישות עובדך

Interp. chal.

vt tribuat pluuiam terre tue in tēpore suo: & vt benedicāt cunctis operibus manuū tuarum: & mutuabis populis multis: tu aūt non accipies mutuū. Et faciet te dn̄s fortem & non infirmū: & eris semper superior: et non inferior: si obedieris preceptis domini dei tui que ego precipio tibi hodie: vt custodias & vt facias ea: vt non declines ab omnibus verbis que ego precipio tibi hodie ad dexteram neq̧ ad sinistram: neq̧ ambules post idola populorum nec seruias eis. Si autem non obedieris verbo dn̄i dei tui vt custodias & facias omnia precepta eius & mandata eius que ego precipio tibi hodie: venient super te oēs maledictiones iste & apprehendēt te. Maledictus tu in ciuitate: et maledictus tu in agro. maledictū canistrum tuū et panaria tua. Maledicta generatio ventris tui & fructus terre tue: boues armēti tui & greges ouiū tuaꝝ. maledictus tu cum ingredieris: et maledictus tu cū egredieris. Immittet dn̄s in te maledictionē & increpationem in oībus ad que extenderis manum tuā & que operatus fueris: donec cōsumaris & donec pereas cito: propter maliciam operum tuorum in quibus

זוף נתן · הוה עלה קבל · פקד נטר עבד · סטה דבר · טעה פלח קום · אתא דבק לוט · סל אצנא ילד · עול נפק גרה · גזף שגש צוא · אבד

עזבתני ׃ ידבק יהוה בך את הדבר עד כלתו אתך מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה ׃ יככה יהוה בשחפת ובקדחת ובדלקת ובחרחר ובחרב ובשדפון ובירקון ורדפוך עד אבדך ׃ והיו שמיך אשר על ראשך נחשת והארץ אשר תחתיך ברזל ׃ יתן יהוה את מטר ארצך אבק ועפר מן השמים ירד עליך עד השמדך ׃ יתנך יהוה נגף לפני איביך בדרך אחד תצא אליו ובשבעה דרכים תנוס לפניו והיית לזעוה לכל ממלכות הארץ ׃ והיתה נבלתך למאכל לכל עוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד ׃ יככה יהוה בשחין מצרים ובעפלים ובגרב ובחרס אשר לא תוכל להרפא ׃ יככה יהוה בשגעון ובעורון ובתמהון לבב ׃ והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה ולא תצליח את דרכיך והיית אך עשוק וגזול כל הימים ואין מושיע ׃ אשה תארש ואיש אחר ישגלנה

Primitiua heb. (margin): דבק ׃ כלה ׃ בוא ׃ ירש ׃ נכה ׃ חרר ׃ היה ׃ נתן ׃ שמד ׃ נגף ׃ יצא ׃ נוס ׃ היה ׃ מלך ׃ אכל ׃ חרד ׃ נכה ׃ שחן ׃ יכל ׃ רפא ׃ היה ׃ משש ׃ צלח ׃ היה ׃ עשק ׃ גזל ׃ יום ׃ ישע ׃ איש ׃ ארש ׃ שגל

'reliquiſti me. Adiungat tibi dominus peſtilentiam donec conſumat te de terra ad quā ingredieris poſſidendā. Percutiat te dominus egeſtate febri & frigore: ardore & eſtu & aere corrupto ac rubigine: & perſequtur donec pereas. Sit celum quod ſuper te eſt eneū: & terra quā calcas ferrea. Det dn̄s imbrem terre tue puluerem. & de celo deſcēdat ſuper te cinis donec conteraris. Tradat te dn̄s corruētē ante hoſtes tuos: & per vnam viam egrediaris contra eos: & p ſeptē fugias: & diſpergaris per omnia regna terre. Sitq; cadauer tuum in eſcam cunctis volatilibus celi & beſtiis terre: & non ſit qui abigat. Percutiat te dn̄s vlcere egypti: & ptē corpis p quā ſtercora digeruntur ſcabie quoq; & prurigine ita vt curari nequeas. Percutiat te dominus amentia & cecitate ac furore mentis: & palpes in meridie: ſicut palpare ſolet cecus in tenebris & non dirigas vias tuas. Omniq; tēpore calūniā ſuſtineas: & opprimaris violentia. nec habeas qui liberet te. Vxorē accipias: & alius dormiat cū ea.

relīquiſti me. adhęreat dn̄s in te mortem: donec cōſumat te de terra in quā tu ingrederis illuc poſſidēdū illā. percutiat te dn̄s egeſtate: & febri: & frigore: & irritatiōe: & cede: & aere corrupto: & rubigine: & perſequētur te donec perdāt te. & erit tibi celū qd ſup caput tuū eneū: & terra que ſub te ferrea. det dn̄s imbrē terre tue puluerē: & cinis de celo deſcēdet ſup te: donec cōterat te: & donec perdat te. tradat te dn̄s in occiſiōes corā hoſtibus tuis. in via vna egredieris cōtra eos: & in ſeptē viis fugies a facie eor. & eris in diſpſiōe in oibus regnis terre. & erūt cadauera vra eſca volatilibus celi: & beſtiis terre: & nō erit qui abigat. percutiat te dn̄s in vlcere egyptio in natibus: & ſcabie agreſti: & prurigine: ita vt nō queas tu curari. percutiat te dn̄s amētia: & cecitate: & furore mētis: & eris palpans in meridie: ſicut palparet cecus in tenebris. & nō diriget vias tuas: & eris tūc iniuriā ſuſtinēs & d violētia oppſſus oibus diebus: & nō erit tibi q auxilief. vxorē accipies: & vir alius habebit eā.

ἐγκατέλιπές με. προσκολλήσαι κύριος εἰς σὲ θάνατον, ἕως ἂν ἐξαναλώσῃ σε ἀπὸ τῆς γῆς εἰς ἣν σὺ εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. πατάξαι σε κύριος ἀπορίᾳ, καὶ πυρετῷ, καὶ ῥίγει, καὶ ἐρεθισμῷ, καὶ φόνῳ, καὶ ἀνεμοφθορίᾳ, καὶ τῇ ὤχρᾳ, καὶ καταδιώξονταί σε ἕως ἂν ἀπολέσωσί σε. καὶ ἔσται σοι ὁ οὐρανὸς ὁ ὑπὲρ κεφαλῆς σου χαλκοῦς, καὶ ἡ γῆ ἡ ὑποκάτω σου σιδηρᾶ. δῴη κύριος τὸν ὑετὸν τῆς γῆς σου κονιορτόν, καὶ χοῦς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβήσεται ἐπὶ σέ, ἕως ἂν ἐκτρίψῃ σε, καὶ ἕως ἂν ἀπολέσῃ σε. δῴη σε κύριος ἐπὶ κοπὴν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν σου. ἐν ὁδῷ μιᾷ ἐξελεύσῃ πρὸς αὐτοὺς καὶ ἐν ἑπτὰ ὁδοῖς φεύξῃ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ ἔσῃ ἐν διασπορᾷ ἐν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς. καὶ ἔσονται οἱ νεκροὶ ὑμῶν κατάβρωμα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποσοβῶν. πατάξαι σε κύριος ἐν ἕλκει αἰγυπτίῳ ἐν ταῖς ἕδραις, καὶ ψώρᾳ ἀγρίᾳ, καὶ κνήφῃ, ὥστε μὴ δύνασθαί σε ἰαθῆναι. πατάξαι σε κύριος παραπληξίᾳ, καὶ ἀορασίᾳ, καὶ ἐκστάσει διανοίας, καὶ ἔσῃ ψηλαφῶν μεσημβρίας, ὡσεί τις ψηλαφήσαι ὁ τυφλὸς ἐν τῷ σκότει. καὶ οὐκ εὐοδώσει τὰς ὁδούς σου, καὶ ἔσῃ τότε ἀδικούμενος καὶ διαρπαζόμενος πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ οὐκ ἔσται σοι ὁ βοηθῶν. γυναῖκα λήψῃ, καὶ ἀνὴρ ἕτερος ἕξει αὐτήν.

Primitiua chal.

דבק ׃ ירת ׃ מחא ׃ כלה ׃ רדף ׃ היה ׃ עלה ׃ נחת ׃ עבד ׃ פרה ׃ נתן ׃ נפק ׃ ערק ׃ היה ׃ זוע ׃ שגר ׃ אכל ׃ נוד ׃ יכל ׃ אסא ׃ מחא ׃ משש ׃ צלח ׃ אנת ׃ ארס ׃ שכב

Interp. chal.

derelīquiſti timorē meū. Mittet in te dn̄s peſtilentiā donec cōſumat te de terra ad quā ingrederis poſſidē dam. Percutiet te dn̄s egeſtate & febri & incendio et ſiccitate & gladio & aere corrupto & rubigine: & perſequētur te donec pereas. Et erunt celi qui ſunt ſup caput tuū fortes quaſi enei: vt nō deducāt pluuiā: & terra que eſt ſubter te erit fortis ſicut ferrū ne faciat fructus. Dabit dn̄s pluuiam terre tue fauillam & puluerem: de celis deſcendet ſuper te donec diſperdat te. Tradet te dn̄s confractū in cōſpectu inimicorū tuoꝝ: per viam vnā egredieris in eos: & per ſeptē vias fugies a facie eorum. Et eris in cōmotionem omnibus regnis terre. Et erit cadauer tuū proiectum in cibum omni volatili celi & iumentis terre: & non erit qui cōmoueat. Percutiet te dn̄s vlcere peſſimo egyptioꝝ: et emorroidis & ſcabie & prurigine ſicca: ex quibus non poteris ſanari. Percutiet te dn̄s amentia & cecitate & cōturbatione cordis. Et eris palpans in meridie ſicut palpat cecus in tenebris: & non proficies in via tua. Et eris vtiq; oppreſſus & vim patiens omnibus diebus: & non erit qui liberet te. Mulierem deſpondes: & vir alius cubabit cum ea.

Transla. Chal.

דשבקתא לדחלתי ׃ ישגר יי בך ית מותנא עד דישיצי יתך מעל ארעא דאת עליל לתמן למירתה ׃ ימחינך יי בשחפתא ובקדחתא ובדלקתא ובחרחורא ובחרבא ובשדפונא ובירקונא וירדפונך עד דתיבד ׃ ויהון שמיא דעל רישך תקיפין כנחשא מלאחתא מטרא וארעא דתחותך תקיפא כפרזלא מלמעבד פירין ׃ יתן יי ית מטר ארעך אבקא ועפרא מן שמיא יחות עלך עד דתשתיצי ׃ יתנינך יי תביר קדם בעלי דבבך באורחא חד תפוק לותיהון ובשבעא אורחן תעירוק מן קדמוהי ותהי לזיע לכל מלכות ארעא ׃ ותהי נבלתך משדיא למיכל לכל עופא דשמיא ולבעירא דארעא ולית דמניד ׃ ימחינך יי בשחנא דמצראי ובטחוריא ובגרבא ובחרס דלא תיכול לאתסאה ׃ ימחינך יי בשטיותא ובסמיותא ובשעממות ליבא ׃ ותהי ממשמש בטיהרא כמא דממשש עוירא בקבלא ולא תצלח ית אורחך ותהי לחוד עשיק ואניס כל יומיא ולית דפריק ׃ איתתא תירוס וגבר אחרן ישכבנה

בית תבנה ולא תשב בו כרם תטע ולא תחללנו ׃ שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו חמרך גזול מלפניך ולא ישוב לך צאנך נתנות לאיביך ואין לך מושיע ׃ בניך ובנתיך נתנים לעם אחר ועיניך ראות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידך ׃ פרי אדמתך וכל יגיעך יאכל עם אשר לא ידעת והיית רק עשוק ורצוץ כל הימים ׃ והיית משגע ממראה עיניך אשר תראה ׃ יככה יהוה בשחין רע על הברכים ועל השקים אשר לא תוכל להרפא מכף רגלך ועד קדקדך ׃ יולך יהוה אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתיך ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן ׃ והיית לשמה למשל ולשנינה בכל העמים אשר ינהגך יהוה שמה ׃ זרע רב תוציא השדה ומעט תאסף כי יחסלנו הארבה ׃ כרמים תטע ועבדת ויין לא תשתה ולא תאגר כי תאכלנו התלעת ׃ זיתים

Primitiua heb. (margin): בנה ׃ ישב ׃ נטע ׃ חלל ׃ טבח ׃ אכל ׃ גזל ׃ שוב ׃ נתן ׃ ישע ׃ נתן ׃ ראה ׃ כלה ׃ יגע ׃ אכל ׃ ידע ׃ היה ׃ עשק ׃ רצץ ׃ שגע ׃ ראה ׃ נכה ׃ רעע ׃ שוק ׃ יכל ׃ רפא ׃ הלך ׃ קום ׃ ידע ׃ היה ׃ שמם ׃ שנן ׃ נהג ׃ רבב ׃ יצא ׃ אסף ׃ חסל ׃ נטע ׃ עבד ׃ שתה ׃ אגר ׃ אכל

Domū edifices: & non habites in ea. Plantes vineā: & nō vindemies eā. Bos tu⁹ immoletur corā te: & non comedas ex eo. Aſinus tuus rapiatur in conſpectu tuo: & nō reddatur tibi. Oues tue dētur inimicis tuis: & nō ſit qui te adiuuet. Filii tui & filie tue tradātur alteri populo vidētibus oculis tuis & deficiētib⁹ ad cōſpectū eorū tota die & nō ſit fortitudo in manu tua. fruct⁹ terre tue & oēs labores tuos comedat populus quē ignoras. & ſis ſp calūniā ſuſtinēs & oppſſus cūctis diebus: & ſtupens ad terrorē eorum q̄ videbunt oculi tui. Percuciat te dn̄s vlcere peſſimo in genibus & in ſuris: ſanariq; non poſſis a planta pedis vſq; ad verticem tuū. Ducetq; te dominus & regem tuum quem conſtitues ſuper te in gentem quam ignoras tu & pres tui: & ſeruies ibi diis alienis ligno & lapidi: & eris perditus in prouerbiū ac fabulam oībus populis ad quos te itroduxerit dn̄s. Semētē multam iacies in terrā: & modicū cōgregabis: quia locuſte deuorabūt oīa. Vineam plantabis & fodies: & vinū non bibes nec colliges ex ea quippiam. qm̄ vaſtabitur vermib⁹. Oliuas

domū edificabis: & alter habitabit in ea: vineā plātabis: & nō vindemiabis eā. vitulus tuus mactatus corā te: & nō comedes ex eo. aſinus tuus raptus a te: & nō reddetur tibi. oues tue date inimicis tuis: & nō erit tibi adiuuans. filii tui & filie tue traditi gēti alteri: & oculi tui videbūt deficiētes in ipſos: & nō poterit manus tua. fructus tre tue: & oēs labores tuos comedet gēs: q̄ nō cognoſcis. & eris calūniā ſuſtinēs & oppſſus cūctis diebus: & eris ſtupidus pp viſiones oculoꝝ tuoꝝ q̄s videbis. percutiat te dn̄s in vlcere malo in genibus & in ſuris: ita vt nō poſſis ſanari tu a plāta pedum tuoꝝ vſq; ad verticē tuū. deducat dn̄s te & pncipes tuos quos cōſtitues ſup te ipm: in gētē q̄ nō cognoſcis tu & patres tui: & ſeruies ibi diis alienis: lignis: & lapidibus: & eris ibi in puerbiū & parabolā & fabulā in oibus gētibus: ad q̄s introducet te dn̄s illuc. ſemētē multā educes in cāpū: & modica cōgregabis: q: deuorabit ea locuſta. vineā plātabis & operabis: & vinū nō bibes: neq; letabere ex eo: q̄ deuorabit ea vermis. oliue

οἰκίαν οἰκοδομήσεις, καὶ ἕτερος οἰκήσει ἐν αὐτῇ, ἀμπελῶνα φυτεύσεις, καὶ οὐ μὴ τρυγήσεις αὐτόν. ὁ μόσχος σου ἐσφαγμένος ἐναντίον σου, καὶ οὐ φαγῇ ἐξ αὐτοῦ. ὁ ὄνος σου ἡρπασμένος ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκ ἀποδοθήσεταί σοι. τὰ πρόβατά σου δεδομένα τοῖς ἐχθροῖς σου, καὶ οὐκ ἔσται σοι ὁ βοηθῶν. οἱ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες σου δεδομέναι ἔθνει ἑτέρῳ, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται σφακελίζοντες εἰς αὐτούς, καὶ οὐκ ἰσχύσει ἡ χείρ σου. τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς σου, καὶ πάντας τοὺς πόνους σου φάγεται ἔθνος, ὃ οὐκ ἐπίστασαι. καὶ ἔσῃ ἀδικούμενος καὶ τεθραυσμένος πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ ἔσῃ παράπληκτος διὰ τὰ ὁράματα τῶν ὀφθαλμῶν σου ἃ βλέψῃ. πατάξαι σε κύριος ἐν ἕλκει πονηρῷ ἐπὶ τὰ γόνατα, καὶ ἐπὶ τὰς κνήμας, ὥστε μὴ δύνασθαί σε ἰαθῆναι ἀπὸ ἴχνους τῶν ποδῶν σου ἕως τῆς κορυφῆς σου. ἀπαγάγοι κύριος σὲ καὶ τοὺς ἄρχοντάς σου οὓς ἐὰν καταστήσῃς ἐπὶ σεαυτόν, εἰς ἔθνος ὃ οὐκ ἐπίστασαι σὺ καὶ οἱ πατέρες σου, καὶ λατρεύσεις ἐκεῖ θεοῖς ἑτέροις, ξύλοις, καὶ λίθοις, καὶ ἔσῃ ἐκεῖ ἐν αἰνίγματι καὶ παραβολῇ καὶ διηγήματι ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, εἰς οὓς ἂν ἀπαγάγοι σε κύριος ἐκεῖ. σπέρμα πολὺ ἐξοίσεις εἰς τὸ πεδίον, καὶ ὀλίγα εἰσοίσεις, ὅτι κατέδεται αὐτὰ ἡ ἀκρίς. ἀμπελῶνα φυτεύσεις καὶ κατεργᾷ, καὶ οἶνον οὐ πίεσαι, οὐδὲ εὐφρανθήσῃ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι καταφάγεται αὐτὰ ὁ σκώληξ. ἐλαῖαι

Transla. Chal.

ביתא תבני ולא תתיב ביה כרמא תנציב ולא תחליניה ׃ תורך יהי נכיס לעיניך ולא תיכול מיניה חמרך יהי אניס מן קדמך ולא יתוב לך ענך יהון מסירין לבעלי דבבך ולית לך פריק ׃ בנך ובנתך מסירין לעם אוחרן ועינך חזיין ומסיכן להון כל יומא ולית חילא בידך ׃ איבא דארעך וכל ליאותך יאכול עם די לא ידעתא ותהי לחוד עשיק ורציץ כל יומיא ׃ ותהי משתטי מחיזו עינך דתחזי ׃ ימחינך יי בשחנא בישא על רכובין ועל שקין דלא תיכול לאתסאה מפרסת רגלך ועד מוחך ׃ יגלי יי יתך וית מלכך דתקים עלך לעמא די לא ידעתא את ואבהתך ותפלח תמן לעממיא פלחי טעותא אעא ואבנא ׃ ותהי לצדו למתל ולשועי בכל עממיא דידברינך יי לתמן ׃ בר זרע סגי תפיק לחקלא וזעיר תכנוש ארי יחסליניה גובא ׃ כרמין תנציב ותפלח וחמרא לא תשתי ולא תכנוש ארי תיכליניה תולעתא ׃ זיתין

Interp. chal.

Domū edificabis: & nō habitabis in ea. vineā plantabis & nō vindemiabis eā. Bos tu⁹ erit iugulatus ante oculos tuos: & nō comedes ex eo. Aſinus tu⁹ erit violenter rapt⁹ a facie tua: & nō reuertet ad te. Oues tue erūt tradite inimicis tuis: & nō erit qui ſaluet te. Filiū tui & filie tue tradent ppſo alieno: & oculi tui videbūt et deficiēt pro eis tota die: & nō erit fortitudo in manu tua. fructus terre tue & oēs labores tuos comedet populus quē nō cognouiſti: & eris ſemp calūniā ſuſtinēs & oppreſſus oībus diebus. Et eris ſtupēs ppter viſionē oculoꝝ tuoꝝ quā videbis. Percutiet te dn̄s vlcere peſſimo in genib⁹ & in femorib⁹: ex quo nō poteris ſanari: a plāta pedis tui & vſq; ad cerebrū tuū. Migrare te faciet dn̄s & regē tuū quē cōſtitues ſup te ad ppſm quē ignoras tu & pres tui: & ſeruies ibi ppſis ſeruiētib⁹ idolis ligneis & lapideis. et eris in deſolationē & in puerbiū & in fabulā in oībus ppſis ad q̄s trāſmigrare te faciet dn̄s. Sementē multā educes ad agrū: & parum cōgregabis: quoniā deuorabit eam locuſta. Vineas plantabis & coles: & vinū non bibes nec colliges: quoniam comedet illud vermis. Oliue

Primitiua chal.

בנה ׃ תוב ׃ נצב ׃ חלל ׃ היה ׃ אכל ׃ תוב ׃ חזה ׃ לאה ׃ רצץ ׃ היה ׃ שטה ׃ חזה ׃ שוק ׃ יכל ׃ אסא ׃ גלה ׃ קום ׃ פלח ׃ טעה ׃ צדה ׃ סגא ׃ נפק ׃ כנש ׃ חסל ׃ נצב ׃ שתה ׃ כנש ׃ אכל

Trãsla. B. Hiero.

hebis in omnibus terminis tuis: & non vngeris oleo: quia defluet & decipiet. Filios gñabis & filias & nõ frueris eis: qm ducentur in captiuitatẽ. Oẽs arbores tuas & fruges terre tue rubigo cõsumet. Aduena qui tecum versatur in terra: ascẽdet super te eritq sublimior: tu aũt descẽdes & eris inferior. Ipse fenerabit tibi: & tu nõ fenerabis ei. Ipse erit in caput: & tu eris in caudam. Et venient super te oẽs maledictiões iste: & persequẽtes apphẽdẽt te: donec intereas. quia nõ audisti vocẽ dñi dei tui: nec seruasti mãdata eius & cerimonias quas pcepit tibi. Et erunt in te signa atq pdigia & in semine tuo vsq in sempiternũ. eo q nõ seruieris dño deo tuo in gaudio cordisq leticia propter rerũ oim abundantiã. Seruies inimico tuo quem emittet tibi dñs in fame & siti & nuditate & oĩ penuria: & ponet iugum ferreum sup ceruicem tuã: donec te conterat. Adducet dñs super te gentem de longinquo & de extremis terre finibus in similitudinẽ aquile volãtis cũ impetu cuius linguã intelligere nõ possis: gentẽ procacissimã: q non deferat seni: nec misereatur puuli: & deuoret fructũ iumẽtorũ tuorũ ac fruges terre tue

Interp. chal.

erunt tibi in oĩ termino tuo: & oleo non vngeris: qz decidet oliue tue. Filios & filias generabis: & nõ erũt tibi: qũ ibunt in captiuitatẽ. Oẽs arbores tue & fructũ terre tue cõsumet rubigo. Aduena incircũcisus q est in medio tui ascendet sup te superius: & tu descendes inferius. Ipse mutuabit tibi: & tu non mutuabis ei. Ipse erit fortis: & tu eris infirmus. & venient sup te oẽs maledictiones iste: & persequentur te: & apprehendent te: donec dispereas: quia non obedisti verbo dñi dei tui vt custodires precepta eius & mandata eius q precepit tibi. Et erunt tibi in signa & in portenta & in filiis tuis vsq in seculũ: eo q nõ seruieris coram dño deo tuo in gaudio & in rectitudine cordis, ppter multitudinẽ oium rerũ. & seruies inimicis tuis: quos mittet dñs in te in fame & in siti & in nuditate & in penuria omniũ rerum. Et ponet iugum ferreũ super ceruicẽ tuã: donec disperdant te. Adducet dñs sup te populũ de longinquo a finibus terre: sicut volat aquila: populum cuius linguã non intelliges: populũ impudentem faciei: qui non accipit personas senis: neq miseretur paruuli. & comedet fetus iumentorum tuorum & fructum terre tue:

Trãsla. B. Hiero.

donec intereas: & nõ relinquat tibi triticũ: vinum & oleũ: armenta boum & greges ouiũ: donec te disperdat & conterat in cunctis vrbibus tuis: & destruãtur muri tui firmi atq sublimes in quib9 habebas fiduciã in oĩ terra tua. Obsideberis intra portas tuas in oĩ terra tua quam dabit tibi dñs deus tuus: & comedes fructũ vteri tui & carnes filiorũ tuorũ & filiarũ tuarũ qs dederit tibi dñs deus tuus in angustia & vastitate q opprimet te hostis tuus. Homo delicatus in te & luxuriosus valde inuidebit fratri suo & vxori que cubat in sinu suo: ne det eis de carnibus filiorũ suorũ quas comedet. eo q nihil aliud habeat in obsidiõe & penuria q vastauerit te inimici tui intra oẽs portas tuas. Tenera mulier & delicata que super terrã ingredi non valebat: nec pedis vestigiũ figere pp mollitiẽ & teneritudinẽ nimiã: inuidebit viro suo q cubat in sinu eius super filii & filie carnibus & illuuie secũdinarũ q egrediũtur de medio feminũ eius: & sup liberis q eadẽ hora nati sũt. Comedẽt ei eos clam pp rerũ oim penuriã i obsidiõe & vastitate q opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris & feceris oia verba legis hui9 q scripta sũt in hoc volumie: & timueris nomẽ eius gloriosũ

Interp. chal.

donec disperdat te: & nõ relinquet tibi frumentũ vinũ & oleũ: nec vaccas boũ tuorũ nec greges ouiũ tuarũ: donec dissipat te. Et angustiabit te in cũctis vrbib9 tuis: donec subuertat muros tuos munitos & fortes i qb9 confidebas vt euaderes i eis in oĩ terra tua. & angustiabit te in cũctis vrbibus tuis in oĩ terra tua quã dabit dñs de9 tu9 tibi. Et comedes fet9 ventris tui: & carnes filiorũ tuorũ & filiarũ tuarũ quos dederit tibi dñs de9 tu9 in obsidione & angustia q angustiabit te inimicus tu9. Vir tener i te & delicatus valde hẽbit oculũ malũ in fratrẽ suũ & i vxorẽ federis sui & i reliqs filios suos qs relinquit: ne det vni ex eis de carne filior suor quã comedet: eo q nihil aliud ei remanserit in obsidiõe & in angustia q angustiabit te inimicus tu9 i oĩbus vrbib9 tuis. Tenera & delicata q nõ est experta ponere plantã pedis sui sup terrã, ppter delicias: hẽbit oculũ malũ in virũ federis sui & in filiũ suũ & in filiã suã & in filios suos puulos q egressi sũt ex ea: & in filios suos qs pepit: qm comedet eos in penuria oim rerũ in abscondito in obsidiõe & i angustia q angustiabit te inimic9 tu9 in vrbib9 tuis: si nõ custodieris vt facias oia verba legis hui9 q scripta sũt i hoc libro: vt timeas nomẽ gloriosũ

Ter. Heb.

והנורא הזה את יהוה אלהיך׃
והפלא יהוה את מכתך ואת מכות
זרעך מכות גדלת ונאמנות וחלים
רעים ונאמנים׃ והשיב בך את
כל מדוה מצרים אשר יגרת
מפניהם ודבקו בך׃ גם כל חלי
וכל מכה אשר לא כתוב בספר
התורה הזאת יעלם יהוה עליך
עד השמדך׃ ונשארתם במתי
מעט תחת אשר הייתם ככוכבי
השמים לרב כי לא שמעת בקול
יהוה אלהיך׃ והיה כאשר שש
יהוה עליכם להיטיב אתכם
ולהרבות אתכם כן ישיש יהוה
עליכם להאביד אתכם ולהשמיד
אתכם ונסחתם מעל האדמה
אשר אתה בא שמה לרשתה׃
והפיצך יהוה בכל העמים מקצה
הארץ ועד קצה הארץ ועבדת
שם אלהים אחרים אשר
לא ידעת אתה ואבתיך עץ
ואבן׃ ובגוים ההם לא תרגיע
ולא יהיה מנוח לכף רגלך
ונתן יהוה לך שם לב רגז וכליון
עינים ודאבון נפש׃ והיו חייך
תלאים לך מנגד ופחדת
לילה ויומם ולא תאמין בחייך׃

Primitiua heb.

פלא נכה · אמן חלה · רוע שוב · דוה · יגר · כתב · ירה עלם · שמד שאר · מתה היה כבב · רבב · שוש · יטב · רבה · אבד שמד · בוא ירש · פוץ · רגע · היה נוח · כלה · אמן

Trāsla. B. Hiero.

& terribile. hoc est dominum deum tuum: augebit dominus plagas tuas: & plagas seminis tui: plagas magnas & perseuerantes infirmitates pessimas & perpetuas: & conuertet in te omnes afflictiones egypti quas timuisti & adherebunt tibi. Insup & vniuersos languores & plagas que non sunt scripte in volumine legis huius: inducet dominus super te donec te conterat. Et remanebitis pauci numero qui prius eratis sicut astra celi pre multitudine: quoniam non audistis vocem domini dei vestri. Et sicut ante letatus est dominus super vos bene vobis faciens vosque multiplicans: sic letabitur disperdens vos atque subuertens: vt auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te dominus in omnes populos a summitate terre vsque ad terminos eius: & seruies ibi diis alienis quos & tu ignoras & patres tui: lignis & lapidibus. In gentibus quoque illis non quiesces: neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi dominus ibi cor pauidum & deficientes oculos & animam consumptam merore: & erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte & die: & non credes vite tue.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

nomē gloriosuz & admirabile hoc: dominum
τὸ ὄνομα τὸ ἔντιμον καὶ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο, κύριον τὸν
deū tuū: & admirabiles faciet dominus plagas tuas:
θεόν σου, καὶ παραδοξάσει κύριος τὰς πληγάς σου,
& plagas seminis tui: plagas ma-
καὶ τὰς πληγὰς τοῦ σπέρματός σου, πληγὰς μεγά-
gnas & mirabiles: & infirmitates malas & ꝑpetuas. &
λας καὶ θαυμαστάς, καὶ νόσους πονηρὰς καὶ πιστάς. καὶ
conuertet in te oēm afflictiōez egypti
ἐπιστρέψει ἐπὶ σὲ πᾶσαν τὴν ὀδύνην αἰγύπτου τὴν
malā: quā timuisti a facie eorū: &
πονηράν, ἣν διευλαβοῦ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ
adherebūt in te. & vniuersū languorē: &
κολληθήσονται ἐν σοί. καὶ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ
oēz plagā nō scriptā: & oēz
πᾶσαν πληγὴν τὴν μὴ γεγραμμένην, καὶ πᾶσαν τὴν
scriptā in volumie legis huius: indu-
γεγραμμένην ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου, ἐπά-
cet dominus sup te: donec cōterat te: & rema-
ξει κύριος ἐπὶ σέ, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε, καὶ κατα-
nebitis in numero breui: eo ꝙ fuistis sicut
λειφθήσεσθε ἐν ἀριθμῷ βραχεῖ, ἀνθ᾽ ὧν ὅτι ἦτε ὡσεὶ
astra celi in multitudiez: quā nō audistis
τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ εἰς πλῆθος, ὅτι οὐκ εἰσηκούσα-
vocē dominī dei vrī. & erit sicut
τε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν. καὶ ἔσται ὃν τρό-
letatus ē dominus sup vos vt bñfaceret vobis: &
πον ηὐφράνθη κύριος ἐφ᾽ ὑμῖν εὖ ποιῆσαι ὑμᾶς, καὶ
multiplicaret vos: sic letabit dominus sup vos
πληθῦναι ὑμᾶς, οὕτως εὐφρανθήσεται κύριος ἐφ᾽ ὑ-
vt disꝑdat vos. & auferemini de terra
μῖν ἐξολοθρεῦσαι ὑμᾶς. καὶ ἐξαρθήσεσθε ἀπὸ τῆς γῆς
ad quā vos ingredimini illuc possidendā eam.
εἰς ἣν ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν.
& disꝑget te dominus deus tuus in oēs gētes:
καὶ διασπερεῖ σε κύριος ὁ θεός σου εἰς πάντα τὰ ἔθνη,
a summitate terre vsque ad terminū terre. & seruies
ἀπ᾽ ἄκρου τῆς γῆς ἕως ἄκρου τῆς γῆς. καὶ δουλεύσεις
illic diis alienis: lignis & lapidibus: quos nō cognoueras
ἐκεῖ θεοῖς ἑτέροις, ξύλοις καὶ λίθοις, οἷς οὐκ ἐπίσω
tu & patres tui. sed & in gētibus il-
σὺ καὶ οἱ πατέρες σου. ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκεί-
lis nō requiesces: nec erit requies vestigio
νοις οὐκ ἀναπαύσει σε, οὐδὲ μὴ στῇ ἡ στάσις τοῦ ἴχνους
pedis tui. & dabit tibi dominus illic cor
τοῦ ποδός σου. καὶ δώσει σοι κύριος ἐκεῖ καρδίαν
pauidū: & deficientes oculos: & lique-
ἀθυμοῦσαν, καὶ ἐκλείποντας ὀφθαλμούς, καὶ τηκο-
scētez aiaz. & erit vita tua suspēsa corā
μένην ψυχήν. καὶ ἔσται ἡ ζωή σου κρεμαμένη ἀπέναν-
oculis tuis. & timebis die & no-
τι τῶν ὀφθαλμῶν σου. καὶ φοβηθήσῃ ἡμέρας καὶ νυ-
ctē: & nō credes vite tue.
κτός, καὶ οὐ πιστεύσεις τῇ ζωῇ σου.

G

Transla. Chal.

ודחילא הדין ית יי אלהך׃ ויפרש יי ית מחתך וית מחת בנך מחן סגיאן ומהימנן
ומרעין בישין ומהימנין׃ ויתיב בך ית כל מכתשי מצראי דדחילתא מן קדמיהון וידבקון
בך׃ אף כל מרעין וכל מחאן די לא כתיב בספר אוריתא הדין יסקינון יי עלך עד
דתשתיצי׃ ותשתארון בעם זעיר חלף דהויתון ככוכבי שמיא לסגי ארי לא קבילתא
במימרא דיי אלהך׃ ויהי כמא דחדי יי עליכון לאוטבא יתכון ולאסגאה יתכון כן
יחדי יי עליכון לאובדא יתכון ולשיצאה יתכון ותתלטלון מעל ארעא דאת עליל
תמן למירתה׃ ויבדרנך יי בכל עממיא מסייפי ארעא ועד סייפי ארעא ותפלח
תמן לעממיא פלחי טעותא דלא ידעתא את ואבהתך אעא ואבנא׃ ובעממיא האנון
לא תנוח ולא יהי מנח לפרסת רגלך ויתן יי לך תמן לב דחיל וחשוך עינין ומפחן
נפש׃ ויהון חייך תליאן לך מקביל ותהי דחיל לילי ויממא ולא תהימין בחייך׃

Primitiua chal.

פרש מחא רעע · תוב כתש דבק · נסק שאר · מנה היה סגא · אמר חדה יטב · טול ירת בדר · סוף פלח טעה · נוח הוה נתן · תהה נפח חוה · תלה יום רמן

Interp̄. chal.

et terribile domini dei tui. Et admirabiles faciet dominus plagas tuas & plagas filiorum tuorum: plagas magnas & perseuerantes & infirmitates pessimas & permanentes. Et cōuertet in te oēs plagas egypti quas timuisti: et adherebunt tibi. Omnes quoque infirmitates & omnes plagas que non sunt scripte in libro legis huius inducet dominus sup te donec disperdat te. Et remanebitis populus pauci numero: qui prius fuistis sicut astra celi in multitudinē: quoniā nō obedisti verbo domini dei tui. Et erit sicut letatus est dominus super vos vt benefaceret vobis & vt multiplicaret vos: sic letabitur dominus super vos vt disperdat vos & vt cōsumat vos. et migrabitis a terra ad quā tu ingrederis possidendā. et disperget te dominus in oēs populos a finibus terre & vsque ad fines terre: & seruies ibi populis colētibus idola q̄ ignorasti tu & patres tui lignea & lapidea. Et i populis illis nō requiesces: neque erit requies plante pedis tui: & dabit tibi dominus cor pauidū & tenebrosos oculos & merorem anime. Et erit vita tua quasi pendēs ante te: & eris timens die ac nocte & non credes vite tue.

Trāsla. Gre. lxx. cū interp̄. latina.

mane dices: quō erit vespa. & vespe-
τὸ πρωὶ ἐρεῖς, πῶς ἂν γένοιτο ἑσπέρα. καὶ τὸ ἑσπέ-
re dices: quō erit mane: ꝑꝑ formidinē
ρας ἐρεῖς, πῶς ἂν γένοιτο πρωΐ, ἀπὸ τοῦ φόβου
cordis tui: qua terreberis: & ꝑꝑ
τῆς καρδίας σου, οὓς φοβηθήσῃ, καὶ ἀπὸ τῶν
visiōes oculorū tuorū: q̄s videbis. & redu-
ὁραμάτων τῶν ὀφθαλμῶν σου, ὧν ὄψῃ. καὶ ἀπο-
cet te dominus in egyptū in nauibus: & in
στρέψει σε κύριος εἰς αἴγυπτον ἐν πλοίοις, καὶ ἐν
via quā dixi nō adijcietis vltra videre eā.
τῇ ὁδῷ ᾗ εἶπα οὐ προσθήσεσθε ἔτι ἰδεῖν αὐτήν.
& vendemini ibi inimicis vris in seruos
καὶ πραθήσεσθε ἐκεῖ τοῖς ἐχθροῖς ὑμῶν εἰς παῖδας
& ancillas: & nō erit qui emat.
καὶ παιδίσκας, καὶ οὐκ ἔσται ὁ κτώμενος. Ca. 29.

A

Hec verba federis: q̄ p̄cepit
Οὗτοι οἱ λόγοι τῆς διαθήκης, οὓς ἐνετείλατο
dominus moysi: vt statueret filijs israel in terra
κύριος τῷ μωυσῇ, στῆσαι τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἐν γῇ
moab: p̄ter fedus qd̄ pepigit eis in
μωάβ, πλὴν τῆς διαθήκης ἧς διέθετο αὐτοῖς ἐν
oreb. & vocauit moyses oēs filios
χωρήβ. καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς πάντας τοὺς υἱοὺς
israel: & dixit ad eos: vos vidistis vniuer-
ἰσραήλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἑωράκατε πάν-
sa q̄ fecit dominus deus vr in terra egy-
τα ὅσα ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐν γῇ αἰγύ-
pti corā vobis pharaoni & oibus ser-
πτου ἐνώπιον ὑμῶν φαραὼ καὶ πᾶσι τοῖς θερά-
uis eius: & vniuerse terre eius: ten-
πουσιν αὐτοῦ, καὶ πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ, τοὺς πει-
tatiōes q̄s viderūt oculi tui: signa
ρασμοὺς οὓς εἴδον οἱ ὀφθαλμοί σου, τὰ σημεῖα
& portēta ingentia illa: manū
καὶ τὰ τέρατα τὰ μεγάλα ἐκεῖνα, τὴν χεῖρα
fortē: & brachiū excelsū. &
τὴν κραταιάν, καὶ τὸν βραχίονα τὸν ὑψηλόν. καὶ
nō dedit dominus deus vobis cor ad itelligēdū: &
οὐκ ἔδωκε κύριος ὁ θεὸς ὑμῖν καρδίαν εἰδέναι, καὶ
oculos ad vidēdū: & aures ad audiēdū: vsque in di-
ὀφθαλμοὺς βλέπειν, καὶ ὦτα ἀκούειν, ἕως τῆς ἡ-
em hanc. & adduxit vos quadraginta annis
μέρας ταύτης. καὶ ἤγαγεν ὑμᾶς τεσσαράκοντα ἔτη
in deserto. nec inueterata sūt vestimēta vra:
ἐν τῇ ἐρήμῳ. οὐκ ἐπαλαιώθησαν τὰ ἱμάτια ὑμῶν,
& calciamēta vra nō sūt attrita a
καὶ τὰ ὑποδήματα ὑμῶν οὐκ ἀπετρίβη ἀπὸ
pedibus vris. panē nō comedistis: vinū &
τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἄρτον οὐκ ἐφάγετε, οἶνον καὶ
siceram nō bibistis: vt sciretis: qr ipse domi-
σίκεραν οὐκ ἐπίετε, ἵνα γνῶτε, ὅτι οὗτος κύρι-
nus deus vr. & venistis
ος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἤλθετε

B

Exo. 19. a.

Nu. 21 g.

Trāsla. B. Hiero.

Mane dices: quis mihi det vesperum: & vespere: quis mihi det mane propter cordis tui formidinem qua terreberis. & propter ea que tuis videbis oculis. Reducet te dominus classibus in egyptum per viam de qua dixit tibi vt eam amplius non videres. Ibi venderis inimicis tuis in seruos & ancillas: & non erit qui emat. Ca. 29.

Hec sunt verba federis quod precepit dominus moysi vt feriret cum filiis israel in terra moab: preter illud fedus quod cum eis pepigit in oreb. Vocauitque moyses omnem israel: & dixit ad eos. Vos vidistis vniuersa que fecit dominus coram vobis in terra egypti pharaoni & omnibus seruis eius: vniuerseque terre illius: tentationes magnas quas viderunt oculi tui signa illa portentaque ingentia: & non dedit vobis dominus cor intelligens: & oculos videntes: & aures que possint audire vsque in presentem diem. Adduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra: nec calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non comedistis: vinum & siceram non bibistis vt sciretis quia ipse est dominus deus vester. Et venistis

Ter. Heb.

בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב
תאמר מי יתן בקר מפחד לבבך
אשר תפחד וממראה עיניך
אשר תראה׃ והשיבך יהוה
מצרים באניות בדרך אשר
אמרתי לך לא תסיף עוד לראתה
והתמכרתם שם לאיביך לעבדים
ולשפחות ואין קנה׃

Ca. xxix.

אלה דברי הברית אשר צוה
יהוה את משה לכרת את בני
ישראל בארץ מואב מלבד
הברית אשר כרת אתם בחרב׃
ויקרא משה אל כל ישראל
ויאמר אלהם אתם ראיתם את
כל אשר עשה יהוה לעיניכם
בארץ מצרים לפרעה ולכל
עבדיו ולכל ארצו׃ המסות הגדלת
אשר ראו עיניך האתת והמפתים
הגדלים ההם׃ ולא נתן יהוה
לכם לב לדעת ועינים לראות
ואזנים לשמע עד היום הזה׃
ואולך אתכם ארבעים שנה
במדבר לא בלו שלמתיכם
מעליכם ונעלך לא בלתה מעל
רגלך׃ לחם לא אכלתם ויין
ושכר לא שתיתם למען תדעו
כי אני יהוה אלהיכם׃ ותבאו

Primitiua heb.

אמר נתן · פחד ראה · שוב · אנה · יסף ראה · מכר · ברת · בדד · קרא · אמר ראה · נסה · ראה אות נפת · ידע ראה · הלך רבע · דבר בלה · שתה ידע · בוא

Transla. Chal.

בצפרא תימר מן יתן רמשא וברמשא תימר מן יתן צפרא מתווהות לבך דתהי תהי
ומחיזו עינך דתחזי׃ ויתיבנך יי למצרים בספינן בארחא דאמרית לך לא תוסף עוד
למחזה ותזדבנון תמן לבעלי דבביך לעבדין ולאמהן ולית דקני׃

Ca. xxix.

אלין פתגמי קימא דפקיד יי ית משה למגזר עם בני ישראל בארעא דמואב בר
מקימא דגזר עמהון בחורב׃ וקרא משה לכל ישראל ואמר להון אתון חזיתון ית כל
דעבד יי לעיניכון בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעיה׃ נסין רברבין
דחזו עינך אתיא ומופתיא רברביא האנון׃ ולא יהב יי לכון לבא למידע ואף לא
עינין למחזי ואודנין למשמע עד יומא הדין׃ ודברית יתכון ארבעין שנין במדברא
לא בליאת כסותכון מנכון ומסנך לא יחיפו מעל רגלך׃ לחמא לא אכלתון וחמר
וחמר עתיק לא שתיתון בדיל דתדעון ארי אנא יי אלהכון׃ ואתיתון

Interp̄. chal.

Mane dices: quis mihi det vesperū. & vespere dices: quis mihi det mane: propter pauorē cordis tui quo pauebis: & propter visionē oculorum tuorum quas videbis. Et reducet te dominus in egyptū in nauibus per viā de q̄ dixi tibi: nō addes vltra videre eaz: & vēdemini ibi inimicis tuis in seruos & in ancillas: & nō erit qui emat. Ca. 29.

Hec sunt verba federis quod precepit dominus moysi: vt feriret cum filijs israel in terra moab: preter fedus qd̄ pepigit cum eis in oreb. Et vocauit moyses omnē israel & dixit ad eos. vos vidistis oia q̄ fecit dominus ante oculos vros in terra egypti pharaōi & oibus seruis eius & vniuerse terre illius: tentationes magnas quas viderunt oculi tui & signa atque portenta magna illa. Et nō dedit vobis dominus cor ad sciendū neque oculos ad videndū neque aures ad audiendū vsque in diē hanc. Et duxit vos quadraginta annis per desertū: nō inueterata sunt vestimēta vestra in vobis: & calciamēta vestra non sunt attrita in pedibus vestris. Panē non comedistis: & vinū & quicqd inebriare potest nō bibistis: vt sciretis quia ego sum dominus deus vester. Et venistis

Primitiua chal.

אמר נתן תוה · חזה תוב · יסף זבן קנה · קום גזר · חזה · נסה רבב אות · יהב ידע חזה · שמע רבע שנה · דבר בלה כסה · סנא חוה שתה

Ter. Heb.

אל המקום הזה ויצא סיחן מלך
חשבון ועוג מלך הבשן לקראתנו
למלחמה ונכם ונקח את ארצם
ונתנה לנחלה לראובני ולגדי
ולחצי שבט המנשי ושמרתם
את דברי הברית הזאת ועשיתם
אתם למען תשכילו את כל
אשר תעשון: אתם נצבים היום
כלכם לפני יהוה אלהיכם
ראשיכם שבטיכם זקניכם
ושטריכם כל איש ישראל:
טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב
מחניך מחטב עציך עד שאב
מימיך: לעברך בברית יהוה
אלהיך ובאלתו אשר יהוה
אלהיך כרת עמך היום: למען
הקים אתך היום לו לעם והוא
יהיה לך לאלהים כאשר דבר
לך וכאשר נשבע לאבתיך
לאברהם ליצחק וליעקב:
ולא אתכם לבדכם אנכי כרת
את הברית הזאת ואת האלה
הזאת: כי את אשר ישנו
פה עמנו עמד היום לפני יהוה
אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו
היום: כי אתם ידעתם את אשר
ישבנו בארץ מצרים ואת אשר

Primitiua heb.

קום · לחם נכה לקח · חצה · כרת עשה · שכל · עשה נצב · פנה · נשה גור · חטב · אלה · קום · היה · שבע · בדד · יש · פנה

Trãfla. B. Hiero.

ad hunc locũ: egressus qȝ est seon rex esebon & og rex basã occurrentes nobis ad pugnam: & percussimus eos: & tulimus terrã eorũ: ac tradidimus possidendam ruben & gad & dimidie tribui manasse. Custodite ergo verba pacti huius: & implete ea vt itelligatis vniuersa que facitis. Vos statis hodie cuncti coram domino deo vestro: principes vestri & tribus ac maiores natu atqȝ doctores: oĩs populus israel: liberi & vxores vestre & aduene q tecũ morãtur in castris: exceptis lignorũ cesorib⁹ & his q cõportãt aquas. vt transeas in federe dñi dei tui: & in iureiurando qd hodie dominus deus tuus percutit tecum: vt suscitet te sibi in populum: & ipse sit dominus deus tuus sicut locutus est tibi: & sicut iurauit patribus tuis abraam isaac & iacob. nec vobis solis ego hoc fedus ferio & hec iuramenta cõfirmo: sed cũctis presentibus & absentibus. Vos enim nostis quomodo habitauerimus in terra egypti & quomõ

Trãfla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

vsqȝ in locũ huinc. & egress⁹ ẽ seon rex
ἕως τοῦ τόπου τούτου. καὶ ἐξῆλθε σηὼν βασιλεὺς
esebon: & og rex basan in occursũ
ἐσεβὼν, καὶ ὢγ βασιλεὺς τῆς βασὰν εἰς συνάντη-
nobis in pugna. & pcussim⁹ eos: &
σιν ἡμῖν ἐν πολέμῳ. καὶ ἐπατάξαμεν αὐτούς, καὶ
tulim⁹ trã eoꝝ: & tradidim⁹ eam in pos-
ἐλάβομεν τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ ἔδωκαμεν αὐτὴν ἐν κλη-
sessiõeȝ rubẽ: & gad: & dimidie tri
ρῳ τῷ ῥουβὴν, καὶ τῷ γαδδὶ, καὶ τῷ ἡμίσει φυ-
bui manasse. & custodietis oĩa vba
λῆς μανασσῆ. καὶ φυλάξεσθε πάντας τοὺς λόγους
pacti hui⁹: vt faciatis ea: vt intelligatis
τῆς διαθήκης ταύτης, ποιεῖν αὐτούς, ἵνα συνῆτε
vniuersa q̃ facitis. vos stetistis hodie cũ-
πάντα ὅσα ποιεῖτε. ὑμεῖς ἑστήκατε σήμερον πάν-
cti corã dño deo vro: principes tribuũ
τες ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, οἱ ἀρχίφυλοι
vrĩ: & senat⁹ vr: & iudices vrĩ:
ὑμῶν, καὶ ἡ γερουσία ὑμῶν, καὶ οἱ κριταὶ ὑμῶν,
& doctores vrĩ: oĩs vir isra-
καὶ οἱ γραμματοεισαγωγεῖς ὑμῶν, πᾶς ἀνὴρ ἰσρα-
el: vxores vre: & liberi vrĩ: &
ἠλ, αἱ γυναῖκες ὑμῶν, καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν, καὶ
aduena q in medio castroꝝ vroꝝ: a
ὁ προσήλυτος ὁ ἐν μέσῳ τῆς παρεμβολῆς ὑμῶν, ἀπὸ
lignoꝝ cesorib⁹ vrĩs vsqȝ ad aquã cõportãtes vros: vt trã-
ξυλοκόπου ὑμῶν ἕως ὑδροφόρου ὑμῶν, παρελθεῖν
seas tu in federe dñi dei tui: & in
σε ἐν τῇ διαθήκῃ κυρίου τοῦ θεοῦ σου, καὶ ἐν ταῖς
ĩprecationib⁹ ei⁹: q̃ dñs de⁹ tu⁹ disponit ad
ἀραῖς αὐτοῦ, ὅσα κύριος ὁ θεός σου διατίθεται πρὸς
te hodie: vt statuat te sibi in pplm: & ipe
σε σήμερον, ἵνα στήσῃ σε αὐτῷ εἰς λαόν, καὶ αὐτὸς
erit tu⁹ de⁹: quẽadmodũ locut⁹ ẽ tibi: & quẽadmodũ iu-
ἔσται σου θεός, ὃν τρόπον εἶπέ σοι, καὶ ὃν τρόπον ὤμο-
rauit pr̃ibus tuis abraam & isaac & ia-
σε τοῖς πατράσι σου ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰα-
cob. & nõ vobis solis dispono ego fed⁹
κώβ. καὶ οὐχ ὑμῖν μόνοις διατίθεμαι ἐγὼ τὴν διαθή-
hoc & imp̃catiões hanc: sed &
κην ταύτην καὶ τὴν ἀρὰν ταύτην, ἀλλὰ καὶ τοῖς
hic exñtib⁹ vobiscũ hodie corã dño
ὧδε οὖσι μεθ' ὑμῶν σήμερον ἔναντι κυρίου τοῦ
deo vro: & nõ exñtib⁹ hic vobiscũ ho-
θεοῦ ὑμῶν, καὶ τοῖς μὴ οὖσιν ὧδε μεθ' ὑμῶν σήμε-
die. qm̃ vos nostis quõ habitauerim⁹ in tra
ρον. ὅτι ὑμεῖς οἴδατε ὡς κατῳκήσαμεν ἐν γῇ
egypti: & quõ trãsierim⁹ in medio
αἰγύπτου, καὶ ὡς παρήλθομεν ἐν μέσῳ τῶν
gẽtiũ q̃s
ἐθνῶν οὓς

Nu. 21 B.

C

Primitiua chal.

נוח · מחא · נטר · שכל · שוב · מלא · אם · קום

Interp. chal.

ad locuȝ hunc: & egressus est seon rex esebon & og rex basan in occursum nostrũ ad pugnam: & percussimus eos: & subiecimus terram eorum: & dedimus eam in possessionem tribui ruben & tribui gad & dimidie tribui manasse. Et custodietis verba pacti huius & facietis ea: vt intelligatis vniuersa que facitis. Vos statis hodie cuncti coraȝ dño deo vestro: principes vestri & tribus vestre: senes vestri & prefecti vestri oẽs viri israel: paruuli vestri & vxores vestre & peregrini tui qui sunt in medio castrorum tuoꝝ: ab eo q colligit ligna tua vsqȝ ad haurientem aquaȝ tuam. Ut intres in fedus domini dei tui & in iuramentũ eius quod dominus deus tuus statuit tecum hodie: vt suscitet te hodie in cõspectu suo in populũ: & ipse sit tibi in deum: sicut locutus est tibi: & sicut iurauit pr̃ibus tuis abraham isaac & iacob. Non vobiscum solis ego statui pactum hoc & iuramentũ hoc: sed cum eo qui stat hic hodie nobiscum coram domino deo nostro: et cum eo qui non est hic hodie nobiscum. Quoniã vos scitis quomodo habitauerimus in terra egypti: & quomodo transierimus

Transla. Chal.

לאתרא הדין ונפק סיחון מלכא דחשבון ועוג מלכא דמתנן לקדמותנא לאגחא קרבא ומחינון: וכבשנא ית ארעהון ויהבנה לאחסנא לשיבטא דראובן ולשבטא דגד ולפלגות שבטא דמנשה: ותטרון ית פתגמי קימא הדא ותעבדון יתהון בדיל דתשכלון ית כל דתעבדון: אתון קימין יומא דין כלכון קדם יי אלהכון רישיכון שבטיכון סביכון וסרכיכון כל אנש ישראל: טפליכון נשיכון וגיורך די בגו משריתך מלקט אעך עד מלי מימך: לאעלותך בקימא דיי אלהך ובמומתיה דיי אלהך גזר עמך יומא דין: בדיל לקימא יתך יומא דין קדמוהי לעם והוא יהי לך לאלה כמא דמליל לך וכמא דקיים לאבהתך לאברהם ליצחק וליעקב: ולא עמכון בלחודיכון אנא גזר ית קימא הדא וית מומתא הדא: ארי ית מן דאיתוהי הכא עמנא קאים יומא דין קדם יי אלהנא וית מן דליתוהי הכא עמנא יומא דין: ארי אתון ידעתון ית דיתבנא בארעא דמצרים וית דעברנא

Trãfla. Gre. lxx. cũ interp. latina.

trãsiuistis: & vidistis abominatiões eoꝝ: &
παρήλθετε, καὶ ἴδετε τὰ βδελύγματα αὐτῶν, καὶ
idola eoꝝ: lignũ & lapidẽ argẽtũ & au-
τὰ εἴδωλα αὐτῶν, ξύλον καὶ λίθον ἀργύριον καὶ χρυ-
rũ; q̃ sũt apud eos. ne qs sit in vobis vir aut
σίον, ἅ ἐστι παρ' αὐτοῖς. μή τίς ἐστιν ἐν ὑμῖν ἀνὴρ ἢ
mulier aut familia aut trib⁹: cui⁹ mens auersa ẽ
γυνὴ ἢ πατριὰ ἢ φυλή, τίνος ἡ διάνοια ἐξέκλινεν
a dño deo vro: vt vadat ad seruiẽdũ
ἀπὸ κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, πορεύεσθαι λατρεύειν
diis gẽtiũ illaꝝ. ne q̃ sit in vobis ra-
τοῖς θεοῖς τῶν ἐθνῶν ἐκείνων. μή τίς ἐστιν ἐν ὑμῖν ῥί-
dix sursũ germinãs felle & amaritudine. & erit si au-
ζα ἄνω φύουσα χολῇ καὶ πικρίᾳ. καὶ ἔσται ἐὰν ἀ-
dierit vba imp̃catiõis hui⁹: & bñdi-
κούσῃ τὰ ῥήματα τῆς ἀρᾶς ταύτης, καὶ ἐπιφη-
cat in corde suo: dicẽs: scẽa mihi sint:
μίσηται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, λέγων, ὅσιά μοι γένοιτο,
qm̃ in errore cordis mei am-
ὅτι ἐν τῇ ἀποπλανήσει τῆς καρδίας μου πο-
bulabo: vt nõ simul perdat peccator
ρεύσομαι, ἵνα μὴ συναπολέσῃ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν ἀ-
inocẽtẽ: nõ velit deus ignoscere ei:
ναμάρτητον, οὐ μὴ θελήσῃ ὁ θεὸς εὐϊλατεῦσαι αὐτῷ,
sed tũc cõburet furore dñi: & zelus ei⁹
ἀλλ' ἢ τότε ἐκκαυθήσεται ὀργὴ κυρίου, καὶ ὁ ζῆλος αὐ-
in hoĩe illo. & adherebũt in
τοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ. καὶ κολληθήσονται ἐν
eo oẽs maledictiões federis huius: scri-
αὐτῷ πᾶσαι αἱ ἀραὶ τῆς διαθήκης ταύτης, αἱ γε-
pte in volumie legis huius.
γραμμέναι ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου.
& delebit dñs nomẽ eius de sub
καὶ ἐξαλείψει κύριος τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς ὑπὸ
celo: & dispget eũ dñs in mala ex
τὸν οὐρανόν, καὶ διαστελεῖ αὐτὸν κύριος εἰς κακὰ ἐκ
oĩbus filiis israel: iuxta oẽs maledictiões
πάντων τῶν υἱῶν ἰσραήλ, κατὰ πάσας τὰς ἀρὰς
federis scriptas in libro
τῆς διαθήκης τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ
legis huius. & dicẽt gñatio altera filii
νόμου τούτου. καὶ ἐροῦσιν ἡ γενεὰ ἡ ἑτέρα οἱ υἱοὶ
vri: q surgẽt post vos: & peregrinus: q
ὑμῶν, οἱ ἀναστήσονται μεθ' ὑμᾶς, καὶ ὁ ἀλλότριος, ὃς
venerit de tra longinqua: & videbũt pla-
ἂν ἔλθῃ ἐκ γῆς μακρόθεν, καὶ ὄψονται τὰς πλη-
gas tre illius & infirmitates eius: q̃s
γὰς τῆς γῆς ἐκείνης καὶ τὰς νόσους αὐτῆς, ἃς
immisit dñs sup eam sulphur & sal ar-
ἀπέστειλεν κύριος ἐπ' αὐτήν, θεῖον καὶ ἅλας κα-
dens: oĩs tra eius nõ seminabi-
τακεκαυμένον, πᾶσα ἡ γῆ αὐτῆς οὐ σπαρήσε-
tur: neqȝ germinabit: neqȝ
ται, οὐδὲ ἀνατελεῖ, οὐδὲ μὴ

D

Trãfla. B. Hiero.

transierimus per medium nationum q̃s trãseũtes vidistis abominatiões & sordes. i. idola eorũ lignũ & lapidẽ argentũ & aurũ q̃ colebant. Ne forte sit inter vos vir aut mulier familia aut tribus cuius cor auersum est hodie a domino deo nostro. vt vadat & seruiat diis illarum gentium & sit inter vos radix germinans fel & amaritudinẽ. Cũqȝ audierit verba iuramenti huius benedicat sibi in corde suo. dicens: pax erit mihi: & ambulabo in prauitate cordis mei: & absumat ebria sitientem & dñs non ignoscat ei. sed tunc q̃ȝ maxime furor eius fumet: & zelus cõtra hoiem illum: & sedeant sup eũ oĩa maledicta q̃ scripta sũt in hoc volumine. & deleat dñs nomen eius sub celo: & consumat eum in perditione ex omnibus tribubus israel iuxta maledictiones que in libro legis huius ac federis cõtinẽtur. Dicetqȝ sequẽs gñatio & filii qui nascentur deinceps & peregrini qui de lõge venerint vidẽtes plagas terre illius: & infirmitates quibus eam afflixerit dominus sulphure & solis ardore comburens. ita vt vltra nõ seratur: nec vires quippiam germinet

Ter. Heb.

עברנו בקרב הגוים אשר עברתם:
ותראו את שקוציהם ואת גלליהם
עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם:
פן יש בכם איש או אשה או
משפחה או שבט אשר לבבו
פנה היום מעם יהוה אלהינו
ללכת לעבד את אלהי הגוים ההם
פן יש בכם שרש פרה ראש
ולענה: והיה בשמעו את דברי
האלה הזאת והתברך בלבבו
לאמר שלום יהיה לי כי בשררות
לבי אלך למען ספות הרוה את
הצמאה: לא יאבה יהוה סלח לו
כי אז יעשן אף יהוה וקנאתו
באיש ההוא ורבצה בו כל האלה
הכתובה בספר הזה ומחה יהוה
את שמו מתחת השמים: והבדילו
יהוה לרעה מכל שבטי ישראל
ככל אלות הברית הכתובה
בספר התורה הזה: ואמר הדור
האחרון בניכם אשר יקומו
מאחריכם והנכרי אשר יבא
מארץ רחוקה וראו את
מכות הארץ ההוא ואת תחלאיה
אשר חלה יהוה בה
גפרית ומלח שרפה כל ארצה
לא תזרע ולא תצמח ולא

Primitiua heb.

ראה שקץ · איש · שפחה · ברך · שלם היה · הלך ספה · אבה · עשן · כתב · בדל · רעע · אלה ברת · ירה · בוא · רחק ראה · נכה חלה · זרע צמח

Transla. Chal.

ביני עממיא דעברתון: וחזיתון ית שקוציהון וית טעותהון אעא ואבנא כספא ודהבא דעמהון: דילמא אית בכון גבר או אתא או זרעית או שבטא דליביה פני יומא דין מבתר דחלתא דיי אלהנא למהך למפלח ית טעות עממיא האינון דילמא אית בכון גבר מהרהר חטאין או זדון: ויהי כמשמעיה ית פתגמי מומתא הדא ויחשב בלביה למימר שלמא יהי לי ארי בהרהור לבי אנא אזיל בדיל לאוספא ליה חטאי שלותא על זדנותא: לא יבי יי למשבק ליה ארי בכין יתקף רוגזא דיי וחמתיה בגברא ההוא וידבקון ביה כל לוטיא דכתיבין בספרא הדין וימחי יי ית שמיה מתחות שמיא: ויפרשיניה יי לבישא מכל שבטי ישראל ככל לוטי קימא דכתיבין בספר אוריתא הדין: ויימר דרא בתראה בניכון דיקומון מן בתריכון ובר עממין דייתי מארע רחיקא ויחזון ית מחתא דארעא ההיא וית מרעהא דאמרע יי בה: גופריתא ומלחא יקידא כל ארעה לא תזדרע ולא תצמח ולא

Interp. chal.

per medium populorum per quos transistis et vidistis abominationes eorum & idola eorum lignea et lapidea argentea & aurea que sunt in eis. Ne forte sit in vobis vir aut mulier aut familia aut tribus cui⁹ cor auersuȝ est hodie a timore dñi dei nostri: vt vadat et seruiat idolis populoꝝ illorũ: ne forte sit in vobis vir cogitãs peccata aut supbiam. Et cum audierit verba iuramẽti huius cogitet in corde suo dicens. Pax erit mihi qm̃ in cogitatione cordis mei ego ambulabo: vt addãtur ei peccata ignorãtie peccatis supbie. Non volet dñs dimittere ei: sed tunc irascetur furor dñi & indignatio eius cõtra virũ illum: & adherebunt ei oẽs maledictiones que scripte sunt in libro legis huius: & delebit dñs nomen eius sub celo. Et diuidet eum dñs in malũ de oibus tribubus israel: iuxta oẽs maledictiones federis que scripte sunt in libro legis huius. Et dicet generatio sequẽs & filii vestri qui surgent post vos & filii alienigenaꝝ qui venerit de terra longinqua: videntes plagas terre i^{l}i⁹ & infirmitates eius quibus afflixerit eam dñs: sulphure & sale combusta erit omnis terra eius: non seminabitur: neqȝ germinabit neqȝ

Primitiua chal.

חור מעה · אנש כנה · יהב פלח · הרהר זוד הוה · שמע חשב אמר · יסף שלה אבה · שבק תקף חמם · דבק מחה פרש · קום · אתא חזה מחא · רעע זרע צמח

Trāsla. B. Hiero.

in exemplum subuersionis sodome & gomorre: adame & seboim quas subuertit dominus in ira & in furore suo. & dicent omnes gentes. Quare sic fecit dominus terre huic? Que ē hec ira furoris eius immensa? Et respondebunt. Quia dereliquerunt pactum domini qd pepigit cū patrib9 eorum quando eduxit eos de terra egypti. & seruierunt diis alienis & adorauerunt eos quos nesciebant: & quibus nō fuerant attributi: idcirco iratus est furor dñi cōtra terram istā vt induceret super eam omnia maledicta que in hoc volumine scripta sunt: & eiecit eos de terra sua in ira & in furore & ī indignatione maxima: proiecitq3 in terram alienā sicut hodie comprobatur. Abscondita: domino deo nostro: q̄ manifesta sunt: nobis & filiis nostris vsq3 ī sempiternum: vt faciamus vniuersa legis huius. Cap. 30.

Cum ergo venerint super te omnes sermones isti: benedictio siue maledictio quam proposui in cōspectu tuo: & ductus penitudīe cordis tui ī vniuersis gētibus ī quas dispserit te dñs deus tuus: & reuersus fueris ad eum: & obedieris eius imperiis: sicut

Interp. chal.

crescet in ea oīs herba: sic subuersio sodome & gomorre adame & seboī: q̄s subuertit dñs in ira sua & in furore suo. et dicēt oēs populi ꝓpter qd fecit dñs sic terre huic? q̄ est ira furoris magni hui9? Et dicēt. q2 dereliquerūt pactū dñi dei patrū suoꝝ qd statuit cū eis qñ eduxit eos de terra egypti: & ambulauerūt & seruierūt idolis populoꝝ & adorauerūt portēta q̄ nescierūt et q̄ non pñt bene facere eis. Et iratus est furor dñi cōtra terrā illā: vt induceret sup eā oēs maledictiōes que scripte sunt in libro hoc. Et eiecit eos dñs de terra sua in ira & in indignatione & in furore magno: et migrare fecit eos in terrā aliā: sicut in die hac. Que occulta sunt: sint corā dño deo nostro: que autē manifesta sunt: nobis & filiis nostris vsq3 in seculū: vt faciamus omnia verba legis huius. Ca. 30.

Et erit cum venerint sup te oīa verba hec benedictionū & maledictionū que posui corā te: cōuerteris ad cor tuū in oībus populis ad quos migrare te fecit dominus. Et cōuerteris ad timorē domini dei tui: & obedies verbo eius iuxta omnia

Trāsla. B. Hiero.

ego hodie precipio tibi cum filiis tuis in toto corde tuo: & ī tota anima tua: reducet te dñs deus tuus de captiuitate tua: ac miserebitur tui. & rursum congregabit te de cūctis populis in quos te ante dispersit. Si ad cardines celi fueris dissipatus: inde te retrahet domin9 deus tuus. & assumet atq3 introducet in terrā quā possederunt patres tui & obtinebis eā. & bñdicens tibi maioris numeri te eē faciet q̄3 fuerunt patres tui. Circumcidet dñs deus tuus cor tuū: & cor seminis tui vt diligas dominum deum tuum ex toto corde tuo: & in tota aīa tua: vt possis viuere. Oēs autem maledictiones has conuertet super inimicos tuos: & eos qui oderunt te & persequūntur. Tu āt reuerteris & audies vocem domini dei tui: faciesq3 vniuersa mandata que ego precipio tibi hodie. & abundare te faciet dñs deus tuus in cunctis opibus manuū tuarum in sobole vteri tui: & ī fructu iumētorum tuorum: in vbertate terre tue: & ī rerum oīm largitate. Reuertetur enī dñs vt gaudeat sup te in oīb9 bōis sicut gauisus est ī patribus tuis: si tñ audieris vocē dñi dei tui & custodieris precepta eius: & cerimonias q̄ ī hac lege scripta sunt. &

Interp. chal.

q̄ ego precipio tibi hodie tu & filii tui in toto corde tuo et in tota aīa tua. Et reducet dñs deus tu9 captiuitatē transmigratiōis tue: & miserebit tui: & cōuertet & congregabit te ex oībus populis in q̄bus dispersit te dñs de9 tuus. Si fuerit dispsio tua in fines celi: inde ꝯgregabit te dñs de9 tuus: & inde applicabit te. & ītroducet te dñs de9 tuus in terrā quā possederūt pres tui & possidebis eā: & bene faciet tibi: & multiplicabit te magis q̄ pres tuos. et auferet dñs de9 tuus īsipientiā cordis tui & īsipientiā cordis filioꝝ tuoꝝ: vt diligas dñm deū tuū in toto corde tuo & in tota aīa tua: vt viuas. Et dabit dñs de9 tuus oēs maledictiōes has sup inimicos tuos & sup hostes tuos qui ꝑsecuti fuerūt te. Tu autē cōuerteris & obedies verbo dñi: & facies oīa precepta eius q̄ ego p̄cipio tibi hodie. et abūdare te faciet dñs deus tu9 in oībus opibus manuū tuaꝝ in fetu ventris tui & in fetu iumētorum tuoꝝ & in fructu terre tue in bonum: quoniā conuertetur dñs vt gaudeat super te in bonū sicut gauisus est sup patres tuos. Si obedieris verbo domini dei tui vt custodias precepta eius & mandata eius que scripta sunt in libro legis hui9: qm̄

תָשׁוּב אֶל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ׃ כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לֹא נִפְלֵאת הִוא מִמְּךָ וְלֹא רְחֹקָה הִוא׃ לֹא בַשָּׁמַיִם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה׃ וְלֹא מֵעֵבֶר לַיָּם הִוא לֵאמֹר מִי יַעֲבָר לָנוּ אֶל עֵבֶר הַיָּם וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה׃ כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשֹׂתוֹ׃ רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע׃ אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחָיִיתָ וְרָבִיתָ וּבֵרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃ וְאִם יִפְנֶה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמָע וְנִדַּחְתָּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַעֲבַדְתָּם׃ הִגַּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אָבֹד תֹּאבֵדוּן לֹא תַאֲרִיכֻן יָמִים עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן לָבוֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ׃ הַעִדֹתִי

reuertaris ad dominum deum tuum in toto corde tuo: & in tota anima tua. Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie non supra te est: neque procul positum: nec in celo situm: vt possis dicere quis nostrum valet ad celum ascendere vt deferat illud ad nos vt audiamus atque opere compleamus? neque trans mare positum vt causeris & dicas: quis e nobis poterit mare transfretare: & illud ad nos vsque deferre: vt possimus audire & facere quod preceptum est? sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo vt facias illud. Considera quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam & bonum: & e contrario mortem & malum: vt diligas dominum deum tuum & ambules in viis eius: & custodias mandata illius & cerimonias atque iudicia: & viuas: atque multiplicet te: benedicatque tibi in terra ad quam ingredieris possidendam. Si autem auersum fuerit cor tuum & audire nolueris: atque errore deceptus adoraueris deos alienos & seruieris eis: predico tibi hodie quod pereas & paruo tempore moreris in terra: ad quam iordane transmisso ingredieris possidendam. Testes inuoco

ἐὰν ἐπιστραφῇς ἐπὶ κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, ὅτι ἡ ἐντολὴ αὕτη ἣν ἐγὼ ἐντέλλομαί σοι σήμερον, οὐχ ὑπέρογκός ἐστιν, οὐδὲ μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἐστίν. οὐκ ἐν τῷ οὐρανῷ ἐστὶ, λέγων, τίς ἀναβήσεται ἡμῖν εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ λήψεται ἡμῖν αὐτὴν, καὶ ἀκούσαντες αὐτὴν ποιήσομεν. οὐδὲ πέραν τῆς θαλάσσης ἐστὶ, λέγων, τίς διαπεράσει εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, καὶ λήψεται ἡμῖν αὐτὴν, καὶ ἀκούσαντες αὐτὴν ποιήσομεν. ἐγγύς σου ἐστὶ τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐν τῷ στόματί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου καὶ ἐν ταῖς χερσί σου ποιεῖν αὐτό. ἰδοὺ δέδωκα πρὸ προσώπου σου σήμερον τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ἐὰν δὲ εἰσακούσῃς τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, ὅσας ἐγὼ ἐντέλλομαί ὑμῖν σήμερον, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου, πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ φυλάσσειν τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰς κρίσεις, καὶ ζήσεσθε, καὶ πολλοὶ ἔσεσθε, καὶ εὐλογήσει σε κύριος ὁ θεός σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ, εἰς ἣν εἰσπορεύῃ ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. καὶ ἐὰν μεταστῇ ἡ καρδία σου, καὶ μὴ εἰσακούσῃς, καὶ πλανηθεὶς προσκυνήσῃς θεοῖς ἑτέροις, καὶ λατρεύσῃς αὐτοῖς, ἀναγγέλλω σοι σήμερον ὅτι ἀπωλείᾳ ἀπολεῖσθε, καὶ οὐ μὴ πολυήμεροι γένησθε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς κύριος ὁ θεός σου δίδωσί σοι, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. διαμαρτύρομαι

Ro. 10. b.

Interp. chal. / Transla. Chal.

בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבָחַרְתָּ בַּחַיִּים לְמַעַן תִּחְיֶה אַתָּה וְזַרְעֶךָ׃ לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹעַ בְּקֹלוֹ וּלְדָבְקָה בוֹ כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לָתֵת לָהֶם׃

Ca. xxxi.

וַיֵּלֶךְ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם לֹא אוּכַל עוֹד לָצֵאת וְלָבוֹא וַיהוָה אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה׃ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ הוּא יַשְׁמִיד אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ וִירִשְׁתָּם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֹבֵר לְפָנֶיךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃ וְעָשָׂה יְהוָה לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחוֹן וּלְעוֹג מַלְכֵי הָאֱמֹרִי וּלְאַרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֹתָם׃ וּנְתָנָם יְהוָה לִפְנֵיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם כְּכָל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם׃ חִזְקוּ וְאִמְצוּ אַל תִּירְאוּ וְאַל תַּעַרְצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא הַהֹלֵךְ

hodie celum & terram: quod proposuerim vobis vitam & bonum: benedictionem & maledictionem. Elige ergo vitam vt & tu viuas & semen tuum: & diligas dominum deum tuum atque obedias voci eius: & illi adhereas. Ipse est enim vita tua & longitudo dierum tuorum: vt habites in terra pro qua iurauit dominus patribus tuis abraam isaac & iacob vt daret eam illis. Cap. 31.

Abiit itaque moyses & locutus est omnia verba hec ad vniuersum israel. & dixit ad eos. Centum & viginti annorum sum hodie. non possum vltra egredi & ingredi: presertim cum & dominus dixerit mihi: non transibis iordanem istum. Dominus ergo deus tuus transibit ante te. Ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo: & possidebis eas. Et iosue iste transibit ante te. sicut locutus est dominus. Facietque dominus eis sicut fecit seon & og regibus ammorreorum & terre eorum: delebitque eos. Cum ergo & hos tradiderit vobis similiter facietis eis sicut precepi vobis. Viriliter agite & confortamini. Nolite timere nec paueatis ad conspectum eorum: quia dominus deus tuus ipse est ductor

ὑμῖν σήμερον τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον δέδωκα πρὸ προσώπου ὑμῶν, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κατάραν. ἔκλεξαι τὴν ζωὴν, ἵνα ζῇς σὺ καὶ τὸ σπέρμα σου, ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου, εἰσακούειν τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἔχεσθαι αὐτοῦ. ὅτι τοῦτο ἡ ζωή σου, καὶ ἡ μακρότης τῶν ἡμερῶν σου, κατοικεῖν σε ἐπὶ τῆς γῆς, ἧς ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν σου ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ δοῦναι αὐτοῖς. Ca. 31.

A Καὶ συνετέλεσε μωυσῆς λαλῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους πρὸς πάντας υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἐγώ εἰμι σήμερον, οὐ δυνήσομαι ἔτι εἰσπορεύεσθαι καὶ ἐκπορεύεσθαι. κύριος δὲ εἶπε πρός με, οὐ διαβήσῃ τὸν ἰορδάνην τοῦτον. κύριος ὁ θεός σου ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου σου, αὐτὸς ἐξολοθρεύσει τὰ ἔθνη ταῦτα ἀπὸ προσώπου σου, καὶ κατακληρονομήσεις αὐτούς, καὶ ἰησοῦς ὁ προπορευόμενος πρὸ προσώπου σου, καθὰ ἐλάλησε κύριος. καὶ ποιήσει κύριος αὐτοῖς, καθὼς ἐποίησε σηὼν καὶ ὢγ τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ ἰορδάνου, καὶ τῇ γῇ αὐτῶν, καθότι ἐξωλόθρευσεν αὐτούς. καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐνώπιον ὑμῶν. καὶ ποιήσετε αὐτοῖς, καθὰ ἐνετειλάμην ὑμῖν. ἀνδρίζου, καὶ ἴσχυε, μὴ φοβοῦ, μηδὲ δειλία, μηδὲ πτοηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι κύριος ὁ θεός σου ὁ προπορευόμενος

D

Transla. Chal. / Interp. chal. / Pritiua chal.

Tex.Heb.

עמך לא ירפך ולא יעזבך׃ ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו לעיני כל ישראל חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע יהוה לאבתם לתת להם ואתה תנחילנה אותם׃ ויהוה הוא ההלך לפניך הוא יהיה עמך לא ירפך ולא יעזבך לא תירא ולא תחת׃ ויכתב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי הנשאים את ארון ברית יהוה ואל כל זקני ישראל׃ ויצו משה אותם לאמר מקץ שבע שנים במעד שנת השמטה בחג הסכות׃ בבוא כל ישראל לראות את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם׃ הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יהוה אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת׃ ובניהם אשר לא ידעו ישמעו ולמדו ליראה את יהוה אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על

Primitiua heb.: רפה עזב קרא · בוא · שבע נתן · נחל את · היה · עזב ירא · חתת כתב ירה · נתן בנה · ארן ברת · צוה · את קצץ שנה · יעד סכך · ראה · פנה קום · בחר קרא · קהל · נשה גור · שמע · למד · עשה · יום חיה

Trāsla.B.Hiero.

tu⁹ & nō dimittet nec derelīqt te. Vocauitq; moyses iosue & dixit ei coram omni israel. Cōfortare & esto robustus. Tu enim introduces populum istū in terram quā daturū se patrib⁹ eorū iurauit dñs: & tu eam diuides sorte. Et dominus qui ductor est vr̄: ipse erit tecum nō dimittet nec derelinquet te. Noli timere nec paueas. Scripsit itaq; moyses legem hanc & tradidit eam sacerdotibus filiis leui qui portabāt arcā federis dñi: & cunctis senioribus israel. Precepitq; eis dicens. Post septē annos anno remissiōis in solēnitate tabernaculorū cōuenietib⁹ cunctis ex israel: vt appareant in cōspectu dñi dei tui in loco quem elegerit dñs: leges verba legis huius corā oī israel: audiētib⁹ eis & in vnū omni populo congregato: tam viris quā mulieribus paruulis & aduenis qui sunt intra portas tuas vt audientes discant: & timeant dominum deum vestrum. & custodiant impleantq; omnes sermones legis huius. Filii quoq; eorum qui nunc ignorant vt audire possint & timeant dominum deum suum cunctis diebus quibus versantur in

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina

μεθ᾽ ὑμῶν, οὐ μή σε ἀνῇ οὐδὲ μή σε ἐγκαταλίπῃ. καὶ ἐκάλεσε μωυσῆς ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐναντι παντὸς ἰσραήλ, ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, σὺ γὰρ εἰσελεύσῃ πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ τούτου εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ὑμῶν, δοῦναι αὐτοῖς. καὶ σὺ κατακληρονομήσεις αὐτὴν αὐτοῖς. καὶ κύριος ὁ συμπορευόμενος μετὰ σοῦ, οὐκ ἀνήσει σε οὐδὲ μὴ ἐγκαταλίπῃ σε. μὴ φοβοῦ μηδὲ δειλία. καὶ ἔγραψε μωυσῆς τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου εἰς βιβλίον, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τοῖς ἱερεῦσιν τοῖς υἱοῖς λευὶ τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κῦ, καὶ τοῖς πρεσβυτέροις υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐνετείλατο μωυσῆς αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, λέγων, μετὰ ἑπτὰ ἔτη ἐν καιρῷ ἐνιαυτοῦ ἀφέσεως ἐν ἑορτῇ σκηνοπηγίας ἐν τῷ συμπορεύεσθαι πάντα ἰσραὴλ ὀφθῆναι ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἐν τῷ τόπῳ ᾧ ἂν ἐκλέξηται κύριος ὁ θεός σου, ἀναγνώσεσθε τὸν νόμον τοῦτον ἐναντίον παντὸς ἰσραὴλ εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν. ἐκκλησιάσαι τὸν λαὸν τοὺς ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἔκγονα, καὶ τὸν προσήλυτον τὸν ἐν ταῖς πόλεσί σου, ἵνα ἀκούσωσι, καὶ ἵνα μάθωσι φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν. καὶ ἀκούσονται ποιεῖν πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου. καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν οἳ οὐκ οἴδασιν, ἀκούσονται, καὶ μαθήσονται φοβεῖσθαι κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας, ἃς αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ τῆς

vobiscū: nō te dimittet neq; te derelinqt. τ vocauit moyses iosue: τ dixit ei corā omni israel: viriliter age τ esto robust⁹: tu eni intrabis añ faciē populi huius in trā: q̄ iurauit dñs pr̄ibus vr̄is: se daturū eis. τ tu sorte diuides eā eis. τ dñs progrediēs tecū: nō dimittet te neq; derelinqt te. nō timeas neq; paueas. τ scripsit moyses v̄ba legis huius in librū: τ dedit illū sacerdotibus filiis leui q tollūt arcā federis dñi: τ senioribus filiorū israel. τ p̄cepit moyses eis in die illo: dicēs: post septē ānos in tp̄e anni remissiōis: in solēnitate scenophegie cū cōgregaret ois israel vt appareat corā dño deo tuo: in loco quē elegerit dñs deus tuus: leges legē hāc corā oīb⁹ israel in aures eorū. cōgrega populū viros τ mulieres τ filios: τ aduenā q in vrbibus tuis: vt audiāt: τ vt discāt timere dñm deū vr̄m. τ audiēt vt faciāt oēs sermōes legis huius. τ filij eorū q nō sciūt: audiēt: τ discēt timere dñm deū vr̄m cūctis diebus: qb⁹ ipsi viuūt in

Infra. co. Iosue.i.b 3.Re.2.a.

Primitiua chal. — Interp.chal.

coram te: nō relinquet te nec dimittet te. Et vocauit moyses iosue τ dixit ei ante oculos omnis israel. Confortare τ esto robustus: quia tu introduces populum istum in terrā quā iurauit dñs dare patribus eorū: τ tu dabis eis eā in possessionē. Dñs aūt ipse dux erit coram te: verbū ei⁹ erit in auxiliū tuū: nō derelinquet te nec dimittet te: ne timeas neq; formides. Et scripsit moyses legē hanc: τ tradidit eam sacerdotibus filijs leui q portabant arcā federis dñi τ oibus senioribus israel. Precepitq; moyses eis dicens. In fine septem annorū in tēpore anni remissionis in solēnitate tabernaculorū: cum venerit ois israel vt appareant coram dño deo tuo in loco quē elegerit: leges legē istā corā omni israel: τ audire facies eos. Cōgrega populū viros τ mulieres paruulos τ peregrinos tuos qui sunt in vrbibus tuis: vt audiant: τ vt discant: τ timeant coram domino deo vestro: τ custodiant τ faciant omnia verba legis huius. Filij quoq; eorum qui nescierunt: audient et discent timere coram domino deo vestro omnibus diebus quibus vos permanebitis super

Primitiua chal.: שבק · רחק עול קום · נתן חסן הוה · שוב אמר שנה · חגג טלל אתא · חזה רעה קרא · שמע נשה גור · קרא אלף דחל · נטר עבד

Transla.Chal.

קדמך לא ישבקינך ולא ירחקינך׃ וקרא משה ליהושע ואמר ליה לעיני כל ישראל תקיף ועלים ארי את תיעול עם עמא הדין לארעא דקיים יי לאבהתהון למתן להון ואת תחסנינה להון׃ ויי הוא מדבר קדמך מימריה יהי בסעדך לא ישבקינך ולא ירחקינך לא תדחל ולא תתבר׃ וכתב משה ית אוריתא הדא ויהבה לכהניא בני לוי דנטלין ית ארון קימא דיי ולכל סבי ישראל׃ ופקיד משה יתהון למימר מסוף שבע שנין בזמן שתא דשמיטתא בחגא דמטליא׃ במיתי כל ישראל לאתחזאה קדם יי אלהך באתרא דיתרעי תקרי ית אוריתא הדא קדם כל ישראל תשמעינון׃ כנוש ית עמא גובריא ונשיא וטפלא וגיורך די בקרוך בדיל דישמעון ובדיל דילפון וידחלון קדם יי אלהכון ויטרון למעבד ית כל פתגמי אוריתא הדא׃ ובניהון דלא ידעו ישמעון וילפון למדחל קדם יי אלהכון כל יומיא דאתון קימין על

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.latina.

γῆς, εἰς ἣν ὑμεῖς διαβαίνετε τὸν ἰορδάνην ἐκεῖ κληρονομῆσαι αὐτήν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς μωυσῆν, ἰδοὺ ἠγγίκασιν αἱ ἡμέραι τοῦ θανάτου σου, κάλεσον ἰησοῦν, καὶ στῆτε παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐντελοῦμαι αὐτῷ. καὶ ἐπορεύθη μωυσῆς καὶ ἰησοῦς εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔστησαν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ κατέβη κς͂ ἐν στύλῳ νεφέλης, καὶ ἔστη ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἔστη ὁ στύλος τῆς νεφέλης ἐπὶ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς. καὶ εἶπε κς͂ πρὸς μωυσῆν, ἰδοὺ σὺ κοιμᾷ μετὰ τῶν πατέρων σου. καὶ ἀναστὰς ὁ λαὸς οὗτος ἐκπορνεύσει ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων τῆς γῆς, εἰς ἣν οὗτος εἰσπορεύεται ἐκεῖ εἰς αὐτήν, καὶ ἐγκαταλείψουσί με καὶ διασκεδάσουσι τὴν διαθήκην μου, ἣν διεθέμην αὐτοῖς. καὶ ὀργισθήσομαι θυμῷ αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ καταλείψω αὐτούς, καὶ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἔσονται κατάβρωμα. καὶ εὑρήσουσιν αὐτὸν κακὰ πολλὰ καὶ θλίψεις. καὶ ἐρεῖ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, διότι οὐκ ἔστι κύριος ὁ θεός μου ἐν ἡμῖν, εὕροσάν με τὰ κακὰ ταῦτα. ἐγὼ δὲ ἀποστροφῇ ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ᾽ αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ διὰ πάσας τὰς κακίας, ἃς ἐποίησαν, ὅτι ἐπέστρεψαν ἐπὶ θεοὺς ἀλλοτρίους. καὶ νῦν γράψατε τὰ ῥήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης, καὶ διδάξατε αὐτὴν τοὺς υἱοὺς ἰηλ͂, καὶ ἐμβαλεῖτε αὐτὴν εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἵνα γένηταί μοι ἡ ᾠδὴ αὕτη εἰς μαρτύριον ἐν υἱοῖς ἰηλ͂. εἰσάξω γὰρ αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν,

trā: ad quā vos transitis iordanē illuc vt possideatis eā. τ dixit dñs ad moysen: ecce ppe sūt dies mortis tue: voca iosue: τ state apud portas tabernaculi testimonij: τ precipiā ei. τ abijt moyses τ iosue in tabnaculū testimonij: τ steterūt ad portas tabnaculi testimonij. τ descēdit dñs i colūna nubis: τ stetit in portis tabnaculi testimonij: τ stetit colūna nubis ad portas tabnaculi. τ dixit dñs ad moysen: ecce tu dormies cū pr̄ibus tuis. τ surgēs populus iste fornicabitur post deos alienos trē: ad q̄ iste ingredit illuc in eā: τ derelinquēt me τ irritū facient fedus meū: qd pepigi eis. τ irascar furore in eos in die illo: τ derelinq̄ eos: τ auertā faciē meā ab eis: τ erūt deuoratio. τ inuenient eū mala multa τ afflictiōes. τ dicet in die illo: qr nō est dñs deus meus in nob: inuenerūt me mala hec. ego aūt auersiōe auertaz faciē meā ab eis in die illo pp̄ oēs nequitias: q̄s fecerūt: qr cōuersi sūt ad deos alienos. τ nūc scribite v̄ba cātici huius. τ docete illd filios isrl: τ immittetis illud in os eorū: vt sit mihi carmē istud in testimoniū in filijs isrl. introducā eñi eos in trā bonā: q̄ iuraui pr̄ibus eorū:

Trāsla.B.Hiero.

terra: ad quā vos iordane trāsmisso pergitis obtinendam. Et ait dominus ad moysen. Ecce prope sunt dies mortis tue. Voca iosue: & state in tabernaculo testimonii vt precipiā ei. Abierūt ergo moyses & iosue: & steterunt in tabernaculo testimonii. appuitq; dñs ibi in colūna nubis q̄ stetit in introitu tabernaculi. dixitq; dominus ad moysen. Ecce tu dormies cum patribus tuis: & populus iste cōsurgēs fornicabitur post deos alienos in terra ad quā ingredietur vt habitet in ea ibi derelinquet me: & irritū faciet fedus quod pepigi cū eo. Et irascetur furor meus contra eū in die illo & derelinquā eū & abscōdā faciē meā ab eo: & erit in deuoratione. Inueniēt eū oia mala & afflictiones: ita vt dicat in illo die. Vere quia non est deus mecum: inuenerunt me hec mala. Ego aūt abscondam & celabo faciem meam in die illo propter omnia mala que fecit: quia secutus ē deos alienos. Nunc itaq; scribite vobis canticum istud: & docete filios israel vt memoriter teneāt & ore decantent: & sit mihi carmen istud p testimonio inter filios israel. Introducā enim eum in terram pro qua iuraui patribus eius

D

E

B

C

Tex.Heb.

האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה׃ ויאמר יהוה אל משה הן קרבו ימיך למות קרא את יהושע והתיצבו באהל מועד ואצונו וילך משה ויהושע ויתיצבו באהל מועד׃ וירא יהוה באהל בעמוד ענן ויעמד עמוד הענן על פתח האהל׃ ויאמר יהוה אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבני והפר את בריתי אשר כרתי אתו׃ וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתי פני מהם והיה לאכל ומצאהו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה׃ ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלהים אחרים׃ ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל׃ כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבתיו

Primitiua heb.: ירש אמר · יום · קרב · יצב · יעד צוה · ראה · עמד · ענן · שכב עם · הנה · קום · בוא · כור · כרת · סתר פנה · רוע רבב צור · שוד · שום פה היה · עוד · בוא

Transla.Chal.

ארעא דאתון עברין ית ירדנא תמן למירתה׃ ואמר יי למשה הא קריבו יומך למימת קרי ית יהושע ואתעתדו במשכן זמנא ואיפקדיניה ואזל משה ויהושע ואתעתדו במשכן זימנא׃ ואתגלי יי במשכנא בעמודא דעננא וקם עמודא דעננא על תרע משכנא׃ ואמר יי למשה הא את שכיב עם אבהתך ויקום עמא הדין ויטעי בתר טעות עממי ארעא דהוא עליל לתמן ביניהון וישבקון דחלתי וישנון ית קימי דגזרית עמהון׃ ויתקף רוגזי בהון בעדנא ההוא וארחקינון ואסלק שכנתי מנהון ויהון למיבז ויערען יתהון בישן סגיאן ועקן ויימר בעדנא ההיא הלא מדלית שכינת אלהי בני ערעוני בישתא האילין׃ ואנא סלקא אסלק שכינתי מנהון בעדנא ההיא על כל בישתא דעבד ארי אתפניאו בתר טעות עממיא׃ וכען כתובו לכון ית תושבחתא הדא ואלפה לבני ישראל שויה בפומהון בדיל דתהי קדמי תושבחתא הדא לסהיד בבני ישראל׃ ארי אעילינון לארעא דקיימית לאבהתהון

Interp.chal. — Primitiua chal.

terra: ppter quā vos transitis iordanē vt possideatis eam. Et dixit dñs ad moysen. Ecce appropinquerunt dies tui vt moriaris: voca iosue τ state in tabernaculo federis: vt precipiā ei. Et abijt moyses τ iosue τ steterunt in tabernaculo federis. Et reuelatus est dñs in tabernaculo in colūna nubis: τ stetit colūna nubis super portā tabernaculi federis. Et dixit dñs ad moysen. Ecce tu dormies cū patribus tuis: τ cōsurget populus iste τ errabit post idola populorū terre ad quas ipse ingredietur inter eos: τ relinquēt timorē meū: τ mutabunt pactū meū qd pepigi cum eis. et irascetur furor meus contra eos in tēpore illo: τ proijciā eos: τ auferā maiestatē meā ab eis: τ erunt in direptionē: τ euenient eis mala τ angustie multe: τ dicet in tēpore illo. Quia nō est maiestas dei mei in medio mei: occurrerūt mihi hec mala. Ego aūt auferēs auferā maiestatem meā ab eis in tēpore illo: propter omnia mala que fecit: quoniā conuersi sunt ad idola populorū. Et nunc scribite vobis canticū istud: et docete illud filios israel: pone illud in ore eorum: vt sit coram me canticum istud in testimoniuz contra filios israel. introducā enīz eos in terram quā iuraui patribus suis

Primitiua chal.: קרא מות · עתד שכן פקד · גלה קום · טעה עול שבק · שנה קום תקף · רחק סלק בזז · ערע עקק · בנה טעה שבח · שוה · עול קום

Tex. Heb.

זבת חלב ודבש ואכל ושבע ודשן
ופנה אל אלהים אחרים ועבדום
ונאצוני והפר את בריתי: והיה
כי תמצאן אתו רעות רבות
וצרות וענתה השירה הזאת
לפניו לעד כי לא תשכח מפי
זרעו כי ידעתי את יצרו אשר
הוא עשה היום בטרם אביאנו
אל הארץ אשר נשבעתי:
ויכתב משה את השירה
הזאת ביום ההוא וילמדה את
בני ישראל: ויצו את יהושע
בן נון ויאמר חזק ואמץ כי
אתה תביא את בני ישראל אל
הארץ אשר נשבעתי להם
ואנכי אהיה עמך: ויהי
ככלות משה לכתב את דברי
התורה הזאת על ספר עד תמם:
ויצו משה את הלוים נשאי
ארון ברית יהוה לאמר: לקח
את ספר התורה הזה ושמתם
אתו מצד ארון ברית יהוה
אלהיכם והיה שם בך לעד: כי
אנכי ידעתי את מריך ואת ערפך
הקשה הן בעודני חי עמכם
היום ממרים היתם עם יהוה
ואף כי אחרי מותי: הקהילו אלי

Primitiua heb.

זוב פור ברת היה מצא רוע ענה פנה שכח בוא שבע כתב למד צוה בוא היה כלה תמם ארן ברת שום צדד עוד מרה חיה קהל

Trāſla. B. Hiero.

lacte & melle manātē. Cunq̃ comederint & ſaturati craſſiq̃ fuerint cōuertētur ad deos alienos & ſeruiēt eis: & detrahēt q̃ mihi & irritū faciēt pactū meū. Poſtquam inuenerint eum mala multa & afflictiones: rn̄debit ei cāticū iſtud ꝓ teſtimonio q̃d nulla delebit obliuio ex ore ſeminis ſui. Scio ei cogitatiões eius que facturus ſit hodie ante q̃ introducam eum in terram quā ei pollicitus ſum. Scripſit quoq̃ moyſes canticum. & docuit filios iſrael. Precepitq̃ dominus ioſue filio nun & ait. Cōfortare & eſto robuſtus. Tu ei introduces filios iſrael in terram quam pollicit⁹ ſum: & ego ero tecum. Poſtq̃ ergo ſcripſit moyſes verba legis huius in volumine atq̃ compleuit: precepit leuitis qui portabant arcam federis domini: dicens. Tollite librum iſtum & ponite eum in latere arce federis domini dei vr̄i: vt ſit ibi cōtra te in teſtimoniū. Ego ei ſcio cōtentionē tuā & ceruicē tuā duriſſimā. Adhuc viuente me & ĩgrediente vobiſcū ſemper contentioſe egiſtis contra dominum: quātomagis cū mortu⁹ fuero. Cōgregate ad me

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina

terrā manātē lacte ꝛ melle, ꝛ comedēt: ꝛ ſaturati faſtidiēt: ꝛ cōuertētur ad deos
γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. καὶ φάγονται, καὶ ἐμπλησθέντες κορήσουσι, καὶ ἐπιστραφήσονται ἐπὶ θεοὺς
alienos: ꝛ ſeruiēt eis: ꝛ irritabūt me: ꝛ irritū faciēt pactū meū: q̃d diſpoſui illis.
ἀλλοτρίους, καὶ λατρεύσουσιν αὐτοῖς, καὶ παροξυνοῦσί με, καὶ διασκεδάσουσι τὴν διαθήκην μου, ἣν διεθέμην αὐτοῖς·
ꝛ erit cū inuenerit eū mala multa ꝛ afflictiões: ꝛ rn̄debit cāticū iſtud in cōſpectu eoꝝ teſtificās.
καὶ ἔσται ὅταν εὕρωσιν αὐτὸν κακὰ πολλὰ καὶ θλίψεις, καὶ ἀντικαταστήσεται ἡ ᾠδὴ αὕτη κατὰ πρόσωπον αὐτῶν μαρτυροῦσα·
nō.n. delebit obliuiōe ab ore eoꝝ: ꝛ ab ore ſeminis eoꝝ. ego eīm ſcio malignitatē illoꝝ: q̃ faciūt hic hodie: an̄ q̃ introducā ego eos in terrā bonā: q̃ iuraui pr̄ibus eoꝝ.
οὐ γὰρ μὴ ἐπιλησθῇ ἀπὸ στόματος αὐτῶν, καὶ ἀπὸ στόματος τοῦ σπέρματος αὐτῶν. ἐγὼ γὰρ οἶδα τὴν πονηρίαν αὐτῶν, ὅσα ποιοῦσιν ὧδε σήμερον, πρὸ τοῦ εἰσαγαγεῖν με αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν τὴν ἀγαθήν, ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν.
ꝛ ſcripſit moyſes cāticū hoc in illo die ꝛ docuit illud filios iſrael. ꝛ p̄cepit moyſes ioſue filio nun: ꝛ ait ei:
καὶ ἔγραψε μωυσῆς τὴν ᾠδὴν ταύτην ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἐδίδαξεν αὐτὴν τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἐνετείλατο μωυσῆς ἰησοῦ υἱῷ ναυή, καὶ εἶπεν αὐτῷ,
cōfortare ꝛ robuſt⁹ eſto: tu eīm introduces filios iſrael in t̄rā: q̃ iurauit dn̄s eis: ꝛ ipſe erit tecū.
ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, σὺ γὰρ εἰσάξεις τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε κύριος αὐτοῖς, καὶ αὐτὸς ἔσται μετὰ σοῦ.
qn̄ aūt pfecit moyſes ſcribēs omnia v̄ba legis huius in volumine vſq̃ ad finē: ꝛ p̄cepit leuitis portātib⁹ arcā federis dn̄i: dicēs: tollētes librū legis huius: ponetis illū in latere arce federis dn̄i dei vr̄i. ꝛ erit ibi in te in teſtimoniū: qm̄ ego ſcio
ἡνίκα δὲ συνετέλεσε μωυσῆς γράφων πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου τούτου εἰς βιβλίον ἕως εἰς τέλος, καὶ ἐνετείλατο τοῖς λευίταις τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου, λέγων, λαβόντες τὸ βιβλίον τοῦ νόμου τούτου, θήσετε αὐτὸ ἐκ πλαγίων τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν. καὶ ἔσται ἐκεῖ ἐν σοὶ εἰς μαρτύριον, ὅτι ἐγὼ ἐπίσταμαι τὸν
cōtētionē tuā: ꝛ ceruicē tuā durā. adhuc eīm me viuēte vobiſcū hodie: cōtēcioſi fuiſtis q̃ ad deū. quō nō ꝛ ad vltimū mortis mee? cōgregate ad me
ἐρεθισμόν σου, καὶ τὸν τράχηλόν σου τὸν σκληρόν. ἔτι γὰρ ἐμοῦ ζῶντος μεθ᾽ ὑμῶν σήμερον, παραπικραίνοντες ἦτε τὰ πρὸς τὸν θεόν. πῶς οὐχὶ καὶ ἔσχατον τοῦ θανάτου μου; ἐκκλησιάσατε πρός με τοὺς

ū.co.

G

Trāſla. Gre. lxx. cū interp. latina.

tribuū p̄ncipes vr̄os ꝛ doctores vr̄os: vt loquar in aures eoꝝ oēs ſermones iſtos: ꝛ teſtificer eis et celū ꝛ t̄rā: noui.n. q̄ vltimū mortis mee: delictū delinquetis: ꝛ declinabitis de via: quā p̄cepi vobis: ꝛ occurrēt vobis mala in extremis dieb⁹: qm̄ facietis malū corā dn̄o: vt irritetis eū in opib⁹ manuū vr̄aꝝ.
φυλάρχους ὑμῶν καὶ τοὺς γραμματοεισαγωγεῖς ὑμῶν, ἵνα λαλήσω εἰς τὰ ὦτα αὐτῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους, καὶ διαμαρτύρωμαι αὐτοῖς τόν τε οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, οἶδα γὰρ ὅτι ἔσχατον τῆς τελευτῆς μου, ἀνομίᾳ ἀνομήσετε, καὶ ἐκκλινεῖτε ἐκ τῆς ὁδοῦ, ἧς ἐνετειλάμην ὑμῖν, καὶ συναντήσεται ὑμῖν τὰ κακὰ ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ὅτι ποιήσετε τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου, παροργίσαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ὑμῶν.
ꝛ locut⁹ ē moyſes in aures cetus vniuerſi iſrael verba carminis hui⁹ vſq̃ ad finem.
καὶ ἐλάλησε μωυσῆς εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας πάσης ἰσραὴλ τὰ ῥήματα τῆς ᾠδῆς ταύτης ἕως εἰς τέλος.

A

Attende celū ꝛ loquar: ꝛ audiat t̄ra v̄ba ex ore meo. expectetur vt pluuia doctrina mea: ꝛ deſcendāt vt ros v̄ba mea: q̄ſi imber ſup herbā: ꝛ q̄ſi ſtilla ſup gramē: qm̄ nomē dn̄i inuocaui. date magnificētiā deo nr̄o. de⁹: v̄a opa eius: ꝛ oēs vie eius iudiciū. de⁹ fidelis: ꝛ nō eſt iniq̄tas in eo. iuſt⁹ ꝛ rectus dn̄s.
Πρόσεχε οὐρανὲ καὶ λαλήσω, καὶ ἀκουέτω γῆ ῥήματα ἐκ στόματός μου. προσδοκάσθω ὡς ὑετὸς τὸ ἀπόφθεγμά μου, καὶ καταβήτω ὡς δρόσος τὰ ῥήματά μου, ὡς ὄμβρος ἐπ᾽ ἄγρωστιν, καὶ ὡσεὶ νιφετὸς ἐπὶ χόρτον, ὅτι ὄνομα κυρίου ἐκάλεσα. δότε μεγαλωσύνην τῷ θεῷ ἡμῶν. θεός, ἀληθινὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ κρίσις. θεὸς πιστός, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ. δίκαιος καὶ ὅσιος ὁ κύριος.
peccauerūt nō ei filij vituperabiles. ḡnatio praua atq̃ puerſa: hec dn̄o redditis? iſte populus ſtultus ꝛ nō ſapiēs. nō ipſe hic tuus pr̄: poſſedit te: ꝛ fecit te: ꝛ creauit te. memētote diei ātiq̃: itelligite iā ānos ḡnatiōis ḡnationū. interroga p̄rē tuū: ꝛ annūciabit tibi. ſeniores tuos: ꝛ dicēt tibi: qn̄ diuidebat altiſſim⁹ gētes: qn̄ diſſeminauit filios adā: cōſtituit t̄ios gētiū iuxta numeꝝ angeloꝝ dei.
ἡμάρτοσαν οὐκ αὐτῷ τέκνα μωμητά. γενεὰ σκολιὰ καὶ διεστραμμένη, ταῦτα κυρίῳ ἀνταποδίδοτε; οὗτος λαὸς μωρὸς καὶ οὐχὶ σοφός. οὐκ αὐτὸς οὗτός σου πατὴρ; ἐκτήσατό σε, καὶ ἐποίησέ σε, καὶ ἔπλασέ σε. μνήσθητε ἡμέρας αἰῶνος, σύνετε δὴ ἔτη γενεᾶς γενεῶν. ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι. τοὺς πρεσβυτέρους σου, καὶ ἐροῦσί σοι, ὅτε διεμέριζεν ὁ ὕψιστος ἔθνη, ὡς διέσπειρεν υἱοὺς ἀδάμ, ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων θεοῦ.

Iob. 38

Trāſla. B. Hiero.

oēs maiores natu p̄ tribus veſtras atq̃ doctores. & loquar audientibus eis ſermones iſtos. & inuocabo contra eos celum & terrā. Noui ei q̄ poſt mortē meam inique agetis & declinabitis cito de via quā precepi vobis: & occurrent vobis mala in extremo tempore quando feceritis malum in cōſpectu domini vt irritetis eum ꝑ opa manuū vr̄arū. Locutus eſt ergo moyſes audiente vniuerſo cetu iſrael verba carminis huius. & ad finē vſq̃ cōpleuit. Ca. 32.

Audite celi q̄ loquor audiat terra verba oris mei. Cōcreſcat in pluuiā doctrina mea flu at vt ros eloquiū meū. Quaſi imber ſup herbā: & q̄ſi ſtille ſup gramina: quia nomē dn̄i inuocabo. Date magnificētiā deo nr̄o. dei perfecta ſunt opa: & oēs vie eius iudicia. Deus fidelis & abſq̃ vlla iniquitate: iuſtus & rectus. Peccauerunt ei: & nō filii eius in ſordibus. Generatio praua atq̃ peruerſa: heccine reddis domio popule ſtulte & inſipiens? Nūqd nō ipſe ē pr̄ tuus qui poſſedit te. & fecit & creauit te? Memēto dierū antiquorū cogita ḡnatiões ſingulas. Interroga p̄rem tuum & annunciabit tibi: maiores tuos & dicent tibi. Qn̄ diuidebat altiſſimus gētes; qn̄ ſepabat filios adā; cōſtituit terios populorū iuxta nūerum filiorū iſrael. Pars aūt dn̄i popul⁹ ei⁹.

Tex. Heb.

את כל זקני שבטיכם ושטריכם
ואדברה באזניהם את הדברים
האלה ואעידה בם את השמים ואת
הארץ: כי ידעתי אחרי מותי כי
השחת תשחתון וסרתם מן הדרך
אשר צויתי אתכם וקראת אתכם
הרעה באחרית הימים כי תעשו
את הרע בעיני יהוה להכעיסו
במעשה ידיכם: וידבר משה
באזני כל קהל ישראל את דברי
השירה הזאת עד תמם:

Ca. xxxii.

האזינו השמים ואדברה ותשמע
הארץ אמרי פי: יערף כמטר לקחי
תזל כטל אמרתי כשעירם עלי
דשא וכרביבים עלי עשב: כי שם
יהוה אקרא הבו גדל לאלהינו:
הצור תמים פעלו כי כל דרכיו
משפט אל אמונה ואין עול צדיק
וישר הוא: שחת לו לא בניו
מומם דור עקש ופתלתל: הליהוה
תגמלו זאת עם נבל ולא חכם הלא
הוא אביך קנך הוא עשך ויכננך:
זכר ימות עולם בינו שנות
דר ודר שאל אביך ויגדך זקניך
ויאמרו לך: בהנחל עליון גוים
בהפרידו בני אדם יצב גבלת
עמים למספר בני ישראל:

Primitiua heb.

עוד שחת סור צוה רוע יום עשה כעס שור אזן דבר שמע ערף נזל טלל שער רבב קרא יהב תמם שפט אמן צדק גמל קנה עשה כון יום עלם שנה דור נגד נחל עלה ספר

Tranſla. Chal.

לארעא דעבדא חלב ודבש וייכלון וישבעון ויתפנקון ויתפנון בתר טעות עממיא ויפלחונון וירגזון קדמי וישנון ית קימי: ויהי ארי יערען יתהון בישן סגיאן ועקן ותתיב שירתא הדא קדמוהי לסהדו ארי לא תתנשי מפום בניהון ארי גלי קדמי ית יצרהון דאנון עבדין יומא דין עד לא אעילנון לארעא דקיימית: וכתב משה ית שירתא הדא ביומא ההוא ואלפה ית בני ישראל: ופקיד ית יהושע בר נון ואמר תקף ועלים ארי את תעיל ית בני ישראל לארעא דקיימית להון ומימרי יהי בסעדך: והוה כד שיצי משה למכתב ית פתגמי אוריתא הדא על ספרא עד דשלימו: ופקיד משה ית ליואי נטלי ארון קימא דיי למימר: סבו ית ספרא דאוריתא הדין ותשוון יתה מסטר ארון קימא דיי אלהכון ויהי תמן בך לסהיד: ארי אנא ידענא ית סרבנותך וית קדלך קשיא הא עד דאנא קיים עמכון יומא דין מסרבין הויתון קדם יי ואף ארי בתר דאימות: כנושו לותי

ית כל סבי שבטיכון וסרכיכון ואמליל קדמיהון ית פתגמיא האלין ואסהיד בהון ית שמיא וית ארעא: ארי ידענא בתר דאמות ארי חבלא תחבלון ותסטון מן אורחא דפקידית יתכון ותערע יתכון בישתא בסוף יומיא ארי תעבדון דביש קדם יי לארגזא קדמוהי בעובדי ידיכון: ומליל משה קדם כל קהלא דישראל ית פתגמי תושבחתא הדא עד דשלימו:

Ca. xxxii.

אציתו שמיא ואמליל ותשמע ארעא מימרי פומי: יבסם כמטרא אולפני יתקבל כטלא מימרי כרוחי מטרא דנשבין על דתאה וכרסיסי מלקושא דעל עסבא: ארי בשמא דיי אנא מצלי הבו רבותא קדם אלהנא: תקיפא דשלמין עובדוהי ארי כל אורחתיה דינא אלהא מהימנא דמן קדמוהי עולא לא נפיק זכי וקשיט הוא: חבילו להון לא ליה בניא דפלחו לטעותא דרא דאשני עובדוהי ואשתניאו: הא קדם יי אתון גמלין דא עמא דקבילו אוריתא ולא חכימו הלא הוא אבוך ואת דיליה הוא עבדך ואתקנך: אדכר יומין דמן עלמא אסתכלו בשני דר ודר שאל אבוך ויחוי לך סבך ויימרון לך: באחסנא עלאה עממיא בפרשותיה בני אנשא קיים תחומי עממיא למנין בני ישראל:

Interp. chal.

fluentē lacte ꝛ melle: ꝛ comedent: ꝛ ſaturabūtur: ꝛ delicijs affluent: ꝛ cōuertentur ad idola populoꝝ ꝛ ſeruient eis: ꝛ ad iracundiā prouocabūt me: ꝛ mutabunt pactum meū. Et erit quādo euenerint eis mala multa et anguſtie reſpondebit canticum iſtud eis in teſtimonium: q̃d non tradetur obliuioni ex ore filioꝝ ſuoꝝ. quia manifeſta eſt corām me cogitatio eius: ꝛ q̃d ipſi faciunt hodie: anteq̃ introducā eos in terram ꝓ qua iuraui eis. Et ſcripſit moyſes canticū iſtud in die illa: ꝛ docuit illud filios iſrael. Et precepit ioſue filio nun: et ait. Confortare ꝛ eſto robuſtus: qm̄ tu introduces filios iſrael in terram quā iuraui: ꝛ verbum meum erit in auxilium tuū. Et factum eſt cum conſumaſſet moyſes ſcribere verba legis huius in libro donec cōpleret ea: precepit moyſes leuitis qui portabant arcam federis dn̄i dicens. Tollite librum legis huius: et ponite illum in latere arce federis dn̄i dei veſtri: vt ſit ibi contra te in teſtimoniū. Quoniā ego ſcio contumaciā tuā ꝛ ceruicem tuā durā. Si enim dum ego viuo vobiſcum hodie rebelles fuiſtis corām domino: quātomagis poſtq̃ mortu⁹ fuero. Congregate ad me

oēs ſenes tribuū veſtrarū ꝛ p̄fectos vr̄os: ꝛ loquar corām eis verba hec: ꝛ ꝯteſtabor ꝯtra eos celū ꝛ terrā. ſcio enim q̄ poſtq̃ mortuus fuero inique agetis: ꝛ declinabitis a via quā precepi vobis: ꝛ euenient vobis mala in fine dierū: ſi feceritis q̃d malū eſt in cōſpectu dn̄i ad irritandū eum in operibus manuū veſtrarū. Locutuſq̃ eſt moyſes corām omni cetu filiorū iſrael verba cantici huius donec compleret ea. Ca. 32.

Audite celi ꝛ loquar: ꝛ audiat terra verbum oris mei. Suauis ſit ſicut pluuia doctrina mea: ſuſcipiatur ſicut ros verbū meū: ſicut ventus pluuie qui perflat ſup herbam: ꝛ ſicut gutte imbris ſerotini que fluūt ſup fenū. Quando in noīe dn̄i ego oro: date magnificentiā corā deo nr̄o. Fortis cuius opa perfecta ſunt: ꝛ oēs vie eius iudiciū: deus fidelis a cuius conſpectu non egredietur iniquitas: iuſtus ꝛ rectus eſt. Diſſipauerūt ſeipſos: ꝛ nō illū: filij q̄ ſeruierūt idolis generatio q̄ deprauauit opera ſua: ꝛ aliena facta eſt. Nunq̃d corā dn̄o vos redditis hoc: popul⁹ q̄ ſuſceperunt legē ꝛ non fuerūt ſapiētes: nōne ipſe eſt pater tuus: ꝛ tu es eius qui fecit te ꝛ firmauit. Memento dierū qui a ſeculo ſunt: intellige in annis generationis ꝛ ḡnationis. Interroga patrē tuū ꝛ annunciabit tibi: ſenes tuos ꝛ dicent tibi. Qn̄ poſſidere faciebat altiſſimus gentes: cum diuidebat filios hoīm: ſtatuit terminos populoꝝ iuxta numerum filiorum iſrael.

Primitiua chal.

אכל שבע פנק פנה פלח רגז שנה קום ערע ענה תוב נשא גלה עלל קום שבע אמר כתב קום שוה קשה מות סהד ספר טעה שוב מות ערע עבד רגז שבח צית שמע אמר בסם קבל חשב ירב קרא יהב תקף דון המן זכה דור עבד שנה דכר סכל שוב אמר חסן פרש מנה

כי חלק יהוה עמו יעקב חבל
נחלתו: ימצאהו בארץ מדבר
ובתהו ילל ישמן יסבבנהו יבוננהו
יצרנהו כאישון עינו: כנשר יעיר
קנו על גוזליו ירחף יפרש כנפיו
יקחהו ישאהו על אברתו: יהוה
בדד ינחנו ואין עמו אל נכר:
ירכבהו על במותי ארץ ויאכל
תנובת שדי וינקהו דבש מסלע
ושמן מחלמיש צור: חמאת בקר
וחלב צאן עם חלב כרים ואילים
בני בשן ועתודים עם חלב
כליות חטה ודם ענב תשתה חמר:
וישמן ישרון ויבעט שמנת
עבית כשית ויטש אלוה עשהו
וינבל צור ישעתו: יקנאהו
בזרים בתועבת יכעיסהו: יזבחו
לשדים לא אלה אלהים לא
ידעום חדשים מקרב באו לא
שערום אבתיכם: צור ילדך
תשי ותשכח אל מחללך: וירא
יהוה וינאץ מכעס בניו ובנתיו:
ויאמר אסתירה פני מהם
אראה מה אחריתם כי דור
תהפכת המה בנים לא ׳׳׳
אמן בם: הם קנאוני בלא אל

Primitiua heb.: מצא דבר · תהה סבב בין · נצר עור · קנן גזל רחף · פרש לקח נשא · נחה · רכב במה אכל · נוב שדה · כר · בנה עתד · כלה שתה · שמן בעט · עבה כשה נטש · אלה נבל קנא · תעב כעס זבח · בוא · נשה שכח חול · ראה נאץ · אמר סתר פנה · ראה · הפך

iacob funiculus hereditatis eius. Inuenit eũ in terra deserta: in loco horroris & vaste solitudis. Circũduxit eũ & docuit: & custodiuit quasi pupillã oculi sui. Sicut aquila prouocãs ad volãdũ pullos suos: & sup eos volitãs expandit alas suas: & assũpsit eũ atq portauit in humeris suis. Dñs solus dux eius fuit: & nõ erat cũ eo deus alienus. Cõstituit eũ sup excelsã terrã: vt comederet fruct9 agrorũ: vt sugeret mel de petra: oleũq de saxo durissimo: Butyrũ de armẽto: & lac de ouibus cũ adipe agnorũ & arietũ filiorũ basan: Et hircos cũ medulla tritici: & sanguinẽ vue biberẽt meracissimũ. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit: incrassat9: impinguatus: dilatatus. Dereliquit deũ factorẽ suũ: & recessit a deo salutari suo. Prouocauerũt eũ in diis alienis: & in abominatiõibus ad iracũdiã cõcitauerunt. Immolauerũt demõis & nõ deo: diis quos ignorabãt. Noui recẽtesq venerũt: quos nõ coluerũt pr̃es eorũ. Deũ q te genuit dereliqsti: & oblitus es dei creatoris tui. Vidit dñs & ad iracũdiã cõcitat9 ẽ: q̃a puocauerũt eũ filii & filie. Et ait. Abscondã faciẽ meã ab eis: & considerabo nouissima eorũ. Generatio enĩ puersa est: & infideles filii. Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat deus: &

τ fuit pars dñi ppl's eius iacob. funiculus
καὶ ἐγενήθη μερὶς κυρίου λαὸς αὐτοῦ ἰακώβ. σχοίνισμα
hereditatis eius israel. sufficiẽtia dedit ei in deser
κληρονομίας αὐτοῦ ἰσραήλ. αὐτάρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρή
to: in siti estus in inaquoso. circũduxit eũ
μῳ, ἐν δίψει καύματος ἐν ἀνύδρῳ. ἐκύκλωσεν αὐτὸν
τ docuit eũ: τ custodiuit eũ: quasi pu
καὶ ἐπαίδευσεν αὐτόν, καὶ διεφύλαξεν αὐτόν, ὡς κό
pillã oculi. sicut aquila cooperit nidũ suũ: τ
ρην ὀφθαλμοῦ. ὡς ἀετὸς σκεπάσαι νοσσιὰν αὐτοῦ, καὶ
sup pullos suos volauit: expãdẽs
ἐπὶ τοῖς νεοσσοῖς αὐτοῦ ἐπεπόθησε, διεὶς τὰς πτέρυ
las suas. suscepit eos: τ assũpsit eos in
γας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐτούς, καὶ ἀνέλαβεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν
scapulis suis. dñs solus duxit eos: τ nõ erat cũ
μεταφρένων αὐτοῦ. κύριος μόνος ἦγεν αὐτούς, καὶ οὐκ ἦν μετ'
eis deus alienus. cõstituit eos sup fortitudinẽ
αὐτῶν θεὸς ἀλλότριος. ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἰσχὺν
terre: cibauit eos fructib9 agroꝝ. suxit
τῆς γῆς. ἐψώμισεν αὐτοὺς γεννήματα ἀγρῶν. ἐθήλασε
mel de petra: τ oleũ de duro saxo: buty
μέλι ἐκ πέτρας, καὶ ἔλαιον ἐκ στερεᾶς πέτρας, βούτυ
rũ boũ τ lac ouiũ: cũ adipe agnoꝝ τ
ρον βοῶν καὶ γάλα προβάτων, μετὰ στέατος ἀρνῶν καὶ
arietũ: filioꝝ tauroꝝ τ hircoꝝ: cũ adipe renũ tri
κριῶν, υἱῶν ταύρων καὶ τράγων, μετὰ στέατος νεφρῶν πυ
tici: τ sãguinẽ vue biberũt vinũ. τ comedit iacob
ροῦ, καὶ αἷμα σταφυλῆς ἔπινον οἶνον. καὶ ἔφαγεν ἰακὼβ
τ repletus ẽ: τ recalcitrauit dilectus: impi
καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἀπελάκτισεν ὁ ἠγαπημένος, ἐλι
guatus ẽ incrassatus ẽ dilatatus ẽ: τ dereliquit deũ
πάνθη ἐπαχύνθη ἐπλατύνθη, καὶ ἐγκατέλιπε θεὸν
qui fecit eũ: τ recessit a deo salutare
τὸν ποιήσαντα αὐτόν, καὶ ἀπέστη ἀπὸ θεοῦ σωτῆρος
suo. ꝓuocauerũt me in alienis. τ in abominatio
αὐτοῦ. παρώξυνάν με ἐπ' ἀλλοτρίοις. καὶ ἐν βδελύγ
nib9 eoꝝ exacerbauerũt me: imolauerũt demonijs: τ
μασιν αὐτῶν ἐξεπίκρανάν με, ἔθυσαν δαιμονίοις, καὶ
nõ deo. dijs: quos nõ cognouerũt, noui τ recẽtes vene
οὐ θεῷ. θεοῖς, οἷς οὐκ ᾔδεισαν. καινοὶ καὶ πρόσφατοι ἥκα
rũt: quos nõ cognouerũt pr̃es eoꝝ. deũ q genuit te de
σιν, οὓς οὐκ ᾔδεισαν οἱ πατέρες αὐτῶν. θεὸν τὸν γεννήσαντά σε ἐγ
reliquisti: τ oblitus es dei q nutrit te: τ vidit dñs: τ
κατέλιπες, καὶ ἐπελάθου θεοῦ τοῦ τρέφοντός σε. καὶ εἶδε κύριος, καὶ
zelauit. τ cõcitatus ẽ pp irã filioꝝ suoꝝ τ filiaꝝ.
ἐζήλωσε. καὶ παρωξύνθη δι' ὀργὴν υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων.
τ ait: abscõdã faciẽ meã ab eis. τ ostẽdã
καὶ εἶπεν, ἀποστρέψω τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτῶν. καὶ δείξω
qd erit eis in nouissimis: qm gñatio puersa est. filij qb9
τί ἔσται αὐτοῖς ἐπ' ἐσχάτων, ὅτι γενεὰ ἐξεστραμμένη ἐστίν. υἱοὶ οἷς
nõ est fides in eis. ipi ꝓuocauerũt me in nõ deo:
οὐκ ἔστι πίστις ἐν αὐτοῖς. αὐτοὶ παρεζήλωσάν με ἐπ' οὐ θεῷ,

B

C

Transla. Chal.

ארי חולקא דיוי עמיה יעקב עדב אחסנתיה: סיפק צרכיהון בארע מדברא ובית
צחונא אתר דלית מיא: אשרינון סחור סחור לשכינתיה אליפינון פתגמי אורייתיה
נטרינון כבבת עיניהון: כנשרא דמחיש לקיניה על בנוהי מתחופף פריס גדפוהי
מקבלהון מנטלהון על תקוף אברוהי: יוי בלחודיהון עתיד לאשריותהון בעלמא דהוא
עתיד לאתחדתא ולא יתקיים קדמוהי פולחן טעוון: אשרינון על תוקפי ארעא
אוכלינון ביזת סנאיהון ויהב להון ביזת שליטי קרוין ונכסי יתבין כרכין תקיפין:
יהב להון ביזת מלכיהון ושליטיהון עם עותר רברביהון ותקיפיהון עמא דארעהון
ואחסנתהון עם ביזת חיליהון ומשריתהון ודם גיבריהון איתשד כמיא: ועתר ישראל
ובעט אצלח תקוף קנא נכסין שבק פולחן אלהא דעבדיה וארגיז קדם תקיפא דפרקיה:
אקניאו קדמוהי בפולחן טעוון בתועבתא ארגיזו קדמוהי: דבחו לשדין דלית בהון
צרוך, דחלן דלא ידעינון חדתן דמקריב אתעבידא לא אתעסקו בהון אבהתכון: דחלת
תקיפא די ברך אתנשיתא שבקתא פולחן אלהא דעבדך: וגלי קדם יוי ותקיף רוגזיה
מדארגיזו קדמוהי בנין ובנן: ואמר אסליק שכנתי מנהון גלי קדמי מה יהי בסופיהון
ארי דרא דאשניו אינון בניא דלית בהון הימנו: אינון אקניו קדמי בדלא דחלא ׳׳׳

Interp. chal.

Pars enĩ dñi ẽ ppl's eius: iacob sors hereditatis ei9. Tribuit eis necessaria in t̃ra deserta τ in loco sicientiũ: vbi nõ erat aq̃. Collocauit eos in circuitu maiestatis sue: docuit eos verba legis sue: custodiuit eos sicut pupillã oculi sui. sicut aquila q̃ festinat ad nidũ suũ: τ sup filios suos incubat: expãdit alas suas suscipit eos: portat eos in fortitudine pẽnarũ suaꝝ. Dñs collocabit eos seorsum in seculo illo qd ipse renouatur9 ẽ: τ nõ stabit in ꝯspectu ei9 cultus idoloꝝ. Collocauit eos sup fortitudinẽ t̃re: cibauit eos p̃dam inimicoꝝ suoꝝ: τ dedit eis p̃dã potẽtiũ vrbiũ τ subias hitantiũ in ciuitatib9 fortissimis. Dedit eis p̃dã regũ ipsaꝝ τ dñatoꝝ earꝝ cũ diuitijs principũ eoꝝ τ fortiũ ppl'i t̃re eoꝝ: τ possessionẽ eoꝝ cũ preda exercit9 eoꝝ τ castroꝝ eoꝝ τ sãguinẽ fortiũ eoꝝ effusum est sicut aq̃. τ diues fcs ẽ israel: τ recalcitrauit: ꝓspatusq τ ꝯfortat9 possedit subam: τ reliqt cultũ dei qui fecit eũ: τ irritauit corã fortissimo redẽptore suo. Prouocauerũt corã eo ĩ cultu idoloꝝ: in abominatiõibus irritauerũt corã eo. Sacrificauerũt demonijs: in q̃bus nõ est vtilitas: τ portẽtis q̃ nescierũt: noua q̃ nup facta sunt: nõ coluerũt ea patres vr̃i. Terribilis et fortis qui te creauit oblitus es: τ reliquisti cultũ dei qui fecit te. Et manifestũ fuit coram dño: τ iratus est furor eius: eo q ad iram prouocauerũt coram eo filij et filie: et ait. Auferam maiestatẽ meã ab eis: notum est coram me quid erit in nouissimis eorũ: quoniã generatio peruersa est: τ filij in quibus non est fides. Ipsi ꝓuocauerũt corã me in eo qd nõ erat timendũ:

Primitiua chal.: דבר · צחה שרא · רוש קנן חפף · קבל נטל · חדה קום טעת · אכל רגז קרבה · רבב · חסן שרא אשד · צלח קנה רגז · מנא טעה תעב · ברא נשה גלה · סלק הוה · דור שנה

Ro. 10. d.
Hiere. 15. c.

irritauerũt me in idolis suis. τ ego pro
παρώργισάν με ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. κἀγὼ πα
uocabo eos in nõ gẽte. in gẽte stulta
ραζηλώσω αὐτοὺς ἐπ' οὐκ ἔθνει. ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ
irritabo illos. qm ignis succẽsus ẽ ex furore
παροργιῶ αὐτούς. ὅτι πῦρ ἐκκέκαυται ἐκ τοῦ θυμοῦ
meo: ardebit vsq ad infernũ nouissimũ. deuora
μου, καυθήσεται ἕως ἅδου κατωτάτου. καταφάγε
bit terrã τ germina ei9. cõburet fũdamẽta mõ
ται γῆν καὶ τὰ γεννήματα αὐτῆς. φλέξει θεμέλια ὀρέ
tiũ. ꝯgregabo sup eos mala: τ sagittas meas cõple
ων. συνάξω εἰς αὐτοὺς κακά, καὶ τὰ βέλη μου συντελέ
bo in eos. cõsũpti fame τ esca aui
σω εἰς αὐτούς. τηκόμενοι λιμῷ καὶ βρώσει ὀρνέ
um: τ morsus insanabilis. dẽtes bestiaꝝ im
ων, καὶ ὀπισθότονος ἀνίατος. ὀδόντας θηρίων ἐ
mittã in eos: cũ furore trahẽtiũ sup
ξαποστελῶ εἰς αὐτούς, μετὰ θυμοῦ συρόντων ἐπὶ
terrã. foris orbatos faciet eos gladius: τ ex
γῆς. ἔξωθεν ἀτεκνώσει αὐτοὺς μάχαιρα, καὶ ἐκ
penetralibus: pauor. iuuenis cũ virgine la
τῶν ταμιείων, φόβος. νεανίσκος σὺν παρθένῳ θη
ctẽs cũ cõstituto sene. dixi: dispgã
λάζων μετὰ καθεστηκότος πρεσβύτου. εἶπον, διασπερῶ αὐ
eos. cessare faciã iã ex hoibus memoriã eoꝝ. nisi pp
τούς. παύσω δὴ ἐξ ἀνθρώπων τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. εἰ μὴ δι' ὀρ
irã inimicoꝝ: vt nõ lõgeui sint: τ vt nõ insurgãt
γὴν ἐχθρῶν, ἵνα μὴ μακροχρονίσωσι, καὶ ἵνα μὴ συνεπιθῶνται οἱ
cõtrarij. ne dicãt: manus nr̃a excelsa: τ nõ dñs
ὑπεναντίοι. μὴ εἴπωσιν, ἡ χεὶρ ἡμῶν ὑψηλή, καὶ οὐχὶ κύριος
fecit hec oĩa: qm gẽs q amisit cõsiliũ est.
ἐποίησε ταῦτα πάντα, ὅτι ἔθνος ἀπολωλεκὸς βουλήν ἐστι.
τ nõ est in eis sciẽtia: nõ sapiẽtes fuerũt ad itelligẽdũ. hec
καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἐπιστήμη, οὐκ ἐφρόνησαν συνιέναι. ταῦ
oĩa suscipiãt in nouissimũ tps. quõ p
τα πάντα καταδεξάσθωσαν εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον. πῶς δι
sequitur vn9 mille: τ duo fugabũt decẽmilia: nisi de9
ώξεται εἷς χιλίους, καὶ δύο μετακινήσουσι μυριάδας, εἰ μὴ ὁ θεὸς
vẽdiderit eos: τ dñs tradiderit eos. nõ enĩ sũt dei
ἀπέδοτο αὐτούς, καὶ ὁ κύριος παρέδωκεν αὐτούς. οὐ γάρ εἰσιν οἱ θεοὶ
eoꝝ vt deus nr̃. at inimici nr̃i stulti. ex enĩ vinea
αὐτῶν ὡς ὁ θεὸς ἡμῶν. οἱ δὲ ἐχθροὶ ἡμῶν ἀνόητοι. ἐκ γὰρ ἀμπέλων
sodomoꝝ vinea eoꝝ. τ vitis eoꝝ de gomor
σοδόμων ἡ ἄμπελος αὐτῶν. καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ γομόρ
ra. vua eoꝝ vua fellis: botr9 amaritudinis eo
ρας. ἡ σταφυλὴ αὐτῶν σταφυλὴ χολῆς, βότρυς πικρίας αὐ
rũ. fel draconũ vinũ eoꝝ. τ venenũ aspidũ insa
τοῖς. θυμὸς δρακόντων ὁ οἶνος αὐτῶν. καὶ θυμὸς ἀσπίδων ἀνία
nabile. nõne hec oĩa cõdita sũt apd me: τ signa
τος. οὐκ ἰδοὺ ταῦτα πάντα συνῆκται παρ' ἐμοί, καὶ ἐσφρά
ta sũt in thesauris meis? in die vltiõis retribuã
γισται ἐν τοῖς θησαυροῖς μου; ἐν ἡμέρᾳ ἐκδικήσεως ἀνταποδώσω

D

irritauerũt in vanitatibus suis. Et ego puocabo eos in eo qui nõ ẽ populus & in gẽte stulta irritabo illos. Ignis succẽsus est in furore meo: & ardebit vsq ad inferni nouissima. Deuorabitq terrã cũ germine suo: & mõtiũ fundamẽta cõburet. Cõgregabo sup eos mala & sagittas meas cõplebo in eis. Cõsumẽtur fame: & deuorabũt eos aues morsu amarissimo. Dẽtes bestiarũ imittã in eos cũ furore trahẽtiũ sup terrã atq serpentiũ. Foris vastabit eos gladius & intus pauor: iuuenẽ simul ac virginẽ lactẽtẽ cũ hoĩe sene. Et dixi. Vbi nã sũt? cessare faciã ex hoĩbus memoriã eorũ. Sed pp irã inimicorum distuli: ne forte supbirent hostes eorũ. & dicerẽt. manus nr̃a excelsa & nõ dñs fecit hec oĩa. Gẽs absq cõsilio ẽ & sine prudẽtia: vtinã saperent & intelligerẽt ac nouissima puiderẽt. Quõ psequatur vnus mille: & duo fugarent decẽ milia. Nõne ideo quia deus suus vẽdidit eos: & dñs cõclusit illos? Non ẽ deus nr̃ vt dii eorũ & inimici nr̃i sunt iudices. de vinea sodomorũ vinea eorũ: & de suburbãis gomorre. Vua eorũ vua fellis & botrus amarissimus. Fel draconũ vinũ eorũ: & venenũ aspidũ insanabile. Nõne hec cõdita sũt apd me: & signata in thesauris meis. mea est

כעסוני בהבליהם ואני אקניאם
בלא עם בגוי נבל אכעיסם: כי
אש קדחה באפי ותיקד עד שאול
תחתית ותאכל ארץ ויבלה
ותלהט מוסדי הרים: אספה עלימו
רעות חצי אכלה בם: מזי רעב
ולחמי רשף וקטב מרירי ושן
בהמת אשלח בם עם חמת זחלי
עפר: מחוץ תשכל חרב ומחדרים
אימה גם בחור גם בתולה יונק
עם איש שיבה: אמרתי אפאיהם
אשביתה מאנוש זכרם: לולי כעס
אויב אגור פן ינכרו צרימו פן
יאמרו ידנו רמה ולא יהוה פעל
כל זאת: כי גוי אבד עצות המה
ואין בהם תבונה: לו חכמו ישכילו
זאת יבינו לאחריתם: איכה ירדף
אחד אלף ושנים יניסו רבבה אם
לא כי צורם מכרם ויהוה הסגירם:
כי לא כצורנו צורם ואיבינו
פלילים: כי מגפן סדם גפנם
ומשדמת עמרה ענבמו ענבי
רוש אשכלת מררת למו: חמת
תנינם יינם וראש פתנים
אכזר: הלא הוא כמס עמדי
חתום באוצרתי: לי נקם ושלם

Primitiua heb.: קנא · כעס · יקד שאל · אכל · להט יסד ספה · רוע כלה מזה · מרר · שלח · שכל · בחר בתל ינק · שוב פאה · שבת אנש · אגר נכר צור · אמר רום · יעץ · בין שכל · בין רדף · שנה נוס · סגר · פלל · שכל יחם · תנן · כזר · חתם אצר

Transla. Chal.

ארגיזו קדמי בפולחן טעוון ואנא אקנינון בדלא עם בעמא טפשא ארגזינון: ארי
קידום תקיף כאישא נפק מן קדמי ברגז ושיצי עד שאול ארעיתא: אסיף ארעא
ועללתה ושיצי עד סיפי טוריא: אסיף עליהון בישין מכתשי איגרי בהון: נפיחי כפן
ואכילי עוף ומכתשי רוחין בישין ושן חיות ברא איגרי בהון עם חמת תניניא דזחלין
בעפרא: מברא תתכל חרבא ומתווניא חרגת מותא אף עולימיהון אף עולימתהון ינקיהון
עם סביהון: ואמרית יחול רוגזי עליהון ואשיצינון, אבטל מבני אנשא דוכרנהון:
אילולי רוגזא דסנאה כניש דילמא יתרברב בעיל דבבא דילמא ימרון ידנא תקיפת
לנא ולא מן קדם יוי הות כל דא: ארי עם מאבדי עצה אינון ולית בהון סוכלתנו:
אילו חכימו אסתכלו בדא סברו מה יהי בסופהון: איכדין ירדוף חד אלפא ותרין
יעריקון לריבותא אילהין תקיפהון מסרינון ויהוה אשלימינון: ארי לא כתקפנא
תוקפהון ובעלי דבבנא הוו דיננא: ארי כפורענות עמא דסדום פורענותהון ולקותהון
כעם עמורה, מחתהון בישין כרישי חיוין ותשלומת עובדיהון כמרורתהון: הכמרת
תניניא כס פורענותהון וכריש פתני חיוין אכזראין: הלא כל עובדיהון גלן קדמי,
גניזין ליום דינא באוצרי: קדמי פורענותא ואנא אישלם ׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳׳

Interp. chal.

Irritauerũt corã me in cultu idoloꝝ: τ ego prouocabo eos in eo q nõ est popul9: in populo insipiẽte irritabo illos. qm incendiũ forte sicut ignis egressum est a facie mea in ira: τ cõsumpsit vsq ad infernũ inferiorẽ: et perdidit terram τ fructũ eius: τ cõsumpsit vsq ad fines montium. Congregabo sup eos mala: plagas meas immittã in eos. Inflati erũt fame τ comesti ab auibus: τ vexati a spiritibus malignis: τ dentẽ bestiarũ agri immittã in eos cum furore draconũ qui reptant in puluere. Foris absq liberis faciet eos gladius: τ in cubiculis timor mortis: iuuenes simul ac puelas: lactẽtes cum senibus eoꝝ. Dixi residebit ira mea sup eos: τ cõsummabo eos: cessare faciã a filijs hominũ memoriã eoꝝ. Nisi ira inimici collecta esset: ne forte magnificaret inimicus: ne forte dicerẽt manus nr̃a pualuit nobis: τ non fuerũt a facie dñi oĩa hec. Populus enĩ perdẽs cõsiliũ sunt: τ nõ est in eis intelligẽtia. Utinã saperẽt τ cõtẽplarẽtur hoc: τ intelligerẽt qd erit ĩ nouissimis eoꝝ: quõ psequebat vnus mille: τ duo fugabãt decẽ milia: nisi qd fortis eoꝝ tradidit eos: τ dñs retribuit eis. qm nõ est sicut fortitudo nr̃a fortitudo eoꝝ: τ inimici nr̃i sunt iudices. Quã sicut vindicta ppli sodomoꝝ erit vĩdicta eoꝝ: τ pcussio eoꝝ sicut ppli gomorre. Plage eoꝝ pessime sicut capita colubrũ: τ retributio operũ suoꝝ sicut venenũ. sicut fel draconũ ẽ calix vltiõis eoꝝ: τ sicut caput aspidũ crudeliũ. nõne oĩa opa eoꝝ mãifesta sunt corã me τ ꝯsuata ĩ die iudicij in thesauris meis? Corã me ẽ vltio τ ego retribuã

Primitiua chal.: רגז טעה · סוף · סוף כתש גרה · חית · תכל · שוב חול שצא · רבב אמר · הוה אבד יעץ · סכל הוה רדף · אחד ערק רבב · שלם דון לקה · מחא ראש חוה · שלם מרר גלה · דון שלם

לי נקם ושלם לעת תמוט רגלם כי קרוב יום אידם וחש עתדת למו: כי ידין יהוה עמו ועל עבדיו יתנחם כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב: ואמר אי אלהימו צור חסיו בו: אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם יקומו ויעזרכם יהי עליכם סתרה: ראו עתה כי אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל: כי אשא אל שמים ידי ואמרתי חי אנכי לעלם: אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם: אשכיר חצי מדם וחרבי תאכל בשר מדם חלל ושביה מראש פרעות אויב: הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו וכפר אדמתו עמו: ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם הוא והושע בן נון: ויכל משה לדבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל: ויאמר אלהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום אשר תצום את בניכם לשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת: כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים על האדמה אשר אתם עברים את הירדן שמה לרשתה: וידבר יהוה אל משה בעצם היום הזה לאמר: עלה אל הר העברים הזה הר נבו אשר בארץ מואב אשר על פני ירחו וראה את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל לאחזה: ומת בהר אשר אתה עלה שמה והאסף אל עמיך כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו: על אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת קדש מדבר צן על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל: כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא אל הארץ אשר אני נתן לבני ישראל:

Ca. xxxiii.

וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים את בני ישראל לפני מותו: ויאמר יהוה מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה

vltio: & ego retribuam eis in tempore vt labatur pes eorum. Iuxta est dies perditionis: & adesse festinant tempora. Iudicabit dominus populum suum: & in seruis suis miserebitur. Videbit quod infirmata sit manus: & clausi quoque defecerunt: residuique consumpti sunt. Et dicet. Vbi sunt dii eorum in quibus habebant fiduciam. De quorum victimis comedebant adipes: & bibebant vinum libaminum. Surgant & opitulentur vobis: & in necessitate vos protegant. Videte quod ego sim solus: & non sit alius deus preter me. Ego occidam: & ego viuere faciam: percutiam & ego sanabo: & non est qui de manu mea possit eruere. Leuabo ad celum manum meam: & dicam. Viuo ego in eternum. Si acuero vt fulgur gladium meum: & arripuerit iudicium manus mea: Reddam vltionem hostibus meis: & his qui oderunt me retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine: & gladius meus deuorabit carnes de cruore occisorum & de captiuitate nudati inimicorum capitis. Laudate gentes populum eius quia sanguinem seruorum suorum vlciscetur. Et vindictam retribuet in hostes eorum: & propitius erit terre populi sui. Venit ergo moyses & locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi: ipse & iosue filius nun. Compleuitque omnes sermones istos loquens ad vniuersum israel: & dixit ad eos. Ponite corda vestra in omnia verba que ego testificor vobis hodie: vt mandetis ea filiis vestris custodire & facere: & implere vniuersa que scripta sunt in volumine legis huius. quia non incassum precepta sunt vobis: sed vt singuli in eis viuerent: que facientes longo perseueretis tempore in terra ad quam iordane transmisso ingredimini possidendam. Locutusque est dominus ad moysen in eadem die: dicens. Ascende in montem istum abarim, id est transitum, in montem nebo qui est in terra moab contra iericho: & vide terram chanaan quam ego tradam filiis israel obtinendam & morere in monte. Quem conscendens iungeris populis tuis: sicut mortuus est aaron frater tuus in monte hor & appositus populis suis. quia preuaricati estis contra me in medio filiorum israel ad aquas contradictionis in cades deserti sin: & non sanctificastis me inter filios israel. E contra videbis terram & non ingredieris in eam: quam ego dabo filiis israel.

Cap. 33.

Hec est benedictio qua benedixit moyses homo dei filiis israel ante mortem suam. Et ait. Dominus de sina venit: & de seir ortus est nobis: Apparuit de monte pharan: & cum eo

Primitiua chal. — Interp. chal. — Transla. Chal.

in tempore quo migrabit de terra sua: quia prope est dies interitus eorum: & festinabit quod futurum est eis. Quia iudicabit dominus iudicium populi sui & vltionem seruorum suorum vlciscetur: quia manifestum est coram eo quod in tempore quo peruenerit contra eos plaga inimici: erunt instabiles & derelicti. Et dicet vbi est terribilis eorum: & fortis in quo habebant fiduciam: de quorum victimis comedebant adipem: & bibebant vinum libaminum eorum: surgant nunc & auxilientur vobis: & sint super vos in protectionem. Videte nunc quia ego ego sum: & non est deus preter me. Ego occido & viuifico: percutio & etiam sano: & non est qui de manu mea possit eruere. Quia preparaui in celis domum maiestatis mee: et dixi viuo ego in sempiternum. Si in dupla plusque fulgur apparet a summitate celi & vsque ad summitatem eius reuelabit gladius meus: & apprehendet iudicium manus mea: reddam vltionem hostibus meis & inimicis meis retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine: & gladius meus occidet populos: de cruore occisorum & captiuorum vt auferant coronas de capite hostis & inimici. Laudate gentes populum eius: quia vindictam seruorum suorum vlciscetur: & vltionem reddet inimicis suis: & propitius erit terre sue & populo suo. Et venit moyses & locutus est omnia verba cantici huius coram populo: ipse & iosue filius nun. Et consummauit moyses loqui omnia verba hec cum omni israel: & dixit ad eos. Ponite cor vestrum ad omnia verba que ego testificor vobis hodie: que precipietis filiis vestris: vt custodiant & faciant omnia verba legis huius. Quia verba non vana sunt vobis: sed hec est vita vestra: & in verbo hoc prolongabitis dies vestros super terram propter quam transitis iordanem vt possideatis eam. Et locutus est dominus cum moyse in hac die dicens. Ascende in montem istum transeuntium in montem nebo: qui est in terra moab que est contra faciem hiericho: & vide terram chanaan: quam ego dabo filiis israel in possessionem. Et morere in monte in quem conscendes: & colligeris ad populum tuum: sicut mortuus est aaron frater tuus in monte hor: & collectus est ad populum suum. eo quod preuaricati estis in verbum meum in medio filiorum israel in aquis contradictionis in cades deserti sin: & quia non sanctificastis me in medio filiorum israel. Quoniam econtra videbis terram: & illuc non ingredieris in terram quam ego dabo filiis israel.

Ca. 33.

Et hec est benedictio qua benedixit moyses propheta dei filiis israel ante mortem suam: & ait. Dominus de sinai reuelatus est: & splendor glorie eius apparuit nobis de seir: reuelatus est in fortitudine sua super monte pharan:

sctorū milia. In dextera eius ignea lex. dilexit populos. Oēs sancti in manu illi⁹ sūt & q appropinquāt pedibus eius accipiēt de doctrina illius. Legē p̄cepit nobis moyses: hereditatē multitudīs iacob. Erit apud rectissimū rex: congregatis principibus populi cū tribubus israel. Viuat ruben & nō moriatur & sit puus in numero. Hec est iude bn̄dictio. Audi dn̄e vocē iude: & ad populū suū introduc eū. Manus ei⁹ pugnabūt p̄ eo: & adiutor illius cōtra aduersarios eius erit. Leui quoq; ait. Perfectio tua & doctrina tua a viro sancto tuo quē p̄basti i tēptatiōe: & iudicasti ad aq̄s cōtradictiōis. Qui dixit pr̄i suo & matri sue: nescio vos: & fratrib⁹ suis: ignoro illos: & nescierūt filios suos. Hi custodierūt eloquiū tuū: & pactū tuum seruauerūt: iudicia tua o iacob & legē tuā o israel. Ponent thymiama i furore tuo: & holocausta sup altare tuum. Bn̄dic dn̄e fortitudini ei⁹. & opa manuū illius suscipe. Percute dorsa inimicorū ei⁹: & q oderūt eū nō cōsurgāt. Et beniamin ait. Amātissimus dn̄i hītabit cōfidēter in eo: quasi in thalamo tota die morabitur & īter hūeros illi⁹ requiescet. Ioseph quoq; ait. De bn̄dictiōe dn̄i terra eius: de pomis celi & rore atq; abysso

Interp. chal.

et cum eo sanctoꝝ milia: legē scriptā dextera eius dedit nobis de medio ignis. Dilexit vtiq; tribus: ⁊ oēs sanctos dom⁹ israel: in fortitudine eduxit eos de egypto: ⁊ ipsi ducebātur sub nube tua: ⁊ proficiscebātur ad verbū tuū. Legē dedit nobis moyses: ⁊ tradidit eā in hereditatē cetui iacob. Et fuit in israel rex cum cōgregarētur p̄ncipes pplī simul cū tribub⁹ israel. Uiuat ruben in vita eterna: ⁊ nō moriat morte secūda: ⁊ accipiant filij sui hereditatē suā iuxta numerū eorū. Et hoc dixit iude. Suscipe dn̄e orationē iude cū egressus fuerit ad bellū: ⁊ ad populū eius reduces eum in pace: manus eius facient vltionē de inimicis suis: ⁊ auxiliator cōtra hostes eius eris ei. Ad leui quoq; dixit. Perfectione ⁊ lumine induisti virū q̄ inuētus est sanctus coram te: quē probasti in tētatione: ⁊ inuētus est pfectus: probasti eum apud aquā cōtradictionis: et inuētus est fidelis. Qui nō est misertus patris sui ⁊ matris sue in iudicio q̄n peccauerunt: ⁊ psonaꝫ frīs et filij sui non accepit: q̄m custodierūt custodiā verbi tui: ⁊ pactū tuū non mutauerūt. Digni sunt isti vt doceant iudicia tua iacob ⁊ legem tuā israel: ponēt thymiama aromatū coram te: ⁊ holocausta volūtaria sup altare tuū. Benedic dn̄e substantie eius: ⁊ oblationē manuū suarū suscipe volūtarie: cōtere dorsum hostiū suorū ⁊ inimicoꝝ suoꝝ vt nō cōsurgāt. Ad beniamin dixit. Dilectus dn̄i habitabit cōfidēter: sup eum erit protegēs euꝫ oibus diebus: ⁊ in terra eius habitabit maiestas dn̄i. ad ioseph quoq; ait. Benedicta a facie domini terra eius: faciens fructū erit: de rore celi desuper ⁊ de venis fontium abyssi

subiacente. De pomis fructuū solis ac lūe: de vertice ātiquorū mōtiū de pomis colliū eternorū: & de frugibus terre & de plenitudīe eius. Bn̄dictio illius q apparuit in rubo vēiat sup caput ioseph: & sup verticē nazarei inter frēs suos. Quasi primogeniti tauri pulchritudo ei⁹ cornua rhinocerotis cornua illius. In ipsis vētilabit gētes vsq; ad termios terre. He sunt multitudīes effraī: & hec milia manasse. Et zabulō ait. Letare zabulō in exitu tuo: & isachar in tabernaculis tuis. pp̄los vocabunt ad mōtē: ibi īmolabūt victimas iusticie. q̄ inūdatiōem maris q̄si lac sugent & thesauros absconditos arenarū. Et gad ait. Bn̄dictus in latitudīe gad. Quasi leo requieuit: cepitq; brachium & verticē. Et vidit pricipatū suū q̄ in pte sua doctor eēt reposit⁹. q̄ fuit cū pricipib⁹ ppl̄i & fecit iusticias dn̄i & iudiciū suū cum israel. Dā quoq; ait. Dā catulus leōis: fluet largiter de basā. Et neptali dixit. Neptali abūdātia p̄fruetur. & plen⁹ erit bn̄dictiōib⁹ dn̄i. Mare & meridiē possidebit. Aser quoq; ait. Bn̄dictus i filiis aser. Sit placēs i frīb⁹ suis. & tīgat i oleo pedē suū. Ferrū & es calciamētū eius. Sicut dies iuuētutis tue: ita & senectus tua. Nō ē ali⁹

Transla. Chal.

Interp. chal.

que fluūt a p̄fundis terre: ⁊ faciet poma ⁊ fruct⁹ q̄ sol germinare facit: ⁊ faciet poma in p̄ncipio mēsiū: ⁊ de vertice mōtiū p̄mitiaꝝ ⁊ de bonis colliū q̄ nō deficiūt et de bonis terre ⁊ plenitudis ei⁹: ⁊ de bn̄placito illi⁹ cui⁹ maiestas habitat in celis ⁊ moysi reuelatus ē in rubo: veniēt oia hec sup caput ioseph ⁊ sup virū dedicatū inter frēs suos. p̄mogenit⁹ filioꝝ suoꝝ pulchritudo eius: ⁊ magnalia q̄ facta sunt ei a facie fortissimi ⁊ excelsi: in cui⁹ fortitudine occidet pp̄los simul vsq; ad fines terre: hec sunt milliaria ephraim: ⁊ hec sunt milia manase. et ad zabulon ait. Letare zabulō cū egressus fueris ad pugnā ꝯtra inimicos tuos: ⁊ isachar cū sederis ad cōputāda tpa solēnitatū in ierusalē. Trib⁹ israel ꝯgregabunt in mōte dom⁹ sanctuarij: ibi īmolabūt volūtarie hostias sctificatas: q̄m substātias populoꝝ comedēt: ⁊ thesauri qui absconditi sunt in arena reuelabūtur eis. Et ad gad dixit. Bn̄dictus q̄ dilatat gad: sicē leena habitabit ⁊ occidet p̄ncipes cū regib⁹. et suscipiet in p̄ncipio partē suā: q̄m ibi in hereditate sua moyses scriba magn⁹ ⁊ p̄nceps israel sepultus ē: et ipse egressus ē ⁊ ingressus ē ante populū: iusticias corā domino fecit ⁊ iudicia eius cum israel. Et ad dan ait. Dan fortis sicut catulus leonis: terra eius irrigatur a torrētib⁹ q̄ defluūt de basan. Et ad neptali dixit. Neptali iplebit desiderio: ⁊ plenus erit bn̄dictionibus a facie dn̄i: ad occidētale mare genesar ⁊ ad meridiē possidebit. Et ad aser dixit. Bn̄dict⁹ bn̄dictionib⁹ filioꝝ erit aser: erit placēs frīb⁹ suis: ⁊ nutriet delitijs regū. fortis sicē ferꝝ ⁊ sicē es erit hītatio tua: ⁊ sicē dies iuuētutis tue erit fortitudo tua. Non est de⁹ sicē deus

ישרון רכב שמים בעזרך ובגאותו שחקים: מענה אלהי קדם ומתחת זרעת עולם ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד: וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב אל ארץ דגן ותירוש אף שמיו יערפו טל: אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביהוה מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו איביך לך ואתה על במותימו תדרך:

Ca.xxxiiii.

ויעל משה מערבת מואב אל הר נבו ראש הפסגה אשר על פני ירחו ויראהו יהוה את כל הארץ את הגלעד עד דן: ואת כל נפתלי ואת ארץ אפרים ומנשה ואת כל ארץ יהודה עד הים האחרון: ואת הנגב ואת הככר בקעת ירחו עיר התמרים עד צער: ויאמר יהוה אליו זאת הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה הראיתיך בעיניך ושמה לא תעבר: וימת שם משה עבד יהוה בארץ מואב על פי יהוה: ויקבר אתו בגי בארץ מואב מול בית פעור ולא ידע איש את

vt deus rectissimi. Ascēsor celi: auxiliator tuus: magnificētia eius discurrūt nubes: hītaculū eius sursū & subter brachia sempiterna. Eiiciet a facie tua inimicū: dicetq; cōterere. Hītabit israel confidenter & solus. Oculus iacob in terra frumēti & vini: celiq; caligabunt rore. Beatus tu israel. Quis similis tui: popule qui saluaris in domino? Scutū auxilii tui & gladius glorie tue. Negabunt te inimici tui: & tu eorum colla calcabis. Cap. 34.

Ascendit ergo moyses de cāpestribus moab sup mōtē nebo in verticem phasga contra hiericho: ostenditq; ei dominus omnem terrā galaad vsq; dan & vniuersum neptalim terramq; effraim & manasse & omnem terram iuda vsq; ad mare nouissimum: & australē ptē & latitudinē campi hiericho ciuitatis palmarum vsq; segor. Dixitq; dominus ad eum. Hec est terra pro qua iuraui abraam isaac & iacob: dicens. Semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis & non trāsibis ad illā. Mortuusq; ē ibi moyses seruus dñi in terra moab iubente domino: & sepeliuit eum in valle terre moab contra phogor: & nō cognouit homo

dilecti. qui ascendit in celū auxiliator
τοῦ ἠγαπημένου. ὁ ἐπιβαίνων ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ὁ βοηθός
tuus: et magnificus firmamēti. et teσου, καὶ ὁ μεγαλοπρεπὴς τοῦ στερεώματος. καὶ σκεget te dei principatus: et sub fortitudine brachiorum seπάσει σε θεοῦ ἀρχή, καὶ ὑπὸ ἰσχὺν βραχιόνων ἀεpiternorum. et eiiciet a facie tua inimicū, diνάων. καὶ ἐκβαλεῖ ἀπὸ προσώπου σου ἐχθρόν. λέcens: pereas. et habitabit israel solus conγων, ἀπόλοιο. καὶ κατασκηνώσει ἰσραὴλ μόνος πεfidenter. fons iacob in frumēto et vino. et ceποιθώς. πηγὴ ἰακὼβ ἐπὶ σίτου καὶ οἴνου. καὶ ὁ οὐlū ei caligans rore. beatus tu israel:
ρανὸς αὐτῷ συννεφὴς δρόσῳ. μακάριος σὺ ἰσραήλ,
quis similis tibi pp̄le qui saluaris a dño. scuto
τίς ὅμοιός σοι λαὸς σωζόμενος ὑπὸ κυρίου. ὑπεραteget auxiliator tuus: et gladius gloria tua. et
σπιεῖ ὁ βοηθός σου, καὶ ἡ μάχαιρα καύχημά σου. καὶ
negabūt te inimici tui: et tu sup colψεύσονταί σε οἱ ἐχθροί σου, καὶ σὺ ἐπὶ τὸν τράlū eorum calcabis.
χηλον αὐτῶν ἐπιβήσῃ.

Ca. 34.

Et ascendit moyses de cāpestribus moab sup
καὶ ἀνέβη μωυσῆς ἀπὸ ἀραβὼθ μωὰβ ἐπὶ
mōtē nebo: in verticē phasga que est cōtra
τὸ ὄρος ναβαύ, ἐπὶ κορυφὴν φασγὰ ἥ ἐστιν ἐπὶ
faciem hiericho. et ostendit ei dñs oēm
προσώπου ἱεριχώ. καὶ ἔδειξεν αὐτῷ κύριος πᾶσαν
terrā galaad vsq; dan: et vniuersam terrā
τὴν γῆν γαλαὰδ ἕως δάν, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν
neptalim: et vniuersam terrā ephraim: et manasνεφθαλίμ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἐφραΐμ, καὶ μανασse: et oēm terrā iuda vsq; ad mare
σῆ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἰούδα ἕως τῆς θαλάσσης
nouissimū: et desertū: et circa regiōes hieτῆς ἐσχάτης, καὶ τὴν ἔρημον, καὶ τὰ περίχωρα ἱεricho: ciuitatē palmarum vsq; segor. et dixit doριχώ, πόλιν φοινίκων ἕως σηγώρ. καὶ εἶπε κύminus ad moysen: hec terra quā iuraui abraριος πρὸς μωυσῆν, αὕτη ἡ γῆ ἣν ὤμοσα ἀβραam et isaac et iacob: dicēs: semini
ὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, λέγων, τῷ σπέρματι
vestro dabo eam. ostendi eam ocuὑμῶν δώσω αὐτήν. ἔδειξα αὐτὴν τοῖς ὀφθαλlis tuis: et illuc nō ingredieris. et morμοῖς σου, καὶ ἐκεῖ οὐκ εἰσελεύσῃ. καὶ ἐτεtuus est ibi moyses seruus dñi in terra moλεύτησεν ἐκεῖ μωυσῆς οἰκέτης κυρίου ἐν γῇ μωab per verbū dñi. et sepelierūt eū in terra
ὰβ διὰ ῥήματος κυρίου. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν γῇ
moab: iuxta domū phogor. et nō cognouit vllus
μωάβ, ἐγγὺς οἴκου φογώρ. καὶ οὐκ οἶδεν οὐδεὶς

Hiere. 15.d.

A

B

Geñ. 11.b. et 15.d.

Pritiua chal. Interp. chal.

israel: cuius maiestas est in celis in auxiliū tuū: et fortitudo eius in celis celorum. habitaculū dei ab initio: et in verbo eius factū est seculū. Et eiecit a facie tua inimicū: dixitq; cōterere. Et habitabit israel confidēter et solus: iuxta benedictionē qua benedixit eis iacob pater eorum in terra producēte frumentū et vinū: celi quoque qui sunt sup eos distillabūt rore. Beatus es israel: non est qui similis sit tibi: popule cuius salus est a facie dñi et fortitudo auxilij tui: et a facie eius sunt victorie fortitudinis tue: et mentientur tibi inimici tui: et tu colla regum eorum calcabis. Ca. 34.

Et ascendit moyses de campestribus moab ad montē nabo ad verticē collis qui est cōtra hiericho. et ostendit ei dñs omnē terrā galaad vsq; dan: et omnē terram neptali et ephraim et manasse: et omnē terram iuda vsq; ad mare occidentale et australē plagam et planiciem campi hiericho ciuitatis palmarum vsq; segor. Et dixit ei dominus. Hec est terra pro qua iuraui abraham isaac et iacob: dicēs. Filijs tuis dabo eam: vidisti eam oculis tuis: et illuc non transibis. Et mortuus est ibi moyses seruus dñi in terra moab per verbum domini: et sepeliuit eum in valle in terra moab contra bethphogor: et non cognouit vir

Transla. Chal.

דישראל דשכינתיה בשמיא בסעדך ותקפיה בשמי שמיא: מדור אלהא דמלקדמין ובמימריה אתעבד עלמא ותריך מן קדמך סנאה ואמר שיצי: ושרא ישראל לרוחצן בלחודוהי כברכתא דבריכינון יעקב אבוהון בארעא עבדא עיבור וחמר אף שמיא דעליהון ישמשון בטלא: טובך ישראל לית דכותך עמא דפורקניה מן קדם יוי תקוף סעדך ודמן קדמוהי נצחן גבורתך ויתכדבון סנאך לך ואת על פרקת צואריהון תדרוך: Ca. xxxiiii. וסליק משה ממישריא דמואב לטורא דנבו לריש רמתא דעל אפי ירחו ואחזייה יוי ית כל ארעא ית גלעד עד דן: וית כל נפתלי וית ארע אפרים ומנשה וית כל ארע יהודה עד ימא מערבאה: וית דרומא וית מישרא בקעת ירחו קרתא דדקליא עד צוער: ואמר יוי ליה דא ארעא דקיימית לאברהם ליצחק וליעקב למימר לבנך אתננה אחזיתך בעינך ותמן לא תעבר: ומית תמן משה עבדא דיוי בארעא דמואב על מימרא דיוי: וקבר יתיה בחילתא בארעא דמואב לקבל בית פעור ולא ידע אנש ית

C

D

קבורתו עד היום הזה: ומשה בן מאה ועשרים שנה במתו לא כהתה עינו ולא נס לחה: ויבכו בני ישראל את משה בערבת מואב שלשים יום ויתמו ימי בכי אבל משה: ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו וישמעו אליו בני ישראל ויעשו כאשר צוה יהוה את משה: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהוה פנים אל פנים: לכל האתת והמופתים אשר שלחו יהוה לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו: ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל:

sepulchrum eius vsq; in pñtem diem. Moyses cētū & vigīti annorum erat qñ mortuus ē. Nō caligauit oculus eius: nec dentes illius moti sunt. Fleuerūtq; eū filii israel in campestribus moab triginta diebus. & cōpleti sūt dies planctus lugentiū moysen. Iosue vero filius nun repletus est spū sapientie: quia moyses posuit sup eū māus suas. Et obedierūt ei filii israel: feceruntq; sicut precepit dominus moysi. Et nō surrexit propheta vltra in israel sicut moyses: quem nosset dominus facie ad faciem in omnibus signis atq; portentis que misit per eum vt faceret in terra egypti pharaoni & oībus seruis eius: vniuerseq; terre illius: & cunctam manum robustā: magnaq; mirabilia q̄ fecit moyses coram vniuerso israel.

Explicit deuteronomiū

sepulchrū eius vsq; in diē hūc. moyses aūt
τὴν ταφὴν αὐτοῦ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. μωυσῆς δὲ
erat cētū et viginti ānorum qñ mortuus ē ipse. nō
ἦν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ἐτῶν ἐν τῷ τελευτᾶν αὐτόν. οὐκ
caligauerūt oculi eius. neq; corrupta sūt
ἠμαυρώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. οὐδὲ ἐφθάρησαν τὰ
labia illius. et fleuerūt filij israel moyχελύνια αὐτοῦ. καὶ ἔκλαυσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸν μωυsen in cāpestribus moab in iordane cōtra hiericho
σῆν ἐν ἀραμὼθ μωὰβ ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἱεριχὼ
triginta diebus. et cōpleti sūt dies
τριάκοντα ἡμέρας. καὶ συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ
planctus fletus moysi. et iosue filius nun repleπένθους κλαυθμοῦ μωυσῆ. καὶ ἰησοῦς υἱὸς ναυὴ ἐπλήtus ē spū sapiētie: posuit enī moyses
σθη πνεύματος συνέσεως, ἐπέθηκε γὰρ μωυσῆς τὰς
manus suas sup eū. et obedierūt ei filij isχεῖρας αὐτοῦ ἐπ' αὐτόν. καὶ εἰσήκουσαν αὐτοῦ οἱ υἱοὶ ἰσrael. et fecerūt sicut precepit dñs moyραήλ. καὶ ἐποίησαν καθότι ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυsi. et nō surrexit vltra propheta in israel sicut moyses.
σῆ. καὶ οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν ἰσραὴλ ὡς μωυσῆς.
quē nouit dñs eū facie ad faciē in oībus
ὃν ἔγνω κύριος αὐτὸν πρόσωπον κατὰ πρόσωπον ἐν πᾶσι
signis et portētis: quē misit dñs eū vt faτοῖς σημείοις καὶ τέρασιν, ὃν ἀπέστειλε κύριος αὐτὸν ποιceret ea in terra egypti pharaoni et seruis
ῆσαι αὐτὰ ἐν γῇ αἰγύπτου φαραὼ καὶ τοῖς θεράπουeius: et vniuerse terre illius: et mirabilia
σιν αὐτοῦ, καὶ πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια
magna: et cunctam manū robustam: que
τὰ μεγάλα, καὶ πᾶσαν τὴν χεῖρα τὴν κραταιάν, ἃ
fecit moyses corā vniuerso israel.
ἐποίησε μωυσῆς ἔναντι παντὸς ἰσραήλ.

Explicit Deuteronomiū.

Transla. Chal.

קבורתיה עד יומא הדין: ומשה בר מאה ועשרין שנין כד מית לא כהת עינוהי ולא שנא זיו יקרא דאפוהי: ובכו בני ישראל ית משה במישריא דמואב תלתין יומין ושלימו יומי בכיתא אבלא דמשה: ויהושע בר נון מלי רוח חכמתא ארי סמך משה ית ידוהי עלוהי וקבילו מיניה בני ישראל ועבדו כמא דפקיד יוי ית משה: ולא קם נביאה עוד בישראל כמשה דאתגלי ליה יוי אפין באפין: לכל אתיא ומופתיא דשלחיה יוי למעבד בארעא דמצרים לפרעה ולכל עבדוהי ולכל ארעיה: ולכל ידא תקיפתא ולכל חזונא רבא דעבד משה לעיני כל ישראל:

Interp. chal.

sepulchrū eius vsq; hodie. Moyses aūt erat etatis cētū et viginti annorum qñ mortuus est: nō caligauit oculus eius: neq; mutatus ē splendor glorie vultus eius. Et fleuerūt filij israel moysen in cāpestribus moab triginta diebus. et cōpleti sunt dies plāctus lugentiū moysen. Iosue aūt filius nun erat plenus spū sapiētie: qm̄ imposuit moyses manus suas sup eū: et obedierūt ei filij israel: et fecerūt sicut precepit dñs moysi. Et nō surrexit vltra propheta in israel sicut moyses: cui reuelatus est dñs facie ad faciē: in oībus signis et portētis q̄ misit per eum dñs vt faceret in terra egypti pharaoni et oībus seruis eius et in vniuersa terra illius: et in oīni manu robusta et in oībus mirabilibus magnis q̄ fecit moyses ante oculos omnis israel.

Pritiua chal.

Explicit deuteronomium.

Registrum.

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. v. x. y. z.
aa. bb. cc. dd. ee. ff. gg. hh. ii. kk. ll. mm. nn. oo. pp. qq. rr. ss. tt. vv. xx. yy. zz. &&.
Oēs sūt terni excepto vltimo qui est quaternus.

Quoniam inter imprimendū quedam perperam inpressa esse reprendimus, sic emendentur vt est infrascriptum.

Prima pars: translatio. lxx.

Genesis.

Capitulo. 2. littera. d. θεὶς pro θεός. ca. 5. b. ἐγέννησε pro ἐγέννησε. ca. 9. a. ἰδοὺ pro ἰδού. ca. 10. b. ἐξῆλθεν pro ἐξῆλθον. ca. 11. c. ὄνομα pro ὄνομα. ca. 16. b. ς pro ἡ. ca. 20. a. εἰπεῖν pro εἰπεῖν. ca. 22. b. πρόβατον pro πρόβατον. ca. 24. f. ἀντιπεῖν pro ἀντειπεῖν. ca. 27. a. τὸ pro τὸν. ca. 30. e. υάριον pro κύριον. ca. 41. b. ἐταράχθη pro ἐταράχθη. ca. 48. d. ἐποθνήσκω pro ἀποθνήσκω. ca. 49. c. ἀνιμθίον pro ἀνεμίδιον. ca. 50. b. συγκλείειν pro συγκλείειν.

Exodos.

Capitulo. 1. c. μαίας pro μαίαις. ca. 16. f. ἡμᾶς pro ὑμᾶς. ca. 19. c. φωαὶ pro φωναὶ. ca. 20. a. πάτας pro πάντας. ca. 21. b. παταξουσι pro πατάξωσι. ca. 23. c. καθελεῖς pro καθελεῖς. ca. 23. d. πάντα pro πάντας. ca. 24. c. ἴδη pro ἴδι. & φλέγων pro φλέγον. ca. 25. a. χαλχὸν pro χαλκὸν. & σαρδίου pro σαρδίους. ca. 26. g. χαλκᾶς pro χαλκῆς. ca. 27. b. ἔκοσι pro εἴκοσι. ca. 28. c. ἀρυθμὸν pro ἀριθμόν. ca. 28. e. καὶ [illegible]ται ἀαρὼν sup est. ca. 29. ὤτῶν pro ὤτων. ca. 30. b. παραπορεύονται pro παραπορεύωνται. & κωρίω pro κυρίω. ca. 34. f. ἔφεγεν pro ἔφαγεν. ca. 35. d. χαλκοῦν pro χαλκόν.

Leuiticus.

Ca. 3. a. δύους pro δύο. ca. 4. f. θήλυαν pro θήλειαν. ca. 6. b. κατακαλώσει pro καταναλώσῃ. ca. 7. b. θησία pro θυσία. ca. 8. e. ἀαντίον pro ἐναντίον. ca. 10. a. προσέλθατε pro προσέλθετε. ca. 10. b. μωμσῆ pro μωυσῆ. ca. 13. g. πλυθήσεται pro πλυνθήσεται. ca. 15. a. τὸ pro τῷ. ca. 15. d. θηλύα pro θηλεία. ca. 21. d. μῶνος pro μῶμος. ca. 35. b. ἀρθμὸν pro ἀριθμόν. ca. 35. c. ἀφορισμένοι pro ἀφωρισμένοι. ca. 35. f. δουλίαν pro δουλείαν. ca. 26. c. ψιχὴ pro ψυχή. & παισοῦνται pro πεσοῦνται. ca. 37. c. ἀφορισμένη pro ἀφωρισμένη. & οὐκ pro οὐχ.

Numeri.

Capi. 1. g. ἐναντί pro ἐναντίον. ca. 2. c. καθηγεμονίαν pro καθ' ἡγεμονίαν. ca. 2. d. παρεμπολῆς pro παρεμβολῆς. ca. 3. g. διοκοσίων pro διακοσίων. ca. 4. d. κατ' ὄκους pro κατ' οἴκους. ca. 6. c. ἱρεὺς pro ἱερεύς. ca. 10. c. μεθ' ὑμῶν pro μεθ' ἡμῶν. ca. 11. c. ἀνερέσει pro ἀναιρέσει. & κάκοσιν pro κάκωσιν. ca. 12. b. αἰνειγμάτων pro αἰνιγμάτων. ca. 12. c. ἠγιωήσαμεν pro ἠγνοήσαμεν. ca. 14. a. ἀπεθάνωμεν pro ἀπεθάνομεν bis. ca. 14. c. ἡμῶν pro ὑμῶν. & ἡμᾶς pro ὑμᾶς. ca. 16. d. ἀφ' ἐμαυτοῦ pro ἀπ' ἐμαυτοῦ. ca. 26. d. σουταλα pro σουταλαί. ca. 28. a. ποιήτε pro ποιήσετε. ca. 31. c. ἀποσεῖσαι pro ἀποσῆσαι. ca. 31. f. καθεζάμενοι pro καθισάμενοι. ca. 35. c. ἰδῶς pro εἰδώς.

Deuteronomiū.

Capi. 1. a. βασηλέα pro βασιλέα. ca. 1. f. δι' ἡμᾶς pro δι' ὑμᾶς. ca. 2. e. κλειρονομεῖν pro κληρονομεῖν. ca. 3. a. ἐξολοθρεύσομεν pro ἐξωλοθρεύσαμεν bis. ca. 4. c. οὐρανοῦ pro οὐρανοῦ. ca. 4. d. ἀπολεία pro ἀπωλεία. & εὑρίσετε pro εὑρήσετε bis. ca. 4. f. οἰδῶς pro εἰδώς. ca. 5. c. ὑμᾶς pro ἡμᾶς. ca. 5. d. ποιήτωσαν pro ποιείτωσαν. ca. 6. b. οἰκίων pro οἰκιῶν. & πλήρης pro πλήρεις. ca. 6. c. οἴκυ pro οἴκου. ca. 6. d. ἀπολεία pro ἀπωλεία. ca. 10. c. κληρονομήτωσαν pro κληρονομείτωσαν. ca. 10. d. σκληρεῖτε pro σκληρυνεῖτε. ca. 11. a. παιδίαν pro παιδείαν. ca. 11. c. καθημένους pro καθημένους. ca. 14. d. παρδημεῖ pro παρδημί. ca. 17. a. οὐρανοῦ pro οὐρανοῦ. ca. 22. b. οἰκοδομήσεις pro οἰκοδομήσης. ca. 28. a θυσαυρὸν pro θησαυρόν. ca. 28. f. θλείψει pro θλίψει. ca. 29. d. ὀργίσθη pro ὠργίσθη. ca. 31. e. παρωξυνοῦσι pro παροξυνοῦσι. ca. 31. f. ἐπιλησθῇ pro ἐπιλησθῇ. ca. 32. b. ἐπεπόθησε pro ἐπεπότησε. ca. 33. a. οὐκ pro οὐχ. & κάπαξον pro πάταξον. ca. 33. b. πληρόσεως pro πληρώσεως. & προτότοκος pro πρωτότοκος. ca. 33. c. πορία pro πορεία.

Errores translationis latine interlinearis.

Genesis.

Ca. 4. d. vendicatū pro vindicatū. ca. 7. a. sexaginta pro sexcentorū. ca. 9. c. erit pro est. & dūs pro dn̄s. ca. 12. a. ot pro lot. ca. 12. b. possiderunt pro possederūt. ca. 13. b. tnū pro tuū. ca. 19. c. preterierūt pro fatigati sunt. ca. 23. b. ingredienlibus pro ingredientibus. ca. 25. b. agro pro agrū. ca. 26. a. aacta pro facta. ca. 28. d. decima pro decimā. ca. 33. d. attulit pro tulit. ca. 31. c. suppellectilē pro suppellectilē. ca. 35. c. descēdens. pro discedens. & at pro āt. ca. 35. d. monumenti pro monumēto. ca. 36. d. habitauit pro habitabat. ca. 41. f. oē pro oēȝ. ca. 45. b. est pro erit. & ascēde pro descēde. ca. 46. d. abhominatio p abominatio.

Errores qui incuria librariorū contigerunt in hoc volumine in hebreo & in chaldeo sic castigādi sunt.

Gen. cap. 1. a. in margine. עֲשָׂה pro עָשָׂה
Et in eodē. b. ī margine דֶּשֶׁא pro דֶּשֶׁא
Et in eo. b. in chal. לִרְקִיעָא p לִרְקִיעָא
Et in eo. c. ī chal. דִשְׁמַיָא pro דִשְׁמַיָא
Et in eodem. d. נַפְשׁ pro נֶפֶשׁ
Et in eo. d. in chal. וְנוּקְבָא pro וְנוּקְבָא
Et in eodē. d. ī chal. עִשְׂבָּא pro עִשְׂבָּא
Et in eo. d. in chal. עִשְׂבָּא pro עִשְׂבָּא
Cap. 2. b. ī heb. ē sic אֲשֶׁר שָׁם הַזָּהָב deficit colū φ coma latinū.
Et in eo. b. in chal. תִּנְיָנָא pro תִּנְיָנָא
Et in eodē. c. in margīe. עָשָׂה pro עָשָׂה
Et in eodē. c. וַיִּקְרָא pro וַיִּקְרָא
Et in eodem. d. in chal. in margine. בְּנָה pro בְּנָה
Et in eodem. d. in chal. אַשְׁכַּח p אַשְׁכַּח
Et in eo. d. in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא
Et in eo. d. in chal. מִבִּשְׂרִי pro מִבִּשְׂרִי
Et in eo. d. in chal. לִבְשָׂרָא p לִבְשָׂרָא
Cap. 3. c. הַשָּׂדֶה pro הַשָּׂדֶה
Et in eodem. c. in chal. in margine. צֶמַח pro צֶמַח
Et in eodē. d. in margīe. עָשָׂה pro עָשָׂה
Et in eo. d. in chal. עִשְׂבָּא pro עִשְׂבָּא
Cap. 4. a. לָלֶדֶת pro לָלֶדֶת
Et in eodem. a. חָרָה pro חָרָה
Et in eo. b. וְאֵלֶיךָ pro וְאֵלֶיךָ
Et in eo. d. וְיֶלֶד לְחַבֻּרָתִי deficit colūȝ.
Et in eodem. d. יֶלֶד pro יֶלֶד
Et in eo. d. in chal. וִילֵדַת pro וִילֵדַת
Et in eodem. d. in chal. זַרְעִי pro זַרְעִי
Cap. 5. a. in chal. עֶשְׂרָה pro עֶשְׂרָה
Et in eodem. d. וַיּוֹלֶד pro וַיּוֹלֶד
Et in eo. d. מִמַּעֲשֵׂנוּ p מִמַּעֲשֵׂנוּ
Cap. 6. a. וְעֶשְׂרִים p וְעֶשְׂרִים
Et in eo. b. in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא
Et in eo. d. in chal. בִּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Cap.7.b.in chal. עַשְׂרָא pro עֲשָׂרָא

Et in eo.b.in chal. בְּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Cap.8.a.in chal. עֲשַׂר pro עֲשַׂר

Et in eo.a.i chal. עֲשִׂירָאָה ℘ עֲשִׂירָאָה

Et eo.a.i chal. בַּעֲשִׂירָאָה ℘ בַּעֲשִׂירָאָה

Et in eo.a.in chal. בְּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Cap.9.a.in chal. לְמֵיכַל pro לְמֵיכַל

Et in eodē.b.in chal. בְּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Et in eodē.d.in chal. בְּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Et in eo.d.in chal. בְּשְׂרָא pro בִּשְׂרָא

Et in eo.d. יְהוָה pro יְהוָה

Cap.11. in quibusdā libris. וְנִשְׂרְפָה ℘ וְנִשְׂרְפָה

Et in eodem.a. in chal.in margine. פְּרַע pro פָּרַע

Cap.12.d. הָאִשָּׁה pro הָאִשָּׁה

Cap.13.a. וְאַבְרָם pro וְאַבְרָם

Et i eo.b. וְאַשְׂמְאִילָה ℘ וְאַשְׂמְאִילָה

Cap.14.a מֶלֶךְ pro מֶלֶךְ

Et in eodē.b.in chal. דְשֵׂעִיר ℘ דְשֵׂעִיר

Et in eodem.b. וְהֵם pro וְהֵם

Et in eodem.c.in chal. שַׁנְאָךְ pro שַׁנְאָךְ

Et in eo.c.in chal. עֲשָׂרָה pro עֲשָׂרָה

Cap.15.d. עָשָׁן pro עָשָׁן

Et in eodem, c. in chal.in margine. שׁוֹב pro שׁוּב

Cap.17.c.in chal. שָׂרָי pro שָׂרַי

Et in eodem.c. in chal. שָׂרָה pro שָׂרָה

Et in eodem, d. נִמֹּלוּ pro נִמֹּלוּ

Cap.18.a. אֲנָשִׁים pro אֲנָשִׁים

Et in eodem.a. יֻקַּח pro יֻקַּח

Et in eodem.d. אֶעֱשֶׂה pro אֶעֱשֶׂה

Cap.20.b. עָשִׂיתָ pro עָשִׂיתָ

Cap.22.c.in chal. שְׁמַיָּא pro שְׁמַיָּא

Et in eodem.c. מְבָרֵךְ pro מְבָרֵךְ

Cap.24.a.in chal.in mar. שׁוּב pro שׁוּב

Et in eodem.d. דִּבְרֵי pro דִּבְרֵי

Et in eodem.g.in chal. בִּישׁ pro בִּישׁ

Cap.25.g. וַתְּתַכֵּס vbi deficit colum.

Exodus.

Ca.1.a.qui pro que.ca.1.b.abhominatio pro abominatio. ca.3.a. pfectos pro prefectos.ca.5.d.qui pro que. & egyrtios pro egyptiis.ca.4 d.deest tibi.ca.4.c.habiit pro abiit.ca.6.d.det ꝓ daretis. ca.6.d. hic pro ipse.ca.8.f.sacrificauerim9 pro sacrificabimus. & sacrificabimus pro sacrificauerimns.ca.9.d.cumqꝫ pro cū. ca.12.a. illa pro illos. ca. 12.g.quatringentos pro quadringentos.& precpit pro precepit. ca. ca.13.b.ei pro et.ca.16.a.sedebamus pro sedimus.ca.16.e. aliquerunt pro reliquerūt.ca.18.b.mugnus pro magnus.ca.19.b.deest ipsis. ca. 19.c.descendes pro descendens.ca.21.b.furit pro fuerit.& sliquis pro aliqs.& iaceurit pro iacuerit.& quid pro quod.ca.23.a. cecedisse pro cecidisse.ca.23.consummationis pro cōsumationis.ca.23.c.extendā pro extendo.ca.23.d.erga pro in.ca.24.b.israele pro israel. ca. 24. c.nabes pro nubes.ca.25.d.corene pro corone.ca.25.f.cyphi pro scyphi ter.ca.26.c.longitudinem pro longitudine.ca.26.g. hysso pro bysso.& variegatū pro variegatoris. ca.27.b.laterea pro latera. ca. 28.b.bisso pro bysso.& variegatorie pro variegatoris. ca.28.f.rumpetur pro rumpatur. ca.28.g.fecies pro facies.ca. 29.a.aplibis pro aplicabis.ca.29.c.altare pro altari.ca.29.f.vesperi pro vespere.ca.29 g.cōgnoscar pro cognoscar.ca.30.c.holocausti pro holocaustorum. ca.31.c. poluerit pro polluerit.ca.32.a. cūflatilē pro conflatilē. & salutare pro salutaris.ca.36.b.acto. pro octo.ca.37.c.cyphi pro scyphi. quater.ca.28.d.quadringinti pro quadringenti. ca.39.a. hiacinthū pro hyacinthū.ca.29.c.suphumerale pro superhumerali. ca.40.b. earū pro eorū.ca.40.d.altere pro altare.ca.40.d.tabernaculi pro tabernaculo.

Leuiticus.

Ca.1.b.scisa pro scissa.ca.2.d.eū pro id.ca.4.b.sanguienē pro sanguinē.ca.4.f.faciendū pro faciendo. ca.5.b.contra eū pro in eo. ca.7.c. sacrificii pro sacrificii.ca.10.d.quid pro quod.ca.11.a.camedetis pro comedetis.ca.11.c.halicetū pro halietū.ca.11.f.deest āt. ca.12.c. turtur pro turturē. ca.13.c.secerdos pro sacerdos. ca.13.e. pastqꝫ pro postqꝫ. ca.14.e.linita pro deleta. ca.15.c. egressa pro egressus. & concubitu pro concubitus.ca.16.a. velo pro velū.ca.16.c. sanguinē pro sanguine.ca.16.c.velo pro velū.ca.17.b.testimonū pro testimonii ca.18.c seccessu pro secessu.ca.18.d.pulluaris pro polluaris. ca.19.c.calumniabit pro calumniabitur.ca.21.c.meritricē pro meretricē. ca.23. e. quā pro que.ca.24.a.ardeāt pro incendāt.ca.24.b.sanctificatis pro sacrificatis.ca.25.c.multiplicat pro multiplicabit.

Numeri.

Ca.1.b.accipit pro accepit.ca. 1.d. sexaginta pro septuaginta. & masculina pro masculini. & deest a prepositio.& quadraginta pro quadringenta.ca.4.b.sup pro sup.ca.4.d.rabernaculo pro tabernaculo.ca.7.a.consummauit pro consumauit.ca.8.c.asumpsi pro assumpsi.ca.9.b.nun pro nū.ca.10.b.vēstrarū pro vestrorū.ca.13.d.cū pro eū.ca.14.a.vre pro nre.ca.15.d.facietis pro faciatis.ca.19.a.vacā pro vaccā.ca.19.b.mortui omnē animā pro mortuū omnis anime.ca.28 a.libetionē pro libationē.ca.29.c.peccatū pro peccato.ca.32.g.terrē pro terre.ca.33.a.sepelierbant pro sepeliebant.ca.33.b.deest. de.prepositio. ca.34.a. scorpionis pro scorpionū .

Deuteronomiū.

ca.1.f.filius pro filiū.& mare pro mari.ca.2.d.possiderūt pro possederunt.ca.4.g.qui pro quod.& eccisum pro excisum. ca.5. b. aduxit pro eduxit.ca.5.c.addim9 pro addamus.ca.7.c.quas pro que.ca.14 a.incidetis pro incidemini.ca.15.b.dimisseris pro dimiseris.ca.5.b. monstrua pro monstra.&. deest.a. prepositio. ca.18.d. timebitis pro abstinebitis. ca.19.d.pscrutauerint pro perscrutati fuerint. ca.23. d. nouisti pro vouisti.& est pro es.ca.28.e. confidisti pro confisus es. & molicie pro mollicie.ca.32.a. antiqꝫ pro seculi.ca.32.a.sagitas pro sagittas.

Errores translationis chaldaice.

Genesis.

Ca.14.fraier pro frater.& ierusalem pro hierusalem.ca.18.pauxilliū ꝓ pauxillum.ca.24.vadadam ꝓ vadam ad.ca.27.consummasset ꝓ consumasset.& est ꝓ es.ca.29.iocob ꝓ iacob.& abhuc ꝓ adhuc. ca.30. abūdat oues. cap. 41.oiis pro ois. cap.45. vtā ꝓ vitam.

Exodus.

Cap.1.inient pro inibunt.cap.8.cinises pro cinifes. cap.10.possint pro possent.cap.13.mauu pro manu. cap.17.fecie pro facie.cap. 18. grauis pro grauis.cap.21.egredieur pro egredietur.cap.22.affligeris pro afflixeris.cap.25.cyphi pro scyphi.bis.cap.25.funt pro sunt. cap.26.transiet pro transibit.cap.31.lingnarii pro lignarii. cap.33.depusuerunt pro deposuerunt.ca.34.seripsit pro scripsit. cap.35.offerent pro offerrent. Et vi pro vt.cap.36.sampientem pro sapientem. cap.37.churubim pro cherubim.& cyphi pro scyphi.ter.cap.38.quagdrangulum ꝓ quadrangulum.& basses pro bases.

Leuiticus.

Cap.2.cofractis pro consfractis.cap.4.secerdos pro sacerdos. cap.5.pastea pro postea.cap.6.extingetur pro extinguetur.cap.7.offerent pro offerrent.cap.11.cameleon pro chameleon.cap.12. immundtia pro immunditia.cap.14.n castra pro in castra.& proiciandum pro ꝓpiciandū. cap.17.cemedent pro comedent. cap.18.mulieriem pro mulierem.& popoli pro populi.& olluamini pro non polluamini.& non pomni pro omni. cap.19.nee pro nec.cap.20. perigrinantur pro peregrinantur. cap.22.perbit pro peribit. cap.23.congragaueritis pro congregaueritis.cap.24.fraturam pro fratura pro fracturam pro fractura.cap.25.redimerit pro redemerit.cap.26.vestrer pro vester. & consumen pro consumerem.cap.27.sune pro sue.& ergenti pro argenti. & redimerit pro redemerit.& pertem pro partem.

Numeri.

Cap.4.consummabit pro consumabit.& mariantur pro moriantur.& culumne pro columne.cap.6.secerdos pro sacerdos.cap.7.sanctuaii ꝓ sanctuarii.cap.9.versperam per vesperam.cap.11.illd pro illud.& foritudine pro fortitudine.cap.15.fecieritis pro feceritis.& abundat.et. & aūgulus pro angulus.cap.16. insensum pro incensum.cap.21. traideris ꝓ tradideris.cap.27.conationis ꝓ cognationis. cap.36. finguli ꝓ singuli.

Deuteronomium.

Cap.9.pillo pro pila.cap.13.diligeter pro diligenter. cap.14. mundum pro mundam.cap.17.sarcerdotes ꝓ sacerdotes.cap.24.quod pro quid cap.27.liuite pro leuite.ca.38. relinquerit pro reliquerit.ca.29.filiiis ꝓ filiis.cap.30.fed ꝓ sed.cap.32.consummabo ꝓ consumabo.& colubruꝫ pro colubrorum.cap.33.ierusalem pro hierusalem. & puelas ꝓ puellas.

Et in eodē.d.in margie. שָׁבַע pro שְׁבַע

Cap.27.g.in chaldeo. עֵשָׂו pro עֵשָׂו

Et in eodē.g.in chal. בְּשְׂמַת pro בַּשְׂמַת

Et in eodem.f. וַיְעַקְּבַנִי pro וַיַעְקְבַנִי

Et in eodem מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי deficit colum

Cap.29.a.in chal.i mar. שְׁקָה pro שָׁקָה

Et in eodem.c. עָשִׂיתָ pro עָשִׂיתָ

Cap.30.a.in chal.in mar. עֲדַח pro עֲדָה

Et in eodē.c.i chal. פִּיתְנָמָא ℘ פִּיתְגָמָא

Et in eodem.c.in chal. בַּל pro כָּל

Cap.31.a. שְׁכָרָךְ pro שְׂכָרָךְ

Cap.32.b.in chal. עֶשְׂרִין pro עֶשְׂרִין

Cap.34.c.in chal. נִיטְפָם pro נִיטְפַּס

Cap.35.d. וַיִּשְׁמַע pro וַיִּשְׁמַע

Cap.36.c.in chal. בַּשְׂמַת pro כִּשְׂמַת

Et in eo.c. in chal. דְשֵׂעִיר pro דְשֵׂעִיר

Et in eo.c.in chal. דְשֵׂעִיר pro דְשֵׂעִיר

Cap.28.c.in mar. vbi trāsmutātur littere vnius dictionis ī aliā. לְקַח הָיָה

*Cap.39.b.in margine. מָאֵן pro מָאֵן

Cap.41.a.in chaldeo. בְּשַׂר pro בְּשַׂר

Cap.42.b.in chaldeo. יִשְׂרָאֵל pro יִשְׂרָאֵל

Cap.44.b. נְחַשׁ pro נָחַשׁ

Cap.46.b.in chaldeo. נְר pro גָּד

Et in eodem.c. וְשֵׁשׁ pro וָשֵׁשׁ

Et in eodem .c.in chal. עֲשַׂר pro עֲשַׂר

Cap.48.a. וּמְנַשֶּׁה pro וּמְנַשֶּׁה

Exodus.

Cap.1.a.in chal. יִשָּׂשכָר pro יִשָּׂשכָר

Ca.7.d.in chal.in margine. דְּבַר pro דִּבַּר

Cap.10.a.in chal. שְׁאַר pro שְׁאָר

Et in eodem.b. כִּי חַנ יְהוָה לְנוּ vbi deficit colum

Cap.11.a. מֹשֶׁה pro מֹשֶׁה

Cap.13.a. in chal. בְּאֵינָשָׁא pro בְּאֵינָשָׁא

Cap.16.c. לְמַחֲנֵה pro לַמַּחֲנֶה

Ca.17.d. יְמוֹשֻׁעַ pro יְהוֹשֻׁעַ

Et in eodem.c.in chal. דְיִשְׂרָאֵל pro דְיִשְׂרָאֵל

Et in eo..d.in chal. דִשְׁכִינְתֵיהּ pro דִשְׁכִינְתֵיהּ

Cap.20.d.in chal.in margine. נִבַּם pro נִכַּם

Cap.25.c.in chal. תְּכוּם pro תְּכוֹם

Cap.26..d.in chal.in margine. שְׁלַב pro שָׁלָב

Cap.28.g.in chal.in margine. נַת pro נְתַן

Cap.29.a.in chal. מַשְׁכַּן pro מַשְׁכַּן

Et in eodem.e. הַקֹּדֶשׁ pro הַקֹּדֶשׁ

Cap.32.c.in chal. עֶגְלָא por עֶגְלָא

Et in eodē.e.in margine. עָמַר pro עֲמַד

Cap.33.c.in chal. אִשְׁתַּכְחִית pro אִשְׁתַּכְחִית

Cap.34.c.in chal. וְחַתָּאֵי pro וְחִתָּאֵי

Cap.35.d.in chal. וּבְמַרְעַ pro וּבְמַרַע

Cap.36.b. חֹשֵׁב pro חֹשֵׁב

Cap.38.d.in chal. וַחֲמִשִּׁין pro וְחַמְשִׁין

Cap.40.b. מַשְׁחַת pro מָשְׁחַת

Leuiticus.

Cap.1.d.in chal. וִיכֹם pro וִיכוֹם

Cap.2.b.in chal. גְּרִיצָן pro גְּרִיצָן

Ca.4.b.in chaldeo. בְשְׁרִיה pro בְשָׁרִיה
Et in eodem.f. בְשְׁנָנָה pro בְשְׁנָנָה
Ca.6.b.in chaldeo. אִישְׁתָא pro אִישָׁתָא
Ca.8.c.in chaldeo in margine. נָכַם pro נָכָם
Ca.11.f.in margine. קָוָה pro קָוַר
Ca.12.b. וְכָפַר pro וְכָפַת
Et in eodem.b. זאת pro זאר
Et in eodem.b.in chaldeo. וְשִׁיתִיו pro וְשִׁיתִין
Ca.14.c.in chal. שְׁמָאלִיתָא pro שְׁמָאלִיתָא
Et in eodem.c.in chaldeo. בְמַשַׁת pro בְמַשַׁח
Ca.21.d.in chaldeo. מְקוּדְשַׁי pro מְקוּדְשַׁי
Ca.21.f.in chaldeo. נִכְסַת pro נִכְסַת
Ca.26.c. אָז pro אָז
Ca.27.c.in chaldeo. קוּדְשָׁא pro קוּדְשָׁא
Et in eodem.d.in chaldeo. קֹדֶשׁ pro קֹדֶשׁ

Numeri.

Cap.2.a.in chaldeo. טִקְסֵיה pro טִקְסֵיה
Ca.2.d. כָל pro כָל
Ca.3.a.in chaldeo. עַל אַפֵּי pro עַל אַהֲרֹן
Et in eodem.b.in chaldeo. מַשְׁכַן pro מַשְׁכַן
Et in eodem.b.in chal.in mar. שַׁמַשׁ pro שַׁמֵשׁ
Ca.4.d.in chal. לְזַרְעִיַתְהוֹן pro לְזַרְעִיַתְהוֹן
Ca.5.d. הָאִשָּׁה pro הָאִשָּׁה
Et in eode.d.in chal. שְׁכִינְתֵיה pro שְׁכִינְתֵיה
Ca.7.a.in margine. זָבַח pro זָבַח
Et in eobem.c. לְחַטַּאת pro לְחַטָּאת
Ca.9.b. בְּדֶרֶךְ pro בְּדֶרֶךְ
Ca.10.c.in chaldeo. שִׁבְטָא pro שִׁבְטָא
Et in eodem.d.in chal. מַשְׁרָא pro מַשְׁרָא
Ca.11.a.in chaldeo. בְּיִשְׁרָא pro בְּיִשְׁרָא
Cap.13.a. אֲנָשִׁים pro אֲנָשִׁים
Et in eodem.a.in chal. דְיִשַׁשְׁכַר pro דְיִשָׂשׂכָר
Et in eodem.b.in chal. דְשָׁלַח pro דְשַׁלַח
Cap.14.g.in chaldeo. מֹשֶׁה pro מֹשֶׁר
Cap.15.b.in chal. קְהָלָא pro קְהָלָא
Et in eodem.b.in margine. חֲצָה pro צָה
Et in eodem.b.in chaldeo. בְּשָׁלוֹ pro בְּשָׁלוֹ

Et in eodem.b.in chal. אִינָשָׁא pro אִינָשָׁא
Et in eodem.d.in margine. צִיָּה pro צָחָה
Cap.16.a.in chaldeo. בַר pro בַר
Cap.18.d.in chaldeo. בְנֵי pro בְנֵי
Et in eo.d.in chal. מַעַשְׂרְתְכוֹן pro מַעַשְׂרְתְכוֹן
Et in eodem.d.in chal. כִתְבוּאַת pro כִתְבוּאַת
Cap.19.b. עָה pro עַד
Et in eodem.b.in chaldeo. וִיכַנּוּשׁ pro וִיכַנּוּשׁ
Cap.20.c.in chal. וְלִשְׁמָאלָא pro וְלִשְׁמָאלָא
Cap.21.e.in chaldeo. דְאָמוֹרָאָה p דְאָמוֹרָאָה
Cap.23.a.in quibusdam libris. בְּמַעַם pro בִּלְעָם
Cap.27.a.in chaldeo. מְנַשֶּׁה pro מְנַשֶּׁה
Cap.29.b.in chal. אַרְבְּעָה עָשָׂר ubi prima dictio.f. arbea transmutatur post tres dictiones sequentes & littera he finalis preponitur sola.
Ca.31.c.in margine. יו pro יוֹם

Deuteronomium.

Cap.4.b. אֲשֶׁר pro אֲשֶׁר
Et in eodem.g.in chaldeo. כֵּיף pro כֵּיף
Cap.5.c.in margine. נְתַב pro כְּתַב
Ca.7.b.in chaldeo. לְשַׂנְאוֹהִי pro לְשַׂנְאוֹהִי
Cap.8.c. וְשַׁבְעַת por וְשָׂבָעַת
Cap.11.b. וְדָשׁ pro דְרַשׁ
Et in eodem.c.in chaldeo. יִתְכוֹן pro יִתְכוֹן
Cap.12.c.in chaldeo. אֲרֵי pro אֲרֵי
Cap.13.c.in margine. חוּם pro חוּס
Cap.14.b.in chal. נַעֲמִיתָא pro נַעֲמִיתָא
Cap.21.a.in chal. עֶגְלְתָא pro עֶגְלְתָא
Et in eodem.d.in margine. תָּלָר pro תָּלָה
Cap.24.a.in chaldeo in margine. שָׁכַת pro שָׁכַח
Cap.25.a.in chaldeo. גִּבְרִין pro גִּבְרִין
Cap.27.a.in chaldeo. קֳדָם pro קֳדָם
Cap.28.a.in chaldeo. דְמַיְמִין pro דְקַיְמִין
Et in eodem.b. לְרִשְׁתָּהּ pro לְרִשְׁתָּה
Et in eodem.c.in chaldeo. וְאָנִים pro וְאָנִים
Cap.32.b.in margine. שָׂדֶה pro שָׂדֶה
Et in eodem.c. מִכַּעַם pro כְּכַעַם

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ꝛ pauli ter quinqꝫ dierum.
Namqꝫ instrumẽtum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur. ter quinqꝫ receptat vtrunqꝫ.

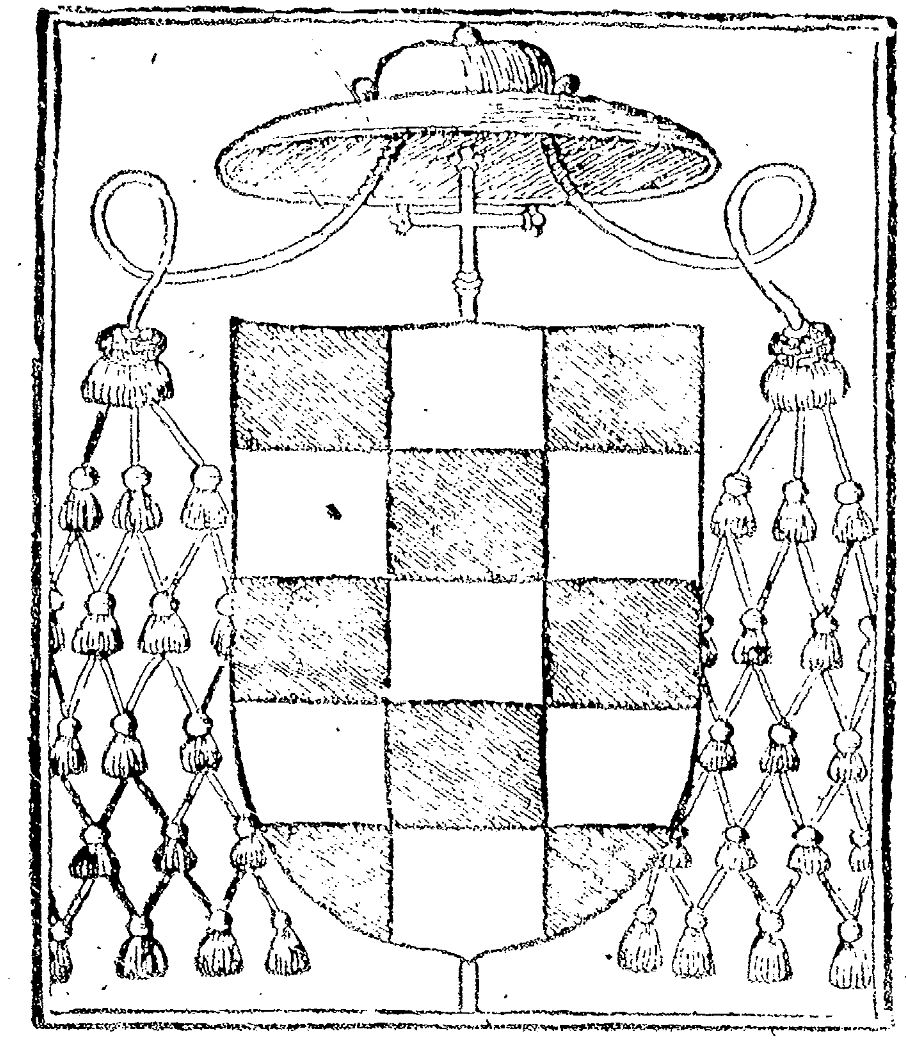

Secũda pars Ueteris testamenti He-
braico Grecoqꝫ idiomate nunc
primum impressa: adiun-
cta vtriqꝫ sua latina
interpreta-
tione.

Ad sanctissimum ac clemētissimum dominum

nostrum. D. Leonem Decimum diuina prouidentia Pontificem Maximum Reuerendissimi in Christo patris ac dn̄i. D. F. Francisci Simenii de Cisneros Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tituli. S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis Hispaniæ Archiepiscopiq; Toletani ac regnorum Castellæ Archicancellarii &c. In libros veteris ac noui testamēti multiplici lingua impressos.

Prologus.

Multa sunt beatissime Pater: quæ ad excudendas impressoriis formis originales sacræ scripturæ linguas nos incitarūt. Atq; hæc imprimis. Quod cum vniuscuiusq; idiomatis suæ sint verborum proprietates: quarum totam vim non possit quamtumlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in ea lingua accidit: per quam os domini locutum est. Cuius littera q̄uis ex se mortua sit & velut caro: quæ non prodest quicq̄ (Nam spiritus est qui viuificat) quia tamen Christus verborum figuris velatus intra eius vterum manet inclusus: nō dubium: quin tam admiranda sit fœcunditate repleta: tam exuberāti mysteriorū copia cumulata: vt cum plena semper sit & redundās: flumina de ventre eius fluāt aquæ viuæ: vnde hi quibus datum est reuelata facie gloriā dn̄i speculari: vt in eādem imaginē trāsformentur: possint assidue haurire mira diuinitatis eius arcana. Quippe cūm nulla dictio nulla litterarum connexio esse possit: ex qua non emergant & veluti pullulent reconditissimi cœlestis sapientiæ sensus. Ex quibus cum non possit eruditissimus quisq; interpres nisi vnicum explicare: necesse est vt post interpretationē maneat adhuc scriptura grauida: variisq; ac sublimibus intelligentiis plena: quæ nequeant aliunde q̄ ex ipso archetypæ linguæ fonte cognosci. Accedit: ꝙ vbicūq; latinorum codicum varietas est: aut deprauatæ lectionis suspitio (id quod librariorū imperitia simul & negligentia frequentissime accidere videmus) ad primam scripturæ originem recurrēdum est: sicut beatus Hieronymus & Augustinus ac cæteri ecclesiastici tractatores admonent: ita vt librorū Veteris testamēti synceritas ex Hebraica veritate: Noui autem ex Græcis exemplaribus examinetur. Vt ipsa igitur originalia in promptu haberet quicūq; diuinarū litterarū studiosus: posset q; non solis riuulis esse contētus: sed ex ipso fonte salientis aquæ in vitam æternā sitim pectoris extinguere: iussimus archetypas sacræ scripturæ linguas cum adiunctis variarū linguarū translationibus impressioni mādari Sanctitatis tuæ nomini dedicādas. Atq; imprimis Nouū testamentum Græco Latinoq; sermone excudendum curauimus simul cum Lexico Græcarum omnium dictionum: quæ possunt in eo legentibus occurrere: vt his quoq; qui nō integram linguæ cognitionem adepti sunt pro viribus consuleremus. Deinde vero anteq̄ Vetus testamentum aggrederemur: Dictionarium præmisimus Hebraicorum Chaldaicorumq; totius veteris instrumēti vocabulorū. Vbi non tantū multiplex significatio cuiusq; dictionis exprimitur: sed (quod studiosis vtilissimū fore credimus) locus scripturæ in cuiusq; significati testimoniū citatur. Rursus: cum nō solus litteræ occidentis cortex sed introrsus latitans spiritus viuificātis nucleus maxime sit a studioso diuinæ scripturæ requirendus: atq; huius præcipua pars ex propriorū nominū interpretatione depēdeat: quorū ab æterno præuisa impositio incredibilē opē affert ad propalādos spirituales abstrusosq; sensus & detegēda arcana mysteria: quæ sub ipso litteralis textus vmbraculo spiritus sanctus velauit. Idcirco interpretationes propriorū nominum a viris linguarū peritia præcellētibus maxima diligētia iussimus elucubrari: & secūdum Alphabeticā seriē dipositas Dictionario adiungi. Quibus succedit legendorū Hebræorū characterū instructio & eiusdē idiomatis Grāmatica ex pluribus receptæ fidei Hebræis autoribus collecta & ad latini artificii normā reducta. Quibus omnibus veluti ꝑ præludio ita peractis: ad excussionem diuersarum veteris testamēti linguarum nos conuertimus: adiicientes etiam singulis earum suam latinam translationē. Qua in re id aperte Beatitudini tuæ testari possumus Pater sanctissime: maximam laboris nostri partē in eo præcipue fuisse versatā: vt & virorū in linguarum cognitione eminentissimorum opera vteremur: & castigatissima omni ex parte vetutissimaq; exemplaria pro archetypis haberemus: quorū quidē tā Hebræorū q̄ Græcorū ac latinorū multiplicē copiā variis ex locis nō sine summo labore conquisiuimus. Atq; ex ipsis quidē Græca Sanctitati tuæ debemus: qui ex ista apostolica Bibliotheca antiquissimos tum Veteris tum Noui testāmēti codices perq̄ humane ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerunt adiumento. Consumata itaq; excussione Noui testamenti Græce Latineq; impressi cum suo Lexico. Impresso etiā Hebraico Chaldaicoq; dictionario: cui adiuncta est Grammatica cum nominum propriorum interpretationibus. Absolutis præterea annotationib⁹ differentiarum Veteris testamenti: quas cum Nicolaus de Lyra non omnino absolutas edidisset: eas nos per viros linguarum peritissimos multis in locis addi fecimus. Tādem diuino auxilio Vetus testamentum multiplici lingua excudi fecimus. Quæ omnia nūc ad Sanctitatē tuam mittimus. Nā cui potius vniuersæ vigiliæ nostræ dicandæ sunt: q̄ Apostolicæ isti sedi: cui omnia debemus! Aut quis libētius sacros Christianæ religionis libros suscipere & amplecti debet: q̄ sacer Christi vicarius! Accipiat igitur Sanctitas tua læta fronte munusculum: quod in domini gazophylatium offerimus: vt incipiant diuinarum litterarum studia hactenus intermortua nunc tandem reuiuiscere. Obsecramus autē Beatitudinē tuam enixissime: vt libros hosce: qui nunc se sacris istis vestigiis supplices aduoluūt: examines: & ad seuerissimi iuditii tui cēsuram reuoces: vt si Christianæ reip. vtiles fore videbuntur: editionis beneficium a Sanctitate tua recipiant. Nā eos nos hucusq; continuimus: sacrum istū Apostolici fastigii oraculum consulturi. Sed iam hæc ad Beatitudinem tuam satis. Nūc ad instruendum de operis artificio lectorem conuertimur.

Prologus.

Ad lectorem. De his que ad lectionem Veteris testamenti diuersis linguis nunc primum impressi: sunt prænōtanda.

Vt intelligas studiose Lector modū & ordinem: quē in hac veteris testamēti impressione seruauim⁹: ac inde possis hoc libro facile vti: nōnullorum te admonitū prius esse oportet. Imprimis igitur id est præmittendū: ꝙ cū Vetus testamentū a sacris doctoribus trifariā diuidatur: hoc est in legē: quā Pentateuchum appellant: & in libros deinde Agiographos: ac demum in eos qui dicūtur Prophetales: in his oībus nō est idē numerus linguarū. Sed Pētateuchus quidē triplicē linguam habet: Hebraicā videlicet Chaldaicā & Græcā: quas imprimēdas iussimus cū aliis tribus latinis interpretationibus iuxta correspondentibus: ita vt Hebraicæ veritati respōdeat latina beati Hieronymi trāslatio: Chaldaicæ vero alia latina fere de verbo ad verbū a viris eius linguæ peritissimis elaborata; Græcæ aūt septuaginta interpretum editioni interlinearis latina traductio. Agiographi deinde libri simul & Prophetales duplici lingua excuduntur: hoc est Hebræa & Græca cū aliis duabus latinis trāslationibus illis correspondentibus. Nā Chaldaica in cæteris libris præterq̄ in Pētateucho corrupta est aliquib⁹ in locis: & fabulis merisq; Thalmudistarū nugis cōspersa: indigna prorsus quæ sacris codicibus inseratur. Verum quia quibusdam in locis vbi integra est littera & incorrupta: mirū in modum fauet Christianæ religioni. Idcirco reliquos libros totius Veteris testamēti e Chaldaica lingua in latinā verti fecimus: & diligētissime cū sua latina traductione cōscriptos in publica Cōplutensis nostræ Vniuersitatis Bibliotheca reponi. At vero libri extra canonē: quos Ecclesia potius ad ædificationē populi: q̄ ad autoritatē ecclesiasticorum dogmatū confirmandā recipit: Græcā tm̄ habēt scripturā sed cū duplici latina interpretatione: altera beati Hieronymi: altera interlineari de verbo ad verbū: eo modo quo in cæteris. Hæc autem de numero linguarum huius libri oportuit in vniuersum prælibasse. Nunc de modo quo linguas in libro ipso disposuimus: breuibus agendum est. Primum itaq; aperto codice duæ se tibi chartarum facies hinc & inde offerent: quarum vnaquæq; tres columnas habet. Ex quibus ea quæ ad marginem exteriorem sita est: Hebraicā cōtinet veritatē. Quæ vero interiori margini adhæret. Græca est septuaginta interpretū editio: cui superponitur latina interlinearis traductio de verbo ad verbum. Mediā aūt inter has latinā beati Hieronymi trāslationē velut inter Synagogā & Orietalē Ecclesiam posuimus: tanq̄ duos hinc & inde latrones medium autē Iesum hoc est Romanā siue latinā Ecclesiā collocātes. Hæc em̄ sola supra firmā petrā ædificata (reliquis a recta Scripturæ intelligētia q̄nq; deuiantibus) immobilis semper in veritate permansit. Disponuntur vero colūnæ ipsæ hoc modo: vt singulis lineis Hebraicis correspondeant binæ lineæ latinæ e regione: hoc tamē semper obseruato: vt omnes colūnæ tam in principio q̄ in fine cōsentiant: nisi vbi loci angustia nō patitur: quod rarissime deprehēdes.

Deinde quia institutū nostrum est: nō solū his cōsulere: qui absolutā linguarum peritiā sunt assecuti: sed his etiam opem ferre qui parum in eis profecerunt: vtrisq; enim debitores sumus: neminēq; esse cupimus: quē peregrinorū idiomatum difficultas absterreat a diuinorum librorum penetralibus adeūdis. Idcirco vt Hebraicas dictiones facile possit quicūq; distinguere: & suā latinā interpretationē cuiq; assignare: inter singulas dictiones Hebraicas superponuntur minutæ litterulæ latinæ Alphabetico ordine procedētes: quibus cōsimiles aliæ in latina proxima colūna correspōdent: vt per similitudinem litterulæ cognoscatur: quæ dictio latina ad quā Hebraicā sit referenda. Quādo vero interpres per circūlocutionem pluribus dictionibus vnicam interpretatur: aut e diuerso vnica dictione plures amplectitur: tunc vnica litterula toti circūlocutioni vel etiā cōpendio deseruiet. Ex his præterea litterulis nōnullas reperies: quibus tenue punctū subscribitur hoc modo ꞏ Quod quidē punctū designat: vel dictionē Hebraicā subiacentem multiplicē esse & æquiuocā: ac proinde reconditum aliquod secretæ intelligētiæ mysteriū claudere: quod possit facile cōsulto Dictionario a perspicacibus mentibus inuestigari: vel denotat saltē: ipsam eius significationē in latina colūna positā potius translatitiam esse & soli sensui subseruientem: q̄ propriam omnino & litteralē. Rursus quia inuenire primitiua siue radices dictionum Hebraicarum & Chaldaicarum a prima origine deuiantium res est perquā necessaria ad reperiēda in Dictionario vocabula: sed tātæ difficultatis: vt homines eius linguæ peritissimi frequēter in ea titubent: ac nonnunq̄ etiā labantur: artificium excogitauimus q̄ vtilissimum: quo possit quispiam vel primis dūtaxat Hebraicis rudimentis imbutus radicē cuiusq; dictionis in promptu habere: vt iam his adminiculis adiuti: Hebræorum (vt ait beatus Hieronymus) nauseam & ructum fastidiētes: præceptores eorum consulere nō egeamus. Aduertendū itaq; est: ꝙ cū dictioni Hebraicæ siue Chaldaicæ correspondet alia in margine (quod dignosces ex simili litterula vtriq; dictioni imposita) Tūc dictio ipsa sicut est in margine notata: quærēda est in vocabulario. Illæ em̄ sunt primæ litteræ substantiales primitiui. Reliquæ vero dictiones Hebraici textus: quib⁹ nulla dictio primitiua respōdet in margine: ex primis earum tribus aut quādoq; etiā solis duabus litteris sunt in dictionario requirendæ. Preterq̄ vbi precesserit aliqua ex his quinq; litteris beth: he: caph: lamed: mem: quocunq; apice subiecto: dūmodo sit apice desuper notata hoc modo. ב ה כ ל מ Tunc enim talis littera pro articulo seu præpositione sumitur: ac proinde cum non sit littera substantialis auferenda est: & proximæ tres vel quandoq; etiā solæ duæ litteræ sequentes erunt primæ litteræ primitiui: ex quibus dictio ipsa in vocabulario reperietur. Quod eodē modo intelligendū est de ו vau littera etiam si nunq̄ tali signo notetur. Vbicunq; em̄ alicui dictioni præponitur: semper pro coniunctione copulatiua vsurpatur: quare tollere eā oportebit. Atq; hæc quidē succincte dicta sunt: vt legentibus Hebraicam litterā statim absq; arte seu consideratione vlla pateat dictionis primitiuum. Quod si curiosus lector non solo vsu contentus artē reperiendarū radicum nosse desiderat: legat vltimum capitulū nostræ Hebraicæ Grammaticæ in fine Hebraici dictionarii: quod tamen vt absq; librorum reuolutione facile occurreret: in principio Pētateuchi duximus apponendū. Illud est etiā considerandū: ꝙ in hebraicis characterib⁹ sciēter omisimus apices illos:

Prologus.

quibus nunc vtūtur Hebræi pro accentibus. Nam hi cum ad nullā vel significati vel pronunciationis differentiam pertineant: sed ad solā cantus ipsorū modulationē: meritō a veteribus Hebræis reiecti sunt: quos in hoc imitari maluimus. Verū ne locus accētus cuiusqꝫ dictionis ignoraretur: hoc modo prouidimus: vt quoniā dictiones Hebraicæ vt plurimū in vltima habēt accentū: oēs huiusmodi dictiones nullo prorsus apice notarētur: reliquæ vero nō habentes accentū in vltima (quæ rarissime occurrunt) super syllabam vbi prædominatur accentus: apice signarentur hoc modo אָ֫רֶץ. Cæterum in distinctione clausularum colo etiā vtuntur Hebræi & cōmate: sed ita: vt colum sit duplex punctum: sicut cōma apud latinos: hoc modo: Cōma vero tale signū ‸ Quod autē ad Græcam scripturā attinet: illud te nō latere volumus: nō vulgaria seu temere oblata exēplaria fuisse huic nostræ impressioni archetypa: sed vetustissima simul & emēdatissima: quæ sanctissimꝰ Dñs noster Leo Decimus Pontifex maximus cœptis nostris aspirans ex ipsa apostolica Bibliotheca ad nos misit: tantæ integritatis: vt nisi eis plena fides adhibeatur: reliqui nulli esse videantur: quibus merito sit adhibenda. Quibus etiā adiūximus alia nō pauca: quorum partē ex Bessarionis castigatissimo codice summa diligentia transcriptā Illustris Venetorū Senatus ad nos misit: partē ipsi magnis laboribus & expēsis vndiqꝫ cōquisiuimus: vt copia emendatorū codicū abunde superesset. Latinā itidē beati Hieronymi translationē cōtulimus cū quāplurimis exēplaribus venerandæ vetustatis: sed his maxime: quæ in publica Cōplutensi nostræ vniuersitatis Bibliotheca reconduntur: quæ supra octingētesimū abhinc annū litteris Gotthicis conscripta: ea sunt synceritate: vt nec apicis lapsus possit in eis deprehendi. Aliqua tamen nomina propria vitio scriptorū aliter scripta q̄ in originalibus vtriusqꝫ testamēti habentur: intacta dimisimus: atqꝫ id quidem cōsulto. Nā si nūc in eis litterā aliquā mutassemus: nequaq̄ possent reperiri in tractatu interpretationū: quē iuxta vulgatā horū nominum scripturā alphabetico ordine pridē cōfeceramus. Adnotauimus tamē in ipsis interpretationibꝰ eadē nomina propria nō solū ponētes ea sicut cōmuniter scribūtur: sed etiā prout habētur ad litterā in suis originalibus. Demū in libro psalmorum illud est admonendū: cōmunē translationem latinam: qua vtimur: positam esse pro interlineari supra græcam septuaginta interpretum editionem: quia ei de verbo ad verbum fere correspōdet. Eā autem quā beatus Hieronymus iuxta hebraicā trāstulit veritatem in medio duarum columnarum fuisse locatam. Vale.

Incipit Prologus beati Hieronymi presbyteri in librum Iosue.

Andē finito Pentateucho Moysi velut grandi fœnore liberati ad Iesum filiū naue manū mittimus quem Hebræi Iosue bēnun id est Iosue filium nun vocant: & ad Iudicum librum quem Sophtim appellant: ad Ruth quoqꝫ & Hester quos iisdem nominibus efferunt. Monemusqꝫ lectorem vt siluam hebraicorum nominū & distinctiones per mēbra diuisas diligēs scriptura cōseruet: ne & noster labor & illius studiū pereat. Et vt imprimis (quod sepe testatus sum) sciat me nō in reprehēsionem veterū noua cudere: sicut amici mei criminātur: sed pro virili portione offerre linguæ meæ hominibus: quos tamen nostra delectāt: vt pro Græcorū hexaplis: quæ & sumptu & labore maximo indigent: editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorū voluminū lectione dubitarint: hæc illis conferentes inueniant quod requirūt. Maxime cū apud latinos tot sint exēplaria: quot codices: & vnusquisqꝫ pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est: & vtiqꝫ non possit verum esse quod dissonat. Vnde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius: & sanctū opus venenata carpere lingua desistat: vel suscipiens si placet: vel contemnēs si displicet. Memineritqꝫ illorū versuū. Os tuum abundauit malitia: & lingua tua cōcinnabat dolos. Sedēs aduersus fratrē tuū loquebaris: & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum. Hæc fecisti: & tacui. Existimasti inique quod ero tui similis. Arguā te & statuam illa contra faciem tuam. Quæ enim audientis vel legentis vtilitas est: nos laborādo sudare: & alios detrahēdo laborare: dolere iudæos quod calūniandi eis & irridendi christianos sit ablata occasio: & ecclesiæ homines id despicere immo lacerare: vnde aduersarii torquēatur? Quod si vetus eis tantū interpretatio placet: quæ & mihi nō displicet: & nil extra recipiēdum putant: cur ea quæ sub asteriscis & obelis vel addita sunt vel amputata legunt & negligunt? Quare Danielem iuxta Theodotionis traditionē Ecclesiæ susceperūt? Cur Originē mirantur & Eusebium Pamphili: cunctas editiones similiter disserentes? Aut quæ fuit stulticia: postq̄ vera dixerint: proferre quæ falsa sunt? Vnde autē in nouo testamēto probare poterunt assumpta testimonia: quæ in libris veteribus nō habētur? Hæc dicimus: ne oīno calumniātibus tacere videamur. Cæterum post sanctæ Paulæ dormitionē: cuius vita virtutis exemplum est: & hos libros quos Eustochio virgini Christi negare non potui: decreuimus dū spiritus hos regit artus: prophetarū explanationi incūbere: & omissum iam diu opus quasi quodā postliminio repetere: præsertim cū & admirabilis sanctusqꝫ vir Pammachius hoc idem litteris flagitet: & nos ad patriam festinantes mortiferos syrenarum cantus surda debeamus aure transire.

Explicit Prologus.

Incipit Argumentum.

Esus filius naue: typum dñi nō solū in gestis verūetiam in nomine gerēs: trāsit iordanem: hostiū regna subuertit: diuidit terrā victori populo: & per singulas vrbes: viculos: montes: flumina: torrentes atqꝫ confinia ecclesiæ cœlestisqꝫ Hierusalē spiritalia regna describit.

Explicit Argumentum.

IOSVE.

ΙΗΣΟΥΕ.

A

Et factū est post mortē moy
Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν μωυ-
si serui dñi: et locutus est dñs
σῆ δούλου κυρίου, καὶ εἶπε κύριος τῷ
Iosue filio nun ministro moysi
ἰησοῦ υἱῷ ναυὴ τῷ ὑπουργῷ μωυσῆ
dicens: moyses seruus meus mortuus est: nunc igitur sur-
λέγων, μωυσῆς ὁ θεράπων μου τετελεύτηκε, νῦν οὖν ἀνα-
ge transi iordanē tu et ois pp̄ls hic in
στὰς διάβηθι τὸν ἰορδάνην σὺ καὶ πᾶς ὁ λαὸς οὗτος εἰς τὴν
terrā: quā ego do eis. ois locus ad quē ambulauerit
γῆν, ἣν ἐγὼ δίδωμι αὐτοῖς. πᾶς ὁ τόπος ἐφ᾽ ὃν ἂν ἐπιβῆτε
vestigia pedū vrōx: vobis dabo eū: sicut lo-
ἴχνει τῶν ποδῶν ὑμῶν, ὑμῖν δώσω αὐτόν, ὃν τρόπον εἴ-
cutus sum moysi. desertū et antilibanū vsqꝫ ad
ρηκα τῷ μωυσῆ. τὴν ἔρημον καὶ τὸν ἀντιλίβανον ἕως τοῦ
fluuiū magnū fluuiū euphratē: oēm terrā
ποταμοῦ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ εὐφράτου, πᾶσαν γῆν
etheorū et vsqꝫ ad mare magnū: a solis oc-
χετταίων καὶ ἕως τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης, ἀφ᾽ ἡλίου δυ-
casu erit terminus vr̄. nō resistet hō co-
σμῶν ἔσται τὰ ὅρια ὑμῶν. οὐκ ἀντιστήσεται ἄνθρωπος κα-
ram vobis cunctis diebꝰ vite tue. et
τενώπιον ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. καὶ
sicut fui cum moyse: ita ero et tecum:
ὥσπερ ἤμην μετὰ μωυσῆ, οὕτως ἔσομαι καὶ μετὰ σοῦ,
et nō derelinquā te: neqꝫ despiciam te: cōfortare et
καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω σε, οὐδὲ ὑπερόψομαί σε. ἴσχυε καὶ
esto robustus. tu enī diuides pp̄lo huic terrā:
ἀνδρίζου. σὺ γὰρ ἀποδιελεῖς τῷ λαῷ τούτῳ τὴν γῆν,
quā iurauit patribus eorū vt traderē eis. cōfortare
ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν δοῦναι αὐτοῖς. ἴσχυε
igitur et esto robustus: vt custodias et facias sicut pre-
οὖν καὶ ἀνδρίζου, φυλάσσεσθαι καὶ ποιεῖν καθότι ἐνε-
cepit tibi moyses seruus meus. et nō declinabis
τείλατό σοι μωυσῆς ὁ παῖς μου. καὶ οὐκ ἐκκλινεῖς
ab eis ad dexterā vel ad sinistrā: vt intelligas in cunctis
ἀπ᾽ αὐτῶν εἰς δεξιὰ ἢ εἰς ἀριστερά, ἵνα συνῇς ἐν πᾶσιν
que feceris. et nō recedet liber
οἷς ἐὰν πράξῃς. καὶ οὐκ ἀποστήσεται ἡ βίβλος τοῦ
legis huius de ore tuo: sed medita-
νόμου τούτου ἐκ τοῦ στόματός σου, καὶ μελετή-
beris in eo die ac nocte: vt intelligas facere
σεις ἐν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτός, ἵνα συνῇς ποιεῖν
oia que scripta sunt in eo. tunc prosperabis
πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῷ. τότε εὐοδώσεις
vias tuas: et tunc intelliges. ecce preci-
τὰς ὁδούς σου, καὶ τότε συνήσεις. ἰδοὺ ἐντέλλο-
pio tibi: cōfortare et esto robustus: nō timeas ne-
μαί σοι. ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου, μὴ δειλιάσῃς μη-
qꝫ terrearis: quoniā tecum dñs deus tuus in
δὲ φοβηθῇς, ὅτι μετὰ σοῦ κύριος ὁ θεός σου εἰς
oēm locum quo perrexeris. et precepit io-
πάντα τόπον οὗ ἐὰν πορευθῇς. καὶ ἐνετείλατο ἰη-
sue scribis pp̄li dicēs: tran-
σοῦς τοῖς γραμματεῦσι τοῦ λαοῦ λέγων, εἰσέλ-
site per mediū castrorū pp̄li: et
θετε κατὰ μέσον τῆς παρεμβολῆς τοῦ λαοῦ. καὶ
imperate pp̄lo dicētes: estote parati in ci-
ἐντείλασθε τῷ λαῷ λέγοντες, ἑτοιμάζεσθε ἐπισι-
baria: quoniā adhuc tres dies: et vos tran-
τισμόν, ὅτι ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ ὑμεῖς διαβαί-
sitis iordanē hunc: intrantes ad possidēdū
νετε τὸν ἰορδάνην τοῦτον, εἰσελθόντες κατασχεῖν
terrā: quā dñs deus patrū vrōx
τὴν γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν δί-
dat vobis. et ruben et gad et dimidie
δωσιν ὑμῖν. καὶ τῷ ῥουβὴν καὶ τῷ γὰδ καὶ τῷ ἡμίσει
tribui manasse ait iosue: memētote sermonis dñi: quē
φυλῆς μανασσῆ εἶπεν ἰησοῦς, μνήσθητε τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ

Deut. xi. c.

Infra. 3. b. Heb. 13. a.

B

Infra eo. Deut. xi. b. 3. Re. 2. a.

C

Nu. 32. b. & infra 4. c.

Incipit liber iosue.

Cap. i.

Et factū ē post mortē moysi serui dñi vt loqueretur dñs ad iosue filium nun ministrum moysi: & diceret ei. Moyses seruus meus mortuus ē. Surge & trāsi iordanem istum: tu & ois pp̄ls tecū: in terram quam ego dabo filiis israel. Omnem locū quē calcauerit vestigiū pedis vestri: vobis tradā: sicut locutus sum moysi. A deserto & libano vsqꝫ ad fluuiū magnū euphratē omnis terra etheorū vsqꝫ ad mare magnū cōtra solis occasum erit terminus vester. Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vite tue. Sicut fui cum moyse: ita ero tecū non dimittam nec derelinquā te. Confortare & esto robustus. Tu enim sorte diuides populo huic terrā. pro qua iuraui patribus suis vt traderem eam illis. Cōfortare igitur & esto robustus valde vt custodias & facias omnē legē quā p̄cepit tibi moyses seruus meus. Ne declines ab ea ad dexterā vel ad sinistrā: vt intelligas cuncta q̄ agis. Non recedat volumē legis huius ab ore tuo: sed meditaberis in eo diebus ac noctibꝰ: vt custodias & facias oīa que scripta sunt in eo. Tunc diriges viā tuā & intelliges eā. Ecce p̄cipio tibi: cōfortare & esto robustus. Noli metuere & noli timere: qm̄ tecū ē dñs deus tuꝰ in oībus ad q̄cūqꝫ perrexeris. Precepitqꝫ iosue principibus pp̄li dicēs. Transite p mediū castrorū: & imperate pp̄lo ac dicite. Preparate vobis cibaria: qm̄ post diem tertiū transibitis iordanem: & intrabitis ad possidēdā terrā quā dñs deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoqꝫ & gadditis & dimidie tribui manasse ait. Mementote sermonis quem

Tex. heb.	Primitiua heb.
ויהי אחרי מות משה עבד יהוה	היה
ויאמר יהוה אל יהושע בן נון	
משרת משה לאמר: משה עבדי	שרת
מת ועתה קום עבר את הירדן הזה	מות
אתה וכל העם הזה אל הארץ אשר	
אנכי נתן להם לבני ישראל: כל	
מקום אשר תדרך כף רגלכם בו	קום
לכם נתתיו כאשר דברתי אל	נתן
משה: מהמדבר והלבנון הזה ועד	דבר
הנהר הגדול נהר פרת כל ארץ	גדל
החתים ועד הים הגדול מבוא השמש	בוא
יהיה גבולכם: לא יתיצב איש	היה גבל
לפניך כל ימי חייך כאשר הייתי	יצב פנה
עם משה אהיה עמך לא ארפך	יום חיה
ולא אעזבך: חזק ואמץ כי אתה	רפה
תנחיל את העם הזה אל הארץ	עזב
אשר נשבעתי לאבותם לתת להם:	נחל
רק חזק ואמץ מאד לשמר לעשות	שבע נתן
ככל התורה אשר צוך משה עבדי	עשה
אל תסור ממנו ימין ושמאל למען	ירה צוה
תשכיל בכל אשר תלך: לא ימוש	סור ימן
ספר התורה הזה מפיך והגית בו	שמל שכל
יומם ולילה למען תשמר לעשות	הלך מוש
ככל הכתוב בו כי אז תצליח את	פה הגה
דרכך ואז תשכיל: הלא צויתיך חזק	שמר כתב
ואמץ אל תערץ ואל תחת כי עמך	צלח
יהוה אלהיך בכל אשר תלך: ויצו	ערץ חתת
יהושע את שטרי העם לאמר: עברו	צוה
בקרב המחנה וצוו את העם לאמר	
הכינו לכם צדה כי בעוד שלשת	חנה
ימים אתם עברים את הירדן הזה לבא	כון צוד
לרשת את הארץ אשר יהוה אלהיכם	יום בוא
נתן לכם לרשתה: ולראובני ולגדי	ירש
ולחצי שבט המנשה אמר יהושע	חצה
לאמר: זכור את הדבר אשר	זכר

Pritiua.he. **Tex.heb.Josue.ca.ij.**

צוה אתכם משה עבד יהוה לאמר
יהוה אלהיכם מניח לכם ונתן לכם
את הארץ הזאת: נשיכם טפכם
ומקניכם ישבו בארץ אשר נתן
לכם משה בעבר הירדן ואתם
תעברו חמשים לפני אחיכם כל
גבורי החיל ועזרתם אותם: עד אשר
יניח יהוה לאחיכם ככם וירשו גם
המה את הארץ אשר יהוה אלהיכם
נתן להם ושבתם לארץ ירשתכם
וירשתם אותה אשר נתן לכם
משה עבד יהוה בעבר הירדן מזרח
השמש: ויענו את יהושע לאמר כל
אשר צויתנו נעשה ואל כל אשר
תשלחנו נלך: ככל אשר שמענו
אל משה כן נשמע אליך רק יהיה
יהוה אלהיך עמך כאשר היה
עם משה: כל איש אשר ימרה את
פיך ולא ישמע את דבריך לכל
אשר תצונו יומת רק חזק ואמץ:

Cap. ij.

וישלח יהושע בן נון
מן השטים שנים אנשים מרגלים
חרש לאמר לכו ראו את הארץ
ואת יריחו וילכו ויבאו בית אשה
זונה ושמה רחב וישכבו שמה:
ויאמר למלך יריחו לאמר הנה
אנשים באו הנה הלילה מבני
ישראל לחפר את הארץ: וישלח
מלך יריחו אל רחב לאמר
הוציאי האנשים הבאים אליך
אשר באו לביתך כי לחפר את כל
הארץ באו: ותקח האשה את שני
האנשים ותצפנו ותאמר כן באו
אלי האנשים ולא ידעתי מאין
המה: ויהי השער לסגור בחשך
והאנשים יצאו לא ידעתי אנה הלכו

Trāsla.B.Hie.

precepit vobis moyses famulus dñi dicens. Dñs deus vester dedit vobis requiem & omnem terram. Vxores vestre & filii vestri ac iumenta manebūt in terra quam tradidit vobis moyses trans iordanem. Vos autem transite armati ante fratres vestros omnes fortes manu & pugnate pro eis. Donec det dñs requiē fratribus vestris sicut & vobis dedit: & possideant ipsi quoq; terram quā dñs deus vr̃ daturus est eis: & sic reuertemini in terrā possessiōis vr̃e: & habitabitis in ea quam vobis dedit moyses famulus domini trans iordanem cōtra solis ortū. Rñderuntq; ad iosue: atq; dixerunt. Oīa q̄ p̄cepisti nobis faciemus: & quocunq; miseris ibimus. Sicut obediuimus in cunctis moysi: ita obediemus & tibi: tantum sit dominus deus tecum sicut fuit cum moyse. Qui cōtra dixerit ori tuo & non obedierit cunctis sermonibus quos preceperis ei moriatur. Tu tantum conforta re & viriliter age.

2.

Misit igitur iosue filius nun de sethim duos viros exploratores in abscondito. Et dixit eis. Ite & considerate terrā vrbēq; hiericho. Qui pergētes ingressi sunt domū mulieris meretricis noīe raab: & quieuerūt apud eā. Nūciatūq; ē regi hiericho: & dictū. Ecce viri ingressi sunt huc p noctem de filiis israel: vt explorent terram. Misitq; rex hiericho ad raab dicens. Educ viros qui venerūt ad te: & ingressi sunt domū tuā. Exploratores quippe sūt & oēm terrā cōsiderare venerunt. Tollensq; mulier viros abscondit & ait. Fateor venerunt ad me: sed nesciebam vnde essent. Cūq; porta clauderetur in tenebris & illi pariter exierūt: nescio quo abierunt.

Trāf.Gre.lxx.cū interp.latina.

precepit vobis moyses famulus dñi dicēs: dñs
ἐνετείλατο ὑμῖν μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου λέγων, κύριος ὁ
deus vr̃ dedit requiē vobis: ⁊ dedit vobis terrā hāc.
θεὸς ὑμῶν κατέπαυσεν ὑμᾶς, καὶ ἔδωκεν ὑμῖν τὴν γῆν ταύ
vxores vr̃e ⁊ filij vr̃i ⁊ iumēta
την. αἱ γυναῖκες ὑμῶν καὶ τὰ παιδία ὑμῶν καὶ τὰ κτήνη
vr̃a habitent in terra: q̄ dedit vobis moyses trās
ὑμῶν κατοικείτωσαν ἐν τῇ γῇ, ᾗ ἔδωκεν ὑμῖν μωυσῆς πέ
iordanē. vos aūt trāsibitis accincti priores
ραν τοῦ ἰορδάνου. ὑμεῖς δὲ διαβήσεσθε εὔζωνοι πρότεροι
fratribus vr̃is oīs fortis. ⁊ auxiliabimini e-
τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν πᾶς ὁ ἰσχύων. καὶ συμμαχήσετε αὐ-
is: quo ad det requiē dñs deus vr̃ fratribus
τοῖς, ἕως ἂν καταπαύσῃ κς ὁ θεὸς ὑμῶν τοὺς ἀδελφοὺς
vr̃is: sicut ⁊ vobis: ⁊ possideant etiā illi
ὑμῶν, ὥσπερ καὶ ὑμᾶς, καὶ κληρονομήσωσιν καὶ οὗτοι τὴν
terrā: q̄ dñs deus vr̃ dat eis. ⁊ reuerte-
γῆν, ἣν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν δίδωσιν αὐτοῖς. καὶ ἀπελεύ-
mini q̄libet in possessionē suā: quā dedit vobis
σεσθε ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομίαν ἑαυτοῦ, ἣν ἔδωκεν ὑμῖν
moyses trans iordanē ab ortu solis.
μωυσῆς ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἀπ᾿ ἀνατολῶν ἡλίου.
⁊ respōdentes iosue dixerūt: oīa q̄cūq; pre
καὶ ἀποκριθέντες τῷ ἰησοῦ εἶπαν, ἅπαντα ὅσα ἂν ἐν
ceptis nobis faciemus: ⁊ in oēm locū: quo mi
τείλῃ ἡμῖν ποιήσομεν, καὶ εἰς πάντα τόπον, οὗ ἐὰν ἀπο
seris nos: ibimus. iuxta oīa q̄cūq; obediuī
στείλῃς ἡμᾶς, πορευσόμεθα. κατὰ πάντα ὅσα ἠκούσα-
mus moysi: obediemus tibi. ceterū sit dñs deus no
μεν μωυσῆ, ἀκουσόμεθά σου. πλὴν ἔστω κύριος ὁ θεὸς ἡ-
ster tecum: sicut fuit cū moyse. at ho
μῶν μετὰ σοῦ, ὃν τρόπον ἦν μετὰ μωυσῆ. ὁ δὲ ἄνθρω-
mo q̄ cōtra dixerit tibi: ⁊ qui nō obedierit
πος ὃς ἂν ἀπειθήσῃ σοι, καὶ ὃς ἂν μὴ ἀκούσῃ τῶν
sermōib⁹ tuis sicut preceperis ei: moriatur.
ῥημάτων σου καθότι ἂν ἐντείλῃ αὐτῷ, ἀποθανέτω.
sed cōfortare ⁊ viriliter age.
ἀλλὰ ἴσχυε καὶ ἀνδρίζου.

Ca. 2.

Et misit iosue filius nun de sethim duos
Καὶ ἀπέστειλεν ἰησοῦς υἱὸς ναυῆ ἐκ σαττὶν δύο
viros vt explorarent. dicēs: ascēdite ⁊ vide
ἄνδρας κατασκοπεῦσαι. λέγων, ἀνάβητε καὶ ἴδε-
te terrā ⁊ hiericho. ⁊ pergentes ingressi
τε τὴν γῆν καὶ τὴν ἰεριχώ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλ-
sunt in domū mulieris meretricis: cui nomē raab. ⁊
θον εἰς οἰκίαν γυναικὸς πόρνης, ᾗ ὄνομα ῥαάβ. καὶ
quieuerūt illic: ⁊ nunciatū ē regi hieri
κατέλυσαν ἐκεῖ, καὶ ἀπηγγέλη τῷ βασιλεῖ ἰερι-
cho: dicētes: ecce viri ingressi sunt huc de
χώ, λέγοντες, ἰδοὺ ἄνδρες εἰσπεπόρευνται ὧδε τῶν
filijs israel vt explorent terrā. ⁊ mi-
υἱῶν ἰσραὴλ κατασκοπεῦσαι τὴν γῆν. καὶ ἀπέστει-
sit rex hiericho ⁊ ait ad raab. dicēs:
λεν ὁ βασιλεὺς ἰεριχὼ καὶ εἶπεν πρὸς ῥαὰβ λέγων,
educ viros qui ingressi sunt in
ἐξάγαγε τοὺς ἄνδρας τοὺς εἰσπεπορευμένους εἰς τὴν
domū tuā nocte: vt explorent enī
οἰκίαν σου τὴν νύκτα, κατασκοπεῦσαι γὰρ τὴν
terrā venerūt. ⁊ tolles mulier duos viros
γῆν ἥκασιν. καὶ λαβοῦσα ἡ γυνὴ τοὺς δύο ἄνδρας
abscondidit eos. ⁊ ait eis dicēs: in-
ἔκρυψεν αὐτούς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς λέγουσα, εἰ-
gressi sunt ad me viri: ⁊ nō scio vn
σελήλυθασι πρός με οἱ ἄνδρες, καὶ οὐκ οἶδα πό
de erāt. postq̄ aūt ianua claudebatur i tenebris:
θεν ἦσαν. ὡς δὲ ἡ πύλη ἐκλείετο ἐν τῷ σκότει,
⁊ viri exierūt: nō scio quo abie
καὶ οἱ ἄνδρες ἐξῆλθον, οὐκ ἐπίσταμαι ποῦ πεπό-
runt.
ρευνται.

1.Mac 2.c.

Jaco 2.d. Ephe 11.f.

Trāf.Gre.lxx.cū interp.latina.

persequimini post eos ⁊ cōprehēdetis eos.
καταδιώξατε ὀπίσω αὐτῶν καὶ καταλήψεσθε αὐτούς.
ipsa aūt ascēdere fecit eos in solariū: ⁊ occultauit e-
αὐτὴ δὲ ἀνεβίβασεν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ δῶμα, καὶ ἔκρυψεν αὐ
os in stipula lini cōstipata sibi in so-
τοὺς ἐν τῇ λινοκαλάμῃ τῇ ἐστοιβασμένῃ αὐτῇ ἐπὶ τοῦ δώ
lario. ⁊ viri persecuti sunt post eos viam
ματος. καὶ οἱ ἄνδρες κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτῶν ὁδὸν
que ad iordanē ad trāsitiōes: ⁊ porta
τὴν ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου ἐπὶ τὰς διαβάσεις, καὶ ἡ πύλη
clausa est. ⁊ factū est vt exierūt persequentes post
ἐκλείσθη. καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθον οἱ καταδιώκοντες ὀπίσω
eos: ⁊ priusq̄ dormirēt ipsi: ⁊ illa ascēdit ad
αὐτῶν, καὶ πρὶν ἢ κοιμηθῆναι αὐτούς, καὶ αὐτὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸ
solariū ad eos. ⁊ ait ad eos: noui
δῶμα πρὸς αὐτούς. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, ἐπίσταμαι
q̄ tradidit dñs deus vr̃ vobis terrā: ir
ὅτι παραδέδωκε κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὑμῖν τὴν γῆν, ἐπιπέ
ruit enī timor vr̃ in nos ⁊ elāguerūt oēs
πτωκε γὰρ ὁ φόβος ὑμῶν ἐφ᾿ ἡμᾶς καὶ κατέπτηξαν πάντες
habitātes terrā a vobis. audiuimus enī q̄ sic
οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἀφ᾿ ὑμῶν. ἀκηκόαμεν γὰρ ὅτι κατε
cauit dñs deus mare rubrū. a facie
ξήρανεν κς ὁ θεὸς τὴν θάλασσαν τὴν ἐρυθρὰν ἀπὸ προσώπου
vr̃a: q̄n egressi estis ex egypto. ⁊ q̄cūq; fecistis
ὑμῶν, ὅτε ἐξεπορεύεσθε ἐξ αἰγύπτου. καὶ ὅσα ἐποιήσατε
duobus regibus amorreorū: qui erāt trans
τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ
iordanē: seon ⁊ og: quos interfecistis eos.
ἰορδάνου, τῷ σηὼν καὶ τῷ ὤγ, οὓς ἐξωλοθρεύσατε αὐτούς.
⁊ audiētes nos obstupuimus in corde nr̃o: ⁊ nō
καὶ ἀκούσαντες ἡμεῖς ἐξέστημεν τῇ καρδίᾳ ἡμῶν, καὶ οὐκ
fuit vltra spūs in vllo a facie vr̃a q̄m
ἔστη ἔτι πνεῦμα ἐν οὐδενὶ ἀπὸ προσώπου ὑμῶν ὅτι
dñs deus nr̃ deus in celo supra ⁊ in t̃ra
κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν θεὸς ἐν οὐρανῷ ἄνω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς
deorsum. ⁊ nunc iurate mihi p dñz deū vr̃m: q̄m
κάτω. καὶ νῦν ὀμόσατέ μοι κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, ὅτι
facio vobis m̃iaz: ⁊ facietis ⁊ vos m̃iam in
ποιῶ ὑμῖν ἔλεος, καὶ ποιήσετε καὶ ὑμεῖς ἔλεος ἐν
domo pr̃is mei: ⁊ dabitis mihi signū
τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσετέ μοι σημεῖον
verū. viuere p̄mitetis domū pr̃is mei: ⁊
ἀληθινόν. ζωγρήσετε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, καὶ τὴν
m̃rem meā: ⁊ fratres meos: ⁊ soro
μητέρα μου, καὶ τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ τὰς ἀδελ
res meas: ⁊ oēm domū eorū: ⁊ oīa
φάς μου, καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτῶν, καὶ πάντα
q̄cūq; sunt illis. ⁊ eruetis aīam nr̃az de
ὅσα ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ ἐξελεῖσθε τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐκ
morte. ⁊ dixerūt ei viri: aīa nr̃a pro
θανάτου. καὶ εἶπαν αὐτῇ οἱ ἄνδρες, ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀν
vobis in morté. ⁊ ipsa dixit: cū tradiderit
θ᾿ ὑμῶν εἰς θάνατον. καὶ αὐτὴ εἶπεν, ὡς ἂν παραδῷ
dñs vobis vrbē: facietis in me m̃iam ⁊
κύριος ὑμῖν τὴν πόλιν, ποιήσετε εἰς ἐμὲ ἔλεος καὶ
veritaté. ⁊ demisit eos per fenestrā: q̄m
ἀλήθειαν. καὶ κατεχάλασεν αὐτοὺς διὰ τῆς θυρίδος, ὅτι
domus illi⁹ in muro: ⁊ in muro ipsa
ὁ οἶκος αὐτῆς ἐν τῷ τείχει, καὶ ἐν τῷ τείχει αὐτὴ
habitabat. ⁊ dixit eis ad mōtana abite
κατῴκει. καὶ εἶπεν αὐτοῖς εἰς τὴν ὀρεινὴν ἀπέλθατε
ne occurrāt vobis persequentes. ⁊ lati
μὴ συναντήσωσιν ὑμῖν οἱ καταδιώκοντες. καὶ κρυ
tabitis illic trib⁹ diebus: donec redeant
βήσεσθε ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας, ἕως ἂν ἐπιστρέψωσιν οἱ
persequētes post vos: ⁊ post hec
καταδιώκοντες ὀπίσω ὑμῶν, καὶ μετὰ ταῦτα
ibitis in viam vr̃am.
ἀπελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν.

Ero. 14.c.

Trāsla.B.Hie.

Persequimini cito & comprehendetis eos. Ipsa aūt fecit ascēdere viros in solariū domus sue: operuitq; eos stipula lini q̄ ibi erat. Hi aūt q missi fuerant secuti sunt eos p viā q̄ ducit ad vadum iordanis. Illisq; egressis stati porta clausa est. Necdum obdormierāt qui latebāt & ecce mulier ascēdit ad eos: & ait. Noui q dñs tradiderit vobis terram. Etenim irruit in nos terror vester: & elanguerunt omnes habitatores terre. Audiuimus q siccauerit dñs aquas maris rubri ad vestrū introitū qn̄ egressi estis ex egypto: & que feceritis duobus ammorreorū regib⁹ qui erant trans iordanē: seon & og quos interfecistis. Et hec audientes ptimuimus & clāguit cor nr̃m: nec remansit in nobis spūs ad introitum vestrū. Dominus enim deus vester ipse est deus in celo sursum & in terra deorsum. Nunc ergo iurate mihi per dñm: vt quō ego misericordiā feci vobiscū: ita & vos faciatis cum domo patris mei: detisq; mihi verum signum: vt saluetis patrem meū & matrē: fratres ac sorores meas & oīa q̄ illorum sūt: & eruatis animas nr̃as a morte. Qui responderunt ei. Anima nostra sit pro vobis in mortem: si tamen non prodideris nos. Cumq; tradiderit nobis dominus terrā: faciem⁹ in te m̃iam & veritatem. Demisit ergo eos p funē de fenestra. Domus enī eius herebat muro. Dixitq; ad eos. Ad mōtana cōscendite: ne forte occurrāt vobis reuertētes: ibiq; latitate tribus diebus: donec redeant: & sic ibitis per viam vestram.

Tex.heb.Josue.ca.ij. **Pritiua.he.**

האנשים רדפו מהר אחריהם כי
תשיגום: והיא העלתם הגגה
ותטמנם בפשתי העץ הערכות
לה על הגג: והאנשים רדפו
אחריהם דרך הירדן על המעברות
והשער סגרו אחרי כאשר יצאו
הרדפים אחריהם: והמה טרם
ישכבון והיא עלתה עליהם על
הגג: ותאמר אל האנשים ידעתי
כי נתן יהוה לכם את הארץ וכי
נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו
כל ישבי הארץ מפניכם: כי שמענו
את אשר הוביש יהוה את מי ים
סוף מפניכם בצאתכם ממצרים
ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי
אשר בעבר הירדן לסיחון ולעוג
אשר החרמתם אותם: ונשמע
וימס לבבנו ולא קמה עוד רוח
באיש מפניכם כי יהוה אלהיכם
הוא אלהים בשמים ממעל ועל
הארץ מתחת: ועתה השבעו נא
לי ביהוה כי עשיתי עמכם חסד
ועשיתם גם אתם עם בית אבי
חסד ונתתם לי אות אמת: והחיתם
את אבי ואת אמי ואת אחי ואת
אחותי ואת כל אשר להם והצלתם
את נפשתינו ממות: ויאמרו לה
האנשים נפשנו תחתיכם למות
אם לא תגידו את דברנו זה והיה
בתת יהוה לנו את הארץ ועשינו
עמך חסד ואמת: ותורדם בחבל בעד
החלון כי ביתה בקיר החומה
ובחומה היא יושבת: ותאמר להם
ההרה לכו פן יפגעו בכם הרדפים
ונחבתם שמה שלשת ימים עד
שוב הרדפים ואחר תלכו לדרככם:

ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך הזה אשר השבעתנו הנה אנחנו באים בארץ את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון אשר הורדתנו בו ואת אביך ואת אמך ואת אחיך ואת כל בית אביך תאספי אליך הביתה והיה כל אשר יצא מדלתי ביתך החוצה דמו בראשו ואנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשנו אם יד תהיה בו ואם תגידי את דברנו זה והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו ותאמר כדבריכם כן הוא ותשלחם וילכו ותקשר את תקות השני בחלון וילכו ויבאו ההרה וישבו שם שלשת ימים עד שבו הרדפים ויבקשו הרדפים בכל הדרך ולא מצאו וישבו שני האנשים וירדו מההר ויעברו ויבאו אל יהושע בן נון ויספרו לו את כל המצאות אותם ויאמרו אל יהושע כי נתן יהוה בידנו את כל הארץ וגם נמגו כל ישבי הארץ מפנינו

Cap.iij.

וישכם יהושע בבקר ויסעו מהשטים ויבאו עד הירדן הוא וכל בני ישראל וילנו שם טרם יעברו ויהי מקצה שלשת ימים ויעברו השטרים בקרב המחנה ויצוו את העם לאמר כראותכם את ארון ברית יהוה אלהיכם והכהנים הלוים נשאים אתו ואתם תסעו ממקומכם והלכתם אחריו אך רחוק יהיה ביניכם וביניו כאלפים אמה במדה אל תקרבו אליו למען אשר תדעו את הדרך אשר תלכו בה כי לא עברתם בדרך

Qui dixerunt ad eā. In noxii erimus a iuramento hoc: quo adiurasti nos: si ingredientibus nobis terrā signū non fuerit funiculus iste coccineus: & ligaueris eū in fenestra per quam demisisti nos & patrē tuum ac matrem fratresq & omnem cognationem tuā congregaueris in domum tuam. Qui ostium domus tue egressus fuerit: sanguis ipsius erit in caput eius: & nos erimus alieni. Cūctorū aūt sanguis qui tecū in domo fuerit: redundabit in caput nostrum: si eos aliquis tetigerit. Q si nos pdere volueris & sermonē istū pferre in medium: erimus mūdi ab hoc iuramento quo adiurasti nos. Et illa rñdit. Sicut locuti estis ita fiat. Dimittensq eos vt pgerēt: appēdit funiculū coccineū ī fenestra. Illi vero ābulātes peruenerūt ad mōtana: & māserunt ibi tres dies donec reuerterentur qui fuerāt psecuti. Querētes eī per oēm viā nō repererunt eos. Quibus vrbem īgressis: reuersi sūt & descēderūt exploratores de monte & trāsmisso iordāc venerūt ad iosue filiū nun. narraueruntq ei oīa q acciderāt sibi: atq dixerūt. Tradidit dñs omnē terrā hāc ī māus nr̄as: & timore pstrati sunt cuncti habitatores eius. 3.

Igitur iosue de nocte cōsurgēs mouit castra: egredientesq de sethī venerūt ad iordanē: ipe & oēs filii israel: & morati sunt ibi p tres dies. Quibus euolutis transierunt precōes p castrorū mediū: & clamare ceperunt. Quando videritis arcā federis dñi dei vestri: & sacerdotes stirpis leuitice portātes eā: vos quoq consurgite & sequimini precedētes. sitq inter vos & arcam spacium cubitorū duo milium: vt procul magis videre possitis: & nosse p quam viam ingrediamini: quia prius nō ābulastis per eam. & cauete ne appropinquetis ad arcā.

τ dixerūt viri ad eā: innoxii sumus iuraméto tuo
καὶ εἶπαν οἱ ἄνδρες πρὸς αὐτήν, ἀθῶοι ἐσμὲν τῷ ὅρκῳ σου
hoc. ecce nos intramus in partē ciuitatis:
τούτῳ. ἰδοὺ ἡμεῖς εἰσπορευόμεθα εἰς μέρος τῆς πόλεως,
τ pones signū: funiculū coccineū hunc li
καὶ θήσεις τὸ σημεῖον, τὸ σπαρτίον τὸ κόκκινον τοῦτο ἐκδή
gabis ad fenestrā p quā demisisti nos per eā. τ
σεις εἰς τὴν θυρίδα δι᾽ ἧς κατεβίβασας ἡμᾶς δι᾽ αὐτῆς. καὶ
pātrem tuū τ mātrem tuā τ fr̄es
τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου καὶ τοὺς ἀδελφούς
tuos: τ oēm domū pr̄is tui cōgregabis apud
σου, καὶ πάντα τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου συνάξεις πρὸς
teipsam in domū tuā τ erit oīs qui egressus fuerit
σεαυτὴν εἰς τὴν οἰκίαν σου. καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐξέλθῃ
portam domus tue extra: reus sibi ipsi erit: nos
τὴν θύραν τῆς οἰκίας σου ἔξω, ἔνοχος ἑαυτῷ ἔσται, ἡμεῖς
aūt innocētes iuramēto tuo hoc. τ quicūq fuerit tecum
δὲ ἀθῶοι τῷ ὅρκῳ σου τούτῳ. καὶ ὅσοι ἂν γένωνται μετὰ σοῦ
in domo tua: nos rei erimus: si manū tetigerit e=
ἐν τῇ οἰκίᾳ σου, ἡμεῖς ἔνοχοι ἐσόμεθα, ἐὰν χεὶρ ἅψηται αὐ=
um. si aūt quis nos iniuria affecerit: τ reuelauerit ser=
τοῦ. ἐὰν δέ τις ἡμᾶς ἀδικήσῃ, καὶ ἀποκαλύψῃ τοὺς λό=
mones nr̄os hos: erimus inocētes a iuramēto tuo hoc:
γους ἡμῶν τούτους, ἐσόμεθα ἀθῶοι τῷ ὅρκῳ σου τούτῳ,
quo adiurasti nos. τ dixit sm̄ v̄bū v̄rm: sic sit.
ᾧ ὥρκισας ἡμᾶς. καὶ εἶπεν κατὰ τὸ ῥῆμα ὑμῶν, οὕτως ἔστω.
τ dimisit eos: τ iuerunt. τ ligauit signū coccineū in fenestra. τ iuerunt τ peruenerūt ad mōtana: τ māserūt ibi tres dies donec reuersi sunt psequētes. τ quesierūt persequētes oēs vias τ nō repererūt. τ reuersi sunt duo iuuenes τ descenderūt de mōte: τ trāsierūt: τ venerūt ad iosue filiū nun. τ narrauerūt ei oia que acciderāt sibi: τ dixerūt ad iosue: φ tradidit dñs in manū nr̄am oēm trā: τ timore pstrati sūt oēs habitātes trā illā a nobis.

καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτούς, καὶ ἐπορεύθησαν. καὶ ἔδησε τὸ σημεῖον τὸ κόκκινον ἐν τῇ θυρίδι. καὶ ἐπορεύθησαν καὶ ἦλθον εἰς τὴν ὀρεινήν, καὶ κατέμειναν ἐκεῖ τρεῖς ἡμέρας ἕως ἐπέστρεψαν οἱ διώκοντες. καὶ ἐξεζήτησαν οἱ καταδιώκοντες πάσας τὰς ὁδοὺς καὶ οὐχ εὗρον. καὶ ἐπέστρεψαν οἱ δύο νεανίσκοι καὶ κατέβησαν ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ διέβησαν καὶ ἦλθον πρὸς Ἰησοῦν υἱὸν Ναυῆ. καὶ διηγήσαντο αὐτῷ πάντα τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς, καὶ εἶπαν πρὸς Ἰησοῦν, ὅτι παρέδωκε κύριος ἐν χερσὶν ἡμῶν πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ κατέπτηκε πᾶς ὁ κατοικῶν τὴν γῆν ἐκείνην ἀφ᾽ ἡμῶν. Ca.3

Et manicauit iosue mane τ pfecti sunt de sethin: τ venerūt vsq ad iordane ipse τ oēs filii israel. τ morati sunt ibi ante φ trāsirēt. τ factū est post tres dies τ trāsierūt scribe per media castra: τ preceperūt pplo: dicētes: qn videritis arcā federis dñi dei nr̄i: τ sacerdotes τ leuitas portātes eā: τ vos cōsurgetis a locis vr̄is: τ ite post eā. sed lōge sit inter vos τ illam: quātū duo milia cubitorū stabitis. ne appropinquetis ad eā: vt sciatis viam: quam ingrediamini ea. nō enī ambulastis viam

Καὶ ὤρθρισεν Ἰησοῦς τὸ πρωΐ καὶ ἀπῆραν ἐκ Σαττίν, καὶ ἦλθον ἕως τοῦ Ἰορδάνου αὐτὸς καὶ πάντες οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ. καὶ κατέλυσαν ἐκεῖ πρὸ τοῦ διαβῆναι. καὶ ἐγένηθη μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ διῆλθον οἱ γραμματεῖς διὰ μέσης τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐνετείλαντο τῷ λαῷ, λέγοντες, ὅταν ἴδητε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευΐτας αἴροντας αὐτήν, καὶ ὑμεῖς ἀπαρεῖτε ἀπὸ τῶν τόπων ὑμῶν, καὶ πορεύεσθε ὀπίσω αὐτῆς. ἀλλὰ μακρὰν ἔστω ἀνὰ μέσον ὑμῶν καὶ ἐκείνης, ὅσον δισχιλίους πήχεις στήσεσθε. μὴ προσεγγίσητε αὐτῇ, ἵνα ἐπίστησθε τὴν ὁδόν, ἣν πορεύεσθε ἐν αὐτῇ. οὐ γὰρ πεπορεύσθε τὴν ὁδὸν

Dixitq iosue ad populum. Sanctificamini: cras enim faciet dominus inter vos mirabilia. Et ait ad sacerdotes. Tollite arcam federis & precedite populum. Qui iussa cōplentes tulerūt & ambulauerunt ante eos. Dixitq dominus ad iosue. Hodie incipiam exaltare te coram omni israel: vt sciant φ sicut cum moyse fui: ita & tecū sim. Tu autem precipe sacerdotibus qui portāt arcam federis & dic eis. Cū ingressi fueritis ptē aq iordanis: state in ea. Dixitq iosue ad filios israel. Accedite huc & audite verbum domini dei vr̄i. Et rursum: in hoc inquit scietis φ dñs deus viuens in medio vestri est: & disperdet in cōspectu vr̄o chananeum & etheum: eueū & pherezeū: gergeseum quoq & iebuseum & ammorreum. Ecce arca federis domini omnis terre antecedet vos per iordanem. Parate duodecim viros de duodecim tribub᷒ isrl̄: singulos per singulas tribus. Et cū posuerit vestigia pedū suoꝝ sacerdotes q portāt arcā federis dñi di vniuerse terre in aqs iordanis: aq q inferiores sūt decurrēt atq deficiēt. q āt desup veniunt in vna mole cōsistēt. Igitur egressus ē ppl̄s de tabernaculis suis vt transirēt iordanē: & sacerdotes q portabant arcam federis pergebant ante eum. Ingressisq eis iordanem & pedibus eorum in pte aq tinctis: iordāis āt ripas aluei sui tpe messis ipleuerat: steterunt aque descendētes in loco vno & ad instar montis intumescentes apparebant procul ab vrbe que vocatur edom vsq ad latus sarthan: que autem inferiores erant in

ἀπ᾽ ἐχθὲς καὶ τρίτης ἡμέρας. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς τῷ λαῷ, ἁγνίσασθε εἰς τὴν αὔριον, ὅτι αὔριον ποιήσει κύριος ἐν ὑμῖν θαυμαστά. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσι, λέγων, ἄρατε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, καὶ προπορεύεσθε ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ. καὶ ἦραν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου, καὶ ἐπορεύοντο ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Ἰησοῦν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἄρχομαι ὑψῶσαί σε κατενώπιον πάντων τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἵνα γνῶσι καθότι ἤμην μετὰ Μωυσῆ, οὕτως ἔσομαι μετὰ σοῦ. καὶ νῦν ἔντειλαι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς αἴρουσι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, λέγων, ὡς ἂν εἰσέλθητε ἐπὶ μέρους τοῦ ὕδατος τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἐν τῷ Ἰορδάνῃ στήσεσθε. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, προσαγάγετε ὧδε, καὶ ἀκούσατε τὸ ῥῆμα κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν. καὶ εἶπεν Ἰησοῦς, ἐν τούτῳ γνώσεσθε, ὅτι θεὸς ζῶν ἐν ὑμῖν, καὶ ὀλοθρεύων ὀλοθρεύσει ἀπὸ προσώπου ἡμῶν τὸν Χαναναῖον καὶ τὸν Χετταῖον καὶ τὸν εὐαῖον καὶ τὸν Φερεζαῖον καὶ τὸν Ἀμορραῖον καὶ τὸν Γεργεσαῖον καὶ τὸν Ἰεβουσαῖον. ἰδοὺ ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς γῆς διαβαίνει ἔμπροσθεν ὑμῶν τὸν Ἰορδάνην. καὶ νῦν προχειρίσασθε ὑμῖν δώδεκα ἄνδρας ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ἕνα ἀφ᾽ ἑκάστης φυλῆς. καὶ ἔσται ὡς ἂν καταπαύσωσιν οἱ πόδες τῶν ἱερέων τῶν αἰρόντων τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς γῆς ἐν τῷ ὕδατι τοῦ Ἰορδάνου, τὸ ὕδωρ τοῦ Ἰορδάνου ἐκλείψει, τὸ δὲ ὕδωρ τὸ καταβαῖνον στήσεται ἄνωθεν ὡς σωρός. καὶ ἀπῆρεν ὁ λαὸς ἐκ τῶν σκηνωμάτων αὐτῶν διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην, οἱ δὲ ἱερεῖς ἦραν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου πρότεροι τοῦ λαοῦ. ὡς δὲ εἰσεπορεύοντο οἱ ἱερεῖς οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, καὶ οἱ πόδες τῶν ἱερέων τῶν αἰρόντων τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐβάφησαν εἰς μέρος τοῦ ὕδατος τοῦ Ἰορδάνου, ὁ δὲ Ἰορδάνης ἐπλήρου καθ᾽ ὅλην τὴν κρηπῖδα αὐτοῦ ὡς ἐν ἡμέραις θερισμοῦ. καὶ ἔστησαν τὰ ὕδατα καταβαίνοντα ἄνωθεν, ἔστη πῆγμα ἓν ἀφεστηκὸς μακρὰν σφόδρα σφοδρῶς ἀπὸ Ἀδαμὶ τῆς πόλεως ἕως μέρους Καριαθιαρίμ. τὸ δὲ καταβαῖνον κατέβη εἰς

Reul. 15.b. Nu.11.d. 1.Re.16.b. — 3.1.9. — Eccle.14.c.

ויאמר יהושע אל העם התקדשו כי מחר יעשה יהוה בקרבכם נפלאות ויאמר יהושע אל הכהנים לאמר שאו את ארון הברית ועברו לפני העם וישאו את ארון הברית וילכו לפני העם ויאמר יהוה אל יהושע היום הזה אחל גדלך בעיני כל ישראל אשר ידעון כי כאשר הייתי עם משה אהיה עמך ואתה תצוה את הכהנים נשאי ארון הברית לאמר כבאכם עד קצה מי הירדן בירדן תעמדו ויאמר יהושע אל בני ישראל גשו הנה ושמעו את דברי יהוה אלהיכם ויאמר יהושע בזאת תדעון כי אל חי בקרבכם והורש יוריש מפניכם את הכנעני ואת החתי ואת החוי ואת הפרזי ואת הגרגשי והאמרי והיבוסי הנה ארון הברית אדון כל הארץ עבר לפניכם בירדן ועתה קחו לכם שני עשר איש משבטי ישראל איש אחד איש אחד לשבט והיה כנוח כפות רגלי הכהנים נשאי ארון יהוה אדון כל הארץ במי הירדן מי הירדן יכרתון המים הירדים מלמעלה ויעמדו נד אחד ויהי בנסע העם מאהליהם לעבר את הירדן והכהנים נשאי הארון הברית לפני העם וכבוא נשאי הארון עד הירדן ורגלי הכהנים נשאי הארון נטבלו בקצה המים והירדן מלא על כל גדותיו כל ימי קציר ויעמדו המים הירדים מלמעלה קמו נד אחד הרחק מאד באדם העיר אשר מצד צרתן והירדים על

יָם הָעֲרָבָה יָם הַמֶּלַח תַּמּוּ נִכְרָתוּ,
וְהָעָם עָבְרוּ נֶגֶד יְרִיחוֹ: וַיַּעַמְדוּ
הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן בְּרִית יְהוָה
בֶּחָרָבָה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן הָכֵן, וְכָל
יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים בֶּחָרָבָה, עַד אֲשֶׁר
תַּמּוּ כָּל הַגּוֹי לַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן:

Cap.iiij. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּמּוּ כָּל הַגּוֹי
לַעֲבוֹר אֶת הַיַּרְדֵּן, וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: קְחוּ לָכֶם מִן
הָעָם שְׁנֵים עָשָׂר אֲנָשִׁים, אִישׁ
אֶחָד אִישׁ אֶחָד מִשָּׁבֶט: וְצַוּוּ אוֹתָם
לֵאמֹר, שְׂאוּ לָכֶם מִזֶּה מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן
מִמַּצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים הָכִין שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה אֲבָנִים, וְהַעֲבַרְתֶּם אוֹתָם
עִמָּכֶם וְהִנַּחְתֶּם אוֹתָם בַּמָּלוֹן אֲשֶׁר
תָּלִינוּ בוֹ הַלָּיְלָה: וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל
שְׁנֵים הֶעָשָׂר אִישׁ אֲשֶׁר הֵכִין מִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל, אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד
מִשָּׁבֶט: וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ עִבְרוּ
לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶל תּוֹךְ
הַיַּרְדֵּן, וְהָרִימוּ לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת
עַל שִׁכְמוֹ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל:
לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם, כִּי
יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר, מָה
הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָכֶם: וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם
אֲשֶׁר נִכְרְתוּ מֵימֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי אֲרוֹן
בְּרִית יְהוָה, בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן נִכְרְתוּ מֵי
הַיַּרְדֵּן, וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְזִכָּרוֹן
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד עוֹלָם: וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ, וַיִּשְׂאוּ
שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ לְמִסְפַּר
שִׁבְטֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל, וַיַּעֲבִרוּם עִמָּם
אֶל הַמָּלוֹן וַיַּנִּחוּם שָׁם: וּשְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה אֲבָנִים הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ
הַיַּרְדֵּן, תַּחַת מַצַּב רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים

mare solitudinis qd nūc vocatur mortuū defecerunt vsqꝫquo oīno deficerent. Populus aūt incedebat cōtra hiericho: & sacerdotes qui portabant arcā federis dn̄i stabant sup siccā humū in medio iordanis accincti: omnisqꝫ populus p arentem alueum pertransibat. 4.

Quibus transgressis dixit dominus ad iosue. Elige duodecim viros singulos per singulas tribus: & pcipe eis vt tollant de medio iordanis alueo vbi steterūt pedes sacerdotū: duodecim durissimos lapides: quos ponetis in loco castrorū vbi fixeritis hac nocte tētoria. Vocauitqꝫ iosue duodecim viros quos elegerat de filiis israel singulos de singulis tribub⁹: & ait ad eos. Ite ante arcam domini dei vestri ad iordanis mediū & portate inde singuli singulos lapides in humeris vestris iuxtā numerum filiorū israel: vt sit signum inter vos. Et quando interrogauerit vos filii vestri cras dicētes. quid sibi volunt isti lapides? respōdebitis eis. Defecerunt aque iordanis ante arcam federis domini cum trāsiret eū. idcirco politi sunt lapides isti in monumentum filiorum israel vsqꝫ in eternum. Fecerunt ergo filii israel sicut precepit eis iosue: portantes de medio iordanis alueo duodecim lapides vt dominus ei imperarat iuxta numerum filiorum israel vsqꝫ ī locū ī quo castrametati sūt: ibiqꝫ posuerūt eos. Alios quoqꝫ duodecim lapides posuit iosue in medio iordanis alueo vbi steterunt sacerdotes

mare arabe mare salsum quoad finem
τὴν θάλασσαν ἄραβα θάλασσαν ἁλὸς ἕως εἰς τέλος
defecit. & populus stetit contra hiericho. stete-
ἐξέλιπεν. καὶ ὁ λαὸς εἱστήκει ἀπέναντι ἱεριχώ. καὶ ἔστη-
runt sacerdotes portantes arcam federis domi-
σαν οἱ ἱερεῖς οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυ-
ni in sicco in medio iordanis prompte. &
ρίου ἐπὶ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τοῦ ἰορδάνου ἑτοίμως. καὶ
omnes filii israel transierunt per aridam vsquequo per-
πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ διέβησαν διὰ ξηρᾶς ἕως οὗ συ-
fecit cunctus populus transire iordanem.
νετέλεσε πᾶς ὁ λαὸς διαβαίνων τὸν ἰορδάνην. Ca. 4.

Et postquam perfecit omnis populus transire
Καὶ ἐπεὶ συνετέλεσε πᾶς ὁ λαὸς διαβαίνων τὸν
iordanem: & ait dominus ad iosue: dicens: assu-
ἰορδάνην, καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἰησοῦν, λέγων, παρα-
mens duodecim viros de populo virum vnum de sin-
λαβὼν δώδεκα ἄνδρας ἀπὸ τοῦ λαοῦ ἄνδρα ἕνα ἀφ' ἑ-
gula tribu: precipe eis: dicens: tollite vo-
κάστης φυλῆς, σύνταξον αὐτοῖς, λέγων, ἀνέλεσθε αὐ-
bis hinc de medio iordanis de statione pe-
τοῖς ἐντεῦθεν ἐκ μέσου τοῦ ἰορδάνου ἀπὸ στάσεως πο-
dum sacerdotum paratos duodecim lapides: & hos
δῶν τῶν ἱερέων ἑτοίμους δώδεκα λίθους, καὶ τούτους
comportantes simul vobiscum ipsos: ponite eos in
διακομίσαντες ἅμα ὑμῖν καὶ αὐτούς, θέτε αὐτοὺς ἐν
exercitu vestro: vbi castrametati fueritis illic
τῇ στρατοπεδείᾳ ὑμῶν, οὗ ἐὰν στρατοπεδεύσητε ἐκεῖ τὴν
nocte. & vocans iosue duodecim viros
νύκτα. καὶ ἀνακαλεσάμενος ἰησοῦς δώδεκα ἄνδρας,
ex honoratis de filiis israel virum vnum de sin-
τῶν ἐνδόξων ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἄνδρα ἕνα ἀφ' ἑκά-
gula tribu: dixit eis iosue: accedite ante fa-
στης φυλῆς, εἶπεν αὐτοῖς ἰησοῦς, προσαγάγετε ἔμπρο-
ciem domini dei vestri in medium iordanis: &
σθεν κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν εἰς μέσον τοῦ ἰορδάνου, καὶ
colligens tollat illinc quilibet lapidem vnum in
ἀνελόμενος ἐκεῖθεν ἕκαστος λίθον ἕνα ἐπὶ τῶν
humeris suis iuxta numerum tribuum israel:
ὤμων αὐτοῦ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν φυλῶν τοῦ ἰσραὴλ,
vt sint vobis hi in signum positi in
ἵνα ὑπάρχωσιν ὑμῖν οὗτοι εἰς σημεῖον κείμενοι δια-
sempiternum. vt cum interrogauerit te cras filius tuus: di-
παντός. ἵνα ὅταν ἐρωτᾷ σε αὔριον ὁ υἱός σου, λέ-
cens: quid sunt lapides isti vobis? & tu declarabis
γων, τί εἰσιν οἱ λίθοι οὗτοι ὑμῖν; καὶ σὺ δηλώσεις τῷ
filio tuo: dicens: quia defecit iordanis fluuius a
υἱῷ σου, λέγων, ὅτι ἐξέλιπεν ὁ ἰορδάνης ποταμὸς ἀπὸ
facie arce federis domini omnis
προσώπου τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης κυρίου πάσης τῆς
terre: cum transiret ipsum iordanem & defecit
γῆς, ὡς διέβαινεν αὐτὸν τὸν ἰορδάνην καὶ ἐξέλιπεν τὸ
aqua iordanis: & erunt lapides hi vobis
ὕδωρ τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἔσονται οἱ λίθοι οὗτοι ὑμῖν
memoriale filiis israel vsque in eternum. & fece-
μνημόσυνον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἕως τοῦ αἰῶνος. καὶ ἐποίη-
runt sic filii israel: sicut precepit dominus
σαν οὕτως οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ, καθότι ἐνετείλατο κύριος
iosue. & acceperunt duodecim lapides de medio
τῷ ἰησοῦ. καὶ λαβόντες δώδεκα λίθους ἐκ μέσου τοῦ
iordanis: sicut imperarat dominus iosue in
ἰορδάνου, καθάπερ συνέταξεν κύριος τῷ ἰησοῖ ἐν τῇ
fine transitus filiorum israel: & compor-
συντελείᾳ τῆς διαβάσεως τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ διεκό-
tauerunt simul secum ad castra: & posue-
μισαν ἅμα ἑαυτοῖς εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἀπέθη-
runt eos ibi. statuit autem iosue & alios duo-
καν αὐτοὺς ἐκεῖ. ἔστησεν δὲ ἰησοῦς καὶ ἄλλους δώ-
decim lapides in ipso iordane in facto
δεκα λίθους ἐν αὐτῷ τῷ ἰορδάνῃ ἐν τῷ γενομένῳ
loco sub pedibus sacerdotum
τόπῳ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἱερέων τῶν

A Deut. 27.a. B

C

qui portabant arcam federis domini. & sunt
αἰρόντων τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου. καὶ εἰσὶν
ibi vsque ad hodiernum diem. steterunt autem sacer-
ἐκεῖ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἱε-
dotes qui portabant arcam in medio iordanis: donec
ρεῖς οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν ἐν μέσῳ τοῦ ἰορδάνου, ἕως
perfecit omnia verba: que preceperat
οὗ συνετέλεσεν ἰησοῦς πάντα τὰ ῥήματα, ἃ ἐνετείλατο
dominus iosue vt nunciaret populo: iuxta omnia que
κύριος τῷ ἰησοῦ ἀναγγεῖλαι τῷ λαῷ, κατὰ πάντα ὅσα
precepit moyses iosue. & festinauit populus: &
ἐνετείλατο μωυσῆς τῷ ἰησοῦ. καὶ ἔσπευσεν ὁ λαός, καὶ
transierunt. & factum est postquam consummauit omnis populus tran-
διέβησαν. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε πᾶς ὁ λαὸς δια-
sire: & transiuit arca federis domini: &
βῆναι, καὶ διέβη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης κυρίου, καὶ
sacerdotes priores eis. & transierunt filii ruben
οἱ ἱερεῖς ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ διέβησαν οἱ υἱοὶ ῥουβὴν
& filii gad & dimidia tribus manasse arma-
καὶ οἱ υἱοὶ γὰδ καὶ οἱ ἡμίσεις φυλῆς μανασσῆ διεσκευα-
ti ante filios israel: sicut prece-
σμένοι ἔμπροσθεν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καθάπερ ἐνετείλα-
pit moyses eis: quadraginta millia accincti in pugnam
το μωυσῆς αὐτοῖς, τετρακισμύριοι εὔζωνοι εἰς μάχην
transierunt coram domino in bellum ad hiericho vr-
διέβησαν ἐναντίον κυρίου εἰς πόλεμον πρὸς τὴν ἱεριχὼ πό-
bem. in illo die magnificauit dominus iosue coram
λιν. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ηὔξησε κύριος τὸν ἰησοῦν ἐναντίον
omni israel. & timebant eum sicut timebant
παντὸς τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ὥσπερ ἐφοβοῦν-
moysen: quanto tempore vixit. & ait dominus io-
το μωυσῆν, ὅσον χρόνον ἔζη. καὶ εἶπε κύριος τῷ ἰη-
sue: dicens: precipe sacerdotibus portantibus
σοῦ, λέγων, ἔντειλαι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς αἴρουσι τὴν
arcam federis testimonii: vt ascendant de
κιβωτὸν τῆς διαθήκης τοῦ μαρτυρίου, ἐκβῆναι ἐκ τοῦ
iordane. & precepit iosue sacerdotibus di-
ἰορδάνου. καὶ ἐνετείλατο ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσι, λέ-
cens: ascendite de iordane. & factum est postquam ascenderunt
γων, ἔκβητε ἐκ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἐγένετο ὡς ἐξέβησαν
sacerdotes portantes arcam federis domini de
οἱ ἱερεῖς οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐκ
medio iordanis: & posuerunt pedes sa-
μέσου τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἔθηκαν τοὺς πόδας οἱ ἱε-
cerdotes in sicco: & reuersa est aqua iordanis
ρεῖς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, καὶ ὥρμησε τὸ ὕδωρ τοῦ ἰορδάνου
ad locum suum: & ibat sicut & heri & nu-
κατὰ χώραν, καὶ ἐπορεύετο καθὰ καὶ ἐχθὲς καὶ τρί-
dius tertius per totam ripam suam. & populus
την ἡμέραν δι' ὅλης τῆς κρηπῖδος αὐτοῦ. καὶ ὁ λαὸς
ascendit de iordane decima mensis primi.
ἀνέβη ἐκ τοῦ ἰορδάνου δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου.
& castrametati sunt filii israel in galgalis
καὶ κατεστρατοπέδευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν γαλγάλοις
contra partem que est solis ortum ab hieri-
κατὰ μέρος τὸ πρὸς ἡλίου ἀνατολῶν ἀπὸ τῆς ἱερι-
cho. & duodecim lapides hos: quos sumpserat de
χώ. καὶ τοὺς δώδεκα λίθους τούτους, οὓς ἔλαβεν ἐκ
iordane: statuit iosue in galgalis. & ait ad
τοῦ ἰορδάνου, ἔστησεν ἰησοῦς ἐν γαλγάλοις. καὶ εἶπε πρὸς
filios israel: dicens: qui interrogauerit filii vestri cras
τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, λέγων, ὅταν ἐρωτῶσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν αὔ-
vos: dicentes: quid sunt lapides hi? annunciabi-
ριον ὑμᾶς, λέγοντες, τί εἰσιν οἱ λίθοι οὗτοι; ἀναγγεῖ-
tis filiis vestris: dicentes: quia per aridam transiuit israel
λατε τοῖς υἱοῖς ὑμῶν, λέγοντες, ὅτι ἐπὶ ξηρᾶς διέβη ἰσραὴλ
iordanem hunc: siccante domino deo nostro
τὸν ἰορδάνην τοῦτον, ἀποξηράναντος κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν
aquam iordanis in conspectu ipsorum: donec
τὸ ὕδωρ τοῦ ἰορδάνου ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν αὐτῶν, μέχρι
transierunt. sicut fecit dominus deus
οὗ διέβησαν. καθάπερ ἐποίησε κύριος ὁ θεὸς

nu.32.f. D Exo.14 g.

qui portabant arcā federis dn̄i: & sunt ibi vsqꝫ in p̄sentē diē. Sacerdotes aūt qui portabant arcā stabāt ī iordāis medio: donec oīa cōplerentur: que iosue vt loqueretur ad populū p̄cepat dn̄s & dixerat ei moyses. Festinauitqꝫ popul⁹ & transiit. Cumqꝫ transissent oīs transiuit & arca domini: sacerdotes quoqꝫ pgebāt añ pp̄lm. Filii quoqꝫ ruben & gad & dimidia tribus manasse armati p̄cedebant frēs suos filios israel sicut eis p̄cepat moyses: & quadraginta pugnatorū milia p turmas & cuneos incedebāt p plana atqꝫ cāpestria vrbis hiericho. In die illo magnificauit dn̄s iosue coram omni israel: vt timerent eum sicut timuerant moysen dum adhuc viueret. Dixitqꝫ ad eum. Precipe sacerdotibus qui portāt arcam federis dn̄i: vt ascendant de iordane. Qui precepit eis dicens. Ascēdite de iordane. Cumqꝫ ascendissent portantes arcam federis domini: & siccā humū calcare cepissent: reuerse sunt aque in aluecū suū: & fluebant sicut ante consueuerant. Populus autem ascendit de iordane decimo die mēsis primi: & castrametati sunt ī galgalis cōtra orictalē plagā vrbis hiericho. Duodecī quoqꝫ lapides quos de iordanis alueo sūpserāt: posuit iosue in galgalis. & dixit ad filios israel. Quando iterrogauerint filii vestri cras patres suos & dixerint eis. quid sibi volunt lapides isti? docebitis eos atqꝫ dicetis. Per arētem aluecū transiuit israel iordanem istum: siccante domino deo nostro aquas eius in conspectu nostro donec transiremus: sicut fecerat prius

נֹשְׂאֵי אֲרוֹן הַבְּרִית, וַיִּהְיוּ שָׁם עַד
הַיּוֹם הַזֶּה: וְהַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי הָאָרוֹן
עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן עַד תֹּם כָּל הַדָּבָר
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ לְדַבֵּר
אֶל הָעָם כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֶת
יְהוֹשֻׁעַ, וַיְמַהֲרוּ הָעָם וַיַּעֲבֹרוּ: וַיְהִי
כַּאֲשֶׁר תַּם כָּל הָעָם לַעֲבוֹר, וַיַּעֲבֹר
אֲרוֹן יְהוָה וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם:
וַיַּעַבְרוּ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט
הַמְנַשֶּׁה חֲמֻשִׁים לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה: כְּאַרְבָּעִים
אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא, עָבְרוּ לִפְנֵי יְהוָה
לַמִּלְחָמָה, אֶל עַרְבוֹת יְרִיחוֹ: בַּיּוֹם
הַהוּא גִּדַּל יְהוָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינֵי
כָּל יִשְׂרָאֵל, וַיִּרְאוּ אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר יָרְאוּ
אֶת מֹשֶׁה כָּל יְמֵי חַיָּיו: וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: צַוֵּה אֶת הַכֹּהֲנִים
נֹשְׂאֵי אֲרוֹן הָעֵדוּת, וְיַעֲלוּ מִן
הַיַּרְדֵּן: וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַכֹּהֲנִים
לֵאמֹר, עֲלוּ מִן הַיַּרְדֵּן: וַיְהִי בַּעֲלוֹת
הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה
מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן, נִתְּקוּ כַּפּוֹת רַגְלֵי
הַכֹּהֲנִים אֶל הֶחָרָבָה, וַיָּשֻׁבוּ מֵי הַיַּרְדֵּן
לִמְקוֹמָם, וַיֵּלְכוּ כִתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם עַל
כָּל גְּדוֹתָיו: וְהָעָם עָלוּ מִן הַיַּרְדֵּן
בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל
בִּקְצֵה מִזְרַח יְרִיחוֹ: וְאֵת שְׁתֵּים
עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ
מִן הַיַּרְדֵּן, הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל: וַיֹּאמֶר
אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, אֲשֶׁר
יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר אֶת אֲבוֹתָם לֵאמֹר
מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה: וְהוֹדַעְתֶּם אֶת
בְּנֵיכֶם לֵאמֹר, בַּיַּבָּשָׁה עָבַר יִשְׂרָאֵל
אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה: אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֶת מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד
עָבְרְכֶם, כַּאֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

לים סוף אשר הוביש מפנינו עד
עברנו: למען דעת כל עמי הארץ
את יד יהוה כי חזקה היא למען
יראתם את יהוה אלהיכם כל
הימים:

Cap. v.

ויהי כשמע כל
מלכי האמרי אשר בעבר הירדן ימה
וכל מלכי הכנעני אשר על הים את
אשר הוביש יהוה את מי הירדן
מפני בני ישראל עד עברם וימס
לבבם ולא היה בם עוד רוח מפני
בני ישראל: בעת ההיא אמר יהוה
אל יהושע עשה לך חרבות צורים
ושוב מל את בני ישראל שנית:
ויעש לו יהושע חרבות צורים
וימל את בני ישראל אל גבעת
הערלות: וזה הדבר אשר מל
יהושע כל העם היצא ממצרים
הזכרים כל אנשי המלחמה מתו
במדבר בדרך בצאתם ממצרים:
כי מלים היו כל העם היצאים וכל
העם הילדים במדבר בדרך בצאתם
ממצרים לא מלו: כי ארבעים שנה
הלכו בני ישראל במדבר עד תם
כל הגוי אנשי המלחמה היצאים
ממצרים אשר לא שמעו בקול
יהוה אשר נשבע יהוה להם
לבלתי הראותם את הארץ אשר
נשבע יהוה לאבותם לתת לנו
ארץ זבת חלב ודבש: ואת בניהם
הקים תחתם אתם מל יהושע
כי ערלים היו כי לא מלו אותם
בדרך: ויהי כאשר תמו כל
הגוי להמול וישבו תחתם במחנה
עד חיותם: ויאמר יהוה אל
יהושע היום גלותי את חרפת
מצרים מעליכם ויקרא שם

in mari rubro: quod ſiccauit donec tranſiremus: vt diſcãt omnes terrarum populi fortiſſimam domini manum: vt & vos timeatis dominum deum veſtrum omni tempore. 5.

Poſtq̃ ergo audierũt omnes reges amorreorũ qui habitabãt trãs iordanẽ ad occidẽtalẽ plagã: & cũcti reges chanaan qui ꝓpinqua poſſidebãt magni maris loca q̃ ſiccaſſet dñs fluenta iordanis corã filiis iſrael donec trãſirẽt: diſſolutũ eſt cor eorũ & nõ remanſit in eis ſpũs timẽtiũ introitũ filiorũ iſrael. Eo tpe ait dñs ad ioſue. Fac tibi cultros lapideos: & circuncide ſecũdo filios iſrael. Fecitq; quod iuſſerat dominus & circuncidit filios iſrael in colle preputiorum. Hec autẽ cauſa eſt ſecũde circũciſionis. Omnis populus q egreſſus eſt de egypto generis maſculini vniuerſi bellatores viri mortui ſunt in deſerto per lõgiſſimos vie circuitus: qui omnes circunciſi erant. Populus autem qui natus eſt in deſerto per quadraginta annos itineris latiſſime ſolitudinis incircuncisus fuit: donec cõſumerẽtur qui non audierunt vocẽ domini: & quibus ante iurauerat vt nõ oſtẽderet eis terrã lacte & melle manantẽ. Horum filii in locũ ſucceſſerũt patrũ: & circũciſi ſunt a ioſue: qui ſicut nati fuerant in ꝓputio erant: nec eos in via aliquis circuncideret. Poſtq̃ at̃ omnes circũciſi ſunt: manſerunt in eodem caſtrorũ loco donec ſanarẽtur. Dixit q; dominus ad ioſue. Hodie abſtuli opprobrium egypti a vobis. Vocatũq; eſt nomen

ἡμῶν τὴν θάλασσαν τὴν ἐρυθράν, ἣν ἀπεξήρανεν κύριος ὁ θεὸς ἔμπροσθεν ἡμῶν, ἕως παρήλθομεν· ὅπως γνῶσι πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, ὅτι ἡ δύναμις τοῦ κυρίου ἰσχυρά ἐστι, καὶ ἵνα ὑμεῖς σέβησθε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν ἐν παντὶ χρόνῳ. Ca. 5.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν πάντες οἱ βασιλεῖς τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ Ἰορδάνου παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς φοινίκης οἱ παρὰ τὴν θάλασσαν, ὅτι ἀπεξήρανε κύριος ὁ θεὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐν τῷ διαβῆναι αὐτούς, καὶ κατετάκησαν αἱ διάνοιαι αὐτῶν, καὶ κατεπλάγησαν, καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς φρόνησις οὐδεμία ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ὑπὸ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν εἶπε κύριος τῷ Ἰησοῦ, ποίησον σεαυτῷ μαχαίρας πετρίνας, καὶ καθίσας περίτεμε τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ δευτέρου. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ Ἰησοῦς μαχαίρας πετρίνας ἀκροτόμους, καὶ περιέτεμε τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ καλουμένου τόπου βουνὸς ἀκροβυστιῶν. καὶ οὗτος ὁ λόγος ὃν περιέτεμεν ὁ Ἰησοῦς· πᾶς ὁ λαὸς οἱ ἐκπορευόμενοι ἐξ αἰγύπτου τὸ ἀρσενικόν, πάντες ἄνδρες πολέμου οἱ ἀπέθανον ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ ὁδῷ, ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι περιτετμημένοι ἦσαν. πᾶς ὁ λαὸς ὁ ἐξελθών· καὶ πᾶς ὁ λαὸς οἱ γεννηθέντες ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τῇ ὁδῷ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου οὐ περιετμήθησαν. τεσσαράκοντα γὰρ ἔτη ἀνέστραπται ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ. διὸ ἀπερίτμητοι ἦσαν οἱ πλεῖστοι αὐτῶν τῶν μαχίμων τῶν ἐξεληλυθότων ἐκ γῆς αἰγύπτου, οἱ ἀπειθήσαντες τῶν ἐντολῶν κυρίου τοῦ θεοῦ· οἷς καὶ διώρισε κύριος αὐτοῖς μὴ ἰδεῖν αὐτοὺς τὴν γῆν, ἣν ὤμοσε κύριος τοῖς πατράσιν ἡμῶν δοῦναι ἡμῖν, γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι. τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀντεκατέστησεν ἀντὶ τούτων, οὓς περιέτεμεν Ἰησοῦς, ὅτι ἀκρόβυστοι ἦσαν, διὰ τὸ αὐτοὺς γεγεννῆσθαι κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπεριτμήτους. περιτμηθέντες δὲ πᾶν τὸ ἔθνος ἡσυχίαν εἶχον, αὐτόθι καθήμενοι ἐν τῇ παρεμβολῇ, ἕως ὑγιάσθησαν. καὶ εἶπε κύριος τῷ Ἰησοῦ, ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἀφεῖλον τὸν ὀνειδισμὸν αἰγύπτου ἀφ' ὑμῶν. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα

nostri mare rubrum: quod siccauit dominus deus coram nobis: donec transiuimus. vt discant omnes gentes terre: quia potestas domini fortis est: et vt vos colatis dominum deum nostrum in omni tempore. Et factum est postquam audierunt omnes reges amorreorum: qui erant trans iordanem prope mare: et cuncti reges phoenicie qui prope mare: quia siccauit dominus deus iordanem fluuium coram filiis israel: donec transirent ipsi: et dissolute sunt mentes eorum: et percussi sunt: et non fuit in ipsis intellectus vllus a facie filiorum israel. sub autem hoc tempus ait dominus iosue: fac tibi cultros lapideos: et sedens circumcide filios israel secundo. et fecit sibi iosue cultros lapideos acutos: et circumcidit filios israel in vocato loco collis preputiorum. et hic sermo quo circumcidit iosue. omnis populus egressi ex egypto masculi: vniuersi viri belli qui mortui sunt in deserto in via: egressis ipsis de terra egypti: quia circumcisi erant omnis populus qui exiuit. et omnis populus nati in deserto in via egressis eis de terra egypti non circumcisi sunt. quadraginta enim annis versatus est israel in deserto. quapropter incircumcisi erant plurimi ipsorum bellatorum qui egressi sunt de terra egypti: qui non obedierunt mandatis domini dei. quibus et determinauit dominus eis non videre eos terram: quam iurauit dominus patribus nostris vt daret nobis: terram manantem lacte et melle. filios eorum substituit loco istorum: quos circumcidit iosue: quia preputiati fuerunt: eo quod ipsi nati erant in via incircumcisi. circumcisi autem tota gens quietem habuerunt: ibi sedentes in castris: donec sanati sunt. et dixit dominus iosue: in hodierno die abstuli opprobrium egypti a vobis. et vocauit nomen

A B C — Nu. 14. d.

τοῦ τόπου ἐκείνου γάλγαλα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ παρενέβαλον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν γαλγάλοις. καὶ ἐποίησαν τὸ πάσχα τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς ἀφ' ἑσπέρας ἐπὶ δυσμῶν ἱεριχὼ ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ ἔφαγον ἀπὸ τοῦ σίτου τῆς γῆς τῇ ἐπαύριον τοῦ πάσχα ἄζυμα καὶ νέα. ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐξέλιπε τὸ μάννα τῇ ἐπαύριον μετὰ τὸ βεβρωκέναι αὐτοὺς ἐκ τοῦ σίτου τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔτι ὑπῆρχε τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ μάννα. ἐκαρπώσαντο δὲ τὴν χώραν τῶν φοινίκων ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ. καὶ ἐγένετο ὡς ἦν Ἰησοῦς ἐν ἱεριχώ, καὶ ἀναβλέψας τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, εἶδεν φανέντα ἄνθρωπον ἑστηκότα ἐναντίον αὐτοῦ. καὶ ἡ ῥομφαία αὐτοῦ ἐσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ, ἡμέτερος εἶ ἢ τῶν ὑπεναντίων ἡμῶν; ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ἐγὼ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως κυρίου, νυνὶ παραγέγονα. καὶ Ἰησοῦς ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσεκύνησεν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέσποτά μου τί προστάσσεις τῷ σῷ οἰκέτῃ; καὶ λέγει ὁ ἀρχιστράτηγος κυρίου πρὸς Ἰησοῦν, λῦσαι τὸ ὑπόδημα σου ἐκ τῶν ποδῶν σου, ὁ γὰρ τόπος ἐφ' ᾧ σὺ ἕστηκας ἐπ' αὐτοῦ, ἅγιός ἐστι. καὶ ἐποίησεν Ἰησοῦς οὕτως. Ca. 6.

Καὶ ἱεριχὼ συγκεκλεισμένη καὶ ὠχυρωμένη ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. καὶ οὐδεὶς ἐξεπορεύετο ἐξ αὐτῆς, καὶ οὐδεὶς εἰσεπορεύετο. καὶ εἶπε κύριος πρὸς Ἰησοῦν, ἰδοὺ παραδίδωμί σοι ὑποχείριον σοι τὴν ἱεριχώ, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς τὸν ἐν αὐτῇ καὶ τοὺς δυνατοὺς ἰσχύει. καὶ κυκλώσατε τὴν πόλιν πάντες ἄνδρες πολέμου κύκλῳ τῆς πόλεως, ἅπαξ οὕτω ποιήσετε ἓξ ἡμέρας. καὶ ἑπτὰ ἱερεῖς λήψονται ἑπτὰ κερατίνας τοῦ ἰωβὴλ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ κυκλώσατε τὴν πόλιν ἑπτάκις, καὶ οἱ ἱερεῖς σαλπιοῦσιν ταῖς κερατίναις. καὶ ἔσται ὡς ἂν σαλπίσητε τῇ σάλπιγγι τοῦ ἰωβὴλ ἐν τῷ ἀκοῦσαι ὑμᾶς τὴν φωνὴν τῆς κερατίνης, ἀνακραγέτωσαν πᾶς ὁ λαός, καὶ ἀνακραγόντων αὐτῶν πεσεῖται αὐτόματα τὰ τείχη τῆς πόλεως ὑποκάτω αὐτῶν. καὶ εἰσελεύσεται πᾶς ὁ λαὸς ὁρμήσας ἕκαστος κατὰ πρόσωπον εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἰσῆλθεν Ἰησοῦς υἱὸς ναυῆ πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ εἶπεν πρὸς αὐ

loci illius galgala vsque in diem hanc. et castrametati sunt filii israel in galgalis. et fecerunt pascha quarta decima die mensis a vespera in occasum hiericho in campo. et comederunt de frugibus terre postridie pasche azymos et nouos. in die hac defecit manna sequenti die postquam comederunt ipsi de frugibus terre: et non vltra fuit filiis israel manna. comederunt autem fruges regionis phenicum in anno illo. et factum est postquam fuit iosue in hiericho: et aspiciens oculis suis: vidit qui apparuit hominem stantem contra se. et gladius eius eductus in manu eius. et accedens iosue: dixit ei: noster es vel aduersariorum nostrorum? ille autem dixit ei: quia ego princeps exercitus domini: nunc veni. et iosue cecidit in faciem suam in terram: et adorauit: et dixit ei: domine mi quid iubes tuo seruo? et dicit princeps militie domini ad iosue: solue calciamentum tuum de pedibus tuis: nam locus in quo tu stas in ipso: sanctus est. et fecit iosue sic. Et hiericho clausa atque munita a facie filiorum israel. et nullus egrediebatur de ea: et nullus ingrediebatur. et dixit dominus ad iosue: ecce trado tibi subiectam tibi hiericho: et regem eius qui est in ea et potentes fortitudine. et circundate ciuitatem omnes viri belli in circuitu vrbis: semel sic facietis sex diebus. et septem sacerdotes accipient septem buccinas iobel coram arca. et die septima circundate vrbem septies: et sacerdotes clangent buccinis. et erit vt clanguerint tuba iobel cum audieritis vos vocem buccine conclament omnis populus: et clamantibus eis corruent sua sponte muri ciuitatis sub ipsis. et ingredietur omnis populus impetum faciens quilibet e regione in vrbem. et intrauit iosue filius nun ad sacerdotes: et dixit ad eos:

D — A — Exo. 3. b. Actuũ. 7. d.

loci illius galgala vſq; ĩ preſentem diem. Manſeruntq; filii iſrael ĩ galgalis: & fecerunt phaſe quartadecima die menſis ad veſperũ in cãpeſtrib9 hiericho: & comederunt de frugibus terre die altero: & azymos panes & polentam eiuſdem anni. Defecit manna poſtq̃ comederunt de frugib9 terre: nec vſi ſũt vltra cibo illo filii iſrael: ſed comederũt de frugibus preſentis anni terre chanaan. Cum autẽ eſſet ioſue in agro vrbis hiericho: leuauit oculos & vidit virum ſtantem contra ſe euaginatũ tenentẽ gladiũ. ꝑrexitq; ad eũ: & ait. Noſter es: an aduerſariorũ. Qui rñdit. Nequaq̃: ſed ſũ princeps exercitus domini: & nũc venio. Cecidit ioſue ꝓnus in terram: & adorans ait. Quid dominus meus loquitur ad ſeruũ ſuũ? Solue inqt calciamẽtũ tuũ de pedibus tuis. Locus enim in quo ſtas ſanctus eſt. Fecitq; ioſue vt ſibi fuerat imperatum. 6.

Hiericho at̃ clauſa erat atq; munita timore filiorũ iſrael: & nullus egredi audebat aut ĩgredi. dixitq; dñs ad ioſue. Ecce dedi in manus tuas hiericho & regẽ eius: oẽſq; fortes viros. Circuite vrbẽ cuncti bellatores ſemel per diem. Sic facietis ſex diebus. Septimo at̃ die ſacerdotes tollent ſeptẽ buccinas quarũ vſus eſt ĩ iubileo: & ꝓcedẽt arcam federis. Septieſq; circuibitis ciuitatem: & ſacerdotes clãgẽt buccinis. Cumq; inſonuerit vox tube lõgior atq; cõciſior: & in auribus vr̃is increpuerit: cõclamabit oĩs populus vociferatõe maxima: & muri funditus corruẽt ciuitatis. Igredienturq; ſinguli ꝑ locũ cõtra quẽ ſteterint. Vocauit ergo ioſue filius nun ſacerdotes: & dixit ad eos. Tollite arcã federis.

המקום ההוא גלגל עד היום הזה:
ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את
הפסח בארבעה עשר יום לחדש
בערב בערבות יריחו: ויאכלו מעבור
הארץ ממחרת הפסח מצות וקלוי
בעצם היום הזה: וישבת המן ממחרת
באכלם מעבור הארץ ולא היה עוד
לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת
ארץ כנען בשנה ההיא: ויהי בהיות
יהושע ביריחו וישא עיניו וירא
והנה איש עמד לנגדו וחרבו שלופה
בידו וילך יהושע אליו ויאמר לו
הלנו אתה אם לצרינו: ויאמר לא
כי אני שר צבא יהוה עתה באתי
ויפל יהושע אל פניו ארצה וישתחו
ויאמר לו מה אדני מדבר אל עבדו:
ויאמר שר צבא יהוה אל יהושע
של נעלך מעל רגלך כי המקום
אשר אתה עמד עליו קדש הוא
ויעש יהושע כן:

Cap. vj.

ויריחו
סגרת ומסגרת מפני בני ישראל
אין יוצא ואין בא: ויאמר יהוה אל
יהושע ראה נתתי בידך את יריחו
ואת מלכה גבורי החיל: וסבתם את
העיר כל אנשי המלחמה הקיף את
העיר פעם אחת כה תעשה ששת
ימים: ושבעה כהנים ישאו שבעה
שופרות היובלים לפני הארון
וביום השביעי תסבו את העיר שבע
פעמים והכהנים יתקעו בשופרות:
והיה במשך בקרן היובל בשמעכם
את קול השופר יריעו כל העם
תרועה גדולה ונפלה חומת העיר
תחתיה ועלו העם איש נגדו: ויקרא
יהושע בן נון אל הכהנים ויאמר
אלהם שאו את ארון הברית

ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות
יובלים לפני ארון יהוה: ויאמר אל
העם עברו וסבו את העיר והחלוץ
יעבר לפני ארון יהוה: ויהי כאמר
יהושע אל העם ושבעה הכהנים
נשאים שבעה שופרות היובלים
לפני יהוה עברו ותקעו בשופרות
וארון ברית יהוה הלך אחריהם:
והחלוץ הלך לפני הכהנים תקעי
השופרות והמאסף הלך אחרי
הארון הלוך ותקוע בשופרות: ואת
העם צוה יהושע לאמר לא תריעו
ולא תשמיעו את קולכם ולא יצא
מפיכם דבר עד יום אמרי אליכם
הריעו והריעתם: ויסב ארון יהוה
את העיר הקף פעם אחת ויבאו
המחנה וילינו במחנה: וישכם יהושע
בבקר וישאו הכהנים את ארון
יהוה: ושבעה הכהנים נשאים שבעה
שופרות היבלים לפני ארון יהוה
הלכים הלוך ותקעו בשופרות והחלוץ
הלך לפניהם והמאסף הלך אחרי
ארון יהוה הלוך ותקוע בשופרות:
ויסבו את העיר ביום השני פעם
אחת וישבו המחנה כה עשו ששת
ימים: ויהי ביום השביעי וישכמו
כעלות השחר ויסבו את העיר כמשפט
הזה שבע פעמים רק ביום ההוא
סבבו את העיר שבע פעמים: ויהי
בפעם השביעית תקעו הכהנים
בשופרות ויאמר יהושע אל העם
הריעו כי נתן יהוה לכם את העיר:
והיתה העיר חרם היא וכל אשר בה
ליהוה רק רחב הזונה תחיה היא וכל
אשר אתה בבית כי החבאתה את
המלאכים אשר שלחנו: ורק אתם

Et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas: & incedant ante arcā dñi. Ad pplm quoqȝ ait. Ite & circuite ciuitate armati p̄cedētes arcā dñi. Cumqȝ iosue verba finisset: & septē sacerdotes septem buccinis clangerent ante arcā federis domini: omnisqȝ populus precederet armati exercitus: reliquū vulgus arcam seq̄batur: ac buccinis omnia concrepabant. Preceperat aūt iosue populo dicēs. Nō clamabitis nec audietur vox vestra: neqȝ vllus sermo ex ore vr̄o egredietur dōec veniat dies in quo dicā vobis. Clamate & vociferamini. Circuiuit ergo arca dñi ciuitatē semel p diē: & reuersa ī castra māsit ibi. Igitur iosue de nocte cōsurgente tulerunt sacerdotes arcā domini: & septem ex eis septem buccinas q̄rū in iubileo vsus est: p̄cedebātqȝ arcā dñi ambulātes atqȝ clangentes. & armatus populus ibat ante eos: vulgus autem reliquum sequebatur arcam & buccinis psonabat. Circuierūtqȝ ciuitatē secundo die semel: & reuersi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. Die autem septimo diluculo cōsurgētes: circuierunt vrbem sicut dispositum erat septies. Cumqȝ septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes: dixit iosue ad omnem israel. Vociferamini. Tradidit enim vobis dñs ciuitatem. Sitqȝ ciuitas hec anathema: & oīa q̄ in ea sunt dño. Sola raab meretrix viuat cū vniuersis q̄ cū ea in domo sunt. Abscondit enim nuncios quos direximus. Vos autem

cauete ne de his que precepta sunt vobis quippiā cōtingatis & sitis preuaricatiōis rei & oīa castra israel sub peccato sint atqȝ turbētur. Quicquid aūt auri & argēti fuerit & vasorum eneorū ac ferri domino cōsecretur repositū in thesauris eius. Igr̄ oī ppl'o vociferāte & clangentibus tubis postq̄ in aures multitudinis vox sonitusqȝ increpuit: muri ilico corruerūt & ascendit vnusqsqȝ p locū qui contra se erat. Ceperūtqȝ ciuitatē: & interfecerūt oīa que erant in ea a viro vsqȝ ad mulierē: ab īfante vsqȝ ad senem. Boues quoqȝ & oues & asinos ī ore gladii percusserunt. Duobus aūt viris q exploratores missi fuerant: dixit iosue. Ingredimini domū mulieris meretricis & producite eam & omnia q̄ illius sunt: sicut illi iuramēto firmastis. Ingressiqȝ iuuenes eduxerūt raab & parentes eius: fratres quoqȝ & cunctam supellectilem ac cognationē illius: & extra castra israel manere fecerunt. Vrbē aūt & oīa q̄ inuenta sunt in ea succēderūt. absqȝ auro & argēto & vasis eneis ac ferro: que in erarium domini consecrarunt. Raab vero meretricē & domū pr̄is eius: & omnia que hēbat fecit iosue viuere. & habitauerunt ī medio israel vsqȝ in p̄ntē diem eo q abscōderit nuncios quos miserat vt explorarēt hiericho. In tpe illo imp̄cat' ē iosue: dicēs. Malediet' vir corā dño q suscitauerit & edificauerit ciuitatem hiericho. In primogenito suo fundamēta illi' iaciat. & in nouissimo liberorū pōat portas eius. Fuit ergo dñs cū iosue: & nomen eius vulgatum est in omni terra.

7.

Filii aūt isrl' p̄uaricati sūt mādatū: & vsurpauerūt de anathemate. Nam achā filius charmi: filii zabdi filii zare de tribu iuda tulit aliqd de anathemate. Iratusqȝ est

שמרו מן החרם פן תחרימו ולקחתם
מן החרם ושמתם את מחנה ישראל
לחרם ועכרתם אותו: וכל כסף וזהב
וכלי נחשת וברזל קדש הוא ליהוה
אוצר יהוה יבוא: וירע העם ויתקעו
בשפרות ויהי כשמע העם את קול
השופר ויריעו העם תרועה גדלה
ותפל החומה תחתיה ויעל העם
העירה איש נגדו וילכדו את העיר:
ויחרימו את כל אשר בעיר מאיש
ועד אשה מנער ועד זקן ועד שור
ושה וחמור לפי חרב: ולשנים
האנשים המרגלים את הארץ אמר
יהושע באו בית האשה הזונה
והוציאו משם את האשה ואת כל
אשר לה כאשר נשבעתם לה: ויבאו
הנערים המרגלים ויציאו את רחב
ואת אביה ואת אמה ואת אחיה
ואת כל אשר לה ואת כל משפחותיה
הוציאו ויניחום מחוץ למחנה ישראל:
והעיר שרפו באש וכל אשר בה רק
הכסף והזהב וכלי הנחשת והברזל
נתנו אוצר בית יהוה: ואת רחב
הזונה ואת בית אביה ואת כל אשר
לה החיה יהושע ותשב בקרב
ישראל עד היום הזה כי החביאה
את המלאכים אשר שלח יהושע
לרגל את יריחו: וישבע יהושע בעת
ההיא לאמר ארור האיש לפני
יהוה אשר יקום ובנה את העיר
הזאת את יריחו בבכרו ייסדנה
ובצעירו יציב דלתיה: ויהי יהוה את
יהושע ויהי שמעו בכל הארץ:

Cap. vij.

וימעלו בני ישראל מעל
בחרם ויקח עכן בן כרמי בן זבדי בן
זרח למטה יהודה מן החרם ויחר

dñs contra filios israel. Cūq; mitteret iosue de hiericho viros cōtra hay: que est iuxta bethauē ad oriētalē plagam oppidi bethel: dixit eis. Ascēdite & explorate terram. Qui pcepta complētes explorauerūt hay. Et reuersi dixerūt ei. Non ascendat ois populus: sed duo vel tria milia virorū pgāt & deleāt ciuitatē. Quare ois ppls frustra vexabitur cōtra hostes paucissimos? Ascenderunt ergo tria milia pugnatorum. Qui statim terga vertentes pcussi sunt a viris vrbis hay & corruerūt ex eis triginta & sex hoīes. Persecutiq; sunt eos aduersarii de porta vsq; ad sabarī: & ceciderūt p pna fugiētes. Pertimuitq; cor populi & ad instar aq̄ liqfactū est. Iosue vero scidit vestimēta sua: & pronus cecidit in terrā corā arca domini vsq; ad vesperā: tā ipe q̄ oēs senes israel. Miserūtq; puluerē sup capita sua & dixit iosue. Heu dñe deus. Quid voluisti traducere populum istū iordanē fluuiū: vt traderes nos in manus amorrei & pderes? Vtinā vt cepimus mānsissemus trans iordanē. Mi dñe de9 qd dicā: vidēs israelē hostibus suis terga vertētem? Audient chananei & oēs hitatores terre: & pariter cōglobati circūdabūt nos atq; delebunt nomē nrm de terra. Et qd facies magno noi tuo? dixitq; dñs ad iosue. Surge: cur iaces pronus in terra? Peccauit israel & preuaricatus est pactum meum. tulerūtq; de anathemate & furati sunt atq; mētiti: & ascōderūt inter vasa sua. Nec poterit israel stare ante hostes suos: eosq; fugiet: quia pollutus est anathemate. Non ero vltra vobiscum: donec conteratis eū q hui9 sceleris reus ē. Surge sctifica populum

& dic eis. Sanctificamini in crastinū: hec ei dicit dñs deus israel. Anathema in medio tui ē israel. Nō poteris stare coram hostibus tuis donec deleatur ex te q hoc cōtaminatus ē scelere. Accedetisq; mane singuli p trib9 vras: & quācūq; tribū sors inuenerit: accedet p cognationes suas: & cognatio per domos: domusq; p viros. & quicunq; ille in hoc facinore fuerit dephensus comburetur igni cum omni substātia sua: qm̄ puaricatus est pactū dñi: & fecit nephas in israel. Surgens itaq; iosue mane: applicuit israel per tribus suas. & inuenta est tribus iuda. Que cum iuxta familias suas esset oblata: inuenta est familia zare. Illā quoq; p domos offerēs repperit zabdi. Cuius domum in singulos diuidens viros: inuenit achan filiū charmi filii zabdi: filii zare de tribu iuda. Et ait Iosue ad achan. Fili mi: da gloriā dño deo israel & confitere: atq; indica mihi quid feceris: ne abscondas. Respondītq; achan iosue: & dixit ei. Vere ego peccaui domino deo israel: & sic & sic feci. Vidi eni inter spolia palliū coccineū valde bonū & ducentos siclos argenti: regulāq; aureā quinquaginta siclorū: & concupiscens abstuli & abscondi i terra cōtra mediū tabernaculi mei: argētūq; fossa humo operui. Misit ergo iosue ministros q currētes ad tabernaculū illius repererūt cuncta abscōdita in eodē loco & argētū sil'. Auferētesq; de tētorio tulerūt ea ad iosue & ad oēs filios isrl: piecerūtq; an dominū. Tollens itaq; Iosue achan filiū zare argentumq; & pallium & auream regulam: filios quoq; & filias ei9

ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת כל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור: ויאמר יהושע מה עכרתנו יעכרך יהוה ביום הזה וירגמו אתו כל ישראל אבן וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים: ויקימו עליו גל אבנים גדול עד היום הזה וישב יהוה מחרון אפו על כן קרא שם המקום ההוא עמק עכור עד היום הזה:

Cap. viii.

ויאמר יהוה אל יהושע אל תירא ואל תחת קח עמך את כל עם המלחמה וקום עלה העי ראה נתתי בידך את מלך העי ואת עמו ואת עירו ואת ארצו: ועשית לעי ולמלכה כאשר עשית ליריחו ולמלכה רק שללה ובהמתה תבזו לכם שים לך ארב לעיר מאחריה: ויקם יהושע וכל עם המלחמה לעלות העי ויבחר יהושע שלשים אלף איש גבורי החיל וישלחם לילה: ויצו אתם לאמר ראו אתם ארבים לעיר מאחרי העיר אל תרחיקו מן העיר מאד והייתם כלכם נכנים: ואני וכל העם אשר אתי נקרב אל העיר והיה כי יצאו לקראתנו כאשר בראשנה ונסנו לפניהם: ויצאו אחרינו עד התיקנו אתם מן העיר כי יאמרו נסים לפנינו כאשר בראשנה ונסנו לפניהם: ואתם תקמו מהאורב והורשתם את העיר ונתנה יהוה אלהיכם בידכם: והיה כתפשכם את העיר תציתו את העיר באש כדבר יהוה תעשו ראו צויתי אתכם: וישלחם יהושע וילכו אל המארב וישבו בין

boues et asios & oues ipmq; tabernaculū & cūctā supellectilem & oīs israel cū eo: duxerūt eos ad vallem achor vbi dixit iosue. Quia turbasti nos: exturbet te dñs in die hac. Lapidauitq; eum oīs israel: & cūcta que illius erant igne consumpta sunt. Cōgregaueruntq; sup eū aceruū magnū lapidū: qui pmanet vsq; in pñtem diē. Et auersus est furor dñi ab eis. Vocatūq; est nomen loci illius vallis achor vsq; hodie.

8.

Dixit aūt dñs ad iosue. Ne timeas neq; formides. Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorū & cōsurgens ascende i oppidū hay. Ecce tradidi in manū tuā regem eius: & ppl'm vrbemq; & terrā. Faciesq; vrbi hay & regi eius: sicut fecisti hiericho & regi illius. Predam vero & oia aiantia diripietis vobis. Pone isidias vrbi post eā. Surrexitq; iosue & ois exercitus bellatorū cū eo: vt ascēderent in hay. Et electa triginta milia virorum fortiū misit nocte: precepitq; eis: dicens. Ponite insidias post ciuitatem. Nec lōgius recedatis: & eritis omnes parati. Ego aūt & reliq multitudo q mecū est: accedemus ex aduerso cōtra vrbem. Cūq; exierint contra nos: sicut ante fecimus fugiemus & terga vertemus: dōec psequentes ab vrbe lōgius ptrahātur. Putabūt enim nos fugere sicut prius. Nobis ergo fugientibus & illis psequentibus cōsurgetis de insidiis & vastabitis ciuitatem. tradetq; eam dñs deus vester in manus vestras. Cūq; ceperitis succendite eam: & sic omnia facietis vt iussi. Dimisitq; eos & prexerūt ad locū isidiarū: sederuntq; inter

μόσχους αὐτοῦ, καὶ τὰ ὑποζύγια αὐτοῦ, καὶ τὰ πρόβατα αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀνήγαγον αὐτοὺς εἰς ἐμεκαχώρ. καὶ εἶπεν ἰησοῦς τί ὠλόθρευσας ἡμᾶς; ἐξολοθρεῦσαι σε κύριος, καθὰ καὶ σήμερον. καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν πᾶς ἰσραὴλ λίθοις, καὶ κατέκαυσαν αὐτὰ ἐν πυρί. καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτοὺς ἐν λίθοις. καὶ ἐπέστησαν αὐτῷ σωρὸν λίθων μέγαν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐπαύσατο κύριος τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἐπωνόμασεν αὐτὸ ἐμεκαχὼρ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

Ca. 8.

Καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἰησοῦν, μὴ φοβηθῇς, μηδὲ δειλιάσῃς, λάβε μετὰ σεαυτοῦ πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς πολεμοῦντας, καὶ ἀναστὰς ἀνάβηθι εἰς γαί. ἰδοὺ δέδωκα εἰς τὰς χεῖράς σου τὸν βασιλέα γαί, καὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν πόλιν αὐτοῦ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις τὴν γαὶ καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς, ὃν τρόπον ἐποίησας τὴν ἱεριχὼ καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς. καὶ τὴν προνομὴν αὐτῆς καὶ τὰ κτήνη αὐτῆς προνομεύσεις σεαυτῷ. κατάστησον δὲ σεαυτῷ ἔνεδρα τῇ πόλει εἰς τὰ ὀπίσω αὐτῆς. καὶ ἀνέστη ἰησοῦς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ πολεμιστὴς ὥστε ἀναβῆναι εἰς γαί. ἐπέλεξε δὲ ἰησοῦς τριάκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν δυνατοὺς ἐν ἰσχύϊ, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς νυκτός. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων, ὑμεῖς ἐνεδρεύσετε ὀπίσω τῆς πόλεως. μὴ μακρὰν γίνεσθε ἀπὸ τῆς πόλεως σφόδρα, καὶ ἔσεσθε πάντες ἕτοιμοι. καὶ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ μετ' ἐμοῦ προσάξομεν πρὸς τὴν πόλιν. καὶ ἔσται ὡς ἂν ἐξέλθωσιν οἱ κατοικοῦντες γαὶ εἰς συνάντησιν ἡμῖν, καθάπερ καὶ πρώην, καὶ φευξόμεθα ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ ὡς ἂν ἐξέλθωσιν ὀπίσω ἡμῶν, ἀποσπάσομεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως. καὶ ἐροῦσιν, φεύγουσιν οὗτοι ἀπὸ προσώπου ἡμῶν ὃν τρόπον ἔμπροσθεν. καὶ φευξόμεθα ἀπ' αὐτῶν. ὑμεῖς δὲ ἐξαναστήσεσθε ἐκ τῆς ἐνέδρας, καὶ πορεύσεσθε εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἐκτρίψατε τὴν πόλιν. καὶ δώσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν χερσὶν ὑμῶν. καὶ ἔσται ὡς ἂν συλλάβητε τὴν πόλιν, ἐμπρήσατε αὐτὴν ἐν πυρί, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο ποιήσατε. ἰδοὺ ἐντέταλμαι ὑμῖν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν ἐνέδραν, καὶ ἐνεκάθισαν ἀναμέσον

βαιθὴλ καὶ ἀναμέσον γαὶ ἀπὸ θαλάσσης τῆς γαί. καὶ ηὐλίσθη ἰησοῦς τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ. καὶ ὀρθρίσας ἰησοῦς τὸ πρωΐ, ἐπεσκέψατο τὸν λαόν. καὶ ἀνέβησαν αὐτὸς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰσραὴλ κατὰ πρόσωπον τοῦ λαοῦ ἐπὶ γαί. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ πολεμιστὴς ὁ μετ' αὐτοῦ ἀνέβησαν, καὶ πορευόμενοι ἦλθον ἐξ ἐναντίας τῆς πόλεως ἀπὸ ἀνατολῶν. καὶ τὰ ἔνεδρα τῆς πόλεως ἀπὸ θαλάσσης. καὶ παρενέβαλον ἀπὸ βορρᾶ τῆς γαί. καὶ ἡ κοιλὰς ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ τῆς γαί. καὶ ἔλαβεν ὡς πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἔθετο αὐτὰς ἔνεδρον ἀναμέσον τῆς βαιθαὺν καὶ τῆς γαὶ θάλασσαν τῆς γαί. καὶ ἔταξεν ὁ λαὸς πᾶσαν τὴν παρεμβολὴν ἀπὸ βορρᾶ τῆς πόλεως. καὶ τὰ ἔσχατα αὐτῶν θαλάσσης τῆς πόλεως. καὶ ἐπορεύθη ἰησοῦς τὴν νύκτα ἐκείνην ἐν μέσῳ τῆς κοιλάδος. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν ὁ βασιλεὺς τῆς γαί, ἔσπευσε καὶ ὤρθρισεν, καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως εἰς συνάντησιν αὐτοῖς ἐπ' εὐθείας εἰς πόλεμον, αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ εἰς τὸν καιρόν, κατὰ πρόσωπον τῆς ἀραβά. καὶ αὐτὸς οὐκ ᾔδει ὅτι ἔνεδρον αὐτῷ ἐστιν ὀπίσω τῆς πόλεως. καὶ εἶδεν καὶ ἀνεχώρησεν ἰησοῦς καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ ἔφυγεν ὁδὸν τῆς ἐρήμου. καὶ ἐνίσχυσεν πᾶς ὁ λαὸς τῆς γαὶ τοῦ καταδιῶξαι ὀπίσω αὐτῶν υἱῶν ἰσλ̄. καὶ αὐτοὶ ἀπέστησαν ἀπὸ τῆς πόλεως. οὐ κατελείφθη οὐδὲ εἷς ἐν τῇ γαὶ καὶ ἐν βαιθὴλ, ὃς οὐ κατεδίωξεν ὀπίσω ἰσραήλ. καὶ κατέλιπον τὴν πόλιν ἀνεῳγμένην, καὶ κατεδίωξαν ὀπίσω ἰσραήλ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰησοῦν, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου τὴν γαισῷ τῷ ἐν τῇ χειρί σου ἐπὶ τὴν πόλιν. εἰς γὰρ τὰς χεῖράς σου δέδωκα αὐτήν. καὶ τὰ ἔνεδρα ἐξαναστήσονται ἐν τάχει ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. καὶ ἐξέτεινεν ἰησοῦς τὸν γαισὸν καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ τὰ ἔνεδρα ἐξανέστησαν ἐν τάχει ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθον ὅτε ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα. καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν, καὶ κατελάβοντο αὐτήν. καὶ σπεύσαντες ἐνέπρησαν τὴν πόλιν ἐν πυρί. καὶ περιβλεψάμενοι οἱ κάτοικοι γαὶ εἰς τὰ ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐθεώρουν καπνὸν τῆς πόλεως ἀναβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οὐκ ἔτι εἶχον ποῦ φύγωσιν ὧδε ἢ ὧδε. καὶ ὁ λαὸς ὁ φεύγων εἰς τὴν ἔρημον ἐστράφη ἐπὶ τοὺς διώκοντας. καὶ ἰησοῦς καὶ πᾶς ἰσραὴλ

bethel & hay ad occidētalē plagā vrbis hay. Iosue aūt nocte illa in medio māsit populi. Surgēsq; diluculo recēsuit socios: & ascēdit cū senioribus i frōte exercitus vallat9 auxilio pugnatorum. Cūq; venisset & ascendissent ex aduerso ciuitatis: steterēt ad septentrionalē vrbis plagā: inter quā & eos vallis erat media. Quinq; aūt milia viros elegerat & posuerat i insidiis inter bethauē & hay ex occidētali pte eiusdē ciuitatis. Oīs vero reliquus exercitus ad aquilonē aciem dirigebat: ita vt nouissimi multitudinis occidētalem plagā vrbis attingerēt. Abiit ergo iosue nocte illa: & stetit i vallis medio. Quod cū vidisset rex hay festinauit mane: & egressus ē cū oī exercitu ciuitatis: direxitq; aciē cōtra desertū: ignorās q post tergū laterēt isidie. Iosue vero & oīs isrl' cesserūt loco: simulātes metū & fugiētes p solitudīs viā. At illi vociferātes pariter & se mutuo cohortātes psecuti sūt eos. Cūq; recessissēt a ciuitate: & ne vnus quidē i vrbe Hay & bethel remāsisset qui non psequeretur isrl': sicut eruperāt aperta oppida relinquētes: dixit dominus ad iosue. Leua clypeū qui i manu tua ē cōtra vrbē hay qm tibi tradā eā. Cumq; eleuasset clypeum ex aduerso ciuitatis: insidie q latebāt: surrexerunt confestim & pgentes ad ciuitatē ceperunt & succenderunt eam. Viri aūt ciuitatis qui psequebātur iosue: respiciētes & vidētes fumū vrbis ad celum vsq; cōscēdere nō potuerunt vltra huc illucq; diffugere: psertī cū hi q simulauerāt fugā: & tēdebāt ad solitudinē cōtra psequtes fortissime restitisset. Videsq; Iosue & oīs israel

בית אל ובין העי מים לעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם: וישכם יהושע בבקר ויפקד את העם ויעל הוא וזקני ישראל לפני העם העי: וכל העם המלחמה אשר אתו עלו ויגשו ויבאו נגד העיר ויחנו מצפון לעי והגי בינו ובין העי: ויקח כחמשת אלפים איש וישם אותם ארב בין בית אל ובין העי מים לעיר: וישימו העם את כל המחנה אשר מצפון לעיר ואת עקבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק: ויהי כראות מלך העי וימהרו וישכימו ויצאו אנשי העיר לקראת ישראל למלחמה הוא וכל עמו למועד לפני הערבה והוא לא ידע כי ארב לו מאחרי העיר: וינגעו יהושע וכל ישראל לפניהם וינסו דרך המדבר: ויזעקו כל העם אשר בעי לרדף אחריהם וירדפו אחרי יהושע וינתקו מן העיר: ולא נשאר איש בעי ובית אל אשר לא יצאו אחרי ישראל ויעזבו את העיר פתוחה וירדפו אחרי ישראל: ויאמר יהוה אל יהושע נטה בכידון אשר בידך אל העי כי בידך אתננה ויט יהושע בכידון אשר בידו אל העיר: והארב קם מהרה ממקומו וירוצו כנטות ידו ויבאו העיר וילכדוה וימהרו ויציתו את העיר באש: ויפנו אנשי העי אחריהם ויראו והנה עלה עשן העיר השמימה ולא היה בהם ידים לנוס הנה והנה והעם הנס המדבר נהפך אל הרודף: ויהושע וכל ישראל

ראו כי לכד האורב את העיר וכי עלה עשן העיר וישבו ויכו את אנשי העי: והאלה יצאו מן העיר לקראתם ויהיו לישראל בתוך אלה מזה ואלה מזה ויכו אותם עד בלתי השאיר לו שריד ופליט: ואת מלך העי תפשו חי ויקרבו אתו אל יהושע: ויהי ככלות ישראל להרג את כל ישבי העי בשדה במדבר אשר רדפום בו ויפלו כלם לפי חרב עד תמם וישבו כל ישראל העי ויכו אתה לפי חרב: ויהי כל הנפלים ביום ההוא מאיש ועד אשה שנים עשר אלף כל אנשי העי: ויהושע לא השיב ידו אשר נטה בכידון עד אשר החרים את כל ישבי העי: רק הבהמה ושלל העיר ההוא בזזו להם ישראל כדבר יהוה אשר צוה את יהושע: וישרף יהושע את העי וישימה תל עולם שממה עד היום הזה: ואת מלך העי תלה על העץ עד עת הערב ובבוא השמש צוה יהושע ויורידו את נבלתו מן העץ וישליכו אותה אל פתח שער העיר ויקימו עליו גל אבנים גדול עד היום הזה: אז יבנה יהושע מזבח ליהוה אלהי ישראל בהר עיבל: כאשר צוה משה עבד יהוה את בני ישראל ככתוב בספר תורת משה מזבח אבנים שלמות אשר לא הניף עליהם ברזל ויעלו עליו עלות ליהוה ויזבחו שלמים: ויכתב שם על האבנים את משנה תורת משה אשר כתב לפני בני ישראל: וכל ישראל וזקניו ושטרים ושפטיו עמדים מזה ומזה לארון נגד הכהנים

q captaesset ciuitas & fumus vrbis ascēderet: reuersus pcussit viros hay. Siquidē & illi qui ceperāt & succēderāt ciuitatē: egressi ex vrbe cōtra suos: medios hostiū ferire ceperunt. Cū ergo ex vtraq; pte aduersarii cederētur: ita vt nullus de tanta multitudine saluaretur: regē quoq; vrbis hay apprehenderūt viuentē & obtulerūt Iosue. Igitur oībus, interfectis qui israelē ad deserta tendentē fuerāt psecuti: & in eodē loco gladio corruētibus: reuersi filii israel pcusserūt ciuitatē. Erāt autem qui i eodē die concideRāt a viro vsq; ad mulierē: duodecī milia hoīm omnes vrbis hay. Iosue vero nō cōtraxit manū quam in sublime porrexerat tenēs clypeum: donec iterficerētur oēs habitatores hay. Iumēta aūt & pdā ciuitatis diuiserunt sibi filii israel: sicut pceperat dominus iosue. Qui succendit vrbē: & fecit eā tumulū sempiternum. Regem quoq; eius suspendit in patibulo vsq; ad vesperam & solis occasū: pcepit q; iosue & deposuerunt cadauer ei9 de cruce, p ieceruntq; in ipso introitu ciuitatis congesto super eo magno aceruo lapidū qui pmanet vsq; in pñtē diē. Tūc edificauit iosue altare dño deo israel in mōte hebal: sicut pceperat moyses famulus dñi filiis israel & scriptū est in volumie legis moysi: altare de lapidibus impolitis quos ferrū non tetigit: & obtulit sup eo holocaustū dño imolauitq; pacificas victimas: et scripsit super lapides deuteronomiū legis moysi q̄d ille digesserat corā filiis isrl. Ois āt ppls & oēs maiores natu ducesq; ac iudices stabāt ex vtraq; pte arce i ɔspectu sacerdotū

εἶδον, ὅτι ἔλαβον τὰ ἔνεδρα τὴν πόλιν, καὶ ὅτι ἀνέβη ὁ καπνὸς τῆς πόλεως εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ μεταβαλλόμενοι ἐπάταξαν τοὺς ἄνδρας τῆς γαί. καὶ οὗτοι ἐξεληλύθεισαν ἐκ τῆς πόλεως εἰς συνάντησιν αὐτῶν, καὶ ἐγενήθησαν τῆς παρεμβολῆς ἀνὰ μέσον, οὗτοι ἐντεῦθεν, καὶ οὗτοι ἐντεῦθεν. καὶ ἐπάταξαν αὐτοὺς ἕως τοῦ μὴ καταλειφθῆναι αὐτῶν σεσωσμένον καὶ διαπεφευγότα. καὶ τὸν βασιλέα τῆς γαὶ συνέλαβον ζῶντα, καὶ προσήγαγον αὐτὸν πρὸς ἰησοῦν. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσαντο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀποκτείνοντες πάντας τοὺς ἐν τῇ γαί, καὶ ἐν τοῖς πεδίοις καὶ ἐν τῷ ὄρει τῆς καταβάσεως, οὗ κατεδίωξαν αὐτοὺς ἀπ᾽ αὐτῆς, καὶ ἔπεσον πάντες ἐν στόματι ῥομφαίας εἰς τέλος. καὶ ἐπέστρεψεν ἰησοῦς εἰς γαί, καὶ ἐπάταξεν αὐτὴν ἐν στόματι ῥομφαίας. καὶ ἐγενήθησαν οἱ πεσόντες ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπὸ ἀνδρὸς καὶ ἕως γυναικὸς δώδεκα χιλιάδες, πάντας τοὺς κατοικοῦντας γαί. καὶ ἰησοῦς οὐκ ἐπέστρεψε τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἣν ἐξέτεινεν ἐν τῷ γαισῷ, ἕως ἀνεθεμάτισε σύμπαντας τοὺς κατοικοῦντας γαί. πλὴν τῶν κτηνῶν καὶ τῶν σκύλων τῶν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, ἐπρονόμευσαν ἑαυτοῖς οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κατὰ πρόσταγμα κυρίου, ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ ἰησοῦ. καὶ ἐνεπύρισεν ἰησοῦς τὴν πόλιν ἐν πυρί, χῶμα ἀοίκητον εἰς τὸν αἰῶνα ἔθηκεν αὐτὴν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ τὸν βασιλέα τῆς γαὶ ἐκρέμασεν ἐπὶ ξύλου διδύμου. καὶ ἦν ἐπὶ τοῦ ξύλου ἕως ἑσπέρας. καὶ ἐπιδύνοντος τοῦ ἡλίου συνέταξεν ἰησοῦς, καὶ καθεῖλον αὐτοῦ τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ ξύλου, καὶ ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὸν βόθρον πρὸς τὴν πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἐπέστησαν αὐτῷ σωρὸν λίθων μεγάλων ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. τότε ᾠκοδόμησεν ἰησοῦς θυσιαστήριον κυρίῳ τῷ θεῷ ἰσραὴλ ἐν ὄρει γεβάλ, καθότι ἐνετείλατο μωυσῆς ὁ θεράπων κυρίου τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, καθὰ γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ, θυσιαστήριον λίθων ὁλοκλήρων, ἐφ᾽ οὓς οὐκ ἐπεβλήθη σίδηρος. καὶ ἀνεβίβασεν ἐκεῖ ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ, καὶ θυσίαν σωτηρίου. καὶ ἔγραψεν ἰησοῦς ἐπὶ τῶν λίθων τὸ δευτερονόμιον νόμον μωυσῆ, ὃν ἔγραψεν ἐνώπιον υἱῶν ἰσραήλ. καὶ πᾶς ἰσραὴλ καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτῶν καὶ οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ δικασταὶ παρεπορεύοντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς κιβωτοῦ ἀπέναντι, καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ

Exo. 20.d. Deut. 27.a.

λευῖται ἦραν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου, καὶ ὁ προσήλυτος καὶ ὁ αὐτόχθων, οἳ ἦσαν ἥμισυ πλησίον ὄρους γαριζίν, καὶ οἳ ἥμισυ πλησίον ὄρους γαιβάλ, καθὰ ἐνετείλατο μωυσῆς ὁ θεράπων κυρίου εὐλογῆσαι τὸν λαὸν ἐν πρώτοις. καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέγνω σύμπαντα τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου, τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας, κατὰ πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ. οὐκ ἦν ῥῆμα ἀπὸ πάντων ὧν ἐνετείλατο μωυσῆς τῷ ἰησοῦ, ὃ οὐκ ἀνέγνω ἰησοῦς εἰς τὰ ὦτα πάσης ἐκκλησίας ἰσραήλ, τοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς παιδίοις καὶ τοῖς προσηλύτοις τοῖς προσπορευομένοις τῷ ἰσραήλ. Ca. 9.

Ὡς δ᾽ ἤκουσαν πάντες οἱ βασιλεῖς τῶν ἀμορραίων οἱ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, οἱ ἐν τῇ ὀρεινῇ, καὶ οἱ ἐν τῇ πεδινῇ, καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ παραλίᾳ τῆς θαλάσσης τῆς μεγάλης, καὶ οἱ πρὸς τῷ ἀντιλιβάνῳ, καὶ οἱ χετταῖοι, καὶ οἱ ἀμορραῖοι, καὶ οἱ γεργεσαῖοι, καὶ οἱ χαναναῖοι, καὶ οἱ φερεζαῖοι, καὶ οἱ εὐαῖοι, καὶ οἱ ἰεβουσαῖοι, καὶ συνῆλθον ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐκπολεμῆσαι ἰησοῦν καὶ ἰσραὴλ ἅμα πάντες. καὶ οἱ κατοικοῦντες γαβαὼν ἤκουσαν πάντα ὅσα ἐποίησε κύριος τῇ ἱεριχὼ καὶ τῇ γαί. καὶ ἐποίησαν καί γε αὐτοὶ μετὰ πανουργίας. καὶ ἐλθόντες ἐπεσιτίσαντο, καὶ ἡτοιμάσαντο. καὶ λαβόντες σάκκους παλαιοὺς ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῶν, καὶ ἀσκοὺς οἴνου παλαιοὺς καὶ κατερρωγότας ἀποδεδεμένους, καὶ τὰ κοῖλα τῶν ὑποδημάτων αὐτῶν, καὶ τὰ σανδάλια αὐτῶν παλαιὰ καὶ καταπεπελματωμένα ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν πεπαλαιωμένα ἐπάνω αὐτῶν, καὶ οἱ ἄρτοι τοῦ ἐπισιτισμοῦ αὐτῶν ξηροὶ ἐγένοντο, καὶ εὐρωτιῶντες καὶ βεβρωμένοι. καὶ ἤλθοσαν πρὸς ἰησοῦν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἰσραὴλ εἰς γαλγαλά, καὶ εἶπαν πρὸς ἰησοῦν καὶ ἰσραήλ, ἐκ γῆς μακρόθεν ἥκαμεν, καὶ νῦν διάθεσθε ἡμῖν διαθήκην. καὶ εἶπον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς τὸν εὐαῖον, ὅρα μή ποτε ἐν ἐμοὶ κατοικεῖς, καὶ πῶς σοὶ διαθῶμαι διαθήκην; καὶ εἶπαν πρὸς ἰησοῦν, οἰκέται σου ἐσμέν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ἰησοῦς, πόθεν ἐστὲ καὶ πόθεν παραγεγόνατε; καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, ἐκ γῆς μακρόθεν σφόδρα ἥκασιν οἱ παῖδές σου ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ σου. ἀκηκόαμεν γὰρ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὅσα ἐποίησεν ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ὅσα ἐποίησε τοῖς δυσὶ βασιλεῦσι τῶν ἀμορραίων, οἳ ἦσαν πέραν τοῦ ἰορδάνου, τῷ σηὼν

qui portabāt arcā federis domini: vt aduena ita & idigena. Media ps corū iuxta mōtē garizī: & media iuxta montem hebal: sicut pcepat moyses famulus dñi. Et primū quidē bñdixit populo israel. Post hec legit oīa verba bñdictionis & maledictiōis: & cūcta q̄ scripta fuerāt in legis volumīe. Nihil ex his q̄ moyses iusserat reliquit itactū. sed vniuersa replicauit corā oī multitudīe isrl: mulieribus ac puulis & aduēis q iter eos morabātur. 9.

Quibus auditis cūcti reges trans iordanē qui versabantur in montanis & cāpestribus i maritimis ac littore magni maris. Hi quoq; q hitabant iuxta libanū etheus & amorre9: chananeus: pherezeus & eueus & iebuseus cōgregati sūt pariter vt pugnarēt cōtra iosue & israel vno aīo eadēq; sñia. At hi q hītabāt i gabaō audientes cūcta q̄ fecerat iosue hiericho & hay callide cogitātes tulerunt sibi cibaria: saccos veteres asinis iponētes & vtres vinarios scissos atq; cōsutos: calciamēta q; pantiq̄ q̄ ad indiciū vetustatis pitaciis cōsuta erant: iduti veteribus vestimētis. pāes quoq; quos portabāt ob viaticū duri erant & in frusta cōminuti. Perrexerūtq; ad iosue q tūc morabatur i castris galgale: & dixerunt ei atq; sil oī israeli. De terra lōginq̄ venimus: pacē vobiscū facere cupientes. Rñderūtq; filii isrl ad eos: atq; dixerūt. Ne forte i terra q̄ nobis sorte debetur hītetis: & nō possim9 fedus inire vobiscū. At illi ad iosue: Serui inquiunt tui sum9. Quib9 iosue ait. Qui nā estis vos: aut vñ venistis? Rñderūt. De terra lōginq̄ valde venerūt serui tui in nomie dñi dei tui. Audiuimus ei famā potentie eius cuncta que fecit in egypto & duobus regibus ammorreorū qui fuerūt trans iordanem seon

הלוים נשאי ארון ברית יהוה כגר כאזרח חציו אל מול הר גרזים והחציו אל מול הר עיבל כאשר צוה משה עבד יהוה לברך את העם ישראל בראשנה: ואחרי כן קרא את כל דברי התורה הברכה והקללה ככל הכתוב בספר התורה: לא היה דבר מכל אשר צוה משה אשר לא קרא יהושע נגד כל קהל ישראל והנשים והטף והגר ההלך בקרבם:

Cap. ix.

ויהי כשמע כל המלכים אשר בעבר הירדן בהר ובשפלה ובכל חוף הים הגדול אל מול הלבנון החתי והאמרי הכנעני הפרזי החוי והיבוסי: ויתקבצו יחדו להלחם עם יהושע ועם ישראל פה אחד: וישבי גבעון שמעו את אשר עשה יהושע ליריחו ולעי: ויעשו גם המה בערמה וילכו ויצטירו ויקחו שקים בלים לחמוריהם ונאדות יין בלים ומבקעים ומצררים: ונעלות בלות ומטלאות ברגליהם ושלמות בלות עליהם וכל לחם צידם יבש היה נקדים: וילכו אל יהושע אל המחנה הגלגל ויאמרו אליו ואל איש ישראל מארץ רחוקה באנו ועתה כרתו לנו ברית: ויאמרו איש ישראל אל החוי אולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרות לך ברית: ויאמרו אל יהושע עבדיך אנחנו ויאמר אליהם יהושע מי אתם ומאין תבאו: ויאמרו אליו מארץ רחוקה מאד באו עבדיך לשם יהוה אלהיך כי שמענו שמעו ואת כל אשר עשה במצרים: ואת כל אשר עשה לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחון

מלך חשבון ולעוג מלך הבשן אשר
בעשתרות: ויאמרו אלינו זקנינו וכל
ישבי ארצנו לאמר קחו בידכם צידה
לדרך ולכו לקראתם ואמרתם אליהם
עבדיכם אנחנו ועתה כרתו לנו ברית:
זה לחמנו חם הצטידנו אתו מבתינו
ביום צאתנו ללכת אליכם ועתה הנה
יבש והיה נקדים: ואלה נאדות היין
אשר מלאנו חדשים והנה התבקעו
ואלה שלמותינו ונעלינו בלו מרב
הדרך מאד: ויקחו האנשים מצידם
ואת פי יהוה לא שאלו: ויעש להם
יהושע שלום ויכרת להם ברית
לחיותם וישבעו להם נשיאי העדה:
ויהי מקצה שלשת ימים אחרי אשר
כרתו להם ברית וישמעו כי קרבים
הם אליו ובקרבו הם ישבים: ויסעו
בני ישראל ויבאו אל עריהם ביום
השלישי ועריהם גבעון והכפירה
ובארות וקרית יערים: ולא הכום
בני ישראל כי נשבעו להם נשיאי
העדה ביהוה אלהי ישראל וילנו
כל העדה על הנשיאים: ויאמרו כל
הנשיאים אל כל העדה אנחנו נשבענו
להם ביהוה אלהי ישראל ועתה לא
נוכל לנגע בהם: זאת נעשה להם
והחיה אותם ולא יהיה עלינו קצף
על השבועה אשר נשבענו להם:
ויאמרו אליהם הנשיאים יחיו ויהיו
חטבי עצים ושאבי מים לכל העדה
כאשר דברו להם הנשיאים: ויקרא
להם יהושע וידבר אליהם לאמר
למה רמיתם אתנו לאמר רחוקים
אנחנו מכם מאד ואתם בקרבנו
ישבים: ועתה ארורים אתם ולא
יכרת מכם עבד וחטבי עצים ושאבי

regi esebon: & og regi basan qui erat in astaroth: dixeruntque nobis seniores & omnes habitatores terre nostre. Tollite in manibus vestris cibaria ob longissimam viam: & occurrite eis & dicite. Servi vestri sumus: fedus inite nobiscum. En panes quando egressi sumus de domibus nostris: vt veniremus ad vos calidos sumpsimus: nunc sicci facti sunt & vetustate nimia comminuti. Vtres vini novos implevimus: nunc rupti sunt & soluti. Vestes & calciamenta quibus induimur: & que habemus in pedibus ob longitudinem longioris vie trita sunt & pene consumpta. Susceperunt igitur de cibariis eorum: & os domini non interrogaverunt. Fecitque iosue cum eis pacem: & inito federe pollicitus est vt non occiderentur. Principes quoque multitudinis iuraverunt eis. Post dies autem tres initi federis: audierunt quod in vicino habitarent: & inter eos futuri essent. Moveruntque castra filii israel: & venerunt in civitates eorum die tertio: quarum hec vocabula sunt: gabaon & caphira & beroth & cariathiarim. Et non percusserunt eos eo quod iurassent eis principes multitudinis in nomine domini dei israel. Murmuravit itaque omne vulgus contra principes israel. Qui responderunt eis. Iuravimus eis in nomine domini dei israel & idcirco non possumus eos contingere. Sed hoc faciemus eis. Reserventur quidem vt vivant ne contra nos ira domini concitetur si peieraverimus: sed sic vivant vt in vsus vniverse multitudinis ligna cedant: aquasque comportent. Quibus hec loquentibus vocavit gabaonitas iosue: & dixit eis. Cur nos decipere fraude voluistis: vt diceretis procul valde habitamus a vobis: cum in medio nostri sitis. Itaque sub maledictione eritis: & non deficiet de stirpe vestra ligna cedens: aquasque comportans

in domum dei mei. Qui responderunt. Nunciatum est nobis servis tuis quod promisisset dominus deus tuus moysi servo suo: vt traderet vobis omnem terram: & disperderet cunctos habitatores eius. Timuimus igitur valde: & providimus animabus nostris: vestro terrore compulsi: & hoc consilium inivimus. Nunc autem in manu tua sumus: quod tibi bonum & rectum videtur: fac nobis. Fecit ergo iosue vt dixerat & liberavit eos de manu filiorum israel: vt non occiderentur. Decrevitque in illo die eos esse in ministerio cuncti populi & altaris domini: cedentes ligna & aquas comportantes vsque in presens tempus in loco quem dominus elegisset. 10.

Quod cum audisset adonisedech rex ierusalem quod scilicet cepisset iosue hay & subvertisset eam: sicut enim fecerat hiericho & regi eius: sic fecit hay & regi illius: & quod transfugissent gabaonite ad israel & essent federati eorum: timuit valde. Vrbs enim magna erat gabaon: & vna civitatum regalium: & maior oppido hay: omnesque bellatores eius fortissimi. Misit ergo adonisedech rex ierusalem ad oham regem hebron & ad pharam regem hierimoth ad iaphie quoque regem lachis & ad dabir regem eglon: dicens. Ad me ascendite & ferte presidium: vt expugnemus gabaon: quare transfugerit ad iosue & ad filios israel. Congregati igitur ascenderunt quinque reges amorreorum. Rex ierusalem: rex hebron: rex hierimoth: rex lachis: rex eglon: simul cum exercitibus suis: & castrametati sunt circa gabaon oppugnantes eam. Habitatores autem gabaon vrbis obsesse miserunt ad iosue: qui tunc morabatur in castris apud galgala & dixerunt ei. Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum: Ascende cito & libera

מים לבית אלהי: ויענו את יהושע
ויאמרו כי הגד הגד לעבדיך את
אשר צוה יהוה אלהיך את משה
עבדו לתת לכם את כל הארץ
ולהשמיד את כל ישבי הארץ
מפניכם ונירא מאד לנפשתינו
מפניכם ונעשה את הדבר הזה:
ועתה הננו בידך כטוב וכישר
בעיניך לעשות לנו עשה: ויעש להם
כן ויצל אותם מיד בני ישראל ולא
הרגום: ויתנם יהושע ביום ההוא
חטבי עצים ושאבי מים לעדה
ולמזבח יהוה עד היום הזה אל
המקום אשר יבחר:

Cap. x.

ויהי כשמע אדני צדק מלך
ירושלם כי לכד יהושע את
העי ויחרימה כאשר עשה
ליריחו ולמלכה כן עשה לעי
ולמלכה וכי השלימו ישבי גבעון את
ישראל ויהיו בקרבם: וייראו מאד
כי עיר גדולה גבעון כאחת ערי
הממלכה וכי היא גדולה מן העי
וכל אנשיה גברים: וישלח אדני צדק
מלך ירושלם אל הוהם מלך חברון
ואל פראם מלך ירמות ואל יפיע
מלך לכיש ואל דביר מלך עגלון
לאמר: עלו אלי ועזרני ונכה את
גבעון כי השלימה את יהושע ואת
בני ישראל: ויאספו ויעלו חמשת
מלכי האמרי מלך ירושלם מלך
חברון מלך ירמות מלך לכיש
מלך עגלון הם וכל מחניהם ויחנו
על גבעון וילחמו עליה: וישלחו אנשי
גבעון אל יהושע אל המחנה
הגלגלה לאמר אל תרף ידיך מעבדיך
עלה אלינו מהרה והושיעה יי

nos ferq; presidiũ. Conuenerũt enĩ aduersũ nos oẽs reges ammorreorũ qui habitant ĩ mõtãis. Ascẽditq; iosue de galgalis: & omnis exercitus bellatorum cum eo viri fortissimi. dixitq; dñs ad iosue. ne timeas eos. In manus eĩ tuas tradidi illos. Nullus enĩ ex eis tibi resistere poterit. Irruit itaq; iosue sup eos repente: tota nocte ascendens de galgalis. Et conturbauit eos dñs a facie israel: cõtriuitq; plaga magna in gabaon: ac psecutus ẽ eos p viã ascensus bethoron & pcussit vsq; azecha & maceda. Cũq; fugerent filios israel: & essent in descensu bethoron: dominus misit super eos lapides magnos de celo vsq; ad azecha. Et mortui sunt multo plures lapidibus grãdinis quã quos gladio pcusserãt filii israel. Tunc locutus ẽ iosue domino in die qua tradidit ammorreum in conspectu filiorũ israel. Dixitq; coram eis. Sol contra gabaon ne mouearis: & luna contra vallem haylon. Steteruntq; sol & luna dõec vlcisceretur se gẽs de inimicis suis. Nonne scriptũ est hoc in libro iustorũ? Stetit itaq; sol in medio celi: & nõ festinauit occũbere spacio vnius diei. Non fuit antea & postea tã lõga dies: obediente dño voci hoĩs: & pugnãte pro israel. Reuersusq; est iosue cum omni israel ĩ castra galgale. Fugerãt enim quinq; reges & se absconderant in spelunca vrbis maceda. Nunciatũq; est iosue q inuenti essent quinq; reges latentes in speluñca vrbis maceda. Qui precepit sociis & ait. Voluite saxa ingẽtia ad os spelunce: & ponite viros ĩdustrios qui clausos custodiãt. Vos ãt nolite stare: sed psequimini hostes: & extremos quosq; fugientiũ cedite. Ne dimittatis eos vrbiũ suarũ ĩ

trare psidia quos tradidit dñs de9 ĩ man9 vrãs. Cesis ergo aduersariis plaga magna: et vsq; ad iternitionẽ pene cõsũptis: hi q israel effugere potuerũt: igressi sũt ciuitates munitas. Reuersusq; est oĩs exercitus ad iosue ĩ maceda vbi tũc erãt castra: sani & integro numero. Nullusq; cõtra filios israel mutire aus9 ẽ. Precepitq; iosue: dicẽs. Apite os spelunce: & pducite ad me quinq; reges q ĩ ea latitãt. Fecerũtq; ministri vt sibi fuerat imperatũ: & adduxerunt ad eũ quinq; reges de spelunca: regem hierusalem: regem hebron: regem hierimoth: regẽ lachis: regem eglõ. Cũq; adducti essent ad eum vocauit oẽs viros israel: & ait ad pricipes exercitus qui secũ erãt. Ite & ponite pedes super colla regũ istorũ. Qui cum perrexissent et subiectorũ colla pedibus calcarent rursum ait ad eos. Nolite timere: nec paucatis: confortamini & estote robusti. Sic enĩ faciet dñs cunctis hostibus vestris aduersũ quos dimicabitis: Percussitq; Iosue & interfecit eos atq; suspẽdit sup quinq; stipites fuerũtq; suspẽsi vsq; ad vesperum. Cũq; occumberet sol: precepit sociis vt deponerẽt eos de patibulis: q depositos piecerũt ĩ speluncã in qua latuerant: & posuerũt sup os ei9 saxa ingẽtia: q pmanẽt vsq; ĩ pñs. Eodem die macedam quoq; cepit iosue & pcussit in ore gladii: regẽq; illius interfecit: & oẽs habitatores ei9. Nõ dimisit ĩ ea saltẽ paruas reliquias. Fecitq; regi

מקדה כאשר עשה למלך יריחו׃ ויעבר עבר
יהושע וכל ישראל עמו ממקדה
לבנה וילחם עם לבנה׃ ויתן יהוה גם לחם נתן
אותה ביד ישראל ואת מלכה ויכה את
לפי חרב ואת כל הנפש אשר בה נכה
לא השאיר בה שריד ויעש למלכה
כאשר עשה למלך יריחו׃ ויעבר
יהושע וכל ישראל עמו מלבנה
לכישה ויחן עליה וילחם בה׃ ויתן חנה
יהוה את לכיש ביד ישראל וילכדה לכד
ביום השני ויכה לפי חרב ואת כל שנה
הנפש אשר בה ככל אשר עשה
ללבנה׃ אז עלה הרם מלך גזר לעזר
את לכיש ויכהו יהושע ואת עמו
עד בלתי השאיר לו שריד׃ ויעבר
יהושע וכל ישראל עמו מלכיש
עגלונה ויחנו עליה וילחמו עליה׃
וילכדה ביום ההוא ויכוה לפי חרב פה
ואת כל הנפש אשר בה ביום ההוא
החרים ככל אשר עשה ללכיש׃ חרם
ויעל יהושע וכל ישראל עמו עלה
מעגלונה חברונה וילחמו עליה׃ לחם
וילכדוה ויכוה לפי חרב ואת מלכה
ואת כל עריה ואת כל הנפש אשר עיר
בה לא השאיר שריד ככל אשר שאר
עשה לעגלון ויחרם אתה ואת כל
הנפש אשר בה׃ וישב יהושע וכל שוב
ישראל עמו דברה וילחם עליה׃
וילכדה ואת מלכה ואת כל עריה
ויכום לפי חרב ויחרימו את כל נפש נכה חרם
אשר בה לא השאיר שריד כאשר
עשה לחברון כן עשה לדברה ולמלכה
וכאשר עשה ללבנה ולמלכה׃ ויכה
יהושע את כל הארץ ההר והנגב
והשפלה והאשדות ואת כל מלכיהם
לא השאיר שריד ואת כל הנשמה

maceda sicut fecerat regi hiericho. Trāsiuit autē cum omni israel de maceda in lebna: et pugnabat cōtra eā. quā tradidit dominus cum rege suo ī manus isrl. Percusseruntq; vrbem in ore gladii & omnes habitatores eius. Non dimiserūt ī ea vllas reliquias. fecerūtq; regi lebne sicut fecerant regi hiericho. De lebna trāsiuit ī lachis cū omni isrl: et exercitu p gyrū disposito oppugnabat eam: tradiditq; dn̄s lachis ī manus filiorū isrl: & cepit eā die altero: atq; pcussit ī ore gladii oēm aīam que fuerat ī ea: sicut fecerat lebna. Eo tpe ascendit hyrā rex gazer vt auxiliaretur lachis: quē pcussit iosue cū omi populo eius vsq; ad internitionē. Transiuitq; de lachis in eglō: & circumdedit atq; expugnauit eā in eadē die: pcussitq; in ore gladii omnes aīas que erant in ea iuxta omīa que fecerat lachis. Ascendit quoq; cū omī israel de eglō in hebrō & pugnauit contra eam: cepitq; & pcussit ī ore gladii: regē quoq; eius & oīa oppida regionis illius vniuersasq; aīas q̄ ī ea fuerāt commorate. Nō reliquit ī ea vllas reliquias. Sicut fecerat eglō: sic fecit & hebrō: cūcta q̄ in ea reperit cōsumens gladio. Inde reuersus in dabir cepit eam atq; vastauit: regē quoq; eius atq; p circuitum oppida per cussit in ore gladii. Nō dimisit ī ea vllas reliquias. Sicut fecerat hebron & lebne & regibus earū: sic fecit dabir & regi illius. Percussit itaq; iosue oēm terrā montanā & meridianam atq; campestrem & aseroth cū regibus suis. Nō dimisit ī ea vllas reliquias: sed omē qđ spirare poterat

fecit regi eius: sicut fecit
ἐποίησεν τῷ βασιλεῖ αὐτῆς ὃν τρόπον ἐποίησεν τῷ
regi hiericho. & transiuit iosue & ois israel
βασιλεῖ ἱεριχώ. καὶ ἀπῆλθεν ἰησοῦς καὶ πᾶς ἰσραὴλ
cū eo de lebna in lachis: & circūdedit e-
μετ' αὐτοῦ ἐκ λεβνὰ εἰς λαχίς, καὶ περιεκάθισεν αὐ
am & oppugnabat eam. & tradidit dn̄s
τὴν καὶ ἐπολιόρκει αὐτήν. καὶ παρέδωκεν κύριος τὴν
lachis in manus israel. & cepit eā secū
λαχὶς εἰς τὰς χεῖρας ἰσραήλ. καὶ ἔλαβεν αὐτὴν τῇ δευ
da die: & occidit eam in ore gladij: &
τέρᾳ ἡμέρᾳ, καὶ ἐφόνευσεν αὐτὴν ἐν στόματι ξίφους, καὶ
euertit illā sicut fecit lebna: tūc
ἐξωλόθρευσεν αὐτὴν ὃν τρόπον ἐποίησεν τῇ λεβνά. τότε
ascēdit elā rex gazer vt auxiliaretur lachis: &
ἀνέβη ἐλὰμ βασιλεὺς γαζὲρ βοηθῆσαι τῇ λαχίς, καὶ
percussit eū iosue in ore gladij: & popu
ἐπάταξεν αὐτὸν ἰησοῦς ἐν στόματι ξίφους, καὶ τὸν λα-
lū eius: ita vt nō relict⁹ esset ex eis sal
ὸν αὐτοῦ, ἕως τοῦ μὴ καταλειφθῆναι αὐτῶν σεσωσμέ
uus & qfugerit. & trāsiuit iosue & ois isra
νον καὶ διαπεφευγότα. καὶ ἀπῆλθεν ἰησοῦς καὶ πᾶς ἰσρα
el cū illo de lachis in eglon: & circūdedit
ὴλ μετ' αὐτοῦ ἐκ λαχὶς εἰς ἐγλὼν, καὶ περιεκάθισεν
eam & expugnauit eam: & tradidit e-
αὐτὴν καὶ ἐξεπολιόρκησεν αὐτήν. καὶ παρέδωκεν αὐ-
am dn̄s in manu israel. & cepit eā in
τὴν κύριος ἐν χειρὶ ἰσραήλ. καὶ ἔλαβεν αὐτὴν ἐν τῇ ἡ-
die illa: & occiderūt eam in ore gladij
μέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐφόνευσαν αὐτὴν ἐν στόματι ξίφους
& oē spirās in ea. in die illa occiderūt
καὶ πᾶν ἐμπνέον ἐν αὐτῇ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐφόνευσαν
sicut fecerūt lachis. & profect⁹ est iosue
ὃν τρόπον ἐποίησαν τὴν λαχίς. καὶ ἀπῆλθεν ἰησοῦς
& ois israel cū eo de eglon in hebron. &
καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ ἐγλὼν εἰς χεβρών. καὶ
obsederūt eā: & ceperūt eam: &
περιεκάθισαν αὐτήν, καὶ κατελάβοντο αὐτήν, καὶ
percusserūt eam in ore gladij: & regem
ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι ξίφους, καὶ τὸν βασιλέα
eius: & oia oppida eius: & oia
αὐτῆς, καὶ τὰς πάσας κώμας αὐτῆς, καὶ πάντα τὰ
spirātia: quecūq; fuerūt in ea: nō fuit saluus
ἐμπνέοντα, ὅσα ἦν ἐν αὐτῇ, οὐκ ἦν διασεσωσμένος ὃν
sicut fecerūt eglon. & destruxerūt eam
τρόπον ἐποίησαν τὴν ἐγλών. καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτὴν
& oē spirās: quecūq; in illā. & reuersus est iosue
καὶ πᾶν ἐμπνέον, ὅσα ἐν αὐτῇ. καὶ ἀπέστρεψεν ἰησοῦς
& ois israel cū eo in dabir: & obsede
καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ εἰς δαβηρά, καὶ περιεκάθι-
rūt illā: & ceperūt eā: & regē ei⁹:
σαν αὐτήν, καὶ ἔλαβον αὐτήν, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς,
& oia oppida eius: & percusserūt eā in
καὶ πάσας τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν
ore gladij. & euerterūt eam: & oē spi-
στόματι ξίφους. καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτήν, καὶ πᾶν ἐμ-
rans in ea. & nō reliquerūt vllum saluū.
πνέον ἐν αὐτῇ. καὶ οὐ κατέλιπον οὐδένα διασεσωσμένον.
sicut fecerūt hebron: sic fecerūt da-
ὃν τρόπον ἐποίησαν τὴν χεβρών, οὕτως ἐποίησαν τὴν δα-
bir: & regi eius: sicut fecit le-
βίρ, καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς, καθάπερ ἐποίησεν τὴν λε-
bna & regi eius. & percussit iosue
βνὰ καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῆς. καὶ ἐπάταξεν ἰησοῦς
oēm terrā mōtanā: & nageb: &
τὴν πᾶσαν γῆν τῆς ὀρεινῆς, καὶ τὴν ναγέβ, καὶ τὴν
cāpestrē: & aseroth: & oēs re-
πεδινήν, καὶ τὴν ἀσηδώθ, καὶ τοὺς πάντας βα-
ges eius: nō reliquerūt in ipsa saluum:
σιλεῖς αὐτῆς, οὐ κατέλιπον ἐν αὐτῇ σεσωσμένον,
& oē spirans
καὶ πᾶν ἐμπνέον

vite destruxerūt: sicut preceperat dn̄s deus israel.
ζωὴς ἐξωλόθρευσαν, ὃν τρόπον ἐνετείλατο κς ὁ θεὸς ἰσραήλ.
& occidit eos iosue de cades barne vsq; gazā:
καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ἰησοῦς ἀπὸ κάδης βαρνὴ ἕως γάζης,
& oēm terrā gosen vsq; gabaon: & vniuersos
καὶ πᾶσαν τὴν γῆν γοσὸν ἕως τῆς γαβαών, καὶ πάντας τοὺς
reges hos. & trā eoꝝ cepit iosue vno im
βασιλεῖς τούτους. καὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἔλαβεν ἰησοῦς εἰσά-
petu: qm̄ dn̄s deus israel pugnabat pro israel. & reuer
παξ, ὅτι κς ὁ θεὸς ἰσραὴλ συνεπολέμει τῷ ἰσραήλ. καὶ ἀνέ
sus ē iosue in galgala.
στρεψεν ἰησοῦς εἰς γάλγαλα.

Ca. xi.

Quēadmodū aūt audisset iabin rex asor: misit ad
Ὡς δ' ἤκουσεν ἰαβὶν βασιλεὺς ἀσώρ, ἀπέστειλεν πρὸς
iobab regē madā: & ad regē semerō: &
ἰωβὰβ βασιλέα μαδών, καὶ πρὸς βασιλέα σομερών, καὶ
ad regem achasaph: & ad reges q̄ in
πρὸς βασιλέα χασάφ, καὶ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τοὺς κατὰ
sidone magna: q̄ in mōtanis & in araba ere-
σιδῶνα τὴν μεγάλην, εἰς τὴν ὀρεινὴν καὶ εἰς τὴν ἀραβὰ ἀπέ-
gione ceneroth & cāpestrib⁹ & in naphethdor. & in
ναντι χενερὲθ καὶ τὸ πεδίον καὶ εἰς ναφεθδώρ, καὶ εἰς τοὺς
maritimos chananeos ab oriēte & in mari
παραλίους χαναναίους ἀπ' ἀνατολῶν καὶ εἰς τοὺς παρα-
timos amorreos: & hetheos & phereseos: &
λίους ἀμορραίους, καὶ τοὺς χετταίους καὶ φερεζαίους, καὶ
iebuseos q̄ in mōte & eueos sub hermon
ἰεβουσαίους τοὺς ἐν τῷ ὄρει καὶ τοὺς εὐαίους ὑπὸ τὴν ἀερμὼν
in terra masphá. & egressi sūt ipsi & reges eoꝝ
εἰς γῆν μασσηφά. καὶ ἐξῆλθον αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν
cū ipsis: pp̄ls multus sicut arena q̄ in labio
μετ' αὐτῶν, λαὸς πολὺς ὥσπερ ἡ ἄμμος ἡ ἐπὶ τὸ χεῖλος
maris multitudine: & equi & currus multi
τῆς θαλάσσης τῷ πλήθει, καὶ ἵπποι καὶ ἅρματα πολλὰ
valde. & cōuenerūt oēs reges isti: &
σφόδρα. καὶ συνέβαλον πάντες οἱ βασιλεῖς οὗτοι, καὶ
venerūt & castrametati sūt in idipsum ad a
παρεγένοντο. καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ὕδα-
quā merō vt pugnarēt cōtra israel. & dixit dn̄s ad io
τος μερὼμ πολεμῆσαι τῷ ἰσραήλ. καὶ εἶπεν κς πρὸς ἰη-
sue: ne timeas a facie eoꝝ: qm̄ cras hora
σοῦν, μὴ φοβηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι αὔριον τὴν ὥραν
hac ego trado oēs ipos vulnera
ταύτην ἐγὼ παραδίδωμι πάντας αὐτοὺς τετρωμέ-
tos corā filijs israel. equos eoꝝ sub-
νους ἐναντίον υἱῶν ἰσραήλ. τοὺς ἵππους αὐτῶν νευροκο-
neruabis: & currus eoꝝ cōbures igne. &
πήσεις, καὶ τὰ ἅρματα αὐτῶν κατακαύσεις πυρί. καὶ
venit iosue & ois pp̄ls bellator cū eo aduersus
ἦλθεν ἰησοῦς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ πολεμιστὴς μετ' αὐτοῦ ἐπ' αὐ-
illos ad aquā merō subito. & irruerūt in eos in
τοὺς ἐπὶ τὸ ὕδωρ μερὼμ ἐξάπινα. καὶ ἐπέπεσαν αὐτοῖς ἐν τῇ
mōtana. & tradidit illos dn̄s subditos israel.
ὀρεινῇ. καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ὑποχειρίους ἰσραήλ.
& percucietes eos persecuti sunt eos vsq; ad sidonē
καὶ κόπτοντες αὐτοὺς κατεδίωκον αὐτοὺς ἕως σιδῶνος τῆς
magnā & vsq; masserephoth aquas: & vsq; cāpos mas
μεγάλης καὶ ἕως μασερεφὼθ μαίν, καὶ ἕως τῶν πεδίων μα-
phe ad oriētē. & percusserūt eos vt nō
σσηφὰ κατ' ἀνατολάς. καὶ κατέκοψαν αὐτοὺς ἕως τοῦ μὴ
relictus esset ex eis saluus. & fecit eis
καταλειφθῆναι αὐτῶν διασεσωσμένον. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς
iosue sicut preceperat ei dn̄s. equos
ὁ ἰησοῦς καθότι ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος. τοὺς ἵππους
eoꝝ subneruauit: & currus eoꝝ cōbussit
αὐτῶν ἐνευροκόπησεν, καὶ τὰ ἅρματα αὐτῶν ἐνέπρησεν
in igne. & reuersus est iosue in tpe illo: & ce-
ἐν πυρί. καὶ ἀπέστρεψεν ἰησοῦς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ κα-
pit asor: & regē eius occi
τελάβετο τὴν ἀσώρ, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῆς ἀπέκτει-
dit in gladio. fuit āt asor antiquitus
νεν ἐν ῥομφαίᾳ. ἦν δὲ ἀσὼρ τοπρότερον

interfecit: sicut pcepe rat ei dn̄s deus israel: a cadesbarne vsq; gazā. Omnē terrā gesen vsq; gabaō: vniuersosq; reges & regiōes eorū vno ipetu cepit atq; vastauit. Dn̄s eī deus israel pugnauit pro eo. Reuersusq; ē cum omī israel ad locum castrorum in galgala.

Que cum audisset iabin rex asor misit ad iobab regē madā & ad regem semerō atq; ad regem achsaph: ad reges quoq; aquilōis q hitabāt ī mōtanis et in planitie cōtra meridiē ceneroth: ī cāpestrib⁹ quoq; & regionib⁹ dor iuxta mare: chananeū quoq; ab oriente et occidente: & ammorreum atq; etheum ac pherezeum: & iebuseum in montanis: eueum quoq; qui habitabat ad radices hermon in terra maspha. Egresiq; sunt omnes cum turmis suis. ppl's multus nimis sicut arena q̄ est in litore maris. eq quoq; & curr⁹ īmēse mltitudis. Cōueneruntq; oēs reges isti in vnum ad aq̄s merō vt pugnarent cōtra isrl. Dixitq; dn̄s ad iosue. Ne timeas eos. Cras eī hac eadē hora ego tradā omnes istos vulnerādos ī cōspectu isrl. Equos eoꝝ subneruabis: & curr⁹ igne cōbures. Venitq; iosue & oīs exercitus eius cum eo aduersus illos ad aq̄s merō subito: & irruerūt sup eos. tradiditq; illos dn̄s in manus isrl. Qui pcusserūt eos & p secuti sunt vsq; ad sidonem magnā & aq̄s masserephot: cāpūq; masphe q est ad orientalem illius ptem. Itaq; pcussit oīs vt nullas dimitteret ex eis reliqas. Fecitq; sicut pcepat ei dominus. Equos eoꝝ subneruauit: currusq; cōbussit igni. Reuersusq; statim cepit asor: & regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus inter

החרים כאשר צוה יהוה אלהי
ישראל׃ ויכם יהושע מקדש ברנע
ועד עזה ואת כל ארץ גשן ועד
גבעון׃ ואת כל המלכים האלה ואת
ארצם לכד יהושע פעם אחת כי
יהוה אלהי ישראל נלחם לישראל׃ לחם
וישב יהושע וכל ישראל עמו אל שוב
המחנה הגלגלה׃ ויהי חיה

Cap. xi.

כשמע יבין מלך חצור וישלח אל היה שלח
יובב מלך מדון ואל מלך שמרון ואל
מלך אכשף׃ ואל המלכים אשר
מצפון בהר ובערבה נגב כנרות צפן
ובשפלה ובנפות דור מים׃ הכנעני
ממזרח ומים והאמרי והחתי והפרזי זרח
והיבוסי בהר והחוי תחת חרמון
בארץ המצפה׃ ויצאו הם וכל צפה
מחניהם עמם עם רב כחול אשר על רבב חול
שפת הים לרב וסוס ורכב רב מאד׃ שפה
ויועדו כל המלכים האלה ויבאו יעד בוא
ויחנו יחדו אל מי מרום להלחם עם חנה לחם
ישראל׃ ויאמר יהוה אל יהושע אל אמר
תירא מפניהם כי מחר כעת הזאת ירא פנה
אנכי נתן את כלם חללים לפני
ישראל את סוסיהם תעקר ואת עקר
מרכבתיהם תשרף באש׃ ויבא רכב שרף
יהושע וכל עם המלחמה עמו עליהם לחם
על מי מרום פתאם ויפלו בהם׃ נפל
ויתנם יהוה ביד ישראל ויכום נתן נכה
וירדפום עד צידון רבה ועד משרפות רדף
מים ועד בקעת מצפה מזרחה ויכם זרח
עד בלתי השאיר להם שריד׃ שאר שרד
ויעש להם יהושע כאשר אמר לו עשה
יהוה את סוסיהם עקר ואת
מרכבתיהם שרף באש׃ וישב יהושע שוב
בעת ההיא וילכד את חצור ואת לכד
מלכה הכה לפי חרב כי חצור לפנים נכה פנה

הִיא רֹאשׁ כָּל הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה׃ וַיַּכּוּ אֶת כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר בָּהּ לְפִי חֶרֶב הַחֲרֵם לֹא נוֹתַר כָּל נְשָׁמָה וְאֶת חָצוֹר שָׂרַף בָּאֵשׁ׃ וְאֶת כָּל עָרֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְאֶת כָּל מַלְכֵיהֶם לָכַד יְהוֹשֻׁעַ וַיַּכֵּם לְפִי חֶרֶב הֶחֱרִים אוֹתָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה׃ רַק כָּל הֶעָרִים הָעֹמְדוֹת עַל תִּלָּם לֹא שְׂרָפָם יִשְׂרָאֵל זוּלָתִי אֶת חָצוֹר לְבַדָּהּ שָׂרַף יְהוֹשֻׁעַ׃ וְכֹל שְׁלַל הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְהַבְּהֵמָה בָּזְזוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק אֶת כָּל הָאָדָם הִכּוּ לְפִי חֶרֶב עַד הִשְׁמִדָם אוֹתָם לֹא הִשְׁאִירוּ כָּל נְשָׁמָה׃ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה עַבְדּוֹ כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לֹא הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הָאָרֶץ הַזֹּאת הָהָר וְאֶת כָּל הַנֶּגֶב וְאֵת כָּל אֶרֶץ הַגֹּשֶׁן וְאֶת הַשְּׁפֵלָה וְאֶת הָעֲרָבָה וְאֶת הַר יִשְׂרָאֵל וּשְׁפֵלָתֹה׃ מִן הָהָר הֶחָלָק הָעוֹלֶה שֵׂעִיר וְעַד בַּעַל גָּד בְּבִקְעַת הַלְּבָנוֹן תַּחַת הַר חֶרְמוֹן וְאֵת כָּל מַלְכֵיהֶם לָכַד וַיַּכֵּם וַיְמִיתֵם׃ יָמִים רַבִּים עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִלְחָמָה׃ לֹא הָיְתָה עִיר אֲשֶׁר הִשְׁלִימָה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בִּלְתִּי הַחִוִּי יֹשְׁבֵי גִבְעוֹן אֶת הַכֹּל לָקְחוּ בַמִּלְחָמָה׃ כִּי מֵאֵת יְהוָה הָיְתָה לְחַזֵּק אֶת לִבָּם לִקְרַאת הַמִּלְחָמָה אֶת יִשְׂרָאֵל לְמַעַן הַחֲרִימָם לְבִלְתִּי הֱיוֹת לָהֶם תְּחִנָּה כִּי לְמַעַן הַשְׁמִידָם כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת מֹשֶׁה׃ וַיָּבֹא יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא וַיַּכְרֵת אֶת הָעֲנָקִים מִן הָהָר מִן חֶבְרוֹן מִן דְּבִר מִן עֲנָב וּמִכֹּל הַר יְהוּדָה וּמִכֹּל הַר

כבה · חרב · חרם · יתר · עיר · לכד · תלל · זלת · בזז · שמד · שאר · סור · לקח · צבא · מות · יום · רבב · לחם · היה · שלם · חזק · חרם · היה · חנן · בוא · כרת

omnia regna hec principatū tenebat. Percussitq₃ omnes animas que ibidē morabantur. Nō dimisit in ea ullas reliquias: sed usq₃ ad internitionē uniuersa uastauit: ipsamq₃ urbē permit incendio. Et oēs p circuitu ciuitates. Reges quoq₃ earū cepit: pcussit atq₃ deleuit: sicut preceperat moyses famulus dñi. Absq₃ urbibus q̄ erant in collibus & in tumulis sitę: ceteras succēdit isrl. unā tm̄ asor munitissimā flāma consūpsit. Omnē q₃ pdā istarū urbium ac iumēta diuiserunt sibi filii israel cunctis hominibus interfectis. Sicut preceperat dominus moysi seruo suo: ita precepit moyses iosue: & ille uniuersa cōpleuit. Nō preterit de uniuersis mādatis: nec unū qdē uerbū qd iusserat dñs moysi. Cepit itaq₃ iosue omnē terrā montanā & meridianam: terrā q₃ gesen & planitiē & occidentalē plagā: montemq₃ isrl & campestria eius: & partem montis q̄ ascendit seyr usq₃ baalgath p planitiē libani subter montē hermon: oēs reges eorum cepit: pcussit & occidit. Multo tpe pugnauit iosue contra reges istos. Non fuit ciuitas que se non traderet filiis israel: pter eueum qui habitabat in gabaon. Oēs enim bellādo cepit. Dñi enim sniā fuerat ut indurarentur corda eorum & pugnarent contra isrl & caderent & non mererētur ullā clementiā ac perirent: sicut preceperat dñs moysi. In tpe illo uenit iosue & interfecit enachim de montanis hebron & dabir et anab: & de omni monte iuda &

princeps omnium regnorum horum. τ occi...
ἀρχουσα πασῶν τῶν βασιλειῶν τούτων. καὶ ἀπέκτειναν ... ἐν στόματι ξίφους ... καὶ ἐξωλόθρευσαν πάντας, καὶ οὐ κατελείφθη ἐν αὐτῇ ἐμπνέον. καὶ τὴν ἀσὼρ ἐνέπρησαν ἐν πυρί. καὶ πάσας τὰς πόλεις τῶν βασιλειῶν τούτων, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἔλαβεν ἰησοῦς, καὶ ἀνεῖλεν αὐτοὺς ἐν στόματι ξίφους ... ὃν τρόπον συνέταξε μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου. ἀλλὰ πάσας τὰς πόλεις τὰς κεχωματισμένας αὐτῶν οὐκ ἐνέπρησεν ἰσραήλ. πλὴν τὴν ἀσὼρ μόνην ἐνέπρησεν αὐτὴν ἰησοῦς, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῆς καὶ τὰ κτήνη ἐπρονόμευσαν αὐτοῖς οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. αὐτοὺς δὲ πάντας ἐξωλόθρευσεν ἐν στόματι ξίφους ... ὃν τρόπον συνέταξε κύριος τῷ μωυσῇ τῷ παιδὶ αὐτοῦ ... καὶ οὕτως ἐνετείλατο μωυσῆς τῷ ἰησοῦ, καὶ οὕτως ἐποίησεν ἰησοῦς ... καὶ ἔλαβεν ἰησοῦς τὴν πᾶσαν γῆν ταύτην ... καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἔλαβεν ... ἡμέρας πλείους ἐποίησεν ἰησοῦς πρὸς πάντας τοὺς βασιλεῖς τούτους τὸν πόλεμον ... πάντας ἔλαβεν ἐν πολέμῳ, ὅτι διὰ κυρίου ἐγένετο κατισχῦσαι τὴν καρδίαν αὐτῶν, συναντᾶν εἰς πόλεμον πρὸς ἰσραήλ, ἵνα ἐξολοθρευθῶσιν ... ὃν τρόπον εἶπεν κύριος πρὸς μωυσῆν. καὶ ἦλθεν ἰησοῦς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ ἐξωλόθρευσεν τοὺς ἐνακὶμ ἐκ τῆς ὀρεινῆς ἐκ χεβρὼν καὶ ἐκ δαβίρ, καὶ ἐξ ἀνὰβ, καὶ ἐκ παντὸς ὄρους ἰούδα, καὶ ἐκ παντὸς ὄρους

israel cum urbibus eorum. τ deleuit ... καὶ σὺν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ... ἐξωλόθρευσεν ... οὐ κατελείφθη τῶν ἐνακὶμ ... ἀλλὰ πλὴν ἐν γάζῃ καὶ ἐν γὲθ καὶ ἐν ἀσώρ ... καὶ ἔλαβεν ἰησοῦς πᾶσαν τὴν γῆν ... καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς ἰησοῦς ἐν κληρονομίᾳ ἰσραὴλ ἐν μερισμῷ ... καὶ ἡ γῆ κατέπαυσεν πολεμουμένη. Ca.12.

Καὶ οὗτοι οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς οὓς ἀνεῖλον υἱοὶ ἰσραήλ ... τὴν γῆν αὐτῶν πέραν τοῦ ἰορδάνου ἀφ' ἀνατολῶν ἡλίου ... ἀπὸ φάραγγος ἀρνῶν ἕως τοῦ ὄρους ἀερμών ... σηὼν τὸν βασιλέα τῶν ἀμορραίων ... τὸν βασιλέα βασὰν ... ἐν ἀσταρὼθ καὶ ἐν ἐδραΐν ... μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπάταξαν αὐτούς ... καὶ οὗτοι οἱ βασιλεῖς τῶν ἀμορραίων οὓς ἀνεῖλεν ἰησοῦς ... τὸν χετταῖον καὶ τὸν ἀμορραῖον καὶ τὸν χαναναῖον καὶ τὸν φερεζαῖον καὶ τὸν εὐαῖον καὶ τὸν ἰεβουσαῖον.

israel: urbesq₃ eorū deleuit. Nō reliquit ullum de stirpe enachim in terra filiorū isrl: absq₃ ciuitatibus gaza & geth & azoto: in quibus soli relicti sunt. Cepit ergo iosue oēm terrā sicut locutus est dñs ad moysen: & tradidit eam in possessionē filiis israel fm ptes & tribus suas: quieuitq₃ terra a preliis. 12.

Hi sunt reges quos percusserūt filii isrl & possederūt terram eorum trans iordanem ad solis ortum a torrente Arnon usq₃ ad montē hermon: & oēm orientalē plagā q̄ respicit solitudinē. Seon rex amorreorum q habitabat in esebō: dominatus est ab aroer q̄ sita ē sup ripā torrentis arnon: et medie ptis in ualle: dimidieq₃ galaad usq₃ ad torrentē iaboc q est terminus filiorū ammō: & a solitudine usq₃ ad mare ceneroth contra orientem: & usq₃ ad mare deserti qd est mare salsissimū ad orientalē plagā p uiā q ducit bethsimoth: & ab australi parte q̄ subiacet asedoth usq₃ phasga. Terminus og regis basā de reliquiis raphaim: q habitauit in astaroth & in edrai: & dominatus est in mōte hermō & in salecha atq₃ uniuersa basā usq₃ ad terminos gessuri & machati: et dimidie partis galaad: terminos seō regis esebō. Moyses famulus domini & filii isrl pcusserūt eos: tradiditq₃ terrā eorū moyses in possessionē rubēitis & gadditis: & dimidie tribui manasse. Hi sūt reges terre quos pcussit Iosue & filii isrl trās iordanē ad occidētalē plagā a baalgad i cāpo libai usq₃ ad mōte libai cuius pars ascendit i seyr. Tradiditq₃ eā iosue in possessionem tribubus isrl: singulis ptes suas: tā i mōtanis q̄ i plāis atq₃ campestribus. In aseroth & i solitudine ac in meridie: etheus fuit et ammorreus: chananeus & pherezeus: eueus & iebuseus

יִשְׂרָאֵל עִם עָרֵיהֶם הֶחֱרִימָם יְהוֹשֻׁעַ׃ לֹא נוֹתַר עֲנָקִים בְּאֶרֶץ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק בְּעַזָּה בְּגַת וּבְאַשְׁדּוֹד נִשְׁאָרוּ׃ וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הָאָרֶץ כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְּנָהּ יְהוֹשֻׁעַ לְנַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל כְּמַחְלְקֹתָם לְשִׁבְטֵיהֶם וְהָאָרֶץ שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה׃

Cap.xij.

וְאֵלֶּה מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכּוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת אַרְצָם בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה הַשָּׁמֶשׁ מִנַּחַל אַרְנוֹן עַד הַר חֶרְמוֹן וְכָל הָעֲרָבָה מִזְרָחָה׃ סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן מֹשֵׁל מֵעֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל שְׂפַת נַחַל אַרְנוֹן וְתוֹךְ הַנַּחַל וַחֲצִי הַגִּלְעָד וְעַד יַבֹּק הַנַּחַל גְּבוּל בְּנֵי עַמּוֹן׃ וְהָעֲרָבָה עַד יָם כִּנְרוֹת מִזְרָחָה וְעַד יָם הָעֲרָבָה יָם הַמֶּלַח מִזְרָחָה דֶּרֶךְ בֵּית הַיְשִׁמוֹת וּמִתֵּימָן תַּחַת אַשְׁדּוֹת הַפִּסְגָּה׃ וּגְבוּל עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן מִיֶּתֶר הָרְפָאִים הַיּוֹשֵׁב בְּעַשְׁתָּרוֹת וּבְאֶדְרֶעִי׃ וּמֹשֵׁל בְּהַר חֶרְמוֹן וּבְסַלְכָה וּבְכָל הַבָּשָׁן עַד גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וַחֲצִי הַגִּלְעָד גְּבוּל סִיחוֹן מֶלֶךְ חֶשְׁבּוֹן׃ מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִכּוּם וַיִּתְּנָהּ מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה יְרֻשָּׁה לָרֻאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה׃ וְאֵלֶּה מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה מִבַּעַל גָּד בְּבִקְעַת הַלְּבָנוֹן וְעַד הָהָר הֶחָלָק הָעֹלֶה שֵׂעִירָה וַיִּתְּנָהּ יְהוֹשֻׁעַ לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל יְרֻשָּׁה כְּמַחְלְקֹתָם׃ בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבָעֲרָבָה וּבָאֲשֵׁדוֹת וּבַמִּדְבָּר וּבַנֶּגֶב הַחִתִּי הָאֱמֹרִי וְהַכְּנַעֲנִי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃

עיר · יתר · שאר · לקח · נתן · חלק · נכה · ירש · זרח · משל · שפה · חצה · נבל · ימן · נתן · ירש · חלק · דבר

מלך יריחו אחד מלך העי אשר מצד בית אל אחד׃
מלך ירושלם אחד מלך חברון אחד׃ מלך ירמות אחד
מלך לכיש אחד׃ מלך עגלון אחד
מלך גזר אחד׃ מלך דביר אחד
מלך גדר אחד׃ מלך חרמה אחד
מלך ערד אחד׃ מלך לבנה אחד
מלך עדלם אחד׃ מלך מקדה אחד
מלך בית אל אחד׃ מלך תפוח אחד
מלך חפר אחד׃ מלך אפק אחד
מלך לשרון אחד׃ מלך מדון אחד
מלך חצור אחד׃
מלך שמרון מראון אחד
מלך אכשף אחד׃ מלך תענך אחד
מלך מגדו אחד׃ מלך קדש אחד
מלך יקנעם לכרמל אחד׃
מלך דור לנפת דור אחד
מלך גוים לגלגל אחד׃
מלך תרצה אחד כל מלכים
שלשים ואחד׃

Cap. xiii. ויהושע זקן בא בימים ויאמר
יהוה אליו אתה זקנתה באת בימים
והארץ נשארה הרבה מאד
לרשתה׃ זאת הארץ הנשארת כל
גלילות הפלשתים וכל הגשורי׃
מן השיחור אשר על פני מצרים
ועד גבול עקרון צפונה לכנעני
תחשב חמשת סרני פלשתים
העזתי והאשדודי האשקלוני הגתי
והעקרוני והעוים׃ מתימן כל ארץ
הכנעני ומערה אשר לצידנים
עד אפקה עד גבול האמרי׃ והארץ
הגבלי וכל הלבנון מזרח השמש
מבעל גד תחת הר חרמון עד לבא
חמת׃ כל ישבי ההר מן הלבנון עד

(margin: צדד · בוא יום · אמר · שאר · גלל · שחר פנה · גבל · חשב · ימן · זרח · בוא)

Rex hiericho vnus. rex hay q̃ est ex latere bethel vnus. Rex hierusalem vnus. Rex hebrõ vnus. Rex hierimoth vnus. Rex lachis vnus. Rex eglon vnus. Rex gazer vnus. Rex dabir vnus. Rex gader vnus. Rex herma vnus. Rex hereth vnus. Rex lebna vnus. Rex adollã vnus. Rex maceda vnus. Rex bethel vnus. Rex taphua vnus. Rex ofer vnus. Rex affec vnus. Rex faron vnus. Rex madan vnus. Rex afor vnus. Rex famerõ vnus. Rex acfaph vnus. Rex thenac vnus. Rex mageddo vnus. Rex cedes vnus. Rex iachanem carmeli vnus. Rex dor & prouinçie dor vnus. Rex gentium galgal vnus. Rex therfa vnus. Oes reges triginta vnus. 13.

Josue senex prouectecq; etatis erat: & dixit dñs ad eũ. Senuisti & longeuus es: terraq; latissima derelicta ẽ q̃ necdũ forte diuisa est: omnis videlicet galilea philistiim & vniuersa gessuri: a fluuio turbido qui irrigat egyptum vsq; ad terminos accarõ cõtra aquilonem terra chanaã q̃ in quinq; regulos philistiim diuiditur: gazeos & azotios: ascalonitas: getheos & accaronitas. Ad meridiẽ vero sũt euei ois terra chanaã: & maara sidoniorum vsq; afeca: et terminos ammorrei eiusq; cõfinia: libãi quoq; regio cõtra orientem a baalgad sub monte hermõ donec igrediaris emath. Omniũ qui habitabant in monte a libano vsq; ad aquas

regem hiericho vnũ: & regem gai:
τὸν βασιλέα ἱεριχὼ ἕνα, καὶ τὸν βασιλέα τῆς γαΐ,
q̃ est prope bethel vnũ. regẽ hierusalẽ vnũ:
ἥ ἐστιν πλησίον βαιθὴλ ἕνα. βασιλέα ἱερουσαλὴμ ἕνα,
regem hebrõ vnũ: regem hierimoth vnũ: regem lachis vnũ: regẽ eglõ vnũ: regem
βασιλέα χεβρὼν ἕνα, βασιλέα ἱεριμοὺθ ἕνα, βασιλέα λαχὶς ἕνα, βασιλέα ἐγλὼμ ἕνα, βασιλέα
gazer vnũ: regẽ dabir vnũ: regem gader
γαζὲρ ἕνα, βασιλέα δαβὶρ ἕνα, βασιλέα γαδὲρ
vnũ: regem herma vnũ: regẽ ared vnũ: regem lebna vnũ: regem odollam vnũ: re
ἕνα, βασιλέα ἑρμὰ ἕνα, βασιλέα ἀρὲδ ἕνα, βασιλέα λεβνὰ ἕνα, βασιλέα ὀδολλὰμ ἕνα, βασι-
gem maceda vnũ: regem bethel vnũ: regem
λέα μακηδὰ ἕνα, βασιλέα βαιθὴλ ἕνα, βασιλέα
taphua vnũ: regẽ epher vnũ: regem aphec
ταπφοῦ ἕνα, βασιλέα ἐφὲρ ἕνα, βασιλέα ἀφὲκ
vnũ: regem lesaron vnũ: regẽ madan vnũ:
ἕνα, βασιλέα λεσαρὼν ἕνα, βασιλέα μαδὼν ἕνα,
regem asor vnũ: regem amerõ vnũ: regem acsaph vnũ: regem thenach vnũ: regem ma
βασιλέα ἀσὼρ ἕνα, βασιλέα ἀμαρὼν ἕνα, βασιλέα ἀχασὰφ ἕνα, βασιλέα θανὰχ ἕνα, βασιλέα μα-
geddo vnũ: regem cedes vnũ: regem iachanam carmeli vnũ: regem dor naphathdor
γεδδὼ ἕνα, βασιλέα κεδὲς ἕνα, βασιλέα ἰεκονὰμ τοῦ χερμὲλ ἕνα, βασιλέα ἀδὼρ τοῦ ναφαεδὼρ
vnũ: regem gẽtiũ galgal vnũ: regem
ἕνα, βασιλέα γωεὶμ τῆς γελγὲλ ἕνα, βασιλέα
thersa vnũ. oẽs hi reges triginta & vnus.
θερσὰ ἕνα, πάντες οὗτοι οἱ βασιλεῖς τριάκοντα καὶ εἷς.

Ca. 13.

Et iosue senex prouectus die bus. & dixit dñs ad iosue: tu senuisti prouectus diebus: & terra relicta est multa valde in possessionẽ: & hec terra relicta oẽs termini phylistijm: & vniuersa gessuri & chananeus a terra inhabitata que ẽ contra faciẽ egypti vsq; ad terminos accaron a sinistris chananeorũ: cõputatur quinq; satrapijs phylistijm: gazeo & azotio & ascalonite & getheo: & accaronite: & eueo. ex themã & omni terre chanaã a gaza: & sidonij vsq; ad afeca vsq; ad terminos amorreorũ. & oẽm terrã gabe phylistijm iuxta oẽm libanũ ab oriente solis ab baalgad sub mõte hermon vsq; ad introitũ emath oẽs habitãtes mõtana a libano vsq; ad

Καὶ ἰησοῦς πρεσβύτερος προβεβηκὼς τῶν ἡμερῶν. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰησοῦν, σὺ γεγήρακας προβεβηκὼς τῶν ἡμερῶν, καὶ ἡ γῆ ὑπολέλειπται πολλὴ σφόδρα εἰς κληρονομίαν, καὶ αὕτη ἡ γῆ ἡ καταλελειμμένη· πάντα ὅρια φυλιστιείμ, καὶ πᾶς ὁ γεσουρὶ καὶ ὁ χαναναῖος ἀπὸ γῆς ἀοικήτου τῆς κατὰ πρόσωπον αἰγύπτου ἕως τῶν ὁρίων ἀκκαρὼν ἐξ εὐωνύμων τῶν χαναναίων, προσλογίζεται ταῖς πέντε σατραπείαις τῶν φυλιστιείμ, τῷ γαζαίῳ καὶ τῷ ἀζωτίῳ καὶ τῷ ἀσκαλωνίτῃ καὶ τῷ γεθθαίῳ, καὶ τῷ ἀκκαρωνίτῃ, καὶ τῷ εὐαίῳ. ἐκ θεμὰν καὶ πάσῃ τῇ γῇ χαναὰν ἀπὸ γάζης, καὶ οἱ σιδόνιοι ἕως ἀφεκκὰ ἕως τῶν ὁρίων τῶν ἀμορραίων. καὶ πᾶσαν τὴν γῆν γαβαὶ φυλιστιείμ κατὰ πάντα τὸν λίβανον ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου ἀπὸ βααλγὰδ ὑπὸ τὸ ὄρος τὸ ἀερμὼν ἕως τῆς εἰσόδου ἐμαθ. πᾶς ὁ κατοικῶν τὴν ὀρεινὴν ἀπὸ τοῦ λιβάνου ἕως

B D A

masserephoth aquã. vniuersos sidonios ego euertam eos a facie filiorũ israel. sed trade eam israel in sorte: sicut precepi tibi. & nũc diuide terrã hanc in possessionẽ nouẽ tribubus & dimidie tribui manasse qui cũ eo ruben & gad acceperũt possessionẽ eorũ: q̃ tradidit eis moyses trans iordanẽ: ad ortum solis dedit eis moyses famulus dñi: ab aroer q̃ est in labio torrẽtis arnon: & vrbẽ que in medio vallis: & oẽm misor a medaba vsq; ad dibon: & cũctas ciuitates seon regis amorreorũ: qui regnauit in esebon vsq; ad terminos filiorũ ammõ. & galaad & terminos gessuri & machati oẽm mõtẽ hermon: & vniuersã basan vsq; ad selcha: oẽm regnũ og in basan: qui regnauit in astaroth & in edrai. ipse relictus est de reliquijs gigantũ: & percussit eũ moyses: & deleuit eum. & nõ deleuerant filij israel gessuri & machati. & habitabat rex gessuri & machati in ter filios israel vsq; ad diem hanc verũtñ tribui leui nõ dedit possessionẽ: dñs deus israel hic possessio eorũ: sicut dixit eis dñs. & dedit moyses tribui filiorũ ruben per cognatiões eorũ. & fuerũt eorũ termini ab aroer que est cõtra faciẽ vallis arnõ: & ciuitas que in valle. & vniuersã misor & medaba vsq; ad esebon: & cũctas vrbes eorũ existes in misor & dibõ & bamoth baal: & domus baalmeõ & iessa & cedimoth & mephet & cariathaim: sabama & sarath & asar in mõte emach. & bethphogor & asedoth phasga & bethasimoth: & oẽs vrbes misor & vniuersum regnũ seon regis amorreorũ: qui regnauit in esebõ: quẽ percussit moyses ipsum & principes madian: &

μασερεφὼθ μαίμ. πάντας τοὺς σιδονίους ἐγὼ ἐξολοθρεύσω αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. ἀλλὰ διάδος αὐτὴν τῷ ἰσραὴλ ἐν κλήρῳ, ὃν τρόπον ἐνετειλάμην σοι. καὶ νῦν μέρισον τὴν γῆν ταύτην ἐν κληρονομίᾳ ταῖς ἐννέα φυλαῖς καὶ τῷ ἡμίσει φυλῆς μανασσῆ τοῖς μετ' αὐτοῦ τῷ ῥουβὴν καὶ τῷ γὰδ ἔλαβοσαν κληρονομίαν αὐτῶν, ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς μωυσῆς ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου, κατ' ἀνατολὰς ἡλίου δέδωκεν αὐτοῖς μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου, ἀπὸ ἀροὴρ ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ χείλους χειμάρρου ἀρνών, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἐν μέσῳ τῆς φάραγγος, καὶ πᾶσαν τὴν μισὼρ ἀπὸ μεδαβὰ ἕως δεβών, καὶ πάσας τὰς πόλεις σηὼν βασιλέως ἀμορραίων, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἐσεβὼν ἕως τῶν ὁρίων υἱῶν ἀμμών. καὶ τὴν γαλααδῖτιν καὶ τὰ ὅρια γεσουρὶ καὶ τοῦ μαχατὶ πᾶν ὄρος ἀερμών, καὶ πᾶσαν τὴν βασανῖτιν ἕως σελχά, πᾶσαν τὴν βασιλείαν ὢγ ἐν τῇ βασανίτιδι, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἀσταρὼθ καὶ ἐν ἐδραΐ. οὗτος κατελείφθη ἀπὸ τοῦ λείμματος τῶν γιγάντων, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν μωυσῆς, καὶ ἐξωλόθρευσεν αὐτόν. καὶ οὐκ ἐξωλόθρευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸν γεσουρὶ καὶ τὸν μαχατί. καὶ κατῴκει βασιλεὺς γεσουρὶ καὶ ὁ μαχαθὶ ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. πλὴν τῇ φυλῇ λευὶ οὐκ ἔδωκεν κληρονομίαν, κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ οὗτος κληρονομία αὐτῶν, καθὰ εἶπεν αὐτοῖς κύριος. καὶ ἔδωκεν μωυσῆς τῇ φυλῇ υἱῶν ῥουβὴν κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη αὐτῶν τὰ ὅρια ἀπὸ ἀροὴρ ἥ ἐστιν κατὰ πρόσωπον φάραγγος ἀρνών, καὶ ἡ πόλις ἡ ἐν τῇ φάραγγι. καὶ πᾶσαν τὴν μισὼρ καὶ μεδαβὰ ἕως σεβών, καὶ πάσας τὰς πόλεις αὐτῶν τὰς οὔσας ἐν τῇ μισὼρ καὶ δεβὼν καὶ βαμὼθ βαάλ, καὶ οἴκους βεελμὼν καὶ ἰεσσαὶ καὶ καδιμὼθ καὶ μαϊφὰθ καὶ καριαθαΐμ, καὶ σεβαμὰ καὶ σαρὲθ καὶ σιὼρ ἐν τῷ ὄρει αἰμάκ. καὶ βαιθφογὼρ καὶ ἀσιδὼδ φασγὰ καὶ βηθσιμούθ, καὶ πάσας τὰς πόλεις τοῦ μισοὺρ καὶ πᾶσαν τὴν βασιλείαν τοῦ σηὼν βασιλέως τῶν ἀμορραίων, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἐσεβών, ὃν ἐπάταξεν μωυσῆς αὐτὸν καὶ τοὺς ἡγουμένους μαδιάν, καὶ

masserephot. vniuersiq; sidonii. Ego sũ qui delebo eos a facie filiorũ israel. Veniat ergo in partẽ hereditatis israel sicut precepi tibi. Et nũc diuide terram in possessionem nouem tribubus & dimidie tribui manasse cũ qua ruben & gad posséderunt terrã quam tradidit eis moyses famulus dñi trãs flueta iordãis ad orientalem plagam: ab aroer q̃ sita est in ripa torrentis arnon & in vallis medio: vniuersaq; campestria medaba: vsq; dibõ: & cũctas ciuitates seon regis ammorrei: q regnauit in esebõ vsq; ad terminos filiorũ amõ: & galaad ac terminũ gessuri & machati & omnẽ mõtẽ hermõ & vniuersam basan vsq; ad salecha: oẽ regnũ og ĩ basan qui regnauit ĩ astaroth & edrai. ipse fuit de reliquis raphai: percussitq; eos moyses atq; deleuit. Nolueruntq; disperdere filii isrl gessuri & machati: & habitauerunt in medio israel vsq; in pñtẽ diẽ. Tribui aũt leui non dedit possessionem: sed sacrificia & victime dñi dei isrl: ipa ẽ ei hereditas sicut locutus ẽ illi. Dedit ergo moyses possessionẽ tribui filiorũ rubẽ iuxta cognatiões suas. Fuitq; terminꝰ eorũ ab aroer q̃ sita ẽ ĩ ripa torrẽtis arnon & in valle eiusdẽ torrentis media: vniuersã planitiem q̃ ducit medaba & esebõ: cũctosq; viculos earũ qui sunt in cãpestribus: dibon quoq; & bamoth baal & oppidũ baalmaõ: & gessa & cedimoth & mephet & cariathaim & sabama & sarathasar: in mõte cõuallis bethphogor & aseroth phasga & bethaisimoth: oẽs vrbes cãpestres vniuersaq; regna seon regis ammorrei qui regnauit in esebõ: quem percussit moyses cum principibus madian

משרפת מים כל צידנים אנכי
אורישם מפני בני ישראל רק הפלה
לישראל בנחלה כאשר צויתיך׃
ועתה חלק את הארץ הזאת בנחלה
לתשעת השבטים וחצי השבט
המנשה׃ עמו הראובני והגדי לקחו
נחלתם אשר נתן להם משה בעבר
הירדן מזרחה כאשר נתן להם משה
עבד יהוה׃ מערוער אשר על שפת
נחל ארנון והעיר אשר בתוך הנחל
וכל המישור מידבא עד דיבן׃ וכל
ערי סיחון מלך האמרי אשר מלך
בחשבון עד גבול בני עמון׃ והגלעד
וגבול הגשורי והמעכתי וכל הר חרמון
וכל הבשן עד סלכה׃ כל ממלכות עוג
בבשן אשר מלך בעשתרות ובאדרעי
הוא נשאר מיתר הרפאים ויכם
משה ויורשם׃ ולא הורישו בני
ישראל את הגשורי ואת המעכתי
וישב גשור ומעכת בקרב ישראל
עד היום הזה׃ רק לשבט הלוי לא
נתן נחלה אשי יהוה אלהי ישראל
הוא נחלתו כאשר דבר לו׃ ויתן
משה למטה בני ראובן למשפחתם׃
ויהי להם הגבול מערוער אשר על
שפת נחל ארנון והעיר אשר בתוך
הנחל וכל המישר על מידבא׃
חשבון וכל עריה אשר במישור
דיבון ובמות בעל ובית בעל מעון׃
ויהצה וקדמת ומיפעת׃ וקריתים
ושבמה וצרת השחר בהר העמק׃
ובית פעור ואשדות הפסגה ובית
הישימות׃ וכל ערי המישר וכל
ממלכות סיחון מלך האמרי
אשר מלך בחשבון אשר הכה
משה אתו ואת נשיאי מדין את

(margin: שרף · ירש פנה · נפל צוה · חצה · שפה · ישר · עיר · גבל · מלך · שאר נכה · נתן שפחה · היה · במה · נכה · נשא)

eucū & recen & ſur & vr & rebec duces ſeō hītatores terre &balaā filiū beor ariolū occiderūt filii iſrael gladio cū ceteris īterfectis: factuſq; eſt terminus filiorū rubē iordāis fluuius. Hec ē poſſeſſio rubenitarum p cognatiōes ſuas vrbium & viculorū. Deditq; moyſes tribui gad & filiis eius p cognatiōes ſuas poſſeſſionē: cui9 hec diuiſio eſt. Terminus iazer & oēs citates galaad et dimidiā ptem terre filiorū ammon vſq; ad aroer q̄ ē cōtra rabba: & ab eſebō vſq; ramoth: maſphe & bethanī: & a maanaī vſq; ad tminos dabir. In valle quoq; betharā & bethnēra ſoccoth et ſaphō reliquā ptē regni ſeon regis eſebō huius quoq; finis iordāis ē vſq; ad extremā ptē maris cenereth trās iordanē ad orientalē plagā. Hec eſt poſſeſſio filiorum gad p familias ſuas: & ciuitates et ville earū. Dedit & dimidie tribui manaſſe filiiſq; eius iuxta cognatiōes ſuas poſſeſſionem cuius hoc pricipiū eſt. A manaim vniuerſā baſā & cuncta regna og regis baſā: omneſq; vicos iahir q ſūt in baſā ſexaginta oppida & dimidiā partem galaad: & aſtaroth & edrai vrbes regni og in baſā filiis machir filii manaſſe dimidie parti filiorū machir iuxta cognationes ſuas. Hāc poſſeſſionem diuiſit moyſes ī cāpeſtribus moab trans iordanē cōtra hiericho ad orientalem plagam. Tribui aūt leui nō dedit poſſeſſionē: qm̄ dñs deus iſrl: ipe eſt poſſeſſio ei9 ut locutus ē illi.

Ca.14.

Hoc eſt qd̄ poſſederūt filii iſrl ī terra chanaā quā dederūt eis eleazar ſacerdos & ioſue filius nun & pricipes familiarū p tribus iſrl: ſorte oia diuidentes: ſicut p̄cepat dñs ī manu moyſi nouē tribub9 & dimidie tribui manaſſe. Duabus enim tribubus et dimidie dederat moyſes

trās iordanē poſſeſſionē abſq; leuitis q nihil terre acceperūt īter fratres ſuos: ſed ī eorū ſucceſſerāt locū filii ioſeph ī duas diuiſi trib9 manaſſe & effraim: nec acceperūt leuite aliā in terra ptē niſi vrbes ad habitādū & ſuburbana earū ad alēda iumenta & pecora ſua. Sic̄ p̄cepat dominus moyſi: ita fecerūt filii iſrl & diuiſerūt terrā. Acceſſerūt itaq; filii iuda ad ioſue ī galgala locutuſq; eſt ad eū caleph filius iephone ceneze9. Noſti qd locut9 ſit dñs ad moyſē hominem dei de me & te ī cadeſbarne. Quadraginta annorū eram quando miſit me moyſes famulus dñi de cadeſbarne vt conſiderarē terrā: nūciauiq; ei qd mihi verum videbatur. Fr̄es aūt mei qui aſcēderāt mecū diſſoluerūt cor ppli & nihilo minus ego ſecutus ſum dñm deū meū. Iurauitq; moyſes ī die illo: dicens. Terra quā calcauit pes tuus erit poſſeſſio tua & filiorū tuorū ī eternum: qa ſecutus es dñm deū meum. Conceſſit ergo dñs vitam mihi ſicut pollicitus eſt vſq; in preſentem diem. Quadraginta & quinq; anni ſūt ex quo locutus eſt dñs verbū iſtud ad moyſen qñ ambulabat iſrl p ſolitudinem hodie octoginta quinq; annorū ſū: ſic valens: vt eo valebam tempore qñ ad explorādum miſſus ſū: illius ī me tpis fortitudo vſq; hodie pſeuerat tā ad bellandū q̄ ad gradiēdū: da ergo mihi mōtem iſtum quem pollicitus eſt dominus te quoq; audiente: in quo enachim ſūt: & vrbes magne atq; munite: ſi forte ſit dñs mecum & potuero delere eos ſicut pmiſit mihi. Bñdixitq; ei Ioſue: & tradidit ei hebron in poſſeſſiōem: atq; ex eo fuit hebron

לְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי לְנַחֲלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה יַעַן אֲשֶׁר מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְשֵׁם חֶבְרוֹן לְפָנִים קִרְיַת אַרְבַּע הָאָדָם הַגָּדוֹל בָּעֲנָקִים הוּא וְהָאָרֶץ שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה׃

Cap. xv. וַיְהִי הַגּוֹרָל לְמַטֵּה בְּנֵי יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם אֶל גְּבוּל אֱדוֹם מִדְבַּר צִן נֶגְבָּה מִקְצֵה תֵימָן׃ וַיְהִי לָהֶם גְּבוּל נֶגֶב מִקְצֵה יָם הַמֶּלַח מִן הַלָּשֹׁן הַפֹּנֶה נֶגְבָּה׃ וְיָצָא אֶל מִנֶּגֶב לְמַעֲלֵה עַקְרַבִּים וְעָבַר צִנָה וְעָלָה מִנֶּגֶב לְקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְעָבַר חֶצְרוֹן וְעָלָה אַדָּרָה וְנָסַב הַקַּרְקָעָה׃ וְעָבַר עַצְמוֹנָה וְיָצָא נַחַל מִצְרַיִם וְהָיָה תֹּצְאוֹת הַגְּבוּל יָמָּה זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל נֶגֶב׃ וּגְבוּל קֵדְמָה יָם הַמֶּלַח עַד קְצֵה הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל לִפְאַת צָפוֹנָה מִלְּשׁוֹן הַיָּם מִקְצֵה הַיַּרְדֵּן׃ וְעָלָה הַגְּבוּל בֵּית חָגְלָה וְעָבַר מִצְּפוֹן לְבֵית הָעֲרָבָה וְעָלָה הַגְּבוּל אֶבֶן בֹּהַן בֶּן רְאוּבֵן׃ וְעָלָה הַגְּבוּל דְּבִרָה מֵעֵמֶק עָכוֹר וְצָפוֹנָה פֹּנֶה אֶל הַגִּלְגָּל אֲשֶׁר נֹכַח לְמַעֲלֵה אֲדֻמִּים אֲשֶׁר מִנֶּגֶב לַנָּחַל וְעָבַר הַגְּבוּל אֶל מֵי עֵין שֶׁמֶשׁ וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו אֶל עֵין רֹגֵל׃ וְעָלָה הַגְּבוּל גֵּיא בֶן הִנֹּם אֶל כֶּתֶף הַיְבוּסִי מִנֶּגֶב הִיא יְרוּשָׁלָ͏ִם וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל רֹאשׁ הָהָר אֲשֶׁר עַל פְּנֵי גֵי הִנֹּם יָמָּה אֲשֶׁר בִּקְצֵה עֵמֶק רְפָאִים צָפֹנָה׃ וְתָאַר הַגְּבוּל מֵרֹאשׁ הָהָר אֶל מַעְיַן מֵי נֶפְתּוֹחַ וְיָצָא אֶל עָרֵי הַר עֶפְרוֹן וְתָאַר הַגְּבוּל בַּעֲלָה הִיא קִרְיַת יְעָרִים׃ וְנָסַב הַגְּבוּל מִבַּעֲלָה יָמָּה אֶל הַר שֵׂעִיר וְעָבַר אֶל כֶּתֶף הַר יְעָרִים מִצָּפוֹנָה הִיא כְסָלוֹן וְיָרַד בֵּית שֶׁמֶשׁ וְעָבַר תִּמְנָה׃ וְיָצָא הַגְּבוּל אֶל כֶּתֶף עֶקְרוֹן צָפוֹנָה

caleph filio iephone cenezeo vsq; in presentem diem: quia secutus est dominum deum israel. Nomen hebron ante vocabatur cariatharbe. Adam maximus ibi inter enachim situs est. & terra cessauit a prelijs. 15.

Igitur sors filiorum iude per cognationes suas ista fuit: a termino edom vsq; ad desertum sin: contra meridiem & vsq; ad extremam partem australis plage. Initium eius a summitate maris salsissimi: & a lingua eius que respicit meridiem. egrediturq; contra ascensum scorpionis: & pertransibit in sina: ascenditq; in cadesbarne: & peruenit in esrom: ascendens addaram & circuiens cariathaa: atq; inde pertransiens in asemona: & perueniens ad torrentem egypti. eruntq; termini eius mare magnum. Hic erit finis meridiane plage. Ab oriente vero erit initium mare salsissimum vsq; ad extrema iordanis: & ea que respiciunt ad aquilonem a lingua maris vsq; ad eundem iordanis fluuium. ascenditq; terminus in bethagla. Et transit ab aquilone in betharaba: ascendens ad lapidem boem filii ruben: & tendens vsq; ad terminos debera de valle achor contra aquilonem: respiciens galgalam que est ex aduerso ascensionis adommin ab australi parte torrentis. transitq; aquas que vocantur fons solis: & erunt exitus eius ad fontem rogel: ascenditq; per conuallem filii ennom ex latere iebusei ad meridiem: hec est ierusalem: & inde se eriges ad verticem montis qui est contra gehennom ad occidentem in summitate vallis raphaim contra aquilonem: pertransitq; a vertice montis vsq; ad fontem aque nepthoa: & peruenit vsq; ad vicos montis ephron: inclinaturq; in bala que est cariathiarim. i. vrbs siluarum: & circuit de bala contra occidentem vsq; ad montem seir: transitq; iuxta latus montis iarim ad aquilonem in cheslon. & descendit in bethsames transitq; in thamna: & peruenit contra aquilonem partis accaron

caleb filio iephone cenezei in possessione vsq; ad hodiernum diem: eo q' ipse secutus est iussum domini dei israel. at nomen hebron prius vrbs arbe metropolis ciuitatis enachim hec. & terra cessauit a bello.

τῷ χαλὲβ τῷ τοῦ ἰεφωνὴ τοῦ κενεζαίου ἐν κλήρῳ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, διὰ τὸ αὐτὸν ἐπακολουθῆσαι τῷ προστάγματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ. τὸ δὲ ὄνομα χεβρὼν τὸ πρότερον πόλις ἀρβαὶ μητρόπολις τῶν ἐνακὶμ αὕτη. καὶ ἡ γῆ ἐκόπασεν τοῦ πολέμου.

Ca. 15.

Et fuerunt termini tribus filiorum iuda per populos suos a terminis idumee ab eremo sin contra meridiem vsq; ad cades. & fuerunt eorum termini ab austro vsq; ad partem maris salsi a summitate que fert ad meridiem. & egreditur contra ascensum scorpionis. & pertransit in sina: & ascendit a meridie ad cades barne: & peruenit in esron & ascendit in addaram: & circuit que est ad occidentem cadeo: & pertransit in asemona & peruenit vsq; ad torrentem egypti. & erit exitus eius terminorum ad mare. hoc est eorum termini a meridie. & termini ab oriente omne mare salsum vsq; ad partem iordanis: & termini eorum ad aquilonem & a summitate maris & a parte iordanis descendit termini in bethagla: & transcedit ab aquilone in betharaba: & ascendit termini ad lapidem boen filii ruben. & ascen...

Καὶ ἐγένετο τὰ ὅρια φυλῆς υἱῶν ἰούδα κατὰ δήμους αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς ἰδουμαίας ἀπὸ τῆς ἐρήμου σὶν πρὸς λίβα ἕως κάδης. καὶ ἐγενήθη αὐτῶν τὰ ὅρια ἀπὸ λιβὸς ἕως μέρους θαλάσσης τῆς ἁλικῆς ἀπὸ τῆς λοφίας τῆς φερούσης ἐπὶ λίβα. καὶ διαπορεύεται ἀπέναντι τῆς προσαναβάσεως ἀκραβίν. καὶ ἐκπορεύεται σινά, καὶ ἀναβαίνει ἀπὸ λιβὸς ἐπὶ κάδης βαρνή, καὶ ἐκπορεύεται ἐσρὼν καὶ προσαναβαίνει εἰς ἀδδαρά, καὶ ἐκπεριπορεύεται τὴν κατὰ δυσμὰς κάδης, καὶ πορεύεται ἐπὶ ἀσεμωνὰ καὶ διεκβάλλει ἕως χειμάρρου αἰγύπτου. καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτοῦ τῶν ὁρίων ἐπὶ τὴν θάλασσαν. τοῦτό ἐστιν αὐτῶν ὅρια ἀπὸ λιβός. καὶ τὰ ὅρια ἀπὸ ἀνατολῶν πᾶσα ἡ θάλασσα ἡ ἁλικὴ ἕως μέρους τοῦ ἰορδάνου, καὶ τὰ ὅρια αὐτῶν ἐπὶ βορρᾶν καὶ ἀπὸ τῆς λοφίας τῆς θαλάσσης καὶ ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ ἰορδάνου ἐπιβαίνει τὰ ὅρια ἐπὶ βαιθαγλά, καὶ παραπορεύεται ἀπὸ βορρᾶ ἐπὶ βαιθαραβά, καὶ προσ...

ad aquilonem: & mittet terminos in secrona: & pertransibit montem terre baala: & perueniet in iebneel: & erit exitus terminorum in mare. & termini ipsorum a mari mare magnum concludet. hi termini filiorum iuda in circuitu per populos suos. & caleb filio iephone dedit partem in medio filiorum iuda per iussum dei. & dedit ei iosue vrbem arbe metropolim enach: ipsa est hebron: & deleuit illinc caleph filius iephone tres filios enach sessai & hayman & tholmai stirpes enach. & ascendit illinc caleb ad habitatores dabir: at nomen dabir prius vrbs litterarum. & dixit caleb: quicunq; ceperit vrbem litterarum & dominatus fuerit ei: dabo ei axan filiam meam in vxorem. & cepit eam othoniel filius cenez frater chaleb iunior. & dedit ei axam filiam suam ei vxorem. & factum est cum pergeret ipsa. & consuluit ei dicens: petam a patre meo agrum: & exclamauit ab asino. & dixit chaleb: quid est tibi? & dixit ei: da mihi benedictionem: quia in terram nageb dedisti me. da mihi fontem aquarum. & dedit ei caleb fontem aquarum que supra & fontem que in...

ἐπὶ βορρᾶν, καὶ διεκβαλεῖ τὰ ὅρια εἰς σακχαρωνά, καὶ παρελεύσεται ὄρος γῆς βααλών, καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ ἰαμνήλ, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος τῶν ὁρίων ἐπὶ θάλασσαν. καὶ τὰ ὅρια αὐτῶν ἀπὸ θαλάσσης ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη ὁριεῖ. ταῦτα τὰ ὅρια υἱῶν ἰούδα κύκλῳ κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ τῷ χαλὲβ υἱῷ ἰεφωνὴ ἔδωκεν μερίδα ἐν μέσῳ υἱῶν ἰούδα διὰ προστάγματος τοῦ θεοῦ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἰησοῦς τὴν πόλιν ἀρβαὶ μητρόπολιν ἐνάκ, αὕτη ἐστὶ χεβρών, καὶ ἐξωλόθρευσεν ἐκεῖθεν χαλὲβ υἱὸς ἰεφωνὴ τοὺς τρεῖς υἱοὺς ἐνὰκ τὸν σουσὶ καὶ τὸν ἀχειμὰν καὶ τὸν θαλβαὶ γεννήματα τοῦ ἐνάκ. καὶ ἀνέβη ἐκεῖθεν χαλὲβ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας δαβίρ, τὸ δὲ ὄνομα δαβὶρ τὸ πρότερον πόλις γραμμάτων. καὶ εἶπεν χαλέβ, ὃς ἐὰν λάβῃ τὴν πόλιν τῶν γραμμάτων καὶ κυριεύσῃ αὐτῆς, δώσω αὐτῷ τὴν ἄχσαν θυγατέρα μου εἰς γυναῖκα. καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γοθονιὴλ υἱὸς κενὲζ ἀδελφὸς χαλὲβ ὁ νεώτερος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἄχσαν θυγατέρα αὐτοῦ αὐτῷ γυναῖκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτήν, καὶ συνεβουλεύσατο αὐτῷ λέγουσα, αἰτήσομαι τὸν πατέρα μου ἀγρόν, καὶ ἐβόησεν ἀπὸ τῆς ὄνου. καὶ εἶπεν χαλέβ, τί ἐστίν σοι; καὶ εἶπεν αὐτῷ, δός μοι εὐλογίαν, ὅτι εἰς γῆν ναγὲβ δέδωκάς με. δός μοι τὴν γωλαθμαίμ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χαλὲβ τὴν γωλαθμαὶμ τὴν ἄνω καὶ τὴν γωλὰθ τὴν κάτω...

ex latere: inclinaturq; secrona & transit montem balaa: peruenitq; in iebneel: & magni maris contra occidentem fine concluditur. Hi sunt termini filiorum iuda per circuitum in cognationibus suis. Caleph vero filio iephone dedit partem in medio filiorum iuda: sicut preceperat ei dominus: cariatharbe patris enach: ipsa est hebron. deleuitq; ex ea caleph tres filios enach: sesai & hayman & tholmai de stirpe enach atq; inde conscendens venit ad habitatores dabir que prius vocabatur cariathsepher. i. ciuitas litterarum. Dixitq; caleph. Qui percusserit cariathsepher & ceperit eam: dabo ei axam filiam meam vxorem. Cepitq; eam othoniel filius cenez frater caleph iunior: deditq; ei axam filiam suam vxorem. Que cum pergeret simul suasa est a viro suo: vt peteret a patre suo agrum suspirauitq; vt sedebat in asino. Cui caleph quid habes inquit. At illa respondit. Da mihi benedictionem. Terram australem & arentem dedisti mihi: iunge & irriguam. Dedit itaq; ei caleph irriguum superius & inferius. Hec est possessio tribus filiorum iuda per cognationes suas. erantq; ciuitates ab extremis partibus filiorum iuda iuxta terminos edom a meridie: cabseel et eder & iagur et cina & dimona & adada et cedes et asor et iethnam zipth: telem et baloth asor noua & carioth: iesron hec est assor: omam sama & meloda et asergadda: et esemoth et bethfeleth et asersual et bersabee. et baziothia et baala et humese et heltholad et exul et sarma et siceleth et medema et sesenna lebaoth & seli et aheremon: omnes ciuitates viginti nouem & ville earum. In campestribus vero estaol & sarea et asena et azone et enganim et taphua & enaym et hierimoth et adulam

צָפוֹנָה וְתָאַר הַגְּבוּל שִׁכְּרוֹנָה וְעָבַר הַר הַבַּעֲלָה וְיָצָא יַבְנְאֵל וְהָיוּ תֹּצְאוֹת הַגְּבוּל יָמָּה׃ וּגְבוּל יָם הַיָּמָּה הַגָּדוֹל וּגְבוּל זֶה גְּבוּל בְּנֵי יְהוּדָה סָבִיב לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ וּלְכָלֵב בֶּן יְפֻנֶּה נָתַן חֵלֶק בְּתוֹךְ בְּנֵי יְהוּדָה אֶל פִּי יְהוָה לִיהוֹשֻׁעַ אֶת קִרְיַת אַרְבַּע אֲבִי הָעֲנָק הִיא חֶבְרוֹן׃ וַיֹּרֶשׁ מִשָּׁם כָּלֵב אֶת שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי הָעֲנָק אֶת שֵׁשַׁי וְאֶת אֲחִימַן וְאֶת תַּלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק׃ וַיַּעַל מִשָּׁם אֶל יֹשְׁבֵי דְּבִר וְשֵׁם דְּבִר לְפָנִים קִרְיַת סֵפֶר׃ וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת קִרְיַת סֵפֶר וּלְכָדָהּ וְנָתַתִּי לוֹ אֶת עַכְסָה בִתִּי לְאִשָּׁה׃ וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן קְנַז אֲחִי כָלֵב וַיִּתֶּן לוֹ אֶת עַכְסָה בִתּוֹ לְאִשָּׁה׃ וַיְהִי בְּבוֹאָהּ וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת אָבִיהָ שָׂדֶה וַתִּצְנַח מֵעַל הַחֲמוֹר וַיֹּאמֶר לָהּ כָּלֵב מַה לָּךְ׃ וַתֹּאמֶר תְּנָה לִּי בְרָכָה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי וְנָתַתָּה לִי גֻּלֹּת מָיִם וַיִּתֶּן לָהּ אֵת גֻּלֹּת עִלִּיּוֹת וְאֵת גֻּלֹּת תַּחְתִּיּוֹת׃ זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ וַיִּהְיוּ הֶעָרִים מִקְצֵה לְמַטֵּה בְנֵי יְהוּדָה אֶל גְּבוּל אֱדוֹם בַּנֶּגְבָּה קַבְצְאֵל וְעֵדֶר וְיָגוּר׃ וְקִינָה וְדִימוֹנָה וְעַדְעָדָה׃ וְקֶדֶשׁ וְחָצוֹר וְיִתְנָן׃ זִיף וָטֶלֶם וּבְעָלוֹת׃ וְחָצוֹר חֲדַתָּה וּקְרִיּוֹת חֶצְרוֹן הִיא חָצוֹר׃ אֲמָם וּשְׁמַע וּמוֹלָדָה׃ וַחֲצַר גַּדָּה וְחֶשְׁמוֹן וּבֵית פָּלֶט׃ וַחֲצַר שׁוּעָל וּבְאֵר שֶׁבַע וּבִזְיוֹתְיָה׃ בַּעֲלָה וְעִיִּים וָעָצֶם׃ וְאֶלְתּוֹלַד וּכְסִיל וְחָרְמָה׃ וְצִקְלַג וּמַדְמַנָּה וְסַנְסַנָּה׃ וּלְבָאוֹת וְשִׁלְחִים וְעַיִן וְרִמּוֹן כָּל עָרִים עֶשְׂרִים וָתֵשַׁע וְחַצְרֵיהֶן׃ בַּשְּׁפֵלָה אֶשְׁתָּאוֹל וְצָרְעָה וְאַשְׁנָה׃ וְזָנוֹחַ וְעֵין גַּנִּים תַּפּוּחַ וְהָעֵינָם׃ יַרְמוּת וַעֲדֻלָּם

שוכה ועזקה׃ ושעריים ועדיתים
והגדרה וגדרתים ערים ארבע עשרה וחצריהן׃ צנן וחדשה ומגדל
גד׃ ודלען והמצפה ויקתאל׃ לכיש
ובצקת ועגלון׃ וכבון ולחמס וכתליש׃
וגדרות בית דגון ונעמה ומקדה
ערים שש עשרה וחצריהן׃ לבנה
ועתר ועשן׃ ויפתח ואשנה ונציב׃
וקעילה ואכזיב ומראשה ערים
תשע וחצריהן׃ עקרון ובנתיה
וחצריה׃ מעקרון וימה כל אשר על
יד אשדוד וחצריהן׃ אשדוד בנתיה
וחצריה עזה בנתיה וחצריה עד
נחל מצרים והים הגדול וגבול׃
ובהר שמיר ויתיר ושוכה׃ ודנה וקרית
סנה היא דבר׃ וענב ואשתמה
וענים׃ וגשן וחלן וגלה ערים
אחת עשרה וחצריהן׃ ארב ורומה
ואשען׃ וינום ובית תפוח ואפקה׃
וחמטה וקרית ארבע היא חברון
וציער ערים תשע וחצריהן׃ מעון
כרמל וזיף ויוטה׃ ויזרעאל ויקדעם
וזנוח׃ הקין גבעה ותמנה ערים
עשר וחצריהן׃ חלחול בית צור
וגדור׃ ומערת ובית ענות ואלתקן
ערים שש וחצריהן׃ קרית בעל
היא קרית יערים והרבה ערים
שתים וחצריהן׃ במדבר בית
הערבה מדין וסככה׃ והנבשן ועיר
המלח ועין גדי ערים שש וחצריהן׃
ואת היבוסי יושבי ירושלם לא
יכלו בני יהודה להורישם וישב
היבוסי את בני יהודה בירושלם
עד היום הזה׃

Cap.xvi. ויצא
הגורל לבני יוסף מירדן יריחו
למי יריחו מזרחה המדבר עלה

(Margin: רבע, בנה, גדל, עיר, דבר, ישב, ירש, גבל, זרח)

socho & azecha et sarim et adythaym et gedera et giderothaim: vrbes quatuordecim et ville earum. Sanan & adasa et magdalgad et delean et masepha et iectel lachis & baschat et eglon et tebbon et leemes et cethis et gideroth et bethdagon et neama et maceda: ciuitates sedecim et ville earum. Labana et ether & asan iepta et esna et nesib et ceyla et achzib et maresa: ciuitates nouem et ville earum. Accaron cum vicis et villulis suis. Ab accaron vsque ad mare omnia que vergunt ad azotum et viculos eius. Azotus cum vicis et villulis suis. Gaza cum vicis et villulis suis vsque ad torrentem egypti: et mare magnum terminus eius: et in monte samir et iether et socho et edena cariatsenna: hec est dabir: anab et histemo et anym gosen et olon et gylo: ciuitates vndecim et ville earum. Arab et roma et esaan et ianum et bethafua & afeca athmatha et cariatharbe: hec est hebron et sior: ciuitates nouem et ville earum. maon & charmel et ziph et iothe et iezrael et iucadam et zanoe accaym gabaa et thanna: ciuitates decem et ville earum. Alul et bethsor et gedor mareth et bethanoth et helthecen ciuitates sex et ville earum. Cariathbaal: hec est cariathiarim vrbs siluarum et arebba: ciuitates due et ville earum. In deserto betharaba meddin et sacha & nebsan ciuitas salis & engaddi: ciuitates sex & ville earum. Iebuseum autem habitatorem hierusalem non potuerunt filii iuda delere: habitauitque iebuseus cum filiis iuda in hierusalem vsque in presentem diem.

Cecidit quoque .16. sors filiorum ioseph a iordane contra hiericho et ad aquas eius ab oriente solitudo que ascendit

et socho et azecha: et sarim et adithaim et gedera: et suburbana eius: vrbes quattuor decim: et ville earum. sanam et adasa et magdalgad: et delean et masepha et iectel et lachis et baschar et eglon: et tebbon et leemes et chethlis: et gaderoth et bethdagon et neama et maceda: ciuitates sedecim: et ville earum: labana et ather et asan et iephta et asna et nesib: et ceila et achzib et maresa: ciuitates nouem: et ville earum. accaron et ville eius et suburbana eius. ab accaron et vsque ad mare iemnath: et omnes quecunque sunt prope esdod et vici earum. esdoth et vici eius et suburbana eius. gaza: et ville eius et suburbana eius vsque ad torrentem egypti: et mare magnum terminat. et in montana samir et iecther et socho: et edenna et vrbs litterarum. hec est dabir et anab et histemo et anim: et gosen et olon et gilo: ciuitates vndecim: et ville earum. arab et roma et esan: et ianum bethafua et afeca et amatha: et vrbes arbe. hec est ebron et sior ciuitates nouem et suburbana earum. maon et charmel et ziph et iothe: et iezrael et iedaam et zanoe acain et gabaa et thamna: vrbes decem et ville earum. alul et bethsor et gedor: mareth et bethanoth et belthecen: ciuitates sex et ville earum. cariabaal hec vrbs iarim et arebba: vrbes due et ville earum. in deserto betharaba. meddin sacha et nebsan: et ciuitates salis et engaddi: vrbes sex et ville earum. et iebuseus habitabat in hierusalem: et non potuerunt filii iuda delere eos: et habitauit iebuseus cum filiis iuda in hierusalem vsque ad diem hanc. Ca.16.

Et fuerunt termini filiorum ioseph ab iordane contra hiericho ab oriente desertum: et ascendet

καὶ σωχὼ καὶ ἀζηκά, καὶ σεβαρὶμ καὶ ἀγεθαὶμ καὶ γαδηρὰ, καὶ ἐπαύλεις αὐτῆς, πόλεις τεσσαρεσκαίδεκα· καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. σενὰμ καὶ ἀδασὰ καὶ μαγδαλγὰδ, καὶ δαλλὰν καὶ μασηφὰ καὶ ἰεχθαὴλ καὶ λαχὶς καὶ βασχὰθ καὶ ἀγλών, καὶ χαββὼ καὶ λαμμὰς καὶ καθαλίς, καὶ γαδηρὼθ καὶ βηθδαγὼν καὶ νοεμὰ καὶ μακηδά, πόλεις δεκαέξ, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. λεβνὰ καὶ ἀθὲρ καὶ ἀσάν, καὶ ἰεφθὰ καὶ ἀσαννὰ καὶ νεσείβ, καὶ κεϊλὰ καὶ ἀχζὶβ καὶ μαρησά, πόλεις ἐννέα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. ἀκκαρὼν καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς καὶ ἐπαύλεις αὐτῆς. ἀπὸ ἀκκαρὼν καὶ εἰς θάλασσαν ἰεμνάθ, καὶ πᾶσαι ὅσαι εἰσὶν πλησίον ἐσδὼδ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. ἐσδὼθ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῆς. γαζὶ, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῆς ἕως τοῦ χειμάῤῥου αἰγύπτου, καὶ ἡ θάλασσα ἡ μεγάλη διορίζει. καὶ ἐν τῇ ὀρεινῇ σαμὶρ καὶ ἰεθὲρ καὶ σωχὼ, καὶ ῥεννὰ καὶ πόλις γραμμάτων. αὕτη ἐστὶν δαβὶρ καὶ ἀνὰβ καὶ ἀσθεμὼ καὶ ἀνίμ, καὶ γοσὸμ καὶ χιλοὺν καὶ γιλώ, πόλεις ἕνδεκα, καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. ἐρὲβ καὶ ῥουμὰ καὶ ἐσάν, καὶ ἰανοὺμ βηθθαφουὲ καὶ ἀφακὰ καὶ ἀμματά, καὶ πόλις ἀρβαί. αὕτη ἐστὶν χεβρὼν καὶ σιώρ πόλεις ἐννέα καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. μαὼν καὶ χερμὲλ καὶ ζὶφ καὶ ἰεττά, καὶ ἰεζρεὲλ καὶ ἰεκδαὰμ καὶ ζανουὰ ἀκὲν καὶ γαβαὰ καὶ θαμνά, πόλεις δέκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. ἀλουὲ καὶ βεθσοὺρ καὶ γεδὼρ, μαραὼθ καὶ βηθανὼθ καὶ ἐλθεκέν, πόλεις ἓξ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καριαθβαὰλ αὕτη πόλις ἰαρὶμ καὶ ἀρεμβά, πόλεις δύο καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. ἐν τῇ ἐρήμῳ βηθαραβά. μαδδὶν χαχὰ καὶ νεβσάν, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἁλῶν καὶ ἐγγαδδί, πόλεις ἓξ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καὶ ὁ ἰεβουσαῖος κατῴκει ἐν ἰερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἐδυνήθησαν οἱ υἱοὶ ἰούδα ἀπολέσαι αὐτούς, καὶ κατῴκησεν ὁ ἰεβουσαῖος μετὰ τῶν υἱῶν ἰούδα ἐν ἰερουσαλὴμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

Καὶ ἐγένετο τὰ ὅρια υἱῶν ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου κατὰ ἰεριχὼ ἀπὸ ἀνατολῶν τὴν ἔρημον, καὶ ἀναβήσεται

F

G

de hiericho in montana in bethel. et egredietur de bethel in luzam: et transibit ad terminos archiatharoth. et perueniet vsque ad mare in terminos iephlet vsque ad terminos bethoron que infra et vsque ad gazer: et erit exitus eorum in mare. et possederunt filii ioseph manasses et ephraim. et fuerunt termini filiorum ephraim per populos suos: et fuerunt termini possessionis eorum ab oriente ataroth addar vsque bethoron que supra. et peruenient termini ad mare in machmetath ab aquilone: et pertransibit terminus ad oriente in thanathselo: et pertransibit ipse ab oriente in ianocha. et descendet ab ianocha in atharoth et ville earum: et in naaratha: et perueniet ad hiericho: et egredietur ad iordanem. et a thaphua pertransibunt termini vsque ad mare ad torrentem cana: et erit exitus eius ad mare. hec possessio tribus filiorum ephraim per populos suos. et vrbes separate filiis ephraim in medio possessionis filiorum manasse: omnes vrbes et ville earum. et non deleuit ephraim chananeum habitantem gazer: et habitabat chananeus in ephraim vsque ad diem hanc: et fuerunt tributarii serui. Ca.17

Et fuerunt termini tribus manasse: quoniam hic primogenitus ioseph: machir primogenito manasse patri galaad. ipse enim vir pugnator in galaad et in basan. et fuit filiis manasse reliquis per populos suos filiis abiezer et filiis helech et filiis hesriel et filiis sychem et filii epher et filiis semida. hi filii manasse filiis ioseph mares per populos suos. et salphaad filio epher filii galaad filii machir filii manasse non erant ei filii sed filie. et hec nomina filiarum salphaad maala et noa et egla et melcha et thersa. et steterunt coram eleazar sacerdote et coram iosue filio nun et coram principibus dicentes: deus precepit per manum moysi vt det nobis possessionem in medio

B

C

D

A

Nu.27. a.

ἀπὸ ἰεριχὼ εἰς τὴν ὀρεινὴν εἰς βαιθήλ. καὶ ἐξελεύσεται ἀπὸ βαιθὴλ εἰς λουζά, καὶ παρελεύσεται ἐπὶ τὰ ὅρια τοῦ ἀρχιαταρώθ. καὶ διελεύσεται ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τὰ ὅρια τοῦ ἰεφλητὶ ἕως τῶν ὁρίων βαιθωρὼν τὴν κάτω καὶ ἕως γαζέρ, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτῶν ἐπὶ τὴν θάλασσαν. καὶ ἐκληρονόμησαν οἱ υἱοὶ ἰωσὴφ μανασσῆς καὶ ἐφραίμ. καὶ ἐγενήθη ὅρια υἱῶν ἐφραὶμ κατὰ δήμους αὐτῶν, καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια τῆς κληρονομίας αὐτῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἀταρὼθ ἀδὰρ ἕως βηθωρὼν τὴν ἄνω. καὶ διελεύσεται τὰ ὅρια ἐπὶ τὴν θάλασσαν εἰς μαχθὼθ ἀπὸ βοῤῥᾶ, καὶ παρελεύσεται τὸ ὅριον ἐπ᾽ ἀνατολὰς εἰς θηναθσηλώ, καὶ παρελεύσεται αὐτὸ ἀπὸ ἀνατολῶν εἰς ἰανάχω. καὶ καταβήσεται ἀπὸ ἰανωχὰ εἰς ἀταρὼθ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν, καὶ εἰς ναραθά, καὶ ἐλεύσεται ἐπὶ ἰεριχώ, καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ τὸν ἰορδάνην. καὶ ἀπὸ θαπφουὲ πορεύσεται τὰ ὅρια ἐπὶ θάλασσαν ἐπὶ χειμάῤῥουν κανά, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτοῦ ἐπὶ θάλασσαν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν ἐφραὶμ κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ αἱ πόλεις αἱ ἀφορισθεῖσαι τοῖς υἱοῖς ἐφραὶμ ἀναμέσον τῆς κληρονομίας υἱῶν μανασσῆ, πᾶσαι αἱ πόλεις καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καὶ οὐκ ἀπώλεσεν ἐφραὶμ τὸν χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα γαζέρ, καὶ κατῴκει ὁ χαναναῖος ἐν ἐφραὶμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ ἐγένοντο ὑπόφοροι δοῦλοι.

Καὶ ἐγένετο τὰ ὅρια φυλῆς μανασσῆ, ὅτι οὗτος πρωτότοκος τῷ ἰωσήφ, τῷ μαχεὶρ πρωτοτόκῳ μανασσῆ πατρὶ γαλαάδ. ἦν· αὐτὸς γὰρ ἀνὴρ πολεμιστὴς ἐν τῇ γαλααδίτιδι καὶ ἐν τῇ βασανίτιδι. καὶ ἐγενήθη τοῖς υἱοῖς μανασσῆ τοῖς λοιποῖς κατὰ δήμους αὐτῶν τοῖς υἱοῖς ἀβιέζερ καὶ τοῖς υἱοῖς ἐλὲκ καὶ τοῖς υἱοῖς ἐσριὴλ καὶ τοῖς υἱοῖς συχὲμ καὶ τοῖς υἱοῖς ἐφὲρ καὶ τοῖς υἱοῖς σεμιδαέ. οὗτοι οἱ ἄρσενες κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ τῷ σαλπαὰδ υἱῷ ἐφὲρ υἱοῦ γαλαὰδ υἱοῦ μαχεὶρ υἱοῦ μανασσῆ οὐκ ἦσαν αὐτῷ υἱοὶ ἀλλὰ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν θυγατέρων σαλπαὰδ μααλὰ καὶ νουὰ καὶ ἐγλὰ καὶ μελχὰ καὶ θερσά. καὶ ἔστησαν ἐναντίον ἐλεάζαρ τοῦ ἱερέως καὶ ἐναντίον ἰησοῦ υἱοῦ ναυῆ καὶ ἐναντίον τῶν ἀρχόντων λέγουσαι, ὁ θεὸς ἐνετείλατο διὰ χειρὸς μωυσῆ δοῦναι ἡμῖν κληρονομίαν ἐν μέσῳ τῶν

de hiericho ad montem bethel et egreditur de bethel luzam: transitque terminum archiatharoth et descendit ad occidentem iuxta terminum iefleti vsque ad terminos bethoron inferioris et gazer: finiunturque regiones eius mari magno: possederuntque filii ioseph manasses et effraim. Et factus est terminus filiorum effraim per cognationes suas: et possessio earum contra orientem astaroth addar vsque bethoron superiorem: egrediunturque confinia in mare. Machmetath vero aquilonem respicit et circuit termios contra orientem in thanathselo: et pertransit ab oriente ianoe: descenditque de ianoe in atharoth et noaratha et peruenit in hiericho: egrediturque ad iordanem: de taphua pertransit contra mare in vallem arundineti: suntque egressus eius in mare salsissimum. Hec est possessio tribus filiorum effraim per familias suas. vrbesque separate sunt filiis effraim in medio possessionis filiorum manasse et ville earum. Et non interfecerunt filii effraim chananeum qui habitabat in gazer: habitauitque cananeus in medio effraim vsque in diem hanc tributarius. 17.

Cecidit autem sors tribui manasse: ipse enim est primogenitus ioseph: machir primogenito manasse patri galaad qui fuit vir pugnator: habuitque possessionem galaad et basan et reliquis filiorum manasse iuxta familias suas filiis abiezer & filiis helech & filiis hesrihel & filiis siche & filiis epher & filiis semida. Isti sunt filii manasse filii ioseph: mares per cognationes suas. Salphaad vero filio epher filii galaad filii machir filii manasse non erant filii sed sole filie: quarum ista sunt nomina maala & noa & egla & melcha & thersa. Veneruntque in conspectu eleazari sacerdotis & iosue filii nun & principum dicentes. Dominus precepit per manum moysi vt daretur nobis possessio in medio

מיריחו בהר ביתאל׃ ויצא מבית אל
לוזה ועבר אל גבול הארכי עטרות׃
וירד ימה אל גבול היפלטי עד
גבול בית חרון תחתון ועד גזר והיו
תצאתיו ימה׃ וינחלו בני יוסף מנשה
ואפרים׃ ויהי גבול בני אפרים
למשפחתם ויהי גבול נחלתם
מזרחה עטרות אדר עד בית חורון
עליון׃ ויצא הגבול הימה המכמתת
מצפון ונסב הגבול מזרחה תאנת
שלה ועבר אותו ממזרח ינוחה׃
וירד מינוחה עטרות ונערתה ופגע
ביריחו ויצא הירדן׃ מתפוח ילך
הגבול ימה נחל קנה והיו תוצאתיו
הימה זאת נחלת מטה בני אפרים
למשפחתם׃ והערים המבדלות לבני
אפרים בתוך נחלת בני מנשה כל
הערים וחצריהן׃ ולא הורישו את
הכנעני היושב בגזר וישב הכנעני
בקרב אפרים עד היום הזה ויהי
למס עבד׃

Cap.xvij. ויהי הגורל
למטה מנשה כי הוא בכור יוסף
למכיר בכור מנשה אבי הגלעד כי
הוא היה איש מלחמה ויהי לו הגלעד
והבשן׃ ויהי לבני מנשה הנותרים
למשפחתם לבני אביעזר ולבני
חלק ולבני אשריאל ולבני שכם
ולבני חפר ולבני שמידע אלה בני
מנשה בן יוסף הזכרים למשפחתם׃
ולצלפחד בן חפר בן גלעד בן מכיר
בן מנשה לא היו לו בנים כי אם
בנות ואלה שמות בנתיו מחלה ונעה
חגלה מלכה ותרצה׃ ותקרבנה
לפני אלעזר הכהן ולפני יהושע בן
נון ולפני הנשיאים לאמר יהוה צוה
את משה לתת לנו נחלה בתוך

(Margin: גבל, היה, יצא, נחל, שפח, עלה, סבב, נטה, עיר, בדל, ירש, נגר, בכר, לחם, יתר, היה, בנה, קרב, פנה, נשא, נתן)

אַחֵינוּ וַיִּתֵּן לָהֶם אֶל פִּי יְהוָה נַחֲלָה
בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶן׃ וַיִּפְּלוּ חַבְלֵי מְנַשֶּׁה
עֲשָׂרָה לְבַד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד וְהַבָּשָׁן
אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃ כִּי בְּנוֹת מְנַשֶּׁה
נָחֲלוּ נַחֲלָה בְּתוֹךְ בָּנָיו וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד
הָיְתָה לִבְנֵי מְנַשֶּׁה הַנּוֹתָרִים׃ וַיְהִי
גְבוּל מְנַשֶּׁה מֵאָשֵׁר הַמִּכְמְתָת אֲשֶׁר
עַל פְּנֵי שְׁכֶם וְהָלַךְ הַגְּבוּל אֶל הַיָּמִין
אֶל יֹשְׁבֵי עֵין תַּפּוּחַ׃ לִמְנַשֶּׁה הָיְתָה
אֶרֶץ תַּפּוּחַ וְתַפּוּחַ אֶל גְּבוּל מְנַשֶּׁה
לִבְנֵי אֶפְרָיִם׃ וְיָרַד הַגְּבוּל נַחַל קָנָה
נֶגְבָּה לַנַּחַל עָרִים הָאֵלֶּה לְאֶפְרַיִם
בְּתוֹךְ עָרֵי מְנַשֶּׁה וּגְבוּל מְנַשֶּׁה מִצְּפוֹן
לַנַּחַל וַיְהִי תֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה׃ נֶגְבָּה
לְאֶפְרַיִם וְצָפוֹנָה לִמְנַשֶּׁה וַיְהִי הַיָּם
גְּבוּלוֹ וּבְאָשֵׁר יִפְגְּעוּן מִצָּפוֹן וּבְיִשָּׂשכָר
מִמִּזְרָח׃ וַיְהִי לִמְנַשֶּׁה בְּיִשָּׂשכָר
וּבְאָשֵׁר בֵּית שְׁאָן וּבְנוֹתֶיהָ וְיִבְלְעָם
וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת יֹשְׁבֵי דֹאר וּבְנוֹתֶיהָ
וְיֹשְׁבֵי עֵין דֹּר וּבְנוֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי תַעְנַךְ
וּבְנֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי מְגִדּוֹ וּבְנוֹתֶיהָ שְׁלֹשֶׁת
הַנָּפֶת׃ וְלֹא יָכְלוּ בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְהוֹרִישׁ
אֶת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיּוֹאֶל הַכְּנַעֲנִי
לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃ וַיְהִי כִּי חָזְקוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֶת הַכְּנַעֲנִי לָמַס
וְהוֹרֵשׁ לֹא הוֹרִישׁוֹ׃ וַיְדַבְּרוּ בְּנֵי
יוֹסֵף אֶת יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר מַדּוּעַ
נָתַתָּה לִּי נַחֲלָה גּוֹרָל אֶחָד וְחֶבֶל אֶחָד
וַאֲנִי עַם רָב עַד אֲשֶׁר עַד כֹּה בֵּרְכַנִי
יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אִם עַם
רַב אַתָּה עֲלֵה לְךָ הַיַּעְרָה וּבֵרֵאתָ לְךָ
שָׁם בְּאֶרֶץ הַפְּרִזִּי וְהָרְפָאִים כִּי
אָץ לְךָ הַר אֶפְרָיִם׃ וַיֹּאמְרוּ
בְּנֵי יוֹסֵף לֹא יִמָּצֵא לָנוּ הָהָר וְרֶכֶב
בַּרְזֶל בְּכָל הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ
הָעֵמֶק לַאֲשֶׁר בְּבֵית שְׁאָן וּבְנוֹתֶיהָ

fratrũ nr̃orũ. Deditq̃ iuxta impiũ dñi possessionẽ i medio terrarum pr̃is earũ: & ceciderũt funiculi manasse decẽ: absq̃ terra galaad & basã trãs iordanẽ. Filie enim manasse possederũt hereditatẽ in medio filiorũ ei⁹. Terra autẽ galaad cecidit i sortẽ filiorũ manasse q reliqui erãt. Fuitq̃ terminus manasse ab aser machmata q̃ respicit sichẽ et egreditur ad dexteram iuxta hitatores fontis taphue. Etenĩ in sorte manasse ceciderat terra taphue q̃ ẽ iuxta terminos manasse filiorũ effrai. Descẽditq̃ terminus vallis harũdineti in meridie torrẽtis citatũ effrai: q̃ i medio sũt vrbiũ manasse. Terminus manasse ab aqlone torrẽtis & exit⁹ eius pgit ad mare: ita vt possessio effrai sit ab austro & ab aquilõe manasse: vt vtrãq̃ claudat mare: & coniugãtur sibi i tribu aser ab aquilõe: & in tribu ysachar ab oriẽte. Fuitq̃ hereditas manasse in ysachar & i aser: bersan & viculi ei⁹ & iebblaã cũ viculis suis: & hitatores dor cũ oppidis suis hitatores quoq̃ ẽdor cũ viculis suis: similiter q̃ hitatores thenac cũ viculis suis & habitatores mageddo cũ viculis suis: & tertia pars vrbis nophech. Nec potuerũt filii manasse has ciuitates subuertere: sed cepit chananeus hitare i terra sua. Postq̃ autẽ cõualuerunt filii israel subiecerũt chananeos & fecerũt sibi tributarios nec interfecerũt eos. Locutiq̃ sunt filii ioseph ad iosue: & dixerũt. Quare dedisti mihi terrã possessionẽ sortis et funiculi vnius: cũ sim tãte multitudinis & benedixerit mihi dñs. Ad quos iosue ait. Si pp̃ls multus es: ascẽde in syluã: & succide tibi spacia in terra pherezei & raphaim: quia angusta ẽ tibi possessio mõtis effraim. Cui rñderũt filii ioseph. Nõ poterimus ad mõtana cõscendere cũ ferreis currib⁹ vtãtur chananei qui ha

fratrũ nr̃orũ. & data est eis possessio per precept ũ dñi: possessio inter fratres patris eorũ.
ἀδελφῶν ἡμῶν. καὶ ἐδόθη αὐταῖς κληρονομία διὰ προστάγματος κυρίου, κλῆρος ἐν τοῖς ἀδελφοῖς τοῦ πατρὸς αὐτῶν.
& cecidit funiculus manasse cãpus labed de terra galaad & basan: que est trans iordanẽ: qm̃
καὶ ἔπεσεν ὁ χοινισμὸς μαναση πεδίον λαβὲδ ἐκ τῆς γῆς γαλαὰδ καὶ τῆς βασάν, ἥ ἐστιν πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅτι
filie filiorũ manasse possederũt possessionẽ i medio fratrũ eorũ. at terra galaad fuit filijs
θυγατέρες υἱῶν μανασση ἐκληρονόμησαν κλῆρον ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. ἡ δὲ γῆ γαλαὰδ ἐγενήθη τοῖς υἱοῖς
manasse relictis. & fuerũt termini manasse ab aser machmatath: q̃ est contra sichem: &
μανασσῆ τοῖς καταλελειμμένοις. καὶ ἐγενήθη ὅρια μανασσῆ ἀπὸ ἀσὴρ μαχθὼθ, ἥ ἐστιν κατὰ πρόσωπον σιχέμ, καὶ
vadit ad terminos vsq̃ iamin in iaseb: & in fontẽ taphue: in terminis manasse filijs ephraiz.
πορεύεται ἐπὶ τὰ ὅρια ἐπὶ ἰαμὶν καὶ εἰς ἰασσήβ, καὶ ἐπὶ πηγὴν ναφθώθ, ἐπὶ τῶν ὁρίων μανασσῆ τοῖς υἱοῖς ἐφραίμ.
& descẽdẽt termini in vallẽ ad meridiẽ iuxta vallem iair terebinthus ephraim in medio vrbis
καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια ἐπὶ φάραγγα ἐπὶ λίβα κατὰ φάραγγα ἰαὶρ τερέμινθος τὴν ἐφραὶμ ἀναμέσον πόλεως
manasse. & termini manasse ad aquilonẽ in torrentem: & erit exitus eius mare. ab austro
μανασσῆ. καὶ ὅρια μανασσῆ ἐπὶ βορρᾶν εἰς τὸν χείμαρρουν, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτοῦ θάλασσα. ἀπὸ λιβὸς τῷ
ephraiz & ad aquilonẽ manasse: & erit mare termini eis: & in aser cõiungẽtur ad aquilonẽ: & issachar ab oriẽte. & erit manasse in issachar &
ἐφραὶμ καὶ ἐπὶ βορρᾶν μανασσῆ, καὶ ἔσται ἡ θάλασσα ὅρια αὐτοῖς, καὶ ἐπὶ ἀσὴρ συνάψουσιν ἐπὶ βορρᾶν, καὶ τῷ ἰσσάχαρ ἀπὸ ἀνατολῶν. καὶ ἔσται μανασσῆ ἐν ἰσσάχαρ καὶ
in aser besath & ville eorũ. & ieblaam & fille eius: & in habitãtes dor &
ἐν ἀσὴρ βηθσὰν καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καὶ ἰαβλαὰμ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας δὼρ καὶ
vicos eius: & in habitãtes endor &
τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐνδὼρ καὶ
vicos eius: & in habitãtes tenach &
τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας θανὰχ καὶ
vicos eius: & habitãtes maggedo
τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τοὺς κατοικοῦντας μαγγεδὼ
& vicos eius: & tertia pars nopheth & vicos eius. & nõ potuerũt filij manasse subuertere ciuitates has. & cepit chananeus
καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὸ τρίτον τῆς νοφὲθ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. καὶ οὐκ ἐδυνήθησαν οἱ υἱοὶ μανασσῆ ἐξολοθρεῦσαι τὰς πόλεις ταύτας. καὶ ἤρξατο ὁ χαναναῖος
habitare in terra hac. & fuit postq̃ preualuerũt filij israel: fecerũt chananeos subiectos: & deletione nõ deleuerũt eos. cõtradixerũt ãt filij ioseph
κατοικεῖν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. καὶ ἐγενήθη ἐπεὶ κατίσχυσαν οἱ υἱοὶ ἰηλ, καὶ ἐποίησαν τοὺς χαναναίους ὑπηκόους, καὶ ἐξολοθρεύσει οὐκ ἐξωλόθρευσαν αὐτούς. ἀντεῖπαν δὲ υἱοὶ ἰωσὴφ
iosue dicẽtes: cur i possessiõe dedisti nobis possessionẽ vnã & funiculũ vnũ: ego ãt pp̃ls multus: & bñdixit mihi deus: & dixit eis iosue: si pp̃ls multus es tu: ascẽde in syluã & succide tibi illic in terra pherezei & raphaiz: si angustus fuerit mõs ephraim. &
τῷ ἰησοῦ λέγοντες, διατί ἐκληρονόμησας ἡμᾶς κλῆρον ἕνα καὶ χοίνισμα ἕν; ἐγὼ δὲ λαὸς πολύς, καὶ ηὐλόγησέν με ὁ θεός. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἰησοῦς, εἰ λαὸς πολὺς εἶ σύ, ἀνάβηθι εἰς τὸν δρυμὸν καὶ ἐκκάθαρον σεαυτῷ ἐκεῖ ἐν τῇ γῇ τοῦ φερεζαίου καὶ τοῦ ῥαφαΐμ, εἰ στενοχωρεῖ σε τὸ ὄρος ἐφραΐμ. καὶ
dixerũt filij ioseph nõ satis erit nobis mõs ephraiz: & equus electus & ferrũ oi chananeo habitãti in terra vallis in bethsan & in
εἶπαν οἱ υἱοὶ ἰωσὴφ οὐκ ἀρκέσει ἡμῖν τὸ ὄρος τὸ ἐφραΐμ, καὶ ἵππος ἐπίλεκτος καὶ σίδηρος παντὶ τῷ χαναναίῳ τῷ κατοικοῦντι ἐν τῇ γῇ ἐμὲκ ἐν βαιθσὰν καὶ ἐν ταῖς ∞

villis eius: & in valle iezrael. & ait iosue filijs ioseph ephraim & manasse dicẽs: si
κώμαις αὐτῆς, καὶ ἐν τῇ κοιλάδι ἰεζραέλ. καὶ εἶπεν ἰησοῦς τοῖς υἱοῖς ἰωσὴφ τῷ ἐφραὶμ καὶ τῷ μανασσῆ λέγων, εἰ
pp̃ls es multus & vires magnas habes: nõ erit tibi possessio vna: nã silua erit tibi qm̃ silua est: & succides eam. & erit tibi exitus eius qm̃ delebis chananeũ: qm̃ equus electus est ei: qm̃ fortis est: tu em̃ preualeas eo.
λαὸς εἶ πολὺς καὶ ἰσχὺν μεγάλην ἔχεις, οὐκ ἔσται σοι κλῆρος εἷς, ὁ γὰρ δρυμὸς ἔσται σοι ὅτι δρυμός ἐστι, καὶ ἐκκαθαριεῖς αὐτόν. καὶ ἔσται σοι ἡ ἐξοδία αὐτοῦ ὅταν ἐξολοθρεύσῃς τὸν χαναναῖον, ὅτι ἵππος ἐπίλεκτός ἐστιν αὐτῷ, ὅτι ἰσχυρός ἐστιν, σὺ γὰρ ὑπερισχύεις αὐτοῦ. Ca. 18.

Et cõgregata est oĩs multitudo filiorũ israel in sylo: & fixerũt illic tabnaculũ testimonij: & terra subiugata est ab eis. & remãserãt filij israel: qm̃ nõ possederunt possessionẽ eorũ septẽ tribus. & dixit iosue filijs israel: vsq̃ quo vos pigri eritis ad intrãdũ vt possideatis terrã: quã dedit nobis dñs deus patrũ nr̃orũ. date ex vobis tres viros de tribu: & mittã eos: & surgẽtes perambulẽt terrã: & describant eam coram me: sicut oportebit diuidere eã. & venerũt ad eũ: & diuisit eis septẽ ptes. iuda erit ei terminus a meridie eis: & filij ioseph erunt in terminis eorũ ab aquilone. vos ãt diuidite terrã in septẽ ptes: & afferte ad me huc: & efferaz vobis sortẽ hic coram dño deo vr̃o: nõ eñi est pars filijs leui in vobis. sacerdotiũ eñi dñi pars eius. & gad & ruben & dimidia pars tribus manasse acceperant possessionẽ suã trans iordanẽ ad orientẽ: quã dedit eis moyses famulus dñi. & surgẽtes viri perrexerũt. & precepit iosue viris euntibus vt pscriberẽt terrã dicẽs: circuite & calcate terrã: & describite eam: ac reuertimini ad me: & emittã vobis hic sortem coram dño in sylo. & perrexerũt viri & ambulauerũt in terra: & lustrauerũt eam. & viderũt eam: & descripserũt eã per vrbes eius septẽ ptes in volumine: & tulerunt ad iosue in castra in sylo. &
Καὶ ἐξεκλησιάσθη πᾶσα συναγωγὴ υἱῶν ἰσραὴλ εἰς συλώ, καὶ ἔπηξαν ἐκεῖ τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἡ γῆ ἐκρατύνθη ὑπ᾽ αὐτῶν. καὶ κατελείφθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, ὅτι οὐ κατεκληρονόμησαν τὴν κληρονομίαν αὐτῶν ἑπτὰ φυλαί. καὶ εἶπεν ἰησοῦς τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, ἕως τίνος ὑμεῖς ἐκλυθήσεσθε εἰσελθεῖν κληρονομῆσαι τὴν γῆν, ἣν ἔδωκεν ἡμῖν κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν. δότε ἐξ ὑμῶν τρεῖς ἄνδρας ἐκ φυλῆς, καὶ ἀποστελῶ αὐτούς, καὶ ἀναστάντες διελθέτωσαν τὴν γῆν, καὶ διαγραψάτωσαν αὐτὴν ἐναντίον μου, καθὰ δεήσει διελεῖν αὐτήν. καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν, καὶ διεῖλεν αὐτοῖς ἑπτὰ μερίδας. ἰούδα στήσεται ὅριον ἀπὸ λιβὸς αὐτοῖς, καὶ οἱ υἱοὶ ἰωσὴφ στήσονται ἐπὶ τὸ ὅριον αὐτῶν ἀπὸ βορρᾶ. ὑμεῖς δὲ μερίσατε τὴν γῆν ἑπτὰ μερίδας, καὶ ἐνέγκατε πρός με ὧδε, καὶ ἐξοίσω ὑμῖν κλῆρον ὧδε ἔναντι κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, οὐ γάρ ἐστιν μερὶς τοῖς υἱοῖς λευὶ ἐν ὑμῖν. ἱερατία γὰρ κυρίου μερὶς αὐτοῦ. καὶ γὰδ καὶ ῥουβὴν καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ ἔλαβον τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἐπ᾽ ἀνατολάς, ἣν ἔδωκεν αὐτοῖς μωυσῆς ὁ παῖς κυρίου. καὶ ἀναστάντες οἱ ἄνδρες ἐπορεύθησαν. καὶ ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς τοῖς ἀνδράσιν τοῖς πορευομένοις χωροβατῆσαι τὴν γῆν λέγων, διέλθατε καὶ χωροβατήσατε αὐτήν, καὶ παραγενήθητε πρός με, καὶ ἐξοίσω ὑμῖν ὧδε κλῆρον ἔναντι κυρίου ἐν συλώ. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ ἄνδρες καὶ διῆλθον ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐχωροβάτησαν αὐτήν. καὶ εἴδοσαν αὐτήν, καὶ ἔγραψαν αὐτὴν κατὰ πόλεις αὐτῆς ἑπτὰ μερίδας εἰς βιβλίον, καὶ ἤνεγκαν πρὸς ἰησοῦν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἐν συλώ. καὶ ∞∞∞∞∞∞∞∞

bitãt i terra cãpestri: in q̃ site sũt bersã cum viculis suis: & iezrael mediam possidẽs vallẽ. Dixitq̃ iosue ad domum ioseph & effraim & manasse. Pp̃ls multus es & magne fortitudis: nõ habebis sortem vnã sed trãsibis ad montẽ: & succides ∞∞∞∞∞∞∞ tibi atq̃ purgabis ad hitandũ spacia & poteris vltra pcedere cũ subuerteris chananeũ quẽ dicis ferreos hr̃e curr⁹ et ẽẽ fortissimũ. 18.

Congregatiq̃ sunt oẽs filii isrl̃ i sylo: ibiq̃ fixerũt tabernaculũ testimonii: & fuit eis terra subiecta. Remãserãt aũt filiorũ isrl̃ septẽ trib⁹: q̃ necdum accepant possessiões suas. Ad quos iosue ait. Vsq̃ quo marcetis ignauia: & non intratis ad possidendam terram quam dominus deus prm̃ vr̃orũ dedit vobis. Eligite de singulis tribubus ternos viros vt mittã eos: & pergant atq̃ circumeant terrã: & describãt eam iuxta nũerũ vniuscuiusq̃ multitudinis referãtq̃ ad me qd̃ descripserint. Diuidite vobis terrã i septẽ partes. Iudas sit i terminis suis ab australi plaga & domus ioseph ab aquilõe. mediã inter hos terrã i septem ptes describite: et huc vẽietis ad me: vt corã dño deo vr̃o mittã vobis hic sortẽ: qa nõ ẽ inter vos ps leuitarũ: sed sacerdotiũ domini est eorũ hereditas. Gad ãt & rubẽ & dimidia trib⁹ manasse iã accepãt possessiones suas trans iordanẽ ad orientalem plagã: q̃s dedit eis moyses famulus dñi. Cũq̃ surrexissẽt viri vt pgerẽt ad describẽdã terrã precepit eis iosue: dicens. Circuite terrã & describite eã: ac reuertimini ad me: vt hic corã dño deo vr̃o in sylo mittã vobis sortẽ. Itaq̃ prexerũt & lustrãtes eã i septem ptes diuiserũt scribẽtes i volumie reuersiq̃ sũt ad Iosue in castra sylo. Qui ∞∞

וְלַאֲשֶׁר בְּעֵמֶק יִזְרְעֶאל׃ וַיֹּאמֶר
יְהוֹשֻׁעַ אֶל בֵּית יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם
וְלִמְנַשֶּׁה לֵאמֹר עַם רַב אַתָּה וְכֹחַ
גָּדוֹל לָךְ לֹא יִהְיֶה לְךָ גּוֹרָל אֶחָד׃
כִּי הַר יִהְיֶה לָּךְ כִּי יַעַר הוּא וּבֵרֵאתוֹ
וְהָיָה לְךָ תֹּצְאֹתָיו כִּי תוֹרִישׁ אֶת
הַכְּנַעֲנִי כִּי רֶכֶב בַּרְזֶל לוֹ כִּי חָזָק הוּא׃
וַיִּקָּהֲלוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל שִׁילֹה וַיַּשְׁכִּינוּ שָׁם אֶת
אֹהֶל מוֹעֵד וְהָאָרֶץ נִכְבְּשָׁה לִפְנֵיהֶם׃
וַיִּוָּתְרוּ בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא חָלְקוּ
אֶת נַחֲלָתָם שִׁבְעָה שְׁבָטִים׃ וַיֹּאמֶר
יְהוֹשֻׁעַ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אָנָה
אַתֶּם מִתְרַפִּים לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵיכֶם׃ הָבוּ לָכֶם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים
לַשָּׁבֶט וְאֶשְׁלָחֵם וְיָקֻמוּ וְיִתְהַלְּכוּ
בָאָרֶץ וְיִכְתְּבוּ אוֹתָהּ לְפִי נַחֲלָתָם
וְיָבֹאוּ אֵלָי׃ וְהִתְחַלְּקוּ אֹתָהּ לְשִׁבְעָה
חֲלָקִים יְהוּדָה יַעֲמֹד עַל גְּבוּלוֹ מִנֶּגֶב
וּבֵית יוֹסֵף יַעַמְדוּ עַל גְּבוּלָם מִצָּפוֹן׃
וְאַתֶּם תִּכְתְּבוּ אֶת הָאָרֶץ שִׁבְעָה חֲלָקִים
וַהֲבֵאתֶם אֵלַי הֵנָּה וְיָרִיתִי לָכֶם גּוֹרָל
פֹּה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ כִּי אֵין חֵלֶק
לַלְוִיִּם בְּקִרְבְּכֶם כִּי כְהֻנַּת יְהוָה
נַחֲלָתוֹ וְגָד וּרְאוּבֵן וַחֲצִי שֵׁבֶט
הַמְנַשֶּׁה לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן
מִזְרָחָה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד
יְהוָה׃ וַיָּקֻמוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּלֵכוּ וַיְצַו
יְהוֹשֻׁעַ אֶת הַהֹלְכִים לִכְתֹּב אֶת הָאָרֶץ
לֵאמֹר לְכוּ וְהִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וְכִתְבוּ
אוֹתָהּ וְשׁוּבוּ אֵלַי וּפֹה אַשְׁלִיךְ לָכֶם
גּוֹרָל לִפְנֵי יְהוָה בְּשִׁלֹה׃ וַיֵּלְכוּ
הָאֲנָשִׁים וַיַּעַבְרוּ בָאָרֶץ וַיִּכְתְּבוּהָ
לֶעָרִים לְשִׁבְעָה חֲלָקִים עַל סֵפֶר
וַיָּבֹאוּ אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֶל הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה׃

cap. xviij.

וישלך להם יהושע גורל בשלה לפני יהוה ויחלק שם יהושע את הארץ לבני ישראל כמחלקתם׃ ויעל גורל מטה בני בנימן למשפחתם ויצא גבול גורלם בין בני יהודה ובין בני יוסף׃ ויהי להם הגבול לפאת צפונה מן הירדן ועלה הגבול אל כתף יריחו מצפון ועלה בהר ימה והיה תצאתיו מדברה בית און׃ ועבר משם הגבול לוזה אל כתף לוזה נגבה היא בית אל וירד הגבול עטרות אדר על ההר אשר מנגב לבית חרון תחתון׃ ותאר הגבול ונסב לפאת ים נגבה מן ההר אשר על פני בית חורון נגבה והיו תצאתיו אל קרית בעל היא קרית יערים עיר בני יהודה זאת פאת ים׃ ופאת נגבה מקצה קרית יערים ויצא הגבול ימה ויצא אל מעין מי נפתוח׃ וירד הגבול אל קצה ההר אשר על פני גי בן הנם אשר בעמק רפאים צפונה וירד גי הנם אל כתף היבוסי נגבה וירד עין רגל׃ ותאר מצפון ויצא עין שמש ויצא אל גלילות אשר נכח מעלה אדמים וירד אבן בהן בן ראובן׃ ועבר אל כתף מול הערבה צפונה וירד הערבתה׃ ועבר הגבול אל כתף בית חגלה צפונה והיה תצאות הגבול אל לשון ים המלח צפונה אל קצה הירדן נגבה זה גבול נגב׃ והירדן יגבל אתו לפאת קדמה זאת נחלת בני בנימן לגבולתיה סביב למשפחתם׃ והיו הערים למטה בני בנימן למשפחותיהם יריחו ובית חגלה ועמק קציץ׃ ובית הערבה וצמרים

Misit sortes coram domino in sylo: diuisitque terram filiis israel in septem partes. Et ascendit sors prima filiorum beniamin per familias suas: vt possiderent terram inter filios iuda et filios ioseph. Fuitque terminus eorum contra aquilonem a iordane pergens iuxta latus hiericho septentrionalis plage. Et inde contra occidentem ad montana conscendens: et perueniens ad solitudinem bethauen: atque pertransiens iuxta luzam ad meridiem: ipsa est bethel: descenditque in astaroth addar in montem qui est ad meridiem bethoron inferioris: et inclinatur circuiens contra mare ad meridiem montis qui respicit bethoron contra africum. Suntque exitus eius in cariathbaal: que vocatur et cariathiarim vrbem filiorum iuda. Hec est plaga contra mare ad occidentem. A meridie autem ex parte carathiarim egreditur terminus contra mare: et peruenit vsque ad fontem aquarum nepthoa. Descenditque in partem montis qui respicit vallem filiorum ennom: et est contra septentrionalem plagam in extrema parte vallis raphaim. Descenditque in geennom id est vallis ennom iuxta latus iebusei ad austrum: et peruenit ad fontem rogel transiens ad aquilonem: et egrediens ad ensemes id est fontem solis et pertransit vsque ad tumulos qui sunt e regione ascensus adomim: descenditque habenboen id est lapidem boen filii ruben et pertransit ex latere aquilonis ad campestria: descenditque in planitiem: et pretergreditur contra aquilonem bethagla: suntque exitus eius contra linguam maris salsissimi ab aquilone in fine iordanis ad australem plagam que est terminus illius ab oriente. Hec est possessio filiorum beniamin per terminos suos in circuitu et familias suas. Fueruntque ciuitates eius hiericho et bethagla et vallis casis betharaba et sa

inicit eis iosue sortem in sylo coram domino: et
ἐνέβαλεν αὐτοῖς ἰησοῦς κλῆρον ἐν συλὼ ἔναντι κυρίου, καὶ
diuisit illic iosue terram filiis israel per parti-
ἐμέρισεν ἐκεῖ ἰησοῦς τὴν γῆν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ κατὰ μερι-
tiones eorum: et ascendit sors tribus filiorum beniami
σμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος φυλῆς υἱῶν βενιαμὶν
prima per populos suos. et exierunt termini sortis
πρῶτος κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὅρια τοῦ κλήρου
eorum inter filios iuda et inter filios ioseph. et
αὐτῶν ἀναμέσον υἱῶν ἰούδα καὶ ἀναμέσον υἱῶν ἰωσήφ. καὶ
fuerunt eorum termini ab aquilone ab iordane: as-
ἐγενήθη αὐτῶν τὰ ὅρια ἀπὸ βορρᾶ ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου, προ-
cendent termini iuxta dorsum hiericho ad boream: et
σαναβήσεται τὰ ὅρια κατὰ νώτου ἱεριχὼ ἐπὶ βορρᾶν, καὶ
ascendet ad montem in mare: et erit exi-
ἀναβήσεται ἐπὶ τὸ ὄρος ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἔσαι ἡ διέξο-
tus eius solitudo bethauen. et pertransibunt il-
δος αὐτοῦ ἡ μαδβαρῖτις βαιθαῦν. καὶ διελεύσεται ἐκεῖ-
linc termini luza ab austro: hec est bethel. et des-
θεν τὰ ὅρια λουζὰ ἀπὸ λιβός, αὕτη ἐστὶν βαιθήλ. καὶ κατα-
cendent termini ataroth addar in montana que est ad
βήσεται τὰ ὅρια ἀταρὼθ ἐδδὰρ ἐπὶ τὴν ὀρινὴν ἥ ἐστιν πρὸς
austrum bethoron inferior. et pertransibunt termini et cir-
λίβα βαιθωρὼν ἡ κάτω. καὶ διελεύσεται τὰ ὅρια καὶ περι-
cuibunt in partem aspicientem quod ad mare
ελεύσεται ἐπὶ τὸ μέρος τὸ βλέπον τὸ παρὰ θάλασσαν
ab austro a monte in faciem bethoron meridiem.
ἀπὸ λιβὸς ἀπὸ τοῦ ὄρους ἐπὶ πρόσωπον βαιθωρὼν λίβα.
et erit exitus eius in cariath baal: hec est ca-
καὶ ἔσαι ἡ διέξοδος αὐτοῦ εἰς καριὼθ βαὰλ, αὕτη ἐστὶν κα-
riathiarim: vrbs filiorum iuda: hec est pars que
ριαθαρὶμ, πόλις υἱῶν ἰούδα, τοῦτο ἐστὶν τὸ μέρος τὸ
ad mare: et pars que ad austrum a parte ca-
πρὸς θάλασσαν, καὶ μέρος τὸ πρὸς λίβα ἀπὸ μέρους κα-
riathbaal. et pertransibunt in gasen: et egredietur in
ριαθβαάλ. καὶ διελεύσεται εἰς γασὴν, καὶ ἐξελεύσεται ἐπὶ
fontem aque nepthoa. et descendent termini in par-
πηγὴν ὕδατος ναφθώ. καὶ καταβήσεται τὰ ὅρια ἐπὶ μέ-
te montis quod est e regione illuc filii ennom quod
ρους τοῦ ὄρους ὅ ἐστιν κατὰ πρόσωπον νάπης υἱοῦ ἐννόμ ὅ
est ex parte vallis raphaim a septentrione: et descendet
ἐστιν ἐκ μέρους ἐμεκραφαὶμ ἀπὸ βορρᾶ, καὶ καταβήσεται
in gehennon in dorsum iebus ab austro. et perue-
ἐπὶ γαιεννὰμ ἐπὶ νώτου ἰεβοῦς ἀπὸ λιβός. καὶ καταβή-
niet ad fontem rogel: et pertransibunt in aquilonem: et per
σεται ἐπὶ πηγὴν ῥογήλ, καὶ διεκβαλεῖ ἐπὶ βορρᾶν, καὶ διε-
transibunt ad fontem sames: et pertransibunt ad gali-
λεύσεται ἐπὶ πηγὴν σαμὲς, καὶ παρελεύσεται ἐπὶ γαλι-
loth: que est e regione ad ascensum adomim. et des-
λώθ, ἥ ἐστιν ἀπέναντι πρὸς ἀνάβασιν ἐδωμίμ. καὶ κα-
cendet ad lapidem boen filiorum ruben. et pertransibunt
ταβήσεται ἐπὶ λίθον βαὰν υἱῶν ῥουβήν. καὶ διελεύσεται
per dorsum betharaba ab aquilone: et descendet
κατὰ νώτου βαιθαραβὰ ἀπὸ βορρᾶ, καὶ καταβήσεται
in araba. et pertransibunt ad terminos in dorsum be-
ἐπὶ ἀραβά. καὶ παρελεύσεται ἐπὶ τὰ ὅρια ἐπὶ νώτου βη-
thagla ab aquilone: et erit exitus terminorum in col-
θαγλὰ ἀπὸ βορρᾶ, καὶ ἔσαι ἡ διέξοδος τῶν ὁρίων ἐπὶ λο-
lem maris salis ab aquilone in partem
φίαν τῆς θαλάσσης τῶν ἁλῶν ἀπὸ βορρᾶ εἰς μέρος τοῦ
iordanis ab austro. hi termini sunt ab austro: et
ἰορδάνου ἀπὸ λιβός. ταῦτα τὰ ὅριά ἐστιν ἀπὸ λιβός, καὶ
iordanis disterminabit illud a parte ab oriente. hec pos-
ὁ ἰορδάνης ὁριεῖ αὐτὸ ἀπὸ μέρους ἀπ᾽ ἀνατολῶν. αὕτη ἡ κλη-
sessio filiorum beniamin termini eius in circuitu per po-
ρονομία υἱῶν βενιαμὶν τὰ ὅρια αὐτῆς κύκλῳ κατὰ δή-
pulos suos. et fuerunt vrbes tribus filiorum
μους αὐτῶν. καὶ ἐγενήθησαν αἱ πόλεις τῆς φυλῆς τῶν υἱῶν
beniamin per populos suos hiericho et bethagla et
βενιαμὶν κατὰ δήμους αὐτῶν ἱεριχὼ καὶ βηθαγλὰ καὶ
vallis casis et betharaba et samarim
μεκκασὶς καὶ βαιθαραβὰ καὶ σαμαρὶμ

et bethel: et auim et aphra et aphara: et capharammona
καὶ βηθήλ, καὶ αὐὶμ καὶ ἀφρὰ καὶ ἀφαρά, καὶ καφαραμμωνὰ
et aphni et gabaa: ciuitates duodecim et ville earum.
καὶ τὴν ἀφνὶ καὶ γαβαά, πόλεις δώδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν.
gabaon et rama et beroth: et massepha et cephira et mas-
γεβαὼν καὶ ῥαμὰ καὶ βηρώθ, καὶ μασσηφὰ καὶ κεφιρὰ καὶ μασ-
sa: et recen et ierphel et therala: et selaclaph et iebus:
σά, καὶ ῥεκὲν καὶ ἰερφὴλ καὶ θεραλά, καὶ σηλαελὰφ καὶ ἰεβοῦς,
hec est hierusalem: et gabaoth et vrbs iarim: tre-
αὕτη ἐστὶν ἱερουσαλὴμ, καὶ γαβαὼθ καὶ πόλις ἰαρίμ, τρεῖς-
decim et ville earum. hec possessio filiorum benia-
καίδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία υἱῶν βενια-
min per populos suos.
μὶν κατὰ δήμους αὐτῶν.

Ca.19.

Et egressa est sors secunda symeon
Καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ δεύτερος τῷ συμεὼν τῇ
tribui filiorum symeon per populos suos: et fuit
φυλῇ υἱῶν συμεὼν κατὰ δήμους αὐτῶν, καὶ ἐγενήθη ἡ
hereditas eorum in medio possessionum filiorum iuda. et fu-
κληρονομία αὐτῶν ἀναμέσον κλήρων υἱῶν ἰούδα. καὶ ἐγε-
it eis possessio bersabee et sabe et mola-
νήθη αὐτοῖς ὁ κλῆρος βηρσαβεὲ καὶ σαβὲ καὶ μωλα-
da: et asersual et bola et iasom et eltho-
δά, καὶ ἀρσεσουὰλ καὶ βωλὰ καὶ ἰασὸμ καὶ ἐλθου-
lad et bathul et erma: et siclag et bethamar-
λὰδ καὶ βαθοὺλ καὶ ἑρμά, καὶ σικελὰγ καὶ βηθαμαρ-
chaboth et asersusim et bethlebaoth: et agri
χαβὼθ καὶ ἀσερσουσὶμ καὶ βηθλεβαώθ, καὶ οἱ ἀγροὶ
eorum vrbes tredecim: et ville earum.
αὐτῶν πόλεις τρεισκαίδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. αἲν
et remmon. et ether et asan ciuitates quattuor et vil-
καὶ ῥεμμὼν. καὶ ἐθὲρ καὶ ἀσὰν πόλεις τέσσαρες καὶ αἱ κῶ-
le earum. et omnes viculi per circuitum vrbi-
μαι αὐτῶν. καὶ πᾶσαι αἱ ἐπαύλεις περικύκλῳ τῶν πόλε-
um istarum vsque ad baalath berrathmoth euntium contra au-
ων τούτων ἕως βααλὰθ βηρραθμὼθ πορευομένων κατὰ λί-
strum. hec hereditas tribus filiorum symeon per populos
βα. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν συμεὼν κατὰ δήμους
suos. a possessione iuda possessio tribus
αὐτῶν. ἀπὸ τοῦ κλήρου τοῦ ἰούδα ἡ κληρονομία φυλῆς
filiorum symeon: quoniam fuit pars filiorum iuda maior quam
υἱῶν συμεὼν, ὅτι ἐγενήθη ἡ μερὶς υἱῶν ἰούδα μείζων τῆς
eorum: et possederunt filii symeon in medio
αὐτῶν, καὶ ἐκληρονόμησαν οἱ υἱοὶ συμεὼν ἐν μέσῳ τοῦ
hereditatis eorum. et exiuit sors tertia za-
κλήρου αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ τρίτος τῷ ζα-
bulon per populos suos: erunt termini posse-
βουλὼν κατὰ δήμους αὐτῶν, ἔσαι τὰ ὅρια τῆς κλη-
ssionis eorum vsque ad sarid. et ascendunt
ρονομίας αὐτῶν ἕως σαρίδ. καὶ προσαναβαίνει τὰ
termini eorum ad mare et marala: et congregabitur in
ὅρια αὐτῶν εἰς θάλασσαν καὶ μαραλά, καὶ συνάξει ἐπὶ
dabasthe: et occurrent in vallem que est
δαβασθέ, καὶ ἀπαντήσει εἰς τὴν φάραγγα ἥ ἐστιν
contra iecnam. et reuertersit de sarid
κατὰ πρόσωπον ἰεκνάμ. καὶ ἀνέστρεψαν ἀπὸ σαρίδ
e regione ab oriente sames in terminos cha-
ἐξ ἐναντίας ἀπ᾽ ἀνατολῶν σαμὲς ἐπὶ τὰ ὅρια χα-
sellaththabor: et pertransibunt vsque dabrath: et as-
σελλαθθαβώρ, καὶ διελεύσεται ἐπὶ δαβράθ, καὶ προ-
cendent contra iaphphie. et illinc circuibunt
σαναβήσεται ἐπὶ ἰαφφιέ. καὶ ἐκεῖθεν περιελεύσεται
e regione ad orientem in gethaepher et sin: et
ἐξ ἐναντίας ἐπ᾽ ἀνατολὰς ἐπὶ γεθαεφὲρ καὶ σίν, καὶ
egredietur in remmona amathar anoa. et cir-
διελεύσεται ἐπὶ ῥεμμωνὰ ἀμαθὰρ ἀνουά. καὶ περι-
cuibunt termini ad aquilonem ad anathon: et erit
ελεύσεται ὅρια ἐπὶ βορρᾶν ἐπὶ ἀναθών, καὶ ἔσαι ἡ
egressus eorum in gai iephthael.
διέξοδος αὐτῶν ἐπὶ γαὶ ἰεφθαήλ.

marim et bethel et auim et affara et offera villa hemona et ofni et gabee: ciuitates duodecim et ville earum. Gabaon et rama et beroth et mesphe et caphara et amosa et recem iarpheel et tharela et sela heleph et iebus que est hierusalem gabaad et cariath: ciuitates quattuordecim et ville earum. Hec est possessio filiorum beniamin iuxta familias suas. 19.

Et egressa est sors secunda filiorum symeon per cognationes suas: fuitque hereditas eorum in medio possessionis filiorum iuda: bersabee et sabee et molada et asersual baala et asem et heltholad bethularma et siceleeh et bethmarchaboth et asersua et bethlebaoth et sarohen: ciuitates tredecim et ville earum. Aym et remmon et athar et asan: ciuitates quattuor et ville earum. Omnes viculi per circuitum vrbium istarum vsque ad baalad bercameth contra australem plagam. Hec est hereditas filiorum symeon iuxta cognationes suas in possessione et funiculo filiorum iuda quia maior erat. Et idcirco filii symeon possederunt in medio hereditatis eius. Ceciditque sors tertia filiorum zabulon per cognationes suas: et factus est terminus possessionis filiorum zabulon vsque sarith. Ascenditque de mari et medalaa: et peruenit in debbaseth vsque ad torrentem qui est contra ieconam: et reuertitur de sarith contra orientem in fines ceseleth thabor: et egreditur ad dabereth: ascenditque contra iafie: et inde pertransit vsque ad orientalem plagam gethefer et thacasin: et egreditur in remmon amphar et noa: et circuit ad aquilonem et nathan. Suntque egressus eius vallis ieptahel

ובית אל׃ והעוים והפרה ועפרה׃ וכפר העמנה והעפני וגבע ערים שתים עשרה וחצריהן׃ גבעון והרמה ובארות׃ והמצפה והכפירה והמצה׃ ורקם וירפאל ותראלה׃ וצלע האלף והיבוסי היא ירושלם גבעת קרית ערים ארבע עשרה וחצריהן זאת נחלת בני בנימן למשפחתם׃

Cap. xix.

ויצא הגורל השני לשמעון למטה בני שמעון למשפחותם ויהי נחלתם בתוך נחלת בני יהודה׃ ויהי להם בנחלתם באר שבע ושבע ומולדה׃ וחצר שועל ובלה ועצם׃ ואלתולד ובתול וחרמה׃ וצקלג ובית המרכבות וחצר סוסה׃ ובית לבאות ושרוחן ערים שלש עשרה וחצריהן׃ עין רמון ועתר ועשן ערים ארבע וחצריהן׃ וכל החצרים אשר סביבות הערים האלה עד בעלת באר ראמת נגב זאת נחלת מטה בני שמעון למשפחתם׃ מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה רב מהם וינחלו בני שמעון בתוך נחלתם׃ ויעל הגורל השלישי לבני זבולן למשפחתם ויהי גבול נחלתם עד שריד׃ ועלה גבולם לימה ומרעלה ופגע בדבשת ופגע אל הנחל אשר על פני יקנעם׃ ושב משריד קדמה מזרח השמש על גבול כסלת תבר ויצא אל הדברת ועלה יפיע׃ ומשם עבר קדמה מזרחה גתה חפר עתה קצין ויצא רמון המתאר הנעה׃ ונסב אתו הגבול מצפון חנתן והיו תצאתיו גי יפתח אל׃

וקטת ונהלל ושמרון וידאלה ובית לחם ערים שתים עשרה וחצריהן: זאת נחלת בני זבולן למשפחתם הערים האלה וחצריהן: ליששכר יצא הגורל הרביעי לבני יששכר למשפחתם: ויהי גבולם יזרעאלה והכסולת ושונם: וחפרים ושיאן ואנחרת: והרבית וקשיון ואבץ: ורמת ועין גנים ועין חדה ובית פצץ: ופגע הגבול בתבור ושחצימה ובית שמש והיו תצאות גבולם הירדן ערים שש עשרה וחצריהן: זאת נחלת מטה בני יששכר למשפחתם הערים וחצריהן: ויצא הגורל החמישי למטה בני אשר למשפחתם: ויהי גבולם חלקת וחלי ובטן ואכשף: ואלמלך ועמעד ומשאל ופגע בכרמל הימה ובשיחור לבנת: ושב מזרח השמש בית דגון ופגע בזבולן ובגי יפתח אל צפונה בית העמק ונעיאל ויצא אל כבול משמאל: ועברן ורחב וחמון וקנה עד צידון רבה: ושב הגבול הרמה ועד עיר מבצר צר ושב הגבול חסה והיו תצאתיו הימה מחבל אכזיבה: ועמה ואפק ורחב ערים עשרים ושתים וחצריהן: זאת נחלת מטה בני אשר למשפחתם הערים האלה וחצריהן: לבני נפתלי יצא הגורל הששי לבני נפתלי למשפחתם: ויהי גבולם מחלף מאלון בצעננים ואדמי הנקב ויבנאל עד לקום ויהי תצאתיו הירדן: ושב הגבול ימה אזנות תבור ויצא משם חקקה ופגע בזבולן מנגב ובאשר פגע מים וביהודה הירדן מזרח

& cathethet & naalol & semron & iedaba & bethleē: ciuitates duodecim & ville earum. Hec est hereditas tribus filiorum zabulō per cognationes suas: vrbes & viculi earum. Isachar egressa est sors quarta per cognationes suas: fuitque eius hereditas iezrahel & casaloth & sunem & effraim & senon & naaroth & raboth & cesion & haemes & rameth & engāni & henadda & bethfeses: & peruenit terminus eius vsque thabor & sesenna & bethsemes: eruntque exitus eius iordanis: ciuitates sedecim & ville earum. Hec est possessio filiorum isachar per cognatiōes suas: vrbes & viculi earū. Cecidit sors quīta tribui filiorum aser per cognatiōes suas. Fuitque terminus eorū alchat & cali & bethē & axab & elmelech & amaad & messal: & peruenit vsque ad carmelū maris & sior & labanath: ac reuertitur cōtra orientem bethdagon: & pertransit vsque zabulō & vallē iepthahel cōtra aquilonem in bethemech & neiel. Egrediturque ad leuam cabul & acrā & rob & amō & chana vsque ad sidonē magnā. Reuertiturque in horma vsque ad ciuitatē munitissimā tyrū & vsque osam: eruntque exitus eius in mare de funiculo aczība & amma & afeg & roob: ciuitates viginti due & ville earū. Hec est possessio filiorū aser per cognatiōes suas: vrbes & viculi earū. Filiorū neptalim sexta sors cecidit per familias suas: & cepit terminus de beleb & helō in sānanim & adami que est neceb & iebnahel vsque lecum: & egressus eorū vsque ad iordanē: reuertiturque terminus contra occidētē & azanoth thabor: atque inde egreditur in vcuca & pertransit in zabulō cōtra meridiē & in aser cōtra occidētē & in iuda ad iordanem cōtra ortum

& cottath & naalol & semron & iedala & bethleem: ciuitates duodecim & ville eay. hec hereditas tribus filiorum zabulon per populos suos: vrbes he & ville eay. & issachar egressa est sors quarta filijs issachar per cognationes suas. & fuerunt termini eorum iezrahel & chaseloth & sunem & epharem & seon & anereth: & raboth & cesion & abebes & ramoth & enganim: & annada & bethphases: & applicabit termini in tabor & in sasima & bethsamis: & erit exitus terminorum eorum iordanis: vrbes sedecim & ville eay. hec possessio tribus filiorum issachar per populos eorum: & vrbes & ville eay. & exiuit sors quinta tribui filiorum aser per populos suos: & fuerunt termini eorum elcath & ali & bethen & achasaph: & elmelech & amaad & masal: & perueniet ad carmelū per mare & syor & labanath. reuertetur ab oriente solis & bethdagon: & perueniet ad zabulon & in guephthael contra aquilonē bethaemec & naiel: & egredietur ad chobol a sinistris: & achran & roob & amon & cane vsque ad sidonē magnā. & conuertentur termini in rama & vsque ad ciuitatē munitionis tyriorum: & conuertet termini in osa: & erit exitus eius mare: & erit a funiculo achazib & amma & aphec & roob: ciuitates viginti due & ville eay. hec possessio tribus filiorum aser per populos suos: vrbes eorum & ville eay. & exiuit nephtali sors sexta filijs nephtali per populos suos. & fuerunt termini eorum meeleph & olam saenanim & ademmi anneceb & iabniel vsque ad lacum: & fuerunt exitus eorum iordanis. & couertetur terminus in mare aznoth thabor: & egredietur illinc in icoc: & applicabit zabulon a meridie: & aser perueniet ad mare: & iuda iordanis ab oriente

καὶ κοττὰθ καὶ νααλὼλ καὶ σεμρὼν καὶ ἰεδαλὰ καὶ βαιθλεέμ, πόλεις δώδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν ζαβουλὼν κατὰ δήμους αὐτῶν, αἱ πόλεις αὗται καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καὶ τῷ ἰσσάχαρ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ τέταρτος τοῖς υἱοῖς ἰσσάχαρ κατὰ συγγένειαν αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια αὐτῶν ἰζραὲλ καὶ ἀχασελὼθ καὶ σουνὴμ καὶ ἀφαρὲμ καὶ σιὼν καὶ ἀνερέθ, καὶ ῥαβὼθ καὶ κεσιὼν καὶ ἀεβὴς καὶ ῥαμὼθ καὶ ἐνγαννίμ, καὶ ἀνναδὰ καὶ βηθφασής. καὶ συνάψει τὰ ὅρια ἐπὶ ταβὼρ καὶ ἐπὶ σασιμὰ καὶ βηθσαμὶς, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος τῶν ὁρίων αὐτῶν ὁ ἰορδάνης, πόλεις ἑκκαίδεκα καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν ἰσσάχαρ κατὰ δήμους, καὶ αἱ πόλεις καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος πέμπτος τῇ φυλῇ υἱῶν ἀσὴρ κατὰ δήμους αὐτῶν, καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια αὐτῶν ἐλκὰθ καὶ ἀλὶ καὶ βεθὲν καὶ ἀχασάφ, καὶ ἐλμελὲχ καὶ ἀμαὰδ καὶ μασὰλ, καὶ συνάψει τῷ καρμήλῳ κατὰ θάλασσαν καὶ τῷ σιὼρ καὶ λαβανάθ. καὶ ἐπιστρέψει ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου καὶ βηθδαγὼν, καὶ συνάψει τῷ ζαβουλὼν καὶ ἐν γαιφθαὴλ κατὰ βορρᾶν βηθαεμὲκ καὶ ναιὴλ, καὶ ἐλεύσεται εἰς χοβὼλ ἀπὸ ἀριστερῶν, καὶ ἀχρὰν καὶ ῥοὼβ καὶ ἀμὼν καὶ κανὰ ἕως σιδῶνος τῆς μεγάλης. καὶ ἀναστρέψει τὰ ὅρια εἰς ῥαμὰ καὶ ἕως πόλεως ὀχυρώματος τῶν τυρίων, καὶ ἀναστρέψει τὰ ὅρια ἐπὶ ὡσὰ, καὶ ἔσται ἡ διέξοδος αὐτοῦ ἡ θάλασσα, καὶ ἔσται ἀπὸ τοῦ χαινίσματος ἀχαζὶβ καὶ ἀμμὰ καὶ ἀφὲκ καὶ ῥαὼβ, πόλεις εἰκοσιδύο καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν ἀσὴρ κατὰ δήμους αὐτῶν, αἱ πόλεις αὐτῶν καὶ αἱ κῶμαι αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθε τῷ νεφθαλὶ ὁ κλῆρος ὁ ἕκτος τοῖς υἱοῖς νεφθαλὶ κατὰ δήμους αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια αὐτῶν μεελὲφ καὶ ὠλὰμ σεενανὶμ καὶ ἀδεμμὶ ἀννεκὲβ καὶ ἰαβνιὴλ ἕως λακοὺμ, καὶ ἐγενήθησαν αἱ διέξοδοι αὐτῶν ὁ ἰορδάνης. καὶ ἐπιστρέψει τὰ ὅρια εἰς θάλασσαν ἀζνὼθ θαβὼρ, καὶ διελεύσεται ἐκεῖθεν εἰς ἰκὼκ, καὶ συνάψει τῷ ζαβουλὼν ἀπὸ νότου, καὶ ἀσὴρ συνάψει κατὰ θάλασσαν, καὶ ἰούδα ὁ ἰορδάνης ἀπ' ἀνατολῶν

solis: & vrbes munite tyriorum: tyrus & amath & rechath & chenereth: & adami & rama & asor & cedes & edrai & fons asor & ieron. & magdiel: horem & bethanath & bethsames vrbes decē & nouē & ville eay. hec possessio tribus filiorum nephtali per cognationes suas: & vrbes & ville earū. & tribui filiorum dan per populos suos egressa est sors septima: & fuerunt termini possessionis eorum saraa & elthaol vrbs samis & selebin & elon & iethla & lalon: & themna & accaron: & eltheco & gabathon & baaloth: & vd & banebarac & gethremmon: & a mari hieracon & hereccō finium prope ioppem. & exiuit terminus filiorum dan. & fuerunt filii dan & pugnauerūt cōtra lesem: & acceperunt eam: & percusserūt eam in ore gladii: & possederunt illā: & habitauerūt illā: & vocauerūt nomē lesem dan: iuxta nomē dan patris sui. hec possessio tribus filiorum dan per cognationē suā: vrbes he & ville eay. & perfecerūt diuidere sorte terrā in terminos eius: & dederūt filij israel possessionē iosue filio nun in ipsis per preceptū dñi. & dederūt ei vrbem: quā postulauit thamnathsara q est in monte ephraim. & edificauit ciuitatē & habitauit in ea. he diuisiones quas sorte distribuit eleazar sacerdos & iosue filius nun: & principes familiarum in tribubus israel per sortes in sylo: corā dño apud ostia tabnaculi testimonij. & abierunt vt ascēderent terram.

ἡλίου, καὶ αἱ πόλεις τειχήρεις τῶν τυρίων, τύρος καὶ ὡμαμαθ καὶ ῥεκκαθ καὶ χενερέθ, καὶ ἀδαμὶ καὶ ῥαμὰ καὶ ἀσὼρ καὶ κεδὲς καὶ ἀδραῒ καὶ πηγὴ ἀσὼρ καὶ ἰερὼν. καὶ μαγδαλιὴλ, ὡρὲμ καὶ βηθανὰθ καὶ βηθσαμὺς πόλεις δέκα καὶ ἐννέα καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν νεφθαλὶ κατὰ συγγένειαν αὐτῶν, καὶ αἱ πόλεις καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. καὶ τῇ φυλῇ υἱῶν δὰν κατὰ δήμους αὐτῶν ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ ἕβδομος, καὶ ἐγενήθη τὰ ὅρια κληρονομίας αὐτῶν σαραὰ καὶ ἐσθαὸλ πόλις σάμες καὶ σαλαβὶν καὶ ἰλὼν καὶ ἰεθλὰ καὶ λαλὼν, καὶ θαμνὰ καὶ ἀκκαρὼν, καὶ ἐλθεκὼ καὶ γαβαθὼν καὶ βααλὼθ, καὶ ὀὺδ καὶ βανηβαρὰκ καὶ γεθρεμμὼν, καὶ ἀπὸ θαλάσσης ἰερακὼν καὶ ὁ ἠρεκκὼν ὅριον πλησίον ἰόππης. καὶ ἐξῆλθε τὸ ὅριον υἱῶν δὰν. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ δὰν καὶ ἐπολέμησαν τὴν λεσὲμ, καὶ κατελάβοντο αὐτὴν, καὶ ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι μαχαίρας, καὶ κατεκληρονόμησαν αὐτὴν, καὶ κατῴκησαν αὐτὴν, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τῇ λεσὲμ δὰν, κατὰ τὸ ὄνομα δὰν τοῦ πατρὸς αὐτῶν. αὕτη ἡ κληρονομία φυλῆς υἱῶν δὰν κατὰ συγγένειαν αὐτῶν, αἱ πόλεις αὗται καὶ αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν. καὶ συνετέλεσαν τοῦ καταμερίσασθαι τὴν γῆν εἰς τὰ ὅρια αὐτῆς, καὶ ἔδωκαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κλῆρον τῷ ἰησοῦ υἱῷ ναυῆ ἐν αὐτοῖς διὰ προστάγματος κυρίου. καὶ ἔδωκαν αὐτῷ τὴν πόλιν, ἣν ᾐτήσατο θαμναθσαρὰ ἥ ἐστιν ἐν τῷ ὄρει ἐφραΐμ. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν πόλιν καὶ ᾤκει ἐν αὐτῇ. αὗται αἱ διαιρέσεις ἃς κατεκληροδότησεν ἐλεάζαρ ὁ ἱερεὺς καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ναυῆ, καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν ἐν ταῖς φυλαῖς τοῦ ἰσραὴλ κατὰ κλήρους ἐν σηλῷ, ἔναντι κυρίου παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. καὶ ἐπορεύθησαν ἐμβατεῦσαι τὴν γῆν.

Ca. 20.

Et locutus est dñs ad iosue dicēs: loquere filiis israel dicēs: separate vobis vrbes cofugiorum: quas dixi ad vos per moysen. cōfugium homicide q percussit aiam inuite sine prouidētia. & erūt vobis vrbes cōfugium & nō morietur occisor a propinquo sanguine & fugiet in vnā

Καὶ ἐλάλησε κύριος τῷ ἰησοῦ λέγων, λάλησον τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ λέγων, δότε ὑμῖν τὰς πόλεις τῶν φυγαδευτηρίων, ἃς εἶπα πρὸς ὑμᾶς διὰ μωυσῆ. φυγαδευτήριον τῷ φονευτῇ τῷ πατάξαντι ψυχὴν ἀκουσίως ἀπρονοήτως. καὶ ἔσονται ὑμῖν αἱ πόλεις φυγαδευτήριον καὶ οὐκ ἀποθανεῖται ὁ φονευτὴς ὑπὸ τοῦ ἀγχιστεύοντος τὸ αἷμα καὶ φεύξεται εἰς μίαν

solis: ciuitates munitissime: asseddim: ser & ammad & rechath & cenereth & edema & arama: asor & cedes & edrai: nasor & ieron & magdihel: hor & et bethanath & bethsames: ciuitates decem & nouē & ville earū. Hec est possessio tribus filiorū neptali per cognatiōes suas: vrbes & viculi earū. Tribui filiorū dan per familias suas egressa est sors septima: & fuit terminus possessiōis eius saraa & hestaol & hayr semes id est ciuitas solis: selebin & ahialon & iethela & elon & themna & acharon: helthece gebron & baalaiud & iud & bane & barach & iethremon & aiarcon & arecon cū termino qui respicit ioppen: & ipso fine cōcluditur. Ascenderuntque filii dan & pugnauerūt contra lesem: ceperūtque eam & percusserunt eā in ore gladii: & possederūt & habitauerūt in ea: vocantes nomen eius lesem dan ex nomine dan patris sui. Hec est possessio tribus filiorū dan per cognationes suas vrbes & viculi earū. Cūque cōplesset sorte diuidere terrā singulis per tribus suas: dederūt filii israel possessionem iosue filio nun in medio sui iuxta preceptū dñi vrbē quā postulauit tānathsaraa in monte effraim: & edificauit ciuitatem habitauitque in ea. He sūt possessiōes quas sorte diuiserūt eleazar sacerdos & iosue filius nun & principes familiarū ac tribuū filiorum israel in sylo: corā dño ad ostium tabernaculi testimonii: partitique sūt terrā.

Et locutus ē dominus ad iosue dicens. Loquere filiis israel & dic eis. Separate vrbes fugitiuorū de quibus locutus sū ad vos per manū moysi: vt confugiat ad eas quicumque aiam percusserit nescius & possit euadere irā proximi qui vltor est sāguinis: cū ad vnā harum confugerit

השמש: וערי מבצר הצדים צר וחמת רקת וכנרת: ואדמה והרמה וחצור: וקדש ואדרעי ועין חצור: ויראון ומגדל אל חרם ובית ענת ובית שמש ערים תשע עשרה וחצריהן: זאת נחלת מטה בני נפתלי למשפחתם הערים וחצריהן: למטה בני דן למשפחתם יצא הגורל השביעי: ויהי גבול נחלתם צרעה ואשתאול ועיר שמש: ושעלבין ואילון ויתלה: ואילון ותמנתה ועקרון: ואלתקה וגבתון ובעלת: ויהד ובני ברק וגת רמון: ומי הירקון והרקון עם הגבול מול יפו: ויצא גבול בני דן מהם ויעלו בני דן וילחמו עם לשם וילכדו אותה ויכו אותה לפי חרב וירשו אותה וישבו בה ויקראו ללשם דן כשם דן אביהם: זאת נחלת מטה בני דן למשפחתם הערים האלה וחצריהן: ויכלו לנחל את הארץ לגבולתיה ויתנו בני ישראל נחלה ליהושע בן נון בתוכם: על פי יהוה נתנו לו את העיר אשר שאל את תמנת סרח בהר אפרים ויבנה את העיר וישב בה: אלה הנחלת אשר נחלו אלעזר הכהן ויהושע בן נון וראשי האבות למטות בני ישראל בגורל בשילה לפני יהוה פתח אהל מועד ויכלו מחלק את הארץ:

Cap. xx.

וידבר יהוה אל יהושע לאמר: דבר אל בני ישראל לאמר תנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי אליכם ביד משה: לנוס שמה רוצח מכה נפש בשגגה בבלי דעת והיו לכם למקלט מגאל הדם: ונס אל אחת

מֵהֶעָרִים הָאֵלֶּה וְעָמַד פֶּתַח שַׁעַר
הָעִיר וְדִבֶּר בְּאָזְנֵי זִקְנֵי הָעִיר הַהִיא
אֶת דְּבָרָיו וְאָסְפוּ אֹתוֹ הָעִירָה אֲלֵיהֶם
וְנָתְנוּ לוֹ מָקוֹם וְיָשַׁב עִמָּם׃ וְכִי יִרְדֹּף
גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרָיו וְלֹא יַסְגִּרוּ אֶת
הָרֹצֵחַ בְּיָדוֹ כִּי בִבְלִי דַעַת הִכָּה אֶת
רֵעֵהוּ וְלֹא שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל
שִׁלְשׁוֹם׃ וְיָשַׁב בָּעִיר הַהִיא עַד עָמְדוֹ
לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט עַד מוֹת הַכֹּהֵן
הַגָּדוֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם אָז
יָשׁוּב הָרוֹצֵחַ וּבָא אֶל עִירוֹ וְאֶל בֵּיתוֹ
אֶל הָעִיר אֲשֶׁר נָס מִשָּׁם׃ וַיַּקְדִּשׁוּ
אֶת קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל בְּהַר נַפְתָּלִי וְאֶת
שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם וְאֶת קִרְיַת אַרְבַּע
הִיא חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה׃ וּמֵעֵבֶר
לְיַרְדֵּן יְרִיחוֹ מִזְרָחָה נָתְנוּ אֶת בֶּצֶר
בַּמִּדְבָּר בַּמִּישֹׁר מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וְאֶת
רָאמֹת בַּגִּלְעָד מִמַּטֵּה גָד וְאֶת גּוֹלָן
בַּבָּשָׁן מִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה׃ אֵלֶּה הָיוּ עָרֵי
הַמּוּעָדָה לְכֹל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר
בְּתוֹכָם לָנוּס שָׁמָּה כָּל מַכֵּה נֶפֶשׁ
בִּשְׁגָגָה וְלֹא יָמוּת בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם
עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה׃

Cap. xxi.

וַיִּגְּשׁוּ רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם
אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן
וְאֶל רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ וַיְדַבְּרוּ אֲלֵיהֶם בְּשִׁלֹה
בְּאֶרֶץ כְּנַעַן לֵאמֹר יְהוָה צִוָּה בְיַד מֹשֶׁה
לָתֶת לָנוּ עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶן
לִבְהֶמְתֵּנוּ׃ וַיִּתְּנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם
מִנַּחֲלָתָם אֶל פִּי יְהוָה אֶת הֶעָרִים
הָאֵלֶּה וְאֶת מִגְרְשֵׁיהֶן׃ וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל
לְמִשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי וַיְהִי לִבְנֵי אַהֲרֹן
הַכֹּהֵן מִן הַלְוִיִּם מִמַּטֵּה יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה
הַשִּׁמְעֹנִי וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן בַּגּוֹרָל
עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה׃ וְלִבְנֵי קְהָת

ciuitatum: stabitq; ante portam ciuitatis: & loquetur senioribus vrbis illius ea que se comprobent innocentē: sicq; suscipient eum: & dabunt ei locum ad habitādū. Cumq; vltor sāguinis eum fuerit persecutus nō tradēt in manus ei9 quia ignorās percussit pximum eius: nec ante biduum triduū ve eius probatur inimicus. Et habitabit in ciuitate illa donec stet ante iudiciū causā reddēs facti sui: & moriatur sacerdos magn9 q fuerit i illo tpe. Tūc reuertetur homicida: & ingredietur ciuitatē & domū suam de qua fugerat. Decreuerunt q; cedes in galilea montis neptalim & sychem in mōte effraim & cariatharbe: ipsa est hebrō i mōte iuda: & trās iordanē cōtra orietalē plagam hiericho statuerūt bosor que sita est in campestri solitudine de tribu rubē: et ramoth in galaad de tribu gad & gaulon in basan de tribu manasse. He ciuitates constitute sunt cūctis filiis israel & aduenis qui habitabant inter eos vt fugeret ad eas q animā nescius percussisset & nō moreretur in manu pximi effusum sāguinē vindicare cupientis: donec staret an populū expositur9 causā suā.

Accesserūtq; 21. principes familiarū leui ad eleazarum sacerdotē & iosue filium nun: & ad duces cognationū p singlas tribus filiorū isrl: locutiq; sūt ad eos in sylo terre chanaā atq; dixerunt. Dñs pcepit p manum moysi vt darētur nobis vrbes ad habitādū & suburbana earū ad alenda iumēta. Dederūtq; filii isrl de possessionibus suis iuxta impiū dñi ciuitates & suburbana earū. Egressaq; est sors i familiā caath filiorū aaron sacerdotis de tribu iuda & symeō & bēiamin ciuitates tredecī. & reliquis filiorum caath: id est leuitis

ciuitatū hap: τ stabit ad fores porte
τῶν πόλεων τούτων, καὶ στήσεται ἐπὶ τὴν θύραν τῆς πύλης
ciuitatis: τ loqtur in auribus seniorum
τῆς πόλεως, καὶ λαλήσει ἐν τοῖς ὠσὶν τῶν πρεσβυτέρων
vrbis illius sermones suos. τ remittent
τῆς πόλεως ἐκείνης τοὺς λόγους αὐτοῦ. καὶ ἐπιστρέψουσιν
eum cōcilium ad eos: τ dabunt ei locū
αὐτὸν ἡ συναγωγὴ πρὸς αὐτούς, καὶ δώσουσιν αὐτῷ τόπον
τ habitabit cū eis. τ qñ psecut9 fuerit ppinqu9
καὶ κατοικήσει μετ᾽ αὐτῶν. καὶ ὅτι διώξῃ ὁ ἀγχιστεύων τὸ
sanguine post eū τ nō cōcludent occisorē
αἷμα ὀπίσω αὐτοῦ καὶ οὐ συγκλείσουσιν τὸν φονεύσαντα
in manu illius: qm̄ ignorans percussit proximū e-
ἐν χειρὶ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ εἰδὼς ἐπάταξε τὸν πλησίον αὐ-
ius: τ nō odio hñs ipse eum ab heri τ tertio. τ
τοῦ, καὶ οὐ μισῶν αὐτὸς αὐτὸν ἀπ᾽ ἐχθὲς καὶ τρίτης. καὶ
habitabit in ciuitate illa donec stet coram
κατοικήσει ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἕως στῇ κατὰ πρόσωπον τῆς
cōgregatione in iudiciū donec moriat sacerdos magn9: q̄ erit
συναγωγῆς εἰς κρίσιν ἕως ἀποθάνῃ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃς ἔσται
in diebus illis. tūc reuertetur homicida τ
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. τότε ἐπιστρέψει ὁ φονεύς καὶ
veniet ad portā suā τ ad domū suā
ἐλεύσεται πρὸς τὴν πύλην αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ
τ ad ciuitatē vnde fugerat illinc. τ diuisit
καὶ πρὸς τὴν πόλιν ὅθεν ἔφυγεν ἐκεῖθεν. καὶ διέστειλεν τὴν
cedes in tra galilea in mōte nephtalim: τ sychem
κεδὲς ἐν γῇ γαλιλαίᾳ ἐν τῷ ὄρει τῷ νεφθαλίμ, καὶ συχὲμ
in mōte ephraim τ vrbē arbe: hec est hebron in
ἐν τῷ ἐφραίμ καὶ τὴν πόλιν ἀρβόκ, αὕτη ἐστὶν χεβρὼν ἐν τῷ
mōte iuda τ trans iordanē hiericho. ab
ὄρει τῷ ἰούδα καὶ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἱεριχώ. ἀπ᾽ ἀ-
oriente dedit bosor in solitudine in cāpo de
νατολῶν ἔδωκεν τὴν βοσὸρ ἐν ἐρήμῳ ἐν τῷ πεδίῳ ἀπὸ τῆς
tribu ruben: τ ramoth in galaad de tribu gad:
φυλῆς ῥουβήν, καὶ τὴν ῥαμὼθ ἐν τῇ γαλαὰδ ἐκ τῆς φυλῆς γάδ,
τ golan in basan de tribu manasse. he
καὶ τὴν γαυλὼν ἐν τῇ βασανίτιδι ἐκ τῆς φυλῆς μανασσῆ. αὗ-
fuerunt ciuitates celebres oibus filiis israel
ται ἦσαν αἱ πόλεις αἱ ἐπίκλητοι τοῖς πᾶσιν υἱοῖς ἰσραὴλ
τ aduene ɋ̄ habitabat in eis vt fugeret
καὶ τῷ προσηλύτῳ τῷ προσκειμένῳ ἐν αὐτοῖς καταφυγεῖν
illuc omni pcutiēti aīaȝ inuite: vt nō moria
ἐκεῖ παντὶ παίοντι ψυχὴν ἀκουσίως, ἵνα μὴ ἀποθά-
tur in manu propinqui sāguie donec staret an
νῃ ἐν χειρὶ τοῦ ἀγχιστεύοντος τὸ αἷμα ἕως ἂν καταστῇ ἐναν-
te cōgregationē in iudicio.
τίον τῆς συναγωγῆς ἐν κρίσει.

Ca. 21.

Et accesserūt pncipes familiarū filiorum leui ad
Καὶ προσήλθοσαν οἱ ἀρχιπατριῶται τῶν υἱῶν λευὶ πρὸς
eleazarū sacerdotē τ ad iosue filium nun τ ad
ἐλεάζαρ τὸν ἱερέα καὶ πρὸς ἰησοῦν τὸν τοῦ ναυῆ καὶ πρὸς τοὺς
pricipes tribuū familiarū ex tribubus filiorum israel: τ
ἀρχιφύλους πατριῶν ἐκ τῶν φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ
locuti sūt ad eos in sylo in tra chanaā dicētes: dñs
εἶπαν πρὸς αὐτοὺς ἐν σηλὼ ἐν γῇ χαναὰν λέγοντες, κύριος
precepit in manu moysi vt daret nob vrbes ad habitādū
ἐνετείλατο ἐν χειρὶ μωσῆ δοῦναι ἡμῖν πόλεις κατοικεῖν
τ suburbana eaȝ iumētis nris. τ dederūt
καὶ τὰ περισπόρια αὐτῶν τοῖς κτήνεσιν ἡμῶν. καὶ ἔδωκαν οἱ
filii israel leuitis vt possiderent ipsi
υἱοὶ ἰσραὴλ τοῖς λευίταις ἐν τῷ κατακληρονομεῖν αὐτοὺς
per preceptū dñi ciuitates has τ subur
διὰ προστάγματος κυρίου τὰς πόλεις ταύτας καὶ τὰ περι-
bana eaȝ. τ egressa ē sors pplo caath: τ fu
σπόρια αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος τῷ δήμῳ καάθ, καὶ ἐγένε-
it filiis aaron sacerdotibus leuitis a tribu
το τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τοῖς ἱερεῦσιν τοῖς λευίταις ἀπὸ φυλῆς
iuda τ a tribu symeon τ a tribu bēiamin
ἰούδα καὶ ἀπὸ φυλῆς συμεὼν καὶ ἀπὸ φυλῆς βενιαμὶν
per sortē ciuitates tredecim. τ filiis caath
κληρωτὶ πόλεις τρεισκαίδεκα. καὶ τοῖς υἱοῖς καὰθ

relictis ex cognatione tribus ephraim
τοῖς καταλελειμμένοις ἐκ τῆς συγγενείας φυλῆς ἐφραὶμ
τ de tribu dan τ de dimidia tribu manasse
καὶ ἐκ τῆς φυλῆς δὰν καὶ ἀπὸ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ
per sortē ciuitates decē. τ filiis gerson de co
κληρωτὶ πόλεις δέκα. καὶ τοῖς υἱοῖς γερσὼν ἀπὸ τῆς συγ
gnatione tribus issachar τ de tribu aser τ de
γενείας φυλῆς ἰσσάχαρ καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς ἀσὴρ καὶ ἀπὸ τῆς
tribu nephtalim τ de dimidia tribu manasse in
φυλῆς νεφθαλὶμ καὶ ἀπὸ τῆς ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ ἐν τῷ
basan p sortem ciuitates tredecim. τ filiis merari
βασὰν κληρωτὶ πόλεις τρεισκαίδεκα. καὶ τοῖς υἱοῖς μεραρὶ
per ppłos suos de tribu ruben τ de tribu gad
κατὰ δήμους αὐτῶν ἀπὸ φυλῆς ῥουβὶν καὶ ἀπὸ φυλῆς γὰδ
τ de tribu zabulon per sortem vrbes duodecim. τ
καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς ζαβουλὼν κληρωτὶ πόλεις δώδεκα. καὶ
dederūt filii israel leuitis ciuitates has
ἔδωκαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τοῖς λευίταις τὰς πόλεις ταύτας
τ suburbana eaȝ sicut precepit dñs
καὶ τὰ περισπόρια αὐτῶν ὃν τρόπον ἐνετείλατο κύριος τῷ
moysi p sortem. τ dedit tribus filiorum iuda τ tri
μωυσῆ κληρωτί. καὶ ἔδωκεν ἡ φυλὴ υἱῶν ἰούδα καὶ ἡ φυ-
bus symeon ciuitates has: τ vocate sunt in no-
λὴ συμεὼν τὰς πόλεις ταύτας, καὶ ἀπεκλήθησαν ἐν ὀνό-
mine. τ fuerūt filiis aaron de pplo ca-
ματι. καὶ ἐγένοντο τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν ἀπὸ τοῦ δήμου τοῦ κα-
ath filiorum leui: qm̄ his fuit sors prima. τ
άθ τῶν υἱῶν λευί, ὅτι τούτοις ἐγενήθη ὁ κλῆρος πρῶτος. καὶ
dederūt eis cariatharbe metropolim enach:
ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν καριὰθ ἀρβὸκ μητρόπολιν τῶν ἐνάκ,
hec est hebron in mōte iuda. at suburbana e-
αὕτη ἐστὶ χεβρὼν ἐν τῷ ὄρει ἰούδα. τὰ δὲ περισπόρια αὐ-
ius i circuitu eius τ agros vrbis τ villas
τῆς κύκλῳ αὐτῆς καὶ τοὺς ἀγροὺς τῆς πόλεως καὶ τὰς κώμας
eius dederat iosue chaleb filio iephone in possessio
αὐτῆς ἔδωκεν ἰησοῦς τῷ χαλὲβ υἱῷ ἰεφοννὴ ἐν κατασχέ-
ne eius. τ filiis aaron sacerdotis dedit
σει αὐτοῦ. καὶ τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τοῦ ἱερέως ἔδωκεν τὴν
ciuitatē confugioȝ homicide hebron τ
πόλιν φυγαδευτηρίων τῷ φονεύσαντι τὴν χεβρὼν καὶ
suburbana cum ea: τ lebnā τ subur-
τὰ ἀφωρισμένα σὺν αὐτῇ, καὶ τὴν λεβνὰ καὶ τὰ ἀφωρισ-
bana que circa eā: τ iether τ suburbana que
μένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἰέθερ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ
circa eam: τ illimō τ suburbana que circa eam:
πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἰλμὼ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ,
τ helon τ suburbana que circa eam: τ
καὶ τὴν ἡλὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν
dabir τ suburbana que circa eam: τ ain τ
δαβὶρ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν αἲν καὶ
suburbana que circa eam: τ iethan τ subur
τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἰεττὰ καὶ τὰ ἀφωρισ
bana que circa eam. τ bethsames τ suburbana
μένα τὰ πρὸς αὐτῇ. καὶ βεθσαμὲς καὶ τὰ ἀφωρισμένα
que circa eam: ciuitates nouem de duab9 tribub9
τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις ἐννέα παρὰ τῶν δύο φυλῶν
his. τ a tribu beniamin gabaon τ
τούτων. καὶ παρὰ τῆς φυλῆς βενιαμὶν τὴν γαβαὼν καὶ
suburbana que circa eam: τ gabee τ subur
τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ γαβὲ καὶ τὰ ἀφω-
bana q̄ circa eā: τ anathoth τ subur-
ρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ ἀναθὼθ καὶ τὰ ἀφωρι-
bana que circa eam: τ almon τ suburba
σμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἐλμὼν καὶ τὰ ἀφωρισμέ-
na q̄ circa eam: ciuitates quattuor. oēs ciuitates filiorum
να τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες. πᾶσαι αἱ πόλεις υἱῶν
aaron sacerdotū tredecim ciuitates τ su
ἀαρὼν τῶν ἱερέων τρεισκαίδεκα πόλεις καὶ τὰ περι-
burbana eaȝ. τ pplis filiorum caath leui
σπόρια αὐτῶν. καὶ τοῖς δήμοις υἱῶν καὰθ τοῖς λευί-
tis relictis
ταις καταλελειμμένοις

qui supfuerāt de tribubus effraim & dan & dimidie trib9 manasse: ciuitates decē. Porro filiis gerson egressa ē sors vt acciperent de tribub9 ysachar & aser & neptali dimidiaq; tribu manasse in basan: ciuitates numero tredecim. Et filiis merari p cognationes suas de tribubus ruben & gad & zabulon: vrbes duodecim. Dederūtq; filii israel leuitis ciuitates et suburbana earū: sicut pcepit dñs: per manum moysi singulis sorte tribuētes. De tribub9 filiorū iuda & symeō dedit iosue ciuitates: quarum ista sunt nomina filiis aaron per familias caath leuitici generis. Prima enim sors illis egressa ē cariatharbe patris enach que vocatur hebron in mōte iuda & suburbana eius p circuitum. Agros vero & villas eius dederat caleph filio iephōe ad possidendū. Dedit ergo filiis aaron sacerdotis hebron cōfugii ciuitatem ac suburbana ei9: & lobnam cū suburbanis suis. & iether & illimon & helon & dabir & ain & ietha & bethsames cū suburbāis suis: ciuitates nouem de tribubus vt dictum est duabus. De tribu aūt filiorū beniamin gabaon & gabae & anathot & almon cum suburbanis suis: ciuitates quattuor: omnes simul ciuitates filiorum aaron sacerdotis tredecim cum suburbanis suis. Reliquis vero per familias

הַנּוֹתָרִים מִמִּשְׁפְּחֹת מַטֵּה אֶפְרַיִם
וּמִמַּטֵּה דָן וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה בַּגּוֹרָל
עָרִים עָשֶׂר׃ וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפְּחוֹת
מַטֵּה יִשָּׂשכָר וּמִמַּטֵּה אָשֵׁר וּמִמַּטֵּה
נַפְתָּלִי וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה בַּבָּשָׁן
בַּגּוֹרָל עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה׃ לִבְנֵי
מְרָרִי לְמִשְׁפְּחֹתָם מִמַּטֵּה רְאוּבֵן
וּמִמַּטֵּה גָד וּמִמַּטֵּה זְבוּלֻן עָרִים
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃ וַיִּתְּנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל
לַלְוִיִּם אֶת הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת
מִגְרְשֵׁיהֶן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד
מֹשֶׁה בַּגּוֹרָל׃ וַיִּתְּנוּ מִמַּטֵּה בְּנֵי
יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן אֵת הֶעָרִים
הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִקְרָא אֶתְהֶן בְּשֵׁם׃
וַיְהִי לִבְנֵי אַהֲרֹן מִמִּשְׁפְּחוֹת הַקְּהָתִי
מִבְּנֵי לֵוִי כִּי לָהֶם הָיָה הַגּוֹרָל
רִאשֹׁנָה׃ וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת קִרְיַת אַרְבַּע
אֲבִי הָעֲנוֹק הִיא חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה
וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ סְבִיבֹתֶיהָ׃ וְאֶת שְׂדֵה
הָעִיר וְאֶת חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן
יְפֻנֶּה בַּאֲחֻזָּתוֹ׃ וְלִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן נָתְנוּ
אֶת עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת חֶבְרוֹן וְאֶת
מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת לִבְנָה וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ׃
וְאֶת יַתִּר וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת
אֶשְׁתְּמֹעַ וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ׃ וְאֶת חֹלֹן
וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ וְאֶת דְּבִר וְאֶת
מִגְרָשֶׁהָ׃ וְאֶת עַיִן וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ
וְאֶת יֻטָּה וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ אֶת בֵּית
שֶׁמֶשׁ וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ עָרִים תֵּשַׁע מֵאֵת
שְׁנֵי הַשְּׁבָטִים הָאֵלֶּה׃ וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן
אֶת גִּבְעוֹן וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ אֶת גֶּבַע וְאֶת
מִגְרָשֶׁהָ׃ אֶת עֲנָתוֹת וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ
וְאֶת עַלְמוֹן וְאֶת מִגְרָשֶׁהָ עָרִים
אַרְבַּע׃ כָּל עָרֵי בְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים
שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה עָרִים וּמִגְרְשֵׁיהֶן׃
וּלְמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי קְהָת הַלְוִיִּם הַנּוֹתָרִים

מבני קהת ויהי ערי גורלם ממטה · היה גרל
אפרים: ויתנו להם את עיר מקלט · נתן קלט
הרצח את שכם ואת מגרשיה בהר
אפרים ואת גזר ואת מגרשיה:
ואת קבצים ואת מגרשיה ואת בית
חורון ואת מגרשיה ערים ארבע:
וממטה דן את אלתקא ואת
מגרשיה את גבתון ואת מגרשיה:
את אילון ואת מגרשיה את גת
רמון ואת מגרשיה ערים ארבע:
וממחצית מטה מנשה את תענך · חצה
ואת מגרשיה ואת גת רמון ואת · גרש
מגרשיה ערים שתים: כל ערים
עשר ומגרשיהן למשפחות בני
קהת הנותרים: ולבני גרשון
ממשפחת הלוים מחצי מטה מנשה
את עיר מקלט הרצח את גולן בבשן
ואת מגרשיה ואת בעשתרה ואת
מגרשיה ערים שתים: וממטה
יששכר את קשיון ואת מגרשיה
את דברת ואת מגרשיה: את ירמות
ואת מגרשיה את עין גנים ואת
מגרשיה ערים ארבע: וממטה אשר · עיר רבע
את משאל ואת מגרשיה את עבדון · נטה
ואת מגרשיה: את חלקת ואת מגרשיה
ואת רחב ואת מגרשיה ערים ארבע:
וממטה נפתלי את עיר מקלט הרצח
את קדש בגליל ואת מגרשיה ואת
חמת דאר ואת מגרשיה ואת קרתן
ואת מגרשיה ערים שלש: כל
ערי הגרשני למשפחתם שלש · שפחה
עשרה עיר ומגרשיהן: ולמשפחת
בני מררי הלוים הנותרים מאת · יתר
מטה זבולן את יקנעם ואת מגרשיה · גרש
את קרתה ואת מגרשיה: את
דמנה ואת מגרשיה את נהלל

filiorū caath leuitici generis hec est data possessio. De tribu effraim vrbes confugii sychem cum suburbanis suis in monte effraim & gazer & iebsā & bethoron cum suburbanis suis ciuitates quattuor. De tribu quoq; dā helteco & gabathon & baialon & iethremō cum suburbāis suis: ciuitates quattuor. Porro de dimidia tribu manasse tenach & gethremmō cum suburbāis suis: cītates due: omnes ciuitates decē & suburbana earum: date sunt filiis caath inferioris gradus. Filiis quoq; gerson leuitici gñris dedit de dimidia tribu manasse cōfugii ciuitates: gaulon in basan & bosram cum suburbāis suis: cītates duas: Porro de tribu ysachar: cesion & dabereth & iaramoth & engannim cum suburbāis suis: cītates qttuor. De tribu āt aser masā & abdon & elrath & roob cum suburbanis suis: ciuitates qttuor. De tribu quoq; neptalim ciuitates cōfugii cedes in galilea & amothdor & carthan cum suburbāis suis: ciuitates tres. Omnes vrbes familiarum gerson tredecim cū suburbanis suis. Filiis aūt merari leuitis īferioris grad⁹ p familias suas: data est de tribu zabulon: iecnal & cartha & danna et naalol

de filiis caath. τ fuit ciuitas terminoꝝ eoꝝ a
ἀπὸ τῶν υἱῶν καάθ. καὶ ἐγενήθη ἡ πόλις τῶν ὁρίων αὐτῶν ἀπὸ
tribu ephraim: τ dederūt eis ciuitatē cōfu
φυλῆς ἐφραΐμ, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν πόλιν τοῦ φυγαδευτη
gii ꝗ homicide: sychem τ suburbana ꝗ circa
ρίου τὴν τοῦ φονεύοντος, τὴν συχὲμ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς
eam in mōte ephraim: τ gazer τ suburbana que
αὐτῇ ἐν τῷ ὄρει ἐφραΐμ, καὶ γαζερὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ
circa ipsam: τ cabsaim τ suburbana que circa ipsā;
πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν καβσεὶμ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ,
τ bethoron τ suburbana que circa ipsā: ciuitates qtuor.
καὶ βαιθορὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες.
τ de tribu dan eltheca τ suburbana que
καὶ ἐκ τῆς φυλῆς δὰν τὴν ἐλθεκὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ
circa ipsam: τ gabathō τ suburbana que circa ipā:
πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν γεβεθὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ,
τ hailon τ suburbana ꝗ circa ipsā: τ geth-
καὶ τὴν αἰλὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν γεθ-
remon τ suburbana que circa ipsā: ciuitates qtuor.
ρεμμὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες.
τ de dimidia tribu manasse thenach τ
καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ τὴν θαανὰχ καὶ τὰ
suburbana que circa ipsam: τ gethremon τ subur-
ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν γεθρεμμὼν καὶ τὰ ἀφωρισ-
bana que circa ipsā: ciuitates due. oēs ciuitates decē τ
μένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις δύο. πᾶσαι πόλεις δέκα καὶ τὰ
suburbana que circa ipsas ppriis filioꝝ caath reli
ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐταῖς τοῖς δήμοις υἱῶν καὰθ τοῖς ὑπο-
ctis. τ filiis gerson cognatis
λελειμμένοις. καὶ τοῖς υἱοῖς γηρσὼν τοῖς συγγενέσιν τοῖς
leuitis ex dimidia tribu manasse ciuitates
λευίταις ἐκ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ τὰς πόλεις τὰς
cōstitutas homicidis. golan in basan
ἀφωρισμένας τοῖς φονεύσασιν, τὴν γωλὰν ἐν τῇ βασανί-
τ suburbana que circa ipsā: τ beesthera τ
τιδι καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν βεεσθερὰ καὶ
suburbana que circa ipsā. ciuitates due. τ de tribu
τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις δύο. καὶ ἐκ τῆς φυλῆς
issachar cesion τ suburbana ꝗ circa ipsā:
ἰσσάχαρ τὴν κεσιὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, τὴν
dabareth τ suburbana que circa ipsā: τ hiermoth τ
δαβρὰθ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἱερμὼθ καὶ
suburbana que circa ipsā: τ fontē litterarꝝ τ
τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ πηγὴν γραμμάτων καὶ τὰ
suburbana ꝗ circa ipsam: ciuitates quattuor. τ de tri
ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες. καὶ ἐκ τῆς φυ-
bu aser misal τ suburbana que circa ipsam: τ
λῆς ἀσὴρ τὴν μισαλὰ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ
abdon τ suburbana que circa ipsā: τ chalcath τ
ἀβδὼν καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ χαλκὰθ καὶ τὰ
suburbana que circa ipsā: τ roob τ suburbana que
ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ ῥοὼβ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ
circa ipsam: ciuitates qttuor. τ de tribu nephthali
πρὸς αὐτῇ, πόλεις τέσσαρες. καὶ ἐκ τῆς φυλῆς νεφθαλὶ τὰς
ciuitates cōstitutas homicide τ cedes in
πόλεις τὰς ἀφωρισμένας τῷ φονεύσαντι καὶ τὴν κεδὲς ἐν
galilea τ suburbana que circa ipsas: τ amathdor τ suburbana que circa ipsā: τ carthan τ
τῇ γαλιλαίᾳ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν ἀμαθδὼρ καὶ τὰ ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, καὶ τὴν καρθὰν καὶ τὰ
suburbana que circa ipsam: ciuitates tres. oēs ciuitates
ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐτῇ, πόλεις τρεῖς. πᾶσαι αἱ πόλεις
gerson per pplos eaꝝ tredecim ciuitates τ
τοῦ γηρσὼν κατὰ δήμους αὐτῶν τρεισκαίδεκα πόλεις καὶ τὰ
suburbana que circa ipsas. τ pplo filioꝝ merari
ἀφωρισμένα τὰ πρὸς αὐταῖς. καὶ τῷ δήμῳ υἱῶν μεραρὶ τοῖς
leuitis reliquis de tribu filioꝝ zabulon iecnam
λευίταις τοῖς λοιποῖς ἐκ τῆς φυλῆς υἱῶν ζαβουλὼν τὴν ἰεκνὰμ
τ suburbana eius: τ cartha τ suburbana
καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, καὶ τὴν καριθὰ καὶ τὰ περισπόρια
eius: τ damna τ suburbana eius: τ naalol
αὐτῆς, καὶ τὴν δαμνὰ καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, καὶ τὴν ναααλὼλ

C

D

τ suburbana eius: ciuitates quattuor. τ ciuitates
καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, πόλεις τέσσαρες. καὶ πόλεις τοῦ
iordanis hiericho de tribu ruben: vrbem cōfu-
ἰορδάνου τὴν ἱεριχὼ ἐκ τῆς φυλῆς ῥουβὴν, τὴν πόλιν τὸ φυ-
gium homicide bosor τ subur
γαδευτήριον τοῦ φονεύσαντος τὴν βοσὼρ καὶ τὰ περισπό-
bana eius: τ iazer τ suburbana eius: τ ced
ρια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰαζὴρ καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, καὶ τὴν κεδ-
son τ suburbana eius: τ mapha τ suburba-
σὼν καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, καὶ τὴν μαφὰ καὶ τὰ περισπό-
na eius: quattuor ciuitates. τ de tribu gad ciui
ρια αὐτῆς, τέσσαρες πόλεις. καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς γὰδ τὴν πό-
tatē cōfugii homicide romoth in
λιν τοῦ φυγαδευτηρίου τοῦ φονεύσαντος τὴν ῥαμὼθ ἐν τῇ
galaad τ suburbana eius: τ manaim τ
γαλαὰδ καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, καὶ τὴν μααναῒμ καὶ τὰ
suburbana eius τ esebon τ suburbana eius:
περισπόρια αὐτῆς καὶ τὴν ἐσεβὼν καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς,
τ iazer τ suburbana eius: oēs ciuitates
καὶ τὴν ἰαζὴρ καὶ τὰ περισπόρια αὐτῆς, πᾶσαι αἱ πόλεις
quattuor. oēs ciuitates filiis merari per pplos eo
τέσσαρες. πᾶσαι πόλεις τοῖς υἱοῖς μεραρὶ κατὰ δήμους αὐ-
rum relictoꝝ a tribu leui. τ fue
τῶν τῶν καταλελειμμένων ἀπὸ τῆς φυλῆς τῆς λευί. καὶ ἐγέ-
runt termini eoꝝ ciuitates duodecim. oēs vrbes leuita
νηθη τὰ ὅρια αὐτῶν πόλεις δώδεκα. πᾶσαι αἱ πόλεις τῶν λευί-
rum in medio possessionis filioꝝ israel ciuitates quadragin-
των ἐν μέσῳ κατασχέσεως υἱῶν ἰσραὴλ πόλεις τεσσαράκον-
taocto τ suburbana eaꝝ ī circuitu vrbiū ha-
ταοκτὼ καὶ τὰ περισπόρια αὐτῶν κύκλῳ τῶν πόλεων τού-
rum ciuitates τ vrbes τ suburbana eaꝝ ī circuitu
των πόλεις καὶ πόλεις καὶ τὰ περισπόρια αὐτῶν κύκλῳ
vrbium. sic oībus vrbibus his. τ de-
τῶν πόλεων οὕτως πάσαις ταῖς πόλεσι ταύταις. καὶ ἔδω-
dit dñs israel oēm trā quā iurauit traditurū se
κεν κύριος τῷ ἰσραὴλ πᾶσαν τὴν γῆν ἣν ὤμοσεν δοῦναι τοῖς
patribus eoꝝ: τ possederūt eā: τ habi
πατράσιν αὐτῶν, καὶ κατεκληρονόμησαν αὐτὴν, καὶ κατῴ-
tauerūt in ea: τ requiescere fecit eos dñs in circuitu si-
κησαν ἐν αὐτῇ, καὶ κατέπαυσεν αὐτοὺς κύριος κυκλόθεν κα-
cut iurauit pribus eoꝝ. nō surrexit vllus co-
θότι ὤμοσεν τοῖς πατράσιν αὐτῶν. οὐκ ἀνέστη οὐδεὶς κατέ-
ram eis ab oībus inimicis eoꝝ: oēs
ναντι αὐτῶν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, πάντας τοὺς
inimicos eoꝝ tradidit dñs in manus eoꝝ. nō
ἐχθροὺς αὐτῶν παρέδωκε κύριος εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. οὐ
cecidit vbū de oībus verbis bonis que
διέπεσεν ῥῆμα ἀπὸ πάντων τῶν ῥημάτων τῶν καλῶν ὧν
locutus ē dñs filiis isrl oīa expleta sunt.
ἐλάλησεν κύριος τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ πάντα παρεγένετο. Ca. 22.

A

Tunc conuocauit iosue filios ruben τ
Τότε συνεκάλεσεν ἰησοῦς τοὺς υἱοὺς ῥουβὴν καὶ τοὺς
filios gad τ dimidiā tribuꝫ manasse: τ dixit eis: vos
υἱοὺς γὰδ καὶ τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς
audiuistis omnia que precepit vobis moyses famul⁹
ἀκηκόατε σύμπαντα ὅσα ἐνετείλατο ὑμῖν μωυσῆς ὁ παῖς

m.13.f

dñi: τ audiuistis vocē meā iuxta oīa q̄cūq; p̄-
κυρίου, καὶ ἐπηκούσατε τῆς φωνῆς μου κατὰ πάντα ὅσα ἐνε-
cepi vobis: τ nō reliquistis fres
τειλάμην ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐγκαταλελοίπατε τοὺς ἀδελφοὺς
vros his diebus τ pluribus vsq; ad diē hodier
ὑμῶν ταύτας τὰς ἡμέρας καὶ πλείους ἕως ἡμέρας τῆς σήμε-
nā custodiuistis p̄ceptū dñi dei nři. nūc āt re
ρον ἐφυλάξασθε τὴν ἐντολὴν κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν. νῦν δὲ κατέ-
quiē dedit dñs deus nr fratribus nřis quēadmodū dixit
παυσεν κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν ὃν τρόπον εἶπεν
eis. nūc igit reuersi abite in domos
αὐτοῖς. νῦν οὖν ἀποστραφέντες ἀπέλθετε εἰς τοὺς οἴκους
vras τ in trā possessionis vře: quā tradidit vobi
ὑμῶν καὶ εἰς τὴν γῆν τῆς κατασχέσεως ὑμῶν, ἣν ἔδωκεν ὑμῖν

ciuitates quattuor cū suburbanis suis. De tribu gad ciuitates confugii ramoth in galaad & manaim et esebō et iazer: ciuitates quattuor cum suburbanis suis. De tribu ruben ciuitates refugii: bosor in solitudine misor & iazer et ietson & maspha: ciuitates quattuor cum suburbanis suis. Omnes vrbes filiorū merari per familias & cognationes suas duodecim. Itaq; omnes ciuitates vniuerse leuitarū in medio possessionis filiorum israel fuerunt quadraginta octo cum suburbanis suis: singule per familias distribute. Deditq; dominus deus israeli omnem terram quam traditurū se pribus eorū iurauerat: & possederūt illā atq; habitauerūt in ea. Dataq; est ab eo pax in oēs p circuitum natiōes: nullusq; eis hostium resistere ausus est: sed cuncti in eorū ditionē redacti sunt. Ne vnum quidem verbū quod illis prestiturum se esse promiserat irritū fuit: sed rebus expleta sunt omnia. 22.

Eodem tēpore vocauit iosue rubenitas & gadditas & dimidiam tribum manasse. Dixitq; ad eos. Fecistis omnia que precepit vobis moyses famulus domini: mihi quoq; in oibus obedistis: nec reliquistis fratres vros longo tempore vsq; in presentem diem. custodientes imperiū dñi dei vestri. Quia igitur dedit dñs deus vr fribus vestris quietē & pacem sicut pollicitus est: reuertimini & ite ī tabernacula vra: & in terrā possessiōis quā tradidit vobis

ואת מגרשיה ערים ארבע: וממטה
ראובן את בצר ואת מגרשיה ואת
יהצה ואת מגרשיה: ואת קדמות
ואת מגרשיה ואת מיפעת ואת
מגרשיה ערים ארבע: וממטה גד
את עיר מקלט הרצח את רמות
בגלעד ואת מגרשיה ואת מחנים
ואת מגרשיה: את חשבון ואת
מגרשיה את יעזר ואת מגרשיה כל
ערים ארבע: כל הערים לבני מררי
למשפחתם הנותרים ממשפחת · יתר
הלוים ויהי גורלם ערים שתים · היה גרל
עשרה: כל ערי הלוים בתוך אחזת
בני ישראל ערים ארבעים ושמנה · רבע
ומגרשיהן: תהיינה הערים האלה · היה
עיר עיר ומגרשיה סביבתיה כן · סבב
לכל הערים האלה: ויתן יהוה · נתן
לישראל את כל הארץ אשר נשבע · שבע
לתת לאבתם וירשוה וישבו בה:
וינח יהוה להם מסביב ככל אשר · נוח
נשבע לאבותם ולא עמד איש
בפניהם מכל איביהם את כל · פנה
איביהם נתן יהוה בידם: לא נפל
דבר מכל הדבר הטוב אשר דבר
יהוה אל בית ישראל הכל בא: · בוא

Cap. xxii.

אז יקרא יהושע לראובני · קרא
ולגדי ולחצי שבט מנשה: ויאמר · חצה אמר
אליהם אתם שמרתם את כל אשר
צוה אתכם משה עבד יהוה ותשמעו · שמע
בקלי לכל אשר צויתי אתכם: לא · קול צוה
עזבתם את אחיכם זה ימים רבים · יום רבב
עד היום הזה ושמרתם את משמרת · שמר
מצות יהוה אלהיכם: ועתה הניח · צוה נוח
יהוה אלהיכם לאחיכם כאשר דבר
להם ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם · פנה הלך
אל ארץ אחזתכם אשר נתן לכם

moyses famulus dñi trãs iordanẽ: ita dumtaxat: vt custodiatis attẽte & ope cõpleatis mãdatũ & legẽ quã pcepit vobis moyses famulus dñi: vt diligatis dñm deũ vrm: et ambuletis in omĩbus viis eius: & obseruetis mãdata illĩus adhereatisq3 ei ac fuiatis ĩ omni corde & in omĩ aĩa vra. Benedixitq3 eis iosue & dimisit eos. Qui reuersi sũt ĩ tabernacula sua. Dimidie aũt tribui manasse possessionem moyses dederat ĩ basã & idcirco medie q̃ sup fuit dedit iosue fortẽ inter ceteros fratres suos trãs iordanẽ ad occidẽtalẽ ei9 plagã. Cũq3 dimitteret eos ĩ tabernacula sua & bñdixisset eis dixit ad eos: In multa substãtia atq3 diuitiis reuertimini ad sedes vras cũ argẽto & auro: ere ác ferro & veste multiplici. Diuidite predã hostiũ cũ frib9 vrís. Reuersiq3 sunt & abiérũt filii rubẽ & filii gad & dimidia trib9 manasse a filiis isrl de sylo q̃ sita est in chanaã: vt intrarent galaad terrã possessionis sue quã obtinuerãt iuxta imperiũ dñi ĩ manu moysi. Cũq3 vẽissẽt ad tumulos iordãis in terram chanaan: edificauerũt iuxta iordanem altare ĩfinite magnitudinis. Qđ cũ audisset filii isrl & ad eos certi nũcii detulissẽt edificasse filios rubẽ & gad & dimidia tribus manasse altare ĩ terra chanaan sup iordãis tumulos contra filios israel: conuenerunt oẽs in sylo vt ascẽderẽt et dimicarent cõtra eos. Et interim miserũt ad illos in terram galaad phinees filium eleazari sacerdotis: & decẽ pricipes cum eo.

singulos de singulis tribubus. Qui venerunt ad filios ruben & gad & dimidie tribus manasse in terram galaad: dixeruntq3 ad eos. Hec mãdat omnis populus domini. Que est ista transgressio? Cur reliquistis dñm deum israel edificãtes altare sacrilegũ: & a cultu illi9 recedentes? An parum vobis est q peccastis in beel phegor? & vsq3 in pñtem diẽ macula hui9 sceleris in vobis pmanet multiq3 de pplo corruerunt. Et vos hodie reliquistis dominũ: & cras in vniuersum israel ira ei9 deseuiet. q si putatis immundam esse terrã possessionis vre: transite ad terram in qua tabernaculum dñi est & hitate iter nos tm̃: vt a dño & a nostro consortio non recedatis: edificato altari preter altare domini dei nostri. Nõne achan filius zare p̃teriit mandatũ dñi: & super omnem populũ israel ira eius ĩcubuit? Et ille erat vn9 homo atq3 vtinã solus pissẽt in scelere suo. Rñderũtq3 filii ruben & gad & dimidie trib9 manasse principibus legationis israel. Fortissimus dñs de9: fortissim9 deus dñs ipse nouit: & israel simul ĩtelliget: si p̃uaricationis aĩo hoc altare construximus: nõ custodiat nos sed puniat nos ĩn pñti. Et si ea mente fecimus vt holocausta & sacrificium & pacificas victimas sup eo imponeremus ipe querat & iudicet: & nõ ea magis cogitatione atq3 tractatu: vt diceremus: cras dicent filii vri filiis nrís. Quid vobis & dño deo israel? Terminũ posuit dominus inter nos

& vos omnes filii ruben & filii gad: iordanem fluuium: & idcirco partem non habetis in domino. & per hanc occasionem auerterent filii vestri filios nostros a timore domini. Putauimus itaque melius: & diximus. Extruamus nobis altare non in holocausta neque ad victimas offerendas: sed in testimonium inter nos & vos: & sobolem nostram vtramque progeniem: vt seruiamus domino: & iuris nostri sit offerre & holocausta & victimas & pacificas hostias: & nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: non est vobis pars in domino. Quod si voluerint dicere: respondebunt eis: Ecce altare domini quod fecerunt patres nostri: non in holocausta neque in sacrificium: sed in testimonium nostrum ac vestrum. Absit a nobis hoc scelus vt recedamus a domino: & eius vestigia relinquamus: extructo altari ad holocausta & sacrificia & victimas offerendas: preter altare domini dei nostri quod extructum est ante tabernaculum eius. Quibus auditis phinees sacerdos & principes legationis israel qui erant cum eo placati sunt: & verba filiorum ruben & gad & dimidie tribus manasse libentissime susceperunt. Dixitque phinees filius eleazari sacerdos ad eos. Nunc scimus quod nobiscum sit dominus: quoniam alieni estis a preuaricatione hac: & liberastis filios israel de manu domini. Reuersusque est cum principibus a filiis ruben & gad de terra galaad in fines chanaan ad filios israel: & retulit eis. Placuitque sermo cunctis audientibus. Et laudauerunt deum filii israel: & nequaquam vltra dixerunt vt ascenderent contra eos atque pugnarent: & delerent terram possessionis eorum. Vocaueruntque filii ruben & filii

gad altare quod extruxerant: testimonium nostrum quod dominus ipse sit deus.

Ca. 23.

Euoluto autem multo tempore postquam pacem dederat dominus israeli subiectis in gyro nationibus vniuersis: & iosue iam longeuo & plenis senilis etatis: vocauit iosue omnem israelem: maioresque natu & principes ac iudices ac magistros: dixitque ad eos. Ego senui & progressioris etatis sum: vosque cernitis omnia que fecerit dominus deus vester cunctis per circuitum nationibus: quomodo pro vobis ipse pugnauerit. Et nunc quia vobis sorte diuisit omnem terram: ab orientali parte iordanis vsque ad mare magnum: multeque adhuc supersunt nationes: dominus deus vester disperdet eas: & auferet a facie vestra & possidebitis terram sicut vobis pollicitus est. Tantum confortamini & estote solliciti vt custodiatis cuncta que scripta sunt in volumine legis moysi: & non declinetis ab eis neque ad dexteram neque ad sinistram: ne postquam intraueritis ad gentes que inter vos future sunt: iuretis in nomine deorum earum & seruiatis eis & adoretis illos: sed adhereatis domino deo vestro: quod fecistis vsque in diem hanc. Et tunc auferet dominus deus in conspectu vestro gentes magnas & robustissimas: & nullus vobis resistere poterit. Vnus e vobis persequetur hostium mille viros: quia dominus deus vester pro vobis ipse pugnabit sicut pollicitus est. hoc tantum diligentissime precauete vt diligatis dominum deum vestrum. Quod si volueritis gentium harum que inter vos habitant erroribus adherere &

בָּהֶם וּבָאתֶם בָּהֶם וְהֵם בָּכֶם׃ יָדוֹעַ
תֵּדְעוּ כִּי לֹא יוֹסִיף יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
לְהוֹרִישׁ אֶת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם
וְהָיוּ לָכֶם לְפַח וּלְמוֹקֵשׁ וּלְשֹׁטֵט
בְּצִדֵּיכֶם וְלִצְנִנִים בְּעֵינֵיכֶם עַד
אֲבָדְכֶם מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת
אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ וְהִנֵּה
אָנֹכִי הוֹלֵךְ הַיּוֹם בְּדֶרֶךְ כָּל הָאָרֶץ
וִידַעְתֶּם בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם
כִּי לֹא נָפַל דָּבָר אֶחָד מִכֹּל הַדְּבָרִים
הַטּוֹבִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
עֲלֵיכֶם הַכֹּל בָּאוּ לָכֶם לֹא נָפַל
מִמֶּנּוּ דָּבָר אֶחָד׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר בָּא
עֲלֵיכֶם כָּל הַדָּבָר הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲלֵיכֶם כֵּן יָבִיא יְהוָה
עֲלֵיכֶם אֵת כָּל הַדָּבָר הָרָע עַד
הַשְׁמִידוֹ אוֹתְכֶם מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה
הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃
בְּעָבְרְכֶם אֶת בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם וַהֲלַכְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם
וְחָרָה אַף יְהוָה בָּכֶם וַאֲבַדְתֶּם מְהֵרָה
מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם׃

cap.xxiiii.

וַיֶּאֱסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל
שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁכֶמָה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי
יִשְׂרָאֵל וּלְרָאשָׁיו וּלְשֹׁפְטָיו
וּלְשֹׁטְרָיו וַיִּתְיַצְּבוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃
וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל כָּל הָעָם כֹּה אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר
יָשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח אֲבִי
אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים
אֲחֵרִים׃ וָאֶקַּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת
אַבְרָהָם מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֵךְ אֹתוֹ
בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן וָאַרְבֶּה אֶת זַרְעוֹ
וָאֶתֶּן לוֹ אֶת יִצְחָק׃ וָאֶתֵּן לְיִצְחָק
אֶת יַעֲקֹב וְאֶת עֵשָׂו וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו

cum eis miscere cõnubia atq̃ amicitias copulare: iã tũc scitote q̃ dominus deus vester non eas deleat ante faciem vestram: sed erũt vobis ĩ foueã ac laqueũ & offendiculũ ex latere vr̃o: & sudes in oculis vestris donec vos auferat atq̃ disp̃dat de terra hac optima quam tradidit vobis. En ego hodie ĩgredior viam vniuerse terre: & toto animo cognoscetis q̃ de omnibus verbis que se dominus prestiturum vobis esse pollicit⁹ est: vnũ non p̃terierit ĩ cassum. Sicut ergo impleuit opere qd̃ promisit: & prospa cũcta venerunt: sic adducet sup vos q̃cquid malo rũ cõminat⁹ est: donec vos auferat atq̃ disperdat de t̃ra hac optima quam tradidit vobis: cũ p̃terieritis pactũ domini dei vestri quod pepigit vobiscũ & seruieritis diis alienis & adoraueritis eos. Cito atq̃ velociter cõsurget ĩ vos furor dñi: & auferemini ab hac terra optĩa quã tradidit vobis.

24.

Congregauitq̃ iosue omnes tribus isrl̃ in sychẽ: & vocauit maiores natu ac principes & iudices & magistros: steterũtq̃ in conspectu dei: & ad populũ sic locut⁹ est. Hec dicit dñs deus israel. Trans fluuium habitauerũt p̃res vr̃i ab initio: thare pater abraã & nachor: seruierũtq̃ diis alienis. Tuli ergo patrem vestrum abraã de mesopotamie finibus: & adduxi eũ in terrã chanaan: multiplicauiq̃ semẽ eius & dedi ei isaac: illiq̃ rursum dedi iacob & esau. E quibus Esau dedi

Ca. 24.

montẽ seyr ad possidẽdum: iacob vero & filii ei⁹ descẽderũt in egyptũ. Misiq̃ moysẽ & aarõ: & p̃cussi egyptum multis signis atq̃ portentis: eduxiq̃ vos & p̃res vr̃os de egypto & venistis ad mare: p̃secutiq̃ sũt egyptii p̃res vr̃os cũ curribus & eq̃tatu vsq̃ ad mare rubrũ. Clamauerunt aũt ad dñm filii israel q̃ posuit tenebras inter vos & egyptios. Et adduxit sup eos mare & operuit eos. Viderũt oculi vr̃i cũcta q̃ ĩ egypto fecerim: & habitastis in solitudĩe multo tp̃e: & introduxi vos in terrã amorrei q̃ habitabat trãs iordanẽ. Cũq̃ pugnarẽt contra vos: tradidi eos ĩ man⁹ vr̃as: & possedistis terrã eoꝝ atq̃ interfecistis eos. Surrexit aũt balach filius sephor rex moab & pugnauit contra isrl̃. Misitq̃ & vocauit balaã filiũ beor vt malediceret vobis: & ego nolui audire eũ: sed ecõtrario p̃ illũ bñdixi vobis & liberaui vos d̃ manu ei⁹. Trãsistisq̃ iordanẽ & venistis ad hiericho. pugnauerũtq̃ cõtra vos viri ciuitatis eius amorre⁹ & phereze⁹ & chananeus & etheus & gergeseus & eueus & iebuse⁹: & tradidi illos ĩ mãus vr̃as. Misiq̃ ante vos scabrones: & eieci eos de locis suis duos reges amorreorum: non in gladio & ĩ arcu tuo: dediq̃ vobis terrã in q̃ non laborastis: & vrbes quas non edificastis vt habitaretis ĩ eis: vineas & oliueta que non plãtastis. Nũc ergo timete dñm & seruite ei p̃fecto corde atq̃ verissimo: & auferte deos quibus seruierũt p̃res vr̃i in mesopotamia & ĩ egypto: ac seruite dño. Sin autẽ malũ vobis videtur vt dño seruiatis: optio vobis datur. Eligite hodie quod placet: cui seruire potissimum debeatis: vtrum diis

אֶת הַר שֵׂעִיר לָרֶשֶׁת אוֹתוֹ וְיַעֲקֹב
וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם׃ וָאֶשְׁלַח אֶת מֹשֶׁה
וְאֶת אַהֲרֹן וָאֶגֹּף אֶת מִצְרַיִם כַּאֲשֶׁר
עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ וְאַחַר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם׃
וָאוֹצִיא אֶת אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם
וַתָּבֹאוּ הַיָּמָּה וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵי
אֲבוֹתֵיכֶם בְּרֶכֶב וּבְפָרָשִׁים יַם סוּף׃
וַיִּצְעֲקוּ אֶל יְהוָה וַיָּשֶׂם מַאֲפֵל
בֵּינֵיכֶם וּבֵין הַמִּצְרִים וַיָּבֵא עָלָיו אֶת
הַיָּם וַיְכַסֵּהוּ וַתִּרְאֶינָה עֵינֵיכֶם אֵת
אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרָיִם וַתֵּשְׁבוּ
בַמִּדְבָּר יָמִים רַבִּים׃ וָאָבִיאָה אֶתְכֶם
אֶל אֶרֶץ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
וַיִּלָּחֲמוּ אִתְּכֶם וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם
וַתִּירְשׁוּ אֶת אַרְצָם וָאַשְׁמִידֵם
מִפְּנֵיכֶם׃ וַיָּקָם בָּלָק בֶּן צִפּוֹר מֶלֶךְ
מוֹאָב וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא
לְבִלְעָם בֶּן בְּעוֹר לְקַלֵּל אֶתְכֶם׃ וְלֹא
אָבִיתִי לִשְׁמֹעַ לְבִלְעָם וַיְבָרֶךְ בָּרוֹךְ
אֶתְכֶם וָאַצִּל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ׃ וַתַּעַבְרוּ
אֶת הַיַּרְדֵּן וַתָּבֹאוּ אֶל יְרִיחוֹ וַיִּלָּחֲמוּ
בָכֶם בַּעֲלֵי יְרִיחוֹ הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי
וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי הַחִוִּי
וְהַיְבוּסִי וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם׃ וָאֶשְׁלַח
לִפְנֵיכֶם אֶת הַצִּרְעָה וַתְּגָרֶשׁ אוֹתָם
מִפְּנֵיכֶם שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי לֹא
בְחַרְבְּךָ וְלֹא בְקַשְׁתֶּךָ׃ וָאֶתֵּן לָכֶם אֶרֶץ
אֲשֶׁר לֹא יָגַעְתָּ בָּהּ וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא
בְנִיתֶם וַתֵּשְׁבוּ בָּהֶם כְּרָמִים וְזֵיתִים
אֲשֶׁר לֹא נְטַעְתֶּם אַתֶּם אֹכְלִים׃
וְעַתָּה יְראוּ אֶת יְהוָה וְעִבְדוּ אֹתוֹ
בְּתָמִים וּבֶאֱמֶת וְהָסִירוּ אֶת אֱלֹהִים
אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנָּהָר
וּבְמִצְרַיִם וְעִבְדוּ אֶת יְהוָה׃ וְאִם רַע
בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת יְהוָה בַּחֲרוּ לָכֶם
הַיּוֹם אֶת מִי תַעֲבֹדוּן אִם אֶת אֱלֹהִים

c

אשר עבדו אבותיכם אשר בעבר
הנהר ואם את אלהי האמרי אשר
אתם ישבים בארצם ואנכי וביתי
נעבד את יהוה: ויען העם ויאמר
חלילה לנו מעזב את יהוה לעבד
אלהים אחרים: כי יהוה אלהינו
הוא המעלה אתנו ואת אבתינו
מארץ מצרים מבית עבדים
ואשר עשה לעינינו את האתות
הגדלות האלה וישמרנו בכל הדרך
אשר הלכנו בה ובכל העמים אשר
עברנו בקרבם: ויגרש יהוה את כל
העמים ואת האמרי ישב הארץ
מפנינו גם אנחנו נעבד את יהוה כי
הוא אלהינו: ויאמר יהושע אל
העם לא תוכלו לעבד את יהוה כי
אלהים קדשים הוא אל קנוא הוא
לא ישא לפשעכם ולחטאותיכם: כי
תעזבו את יהוה ועבדתם אלהי נכר
ושב והרע לכם וכלה אתכם אחרי
אשר היטיב לכם: ויאמר העם אל
יהושע לא כי את יהוה נעבד: ויאמר
יהושע אל העם עדים אתם בכם כי
אתם בחרתם לכם את יהוה לעבד
אותו ויאמרו עדים: ועתה הסירו את
אלהי הנכר אשר בקרבכם והטו
את לבבכם אל יהוה אלהי ישראל:
ויאמרו העם אל יהושע את יהוה
אלהינו נעבד ובקולו נשמע: ויכרת
יהושע ברית לעם ביום ההוא וישם
לו חק ומשפט בשכם: ויכתב יהושע
את הדברים האלה בספר תורת
אלהים ויקח אבן גדולה ויקימה
שם תחת האלה אשר במקדש יהוה:
ויאמר יהושע אל כל העם הנה
האבן הזאת תהיה בנו לעדה

quibus seruierunt patres vestri in mesopotamia: an diis amorreorum in quorum terra habitatis. Ego autem & domus mea seruiemus domino. Respōditq͡ populus: & ait. Absit a nobis vt relinquamus dominum & seruiamus diis alienis. Dñs deus noster ipse eduxit nos & patres nostros de terra egypti & de domo seruitutis: fecitq͡ videntibus nobis signa ingentia & custodiuit nos in omni via per quam ambulauimus: & in cunctis populis per quos transiuimus: & eiecit vniuersas gentes ammorreum habitatorem terre quam nos intrauimus. Seruiemus igitur domino: quia ipse est deus noster. Dixitq͡ Iosue ad populum. Non poteritis seruire dño: deus enim sanctus & fortis emulator est: nec ignoscet sceleribus vestris atq͡ peccatis. Si dimiseritis dñm & seruieritis diis alienis: conuertet se & affliget vos atq͡ subuertet: postq͡ vobis prestiterit bona. Dixitq͡ populus ad iosue. Nequaq͡ ita vt loqueris erit: sed dño seruiemus. Et iosue ad populum: testes inquit vos estis quia ipsi elegeritis vobis dñm vt seruiatis ei. Respōderuntq͡. Testes. Nūc ergo ait: auferte deos alienos de medio vestri: & inclinate corda vestra ad dominum deum israel. Dixitq͡ populus ad iosue. Domino deo nostro seruiemus: & obedientes erimus preceptis eius. Percussit ergo iosue in die illo fedus & proposuit populo precepta atq͡ iudicia in sychem. Scripsit quoq͡ omnia verba hec in volumine legis domini: et tulit lapidem pergrandem posuitq͡ eum subter quercum que erat in sanctuario dñi & dixit ad omnem populum: En lapis iste erit vobis in testimonium

patrum vestrorum qui trans fluuium: siue diis amorreorum in quibus vos habitatis in terra eorum. ego autem & domus mea seruiamus dño. & respondens populus dixit: nō fiat nobis vt relinquamus dñm vt seruiamus diis aliis. dñs deus noster ipse eduxit nos & patres nostros de terra egypti de domo seruitutis: & qui fecit nobis signa ingentia hec: & custodiuit nos in omni via qua ambulauimus in ipsa: & in cunctis gentibus quas transiuimus per ipsos. & eiecit dñs vniuersas gentes & amorreum habitantem terram a facie nostra. sed & nos seruiamus dño: hic enim est deus noster. & dixit iosue ad omnem populum: nō poteritis seruire dño: quoniam sanctus est & deus emulator est: hic nō dimittet iniquitates vestras & peccata vestra. quando dimiseritis dominum & seruieritis diis alienis: & conuertens se affliget vos & subuertet vos pro quibus bene fecit vobis. & dixit populus ad iosue: nequaquam: sed dño seruiamus. & dixit iosue ad populum: testes vos contra vos: quoniam elegistis vos vobis dominum vt seruiatis ei. & dixerunt: testes: & nunc auferte deos alienos qui in vobis: & dirigite cor ad dominum deum israel. & dixit populus ad iosue: dño deo nostro seruiamus & vocem eius audiamus. & percussit iosue fedus cum populo in die illa: & dedit ei legem & iudicium in sychem. & scripsit iosue verba hec in librum legis dei. & tulit lapidem pergrandem: & statuit eum iosue illic subter terebinthum que erat coram dño. & dixit iosue ad omnem populum: ecce lapis iste erit vobis in testimonium:

τῶν πατέρων ὑμῶν τοῖς ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ, εἴτε τοῖς θεοῖς τῶν ἀμορραίων ἐν οἷς ὑμεῖς κατοικεῖτε ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν. ἐγὼ δὲ καὶ ὁ οἶκός μου λατρεύσωμεν τῷ κυρίῳ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ λαὸς εἶπεν, μὴ γένοιτο ἡμῖν καταλιπεῖν τὸν κύριον ὥστε λατρεύειν θεοῖς ἑτέροις. κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν αὐτὸς ἀνήγαγεν ἡμᾶς καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐξ οἴκου δουλείας, καὶ ὅσα ἐποίησεν ἡμῖν τὰ σημεῖα τὰ μεγάλα ταῦτα, καὶ διεφύλαξεν ἡμᾶς ἐν πάσῃ τῇ ὁδῷ ᾗ ἐπορεύθημεν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν οὓς παρήλθομεν δι᾽ αὐτῶν. καὶ ἐξέβαλεν κύριος σύμπαντα τὰ ἔθνη καὶ τὸν ἀμορραῖον τὸν κατοικοῦντα τὴν γῆν ἀπὸ προσώπου ἡμῶν. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς λατρεύσωμεν τῷ κυρίῳ, οὗτος γάρ ἐστιν ὁ θεὸς ἡμῶν. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς πρὸς πάντα τὸν λαόν, οὐ μὴ δύνησθε λατρεύειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἅγιός ἐστιν καὶ θεὸς ζηλωτής ἐστιν, οὗτος οὐκ ἀνήσει τὰ ἀνομήματα ὑμῶν καὶ τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν. ἡνίκα ἂν ἐγκαταλίπητε κύριον καὶ λατρεύσητε θεοῖς ἀλλοτρίοις, καὶ ἐπελθὼν κακώσει ὑμᾶς καὶ ἐξαναλώσει ὑμᾶς ἀνθ᾽ ὧν εὖ ἐποίησεν ὑμῖν. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς ἰησοῦν, οὐχί, ἀλλὰ κυρίῳ λατρεύσωμεν. καὶ εἶπεν ἰησοῦς πρὸς τὸν λαόν, μάρτυρες ὑμεῖς καθ᾽ ὑμῶν, ὅτι ἐξελέξασθε ὑμεῖς ἑαυτοῖς τὸν κύριον λατρεύειν αὐτῷ. καὶ εἶπαν, μάρτυρες. καὶ νῦν περιέλεσθε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους τοὺς ἐν ὑμῖν, καὶ εὐθύνατε τὴν καρδίαν πρὸς κύριον θεὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς ἰησοῦν, κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν λατρεύσωμεν καὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκουσόμεθα. καὶ διέθετο ἰησοῦς διαθήκην πρὸς τὸν λαὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ νόμον καὶ κρίσιν ἐν συχέμ. καὶ ἔγραψεν ἰησοῦς τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς βιβλίον νόμου τοῦ θεοῦ, καὶ ἔλαβεν λίθον μέγαν, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἰησοῦς ἐκεῖ ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν ἀπέναντι κυρίου. καὶ εἶπεν ἰησοῦς πρὸς πάντα τὸν λαόν, ἰδοὺ ὁ λίθος οὗτος ἔσται ὑμῖν εἰς μαρτύριον,

quia ipse audiuit omnia dicta a dño que locutus est ad vos hodie. & erit iste in vobis in testimonium in nouissimis diebus: quando mentiti fueritis domino deo vestro. & dimisit iosue populum singulos in locum suum. & factum est post hec mortuus est iosue filius nun seruus dñi filius centum decem annorum. & sepelierunt eum circa terminos possessionis sue in thamnathsarach in monte ephraim a septentrione montis gaas. & seruiuit israel dño cunctis diebus iosue & cunctis diebus seniorum qui duxerunt tempus post iosue: & qui viderunt omnia opera dñi que fecerat israel. & ossa ioseph duxerunt filii israel de egypto: & sepelierunt in sycimis in parte agri quem emit iacob ab amorreis habitantibus in sycimis centum nouellis ouibus: & dedit eam ioseph in partem. & eleazar filius aaron pontifex mortuus est: & sepultus est in gabaath phinees filii eius: quam dedit ei in monte ephraim.

ὅτι αὐτὸς ἀκήκοεν σύμπαντα τὰ λεχθέντα ὑπὸ κυρίου ὅσα ἐλάλησεν πρὸς ὑμᾶς σήμερον. καὶ ἔσται οὗτος ἐν ὑμῖν εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ἡνίκα ἂν ψεύσησθε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν. καὶ ἀπέστειλεν ἰησοῦς τὸν λαὸν ἕκαστον εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο μετ᾽ ἐκεῖνα ἀπέθανεν ἰησοῦς υἱὸς ναυῆ δοῦλος κυρίου, υἱὸς ἑκατὸν δέκα ἐτῶν. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν πρὸς τοῖς ὁρίοις τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν θαμναθσαραχ ἐν τῷ ὄρει τῷ ἐφραΐμ ἀπὸ βορρᾶ τοῦ ὄρους γαας. καὶ ἐλάτρευσεν ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας ἰησοῦ καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῶν πρεσβυτέρων ὅσοι ἐφείλκυσαν τὸν χρόνον μετὰ ἰησοῦ, καὶ ὅσοι ἴδοσαν σύμπαντα τὰ ἔργα κυρίου ὅσα ἐποίησεν τῷ ἰσραήλ. καὶ τὰ ὀστᾶ ἰωσὴφ ἀνήγαγον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου, καὶ κατώρυξαν ἐν σικίμοις ἐν τῇ μερίδι τοῦ ἀγροῦ οὗ ἐκτήσατο ἰακὼβ παρὰ τῶν ἀμορραίων τῶν κατοικούντων ἐν σικίμοις ἑκατὸν ἀμνάδων, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ ἰωσὴφ ἐν μερίδι. καὶ ἐλεάζαρ ὁ υἱὸς ἀαρὼν ὁ ἀρχιερεὺς ἐτελεύτησεν, καὶ ἐτάφη ἐν γαβααθ φινεὲς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει τῷ ἐφραΐμ.

IVDICES.

ΚΡΙΤΑΙ. Ca. i.

Et factum est post mortem iosue & consuluerunt filii israel in dño dicentes: quis ascendet nobis contra chananeum dux belli in ipso: & dixit dño: iudas ascendet: ecce tradidi terram in manu eius. & dixit iudas ad symeon fratrem suum: ascende mecum in sorte mea & pugnabimus in chananeum. & pergam & ego tecum in sorte tua. & abiit cum eo symeon: & ascendit iudas. & tradidit dño chananeum & pherezeum in manus illius: & percussit eos in bezec decem milia virorum. & inuenerunt adonibezec in bezec & pugnauerunt contra eum: & percusserunt chananeum & pherezeum. & fugit adonibezec: & persecuti sunt post eum & comprehenderunt eum & absciderunt summitates pedum eius & manuum eius. & dixit adonibezec: septuaginta reges summitates pedum eorum & manuum eorum abscisi

Καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν ἰησοῦ καὶ ἐπηρώτων οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν κυρίῳ λέγοντες, τίς ἀναβήσεται ἡμῖν πρὸς τὸν χαναναῖον ἀφηγούμενος τοῦ πολεμῆσαι ἐν αὐτῷ; καὶ εἶπεν κύριος, ἰούδας ἀναβήσεται, ἰδοὺ δέδωκα τὴν γῆν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἰούδας πρὸς συμεὼν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνάβηθι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ κλήρῳ μου καὶ πολεμήσομεν ἐν τῷ χαναναίῳ, καὶ πορεύσομαι καί γε ἐγὼ μετὰ σοῦ ἐν τῷ κλήρῳ σου. καὶ ἐπορεύθη μετ᾽ αὐτοῦ συμεών, καὶ ἀνέβη ἰούδας. καὶ ἔδωκεν κύριος τὸν χαναναῖον καὶ τὸν φερεζαῖον ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ἐν βεζὲκ δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν. καὶ εὗρον τὸν ἀδωνιβεζὲκ ἐν βεζὲκ καὶ ἐπολέμησαν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐπάταξαν τὸν χαναναῖον καὶ τὸν φερεζαῖον. καὶ ἔφυγεν ἀδωνιβεζέκ, καὶ κατεδίωξαν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ ἔλαβοσαν αὐτὸν καὶ ἀπέκοψαν τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀδωνιβεζέκ, ἑβδομήκοντα βασιλεῖς τὰ ἄκρα τῶν ποδῶν αὐτῶν καὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν ἀποκεκομμένοι

quod audierit omnia verba domini que locutus est vobis: ne forte postea negare velitis & mentiri dño deo vestro. Dimisitq͡ populum singulos in possessionem suam. Et post hec mortuus est iosue filius nun seruus dñi: centum decem annorum: sepelieruntq͡ eum in finibus possessionis sue in thanathsare que est sita in monte effraim a septentrionali parte montis gaas. Seruiuitq͡ israel dño cunctis diebus iosue & seniorum qui longo vixerant tempore post iosue et qui nouerant omnia opera domini que fecerat in israel. Ossa quoq͡ ioseph que tulerant filii israel de egypto: sepelierunt in sychem in parte agri quem emerat iacob a filiis emmor patris sychem centum nouellis ouibus: & fuit in possessione filiorum ioseph. Eleazar quoq͡ filius aaron mortuus est: & sepelierunt eum in gabaath phinees filii eius que data est ei in monte effraim.

Explicit liber Iosue. Incipit liber sophtim quem nos Iudicum appellamus.

Post mortem Iosue consuluerunt filii israel dñm dicentes. Quis ascendet ante nos contra chananeum & erit dux belli? Dixitq͡ dñs. Iudas ascendet: ecce tradidi terram in manus eius. Et ait Iudas symeoni fratri suo. Ascende mecum in sortem meam: & pugna contra chananeum: vt & ego pergam tecum in sortem tuam. Et abiit cum eo symeon. Ascenditq͡ iudas & tradidit dñs chananeum ac pherezeum in manus eorum: & percusserunt in bezech decem milia virorum. Inueneruntq͡ adonibezech in bezech: & pugnauerunt contra eum: ac percusserunt chananeum & pherezeum. Fugit autem adonibezech: quem persecuti comprehenderunt cesis summitatibus manuum eius ac pedum. Dixitq͡ adonibezech. Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum summitatibus

כי היא שמעה את כל אמרי יהוה
אשר דבר עמנו והיתה בכם לעדה
פן תכחשון באלהיכם: וישלח
יהושע את העם איש לנחלתו: ויהי
אחרי הדברים האלה וימת יהושע
בן נון עבד יהוה בן מאה ועשר
שנים: ויקברו אתו בגבול נחלתו
בתמנת סרח אשר בהר אפרים
מצפון להר געש: ויעבד ישראל את
יהוה כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים
אשר האריכו ימים אחרי יהושע
ואשר ידעו את כל מעשה יהוה
אשר עשה לישראל: ואת עצמות
יוסף אשר העלו בני ישראל
ממצרים קברו בשכם בחלקת
השדה אשר קנה יעקב מאת בני
חמור אבי שכם במאה קשיטה
ויהיו לבני יוסף לנחלה: ואלעזר בן
אהרן מת ויקברו אתו בגבעת פינחס
בנו אשר נתן לו בהר אפרים:

Ca. i.

ויהי אחרי מות יהושע וישאלו בני
ישראל ביהוה לאמר מי יעלה לנו אל
הכנעני בתחלה להלחם בו: ויאמר
יהוה יהודה יעלה הנה נתתי את הארץ
בידו: ויאמר יהודה לשמעון אחיו עלה
אתי בגורלי ונלחמה בכנעני והלכתי
גם אני אתך בגורלך וילך אתו שמעון:
ויעל יהודה ויתן יהוה את הכנעני
והפרזי בידם ויכום בבזק עשרת
אלפים איש: וימצאו את אדני בזק
בבזק וילחמו בו ויכו את הכנעני ואת
הפרזי: וינס אדני בזק וירדפו אחריו
ויאחזו אתו ויקצצו את בהנות ידיו
ורגליו: ויאמר אדני בזק שבעים
מלכים בהנות ידיהם ורגליהם מקצצים

Primitiua.he. Tex.heb. Iudi.ca.i. Trāſla.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

היו מלקטים תחת שלחני כאשר
עשיתי כן שלם לי אלהים ויביאהו
ירושלם וימת שם: וילחמו בני
יהודה בירושלם וילכדו אותה
ויכוה לפי חרב ואת העיר שלחו
באש: ואחר ירדו בני יהודה להלחם
בכנעני יושב ההר והנגב והשפלה:
וילך יהודה אל הכנעני היושב בחברון
ושם חברון לפנים קרית ארבע ויכו
את ששי ואת אחימן ואת תלמי:
וילך משם אל יושבי דביר ושם
דביר לפנים קרית ספר: ויאמר כלב
אשר יכה את קרית ספר ולכדה
ונתתי לו את עכסה בתי לאשה:
וילכדה עתניאל בן קנז אחי כלב
הקטן ממנו ויתן לו את עכסה בתו
לאשה: ויהי בבואה ותסיתהו לשאל
מאת אביה השדה ותצנח מעל
החמור ויאמר לה כלב מה לך:
ותאמר לו הבה לי ברכה כי ארץ הנגב
נתתני ונתתה לי גלת מים ויתן לה
כלב את גלת עלית ואת גלת תחתית:
ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים
את בני יהודה מדבר יהודה אשר
בנגב ערד וילך וישב את העם: וילך
יהודה את שמעון אחיו ויכו את
הכנעני יושב צפת ויחרימו אותה
ויקרא את שם העיר חרמה: וילכד
יהודה את עזה ואת גבולה ואת
אשקלון ואת גבולה ואת עקרון ואת
גבולה: ויהי יהוה את יהודה וירש
את ההר כי לא להוריש את יושבי
העמק כי רכב ברזל להם: ויתנו
לכלב את חברון כאשר דבר משה
ויורש משם את שלשה בני הענק:
ואת היבוסי יושב ירושלם לא

colligebant sub mensa mea ciborū reliquias: sicut feci: ita reddidit mihi deus. Adduxeruntq; eū in hierl'm: & ibi mortuus est. Oppugnātes ergo filii iuda hierusalē ceperunt eam: & percusserūt in ore gladii tradentes cunctam incēdio ciuitatē. Et post ea descēdētes pugnauerūt cōtra chananeū qui habitabat in mōtanis & ad meridiē & in cāpestribus. Pergēsq; iudas contra chananeū q habitabat in hebrō cuius nomē fuit antiquitus cariatharbe percussit sesai & hayman & tholmai: atq; inde profectus abiit ad habitatores dabir: cuius nomē vetus erat cariatsepher. i. ciuitas litterarū. Dixitq; caleph. Qui percusserit cariathsepher & vastauerit eā: dabo ei axā filiā meā vxorē. Cūq; cepisset eā othoniel filius cenez frater caleph minor dedit ei axā filiam suā cōiugē. Quā pergentem in itinere monuit vir suus vt peteret a patre suo agrū. Que cū suspirasset sedēs in asino: dixit ei caleph. Quid habes? At illa rñdit. Da mihi bñdictionē: quia terrā arentē dedisti mihi: da & irriguā aquis. Dedit ergo ei caleph irriguū superius & irriguū inferius. Filii autē cinei cognati moysi ascēderūt de ciuitate palmarū cū filiis iuda in desertum sortis eius: quod est ad meridiem arath & habitauerunt cū eo. Abiit autē iudas cū symeone fratre suo: & percusserūt simul chananeū q habitabat in sephat & interfecerūt eū. Vocatūq; est nomē vrbis horma. i. anathema. Cepitq; iudas gazā cū finibus suis & ascalonē atq; accharō cū terminis suis. Fuitq; dñs cum iuda: & mōtana possedit: nec potuit delere habitatores vallis: quia falcatis curribus abūdabāt. Dederūtq; caleph hebron sicut dixerat moyses: qui deleuit ex ea tres filios enach. Iebuseū autē habitatorem hierusalem non

fuerūt colligētes q̄ sub mensa mea. sicut
ἦσαν συλλέγοντες τὰ ὑποκάτω τῆς τραπέζης μου. καθὼς
ergo feci: sic reddidit mihi deus. & adduxerūt
οὖν ἐποίησα, οὕτως ἀνταπέδωκέν μοι ὁ θεός. καὶ ἤγαγον
eum in hierusalem: & mortuus est ibi. & pugnauerūt
αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ. καὶ ἐπολέμησαν
filii iuda cōtra ierusalem & ceperunt eā &
οἱ υἱοὶ ἰούδα ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ κατελάβοντο αὐτὴν καὶ
percusserūt eā in ore gladii: & vrbem cō
ἐπάταξαν αὐτὴν ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ τὴν πόλιν ἐνέ
busserūt in igne. & postea descēderūt filii iu
πρησαν ἐν πυρί. καὶ μετὰ ταῦτα κατέβησαν οἱ υἱοὶ ἰού
da ad pugnādū cōtra chananeū qui habitabat mōtana
δα πολεμῆσαι τῷ χαναναίῳ τῷ κατοικοῦντι τὴν ὀρινὴν
& meridiē & cāpestria. & abiit iudas cōtra
καὶ τὸν νότον καὶ τὴν πεδινήν. καὶ ἐπορεύθη ἰούδας πρὸς τὸν
chananeū qui habitabat in chebron: at nomē chebron
χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν χεβρών, τὸ δὲ ὄνομα χεβρὼν
fuit prius cariatharboth. & percusserūt sesi &
ἦν ἔμπροσθεν καριαθαρβώ. καὶ ἐπάταξαν τὸν σεσὶ καὶ
achiman & tholmi germina enac. & profe
τὸν ἀχιμὰν καὶ τὸν θολμὶ γεννήματα τοῦ ἐνάκ. καὶ ἐπορεύ
cti sunt illinc ad habitantes dabir: & nomē
θησαν ἐκεῖθεν πρὸς τοὺς κατοικοῦντας δαβίρ, καὶ τὸ ὄνομα
dabir prius ciuitas litterarū. & dixit chaleb: qui
δαβὶρ ἔμπροσθεν πόλις γραμμάτων. καὶ εἶπεν χαλέβ, ὃς
percusserit ciuitatē litterarū & primus ceperit
ἂν πατάξῃ τὴν πόλιν τῶν γραμμάτων καὶ προκαταλάβηται
eam: dabo ei axan filiā meā in vxorē. &
αὐτήν, δώσω αὐτῷ τὴν ἀχσὰν θυγατέρα μου εἰς γυναῖκα. καὶ
prior cepit eam gothoniel filius cenez frater chaleb
προκατελάβετο αὐτὴν γοθονιὴλ υἱὸς κενὲζ ἀδελφὸς χαλὲβ
minor magis eo. & dedit ei axan fi
ὁ νεώτερος ὑπὲρ αὐτόν. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀχσὰν θυγα
liam eius in cōiugē. & factū est cū abiret il
τέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐ
la: & persuasit illi petere a patre suo
τήν, καὶ ἐπέσεισεν αὐτὴν αἰτῆσαι παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτῆς τὸν
agrum. & murmurabat super asinū. & dixit ei cha
ἀγρόν. καὶ ἐγόγγυζεν ἐπάνω τοῦ ὑποζυγίου. καὶ εἶπεν αὐτῇ χα
leb quid est tibi? & dixit ei: da mihi bñdictiōes:
λὲβ τί ἐστί σοι; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀχσάν, δός μοι εὐλογίαν,
qm̄ in terrā austri tradidisti me: & dea mihi redēptionē aque.
ὅτι εἰς γῆν νότου ἐκδέδωσαί με, καὶ δώσεις μοι λύτρωσιν ὕδατος.
& dedit ei chaleb redēptionē sublimiū & redēptionē humi
καὶ ἔδωκεν αὐτῇ χαλὲβ λύτρωσιν μετεώρων καὶ λύτρωσιν ταπει
liū. & filii iothor cinei gñi moy. ascēderūt de ci
νῶν. καὶ οἱ υἱοὶ ἰωθὸρ τοῦ κιναίου πενθεροῦ μωυσῆ ἀνέβησαν ἐκ τῆς πό
uitate palmarū ad filios iuda in desertū iuda q̄d est
λεως τῶν φοινίκων πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰούδα εἰς τὴν ἔρημον ἰούδα τὴν οὖσαν
in meridie ad descēsum arad & abiit: & habitauerūt
ἐν τῷ νότῳ ἐπὶ καταβάσεως ἀράδ. καὶ ἐπορεύθη, καὶ κατῴκησαν
cum pplo. & abiit iudas cum symeon fratre suo
μετὰ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπορεύθη ἰούδας μετὰ συμεὼν τοῦ ἀδελφοῦ αὐ
& percusserūt chananeū q habitabat sepheth. & anathe
τοῦ καὶ ἐπάταξαν τὸν χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα σεφέθ. καὶ ἀνεθε
matizauerūt eā & euerterūt eam: & vocauerūt nomē
μάτισαν αὐτὴν καὶ ἐξωλόθρευσαν αὐτήν, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τῆς
vrbis destructio. & possedit iudas gazan &
πόλεως ἐξολόθρευσις. καὶ ἐκληρονόμησεν ἰούδας τὴν γάζαν καὶ τὸ
terminū eius: & accaron: & terminū eius: & azotū &
ὅριον αὐτῆς, καὶ τὴν ἀσκαλῶνα, καὶ τὸ ὅριον αὐτῆς. καὶ τὴν ἄζωτον καὶ
suburbana eius. & fuit dñs cum iuda: & possedit
τὰ περισπόρια αὐτῆς. καὶ ἦν κύριος μετὰ ἰούδα, καὶ ἐκληρονόμησε
mōtē: qm̄ nō potuit possidere habitantes val
τὸ ὄρος, ὅτι οὐκ ἐδύνατο κληρονομῆσαι τοὺς κατοικοῦντας τὴν κοι
lem: qr prohibuit eos: & currus ferrei eis: & dede
λάδα ὅτι διεστείλατο αὐτοῖς, καὶ ἅρματα σιδηρᾶ αὐτοῖς, καὶ ἔδω
runt chaleb chebron sicut locutus est moyses. & deleuit illic
καν τῷ χαλὲβ τὴν χεβρὼν καθὰ ἐλάλησε μωυσῆς. καὶ ἐξῆρεν ἐκεῖ
tres filios enac. & iebuseum habitantē hierl'm nō
τοὺς τρεῖς υἱοὺς ἐνάκ. καὶ τὸν ἰεβουσαῖον τὸν κατοικοῦντα ἰλημ οὐκ

Iosue. 15. d.

Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina. Trāſla.B.Hie. Tex.heb. Iudi.ca.i. Primitiua.he.

deleuerūt filii beniamin. & habitauit iebuseus cū
ἐξῆραν οἱ υἱοὶ βενιαμίν. καὶ κατῴκησεν ὁ ἰεβουσαῖος μετὰ
filiis beniamin in hierusalem vsq; ad diē hāc.
τῶν υἱῶν βενιαμὶν ἐν ἱερουσαλὴμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
& ascēderūt filii ioseph & ipsi in bethel: & dñs
καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ ἰωσὴφ καί γε αὐτοὶ εἰς βαιθήλ, καὶ κς
cū eis. & castrametati sūt dom⁹ israel cōtra bethel.
μετ' αὐτῶν. καὶ παρενέβαλον οἶκος ἰσραὴλ κατὰ βαιθήλ.
at nomē vrbis fuit prius luza. & viderūt cu
τὸ δὲ ὄνομα τῆς πόλεως ἦν ἔμπροσθεν λουζά. καὶ εἶδον οἱ φυ
stodiētes virū egredientē de ciuitate: & cepe
λάσσοντες ἄνδρα ἐκπορευόμενον ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἔλα
runt eū & dixerūt ei: ostēde nobis introitū ciui
βον αὐτὸν καὶ εἶπον αὐτῷ, δεῖξον ἡμῖν τὴν εἴσοδον τῆς πό
tatis: & faciemus tecum miām. & ostēdit eis
λεως, καὶ ποιήσομεν μετὰ σοῦ ἔλεος. καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς
ingressum vrbis: & percusserūt vrbē in ore
τὴν εἴσοδον τῆς πόλεως, καὶ ἐπάταξαν τὴν πόλιν ἐν στό
gladii: at virū & cognationē eius
ματι ῥομφαίας, τὸν δὲ ἄνδρα καὶ τὴν συγγένειαν αὐτοῦ
dimiserūt. & abiit vir in terrā chettin: & edifica
ἐξαπέστειλαν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἀνὴρ εἰς γῆν χεττίν, καὶ ᾠκοδό
uit illic vrbē: & vocauit nomē illius luza: hoc
μησεν ἐκεῖ πόλιν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτῆς λουζά, τοῦ-
nomē eius vsq; ad diē hanc. & nō pos
το ὄνομα αὐτῆς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ οὐκ ἐκληρονό
sedit manasses bethsan neq; filias eius: neq;
μησε μανασσῆς τὴν βεθσὰν οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ
thanaach & filias eius: neq; habi
τὴν θαναὰχ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοι
tantes dor & filias eius: neq; habi
κοῦντας δὼρ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς κατοι
tātes mageddon & filias eius: neq;
κοῦντας μαγεδδὼν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς, οὐδὲ τοὺς
habitantes ieblam neq; filias eius. &
κατοικοῦντας ἰεβλαὰμ οὐδὲ τὰς θυγατέρας αὐτῆς. καὶ
incepit chananeus habitare in terra hac. & factū
ἤρξατο ὁ χαναναῖος κατοικεῖν ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. καὶ ἐγένε
est cū cōfortat⁹ est israel & posuit chananeū in tri
το ὅτε ἐνίσχυσεν ἰσραὴλ καὶ ἔθετο τὸν χαναναῖον εἰς φό
butū & delens nō deleuit illū. & ephraim nō deleuit
ρον καὶ ἐξαίρων οὐκ ἐξῆρεν αὐτόν. καὶ ἐφραὶμ οὐκ ἐξῆρεν τὸν
chananeū qui habitabat in gazer: & habitabat chana
χαναναῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν γαζέρ, καὶ κατῴκει ὁ χανα
neus in medio eius in gazer. & zabulon nō deleuit
ναῖος ἐν μέσῳ αὐτοῦ ἐν γαζέρ. καὶ ζαβουλὼν οὐκ ἐξῆρε τοὺς
habitantes cetron & habitantes naalol. & ha
κατοικοῦντας κετρὼν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ναλώλ. καὶ κα
bitauit chananeus in medio eius: & fact⁹ est i tributū.
τῴκησεν ὁ χαναναῖος ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο εἰς φόρον.
& aser nō deleuit habitātes accho &
καὶ ἀσὴρ οὐκ ἐξῆρεν τοὺς κατοικοῦντας ἀκχὼ καὶ τοὺς
habitātes sidona & habitātes achlab &
κατοικοῦντας σιδῶνα καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἀχλὰβ καὶ
aschazib & elba & aphec & roob. &
τὴν ἀχαζὶβ καὶ τὴν ἐλβὰ καὶ τὴν ἀφὲκ καὶ τὴν ῥοώβ. καὶ
habitauit aser in medio chananei habitan
κατῴκησεν ὁ ἀσὴρ ἐν μέσῳ τοῦ χαναναίου τοῦ κατοικοῦν
tis terrā: qm̄ nō potuit delere eū. & nephtalim nō
τος τὴν γῆν, ὅτι οὐκ ἐδυνήθη ἐξᾶραι αὐτόν. καὶ νεφθαλὶν οὐκ
deleuit habitantes bethsames: & habitātes
ἐξῆρε τοὺς κατοικοῦντας βεθσαμὴς, καὶ τοὺς κατοικοῦντας
bethanach. & habitauit israel in medio chananei habitan
βεθαναχ. καὶ κατῴκησεν ἰηλ ἐν μέσῳ τοῦ χαναναίου τοῦ κατοικοῦν
tis terrā. at habitantes bethsames & betheneth fue
τος τὴν γῆν. οἱ δὲ κατοικοῦντες βαιθσαμὴς καὶ τὴν βεθενὲθ ἐγενήθη
runt eis in tributū. & afflixit amorreus filios dan in
σαν αὐτοῖς εἰς φόρον. καὶ ἐξέθλιψεν ὁ ἀμορραῖος τοὺς υἱοὺς δὰν εἰς τὸ
mōte: qm̄ nō dimisit eum descēdere in vallem. & incepit
ὄρος, ὅτι οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν καταβῆναι εἰς τὴν κοιλάδα. καὶ ἤρξατο ὁ
amorreus habitare in mōte hares vbi vrse & vulpes.
ἀμορραῖος κατοικεῖν ἐν τῷ ὄρει τῷ ὀρεσοῦ οὗ αἱ ἄρκτοι καὶ αἱ ἀλώπεκες.

deleuerūt filii beniamin: habitauitq; iebuseus cū filiis beniamin in hierl'm vsq; in presentem diē. Domus quoq; ioseph ascēdit in bethel: fuitq; dñs cū eis. Nam cū obsiderent vrbem q̄ prius luza vocabatur viderūt hoīem egredientem de ciuitate dixerūtq; ad eū. Ostēde nobis introitū ciuitatis: & faciemus tecum miām. Qui cū ostendisset eis: percusserunt vrbē in ore gladii: hoīem autē illum & oēm cognationē eius dimiserūt. Qui dimissus abiit in terrā ethim: & edificauit sibi ciuitatē vocauitq; eā luzā: q̄ ita appellatur vsq; in pñtem diē. Manasses quoq; nō deleuit bethsan et canath cū viculis suis: & habitatores dor & ieblaam & mageddo cū viculis suis: cepitq; chananeus habitare cū eis. Postq; autē confortatus est israel fecit eos tributarios & delere noluit. Effraī etiam non interfecit chananeū q habitabat in gazer: sed habitauit cū eo. zabulō non deleuit habitatores cethron & naalol: sed habitauit chananeus in medio eius factusq; est ei tributarius. Aser quoq; nō deleuit habitatores accho & sidonis alab & achazib & helba & aphech & roob: habitauitq; in medio chananei habitatoris illius terre: nec interfecit eum. Neptali quoq; non deleuit habitatores bethsemes & bethanath: & habitauit inter chananeū habitatorem terre. fueruntq; ei bethsemite & bethanite tributarii. Arctauitq; ammorreus filios dan in mōte: nec dedit eis locum vt ad planiora descēderent: habitauitq; in mōte hares: qd̄ interp̄tatur testatio in haylō & salabi

הורישו בני בנימן וישב היבוסי את
בני בנימן בירושלם עד היום הזה:
ויעלו בית יוסף גם הם בית אל
ויהוה עמם: ויתירו בית יוסף
בבית אל ושם העיר לפנים לוז:
ויראו השמרים איש יוצא מן העיר
ויאמרו לו הראנו נא את מבוא העיר
ועשינו עמך חסד: ויראם את מבוא
העיר ויכו את העיר לפי חרב ואת
האיש ואת כל משפחתו שלחו: וילך
האיש ארץ החתים ויבן עיר ויקרא
שמה לוז הוא שמה עד היום הזה:
ולא הוריש מנשה את בית שאן
ואת בנתיה ואת תענך ואת בנתיה
ואת יושבי דור ואת בנתיה
ואת יושבי יבלעם ואת בנתיה ואת
יושבי מגדו ואת בנתיה ויואל הכנעני
לשבת בארץ הזאת: ויהי כי חזק
ישראל וישם את הכנעני למס
והוריש לא הורישו: ואפרים לא
הוריש את הכנעני היושב בגזר וישב
הכנעני בקרבו בגזר: זבולן לא
הוריש את יושבי קטרון ואת יושבי
נהלל וישב הכנעני בקרבו ויהיו
למס: אשר לא הוריש את יושבי
עכו ואת יושבי צידון ואת אחלב ואת
אכזיב ואת חלבה ואת אפיק ואת רחב:
וישב האשרי בקרב הכנעני ישבי
הארץ כי לא הורישו: נפתלי לא
הוריש את יושבי בית שמש ואת
יושבי בית ענת וישב בקרב הכנעני
יושבי הארץ ויושבי בית שמש ובית
ענת היו להם למס: וילחצו האמרי
את בני דן ההרה כי לא נתנו
לרדת לעמק: ויואל האמרי לשבת
בהר חרס באילון ובשעלבים

ותכבד יד בית יוסף ויהיו למס׃ וגבול האמרי ממעלה עקרבים מהסלע ומעלה׃

Cap. ii.

ויעל מלאך יהוה מן הגלגל אל הבכים ויאמר אעלה אתכם ממצרים ואביא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבתיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם׃ ואתם לא תכרתו ברית ליושבי הארץ הזאת מזבחותיהם תתצון ולא שמעתם בקולי מה זאת עשיתם׃ וגם אמרתי לא אגרש אותם מפניכם והיו לכם לצדים ואלהיהם יהיו לכם למוקש׃ ויהי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו׃ ויקראו שם המקום ההוא בכים ויזבחו שם ליהוה׃ וישלח יהושע את העם וילכו בני ישראל איש לנחלתו לרשת את הארץ׃ ויעבדו העם את יהוה כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ראו את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה לישראל׃ וימת יהושע בן נון עבד יהוה בן מאה ועשר שנים׃ ויקברו אתו בגבול נחלתו בתמנת חרס בהר אפרים מצפון להר געש׃ וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אחריהם אשר לא ידעו את יהוה וגם את המעשה אשר עשה לישראל׃ ויעשו בני ישראל את הרע בעיני יהוה ויעבדו את הבעלים׃ ויעזבו את יהוה אלהי אבותם המוציא אתם מארץ מצרים וילכו אחרי אלהים אחרים מאלהי העמים אשר סביבותיהם וישתחוו להם

Et aggrauata ē manus domꝰ ioseph: fctūqꝫ ē ei tributarius. Fuit aūt terminus āmorrei ab ascensu scorpionis petra & superiora loca. z.

HAscenditqꝫ angelus dñi de galgalis ad locū flētiū: & ait. Eduxi vos de egypto & introduxi in terrā, p q̄ iuraui patribus vestris: & pollicitus sum vt nō facerē irritū pactū meum vobiscū in sēpiternū: ita dūtaxat vt nō feriretis fedus cū hītatoribus terre huius & aras eorū subuerteretis. & noluistis audire vocem meā. Cur hoc fecistis? Quāobrē nolui delere eos a facie vestra: vt habeatis hostes: & dii eoꝝ sint vobis ī ruinā. Cūqꝫ loqueretur angelus domini hec verba ad omnes filios israel: eleuauerunt vocem suam & fleuerunt. Et vocatū ē nomē loci illius, locus flentium siue lachrymaꝝ. imolaueruntqꝫ ibi hostias dño. Dimisit ergo iosue populū: & abierūt filii israel vnusqsqꝫ in possessionē suā: vt obtinerēt eā: seruierūtqꝫ dño cūctis diebus eius & seniorum: qui longo post eum vixerūt tēpore: & nouerant omnia opera domini que fecerat cū israel. Mortuus est aūt iosue filius nun famulus dñi centum & decē annorum: & sepelierunt eū in finibus possessionis sue in thānathsare ī mōte effraī a septētrionali plaga mōtis gaas. Oīsqꝫ illa gñatio cōgregata est ad patres suos: & surrexerūt alii qui nō nouerunt dominum: & opera q̄ fecerat cum israel. Feceruntqꝫ filii israel malū in conspectu domini: & seruierūt baalim: ac dimiserunt dominum deū patrū suoꝝ q eduxerat eos de terra egypti: & secuti sunt deos alienos: deos quoqꝫ populorum qui habitabant in circuitu eoꝝ: & adorauerunt eos:

καὶ ἐβαρύνθη χεὶρ οἴκου ἰωσὴφ ἐπὶ τὸν ἀμορραῖον, καὶ ἐγένετο εἰς φόρον. καὶ τὸ ὅριον τοῦ ἀμορραίου ἐπάνω ἀναβάσεως ἀκραβὶν ἀπὸ τῆς πέτρας καὶ ἐπάνω. Ca. 2.

Καὶ ἀνέβη ἄγγελος κυρίου ἀπὸ γαλγὰλ ἐπὶ τὸν κλαυθμῶνα. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, κύριος ἀνεβίβασεν ὑμᾶς ἐξ αἰγύπτου καὶ εἰσήγαγεν ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν ἣν ὤμοσεν τοῖς πατράσιν ὑμῶν τοῦ δοῦναι ὑμῖν. καὶ εἶπεν οὐ διασκεδάσω τὴν διαθήκην μου μεθ᾽ ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὑμεῖς οὐ διαθήσεσθε διαθήκην τοῖς ἐγκαθημένοις εἰς τὴν γῆν ταύτην, οὐδὲ τοῖς θεοῖς αὐτῶν οὐ μὴ προσκυνήσετε, ἀλλὰ τὰ γλυπτὰ αὐτῶν συντρίψετε, καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν κατασκάψετε. καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς μου, ὅτι ταῦτα ἐποιήσατε. κἀγὼ εἶπα οὐ προσθήσω τοῦ μεταρᾶι τὸν λαὸν ὃν εἶπα τοῦ ἐξολεθρεῦσαι αὐτούς ἐκ προσώπου ὑμῶν, καὶ ἔσονται ὑμῖν εἰς συνοχάς, καὶ οἱ θεοὶ αὐτῶν ἔσονται ὑμῖν εἰς σκάνδαλον. καὶ ἐγένετο ὡς ἐλάλησεν ὁ ἄγγελος κυρίου τοὺς λόγους τούτους πρὸς πάντας υἱοὺς ἰσραήλ, καὶ ἐπῆραν ὁ λαὸς τὴν φωνὴν αὐτῶν καὶ ἔκλαυσαν. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου κλαυθμῶνες. καὶ ἔθυσαν ἐκεῖ τῷ κυρίῳ. καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ ἰησοῦς τὸν λαόν, καὶ ἀπῆλθον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ κατακληρονομῆσαι τὴν γῆν. καὶ ἐδούλευσεν ὁ λαὸς τῷ κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας ἰησοῦ καὶ πάσας τὰς ἡμέρας τῶν πρεσβυτέρων, ὅσοι ἐμακροημέρευσαν μετὰ ἰησοῦ, ὅσοι ἔγνωσαν πᾶν τὸ ἔργον κυρίου τὸ μέγα ὃ ἐποίησεν τῷ ἰσραήλ. καὶ ἐτελεύτησεν ὁ ἰησοῦς υἱὸς ναυὴ δοῦλος κυρίου υἱὸς ἑκατὸν δέκα ἐτῶν. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν ὁρίῳ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν θαμναθαρὲς ἐν ὄρει ἐφραὶμ ἀπὸ βορρᾶ τοῦ ὄρους γαάς. καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐκείνη προσετέθησαν πρὸς τοὺς πατέρας αὐτῶν. καὶ ἀνέστη γενεὰ ἑτέρα μετ᾽ αὐτούς, οἳ οὐκ ἔγνωσαν τὸν κύριον, καὶ τὸ ἔργον ὃ ἐποίησεν τῷ ἰσραήλ. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου, καὶ ἐλάτρευον τοῖς βααλίμ, καὶ ἐγκατέλιπον τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν, τὸν ἐξαγαγόντα αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω θεῶν ἑτέρων ἀπὸ τῶν θεῶν τῶν λαῶν τῶν περικύκλῳ αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς, καὶ παρώργισαν τὸν κύριον, καὶ ἐγκατέλιπον αὐτόν, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ βάαλ καὶ ταῖς ἀστάρταις. καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος τῷ ἰσραήλ, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ προνομευόντων, καὶ κατεπρονόμευσαν αὐτούς. καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς ἐν χειρὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν κυκλόθεν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἀντιστῆναι κατὰ πρόσωπον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν ἐν πᾶσιν οἷς ἐπόρευοντο, καὶ χεὶρ κυρίου ἦν ἐπ᾽ αὐτοὺς εἰς κακά, καθὼς ἐλάλησεν κύριος, καὶ καθὼς ὤμοσεν κύριος αὐτοῖς, καὶ ἐξέθλιψεν αὐτοὺς σφόδρα. καὶ ἤγειρεν κύριος αὐτοῖς κριτάς, καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς κύριος ἐκ χειρὸς τῶν προνομευόντων αὐτούς. καί γε τῶν κριτῶν αὐτῶν οὐκ ἐπήκουσαν, ὅτι ἐξεπόρνευσαν ὀπίσω θεῶν ἑτέρων, καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς, καὶ παρώργισαν τὸν κύριον, καὶ ἐξέκλιναν ταχὺ ἐκ τῆς ὁδοῦ ἧς ἐπορεύθησαν οἱ πατέρες αὐτῶν τοῦ εἰσακούειν τὰς ἐντολὰς κυρίου, οὐκ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ὅτι ἤγειρεν κύριος αὐτοῖς κριτάς, καὶ ἦν κύριος μετὰ τοῦ κριτοῦ, καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ κριτοῦ, ὅτι παρεκλήθη κύριος ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἀπὸ προσώπου τῶν πολιορκούντων αὐτοὺς καὶ ἐκθλιβόντων αὐτούς. καὶ ἐγένετο ὡς ἀπέθνησκεν ὁ κριτής, καὶ ἀπέστρεψαν καὶ πάλιν διέφθειραν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν πορευθῆναι ὀπίσω θεῶν ἑτέρων, λατρεύειν αὐτοῖς καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς. οὐκ ἀπέρριψαν τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν τὴν σκληράν. καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἶπεν, ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐγκατέλιπεν τὸ ἔθνος τοῦτο τὴν διαθήκην μου ἣν ἐνετειλάμην τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς μου, καὶ ἐγὼ οὐ προσθήσω τοῦ ἐξᾶραι ἄνδρα ἐκ προσώπου αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ὧν ἐγκατέλιπεν ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκεν, τοῦ πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν ἰσραήλ, εἰ φυλάσσονται τὴν ὁδὸν κυρίου πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ, ὃν τρόπον ἐφύλαξαν οἱ πατέρες αὐτῶν, ἢ οὔ. καὶ ἀφῆκεν κύριος τὰ ἔθνη ταῦτα τοῦ μὴ ἐξᾶραι αὐτὰ τὸ τάχος, καὶ οὐ παρέδωκεν αὐτὰ ἐν χειρὶ ἰησοῦ. Ca. 3.

Καὶ ταῦτα τὰ ἔθνη κατέλιπεν ἰησοῦς ὥστε πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν ἰσραὴλ πάντας τοὺς μὴ ἐγνωκότας πάντας τοὺς πολέμους χαναάν, πλὴν διὰ τὰς γενεάς

& ad iracundiā concitauerunt dñm: dimittentes eū & seruiētes baal & astaroth. Iratusqꝫ dñs cōtra israel tradidit eos in manus diripientiū. q ceperūt eos & vēdiderūt hostibus q hitabāt p gyrū: nec potuerunt resistere aduersariis suis: sꝫ quocūqꝫ pgere voluissent: manꝰ domini sup eos erat: sicut locutus est & iurauit eis: & vehementer afflicti sunt. Suscitauitqꝫ dominus iudices qui liberarēt eos de vastantiū manibus: sed nec eos audire voluerūt: fornicantes cum diis alienis & adorantes eos. Cito deseruerunt viā p quā ingressi fuerāt pres eorum: & audiētes mandata dñi oīa fecere cōtraria. Cūqꝫ dominus iudices suscitaret: in diebꝰ eorū flectebatur mia & audiebat afflictorū gemitus: & liberabat eos d cede vastātiū. Postq̄ aūt mortuꝰ eēt iudex: reuertebātur & mlto faciebāt peiora q̄ fecerāt pres eorū: seqntes deos alienos seruientes eis: & adorantes illos. Nō dimiserūt adinuētiones suas & viā durissimā p quā ābulare consueuerāt. Iratusqꝫ ē furor dñi in israel & ait. Quia irritū fecit gens ista pactū meū qd pepigerā cū pribus eorū & vocē meā audire cōtēpsit: & ego nō delebo gētes q̄s dimisit iosue: & mortuus est: vt in ipsis experiar israel vtrum custodiāt viam domini: & ambulēt in ea: sicut custodierūt prēs eorū: an non. Dimisit ergo dñs omnes nationes has: & cito subuertere noluit. nec tradidit in manus iosue. 3.

HE sunt gentes quas dñs dereliqt vt erudiret in eis israelem & omnes qui non nouerant bella chananeoꝝ: & postea discerent

ויכעסו את יהוה׃ ויעזבו את יהוה ויעבדו לבעל ולעשתרות׃ ויחר אף יהוה בישראל ויתנם ביד שסים וישסו אותם וימכרם ביד אויביהם מסביב ולא יכלו עוד לעמד לפני אויביהם׃ בכל אשר יצאו יד יהוה היתה בם לרעה כאשר דבר יהוה וכאשר נשבע יהוה להם ויצר להם מאד׃ ויקם יהוה שפטים ויושיעום מיד שסיהם׃ וגם אל שפטיהם לא שמעו כי זנו אחרי אלהים אחרים וישתחוו להם סרו מהר מן הדרך אשר הלכו אבותם לשמע מצות יהוה לא עשו כן׃ וכי הקים יהוה להם שפטים והיה יהוה עם השפט והושיעם מיד איביהם כל ימי השופט כי ינחם יהוה מנאקתם מפני לחציהם ודחקיהם׃ והיה במות השופט ישבו והשחיתו מאבותם ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם ולהשתחות להם לא הפילו ממעלליהם ומדרכם הקשה׃ ויחר אף יהוה בישראל ויאמר יען אשר עברו הגוי הזה את בריתי אשר צויתי את אבותם ולא שמעו לקולי׃ גם אני לא אוסיף להוריש איש מפניהם מן הגוים אשר עזב יהושע וימת׃ למען נסות בם את ישראל השמרים הם את דרך יהוה ללכת בם כאשר שמרו אבותם אם לא׃ וינח יהוה את הגוים האלה לבלתי הורישם מהר ולא נתנם ביד יהושע׃

Cap. iii.

ואלה הגוים אשר הניח יהוה לנסות בם את ישראל את כל אשר לא ידעו את כל מלחמות כנען׃ רק למען דעת

ודרות בני ישראל ללמדם מלחמה רק
אשר לפנים לא ידעום: חמשת סרני
פלשתים וכל הכנעני והצידני והחוי
ישב הר הלבנון מהר בעל חרמון עד
לבוא חמת: ויהיו לנסות בם את
ישראל לדעת הישמעו את מצות יהוה
אשר צוה את אבותם ביד משה: ובני
ישראל ישבו בקרב הכנעני החתי
והאמרי והפרזי והחוי והיבוסי: ויקחו
את בנותיהם להם לנשים ואת בנותיהם
נתנו לבניהם ויעבדו את אלהיהם:
ויעשו בני ישראל את הרע בעיני
יהוה וישכחו את יהוה אלהיהם
ויעבדו את הבעלים ואת האשרות: ויחר
אף יהוה בישראל וימכרם ביד כושן
רשעתים מלך ארם נהרים ויעבדו
בני ישראל את כושן רשעתים שמנה
שנים: ויזעקו בני ישראל אל יהוה
ויקם יהוה מושיע לבני ישראל
ויושיעם את עתניאל בן קנז אחי כלב
הקטן ממנו: ותהי עליו רוח יהוה
וישפט את ישראל ויצא למלחמה
ויתן יהוה בידו את כושן רשעתים מלך
ארם ותעז ידו על כושן רשעתים:
ותשקט הארץ ארבעים שנה וימת
עתניאל בן קנז: ויספו בני ישראל
לעשות הרע בעיני יהוה ויחזק יהוה
את עגלון מלך מואב על ישראל
על כי עשו את הרע בעיני יהוה:
ויאסף אליו את בני עמון ועמלק
וילך ויך את ישראל ויירשו את
עיר התמרים: ויעבדו בני ישראל את
עגלון מלך מואב שמנה עשרה
שנה: ויזעקו בני ישראל אל יהוה
ויקם יהוה להם מושיע את אהוד בן
גרא בן הימיני איש אטר יד ימינו

filii eorū certare cū hoſtibus: & hec cōſuetudinē prelīādi. quiq; ſatrapas philiſtinorum: oēmq; chananeū & ſidonium atq; eueū q habitabat ī mōte libano de monte baal hermō vſq; ad introitū emath. Dimiſitq; eos vt ī ipſis experiretur iſraelē, vtrū audirent mādata dñi q̄ p̄cepat pr̄ibus eorū p manum moyſi: an nō. Itaq; filii iſrl' habitauerūt in medio chananei & ethei & amorrei & pherezei & euei & iebuſei: & duxerūt vxores filias eorum ipſiq; filias ſuas filiis eorū tradiderunt & ſeruierūt diis eorū. Feceruntq; malū in cōſpectu domini: & obliti ſunt dei ſui ſeruiētes baalim & aſtaroth. Iratuſq; contra iſrl' dñs: tradidit eos in manus chuſarāſathaim regis meſopotamie: ſeruierūtq; ei octo annis. Et clamauerunt ad dominum: qui ſuſcitauit eis ſaluatorem: & liberauit eos othoniel videlicet filiū cenez frm̄ caleph minorē. Fuitq; in eo ſpiritus dñi & iudicauit iſrl'. Egreſſuſq; eſt ad pugnā & tradidit dñs ī manus eius chuſanraſathaim regē ſyrie: & oppreſſit eum. Quieuitq; terra q̄draginta ānis: et mortuus eſt othoniel filius cenez. Addiderūt aūt filii iſrl' facere malum in cōſpectu dñi: qui confortauit aduerſum eos eglon regem moab: quia fecerūt malū ī cōſpectu eius. Et copulauit ei filios ammon & amalech: abiitq; & p̄cuſſit iſrael atq; poſſedit vrbē palmarū. Seruierūtq; filii iſrael eglon regi moab decē & octo annis: & poſtea clamauerūt ad dominum. Qui ſuſcitauit eis ſaluatorē vocabulo aioth filiū gera filii gemini qui vtraq; manu p̄ dextera

filiorum iſrael vt doceret eos bellū: verū qui
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ τοῦ διδάξαι αὐτοὺς πόλεμον, πλὴν οἱ
ante ipſos nō cognouerūt ea: quinq; ſatrapas
ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν αὐτά, τὰς πέντε σατραπίας
alienigenarū & oēm chananeū & ſidoniū & eueum q habitat libanū de
τῶν ἀλλοφύλων καὶ πάντα τὸν χαναναῖον καὶ τὸν σιδώνιον καὶ τὸν εὐαῖον τὸν κατοικοῦντα τὸν λίβανον ἀπὸ τοῦ
mōte baal ermon vſq; ad itroitū hemath. & factū ē vt experiretur i ipſis iſrael ad ſciēdū ſi audient mandata dñi: q̄ preceperat pr̄ibus eorū in manu
ὄρους τοῦ βαὰλ ἑρμὼν ἕως λαβὼ ἡμάθ. καὶ ἐγένετο ὥστε πειράσαι ἐν αὐτοῖς τὸν ἰσραὴλ γνῶναι εἰ ἀκούσονται τὰς ἐντολὰς κυρίου, ἃς ἐνετείλατο τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν χειρὶ
moyſi. & filii iſrael habitauerūt in medio chananei & hettei & amorrei & pherezei & euei & iebuſei. & acceperunt filias eorū ſibi ipſis in vxores: & filias ſuas tradiderūt filiis illorū: & ſeruierūt diis
μωυσῆ. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κατῴκησαν ἐν μέσῳ τοῦ χαναναίου καὶ τοῦ χετταίου καὶ τοῦ ἀμορραίου καὶ τοῦ φερεζαίου καὶ τοῦ εὐαίου καὶ τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ ἔλαβον τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἑαυτοῖς εἰς γυναῖκας, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἔδωκαν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς θεοῖς
eorū & fecerūt filii iſrael malū in cōſpectu dñi & obliti ſunt dñi dei ſui: & ſeruierūt baalim & lucis. & irat⁹ eſt furore dñs contra iſrael: & tradidit eos in manus chuſāreſathaim regis ſyrie meſopotamie: & ſeruierunt filii iſrael ei octo annis. & clamauerūt filii iſrael ad dñm: & ſuſcitauit dñs ſaluatorē iſrael: & liberauit eos gothoniel filiū cenez fratris chaleb
αὐτῶν καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου καὶ ἐπελάθοντο κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐλάτρευσαν τῇ βααλὶμ καὶ τοῖς ἄλσεσιν. καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς εἰς χεῖρας χουσαρεσαθαὶμ βασιλέως συρίας μεσοποταμίας, καὶ ἐδούλευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ αὐτῷ ὀκτὼ ἔτη. καὶ ἔκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον, καὶ ἤγειρεν κύριος σωτῆρα τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς τὸν γοθονιὴλ υἱὸν κενὲζ ἀδελφοῦ χαλὲβ
iunior eo. & fuit in eo ſpūs dñi & iudicauit iſrael. & egreſſus eſt in pugnā: & tradidit dñs in manu eius chuſāreſathaim regē ſyrie. & fortificata eſt man⁹ eius in chuſanreſathaim. & quieuit terra quadraginta ānis. & mortuus eſt gothoniel fil⁹ cenez. & addiderūt filii iſrael facere malū in cōſpectu dñi: & cōfortauit dominus eglon regē moab aduerſus iſrl': quia fecerunt ipſi malū in cōſpectu dñi. & copulauit cōtra eos oēs filios ammon & amalec: & abiit & p̄cuſſit iſrael: & poſſedit vrbē palmarū. & ſeruierūt filii iſrael eglon regi moab decē & octo ānis. & clamauerūt filii iſrael ad dñm: & ſuſcitauit dñs eis ſaluatorē aod filiū gera filii iemini virū ambidexterū
ὁ νεώτερος αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ἐπ᾽ αὐτὸν πνεῦμα κυρίου καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραήλ. καὶ ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸν πόλεμον, καὶ παρέδωκε κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ τὸν χουσαρεσαθαὶμ βασιλέα τῆς συρίας. καὶ ἐκραταιώθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν χουσαρεσαθαίμ. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ ἀπέθανεν γοθονιὴλ υἱὸς κενέζ. καὶ προσέθεντο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου, καὶ ἐνίσχυσεν κύριος τὸν ἐγλὼν βασιλέα μωὰβ ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, διὰ τὸ πεποιηκέναι αὐτοὺς τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου. καὶ προσήγαγεν πρὸς αὐτοὺς πάντας τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν καὶ ἀμαλήκ, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπάταξεν τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐκληρονόμησεν πόλιν τῶν φοινίκων. καὶ ἐδούλευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῷ ἐγλὼν βασιλεῖ μωὰβ δεκαοκτὼ ἔτη. καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον, καὶ ἤγειρεν κύριος αὐτοῖς σωτῆρα τὸν ἀὼδ υἱὸν γηρὰ υἱοῦ τοῦ ἰεμινὶ ἄνδρα ἀμφοτεροδέξιον.

Tr. b. & iſra. a. & io. b.

& miſerunt filii iſrl' munera ī manu eius eglon regi moab. & fecit ſibi aod gladiū ancipitē palmi lōgitudo eius: & accinctus eſt eo ſubter ſagum ſub femore dextro ſuo. & obtulit munera eglon regi moab. & eglon vir vrban⁹ nimis. & factū eſt poſtq̄ perfecit aod offerre munera: & miſit eos q attulerāt munera: & reuerſus eſt ab ſculptilib⁹ apud galgal. & dixit aod: ſermo mihi ſecretus ad te rex. & dixit eglon ad eum tace: & egreſſi ſunt ab eo oēs qui aſtiterant illi. & aod ingreſſus eſt ad eū: & ipſe ſedebat in cenaculo eſtiuo ſuo ſoliſſimus. & dixit aod: ſermo dei mihi ad te rex: & ſurrexit ex throno eglon prope eum. & factū eſt ſimul ac ſurgeret: & extendit aod manū ſiniſtrā ſuā: & cepit ſicam a femore dextero: & infixit eam in ventre eglon. & intromiſit etiam capulū poſt flāmā: & ocludit adipē in flāmā: qm̄ nō eduxit gladiū ex vētre eius. & exiuit in porticū: & preteriit aod ſatellites & clauſit portas cenaculi ſup eum: & obfirmauit ſera. & ipſe egreſſus ē: & ſerui eius ingreſſi ſūt: & ecce fores cenaculi clauſe. & dixerūt: forſitā in ſedibus ſedet in ſeceſſu cubiculi: & expectauerūt erubeſcētes. & ecce nō erat q aperiret portas cenaculi. & acceperunt clauē & aperuerūt. & ecce dñs ſuus iacens in terra mortuus. & aod liberat⁹ ē dum turbabātur. & nō erat q attēderet illi: & ipſe ptrāſiit ſculptilia: & liberat⁹ ē in ſiro tha: & factū eſt qn̄ venit & clāxerūt tuba cornea in mōte ephraim: & deſcēderūt cum eo filii iſrael a mōte: & ipſe ante eos. & dixit ad eos: deſcēdite poſt me: qm̄ tradidit dñs deus inimicos nr̄os moab in manu nr̄a. & deſcēderūt poſt eū & preoccupauerūt vada iordanis moab. & nō dimiſerūt virū tranſire. & p̄cuſſerūt

καὶ ἀπέστειλαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ δῶρα ἐν χειρὶ αὐτοῦ τῷ ἐγλὼν βασιλεῖ μωάβ. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἀὼδ μάχαιραν δίστομον σπιθαμῆς τὸ μῆκος αὐτῆς, καὶ περιεζώσατο αὐτὴν ὑπὸ τὸν μανδύαν ὑπὸ τὸν μηρὸν τὸν δεξιὸν αὐτοῦ. καὶ προσήνεγκεν τὰ δῶρα τῷ ἐγλὼν βασιλεῖ μωάβ. καὶ ἐγλὼν ἀνὴρ ἀστεῖος σφόδρα. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσεν ἀὼδ προσφέρων τὰ δῶρα, καὶ ἐξαπέστειλεν τοὺς αἴροντας τὰ δῶρα, καὶ ὑπέστρεψεν ἀπὸ τῶν γλυπτῶν μετὰ τῆς γαλγάλ. καὶ εἶπεν ἀώδ, λόγος μοι κρύφιος πρὸς σὲ βασιλεῦ. καὶ εἶπεν ἐγλὼν πρὸς αὐτὸν σιώπα, καὶ ἐξῆλθον ἀπ᾽ αὐτοῦ πάντες οἱ παρεστηκότες αὐτῷ. καὶ ἀὼδ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐν τῷ ὑπερῴῳ τῷ θερινῷ αὐτοῦ μονώτατος. καὶ εἶπεν ἀώδ, λόγος θεοῦ μοι πρὸς σὲ βασιλεῦ, καὶ ἐξανέστη ἐκ τοῦ θρόνου ἐγλὼν ἐγγὺς αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀναστῆναι, καὶ ἐξέτεινεν ἀὼδ τὴν χεῖρα τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ, καὶ ἔλαβεν τὴν μάχαιραν ἀπὸ τοῦ μηροῦ τοῦ δεξιοῦ, καὶ ἐνέπηξεν αὐτὴν εἰς τὴν κοιλίαν ἐγλών. καὶ ἐπεισήνεγκεν καί γε τὴν λαβὴν ὀπίσω τῆς φλογός, καὶ ἀπέκλεισεν τὸ στέαρ κατὰ τῆς φλογός, ὅτι οὐκ ἐξέσπασεν τὴν μάχαιραν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν προστάδα, καὶ ἐξῆλθεν ἀὼδ τοὺς διατεταγμένους καὶ ἀπέκλεισεν τὰς θύρας τοῦ ὑπερῴου ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἐσφήνωσεν. καὶ αὐτὸς ἐξῆλθεν, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ εἰσῆλθον, καὶ ἰδοὺ αἱ θύραι τοῦ ὑπερῴου ἀποκεκλεισμέναι. καὶ εἶπαν, μήποτε πρὸς δίφρους κάθηται ἐν τῇ ἀποχωρήσει τοῦ κοιτῶνος, καὶ προσέμειναν αἰσχυνόμενοι. καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ὁ ἀνοίγων τὰς θύρας τοῦ ὑπερῴου. καὶ ἔλαβον τὴν κλεῖδα καὶ ἤνοιξαν. καὶ ἰδοὺ ὁ κύριος αὐτῶν πεπτωκὼς ἐπὶ τὴν γῆν τεθνηκώς. καὶ ἀὼδ διεσώθη ἕως ἐθορυβοῦντο. καὶ οὐκ ἦν ὁ προσνοῶν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς παρῆλθεν τὰ γλυπτά, καὶ διεσώθη εἰς σειρωθά. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἦλθεν καὶ ἐσάλπισαν κερατίνῃ ἐν ὄρει ἐφραίμ, καὶ κατέβησαν σὺν αὐτῷ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ ὄρους, καὶ αὐτὸς ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, κατάβητε ὀπίσω μου, ὅτι παρέδωκεν κύριος ὁ θεὸς τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν τὴν μωὰβ ἐν χειρὶ ἡμῶν. καὶ κατέβησαν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ προκατελάβοντο τὰς διαβάσεις τοῦ ἰορδάνου τῆς μωάβ. καὶ οὐκ ἀφῆκαν ἄνδρα διαβῆναι. καὶ ἐπάταξαν

φλὸξ ferrum enſis mican⁹ apō heb.

vtebatur. Miſerūtq; filii iſrl' p illū munera eglō regi moab. Qui fecit ſibi gladiū ancipitē hn̄tem ī medio capulū longitudinis palme man⁹ & accinctus ē eo ſubter ſagū ī dextro femore. Obtulitq; munera eglō regi moab: erat aūt eglon craſſus nimis. Cumq; obtuliſſet ei munera, proſecutus ē ſocios qui cum eo venerāt: & reuerſus de galgalis vbi erant idola: dixit ad regē. Verbū ſecretū habeo ad te o rex. Et ille īperauit ſilētium. Egreſſiſq; oibus qui circa eum erāt: ingreſſus ē aioth ad eū. Sedebat autē in eſtiuo cenaculo ſolus: dixitq;. Verbum dei hēo ad te. Qui ſtatim ſurrexit de throno. Extenditq; aioth ſiniſtram manū: & tulit ſicā de dextero femore ſuo infixitq; eā in ventrem eius tā valide vt capulus ſequeretur ferrū in vulnere: ac pīguiſſimo adipe ſtrīgeretur. Nec eduxit gladiū: ſed ita vt percuſſerat reliquit ī corpe. Statimq; p ſecreta nature alui ſtercora proruperunt. Aioth aūt clauſis diligētiſſime oſtiis cenaculi & obfirmatis ſera per poſticū egreſſus ē. Seruiq; regis ingreſſi viderunt clauſas fores cenaculi: atq; dixerūt. Forſitā purgat aluū in eſtiuo cenaculo. Expectanteſq; diu donec erubeſceret: & vidētes q nullus aperiret: tulerunt clauē & apiētes inuenerūt dñm ſuū in terra iacentē mortuū. Aioth autē dū illi turbarētur effugit & ptrāſiit locū idolorū vnde reuerſus fuerat. Venitq; in ſeyrath: & ſtatī iſonuit buccina ī mōte effraī: deſcenderūtq; cū eo filii iſrl': ipſo ī frōte gradiēte. Qui dixit ad eos. Sequimini me. Tradidit enī dñs inimicos nr̄os moabitas in man⁹ nr̄as. Deſcēderūtq; poſt eū & occupauerūt vada iordāis q̄ trāſmittūt i moab & nō dimiſerūt trāſire quēq;

וישלחו בני ישראל בידו מנחה
לעגלון מלך מואב: ויעש לו אהוד
חרב ולה שני פיות גמד ארכה ויחגר
אותה מתחת למדיו על ירך ימינו:
ויקרב את המנחה לעגלון מלך מואב
ועגלון איש בריא מאד: ויהי כאשר
כלה להקריב את המנחה וישלח את
העם נשאי המנחה: והוא שב מן
הפסילים אשר את הגלגל ויאמר
דבר סתר לי אליך המלך ויאמר
הס ויצאו מעליו כל העמדים עליו:
ואהוד בא אליו והוא ישב בעלית
המקרה אשר לו לבדו ויאמר אהוד
דבר אלהים לי אליך ויקם מעל
הכסא: וישלח אהוד את יד שמאלו
ויקח את החרב מעל ירך ימינו
ויתקעה בבטנו: ויבא גם הנצב אחר
הלהב ויסגר החלב בעד הלהב כי
לא שלף החרב מבטנו ויצא
הפרשדנה: ויצא אהוד המסדרונה
ויסגר דלתות העליה בעדו ונעל:
והוא יצא ועבדיו באו ויראו והנה
דלתות העליה נעלות ויאמרו אך
מסיך הוא את רגליו בחדר המקרה:
ויחילו עד בוש והנה איננו פתח
דלתות העליה ויקחו את המפתח
ויפתחו והנה אדניהם נפל ארצה
מת: ואהוד נמלט עד התמהמהם
והוא עבר את הפסילים וימלט
השעירתה: ויהי בבואו ויתקע בשופר
בהר אפרים וירדו עמו בני ישראל
מן ההר והוא לפניהם: ויאמר
אליהם רדפו אחרי כי נתן יהוה את
איביכם את מואב בידכם וירדו
אחריו וילכדו את מעברות הירדן
למואב ולא נתנו איש לעבר: ויכו

Prĩtiua.he.	Tex.heb.Judi.cap.iiij.	Trãſla.B.Hie.	Trãſ.Grẽ.lxx.cũ interp.latina

את מואב בעת ההיא כעשרת אלפים איש כל שמן וכל איש חיל ולא נמלט איש: ותכנע מואב ביום ההוא תחת יד ישראל ותשקט הארץ שמונים שנה: ואחריו היה שמגר בן ענת ויך את פלשתים שש מאות איש במלמד הבקר ויושע גם הוא את ישראל: ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ואהוד מת: וימכרם יהוה ביד יבין מלך כנען אשר מלך בחצור ושר צבאו סיסרא והוא יושב בחרשת הגוים: ויצעקו בני ישראל אל יהוה כי תשע מאות רכב ברזל לו והוא לחץ את בני ישראל בחזקה עשרים שנה: ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטה את ישראל בעת ההיא: והיא יושבת תחת תמר דבורה בין הרמה ובין בית אל בהר אפרים ויעלו אליה בני ישראל למשפט: ותשלח ותקרא לברק בן אבינעם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא צוה יהוה אלהי ישראל לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבולן: ומשכתי אליך אל נחל קישון את סיסרא שר צבא יבין ואת רכבו ואת המונו ונתתיהו בידך: ויאמר אליה ברק אם תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלך: ותאמר הלך אלך עמך אפס כי לא תהיה תפארתך על הדרך אשר אתה הולך כי ביד אשה ימכר יהוה את סיסרא ותקם דבורה ותלך עם ברק קדשה: ויזעק ברק את זבולן ואת נפתלי קדשה ויעל

sed percusserunt moabitas in tempore illo circiter decem milia: omnes robustos et fortes viros. Nullus eorum euadere potuit. Humiliatusque est moab in die illo sub manu israel: et quieuit terra octoginta annis. Post hunc fuit samgar filius anath: qui percussit de philisthiim sexcentos viros vomere. Et ipse quoque defendit israel. 4.

Addideruntque filii israel facere malum in conspectu domini post mortem aioth: et tradidit illos dominus in manus iabin regis chanaan: qui regnauit in asor: habuitque ducem exercitus sui nomine Sysaram. Ipse autem habitabat in aroseth gentium. Clamaueruntque filii israel ad dominum. Nongentos enim habebat falcatos currus: et per viginti annos vehementer oppresserat eos. Erat autem delbora prophetes vxor lapidoth: que iudicabat populum in illo tempore: et sedebat sub palma que nomine illius vocabatur: inter rama et bethel in monte effraim: ascendebantque ad eam filii israel in omne iudicium. Que misit et vocauit barach filium abinoem de cades neptalim: dixitque ad eum. Precepit tibi dominus deus israel. Vade et duc exercitum in montem thabor: tollesque tecum decem milia pugnatorum de filiis neptalim et de filiis zabulon. Ego autem adducam ad te in loco torrentis cyson sysaram principem exercitus iabin et currus eius atque omnem multitudinem et tradam eos in manu tua. dixitque ad eam barach. Si venis mecum: vadam: si nolueris venire mecum non pergam. Que dixit ad eum: ibo quidem tecum sed in hac vice victoria non reputabitur tibi: quia in manu mulieris tradetur sysara. Surrexit itaque delbora et perrexit cum barach in cades. Qui accersitis zabulon et neptalim ascendit

Ca. 4.

[Greek text of the Septuagint with interlinear Latin translation (Judges 3:29–4:7): moabitas in tempore illo circiter decem milia virorum omnes bellatores et omnem virum potentem: et non euasit vir. Et subiecta est moab in die illa sub manu israel: et quieuit terra octoginta annis. Et post hunc surrexit sangar filius anath: et percussit allophylos ad sexcentos viros in vomere boum: et liberauit ipse israel. Et addiderunt filii israel facere malum in conspectu domini: et aod mortuus est. Et tradidit illos dominus in manu iabin regis chanaan: qui regnauit in asor. Et princeps exercitus illius sisara. Et ipse habitabat in arisoth gentium. Et clamauerunt filii israel ad dominum: quoniam nongenti currus ferrei fuerunt illi. Et ipse oppresserat israel vehementer viginti annis. Et debbora mulier prophetis vxor lapidoth ipsa iudicabat israel in tempore illo. Et ipsa sedebat sub palma debbora inter rama et inter bethel in monte ephraim: et ascendebant ad eam filii israel illuc ut iudicarentur. Et misit debbora et vocauit barac filium abinoem de cades nephthali: et dixit ad eum: nonne precepit dominus deus tibi: et ibis in montem thabor: et tolles tecum decem milia virorum de filiis nephthali et de filiis zabulon. Et adducam ad te in torrente cison sisara principem exercitus iabin: et currus eius et multitudinem eius: et tradam eum in manu tua. Et dixit ad eam barac: si veneris mecum: vadam: et si non veneris mecum non pergam. Et dixit ad eum debbora: vadens ibo tecum: verum scito quia non erit victoria tua in via quam tu vadis: quia in manu mulieris tradet dominus sisara. Et surrexit debbora et perrexit cum barac ex cades. Et nunciauit barac zabulon et nephthali in cedes: et ascenderunt in pedibus eius decem milia virorum. …]

[Greek text with interlinear Latin (Judges 4:10–21): … et ascendit cum eo debbora. Et chaber cineus recessit a cinei filiis obab cognati moysi: et fixit tabernaculum suum usque ad quercum quiescentium: que est contigua cedes. Et nunciauerunt sisare: quoniam ascendit barac filius abinoem in montem thabor. Et vocauit sisara omnes currus suos nongentos currus ferreos: et omnem populum qui est cum eo de arisoth gentium ad torrentem cison. Et dixit debbora ad barac: surge: quia hec dies in qua tradidit dominus sisara in manu tua: nonne dominus ibit ante te? Et descendit barac a monte thabor et decem milia virorum post eum. Et perterruit dominus sisara et omnes currus eius et vniuersa castra eius in ore gladii ad conspectum barac. Et descendit sisara de curru et fugit pedibus suis. Et barac persequebatur post currus et post castra usque ad siluam gentium: et cecidit omnia castra sisare in ore gladii: non relictum est usque ad vnum. Et sisara fugit pedibus suis in tabernaculum iael vxoris chaber cinei: quia pax inter iabin regem asor et inter domum chaber cinei. Et egressa est iael in occursum sisare: et dixit ad eum: intra domine mi: intra ad me: ne timeas. Et intrauit ad eam in tabernaculum suo: et cooperuit eum in pallio suo. Et dixit sisara ad eam: pota me paululo aque: quia sitio. Et aperuit vtrem lactis et potauit illum: et cooperuit faciem illius. Et dixit ad illam: sta in porta tabernaculi: et erit si quis venerit ad te et interrogauerit te et dixerit tibi: est hic vir? et dices non est. Et accepit iael vxor chaber palum tabernaculi: et posuit malleum in manu sua: et intrauit ad eum tacite: et infixit palum in tempore eius: et impulit in terram. et ipse ecstasim passus in medio pedum eius exspirauit et mortuus est. Et ecce barac persequens …]

cum decem milibus pugnatorum habens delboram in comitatu suo. Aber autem cineus recesserat quondam a ceteris cineis fratribus suis filiis obab cognati moysi: et tetenderat tabernacula vsque ad vallem que vocatur sennim: et erat iuxta cedes. Nunciatumque est sysare quod ascendisset barach filius abinoem in montem thabor: et congregauit nongentos falcatos currus: et omnem exercitum de aroseth gentium ad torrentem cyson. Dixitque delbora ad barach: surge: hec est enim dies in qua tradidit dominus sysaram in manus tuas. En ipse ductor est tuus. Descendit itaque barach de monte thabor et decem milia pugnatorum cum eo. Perterruitque dominus sysaram et omnes currus eius: vniuersamque multitudinem in ore gladii ad conspectum barach: intantum vt sysara de curru desiliens pedibus fugeret: et barach persequeretur fugientes currus et exercitum vsque ad aroseth gentium: et omnis hostium multitudo vsque ad internitionem caderet. Sysara autem fugiens peruenit ad tentorium iahel vxoris aber cinei. Erat autem pax inter iabin regem asor et domum aber cinei. Egressa igitur iahel in occursum sysare dixit ad eum. Intra ad me domine mi: ne timeas. Qui ingressus tabernaculum eius et opertus ab ea pallio dixit ad eam: Da mihi obsecro paululum aque quia sitio valde. Que aperuit vtrem lactis: et dedit ei bibere: et operuit illum. Dixitque sysara ad eam. Sta ante hostium tabernaculi: et cum venerit aliquis interrogans te et dicens: numquid hic est aliquis? respondebis. Nullus est. Tulit itaque iahel vxor aber clauum tabernaculi: assumens pariter et malleum: et ingressa abscondite et cum silentio: posuit super tempus capitis eius clauum: percussumque malleo defixit in cerebrum vsque ad terram: qui soporem morti socians defecit et mortuus est. Et ecce ba-

ברגליו עשרת אלפי איש ותעל עמו דבורה: וחבר הקיני נפרד מקין מבני חבב חתן משה ויט אהלו עד אלון בצעננים אשר את קדש: ויגדו לסיסרא כי עלה ברק בן אבינעם הר תבור: ויזעק סיסרא את כל רכבו תשע מאות רכב ברזל ואת כל העם אשר אתו מחרשת הגוים אל נחל קישון: ותאמר דבורה אל ברק קום כי זה היום אשר נתן יהוה את סיסרא בידך הלא יהוה יצא לפניך וירד ברק מהר תבור ועשרת אלפים איש אחריו: ויהם יהוה את סיסרא ואת כל הרכב ואת כל המחנה לפי חרב לפני ברק וירד סיסרא מעל המרכבה וינס ברגליו: וברק רדף אחרי הרכב ואחרי המחנה עד חרשת הגוים ויפל כל מחנה סיסרא לפי חרב לא נשאר עד אחד: וסיסרא נס ברגליו אל אהל יעל אשת חבר הקיני כי שלום בין יבין מלך חצור ובין בית חבר הקיני: ותצא יעל לקראת סיסרא ותאמר אליו סורה אדני סורה אלי אל תירא ויסר אליה האהלה ותכסהו בשמיכה: ויאמר אליה השקיני נא מעט מים כי צמאתי ותפתח את נאוד החלב ותשקהו ותכסהו: ויאמר אליה עמד פתח האהל והיה אם איש יבא ושאלך ואמר היש פה איש ואמרת אין: ותקח יעל אשת חבר את יתד האהל ותשם את המקבת בידה ותבוא אליו בלאט ותתקע את היתד ברקתו ותצנח בארץ והוא נרדם ויעף וימת: והנה ברק רדף

את סיסרא ותצא יעל לקראתו — יצא
ותאמר לו לך ואראך את האיש — ילך ראה
אשר אתה מבקש ויבא אליה והנה — בקש בוא
סיסרא נפל מת והיתד ברקתו׃
ויכנע אלהים ביום ההוא את יבין — כנע
מלך כנען לפני בני ישראל׃ ותלך — פנה ילך
יד בני ישראל הלוך וקשה על יבין
מלך כנען עד אשר הכריתו את יבין — כרת
מלך כנען׃

Cap. v.

ותשר דבורה וברק בן אבינעם ביום — שיר
ההוא לאמר׃ בפרע פרעות בישראל
בהתנדב עם ברכו יהוה׃ שמעו — נדב
מלכים האזינו רזנים אנכי ליהוה — אזן
אנכי אשירה אזמר ליהוה אלהי — שור זמר
ישראל׃ יהוה בצאתך משעיר — יצא
בצעדך משדה אדום ארץ רעשה
גם שמים נטפו גם עבים נטפו
מים׃ הרים נזלו מפני יהוה זה — פנה
סיני מפני יהוה אלהי ישראל׃ בימי
שמגר בן ענת בימי יעל חדלו — יום
ארחות והלכי נתיבות ילכו ארחות — נתב
עקלקלות׃ חדלו פרזון בישראל
חדלו עד שקמתי דבורה שקמתי — קום
אם בישראל׃ יבחר אלהים חדשים — בחר
אז לחם שערים מגן אם יראה — ראה
ורמח בארבעים אלף בישראל׃ לבי — רבע
לחוקקי ישראל המתנדבים בעם
ברכו יהוה׃ רכבי אתנות צחרות ישבי
על מדין והלכי על דרך שיחו׃ מקול — דין שוח
מחצצים בין משאבים שם יתנו — חצץ שאב
צדקות יהוה צדקת פרזונו — תנה
בישראל אז ירדו לשערים עם
יהוה׃ עורי עורי דבורה עורי עורי
דברי שיר קום ברק ושבה שביך — שיר שבה
בן אבינעם׃ אז ירד שריד לאדירים — שרד אדר
עם יהוה ירד לי בגבורים׃ מני — נגר

rach sequens sysarā veniebat: egressaq; iahel in occursū ei⁹: dixit ei Veni & ostēdā tibi virū quem q̄ris. Qui cū intrasset ad eam: vidit sysarā iacentē mortuū & clauū infixū ī tp̄e ei⁹. Hūiliauit ergo deus in die illo iabin regem chanaā corā filiis israel q crescebāt quotidie & forti manu opprimebant iabin regem chanaā: donec delerent eum. 5.

Cecinerūtq; delbora & barach filius abinoē ī illo die: dicētes. Qui sponte obtulistis de isrl̄ aīas vr̄as ad piculū: bn̄dicite domino. Audite reges: auribus pcipite principes. Ego sū ego sū q̄ domino canā: psallā dn̄o deo isrl̄. Dn̄e cum exires de seyr: & trāsires p regióes edō terra mota est: celiq; ac nubes distillauerunt aquis. Montes fluxerunt a facie domini & synai a facie dn̄i dei israel. In diebus samgar filii anath ī diebus iahel quieuerūt semite: & qui īgrediebātur p eas ābulauerunt p calles deuios. Cessauerūt fortes in israel: & quieuerunt donec surgeret delbora: surgeret mater in israel. Noua bella elegit deus & portas hostium ipse subuertit. Clypeus & hasta si appuerūt ī q̄dragīta milibus israel. Cor meum diligit principes isrl̄ qui ppria volūtate obtulistis vos discrimī benedicite dn̄o. qui ascenditis sup nitētes asinos & sedetis supra ī iudicio & ābulatis ī via loquimini. Vbi collisi sūt currus & hostiū suffocatus ē exercit⁹: ibi narrētur iusticie dn̄i: & clemencia ī fortes isrl̄. Tūc descēdit ppl̄s dn̄i ad portas: & obtinuit principatū. Surge surge delbora: surge surge & loq̄re canticū. Surge barach & apprehēde captiuos tuos fili abinoē. Saluate sū reliquie ppl̄i. Dn̄s ī fortib⁹ dimicauit. Ex

sisara: τ egressa ē iael in occursū eius: τ
τὸν σισάρα, καὶ ἐξῆλθεν ἰαὴλ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, καὶ
dixit ei: veni τ ostēdā tibi virū quē tu que-
εἶπεν αὐτῷ, δεῦρο καὶ δείξω σοι τὸν ἄνδρα ὃν σὺ ζη-
ris. τ intrauit ad eam: τ ecce sisara ia-
τεῖς. καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτήν, καὶ ἰδοὺ σισάρα πε-
cens mortuus: τ clauus in tēpore eius. τ
πτωκὼς νεκρός, καὶ ὁ πάσσαλος ἐν τῇ γνάθῳ αὐτοῦ. καὶ
humiliauit dn̄s deus in die illa iabin re-
ἐταπείνωσεν κύριος ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὸν ἰαβὶν βα-
gem chanaan corā filijs israel τ ibat
σιλέα χαναὰν ἐνώπιον υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπορεύετο
man⁹ filiorū israel vadēs τ indurata cōtra ia-
χεὶρ υἱῶν ἰσραὴλ πορευομένη καὶ σκληρυνομένη ἐπὶ ἰα-
bin regem chanaan quoad delerent illum.
βὶν βασιλέα χαναὰν ἕως ἐξωλόθρευσαν αὐτόν. Ca. 5.

A

Et cecinit debbora τ barac fili⁹ abinoem in
Καὶ ᾖσεν δεββωρὰ καὶ βαρὰκ υἱὸς ἀβινοὲμ ἐν τῇ
die illo. τ dixit cū incepissis duces in is-
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ εἶπεν ἐν τῷ ἄρξασθαι ἀρχηγοὺς ἐν ἰσ-
rael in electiōe ppl̄i bn̄dicite dn̄o. audi-
ραὴλ ἐν προαιρέσει λαοῦ εὐλογεῖτε κύριον. ἀκούσα-
te reges aurib⁹ pcipite satrape: ego dn̄o can-
τε βασιλεῖς ἐνωτίζεσθε σατράπαι, ἐγὼ τῷ κυρίῳ ᾄσο-
tabo τ psallā deo israel. dn̄e in exitu tuo
μαι καὶ ψαλῶ τῷ θεῷ ἰσραήλ. κύριε ἐν τῇ ἐξόδῳ σου
de seir cū transires tu ex agro edom: terra mota est
ἐκ σηὶρ ἐν τῷ ἐπαίρειν σε ἐξ ἀγροῦ ἐδώμ, γῆ ἐσείσθη
τ celū turbatū est: τ nubes distillauerūt aquā.
καί γε οὐρανὸς ἐταράχθη, καὶ αἱ νεφέλαι ἔσταξαν ὕδωρ.
mōtes cōmoti sunt a facie dn̄i: hic sina
ὄρη ἐσαλεύθησαν ἀπὸ προσώπου κυρίου, τοῦτο σινὰ
a facie dn̄i dei israel. in dieb⁹ sam-
ἀπὸ προσώπου κυρίου θεοῦ ἰσραήλ. ἐν ἡμέραις σαμε-
gar filij anath, in dieb⁹ iael reliq̄rūt vias τ am-
γὰρ υἱοῦ ἀνὰθ ἐν ἡμέραις ἰαὴλ ἐξέλιπον ὁδοὺς καὶ ἐπο-
bulauerūt semitas. ambulauerūt itinera peruersa.
ρεύθησαν τρίβους. ἐπορεύθησαν ὁδοὺς διεστραμμένας.
defecerūt habitantes in israel defecerūt donec
ἐξέλιπον οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ ἰσραὴλ ἐξέλιπον ἕως οὗ
surgeret debbora: q̄m surrexit mater in israel. ele-
ἀνέστη δεββωρά, ὅτι ἀνέστη μήτηρ ἐν τῷ ἰσραήλ. ἡρέ-
gerūt deos nouos tūc pugnauerūt ciuitates princi-
τισαν θεοὺς καινοὺς τότε ἐπολέμησαν πόλεις ἀρχόν-
pum: clype⁹ puellarū cū lanceis apparuit. τ pugna-
των, σκέπη νεανίδων σειρομαστῶν ἀνώφθη. καὶ σειρομα-
uit quadraginta milibus in israel. cor
στῶν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἐν τῷ ἰσραήλ. ἡ καρδία
meū sup cōstituta israel. potētes
μου ἐπὶ τὰ διατεταγμένα τῷ ἰσραήλ. οἱ δυνάσται τοῦ
ppl̄i bn̄dicite dn̄o. qui ascēdistis sup asi-
λαοῦ εὐλογεῖτε τὸν κύριον. ἐπιβεβηκότες ἐπὶ ὑποζυ-
nos nitentes sedētes in iudicio: τ am-
γίων ἐπιλαμπόντων καθήμενοι ἐπὶ κριτηρίου, καὶ πο-
bulātes in via: loquimini vocē pulsantium in-
ρευόμενοι ἐφ᾽ ὁδῷ, φθέγξασθε φωνὴν ἀνακρουομένων ἀναμέ-
ter letantes. illic dabūt iustitiā dn̄o.
σον εὐφραινομένων. ἐκεῖ δώσουσιν δικαιοσύνην κυρίῳ.

B

iusti cōfortati sūt in israel. tūc descēdit in
δίκαιοι ἐνίσχυσαν ἐν τῷ ἰσραήλ. τότε κατέβη εἰς τὰς
vrbes eius ppl̄s dn̄i. surge surge deb-
πόλεις αὐτοῦ ὁ λαὸς κυρίου. ἐξεγείρου ἐξεγείρου δεβ-
bora: surge surge loq̄re cū cātu. surge
βωρά, ἐξεγείρου ἐξεγείρου λάλει μετ᾽ ᾠδῆς. ἐξανίστασο
barac τ captiua captiuitatē tuā filius abino-
βαρὰκ καὶ αἰχμαλώτιζε αἰχμαλωσίαν σου υἱὸς ἀβινε-
em: tūc magnificata est fortitudo eius. dn̄e humi-
έμ, τότε ἐμεγαλύνθη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. κύριε ταπείνω-
lia mihi fortiores me. ppl̄s
σόν μοι τοὺς ἰσχυροτέρους μου. λαὸς

ephraim vlti sunt eos in valle. frater tuus
ἐφραὶμ ἐτιμωρήσαντο αὐτοὺς ἐν κοιλάδι. ἀδελφός σου
beniamin in ppl̄is tuis. ex me machir descēderūt scrutā-
βενιαμὶν ἐν λαοῖς σου. ἐξ ἐμοῦ μαχὶρ κατέβησαν ἐξερευ-
tes: τ de zabulon potentes in sceptro scri-
νῶντες, καὶ ἐκ ζαβουλὼν ἐνισχύοντες ἐν σκήπτρῳ γραμματέ-
be. τ principes in issachar cū debbora τ issachar
ως. καὶ ἄρχοντες ἐν ἰσσάχαρ μετὰ δεββώρας καὶ ἰσσάχαρ
sic barac in valle: misit pedites suos in diui-
οὕτω βαρὰκ ἐν τῇ κοιλάδι, ἐξαπέστειλεν πεζοὺς αὐτοῦ ἐν διαι-
sionibus ruben. magne indagatiōes cordis: vt quid mihi
ρέσεσιν ῥουβήμ. μεγάλοι ἀκριβασμοὶ καρδίας, ἵνα τί μοι
sedetis inter terminos vt audiatis sibi-
κάθησθε ἀναμέσον τῶν μοσφαθαὶμ τοῦ εἰσακούειν συρισ-
los excitātiū ad trāscēdēdū in res ruben. ma-
μοὺς ἐξεγειρόντων τοῦ διελθεῖν εἰς τὰ τοῦ ῥουβήμ. μεγά-
gne vestigatiōes cordis galaad: trās iorda-
λοι ἐξιχνιασμοὶ καρδίας γαλαάδ, ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδά-
nē habitauit. τ dan vt quid habitas nauibus? aser
νου κατεσκήνωσεν. καὶ δὰν ἵνα τί παροικεῖς πλοίοις; ἀσὴρ
habitauit apud littus maris: τ in precii-
παρῴκησεν παρ᾽ αἰγιαλὸν θαλασσῶν, καὶ ἐπὶ τὰς διακο-
ptis eius habitauit. zabulon ppl̄s cōtemnēs ani-
πὰς αὐτοῦ κατεσκήνωσεν. ζαβουλὼν λαὸς ὀνειδίσας ψυ-
mā suā in mortē τ nephtali in sylua agri. venerūt
χὴν αὐτοῦ εἰς θάνατον καὶ νεφθαλὶ ἐπὶ ὕψη ἀγροῦ. ἦλθον
reges τ pugnauerūt: tunc pugnauerūt reges
βασιλεῖς καὶ παρετάξαντο, τότε ἐπολέμησαν βασιλεῖς
chanaā in tennach in aqua mageddo: absidā-
χαναὰν ἐν τενὰχ ἐπὶ τοῦ ὕδατος μαγεδδώ, πλεονεξί-
tiā argēti nō acceperūt. de celo expugnati sūt:
αν ἀργυρίου οὐκ ἔλαβον. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπολεμήθησαν, οἱ ἀ-
stelle ab ordine suo pugnauerūt cū sisara.
στέρες ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν ἐπολέμησαν μετὰ σισάρα.
torrens cisson eiecit illos: torrēs cademim:
χειμάρρους κισὼν ἐξέβαλεν αὐτούς, χειμάρρους καδημίμ,
torrens cisson: cōculcabit eos aīa mea po-
χειμάρρους κισών, καταπατήσει αὐτοὺς ψυχή μου δυ-
tens. tunc abscisa sunt crura equorū inuitibus pote-
νατή. τότε ἀπεκόπησαν πτέρναι ἵππων μαδαρὼθ δυνα-
tum illius: maledicite meroz. dixit angelus dn̄i: maledi-
στῶν αὐτοῦ. καταράσασθε μερώζ, εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου, καταρά-
ctione maledicite habitatores eius q̄a nō venerūt in
σει καταράσασθε τοὺς ἐνοίκους αὐτῆς ὅτι οὐκ ἦλθον εἰς τὴν
auxiliū. dn̄s auxiliator nr̄ dn̄s i pugnatorib⁹ potēs. benedica-
βοήθειαν. κύριος βοηθὸς ἡμῶν κύριος ἐν μαχηταῖς δυνατός. εὐλογη-
tur ex mulierib⁹ iael vxor aber cinei. ex mulierib⁹ i
θείη ἐκ γυναικῶν ἰαὴλ γυνὴ χάβερ τοῦ κιναίου. ἐκ γυναικῶν ἐν
tabernaculo bn̄dicatur. aquā petijt ab ea: τ lac dedit illi
σκηνῇ εὐλογηθείη. ὕδωρ ᾔτησεν αὐτήν, καὶ γάλα ἔδωκεν αὐτῷ
in phiala: fortiū obtulit butyrū: manū suā
ἐν λακάνῃ, ἰσχυρῶν προσήγγισεν βούτυρον, τὴν χεῖρα αὐτῆς
in palū extēdit: dexterā suā in abscissiōes in-
εἰς πάσσαλον ἐξέτεινεν, τὴν δεξιὰν αὐτῆς εἰς ἀποτομὰς κα-
cidentium: τ abscidit sisara: cōtriuit
τακοπτόντων, καὶ ἀπέτεμε σισάρα, ἀπέτριψεν τὴν
caput eius τ cōfregit τ perforauit tempus e-
κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ συνέθλασεν καὶ διήλασεν τὴν γνάθον αὐ-
ius. inter pedes eius incuruatus cecidit:
τοῦ. ἀναμέσον τῶν ποδῶν αὐτῆς συγκύψας ἔπεσεν,
dormiuit inter pedes eius: flexit cecidit: in quo
ἐκοιμήθη μεταξὺ ποδῶν αὐτῆς, ἔκαμψεν ἔπεσεν, ἐν ᾧ
flexit illic cecidit miserabiliter: per fenestrā ref-
ἔκαμψεν ἐκεῖ ἔπεσεν ταλαιπώρως. διὰ τῆς θυρίδος διέ-
piciebat τ intuebatur mater sisara per cenacu-
κυπτεν καὶ κατεμάνθανεν ἡ μήτηρ σισάρα διὰ τῆς δικτυ-
lū quare morat⁹ ē currus eius aduenire:
ωτῆς διατί ᾐσχάτισεν τὸ ἅρμα αὐτοῦ παραγενέσθαι,
quare tardauerūt vestigia curruū eius. sapiētes princi-
διατί ἐχρόνισαν ἴχνη ἁρμάτων αὐτοῦ. σοφαὶ ἀρχου-
pum illius
σῶν αὐτῆς

effraī deleuit eos in amalech: & post eū ex beniamī in ppl̄os tuos o amalech. De machir principes descenderūt & de zabulō q exercitū ducerēt ad bellādum. Duces ysachar fuere cū delbora: & barach vestigia sūt secuti: q̄si ī p̄ceps ac barathrū se discrimī dedit: diuiso contra se ruben: magnanimorū repta ē p cōtētio. Quare habitas īter duos terminos vt audias sibilos gregū diuiso cōtra se ruben: magnanimorū repta est cōtētio. Gallaad trās iordanē q̄escebat et dā vacabat nauib⁹. Aser hītabat in littore maris & in portub⁹ morabatur. zabulō vero & neptali obtulerūt aīas suas morti ī regione merome. Venerunt reges & pugnauerūt: pugnauerūt reges chanaā in thane iuxta aquas mageddo: & tn̄ nihil tulere p̄dātes. De celo dimicatū ē cōtra eos: stelle manētes in ordine & cursu suo aduersus sysarā pugnauerūt. Torrēs cyson traxit cadauera eorum: torrēs cadumi: torrēs cysō. Concūlca anima mea robustos. Vngule equorū ceciderūt: fugiētibus impetu & p p̄ceps ruētib⁹ fortissimis hostium. Maledicite terre meroz: dixit angelus dn̄i: maledicite hītatorib⁹ eius: quia nō venerūt ad auxiliū dn̄i: ī adiutoriū fortissimorū ei⁹. Bn̄dicta inter mulieres iahel vxor aber cinei: & bn̄dicatur in tabernaculo suo. Aquā petenti lac dedit: et ī phiala principū obtulit butyrū. Sinistrā manum misit ad clauū & dextrā ad fabrorū malleos: pcussitq; sysarā q̄rēs ī capite vulneri locū: & tp̄s valide pforās. Inter pedes ei⁹ ruit: defecit & mortu⁹ ē. Voluebatur ant̄ pedes eius: & iacebat exanimis & miserabilis. Per fenestram respiciēs vlulabat mater ei⁹: & de cenaculo loq̄batur: Cur moratur regredi currus eius q̄re tardauerūt pedes q̄drigarū ill⁹. Vna sapiētior ceteris vxoribus eius

מני אפרים שרשם בעמלק אחריך
בנימין בעממיך מני מכיר ירדו
מחקקים ומזבולן משכים בשבט — חקק
ספר׃ ושרי ביששכר עם דברה — ספר שור
ויששכר כן ברק בעמק שלח ברגליו
בפלגות ראובן גדלים חקקי לב׃ למה
ישבת בין המשפתים לשמע שרקות — שפת שרק
עדרים לפלגות ראובן גדולים חקרי
לב׃ גלעד בעבר הירדן שכן ודן למה
יגור אניות אשר ישב לחוף ימים — גור אנה
ועל מפרציו ישכון׃ זבלון עם חרף — פרץ שכן
נפשו למות ונפתלי על מרומי — רום
שדה׃ באו מלכים נלחמו אז — בוא לחם
נלחמו מלכי כנען בתענך על מי
מגדו בצע כסף לא לקחו׃ מן שמים
נלחמו הכוכבים ממסלותם נלחמו — סלל
עם סיסרא׃ נחל קישון גרפם נחל
קדומים נחל קישון תדרכי נפשי — דרך
עז׃ אז הלמו עקבי סוס מדהרות — עזז
דהרות אביריו׃ אורו מרוז אמר — אבר
מלאך יהוה ארו ארור ישביה כי
לא באו לעזרת יהוה לעזרת יהוה
בגבורים׃ תברך מנשים יעל אשת — ברך נשה
חבר הקיני מנשים באהל — איש
תברך׃ מים שאל חלב נתנה
בספל אדירים הקריבה — קרב
חמאה׃ ידה ליתד תשלחנה — שלח
וימינה להלמות עמלים והלמה — ימן
סיסרא מחקה ראשו ומחצה
וחלפה רקתו׃ בין רגליה — רקק
כרע נפל שכב בין רגליה כרע
נפל באשר כרע שם נפל
שדוד׃ בעד החלון נשקפה — שדד חלל
ותיבב אם סיסרא בעד האשנב — שקף יבב
מדוע בשש רכבו לבוא מדוע אחרו — שנב פעם
פעמי מרכבותיו׃ חכמות שרותיה — בוש רכב שור

תענינה אף היא תשיב אמריה לה׃ הלא
ימצאו יחלקו שלל רחם רחמתים
לראש גבר שלל צבעים לסיסרא
שלל צבעים רקמה צבע רקמתים
לצוארי שלל׃ כן יאבדו כל אויביך
יהוה ואהביו כצאת השמש בגברתו
ותשקט הארץ ארבעים שנה׃

Cap. vi.

ויעשו בני ישראל הרע בעיני יהוה
ויתנם יהוה ביד מדין שבע שנים׃
ותעז יד מדין על ישראל מפני מדין
עשו להם בני ישראל את המנהרות
אשר בהרים ואת המערות ואת
המצדות׃ והיה אם זרע ישראל ועלה
מדין ועמלק ובני קדם ועלו עליו׃
ויחנו עליהם וישחיתו את יבול
הארץ עד בואך עזה ולא ישאירו
מחיה בישראל ושה ושור וחמור׃
כי הם ומקניהם יעלו ואהליהם ובאו
כדי ארבה לרב ולהם ולגמליהם אין
מספר ויבאו בארץ לשחתה׃ וידל
ישראל מאד מפני מדין ויזעקו בני
ישראל אל יהוה׃ ויהי כי זעקו בני
ישראל אל יהוה על אדות מדין׃
וישלח יהוה איש נביא אל בני
ישראל ויאמר להם כה אמר יהוה
אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם
ממצרים ואציא אתכם מבית עבדים׃
ואצל אתכם מיד מצרים ומיד כל
לחציכם ואגרש אותם מפניכם
ואתנה לכם את ארצם׃ ואמרה לכם
אני יהוה אלהיכם לא תיראו את אלהי
האמרי אשר אתם יושבים בארצם
ולא שמעתם בקולי׃ ויבא מלאך
יהוה וישב תחת האלה אשר
בעפרה אשר ליואש אבי העזרי
וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס

hec ſocrui verba reſpōdit. Forſitā nūc diuidit ſpolia et pulcherrima feminarum eligitur ei. Veſtes diuerſorū colorum Syſare tradūtur in p̄dā & ſupellex varia ad ornāda colla congeritur. Sic pereāt oēs inimici tui dn̄e: qui autē diligūt te: ſicut ſol in ortu ſuo ſplēdet: ita rutilent. Quieuitq; terra p q̄draginta annos. 6.

Fecerūt aūt filii iſrl malū in conſpectu dn̄i: qui tradidit illos i manu madiā ſeptē ānis & oppreſſi ſunt valde ab eis. Feceruntq; ſibi antra & ſpeluncas in montibus: & munitiſſima ad repugnādū loca. Cūq; ſeuiſſet iſrl: aſcēdebat madian & amalech ceteriq; oriētaliū nationū: & apud eos figētes tētoria ſicut erāt i herbis cūcta vaſtabāt vſq; ad introitū gaze: nihilq; oīno ad vitā ptinēs relinq̄bāt i iſrael: nō oues: nō boues: nō aſinos. Ipi ei & vniuerſi greges eoꝝ veniebāt cū tabernaculis ſuis: & inſtar locuſtaꝝ vniuerſa cōplebāt: inumera multitudo hoīm & cameloꝝ quicquid tetigerant deuaſtātes. Humiliatuſq; eſt iſrl valde in conſpectu madiā. Et clamauit ad dn̄m poſtulās auxilium cōtra madianitas. Qui miſit ad eos virū pphetā: & locutus eſt. Hec dicit domin⁹ deus iſrl: Ego vos feci conſcendere de egypto: & eduxi vos de domo ſuitutis & liberaui de manu egyptiorū: & omnium inimicorum qui affligebāt vos. Eieciq; eos ad introitū vrm: & tradidi vobis terrā eoꝝ & dixi Ego dn̄s deus vr̄. Ne timeatis dos āmorreorum: in quorum terra hitatis. Et noluiſtis audire vocē meā. Venit aūt angelus dn̄i & ſedit ſub q̄rcu q̄ erat i effra & ptinebat ad ioas patrē familie ezri. Cūq; gedeō filius ei⁹ excuteret atq; purgaret frumenta in torculari vt fugeret

ἀνταπεκρίναντο πρὸς αὐτήν· καὶ αὐτὴ δὲ ἀνταπεκρίνατο ἐν ῥήμασιν αὐτῆς, οὐχὶ εὑρήσουσιν αὐτὸν διαμερίζοντα σκῦλα; φιλιάζων φίλοις εἰς κεφαλὴν δυνατοῦ σκῦλα βαμμάτων τῷ Σισάρα, σκῦλα βαμμάτων ποικιλίας βαφὴ βάμματα ποικίλα τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ σκῦλα. οὕτως ἀπόλοιντο πάντες οἱ ἐχθροί σου κύριε· καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν καθὼς ἡ ἀνατολὴ ἡλίου ἐν δυναστείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ τεσσαράκοντα ἔτη.

Ca. 6.

Καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὸ πονηρὸν ἐναντίον κυρίου, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ Μαδιὰμ ἑπτὰ ἔτη. καὶ κατίσχυσεν χεὶρ Μαδιὰμ ἐπὶ Ἰσραήλ. ἀπὸ προσώπου Μαδιὰμ ἐποίησαν ἑαυτοῖς οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ μάνδρας ἐν τοῖς ὄρεσιν καὶ τοῖς σπηλαίοις καὶ τοῖς ὀχυρώμασιν. καὶ ἐγένετο ὅτε ἔσπειρεν ἀνὴρ Ἰσραὴλ καὶ ἀνέβαινεν Μαδιὰμ καὶ Ἀμαλὴκ καὶ οἱ υἱοὶ ἀνατολῶν καὶ ἀνέβαινον ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ παρενέβαλον εἰς αὐτοὺς καὶ διέφθειραν τὰ ἐκφόρια τῆς γῆς ἕως τοῦ ἐλθεῖν εἰς Γάζαν· καὶ οὐχ ὑπελείποντο ὑπόστασιν ζωῆς ἐν Ἰσραήλ, καὶ ποίμνιον καὶ μόσχον καὶ ὄνον· ὅτι αὐτοὶ καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν ἀνέβαινον καὶ τὰς σκηνὰς αὐτῶν παρέφερον, καὶ παρεγίνοντο καθὼς ἀκρὶς εἰς πλῆθος, καὶ αὐτοῖς καὶ ταῖς καμήλοις αὐτῶν οὐκ ἦν ἀριθμός, καὶ παρεγίνοντο ἐν τῇ γῇ Ἰσραὴλ τοῦ διαφθείρειν αὐτήν. καὶ ἐπτώχευσεν Ἰσραὴλ σφόδρα ἀπὸ προσώπου Μαδιάμ, καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πρὸς κύριον. καὶ ἐγένετο ἐπεὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πρὸς κύριον διὰ Μαδιάμ, ἐξαπέστειλεν κύριος ἄνδρα προφήτην πρὸς τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ· καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ἐγώ εἰμι ὁ ἀναβιβάσας ὑμᾶς ἐξ Αἰγύπτου, καὶ ἐξήγαγον ὑμᾶς ἐξ οἴκου δουλείας, καὶ ἐξειλάμην ὑμᾶς ἐκ χειρὸς Αἰγύπτου καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν θλιβόντων ὑμᾶς, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἐκ προσώπου ὑμῶν, καὶ ἔδωκα ὑμῖν τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ εἶπα ὑμῖν, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, οὐ φοβηθήσεσθε τοὺς θεοὺς τοῦ Ἀμορραίου ἐν οἷς ὑμεῖς καθήσεσθε ἐν τῇ γῇ αὐτῶν· καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς μου. καὶ ἦλθεν ἄγγελος κυρίου καὶ ἐκάθισεν ὑπὸ τὴν δρῦν τὴν οὖσαν ἐν Ἐφραθὰ τὴν τοῦ Ἰωὰς πατρὸς Ἐζρί· καὶ Γεδεὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐρράβδιζε πυροὺς ἐν ληνῷ τοῦ ἐκφυγεῖν

ἐκ προσώπου Μαδιάμ. καὶ ὤφθη αὐτῷ ἄγγελος κυρίου καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, κύριος μετὰ σοῦ δυνατὸς τῇ ἰσχύϊ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Γεδεών, ἐν ἐμοὶ κύριέ μου, καὶ εἰ ἔστι κύριος μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ ἱνατί εὗρεν ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα; καὶ ποῦ ἐστι πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, ὅσα διηγήσαντο ἡμῖν οἱ πατέρες ἡμῶν λέγοντες, οὐχὶ ἐξ Αἰγύπτου ἀνήγαγεν ἡμᾶς κύριος; καὶ νῦν ἀπώσατο ἡμᾶς κύριος καὶ παρέδωκεν ἡμᾶς ἐν χειρὶ Μαδιάμ. καὶ ἐπέβλεψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος κυρίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ, πορεύου ἐν τῇ ἰσχύϊ σου ταύτῃ, καὶ σώσεις τὸν Ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐξαπέστειλά σε. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Γεδεών, ἐν ἐμοὶ κύριέ μου, ἐν τίνι σώσω τὸν Ἰσραήλ; ἰδοὺ ἡ χιλιάς μου ταπεινοτέρα ἐν Μανασσῇ, καὶ ἐγώ εἰμι μικρὸς ἐν οἴκῳ τοῦ πατρός μου. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν κύριος, ὅτι ἔσομαι μετὰ σοῦ, καὶ πατάξεις τὴν Μαδιὰμ ὡσεὶ ἄνδρα ἕνα. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν Γεδεών, καὶ εἰ εὗρον χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, καὶ ποιήσεις μοι σημεῖον ὅτι σὺ λαλεῖς μετ᾽ ἐμοῦ, μὴ κινηθῇς ἐντεῦθεν ἕως ἐλθεῖν με πρὸς σέ, καὶ οἴσω τὴν θυσίαν μου, καὶ θύσω ἐνώπιόν σου. καὶ εἶπεν, ἐγὼ καθήσομαι ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι σε. καὶ Γεδεὼν εἰσῆλθε καὶ ἐποίησεν ἔριφον αἰγῶν καὶ οἰφὶ ἀλεύρου ἄζυμα· καὶ τὰ κρέα ἔθηκεν ἐπὶ τὸ κανοῦν, καὶ τὸν ζωμὸν ἐξέχεεν εἰς χύτραν, καὶ ἐξήνεγκεν πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τὴν δρῦν καὶ προσεκύνησεν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος κυρίου, λάβε τὰ κρέα καὶ τοὺς ἀζύμους, καὶ θὲς πρὸς τὴν πέτραν ἐκείνην, καὶ τὸν ζωμὸν ἔκχεον. καὶ ἐποίησε Γεδεὼν οὕτως. καὶ ἐξέτεινεν ὁ ἄγγελος κυρίου τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου τῆς ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἥψατο τῶν κρεῶν καὶ τῶν ἀζύμων, καὶ ἀνῆψε πῦρ ἐκ τῆς πέτρας καὶ κατέφαγε τὰ κρέα καὶ τοὺς ἀζύμους· καὶ ὁ ἄγγελος κυρίου ἀπῆλθεν ἀπὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. καὶ εἶδε Γεδεὼν ὅτι ἄγγελος κυρίου ἐστί· καὶ εἶπε Γεδεών, οἴμοι κύριε κύριε, ὅτι εἶδον τὸν ἄγγελον κυρίου πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος, εἰρήνη σοι, μὴ φοβοῦ, οὐ μὴ ἀποθάνῃς. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ Γεδεὼν θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸ εἰρήνη κυρίου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἔτι αὐτοῦ ὄντος ἐν Ἐφραθὰ

madiā: apparuit ei angelus domini & ait. Dn̄s tecū viroꝝ fortiſſime. Dixitq; ei gedeō. Obſecro mi dn̄e ſi dn̄s nobiſcū eſt: cur ergo app̄henderūt nos hec oīa? Ubi ſūt mirabilia eius q̄ narrauerūt p̄res nr̄i atq; dixerūt de egypto eduxit nos domin⁹. Nūc aūt dereliquit nos dn̄s & tradidit i manu madiā. Reſpexitq; ad eū dn̄s & ait. Vade in hac fortitudine tua & liberabis iſrael de manu madiā. Scito q̄ miſerim te. Qui rn̄dens ait. Obſecro mi dn̄e i quo liberabo iſrl. Ecce familia mea infima eſt i manaſſe: & ego minimus in domo p̄ris mei. Dixitq; ei dn̄s. Ego ero tecum & pcuties madiā quaſi vnū virū. Et ille. Si inueni inquit gratiā coram te: da mihi ſignū q̄ tu ſis qui loq̄ris ad me. Nec recedas hinc donec reuertar ad te portans ſacrificiū & offerens tibi. Qui reſpōdit. Ego preſtolabor aduentū tuum. Ingreſſus eſt itaq; gedeō & coxit hedum: & de farine modio azymos panes carneſq; ponens i cāiſtro: & ius carniū mittens i ollā: tulit oīa ſub quercu et obtulit ei. Cui dixit āgelus dei. Tolle carnes & azymos panes: & pōe ſupra petrā illā: & ius deſuper funde. Cūq; feciſſet ita: extendit angelus dn̄i ſūmitatem virge quā tenebat i manu & tetigit carnes & pāes azymos aſcenditq; ignis de petra & carnes azymoſq; pāes cōſūpſit. Angelus autem domini euanuit ex ocul' eius. Videnſq; gedeō q̄ eſſet angelus dn̄i ait. Heu mi domine deus: quia vidi āgelū dn̄i facie ad faciē. Dixitq; ei dominus. Pax tecum: Ne timeas: non morieris. Edificauit ergo ibi gedeon altare dn̄o: vocauitq; illud: dn̄i pax vſq; in p̄ntem diem. Cumq; adhuc eſſet in effra

מפני מדין׃ וירא אליו מלאך יהוה
ויאמר אליו יהוה עמך גבור החיל׃
ויאמר אליו גדעון בי אדני ויש יהוה
עמנו ולמה מצאתנו כל זאת ואיה
כל נפלאתיו אשר ספרו לנו אבותינו
לאמר הלא ממצרים העלנו יהוה
ועתה נטשנו יהוה ויתננו בכף מדין׃
ויפן אליו יהוה ויאמר לך בכחך זה
והושעת את ישראל מכף מדין הלא
שלחתיך׃ ויאמר אליו בי אדני במה
אושיע את ישראל הנה אלפי הדל
במנשה ואנכי הצעיר בבית אבי׃
ויאמר אליו יהוה כי אהיה עמך
והכית את מדין כאיש אחד׃ ויאמר
אליו אם נא מצאתי חן בעיניך
ועשית לי אות שאתה מדבר עמי׃
אל נא תמש מזה עד באי אליך
והצאתי את מנחתי והנחתי לפניך
ויאמר אנכי אשב עד שובך׃ וגדעון
בא ויעש גדי עזים ואיפת קמח מצות
הבשר שם בסל והמרק שם בפרור
ויוצא אליו אל תחת האלה ויגש׃
ויאמר אליו מלאך האלהים קח את
הבשר ואת המצות והנח אל הסלע
הלז ואת המרק שפוך ויעש כן׃ וישלח
מלאך יהוה את קצה המשענת אשר
בידו ויגע בבשר ובמצות ותעל
האש מן הצור ותאכל את הבשר
ואת המצות ומלאך יהוה הלך
מעיניו׃ וירא גדעון כי מלאך יהוה
הוא ויאמר גדעון אהה אדני יהוה
כי על כן ראיתי מלאך יהוה פנים
אל פנים׃ ויאמר לו יהוה שלום
לך אל תירא לא תמות׃ ויבן שם
גדעון מזבח ליהוה ויקרא לו יהוה
שלום עד היום הזה עודנו בעפרת

אבי העזרי: ויהי בלילה ההוא
ויאמר לו יהוה קח את פר השור
אשר לאביך ופר השני שבע שנים
והרסת את מזבח הבעל אשר לאביך
ואת האשרה אשר עליו תכרת:
ובנית מזבח ליהוה אלהיך על ראש
המעוז הזה במערכה ולקחת את הפר
השני והעלית עולה בעצי האשרה
אשר תכרת: ויקח גדעון עשרה
אנשים מעבדיו ויעש כאשר דבר
אליו יהוה ויהי כאשר ירא את בית
אביו ואת אנשי העיר מעשות יומם
ויעש לילה: וישכימו אנשי העיר
בבקר והנה נתץ מזבח הבעל
והאשרה אשר עליו כרתה ואת הפר
השני העלה על המזבח הבנוי:
ויאמרו איש אל רעהו מי עשה
הדבר הזה וידרשו ויבקשו ויאמרו
גדעון בן יואש עשה הדבר הזה:
ויאמרו אנשי העיר אל יואש הוצא
את בנך וימת כי נתץ את מזבח הבעל
וכי כרת האשרה אשר עליו: ויאמר
יואש לכל אשר עמדו עליו האתם
תריבון לבעל אם אתם תושיעון אותו
אשר יריב לו יומת עד הבקר אם
אלהים הוא ירב לו כי נתץ את מזבחו:
ויקרא לו ביום ההוא ירבעל לאמר
ירב בו הבעל כי נתץ את מזבחו:
וכל מדין ועמלק ובני קדם נאספו
יחדו ויעברו ויחנו בעמק יזרעאל:
ורוח יהוה לבשה את גדעון ויתקע
בשופר ויזעק אביעזר אחריו:
ומלאכים שלח בכל מנשה ויזעק
גם הוא אחריו ומלאכים שלח באשר
ובזבולן ובנפתלי ויעלו לקראתם:
ויאמר גדעון אל האלהים אם ישך

לקח · שנה שנן · הרס · כרת · בנה · עזז ערך · שנה עלה · עשה · היה · שכם · נתץ · בנה · דרש בקש · יצא · מות · ריב ישע · קרא · אסף · עבר חנה · תקע · זעק · עלה · אמר יש

que est[f] familie[k] ezri: ∞ [m]nocte[n] illa ∞ [o]dixit[q] dominus[p] ad eū. [r]Tolle[f] taurū ∞ [ſ]pris tui:[a] &[b] alterū[a] taurum[o] annorum[c] ſeptem. [e]deſtruesq[z] aram[h] baal [i]que eſt[k] patris tui: ∞ [l]&[m] nemus[n] quod[o] circa aram eſt[p] ſuccide: ∞ [q]& edificabis[r] altare[u] domino[r] deo tuo[u] in[x] ſūmitate[y] petre[a] huius:[b] ſuper quā añ ſacrificiū poſuiſti:[c] tolleſq[z][e] taurū[f] ſcdm [g]& offeres[h] holocauſtum [i]ſup ſtruē lignorū[l] q̄ de [k]nemore[m] ſucciderís. ∞ [n]Aſſūptis ergo[o] gedeon [p]decē[q] viris[r] de ſeruis ſuis:[u] fecit[t] ſicut[u] p̄cepat[r] ei [ſ]dñs. [c]Timēs aūt[e] domū [f]patris ſui[g] &[h] hoies illius[i] ciuitatis p[l] diem noluit[k] facere: ſed oia[n] nocte [m]cōpleuit.[o] Cūq[z] ſurrexiſſent[p] viri[q] oppidi eius [r]mane:[ſ] viderūt[t] deſtructā[u] arā[r] baal[a] lucūq[z][e] ſuccíſum[e] &[f] taurum ∞ [g]alterū[h] ipoſitū[i] ſup[k] altare[l] q̄d tūc[l] edificatū erat. [m]Dixeruntq[z][o] adinuicē. [q]Quis[f] hoc[r] fecit? ∞ [a]Cūq[z] p̄quirerēt auctorem facti:[y] dictum eſt. [a]Gedeon[b] filius[c] ioas[d] fecit[f] hec omnia. ∞ [g]Et dixerunt[k] ad[l] ioas. [m]Produc ∞ [o]filiū tuū huc:[p] vt moriatur:[q] quia[r] deſtruxit[ſ] arā [u]baal[r] &[y] ſuccidit[a] nemus quibus ille[b] reſpondit. [x]Nunquid ∞ ∞ [l]vltores eſtis[m] baal: vt pugnetis pro eo? ∞ [r]Qui[a] aduerſarius ē eius [u]moriatur[x] añq̄ lux craſtina veiat.[a] Si[b] deus[c] ē[d] vīdicet[e] ſe de eo[f] qui[g] ſuffodit[l] arā ei⁹.[m] Ex[n] illo[m] die [k]vocatus ē gedeō[o] hierobaal: eo q̄[p] dixiſſet ioas: [q]vlciſcatur ſe[r] de eo[s] baal:[t] qui[u] ſuffodit[y] aram eius. Igr[a] ois[b] madiā[c] & amalech[d] & orītales ppl̄i [f]cōgregati ſunt[g] ſil[h] tranſeūtes iordanē: &[l] caſtrametati ſūt[k] i valle[l] iezrael [m]Spūs āt[n] dñi[o] induit[q] gedeō: qui[r] clāgēs[s] buccia [t]cōuocauit domū[u] abiezer vt[x] ſeq̄retur ſe.[a] Miſitq[z][y] nūcios[b] in vniuerſū [c]manaſſen: qui[d] &[e] ipe[g] ſecutus ē eū.[b] Et alios nuncios[k] in aſer[l] & zabulon [m]& neptalim qui[n] occurrerunt ei.[p] Dixitq[z][q] gedeon[r] ad[s] deum.[t] Si ∞

patris ezri. ⁊ factū eſt nocte illa: ⁊ dixit ei
πατρὸς τοῦ ἐζρί. καὶ ἐγενήθη τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ εἶπεν αὐ
dñs: tolle vitulū ſaginatū pris tui
τῷ κύριος, λάβε τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν τοῦ πατρός σου
⁊ vitulū ſcdm ſeptē anoꝝ: ⁊ deſtrues al
καὶ τὸν μόσχον τὸν δεύτερον τὸν ἑπταετῆ, καὶ καθελεῖς τὸ θυ
tare baal que eſt pris tui: ⁊ nemus
σιαστήριον τοῦ βααλ ὅ ἐστιν τοῦ πατρός σου, καὶ τὸ ἄλσος
qd in illa ſuccides: ⁊ edificabis altare do
τὸ ἐπ' αὐτὸ ἐκκόψεις, καὶ οἰκοδομήσεις τὸ θυσιαστήριον κυ
mino deo tuo qui apparuit tibi in ſūmitate mōtis
ρίῳ τῷ θεῷ σου τῷ ὀφθέντι σοι ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους
maoz huius in acie: ⁊ accipies cū vitulo
μαωζ τούτου ἐν τῇ παρατάξει, καὶ λήψῃ σὺν τῷ μόσχῳ τῷ
ſecūdo: ⁊ offeres holocauſtū in lignis ne
δευτέρῳ, καὶ ἀνοίσεις ὁλοκαύτωμα ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ ἀλ
moris que ſuccides. ⁊ aſſūpſit gedeon decē viros de
σους οὗ ἐκκόψεις. καὶ ἔλαβε γεδεὼν δέκα ἄνδρας ἀπὸ
ſeruis ſuis: ⁊ fecit ſicut locutus eſt ad e
τῶν δούλων αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν καθὰ ἐλάλησεν πρὸς αὐ
um dñs. ⁊ factū eſt poſtq̄ timuit domū pris ſui
τὸν κύριος. καὶ ἐγένετο ὡς ἐφοβήθη τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐ
⁊ viros ciuitatis vt nō faceret die: ⁊
τοῦ καὶ τοὺς ἄνδρας τῆς πόλεως τοῦ μὴ ποιῆσαι ἡμέρας, καὶ
fecit nocte. ⁊ mane ſurrexerūt viri oppidi illi
ἐποίησεν νυκτός. καὶ ὤρθρισαν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως τὸ
culo: ⁊ ecce deſtructa ara baal:
πρωΐ, καὶ ἰδοὺ κατεσκαμμένον τὸ θυσιαστήριον τοῦ βααλ,
⁊ lucus q̄ in ipſa ſuccīſus: ⁊ vitulus ſaginatus oblatus in holocauſtū ſup altare edi
καὶ τὸ ἄλσος τὸ ἐπ' αὐτῷ ἐκκεκομμένον, καὶ ὁ μόσχος ὁ σιτευ
τὸς ἀνηνεγμένος εἰς ὁλοκαύτωμα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ᾠκο
ficatū. ⁊ dixit vir ad ſociū ſuū: quis
δομημένον. καὶ εἶπεν ἀνὴρ πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, τίς
fecit rem hanc? ⁊ p̄quirebāt ⁊ iterrogabāt.
ἐποίησε τὸ πρᾶγμα τοῦτο; καὶ ἀνήταζον καὶ ἐξεζήτουν.
⁊ dixerūt: gedeon filius ioas fecit hoc. ⁊ dixerūt
καὶ εἶπαν, γεδεὼν υἱὸς ἰωὰς ἐποίησεν τοῦτο. καὶ εἶπαν
viri vrbis ad ioas: produc filiū tuū:
οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως πρὸς ἰωάς, ἐξάγαγε τὸν υἱόν σου,
⁊ moriatur: qm̄ deſtruxit arā baal:
καὶ ἀποθανέτω, ὅτι κατέσκαψεν τὸ θυσιαστήριον τοῦ βα
al: ⁊ qm̄ ſuccidit nemus qd in illa. ⁊ dixit ioas
αλ, καὶ ὅτι ἔκοψεν τὸ ἄλσος τὸ ἐπ' αὐτῷ. καὶ εἶπεν ἰωὰς
ad viros qui ſurrexerūt cōtra ſe: nūqd vos
πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ' αὐτόν, μὴ ὑμεῖς
nunc vltores eſtis pro baal? vel vos liberatis eū? qui ad
νῦν δικάζεσθε περὶ τοῦ βααλ; ἢ ὑμεῖς σώζετε αὐτόν; ὃς ἂν
uerſari⁹ eſt ei moriatur vſq ad mane. ſi deus ipſe eſt:
δικάσηται αὐτῷ ἀποθανέτω ἕως πρωΐ. εἰ θεός αὐτός ἐστιν,
vindicabit ſe ipſum: qm̄ ſuffodit aram eius.
ἐκδικήσει ἑαυτόν, ὅτι κατέσκαψεν τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ.
⁊ vocauit illū in die illa hierobaal dicēs: forū
καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἱεροβάαλ λέγων, δικα
iudiciale baal: qm̄ ſuffodit aram eius. ⁊
στήριον τοῦ βααλ, ὅτι κατέσκαψε τὸ θυσιαστήριον αὐτοῦ. καὶ
ois madiā ⁊ amalec ⁊ filij orientis cōgregati ſūt
πᾶσα μαδιὰμ καὶ ἀμαλὴκ καὶ οἱ υἱοὶ ἀνατολῶν συνήχθησαν
ſimul: ⁊ trāſierūt ⁊ caſtrametati ſunt in valle iezrael.
ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ διέβησαν καὶ παρενεβάλοσαν ἐν τῇ κοιλάδι ἰεζραέλ.
⁊ ſpūs dei fortificauit gedeon: ⁊
καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐνεδυνάμωσεν τὸν γεδεών, καὶ
clanxit in buccina: ⁊ clamauit abiezer poſt eum.
ἐσάλπισεν ἐν κερατίνῃ, καὶ ἐβόησεν ἀβιεζερ ὀπίσω αὐτοῦ.
⁊ nuncios miſit in oī manaſſe: ⁊ clamauit
καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν ἐν παντὶ μανασσῆ, καὶ ἐβόησεν
⁊ ipſe poſt eū. ⁊ nuncios miſit in aſer
καὶ αὐτὸς ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν ἐν ἀσὴρ
⁊ in zabulon ⁊ in nephtali. ⁊ aſcēderūt in occurſum eius.
καὶ ἐν ζαβουλὼν καὶ ἐν νεφθαλί. καὶ ἀνέβησαν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.
⁊ dixit gedeon ad deū: ſi
καὶ εἶπεν γεδεὼν πρὸς τὸν θεόν, εἰ ∞

ſaluū facis in manu mea iſrael quemadmodū locutus es:
σώζεις ἐν τῇ χειρί μου τὸν ἰσραὴλ ὃν τρόπον ἐλάλησας,
ecce ego pono vellus lane in
ἰδοὺ ἐγὼ ἀπερείδομαι τὸν πόκον τῶν ἐρίων ἐν τῷ
area. ⁊ ſi ros fuerit ſup vellus ſolū ⁊ ſup
ἅλωνι. καὶ ἐὰν δρόσος γένηται ἐπὶ τὸν πόκον μόνον καὶ ἐπὶ
oēm frā ſiccitas: ⁊ ſciam q̄ liberabis in manu mea
πᾶσαν τὴν γῆν ξηρασία, καὶ γνώσομαι ὅτι σώσεις ἐν χει
iſrael ſicut locutus es. ⁊ factū eſt i
ρί μου τὸν ἰσραὴλ ὃν τρόπον ἐλάλησας. καὶ ἐγένετο οὕ
ta. ⁊ mane ſurrexit gedeō poſtridie ⁊ expreſſit vel
τως. καὶ ὤρθρισεν γεδεὼν τῇ ἐπαύριον καὶ ἀπεπίασεν τὸν πό
lus ⁊ deſluxit ros ex vellere plena concha a
κον καὶ ἀπέσταξε δρόσος ἐκ τοῦ πόκου πλήρης λεκάνη ὕ
qua. ⁊ dixit gedeon ad deū: ne iraſcatur
δατος. καὶ εἶπεν γεδεὼν πρὸς τὸν θεόν, μὴ ὀργισθήτω ὁ
furor tuus in me: ⁊ loquar adhuc ſemel ⁊ tentabo
θυμός σου ἐν ἐμοί, καὶ λαλήσω ἔτι ἅπαξ καὶ πειράσω
adhuc ſemel in vellere: ⁊ fiat vltra ſiccitas ſup
ἔτι ἅπαξ ἐν τῷ πόκῳ, καὶ γενηθήτω ἔτι ξηρασία ἐπὶ τὸν
vellus ſolū: ſup ōē oēm frā fiat ros. ⁊
πόκον μόνον, ἐπὶ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν γενηθήτω δρόσος. καὶ
fecit deus ſic in nocte illa: ⁊ facta eſt ſic
ἐποίησεν ὁ θεὸς οὕτως ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ ἐγένετο ξηρα
citas ſup vellus ſolū: ſup ōē oēm frā fu
σία ἐπὶ τὸν πόκον μόνον, ἐπὶ δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐγέ
it ros.
νετο δρόσος.

Ca. 7.

Et mane cōſurrexit hierobaal ipſe eſt gedeon ⁊ ois
Καὶ ὤρθρισεν ἱεροβάαλ αὐτός ἐστιν γεδεὼν καὶ πᾶς
ppl̄s q̄ cū ipſo: ⁊ caſtrametati ſūt ſup fontē ared:
ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ πηγὴν ἀρέδ,
⁊ caſtra madiā erāt illi a ſeptētriōe a colle
καὶ παρεμβολὴ μαδιὰμ ἦν αὐτῷ ἀπὸ βορρᾶ ἀπὸ βου
abor in valle. ⁊ dixit dñs ad gedeon:
νοῦ τοῦ ἀβὼρ ἐν τῇ κοιλάδι. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς τὸν γε
multus ppl̄s q̄ tecum itaq nō tradā ego
δεών, πολὺς ὁ λαὸς ὁ μετὰ σοῦ ὥστε μὴ παραδοῦναί με
madiā in manu illoꝝ: ne forte glorietur iſrael
τὴν μαδιὰμ ἐν χειρὶ αὐτῶν, μή ποτε καυχήσηται ἰσραὴλ
cōtra me dicēs: manus mea liberauit me. ⁊ dixit dñs ad
ἐπ' ἐμὲ λέγων, ἡ χείρ μου ἔσωσέν με. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς
eum: loquere in aures ppl̄i dicēs: qui formido
αὐτόν, λάλησον εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ λέγων, τίς ὁ φοβού
loſus ⁊ timidus: reuertatur. ⁊ receſſerūt de
μενος καὶ δειλός, ἀποστραφήτω. καὶ ἐξώρμησαν ἀπὸ τοῦ
mōte galaad ⁊ reuerſi ſunt de ppl̄o viginti ⁊ duo milia: ⁊ decē milia remāſerūt.
ὄρους τοῦ γαλαάδ καὶ ἀπεστράφησαν ἀπὸ τοῦ λαοῦ εἴκο
σι καὶ δύο χιλιάδες, καὶ δέκα χιλιάδες ὑπελείφθησαν.
⁊ dixit dñs ad gedeō: adhuc ppl̄s multus: de
καὶ εἶπεν κύριος πρὸς γεδεών, ἔτι ὁ λαὸς πολύς, κατάγα
duc eos ad aquā: ⁊ p̄babo illos tibi ibi. ⁊
γε αὐτοὺς εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ δοκιμῶ αὐτούς σοι ἐκεῖ. καὶ
erit quem dixero ad te: hic ibit tecum: ip
ἔσται ὃν ἂν εἴπω πρὸς σέ, οὗτος πορεύσεται μετὰ σοῦ, αὐ
ſe ibit tecum. ⁊ oēm quem dixero q̄ non
τὸς πορεύσεται μετὰ σοῦ. καὶ πάντα ὃν ἂν εἴπω ὅτι οὐ
ibit tecum: ⁊ ipſe nō ibit. ⁊ de
πορεύσεται μετὰ σοῦ, καὶ αὐτὸς οὐ πορεύσεται. καὶ κατεβί
duxit ppl̄m in aquā. ⁊ dixit dñs ad gedeon:
βασεν τὸν λαὸν εἰς τὸ ὕδωρ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς γεδε
ὤν: ois qui lābuerit lingua ſua ex aqua ſicut
ὤν, πᾶς ὃς ἂν λάψῃ τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὕδατος ὡς
lābuerit canis: ſtatues eū ſeorſum. ⁊ ois q̄
ἂν λάψῃ ὁ κύων, στήσεις αὐτὸν κατὰ μόνας. καὶ πᾶς ὃς
flexerit in genua ſua vt bibat: ſeparabis
ἂν κάμψῃ ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ τοῦ πιεῖν, μεταστήσεις
eum ſeorſum. ⁊ fuit numerus ois eoꝝ q̄ lābuerūt
αὐτὸν καθ' αὐτόν. καὶ ἐγένετο ἀριθμὸς πᾶς τῶν λαψάντων
in lingua ſua trecēti
ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν τριακόσιοι ∞

[a]ſaluū facis[t] per manum meā populū[b] iſrael[c] ſicut [d]locutus es:[g] ponam hoc [f]vellus[k] lane ∞ [l]in area.[m] Si[n] ros[p] in[r] ſolo [q]vellere[o] fuerit: ∞ [e]& in[o] omni[t] terra[u] ſiccitas:[x] ſciā[y] q̄ ∞ [b]p manū meā[c] ſicut[f] locutus es[a] liberabis[o] iſrael. ∞ [f]Factūq[z] ē[h] ita.[l] Et de nocte conſurgēs[l] expreſſo [n]vellere[r] cōchā[p] rore[a] impleuit. ∞ [x]Dixitq[z] rurſus[a] ad[b] deū. ∞ [c]Ne[o] iraſcatur[e] furor tu⁹ [f]contra me:[h] ſi adhuc[i] ſemel[k] tentauero ſignū q̄rēs[o] i vellere. Oro vt[u] ſolū[r] vell⁹[r] ſiccū[p] ſit:[r] &[o] omnis[a] terra ∞ [c]rore madēs.[b] Fecitq[z][c] deus[g] nocte ∞ [h]illa[r] vt poſtulauerat:[l] & fuit[k] ſiccitas[l] in[n] ſolo[m] vellere:[o] et[a] ros[o] i[p] oi[q] terra.

Igitur 7.

[b]hierobaal[c] qui &[d] gedeō de nocte[o] cōſurgēs [e]& ois[f] ppl̄s[h] cū eo venit [k]ad[l] fontē q vocatur[m] arad.[p] Erāt aūt[u] caſtra[o] madiā[u] i valle[r] ad ſeptentrionalē plagā[u] collis[r] excelſi [x]Dixitq[z][y] dñs[a] ad[b] gedeō [c]Multus[f] tecum eſt[g] ppl̄s [g]nec tradetur[l] madiā[k] in māus eius:[l] ne[m] glorietur [n]cōtra me[o] iſrl̄: &[p] dicat [q]meis viribus[r] liberatus ſū[o]. Loquere ad[a] populū & cūctis audiētibus[u] p̄dica[c]. Qui[o] formidoloſus [e]& timidus ē[f] reuertatur [g]Receſſerūtq[z][h] de mōte [l]galaad:[k] & reuerſi ſūt[l] ex [m]ppl̄o[n] vigīti[o] duo[r] milia viroꝝ:[q] & tm̄ decē[r] milia [s]remāſerūt.[c] Dixitq[z][u] dominus[x] ad[y] gedeon.[a] Adhuc[b] ppl̄s[c] m̄ltus ē.[d] Duc [e]eos[f] ad[g] aquas:[h] &[k] ibi[h] p̄babo illos:[l] & de ∞ [m]quo[n] dixero[o] tibi vt[r] tecū[q] vadat:[r] ipſe ∞ [s]pergat.[t] quē[b] ire prohibuero: reuertatur. ∞ [g]Cunq[z] deſcendiſſet ∞ [l]populus[k] ad[l] aquas:[m] dixit[n] dominus[o] ad ∞ [p]gedeō.[r] Qui manu &[u] lingua[a] lambuerint ∞ [x]aquas[y] ſicut ſolēt[b] canes [a]lambere[c] ſeparabis ∞ [d]eos[e] ſeorſū:[g] qui[f] āt[h] curuatis[k] genibus[l] biberint: i altera pte erūt.[m] Fuit itaq[z][n] numerus eoꝝ[o] qui [p]māū[q] ad[r] os p̄iciēte aq̄s [o]lambuerant[s] trecenti

מושיע בידי את ישראל כאשר
דברת: הנה אנכי מציג את גזת הצמר
בגרן אם טל יהיה על הגזה לבדה
ועל כל הארץ חרב וידעתי כי
תושיע בידי את ישראל כאשר
דברת: ויהי כן וישכם ממחרת ויזר
את הגזה וימץ טל מן הגזה מלא
הספל מים: ויאמר גדעון אל האלהים
אל יחר אפך בי ואדברה אך הפעם
אנסה נא רק הפעם בגזה יהי נא
חרב אל הגזה לבדה ועל כל הארץ
יהיה טל: ויעש אלהים כן בלילה
ההוא ויהי חרב אל הגזה לבדה ועל
כל הארץ היה טל:

Cap. vii.

וישכם ירבעל הוא גדעון וכל העם אשר
אתו ויחנו על עין חרד ומחנה מדין
היה לו מצפון מגבעת המורה בעמק:
ויאמר יהוה אל גדעון רב העם אשר
אתך מתתי את מדין בידם פן
יתפאר עלי ישראל לאמר ידי
הושיעה לי: ועתה קרא נא באזני
העם לאמר מי ירא וחרד ישב
ויצפר מהר הגלעד וישב מן העם
עשרים ושנים אלף ועשרת
אלפים נשארו: ויאמר יהוה אל
גדעון עוד העם רב הורד אותם
אל המים ואצרפנו לך שם והיה
אשר אמר אליך זה ילך אתך הוא
ילך אתך וכל אשר אמר אליך זה
לא ילך עמך הוא לא ילך: ויורד
את העם אל המים ויאמר יהוה אל
גדעון כל אשר ילק בלשונו מן
המים כאשר ילק הכלב תציג
אותו לבד וכל אשר יכרע על ברכיו
לשתות: ויהי מספר המלקקים
בידם אל פיהם שלש מאות

ישע · יצג גזז · היה בדד · ידע · שכם · זור מצץ · חרה דבר · נסה · בדד · עשה · שכם · חנה · צפן ירה · נתן · פאר · ישע · ישב · צפר · שנה · שאר אמר · ירד את · צרף · לקק · נגד · כרע שתה · היה ספר · מאה

איש וכל יתר העם כרעו על ברכיהם לשתות מים: ויאמר יהוה אל גדעון בשלש מאות האיש המלקקים אושיע אתכם ונתתי את מדין בידך וכל העם ילכו איש למקמו: ויקחו את צדה העם בידם ואת שופרתיהם ואת כל איש ישראל שלח איש לאהליו ובשלש מאות האיש החזיק ומחנה מדין היה לו מתחת בעמק: ויהי בלילה ההוא ויאמר אליו יהוה קום רד במחנה כי נתתיו בידך: ואם ירא אתה לרדת רד אתה ופורה נערך אל המחנה: ושמעת מה ידברו ואחר תחזקנה ידיך וירדת במחנה וירד הוא ופורה נערו אל קצה החמשים אשר במחנה: ומדין ועמלק וכל בני קדם נפלים בעמק כארבה לרב ולגמליהם אין מספר כחול שעל שפת הים לרב: ויבא גדעון והנה איש מספר לרעהו חלום ויאמר הנה חלום חלמתי והנה צליל לחם שערים מתהפך במחנה מדין ויבא עד האהל ויכהו ויפל ויהפכהו למעלה ונפל האהל: ויען רעהו ויאמר אין זאת בלתי אם חרב גדעון בן יואש איש ישראל נתן האלהים בידו את מדין ואת כל המחנה: ויהי כשמע גדעון את מספר החלום ואת שברו וישתחו וישב אל מחנה ישראל ויאמר קומו כי נתן יהוה בידכם את מחנה מדין: ויחץ את שלש מאות האיש שלשה ראשים ויתן שופרות ביד כלם וכדים רקים ולפדים בתוך הכדים: ויאמר אליהם ממני תראו וכן

viri: omnis autem reliqua multitudo flexo poplite biberat. Et ait dominus ad gedeon. In trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos & tradam in manu tua madian: omnis autem reliqua multitudo revertatur in locum suum. Sumptis itaque pro numero cibariis & tubis: omnem reliquam multitudinem abire praecepit ad tabernacula sua: et ipse cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem madian erant subter in valle. Eadem nocte dixit dominus ad eum. Surge & descende in castra: quia tradidi eos in manu tua. Sin autem solus ire formidas: descendat tecum phara puer tuus. Et cum audieris quid loquantur: tunc confortabuntur manus tue: & securior ad hostium castra descendes. Descendit ergo ipse & phara puer eius in partem castrorum: vbi erant armatorum vigilie. Madian autem & amalech & omnes orientales populi fusi iacebant in valle vt locustarum multitudo. Cameli autem innumerabiles erant: sicut arena que iacet in littore maris. Cumque venisset gedeon: narrabat aliquis somnium proximo suo: & in hunc modum referebat quod viderat. Vidi somnium & videbatur mihi quasi subcinericius panis ex ordeo volui: & in castra madian descendere: cumque pervenisset ad tabernaculum: percussit illud atque subvertit: & terre funditus coequavit. Respondit is cui loquebatur. Non est hoc aliud nisi gladius gedeonis filii ioas viri israelite. Tradidit enim dominus in manus eius madian & omnia castra eius. Cumque audisset gedeon somnium & interpretationem eius: adoravit: & reversus est ad castra israel: & ait. Surgite tradidit enim dominus in manus nostras castra madian. Divisitque trecentos viros in tres partes: & dedit tubas in manibus eorum: lagenasque vacuas ac lampades in medio lagenarum. Et dixit ad eos. Quod me facere videritis: hoc

ἄνδρες, καὶ πᾶς ὁ ἐπίλοιπος τοῦ λαοῦ κάμψαντες ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῶν τοῦ πιεῖν ὕδωρ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς γεδεών, ἐν τοῖς τριακοσίοις ἀνδράσι τοῖς λάψασι σώσω ὑμᾶς, καὶ δώσω τὴν μαδιὰμ ἐν χειρί σου. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀποτρεχέτω ἀνὴρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν τὸν ἐπισιτισμὸν τοῦ λαοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτῶν καὶ τὰς κερατίνας αὐτῶν, καὶ πάντα ἄνδρα ἰσραὴλ ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ. τῶν δὲ τριακοσίων ἀνδρῶν ἐκράτησεν. ἡ δὲ παρεμβολὴ μαδιὰμ ἦν αὐτοῦ ὑποκάτωθεν ἐν τῇ κοιλάδι. καὶ ἐγενήθη ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν κύριος, ἀνάστα κατάβηθι ἐν τῇ παρεμβολῇ, ὅτι παρέδωκα αὐτὴν ἐν τῇ χειρί σου. εἰ δὲ φοβῇ σὺ καταβῆναι, κατάβηθι σὺ καὶ φαρὰ τὸ παιδάριόν σου εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ ἀκούσῃ τί λαλοῦσιν· καὶ μετὰ ταῦτα ἰσχύσουσιν αἱ χεῖρές σου, καὶ καταβήσῃ ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ κατέβη αὐτὸς καὶ φαρὰ τὸ παιδάριον αὐτοῦ εἰς μέρος τῶν πεντήκοντα τῶν ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ μαδιὰμ καὶ ἀμαλὴκ καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἀνατολῶν παρεμβεβλήκεισαν ἐν τῇ κοιλάδι ὡσεὶ ἀκρὶς εἰς πλῆθος, καὶ ταῖς καμήλοις αὐτῶν οὐκ ἦν ἀριθμός, ἀλλ' ἦσαν ὥσπερ ἡ ἄμμος ἡ ἐπὶ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης εἰς πλῆθος. καὶ ἦλθε γεδεών, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐξηγεῖτο τῷ πλησίον αὐτοῦ τὸ ἐνύπνιον, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐνύπνιον ὃ ἐνυπνιασάμην· καὶ ἰδοὺ μαγὶς ἄρτου κριθίνου κυλιομένη ἐν τῇ παρεμβολῇ μαδιάμ, καὶ ἦλθεν ἕως τῆς σκηνῆς μαδιάμ, καὶ ἐπάταξεν αὐτήν, καὶ κατέστρεψεν αὐτήν, καὶ ἔπεσεν ἡ σκηνή. καὶ ἀπεκρίθη ὁ πλησίον αὐτοῦ καὶ εἶπεν, οὐκ ἔστιν αὕτη ἀλλ' ἢ ῥομφαία γεδεὼν υἱοῦ ἰωὰς ἀνδρὸς ἰσραήλ. παρέδωκεν ὁ θεὸς ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὴν μαδιὰμ καὶ πᾶσαν τὴν παρεμβολήν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσε γεδεὼν τὴν διήγησιν τοῦ ἐνυπνίου καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησε κυρίῳ, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἰσραήλ, καὶ εἶπεν, ἀνάστητε ὅτι παρέδωκε κύριος ἐν χερσὶν ὑμῶν τὴν παρεμβολὴν μαδιάμ. καὶ διεῖλε τοὺς τριακοσίους ἄνδρας εἰς τρεῖς ἀρχάς, καὶ ἔδωκε κερατίνας ἐν χειρὶ πάντων καὶ ὑδρίας κενάς, καὶ λαμπάδας ἐν μέσῳ τῶν ὑδριῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, ἀπ' ἐμοῦ ὄψεσθε, καὶ οὕτως

ποιήσετε· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἰσπορεύομαι ἐν μέσῳ τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἔσται καθὼς ἂν ποιήσω οὕτως ποιήσετε. καὶ σαλπίσω τῇ κερατίνῃ ἐγὼ καὶ πάντες οἱ μετ' ἐμοῦ, καὶ σαλπιεῖτε ταῖς κερατίναις καὶ ὑμεῖς κύκλῳ ὅλης τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐρεῖτε τῷ κυρίῳ καὶ τῷ γεδεών. καὶ εἰσῆλθεν γεδεὼν καὶ ἑκατὸν ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν μέρει τῆς παρεμβολῆς ἀρχομένης τῆς φυλακῆς τῆς μεσούσης, πλὴν ἐγείροντες ἤγειραν τοὺς φυλάσσοντας, καὶ ἐσάλπισαν ταῖς κερατίναις καὶ ἐξετίναξαν τὰς ὑδρίας τὰς ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. καὶ ἐσάλπισαν αἱ τρεῖς ἀρχαὶ ταῖς κερατίναις, καὶ συνέτριψαν τὰς ὑδρίας, καὶ ἐλάβοντο ἐν τῇ χειρὶ ἀριστερᾷ αὐτῶν τῶν λαμπάδων, καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῶν αἱ κερατίναι τοῦ σαλπίζειν, καὶ ἀνέκραξαν ῥομφαία τῷ κυρίῳ καὶ τῷ γεδεών. καὶ ἔστησαν ἕκαστος καθ' ἑαυτὸν κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς· καὶ ἔδραμον πᾶσα ἡ παρεμβολὴ καὶ ἐσήμαναν, καὶ ἔφυγον. καὶ ἐσάλπισαν αἱ τριακόσιαι κερατίναι, καὶ ἔθετο κύριος μάχαιραν ἀνδρὸς ἐν τῷ πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἔφυγεν ἡ παρεμβολὴ ἕως τῆς βαθασεττά, καὶ συνηγμένη ἕως χείλους ἀβελμεουλὰ ἐπὶ ταβάθ. καὶ ἐβόησεν ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐκ νεφθαλεὶμ καὶ ἐξ ἀσὴρ καὶ ἐκ παντὸς μανασσῆ, καὶ κατεδίωξαν ὀπίσω μαδιάμ. καὶ ἀγγέλους ἐξαπέστειλεν γεδεὼν ἐν παντὶ ὄρει ἐφραὶμ λέγων, κατάβητε εἰς συνάντησιν μαδιάμ, καὶ καταλάβετε ἑαυτοῖς τὸ ὕδωρ ἕως βαιθβηρὰ καὶ τὸν ἰορδάνην. καὶ ἐβόησε πᾶς ἀνὴρ ἐφραὶμ καὶ προκατελάβοντο τὸ ὕδωρ ἕως βαιθβηρὰ καὶ τὸν ἰορδάνην. καὶ συνέλαβον τοὺς δύο ἄρχοντας μαδιὰμ τὸν ὠρὴβ καὶ τὸν ζήβ, καὶ ἀπέκτειναν τὸν ὠρὴβ ἐν σοὺρ ὠρήβ, καὶ τὸν ζὴβ ἀπέκτειναν ἐν ἰακὲβ ζήβ. καὶ κατεδίωξαν τὴν μαδιάμ, καὶ τὴν κεφαλὴν ὠρὴβ καὶ ζὴβ ἤνεγκαν πρὸς γεδεὼν ἐκ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

Ca. I.

Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἀνὴρ ἐφραΐμ, τί τὸ ῥῆμα τοῦτο ὃ ἐποίησας ἡμῖν τοῦ μὴ καλέσαι ἡμᾶς ὅτε ἐξεπορεύθης πολεμῆσαι ἐν τῇ μαδιάμ; καὶ ἐκρίνοντο μετ' αὐτοῦ κραταιῶς.

facite. Ingrediar partem castrorum & quod fecero sectamini. Quando personuerit tuba in manu mea: vos quoque per castrorum circuitum clangite & conclamate domino & gedeoni. Ingressusque est gedeon & trecenti viri qui erant cum eo in partem castrorum incipientibus vigiliis noctis medie: & custodibus suscitatis ceperunt buccinis clangere: & complodere inter se lagenas. Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent locis & hydrias confregissent: tenuerunt sinistris manibus lampades: et dextris sonantes tubas clamaveruntque gladius domini & gedeonis: stantes singuli in loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque castra turbata sunt & vociferantes vlulantesque fugerunt. Et nihilominus insistebant trecenti viri buccinis personantes. Immisitque dominus gladium in omnibus castris & mutua se cede truncabant fugientes vsque ad bethseca & crepidem abelmeula in thebbath. Conclamantes autem viri israel de neptali & aser & omni manasse persequebantur madian. Misitque gedeon nuncios in omnem montem effraim dicens. Descendite in occursum madian: & occupate aquas vsque bethbera: atque iordanem. Clamavitque omnis effraim & preoccupavit aquas atque iordanem vsque bethbera. Apprehensosque duos viros madian oreb & zeb: interfecit oreb in petra oreb: zeb vero in torculari zeb. Et persecuti sunt madian: capita oreb & zeb portantes ad gedeon trans fluenta iordanis.

8.

Dixeruntque ad eum viri effraim. Quid est hoc quod facere voluisti vt nos non vocares cum ad pugnam pergeres contra madian? Iurgantes fortiter & pro

תעשו והנה אנכי בא בקצה המחנה והיה כאשר אעשה כן תעשון: ותקעתי בשופר אנכי וכל אשר אתי ותקעתם בשופרות גם אתם סביבות כל המחנה ואמרתם ליהוה ולגדעון: ויבא גדעון ומאה איש אשר אתו בקצה המחנה ראש האשמרת התיכונה אך הקם הקימו את השמרים ויתקעו בשופרות ונפוץ הכדים אשר בידם: ויתקעו שלשת הראשים בשופרות וישברו הכדים ויחזיקו ביד שמאלם בלפידים וביד ימינם השופרות לתקוע ויקראו חרב ליהוה ולגדעון: ויעמדו איש תחתיו סביב למחנה וירץ כל המחנה ויריעו וינוסו: ויתקעו שלש מאות השופרות וישם יהוה את חרב איש ברעהו ובכל המחנה וינס המחנה עד בית השטה צררתה עד שפת אבל מחולה על טבת: ויצעק איש ישראל מנפתלי ומן אשר ומן כל מנשה וירדפו אחרי מדין: ומלאכים שלח גדעון בכל הר אפרים לאמר רדו לקראת מדין ולכדו להם את המים עד בית ברה ואת הירדן ויצעק כל איש אפרים וילכדו את המים עד בית ברה ואת הירדן: וילכדו שני שרי מדין את ערב ואת זאב ויהרגו את ערב בצור ערב ואת זאב הרגו ביקב זאב וירדפו אל מדין וראש ערב וזאב הביאו אל גדעון מעבר לירדן:

Cap. viii.

ויאמרו אליו איש אפרים מה הדבר הזה עשית לנו לבלתי קראות לנו כי הלכת להלחם במדין ויריבון אתו בחזקה:

ויאמר אליהם מה עשיתי עתה ככם
הלא טוב עללות אפרים מבציר
אביעזר: בידכם נתן אלהים את
שרי מדין את ערב ואת זאב ומה
יכלתי עשות ככם אז רפתה רוחם
מעליו בדברו הדבר הזה: ויבא גדעון
הירדנה עבר הוא ושלש מאות
האיש אשר אתו עיפים ורדפים:
ויאמר לאנשי סכות תנו נא ככרות
לחם לעם אשר ברגלי כי עיפים
הם ואנכי רדף אחרי זבח וצלמנע
מלכי מדין: ויאמר שרי סכות הכף
זבח וצלמנע עתה בידך כי נתן
לצבאך לחם: ויאמר גדעון לכן
בתת יהוה את זבח ואת צלמנע בידי
ודשתי את בשרכם את קוצי המדבר
ואת הברקנים: ויעל משם פנואל
וידבר אליהם כזאת ויענו אתו
אנשי פנואל כאשר ענו אנשי
סכות: ויאמר גם לאנשי פנואל
לאמר בשובי בשלום אתץ את
המגדל הזה: וזבח וצלמנע בקרקר
ומחניהם עמם כחמשת עשר אלף
כל הנותרים מכל מחנה בני קדם
והנפלים מאה ועשרים אלף איש
שלף חרב: ויעל גדעון דרך השכוני
באהלים מקדם לנבח ויגבהה ויך
את המחנה והמחנה היה בטח: וינסו
זבח וצלמנע וירדף אחריהם וילכד
את שני מלכי מדין את זבח ואת
צלמנע וכל המחנה החריד: וישב
גדעון בן יואש מן המלחמה מלמעלה
החרס: וילכד נער מאנשי סכות
וישאלהו ויכתב אליו את שרי
סכות ואת זקניה שבעים ושבעה
איש: ויבא אל אנשי סכות ויאמר

בצר | רפה | בוא | מאה | נתן | דוש דבר | עלה | דבר ענה | אמר | שלם נתץ | גדל קרקר חנה | יתר | נפל | עלה שכן נבח | נוס | רדף לכד | שנה | חרד שוב | לחם עלה | שאל כתב | שור בוא

pe vini iferētes. Quibus
ille rn̄dit. Quid ei tale
facere potui q̄le vos fe-
cistis. Nonne melior ē
racemus effrai vinde-
miis abiezer. In man9
vr̄as de9 tradidit prīci
pes madiā: oreb & zeb
Quid tale facere potui
q̄le vos fecistis? Q̄d cū
locut9 eēt requieuit spiri-
tus eorū quo tumebāt cō
tra eū. Cūq3 venisset ge
deō ad iordanē trāsiuit
cū eo cū trecētis viris q̄ se
cū erāt: & p̄ lassitudine
fugiētes psequi non po
terāt. Dixitq3 ad viros
soccoth: date obsecro
panes pplo qui mecū
ē: quia valde defecerūt
vt possim9 psequi ze-
bee & salmāa reges ma
diā. Rn̄derūt principes
soccoth. Forsitā palme
manuū zebee & salmāa
in manu tua sūt: & idcir
co postulas vt dem9 ex
ercitui tuo pāes. Quib9
ille ait. Cū ergo tradi-
derit dn̄s zebee & sal-
māa i man9 meas: cōte
rā carnes vr̄as cū spinis
tribulisq3 deserti. Et i-
de cōscendēs veīt i pha
nuel: locutusq3 ē ad vi-
ros loci illius silia. Cui
& illi rn̄derūt sicut res-
ponderāt viri soccoth.
dixit itaq3 eis.
Cum reuersus fuero vi
ctor i pace destruam
turrim hāc. zebee autē
& salmāa requiescebāt
cum omī exercitu suo.
Quindecī em̄ milia vi-
ri remāserant ex oibus
turmis orietaliū pplo
rū cesis centū vigītī mī
libus bellatorum &
educētiū gladiū. Ascē
densq3 gedeō p via eorū
qui i tabernaculis mo-
rabātur ad oriētalē par
tē nobe & iecbaa: pcus
sit castra hostium qui se
curi erāt & nihil aduersi
suspicabātur: fugerūtq3
zebee & salmana quos
psequēs gedeō cōpre-
hendit turbato oī exer
citu eorū. Reuertēsq3
de bello ante
solis ortū apprehēdit
puerū de viris soccoth
interrogauitq3 eū noīa
principū & seniorum
soccoth. & descripsit se
ptuaginta septem
viros. Venitq3 ad soc
coth & dixit eis.

τ dixit ad eos: qd feci nūc sicut vos: nō
καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, τί ἐποίησα νῦν καθὼς ὑμεῖς, οὐ-
ne melior racemus ephraim q̄ vindemia abiezer. in ma
χὶ κρεῖττον ἐπιφύλλιον ἐφραὶμ ἢ τρυγητὸς ἀβιέζερ. ἐν χει-
nū vr̄am tradidit dn̄s principes madiā o-
ρὶ ὑμῶν παρέδωκεν κύριος τοὺς ἄρχοντας μαδιὰμ τὸν ὠ-
reb τ zeb. τ qd potui facere sicut vos?
ρὴβ καὶ τὸν ζήβ. καὶ τί ἠδυνήθην ποιῆσαι καθὼς ὑμεῖς;
tunc requieuit spūs eorū ab eo cū loqretur
τότε ἀνῆκεν τὸ πνεῦμα αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῷ λαλῆσαι
ille cū eis sermonē hunc. τ venit gedeon ad
αὐτὸν μετ' αὐτῶν τὸν λόγον τοῦτον. καὶ ἦλθεν γεδεὼν ἐπὶ
iordanē: τ trāsiuit ipse τ trecēti viri q
τὸν ἰορδάνην, καὶ διέβη αὐτὸς καὶ οἱ τριακόσιοι ἄνδρες οἱ
cū eo aīo deficiētes τ famescētes. τ dixit
μετ' αὐτοῦ ὀλιγοψυχοῦντες καὶ πεινῶντες. καὶ εἶπεν τοῖς
viris socchoth: date iā panes in nutrimētū po
ἀνδράσιν σοκχώθ, δότε δὴ ἄρτους εἰς τὴν τροφὴν τῷ λα-
pulo qui est mecū qm̄ famescūt. ego āt psequor post zebee τ
ῷ τῷ μετ' ἐμοῦ ὅτι πεινῶσιν. ἐγὼ δὲ διώκω ὀπίσω ζεβεὲ καὶ
salmana reges madiā. τ dixerūt principes soc
σαλμανὰ βασιλέων μαδιάμ. καὶ εἶπον οἱ ἄρχοντες σοκ-
choth: nūqd man9 zebee τ salmana nunc in manu tua:
χώθ, μὴ χεὶρ ζεβεὲ καὶ σαλμανὰ νῦν ἐν τῇ χειρί σου,
vt demus exercitui tuo panes? τ dixit gedeon:
ὅτι δώσωμεν τῇ στρατιᾷ σου ἄρτους; καὶ εἶπεν γεδεών,
nō sic cū dederit dn̄s zebee τ salma
οὐχ οὕτως ἐν τῷ δοῦναι κύριον τὸν ζεβεὲ καὶ τὸν σαλμα-
na in manū tuā: τ cōteram carnes vr̄as in
νὰ ἐν τῇ χειρί μου, καὶ καταξανῶ τὰς σάρκας ὑμῶν ἐν ταῖς
spinis deserti τ in tribulis. τ ascēdit il
ἀκάνθαις τῆς ἐρήμου καὶ ἐν τοῖς τριβόλοις. καὶ ἀνέβη ἐκεῖ-
linc in phanuel: τ locutus est ad eos iuxta hec.
θεν εἰς φανουήλ, καὶ ἐλάλησεν πρὸς αὐτοὺς κατὰ ταῦτα.
τ respōderūt ei viri phanuel quēadmodū respō
καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ ἄνδρες φανουὴλ ὃν τρόπον ἀπεκρί-
derūt ei viri socchoth. τ locutus est viris pha
θησαν αὐτῷ οἱ ἄνδρες σοκχώθ. καὶ εἶπεν τοῖς ἀνδράσι φα-
nuel dicēs: cū reuersus fuero ego cū pace destru-
νουὴλ λέγων, ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με μετ' εἰρήνης κατασκά-
am turrim hanc. τ zebee τ salmana in carcar
ψω τὸν πύργον τοῦτον. καὶ ζεβεὲ καὶ σαλμανὰ ἐν καρκὰρ
τ castra eorū cum eis vt quinq3 τ decē
καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτῶν μετ' αὐτῶν ὡς πέντε καὶ δέκα
milia oēs qui remāserant in oibus ca
χιλιάδες πάντες οἱ καταλειφθέντες ἐν πάσῃ τῇ παρεμ-
strīs filiorū oriētis. τ q ceciderūt fuerūt cētū τ vi
βολῇ υἱῶν ἀνατολῶν. καὶ οἱ πεπτωκότες ἦσαν ἑκατὸν καὶ εἴ-
ginti milia virorū educētiū gladiū. τ ascēdit
κοσι χιλιάδες ἀνδρῶν ἐσπασμένων ῥομφαίαν. καὶ ἀνέβη
gedeon viam eorū q morabātur in tabnaculis ab oriente
γεδεὼν ὁδὸν τῶν κατοικούντων ἐν σκηναῖς ἀπὸ ἀνατολῶν
nabai τ e regione nabe: τ percussit ca
τῆς ναβαὶ καὶ ἐξεναντίας ναβέ, καὶ ἐπάταξεν τὴν παρεμ-
stra. at castra fuerūt cōfidētia. τ fugit zebee
βολήν. ἡ δὲ παρεμβολὴ ἦν πεποιθυῖα. καὶ ἔφυγεν ζεβεὲ
τ salmana: τ psecut9 est post eos: τ cōprehēdit
καὶ σαλμανά, καὶ ἐδίωξεν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ἐκράτησεν
duos reges madiā zebee τ salmana τ om
τοὺς δύο βασιλεῖς μαδιὰμ ζεβεὲ καὶ τὸν σαλμανὰ καὶ πᾶ-
nia castra eorū euertit. τ reuersus ē gede
σαν τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν ἐξέστρεψεν. καὶ ἀνέστρεψεν γεδε-
on filius ioas ex bello ab ascensiōe ares: τ cōprehēdit
ὼν υἱὸς ἰωὰς ἐκ τοῦ πολέμου ἀπὸ ἀναβάσεως ἄρες, καὶ συνέλα-
puerū ex viris socchoth: τ interrogauit e-
βεν παιδάριον ἐκ τῶν ἀνδρῶν σοκχώθ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐ-
um: τ descripsit apud se principes socchoth
τόν, καὶ ἀπεγράψατο πρὸς αὐτὸν τοὺς ἄρχοντας σοκχὼθ
τ seniores eius septuaginta τ septē vi
καὶ τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῆς ἑβδομήκοντα καὶ ἑπτὰ ἄν-
ros. τ venit ad principes socchoth: τ dixit
δρας. καὶ παρεγένετο πρὸς τοὺς ἄρχοντας σοκχώθ, καὶ εἶπεν

eis: ecce zebee τ salmana pp̄ q̄s exp̄brastis mihi dicē
αὐτοῖς, ἰδοὺ ζεβεὲ καὶ σαλμανὰ δι' οὓς ὠνειδίσατέ με λέ-
tes: nūqd man9 zebee τ salmana nunc in manu tua: vt
γοντες, μὴ χεὶρ ζεβεὲ καὶ σαλμανὰ νῦν ἐν τῇ χειρί σου, ὅτι
demus viris tuis lassis panes:
δώσωμεν τοῖς ἀνδράσιν σου τοῖς ἐκλελυμένοις ἄρτους;
τ accepit principes τ seniores
καὶ ἔλαβεν τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς
ciuitatis: τ persecutus est eos in spinis de-
πόλεως καὶ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἀκάνθαις τῆς ἐρή-
serti: τ tribulos: τ cōminuit in ipsis viros soc
μου, καὶ ταῖς βαρκηνίμ, καὶ κατέξανεν ἐν αὐτοῖς ἄνδρας σοκ-
choth. τ turrim phanuel subuertit: τ occidit
χώθ. καὶ τὸν πύργον φανουὴλ κατέσκαψεν, καὶ ἀπέκτεινε
viros ciuitatis. τ dixit ad zebee τ sal
τοὺς ἄνδρας τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν πρὸς ζεβεὲ καὶ σαλ-
mana: vbi viri quos occidistis in thabor? τ di-
μανά, ποῦ οἱ ἄνδρες οὓς ἀπεκτείνατε ἐν θαβώρ; καὶ εἶ-
xerūt: vt tu vt illi similis tibi similis eis vt spēs filiorū
παν, ὡς σὺ ὡσαύτως ὅμοιός σοι ὅμοιος αὐτοῖς ὡς εἶδος υἱῶν
regum. τ dixit gedeon: fratres mei filij mrīs
βασιλέων. καὶ εἶπεν γεδεών, ἀδελφοί μου υἱοὶ τῆς μητρός
mee sunt. viuit dn̄s si seruassetis eos nō occide
μου εἰσίν. ζῇ κύριος εἰ ἐζωογονήσατε αὐτούς, οὐκ ἂν ἀπέκτει-
rem vos. τ dixit iether priogenito suo: sur
να ὑμᾶς. καὶ εἶπεν τῷ ἰεθὲρ τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ, ἀνα-
gens interfice eos: τ nō eduxit puer
στὰς ἀπόκτεινον αὐτούς, καὶ οὐκ ἔσπασεν τὸ παιδάριον
gladiū suū: qm̄ timuit qm̄ erat iunior. τ
τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβήθη ὅτι ἦν νεώτερος. καὶ
dixit zebee τ salmana: surge iā tu τ occur-
εἶπεν ζεβεὲ καὶ σαλμανά, ἀνάστα δὴ σὺ καὶ ἀπάντη-
re nobis: qm̄ sicut vir τ potētia eius. τ surrexit ge
σον ἡμῖν, ὅτι ὡς ἀνὴρ καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ. καὶ ἀνέστη γε-
deon: τ interfecit zebee τ salmana. τ tulit
δεών, καὶ ἀνεῖλεν τὸν ζεβεὲ καὶ τὸν σαλμανά. καὶ ἔλαβεν
torques q in collis camelorū eo
τοὺς μηνίσκους τοὺς ἐν τοῖς τραχήλοις τῶν καμήλων αὐ-
rū. τ dixit vir israel ad gedeon: dn̄are in nobis
τῶν. καὶ εἶπεν ἀνὴρ ἰσραὴλ πρὸς γεδεών, ἄρχε ἐν ἡμῖν
tu filius tuus τ filius filij tui: qm̄ salua
σὺ καὶ ὁ υἱός σου καὶ ὁ υἱὸς τοῦ υἱοῦ σου, ὅτι σέσω-
sti nos de manu madiā. τ dixit ad eos ge
κας ἡμᾶς ἐκ χειρὸς μαδιάμ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς γε-
deon: nō dn̄abor ego vr̄i: τ nō dn̄abitur filius me9 in vobis:
δεών, οὐκ ἄρξω ἐγὼ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἄρξει ὁ υἱός μου ἐν ὑμῖν,
dn̄s dn̄abitur vr̄i. τ dixit ad eos gedeon: postu
κύριος ἄρξει ὑμῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς γεδεών, αἰτήσο-
labo a vobis petitionē: τ date mihi vir inaurē
μαι παρ' ὑμῶν αἴτησιν, καὶ δότε μοι ἀνὴρ ἐνώτιον τῶν
prede sue: qm̄ inaures auree fuerūt illis: qm̄ ismae
σκύλων αὐτοῦ, ὅτι ἐνώτια χρυσᾶ ἦν αὐτοῖς, ὅτι ἰσμαη-
lite fuerūt. τ dixerūt dātes dabimus. τ expan
λῖται ἦσαν. καὶ εἶπαν διδόντες δώσομεν. καὶ ἀνέπτυ-
dit vestē suā: τ proiecit illic vir inaurē aure
ξεν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔρριψεν ἐκεῖ ἀνὴρ ἐνώτιον χρυ-
am spoliorū suorū. τ fuit pōdus inau-
σοῦν τῶν σκύλων αὐτοῦ. καὶ ἐγενήθη ὁ σταθμὸς τῶν ἐνω-
riū aurearū quas petiit: sicli mille τ septin
τίων τῶν χρυσῶν ὧν ᾐτήσατο, σίκλοι χίλιοι καὶ ἑπτα-
gēti aurei: absq3 ornamētis moniliū
κόσιοι χρυσοῖ, πλὴν τῶν σιρώνων τῶν ὁρμίσκων
τ amictuū purpureorū qui in regi
καὶ τῶν περιβολαίων τῶν πορφυρῶν τῶν ἐπὶ τοῖς βα-
bus madiā: τ preter torques qui in
σιλεῦσι μαδιάμ, καὶ πλὴν τῶν κλοιῶν τῶν ἐν τοῖς
collis camelorū eorū. τ fecit ei
τραχήλοις τῶν καμήλων αὐτῶν. καὶ ἐποίησεν αὐτὸ
gedeon in ephod: τ posuit illud in ciuitate sua
γεδεὼν εἰς ἐφούδ, καὶ ἔστησεν αὐτὸ ἐν τῇ πόλει αὐ-
in ephra. τ fornicatus est ois israel
τοῦ ἐν ἐφρά. καὶ ἐξεπόρνευσεν πᾶς ἰσραὴλ

En zebee & salmāa su-
per quibus exp̄brastis
mihi dicētes. forsitan
man9 zebee & salmana
i manibus tuis sūt: & id
circo postulas vt dem9
viris qui lassi sūt & de
fecerūt panes? Tulit er-
go seniores ciuitatis &
spinas deserti ac tribu-
los: & cōtriuit cū eis at
q3 comminuit viros so-
coth: Turri quoq3 pha
nuel subuertit: occisis
hītatoribus cītatis. Di
xitq3 ad zebee & salma
na. Quales fuerūt viri
quos occidistis in tha-
bor? Qui rn̄derunt. Si-
miles tui: & vnus ex eis
q̄si filius regis. Quib9
ille respondit: frēs mei
fuerūt filii matris mee.
Viuit dn̄s: q̄a si suas-
setis eos nō vos occide
rē: dixitq3 iether pri-
mogēito suo. Surge & i
terfice eos: qui nō edu
xit gladiū. Timebat eī
quia adhuc puer erat.
dixerūtq3 zebee & sal-
mana. Tu surge & irrue
i nos: quia iuxta etatē
robur ē homīs. Surre-
xit gedeō & iterfecit ze
bee & salmana: et tulit
ornamēta ac bullas qb9
colla regalium camelo
rū decorari solēt. Dixe
rūtq3 oēs viri isrl̄ ad ge
deō. Dn̄are nr̄i tu & fi
lius tuus & filius filii tui
q̄a liberasti nos de ma-
nu madian. Quibus ille
ait. nō dominabor vē
stri: nec
dn̄abitur i vos fili9 me9
sed dn̄abitur vobis dn̄s
Dixitq3 ad eos. Vnam
petitionē postulo a vo
bis. Date mihi inaures
ex preda vestra.
Inaures ei aureas his
maelite hēre cōsueuerāt:
q rn̄derūt. Libētissime
dabimus. Expādētesq3
sup terrā pallium piece
rūt in eo inaures de
preda: & fuit pōd9 po
stulatarū inaurium
mille septingēti auri si
cli absq3
ornamentis & monili
bus & veste purpurea
quibus reges madian
vti soliti erant: & preter
torques aureas camelo
rum.
Fecitq3 ex eo gedeon
ephod & posuit illud
in cītate sua ephra. For
nicatusq3 est ois israel

הנה זבח וצלמנע אשר חרפתם
אותי לאמר הכף זבח וצלמנע עתה
בידך כי נתן לאנשיך היעפים
לחם: ויקח את זקני העיר ואת
קוצי המדבר ואת הברקנים וידע
בהם את אנשי סכות: ואת מגדל
פנואל נתץ ויהרג את אנשי
העיר: ויאמר אל זבח ואל צלמנע
איפה האנשים אשר הרגתם בתבור
ויאמרו כמוך כמוהם אחד כתאר
בני המלך: ויאמר אחי בני אמי הם
חי יהוה לו החיתם אותם לא הרגתי
אתכם: ויאמר ליתר בכורו קום הרג
אותם ולא שלף הנער חרבו כי
ירא כי עודנו נער: ויאמר זבח
וצלמנע קום אתה ופגע בנו כי כאיש
גבורתו ויקם גדעון ויהרג את זבח
ואת צלמנע ויקח את השהרנים
אשר בצוארי גמליהם: ויאמרו
איש ישראל אל גדעון משל בנו
גם אתה גם בנך גם בן בנך כי
הושעתנו מיד מדין: ויאמר אלהם
גדעון לא אמשל אני בכם ולא
ימשל בני בכם יהוה ימשל בכם:
ויאמר אלהם גדעון אשאלה מכם
שאלה ותנו לי איש נזם שללו
כי נזמי זהב להם כי ישמעאלים
הם: ויאמרו נתון נתן ויפרשו את
השמלה וישליכו שמה איש נזם
שללו: ויהי משקל נזמי הזהב אשר
שאל אלף ושבע מאות זהב לבד
מן השהרנים והנטפות ובגדי
הארגמן שעל מלכי מדין ולבד מן
הענקות אשר בצוארי גמליהם:
ויעש אתו גדעון לאפוד ויצג אתו
בעירו בעפרה ויזנו כל ישראל

לקח | דבר | גדל | הרג | אמר | חיה את | גבר קום | לקח | צור אמר | ישע | משל | שאל | פרש | שלך | היה שקל | מאה בדד | נטף | עשה | זנה

אחריו שם ויהי לגדעון ולביתו
למוקש: ויכנע מדין לפני בני ישראל
ולא יספו לשאת ראשם ותשקוט
הארץ ארבעים שנה בימי גדעון:
וילך ירבעל בן יואש וישב בביתו
ולגדעון היו שבעים בנים יצאי
ירכו כי נשים רבות היו לו:
ופילגשו אשר בשכם ילדה לו גם
היא בן וישם את שמו אבימלך: וימת
גדעון בן יואש בשיבה טובה ויקבר
בקבר יואש אביו בעפרה אבי העזרי:
ויהי כאשר מת גדעון וישובו בני
ישראל ויזנו אחרי הבעלים וישימו
להם בעל ברית לאלהים: ולא
זכרו בני ישראל את יהוה אלהיהם
המציל אותם מיד כל איביהם
מסביב: ולא עשו חסד עם בית
ירבעל גדעון ככל הטובה אשר עשה
עם ישראל:

Cap. ix.

וילך אבימלך
בן ירבעל שכמה אל אחי אמו
וידבר אליהם ואל כל משפחת בית
אבי אמו לאמר: דברו נא באזני
כל בעלי שכם מה טוב לכם המשל
בכם שבעים איש כל בני ירבעל
אם משל בכם איש אחד וזכרתם
כי עצמכם ובשרכם אני: וידברו
אחי אמו עליו באזני כל בעלי שכם
את כל הדברים האלה ויט לבם
אחרי אבימלך כי אמרו אחינו הוא:
ויתנו לו שבעים כסף מבית בעל
ברית וישכר בהם אבימלך אנשים
ריקים ופחזים וילכו אחריו: ויבא
ביתה אביו עפרתה ויהרג את אחיו
בני ירבעל שבעים איש על אבן
אחת ויותר יותם בן ירבעל הקטן כי
נחבא: ויאספו כל בעלי שכם וכל

in eo: & factū ē gedeoni & omni domui eius in ruinā. Humiliatus est autē madian corā filiis isrl: nec potuerunt vltra ceruices eleuare: sed quieuit terra p quadraginta ānos quib⁹ gedeō pfuit. Abiit itaq; hierobaal filius ioas & hītauit ī domo sua: hūitq; septuaginta filios q egressi sunt de femore ei⁹: eo q' plures hr̄et vxores. Cōcubina aūt illius quā habebat in sychē genuit ei filiū nomine abimelech. Mortuusq; est gedeō filius ioas in senectute bona: & sepultus est in sepulchro ioas patris sui ī ephra de familia ezri. Postq̄ aūt mortuus ē gedeō: auersi sūt filii isrl: & fornicati sūt cū baalim. Percusseruntq; cū baal fedus vt esset eis ī deū: nec recordati sunt domini dei sui qui eruit eos de manib⁹ inimicorū suoꝝ oim p circuitū: nec fecerūt miā cū domo hierobaal gedeon iuxta omnia bōa que fecerat isrl.

Abiit aūt 9. abimelech filius hierobaal ī sychē ad fres matris sue & locut⁹ ē ad eos & ad oēm cognationē dom⁹ pris mrisq; sue dicēs. Loquimini ad oēs viros sychē. Quid vobis ē meli⁹: vt dominētur vri septuaginta viri oēs filii hierobaal: an vt dn̄etur vobis vnus vir. Simulq; cōsiderate: quia os vrm & caro vra sū. Locutiq; sūt fres mris eius de eo ad oēs viros sychem vniuersos sermōes istos et inclinauerūt cor eoꝝ post abimelech dicentes. Frater noster est. Dederūtq; illi septuaginta pōdera argēti de fano baal berith. Qui cōduxit sibi ex eo viros inopes & vagos secutiq; sūt eū. Et venit in domū pris sui i ephra & occidit fratres suos filios hierobaal septuaginta viros sup lapidē vnū. Remāsitq; ioathā filius hierobaal minimus & abscōditus ē. Cōgregati sūt āt oēs viri sychē

post illū illic. τ fuit gedeō τ domui il
ὀπίσω αὐτοῦ ἐκεῖ. καὶ ἐγένετο τῷ γεδεὼν καὶ τῷ οἴκῳ αὐ
lius in scādalū. τ humiliat⁹ ē madiā corā filiis
τοῦ εἰς σκάνδαλον. καὶ ἐνετράπη μαδιὰμ ἐνώπιον τῶν υἱῶν
israel: τ nō addiderūt vltra eleuare caput suū: τ
ἰσραήλ, καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι ἆραι κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ
quieuit terra quadraginta ānos in diebus gedeon.
ἡσύχασεν ἡ γῆ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν ἡμέραις γεδεών. καὶ
τ abijt hierobaal fili⁹ ioas τ habitauit in domo
ἐπορεύθη ἱεροβάαλ υἱὸς ἰωὰς καὶ κατῴκησεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐ
sua. τ gedeon fuerūt septuaginta filij egressi
τοῦ. καὶ τῷ γεδεὼν ἦσαν ἑβδομήκοντα υἱοὶ ἐκπορευόμενοι
ex femorib⁹ ei⁹: qm̄ vxores multe fuerūt illi. τ cōcu
ἐκ μηρῶν αὐτοῦ, ὅτι γυναῖκες πολλαὶ ἦσαν αὐτῷ. καὶ ἡ πα
bina eius in sichem peperit ei τ ipsa filiū: τ im
λλακὴ αὐτοῦ ἐν σικήμοις ἔτεκεν αὐτῷ καί γε αὐτὴ υἱόν, καὶ ἐ
posuit nomē eius abimelech. τ mortu⁹ est gedeon fili⁹
πέθηκεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀβιμέλεχ. καὶ ἀπέθανε γεδεὼν υἱὸς
ioas in canicie bona: τ sepult⁹ ē in sepultura ioas pa
ἰωὰς ἐν πολιᾷ ἀγαθῇ, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τάφῳ ἰωὰς τοῦ πα
tris sui in ephra patris ezri τ factū est vt mortu⁹ est ge
τρὸς αὐτοῦ ἐν ἐφρὰ πατρὸς ἐζρί. καὶ ἐγενήθη ὡς ἀπέθανεν γε
deon: τ auersi sunt filij israel: τ fornicati sūt post
δεών, καὶ ἀπεστράφησαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ ἐξεπόρνευσαν ὀπί
baalim: τ posuerūt sibi baal berith in fe
σω τῶν βααλίμ, καὶ ἔθεντο αὐτοῖς τὸ βάαλ βερὶθ εἰς διαθή
dus, vt esset. eis ipse in deū: τ nō recordati sūt
κην τοῦ εἶναι αὐτοῖς αὐτὸν εἰς θεόν, καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν οἱ
filij israel dn̄i dei sui q̄ liberauit eos
υἱοὶ ἰσραὴλ κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν τοῦ ῥυσαμένου αὐτοὺς
de manu oium inimicoꝝ eoꝝ per circuitū: τ nō
ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν κυκλόθεν, καὶ οὐκ
fecerūt miam cum domo hierobaal gedeon scd̄m om
ἐποίησαν ἔλεος μετὰ τοῦ οἴκου ἱεροβάαλ γεδεὼν κατὰ πᾶ
nē bonitatē quā fecit cū israel.
σαν τὴν ἀγαθοσύνην ἣν ἐποίησεν μετὰ ἰσραήλ. Ca. 9.

Et abijt abimelech fili⁹ hierobaal in sichem
Καὶ ἐπορεύθη ἀβιμέλεχ ὁ υἱὸς ἱεροβάαλ εἰς σίκημα
ad fratres mr̄is sue: τ locutus est ad
πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν πρὸς
ipsos τ ad oēm cognationē dom⁹ ma
αὐτοὺς καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν συγγένειαν τοῦ οἴκου τῆς μη
tris sue dicēs: loquimini iā in aurib⁹ oium
τρὸς αὐτοῦ λέγων, λαλήσατε δὴ ἐν ὠσὶν πάντων τῶν
viroꝝ sichem: quid melius vobis vt dominētur vrī septua
ἀνδρῶν σικήμων, ποῖον βέλτιον ὑμῖν τὸ ἄρχειν ὑμῶν ἑβδο
ginta viri oēs filij hierobaal: an vt dn̄etur vobis
μήκοντα ἄνδρας πάντας υἱοὺς ἱεροβάαλ, ἢ κυριεύειν ὑμῶν
vir vnus? τ recordamini q̄ os vr̄m τ caro vr̄a sum
ἄνδρα ἕνα; καὶ μνήσθητε ὅτι ὀστοῦν ὑμῶν καὶ σὰρξ ὑμῶν εἰ
ego. τ locuti sunt fratres mr̄is eius de eo in
μὶ ἐγώ. καὶ ἐλάλησαν οἱ ἀδελφοὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ περὶ αὐτοῦ ἐν
auribus oium viroꝝ sichem vniuersos sermōes
τοῖς ὠσὶν πάντων τῶν ἀνδρῶν σικήμων πάντας τοὺς λόγους
istos. τ inclinauit cor eoꝝ post abimelech: qm̄
τούτους. καὶ ἔκλινεν ἡ καρδία αὐτῶν ὀπίσω ἀβιμέλεχ, ὅτι
dixerūt frater nr̄ est. τ dederūt ei septuaginta
εἶπαν ἀδελφὸς ἡμῶν ἐστίν. καὶ ἔδωκαν αὐτῷ ἑβδομήκοντα
argēti ex domo baal berith pacti. τ cōduxit
ἀργυρίου ἐκ τοῦ οἴκου βάαλ βερὶθ διαθήκης. καὶ ἐμισθώσατο
in illis abimelech viros vacuos τ stolidos τ
ἐν αὐτοῖς ἀβιμέλεχ ἄνδρας κενοὺς καὶ θαμβουμένους καὶ
secuti sunt eum: τ intrauerūt in domū pa
ἐπορεύθησαν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ πα
tris eius in ephrata: τ occidit fratres suos fi
τρὸς αὐτοῦ εἰς ἐφραθά, καὶ ἀπέκτεινεν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ υἱ
lios hierobaal septuaginta viros sup lapidē vnū. τ remā
οὺς ἱεροβάαλ ἑβδομήκοντα ἄνδρας ἐπὶ λίθον ἕνα. καὶ ὑπε
sit iotham filius hierobaal iunior: qm̄ abscōdit⁹ ē. τ
λείφθη ἰωθὰμ υἱὸς ἱεροβάαλ ὁ νεώτερος, ὅτι ἐκρύβη. καὶ
cōgregati sūt oēs viri sichem: τ ois
συνήχθησαν πάντες οἱ ἄνδρες σικήμων, καὶ πᾶς

domus mallo: τ abierūt τ regē fecerūt a
ὁ οἶκος μααλώ, καὶ ἐπορεύθησαν καὶ ἐβασίλευσαν τὸν ἀ
bimelech regē iuxta quercū stationis q̄ in si
βιμέλεχ βασιλέα πρὸς τῇ βαλάνῳ τῆς στάσεως τῆς ἐν σι
chem. τ renunciauerūt iotham: τ abijt: τ
κήμοις. καὶ ἀνήγγειλαν τῷ ἰωθάμ, καὶ ἐπορεύθη, καὶ
stetit in vertice mōtis garizim: τ eleuauit
ἔστη ἐν τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους γαριζίν, καὶ ἐπῆρεν τὴν
vocē suā τ vocauit τ dixit illis: audi
φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἐκάλεσεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούσα
te me viri sichem: τ audiat vos deus: eū
τέ μου ἄνδρες σικήμων, καὶ ἀκούσαι ὑμῶν θεός, πο
tia iuerunt ligna vt vngerēt sup se
ρευόμενα ἐπορεύθησαν τὰ ξύλα τοῦ χρῖσαι ἐφ' αὐτῶν
regem. τ dixerūt oliue regna sup nos. τ
βασιλέα. καὶ εἶπαν τῇ ἐλαίᾳ βασίλευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ
dixit eis oliua: deserēs pinguedinē meā quā i
εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἐλαία, ἀφεῖσα τὴν πιότητά μου ἣν ἐν
me glorificauit deus τ hoies: abibo vt dominer
ἐμοὶ ἐδόξασεν ὁ θεὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι, πορευθῶ ἄρχειν
inter ligna? τ dixerūt ligna ficui: veni re
τῶν ξύλων; καὶ εἶπαν τὰ ξύλα τῇ συκῇ, δεῦρο βασί
gna sup nos. τ ait eis ficus: deserens
λευσον ἐφ' ἡμῶν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ συκῆ, ἀφεῖσα τὴν
dulcedinē meā τ fructus meos bonū: abi
γλυκύτητά μου καὶ τὰ γεννήματά μου τὸ ἀγαθόν, πορεύ
bo vt imperē lignis? τ dixerūt ligna viti:
θῶ ἄρχειν τῶν ξύλων; καὶ εἶπαν τὰ ξύλα τῇ ἀμπέλῳ,
veni regna tu sup nos: τ dixit eis vi
δεῦρο βασίλευσον ἐφ' ἡμῶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡ ἄμπε
tis deserens vinū meū letitiam dei τ
λος ἀφεῖσα τὸν οἶνόν μου τὴν εὐφροσύνην τοῦ θεοῦ καὶ
hoium: abibo vt imperē in lignis? τ dixe
τῶν ἀνθρώπων, πορευθῶ ἄρχειν ἐπὶ τῶν ξύλων; καὶ εἶ
rūt oia ligna ad rhānū: veni tu re
πεν πάντα τὰ ξύλα πρὸς τὴν ῥάμνον, δεῦρο σὺ βασί
gna sup nos: τ dixit rhānus ad ligna: si in ve
λευσε ἐφ' ἡμῶν, καὶ εἶπεν ἡ ῥάμνος πρὸς τὰ ξύλα, εἰ ἐν ἀλη
ritate vos vngitis me vt regnē sup vos: venite cō
θείᾳ ὑμεῖς χρίετέ με τοῦ βασιλεύειν ἐφ' ὑμᾶς, δεῦτε πε
fidite in vmbra mea: τ si nō: egrediat ignis ex rhā
ποίθατε ἐν τῇ σκέπῃ μου, καὶ εἰ μή, ἐξέλθοι πῦρ ἐκ τῆς ῥάμ
no τ deuoret cedros libani. τ nunc si
νου καὶ καταφάγοι τὰς κέδρους τοῦ λιβάνου. καὶ νῦν εἰ
in veritate τ in perfectione fecistis τ regē cōstitui
ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν τελειότητι ἐποιήσατε καὶ ἐβασιλεύσα
stis abimelech: τ si bene egistis cū hierobaal
τε τὸν ἀβιμέλεχ, καὶ εἰ καλῶς ἐποιήσατε μετὰ ἱεροβάαλ
τ cū domo eius: τ si scd̄m retributio
καὶ μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ εἰ κατὰ τὸ ἀνταπόδο
nem manus eius fecistis ei: sicut pugnauit
μα τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἐποιήσατε αὐτῷ, ὡς ἐπολέμησεν
pater meus pro vobis: τ proiecit aiam suā e
ὁ πατήρ μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἔρριψεν ψυχὴν αὐτοῦ ἐξε
regione: τ eruit vos de manu madiā: τ vos
ναντίας, καὶ ἐξείλατο ὑμᾶς ἐκ χειρὸς μαδιάμ, καὶ ὑμεῖς
insurrexistis cōtra domū pr̄is mei hodie: τ
ἐπανέστητε ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου σήμερον, καὶ
interfecistis filios eius septuaginta viros
ἀπεκτείνατε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἑβδομήκοντα ἄνδρας
sup lapidē vnū: τ regē fecistis abimelech filiū
ἐπὶ λίθον ἕνα, καὶ ἐβασιλεύσατε τὸν ἀβιμέλεχ υἱὸν τῆς
ancille eius sup viros sichem: qm̄ fra
παιδίσκης αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἄνδρας σικήμων, ὅτι ἀδελ
ter vr̄ est. τ si in veritate τ perfectione feci
φὸς ὑμῶν ἐστίν. καὶ εἰ ἐν ἀληθείᾳ καὶ τελειότητι ἐποι
stis cū hierobaal τ domo eius die hac:
ήσατε μετὰ ἱεροβάαλ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ταύ
τ letemini in abimelech τ letetur τ ip
τῃ, καὶ εὐφρανθείητε ἐν ἀβιμέλεχ καὶ εὐφρανθείη καὶ αὐ
se in vobis. si nō: egrediatur
τὸς ἐν ὑμῖν. εἰ μή, ἐξέλθοι

& vniuerse familie vrbis mello: abieruntq; & cōstituerūt regem abimelech iuxta quercum q̄ stabat in sychē. Qd cū nūciatū eēt ionathā iuit & stetit in vertice mōtis garizim. eleuataq; voce clamauit & dixit. Audite me viri sychē ita vt audiat vos d̄us. Ierunt ligna vt vngerent sup se regē. Dixeruntq; oliue. Impera nobis. Que respondit. Nūquid possū deserere pinguedinē meā q̄ & dii vtūtur & hoies: & venire vt inter ligna pro mouear? Dixeruntq; ligna ad arborē ficū. Veni & sup nos regnum accipe. Que respondit eis. Nūquid possū deserere dulcedinē meā fructusq; suauissimos & ire vt inter cetera ligna pmouear? Locutaq; sunt ligna ad vitē. Veni & impera nobis: que rn̄dit eis. Nūquid possum deserere vinū meū quod letificat deum & homies & inter ligna cetera p moueri? Dixeruntq; omnia ligna ad rhannum. Veni & impera super nos. Que respōdit eis. Si vere me regem vobis constituitis: venite & sub vmbra mea requiescite. Si āt nō: egrediatur ignis de rhāno & deuoret cedros libani. Nūc igitur si recte & absq; peccato constituistis sup vos rege abimelech: & bene egistis cum hierobaal: & cū domo eius & reddidistis vicē bn̄ficiis eius qui pugnauit p vobis & animā suā dedit pIculis vt erueret vos de māu madian: qui nunc surrexistis contra domū pris mei: & īterfecistis filios eius septuaginta viros sup vnum lapidē & cōstituistis regem abimelech filiū ācille eius sup habitatores sychem: eo q' fr vr̄ sit. Si ergo recte & absq; vitio egistis cū hierobaal & domo eius hodie: letamini ī abimelech: & ille letetur in vobis. Sin āt puerse: egredia

בית מלוא וילכו וימליכו את אבימלך
למלך עם אלון מצב אשר בשכם:
ויגדו ליותם וילך ויעמד בראש
הר גרזים וישא קולו ויקרא ויאמר
להם שמעו אלי בעלי שכם וישמע
אליכם אלהים: הלוך הלכו העצים
למשח עליהם מלך ויאמרו לזית
מלוכה עלינו: ויאמר להם הזית
החדלתי את דשני אשר בי יכבדו
אלהים ואנשים והלכתי לנוע על
העצים: ויאמרו העצים לתאנה לכי
את מלכי עלינו: ותאמר להם התאנה
החדלתי את מתקי ואת תנובתי
הטובה והלכתי לנוע על העצים:
ויאמרו העצים לגפן לכי את מלכי
עלינו: ותאמר להם הגפן החדלתי
את תירושי המשמח אלהים ואנשים
והלכתי לנוע על העצים: ויאמרו
כל העצים אל האטד לך אתה מלך
עלינו: ויאמר האטד אל העצים
אם באמת אתם משחים אתי למלך
עליכם באו חסו בצלי ואם אין
תצא אש מן האטד ותאכל את ארזי
הלבנון: ועתה אם באמת ובתמים
עשיתם ותמליכו את אבימלך ואם
טובה עשיתם עם ירבעל ועם ביתו
ואם כגמול ידיו עשיתם לו: אשר
נלחם אבי עליכם וישלך את נפשו
מנגד ויצל אתכם מיד מדין: ואתם
קמתם על בית אבי היום ותהרגו
את בניו שבעים איש על אבן אחת
ותמליכו את אבימלך בן אמתו על
בעלי שכם כי אחיכם הוא: ואם
באמת ובתמים עשיתם עם ירבעל
ועם ביתו היום הזה שמחו באבימלך
וישמח גם הוא בכם: ואם אין תצא

אש מאבימלך ותאכל את בעלי
שכם ואת בית מלוא ותצא אש
מבעלי שכם ומבית מלוא ותאכל את
אבימלך: וינס יותם ויברח וילך
בארה וישב שם מפני אבימלך
אחיו: וישר אבימלך על ישראל
שלש שנים: וישלח אלהים רוח
רעה בין אבימלך ובין בעלי שכם
ויבגדו בעלי שכם באבימלך: לבוא
חמס שבעים בני ירבעל ודמם
לשום על אבימלך אחיהם אשר
הרג אותם ועל בעלי שכם אשר
חזקו את ידיו להרג את אחיו:
וישימו לו בעלי שכם מארבים על
ראשי ההרים ויגזלו את כל אשר
יעבר עליהם בדרך ויגד לאבימלך:
ויבא געל בן עבד ואחיו ויעברו
בשכם ויבטחו בו בעלי שכם: ויצאו
השדה ויבצרו את כרמיהם
וידרכו ויעשו הלולים ויבאו בית
אלהיהם ויאכלו וישתו ויקללו את
אבימלך: ויאמר געל בן עבד מי
אבימלך ומי שכם כי נעבדנו הלא
בן ירבעל וזבל פקידו עבדו את
אנשי חמור אבי שכם ומדוע
נעבדנו אנחנו: ומי יתן את העם
הזה בידי ואסירה את אבימלך
ויאמר לאבימלך רבה צבאך וצאה:
וישמע זבל שר העיר את דברי געל
בן עבד ויחר אפו: וישלח מלאכים
אל אבימלך בתרמה לאמר הנה
געל בן עבד ואחיו באים שכמה והנם
צרים את העיר עליך: ועתה קום
לילה אתה והעם אשר אתך וארב
בשדה: והיה בבקר כזרח השמש
תשכים ופשטת על העיר והנה

tur ignis ex eo: & con
ſumat habitatores oooo
ſychem & oppidū mel
lo: egrediaturq̧ ignis
de viris ſichē & de op
pido mello: & deuoret
abimelech. Que cū di-
xiſſet: fugit & abiit i be
ra: habitauitq̧ ibi ob
metum abimelech oooo
fris ſui. Regnauit itaq̧
abimelech ſuper iſrael
tribus annis. Miſitq̧
deus ſpiritum oooooooo
peſſimū inter abime-
lech & hītatores ſychē
qui ceperunt eum dete
ſtari: & oooooooooooooo
ſcelus īterfectiōis ſep-
tuagīta filiorū hieroba
al & effuſionē ſanguis
corū cōferre in abime
lech fratrem ſuum: & i
ter ceteros ſychimorū
principes qui eum ad-
iuuerant. oooooooooooo
Poſuerūtq̧ inſidias
aduerſum eum in oooo
ſūmitate mōtiū: & dū il
lius pſtolabātur aduētū:
exercebant latrocinia
agētes pdas de ptereūti
bus. Nūciatūq̧ eſt abi
melech. Venit āt gaal fi
lius obed cū fribus ſuis:
& trāſiuit in ſychimā.
Ad cuius aduētū erecti
hītatores ſychē egreſſi
ſunt i agros vaſtātes vi
neas vuaſq̧ calcātes: &
fctis cātātiū choris: in
greſſi ſunt fanū dei ſui-
& īter epulas & pocula
maledicebāt abimelech
clamante gaal filio o
bed. Quis ē iſte abime
lech: & q̄ ē ſychē vt ſer
uiam9 ei? Nūqd nō ē ipe
filius hierobaal: & con
ſtituit pricipē zebul ſer
uū ſuū ſup viros emor
pris ſychē. Cur ergo
ſuiem9 ei? Vtinā daret
aliqs pplm iſtū ſub ma
nu mea vt auferrē d me
dio abimelech. Dictūq̧
ē abimelech. Cōgrega
exercitus multitudinē
& veni. zebul eni prin
ceps cītatis auditis ſer-
monib9 gaal filii obed
iratus eſt valde: et miſit
clā ad abimelech nun
cios dicēs. Ecce gaal fi
lius obed venit i ſychi-
mā cū fribus ſuis & op-
pugnat aduerſū te cita-
tatē. Surge itaq̧ nocte
cū pplo q tecū ē & la
tita i agro & primo ma
ne oriēte ſole irrue ſup
ciuitatē. Illo autem ooo

ignis ex abimelech τ deuoret viros ſichem
πῦρ ἐξ ἀβιμέλεχ καὶ καταφάγοι τοὺς ἄνδρας σικήμων
τ domū mello: τ exeat ignis de viris ſi
καὶ τὸν οἶκον μαλῶ, καὶ ἐξέλθοι πῦρ ἐκ τῶν ἀνδρῶν σική-
chem τ de domo mello τ deuoret abime
μων καὶ ἐκ τοῦ οἴκου μαλὼ καὶ καταφάγοι τὸν ἀβιμέ
lech. τ receſſit iotham τ fugit τ abiit in be-
λεχ. καὶ ἀπέδρα ἰωάμ καὶ ἔφυγεν καὶ ἐπορεύθη εἰς βη
ra: τ habitauit illic a facie abimelech
ρά, καὶ κατῴκησεν ἐκεῖ ἀπὸ προσώπου ἀβιμέλεχ τοῦ
fratris ſui. τ regnauit abimelech ſup iſrael
ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ ἦρξεν ἀβιμέλεχ ἐπὶ τῷ ἰσραὴλ
tres annos: τ miſit deus ſpūm malū in
τρία ἔτη, καὶ ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς πνεῦμα πονηρὸν ἀναμέ-
ter abimelech τ inter viros ſichem: τ dete-
σον ἀβιμέλεχ καὶ ἀναμέσον τῶν ἀνδρῶν σικήμων, καὶ ἠθέτη
ſtati ſūt viri ſichem in domo abimelech vt induce
σαν οἱ ἄνδρες σικήμων ἐν τῷ οἴκῳ ἀβιμέλεχ τοῦ ἐπαγα
rent ſcelus ſeptuaginta filiorū hierobaal: τ ſan
γεῖν τὴν ἀδικίαν τῶν ἑβδομήκοντα υἱῶν ἱεροβάαλ, καὶ τὸ αἷ
guiné illorū imponeret ſup abimelech fratrē ſuum
μα αὐτῶν ἐπιθεῖναι ἐπὶ ἀβιμέλεχ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν τὸν
qui interfecerat illos: τ ſup viros ſichem qui
ἀποκτείναντα αὐτούς, καὶ ἐπὶ τοὺς ἄνδρας σικήμων τοὺς
fortificauerūt manus eorū: vt interficerét
κατισχύσαντας τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὥστε ἀποκτεῖναι τοὺς
fratres illius. τ poſuerūt ei viri ſichem inſidias
ἀδελφοὺς αὐτοῦ. καὶ ἔθεντο αὐτῷ οἱ ἄνδρες σικήμων ἔνεδρα
ſup capita mōtiū: τ rapiebāt oēs
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ὀρέων, καὶ ἀνήρπαζον πάντας τοὺς
pretereuntes per illos in via. τ nūciatū eſt
διαπορευομένους ἐπ᾽ αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ἀπηγγέλη τῷ
abimelech τ venit gaal filius abed τ fratres eius:
ἀβιμέλεχ καὶ ἦλθεν γαάλ υἱὸς ἀβέδ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,
τ trāſierūt in ſichem τ cōfiſi ſunt in illo viri
καὶ παρῆλθον εἰς σίκημα καὶ ἐπεποίθησαν ἐν αὐτῷ ἄνδρες
ſichem. τ venerūt in agrū τ vindemiauerūt vine
σικήμων. καὶ ἦλθον εἰς ἀγρὸν καὶ ἐτρύγησαν τοὺς ἀμπε
as illorū τ calcauerūt: τ faciebāt choreas. τ ingreſ
λῶνας αὐτῶν καὶ ἐπάτουν, καὶ ἐποίουν χορούς. καὶ εἰσῆλ
ſi ſūt in domū dei ſui: τ comederūt τ biberūt: τ male
θον εἰς οἶκον θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ κα-
dicebāt abimelech. τ dixit gaal filius abed qd
τηρῶντο τὸν ἀβιμέλεχ. καὶ εἶπεν γαὰλ υἱὸς ἀβέδ τί
eſt abimelech: τ quis eſt filius ſychem: qꝛ ſeruie-
ἐστιν ἀβιμέλεχ, καὶ τίς ἐστιν υἱὸς συχέμ, ὅτι δουλεύσο-
mus illi? nō hic filius hierobaal τ zebul eius prin-
μεν αὐτῷ; οὐχ οὗτος υἱὸς ἱεροβάαλ καὶ ζεβοὺλ ὁ ὢν ἐπί-
ceps eius: ſeruus eius cum viris emmor
σκοπος αὐτοῦ, δοῦλος αὐτοῦ σὺν τοῖς ἀνδράσιν ἐμμὼρ
patris ſichem: τ cur ſeruiamus illi nos?
πατρὸς συχέμ; καὶ τί ὅτι δουλεύσωμεν αὐτῷ ἡμεῖς;
τ quis det pplm hunc in manu mea? τ aufer
καὶ τίς δῴη τὸν λαὸν τοῦτον ἐν τῇ χειρί μου; καὶ μετα
ram de medio abimelech: τ dicā abimelech: cōgrega
στήσω τὸν ἀβιμέλεχ, καὶ ἐρῶ τῷ ἀβιμέλεχ, πλήθυνον τὴν
exercitū tuū τ exi. τ audiuit zebul princeps
δύναμίν σου καὶ ἔξελθε. καὶ ἤκουσεν ζεβοὺλ ὁ ἄρχων τῆς
ciuitatis ſermōes gaal filii abed: τ iratus eſt ira.
πόλεως τοὺς λόγους γαὰλ υἱοῦ ἀβέδ, καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ.
τ miſit nuncios ad abimelech cū donis di
καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς ἀβιμέλεχ μετὰ δώρων λέ
cens: ecce gaal filius abed τ fratres eius ve
γων, ἰδοὺ γαὰλ υἱὸς ἀβέδ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ παρα
nerūt in ſichem τ hi obſident ciuitatē cōtra
γεγόνασιν εἰς σίκημα καὶ οἵδε πολιορκοῦσιν τὴν πόλιν ἐπὶ
te. τ nunc ſurge nocte tu τ pplꝰ q eſt tecum τ
σέ. καὶ νῦν ἀνάστηθι νυκτὸς σὺ καὶ ὁ λαὸς ὁ μετὰ σοῦ καὶ
inſidiare agro. τ erit mane ſimul cū ortu
ἐνέδρευε τῷ ἀγρῷ. καὶ ἔσται τὸ πρωὶ ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι
ſolis τ ſurges diluculo τ tēdes cōtra ciuitatē. τ ecce
τὸν ἥλιον καὶ ὀρθρίσεις καὶ ἐκτενεῖς ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ ἰδοὺ

ipſe τ pplꝰ qui cū eo egredit aduerſū te: τ
αὐτὸς καὶ ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ ἐκπορεύεται πρὸς σέ, καὶ
facies ei ſicut inuenerit manꝰ tua. τ ſurrexit
ποιήσεις αὐτῷ καθάπερ ἂν εὕρῃ ἡ χείρ σου. καὶ ἀνέστη
abimelech τ oīs pplꝰ qui cum illo nocte τ inſi-
ἀβιμέλεχ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἐνέ-
diati ſunt cōtra ſichem quattuor ordines. τ fuit mane
δρευσαν ἐπὶ σίκημα τέσσαρες ἀρχαί. καὶ ἐγένετο πρωὶ
τ egreſſus ē gaal filius abed: τ ſtetit ad fores por
καὶ ἐξῆλθεν γαὰλ υἱὸς ἀβέδ, καὶ ἔστη πρὸς τὴν θύραν τῆς πύ
te ciuitatis: τ ſurrexit abimelech τ oīs pplꝰ q
λης τῆς πόλεως, καὶ ἀνέστη ἀβιμέλεχ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ
cum eo ex inſidiis. τ vidit gaal filius abed
μετ᾽ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐνέδρων. καὶ εἶδεν γαὰλ υἱὸς ἀβέδ
populū τ dixit ad zebul: ecce pplꝰ deſcen
τὸν λαὸν καὶ εἶπεν πρὸς ζεβούλ, ἰδοὺ λαὸς καταβαί-
dens de verticibus mōtiū. τ dixit ad eū
νων ἀπὸ τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν
zebul: vmbrā mōtiū tu vides qſi viros. τ ad-
ζεβούλ, τὴν σκιὰν τῶν ὀρέων σὺ ὁρᾷς ὡς ἄνδρας. καὶ προ
didit vltra gaal loqui. τ dixit: ecce pplꝰ deſ
σέθετο ἔτι γαὰλ τοῦ λαλῆσαι. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ λαὸς κα
cendens iuxta mare a contiguo vm-
ταβαίνων κατὰ θάλασσαν ἀπὸ τοῦ ἐχόμενα τοῦ ὀμ-
bilico terre: τ cuneus vnꝰ venit a via
φαλοῦ τῆς γῆς, καὶ ἀρχὴ μία παραγίνεται ἀπὸ ὁδοῦ
quercus aſpiciētiū. τ dixit ad eum zebul:
δρυὸς ἀποβλεπόντων. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ζεβούλ,
vbi eſt os tuū qd loqbatur qd eſt abimelech: qꝛ
ποῦ ἐστιν τὸ στόμα σου τὸ λέγον τί ἐστιν ἀβιμέλεχ, ὅτι
ſeruiemus ei? nonne hic eſt pplꝰ quē deſ
δουλεύσομεν αὐτῷ; οὐχ ἰδοὺ οὗτός ἐστιν ὁ λαὸς ὃν ἐξου-
piciebas in ipſo? egredere nunc τ pugna cōtra e-
δένωσας ἐν αὐτῷ; ἔξελθε δὴ νῦν καὶ πολέμει πρὸς αὐ-
um. τ egreſſus eſt gaal a facie virorū ſi
τόν. καὶ ἐξῆλθεν γαὰλ ἀπὸ προσώπου τῶν ἀνδρῶν σι-
chem: τ pugnauit cōtra abimelech. τ perſe
κήμων, καὶ ἐπολέμησεν πρὸς ἀβιμέλεχ. καὶ κατε-
cutus eſt eū abimelech: τ fugit a facie e-
δίωξεν αὐτὸν ἀβιμέλεχ, καὶ ἔφυγεν ἀπὸ προσώπου αὐ
ius: τ ceciderūt vulnerati multi vſq̧ ad portas ciuita-
τοῦ, καὶ ἔπεσον τραυματίαι πολλοὶ ἕως θυρῶν τῆς πόλε
tis. τ ſedit abimelech in ruma. τ expulit
ως. καὶ ἐκάθισεν ἀβιμέλεχ ἐν ἀριμά, καὶ ἐξέβαλεν
zebul gaal τ fratres eius vt nō ha-
ζεβοὺλ τὸν γαὰλ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοῦ μὴ οἰ-
bitarét in ſichem. τ factū eſt ſeqnti die: τ egreſſus ē po
κεῖν ἐν σικήμοις. καὶ ἐγενήθη τῇ ἐπαύριον, καὶ ἐξῆλθεν ὁ λα
pulꝰ in cāpū: τ nūciatū eſt abimelech τ ttu
ὸς εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἀπηγγέλη τῷ ἀβιμέλεχ καὶ πα
lit pplm τ diuiſit illū in tres turmas: τ
ρέλαβεν τὸν λαὸν καὶ διεῖλεν αὐτὸν εἰς τρεῖς ἀρχάς, καὶ
tetēdit iſidias in agro. τ vidit: τ ecce pplꝰ egreſ
ἐνέδρευσεν ἐν ἀγρῷ. καὶ εἶδεν, καὶ ἰδοὺ λαὸς ἐξῆλ-
ſus ē de ciuitate τ inſurrexit in eos τ per
θεν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἐπανέστη ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἐπά-
cuſſit eos. τ abimelech τ turme q erāt cū illo extēde
ταξεν αὐτούς. καὶ ἀβιμέλεχ καὶ ἀρχαὶ αἱ μετ᾽ αὐτοῦ ἐξέτει
rūt: τ ſteterūt prope fores porte ciuitatis.
ναν, καὶ ἔστησαν παρὰ τὰς θύρας τῆς πύλης τῆς πόλεως.
τ due turme effuſe ſunt cōtra oēs qui erāt in a-
καὶ αἱ δύο ἀρχαὶ ἐξεχύθησαν ἐπὶ πάντας τοὺς ἐν τῷ ἀ-
gro τ percuſſit eos. τ abimelech pugnauit in
γρῷ καὶ ἐπάταξεν αὐτούς. καὶ ἀβιμέλεχ ἐπολέμει ἐν
vrbe totā diē illam. τ ceperunt
τῇ πόλει ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην. καὶ κατελάβοντο
vrbem: et pplm qui in ipſa occiderūt:
τὴν πόλιν, καὶ τὸν λαὸν τὸν ἐν αὐτῇ ἀπέκτειναν,
τ deſtruxit vrbē
καὶ καθεῖλεν τὴν πόλιν oooooooooooooooooooo

egrediente aduerſum
te cum populo ſuo oo
fac ei quod potueris.
oooooooooooooooooo
Surrexit itaq̧ abime-
lech cum omī exercitu
ſuo nocte: & tetendit
inſidias iuxta oooooooo
ſychimā in quattuor lo
cis. Egreſſuſq̧ eſt gaal
filius obed: & ſtetit in
introitu porte ciuitatis
Surrexit autem abime
lech & oīs exercit9 cum
eo de īſidiaꝝ loco. Cū-
q̧ vidiſſet populum oooo
gaal: dixit ad zebul ec
ce de mōtib9 mltitudo
deſcendit. Cui ille re-
ſpondit oooooooooooo
Vmbras mōtiū vides
oooooooooooooooooo
qſi capita hoīm: & hoc
errore decipis. Rurſūq̧
gaal ait. Ecce populus
de vmbilico oooooooooo
terre deſcēdit: & vn9
cuneus venit p viā que
reſpicit quercū. Cui dí
xit zebul oooooooooooo
Vbi eſt nunc os tuum
quo loqbaris: quis ē a
bimelech vt ſeruiam9
ei? Nonne hic oooooooo
ppls eſt quē deſpicie-
bas? Egreder & pugna
cōtra eū. abiit ergo ga
al expectante oooooooo
ſychimoꝝ pplo: & pu
gnauit contra abime-
lech. qui pſecutus eſt eū
fugiētē: & in vrbē com
pulit. Cecideruntq̧ ex
pte eius plurimi vſq̧ ad
portā cītatis: & abime
lech ſedit i ruma. zebul
aūt gaal & ſocios ei9 ex
pulit de vrbe: nec ī ea
paſſus ē cōmorari. Se-
qnti ergo die egreſſus ē
ppls i cāpum: qd cum
nūciatū eſſet abimelech
tulit exercitū ſuū, & di
uiſit in tres turmas oooo
tendēs inſidias i agris.
Vidēſq̧ q egrederetur
ppls de ciuitate ſurre
xit & irruit in eo oooooo
cum cuneo oooooooooo
oooooooooooooooooooo
ſuo oppugnans & ob-
ſidens oooooooooooooo
ciuitatem: duc aūt tur
me palātes oooooooooo
p cāpū aduerſarios pſe
quebātur oooooooooooo
Porro abimelech omī
die oooooooooooooooo
illo oppugnabat vrbē:
quā cepit oooooooooooo
interfectis hītatoribus
ei9 ipa quoq̧ deſtructa:

הוא והעם אשר אתו יצאים
אליך ועשית לו כאשר תמצא
ידך: ויקם אבימלך וכל העם
אשר עמו לילה ויארבו על
שכם ארבעה ראשים: ויצא געל
בן עבד ויעמד פתח שער העיר
ויקם אבימלך והעם אשר אתו
מן המארב: וירא געל את העם
ויאמר אל זבל הנה עם יורד
מראשי ההרים ויאמר אליו
זבל את צל ההרים אתה ראה
כאנשים: ויסף עוד געל לדבר
ויאמר הנה עם יורדים מעם טבור
הארץ וראש אחד בא מדרך
אלון מעוננים: ויאמר אליו זבל
איה אפוא פיך אשר תאמר מי
אבימלך כי נעבדנו הלא זה
העם אשר מאסתה בו צא נא עתה
והלחם בו: ויצא געל לפני בעלי
שכם וילחם באבימלך: וירדפהו
אבימלך וינס מפניו ויפלו
חללים רבים עד פתח השער:
וישב אבימלך בארומה ויגרש
זבל את געל ואת אחיו משבת
בשכם: ויהי ממחרת ויצא העם
השדה ויגדו לאבימלך: ויקח
את העם ויחצם לשלשה ראשים
ויארב בשדה וירא והנה העם
יצא מן העיר ויקם עליהם
ויכם: ואבימלך והראשים אשר
עמו פשטו ויעמדו פתח שער
העיר ושני הראשים פשטו
על כל אשר בשדה ויכום:
ואבימלך נלחם בעיר כל היום
ההוא וילכד את העיר ואת העם
אשר בה הרג ויתץ את העיר

וַיִּזְרָעֶהָ מֶלַח׃ וַיִּשְׁמְעוּ כָּל בַּעֲלֵי מִגְדַּל שְׁכֶם וַיָּבֹאוּ אֶל צְרִיחַ בֵּית אֵל בְּרִית׃ וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ כִּי הִתְקַבְּצוּ כָּל בַּעֲלֵי מִגְדַּל שְׁכֶם׃ וַיַּעַל אֲבִימֶלֶךְ הַר צַלְמוֹן הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ אֶת הַקַּרְדֻּמּוֹת בְּיָדוֹ וַיִּכְרֹת שׂוֹכַת עֵצִים וַיִּשָּׂאֶהָ וַיָּשֶׂם עַל שִׁכְמוֹ וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ מָה רְאִיתֶם עָשִׂיתִי מַהֲרוּ עֲשׂוּ כָמוֹנִי׃ וַיִּכְרְתוּ גַם כָּל הָעָם אִישׁ שׂוֹכֹה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיָּשִׂימוּ עַל הַצְּרִיחַ וַיַּצִּיתוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַצְּרִיחַ בָּאֵשׁ וַיָּמֻתוּ גַּם כָּל אַנְשֵׁי מִגְדַּל שְׁכֶם כְּאֶלֶף אִישׁ וְאִשָּׁה׃ וַיֵּלֶךְ אֲבִימֶלֶךְ אֶל תֵּבֵץ וַיִּחַן בְּתֵבֵץ וַיִּלְכְּדָהּ׃ וּמִגְדַּל עֹז הָיָה בְתוֹךְ הָעִיר וַיָּנֻסוּ שָׁמָּה כָּל הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְכֹל בַּעֲלֵי הָעִיר וַיִּסְגְּרוּ בַּעֲדָם וַיַּעֲלוּ עַל גַּג הַמִּגְדָּל׃ וַיָּבֹא אֲבִימֶלֶךְ עַד הַמִּגְדָּל וַיִּלָּחֶם בּוֹ וַיִּגַּשׁ עַד פֶּתַח הַמִּגְדָּל לְשָׂרְפוֹ בָאֵשׁ׃ וַתַּשְׁלֵךְ אִשָּׁה אַחַת פֶּלַח רֶכֶב עַל רֹאשׁ אֲבִימֶלֶךְ וַתָּרִץ אֶת גֻּלְגָּלְתּוֹ׃ וַיִּקְרָא מְהֵרָה אֶל הַנַּעַר נֹשֵׂא כֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁלֹף חַרְבְּךָ וּמוֹתְתֵנִי פֶּן יֹאמְרוּ לִי אִשָּׁה הֲרָגָתְהוּ וַיִּדְקְרֵהוּ נַעֲרוֹ וַיָּמֹת׃ וַיִּרְאוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּי מֵת אֲבִימֶלֶךְ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לִמְקֹמוֹ׃ וַיָּשֶׁב אֱלֹהִים אֵת רָעַת אֲבִימֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה לְאָבִיו לַהֲרֹג אֶת שִׁבְעִים אֶחָיו׃ וְאֵת כָּל רָעַת אַנְשֵׁי שְׁכֶם הֵשִׁיב אֱלֹהִים בְּרֹאשָׁם וַתָּבֹא אֲלֵיהֶם קִלְלַת יוֹתָם בֶּן יְרֻבָּעַל׃

Cap.x.

וַיָּקָם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ

(margin: זרע שמע בוא צרח נגד קבץ עלה לקח כרת שוך נשא שום ראה עשה מות איש הלך חנה לכד נדל עזז נוס נשה סגר עלה בוא לחם נגש שרף שלך רצץ גלל קרא כלה סות אמר הרג מות קום שוב רעע בוא קום)

ita vt sal in ea dispgeret. Qd cū audissent q hitabāt in turre sychimorū: ingressi sūt fanum dei sui berith: vbi fedus cū eo pepigerāt: & ex eo locus nomē acceperat: qui erat munitus valde. Abimelech quoq; audiēs viros turris sichimorū pariter cōglobatos: ascēdit in mōtē selmō cū omni pplo suo: & arrepta securi p̄scidit arboris ramū: impositūq; ferens humero: dixit ad socios. Quod me vidistis facere cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus precidētes: sequebātur ducē. Qui circūdantes presidiū succēderūt. atq; ita factū est vt fumo & igne mille hominū necarentur viri pariter & mulieres habitatorū turris sychē. Abimelech aūt inde pficiscens vēit ad oppidū thebes: qd circundās obsidebat exercitu. Erat aūt turris excelsa in media ciuitate: ad quā confugerant sil viri ac mulieres & oēs pricipes ciuitatis clausa firmissime ianua & super turris tectū stātes p propugnacula. Accedensq; abimelech iuxta turrim pugnabat fortir: & appropinquās ostio ignē supponere nitebatur. Et ecce vna mulier fragmē mole desup iaciēs illisit capiti abimelech. & cōfregit cerebrū eius. Qui vocauit cito armigerū suū & ait ad eum. Euagina gladiū tuum & percute me: ne forte dicatur q a femia interfectus sim. Qui iussa perficiens interfecit eum. Illo quoq; mortuo omnes qui cū eo erāt de isrl reuersi sūt i sedes suas. & reddidit deus malū qd fecerat abimelech cōtra prēm suū interfectis septuagīta fratribus suis. Sychimitis quoq; qd operati erāt retributū ē: & vēit sup eos maledictio ioathā filii hierobaal.

Post abimelech surrexit dux

τ seminauit eam sale. τ audierūt oēs viri turris sichem: τ ingressi sūt in arcem domus bethel federis. τ āunciatū est abimelech: q cōgregati sunt oēs viri turris sichem. τ ascēdit abimelech in mōtē selmon ipse τ ois pplo q secum. τ cepit abimelech securim in manu sua: τ excidit ramus ligno: τ accepit illud: τ imposuit sup humeros suos. τ dixit ad pplo q erat cum illo: qd vidistis me facientē: cito facite: vt τ ego. τ exciderūt τ oēs ipsi quilibz onus: τ tulerūt: τ iuerūt post abimelech: τ imposuerūt sup arcem: τ cōbusserūt sup illos arcem in igne: τ oēs mortui sūt viri turris sichem qsi mille viros τ mulierū. τ abijt abimelech in thebes: τ obsedit illā: τ cepit illā. τ turris erat fortis in medio vrbis. τ cōfugerūt illuc oēs viri τ mulieres τ oēs principes ciuitatis. τ clauserūt sup se ipsos: τ ascēderūt ad tectum turris. τ accessit abimelech vsq ad turrim: τ expugnauerūt illā. τ appropinquit abimelech vsq ad portam turris vt cōburerēt illam in igne. τ proiecit mulier vna fragmē mole sup caput abimelech: τ cōfregit caluariā eius. τ clamauit cito ad puerū portātē īstrumēta eius. τ dixit ei: euagina gladiū tuū τ occide me: ne forte dicāt q mulier occidit eū. τ trāsfodit eū puer suus: τ mortuus est abimelech. τ vidit vir israel q mortuus est abimelech. τ reuersi sūt vir in locū suū: τ reddidit deus malum abimelech qd fecit pri suo: vt occideret septuaginta frēs suos. τ oēm iniquitatē virorū sichem conuertit deus in caput eorum. τ venit sup eos maledictio ioathā filii hierobaal.

Et surrexit post abimelech

καὶ ἔσπειρεν αὐτὴν ἅλας. καὶ ἤκουσαν πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πύργου σικίμων, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ ὀχύρωμα οἴκου τοῦ βηθὴλ βερίθ. καὶ ἀπηγγέλη τῷ ἀβιμέλεχ, ὅτι συνήχθησαν πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πύργου σικίμων. καὶ ἀνέβη ἀβιμέλεχ εἰς ὄρος σελμὼν αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν ἀβιμέλεχ τὴν ἀξίνην ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔκοψε φορτίον ξύλων, καὶ ἔλαβεν αὐτὸ, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τοὺς ὤμους αὐτοῦ. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν λαὸν τὸν μετ᾽ αὐτοῦ, τί εἴδετέ με ποιοῦντα, ταχέως ποιήσατε, ὡς καὶ ἐγώ. καὶ ἔκοψαν καί γε πάντες αὐτοὶ ἕκαστος φορτίον, καὶ ἦραν, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω ἀβιμέλεχ, καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὸ ὀχύρωμα, καὶ ἐνέπρησαν ἐπ᾽ αὐτοὺς τὸ ὀχύρωμα ἐν πυρί, καὶ ἀπέθανον πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πύργου σικίμων ὡσεὶ χίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες. καὶ ἐπορεύθη ἀβιμέλεχ εἰς θεβὴς, καὶ περιεκάθισεν αὐτήν, καὶ προκατελάβετο αὐτήν. καὶ πύργος ἦν ὀχυρὸς ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. καὶ ἔφυγον ἐκεῖ πάντες οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες καὶ πάντες οἱ ἡγούμενοι τῆς πόλεως. καὶ ἀπέκλεισαν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς, καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ δῶμα τοῦ πύργου. καὶ ἦλθεν ἀβιμέλεχ ἕως τοῦ πύργου, καὶ ἐξεπολέμησαν αὐτόν. καὶ ἤγγισεν ἀβιμέλεχ ἕως τῆς θύρας τοῦ πύργου ἐμπρῆσαι αὐτὸν ἐν πυρί. καὶ ἔρριψεν γυνὴ μία κλάσμα μύλου ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀβιμέλεχ, καὶ συνέκλασεν τὸ κρανίον αὐτοῦ. καὶ ἐβόησεν τὸ τάχος πρὸς τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, σπάσαι τὴν μάχαιράν σου καὶ θανάτωσόν με, μήποτε εἴπωσιν ὅτι γυνὴ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ ἐξεκέντησεν αὐτὸν τὸ παιδάριον αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν ἀβιμέλεχ. καὶ εἶδεν ἀνὴρ ἰσραὴλ ὅτι ἀπέθανεν ἀβιμέλεχ. καὶ ἀπῆλθον ἀνὴρ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ θεὸς τὴν κακίαν ἀβιμέλεχ ἣν ἐποίησεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἀποκτεῖναι τοὺς ἑβδομήκοντα ἀδελφοὺς αὐτοῦ. καὶ πᾶσαν τὴν κακίαν ἀνδρῶν σικίμων ἐπέστρεψεν ὁ θεὸς εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. καὶ ἐπῆλθεν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡ κατάρα ἰωαθὰμ τοῦ υἱοῦ ἱεροβαάλ.

Καὶ ἀνέστη μετὰ ἀβιμέλεχ

(margin: 2.Re.11.c. 1.Re.31.b. 1.Pa.10.a. Ca.10.)

vt liberaret israel thola filius phua filius patris eius: vir de issachar: τ ipse habitabat in samir in mōte ephraim. τ iudicauit israel viginti τ tres annos: τ mortuus est, τ sepultus est in samir. τ surrexit post eū iair galaadites: τ iudicauit israel viginti τ duos annos. τ fuerūt ei triginta filij ascendētes sup triginta pullos. τ triginta ciuitates illis. τ eas vocauit oppida iair vsq ad diē hanc: que sunt in terra galaad. τ mortuus est iair τ sepultus est in camon. τ addiderūt filij israel facere malū corā dño: τ seruierūt baalim τ astaroth τ diis syrie τ diis sidonis τ diis moab τ diis filiorū ammon τ diis allophylorum: τ dimiserūt dñm τ nō seruierūt ei. τ iratus est furore dñs in israel: τ tradidit eos in manū allophylorū, τ in manū filiorū ammon. τ contriuerūt τ cōfregerūt filios israel in anno illo: decem τ octo annos oēs filios israel q erant trans iordanē in terra amorrei in terra galaad. τ trāsierūt filij ammon iordanē vt expugnarēt: τ in iuda τ beniamin τ in domo ephraim: τ afflicti sūt filij israel valde. τ clamauerūt filij israel ad dominū dicētes: peccauimus tibi quia dereliquimus deū nrm τ seruiuimus baalim. τ dixit dñs ad filios israel: nonne egyptij τ amorrei τ filij ammon τ moab τ allophyli τ sidonij τ amalec τ chanaan afflixerūt vos: τ clamastis ad me: τ eripui vos de manu eorū; τ vos reliquistis me: τ coluistis deos

τοῦ σῶσαι τὸν ἰσραὴλ θωλὰ υἱὸς φουὰ υἱὸς πατραδέλφου αὐτοῦ, ἀνὴρ ἰσσάχαρ, καὶ αὐτὸς κατῴκει ἐν σαμὶρ ἐν ὄρει ἐφραίμ. καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ εἴκοσι καὶ τρία ἔτη, καὶ ἀπέθανεν καὶ ἐτάφη ἐν σαμίρ. καὶ ἀνέστη μετ᾽ αὐτὸν ἰαὶρ ὁ γαλααδίτης, καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ τριάκοντα υἱοὶ ἐπιβεβηκότες ἐπὶ τριάκοντα πώλους, καὶ τριάκοντα πόλεις αὐτοῖς. καὶ αὐτὰς ἐκάλεσαν ἐπαύλεις ἰαὶρ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, αἵ εἰσιν ἐν τῇ γῇ γαλαάδ. καὶ ἀπέθανεν ἰαὶρ καὶ ἐτάφη ἐν καμών. καὶ προσέθεντο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου, καὶ ἐλάτρευσαν τοῖς βααλὶμ καὶ ταῖς ἀσταρὼθ καὶ τοῖς θεοῖς συρίας καὶ τοῖς θεοῖς σιδῶνος καὶ τοῖς θεοῖς μωὰβ καὶ τοῖς θεοῖς υἱῶν ἀμμὼν καὶ τοῖς θεοῖς τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐγκατέλιπον τὸν κύριον καὶ οὐκ ἐδούλευσαν αὐτῷ. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς ἐν χειρὶ ἀλλοφύλων καὶ ἐν χειρὶ υἱῶν ἀμμών. καὶ ἐθλάσαν καὶ ἔθλασαν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη πάντας τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ τοὺς ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἐν γῇ τοῦ ἀμορραίου ἐν τῇ γαλαάδ. καὶ διέβησαν οἱ υἱοὶ ἀμμὼν τὸν ἰορδάνην ἐκπολεμῆσαι, καὶ ἐν τῷ ἰούδα καὶ βενιαμὶν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ ἐφραίμ. καὶ ἐθλίβησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ σφόδρα. καὶ ἐκέκραξαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον λέγοντες, ἡμάρτομέν σοι ὅτι ἐγκατελίπομεν τὸν θεὸν ἡμῶν καὶ ἐλατρεύσαμεν τοῖς βααλίμ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ, οὐχὶ ἐξ αἰγύπτου καὶ ἀπὸ τοῦ ἀμορραίου καὶ ἀπὸ υἱῶν ἀμμὼν καὶ μωὰβ καὶ ἀλλόφυλοι καὶ σιδώνιοι καὶ ἀμαλὴκ καὶ χαναὰν ἐξέθλιψαν ὑμᾶς, καὶ ἐκεκράξατε πρός με, καὶ ἔσωσα ὑμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν; καὶ ὑμεῖς ἐγκατελίπετέ με, καὶ ἐλατρεύσατε θεοῖς

in israel thola filius phua patrui abimelech vir de ysachar qui habitauit in samir mōtis effraim & iudicauit israel viginti & tribus annis: mortuusq; est ac sepultus in samir. Huic successit iair galaadites qui iudicauit israel per viginti & duos annos: habēs triginta filios sedētes super triginta pullos asinarū et principes triginta ciuitatū q ex noīe eius sūt appellate auoth iair .i. oppida iair vsq in p̄ntē diem in terra galaad. mortuusq; ē iair ac sepultus: in loco cui ē vocabulū camon. Filii aūt isrl peccatis veteribus iungētes noua: fecerūt malū in conspectu dñi: et seruierūt idolis baalim & astaroth & diis syrie ac sydonis & moab & filiorum ammō & philistiim: dimiseruntq; dñm & non coluerūt eū. Cōtra quos dñs iratus tradidit eos in manus philistiim & filiorū ammon: afflictiq; sunt & vehemēter oppressi per annos decem & octo omnes qui habitabāt trās iordanem i terra ammorrei que est in galaad: in tantū vt filii amon iordane trāsmisso vastarent iudam & beniamin & effraim. Afflictusq; est israel nimis. Et clamantes ad dominū dixerunt. Peccauimus tibi quia dereliquimus deum nrm: & seruiuimus baalim. Quibus locutus est dominus: Nūquid nō egyptii & ammorrei filiiq; ammō & philistiim sydonii quoq; & amalech & chanaan opp̄sserunt vos & clamastis ad me: & erui vos de manu eorum! Et tamē reliquistis me & coluistis

לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל תּוֹלָע בֶּן פּוּאָה בֶּן דּוֹדוֹ אִישׁ יִשָּׂשכָר וְהוּא יֹשֵׁב בְּשָׁמִיר בְּהַר אֶפְרָיִם׃ וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה וַיָּמָת וַיִּקָּבֵר בְּשָׁמִיר׃ וַיָּקָם אַחֲרָיו יָאִיר הַגִּלְעָדִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה׃ וַיְהִי לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים רֹכְבִים עַל שְׁלֹשִׁים עֲיָרִים וּשְׁלֹשִׁים עֲיָרִים לָהֶם לָהֶם יִקְרְאוּ חַוֺּת יָאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד׃ וַיָּמָת יָאִיר וַיִּקָּבֵר בְּקָמוֹן׃ וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבְּעָלִים וְאֶת הָעַשְׁתָּרוֹת וְאֶת אֱלֹהֵי אֲרָם וְאֶת אֱלֹהֵי צִידוֹן וְאֵת אֱלֹהֵי מוֹאָב וְאֵת אֱלֹהֵי בְנֵי עַמּוֹן וְאֵת אֱלֹהֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעַזְבוּ אֶת יְהוָה וְלֹא עֲבָדוּהוּ׃ וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד פְּלִשְׁתִּים וּבְיַד בְּנֵי עַמּוֹן׃ וַיִּרְעֲצוּ וַיְרֹצְצוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּשָּׁנָה הַהִיא שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה אֶת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן בְּאֶרֶץ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בַּגִּלְעָד׃ וַיַּעַבְרוּ בְנֵי עַמּוֹן אֶת הַיַּרְדֵּן לְהִלָּחֵם גַּם בִּיהוּדָה וּבְבִנְיָמִין וּבְבֵית אֶפְרָיִם וַתֵּצֶר לְיִשְׂרָאֵל מְאֹד׃ וַיִּזְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה לֵאמֹר חָטָאנוּ לָךְ וְכִי עָזַבְנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ וַנַּעֲבֹד אֶת הַבְּעָלִים׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֲלֹא מִמִּצְרַיִם וּמִן הָאֱמֹרִי וּמִן בְּנֵי עַמּוֹן וּמִן פְּלִשְׁתִּים׃ וְצִידוֹנִים וַעֲמָלֵק וּמָעוֹן לָחֲצוּ אֶתְכֶם וַתִּצְעֲקוּ אֵלַי וָאוֹשִׁיעָה אֶתְכֶם מִיָּדָם׃ וְאַתֶּם עֲזַבְתֶּם אוֹתִי וַתַּעַבְדוּ

(margin: ישע דוד ישב שפט מות קבר קרא חוה יסף עשה רע עבד עזב חרה מכר רצץ רצץ עבר לחם צור זעק עזב אמר צעק ישע עבד)

אלהים אחרים לכן לא אוסיף
להושיע אתכם: לכו וזעקו אל
האלהים אשר בחרתם בם המה
יושיעו לכם בעת צרתכם:
ויאמרו בני ישראל אל יהוה
חטאנו עשה אתה לנו ככל הטוב
בעיניך אך הצילנו נא היום
הזה: ויסירו את אלהי הנכר
מקרבם ויעבדו את יהוה ותקצר
נפשו בעמל ישראל: ויצעקו בני
עמון ויחנו בגלעד ויאספו בני
ישראל ויחנו במצפה: ויאמרו
העם שרי גלעד איש אל רעהו
מי האיש אשר יחל להלחם בבני
עמון יהיה לראש לכל ישבי
גלעד:

Cap. 11.

ויפתח הגלעדי היה
גבור חיל והוא בן אשה זונה
ויולד גלעד את יפתח: ותלד אשת
גלעד לו בנים ויגדלו בני האשה
ויגרשו את יפתח ויאמרו לו
לא תנחל בבית אבינו כי בן אשה
אחרת אתה: ויברח יפתח מפני
אחיו וישב בארץ טוב ויתלקטו
אל יפתח אנשים ריקים ויצאו
עמו: ויהי מימים וילחמו בני עמון
עם ישראל: ויהי כאשר נלחמו
בני עמון עם ישראל וילכו זקני
גלעד לקחת את יפתח מארץ טוב:
ויאמרו ליפתח לכה והייתה לנו
לקצין ונלחמה בבני עמון: ויאמר
יפתח לזקני גלעד הלא אתם
שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי
ומדוע באתם אלי עתה כאשר
צר לכם: ויאמרו זקני גלעד אל
יפתח לכן עתה שבנו אליך והלכת
עמנו ונלחמת בבני עמון והיית

deos alienos. Idcirco non addam vt vltra vos liberem. Ite & inuocate dos quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustie. Dixeruntq; filii israel ad dominum. Peccauim⁹: redde tu nobis qcqd tibi placet: tm̃ nũc libera nos. Que dicentes omnia de finibus suis alienorũ deorũ idola pjecerũt: & seruierunt dño deo: qui doluit super miseriis eorum. Itaq; filii ammõ cõclamãtes in galaad fixere tẽtoria: cõtra quos congregati filii israel ĩ masphã castrametati sunt. Dixerũtq; pricipes galaad singuli ad proximos suos. Qui primus ex nobis contra filios ammon cepit dimicare: erit dux ppl'i galaad.

Fuit itaq; illo ĩ tpe iepthe galaadites vir fortissimus atq; pugnator filius mulieris meretricis q natus ẽ de galaad. Hũit ãt galaad vxorẽ de q̃ suscepit filios: qui postq̃ creuerãt eiecerũt iepthe: dicentes. Heres in domo patris nostri eẽ nõ poteris: qa de altera matre natus es. Quos ille fugiens atq; deuitãs hitauit in terra thob. Congregatiq; sunt ad eũ viri inopes & latrocinãtes & quasi pricipẽ seq̃bãtur. In illis diebus pugnabãt filii ãmõ cõtra isrl'. quibus acriter instãtibus perexerũt maiores natu de galaad: vt tollerẽt ĩ auxiliũ sui iepthe de terra thob. Dixerũtq; ad eum. Veni & esto princeps nr̃: & pugna cõtra filios ãmõ. Quibus ille respondit. Nõne vos estis qui odistis me & eiecistis de domo patris mei: & nunc venistis ad me necessitate compulsi? Dixerũtq; pricipes galaad ad iepthe. Ob hãc igitur cãm nũc ad te venim⁹: vt pficiscaris nobiscum & pugnes contra filios ammon; sisq;

alienos: idcirco nõ addam vt liberẽ vos: i-
ἑτέροις, διὰ τοῦτο οὐ προσθήσω τοῦ σῶσαι ὑμᾶς, βα-
te & clamate ad deos quos elegistis vo-
δίζετε καὶ βοᾶτε πρὸς τοὺς θεοὺς οὓς ἐξελέξασθε ἑαυ-
bis: & ipsi liberẽt vos in tpe angustie
τοῖς, καὶ αὐτοὶ σωσάτωσαν ὑμᾶς ἐν καιρῷ θλίψεως
vre. & dixerũt filij israel ad dñm: peccaui-
ὑμῶν. καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς κύριον, ἡμάρτο-
mus: fac tu nobis iuxta oĩa q̃ placuerit co-
μεν, ποίησον σὺ ἡμῖν κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἀρέσκῃ ἐνώ-
ram te: verũ dñe libera nos in die hac.
πιόν σου, πλὴν κύριε ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύ-
& proiecerũt deos alienos de
τῃ. καὶ μετέστησαν τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους ἐκ
medio eo℞ & seruierũt dño: & doluit
μέσου αὐτῶν καὶ ἐλάτρευσαν τῷ κυρίῳ, καὶ ὀλιγοψύ-
in labore israel. & ascẽderũt filij am-
χησεν ἐν τῷ κόπῳ ἰσραήλ. καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ ἀμ-
mon & fixere tẽtoria in galaad. & exierũt filij is-
μὼν καὶ παρενέβαλον ἐν γαλαάδ. καὶ ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ ἰσ-
rael & castrametati sũt in specula. & dixerũt
ραὴλ καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ ἀμασσηφά. καὶ εἶπον
populi principes galaad: vir ad proxi-
οἱ τοῦ λαοῦ ἄρχοντες γαλαάδ, ἀνὴρ πρὸς τὸν πλη-
mũ suũ: quis vir qui incipiet pugnare contra
σίον αὐτοῦ, τίς ἀνὴρ ὃς ἄρξεται πολεμῆσαι ἐν τοῖς
filios ammon & erit in caput oĩbus habi-
υἱοῖς ἀμμὼν καὶ ἔσται εἰς κεφαλὴν πᾶσι τοῖς κατοι-
tãtibus in galaad?
κοῦσιν ἐν γαλαάδ;

Ca. 11.

Et iephthae galaadites fuit potẽs ĩ fortitudie
Καὶ ἰεφθάε ὁ γαλααδίτης ἦν δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ
& ipse filius mulieris meretricis. & peperit gala-
καὶ αὐτὸς υἱὸς γυναικὸς πόρνης. καὶ ἔτεκε τῷ γαλα-
ad iephthae. & peperit vxor galaad ei fi-
ὰδ τὸν ἰεφθάε. καὶ ἔτεκεν ἡ γυνὴ γαλαὰδ αὐτῷ υἱ-
lios: & creuerũt filij mulieris. & eiece-
ούς. καὶ ἡδρύνθησαν οἱ υἱοὶ τῆς γυναικός. καὶ ἐξέβα-
runt iephthae. & dixerũt ei: nõ eris heres in
λον τὸν ἰεφθάε. καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ κληρονομήσεις ἐν
domo pr̃is nr̃i: qm̃ filius mulieris mere-
τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν, ὅτι υἱὸς γυναικὸς ἑταί-
tricis tu es. & aufugit iephthae a facie fra-
ρας σὺ εἶ. καὶ ἀπέδρα ἰεφθάε ἐκ προσώπου τῶν ἀδελ-
trũ suo℞: & habitauit in fra tob. & cõgregati sũt
φῶν αὐτοῦ, καὶ κατῴκησεν ἐν γῇ τώβ. καὶ συνελέγον-
ad iephthae viri inopes: & simul ibant
το πρὸς τὸν ἰεφθάε ἄνδρες λιτοί, καὶ συνεξεπορεύοντο
cũ illo. & factũ est post dies & pugnauerũt
μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας καὶ ἐπολέμησαν οἱ
filij ammon cũ israel. & factũ est qñ pugnaue-
υἱοὶ ἀμμὼν μετὰ ἰσραήλ. καὶ ἐγενήθη ἡνίκα ἐπολέμη-
rũt filij ammon cũ israel: & perrexerũt maio-
σαν υἱοὶ ἀμμὼν μετὰ ἰσραήλ, καὶ ἐπορεύθησαν οἱ πρεσ-
res natu galaad vt tollerẽt iephthae in fra tob.
βύτεροι γαλαὰδ παραλαβεῖν τὸν ἰεφθάε ἐν γῇ τώβ.
& dixerũt ad iephthae: veni & eris nobis in princi-
καὶ εἶπον πρὸς ἰεφθάε, δεῦρο καὶ ἔσῃ ἡμῖν εἰς ἡγού-
pem: & pugnabimus cõtra filios ammon. & dixit ieph-
μενον, καὶ πολεμήσομεν τοῖς υἱοῖς ἀμμών. καὶ εἶπεν ἰεφ-
thae senioribus galaad: nõne vos odi-
θάε τοῖς πρεσβυτέροις γαλαάδ, οὐχ ὑμεῖς ἐμισήσα-
stis me & eiecistis me de domo pr̃is mei
τέ με καὶ ἐξεβάλετέ με ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου
& abiecistis me a vobis? & quid venistis ad
καὶ ἐξαπεστείλατέ με ἀφ' ὑμῶν; καὶ τί ὅτι ἤλθετε πρός
me nũc qñ afflicti estis? & dixerũt seniores galaad
με νῦν ἡνίκα ἐθλίβητε; καὶ εἶπαν οἱ πρεσβύτεροι γαλαὰδ
ad iephthae: nõne sic nunc cõuenimus ad te & profi-
πρὸς ἰεφθάε, οὐχ οὕτως νῦν συνήλθομεν πρὸς σὲ καὶ συμ-
cisceris nobiscũ & pugnabimus cõtra filios ammon: & eris
πορεύσῃ ἡμῖν καὶ πολεμήσομεν ἐν τοῖς υἱοῖς ἀμμών, καὶ ἔσῃ

Gen. 26.f.

nobis in caput oĩbus habitãtibus galaad. &
ἡμῖν εἰς κεφαλὴν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσι γαλαάδ. καὶ
dixit iephthae ad seniores galaad: si cõuer-
εἶπεν ἰεφθάε πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους γαλαάδ, εἰ ἐπι-
titis me vos vt pugnẽ cõtra filios ammõ: &
στρέφετέ με ὑμεῖς πολεμῆσαι ἐν τοῖς υἱοῖς ἀμμών, καὶ
tradiderit dñs eos corã me: ego ero vo-
παραδῷ κύριος αὐτοὺς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἐγὼ ἔσομαι ὑ-
bis in caput. & dixerũt seniores galaad
μῖν εἰς κεφαλήν. καὶ εἶπαν οἱ πρεσβύτεροι γαλαὰδ
ad iephthae: dñs erit audiẽs inter nos: si
πρὸς ἰεφθάε, κύριος ἔσται ὁ ἀκούων ἀναμέσον ἡμῶν, εἰ
non scd̃m verbũ tuũ sic faciemus. & a-
μὴ κατὰ τὸ ῥῆμά σου οὕτως ποιήσομεν. καὶ ἐπορεύ-
bijt iephthae cũ senioribus galaad: & cõsti-
θη ἰεφθάε μετὰ τῶν πρεσβυτέρων γαλαάδ, καὶ κατέ-
tuerũt ppl's eũ super se in caput & in prin-
στησαν ὁ λαὸς αὐτὸν ἐπ' αὐτῶν εἰς κεφαλὴν καὶ εἰς ἡγού-
cipẽ. & locutus ẽ iephthae oẽs sermones su-
μενον. καὶ ἐλάλησεν ἰεφθάε πάντας τοὺς λόγους αὐ-
os corã dño in massepha. & misit iephthae
τοῦ ἐνώπιον κυρίου ἐν μασσηφά. καὶ ἀπέστειλεν ἰεφθάε
nũcios ad regem filio℞ ammon dicẽs: qd mihi &
ἀγγέλους πρὸς βασιλέα υἱῶν ἀμμὼν λέγων, τί ἐμοὶ καὶ
tibi: qm̃ venis ad me tu vt pugnes cõtra me ĩ fra mea:
σοί, ὅτι ἥκεις πρός με σὺ πολεμῆσαί με ἐν τῇ γῇ μου;
& dixit rex ammon ad nũcios ieph-
καὶ εἶπεν βασιλεὺς ἀμμὼν πρὸς τοὺς ἀγγέλους ἰεφ-
thae: qm̃ accepit israel terrã meã in ascen-
θάε, διότι ἔλαβεν ἰσραὴλ τὴν γῆν μου ἐν τῇ ἀναβά-
su eius de egypto ab arnon vsq; ad ieboc & vsq; ad
σει αὐτοῦ ἐξ αἰγύπτου ἀπὸ ἀρνὼν ἕως ἰαβὼκ καὶ ἕως
iordanem: & nunc redde illas cũ pace.
τοῦ ἰορδάνου, καὶ νῦν ἐπίστρεψον αὐτὰς μετ' εἰρήνης.
& addidit adhuc iephthae & misit nuncios ad
καὶ προσέθετο ἔτι ἰεφθάε καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς
regem filio℞ ammon: & dixerũt ei: hec di-
τὸν βασιλέα υἱῶν ἀμμών, καὶ εἶπαν αὐτῷ, τάδε λέ-
cit iephthae: nõ accepit israel terrã moab &
γει ἰεφθάε, οὐκ ἔλαβεν ἰσραὴλ τὴν γῆν μωὰβ καὶ τὴν
terrã filio℞ ammõ in ascensu eo℞ de egypto: sed
γῆν υἱῶν ἀμμὼν ἐν τῇ ἀναβάσει αὐτῶν ἐξ αἰγύπτου, ἀλ-
ambulauit israel in solitudine vsq; ad mare rubrũ:
λ' ἐπορεύθη ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἕως θαλάσσης ἐρυθρᾶς,
& venit vsq; ad cades. & misit israel nuncios
καὶ ἦλθεν ἕως κάδης. καὶ ἐξαπέστειλεν ἰσραὴλ ἀγγέλους
ad regem edom dicẽs: transibo per
πρὸς βασιλέα ἐδὼμ λέγων, παρελεύσομαι διὰ τῆς
terrã tuã: & nõ audiuit rex edom. & ad re-
γῆς σου, καὶ οὐκ ἤκουσεν βασιλεὺς ἐδώμ. καὶ πρὸς βα-
gem moab misit: & nõ voluit. & sedit
σιλέα μωὰβ ἀπέστειλεν, καὶ οὐκ ἠθέλησεν. καὶ ἐκάθισεν
israel in cades: & preteriuit per desertũ: & circui-
ἰσραὴλ ἐν κάδης, καὶ διῆλθεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐκύκλω-
uit terrã edom & terrã moab. & venit ad
σεν τὴν γῆν ἐδὼμ καὶ τὴν γῆν μωάβ. καὶ παρεγένετο κα-
orientem solis tre moab: & castrametati sũt
τ' ἀνατολὰς ἡλίου τῆς γῆς μωάβ, καὶ παρενέβαλον ἐν τῷ
trans arnon: & nõ intrauerũt in terminũ moab: qm̃
πέραν ἀρνών, καὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ ὅριον μωάβ, ὅτι
arnon erat termin⁹ moab: & misit nũcios is-
ἀρνὼν ἦν ὅριον μωάβ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους ἰσ-
rael ad seon regem amorreo℞ regem ese-
ραὴλ πρὸς σηὼν βασιλέα τῶν ἀμορραίων βασιλέα ἐσε-
bon: & dixit ei israel: transibo per
βών, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰσραήλ, παρελεύσομαι διὰ
terrã tuã vsq; ad
τῆς γῆς σου ἕως τοῦ

Nu. 21.e

dux omnium qui habitãt in galaad. Iepthe quoq; dixit eis. Si vere venistis ad me vt pugnẽ pro vobis cõtra filios ammon: tradideritq; eos dñs in man⁹ meas: ego ero vester princeps. Qui rñderunt ei. Dñs qui hec audit ipe mediator ac testis est q nostra promissa faciemus. Abiit itaq; iepthe cũ pricipib⁹ galaad: fecitq; eum omnis populus pricipem sui. Locutusq; est iepthe omnes sermones suos coram domino in maspha. Et misit nuncios ad regẽ filiorum ammõ qui ex psõa sua dicerẽt. Quid mihi & tibi ẽ: quia venisti contra me vt vastares terrã meã? Quib⁹ ille respondit. quia tulit israel terrã meam quando ascendit de egypto: a finibus arnon vsq; ieboc atq; iordanem. Nunc ergo cũ pace redde mihi eã. Per quos rursum mãdauit iepthe: & iperauit eis vt dicerent regi ãmõ. Hec dicit iepthe. Nõ tulit israel terram moab nec terram filiorum ammon: sed quando de egypto cõscẽderũt: ambulauit p solitudinẽ vsq; mare rubrũ: & venit ĩ cades. Misitq; nũcios ad regem edõ dicens. Dimitte vt trãseam terram tuam. Qui noluit acqescere pcibus eius. Misit quoq; ad regẽ moab: qui & ipse trãsitũ pbere contẽpsit. Mansit itaq; in cades & circuiuit ex latere terram edõ & terrã moab. Venitq; ad orietalẽ plagã tre moab & castrametatus est trans arnon: nec voluit intrare terminos moab. Arnon quippe cõfiniũ est terre moab. Misit itaq; israel nũcios ad seon regem ammorreorũ qui habitabat in esebõ: & dixerũt ei. Dimitte vt transeã p terram tuam vsq; ad

לנו לראש לכל ישבי גלעד:
ויאמר יפתח אל זקני גלעד אם
משיבים אתם אותי להלחם בבני
עמון ונתן יהוה אותם לפני אנכי
אהיה לכם לראש: ויאמרו זקני
גלעד אל יפתח יהוה יהיה שמע
בינותינו אם לא כדברך כן
נעשה: וילך יפתח עם זקני גלעד
וישימו העם אותו עליהם לראש
ולקצין וידבר יפתח את כל
דבריו לפני יהוה במצפה: וישלח
יפתח מלאכים אל מלך בני עמון
לאמר מה לי ולך כי באת אלי
להלחם בארצי: ויאמר מלך בני
עמון אל מלאכי יפתח
כי לקח ישראל את ארצי בעלותו
ממצרים מארנון ועד היבק ועד
הירדן ועתה השיבה אתהן
בשלום: ויוסף עוד יפתח וישלח
מלאכים אל מלך בני עמון: ויאמר
לו כה אמר יפתח לא לקח ישראל
את ארץ מואב ואת ארץ בני עמון:
כי בעלותם ממצרים וילך ישראל
במדבר עד ים סוף ויבא קדשה:
וישלח ישראל מלאכים אל מלך
אדום לאמר אעברה נא בארצך
ולא שמע מלך אדום וגם אל מלך
מואב שלח ולא אבה וישב ישראל
בקדש: וילך במדבר ויסב את
ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא
ממזרח שמש לארץ מואב ויחנון
בעבר ארנון ולא באו בגבול
מואב כי ארנון גבול מואב: וישלח
ישראל מלאכים אל סיחון מלך
האמרי מלך חשבון ויאמר לו
ישראל נעברה נא בארצך עד

מקומי: ולא האמין סיחון את
ישראל עבר בגבלו ויאסף סיחון
את כל עמו ויחנו ביהצה וילחם
עם ישראל: ויתן יהוה אלהי
ישראל את סיחון ואת כל עמו
ביד ישראל ויכום ויירש ישראל
את כל ארץ האמרי יושב הארץ
ההיא: ויירשו את כל גבול
האמרי מארנון ועד היבק ומן
המדבר ועד הירדן: ועתה יהוה
אלהי ישראל הוריש את האמרי
מפני עמו ישראל ואתה תירשנו:
הלא את אשר יורישך כמוש
אלהיך אתו תירש ואת כל אשר
הוריש יהוה אלהינו מפנינו אתו
נירש: ועתה הטוב טוב אתה מבלק
בן צפור מלך מואב הרוב רב עם
ישראל אם נלחם נלחם בם: בשבת
ישראל בחשבון ובבנותיה ובערער
ובבנותיה ובכל הערים אשר על
ידי ארנון שלש מאות שנה
ומדוע לא הצלתם בעת ההיא:
ואנכי לא חטאתי לך ואתה עשה
אתי רעה להלחם בי ישפט
יהוה השפט היום בין בני ישראל
ובין בני עמון: ולא שמע מלך בני
עמון אל דברי יפתח אשר שלח
אליו: ותהי על יפתח רוח יהוה
ויעבר את הגלעד ואת מנשה
ויעבר את מצפה גלעד וממצפה
גלעד עבר בני עמון: וידר יפתח
נדר ליהוה ויאמר אם נתן תתן את
בני עמון בידי: והיה היוצא אשר
יצא מדלתי ביתי לקראתי
בשובי בשלום מבני עמון והיה
ליהוה והעליתיהו עלה: ויעבר

קום אמן · אסף · לחם · נתן · נכה ירש · פנה · רוב · לחם ישב · עיר · מאה · מדע נצל · רוע לחם · שפט · היה · עבר · נדר · נתן · שלם · עלה

fluuiū: qui & ipſe iſrl verba deſpiciēs nō dimiſit eū trāſire p termios ſuos: ſed īfinita multitudie cōgregata egreſſus eſt cōtra eū ī iaſa: & fortiter reſiſtebat. Tradiditq͂ eum dominus in manu iſrael cum oī exercitu ſuo: & percuſſit eum & poſſedit oēm terrā ammorrei habitatoris regionis illius & vniuerſos fines eius de arnon vſq͂ ieboc: & de ſolitudine vſq͂ ad iordanē. Dominus ergo deus iſrl ſubuertit āmorreū: pugnante cōtra illū ppl'o ſuo iſrl: et tu nūc vis poſſidere terrā eius? Nonne ea q̄ poſſedit chamos deus tu͂ tibi iure debētur? Que aūt dn̄s deus noſter victor obtinuit: in nr̄am cedēt poſſeſſionē. Niſi forte melior es balac filio ſephor rege moab: aut docere potes q͂ iurgat͂ ſit cōtra iſrl: & pugnauerit cōtra eū quādo hītauit in eſebō & viculis eius: ī aroer & vill' illius: vel in cūctis ciuitatibus iuxta arnon per trecentos annos. Quare tanto tpe nihil ſup hac repetitione tēptaſti. Igitur non ego pecco ī te: ſed tu cōtra me male agis in dicēs mihi bella nō iuſta. Iudicet dn̄s arbiter huius diei īter iſrael & filios ammō. Noluit q͂ acqeſcere rex filiorū āmō verbis iepthe q̄ p nūcios mandauerat. Factuſ eſt ergo ſup iepthe ſpiritus domini & circuiens galaad & manaſſe: maſpha quoq͂ galaad: & inde tranſiens ad filios āmō votū vouit domino dicens. Si tradideris filios āmō ī manus meas qcūq͂ prim͂ fuerit egreſſus de forib͂ dom͂ mee: mihiq͂ occurrerit reuertenti cū pace a filiis ammon eum holocauſtū offeram dn̄o. Trāſiuitq͂

locum meū. τ noluit ſeon iſrael tranſire per
τόπου μου. καὶ οὐκ ἠθέλησεν σηὼν τὸν ἰσραὴλ διελθεῖν διὰ
terminos ſuos. τ cōgregauit ſeon oēm pplm ſuum: τ caſtrametat͂ eſt in iaſſa: τ pugnauit cū iſrael.
τῶν ὁρίων αὐτοῦ. καὶ συνήγαγεν σηὼν πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ παρενέβαλεν εἰς ἰασσά, καὶ ἐπολέμησεν μετὰ ἰσραήλ.
τ tradidit dn̄s deus iſrael ſeon τ omnem pplm eius in manu iſrael: τ percuſſit eos
καὶ παρέδωκεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ τὸν σηὼν καὶ σύμπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν χειρὶ ἰσραήλ, καὶ ἐπάταξεν αὐτούς
τ poſſedit iſrael oēm terrā ipſius amorrei habitātis in terra illa.
καὶ ἐκληρονόμησεν ἰσραὴλ πᾶσαν τὴν γῆν τοῦ ἀμορραίου τοῦ κατοικοῦντος ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ.
τ poſſedit vniuerſos terminos amorrei ab arnon τ vſq͂ ad iaboc τ a ſolitudine τ vſq͂ ad iordanē.
καὶ ἐκληρονόμησεν πᾶν τὸ ὅριον τοῦ ἀμορραίου ἀπὸ ἀρνὼν καὶ ἕως τοῦ ἰαβὸκ καὶ ἀπὸ τῆς ἐρήμου καὶ ἕως τοῦ ἰορδάνου.
τ nunc dn̄s deus iſrael ſubuertit amorreū a facie ppli ſui iſrael: τ tu poſſidebis eū?
καὶ νῦν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐξῆρεν τὸν ἀμορραῖον ἐκ προσώπου λαοῦ αὐτοῦ ἰσραήλ, καὶ σὺ κληρονομήσεις αὐτόν;
nonne que poſſedit tibi chamos deus tuus ea poſſidebis? τ oīa q̄cūq͂ poſſedit
οὐχὶ ὅσα κατεκληρονόμησέν σοι χαμὼς ὁ θεός σου αὐτὰ κατακληρονομήσεις; καὶ πάντα ὅσα κατεκληρονόμησεν
dn̄s deus nr̄ a facie vr̄a ea poſſidebimus.
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐκ προσώπου ὑμῶν αὐτὰ κληρονομήσομεν.
τ nūc nūqd melior es tu balac filio ſephor rege moab? nūqd pugna pugnauit cum iſrael vel bello pugnauit cōtra eos? cū habitaret iſrael in eſebon τ
καὶ νῦν μὴ κρείσσων εἶ σὺ βαλὰκ υἱοῦ σεφὼρ βασιλέως μωάβ; μὴ μάχῃ ἐμαχήσατο μετὰ ἰσραὴλ ἢ πολέμῳ ἐπολέμησεν αὐτοῖς; ἐν τῷ οἰκῆσαι ἰσραὴλ ἐν ἐσεβὼν καὶ
in filiabus eius: τ in aroer τ in filiabus eius: τ in cūctis ciuitatib͂ que iuxta iordanē trecētos ānos. quare nō liberauerūt eos
ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν ἀροὴρ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ταῖς παρὰ τὸν ἰορδάνην τριακόσια ἔτη· τί ὅτι οὐκ ἐρρύσαντο αὐτοὺς
in tpe illo? et ego nō peccaui tibi: τ tu facis mecum malū vt pugnes cōtra me. iudicet dn̄s qui iudicat hodie inter filios iſrael τ inter filios ammō: τ nō audiuit rex filiorū ammon ſermones iephthae q͂s miſit ad eum.
ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ; κἀγὼ οὐχ ἥμαρτόν σοι, καὶ σὺ ποιεῖς μετ᾽ ἐμοῦ πονηρίαν τοῦ πολεμῆσαι ἐν ἐμοί. κρίναι κύριος ὁ κρίνων σήμερον ἀναμέσον υἱῶν ἰσραὴλ καὶ ἀναμέσον υἱῶν ἀμμών· καὶ οὐκ εἰσήκουσεν βασιλεὺς υἱῶν ἀμμὼν τῶν λόγων ἰεφθάε ὧν ἀπέστειλεν πρὸς αὐτόν.
τ factus eſt ſup iephthae ſpūs dn̄i: τ trāſiuit galaad τ manaſſe: τ trāſiuit ſpeculā galaad: τ a ſpecula galaad trans filios ammon.
καὶ ἐγενήθη ἐπὶ ἰεφθάε πνεῦμα κυρίου, καὶ διέβη τὴν γαλαὰδ καὶ τὴν μανασσῆ, καὶ διέβη τὴν σκοπιὰν γαλαάδ, καὶ ἀπὸ σκοπιᾶς γαλαὰδ εἰς τὸ πέραν υἱῶν ἀμμών.
τ vouit iephthae votū dn̄o: τ dixit: ſi tradiīdo tradideris filios ammon in manū meā: τ erit egrediens qui egredia͂ de portis domus mee in occurſum meū cū reuertero ego in pace a filijs ammon: τ erit dn̄o: τ offerā eum holocauſtum. τ tranſiuit
καὶ ηὔξατο ἰεφθάε εὐχὴν τῷ κυρίῳ, καὶ εἶπεν, ἐὰν παραδόσει παραδῷς τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν ἐν χειρί μου, καὶ ἔσται ὁ ἐκπορευόμενος ὃς ἂν ἐξέλθοι ἐκ τῶν θυρῶν τοῦ οἴκου μου εἰς ἀπάντησίν μου ἐν τῷ ἐπιστρέψαι με ἐν εἰρήνῃ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀμμών, καὶ ἔσται τῷ κυρίῳ, καὶ ἀνοίσω αὐτὸν ὁλοκαύτωμα. καὶ διέβη

iephthae ad filios ammon vt pugnaret cōtra eos. τ tradidit illos dn̄s in manū eius: τ percuſſit eos ab aroer τ vſq͂ quo veniat menith vt giuti ciuitates vſq͂ abel vinearū plaga magna valde. τ humiliati ſunt filij ammon a facie filiorū iſrl.
ἰεφθάε πρὸς τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτούς. καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ἀπὸ ἀροὴρ καὶ ἕως τοῦ ἐλθεῖν μενὶθ εἴκοσι πόλεις ἕως ἀβὲλ ἀμπελώνων πληγὴν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐνετράπησαν οἱ υἱοὶ ἀμμὼν ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ.
τ venit iephthae in maſſipha in domū ſuā: τ ecce filia ſua exibat in occurſum ſuū in tympanis τ choris: τ ipſa vnigenita illi. τ nō eſt illi preter illā fili͂ vel filia. τ factū ē qn̄ vidit illā τ ſcidit veſtes ſuas τ dixit: heu mihi filia mea decepiſti me i īpedimētū facta es ī oculis meis: ego aūt aperui os meū pro te ad dn̄m: τ nō potero vt reuertar. τ dixit ad eum: ſi in me aperuiſti os tuū ad dn̄m: fac mihi quemadmodū exiuit ex ore tuo quia fecit tibi dn̄s vltiones de inimicis tuis de filijs ammon. τ dixit ad patrem ſuū: τ fac mihi verbū hoc: ſine me duos mēſes: τ ibo τ deſcēdā ad montes: τ plorabo in virginitatē meā ego τ ſodales mee. τ dixit vade. τ dimiſit illam duos mēſes. τ abiit ipſa τ ſodales illius: τ plorauit in virginitatē ſuā in mōtib͂. τ factū eſt poſt finē duo͂ mēſiū τ rediit ad patrē ſuū: τ pfecit iephthae votū ſuū qd͂ vouit: τ hec nō cognouit virū. τ facta eſt in preceptū iſrael: de diebus in dies cōgregabātur filie iſrael ad plorādū filiam iephthae galaadite quattuor dies in anno.
καὶ ἦλθεν ἰεφθάε εἰς μασσηφὰ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἐξεπορεύετο εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἐν τυμπάνοις καὶ χοροῖς, καὶ αὕτη μονογενὴς αὐτῷ· καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ πλὴν αὐτῆς υἱὸς ἢ θυγάτηρ. καὶ ἐγενήθη ἡνίκα εἶδεν αὐτὴν καὶ διέρρηξεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ εἶπεν, οἴμοι θυγάτηρ μου ἐμπεποδοστάτηκάς με εἰς σκῶλον ἐγένου ἐν ὀφθαλμοῖς μου· ἐγὼ δὲ ἤνοιξα τὸ στόμα μου περὶ σοῦ πρὸς κύριον, καὶ οὐ δυνήσομαι τοῦ ἀποστρέψαι. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, εἰ ἐν ἐμοὶ ἤνοιξας τὸ στόμα σου πρὸς τὸν κύριον, ποίησόν μοι ὃν τρόπον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματός σου ἀνθ᾽ ὧν ἐποίησέν σοι κύριος ἐκδικήσεις ἐκ τῶν ἐχθρῶν σου ἐκ τῶν υἱῶν ἀμμών. καὶ εἶπεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ ποίησόν μοι τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἔασόν με δύο μῆνας, καὶ πορεύσομαι καὶ καταβήσομαι ἐπὶ τὰ ὄρη, καὶ κλαύσομαι ἐπὶ τὰ παρθένιά μου ἐγὼ καὶ αἱ συνεταιρίδες μου. καὶ εἶπεν πορεύου, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὴν δύο μῆνας. καὶ ἐπορεύθη αὐτὴ καὶ αἱ συνεταιρίδες αὐτῆς, καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ τὰ παρθένια αὐτῆς ἐπὶ τὰ ὄρη. καὶ ἐγένετο μετὰ τέλος δύο μηνῶν καὶ ἀνέκαμψεν πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ ἐπετέλεσεν ἰεφθάε τὴν εὐχὴν αὐτοῦ ἣν ηὔξατο, καὶ αὕτη οὐκ ἔγνω ἄνδρα. καὶ ἐγενήθη εἰς πρόσταγμα ἰσραήλ, ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας συνεπορεύοντο αἱ θυγατέρες ἰσραὴλ θρηνεῖν τὴν θυγατέρα ἰεφθάε τοῦ γαλααδίτου τέσσαρας ἡμέρας ἐν τῷ ἐνιαυτῷ.

Ca.12.

Et cōgregati ſūt filij ephraim τ venerūt in ſephena: τ dixerūt ad iephthae: quare iuiſti ad pugnādū cōtra filios ammon: τ nos nō vocaſti vt pergerem͂ tecum. domū tuā icēdemus ſup te in igne. τ dixit iephthae ad illos: vir litigās fui ego
Καὶ συνήχθησαν οἱ υἱοὶ ἐφραὶμ καὶ ἦλθον εἰς σεφηνά, καὶ εἶπον πρὸς ἰεφθάε, τί ὅτι ἐπορεύθης πολεμῆσαι πρὸς τοὺς υἱοὺς ἀμμών, καὶ ἡμᾶς οὐ κέκληκας πορευθῆναι μετὰ σοῦ· τὸν οἶκόν σου ἐμπρήσομεν ἐπὶ σὲ ἐν πυρί. καὶ εἶπεν ἰεφθάε πρὸς αὐτούς, ἀνὴρ ἀντιδικῶν ἤμην ἐγώ

iepthe ad filios ammō vt pugnaret cōtra eos quos tradidit dn̄s ī manus eius: pcuſſitq͂ ab aroer vſq͂ dū veīas ī mēnith vigīti ciuitates & vſq͂ ad abel q̄ ē vineis cōſita plaga magna nimis: humiliatiq͂ ſūt filii āmō a filiis iſrl. Reuertēti aūt iepthe ī maſpha domum ſuam: occurrit ei vnigēita filia ſua cū tympanis & choris. Non enim habebat alios liberos. Qua viſa ſcidit veſtimēta ſua: & ait. Heu me filia mi: decepiſti me: & ipſa decepta es. Aperui em̄ os meum ad dn̄m: & aliud facere nō potero. Cui illa rn̄dit. Pater mi: ſi aperuiſti os tuum ad dn̄m: fac mihi quodcunq͂ pollicitus es: cōceſſa tibi vltione atq͂ victoria de hoſtib͂ tuis. Dixitq͂ ad patrē. Hoc ſolū mihi pſta qd̄ depcor. Dimitte me vt duobus menſibus circueam montes: & plangam virginitatē meā cū ſodalibus meis. Cui ille rn̄dit. Vade: & dimiſit eā duob͂ menſib͂. Cūq͂ abiiſſet cū ſociis ac ſodalib͂ ſuis: flebat virginitatem ſuā in mōtib͂. Expletiſq͂ duobus menſibus reuerſa eſt ad pr̄em ſuū: & fecit ei ſicut vouerat. Que ignorabat virum. Exīde mos increuit in iſrl: & cōſuetudo ſeruata eſt: vt poſt anni circulū cōueniāt ī vnū filie iſrl & plāgant filiā iepthe galaadite diebus quatuor.

12.

Ecce aūt in effraim orta eſt ſeditio: Nā trāſeuntes cōtra aqlonē: dixerūt ad iepthe. Quare vadens ad pugnā cōtra filios ammō vocare nos noluiſti: vt pgeremus tecū? Igitur incēdemus domū tuā. Quibus ille rn̄dit. Diſceptatio erat mihi

יפתח אל בני עמון להלחם בם
ויתנם יהוה בידו: ויכם מערער
ועד באך מנית עשרים עיר ועד
אבל כרמים מכה גדולה מאד
ויכנעו בני עמון מפני בני ישראל:
ויבא יפתח המצפה אל ביתו
והנה בתו יצאת לקראתו בתפים
ובמחלות ורק היא יחידה אין
לו ממנו בן או בת: ויהי כראותו
אותה ויקרע את בגדיו ויאמר
אהה בתי הכרע הכרעתני ואת
היית בעכרי ואנכי פציתי פי
אל יהוה ולא אוכל לשוב: ותאמר
אליו אבי פציתה את פיך אל יהוה
עשה לי כאשר יצא מפיך אחרי
אשר עשה לך יהוה נקמות
מאיביך מבני עמון: ותאמר אל
אביה יעשה לי הדבר הזה הרפה
ממני שנים חדשים ואלכה
וירדתי על ההרים ואבכה על
בתולי אנכי ורעיתי: ויאמר לכי
וישלח אותה שני חדשים ותלך
היא ורעותיה ותבך על בתוליה
על ההרים: ויהי מקץ שנים
חדשים ותשב אל אביה ויעש
לה את נדרו אשר נדר והיא
לא ידעה איש ותהי חק
בישראל: מימים ימימה תלכנה
בנות ישראל לתנות לבת יפתח
הגלעדי ארבעת ימים בשנה:

Cap.xij.

ויצעק איש אפרים
ויעבר צפונה ויאמרו ליפתח
מדוע עברת להלחם בבני עמון
ולנו לא קראת ללכת עמך ביתך
נשרף עליך באש: ויאמר יפתח
אליהם איש ריב הייתי אני

לחם · נתן נכה · בוא · נכה גדל · כנע פנה · בוא · תפף · חלל יחד · היה באה · את קרע · אמר כרע · היה פצה · פה יכל · עשה רבה · שנה ילך · בכה · בתל רעה · ילך שלח · שוב עשה · היה · יום ילך · בנה תנה · רבע יום · צעק עבר · אמר · מדע לחם · שרף · רוב היה

ועמי ובני עמון מאד ואזעק
אתכם ולא הושעתם אותי
מידם ואראה כי אינך מושיע
ואשימה נפשי בכפי ואעברה
אל בני עמון ויתנם יהוה בידי
ולמה עליתם אלי היום הזה
להלחם בי ויקבץ יפתח את כל
אנשי גלעד וילחם את אפרים
ויכו אנשי גלעד את אפרים כי
אמרו פליטי אפרים אתם גלעד
בתוך אפרים בתוך מנשה וילכד
גלעד את מעברות הירדן
לאפרים והיה כי יאמרו פליטי
אפרים אעברה ויאמרו לו אנשי
גלעד האפרתי אתה ויאמר לא
ויאמרו לו אמר נא שבלת ויאמר
סבלת ולא יכין לדבר כן ויאחזו
אתו וישחטוהו אל מעברות הירדן
ויפל בעת ההיא מאפרים
ארבעים ושנים אלף וישפט
יפתח את ישראל שש שנים
וימת יפתח הגלעדי ויקבר בערי
גלעד וישפט אחריו את ישראל
אבצן מבית לחם ויהי לו
שלשים בנים ושלשים בנות
שלח החוצה ושלשים בנות
הביא לבניו מן החוץ וישפט את
ישראל שבע שנים וימת אבצן
ויקבר בבית לחם וישפט אחריו
את ישראל אילון הזבולני
וישפט את ישראל עשר שנים
וימת אילון הזבולני ויקבר
באילון בארץ זבולן וישפט
אחריו את ישראל עבדון בן
הלל הפרעתוני ויהי לו ארבעים
בנים ושלשים בני בנים רכבים

זעק · ישע · ראה · שום עבר · נתן · עלה · לחם קבץ · נכה · פלט · לכד · עבר · אמר · כון אחז · שחט · נפל · רבע שנה · שפט שנה · מות קבר · עיר · בוא · מות · היה

& populo meo cōtra filios āmō vehemēs: vocauiq; vos vt pberetis mihi auxiliū & facere noluistis. Qđ cernens posui aīam meā ī manibus meis transiuiq; ad filios āmon: & tradidit eos dñs in manus meas. Quid commerui vt aduersū me cōsurgatis in preliū? Vocatis itaq; ad se cunctis viris de galaad pugnabat contra effraim. Percusserūtq; viri galaad effraim: quia dixerat fugitiuus ē galaad de effraim: & habitat in medio effraim & manasse. Occupaueritq; galaadite vada iordanis per que effraim reuersurus erat. Cūq; venisset ad ea de effraim nūero fugiens atq; dixisset obsecro vt me trāsire pmittas: dicebant ei galaadite. Nūquid effrateus es? Quo dicēte nō sū: iterrogabāt eū. Dic ergo sceboleth: qđ iterp̄tatur spica. Qui rñdebat cebolleth eadē lr̄a spicā exprimere nō valēs: statiq; app̄hensū iugulabāt in ipso iordanis trāsitu. Et ceciderunt in illo tp̄e de effraim q̄draginta duo milia. Iudicauit itaq; iepthe galaadites israel sex ānis: & mortuus est ac sepultus in cītate sua galaad. Post hūc iudicauit israel abessā de bethleem: qui habuit triginta filios & totidē filias. Quas emittens foras maritis dedit: & eiusdē numeri filiis suis accepit vxores: ītroducēs in domū suā. Qui septē annis iudicauit israel: mortuusq; est ac sepultus ī bethleem. Cui successit ahialon zabulonites: & iudicauit israel decē annis. mortuusq; est ac sepultus in zabulon. Post hunc iudicauit israel abdon filius hellel pharatonites q habuit quadraginta filios & triginta ex eis nepotes ascendentes

καὶ ὁ λαός μου, καὶ οἱ υἱοὶ ἀμμὼν ἐταπείνουν με σφόδρα, καὶ ἐβόησα πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἐσώσατέ με ἐκ χειρὸς αὐτῶν, καὶ ἰδὼν ὅτι οὐκ ἦν ὁ σώζων, καὶ ἔθέμην τὴν ψυχήν μου ἐν τῇ χειρί μου, καὶ διέβην πρὸς τοὺς υἱοὺς ἀμμών, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρί μου. καὶ ἵνα τί ἀνέβητε πρός με τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ πολεμεῖν ἐν ἐμοί; καὶ συνήθροισεν ἰεφθάε πάντας τοὺς ἄνδρας γαλαάδ, καὶ ἐπολέμει τὸν ἐφραίμ. καὶ ἐπάταξαν ἄνδρες γαλαὰδ τὸν ἐφραίμ, ὅτι εἶπαν οἱ διασεσωσμένοι τοῦ ἐφραΐμ, ὑμεῖς γαλαὰδ ἐν μέσῳ τοῦ ἐφραῒμ καὶ ἐν μέσῳ τοῦ μανασσῆ. καὶ προκατελάβετο γαλαὰδ τὰς διαβάσεις τοῦ ἰορδάνου τοῦ ἐφραΐμ. καὶ ἐγενήθη ὅτε εἶπαν οἱ διασεσωσμένοι τοῦ ἐφραΐμ, διαβῶμεν δή, καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ ἄνδρες γαλαάδ, μὴ ἐκ τοῦ ἐφραῒμ ὑμεῖς; καὶ εἶπεν οὐκ ἐσμέν. καὶ εἶπον αὐτοῖς, εἴπατε δὴ στάχυς σύνθημα. καὶ εἶπον καὶ οὐ κατηύθυναν τοῦ λαλῆσαι οὕτως. καὶ ἐπελάβοντο αὐτούς, καὶ ἔσφαζον αὐτοὺς ἐπὶ τὰς διαβάσεις τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔπεσαν ἐξ ἐφραῒμ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ τεσσαράκοντα καὶ δύο χιλιάδες. καὶ ἔκρινεν ἰεφθάε τὸν ἰσραὴλ ἓξ ἔτη, καὶ ἀπέθανεν ἰεφθάε ὁ γαλααδίτης καὶ ἐτάφη ἐν τῇ πόλει αὐτοῦ γαλαάδ. καὶ ἔκρινεν μετ᾽ αὐτὸν τὸν ἰσραὴλ ἐβεσὰν ἐκ βηθλεέμ. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ τριάκοντα υἱοὶ καὶ τριάκοντα θυγατέρες αἳ ἐξαπεσταλμέναι ἔξω, καὶ τριάκοντα γυναῖκας εἰσήγαγεν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἀπὸ ἔξωθεν, καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ ἑπτὰ ἔτη, καὶ ἀπέθανεν ἐβεσάν, καὶ ἐτάφη ἐν βηθλεέμ. καὶ ἔκρινεν μετ᾽ αὐτὸν τὸν ἰσραὴλ αἰλὼμ ὁ ζαβουλωνίτης, καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ δέκα ἔτη. καὶ ἀπέθανεν αἰλὼμ ὁ ζαβουλωνίτης καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν αἰλὶμ ἐν γῇ ζαβουλών. καὶ ἔκρινεν μετ᾽ αὐτὸν τὸν ἰσραὴλ ἀβδὼμ υἱὸς ἑλλὴλ ὁ ἐφαραθωνίτης. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ τεσσαράκοντα υἱοὶ καὶ τριάκοντα υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐπιβαίνοντες

τ ppl's meus: τ filij ammon humiliabāt me valde: τ clamaui ad vos: τ nō liberastis me de manu eoꝝ. τ vidēs q nō erat q̄ liberaret: τ posui aīam meā in manu mea: τ trāsiui ad filios ammon: τ tradidit illos dñs in manū meā. τ vtqđ ascēdistis ad me die hac vt pugnaretis cōtra me? τ cōgregauit iephthae oēs viros galaad: τ pugnabat cōtra ephraim. τ percusserūt viri galaad ephraim: qr dixerūt liberati ephraim: vos galaad in medio ephraim τ in medio manasse. τ occupauit galaad trāsitus iordanis ephraim. τ factū ē qñ dixerūt liberati ephraim: trāseamus iā: τ dixerūt ei viri galaad: nūqđ de ephraim vos? τ dixit nō sumus. τ dixerūt eis: dicite iā spica cōpositio. τ dixerūt τ nō dirigebāt vt loq̄rētur sic. τ accipiebāt eos: τ iugulabāt eos ad trāsitus iordanis. τ ceciderūt de ephraim in tp̄e illo quadraginta τ duo milia. τ iudicauit iephthae israel sex ānis: τ mortuus est iephthae galaadites τ sepultus ē in ciuitate sua galaad. τ iudicauit post eū israel ebesan de bethleem. τ fuerūt ii triginta filij τ triginta filie q̄ misse erant foras: τ triginta vxores induxit filijs suis ab extra. τ iudicauit israel septē ānis: τ mortuus est ebesan: τ sepultus ē in bethleem. τ iudicauit post eū israel elom zabulonites: τ iudicauit israel decē ānis. τ mortuus ē elom zabulonites τ sepelierūt eū in elim in terra zabulon. τ iudicauit post eū israel abdom filius hellel epharathonites. τ fuerūt ei quadraginta filij τ triginta filij filioꝝ eius ascēdētes

ἐπὶ ἑβδομήκοντα πώλους. καὶ ἔκρινεν τὸν ἰσραὴλ ὀκτὼ ἔτη. καὶ ἀπέθανεν ἀβδὼν υἱὸς ἑλλὴλ ὁ φαραθωνίτης, καὶ ἐτάφη ἐν φαραθὼν ἐν γῇ ἐφραῒμ ἐν ὄρει λανάκ.

sup septuaginta pullos. τ iudicauit israel octo ānis. τ mortuus est abdon filius hellel pharathonites: τ sepultus ē in pharathon in terra ephraim in mōte lanac.

Ca. 13.

A — Καὶ προσέθεντο οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἔναντι κυρίου, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ ἀλλοφύλων τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ ἐγένετο ἀνὴρ εἷς ἐξ ἀραὰ ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ δάν, καὶ ὄνομα αὐτῷ μανῶε, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ στεῖρα, καὶ οὐκ ἔτικτεν. καὶ ὤφθη ἄγγελος κυρίου πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν, ἰδοὺ δὴ σὺ στεῖρα καὶ οὐ τέτοκας, καὶ ἐν γαστρὶ ἕξεις καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ νῦν φύλαξαι καὶ μὴ πίῃς οἶνον καὶ σίκερα, καὶ μὴ φάγῃς πᾶν ἀκάθαρτον, ὅτι ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἕξεις καὶ τέξῃ υἱόν. καὶ σίδηρος οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ὅτι ναζηραῖον τῷ θεῷ ἔσται τὸ παιδάριον ἐκ τῆς γαστρός, καὶ αὐτὸς ἄρξεται σώζειν τὸν ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων. καὶ ἦλθεν ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς λέγουσα, ὅτι ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἦλθεν πρός με, καὶ ἡ ὅρασις αὐτοῦ ὡς ὅρασις ἀγγέλου τοῦ θεοῦ ἐπιφανὴς σφόδρα, καὶ ἠρώτων αὐτὸν πόθεν ἐστίν, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐκ ἀπήγγειλέν μοι. καὶ εἶπεν πρός με, ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἕξεις καὶ τέξῃ υἱόν. καὶ νῦν μὴ πίῃς οἶνον καὶ σίκερα, καὶ μὴ φάγῃς πᾶσαν ἀκαθαρσίαν, ὅτι ναζηραῖον θεοῦ ἔσται τὸ παιδάριον ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ. καὶ ἐδεήθη μανῶε τοῦ κυρίου. καὶ εἶπεν ἐν ἐμοί κύριε, ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ὃν ἀπέστειλας πρὸς ἡμᾶς ἐλθέτω δὴ ἔτι πρὸς ἡμᾶς, καὶ φωτισάτω ἡμᾶς τί ποιήσωμεν τῷ παιδαρίῳ τῷ τικτομένῳ. καὶ ἐπήκουσεν ὁ θεὸς τῆς φωνῆς μανῶε, καὶ παρεγένετο ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ἔτι πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καθημένην ἐν τῷ ἀγρῷ, καὶ μανῶε ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἦν μετ᾽ αὐτῆς. καὶ ἐτάχυνεν ἡ γυνὴ καὶ ἐξέδραμεν

Et addiderūt filij israel facere malū in cōspectu dñi: τ tradidit eos dñs in manū allophyloꝝ quadraginta ānis. τ fuit vir vnus de araa de tribu dan: τ nomē ei manoe: τ vxor eius sterilis: τ nō pariebat. τ apparuit angelus dñi ad vxorē: τ dixit ad eam: ecce iam tu sterilis τ nō peperisti: τ in vtero habebis τ paries filiū: τ nunc caue τ ne bibas vinū τ siceram: τ ne comedas oē immūdū: qr ecce tu in vtero habebis τ paries filiū. τ ferrū nō ascēdet sup caput eius: qm̄ nazareus deo erit puer ab vtero: τ ipse incipiet liberare israel de manu philistinoꝝ. τ venit vxor τ locuta est viro suo dicēs: q hō dei venit ad me: τ vultus eius vt vultus angeli dei splēdēs valde: τ interrogabā eū vnde esset: τ nomē eius nō renūciauit mihi. τ dixit ad me: ecce tu in vtero habebis τ paries filiū. τ nunc ne bibas vinū τ siceram: τ ne comedas oēm immūditiā: qm̄ nazareus dei erit puer ab vtero vsq ad diē mortis sue. τ orauit manoe dñz. τ ait in me dñe: homo dei quē misisti ad nos veniat iā iterū ad nos: τ illuminet nos quid faciamus puero q̄ natus fuerit. τ exaudiuit deus vocē manoe: τ venit angelus dei iterū ad vxorē eius sedentē in agro: τ manoe maritus eius nō erat cū ea. τ festinauit mulier τ cucurrit

ā.10.b · B · 1.Re.1 b. Infra co. · C · D

sup septuagita pullos asinarū: & iudicauit israel octo ānis: mortuusq; est ac sepultus in pharaton terre effraim in monte amalech.

13.

Rursumq; filii israel fecerūt malū in cōspectu dñi: qui tradidit eos in manus philistinorum quadraginta annis. Erat autem quidam vir de saraa & de stirpe dā nomine manue habens vxorē sterilem: cui apparuit angelus domini: & dixit ad eā. Sterilis es & absq; liberis: sed cōcipies & paries filium. Caue ergo ne bibas vinum ac siceram: nec immūdū quicquam comedas quia concipies & paries filium: cuius non tanget caput nouacula. Erit ei nazareus dei ab īfantia sua & ex matris vtero: & ipse incipiet liberare israel de manu philistinorū. Que cū venisset ad maritū suū dixit ei. Vir dei venit ad me hñs vultū angelicum terribilis nimis. Quē cū interrogassem quis esset & vnde venisset: & quo noīe vocaretur noluit mihi dicere: sed hoc rñdit. Ecce cōcipies & paries filiū. Caue ne vinū bibas nec siceram: ne aliquo vescaris īmundo. Erit ei puer nazareus dei ab īfātia sua & ex vtero matris sue vsq; ad diē mortis sue. Orauit itaq; manue dñm: & ait. Obsecro domine vt vir dei quē misisti veniat iterū & doceat nos qđ debeamus facere đ puero qui nasciturus ē. Exaudiuitq; deus dep̄cātē manue & apparuit rursum angelus dei vxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius nō erat cū ea. Que cū vidisset angelū

על שבעים עירים וישפט את
ישראל שמנה שנים וימת
עבדון בן הלל הפרעתוני ויקבר
בפרעתון בארץ אפרים בהר
העמלקי

Cap. xiii.

ויספו בני
ישראל לעשות הרע בעיני יהוה
ויתנם יהוה ביד פלשתים
ארבעים שנה ויהי איש אחד
מצרעה ממשפחת הדני ושמו
מנוח ואשתו עקרה ולא ילדה
וירא מלאך יהוה אל האשה
ויאמר אליה הנה נא את עקרה
ולא ילדת והרית וילדת בן
ועתה השמרי נא ואל תשתי יין
ושכר ואל תאכלי כל טמא כי
הנך הרה וילדת בן ומורה לא
יעלה על ראשו כי נזיר אלהים
יהיה הנער מן הבטן והוא יחל
להושיע את ישראל מיד
פלשתים ותבא האשה ותאמר
לאישה לאמר איש האלהים
בא אלי ומראהו כמראה מלאך
האלהים נורא מאד ולא
שאלתיהו אי מזה הוא ואת
שמו לא הגיד לי ויאמר לי הנך
הרה וילדת בן ועתה אל תשתי
יין ושכר ואל תאכלי כל טמאה
כי נזיר אלהים יהיה הנער מן
הבטן עד יום מותו ויעתר מנוח
אל יהוה ויאמר בי אדוני איש
האלהים אשר שלחת יבא נא
עוד אלינו ויורנו מה נעשה לנער
היולד וישמע האלהים בקול
מנוח ויבא מלאך האלהים עוד
אל האשה והיא יושבת בשדה
ומנוח אישה אין עמה ותמהר

יסף · עשה רעע · נתן · היה · שפח · ראה לאך · איש · הרה · שמר שתה · אכל · הנה מרה · עלה נזר · היה חלל · ישע · בוא אמר · ראה · ירא · נגד · עתר · בוא · ירה עשה · ילד שמע · בוא · איש · מהר

והאשה ותרץ ותגד לאישה
ותאמר אליו הנה נראה אלי
האיש אשר בא ביום אלי׃ ויקם
וילך מנוח אחרי אשתו ויבא אל
האיש ויאמר לו האתה האיש
אשר דברת אל האשה ויאמר
אני׃ ויאמר מנוח עתה יבא
דברך מה יהיה משפט הנער
ומעשהו׃ ויאמר מלאך יהוה אל
מנוח מכל אשר אמרתי אל
האשה תשמר׃ מכל אשר יצא
מגפן היין לא תאכל ויין ושכר
אל תשת וכל טמאה אל תאכל
כל אשר צויתיה תשמר׃ ויאמר
מנוח אל מלאך יהוה נעצרה
נא אותך ונעשה לפניך גדי
עזים׃ ויאמר מלאך יהוה אל
מנוח אם תעצרני לא אכל
בלחמך ואם תעשה עלה ליהוה
תעלנה כי לא ידע מנוח כי
מלאך יהוה הוא׃ ויאמר מנוח
אל מלאך יהוה מי שמך כי יבא
דברך וכבדנוך׃ ויאמר לו מלאך
יהוה למה זה תשאל לשמי והוא
פלאי׃ ויקח מנוח את גדי העזים
ואת המנחה ויעל על הצור ליהוה
ומפלא לעשות ומנוח ואשתו
ראים׃ ויהי בעלות הלהב מעל
המזבח השמימה ויעל מלאך יהוה
בלהב המזבח ומנוח ואשתו
ראים ויפלו על פניהם ארצה׃
ולא יסף עוד מלאך יהוה להראה
אל מנוח ואל אשתו אז ידע
מנוח כי מלאך יהוה הוא׃ ויאמר
מנוח אל אשתו מות נמות כי
אלהים ראינו׃ ותאמר לו אשתו

festinauit & cucurrit ad virũ suum: nunciauitq̃ ei dicens. Ecce apparu it mihi vir quem ante viderã. Qui surrexit & secutus ẽ vxorẽ suã: veniensq̃ ad virum dixit ei. Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit. Ego sum. Cui manue: qñ inqt sermo tu⁹ fue rit expletus: quid vis vt faciat puer: aut a quo se obseruare debebit. Dixitq̃ angelus dñi ad manue. Ab oibus q̃ locutus sum vxori tue abstineat se: & quicquid ex vinea na scitur non comedat: vinũ & siceram nõ bibat: nullo vescatur immundo: & quod ei precepi ĩpleat atq̃ custodiat. Dixit itaq̃ manue ad ãgelũ do mini. Obsecro te vt acqescas precibus meis: & faciamus tibi hedum de capris. Cui rñdit angel⁹ Si me cogis nõ comedam panes tuos: si autẽ vis holocaustum facere offer illud dño. Et nesciebat manue q̃ angelus domini esset. Dixitq̃ ad eũ. Q̃d est tibi nomẽ? vt si sermo tuus fue rit expletus honorem⁹ te. Cui ille rñdit. Cur queris nomẽ meum quod est mirabile? Tulit itaq̃ manue hedũ de capris & libamẽta: & posuit sup petrã offerẽs dño q̃ facit mirabilia. Ipe aũt & vxor eius intuebantur. Cumq̃ ascenderet flamma altaris in celũ angelus dñi pariter in flãma ascendit. Q̃d cũ vidisset manue & vxor eius proni ceciderũt in terram: & vltra eis non apparuit angelus dñi. Statimq̃ intellexit manue angelũ dñi esse: & dixit ad vxorẽ suã. Morte moriemur quia vidimus deũ. Cui rñdit mulier.

⁊ nunciauit viro suo ⁊ dixit ad eũ:
καὶ ἀπήγγειλεν τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν,
ecce apparuit mihi vir qui venit die illa ad me.
ἰδοὺ ὦπταί μοι ὁ ἀνὴρ ὁ ἐλθὼν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πρός με.
⁊ surrexit ⁊ abijt manoe post vxorẽ su
καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη μανῶε ὀπίσω τῆς γυναικὸς αὐ
am ⁊ venit ad virũ: ⁊ dixit ei: si tu es
τοῦ καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν ἄνδρα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ σὺ εἶ
vir qui locut⁹ es ad vxorẽ? ⁊ dixit ange
ὁ ἀνὴρ ὁ λαλήσας πρὸς τὴν γυναῖκα; καὶ εἶπεν ὁ ἄγγε
lus ego. ⁊ dixit manoe: nunc expleto ver
λος ἐγώ. καὶ εἶπεν μανῶε, νῦν ἐλθόντος τοῦ ῥήμα
bo tuo q̃d erit iudiciũ pueri ⁊
τός σου τί ἔσται τὸ σύγκριμα τοῦ παιδαρίου καὶ τὰ
opa eius? ⁊ dixit angelus dñi ad manoe:
ἔργα αὐτοῦ; καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου πρὸς μανῶε,
ab oibus quẽ dixi ad vxorẽ caueat:
ἀπὸ πάντων ὧν εἶπα πρὸς τὴν γυναῖκα φυλαξάσθω,
ab oibus que exeunt de vinea nõ come
ἀπὸ πάντων ὅσα ἐκπορεύεται ἐξ ἀμπέλου οὐ φάγε
det: ⁊ vinũ ⁊ siceram nõ bibat: ⁊ oĩne im
ται, καὶ οἶνον καὶ σίκερα μὴ πιέτω, καὶ πᾶν ἀκά
mũdũ nõ comedat: oia q̃cũq̃ precepi ei
θαρτον μὴ φαγέτω, πάντα ὅσα ἐνετειλάμην αὐτῇ
custodiat. ⁊ dixit manoe ad angelũ do
φυλαξάσθω. καὶ εἶπεν μανῶε πρὸς τὸν ἄγγελον κυ
mini: cogemus iã te ⁊ faciemus coram te
ρίου, βιασόμεθα δή σε καὶ ποιήσομεν ἐνώπιόν σου
hedũ caprarũ. ⁊ dixit angelus dñi ad ma
ἔριφον αἰγῶν. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος κυρίου πρὸς μα
noe: si cogeris me nõ comedã panẽ tuũ. ⁊
νῶε, ἐὰν βιάσῃ με οὐ φάγομαι τὸν ἄρτον σου. καὶ
si feceris holocausta dño offeres ea:
ἐὰν ποιήσῃς ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ ἀνοίσεις αὐ
qm̃ nõ cognouit manoe q̃ angelus dñi est. ⁊ di
τά, ὅτι οὐκ ἔγνω μανῶε ὅτι ἄγγελος κυρίου ἐστί. καὶ εἶ
xit manoe ad angelũ dñi: q̃d nomẽ tibi?
πεν μανῶε πρὸς τὸν ἄγγελον κυρίου, τί ὄνομά σοι;
vt cũ venerit verbũ tuũ glorificemus te. ⁊ di
ἵνα ὅταν ἔλθῃ τὸ ῥῆμά σου δοξάσωμέν σε. καὶ εἶ
xit ei angelus dñi: cur hoc interrogas
πεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, ἱνατί τοῦτο ἐρωτᾷς τὸ
nomẽ meũ? ⁊ id est mirabile. ⁊ accepit ma
ὄνομά μου; καὶ αὐτό ἐστι θαυμαστόν. καὶ ἔλαβε μα
noe hedũ caprarũ ⁊ libamẽtũ: ⁊ obtu
νῶε τὸν ἔριφον τῶν αἰγῶν καὶ τὴν θυσίαν, καὶ ἀνήνεγ
lit super petrã dño q̃ mirabilia fa
κεν ἐπὶ τὴν πέτραν τῷ κυρίῳ τῷ θαυμαστὰ ποιοῦν
cit: ⁊ manoe ⁊ vxor eius intuebãtur. ⁊ factũ ẽ
τι, καὶ μανῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐθεώρουν. καὶ ἐγένετο
cum ascẽderet flãma super alta
ἐν τῷ ἀναβῆναι τὴν φλόγα ἐπάνωθεν τοῦ θυσιαστηρί
re in celũ: ⁊ ascẽdit angelus dñi in
ου εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἀνέβη ὁ ἄγγελος κυρίου ἐν τῇ
flãma altaris. ⁊ manoe ⁊ vxor eius
φλογὶ τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ μανῶε καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ
aspiciebãt: ⁊ ceciderũt in faciẽ sup terrã. ⁊
ἐθεώρουν, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ
nõ addidit vltra angelus dñi apparere ad ma
οὐ προσέθηκεν ἔτι ὁ ἄγγελος κυρίου ὀφθῆναι πρὸς μα
noe ⁊ ad vxorẽ eius. tunc cognouit manoe q̃
νῶε καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. τότε ἔγνω μανῶε ὅτι
angelus dñi est. ⁊ dixit manoe ad vxorẽ
ἄγγελος κυρίου ἐστί. καὶ εἶπεν μανῶε πρὸς τὴν γυναῖκα
suam: morte moriemur quia deũ vidimus. ⁊
αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανούμεθα ὅτι θεὸν ἑωράκαμεν. καὶ
dixit ei vxor eius: si voluisset dñs
εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, εἰ ἐβούλετο κύριος

C

Gen. 32. b.

D

occidere nos: nõ suscepisset de manu nr̃a holo
θανατῶσαι ἡμᾶς, οὐκ ἂν ἐδέξατο ἐκ τῆς χειρὸς ἡμῶν ὁλο
caustũ ⁊ libamẽta: ⁊ nõ reuelasset nobis om
καύτωμα καὶ θυσίαν, καὶ οὐκ ἂν ἐφώτισεν ἡμᾶς πάν
nia hec: ⁊ sicut tps ⁊ nõ audibilia fecisset
τα ταῦτα, καὶ καθὼς ὁ καιρὸς καὶ οὐκ ἂν ἀκουστὰ ἐποίησεν
nobis hec. ⁊ peperit vxor filiũ: ⁊ vocauit no
ἡμῖν ταῦτα. καὶ ἔτεκεν ἡ γυνὴ υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνο
mẽ illius samson. ⁊ creuit puer ⁊ bene
μα αὐτοῦ σαμψών, καὶ ηὐξήνθη τὸ παιδάριον καὶ εὐλόγη
dixit ei dñs. ⁊ cepit spũs dñi simul
σεν αὐτὸν κύριος. καὶ ἤρξατο πνεῦμα κυρίου συμπορεύε
ire cũ eo in castris dan inter saraa ⁊ in
σθαι αὐτῷ ἐν παρεμβολῇ δὰν ἀναμέσον σαραὰ καὶ ἀνα
ter esthaol.
μέσον ἐσθαόλ.

Ca. 14.

A

Et descẽdit samson in thamnatha: ⁊ vidit mu
Καὶ κατέβη σαμψὼν εἰς θαμναθά, καὶ εἶδεν γυ
lierẽ in thamnatha de filiabus philistinorũ.
ναῖκα ἐν θαμναθὰ ἐκ τῶν θυγατέρων τῶν ἀλλοφύλων.
⁊ ascendit ⁊ nunciauit pr̃i suo ⁊ ma
καὶ ἀνέβη καὶ ἀπήγγειλεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῇ μη
tri sue ⁊ dixit: mulierẽ vidi in thamnatha de
τρὶ αὐτοῦ καὶ εἶπεν, γυναῖκα ἑώρακα ἐν θαμναθὰ ἀπὸ
filiabus philistinorũ: ⁊ nũc accipite eã mihi
τῶν θυγατέρων τῶν ἀλλοφύλων, καὶ νῦν λάβετε αὐτήν μοι
vxorẽ. ⁊ dixerũt ei pater suus ⁊ mr̃ sua:
γυναῖκα. καὶ εἶπαν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐ
nũquid nõ est de filiabus fratrũ tuorũ:
τοῦ, μὴ οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῶν ἀδελφῶν σου,
⁊ in oĩni pplo meo mulier: qr tu ibis ad acci
καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ μου γυνή, ὅτι σὺ πορεύσῃ λα
piẽdũ vxorẽ de philistijm incircũcisis? ⁊
βεῖν γυναῖκα ἐκ τῶν ἀλλοφύλων τῶν ἀπεριτμήτων; καὶ
dixit samson ad prẽm suum: hanc accipe
εἶπεν σαμψὼν πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ταύτην λάβε
mihi: qm̃ hec placuit in oculis meis. ⁊ pr̃
μοι, ὅτι αὐτὴ ἤρεσεν ἐν ὀφθαλμοῖς μου. καὶ ὁ πατὴρ
eius ⁊ mr̃ eius nõ sciebãt q̃ a domi
αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι παρὰ κυρί
no est: qm̃ retributionẽ ipse exq̃rit de phi
ου ἐστίν, ὅτι ἀνταπόδομα αὐτὸς ἐκζητεῖ ἐκ τῶν ἀλλο
listijm. ⁊ in tpe illo philistijm dñabãtur
φύλων. καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀλλόφυλοι ἐκυρίευον τῶν
filiorũ israel. ⁊ descẽdit samson ⁊ pater eius ⁊
υἱῶν ἰσραήλ. καὶ κατέβη σαμψὼν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ
mater eius in thamnatha: ⁊ declinauit in vineas
μήτηρ αὐτοῦ εἰς θαμναθά, καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἀμπελῶνας
thamnatha: ⁊ ecce catulus leonis rugiens in occur
θαμναθά, καὶ ἰδοὺ σκύμνος λέοντος ὠρυόμενος εἰς ἀπάν
sum eius: ⁊ irruit sup eũ spũs dñi
τησιν αὐτοῦ, καὶ κατηύθυνεν ἐπ᾽ αὐτὸν πνεῦμα κυρίου
⁊ dilacerauit illũ q̃si hedũ caprarũ: ⁊ nihil fuit in ma
καὶ διέσπασεν αὐτὸν ὡσεὶ ἔριφον αἰγῶν, καὶ οὐδὲν ἦν ἐν τῇ χει
nu eius. ⁊ nõ indicauit pr̃i suo ⁊ ma
ρὶ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἀπήγγειλεν τῷ πατρὶ αὐτοῦ καὶ τῇ μη
tri sue que fecerat. ⁊ descenderũt ⁊ locuti sunt
τρὶ αὐτοῦ ἃ ἐποίησεν. καὶ κατέβησαν καὶ ἐλάλησαν τῇ
mulieri: ⁊ placuit coram samson. ⁊ rediit post
γυναικί, καὶ ἤρεσεν ἐνώπιον σαμψών. καὶ ἐπέστρεψεν μεθ᾽ ἡ
dies vt acciperet eam: ⁊ declinauit vt videret cadauer leo
μέρας λαβεῖν αὐτήν, καὶ ἐξέκλινεν ἰδεῖν τὸ πτῶμα τοῦ λέ
nis: ⁊ ecce examẽ apum in ore leonis
οντος, καὶ ἰδοὺ συστροφὴ μελισσῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ λέοντος
⁊ mel. ⁊ sumpsit illud in os suũ: ⁊ ãbulabat
καὶ μέλι. καὶ ἐξεῖλεν αὐτὸ εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη
ambulans ⁊ comedẽs: ⁊ abijt ad patrem su
πορευόμενος καὶ ἔσθων, καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν πατέρα αὐ
um, ⁊ matrẽ suam: ⁊ dedit eis ⁊ comederũt:
τοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς καὶ ἔφαγον,
⁊ nõ indicauit eis: q̃ de corpore leonis
καὶ οὐκ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, ὅτι ἐκ τῆς ἕξεως τοῦ λέοντος

B

Si dñs nos vellet occidere: de manibus nr̃is holocaustũ & libamenta non suscepisset: nec ostẽdisset nobis hec oĩa neq̃ ea q̃ sũt ventura dixisset. Peperit itaq̃ filium: & vocauit nomẽ eius samsõ. Creuitq̃ puer: & bñdixit ei dñs: cepitq̃ spiritus domini esse cũ eo in castris dan inter saraa & estaol.

14.

Descendit ergo samson ĩ thãnatha: vidensq̃ ibi mulierem de filiabus philistiim: ascẽdit & nũciauit patri suo & mr̃i sue dicẽs. Vidi mulierem ĩ thãnatha de filiabus philistinorum: quã queso vt mihi accipiatis vxorẽ. Cui dixerunt pr̃ & mater sua. Nũquid nõ est mulier in filiabus frm̃ tuorum & ĩ oĩm pp̃lo tuo: quia vis accipe vxorem de philistiim qui incircumcisi sũt? Dixitq̃ samson ad prẽm suũ. Hanc mihi accipe quia placuit oculis meis. Parentes autẽ eius nesciebãt q̃ res a dño fieret: & quereret occasiones cõtra philistiim. Eo eñ tempore philistiim dominabantur israeli. Descendit itaq̃ samsõ cũ pr̃e suo & mr̃e ĩ thãnatha. Cũq̃ venissẽt ad vineas oppidi apparuit catulus leonis seuus & rugiens & occurrit ei. Irruit autem spũs dñi in sãson & dilacerauit leonẽ q̃si hedũ ĩ frustra decerperet nihil oĩno hñs ĩ manu: & hoc pr̃i & matri noluit indicare. Descẽditq̃ & locut⁹ ẽ mulieri que placuerat oculis eius. Et post aliquot dies reuertens vt acciperet eã: declinauit vt videret cadauer leonis. Et ecce examẽ apum in ore leõis erat: ac fauus mellis. Quem cum sumpsisset in manibus comedebat ĩ via. veniensq̃ ad patrem suum & mr̃em dedit eis ptẽ: qui & ipi comederũt: nec tñ eis voluit indicare q̃ mel de corpe leõis

לו חפץ יהוה להמיתנו לא לקח
מידנו עלה ומנחה ולא הראנו
את כל אלה וכעת לא השמיענו
כזאת׃ ותלד האשה בן ותקרא
את שמו שמשון ויגדל הנער
ויברכהו יהוה׃ ותחל רוח יהוה
לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין
אשתאל׃ וירד שמשון Cap. xiiij.
תמנתה וירא אשה בתמנתה
מבנות פלשתים׃ ויעל ויגד לאביו
ולאמו ויאמר אשה ראיתי
בתמנתה מבנות פלשתים ועתה
קחו אותה לי לאשה׃ ויאמר לו
אביו ואמו האין בבנות אחיך
ובכל עמי אשה כי אתה הולך
לקחת אשה מפלשתים הערלים
ויאמר שמשון אל אביו אותה
קח לי כי היא ישרה בעיני׃
ואביו ואמו לא ידעו כי מיהוה
הוא כי תאנה הוא מבקש
מפלשתים ובעת ההיא פלשתים
משלים בישראל׃ וירד שמשון
ואביו ואמו תמנתה ויבאו עד
כרמי תמנתה והנה כפיר אריות
שאג לקראתו׃ ותצלח עליו רוח
יהוה וישסעהו כשסע הגדי
ומאומה אין בידו ולא הגיד
לאביו ולאמו את אשר עשה׃
וירד וידבר לאשה ותישר
בעיני שמשון׃ וישב מימים
לקחתה ויסר לראות את
מפלת האריה והנה עדת דברים
בגוית האריה ודבש׃ וירדהו אל
כפיו וילך הלוך ואכל וילך אל
אביו ואל אמו ויתן להם ויאכלו
ולא הגיד להם כי מגוית האריה

רְדָה הַדְּבָשׁ׃ וַיֵּרֶד אָבִיהוּ אֶל
הָאִשָּׁה וַיַּעַשׂ שָׁם שִׁמְשׁוֹן מִשְׁתֶּה
כִּי כֵּן יַעֲשׂוּ הַבַּחוּרִים׃ וַיְהִי
כִּרְאוֹתָם אֹתוֹ וַיִּקְחוּ שְׁלֹשִׁים
מֵרֵעִים וַיִּהְיוּ אִתּוֹ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
שִׁמְשׁוֹן אָחוּדָה נָּא לָכֶם חִידָה
אִם הַגֵּד תַּגִּידוּ אוֹתָהּ לִי שִׁבְעַת
יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וּמְצָאתֶם וְנָתַתִּי
לָכֶם שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וּשְׁלֹשִׁים
חֲלִיפֹת בְּגָדִים׃ וְאִם לֹא תוּכְלוּ
לְהַגִּיד לִי וּנְתַתֶּם אַתֶּם לִי
שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וּשְׁלֹשִׁים
חֲלִיפוֹת בְּגָדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ חוּדָה
חִידָתְךָ וְנִשְׁמָעֶנָּה׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
מֵהָאֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא
מָתוֹק וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד הַחִידָה
שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃ וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וַיֹּאמְרוּ לְאֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן פַּתִּי אֶת
אִישֵׁךְ וְיַגֶּד לָנוּ אֶת הַחִידָה פֶּן
נִשְׂרֹף אוֹתָךְ וְאֶת בֵּית אָבִיךְ
בָּאֵשׁ הַלְיָרְשֵׁנוּ קְרָאתֶם לָנוּ
הֲלֹא׃ וַתֵּבְךְּ אֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן עָלָיו
וַתֹּאמֶר רַק שְׂנֵאתַנִי וְלֹא
אֲהַבְתָּנִי הַחִידָה חַדְתָּ לִבְנֵי עַמִּי
וְלִי לֹא הִגַּדְתָּה וַיֹּאמֶר לָהּ הִנֵּה
לְאָבִי וּלְאִמִּי לֹא הִגַּדְתִּי וְלָךְ
אַגִּיד׃ וַתֵּבְךְּ עָלָיו שִׁבְעַת הַיָּמִים
אֲשֶׁר הָיָה לָהֶם הַמִּשְׁתֶּה וַיְהִי
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיַּגֶּד לָהּ כִּי
הֱצִיקַתְהוּ וַתַּגֵּד הַחִידָה לִבְנֵי
עַמָּהּ׃ וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי הָעִיר
בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בְּטֶרֶם יָבֹא
הַחַרְסָה מַה מָּתוֹק מִדְּבַשׁ וּמֶה
עַז מֵאֲרִי וַיֹּאמֶר לָהֶם לוּלֵא
חֲרַשְׁתֶּם בְּעֶגְלָתִי לֹא מְצָאתֶם
חִידָתִי׃ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה

assũpserat. Descendit itaq; pater eius ad mulierem & fecit filio suo samson cõuiuium. Sic enim iuuenes facere cõsueuerant. Cũ ergo ciues loci illi9 vidissent eũ: dederũt ei sodales triginta q essent cũ eo. Quibus locut9 est samson. Proponam vobis problema: qd si solueritis mihi intra septem dies cõuiuii: dabo vobis triginta syndones & totidẽ tunicas. Sin autẽ nõ potueritis soluere: vos dabitis mihi triginta syndones & eiusdẽ numeri tunicas. Qui rñderunt ei. Propone problema vt audiamus. Dixitq; eis. De comedẽte exiuit cibus: & de forti egressa ẽ dulcedo. Nec potuerũt p tres dies ppositionẽ soluere. Cũq; adesset dies septimus: dixerũt ad vxorẽ samson. Blãdire viro tuo: & suade ei vt indicet tibi quid significet problema. Qđ si facere nolueris incendemus te & domũ patris tui. An idcirco vocastis nos ad nuptias vt spoliaretis: Q̃ fũdebat apud sasõ lachrymas & q̃rebatur dicens. Odis me & nõ diligis: idcirco pblema qđ pposuisti filiis ppli mei non vis mihi exponere: at ille rñdit. Pri meo & matri nolui dicere: & tibi indicare potero? Septem igitur diebus cõuiuii flebat ãte eũ. tandemq; die septimo cum ei eẽt molesta exposuit: q̃ statim indicauit ciuibus suis. Et illi dixerũt ei die septimo ante solis occubitum. quid dulcius melle: & quid fortius leone. Qui ait ad eos. Si non arassetis in vitula mea: nõ inuenissetis ppositionẽ meã. Irruit itaq; in eũ spũs domini:

assumpserat mel. τ descẽdit pr eius ad mu
ἐξεῖλεν τὸ μέλι. καὶ κατέβη ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρὸς τὴν γυ
lierẽ: τ fecit illic samson cõuiuiũ septẽ dies:
ναῖκα, καὶ ἐποίησεν ἐκεῖ σαμψὼν πότον ἑπτὰ ἡμέρας,
qm̃ sic faciebãt iuuenes. τ factũ est cũ ti
ὅτι οὕτως ἐποίουν οἱ νεανίσκοι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ φο-
merent illi eum. τ addiderũt ei tri
βεῖσθαι αὐτοὺς αὐτόν. καὶ προσκατέστησαν αὐτῷ τριά
ginta socios: τ erant cum illo. τ dixit illis
κοντα ἑταίρους, καὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς
samson: proponã iã vobis problema: τ si sol
σαμψών, προβαλῶ δὴ ὑμῖν πρόβλημα, καὶ ἐὰν ἀπαγ
uentes solueritis mihi problema in septẽ
γέλλοντες ἀπαγγείλητέ μοι τὸ πρόβλημα ἐν ταῖς ἑπτὰ
diebus cõuiuii τ inueneritis: dabo vobis trigin-
ἡμέραις τοῦ πότου καὶ εὕρητε, δώσω ὑμῖν τριάκον
ta sindones τ triginta tunicas vestiũ: τ si
τα σινδόνας καὶ τριάκοντα στολὰς ἱματίων. καὶ ἐὰν
nõ potueritis soluere mihi: τ dabitis vos mihi
μὴ δύνησθε ἀπαγγεῖλαί μοι, καὶ δώσετε ὑμεῖς ἐμοὶ
triginta sindones τ triginta tunicas vestiũ.
τριάκοντα σινδόνας καὶ τριάκοντα στολὰς ἱματίων.
τ dixerũt ei propone problema tuũ: τ audie
καὶ εἶπον αὐτῷ προβαλοῦ τὸ πρόβλημά σου, καὶ ἀκου
mus illud. τ dixit illis: de comedẽte exi-
σόμεθα αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐκ τοῦ ἔσθοντος ἐξῆλ
uit cibus τ de forti egressum ẽ dulce. τ nõ po
θεν βρῶσις καὶ ἐξ ἰσχυροῦ ἐξῆλθεν γλυκύ, καὶ οὐκ ἠδύ-
tuerũt soluere problema per tres dies.
νήθησαν ἀπαγγεῖλαι τὸ πρόβλημα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.
τ factũ est in die septimo: τ dixerũt vxo
καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ εἶπον τῇ γυναι
ri samson: decipe iã virũ tuũ: τ decla
κὶ σαμψών, ἀπάτησον δὴ τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἀπαγ-
ret tibi problema: ne forte incendamus te
γειλάτω σοι τὸ πρόβλημα, μήποτε ἐμπυρίσωμέν σε
τ domũ patris tui in igne: an vt pauperes faciatis
καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἐν πυρί, ἢ πτωχεῦσαι
vocastis nos? τ plorauit vxor samson apud
ἐκαλέσατε ἡμᾶς; καὶ ἔκλαυσεν ἡ γυνὴ σαμψὼν πρὸς
eum: τ dixit ei: odisti me τ nõ
αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, μεμίσηκάς με καὶ οὐκ
dilexisti me: qm̃ problema qđ proposuisti filiis
ἠγάπησάς με, ὅτι τὸ πρόβλημα ὃ προεβάλου τοῖς υἱοῖς
ppli mei τ mihi nõ declarasti illud. τ di
τοῦ λαοῦ μου καὶ ἐμοὶ οὐκ ἀπήγγειλας αὐτό. καὶ εἶ
xit ei samson: ecce patri meo τ matri
πεν αὐτῇ σαμψών, ἰδοὺ τῷ πατρί μου καὶ τῇ μητρί
mee nõ declaraui illud τ tibi indicabo? τ plora-
μου οὐκ ἀπήγγειλα αὐτό καὶ σοὶ ἀπαγγελῶ; καὶ ἔκλαυ
uit ante eum per septẽ dies in qb9 fuit in ipsis
σεν ἐπ' αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ἐν αἷς ἦν ἐν αὐταῖς
cõuiuiũ. τ factũ est in die septimo expo
ὁ πότος. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπήγγει
suit ei quia molesta erat illi. τ ipsa indica
λεν αὐτῇ ὅτι παρηνώχλησεν αὐτόν. καὶ αὐτὴ ἀπήγγει
uit filiis populi sui. τ dixerũt ei vi
λεν τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ ἄν-
ri vrbis in die septimo anteq̃ occideret
δρες τῆς πόλεως ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ πρὶν δῦναι
sol: qđ dulcius melle τ quid for
τὸν ἥλιον, τί γλυκύτερον μέλιτος καὶ τί ἰσχυρότε-
tius leone. τ dixit illis samson si nõ domuis
ρον λέοντος. καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαμψών, εἰ μὴ κατεδα
setis vitulam meã nõ inuenissetis proble-
μάσατε τὴν δάμαλίν μου οὐκ ἂν εὕρετε τὸ πρόβλη
ma meũ. τ irruit in eum spũs dñi:
μά μου, καὶ κατεύθυνεν ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα κυρίου,

τ descendit in ascalonẽ: τ percussit ibi trigin-
καὶ κατέβη εἰς ἀσκάλωνα, καὶ ἔπαισεν ἐκεῖθεν τριάκον
ta viros: [illegible] cepit tunicas eoꝝ: τ dedit
τα ἄνδρας, καὶ ἔλαβεν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἔδωκεν τοῖς
qui soluerãt problema. τ irat9 est ira samson:
ἀπαγγείλασι τὸ πρόβλημα. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ σαμψών,
τ ascẽdit in domũ patris sui. τ cohabi
καὶ ἀνέβη εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ συνῴκη
tauit vxor samson pronubo suo: qui fuit so
σεν ἡ γυνὴ σαμψὼν τῷ νυμφαγωγῷ αὐτοῦ, ὃς ἦν ἑταῖ
cius illius.
ρος αὐτοῦ.

Ca.15.

Et factũ est post dies in diebus messis tritici:
Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας ἐν ἡμέραις θερισμοῦ πυρῶν,
τ visitauit samson vxorẽ suam ferens he
καὶ ἐπεσκέψατο σαμψὼν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ φέρων ἔρι
dum caprarũ: τ dixit intrabo ad vxorem meã
φον αἰγῶν, καὶ εἶπεν εἰσελεύσομαι πρὸς τὴν γυναῖκά μου
in cubiculũ: τ nõ dimisit eum pr eius intra-
εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτῆς εἰσελ
re. τ dixit pr eius dicens dixi q odiens
θεῖν. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ αὐτῆς εἴπας εἶπα ὅτι μισῶν
odisti eam: τ tradidi eam amico tuo.
ἐμίσησας αὐτήν, καὶ ἔδωκα αὐτὴν τῷ συνεταίρῳ σου.
nõ ecce soror eius iunior melior ea est:
οὐκ ἰδοὺ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς ἡ νεωτέρα κρείσσων αὐτῆς ἐστίν,
sit tibi pro ea. τ dixit ei samson innocẽs sum
ἔστω σοι ἀντ' αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτῷ σαμψὼν ἀθῷός εἰμι
semel a philisteis: qm̃ facio ego vobiscũ
τὸ ἅπαξ ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων, ὅτι ποιῶ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν
mala. τ abiit samson τ cepit trecentas
κακά. καὶ ἐπορεύθη σαμψὼν καὶ συνέλαβεν τριακοσίους
vulpes: τ accepit faces τ ligauit cau
ἀλώπεκας, καὶ ἔλαβεν λαμπάδας καὶ συνέδησεν κέρ
dam ad caudã τ posuit facẽ vnã inter
κον πρὸς κέρκον καὶ ἔθηκεν λαμπάδα μίαν ἀναμέσον
duas caudas in medio: τ accẽdit ignẽ in
τῶν δύο κέρκων ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἐξῆψεν πῦρ ἐν ταῖς
facibus τ misit in manipulos phi
λαμπάσιν καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς τὰ δράγματα τῶν ἀλ
listinoꝝ τ cõbussit spicas: τ ante
λοφύλων καὶ ἐνεπύρισεν τοὺς στάχυας, καὶ τὰ προτε
messa ab herba τ vsq; ad stans τ vsq; ad vi
θερισμένα ἀπὸ στοιβῆς καὶ ἕως ἑστῶτος καὶ ἕως ἀμ-
neta τ oliueta. τ dixerũt: philistiim: quis fe
πελῶνος καὶ ἐλαίας. καὶ εἶπαν, οἱ ἀλλόφυλοι, τίς ἐ-
cit hec? τ dixerũt samson gener
ποίησεν ταῦτα; καὶ εἶπαν, σαμψὼν ὁ γαμβρὸς τοῦ
thamnathei: qm̃ tulit vxorem eius τ tradi
θαμναθαίου, ὅτι ἔλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ ἔδω
dit eam amico eius. τ ascẽderũt phi-
κεν αὐτὴν τῷ συνεταίρῳ αὐτοῦ. καὶ ἀνέβησαν οἱ ἀλλό
listiim τ cõbusserũt eam τ domum pris
φυλοι καὶ ἐνεπύρισαν αὐτὴν καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς
eius in igne. τ dixit eis samson: si facietis
αὐτῆς ἐν πυρί. καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαμψών, ἐὰν ποιήσητε
sic nõ acquiescam: sed vltionem meã ab vno quo
οὕτως οὐκ εὐδοκήσω, ἀλλὰ τὴν ἐκδίκησίν μου ἐξ ἑνὸς ἑκά
que vrm faciam. τ percussit eos in tibia circa femur
στου ὑμῶν ποιήσομαι. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς κνήμην ἐπὶ μηρὸν
plagã magnã. τ descẽdit τ sedit in speluca
πληγὴν μεγάλην. καὶ κατέβη καὶ ἐκάθισεν ἐν τρυμαλιᾷ τῆς
petre etam. τ ascẽderũt philistiim τ castrameta
πέτρας ἠτάμ. καὶ ἀνέβησαν οἱ ἀλλόφυλοι καὶ παρενέβα
ti sũt in iuda τ dispersi sunt in lechi. τ dixerũt
λον ἐπὶ τὸν ἰούδαν καὶ ἐξερρίφησαν ἐν λεχί. καὶ εἶπον
eis ois vir iuda: cur ascẽdistis aduersus nos? τ di
αὐτοῖς πᾶς ἀνὴρ ἰούδα, ἱνατί ἀνέβητε ἐφ' ἡμᾶς; καὶ εἶ-
xerũt philistiim: vt ligemus samson ascẽdimus: τ facia
πον οἱ ἀλλόφυλοι, δῆσαι τὸν σαμψὼν ἀνέβημεν, καὶ ποιῆ
mus ei quemadmodũ fecit nobis. τ descẽderũt
σαι αὐτῷ ὃν τρόπον ἐποίησεν ἡμῖν. καὶ κατέβησαν

Descẽditq; ascalonem: & pcussit ibi triginta viros: quorum ablatas vestes dedit his q pblema soluerant. Iratusq; nimis ascendit in domũ patris sui. Vxor autẽ eius accepit maritũ vnũ de amicis ei9 & pnubis. 15.

Post aliquantulũ tẽporis cũ dies tritici messis instarent venit samson inuisere volens vxorẽ suã: & attulit ei hedũ de capris. Cũq; cubiculũ eius solito vellet intrare: phibuit illũ pater illius dicẽs. Putaui q odisses eam. & ideo tradidi illam amico tuo. Sed habet sororẽ q̃ iunior & pulchrior illa ẽ. sit tibi pro ea vxor. Cui samson rñdit. Ab hac die nõ erit culpa in me contra philisteos. Faciã eni vobis mala. Perrexitq; & cepit trecentas vulpes: caudasq; earũ iũxit ad caudas: & faces ligauit in medio. q̃s igne succẽdẽs dimisit vt huc illucq; discurrerẽt. Que stati prexerunt in segetes philistinoꝝ. Quibus succẽsis & cõportate iã fruges & adhuc stãtes ĩ stipula concremate sũt: in tm̃ vt vineas quoq; & oliueta flãma cõsumeret. Dixerũtq; philistii. qs fecit hãc rẽ? Quibus dictũ est. Samsõ gener thãnathei: q a tulit vxorẽ eius & alteri tradidit: hec opatus est. Ascẽderuntq; philistiim & cõbusserũt tã mulierẽ q̃ prẽm ei9. Quib9 ait sasõ. Licet hec feceritis: tñ adhuc ex vobis expetã vltionẽ & tũc qescã. Percussitq; eos ingẽti plaga: ita vt stupẽtes surã femori ipõerẽt. Et descẽdẽs hitauit ĩ speluca petre ethã. Igr ascẽdẽtes philistiim in terrã iuda: castrametati in loco q postea vocat9 ẽ lechi. i. maxilla: vbi eorũ fusus est exercitus. Dixerũtq; ad eos de tribu iuda. Cur ascẽdistis aduersũ nos? qui rñderũt. Vt ligem9 samsõ venimus: & reddamus ei que in nos operatus ẽ. Descẽderũt ergo

וַיֵּרֶד אַשְׁקְלוֹן וַיַּךְ מֵהֶם שְׁלֹשִׁים
אִישׁ וַיִּקַּח אֶת חֲלִיצוֹתָם וַיִּתֵּן
הַחֲלִיפוֹת לְמַגִּידֵי הַחִידָה וַיִּחַר
אַפּוֹ וַיַּעַל בֵּית אָבִיהוּ׃ וַתְּהִי אֵשֶׁת
שִׁמְשׁוֹן לְמֵרֵעֵהוּ אֲשֶׁר רֵעָה לוֹ׃

Cap. xv.

וַיְהִי מִיָּמִים בִּימֵי קְצִיר
חִטִּים וַיִּפְקֹד שִׁמְשׁוֹן אֶת אִשְׁתּוֹ
בִּגְדִי עִזִּים וַיֹּאמֶר אָבֹאָה אֶל
אִשְׁתִּי הֶחָדְרָה וְלֹא נְתָנוֹ אָבִיהָ
לָבוֹא׃ וַיֹּאמֶר אָבִיהָ אָמֹר אָמַרְתִּי
כִּי שָׂנֹא שְׂנֵאתָהּ וָאֶתְּנֶנָּה לְמֵרֵעֶךָ
הֲלֹא אֲחוֹתָהּ הַקְּטַנָּה טוֹבָה מִמֶּנָּה
תְּהִי נָא לְךָ תַּחְתֶּיהָ׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
שִׁמְשׁוֹן נִקֵּיתִי הַפַּעַם מִפְּלִשְׁתִּים
כִּי עֹשֶׂה אֲנִי עִמָּם רָעָה׃ וַיֵּלֶךְ
שִׁמְשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
שׁוּעָלִים וַיִּקַּח לַפִּדִים וַיֶּפֶן זָנָב
אֶל זָנָב וַיָּשֶׂם לַפִּיד אֶחָד בֵּין
שְׁנֵי הַזְּנָבוֹת בַּתָּוֶךְ׃ וַיַּבְעֶר אֵשׁ
בַּלַּפִּידִים וַיְשַׁלַּח בְּקָמוֹת
פְּלִשְׁתִּים וַיַּבְעֵר מִגָּדִישׁ וְעַד קָמָה
וְעַד כֶּרֶם זָיִת׃ וַיֹּאמְרוּ פְלִשְׁתִּים
מִי עָשָׂה זֹאת וַיֹּאמְרוּ שִׁמְשׁוֹן חֲתַן
הַתִּמְנִי כִּי לָקַח אֶת אִשְׁתּוֹ וַיִּתְּנָהּ
לְמֵרֵעֵהוּ וַיַּעֲלוּ פְלִשְׁתִּים וַיִּשְׂרְפוּ
אוֹתָהּ וְאֶת אָבִיהָ בָּאֵשׁ׃
וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן אִם תַּעֲשׂוּן
כָּזֹאת כִּי אִם נִקַּמְתִּי בָכֶם
וְאַחַר אֶחְדָּל׃ וַיַּךְ אוֹתָם שׁוֹק
עַל יָרֵךְ מַכָּה גְדוֹלָה וַיֵּלֶךְ
וַיֵּשֶׁב בִּסְעִיף סֶלַע עֵיטָם׃
וַיַּעֲלוּ פְלִשְׁתִּים וַיַּחֲנוּ בִּיהוּדָה
וַיִּנָּטְשׁוּ בַּלֶּחִי׃ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
יְהוּדָה לָמָה עֲלִיתֶם עָלֵינוּ וַיֹּאמְרוּ
לֶאֱסוֹר אֶת שִׁמְשׁוֹן עָלִינוּ לַעֲשׂוֹת
לוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לָנוּ׃ וַיֵּרְדוּ

שלשת אלפים איש מיהודה אל
סעיף סלע עיטם ויאמרו
לשמשון הלא ידעת כי משלים
בנו פלשתים ומה זאת עשית
לנו ויאמר להם כאשר עשו לי
כן עשיתי להם ויאמרו לו
לאסרך ירדנו לתתך ביד
פלשתים ויאמר להם שמשון
השבעו לי פן תפגעון בי אתם
ויאמרו לו לאמר לא כי אסר
נאסרך ונתנוך בידם והמת לא
נמיתך ויאסרהו בשנים עבתים
חדשים ויעלוהו מן הסלע הוא
בא עד לחי ופלשתים הריעו
לקראתו ותצלח עליו רוח יהוה
ותהיינה העבתים אשר על
זרועותיו כפשתים אשר בערו
באש וימסו אסוריו מעל ידיו
וימצא לחי חמור טריה וישלח ידו
ויקחה ויך בה אלף איש ויאמר
שמשון בלחי החמור חמור
חמרתים בלחי החמור הכיתי
אלף איש ויהי ככלתו לדבר
וישלך הלחי מידו ויקרא למקום
ההוא רמת לחי ויצמא מאד
ויקרא אל יהוה ויאמר אתה נתת
ביד עבדך את התשועה הגדלה
הזאת ועתה אמות בצמא ונפלתי
ביד הערלים ויבקע אלהים את
המכתש אשר בלחי ויצאו
ממנו מים וישת ותשב רוחו
ויחי על כן קרא שמה עין
הקורא אשר בלחי עד היום הזה
וישפט את ישראל בימי
פלשתים עשרים שנה

cap.xvi.
וילך שמשון עזתה וירא

tria milia virorum de iuda ad specum silicis etham. Dixeruntque ad samson. Nescis quod philistiim imperent nobis. Quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait. Sicut fecerunt mihi: sic feci eis. Ligare inquiunt te venimus: & tradere in manus philistinorum. Quibus samson. Iurate ait & spondete mihi quod nō occidatis me. Dixerunt. Nō te occidemus: sed vinctum trademus. Ligaueruntque eū duobus nouis funibus & tulerūt eū de petra etham. Qui cum venisset ad locū maxille: & philistiim vociferātes occurrissent ei: irruit spiritus domini in eū: & sicut solent ad auras rem ignis lina consumi: ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt & soluta. Inuētamque maxillā, i. mādibulam asini quę iacebat arripiens: interfecit in ea mille viros: & ait. In maxilla asini in mādibula pulli asinarū deleui eos & percussi mille viros. Cumque hec verba canens complesset, proiecit mādibulā de manu: & vocauit nomē loci illius ramathlechi quod interpretatur eleuatio maxille. Sitiensque valde clamauit ad dñm & ait. Tu dedisti in manu serui tui salutē hāc maximā atque victoriā: & en siti morior: incidamque in manus incircūcisorū. Aperuit itaque deus molarē dentē in maxilla asini: & egresse sunt ex eo aquę. Quibus haustis recreauit spiritū & vires recepit. Idcirco appellatū est nomē loci illius: fons inuocātis de maxilla vsque in presentem diem. Iudicauitque israel in diebus philistiim viginti annis. 16.

Abiit quoque in gazam: & vidit

tria milia viroꝝ de iuda ad specum silicis e-
τριχίλιοι ἄνδρες ἐξ Ἰούδα ἐπὶ τρυμαλιὰν πέτρας ἠ-
tam. & dixerūt ad samson nō scis quod impe-
τάμ. καὶ εἶπον πρὸς σαμψὼν οὐκ οἶδας ὅτι ἄρχου-
rant nobis philistijm: & quare hec feci-
σιν ἡμῶν οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ ἵνα τί ταῦτα ἐποίη-
sti nobis? & ait eis samson: sicut fece-
σας ἡμῖν; καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαμψών, καθὼς ἐποίη-
rūt nobis sic feci illis. & dixerūt ei vt
σαν ἡμῖν οὕτως ἐποίησα αὐτοῖς. καὶ εἶπον αὐτῷ τοῦ
ligarem' te descendimus & tradamus te in ma-
δῆσαί σε κατέβημεν καὶ παραδοῦναί σε εἰς χεῖ-
nus philistinoꝝ. & dixit eis samson iura-
ρας ἀλλοφύλων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαμψὼν ὀμόσα-
te mihi vt nō occidatis me vos: & ne forte oc-
τέ μοι μὴ ἀποκτεῖναί με ὑμεῖς, καὶ μήποτε συ-
curratis mihi vos. & iurauerūt ei dicētes
ναντήσητέ μοι ὑμεῖς. καὶ ὤμοσαν αὐτῷ λέγοντες
non: sed vinculis ligabim' te & trademus
οὐχί, ἀλλὰ δεσμῷ δήσομέν σε καὶ παραδώσομέν
te in manus eoꝝ: morte at nō occidemus te.
σε εἰς χεῖρας αὐτῶν, θανάτῳ δὲ οὐ θανατώσομέν σε.
& ligauerūt eū duobus funibus nouis & tule-
καὶ ἔδησαν αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις καινοῖς καὶ ἀνήγα-
rūt eū de petra: & ipse venit vsque ad ma-
γον αὐτὸν ἐκ τῆς πέτρας, καὶ αὐτὸς ἦλθεν ἕως σια-
xillā. & philistijm vociferati sūt: & cucurrerūt in oc-
γόνος. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἠλάλαξαν, καὶ ἔδραμον εἰς συ-
cursum eius. & irruit sup eum spūs
νάντησιν αὐτοῦ. καὶ κατεύθυνεν ἐπ᾽ αὐτὸν πνεῦμα
dñi: & facti sūt funes qui erāt in brachi-
κυρίου, καὶ ἐγένετο τὰ καλώδια τὰ ἐν τοῖς βραχίο-
is eius sicut stuppa: quādo olfecerit i-
σιν αὐτοῦ ὡσεὶ στυππίον, ἡνίκα ἂν ὀσφρανθῇ πυ-
gnē: & soluta sunt vincula a brachijs
ρός, καὶ διελύθησαν οἱ δεσμοὶ ἀπὸ τῶν βραχιόνων
eius. & inuenit maxillā asini proiectam: & exten-
αὐτοῦ. καὶ εὗρε σιαγόνα ὄνου ἐρριμμένην, καὶ ἐξέτει-
dit manū suam & cepit eā: & percus-
νεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν αὐτήν, καὶ ἐπάτα-
sit in ea mille viros. & ait samson in
ξεν ἐν αὐτῇ χιλίους ἄνδρας. καὶ εἶπεν σαμψὼν ἐν
maxilla asini delens deleui eos. quia in ma-
σιαγόνι ὄνου ἐξαλείφων ἐξήλειψα αὐτούς, ὅτι ἐν σια-
xilla asini percussi mille viros. & factū est quū
γόνι ὄνου ἐπάταξα χιλίους ἄνδρας. καὶ ἐγένετο ἡνίκα
perfecit loqui & proiecit maxillā de
συνετέλεσεν λαλῶν καὶ ἔρριψεν τὴν σιαγόνα ἀπὸ
manu sua: & vocauit locū illū
τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσεν τὸν τόπον ἐκεῖνον
eleuatio maxille. & sitiuit valde & cla-
ἀναίρεσις σιαγόνος. καὶ ἐδίψησεν σφόδρα καὶ ἐβόη-
mauit ad dñm & ait: tu dedisti in manu
σεν πρὸς κύριον καὶ εἶπεν, σὺ ἔδωκας ἐν χειρὶ τοῦ
serui tui salutē magnā: hāc & nunc mo-
δούλου σου τὴν σωτηρίαν τὴν μεγάλην ταύτην, καὶ νῦν ἀπο-
riar in siti & incidam in manū
θανοῦμαι ἐν δίψει καὶ ἐμπεσοῦμαι ἐν χειρὶ τῶν
incircūcisoꝝ. & aperuit deus vulnus maxil-
ἀπεριτμήτων. καὶ ἤνοιξεν ὁ θεὸς τὸ τραῦμα τῆς σιαγό-
le: & egresse sūt de eo aque & bibit: & reuer-
νος, καὶ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ ὕδατα καὶ ἔπιεν, καὶ ἐπέ-
sus est spūs eius & vixit. idcirco appel-
στρεψεν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ καὶ ἔζησεν. διὰ τοῦτο ἐκλή-
latū ē nomē illius fons inuocātis que est in
θη τὸ ὄνομα αὐτῆς πηγὴ ἐπικαλουμένου ἥ ἐστιν ἐν
maxilla vsque ad diem hanc. & iudicauit is-
σιαγόνι ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἔκρινεν τὸν Ἰσ-
rael in diebus philistinoꝝ viginti ānis.
ραὴλ ἐν ἡμέραις ἀλλοφύλων εἴκοσι ἔτη. Ca. 16.
Et abijt samson illinc in gazam: & vidit
Καὶ ἐπορεύθη σαμψὼν ἐκεῖθεν εἰς γάζαν, καὶ εἶδεν

ſ.14. b.

D

A

illic mulierē meretricē: & ingressus ē ad eā: & nūcia-
ἐκεῖ γυναῖκα πόρνην, καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτήν, καὶ ἀπηγ-
tū est gazeis dicētes: venit samson huc
γέλη τοῖς γαζαίοις λέγοντες, ἥκει σαμψὼν ἐνταῦθα
& circūdederūt & insidiati sunt ei tota no-
καὶ κατεκύκλωσαν καὶ ἐνήδρευσαν αὐτὸν ὅλην τὴν νύ-
cte dicentes: vsque ad lucē mane expectem' & occida-
κτα λέγοντες, ἕως φωτὸς πρωῒ μείνωμεν καὶ ἀποκτεί-
mus eum. & dormiuit samson vsque ad mediā no-
νωμεν αὐτόν. καὶ ἐκοιμήθη σαμψὼν ἕως τοῦ μεσονυκτί-
ctē: & surrexit circa mediā noctē & apphendit fo-
ου, καὶ ἀνέστη περὶ τὸ μεσονύκτιον καὶ ἐπελάβετο τῶν θυ-
res porte vrbis & duos postes: &
ρῶν τῆς πύλης τῆς πόλεως καὶ τῶν δύο σταθμῶν, καὶ
sustulit eas cū sera & imposuit sup
ἀνεβάστασεν αὐτὰς σὺν τῷ μοχλῷ καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν
humerū suū & portauit ea ad verticē mō-
ὤμων αὐτοῦ καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὰ ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄ-
tis qui est in cōspectu hebrō. & factū est post
ρους ὅ ἐστιν ἐπὶ πρόσωπον χεβρών. καὶ ἐγένετο μετὰ
hec & amauit mulierē in torrente so-
ταῦτα καὶ ἠγάπησεν γυναῖκα ἐπὶ τοῦ χειμάρρου σω-
rec: & nomē ei dalila. & ascēderūt ad e-
ρήκ, καὶ ὄνομα αὐτῇ Δαλιλά. καὶ ἀνέβησαν πρὸς αὐ-
am principes philistinoꝝ. & dixerūt ei de-
τὴν οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων. καὶ εἶπον αὐτῇ ἀπά-
cipe eū: & vide in quo fortitudo illi' est ma-
τησον αὐτόν, καὶ ἴδε ἐν τίνι ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἐστὶν ἡ με-
gna & in quo poterimus cōtra eū. & ligabim'
γάλη καὶ ἐν τίνι δυνησόμεθα πρὸς αὐτόν. καὶ δήσομεν
eum ita vt humiliemus eū. & nos dabimus tibi vir
αὐτὸν ὥστε ταπεινῶσαι αὐτόν. καὶ ἡμεῖς δώσομέν σοι ἀνὴρ
mille & centū argēteos siclos. & dixit da-
χιλίους καὶ ἑκατὸν ἀργυρίου σίκλους. καὶ εἶπεν Δα-
lila ad samson: nuncia mihi in quo vis tua
λιλὰ πρὸς σαμψών, ἀπάγγειλόν μοι ἐν τίνι ἡ ἰσχύς σου
magna & in quo ligaberis vt humilieris tu. &
ἡ μεγάλη καὶ ἐν τίνι δεθήσῃ τοῦ ταπεινωθῆναί σε. καὶ
dixit ad eam samson: si ligauerint me in septē
εἶπεν πρὸς αὐτὴν σαμψών, ἐὰν δήσωσίν με ἐν ἑπτὰ
funib' humidis nō corruptis: & infirm' ero & e-
νευρίαις ὑγραῖς μὴ διεφθαρμέναις καὶ ἀσθενήσω καὶ ἔσο-
ro ve vnus hoīum. & attulerūt ei satra-
μαι ὡς εἷς τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἀνήνεγκαν αὐτῇ οἱ σατρά-
pe philistinoꝝ septē funes humidos nō corru-
παι τῶν ἀλλοφύλων ἑπτὰ νευρίας ὑγρὰς μὴ διεφθαρ-
ptos: & ligauit illū in eis: & insidie sede-
μένας, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν αὐταῖς, καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκά-
bant illic in cubiculo. & dixit ad eum: phi-
θητο αὐτοῦ ἐν τῷ ταμιείῳ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, ἀλ-
listijm sup te samson: & rupit funes que-
λόφυλοι ἐπὶ σὲ σαμψών, καὶ διέρρηξεν τὰς νευρὰς ὃν
madmodū dirrūpitur filū stupe cum olfece-
τρόπον διασπᾶται κλῶσμα στιππύου ἐν τῷ ὀσφραν-
rit ea ignē: & nō cognita est vis eius.
θῆναι αὐτὸ πυρός, καὶ οὐκ ἐγνώσθη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ.
& dixit dalila ad samson: ecce illusisti
καὶ εἶπεν Δαλιλὰ πρὸς σαμψών, ἰδοὺ παρελογίσω
mihi & locutus es ad me mēdacia. nūc igit nun-
με καὶ ἐλάλησας πρός με ψευδῆ. νῦν οὖν ἀπάγγει-
cia mihi in quo ligaberis. & dixit ad eam: si vin-
λόν μοι ἐν τίνι δεθήσῃ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν, ἐὰν δε-
culis ligauerint me in funib' nouis in quibus nō fa-
σμῷ δήσωσίν με ἐν καλωδίοις καινοῖς ἐν οἷς οὐκ ἐγε-
ctū est opus: & infirm' ero & ero sicut vn' homi-
νήθη ἔργον, καὶ ἀσθενήσω καὶ ἔσομαι ὡς εἷς τῶν ἀνθρώ-
num. & cepit illi funes
πων. καὶ ἔλαβεν αὐτῷ καλώδια

B

C

ibi mulierē meretricē: ingressusque est ad eam. Quod cū audissent philistiim & percrebuisset apud eos intrasse vrbē samson: circūdederunt eū. positis in porta ciuitatis custodibus: & ibi tota nocte cū silētio prestolātes: vt facto mane exeuntē occiderēt. Dormiuit autē samson vsque ad mediū noctis. & inde cōsurgēs apprehēdit ambas porte fores cū postibus suis & sera: impositasque humeris suis portauit ad verticē montis qui respicit hebrō. Post hec amauit mulierē quę habitauit in valle soreth: & vocabatur dalila. Veneruntque ad eam pricipes philistinorū atque dixerunt. Decipe eū & disce ab illo in quo habeat tantā fortitudinē. & quō eū superare valeamus & vinctū affligere. Quod si feceris dabimus tibi singuli mille cētū argēteos. Locuta est ergo dalila ad samson. Dic mihi obsecro in quo sit tua maxima fortitudo: & quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui rñdit samson. Si septem neruiceis funibus needum siccis & adhuc humentibus ligatus fuero: infirmus ero vt ceteri homines. Attuleruntque ad eā satrape philistinorum septē funes vt dixerat: quibus vinxit eū: latentibus apud se insidiis & in cubiculo finē rei expectantib'. Clamauitque ad eū philistiim sup te samson. Qui rupit vincula quō si rūpat quis filum de stupa tortū sputamine cū odorē ignis acceperit: & nō est cognitū in quo eēt fortitudo eius. dixitque ad eū dalila. Ecce illusisti mihi: & falsū locutus es. Saltē nūc indica mihi quo ligari debeas. Cui ille rñdit. Si ligatus fuero nouis funibus qui nūquam fuerunt in opere: infirmus ero: & aliorum hominū similis. Quibus rursum dalila

שם אשה זונה ויבא אליה
לעזתים לאמר בא שמשון הנה
ויסבו ויארבו לו כל הלילה בשער
העיר ויתחרשו כל הלילה לאמר
עד אור הבקר והרגנהו וישכב
שמשון עד חצי הלילה ויקם
בחצי הלילה ויאחז בדלתות שער
העיר ובשתי המזוזות ויסעם עם
הבריח וישם על כתפיו ויעלם
אל ראש ההר אשר על פני
חברון ויהי אחרי כן ויאהב אשה
בנחל שרק ושמה דלילה ויעלו
אליה סרני פלשתים ויאמרו
לה פתי אותו וראי במה כחו
גדול ובמה נוכל לו ואסרנוהו
לענתו ואנחנו נתן לך איש
אלף ומאה כסף ותאמר דלילה
אל שמשון הגידה נא לי במה
כחך גדול ובמה תאסר לענותך
ויאמר אליה שמשון אם יאסרני
בשבעה יתרים לחים אשר לא
חרבו וחליתי והייתי כאחד האדם
ויעלו לה סרני פלשתים שבעה
יתרים לחים אשר לא חרבו
ותאסרהו בהם והארב ישב לה
בחדר ותאמר אליו פלשתים
עליך שמשון וינתק את היתרים
כאשר ינתק פתיל הנערת בהריחו
אש ולא נודע כחו ותאמר
דלילה אל שמשון הנה התלת
בי ותדבר אלי כזבים ועתה הגידה
נא לי במה תאסר ויאמר אליה
אם אסור יאסרוני בעבתים
חדשים אשר לא נעשה בהם
מלאכה וחליתי והייתי כאחד
האדם ותקח דלילה עבתים

חדשים ותאסרהו בהם ותאמר
אליו פלשתים עליך שמשון
והארב ישב בחדר וינתקם
מעל זרעתיו כחוט: ותאמר
דלילה אל שמשון עד הנה
התלת בי ותדבר אלי כזבים
הגידה לי במה תאסר ויאמר
אליה אם תארגי את שבע מחלפות
ראשי עם המסכת ותתקע ביתד
ותאמר אליו פלשתים עליך
שמשון ויקץ משנתו ויסע את
היתד הארג ואת המסכת ותאמר
אליו איך תאמר אהבתיך ולבך
אין אתי זה שלש פעמים התלת
בי ולא הגדת לי במה כחך גדול:
ויהי כי הציקה לו בדבריה כל
הימים ותאלצהו ותקצר נפשו
למות: ויגד לה את כל לבו ויאמר
לה מורה לא עלה על ראשי כי
נזיר אלהים אני מבטן אמי אם
גלחתי וסר ממני כחי וחליתי והייתי
ככל האדם: ותרא דלילה כי
הגיד לה את כל לבו ותשלח
ותקרא לסרני פלשתים לאמר עלו
הפעם כי הגיד לי את כל לבו ועלו
אליה סרני פלשתים ויעלו
הכסף בידם: ותישנהו על ברכיה
ותקרא לאיש ותגלח את שבע
מחלפות ראשו ותחל לענותו
ויסר כחו מעליו: ותאמר פלשתים
עליך שמשון ויקץ משנתו
ויאמר אצא כפעם בפעם
ואנער והוא לא ידע כי יהוה
סר מעליו: ויאחזוהו פלשתים
וינקרו את עיניו ויורידו אותו עזתה
ויאסרוהו בנחשתים ויהי טוחן

אסר · ארג חלף · נסך תקע · ישן נסע · נגד כוח · נגד היה · צוק יום · אלץ קצר · נגד · מרה · נזר · סור חלה · היה ראה · עד שלח · קרא עלה · ישן · גלח · חלף חלל · ענה סור · כוח ישן · אמר יצא · נער · אחז · נקר ירד · אסר היה · טחן

vinxit eũ: & clamauit
philistiim super te sam
son:
in cubiculo insidiis pre
paratis. Qui ita rupit
vincula: quasi fila telarũ.
dixitq;
dalila rursum ad eum.
Vsq; quo
decipis me & falsum
loqueris.
Ostende quo vinciri de
beas? Cui respõdit sam
sõ. Si inquit septẽ crines
capitis mei cũ licio ple
xueris: & clauũ his cir
cumligatũ terre fixeris:
infirmus ero. Quod cũ fecis
set dalila: dixit ad eum
Philistiim sup te sãsõ.
Qui cõsurgẽs de sõno
extraxit clauũ cũ crini
bus & licio. dixitq; ad
eũ dalila. Quõ dicis q
amas me: cũ animus tu
us nõ sit mecũ. Per tres
vices mẽtitus es mihi:
& noluisti dicere in quo
sit maxima fortitudo
tua. Cumq; molesta es
set ei & per multos dies
iugiter adhereret: spaciũ
ad quietẽ nõ tribuẽs: defe
cit aĩa eius: & ad mortem
vsq; lassata ẽ. Tũc aperi
ens veritatẽ rei dixit ad
eã. Ferrũ nũq; ascendit
sup caput meum: quia
nazareus .i. consecratus
deo sũ de vtero matris
mee. Si rasum fuerit ca
put meum recedet a me
fortitudo mea & defici
ã: eroq; sicut ceteri ho
mies. Videsq; illa q cõ
fessus ei eẽt oẽm aĩum
suũ: misit ad principes
philistinorũ ac mãdauit.
Ascẽdite adhuc semel:
qa nũc mihi apuit cor
suũ. Qui ascẽderũt: as
sũpta pecũia q pmise
rant. At illa dormire eũ
fecit sup genua sua: & i
sinu suo reclinare caput
Vocauitq; tõsorẽ & ra
sit se ptẽ crines eius: &
cepit abigere eũ & a se
repellere. Stati enim ab eo
fortitudo discessit dixit
q;. Philistiĩ sup te sam
sõ: qui de sõno cõsurgẽs
dixit i aĩo suo. Egredi
ar sicut ante feci: & me ex
cutiã: nesciẽs q recessis
set ab eo dñs. Quẽ cũ
apprehẽdisset philisti
im: stati eruerũt oculos
eius & duxerũt gazam
vinctum catenis: &
clausum in carcere mo
lere fecerunt.

novos τ ligauit illũ in ipsis. τ dixit ad eũ: phi
καινὰ καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν αὐτοῖς. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, οἱ ἀλ
listijm sup te samson: τ insidie erant in cu
λόφυλοι ἐπὶ σὲ σαμψών, καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκάθητο ἐν τῷ τα
biculo. τ disrupit ea a brachijs suis quasi fi
μιείῳ. καὶ διέσπασεν αὐτὰ ἀπὸ τῶν βραχιόνων αὐτοῦ ὡς ῥάμ
la. τ dixit dalila ad samson: vsq; nũc decepi
μα. καὶ εἶπε δαλιλὰ πρὸς σαμψών, ἕως νῦν παρελογί
sti me τ locutus es ad me mẽdacia. annũcia tũ mihi in
σω με καὶ ἐλάλησας πρὸς με ψευδῆ. ἀνάγγειλον δή μοι ἐν
quo ligaberis. τ dixit ad illã: si texueris septẽ ca
τίνι δεθήσῃ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν, ἐὰν ὑφάνῃς τὰς ἑπτὰ σει
tenas capitis mei cum litio τ affixeris
ρὰς τῆς κεφαλῆς μου μετὰ τοῦ διάσματος καὶ ἐγκρούσῃς
cum clauo in pariete: τ ero infirm'. τ
ἐν τῷ πασσάλῳ εἰς τὸν τοῖχον, καὶ ἔσομαι ἀσθενής. καὶ
fecit ei dalila sic: τ texuit septẽ
ἐποίησεν αὐτῷ δαλιλὰ οὕτως, καὶ ἐδιάσατο τοὺς ἑπτὰ
cincinos capitis eius cum extasi τ in
βοστρύχους τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐκστάσεως καὶ κα
fixit eũ clauis in pariete. τ dixit
τέκρουσεν ἐν τοῖς πασσάλοις εἰς τὸν τοῖχον. καὶ εἶπεν
ad eũ: philistijm sup te samson. τ surrexit de
πρὸς αὐτόν, ἀλλόφυλοι ἐπὶ σὲ σαμψών. καὶ ἐξηγέρθη ἐκ
somno suo τ extraxit palos in li
τοῦ ὕπνου αὐτοῦ καὶ ἐξέσπασεν τοὺς πασσάλους ἐν τῷ ὑφά
cio ex pariete τ tramã: τ nõ cognita fuit
σματι ἐκ τοῦ τοίχου καὶ τὸ διάσμα, καὶ οὐκ ἐγνώσθη
vis eius. τ dixit ad eũ dalila. quomõ dices
ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν δαλιλά. πῶς ἐρεῖς
amaui te τ cor tuũ nõ est mecum: hac
ἠγάπηκά σε καὶ ἡ καρδία σου οὐκ ἔστιν μετ' ἐμοῦ, τοῦτο
tertia vice decepisti me τ nõ dixisti mihi in quo
τρίτον παρελογίσω με καὶ οὐκ ἀπήγγειλάς μοι ἐν τίνι
vis tua est magna. τ factũ est qũ vexauit il
ἡ ἰσχύς σου ἐστὶν ἡ μεγάλη. καὶ ἐγένετο ὅτε κατειργάσατο αὐ
lũ sermonib' suis totã noctẽ τ molesta fuit illi τ ani
τὸν τοῖς λόγοις αὐτῆς ὅλην τὴν νύκτα καὶ παρηνώχλησεν αὐτὸν καὶ ὠλι
mo defecit vsq; ad mortẽ: τ retulit ei oĩa q̃ a
γοψύχησεν ἕως εἰς θάνατον, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῇ πάντα τὰ ἀπὸ
corde suo: τ dixit illi: nouacula nõ ascendet sup caput
καρδίας αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, ξυρὸν οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
meũ: qũ nazareus dei ego ex vtero matris mee: τ si rasus fue
μου, ὅτι ναζηραῖος θεοῦ ἐγὼ ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ ἐὰν ξυρήσω
ro recedet a me fortitudo mea: τ ero ĩfirmus: τ ero si
μαι ἀποστήσεται ἀπ' ἐμοῦ ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἀσθενήσω, καὶ ἔσομαι κα
cut oẽs homines. τ vidit dalila qũ nunciauit ei oĩa
τὰ πάντας τοὺς ἀνθρώπους. καὶ εἶδεν δαλιλὰ ὅτι ἀπήγγειλεν αὐτῇ πάντα
q̃ a corde suo. τ misit τ vocauit principes
τὰ ἀπὸ καρδίας αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλεν καὶ ἐκάλεσεν τοὺς σατράπας
philistijm dicẽs: ascẽdite semel: qũ retulit mihi om
τῶν ἀλλοφύλων λέγουσα, ἀνάβητε τὸ ἅπαξ, ὅτι ἀπήγγειλέν μοι πᾶ
ne cor suũ. τ ascẽderũt ad eã oẽs princi
σαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ. καὶ ἀνέβησαν πρὸς αὐτὴν πᾶσαι αἱ σατρά
pes philistijm τ attulerũt argẽtũ in manib' su
παι τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀνήνεγκαν τὸ ἀργύριον ἐν ταῖς χερσὶν αὐ
is. τ dormire fecit eũ in medio genuum suoꝝ. τ voca
τῶν. καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν ἀναμέσον τῶν γονάτων αὐτῆς. καὶ ἐκάλε
uit tonsorẽ τ totõdit septẽ crines capitis eius:
σεν τὸν κουρέα καὶ ἐξύρισεν τοὺς ἑπτὰ βοστρύχους τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ,
τ cepit humiliari τ discessit vis eius ab eo. τ dixit
καὶ ἤρξατο ταπεινοῦσθαι καὶ ἀπέστη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ. καὶ εἶπε
ei dalila: philistijm sup te samson. τ excitat' est de somno
αὐτῷ δαλιλά, ἀλλόφυλοι ἐπὶ σὲ σαμψών. καὶ ἐξηγέρθη ἐκ τοῦ ὕπνου
suo: τ dixit exibo τ faciã sicut semp τ excu
αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ἐξελεύσομαι καὶ ποιήσω καθὼς ἀεὶ καὶ ἀποτινάξο
tiam: τ ipse nõ sciebat q dñs recessit ab eo. τ apphẽderũt e
μαι, καὶ αὐτὸς οὐκ ἔγνω ὅτι κύριος ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐπελάβοντο αὐ
um philistijm τ eruerũt oculos eius: τ deduxerũt e
τοῦ οἱ ἀλλόφυλοι καὶ ἐξώρυξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ κατήγαγον αὐ
um in gazan: τ ligauerũt eum in cõpedib' ferreis: τ erat molẽs
τὸν εἰς γάζαν, καὶ ἔδησαν αὐτὸν ἐν πέδαις χαλκαῖς, καὶ ἦν ἀλήθων

ð.co. Infra co.

D

G

F

in domo custodie. τ cepit crinis capitis e
ἐν οἴκῳ τῆς φυλακῆς. καὶ ἤρξατο ἡ θρὶξ τῆς κεφαλῆς αὐ
ius crescere qũ rasus est. τ principes phi
τοῦ ἀνατέλλειν ἡνίκα ἐξυρήθη. καὶ οἱ σατράπαι τῶν ἀλ
listijm cõgregati sunt vt immolarẽt sacrificiũ magnũ da
λοφύλων συνήχθησαν τοῦ θῦσαι θυσίαν μεγάλην δα
gon deo suo τ vt letarentur. τ dixerũt
γὼν τῷ θεῷ αὐτῶν καὶ τοῦ εὐφρανθῆναι. καὶ εἶπαν
tradidit deus nr̃ in manũ nr̃aꝫ samson ini
παρέδωκεν ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν χειρὶ ἡμῶν σαμψὼν τὸν ἐχ
micũ nr̃m. τ vidit eũ ppls τ laudauerũt de
θρὸν ἡμῶν. καὶ εἶδεν αὐτὸν ὁ λαὸς καὶ ᾔνεσαν τοὺς θε
os suos: qũ dixerũt tradidit deus nr̃ in ma
οὺς αὐτῶν, ὅτι εἶπαν παρέδωκεν ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν χει
nũ nr̃am inimicũ nr̃m τ desolãtẽ terraꝫ
ρὶ ἡμῶν τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν καὶ τὸν ἐξερημοῦντα τὴν γῆν ἡ
nr̃am: qui multiplicauit vulneratos nr̃os. τ fa
μῶν, ὃς ἐπλήθυνεν τοὺς τραυματίας ἡμῶν. καὶ ἐγέ
ctũ est qũ letatũ est cor eoꝝ: τ dixerũt: vo
νετο ὅτε ἠγαθύνθη ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ εἶπαν, καλέ
cate samson de domo custodie τ lu
σατε τὸν σαμψὼν ἐξ οἴκου τῆς φυλακῆς καὶ παιξά
dat ante nos. τ vocauerũt samson de domo
τω ἐνώπιον ἡμῶν. καὶ ἐκάλεσαν τὸν σαμψὼν ἐξ οἴκου
custodie: τ alludebãt ei: τ statuerũt eũ
τῆς φυλακῆς, καὶ ἐνέπαιζον αὐτῷ, καὶ ἔστησαν αὐτὸν
in medio duaꝝ colũnaꝝ. τ dixit samson ad
ἀναμέσον τῶν δύο στύλων. καὶ εἶπεν σαμψὼν πρὸς τὸ
puerũ qui manu ducebat eũ: dimitte
παιδάριον τὸν χειραγωγοῦντα αὐτόν, ἐπανάπαυσόν
me iã τ fac tangere me colũnas in qb'
με δὴ καὶ ποίησον ψηλαφῆσαί με τοὺς στύλους ἐφ' ὧν
domus firmata est sup illis: τ reclina me sup
ὁ οἶκος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπιστηρίσειν με ἐπ' αὐ
eas. ipsa aũt dom' erat plena viroꝝ τ mulierũ: τ
τούς. ὁ δὲ οἶκος ἦν πλήρης ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, καὶ
illic oẽs principes philistinoꝝ. τ sup
ἐκεῖ πάντες οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐπὶ
solario quasi tria milia viroꝝ τ mulierũ as
τοῦ δώματος ὡσεὶ τρισχίλιοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐμ
picientiũ illusum samson. τ clamauit sam
βλέποντες ἐμπαιζόμενον τὸν σαμψών. καὶ ἐβόησεν σαμ
son ad dñm τ dixit: dñe dñe recordare mei τ for
ψὼν πρὸς κύριον καὶ εἶπεν, κύριε κύριε μνήσθητί μου καὶ ἐνί
tifica me in duplo τ semel hoc de': τ vlcis
σχυσόν με διπλῆν καὶ τὸ ἅπαξ τοῦτο ὁ θεός, καὶ ἐκδική
car vltionem vnã pro oculis meis de phili
σω ἐκδίκησιν μίαν ἀντὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐκ τῶν ἀλλο
stijm. τ apprehẽdit samson duas colũnas
φύλων. καὶ περιέλαβεν σαμψὼν τοὺς δύο στύλους
medias in quib' domus innitebatur sup ipsis: τ
τοὺς μέσους ἐφ' ὧν ὁ οἶκος ἐπεστήρικτο ἐπ' αὐτῶν, καὶ
innix' est in illis vnã in dextera sua τ vnã in
ἐπεστηρίξατο ἐπ' αὐτοὺς ἕνα ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ καὶ ἕνα ἐν τῇ
sinistra sua. τ dixit samson: moriatur aĩa
ἀριστερᾷ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν σαμψών, ἀποθανέτω ἡ ψυχή
mea cum philistijm: τ iclinauit ĩ fortitudie τ cecidit
μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἔκλινεν ἐν ἰσχύϊ, καὶ ἔπεσεν
domus sup principes τ sup oẽm pplm q̃ erat i
ὁ οἶκος ἐπὶ τοὺς σατράπας καὶ ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν τὸν ἐν
illa. τ fuerũt mortui quos occiderat sam
αὐτῷ. καὶ ἐγένοντο οἱ τεθνηκότες οὓς ἐθανάτωσεν σαμ
son in morte sua plures quã occiderat in
ψὼν ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ πλείους ἤπερ ἐθανάτωσεν ἐν τῇ
vita sua. τ descenderũt fratres eius τ vniuersa do
ζωῇ αὐτοῦ. καὶ κατέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶς ὁ οἶ
mus patris eius: τ acceperũt eum τ ascẽderũt
κος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἔλαβον αὐτὸν καὶ ἀνέβησαν
τ sepelierũt eũ inter saraa τ inter esthaol
καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἀναμέσον σαραὰ καὶ ἀναμέσον ἐσθαόλ
in sepulchro manue patris eius. τ ipse iudicauit
ἐν τῷ τάφῳ μανῶε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς ἔκρινεν

Iamq; capilli eius
renasci ceperãt: & prĩ
cipes
philistinorũ conuene
runt in vnũ vt immola
rẽt hostias magnificas
dagon deo suo & epu
larentur dicẽtes. Tradi
dit deus noster inimi
cũ nr̃m samson in ma
nus nostras. Quod etiã
ppls videns laudabat
deũ suũ eademq; dicẽ
bat. Tradidit deus no
ster aduersariũ nr̃m in
manus nr̃as qui deleuit
terrã nr̃am & occidit
plurimos. Letãtesq; per
conuiuia sũptis iã epulis
preceperũt vt vocare
tur samson: & ante eos
luderet. Qui adductus
de carcere ludebat an
te eos: fecerũtq; eum
stare inter duas
columnas. Qui dixit
puero regenti gressus
suos. Dimitte me
vt tangã colũnas qui
bus omnis
imminet dom': & recli
ner sup eas & paululũ
reqescã. Dom' aũt erat
plẽa viroꝝ ac mulieꝝ:
& erãt ibi oẽs princi
pes philistinorũ: ac de
tecto & solario circiter
tria milia vtriusq; sexus
spectãtes ludẽtem sam
son. At ille
inuocato domino
ait. Dñe de' me' me
mento mei:
& redde mihi nũc for
titudinẽ pristinam
deus meus vt vlciscar
me de hostibus meis: &
pro amissione duorũ lu
minũ vnã vltionẽ reci
piã. Et apprehendens
ambas colũnas quib'
innitebatur dom': al
teramq; earum
dextera & alterã leua
tenens: ait.
Moriatur aĩa mea cũ
philistiim.
Concussisq; fortiter co
lũnis: cecidit dom' su
per oẽs principes & ce
terã multitudinẽ q̃ ibi
erat. Multoq; plures inter
fecit moriens:
q̃ ante viuus occiderat.
Descẽdẽtes aũt fratres
eius & vniuersa cogna
tio: tulerũt corpus eius
& sepelierũt iter saraa
& esthaol
in sepulchro patris sui
manue: iudicauitq;

בבית האסורים: ויחל שער
ראשו לצמח כאשר גלח: וסרני
פלשתים נאספו לזבח זבח גדול
לדגון אלהיהם ולשמחה ויאמרו
נתן אלהינו בידנו את שמשון
אויבינו: ויראו אתו העם ויהללו
את אלהיהם כי אמרו נתן אלהינו
בידנו את אויבינו ואת מחריב
ארצנו ואשר הרבה את חללינו:
ויהי כטוב לבם ויאמרו קראו
לשמשון וישחק לנו ויקראו
לשמשון מבית האסורים ויצחק
לפניהם ויעמידו אתו בין
העמודים: ויאמר שמשון אל
הנער המחזיק בידו הניחה אתי
והמשני את העמודים אשר
הבית נכון עליהם ואשען עליהם:
והבית מלא האנשים והנשים
ושמה כל סרני פלשתים ועל
הגג כשלשת אלפים איש ואשה
הראים בשחק שמשון:
ויקרא שמשון אל יהוה
ויאמר אדני יהוה זכרני נא
וחזקני נא אך הפעם הזה
האלהים ואנקמה נקם אחת משתי
עיני מפלשתים: וילפת שמשון
את שני עמודי התוך אשר הבית
נכון עליהם ויסמך עליהם אחד
בימינו ואחד בשמאלו: ויאמר
שמשון תמות נפשי עם פלשתים
ויט בכח ויפל הבית על הסרנים
ועל כל העם אשר בו ויהיו
המתים אשר המית במותו רבים
מאשר המית בחייו: וירדו אחיו
וכל בית אביהו וישאו אתו ויעלו
ויקברו אתו בין צרעה ובין אשתאל
בקבר מנוח אביו והוא שפט

אסף גדל · ראה הלל · חרב · רבה · שחק קרא · אסר צחק · עמד · עמד · חזק נוח · מוש · כון שען · נשה · איש · ראה קרא · נקם · לפת · שנה · סמך · ימן שמל · אמר מות · נטה כוח · נפל היה · רבב · חיה · נשא עלה · קבר

אֶת יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה׃

Cap. xvii.

וַיְהִי אִישׁ מֵהַר אֶפְרָיִם וּשְׁמוֹ
מִיכָיְהוּ׃ וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ אֶלֶף וּמֵאָה
הַכֶּסֶף אֲשֶׁר לֻקַּח לָךְ וְאַתְּ אָלִית — אלה
וְגַם אָמַרְתְּ בְּאָזְנַי הִנֵּה הַכֶּסֶף
אִתִּי אֲנִי לְקַחְתִּיו וַתֹּאמֶר אִמּוֹ
בָּרוּךְ בְּנִי לַיהוָה׃ וַיָּשֶׁב אֶת אֶלֶף — ברך שוב
וּמֵאָה הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתֹּאמֶר אִמּוֹ
הַקְדֵּשׁ הִקְדַּשְׁתִּי אֶת הַכֶּסֶף לַיהוָה — קדש
מִיָּדִי לִבְנִי לַעֲשׂוֹת פֶּסֶל וּמַסֵּכָה — עשה נסך
וְעַתָּה אֲשִׁיבֶנּוּ לָךְ׃ וַיָּשֶׁב אֶת הַכֶּסֶף — שוב
לְאִמּוֹ וַתִּקַּח אִמּוֹ מָאתַיִם כֶּסֶף — לקח מאה
וַתִּתְּנֵהוּ לַצּוֹרֵף וַיַּעֲשֵׂהוּ פֶּסֶל — נתן
וּמַסֵּכָה וַיְהִי בְּבֵית מִיכָיְהוּ׃ וְהָאִישׁ — היה
מִיכָה לוֹ בֵּית אֱלֹהִים וַיַּעַשׂ אֵפוֹד — אפד
וּתְרָפִים וַיְמַלֵּא אֶת יַד אַחַד — מלא
מִבָּנָיו וַיְהִי לוֹ לְכֹהֵן׃ בַּיָּמִים — יום
הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ
הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃ וַיְהִי נַעַר
מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה מִמִּשְׁפַּחַת — שפחה
יְהוּדָה וְהוּא לֵוִי וְהוּא גָר שָׁם׃ — גור
וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ מֵהָעִיר מִבֵּית לֶחֶם
יְהוּדָה לָגוּר בַּאֲשֶׁר יִמְצָא וַיָּבֹא — מצא בוא
הַר אֶפְרַיִם עַד בֵּית מִיכָה לַעֲשׂוֹת
דַּרְכּוֹ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ מִיכָה מֵאַיִן — אמר
תָּבוֹא וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֵוִי אָנֹכִי
מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וְאָנֹכִי הֹלֵךְ — הלך
לָגוּר בַּאֲשֶׁר אֶמְצָא׃ וַיֹּאמֶר לוֹ
מִיכָה שְׁבָה עִמָּדִי וֶהְיֵה לִי לְאָב — ישב
וּלְכֹהֵן וְאָנֹכִי אֶתֶּן לְךָ עֲשֶׂרֶת — נתן
כֶּסֶף לַיָּמִים וְעֵרֶךְ בְּגָדִים
וּמִחְיָתֶךָ וַיֵּלֶךְ הַלֵּוִי׃ וַיּוֹאֶל הַלֵּוִי — חיה יאל
לָשֶׁבֶת אֶת הָאִישׁ וַיְהִי הַנַּעַר לוֹ — ישב היה
כְּאַחַד מִבָּנָיו׃ וַיְמַלֵּא מִיכָה אֶת
יַד הַלֵּוִי וַיְהִי לוֹ הַנַּעַר לְכֹהֵן וַיְהִי
בְּבֵית מִיכָה׃ וַיֹּאמֶר מִיכָה עַתָּה

isrl' vigīti annis. 17.

Fuit eo tempore vir quidam de monte effraim nomine micha: q dixit matri sue. Mille centum argenteos quos separaueras: et super quib me audiēte iuraueras: ecce ego habeo: & apud me sūt. Cui illa respondit. Benedictus filius meus dño. Reddidit ergo eos matri sue: q̄ dixerat ei. Cōsecraui & voui hoc argentū dño: vt de manu mea suscipiat filius me⁹ et faciat sculptile atq; cōflatile: & nūc trado illud tibi. Reddidit igitur eos matri sue: q̄ tulit ducētos argēteos: & dedit eos argētario vt faceret ex eis sculptile atq; cōflatile qd fuit ī domo miche. Qui ediculā quoq; ī ea deo separauit: & fecit ephot & theraphi.i. vestē sacerdotalē & idola. Impleuitq; vnius filiorū suorū manū: & fact⁹ est ei sacerdos. In dieb⁹ illis non erat rex in isrl': sed vnusquisq; qd sibi rectū videbatur hoc faciebat. Fuit quoq; ī tpe illo alter adolescēs de bethleē iuda ex cognatione eius: eratq; ipe leuites & habitabat ibi. Egressusq; de ciuitate bethleē: pegrinari voluit vbicūq; sibi cōmodū repisset. Cumq; venisset in montē effraim iter faciēs: & declinasset parūp ī domo miche: interrogatus ē ab eo vñ venisset. Qui respōdit. Leuita sum de bethleē iuda: & vado vt habitem vbi potuero & vtile mihi eē pspexero. Dixitq; micha. Mane apd me inqt & esto mihi parēs ac sacerdos: dabocq; tibi p annos singulos decē argenteos ac vestem duplicē: & q̄ ad victū sunt necessaria. Acquieuit & mansit apud hoiem: fuitq; illi q̄si vn⁹ de filiis. Impleuitq; micha manum eius: & habuit puerum sacerdotem apud se: nunc

israel viginti annis.
τὸν ἰσραὴλ εἴκοσι ἔτη.

Ca. 17.

Et fuit vir de mōte ephraim et nomē eius
Καὶ ἐγένετο ἀνὴρ ἐξ ὄρους ἐφραὶμ καὶ ὄνομα αὐτοῦ
michas: et dixit matri sue: mille et cētū
μιχά, καὶ εἶπεν τῇ μητρὶ αὐτοῦ, χιλίους καὶ ἑκατὸν
argēteos sublatos tibi: et adiurasti et di
ἀργυρίου τοὺς συλληφθέντας σοι, καὶ ἐξώρκισας καὶ εἴ
xisti in aurib⁹ meis: ecce argētū apud me:
πας ἐν τοῖς ὠσίν μου, ἰδοὺ τὸ ἀργύριον παρ' ἐμοί,
ego accepi illud. et dixit mr̄ eius: benedi
ἐγὼ ἔλαβον αὐτό. καὶ εἶπεν ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εὐλογη-
ctus filius meus in dño: et reddidit
μένος ὁ υἱός μου ἐν τῷ κυρίῳ, καὶ ἀπέδωκεν τοὺς
mille et centū argēteos matri sue. et dixit
χιλίους καὶ ἑκατὸν ἀργυρίου τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἡ
mater sua: sctificationē sctificaui argētū dño
μήτηρ αὐτοῦ, ἁγιασμὸν ἡγίασα τὸ ἀργύριον τῷ κυρίῳ
de manu mea seorsum ad faciendū sculptile
ἐκ τῆς χειρός μου καταμόνας τοῦ ποιῆσαι γλυπτὸν
et cōflatile: et nunc reddā illud tibi. et red-
καὶ χωνευτόν, καὶ νῦν ἀποδώσω αὐτό σοι. καὶ ἀπέ-
didit argentum matri sue: et accepit ma
δωκεν τὸ ἀργύριον τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔλαβεν ἡ μή-
ter eius ducētos ex argento: et dedit id
τηρ αὐτοῦ διακοσίους τοῦ ἀργυρίου, καὶ ἔδωκεν αὐ-
illi q̄ cōflat et fecit illud sculptile et con-
τὸ τῷ χωνευτῇ καὶ ἐποίησεν αὐτὸ γλυπτὸν καὶ χω-
flatile. et fuit in domo micha: et dom⁹ mi
νευτόν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ μιχά, καὶ ὁ οἶκος μι-
cha illi domus dei. et fecit ephod et theraphi.
χὰ αὐτῷ οἶκος θεοῦ. καὶ ἐποίησεν ἐφοὺδ καὶ θεραφίν.
et impleuit manū vnius filiorū suorū: et
καὶ ἐνέπλησε τὴν χεῖρα ἑνὸς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, καὶ
fact⁹ est ei in sacerdotē. i diebus illis nō
ἐγενήθη αὐτῷ εἰς ἱερέα. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ
erat rex in israel: vir rectū in oculis
ἦν βασιλεὺς ἐν ἰσραήλ, ἀνὴρ τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς
suis faciebat. et fuit puer de bethleem iu
αὐτοῦ ἐποίει. καὶ ἐγένετο παιδάριον ἐκ βηθλεὲμ ἰού-
da de cognatione iuda et ipse leuites: et
δα ἐκ τῆς συγγενείας ἰούδα καὶ αὐτὸς λευίτης, καὶ
ipse habitabat ibi. et egressus est vir de ciui-
αὐτὸς παρῴκει ἐκεῖ. καὶ ἐπορεύθη ὁ ἀνὴρ ἐκ τῆς πό-
tate bethleem iuda vt habitet vbi inuenīret. et ve-
λεως βηθλεὲμ ἰούδα παροικεῖν οὗ ἂν εὕρῃ. καὶ πα-
nit in mōtē ephraim vsq; ad domū micha vt fa
ρεγενήθη εἰς ὄρος ἐφραὶμ ἕως οἴκου μιχὰ τοῦ ποιῆ-
ceret iter suum. et dixit ei micha: vnde
σαι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ μιχά, πόθεν
venis? et dixit ad eū: leuites ego sum de
ἔρχῃ; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, λευίτης ἐγώ εἰμι ἐκ
bethleem iuda: et ego vado vt habitē vbi
βηθλεὲμ ἰούδα, καὶ ἐγὼ πορεύομαι παροικεῖν οὗ ἂν
inuenero. et dixit ei micha: sede mecū: et
εὕρω. καὶ εἶπεν αὐτῷ μιχά, κάθου μετ' ἐμοῦ, καὶ
sis mihi in patrē et in sacerdotē: et ego dabo
γίνου μοι εἰς πατέρα καὶ εἰς ἱερέα, καὶ ἐγὼ δώσω
tibi decē argēteos in dies et par vestiū
σοι δέκα ἀργυρίου εἰς ἡμέρας καὶ ζεῦγος ἱματίων
et que ad victū tuū. et abijt leuites et
καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν σου. καὶ ἐπορεύθη ὁ λευίτης καὶ
incepit habitare apud virū. et fuit il
ἤρξατο παροικεῖν παρὰ τῷ ἀνδρί. καὶ ἐγενήθη αὐ-
li puer vt vnus filiorū eius. et imple
τῷ τὸ παιδάριον ὡς εἷς τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ ἐνέπλη-
uit micha manū leuite: et fuit ei
σεν μιχὰ τὴν χεῖρα τοῦ λευίτου, καὶ ἐγενήθη αὐ-
puer in sacerdotē: et fuit in domo mi
τῷ τὸ παιδάριον εἰς ἱερέα, καὶ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ μι-
cha. et dixit micha: nunc
χά. καὶ εἶπεν μιχά, νῦν

cognoui q̄ benefecit mihi dn̄s: qm̄ fact⁹ est mihi
ἔγνων ὅτι ἠγαθοποίησέν μοι κύριος, ὅτι ἐγενήθη μοι
leuites in sacerdotem.
ὁ λευίτης εἰς ἱερέα.

Ca. 18.

In diebus illis nō erat rex in is
Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν ἰσ-
rael. et in diebus illis tribus dan q̄-
ραήλ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἡ φυλὴ τοῦ δὰν ἐζή-
rebat sibi possessionē ad habitādū: qm̄ nō cecī-
τει ἑαυτῇ κληρονομίαν τοῦ κατοικεῖν, ὅτι οὐκ ἐνέπε-
dit illi vsq; ad dies illas in medio tribuū isra
σεν αὐτῇ ἕως τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἐν μέσῳ φυλῶν ἰσρα-
el possessio. et miserūt filij dan de cogna
ὴλ κληρονομία. καὶ ἐξαπέστειλαν οἱ υἱοὶ δὰν ἐκ τῶν συγ-
tiōib⁹ suis quinq; viros de parte sua viros filios
γενειῶν αὐτῶν πέντε ἄνδρας ἀπὸ μέρους αὐτῶν ἄνδρας υἱοὺς
potētie de saraa et esthaol vt explorarēt
δυνάμεως ἐκ σαραὰ καὶ ἐσθαὸλ τοῦ κατασκέψασθαι
terram et diligēter inspicerēt eā. et dixerūt ad e-
τὴν γῆν καὶ ἐξιχνιάσαι αὐτήν. καὶ εἶπαν πρὸς αὐ-
os: ite et cōsiderate terrā: et ve
τούς, πορεύεσθε καὶ ἐξερευνήσατε τὴν γῆν, καὶ πα-
nerunt in mōtē ephraim vsq; ad domū micha et requi
ρεγένοντο εἰς ὄρος ἐφραὶμ ἕως οἴκου μιχὰ καὶ κατέ-
euerunt ibi: eis exūtib⁹ apud domū micha.
παυσαν ἐκεῖ, αὐτῶν ὄντων παρὰ τῷ οἴκῳ μιχά.
et illi cognouerūt vocem pueri leui
καὶ αὐτοὶ ἔγνωσαν τὴν φωνὴν τοῦ παιδαρίου τοῦ λευί-
te et declinauerūt illic. et dixerūt ei: quis te du
του καὶ ἐξέκλιναν ἐκεῖ. καὶ εἶπαν αὐτῷ, τίς σε ἤ-
xit huc? et quid tu agis hic: et quid
γαγεν ὧδε; καὶ τί σὺ ποιεῖς ἐνταῦθα; καὶ τί
tibi est hic? et dixit ad eos: sic et sic
σοί ἐστιν ὧδε; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, οὕτω καὶ οὕτως
fecit mihi micha: et mercede cōduxit me et factus sū
ἐποίησέν μοι μιχά, καὶ ἐμισθώσατό με καὶ ἐγενήθην
ei in sacerdotē. et dixerūt ei: interroga iam
αὐτῷ εἰς ἱερέα. καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐπερώτησον δὴ
in deo: et cognoscemus si prosperatur iter nr̄m
ἐν τῷ θεῷ, καὶ γνωσόμεθα εἰ κατευοδοῖ ἡ ὁδὸς ἡμῶν
quod nos imus per illud. et dixit eis
ἣν ἡμεῖς πορευόμεθα ἐπ' αὐτήν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ
sacerdos: ambulate in pace: corā dño via
ἱερεύς, πορεύεσθε εἰς εἰρήνην, ἐνώπιον κυρίου ἡ ὁδὸς
vr̄a per quā ambulatis in ipsa. et abierūt
ὑμῶν καθ' ἣν πορεύεσθε ἐν αὐτῇ. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ
quinq; viri et venerūt in laisa: et vi
πέντε ἄνδρες καὶ παρεγένοντο εἰς λαϊσά, καὶ εἶ-
derūt pplm̄ q̄ in ea: habitantē in spe se
δον τὸν λαὸν τὸν ἐν αὐτῇ, κατοικοῦντα ἐν ἐλπίδι κα-
cūdū cōsuetudinē sidoniorū quietos in spe:
τὰ τὴν σύγκρισιν τῶν σιδωνίων ἡσυχάζοντας ἐν ἐλ-
et nō potētes loqui vbū in terra. pos
πίδι, καὶ μὴ δυναμένους λαλῆσαι ῥῆμα ἐν τῇ γῇ. κλη-
sessor thesauri: qm̄ longe sunt a sidone:
ρονόμος θησαυροῦ, ὅτι μακράν εἰσιν ἀπὸ σιδῶνος,
et sermo non erat illis cum syria. et ve
καὶ λόγος οὐκ ἦν αὐτοῖς μετὰ συρίας. καὶ παρε-
nerūt quinq; viri ad fratres su-
γένοντο οἱ πέντε ἄνδρες πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐ-
os in saraa et in esthaol: et dixerūt eis
τῶν εἰς σαραὰ καὶ εἰς ἐσθαόλ, καὶ ἔλεγον αὐτοῖς οἱ
fratres eorū: quid vos sedetis? et dixerūt sur
ἀδελφοὶ αὐτῶν, τί ὑμεῖς κάθησθε; καὶ εἶπαν ἀνά-
gite et ascēdamus ad eos: qm̄ vidimus
στητε καὶ ἀναβῶμεν ἐπ' αὐτούς, ὅτι ἑωράκαμεν τὴν
terrā: et ecce bona valde. et vos tacete:
γῆν, καὶ ἰδοὺ ἀγαθὴ σφόδρα. καὶ ὑμεῖς σιωπᾶτε,
ne tardetis ad eundum et intrandū
μὴ ὀκνήσητε τοῦ πορευθῆναι καὶ εἰσελθεῖν

scio dicens q̄ benefaciet mihi dominus habenti leuitici generis sacerdotem. 18.

In diebus illis non erat rex in israel: & tribus dā querebat possessionē sibi vt habitaret in ea. Vsq; ad illū enim diē inter ceteras tribus sortem nō acceperat. Miserūt ergo filii dan stirpis & familie sue quinq; viros fortissimos de saraa & esthaol vt explorarent terrā & diligēter inspicerēt. Dixerūtq; eis. Ite & cōsiderate terrā. Qui cū pgētes veīssent in monte effraī & itrassent domū miche: requieuerūt ibi: & agnoscentes vocē adolescētis leuite vtētesq; illi⁹ diuersorio: dixerunt ad eū. Quis te huc adduxit? Quid hic agis? Quā obcām huc vēire voluisti? Qui respondit eis. Hec & hec prestitit mihi michas: & me mercede conduxit vt sim ei sacerdos. Rogauerūt aūt eū vt consuleret deum & scire posset an pspero itinere pergerent: & res haberet effectum. Qui rñdit eis. Ite cum pace. Dominus respicit viam vestrā & iter quo pergitis. Eūtes igitur quinq; viri venerūt lais: videruntq; populū habitantē in ea absq; vllo timore iuxta cōsuetudinē sidoniorū securū & quietū: nullo eis penitus resistente magnarūq; opum: & procul a sidone atq; a cunctis hominibus separatū. Reuersiq; ad fratres suos in sara & esthaol: & qd egissent sciscitātibus responderūt. Surgite & eamus ad eos. Vidimus enim terrā valde opulentam & vberem. Nolite negligere: nolite cessare. Eam⁹ &

יָדַעְתִּי כִּי יֵיטִיב יְהוָה לִי כִּי — יטב
הָיָה לִי הַלֵּוִי לְכֹהֵן׃
בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל — Cap. xviii.
וּבַיָּמִים הָהֵם שֵׁבֶט הַדָּנִי מְבַקֶּשׁ — בקש
לוֹ נַחֲלָה לָשֶׁבֶת כִּי לֹא נָפְלָה לּוֹ — ישב
עַד הַיּוֹם הַהוּא בְּתוֹךְ שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה׃ וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי דָן — שלח
מִמִּשְׁפַּחְתָּם חֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים — שפחה
מִקְצוֹתָם אֲנָשִׁים בְּנֵי חַיִל — קצה
מִצָּרְעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֹל לְרַגֵּל אֶת
הָאָרֶץ וּלְחָקְרָהּ וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם — אמר
לְכוּ חִקְרוּ אֶת הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ הַר — הלך בוא
אֶפְרַיִם עַד בֵּית מִיכָה וַיָּלִינוּ שָׁם׃ — לון
הֵמָּה עִם בֵּית מִיכָה וְהֵמָּה הִכִּירוּ — נכר
אֶת קוֹל הַנַּעַר הַלֵּוִי וַיָּסוּרוּ שָׁם — סור
וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִי הֱבִיאֲךָ הֲלֹם וּמָה — בוא הלם
אַתָּה עֹשֶׂה בָּזֶה וּמַה לְּךָ פֹה׃
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם כָּזֹה וְכָזֶה עָשָׂה לִי
מִיכָה וַיִּשְׂכְּרֵנִי וָאֱהִי לוֹ לְכֹהֵן׃ — שכר היה
וַיֹּאמְרוּ לוֹ שְׁאַל נָא בֵאלֹהִים
וְנֵדְעָה הֲתַצְלִיחַ דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר — ידע צלח
אֲנַחְנוּ הֹלְכִים עָלֶיהָ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם הַכֹּהֵן לְכוּ לְשָׁלוֹם נֹכַח — שלם
יְהוָה דַּרְכְּכֶם אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ׃
וַיֵּלְכוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיָּבֹאוּ — בוא
לָיְשָׁה וַיִּרְאוּ אֶת הָעָם אֲשֶׁר — ראה
בְּקִרְבָּהּ יוֹשֶׁבֶת לָבֶטַח כְּמִשְׁפַּט — שפט
צִידֹנִים שֹׁקֵט וּבֹטֵחַ וְאֵין מַכְלִים — כלם
דָּבָר בָּאָרֶץ יוֹרֵשׁ עֶצֶר וּרְחֹקִים — ירש
הֵמָּה מִצִּידֹנִים וְדָבָר אֵין לָהֶם
עִם אָדָם׃ וַיָּבֹאוּ אֶל אֲחֵיהֶם
צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאֹל וַיֹּאמְרוּ לָהֶם
אֲחֵיהֶם מָה אַתֶּם׃ וַיֹּאמְרוּ קוּמָה
וְנַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כִּי רָאִינוּ אֶת — עלה ראה
הָאָרֶץ וְהִנֵּה טוֹבָה מְאֹד וְאַתֶּם — חשה
מַחְשִׁים אַל תֵּעָצְלוּ לָלֶכֶת לָבֹא — עצל הלך בוא

לרשת את הארץ׃ כבאכם תבאו
אל עם בטח והארץ רחבת ידים
כי נתנה אלהים בידכם מקום
אשר אין שם מחסור כל דבר
אשר בארץ׃ ויסעו משם
ממשפחת הדני מצרעה
ומאשתאל שש מאות איש
חגור כלי מלחמה׃ ויעלו ויחנו
בקרית יערים ביהודה על כן
קראו למקום ההוא מחנה דן
עד היום הזה הנה אחרי קרית
יערים׃ ויעברו משם הר אפרים
ויבאו עד בית מיכה׃ ויענו חמשת
האנשים ההלכים לרגל את
הארץ ליש ויאמרו אל אחיהם
הידעתם כי יש בבתים האלה
אפוד ותרפים ופסל ומסכה
ועתה דעו מה תעשו׃ ויסורו
שמה ויבאו אל בית הנער הלוי
בית מיכה וישאלו לו לשלום׃
ושש מאות איש חגורים כלי
מלחמתם נצבים פתח השער
אשר מבני דן׃ ויעלו חמשת
האנשים ההלכים לרגל את
הארץ באו שמה לקחו את הפסל
ואת האפוד ואת התרפים ואת
המסכה והכהן נצב פתח השער
ושש מאות האיש החגור כלי
המלחמה׃ ואלה באו בית מיכה
ויקחו את פסל האפד ואת
התרפים ואת המסכה ויאמר
אליהם הכהן מה אתם עשים׃
ויאמרו לו החרש שים ידך על
פיך ולך עמנו והיה לנו לאב
ולכהן הטוב היותך כהן לבית
איש אחד או היותך כהן

ירש בוא · קום · חסר · נסע · שפחה · מאה · חגר כלה · לחם עלה · חנה · חנה · עבר · בוא ענה · בית · אפד נסך · ידע עשה · סור בוא · שאל שלם · בוא · לקח · אמר · עשה · חרש שום · פה ילך · היה

possideamus eam: nullus erit labor. Intrabimus ad securos in regionem latissimam: tradetque nobis deus locum in quo nullius rei est penuria eorum que gignuntur in terra. Profecti igitur sunt de cognatione dan de saraa & esthaol sexcenti viri accincti armis bellicis: ascendentesque manserunt in cariathiarim iude: qui locus ex eo tempore castrorum dan nomen accepit: & est post tergum cariathiarim. Inde transierunt in montem effraim. Cumque venissent ad domum miche: dixerunt quinque viri qui prius missi fuerant ad considerandam terram lais ceteris fratribus suis. nostis quod in domibus istis sit ephot & theraphim & sculptile atque conflatile. Videte quid vobis placeat. Et cum paululum declinassent: ingressi sunt domum adolescentis leuite qui erat in domo miche: salutaueruntque eum verbis pacificis: sexcenti autem viri ita vt erant armati stabant ante hostium. At illi qui ingressi fuerant domum iuuenis sculptile & ephot & theraphim atque conflatile tollere nitebantur: & sacerdos stabat ante hostium: sexcentis viris fortissimis haud procul expectantibus. Tulerunt igitur qui intrauerant sculptile ephot & idola atque conflatile. Quibus dixit sacerdos. Quid facitis? Cui responderunt. Tace & pone digitum super os tuum: venique nobiscum vt habeamus te patrem ac sacerdotem. Quid tibi melius est vt sis sacerdos in domo vnius viri: an

vt possideatis terram. qui introieritis
τοῦ κατακληρονομῆσαι τὴν γῆν. ἡνίκα ἂν εἰσέλθητε
venietis ad populum fiducie: ⁊ terra lata ma
ἥξετε πρὸς λαὸν πεποιθότα, καὶ ἡ γῆ εὐρύχωρος χερ
nibus. quia tradidit illam deus in manus vestras: lo
σίν. ὅτι παρέδωκεν αὐτὴν ὁ θεὸς ἐν χειρὶ ὑμῶν, τό
cus non est illic penuria vllius verbi quecunque in
πος οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ὑστέρημα παντὸς ῥήματος ὅσα ἐν
terra. ⁊ profecti sunt illinc ex cognatione dan
τῇ γῇ. καὶ ἀπῆραν ἐκεῖθεν ἐκ συγγενείας τοῦ δὰν
ex saraa ⁊ ex esthaol sexcenti viri accin
ἐκ σαραὰ καὶ ἐκ ἐσθαὸλ ἑξακόσιοι ἄνδρες περιεζω
cti armis bellicis. ⁊ ascenderunt ⁊ castrame
σμένοι σκεύη πολεμικά. καὶ ἀνέβησαν καὶ παρενέ
tati sunt in cariathiarim in iuda. propterea nomen fuit
βαλον ἐν καριαθιαρὶμ ἐν ἰούδα. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τῷ
loco illi castra dan vsque ad diem hanc
τόπῳ ἐκείνῳ παρεμβολὴ δὰν ἕως τῆς ἡμέρας ταύ
ecce post cariathiarim ⁊ transierunt il
της. ἰδοὺ κατόπισθεν καριαθιαρὶμ καὶ παρῆλθον ἐκεῖ
linc vsque ad montem ephraim: ⁊ venerunt vsque ad domum micha.
θεν ἕως τοῦ ὄρους ἐφραΐμ, καὶ ἦλθον ἕως οἴκου μιχά.
⁊ responderunt quinque viri qui iuerunt ad
καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ πέντε ἄνδρες οἱ πορευθέντες κα
considerandum terram laisa. ⁊ dixerunt ad
τασκέψασθαι τὴν γῆν λαισά. καὶ εἶπον πρὸς τοὺς
fratres suos. si nostis quod est in do
ἀδελφοὺς αὐτῶν. εἰ οἴδατε ὅτι ἔστιν ἐν τοῖς οἴ
mibus istis ephud ⁊ theraphim ⁊ sculptile ⁊
κοις τούτοις ἐφοὺδ καὶ θεραφὶμ καὶ γλυπτὸν καὶ
conflatile. ⁊ nunc scite quid facietis: ⁊ declina
χωνευτόν. καὶ νῦν γνῶτε τί ποιήσετε, καὶ ἐξέκλι
uerunt illuc: ⁊ ingressi sunt in domum adolescentis
ναν ἐκεῖ, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδαρίου
leuite domum micha: ⁊ interrogauerunt illum in pa
τοῦ λευίτου οἶκον μιχά, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν εἰς εἰ
ce: ⁊ sexcenti viri accincti armis bel
ρήνην, καὶ οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες περιεζωσμένοι σκεύη πο
licis suis firmati apud hostium ve
λεμικὰ αὐτῶν ἐστηλωμένοι παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυ
stibuli qui ex filiis dan. ⁊ ascenderunt quinque
λῶνος οἱ ἐκ τῶν υἱῶν δάν. καὶ ἀνέβησαν οἱ πέντε
viri qui ibant ad considerandum terram:
ἄνδρες οἱ παραπορευόμενοι κατασκέψασθαι τὴν γῆν,
⁊ venientes illuc ceperunt sculptile ⁊ ephud
καὶ ἐπελθόντες ἐκεῖ ἔλαβον τὸ γλυπτὸν καὶ τὸ ἐφοὺδ
⁊ theraphim ⁊ conflatile. ⁊ sacerdos astans
καὶ τὸ θεραφὶμ καὶ τὸ χωνευτόν. καὶ ὁ ἱερεὺς ἐστηλω
ante hostium vestibuli: ⁊ sexcen
μένος παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, καὶ οἱ ἑξακό
ti viri accincti armis bellicis: ⁊
σιοι ἄνδρες οἱ περιεζωσμένοι σκεύη πολεμικά, καὶ
hi ingressi sunt in domum micha: ⁊ ceperunt sculptile
οὗτοι εἰσῆλθον εἰς οἶκον μιχά, καὶ ἔλαβον τὸ γλυπτὸν
⁊ ephud ⁊ theraphim ⁊ conflatile. ⁊ di
καὶ τὸ ἐφοὺδ καὶ τὸ θεραφὶμ καὶ τὸ χωνευτόν. καὶ εἶ
xit ad illos sacerdos: quid vos facitis? ⁊ di
πεν πρὸς αὐτοὺς ὁ ἱερεύς, τί ὑμεῖς ποιεῖτε; καὶ εἶ
xerunt ad illum: tace impone manum tuam
πον πρὸς αὐτόν, κώφευσον ἐπίθες τὴν χεῖρά σου
super os tuum ⁊ veni nobiscum: ⁊ eris nobis
ἐπὶ τὸ στόμα σου καὶ ἐλθὲ μεθ᾽ ἡμῶν, καὶ ἔσῃ ἡμῖν
in patrem ⁊ in sacerdotem. nunquid melius esse te sa
εἰς πατέρα καὶ εἰς ἱερέα. μὴ βέλτιον εἶναί σε ἱε
cerdotem domus viri vnius quam esse te sacerdotem
ρέα οἴκου ἀνδρὸς ἑνὸς ἢ γενέσθαι σε ἱερέα

tribus ⁊ cognationis in israel. ⁊ letatum est cor
φυλῆς καὶ συγγενείας ἐν ἰσραήλ. καὶ ἠγαθύνθη ἡ καρδία
sacerdotis. ⁊ tulit ephud ⁊ theraphim ⁊
τοῦ ἱερέως. καὶ ἔλαβεν τὸ ἐφοὺδ καὶ τὸ θεραφὶμ καὶ
sculptile ⁊ conflatile: ⁊ intrauit in medio
τὸ γλυπτὸν καὶ τὸ χωνευτόν, καὶ εἰσῆλθεν ἐν μέσῳ τοῦ
populi: ⁊ reuersi sunt ⁊ abierunt ⁊ posuerunt habi
λαοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἀπῆλθον καὶ ἔθηκαν τὴν πα
tationem ⁊ possessionem illorum preciosam ante se.
νοικίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτῶν τὴν ἔνδοξον ἔμπροσθεν αὐ
ipsi autem procul erant a domo micha. ⁊ ecce mi
τῶν. αὐτοὶ δὲ ἐμάκρυναν ἀπὸ οἴκου μιχά. καὶ ἰδοὺ μι
cha ⁊ viri existentes in domibus cum do
χὰ καὶ οἱ ἄνδρες οἱ ὄντες ἐν ταῖς οἰκίαις μετὰ τοῦ οἴ
mo micha: clamauerunt ⁊ ceperunt filios dan: ⁊
κου μιχά, ἔκραζον καὶ κατέλαβον τοὺς υἱοὺς δάν, καὶ
clamauerunt ad filios dan. ⁊ conuerterunt filii dan
ἐβόησαν πρὸς υἱοὺς δάν. καὶ ἐπέστρεψαν οἱ υἱοὶ δὰν τὰ
ora sua: ⁊ dixerunt ad micha: quid est tibi
πρόσωπα αὐτῶν, καὶ εἶπον πρὸς μιχά, τί ἐστίν σοι
quod clamasti: ⁊ dixit: deos quos feci tu
ὅτι ἔκραξας; καὶ εἶπεν, τοὺς θεούς οὓς ἐποίησα ἐλά
listis: ⁊ sacerdotem: ⁊ abiistis. ⁊ quid mihi vltra:
βετε, καὶ τὸν ἱερέα, καὶ ἀπήλθετε. καὶ τί μοι ἔτι,
⁊ quid hoc mihi dicitis: quid hoc clamas. ⁊ dixerunt
καὶ τί τοῦτό μοι λέγετε, τί τοῦτο κράζεις. καὶ εἶπον
ad eum filii dan: non audiatur vox tua no
πρὸς αὐτὸν οἱ υἱοὶ δάν, μὴ ἀκουσθήτω ἡ φωνή σου με
biscum: ne forte occurrant vobis viri ama
θ᾽ ἡμῶν, μή ποτε ἀπαντήσωσιν ὑμῖν ἄνδρες κατώδυ
ri animo: ⁊ apponens animam tuam ⁊ ani
νοι ψυχῇ, καὶ προσθήσεις τὴν ψυχήν σου καὶ τὴν ψυ
mam domus tue. ⁊ perrexerunt filii dan in viam
χὴν τοῦ οἴκου σου. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ δὰν εἰς τὴν ὁδὸν
suam. ⁊ vidit micha: quod fortiores se sunt: ⁊
αὐτῶν. καὶ εἶδεν μιχὰ ὅτι ἰσχυρότεροι αὐτοῦ εἰσίν, καὶ
annuit ⁊ reuersus est in domum suam. ⁊ illi
ἐξένευσεν καὶ ἀνέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ αὐτοὶ
ceperunt quecunque fecit micha: ⁊ sacerdotem qui erat ei:
ἔλαβον ὅσα ἐποίησεν μιχά, καὶ τὸν ἱερέα ὃς ἦν αὐτῷ,
⁊ venerunt ad lais ad populum quiescentem ⁊ confi
καὶ ἦλθον ἐπὶ λαισὰ ἐπὶ λαὸν ἡσυχάζοντα καὶ πεποι
dentem. ⁊ percusserunt eos in ore gladii: ⁊
θότα. καὶ ἐπάταξαν αὐτοὺς ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ
vrbem combusserunt igne. ⁊ non est qui li
τὴν πόλιν ἐνέπρησαν πυρί. καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμε
beret: quia longe est a sidone: ⁊ sermo non est
νος, ὅτι μακράν ἐστιν ἀπὸ σιδῶνος, καὶ λόγος οὐκ ἔστιν
eis cum homine. ⁊ hec in valle que est
αὐτοῖς μετὰ ἀνθρώπου. καὶ αὐτὴ ἐν κοιλάδι ἥ ἐστιν τοῦ
domus roab. ⁊ edificauerunt ciuitatem ⁊ habitaue
οἴκου ῥοάβ. καὶ ᾠκοδόμησαν τὴν πόλιν καὶ κατῴκη
runt in ea: ⁊ vocauerunt nomen ciuitatis
σαν ἐν αὐτῇ, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα τῆς πόλεως
dan iuxta nomen dan patris sui qui geni
δὰν κατὰ τὸ ὄνομα δὰν τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ὃς ἐγεν
tus est israel: ⁊ fuit lais nomen ciuitati pri
νήθη τῷ ἰσραήλ. καὶ ἦν λαῒς ὄνομα τῇ πόλει τὸ πρό
us. ⁊ erexerunt sibi filii dan sculptile. ⁊
τερον. καὶ ἀνέστησαν ἑαυτοῖς υἱοὶ δὰν τὸ γλυπτόν. καὶ
ionathan filius gerson filii manasse ipse ⁊ filii
ἰωνάθαν υἱὸς γηρσὸν υἱοῦ μανασσῆ αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ
eius fuerunt sacerdotes tribui dan vsque ad diem
αὐτοῦ ἦσαν ἱερεῖς τῇ φυλῇ δὰν ἕως τῆς ἡμέρας τῆς
transmigrationis terre. ⁊ posuerunt sibi scul
μετοικεσίας τῆς γῆς. καὶ ἔταξαν ἑαυτοῖς τὸ γλυ
ptile micha quod fecit omnibus diebus
πτὸν μιχὰ ὃ ἐποίησεν πάσας τὰς ἡμέρας

in vna tribu & familia in israel. Quod cum audisset acquieuit sermonibus eorum: & tulit ephot & idola ac sculptile: & profectus est cum eis. Qui cum pergerent et ante se ire fecissent paruulos ac iumenta: & omne quod erat preciosum iamque a domo miche essent procul: viri qui habitabant in edibus miche conclamantes secuti sunt: & post tergum clamare ceperunt. Qui cum respexissent: dixerunt ad micham. quid tibi vis? Cur clamas? qui respondit. Deos meos quos mihi feci tulistis: & sacerdotem & omnia que habeo: & dicitis quid tibi est? Dixeruntque ei filii dan. Caue ne vltra loquaris ad nos: & veniant ad te viri animo concitati & ipse cum omni domo tua pereas. Et sic cepto itinere perrexerunt. Videns autem micha quod fortiores se essent: reuersus est in domum suam. Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem: & que supra diximus: veneruntque in lais ad populum quiescentem atque securum: & percusserunt eos in ore gladii: vrbemque incendio tradiderunt: nullo penitus ferente presidium: eo quod procul habitarent a sidone: & cum nullo hominum haberent quicquam societatis ac negocii. Erat autem ciuitas sita in regione roob: quam rursum extruentes habitauerunt in ea: vocato nomine ciuitatis dan iuxta vocabulum patris sui quem genuerat israel: que prius lais dicebatur. Posueruntque sibi sculptile: & ionathan filium gersan filii moysi ac filios eius sacerdotes in tribu dan vsque ad diem captiuitatis sue. Mansitque apud eos idolum miche omni tempore quo

לשבט ולמשפחה בישראל׃
וייטב לב הכהן ויקח את האפוד
ואת התרפים ואת הפסל ויבא
בקרב העם׃ ויפנו וילכו וישימו
את הטף ואת המקנה ואת הכבודה
לפניהם׃ המה הרחיקו מבית
מיכה והאנשים אשר בבתים
אשר עם בית מיכה נזעקו
וידביקו את בני דן׃ ויקראו אל
בני דן ויסבו פניהם ויאמרו
למיכה מה לך כי נזעקת׃ ויאמר
את אלהי אשר עשיתי לקחתם
ואת הכהן ותלכו ומה לי עוד
ומה זה תאמרו אלי מה לך׃
ויאמרו אליו בני דן אל תשמע
קולך עמנו פן יפגעו בכם
אנשים מרי נפש ואספתה
נפשך ונפש ביתך׃ וילכו בני דן
לדרכם וירא מיכה כי חזקים
המה ממנו ויפן וישב אל ביתו׃
והמה לקחו את אשר עשה מיכה
ואת הכהן אשר היה לו ויבאו
על ליש על עם שקט ובטח ויכו
אותם לפי חרב ואת העיר שרפו
באש׃ ואין מציל כי רחוקה היא
מצידון ודבר אין להם עם אדם
והיא בעמק אשר לבית רחוב
ויבנו את העיר וישבו בה׃ ויקראו
שם העיר דן בשם דן אביהם
אשר יולד לישראל ואולם
ליש שם העיר לראשנה׃ ויקימו
להם בני דן את הפסל ויהונתן
בן גרשם בן מנשה הוא ובניו
היו כהנים לשבט הדני עד יום
גלות הארץ׃ וישימו להם את
פסל מיכה אשר עשה כל ימי

שפחה · יטב לקח · אפד · בוא · פנה שום · קנה כבד · פנה רחק · בית · זעק · דבק קרא · סבב · עשה · ילך · אמר · שמע · פגע · מרר · ראה · פנה שוב · בוא · נכה · את פה · נצל · בנה · ילד אלם · קום · היה · גלה שום · יום

היות בית האלהים בשלה׃ ויהי
בימים ההם ומלך אין בישראל
ויהי איש לוי גר בירכתי

Cap. xix.

הר אפרים ויקח לו אשה פילגש
מבית לחם יהודה׃ ותזנה עליו
פילגשו ותלך מאתו אל בית
אביה אל בית לחם יהודה ותהי
שם ימים ארבעה חדשים׃
ויקם אישה וילך אחריה לדבר
על לבה להשיבה ונערו עמו
וצמד חמורים ותביאהו בית
אביה ויראהו אבי הנערה
וישמח לקראתו׃ ויחזק בו חתנו
אבי הנערה וישב אתו שלשת
ימים ויאכלו וישתו וילינו שם׃
ויהי ביום הרביעי וישכימו
בבקר ויקם ללכת ויאמר אבי
הנערה אל חתנו סעד לבך פת
לחם ואחר תלכו׃ וישבו ויאכלו
שניהם יחדו וישתו ויאמר
אבי הנערה אל האיש הואל
נא ולין ויטב לבך׃ ויקם האיש
ללכת ויפצר בו חתנו וישב
וילן שם׃ וישכם בבקר ביום
החמישי ללכת ויאמר אבי
הנערה סעד נא לבבך
והתמהמהו עד נטות היום
ויאכלו שניהם׃ ויקם האיש
ללכת הוא ופילגשו ונערו
ויאמר לו חתנו אבי הנערה
הנה נא רפה היום לערוב לינו
נא הנה חנות היום לין פה
וייטב לבבך והשכמתם מחר
לדרככם והלכת לאהלך׃ ולא
אבה האיש ללון ויקם וילך
ויבא עד נכח יבוס היא

fuit domus dei i sylo

In diebus illis nõ erat rex in israel. 19.

Fuit quidã vir leuites hitans in latere montis effraim: qui accepit vxorẽ de bethleem iuda. Que reliquit eum: & reuersa est in domũ pris sui i bethleẽ: mãsitq; apud eum quattuor mensibus. Secutusq; ẽ eã vir suus volens recõciliari ei atq; blãdiri & secũ reducere: hñs i comitatu puerũ & duos asinos. Que suscepit eũ & introduxit i domũ pris sui. Quod cũ audisset socer eius eũq; vidisset occurrit ei letꝰ: & amplexatus ẽ hominẽ. Mãsitq; gener i domo soceri trib9 diebus comedẽs cũ eo & bibens familiariter: Die autẽ quarto de nocte cõsurgens pficisci voluit. Quẽ tenuit socer: & ait ad eũ. Gusta prius pusillum panis & conforta stomachũ. & sic pficisceris. Sederũtq; simul ac comederũt & biberunt. Dixitq; pater puelle ad generũ suũ. Queso te vt hodie hic maneas piterq; letemur. At ille cõsurgẽs cepit velle pficisci. Et nihilominꝰ obnixe eũ socer tenuit & apud se fecit manere. Mane aũt facto pabat leuites iter. cui socer rursum. Obsecro iquit vt paululum cibi capias: & assũptis viribus donec increscat dies: postea pficiscaris. Comederũt ergo simł: surrexitq; adolescens cũ vxore sua & puero. Cui rursum locutus ẽ socer. Cõsidera q dies ad occasũ decliuior sit: & ppĩquat ad vesperũ. Mane apud me ẽt hodie & duc letũ diẽ & cras pficisceris vt vadas i domũ tuã. Noluit gener acquiescere s'monib9 ei9: sed statim perrexit & venit cõtra iebus q altero nomine vocatur

quibus fuit domus dei in sylo. τ factũ ẽ in die-
ὅσας ἦν ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐν σηλώ. καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡ-
bus illis τ rex nõ erat in israel.
μέραις ἐκείναις καὶ βασιλεὺς οὐκ ἦν ἐν ἰσραήλ. Ca. 19.

3.17. 21.d.

A

Et fuit vir leuita habitãs in femore mõ-
Καὶ ἐγένετο ἀνὴρ λευίτης παροικῶν ἐν μηροῖς ὄ-
tis ephraim: τ accepit sibi vir vxorẽ mere-
ρους ἐφραίμ, καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα παλ-
tricẽ de bethleem iuda. τ irata est illi cõcubi
λακὴν ἐκ βηθλεὲμ ἰουδά. καὶ ὠργίσθη αὐτῷ ἡ παλλα-
na eius. τ abiit ab eo in domũ pa
κὴ αὐτοῦ. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πα-
tris sui in bethleem iuda: τ mãsit illic dies quat
τρὸς αὐτῆς εἰς βηθλεὲμ ἰούδα, καὶ ἐγένετο ἐκεῖ ἡμέρας τε-
tuor mẽsiũ. τ surrexit vir eius τ abiit post
τράμηνον. καὶ ἀνέστη ὁ ἀνὴρ αὐτῆς καὶ ἐπορεύθη κατόπι-
eam vt loqueret ad cor eius vt
σθεν αὐτῆς τοῦ λαλῆσαι ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῆς τοῦ
recõciliaret ei: τ puer suus cum illo τ
διαλλάξαι αὐτήν, καὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ καὶ
par asinoꝝ. τ abiit vsq; ad domũ pris eius.
ζεῦγος ὑποζυγίων. καὶ ἐπορεύθη ἕως οἴκου πατρὸς αὐτῆς.
τ vidit eũ pater puelle: τ affuit in occur
καὶ εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, καὶ παρῆν εἰς ἀπάν-
sum eius: τ introduxit eũ socer eius pa-
τησιν αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ πα-
ter puelle: τ sedit cum illo tres dies
τὴρ τῆς νεάνιδος, καὶ ἐκάθισεν μετ' αὐτοῦ τρεῖς ἡμέρας
τ comederũt τ biberũt τ dormierũt illic. τ factũ ẽ
καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον καὶ ὕπνωσαν ἐκεῖ. καὶ ἐγενήθη
die quarto τ mane surrexerũt diluculo: τ surrexit vt
τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ καὶ ὤρθρισαν τὸ πρωΐ, καὶ ἀνέστη τ
recederet. τ dixit pater puelle ad
ἀπελθεῖν. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος πρὸς τὸν

B

generũ suum: cõfirma cor tuũ frusto pa-
γαμβρὸν αὐτοῦ, στήρισον τὴν καρδίαν σου κλάσματι ἄρ-
nis τ post hoc proficiscimini. τ sederũt τ co-
του καὶ μετὰ τοῦτο πορεύεσθε. καὶ ἐκάθησαν καὶ ἔ-
mederũt vterq; in id ipsum τ biberũt. τ dixit
φαγον ἀμφότεροι ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἔπιον. καὶ εἶπεν
pater puelle ad virum: incipiens ma-
ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος πρὸς τὸν ἄνδρα, ἀρξάμενος αὐλί-
ne τ letetur cor tuũ. τ surrexit vir
σθητι καὶ ἀγαθυνθήτω ἡ καρδία σου. καὶ ἀνέστη ὁ ἀνὴρ
vt abiret. τ vim fecit illi socer eius: τ
ἀπελθεῖν. καὶ ἐβιάσατο αὐτὸν ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ, καὶ
sedit τ mãsit illic τ surrexit mane die
ἐκάθισεν καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ καὶ ὤρθρισεν τὸ πρωΐ τῇ ἡμέ-
quinto vt abiret. τ dixit pr
ρᾳ τῇ πέμπτῃ τοῦ ἀπελθεῖν. καὶ εἶπεν ὁ πατὴρ τῆς
puelle cõfirma iã cor tuũ pane τ ptepa
νεάνιδος στήρισον δὴ τὴν καρδίαν σου ἄρτῳ καὶ στρατεύ-
ra donec increscat dies. τ comederũt τ biberũt v-
θητι ἕως κλίνῃ ἡ ἡμέρα. καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον ἀμ-
terq;. τ surrexit vir vt pgeret ipse τ
φότεροι. καὶ ἀνέστη ὁ ἀνὴρ τοῦ ἀπελθεῖν αὐτὸς καὶ ἡ
cõcubina sua τ puer suus. τ di-
παλλακὴ αὐτοῦ καὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ. καὶ εἶ-
xit ei socer eius pr puelle: ecce
πεν αὐτῷ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος, ἰδοὺ

C

iam declinauit dies in vesperã: mane iam hic
δὴ κέκλικεν ἡ ἡμέρα εἰς ἑσπέραν, κατάλυσον δὴ ὧδε
adhuc hodie τ manete hic: τ letetur cor
ἔτι σήμερον καὶ μείνατε ὧδε, καὶ ἀγαθυνθήτω ἡ καρ-

2.Re. 11.d.

tuũ: τ manicabitis cras ad viã vr̃as: τ
δία σου, καὶ ὀρθριεῖτε αὔριον εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν, καὶ
abibis in tabernaculũ tuũ. τ nõ voluit
ἀπελεύσῃ εἰς τὸ σκήνωμά σου. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ
vir manere. τ surrexit τ abiit τ venit
ἀνὴρ αὐλισθῆναι. καὶ ἀνέστη καὶ ἀπῆλθεν καὶ παρεγένετο
vsq; ad cõtra iebus: hec est
ἕως κατέναντι ἰεβοῦς, αὕτη ἐστὶν

hierusalem: τ cum eo par asinoꝝ onusto
ἱερουσαλήμ, καὶ μετ' αὐτοῦ ζεῦγος ὑποζυγίων ἐπισεσαγ-
rum: τ cõcubina eius cum eo: ipsi circa
μένων, καὶ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, αὐτοὶ κατὰ
iebus: τ dies declinauerat valde. τ dixit
ἰεβοῦς, καὶ ἡ ἡμέρα κεκλικυῖα σφόδρα. καὶ εἶπεν τὸ
puer ad dñm suum: veni iam τ decli-
παιδάριον πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ, δεῦρο δὴ καὶ ἐκκλί-
nemus in vrbẽ iebusei hanc: τ ma-
νωμεν εἰς τὴν πόλιν τοῦ ἰεβουσαίου ταύτην, καὶ αὐλι-
neamus in ea. τ dixit ad eũ dñs eius:
σθῶμεν ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ,
non declinabimus in vrbẽ gẽtis aliene que nõ est de
οὐ μὴ ἐκκλινοῦμεν εἰς πόλιν ἀλλοτρίου ἣ οὐκ ἔστιν ἐκ
filiis israel: τ trãsibimus vsq; ad gabaa.
τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ πορευσόμεθα ἕως γαβαά.

D

τ dixit puero suo: veni τ appropin
καὶ εἶπεν τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, δεῦρο καὶ ἐγγίσω-
quem9 vni locoꝝ: τ maneamus in gabaa vel in
μεν ἑνὶ τῶν τόπων, καὶ αὐλισθῶμεν ἐν γαβαὰ ἢ ἐν
rama. τ trãsierũt: τ occubuit eis sol iux
ῥαμᾶ. καὶ παρῆλθον, καὶ ἔδυ αὐτοῖς ὁ ἥλιος ἐχόμε-
ta gabaa que est beniamin. τ diuerterũt
να τῆς γαβαὰ ἥ ἐστιν τοῦ βενιαμίν. καὶ ἐξέκλιναν
illuc vt intrarẽt τ manerẽt in gabaa. τ in
ἐκεῖ τοῦ εἰσελθεῖν καὶ καταλῦσαι ἐν γαβαά. καὶ εἰ-
trauit τ sedit in platea ciuitatis: τ
σῆλθεν καὶ ἐκάθισεν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς πόλεως, καὶ
non est vir cõgregãs eos in domũ vt hospi
οὐκ ἔστιν ἀνὴρ ὁ συνάγων αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον τοῦ κα-
tio fruerẽtur. τ ecce vir senex intrauit ab
ταλῦσαι. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πρεσβύτης εἰσῆλθεν ἀπὸ τῶν
opibus suis ex agro vespere: τ vir de mõ
ἔργων αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἑσπέρας, καὶ ὁ ἀνὴρ ἐξ ὄ-
te ephraim: τ ipse pegrin9 hitabat i gabaa: τ vi
ρους ἐφραίμ, καὶ αὐτὸς παρῴκει ἐν γαβαά, καὶ οἱ ἄν-
ri loci filii beniamin. τ aspiciẽs
δρες τοῦ τόπου υἱοὶ βενιαμίν. καὶ ἀναβλέψας τοῖς
oculis suis vidit virum viatorem in
ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδεν τὸν ἄνδρα τὸν ὁδοιπόρον ἐν τῇ

E

platea ciuitatis. τ dixit vir se-
πλατείᾳ τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν ὁ ἀνὴρ ὁ πρεσβύ-
nex: quo vadis: τ vnde venis? τ dixit ad
της, ποῦ πορεύῃ, καὶ πόθεν ἔρχῃ; καὶ εἶπεν πρὸς
eum: transimus nos de bethleem iuda vsq; ad se-
αὐτόν, διαβαίνομεν ἡμεῖς ἐκ βηθλεὲμ ἰούδα ἕως μη-
mur mõtis ephraim. illinc ãt ego sum: τ abii
ρῶν ὄρους τοῦ ἐφραίμ. ἐκεῖθεν δὲ ἐγώ εἰμι, καὶ ἐπο-
vsq; ad bethleem iuda: τ in domum meã ego
ρεύθην ἕως βηθλεὲμ ἰούδα, καὶ εἰς τὸν οἶκόν μου ἐγὼ
vado: τ nõ est vir qui ducat me in domum. τ
ἀποτρέχω, καὶ οὐκ ἔστιν ἀνὴρ συνάγων με εἰς οἰκίαν. καί
palee τ fena sunt asinis nr̃is:
γε ἄχυρα καὶ χορτάσματα ὑπάρχει τοῖς ὄνοις ἡμῶν,
τ panis τ vinum est mihi τ ancille tue
καί γε ἄρτος καὶ οἶνος ὑπάρχει μοι καὶ τῇ δούλῃ σου
τ puero seruis tuis: nõ est defectus
καὶ τῷ παιδαρίῳ τοῖς δούλοις σου, οὐκ ἔστιν ὑστέρημα
vllius rei. τ dixit vir senex:
παντὸς πράγματος. καὶ εἶπεν ὁ ἀνὴρ ὁ πρεσβύτης,

C

par tibi: verum omnis defectus tuus super me: sed
εἰρήνη σοι, πλὴν πᾶν τὸ ὑστέρημά σου ἐπ' ἐμέ, πλὴν
in platea nõ diuertas. τ introduxit eum in
ἐν τῇ πλατείᾳ μὴ καταλύσῃς. καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς
domũ suam τ prebuit asinis
τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καὶ παρενέβαλεν τοῖς ὑποζυγίοις
eius: τ lauerunt pedes suos τ comederũt
αὐτοῦ, καὶ ἔνιψαν τοὺς πόδας αὐτῶν καὶ ἔφαγον
τ biberunt. ipsis ãt refocillatis corde suo:
καὶ ἔπιον. αὐτῶν δὲ ἀγαθυνθέντων τῇ καρδίᾳ αὐτῶν,

F

τ ecce viri ciuitatis viri filii
καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἄνδρες υἱοὶ

ierusalem ducens secũ duos asinos onustos & concubinã. Iamq; aderant iuxta iebus & dies mutabatur in noctem. Dixitq; puer ad dominũ suũ. Veni obsecro declinemus ad vrbẽ iebuseoꝝ & maneamus in ea. Cui respõdit dominꝰ. Nõ ingrediar oppidũ gẽtis aliene que non est de filiis israel: sed transibo vsq; gabaa: & cum illuc peruenero manebimus in ea: aut certe in vrbe rama. Trãsierũt ergo iebꝰ: & ceptũ carpebãt iter: occubuitq; eis sol iuxta gabaa q est i tribu beniamin: diuerterũtq; ad eam vt manerent ibi. Quo cũ intrassent sedebãt in platea ciuitatis: & nullꝰ eos recipere voluit hospitio. Et ecce apparuit homo senex reuertens de agro & de opere suo vesperi: qui & ipse de mõte erat effraim: & peregrinus hitabat in gabaa. Homines ãt regiõis illius erãt filii gemini. Eleuatisq; oculis vidit senex sedẽtẽ hoiem cũ sarcinulis suis in platea cĩtatis: & dixit ad eũ. Vñ venis & quo vadis? Qui rñdit ei. Profecti sumus de bethleem iuda & pgimus ad locũ nostrum qui est in latere montis effrai vnde eramus in bethleem. Et nunc vadimꝰ ad domũ dñi: nullusq; sub tectum suũ nos vult recipere: habentes paleas & fenũ i asinoꝝ pabulũ & panẽ ac vinũ in meos & ãcille tue vsꝰ & pueri q mecũ est. Nulla re idigemus nisi hospitio. Cui respondit senex. Pax tecũ sit: ego pbebo oĩa q necessaria sũt: q̃so ne i platea mãeas. Introduxitq; eũ in domũ suã & pabulũ asinis pbuit: ac postq̃ lauerũt pedes suos recepit eos in cõuiuiũ. Illis epulãtibus: & post laborẽ itineris cibo & potu reficientibus corpora venerunt viri cĩtatis illius fi

ירושלם ועמו צמד חמורים
חבושים ופילגשו עמו׃ הם עם
יבוס והיום רד מאד ויאמר
הנער אל אדניו לכה נא ונסורה
אל עיר היבוסי הזאת ונלין בה׃
ויאמר אליו אדניו לא נסור אל
עיר נכרי אשר לא מבני ישראל
הנה ועברנו עד גבעה׃ ויאמר
לנערו לך ונקרבה באחת
המקמות ולנו בגבעה או ברמה׃
ויעברו וילכו ותבא להם השמש
אצל הגבעה אשר לבנימן׃ ויסרו
שם לבוא ללון בגבעה ויבא וישב
ברחוב העיר ואין איש מאסף
אותם הביתה ללון׃ והנה איש
זקן בא מן מעשהו מן השדה
בערב והאיש מהר אפרים
והוא גר בגבעה ואנשי המקום
בני ימיני׃ וישא עיניו וירא
את האיש הארח ברחוב העיר
ויאמר האיש הזקן אנה תלך
ומאין תבוא׃ ויאמר אליו עברים
אנחנו מבית לחם יהודה עד
ירכתי הר אפרים משם אנכי
ואלך עד בית לחם יהודה ואת
בית יהוה אני הלך ואין איש
מאסף אותי הביתה׃ וגם תבן
גם מספוא יש לחמורינו וגם
לחם ויין יש לי ולאמתך ולנער
עם עבדיך אין מחסור כל דבר׃
ויאמר האיש הזקן שלום לך
רק כל מחסורך עלי רק ברחוב
אל תלן׃ ויביאהו לביתו ויבול
לחמורים וירחצו רגליהם ויאכלו
וישתו׃ המה מיטיבים את לבם
והנה אנשי העיר אנשי בני

בליעל נסבו את הבית מתדפקים על הדלת ויאמרו אל האיש בעל הבית הזקן לאמר הוצא את האיש אשר בא אל ביתך ונדענו: ויצא אליהם האיש בעל הבית ויאמר אליהם אל אחי אל תרעו נא אחרי אשר בא האיש הזה אל ביתי אל תעשו את הנבלה הזאת: הנה בתי הבתולה ופילגשהו אוציאה נא אותם וענו אותם ועשו להם הטוב בעיניכם ולאיש הזה לא תעשו דבר הנבלה הזאת: ולא אבו האנשים לשמע לו ויחזק האיש בפילגשו ויצא אליהם החוץ וידעו אותה ויתעללו בה כל הלילה עד הבקר וישלחוה כעלות השחר: ותבא האשה לפנות הבקר ותפל פתח בית האיש אשר אדוניה שם עד האור: ויקם אדניה בבקר ויפתח את דלתות הבית ויצא ללכת לדרכו והנה האשה פילגשו נפלת פתח הבית וידיה על הסף: ויאמר אליה קומי ונלכה ואין ענה ויקחה על החמור ויקם האיש וילך למקמו: ויבא אל ביתו ויקח את המאכלת ויחזק בפילגשו וינתחה לעצמיה לשנים עשר נתחים וישלחה בכל גבול ישראל: והיה כל הראה ואמר לא נהיתה ולא נראתה כזאת למיום עלות בני ישראל מארץ מצרים עד היום הזה שימו לכם עליה עצו ודברו:

Cap. xx. ויצאו כל בני ישראל

lii belial. i. absq; iugo & circūdātes domū senis: fores pulsare ceperunt clamantes ad dominum domus atq; dicentes. Educ virum qui ingressus ē domum tuam vt abutamur eo. Egressusq; est ad eos senex & ait. Nolite fratres nolite facere malum hoc: quia ingressus est homo hospitium meū: & cessate ab hac stulticia. Habeo filiam virginem & hic hō habet cōcubinā: educam eas ad vos vt hūilietis eas & vr̄am libidinē cōpleatis: tantum obsecro ne scelus hoc cōtra naturam operemini in virum. Nolebāt acquiescere sermonibus illius. Q̄d cernēs homo eduxit ad eos concubinam suam & eis tradidit illudendam. Qua cum tota nocte abusi essēt: dimiserunt eam mane. At mulier recedentibus tenebris venit ad ostium domus vbi manebat dominus suus: & ibi corruit. Mane facto surrexit homo & aperuit ostium vt ceptam expleret viam: & ecce concubina eius iacebat ante ostiū sparsis in limine manibus. Cui ille putans eā quiescere loq̄batur. Surge vt ābulemus. Qua nihil rñdēte intelligēs q̄ erat mortua: tulit eā & imposuit asino. reuersusq; est in domū suā. Quam cū eēt igressus arripuit gladiū: & cadauer vxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens misit in oēs terminos israel. Quod cū vidissent singuli: cōclamabant. Nūq̄ res talis facta est in israel ex eo die quo ascēderunt patres nostri de egypto vsq; in presens tp̄s. ferte sententiā & in cōe decernite quid facto opus sit. 20.

Egressi itaq; sunt omnes filii israel:

iniquorum circūdederūt domū ⁊ pulsauerūt ad
παρανόμων περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν καὶ ἔκρουσαν ἐπὶ
hostiū: ⁊ dixerūt ad virum dñm domus
τὴν θύραν, καὶ εἶπαν πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν κύριον τῆς οἰκίας
senem dicētes: educ virum qui intra
τὸν πρεσβύτην λέγοντες, ἐξάγαγε τὸν ἄνδρα τὸν εἰσελθόν
uit in domū tuā: vt cognoscam⁹ eū. ⁊ egressus ē ad e=
τα εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἵνα γνῶμεν αὐτόν. καὶ ἐξῆλθεν πρὸς αὐ
os vir dñs domus: ⁊ dixit ad eos:
τοὺς ὁ ἀνὴρ ὁ κύριος τῆς οἰκίας, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς,
nequaq̄ fratres mei ne malū faciatis postq̄ intra
μηδαμῶς ἀδελφοί μου μὴ πονηρεύσησθε μετὰ τὸ εἰσελ
uit vir hic in domū meā: ne faciatis
θεῖν τὸν ἄνδρα τοῦτον εἰς τὴν οἰκίαν μου, μὴ ποιήσητε
stulticiā hāc. ecce filia mea virgo ⁊
τὴν ἀφροσύνην ταύτην. ἰδοὺ θυγάτηρ μου ἡ παρθένος καὶ
concubina: educā eas: ⁊ humiliate illas:
ἡ παλλακή, ἐξάξω δὴ αὐτάς, καὶ ταπεινώσατε αὐτάς,
⁊ facite eis bonū in oculis vr̄is: ⁊
καὶ ποιήσατε αὐταῖς τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, καὶ
viro huic ne faciatis verbū insipiētie
τῷ ἀνδρὶ τούτῳ μὴ ποιήσητε τὸ ῥῆμα τῆς ἀφροσύνης
huius. ⁊ nō voluerūt viri audire eum:
ταύτης. καὶ οὐκ ἠθέλησαν οἱ ἄνδρες ἀκοῦσαι αὐτοῦ,
⁊ apprehendit vir cōcubinā ⁊ eduxit e=
καὶ ἐπελάβετο ὁ ἀνὴρ τῆς παλλακῆς καὶ ἐξήγαγεν αὐ=
am ad illos extra. ⁊ cognouerūt eam: ⁊ illuse
τὴν πρὸς αὐτοὺς ἔξω. καὶ ἔγνωσαν αὐτήν, καὶ ἐνέπαι=
runt ei totam noctē vsq; ad mane. ⁊ dimise
ξαν αὐτῇ ὅλην τὴν νύκτα ἕως τὸ πρωΐ. καὶ ἐξαπέστει=
runt eam simul cū ascensu aurore. ⁊ venit mulier
λαν αὐτὴν ἅμα τῷ ἀναβῆναι τὸν ὄρθρον. καὶ ἦλθεν ἡ γυνὴ
mane ⁊ corruit ad hostiū portici
τὸ πρωῒ καὶ ἔπεσεν παρὰ τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος τοῦ
domus viri vbi erat dñs suus ibi vsq; quo dilucu
οἴκου τοῦ ἀνδρὸς οὗ ἦν ὁ κύριος αὐτῆς ἐκεῖ ἕως οὗ διέφαυ
lū fuit. ⁊ surrexit dñs eius mane ⁊ aperuit
σεν. καὶ ἀνέστη ὁ κύριος αὐτῆς τὸ πρωῒ καὶ ἤνοιξεν τὰς
fores domus: ⁊ exiuit vt discederet in
θύρας τοῦ οἴκου, καὶ ἐξῆλθεν τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὴν
viā suam. ⁊ ecce mulier concubina eius ia
ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ἡ γυνὴ ἡ παλλακὴ αὐτοῦ πε
cens apud portam: ⁊ manus eius ad
πτωκυῖα παρὰ τὴν θύραν, καὶ αἱ χεῖρες αὐτῆς ἐπὶ
limen. ⁊ dixit ad eam: surge ⁊ a=
τὸ πρόθυρον. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτήν, ἀνάστηθι καὶ ἀ=
beamus. ⁊ non respōdit ei sed mortua erat.
πέλθωμεν. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ἀλλὰ ἐτεθνήκει.
⁊ tulit eam sup asinum: ⁊ surrexit
καὶ ἀνέλαβεν αὐτὴν ἐπὶ τὸ ὑποζύγιον, καὶ ἀνέστη ὁ
vir ⁊ reuersus est in locū suū. ⁊ ingres
ἀνὴρ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλ=
sus ē in domū suam ⁊ arripuit gladium ⁊
θεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν μάχαιραν καὶ
cepit cōcubinā suā: ⁊ mēbratī diuisit eā
ἐπελάβετο τῆς παλλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐμέλισεν αὐτὴν
per ossa eius in duodecim partes: ⁊ misit
κατὰ τὰ ὀστᾶ αὐτῆς εἰς δώδεκα μερίδας, καὶ ἐξαπέστειλεν
ea in oēs tribus israel. ⁊ factū est oīs
αὐτὰ εἰς πάσας φυλὰς ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο πᾶς ὁ
vidēs dicebat: neq; factū est neq; visū est sic a
ὁρῶν ἔλεγε, οὔτε ἐγενήθη οὔτε ὤφθη οὕτως ἀπὸ τῆς
die ascensionis filiorū israel de terra egypti vsq; ad
ἡμέρας ἀναβάσεως υἱῶν ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου ἕως
diem hanc. ferte iā vobis pro ipsa
τῆς ἡμέρας ταύτης. θέσθε δὴ ἑαυτοῖς περὶ αὐτῆς
sententiā ⁊ loquimini.
βουλὴν καὶ λαλήσατε.

Ca. 20.

Et egressi sūt omnes filij israel
Καὶ ἐξῆλθον πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ

⁊ congregata est synagoga vt vir vnus de dan ⁊
καὶ ἐξεκκλησιάσθη ἡ συναγωγὴ ὡς ἀνὴρ εἷς ἀπὸ δὰν καὶ
vsq; bersabee ⁊ terra galaad ad dñm in mas
ἕως βηρσαβαὲ καὶ γῆς γαλαὰδ πρὸς κύριον εἰς μασ
sepha: ⁊ stetit regio omnis populi omnes
σηφά, καὶ ἔστη τὸ κλίμα παντὸς τοῦ λαοῦ πᾶσαι
tribus israel in congregatione populi dei
αἱ φυλαὶ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ λαοῦ τοῦ θεοῦ
quadringenta milia virorū peditū educentiū gla
τετρακόσιαι χιλιάδες ἀνδρῶν πεζῶν σπωμένων ῥομ
dium. ⁊ audierunt filij beniamin: q̄ ascenderunt
φαίαν. καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ βενιαμίν, ὅτι ἀνέβησαν οἱ
filij israel in massepha: ⁊ dixerūt filij israel
υἱοὶ ἰσραὴλ εἰς μασσηφά, καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ
loquimini vbi factū ē malum hoc? ⁊ respondit
λαλήσατε ποῦ ἐγένετο ἡ κακία αὕτη; καὶ ἀπεκρίθη
vir leuita vir mulieris interfecte
ὁ ἀνὴρ ὁ λευίτης ὁ ἀνὴρ τῆς γυναικὸς τῆς πεφονευμένης,
⁊ dixit: in gabaa beniamin veni ego ⁊ con
καὶ εἶπεν, εἰς γαβαὰ τῆς βενιαμὶν ἦλθον ἐγὼ καὶ ἡ
cubina mea vt diuertam: ⁊ insurrexerūt cō me
παλλακή μου τοῦ καταλῦσαι, καὶ ἀνέστησαν ἐπ' ἐμὲ
viri q̄ gabaa: ⁊ circūdederūt cōtra me
οἱ ἄνδρες οἱ τῆς γαβαά, καὶ περιεκύκλωσαν ἐπ' ἐμὲ
domum nocte: ⁊ me voluerūt occidere: ⁊
τὴν οἰκίαν νυκτός, καὶ ἐμὲ ἠθέλησαν ἀποκτεῖναι, καὶ
concubinā meā humiliauerūt ⁊ illuserūt ei:
τὴν παλλακήν μου ἐταπείνωσαν καὶ ἐνέπαιξαν αὐ
⁊ mortua est. ⁊ accepi cōcubinā
τῇ, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἐπελαβόμην τῆς παλλακῆς
meā: ⁊ in frusta cōcidi eā ⁊ misi in oēm
μου, καὶ ἐμέλισα αὐτὴν καὶ ἐξαπέστειλα ἐν παντὶ
terminū possessionis israel: qui fecerūt nefas
ὁρίῳ κληρονομίας ἰσραήλ, ὅτι ἐποίησαν ἀφροσύνην
in israel. ecce oēs vos filij israel date vo
ἐν ἰσραήλ. ἰδοὺ πάντες ὑμεῖς οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ δότε αὐ
bis sermonē ⁊ cōsiliū hic. ⁊ surrexit oīs pp̄ls
τοῖς λόγον καὶ βουλὴν ὧδε. καὶ ἀνέστη πᾶς ὁ λαὸς
vt vir vn⁹ dicēs: non ingrediemur vir in
ὡς ἀνὴρ εἷς λέγων, οὐκ εἰσελευσόμεθα ἀνὴρ εἰς τὸ
tabernaculū suū ⁊ non declinabim⁹ vir in domū
σκήνωμα αὐτοῦ καὶ οὐκ ἐκκλινοῦμεν ἀνὴρ εἰς τὸν οἶκον
suam. ⁊ nunc verbū hoc q̄d faciemus gabaa:
αὐτοῦ. καὶ νῦν τὸ ῥῆμα τοῦτο ὃ ποιήσομεν τῇ γαβαά,
ascendemus cōtra eā in sorte. ⁊ accipiamus de
ἀναβησόμεθα ἐπ' αὐτὴν ἐν κλήρῳ. καὶ ληψόμεθα δέ
cem viros centum ex oīb⁹ tribubus
κα ἄνδρας τοῖς ἑκατὸν ταῖς πάσαις φυλαῖς τοῦ
israel: ⁊ centū de mille: ⁊ mille
ἰσραήλ, καὶ ἑκατὸν τοῖς χιλίοις, καὶ χιλίους τοῖς
de decē milibus ad accipiēdū cibaria p̄plo ad pficiēdū
μυρίοις λαβεῖν ἐπισιτισμὸν τῷ λαῷ ἐπιτελέσαι τοῖς
intrātibus gabaa beniamin iuxta om
εἰσπορευομένοις τῇ γαβαὰ τοῦ βενιαμὶν κατὰ πᾶ=
ne scelus q̄d fecit in israel. ⁊ cōgre
σαν τὴν ἀφροσύνην ἣν ἐποίησεν ἐν ἰσραήλ. καὶ συ
gat⁹ est oīs vir ad ciuitatē q̄si vir vnus euntes.
νήχθη πᾶς ἀνὴρ εἰς τὴν πόλιν ὡς ἀνὴρ εἷς ἐρχόμενοι.
⁊ miserunt tribus israel viros in oēm
καὶ ἐξαπέστειλαν αἱ φυλαὶ ἰσραὴλ ἄνδρας ἐν πάσῃ
tribū beniamin dicētes: quod scelus hoc fa=
φυλῇ βενιαμὶν λέγοντες, τίς ἡ κακία αὕτη ἡ γενο=
ctum in vobis? ⁊ nūc tradite viros im
μένη ἐν ὑμῖν, καὶ νῦν δότε τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀσε=
pios qui in gabaa: ⁊ occidemus eos: ⁊ au
βεῖς τοὺς ἐν γαβαά, καὶ θανατώσομεν αὐτούς, καὶ ἐξα
feremus malū de israel. ⁊ non
ροῦμεν κακίαν ἐξ ἰσραήλ. καὶ οὐκ

& pariter cōgregati q̄si vir vnus de dan vsq; Bersabee: & terra galaad ad dñm in maspha: omnes quoq; anguli populorū & cuncte tribus israel in ecclesiam populi dei cōuenerūt quadringenta milia peditum pugnatorum. Nec latuit filios beniamin q̄ ascēdissent filii israel in maspha. Interrogatusq; leuita maritus mulieris interfecte quō tm̄ scelus perpetratum esset. respondit. Veni in gabaa beniamin cum vxore mea: illucq; diuerti. Et ecce hoīes ciuitatis illius circundederunt nocte domū in q̄ manebam volentes me occidere: & vxorē meā incredibili furore libidinis vexātes deniq; mortua est. Quā arreptā i frusta cōcidi: misiq; partes in oēs termiōs possessiōis vestre: quia nunq̄ tm̄ nephas & tā grāde piaculū factū ē in israel. Adestis oēs filii israel decernite qd facere debeatis. Stansq; oīs populus & q̄si vnius hoīs sermōe rn̄dit. Nō recedemus in tabernacula nr̄a: nec suā q̄sq̄ itrabit domum: sed hoc cōtra gabaa in cōe faciemus. Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus israel: & cētū de mille & mille de decem milibus: vt cōportēt exercitui cibaria & possimus pugnare contra gabaa beniamin & reddere ei p̄ scelere q̄d meretur. Conueniteq; vniuersus israel ad ciuitatē quasi hō vnus eadē mēte vno q; consilio: & miserunt nūcios ad omnē tribū beniamin qui dicerent. Cur tantum nephas i vobis repertum est? Tradite homines de gabaa q hoc flagitium ppetrarūt vt moriātur: & auferatur malū de israel. Qui noluerūt

ותקהל העדה כאיש אחד למדן ועד באר שבע וארץ הגלעד אל יהוה המצפה: ויתיצבו פנות כל העם כל שבטי ישראל בקהל עם האלהים ארבע מאות אלף איש רגלי שלף חרב: וישמעו בני בנימן כי עלו בני ישראל המצפה ויאמרו בני ישראל דברו איכה נהיתה הרעה הזאת: ויען האיש הלוי איש האשה הנרצחה ויאמר הגבעתה אשר לבנימן באתי אני ופילגשי ללון: ויקמו עלי בעלי הגבעה ויסבו עלי את הבית לילה אתי דמו להרג ואת פילגשי ענו ותמת: ואחז בפילגשי ואנתחה ואשלחה בכל שדה נחלת ישראל כי עשו זמה ונבלה בישראל: הנה כלכם בני ישראל הבו לכם דבר ועצה הלום: ויקם כל העם כאיש אחד לאמר לא נלך איש לאהלו ולא נסור איש לביתו: ועתה זה הדבר אשר נעשה לגבעה עליה בגורל: ולקחנו עשרה אנשים למאה לכל שבטי ישראל ומאה לאלף ואלף לרבבה לקחת צדה לעם לעשות לבואם לגבע בנימן ככל הנבלה אשר עשה בישראל: ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים: וישלחו שבטי ישראל אנשים בכל שבטי בנימן לאמר מה הרעה הזאת אשר נהיתה בכם: ועתה תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתם ונבערה רעה מישראל ולא

אבה	אָבוּ בְּנֵי בִנְיָמִן לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל
אסף	אֲחֵיהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֵּאָסְפוּ בְנֵי
יצא	בִנְיָמִן מִן הֶעָרִים הַגִּבְעָתָה לָצֵאת
לחם	לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
פקד	וַיִּתְפָּקְדוּ בְנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא
	מֵהֶעָרִים עֶשְׂרִים וְשִׁשָּׁה אֶלֶף
	אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב לְבַד מִיֹּשְׁבֵי
מאה	הַגִּבְעָה הִתְפָּקְדוּ שְׁבַע מֵאוֹת אִישׁ
בחר	בָּחוּר׃ מִכֹּל הָעָם הַזֶּה שְׁבַע מֵאוֹת
ימן	אִישׁ בָּחוּר אִטֵּר יַד יְמִינוֹ כָּל
	זֶה קֹלֵעַ בָּאֶבֶן אֶל הַשַּׂעֲרָה וְלֹא
חטא	יַחֲטִא׃ וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הִתְפָּקְדוּ
בדד רבע	לְבַד מִבִּנְיָמִן אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף
	אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב כָּל זֶה אִישׁ
קום עלה	מִלְחָמָה׃ וַיָּקֻמוּ וַיַּעֲלוּ בֵית אֵל
שאל	וַיִּשְׁאֲלוּ בֵאלֹהִים וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי
חלל	יִשְׂרָאֵל מִי יַעֲלֶה לָּנוּ בַתְּחִלָּה
	לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֹּאמֶר
	יְהוָה יְהוּדָה בַתְּחִלָּה׃ וַיָּקוּמוּ בְנֵי
חנה	יִשְׂרָאֵל בַּבֹּקֶר וַיַּחֲנוּ עַל הַגִּבְעָה׃
	וַיֵּצֵא אִישׁ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עִם
ערך	בִּנְיָמִן וַיַּעַרְכוּ אִתָּם אִישׁ יִשְׂרָאֵל
	מִלְחָמָה אֶל הַגִּבְעָה׃ וַיֵּצְאוּ בְנֵי
שחת	בִנְיָמִן מִן הַגִּבְעָה וַיַּשְׁחִיתוּ
שנה	בְיִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא שְׁנַיִם
חזק	וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ אָרְצָה׃ וַיִּתְחַזֵּק
	הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּסִפוּ לַעֲרֹךְ
קום	מִלְחָמָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר עָרְכוּ שָׁם
	בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן׃ וַיַּעֲלוּ בְנֵי
בכה	יִשְׂרָאֵל וַיִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה עַד
	הָעֶרֶב וַיִּשְׁאֲלוּ בַיהוָה לֵאמֹר
יסף נגש	הַאוֹסִיף לָגֶשֶׁת לַמִּלְחָמָה עִם בְּנֵי
	בִנְיָמִן אָחִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ אֵלָיו׃
קרב	וַיִּקְרְבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בְּנֵי
שנה	בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי׃ וַיֵּצֵא בִנְיָמִן
	לִקְרָאתָם מִן הַגִּבְעָה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי

fratrum suorum filiorum israel audire mandatum: sed ex cūctis vrbibus q̄ fortis sue erāt cōuenerunt in gabaa: vt illis ferrēt auxiliū & cōtra vniuersū ppl̄m isr̄l dimicarēt. Inuētiq; sunt viginti quinq; milia de beniamin educentiū gladiū, preter habitatores gabaa, qui septingēti erant viri fortissimi ita sinistra vt dextra preliantes: & sic fundis lapides ad certū iacientes: vt capillū quoq; possent pcutere: & nequaq̄ in altera pte ictus lapidis deferretur. Virorū quoq; israel absq; filiis beiamī inuenta st q̄dringēta milia educētiū gladios & paratorū ad pugnā: q surgentes venerūt in domū dei: hoc est in sylo: cōsulueruntq; deū atq; dixerūt. Quis erit in exercitu nr̄o princeps certaminis cōtra filios beniamin? Quibus r̄ndit dn̄s: iudas sit dux vr̄: statimq; filii israel surgētes mane castrametati sūt iuxta gabaa: & inde pcedentes ad pugnam contra beniamin: vrbem oppugnare ceperunt. Egressiq; filii beniamī de gabaa occiderunt de filiis israel die illo viginti duo milia virorū. Rursum filii israel & fortitudine & numero confidentes: in eodē loco in quo prius certauerūt aciem direxerunt: ita tamen vt prius ascenderent & flerent corā dn̄o vsq; ad noctē cōsulerentq; eū & dicerēt. Debemus vltra procedere ad dimicādū contra filios beniamin frēs nostros: an nō? Quibus ille rn̄dit. Ascēdite ad eos & inite certamē. Cūq; filii isr̄l altera die cōtra filios beniamī ad p̄liū processissent: eruperūt filii beniamin de portis gabaa: & occurrentes eis

voluerūt beniamin audire vocem fra
ἠθέλησαν βενιαμὶν εἰσακούειν τῆς φωνῆς τῶν ἀδελ-
trum filiorum israel. & conuenerunt filii benia
φῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ συνήχθησαν οἱ υἱοὶ βενια-
min de vrbibus eorum in gabaa egredi vt
μὶν ἐκ τῶν πόλεων αὐτῶν εἰς γαβαὰ ἐξελθεῖν τοῦ
pugnent cum filiis israel. & recensiti sunt
πολεμῆσαι μετὰ υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπεσκέπησαν οἱ
filii beniamin in die illo de ciuitatib⁹: vigin
υἱοὶ βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ τῶν πόλεων, εἴκο-
ti & quinq; milia virorum educentium gladium
σι καὶ πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν σπωμένων ῥομφαίαν
preter eos qui habitant gabaa. hi qui re
χωρὶς τῶν κατοικούντων τὴν γαβαά. οὗτοι οἱ ἐπε-
censiti sunt septingenti viri iuuenes electi ex
σκέπησαν ἑπτακόσιοι ἄνδρες νεανίσκοι ἐκλεκτοὶ ἐκ
vniuerso populo ambidexteri: omnes hi
παντὸς τοῦ λαοῦ ἀμφοτεροδέξιοι, πάντες οὗτοι
funditores iaculantes lapides ad capillum & nō
σφενδονῆται βάλλοντες λίθους πρὸς τὴν τρίχα. καὶ οὐ
aberrantes. & omnis vir israel recensiti
διαμαρτάνοντες. καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐπεσκέπη-
sunt absq; filiis beniamin quadringenta milia
σαν χωρὶς τῶν υἱῶν βενιαμὶν τετρακόσιαι χιλιάδες
virorum educentium gladium omnes hi viri
ἀνδρῶν σπωμένων ῥομφαίαν πάντες οὗτοι ἄνδρες
bellicosi. & surrexerūt & ascenderūt in bethel
πολεμισταί. καὶ ἀνέστησαν καὶ ἀνέβησαν εἰς βαιθήλ
& interrogauerūt in deo. & dixerūt filii isra-
καὶ ἐπηρώτησαν ἐν τῷ θεῷ. καὶ εἶπαν υἱοὶ ἰσρα-
el: quis ascendet nobis dux ad pugnādū cū
ήλ, τίς ἀναβήσεται ἡμῖν ἀφηγούμενος πολεμῆσαι με-
filiis beniamin? & dixit dn̄s: iudas ascen
τὰ υἱῶν βενιαμίν; καὶ εἶπεν κύριος, ἰούδας ἀναβήσε-
det dux. & surrexerūt filii israel ma
ται ἀφηγούμενος. καὶ ἀνέστησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ
ne: & castrametati sūt in gabaa. & egressi sūt
πρωΐ, καὶ παρενέβαλον ἐπὶ τὴν γαβαά. καὶ ἐξῆλθον
vir israel in bellum cum beniamin. & castre-
ἀνὴρ ἰσραὴλ εἰς πόλεμον μετὰ βενιαμίν. καὶ παρε-
metati sunt cum ipsis vir israel in bellum cōtra
τάξαντο μετ' αὐτῶν ἀνὴρ ἰσραὴλ εἰς πόλεμον πρὸς
gabaa. & exierūt filii beniamin de vrbe:
τὴν γαβαά. καὶ ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ βενιαμὶν ἐκ τῆς πόλεως,
& occiderūt in israel in die illa duo &
καὶ διέφθειραν ἐν ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δύο καὶ
viginti milia virorum sup terrā. & cōfortati sunt
εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐνίσχυσαν ὁ
pplūs vir israel & adiecerunt ordinare bel
λαὸς ἀνὴρ ἰσραὴλ καὶ προσέθεντο παρατάξασθαι πό-
lum in loco quo ordinauerant illic in die
λεμον ἐν τῷ τόπῳ ᾧ παρετάξαντο ἐκεῖ ἐν τῇ ἡμέ-
prima. & ascenderūt filii israel & plorauerunt
ρᾳ τῇ πρώτῃ. καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ ἔκλαυ-
runt coram dn̄o vsq; ad vesperā. & interrogauerūt
σαν ἐνώπιον κυρίου ἕως ἑσπέρας. καὶ ἐπηρώτησαν
in dn̄o dicētes: si addam appropinquare in bel
ἐν κυρίῳ λέγοντες, εἰ προσθῶ προσεγγίσαι εἰς πό-
lum cū filiis beniamin fratris mei? &
λεμον μετὰ υἱῶν βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ μου; καὶ
dixit dn̄s: ascendite ad eum. & accesserunt
εἶπεν κύριος, ἀνάβητε πρὸς αὐτόν. καὶ προσήλθοσαν
filii israel cōtra filios beniamin in die
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πρὸς υἱοὺς βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
secunda. & exiuit beniamin in occursum eo-
δευτέρᾳ. καὶ ἐξῆλθεν βενιαμὶν εἰς ἀπάντησιν αὐ-
rum de gabaa in die secunda:
τῶν ἐκ τῆς γαβαὰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ,

C

& occiderūt adhuc de pplo octo & decem mi
καὶ διέφθειραν ἔτι ἐκ τοῦ λαοῦ ὀκτωκαίδεκα χιλιά-
lia virorū sup terrā: oēs hi educētes
δας ἀνδρῶν ἐπὶ τὴν γῆν, πάντες οὗτοι ἐσπασμένοι
gladium. & ascenderūt oēs filii israel
ῥομφαίαν. καὶ ἀνέβησαν πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
& ois pplo: & venerūt in bethel & plorauerunt
καὶ πᾶς ὁ λαός, καὶ ἦλθοσαν εἰς βαιθὴλ καὶ ἔκλαυ-
runt: & sederūt illic coram dn̄o. & ieiuna-
σαν, καὶ ἐκάθησαν ἐκεῖ ἔναντι κυρίου. καὶ ἐνήστευ-
uerūt in die illo vsq; ad vesperā: & obtulerūt
σαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἕως ἑσπέρας, καὶ ἀνήνεγκαν
holocaustum salutariōis coram dn̄o. & interrogauerūt
ὁλοκαυτώματα σωτηρίου ἔναντι κυρίου. καὶ ἐπηρώτησαν
filii israel in dn̄o & illic arca testamēti
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν κυρίῳ καὶ ἐκεῖ ἡ κιβωτὸς διαθήκης
dn̄i in diebus illis: & phinees fili⁹ elea
κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ φινεὲς υἱὸς ἐλεά-
zar filii aaron astās coram ea in
ζαρ υἱοῦ ἀαρὼν παρεστηκὼς ἐνώπιον αὐτῆς ἐν ταῖς ἡ-
diebus illis dicēs: si addam vltra exire in
μέραις ἐκείναις λέγων, εἰ προσθήσω ἔτι ἐξελθεῖν εἰς
bellum cū filiis beniamin fratris mei an
πόλεμον μετὰ υἱῶν βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ μου ἢ
cessabo? & dixit dn̄s ascēdite & cras tra
κοπάσω; καὶ εἶπεν κύριος ἀνάβητε καὶ αὔριον παρα-
dam eū in manū tuā. & posuerūt filii isra-
δώσω αὐτὸν ἐν τῇ χειρί σου. καὶ ἔθηκαν οἱ υἱοὶ ἰσρα-
el insidias in gabaa in circuitu: & ascenderūt filii
ὴλ ἔνεδρα ἐν τῇ γαβαὰ κύκλῳ, καὶ ἀνέβησαν οἱ υἱοὶ
israel cōtra beniamin in die tertio: &
ἰσραὴλ πρὸς τὸν βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ
exercitū eduxerūt cōtra gabaa sicut semel & semel.
παρετάξαντο πρὸς τὴν γαβαὰ καθὼς ἅπαξ καὶ ἅπαξ.
& exierūt filii beniamin in occursum populi &
καὶ ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ βενιαμὶν εἰς ἀπάντησιν τοῦ λαοῦ καὶ
attracti sunt de ciuitate. & ceperūt percutere
ἐξελκύσθησαν ἐκ τῆς πόλεως. καὶ ἤρξαντο τύπτειν
de pplo vulneratos sicut semel & semel in
ἐκ τοῦ λαοῦ τραυματίας καθὼς ἅπαξ καὶ ἅπαξ ἐν
viis: quarū est vna ascendens in bethel &
ταῖς ὁδοῖς, ὧν ἐστὶ μία ἀναβαίνουσα εἰς βαιθὴλ καὶ
vna ascendens in gabaa: quasi triginta viros
μία ἀναβαίνουσα εἰς γαβαά, ὡσεὶ τριάκοντα ἄνδρας
in israel. & dixerūt filii beniamin interficiūtur
ἐν τῷ ἰσραήλ. καὶ εἶπαν οἱ υἱοὶ βενιαμὶν προσκόπτον-
tur ipsi coram nobis sicut prius. & fi-
ται αὐτοὶ ἐνώπιον ἡμῶν καθὼς ἔμπροσθεν. καὶ οἱ υἱ-
lii israel dixerūt: fugiamus & educamus eos
οὶ ἰσραὴλ εἶπαν, φύγωμεν καὶ ἐκσπάσωμεν αὐτοὺς
de vrbe in vias. & ois vir isra-
ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὰς ὁδούς. καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσρα-
el surrexit de loco suo & eduxerūt aciē in
ὴλ ἀνέστη ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ καὶ παρετάξαντο ἐν
baalthamar: & insidie israel pugnabāt de
βααλθαμάρ, καὶ τὸ ἔνεδρον ἰσραὴλ ἐπάλαιεν ἐκ τοῦ
loco suo ab occidēte gabaa. & vene-
τόπου αὐτοῦ ἀπὸ δυσμῶν τῆς γαβαά. καὶ παρε-
runt e regione gabaa decē milia virorū
γένοντο ἐξ ἐναντίας γαβαὰ δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν
electorū ex omī israel. & bellum grauatū ē:
ἐκλεκτῶν ἐκ παντὸς ἰσραήλ. καὶ ὁ πόλεμος ἐβαρύνθη.
& illi nō cognouerūt q̄m instabat cōtra eos ma-
καὶ αὐτοὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι ἀφῆπται ἐπ' αὐτοὺς ἡ κα-
lum. & confudit dn̄s beniamin in conspe-
κία. καὶ ἐτρόπωσεν κύριος τὸν βενιαμὶν κατὰ πρό-
ctu israel. & occiderūt
σωπον ἰσραήλ. καὶ διέφθειραν

D

E

tanta illos cede bachati sunt: vt decem & octo milia virorū educētiū gladiū prosternerēt. Quāobrem omnes filii israel venerunt in domū dei: & sedentes flebant corā dn̄o. Ieiunaueruntq; die illo vsq; ad vesperam & obtulerūt ei holocausta atq; pacificas victimas & sup statu suo interrogauerūt. Eo tpe ibi erat arca federis dei & phinees filius eleazari filii aarō p̄positus domus. Consulueruntigitur dominū atq; dixerūt. exire vltra debemus ad pugnā contra filios beniamin fratres nr̄os an quiescere? Quibus ait dn̄s. Ascendite. Cras enim tradā eos in man⁹ vr̄as. Posueruntq; filii israel insidias p circuitū vrbis gabaa: & tertia vice sicut semel & bis cōtra beniamin exercitū pduxerūt Sed & filii beniamī audacter erūperūt de ciuitate & fugientes aduersarios longius persecuti sunt: ita vt vulnerarent ex eis sicut primo die & secundo & cederent per duas semitas vertentes terga quarum vna ferebatur in bethel: & altera in gabaa: atq; prosternerent triginta circiter viros. Putauerunt enī solito eos more cedere. Qui fugam arte simulantes inierunt consilium vt abstraherent eos de ciuitate & quasi fugientes ad supradictas semitas perducerent. Omnes itaq; filii israel surgentes de sedibus suis: tetenderunt aciem in loco qui vocatur baalthamar: insidie quoq; que circa vrbem erant paulatim se aperire ceperunt & ab occidentali vrbis parte procedere. Sed & alia decem milia virorum de vniuerso israel habitatores vrbis ad certamina prouocabant: ingrauatumq; est bellum contra filios beniamin: & non intellexerūt q ex omni parte illis instaret interitus. Percussitq; eos dn̄s in cōspectu filiorū isr̄l: & iterfecerūt

שחת	וַיַּשְׁחִיתוּ בִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד
	שְׁמֹנַת עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אָרְצָה
	כָּל אֵלֶּה שֹׁלְפֵי חָרֶב׃ וַיַּעֲלוּ כָל
בוא	בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל הָעָם וַיָּבֹאוּ בֵית
בכה ישב	אֵל וַיִּבְכּוּ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה
צום	וַיָּצוּמוּ בַיּוֹם הַהוּא עַד הָעָרֶב
	וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים לִפְנֵי
שאל	יְהוָה׃ וַיִּשְׁאֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּיהוָה
ארן ברת יום	וְשָׁם אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים בַּיָּמִים
	הָהֵם׃ וּפִינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן
	עֹמֵד לְפָנָיו בַּיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר
יסף יצא	הַאוֹסִף עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה
לחם חדל	עִם בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי אִם אֶחְדָּל
עלה	וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ כִּי מָחָר
נתן שום	אֶתְּנֶנּוּ בְיָדֶךָ׃ וַיָּשֶׂם יִשְׂרָאֵל
סבב	אֹרְבִים אֶל הַגִּבְעָה סָבִיב׃ וַיַּעֲלוּ
	בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם
שלש ערך	הַשְּׁלִישִׁי וַיַּעַרְכוּ אֶל הַגִּבְעָה
	כְּפַעַם בְּפָעַם׃ וַיֵּצְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן
נתק	לִקְרַאת הָעָם הָנְתְּקוּ מִן הָעִיר
חלל נכה	וַיָּחֵלּוּ לְהַכּוֹת מֵהָעָם חֲלָלִים
סלל	כְּפַעַם בְּפַעַם בַּמְסִלּוֹת אֲשֶׁר
	אַחַת עֹלָה בֵית אֵל וְאַחַת
	גִּבְעָתָה בַּשָּׂדֶה כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ
אמר	בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי בִנְיָמִן
נגף	נִגָּפִים הֵם לְפָנֵינוּ כְּבָרִאשֹׁנָה
נוס	וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ נָנוּסָה וּנְתַקְנֻהוּ
	מִן הָעִיר אֶל הַמְסִלּוֹת׃ וְכֹל אִישׁ
קום קום	יִשְׂרָאֵל קָמוּ מִמְּקוֹמוֹ וַיַּעַרְכוּ
ערך גוח	בְּבַעַל תָּמָר וְאֹרֵב יִשְׂרָאֵל מֵגִיחַ
בוא	מִמְּקֹמוֹ מִמַּעֲרֵה גָבַע׃ וַיָּבֹאוּ
	מִנֶּגֶד לַגִּבְעָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ
בחר לחם	בָּחוּר מִכָּל יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה
	כָּבֵדָה וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי נֹגַעַת
רעע נגף	עֲלֵיהֶם הָרָעָה׃ וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת
שחת	בִּנְיָמִן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִיתוּ

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּבִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וּמֵאָה אִישׁ כָּל אֵלֶּה שֹׁלֵף חָרֶב: וַיִּרְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן כִּי נִגָּפוּ וַיִּתְּנוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל מָקוֹם לְבִנְיָמִן כִּי בָטְחוּ אֶל הָאֹרֵב אֲשֶׁר שָׂמוּ אֶל הַגִּבְעָה: וְהָאֹרֵב הֵחִישׁוּ וַיִּפְשְׁטוּ אֶל הַגִּבְעָה וַיִּמְשֹׁךְ הָאֹרֵב וַיַּךְ אֶת כָּל הָעִיר לְפִי חָרֶב: וְהַמּוֹעֵד הָיָה לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל עִם הָאֹרֵב הֶרֶב לְהַעֲלוֹתָם מַשְׂאַת הֶעָשָׁן מִן הָעִיר: וַיַּהֲפֹךְ אִישׁ יִשְׂרָאֵל בַּמִּלְחָמָה וּבִנְיָמִן הֵחֵל לְהַכּוֹת חֲלָלִים בְּאִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ כִּי אָמְרוּ אַךְ נִגּוֹף נִגָּף הוּא לְפָנֵינוּ כַּמִּלְחָמָה הָרִאשֹׁנָה: וְהַמַּשְׂאֵת הֵחֵלָּה לַעֲלוֹת מִן הָעִיר עַמּוּד עָשָׁן וַיִּפֶן בִּנְיָמִן אַחֲרָיו וְהִנֵּה עָלָה כְלִיל הָעִיר הַשָּׁמָיְמָה: וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הָפַךְ וַיִּבָּהֵל אִישׁ בִּנְיָמִן כִּי רָאָה כִּי נָגְעָה עָלָיו הָרָעָה: וַיִּפְנוּ לִפְנֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר וְהַמִּלְחָמָה הִדְבִּיקָתְהוּ וַאֲשֶׁר מֵהֶעָרִים מַשְׁחִיתִים אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ: כִּתְּרוּ אֶת בִּנְיָמִן הִרְדִיפֻהוּ מְנוּחָה הִדְרִיכֻהוּ עַד נֹכַח הַגִּבְעָה מִמִּזְרַח שָׁמֶשׁ: וַיִּפְּלוּ מִבִּנְיָמִן שְׁמֹנָה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אֶת כָּל אֵלֶּה אַנְשֵׁי חָיִל: וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל סֶלַע הָרִמּוֹן וַיְעֹלְלֻהוּ בַּמְסִלּוֹת חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיַּדְבִּיקוּ אַחֲרָיו עַד גִּדְעֹם וַיַּכּוּ מִמֶּנּוּ אַלְפַּיִם אִישׁ: וַיְהִי כָל הַנֹּפְלִים מִבִּנְיָמִן עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף אִישׁ

ex eis in illo die viginti quinque milia & centum viros: omnes bellatores & educentes gladium. Filii autem beniamin cum se inferiores esse vidissent ceperunt fugere. Quod cernentes filii israel dederunt eis ad fugiendum locum vt ad preparatas insidias deuenirent quas iuxta vrbem posuerant. Qui cum repente de latibulis surrexissent: & beniamin terga cedentibus daret: ingressi sunt ciuitatem & percusserunt eam in ore gladii. Signum autem dederant filii israel his quos in insidiis collocauerant vt postquam vrbem cepissent: ignem accenderent vt ascendente in altum fumo captam vrbem demonstrarent. Quod cum cernerent filii israel in ipso certamine positi: putauerunt ei filii beniamin eos fugere & instantius persequebatur cesis de exercitu eorum triginta viris: vt viderunt quasi columnam fumi de ciuitate conscendere: beniamin quoque respiciens retro cum captam cerneret ciuitatem & flammas in sublime ferri que prius simulauerant fugam: versa facie fortius resistebant. Quod cum vidissent filii beniamin: in fugam versi sunt: & ad viam deserti ire ceperunt: illuc quoque eos aduersariis persequentibus. Sed & hi qui vrbem succenderant occurrerunt eis. atque ita factum est vt ex vtraque parte ab hostibus cederentur: nec erat vlla requies morientium. Ceciderunt atque prostrati sunt ad orientalem plagam vrbis gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt decem & octo milia virorum: omnes robustissimi pugnatores. Quod cum vidissent qui remanserant de beniamin fugerunt in solitudinem: & pergebant ad petram cuius vocabulum est remmon. In illa quoque fuga palantes & in diuersa tendentes occiderunt quinque milia viros. Et cum vltra tenderent persecuti sunt eos: & interfecerunt etiam alia duo milia. Et sic factum est vt omnes qui ceciderant de beniamin in diuersis locis essent viginti quinque milia pugnatores

filii israel in beniamin in die illo viginti quinque milia et centum viros: omnes hi
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν τῷ βενιαμὶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἴκοσι πέντε χιλιάδας καὶ ἑκατὸν ἄνδρας, πάντες οὗ-
educentes gladium. et viderunt filii beniamin quod fugati sunt:
τοι σπώμενοι ῥομφαίαν. καὶ εἶδον οἱ υἱοὶ βενιαμὶν ὅτι τετρόπωνται,
et dedit vir israel locum beniamin: quia sperauerunt in insidiis quas preparauerant iuxta gabaa.
καὶ ἔδωκεν ἀνὴρ ἰσραὴλ τόπον τῷ βενιαμίν, ὅτι ἤλπισαν ἐπὶ τὸ ἔνεδρον ὃ ἔταξαν πρὸς τὴν γαβαά.
et insidie eruperunt et effuse sunt contra gabaa: et abierunt insidie et percusserunt totam vrbem in ore gladii.
καὶ τὸ ἔνεδρον ὥρμησεν καὶ ἐξεχύθησαν πρὸς τὴν γαβαά. καὶ ἐπορεύθη τὸ ἔνεδρον καὶ ἐπάταξαν ὅλην τὴν πόλιν ἐν στόματι ῥομφαίας.
et signum erat viro israel ad insidias: gladius: vt eleuarent ipsi flammam fumi ab vrbe.
καὶ ἡ σύνταγη ἦν ἀνδρὶ ἰσραὴλ πρὸς τὸ ἔνεδρον, μάχαιρα, τοῦ ἀνενέγκαι αὐτοὺς πυρσὸν τοῦ καπνοῦ ἀπὸ τῆς πόλεως.
et reuersi sunt vir israel in bello. et beniamin cepit ferire vulneratos in viro israel quasi triginta viros
καὶ ἀνέστρεψαν ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐν τῷ πολέμῳ. καὶ βενιαμὶν ἤρξατο τοῦ τύπτειν τραυματίας ἐν τῷ ἀνδρὶ ἰσραὴλ ὡς τριάκοντα ἄνδρας,
quia dixerunt verum fugatus fugatur ipse coram nobis sicut bellum prius.
ὅτι εἶπαν πλὴν τροπούμενος τροποῦται αὐτὸς ἐναντίον ἡμῶν καθὼς ὁ πόλεμος ὁ ἔμπροσθεν.
et flamma incepit ascendere de vrbe columna fumi.
καὶ ὁ πυρσὸς ἤρξατο ἀναβαίνειν ἐκ τῆς πόλεως στῦλος καπνοῦ.
et respexit beniamin post se: et ecce ascendit consumatio vrbis in celum.
καὶ ἐπέβλεψεν βενιαμὶν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἀνέβη συντέλεια τῆς πόλεως εἰς τὸν οὐρανόν.
et vir israel reuersus est. et festinauit vir beniamin: et vidit quod tetigit se malum.
καὶ ἀνὴρ ἰσραὴλ ἀπέστρεψεν. καὶ ἔσπευσεν ἀνὴρ βενιαμίν, καὶ εἶδεν ὅτι ἧπται αὐτοῦ ἡ κακία.
et declinauit coram viro israel in viam deserti: et bellum preuenit eum: et qui a ciuitatibus interfecerunt eum in medio eorum:
καὶ ἔκλινεν ἐνώπιον ἀνδρὸς ἰσραὴλ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἐρήμου, καὶ ὁ πόλεμος κατέφθασεν αὐτόν, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων διέφθειραν αὐτὸν ἐν μέσῳ αὐτῶν,
et percusserunt beniamin. et persecuti sunt eum post eum: et calcauerunt eum vsque ad e regione gabaa ab oriente solis.
καὶ κατέκοψαν τὸν βενιαμίν. καὶ ἐδίωξαν αὐτὸν καταπόδας αὐτοῦ, καὶ κατεπάτησαν αὐτὸν ἕως ἐξ ἐναντίας τῆς γαβαὰ ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου.
et ceciderunt de beniamin octo et decem milia virorum. omnes hi viri potentes.
καὶ ἔπεσαν ἐκ τοῦ βενιαμὶν ὀκτωκαίδεκα χιλιάδες ἀνδρῶν. σύμπαντες οὗτοι ἄνδρες δυνατοί.
et declinauerunt et fugerunt in desertum ad petram remmon.
καὶ ἐξέκλιναν καὶ ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον πρὸς τὴν πέτραν τὴν ῥεμμών.
et dispdiderunt eum in viis quinque milia virorum. et adheserunt post eum vsque ad gadaam: et percusserunt ex eo duo milia virorum.
καὶ ἐκαλαμήσαντο αὐτὸν ἐν ταῖς ὁδοῖς πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν. καὶ προσεκολλήθησαν ὀπίσω αὐτοῦ ἕως γαδαάμ, καὶ ἐπάταξαν ἐξ αὐτοῦ δισχιλίους ἄνδρας.
et fuerunt omnes qui ceciderunt in beniamin viginti et quinque milia virorum
καὶ ἐγένοντο πάντες οἱ πεπτωκότες ἐν τῷ βενιαμὶν εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδες ἀνδρῶν

---

educentium gladium in die illo: omnes isti viri potentes.
σπωμένων ῥομφαίαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, οἱ πάντες οὗτοι ἄνδρες δυνατοί.
et declinauerunt et fugerunt in desertum ad petram remmon sexcenti viri:
καὶ ἐξέκλιναν καὶ ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον πρὸς τὴν πέτραν τὴν ῥεμμὼν ἑξακόσιοι ἄνδρες,
et sederunt in petra remmon quattuor mensibus.
καὶ ἐκάθησαν ἐν τῇ πέτρᾳ ῥεμμὼν τετράμηνον.
et vir israel reuersus est contra filios beniamin: et percussit eos in ore gladii de vrbe consecutiue vsque ad iumentum vsque ad omne inuentum in omnibus ciuitatibus: et ciuitates inuentas miserunt in ignem.
καὶ ἀνὴρ ἰσραὴλ ἀνέστρεψεν εἰς τοὺς υἱοὺς βενιαμίν, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς ἐν στόματι ῥομφαίας ἀπὸ πόλεως ἑξῆς ἕως κτήνους ἕως παντὸς τοῦ εὑρεθέντος εἰς πάσας τὰς πόλεις, καὶ τὰς πόλεις τὰς εὑρεθείσας ἐξαπέστειλαν ἐν πυρί.

Ca.21.

Et vir israel iurauit in massepha dicentes: vir ex nobis non dabit filiam suam beniamin in vxorem.
Καὶ ἀνὴρ ἰσραὴλ ὤμοσεν ἐν μασσηφὰ λέγοντες, ἀνὴρ ἐξ ἡμῶν οὐ δώσει τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ βενιαμὶν εἰς γυναῖκα.
et venerunt populus in bethel: et sederunt illic vsque ad vesperam coram deo,
καὶ παρεγένοντο ὁ λαὸς εἰς βαιθήλ, καὶ ἐκάθησαν ἐκεῖ ἕως ἑσπέρας ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
et leuauerunt vocem suam: et plorauerunt fletum magnum:
καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, καὶ ἔκλαυσαν κλαυθμὸν μέγαν,
et dixerunt: quare domine deus israel factum est hoc in israel vt recenseretur hodie in israel tribus vna.
καὶ εἶπαν, ἵνα τί κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐγενήθη τοῦτο ἐν τῷ ἰσραὴλ τοῦ ἐπισκεπῆναι σήμερον ἐν τῷ ἰσραὴλ φυλὴν μίαν.
et factum est die crastina: et mane surrexerunt populus et extruxerunt illic altare:
καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, καὶ ὤρθρισαν ὁ λαὸς καὶ ᾠκοδόμησαν ἐκεῖ θυσιαστήριον,
et obtulerunt holocausta salutationis.
καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώματα σωτηρίου.
et dixerunt filii israel quis est qui non ascendit in ecclesiam de omnibus tribubus israel ad dominum:
καὶ εἶπον οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, τίς ὁ μὴ ἀναβὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκ πασῶν φυλῶν ἰσραὴλ πρὸς κύριον;
quia iuramentum magnum erat non ascendenti ad dominum in massepha dicentes: morte morietur.
ὅτι ὅρκος μέγας ἦν τῷ μὴ ἀναβάντι πρὸς κύριον εἰς μασσηφὰ λέγοντες, θανάτῳ ἀποθανεῖται.
et consolati sunt filii israel de beniamin fratre suo.
καὶ παρεκλήθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ περὶ βενιαμὶν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.
et dixerunt: ablata est hodie tribus vna de israel:
καὶ εἶπον, ἀφῄρηται σήμερον φυλὴ μία ἐξ ἰσραήλ,
quid faciamus ipsis relictis in vxores?
τί ποιήσωμεν αὐτοῖς τοῖς ὑπολειφθεῖσιν εἰς γυναῖκας;
et nos iurauimus domino vt non daremus eis de filiabus nostris in vxores.
καὶ ἡμεῖς ὠμόσαμεν τῷ κυρίῳ τοῦ μὴ δοῦναι αὐτοῖς ἀπὸ τῶν θυγατέρων ἡμῶν εἰς γυναῖκας.
et dixerunt que vna tribuum israel: que non ascendit ad dominum in massepha?
καὶ εἶπον τίς μία τῶν φυλῶν ἰσραήλ, ἥτις οὐκ ἀνέβη πρὸς κύριον εἰς μασσηφά;
et ecce non venerunt vir in castra de iabis galaad in concionem.
καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦλθον ἀνὴρ εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπὸ ἰαβὶς γαλαὰδ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.
et recensitus est populus: et ecce non est illic vir de habitantibus iabis galaad.
καὶ ἐπεσκέπη ὁ λαός, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ἀνὴρ ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἰαβὶς γαλαάδ.
et miserunt illuc congregatio duodecim milia virorum de filiis exercitus.
καὶ ἀπέστειλαν ἐκεῖ ἡ συναγωγὴ δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν ἀπὸ τῶν υἱῶν τῆς δυνάμεως.
et preceperunt eis
καὶ ἐνετείλαντο αὐτοῖς

ad bella promptissimi. Remanserunt itaque de omni numero beniamin qui euadere potuerant & fugere in solitudinem sexcenti viri: sederuntque in petra remmon mensibus quattuor. Regressi autem filii israel omnes reliquias ciuitatis a viris vsque ad iumenta gladio percusserunt: cunctasque vrbes & viculos beniamin vorax flamma consumpsit. 21.

Iurauerant quoque filii israel in maspha & dixerunt. Nullus nostrum dabit filiis beniamin de filiabus suis vxorem. Veneruntque omnes ad domum dei in sylo: & in conspectu eius sedentes vsque ad vesperam leuauerunt vocem: & magno vlulatu ceperunt flere: dicentes. Quare domine deus israel factum est hoc malum in populo tuo: vt hodie vna tribus auferetur ex nobis. Altera autem die diluculo consurgentes extruxerunt altare: obtuleruntque ibi holocausta & pacificas victimas & dixerunt. Quis non ascendit in exercitum domini de vniuersis tribubus israel? Grandi enim iuramento se constrinxerant cum essent in maspha: interfici eos qui defuissent. Ductique penitentia filii israel super fratre suo beniamin: ceperunt dicere. Ablata est tribus vna de israel. Vnde vxores accipient? Omnes enim in commune iurauimus non daturos nos his filias nostras. Idcirco dixerunt. Quis est de vniuersis tribubus israel qui non ascendit ad dominum in maspha? Et ecce inuenti sunt habitatores iabes galaad in illo exercitu non fuisse. Eo quoque tempore cum essent in sylo nullus ex eis ibi repertus est. Miserunt itaque decem milia viros robustissimos: & preceperunt eis.

שֹׁלֵף חֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא אֶת כָּל אֵלֶּה אַנְשֵׁי חָיִל: וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל סֶלַע הָרִמּוֹן שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּשְׁבוּ בְּסֶלַע רִמּוֹן אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים: וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל שָׁבוּ אֶל בְּנֵי בִנְיָמִן וַיַּכּוּם לְפִי חֶרֶב מֵעִיר מְתֹם עַד בְּהֵמָה עַד כָּל הַנִּמְצָא גַּם כָּל הֶעָרִים הַנִּמְצָאוֹת שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ:

Cap.xxi.

וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִשְׁבַּע בַּמִּצְפָּה לֵאמֹר אִישׁ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן בִּתּוֹ לְבִנְיָמִן לְאִשָּׁה: וַיָּבֹא הָעָם בֵּית אֵל וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד הָעֶרֶב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ בְּכִי גָדוֹל: וַיֹּאמְרוּ לָמָה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הָיְתָה זֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל לְהִפָּקֵד הַיּוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שֵׁבֶט אֶחָד: וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיַּשְׁכִּימוּ הָעָם וַיִּבְנוּ שָׁם מִזְבֵּחַ וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים: וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי אֲשֶׁר לֹא עָלָה בַקָּהָל מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה כִּי הַשְּׁבוּעָה הַגְּדוֹלָה הָיְתָה לַאֲשֶׁר לֹא עָלָה אֶל יְהוָה הַמִּצְפָּה לֵאמֹר מוֹת יוּמָת: וַיִּנָּחֲמוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בִּנְיָמִן אָחִיו וַיֹּאמְרוּ נִגְדַּע הַיּוֹם שֵׁבֶט אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל: מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ בַיהוָה לְבִלְתִּי תֵת לָהֶם מִבְּנוֹתֵינוּ לְנָשִׁים: וַיֹּאמְרוּ מִי אֶחָד מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא עָלָה אֶל יְהוָה הַמִּצְפָּה וְהִנֵּה לֹא בָא אִישׁ אֶל הַמַּחֲנֶה מִיָּבֵישׁ גִּלְעָד אֶל הַקָּהָל: וַיִּתְפָּקֵד הָעָם וְהִנֵּה אֵין שָׁם אִישׁ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד: וַיִּשְׁלְחוּ שָׁם הָעֵדָה שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ מִבְּנֵי הֶחָיִל וַיְצַוּוּ אוֹתָם

לֵאמֹר לְכוּ וְהִכִּיתֶם אֶת יוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד לְפִי חֶרֶב וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף׃ וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל זָכָר וְכָל אִשָּׁה יֹדַעַת מִשְׁכַּב זָכָר תַּחֲרִימוּ׃ וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר וַיָּבִיאוּ אוֹתָם אֶל הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וַיִּשְׁלְחוּ כָּל הָעֵדָה וַיְדַבְּרוּ אֶל בְּנֵי בִנְיָמִן אֲשֶׁר בְּסֶלַע רִמּוֹן וַיִּקְרְאוּ לָהֶם שָׁלוֹם׃ וַיָּשָׁב בִּנְיָמִן בָּעֵת הַהִיא וַיִּתְּנוּ לָהֶם הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חִיּוּ מִנְּשֵׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד וְלֹא מָצְאוּ לָהֶם כֵּן׃ וְהָעָם נִחָם לְבִנְיָמִן כִּי עָשָׂה יְהוָה פֶּרֶץ בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי הָעֵדָה מַה נַּעֲשֶׂה לַנּוֹתָרִים לְנָשִׁים כִּי נִשְׁמְדָה מִבִּנְיָמִן אִשָּׁה׃ וַיֹּאמְרוּ יְרֻשַּׁת פְּלֵיטָה לְבִנְיָמִן וְלֹא יִמָּחֶה שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל׃ וַאֲנַחְנוּ לֹא נוּכַל לָתֶת לָהֶם נָשִׁים מִבְּנוֹתֵינוּ כִּי נִשְׁבְּעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אָרוּר נֹתֵן אִשָּׁה לְבִנְיָמִן׃ וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה חַג יְהוָה בְּשִׁלוֹ מִיָּמִים יָמִימָה אֲשֶׁר מִצְּפוֹנָה לְבֵית אֵל מִזְרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ לִמְסִלָּה הָעֹלָה מִבֵּית אֵל שְׁכֶמָה וּמִנֶּגֶב לִלְבוֹנָה׃ וַיְצַוּוּ אֶת בְּנֵי בִנְיָמִן לֵאמֹר לְכוּ וַאֲרַבְתֶּם בַּכְּרָמִים׃ וּרְאִיתֶם וְהִנֵּה אִם יֵצְאוּ בְנוֹת שִׁילוֹ לָחוּל בַּמְּחֹלוֹת וִיצָאתֶם מִן הַכְּרָמִים וַחֲטַפְתֶּם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ מִבְּנוֹת שִׁילוֹ וַהֲלַכְתֶּם אֶרֶץ בִּנְיָמִן׃ וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ אֲבוֹתָם אוֹ אֲחֵיהֶם לָרוֹב אֵלֵינוּ וְאָמַרְנוּ אֲלֵיהֶם חָנּוּנוּ אוֹתָם כִּי לֹא לָקַחְנוּ אִישׁ אִשְׁתּוֹ בַּמִּלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם נְתַתֶּם לָהֶם כָּעֵת תֶּאְשָׁמוּ׃ וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי בִנְיָמִן

זָכַר נכה כָּנַס נשה עָשָׂה אִישׁ שָׁכַב מָצָא חָרַם אֵלֶה בְּתוּל בּוֹא חָנָה יָצָא שָׁלַח יָשַׁב דָּבַר קָרָא שָׁלַם שׁוּב נָתַן חָיָה אָמַר עָשָׂה יָתַר שָׁמַד יָרַשׁ פָּלַט מָחָה יָכֹל נָתַן שָׁבַע אָרַר יוֹם צָפַן זָרַח סָלַל עָלָה צִוָּה הָלַךְ רָאָה יָצָא חָלַל אִישׁ בּוֹא רִיב חָנַן לָקַח נָתַן אָשַׁם עָשָׂה

Ite & percutite habitatores iabes galaad in ore gladii: tam vxores quam paruulos eorum. & hoc erit quod obseruare debetis. Omne generis masculini & mulieres quae cognouerunt viros interficite: virgines autem reseruate. Inuenteque sunt de iabes galaad quadringente virgines quae nescierunt viri torum: & adduxerunt eas ad castra in sylo in terram chanaan. Miseruntque nuncios ad filios beniamin qui erant in petra remon: & preceperunt eis vt eas susciperent in pace. Veneruntque filii beniamin in illo tempore: & date sunt eis vxores de filiabus iabes galaad: alias autem non repererunt quas simili modo traderent. Vniuersusque israel valde doluit & egit penitentiam super interfectione vnius tribus ex israel: dixeruntque maiores natu. Quid faciemus reliquis qui non acceperunt vxores. Omnes in beniamin femine conciderunt & magna nobis cura ingentique studio prouidendum est: ne vna tribus deleatur ex israel. Filias enim nostras eis dare non possumus constricti iuramento & maledictione qua diximus: maledictus qui dederit de filiabus suis vxorem beniamin. Ceperuntque consilium atque dixerunt. Ecce solennitas domini est in sylo anniuersaria quae sita est ad septentrionem vrbis bethel: ad orientalem plagam vie quae de bethel tendit ad sychimam: & ad meridiem oppidi lebona. Preceperuntque filiis beniamin atque dixerunt. Ite & latitate in vineis. Cumque videritis filias sylo ad ducendos choros ex more procedere: exite repente de vineis & rapite ex eis singuli vxores singulas & pergite in terram beniamin. Cumque venerint patres earum ac fratres & aduersum vos queri ceperint atque iurgari dicemus eis. Misereminí eorum. Non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum: sed rogantibus vt acciperent non dedistis: & a vestra parte peccatum est. Feceruntque filii beniamin: vt sibi fuerat imperatum:

dicentes ite et percutite omnes habitantes iabis galaad in ore gladii: et mulieres et populum. et hic sermo quem facietis: omne masculinum et omnem mulierem cognoscentem lectum masculi anathematizabitis. et inuenerunt de habitantibus iabis galaad quadringentas puellas virgines: que non cognouerunt virum in toro masculi. et duxerunt eas in castra in sylo que est in terra chanaan. et miserunt omnis congregatio: et locuti sunt ad filios beniamin qui in petra remmon: et vocauerunt eos in pace. et reuersus est beniamin ad filios israel in tempore illo: et dederunt eis mulieres: que erant de mulieribus iabis galaad. et placuit eis sic: et populus consolatus est beniamin: quia fecit dominus diuisionem in tribubus israel. et dixerunt maiores natu congregationis: quid faciemus reliquis in mulieres? quia deleta est de beniamin femina. et dixerunt possessio salua beniamin: et non delebitur tribus de israel. et nos non poterimus dare eis vxores de filiabus nostris: quia iurauimus filii israel dicentes: maledictus qui dat mulierem beniamin. et dixerunt ecce festum domino in sylo a diebus in dies quod est a septentrione bethel ad orientem solis in transitu qui ascendit de bethel in sichima et a meridie libani lebona. et preceperunt filiis beniamin dicentes: abite et latitate in vineis: et videbitis: et ecce vt exierint filie habitantium sylo tripudiare in choris: et exibitis a vineis et rapite vobis vir vxorem sibi a filiabus sylo: et abibitis in terram beniamin. et erit qui venerint patres eorum vel fratres eorum ad iudicandum ad nos: et dicemus ad eos: miseremini eorum: quia non cepit vir sibi vxorem in bello: quia non vos dedistis eis: secundum tempus quo peccastis. et fecerunt sic filii beniamin

λέγοντες πορεύεσθε καὶ πατάξατε πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἰαβὶς γαλαὰδ ἐν στόματι ῥομφαίας, καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὸν λαόν. καὶ οὗτος ὁ λόγος ὃν ποιήσετε, πᾶν ἀρσενικὸν καὶ πᾶσαν γυναῖκα γινώσκουσαν κοίτην ἄρσενος ἀναθεματιεῖτε. καὶ εὗρον ἀπὸ τῶν κατοικούντων ἰαβὶς γαλαὰδ τετρακοσίας νεάνιδας παρθένους, αἳ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα εἰς κοίτην ἄρσενος. καὶ ἤγαγον αὐτὰς εἰς τὴν παρεμβολὴν εἰς συλὼ ἥ ἐστιν ἐν γῇ χαναάν. καὶ ἀπέστειλαν πᾶσα ἡ συναγωγή, καὶ ἐλάλησαν πρὸς τοὺς υἱοὺς βενιαμὶν τοὺς ἐν τῇ πέτρᾳ ῥεμμών, καὶ ἐκάλεσαν αὐτοὺς ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἐπέστρεψεν βενιαμὶν πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὰς γυναῖκας ἃς ἐζωοποίησαν ἐκ τῶν γυναικῶν ἰαβὶς γαλαάδ. καὶ ἤρεσεν αὐτοῖς οὕτως, καὶ ὁ λαὸς παρεκλήθη τῷ βενιαμίν, ὅτι ἐποίησεν ὁ κύριος διακοπὴν ἐν ταῖς φυλαῖς ἰσραήλ. καὶ εἶπον οἱ πρεσβύτεροι τῆς συναγωγῆς, τί ποιήσομεν τοῖς ἐπιλοίποις εἰς γυναῖκας; ὅτι ἠφανίσθη ἐκ τοῦ βενιαμὶν γυνή. καὶ εἶπεν κληρονομία διασεσωσμένη τῷ βενιαμὶν καὶ οὐ μὴ ἐξαλειφθῇ φυλὴ ἐξ ἰσραήλ, καὶ ἡμεῖς οὐ δυνησόμεθα δοῦναι αὐτοῖς γυναῖκας ἀπὸ τῶν θυγατέρων ἡμῶν, ὅτι ὠμόσαμεν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ λέγοντες, ἐπικατάρατος ὁ διδοὺς γυναῖκα τῷ βενιαμίν. καὶ εἶπαν ἰδοὺ ἑορτὴ τῷ κυρίῳ ἐν συλὼ ἀφ᾽ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ἥ ἐστιν ἀπὸ βορρᾶ τῆς βαιθὴλ κατ᾽ ἀνατολὰς ἡλίου ἐν τῇ ὁδῷ τῇ ἀναβαινούσῃ ἐκ βαιθὴλ εἰς σίκιμα καὶ ἀπὸ νότου τοῦ λιβάνου τῆς λεβωνά. καὶ ἐνετείλαντο τοῖς υἱοῖς βενιαμὶν λέγοντες, πορεύεσθε καὶ ἐνεδρεύσατε ἐν τοῖς ἀμπελῶσι, καὶ ὄψεσθε, καὶ ἰδοὺ ὡς ἂν ἐξέλθωσιν αἱ θυγατέρες τῶν κατοικούντων συλὼ χορεύειν ἐν χοροῖς, καὶ ἐξελεύσεσθε ἐκ τῶν ἀμπελώνων καὶ ἁρπάσατε ὑμῖν ἀνὴρ γυναῖκα ἑαυτῷ ἀπὸ τῶν θυγατέρων συλώ, καὶ ἀπελεύσεσθε εἰς γῆν βενιαμίν. καὶ ἔσται ὅταν ἔλθωσιν οἱ πατέρες αὐτῶν ἢ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν κρίνεσθαι πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐροῦμεν πρὸς αὐτούς, ἐλεήσατε αὐτούς, ὅτι οὐκ ἔλαβεν ἀνὴρ ἑαυτῷ γυναῖκα ἐν τῷ πολέμῳ, ὅτι οὐχ ὑμεῖς δεδώκατε αὐτοῖς κατὰ τὸν καιρὸν ἐπλημμελήσατε. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ βενιαμὶν

et ceperunt vxores iuxta numerum suum et tripudiantibus: quas rapuerunt: et abierunt: et reuersi sunt in possessionem suam. et edificauerunt vrbes et habitauerunt in eis. et abierunt illinc filii israel in tempore illo vir in tribum suam et in cognationem suam: et abiit illinc vir in possessionem suam. in diebus illis non erat rex in israel. vir rectum in oculis suis faciebat.

καὶ ἔλαβον γυναῖκας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀπὸ τῶν χορευουσῶν, ὧν ἥρπασαν, καὶ ἀπῆλθον, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτῶν. καὶ ᾠκοδόμησαν ἑαυτοῖς τὰς πόλεις καὶ κατῴκησαν ἐν αὐταῖς. καὶ περιεπάτησαν ἐκεῖθεν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνὴρ εἰς τὴν φυλὴν αὐτοῦ καὶ εἰς τὴν συγγένειαν αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν ἀνὴρ εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἦν βασιλεὺς ἐν ἰσραήλ. ἀνὴρ τὸ εὐθὲς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἐποίει.

& iuxta numerum suum rapuerunt sibi de his que ducebant choros vxores singulas: abieruntque in possessionem suam edificantes vrbes: & habitantes in eis. Filii quoque israel reuersi sunt per tribus & familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in israel: sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat.

Explicit liber Iudicum.

וַיִּשְׂאוּ נָשִׁים לְמִסְפָּרָם מִן הַמְּחֹלְלוֹת אֲשֶׁר גָּזָלוּ וַיֵּלְכוּ וַיָּשׁוּבוּ אֶל נַחֲלָתָם וַיִּבְנוּ אֶת הֶעָרִים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶם׃ וַיִּתְהַלְּכוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא אִישׁ לְשִׁבְטוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ׃ בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃

נָשָׂא נשה סָפַר חָלַל גָּזַל הָלַךְ שׁוּב בָּנָה עִיר הָלַךְ שָׁפָה יוֹם

RVTH. ΡΟΥΘ. Ca. i.

Incipit liber Ruth. i.

Et factum est in diebus cum iudicarent iudices et fuit fames in terra: et abiit vir de bethleem iuda vt peregrinaretur in agro moab ipse et vxor eius et duo filii eius. et nomen viro eli melech: et nomen vxori eius noomi. et nomen duobus filiis eius maalon et chelion: ephrathei de terra iuda. et venerunt in agrum moab: et fuerunt illic. et mortuus est elimelech vir noomi: et remansit mulier ipsa et duo filii eius. et acceperunt sibi vxores moabitidas: nomen vni orpha et nomen secunde ruth. et habitauerunt ibi quasi decem annis. et mortui sunt et ambo maalon et chelion. et remansit mulier a duobus filiis suis et a viro suo. et surrexit ipsa et due nurus eius et reuerse sunt de agro moab: quia audiuit in agro moab quia visitauit dominus populum suum vt daret eis panes. et egressa est de loco vbi erat illic et due nurus eius cum ipsa: et abierunt in via et reuerterentur in terram iuda. et dixit noomi duabus nuribus suis: ite iam reuertimini vnaquaeque in domum matris sue. faciat dominus vobiscum misericordiam: sicut fecistis cum mortuis et mecum. det dominus vobis et inueniatis

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν τῷ κρίνειν τοὺς κριτὰς καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐπορεύθη ἀνὴρ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς ἰουδα τοῦ παροικῆσαι ἐν ἀγρῷ μωὰβ αὐτὸς καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ. καὶ ὄνομα τῷ ἀνδρὶ ἐλιμέλεχ, καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ νοομί. καὶ ὄνομα τοῖς δυσὶν υἱοῖς αὐτοῦ μααλὼν καὶ χελαιών, ἐφραθαῖοι ἐκ γῆς ἰουδα. καὶ ἤλθοσαν εἰς ἀγρὸν μωάβ, καὶ ἦσαν ἐκεῖ. καὶ ἀπέθανεν ἐλιμέλεχ ὁ ἀνὴρ τῆς νοομί, καὶ κατελείφθη ἡ γυνὴ αὐτὴ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτῆς. καὶ ἐλάβοσαν ἑαυτοῖς γυναῖκας μωαβίτιδας, ὄνομα τῇ μιᾷ ὀρφὰ καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ ῥούθ. καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα ἔτη. καὶ ἀπέθανον καί γε ἀμφότεροι μααλὼν καὶ χελαιών. καὶ κατελείφθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῶν δύο υἱῶν αὐτῆς καὶ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. καὶ ἀνέστη αὐτὴ καὶ αἱ δύο νύμφαι αὐτῆς καὶ ἀπέστρεψαν ἐξ ἀγροῦ μωάβ, ὅτι ἤκουσαν ἐν ἀγρῷ μωὰβ ὅτι ἐπέσκεπται κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ δοῦναι αὐτοῖς ἄρτους. καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἦν ἐκεῖ καὶ αἱ δύο νύμφαι αὐτῆς μετ᾽ αὐτῆς, καὶ ἐπορεύοντο ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἐπιστρέψαι εἰς γῆν ἰουδα. καὶ εἶπεν νοομὶ ταῖς δυσὶ νύμφαις αὐτῆς, πορεύεσθε δὴ ἀποστράφητε ἑκάστη εἰς οἶκον μητρὸς αὐτῆς. ποιήσαι κύριος μεθ᾽ ὑμῶν ἔλεος, καθὼς ἐποιήσατε μετὰ τῶν τεθνηκότων καὶ μετ᾽ ἐμοῦ. δῴη κύριος ὑμῖν καὶ εὕροιτε

In diebus vnius iudicis quando iudices preerant: facta est fames in terra. Abiitque homo de bethleem iuda vt peregrinaretur in regione moabitide cum vxore sua ac duobus liberis. Ipse vocabatur elimelech: & vxor eius noemi. & duo filii alter maalon & alter chelion: effratei de bethleem iuda. Ingressique regionem moabitidem morabantur ibi. Et mortuus est elimelech maritus noemi: remansitque ipsa cum filiis. Qui acceperunt vxores moabitidas: quarum vna vocabatur orpha: altera que ruth. Manseruntque ibi decem annis: & ambo mortui sunt: maalon videlicet & chelion: remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit vt in patriam pergeret cum vtraque nuru sua de regione moabitide. Audierat enim quod respexisset dominus populum suum & dedisset eis escas. Egressa est itaque de loco peregrinationis sue cum vtraque nuru: & iam in via reuertendi posita in terram iuda: dixit ad eas. Ite in domum matris vestre. Faciat vobiscum dominus misericordiam: sicut fecistis cum mortuis & mecum. Det vobis inuenire

Cap. i.

וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹט הַשֹּׁפְטִים וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר בִּשְׂדֵי מוֹאָב הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָנָיו׃ וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִימֶלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נָעֳמִי וְשֵׁם שְׁנֵי בָנָיו מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרָתִים מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ שְׂדֵי מוֹאָב וַיִּהְיוּ שָׁם׃ וַיָּמָת אֱלִימֶלֶךְ אִישׁ נָעֳמִי וַתִּשָּׁאֵר הִיא וּשְׁנֵי בָנֶיהָ׃ וַיִּשְׂאוּ לָהֶם נָשִׁים מֹאֲבִיּוֹת שֵׁם הָאַחַת עָרְפָּה וְשֵׁם הַשֵּׁנִית רוּת וַיֵּשְׁבוּ שָׁם כְּעֶשֶׂר שָׁנִים׃ וַיָּמוּתוּ גַם שְׁנֵיהֶם מַחְלוֹן וְכִלְיוֹן וַתִּשָּׁאֵר הָאִשָּׁה מִשְּׁנֵי יְלָדֶיהָ וּמֵאִישָׁהּ׃ וַתָּקָם הִיא וְכַלֹּתֶיהָ וַתָּשָׁב מִשְּׂדֵי מוֹאָב כִּי שָׁמְעָה בִּשְׂדֵה מוֹאָב כִּי פָקַד יְהוָה אֶת עַמּוֹ לָתֵת לָהֶם לָחֶם׃ וַתֵּצֵא מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיְתָה שָׁמָּה וּשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ עִמָּהּ וַתֵּלַכְנָה בַדֶּרֶךְ לָשׁוּב אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה׃ וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לִשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ לֵכְנָה שֹּׁבְנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּהּ יַעֲשֶׂה יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עִם הַמֵּתִים וְעִמָּדִי׃ יִתֵּן יְהוָה לָכֶם וּמְצֶאןָ

הָיָה יוֹם שָׂדֶה שָׁנָה אִישׁ נוּא מוּת שָׁאַר נָשָׂא נשה שָׁנָה אִישׁ קוּם כָּלַל שׁוּב נָתַן יָצָא קוּם הָיָה הָלַךְ אָמַר שׁוּב עָשָׂה מוּת נָתַן

מנוחה אשה בית אישה ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה׃ ותאמרנה לה כי אתך נשוב לעמך׃ ותאמר נעמי שבנה בנתי למה תלכנה עמי העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים׃ שבנה בנתי לכן כי זקנתי מהיות לאיש כי אמרתי יש לי תקוה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים׃ הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש אל בנתי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי יד יהוה׃ ותשנה קולן ותבכינה עוד ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה׃ ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה שובי אחרי יבמתך׃ ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אלין עמך עמי ואלהיך אלהי׃ באשר תמותי אמות ושם אקבר כה יעשה יהוה לי וכה יסיף כי המות יפריד ביני ובינך׃ ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה׃ ותלכנה שתיהם עד באנה בית לחם ויהי כבאנה בית לחם ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי׃ ותאמר אליהן אל תקראנה לי נעמי קראן לי מרא כי המר שדי לי מאד׃ אני מלאה הלכתי וריקם השיבני יהוה למה תקראנה לי נעמי ויהוה ענה בי ושדי הרע לי׃ ותשב נעמי ורות המואביה כלתה עמה השבה

requie in domibus virorum quos sortiture estis. Et osculata est eas. Que eleuata voce flere ceperunt: & dicere. Tecum pergemus ad populu tuu. quibus illa rndit. Reuertimini filie mi. Cur venitis mecu. Nu vltra hebo filios in vtero meo: vt viros ex me sperare possitis? Reuertimini filie mi & abite. Ia enim senectute confecta sum: nec apta vinculo coiugali. Etia si posse hac nocte concipere & parere filios si eos expectare velitis donec crescat & annos pubertatis ipleat: an eritis vetule quam nubatis. Nolite quso filie mi facere hoc: quia vra angustia magis me pmit: & egressa est manus dni contra me. Eleuata igitur voce rursum flere ceperunt. Orpha osculata e socru ac reuersa e. ruth adhesit socrui sue. Cui dixit noemi. En reuersa e cognata tua ad populu suu & ad deos suos vade cu ea. Que rndit. Ne aduerseris mihi vt relinqua te & abea. Quocuq enim perrexeris: pga: & vbi morata fueris: & ego piter morabor. Populus tu9 ppls meus & deus tuus deus meus. Que te terra suscepit morientem: in ea moriar ibiq locu accipia sepulture. Hec mihi faciat dns: & hec addat si no sola mors me & te sepauerit. Videns ergo noemi q obstiato ruth aio decreuisset secu pgere: aduersari noluit nec ad suos vltra reditu psuadere. Profecte q sunt sil & venerut in bethleem. Quib9 vrbe igressis velox apud cunctos fama pcrebuit: dicebatq mulieres. Hec est illa Noemi? Quib9 ait. Ne vocetis me noemi .i. pulchra: s3 vocate me mara .i. amara: qa amaritudine valde repleuit me ops. Egressa sum plea: & vacua reduxit me dns Cur ergo vocatis me noemi qua dns humiliauit: & afflixit oipotes. Venit ergo noemi cum ruth moabitide nuru sua

requiem quelibet in domo viri sui. τ oscula
ἀνάπαυσιν ἑκάστη ἐν οἴκῳ ἀνδρὸς αὐτῆς. καὶ κατεφίλη-
ta est eas τ eleuauerut vocē sua τ plorauerut
σεν αὐτάς, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν καὶ ἔκλαυσαν.
τ dixerut ei: tecum reuertemur ad ppsm
καὶ εἶπον αὐτῇ, μετὰ σοῦ ἐπιστρέψομεν ἐπὶ τὸν λαόν
tuu. τ dixit noomi reuertimini iā filie mee:
σου. καὶ εἶπεν νοομὶ ἐπιστράφητε δὴ θυγατέρες μου,
cur venitis mecu: nu vltra mihi filij in vtero
ἵνα τί πορεύεσθε μετ' ἐμοῦ, μὴ ἔτι μοι υἱοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ
meo: τ erunt vobis in viros? reuertimini filie
μου, καὶ ἔσονται ὑμῖν εἰς ἄνδρας; ἐπιστράφητε θυγατέρες
mee abite iā qm consenui vt non sim viro:
μου πορεύθητε δὴ ὅτι γεγήρακα τοῦ μὴ εἶναι ἀνδρί,
quia dixi est mihi substātia vt sim ego viro τ
διότι εἶπα ἔστι μοι ὑπόστασις τοῦ γενηθῆναί με ἀνδρὶ καὶ
pariam filios: nu ipsos expectabitis vsq quo viri
τέξομαι υἱούς, μὴ αὐτοὺς προσδέξεσθε ἕως οὗ ἀδρυν-
fiant? vel ipsis tolerabitis vt non sitis viro?
θῶσιν; ἢ αὐτοῖς κατασχεθήσεσθε τοῦ μὴ γενέσθαι ἀνδρί;
neqq filie mee: qm afflictio est mihi valde sup
μὴ θυγατέρες μου, ὅτι ἐπικράνθη μοι σφόδρα ὑπὲρ
vos: qm egressa est in me manus dni. τ eleuauerut
ὑμᾶς, ὅτι ἐξῆλθεν ἐν ἐμοὶ χεὶρ κυρίου. καὶ ἐπῆραν τὴν
vocem suam τ plorauerut rursu. τ osculata est orpha
φωνὴν αὐτῶν καὶ ἔκλαυσαν ἔτι. καὶ κατεφίλησεν ὀρφὰ
socrum suam: τ reuersa est in ppsm suu: ruth
τὴν πενθερὰν αὐτῆς, καὶ ἀπέστρεψεν εἰς τὸν λαὸν αὐτῆς, ῥοὺθ
aut secuta est illā. τ dixit noomi ad ruth: ecce reuersa est connurus tua ad ppsm suu τ ad
δὲ ἠκολούθησεν αὐτῇ. καὶ εἶπεν νοομὶ πρὸς ῥούθ, ἰδοὺ ἀνέστρεψεν ἡ σύνυμφός σου πρὸς τὸν λαὸν αὐτῆς καὶ πρὸς τοὺς
deos suos: reuertere iam τ tu post connurum tuā. dixit aut ruth: no occurrat mihi vt relinquam te vel discedā a tergo tuo: qm tu quocuq ierisibo: τ vbi morata fueris morabor:
θεοὺς αὐτῆς, ἐπιστράφητι δὴ καὶ σὺ ὀπίσω τῆς συνύμφης σου. εἶπεν δὲ ῥούθ, μὴ ἀπαντήσαι μοι τοῦ καταλιπεῖν σε ἢ ἀποστρέψαι ὄπισθέν σου, ὅτι σὺ οὗ ἐὰν πορευθῇς πορεύσομαι, καὶ οὗ ἐὰν αὐλισθῇς αὐλισθήσομαι,
ppls tuus ppls meus τ deus tu9 deus meus. τ vbi mortua fueris moriar: τ illic sepeliar. hec faciat dns mihi: τ hec addat: qm mors separabit inter me τ te. videns aut noomi qm perseuerat ipsa vt iret secum: cessauit loqui ad ipsas vltra. profecte sunt aut ambe vsquo venerut ipse in bethleem. τ factu e cum venirēt ipse in bethleem τ pcrebuit ois vrbs de illis. τ dixerut si hec est noomi? τ dixit ad eas: ne iā vocetis me noomi: vocate me amarā: qz amaritudine replet9 ē in me ops valde. ego egressa sum plena: τ vacuā reduxit me dns: τ cur vocatis me noomi τ dns humiliauit me: τ omnipotēs afflixit me. τ rediit noomi τ ruth moabites nurus sua secum redeutes
ὁ λαός σου λαός μου καὶ ὁ θεός σου θεός μου. καὶ οὗ ἐὰν ἀποθάνῃς ἀποθανοῦμαι, κἀκεῖ ταφήσομαι. τάδε ποιήσαι κύριός μοι, καὶ τάδε προσθείη, ὅτι θάνατος διαστελεῖ ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ σοῦ. ἰδοῦσα δὲ νοομὶ ὅτι κραταιοῦται αὐτὴ τοῦ πορεύεσθαι μετ' αὐτῆς, ἐκόπασεν τοῦ λαλῆσαι πρὸς αὐτὴν ἔτι. ἐπορεύθησαν δὲ ἀμφότεραι ἕως τοῦ παραγενέσθαι αὐτὰς εἰς βηθλεέμ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὰς εἰς βηθλεέμ καὶ ἤχησεν πᾶσα ἡ πόλις ἐπ' αὐταῖς. καὶ εἶπαν εἰ αὕτη ἐστὶν νοομί; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτάς, μὴ δὴ καλεῖτέ με νοομί, καλέσατέ με πικράν, ὅτι ἐπικράνθη ἐν ἐμοὶ ὁ ἱκανὸς σφόδρα. ἐγὼ ἐπορεύθην πλήρης, καὶ κενὴν ἀπέστρεψέ με κύριος, καὶ ἵνα τί καλεῖτέ με νοομί, καὶ κύριος ἐταπείνωσέν με, καὶ ὁ ἱκανὸς ἐκάκωσέ με. καὶ ἐπέστρεψε νοομὶ καὶ ῥοὺθ ἡ μωαβίτης ἡ νύμφη αὐτῆς μετ' αὐτῆς ἐπιστρέφουσαι

de agro moab. he aut venerut in bethleem in principio messis ordei.
ἐξ ἀγροῦ μωάβ. αὗται δὲ παρεγενήθησαν εἰς βηθλεέμ ἐν ἀρχῇ θερισμοῦ κριθῶν.

Ca. 2.

Et noomi vir notus marito eius: at vir potens robore de cognatione elimelech: τ nomē ei boos. τ dixit ruth moabitis ad noomi: ibo iā in agrū τ cōgregabo in spicis post vbi inuenero grāz in oculis ipsius. dixit aut ei: vade filia. τ abiit. τ cū venisset collegit in agro post terga metentiū. τ cecidit casu in parte agri boos de cognatione abimelech. τ ecce boos venit de bethleem. τ dixit metentibus: dns vobiscū. τ dixerut ei: benedicat tibi dns. τ dixit boos puero suo q preerat sup metētes: cuius puella hec? τ respōdit puer q perat sup messores τ dixit: puella moabitis est que reuersa est cum noomi de agro moab. τ dixit colligā iam τ cōgregabo in manipulis post messores. τ venit τ stetit a mane τ vsq ad vesperā nō requieuit in agro paululū. τ dixit boos ad ruth: nō audiuisti filia: ne vadas ad colligēdū in agro altero: τ tu nō recedes hinc: hic iungere cū puellis meis: τ oculi tui in agrū vbi messuerint: τ ibis post ipsos: ecce mādaui pueris vt nō tāgant te. τ quādo sitieris τ ibis in vasa τ bibes vn aquātur pueri. τ cecidit in faciē suam τ adorauit sup terrā: τ dixit ad eum: qd qm inueni grām in oculis tuis vt cognoscas me τ ego sū pegrina? τ respōdit boos τ dixit ei: renūtiatiōe renūciata sūt mihi oia q fecisti cum socru tua

Καὶ τῇ νοομὶ ἀνὴρ γνώριμος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ὁ δὲ ἀνὴρ δυνατὸς ἰσχύει ἐκ τῆς συγγενείας ἐλιμέλεχ, καὶ ὄνομα αὐτῷ βόοζ. καὶ εἶπεν ῥοὺθ ἡ μωαβίτις πρὸς νοομί, πορευθῶ δὴ εἰς ἀγρὸν καὶ συνάξω ἐν τοῖς στάχυσιν κατόπισθεν οὗ ἂν εὕρω χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. εἶπεν δὲ αὐτῇ, πορεύου θύγατερ. καὶ ἐπορεύθη. καὶ ἐλθοῦσα συνέλεξεν ἐν τῷ ἀγρῷ κατόπισθεν τῶν θεριζόντων. καὶ περιέπεσεν περιπτώματι τῇ μερίδι τοῦ ἀγροῦ βόοζ ἐκ συγγενείας ἀβιμέλεχ. καὶ ἰδοὺ βόοζ ἦλθεν ἐκ βηθλεέμ. καὶ εἶπεν τοῖς θερίζουσιν, κύριος μεθ' ὑμῶν. καὶ εἶπον αὐτῷ, εὐλογήσαι σε κύριος. καὶ εἶπεν βόοζ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ τῷ ἐφεστῶτι ἐπὶ τοὺς θερίζοντας, τίνος ἡ νεᾶνις αὕτη; καὶ ἀπεκρίθη τὸ παιδάριον τὸ ἐφεστὸς ἐπὶ τοὺς θερίζοντας καὶ εἶπεν, ἡ παῖς ἡ μωαβίτις ἐστὶν ἡ ἀποστραφεῖσα μετὰ νοομὶ ἐξ ἀγροῦ μωάβ. καὶ εἶπεν συλλέξω δὴ καὶ συνάξω ἐν τοῖς δράγμασιν ὄπισθεν τῶν θεριζόντων. καὶ ἦλθεν καὶ ἔστη ἀπὸ πρωΐ καὶ ἕως ἑσπέρας οὐκ ἀπέπαυσεν ἐν τῷ ἀγρῷ μικρόν. καὶ εἶπεν βόοζ πρὸς ῥούθ, οὐκ ἤκουσας θύγατερ, μὴ πορευθῇς συλλέξαι ἐν ἀγρῷ ἑτέρῳ, καὶ σὺ οὐ πορεύσῃ ἐντεῦθεν, ὧδε κολλήθητι μετὰ τῶν κορασίων μου, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς τὸν ἀγρὸν οὗ ἂν θερίζωσιν, καὶ πορεύσῃ κατόπισθεν αὐτῶν, ἰδοὺ ἐνετειλάμην τοῖς παιδαρίοις τοῦ μὴ ἅψασθαί σου. καὶ ὅτε διψήσεις καὶ πορεύσῃ εἰς τὰ σκεύη καὶ πίεσαι ὅθεν ὑδρεύονται τὰ παιδάρια. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῆς καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, τί ὅτι εὗρον χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου τοῦ ἐπιγνῶναί με καὶ ἐγώ εἰμι ξένη; καὶ ἀπεκρίθη βόοζ καὶ εἶπεν αὐτῇ, ἀπαγγελίᾳ ἀπηγγέλη μοι πάντα ὅσα πεποίηκας μετὰ τῆς πενθερᾶς σου

de tra pegrinatiōis sue: ac reuersa est in bethleem quando primū hordea metebantur.

2.

Erat aut viro elimelech cōsanguineus hō potens & magnarū opum nomine booz. Dixitq ruth moabitis ad socrum suā. Si iubes vadam in agrum & colligā spicas q fugerint manus metētiū vbi cūq clemētis in me prīs familias reppero gratiam. Cui illa rndit. Vade filia mi. abiit itaq & colligebat spicas post terga metētiū. Accidit aut vt ager ille hret dnm nomine booz qui erat de cognatione elimelech. Et ecce ipse veniebat de bethleem: dixitq messoribus. Dns vobiscu. Qui rnderunt ei. Bndicat tibi dominus. Dixitq booz iuueni qui messoribus preerat. cuius est hec puella? Cui respondit. Hec est moabitis que venit cum noemi de regione moabitide: & rogauit vt spicas colligeret remanentes: sequens messorum vestigia & de mane vsq nunc stat in agro: & nec ad momentum quidē domū reuersa est. Et ait booz ad ruth. Audi filia. Ne vadas in alterū agrum ad colligendum: nec recedas ab hoc loco: sed iungere puellis meis: & vbi messuerint sequere. Mandaui ei pueris meis vt nemo molestus sit tibi: sed et si sitieris vade ad sarcinulas & bibe aqs de qb9 & pueri mei bibunt. Que cadens in faciē suā: & adorās sup terram dixit ad eū. Vn mihi hoc vt inuenirē grām ant oculos tuos: & nosse me dignareris peregrinā mulierē Cui ille rndit. Nuciata sunt mihi omnia que feceris socrui tue:

משדי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שערים׃

Cap. ii.

ולנעמי מודע לאישה איש גבור חיל ממשפחת אלימלך ושמו בעז׃ ותאמר רות המואביה אל נעמי אלכה נא השדה ואלקטה בשבלים אחר אשר אמצא חן בעיניו ותאמר לה לכי בתי׃ ותלך ותבוא ותלקט בשדה אחרי הקצרים ויקר מקרה חלקת השדה לבעז אשר ממשפחת אלימלך׃ והנה בעז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים יהוה עמכם ויאמרו לו יברכך יהוה׃ ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי הנערה הזאת׃ ויען הנער הנצב על הקוצרים ויאמר נערה מואביה היא השבה עם נעמי משדי מואב׃ ותאמר אלקטה נא ואספתי בעמרים אחרי הקוצרים ותבוא ותעמוד מאז הבקר ועד עתה זה שבתה הבית מעט׃ ויאמר בעז אל רות הלא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכה תדבקין עם נערתי׃ עיניך בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלוא צויתי את הנערים לבלתי נגעך וצמת והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים׃ ותפל על פניה ותשתחו ארצה ותאמר אליו מדוע מצאתי חן בעיניך להכירני ואנכי נכריה׃ ויען בעז ויאמר לה הגד הגד לי כל אשר עשית את חמותך

אחרי מות אישך ותעזבי אביך ואמך וארץ מולדתך ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום׃ ישלם יהוה פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם יהוה אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו׃ ותאמר אמצא חן בעיניך אדני כי נחמתני וכי דברת על לב שפחתך ואנכי לא אהיה כאחת שפחתיך׃ ויאמר לה בעז לעת האכל גשי הלם ואכלת מן הלחם וטבלת פתך בחמץ ותשב מצד הקצרים ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותתר׃ ותקם ללקט ויצו בעז את נעריו לאמר גם בין העמרים תלקט ולא תכלימוה׃ וגם של תשלו לה מן הצבתים ועזבתם ולקטה ולא תגערו בה׃ ותלקט בשדה עד הערב ותחבט את אשר לקטה ויהי כאיפה שערים׃ ותשא ותבוא העיר ותרא חמותה את אשר לקטה ותוצא ותתן לה את אשר הותרה משבעה׃ ותאמר לה חמותה איפה לקטת היום ואנה עשית יהי מכירך ברוך ותגד לחמותה את אשר עשתה עמו ותאמר שם האיש אשר עשיתי עמו היום בעז׃ ותאמר נעמי לכלתה ברוך הוא ליהוה אשר לא עזב חסדו את החיים ואת המתים ותאמר לה נעמי קרוב לנו האיש מגאלנו הוא׃ ותאמר רות המואביה

post mortē viri tui: & q̄ reliq̄ris parētes tuos & terrā in qua nata es & veneris ad populum quem antea nesciebas. Reddat tibi dominus pro opere tuo: & plenā mercedē recipias a domino deo israel ad quem venisti: & sub cuius cōfugisti alas. Que ait. Inueni grām apud oculos tuos dñe mi: qui consolatus es me: & locutus es ad cor ancille tue: que nō sū similis vnius puellaꝝ tuarū. Dixitq; ad eā booz. Qn̄ hora vescēdi fuerit veni huc & comede panē: & intinge buccellā tuā in aceto. Sedit itaq; ad messorū latus & cōgessit polētā sibi: comeditq; & saturata ē: & tulit reliqas. Atq; inde surrexit vt spicas ex more colligeret. Precepit āt booz pueris suis dicēs. Etiā si vobiscum meterē voluerit ne phibeatis eam. & de vestris quoq; manipulis proiicite de īdustria: & remanere pmittite vt absq; rubore colligat: & colligentē nemo corripiat. Collegit ergo in agro vsq; ad vesperam: & q̄ collegerat virga cedens & excutiens: īuenit hordei q̄si ephi mēsuram .i. tres modios: quos portās reuersa est ī citatem & ōndit socrui sue. Insup ptulit & dedit ei de reliquiis cibi sui: quo saturata fuerat. Dixitq; ei socrus sua. Vbi hodie collegisti: & vbi fecisti opus? Sit bn̄dictus qui misertus est tui. Indicauitq; ei apud quem esset opata: & nomen dixit viri q booz vocaretur. Cui respondit noemi. Benedictus sit a domino quoniam eandem gratiam quam prebuerat viuis: seruauit & mortuis. Rursumq; ait Propinquus noster est homo. Et ruth hoc quoq; inquit

μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν ἄνδρα σου· καὶ πῶς κατέλιπες τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου καὶ τὴν γῆν γεννήσεώς σου καὶ ἐπορεύθης πρὸς λαὸν ὃν οὐκ ᾔδεις χθὲς καὶ τρίτης. ἀποτίσαι κύριος τὴν ἐργασίαν σου· καὶ γένοιτο ὁ μισθός σου πλήρης παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ Ἰσραήλ, πρὸς ὃν ἦλθες πεποιθέναι ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ. ἡ δὲ εἶπεν· εὕροιμι χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου κύριέ μου, ὅτι παρεκάλεσάς με καὶ ὅτι ἐλάλησας ἐπὶ καρδίαν τῆς δούλης σου, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ οὐκ ἔσομαι ὡς μία τῶν παιδισκῶν σου. καὶ εἶπεν αὐτῇ Βόοζ· ἤδη ὥρα τοῦ φαγεῖν πρόσελθε ὧδε καὶ φάγεσαι τῶν ἄρτων καὶ βάψεις τὸν ψωμόν σου ἐν τῷ ὄξει. καὶ ἐκάθισε Ῥοὺθ ἐκ πλαγίων τῶν θεριζόντων, καὶ ἐβούνισεν αὐτῇ Βόοζ ἄλφιτον, καὶ ἔφαγεν καὶ ἐνεπλήσθη καὶ κατέλιπεν. καὶ ἀνέστη τοῦ συλλέγειν· καὶ ἐνετείλατο Βόοζ τοῖς παιδαρίοις αὐτοῦ λέγων, καί γε ἀναμέσον τῶν δραγμάτων συλλεγέτω, καὶ μὴ καταισχύνητε αὐτήν. καί γε παραβάλλοντες παραβαλεῖτε αὐτῇ ἐκ τῶν βεβουνισμένων, καὶ ἄφετε αὐτήν, καὶ συλλέξει, καὶ οὐκ ἐπιτιμήσετε αὐτῇ. καὶ συνέλεξεν ἐν τῷ ἀγρῷ ἕως ἑσπέρας καὶ ἐρράβδισεν ἃ συνέλεξεν, καὶ ἐγενήθη ὡς οἰφὶ κριθῶν. καὶ ἦρεν καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἶδεν ἡ πενθερὰ αὐτῆς ἃ συνέλεξεν, καὶ ἐξενέγκασα Ῥοὺθ ἔδωκεν αὐτῇ ἃ κατέλιπεν ἐξ ὧν ἐνεπλήσθη. καὶ εἶπεν αὐτῇ ἡ πενθερὰ αὐτῆς, ποῦ συνέλεξας σήμερον καὶ ποῦ ἐποίησας, εἴη ὁ ἐπιγνούς σε εὐλογημένος. καὶ ἀπήγγειλε Ῥοὺθ τῇ πενθερᾷ αὐτῆς ποῦ ἐποίησε, καὶ εἶπε· τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρὸς μεθ᾽ οὗ ἐποίησα μετ᾽ αὐτοῦ σήμερον Βόοζ. καὶ εἶπε Νοεμὶν τῇ νύμφῃ αὐτῆς, εὐλογητός ἐστι τῷ κυρίῳ, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπε τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετὰ τῶν ζώντων καὶ μετὰ τῶν τεθνηκότων. καὶ εἶπεν αὐτῇ Νοεμίν, ἐγγίζει ἡμῖν ὁ ἀνὴρ ἐκ τῶν ἀγχιστευόντων ἡμῖν ἐστί. καὶ εἶπε Ῥοὺθ πρὸς τὴν πενθερὰν αὐτῆς,

καί γε ὅτι εἶπε πρός με, μετὰ τῶν παιδαρίων τῶν ἐμῶν προσκολλήθητι ἕως ἂν τελέσωσιν ὅλον τὸν ἀμητὸν ὃς ὑπάρχει μοι. καὶ εἶπε Νοεμὶν πρὸς Ῥοὺθ τὴν νύμφην αὐτῆς, ἀγαθὸν θύγατερ ὅτι ἐξῆλθες μετὰ τῶν κορασίων αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀπαντήσονταί σοι ἐν ἀγρῷ ἑτέρῳ. καὶ προσεκολλήθη Ῥοὺθ τοῖς κορασίοις Βόοζ συλλέγειν ἕως συντελέσαι τὸν θερισμὸν τῶν κριθῶν καὶ τὸν θερισμὸν τῶν πυρῶν.

Ca. 3.

Καὶ ἐκάθισε μετὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ εἶπεν αὐτῇ Νοεμὶν ἡ πενθερὰ αὐτῆς, θύγατερ, οὐ μὴ ζητήσω σοι ἀνάπαυσιν ἵνα εὖ γένηταί σοι. καὶ νῦν οὐχὶ Βόοζ γνώριμος ἡμῖν οὗ ἦς μετὰ τῶν κορασίων αὐτοῦ; ἰδοὺ αὐτὸς λικμᾷ τὸν ἅλωνα τῶν κριθῶν ταύτῃ τῇ νυκτί. σὺ δὲ λούσῃ καὶ ἀλείψῃ καὶ περιθήσεις τὸν ἱματισμόν σου ἐπὶ σεαυτῇ, καὶ ἀναβήσῃ ἐπὶ τὴν ἅλω· μὴ γνωρισθῇς τῷ ἀνδρὶ ἕως τοῦ συντελέσαι αὐτὸν τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν. καὶ ἔσται ἐν τῷ κοιμηθῆναι αὐτόν, καὶ γνώσῃ τὸν τόπον ὅπου κοιμᾶται ἐκεῖ, καὶ ἐλεύσῃ καὶ ἀποκαλύψεις τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ καὶ κοιμηθήσῃ· καὶ αὐτὸς ἀπαγγελεῖ σοι ἃ ποιήσεις. εἶπε δὲ Ῥοὺθ πρὸς αὐτήν, πάντα ὅσα ἂν εἴπῃς μοι πρός με ποιήσω. καὶ κατέβη εἰς τὴν ἅλω, καὶ ἐποίησε κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῇ ἡ πενθερὰ αὐτῆς. καὶ ἔφαγε Βόοζ καὶ ἔπιεν καὶ ἠγαθύνθη ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἦλθε τοῦ κοιμηθῆναι ἐν μερίδι τῆς σωρείας. ἡ δὲ ἦλθε κρυφῇ καὶ ἀπεκάλυψε τὰ πρὸς ποδῶν αὐτοῦ καὶ ἐκάθευδεν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ μεσονυκτίῳ καὶ ἐξέστη ὁ ἀνὴρ καὶ ἐταράχθη, καὶ ἰδοὺ γυνὴ κοιμᾶται πρὸς ποδῶν αὐτοῦ. εἶπε δέ, τίς εἶ σύ; ἡ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ῥοὺθ ἡ δούλη σου, καὶ περιβαλεῖς τὸ πτερύγιόν σου ἐπὶ τὴν δούλην σου, ὅτι ἀγχιστεὺς εἶ σύ. καὶ εἶπε Βόοζ, εὐλογημένη σὺ τῷ κυρίῳ θύγατερ, ὅτι ἠγάθυνας τὸ ἔλεός σου τὸ ἔσχατον ὑπὲρ τὸ πρῶτον, τὸ μὴ πορευθῆναί σε ὀπίσω νεανιῶν, ἤτοι πτωχὸς ἤτοι πλούσιος. καὶ νῦν θύγατερ μὴ φοβοῦ.

precepit mihi vt tādiu messoribus eius iungerer donec omnes segetes meterētur. Cui dixit socrus. Melius est filia mi vt cum puellis eius exeas ad metēdū: ne in alieno agro q̄spiā resistat tibi. Iūcta est itaq; puellis booz: & tādiu cum eis messuit donec ordea & triticū in horreis conderentur.

5. Postq; āt reuersa ē ad socrū suā audiuit ab ea. Filia mi q̄rā tibi requiē & prouidebo vt bn̄ sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro iūcta es ppinquus nr̄ est: & hac nocte aream ordei ventilat. Lauare igitur & vngere: & induere cultioribꝰ vestimētis & descende in areā. Non te videat hō donec esum potūq; finierit. Qn̄ aūt ierit ad dormiendū: nota locum in quo dormiat. Veniesq; & discoopies palliū quo opitur a pte pedū: & piicies te & ibi iacebis. Ipse aūt dicet tibi qd agere debeas. Que rn̄dit. Quicquid preceperis faciā. Descenditq; in aream & fecit omnia q̄ sibi impauerat socrꝰ. Cunq; comedisset booz & bibisset: & factus eēt hilarior: issetq; ad dormiendū iuxta aceruū manipulorū: venit abscōdite: & discoopto a pedibus eius pallio se proiecit. Et ecce nocte iam media expauit hō & cōturbatus est: viditq; mulierē iacentem ad pedes suos: & ait illi. Que es. Illaq; rn̄dit. Ego sū ruth ācilla tua. Expande palliū tuū sup famulā tuā: quia propinquus es. Et ille. Benedicta inquit es a domino filia: & priorē miam posteriore supasti, quia non es secuta iuuenes pauperes siue diuites. Noli ergo

גם כי אמר אלי עם הנערים אשר לי תדבקין עד אם כלו את כל הקציר אשר לי׃ ותאמר נעמי אל רות כלתה טוב בתי כי תצאי עם נערותיו ולא יפגעו בך בשדה אחר׃ ותדבק בנערות בעז ללקט עד כלות קציר השערים וקציר החטים ותשב את חמותה׃

Cap. iij.

ותאמר לה נעמי חמותה בתי הלא אבקש לך מנוח אשר ייטב לך׃ ועתה הלא בעז מדעתנו אשר היית את נערותיו הנה הוא זרה את גרן השערים הלילה׃ ורחצת וסכת ושמת שמלתך עליך וירדתי הגרן אל תודעי לאיש עד כלתו לאכל ולשתות׃ ויהי בשכבו וידעת את המקום אשר ישכב שם ובאת וגלית מרגלתיו ושכבתי והוא יגיד לך את אשר תעשין׃ ותאמר אליה כל אשר תאמרי אלי אעשה׃ ותרד הגרן ותעש ככל אשר צותה חמותה׃ ויאכל בעז וישת וייטב לבו ויבא לשכב בקצה הערמה ותבא בלט ותגל מרגלתיו ותשכב׃ ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה אשה שכבת מרגלתיו׃ ויאמר מי את ותאמר אנכי רות אמתך ופרשת כנפך על אמתך כי גאל אתה׃ ויאמר ברוכה את ליהוה בתי היטבת חסדך האחרון מן הראשון לבלתי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר׃ ועתה בתי אל

תִּירְאִי כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמְרִי אֶעֱשֶׂה לָּךְ כִּי יוֹדֵעַ כָּל שַׁעַר עַמִּי כִּי אֵשֶׁת חַיִל אָתְּ׃ וְעַתָּה כִּי אָמְנָם כִּי גֹאֵל אָנֹכִי וְגַם יֵשׁ גֹּאֵל קָרוֹב מִמֶּנִּי׃ לִינִי הַלַּיְלָה וְהָיָה בַבֹּקֶר אִם יִגְאָלֵךְ טוֹב יִגְאָל וְאִם לֹא יַחְפֹּץ לְגָאֳלֵךְ וּגְאַלְתִּיךְ אָנֹכִי חַי יְהוָה שִׁכְבִי עַד הַבֹּקֶר׃ וַתִּשְׁכַּב מַרְגְּלֹתָיו עַד הַבֹּקֶר וַתָּקָם בְּטֶרֶם יַכִּיר אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וַיֹּאמֶר אַל יִוָּדַע כִּי בָאָה הָאִשָּׁה הַגֹּרֶן׃ וַיֹּאמֶר הָבִי הַמִּטְפַּחַת אֲשֶׁר עָלַיִךְ וְאֶחֳזִי בָהּ וַתֹּאחֶז בָּהּ וַיָּמָד שֵׁשׁ שְׂעֹרִים וַיָּשֶׁת עָלֶיהָ וַיָּבֹא הָעִיר׃ וַתָּבוֹא אֶל חֲמוֹתָהּ וַתֹּאמֶר מִי אַתְּ בִּתִּי וַתַּגֶּד לָהּ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָהּ הָאִישׁ׃ וַתֹּאמֶר שֵׁשׁ הַשְּׂעֹרִים הָאֵלֶּה נָתַן לִי כִּי אָמַר אֵלַי אַל תָּבוֹאִי רֵיקָם אֶל חֲמוֹתֵךְ׃ וַתֹּאמֶר שְׁבִי בִתִּי עַד אֲשֶׁר תֵּדְעִין אֵיךְ יִפֹּל דָּבָר כִּי לֹא יִשְׁקֹט הָאִישׁ כִּי אִם כִּלָּה הַדָּבָר הַיּוֹם׃

Cap. iiii.

וּבֹעַז עָלָה הַשַּׁעַר וַיֵּשֶׁב שָׁם וְהִנֵּה הַגֹּאֵל עֹבֵר אֲשֶׁר דִּבֶּר בֹּעַז וַיֹּאמֶר סוּרָה שְׁבָה פֹּה פְּלֹנִי אַלְמֹנִי וַיָּסַר וַיֵּשֵׁב׃ וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹה וַיֵּשֵׁבוּ׃ וַיֹּאמֶר לַגֹּאֵל חֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר לְאָחִינוּ לֶאֱלִימֶלֶךְ מָכְרָה נָעֳמִי הַשָּׁבָה מִשְּׂדֵה מוֹאָב׃ וַאֲנִי אָמַרְתִּי אֶגְלֶה אָזְנְךָ לֵאמֹר קְנֵה נֶגֶד הַיֹּשְׁבִים וְנֶגֶד זִקְנֵי עַמִּי אִם תִּגְאַל גְּאָל וְאִם לֹא יִגְאַל הַגִּידָה לִּי וְאֵדְעָה כִּי אֵין זוּלָתְךָ לִגְאוֹל וְאָנֹכִי אַחֲרֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֶגְאָל׃

metuere: sed quicquid dixeris mihi faciam tibi. Scit enim omnis populus qui habitat intra portas vrbis mee mulierem te esse virtutis. Nec abnuo me propinquum: sed est alius me propinquior. Quiesce hac nocte: et facto mane si te voluerit propinquitatis iure retinere bene res acta est: sin autem ille noluerit: ego te absque vlla dubitatione suscipiam: viuit dominus. Dormi vsque mane. Dormiuit itaque ad pedes eius vsque ad noctis abscessum. Surrexit itaque antequam homines se cognoscerent mutuo: et dixit booz. Caue ne quis nouerit quod huc veneris. Et rursum expande inquit pallium tuum quo operiris et tene vtraque manu. Qua extendente et tenente: mensus est sex modios ordei: et posuit super eam. Que portans ingressa est ciuitatem et venit ad socrum suam. Que dixit ei. Quid egisti filia? Narrauitque ei omnia que sibi fecisset homo. Et ait. Ecce sex modios ordei dedit mihi et ait. nolo vacuam te reuerti ad socrum tuam. Dixitque Noemi. Expecta filia donec videamus quem res exitum habeat: neque enim cessabit homo: nisi compleuerit quod locutus est.

Cap. 4.

Ascendit ergo booz ad portam et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum pretereire de quo prius sermo habitus est dixit ad eum. Declina paulisper et sede hic vocans eum nomine suo. Qui diuertit et sedit. Tollens autem booz decem viros de senioribus ciuitatis: dixit ad eos. Sedete hic. Quibus residentibus locutus est ad propinquum. Partem agri fratris nostri elimelech vendet noemi que reuersa est de regione moabitide. quod audire te volui et tibi dicere coram cunctis sedentibus et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere iure propinquitatis eme et posside. Si autem displicet tibi: hoc ipsum indica mihi vt sciam quid facere debeam. Nullus enim est propinquus excepto te qui prior es: et me quise-

omnia que dixeris ad me faciam tibi. scit enim omnis tribus populi mei quoniam mulier virtutis es tu: et nunc vere cognatus sum ego: et est cognatus propinquior quam ego. quiesce nocte: et erit mane si propinquitate susceperit te: bonum ducat. si autem non voluerit ducere te ducam te ego. viuit dominus: dormi vsque ad mane. et dormiuit ad pedes eius vsque ad mane. illa autem surrexit antequam cognosceret vir proximum suum: et dixit booz: ne cognoscatur quod venit mulier in aream. et dixit ei: fer cingulum quod super te: et tenuit illud. et mensus est sex ordei et imposuit super eam: et ingressa est in ciuitatem. et ruth intrauit ad socrum suam. illa autem dixit quid tu filia? et narrauit ei omnia que fecit illi vir. et ait sex ordei hec dedit mihi: quia dixit ad me: non ingrediaris vacua ad socrum tuam. illa autem dixit: sede filia quousque cognoscas tu quomodo non cadet verbum. non enim cessabit vir quousque compleuerit verbum hodie.

πάντα ὅσα ἂν εἴπῃς πρός με ποιήσω σοι· οἶδεν γὰρ πᾶσα φυλὴ λαοῦ μου ὅτι γυνὴ δυνάμεως εἶ σύ. καὶ νῦν ἀληθῶς ἀγχιστεὺς ἐγώ εἰμι καί γε ἔστιν ἀγχιστεὺς ἐγγίων ὑπὲρ ἐμέ. αὐλίσθητι τὴν νύκτα καὶ ἔσται τὸ πρωὶ ἐὰν ἀγχιστεύσῃ σε, ἀγαθόν, ἀγχιστευέτω· ἐὰν δὲ μὴ βούληται ἀγχιστεῦσαί σε, ἀγχιστεύσω σε ἐγώ, ζῇ κύριος· κοιμήθητι ἕως πρωί. καὶ ἐκοιμήθη πρὸς ποδῶν αὐτοῦ ἕως πρωί· ἡ δὲ ἀνέστη πρὸ τοῦ ἐπιγνῶναι ἄνδρα τὸν πλησίον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν Βοόζ, μὴ γνωσθήτω ὅτι ἐλήλυθε γυνὴ εἰς τὸν ἅλω. καὶ εἶπεν αὐτῇ, φέρε τὸ περίζωμα τὸ ἐπάνω σου, καὶ ἐκράτησεν αὐτό· καὶ ἐμέτρησεν ἓξ κριθῶν καὶ ἐπέθηκεν ἐπ' αὐτήν, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ Ῥοὺθ εἰσῆλθεν πρὸς τὴν πενθερὰν αὐτῆς. ἡ δὲ εἶπεν τί σὺ θύγατερ; καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῇ σύμπαντα ὅσα ἐποίησεν αὐτῇ ὁ ἀνήρ. καὶ εἶπεν αὐτῇ, τὰ ἓξ τῶν κριθῶν ταῦτα ἔδωκέν μοι, ὅτι εἶπεν πρός με, μὴ εἰσέλθῃς κενὴ πρὸς τὴν πενθεράν σου. ἡ δὲ εἶπεν, κάθου θύγατερ ἕως τοῦ ἐπιγνῶναί σε πῶς οὐ πεσεῖται ῥῆμα· οὐ γὰρ μὴ ἡσυχάσει ὁ ἀνὴρ ἕως ἂν τελεσθῇ τὸ ῥῆμα σήμερον.

Et booz ascendit ad portam et sedit ibi: et ecce propinquus preteribat quem dixit booz. et dixit ad eum booz: declinans sede hic absconde. et diuertit et sedit: et tollit booz decem viros de senioribus ciuitatis: et dixit: sedete hic. et sederunt. et dixit booz propinquo: partem agri que est fratris nostri elimelech: que vendit noemi reuersa est de agro moab. et ego dixi discooperiam aurem tuam dicens: posside coram sedentibus et coram maioribus populi mei. si propinquus es propinqua: si autem non propinquas annuncia mihi et sciam: quia non est preter te vt ducas: et ego sum post te. ille autem dixit: ego sum: ducam.

Καὶ Βοὸζ ἀνέβη ἐπὶ τὴν πύλην καὶ ἐκάθισεν ἐκεῖ, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀγχιστεὺς παρεπορεύετο ὃν ἐλάλησε Βοόζ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν Βοόζ, ἐκκλίνας κάθισον ὧδε κρύφιε. καὶ ἐξέκλινεν καὶ ἐκάθισεν. καὶ ἔλαβεν Βοὸζ δέκα ἄνδρας ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τῆς πόλεως, καὶ εἶπεν, καθίσατε ὧδε. καὶ ἐκάθισαν. καὶ εἶπεν Βοὸζ τῷ ἀγχιστεῖ, τὴν μερίδα τοῦ ἀγροῦ ἥ ἐστιν τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν τοῦ Ἐλιμέλεχ, ὃ δέδοται Νωεμὶν τῇ ἐπιστρεψάσῃ ἐξ ἀγροῦ Μωάβ. κἀγὼ εἶπα ἀποκαλύψω τὸ οὖς σου λέγων, κτῆσαι ἐναντίον τῶν καθημένων καὶ ἐναντίον τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ μου. εἰ ἀγχιστεύεις, ἀγχίστευε· εἰ δὲ μὴ ἀγχιστεύεις, ἀνάγγειλόν μοι καὶ γνώσομαι, ὅτι οὐκ ἔστιν πάρεξ σοῦ τοῦ ἀγχιστεῦσαι, κἀγώ εἰμι μετὰ σέ. ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι, ἀγχιστεύσω.

D C Ca. 4 A B

et dixit booz in die qua possidebis tu agrum de manu noemi et a ruth moabitide vxore mortui: et eam possidere te oportet vt suscites nomen mortui in hereditate sua. et dixit propinquus booz: non potero ducere mihi: ne forte corrumpam possessionem meam. duc tibi tu propinquitatem meam: quia non potero ducere. et hic mos prius in israel ad propinquitatem et in commutatione ad constituendum omne verbum. soluebat vir calciamentum suum et dabat propinquo suo qui ducebat propinquitatem eius. et hoc erat testimonium in israel. et dixit propinquus booz: posside tibi propinquitatem meam. et soluit calciamentum suum et dedit ei. et dixit booz maioribus natu et omni populo: testes vos hodie: quia possedi omnia que abimelech et omnia que fuerunt chelon et maalon de manu noemi. et ruth moabitidem vxorem maalon possedi mihi in vxorem: vt suscitem nomen mortui in hereditate sua: et non delebitur nomen mortui de fratribus suis et de porta loci sui: testes vos hodie. et dixit omnis populus qui in porta: testes. et maiores natu dixerunt det dominus vxorem tuam que ingreditur in domum tuam sicut rachel et sicut liam que edificauerunt vtraque domum israel. et faciat virtutem in ephratha: et erit nomen in bethleem. et fiat domus tua vt domus phares: que peperit thamar iude. de semine tuo det tibi dominus de puella hac filium. et cepit booz ruth sibi vxorem et ingressus est ad eam. et dedit dominus ei conceptionem: et peperit ei filium. et dixerunt

καὶ εἶπεν Βοὸζ ἐν ἡμέρᾳ τοῦ κτήσασθαί σε τὸν ἀγρὸν ἐκ χειρὸς Νωεμὶν καὶ παρὰ Ῥοὺθ τῆς Μωαβίτιδος γυναικὸς τοῦ τεθνηκότος, καὶ αὐτὴν κτήσασθαί σε δεῖ ὥστε ἀναστῆσαι τὸ ὄνομα τοῦ τεθνηκότος ἐπὶ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ ἀγχιστεὺς τῷ Βοόζ, οὐ δυνήσομαι ἀγχιστεῦσαι ἐμαυτῷ, μήποτε διαφθείρω τὴν κληρονομίαν μου· ἀγχίστευσον σεαυτῷ σὺ τὴν ἀγχιστείαν μου, ὅτι οὐ δυνήσομαι ἀγχιστεῦσαι. καὶ τοῦτο τὸ δικαίωμα ἔμπροσθεν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν ἀγχιστείαν καὶ ἐπὶ τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ στῆσαι πάντα λόγον· καὶ ὑπελύετο ὁ ἀνὴρ τὸ ὑπόδημα αὐτοῦ καὶ ἐδίδου τῷ πλησίον αὐτοῦ τῷ ἀγχιστεύοντι τὴν ἀγχιστείαν αὐτοῦ, καὶ τοῦτο ἦν μαρτύριον ἐν Ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ ἀγχιστεὺς τῷ Βοόζ, κτῆσαι σεαυτῷ τὴν ἀγχιστείαν μου. καὶ ὑπελύσατο τὸ ὑπόδημα αὐτοῦ καὶ ἔδωκεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν Βοὸζ τοῖς πρεσβυτέροις καὶ παντὶ τῷ λαῷ, μάρτυρες ὑμεῖς σήμερον ὅτι κέκτημαι πάντα τὰ τοῦ Ἀβιμέλεχ καὶ πάντα ὅσα ὑπῆρχε τῷ Χελαιὼν καὶ τῷ Μααλὼν ἐκ χειρὸς Νωεμίν. καί γε Ῥοὺθ τὴν Μωαβῖτιν τὴν γυναῖκα Μααλὼν κέκτημαι ἐμαυτῷ εἰς γυναῖκα, τοῦ ἀναστῆσαι τὸ ὄνομα τοῦ τεθνηκότος ἐπὶ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξολοθρευθήσεται τὸ ὄνομα τοῦ τεθνηκότος ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς πύλης τοῦ τόπου αὐτοῦ· μάρτυρες ὑμεῖς σήμερον. καὶ εἴποσαν πᾶς ὁ λαὸς οἱ ἐν τῇ πύλῃ, μάρτυρες. καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἴποσαν, δῴη κύριος τὴν γυναῖκά σου τὴν εἰσπορευομένην εἰς τὸν οἶκόν σου ὡς Ῥαχὴλ καὶ ὡς Λίαν αἳ ᾠκοδόμησαν ἀμφότεραι τὸν οἶκον Ἰσραήλ, καὶ ποιῆσαι δύναμιν ἐν Ἐφραθά, καὶ ἔσται ὄνομα ἐν Βηθλεέμ. καὶ γένοιτο ὁ οἶκός σου ὡς οἶκος Φαρές, ὃν ἔτεκε Θάμαρ τῷ Ἰούδᾳ, ἐκ τοῦ σπέρματός σου δῴη σοι κύριος ἐκ τῆς παιδίσκης ταύτης τέκνον. καὶ ἔλαβε Βοὸζ τὴν Ῥοὺθ ἑαυτῷ γυναῖκα καὶ εἰσῆλθεν πρὸς αὐτήν, καὶ ἔδωκε κύριος αὐτῇ κύησιν, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ υἱόν. καὶ εἶπον αἱ

cundus sum. At ille respondit ego agrum emam. Cui dixit booz. Quando emeris agrum de manu mulieris. Ruth quoque moabitidem que vxor defuncti fuit debes accipere vt suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. Qui respondit. Cedo iuri propinquitatis. Neque enim posteritatem familie mee delere debeo. Tu meo vtere priuilegio: quo me libenter carere profiteor. Hic autem erat mos antiquitus in israel inter propinquos: vt si quando alter alteri suo iuri cedebat vt esset firma concessio soluebat homo calciamentum suum et dabat propinquo suo. Hoc erat testimonium cessionis in israel. Dixit ergo propinquo suo booz. Tolle calciamentum. Quod statim soluit de pede suo. At ille maioribus natu et vniuerso populo: testes vos inquit estis hodie quod possederim omnia que fuerunt elimelech et chelion et maalon tradente noemi: et ruth moabitidem vxorem maalon in coniugium sumpserim vt suscitem nomen defuncti in hereditate sua ne vocabulum eius de familia sua ac fratribus et populo deleatur. Vos inquam huius rei testes estis. Respondit omnis populus qui erat in porta et maiores natu Nos testes sumus. Faciat dominus hanc mulierem que ingreditur domum tuam sicut rachel et liam que edificauerunt domum israel: vt sit exemplum virtutis in effrata et habeat celebre nomen in bethleem. Fiatque domus tua sicut domus phares quem thamar peperit iude: de semine quod tibi dederit dominus ex hac puella. Tulit itaque booz ruth: et accepit vxorem: ingressusque est ad eam: et dedit illi dominus vt conciperet et pareret filium. Dixeruntque

וַיֹּאמֶר בֹּעַז בְּיוֹם קְנוֹתְךָ הַשָּׂדֶה מִיַּד נָעֳמִי וּמֵאֵת רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה אֵשֶׁת הַמֵּת קָנִיתִי לְהָקִים שֵׁם הַמֵּת עַל נַחֲלָתוֹ׃ וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לֹא אוּכַל לִגְאָל לִי פֶּן אַשְׁחִית אֶת נַחֲלָתִי גְּאַל לְךָ אַתָּה אֶת גְּאֻלָּתִי כִּי לֹא אוּכַל לִגְאֹל׃ וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל עַל הַגְּאוּלָּה וְעַל הַתְּמוּרָה לְקַיֵּם כָּל דָּבָר שָׁלַף אִישׁ נַעֲלוֹ וְנָתַן לְרֵעֵהוּ וְזֹאת הַתְּעוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר הַגֹּאֵל לְבֹעַז קְנֵה לָךְ וַיִּשְׁלֹף נַעֲלוֹ׃ וַיֹּאמֶר בֹּעַז לַזְּקֵנִים וְכָל הָעָם עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם כִּי קָנִיתִי אֶת כָּל אֲשֶׁר לֶאֱלִימֶלֶךְ וְאֵת כָּל אֲשֶׁר לְכִלְיוֹן וּמַחְלוֹן מִיַּד נָעֳמִי׃ וְגַם אֶת רוּת הַמֹּאֲבִיָּה אֵשֶׁת מַחְלוֹן קָנִיתִי לִי לְאִשָּׁה לְהָקִים שֵׁם הַמֵּת עַל נַחֲלָתוֹ וְלֹא יִכָּרֵת שֵׁם הַמֵּת מֵעִם אֶחָיו וּמִשַּׁעַר מְקוֹמוֹ עֵדִים אַתֶּם הַיּוֹם׃ וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעָם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר וְהַזְּקֵנִים עֵדִים יִתֵּן יְהוָה אֶת הָאִשָּׁה הַבָּאָה אֶל בֵּיתֶךָ כְּרָחֵל וּכְלֵאָה אֲשֶׁר בָּנוּ שְׁתֵּיהֶם אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל וַעֲשֵׂה חַיִל בְּאֶפְרָתָה וּקְרָא שֵׁם בְּבֵית לָחֶם׃ וִיהִי בֵיתְךָ כְּבֵית פֶּרֶץ אֲשֶׁר יָלְדָה תָמָר לִיהוּדָה מִן הַזֶּרַע אֲשֶׁר יִתֵּן יְהוָה לְךָ מִן הַנַּעֲרָה הַזֹּאת׃ וַיִּקַּח בֹּעַז אֶת רוּת וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וַיִּתֵּן יְהוָה לָהּ הֵרָיוֹן וַתֵּלֶד בֵּן׃ וַתֹּאמַרְנָה

Prima.he. Tex.heb. Ruth.ca.iiii. Trāsla.B.Hie. Trāſ.Gre. lxx.cū interp̄.latina.

הנשים אל נעמי ברוך יהוה
אשר לא השבית לך גאל היום
ויקרא שמו בישראל׃ והיה לך
למשיב נפש ולכלכל את
שיבתך כי כלתך אשר אהבתך
ילדתו אשר היא טובה לך
משבעה בנים׃ ותקח נעמי
את הילד ותשתהו בחיקה
ותהי לו לאמנת׃ ותקראנה
לו השכנות שם לאמר ילד בן
לנעמי ותקראנה שמו עובד
הוא אבי ישי אבי דוד׃ ואלה
תולדות פרץ פרץ הוליד את
חצרון׃ וחצרון הוליד את רם
ורם הוליד את עמינדב׃
ועמינדב הוליד את נחשון
ונחשון הוליד את שלמה׃
ושלמון הוליד את בעז ובעז
הוליד את עובד׃ ועבד הוליד
את ישי וישי הוליד את דוד׃

ברך · שבת · קרא · שוב · שוב כלל · שות · ילד

mulieres ad noemi. Benedictus dominus q nō ē passus vt deficeret successor familie tue & vocaretur nomē ei⁹ in israel: & habeas qui consoletur animā tuā & enutriat senectutē. De nuru enī tua natus ē q te diliget & multo tibi melior ē q̄ si septē haberes filios. Susceptūq3 noemi puerum posuit in sinu suo & nutricis ac gerule fungebatur officio. Vicine aūt mulieres cō gratulātes ei & dicētes: natus est filius noemi: vocauerunt nomē ei⁹ obed. Hic est pater isai patris dauid. He sūt generationes phares. Phares genuit esron: esron genuit aram. Aram genuit aminadab: aminadab genuit naason. Naason genuit salmō. Salmon genuit booz: booz genuit obed. Obed genuit isai. Isai genuit dauid.

mulieres ad noomi: benedictus dn̄s: qui nō defecere fecit tibi hodie propinquū: & vocet
γυναῖκες πρὸς νοομί, εὐλογητὸς κύριος, ὃς οὐ κατέλυσέ σοι σήμερον τὸν ἀγχιστεύοντα, καὶ καλέσαι τὸ
nomē tuū in israel: & erit tibi in consolentem animā & vt enutriat senectutē tuā: qm̄
ὄνομά σου ἐν ἰσραήλ, καὶ ἔσται σοι εἰς ἐπιστρέφοντα ψυχὴν καὶ τοῦ διαθρέψαι τὴν πολιάν σου, ὅτι
nurus tua q̄ diligit te peperit eum q̄ est bona tibi magis q̄ septē filii. & suscepit noomi
ἡ νύμφη σου ἡ ἀγαπήσασά σε ἔτεκεν αὐτόν ἥ ἐστιν ἀγαθή σοι ὑπὲρ ἑπτὰ υἱούς. καὶ ἔλαβε νοομὶ τὸ
puerum & posuit eum in sinum suum: & fuit ei in nutricē. & vocauerūt ei vicine nomē dicētes: natus est filius noomi & vocauerunt nomē illius obed. hic pater iesse patris dauid. & he generatiōes phares. phares genuit esron: & esron genuit aram: & aram genuit aminadab: & aminadab genuit naasson: & naasson genuit salmon: & salmon genuit booz: & booz genuit obed: & obed genuit iesse: & iesse genuit dauid.
παιδάριον καὶ ἔθηκεν αὐτὸ εἰς τὸν κόλπον αὐτῆς, καὶ ἐγενήθη αὐτῷ εἰς τιθηνόν. καὶ ἐκάλεσαν αὐτῷ αἱ γείτονες ὄνομα λέγουσαι, ἐτέχθη υἱὸς τῇ νοομί, καὶ ἐκάλεσαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὠβήδ. οὗτος πατὴρ ἰεσσαὶ πατρὸς δαυίδ. καὶ αὗται αἱ γενέσεις φαρές. φαρὲς ἐγέννησε τὸν ἐσρώμ, καὶ ἐσρὼμ ἐγέννησε τὸν ἀράμ, καὶ ἀρὰμ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ, καὶ ἀμιναδὰβ ἐγέννησε τὸν ναασσών, καὶ ναασσὼν ἐγέννησε τὸν σαλμών, καὶ σαλμὼν ἐγέννησε τὸν βοόζ, καὶ βοὸζ ἐγέννησε τὸν ὠβήδ, καὶ ὠβὴδ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί, καὶ ἰεσσαὶ ἐγέννησε τὸν δαυίδ.

D

i. Para. 2. b. Math. 1. a.

Explicit liber ruth.

Incipit prologus sancti hieronymi presbyteri i libros Regum.

Viginti & duas litteras esse apud hebreos syrorum quoq3 lingua & chaldeorum testatur: que hebree magna ex parte confinis est. Nam & ipsi vigintiduo elementa habent eodem sono: sed diuersis characteribus. Samaritani etiā pentateuchum moysi totidem litteris scriptitant: figuris tantum & apicibus discrepātes. Certumq3 est esdrā scribam legisq3 doctorem post captam hierosolymam & instaurationem templi sub zorobabel alias litteras repperisse quibus nunc vtimur: cum ad illud vsq3 tempus idem samaritanorum & hebreorum characteres fuerint. In libro quoq3 numerorum hec eadem supputatio sub leuitarum ac sacerdotū censu mystice ostenditur. Et nomen domini tetragrammaton in quibusdam grecis voluminibus vsq3 hodie antiquis expressum litteris inuenimus. Sed & psalmi tricesimusseXtus: & centesimusdecimus & centesimusundecimus & centesimusdecimusoctauus: & centesimusquadragesimusquartus: q̄q3 diuerso scribātur metro: tamen eiusdem numeri texūtur alphabeto. Et hieremie lamentationes & oratio eius: salomōis quoq3 in fine prouerbia: ab eo loco in quo ait. Mulierem fortē quis inueniet: eisdem alphabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinq3 littere duplices apud hebreos sunt: caph: mem: nun: phe: sadich. Aliter enim scribuntur per has principia medietatesq3 verborum: aliter fines: vnde & a plerisq3 libri duplices estimantur: samuel malachim: dabreiamin: esdras: hieremias: cum cynoth idest lamentationibus suis. Quomodo igitur vigintiduo elementa sunt per que scribimus hebraice omne quod loquimur: & eorum initiis vox humana comprehenditur: ita vigintiduo volumina supputantur: quibus quasi litteris & exordiis in dei doctrina tenera adhuc & lactens viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber vocatur bresith: quem nos genesim dicimus. secundus ellesmoth qui exodus appellatur: tertius vaiecra: idest leuiticus: quartus vaiedaber: quem numerum uocamus: quintus elleaddebarim: qui deuteronomium prenotatur. Hi sunt quinq3 libri moysi: quos proprie thorath: idest legem appellant. Secūdum prophetarum ordinem faciunt: & incipiunt ab iesu filio naue: qui apud illos iosue bennun dicitur. Deinde subtexunt sopthim idest iudicum librum & in eundem compungunt ruth: quia in diebus iudicum facta eius narratur historia. Tertius sequitur samuel: quem nos regnorum primum & secundum dicimus: quartus malachim: idest regum: qui tertio & quarto regnorum uolumine cōtinetur. Meliusq3 multo est malachim: idest regum q̄ malachoth: idest regnorum dicere. Nō enim multarū gentium describit regna: sed unius israelitici populi q tribubus duodecim cōtinetur. Quintus est esaias: sextus hieremias: septimus ezechiel: octauus liber duodecim prophetarum: qui apud illos uocatur thereasar. Tertius ordo: agiographa possidet. Et primus liber incipit ab iob: secundus a dauid quem quinq3 incisionibus & uno psalmorum uolumine comprehendunt. tertius est salomon: tres libros habens: prouerbia: que illi parabolas idest masloth appellāt: quartus ecclesiastē: idest coheleth: quintus est cāticum canticorum: quem titulo sirasirim prenotant: sextus est daniel: septimus dabreiamin idest uerba dierum: quod significantius chronicon totius diuine historie possumus appellare: qui liber apud nos paralipomenon primus & secūdus inscribitur. octauus esdras: qui & ipse similiter apud grecos & latinos in duos libros diuisus est. nonus hester. Atq3 ita fiunt pariter ueteris legis libri uigintiduo idest moysi quinq3: & prophetarum octo: agiographorum nouem. Quamquam nōnulli ruth & cinoth inter agiographa scriptitent: & hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse prisce legis libros uigintiquattuor: quos sub numero uiginti quattuor seniorum apocalypsis ioannis inducit: adorantes agnum & coronas suas prostratis uultibus offerentes: stantibus coram quattuor animalibus oculatis ante & retro idest in preteritum & in futurum respicientibus: & indefessa uoce clamantibus: sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens qui erat & qui est & qui uēturus est. Hic prologus scripturarum: quasi galeatum principium omnibus libris quos de hebreo uertimus in latinum conuenire potest: ut scire ualeamus quicquid extra hos est inter apocripha eē ponēdum. Igitur sapientia que uulgo salomōis inscribitur: & iesu filii syrach liber: & iudith: & thobias: & pastor nō sunt in canōe. Machabeorum primum librum hebraicum repperi. Secundus grecus est: quod ex ipsa phrasi probari potest. Que cum ita se habeant: obsecro te lector ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In templo dei offert unusquisq3 quod potest. Alii aurum & argentum & lapides preciosos: alii byssum & purpuram & coccum offerunt & hyacinthū. Nobiscum bene agitur si obtulerimus pelles & caprarum pilos. Et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Vnde & tota illa tabernaculi pulchritudo & per singulas species ecclesie presentis futureq3 distinctio pellibus tegitur & ciliciis: ardorēq3 solis & iniuriam imbrium ea que uiliora sunt prohibent. Lege ergo primum samuel & malachim meum: Meum inquam meum. Quicquid enim crebrius uertendo & emendando sollicitius & didicim⁹ & tenemus nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas uel interpretem me estimato si gratus es: uel paraphrasten si ingratus. quamquam mihi omnino conscius nō sim mutasse me quippiam de hebraica ueritate. Certe si incredulus es: lege grecos codices & latinos & cōfer cum his opusculis que nuper emendauimus: & ubicumq3 discrepare inter se uideris: inter roga quemlibet hebreorum cui magis accommodare debeas fidem. Et si nostra firmauerit: puto q̄ eum nō estimes coniectorē ut in eodem loco mecum similiter diuinauerit. Sed & uos famulas christi rogo que domini discumbentis preciosissima fidei myrrha ungitis caput: que nequaquam saluatorem queritis in sepulchro quibus ad patrem christus ascendit: ut contra latrantes canes qui aduersum me rabido ore deseuiunt: & circueunt ciuitatem atq3 in eo se doctos arbitrantur: si aliis detrahant orationum uestrarum clypeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam illius semper sententie recordabor. Dixi custodiam uias meas: ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam: cum consisteret peccator aduersum me. Obmutui & humiliatus sum & silui a bonis.

Explicit prologus.

ויהי איש אחד מן הרמתים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן ירחם בן אליהוא בן תחו בן צוף אפרתי: ולו שתי נשים שם אחת חנה ושם השנית פננה ויהי לפננה ילדים ולחנה אין ילדים: ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשתחות ולזבח ליהוה צבאות בשלה ושם שני בני עלי חפני ופנחס כהנים ליהוה: ויהי היום ויזבח אלקנה ונתן לפננה אשתו ולכל בניה ובנותיה מנות: ולחנה יתן מנה אחת אפים כי את חנה אהב ויהוה סגר רחמה: וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעמה כי סגר יהוה בעד רחמה: וכן יעשה שנה בשנה מדי עלתה בית יהוה כן תכעסנה ותבכה ולא תאכל: ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך הלוא אנכי טוב לך מעשרה בנים: ותקם חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה ועלי הכהן ישב על הכסא על מזוזת היכל יהוה: והיא מרת נפש ותתפלל על יהוה ובכה תבכה: ותדר נדר ותאמר יהוה צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו ליהוה כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו: והיה כי הרבתה להתפלל לפני יהוה ועלי שמר את פיה: וחנה היא מדברת על לבה רק שפתיה

Incipit liber Samuelis primus. I.

Fuit vir vnus de ramathaim sophim de mōte effraim: & nomen eius helchana filius hieroboā: filii heliu: filii thau: filii suph effrateus. & habuit duas vxores: nomen vni anna: & nomē secūde fenēna. Fueruntq̧ fenēne filii: anne aūt non erant liberi. Et ascēdebat vir ille de ciuitate sua statutis diebus vt adoraret & sacrificaret domino exercituū in sylo. Erat autem ibi duo filii heli: osini & phinees sacerdotes domini. Venit ergo dies & immolauit helchana: deditq̧ fenēne vxori sue & cunctis filiis eius & filiabus partes. Anne autem dedit partem vnam tristis: quia annā diligebat. Dñs aūt cōcluserat vuluā eius. Affligebat quoq̧ eā emula eius: & vehementer angebat: in tantū vt exprobraret q̧ dñs cōclusisset vuluā eius. Sicq̧ faciebat p singulos ānos cū redeūte tpe ascēderet ad tēplū dñi: & sic puocabat eā. Porro illa flebat & nō capiebat cibū. Dixit ergo ei helchana vir suus: āna cur fles: & quare non comedis & quā obrē affligitur cor tuū. Nūqd nō ego melior tibi sum q̄ decē filii: Surrexit aūt āna postq̄ comederat & biberat in sylo. Et heli sacerdote sedēte sup sellā an postes domus dñi: cū eēt āna amaro aīo: orauit ad dñm flēs largiter: & votum vouit dicens. Domine exercituū si respiciens videris afflictionē famule tue & recordatus mei fueris: nec oblitus ancille tue: dederisq̧ serue tue sexum virile: dabo eū dño oibus diebus vite eius: & nouacula nō ascēdet sup caput eius. Factū est aūt cū illa multiplicaret pces coram domino vt heli obseruaret os eius. Porro anna loquebatur in corde suo tantūq̧ labia eius

REGNORVM. I. ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ. α. Ca. I.

Καὶ ἐγένετο ἄνθρωπος ἐξ ἀρμαθαὶμ σοφὶμ, ἐξ ὄρους ἐφραὶμ, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἐλκανὰ υἱὸς ἱεροὰμ υἱοῦ ἠλιοὺ υἱοῦ θωκὲ υἱοῦ σοὺφ ἐξ ὄρους ἐφραίμ. καὶ τούτῳ δύο γυναῖκες· ὄνομα τῇ μιᾷ ἄννα, καὶ ὄνομα τῇ δευτέρᾳ φεννάνα. καὶ ἦν τῇ φεννάνᾳ παιδία, τῇ δὲ ἄννῃ οὐκ ἦν παιδίον. καὶ ἀνέβαινεν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ἐκ πόλεως αὐτοῦ ἐξ ἀρμαθαὶμ προσκυνεῖν καὶ θύειν τῷ κυρίῳ σαβαὼθ ἐν σηλώ. καὶ ἐκεῖ ἦν ἠλὶ καὶ οἱ δύο υἱοὶ αὐτοῦ ὀφνὶ καὶ φινεὲς ἱερεῖς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐγένετο ἡμέρα, καὶ ἔθυσεν ἐλκανά, καὶ ἔδωκε τῇ φεννάνᾳ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσι τοῖς υἱοῖς αὐτῆς καὶ ταῖς θυγατράσιν μερίδας. τῇ δὲ ἄννῃ ἔδωκε μερίδα μίαν κατὰ πρόσωπον, ὅτι οὐκ ἦν αὐτῇ παιδίον, πλὴν ὅτι τὴν ἄνναν ἠγάπα ἐλκανὰ ὑπὲρ τὴν φεννάναν. καὶ κύριος ἀπέκλεισε τὰ περὶ τὴν μήτραν αὐτῆς. καὶ παρώργιζεν αὐτὴν ἡ ἀντίζηλος αὐτῆς, καί γε παροργισμῷ διὰ τὸ ἐξουθενεῖν αὐτήν, ὅτι συνέκλεισε κύριος τὰ περὶ τὴν μήτραν αὐτῆς τοῦ μὴ δοῦναι αὐτῇ παιδίον. οὕτως ἐποίει ἐνιαυτὸν κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτὴν εἰς οἶκον κυρίου, καὶ ἠθύμει καὶ ἔκλαιε καὶ οὐκ ἤσθιε. καὶ εἶπεν αὐτῇ ἐλκανὰ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ἄννα, τί ἐστί σοι ὅτι κλαίεις; καὶ ἵνα τί οὐκ ἐσθίεις; καὶ ἵνα τί τύπτει σε ἡ καρδία σου; οὐκ ἀγαθὸς ἐγώ σοι ὑπὲρ δέκα τέκνα; καὶ ἀνέστη ἄννα μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτοὺς ἐν σηλώ. καὶ ἠλὶ ὁ ἱερεὺς ἐκάθητο ἐπὶ δίφρου, ἐπὶ τῶν φλιῶν ναοῦ κυρίου. καὶ αὐτὴ κατώδυνος ψυχῇ, καὶ προσηύξατο ἄννα πρὸς κύριον, καὶ κλαίουσα ἔκλαυσε. καὶ ηὔξατο εὐχὴν λέγουσα, κύριε σαβαώθ, ἐὰν ἐπιβλέπων ἐπιβλέψῃς ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης σου, καὶ μνησθῇς μου, καὶ μὴ ἐπιλάθῃ τῆς δούλης σου, καὶ δῷς τῇ δούλῃ σου σπέρμα ἀνδρῶν, καὶ δώσω αὐτὸν ἐνώπιόν σου δοτὸν ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ. καὶ σίδηρος οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐπλήθυνε προσευχομένη ἐναντίον κυρίου, καὶ ἠλὶ ὁ ἱερεὺς ἐφύλαξε τὸ στόμα αὐτῆς. καὶ αὐτὴ ἐλάλει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, καὶ τὰ χείλη αὐτῆς

ἐκινεῖτο, καὶ φωνὴ αὐτῆς οὐκ ἠκούετο. καὶ ἐλογίσατο αὐτὴν ἠλὶ εἰς μεθύουσαν. καὶ εἶπεν αὐτῇ ἠλί, ἕως πότε μεθυσθήσῃ; περίελε τὸν οἶνόν σου ἀπὸ σοῦ, καὶ ἄπελθε. καὶ ἀπεκρίθη ἄννα καὶ εἶπεν, οὐχὶ κύριε· γυνὴ ἐν σκληρᾷ ἡμέρᾳ ἐγώ εἰμι, καὶ οἶνον καὶ μέθυσμα οὐ πέπωκα, καὶ ἐκχέω τὴν ψυχήν μου ἐνώπιον κυρίου. μὴ δῷς τὴν δούλην σου εἰς θυγατέρα λοιμήν, ὅτι ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου καὶ ἐκ πλήθους ἀθυμίας μου ἐκτέτακα ἕως τοῦ νῦν. καὶ ἀπεκρίθη ἠλὶ καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν, πορεύου εἰς εἰρήνην, κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ δῴη σοι πᾶν αἴτημά σου, ὃ ᾐτήσω παρ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, εὗρεν ἡ δούλη σου χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ ἐπορεύθη ἡ γυνὴ τὴν ὁδὸν αὐτῆς, καὶ ἔφαγε μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ ἔπιε, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς οὐ συνέπεσεν ἔτι. καὶ ὀρθρίσαντες τὸ πρωῒ προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ, καὶ ἐπορεύθησαν τὴν ὁδὸν αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθεν ἐλκανὰ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς ἀρμαθαΐμ, καὶ ἔγνω τὴν ἄνναν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐμνήσθη αὐτῆς κύριος καὶ συνέλαβε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καιρῷ τῶν ἡμερῶν, καὶ ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ σαμουὴλ, λέγουσα, ὅτι παρὰ κυρίου παντοκράτορος ᾐτησάμην αὐτόν. καὶ ἀνέβη ὁ ἄνθρωπος ἐλκανὰ καὶ πᾶς ὁ οἶκος αὐτοῦ θῦσαι ἐν σηλὼ τὴν θυσίαν τῶν ἡμερῶν καὶ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ. καὶ ἄννα οὐκ ἀνέβη μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτι εἶπε τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, οὐκ ἀναβήσομαι ἕως τοῦ ἀναβῆναι τὸ παιδάριον μετ᾽ ἐμοῦ, ὅταν ἀπογαλακτίσω αὐτό, καὶ ὀφθήσεται τῷ προσώπῳ κυρίου, καὶ καθήσεται ἐκεῖ ἕως αἰῶνος. καὶ εἶπεν αὐτῇ ἐλκανὰ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, ποίει τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου, κάθου ἕως ἂν ἀπογαλακτίσῃς αὐτό. πλὴν στήσαι κύριος τὸ ἐξελθὸν ἐκ τοῦ στόματός σου. καὶ ἐκάθισεν ἡ γυνὴ καὶ ἐθήλασε τὸν υἱὸν αὐτῆς, ἕως οὗ ἀπεγαλάκτισεν αὐτόν. καὶ ἀνέβη μετ᾽ αὐτοῦ εἰς σηλὼ ἐν μόσχῳ τριετίζοντι, καὶ ἄρτοις, καὶ οἰφὶ σεμιδάλεως, καὶ νέβελ οἴνου, καὶ εἰσῆλθεν εἰς οἶκον κυρίου ἐν σηλώ, καὶ τὸ παιδάριον μετ᾽ αὐτῶν. καὶ προσήγαγον τὸ παιδάριον, καὶ ἔσφαξαν τὸν μόσχον, καὶ προσῆλθεν ἄννα ἡ μήτηρ τοῦ παιδαρίου πρὸς ἠλὶ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐν ἐμοὶ κύριε

mouebātur: & vox pēitus nō audiebatur. Estimauit ergo eam heli temulentā. dixitq̧ ei. Vſq̧ quo ebria eris? Digere paulisper vinū quo mades. Respondens anna: nequaq̄ inq̄t dñe mi. Nā mlr infelix nimis ego sum: vinūq̧ & oē qđ inebriare pt nō bibi: sed effudi aiam meā in conspectu domini. Ne reputes ancillā tuā quasi vnam de filiabus belial: quia ex multitudie doloris & meroris mei locuta sū vſq̧ in pñs. Tūc heli ait ei. Vade in pace: & deus israel det tibi petitionem tuam quā rogasti eum. At illa dixit. Vtinā inueniat ancilla tua grām in oculis tuis: & abiit mulier ī viā suā & comedit: vultusq̧ illius nō sunt āplius in diuersa mutati. Et surrexerūt mane & adorauerūt corā domino: reuersiq̧ sunt & venerūt ī domū suā ī ramatha. Cognouit autē helchana annā vxorē suā: & recordatus ē eiꝰ dñs: & factū ē post circulū dierū: cōcepit āna & pepit filiū: vocauitq̧ nomen eius samuel: eo q̧ a dño postulasset eū. Ascendit aūt vir eius helchana & ois domus eius vt immolaret dño hostiā solēne & votum suū. Et āna nō ascēdit. Dixit ei viro suo: nō vadā donec ablactetur infans: & ducā eū vt appeat ante conspectū dñi: & maneat ibi iugiter. Et ait ei helchana vir suus. Fac quod bonū tibi videtur: & mane doec ablactes eū: p̄corq̧ vt impleat dñs verbum suū. Mansit ergo mulier & lactauit filiū suū donec amoueret eum a lacte. Et adduxit eū secum postq̄ ablactauerat in vitulis tribus: & tribus modiis farie & amphora vini: & adduxit eum ad domum dñi in sylo. Puer aūt erat adhuc infantulus. Et immolauerūt vitulū: & obtulerūt puerū heli. Et ait anna. Obsecro mi dñe: viuit

נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשכרה: ויאמר אליה עלי עד מתי תשתכרין הסירי את יינך מעליך: ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי ואשפך את נפשי לפני יהוה: אל תתן את אמתך לפני בת בליעל כי מרב שיחי וכעסי דברתי עד הנה: ויען עלי ויאמר לכי לשלום ואלהי ישראל יתן את שלתך אשר שאלת מעמו: ותאמר תמצא שפחתך חן בעיניך ותלך האשה לדרכה ותאכל ופניה לא היו לה עוד: וישכמו בבקר וישתחוו לפני יהוה וישבו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה יהוה: ויהי לתקפות הימים ותהר חנה ותלד בן ותקרא את שמו שמואל כי מיהוה שאלתיו: ויעל האיש אלקנה וכל ביתו לזבח ליהוה את זבח הימים ואת נדרו: וחנה לא עלתה כי אמרה לאישה עד יגמל הנער והבאתיו ונראה את פני יהוה וישב שם עד עולם: ויאמר לה אלקנה אישה עשי הטוב בעיניך שבי עד גמלך אתו אך יקם יהוה את דברו ותשב האשה ותינק את בנה עד גמלה אתו: ותעלהו עמה כאשר גמלתו בפרים שלשה ואיפה אחת קמח ונבל יין ותבאהו בית יהוה שלו והנער נער: וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי: ותאמר בי אדני חי

נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי אֲנִי הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת
עִמְּכָה בָּזֶה לְהִתְפַּלֵּל אֶל יְהוָה׃
אֶל הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי וַיִּתֵּן
יְהוָה לִי אֶת שְׁאֵלָתִי אֲשֶׁר
שָׁאַלְתִּי מֵעִמּוֹ׃ וְגַם אָנֹכִי
הִשְׁאִלְתִּהוּ לַיהוָה כָּל הַיָּמִים
אֲשֶׁר הָיָה הוּא שָׁאוּל לַיהוָה
וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם לַיהוָה׃ וַתִּתְפַּלֵּל
חַנָּה וַתֹּאמַר עָלַץ לִבִּי
בַּיהוָה רָמָה קַרְנִי בַּיהוָה רָחַב פִּי
עַל אוֹיְבַי כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ׃
אֵין קָדוֹשׁ כַּיהוָה כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ
וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ׃ אַל תַּרְבּוּ
תְדַבְּרוּ גְּבֹהָה גְבֹהָה יֵצֵא עָתָק
מִפִּיכֶם כִּי אֵל דֵּעוֹת יְהוָה וְלוֹ
נִתְכְּנוּ עֲלִלוֹת׃ קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים
וְנִכְשָׁלִים אָזְרוּ חָיִל׃ שְׂבֵעִים בַּלֶּחֶם
נִשְׂכָּרוּ וּרְעֵבִים חָדֵלוּ עַד עֲקָרָה
יָלְדָה שִׁבְעָה וְרַבַּת בָּנִים אֻמְלָלָה׃
יְהוָה מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל
וַיָּעַל׃ יְהוָה מוֹרִישׁ וּמַעֲשִׁיר
מַשְׁפִּיל אַף מְרוֹמֵם׃ מֵקִים מֵעָפָר דָּל
מֵאַשְׁפֹּת יָרִים אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיב עִם
נְדִיבִים וְכִסֵּא כָבוֹד יַנְחִלֵם כִּי לַיהוָה
מְצֻקֵי אֶרֶץ וַיָּשֶׁת עֲלֵיהֶם תֵּבֵל׃
רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר וּרְשָׁעִים
בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ כִּי לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ׃
יְהוָה יֵחַתּוּ מְרִיבָיו עָלָיו בַּשָּׁמַיִם
יַרְעֵם יְהוָה יָדִין אַפְסֵי אָרֶץ וְיִתֶּן
עֹז לְמַלְכּוֹ וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ׃ וַיֵּלֶךְ
אֶלְקָנָה הָרָמָתָה עַל בֵּיתוֹ וְהַנַּעַר
הָיָה מְשָׁרֵת אֶת יְהוָה אֶת פְּנֵי
עֵלִי הַכֹּהֵן׃ וּבְנֵי עֵלִי בְּנֵי בְלִיָּעַל לֹא
יָדְעוּ אֶת יְהוָה׃ וּמִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים
אֶת הָעָם כָּל אִישׁ זֹבֵחַ זֶבַח וּבָא
נַעַר הַכֹּהֵן כְּבַשֵּׁל הַבָּשָׂר וְהַמַּזְלֵג

איש · פלל · נתן · שאל · שאל יום · שחה פלל · Cap. ii. · לבב · רום · ישע · קדש · בנה · דבר · ידע · כון עלל · חתת כשל · שכר · רבב · מות חיה · ירד שאל · עלה ירש · עשר שפל · רום קום · אבה ישב · נחל כבד · נחל צוק · שות חסד · שמר דמם · כחה גבר · חתת · רעם · רעה דין · נתן עזז · רום משח · שרת · כל · שפט · בוא · זלג

anima tua. Ego sum illa mulier q̃ steti corā te hic orans dnm pro puero isto. Oraui & dedit mihi dns petitionem meam quam postulaui eum. Idcirco & ego commodaui eum dño cunctis diebꝰ quibus fuerit accōmodatus dño. Et adorauerunt ibi dominum. Et orauit anna & ait. 2.

Exultauit cor meū in domino: & exaltatū est cornu meum in deo meo. Dilatatum est os meum super inimicos meos: quia letata sum in salutari tuo. Nō est sctūs vt est dns: neq̧ enim est alius extra te: & nō est fortis sicut deus noster. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriātes. Recedāt vetera de ore vestro: quia deus sciarum dominꝰ est & ipsi preparātur cogitationes. Arcus fortiū superatus est: & infirmi accincti sunt robore. Repleti prius pro panibus se locauerūt: & famelici saturati sūt. Donec sterilis peperit plurimos: & que multos habebat filios īfirmata ē. Dns mortificat & viuificat: deducit ad inferos & reducit. Dns pauperē facit & ditat: humiliat & subleuat. Suscitat de puluere egenū: & de stercore eleuat pauperē: vt sedeat cū principibus & soliū glorie teneat. Dñi enim sunt cardines terre: & posuit sup eos orbem. Pedes sanctorū suorū seruabit: & impii in tenebris conticescēt: quia nō in fortitudine sua roborabitur vir. Dñm formidabūt aduersarii eius: & sup ipsos in celis tonabit. dns iudicabit fines terre: & dabit īperiū regi suo & sublimabit cornu xp̄i sui. Et abiit helchana in ramatha in domū suā. Puer āt erat mīster ī cōspectu dñi añ faciē heli sacerdotis. Porro filii heli: filii belial nescientes dominum neq̧ officiū sacerdotū ad ppłm: sed quicunq̧ immolasset victimam veniebat puer sacerdotis dū coqrētur carnes & habebat fuscinulam

anima tua: ego mulier que steti coram te
ἡ ψυχή σου, ἐγὼ ἡ γυνὴ ἡ καταστᾶσα ἐνώπιόν σου
in hoc orarem ad dnm: pro pue-
ἐν τούτῳ προσεύξασθαι πρὸς κύριον, ὑπὲρ τοῦ παι-
ro isto oraui ad dnm. & dedit
δαρίου τούτου προσηυξάμην πρὸς κύριον· καὶ ἔδωκέ
mihi dns petitionem meā q̃ petiui ab eo. &
μοι κύριος τὸ αἴτημά μου ὃ ᾐτησάμην παρ' αὐτοῦ· καὶ
ego cōmodo eum dno cunctis diebꝰ q̃ viuerit
ἐγὼ κιχρῶ αὐτὸν τῷ κυρίῳ πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ζῇ
ipse vsum dno.
αὐτὸς χρῆσιν τῷ κυρίῳ. Ca. 2.

& orauit anna & dixit: firmatū ē
Καὶ προσηύξατο ἄννα καὶ εἶπεν, ἐστερεώθη ἡ
cor meū in dno: exaltatū est cornu meū i deo meo:
καρδία μου ἐν κυρίῳ, ὑψώθη κέρας μου ἐν θεῷ μου
dilatatū est os meū sup inimicos meos: qm̄ letata
ἐπλατύνθη τὸ στόμα μου ἐπὶ ἐχθρούς μου, ὅτι εὐφράν-
sum in salutari tuo: qz non est sanctus vt dns:
θην ἐν σωτηρίᾳ σου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἅγιος ὡς ὁ κύριος.
& non est iustus vt deus nr̃: & nō est sanctus
καὶ οὐκ ἔστιν δίκαιος ὡς ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἅγιος
extra te. nō gloriemini & nō loquamini sublimia i
πλὴν σοῦ, μὴ καυχᾶσθε καὶ μὴ λαλεῖτε ὑψηλὰ εἰς
excessum. & nō egrediatur magniloquētia ex
ὑπεροχήν· καὶ μὴ ἐξελθέτω μεγαλορρημοσύνη ἐκ τοῦ
ore vro: qz deus sciētiū dns: & deus pre-
στόματος ὑμῶν, ὅτι θεὸς γνώσεων κύριος, καὶ θεὸς ἑτοι-
parans adinuētiones suas. arcus potentiū infirma-
μάζων ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ· τόξον δυνατῶν ἠσθένη-
uit: & infirmi accincti sunt robore. pleni
σε, καὶ ἀσθενοῦντες περιεζώσαντο δύναμιν. πλήρεις
panibꝰ minorati sunt: & famelici pretergressi sūt terrā:
ἄρτων ἠλαττώθησαν, καὶ οἱ πεινῶντες παρῆκαν γῆν,
quia sterilis peperit septē: & multa in filijs infirma-
ὅτι στεῖρα ἔτεκεν ἑπτά, καὶ ἡ πολλὴ ἐν τέκνοις ἠσθέ-
ta est. dns mortificat & viuificat: deducit ad infernū
νησεν· κύριος θανατοῖ καὶ ζωογονεῖ, κατάγει εἰς ᾅδου
& reducit. dns mēdicū facit & ditat: humiliat
καὶ ἀνάγει· κύριος πτωχίζει καὶ πλουτίζει, ταπεινοῖ
& subleuat: suscitat de terra pauperē & de stercore
καὶ ἀνυψοῖ, ἀνιστᾷ ἀπὸ γῆς πένητα καὶ ἀπὸ κοπρίας
eleuat mendicū vt faciat sedere eū cum principibꝰ po-
ἐγείρει πτωχόν, τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετὰ δυναστῶν λα-
puli: & solium glorie in hereditate pbēs ipsis: prebēs
οῦ, καὶ θρόνον δόξης κατακληρονομῶν αὐτοῖς, διδοὺς
votum orānti. & benedixit ānos iusti: qz non
εὐχὴν τῷ εὐχομένῳ· καὶ εὐλόγησεν ἔτη δικαίου, ὅτι οὐκ
in fortitudine vir potēs in fortitudine sua. dns infirmū
ἐν ἰσχύϊ δυνατὸς ἀνήρ. κύριος ἀσθενῆ
faciet aduersariū suū: dns sanctꝰ. dns ascē-
ποιήσει ἀντίδικον αὐτοῦ, κύριος ἅγιος· κύριος ἀνέ-
dit in celos & tonuit. ipse iudicabit fines terre
βη εἰς οὐρανοὺς καὶ ἐβρόντησεν· αὐτὸς κρινεῖ ἄκρα γῆς
iustus existēs: & dabit fortitudinē regibus nris
δίκαιος ὤν, καὶ δώσει ἰσχὺν τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν
& sublimabit cornu christi sui. & reliquerūt ip-
καὶ ὑψώσει κέρας χριστοῦ αὐτοῦ. καὶ κατέλιπον αὐ-
sum coram dno ibi & adorauerunt dno:
τὸν ἐνώπιον κυρίου ἐκεῖ καὶ προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ,
& recesserunt in aramathaim in domū suā. &
καὶ ἀπῆλθον εἰς ἀρμαθαὶμ εἰς τὸν οἶκον αὐτῶν. καὶ τὸ
puer samuel erat ministrās dno ante fa-
παιδάριον σαμουὴλ ἦν λειτουργῶν τῷ κυρίῳ πρὸ προ-
ciem heli sacerdotis. & filij heli sacerdotis filij pesti-
σώπου ἠλεὶ τοῦ ἱερέως. καὶ οἱ υἱοὶ ἠλεὶ τοῦ ἱερέως υἱοὶ λοι-
lētes: & nō scientes dnm. & iustificatio
μοί, καὶ οὐκ εἰδότες τὸν κύριον· καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἱε-
sacerdotis ab omni ppło immolanti. & veniebat pu-
ρέως παρὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τοῦ θύοντος· καὶ ἤρχετο τὸ παι-
er sacerdotis dū coqueretur caro: & fuscinula
δάριον τοῦ ἱερέως ὡς ἂν ἡψήθη τὸ κρέας, καὶ κρεάγρα

A · B · Deut. 32.f. Thob. 13.a. Sap. 16.d.

tridens in manu sua. & mittebat eam in
τριόδους ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· καὶ καθίει αὐτὴν ἐν
lebete vel in olla vel in caldariū:
τῷ λουτῆρι ἢ εἰς τὴν χύτραν ἢ εἰς τὸ χαλκεῖον,
& omne qd ascendebat in fuscinula accipie-
καὶ πᾶν ὃ ἐὰν ἀνέβαινεν ἐν τῇ κρεάγρᾳ ἐλάμβα-
bat sibi sacerdos. scd̃m hec faciebāt vniuerso
νεν ἑαυτῷ ὁ ἱερεύς· κατὰ τάδε ἐποίουν παντὶ
israel in sylo venientibus ad immolādū dno.
ἰσραὴλ ἐν σηλὼ τοῖς ἐρχομένοις θῦσαι τῷ κυρίῳ.
& anteq̃ adolerent adeps coram dno: venie-
καὶ πρὶν θυμιαθῆναι τὸ στέαρ ἐνώπιον κυρίου, ἤρχε-
bat puer sacerdotis: & dicebat vi-
το τὸ παιδάριον τοῦ ἱερέως, καὶ ἔλεγε τῷ ἀν-
ro immolāti: da carnē vt assem sacerdoti: &
δρὶ τῷ θύοντι, δὸς κρέας ὀπτῆσαι τῷ ἱερεῖ· καὶ
non accipiā carnē a te coctā ex le-
οὐ μὴ λάβω κρέας παρὰ σοῦ ἑφθὸν ἐκ τοῦ λέ-
bete. & dicebat vir immolās: incēdatur pri-
βητος. καὶ ἔλεγεν ὁ ἀνὴρ ὁ θύων, θυμιαθήτω πρῶ-
mo adeps vt decet: & tunc accipies ti-
τον τὸ στέαρ ὡς καθήκει, καὶ τότε λῆψη σεαυ-
bi ex oibus que desiderat aīa tua. & dice-
τῷ ἐκ πάντων ὧν ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου. καὶ ἔλε-
bat nequaq̃: sed nunc dabis: si āt non: acci-
γεν οὐχί, ἀλλ' νῦν δώσεις, εἰ δὲ μή, λήψο-
piam vi. & erat peccatum puerorum
μαι κραταιῶς. καὶ ἦν ἡ ἁμαρτία τῶν παιδαρίων
grande coram dno nimis: quia detrahebāt
μεγάλη ἐνώπιον κυρίου σφόδρα, ὅτι ἠθέτουν τὴν
sacrificio dni. & samuel erat ministrans ante
θυσίαν κυρίου. καὶ σαμουὴλ ἦν λειτουργῶν ἐνώπι-
faciē dni puer accinctus ephod: &
ον κυρίου παιδάριον περιεζωσμένον ἐφοὺδ, καὶ
tunicam paruam fecit ei mater sua:
διπλοΐδα μικρὰν ἐποίησεν αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ,
& afferebat ipsi ex diebus in dies cū ascē-
καὶ ἀνέφερεν αὐτῷ ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ἐν τῷ ἀνα-
deret ipsa cum viro suo: vt immolaret
βαίνειν αὐτὴν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, θῦσαι τὴν
hostiam dierum. & benedixit heli elca-
θυσίαν τῶν ἡμερῶν. καὶ εὐλόγησεν ἠλεὶ τὸν ἐλκα-
na & vxorē eius dicēs. reddat
νᾶ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ λέγων, ἀνταποδώσοι
dns semen aliud ex muliere hac pro
κύριος σπέρμα ἕτερον ἐκ τῆς γυναικὸς ταύτης ἀν-
fenore qd cōmodasti dno. & abi-
τὶ τοῦ χρέους οὗ ἔχρησας τῷ κυρίῳ. καὶ ἀπῆλ-
it homo in locū suum. & visi-
θεν ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ ἐπεσκέ-
tauit dns annā: & concepit adhuc: &
ψατο κύριος τὴν ἄνναν, καὶ συνέλαβεν ἔτι, καὶ
peperit tres filios & duas filias. & magni-
ἔτεκε τρεῖς υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας. καὶ ἐμεγα-
ficatus est puer samuel corā dno. & heli
λύνθη τὸ παιδάριον σαμουὴλ ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἠλεὶ
senex valde. & audiuit que faciebāt filij
πρεσβύτης σφόδρα. καὶ ἤκουσεν ἃ ἐποίουν οἱ υἱοὶ
sui filijs israel oia: & q̃ dormie-
αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ πάντα, καὶ ὅτι συνεκοιμῶν-
bāt filij sui cum mulieribus que ade-
το οἱ υἱοὶ αὐτοῦ μετὰ τῶν γυναικῶν τῶν παρεστη-
rant ad hostia tabernaculi testimonij
κυιῶν παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.
& dixit ipsis: quare facitis sm ver-
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἱνατί ποιεῖτε κατὰ τὸ ῥῆμα-
ba hec: que ego audio dicta cōtra vos
τα ταῦτα, ἃ ἐγὼ ἀκούω καταλαλούμενα καθ' ὑμῶν
ex ore populi dni? nō filij nō: qz non
ἐκ στόματος τοῦ λαοῦ κυρίου; μὴ τέκνα μή, ὅτι οὐκ
bona fuit auditio quā ego
ἀγαθὴ ἡ ἀκοὴ ἣν ἐγὼ

C · D · E

tridentē in manu sua: & mittebat eā in lebetē vel in caldariā: aut in ollam siue in cacabum. & oē qd leuabat fuscinula tollebat sacerdos sibi. sic faciebant vniuerso israeli venientium in sylo. Etiā anteq̃ adolerent adipem: veniebat puer sacerdotis & dicebat immolanti. Da mihi carnē vt coquā sacerdoti. Non enim accipiam a te carnem coctā sed crudam. Dicebatq̧ illi immolans. Incendatur primum iuxta morem hodie adeps & tolle tibi quātū cūq̧ desiderat aīa tua. Qui rñdēs aiebat ei. Nequaq̃: nūc ei dabis: alioquin tollam vi. Erat ergo pctm̄ puerorum grande nimis corā domino quia detrahebant homines sacrificio dñi. Samuel aūt ministrabat ante faciem domini puer accinctus ephot lineo. Et tunicā paruā faciebat ei mater sua quam afferebat statutis diebus ascendens cū viro suo: vt immolarent hostiā solēnē. Et bndixit heli helchane & vxori eiꝰ. dixitq̧ ei. Reddat tibi dominus semen de muliere hac pro fenore quod commodasti domino. Et abierūt in locū suū. Visitauit ergo dominꝰ annā & cōcepit: & peperit tres filios & duas filias. Et magnificatus est puer samuel apd dñm. Heli āt erat senex valde: & audiuit omnia que faciebant filii sui vniuerso israeli: & quō dormiebant cum mulieribus que obseruabant ad ostiū tabernaculi & dixit eis. Quare facitis res huiuscemodi: quas ego audio: res pessimas ab oī populo. Nolite filii mei. Non enim est bona fama quam ego

שְׁלֹשׁ הַשִּׁנַּיִם בְּיָדוֹ׃ וְהִכָּה בַכִּיּוֹר
אוֹ בַדּוּד אוֹ בַקַּלַּחַת אוֹ בַפָּרוּר
כֹּל אֲשֶׁר יַעֲלֶה הַמַּזְלֵג יִקַּח הַכֹּהֵן
בּוֹ כָּכָה יַעֲשׂוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל
הַבָּאִים שָׁם בְּשִׁלֹה׃ גַּם בְּטֶרֶם
יַקְטִרוּן אֶת הַחֵלֶב וּבָא נַעַר
הַכֹּהֵן וְאָמַר לָאִישׁ הַזֹּבֵחַ תְּנָה
בָשָׂר לִצְלוֹת לַכֹּהֵן וְלֹא יִקַּח
מִמְּךָ בָּשָׂר מְבֻשָּׁל כִּי אִם חָי׃
וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ קַטֵּר יַקְטִירוּן
כַּיּוֹם הַחֵלֶב וְקַח לְךָ כַּאֲשֶׁר
תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְאָמַר לֹא כִּי עַתָּה
תִתֵּן וְאִם לֹא לָקַחְתִּי בְחָזְקָה׃
וַתְּהִי חַטַּאת הַנְּעָרִים גְּדוֹלָה מְאֹד
אֶת פְּנֵי יְהוָה כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים
אֵת מִנְחַת יְהוָה׃ וּשְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת
אֶת פְּנֵי יְהוָה נַעַר חָגוּר אֵפוֹד
בָּד׃ וּמְעִיל קָטֹן תַּעֲשֶׂה לּוֹ אִמּוֹ
וְהַעַלְתָה לוֹ מִיָּמִים יָמִימָה
בַּעֲלוֹתָהּ אֶת אִישָׁהּ לִזְבֹּחַ אֶת
זֶבַח הַיָּמִים׃ וּבֵרַךְ עֵלִי אֶת אֶלְקָנָה
וְאֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר יָשֵׂם יְהוָה לְךָ
זֶרַע מִן הָאִשָּׁה הַזֹּאת תַּחַת
הַשְּׁאֵלָה אֲשֶׁר שָׁאַל לַיהוָה
וְהָלְכוּ לִמְקֹמוֹ׃ כִּי פָקַד יְהוָה אֶת
חַנָּה וַתַּהַר וַתֵּלֶד שְׁלֹשָׁה בָנִים
וּשְׁתֵּי בָנוֹת וַיִּגְדַּל הַנַּעַר שְׁמוּאֵל
עִם יְהוָה׃ וְעֵלִי זָקֵן מְאֹד וְשָׁמַע
אֵת כָּל אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן בָּנָיו לְכָל
יִשְׂרָאֵל וְאֵת אֲשֶׁר יִשְׁכְּבוּן אֶת
הַנָּשִׁים הַצֹּבְאוֹת פֶּתַח אֹהֶל
מוֹעֵד׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם לָמָּה תַעֲשׂוּן
כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי
שֹׁמֵעַ אֶת דִּבְרֵיכֶם רָעִים מֵאֵת
כָּל הָעָם אֵלֶּה׃ אַל בָּנָי כִּי לוֹא
טוֹבָה הַשְּׁמֻעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי

שנן נכה · כיר · עלה לקח · עשה · בוא · קטר בוא · נתן · צלה · בשל · לקח · אוה · נתן · חיה גדל · פנה · שרת · חגר אפד · בדד עשה · עלה יום · איש שום · קום · הרה ילד · גדל · עשה בנה · שכב · צבא · עוד אמר · רעע · שמע

audio: vt transgredi faciatis populum domini. Si peccauerit vir in virum placari ei potest deus: si aūt in dñm peccauerit vir qs orabit p eo? Et nō audierunt vocē patris sui: quia voluit dñs occidere eos. Puer āt samuel pficiebat atq₃ crescebat: & placebat tā dño q₃ hominibus. Venit autem vir dei ad heli & ait ad eum. hec dicit dñs. Nunqd nō aperte reuelatus sum domui pris tui cū esset in egypto in domo pharaōis? Et elegi eum ex omnibus tribubus israel mihi in sacerdotē vt ascenderet ad altare meum: & adoleret mihi incensum: & portaret ephot coram me: & dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum israel. Quare calce abiecistis victimā meā: & munera mea q̄ pcepi vt offerrētur i tēplo: & magis honorasti filios tuos q₃ me: vt comederetis primitias oīs sacrificii isrl ppli mei. Propterea ait dñs deus israel. Loquēs locutus sum vt domus tua & domus patris tui ministraret in cōspectu meo vsq₃ i sēpitrnū. Nūc āt dicit dñs. Absit hoc a me. Sed qcūq₃ honorificauerit me glificabo eū: qui āt cōtēnūt me erūt ignobiles. Ecce dies veniūt & pcidā brachium tuū: & brachiū domus pris tui: vt nō sit senex in domo tua. Et videbis emulū tuū in tēplo in vniuersis psperis israel: & nō erit senex ī domo tua oibus dieb⁹. Verūtm nō auferā penitus virum ex te ab altari meo: sed vt deficiāt oculi tui & tabescat aīa tua: & ps magna dom⁹ tue morietur cū ad virilem etatē venerit. Hoc āt erit tibi signū qd̄ vēturū est duobus filiis tuis ofni & phinees. In die vno morientur ambo. Et suscitabo mihi sacerdotē fidelē qui iuxta cor meū & aīam meā faciet: & edificabo ei domū fidelē & ambulabit corā christo meo cūctis diebus. Futurū est aūt vt quicūq₃ remanserit in domo tua: veniat vt oretur p eo: & offerat nūmū argēteū & tortā panis: dicatq₃. Dimitte me obsecro ad vnā ptē sacerdotalem vt comedam buccellam panis.

3.

Puer āt samuel ministrabat dño corā heli: & sermo dñi erat pciosus. In diebus illis nō erat visio māifesta. Factū est ergo in die q̄dā heli iacebat in lectulo suo & oculi eius caligauerāt nec poterat videre lucernā dei anteq₃ extingueretur. Samuel aūt dormiebat in templo domini vbi erat arca dei. Et vocauit dñs samuel. qui respondens ait. Ecce ego. Et cucurrit ad heli & dixit. Ecce ego. Vocasti ei me. Qui dixit. Nō vocaui te fili. Reuertere & dormi. Et abiit, & dormiuit. Et adiecit dñs rursum vocare samuel. Cōsurgensq₃ samuel abiit ad heli & dixit. Ecce ego: quia vocasti me. Qui rñdit. Non vocaui te fili mi. Reuertere & dormi. Porro samuel needum sciebat dñm: nec reuelat⁹ fuerat ei sermo dñi. Et adiecit dominus: & vocauit adhuc samuel tertio. Qui cōsurgens abiit ad heli & ait. Ecce ego quia vocasti me. Intellexit ergo heli: quia dñs vocaret puerū: & ait ad samuel. Vade & dormi: & si deinceps vocauerit te: dices. Loq̄re domine: quia audit seruus tu⁹. Abiit ergo samuel & dormiuit in loco suo. Et venit dominus & stetit & vocauit sicut vocauerat secundo: samuel samuel. Et ait samuel. Loquere dñe: quia audit seruus tuus. Et dixit dominus ad samuel. Ecce Ego facio verbū in israel quod quicunq₃ audierit tinnient ambe aures eius.

ביום ההוא אקים אל עלי את
כל אשר דברתי אל ביתו החל
וכלה: והגדתי לו כי שפט אני
את ביתו עד עולם בעון אשר
ידע כי מקללים להם בניו ולא
כהה בם: ולכן נשבעתי לבית
עלי אם יתכפר עון בית עלי
בזבח ובמנחה עד עולם: וישכב
שמואל עד הבקר ויפתח את
דלתות בית יהוה ושמואל ירא
מהגיד את המראה אל עלי:
ויקרא עלי את שמואל ויאמר
שמואל בני ויאמר הנני: ויאמר
מה הדבר אשר דבר אליך אל
נא תכחד ממני כה יעשה לך
אלהים וכה יוסיף אם תכחד
ממני דבר מכל הדבר אשר דבר
אליך: ויגד לו שמואל את כל
הדברים ולא כחד ממנו ויאמר
יהוה הוא הטוב בעיניו יעשה:
ויגדל שמואל ויהוה היה עמו
ולא הפיל מכל דבריו ארצה:
וידע כל ישראל מדן ועד באר
שבע כי נאמן שמואל לנביא
ליהוה: ויסף יהוה להראה בשלה
כי נגלה יהוה אל שמואל בשלו
בדבר יהוה: ויהי דבר שמואל
לכל ישראל

קום חלל נגד עלם קלל שבע כפר שכב פתח נגד ראה קרא כחד עשה יסף נגד גדל נפל אמן נבא ראה גלה היה

Cap. iiij.

ויצא ישראל לקראת פלשתים
למלחמה ויחנו על האבן העזר
ופלשתים חנו באפק: ויערכו
פלשתים לקראת ישראל ותטש
המלחמה וינגף ישראל לפני
פלשתים ויכו במערכה בשדה
כארבעת אלפים איש: ויבא
העם אל המחנה ויאמרו זקני

לחם חנה ערך נטש נגף פנה נכה רבע בוא חנה אמר

In die illa ſuſcitabo aduerſum heli omnia que locutus ſum ſuper domū eius. Incipiam & complebo. Predixi enim ei q iudicaturus eſſem domū eius in eternū ꝑpter iniquitatē: eo q nouerat indigne agere filios ſuos: & non corripuerit eos. Idcirco iuraui domui heli q non expietur iniquitas domus eius victimis & mūeribus vſq in eternum. Dormiuit autem ſamuel vſq mane: aperuitq oſtia domus domini. Et ſamuel timebat indicare viſionem heli. Vocauit ergo heli ſamuelem: & dixit. Samuel fili mi. Qui rn̄dens ait. Preſto ſū. Et interrogauit eum. Quis eſt ſermo quē locutus ē dn̄s ad te? Oro te ne celaueris me. Hec faciat tibi deus & hec addat ſi abſconderis a me ſermonē ex oībus verbis que dicta ſunt tibi. Indicauit itaq ei ſamuel vniuerſos ſermões: & nō abſcondit ab eo. Et ille rn̄dit. Dn̄s eſt. Qđ bonū ē in oculis ſuis faciat. Creuit āt ſamuel: & dominus erat cum eo: & non cecidit ex omnibus verbis eius in terrā. Et cognouit vniuerſus iſrael a dan vſq berſabee q fidelis ſamuel propheta eſſet dn̄i. Et addidit dominus vt appereret in ſylo: qm̄ reuelatus fuerat dn̄s ſamueli in ſylo iuxta verbum domini. Et euēit ſermo ſamuelis vniuerſo iſraeli. 4.

Egreſſus eſt namq iſrael obuiā philiſtiim in preliū & caſtrametatus eſt iuxta lapidem adiutorii. Porro philiſtiim venerūt in aphec: & inſtruxerunt aciē contra iſrael. Inito āt certamine terga vertit iſrael philiſteis: & ceſa ſunt in illo certamine paſſim per agros quaſi quattuor milia virorū. Et reuerſus ē populus ad caſtra. Dixeruntq maiores natu

in die illa ſuſcitabo aduerſū heli oīa q̄cūq locu
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπεγερῶ ἐπὶ ἠλὶ πάντα ὅσα ἐλά
tus ſū cōtra domū eius incipiā ꝛ complebo. ꝛ
λησα εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἄρξομαι καὶ ἐπιτελέσω. καὶ
nunciaui ei q vleiſcar ego domū eius vſq
ἀνήγγειλα αὐτῷ ὅτι ἐκδικῶ ἐγὼ τὸν οἶκον αὐτοῦ ἕως
in eternū in iniqtatib filioꝝ eius qb nouerat q maledi
αἰῶνος ἐν ἀδικίαις υἱῶν αὐτοῦ, αἷς ἔγνω ὅτι κακολο-
centes deo filij eius: ꝛ non admonebat eos.
γοῦντες θεὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐνουθέτει αὐτούς.
ꝛ non ſic iuraui domui heli: ſi placabitur
καὶ οὐχ οὕτως ὤμοσα τῷ οἴκῳ ἠλί, εἰ ἐξιλασθήσεται
iniquitas dom heli in incenſo vel in victimis vſq in
ἡ ἀδικία οἴκου ἠλὶ ἐν θυμιάματι ἢ ἐν θυσίαις ἕως τοῦ
eternū. ꝛ dormit ſamuel vſq mane: ꝛ ſurrexit
αἰῶνος. καὶ κοιμᾶται σαμουὴλ ἕως πρωΐ, καὶ ὤρθρισε
mane ꝛ aperuit hoſtia domus dn̄i. ꝛ
τὸ πρωῒ καὶ ἤνοιξεν τὰς θύρας τοῦ οἴκου κυρίου. καὶ
ſamuel timuit indicare viſionē heli. ꝛ
σαμουὴλ ἐφοβήθη ἀναγγεῖλαι τὴν ὅρασιν τῷ ἠλί. καὶ
dixit heli ad ſamuel: fili. ꝛ dixit: ecce
εἶπεν ἠλὶ πρὸς σαμουήλ, τέκνον. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ
ego. ꝛ dixit quis ſermo qui dictus eſt ad te fi
ἐγώ. καὶ εἶπε τί τὸ ῥῆμα τὸ λαληθὲν πρὸς σέ τέκ
li: ne tam celaueris a me ex oībus verbis
νον, μὴ δὴ κρύψῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ ἐκ πάντων τῶν λόγων
dictis in auribus tuis. hec faciat
τῶν λαληθέντων ἐν τοῖς ὠσί σου. τάδε ποιήσαι
tibi deus ꝛ hec addat ſi abſcōderis a me ſer
σοι ὁ θεός καὶ τάδε προσθείη ἐὰν κρύψῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ ῥῆ
monē. ꝛ indicauit ei ſamuel vniuerſos ſer
μα. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ σαμουὴλ πάντας τοὺς λό
mones ꝛ non abſcōdit ab eo verbū. ꝛ dixit heli:
γους καὶ οὐκ ἔκρυψεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ῥῆμα. καὶ εἶπεν ἠλί,
dn̄s ipſe placitū corā eo faciat: ꝛ
κύριος αὐτὸς τὸ ἀρεσὸν ἐνώπιον αὐτοῦ ποιήσοι. καὶ
magnificatus eſt ſamuel: ꝛ erat dn̄s cum eo.
ἐμεγαλύνθη σαμουήλ, καὶ ἦν ὁ κύριος μετ᾽ αὐτοῦ.
ꝛ non cecidit ex oībus verbis eius
καὶ οὐκ ἔπεσεν ἀπὸ πάντων τῶν λόγων αὐτοῦ
in terrā: ꝛ cognouerūt vniuerſus iſrael a dan
ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔγνωσαν πᾶς ἰσραὴλ ἀπὸ δὰν
ꝛ vſq berſabee q fidelis ſamuel in prophetā.
καὶ ἕως βηρσαβεὲ ὅτι πιστὸς σαμουὴλ εἰς προφήτην.
ꝛ addidit dn̄s vt appareret ei in ſy
καὶ προσέθετο κύριος τοῦ δηλωθῆναι αὐτῷ ἐν συ
lo: ꝛ reuelatus fuerat dn̄s ad ſamuel: in ſy
λώ, καὶ ἀπεκαλύφθη κύριος πρὸς σαμουήλ, ἐν συ
lo iuxta verbū dn̄i.
λὼ κατὰ ῥῆμα κυρίου.

Ca. 4.

Et factū eſt verbū ſamuel ad oēm iſ
Καὶ ἐγένετο ῥῆμα σαμουὴλ πρὸς πάντα ἰσ
rael: ꝛ conuenerūt philiſtijm in pugnam
ραήλ, καὶ συναθροίζονται οἱ ἀλλόφυλοι εἰς πόλεμον.
cōtra iſrael. ꝛ egreſſus eſt iſrael obuiam eis
ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἐξῆλθεν ἰσραὴλ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῖς
in prelium. ꝛ caſtrametatī iuxta lapidē adiutorij.
εἰς πόλεμον. καὶ παρεμβάλλουσιν ἐπὶ ἀβενέζερ.
ꝛ caſtrametantur philiſtijm in aphec: ꝛ
καὶ παρεμβάλλουσιν οἱ ἀλλόφυλοι ἐπὶ ἀφέκ, καὶ
inſtruxerūt aciē philiſtijm in prelū cōtra
παρατάσσονται οἱ ἀλλόφυλοι εἰς πόλεμον ἐπὶ
iſrael. ꝛ declinauit bellū: ꝛ cecidit vir iſ
ἰσραήλ. καὶ ἔκλινεν ὁ πόλεμος, καὶ ἔπεσεν ἀνὴρ ἰσ
rael coram philiſtijm in acie in
ραὴλ ἐνώπιον τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ παρατάξει ἐν
campo quattuor milia virorum. ꝛ reuerſus ē
τῷ πεδίῳ τέσσαρες χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἦλθεν
ppls ad caſtra. ꝛ dixerūt maio
ὁ λαὸς εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ εἶπον οἱ πρεσ
res natu
βύτεροι

Beb. 37. c. ꝛ infra. 11. c.

iſrael: quare igit quaſſauit nos dn̄s hodie co
ἰσραήλ, διατί ἄρα ἔθραυσεν ἡμᾶς κύριος σήμερον ἐνώ
ram philiſtijs? accipiamus ad nos ar
πιον τῶν ἀλλοφύλων; λάβωμεν πρὸς ἡμᾶς τὴν κιβω
cam federis dn̄i nr̄i de ſylo: ꝛ egrediatur in
τὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἡμῶν ἐκ συλώ, καὶ ἐξελθέτω ἐν
medio nr̄i ꝛ ſaluabit nos de manu inimicoꝝ nr̄oꝝ.
μέσῳ ἡμῶν καὶ σώσει ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν.
ꝛ miſit ppl's in ſylo: ꝛ tulerūt inde ar
καὶ ἀπέστειλεν ὁ λαὸς εἰς συλώ, καὶ ἦραν ἐκεῖθεν τὴν κιβω
cam federis dn̄i exercituū: vbi ſederūt che
τὸν διαθήκης κυρίου τῶν δυνάμεων, οὗ ἐπεκάθητο τὰ χε
rubijn. ꝛ ambo filij heli cum arca
ρουβίν. καὶ ἀμφότεροι οἱ υἱοὶ ἠλὶ μετὰ τῆς κιβωτοῦ τῆς
federis dei ophni ꝛ phinees. ꝛ factū eſt vt venit ar
διαθήκης τοῦ θεοῦ ὀφνὶ καὶ φινεές. καὶ ἐγένετο ὡς ἦλθεν ἡ κι
ca federis dn̄i in caſtra: ꝛ
βωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ κυρίου εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ
vociferat ē oīs iſrael clamore grādi: ꝛ pſonuit ſra.
ἀνέκραξε πᾶς ἰσραὴλ φωνῇ μεγάλῃ, καὶ ἤχησεν ἡ γῆ.
ꝛ audierūt philiſtijm vocem clamoris ꝛ di
καὶ ἤκουσαν οἱ ἀλλόφυλοι τὴν φωνὴν τῆς κραυγῆς καὶ εἶ
xerūt: q̄ vox clamoris huius magna
πον, τίς ἡ φωνὴ τοῦ ἀλαλάγματος τούτου ἡ μεγάλη
hec in caſtris hebreoꝝ? ꝛ cognouerūt q
αὕτη ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν ἑβραίων; καὶ ἔγνωσαν ὅτι ἡ
arca dn̄i venit in caſtra. ꝛ timue
κιβωτὸς τοῦ κυρίου ἥκει εἰς τὴν παρεμβολήν. καὶ ἐφοβή
runt philiſtijs valde ꝛ dixerūt: iſte deus eo
θησαν οἱ ἀλλόφυλοι σφόδρα καὶ εἶπον, οὗτος ὁ θεὸς αὐ
rum venit ad eos in caſtra. ve nobis:
τῶν ἥκει πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν παρεμβολήν. οὐαὶ ἡμῖν,
libera nos dn̄e hodie: q: nō factū eſt ſic heri
ἐξελοῦ ἡμᾶς κύριε σήμερον, ὅτι οὐ γέγονεν οὕτως ἐχθὲς
ꝛ nudiuſtertius. ve nobis: quis liberabit nos de manu
καὶ τρίτης. οὐαὶ ἡμῖν, τίς ἐξελεῖται ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν
deorū ſolidoꝝ iſtorū? hi ſunt dij q percuſ
θεῶν τῶν στερεωτέρων τούτων; οὗτοι εἰσὶν οἱ θεοὶ οἱ πατά
ſerūt egyptum in omni plaga ꝛ in deſerto. con
ξαντες τὴν αἴγυπτον ἐν πάσῃ πληγῇ καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ. κρα
fortamini ꝛ eſtote in viros philiſtijm vt nō ſer
ταιοῦσθε καὶ γίνεσθε εἰς ἄνδρας ἀλλόφυλοι, ὅπως μὴ δου
uiatis hebreis: ſicut ſeruierunt nobis: ꝛ
λεύσητε τοῖς ἑβραίοις, καθὼς ἐδούλευσαν ἡμῖν, καὶ
eſtote in viros ꝛ debellate eos. ꝛ pu
ἔσεσθε εἰς ἄνδρας καὶ πολεμήσατε αὐτούς. καὶ ἐπο
gnauerūt philiſtijs cōtra eos: ꝛ ceſus eſt vir iſ
λέμησαν οἱ ἀλλόφυλοι πρὸς αὐτούς, καὶ πταίει ἀνὴρ ἰσ
rael coram philiſtijs: ꝛ fugit vnuſquiſq in
ραὴλ ἐνώπιον τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἔφυγεν ἕκαστος εἰς
tabernaculū ſuū. ꝛ facta eſt plaga magna nimis:
τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο πληγὴ μεγάλη σφόδρα,
ꝛ ceciderūt de iſrael triginta milia ordinū.
καὶ ἔπεσαν ἐξ ἰσραὴλ τριάκοντα χιλιάδες ταγμάτων.
ꝛ arca dei capta eſt. ꝛ ambo filij
καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἐλήφθη. καὶ ἀμφότεροι οἱ υἱοὶ
heli ophni ꝛ phinees mortui ſūt. ꝛ cucurrit vir iemi
ἠλὶ ὀφνὶ καὶ φινεὲς ἀπέθανον. καὶ ἔδραμεν ἀνὴρ ἰεμι
neus ex acie ꝛ venit in ſylo in
ναῖος ἐκ τῆς παρατάξεως καὶ ἦλθεν εἰς συλὼ ἐν τῇ
die illa: ꝛ veſtes eius rupte: ꝛ
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διερρηγμένα, καὶ
terra ſup caput eius. ꝛ qñ venit: ecce
γῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ὅτε ἦλθεν, ἰδοὺ
heli ſedebat ſup ſellam ſuam ad por
ἠλὶ ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ δίφρου αὐτοῦ παρὰ τὴν πύ
tam ſpeculans viam: q: erat cor eius pa
λην σκοπεύων τὴν ὁδόν, ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ ἐξε
uens pro arca dei. ꝛ hō
στηκυῖα περὶ τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ ἄνθρωπος
ingreſſus eſt ad nūciandū in ciuitatē.
εἰσῆλθεν ἀναγγεῖλαι εἰς τὴν πόλιν.

.2.R.e. 1.a.

de iſrael. quare percuſſit nos dominus hodie coram philiſtiim? Afferamus ad nos de ſylo arcā federis domini: & veniat in mediū nr̄i: vt ſaluet nos de manu inimicorū nr̄oꝝ. Miſit ergo populus in ſylo & tulerūt inde arcā federis dn̄i exercituum ſedentis ſuper cherubin. Erantq duo filii heli cum arca federis dei ofni & phinees. Cunq veniſſet arca federis dn̄i in caſtra vociferatus eſt omnis iſrael clamore grandi & perſonuit terra? Et audierūt philiſtiim vocem clamoris: dixeruntq. Que nam ē hec vox clamoris magni in caſtris hebreorū? Et cognouerunt q arca dn̄i veniſſet in caſtra. Timuerūt q philiſtiim dicentes. Venit deus in caſtra. Et ingemuerūt dicentes. Ve nobis. Non enim fuit tāta exultatio heri & nudiuſtertius. Ve nobis. Quis nos ſaluabit de mānu deoꝝ ſublimium iſtorum? Hi ſunt dii qui percuſſerūt egyptum omni plaga in deſerto. Confortamini & eſtote viri philiſtiim ne ſeruiatis hebreis ſicut & illi ſeruierunt vobis. Confortamini & bellate. Pugnauerunt ergo philiſtiim: & ceſus eſt iſrael & fugit vnuſquiſq in tabernaculū ſuū. Et facta ē plaga magna nimis & ceciderunt de iſrael triginta milia peditū: & arca dei capta eſt. Duo quoq filii heli mortui ſunt ofni & phinees. Currēs āt vir de beniamin ex acie venit in ſylo in die illa: ſciſſa veſte & conſperſus puluere caput. Cunq ille veniſſet: heli ſedebat ſuper ſellam cōtra viā expectās. Erat aūt cor eius pauens pro arca dei. Vir āt ille poſtq̄ ingreſſus eſt

ישראל למה נגפנו יהוה היום
לפני פלשתים נקחה אלינו
משלה את ארון ברית יהוה ויבא
בקרבנו וישענו מכף איבינו:
וישלח העם שלה וישאו משם
את ארון ברית יהוה צבאות
ישב הכרבים ושם שני בני
עלי עם ארון ברית האלהים
חפני ופינחס: ויהי כבוא ארון
ברית יהוה אל המחנה וירעו כל
ישראל תרועה גדולה ותהם
הארץ: וישמעו פלשתים את
קול התרועה ויאמרו מה קול
התרועה הגדולה הזאת במחנה
העברים וידעו כי ארון יהוה בא
אל המחנה: ויראו הפלשתים כי
אמרו בא אלהים אל המחנה
ויאמרו אוי לנו כי לא היתה
כזאת אתמול שלשם: אוי לנו
מי יצילנו מיד האלהים האדירים
האלה אלה הם האלהים המכים
את מצרים בכל מכה במדבר:
התחזקו והיו לאנשים פלשתים
פן תעבדו לעברים כאשר עבדו
לכם והייתם לאנשים ונלחמתם:
וילחמו פלשתים וינגף ישראל
וינסו איש לאהליו ותהי המכה
גדולה מאד ויפל מישראל
שלשים אלף רגלי: וארון אלהים
נלקח ושני בני עלי מתו חפני
ופינחס: וירץ איש בנימן
מהמערכה ויבא שלה ביום ההוא
ומדיו קרעים ואדמה על ראשו:
ויבא והנה עלי ישב על הכסא
יד דרך מצפה כי היה לבו חרד
על ארון האלהים והאיש בא

לקח ארן ברת בוא איב שלח נשא שנה היה רוע הים שמע רוע גדל חנה ארן בוא אמר היה תמל נצל אדר נכה דבר חזק היה עבד היה לחם נגף נוס היה גדל נפל ארן לקח מות רוץ ערך בוא מד צפה

לְהַגִּיד בָּעִיר וַתִּזְעַק כָּל הָעִיר׃
וַיִּשְׁמַע עֵלִי אֶת קוֹל הַצְּעָקָה
וַיֹּאמֶר מֶה קוֹל הֶהָמוֹן הַזֶּה וְהָאִישׁ
מִהַר וַיָּבֹא וַיַּגֵּד לְעֵלִי׃ וְעֵלִי בֶּן
תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה וְעֵינָיו
קָמָה וְלֹא יָכוֹל לִרְאוֹת׃ וַיֹּאמֶר
הָאִישׁ אֶל עֵלִי אָנֹכִי הַבָּא מִן
הַמַּעֲרָכָה וַאֲנִי מִן הַמַּעֲרָכָה נַסְתִּי
הַיּוֹם וַיֹּאמֶר מֶה הָיָה הַדָּבָר בְּנִי׃
וַיַּעַן הַמְבַשֵּׂר וַיֹּאמֶר נָס יִשְׂרָאֵל
לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּפָה גְדוֹלָה
הָיְתָה בָעָם וְגַם שְׁנֵי בָנֶיךָ מֵתוּ
חָפְנִי וּפִינְחָס וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים
נִלְקָחָה׃ וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ אֶת אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים וַיִּפֹּל מֵעַל הַכִּסֵּא
אֲחֹרַנִּית בְּעַד יַד הַשַּׁעַר וַתִּשָּׁבֵר
מַפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת כִּי זָקֵן הָאִישׁ
וְכָבֵד וְהוּא שָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל
אַרְבָּעִים שָׁנָה׃ וְכַלָּתוֹ אֵשֶׁת פִּינְחָס
הָרָה לָלַת וַתִּשְׁמַע אֶת הַשְּׁמֻעָה
אֶל הִלָּקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וּמֵת
חָמִיהָ וְאִישָׁהּ וַתִּכְרַע וַתֵּלֶד כִּי
נֶהֶפְכוּ עָלֶיהָ צִרֶיהָ׃ וּכְעֵת מוּתָהּ
וַתְּדַבֵּרְנָה הַנִּצָּבוֹת עָלֶיהָ אַל
תִּירְאִי כִּי בֵן יָלָדְתְּ וְלֹא עָנְתָה
וְלֹא שָׁתָה לִבָּהּ׃ וַתִּקְרָא לַנַּעַר
אִי כָבוֹד לֵאמֹר גָּלָה כָבוֹד
מִיִּשְׂרָאֵל אֶל הִלָּקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
וְאֶל חָמִיהָ וְאִישָׁהּ׃ וַתֹּאמֶר גָּלָה
כָבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל כִּי נִלְקַח אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים׃

Cap.v.

וּפְלִשְׁתִּים
לָקְחוּ אֵת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיְבִאֻהוּ
מֵאֶבֶן הָעֵזֶר אַשְׁדּוֹדָה׃ וַיִּקְחוּ
פְלִשְׁתִּים אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
וַיָּבִיאוּ אֹתוֹ בֵּית דָּגוֹן וַיַּצִּיגוּ אֹתוֹ
אֵצֶל דָּגוֹן׃ וַיַּשְׁכִּמוּ אַשְׁדּוֹדִים

נגד זעק · שמע · המן · קום יכל · ראה אמר · נוס · ענה בשר · נכה נגף · גדל היה · שנה מות · היה זכר · נפל · שבר · פרק מות · רבץ כלל · איש ילל · שמע לקח · ארן חמה · כרע ילד · הפך צור · דבר יצב · ירא ענה · שות קרא · כבד · אמר · בוא · יצג · שכם

nunciauit vrbi. & vlulauit omnis ciuitas. Et audiuit heli sonitū clamoris: dixitq;. Quis ē hic sonitus tumultus huius? At ille festinauit & venit: & nunciauit heli. Heli āt erat nonagita & octo annorū: & oculi eius caligauerāt & videre nō poterat. Et dixit ad heli. Ego sum q veni de prelio & ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait. Quid actū est fili mi? Rñdēs āt ille q nunciabat: fugit inquit israel corā philiſtiim: & ruina magna facta est in populo. Insup & duo filii tui mortui sunt ofni & phinees: & arca dei capta ē. Cumq; ille nominaſſet arcam dei: cecidit de sella retrorſum iuxta oſtiū: & fractis ceruicibus mortuus ē. Senex enī erat vir & grandeuus & ipſe iudicauit iſrael q̄draginta ānis. Nurus āt eius vxor phinees pregnans erat vicinaq; partui: & audito nuncio q capta eſſet arca dei: & mortuus eſſet ſocer ſuus & vir ſuus: incuruauit ſe & pepit. Irruerant eī in eā dolores ſubiti. In ipſo āt momēto mortis eius dixerūt ei qui ſtabāt circa eam. Ne timeas qa filiū pepiſti: q non rñdit eis neq; animaduertit. Et vocauit puerum icaboth: dicens. Tranſlata eſt gloria de iſrael: quia capta ē arca dei. Et p ſocero ſuo & pro viro ſuo ait. Trāſlata eſt gloria ab iſrael: eo q capta eſſet arca dei.

5.

Philiſtiim autem tulerunt arcam dei & aſportauerunt eam a lapide adiutorii in azotum. Tuleruntq; philiſtiim arcā dei & itulerūt eā in tēplū dagon: & ſtatuerūt eā iuxta dagō. Cūq; ſurrexiſſet diluculo azotii

τ vlulauit tota ciuitas. τ audiuit heli vo
καὶ ἀνεβόησεν ὅλη ἡ πόλις. καὶ ἤκουσεν ἠλὶ τὴν φω
cem clamoris τ dixit: que vox clamoris huius?
νὴν τῆς βοῆς καὶ εἶπεν, τίς ἡ φωνὴ τῆς βοῆς ταύτης;
τ homo feſtināſ ingreſſus eſt: τ nunciauit
καὶ ὁ ἄνθρωπος σπεύσας εἰσῆλθε, καὶ ἀπήγγειλε τῷ
heli: τ erat heli filius nonaginta τ octo annorū: τ
ἠλί, καὶ ἦν ἠλὶ υἱὸς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν, καὶ
oculi eius grauati fuerāt τ non videbat. τ
οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐβαρύνθησαν καὶ οὐκ ἔβλεπεν. καὶ
dixit heli viris qui aderant ei:
εἶπεν ἠλὶ τοῖς ἀνδράσιν τοῖς παρεστηκόσιν αὐτῷ,
que vox ſoni huius? τ reſpondit vir
τίς ἡ φωνὴ τοῦ ἤχου τούτου; καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ
qui venit: τ dixit: ego ſum qui veni de ca
ὁ ἐληλυθώς, καὶ εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἥκων ἐκ τῆς πα-
ſtris: ego fugi de acie ho
ρεμβολῆς, ἐγὼ πέφευγα ἐκ τῆς παρατάξεως σήμε-
die. τ dixit ei heli: qḋ factū eſt verbū fili? τ
ρον. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἠλί, τί τὸ γεγονὸς ῥῆμα τέκνον; καὶ
reſpondit puer: τ dixit: fugit vir
ἀπεκρίθη τὸ παιδάριον, καὶ εἶπεν, πέφευγεν ἀνὴρ
iſrael a facie philiſtijm: τ plaga
ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου τῶν ἀλλοφύλων, καὶ πληγὴ
magna facta eſt in pplō: τ ambo filij tui
μεγάλη γέγονεν ἐν τῷ λαῷ, καὶ ἀμφότεροι οἱ υἱοί σου
mortui ſunt: τ arca dei capta eſt. τ factū eſt vt me
τεθνήκασι, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἐλήφθη. καὶ ἐγένετο ὡς ἐμ-
minit arce dei: τ cecidit a ſel-
νήσθη τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ δί-
la in retro adherētia porte: τ fra
φρου εἰς τὰ ὄπισθεν ἐχόμενα τῆς πύλης, καὶ συνε-
cta ē ſcapula eius τ mortuus eſt: qm̄ ſenex
τρίβη ὁ νῶτος αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν, ὅτι πρεσβύτης
erat homo τ grauis: τ ipſe iudicauit iſrael
ἦν ὁ ἄνθρωπος καὶ βαρύς, καὶ αὐτὸς ἔκρινε τὸν ἰσραὴλ
quadraginta annis. τ nurus eius vxor phinees q̄ con
τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ ἡ νύμφη αὐτοῦ γυνὴ φινεὲς συνει-
cepit vt pareret: τ audiuit nuncium q
ληφυῖα τοῦ τεκεῖν, καὶ ἤκουσεν τὴν ἀγγελίαν ὅτι
capta eſſet arca dei: τ q mortuus eſſet ſo
ἐλήφθη ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ὅτι τέθνηκεν ὁ πεν-
cer ſuus τ vir ſuus: τ anguſtiata ē τ pe
θερὸς αὐτῆς καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ ἔστενωσε καὶ ἔτε-
perit: qm̄ verſi fuerunt in eam dolores eius: τ
κεν, ὅτι ἐστράφησαν ἐπ' αὐτῆς αἱ ὠδῖνες αὐτῆς, καὶ
in tpe ſuo moritur. τ dixerūt ei mulieres
ἐν τῷ καιρῷ αὐτῆς ἀποθνήσκει. καὶ εἶπον αὐτῇ αἱ γυναῖκες
que aſtabant ei: ne timeas qm̄ filiū peperiſti.
αἱ παρεστηκυῖαι αὐτῇ, μὴ φοβοῦ ὅτι υἱὸν τέτοκας.
τ non rūdit: τ non aiaduertit cor ſuū.
καὶ οὐκ ἀπεκρίθη, καὶ οὐκ ἐνόησεν ἡ καρδία αὐτῆς.
τ vocauit nomē puero glorie pro
καὶ ἐκάλεσεν ὄνομα τῷ παιδαρίῳ ἐχαβώθ ὑπὲρ τῆς
arca dei τ pro ſocero ſuo τ pro
κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ καὶ ὑπὲρ τοῦ πενθεροῦ αὐτῆς καὶ ὑπὲρ
viro ſuo: qm̄ mortui ſūt. τ dixit: trāſlata ē
τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ὅτι ἀπέθανον. καὶ εἶπεν, ἀπῴκισται
gloria ab iſrael eo q capta eſt arca dei.
δόξα ἀπὸ ἰσραὴλ διότι ἐλήφθη ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ. Ca.5.
Et philiſtijm tulerūt arcam dei:
Καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἔλαβον τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ,
τ aſportauerūt eam ex lapide adiutorij in azotū. τ tule-
καὶ εἰσήνεγκαν αὐτὴν ἐξ ἀβεννεζὲρ εἰς ἄζωτον. καὶ ἔλα-
runt philiſtijm arcam dei τ intu-
βον οἱ ἀλλόφυλοι τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ καὶ εἰσή-
lerunt eam in domū dagon: τ ſtatue
νεγκαν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον δαγών, καὶ παρέστη-
runt eam iuxta dagon. τ ſurrexerūt mane azotij:
σαν αὐτὴν παρὰ δαγών. καὶ ὤρθρισαν οἱ ἀζώτιοι,
τ ingreſſi ſunt in domum dagon
καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον δαγών

altera die. τ viderūt: τ ecce dagon cecidit in
τῇ ἐπαύριον. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ δαγὼν πεπτωκὼς ἐπὶ
faciem ſuam in terrā ante arcam dei.
πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ.
τ eleuauerūt dagon: τ reſtituerunt eum in
καὶ ἤγειραν τὸν δαγών, καὶ κατέστησαν αὐτὸν ἐπὶ τὸν
locum ſuum. τ factū eſt vt ſurrexerunt altera die
τόπον αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς ὤρθρισαν τῇ ἐπαύριον τὸ
mane azotij: τ ecce dagon cecidit in fa
πρωῒ οἱ ἀζώτιοι, καὶ ἰδοὺ δαγὼν πεπτωκὼς ἐπὶ πρό-
ciem ſuam coram arca dei. τ ca
σωπον αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ ἡ κε-
put dagon τ ambo veſtigia pedū e-
φαλὴ δαγὼν καὶ ἀμφότερα τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐ-
ius abſciſa ſup anteriora liminum: τ am
τοῦ ἀφῃρημένα ἐπὶ τὰ ἐμπρόσθια τῶν ἀσαφὼθ, καὶ ἀμ-
be ſicture manuū eius iacentes ſup
φότεροι οἱ καρποὶ τῶν χειρῶν αὐτοῦ πεπτωκότες ἐπὶ
limen. verum ſcapula dagon relicta eſt. pp hoc
τὸ πρόθυρον. πλὴν ἡ ῥάχις δαγὼν ὑπελείφθη. διὰ τοῦτο
non aſcendunt ſacerdotes dagō: τ omnis q ingredi
οὐκ ἐπιβαίνουσιν οἱ ἱερεῖς δαγών, καὶ πᾶς ὁ εἰσπορευόμε-
tur in domū dagon ſup limen domus dagon in azoto
νος εἰς οἶκον δαγὼν ἐπὶ τὸν ἀσαφὼθ οἴκου δαγὼν ἐν ἀζώτῳ
vſq in diem hunc: ſed tranſilientes trāſi
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, ἀλλ' ὑπερβαίνοντες ὑπερβαί-
liunt. τ aggrauata ē man⁹ dñi ſup azotios: τ tor-
νουσιν. καὶ ἐβαρύνθη ἡ χεὶρ κυρίου ἐπὶ ἀζωτίους, καὶ ἐβα-
ſit azotios: τ percuſſit eos in
σάνισε τοὺς ἀζωτίους, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς εἰς τὰς
natibus eoꝝ azotum τ terminos eius. τ viderūt
ἕδρας αὐτῶν τὴν ἄζωτον καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς. καὶ εἶδον
viri azoti q ſic factū eſt ipſis: τ dicunt
οἱ ἄνδρες ἀζώτου ὅτι οὕτως γέγονεν αὐτοῖς, καὶ λέγουσιν
non ſedebit arca dei iſrael nobiſcum: qm̄ dura
οὐ καθίσεται ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ μεθ' ἡμῶν, ὅτι σκληρὰ
manus eius ſup nos τ ſuper dagon deū nrm̄. τ mit
ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ δαγὼν τὸν θεὸν ἡμῶν. καὶ ἀπο-
tunt τ cōgregant ſatrapas philiſtinorum
στέλλουσι καὶ συνάγουσι τοὺς σατράπας τῶν ἀλλοφύλων οἱ
azotij ad ſeipſos. τ dicunt azotij quid fa
ἀζώτιοι πρὸς ἑαυτούς. καὶ λέγουσιν οἱ ἀζώτιοι τί ποιή-
ciemus arce dei iſrael? τ dicunt gethei
σομεν τῇ κιβωτῷ τοῦ θεοῦ ἰσραήλ; καὶ λέγουσιν οἱ γεθαῖ-
tranſeat iam arca dei. τ trāſiit ar
οι, μετελθέτω δὴ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ. καὶ μετῆλθεν ἡ κιβω-
ca dei iſrael in geth. τ factū eſt cū trāſi-
τὸς τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ εἰς γέθ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μετελ-
bat arca ad getheos: τ fit man⁹
θεῖν τὴν κιβωτὸν πρὸς τοὺς γεθθαίους, καὶ γίνεται χεὶρ
dñi in ciuitate: turba magna valde: τ per-
κυρίου ἐν τῇ πόλει, τάραχος μέγας σφόδρα, καὶ ἐπά-
cuſſit viros ciuitatis a paruo vſq ad magnū in na
ταξε τοὺς ἄνδρας τῆς πόλεως ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου εἰς τὰς ἕ-
tibus. τ mittunt gethei arcam dei in acaro-
δρας. καὶ ἐξαποστέλλουσιν οἱ γεθαῖοι τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ εἰς ἀκάρω-
na. τ factū eſt vt venit arca dei in acarona: τ exclama
να. καὶ ἐγενήθη ὡς εἰσῆλθεν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ εἰς ἀκάρωνα, καὶ ἀνεβόη-
uerūt acaronite dicentes: quid miſiſtis arcam dei
σαν οἱ ἀκαρωνῖται λέγοντες, τί ἀπεστρέψατε τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ
iſrael ad nos vt iterficiat nos τ populū nrm̄: τ mit-
ἰσραὴλ πρὸς ἡμᾶς θανατῶσαι ἡμᾶς καὶ τὸν λαὸν ἡμῶν; καὶ ἀποστέλ-
tunt τ congregant omnes ſatrapas philiſtinorum. τ
λουσι καὶ συνάγουσι πάντας τοὺς σατράπας τῶν ἀλλοφύλων. καὶ
dixerūt: mittite arcam dei iſrl': τ reuertatur
εἶπαν, ἐξαποστείλατε τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἰηλ', καὶ ἀποκαταστήτω
in locum ſuum: τ nō interficiat nos τ pplm̄ nrm̄.
εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ θανατώσῃ ἡμᾶς καὶ τὸν λαὸν ἡμῶν.
qm̄ fiebat confuſio mortis in vniuerſa ciuitate grauis valde:
ὅτι ἐγένετο σύγχυσις θανάτου ἐν ὅλῃ τῇ πόλει βαρεῖα σφόδρα,
vt igreſſa eſt arca dei iſrl'. τ viui τ qui moriebātur
ὡς εἰσῆλθεν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἰηλ'. καὶ οἱ ζῶντες καὶ οἱ ἀποθνήσκοντες

altera die: ecce dagon iacebat pronus in terra ante arcam domini. Et tulerunt dagon & reſtituerunt eum in locum ſuum. Rurſūq; mane die altera conſurgētes inuenerunt dagon iacentem ſuper faciē ſuā in terra coram arca domini. Caput autem dagon & due palme manuū eius abſciſe erant ſup limen: porro dagon ſolus truncꝰ remanſerat in loco ſuo. Propter hāc cām non calcant ſacerdotes dagon & oēs q ingrediūtur templū eius ſup limē dagon in azoto vſq; in hodiernū diē. Aggrauata eſt autem manus dñi ſup azotios: & demolitus eſt eos. Et pcuſſit in ſecretiori parte natiū azotū & fines eiꝰ. Vidētes aūt viri azotii huiuſcemodi plagā dixerunt. Nō maneat arca dei iſrael apud nos: qm̄ dura eſt manus eiꝰ ſup nos & ſup dagon deū noſtrū. Et mittentes cōgregauerūt oēs ſatrapas philiſtinorum ad ſe & dixerūt. Quid faciemus de arca dei iſrael? Rñderuntq; gethei. Circūducatur arca dei iſrael: & circūduxerunt arcā dei iſrael. Illis āt circūducentibus eam: fiebat manus dñi p ſingulas ciuitates interfectionis magne nimis: & pcutiebat viros vniuſcuiuſq; vrbis a paruo vſq; ad maiorē: & cōputreſcebant pminētes extales eorum. Miſerunt ergo arcam dei in accharon. Cumq; veniſſet arca dei ī accharon: exclamauerūt accharonite dicentes. Adduxerunt ad nos arcam dei iſrael vt interficiat nos & populū noſtrum. Miſerunt itaq; & congregauerunt omnes ſatrapas philiſtinorum. Qui dixerunt. Dimitte arcā dei iſrael: & reuertatur in locum ſuum vt nō interficiat nos cum populo noſtro. Fiebat enim pauor mortis in ſingulis vrbibus & grauiſſima valde manus dei. Viri quoq; qui mortui non fuerant

מִמָּחֳרָת וְהִנֵּה דָגוֹן נֹפֵל לְפָנָיו
אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה וַיִּקְחוּ
אֶת דָּגוֹן וַיָּשִׁבוּ אֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ׃
וַיַּשְׁכִּמוּ בַבֹּקֶר מִמָּחֳרָת וְהִנֵּה דָגוֹן
נֹפֵל לְפָנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן
יְהוָה וְרֹאשׁ דָּגוֹן וּשְׁתֵּי כַּפּוֹת יָדָיו
כְּרֻתוֹת אֶל הַמִּפְתָּן רַק דָּגוֹן
נִשְׁאַר עָלָיו׃ עַל כֵּן לֹא יִדְרְכוּ
כֹהֲנֵי דָגוֹן וְכָל הַבָּאִים בֵּית דָּגוֹן
עַל מִפְתַּן דָּגוֹן בְּאַשְׁדּוֹד עַד
הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַתִּכְבַּד יַד יְהוָה אֶל
הָאַשְׁדּוֹדִים וַיְשִׁמֵּם וַיַּךְ אֹתָם
בַּעְפָלִים אֶת אַשְׁדּוֹד וְאֶת
גְּבוּלֶיהָ׃ וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי אַשְׁדּוֹד כִּי
כֵן וְאָמְרוּ לֹא יֵשֵׁב אֲרוֹן אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל עִמָּנוּ כִּי קָשְׁתָה יָדוֹ
עָלֵינוּ וְעַל דָּגוֹן אֱלֹהֵינוּ׃ וַיִּשְׁלְחוּ
וַיַּאַסְפוּ אֶת כָּל סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים
אֲלֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲרוֹן
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ גַּת יִסֹּב
אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּסֵּבּוּ אֶת
אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי אַחֲרֵי
הֵסַבּוּ אֹתוֹ וַתְּהִי יַד יְהוָה בָּעִיר
מְהוּמָה גְּדוֹלָה מְאֹד וַיַּךְ אֶת
אַנְשֵׁי הָעִיר מִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל
וַיִּשָּׂתְרוּ לָהֶם עְפָלִים׃ וַיְשַׁלְּחוּ אֶת
אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן וַיְהִי כְּבוֹא
אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עֶקְרוֹן וַיִּזְעֲקוּ
הָעֶקְרֹנִים לֵאמֹר הֵסַבּוּ אֵלַי אֶת
אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לַהֲמִיתֵנִי
וְאֶת עַמִּי׃ וַיִּשְׁלְחוּ וַיַּאַסְפוּ אֶת
כָּל סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ
שַׁלְּחוּ אֶת אֲרוֹן אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
וְיָשֹׁב לִמְקוֹמוֹ וְלֹא יָמִית אֹתִי
וְאֶת עַמִּי כִּי הָיְתָה מְהוּמַת מָוֶת
בְּכָל הָעִיר כָּבְדָה מְאֹד יַד הָאֱלֹהִים
שָׁם׃ וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא מֵתוּ

פנה · שוב קום · כפף · כתן · שאר דבר · בוא · כבד · שמם נכה · גבל ראה · קשה · שלח · אסף · עשה ארן · אמר סבב · היה · הום · גדל · סתר · זעק · מות · שוב קום · היה · מות

Hebrew	Margin
הכו בעפלים ותעל שועת העיר	נכה עלה
השמים: ויהי ארון	Cap. vi. היה
יהוה בשדה פלשתים שבעה	
חדשים: ויקראו פלשתים	קרא
לכהנים ולקסמים לאמר מה	
נעשה לארון יהוה הודענו במה	עשה ידע
נשלחנו למקומו: ויאמרו אם	שלח קום
משלחים את ארון אלהי ישראל	אמר
אל תשלחו אתו ריקם כי השב	שוב
תשיבו לו אשם אז תרפאו	רפא
ונודע לכם למה לא תסור ידו	ידע סור
מכם: ויאמרו מה האשם אשר	
נשיב לו ויאמרו מספר סרני	ספר
פלשתים חמשה עפלי זהב	
וחמשה עכברי זהב כי מגפה	נגף
אחת לכלם ולסרניכם: ועשיתם	עשה
צלמי עפליכם וצלמי עכבריכם	
המשחיתים את הארץ ונתתם	שחת נתן
לאלהי ישראל כבוד אולי יקל	כבד קלל
את ידו מעליכם ומעל אלהיכם	
ומעל ארצכם: ולמה תכבדו את	
לבבכם כאשר כבדו מצרים	
ופרעה את לבם הלוא כאשר	
התעלל בהם וישלחום וילכו:	עלל שלח
ועתה קחו ועשו עגלה חדשה	לקח
אחת ושתי פרות עלות אשר	פר עלה
לא עלה עליהם על ואסרתם את	
הפרות בעגלה והשיבתם בניהם	שוב
מאחריהם הביתה: ולקחתם את	
ארון יהוה ונתתם אתו אל	ארן
העגלה ואת כלי הזהב אשר	כלה
השבתם לו אשם תשימו בארגז	שום
מצדו ושלחתם אתו והלך:	צדד
וראיתם אם דרך גבולו יעלה בית	ראה גבל
שמש הוא עשה לנו את הרעה	עלה רוע
הגדלה הזאת ואם לא וידענו	

pcutiebātur in secretiori pte natiū: & ascendebat vlulatus vniuſcuiuſq̄ ciuitatis in celum. 6. Fuit ergo arca dñi in regione philiſtinorum ſeptē mēſibus: Et poſt hec vocauerūt philiſtiim ſacerdotes & diuinos dicētes. Quid faciemus de arca dñi? Indicate nobis quō remittamus eā in locū ſuū. Qui dixerunt. Si remittitis arcam dei iſrael: nolite dimittere eā vacuā: ſed qd̄ debetis ei reddite p pctō: & tunc curabimini: & ſcietis qre non recedat manus eius a vobis. Qui dixerūt. Quid eſt qd̄ p delicto reddere debeamus ei? Reſpōderūtq̄ illi. Iuxta numerū puintiarum philiſtinorū quinq̄ anos aureos facietis & quinq̄ mures aureos: qa plaga vna fuit oīb⁹ vobis & ſatrapis vr̄is. Facietiſq̄ ſilitudines anorū veſtroꝝ: & ſimilitudies muriū q̄ demoliti ſunt terram: & dabitis dō iſrael gloriā: ſi forte releuet manum ſuam a vobis: & a diis veſtris & a terra veſtra. Quare grauatis corda veſtra ſicut aggrauauit egyptus & pharao cor ſuū? Nōne poſtq̄ percuſſus eſt tūc dimiſit eos & abierūt? Nūc ergo arripite & facite plauſtrum nouum vnum: & duas vaccas fetas quibus non eſt īpoſitum iugū iungite in plauſtro & recludite vitulos earum domi. Tolletiſq̄ arcam domini & ponetis in plauſtro: & vaſa aurea que exoluiſtis ei p delicto ponetis in capſellam ad latus eius: & dimittite eam vt vadat: & aſpicietis. Et ſiquidē per viā finiū ſuorū aſcēderit contra bethſames ipſe fecit nobis hoc malū grande: ſin autē minime: ſciemus

percuſſi fuerūt in natibus. ⁊ aſcendit vlulatus ciui
ἐπλήγησαν ἐπὶ τὰς ἕδρας. καὶ ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς πό
tatis vſq̄ ad celum.
λεως ἕως τοῦ οὐρανοῦ.

Ca. 6.

Et fuit arca dñi in agro phili
Καὶ ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ κυρίου ἐν ἀγρῷ τῶν ἀλλο
ſtinoꝝ mēſibus ſeptē. ⁊ vocant philiſtiim
φύλων μῆνας ἑπτά. καὶ καλοῦσιν οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς
ſacerdotes ⁊ pphas ⁊ incantatores ſuos:
ἱερεῖς καὶ τοὺς μάντεις καὶ τοὺς ἐπαοιδοὺς αὐτῶν,
⁊ dicunt eis: quid faciemus arce
καὶ λέγουσιν αὐτοῖς, τί ποιήσομεν τῇ κιβωτῷ τοῦ
dñi? indicate nobis in quo mittamus eam
κυρίου; γνωρίσατε ἡμῖν ἐν τίνι ἐξαποστείλωμεν αὐτὴν
in locum ſuum. ⁊ dixerūt ſi remittitis vos
εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. καὶ εἶπον εἰ ἐξαποστέλλετε ὑμεῖς
arcam federis dñi dei iſrael: non
τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου τοῦ θεοῦ Ἰσραήλ, μὴ
mittatis eam vacuam: ſed reddentes reddi
ἐξαποστείλητε αὐτὴν κενήν, ἀλλ' ἀποδιδόντες ἀπόδο
te ei pro delicto dona: ⁊ tunc cura
τε αὐτῇ ὑπὲρ τῆς βασάνου δῶρα, καὶ τότε ἰαθή
bimini: ⁊ placabitur vobis: ne non recedat manus
σεσθε, καὶ ἐξιλασθήσεται ὑμῖν, μὴ οὐκ ἀποστῇ ἡ χεὶρ
eius a vobis. ⁊ dicunt quid pro deli
αὐτοῦ ἀφ' ὑμῶν. καὶ λέγουσι τί τὸ ὑπὲρ τῆς βασά
cto quod reddemus ei? ⁊ dixerunt: iuxta numerū
νου ὃ ἀποδώσομεν αὐτῇ; καὶ εἶπον, κατὰ ἀριθμὸν
prouinciarum philiſtinorum quinq̄ anos au
τῶν σατραπειῶν τῶν ἀλλοφύλων πέντε ἕδρας χρυ
reos: qm̄ error in vobis ⁊ principibus vr̄is
σᾶς, ὅτι πταῖσμα ἐν ὑμῖν καὶ τοῖς ἄρχουσιν ὑμῶν
⁊ populo: ⁊ quinq̄ mures aureos ſimilitudinē
καὶ τῷ λαῷ, καὶ πέντε μύας χρυσοῦς ὁμοίωμα τῶν
murium corrumpentium terram vr̄am. ⁊ dabitis
μυῶν τῶν διαφθειρόντων τὴν γῆν ὑμῶν. καὶ δώσετε
dño deo iſrael gloriam: vt releuet manum ſu
τῷ κῷ θεῷ Ἰσραὴλ δόξαν, ὅπως κουφίσῃ τὴν χεῖρα αὐ
am a vobis ⁊ a diis veſtris ⁊ a
τοῦ ἀφ' ὑμῶν καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν ὑμῶν καὶ ἀπὸ τῆς
terra veſtra. ⁊ quare grauatis corda veſtra: vt
γῆς ὑμῶν. καὶ ἵνα τί βαρύνετε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς
aggrauauit egypt⁹ ⁊ pharao cor ſuum? non
ἐβάρυνεν Αἴγυπτος καὶ φαραὼ τὴν καρδίαν αὐτῶν; οὐ
ne quādo illuſerunt eis: miſerunt eos ⁊
χὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτοῖς, ἐξαπέστειλαν αὐτοὺς καὶ
abierunt. ⁊ nunc accipite. ⁊ facite plauſtrum no
ἀπῆλθον. καὶ νῦν λάβετε καὶ ποιήσατε ἅμαξαν και
uum vnum: ⁊ accipite duas vaccas primo enixas
νὴν μίαν, καὶ λάβετε δύο βόας πρωτοτοκούσας
ſine filiis: ſup quas nō impoſitū ē iugum. ⁊ iungi
ἄνευ τῶν τέκνων, ἐφ' ἃς οὐκ ἐπετέθη ζυγός. καὶ ζεύξα
te vaccas in plauſtro: ⁊ filios earū du
τε τὰς βόας ἐν τῇ ἁμάξῃ, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἀπα
cite a tergo earum in domum. ⁊ accipietis
γάγετε ἀπὸ ὄπισθεν αὐτῶν εἰς οἶκον. καὶ λήψεσθε τὴν
arcam dñi: ⁊ pōetis eam ſuper plauſtrum:
κιβωτὸν κυρίου, καὶ θήσετε αὐτὴν ἐπὶ τὴν ἅμαξαν,
⁊ vaſa aurea reddite ei pro pec
καὶ τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ ἀπόδοτε αὐτῇ ὑπὲρ τῆς βα
cato: ⁊ ponetis in capſella ex latere partis e
σάνου, καὶ θήσετε ἐν θέματι ἐκ πλαγίων μέρους αὐ
ius: ⁊ mittetis eam. ⁊ recedet: ⁊ vide
τῆς, καὶ ἐξαποστελεῖτε αὐτήν. καὶ ἀπελεύσεται καὶ ὄψε
bitis ſi in viā finis ſui ibit contra bethſames:
σθε εἰ εἰς ὁδὸν ὁρίου αὐτῆς πορεύσεται κατὰ Βαιθσαμύς,
ipſe fecit nobis malum grande hoc.
αὐτὸς πεποίηκεν ἡμῖν τὴν κακίαν τὴν μεγάλην ταύ
⁊ ſi nō: ⁊ cognoſcemus
την. καὶ ἐὰν μή, καὶ γνωσόμεθα

q̄ nequaquā manus eius tetigit nos: ſed ca
ὅτι οὐχὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἧπται ἡμῶν, ἀλλὰ σύμπτω
ſus hic factus eſt nobis. ⁊ fecerunt phili
μα τοῦτο γέγονεν ἡμῖν. καὶ ἐποίησαν οἱ ἀλλόφυ
ſtiim ſic: ⁊ acceperūt duas vaccas primo enixas:
λοι οὕτως, καὶ ἔλαβον δύο βόας πρωτοτοκούσας,
⁊ iunxerunt eas in plauſtro: ⁊ filios earum
καὶ ἔζευξαν αὐτὰς ἐν τῇ ἁμάξῃ, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν
concluſerunt in domo. ⁊ poſuerūt arcam dñi
ἀπέκλεισαν εἰς οἶκον. καὶ ἔθεντο τὴν κιβωτὸν κυρίου
ſuper plauſtrū ⁊ capſellam ⁊ mures
ἐπὶ τὴν ἅμαξαν καὶ τὸ θέμα καὶ τοὺς μύας τοὺς
aureos: ⁊ ſimilitudines anorum eoꝝ. ⁊
χρυσοῦς, καὶ τὰς εἰκόνας τῶν ἑδρῶν αὐτῶν. καὶ
direxerunt vacce in via in viam bethſa
κατεύθυναν αἱ βόες ἐν τῇ ὁδῷ εἰς τὴν ὁδὸν Βαιθσα
mes in ſemita in qua ibant laborabant: ⁊ non
μὺς ἐν τρίβῳ ἑνὶ ᾗ ἐπορεύοντο ἐκοπίων, καὶ οὐκ
declinabāt ad dexterā neq̄ ad ſiniſtrā: in itinere vno gradie
ἐξέκλιναν δεξιὰν οὐδὲ ἀριστεράν, ἐν ὁδῷ μιᾷ ἐπορεύ
bātur pergentes ⁊ mugientes. ⁊ ſatrape
οντο πορευόμεναι καὶ βοῶσαι. καὶ οἱ σατράπαι
philiſtiim ibant poſt ipſos vſq̄ ad ter
τῶν ἀλλοφύλων ἐπορεύοντο ὀπίσω αὐτῶν ἕως ὁρί
minos bethſames. ⁊ qui in bethſames metebant meſ
ων Βαιθσαμύς. καὶ οἱ ἐν Βαιθσαμὺς ἐθέριζον θερισ
ſem tritici in valle. ⁊ eleuauerūt ocu
μὸν πυρῶν ἐν τῇ κοιλάδι. καὶ ἦραν τοὺς ὀφθαλ
los ſuos ⁊ viderūt arcam dñi: ⁊ gaui
μοὺς αὐτῶν καὶ εἶδον τὴν κιβωτὸν κυρίου, καὶ ἐχά
ſi ſunt in obuiationē eius. ⁊ plauſtrū venit
ρησαν εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς. καὶ ἡ ἅμαξα εἰσῆλθεν
in agrum ioſue qui de bethſames: ⁊ ſtetit ibi
εἰς ἀγρὸν Ἰωσιὲ τοῦ ἐκ Βαιθσαμύς, καὶ ἔστη ἐκεῖ
iuxta lapidē magnum ⁊ cōciderunt ligna plau
παρὰ λίθον μέγαν. καὶ ἔσχισαν τὰ ξύλα τῆς ἁμά
ſtri: ⁊ vaccas obtulerūt holocauſtum do
ξης, καὶ τὰς βόας ἀνήνεγκαν ὁλοκαύτωσιν τῷ κυ
mino. ⁊ leuite obtulerunt arcam do
ρίῳ. καὶ οἱ λευῖται ἀνήνεγκαν τὴν κιβωτὸν τοῦ κυ
mini: ⁊ capſellā que cum ea ⁊ vaſa
ρίου, καὶ τὸ θέμα τὸ μετ' αὐτῆς καὶ τὰ σκεύη τὰ
aurea: ⁊ poſuerūt ſuper lapidem magnum.
χρυσᾶ, καὶ ἔθεντο ἐπὶ τῷ λίθῳ τῷ μεγάλῳ.
⁊ viri bethſames obtulerunt holocauſta:
καὶ οἱ ἄνδρες ἐν Βαιθσαμὺς ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώσεις,
⁊ immolauerūt victimas dño in die illa.
καὶ ἔθυσαν θυσίας τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
⁊ quinq̄ ſatrape philiſtinorum viderunt ⁊
καὶ οἱ πέντε σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων ἑώρων καὶ
reuerſi ſunt in acaron in die illa. ⁊ hi
ἀνέστρεψαν εἰς Ἀκκαρὼν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ αὗται
ani aurei: quos reddiderūt philiſtiim
αἱ ἕδραι αἱ χρυσαῖ, ἃς ἀπέδωκαν οἱ ἀλλόφυλοι
pro peccato dño: azoti vnum: ⁊
ὑπὲρ τῆς βασάνου τῷ κυρίῳ, τῆς Ἀζώτου μίαν, καὶ
geth vnum: ⁊ gazeo vnum: ⁊ aſcalonis v
τῆς Γὲθ μίαν, καὶ τῆς Γάζης μίαν, καὶ Ἀσκάλωνος μί
num: ⁊ acaron vnum. ⁊ mures aurei ſm nu
αν, καὶ Ἀκκαρὼν μίαν. καὶ μῦς χρυσοῖ κατὰ ἀρι
merum omniū vrbium philiſtiim quin
θμὸν πασῶν τῶν πόλεων τῶν ἀλλοφύλων τῶν πέν
q̄ prouintiarū: ab vrbe murata ⁊ vſq̄ ad
τε σατραπειῶν, ἐκ πόλεως ἐστερεωμένης καὶ ἕως
villam pherezei: ⁊ vſq̄ ad lapidē magnum:
κώμης τοῦ Φερεζαίου, καὶ ἕως λίθου τοῦ μεγάλου,
vbi poſuerunt ſuper ipſum arcam federis
οὗ ἐπέθηκαν ἐπ' αὐτοῦ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης
dñi vſq̄ ad.
κυρίου ἕως

quia nequaq̄ manus eius tetigit nos: ſed caſu accidit. Fecerūt ergo illi hoc modo. & tollētes duas vaccas q̄ lactabāt vitulos iūxerūt ad plauſtrū: vituloſq̄ earum concluſerunt domi. Et poſuerunt arcā domini ſuper plauſtrum & capſellā que habebat mures aureos & ſimilitudinē anorum. Ibāt aūt in directū vacce per viam que ducit bethſames: & itinere vno gradiebantur pgētes & mugiētes & nō declinabant neq̄ ad dexteram neq̄ ad ſiniſtrā. Sed & ſatrape philiſtiim ſequebātur vſq̄ ad terminos bethſames. Porro bethſamite metebant triticum in valle. Et eleuātes oculos viderunt arcam & gauiſi ſunt cum vidiſſent. Et plauſtrum venit in agrum ioſue bethſamite: & ſtetit ibi. Erat aūt ibi lapis magnus: & conciderunt ligna plauſtri: vaccaſq̄ impoſuerunt ſup ea holocauſtū dño. Leuite aūt depoſuerūt arcam domini & capſellā q̄ erat iuxta eam: in qua erant vaſa aurea & poſuerūt ſuper lapidem grandē. Viri aūt bethſamite obtulerunt holocauſta: & īmolarūt victimas in die illa dño. Et quinq̄ ſatrape philiſtinorum viderūt & reuerſi ſunt in acharon in die illa. Hi ſunt autem ani aurei quos reddiderunt philiſtiim pro delicto domino. Azotus vnum: gaza vnum: aſchalon vnum: geth vnum: accharō vnū: & mures aureos ſecūdum numerum vrbium philiſtiim quinq̄ puīciarū ab vrbe murata vſq̄ ad villam q̄ erat abſq̄ muro: & vſq̄ ad abel magnum ſup quē poſuerūt arcā dñi que erat vſq̄ in

Hebrew	Margin
כי לא ידו נגעה בנו מקרה הוא	קרה
היה לנו: ויעשו האנשים כן	עשה
ויקחו שתי פרות עלות ויאסרום	לקח אסר
בעגלה ואת בניהם כלו בבית:	כלה
וישמו את ארון יהוה אל	שום
העגלה ואת הארגז ואת עכברי	
הזהב ואת צלמי טחריהם:	
וישרנה הפרות בדרך על דרך	
בית שמש במסלה אחת הלכו	הלך
הלך וגעו ולא סרו ימין	געה סור
ושמאל וסרני פלשתים הלכים	ימן שמאל
אחריהם עד גבול בית שמש:	
ובית שמש קצרים קציר חטים	קצר חטה
בעמק וישאו את עיניהם	נשא
ויראו את הארון וישמחו	ראה ארן
לראות: והעגלה באה אל	שמח בוא
שדה יהושע בית השמשי	
ותעמד שם ושם אבן גדולה	עמד גדל
ויבקעו את עצי העגלה ואת	בקע
הפרות העלו עלה ליהוה:	פר עלה
והלוים הורידו את ארון יהוה	ירד
ואת הארגז אשר אתו אשר בו	
כלי זהב וישמו על האבן	כלה שום
הגדולה ואנשי בית שמש העלו	
עלות ויזבחו זבחים ביום ההוא	
ליהוה: וחמשה סרני פלשתים	
ראו וישבו עקרון ביום ההוא:	
ואלה טחורי הזהב אשר	
השיבו פלשתים אשם ליהוה	שוב
לאשדוד אחד לעזה אחד	
לאשקלון אחד לגת אחד	
לעקרון אחד: ועכברי הזהב מספר	ספר
כל ערי פלשתים לחמשת	עיר
הסרנים מעיר מבצר ועד כפר	
הפרזי ועד אבל הגדולה אשר	
הניחו עליה את ארון יהוה עד	נוח ארן

היום הזה בשדה יהושע בית השמשי: ויך באנשי בית שמש כי ראו בארון יהוה ויך בעם שבעים איש חמשים אלף איש ויתאבלו העם כי הכה יהוה בעם מכה גדולה: ויאמרו אנשי בית שמש מי יוכל לעמד לפני יהוה האלהים הקדוש הזה ואל מי יעלה מעלינו: וישלחו מלאכים אל יושבי קרית יערים לאמר השבו פלשתים את ארון יהוה רדו העלו אתו אליכם:

Cap. vii.

ויבאו אנשי קרית יערים ויעלו את ארון יהוה ויבאו אתו אל בית אבינדב בגבעה ואת אלעזר בנו קדשו לשמר את ארון יהוה: ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה וינהו כל בית ישראל אחרי יהוה: ויאמר שמואל אל כל בית ישראל לאמר אם בכל לבבכם אתם שבים אל יהוה הסירו את אלהי הנכר מתוככם והעשתרות והכינו לבבכם אל יהוה ועבדהו לבדו ויצל אתכם מיד פלשתים: ויסירו בני ישראל את הבעלים ואת העשתרות ויעבדו את יהוה לבדו: ויאמר שמואל קבצו את כל ישראל המצפתה ואתפלל בעדכם אל יהוה: ויקבצו המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני יהוה ויצומו ביום ההוא ויאמרו שם חטאנו ליהוה וישפט שמואל את בני ישראל במצפה:

illa die in agro iosue bethsamitis. Percussit autem dominus de viris bethsamitibus eo quod vidissent arcam domini: & percussit de populo septuaginta viros & quinquaginta milia plebis. Luxitque populus eo quod dominus percussisset plebem plaga magna. Et dixerunt viri bethsamitae. Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius? Et ad quem ascendet a nobis? Miseruntque nuncios ad habitatores cariathiarim dicentes. Reduxerunt philistiim arcam domini: descendite & reducite eam ad vos. 7.

Venerunt ergo viri cariathiarim & reduxerunt arcam domini: & intulerunt eam in domum aminadab in gabaa: Eleazarum autem filium eius sanctificauerunt vt custodiret arcam domini. Et factum est ex qua die mansit arca domini in cariathiarim multiplicati sunt dies. Erat quippe iam annus vicesimus. Et requieuit omnis domus israel post dominum. Ait autem samuel ad vniuersam domum israel dicens. Si in toto corde vestro reuertimini ad dominum: auferte deos alienos de medio vestri baalim & astaroth: & preparate corda vestra domino & seruite ei soli: & eruet vos de manu philistiim. Abstulerunt ergo filii israel baalim & astaroth & seruierunt domino soli. Dixit autem samuel. Congregate vniuersum israel in masphat vt orem pro vobis dominum. Et conuenerunt in masphat. Hauseruntque aquam & effuderunt in conspectu domini: & ieiunauerunt in die illa atque dixerunt ibi. peccauimus domino. Iudicauitque samuel filios israel in masphat.

ἡμέρας ταύτης ἐν ἀγρῷ Ἰωσῆε τοῦ Βαιθσαμίς. καὶ ἐπάταξεν ἄνδρας Βαιθσαμίς, ὅτι εἶδον τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου. καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα ἄνδρας, καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπένθησεν ὁ λαὸς, ὅτι ἐπάταξε κύριος ἐν τῷ λαῷ πληγὴν μεγάλην σφόδρα. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες οἱ ἐν Βαιθσαμὶς, τίς δυνήσεται παραστῆναι ἐνώπιον κυρίου τοῦ ἁγίου τούτου; καὶ πρὸς τίνα ἀναβήσεται ἡ κιβωτὸς τοῦ κυρίου ἀφ' ἡμῶν; καὶ ἀποστέλλουσιν ἀγγέλους πρὸς τοὺς κατοικοῦντας Καριαθιαρὶμ λέγοντες, ἀπέστρεψαν οἱ ἀλλόφυλοι τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου, καταβῆτε καὶ ἀναγάγετε αὐτὴν πρὸς ὑμᾶς.

Ca. 7.

Καὶ ἔρχονται οἱ ἄνδρες Καριαθιαρὶμ καὶ ἀνάγουσιν τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὴν εἰς οἶκον Ἀβιναδὰβ τὸν ἐν τῷ βουνῷ. καὶ Ἐλεάζαρ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡγίασε φυλάσσειν τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου. καὶ ἐγένετο ἀφ' ἧς ἡμέρας ἦν ἡ κιβωτὸς ἐν Καριαθιαρὶμ, ἐπληθύνθησαν αἱ ἡμέραι, καὶ ἐγένοντο εἴκοσι ἔτη, καὶ ἐπέστρεψε πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὀπίσω κυρίου. καὶ εἶπε Σαμουὴλ πρὸς πάντα οἶκον Ἰσραὴλ λέγων, εἰ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν ὑμεῖς ἐπιστρέφετε πρὸς κύριον, περιέλετε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους ἐκ μέσου ὑμῶν καὶ τὰ ἄλση, καὶ ἑτοιμάσατε τὰς καρδίας ὑμῶν πρὸς κύριον καὶ δουλεύσατε αὐτῷ μόνῳ, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων. καὶ περιεῖλον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ τὰς Βααλὶμ καὶ τὰ ἄλση Ἀσταρὼθ, καὶ ἐδούλευσαν τῷ κυρίῳ μόνῳ. καὶ εἶπε Σαμουὴλ, συναθροίσατε πάντα Ἰσραὴλ εἰς Μασηφὰ, καὶ προσεύξομαι περὶ ὑμῶν πρὸς κύριον. καὶ συνήχθη ὁ λαὸς εἰς Μασηφὰ καὶ ὑδρεύοντο ὕδωρ, καὶ ἐξέχεον ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐνήστευσαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ εἶπον, ἡμαρτήκαμεν τῷ κυρίῳ. καὶ ἐδίκασε Σαμουὴλ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς Μασηφά.

καὶ ἤκουσαν οἱ ἀλλόφυλοι, ὅτι συνήχθησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ εἰς Μασηφὰ πάντες. καὶ ἀνέβησαν οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων ἐπὶ Ἰσραήλ. καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώπου τῶν ἀλλοφύλων. καὶ εἶπον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πρὸς Σαμουὴλ, μὴ παρασιωπήσῃς ἀφ' ἡμῶν τοῦ βοᾶν πρὸς κύριον θεόν σου, καὶ σώσει ἡμᾶς ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων. καὶ ἔλαβε Σαμουὴλ ἄρνα γαλαθηνὸν ἕνα, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν ὁλοκαύτωσιν τῷ κυρίῳ σὺν παντὶ τῷ λαῷ. καὶ ἐβόησε Σαμουὴλ πρὸς κύριον ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ ὁ κύριος. καὶ ἦν Σαμουὴλ ἀναφέρων τὴν ὁλοκαύτωσιν, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι προσῆγον εἰς πόλεμον ἐπὶ Ἰσραήλ. καὶ ἐβρόντησε κύριος ἐν φωνῇ μεγάλῃ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ συνεχύθησαν καὶ ἔπταισαν ἐνώπιον Ἰσραήλ. καὶ ἐξῆλθον ἄνδρες Ἰσραὴλ ἐκ Μασηφὰ καὶ κατεδίωξαν τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ἐπάταξαν αὐτοὺς ἕως ὑποκάτω Βαιθχόρ. καὶ ἔλαβε Σαμουὴλ λίθον ἕνα καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἀναμέσον Μασηφὰ καὶ ἀναμέσον τῆς παλαιᾶς, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἀβενέζερ, λίθος τοῦ βοηθοῦ. καὶ εἶπεν, ἕως ἐνταῦθα ἐβοήθησεν ἡμῖν ὁ κύριος. καὶ ἐταπείνωσε κύριος τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι τοῦ ἐπελθεῖν εἰς ὅριον Ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο χεὶρ κυρίου ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους πάσας τὰς ἡμέρας τοῦ Σαμουήλ. καὶ ἀπεδόθησαν αἱ πόλεις ἃς ἔλαβον οἱ ἀλλόφυλοι παρὰ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀπὸ Ἀκκαρὼν ἕως Γὲθ, καὶ τὸ ὅριον ἀφείλοντο Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων. καὶ ἦν εἰρήνη ἀναμέσον Ἰσραὴλ καὶ ἀναμέσον τοῦ Ἀμορραίου. καὶ ἔκρινε Σαμουὴλ τὸν Ἰσραὴλ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύετο κατ' ἐνιαυτὸν ἐκύκλου Βαιθὴλ καὶ τὴν Γάλγαλα καὶ τὴν Μασηφά. καὶ ἐδίκαζε τὸν Ἰσραὴλ ἐν πᾶσι τοῖς τόποις τούτοις. ἡ δὲ ἀποστροφὴ αὐτοῦ ἦν ἐν Ἀρμαθαίμ, ὅτι ἐκεῖ ἦν ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ

Et audierunt philistiim quod congregati essent filii israel in masphat & ascenderunt satrape philistinorum ad israel. Quod cum audissent filii israel timuerunt a facie philistinorum. Dixeruntque ad samuelem. Ne cesses pro nobis clamare ad dominum deum nostrum vt saluet nos de manu philistiorum. Tulit autem samuel agnum lactantem vnum & obtulit illum holocaustum integrum domino. Et clamauit samuel ad dominum pro israel: & exaudiuit eum dominus. Factum est autem cum samuel offerret holocaustum domino: philistiim inire prelium contra israel. Intonuit autem dominus fragore magno in die illa super philistiim: & exterruit eos & cesi sunt a filiis israel. Egressique filii israel de masphat persecuti sunt philisteos & percusserunt eos vsque ad locum qui erat subter bethchar. Tulit autem samuel lapidem vnum & posuit eum inter masphat & inter sen. & vocauit nomen loci illius lapis adiutorii. Dixitque. Hucusque auxiliatus est nobis dominus. Et humiliati sunt philistiim: nec apposuerunt vltra vt venirent in terminos israel. Facta est itaque manus domini super philisteos cunctis diebus samuelis: & reddite sunt vrbes quas tulerant philistiim ab israel: israeli: ab accharon vsque geth & terminos suos. Liberauitque israel de manu philistinorum: eratque pax inter israel & ammorreum. Iudicabat quoque samuel israel cunctis diebus vite sue. & ibat per singulos annos circuiens bethel & galgala & masphat: & iudicabat israelem in supradictis locis. Reuertebaturque in ramatha. ibi enim erat domus eius: & ibi

וישמעו פלשתים כי התקבצו בני ישראל המצפתה ויעלו סרני פלשתים אל ישראל וישמעו בני ישראל ויראו מפני פלשתים: ויאמרו בני ישראל אל שמואל אל תחרש ממנו מזעק אל יהוה אלהינו וישענו מיד פלשתים: ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלה עולה כליל ליהוה ויזעק שמואל אל יהוה בעד ישראל ויענהו יהוה: ויהי שמואל מעלה העולה ופלשתים נגשו למלחמה בישראל וירעם יהוה בקול גדול ביום ההוא על פלשתים ויהמם וינגפו לפני ישראל: ויצאו אנשי ישראל מן המצפה וירדפו את פלשתים ויכום עד מתחת לבית כר: ויקח שמואל אבן אחת וישם בין המצפה ובין השן ויקרא את שמה אבן העזר ויאמר עד הנה עזרנו יהוה: ויכנעו הפלשתים ולא יספו עוד לבוא בגבול ישראל ותהי יד יהוה בפלשתים כל ימי שמואל: ותשבנה הערים אשר לקחו פלשתים מאת ישראל לישראל מעקרון ועד גת ואת גבולן הציל ישראל מיד פלשתים ויהי שלום בין ישראל ובין האמרי: וישפט שמואל את ישראל כל ימי חייו: והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל את כל המקומות האלה: ותשבתו הרמתה כי שם ביתו ושם

Cap. viii.

שָׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן שָׁם מִזְבֵּחַ
לַיהוָה׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן
שְׁמוּאֵל וַיָּשֶׂם אֶת בָּנָיו שֹׁפְטִים
לְיִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי שֵׁם בְּנוֹ הַבְּכוֹר
יוֹאֵל וְשֵׁם מִשְׁנֵהוּ אֲבִיָּה שֹׁפְטִים
בִּבְאֵר שָׁבַע׃ וְלֹא הָלְכוּ בָנָיו
בִּדְרָכָיו וַיִּטּוּ אַחֲרֵי הַבָּצַע וַיִּקְחוּ
שֹׁחַד וַיַּטּוּ מִשְׁפָּט׃ וַיִּתְקַבְּצוּ כֹּל
זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל שְׁמוּאֵל
הָרָמָתָה׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה
זָקַנְתָּ וּבָנֶיךָ לֹא הָלְכוּ בִּדְרָכֶיךָ
עַתָּה שִׂימָה לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ
כְּכָל הַגּוֹיִם׃ וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי
שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנָה
לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ וַיִּתְפַּלֵּל
שְׁמוּאֵל אֶל יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹל הָעָם
לְכֹל אֲשֶׁר יֹאמְרוּ אֵלֶיךָ כִּי
לֹא אֹתְךָ מָאָסוּ כִּי אֹתִי מָאֲסוּ
מִמְּלֹךְ עֲלֵיהֶם׃ כְּכָל הַמַּעֲשִׂים
אֲשֶׁר עָשׂוּ מִיּוֹם הַעֲלֹתִי אֹתָם
מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיַּעַזְבֻנִי
וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים כֵּן הֵמָּה
עֹשִׂים גַּם לָךְ׃ וְעַתָּה שְׁמַע
בְּקוֹלָם אַךְ כִּי הָעֵד תָּעִיד בָּהֶם
וְהִגַּדְתָּ לָהֶם מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
אֵת כָּל דִּבְרֵי יְהוָה אֶל הָעָם
הַשֹּׁאֲלִים מֵאִתּוֹ מֶלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר
זֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם אֶת בְּנֵיכֶם
יִקָּח וְשָׂם לוֹ בְּמֶרְכַּבְתּוֹ וּבְפָרָשָׁיו
וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכַּבְתּוֹ׃ וְלָשׂוּם לוֹ
שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים
וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ
וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי מִלְחַמְתּוֹ וּכְלֵי

Primitiva: בָּנָה · שׂוּם · שָׁנָה · נָטָה · לָקַח · שָׁחַד · קָבַץ · בּוֹא · שׂוּם · רָעַע · נָתַן · פָּלַל · אָמַר · מָאַס · עָשָׂה · עָזַב · עָבַד · עוּד · נָגַד · מָלַךְ · הָיָה · לָקַח · שׂוּם · רָכַב · רוּץ · שָׂרַר · חָרַשׁ · קָצַר · עָשָׂה · כָּלָה · לָחַם

iudicabat israelē. Edificauit etiam ibi altare domino. 8.

Actum est autem cum senuisset samuel: posuit filios suos iudices in israel. Fuitque nomē filii eius primogeniti iohel: & nomen secūdi abia iudicum in bersabee. Et nō ambulauerunt filii illius in viis eius. sed declinauerunt post auaritiā: acceperūtque mūera & peruerterūt iudiciū. Cōgregati ergo vniuersi maiores natu israel: venerūt ad samuelem in ramatha: dixeruntque ei. Ecce tu senuisti & filii tui non ambulant in viis tuis. constitue nobis regem vt iudicet nos sicut & vniuerse hn̄t nationes. Displicuitque sermo in oculis samuelis eo q̄ dixissent. da nobis regem vt iudicet nos. Et orauit samuel ad dominum. Dixit autem dominus ad samuelē. Audi vocem populi in omnibus que loquūtur tibi. Non enim te abiecerunt sed me: ne regnē super eos. Iuxta omnia opera sua que fecerunt a die qua eduxi eos de egypto vsque ad diē hāc: sicut dereliquerūt me & seruierunt diis alienis: sic faciunt etiam tibi. Nunc ergo vocem eorum audi. Verūtamen contestare eos: & predic eis ius regis qui regnaturus est super eos. Dixit itaque samuel omnia verba domini ad populum qui petierat a se regem & ait. Hoc erit ius regis qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet & ponet in curribus suis: facietque sibi equites & p̄cursores q̄drigarū suarū: & cōstituet sibi tribunos & cēturiones: & aratores agrorū suorum: & messores segetum: & fabros armorū &

indicabat ibi israel: & edificauit ibi altare dn̄o.
ἐδίκαζεν ἐκεῖ τὸν ἰσραήλ, καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ.

Ca. 8.

Et factū est vt senuit samuel: & cōstituit filios suos iudices israel. & hec nomina filiorum eius. primogenitus ioel: & nomē secundi abia iudices in bersabee. & non ambulauerūt filii eius in via eius. & declinauerūt post vtilitatē: & acceperunt munera: & peruerterūt iudicia. & congregantur vniuersi viri israel: & veniunt ad samuel in ramatham. & dicunt ei: ecce tu senuisti: & filii tui nō ambulant in via tua. & nunc cōstitue super nos regem vt iudicet nos sicut vniuerse gētes. & fuit prauus sermo in oculis samuel: vt dixerūt: da nobis regem vt iudicet nos. & orauit samuel ad dn̄m. & dixit dn̄s ad samuel: audi vocem ppl̄i: secūdū oia que loquūtur ad te: qm̄ non te cōtempserunt: sed me contempserūt ne regnem super eos. s̄m oia opera sua que fecerūt mihi a qua die eduxi eos de egypto & vsque in diem hanc: & dereliquerūt me & seruierūt diis alienis: sic ipsi faciunt & tibi. & nunc audi vocem eorum: verūtamen testificans testificaberis eis & annūciabis eis ius regis qui regnabit sup eos. & dixit samuel oia verba dn̄i ad vniuersum ppl̄m petentes ab eo regem. & ait: hoc erit ius regis regnantis super vos. filios vr̄os tollet & ponet eos in curribus suis & in equitibus suis: & precursores curruum suorum. & ponet eos sibi ipsi tribunos & centuriones: & arare agriculturam suā. & metere messem suam: & vindemiare vindemiā suam: & facere instrumēta sua bellica & īstrumēta

Καὶ ἐγένετο ὡς ἐγήρασε σαμουήλ, καὶ κατέστησε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ δικαστὰς τῷ ἰσραήλ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν αὐτοῦ. ὁ πρωτότοκος ἰωήλ, καὶ ὄνομα τοῦ δευτέρου ἀβιὰ δικασταὶ ἐν βηρσαβεέ. καὶ οὐκ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ. καὶ ἐξέκλιναν ὀπίσω τῆς συντελείας, καὶ ἐλάμβανον δῶρα, καὶ ἐξέκλινον δικαιώματα. καὶ συναθροίζονται πάντες ἄνδρες ἰσραήλ, καὶ παραγίνονται πρὸς σαμουὴλ εἰς ἀρμαθαίμ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἰδοὺ σὺ γεγήρακας, καὶ οἱ υἱοί σου οὐ πορεύονται ἐν τῇ ὁδῷ σου. καὶ νῦν κατάστησον ἐφ᾽ ἡμᾶς βασιλέα δικάζειν ἡμᾶς καθὼς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἦν πονηρὸν τὸ ῥῆμα ἐν ὀφθαλμοῖς σαμουήλ, ὡς εἶπον, δὸς ἡμῖν βασιλέα τοῦ δικάζειν ἡμᾶς. καὶ προσηύξατο σαμουὴλ πρὸς κύριον. καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ, κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσωσι πρὸς σέ, διότι οὐ σὲ ἐξουδενώκασιν, ἀλλ᾽ ἢ ἐμὲ ἐξουθενήκασιν τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ᾽ αὐτῶν κατὰ πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν ἃ ἐποίησάν μοι ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐξ αἰγύπτου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ ἐγκατέλιπόν με καὶ ἐδούλευσαν θεοῖς ἑτέροις, οὕτως αὐτοὶ ποιοῦσι καὶ σοί. καὶ νῦν ἄκουε τῆς φωνῆς αὐτῶν πλὴν ὅτι διαμαρτυρόμενος διαμαρτύρῃ αὐτοῖς καὶ ἀπαγγελεῖς αὐτοῖς τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως ὃς βασιλεύσει ἐπ᾽ αὐτοῖς. καὶ εἶπε σαμουὴλ πάντας τοὺς λόγους κυρίου πρὸς πάντα τὸν λαὸν τοὺς αἰτοῦντας παρ᾽ αὐτοῦ βασιλέα. καὶ εἶπεν, τοῦτο ἔσται τὸ δικαίωμα τοῦ βασιλέως τοῦ βασιλεύοντος ἐφ᾽ ὑμᾶς. τοὺς υἱοὺς ὑμῶν λήψεται καὶ θήσεται αὐτοὺς ἐν ἅρμασιν αὐτοῦ καὶ ἐν ἱππεῦσιν αὐτοῦ, καὶ προτρέχοντας τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ. καὶ θήσει αὐτοὺς ἑαυτῷ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ ἀροτριᾶν τὴν ἀροτρίασιν αὐτοῦ. καὶ θερίζειν θερισμὸν αὐτοῦ, καὶ τρυγᾶν τρυγητὸν αὐτοῦ, καὶ ποιεῖν σκεύη αὐτοῦ πολεμικὰ καὶ σκεύη

Osee. 13.c. Act. 13.c.

curruum suorum. & filias vestras accipiet in vnguentarias: & focarias & in panificas & agros vr̄os & vineas vr̄as: & oliueta vr̄a bona tollet & dabit seruis suis. & semina vr̄a addecimabit & vineas vr̄as: & dabit eunuchis suis. & seruis suis. & seruos vr̄os & ancillas vr̄as: & armenta boū vr̄a bona & asinos vr̄os accipiet: & addecimabit ad opera sua. & greges vr̄os addecimabit: & vos eritis ei in seruos. & clamabitis in die illa a facie regis vr̄i quē elegistis vobis: & non exaudiet vos dn̄s in dieb᷒ illis. & nō voluit ppl̄s audire vocē samuel. & dixerūt ei: nequaq̄ sed rex erit sup nos: & erimus & nos sicut oēs gētes. & iudicabit nos rex nr̄ & egredietur ante nos. & pugnabit bella nr̄a. & audiuit samuel oia verba ppl̄i & locutus est ea in aures dn̄i. & dixit dn̄s ad samuel: audi vocem eorum & fac regnare eis regem. & dixit samuel ad viros israel: recurrite vnusquisque in ciuitatē suam.

τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ. καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν λήψεται εἰς μυρεψούς, καὶ μαγειρίσσας καὶ εἰς πεσσούσας. καὶ τοὺς ἀγροὺς ὑμῶν καὶ τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ τοὺς ἐλαιῶνας ὑμῶν τοὺς ἀγαθοὺς λήψεται καὶ δώσει τοῖς δούλοις αὐτοῦ. καὶ τὰ σπέρματα ὑμῶν ἀποδεκατώσει καὶ τοὺς ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ δώσει τοῖς εὐνούχοις αὐτοῦ. καὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ. καὶ τοὺς δούλους ὑμῶν καὶ τὰς δούλας ὑμῶν, καὶ τὰ βουκόλια ὑμῶν τὰ ἀγαθὰ καὶ τοὺς ὄνους ὑμῶν λήψεται, καὶ ἀποδεκατώσει εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ. καὶ τὰ ποίμνια ὑμῶν ἀποδεκατώσει, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθε αὐτῷ εἰς δούλους. καὶ βοήσετε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως ὑμῶν οὗ ἐξελέξασθε ἑαυτοῖς, καὶ οὐκ ἐπακούσεται ὑμῶν κύριος ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις. καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ λαὸς ἀκούειν τὴν φωνὴν τοῦ σαμουήλ. καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐχὶ ἀλλ᾽ ἢ ὅτι βασιλεὺς ἔσται ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ ἐσόμεθα καὶ ἡμεῖς καθὼς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ δικάσει ἡμᾶς ὁ βασιλεὺς ἡμῶν καὶ ἐξελεύσεται ἔμπροσθεν ἡμῶν. καὶ πολεμήσει τὸν πόλεμον ἡμῶν. καὶ ἤκουσε σαμουὴλ πάντας τοὺς λόγους τοῦ λαοῦ καὶ ἐλάλησεν αὐτοὺς εἰς τὰ ὦτα κυρίου. καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, ἄκουσον τῆς φωνῆς αὐτῶν καὶ βασίλευσον αὐτοῖς βασιλέα. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς ἄνδρας ἰσραήλ, ἀποτρέχετε ἕκαστος εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ.

Ca. 9.

Et erat vir de filiis beniamin: & nomē ei cis: filius abiel filii sarar filii bechorath filii aphec filii viri temini: vir potens robore. & huic filius: & nomē ipsi saul: ingens vir bonus: & non erat in filiis israel bonus magis q̄ ille: humero & sursum excelsus super omnē terrā. & perierant asine cis patris saul. & dixit cis ad saul filiū suum: tolle tecum vnum puerorum: & cōsurgite & vadite & querite asinas. & trāsierūt per mōtē ephraim: & trāsierūt per terrā salisa: & non inuenerūt. & trāsierūt

Καὶ ἦν ἀνὴρ ἐκ τῶν υἱῶν βενιαμίν, καὶ ὄνομα αὐτῷ κίς, υἱὸς ἀβιὴλ υἱοῦ σαρὰρ υἱοῦ βεχωρὰθ υἱοῦ ἀφὲκ υἱοῦ ἀνδρὸς ἰεμιναίου, ἀνὴρ δυνατὸς ἰσχύϊ. καὶ τούτῳ υἱός, καὶ ὄνομα αὐτῷ σαούλ, εὐμεγέθης ἀνὴρ ἀγαθός, καὶ οὐκ ἦν ἐν υἱοῖς ἰσραὴλ ἀγαθὸς ὑπὲρ αὐτόν, ὑπὲρ ὠμίαν καὶ ἐπάνω ὑψηλὸς ὑπὲρ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἀπώλοντο αἱ ὄνοι κὶς τοῦ πατρὸς σαούλ. καὶ εἶπε κὶς πρὸς σαοὺλ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λάβε μετὰ σεαυτοῦ ἓν τῶν παιδαρίων, καὶ ἀνάστητε καὶ πορεύθητε καὶ ζητήσατε τὰς ὄνους. καὶ διῆλθον δι᾽ ὄρους ἐφραίμ, καὶ διῆλθον διὰ τῆς γῆς σαλισά, καὶ οὐχ εὗρον. καὶ διῆλθον

1. Par. 8.c.

curruū suorum. Filias quoque vestras faciet sibi vnguētarias & focarias & panificas. Agros quoque vr̄os & vineas & oliueta optima tollet & dabit seruis suis. Sed & segetes vestras & vinearū redditus addecimabit vt det eunuchis & famulis suis. Seruos etiam vestros & ancillas & iuuenes optimos & asinos auferet: & ponet in opere suo. Greges quoque vr̄os addecimabit: vosque eritis ei serui. Et clamabitis in die illa a facie regis vr̄i quē elegistis vobis: & non exaudiet vos dominus in die illa. Noluit autē populus audire vocem samuelis sed dixerūt. Nequaq̄. Rex enim erit super nos: & erimus nos quoque sicut omnes gentes: & iudicabit nos rex noster: & egredietur ante nos: & pugnabit bella nostra pro nobis. Et audiuit samuel omnia verba populi: & locutus est ea in auribus domini. Dixit autē dominus ad samuelē. Audi vocē eorū & cōstitue super eos regem. Et ait samuel ad viros israel. Vadat vnusquisque in ciuitatē suā. 9.

Et erat vir de beniamin nomine Cis filius abiel filii seor: filii bechor: filii aphia: filii viri gemini fortis robore. Et erat ei filius vocabulo saul electus & bonus: & non erat vir de filiis israel melior illo. Ab humero & sursum eminebat super oēm populū. Perierant autem asine cis patris saul. Et dixit cis ad saul filium suum. Tolle tecum vnum de pueris & consurgens vade & quere asinas. Qui cum transissent per montem effraim & per terram salisa & nō inuenissent: transierunt etiam

רִכְבּוֹ׃ וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם יִקָּח לְרַקָּחוֹת
וּלְטַבָּחוֹת וּלְאֹפוֹת׃ וְאֶת שְׂדוֹתֵיכֶם
וְאֶת כַּרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים
יִקָּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו׃ וְזַרְעֵיכֶם
וְכַרְמֵיכֶם יַעְשֹׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו
וְלַעֲבָדָיו׃ וְאֶת עַבְדֵיכֶם וְאֶת
שִׁפְחוֹתֵיכֶם וְאֶת בַּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים
וְאֶת חֲמוֹרֵיכֶם יִקָּח וְעָשָׂה
לִמְלַאכְתּוֹ׃ צֹאנְכֶם יַעְשֹׂר וְאַתֶּם
תִּהְיוּ לוֹ לַעֲבָדִים׃ וּזְעַקְתֶּם בַּיּוֹם
הַהוּא מִלִּפְנֵי מַלְכְּכֶם אֲשֶׁר
בְּחַרְתֶּם לָכֶם וְלֹא יַעֲנֶה יְהוָה
אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא׃ וַיְמָאֲנוּ הָעָם
לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹּא
כִּי אִם מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ׃ וְהָיִינוּ
גַם אֲנַחְנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם וּשְׁפָטָנוּ
מַלְכֵּנוּ וְיָצָא לְפָנֵינוּ וְנִלְחַם אֶת
מִלְחֲמֹתֵנוּ׃ וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֵת
כָּל דִּבְרֵי הָעָם וַיְדַבְּרֵם בְּאָזְנֵי
יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל שְׁמוּאֵל
שְׁמַע בְּקוֹלָם וְהִמְלַכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
לְכוּ אִישׁ לְעִירוֹ׃

Cap. ix.

וַיְהִי אִישׁ מִבִּנְיָמִין וּשְׁמוֹ
קִישׁ בֶּן אֲבִיאֵל בֶּן צְרוֹר בֶּן
בְּכוֹרַת בֶּן אֲפִיחַ בֶּן אִישׁ יְמִינִי
גִּבּוֹר חָיִל׃ וְלוֹ הָיָה בֵן וּשְׁמוֹ
שָׁאוּל בָּחוּר וָטוֹב וְאֵין אִישׁ
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל טוֹב מִמֶּנּוּ מִשִּׁכְמוֹ
וָמַעְלָה גָּבֹהַּ מִכָּל הָעָם׃ וַתֹּאבַדְנָה
הָאֲתֹנוֹת לְקִישׁ אֲבִי שָׁאוּל
וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל שָׁאוּל בְּנוֹ קַח
נָא אִתְּךָ אֶת אַחַד מֵהַנְּעָרִים וְקוּם
לֵךְ בַּקֵּשׁ אֶת הָאֲתֹנֹת׃ וַיַּעֲבֹר
בְּהַר אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ
שָׁלִשָׁה וְלֹא מָצָאוּ וַיַּעַבְרוּ

Primitiva: בָּנָה · לָקַח · אָפָה · שָׂדָה · עָשַׂר · סָרַס · שִׁפְחָה · טוֹב · לָאַךְ · הָיָה · עָנָה · מֵאֵן · אָמַר · יָצָא · לָחַם · שָׁמַע · דָּבַר · מָלַךְ · הָלַךְ · הָיָה · גָּבַר · בָּחַר · עָלָה · גָּבַהּ · אָבַד · לָקַח · הָלַךְ · עָבַר

בְּאֶרֶץ שַׁעֲלִים וָאַיִן וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ יְמִינִי וְלֹא מָצָאוּ׃ הֵמָּה בָּאוּ בְּאֶרֶץ צוּף וְשָׁאוּל אָמַר לְנַעֲרוֹ אֲשֶׁר עִמּוֹ לְכָה וְנָשׁוּבָה פֶּן יֶחְדַּל אָבִי מִן הָאֲתֹנוֹת וְדָאַג לָנוּ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה נָא אִישׁ אֱלֹהִים בָּעִיר הַזֹּאת וְהָאִישׁ נִכְבָּד כֹּל אֲשֶׁר יְדַבֵּר בּוֹא יָבוֹא עַתָּה נֵלֲכָה שָּׁם אוּלַי יַגִּיד לָנוּ אֶת דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר הָלַכְנוּ עָלֶיהָ׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנַעֲרוֹ וְהִנֵּה נֵלֵךְ וּמַה נָּבִיא לָאִישׁ כִּי הַלֶּחֶם אָזַל מִכֵּלֵינוּ וּתְשׁוּרָה אֵין לְהָבִיא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים מָה אִתָּנוּ׃ וַיֹּסֶף הַנַּעַר לַעֲנוֹת אֶת שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִמְצָא בְיָדִי רֶבַע שֶׁקֶל כָּסֶף וְנָתַתִּי לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וְהִגִּיד לָנוּ אֶת דַּרְכֵּנוּ׃ לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר הָאִישׁ בְּלֶכְתּוֹ לִדְרוֹשׁ אֱלֹהִים לְכוּ וְנֵלְכָה עַד הָרֹאֶה כִּי לַנָּבִיא הַיּוֹם יִקָּרֵא לְפָנִים הָרֹאֶה׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנַעֲרוֹ טוֹב דְּבָרְךָ לְכָה נֵלֵכָה וַיֵּלְכוּ אֶל הָעִיר אֲשֶׁר שָׁם אִישׁ הָאֱלֹהִים׃ הֵמָּה עֹלִים בְּמַעֲלֵה הָעִיר וְהֵמָּה מָצְאוּ נְעָרוֹת יֹצְאוֹת לִשְׁאֹב מָיִם וַיֹּאמְרוּ לָהֶן הֲיֵשׁ בָּזֶה הָרֹאֶה׃ וַתַּעֲנֶינָה אוֹתָם וַתֹּאמַרְנָה יֵשׁ הִנֵּה לְפָנֶיךָ מַהֵר עַתָּה כִּי הַיּוֹם בָּא לָעִיר כִּי זֶבַח הַיּוֹם לָעָם בַּבָּמָה׃ כְּבֹאֲכֶם הָעִיר כֵּן תִּמְצְאוּן אֹתוֹ בְּטֶרֶם יַעֲלֶה הַבָּמָתָה לֶאֱכֹל כִּי לֹא יֹאכַל הָעָם עַד בֹּאוֹ כִּי הוּא יְבָרֵךְ הַזֶּבַח אַחֲרֵי כֵן יֹאכְלוּ הַקְּרֻאִים וְעַתָּה עֲלוּ כִּי אֹתוֹ כְהַיּוֹם תִּמְצְאוּן אֹתוֹ׃ וַיַּעֲלוּ הָעִיר הֵמָּה בָּאִים בְּתוֹךְ

ילך שוב · חדל אמר · כבד · דבר בוא · ילך נגד · בוא · אזל שור · בוא · ענה · מצא · נתן · פנה · ילך דרש · נבא · קרא אמר · עלה · ענה · פנה · בוא · מצא · אכל · בוא ברך · עלה · בוא

per terrā salim: & non erant: sed & per terram gemini: & minime repperierūt. Cū āt venissent in terram suph: dixit saul ad puerum qui erat cū eo. Veni & revertamur ne forte dimiserit pr̄ meus asinas & sollicit⁹ sit ꝓ nobis. Qui ait ei. Ecce vir dei est in civitate hac: vir nobilis: omne quod loquitur sine ābiguitate venit. Nunc ergo eamus illuc si forte indicet nobis de via nostra propter quam venim⁹. Dixitq̄ȝ saul ad puerꝝ suū. Ecce ibimus. Quid feremꝰ ad virū dei? Panis deficit in sitarciis nr̄is: & sportulā nō habemus vt demus hoi dei: nec quicq̄ȝ aliud. Rursum puer respondit sauli & ait. Ecce inuēta est in manu mea quarta pars stateris argenti: demus homini dei: vt indicet nobis viam nostram. Olim in israel sic loq̄batur vnusquisq̄ȝ vadens consulere deū. Venite & eamus ad videntem. Qui enim pphēta dicitur hodie: vocabatur oli videns. Et dixit saul ad puerū suum. Optimus sermo tuus. Veni eam⁹. Et ierūt ī civitatē in qua erat vir dei. Cumq̄ȝ ascēderent clivum civitatis invenerunt puellas egrediētes ad hauriendā aquā: & dixerūt eis. Num hic est videns? Que respondentes dixerunt illis. Hic est. Ecce ante te. Festina nūc. Hodie ei venit ī civitatē: quia sacrificiū est hodie populi in excelso. Ingredientes vrbē stati invenietis eum antequā ascendat excelsū ad vescendum. Neq̄ȝ ei comessurus ē populus donec ille veniat: q̄a ipe bn̄dicet hostie: & deinceps comedēt qui vocati sūt. Nūc ergo conscendite: quia hodie repietis eū. Et ascēderūt in civitatē. Cūq̄ȝ ambularent in medio

διὰ τῆς γῆς σααλὶμ, καὶ οὐκ ἦν, καὶ διῆλθον διὰ τῆς γῆς ἰεμιναίου, καὶ οὐχ εὗρον. αὐτῶν δὲ ἐλθόντων εἰς γῆν σίφ, καὶ εἶπεν σαοὺλ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ τῷ μετ' αὐτοῦ, δεῦρο καὶ ἀναστρέψωμεν, μὴ ἀνεὶς ὁ πατήρ μου τὰς περὶ τὰς ὄνους φροντίδας φροντίζῃ περὶ ἡμῶν. καὶ εἶπεν αὐτῷ τὸ παιδάριον, ἰδοὺ δὴ ἄνθρωπος θεοῦ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔνδοξος πᾶν ὃ ἂν λαλήσῃ παραγινόμενον παρέσται. καὶ νῦν πορευθῶμεν ἐκεῖ πρὸς αὐτόν, ὅπως ἀναγγείλῃ ἡμῖν τὴν ὁδὸν ἡμῶν ἐφ' ἣν ἐπορεύθημεν ἐπ' αὐτήν. καὶ εἶπε σαοὺλ τῷ παιδαρίῳ τῷ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ πορευσόμεθα. καὶ τί εἰσοίσομεν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, ὅτι ἄρτοι ἐκλελοίπασιν ἐκ τῶν ἀγγείων ἡμῶν, καὶ πλεῖον οὐκ ἔστι μεθ' ἡμῶν τοῦ εἰσενεγκεῖν τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, ἢ τὸ ὑπάρχον ἡμῖν; καὶ προσέθετο τὸ παιδάριον ἀποκριθῆναι τῷ σαούλ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ εὕρηται ἐν τῇ χειρί μου τέταρτον σίκλου ἀργυρίου, καὶ δώσεις τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπαγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν ἡμῶν. καὶ ἔμπροσθεν ἐν ἰσραὴλ τάδε ἔλεγον ἕκαστος ἀνὴρ ἐν τῷ πορεύεσθαι ἐπερωτᾶν τὸν θεόν. δεῦτε καὶ πορευθῶμεν πρὸς τὸν βλέποντα, ὅτι τὸν προφήτην ἐκάλει ὁ λαὸς ἔμπροσθεν ὁ βλέπων. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τὸ παιδάριον αὐτοῦ, ἀγαθὸν τὸ ῥῆμα σου, δεῦρο καὶ πορευθῶμεν. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν πόλιν οὗ ἦν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐκεῖ. αὐτῶν δὲ ἀναβαινόντων εἰς τὴν ἀνάβασιν τῆς πόλεως, καὶ αὐτοὶ εὑρίσκουσι κοράσια ἐξεληλυθότα ὑδρεύσασθαι ὕδωρ. καὶ λέγουσιν αὐταῖς, εἰ ἔστιν ἐνταῦθα ὁ βλέπων; καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς τὰ κοράσια καὶ εἶπον, ἔστιν, ἰδοὺ πρὸ προσώπου ὑμῶν. ταχύνατε ὅτι νῦν ἥκει εἰς τὴν πόλιν διὰ τὴν ἡμέραν, ὅτι θυσία σήμερον τῷ λαῷ ἐν βαμᾶ. ὡς ἂν εἰσέλθητε εἰς τὴν πόλιν, οὕτως εὑρήσετε αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, πρὶν ἀναβῆναι αὐτὸν εἰς βαμᾶ τοῦ φαγεῖν, ὅτι οὐ μὴ φάγῃ ὁ λαὸς ἕως τοῦ παραγενέσθαι αὐτόν, ἐπειδὴ αὐτὸς εὐλογεῖ τὴν θυσίαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐσθίουσιν οἱ ξένοι. καὶ νῦν ἀνάβητε, ὅτι διὰ τὴν ἡμέραν εὑρήσετε αὐτόν. καὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὴν πόλιν. αὐτῶν δὲ εἰσπορευομένων εἰς μέσον

per terram salim: et non erat: et transierunt per terram iemini: et minime repperierunt. ipsis autem venientibus in terram siph: et dixit saul puero suo qui cum eo: veni et revertamur: ne dimittens pater meus que circa asinas curas curet de nobis. et dixit ei puer: ecce homo dei in civitate hac et homo gloriosus omne quod loquatur veniens aderit. et nunc eamus illuc ad eum: ut indicet nobis viam nostram per quam vadamus per eam. et dixit saul puero qui cum eo: et ecce ibimus. et quid feremus homini dei: quia panes defecerunt de vasis nostris: et plus non est nobiscum ut feramus homini dei: an hoc quod super est nobis? et apposuit puer respondere saul, et dixit: ecce inventa est in manu mea quarta pars sicli argenti: et dabis homini dei: et indicabit nobis viam nostram. et ante in israel hec loquebantur unusquisque vir cum iret ad interrogandum deum. venite et eamus ad videntem: quia prophetam vocabat populus olim videns. et dixit saul ad puerum suum: bonus sermo tuus: veni et eamus. et ierunt in civitatem ubi erat homo dei ibi. cum ipsi autem ascenderent in ascensum civitatis: et ipsi inveniunt puellas egredientes ad hauriendam aquam. et dicunt eis: num est hic videns? et responderunt eis puelle et dixerunt: est: ecce ante faciem vestram. festinate quia nunc venit in civitatem propter diem: quia sacrificium hodie populo in excelso. ut ingressi fueritis in civitatem: sic invenietis eum in civitate: antequam ascendat ipse in excelsum ad vescendum: quia non comedet populus donec veniat ipse: quoniam ipse benedicit hostie: et post hec comedunt peregrini. et nunc ascendite: quia propter diem invenietis eum in civitate. et ascendunt in civitatem. illis autem ingredientibus in medium

τὴν πόλιν, καὶ ἰδοὺ σαμουὴλ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, τοῦ ἀναβῆναι εἰς βαμᾶ. καὶ κύριος ἀπεκάλυψεν τὸ ὠτίον σαμουὴλ ἡμέραν μίαν ἔμπροσθεν τοῦ ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν τὸν σαοὺλ λέγων, ὡς ὁ καιρὸς οὗτος αὔριον ἀποστελῶ πρὸς σὲ ἄνδρα ἐκ γῆς βενιαμίν. καὶ χρίσεις αὐτὸν εἰς ἄρχοντα ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ, καὶ σώσει τὸν λαόν μου ἐκ χειρὸς ἀλλοφύλων, ὅτι ἐπέβλεψα ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ λαοῦ μου, διότι ἦλθεν ἡ βοὴ αὐτῶν πρὸς μέ. καὶ σαμουὴλ εἶδε τὸν σαούλ, καὶ κύριος ἀπεκρίθη αὐτῷ, ἰδοὺ ὁ ἄνθρωπος ὃν εἶπόν σοι, οὗτος ἄρξει ἐπὶ τὸν λαόν μου. καὶ προσῆλθεν σαοὺλ πρὸς σαμουὴλ εἰς μέσον τῆς πόλεως, καὶ εἶπεν, ἀπάγγειλον δή μοι, ποῖος ὁ οἶκος τοῦ βλέποντος. καὶ ἀπεκρίθη σαμουὴλ τῷ σαοὺλ καὶ εἶπεν, ἐγώ εἰμι, ἀνάβηθι ἔμπροσθέν μου εἰς βαμᾶ, καὶ φάγε μετ' ἐμοῦ σήμερον, καὶ ἐξαποστελῶ σε πρωΐ, καὶ πάντα τὰ ἐν καρδίᾳ σου ἀπαγγελῶ σοι, καὶ περὶ τῶν ὄνων τῶν ἀπολωλυιῶν σοι σήμερον τριταίων, μὴ θῇς τὴν καρδίαν σου εἰς αὐτάς, ὅτι εὕρηνται. καὶ τίνι τὰ ὡραῖα τοῦ ἰσραήλ, οὐχί σοί, καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός σου; καὶ ἀπεκρίθη σαοὺλ καὶ εἶπεν, οὐχὶ υἱὸς ἀνδρὸς ἰεμιναίου ἐγώ εἰμι τοῦ μικροτέρου σκήπτρου ἐκ τῶν φυλῶν τοῦ ἰσραήλ; καὶ ἡ πατριά μου ἐλαχίστη παρὰ πάσας τὰς πατριὰς τοῦ βενιαμίν. καὶ ἱνατί ἐλάλησας πρὸς με κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο; καὶ ἔλαβε σαμουὴλ τὸν σαοὺλ καὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ κατάλυμα, καὶ ἔταξεν αὐτοῖς τόπον ἐν πρώτοις τῶν κεκλημένων ὡσεὶ τριάκοντα ἀνδρῶν. καὶ εἶπε σαμουὴλ τῷ μαγείρῳ, δός μοι τὴν μερίδα ἣν ἔδωκά σοι, ἣν εἶπά σοι θεῖναι αὐτὴν παρὰ σοί. καὶ ἦρεν ὁ μάγειρος τὴν κωλέαν καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς, καὶ παρέθηκεν αὐτὴν ἐνώπιον σαούλ. καὶ εἶπε σαμουὴλ τῷ σαούλ, ἰδοὺ ὑπόλειμμα παράθες αὐτὸ ἐνώπιόν σου καὶ φάγε, ὅτι

civitatem: et ecce samuel egressus est in occursum eorum: ut ascenderet in excelsum. et dominus revelaverat auriculam samuelis diem unam antequam veniret ad eum saul dicens: sicut tempus hoc cras mittam ad te virum in terra beniamin. et unges eum in principem super populum meum israel. et salvabit populum meum de manu philistinorum: quia respexi super humilitatem populi mei: quoniam venit clamor eorum ad me. et samuel aspexit saulem: et dominus respondit ei: ecce homo quem dixi tibi: iste dominabitur super populum meum. et accessit saul ad samuelem in medio civitatis: et dixit: indica iam mihi: que domus videntis. et respondit samuel saul et dixit: ego sum: ascende ante me in excelsum: et comede mecum hodie: et mittam te mane et omnia que in corde tuo indicabo tibi: et de asinis perditis tibi nudiustertius: ne ponas cor tuum in eis: quia invente sunt. et cui pulchra israel: nonne tibi: et omni domui patris tui? et respondit saul et dixit: nonne filius viri iemini ego sum minimi sceptri ex tribubus israel? et cognatio mea paucissima inter omnes cognationes beniamin. et quare locutus es ad me secundum sermonem hunc? et assumpsit samuel saul et puerum eius et introduxit eos in diversorium: et ordinavit eis locum in primis vocatorum quasi triginta virorum. et dixit samuel coquo: da mihi partem quam dedi tibi: quam dixi tibi ut poneres eam apud te. et levavit coquus armum et quod in ea: et apposuit eam coram saul. et dixit samuel saul: ecce quod remansit appone ipsum ante te et comede: quia

vrbis apparuit samuel egrediens obuiā eis vt ascenderet in excelsū. Dominus āt revelaverat auriculam samuelis an̄ vnā diē q̄ȝ veniret saul dicēs. Hac ipsa hora que nunc est cras mittam virum ad te de terra beniamin: & vnges eū ducem super populū meū israel. Et salvabit populū meū de manu philistinoꝝ: quia respexi populū meū. Vēit ei clamor eorum ad me. Cūq̄ȝ aspexisset samuel saulē: dn̄s dixit ei. Ecce vir quem dixeram tibi. Iste dominabitur populo meo. Accessit āt saul ad samuelem ī medio porte: & ait. Indica oro mihi: vbi est domus videntis. Et respōdit samuel sauli dicens. Ego sū vidēs. Ascēde an̄ me in excelsum vt comedatis mecū hodie: & dimittam te mane: & oīa q̄ sunt in corde tuo indicabo tibi. Et de asinis quas nudiustertius perdidisti ne sollicitus sis: quia īuēte sūt. Et cui⁹ erunt optima queq̄ȝ israel: nōne tibi & oī domui patris tui? Rn̄dens autem saul ait. Nunqd nō filius gemini ego sum de minima tribu israel: & cognatio mea novissima inter oēs familias de tribu bēiamin? Quare ergo locut⁹ es mihi sermonē istum? Assumēs itaq̄ȝ samuel saulē & puerum eius: introduxit eos in triclinīū: & dedit eis locum in capite eorū q fuerāt invitati. Erant enim q̄si triginta viri. Dixitq̄ȝ samuel coquo. Da partem quam dedi tibi & precepi vt reponeres seorsum apud te. Levavit autē coquus armum & posuit an̄ saul. Dixitq̄ȝ samuel. Ecce qd̄ remāsit pone an̄ te & comede: quia de īdu

הָעִיר וְהִנֵּה שְׁמוּאֵל יֹצֵא לִקְרָאתָם לַעֲלוֹת הַבָּמָה׃ וַיהוָה גָּלָה אֶת אֹזֶן שְׁמוּאֵל יוֹם אֶחָד לִפְנֵי בוֹא שָׁאוּל לֵאמֹר׃ כָּעֵת מָחָר אֶשְׁלַח אֵלֶיךָ אִישׁ מֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּמְשַׁחְתּוֹ לְנָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים כִּי רָאִיתִי אֶת עַמִּי כִּי בָּאָה צַעֲקָתוֹ אֵלָי׃ וּשְׁמוּאֵל רָאָה אֶת שָׁאוּל וַיהוָה עָנָהוּ הִנֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ זֶה יַעְצֹר בְּעַמִּי׃ וַיִּגַּשׁ שָׁאוּל אֶת שְׁמוּאֵל בְּתוֹךְ הַשָּׁעַר וַיֹּאמֶר הַגִּידָה נָּא לִי אֵי זֶה בֵּית הָרֹאֶה׃ וַיַּעַן שְׁמוּאֵל אֶת שָׁאוּל וַיֹּאמֶר אָנֹכִי הָרֹאֶה עֲלֵה לְפָנַי הַבָּמָה וַאֲכַלְתֶּם עִמִּי הַיּוֹם וְשִׁלַּחְתִּיךָ בַבֹּקֶר וְכֹל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ אַגִּיד לָךְ׃ וְלָאֲתֹנוֹת הָאֹבְדוֹת לְךָ הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים אַל תָּשֶׂם אֶת לִבְּךָ לָהֶם כִּי נִמְצָאוּ וּלְמִי כָּל חֶמְדַּת יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא לְךָ וּלְכֹל בֵּית אָבִיךָ׃ וַיַּעַן שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הֲלוֹא בֶן יְמִינִי אָנֹכִי מִקְּטַנֵּי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצְּעִרָה מִכָּל מִשְׁפְּחוֹת שִׁבְטֵי בִנְיָמִן וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי כַּדָּבָר הַזֶּה׃ וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת שָׁאוּל וְאֶת נַעֲרוֹ וַיְבִיאֵם לִשְׁכָּתָה וַיִּתֵּן לָהֶם מָקוֹם בְּרֹאשׁ הַקְּרוּאִים וְהֵמָּה כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל לַטַּבָּח תְּנָה אֶת הַמָּנָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ שִׂים אֹתָהּ עִמָּךְ׃ וַיָּרֶם הַטַּבָּח אֶת הַשּׁוֹק וְהֶעָלֶיהָ וַיָּשֶׂם לִפְנֵי שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה הַנִּשְׁאָר שִׂים לְפָנֶיךָ אֱכֹל כִּי

פנה · שלח · נגד · ישע · ראה · בוא · עצר נגש · נגד · ענה · יום שום · מצא · שבח · לקח · בוא נתן · קום · נתן · שום · רום עלה · פנה · שאר

stria servatum est tibi quā populum vocaui. Et comedit saul cum samuele ī die illa: & descēderūt de excelso in oppidū: & locutus est cum saule in solario. Cūq; mane surrexisset & iā dies lucesceret: vocauit samuel saulē ī solario dicens. Surge & dimittā te. Et surrexit saul. Egressi sunt ambo: ipse videlicet & samuel. Cūq; descēderēt in extrema parte ciuitatis samuel dixit ad saul. Dic puero vt añcedat nos & transeat. Tu autem subsiste paulisper vt indicem tibi verbum dei.

Ca. 10.

Tulit autem samuel lenticulam olei & effudit super caput eius & deosculatus est eum: & ait. Ecce vnxit te dñs sup hereditatē suam in principem: Cūq; abieris hodie a me: inuenies duos viros iuxta sepulchrū rachel in finibus beniamin in meridie: dicentq; tibi. Inuente sunt asine ad quas ieras perquirendas: & intermissis pater tuus asinis solicitus est pro vobis: & dicit. Quid faciam de filio meo. Cumq; abieris inde & vltra trāsieris & veneris ad quercū thabor: inuenient te tres viri ascendentes ad deum in bethel: vnus portans tres hedos: & alius tres tortas panis: & alius portās lagenam vini. Cumq; te salutauerint dabunt tibi duos pāes & accipies de māu eorū. Post hec venies in collem dei vbi ē statio philistinorū. Et cū ingressus fueris ibi vrbē: obuiū hēbis gregē pphetarū descēdentiū de excelso: & añ eos psalteriū & tympanū & tibiam & cithārā: ipsosq; pphetātes: & isiliet ī te

spūs dñi & pphetabis cū eis: & mutaberis in virum alium. Quādo ergo euenerint signa hec omnia tibi: fac quecunq; inuenerit manus tua: quia deus tecum est. Et descendes añ me in galgala. Ego quippe descendā ad te vt offeras oblationē: & immoles victimas pacificas. Septē diebus expectabis donec veniam ad te & ostendam tibi que facias. Itaq; cum auertisset humerū suū vt abiret a samuele: immutauit ei deus cor aliud: & venerūt omnia signa hec in die illa. Venerūtq; ad pdictum collem: & ecce cuneus prophetarum obuius ei. Et isiluit super eum spiritus dei: & pphetauit ī medio eorū. Vidētes autē oēs q nouerāt eū heri & nudiustertius q eēt cū pphetis & pphetaret: dixerunt ad inuicem. Que nam res accidit filio cis? Num & saul inter prophetas? Rñditq; alius ad alterū dicens. Et quis pater eorum? Propterea versum est in puerbiū. Nū & saul iter prophetas? Cessauit āt pphetare & venit ad excelsū. Dixitq; patruus saul ad eū & ad puerū eius. Quo abistis? Qui rūderunt. Querere asinas. Quas cū nō repissemus: venimus ad samuelem. Et dixit ei patruus su9. Indica mihi quid dixerit tibi samuel. Et ait saul ad patruum suum. Indicauit nobis: quia inuēte essent asine. De sermōe āt regni nō indicauit ei quē locut9 fuerat ei samuel. Et conuocauit samuel populum ad dominum in masphat: & ait ad filios israel. Hec dicit dominus deus israel. Ego eduxi israel

Infra. 13.b.

Infra. 11.b.

Infra. 19.c.

ממצרים ואציל אתכם מיד מצרים ומיד כל הממלכות הלחצים אתכם: ואתם היום מאסתם את אלהיכם אשר הוא מושיע לכם מכל רעותיכם וצרתיכם ותאמרו לו כי מלך תשים עלינו ועתה התיצבו לפני יהוה לשבטיכם ולאלפיכם: ויקרב שמואל את כל שבטי ישראל וילכד שבט בנימן: ויקרב את שבט בנימן למשפחתו ותלכד משפחת המטרי וילכד שאול בן קיש ויבקשהו ולא נמצא: וישאלו עוד ביהוה הבא עוד הלם איש ויאמר יהוה הנה הוא נחבא אל הכלים: וירצו ויקחהו משם ויתיצב בתוך העם ויגבה מכל העם משכמו ומעלה: ויאמר שמואל אל כל העם הראיתם אשר בחר בו יהוה כי אין כמהו בכל העם וירעו כל העם ויאמרו יחי המלך: וידבר שמואל אל העם את משפט המלכה ויכתב בספר וינח לפני יהוה וישלח שמואל את כל העם איש לביתו: וגם שאול הלך לביתו גבעתה וילכו עמו החיל אשר נגע אלהים בלבם: ובני בליעל אמרו מה ישענו זה ויבזהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש:

Cap. xi.

ויעל נחש העמוני ויחן על יביש גלעד ויאמרו כל אנשי יביש אל נחש כרת לנו ברית ונעבדך: ויאמר אליהם נחש העמוני בזאת אכרת לכם בנקור לכם כל

de egypto: & erui vos de manu egyptiorum & de manu omnium regum qui affligebant vos. Vos autem hodie proiecistis deum vestrum qui solus saluauit vos de vniuersis malis & tribulationibus vestris: & dixistis. Nequaquam: sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram domino per tribus vestras & per familias. Et applicuit samuel omnes tribus israel: & cecidit sors tribus beniamin. Et applicuit tribum beniamin & cognationes eius: & cecidit sors super cognationem methri: & peruenit vsque ad saul filium cis. Quesierunt ergo eum & non est inuentus illic. Et consuluerunt post hec dominum vtrum nam venturus esset illuc. Responditque dominus. Ecce absconditus est domi. Cucurrerunt itaque & tulerunt eum inde: stetitque in medio populi: & altior fuit vniuerso populo ab humero & sursum. Et ait samuel ad omnem populum. Certe videtis quem elegit dominus: quoniam non sit similis illi in omni populo. Et clamauit omnis populus & ait. Viuat rex. Locutus est autem samuel ad populum legem regni & scripsit in libro: & reposuit coram domino. Et dimisit samuel omnem populum singulos in domum suam. Sed & saul abiit in domum suam in gabaa. Et abiit cum eo pars exercitus quorum tetigerat deus corda. Filii vero belial dixerunt. Num saluare nos poterit iste? Et despexerunt eum & non attulerunt ei munera. Ille vero dissimulabat se audire.

Cap. xi.

Et ascendit naas amonites: & pugnare cepit aduersum iabes galaad: dixeruntque omnes viri iabes ad naas. Habeto nos federatos & seruiemus tibi. Et respondit ad eos naas amonites. In hoc feriam vobiscum fedus vt eruam omnium vestrum

αἰγύπτου, καὶ ἐξειλόμην ὑμᾶς ἐκ χειρὸς φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ ἐκ χειρὸς πασῶν τῶν βασιλειῶν τῶν ἐκθλιβουσῶν ὑμᾶς. καὶ ὑμεῖς σήμερον ἐξουθενώσατε τὸν θεὸν ὑμῶν, ὃς αὐτός ἐστιν ὑμῶν σωτὴρ ἐκ πάντων τῶν κακῶν ὑμῶν καὶ τῶν θλίψεων ὑμῶν. καὶ εἴπατε οὐχί, ἀλλ' ἢ βασιλέα καταστήσεις ἐφ' ἡμᾶς. καὶ νῦν κατάστητε ἐνώπιον κυρίου κατὰ φυλὰς ὑμῶν καὶ κατὰ χιλιάδας ὑμῶν. καὶ προσήγαγε σαμουὴλ πάσας τὰς φυλὰς τοῦ ἰσραήλ, καὶ κατακληροῦται φυλὴ βενιαμίν. καὶ προσήγαγε τὴν φυλὴν βενιαμὶν κατὰ πατριάς, καὶ κατακληροῦται πατριὰ ἀματταρὶ εἰς ἄνδρας, καὶ κατακληροῦται σαοὺλ υἱὸς κίς. καὶ ἐζήτει αὐτόν, καὶ οὐχ εὑρίσκετο. καὶ ἐπηρώτησεν ἔτι σαμουὴλ ἐν κυρίῳ, εἰ ἔρχεται ἔτι ἐνταῦθα ὁ ἀνήρ. καὶ εἶπε κύριος, ἰδοὺ αὐτὸς κέκρυπται ἐν τοῖς σκεύεσιν. καὶ ἔδραμε καὶ ἔλαβεν αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ κατέστη σαοὺλ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ, καὶ ὑψώθη ὑπὲρ πάντα τὸν λαὸν ὑπερωμίαν καὶ ἐπάνω. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς πάντα τὸν λαόν, εἰ ἑωράκατε ὃν ἐκλέλεκται ἑαυτῷ ὁ κύριος, ὅτι οὐκ ἔστιν ὅμοιος αὐτῷ ἐν πᾶσιν ὑμῖν; καὶ ἔγνω πᾶς ὁ λαὸς καὶ εἶπον, ζήτω ὁ βασιλεύς. καὶ ἐλάλησε σαμουὴλ πρὸς τὸν λαὸν τὸ δικαίωμα τῆς βασιλείας, καὶ ἔγραψεν εἰς βιβλίον, καὶ ἔθηκεν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἐξαπέστειλε σαμουὴλ πάντα τὸν λαόν, καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ σαμουὴλ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς γαβαά. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ δυνάμεων, ὧν ἥψατο κύριος καρδίας αὐτῶν, μετὰ σαούλ. καὶ οἱ υἱοὶ λοιμοὶ εἶπαν, τίς σώσει ἡμᾶς οὗτος; καὶ ἠτίμωσαν αὐτόν, καὶ οὐκ ἤνεγκαν αὐτῷ δῶρα, καὶ ἐγενήθη ὡς κωφεύων.

Ca. 11.

Καὶ ἀνέβη ναὰς ὁ ἀμμανίτης, καὶ παρεμβάλλει ἐπὶ ἰαβὶς γαλαάδ. καὶ εἶπον πάντες οἱ ἄνδρες ἰαβὶς πρὸς ναὰς τὸν ἀμμανίτην, διάθου ἡμῖν διαθήκην καὶ δουλεύσομέν σοι. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς ναὰς ὁ ἀμμανίτης, ἐν τούτῳ διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην, ἐν τῷ ἐξορύξαι ὑμῶν πάντα

ὀφθαλμὸν δεξιόν, καὶ θήσομαι αὐτὸν εἰς ὄνειδος ἐπὶ πάντα ἰσραήλ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἄνδρες ἰαβίς, ἄνες ἡμᾶς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ἀποστελοῦμεν ἀγγέλους εἰς πᾶν ὅριον ἰσραήλ. ἐὰν μὴ ᾖ ὁ σώζων ἡμᾶς, καὶ ἐξελευσόμεθα πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἦλθον οἱ ἄγγελοι εἰς τὸν βουνὸν πρὸς σαούλ, καὶ ἐλάλησαν τοὺς λόγους τούτους εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, καὶ ἦραν πᾶς ὁ λαὸς τὴν φωνὴν αὐτῶν, καὶ ἔκλαυσαν. καὶ ἰδοὺ σαοὺλ ἤρχετο κατόπισθεν τῶν βοῶν ἐξ ἀγροῦ, καὶ εἶπεν σαούλ, τί ἐστιν τῷ λαῷ ὅτι κλαίουσιν; καὶ διηγήσαντο αὐτῷ τὰ ῥήματα τῶν ἀνδρῶν ἰαβίς, καὶ ἐφήλατο πνεῦμα κυρίου ἐπὶ σαοὺλ ὡς ἤκουσε τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐθυμώθη ἐπ' αὐτοὺς ὀργὴ αὐτοῦ σφόδρα. καὶ ἔλαβε δύο βόας καὶ ἐμέλισεν αὐτάς, καὶ ἀπέστειλεν εἰς πᾶν ὅριον ἰσραὴλ ἐν χειρὶ τῶν ἀγγέλων λέγων, ὃς οὐκ ἔσται ἐκπορευόμενος ὀπίσω σαοὺλ καὶ ὀπίσω σαμουήλ, κατὰ τάδε ποιήσουσι ταῖς βουσὶν αὐτοῦ. καὶ ἐπῆλθεν ἔκστασις κυρίου ἐπὶ τὸν λαόν, καὶ ἐβόησαν ὡς ἀνὴρ εἷς. καὶ ἐπισκέπτεται αὐτοὺς σαοὺλ ἐν βεζὲκ πάντα ἄνδρα ἰσραὴλ τριακοσίας χιλιάδας, καὶ ἄνδρας ἰούδα τριάκοντα χιλιάδας. καὶ εἶπε σαοὺλ τοῖς ἀγγέλοις τοῖς ἐλθοῦσι, τάδε ἐρεῖτε τοῖς ἀνδράσιν ἰαβὶς γαλαάδ, αὔριον ὑμῖν ἔσται ἡ σωτηρία διαθερμάναντος τοῦ ἡλίου. καὶ ἦλθον οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀπήγγειλαν τοῖς ἀνδράσιν ἰαβίς, καὶ εὐφράνθησαν. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες ἰαβὶς πρὸς ναὰς τὸν ἀμμανίτην, αὔριον ἐξελευσόμεθα πρὸς ὑμᾶς, καὶ ποιήσετε ἡμῖν τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον ὑμῶν. καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν αὔριον καὶ ἔθετο σαοὺλ τὸν λαὸν εἰς τρεῖς ἀρχάς, καὶ εἰσεπορεύοντο εἰς μέσον τῆς παρεμβολῆς ἐν τῇ πρωϊνῇ φυλακῇ, καὶ ἔτυπτε τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν ἕως οὗ διεθερμάνθη ἡ ἡμέρα. καὶ ἐγένοντο οἱ ὑπολελειμμένοι διεσπάρησαν, καὶ οὐχ ὑπελείφθησαν ἐν αὐτοῖς δύο ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς σαμουήλ, τίς ὁ εἴπας σαοὺλ οὐ βασιλεύσει

oculos dextros: ponamque vos opprobrium in vniuerso israel. Et dixerunt ad eum seniores iabes. Concede nobis septem dies vt mittamus nuncios ad vniuersos terminos israel: & si non fuerit qui defendat nos: egrediemur ad te. Venerunt ergo nuncii in gabaa saulis: & locuti sunt verba hec audiente populo. Et leuauit omnis populus vocem suam & fleuit. Et ecce saul veniebat sequens boues de agro: & ait. Quid habet populus quod plorat? Et narrauerunt ei verba virorum iabes. Et insiliit spiritus dei in saul cum audisset verba hec: & iratus est furor eius nimis. Et assumens vtrumque bouem concidit in frusta: misitque in omnes terminos israel per manum nunciorum dicens. Quicumque non exierit & secutus fuerit saul & samuel: sic fiet bobus eius. Inuasit ergo timor domini populum: & egressi sunt quasi vir vnus. Et recensuit eos in bezech. Fueruntque filiorum israel trecenta milia: virorum autem iuda triginta milia. Et dixerunt nunciis qui venerant. Sic dicetis viris qui sunt in iabes galaad. Cras erit vobis salus cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuncii & nunciauerunt viris iabes. Qui letati sunt: & dixerunt. Mane exibimus ad vos: & facietis nobis omne quod placuerit vobis. Et factum est cum dies crastinus venisset: constituit saul populum in tres partes. Et ingressus est media castra in vigilia matutina: & percussit amon vsquedum incalesceret dies. Reliqui autem dispersi sunt ita vt non relinquerentur ex eis duo pariter. Et ait populus ad samuelem. Quis est iste qui dixit saul non regnabit

עין ימין ושמתיה חרפה על כל ישראל: ויאמרו אליו זקני יביש הרף לנו שבעת ימים ונשלחה מלאכים בכל גבול ישראל ואם אין מושיע אתנו ויצאנו אליך: ויבאו המלאכים גבעת שאול וידברו הדברים באזני העם וישאו כל העם את קולם ויבכו: והנה שאול בא אחרי הבקר מן השדה ויאמר שאול מה לעם כי יבכו ויספרו לו את דברי אנשי יביש: ותצלח רוח אלהים על שאול בשמעו את הדברים האלה ויחר אפו מאד: ויקח צמד בקר וינתחהו וישלח בכל גבול ישראל ביד המלאכים לאמר אשר איננו יצא אחרי שאול ואחר שמואל כה יעשה לבקרו ויפל פחד יהוה על העם ויצאו כאיש אחד: ויפקדם בבזק ויהיו בני ישראל שלש מאות אלף ואיש יהודה שלשים אלף: ויאמרו למלאכים הבאים כה תאמרון לאיש יביש גלעד מחר תהיה לכם תשועה בחם השמש ויבאו המלאכים ויגידו לאנשי יביש וישמחו: ויאמרו אנשי יביש מחר נצא אליכם ועשיתם לנו ככל הטוב בעיניכם: ויהי ממחרת וישם שאול את העם שלשה ראשים ויבאו בתוך המחנה באשמרת הבקר ויכו את עמון עד חם היום ויהי הנשארים ויפצו ולא נשארו בם שנים יחד: ויאמר העם אל שמואל מי האמר שאול ימלך

עלינו תנו האנשים ונמיתם׃ ויאמר שאול לא יומת איש ביום הזה כי היום עשה יהוה תשועה בישראל׃ ויאמר שמואל אל העם לכו ונלכה הגלגל ונחדש שם המלוכה׃ וילכו כל העם הגלגל וימלכו שם את שאול לפני יהוה בגלגל ויזבחו שם זבחים שלמים לפני יהוה וישמח שם שאול וכל אנשי ישראל עד מאד׃

Cap. xii.

ויאמר שמואל אל כל ישראל הנה שמעתי בקלכם לכל אשר אמרתם לי ואמליך עליכם מלך׃ ועתה הנה המלך מתהלך לפניכם ואני זקנתי ושבתי ובני הנם אתכם ואני התהלכתי לפניכם מנערי עד היום הזה׃ הנני ענו בי נגד יהוה ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רצותי ומיד מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם׃ ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא לקחת מיד איש מאומה׃ ויאמר אליהם עד יהוה בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד׃ ויאמר שמואל אל העם יהוה אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבתיכם מארץ מצרים׃ ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני יהוה את כל צדקות יהוה אשר עשה אתכם ואת אבותיכם׃ כאשר בא יעקב מצרים ויזעקו אבתיכם אל יהוה וישלח יהוה את משה ואת

super nos. Date viros & interficiemus eos. Et ait saul. Non occidetur quisquam in die hac: quia hodie fecit dominus salutem in israel. Dixit autem samuel ad populum. Venite & eamus in galgala: & innouemus ibi regnum. Et perrexit omnis populus in galgala: & fecerunt ibi regem saul coram domino in galgala: Et immolauerunt ibi victimas pacificas coram domino. Et letatus est ibi saul & cuncti viri israel nimis. 12.

Dixit autem samuel ad vniuersum israel. Ecce audiui vocem vestram iuxta omnia que locuti estis ad me: & constitui super vos regem. Et nunc rex graditur ante vos. Ego autem senui & incanui. Porro filii mei vobiscum sunt. Itaque conuersatus coram vobis ab adolescentia mea vsque ad hanc diem: ecce presto sum. Loquimini de me coram domino & coram christo eius: vtrum bouem cuiusquam tulerim aut asinum: si quempiam calumniatus sum: si oppressi aliquem: si de manu cuiusquam munus accepi: & contemnam illud hodie restituamque vobis. Et dixerunt. Non es calumniatus nos: neque oppressisti: neque tulisti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad eos. Testis est dominus aduersum vos & testis christus eius in die hac: quia non inueneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt. Testis. Et ait samuel ad populum. Dominus qui fecit moysen & aaron & eduxit patres nostros de terra egypti adest. Nunc ergo state vt iudicio contendam aduersum vos coram domino de omnibus misericordiis domini quas fecit dominus vobiscum & cum patribus vestris quomodo iacob ingressus est in egyptum: & clamauerunt patres vestri ad dominum: & misit dominus moysen &

ἐφ᾽ ἡμᾶς· παράδος τοὺς ἄνδρας καὶ θανατώσομεν αὐτούς. καὶ εἶπεν Σαοὺλ οὐκ ἀποθανεῖται οὐδεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ὅτι σήμερον ἐποίησε κύριος σωτηρίαν ἐν Ἰσραήλ. καὶ εἶπε Σαμουὴλ πρὸς τὸν λαὸν λέγων· δεῦτε πορευθῶμεν εἰς Γάλγαλα, καὶ ἐγκαινίσωμεν ἐκεῖ τὴν βασιλείαν. καὶ ἐπορεύθη πᾶς ὁ λαὸς εἰς Γάλγαλα, καὶ ἔχρισεν ἐκεῖ Σαμουὴλ τὸν Σαοὺλ εἰς βασιλέα ἐνώπιον κυρίου ἐν Γαλγάλοις, καὶ ἔθυσαν ἐκεῖ θυσίας εἰρηνικὰς ἐνώπιον κυρίου· καὶ εὐφράνθη ἐκεῖ Σαοὺλ καὶ πάντες ἄνδρες Ἰσραὴλ σφόδρα.

Ca. 12.

Καὶ εἶπε Σαμουὴλ πρὸς πάντα ἄνδρα Ἰσραήλ· ἰδοὺ ἤκουσα τῆς φωνῆς ὑμῶν καὶ πάντα ὅσα εἴπατέ μοι, καὶ ἐβασίλευσα ἐφ᾽ ὑμᾶς βασιλέα. καὶ νῦν ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς διαπορεύεται ἐνώπιον ὑμῶν, καὶ ἐγὼ γεγήρακα καὶ πεπολίωμαι, καὶ ἰδοὺ οἱ υἱοί μου ἐν ὑμῖν εἰσίν· καὶ ἐγὼ ἰδοὺ διελήλυθα ἐνώπιον ὑμῶν ἐκ νεότητός μου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης· ἰδοὺ ἐγώ, ἀποκρίθητε κατ᾽ ἐμοῦ ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐνώπιον τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, εἰ μόσχον τινὸς ὑμῶν εἴληφα, ἢ ὄνον τινὸς εἴληφα, ἢ τίνα ὑμῶν κατεδυνάστευσα, ἢ τίνα ἐξεπίεσα, ἢ ἐκ χειρὸς τίνος ὑμῶν εἴληφα ἐξίλασμα καὶ ὑπόδημα; εἴπατε κατ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἀποδώσω ὑμῖν. καὶ εἶπον πρὸς Σαμουήλ· οὐκ ἠδίκησας ἡμᾶς καὶ οὐ κατεδυνάστευσας ἡμᾶς, οὐκ εἴληφας ἐκ χειρὸς ἡμῶν οὐδέν. καὶ εἶπε Σαμουὴλ πρὸς τὸν λαόν· μάρτυς κύριος ἐν ὑμῖν, καὶ μάρτυς ὁ χριστὸς αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, ὅτι οὐχ εὑρήκατε ἐν τῇ χειρί μου οὐδέν. καὶ εἶπεν ὁ λαός· μάρτυς. καὶ εἶπε Σαμουὴλ πρὸς τὸν λαὸν λέγων· μάρτυς κύριος ὁ ποιήσας τὸν Μωυσῆν καὶ τὸν Ἀαρών, καὶ ὁ ἀναγαγὼν τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐξ Αἰγύπτου. καὶ νῦν κατάστητε, καὶ δικάσω ὑμᾶς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπαγγελῶ ὑμῖν πᾶσαν τὴν δικαιοσύνην κυρίου, ἣν ἐποίησεν ἡμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν, ὡς εἰσῆλθεν Ἰακὼβ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἐταπείνωσεν αὐτοὺς Αἴγυπτος· καὶ ἐβόησαν οἱ πατέρες ἡμῶν πρὸς κύριον, καὶ ἀπέστειλε κύριος τὸν Μωυσῆν καὶ

Infra. 15.c. — Eccle. 46. — Gen. 46.a. Exo.1.d. in co3.

τὸν Ἀαρών, καὶ ἐξήγαγε τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐξ Αἰγύπτου, καὶ κατῴκισεν αὐτοὺς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ ἐπελάθοντο κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἀπέδοτο αὐτοὺς εἰς χεῖρας Σισάρα ἀρχιστρατήγου Ἰαβὶν βασιλέως Ἀσώρ, καὶ εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων, καὶ εἰς χεῖρας βασιλέως Μωάβ, καὶ ἐπολέμησαν ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐβόησαν πρὸς κύριον καὶ εἶπον· ἡμάρτομεν, ὅτι ἐγκατελίπομεν τὸν κύριον καὶ ἐδουλεύσαμεν τοῖς Βααλὶμ καὶ τοῖς ἄλσεσι· καὶ νῦν ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ δουλεύσομέν σοι. καὶ ἐξαπέστειλε κύριος τὸν Ἱεροβάαλ καὶ τὸν Βαρὰκ καὶ τὸν Ἰεφθάε καὶ τὸν Σαμουήλ, καὶ ἐξείλετο ὑμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν τῶν κυκλόθεν, καὶ κατῳκήκατε πεποιθότες. καὶ εἴδετε ὅτι Ναὰς βασιλεὺς υἱῶν Ἀμμὼν ἦλθεν ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ εἴπατε· οὐχὶ, ὅτι βασιλεὺς βασιλεύσει ἐφ᾽ ἡμῶν· καὶ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν βασιλεὺς ἡμῶν. καὶ νῦν ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς ὃν ἐξελέξασθε καὶ ὃν ᾐτήσασθε· καὶ ἰδοὺ δέδωκε κύριος ἐφ᾽ ὑμᾶς βασιλέα. ἐὰν φοβηθῆτε τὸν κύριον καὶ δουλεύσητε αὐτῷ καὶ ἀκούσητε τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ μὴ ἐρίζητε τῷ στόματι κυρίου, καὶ ἦτε καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ βασιλεὺς ὁ βασιλεύων ἐφ᾽ ὑμᾶς πορευόμενοι ὀπίσω κυρίου θεοῦ ὑμῶν, καὶ ἐξελεῖται ὑμᾶς. ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου, καὶ ἐρίζητε τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἔσται χεὶρ κυρίου ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ ἐπὶ τὸν βασιλέα ὑμῶν. καὶ νῦν κατάστητε καὶ ἴδετε τὸ ῥῆμα τὸ μέγα τοῦτο ὃ ποιήσει κύριος ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. οὐχὶ θερισμὸς πυρῶν σήμερον; ἐπικαλέσομαι κύριον καὶ δώσει φωνὰς καὶ ὑετόν· καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε ὅτι μεγάλη ἡ κακία ὑμῶν ἣν ἐποιήσατε ἐνώπιον κυρίου, αἰτήσαντες ἑαυτοῖς βασιλέα. καὶ ἐπεκαλέσατο Σαμουὴλ τὸν κύριον, καὶ ἔδωκε κύριος φωνὰς καὶ ὑετὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· καὶ ἐφοβήθη πᾶς ὁ λαὸς τὸν κύριον σφόδρα καὶ

Iudi. 4.a. — Iudi. 6.c.

aaron: & eduxit patres vestros de egypto & collocauit eos in hoc loco. Qui obliti sunt domini dei sui: & tradidit eos in manus sysare magistri militie asor: & in manu philistinorum & in manu regis moab & pugnauerunt aduersum eos. Postea autem clamauerunt ad dominum: Et dixerunt. Peccauimus: quia dereliquimus dominum & seruiuimus baalim & astaroth. Nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum & seruiemus tibi. Et misit dominus hierobaal & badan & iepte & samuel: & eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum: & habitastis confidenter. Videntes autem quod naas rex filiorum ammon venisset aduersum vos: dixistis mihi. Nequaquam: sed rex imperabit nobis cum dominus deus vester regnaret in vobis. Nunc ergo presto est rex vester quem elegistis & petistis. Ecce dedit vobis dominus regem. Si timueritis dominum & seruietis ei: & audieritis vocem eius & non exasperaueritis os domini: eritis & vos & rex qui imperat vobis sequentes dominum deum vestrum. Si autem non audieritis vocem domini: sed exasperaueritis sermones eius: erit manus domini super vos & super patres vestros. Sed & nunc state & videte rem istam grandem quam facturus est dominus in conspectu vestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Inuocabo dominum & dabit voces & pluuias: & scietis & videbitis: quia grande malum feceritis vobis in conspectu domini petentes super vos regem. Et clamauit samuel ad dominum & dedit dominus voces & pluuias in die illa. Et timuit omnis populus nimis dominum &

אהרן ויוציאו את אבתיכם ממצרים וישבום במקום הזה׃ וישכחו את יהוה אלהיהם וימכר אתם ביד סיסרא שר צבא חצור וביד פלשתים וביד מלך מואב וילחמו בם׃ ויזעקו אל יהוה ויאמרו חטאנו כי עזבנו את יהוה ונעבד את הבעלים ואת העשתרות ועתה הצילנו מיד איבינו ונעבדך׃ וישלח יהוה את ירבעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל ויצל אתכם מיד איביכם מסביב ותשבו בטח׃ ותראו כי נחש מלך בני עמון בא עליכם ותאמרו לי לא כי מלך ימלך עלינו ויהוה אלהיכם מלככם׃ ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה נתן יהוה עליכם מלך׃ אם תיראו את יהוה ועבדתם אתו ושמעתם בקולו ולא תמרו את פי יהוה והיתם גם אתם וגם המלך אשר מלך עליכם אחר יהוה אלהיכם׃ ואם לא תשמעו בקול יהוה ומריתם את פי יהוה והיתה יד יהוה בכם ובאבתיכם׃ גם עתה התיצבו וראו את הדבר הגדול הזה אשר יהוה עשה לעיניכם׃ הלוא קציר חטים היום אקרא אל יהוה ויתן קלות ומטר ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר עשיתם בעיני יהוה לשאול לכם מלך׃ ויקרא שמואל אל יהוה ויתן יהוה קלת ומטר ביום ההוא וייראו כל העם מאד את יהוה ואת

שמואל: ויאמרו כל העם אל
שמואל התפלל בעד עבדיך אל
יהוה אלהיך ואל נמות כי יספנו
על כל חטאתינו רעה לשאל
לנו מלך: ויאמר שמואל אל
העם אל תיראו אתם עשיתם
את כל הרעה הזאת אך אל
תסורו מאחרי יהוה ועבדתם
את יהוה בכל לבבכם: ולא
תסורו כי אחרי התהו אשר לא
יועילו ולא יצילו כי תהו המה:
כי לא יטש יהוה את עמו בעבור
שמו הגדול כי הואיל יהוה
לעשות אתכם לו לעם: גם אנכי
חלילה לי מחטא ליהוה מחדל
להתפלל בעדכם והוריתי אתכם
בדרך הטובה והישרה: אך יראו
את יהוה ועבדתם אתו באמת בכל
לבבכם כי ראו את אשר הגדל
עמכם: ואם הרע תרעו גם אתם
גם מלככם תספו: **Cap. xiii.** בן שנה
שאול במלכו ושתי שנים מלך
על ישראל: ויבחר לו שאול
שלשת אלפים מישראל ויהיו
עם שאול אלפים במכמש ובהר
בית אל ואלף היו עם יונתן בגבעת
בנימין ויתר העם שלח איש
לאהליו: ויך יונתן את נציב
פלשתים אשר בגבע וישמעו
פלשתים ושאול תקע בשופר בכל
הארץ לאמר ישמעו העברים: וכל
ישראל שמעו לאמר הכה
שאול את נציב פלשתים וגם
נבאש ישראל בפלשתים
ויצעקו העם אחרי שאול הגלגל:
ופלשתים נאספו להלחם עם

אמר · כלל · מות · סור · תהה · יעל נצל · נטש · גדל יאל · עשה · חלל · פלל ירה · ראה גדל · רעע ספה · שנה · בחר · היה · נכה יצב · שמע · נכה · באש · צעק · אסף לחם

samuelẽ. Et dixit vniuersus populus ad samuelem. Ora pro seruis tuis ad dñm deum tuũ vt non moriamur. Addidimus enim vniuersis pctis nris malum vt peteremus nobis regem. Dixit autem samuel ad populum. Nolite timere. Vos fecistis vniuersum malũ hoc. Verumtamen nolite recedere a tergo domini: sed seruite dño in omni corde vro: & nolite declinare post vana que non proderũt vobis: neque eruent vos: quia vana sũt: & nõ derelinquet dñs populum suũ propter nomẽ suum magnũ: quia iurauit dominus facere vos sibi populum. Absit autem a me hoc peccatum in dño vt cessem orare pro vobis: & docebo vos viam bonam & rectã. Igitur timete dominum & seruite ei in veritate & ex toto corde vro. Vidistis enĩ magnifica que in vobis gesserit dñs: quod si perseueraueritis in malicia: & vos & rex vester pariter peribitis. 13.

Filius vnius anni erat saul cũ regnare cepisset: duobus autem annis regnauit super israel. Et elegit sibi saul tria milia de israel. Et erant cum saul duo milia in machmas & in monte bethel: mille autem cum ionatha in gabaa beniami. Porro ceterum pplm remisit vnũquẽque in tabernacula sua. Et percussit ionathas stationẽ philistinorũ que erat in gabaa. Quod cũ audissent philistiim: saul cecinit buccina in omni terra dicens. Audiant hebrei. Et vniuersus israel audiuit huiuscemodi famam: percussit saul stationem philistinorum. Et erexit se israel aduersus philistiim. Clamauit ergo pplus post saul in galgala: & philistiim congregati sũt ad preliandum contra

samuelem. et dixit omnis pplus ad samuelem ora
τὸν σαμουήλ. καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαὸς πρὸς σαμουὴλ εὖξαι
pro seruis tuis ad dñm deũ tuũ: vt non
ὑπὲρ τῶν δούλων σου πρὸς κύριον τὸν θεόν σου, ἵνα μὴ
moriamur: quia addidimus super vniuersa pec
ἀποθάνωμεν, ὅτι προσεθήκαμεν ἐπὶ πάσας τὰς ἁμαρ-
cata et malicias nras: petentes nobis ipsis regem.
τίας καὶ κακίας ἡμῶν, αἰτήσαντες ἑαυτοῖς βασιλέα.
et dixit samuel ad pplm: non timeatis: vos
καὶ εἶπεν σαμουὴλ πρὸς τὸν λαόν, μὴ φοβεῖσθε, ὑμεῖς
fecistis vniuersum malũ hoc verũtñ ne de-
πεποιήκατε πᾶσαν τὴν κακίαν ταύτην πλὴν μὴ ἐκ-
clinetis a tergo dñi: et seruite do
κλίνητε ἀπὸ ὄπισθεν τοῦ κυρίου, καὶ δουλεύσατε τῷ κυ-
mino in toto corde vro: et non declinetis post eos qui
ρίῳ ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, καὶ μὴ ἐκκλίνητε ὀπίσω τῶν
nihil sunt qui perficient nihil: et qui non eruent:
μηδὲν ὄντων οἳ περανοῦσιν οὐδέν, καὶ οἳ οὐκ ἐξελοῦνται,
quoniam nihil sunt: quoniam nõ proiiciet dñs pplm suum
ὅτι οὐδέν εἰσιν, διότι οὐκ ἀπώσεται κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ
propter nomẽ suũ magnũ: quia accepit dñs vos
διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ τὸ μέγα, ὅτι προσελάβετο κύριος ὑμᾶς
vt faceret in pplm sibi. mihi autem non fiat peccare
ποιῆσαι εἰς λαὸν ἑαυτῷ. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο ἁμαρτεῖν τῷ
dño vt cessem orare pro vobis do-
κυρίῳ τοῦ διαλείπειν προσευχόμενον ὑπὲρ ὑμῶν τῷ κυ-
mino: et manifestabo vobis viam bonam et re
ρίῳ, καὶ δηλώσω ὑμῖν τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθὴν καὶ τὴν εὐθεῖ-
ctam. verũtñ timete dñm et seruite ei in
αν. πλὴν φοβεῖσθε τὸν κύριον καὶ δουλεύσατε αὐτῷ ἐν
veritate et in toto corde vro: quia vidistis quecunque ma
ἀληθείᾳ καὶ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν, ὅτι εἴδετε ὅσα ἐμε-
gnificauit dñs vobiscum. et si malefacientes malefece-
γάλυνε κύριος μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐὰν κακοποιοῦντες κακοποιή-
ritis: et vos et rex vester peribitis.
σητε, καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν ἀπολεῖσθε. Ca. 13.

Filius anni saul cum regnaret ipse: et
Υἱὸς ἐνιαυτοῦ σαοὺλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ
duobus annis regnauit in israel. et elegit sibi sa-
δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἰσραήλ. καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ σα-
ul tria milia virorum de filiis israel. et e-
οὺλ τρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἦ-
rant cum saule duo milia in machmas in mõte bethel:
σαν μετὰ σαοὺλ δισχίλιοι ἐν μαχμὰς ἐν τῷ ὄρει βαιθήλ,
et mille erant cum ionathan in gabaa beniamin.
καὶ χίλιοι ἦσαν μετὰ ἰωναθὰν ἐν γαβαὰ τοῦ βενιαμίν.
et reliquum ppli remisit vnũquenque
καὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ λαοῦ ἐξαπέστειλεν ἕκαστον
in tabernaculũ suũ. et percussit ionathan sta
εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ ἐπάταξεν ἰωναθὰν τὸ ὑπό-
tionẽ philistinorum que in colle. et audierũt
στεμα τῶν ἀλλοφύλων τὸ ἐν τῷ βουνῷ. καὶ ἤκουσαν
philistiim: et saul cecinit tuba in om-
οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ σαοὺλ ἐσάλπισεν σάλπιγγι εἰς πᾶ-
ni terra dicens: inobedientes fuerũt serui. et vniuersus
σαν τὴν γῆν λέγων, ἠθετήκασιν οἱ δοῦλοι. καὶ πᾶς
israel audiuerũt dicentes: quod percussit saul
ἰσραὴλ ἤκουσαν λεγόντων, ὅτι ἔκοψε σαοὺλ τὸ
stationem philistinorum: et contempsit israel
ὑπόστεμα τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐξουδένωσεν ἰσραὴλ
philistiim. et ascendit ppls post saulem
τοὺς ἀλλοφύλους. καὶ ἀνέβη ὁ λαὸς ὀπίσω σαοὺλ
in galgala: et philistiim congregãtur in prelium
εἰς γάλγαλα, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι συνάγονται εἰς πόλεμον
ad israel. et ascendunt contra
πρὸς τὸν ἰσραήλ. καὶ ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τὸν

israel in bellum triginta milia curruũ et sex mi
ἰσραὴλ εἰς πόλεμον τριάκοντα χιλιάδες ἁρμάτων καὶ ἓξ χι-
lia equitum: et ppls vt arena que est in labio
λιάδες ἱππέων, καὶ λαὸς ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τῆς
maris multitudine. et ascendunt et castrametan
θαλάσσης τῷ πλήθει. καὶ ἀναβαίνουσι καὶ παρεμβάλλου-
tur in machmas e regione per dorsum bethaben. et
σιν ἐν μαχμὰς ἐξεναντίας κατὰ νότου βαιθαβέν. καὶ
vir israel vidit quod affliguntur: et recessit ppls:
ἀνὴρ ἰσραὴλ εἶδεν ὅτι ἐκθλίβονται, καὶ ἀνεχώρησεν ὁ λαός,
et absconditus est in speluncis et in abditis et in
καὶ ἐκρύβησαν ἐν τοῖς σπηλαίοις καὶ ἐν ταῖς μάνδραις καὶ ἐν
petris et in foueis et in cisternis.
ταῖς πέτραις καὶ ἐν τοῖς βόθροις καὶ ἐν τοῖς λάκκοις.
et transeuntes transierunt iordanem in terrã gad et
καὶ οἱ διαβαίνοντες διέβησαν τὸν ἰορδάνην εἰς γῆν γὰδ καὶ
galaad. et saul adhuc erat in galgalis: et vniuersus ppls p
γαλαάδ. καὶ σαοὺλ ἔτι ἦν ἐν γαλγάλοις, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐξέ-
territi sũt post eum. et distulit septẽ dies testi
στησαν ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ διέλειπεν ἑπτὰ ἡμέρας τῷ μαρτυ-
monio vt dixit samuel. et non venit samuel in
ρίῳ ὡς εἶπεν σαμουήλ. καὶ οὐ παρεγένετο σαμουὴλ εἰς
galgala. et dixit saul nõ venit samuel in galga
γάλγαλα. καὶ εἶπε σαοὺλ οὐκ ἦλθεν σαμουὴλ εἰς γάλγα-
la et dispersus est ppls eius ab eo. et ait saul:
λα καὶ διεσπάρη ὁ λαὸς αὐτοῦ ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν σαούλ,
afferte vt faciam holocaustum et pacifica.
προσαγάγετε ὅπως ποιήσω ὁλοκαύτωσιν καὶ εἰρηνικάς.
et obtulit holocaustum. et factum est vt comple
καὶ ἀνήνεγκε τὴν ὁλοκαύτωσιν. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλε-
uit offerens holocaustum: et ecce samuel ve
σεν ἀναφέρων τὴν ὁλοκαύτωσιν, καὶ ἰδοὺ σαμουὴλ παρε-
niebat. et egressus est saul in occursum samueli
γένετο. καὶ ἐξῆλθε σαοὺλ εἰς ἀπάντησιν τῷ σαμουὴλ τοῦ
vt benediceret ei. et dixit samuel: quid fecisti? et di
εὐλογῆσαι αὐτόν, καὶ εἶπε σαμουήλ, τί πεποίηκας; καὶ εἶ-
xit saul: quia vidi quod dilaberetur ppls a me: et tu
πε σαούλ, διότι εἶδον ὅτι διεσπάρη ὁ λαὸς ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ σὺ
non veneras in testimonio dierũ vt constituisti.
οὐ παρεγένου ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῶν ἡμερῶν ὡς διετάξας.
et philistiim congregati fuerant in machmas. et dixi: nunc
καὶ οἱ ἀλλόφυλοι συνήχθησαν εἰς μαχμάς. καὶ εἶπον, νῦν
descẽdent philistiim ad me in galgala: et
καταβήσονται οἱ ἀλλόφυλοι πρός με εἰς γάλγαλα. καὶ τοῦ
faciem dñi non deprecatus sum: et confortatus sum et
προσώπου κυρίου οὐκ ἐδεήθην, καὶ ἐνεκρατευσάμην καὶ
obtuli holocaustum. et dixit samuel ad saulem:
ἀνήνεγκα τὴν ὁλοκαύτωσιν. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς σαούλ,
stulte actum est a te quia nõ custodisti mandatũ meũ quod pre- 1. Pa. 16. c.
μεματαίωταί σοι ὅτι οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολήν μου, ἣν ἐνε-
cepit tibi dñs: vt preparasset re-
τείλατό σοι κύριος, ὡς ἡτοίμασεν ἂν τὴν βασιλεί-
gnum tuũ super israel vsque in seculũ. et nunc regnum tuum
αν σου ἐπὶ ἰσραὴλ ἕως αἰῶνος. καὶ νῦν ἡ βασιλεία σου
non stabit. et queret dñs sibi ipsi hominẽ iuxta
οὐ στήσεται. καὶ ζητήσει κύριος ἑαυτῷ ἄνθρωπον κατὰ τὴν
cor suum. et precipiet ei dñs in du
καρδίαν αὐτοῦ. καὶ ἐντελεῖται αὐτῷ κύριος εἰς ἄρχοντα
cem super pplm suum: quia non seruasti que prece-
ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἐφύλαξας ὅσα ἐνετεί-
pit tibi dñs. et surrexit samuel: et recessit de
λατό σοι κύριος. καὶ ἀνέστη σαμουήλ, καὶ ἀπῆλθεν ἐκ
galgalis in collem beniamin. et recensuit saul
γαλγάλων εἰς βουνὸν βενιαμίν, καὶ ἐπεσκέψατο σαοὺλ
populum inuentum cum eo quasi sexcentos viros.
τὸν λαὸν τὸν εὑρεθέντα μετ᾽ αὐτοῦ ὡς ἑξακοσίους ἄνδρας.
et saul et ionathan filius eius: et ppls qui inuenti fue
καὶ σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ὁ λαὸς οἱ εὑρεθέν-
rãt cum eis sederunt in gabaa beniamin et phi
τες μετ᾽ αὐτῶν ἐκάθισαν ἐν γαβαὰ βενιαμὶν καὶ οἱ ἀλ-
listiim castrametati sunt in machmas.
λόφυλοι παρεμβεβλήκησαν ἐν μαχμάς.

israel: triginta milia curruũ: & sex milia equitũ & reliquum vulgus sicut arena que est in littore maris plurima. Et ascẽdẽtes castra metati sũt in machmas ad oriẽtẽ bethauẽ. Quod cũ vidissent viri israel se in arcto positos: afflictus enim erat populus: absconderunt se in speluncis: & in abditis: in petris quoque & in antris: & in cisternis. Hebrei autem trãsierũt iordanẽ in terrã gad & galaad. Cumque adhuc esset saul in galgala: vniuersus ppls perterritus est qui sequebatur eũ. Et expectauit septem diebus iuxta placitum samuelis: & non venit samuel in galgala. Dilapsusque est populus ab eo. Ait ergo saul. Afferte mihi holocaustũ & pacifica. Et obtulit holocaustũ. Cumque complesset offerẽs holocaustũ ecce samuel veniebat. Et egressus est saul obuiã ei vt salutaret eũ. Locutusque est ad eũ samuel. Quid fecisti? Respondit saul. Quia vidi quod populus dilaberetur a me: & tu non veneras iuxta placitos dies. Porro philistiim congregati fuerant in machmas: dixi. Nũc descẽdẽt philistiim ad me in galgala: & faciẽ dñi nõ placaui. Necessitate cõpulsus obtuli holocaustũ. Dixitque samuel ad saul. Stulte egisti: nec custodisti mãdata dñi dei tui que precepi tibi. Quod si nõ fecisses iã nũc preparasset dñs regnũ tuũ super israel in sempiternum. Sed nequaquam regnum tuũ vltra cõsurget. Quesiuit dñs sibi virũ iuxta cor suũ: & precepit ei dominus vt esset dux super populũ suũ: eo quod nõ seruaueris que precepit dñs. Surrexit autem samuel & ascẽdit de galgalis in gabaa beniamin. Et recẽsuit saul populũ qui inuenti fuerant cum eo quasi sexcentos viros: & saul & ionathas filius eius: populusque qui inuẽtus fuerat cũ eis erat in gabaa beniamin. Porro philistiim cõsederant in machma s

ישראל שלשים אלף רכב וששת
אלפים פרשים ועם כחול אשר
על שפת הים לרב ויעלו ויחנו
במכמש קדמת בית און: ואיש
ישראל ראו כי צר לו כי נגש
העם ויתחבאו העם במערות
ובחוחים ובסלעים ובצרחים
ובברות: ועברים עברו את הירדן
ארץ גד וגלעד ושאול עודנו
בגלגל וכל העם חרדו אחריו:
וייחל שבעת ימים למועד אשר
שמואל ולא בא שמואל הגלגל
ויפץ העם מעליו: ויאמר שאול
הגשו אלי העלה והשלמים ויעל
העלה: ויהי ככלתו להעלות העלה
והנה שמואל בא ויצא שאול
לקראתו לברכו: ויאמר שמואל
מה עשית ויאמר שאול כי ראיתי
כי נפץ העם מעלי ואתה לא
באת למועד הימים ופלשתים
נאספים מכמש: ואמר עתה ירדו
פלשתים אלי הגלגל ופני יהוה לא
חליתי ואתאפק ואעלה העלה:
ויאמר שמואל אל שאול נסכלת
לא שמרת את מצות יהוה אלהיך
אשר צוך כי עתה הכין יהוה את
ממלכתך אל ישראל עד עולם:
ועתה ממלכתך לא תקום בקש
יהוה לו איש כלבבו ויצוהו יהוה
לנגיד על עמו כי לא שמרת את
אשר צוך יהוה: ויקם שמואל ויעל
מן הגלגל גבעת בנימן ויפקד
שאול את העם הנמצאים עמו
כשש מאות איש: ושאול ויונתן
בנו והעם הנמצא עמם ישבים
בגבע בנימן ופלשתים חנו במכמש:

ששה · שפה עלה · חנה · ראה צור · חבא · בור · יחל יום · יעד בוא · פוץ · נגש עלה · היה כלה · עשה אמר · ראה · בוא · אסף · פנה · חלה אפק · עלה סכל · צוה · כון · מלך עלם · קום · נגד · פקד · מצא · מאה · חנה

ויצא המשחית ממחנה פלשתים
שלשה ראשים הראש אחד
יפנה אל דרך עפרה אל ארץ
שועל: והראש אחד יפנה דרך
בית חרון והראש אחד יפנה דרך
הגבול הנשקף על גי הצבעים
המדברה: וחרש לא ימצא בכל
ארץ ישראל כי אמרו פלשתים
פן יעשו העברים חרב או חנית:
וירדו כל ישראל הפלשתים
ללטוש איש את מחרשתו ואת
אתו ואת קרדמו ואת מחרשתו:
והיתה הפצירה פים למחרשות
ולאתים ולשלוש קלשון
ולהקרדמים ולהציב הדרבן:
והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב
וחנית ביד כל העם אשר את
שאול ואת יונתן ותמצא לשאול
וליונתן בנו: ויצא מצב פלשתים
אל מעבר מכמש: ויהי היום

Cap. xiiij

ויאמר יונתן בן שאול אל הנער
נשא כליו לכה ונעברה אל מצב
פלשתים אשר מעבר הלז ולאביו
לא הגיד: ושאול יושב בקצה
הגבעה תחת הרמון אשר במגרון
והעם אשר עמו כשש מאות
איש: ואחיה בן אחיטוב אחי
איכבוד בן פינחס בן עלי כהן
יהוה בשלו נשא אפוד והעם לא
ידע כי הלך יונתן: ובין המעברות
אשר בקש יונתן לעבר על מצב
פלשתים שן הסלע מהעבר
מזה ושן הסלע מהעבר מזה
ושם האחד בוצץ ושם האחד
סנה: השן האחד מצוק מצפון מול
מכמש והאחד מנגב מול גבע:

שחת חנה · בוא · פנה · שעל · גבל שקף · גיא דבר · מצא · עשה חנה · לטש חרש · את · היה פצר · פה שלש · יצב · לחם מצא · יצב עבר · היה · כלה ילך · עבר · נגד · רמן · מאה · אפד · עבר · צוק

Et egressi sunt ad prędandū de castris philistinorum tres cunei. Vnus cuneus pergebat contra viam effraim ad terram saul. Porro alius ingrediebatur per viam bethorō. Tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli seboim contra desertū. Porro faber ferrarius nō inueniebatur in omni terra israel. Cauerant enim philistiim ne forte facerēt hebrei gladium aut lanceam. Descēdebat ergo omnis israel ad philistiim vt acueret vnusquisque vomerem suum & ligonem & securim & sarculum. Retuse itaque erant acies vomerum & ligonum & tridentium & securiū vsque ad stimulum corrigendum. Cūque venisset dies prelii non est inuētus ensis & lancea in manu totius populi qui erat cum saul & ionatha: excepto saul & ionatha filio eius. Egressa est autem statio philistiim: vt trāscenderet in machmas. 14.

ET accidit in quadā die vt diceret ionathas filius saul ad adolescētem armigerū suū. Veni & trāseamus ad stationē philistinorū que est trās locū illū. Patri autem suo hoc ipsum nō indicauit. Porro saul morabatur in extrema parte gabaa sub malogranato quod erat in agro gabaa. Et erat populus cū eo quasi sexcētorū virorum. Et achias filius achitob fratris ichabod filii phinees qui ortus fuerat ex heli sacerdote domini in sylo: portabat ephot. Sed & populus ignorabat quo isset ionathas. Erant autem inter ascensus per quos nitebatur ionathas transire ad stationē philistinorum eminētes petre ex vtraque parte: & quasi in modū dentiū scopuli hinc inde prerupti. Nomē vni boses: & nomen alteri senē. Vnus scopulus prominēs ad aquilonē ex aduerso machmas: & alter ad meridiē contra gabaa

καὶ ἐξῆλθε διαφθείρων ἐξ ἀγροῦ ἀλλοφύλων ἐν τρισὶν ἀρχαῖς.
τ egressus est vt pderet ex agro philistinorum in tribus cuneis.
ἡ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν γοφερὰ ἐπὶ τὴν γῆν σωγάλ. καὶ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν βαιθωρών. καὶ ἡ ἀρχὴ ἡ μία ἐπιβλέπουσα ὁδὸν γαβεὲλ τὴν ἐκκύπτουσαν ἐπὶ γαὶ τὴν σαβαὶν τὴν ἔρημον. καὶ τέκτων σιδήρου οὐχ εὑρίσκετο ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἰσραήλ. ὅτι εἶπον οἱ ἀλλόφυλοι, μή ποτε ποιήσωσιν οἱ ἑβραῖοι ῥομφαίαν καὶ δόρυ. καὶ κατέβαινε πᾶς ἰσραὴλ εἰς γῆν ἀλλοφύλων χαλκεύειν ἕκαστος τὸ θερισήριον αὐτοῦ καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὴν ἀξίνην αὐτοῦ καὶ τὸ δρέπανον αὐτοῦ. καὶ ἦν ὁ τρυγητὸς ἕτοιμος τοῦ θερίζειν. εἰς δὲ τὰ σκεύη ἦσαν τρεῖς σίκλοι εἰς τὸν ὀδόντα καὶ τῇ ἀξίνῃ καὶ τῷ δρεπάνῳ, καὶ τοῦ κατορθῶσαι τὸ βούκεντρον ὑπόστασις ἦν ἡ αὐτή. καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ πολέμου καὶ οὐχ εὑρέθη ῥομφαία καὶ δόρυ ἐν χειρὶ παντὸς τοῦ λαοῦ τοῦ μετὰ σαοὺλ καὶ ἰωναθάν. καὶ εὑρέθη τῷ σαοὺλ καὶ τῷ ἰωναθὰν τῷ υἱῷ αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ἐξ ὑποστάσεως τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῷ πέραν βαχμάς.

cuneus vnus aspiciens viam gopheraad terrā sogal. τ cuneus vnus aspiciens viam bethoron: τ cuneus vnus aspiciens viam termini que vergit in vallem sabaim desertū. τ faber ferri nō inueniebatur in omni terra israel. quia dixerunt philistijm: ne forte faciant hebrei gladium τ lanceam. τ descendebat omnis israel in terrā philistijm vt fabricaret quilibet falcem suam τ instrumētū suum: τ vnusquisque securim suā τ falcem suam. τ erat vindemia parata ad metēdū. in instrumenta autem erāt tres sicli in dentem τ securi τ falci: τ ad corrigendū stimulū boum substātia erat eadem. τ factū est in diebus belli τ non est inuētus ensis τ lancea in manu totius populi qui erat cum saul τ ionathan. τ inuētus est saul τ ionathan filio eius. τ egressus est de statione philistijm trans machmas.

Ca. 14.

ET fit dies: τ dicit ionathan filius saulis puero ferenti arma eius: veni τ trāseamus in stationem philistinorum qui sunt trās locū illum: τ patri suo non dixit. τ saul sedebat super collem: sub malogranato quod in magdon. τ populus qui cum eo quasi sexcēti viri τ achias filius echitob fratris ichabed filij phinees filij heli sacerdos domini in sylo portans ephod. τ populus non sciuit quod abijsset ionathan. τ in medio transitus vbi querebat ionathan trāsire in stationem philistinorū eminēs pars lapidis hinc: τ eminēs pars lapidis hic: nomē vni boses τ nomen alteri sena. scopulus quidem ab aquilone adherens machmas: τ scopulus alter a meridie adherens gabaa.

Καὶ γίνεται ἡμέρα, καὶ λέγει ἰωναθὰν υἱὸς σαοὺλ τῷ παιδαρίῳ τῷ αἴροντι τὰ σκεύη αὐτοῦ, δεῦρο καὶ διαβῶμεν εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων τῶν ἐν τῷ πέραν ἐκείνῳ, καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ οὐκ εἶπε. καὶ σαοὺλ ἐκάθητο ἐπ' ἄκρω τοῦ βουνοῦ, ὑπὸ τὴν ῥοὰν τὴν ἐν μαγδών. καὶ ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ ὡς ἑξακόσιοι ἄνδρες καὶ ἀχία υἱὸς ἐχιτὼβ ἀδελφοῦ ἰωχαβὲδ υἱοῦ φινεὲς υἱοῦ ἠλὶ ἱερεὺς τοῦ κυρίου ἐν σηλὼ αἴρων ἐφούδ. καὶ ὁ λαὸς οὐκ ᾔδει, ὅτι πεπόρευται ἰωναθάν. καὶ ἀναμέσον τῆς διαβάσεως οὗ ἐζήτει ἰωναθὰν διαβῆναι εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν, καὶ ἀκρωτήριον πέτρας ἐντεῦθεν, ὄνομα τῷ ἑνὶ βοζὴς καὶ ὄνομα τῷ ἄλλῳ σενά. τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἀπὸ βορρᾶ ἐχόμενον τῆς μαχμάς, καὶ τὸ ἀκρωτήριον τὸ ἄλλο ἀπὸ νότου ἐχόμενον τῆς γαβαά.

τ dixit ionathan ad puerum gerentem arma eius: veni τ transeamus ad stationem incircumcisorum horum si forte faciet aliquid dominus nobis: quia non est domino continentia saluare in multis vel in paucis. τ dixit ei gerens arma eius: fac omne quod cor tuum voluerit: inclina te ipsum: ecce ego tecum sum. sicut cor tuum cor meum. τ dixit ionathan: ecce nos transimus ad viros τ volue mur ad eos. si hec locuti fuerint ad nos: state ibi donec appropinquemus vobis. τ stemus apud nos met ipsos τ non ascendamus ad eos. τ si hec dixerint ad nos: ascendite ad nos: τ ascendamus: quia tradidit eos dominus in manibus nostris. hoc nobis signū. τ ingressi sunt ambo in stationem philistinorū. τ dixerūt philistijm: ecce egrediuntur hebrei de cauernis vbi absconditi fuerāt ibi: τ responderunt viri stationis philistinorum ad ionathan τ ad gerentem arma eius τ dicunt: ascendite ad nos: τ ostendemus vobis verbū. τ ait ionathan ad gerentem arma eius: ascende post me: quia tradidit eos dominus in manus israel. τ ascēdit ionathan per manus suas τ per pedes suos: τ gerens arma eius post eum. τ viderunt philistijm contra faciem ionathan: τ percussit eos: τ gerens arma eius porrigebat post eum. τ facta est plaga prima quā percussit ionathan τ gerēs arma eius quasi viginti viros in iaculis τ in lapidū iaculatiōe. τ silicibus campi. τ factus est stupor in castris τ in campo. τ omnis populus qui in statione: τ qui occidunt obstupuerūt τ ipsi. τ obstupuit terra. τ factus est stupor a domino. τ viderunt speculatores saulis in gabaa beniamin: τ ecce castra conturbata hinc τ hinc. τ ait saul populo qui cum eo: requirite iam τ videte quis abijt ex nobis.

B

καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς τὸ παιδάριον τὸ αἶρον τὰ σκεύη αὐτοῦ, δεῦρο καὶ διαβῶμεν εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀπεριτμήτων τούτων εἴ πως ποιήσει τι κύριος ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἔστι τῷ κυρίῳ συνεχόμενον σώζειν ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ, ποίει πᾶν ὃ ἂν ἡ καρδία σου θελήσῃ, ἔκκλινον σεαυτόν, ἰδοὺ ἐγὼ μετὰ σοῦ εἰμί. ὡς ἡ καρδία σου ἡ καρδία μου. καὶ εἶπεν ἰωναθάν, ἰδοὺ ἡμεῖς διαβαίνομεν πρὸς τοὺς ἄνδρας καὶ κατακυλισθησόμεθα πρὸς αὐτούς. ἐὰν τάδε εἴπωσι πρὸς ἡμᾶς, στῆτε ἐκεῖ ἕως ἂν ἐγγίσωμεν ὑμῖν. καὶ στησόμεθα ἐφ' ἑαυτοῖς καὶ οὐ μὴ ἀναβῶμεν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἐὰν τάδε εἴπωσι πρὸς ἡμᾶς, ἀνάβητε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀναβησόμεθα, ὅτι παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν. τοῦτο ἡμῖν τὸ σημεῖον. καὶ εἰσῆλθον ἀμφότεροι εἰς τὴν ὑπόστασιν τῶν ἀλλοφύλων. καὶ εἶπον οἱ ἀλλόφυλοι, ἰδοὺ ἐκπορεύονται οἱ ἑβραῖοι ἐκ τῶν τρωγλῶν οὗ ἐκρύβησαν ἐκεῖ. καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἄνδρες τῆς ὑποστάσεως τῶν ἀλλοφύλων πρὸς ἰωναθὰν καὶ πρὸς τὸν αἴροντα τὰ σκεύη αὐτοῦ καὶ λέγουσιν, ἀνάβητε πρὸς ἡμᾶς, καὶ γνωριοῦμεν ὑμῖν ῥῆμα. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς τὸν αἴροντα τὰ σκεύη αὐτοῦ, ἀνάβηθι ὀπίσω μου, ὅτι παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος εἰς τὰς χεῖρας ἰσραήλ. καὶ ἀνέβη ἰωναθὰν ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ ἐβλέψαν οἱ ἀλλόφυλοι κατὰ πρόσωπον ἰωναθάν, καὶ ἐπάταξεν αὐτούς, καὶ ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐπεδίδου ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο πληγὴ ἡ πρώτη ἣν ἐπάταξεν ἰωναθὰν καὶ ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ ὡς εἴκοσι ἄνδρας ἐν βολίσι καὶ ἐν πετροβόλοις καὶ ἐν κόχλαξι τοῦ πεδίου. καὶ ἐγένετο ἔκστασις ἐν τῇ παρεμβολῇ καὶ ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ ἐν τῇ ὑποστάσει, καὶ οἱ διαφθείροντες ἐξέστησαν καὶ αὐτοί. καὶ ἐθαμβήθη ἡ γῆ. καὶ ἐγένετο ἔκστασις παρὰ κυρίου. καὶ εἶδον οἱ σκοποὶ τοῦ σαοὺλ ἐν γαβαᾶ βενιαμίν, καὶ ἰδοὺ ἡ παρεμβολὴ τεταραγμένη ἔνθεν καὶ ἔνθεν. καὶ εἶπε σαοὺλ τῷ λαῷ τῷ μετ' αὐτοῦ, ἐπισκέψασθε δὴ καὶ ἴδετε τίς πεπόρευται ἐξ ἡμῶν.

C

Dixit autem ionathas ad adolescentē armigerū suū. Veni transeamus ad stationem incircumcisorum horū si forte faciat dominus pro nobis: quia nō est domino difficile saluare vel in multis vel in paucis. Dixitque ei armiger suus. Fac omnia que placent animo tuo. Perge quo cupis & ero tecū vbicūque volueris. Et ait ionathas. Ecce nos trāsimus ad viros istos. Cumque apparuerimus eis: si taliter locuti fuerint ad nos: manete donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro: nec ascēdamus ad eos. Si autem dixerint ascendite ad nos: ascēdamus ad eos: quia tradidit eos dominus in manibus nostris. Hoc erit nobis signū. Apparuit igitur vterque stationi philistinorū. Dixeruntque philistiim. En hebrei egrediuntur de cauernis in quibus absconditi fuerāt. Et locuti sunt viri de statione ad ionathā & ad armigerū eius. Dixeruntque. Ascēdite ad nos & ostēdemus vobis rem. Et ait ionathas ad armigerum suū. Ascēdamus. Sequere me. Tradidit enim dominus eos in manus israel. Ascēdit autem ionathas manibus & pedibus reptans: & armiger eius post eū. Itaque alii cadebāt ante ionathan: alios armiger eius interficiebat sequens eū. Et facta est plaga prima quā percussit ionathas & armiger eius quasi viginti virorum: in media parte iugeris quā par boū in die arare cōsueuit. Et factū est miraculū in castris & per agros. Sed & omnis populus stationis eorū qui ierāt ad predandū obstupuit: & cōturbata est terra. Et accidit quasi miraculū a deo. Et respexerūt speculatores saul qui erāt in gabaa beniamin: & ecce multitudo prostrata: & huc illucque diffugiens. Et ait saul populo qui erat cū eo. Requirite & videte quis abierit ex nobis. Cūque

ויאמר יהונתן אל הנער נשא
כליו לכה ונעברה אל מצב
הערלים האלה אולי יעשה
יהוה לנו כי אין ליהוה מעצור
להושיע ברב או במעט: ויאמר
לו נשא כליו עשה כל אשר
בלבבך נטה לך הנני עמך כלבבך:
ויאמר יהונתן הנה אנחנו עברים
אל האנשים ונגלינו אליהם:
אם כה יאמרו אלינו דמו עד
הגיענו אליכם ועמדנו תחתינו
ולא נעלה אליהם: ואם כה
יאמרו עלו עלינו ועלינו כי
נתנם יהוה בידנו וזה לנו האות:
ויגלו שניהם אל מצב פלשתים
ויאמרו פלשתים הנה עברים
יצאים מן החרים אשר התחבאו
שם: ויענו אנשי המצבה את
יונתן ואת נשא כליו ויאמרו
עלו אלינו ונודיעה אתכם דבר
ויאמר יונתן אל נשא כליו עלה
אחרי כי נתנם יהוה ביד
ישראל: ויעל יונתן על ידיו ועל
רגליו ונשא כליו אחריו ויפלו
לפני יונתן ונשא כליו ממותת
אחריו: ותהי המכה הראשנה
אשר הכה יונתן ונשא כליו
כעשרים איש כבחצי מענה
צמד שדה: ותהי חרדה במחנה
בשדה ובכל העם המצב והמשחית
חרדו גם המה ותרגז הארץ ותהי
לחרדת אלהים: ויראו הצפים
לשאול בגבעת בנימן והנה
ההמון נמוג וילך והלם: ויאמר
שאול לעם אשר אתו פקדו נא
וראו מי הלך מעמנו ויפקדו

אמר · ילך עבר · אלי עשה · עצר · ישע · גלה · דמם · נגע · עלה · יצב · חור חבא · ענה · כלה · עלה ידע · נפל · פנה מות · היה נכה · חצה ענה · חנה · שחת · רגז · ראה · המן מוג · אמר · ראה פקד

ויהי האין יונתן ונשא כליו ויאמר
שאול לאחיה הגישה ארון
האלהים כי היה ארון האלהים
ביום ההוא ובני ישראל ויהי עד
דבר שאול אל הכהן וההמון
אשר במחנה פלשתים וילך
הלוך ורב ויאמר שאול אל
הכהן אסף ידך ויזעק שאול
וכל העם אשר אתו ויבאו עד
המלחמה והנה היתה חרב איש
ברעהו מהומה גדולה מאד
והעברים היו לפלשתים כאתמול
שלשום אשר עלו עמם במחנה
סביב וגם המה להיות עם ישראל
אשר עם שאול ויונתן וכל
איש ישראל המתחבאים בהר
אפרים שמעו כי נסו פלשתים
וידבקו גם המה אחריהם
במלחמה ויושע יהוה ביום ההוא
את ישראל והמלחמה עברה את
בית און ואיש ישראל נגש
ביום ההוא ויאל שאול את
העם לאמר ארור האיש אשר
יאכל לחם עד הערב ונקמתי
מאיבי ולא טעם כל העם לחם
וכל הארץ באו ביער ויהי דבש
על פני השדה ויבא העם אל
היער והנה הלך דבש ואין משיג
ידו אל פיו כי ירא העם את
השבעה ויונתן לא שמע
בהשביע אביו את העם וישלח
את קצה המטה אשר בידו
ויטבל אתה ביערת הדבש
וישב ידו אל פיו ותראנה עיניו
ויען איש מהעם ויאמר השבע
השביע אביך את העם לאמר

requiſiſſent: repertũ eſt non adeſſe ionathan & armigerũ eius. Et ait ſaul ad achiam. Applica arcã dei. Erat enĩ ibi arca dei in die illa cum filiis iſrael. Cunq; loqueretur ſaul ad ſacerdotẽ: tumultus magn9 exort9 eſt in caſtris philiſtinorum. Creſcebatq; paulatim & clarius reſonabat. Et ait ſaul ad ſacerdotem. Contrahe manũ tuã. Cõclamauit ergo ſaul & oĩs popul9 q erat cũ eo & venerũt vſq; ad locũ certaminis. Et ecce verſus fuerat gladius vniuſcuiuſq; ad proximũ ſuum: & cedes magna nimis. Sed & hebrei qui fuerãt cũ philiſtiim heri & nudiuſtertius aſcẽderantq; cũ eis ĩ caſtris reuerſi ſunt vt eſſent cũ iſrael: & his qui erãt cũ ſaul & ionatha. Oĩs quoq; iſraelite qui ſe abſcõderãt ĩ mõte effraim audientes q fugiſſent philiſtei: ſociauerunt ſe cũ ſuis in prelio. & ſaluauit dominus iſrael ĩ die illa. Pugna ãt peruenit vſq; ad bethauẽ. Et viri iſrael ſociati ſunt ſibi in die illa. Adiurauit ãt ſaul populum dicens. Maledictus vir qui comederit panem vſq; ad veſperũ: dõec vlciſcar de inimicis meis. Et nõ mãducauit vniuerſus ppl's panẽ. Oĩſq; terre vulgus venit in ſaltũ: ĩ quo erat mel ſup faciẽ agri. Ingreſſ9 ẽ itaq; ppl's ſaltũ & apparuit flues mel: nĩluſq; applicuit manũ ad os ſuum. Timebat enĩ ppl's iuramẽtũ. Porro ionathas non audierat cũ adiuraret pater ei9 populum. Extenditq; ſũmitatẽ virge quã habebat in manu & intinxit in fauum mellis. Et cõuertit manũ ſuã ad os ſuũ & illuminati ſũt oculi eius. Rñdẽſq; vnus d̃ populo ait. In iurãdo cõſtrĩxit pr̃ tuus populum dicens.

καὶ ἐπεσκέψαντο, καὶ ἰδοὺ οὐχ εὑρίσκετο ἰωνάθαν καὶ ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ εἶπεν σαοὺλ τῷ ἀχιά, προσάγαγε τὸ ἐφούδ· ὅτι ἦν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐνώπιον ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ὡς ἐλάλησε σαοὺλ πρὸς τὸν ἱερέα, καὶ ὁ ἦχος ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν ἀλλοφύλων πορευόμενος ἐπορεύετο καὶ ἐπλήθυνετο. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τὸν ἱερέα, συνάγαγε τὰς χεῖράς σου. καὶ ἀνέβη σαοὺλ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔρχονται ἕως τοῦ πολέμου. καὶ ἰδοὺ ἐγένετο ῥομφαία ἀνδρὸς ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, σύγχυσις μεγάλη σφόδρα. καὶ οἱ δοῦλοι οἱ ὄντες χθὲς καὶ τρίτης μετὰ τῶν ἀλλοφύλων οἱ ἀναβάντες εἰς τὴν παρεμβολήν, ἐπεστράφησαν καὶ αὐτοὶ εἶναι μετὰ ἰσραὴλ τῶν μετὰ σαοὺλ καὶ ἰωνάθαν. καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ οἱ κρυπτόμενοι ἐν τῷ ὄρει ἐφραΐμ ἤκουσαν ὅτι πεφεύγασιν οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ συνάπτουσι καὶ αὐτοὶ ὀπίσω αὐτῶν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ἔσωσε κύριος τὸν ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ὁ πόλεμος διῆλθε βηθαύν. καὶ ἰσραὴλ ἦν μετὰ σαοὺλ ὡσεὶ δέκα χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἦν ὁ πόλεμος διεσπαρμένος εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἐν τῷ ὄρει ἐφραΐμ. καὶ σαοὺλ ἠγνόησεν ἄγνοιαν μεγάλην ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἀρᾶται τῷ λαῷ λέγων, ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὃς φάγεται ἄρτον ἕως ἑσπέρας, καὶ ἐκδικήσω τὸν ἐχθρόν μου. καὶ οὐκ ἐγεύσατο πᾶς ὁ λαὸς ἄρτου, καὶ πᾶσα ἡ γῆ ἠρίστα. καὶ δρυμὸς ἦν μελισσῶνος κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀγροῦ, καὶ εἰσῆλθεν ὁ λαὸς εἰς τὸν μελισσῶνα, καὶ ἰδοὺ διεπορεύετο μέλι. καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιστρέφων τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβήθη ὁ λαὸς τὸν ὅρκον κυρίου. καὶ ἰωνάθαν οὐκ ἀκηκόει ἐν τῷ ὁρκίζειν τὸν πατέρα αὐτοῦ τὸν λαόν. καὶ ἐξέτεινε τὸ ἄκρον τοῦ σκήπτρου αὐτοῦ τοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἔβαψεν αὐτὸ εἰς τὸ κηρίον τοῦ μέλιτος, καὶ ἐπέστρεψε τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀνέβλεψαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ εἶπεν, ὁρκίσας ὥρκισεν ὁ πατήρ σου τὸν λαὸν λέγων,

ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὃς φάγεται ἄρτον σήμερον, καὶ ἐξελύθη ὁ λαός. καὶ ἔγνω ἰωνάθαν καὶ εἶπεν, ἀπήλλαχεν ὁ πατήρ μου τὴν γῆν, ἴδε δὴ ὅτι ἐγευσάμην βραχὺ τοῦ μέλιτος τούτου, ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοί μου, ἀλλ' ὅτι εἰ καὶ ἐφάγειν ὁ λαὸς σήμερον ἐκ τῶν σκύλων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ὧν εὗρε, νῦν ἂν μείζων ἐγεγόνει ἡ πληγὴ ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις. καὶ ἐπάταξεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῶν ἀλλοφύλων πλείους ἢ ἐν μαχμάς. καὶ ἐκοπίασεν ὁ λαὸς σφόδρα, καὶ ὥρμησεν ὁ λαὸς ἐπὶ τὰ σκῦλα. καὶ ἔλαβεν ὁ λαὸς ποίμνια καὶ βουκόλια καὶ τέκνα βοῶν, καὶ ἔσφαξεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἤσθιεν ὁ λαὸς σὺν τῷ αἵματι. καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ λέγοντες, ἡμάρτηκεν ὁ λαὸς τῷ κυρίῳ τοῦ φαγεῖν σὺν τῷ αἵματι. καὶ εἶπε σαοὺλ ἡμάρτετε. κυλίσατέ μοι ἐνταῦθα λίθον μέγαν. καὶ εἶπε σαοὺλ, διασπάρητε ἐν τῷ λαῷ καὶ εἴπατε αὐτοῖς, προσαγάγετε ἐνταῦθα ἕκαστος τὸν μόσχον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸ πρόβατον αὐτοῦ, καὶ σφάξατε ἐπὶ τοῦ λίθου τούτου καὶ φάγετε, καὶ οὐ μὴ ἁμάρτητε τῷ κυρίῳ τοῦ ἐσθίειν σὺν τῷ αἵματι. καὶ προσήγαγε πᾶς ὁ λαὸς ἕκαστος τὸ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὴν νύκτα, καὶ ἔσφαζον ἐκεῖ. καὶ ᾠκοδόμησε σαοὺλ τῷ κυρίῳ θυσιαστήριον, τοῦτο ἤρξατο σαοὺλ οἰκοδομῆσαι θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπε σαοὺλ, καταβῶμεν ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων τὴν νύκτα, καὶ διαρπάσωμεν αὐτοὺς ἕως διαφωτίσῃ τὸ πρωΐ, καὶ μὴ ὑπολείπωμεν ἐν αὐτοῖς ἄνδρα. καὶ εἶπον, πᾶν τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου ποίει. καὶ εἶπεν ὁ ἱερεύς, προσέλθωμεν ἐνταῦθα πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἐπηρώτησε σαοὺλ τὸν θεόν, εἰ καταβῶ ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων, εἰ παραδώσεις αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἰσραήλ; καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κύριος. καὶ εἶπε σαοὺλ, προσαγάγετε ἐνταῦθα πάσας τὰς γωνίας τοῦ λαοῦ, καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε ἐν τίνι γέγονεν ἡ ἁμαρτία αὕτη σήμερον. ὅτι ζῇ κύριος ὁ σώσας τὸν ἰσραήλ, ὅτι ἐὰν

Maledictus vir qui comederit panem hodie. Defecerat autẽ populus. Dixitq; ionathas. Turbauit pr̃ meus terram. Vidiſtis ipĩ q illũinati ſũt oculi mei: eo q guſtauerĩ paululũ de melle iſto: quanto magis ſi comediſſet populus de p̃da inimicorũ ſuorũ quam repperit. Nõne maior plaga facta fuiſſet in philiſtiim? Percuſſerunt ergo in die illa philiſteos a machmis vſq; in hailon. Defatigatus eſt aũt populus nimis: & verſus ad predam tulit oues & boues & vitulos & mactauerũt in terra. Comeditq; populus cũ ſanguine. Nunciauerũt ãt ſauli dicentes q populus peccaſſet domino: comedens cũ ſanguine. Qui ait p̃uaricati eſtis. Voluite ad me iam nũc ſaxũ grande. Et dixit ſaul. Diſpergamini in vulgus: & dicite eis: vt adducat ad me vnuſqſq; bouẽ ſuũ & arietẽ: & occidite ſup iſtud & veſcimini & nõ peccabitis domino comedentes cũ ſanguine. Adduxit itaq; oĩs populus vnuſqſq; bouẽ in manu ſua vſq; ad noctẽ: & occiderunt ibi. Edificauit ãt ſaul altare dño. Tũcq; primũ cepit edificare altare domino. Et dixit ſaul. Irruam9 ſup philiſteos nocte: & vaſtemus eos vſq;dum illuceſcat mane: nec relinquam9 ex eis virum. Dixitq; ppl'us. Oẽ qd̃ bonum videtur in oculis tuis fac. Et ait ſacerdos. Accedamus huc ad deũ. Et cõſuluit ſaul deũ dicens. Num perſequar philiſtiim? Si trades eos in manu iſrael? Et non rñdit ei in die illa. Dixitq; ſaul. Applicate huc vniuerſos angulos populi: & ſcitote & videte p quẽ acciderit hoc pctm̃ hodie. Viuit dominus ſaluator iſrael: quia ſi

ארור האיש אשר יאכל לחם
היום ויעף העם ויאמר יונתן
עכר אבי את הארץ ראו נא כי
ארו עיני כי טעמתי מעט דבש
הזה אף כי לוא אכל אכל
היום העם משלל איביו אשר
מצא כי עתה לא רבתה מכה
בפלשתים ויכו ביום ההוא
בפלשתים ממכמש אילנה ויעף
העם מאד ויעט העם אל
השלל ויקחו צאן ובקר ובני
בקר וישחטו ארצה ויאכל העם
על הדם ויגידו לשאול לאמר
הנה העם חטאים ליהוה לאכל
על הדם ויאמר בגדתם גלו
אלי היום אבן גדולה ויאמר
שאול פצו בעם ואמרתם להם
הגישו אלי איש שורו ואיש
שיהו ושחטתם בזה ואכלתם
ולא תחטאו ליהוה לאכל אל
הדם ויגשו כל העם איש שורו
בידו הלילה וישחטו שם ויבן
שאול מזבח ליהוה אתו החל
לבנות מזבח ליהוה ויאמר
שאול נרדה אחרי פלשתים
לילה ונבזה בהם עד אור
הבקר ולא נשאר בהם איש
ויאמרו כל הטוב בעיניך עשה
ויאמר הכהן נקרבה הלם אל
האלהים וישאל שאול באלהים
הארד אחרי פלשתים התתנם
ביד ישראל ולא ענהו ביום
ההוא ויאמר שאול גשו הלם כל
פנות העם ודעו וראו במה היתה
החטאת הזאת היום כי חי יהוה
המושיע את ישראל כי אם

ישנו ביונתן בני כי מות ימות — יש
ואין ענהו מכל העם ויאמר אל
כל ישראל אתם תהיו לעבר — היה
אחד ואני ויונתן בני נהיה לעבר
אחד ויאמרו העם אל שאול
הטוב בעיניך עשה ויאמר
שאול אל יהוה אלהי ישראל
הבה תמים וילכד יונתן ושאול — יהב תמם
והעם יצאו ויאמר שאול הפילו — לכד נפל
ביני ובין יונתן בני וילכד יונתן
ויאמר שאול אל יונתן הגידה — נגד
לי מה עשית ויגד לו יונתן ויאמר — עשה
טעם טעמתי בקצה המטה אשר
בידי מעט דבש הנני אמות — מות
ויאמר שאול כה יעשה אלהים — אמר
וכה יוסף כי מות תמות יונתן — יסף
ויאמר העם אל שאול היונתן
ימות אשר עשה הישועה — ישע
הגדולה הזאת בישראל חלילה — גדל חלל
חי יהוה אם יפל משערת ראשו — נפל
ארצה כי עם אלהים עשה היום
הזה ויפדו העם את יונתן ולא — פדה
מת ויעל שאול מאחרי פלשתים — עלה
ופלשתים הלכו למקומם ושאול — קום
לכד המלוכה על ישראל — מלך
וילחם סביב בכל איביו — לחם סבב
במואב ובבני עמון ובאדום
ובמלכי צובה ובפלשתים
ובכל אשר יפנה ירשיע ויעש — פנה רשע
חיל ויך את עמלק ויצל — עשה נכה
את ישראל מיד שסהו ויהיו — נצל היה
בני שאול יונתן וישוי ומלכי
שוע ושם שתי בנתיו שם — בנה
הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל — בכר
ושם אשת שאול אחינעם בת — איש
אחימעץ ושם שר צבאו אבינר בן — שור

p ionathā filiū meū factū ē absq; retractione morietur. Ad qd nullꝰ cōtradixit ei de oī populo. Et ait ad vniuersū israel. Separamini vos in ptē vnā: & ego cum ionatha filio meo ero ī pte altera. Rñditq; populus ad saul. Quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et dixit ad dñm deū israel. Dñe deus israel da iudiciū. Et dephensus est ionathas & saul: populus āt exiuit. Et ait saul. Mittite sortem iter me & iter ionathā filiū meū: & captꝰ ē ionathas. Dixit autē saul ad ionathan. Indica mihi qd feceris. Et indicauit ei ionathas: & ait. Gustās gustaui in sūmitate virge que erat in māu mea paululum mellis: & ecce ego morior & ait saul. Hec faciat mihi deus & hec addat qa morte morieris ionatha. Dixitq; populꝰ ad saul. Ergo ne ionathas morietur quia fecit salutem hanc magnā in israel? Hoc nephas est. Viuit dñs: si ceciderit capillus de capite eius i terra: quia cū deo operatus est hodie. Liberauit ergo populꝰ ionathan vt non moreretur. Recessitq; saul: nec psecutꝰ ē philistiim. Porro philistiim abierūt in loca sua. Et saul confirmato regno super israel pugnabat p circuitum aduersū oēs inimicos eius cōtra moab & filios ammō & edom & reges soba & philisteos: & quocūq; se verterat supabat. Congregatoq; exercitu pcussit amalech: & eruit israel de manu vastatorū eius. Fuerunt autem filii saul: ionathas & iesui & melchisua: & nomina duarum filiarum eius: nomen primogenite merob & nomen minoris michol & nomē vxoris saul achinoē filia achimaas. Et nomen pricipis militie eius abner filius

responderit cōtra ionathan filiū meū: morte mo
ἀποκριθῇ κατὰ ἰωναθὰν τοῦ υἱοῦ μου, θανάτῳ ἀπο
rietur. ⁊ non fuit respondens ex omni
θανεῖται. καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀποκρινόμενος ἐκ παντὸς τοῦ
populo. ⁊ ait vniuerso viro israel: vos eritis
λαοῦ. καὶ εἶπε παντὶ ἀνδρὶ ἰσραὴλ, ὑμεῖς ἔσεσθε
in vnā partē ⁊ ego ⁊ ionathan filius meꝰ erimus in
εἰς ἓν μέρος καὶ ἐγὼ καὶ ἰωναθὰν ὁ υἱός μου ἐσόμεθα εἰς
vnā partē. ⁊ dixit populꝰ ad saulem: qd placuerit in
ἓν μέρος. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς σαοὺλ, τὸ ἀρεστὸν ἐνώ
cōspectu tuo fac. ⁊ dixit saul: dñe deus israel
πιόν σου ποίει. καὶ εἶπε σαοὺλ, κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ
da manifestatiōes. ⁊ sorte cōprehēdit saul ⁊ ionathan: ⁊
δὸς δήλους. καὶ κατακληροῦται σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν, καὶ
exiuit populus. ⁊ dixit saul: mitte sortem inter me
ἐξῆλθεν ὁ λαός. καὶ εἶπε σαοὺλ, βάλε κλῆρον ἀναμέσον ἐμοῦ
⁊ inter ionathan filiū meū. ⁊ quē sorte cōp
καὶ ἀναμέσον ἰωναθὰν τοῦ υἱοῦ μου. καὶ ὃν ἂν κατακλη
henderit dñs moriatur. ⁊ mittunt sortes in
ρώσηται κύριος ἀποθανέτω. καὶ βάλλουσι κλήρους ἀνα
ter eum ⁊ inter ionathan: ⁊ sorte cōprehēdit
μέσον αὐτοῦ καὶ ἀναμέσον ἰωναθὰν, καὶ κατακληροῦται
ionathan. ⁊ dixit saul ad ionathan: indica mihi
ἰωναθάν. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς ἰωναθὰν, ἀπάγγειλόν μοι
quid fecisti. ⁊ indicauit ei ionathan dicens: gu
τί πεποίηκας. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἰωναθὰν λέγων, γευσά
stans gustaui in sūmitate sceptri qd in manu mea paululū
μενος ἐγευσάμην ἐν ἄκρῳ τοῦ σκήπτρου τοῦ ἐν τῇ χειρί μου μικρὸν
mellis: ⁊ ecce ego morior. ⁊ ait ei saul:
μέλιτος, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω. καὶ εἶπεν αὐτῷ σαοὺλ,
hec faciat mihi deus ⁊ hec addat: quia morte
τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, ὅτι θανάτῳ
morietur hodie ionathan. ⁊ dixit pplš ad sau
ἀποθανεῖται σήμερον ἰωναθάν. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς πρὸς σα
lem: si hodie morte morietur qui fecit salu
οὺλ, εἰ σήμερον θανάτῳ ἀποθανεῖται ὁ ποιήσας τὴν σω
tem magnam hanc in israel: ppitiꝰ: viuit dñs si
τηρίαν τὴν μεγάλην ταύτην ἐν τῷ ἰσραήλ, ἵλεως, ζῇ κύριος εἰ
ceciderit de capillo capitis eius in terrā: qr
πεσεῖται τῆς τριχὸς τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ὅτι ἔ
miam dei fecit in die hac. ⁊ orauit po
λεος θεοῦ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ προσηύξατο ὁ λα
pulus p ionathan in die illa: ⁊ non est mortuus. ⁊
ὸς περὶ ἰωναθὰν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἀπέθανε. καὶ
ascendit saul a tergo philistijm. ⁊
ἀνέβη σαοὺλ ἀπὸ ὄπισθεν τῶν ἀλλοφύλων. καὶ οἱ
philistijm recesserūt in locū suū. ⁊ saul for
ἀλλόφυλοι ἀπῆλθον εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. καὶ σαοὺλ κατα
titus est vt regnaret sup israel. ⁊ oppugnabat i circuitu
κληροῦται τοῦ βασιλεύειν ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἐπολέμει κύκλῳ
omnes inimicos eius ī moab ⁊ cōtra filios am
πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τὴν μωὰβ καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς ἀμ
mon: ⁊ cōtra filios edom ⁊ cōtra reges
μὼν, καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς ἐδὼμ καὶ εἰς τοὺς βασιλέας
suba ⁊ cōtra philistijm. quocūq; aspiciebat
σουβὰ καὶ εἰς τοὺς ἀλλοφύλους. οὗ ἂν ἐπέβλεψεν
saluabatur. ⁊ fecit exercitū: ⁊ percussit ama
ἐσώζετο. καὶ ἐποίησεν δύναμιν, καὶ ἐπάταξε τὸν ἀμα
lec: ⁊ eruit israel de manu concul
λὴκ, καὶ ἐξείλετο τὸν ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς τῶν καταπα
cantium ipsum. ⁊ fuerūt filij saulis ionathan ⁊ ie
τούντων αὐτόν. καὶ ἦσαν οἱ υἱοὶ σαοὺλ ἰωναθὰν καὶ ἰη
sui. ⁊ melchisue. ⁊ noīa duarū filia
σουί. καὶ μελχισουέ. καὶ ὀνόματα τῶν δύο θυγα
rum suarū: nomē primogenite merob: ⁊
τέρων αὐτοῦ, ὄνομα τῇ πρωτοτόκῳ μερόβ, καὶ
nomē secūde mechol. ⁊ nomē vxori sa
ὄνομα τῇ δευτέρᾳ μεχόλ. καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ σα
ul achinaam filia achimaas. ⁊ nomē princi
οὺλ ἀχινάαμ θυγάτηρ ἀχιμαάς. καὶ ὄνομα τῷ ἀρχι
pi militie eius abener filius
στρατηγῷ αὐτοῦ ἀβεννὴρ υἱὸς

G

Iosue. 7.c.

1.9.a. 1.Pa. 8.c.

ner cognati saul. ⁊ cis pater saul ⁊ ner pa
νὴρ οἰκείου σαοὺλ. καὶ κὶς πατὴρ σαοὺλ καὶ νὴρ πα
ter abener filij abiel. ⁊ erat bellum potens nimis
τὴρ ἀβεννὴρ υἱοῦ ἀβιήλ. καὶ ἦν ὁ πόλεμος κραταιὸς σφόδρα
contra philisteos oībus diebus saul. ⁊
ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους πάσας τὰς ἡμέρας σαούλ. καὶ
videns saul quēcūq; virū fortē: ⁊ quēcūq;
ἰδὼν σαοὺλ ἅπαντα ἄνδρα δυνατόν, καὶ πάντα
virum filiū virtutis: ⁊ congregauit eos ad
ἄνδρα υἱὸν δυνάμεως, καὶ συνήθροισεν αὐτοὺς πρὸς
seipsum.
ἑαυτόν.

Ca. 15.

A

Et dixit samuel ad saulē me misit
Καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς σαοὺλ, ἐμὲ ἀπέσταλκεν ὁ
dñs vt vngerē te in regem sup israel po
κύριος τοῦ χρῖσαί σε εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραὴλ τὸν λα
pulū eius. ⁊ nūc audi vocē verbi do
ὸν αὐτοῦ. καὶ νῦν ἄκουε τῆς φωνῆς τοῦ ῥήματος κυ
mini. hec dixit dñs exercituū: nūc ego vlciscar que fe
ρίου. τάδε εἶπε κύριος σαβαώθ, νῦν ἐγὼ ἐκδικήσω ἃ ἐποί
cit amalec israel quō obuiauit ei in via
ησεν ἀμαλὴκ τῷ ἰσραὴλ ὡς ἀπήντησεν αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ
ascendenti ex egypto. ⁊ nūc vade ⁊ percuties
ἀναβαίνοντι ἐξ αἰγύπτου. καὶ νῦν πορεύου καὶ πατάξεις
amalec: ⁊ disperdes eum ⁊ cuncta e
τὸν ἀμαλὴκ, καὶ ἐξολοθρεύσεις αὐτὸν καὶ πάντα τὰ αὐ
ius. ⁊ detestaberis eum ⁊ oīa eius: ⁊ nō
τοῦ. καὶ ἀναθεματιεῖς αὐτὸν καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ, καὶ οὐ
parces ei. ⁊ interficies a viro ⁊ vsq; ad
μὴ φείσῃ αὐτοῦ. καὶ ἀποκτενεῖς ἀπὸ ἀνδρὸς καὶ ἕως
mulierem: ⁊ a paruulo ⁊ vsq; ad lactantem. ⁊
γυναικός, καὶ ἀπὸ νηπίου καὶ ἕως θηλάζοντος. καὶ
a vitulo ⁊ vsq; ad ouem: ⁊ a camelo
ἀπὸ μόσχου καὶ ἕως προβάτου, καὶ ἀπὸ καμήλου
⁊ vsq; ad asinū. ⁊ nūciauit saul pplo ⁊ recē
καὶ ἕως ὄνου. καὶ παραγγέλλει σαοὺλ τῷ λαῷ καὶ ἐπι
suit eos in galgalis ducenta milia
σκέπτεται αὐτοὺς ἐν γαλγάλοις διακοσίας χιλιάδας
pugnatorū: ⁊ decem milia virorū iude.
ταγμάτων, καὶ δέκα χιλιάδας τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἰούδα.
⁊ venit saul vsq; ad ciuitatem amalec ⁊ tetēdit insidias
καὶ ἦλθε σαοὺλ ἕως τῆς πόλεως ἀμαλὴκ καὶ ἐνήδρευσεν
in torrente. ⁊ dixit saul ad cineum: a
ἐν τῷ χειμάρρῳ. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τὸν κιναῖον, ἄπελ
bi ⁊ declina de medio amalec: ⁊ nō addā te cū
θε καὶ ἔκκλινον ἐκ μέσου τοῦ ἀμαλήκ, καὶ οὐ προσθῶ σε με
eo: ⁊ tu fecisti miam cum filijs israel:
τ᾽ αὐτοῦ, καὶ σὺ ἐποίησας ἔλεος μετὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ,
cum ascēderēt ipsi de egypto. ⁊ re
ἐν τῷ ἀναβαίνειν αὐτοὺς ἐξ αἰγύπτου. καὶ ἐξέ
cessit cineus de medio amalec. ⁊ percus
κλινεν ὁ κιναῖος ἐκ μέσου τοῦ ἀμαλήκ. καὶ ἐπάτα
sit saul amalec ab euilat vsq; ad sur que ē
ξε σαοὺλ τὸν ἀμαλὴκ ἀπὸ εὐιλὰτ ἕως σοὺρ τῆς
e regione egypti. ⁊ apphendit agag rē
ἐπὶ προσώπου αἰγύπτου. καὶ συνέλαβε τὸν ἀγὰγ βα
gem amalec viuum: ⁊ omnem pplm e
σιλέα τοῦ ἀμαλὴκ ζῶντα, καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐ
ius disperdidit in ore gladij. ⁊ pe
τοῦ ἐξωλόθρευσεν ἐν στόματι ῥομφαίας. καὶ περιε
percit saul ⁊ ppls agag ⁊ bonas
ποιήσατο σαοὺλ καὶ ὁ λαὸς τὸν ἀγὰγ καὶ τὰ ἀγαθὰ
greges ouiū ⁊ armēta boū ⁊ fercu
τῶν ποιμνίων καὶ τῶν βουκολίων καὶ τῶν ἐδεσμά
la ⁊ vineta ⁊ omnia bona: ⁊
των καὶ τῶν ἀμπελώνων καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν, καὶ
non voluerūt ea disperdere. oē āt opus vi
οὐκ ἐβούλοντο αὐτὰ ἐξολοθρεῦσαι. πᾶν δὲ ἔργον ἠτι
le ⁊ reprobum id disperdiderūt. ⁊
μωμένον καὶ ἀπεγνωσμένον αὐτὸ ἐξωλόθρευσαν. καὶ
factū ē verbū dñi
ἐγένετο ῥῆμα κυρίου

Exo. 17 d.

G

B

C

ner patruelis saul. Porro cis fuit pater saul: & ner pater abner filiꝰ abiel. Erat autem bellum potens aduersum philisteos oībus diebus saul. Nā quēcunq; viderat saul virum fortē & aptū ad prelium: sociabat eum sibi.

15.

Et dixit samuel ad saul. Me misit dñs vt vngerem te in regē super populum eius israel. Nunc ergo audi vocem domini. Hec dicit dominus exercituum. Recensui quecunq; fecit amalech israeli: quō restitit ei ī via cū ascēderet d egypto. Nūc ergo vade & pcute amalech & demolire vniuersa eiꝰ. Nō parcas ei: sed interfice a viro vsq; ad mulierē: & paruulum atq; lactentē: bouē & ouē camelum & asinum. Precepit itaq; saul populo & recensuit eos quasi agnos ducenta milia peditum: & decem milia virorum iuda. Cūq; venisset saul vsq; ad ciuitatem amalech: tetēdit insidias in torrente. Dixitq; saul cyneo. Abite: recedite: atq; discedite ab amalech ne forte inuoluā te cū eo. Tu enim fecisti miam cum oībus filiis israel: cū ascēderēt d egypto. Et recessit cyneus d medio amalech. Percussitq; saul amalech ab euila: dōec venias ad sur que est e regione egypti. Et apprehendit agag regē amalech viuū. Oē autem vulgus interfecit ī ore gladii. Et pepercit saul & ppls agag & optimis gregibus ouium & armentorū: vestibus & arietibus & vniuersis q̄ pulchra erant: nec voluerūt disperdere ea. Quicqd ergo vile fuit & repbū hoc demoliti sunt. Fctm̄ est autem verbum domini

נר דוד שאול וקיש אבי שאול
ונר אבי אבנר בן אביאל ותהי — היה
המלחמה חזקה על פלשתים — לחם
כל ימי שאול וראה שאול כל — יום
איש גבור וכל בן חיל ויאספהו — גבר אסף
אליו ויאמר שמואל

Cap. xv.

אל שאול אתי שלח יהוה
למשחך למלך על עמו על
ישראל ועתה שמע לקול דברי
יהוה כה אמר יהוה צבאות
פקדתי את אשר עשה עמלק
לישראל אשר שם לו בדרך — שום
בעלתו ממצרים עתה לך והכית — עלה הלך
את עמלק והחרמתם את כל — נכה חרם
אשר לו ולא תחמל עליו והמתה — חמל מות
מאיש ועד אשה מעולל ועד — איש עלל
יונק משור ועד שה מגמל ועד — ינק
חמור וישמע שאול את העם — חמר שמע
ויפקדם בטלאים מאתים אלף — פקד מאה
רגלי ועשרת אלפים את איש
יהודה ויבא שאול עד עיר — בוא
עמלק וירב בנחל ויאמר שאול — רוב
אל הקיני לכו סרו רדו מתוך — הלך סור
עמלקי פן אספך עמו ואתה — ירד
עשיתה חסד עם כל בני ישראל — עשה
בעלותם ממצרים ויסר קיני
מתוך עמלק ויך שאול את — נכה
עמלק מחוילה בואך שור אשר — בוא
על פני מצרים ויתפש את — פנה תפש
אגג מלך עמלק חי ואת כל העם
החרים לפי חרב ויחמל שאול — חרם פה
והעם על אגג ועל מיטב הצאן — חמל יטב
והבקר והמשנים ועל הכרים — שנה כר
ועל כל הטוב ולא אבו החרימם — אבה
וכל המלאכה נמבזה ונמס אתה — אף בזה
החרימו ויהי דבר יהוה — מסס היה

אל שמואל לאמר: נחמתי כי
המלכתי את שאול למלך כי שב — מלך שוב
מאחרי ואת דברי לא הקים — קום
ויחר לשמואל ויזעק אל יהוה — חרה זעק
כל הלילה: וישכם שמואל — שכם
לקראת שאול בבקר ויגד — נגד
לשמואל לאמר בא שאול — בוא
הכרמלה והנה מציב לו יד ויסב — נצב סבב
ויעבר וירד הגלגל: ויבא שמואל — עבר
אל שאול ויאמר לו שאול — אמר
ברוך אתה ליהוה הקימתי את — ברך קום
דבר יהוה: ויאמר שמואל ומה
קול הצאן הזה באזני וקול
הבקר אשר אנכי שמע: ויאמר
שאול מעמלקי הביאום אשר — בוא
חמל העם על מיטב הצאן והבקר — יטב
למען זבח ליהוה אלהיך ואת
היותר החרמנו: ויאמר שמואל — יתר חרם
אל שאול הרף ואגידה לך את — רפה נגד
אשר דבר יהוה אלי הלילה
ויאמרו לו דבר: ויאמר שמואל
הלוא אם קטן אתה בעיניך — קטן
ראש שבטי ישראל אתה
וימשחך יהוה למלך על ישראל: — משח
וישלחך יהוה בדרך ויאמר לך — שלח ילך
והחרמתה את החטאים את עמלק — חרם
ונלחמת בו עד כלותם אתם: — לחם כלה
ולמה לא שמעת בקול יהוה
ותעט אל השלל ותעשי הרע — עיט עשה
בעיני יהוה: ויאמר שאול אל — רוע
שמואל אשר שמעתי בקול
יהוה ואלך בדרך אשר שלחני
יהוה ואביא את אגג מלך — בוא
עמלק ואת עמלק החרמתי:
ויקח העם מהשלל צאן ובקר — לקח
ראשית החרם לזבח ליהוה

ad samuel dicēs. Penitet me q constituerim saul regē: quia dereliquit me & verba mea opere non impleuit. Cōtristatusq̄ ē samuel & clamauit ad dn̄m tota nocte. Cumq̄ de nocte surrexisset samuel vt iret ad saul mane: nunciatum est samueli eo q venisset saul i carmelū: & erexisset sibi fornicē triūphalē: & reuersus trāsisset & descēdisset in galgala. Venit ergo samuel ad saul. Et dixit ei saul. Benedictus tu domino. Impleui verbū domini. Dixitq̄ samuel. Et que est hec vox gregū q̄ resonat in auribus meis & armentorū quam ego audio? Et ait saul. De amalech adduxerunt ea. Pepcit enī popul⁹ melioribus ouib⁹ & armētis vt immolarētur domino deo tuo: reliqua vero occidim⁹. Ait autem samuel ad saul. Sine me & indicabo tibi que locutus sit dominus ad me nocte. Dixitq̄ ei. Loq̄re. Et ait samuel. Nonne cum paruulus esses in oculis tuis: caput in tribubus israel factus es? Vnxitq̄ te dominus i regem super israel & misit te dn̄s in viam & ait. Vade & interfice peccatores amalech & pugnabis cōtra eos vsq̄ ad internitionē eorum. Quare ergo non audisti vocem domini sed versus ad predā es: & fecisti malum i oculis domini? Et ait saul ad samuelem. Immo audiui vocem dn̄i: & ambulaui in via per quam misit me dominus: & adduxi agag regem amalech: & amalech i terfeci. Tulit aūt de p̄da populus oues & boues primitias earū q̄ cesa sūt vt immolet domino

ad samuelem dicens: penitet me q̄ consti
πρὸς σαμουὴλ λέγων, μεταμεμέλημαι ὅτι ἐβασίλευ-
tui saul in regem: q̄ auersus est a ter
σα τὸν σαοὺλ εἰς βασιλέα, διότι ἀπεστράφη ἀπὸ ὄπισ-
go meo: ꝛ non cōfirmauit verba mea. ꝛ contri
θέν μου, καὶ οὐκ ἔστησε τοὺς λόγους μου. καὶ ἠθύμη-
status est samuel: ꝛ clamauit ad dn̄m tota nocte. ꝛ
σε σαμουήλ, καὶ ἐβόησεν πρὸς κύριον ὅλην τὴν νύκτα. καὶ
surrexit samuel ꝛ abijt obuiam isrl̄ mane.
ὤρθρισε σαμουὴλ καὶ ἐπορεύθη εἰς ἀπάντησιν τῷ ἰηλ πρωΐ.
ꝛ nūciauerūt samueli dicentes: venit saul in
καὶ ἀνήγγειλαν τῷ σαμουὴλ λέγοντες, ἥκει σαοὺλ εἰς τὸν
carmelum: ꝛ ecce erexit sibi manū. ꝛ ver
κάρμηλον, καὶ ἰδοὺ ἀνέστακεν ἑαυτῷ χεῖρα. καὶ ἀπέστρεψε
tit currū suū: ꝛ descēdit in galgala. ꝛ ve-
ψε τὸ ἅρμα αὐτοῦ, καὶ κατέβη εἰς γάλγαλα. καὶ παρέ-
nit samuel ad saul: ꝛ dixit ei saul: be
γένετο σαμουὴλ πρὸς σαοὺλ, καὶ εἶπεν αὐτῷ σαοὺλ, εὐ
nedictus tu dn̄o: impleui omnia que locut⁹ est
λογημένος σὺ τῷ κυρίῳ, ἔστησα ἅπαντα ὅσα ἐλάλησε
dn̄s. ꝛ dixit samuel: ꝛ que vox hec
κύριος. καὶ εἶπε σαμουὴλ, καὶ τίς ἡ φωνὴ αὕτη τοῦ
gregis huius in aurib⁹ meis: ꝛ vox bo
ποιμνίου τούτου ἐν τοῖς ὠσί μου, καὶ ἡ φωνὴ τῶν βο
um q̄s ego audio? ꝛ dixit saul: ex amalec adduxi
ῶν ὧν ἐγὼ ἀκούω; καὶ εἶπε σαούλ, ἐξ ἀμαλὴκ ἤνεγκα
ea q̄ vendicauit pp̄ls optima ouiū
αὐτὰ ἃ περιεποιήσατο ὁ λαὸς τὰ κράτιστα τῶν ποι
gregis ꝛ boū armētoꝝ: vt sacrificet dn̄o deo
μνίων καὶ τῶν βουκολίων, ὅπως τυθῇ κυρίῳ τῷ θεῷ
tuo: at reliqua destruxi. ꝛ dixit samuel
σου, τὰ δὲ λοιπὰ ἐξωλόθρευσα. καὶ εἶπε σαμουὴλ
ad saul: sine ꝛ indicabo tibi q̄cūq̄ locutus ē
πρὸς σαούλ, ἄνες καὶ ἀπαγγελῶ σοι ὅσα ἐλάλησε
dn̄s ad me nocte. ꝛ dixit ei: loque
κύριος πρός με τὴν νύκτα. καὶ εἶπεν αὐτῷ, λάλη-
re. ꝛ dixit samuel ad saul: nonne paruus tu
σον. καὶ εἶπεν σαμουὴλ πρὸς σαούλ, οὐχὶ μικρὸς σὺ
coram te in ducē sceptri tribuū isra
ἐνώπιον σεαυτοῦ εἰς ἡγούμενον σκήπτρου φυλῶν ἰσρα-
el: ꝛ vnxit te dn̄s in regē sup isra
ήλ, καὶ ἔχρισέ σε κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσρα-
el: ꝛ misit te in via dn̄s. ꝛ dixit tibi:
ήλ. καὶ ἀπέστειλέ σε ἐν ὁδῷ κύριος. καὶ εἶπέ σοι,
abi ꝛ destrue amalec eos qui pec-
πορεύθητι καὶ ἐξολόθρευσον τὸν ἀμαλὴκ τοὺς ἡμαρτη-
cauerūt in me: ꝛ debellabis eos donec fi
κότας εἰς ἐμέ, καὶ πολεμήσεις αὐτοὺς ἕως ἂν συν-
nias eos. ꝛ quare non audisti vocem do
τελέσῃς αὐτούς. καὶ ἵνα τί οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς κυ-
mini sed versus es ad spolia: ꝛ fecisti
ρίου ἀλλὰ ὥρμησας ἐπὶ τὰ σκῦλα, καὶ ἐποίησας τὸ
malum coram dn̄o? ꝛ dixit saul ad sa
πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου; καὶ εἶπεν σαοὺλ πρὸς σα-
muel: q̄ audiui ego vocem pp̄li ꝛ
μουὴλ, διὰ τὸ ἀκοῦσαί με τῆς φωνῆς τοῦ λαοῦ καὶ
ambulaui in via in qua misit me dn̄s: ꝛ
ἐπορεύθην ἐν τῇ ὁδῷ ἐν ᾗ ἀπέστειλέ με κύριος, καὶ
adduxi agag regem amalec: ꝛ amalec
ἤγαγον τὸν ἀγὰγ βασιλέα ἀμαλήκ, καὶ τὸν ἀμαλὴκ
vastaui. ꝛ accepit pp̄ls de spolijs ouiū
ἐξωλόθρευσα. καὶ ἔλαβεν ὁ λαὸς τῶν σκύλων ποί-
greges ꝛ armēta boū primitias anathematis
μνια καὶ βουκόλια τὰς ἀπαρχὰς τοῦ ἀναθέματος
vt immolet coram dn̄o
τοῦ θῦσαι ἐνώπιον κυρίου τοῦ

Beh. 6.f. israeo. Prou. 10.d. D E

deo n̄ro in galgalis. ꝛ dixit samuel ad saul:
θεοῦ ἡμῶν ἐν γαλγάλοις. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς σαούλ,
si volūtati est dn̄o holocausta ꝛ victimas vt
εἰ θελητὸν τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὡς τὸ
audire vocē ei⁹? ecce enī auscultatio bona magis q̄ sa
ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτοῦ; ἰδοὺ γὰρ ἀκοὴ ἀγαθὴ ὑπὲρ θυ-
crificiū: ꝛ obediētia magis q̄ adeps arietū: qm̄ peccatū ario
σίαν, καὶ ἀκρόασις ὑπὲρ στέαρ κριῶν, ὅτι ἁμαρτία οἰ-
latio est irritatio: iniusticia ꝛ theraphī dolo-
ώνισμά ἐστι παραπικρασμός, ἀδικία καὶ θεραφὶν ὀδύ-
rem ꝛ labores inducūt. eo q̄ contēpsisti verbū
νην καὶ πόνους ἐπάγουσιν. ἀνθ᾽ ὧν ἐξουδένωσας τὸ ῥῆμα
dn̄i: contēnet te dn̄s ne regnes sup
κυρίου, ἐξουδενώσει σε κύριος τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπὶ
israel. ꝛ dixit saul ad samuelē: peccaui: q̄
ἰσραήλ. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς σαμουὴλ, ἡμάρτηκα, ὅτι
preuaricat⁹ sū verbū dn̄i ꝛ verbū tuū: q̄ ti
παρέβην τὸ ῥῆμα κυρίου καὶ τὸ ῥῆμά σου, ὅτι ἐφοβή-
mui pp̄lm: ꝛ obediui voci eorū. ꝛ nūc porta
θην τὸν λαόν, καὶ ἤκουσα τῆς φωνῆς αὐτῶν. καὶ νῦν ἆρον
iā peccatū meū: ꝛ reuertere mecū: ꝛ ado
δὴ τὸ ἁμάρτημά μου, καὶ ἀνάστρεψον μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ προ-
rabo dn̄m deū tuū. ꝛ ait samuel ad sa
σκυνήσω κυρίῳ τῷ θεῷ σου. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς σα-
ul: non reuertar tecum: q̄ contēpsisti
ούλ, οὐκ ἀναστρέψω μετὰ σοῦ, ὅτι ἐξουδένωσας τὸ
verbū dn̄i: ꝛ cōtemnet te dn̄s ne sis
ῥῆμα κυρίου, καὶ ἐξουδενώσει σε κύριος τοῦ μὴ εἶ-
rex sup israel. ꝛ reuersus ē samuel
ναι βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἀπέστρεψε σαμουὴλ τὸ
faciem suā vt abiret: ꝛ apprehēdit sa-
πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ ἀπελθεῖν, καὶ ἐπελάβετο σα-
ul pinnaculū diploidis eius: ꝛ sci
οὺλ τοῦ πτερυγίου τῆς διπλοΐδος αὐτοῦ, καὶ διέρρη-
dit illud. ꝛ dixit ad eum samuel scidit do
ξεν αὐτό. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν σαμουὴλ διέρρηξε κύ-
minus regnū tuū ab israel de manu tua
ριος τὴν βασιλείαν σου ἀπὸ ἰσραὴλ ἐκ χειρός σου
hodie: ꝛ dabit illud proximo tuo bo
σήμερον, καὶ δώσει αὐτὴν τῷ πλησίον σου τῷ ἀγα-
no magis q̄ tu. ꝛ scindetur israel in duo: ꝛ nō
θῷ ὑπὲρ σέ. καὶ διαιρεθήσεται ἰσραὴλ εἰς δύο, καὶ οὐκ
reuertetur neq̄ pn̄iam aget sctūs israel: quia
ἐπιστρέψει οὐδὲ μετανοήσει ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ, ὅτι
non vt homo est vt agat pn̄iam. ꝛ ait sa
οὐχ ὡς ἄνθρωπός ἐστι τοῦ μετανοῆσαι. καὶ εἶπε σα-
ul: peccaui: sed honora me corā senio
ούλ, ἡμάρτηκα, ἀλλὰ δόξασόν με ἐνώπιον τῶν πρεσ-
ribus pp̄li mei ꝛ corā isrl̄. ꝛ
βυτέρων τοῦ λαοῦ μου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἰσραήλ. καὶ
reuertere mecū ꝛ adorabo dn̄m deū tuū.
ἀνάστρεψον μετ᾽ ἐμοῦ καὶ προσκυνήσω κυρίῳ τῷ θεῷ σου.
ꝛ reuersus ē samuel post saul: ꝛ adorauit
καὶ ἀνέστρεψε σαμουὴλ ὀπίσω σαούλ, καὶ προσεκύνησε τῷ
dn̄s. ꝛ dixit samuel adducite mihi agag
κυρίῳ. καὶ εἶπεν σαμουὴλ προσαγάγετέ μοι τὸν ἀγὰγ
regem amalec. ꝛ accessit ad eū agag tre
βασιλέα ἀμαλήκ. καὶ προσῆλθεν πρὸς αὐτὸν ἀγὰγ τρέ-
mēs. ꝛ dixit agag: si sic amara mors. ꝛ
μων. καὶ εἶπεν ὁ ἀγάγ, εἰ οὕτω πικρὸς ὁ θάνατος. καὶ
ait samuel ad agag: sicut fecit absq̄ liberis mulieres
εἶπε σαμουὴλ πρὸς ἀγάγ, καθὼς ἠτέκνωσε γυναῖκας
gladius tuus: sic absq̄ liberis erit de mulieribus ma
ἡ ῥομφαία σου, οὕτως ἀτεκνωθήσεται ἐκ γυναικῶν ἡ μή-
ter tua. ꝛ trucidauit samuel agag corā do
τηρ σου. καὶ ἔσφαξε σαμουὴλ τὸν ἀγὰγ ἐνώπιον κυ-
mino in galgalis. ꝛ abijt samuel in armathē.
ρίου ἐν γαλγάλοις. καὶ ἀπῆλθε σαμουὴλ εἰς ἀρμαθέμ.
ꝛ saul ascēdit in domū suā in collē.
καὶ σαοὺλ ἀνέβη εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς τὸν βουνόν.
ꝛ nō addidit samuel
καὶ οὐ προσέθετο σαμουὴλ

Eccle. 4.d. F Infra. 28.c. G

deo tuo in galgalis. Et ait samuel. Nunquid vult domin⁹ holocausta & victimas & non potius vt obediatur voci domini? Melior est enim obedientia q̄ victime: & auscultare magis q̄ offerre adipem arietum: quoniā quasi peccatum ariolandi est repugnare: & quasi scel⁹ idololatrie nolle acquiescere. Pro eo ergo q̄ abiecisti sermonē domini: abiecit te dominus ne sis rex. Dixitq̄ saul ad samuelē. Peccaui: quia preuaricatus sum sermonem domini & verba tua: timens populum & obediens voci eorum. Sed nunc porta queso peccatū meum & reuertere mecum vt adorem dominū. Et ait samuel ad saul. Non reuertar tecū: quia proiecisti sermonem domini: & proiecit te dn̄s ne sis rex super israel. Et cōuersus est samuel vt abiret. Ille aūt apprehendit summitatem pallii eius que & scissa est. Et ait ad eum samuel. Scidit dn̄s regnum israel a te hodie: & tradidit illud proximo tuo meliori te. Porro triumphator in israel nō parcet & penitudine non flectetur. Neq̄ enim hō est vt agat penitentiā. At ille ait. Peccaui. Sed nūc honora me coram senioribus populi mei & corā israel: & reuertere mecum vt adorē dn̄m deum tuum. Reuersus ergo samuel secutus ē saulem. Et adorauit saul dn̄m. Dixitq̄ samuel. Adducite ad me agag regem amalech. Et oblatus est ei agag pinguissimus tremens. Et dixit agag. Siccine separat amara mors. Et ait samuel. Sicut fecit absq̄ liberis mulieres gladius tuus: sic absq̄ liberis erit inter mulieres mater tua. Et i frusta concidit eū samuel corā dn̄o in galgalis. Abiit aūt samuel in ramatha: saul vero ascēdit i domū suā in gabaa. Et non vidit samuel vltra

אלהיך בגלגל: ויאמר שמואל
החפץ ליהוה בעלות וזבחים — עלה
כשמע בקול יהוה הנה שמע
מזבח טוב להקשיב מחלב אילים: — קשב איל
כי חטאת קסם מרי ואון ותרפים — מרה
הפצר יען מאסת את דבר יהוה — פצר
וימאסך ממלך: ויאמר שאול — מאס
אל שמואל חטאתי כי עברתי
את פי יהוה ואת דבריך כי — פה
יראתי את העם ואשמע בקולם: — שמע
ועתה שא נא את חטאתי ושוב — נשא
עמי ואשתחוה ליהוה: ויאמר — שחה אמר
שמואל אל שאול לא אשוב — שוב
עמך כי מאסתה את דבר יהוה
וימאסך יהוה מהיות מלך על
ישראל: ויסב שמואל ללכת — סבב ילך
ויחזק בכנף מעילו ויקרע: ויאמר — חזק מעל
אליו שמואל קרע יהוה את — קרע
ממלכות ישראל מעליך היום — מלך
ונתנה לרעך הטוב ממך: וגם — רעה נתן
נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם — שקר נחם
כי לא אדם הוא להנחם: ויאמר
חטאתי עתה כבדני נא נגד זקני
עמי ונגד ישראל ושוב עמי
והשתחויתי ליהוה אלהיך: וישב
שמואל אחרי שאול וישתחו
שאול ליהוה: ויאמר שמואל
הגישו אלי את אגג מלך עמלק — נגש
וילך אליו אגג מעדנת ויאמר — עדן
אגג אכן סר מר המות: ויאמר — סור מרר
שמואל כאשר שכלה נשים — נשה
חרבך כן תשכל מנשים אמך — שכל
וישסף שמואל את אגג לפני — שסף
יהוה בגלגל: וילך שמואל — הלך
הרמתה ושאול עלה אל ביתו
גבעת שאול: ולא יסף שמואל

לִרְאוֹת אֶת שָׁאוּל עַד יוֹם מוֹתוֹ
כִּי הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל שָׁאוּל
וַיהוָה נִחָם כִּי הִמְלִיךְ אֶת שָׁאוּל
עַל יִשְׂרָאֵל׃ Cap. xvi. וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל שְׁמוּאֵל עַד מָתַי אַתָּה מִתְאַבֵּל
אֶל שָׁאוּל וַאֲנִי מְאַסְתִּיו מִמְּלֹךְ
עַל יִשְׂרָאֵל מַלֵּא קַרְנְךָ שֶׁמֶן
וְלֵךְ אֶשְׁלָחֲךָ אֶל יִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי
כִּי רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל אֵיךְ אֵלֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל
וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֶגְלַת בָּקָר
תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ לִזְבֹּחַ לַיהוָה
בָּאתִי׃ וְקָרָאתָ לְיִשַׁי בַּזָּבַח וְאָנֹכִי
אוֹדִיעֲךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה
וּמָשַׁחְתָּ לִי אֵת אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ׃
וַיַּעַשׂ שְׁמוּאֵל אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה וַיָּבֹא בֵּית לָחֶם וַיֶּחֶרְדוּ
זִקְנֵי הָעִיר לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר
שָׁלֹם בּוֹאֶךָ׃ וַיֹּאמֶר שָׁלוֹם לִזְבֹּחַ
לַיהוָה בָּאתִי הִתְקַדְּשׁוּ וּבָאתֶם
אִתִּי בַּזָּבַח וַיְקַדֵּשׁ אֶת יִשַׁי וְאֶת
בָּנָיו וַיִּקְרָא לָהֶם לַזָּבַח׃ וַיְהִי
בְּבוֹאָם וַיַּרְא אֶת אֱלִיאָב וַיֹּאמֶר
אַךְ נֶגֶד יְהוָה מְשִׁיחוֹ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֶל שְׁמוּאֵל אַל תַּבֵּט אֶל מַרְאֵהוּ
וְאֶל גְּבֹהַּ קוֹמָתוֹ כִּי מְאַסְתִּיהוּ כִּי
לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם כִּי הָאָדָם
יִרְאֶה לַעֵינַיִם וַיהוָה יִרְאֶה לַלֵּבָב׃
וַיִּקְרָא יִשַׁי אֶל אֲבִינָדָב וַיַּעֲבִרֵהוּ
לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר גַּם בָּזֶה
לֹא בָחַר יְהוָה׃ וַיַּעֲבֵר יִשַׁי
שַׁמָּה וַיֹּאמֶר גַּם בָּזֶה לֹא בָחַר
יְהוָה׃ וַיַּעֲבֵר יִשַׁי שִׁבְעַת בָּנָיו
לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
אֶל יִשַׁי לֹא בָחַר יְהוָה בָּאֵלֶּה׃
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל יִשַׁי הֲתַמּוּ

ראה · אבל · מלך · אמר · ילך שלח · ראה · ילך · לקח · בוא · ידע עשה · בוא חרד · קדש · קרא היה · ראה · משח · נבט ראה · קרא עבר · בחר · פנה

saul vsq in diē mortis sue. Verūtñ lugebat samuel saul: quoniam dominū penitebat q constituisset regē saul super israel. 16.

Dixitq dominus ad samuelē. Vsquequo tu luges saul: cum ego proiecerim eum ne regnet sup israel? Imple cornu tuum oleo: & veni vt mittā te ad isai bethleemitem. Prouidi enim in filiis eius mihi regem. Et ait samuel. Quomodo vadam? Audiet enim saul: & iterficiet me. Et ait dñs. Vitulū de armēto tolles in manu tua & dices. Ad imolādum dño vēi. Et vocabis isai ad victimam: & ego ostendam tibi qd facias: & vnges quēcūq mōstrauero tibi. Fecit ergo samuel sicut locutus est ei dñs. Venitq in bethleem. Et admirati sunt seniores ciuitatis: occurrētes ei. Dixerūtq. Pacificus ne ē ingressus tuus? Et ait. Pacificus: ad imolandū dño vēi. Sanctificamini & venite mecū vt imolē. Sanctificauit ergo isai & filios eius: & vocauit eos ad sacrificium. Cūq ingressi eēnt vidit eliab & ait. Nū corā dño est xps eius? Dixit dominus ad samuelē. Ne respicias vultum eius neq altitudinē stature eius: quoniam abieci eum: nec iuxta intuitum hoīs ego iudico. Hō enī videt ea q̄ parēt: dñs āt intuetur cor. Et vocauit isai aminadab & adduxit eum coram samuel. Qui dixit. Nec hunc elegit dominus. Adduxit autem isai samma de quo ait. Etiam hunc non elegit dñs. Adduxit itaq isai septem filios suos coram samuel. Et ait samuel ad isai. Non elegit dominus ex istis. Dixitq samuel ad isai. Nunquid iam completi sunt

videre saul vsq in diē mortis sue: qr luge-
ἰδεῖν τὸν σαοὺλ ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ, ὅτι ἐπέν-
bat samuel sup saul: ꝛ dñs penituit ꝙ
θει σαμουὴλ ἐπὶ σαοὺλ, καὶ κύριος μετεμελήθη ὅτι
regnare fecit saul sup israel.
ἐβασίλευσε τὸν σαοὺλ ἐπὶ ἰσραήλ. Ca.16.
Et dixit dñs ad samuelē: vsque quo
Καὶ εἶπε κύριος πρὸς σαμουήλ, ἕως πότε
luges tu sup saul: ꝛ ego proiect eū vt
πενθεῖς σὺ ἐπὶ σαοὺλ, κἀγὼ ἀπῶσμαι αὐτὸν τοῦ
nō regnet sup israel? imple cornu tuū
μὴ βασιλεύειν ἐπὶ ἰσραήλ; πλῆσον τὸ κέρας σου
oleo ꝛ veni mittā te vsq ad bethleē ad ies-
ἐλαίου καὶ δεῦρο ἀποστελῶ σε ἕως βηθλεὲμ πρὸς ἰεσ-
se: qm vidi in filijs eius mihi in re-
σαί, ὅτι ἑώρακα ἐν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐμοὶ εἰς βα-
gem. ꝛ dixit samuel quō vadā? ꝛ au-
σιλέα. καὶ εἶπε σαμουὴλ πῶς πορευθῶ; καὶ ἀκού-
diet saul ꝛ interficiet me. ꝛ dixit dñs:
σεται σαοὺλ καὶ ἀποκτενεῖ με. καὶ εἶπε κύριος,
accipe in manu tua iuuencā boū ꝛ dices:
λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου δάμαλιν βοῶν καὶ ἐρεῖς,
ad imolādū dño venio: ꝛ vocabis iesse ꝛ
θῦσαι τῷ κυρίῳ ἥκω. καὶ καλέσεις τὸν ἰεσσαὶ καὶ
filios eius ad victimā: ꝛ ondā tibi
τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς τὴν θυσίαν, καὶ γνωριῶ σοι
que facies. ꝛ vnges mihi quē dixero ad te.
ἃ ποιήσεις. καὶ χρίσεις μοι ὃν ἂν εἴπω πρός σε.
ꝛ fecit samuel oia q̄ locutus est dñs.
καὶ ἐποίησε σαμουὴλ πάντα ὅσα ἐλάλησε κύριος.
ꝛ venit in bethleem: ꝛ admirati sūt seniores
καὶ ἦλθεν εἰς βηθλεέμ, καὶ ἐξέστησαν οἱ πρεσβύτεροι
ciuitatis occursu eius. ꝛ dixerūt: pax
τῆς πόλεως τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ. καὶ εἶπον, εἰρήνη
ingressus tuus? ꝛ dixit pax: ad imolādū dño
ἡ εἴσοδός σου; καὶ εἶπεν εἰρήνη, θῦσαι τῷ κυρίῳ
venio: sctificamini ꝛ discūbite mecū hodie
ἥκω, ἁγιάσθητε καὶ ἀνακλίθητε μετ᾽ ἐμοῦ σήμερον
in sacrificiū. ꝛ sctificauit iesse ꝛ filios
εἰς τὴν θυσίαν. καὶ ἡγίασε τὸν ἰεσσαὶ καὶ τοὺς υἱοὺς
eius: ꝛ vocauit eos in sacrificiū. ꝛ
αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς τὴν θυσίαν. καὶ
factū est cū venirēt ipsi: ꝛ vidit eliab: ꝛ di-
ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτούς, καὶ εἶδε τὸν ἐλιάβ, καὶ εἶ-
xit: vtiq corā dño xpo eius: ꝛ di-
πεν, ἀλλ᾽ ἢ ἐνώπιον κυρίου ὁ χριστὸς αὐτοῦ, καὶ εἶ-
xit dñs ad samuel: ne attēdas in vultū
πε κύριος πρὸς σαμουήλ, μὴ προσχῇς εἰς τὴν ὄψιν
eius neq in habitū magnitudinis ei9: qm
αὐτοῦ μηδὲ εἰς τὴν ἕξιν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ, ὅτι
contēpsi eū: qm non sicut viderit hō:
ἐξουδένωκα αὐτόν, ὅτι οὐχ ὡς ἂν ἴδῃ ἄνθρωπος,
sic videbit deus. qm homo videbit in fa-
οὕτως ὄψεται ὁ θεός. ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὄψεται εἰς πρό-
ciem: deus āt in cor. ꝛ vocauit iesse
σωπον, ὁ θεὸς δὲ εἰς καρδίαν. καὶ ἐκάλεσε ἰεσσαὶ
aminadab: ꝛ trāsijt iuxta faciē samue-
τὸν ἀμιναδάβ, καὶ παρῆλθε κατὰ πρόσωπον σαμου-
lis. ꝛ dixit: neq hunc elegit dñs. ꝛ
ήλ. καὶ εἶπεν, οὐδὲ τοῦτον ἐξελέξατο ὁ κύριος. καὶ
adduxit iesse samma. ꝛ dixit: neq in hoc
παρήγαγεν ἰεσσαὶ τὸν σαμαά. καὶ εἶπεν, οὐδὲ ἐν τού-
elegit dñs. ꝛ adduxit iesse
τῳ ἐξελέξατο ὁ κύριος. καὶ παρήγαγεν ἰεσσαὶ τοὺς
septē filios suos corā samuel. ꝛ ait sa-
ἑπτὰ υἱοὺς αὐτοῦ ἐνώπιον σαμουήλ. καὶ εἶπε σα-
muel ad iesse: non elegit dñs in istis.
μουὴλ πρὸς ἰεσσαί, οὐκ ἐξελέξατο κύριος ἐν τούτοις.
ꝛ dixit samuel ad iesse: nūqd defecerūt
καὶ εἶπεν σαμουὴλ πρὸς ἰεσσαί, μὴ ἐκλελοίπ

3.Re. 2.c. Leui. 20.b. Iosue. 3.b.

filij tui? ꝛ dixit iesse: adhuc est minor:
τὰ παιδάριά σου; καὶ εἶπεν ἰεσσαί, ἔτι ἐστὶν ὁ μικρότερος.
ꝛ ecce pascit oues in ouile. ꝛ dixit samuel ad
καὶ ἰδοὺ ποιμαίνει ἐν τῷ ποιμνίῳ. καὶ εἶπε σαμουὴλ πρὸς
iesse: mitte ꝛ accipe eū: qm non discūbemus
ἰεσσαί, ἀπόστειλον καὶ λάβε αὐτόν, ὅτι οὐ μὴ κατακλιθῶμεν
donec veniat ipse huc. ꝛ misit ꝛ adduxit eum
ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐνταῦθα. καὶ ἀπέστειλεν καὶ εἰσήγαγεν αὐ-
corā samuel. ꝛ ipse erat ruffus cū pulchritudie
τὸν ἐνώπιον σαμουήλ. καὶ αὐτὸς ἦν πυράκης μετὰ κάλλους
oculorū: ꝛ bonus aspectu. ꝛ dixit dñs ad
ὀφθαλμῶν, καὶ ἀγαθὸς τῇ ὁράσει. καὶ εἶπε κύριος πρὸς
samuel: surge vnge eū: qm ipse est. ꝛ ac-
σαμουήλ, ἀνάστα χρῖσον αὐτόν, ὅτι οὗτός ἐστι. καὶ ἔλα-
cepit samuel cornu olei: ꝛ vnxit eū in me-
βε σαμουὴλ τὸ κέρας τοῦ ἐλαίου, καὶ ἔχρισεν αὐτὸν ἐν μέ-
dio fratrū eius. ꝛ insiluit spūs dñi
σῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ. καὶ ἐφήλατο πνεῦμα κυρίου
sup dauid a die illa ꝛ deinceps. ꝛ sur-
ἐπὶ δαυὶδ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα. καὶ ἀνέ-
rexit samuel ꝛ abijt in armathē. ꝛ spūs dñi
στη σαμουὴλ καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἀρμαθέμ. καὶ πνεῦμα κυρίου
recessit a saul: ꝛ suffocabat eū spūs nequā
ἀπέστη ἀπὸ σαούλ, καὶ ἔπνιγεν αὐτὸν πνεῦμα πονηρὸν
a dño. ꝛ dixerūt serui saul ad eū:
παρὰ κυρίου. καὶ εἶπον οἱ παῖδες σαοὺλ πρὸς αὐτόν,
ecce spūs malus a dño suffocat te: di-
ἰδοὺ πνεῦμα πονηρὸν παρὰ κυρίου πνίγει σε, εἰπάτω-
cāt iā dñe serui tui corā te: ꝛ que-
σαν δὴ κύριε οἱ δοῦλοί σου ἐνώπιόν σου, καὶ ζητησά-
rant dño nro virū sciētē psallere in ci-
τωσαν τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἄνδρα εἰδότα ψάλλειν ἐν κι-
thara. ꝛ erit cū sit in te spūs malus a
νύρᾳ. καὶ ἔσται ἐν τῷ εἶναι ἐπὶ σοὶ πνεῦμα πονηρὸν παρὰ
deo: ꝛ psallet in cithara sua: ꝛ bonū tibi erit.
θεοῦ, καὶ ψαλεῖ ἐν τῇ κινύρᾳ αὐτοῦ, καὶ ἀγαθόν σοι ἔσται.
ꝛ dixit saul ad seruos suos: videte iā
καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ἴδετε δή
mihi virū bn̄ psallentē: ꝛ adducite eū
μοι ἄνδρα ἀγαθῶς ψάλλοντα, καὶ εἰσαγάγετε αὐτὸν
ad me. ꝛ rñdit vn9 de pueris eius ꝛ ait:
πρός με. καὶ ἀπεκρίθη εἷς τῶν παίδων αὐτοῦ καὶ εἶπεν,
ecce vidi filiū iesse in bethleem sciente
ἰδοὺ ἑώρακα υἱὸν τοῦ ἰεσσαὶ ἐν τῇ βηθλεὲμ ἐπιστάμενον
psallere: ꝛ vir prudēs: ꝛ homo belli-
ψάλλειν, καὶ ὁ ἀνὴρ συνετός, καὶ ὁ ἄνθρωπος πολε-
cosus potēs robore: ꝛ sapiēs in verbo: ꝛ bonus
μιστὴς δυνατὸς ἰσχύϊ, καὶ σοφὸς ἐν λόγῳ, καὶ ἀγαθὸς
forma: ꝛ dñs cū eo. ꝛ misit sa-
τῷ εἴδει, καὶ κύριος μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε σα-
ul nuncios ad iesse dicēs: mitte ad
οὺλ ἀγγέλους πρὸς ἰεσσαὶ λέγων, ἐξαπόστειλον πρός
me dauid filiū tuū q est in ouile. ꝛ tu-
με δαυὶδ τὸν υἱόν σου τὸν ἐν τῷ ποιμνίῳ. καὶ ἔλα-
lit iesse asinū: ꝛ imposuit ei gomor panū ꝛ
βεν ἰεσσαὶ ὄνον, καὶ ἐπέθηκεν αὐτῷ γόμορ ἄρτων καὶ
vtrē vini ꝛ hedū caprarū vnū: ꝛ misit in
ἀσκὸν οἴνου καὶ ἔριφον αἰγῶν ἕνα, καὶ ἐξαπέστειλεν ἐν
manu dauid filij sui ad saul. ꝛ in-
χειρὶ δαυὶδ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ πρὸς σαούλ. καὶ εἰ-
gressus ē dauid ad saul ꝛ stetit corā eo:
σῆλθε δαυὶδ πρὸς σαοὺλ καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ,
ꝛ amauit eū saul valde. ꝛ factū est ei
καὶ ἠγάπησεν αὐτὸν σαοὺλ σφόδρα. καὶ ἐγένετο αὐ-
dauid gerēs arma eius. ꝛ misit saul
τῷ δαυὶδ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλεν σαοὺλ
ad iesse dicēs: adsit iā dauid i ɔspectu meo:
πρὸς ἰεσσαὶ λέγων, παριστάσθω δὴ δαυὶδ ἐνώπιόν μου,
qm inuenit grām in oculis meis. ꝛ factū est cū es-
ὅτι εὗρεν χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς μου. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶ-
set a deo malus spūs sup saul: ꝛ accipiebat
ναι παρὰ θεοῦ πονηρὸν πνεῦμα ἐπὶ σαούλ, καὶ ἐλάμβανε

Gen. 39.b. 1.Re. 7.b. C. 6.10. ps.77. Dauid 13.d.

filii? Qui rñdit. Adhuc reliquus est paruulus & pascit oues. Et ait samuel ad isai. Mitte & adduc eum. Nec enim discumbemus prius q huc ille veniat. Misit ergo & adduxit eū. Erat āt ruffus & pulcher aspectu decoraq facie: & ait dominus. Surge & vnge eum: ipse est enī. Tulit ergo samuel cornu olei & vnxit eū in medio fratrū ei9. Et directus est spūs dñi a die illa in dauid & deinceps. Surgensq samuel abiit in ramatha. Spūs aūt domini recessit a saul & exagitabat eum spiritus neq̄s a domino. Dixeruntq serui saul ad eum. Ecce spiritus dei malus exagitat te. Iubeat dñs nr rex & serui tui qui corā te sunt q̄rēt hominē sciētē psallere cithara vt qñ arripuerit te spūs dei malus psallat manu sua & leuius feras. Et ait saul ad seruos suos. Prouidete ergo mihi aliquē bene psallētē: & adducite eū ad me. Et rñdens vn9 de pueris ait. Ecce vidi filium isai bethleemitē sciētē psallere & fortissimum robore: & virū bellicosum & prudentē in verbis & virū pulchrū: & dominus est cū eo. Misit ergo saul nūcios ad isai: dicens. Mitte ad me dauid filium tuum qui est in pascuis. Tulit itaq isai asinū plenū panibus & lagenam vini & hedū de capris vnū & misit per manum dauid filii sui sauli. & venit dauid ad saul & stetit coram eo. At ille dilexit eum nimis: & factus est ei armiger. Misitq saul ad isai dicens. Stet dauid in cōspectu meo. Inuenit enim gratiā in oculis meis. Igitur quandocunq spiritus dei malus arripiebat saul:

הַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר עוֹד שָׁאַר הַקָּטָן
וְהִנֵּה רֹעֶה בַּצֹּאן וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
אֶל יִשַׁי שִׁלְחָה וְקָחֶנּוּ כִּי לֹא
נָסֹב עַד בֹּאוֹ פֹה׃ וַיִּשְׁלַח וַיְבִיאֵהוּ
וְהוּא אַדְמוֹנִי עִם יְפֵה עֵינַיִם
וְטוֹב רֹאִי וַיֹּאמֶר יְהוָה קוּם
מְשָׁחֵהוּ כִּי זֶה הוּא׃ וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל
אֶת קֶרֶן הַשֶּׁמֶן וַיִּמְשַׁח אֹתוֹ
בְּקֶרֶב אֶחָיו וַתִּצְלַח רוּחַ יְהוָה
אֶל דָּוִד מֵהַיּוֹם הַהוּא וָמָעְלָה
וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ הָרָמָתָה׃ וְרוּחַ
יְהוָה סָרָה מֵעִם שָׁאוּל וּבִעֲתַתּוּ
רוּחַ רָעָה מֵאֵת יְהוָה׃ וַיֹּאמְרוּ
עַבְדֵי שָׁאוּל אֵלָיו הִנֵּה נָא רוּחַ
אֱלֹהִים רָעָה מְבַעִתֶּךָ׃ יֹאמַר נָא
אֲדֹנֵנוּ עֲבָדֶיךָ לְפָנֶיךָ יְבַקְשׁוּ אִישׁ
יֹדֵעַ מְנַגֵּן בַּכִּנּוֹר וְהָיָה בִּהְיוֹת
עָלֶיךָ רוּחַ אֱלֹהִים רָעָה וְנִגֵּן בְּיָדוֹ
וְטוֹב לָךְ׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל
עֲבָדָיו רְאוּ נָא לִי אִישׁ מֵיטִיב לְנַגֵּן
וַהֲבִיאוֹתֶם אֵלָי׃ וַיַּעַן אֶחָד
מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי בֵּן
לְיִשַׁי בֵּית הַלַּחְמִי יֹדֵעַ נַגֵּן וְגִבּוֹר
חַיִל וְאִישׁ מִלְחָמָה וּנְבוֹן דָּבָר
וְאִישׁ תֹּאַר וַיהוָה עִמּוֹ׃ וַיִּשְׁלַח
שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל יִשָׁי וַיֹּאמֶר
שִׁלְחָה אֵלַי אֶת דָּוִד בִּנְךָ אֲשֶׁר
בַּצֹּאן׃ וַיִּקַּח יִשַׁי חֲמוֹר לֶחֶם
וְנֹאד יַיִן וּגְדִי עִזִּים אֶחָד וַיִּשְׁלַח
בְּיַד דָּוִד בְּנוֹ אֶל שָׁאוּל׃ וַיָּבֹא
דָוִד אֶל שָׁאוּל וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו
וַיֶּאֱהָבֵהוּ מְאֹד וַיְהִי לוֹ נֹשֵׂא
כֵלִים׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶל יִשַׁי
לֵאמֹר יַעֲמָד נָא דָוִד לְפָנַי כִּי
מָצָא חֵן בְּעֵינָי׃ וְהָיָה בִּהְיוֹת
רוּחַ אֱלֹהִים אֶל שָׁאוּל וְלָקַח

לקח · סבב בוא · שלח בוא · ראה · משח · צלח · עלה · קום · סור · רוע · בעת אמר · פנה בקש · נגן כנר · היה · ראה טוב · בוא ענה · גבר · לחם בין · לקח · לקח חמר · שלח · בוא · עמד · אהב היה · כלה · פנה · היה

דוד את הכנור ונגן בידו ורוח לשאול וטוב לו וסרה מעליו רוח הרעה׃

Cap.xvii

ויאספו פלשתים את מחניהם למלחמה ויאספו שכה אשר ליהודה ויחנו בין שוכה ובין עזקה באפס דמים׃ ושאול ואיש ישראל נאספו ויחנו בעמק האלה ויערכו מלחמה לקראת פלשתים׃ ופלשתים עמדים אל ההר מזה וישראל עמדים אל ההר מזה והגיא ביניהם׃ ויצא איש הבנים ממחנות פלשתים גלית שמו מגת גבהו שש אמות וזרת׃ וכובע נחשת על ראשו ושריון קשקשים הוא לבוש ומשקל השריון חמשת אלפים שקלים נחשת׃ ומצחת נחשת על רגליו וכידון נחשת בין כתפיו׃ וחץ חניתו כמנור ארגים ולהבת חניתו שש מאות שקלים ברזל ונשא הצנה הלך לפניו׃ ויעמד ויקרא אל מערכת ישראל ויאמר להם למה תצאו לערך מלחמה הלוא אנכי הפלשתי ואתם עבדים לשאול ברו לכם איש וירד אלי׃ אם יוכל להלחם אתי והכני והיינו לכם לעבדים ואם אני אוכל לו והכיתיו והייתם לנו לעבדים ועבדתם אתנו׃ ויאמר הפלשתי אני חרפתי את מערכות ישראל היום הזה תנו לי איש ונלחמה יחד׃ וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי האלה ויחתו ויראו מאד׃ ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם

david tollebat citharā & percutiebat māu ſua: & refocillabatur ſaul & leuius habebat. Recedebat enim ab eo ſpiritus malus. 17.

Congregantes autē philiſtiim ∞∞∞ agmina ſua in prelium conuenerunt in ∞∞∞ ſochot iude & caſtrametati ſunt inter ∞∞∞ ſochot & azecha in finibus domim. ∞∞∞ Porro ſaul & filii iſrael congregati ∞∞∞ venerūt in valle therebinthi: & direxerūt ∞∞ aciem ad pugnandū cōtra philiſtiim. ∞∞∞ Et philiſtiim ſtabāt ſuper mōtem ex pte hac: & iſrael ſtabat ſupra montem ex altera pte: valliſq; erat iter eos. & egreſſus ē vir ſpurius de caſtris philiſtinorū noīe goliath de geth: altitudīs ſex cubitoꝝ & palmo: & caſſis erea ſuper caput eius: & lorica hamata ∞∞∞ induebatur. Porro pōdus lorice eius qnq; milia ſiclorū eris erat: & ocreas ereas habebat in cruribus: & clypeus ereus tegebat hūeros eius. Haſtile āt haſte ei⁹ erat quaſi liciatoriū texētiū. Ipſū āt ferrū haſte eius ſexcētos ſiclos hēbat ferri. Et armiger eius antecedebat eūm. Stāſq; clamabat aduerſum phalāgas iſrael: & dicebat eis. Quare veniſtis parati ad preliū? Nunquid ego nō ſum philiſteus & vos ſerui ſaul: Eligite ex vobis virum & deſcendat ∞∞ ad ſingulare certamen. Si quiuerit pugnare mecū & pcuſſerit me: erimus vobis ſerui. Si autem ego pualuero & percuſſero eū: vos ſerui eritis & ſeruietis nobis. Et aiebat ∞∞∞ philiſteus. Ego exprobraui agminibus ∞∞∞ iſrael hodie. Date mihi virū & ineat mecū ſingulare certamē. Audiens aūt ſaul & omnes iſraelite ſermones philiſtei huiuſcemodi: ſtupebāt & metuebant nimis. Dauid āt erat filius viri effratei: de quo ſupra dictū ē: de bethleē

δαυὶδ τὴν κινύραν, καὶ ἔψαλλεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνέψυχε σαοὺλ, καὶ ἀγαθὸν ἦν αὐτῷ, καὶ ἀφίστατο ἀπ' αὐτοῦ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν.

Ca.17.

Καὶ συνάγουσιν οἱ ἀλλόφυλοι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν εἰς πόλεμον, καὶ συνάγονται εἰς σοχὼ τῆς ἰουδαίας· καὶ παρεμβάλλουσιν ἀναμέσον σοχὼ καὶ ἀναμέσον ἀζηκὰ ἐν ἀφεσδομίν. καὶ σαοὺλ καὶ οἱ ἄνδρες ἰσραὴλ συνήχθησαν, καὶ παρεμβάλλουσιν ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυός· οὗτοι καὶ οὗτοι, καὶ παρατάσσονται εἰς πόλεμον ἐξεναντίας τῶν ἀλλοφύλων. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἵστανται ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐντεῦθεν, καὶ ἰσραὴλ ἵσταται ἐκ τοῦ ὄρους ἐντεῦθεν, καὶ ὁ αὐλὼν ἀναμέσον αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ἀνὴρ δυνατὸς ἐκ τῆς παρατάξεως τῶν ἀλλοφύλων, γολιὰθ ὄνομα αὐτῷ ἐκ γέθ· ὕψος αὐτοῦ τεσσάρων πηχέων καὶ σπιθαμῆς, καὶ περικεφαλαία χαλκῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ θώρακα ἁλυσιδωτὸν αὐτὸς ἐνδεδυκώς· καὶ ἦν ὁ σταθμὸς τοῦ θώρακος αὐτοῦ πέντε χιλιάδες σίκλων χαλκοῦ καὶ σιδήρου· καὶ αἱ κνημῖδες αὐτοῦ χαλκαῖ ἐπάνω τῶν σκελῶν αὐτοῦ· καὶ ἀσπὶς χαλκῆ ἀναμέσον τῶν ὤμων αὐτοῦ. καὶ ὁ κοντὸς τοῦ δόρατος αὐτοῦ ὡσεὶ μεσάντιον ὑφαινόντων, καὶ ἡ λόγχη αὐτοῦ ἑξακοσίων σίκλων σιδήρου. καὶ ὁ αἴρων τὰ ὅπλα αὐτοῦ προεπορεύετο αὐτοῦ. καὶ ἔστη καὶ ἐβόησεν εἰς τὴν παράταξιν ἰσραὴλ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἵνατί ἐκπορεύεσθε παρατάξασθαι εἰς πόλεμον ἐξεναντίας ἡμῶν; οὐκ ἐγώ εἰμι ἀλλόφυλος, καὶ ὑμεῖς ἑβραῖοι τοῦ σαούλ; ἐκλέξασθε ἑαυτοῖς ἄνδρα καὶ καταβήτω πρός με. καὶ ἐὰν δυνηθῇ πολεμῆσαι μετ' ἐμοῦ καὶ πατάξῃ με, ἐσόμεθα ὑμῖν εἰς δούλους· ἐὰν δὲ ἐγὼ κατισχύσω αὐτοῦ καὶ πατάξω αὐτόν, ἔσεσθε ἡμῖν εἰς δούλους καὶ δουλεύσετε ἡμῖν. καὶ εἶπεν ὁ ἀλλόφυλος, ἰδοὺ ἐγὼ ὠνείδισα τὴν παράταξιν ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. δότε οὖν μοι ἄνδρα καὶ μονομαχήσομεν ἀμφότεροι. καὶ ἤκουσε σαοὺλ καὶ πᾶς ἰσραὴλ τὰ ῥήματα τοῦ ἀλλοφύλου ταῦτα, καὶ ἐξέστησαν καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ δαυὶδ υἱὸς ἀνδρὸς ἐφραθαίου οὗτος ἐκ βηθλεέμ

ἰούδα, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἰεσσαί, καὶ αὐτῷ ὀκτὼ υἱοί. καὶ ὁ ἀνὴρ πρεσβύτερος ἐν ἡμέραις σαοὺλ ἐληλυθὼς ἐν ἔτεσι. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρεῖς υἱοὶ ἰεσσαὶ οἱ μείζονες ὀπίσω σαοὺλ εἰς τὸν πόλεμον. καὶ ὄνομα τῶν υἱῶν αὐτοῦ τῶν πορευθέντων εἰς τὸν πόλεμον, ἐλιὰβ ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ, καὶ ὁ δεύτερος ἀμιναδάβ, καὶ ὁ τρίτος σαμά, καὶ δαυὶδ αὐτὸς ὁ νεώτερος. καὶ οἱ τρεῖς οἱ μείζονες ἐπορεύθησαν ὀπίσω σαοὺλ. καὶ δαυὶδ ἀπῆλθε καὶ ἀνέστρεψεν ἀπὸ σαοὺλ ποιμαίνειν τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν βηθλεέμ. καὶ προσῆγεν ὁ ἀλλόφυλος ὀρθρίζων καὶ ὀψίζων, καὶ ἐστηλώθη τεσσαράκοντα ἡμέρας. καὶ εἶπεν ἰεσσαὶ δαυὶδ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, λάβε δὴ τοῖς ἀδελφοῖς σου τὸ οἰφὶ τοῦ ἀλφίτου τούτου καὶ τοὺς δέκα ἄρτους τούτους, καὶ δράμε εἰς τὴν παρεμβολὴν τοὺς ἀδελφούς σου. καὶ τὰς δέκα τρυφαλίδας τοῦ γάλακτος ταύτας εἰσοίσεις τῷ χιλιάρχῳ, καὶ τοὺς ἀδελφούς σου ἐπισκέψῃ εἰς εἰρήνην, καὶ ὅσα ἂν χρήζωσι γνώσῃ. καὶ σαοὺλ καὶ αὐτοὶ καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δρυὸς πολεμοῦντες μετὰ τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ὤρθρισε δαυὶδ τὸ πρωῒ καὶ ἀφῆκε τὰ πρόβατα ἐπὶ φύλακι, καὶ ἔλαβε καὶ ἀπῆλθε καθὼς ἐνετείλατο αὐτῷ ἰεσσαί. καὶ ἦλθεν εἰς τὴν στρογγύλωσιν καὶ τὴν δύναμιν τὴν ἐκπορευομένην εἰς τὴν παράταξιν, καὶ ἠλάλαξαν ἐπὶ τῷ πολέμῳ. καὶ παρετάξαντο ἰσραὴλ, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι παρετάξαντο ἐκ τῆς ἐναντίας παρατάξεως. καὶ ἀφῆκε δαυὶδ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ χεῖρα τοῦ σκευοφύλακος, καὶ ἔδραμεν εἰς τὴν παράταξιν, καὶ ἦλθε καὶ ἠρώτησε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τὰ εἰς εἰρήνην. καὶ αὐτοῦ λαλοῦντος μετ' αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὁ μεσαῖος ἀνέβαινεν, ὄνομα αὐτῷ γολιὰθ ὁ φιλισταῖος ἐκ γὲθ ἐκ τῆς παρατάξεως τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐλάλησε κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἤκουσε δαυίδ. καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτοὺς τὸν ἄνδρα ἐφοβήθησαν σφόδρα. καὶ ἔφυγον ἐκ προσώπου αὐτοῦ.

iuda: cui nomē erat iſai: qui habebat octo filios: & erat vir in dieb⁹ ſaul ſenex & grādeuus inter viros. Abierūt āt tres filii eius ∞∞∞ maiores poſt ſaul ∞∞∞ in preliū. Et noīa triū filiorū eius qui ∞∞∞ perrexerunt ad belliū: heliab primogenitus & ſcds aminadab: tertius quoq; ſamma. ∞∞∞ Dauid āt erat minim⁹. Tribus ergo maioribus ſecutis ſaulem: abiit dauid ∞∞∞ & reuerſus eſt a ſaul vt paſceret ∞∞∞ gregē pris ſui in bethleem. Procedebat vero philiſteus mane & veſpere & ſtabat ∞∞∞ quadragīta dieb⁹. Dixit autem iſai ad dauid filium ſuū. Accipe fratribus tuis ephi polēte & decem panes iſtos & curre ∞∞∞ ī caſtra ad fratres tuos: & decem formellas ∞ caſei has deferes ad tribunum. ∞∞∞ Et fratres tuos viſitabis ſi recte agant: & cū qbus ordīati ſūt diſce. Saul autem & illi & oēſ filii iſrael in valle therebinthi ∞∞∞ pugnabant aduerſum philiſtiim. Surrexit itaq; dauid mane & cōmēdauit gregem ∞∞∞ cuſtodi: & onuſtus abiit ſicut ∞∞∞ pcepat ei iſai. Et venit ad locū magala & ad exercitū q egreſſus ad pugnā vociferat⁹ erat in certamine. Direxerat enim aciem iſrael: ſed & philiſtiim ex aduerſo fuerant ∞∞∞ preparati. Derelinquēs ergo dauid vaſa q attulerat ſub manu cuſtodis ad ſarcinas: cucurrit ad locū certaminis: & interrogabat ∞∞∞ ſi oīa recte agerētur erga frēs ſuos. Cūq; adhuc ille loqretur eis apparuit vir ille ſpuri⁹ aſcendens goliath nomine philiſteus de geth ḋ caſtris philiſtinorum. Et loquēte eo hec eadē verba audiuit dauid. Omnes autem iſraelite ∞∞∞ cum vidiſſent virū fugerunt a facie eius ∞∞∞

יהודה ושמו ישי ולו שמנה בנים והאיש בימי שאול זקן בא באנשים׃ וילכו שלשת בני ישי הגדלים הלכו אחרי שאול למלחמה ושם שלשת בניו אשר הלכו במלחמה אליאב הבכור ומשנהו אבינדב והשלשי שמה׃ ודוד הוא הקטן ושלשה הגדלים הלכו אחרי שאול׃ ודוד הלך ושב מעל שאול לרעות את צאן אביו בית לחם׃ ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום׃ ויאמר ישי לדוד בנו קח נא לאחיך איפת הקליא הזה ועשרה לחם הזה והרץ המחנה לאחיך׃ ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקד לשלום ואת ערבתם תקח׃ ושאול והמה וכל איש ישראל בעמק האלה נלחמים עם פלשתים׃ וישכם דוד בבקר ויטש את הצאן על שמר וישא וילך כאשר צוהו ישי ויבא המעגלה והחיל היצא אל המערכה והרעו במלחמה׃ ותערך ישראל ופלשתים מערכה לקראת מערכה׃ ויטש דוד את הכלים מעליו על יד שומר הכלים וירץ המערכה ויבא וישאל לאחיו לשלום׃ והוא מדבר עמם והנה איש הבנים עולה גלית הפלשתי שמו מגת ממערכות פלשתים וידבר כדברים האלה וישמע דוד׃ וכל איש ישראל בראותם את האיש וינסו מפניו

וַיִּירְאוּ מְאֹד׃ וַיֹּאמֶר אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַרְאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלֶה הַזֶּה כִּי לְחָרֵף אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹלֶה וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יַכֶּנּוּ יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ עֹשֶׁר גָּדוֹל וְאֶת־בִּתּוֹ יִתֶּן־לוֹ וְאֵת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה חָפְשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ לֵאמֹר מַה־יֵּעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי הַלָּז וְהֵסִיר חֶרְפָּה מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כִּי חֵרֵף מַעַרְכוֹת אֱלֹהִים חַיִּים׃ וַיֹּאמֶר לוֹ הָעָם כַּדָּבָר הַזֶּה לֵאמֹר כֹּה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּנּוּ׃ וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אָחִיו הַגָּדוֹל בְּדַבְּרוֹ אֶל־הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר־אַף אֱלִיאָב בְּדָוִד וַיֹּאמֶר לָמָּה־זֶּה יָרַדְתָּ וְעַל־מִי נָטַשְׁתָּ מְעַט הַצֹּאן הָהֵנָּה בַּמִּדְבָּר אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת־זְדֹנְךָ וְאֵת רֹעַ לְבָבֶךָ כִּי לְמַעַן רְאוֹת הַמִּלְחָמָה יָרָדְתָּ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד מֶה עָשִׂיתִי עָתָּה הֲלוֹא דָּבָר הוּא׃ וַיִּסֹּב מֵאֶצְלוֹ אֶל־מוּל אַחֵר וַיֹּאמֶר כַּדָּבָר הַזֶּה וַיְשִׁבֻהוּ הָעָם דָּבָר כַּדָּבָר הָרִאשׁוֹן׃ וַיִּשָּׁמְעוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר דָּוִד וַיַּגִּדוּ לִפְנֵי־שָׁאוּל וַיִּקָּחֵהוּ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל אַל־יִפֹּל לֵב־אָדָם עָלָיו עַבְדְּךָ יֵלֵךְ וְנִלְחַם עִם־הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד לֹא תוּכַל לָלֶכֶת אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה לְהִלָּחֵם עִמּוֹ כִּי־נַעַר אַתָּה וְהוּא אִישׁ מִלְחָמָה מִנְּעֻרָיו׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל רֹעֶה הָיָה עַבְדְּךָ לְאָבִיו בַּצֹּאן וּבָא הָאֲרִי וְאֶת־הַדּוֹב וְנָשָׂא שֶׂה מֵהָעֵדֶר׃ וְיָצָאתִי

timētes eū valdo. Et dixit vnusquispiam de israel. Nū vidistis virū hunc qui ascendit? Ad exprobrādū enim israel ascendit. Virum ergo qui pcusserit eum ditabit rex diuitiis magnis: & filiam suam dabit ei: & domum patris eius faciet absq͂ tributo in israel. Et ait dauid ad viros qui stabant secū dicens. Quid dabitur viro q pcusserit philisteū hūc & tulerit opprobriū de israel? Quis est enī hic philisteus incircūcisus qui exprobrauit aciē dei viuētis? Referebat aūt ei populus eūdē sermonē dicēs. Hec dabūtur viro qui percusserit eū. Qđ cū audisset heliab frater eius maior loquēte eo cum aliis iratus est cōtra dauid & ait. quare venisti? & quare dereliquisti pauculas oues illas in deserto? Ego noui superbiam tuam & nequitiam cordis tui: quia vt videres preliū descendisti. Et dixit dauid. Quid feci? Nunquid non verbum est? Et declinauit paululū ab eo ad aliū. Dixitq͂ eundē sermonem. Et rñdit ei populus verbū sicut prius. Audita sūt autem verba que locutus est dauid: & annunciata in cōspectu saul. Ad quē cū fuisset adductus locutus est ei. Non concidat cor cuiusq͂ in eo. Ego seruus tuus vadam & pugnabo aduersus philisteum. Et ait saul ad dauid. Non vales resistere philisteo isti: nec pugnare aduersus eum quia puer es. Hic autē vir bellator est ab adolescentia sua. Dixitq͂ dauid ad saul. Pascebat seruus tuus patris sui gregē: & veniebat leo vel vrsus & tollebat arietē de medio gregis: & persequebar

τ dixit vir de israel: si vidistis virū ascendentem hunc: qm̄ ad exprobrādū israel ascēdit: τ erit vir qui pcusserit eum ditabit eum rex diuitijs magnis: τ filiam suam dabit ei: τ domū patris eius faciet liberam in israel. τ dixit dauid ad viros qui astabant secum dicens: quid fiet viro qui percusserit philisteum illum: τ abstulerit opprobriū ab israel? qm̄ quis est philisteus incircūcisus iste qui exprobrauit aciem dei viuētis? τ dixit ei ppl's fm verbū hoc dicens: sic fiet viro qui percusserit eum. τ audiuit eliab frater eius maior cū loqretur ipse ad viros: τ irat' est furore eliab cōtra dauid τ dixit: quare descendisti: τ ad quē dereliqsti paruas oues illas in deserto. ego noui superbiam tuam τ nequitiā cordis tui: qm̄ causa vidēdi prelium descēdisti. τ dixit dauid: quid feci nūc: nūqd nō vbū est? τ reuersus est ab eo in partē alteram: τ dixit sic. τ responderunt ei fm sermonē priorem. τ audita sunt verba dauid que locut' est. τ annūciata sūt coram saul. τ dixit dauid ad saul: nō concidat cor dñi mei sup eum: qm̄ seruus tuus vadet τ pugnabit cū philisteo isto. τ ait saul ad dauid: non poteris ire cōtra philisteum istum vt pugnes aduersus eū: qm̄ tu puer es: ipse āt vir est bellator ab adolescētia sua. τ dixit dauid ad saul: pascens erat seruus tuus in grege patri suo. τ qm̄ veniebat leon vel vrsus τ accipiebat ouem de grege: τ egrediebar

καὶ εἶπεν ἀνὴρ ἐξ ἰσραήλ, εἰ ἑωράκατε τὸν ἄνδρα τὸν ἀναβαίνοντα τοῦτον, ὅτι ὀνειδίσαι τὸν ἰσραὴλ ἀνέβη, καὶ ἔσαι ἀνὴρ ὃς ἂν πατάξῃ αὐτὸν πλουτιεῖ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς πλούτῳ μεγάλῳ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ δώσει αὐτῷ, καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ποιήσει ἐλεύθερον ἐν ἰσραήλ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς συνεστηκότας αὐτῷ λέγων, τί ποιηθήσεται τῷ ἀνδρὶ ὃς ἂν πατάξῃ τὸν ἀλλόφυλον ἐκεῖνον, καὶ ἀφέλῃ ὄνειδος ἀπὸ ἰσραήλ; ὅτι τίς ἐστιν ὁ ἀλλόφυλος ὁ ἀπερίτμητος οὗτος ὃς ὠνείδισε παράταξιν θεοῦ ζῶντος; καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ λαὸς κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο λέγων, οὕτως ποιηθήσεται τῷ ἀνδρὶ ὃς ἂν πατάξῃ αὐτόν. καὶ ἤκουσεν ἐλιὰβ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ μείζων ἐν τῷ λαλεῖν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἄνδρας, καὶ ὠργίσθη θυμῷ ἐλιὰβ ἐν τῷ δαυὶδ καὶ εἶπεν, ἱνατί τοῦτο κατέβης, καὶ ἐπὶ τίνα ἀφῆκας τὰ μικρὰ πρόβατα ἐκεῖνα ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἐγὼ οἶδα τὴν ὑπερηφανίαν σου καὶ τὴν κακίαν τῆς καρδίας σου, ὅτι ἕνεκεν τοῦ ἰδεῖν τὸν πόλεμον κατέβης. καὶ εἶπε δαυὶδ, τί ἐποίησα νῦν, οὐχὶ ῥῆμά ἐστι; καὶ ἀπέστρεψεν ἀπ᾽ αὐτοῦ εἰς μέρος ἕτερον, καὶ εἶπεν οὕτως. καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ κατὰ τὸ ῥῆμα τὸ πρότερον. καὶ ἠκούσθησαν οἱ λόγοι δαυὶδ οὓς ἐλάλησε. καὶ ἀνηγγέλησαν ἐνώπιον σαούλ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς σαούλ, μὴ συμπεσέτω ἡ καρδία τοῦ κυρίου μου ἐπ᾽ αὐτόν, ὅτι δοῦλός σου πορεύσεται καὶ πολεμήσει μετὰ τοῦ ἀλλοφύλου τούτου. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς δαυίδ, οὐ μὴ δυνήσῃ πορευθῆναι πρὸς τὸν ἀλλόφυλον τοῦτον τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτόν, ὅτι σὺ παιδάριον εἶ, αὐτὸς δὲ ἀνὴρ ἐστι πολεμιστὴς ἐκ νεότητος αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς σαούλ, ποιμαίνων ἦν ὁ δοῦλός σου ἐν τῷ ποιμνίῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ. καὶ ὅταν ἤρχετο λέων ἢ ἄρκτος καὶ ἐλάμβανε πρόβατον ἐκ τῆς ἀγέλης, καὶ ἐξηρχόμην

D

post eum τ percutiebā eum τ eruebam de ore eius: τ si insurgebat aduersū me apphēdebā gutur eius τ percutiebam eum τ interficiebā eum: τ leonem τ vrsum pcutiebat seruus tuus. τ erit philisteus iste incircūcisus vt vn' horum. qui improperauit aciem dei viuētis. τ ait dauid: dñs deus eripuit me de ore leonis τ de manu vrsi: ipse liberabit me de manu philistei incircumcisi huius. τ dixit saul ad dauid: vade τ erit dñs tecum. τ induit saul dauid vestimēto suo: τ galeam eream imposuit sup caput eius: τ vestiuit eum lorica: τ accīct' ē dauid gladio ei' super thoracem suum. τ laborauit circūambulās dauid cū ambularet in eis: qm̄ inexptus erat. τ dixit dd ad saul: non possum incedere in istis: qm̄ nō expertus sum: τ deposuit ea a seipo. τ accepit dauid baculum suum in manu sua: τ elegit sibi quinq͂ lapides lipidos de torrente. τ posuit eos in pera pastorali que erat ei ad collectionē. τ funda sua in manu sua: τ processit aduersum virum philisteum. τ iuit philisteus icedēs τ appꝛopiquās aduersū dauid. τ vir gerens scutū ante eum. τ inspexit philisteus τ vidit dauid: τ despexit eum: qm̄ erat puer: τ ipse ruffus cū pulchritudine oculorum. τ dixit philisteus ad dauid: nūqd canis ego sum φ egressus es in baculo τ lapidib' cōtra me? τ maledixit philisteus dauid in dijs suis: τ dixit philisteus ad dauid: veni ad me τ dabo carnes tuas volatilibus celi τ bestijs terre. τ dixit dauid ad philisteū: tu venis ad me in gladio τ in hasta τ in clypeo: ego āt venio ad te in noīe domini exercituū dei aciei israel cui exp͂brasti

κατόπισθεν αὐτοῦ καὶ ἐπάταξα αὐτὸν καὶ ἐξέσπων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ εἰ ἐπανίστατο ἐπ᾽ ἐμὲ ἐκράτουν τοῦ φάρυγγος αὐτοῦ καὶ ἐπάταξα αὐτὸν καὶ ἐθανάτουν αὐτόν, καὶ τὸν λέοντα καὶ τὴν ἄρκτον ἔτυπτεν ὁ δοῦλός σου. καὶ ἔσαι ὁ ἀλλόφυλος οὗτος ὁ ἀπερίτμητος ὡς ἓν τούτων. ὃς ὠνείδισε παράταξιν θεοῦ ζῶντος. καὶ εἶπε δαυίδ, κύριος ὁ θεὸς ἐξείλετό με ἐκ στόματος τοῦ λέοντος καὶ ἐκ χειρὸς τῆς ἄρκτου, αὐτὸς ἐξελεῖταί με ἐκ χειρὸς τοῦ ἀλλοφύλου τοῦ ἀπεριτμήτου τούτου. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς δαυίδ, πορεύου καὶ ἔσαι ὁ κύριος μετὰ σοῦ. καὶ ἐνέδυσε σαοὺλ τὸν δαυὶδ τὸν μανδίαν αὐτοῦ, καὶ περικεφαλαίαν χαλκῆν ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐνέδυσεν αὐτὸν θώρακα, καὶ ἐζώσατο δαυὶδ τὴν μάχαιραν αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ θώρακος αὐτοῦ. καὶ ἐκοπίασε περιπατήσας δαυὶδ ἐν τῷ βαδίζειν ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἄπειρος ἦν. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς σαούλ, οὐ μὴ δύνωμαι πορευθῆναι ἐν τούτοις, ὅτι οὐ πεπείραμαι, καὶ περιείλετο αὐτὰ ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἔλαβε δαυὶδ τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ πέντε λίθους λείους ἐκ τοῦ χειμάρρου. καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν τῷ καδίῳ τῷ ποιμενικῷ τῷ ὄντι αὐτῷ εἰς συλλογήν. καὶ ἡ σφενδόνη αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ προσῆλθε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἀλλόφυλον. καὶ ἐπορεύθη ὁ ἀλλόφυλος πορευόμενος καὶ ἐγγίζων πρὸς δαυίδ. καὶ ὁ ἀνὴρ ὁ αἴρων τὸν θυρεὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἐπέβλεψεν ὁ ἀλλόφυλος καὶ εἶδε τὸν δαυίδ, καὶ ἐξουδένωσεν αὐτόν, ὅτι ἦν παιδάριον, καὶ αὐτὸς πυράκης μετὰ κάλλους ὀφθαλμῶν. καὶ εἶπεν ὁ ἀλλόφυλος πρὸς δαυίδ, μὴ κύων ἐγώ εἰμι ὅτι ἐξῆλθες ἐν ῥάβδῳ καὶ λίθοις ἐπ᾽ ἐμέ; καὶ κατηράσατο ὁ ἀλλόφυλος τὸν δαυὶδ ἐν τοῖς θεοῖς αὐτοῦ, καὶ εἶπεν ὁ ἀλλόφυλος πρὸς δαυίδ, δεῦρο πρός με καὶ δώσω τὰς σάρκας σου τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν ἀλλόφυλον, σὺ ἔρχῃ πρός με ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν δόρατι καὶ ἐν ἀσπίδι, ἐγὼ δὲ ἔρχομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι κυρίου σαβαὼθ θεοῦ παρατάξεως ἰσραήλ, ἣν ὠνείδισας

E

C

eos & percutiebā: & eruebāq͂ de ore eorum. Et illi cōsurgebāt aduersum me: & apphēdebā mētū eorū & suffocabā: interficiebāq͂ eos. Nā & leonē & vrsum interfeci ego seru' tu'. Erit igitur & philisteus hic incircūcisus q̄si vn' ex eis: qui ausus est maledicere exercitui dei viuētis. Et ait dauid. Dominus qui eripuit me de manu leonis & de manu vrsi: ipse me liberabit de manu philistei huius. Dixit āt saul ad dauid. Vade: & dominus tecum sit. Et induit saul dauid vestimentis suis: & imposuit galeam eream super caput eius: & vestiuit eum lorica. Accinctus ergo dauid gladio eius sup vestē suam cepit temptare si armatus posset incedere. Nō enim hēbat cōsuetudinē. Dixitq͂ dauid ad saul. Nō possum sic incedere: qa nō vsum habeo. Et deposuit eā. Et tulit baculū suū quē sp hēbat in manib': & elegit sibi quinq͂ lipidissimos lapides de torrente & misit eos in perā pastoralem quam habebat secum: & fundā manu tulit: & processit aduersum philisteū. Ibat autem philisteus icedēs & appꝛopinquās aduersū dauid: & armiger eius ante eū. Cūq͂ inspexisset eū philisteus & vidisset dauid: despexit eum. Erat autem adolescens ruffus: & pulcher aspectu. Et dixit philisteus ad dauid. Nunquid ego canis sum q̄ tu venis ad me cum baculo? Et maledixit philisteus dauid in diis suis. Dixitq͂ ad dauid: Veni ad me & dabo carnes tuas volatilibus celi & bestiis terre. Dixit āt dauid ad philisteum. Tu venis ad me cū gladio & hasta & clypeo: ego autē venio ad te in noīe dñi exercituū dei agminum israel: quib' exprobrasti

אַחֲרָיו וְהִכִּתִיו וְהִצַּלְתִּי מִפִּיו וַיָּקָם עָלַי וְהֶחֱזַקְתִּי בִּזְקָנוֹ וְהִכִּתִיו וַהֲמִיתִּיו׃ גַּם אֶת־הָאֲרִי גַּם הַדּוֹב הִכָּה עַבְדֶּךָ וְהָיָה הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כְּאַחַד מֵהֶם כִּי חֵרֵף מַעַרְכֹת אֱלֹהִים חַיִּים׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה אֲשֶׁר הִצִּלַנִי מִיַּד הָאֲרִי וּמִיַּד הַדֹּב הוּא יַצִּילֵנִי מִיַּד הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד לֵךְ וַיהוָה יִהְיֶה עִמָּךְ׃ וַיַּלְבֵּשׁ שָׁאוּל אֶת־דָּוִד מַדָּיו וְנָתַן קוֹבַע נְחֹשֶׁת עַל־רֹאשׁוֹ וַיַּלְבֵּשׁ אֹתוֹ שִׁרְיוֹן׃ וַיַּחְגֹּר דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ מֵעַל לְמַדָּיו וַיֹּאֶל לָלֶכֶת כִּי לֹא־נִסָּה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל לֹא אוּכַל לָלֶכֶת בָּאֵלֶּה כִּי לֹא נִסִּיתִי וַיְסִרֵם דָּוִד מֵעָלָיו׃ וַיִּקַּח מַקְלוֹ בְּיָדוֹ וַיִּבְחַר־לוֹ חֲמִשָּׁה חַלֻּקֵי־אֲבָנִים מִן־הַנַּחַל וַיָּשֶׂם אֹתָם בִּכְלִי הָרֹעִים אֲשֶׁר־לוֹ וּבַיַּלְקוּט וְקַלְעוֹ בְיָדוֹ וַיִּגַּשׁ אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי׃ וַיֵּלֶךְ הַפְּלִשְׁתִּי הֹלֵךְ וְקָרֵב אֶל־דָּוִד וְהָאִישׁ נֹשֵׂא הַצִּנָּה לְפָנָיו׃ וַיַּבֵּט הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּרְאֶה אֶת־דָּוִד וַיִּבְזֵהוּ כִּי־הָיָה נַעַר וְאַדְמֹנִי עִם־יְפֵה מַרְאֶה׃ וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד הֲכֶלֶב אָנֹכִי כִּי־אַתָּה בָא־אֵלַי בַּמַּקְלוֹת וַיְקַלֵּל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד בֵּאלֹהָיו׃ וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד לְכָה אֵלַי וְאֶתְּנָה אֶת־בְּשָׂרְךָ לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הַשָּׂדֶה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחֶרֶב וּבַחֲנִית וּבְכִידוֹן וְאָנֹכִי בָא־אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֵרַפְתָּ׃

היום הזה יסגרך יהוה בידי — סגר
והכיתך והסרתי את ראשך — נכה סור
מעליך ונתתי פגר מחנה — נתן חנה
פלשתים היום הזה לעוף
השמים ולחית הארץ וידעו כל
הארץ כי יש אלהים לישראל:
וידעו כל הקהל הזה כי לא בחרב
ובחנית יהושיע יהוה כי ליהוה — ישע
המלחמה ונתן אתכם בידנו: — לחם
והיה כי קם הפלשתי וילך ויקרב — קום קרב
לקראת דוד וימהר דוד וירץ — מהר רוץ
המערכה לקראת הפלשתי:
וישלח דוד את ידו אל הכלי — שלח כלה
ויקח משם אבן ויקלע ויך את — לקח קלע נכה
הפלשתי אל מצחו ותטבע האבן — טבע
במצחו ויפל על פניו ארצה: — נפל פנה
ויחזק דוד מן הפלשתי בקלע — חזק
ובאבן ויך את הפלשתי וימיתהו — מות
וחרב אין ביד דוד: וירץ דוד
ויעמד אל הפלשתי ויקח את — עמד
חרבו וישלפה מתערה וימתתהו — שלף
ויכרת בה את ראשו ויראו — כרת ראה
הפלשתים כי מת גבורם וינסו: — גבר נוס
ויקמו אנשי ישראל ויהודה — קום
וירעו וירדפו את הפלשתים עד — רוע רדף
בואך גיא ועד שערי עקרון — בוא
ויפלו חללי פלשתים בדרך
שערים ועד גת ועד עקרון:
וישבו בני ישראל מדלק אחרי — שוב
פלשתים וישסו את מחניהם: — שסס חנה
ויקח דוד את ראש הפלשתי
ויבאהו ירושלם ואת כליו — בוא כלה
שם באהלו: וכראות שאול — שום ראה
את דוד יצא לקראת הפלשתי
אמר אל אבנר שר הצבא — שור
בן מי זה הנער אבנר ויאמר

hodie: & dabit te dñs in manu mea: & percutiam te & auferam caput tuum a te. Et dabo cadauera castrorum philiſtiim hodie volatilibus celi & beſtiis terre: vt ſciat omnis terra: quia eſt deus in iſrael: & nouerit vniuerſa eccleſia hec: quia non in gladio nec in haſta ſaluat dominus. Ipſius enim eſt bellum & tradet vos in manus noſtras. Cum ergo ſurrexiſſet philiſteus & veniret & appropinq̄ret cōtra dauid: feſtinauit dauid & occurrit ad pugnam ex aduerſo philiſtei. Et miſit manum ſuam in peram: tulitq; vnū lapidē & fūda iecit: & circūducēs p̄cuſſit eū in fronte. Et infixus eſt lapis in frōte eius: & cecidit in faciē ſuam ſup terrā. Preualuitq; dauid aduerſum philiſteū in funda & lapide: p̄cuſſumq; philiſteum interfecit. Cūq; gladiū nō hēret ī manu dauid: cucurrit & ſtetit ſup philiſteum & tulit gladiū eius: & eduxit eum de vagina ſua: & īterfecit eū: p̄ciditq; caput eius. Videntes autē philiſtiim q̄ mortuus eēt fortiſſimus eorū: fugerūt. Et cōſurgētes viri iſrael & iuda vociferati ſūt: & pſecuti ſunt philiſteos vſq; dū veniret in vallē & vſq; ad portas accharon. Cecideruntq; vulnerati de philiſtiim in via ſarim & vſq; ad geth & vſq; ad accharon. Et reuertētes filii iſrael poſtq̄ pſecuti ſunt philiſteos inuaſerūt caſtra eorum. Aſſumēs autem dauid caput philiſtei: attulit illud in hieruſalem: arma vero eius poſuit in tabernaculo ſuo. Eo āt tp̄e quo viderat ſaul dauid egredientem contra philiſteum ait ad abner principē militie ſue. De qua ſtirpe deſcēdit hic adoleſcens. Dixitq;

hodie. τ claudet te dñs hodie in manus
σήμερον. καὶ συγκλείσει σε κύριος σήμερον εἰς τὰς χεῖράς
meas: τ interficiā te τ auferā caput tuū a
μου, καὶ ἀποκτενῶ σε καὶ ἀφελῶ τὴν κεφαλήν σου ἀπὸ
te: τ dabo cadauera tua τ cadauera caſtroꝝ
σοῦ, καὶ δώσω τὰ κῶλά σου καὶ τὰ κῶλα τῆς παρεμβολῆς
philiſtijm in die hac volatilibus
τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ τοῖς πετεινοῖς τοῦ
celi τ beſtijs terre. τ cognoſcet oīs
οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. καὶ γνώσεται πᾶσα ἡ
terra q̄ erit deus in iſrael: τ nouerit vniuerſa eccle-
γῆ ὅτι ἔστι θεὸς ἐν ἰσραήλ, καὶ γνώσεται πᾶσα ἐκκλη-
ſia hec: q̄ nō in haſta neq; in gladio ſaluat
σία αὕτη, ὅτι οὐκ ἐν δόρατι οὐδὲ ἐν μαχαίρᾳ σώζει
dñs: qm̄ dñi bellū: τ tradet vos
κύριος, ὅτι τοῦ κυρίου ὁ πόλεμος, καὶ παραδώσει ὑμᾶς
in manus nr̄as. τ ſurrexit philiſteus τ iuit
εἰς τὰς χεῖρας ἡμῶν. καὶ ἀνέστη ὁ ἀλλόφυλος καὶ ἐπορεύ-
τ appropinquit in cōgreſſum dauid: τ dauid feſti-
θη καὶ ἤγγισεν εἰς συνάντησιν τῷ δαυίδ, καὶ δαυίδ ἐτά-
nauit τ egreſſus ē τ ipſe in pugnā in occur-
χυνε καὶ ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν παράταξιν εἰς συνάν-
ſum philiſtei. τ extēdit dauid manū
τησιν τοῦ ἀλλοφύλου. καὶ ἐξέτεινε δαυίδ τὴν χεῖρα
ſuam in perā: τ accepit inde lapidē vnū: τ
αὐτοῦ εἰς τὸ κάδιον, καὶ ἔλαβεν ἐκεῖθεν λίθον ἕνα, καὶ
funda iecit τ p̄cuſſit philiſteū in fron-
ἐσφενδόνησε καὶ ἐπάταξε τὸν ἀλλόφυλον εἰς τὸ μέτω-
te ſua: τ infixus ē lapis in frōte eius:
πον αὐτοῦ, καὶ διέδυ ὁ λίθος ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτοῦ,
τ cecidit in faciē ſuā ſup terrā. τ p̄-
καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐκρα-
ualuit dauid ſup philiſteū funda τ
ταιώθη δαυίδ ὑπὲρ τὸν ἀλλόφυλον τῇ σφενδόνῃ καὶ τῷ
lapide in die illa. τ p̄cuſſit philiſteū
λίθῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἐπάταξεν τὸν ἀλλόφυ-
τ interfecit eū: τ gladius nō erat in
λον καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν, καὶ ῥομφαία οὐκ ἦν ἐν
manu dauid. τ cucurrit dauid τ ſtetit ſup
τῇ χειρὶ δαυίδ. καὶ ἔδραμε δαυίδ καὶ ἐπέστη ἐπ᾽
eum τ tulit gladiū eius τ eduxit e-
αὐτὸν καὶ ἔλαβε τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ καὶ ἐξέσπασεν αὐ-
um de vagina ſua τ interfecit eū: τ abſtu-
τὴν ἐκ τοῦ κουλεοῦ αὐτῆς καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν, καὶ ἀφεῖ-
lit in eo caput eius. τ viderūt philiſtijm
λεν ἐν αὐτῇ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ εἶδον οἱ ἀλλόφυλοι
q̄ mortuꝰ eēt fortis eoꝝ: τ fugerūt. τ ſurrexerūt
ὅτι τέθνηκεν ὁ δυνατὸς αὐτῶν, καὶ ἔφυγον. καὶ ἀνέστησαν
viri iſrael τ iuda τ vociferati ſūt τ pſecuti
ἄνδρες ἰσραὴλ καὶ ἰούδα καὶ ἠλάλαξαν καὶ κατεδίω-
ſunt poſt philiſteos vſq; ad ingreſſū geth τ
ξαν ὀπίσω τῶν ἀλλοφύλων ἕως τῆς εἰσόδου γὲθ καὶ
vſq; ad portā accaron. τ ceciderūt vulnerati
ἕως τῆς πύλης ἀκκαρών. καὶ ἔπεσον τραυματίαι τῶν
philiſtijm in via portaꝝ τ vſq; ad geth τ vſq; ad ac-
ἀλλοφύλων ἐν τῇ ὁδῷ τῶν πυλῶν καὶ ἕως γὲθ καὶ ἕως ἀκκα-
carō. τ reuerſi ſūt viri iſrael declinātes poſt
ρών. καὶ ἀνέστρεψαν ἄνδρες ἰσραὴλ ἐκκλίνοντες ὀπίσω τῶν
philiſtijm: τ predati ſūt caſtra eoꝝ.
ἀλλοφύλων, καὶ κατενέμευσαν τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν.
τ accepit dauid caput philiſtei τ attu-
καὶ ἔλαβε δαυίδ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀλλοφύλου καὶ ἤνεγ-
lit illud in hieruſalē. τ arma eius poſuit in
κεν αὐτὴν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἔθετο ἐν τῷ
tabernaculo ſuo. τ vt vidit ſaul dauid exe-
σκηνώματι αὐτοῦ. καὶ ὡς εἶδε σαοὺλ τὸν δαυίδ ἐκπο-
untem in occurſū philiſtei: ait ad
ρευόμενον εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀλλοφύλου, εἶπε πρὸς
abener principē exercitus: filius cuius ado-
ἀβεννὴρ τὸν ἄρχοντα τῆς δυνάμεως, υἱὸς τίνος ὁ νεα-
leſcēs iſte abener? τ r̄ndit abener τ dixit:
νίσκος οὗτος ἀβεννήρ; καὶ ἀπεκρίθη ἀβεννὴρ καὶ εἶπε,

1.Mac 4.d. — Eccle. 47.d. 1.Mac 4.d. — G

viuit aīa tua dñe mi rex nō noui. τ dixit
ζῇ ἡ ψυχή σου κύριέ μου βασιλεῦ οὐκ οἶδα. καὶ εἶπεν
rex: interroga tu filius cuius adoleſcēs iſte:
βασιλεύς, ἐπερώτησον σὺ υἱὸς τίνος ὁ νεανίας οὗτος,
τ vt reuerſus ē dauid cū p̄cuſſit philiſteū:
καὶ ὡς ἐπέστρεψε δαυίδ πατάξας τὸν ἀλλόφυλον,
apprehēdit eū abener τ introduxit eū corā
παρέλαβεν αὐτὸν ἀβεννὴρ καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν ἐνώπιον
ſaul. τ caput philiſtei in manu e-
σαούλ. καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἀλλοφύλου ἐν τῇ χειρὶ αὐ-
ius. τ ait ad eū ſaul: filius cuius es ado-
τοῦ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν σαούλ, υἱὸς τίνος εἶ νεα-
leſcēs? τ dixit dauid: filius ſerui tui ieſſe
νίας; καὶ εἶπε δαυίδ, υἱὸς τοῦ δούλου σου ἰεσσαὶ
bethleemite.
τοῦ βηθλεεμίτου.

Ca. 18.

Et factū eſt vt cōpleuit loqui ad ſa-
Καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσεν λαλῶν πρὸς σα-
ul: τ aīa ionathan cōglutinata ē aīe
ούλ, καὶ ἡ ψυχὴ ἰωναθὰν συνεδέθη τῇ ψυχῇ
dauid: τ dilexit eū ionathā ſicut aīam
δαυίδ, καὶ ἠγάπησεν αὐτὸν ἰωναθὰν κατὰ τὴν ψυχὴν
ſuā. τ accepit eū ſaul in die illa
αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν αὐτὸν σαοὺλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
τ non dimiſit eū reuerti in domū
καὶ οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐπιστρέψαι εἰς τὸν οἶκον τοῦ
p̄ris ſui. τ iniit ionathan τ dauid fe-
πατρὸς αὐτοῦ. καὶ διέθετο ἰωναθὰν καὶ δαυίδ δια-
dus: qm̄ dilexit eū ſicut aīam ſuā.
θήκην, ὅτι ἠγάπησεν αὐτὸν κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.
τ expoliauit ionathā tunicā q̄ ſup eū:
καὶ ἐξεδύσατο ἰωναθὰν τὸν ἐπενδύτην τὸν ἐπ᾽ αὐτῷ,
τ dedit eā dauid: τ veſtimētū ſuū
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῷ δαυίδ, καὶ τὸν μανδύαν αὐτοῦ
τ vſq; ad gladiū ſuū τ arcū τ
καὶ ἕως τῆς ῥομφαίας αὐτοῦ καὶ τοῦ τόξου καὶ τῆς
balteū ſuū. τ egrediebatur dauid intelligēs in cū-
ζώνης αὐτοῦ. καὶ ἐξεπορεύετο δαυίδ συνιῶν ἐν πᾶ-
ctis q̄bꝰ miſiſſet eū ſaul. τ cōſtituit e-
σιν οἷς ἂν ἀπέστειλεν αὐτὸν σαούλ. καὶ κατέστησεν αὐ-
um ſaul ſup viros belli. τ ac-
τὸν σαοὺλ ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τοῦ πολέμου. καὶ ἤ-
ceptꝰ erat ī oculis vniuerſi p̄pli: τ in
ρεσεν ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς τοῦ λαοῦ, καί γε καὶ ἐν
oculis famuloꝝ ſaul. τ factū eſt cū in-
ὀφθαλμοῖς τῶν δούλων σαούλ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰ-
grederētur ipſi: qn̄ reuerſus eſt dauid vt p̄cuſſit
σπορεύεσθαι αὐτούς, ὅτε ἐπέστρεψε δαυίδ πατάξας
philiſteū: τ egreſſe ſunt choros ducētes τ can-
τὸν ἀλλόφυλον, καὶ ἐξῆλθον αἱ χορεύουσαι καὶ ᾄδου-
tātes in occurſum ſaul regis de vniuerſis
σαι εἰς ἀπάντησιν σαοὺλ τοῦ βασιλέως ἐκ πασῶν
vrbibus iſrael in tympanis τ in leti-
τῶν πόλεων ἰσραὴλ ἐν τυμπάνοις καὶ ἐν χαρμοσύ-
tia τ in cymbalis. τ egrediebātur mulieres
νῃ καὶ ἐν κυμβάλοις. καὶ ἐξήρχοντο αἱ γυναῖκες αἱ
ludētes τ dicebāt: p̄cuſſit ſaul in mili-
παίζουσαι καὶ ἔλεγον, ἐπάταξε σαοὺλ ἐν χιλιά-
bus ſuis: τ dauid in decē milibꝰ ſuis. τ ira-
σιν αὐτοῦ, καὶ δαυίδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ. καὶ ὠρ-
tus eſt ſaul τ apparuit prauū verbū nimis in
γίσθη σαοὺλ καὶ ἐφάνη πονηρὸν τὸ ῥῆμα σφόδρα ἐνώ-
cōſpectu ſaul de verbo iſto. τ dixit: dederūt
πιον σαοὺλ περὶ τοῦ λόγου τούτου. καὶ εἶπεν, ἔδωκαν τῷ
dauid decē milia: τ mihi dederūt mille. τ q̄d
δαδ τὰς μυριάδας, καὶ ἐμοὶ ἔδωκαν τὰς χιλιάδας, καὶ τί
ei p̄ter regnū? τ erat ſaul intuens
αὐτῷ πλὴν ἡ βασιλεία; καὶ ἦν σαοὺλ ὑποβλεπόμενος τὸν
dauid a die illa τ deinceps. τ factū ē a
δαδ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα. καὶ ἐγενήθη ἀπὸ
craſtino die: τ cecidit ſp̄us a deo malus ſup
τῆς ἐπαύριον, καὶ ἔπεσε πνεῦμα παρὰ θεοῦ πονηρὸν ἐπὶ

Infra. 19.a. — B — C

abner. Viuit anīa tua rex ſi noui. Et ait rex. Interroga tu cuius filius ſit iſte puer. Cūq; regreſſus eſſet dauid percuſſo philiſteo: tulit eum abner & introduxit corā ſaule: caput philiſtei hñtē in manu ſua. Et ait ad eum ſaul. De q̄ p̄geñie es o adoleſcēs? Dixitq; dd. Filiꝰ ſerui tui iſai bethleemite ego ſum. 18.

Et factum eſt cum compleſſet loqui ad ſaul: anima ionathe conglutinata eſt anime dauid: & dilexit eum ionathas quaſi aīam ſuam. Tulitq; eum ſaul in die illa: & nō cōceſſit ei vt reuerteretur in domum p̄ris ſui. Inierūt āt dauid & ionathas fedus. Diligebat eī eū q̄ſi animam ſuā. Nā expoliauit ſe ionathas tunica qua erat indutus & dedit eā dauid & reliqua veſtimenta ſua vſq; ad gladiū & arcū ſuū & vſq; ad balteum. Egrediebatur quoq; dauid ad omnia quecunq; miſiſſet eū ſaul: & prudenter ſe agebat. Poſuitq; eū ſaul ſup viros belli: & acceptꝰ erat ī oculis vniuerſi populi: maximeq; in cōſpectu famulorū ſaul. Porro cū reuerteretur percuſſo philiſteo dauid: egreſſe ſunt mulieres de vniuerſis vrbibus iſrael cātātes chorosq; ducētes in occurſum ſaul regis: in tympanis leticie & in ſiſtris & precinebant mulieres ludentes atq; dicentes. Percuſſit ſaul mille: & dauid decem milia. Iratus eſt autem ſaul nimis & diſplicuit in oculis eius iſte ſermo. Dixitq;. Dederunt dd decē milia: & mihi mille dederunt. Quid ei ſupeſt niſi ſolū regnū? Nō rectis ergo oculis ſaul aſpiciebat dauid a die illa & deinceps: poſt diem autem alteram inuaſit ſpiritus dei malus

אבנר חי נפשך המלך אם ידעתי:
ויאמר המלך שאל אתה בן מי
זה העלם: ובשוב דוד מהכות את — נכה
הפלשתי ויקח אתו אבנר — לקח
ויבאהו לפני שאול וראש — בוא פנה
הפלשתי בידו: ויאמר אליו
שאול בן מי אתה הנער ויאמר
דוד בן עבדך ישי בית הלחמי:

Cap. xviii.

ויהי ככלתו לדבר — היה כלה
אל שאול ונפש יהונתן נקשרה — קשר
בנפש דוד ויאהבהו יהונתן — אהב
כנפשו: ויקחהו שאול ביום
ההוא ולא נתנו לשוב בית
אביו: ויכרת יהונתן ודוד ברית — כרת ברת
באהבתו אתו כנפשו: ויתפשט — פשט
יהונתן את המעיל אשר עליו — מעל נתן
ויתנהו לדוד ומדיו ועד חרבו — מד
ועד קשתו ועד חגרו: ויצא דוד
בכל אשר ישלחנו שאול — שלח
ישכיל וישמהו שאול על — שכל שום
אנשי המלחמה וייטב בעיני כל — לחם יטב
העם וגם בעיני עבדי שאול:
ויהי בבואם בשוב דוד מהכות — היה בוא
את הפלשתי ותצאנה הנשים — נכה יצא
מכל ערי ישראל לשיר והמחלות — נשה שור
לקראת שאול המלך בתפים — חלל תפף
בשמחה ובשלשים: ותענינה — שלש ענה
הנשים המשחקות ותאמרן — שחק אמר
הכה שאול באלפיו ודוד
ברבבתיו: ויחר לשאול מאד — חרה
וירע בעיניו הדבר הזה ויאמר — רוע
נתנו לדוד רבבות ולי נתנו
האלפים ועוד לו אך המלוכה: — מלך
ויהי שאול עון את דוד מהיום — עין
ההוא והלאה: ויהי ממחרת
ותצלח רוח אלהים רעה אל — צלח רוע

שאול ויתנבא בתוך הבית ודוד
מנגן בידו כיום ביום והחנית ביד
שאול: ויטל שאול את החנית
ויאמר אכה בדוד ובקיר ויסב
דוד מפניו פעמים: וירא שאול
מלפני דוד כי היה יהוה עמו
ומעם שאול סר: ויסרהו שאול
מעמו וישמהו לו שר אלף ויצא
ויבא לפני העם: ויהי דוד לכל
דרכו משכיל ויהוה עמו: וירא
שאול אשר הוא משכיל מאד
ויגר מפניו: וכל ישראל ויהודה
אהב את דוד כי הוא יוצא ובא
לפניהם: ויאמר שאול אל דוד
הנה בתי הגדולה מרב אתה אתן
לך לאשה אך היה לי לבן חיל
והלחם מלחמות יהוה ושאול
אמר אל תהי ידי בו ותהי בו
יד פלשתים: ויאמר דוד אל
שאול מי אנכי ומי חיי משפחת
אבי בישראל כי אהיה חתן למלך:
ויהי בעת תת את מרב בת שאול
לדוד והיא נתנה לעדריאל
המחלתי לאשה: ותאהב מיכל
בת שאול את דוד ויגדו לשאול
וישר הדבר בעיניו: ויאמר
שאול אתננה לו ותהי לו למוקש
ותהי בו יד פלשתים ויאמר
שאול אל דוד בשתים תתחתן
בי היום: ויצו שאול את עבדיו
דברו אל דוד בלט לאמר הנה
חפץ בך המלך וכל עבדיו אהבוך
ועתה התחתן במלך: וידברו עבדי
שאול באזני דוד את הדברים
האלה ויאמר דוד הנקלה
בעיניכם התחתן במלך ואנכי

saul: & pphetabat in medio dom⁹ sue. Dauid aũt psallebat manu sua sicut p singulos dies. Tenebatq; saul lãceam & misit eam: putãs q configere posset dauid cũ pariete. Et declinauit dauid a facie eius secũdo. Et timuit saul dauid eo q dominus esset cũ eo & a se recessisset. Amouit ergo eum saul a se & fecit eũ tribunũ sup mille viros. Et egrediebatur & intrabat in cõspectu ppli. In oĩbus quoq; vijs suis dauid prudenter agebat: & dñs erat cũ eo. Vidit itaq; saul q prudẽs eẽt nimis: & cepit cauere eũ. Oĩs aũt israel & iuda diligebat dauid. Ipse aũt ingrediebatur & egrediebatur añ eos. Dixitq; saul ad dauid. Ecce filia mea maior merob: ipsam dabo tibi vxorem: tantũmõ esto vir fortis & preliare bella domini. Saul autem reputabat dicẽs. Non sit manus mea in eo: sed sit sup eũ manus philistinorum. Ait aũt dauid ad saul. Quis ego sum aut q̃ ẽ vita mea aut cognatio pris mei in israel vt fiã gener regis. Factũ ẽ aũt tps cũ deberet dari merob filia saul dauid: data est hadrieli molathite vxor. Dilexit autẽ dauid michol filiã saul alterã. Et nũciatum est saul & placuit ei. Dixitq; saul. Dabo eam illi vt fiat ei in scandalum: & sit super eũ manus philistinorum. Dixitq; saul ad dauid. In duabus gener meus eris hodie. Et mandauit saul seruis suis. Loqmini ad dauid clam me dicẽtes. Ecce places regi: & omnes serui eius diligunt te. Nũc ergo esto gener regis. Et locuti sunt serui saul in aurib⁹ dauid omnia verba hec: & ait dauid. Nũ parum videtur vobis generũ esse regis? Ego aũt sum

σαούλ, καὶ προεφήτευσεν ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ· καὶ δαυὶδ ἔψαλλεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ὡς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέρας καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ σαούλ, καὶ ἦρε σαοὺλ τὸ δόρυ καὶ εἶπε πατάξω ἐν δαυὶδ καὶ ἐν τῷ τοίχῳ. καὶ ἐξέκλινε δαυὶδ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ δίς. καὶ ἐφοβήθη σαοὺλ ἀπὸ προσώπου δαυίδ, ὅτι ἦν κύριος μετ᾽ αὐτοῦ καὶ ἀπὸ σαοὺλ ἀπέστη. καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν σαοὺλ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν χιλίαρχον ἑαυτῷ· καὶ ἐξεπορεύετο καὶ εἰσεπορεύετο ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ. καὶ ἦν δαυὶδ συνιὼν ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ κύριος μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶδε σαοὺλ ὡς αὐτὸς συνιεῖ σφόδρα, καὶ εὐλαβεῖτο ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πᾶς ἰσραὴλ καὶ ἰούδας ἠγάπα τὸν δαυίδ, ὅτι αὐτὸς ἐξεπορεύετο καὶ εἰσεπορεύετο πρὸ προσώπου τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς δαυίδ, ἰδοὺ ἡ θυγάτηρ μου ἡ μείζων μερὼβ δώσω σοι αὐτὴν εἰς γυναῖκα, πλὴν γίνου μοι εἰς υἱὸν δυνάμεως, καὶ πολέμει τοὺς πολέμους κυρίου. καὶ σαοὺλ εἶπε, μὴ ἔστω ἡ χείρ μου ἐπ᾽ αὐτῷ, ἀλλ᾽ ἔστω ἐν αὐτῷ ἡ χεὶρ τῶν ἀλλοφύλων. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς σαοὺλ τίς εἰμὶ ἐγώ, καὶ τίς ἡ ζωὴ τῆς συγγενείας τοῦ πατρός μου ἐν ἰσραὴλ ὅτι ἔσομαι γαμβρὸς τοῦ βασιλέως; καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δοθῆναι τὴν μερὼβ θυγατέρα σαοὺλ τῷ δαυίδ, καὶ αὕτη ἐδόθη τῷ ἐδριὴλ τῷ μαουλαθίτῃ εἰς γυναῖκα. καὶ ἠγάπησεν μεχὸλ ἡ θυγάτηρ σαοὺλ τὸν δαυίδ· καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαούλ, καὶ ἤρεσεν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ τὸ ῥῆμα. καὶ εἶπεν σαοὺλ δώσω αὐτὴν αὐτῷ, καὶ ἔσται αὐτῷ εἰς σκάνδαλον, καὶ ἔσται ἐπ᾽ αὐτῷ χεὶρ ἀλλοφύλων. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς δαυίδ, ἐν ταῖς δυσὶν ἐπιγαμβρεύσεις μοι σήμερον. καὶ ἐνετείλατο σαοὺλ τοῖς παισὶν αὐτοῦ λέγων, λαλήσατε ὑμεῖς λάθρα τῷ δαυὶδ λέγοντες, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς θέλει ἐν σοὶ καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀγαπῶσί σε, καὶ σὺ ἐπιγάμβρευσον τῷ βασιλεῖ. καὶ ἐλάλησαν οἱ παῖδες σαοὺλ τὰ ῥήματα ταῦτα εἰς τὰ ὦτα δαυίδ. καὶ εἶπε δαυίδ, ἦ κοῦφόν ἐστιν ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμῶν ἐπιγαμβρεῦσαι τῷ βασιλεῖ; ἐγὼ δὲ

saul: et pphetabat in medio dom⁹ sue. et dauid psallebat in manu sua sicut p singulos dies et lancea in manu saul: et sustulit saul lanceã et dixit pcutiã in dauid et in parietẽ. et declinauit dd a facie eius bis. et timuit saul a facie dauid: quoniam erat dñs cũ eo. et a saul recessit. et amouit eũ saul a se: et cõstituit eũ tribunũ sibi. et egrediebatur et ingrediebatur corã pplo. et erat dd intelligẽs in oib⁹ vijs eius: et dñs cũ eo. et vidit saul q ipse intelligit nimis: et cauebat a facie eius. et ois israel et iuda diligebat dauid: quoniam ipse egrediebatur et ingrediebatur añ faciẽ ppli. et dixit saul ad dauid: ecce filia mea maior merob dabo tibi ipsam in vxorẽ: ceterũ fias mihi in filiũ fortitudinis: et preliare bella dñi. et saul dixit: nõ sit manus mea in eo: sed sit in eo manus philistinorũ. et dixit dauid ad saul quis sum ego: et que vita cognationis pris mei in israel q ero gener regis? et factũ est in tpe cũ daretur merob filia saul dauid: et ipsa data est edrieli maulathite in vxorẽ. et dilexit mechol filia saul dauid. et nũciatũ est saul: et placuit in oculis eius verbũ. et dixit saul dabo eam illi: et erit ei in scandalũ: et erit sup eũ manus philistinorũ. et dixit saul ad dauid: in duabus eris gener mihi hodie. et mãdauit saul seruis suis dicẽs: loquimini vos clã dauid dicẽtes: ecce rex vult in te et oẽs serui eius diligũt te: et tu gener esto regi. et locuti sunt serui saul verba hec in aurib⁹ dd. et dixit dauid: nũ leue est in oculis vris generũ esse regis? ego aũt

ἀνὴρ ταπεινὸς καὶ οὐκ ἔντιμος. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ σαοὺλ οἱ παῖδες αὐτοῦ κατὰ πάντα τὰ ῥήματα ἃ ἐλάλησε δαυίδ. καὶ εἶπεν σαούλ, εἴπατε τῷ δαυίδ, οὐ βούλεται ὁ βασιλεὺς ἔδνα, ἀλλ᾽ ἢ ἑκατὸν ἀκροβυστίας ἀλλοφύλων, ἐκδικῆσαι εἰς ἐχθροὺς τοῦ βασιλέως. καὶ σαοὺλ ἐλογίσατο ἐμβαλεῖν τὸν δαυὶδ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἀπήγγειλαν οἱ παῖδες σαοὺλ τῷ δαυὶδ τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ εὐθύνθη ὁ λόγος ἐν ὀφθαλμοῖς δαυὶδ ἐπιγαμβρεῦσαι τῷ βασιλεῖ. καὶ οὐκ ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι, καὶ ἀνέστη δαυὶδ καὶ ἐπορεύθη αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις διακοσίους ἄνδρας. καὶ ἤνεγκε τὰς ἀκροβυστίας αὐτῶν, καὶ ἐπλήρωσεν αὐτὰς τῷ βασιλεῖ καὶ ἐπιγαμβρεύεται τῷ βασιλεῖ. καὶ δίδωσιν αὐτῷ ὁ σαοὺλ τὴν μεχὸλ θυγατέρα αὐτοῦ εἰς γυναῖκα. καὶ εἶδε σαοὺλ καὶ ἔγνω ὅτι κύριος μετὰ δαυίδ. καὶ μεχὸλ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἠγάπα αὐτόν. καὶ προσέθετο σαοὺλ φοβεῖσθαι ἀπὸ προσώπου δαυὶδ ἔτι. καὶ ἐγένετο σαοὺλ ἐχθραίνων τῷ δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄρχοντες τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐγένετο ἀφ᾽ ἱκανοῦ τῆς ἐξοδίας αὐτῶν, καὶ δαυὶδ συνῆκε παρὰ πάντας τοὺς δούλους σαούλ. καὶ ἐτιμήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ σφόδρα.

vir humilis et nõ honorabilis. et renũciauerũt saul serui eius sm oia verba q̃ locut⁹ est dauid. et dixit saul: dicite dauid: nõ vult rex spõsalia: sed cẽtũ pputia philistinorũ: vt fiat vltio in inimicos regis. et saul cogitauit inijcere dauid in manus philistinorũ. et renũciauerũt serui saul dauid verba hec. et direct⁹ fuit sermo in oculis dauid vt fieret gener regi. et nõ implete fuerũt dies: et surrexit dauid et abijt ipse et viri eius: et pcussit in philisteis ducẽtos viros. et attulit pputia eorũ: et impleuit eas regi. et gener fit regi. et dat ei saul mechol filiã suã in vxorẽ. et vidit saul et cognouit q dñs cũ dauid. et mechol filia eius et ois israel diligebat eũ. et addidit saul timere a facie dauid adhuc. et factus ẽ saul inimicus dauid oibus diebus. et egressi sũt pricipes philistinorũ: et factũ est a sufficiẽti egressione eorũ: et dauid itelligebat magis q̃ omnes seruos saul. et honoratũ est nomẽ eius nimis.

Ca. 19.

Καὶ ἐλάλησε σαοὺλ πρὸς ἰωναθὰν τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ πρὸς πάντας τοὺς παῖδας αὐτοῦ, τοῦ θανατῶσαι τὸν δαυίδ. καὶ ἰωναθὰν ὁ υἱὸς σαοὺλ ἠγάπα τὸν δαυὶδ σφόδρα. καὶ ἀπήγγειλεν ἰωναθὰν τῷ δαυὶδ λέγων, σαοὺλ ὁ πατήρ μου ζητεῖ θανατῶσαί σε, καὶ νῦν φύλαξαι αὔριον πρωΐ, καὶ κρύβηθι καὶ κάθισον κρυφῇ, καὶ ἐγὼ ἐξελεύσομαι καὶ στήσομαι ἐχόμενος τοῦ πατρός μου ἐν ἀγρῷ οὗ ἂν ἦς σὺ ἐκεῖ. καὶ ἐγὼ λαλήσω περὶ σοῦ πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ὄψομαι ὅτι ἂν ᾖ, καὶ ἀπαγγελῶ σοι. καὶ ἐλάλησεν ἰωναθὰν περὶ δαυὶδ ἀγαθὰ πρὸς σαοὺλ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, μὴ δὴ ἁμαρτησάτω ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν δοῦλον αὐτοῦ τὸν δαυίδ, ὅτι οὐχ ἥμαρτεν εἰς σέ,

Et locutus est saul ad ionathan filiũ suũ et ad oẽs seruos suos: vt occideret dauid. et ionathan filius saul diligebat dauid valde. et indicauit ionathan dauid dicens: saul pr meus q̃rit occidere te: et nũc obserua te cras mane: et abscõdere et mane clam: et ego egrediar et stabo inherẽs patri meo in agro vbi fueris tu ibi. et ego loquar de te ad patrẽ meũ: et videbo qđcũq; fuerit: et nunciabo tibi. et locutus est ionathan de dauid bona ad saul patrẽ suũ: et dixit ad eum: ne tñ peccet rex in seruũ suũ dauid: quia nõ peccauit in te:

vir paup & tenuis. Et renũciauerunt serui saul dicentes. Huiuscemodi verba locutus est dauid. Dixit autem saul. Sic loqmini ad dauid. Nõ habet rex spõsalia necesse: nisi tantum centũ preputia philistinorũ: vt fiat vltio de inimicis regis. Porro saul cogitabat dauid tradere in manus philistinorũ. Cumq; renunciassent serui ei⁹ dauid verba q̃ dixerat saul placuit sermo in oculis dauid vt fieret gener regis. Et post paucos dies surgens dauid abiit cũ viris q sub eo erant: & pcussit ex philistiim ducẽtos viros: & attulit eorũ preputia & annumerauit ea regi: vt esset gener eius. Dedit itaq; saul ei michol filiam suam vxorẽ. Et vidit saul & intellexit q dñs esset cum dauid. Michol aũt filia saul diligebat eum: & saul magis cepit timere dauid. Factusq; est saul inimicus dauid cunctis diebus. Et egressi sunt pricipes philistinorũ. A principio aũt egressionis eorũ: prudẽtius se gerebat dauid q̃ oẽs viri saul & celebre factũ ẽ nomẽ eius nimis.

19\. Locutus est aũt saul ad iõathã filiũ suũ & ad oẽs seruos suos vt occiderẽt dd. Porro ionathas filius saul diligebat dauid valde. Et idicauit iõathas dauid dicens. Querit saul pr̃ meus occidere te: q̃propter obserua te quęso mane: & mãebis clã & absconderis. Ego aũt egrediẽs stabo iuxta patrem meũ in agro vbicunq; fuerit: & ego loquar de te ad prẽm meũ: & qđcũq; videro nunciabo tibi. Locutus est ergo ionathas de dauid bona ad saul patrem suum. Dixitq; ad eum. Ne pecces rex in seruũ tuũ dauid: quia non peccauit tibi.

איש רש ונקלה: ויגדו עבדי
שאול לו לאמר כדברים האלה
דבר דוד: ויאמר שאול כה
תאמרו לדוד אין חפץ למלך
במהר כי במאה ערלות פלשתים
להנקם באיבי המלך ושאול
חשב להפיל את דוד ביד
פלשתים: ויגדו עבדיו לדוד את
הדברים האלה וישר הדבר
בעיני דוד להתחתן במלך ולא
מלאו הימים: ויקם דוד וילך הוא
ואנשיו ויך בפלשתים מאתים
איש ויבא דוד את ערלתיהם
וימלאום למלך להתחתן במלך
ויתן לו שאול את מיכל בתו
לאשה: וירא שאול וידע כי יהוה
עם דוד ומיכל בת שאול
אהבתהו: ויאסף שאול לרא
מפני דוד עוד ויהי שאול איב
את דוד כל הימים: ויצאו שרי
פלשתים ויהי מדי צאתם שכל
דוד מכל עבדי שאול וייקר שמו
מאד:

Cap. xix.

וידבר שאול
אל יונתן בנו ואל כל עבדיו
להמית את דוד ויהונתן בן
שאול חפץ בדוד מאד: ויגד
יהונתן לדוד לאמר מבקש שאול
אבי להמיתך ועתה השמר נא
בבקר וישבת בסתר ונחבאת:
ואני אצא ועמדתי ליד אבי
בשדה אשר אתה שם ואני
אדבר בך אל אבי וראיתי מה
והגדתי לך: וידבר יהונתן
בדוד טוב אל שאול אביו
ויאמר אליו אל יחטא המלך
בעבדו בדוד כי לא חטא לך

וּמַעֲשָׂיו טוֹב לְךָ מְאֹד׃ וַיָּשֶׂם אֶת נַפְשׁוֹ בְכַפּוֹ וַיַּךְ אֶת הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל יִשְׂרָאֵל רָאִיתָ וַתִּשְׂמָח וְלָמָּה תֶחֱטָא בְּדָם נָקִי לְהָמִית אֶת דָּוִד חִנָּם׃ וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשָּׁבַע שָׁאוּל חַי יְהוָה אִם יוּמָת׃ וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיַּגֶּד לוֹ יְהוֹנָתָן אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת דָּוִד אֶל שָׁאוּל וַיְהִי לְפָנָיו כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ וַתּוֹסֶף הַמִּלְחָמָה לִהְיוֹת וַיֵּצֵא דָוִד וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו׃ וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה אֶל שָׁאוּל וְהוּא בְּבֵיתוֹ יוֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְּיָדוֹ וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָד׃ וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכּוֹת בַּחֲנִית בְּדָוִד וּבַקִּיר וַיִּפְטַר מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיַּךְ אֶת הַחֲנִית בַּקִּיר וְדָוִד נָס וַיִּמָּלֵט בַּלַּיְלָה הוּא׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל בֵּית דָּוִד לְשָׁמְרוֹ וְלַהֲמִיתוֹ בַּבֹּקֶר וַתַּגֵּד לְדָוִד מִיכַל אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אִם אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה מָחָר אַתָּה מוּמָת׃ וַתֹּרֶד מִיכַל אֶת דָּוִד בְּעַד הַחַלּוֹן וַיֵּלֶךְ וַיִּבְרַח וַיִּמָּלֵט׃ וַתִּקַּח מִיכַל אֶת הַתְּרָפִים וַתָּשֶׂם אֶל הַמִּטָּה וְאֵת כְּבִיר הָעִזִּים שָׂמָה מְרַאֲשֹׁתָיו וַתְּכַס בַּבָּגֶד׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת דָּוִד וַתֹּאמֶר חֹלֶה הוּא׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶת הַמַּלְאָכִים לִרְאוֹת אֶת דָּוִד לֵאמֹר הַעֲלוּ אֹתוֹ בַמִּטָּה אֵלַי לַהֲמִתוֹ׃ וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים וְהִנֵּה הַתְּרָפִים אֶל הַמִּטָּה וּכְבִיר הָעִזִּים מְרַאֲשֹׁתָיו׃

& opera eius bona sūt tibi valde: & posuit aīam suam ī manu sua: & percussit philisteū: & fecit dominus salutē magnam vniuerso israeli. Vidisti & letat⁹ es. Quare ergo peccas in sanguie innoxio interficiēs dd̄ qui ē absq; culpa? Q̄d cū audisset saul: placatus voce ionathe iurauit. Viuit dn̄s: quia nō occidetur. Vocauit itaq; ionathas dauid: & indicauit ei oia verba hec. Et introduxit iōathas dauid ad saul: & fuit añ eū sicut erat heri & nudiustertius. Motū ē āt rursum bellum: & egressus dauid pugnauit aduersū philistiī: pcussitq; eos plaga magna: & fugerunt a facie eius. Et factus ē spūs dei malus in saul. Sedebat autē in domo sua & tenebat lāceam. Porro dauid psallebat in manu sua. Nisusq; ē saul cōfigere dauid lācea in pariete. Et declinauit dauid a facie saul. Lācea āt casso vulnere plata ē ī pariete: & dauid fugit & saluatus est nocte illa. Misit ergo saul satellites suos nocte in domū dauid vt custodirēt eū & interficeretur mane. Quod cū annunciasset dauid michol vxor sua dicēs. Nisi saluaueris te nocte hac: cras morieris: deposuit eum per fenestram. Porro ille abiit & aufugit: atq; saluatus est. Tulit autem michol statuam: & posuit eam super lectum: & pellem pilosā caprarum posuit ad caput eius: & operuit eam vestimētis. Misit autē saul apparitores qui raperent dauid: & rn̄sum ē q̄ egrotaret. Rursumq; misit saul nuncios vt viderēt dauid dicēs. Afferte eum ad me in lecto vt occidatur. Cūq; vēissēt nuncii inuentum ē simulacrum super lectum & pellis caprarum ad caput eius.

καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ καλὰ σφόδρα, καὶ ἔθετο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξε τὸν ἀλλόφυλον. καὶ ἐποίησε κύριος σωτηρίαν μεγάλην. καὶ πᾶς Ἰσραὴλ εἶδε καὶ ἐχάρησαν. καὶ ἵνα τί ἁμαρτάνεις εἰς αἷμα ἀθῶον θανατῶσαι τὸν δαυὶδ δωρεάν; καὶ ἤκουσε σαοὺλ τῆς φωνῆς ἰωνάθαν, καὶ ὤμοσε σαοὺλ λέγων, ζῇ κύριος εἰ ἀποθανεῖται; καὶ ἐκάλεσεν ἰωνάθαν τὸν δαυίδ, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ εἰσήγαγεν ἰωνάθαν τὸν δαυὶδ πρὸς σαοὺλ, καὶ ἦν ἐνώπιον αὐτοῦ καθὼς ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. καὶ προσετέθη γενέσθαι πόλεμος, καὶ κατίσχυσε δαυὶδ καὶ ἐπολέμησε τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς πληγὴν σφόδρα μεγάλην. καὶ ἔφυγον ἐκ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο πνεῦμα πονηρὸν ἐπὶ σαοὺλ παρὰ κυρίου, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐκάθητο καὶ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ δαυὶδ ἔψαλλεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ. καὶ ἐζήτει σαοὺλ πατάξαι ἐν δόρατι τὸν δαυίδ. καὶ ἀπέστη δαυὶδ ἐκ προσώπου σαοὺλ, καὶ ἐπάταξε τὸ δόρυ εἰς τὸν τοῖχον. καὶ δαυὶδ ἀνεχώρησε καὶ διεσώθη ἐν νυκτὶ ἐκείνῃ. καὶ ἀπέστειλε σαοὺλ ἀγγέλους εἰς τὸν οἶκον δαυὶδ φυλάξαι αὐτὸν τοῦ θανατῶσαι αὐτὸν πρωΐ. καὶ ἀπήγγειλε μελχὸλ ἡ γυνὴ αὐτοῦ τῷ δαυὶδ λέγουσα, ἐὰν μὴ σὺ σώσῃς τὴν ψυχήν σου τὴν νύκτα ταύτην, αὔριον σὺ θανατωθήσῃ. καὶ κατάγει μελχὸλ τὸν δαυὶδ διὰ τῆς θυρίδος. καὶ ἀπῆλθε καὶ ἔφυγε καὶ σώζεται. καὶ ἔλαβε μελχὸλ τὰ κενοτάφια. καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τὴν κλίνην, καὶ ἧπαρ τῶν αἰγῶν ἔθηκε πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκάλυψεν αὐτὰ ἱματίῳ. καὶ ἀπέστειλε σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν δαυίδ. καὶ λέγουσιν ἐνοχλεῖσθαι αὐτόν. καὶ ἀποστέλλει σαοὺλ ἀγγέλους ἰδεῖν τὸν δαυὶδ λέγων, ἀγάγετε αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης πρός με τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. καὶ ἔρχονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἰδοὺ τὰ κενοτάφια ἐπὶ τῆς κλίνης καὶ τὸ ἧπαρ τῶν αἰγῶν πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ.

καὶ εἶπε σαοὺλ τῇ μελχόλ, ἵνα τί οὕτως παρελογίσω με καὶ ἐξαπέστειλας τὸν ἐχθρόν μου καὶ διεσώθη; καὶ εἶπε μελχὸλ πρὸς σαοὺλ, αὐτὸς εἶπε πρός με, ἐξαπόστειλόν με, εἰ δὲ μὴ θανατώσω σε. καὶ δαυὶδ ἔφυγε καὶ διεσώθη, καὶ παραγίνεται πρὸς σαμουὴλ εἰς ἀρμαθαίμ, καὶ ἀπαγγέλλει αὐτῷ πάντα ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ σαούλ. καὶ ἐπορεύθησαν σαμουὴλ καὶ δαυὶδ καὶ ἐκάθισαν ἐν ναβαὼθ ἐν ῥαμᾶ. καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ λέγοντες, ἰδοὺ δαυὶδ ἐν ναβαὼθ ἐν ῥαμᾶ. καὶ ἀπέστειλε σαοὺλ ἀγγέλους λαβεῖν τὸν δαυίδ. καὶ ἐλθόντες εἶδον τὴν ἐκκλησίαν τῶν προφητῶν τῶν προφητευόντων, καὶ σαμουὴλ εἱστήκει καθεστηκὼς ἐπ᾽ αὐτῶν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ τοὺς ἀγγέλους σαοὺλ πνεῦμα θεοῦ, καὶ προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους ἑτέρους, καὶ προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ προσέθετο σαοὺλ ἀποστεῖλαι ἀγγέλους τρίτους, καὶ προεφήτευσαν καὶ αὐτοί. καὶ ἐθυμώθη σαοὺλ ὀργῇ. καὶ ἐπορεύθη καὶ αὐτὸς εἰς ἀρμαθαίμ, καὶ ἔρχεται ἕως φρέατος τοῦ ἅλω τοῦ ἐν τῷ σεφί, καὶ ἠρώτησε καὶ εἶπε, ποῦ σαμουὴλ καὶ δαυίδ; καὶ εἶπον, ἰδοὺ ἐν ναβαὼθ ἐν ῥαμᾶ. καὶ ἐπορεύθη ἐκεῖθεν εἰς ναβαὼθ ἐν ῥαμᾶ. καὶ ἐγένετο καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ πνεῦμα θεοῦ. καὶ ἐπορεύθη πορευόμενος καὶ προεφήτευσεν ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς ναβαὼθ ἐν ῥαμᾶ. καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ προεφήτευσεν ἐνώπιον σαμουήλ. καὶ ἔπεσε γυμνὸς ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. διὰ τοῦτο ἔλεγον, εἰ καὶ σαοὺλ ἐν προφήταις;

Ca.20.

Καὶ ἀπέδρα δαυὶδ ἐκ ναβαὼθ ἐν ῥαμᾶ, καὶ ἔρχεται ἐνώπιον ἰωνάθαν, καὶ λέγει τί πεποίηκα, καὶ τί τὸ ἀδίκημά μου, καὶ τί ἡμάρτηκα ἐνώπιον τοῦ πατρός σου ὅτι ζητεῖ τὴν ψυχήν μου; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰωνάθαν, μηδαμῶς σοι, μὴ ἀποθάνῃς. ἰδοὺ οὐ μὴ ποιήσει ὁ πατήρ μου ῥῆμα μέγα ἢ μικρὸν ὃ οὐκ ἀποκαλύψει τὸ ὠτίον μου. καὶ τί ὅτι ἀποκρύψει ὁ πατήρ μου

Dixitq; saul ad michol. Quare sic illusisti mihi & dimisisti inimicū meū vt fugeret? Et rn̄dit michol ad saul. Quia ipse locut⁹ ē mihi dicēs. Dimitte me: alioquin interficiam te. Dauid autem fugiens saluatus est. Et vēit ad samuel in ramatha: & nunciauit ei omnia q̄ fecerat sibi saul. Et abierūt ipse & samuel & morati sunt in naioth. Nunciatum est autem sauli a dicentibus. Ecce dauid in naioth in ramatha. Misit ergo saul lictores vt rapent dd̄. Qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium: & samuelem stantem super eos: factus est etiam spiritus dei in illis: & pphetare ceperunt etiam ipsi. Q̄d cū nunciatū esset sauli: misit & alios nūcios. Prophetauerūt āt & illi. Et rursum misit saul tertios nuncios q & ipsi pphetauerūt. Abiit etiam ipse in ramatha & venit vsq; ad cisternam magnam que est in sochoth: & interrogauit & dixit. In quo loco sunt samuel & dauid? Dictūq; est ei. Ecce in naioth sunt in ramatha. Et abiit in naioth in ramatha. Et factus est etiam super eū spiritus dei: & ambulauit ingrediens & prophetabat vsq; dum veniret in naioth in ramatha. Et expoliauit etiam ipse se vestimentis suis & prophetauit cū ceteris coram samuel: & cecidit nudus tota die illa & nocte. Vnde & exiuit prouerbium. Num & saul inter prophetas?

zo.

Fugit autem dauid de naioth que est in ramatha: veniensq; locutus est coram ionatha. Quid feci? Que ē iniquitas mea: & quod peccatum meū in patrem tuum: quia querit animam meam? Qui dixit ei. Absit a te: nō morieris. Neq; enim faciet pater meu s quicq̄ grāde vel paruū: nisi prius indicauerit mihi. Hunc ergo celauit

וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל מִיכַל לָמָּה כָּכָה רִמִּיתִנִי וַתְּשַׁלְּחִי אֶת אֹיְבִי וַיִּמָּלֵט וַתֹּאמֶר מִיכַל אֶל שָׁאוּל הוּא אָמַר אֵלַי שַׁלְּחִנִי לָמָה אֲמִיתֵךְ׃ וְדָוִד בָּרַח וַיִּמָּלֵט וַיָּבֹא אֶל שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה וַיַּגֶּד לוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁמוּאֵל וַיֵּשְׁבוּ בְּנָוֹית׃ וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל לֵאמֹר הִנֵּה דָוִד בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃ וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת דָּוִד וַיַּרְא אֶת לַהֲקַת הַנְּבִיאִים נִבְּאִים וּשְׁמוּאֵל עֹמֵד נִצָּב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל מַלְאֲכֵי שָׁאוּל רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם הֵמָּה׃ וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֲחֵרִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם הֵמָּה וַיֹּסֶף שָׁאוּל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים שְׁלִשִׁים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם הֵמָּה׃ וַיֵּלֶךְ גַּם הוּא הָרָמָתָה וַיָּבֹא עַד בּוֹר הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בַּשֶּׂכוּ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר אֵיפֹה שְׁמוּאֵל וְדָוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃ וַיֵּלֶךְ שָׁם אֶל נָיוֹת בָּרָמָה וַתְּהִי עָלָיו גַּם הוּא רוּחַ אֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וַיִּתְנַבֵּא עַד בֹּאוֹ בְּנָיוֹת בָּרָמָה׃ וַיִּפְשַׁט גַּם הוּא בְּגָדָיו וַיִּתְנַבֵּא גַם הוּא לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל הַיּוֹם הַהוּא וְכָל הַלָּיְלָה עַל כֵּן יֹאמְרוּ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִם׃

Cap. xx.

וַיִּבְרַח דָּוִד מִנָּוֹית בָּרָמָה וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר לִפְנֵי יְהוֹנָתָן מֶה עָשִׂיתִי מֶה עֲוֹנִי וּמֶה חַטָּאתִי לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשִׁי׃ וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָה לֹא תָמוּת הִנֵּה לֹא יַעֲשֶׂה אָבִי דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָּבָר קָטֹן וְלֹא יִגְלֶה אֶת אָזְנִי וּמַדּוּעַ יַסְתִּיר אָבִי

מפני את הדבר הזה אין זאת
וישבע עוד דוד ויאמר ידע ידע
אביך כי מצאתי חן בעיניך
ויאמר אל ידע זאת יהונתן פן
יעצב ואולם חי יהוה וחי נפשך
כי כפשע ביני ובין המות ויאמר
יהונתן אל דוד מה תאמר נפשך
ואעשה לך ויאמר דוד אל יהונתן
הנה חדש מחר ואנכי ישב אשב
עם המלך לאכל ושלחתני
ונסתרתי בשדה עד הערב
השלשית אם פקד יפקדני
אביך ואמרת נשאל נשאל
ממני דוד לרוץ בית לחם עירו
כי זבח הימים שם לכל המשפחה
אם כה יאמר טוב שלום
לעבדך ואם חרה יחרה לו דע
כי כלתה הרעה מעמו ועשית
חסד על עבדך כי בברית יהוה
הבאת את עבדך עמך ואם יש
בי עון המיתני אתה ועד אביך
למה זה תביאני ויאמר יהונתן
חלילה לך כי אם ידע אדע כי כלתה
הרעה מעם אבי לבוא עליך ולא
אתה אגיד לך ויאמר דוד אל
יהונתן מי יגיד לי או מה יענך
אביך קשה ויאמר יהונתן אל
דוד לכה ונצא השדה ויצאו
שניהם השדה ויאמר יהונתן אל
דוד יהוה אלהי ישראל כי אחקר
את אבי כעת מחר השלשית
והנה טוב אל דוד ולא אז
אשלח אליך וגליתי את אזנך כה
יעשה יהוה ליהונתן וכה יסיף כי
ייטב אל אבי את הרעה עליך
וגליתי את אזנך ושלחתיך

שבע · עצב אלם · ישב · סתר · שלש פקד · שאל · יום שפחה · אמר שלם · חרה ידע · כלה רעע · עשה ברת · בוא · מות · אמר · חלל ידע · נגד · ענה · הלך יצא · חקר · שלש · שלח גלה · יסף · יטב

a me pater meus sermonem tantũmõ? Nequaq̃ ei erit istud. Et iurauit rursum dauid. Et ille ait. Scit profecto pater tuus q̃ inueni gratiam in oculis tuis & dicet. Nesciat hoc ionathas: ne forte tristetur. Quinimmo viuit dñs & viuit aĩa tua: q̃a vno tantũ: vt ita dicã: gradu ego morsq; diuidimur. Et ait ionathas ad dauid. Quodcunq; dixerit mihi aĩa tua faciã tibi. Dixit aũt dauid ad ionathan. Ecce calẽde sũt crastino: & ego ex more sedere soleo iuxta regẽ ad vescẽdũ. Dimitte ergo me vt abscondar in agro vsq; ad vesperam diei tertie. Si respiciens requisierit me pater tuus: rñdebis ei. Rogauit me dauid vt iret celeriter in bethleẽ ciuitatẽ suã: quia victime solennes ibi sũt vniuersis contribulibus suis. Si dixerit bene: pax erit seruo tuo. Si aũt fuerit iratus: scito quia cõpleta est malicia eius. Fac ergo misericordiam in seruũ tuũ: quia fedus dñi me famulũ tuũ tecum inire fecisti. Si aũt est iniquitas aliq̃ in me: tu me interfice & ad patrem tuum ne introducas me. Et ait ionathas. Absit hoc a te. Neq; enĩ fieri potest vt si certe cognouero cõpletã eẽ patris mei maliciã cõtra te nõ annũciẽ tibi. Rñdit dauid ad ionathan. Quis renũciabit mihi: si quid forte rñderit tibi pater tuus dure de me. Et ait ionathas ad dauid. Veni & egrediamur foras in agrum. Cumq; exissent ambo in agrum ait ionathas ad dauid. Domine deus israel si inuestigauero sententiam patris mei crastino vel perendie & aliquid boni fuerit super dauid & non statim misero ad te & notum tibi fecero: hec faciat dñs ionathe & hec augeat. Si autem perseuerauerit patris mei malicia aduersum te: reuelabo aurem tuam & dimittam te

a me verbũ hoc? nõ est hoc. τ rñdit dd
ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ῥῆμα τοῦτο; οὐκ ἔστι τοῦτο. καὶ ἀπεκρίθη δαυίδ
ionathan: τ dixit: cognoscẽs scit pater tuus: q
τῷ ἰωναθὰν, καὶ εἶπεν, γινώσκων εἶδεν ὁ πατήρ σου, ὅτι
inueni grãm in oculis tuis. τ dixit: nõ sci
εὗρον χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ εἶπεν, μὴ γνώ
at hec ionathã: vt nõ nũciet dd.
τω ταῦτα ἰωναθὰν, ὅπως μὴ ἀναγγείλη τῷ δαυίδ.
verũ viuit dñs τ viuit aĩa tua: qm̃ sicut di
πλὴν ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου, ὅτι καθὼς εἶ
xi impletũ est inter me τ inter
πον πεπλήρωται ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ
patrẽ tuũ vsq; ad mortẽ. τ dixit ionathan ad
πατρός σου ἕως θανάτου. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς
dauid: qd desiderat aĩa tua: τ faciã tibi?
δαυίδ, τί ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ ποιήσω σοι;
τ dixit dauid ad ionathan: ecce iã calẽde cra
καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἰωναθὰν, ἰδοὺ δὴ νουμηνία αὔ
stino: τ ego sedens sedebo cũ re
ριον, καὶ ἐγὼ καθίσας καθίσομαι μετὰ τοῦ βασι
ge ad vescẽdũ. τ dimittes me τ abscõdar
λέως φαγεῖν. καὶ ἐξαποστελεῖς με καὶ κρυβήσομαι
in agro vsq; ad vesperã. si requirẽs re
ἐν τῷ πεδίῳ ἕως δείλης. ἐὰν ἐπισκεπτόμενος ἐπι
quisierit me pr̃ tuus: dices rogans ro
σκέψηταί με ὁ πατήρ σου, ἐρεῖς παραιτούμενος πα
gauit a me dauid vt curreret vsq; i bethleem
ρῄτηται παρ᾽ ἐμοῦ δαυίδ δραμεῖν ἕως βηθλεὲμ τῆς
ciuitatẽ suã: qm̃ sacrificiũ dierũ ibi vniuerse
πόλεως αὐτοῦ, ὅτι θυσία τῶν ἡμερῶν ἐκεῖ ὅλῃ τῇ
tribui. τ si dixerit pater tuus: bene pax
φυλῇ. καὶ ἐὰν εἴπῃ ὁ πατήρ σου, ἀγαθῶς εἰρήνη τῷ
seruo tuo. si aũt dura rñderit tibi: scito qz
δούλῳ σου. ἐὰν δὲ σκληρὰ ἀποκριθῇ σοι, γνῶθι ὅτι
cõpleta est malicia ab eo. τ facies mihi
συντετέλεσται ἡ κακία παρ᾽ αὐτοῦ. καὶ ποιήσεις ἔλε
cordiã cũ seruo tuo: quia in fedus dñi
ος μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι εἰς διαθήκην κυρίου
induxisti seruũ tuũ tecum. τ si est
εἰσήγαγες τὸν δοῦλόν σου μετὰ σεαυτοῦ. καὶ εἰ ἔστιν
iniqtas in seruo tuo: interfice me tu. τ vsq; ad
ἀδικία ἐν τῷ δούλῳ σου, θανάτωσόν με σύ. καὶ ἕως
prẽm tuũ cur introducas me? τ dixit ionathã:
τοῦ πατρός σου ἵνα τί τοῦτο εἰσαγάγῃς με; καὶ εἶπεν ἰωναθάν,
nequaq̃ tibi: qm̃ si cognoscẽs cognouero q cõpleta est
μηδαμῶς σοι, ὅτι ἐὰν γινώσκων γνῶ ὅτι συντετέλεσται ἡ
malicia a patre meo vt veniat cõtra te:
κακία παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ σέ,
τ nõ nunciabo tibi? τ dixit dauid ad iona
καὶ μὴ ἀπαγγελῶ σοι; καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἰωνα
than: qs nũciabit mihi: si rñderit pater tu⁹
θάν, τίς ἀπαγγελεῖ μοι, ἐὰν ἀποκριθῇ ὁ πατήρ σου
dura. τ dixit ionathã ad dauid: vade
σκληρά. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς δαυίδ, πορεύου
τ exeamus in agrũ. τ exeunt am
καὶ ἐξέλθωμεν εἰς ἀγρόν. καὶ ἐκπορεύονται ἀμφότε
bo in agrũ. τ dixit ionathan ad dauid: dñs
ροι εἰς ἀγρόν. καὶ εἶπεν ἰωναθὰν πρὸς δαυίδ, κύριος
deus israel nouit: q si interrogauero prẽm
ὁ θεὸς ἰσραὴλ οἶδεν, ὅτι ἐὰν ἀνακρίνω τὸν πατέρα
meũ ad tẽpus trib⁹ vicib⁹: τ ecce bonũ fuerit sup
μου κατὰ καιρὸν τρισσῶς, καὶ ἰδοὺ ἀγαθὸν ᾖ ὑπὲρ
dauid: τ nonne mittã ad te in agrũ? hec
δαυίδ, καὶ οὐ μὴ ἀποστελῶ πρὸς σὲ εἰς τὸ πεδίον; τάδε
faciat deus ionathã τ hec augeat: si nõ
ποιήσαι θεὸς τῷ ἰωναθὰν καὶ τάδε προσθείη, ἐὰν μὴ
deferã mala ad te τ reuelabo auriculã
ἀνοίσω τὰ κακὰ ἐπὶ σὲ καὶ ἀποκαλύψω τὸ ὠτίον
tuã: τ mittã te
σου, καὶ ἀποστελῶ σε.

τ vades in pace. τ erit dñs tecum
καὶ ἀπελεύσῃ εἰς εἰρήνην. καὶ ἔσται κύριος μετὰ σοῦ
sicut fuit cum patre meo. τ si ẽt me viuẽ
καθὼς ἦν μετὰ τοῦ πατρός μου. καὶ ἐὰν ἔτι ἐμοῦ ζῶν
te facies mecũ miam dñi: τ si morte
τος ποιήσεις μετ᾽ ἐμοῦ ἔλεος κυρίου, καὶ ἐὰν θανάτῳ
mortu⁹ fuero nõ auferes miam tuã a domo mea
ἀποθάνω οὐκ ἐξαρεῖς ἔλεός σου ἀπὸ τοῦ οἴκου μου
vsq; in seculũ. τ nõ: cũ euerterit dñs ini
ἕως αἰῶνος. καὶ μή, ἐν τῷ ἐξαίρειν κύριον τοὺς ἐχ
micos dauid vnũquẽq; a facie terre: au
θροὺς δαυίδ ἕκαστον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, ἐξαρθῆ
ferri ionathan a domo dauid: τ requirat
ναι τῷ ἰωναθὰν ἀπὸ τοῦ οἴκου δαυίδ, καὶ ἐκζητήσαι
dñs de manibus inimicoꝝ dauid. τ addidit io
κύριος ἐκ χειρῶν ἐχθρῶν δαυίδ. καὶ προσέθετο ἰω
nathan deierare dauid eo q diligeret eum: qm̃
ναθὰν ὀμόσαι τῷ δαυίδ διὰ τὸ ἀγαπᾶν αὐτόν, ὅτι
amauit aĩam amantis eũ. τ dixit ei
ἠγάπησεν ψυχὴν ἀγαπῶντος αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτῷ
ionathan: cras calẽde: τ visitatiõe requi
ἰωναθάν, αὔριον νουμηνία, καὶ ἐπισκοπῇ ἐπισκεφθή
retur sessio tua. τ tres dies manebis τ requireris
σεται ἡ καθέδρα σου. καὶ τρισσεύσεις καὶ ἐπισκέψῃ
τ venies in locũ vbi abscõdit⁹ es ibi die
καὶ ἥξεις εἰς τὸν τόπον οὗ ἐκρύβης ἐκεῖ τῇ ἡμέρᾳ τῆς
qñ operari licebat: τ sedebis iuxta lapidẽ illũ. τ ego ter
ἐργασίας, καὶ καθίσῃ παρὰ τῷ λίθῳ ἐκείνῳ. καὶ ἐγὼ τρισ
sagittabo in sagittis iaculãs: τ mittens
σεύσω ἐν ταῖς σχίζαις ἀκοντίζων, καὶ ἐκπέμπων
in scopon. τ ecce mittã puerũ
εἰς τὴν ἀματταρί. καὶ ἰδοὺ ἀποστελῶ τὸ παιδάριον
dicẽs: veni inueni mihi sagittã. si dixero pu
λέγων, δεῦρο εὑρέ μοι τὴν σχίζαν. ἐὰν εἴπω τῷ παι
ro sic sagitta a te τ hic: tolle eam:
δαρίῳ ὧδε ἡ σχίζα ἀπὸ σοῦ καὶ ὧδε, λάβε αὐτήν,
veni: q par tibi τ nõ est sermo malus:
παραγίνου, ὅτι εἰρήνη σοι καὶ οὐκ ἔστι λόγος πονηρός,
viuit dñs. si aũt hec dixero adolescẽti: ibi sagitta
ζῇ κύριος. ἐὰν δὲ τάδε εἴπω τῷ νεανίᾳ, ἐκεῖ ἡ σχίζα
a te τ vltra: vade qm̃ dimisit
ἀπὸ σοῦ καὶ ἐπέκεινα, πορεύου ὅτι ἐξαπέσταλκέ
te dñs. τ de verbo qd̃ locuti sumus
σε κύριος. καὶ περὶ τοῦ ῥήματος οὗ λελαλήκαμεν
ego τ tu: ecce dñs testis inter me τ
ἐγὼ καὶ σύ, ἰδοὺ κύριος μάρτυς ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ
te vsq; in sẽpiternũ. τ abscõdit⁹ est dauid in agro.
σοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ κέκρυπται δαυίδ ἐν τῷ πεδίῳ.
τ venerũt calẽde: τ venit rex ad
καὶ ἐγένετο νουμηνία, καὶ ἔρχεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν
mensam ad comedẽdũ: τ sedit rex sup
τράπεζαν τοῦ φαγεῖν, καὶ ἐκάθισεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ
cathedram suã sicut cõsueuerat iuxta parietẽ.
τὴν καθέδραν αὐτοῦ καθὼς εἰώθει παρὰ τὸν τοῖχον.
τ preuenit eum ionathan. τ sedit abener
καὶ προέφθασεν αὐτὸν ἰωναθάν. καὶ ἐκάθισεν ἀβεννὴρ
ex latere saul. cõsiderabat locus
ἐκ πλαγίων τοῦ σαούλ. καὶ ἐπεσκέπη ὁ τόπος
dauid. τ nõ locutus ẽ saul quicq̃ in
τοῦ δαυίδ. καὶ οὐκ ἐλάλησεν σαοὺλ οὐδὲν ἐν τῇ
die illa: qm̃ dixit casus qdã apparet: vt nõ
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι εἶπεν σύμπτωμά τι φαίνεται, μὴ
mũdus sit: quia nõ purificat⁹ ẽ. τ fact⁹ est
καθαρὸς εἶναι, διότι οὐ κεκάθαρται. καὶ ἐγένετο τῇ
die crastina mẽsis die scḋa τ redijt
ἐπαύριον τοῦ μηνὸς τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ καὶ ἐπε
tuus fuit locus
σκέπη ὁ τόπος

vt vadas in pace: & sit dominus tecum sicut fuit cum patre meo. Et si vixero facias mihi misericordiam dñi: si vero mortuus fuero: non auferes misericordiam a domo mea vsq; in sempiternum: quãdo eradicauerit dominus inimicos dauid vnumquẽq; de terra: Pepigit ergo ionathas fedus cũ domo dauid. Et requisiuit dñs de manu inimicorũ dd. Et addidit ionathas deierare dauid eo q diligeret illum. Sicut eñ aĩam suã: ita diligebat eũ. Dixitq; ad eum ioathas. Cras calẽde sũt: & requireris. Requiretur enĩ sessio tua vsq; perendie. Descendes ergo festinus & venies in locum vbi celandus es in die qñ operari licet: & sedebis iuxta lapidẽ cui nomẽ ẽ ezel. Et ego tres sagittas mittã iuxta eum: & iaciã q̃si exercẽs me ad signũ. Mittã quoq; & puerũ dicẽs ei. Vade & affer mihi sagittas. Si dixero puero. Ecce sagitte intra te sunt: tolle eas: tu veni ad me: quia pax est & nihil est mali: viuit dñs. Si autem sic locutus fuero puero: ecce sagitte vltra te sũt: vade in pace: quia dimisit te dñs. De verbo aũt qd locuti fuim⁹ ego & tu: sit dominus inter me & te vsq; ĩ sẽpiternum. Abscõdit⁹ ẽ ergo dauid in agro: & venerunt calẽde: & sedit rex ad comedendum panem. Cumq; sedisset rex sup cathedrã suã sm̃ cõsuetudinẽ q̃ erat iuxta pariete: surrexit ioathas & sedit abner ex latere saul: vacuusq; apparuit locus dauid. Et non est locutus saul quicq̃ in die illa. Cogitabat eñ q forte euenisset ei vt nõ eẽt mũdus nec purificat⁹. Cũq; illuxisset dies secũda post calendas: rursus apparuit vacuus locus

והלכת לשלום ויהי יהוה עמך
כאשר היה עם אבי ולא אם
עודני חי ולא תעשה עמדי חסד
יהוה ולא אמות ולא תכרית את
חסדך מעם ביתי עד עולם
ולא בהכרית יהוה את איבי דוד
איש מעל פני האדמה ויכרת
יהונתן עם בית דוד ובקש יהוה
מיד איבי דוד ויוסף יהונתן
להשביע את דוד באהבתו אתו
כי אהבת נפשו אהבו ויאמר לו
יהונתן מחר חדש ונפקדת כי
יפקד מושבך ושלשת תרד
מאד ובאת אל המקום אשר
נסתרת שם ביום המעשה
וישבת אצל האבן האזל ואני
שלשת החצים צדה אורה
לשלח לי למטרה והנה אשלח
את הנער לך מצא את החצים
אם אמר אמר לנער הנה החצים
ממך והנה קחנו ובאה כי שלום
לך ואין דבר חי יהוה ואם כה
אמר לעלם הנה החצים ממך
והלאה לך כי שלחך יהוה והדבר
אשר דברנו אני ואתה הנה
יהוה ביני ובינך עד עולם
ויסתר דוד בשדה ויהי החדש
וישב המלך אל הלחם לאכל
וישב המלך על מושבו כפעם
בפעם אל מושב הקיר ויקם
יהונתן וישב אבנר מצד שאול
ויפקד מקום דוד ולא דבר
שאול מאומה ביום ההוא
כי אמר מקרה הוא בלתי טהור
הוא כי לא טהור ויהי ממחרת
החדש השני ויפקד מקום

שלם היה · עשה · מות כרת · עלם · פנה · יסף · שבע · אמר · פקד · ישב ירד · בוא קום · סתר · צדד ירה · נטר שלח · הלך · מן לקח · בוא עלם · סתר היה · ישב · קום · צדד · פקד קום · מאם · קרה טהר · שנה פקד

dauid. Dixitq; ſaul ad ionathan filiū ſuū. Cur nō venit filius iſai nec heri nec hodie ad veſcēdū? Rñditq; ionathas ſauli. Rogauit me obnixe vt iret in bethleem: & ait. Dimitte me: quoniam ſacrificium ſolenne eſt in ciuitate mea. vnus de fribus meis accerſiuit me. Nūc ergo ſi īueni grām in oculis tuis vadā cito & videbo frēs meos. Ob hāc cām nō venit ad mēſam regis. Iratus autem ſaul aduerſū ionathan dixit ei. Fili mulieris vltro virum rapientis: nū quid ignoro quia diligis filium iſai in cōfuſionem tuam: & ī cōfuſionē ignominioſe matris tue? Oībꝰ eñ diebꝰ qbus filiꝰ iſai vixerit ſup terram: nō ſtabilieris tu neq; regnū tuū. Itaq; iā nunc mitte & adduc eum ad me: quia filius mortis eſt. Rñdēs āt ionathas ſauli patri ſuo ait: Quare morietur? Quid fecit? Et arripuit ſaul lanceam vt percuteret eum. Et intellexit ionathas qꝙ diffinitū eſſet a patre ſuo vt īterficeretur dauid. Surrexit ergo ionathas a mēſa in ira furoris: & nō comedit in die calēdarū ſcḋa panem. Cōtriſtatus ē enī ſup dauid eo qꝙ cōfudiſſet eū pr̄ ſuus. Cū q; illuxiſſet mane venit ionathas in agrū iuxta placitū dauid: & puer puulus cū eo. Et ait ad puerꝶ ſuū. Vade & affer mihi ſagittas quas ego iacio. Cūq; puer cucurriſſet iecit aliā ſagittā trans puerū. Venit itaq; puer ad locū iaculi quod miſerat ionathas. Et clamauit ionathas poſt tergum pueri & ait. Ecce ibi eſt ſagitta. Porro vltra te. Clamauit iterum ionathas poſt tergū pueri dicēs. Feſtina velociter ne ſteteris. Collegit autē puer ionathe

ſagittas: & attulit ad dominum ſuum: & quid ageretur, penitus ignorabat. Tantūmodo enim ionathas & dauid rē nouerant. Dedit ergo ionathas arma ſua puero: & dixit ei. Vade & defer in ciuitatē. Cūq; abiiſſet puer ſurrexit dauid de loco qui vergebat ad auſtrū: & cadens pnus in terram adorauit tertio. Et oſculantes ſe alterutrum: fleuerūt pariter: dauid autem amplius. Dixit ergo ionathas ad dauid. Vade in pace. Quecūq; iurauimus ambo in nomine domini dicentes: dominus ſit inter me & te: & inter ſemen tuum & ſemē meū vſq; i ſempiternū. Et ſurrexit dauid & abiit: ſed & ionathas īgreſſus eſt ciuitatē.

Cap. xxi.

Venit autem dauid in nobe ad achimelech ſacerdotem. Et obſtupuit achimelech eo qꝙ veniſſet dauid & dixit ei. Quare tu ſolus & nullus ē tecum. Et ait dauid ad achimelech ſacerdotem. Rex precepit mihi ſermōem & dixit. Nemo ſciat rem propter quam miſſus es a me: & cuiuſmodi precepta tibi dederim. Nam & pueris meis cō dixi in illum & illum locū. Nunc ergo ſi quid habes ad manum vel quinq; panes da mihi aut quicquid inueneris. Et reſpondens ſacerdos ad dauid: ait illi. Nō habeo laicos panes ad manū: ſed tantum panem ſactum. Si mundi ſunt pueri: maxime a mulieribus. Et reſpōdit dauid ſacerdoti & dixit ei. Et quidem ſi de mulieribus agitur continuimus nos ab heri & nudiuſtertius quādo egrediebamur: & fuerunt vaſa puerorum ſancta. Porro via hec polluta eſt: ſed & ipſa hodie ſctificabitur ī vaſis. Dedit ergo ei ſacerdos ſanctificatū panem. Neq; enī erat ibi panis niſi tantū panes

הַפָּנִים הַמּוּסָרִים מִלִּפְנֵי יְהוָה לָשׂוּם לֶחֶם חֹם בְּיוֹם הִלָּקְחוֹ׃ וְשָׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי שָׁאוּל בַּיּוֹם הַהוּא נֶעְצָר לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁמוֹ דֹּאֵג הָאֲדֹמִי אַבִּיר הָרֹעִים אֲשֶׁר לְשָׁאוּל׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲחִימֶלֶךְ וְאִין יֶשׁ־פֹּה תַחַת־יָדְךָ חֲנִית אוֹ חֶרֶב כִּי גַם־חַרְבִּי וְגַם־כֵּלַי לֹא לָקַחְתִּי בְיָדִי כִּי־הָיָה דְבַר־הַמֶּלֶךְ נָחוּץ׃ וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן חֶרֶב גָּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר הִכִּיתָ בְּעֵמֶק הָאֵלָה הִנֵּה־הִיא לוּטָה בַשִּׂמְלָה אַחֲרֵי הָאֵפוֹד אִם־אֹתָהּ תִּקַּח־לְךָ קָח כִּי אֵין אַחֶרֶת זוּלָתָהּ בָּזֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אֵין כָּמוֹהָ תְּנֶנָּה לִּי׃ וַיָּקָם דָּוִד וַיִּבְרַח בַּיּוֹם־הַהוּא מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ מֶלֶךְ גַּת׃ וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי אָכִישׁ אֵלָיו הֲלוֹא־זֶה דָוִד מֶלֶךְ הָאָרֶץ הֲלוֹא לָזֶה יַעֲנוּ בַמְּחֹלוֹת לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָו׃ וַיָּשֶׂם דָּוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּלְבָבוֹ וַיִּרָא מְאֹד מִפְּנֵי אָכִישׁ מֶלֶךְ־גַּת׃ וַיְשַׁנּוֹ אֶת־טַעְמוֹ בְּעֵינֵיהֶם וַיִּתְהֹלֵל בְּיָדָם וַיְתָו עַל־דַּלְתוֹת הַשַּׁעַר וַיּוֹרֶד רִירוֹ אֶל־זְקָנוֹ׃ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־עֲבָדָיו הִנֵּה תִרְאוּ אִישׁ מִשְׁתַּגֵּעַ לָמָּה תָּבִיאוּ אֹתוֹ אֵלָי׃ חֲסַר מְשֻׁגָּעִים אָנִי כִּי־הֲבֵאתֶם אֶת־זֶה לְהִשְׁתַּגֵּעַ עָלָי הֲזֶה יָבוֹא אֶל־בֵּיתִי׃

Cap. xxii.

וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם וַיִּמָּלֵט אֶל־מְעָרַת עֲדֻלָּם וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיו וַיֵּרְדוּ אֵלָיו שָׁמָּה׃ וַיִּתְקַבְּצוּ אֵלָיו כָּל־אִישׁ מָצוֹק וְכָל־אִישׁ

propositionis qui sublati fuerant a facie dñi: vt ponerentur pães calidi. Erat autem ibi vir quidam de seruis saul in die illa intus in tabernaculo dñi: & nomen eius doech idumeus potentissimus pastorum saul. Dixitq̃ dauid ad achimelech, Si habes hic ad manũ hastam aut gladiũ: da mihi: quia gladiũ meum & arma mea nõ tuli mecũ. Sermo enim regis vrgebat. Et dixit sacerdos. Ecce hic gladius goliath philistei quem percussisti in valle therebinthi: est inuolutus pallio post ephot. Si istũ vis tollere: tolle. Neq̃ enim hic ẽ alius absq̃ eo. Et ait dauid. Nõ est huic alter similis. Da mihi eũ. Surrexit itaq̃ dauid: & fugit in die illa a facie saul & venit ad achis regẽ geth. Dixerũtq̃ serui achis cũ vidissent dauid. Nũquid nõ iste est dauid rex terre? Nõne huic cantabant per choros dicentes: percussit saul mille: & dauid decem milia? Posuit autẽ dauid sermones istos in corde suo: & extimuit valde a facie achis regis geth. Et mutauit os suũ coram achis: & collabebatur inter manus eorũ: & impingebat in ostia porte: defluebantq̃ saliue eius in barbam. Et ait achis ad seruos suos. Vidistis hominem insanum: quare adduxistis eum ad me? An desũt nobis furiosi? quia introduxistis istũ vt fureret me pñte. Dimittite illũ hic ne ingrediatur domũ meã. zz.

Abiit ergo dauid inde & fugit in speluncã odollam. Quod cũ audissent fr̃es eius & omnis domus pr̃is eius descẽderũt ad eũ illuc. Et cõuenerũt ad eũ omnes qui erãt in angustia constituti: &

facies sublevati a facie dñi: vt
τοῦ προσώπου οἱ ἀφῃρημένοι ἐκ προσώπου κυρίου, τοῦ
ponerentur panes calidi in die qua accepit e
παρατεθῆναι ἄρτους θερμοὺς ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἔλαβεν αὐ-
os. et erat qdã ibi seruorũ saul in die
τούς. καὶ ἦν ἐκεῖ τις τῶν δούλων σαοὺλ ἐν τῇ ἡμέ-
illa retentus corã dño: nomẽ ei
ρᾳ ἐκείνῃ συνεχόμενος ἐνώπιον κυρίου, ὄνομα αὐτῷ
doec idumeus pascẽs mulas saul. et di
δωὴκ ὁ ἰδουμαῖος νέμων τὰς ἡμιόνους σαοὺλ. καὶ εἶ-
xit dauid ad achimelech: vide si est hic sub
πε δαυὶδ πρὸς ἀχιμέλεχ, ἴδε εἰ ἔστιν ἐνταῦθα ὑπὸ
manu tua hasta aut gladius: quia gladiũ
τὴν χεῖρά σου δόρυ ἢ μάχαιρα, ὅτι τὴν μάχαιράν
meũ et arma mea nõ accepi in manu mea:
μου καὶ τὰ σκεύη μου οὐκ εἴληφα ἐν τῇ χειρί μου,
quia verbũ regis vrgebat. et
διότι τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἦν κατὰ σπουδήν. καὶ
dixit sacerdos: ecce gladius goliath philistei
εἶπεν ὁ ἱερεύς, ἰδοὺ ἡ ῥομφαία γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου
quẽ percussisti in valle quercus. et hic inuolutus
ὃν ἐπάταξας ἐν τῇ κοιλάδι ἠλά. καὶ αὐτὴ ἐνειλημένη
in pallio post superhumerale. si hunc accipies
ἐν ἱματίῳ ὀπίσω τῆς ἐπωμίδος. εἰ ταύτην λήψῃ
tibi accipe eã: quia nõ est alius preter
σεαυτῷ λάβε δὴ αὐτήν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἑτέρα πάρεξ
eum hic. et dixit dauid: nõ est sicut hic:
αὐτῆς ὧδε. καὶ εἶπε δαυίδ, οὐκ ἔστιν ὥσπερ αὐτή,
da mihi hunc. et dedit eum ei. surrexit
δός μοι αὐτήν. καὶ ἔδωκεν αὐτὴν αὐτῷ. καὶ ἀνέστη
dauid et fugit in die illa a facie
δαυὶδ καὶ ἔφυγεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ προσώπου
saul. et abiit dauid ad acchis regẽ geth.
σαοὺλ. καὶ ἀπῆλθε δαυὶδ πρὸς ἀγχοῦς βασιλέα γέθ.
et dixerũt serui acchis ad eũ: nõne iste
καὶ εἶπον οἱ παῖδες ἀγχοῦς πρὸς αὐτόν, οὐχ οὗτος
est dauid rex terre? nõne huic canta
ἐστι δαυὶδ ὁ βασιλεὺς τῆς γῆς; οὐχὶ τούτῳ ἐξῆρ-
bãt choros ducẽtes dicẽtes: percussit saul in
χοντο αἱ χορεύουσαι λέγουσαι, ἐπάταξε σαοὺλ ἐν
mille suis: et dauid in decẽ milibus suis. et po
χιλιάσιν αὐτοῦ, καὶ δαυὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ. καὶ ἔθε-
suit dauid sermones istos in corde suo.
το δαυὶδ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.
et timuit valde a facie acchis re-
καὶ ἐφοβήθη σφόδρα ἀπὸ προσώπου ἀγχοῦς βασι-
gis geth. et mutauit os suum corã
λέως γέθ. καὶ ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνώπι-
eis. et collabebatur in manibus suis:
ον αὐτῶν. καὶ παρεφέρετο ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ,
et cadebat in ianuis porte. et sa-
καὶ ἐτυμπάνιζεν ἐπὶ ταῖς θύραις τῆς πύλης. καὶ τὰ σία-
liue eius defluebãt in barbam eius. et di
λα αὐτοῦ κατέρρει ἐπὶ τὸν πώγωνα αὐτοῦ. καὶ εἶ-
xit acchis ad seruos suos: ecce vidistis
πεν ἀγχοῦς πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ἰδοὺ ἴδετε
virũ insanũ: et quare adduxistis eũ ad me? an
ἄνδρα ἐπίλημπτον, ἵνα τί εἰσηγάγετε αὐτὸν πρός με; ἢ
egeo furiosis ego: qz introduxistis eum vt fu
ἐλαττοῦμαι ἐπιλήπτων ἐγώ, ὅτι εἰσαγηόχατε αὐτὸν ἐπιλαμ-
reret in me. si iste ingredietur in domũ meã?
πτεῦσθαι πρός με; οὗτος οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν οἰκίαν μου;

Et abiit dauid inde et saluat est: et ve
Καὶ ἀπῆλθε δαυὶδ ἐκεῖθεν καὶ διεσώθη, καὶ ἔρ-
nit in speluncã odollam: et audiũt fra
χεται εἰς τὸ σπήλαιον τὸ ὀδολλάμ, καὶ ἀκούουσιν οἱ ἀδελ-
tres eius et ois domus patris eius: et des
φοὶ αὐτοῦ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ κα-
cendunt ad eũ illuc. et cõuenerũt ad eũ
ταβαίνουσι πρὸς αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ συνήγοντο πρὸς αὐ-
um ois in necessitate exis: et ois
τὸν πᾶς ἐν ἀνάγκῃ ὤν, καὶ πᾶς

debitor: et ois amaro aio: et erat sup
ὑπόχρεως, καὶ πᾶς κατώδυνος ψυχῇ, καὶ ἦν ἐπ' αὐ-
eos dux. et erãt cũ eo quadrin
τῶν ἡγούμενος. καὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ ὡσεὶ τετρακό-
genti viri. et profect est inde in massepha mo
σιοι ἄνδρες. καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς μασσηφὰ τῆς μω-
ab. et dixit dauid ad regẽ moab: fiant
άβ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν βασιλέα μωάβ, γινέσθω
iam pater meus et mater mea apud te do
δὴ ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου παρὰ σοί ἕως οὗ
nec sciã: qd faciet mihi deus. et orauit
γνῶ, τί ποιήσει μοι ὁ θεός. καὶ παρεκάλεσε τὸ
faciem regis moab: et habitauerũt cũ eo
πρόσωπον τοῦ βασιλέως μωάβ, καὶ κατῴκουν μετ' αὐ-
oibus diebus: existẽte dauid in presidio.
τοῦ πάσας τὰς ἡμέρας, ὄντος τοῦ δαυὶδ ἐν τῇ περιοχῇ.
et dixit gad ppha ad dauid: non maneas in p
καὶ εἶπε γὰδ ὁ προφήτης πρὸς δαυίδ, μὴ κάθου ἐν τῇ πε-
sidio: pficiscere et venies in terrã iuda. et pfectus ẽ
ριοχῇ, πορεύου καὶ ἥξεις εἰς γῆν ἰούδα. καὶ ἐπορεύθη
dauid et venit et habitabat in ciuitate chareth. et audi
δαυὶδ καὶ ἦλθε καὶ ἐκάθισεν ἐν πόλει χαρέθ. καὶ ἤκου-
uit saul qz cognitus ẽ dauid: et viri qui cum
σε σαοὺλ ὅτι ἔγνωσται δαυίδ, καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐ-
eo. et saul manebat in colle sub aruo qui
τοῦ. καὶ σαοὺλ ἐκάθητο ἐν τῷ βουνῷ ὑπὸ τὴν ἄρουραν τὴν
in rama, et hasta in manu sua: et oẽs
ἐν ῥαμά, καὶ τὸ δόρυ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ
serui eius assistebãt ei. et ait saul
παῖδες αὐτοῦ παρειστήκεισαν αὐτῷ. καὶ εἶπε σαοὺλ
ad seruos suos qui assistebãt ei:
πρὸς τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς παρεστηκότας αὐτῷ,
audite iã filij beniamin: si vere oibus vobis da
ἀκούετε δὴ οἱ υἱοὶ βενιαμίν, εἰ ἀληθῶς πᾶσιν ὑμῖν δώ-
bit filius iesse agros et vineas: aut oẽs vos
σει ὁ υἱὸς ἰεσσαὶ ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας, ἢ πάντας ὑμᾶς
cõstituet tribunos et cẽturiones? quia cõiurastis
τάξει χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους; ὅτι συγκεῖσθε
oẽs vos aduersum me: non est qui reuelet
πάντες ὑμεῖς ἐπ' ἐμέ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀποκαλύπτων τὸ
auriculã meã: cũ pepigerit filius meus fedus cũ
ὠτίον μου, ἐν τῷ διαθέσθαι τὸν υἱόν μου διαθήκην με-
filio iesse. et nõ est qui doleat de me
τὰ τοῦ υἱοῦ ἰεσσαί. καὶ οὐκ ἔστιν ὁ πονῶν περὶ ἐμοῦ
ex vobis et qui reuelet auriculã meã. qui suscitauit
ἐξ ὑμῶν καὶ ἀποκαλύπτων τὸ ὠτίον μου, ὅτι ἐπήγειρεν
filius meus seruũ meũ aduersum me in inimicũ sicut
ὁ υἱός μου τὸν δοῦλόν μου ἐπ' ἐμὲ εἰς ἐχθρὸν ὡς ἡ
dies hec. et rñdit doeg idumeus: qui as
ἡμέρα αὕτη. καὶ ἀποκρίνεται δωὴκ ὁ ἰδουμαῖος, ὁ κα-
sistebat sup mulas saul: et dicit: vidi
θεστηκὼς ἐπὶ τὰς ἡμιόνους σαοὺλ. καὶ λέγει, ἑώρακα
filiũ iesse venientem in noba apud achime
τὸν υἱὸν ἰεσσαὶ παραγινόμενον εἰς νοβὰ πρὸς ἀχιμέ-
lech filiũ achitob sacerdotẽ. et cõsulebat ei per
λεχ υἱὸν ἀχιτὼβ τὸν ἱερέα. καὶ ἠρώτα αὐτῷ διὰ
deũ: et cibaria dedit ei: et
τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπισιτισμὸν ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ τὴν
gladium goliath philistei dedit ei. et
ῥομφαίαν γολιὰθ τοῦ ἀλλοφύλου ἔδωκεν αὐτῷ. καὶ
misit rex ad accersendũ achimelech filiũ
ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς καλέσαι τὸν ἀχιμέλεχ υἱὸν
achitob sacerdotẽ: et oẽs filios pa-
ἀχιτὼβ τὸν ἱερέα καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ πα-
tris eius sacerdotes qui in nobe. et vene-
τρὸς αὐτοῦ τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν νοβά. καὶ παρεγέ-
runt vniuersi ad regẽ. et ait saul:
νοντο πάντες εἰς τὸν βασιλέα. καὶ εἶπε σαοὺλ,
audi iã fili achitob. et dixit: ecce ego loquere
ἄκουε δὴ υἱὲ ἀχιτώβ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ, λάλει
dñe. et dixit
κύριε. καὶ εἶπεν

oppressi ere alieno & amaro animo: Et fctũs est eorũ princeps. Fueruntq̃ cũ eo quasi quadringenti viri. Et profectus est dauid inde in masphat: q̃ ẽ moab. Et dixit ad regẽ moab. Maneat oro pater meus & mater mea vobiscum dõec sciam quid faciat mihi deus. Et reliquit eos ante faciem regis moab. Mãserũtq̃ apd eũ cũctis diebus quibus dauid fuit in presidio. Dixitq̃ gad propheta ad dd. Noli manere in presidio: proficiscere & vade in terram iuda. Et profectus est dauid & venit in saltũ areth. Et audiuit saul q̃ apparuisset dauid & viri qui erant cũ eo. Saul aũt cũ maneret in gabaa & esset in nemore qđ est in rama: hastã manu tenẽs: cunctiq̃ serui eius circũstarent eum: ait ad seruos suos q assistebant ei. Audite me nũc filii gemini. Nũqd omnibus vobis dabit filius isai agros & vineas: & vniuersos vos faciet tribunos & cẽturiões: quoniam cõiurastis oẽs aduersũ me: & non est qui mihi renũciet: maxime cum & filius meus fedus inierit cũ filio isai. Nõ ẽ q vicẽ meã doleat ex vobis: nec q annũciet mihi: eo q suscitauerit filius meus seruũ meũ aduersũ me insidiantẽ mihi vsq̃ hodie. Rñdẽs aũt doech idumeus q assistebat & erat primus inter seruos saul. Vidi inqt filium isai in nobe apud achimelech filium achitob sacerdotẽ. Qui cõsuluit pro eo dñm & cibaria dedit ei. Sed & gladium goliath philistei dedit illi. Misit ergo rex ad accersiendum achimelech sacerdotẽ filium achitob: & oẽm domum pr̃is eius sacerdotum qui erant in nobe. Qui vniuersi venerũt ad regẽ. Et ait saul ad achimelech. Audi fili achitob. Qui rñdit. Presto sum domine. Dixitq̃

אֲשֶׁר־לוֹ נֹשֶׁא וְכָל־אִישׁ מַר־נֶפֶשׁ וַיְהִי עֲלֵיהֶם לְשָׂר וַיִּהְיוּ עִמּוֹ כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ׃ וַיֵּלֶךְ דָּוִד מִשָּׁם מִצְפֵּה מוֹאָב וַיֹּאמֶר אֶל־מֶלֶךְ מוֹאָב יֵצֵא־נָא אָבִי וְאִמִּי אִתְּכֶם עַד אֲשֶׁר אֵדַע מַה־יַּעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים׃ וַיַּנְחֵם אֶת־פְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאָב וַיֵּשְׁבוּ עִמּוֹ כָּל־יְמֵי הֱיוֹת־דָּוִד בַּמְּצוּדָה׃ וַיֹּאמֶר גָּד הַנָּבִיא אֶל־דָּוִד לֹא תֵשֵׁב בַּמְּצוּדָה לֵךְ וּבָאתָ־לְּךָ אֶרֶץ יְהוּדָה וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיָּבֹא יַעַר חָרֶת׃ וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל כִּי נוֹדַע דָּוִד וַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְשָׁאוּל יוֹשֵׁב בַּגִּבְעָה תַּחַת־הָאֶשֶׁל בָּרָמָה וַחֲנִיתוֹ בְיָדוֹ וְכָל־עֲבָדָיו נִצָּבִים עָלָיו׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו הַנִּצָּבִים עָלָיו שִׁמְעוּ־נָא בְּנֵי יְמִינִי גַּם־לְכֻלְּכֶם יִתֵּן בֶּן־יִשַׁי שָׂדוֹת וּכְרָמִים לְכֻלְּכֶם יָשִׂים שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת׃ כִּי קְשַׁרְתֶּם כֻּלְּכֶם עָלַי וְאֵין־גֹּלֶה אֶת־אָזְנִי בִּכְרָת־בְּנִי עִם־בֶּן־יִשַׁי וְאֵין־חֹלֶה מִכֶּם עָלַי וְגֹלֶה אֶת־אָזְנִי כִּי הֵקִים בְּנִי אֶת־עַבְדִּי עָלַי לְאֹרֵב כַּיּוֹם הַזֶּה׃ וַיַּעַן דֹּאֵג הָאֲדֹמִי וְהוּא נִצָּב עַל־עַבְדֵי־שָׁאוּל וַיֹּאמַר רָאִיתִי אֶת־בֶּן־יִשַׁי בָּא נֹבֶה אֶל־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִטוּב׃ וַיִּשְׁאַל־לוֹ בַּיהוָה וְצֵידָה נָתַן לוֹ וְאֵת חֶרֶב גָּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי נָתַן לוֹ׃ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא אֶת־אֲחִימֶלֶךְ בֶּן־אֲחִיטוּב הַכֹּהֵן וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיו הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בְּנֹב וַיָּבֹאוּ כֻלָּם אֶל־הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל שְׁמַע־נָא בֶּן־אֲחִיטוּב וַיֹּאמֶר הִנְנִי אֲדֹנִי׃ וַיֹּאמֶר

אליו שאול למה קשרתם עלי
אתה ובן ישי בתתך לו לחם
וחרב ושאול לו באלהים לקום
אלי לארב כיום הזה: ויען
אחימלך את המלך ויאמר ומי
בכל עבדיך כדוד נאמן וחתן
המלך וסר אל משמעתך ונכבד
בביתך: היום החלתי לשאל לו
באלהים חלילה לי אל ישם
המלך בעבדו דבר בכל בית אבי
כי לא ידע עבדך בכל זאת דבר
קטן או גדול: ויאמר המלך מות
תמות אחימלך אתה וכל בית
אביך: ויאמר המלך לרצים
הנצבים עליו סבו והמיתו כהני
יהוה כי גם ידם עם דוד וכי ידעו
כי ברח הוא ולא גלו את אזני
ולא אבו עבדי המלך לשלח את
ידם לפגע בכהני יהוה: ויאמר
המלך לדויג סב אתה ופגע
בכהנים ויסב דויג האדמי ויפגע
הוא בכהנים וימת ביום ההוא
שמנים וחמשה איש נשא אפד
בד: ואת נב עיר הכהנים הכה
לפי חרב מאיש ועד אשה
מעולל ועד יונק ושור וחמור
ושה לפי חרב: וימלט בן אחד
לאחימלך בן אחטוב ושמו
אביתר ויברח אחרי דוד: ויגד
אביתר לדוד כי הרג שאול את
כהני יהוה: ויאמר דוד לאביתר
ידעתי ביום ההוא כי שם דויג
האדמי כי הגד יגיד לשאול אנכי
סבתי בכל נפש בית אביך: שבה
אתי אל תירא כי אשר יבקש
את נפשי יבקש את נפשך כי

ad eũ saul. Quare cõiurastis aduersum me tu & filius isai: & dedisti eis panes & gladium & cõsuluisti pro eo deũ vt cõsurgeret aduersum me insidiator vsq; hodie pmanẽs? Respondensq; achimelech regi ait. Et quis in oĩbus seruis tuis sicut dd' fidelis & gener regis: & pgens ad ĩperium tuum: & glorios⁹ in domo tua? Num hodie cepi pro eo cõsulere deũ? Absit hoc a me. Ne suspicetur rex aduersum seruum suũ rẽ huiuscemodi in vniuersa domo patris mei. Nõ eĩ sciuit seru⁹ tuus qcq̃ sup hoc negocio vel modicũ vl' grãde. Dixitq; rex. Morte morieris achimelech tu & oĩs dom⁹ patris tui. & ait rex emissariis qui circũstabãt eũ. Cõuertimini & interficite sacerdotes dñi. Nam manus eoꝝ cũ dauid ẽ scientes q̃ fugisset: & non indicauerũt mihi. Noluerũt autem serui regis extendere manus suas in sacerdotes domini. Et ait rex ad doech. Conuertere tu & irrue in sacerdotes dñi. Cõuersusq; doech idume⁹ irruit in sacerdotes & trucidauit in die illa octoginta quinq; viros vestitos ephot lineo: nobe aũt ciuitatẽ sacerdotũ percussit in ore gladii viros & mulieres & paruulos & lactentes: bouemq; & asinum & ouẽ in ore gladii. Euadens autem vnus filius achimelech filii achitob cuius nomen erat abiathar: fugit ad dauid: & annunciauit ei q̃ occidisset saul sacerdotes dñi. Et ait dauid ad abiathar. Sciebam enĩ in die illa q̃ cũ ibi esset doech idumeus: proculdubio annũciaret sauli. Ego sum reus oĩum aĩarum patris tui. Mane mecũ: ne timeas. Si quis quesierit animam meam queret & animam tuam:

mecumq; seruaberis.

23.

Et annunciauerunt dauid dicentes. Ecce philistiim oppugnant ceilam & diripiunt areas. cõsuluit ergo dauid dominum dicens. Nũ vadam & percutiam philisteos istos. Et ait dominus ad dauid. Vade & percuties philisteos & saluabis ceilam: & dixerunt viri qui erant cũ dauid ad eum. Ecce nos hic ĩ iudea cõsistẽtes timem⁹: quãto magis si ierimus in ceilã aduersum agmina philistinorum. Rursum ergo dauid cõsuluit dñm. Qui respondens ait ei. Surge & vade in ceilam. Ego enim tradam philisteos in manu tua. Abiit ergo dauid & viri eius in ceilam & pugnauit aduersum philisteos. Et abegit iumẽta eoꝝ: & p̃cussit eos plaga magna & saluauit dauid habitatores ceile. Porro eo tpe quo fugiebat abiathar filius achimelech ad dauid in ceilam ephod secũ hñs descẽderat. Nũciatũ est ãt sauli q̃ venisset dd' in ceilã. Et ait saul. Tradidit eum deus ĩ man⁹ meas cõclususq; est ĩtrogressus vrbẽ ĩ qua porte & sere sunt. Et precepit saul oĩ pp'lo vt ad pugnam descenderet in ceilam & obsideret dauid & viros eius. Q d cũ dd' rescisset: quia p̃pararet ei saul clam malum. Dixit ad abiathar sacerdotem. Applica ephod. Et ait dauid. Domine deus israel: audiuit famam seruus tuus q̃ disponat saul venire in ceilã vt euertat vrbẽ propter me. Si tradent me viri ceile in manus eius: & si descẽdet saul sicut audiuit seruus tu⁹ dñe deus israel indica seruo tuo. Et ait dominus.

Cap. xxiij

משמרת אתה עמדי
ויגדו לדוד לאמר הנה
פלשתים נלחמים בקעילה והמה
שסים את הגרנות: וישאל דוד
ביהוה לאמר האלך והכיתי
בפלשתים האלה ויאמר יהוה
אל דוד לך והכית בפלשתים
והושעת את קעילה: ויאמרו
אנשי דוד אליו הנה אנחנו פה
ביהודה יראים ואף כי נלך
קעילה אל מערכות פלשתים:
ויוסף עוד דוד לשאול ביהוה
ויענהו יהוה ויאמר קום רד
קעילה כי אני נתן את פלשתים
בידך: וילך דוד ואנשיו קעילה
וילחם בפלשתים וינהג את
מקניהם ויך בהם מכה גדולה
וישע דוד את ישבי קעילה:
ויהי בברח אביתר בן אחימלך
אל דוד קעילה אפוד ירד בידו:
ויגד לשאול כי בא דוד קעילה
ויאמר שאול נכר אתו אלהים
בידי כי נסגר לבוא בעיר
דלתים ובריח: וישמע שאול
את כל העם למלחמה לרדת
קעילה לצור אל דוד ואל
אנשיו: וידע דוד כי עליו שאול
מחריש הרעה ויאמר אל
אביתר הכהן הגישה האפוד:
ויאמר דוד יהוה אלהי ישראל
שמע שמע עבדך כי מבקש
שאול לבוא אל קעילה לשחת
לעיר בעבורי: היסגרני בעלי
קעילה בידו הירד שאול כאשר
שמע עבדך יהוה אלהי ישראל
הגד נא לעבדך ויאמר יהוה

ירדו: ויאמר דוד היסגרו בעלי קעילה אתי ואת אנשי ביד שאול ויאמר יהוה יסגירו: ויקם דוד ואנשיו כשש מאות איש ויצאו מקעילה ויתהלכו באשר יתהלכו ולשאול הגד כי נמלט דוד מקעילה ויחדל לצאת: וישב דוד במדבר במצדות וישב בהר במדבר זיף ויבקשהו שאול כל הימים ולא נתנו אלהים בידו: וירא דוד כי יצא שאול לבקש את נפשו ודוד במדבר זיף בחרשה: ויקם יהונתן בן שאול וילך אל דוד חרשה ויחזק את ידו באלהים: ויאמר אליו אל תירא כי לא תמצאך יד שאול אבי ואתה תמלך על ישראל ואנכי אהיה לך למשנה וגם שאול אבי ידע כן: ויכרתו שניהם ברית לפני יהוה וישב דוד בחרשה ויהונתן הלך לביתו: ויעלו זפים אל שאול הגבעתה לאמר הלוא דוד מסתתר עמנו במצדות בחרשה בגבעת החכילה אשר מימין הישימון: ועתה לכל אות נפשך המלך לרדת רד ולנו הסגירו ביד המלך: ויאמר שאול ברוכים אתם ליהוה כי חמלתם עלי: לכו נא הכינו עוד ודעו וראו את מקומו אשר תהיה רגלו מי ראהו שם כי אמר אלי ערום יערם הוא: וראו ודעו מכל המחבאים אשר יתחבא שם ושבתם אלי אל נכון והלכתי אתכם והיה אם ישנו בארץ וחפשתי אתו בכל אלפי יהודה:

Descẽdet. Dixitq; rursum dauid. Si tradent me viri ceile & viros qui sunt mecũ in manus saul. Et dixit domin9. Tradent. Surrexit ergo dauid & viri eius quasi sexcenti & egressi de ceila huc atq; illuc vagabantur incerti. Nũciatũq; ẽ saul q̃ fugisset dd̃ de ceila & saluat9 eẽt: quãobrẽ dissimulauit exire. Morabatur ãt dauid ĩ deserto in locis firmissimis: mãsitq; in monte solitudinis ziph. Querebat eũ tñ saul cũctis diebus: & nõ tradidit eũ deus in manus eius. Et vidit dauid q̃ egressus eẽt saul vt q̃reret aĩam ei9. Porro dd̃ erat in deserto ziph ĩ silua. Et surrexit iõathas filii9 saul & abiit ad dauid in siluã: & cõfortauit man9 eius ĩ deo: dixitq; ei. Ne tĩeas. Neq; enĩ inueniet te man9 saul patris mei. Et tu regnabis super israel: & ego ero tibi secundus. Sed & saul pr̃ me9 scit hoc. Percussit ergo vterq; fedus corã domino. Mansitq; dauid in silua: iõathas ãt reuersus est in domũ suã. Ascẽderũt autẽ ziphei ad saul in gabaa dicẽtes. Nõne ecce dauid latitat apud nos in locis tutissimis silue in colle achile q̃ est ad dextrã deserti. Nunc ergo sicut desiderauit aĩa tua vt dscẽderes: descẽde: nostrũ aũt erit vt tradam9 eũ in manus regis. Dixitq; saul. Bñdicti vos a dño: quia doluistis vicẽ meã. Abite ergo oro & diligẽtius p̃parate & curiosius agite: & cõsiderate locũ vbi sit pes eius: vel quis viderit eũ ibi vbi dixistis. Recogitat enĩ de me q̃ callide insidier ei. Cõsiderate & videte oĩa latibula eius in quib9 abscõditur: & reuertimini ad me ad rẽ certã vt vadã vobiscũ. Q̃d si ãt in terrã se obstruxerit: perscrutabor eũ in cũctis milibus iuda.

καταβήσεται. καὶ εἶπε δαυίδ, εἰ παραδώσουσιν οἱ ἀπὸ τῆς κεϊλὰ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄνδρας μου εἰς χεῖρας σαούλ; καὶ εἶπε κύριος παραδώσουσιν. καὶ ἀνέστη δαυίδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ὡς ἑξακόσιοι, καὶ ἐξῆλθον ἐκ κεϊλὰ καὶ ἐπορεύοντο οὗ ἂν ἐπορεύοντο. καὶ ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ ὅτι διασέσωσται δαυίδ ἐκ κεϊλά, καὶ ἀνῆκεν τοῦ ἐξελθεῖν. καὶ ἐκάθισε δαυίδ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν τοῖς στενοῖς. καὶ ἐκάθητο ἐν τῷ ὄρει ἐν τῇ ἐρήμῳ ζίφ. καὶ ἐζήτει σαοὺλ πάσας τὰς ἡμέρας τὸν δαυίδ. καὶ οὐ παρέδωκεν αὐτὸν κύριος εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καὶ εἶδε δαυίδ ὅτι ἐξέρχεται σαοὺλ τοῦ ζητεῖν αὐτόν. καὶ δαυίδ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ ζίφ ἐν τῇ καινῇ. καὶ ἀνέστη ἰωνάθαν υἱὸς σαοὺλ καὶ ἐπορεύθη πρὸς δαυίδ εἰς τὴν καινήν, καὶ ἐκραταίωσε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, μὴ φοβοῦ ὅτι οὐ μή σε εὕρῃ ἡ χεὶρ σαοὺλ τοῦ πατρός μου. καὶ σὺ βασιλεύσεις ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐγὼ ἔσομαί σοι εἰς δεύτερον. καὶ σαοὺλ ὁ πατήρ μου ἔγνω οὕτως. καὶ διέθεντο ἀμφότεροι διαθήκην ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἐκάθητο δαυίδ ἐν τῇ καινῇ, καὶ ἰωνάθαν ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἀνέβησαν οἱ ζιφαῖοι πρὸς σαοὺλ ἐπὶ τὸν βουνὸν λέγοντες, οὐκ ἰδοὺ δαυίδ κέκρυπται παρ' ἡμῖν ἐν τοῖς στενοῖς ἐν τῇ καινῇ ἐν τῷ βουνῷ τοῦ ἐχελᾶ τοῦ ἐκ δεξιῶν τοῦ ἰεσσαιμοῦν. καὶ νῦν πᾶν τὸ πρὸς τὴν ψυχὴν τοῦ βασιλέως εἰς κατάβασιν, καταβαινέτω πρὸς ἡμᾶς, ἀποκεκλεισμένοι γάρ εἰσιν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτοῖς σαοὺλ εὐλογημένοι ὑμεῖς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἐπονέσατε περὶ ἐμοῦ. πορεύθητε δὴ καὶ ἑτοιμάσατε ἔτι καὶ γνῶτε καὶ ἴδετε τὸν τόπον αὐτοῦ οὗ ἐστιν ὁ πούς αὐτοῦ ἐν τάχει ἐκεῖ οὗ εἴπατε, ὅτι εἶπεν ὁ σαοὺλ μή ποτε πανουργευσάμενος οὗτος πανουργεύσηται. καὶ ἴδετε καὶ γνῶτε ἐκ πάντων τῶν τόπων ὅπου αὐτὸς κρύπτεται ἐκεῖ, καὶ ἐπιστρέψατε πρός με εἰς ἕτοιμον, καὶ πορεύσομαι μεθ' ὑμῶν. καὶ ἔσται εἰ ἔστιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξερευνήσω αὐτὸν ἐν πᾶσι χιλιάσιν ἰούδα.

descendet. et dixit dauid: si tradent qui de ceila me et viros meos in manus saul? et dixit dñs: tradent. et surrexit dauid et viri sui quasi sexcenti: et egressi sũt de ceila et ibant quocunq; ibant. et nũciatũ est saul q̃ saluatus esset dauid de ceila: et dimisit vt exiret. et mãsit dauid in deserto in angustiis. et sedebat in mõte in deserto ziph. et q̃rebat saul cunctis diebus dauid. et non tradidit eum dñs in manus eius. et vidit dauid q̃ egrederet saul vt q̃reret eum. et dauid erat in deserto ziph in noua. et surrexit ionathan filius saul et abiit ad dauid in nouã: et cõfortauit manus eius in dño. et dixit ad eũ: ne timeas q: nõ te inueniet manus saul patris mei. et tu regnabis sup israel: et ego ero tibi in secũdũ. et saul pater meus sciuit sic. et percusserũt ambo fedus corã dño. et mãsit dauid in noua: et ionathan abiit in domũ suã. et ascẽderũt ziphei ad saul ad collẽ dicẽtes: nõne ecce dauid absconditus ẽ apud nos in angustiis in noua in colle achile q̃ est a dextris iessemũ. et nunc omne qd̃ iuxta aiam regis in descensum: descendat ad nos: cõclusi enĩ sunt in manib9 regis. et dixit eis saul benedicti vos dño: q: doluistis de me. abite iã et preparate adhuc et cognoscite et videte locũ eius vbi est pes eius velociter ibi vbi dixistis: q: dixit saul ne forte callide agens hic callide agat. et videte et cõsiderate de oibus locis vbi ipse abscõditur ibi: et reuertimini ad me in preparatũ: et vadam vobiscũ. et erit si est sup terrã: pscrutabor eũ in cũctis milibus iuda.

1.Re. 5.e.

καὶ ἀνέστησαν οἱ ζιφαῖοι καὶ ἐπορεύθησαν ἔμπροσθεν σαούλ, καὶ δαυίδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ μαὼν καθ' ἑσπέραν ἐκ δεξιῶν τοῦ ἰεσσαιμοῦν. καὶ ἐπορεύθη σαοὺλ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ζητεῖν τὸν δαυίδ. καὶ ἀπηγγέλη τῷ δαυίδ, καὶ κατέβη εἰς τὴν πέτραν ἐν τῇ ἐρήμῳ τῇ μαών. καὶ ἤκουσεν σαοὺλ καὶ κατεδίωξεν εἰς τὴν ἔρημον τὴν μαὼν ὀπίσω δαυίδ. καὶ πορεύεται σαοὺλ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ ὄρους τούτου. καὶ δαυίδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐκ μέρους τοῦ ὄρους τοῦ ἑτέρου. καὶ δαυίδ ἦν σκεπαζόμενος πορεύεσθαι ἀπὸ προσώπου σαούλ. καὶ σαοὺλ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ παρεπλαγίαζον ἐπὶ δαυίδ καὶ τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ τοῦ συλλαβεῖν αὐτούς. καὶ ἄγγελος παρεγένετο πρὸς σαοὺλ λέγων, σπεῦδε καὶ ἧκε ὅτι ἐχύθησαν οἱ ἀλλόφυλοι ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀνέστρεψε σαοὺλ τοῦ μὴ καταδιώκειν ὀπίσω δαυίδ, καὶ ἐπορεύθη εἰς συνάντησιν τῶν ἀλλοφύλων. διὰ τοῦτο ἐκλήθη ὁ τόπος ἐκεῖνος πέτρα ἡ μερισθεῖσα.

et surrexerũt ziphei et abierũt ante saul: et dauid et viri eius in deserto maon in vespere a dextris iesemũ. et iuit saul et viri eius ad q̃rendũ dauid. et nũciatũ est dauid: et descẽdit ad petrã in deserto maon. et audiuit saul et psecutus est in deserto maon post dauid. et it saul et viri eius ex parte mõtis huius. et dauid et viri eius ex parte mõtis alterĩ. et dauid erat tectus vt iret a facie saul. et saul et viri eius appropinquabãt sup dauid et viros eius vt caperẽt eos. et nũcius venit ad saul dicẽs: festina et veni q: infuderũt philistiim sup terrã. et reuersus est saul vt nõ persequeret post dauid: et perrexit in occursũ philistinorũ. pp hoc vocat9 est locus ille petra diuisa.

Ca. 24.

Καὶ ἀνέβη δαυίδ ἐκεῖθεν καὶ ἐκάθισεν ἐν τοῖς στενοῖς ἐν γαδδί. καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέστρεψε σαοὺλ ἀπὸ ὄπισθεν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ λέγοντες, ἰδοὺ δαυίδ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν γαδδί. καὶ ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν ἐκ παντὸς τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐπορεύθη ζητεῖν τὸν δαυίδ καὶ τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον τῆς θήρας τῶν ἐλάφων. καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὰς ἀγέλας τῶν ποιμνίων τῶν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. καὶ ἦν ἐκεῖ σπήλαιον, καὶ εἰσῆλθε σαοὺλ παρασκευάσασθαι. καὶ δαυίδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐσώτερον ἐκάθηντο. καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες δαυίδ πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ ἡ ἡμέρα αὕτη, ἣν εἶπε κύριος πρός σε, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τὸν ἐχθρόν σου εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ ποιήσεις αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου. καὶ ἀνέστη δαυίδ καὶ ἀφεῖλε τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος σαοὺλ λαθραίως. καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα, καὶ ἐπάταξεν τὸν δαυίδ ἡ καρδία αὐτοῦ, ὅτι ἀφείλετο

Et ascendit dauid inde et sedit in angustiis in gaddi. et factũ est vt reuersus ẽ saul a tergo philistinorũ: et nũciauerũt ei dicẽtes: ecce dauid in deserto in gaddi. et accepit secum tria milia virorũ electorũ ex omni israel: et perrexit ad inuestigãdũ dauid et viros eius p anteriorẽ partẽ venatiõis ceruorũ. et venit ad armẽta gregum que in via. et erat ibi spelũca: et ingressus ẽ saul vt prepararetur. et dauid et viri eius in spelũca interius sedebãt in ea. et dixerũt viri dauid ad eum: ecce dies hec: quã dixit dñs ad te: ecce ego trado inimicũ tuũ in manus tuas: et facies ei qd̃ placuerit in oculis tuis. et surrexit dauid et abstulit alam diploidis saul latẽter. et factũ est post hec: et percussit dauid cor suũ: qm̃ abstulit

At illi surgẽtes abierũt in ziph ante saul. Dauid ãt & viri ei9 erãt ĩ deserto maõ in cãpestribus ad dexterã iesimuth. Iuit ergo saul & socii eius ad querendũ eũ. Et nunciatũ est dd̃: staticq; descendit ad petrã: & versabatur in deserto maon. Q̃d cũ audisset saul psecutus ẽ dauid in deserto maõ. Et ibat saul & viri eius ad latus mõtis ex pte vna: dd̃ ãt & viri ei9 erãt in latere mõtis ex pte altera. Porro dauid desꝑabat se posse euadere a facie saul. Itaq; saul & viri eius in modum corone cingebãt dd̃ & viros eius vt capent eos. Et nũcius venit ad saul dicens. Festina & veni q̃m infuderunt se philistiim sup terram. Reuersus est ergo saul desistens psequi dauid: & perrexit in occursũ philistinorum. ꝓpter hoc vocauerũt locum illum petram diuidentem.

24\.

Ascendit ergo dd̃ ĩde & habitauit in locis tutissimis ẽgaddi. Cumq; reuersus eẽt saul postq̃ psecutus ẽ philisteos: nũciauerunt ei dicentes. Ecce dauid in deserto ẽ engaddi. Assumẽs ergo saul tria milia electorũ virorum ex omni israel prexit ad inuestigandum dauid & viros eius ẽt sup abruptissimas petras q̃ solis ibicibus puie sũt. Et venit ad caulas ouiũ q̃ se offerebãt viãti: eratq; ibi spelũca quã igress9 est saul vt purgaret ventrẽ. Porro dauid & viri eius in interiore pte spelũce latebãt. Et dixerũt serui dauid ad eũ. Ecce dies de qua locutus est dominus ad te: ego tradam tibi inimicum tuũ vt facias ei sicut placuerit ĩ oculis tuis. Surrexit ergo dd̃ & pscidit orã chlamidis saul silenter. Post hec percussit cor suum dauid eo q̃ abscidisset

ויקומו וילכו זיפה לפני שאול ודוד ואנשיו במדבר מעון בערבה אל ימין הישימון: וילך שאול ואנשיו לבקש ויגדו לדוד וירד הסלע וישב במדבר מעון וישמע שאול וירדף אחרי דוד מדבר מעון: וילך שאול מצד ההר מזה ודוד ואנשיו מצד ההר מזה ויהי דוד נחפז ללכת מפני שאול ושאול ואנשיו עטרים אל דוד ואל אנשיו לתפשם: ומלאך בא אל שאול לאמר מהרה ולכה כי פשטו פלשתים על הארץ: וישב שאול מרדף אחרי דוד וילך לקראת פלשתים על כן קראו למקום ההוא סלע המחלקות:

cap. xxiiii.

ויעל דוד משם וישב במצדות עין גדי: ויהי כאשר שב שאול מאחרי פלשתים ויגדו לו לאמר הנה דוד במדבר עין גדי: ויקח שאול שלשת אלפים איש בחור מכל ישראל וילך לבקש את דוד ואנשיו על פני צורי היעלים: ויבא אל גדרות הצאן על הדרך ושם מערה ויבא שאול להסך את רגליו ודוד ואנשיו בירכתי המערה ישבים: ויאמרו אנשי דוד אליו הנה היום אשר אמר יהוה אליך הנה אנכי נתן את איביך בידך ועשית לו כאשר יטב בעיניך ויקם דוד ויכרת את כנף המעיל אשר לשאול בלט: ויהי אחרי כן ויך לב דוד אתו על אשר כרת את

כנף אשר לשאול: ויאמר
לאנשיו חלילה לי מיהוה אם
אעשה את הדבר הזה לאדני
למשיח יהוה לשלח ידי בו כי
משיח יהוה הוא: וישסע דוד את
אנשיו בדברים ולא נתנם לקום
אל שאול ושאול קם מהמערה
וילך בדרך: ויקם דוד אחרי כן
ויצא מן המערה ויקרא אחרי
שאול לאמר אדני המלך ויבט
שאול אחריו ויקד דוד אפים
ארצה וישתחו: ויאמר דוד
לשאול למה תשמע את דברי
אדם לאמר הנה דוד מבקש
רעתך: הנה היום הזה ראו עיניך
את אשר נתנך יהוה היום בידי
במערה ואמר להרגך ותחס עליך
ואמר לא אשלח ידי באדני כי
משיח יהוה הוא: ואבי ראה גם ראה
את כנף מעילך בידי כי בכרתי
את כנף מעילך ולא הרגתיך דע
וראה כי אין בידי רעה ופשע
ולא חטאתי לך ואתה צדה את
נפשי לקחתה: ישפט יהוה ביני
ובינך ונקמני יהוה ממך וידי
לא תהיה בך: כאשר יאמר משל
הקדמני מרשעים יצא רשע
וידי לא תהיה בך: אחרי מי יצא
מלך ישראל אחרי מי אתה
רדף אחרי כלב מת אחרי פרעש
אחד: והיה יהוה לדין ושפט
ביני ובינך וירא וירב את ריבי
וישפטני מידך: ויהי ככלות
דוד לדבר את הדברים האלה
אל שאול ויאמר שאול הקולך
זה בני דוד וישא שאול קלו

oram chlamidis saul. Dixitq; ad viros suos. Propiti⁹ sit mihi dominus ne faciam hanc rem domino meo christo dñi: vt mittam manũ meã in eũ: quia xp̄s dñi est. Et confregit dauid viros suos sermõibus istis: & nõ pmisit eos vt cõsurgerẽt in saul. Porro saul exurgẽs de spelũca pgebat cepto itinere. Surrexit ãt dd post eũ & egressus de spelũca clamauit post tergũ saul dicens. Domine mi rex. Et respexit saul post se: & iclinãs se dauid pronus in terram adorauit. Dixitq; ad saul. Quare audis verba hominum loquentiũ: dauid querit malũ aduersũ te. Ecce hodie viderũt ocli tui q̃ tradiderit te dñs in manu mea in spelũca: & cogitaui vt occiderẽ te: sed pepcit tibi oculus me⁹. Dixi ei. Nõ extẽdã manũ meã in dñm meũ: quia xp̄s dñi est. Quinpotius p̄mi vide & cognosce orã chlamidis tue i manu mea: quõ cũ p̄scidere sũmitatẽ chlamidis tue: nolui extẽdere manũ meã in te. Aĩaduerte & vide qm̃ nõ est i mãu mea malũ: neq; iniq̃tas: neq; peccaui i te. Tu ãt isidiaris aĩe mee vt auferas eã. Iudicet dñs inter me & te & vlciscatur me dñs ex te. man⁹ ãt mea nõ sit in te: sicut & i puerbio antiquo dicitur. Ab ĩpiis egredietur impietas. Manus ergo mea non sit in te. Quẽ p̄seq̃ris rex israel? quẽ p̄seq̃ris? Canẽ mortuũ p̄seq̃ris & pulicem vnũ? Sit dñs iudex & iudicet inter me & te: & videat & iudicet cãm meã: & eruat me de mãu tua. Cum autem cõplesset dauid loquens sermones huiuscemodi ad saul: dixit saul. Nũquid vox hec tua est fili mi dauid? Et leuauit saul vocem suam

alam diploidis eius. & dixit dauid ad
τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς
viros suos: nequaq̃ mihi a dño. si
τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ, μηδαμῶς ἐμοὶ παρὰ κυρίου, εἰ
faciam verbũ hoc dño meo xp̄o dñi vt
ποιήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο τῷ κυρίῳ μου τῷ χριστῷ κυρίου ἐπε-
inferã manũ meã in eum: qm̃ xp̄o dñi hic
νεγκεῖν χεῖρά μου ἐπ᾽ αὐτόν, ὅτι χριστὸς κυρίου οὗτός
est. & persuasit dauid viris suis in ser
ἐστιν. καὶ ἔπεισε δαυὶδ τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ ἐν λό-
mõib⁹: & nõ pmisit eis vt cõsurgerẽt & interficerẽt
γοις, καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀναστῆναι καὶ θανατῶσαι
saul. & surrexit saul & egressus ẽ in viam
τὸν σαοὺλ. καὶ ἀνέστη σαοὺλ καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν ὁδόν
de spelũca. & egressus ẽ dauid post saul
ἐκ τοῦ σπηλαίου. καὶ ἐξῆλθεν δαυὶδ ὀπίσω σαοὺλ
de spelũca. & clamauit dauid post saul di
ἐκ τοῦ σπηλαίου. καὶ ἐβόησε δαυὶδ ὀπίσω σαοὺλ λέ-
cens: dñe rex. & respexit saul post se.
γων, κύριε βασιλεῦ. καὶ ἐπέβλεψε σαοὺλ ὀπίσω αὐ-
& inclinauit dauid sup faciẽ suã sup
τοῦ. καὶ ἔκυψε δαυὶδ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
terrã: & adorauit eũ. & dixit dauid ad saul:
γῆν, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς σαοὺλ,
quare audis verba ppl̃i dicẽtiũ: ecce
ἱνατί ἀκούεις τῶν λόγων τοῦ λαοῦ λεγόντων, ἰδοὺ
dauid querit aiam tuã. & in die ista
δαυὶδ ζητεῖ τὴν ψυχήν σου. καί γε ἐν τῇ ἡμέρα ταύ-
viderũt oculi tui q̃ tradidit te do
τῃ ἑωράκασιν οἱ ὀφθαλμοί σου ὡς παρέδωκέ σε κύ-
minus hodie in manus meas in spelũca: &
ριος σήμερον εἰς τὰς χεῖράς μου ἐν τῷ σπηλαίῳ, καὶ
nõ volui occidere te: & peperci tibi. &
οὐκ ἐβουλήθην ἀποκτεῖναί σε, καὶ ἐφεισάμην σου. καὶ
dixi nõ inferã manũ meã in dñm meũ: qm̃
εἶπα οὐκ ἐποίσω χεῖρά μου ἐπὶ τὸν κύριόν μου, ὅτι
christus dñi iste est & pater meus. & ecce
χριστὸς κυρίου οὗτός ἐστι καὶ πατήρ μου. καὶ ἰδοὺ τὸ
ala diploidis in manu mea. ego abstu
πτερύγιον τῆς διπλοΐδος ἐν τῇ χειρί μου. ἐγὼ ἀφῄ-
li alam diploidis & nõ interfeci
ρηκα τὸ πτερύγιον τῆς διπλοΐδος καὶ οὐκ ἀπέκτεινά
te. & cognosce & vide hodie q̃ nõ est in
σε. καὶ γνῶθι καὶ ἴδε σήμερον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῇ
manu mea malũ neq; iniq̃tas neq; impietas: & non
χειρί μου κακία οὐδὲ ἀθέτησις οὐδὲ ἀσέβεια, καὶ οὐχ
peccaui in te. & tu insidiaris aie mee vt
ἥμαρτον εἰς σέ. καὶ σὺ δεσμεύεις τὴν ψυχήν μου τοῦ
auferas eã. iudicet dñs inter me & in
λαβεῖν αὐτήν. κρῖναι κύριος ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀνα-
ter te: & vlciscatur me dñs ex te. ãt
μέσον σοῦ, καὶ ἐκδικήσαι μοι κύριος ἐκ σοῦ. ἡ δὲ
man⁹ mea nõ erit in te sicut dicitur in prouer
χείρ μου οὐκ ἔσται ἐπὶ σὲ καθὼς λέγεται ἐν παραβο-
bio antiquo. ab impijs egredietur delictũ. &
λῇ ἀρχαίᾳ. ἐξ ἀνόμων ἐξελεύσεται πλημμέλεια. καὶ
man⁹ mea nõ erit in te. & nunc post quem
ἡ χείρ μου οὐκ ἔσται ἐπὶ σέ. καὶ νῦν ὀπίσω τίνος
persequeris rex israel post quẽ egre
καταδιώκεις βασιλεῦ τοῦ ἰσραὴλ ὀπίσω τίνος ἐκ-
deris? post canẽ mortuũ & post pulicẽ
πορεύῃ; ὀπίσω κυνὸς τεθνηκότος καὶ ὀπίσω ψύλλου
vnũ? sit dñs in iudicẽ & cẽsorẽ inter me &
ἑνός; γένοιτο κύριος εἰς κριτὴν καὶ δικαστὴν ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ
te: & videat dñs & iudicet causã meã & vlciscatur me
σοῦ, καὶ ἴδοι κύριος καὶ κρίναι τὴν δίκην μου καὶ δικάσαι μοι
de manu tua. & factũ ẽ vt cõpleuit dauid loqui
ἐκ χειρός σου. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε δαυὶδ λαλῶν
sermões istos ad saul: & dixit saul: vox
τὰ ῥήματα ταῦτα πρὸς σαοὺλ, καὶ εἶπε σαοὺλ, ἡ φωνή
tua hec fili dauid? & eleuauit saul vocẽ suã
σου αὕτη τέκνον δαυίδ; καὶ ἐπῆρε σαοὺλ τὴν φωνὴν αὐτοῦ

& fleuit. & dixit ad dauid: iustus tu magis q̃ ego: quia tu q̃dẽ tribuisti mihi bona: ego
καὶ ἔκλαυσε. καὶ εἶπε πρὸς δαυίδ, δίκαιος σὺ ὑ-
πὲρ ἐμέ, ὅτι σὺ μὲν ἀνταπέδωκάς μοι ἀγαθά, ἐγὼ
aũt reddidi tibi mala. & tu nunciasti
δὲ ἀνταπέδωκά σοι κακά. καὶ σὺ ἀπήγγελκας
hodie que fecisti mihi bona: quõ inclusit me
σήμερον ἃ ἐποίησάς μοι ἀγαθά, ὡς ἀπέκλεισέ με
dñs hodie in manus tuas: & non interfeci
κύριος σήμερον εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ οὐκ ἀπέκτει-
sti me. & quia si inuenerit aliq̃s inimicũ suũ in an
νάς με. καὶ ὅτι εἰ εὕροι τὶς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ ἐν θλί-
gustia: & miserit eũ in via bona: & dñs
ψει, καὶ ἐκπέμψοι αὐτὸν ἐν ὁδῷ ἀγαθῇ, καὶ κύριος
reddet ei bona: sicut fecisti tu ho
ἀνταποδώσει αὐτῷ ἀγαθά, καθὼς πεποίηκας σὺ σή-
die. & nũc ecce ego cognosco: qm̃ regnãs re
μερον. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ γινώσκω, ὅτι βασιλεύων βα-
gnabis: & cõstituet regnũ israel in manu
σιλεύσεις, καὶ στήσεται ἡ βασιλεία ἰσραὴλ ἐν χειρί
tua. & nũc iura mihi in dño: vt nõ dis
σου. καὶ νῦν ὄμοσόν μοι κατὰ τοῦ κυρίου, ἵνα μὴ ἐξο-
perdas semen meũ post me: & nõ de
λοθρεύσῃς τὸ σπέρμα μου ὀπίσω μου, καὶ μὴ ἀφα-
leas nomẽ meũ de domo patris mei.
νίσῃς τὸ ὄνομά μου ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός μου.
& iurauit dauid saul. & abijt saul in
καὶ ὤμοσε δαυὶδ τῷ σαοὺλ. καὶ ἀπῆλθεν σαοὺλ εἰς
domũ suã. & dauid & viri sui ascẽ
τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ δαυὶδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἀνέ-
derũt in munitionẽ arctã.
βησαν εἰς μεσσαρὲ τὴν στενήν.

Ca. 25.

A — Et samuel mortu⁹ est: & cõgregatur vniuersus
Καὶ σαμουὴλ ἀπέθανε, καὶ συναθροίζεται πᾶς
israel & plãgũt eũ & sepeliũt eũ in
Infra. 28. a. — ἰσραὴλ καὶ κόπτονται αὐτὸν καὶ θάπτουσιν αὐτὸν ἐν τῷ
domo sua in armathaim. & surrexit dauid descẽdit
οἴκῳ αὐτοῦ ἐν ἀρμαθαίμ. καὶ ἀνέστη δαυὶδ καὶ κατέβη
in desertũ pharã. & erat homo in soli
εἰς τὴν ἔρημον φαράν. καὶ ἦν ἄνθρωπος ἐν τῇ ἐρή-
tudine: & possessio eius in carmelo: &
μῳ, καὶ ἡ ἐργασία αὐτοῦ ἐν τῷ καρμήλῳ, καὶ ὁ
homo magnus nimis. & huic oues tria
ἄνθρωπος μέγας σφόδρα. καὶ τούτῳ πρόβατα τρί-
millia: & capre mille. & factũ est cũ tõderet
σχίλια, καὶ αἶγες χίλιαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κείρειν
ipsũ oues eius in carmelo: & nomẽ
αὐτὸν τὰ ποίμνια αὐτοῦ ἐν τῷ καρμήλῳ, καὶ ὄνομα
homini nabal: & vxori nomẽ abigail.
τῷ ἀνθρώπῳ ναβάλ, καὶ τῇ γυναικὶ ὄνομα ἀβιγαΐλ.
& erat mulier bona prudẽtia & pulchra forma nimis.
καὶ ἦν ἡ γυνὴ ἀγαθὴ συνέσει καὶ καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα
& homo durus & maliciosus in exercitijs:
καὶ ὁ ἄνθρωπος σκληρὸς καὶ πονηρὸς ἐν ἐπιτηδεύμασι,
& homo caninus. & audiuit dauid in deserto
καὶ ἄνθρωπος κυνικός. καὶ ἤκουσε δαυὶδ ἐν τῇ ἐρήμῳ
q̃ tõdit nabal carmelius greges suos. &
ὅτι κείρει ναβὰλ ὁ καρμήλιος τὰ ποίμνια αὐτοῦ. καὶ
misit dauid decẽ pueros. & dixit ad
ἀπέστειλε δαυὶδ δέκα παιδάρια. καὶ εἶπε πρὸς τὰ
pueros: ascendite in carmelũ: & venite ad
παιδάρια, ἀνάβητε εἰς τὸν κάρμηλον, καὶ ἥκατε πρὸς
nabal: & salutate eũ in noĩe meo
τὸν ναβάλ. καὶ ἀσπάσασθε αὐτὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
in pace: & dicetis ei hec: ad tp̄s & tu sal
ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐρεῖτε αὐτῷ τάδε, εἰς ὥρας καὶ σὺ ὑγι-
uus & omnia salua & dom⁹ tua.
αίνων καὶ πάντα τὰ ὑγιαίνοντα καὶ ὁ οἶκός σου.
& nũc ecce audiui q̃ tõdent tibi nunc pastores
καὶ νῦν ἰδοὺ ἀκήκοα ὅτι κείρουσί σοι νῦν οἱ ποιμένες

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

& fleuit: dixitq; ad dauid. Iustior tu es q̃ ego. Tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicasti mihi hodie que feceris mihi bona; quomodo tradiderit me dñs in manu tua & non occideris me. Quis enim cũ inuenerit inimicum suũ dimittet eum in via bona? Sed dominus reddat tibi vicissitudinem hanc: pro eo q̃ hodie operatus es in me. Et nunc quia scio q̃ certissime regnaturus sis: & habiturus ĩ manu tua regnũ israel: iura mihi in domino ne deleas semen meum post me: neq; auferas nomen meum de domo patris mei. Et iurauit dauid sauli. Abiit ergo saul in domum suam: & dauid & viri eius ascenderũt ad tutiora loca.

25.

Mortuus est autẽ samuel & cõgregat⁹ est vniuersus israel & planxerunt eum nimis & sepelierũt eum in domo sua in ramatha. Cõsurgensq; dauid descẽdit in desertum pharã. Erat autem vir quispiam in solitudine maõ: & possessio eius in carmelo: & homo ille magnus nimis. Erantq; ei oues tria milia: & mille capre. Et accidit vt tonderetur grex eius in carmelo. Nomen autem viri illius erat nabal: & nomen vxoris eius abigail. Eratq; mulier illa prudentissima & speciosa. Porro vir eius durus & pessimus & maliciosus. Erat autem de genere caleph. Cum autem audisset dauid in deserto q̃ tonderet nabal gregem suum: misit decem iuuenes & dixit eis. Ascendite in carmelum & venietis ad nabal: & salutabitis eum ex nomine meo pacifice: & sic dicetis. Sit fratribus meis & tibi pax: & domui tue pax: & omnibus q̃cunq; habes sit pax. Audiui q̃ tonderẽt pastores tui greges

ויבך: ויאמר אל דוד צדיק אתה
ממני כי אתה גמלתני הטובה
ואני גמלתיך הרעה: ואתה הגדת
היום את אשר עשיתה אתי
טובה את אשר סגרני יהוה בידך
ולא הרגתני: וכי ימצא איש את
איבו ושלחו בדרך טובה
ויהוה ישלמך טובה תחת היום
הזה אשר עשיתה לי: ועתה
הנה ידעתי כי מלך תמלוך
וקמה בידך ממלכת ישראל:
ועתה השבעה לי ביהוה אם
תכרית את זרעי אחרי ואם
תשמיד את שמי מבית אבי:
וישבע דוד לשאול וילך
שאול אל ביתו ודוד ואנשיו
עלו על המצודה:

Cap. xxv.

וימת שמואל ויקבצו
כל ישראל ויספדו לו ויקברהו
בביתו ברמה ויקם דוד וירד
אל מדבר פארן: ואיש במעון
ומעשהו בכרמל והאיש גדול
מאד ולו צאן שלשת אלפים
ואלף עזים ויהי בגזז את צאנו
בכרמל: ושם האיש נבל ושם
אשתו אביגיל והאשה טובת
שכל ויפת תאר והאיש קשה
ורע מעללים והוא כלבי: וישמע
דוד במדבר כי גזז נבל את צאנו:
וישלח דוד עשרה נערים
ויאמר דוד לנערים עלו כרמלה
ובאתם אל נבל ושאלתם לו בשמי
לשלום: ואמרתם כה לחי ואתה
שלום וביתך שלום וכל אשר
לך שלום: ועתה שמעתי כי
גזזים לך עתה הרעים אשר

לך היו עמנו לא הכלמנום ולא נפקד להם מאומה כל ימי היותם בכרמל: שאל את נעריך ויגידו לך וימצאו הנערים חן בעיניך כי על יום טוב באנו תנה נא את אשר תמצא ידך לעבדיך ולבנך לדוד: ויבאו נערי דוד וידברו אל נבל ככל הדברים האלה בשם דוד וינוחו: ויען נבל את עבדי דוד ויאמר מי דוד ומי בן ישי היום רבו עבדים המתפרצים איש מפני אדניו: ולקחתי את לחמי ואת מימי ואת טבחתי אשר טבחתי לגזזי ונתתי לאנשים אשר לא ידעתי אי מזה המה: ויהפכו נערי דוד לדרכם וישבו ויבאו ויגדו לו ככל הדברים האלה: ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש את חרבו ויחגרו איש את חרבו ויחגר גם דוד את חרבו ויעלו אחרי דוד כארבע מאות איש ומאתים ישבו על הכלים: ולאביגיל אשת נבל הגיד נער אחד מהנערים לאמר הנה שלח דוד מלאכים ממדבר לברך את אדנינו ויעט בהם: והאנשים טבים לנו מאד ולא הכלמנו ולא פקדנו מאומה כל ימי התהלכנו אתם בהיותנו בשדה: חומה היו עלינו גם לילה גם יומם כל ימי היותנו עמם רעים הצאן: ועתה דעי וראי מה תעשי כי כלתה הרעה אל אדנינו ועל כל ביתו והוא בן בליעל מדבר אליו: ותמהר אביגיל ותקח

tuos q erāt nobiſcū ī deſto. Nūq̃ eis moleſti fuim⁹ nec aliqñ dfuit q̄cq̃ eis de grege oī tēpore quo fuerūt nobiſcū in carmelo. Interroga pueros tuos & indicabunt tibi. Nūc ergo īueniāt pueri gratiā ī oculis tuis. In die enī bōa venimus. Quodcunq̃ inuenerit manus tua da ſeruis tuis & filio tuo dd. Cūq̃ veniſſet pueri dauid: locuti ſunt ad nabal omnia verba hec ex noīe dauid & ſiluerunt. Rñdens autem nabal pueris dauid ait. Quis eſt dauid & qs eſt filius iſai? Hodie increuerunt ſerui qui fugiunt dominos ſuos. Tollā ergo pães meos & aquas meas & carnes pecorū q̄ occidi tōſoribus meis: & dabo viris quos neſcio vnde ſint? Regreſſi ſūt itaq̃ pueri dauid p viā ſuā: & reuerſi venerūt & annūciauerunt ei oīa verba q̄ dixerat nabal. Tūc ait dauid pueris ſuis. Accīgatur vnuſquiſq̃ gladio ſuo Et accīcti ſunt ſinguli gladiis ſuis Accīctuſq̃ eſt & dauid enſe ſuo: & ſecuti ſunt dauid q̄ſi q̄dringēti viri. Porro ducenti remāſerūt ad ſarcinas. Abigail autem vxori nabal nunciauit vnꝰ de pueris ſuis: dicens. Ecce dauid miſit nuncios de deſerto vt bñdicerēt dño noſtro: & auerſatus ē eos. Homīes iſti boni ſatis fuerūt nobis & non moleſti: nec quicq̃ aliqñ periit oī tpe quo fuimus conuerſati cum eis in deſerto. Pro muro erant nobis tam in nocte q̄ in die omnibus diebus quibus pauim⁹ apud eos greges. Quā obrē cōſidera & recogita quid facias: q̄m cōpleta ē malicia aduerſū virū tuū & aduerſū domū tuā: & ipſe eſt filius belial: ita vt nemo poſſit ei loqui. Feſtinauit igitur abigail & tulit

σου οἳ ἦσαν μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐκ ἀπεκωλύσαμεν αὐτούς, καὶ οὐκ ἐνετειλάμεθα αὐτοῖς οὐδὲν πάσας τὰς ἡμέρας, ὄντων αὐτῶν ἐν τῷ καρμήλῳ. ἐρώτησον τὰ παιδάριά σου, καὶ ἀπαγγελοῦσί σοι. καὶ εὑρέτω τὰ παιδάριά σου χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, ὅτι ἐφ' ἡμέραν ἀγαθὴν ἥκομεν. δὸς δὴ ὃ ἂν εὕρῃ ἡ χείρ σου, τοῖς παισί σου καὶ τῷ υἱῷ σου δαυίδ. καὶ ἔρχεται τὰ παιδάρια δαυίδ, καὶ λαλοῦσι πρὸς ναβὰλ κατὰ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐπὶ τῷ ὀνόματι δαυίδ. καὶ ἀνεπήδησεν ναβάλ, καὶ ἀπεκρίθη τοῖς παισὶ δαυίδ καὶ εἶπε, τίς δαυίδ καὶ τίς υἱὸς ἰεσσαΐ; σήμερον πεπληθυμμένοι εἰσὶν οἱ δοῦλοι οἱ ἀποδιδράσκοντες ἕκαστος ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ. καὶ λήψομαι τοὺς ἄρτους μου καὶ τὸν οἶνόν μου καὶ τὰ θύματά μου ἃ τέθυκα τοῖς κείρουσί μοι τὰ πρόβατα, καὶ δώσω αὐτὰ ἀνδράσιν, οἷς οὐκ οἶδα πόθεν εἰσίν; καὶ ἀπεστράφησαν τὰ παιδάρια δαυίδ εἰς τὴν ὁδὸν αὐτῶν, καὶ ἀνέστρεψαν καὶ ἦλθον, καὶ ἀπήγγειλαν τῷ δαυίδ κατὰ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ εἶπε δαυίδ τοῖς ἀνδράσιν αὐτοῦ, ζώσασθε ἕκαστος τὴν μάχαιραν αὐτοῦ. καὶ περιεζώσαντο τὰς μαχαίρας αὐτῶν, καὶ δαυίδ καὶ αὐτὸς ἐζώσατο τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ ἀνέβησαν ὀπίσω δαυίδ τετρακόσιοι ἄνδρες, καὶ διακόσιοι ἐκάθισαν ἐπὶ τῶν σκευῶν. καὶ τῇ ἀβυγαΐλ γυναικὶ ναβὰλ ἀπήγγειλεν ἓν ἀπὸ τῶν παιδαρίων λέγων, ἰδοὺ ἀπέστειλε δαυίδ ἀγγέλους ἐκ τῆς ἐρήμου εὐλογῆσαι τὸν κύριον ἡμῶν, καὶ ἐξέκλινεν ἀπ' αὐτῶν. καὶ οἱ ἄνδρες ἀγαθοὶ ἡμῖν σφόδρα καὶ οὐκ ἀπεκώλυσαν ἡμᾶς, οὐδὲ ἐνετείλαντο ἡμῖν οὐδὲν πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἦμεν παρ' αὐτοῖς ἐν τῷ εἶναι ἡμᾶς ἐν ἀγρῷ, ὡσεὶ τεῖχος ἦσαν περὶ ἡμᾶς καὶ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα πάσας τὰς ἡμέρας ὄντων ἡμῶν μετ' αὐτῶν καὶ ποιμαινόντων τὰ ποίμνια. καὶ νῦν γνῶθι καὶ ἴδε τί ποιήσαις, ὅτι συντετέλεσται ἡ κακία ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς υἱὸς λοιμός, καὶ οὐκ ἔστι λαλῆσαι πρὸς αὐτόν. καὶ ἔσπευσεν ἀβυγαΐλ καὶ ἔλαβε

διακοσίους ἄρτους καὶ δύο ἀγγεῖα οἴνου, καὶ πέντε πρόβατα πεποιημένα, καὶ πέντε οἰφὶ ἀλφίτων, καὶ γόμορ ἓν σταφίδων, καὶ διακοσίους παλάθας, καὶ ἔθετο ἐπὶ τοὺς ὄνους. καὶ εἶπε τοῖς παιδαρίοις αὐτῆς, πορεύεσθε ἔμπροσθέν μου, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ὀπίσω ὑμῶν παραγίνομαι. τῷ δὲ ἀνδρὶ αὐτῆς ναβὰλ οὐκ ἀπήγγειλεν. καὶ ἐγένετο αὐτῆς ἐπιβεβηκυίας ἐπὶ τὴν ὄνον, καὶ καταβαινούσης ἐν σκέπῃ τοῦ ὄρους. καὶ ἰδοὺ δαυίδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ κατέβαινον εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ ὑπήντησεν αὐτοῖς. καὶ δαυίδ εἶπεν, ἴσως εἰς ἄδικον ἐφύλαξα πάντα τὰ τοῦ ναβὰλ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ οὐκ ᾐτησάμην λαβεῖν ἐκ πάντων τῶν αὐτοῦ οὐδέν. καὶ ἀνταπέδωκέ μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. τάδε ποιήσαι ὁ θεὸς τοῖς ἐχθροῖς δαυίδ, καὶ τάδε προσθείη, εἰ ὑπολείψομαι ἐκ πάντων τῶν ναβὰλ ἕως πρωῒ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον. καὶ εἶδεν ἀβυγαΐλ τὸν δαυίδ, καὶ ἔσπευσε καὶ κατέβη ἀπὸ τῆς ὄνου, καὶ ἔπεσεν ἐνώπιον δαυίδ ἐπὶ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ ἔπεσε, καὶ εἶπεν, ἐν ἐμοὶ κύριέ μου ἡ ἀδικία, λαλησάτω δὴ ἡ δούλη σου εἰς τὰ ὦτά σου, καὶ ἄκουσον τὸν λόγον τῆς δούλης σου, μὴ δὴ θέσθω ὁ κύριός μου τὴν καρδίαν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τὸν λοιμὸν τοῦτον ἐπὶ ναβάλ· ὅτι κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὕτως ἐστὶν αὐτός, ναβὰλ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἀφροσύνη μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐγὼ ἡ δούλη σου οὐκ εἶδον τὰ παιδάρια τοῦ κυρίου μου ἃ ἀπέστειλας. καὶ νῦν κύριέ μου ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου, καθὼς ἐκώλυσέ σε κύριος τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς αἷμα ἀθῷον, καὶ σώζειν τὴν χεῖρά σου σοί. καὶ νῦν γένοιτο ὡς ναβὰλ οἱ ἐχθροί σου καὶ οἱ ζητοῦντες τῷ κυρίῳ μου κακά. καὶ νῦν λάβε τὴν εὐλογίαν ταύτην, ἣν ἐνήνοχεν ἡ δούλη σου τῷ κυρίῳ μου, καὶ δώσεις τοῖς παιδαρίοις τοῖς παρεστηκόσι τῷ κυρίῳ μου. ἆρον δὴ τὸ ἀνόμημα τῆς δούλης σου, ὅτι ποιῶν ποιήσει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου οἶκον πιστόν, ὅτι

Gen. 33.b.

ducentos panes & duos vtres vini: & quinq̃ arietes coctos: & quinq̃ ſata polente: & centum ligaturas vue paſſe: & ducentas maſſas caricarū: & poſuit ſuper aſinos: dixitq̃ pueris ſuis. Precedite me & ecce ego poſt tergum ſequar vos. Viro autem ſuo nabal non indicauit. Cū ergo aſcendiſſet aſinum & deſcenderet ad radicem montis: dauid & viri eius deſcēdebant in occurſum eiꝰ. Quibus & illa occurrit. Et ait dauid. Vere fruſtra ſeruaui omnia que huius erant in deſerto & nō periit quicq̃ de cunctis que ad eū pertinebant: & reddidit mihi malum pro bono. Hec faciat deus inimicis dauid & hec addat: ſi reliquero de omnibus que ad ipſum pertinēt vſq̃ mane mingentem ad parietem. Cum aūt vidiſſet abigail dauid: feſtinauit & deſcendit de aſino: & procidit coram dauid ſuper faciem ſuam & adorauit ſuper terram & cecidit ad pedes eius & dixit. In me ſit domine mi hec iniquitas. Loquatur obſecro ancilla tua in auribꝰ tuis: & audi verba famule tue. Ne ponat oro dominus meus rex cor ſuum ſuper virum iſtum iniquum nabal: quoniam ſecundum nomen ſuū ſtultus eſt: & eſt ſtultitia cum eo. Ego autem ancilla tua nō vidi pueros tuos domine mi quos miſiſti. Nūc ergo domine mi viuit dominus & viuit anima tua qui prohibuit te ne venires in ſanguinem: & ſaluauit manum tuam tibi. Et nunc fiāt ſicut nabal inimici tui: & qui querunt domino meo malum. Quapropter ſuſcipe benedictionem hanc quam attulit ancilla tua tibi dño meo: & da pueris qui ſequūtur te dominū meum. Aufer iniquitatē famule tue. Faciens enim faciet dominus tibi dño meo domum fidelē: quia

מאתים לחם ושנים נבלי יין וחמש צאן עשוית וחמש סאים קלי ומאה צמקים ומאתים דבלים ותשם על החמרים: ותאמר לנעריה עברו לפני הנני אחריכם באה ולאישה נבל לא הגידה: והיה היא רכבת על החמור וירדת בסתר ההר והנה דוד ואנשיו ירדים לקראתה ותפגש אתם: ודוד אמר אך לשקר שמרתי את כל אשר לזה במדבר ולא נפקד מכל אשר לו מאומה וישב לי רעה תחת טובה: כה יעשה אלהים לאיבי דוד וכה יסיף אם אשאיר מכל אשר לו עד הבקר משתין בקיר: ותרא אביגיל את דוד ותמהר ותרד מעל החמור ותפל לאפי דוד על פניה ותשתחו ארץ: ותפל על רגליו ותאמר בי אני אדני העון ותדבר נא אמתך באזניך ושמע את דברי אמתך: אל נא ישים אדני את לבו אל איש הבליעל הזה על נבל כי כשמו כן הוא נבל שמו ונבלה עמו ואני אמתך לא ראיתי את נערי אדני אשר שלחת: ועתה אדני חי יהוה וחי נפשך אשר מנעך יהוה מבוא בדמים והושע ידך לך ועתה יהיו כאיבך ונבל המבקשים אל אדני רעה: ועתה הברכה הזאת אשר הביא שפחתך לאדני ונתנה לנערים המתהלכים ברגלי אדני: שא נא לפשע אמתך כי עשה יעשה יהוה לאדני בית נאמן כי

מלחמות יהוה אדני נלחם ורעה — לחם
לא תמצא בך מימיך ויקם אדם — מצא יום
לרדפך ולבקש את נפשך והיתה — קום היה
נפש אדני צרורה בצרור החיים — צרר
את יהוה אלהיך ואת נפש
איביך יקלענה בתוך כף הקלע — קלע
והיה כי יעשה יהוה לאדני ככל — עשה
אשר דבר את הטובה עליך
וצוך לנגיד על ישראל ולא — צוה עד
תהיה זאת לך לפוקה ולמכשול — היה כשל
לב לאדני ולשפך דם חנם
ולהושיע אדני לו והיטב יהוה — ישע יטב
לאדני וזכרת את אמתך ויאמר — אמה אמר
דוד לאביגל ברוך יהוה אלהי — ברך
ישראל אשר שלחך היום
הזה לקראתי וברוך טעמך
וברוכה את אשר כלתני היום — כלה
הזה מבוא בדמים והשע — ישע
ידי לי ואולם חי יהוה אלהי — אלם
ישראל אשר מנעני מהרע — רוע
אתך כי לולי מהרת
ותבאתי לקראתי כי אם — בוא
נותר לנבל עד אור הבקר — יתר
משתין בקיר ויקח דוד מידה — שתן לקח
את אשר הביאה לו ולה אמר — בוא
עלי לשלום לביתך ראי שמעתי — עלה ראה
בקולך ואשא פניך ותבא — נשא פנה
אביגיל אל נבל והנה לו
משתה בביתו כמשתה המלך — שתה
ולב נבל טוב עליו והוא שכר
עד מאד ולא הגידה לו דבר — נגד
קטן וגדול עד אור הבקר
ויהי בבקר בצאת היין מנבל — היה יצא
ותגד לו אשתו את הדברים — נגד איש
האלה וימת לבו בקרבו והוא — מות
היה לאבן ויהי כעשרת הימים — יום

prelia dn̄i dn̄e mi tu p̄liaris. Malicia ergo nō iueniatur in te oībus diebus vite tue. Si eī surrexerit aliqn̄ hō p̄sequēs te vel q̄rēs aīam tuā: erit aīa dn̄i mei custodita q̄si ī fasciculo viuentium apud dominū deum tuum. Porro inimicorū tuorū aīa rotabitur quasi in impetu & circulo fūde. Cū ergo fecerit tibi dn̄s domino meo oīa hec q̄ locutus ē bona de te: & constituerit te ducē super israel: non erit tibi hoc in singultum & in scrupulum cordis dn̄o meo q̄ effuderis sanguinē inoxiū: aut ipse te vltus fueris. Et cū benefecerit dn̄s domino meo: recordaberis ancille tue. Et ait dauid ad abigail. Bn̄dictus dominus deus israel qui misit te hodie in occursū meū: & bn̄dictū eloquium tuum: & benedicta tu que p̄hibuisti me hodie ne irem ad sanguinē: & vlciscerer me manu mea. Alioqn viuit dominus deus israel qui p̄hibuit me ne malum facerem tibi: nisi cito venisses in occursum mihi: non remansisset nabal vsq̄ ad lucem matutinam mingens ad parietem. Suscepit ergo dd̄ d̄ manu eius oīa que attulerat ei. Dixitq̄ ei. Vade pacifice ī domū tuam. Ecce audiui vocem tuā & honoraui faciem tuam. Venit āt abigail ad nabal. Et ecce erat ei conuiuiū in domo eius quasi cōuiuiū regis: & cor nabal iocundū. Erat enim ebrius nimis: & non indicauit ei verbum pusillum aut grāde vsq̄ mane. Diluculo aūt cū digessisset vinum nabal: indicauit ei vxor sua verba hec. Et emortuum est cor eius intrinsecus: & fctūs ē quasi lapis. Cū q̄ pertrāsisset decē dies

prelīi dn̄i dn̄s meus preliabitur. ⁊ malicia
πόλεμον κυρίου ὁ κύριός μου πολεμήσει. καὶ κακία
nō inuenietur in te vnquā. ⁊ si surrexerit ho
οὐχ εὑρεθήσεται ἐν σοὶ πώποτε. καὶ ἐὰν ἀναστῇ ἄνθρω
mo persequēs te ⁊ querēs aīam tuā: ⁊
πος καταδιώκων σε καὶ ζητῶν τὴν ψυχήν σου, καὶ
erit aīa dn̄i mei ligata in vinculo
ἔσται ἡ ψυχὴ τοῦ κυρίου μου ἐνδεδεμένη ἐν δεσμῷ
vite a dn̄o deo: ⁊ aīam
τῆς ζωῆς παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ψυχὴν τῶν
inimicoꝝ tuoꝝ funda iaculaberis in medio funde.
ἐχθρῶν σου σφενδονήσεις ἐν μέσῳ τῆς σφενδόνης.
⁊ erit qn̄ fecerit dn̄s dn̄o meo sm̄
καὶ ἔσται ὅταν ποιήσει κύριος τῷ κυρίῳ μου κατὰ
omnia que locutus est bona de te: ⁊ cōstituerit
πάντα ἃ ἐλάλησεν ἀγαθὰ ἐπὶ σέ, καὶ ἐντελεῖταί
te dn̄s in ducē sup israel: ⁊ nō erit
σοι κύριος εἰς ἡγούμενον ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἔσται
tibi hoc abominatio ⁊ scandalū cordis
σοι τοῦτο βδελυγμὸς καὶ σκάνδαλον καρδίας τῷ
dn̄o meo effūdere sāguinē inocētē gratis: ⁊ saluare
κυρίῳ μου ἐκχέαι αἷμα ἀθῷον δωρεάν, καὶ σῶσαι
manū dn̄i mei sibi. ⁊ bn̄faciet dn̄s do
χεῖρα κυρίου μού ἑαυτῷ. καὶ ἀγαθυνεῖ κύριος τῷ κυ
mino meo ⁊ recordaberis ancille tue: vt bn̄
ρίῳ μου καὶ μνησθήσῃ τῆς δούλης σου, τοῦ καλῶς
facias ei. ⁊ ait dauid abygail: bn̄dictus
ποιῆσαι αὐτῇ. καὶ εἶπε δαυὶδ τῇ ἀβυγαίλ, εὐλογητὸς
dn̄s deus israel: q̄ misit te hodie in
κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ὃς ἀπέστειλέ σε σήμερον ἐν
hac in occursū mihi ⁊ benedictus: mos
ταύτῃ εἰς ἀπάντησίν μοι, καὶ εὐλογητὸς ὁ τρόπος
tuus: ⁊ benedicta tu que prohibuisti me hodie in
σου, καὶ εὐλογημένη σὺ ἡ ἀποκωλύσασά με σήμερον ἐν
hac ne irem in sanguinē: ⁊ saluarē manū meā
ταύτῃ μὴ ἐλθεῖν εἰς αἵματα, καὶ σῶσαι χεῖρά μου
mihi. verū viuit dn̄s deus israel qui prohibuit me
ἐμοί. πλὴν ζῇ κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὃς ἀπεκώλυσέ με
hodie malū facere tibi. q̄ nisi festinasses ⁊
σήμερον τοῦ κακοποιῆσαί σοι. ὅτι εἰ μὴ ἔσπευσας καὶ
venisses in occursū mihi: nō relictus esset
παρεγένου εἰς ἀπάντησίν μου, οὐκ ἂν ὑπελείφθη τῷ
nabal vsq̄ ad lucē matutinā mingēs ad parietē. ⁊
ναβὰλ ἕως φωτὸς τοῦ πρωῒ οὐρῶν πρὸς τοῖχον. καὶ
accepit dauid oīa de manu eius q̄ attu
ἔλαβε δαυὶδ πάντα τὰ ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς ἃ ἤνεγ
lit ei. ⁊ dixit ei dauid: ascēde in pace
κεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν αὐτῇ δαυίδ, ἀνάβηθι εἰς εἰρήνην
in domū tuā. aspice, iā qui audiui vocē
εἰς τὸν οἶκόν σου. βλέπε δὴ ὅτι ἤκουσα τῆς φωνῆς
tuā: ⁊ reueritus sum faciē tuā. ⁊ venit
σου, καὶ ἐνετράπην τὸ πρόσωπόν σου. καὶ παρεγένετο
abygail ad nabal. ⁊ ecce erat ei cōuiuiū q̄si
ἀβυγαΐλ πρὸς ναβάλ. καὶ ἰδοὺ ἦν αὐτῷ πότος ὡς ὁ
cōuiuiū regum in domo eius. ⁊ cor
πότος τῶν βασιλέων ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἡ καρ
nabal iocūdū in eo: ⁊ ipse ebrius nimis.
δία ναβὰλ ἀγαθὴ ἐπ' αὐτῷ, καὶ αὐτὸς μεθύων σφόδρα.
⁊ nō nunciauit abygail nabal verbū grāde vł
καὶ οὐκ ἀπήγγειλεν ἀβυγαΐλ τῷ ναβὰλ ῥῆμα μέγα ἢ
pusillū vsq̄ ad lumē matutinū: ⁊ factū ē mane ⁊ vt
μικρὸν ἕως φωτὸς τοῦ πρωΐ, καὶ ἐγένετο πρωΐ, καὶ ὡς
resipuit a vino nabal: nūciauit ei
ἐξένηψεν ἀπὸ τοῦ οἴνου ναβάλ, ἀπήγγειλεν αὐτῷ
vxor eius oīa verba hec. ⁊ imor
ἡ γυνὴ αὐτοῦ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἀπε
tuū est ei cor eius: ⁊ ipse fit vt
θανεν αὐτῷ ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς γίνεται ὡς
lapis. ⁊ facte sunt quasi decē dies:
λίθος. καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ δέκα ἡμέραι,

⁊ percussit dn̄s nabal ⁊ mortuus est. ⁊
καὶ ἐπάταξε κύριος τῷ ναβὰλ καὶ ἀπέθανεν. καὶ
audiuit dauid q̄ mortuus eēt nabal ⁊ dixit: bene
ἤκουσε δαυὶδ ὅτι ἀπέθανε ναβὰλ καὶ εἶπεν, εὐλο
dictus dn̄s deus qui iudicauit iudiciū obpro
γητὸς κύριος ὁ θεὸς ὃς ἔκρινε τὴν κρίσιν τοῦ ὀνειδισ
brij mei de manu nabal: ⁊ seruū suū
μοῦ μου ἐκ χειρὸς ναβάλ, καὶ τὸν δοῦλον αὐτοῦ
custodiuit de manu malorū. ⁊ maliciā na
περιεποιήσατο ἐκ χειρὸς κακῶν. καὶ τὴν κακίαν να
bal cōuertit dn̄s in caput eius. ⁊
βὰλ ἐπέστρεψε κύριος εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ
misit dauid ⁊ locutus est de abigail: vt
ἀπέστειλε δαυὶδ καὶ ἐλάλησε περὶ ἀβιγαΐλ, λα
sumeret eā sibi in vxorē. ⁊ venerūt pue
βεῖν αὐτὴν ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἦλθον οἱ παῖ
ri dauid ad abigail in carmelū. ⁊ locu
δες δαυὶδ πρὸς ἀβιγαΐλ εἰς τὸν κάρμηλον. καὶ ἐλά
ti sunt ei dicētes: dauid misit nos ad
λησαν αὐτῇ λέγοντες, δαυὶδ ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς
te vt accipiat sibi in vxorē. ⁊ cōsurgēs ado
σὲ λαβεῖν σε αὐτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἀνάστασα προ
rauit sup faciē sup terrā. ⁊ ait:
σεκύνησεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν,
ecce famula tua in ancillā vt lauet pe
ἰδοὺ ἡ δούλη σου εἰς παιδίσκην νίψειν τοὺς πό
des seruorū dn̄i mei. ⁊ festinauit ⁊
δας τῶν παίδων τοῦ κυρίου μου. καὶ ἐτάχυνε καὶ
surrexit abigail ⁊ ascēdit sup asinū: ⁊ quinq̄
ἀνέστη ἀβιγαΐλ καὶ ἐπέβη ἐπὶ τὸν ὄνον, καὶ πέντε
puelle eius secute sunt eā. ⁊ abiit post
κοράσια αὐτῆς ἠκολούθησαν αὐτῇ. καὶ ἐπορεύθη ὀπί
nuncios dauid: ⁊ fit illi in vxorē.
σω τῶν ἀγγέλων δαυίδ, καὶ γίνεται αὐτῷ εἰς γυναῖκα.
⁊ achinaam accepit sibi dauid ex izrael:
καὶ τὴν ἀχιναὰμ ἔλαβεν ἑαυτῷ δαυὶδ ἐξ ἰζραήλ,
⁊ fuerūt ei ambe in vxores. ⁊ saul dedit
καὶ ἦσαν αὐτῷ ἀμφότεραι εἰς γυναῖκας. καὶ σαοὺλ ἔδωκε
mechol filiā suā vxorē dauid
μεχὸλ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τὴν γυναῖκα δαυὶδ
phalti filio lais qui de gallim.
τῷ φαλτὶ υἱῷ λαὶς τῷ ἐκ γαλίμ.

Ca. 26.

Et venerūt ziphei in collem ad saul
Καὶ ἔρχονται οἱ ζηφαῖοι εἰς τὸν βουνὸν πρὸς σαοὺλ
dicētes: ecce dauid absconditus est apud nos in
λέγοντες, ἰδοὺ δαυὶδ κέκρυπται παρ' ἡμῖν ἐν
colle echela q̄ est ex aduerso iesse
τῷ βουνῷ τῷ ἐχελὰ τὸ κατὰ πρόσωπον τοῦ ἰεσσε
mū. ⁊ surrexit saul ⁊ descēdit in desertū ziph.
μοῦν. καὶ ἀνέστη σαοὺλ καὶ κατέβη ἐς τὴν ἔρημον ζίφ.
⁊ cum eo tria milia virorū electorū de
καὶ μετ' αὐτοῦ τρεῖς χιλιάδες ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν ἐξ
israel vt quererēt dauid in deserto ziph. ⁊
ἰσραὴλ τοῦ ζητεῖν τὸν δαυὶδ ἐν τῇ ἐρήμῳ ζίφ. καὶ
castrametatus est saul in colle echela ex
παρενέβαλεν σαοὺλ ἐν τῷ βουνῷ τῷ ἐχελὰ ἐπὶ
aduerso iessemū q̄ est in via. ⁊
πρόσωπον ἰεσσεμοῦν τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ. καὶ ὁ
dauid sedebat in deserto. ⁊ vidit dauid q̄
δαυὶδ ἐκάθητο ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ εἶδε δαυὶδ ὅτι
venisset saul post se in desertū. ⁊ mi
ἥκει σαοὺλ ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὴν ἔρημον. καὶ ἀπέ
sit dauid exploratores: ⁊ cognouit q̄ venisset sa
στειλε δαυὶδ κατασκόπους, καὶ ἔγνω ὅτι ἥκει σα
ul paratus illuc. ⁊ surrexit dauid clam ⁊ a
οὺλ ἕτοιμος ἐκεῖ. καὶ ἀνέστη δαυὶδ λάθρα καὶ ἐπο
biit in locū vbi dormiebat illic saul. ⁊ vi
ρεύθη εἰς τὸν τόπον οὗ ἐκάθευδε ἐκεῖ σαούλ. καὶ εἶ
dit dd̄ locum vbi dormiuit ibi saul: ⁊
δε δαυὶδ τὸν τόπον οὗ ἐκοιμήθη ἐκεῖ σαούλ, καὶ
abener
ἀβεννὴρ

percussit dn̄s nabal: & mortuus est. Qd̄ cū audisset dauid mortuum nabal: ait. Benedictus dn̄s qui iudicauit cām obprobrii mei de manu nabal: & seruū suū custodiuit a malo: & maliciam nabal reddidit dominus in caput eius. Misit ergo dauid & locutus est ad abigail vt sumeret eam sibi in vxorem. Et venerunt pueri dauid ad abigail in carmelū: & locuti sūt ad eam dicentes. Dauid misit nos ad te vt accipiat te sibi in vxorē. Que consurgens adorauit prona in terram: & ait. Ecce famula tua sit in ancillā: vt lauet pedes seruorū dn̄i mei. Et festinauit & surrexit abigail & ascēdit super asinum: & quinq̄ puelle ierunt cū ea pedisseque eius: & secuta est nūcios dd̄: & fctā est illi vxor. Sed & achinoē accepit dd̄ de iezrael: & fuit vtraq̄ vxor eius. Saul autem dedit michol filiā suam vxorē dauid phalti filio lais qui erat de gallim.

Et venerunt 26. ziphei ad saul in gabaa dicentes. Ecce dauid abscōditus est in colle achile que ē ex aduerso solitudinis. Et surrexit saul & descēdit in desertum ziph & cum eo tria milia virorū de electis israel: vt quereret dauid ī deserto ziph. Et castrametatus est saul in gabaa achile que erat ex aduerso solitudinis in via. Dauid āt hītabat in deserto. Vidēs āt q̄ venisset saul post se in desertum: misit exploratores: & didicit q̄ illuc venisset certissime. Et surrexit dauid & venit ad locum vbi erat saul. Cunq̄ vidisset locum in quo dormiebat saul & abner

ויגף יהוה את נבל וימת וישמע — נגף שמע
דוד כי מת נבל ויאמר ברוך — מות אמר
יהוה אשר רב את ריב חרפתי — ריב
מיד נבל ואת עבדו חשך מרעה — רוע
ואת רעת נבל השיב יהוה — שוב
בראשו וישלח דוד וידבר — שלח דבר
באביגיל לקחתה לו לאשה — לקח איש
ויבאו עבדי דוד אל אביגיל — בוא
הכרמלה וידברו אליה לאמר
דוד שלחנו אליך לקחתך לו
לאשה ותקם ותשתחו אפים — קום שחה
ארצה ותאמר הנה אמתך — אמה
לשפחה לרחץ רגלי עבדי אדני
ותמהר ותקם אביגיל ותרכב על — מהר קום
החמור וחמש נערתיה ההלכות — רכב חמר
לרגלה ותלך אחרי מלאכי דוד — הלך לאך
ותהי לו לאשה ואת אחינעם — היה
לקח דוד מיזרעאל ותהיין גם
שתיהן לו לנשים ושאול נתן את — נשה
מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן — איש
ליש אשר מגלים ויבאו — Cap. xxvi
הזפים אל שאול הגבעתה לאמר
הלוא דוד מסתתר בגבעת החכילה — סתר
על פני הישימן ויקם שאול — פנה קום
וירד אל מדבר זיף ואתו שלשת — דבר
אלפים איש בחורי ישראל — בחר
לבקש את דוד במדבר זיף
ויחן שאול בגבעת החכילה — חנה
אשר על פני הישימן על הדרך
ודוד ישב במדבר וירא כי בא — ראה בוא
שאול אחריו המדברה
וישלח דוד מרגלים וידע כי בא — שלח רגל
שאול אל נכון ויקם דוד ויבא — בוא קום
אל המקום אשר חנה שם — קום
שאול וירא דוד את המקום
אשר שכב שם שאול ואבנר

בן נר שר צבאו ושאול שכב
במעגל והעם חנים סביבתו: ויען
דוד ויאמר אל אחימלך החתי
ואל אבישי בן צרויה אחי יואב
לאמר מי ירד אתי אל שאול
אל המחנה ויאמר אבישי אני
ארד עמך: ויבא דוד ואבישי אל
העם לילה והנה שאול שכב
ישן במעגל וחניתו מעוכה בארץ
מראשתו ואבנר והעם שכבים
סביבתו: ויאמר אבישי אל
דוד סגר אלהים היום את איבך
בידך ועתה אכנו נא בחנית
ובארץ פעם אחת ולא אשנה
לו: ויאמר דוד אל אבישי אל
תשחיתהו כי מי שלח ידו
במשיח יהוה ונקה: ויאמר דוד
חי יהוה כי אם יהוה יגפנו או
יומו יבוא ומת או במלחמה ירד
ונספה: חלילה לי מיהוה משלח
ידי במשיח יהוה ועתה קח נא את
החנית אשר מראשתו ואת צפחת
המים ונלכה לנו: ויקח דוד את
החנית ואת צפחת המים מראשתי
שאול וילכו להם ואין ראה ואין
יודע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי
תרדמת יהוה נפלה עליהם:
ויעבר דוד העבר ויעמד על ראש
ההר מרחוק רב המקום ביניהם:
ויקרא דוד אל העם ואל אבנר
בן נר לאמר הלוא תענה אבנר
ויען אבנר ויאמר מי אתה
קראת אל המלך: ויאמר דוד
אל אבנר הלוא איש אתה ומי
כמוך בישראל ולמה לא שמרת
אל אדניך המלך כי בא אחד

filius ner priceps militie eius & saulē dormiētē in tētorio & reliquū vulgus p circuitū eius: ait dauid ad achimelech etheum: & abisai filium saruie fratrem ioab dicēs. Quis descendet mecum ad saul in castra? Dixitq; abisai. Ego descendā tecū. Venerūt ergo dauid & abisai ad populū nocte: & inuenerunt saul iacentē & dormientē in tentorio: & hastam fixā in terra ad caput eius. Abner aūt & populum dormiētes in circuitu eius. Dixitq; abisai ad dauid. Cōclusit de9 inimicū tuū hodie in manus tuas. Nūc ergo perfodiam eū lācea in terra semel: & secūdo opus non erit. & dixit dd ad abisai. Ne interficias eū. Quis enī extendet manum suā in xp̄m dn̄i & innocēs erit? Et dixit dauid. Viuit dn̄s: qa nisi dn̄s percusserit eum: aut dies ei9 venerit vt moriatur: aut in p̄liū descēdens perierit: propitius mihi sit dn̄s ne extēdā manū meā in xp̄m dn̄i. Nūc igitur tolle hastam que ē ad caput eius & ciphum aque & abeamus. Tulit igitur dauid hastam & ciphū aq̄ q erat ad caput eius: & abierūt. Et nō erat quisq; qui videret & itelligeret & euigilaret sed oēs dormiebāt: qa sopor domini irruerat sup eos. Cūq; trāsisset dd ex aduerso & stetisset in vertice mōtis de lōge: & esset grāde interuallū inter eos: clamauit dauid ad ppl'm & ad abner filiū ner dicens. Nōne rn̄debis abner? Et rn̄dēs abner ait. Quis es tu qui clamas & inqetas regē? Et ait dauid ad abner. Nūquid nō vir tu es? Et quis alius silis tui in israel? Quare ergo non custodisti dn̄m tuum regē? Ingressus est enim vnus

filius ner princeps militie eius ibi: & saul dormiebat
υἱὸς νὴρ ἀρχιςράτηγος αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ σαοὺλ ἐκάθευδεν
in curru. & ppls castrametatus erat p circuitū eius.
ἐν λαμπήνη. καὶ ὁ λαὸς παρεμβεβληκὼς κύκλῳ αὐτοῦ.
& rn̄dit dauid & dixit ad achimelech
καὶ ἀπεκρίθη δαυίδ καὶ εἶπε πρὸς ἀχιμέλεχ τὸν
chetteū. & ad abessai filiū saruie fratrē io
χετταῖον καὶ πρὸς ἀβεσσαὶ υἱὸν σαρουΐα ἀδελφὸν ἰω
ab dicēs: quis ingredietur mecū in ca
ὰβ λέγων, τίς εἰσελεύσεται μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν παρ
stra ad saul? & dixit abessa: ego in
εμβολὴν πρὸς σαοὺλ; καὶ εἶπεν ἀβεσσά, ἐγὼ εἰσε
grediar tecum. & abeunt dauid &
λεύσομαι μετὰ σοῦ. καὶ εἰσπορεύονται δαυίδ καὶ
abessai in ppl'm nocte. & ecce saul dor
ἀβεσσαὶ εἰς τὸν λαὸν τὴν νύκτα. καὶ ἰδοὺ σαοὺλ κα
miēs dormiuit in curru: & hasta fixa
θεύδων ὕπνωσεν ἐν λαμπήνῃ, καὶ τὸ δόρυ ἐμπεπηγὸς
in terra ad caput eius. & abener & po
εἰς τὴν γῆν πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ἀβεννὴρ καὶ ὁ λα
pul9 dormiebat i circuitu ei9. & dixit abessai ad
ὸς ἐκάθευδεν κύκλῳ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀβεσσαὶ πρὸς
dauid: cōclusit dn̄s inimicū tuū hodie in
δαυίδ, ἀπέκλεισε κύριος τὸν ἐχθρόν σου σήμερον εἰς
manus tuas. & nūc percutiā eū lancea
χεῖράς σου. καὶ νῦν πατάξω δὴ αὐτὸν τῷ δόρατι
semel in terra & nō scdo percutiā eū. & dixit
ἅπαξ εἰς τὴν γῆν καὶ οὐ δευτερώσω αὐτῷ. καὶ εἶπε
dauid ad abessai: ne interficias eū: qm̄ quis
δαυίδ πρὸς ἀβεσσαί, μὴ διαφθείρῃς αὐτόν, ὅτι τίς
inferet manus suas in xp̄m dn̄i & inno
ἐποίσει χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν χριστὸν κυρίου καὶ ἀθω
cēs erit? & dixit dauid viuit dn̄s: q' nisi dn̄s
ωθήσεται; καὶ εἶπε δαυίδ ζῇ κύριος, ὅτι ἐὰν μὴ κύριος
percusserit eū: aut dies eius venerit & mortuus: vel in
παίσῃ αὐτόν, ἢ ἡ ἡμέρα αὐτοῦ ἔλθῃ καὶ ἀποθάνῃ, ἢ εἰς
pugnā descēdat & apponatur: mihi āt nō fiat a
πόλεμον καταβῇ καὶ προστεθῇ, ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο παρὰ
dn̄o inferre manū meā in xp̄m dn̄i. &
κυρίου ἐπενεγκεῖν χεῖρά μου ἐπὶ χριστὸν κυρίου. καὶ
nūc accipe iā hastā q̄ ad caput eius &
νῦν λάβε δὴ τὸ δόρυ τὸ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸν φα
ticulā aque a capite eius: & abea
κὸν τοῦ ὕδατος ἀπὸ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀπέλθω
mus nos. & tulit dd hastā & lēticulā
μεν ἡμεῖς. καὶ ἔλαβε δαυίδ τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν
aque a capite ei9: & abierūt
τοῦ ὕδατος ἀπὸ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἀπῆλθον
ipsi. & non erat q̄ videret & nō erat q̄ itelligeret
αὐτοί. καὶ οὐκ ἦν ὁ βλέπων καὶ οὐκ ἦν ὁ γινώσκων
& nō erat q̄ surgeret: oēs dormiētes: quia
καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξεγειρόμενος, πάντες ὑπνοῦντες, ὅτι
stupor dn̄i irruerat super eos. & trāsijt dauid
θάμβος κυρίου ἔπεσεν ἐπ' αὐτούς. καὶ διέβη δαυίδ
in vlteriorē ptē: & stetit in vertice montis
εἰς τὸ πέραν, καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους
de lōge: & multa via inter eos: & vo
μακρόθεν, καὶ πολλὴ ἡ ὁδὸς ἀναμέσον αὐτῶν, καὶ προ
cauit dauid ppl'm: & abener filio ner
σεκαλέσατο δαυίδ τὸν λαόν, καὶ τῷ ἀβεννὴρ υἱῷ νὴρ
locut9 est dicēs: nō rn̄debis abener? & rn̄
ἐλάλησε λέγων, οὐκ ἀποκριθήσῃ ἀβεννήρ; καὶ ἀπεκρί
dit abener & dixit: quis es q̄ vocas me: quis es tu?
θη ἀβεννὴρ καὶ εἶπεν, τίς εἶ ὁ καλῶν με, τίς εἶ σύ;
& dixit dauid ad abener: nūqd nō vir tu? & qs
καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἀβεννήρ, οὐχὶ ἀνὴρ σύ; καὶ τίς
in israel sicut tu? & quare nō custodis dn̄m
ἐν ἰσραὴλ ὡς σύ; καὶ ἱνατί οὐ φυλάσσεις τὸν κύριόν
tuū regem? qm̄ ingressus ē vnus
σου τὸν βασιλέα; ὅτι εἰσῆλθεν εἷς

de pplo vt interficeret dn̄m tuū regē:
ἐκ τοῦ λαοῦ διαφθεῖραι τὸν κύριόν σου τὸν βασιλέα,
non bonū verbū hoc qd̄ fecisti. viuit dn̄s: qm̄
οὐκ ἀγαθὸν τὸ ῥῆμα τοῦτο ὃ πεποίηκας. ζῇ κύριος, ὅτι
filij mortis vos q̄ nō custoditis dn̄m vr̄m
υἱοὶ θανάτου ὑμεῖς οἱ μὴ φυλάσσοντες τὸν κύριον ὑμῶν
regem xp̄m dn̄i. & nūc vide vbi est
τὸν βασιλέα τὸν χριστὸν κυρίου. καὶ νῦν ἴδε ποῦ ἐστὶ
hasta regis: & lēticula aque q̄
τὸ δόρυ τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ φακὸς τοῦ ὕδατος τὰ
ad caput eius. & cognouit saul vocē
πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ἐπέγνω σαοὺλ τὴν φωνὴν
dauid: & dixit vox tua hec fili dd?
δαυίδ, καὶ εἶπεν ἡ φωνή σου αὕτη τέκνον δαυίδ;
& dixit dauid: vox mea dn̄e mi seruus tuus do
καὶ εἶπε δαυίδ, φωνή μου κύριέ μου δοῦλος σὸς κύ
mine rex. & dixit quare persequitur do
ριε βασιλεῦ. καὶ εἶπεν ἱνατί τοῦτο καταδιώκει ὁ κύ
min9 meus post seruū suū? qm̄ qd peccaui:
ριός μου ὀπίσω τοῦ δούλου αὐτοῦ; ὅτι τί ἥμαρτον;
vel qd in me malū inuētū est? & nūc audiat iā do
ἢ τίς ἐν ἐμοὶ κακία εὑρέθη; καὶ νῦν ἀκουσάτω δὴ ὁ κύ
min9 meus rex verba serui sui:
ριός μου ὁ βασιλεὺς τὰ ῥήματα τοῦ δούλου αὐτοῦ,
si deus i citauit te aduersū me: odoretur sacrificiū tuū.
εἰ ὁ θεὸς ἐπισείει σε ἐπ' ἐμέ, ὀσφρανθείη ἡ θυσία σου.
si āt filij hoīum: maledicti isti corā do
εἰ δὲ υἱοὶ ἀνθρώπων, ἐπικατάρατοι οὗτοι ἐνώπιον κυ
mino: quia eiecerūt me hodie vt nō firmer in here
ρίου, ὅτι ἐξέβαλόν με σήμερον μὴ στηριχθῆναι ἐν κληρο
ditate dn̄i: dicētes vade serui dijs alijs.
νομίᾳ κυρίου. λέγοντες πορεύου δούλευε θεοῖς ἑτέροις.
& nūc nō cadat sanguis me9 sup terrā ex aduerso
καὶ νῦν μὴ πέσοι τὸ αἷμά μου ἐπὶ τὴν γῆν ἐξ ἐναντίας
faciei dn̄i. q' egressus est rex israel
προσώπου κυρίου. ὅτι ἐξελήλυθεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ
vt q̄rat pulicē vnū: sicut psequitur nycticorax in
ζητεῖν ψύλλον ἕνα, καθὼς καταδιώκει ὁ νυκτικόραξ ἐν
mōtibus. & dixit saul peccaui: reuertere fi
τοῖς ὄρεσιν. καὶ εἶπε σαοὺλ ἥμαρτον, ἐπίστρεφε τέκ
li dauid: q' nō malefaciā tibi rursū eo q' preciosa
νον δαυίδ, ὅτι οὐ κακοποιήσω σε ἔτι ἀνθ' ὧν ἔντιμος
fuerit aīa mea in oculis tuis in die
γεγένηται ἡ ψυχή μου ἐν ὀφθαλμοῖς σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ
hac: stulte egi: & ignoraui multa nimis.
ταύτῃ, μεματαίωμαι, καὶ ἠγνόηκα πολλὰ σφόδρα.
& rn̄dit dauid & dixit: ecce hasta re
καὶ ἀπεκρίθη δαυίδ καὶ εἶπεν, ἰδοὺ τὸ δόρυ τοῦ βασιλέ
gis: transeat iā vnus puerorū & accipiat eā. &
ως, διελθέτω δὴ εἷς τῶν παιδαρίων καὶ λαβέτω αὐτό. καὶ
dn̄s retribuet vnicuiq; iusticias suas &
κύριος ἐπιστρέψει ἑκάστῳ τὰς δικαιοσύνας αὐτοῦ καὶ τὴν
fidē suā. vt tradidit te dn̄s hodie in
πίστιν αὐτοῦ. ὡς παρέδωκέ σε κύριος σήμερον εἰς
manus meas: & nō volui inferre manū meā
χεῖράς μου, καὶ οὐκ ἠθέλησα ἐπενεγκεῖν χεῖρά μου
in xp̄m dn̄i. & ecce sicut magnificata ē in
ἐπὶ χριστὸν κυρίου. καὶ ἰδοὺ καθὼς ἐμεγαλύνθη ἐν τῇ
die hac aīa tua in oculis meis: sic ma
ἡμέρᾳ ταύτῃ ἡ ψυχή σου ἐν ὀφθαλμοῖς μου, οὕτως με
gnificetur aīa mea in cōspectu dn̄i: & eruat
γαλυνθείη ἡ ψυχή μου ἐναντίον κυρίου, καὶ σκεπάσαι
me & liberet me ex oī angustia. & dixit
με καὶ ἐξέλοιτό με ἐκ πάσης θλίψεως. καὶ εἶπε
saul ad dauid: benedictus tu
σαοὺλ πρὸς δαυίδ, εὐλογημένος σύ

de turba vt interficeret regem dominum tuum. Non est bonum hoc quod fecisti. Viuit dn̄s: qm̄ filij mortis estis vos: quia non custodistis dominum vestrum christum dn̄i. Nūc ergo vide vbi sit hasta regis & vbi sit ciphus aque qui erat ad caput eius. Cognouit autem saul vocem dauid: & dixit. Nunquid vox hec tua fili mi dauid? Et ait dauid. Vox mea dn̄e mi rex. Et ait. Quāobcausam dominus meus psequitur seruū suum? Quid feci: aut quod est malum in manu mea? Nunc ergo audi oro domine mi rex verba serui tui. Si dn̄s incitat te aduersū me: odoretur sacrificiū. Si āt filij hoīm: maledicti sunt in conspectu dn̄i qui eiecerunt me hodie vt nō habitem in hereditate dn̄i dicētes. vade serui dijs alienis. Et nunc non effundatur sanguis meus in terra coram domino: quia egressus est rex israel vt querat pulicem vnum sicut persequitur perdix in montibus. Et ait saul. Peccaui. Reuertere fili mi dauid. Nequaq̄ enī vltra tibi malefaciā eo q' p̄ciosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie. Apparet enī q' stulte egerim & ignorauerim multa nimis. Et rn̄dens dd ait. Ecce hasta regis: transeat vnus de pueris regis & tollat eam. Dominus āt retribuet vnicuiq; sm̄ iusticiam suam & fidē. Tradidit enim te dominus hodie i manū meā: & nolui extendere manū meā in xp̄m domini. Et sicut magnificata est aīa tua hodie in oculis meis: sic magnificetur aīa mea in oculis domini & liberet me de omni angustia. Ait ergo saul ad dauid. Benedictus tu

העם להשחית את המלך
אדניך: לא טוב הדבר הזה אשר
עשית חי יהוה כי בני מות אתם
אשר לא שמרתם על אדניכם
על משיח יהוה ועתה ראה אי
חנית המלך ואת צפחת המים
אשר מראשתיו: ויכר שאול
את קול דוד ויאמר הקולך זה
בני דוד ויאמר דוד קולי אדני
המלך: ויאמר למה זה אדני רדף
אחרי עבדו כי מה עשיתי ומה
בידי רעה: ועתה ישמע נא
אדני המלך את דברי עבדו אם
יהוה הסיתך בי ירח מנחה ואם
בני האדם ארורים הם לפני
יהוה כי גרשוני היום מהסתפח
בנחלת יהוה לאמר לך עבד
אלהים אחרים: ועתה אל יפל
דמי ארצה מנגד פני יהוה כי
יצא מלך ישראל לבקש את
פרעש אחד כאשר ירדף הקרא
בהרים: ויאמר שאול חטאתי
שוב בני דוד כי לא ארע לך
עוד תחת אשר יקרה נפשי
בעיניך היום הזה הנה הסכלתי
ואשגה הרבה מאד: ויען דוד
ויאמר הנה חנית המלך ויעבר
אחד מהנערים ויקחה: ויהוה
ישיב לאיש את צדקתו
ואת אמנתו אשר נתנך יהוה
היום ביד ולא אביתי לשלח
ידי במשיח יהוה: והנה כאשר
גדלה נפשך היום הזה בעיני
כן תגדל נפשי בעיני יהוה
ויצלני מכל צרה: ויאמר
שאול אל דוד ברוך אתה

בְּנִי דָוִד גַּם עָשֹׂה תַעֲשֶׂה וְגַם
יָכֹל תּוּכָל וַיֵּלֶךְ דָּוִד לְדַרְכּוֹ
וְשָׁאוּל שָׁב לִמְקוֹמוֹ׃
וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל לִבּוֹ עַתָּה אֶסָּפֶה
יוֹם אֶחָד בְּיַד שָׁאוּל אֵין לִי טוֹב
כִּי הִמָּלֵט אִמָּלֵט אֶל אֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים וְנוֹאַשׁ מִמֶּנִּי שָׁאוּל
לְבַקְשֵׁנִי עוֹד בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל
וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ׃ וַיָּקָם דָּוִד וַיַּעֲבֹר
הוּא וְשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר
עִמּוֹ אֶל אָכִישׁ בֶּן מָעוֹךְ מֶלֶךְ
גַּת׃ וַיֵּשֶׁב דָּוִד עִם אָכִישׁ בְּגַת
הוּא וַאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דָּוִד
וּשְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית
וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִית׃
וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי בָרַח דָּוִד גַּת
וְלֹא יָסַף עוֹד לְבַקְשׁוֹ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל אָכִישׁ אִם נָא מָצָאתִי חֵן
בְּעֵינֶיךָ יִתְּנוּ לִי מָקוֹם בְּאַחַת
עָרֵי הַשָּׂדֶה וְאֵשְׁבָה שָּׁם וְלָמָּה
יֵשֵׁב עַבְדְּךָ בְּעִיר הַמַּמְלָכָה עִמָּךְ׃
וַיִּתֶּן לוֹ אָכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת
צִקְלָג לָכֵן הָיְתָה צִקְלַג לְמַלְכֵי
יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיְהִי מִסְפַּר
הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשַׁב דָּוִד בִּשְׂדֵה
פְלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃
וַיַּעַל דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶל
הַגְּשׁוּרִי וְהַגִּרְזִי וְהָעֲמָלֵקִי כִּי
הֵנָּה יֹשְׁבוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם
בּוֹאֲךָ שׁוּרָה וְעַד אֶרֶץ מִצְרָיִם׃
וְהִכָּה דָוִד אֶת הָאָרֶץ וְלֹא יְחַיֶּה
אִישׁ וְאִשָּׁה וְלָקַח צֹאן וּבָקָר
וַחֲמֹרִים וּגְמַלִּים וּבְגָדִים וַיָּשָׁב
וַיָּבֹא אֶל אָכִישׁ׃ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ
אַל פְּשַׁטְתֶּם הַיּוֹם וַיֹּאמֶר
דָּוִד עַל נֶגֶב יְהוּדָה וְעַל נֶגֶב

cap. xxvij

שוב׳קום · ספה · טוב · מלט · יאש · בקש׳גבל · מלט׳קום · עבר׳מאה · ישב · נשה · איש · נגד · אמר · נתן׳קום · עיר׳ישב · מלך · נתן · היה · ספר · יום׳רבע · עלה׳פשט · עלם · בוא · נכה׳חיה · איש · שוב · בוא · פשט

fili mi david. Et quidẽ faciens facies: & potens poteris. Abiit ãt david in viam suam: & saul reversus est i locum suum. 27.

Et ait david in corde suo. Aliqñ incidã una die in manus saul. Nonne melius est ut fugiam: & salver in terra philistinorum: ut desperet saul: cessetq; me querere in cunctis finibus israel. Fugiã ergo manus ei9. Et surrexit david & abiit ipse & sexcenti viri cum eo ad achis filiũ maoch regem geth. Et habitavit dd̃ cum achis in geth: ipse & viri eius: vir & domus eius & due uxores eius: achinoem iezraelites & abigail uxor nabal carmeli. Et nũciatum est saul q fugisset david in geth: & nõ addidit ultra q̃rere eũ. Dixit autem dd̃ ad achis. Si inveni gratiam i oculis tuis detur mihi locus in una urbiũ regiõis huius ut habitem ibi. Cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum. Dedit itaq; ei achis in die illa sicelech. Propter quã causam facta est sicelech regũ iuda usq; in diẽ hãc. Fuit autem numerus dierũ quib9 habitavit david in regione philistinorum quattuor mensium. Et ascẽdit dd̃ & viri ei9 & agebant predas de gessuri & de gezre & de amalechitis. Hi enĩ pagi hitabant in terra antiquitus euntibus sur usq; ad terram egypti. Et pcutiebat dd̃ omnẽ terrã illorũ: nec relinq̃bat viventẽ virũ & mulierẽ: tollensq; boves & oves & asinos & camelos & vestes revertebatur & veniebat ad achis. Dicebat aũt ei achis. In quẽ irruisti hodie? Rñdebat david. Contra meridiem iude & contra meridiem

fili david: τ faciẽs facies τ potẽs po
τέκνον δαυίδ, καὶ ποιῶν ποιήσεις καὶ δυνάμενος δυ
teris. τ abiit david in viã suam: τ sa
νήσῃ. καὶ ἀπῆλθε δαυίδ εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ σα
ul reversus est in locũ suũ.
οὺλ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. Ca.27.

Et ait david in corde suo dicẽs: nũc
Καὶ εἶπε δαυίδ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ λέγων, νῦν A
apponar in die una in manus saul: τ nõ
προστεθήσομαι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ εἰς χεῖρας σαούλ, καὶ οὐκ
erit mihi bonũ nisi salver in terra philistinorũ τ
ἔσται μοι ἀγαθὸν ἐὰν μὴ διασωθῶ εἰς γῆν ἀλλοφύλων καὶ
cesset a me saul ut querat me in cũctis finib9 isra
ἀνῇ ἀπ' ἐμοῦ σαοὺλ τοῦ ζητεῖν με εἰς πᾶν ὅριον ἰσρα
el: τ salvabor de manu eius. τ surrexit david
ήλ, καὶ σωθήσομαι ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. καὶ ἀνέστη δαυίδ
τ trãsiit ipse τ sexcenti viri q̃ cũ eo:
καὶ διέβη αὐτὸς καὶ οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ,
τ abiit ad achis filiũ maoch regẽ geth. τ
καὶ ἐπορεύθη πρὸς ἀγχοῦς υἱὸν μαὼχ βασιλέα γέθ. καὶ
sedit david ad achis regẽ in geth ipse τ
ἐκάθισε δαυίδ πρὸς ἀγχοῦς βασιλέα ἐν γέθ αὐτὸς καὶ Infra. 30.a.
viri q̃ cum eo unusq; τ domus eius: τ
οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ ἕκαστος καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ, καὶ
david τ ambe uxores eius achinaam izraeli
δαυίδ καὶ ἀμφότεραι αἱ γυναῖκες αὐτοῦ ἀχινάαμ ἰζραηλῖ
tes τ abigail uxor nabal carmeli. τ
τις καὶ ἀβιγαὶλ ἡ γυνὴ ναβὰλ τοῦ καρμηλίου. καὶ B
nũciatũ est sauli q fugit david in geth:
ἀπηγγέλη τῷ σαοὺλ ὅτι πέφευγε δαυίδ εἰς γέθ,
τ nõ addidit ultra querere eũ. τ dixit david
καὶ οὐ προσέθετο ἔτι ζητεῖν αὐτόν. καὶ εἶπε δαυίδ
ad achis: si iã invenit gr̃am servus tuus in ocu
πρὸς ἀγχοῦς, εἰ δὴ εὕρηκε χάριν ὁ δοῦλός σου ἐν ὀφθαλ
lis tuis dent iã mihi locum in una ur
μοῖς σου δότωσαν δή μοι τόπον ἐν μιᾷ τῶν πόλε
biũ que in agro τ habitabo ibi. τ quare ma
ων τῶν κατ' ἀγρὸν καὶ καθίσομαι ἐκεῖ. καὶ ἵνα τί κά
net servus tuus in civitate regali tecum?
θηται ὁ δοῦλός σου ἐν πόλει βασιλευομένῃ μετὰ σοῦ;
τ dedit ei achis in die illa sece
καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἀγχοῦς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τὴν σεκε
lag. pp hoc facta est secelag regi iu
λάγ. διὰ τοῦτο ἐγένετο ἡ σεκελὰγ τῷ βασιλεῖ τῆς ἰου
dee usq; in diẽ hanc. τ fuit numer9
δαίας ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐγένετο ὁ ἀριθμὸς
dierũ qb9 mãsit david in agro philisti
τῶν ἡμερῶν ὧν ἐκάθισε δαυίδ ἐν ἀγρῷ τῶν ἀλλοφύ C
norũ mẽses quattuor. τ ascẽdebat david τ vi
λων μῆνες τέσσαρες. καὶ ἀνέβαινε δαυίδ καὶ οἱ ἄν
ri eius τ irruebant in gessureũ τ
δρες αὐτοῦ καὶ ἐπετίθεντο ἐπὶ τὸν γεσσουραῖον καὶ
iezreũ τ in amalecitẽ: qm̃ habitabatur
τὸν ἰεζραῖον καὶ ἐπὶ τὸν ἀμαληκίτην, ὅτι κατῳκεῖτο ἡ
terra q̃ a gessur τ usq; ad trã egypti: τ percu
γῆ ἡ ἀπὸ γεσσοὺρ καὶ ἕως γῆς αἰγύπτου, καὶ ἔτυ
ciebat trã: τ nõ relinq̃bat viventẽ virũ τ mulierẽ:
πτε τὴν γῆν, καὶ οὐκ ἐζωογόνει ἄνδρα καὶ γυναῖκα,
τ capiebãt greges oviũ τ boũ armẽta τ asinos τ
καὶ ἐλάμβανον ποίμνια καὶ βουκόλια καὶ ὄνους καὶ
camelos τ vestẽ. τ revertebãtur τ venie
καμήλους καὶ ἱματισμόν. καὶ ἀνέστρεφον καὶ ἤρχον
bãt ad achis. τ dixit achis ad david: in
το πρὸς ἀγχοῦς. καὶ εἶπεν ἀγχοῦς πρὸς δαυίδ, ἐπὶ
quẽ irruistis hodie? τ dixit david ad achis:
τίνα ἐπέθεσθε σήμερον; καὶ εἶπε δαυίδ πρὸς ἀγχοῦς,
cõtra meridiẽ iude τ cõtra meridiẽ
κατὰ νότον τῆς ἰουδαίας καὶ κατὰ νότον D

ieramiel τ cõtra meridiẽ cenezi. τ oẽm virũ
ἰεραμιήλ καὶ κατὰ νότον τοῦ κενεζί. καὶ πάντα ἄνδρα
τ mulierẽ nõ vivificabat david ut adduceret in
καὶ γυναῖκα οὐκ ἐζωογόνει δαυίδ τοῦ εἰσαγαγεῖν εἰς
geth: dicẽs ne forte annũciẽt cõtra nos dicen
γέθ, λέγων μήποτε ἀπαγγείλωσι καθ' ἡμῶν λέγον
tes: hec facit david. τ hec iustificatio e
τες, τάδε ποιεῖ δαυίδ. καὶ τοῦτο τὸ δικαίωμα αὐ
ius oĩbus diebus qb9 mãsit david in agro
τοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἐκάθητο δαυίδ ἐν ἀγρῷ
philistinorũ. τ credidit achis in david
τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐπιστεύθη ἀγχοῦς ἐν δαυίδ
dicẽs: cõfũdebat cõfusus in pplo suo in
λέγων, ᾔσχυνται αἰσχυνόμενος ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν τῷ
israel: τ erit me9 servus in seculũ.
ἰσραήλ, καὶ ἔσται μου δοῦλος εἰς τὸν αἰῶνα. Ca.28.

Et factũ est in diebus illis τ cõgre
Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ συνα A
gant philistiim castra sua
θροίζουσιν οἱ ἀλλόφυλοι τὰς παρεμβολὰς αὐτῶν τοῦ
ut egrederẽtur in bellũ cõtra israel. τ dixit achis
ἐξελθεῖν εἰς πόλεμον ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ἀγχοῦς
ad david: sciens cognosces qm̃ mecũ egre
πρὸς τὸν δαυίδ, γινώσκων γνώσει ὅτι μετ' ἐμοῦ ἐξε
dieris in bellũ tu τ viri tui. τ
λεύσῃ εἰς τὸν πόλεμον σὺ καὶ οἱ ἄνδρες σου. καὶ
dixit david ad achis: sic nunc scies que fa
εἶπε δαυίδ πρὸς ἀγχοῦς, οὕτως νῦν γνώσει ἃ ποιή B
ciet servus tuus. τ dixit achis ad david: sic
σει ὁ δοῦλός σου. καὶ εἶπεν ἀγχοῦς πρὸς δαυίδ, οὕ
corporis custodẽ ponã te oĩbus
τως ἀρχισωματοφύλακα θήσομαί σε πάσας τὰς
diebus. τ samuel mortu9 est: τ planxerũt eum i.25.a.
ἡμέρας. καὶ σαμουὴλ ἀπέθανε, καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν
oĩs israel: τ sepeliũt eũ in armathaim in
πᾶς ἰσραήλ, καὶ θάπτουσιν αὐτὸν ἐν ἀρμαθαὶμ ἐν τῇ
urbe sua. τ saul abstulit ventriloquos
πόλει αὐτοῦ. καὶ σαοὺλ ἐξῆρε τοὺς ἐγγαστριμύθους
τ divinatores a terra. τ congregãtur
καὶ τοὺς γνώστας ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ συναθροίζονται οἱ
philistiim τ veniũt τ castrametãtur in su
ἀλλόφυλοι καὶ ἔρχονται καὶ παρεμβάλλουσιν εἰς σου
nam. τ cõgregat saul universũ virũ israel:
νάμ. καὶ συναθροίζει σαοὺλ πάντα ἄνδρα ἰσραήλ,
τ castrametãtur in gelbue. τ vidit saul
καὶ παρεμβάλλουσιν εἰς γελβουέ. καὶ εἶδε σαοὺλ
castra philistiim: τ timuit τ
τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐφοβήθη καὶ C
expavit cor eius nimis. τ cõsuluit sa
ἐξέστη ἡ καρδία αὐτοῦ σφόδρα. καὶ ἐπηρώτησε σα
ul p dñm. τ nõ rñdit ei dñs
οὺλ διὰ τοῦ κυρίου. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ κύριος
τ in insomniis τ in manifestis τ in
καὶ ἐν τοῖς ἐνυπνίοις καὶ ἐν τοῖς δήλοις καὶ ἐν τοῖς i.14.f
prophetis. τ dixit saul servis suis: que
προφήταις. καὶ εἶπε σαοὺλ τοῖς παισὶν αὐτοῦ, ζη
rite mihi mulierẽ vẽtriloquã τ vadam
τήσατέ μοι γυναῖκα ἐγγαστρίμυθον καὶ πορεύσομαι Actuũ 16.f.
ad eam τ sciscitabor per eã. τ dixerũt ser
πρὸς αὐτὴν καὶ ἐκζητήσω ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπαν οἱ παῖ
vi eius ad eum: ecce mulier ventriloqua in
δες αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ γυνὴ ἐγγαστρίμυθος ἐν B
endor. τ mutat9 est saul τ vestitus est vestimẽtis
ἐνδώρ. καὶ ἠλλοιώθη σαοὺλ καὶ περιεβάλετο ἱμάτια
aliis: τ vadit ipse τ duo viri cum
ἕτερα, καὶ πορεύεται αὐτὸς καὶ δύο ἄνδρες μετ'
eo: τ venerũt ad mulierẽ nocte: τ di
αὐτοῦ, καὶ ἦλθον πρὸς τὴν γυναῖκα νυκτός, καὶ εἶ D
xit ei saul: divina iã mihi in ven
πεν αὐτῇ σαοὺλ, μάντευσαι δή μοι ἐν τῷ ἐγγα
triloquio:
στριμύθῳ,

hieramel: & cõtra meridiem ceni. Virum & mulierẽ nõ vivificabat david: nec adducebat in geth: dicens. Ne forte loquãtur adversũ nos. Hec fecit dd̃. Et hoc erat decretũ illi oĩbus diebus quibus habitavit in regione philistinorũ. Credidit ergo Achis David: dicẽs. Multa mala opatus ẽ cõtra ppl'm suũ israel. Erit igitur mihi servus sempiternus. 28.

Factum est ãt in diebus illis. Cõgregaverũt philistiim agmina sua ut prepararentur ad bellũ contra israel. Dixitq; achis ad david. Sciẽs nũc scito qm̃ mecum egredieris in castris tu & viri tui. Dixitq; david ad achis. Nunc scies q̃ facturus est servus tuus. Et ait achis ad david. Et ego custodem capitis mei ponã te cũctis diebus. Samuel autem mortuus est: planxitq; eum omnis israel: & sepelierũt eũ in ramatha urbe sua. Et saul abstulit magos & ariolos de terra: Congregatiq; sunt philistiim & venerunt & castrametati sunt in sunam. Congregavit autem & saul universũ isrl'. & venit in gelboe. Et vidit saul castra philistiim & timuit & expavit cor eius nimis. Cõsuluitq; dominum & nõ rñdit ei: neq; per somnia neq; p sacerdotes: neq; per prophetas. Dixitq; saul servis suis. Querite mihi mulierem habentem phitonẽ & vadam ad eam & sciscitabor p illã. Et dixerunt servi eius ad eũ. Est mulier phitonem hñs in endor. Mutavit ergo habitum suum: vestitusq; est aliis vestimentis: & abiit ipse & duo viri cum eo. venerũtq; ad mulierem nocte: & ait illi. Divina mihi in phitone:

הַיְּרַחְמְאֵלִי וְאֶל נֶגֶב הַקֵּינִי׃ וְאִישׁ
וְאִשָּׁה לֹא יְחַיֶּה דָוִד לְהָבִיא גַת
לֵאמֹר פֶּן יַגִּדוּ עָלֵינוּ לֵאמֹר
כֹּה עָשָׂה דָוִד וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל
הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשַׁב בִּשְׂדֵה
פְּלִשְׁתִּים׃ וַיַּאֲמֵן אָכִישׁ בְּדָוִד
לֵאמֹר הַבְאֵשׁ הִבְאִישׁ בְּעַמּוֹ
בְּיִשְׂרָאֵל וְהָיָה לִי לְעֶבֶד עוֹלָם׃
וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּקְבְּצוּ
פְלִשְׁתִּים אֶת מַחֲנֵיהֶם לַצָּבָא
לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ
אֶל דָּוִד יָדֹעַ תֵּדַע כִּי אִתִּי תֵּצֵא
בַמַּחֲנֶה אַתָּה וַאֲנָשֶׁיךָ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל אָכִישׁ לָכֵן אַתָּה תֵדַע אֵת
אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ
אֶל דָּוִד לָכֵן שֹׁמֵר לְרֹאשִׁי
אֲשִׂימְךָ כָּל הַיָּמִים׃ וּשְׁמוּאֵל
מֵת וַיִּסְפְּדוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל
וַיִּקְבְּרֻהוּ בָרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל
הֵסִיר אֶת הָאֹבוֹת וְאֶת הַיִּדְּעֹנִים
מֵהָאָרֶץ׃ וַיִּקָּבְצוּ פְלִשְׁתִּים
וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְשׁוּנֵם וַיִּקְבֹּץ
שָׁאוּל אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ
בַּגִּלְבֹּעַ׃ וַיַּרְא שָׁאוּל אֶת מַחֲנֵה
פְלִשְׁתִּים וַיִּרָא וַיֶּחֱרַד לִבּוֹ
מְאֹד׃ וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בַּיהוָה
וְלֹא עָנָהוּ יְהוָה גַּם בַּחֲלֹמוֹת גַּם
בָּאוּרִים גַּם בַּנְּבִיאִם׃ וַיֹּאמֶר
שָׁאוּל לַעֲבָדָיו בַּקְּשׁוּ לִי אֵשֶׁת
בַּעֲלַת אוֹב וְאֵלְכָה אֵלֶיהָ
וְאֶדְרְשָׁה בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו
הִנֵּה אֵשֶׁת בַּעֲלַת אוֹב בְּעֵין דּוֹר׃
וַיִּתְחַפֵּשׂ שָׁאוּל וַיִּלְבַּשׁ בְּגָדִים
אֲחֵרִים וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים
עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל הָאִשָּׁה לָיְלָה
וַיֹּאמֶר קָסוֹמִי נָא לִי בָּאוֹב

cap. xxviij

בוא · נגד · שפט · יום · אמן · באש · היה׳קבץ · חנה · לחם׳אמר · ידע׳יצא · עשה · שום · מות׳ספד · קבר · סור׳אוב · קבץ · בוא׳חנה · ראה · חרד · שאל · נבא · איש · הלך · דרש · חפש׳לבש · שנה · קסם

והעלי לי את אשר אמר אליך׃ ותאמר האשה אליו הנה אתה ידעת את אשר עשה שאול אשר הכרית את האבות ואת הידעני מן הארץ ולמה אתה מתנקש בנפשי להמיתני׃ וישבע לה שאול ביהוה לאמר חי יהוה אם יקרך עון בדבר הזה׃ ותאמר האשה את מי אעלה לך ויאמר את שמואל העלי לי׃ ותרא האשה את שמואל ותזעק בקול גדול ותאמר האשה אל שאול לאמר למה רמיתני ואתה שאול׃ ויאמר לה המלך אל תיראי כי מה ראית ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי עלים מן הארץ׃ ויאמר לה מה תארו ותאמר איש זקן עלה והוא עטה מעיל וידע שאול כי שמואל הוא ויקד אפים ארצה וישתחו׃ ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אתי ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים נלחמים בי ואלהים סר מעלי ולא ענני עוד גם ביד הנביאים גם בחלמות ואקראה לך להודיעני מה אעשה׃ ויאמר שמואל ולמה תשאלני ויהוה סר מעליך ויהי ערך׃ ויעש יהוה לו כאשר דבר בידי ויקרע יהוה את הממלכה מידך ויתנה לרעך לדוד׃ כאשר לא שמעת בקול יהוה ולא עשית חרון אפו בעמלק על כן הדבר הזה עשה לך יהוה היום הזה׃ ויתן יהוה גם את ישראל עמך

& suscita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier ad eum. Ecce tu nosti quanta fecerit saul: & quomodo eraserit magos & ariolos de terra. Quare ergo insidiaris anime mee vt occidar? Et iurauit ei saul in domino dicens. Viuit dominus: quia nō eueniet tibi qcq̄ mali pp hāc rē. Dixitq̧ ei mulier. Quem suscitabo tibi? Qui ait. Samuelē mihi suscita. Cum autem vidisset mulier samuelem: exclamauit voce magna: & dixit ad saul. Quare imposuisti mihi? Tu es enim saul. Dixitq̧ ei rex. Noli timere. Quid vidisti? Et ait mulier ad saul. Deos vidi ascendentes de terra. Dixitq̧ ei. Qualis est forma eius. Que ait. Vir senex ascēdit & ipse amictus est pallio. Et intellexit saul q̄ samuel esset: & inclinauit se super faciē suā in terra: & adorauit. Dixit āt samuel ad saul. Quare inquietasti me vt suscitarer? Et ait saul. Coarctor nimis. Siquidem philistiim pugnāt aduersum me: & deus recessit a me: & exaudire me noluit: neq̧ in manu pphetarū: neq̧ per somnia. Vocaui ergo te vt ostenderes mihi qd faciam. Et ait samuel. Quid interrogas me cum dominus recesserit a te: & trāsierit ad emulū tuū? Faciet ei tibi dn̄s sicut locutus ē in manu mea: & scīdet regnum tuum de mānu tua: & dabit illud pximo tuo dauid: qa non obedisti voci domini: neq̧ fecisti iram furoris eius in amalech. Idcirco qd pateris fecit tibi dominus hodie: & dabit dominus etiā israel tecum

τ suscita mihi quem dixero tibi. τ ait mulier ei:
καὶ ἀνάγαγέ μοι ὃν ἂν εἴπω σοι. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ αὐ-
ecce tu nosti q̄ fecit saul: quō disperde-
τῷ, ἰδοὺ σὺ οἶδας ἃ ἐποίησε σαοὺλ, ὡς ἐξωλόθρευ-
rit vētriloquos τ diuinatores a terra:
σε τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς γνώστας ἀπὸ τῆς γῆς.
τ quare tu illaquearis aie mee vt occidas
καὶ ἵνα τί σὺ παγιδεύεις τὴν ψυχήν μου θανατῶσαι
me? τ iurauit ei saul per deū dicēs: viuit
με; καὶ ὤμοσεν αὐτῇ σαοὺλ κατὰ τοῦ θεοῦ λέγων, ζῇ
dn̄s: si obuiabit tibi malū in sermone hoc.
κύριος, εἰ ἀπαντήσει σοι ἀδικία ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ.
τ dixit mulier ad saul: quem suscitabo tibi? τ
καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ σαοὺλ, τίνα ἀναγάγω σοι; καὶ
dixit: samuelē suscita mihi. τ dixit mulier:
εἶπε, τὸν σαμουὴλ ἀνάγαγέ μοι. καὶ εἶπεν ἡ γυνή; τὸν
samuele? τ clamauit mulier voce magna. τ dixit
σαμουήλ; καὶ ἐβόησεν ἡ γυνὴ φωνῇ μεγάλῃ. καὶ εἶπεν
mulier ad saulē: quare imposuisti mihi? τ tu es
ἡ γυνὴ πρὸς σαοὺλ, ἵνα τί παρελογίσω με; καὶ σὺ εἶ
saul. τ dixit ei rex: ne timeas: quem
σαοὺλ. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεύς, μὴ φοβοῦ, τίνα
vidisti dic? τ dixit mulier ad saul: deos
ἑώρακας εἰπέ; καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς σαοὺλ, θεοὺς
vidi ego ascēdentes de terra. τ dixit ei:
εἶδον ἐγὼ ἀναβαίνοντας ἐκ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν αὐτῇ,
quid cognouisti? τ ait ei: senem ascendētē
τί ἔγνως; καὶ εἶπεν αὐτῷ, γέροντα ἀναβαίνοντα
amictum pallio. τ cognouit saul q̄ sa
ἀναβεβλημένον διπλοΐδα. καὶ ἔγνω σαοὺλ ὅτι σα-
muel est hic. τ inclinauit sup faciē in
μουήλ ἐστιν οὗτος. καὶ ἔκυψεν ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν
terra τ adorauit eū. τ ait samuel: qua
γῆν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπε σαμουήλ, ἵνα-
re inquietasti me vt ascēderē ego? τ ait sa-
τί παρηνώχλησάς μοι τοῦ ἀναβῆναί με; καὶ εἶπε σα-
ul: coarctor nimis: τ philistijm pugnāt
οὺλ, θλίβομαι σφόδρα, καὶ οἱ ἀλλόφυλοι πολεμοῦσιν
in me: τ deus recessit a me: τ nō exaudi
ἐν ἐμοί, καὶ ὁ θεὸς ἀφέστηκεν ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἐπακή-
uit me adhuc neq̧ in manu prophetarū neq̧ in
κοέ μου ἔτι οὔτε ἐν χειρὶ τῶν προφητῶν οὔτε ἐν
insomnijs. τ nūc vocaui te vt ostēderes mihi
τοῖς ἐνυπνίοις. καὶ νῦν κέκληκά σε τοῦ γνωρίσαι μοι
quid faciā. τ dixit samuel: quare interrogas me
τί ποιήσω. καὶ εἶπε σαμουήλ, ἵνα τί ἐπερωτᾷς με
τ dn̄s recessit a te τ fact9 est cū pro-
καὶ κύριος ἀφέστηκεν ἀπὸ σοῦ καὶ γέγονε μετὰ τοῦ πλη-
ximo tuo: τ fecit ei sicut locut9 ē in
σίον σου, καὶ ἐποίησεν αὐτῷ καθὼς ἐλάλησεν ἐν
manu mea. τ scindet dn̄s regnum de
χειρί μου. καὶ διαρρήξει κύριος τὴν βασιλείαν ἐκ
manu tua: τ dabit illud proximo tuo
χειρός σου, καὶ δώσει αὐτὴν τῷ πλησίον σου τῷ
dauid: quia nō obedisti voci dn̄i:
δαυίδ, διότι οὐχ ὑπήκουσας τῆς φωνῆς κυρίου,
τ non implesti irā furoris eius in amalec.
καὶ οὐκ ἔπλησας θυμὸν ὀργῆς αὐτοῦ ἐν τῷ ἀμαλήκ.
pp verbū hoc fecit tibi dn̄s sic
διὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐποίησέ σοι κύριος οὕτως τῇ
die hac. τ tradet dn̄s israel
ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ παραδώσει κύριος τὸν ἰσραὴλ
tecum
μετὰ σοῦ

ביד פלשתים ומחר אתה ובניך עמי גם את מחנה ישראל יתן יהוה ביד פלשתים׃ וימהר שאול ויפל מלא קומתו ארצה וירא מאד מדברי שמואל גם כח לא היה בו כי לא אכל לחם כל היום וכל הלילה׃ ותבוא האשה אל שאול ותרא כי נבהל מאד ותאמר אליו הנה שמעה שפחתך בקולך ואשים נפשי בכפי ואשמע את דבריך אשר דברת אלי׃ ועתה שמע נא גם אתה בקול שפחתך ואשמה לפניך פת לחם ואכל ויהי בך כח כי תלך בדרך׃ וימאן ויאמר לא אכל ויפרצו בו עבדיו וגם האשה וישמע לקלם ויקם מהארץ וישב אל המטה׃ ולאשה עגל מרבק בבית ותמהר ותזבחהו ותקח קמח ותלש ותפהו מצות׃ ותגש לפני שאול ולפני עבדיו ויאכלו ויקמו וילכו בלילה ההוא׃

Cap. xxix

ויקבצו פלשתים את כל מחניהם אפקה וישראל חנים בעין אשר ביזרעאל׃ וסרני פלשתים עברים למאות ולאלפים ודוד ואנשיו עברים באחרנה עם אכיש׃ ויאמרו שרי פלשתים מה העברים האלה ויאמר אכיש אל שרי פלשתים הלוא זה דוד עבד שאול מלך ישראל אשר היה אתי זה ימים או זה שנים ולא מצאתי בו מאומה מיום נפלו עד היום הזה׃ ויקצפו עליו שרי

in manu philistiim. Cras autē tu & filii tui mecum eritis: sed & castra israel tradet dominus in manus philistiim. Statimq̧ saul cecidit porrectus in terram. Extimuerat enim verba samuelis: & robur non erat in eo: quia nō comederat panem tota die illa. Ingressa est itaq̧ mulier illa ad saul. Cōturbatus enim erat valde. Dixitq̧ ad eum. Ecce obediuit ancilla tua voci tue: & posui aīam meā in māu mea: & audiui sermones tuos quos locutus es ad me. Nunc igitur audi & tu vocē ancille tue: & ponā corā te buccellam panis vt comedens conualescas: & possis iter agere. Qui renuit & ait. Non comedam. Coegerunt autem eum serui sui & mulier: & tandem audita voce eorū surrexit de terra: & sedit super lectū. Mulier āt illa hēbat vitulum pascualē i domo & festinauit & occidit eum. Tollēsq̧ farinā miscuit eā: & coxit azyma: & posuit ante saul & ante seruos ei9. Qui cū comedissēt surrexerūt & ābulauerūt p totā noctē illam. 29.

Congregata sūt ergo philistiim vniuersa agmina in aphec. Sed & israel castrametatus ē sup fontē q erat i iezrael. Et satrape qdē philistiim incedebāt i centuriis & milibus. Dauid autē & viri eius erant in nouissimo agmine cum achis. Dixeruntq̧ pricipes philistiim ad achis. Quid sibi volunt hebrei isti? Et ait achis ad principes philistiim. Nūqd ignoratis dauid q fuit seru9 saul regis israel: & est apud me multis dieb9 & annis? Et non inueni in eo quicq̄ ex die qua trāsfugit ad me vsq̧ ad diē hāc. Irati sunt autem aduersus eū principes

in manus philistijm: τ cras tu τ filij tui
εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων, καὶ αὔριον σὺ καὶ οἱ υἱοί σου
mecum. τ castra israel τ te tradet
μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ τὴν παρεμβολὴν ἰσραὴλ καὶ σὲ δώσει
dn̄s in manus philistijm. τ festinauit saul τ cecī
κύριος εἰς χεῖρας ἀλλοφύλων. καὶ ἔσπευσε σαοὺλ καὶ ἔπε-
dit a statione sua sup terrā τ timuit ni
σεν ἀπὸ στάσεως αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ἐφοβήθη σφό-
mis a verbis samuelis τ nō erat in eo āpli9
δρα ἀπὸ τῶν λόγων σαμουήλ. καὶ οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ ἔτι
robur: quia nō comedit panē tota die illa
ἰσχὺς, ὅτι οὐκ ἔφαγεν ἄρτον ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκείνην
τ tota nocte. τ ingressa est mulier ad saul: τ vi
καὶ ὅλην τὴν νύκτα. καὶ εἰσῆλθεν ἡ γυνὴ πρὸς σαοὺλ, καὶ εἶ-
dit q̄ turbat9 erat saul valde. τ dixit ad e-
δεν ὅτι ἔσπευσεν σαοὺλ σφόδρα. καὶ εἶπε πρὸς αὐ-
um: ecce obediuit ancilla tua voci tue: τ po
τὸν, ἰδοὺ ἤκουσεν ἡ δούλη σου τῆς φωνῆς σου, καὶ ἔθέ-
sui aīam meā in manu mea: τ audiui
μην τὴν ψυχήν μου ἐν τῇ χειρί μου, καὶ ἤκουσα τοὺς
sermōes tuos q̄s locutus es mihi. τ nūc audi τ
λόγους σου οὓς ἐλάλησάς μοι. καὶ νῦν ἄκουσον καὶ
vocem ancille tue: τ ponā corā
τῆς φωνῆς τῆς δούλης σου, καὶ παραθήσω ἐνώπιόν
te buccellā panis τ comede: τ erit in te robur
σου ψωμὸν ἄρτου καὶ φάγε, καὶ ἔσται ἐν σοὶ ἰσχὺς
quia vadis in via. τ renuit τ nō voluit
ὅτι πορεύῃ ἐν ὁδῷ. καὶ ἠπείθησε καὶ οὐκ ἐβούλετο
comedere. τ coegerūt eū serui eius
φαγεῖν. καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ
τ mulier: τ audiuit vocē eoꝝ: τ surrexit
καὶ ἡ γυνὴ, καὶ ἤκουσε τῆς φωνῆς αὐτῶν, καὶ ἀνέστη
de terra τ sedit sup sellam. at mu
ἀπὸ τῆς γῆς καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τὸν δίφρον. τῇ δὲ γυ-
lieri erat vitulus [illegible] in domo: τ festinauit
ναικὶ ἦν μοσχάριον γαλαθηνὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἔσπευσε
τ immolauit eum. τ accepit farinas τ miscuit
καὶ ἔθυσεν αὐτό. καὶ ἔλαβεν ἄλευρα καὶ ἐφύρασε
τ coxit azyma: τ attulit corā saul τ
καὶ ἔπεψεν ἄζυμα, καὶ προσήνεγκεν ἐνώπιον σαοὺλ καὶ
corā seruis eius: τ comederūt. τ surgen
ἐνώπιον τῶν παίδων αὐτοῦ, καὶ ἔφαγον. καὶ ἀναστάν-
tes abierūt nocte illa.
τες ἀπῆλθον τὴν νύκτα ἐκείνην. .Ca.29.

Et congregant philistijm vniuersa
Καὶ συναθροίζουσιν οἱ ἀλλόφυλοι πάσας τὰς
agmina eoꝝ in aphec. τ israel castrametat9
παρεμβολὰς αὐτῶν εἰς ἀφέκ. καὶ ἰσραὴλ παρενέβα-
est in naim q̄ erat in izrael. τ satrape phi
λεν ἐν ναὶν τῇ ἐν ἰζραήλ. καὶ οἱ σατράπαι τῶν ἀλ-
listijm incedebāt in centurijs τ mi
λοφύλων παρεπορεύοντο εἰς ἑκατοντάδας καὶ χι-
libus. τ dauid τ viri ei9 incede
λιάδας. καὶ δαυίδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ παρεπο-
bant in nouissimis cum acchis. τ dixerūt sa
ρεύοντο ἐπ᾽ ἐσχάτων μετὰ ἀκχίς. καὶ εἶπον οἱ σα-
trape philistijm: qui q̄ incedunt
τράπαι τῶν ἀλλοφύλων, τίνες οἱ παραπορευόμενοι
isti? τ dixit acchis ad satrapas
οὗτοι; καὶ εἶπεν ἀκχὶς πρὸς τοὺς σατράπας τῶν
philistinoꝝ: nōne iste est dauid seru9 saul
ἀλλοφύλων, οὐχ οὗτός ἐστι δαυίδ ὁ δοῦλος σαοὺλ
regis israel? qui fact9 est mecum iam
τοῦ βασιλέως ἰσραήλ; ὃς γέγονε μετ᾽ ἐμοῦ ἤδη
secundus annus hodie. τ non inueni in eo q̄c
δεύτερον ἔτος σήμερον. καὶ οὐχ εὗρον ἐν αὐτῷ οὐ-
quā a qua die venit ad me vsq̧ ad diem
δὲν ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε πρός με ἕως τῆς ἡμέρας
hanc. τ irati sunt aduersus eū satrape
ταύτης. καὶ ἐθυμώθησαν ἐπ᾽ αὐτῷ οἱ σατράπαι

Gen. 18.a.

פלשתים ויאמרו לו שרי — אמר
פלשתים השב את האיש וישב — שוב
אל מקומו אשר הפקדתו שם — קום פקד
ולא ירד עמנו במלחמה ולא יהיה — לחם היה
לנו לשטן במלחמה ובמה
יתרצה זה אל אדניו הלוא — רצה
בראשי האנשים ההם: הלוא
זה דוד אשר יענו לו במחלות — ענה חלל
לאמר הכה שאול באלפו ודוד — נכה
ברבבתו: ויקרא אכיש אל דוד — קרא
ויאמר אליו חי יהוה כי ישר
אתה וטוב בעיני צאתך ובאך — יצא בוא
אתי במחנה כי לא מצאתי בך — חנה
רעה מיום באך אלי עד היום — רוע
הזה ובעיני הסרנים לא טוב
אתה: ועתה שוב ולך בשלום — ילך שלם
ולא תעשה רע בעיני סרני — עשה
פלשתים: ויאמר דוד אל אכיש
כי מה עשיתי ומה מצאת בעבדך
מיום אשר הייתי לפניך עד — היה פנה
היום הזה כי לא אבוא ונלחמתי — בוא לחם
באיבי אדני המלך: ויען אכיש — ענה
ויאמר אל דוד ידעתי כי טוב
אתה בעיני כמלאך אלהים אך — לאך
שרי פלשתים אמרו לא יעלה — שור עלה
עמנו במלחמה: ועתה השכם — לחם שכם
בבקר ועבדי אדניך אשר באו — בוא
אתך והשכמתם בבקר ואור
לכם ולכו: וישכם דוד הוא — ילך
ואנשיו ללכת בבקר לשוב אל
ארץ פלשתים ופלשתים עלו
Cap. xxx.
יזרעאל: ויהי בבא דוד — היה בוא
ואנשיו צקלג ביום השלישי — שלש
ועמלקי פשטו אל נגב ואל
צקלג ויכו את צקלג וישרפו — נכה שרף
אתה באש: וישבו את הנשים — שבה נשה

philiſtiim: & dixerunt ei: reuertatur vir: & ſedeat in loco ſuo in quo cōſtituiſti eum: & non deſcendat nobiſcum in prelium: ne fiat nobis aduerſarius cū preliari cepimus: quō enim aliter poterit placare dominū ſuum niſi in capitibus noſtris? Nonne iſte eſt dauid cui cantabant in choris: dicētes: pcuſſit ſaul in milibus ſuis: & dauid in decē milib9 ſuis? Vocauit ergo achis dauid & ait ei. Viuit domin9 quia rectus es & bonus ī cōſpectu meo: & exitus tuus & īntroitus tuus mecū eſt ī caſtris. Et nō iueni ī te quicq̃ mali ex die qua veniſti ad me vſq; ī diem hanc: ſed ſatrapis non places. Reuertere ergo & vade in pace: & nō offendas oculos ſatraparum philiſtiim. Dixitq; dauid ad achis. Quid enim feci & quid īueniſti in me ſeruo tuo a die qua fui in conſpectu tuo vſq; in diem hanc: vt nō veniam & pugnē contra inimicos domini mei regis? Reſpondēs āt achis locutus eſt ad dd. Scio quia bonus es tu in oculis meis ſicut angelus dei: ſed principes philiſtinorū dixerūt. Nō aſcendat nobiſcum in preliū. Igitur conſurge mane tu & ſerui domini tui qui venerūt tecū: & cum de nocte ſurrexeritis & cepit diluceſcere: pgite. Surrexit itaq; de nocte dauid ipſe & viri eius vt proficiſcerētur mane: & reuerterentur ad terram philiſtiim: philiſtiim āt aſcēderunt in iezrael. Ca. 30.

Cumq; veniſſent dd & viri eius in ſiceleech die tertia: amalechite impetū fecerant ex pte auſtrali in ſiceleech: & pcuſſerāt ſiceleech & ſuccēderāt eam igni. Et captiuas duxerant mulieres

philiſtijm: & dicunt ei: auerte vi
τῶν ἀλλοφύλων, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπόστρεψον τὸν ἄν-
rū: & reuertatur in locū ſuū: vbi cōſtitui-
δρα, καὶ ἀποστραφήτω εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, οὗ κατέστη-
ſti eum ibi: & nō veniat nobiſcū in prelium: &
σας αὐτὸν ἐκεῖ, καὶ μὴ ἐρχέσθω μεθ' ἡμῶν εἰς τὸν πόλεμον, καὶ
nō fiat inſidiator caſtris. & in quo con-
μὴ γινέσθω ἐπίβουλος τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἐν τίνι διαλ-
ciliabitur iſte dño ſuo niſi in ca-
λαγήσεται οὗτος τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ἢ οὐχὶ ἐν ταῖς κε-
pitibus virorū illoꝝ? nōne iſte eſt dauid cui
φαλαῖς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων; οὐχ οὗτος ἐστὶ δαυὶδ ᾧ
cātabāt chori ducētes dicētes: pcuſſit ſaul in
ἐξῆρχον αἱ χορεύουσαι λέγουσαι, ἐπάταξε σαοὺλ ἐν
milibus ſuis: & dauid in decē milib9 ſuis? &
χιλιάσιν αὐτοῦ, καὶ δαυὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ; καὶ
vocauit acchis dauid & dixit ei: viuit do-
ἐκάλεσεν ἀγχὶς τὸν δαυὶδ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ζῇ κύ-
minus q: rectus tu & bonus in oculis meis: &
ριος ὅτι εὐθὺς σὺ καὶ ἀγαθὸς ἐν ὀφθαλμοῖς μου, καὶ
exitus tuus & introitus tuus mecum in ca-
ἡ ἔξοδός σου καὶ ἡ εἴσοδός σου μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ παρεμ-
ſtris: q: nō inueni cōtra te malū a qua die
βολῇ, ὅτι οὐχ εὗρον κατὰ σοῦ κακίαν ἀφ' ἧς ἡμέ-
veniſti ad me vſq; in diem hanc: & in
ρας ἥκεις πρός με ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ ἐν
oculis ſatraparū nō bonus tu. & nūc
ὀφθαλμοῖς τῶν σατραπῶν οὐκ ἀγαθὸς σύ. καὶ νῦν
reuertere & vade in pace: & non facias
ἀνάστρεφε καὶ πορεύου εἰς εἰρήνην, καὶ οὐ μὴ ποιήσῃς
malū in oculis ſatraparū phili-
κακίαν ἐν ὀφθαλμοῖς τῶν σατραπῶν τῶν ἀλλοφύ-
ſtijm. & dixit dauid ad acchis: qd feci tibi
λων. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀγχὶς, τί ἐποίησά σοι
vel qd inueniſti in ſeruo tuo a qua die fuim9
ἢ τί εὗρες ἐν τῷ δούλῳ σου ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤμην
corā te & vſq; in diē hunc: qm̄ non ve-
ἐνώπιόν σου καὶ ἕως ἡμέρας ταύτης, ὅτι οὐ μὴ ἔλ-
neris ad debellādū inimicos dñi mei
θω πολεμῆσαι τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κυρίου μου τοῦ
regis? & rñdit acchis & dixit ad dauid:
βασιλέως; καὶ ἀπεκρίθη ἀγχὶς καὶ εἶπε πρὸς δαυὶδ,
ſcio q bonus tu in oculis meis ſicut angelus
οἶδα ὅτι ἀγαθὸς σὺ ἐν ὀφθαλμοῖς μου καθὼς ἄγγελος
dei: ſed pricipes militie philiſtinoꝝ dicunt: non
θεοῦ, ἀλλ' οἱ στρατηγοὶ τῶν ἀλλοφύλων λέγουσιν, οὐχ
veniet nobiſcū in preliū. & nūc cōſurge mane
ἥξει μεθ' ἡμῶν εἰς πόλεμον. καὶ νῦν ὄρθρισον τοπρωῒ
tu & ſerui dñi tui q venerūt te-
σὺ καὶ οἱ παῖδες τοῦ κυρίου σου οἱ ἥκοντες μετὰ
cum: & vadite in locū vbi conſtitui vos ibi.
σοῦ, καὶ πορεύεσθε εἰς τὸν τόπον οὗ κατέστησα ὑμᾶς ἐκεῖ.
& ſurgite in via & dilucēſcat vobis & per-
καὶ ὀρθρίσατε ἐν τῇ ὁδῷ καὶ φωτισάτω ὑμῖν καὶ πο-
gite. & ſurrexit dauid ipſe & viri e-
ρεύθητε. καὶ ὤρθρισε δαυὶδ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες αὐ-
ius vt proficiſcerētur mane & cuſtodirēt terrā
τοῦ τοῦ ἀπελθεῖν τοπρωῒ καὶ φυλάσσειν τὴν γῆν
philiſtijm. & philiſtijm aſcēderūt in iz-
τῶν ἀλλοφύλων. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἀνέβησαν ἐπὶ ἰζ-
rael ad pugnādū.
ραὴλ πολεμεῖν. Ca. 30.

Et factū eſt cū veniſſent dauid &
Καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ παραγενέσθαι δαυὶδ καὶ
viri eius in ſicelag die tertia:
τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ εἰς σικελὰγ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ,
& amalec impetū fecit in auſtrū & in ſicelag.
καὶ ἀμαλὴκ ἐπέθετο ἐπὶ τὸν νότον καὶ ἐπὶ σικελάγ.
& percuſſerāt ſicelag & ſuccēderāt eam in
καὶ ἐπάταξαν τὴν σικελὰγ καὶ ἐνεπύρισαν αὐτὴν ἐν
igne. & mulieres & oēs
πυρί. καὶ τὰς γυναῖκας καὶ πάντας

8.18.b 2.21.a Eccle. 41.a.

B C D A

qui in ea a paruo vſq; ad magnū nō interfece-
τοὺς ἐν αὐτῇ ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου οὐκ ἐθανάτω-
rant virū neq; mulierē: ſed captiuauerūt: &
σαν ἄνδρα οὐδὲ γυναῖκα, ἀλλ' ᾐχμαλώτευσαν, καὶ
abierūt in viā ſuā. & venit dauid &
ἀπῆλθον εἰς τὴν ὁδὸν αὐτῶν. καὶ ἦλθεν δαυὶδ καὶ οἱ
viri eius ad ciuitatē: & ecce ſuccēſa eſt in igne.
ἄνδρες αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδοὺ ἐνεπύριστο ἐν πυρί.
at mulieres eoꝝ & filie eoꝝ &
αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν καὶ οἱ
filij eorū captiui ducti ſunt. & leuauit dauid &
υἱοὶ αὐτῶν αἰχμαλωτευόμενοι. καὶ ἐπῆρε δαυὶδ καὶ
viri eius vocē ſuā: & plāxerūt:
οἱ ἄνδρες αὐτοῦ τὴν φωνὴν αὐτῶν, καὶ ἔκλαυσαν,
donec nō erat robur in eis vt flerēt ampli9. &
ἕως ὅτου οὐκ ἦν ἰσχὺς ἐν αὐτοῖς τοῦ κλαίειν ἔτι. καὶ
ambe vxores dauid captiue ducte fuerāt achi-
ἀμφότεραι αἱ γυναῖκες δαυὶδ ᾐχμαλωτεύθησαν ἀχι-
naam izraelites & abygail vxor nabal car-
νάαμ ἡ ἰζραηλῖτις καὶ ἀβιγαία ἡ γυνὴ ναβὰλ τοῦ καρ-
meli. & cōtriſtat9 ē dauid valde: qm̄ dixit popu-
μηλίου. καὶ ἐθλίβη δαυὶδ σφόδρα, ὅτι εἶπεν ὁ λα-
lus lapidare eū: q: amara aīa totius
ὸς λιθοβολῆσαι αὐτόν, διότι κατώδυνος ψυχὴ παντὸς
ppli vniuſcuiuſq; ſup filijs ſuis & ſup
τοῦ λαοῦ ἑκάστου ἐπὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ταῖς
filiabus ſuis. & cōfortatus ē dauid in dño
θυγατράσιν αὐτοῦ. καὶ ἐκραταιώθη δαυὶδ ἐν κυρίῳ
deo ſuo. & dixit dd ad abiathar ſacerdotē filiū achi-
θεῷ αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀβιάθαρ τὸν ἱερέα υἱὸν ἀχι-
melech: applica ephud. & applicuit abiathar
μέλεχ, προσάγαγε τὸ ἐφούδ. καὶ προσήγαγεν ἀβιάθαρ
ephud ad dauid & cōſuluit dauid per
τὸ ἐφοὺδ πρὸς δαυὶδ καὶ ἐπηρώτησε δαυὶδ διὰ τοῦ
dñz dicēs: ſi perſequar poſt exerci-
κυρίου λέγων, εἰ καταδιώξω ὀπίσω τοῦ στρατεύμα-
tum hunc: & ſi cōprehendā eos: & dixit
τος τούτου, καὶ εἰ καταλήψομαι αὐτούς. καὶ εἶπεν
ei dñs: perſequere: qm̄ comprehēdēs com-
αὐτῷ κύριος, καταδίωκε, ὅτι καταλαμβάνων κα-
prehēdes eos: & recuperās recuperabis. & abi-
ταλήψῃ αὐτούς, καὶ ἐξαιρούμενος ἐξαρεῖ. καὶ ἐπορεύ-
it dauid ipſe & ſexcēti viri q cum eo:
θη δαυὶδ αὐτὸς καὶ οἱ ἑξακόσιοι ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ,
& veniūt vſq; in torrentē boſor. & di-
καὶ ἔρχονται ἕως τοῦ χειμάρρου τοῦ βεσόρ. καὶ κα-
miſerūt ibi ducētos viros: & perſecut9 eſt in
τέλιπεν ἐκεῖ διακοσίους ἄνδρας, καὶ κατεδίωξεν ἐν
quadringētis viris. ſubſtiterūt āt ducēti vi-
τετρακοσίοις ἀνδράσι. ὑπέστησαν δὲ οἱ διακόσιοι ἄν-
ri: qui ſederūt. trās torrētē bo-
δρες, οἵτινες ἐκάθισαν πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ βο-
ſor. & inueniūt virū egyptiū in agro: & ca-
σόρ. καὶ εὑρίσκουσιν ἄνδρα αἰγύπτιον ἐν ἀγρῷ, καὶ λαμ-
piunt eum: & duxit ad dauid eū. & dede-
βάνουσιν αὐτόν, καὶ ἄγουσιν πρὸς δαυὶδ αὐτόν. καὶ διδόα-
rūt ei panē & comedit: & aquā potauerūt eum.
σιν αὐτῷ ἄρτον καὶ ἔφαγε, καὶ ὕδωρ ἐπότισαν αὐτόν.
& dederūt ei fragmētū maſſe caricaꝝ & duas vuas paſſas &
καὶ ἔδωκαν αὐτῷ κλάσμα παλάθης καὶ δύο σταφίδας καὶ
comedit: & reuerſus eſt ſpūs eius in eo: quia nō come-
ἔφαγεν, καὶ κατέστη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, διότι οὐ βεβρώ-
derat panē & nō biberat aquā tribus diebus & tribus
κει ἄρτον καὶ οὐ πεπώκει ὕδωρ τρισὶν ἡμέραις καὶ τρισὶ
noctib9. & dixit ei dauid: vnde es & cuius es tu? & di-
νυξίν. καὶ εἶπεν αὐτῷ δαυὶδ, πόθεν εἶ καὶ τίνος εἶ σύ; καὶ εἶ-
xit puer egyptius: ſeruus ſum ego viri amale-
πεν τὸ παιδάριον τὸ αἰγύπτιον, δοῦλός εἰμι ἐγὼ ἀνδρὸς ἀμαλη-
cite: & dereliquit me dñs me9: qm̄ egrotaui ego nu-
κίτου, καὶ ἐγκατέλειπέ με ὁ κύριός μου, ὅτι ἠνωχλήθην ἐγὼ σήμερον
dius tertio. nos āt irruimus in auſtrū chorethi:
τριταῖος. ἡμεῖς δὲ ἐπεθέμεθα ἐπὶ νότου τοῦ χορεθί,

8.17.a 8.23.b

B C

ex ea a minimo vſq; ad magnū & non interfecerāt quenq̃: ſed ſecum duxerant: & pergebāt itinere ſuo. Cū ergo veniſſet dauid & viri eius ad ciuitatem: & inueniſſent eā ſuccēſam igni: & vxores ſuas & filios ſuos & filias ductas eſſe captiuas: Leuauerūt dd & populus q erat cum eo voces ſuas: & plāxerunt: dōec deficerēt in eis lachryme. Siquidem & due vxores dd captiue ducte fuerāt achinoem iezraelites & abigail vxor nabal carmeli. & contriſtatus ē dauid valde. Volebat enī eū populus lapidare: quia amara erat aīa vniuſcuiuſq; viri ſuper filiis ſuis & filiab9. Cōfortatus ē āt dauid ī domino deo ſuo: & ait ad abiathar ſacerdotē filium achimelech. Applica ad me ephot. Et applicuit abiathar ephot ad dauid & conſuluit dauid dominum dicens. Perſequar latrunculos hos & cōprehendā eos: an nō? Dixitq; ei dñs. Perſequere: abſq; dubio ei cōprehēdes eos: & excuties p̄dam. Abiit ergo dd ipſe & ſexcēti viri qui erāt cū eo: & venerūt vſq; ad torrentē beſor: & laſſi quidā ſubſtiterunt. Perſecutus ē āt dd ipſe & q̄dringēti viri cū eo. Subſtiterāt eī ducēti q laſſi trāſire nō poterant torrētē beſor. Et inuenerunt virū egyptiū in agro & adduxerūt eum ad dauid. Dederuntq; ei panē vt comederet & biberet aquā: ſed & fragmē maſſe caricarū & duas ligaturas vue paſſe. Qui cū comediſſet reuerſus ē ſpūs ei9: & refocillatus eſt. Nō ei comederat panē neq; biberat aquā trib9 diebus & trib9 noctibus. Dixit itaq; ei dauid. Cuius es tu: vel vnde? Qui ait. Puer egypti9 ego ſū: ſeru9 viri amalechite. Dereliquit aūt me dñs me9: quia egrotare cepi nudiuſtertius. Siqdē nos erupim9 ad auſtralē plagā cerethi

אשר בה מקטן ועד גדול לא — גדל
המיתו איש וינהגו וילכו לדרכם: — מות נהג
ויבא דוד ואנשיו אל העיר
והנה שרופה באש ונשיהם — שרף
ובניהם ובנתיהם נשבו: וישא — בנה נשא
דוד והעם אשר אתו את קולם
ויבכו עד אשר אין בהם כח — בכה כוח
לבכות: ושתי נשי דוד נשבו
אחינעם היזרעאלית ואביגיל
אשת נבל הכרמלי: ותצר לדוד — איש צור
מאד כי אמרו העם לסקלו כי
מרה נפש כל העם איש על בנו — מרר
ועל בנתיו ויתחזק דוד ביהוה — בנה חזק
אלהיו: ויאמר דוד אל אביתר
הכהן בן אחימלך הגישה נא לי — נגש
האפוד ויגש אביתר את האפוד — אפד
אל דוד: וישאל דוד ביהוה — שאל
לאמר ארדף אחרי הגדוד הזה — רדף גדד
האשגנו ויאמר לו רדף כי השג — נשג
תשיג והצל תציל: וילך דוד הוא — נצל
ושש מאות איש אשר אתו — מאה
ויבאו עד נחל הבשור והנותרים — בוא יתר
עמדו: וירדף דוד הוא וארבע — רדף רבע
מאות איש ויעמדו מאתים איש — עמד מאה
אשר פגרו מעבר את נחל
הבשור: וימצאו איש מצרי בשדה — מצא
ויקחו אתו אל דוד ויתנו לו לחם — לקח נתן
ויאכל וישקהו מים: ויתנו לו — אכל שקה
פלח דבלה ושני צמקים ויאכל — שנה
ותשב רוחו אליו כי לא אכל לחם — שוב
ולא שתה מים שלשה ימים — יום
ושלשה לילות: ויאמר לו דוד
למי אתה ואי מזה אתה ויאמר — אמר
נער מצרי אנכי עבד לאיש
עמלקי ויעזבני אדני כי חליתי היום — עזב חלה
שלשה: אנחנו פשטנו נגב הכרתי

עַל אֲשֶׁר לִיהוּדָה וְעַל נֶגֶב כָּלֵב
וְאֶת צִקְלַג שָׂרַפְנוּ בָאֵשׁ׃ וַיֹּאמֶר
אֵלָיו דָּוִד הֲתוֹרִדֵנִי אֶל הַגְּדוּד
הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִּי בֵאלֹהִים
אִם תְּמִיתֵנִי וְאִם תַּסְגִּרֵנִי בְּיַד
אֲדֹנִי וְאוֹרִדְךָ אֶל הַגְּדוּד הַזֶּה׃
וַיֹּרִדֵהוּ וְהִנֵּה נְטֻשִׁים עַל פְּנֵי
כָל הָאָרֶץ אֹכְלִים וְשֹׁתִים
וְחֹגְגִים בְּכֹל הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר
לָקְחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ
יְהוּדָה׃ וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד
הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם וְלֹא נִמְלַט מֵהֶם
אִישׁ כִּי אִם אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ
נַעַר אֲשֶׁר רָכְבוּ עַל הַגְּמַלִּים
וַיָּנֻסוּ׃ וַיַּצֵּל דָּוִד אֵת כָּל אֲשֶׁר
לָקְחוּ עֲמָלֵק וְאֶת שְׁתֵּי נָשָׁיו
הִצִּיל דָּוִד׃ וְלֹא נֶעְדַּר לָהֶם מִן
הַקָּטֹן וְעַד הַגָּדוֹל וְעַד בָּנִים
וּבָנוֹת וּמִשָּׁלָל וְעַד כָּל אֲשֶׁר
לָקְחוּ לָהֶם הַכֹּל הֵשִׁיב דָּוִד׃ וַיִּקַּח
דָּוִד אֶת כָּל הַצֹּאן וְהַבָּקָר נָהֲגוּ
לִפְנֵי הַמִּקְנֶה הַהוּא וַיֹּאמְרוּ זֶה
שְׁלַל דָּוִד׃ וַיָּבֹא דָוִד אֶל מָאתַיִם
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר פִּגְּרוּ מִלֶּכֶת
אַחֲרֵי דָוִד וַיֹּשִׁיבֻם בְּנַחַל
הַבְּשׂוֹר וַיֵּצְאוּ לִקְרַאת דָּוִד
וְלִקְרַאת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּגַּשׁ דָּוִד
אֶת הָעָם וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם׃
וַיַּעַן כָּל אִישׁ רָע וּבְלִיַּעַל
מֵהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם דָּוִד
וַיֹּאמְרוּ יַעַן אֲשֶׁר לֹא הָלְכוּ עִמִּי
לֹא נִתֵּן לָהֶם מֵהַשָּׁלָל אֲשֶׁר
הִצַּלְנוּ כִּי אִם אִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ
וְאֶת בָּנָיו וְיִנְהֲגוּ וְיֵלֵכוּ׃ וַיֹּאמֶר
דָּוִד לֹא תַעֲשׂוּ כֵן אֶחָי אֵת אֲשֶׁר
נָתַן יְהוָה לָנוּ וַיִּשְׁמֹר אֹתָנוּ

& contra iudam: & ad meridiem caleph: & siceleg succẽdimus igni. Dixitq; ei dauid. Potes me ducere ad istum cuneum? Qui ait. Iura mihi per deum q̄ nõ occidas me: & nõ tradas me in manus domini mei: & ego ducam te ad cuneũ istum. Qui cũ duxisset eũ: ecce illi discũbebãt sup faciem vniuerse terre: comedentes & bibentes: & q̄si festũ celebrãtes diem: p cũcta p̄da & spoliis q̄ ceperãt de tra philistiim & de terra iuda. Et pcussit eos dauid a vespe vsq; ad vesperam alterius diei: & non euasit ex eis quisq̃ nisi tm̃ quadringenti viri adolescẽtes qui ascenderant camelos & fugerant. Eruit ergo dauid omnia que tulerãt amalechite: & duas vxores suas eruit. Nec defuit quisquam a paruo vsq; ad magnũ tam de filiis q̃ de filiabus & de spoliis: & quecunq; rapuerant omnia reduxit dauid: & tulit vniuersos greges & armenta & minauit ante faciem suam. Dixeruntq;. Hec est preda dauid. Venit ãt dauid ad ducentos viros qui lassi substiterant: nec sequi poterãt dd̃: & residere eos iusserat in torrente besor. Qui egressi sũt obuiam dauid & populo qui erat cũ eo. Accedẽs aũt dauid ad populum: salutauit eos pacifice. Rñdensq; omnis vir pessimus & iniquus de viris qui ierant cũ dauid dixit. Quia nõ venerunt nobiscum non dabimus eis quicq̃ de preda quam eruimus: sed sufficiat vnicuiq; vxor sua & filii quos cũ acceperit recedant. Dixit aũt dauid. Nõ sic facietis fratres mei de his que tradidit nobis dñs: & custodiuit nos:

τ cõtra iudee ptes: τ cõtra austrũ
καὶ ἐπὶ τὰ τῆς ἰουδαίας μέρη, καὶ ἐπὶ νότον τῆς
chileb: τ siceleg succẽdimus in igne. τ
χελέβ, καὶ τὴν σικελὰγ ἐνεπρήσαμεν ἐν πυρί. καὶ
dixit ad eum dauid: si deduces me ad exer
εἶπε πρὸς αὐτὸν δαυίδ, εἰ κατάξεις με ἐπὶ τὸ στρά
citũ hunc: τ dixit: iura iã mihi per deũ
τευμα τοῦτο; καὶ εἶπεν, ὄμοσον δή μοι κατὰ τοῦ θεοῦ
φ nõ occidas me: τ nõ tradas me in ma
μὴ θανατῶσαί με, καὶ μὴ παραδοῦναί με εἰς χεῖ
nus dñi mei: τ ducã te ad exercitũ hũc.
ρας τοῦ κυρίου μου, καὶ κατάξω σε ἐπὶ τὸ σύστρεμμα τοῦτο.
τ iurauit ei: τ duxit eũ. τ ecce ip
καὶ ὤμοσεν αὐτῷ, καὶ κατήγαγεν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ αὐ
si diffusi sup faciem vniuerse terre come
τοὶ διακεχυμένοι ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς ἐσθίον
dẽtes τ bibẽtes τ festũ celebrãtes sup oib° spo
τες καὶ πίνοντες καὶ ἑορτάζοντες ἐπὶ πᾶσι τοῖς σκύ
liis magnis que ceperũt de terra philistijm: τ
λοις τοῖς μεγάλοις οἷς ἔλαβον ἐκ γῆς ἀλλοφύλων, καὶ
de terra iuda. τ venit cõtra eos dauid: τ percus
ἐκ γῆς ἰούδα. καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς δαυίδ, καὶ ἐπάτα
sit eos ab hora matutina τ vsq; ad vesperã τ
ξεν αὐτοὺς ἀπὸ ἑωσφόρου καὶ ἕως ἑσπέρας καὶ τῆς
crastinũ diẽ. τ nõ saluatus ẽ ex eis vir: sed quadri
ἐπαύριον. καὶ οὐ διεσώθη ἐξ αὐτῶν ἀνήρ, ἀλλ' ἢ τετρα
genti pueri. qui ascẽderũt sup camelos: τ fugerũt.
κόσια παιδάρια ἃ ἐπέβη ἐπὶ καμήλων, καὶ ἔφυγεν.
τ eruit dauid oia que cepit amalec:
καὶ ἀφείλετο δαυίδ πάντα ὅσα ἔλαβεν ὁ ἀμαλήκ,
τ ambas vxores suas liberauit. τ nõ
καὶ ἀμφοτέρας τὰς γυναῖκας αὐτοῦ ἐξείλετο. καὶ οὐ
defuit illis a paruo τ vsq; ad magnũ: τ
διεφώνησεν αὐτοῖς ἀπὸ μικροῦ καὶ ἕως μεγάλου, καὶ
vsq; ad filios τ filias: τ a spoliis τ vsq; ad
ἕως υἱῶν καὶ θυγατέρων, καὶ ἀπὸ τῶν σκύλων καὶ ἕως
omnia que ceperũt eoꝝ oia reduxit dauid.
πάντων ὧν ἔλαβον αὐτῶν τὰ πάντα ἀπέστρεψε δαυίδ.
τ tulit dauid vniuersos greges eoꝝ τ
καὶ ἔλαβε δαυίδ πάντα τὰ ποίμνια αὐτῶν καὶ τὰ
armẽta: τ abegit ante spolia. τ
βουκόλια, καὶ ἀπήγαγεν ἔμπροσθεν τῶν σκύλων. καὶ
spoliis illis dicebatur: hec spolia dauid.
τοῖς σκύλοις ἐκείνοις ἐλέγετο, ταῦτα σκῦλα δαυίδ.
τ venit dauid ad ducẽtos viros
καὶ παραγίνεται δαυίδ πρὸς τοὺς διακοσίους ἄνδρας
relictos vt irent post dauid:
τοὺς ἀπολειφθέντας τοῦ πορευθῆναι ὀπίσω δαυίδ,
quos collocauit in torrẽte bosor. τ egressi sunt in
οὓς ἐκάθισεν ἐν τῷ χειμάρρῳ βοσόρ. καὶ ἐξῆλθον εἰς
occursum dauid τ in occursũ ppli qui
ἀπάντησιν δαυίδ καὶ εἰς ἀπάντησιν τοῦ λαοῦ τοῦ
cum eo. τ accessit dauid vsq; ad pplm: τ
μετ' αὐτοῦ. καὶ προσῆλθε δαυίδ ἕως τοῦ λαοῦ, καὶ
interrogauit eos q̃ ad pacẽ. τ rñdit ois vir
ἠρώτησεν αὐτοὺς τὰ εἰς εἰρήνην. καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ἀνὴρ
malus τ pestifer de viris bellatoribus qui
πονηρὸς καὶ λοιμὸς τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν τῶν
fuerant cũ dauid τ dixerũt: quia nõ psecu
πορευθέντων μετὰ δαυίδ καὶ εἶπον, διότι οὐ κατε
ti fuerũt nobiscũ: nõ dabimus eis de spoliis
δίωξαν μεθ' ἡμῶν, οὐ δώσομεν αὐτοῖς ἐκ τῶν σκύλων
que eruimus: sed vnusq̃sq; vxorẽ suã τ
ὧν ἐξηρήμεθα, ἀλλὰ ἕκαστος τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ
filios suos reducant: τ reuer
τὰ τέκνα αὐτοῦ ἀπαγαγέσθωσαν, καὶ ἀποστρεφέ
tantur. τ dixit dauid: nõ facietis fratres mei
τωσαν. καὶ εἶπε δαυίδ, οὐ ποιήσετε ἀδελφοί μου
sic postq̃ tradidit dñs nobis aduersa
οὕτως μετὰ τὸ παραδοῦναι κύριον ἡμῖν τοὺς ὑπεναν
rios: τ custodiuit nos
τίους, καὶ φυλάξαι ἡμᾶς

E

F

τ tradidit exercitũ qđ eruperat ɔtra nos
καὶ παραδοῦναι τὸ σύστρεμμα τὸ ἐπελθὸν ἐφ' ἡμᾶς
in manus nr̃as. τ quis audiet sermões vros
εἰς χεῖρας ἡμῶν. καὶ τίς ἀκούσεται τῶν λόγων ὑμῶν
istos? qm̃ nõ minores nobis sunt: pp hoc sm
τούτων; ὅτι οὐχ ἥττους ἡμῶν εἰσί, διὰ τοῦτο κατὰ
partẽ descẽdẽtis ad preliũ: sic
τὴν μερίδα τοῦ καταβάντος εἰς τὸν πόλεμον, οὕ
erit pars remanẽtis ad sarcinas: τ
τως ἔσται ἡ μερὶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τὰ σκεύη, καὶ
diuident sm idẽ. τ factũ est ex die
μεριοῦνται κατὰ τὸ αὐτό. καὶ ἐγένετο ἀπὸ τῆς ἡμέ
illa τ deinceps τ fuit in preceptũ τ
ρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα καὶ ἐγένετο εἰς πρόσταγμα καὶ
in cõstitutũ israel vsq; in diẽ hanc.
εἰς δικαίωμα τῷ ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
τ venit dauid in siceleg: τ misit
καὶ ἦλθε δαυίδ εἰς σικελάγ, καὶ ἀπέστειλε τοῖς
senioribus iuda τ proximis suis de
πρεσβυτέροις ἰούδα καὶ τοῖς πλησίον αὐτοῦ τῶν
spoliis dicẽs: ecce bñdictio vobis de spoliis
σκύλων λέγων, ἰδοὺ εὐλογία ὑμῖν ἐκ τῶν σκύλων
inimicoꝝ dñi. τ his q̃ erãt in bethel: τ q̃
τῶν ἐχθρῶν κυρίου. καὶ τοῖς ἐν βαιθήλ, καὶ τοῖς
in rama austri: τ q̃ iather τ qui in aroer
ἐν ῥαμᾶ νότου, καὶ τοῖς ἰαθὴρ καὶ τοῖς ἐν ἀροὴρ
τ q̃ in siphamoth: τ qui in esthemon: τ qui
καὶ τοῖς ἐν σιφαμώθ, καὶ τοῖς ἐν ἐσθημοά, καὶ τοῖς
in rachal: τ qui in vrbibus ieramiel:
ἐν ῥαχάλ, καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι ἰεραμιήλ,
τ qui in vrbibus ceni τ qui in
καὶ τοῖς ἐν ταῖς πόλεσι τοῦ κενὶ καὶ τοῖς ἐν
erma: τ qui in lacu asan: τ qui in athach:
ἑρμᾶ, καὶ τοῖς ἐν βὴρ ἀσάν, καὶ τοῖς ἐν ἀθάχ,
τ qui in chebron: τ in oẽs locos
καὶ τοῖς ἐν χεβρών, καὶ εἰς πάντας τοὺς τόπους
quos ptrãsijt dauid ibi ipse τ viri eius.
οὓς διῆλθε δαυίδ ἐκεῖ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ. Ca.31.

G

A 1.Pa.10.a.

Et philistijm pugnabãt aduersũ israel: τ fuge
Καὶ ἀλλόφυλοι ἐπολέμουν ἐν ἰσραήλ, καὶ ἔφυ
rũt viri israel de facie philistijm: τ
γον ἄνδρες ἰσραὴλ ἐκ προσώπου τῶν ἀλλοφύλων, καὶ
cadunt interfecti in mõte gelboe. τ cõmit
πίπτουσιν τραυματίαι ἐν τῷ ὄρει γελβουέ. καὶ συνά
terũt pugnã philistijm cũ saul τ filijs eius:
πτουσιν οἱ ἀλλόφυλοι τῷ σαοὺλ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ,
τ percutiunt philistijm ionathan τ abi
καὶ τύπτουσιν οἱ ἀλλόφυλοι τὸν ἰωναθὰν καὶ τὸν ἀβι
nadab τ melchisue filios saul. τ grauatur
ναδὰβ καὶ τὸν μελχισουὲ υἱοὺς σαούλ. καὶ βαρύνεται
pliũ in saul. τ inueniũt eum iacu
ὁ πόλεμος ἐπὶ σαούλ. καὶ εὑρίσκουσιν αὐτὸν οἱ ἀκον
latores viri sagittarij: τ vulnerauerũt eum in
τισταὶ ἄνδρες τοξόται, καὶ ἐτραυμάτισαν αὐτὸν εἰς τὰ
ilibus. τ dixit saul ad gerẽtẽ arma
ὑποχόνδρια. καὶ εἶπε σαοὺλ πρὸς τὸν αἴροντα τὰ σκεύη
sua: euagina gladiũ tuũ τ trãsfige me
αὐτοῦ, σπάσαι τὴν μάχαιράν σου καὶ ἐκκέντησόν με
in eo: ne forte veniant incircũcisi isti τ
ἐν αὐτῇ, μήποτε ἔλθωσιν οἱ ἀπερίτμητοι οὗτοι καὶ
interficiant me τ illudant in me. τ nõ voluit
ἀποκτείνωσί με καὶ ἐμπαίξωσιν ἐν ἐμοί. καὶ οὐκ ἐβούλε
gerẽs arma eius: quia timuit nimis.
το ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ, διότι ἐφοβήθη σφόδρα.
τ cepit saul gladiũ suũ: τ cecidit
καὶ ἔλαβε σαοὺλ τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, καὶ ἔπεσεν
sup eũ. τ vidit gerẽs arma eius φ mor
ἐπ' αὐτήν. καὶ εἶδεν ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐτοῦ ὅτι τέθ
tuus eẽt saul: τ cecidit τ ipse sup gladiũ
νηκε σαούλ, καὶ ἔπεσεν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὴν μάχαιραν
τ mortuus est cũ eo. τ mortuus est
καὶ ἀπέθανεν μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀπέθανε

Iudi.9.g. 1.Pa.10.a.

B

& dedit latrunculos q̄ erumperant aduersũ nos in manus nr̃as: nec audiet vos quisq̃ sup sermone hoc. E qua ẽi ps erit descẽdẽtis ad preliũ & remanentis ad sarcinas & similiter diuidẽt. Et factũ est hoc ex die illa & deinceps constitutũ & p̄finitũ: & q̄si lex in israel vsq; in diem hanc. Venit ergo dd̃ in siceleg: & misit dona de preda senioribus iuda proximis suis dicens. Accipite benedictionem de preda hostium domini. His qui erant in bethel & qui in ramoth ad meridiem: & qui in iether: & qui in aroer: & qui in sephamoth: & qui in esthama: & qui in rachal: & qui in vrbibus hierameli: & qui in vrbibus ceni: & qui in rama: & qui in lacu asan: & qui in atach: & qui in hebrõ: & reliqs qui erant in his locis in qbus cõmoratus fuerat dauid & viri eius. 31.

Philistiim autem pugnabant aduersum israel. Et fugerunt viri israel ãte faciẽ philistiim: & ceciderunt interfecti in monte gelboe. Irrueruntq; philistiim in saul & in filios eius. & pcusserunt ionathan: & abinadab & melchisue filios saul: totũq; pondus prelii versum est in saul. Et cõsecuti sunt eũ viri sagittarii & vulneratus est vehementer a sagittariis. Dixitq; saul ad armigerum suum. Euagina gladiũ tuũ & pcute me: ne forte veniãt incircuncisi isti & interficiant me illudẽtes mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enĩ ei nimio terrore pterritus. Arripuit itaq; saul gladiũ suum & irruit sup eũ. Q̃d cũ vidisset armiger ei9 videlicet φ mortuus eẽt saul irruit etiam ipse sup gladiũ suũ: & mortuus est cum eo. Mortuus est ergo

וַיִּתֵּן אֶת הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ בְּיָדֵנוּ׃
וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לַדָּבָר הַזֶּה כִּי
כְּחֵלֶק הַיֹּרֵד בַּמִּלְחָמָה וּכְחֵלֶק
הַיֹּשֵׁב עַל הַכֵּלִים יַחְדָּו יַחֲלֹקוּ׃
וַיְהִי מֵהַיּוֹם הַהוּא וָמָעְלָה וַיְשִׂמֶהָ
לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם
הַזֶּה׃ וַיָּבֹא דָוִד אֶל צִקְלַג וַיְשַׁלַּח
מֵהַשָּׁלָל לְזִקְנֵי יְהוּדָה לְרֵעֵהוּ
לֵאמֹר הִנֵּה לָכֶם בְּרָכָה מִשְּׁלַל
אֹיְבֵי יְהוָה׃ לַאֲשֶׁר בְּבֵית אֵל
וְלַאֲשֶׁר בְּרָמוֹת נֶגֶב וְלַאֲשֶׁר
בְּיַתִּר׃ וְלַאֲשֶׁר בַּעֲרֹעֵר וְלַאֲשֶׁר
בְּשִׂפְמוֹת וְלַאֲשֶׁר בְּאֶשְׁתְּמֹעַ׃
וְלַאֲשֶׁר בְּרָכָל וְלַאֲשֶׁר בְּעָרֵי
הַיְּרַחְמְאֵלִי וְלַאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַקֵּינִי׃
וְלַאֲשֶׁר בְּחָרְמָה וְלַאֲשֶׁר בְּבוֹר
עָשָׁן וְלַאֲשֶׁר בַּעֲתָךְ׃ וְלַאֲשֶׁר
בְּחֶבְרוֹן וּלְכָל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר
הִתְהַלֶּךְ שָׁם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו׃

Cap. xxxi.

וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים
בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים
בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ׃ וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים
אֶת שָׁאוּל וְאֶת בָּנָיו וַיַּכּוּ פְלִשְׁתִּים
אֶת יְהוֹנָתָן וְאֶת אֲבִינָדָב וְאֶת מַלְכִּי
שׁוּעַ בְּנֵי שָׁאוּל׃ וַתִּכְבַּד הַמִּלְחָמָה
אֶל שָׁאוּל וַיִּמְצָאֻהוּ הַמּוֹרִים
אֲנָשִׁים בַּקָּשֶׁת וַיָּחֶל מְאֹד
מֵהַמּוֹרִים׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנֹשֵׂא
כֵלָיו שְׁלֹף חַרְבְּךָ וְדָקְרֵנִי בָהּ פֶּן
יָבוֹאוּ הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה וּדְקָרֻנִי
וְהִתְעַלְּלוּ בִי וְלֹא אָבָה נֹשֵׂא כֵלָיו
כִּי יָרֵא מְאֹד וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת
הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ׃ וַיַּרְא נֹשֵׂא
כֵלָיו כִּי מֵת שָׁאוּל וַיִּפֹּל גַּם
הוּא עַל חַרְבּוֹ וַיָּמָת עִמּוֹ׃ וַיָּמָת

שאול ושלשת בניו ונשא כליו
גם כל אנשיו ביום ההוא יחדו׃
ויראו אנשי ישראל אשר
בעבר העמק ואשר בעבר הירדן
כי נסו אנשי ישראל וכי
מתו שאול ובניו ויעזבו את
הערים וינסו ויבאו פלשתים
וישבו בהן׃ ויהי ממחרת ויבאו
פלשתים לפשט את החללים
וימצאו את שאול ואת שלשת
בניו נפלים בהר הגלבע׃ ויכרתו
את ראשו ויפשטו את כליו
וישלחו בארץ פלשתים סביב
לבשר בית עצביהם ואת העם׃
וישימו את כליו בית עשתרות
ואת גויתו תקעו בחומת בית שן׃
וישמעו אליו ישבי יביש גלעד
את אשר עשו פלשתים
לשאול׃ ויקומו כל איש חיל
וילכו כל הלילה ויקחו את
גוית שאול ואת גוית בניו
מחומת בית שן ויבאו יבשה
וישרפו אתם שם׃ ויקחו את
עצמתיהם ויקברו תחת
האשל ביבשה ויצמו שבעת
ימים׃

נוס · עזב · עיר · בוא · היה · מצא · כרת · פשט · שלח · סבב · שום · כלה · חמה · שמע · עשה · קום · לקח · שרף · קבר · צום · יום

Cap.i. ויהי אחרי מות שאול
ודוד שב מהכות את העמלק
וישב דוד בצקלג ימים שנים׃
ויהי ביום השלישי והנה איש
בא מן המחנה מעם שאול
ובגדיו קרעים ואדמה על
ראשו ויהי בבאו אל דוד
ויפל ארצה וישתחו׃ ויאמר
לו דוד אי מזה תבוא ויאמר

היה · שוב · נכה · שנה · שלש · בוא · חנה · נפל · שחה · אמר

saul & tres filii eius: & armiger illius: & vniuersi viri eius in die illa pariter. Videntes autem viri israel qui erant trans vallem & trans iordanem quod fugissent viri israelite: & quod mortuus esset saul & tres filii eius: reliquerunt ciuitates suas & fugerunt. Veneruntque philistiim & habitauerunt ibi. Facta autem die altera venerunt philistiim vt expoliarent interfectos: & inuenerunt saul & tres filios eius iacentes in monte gelboe. Et preciderunt caput saul & expoliauerunt eum armis: & miserunt in terram philistinorum per circuitum vt annunciaretur in templis idolorum & in populis. Et posuerunt arma eius in templo astaroth. corpus vero eius suspenderunt in muro bethsan. Quod cum audissent habitatores iabes galaad quecunque fecerant philistiim saul: surrexerunt omnes viri fortissimi: & ambulauerunt tota nocte: & tulerunt cadauer saul & cadauera filiorum eius de muro bethsan. Veneruntque viri iabes galaad & combusserunt ea igni: & tulerunt ossa eorum & sepelierunt in nemore iabes: & ieiunauerunt septem diebus.

Explicit primus liber regum.

Incipit secundus liber regum. 1.

Factum est autem postquam mortuus est saul: vt dauid reuerteretur a cede amalech & maneret in siceleg duos dies. In die autem tertia apparuit homo veniens de castris saul veste conscissa & puluere conspersus caput. Et vt venit ad dauid cecidit super faciem suam & adorauit. Dixitque ad eum dauid. Vnde venis? Qui ait

saul et tres filii eius et gerens arma
σαοὺλ καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὁ αἴρων τὰ σκεύη
eius: et vniuersi viri eius in die illa
αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
pariter. et viderunt viri israel qui
κατὰ τὸ αὐτό. καὶ εἶδον ἄνδρες ἰσραὴλ οἱ ἐν
trans valle et qui trans ior
τῷ πέραν τῆς κοιλάδος καὶ οἱ ἐν τῷ πέραν τοῦ ἰορ
dane: quod fugissent viri israel: et quod mortuus est
δάνου, ὅτι ἔφυγον ἄνδρες ἰσραὴλ, καὶ ὅτι τέθνηκε
saul et filii eius: et relinquunt ciui
σαοὺλ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ καταλείπουσι τὰς πό
tates suas et fugiunt. et veniunt philistiim
λεις αὐτῶν καὶ φεύγουσι. καὶ ἔρχονται οἱ ἀλλόφυλοι
et habitant in eis. et factum est crastina
καὶ κατοικοῦσιν ἐν αὐταῖς. καὶ ἐγενήθη τῇ ἐπαύριον
et veniunt philistiim vt expoliarent interfe
καὶ ἔρχονται οἱ ἀλλόφυλοι ἐκδύσαι τοὺς τραυμα
ctos: et inueniunt saul et tres fi
τίας, καὶ εὑρίσκουσι τὸν σαοὺλ καὶ τοὺς τρεῖς υἱ
lios eius iacentes in monte gelboe. et
οὺς αὐτοῦ πεπτωκότας ἐν τῷ ὄρει γελβουέ. καὶ
precindunt caput eius et expoliant eum
ἀποκεφαλίζουσιν αὐτὸν καὶ ἐκδιδύσκουσιν αὐτὸν τὰ
armis eius: et mittunt in terram philistinorum
σκεύη αὐτοῦ, καὶ ἀποστέλλουσιν εἰς γῆν ἀλλοφύλων
per circuitum annunciantes idolis eorum et
κύκλῳ εὐαγγελιζόμενοι τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν καὶ τῷ
populo eorum: et posuerunt arma saul in
λαῷ αὐτῶν, καὶ ἀνέθηκαν τὰ σκεύη τοῦ σαοὺλ εἰς
astarot: et corpus eius infixerunt in
τὸ ἀστάρτιον, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ κατέπηξαν ἐν
muro bethsan. et audiunt de eo
τῷ τείχει βαιθσάν. καὶ ἀκούουσι περὶ αὐτοῦ οἱ
habitatores iabes galaad quecunque fecerunt
κατοικοῦντες ἰαβὴς τῆς γαλααδίτιδος ὅσα ἐποίη
runt philistiim saul: et surrexerunt omnes
σαν οἱ ἀλλόφυλοι τῷ σαοὺλ, καὶ ἀνέστησαν πάντες οἱ
viri fortitudinis: et ambulauerunt tota nocte
ἄνδρες δυνάμεως, καὶ ἐπορεύθησαν ὅλην τὴν νύκτα
et ceperunt corpus saul et corpora filiorum eius
καὶ ἔλαβον τὸ σῶμα σαοὺλ καὶ τὸ σῶμα τῶν υἱῶν αὐτοῦ
a muro bethsan: et tulerunt eos in ia
ἀπὸ τοῦ τείχους βεθσάν, καὶ ἤνεγκαν αὐτοὺς εἰς ἰα
bes. et combusserunt eos ibi: et ceperunt
βὴς. καὶ κατέκαυσαν αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἔλαβον τὰ
ossa eorum et sepelierunt sub aruo in iabes
ὀστᾶ αὐτῶν καὶ ἔθαψαν ὑπὸ τὴν ἄρουραν ἐν ἰαβὴς
et ieiunauerunt septem diebus.
καὶ ἐνήστευσαν ἑπτὰ ἡμέρας.

Regnorum.ij.
Βασιλειῶν. β΄. Ca.i.

Et factum est postquam mortuus est saul:
Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἀποθανεῖν σαοὺλ,
et dauid reuersus est percutiens ama
καὶ δαυὶδ ἀνέστρεψε τύπτων τὸν ἀμα
lec. et mansit dauid in secelag dies duos.
λὴκ. καὶ ἐκάθισε δαυὶδ ἐν σεκελὰγ ἡμέρας δύο.
et factum est in die tertia et ecce vir ve
καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἦλ
nit de castris populi qui cum sa
θεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ λαοῦ τοῦ μετὰ σα
ul: et vestes eius conscisse et terra super ca
οὺλ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ διερρωγότα καὶ γῆ ἐπὶ τῆς κεφα
put eius. factum est autem cum ingrederetur ipse ad dauid:
λῆς αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτὸν πρὸς δαυὶδ,
et cecidit super terram et adorauit eum. et
καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ
dixit ad eum dauid: vnde venisti? et dixit
εἶπεν πρὸς αὐτὸν δαυὶδ, πόθεν παραγίνου; καὶ εἶπε

---

ad eum: de castris israel saluatus sum.
πρὸς αὐτόν, ἐκ τῆς παρεμβολῆς ἰσραὴλ διασέσωσμαι.
et dixit dauid ad eum: quod verbum hoc? nun
καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς αὐτόν, τίς ὁ λόγος οὗτος, ἀπάγ
cia mihi: et ait: fugit populus de pre
γειλόν μοι; καὶ εἶπε, πέφευγεν ὁ λαὸς ἐκ τοῦ πολέ
lio: et corruerunt multi de populo: et saul et
μου, καὶ ἔπεσον πολλοὶ ἐκ τοῦ λαοῦ; καὶ σαοὺλ καὶ
ionathan filius eius mortui sunt. et dixit dauid
ἰωναθὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ τεθνήκασιν. καὶ εἶπε δαυὶδ τῷ
puero qui nunciabat ei: quomodo scis quod
παιδαρίῳ τῷ ἀπαγγέλλοντι αὐτῷ, πῶς οἶδας ὅτι
mortuus est saul et ionathan filius eius? et dixit
τέθνηκε σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν υἱὸς αὐτοῦ; καὶ εἶπε τὸ
adolescens qui nunciabat ei: casu inci
παιδάριον τὸ ἀπαγγέλλον αὐτῷ, περιπτώματι περιέ
di in monte gelboe: et ecce saul firma
πεσον ἐν τῷ ὄρει γελβουέ, καὶ ἰδοὺ σαοὺλ ἐπεστή
tus erat super lanceam suam: et ecce currus et equi
ρικτο ἐπὶ τὸ δόρυ αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ τὰ ἅρματα καὶ οἱ ἱπ
tum principes coniuncti erant ei. et respexit post se
πάρχοι συνῆψαν αὐτῷ. καὶ ἐπέβλεψεν ὀπίσω αὐτοῦ
et vidit me et vocauit me. et dixi: ecce ego. et
καὶ εἶδέ με καὶ ἐκάλεσέ με. καὶ εἶπα, ἰδοὺ ἐγώ. καὶ
dixit mihi: quis es tu? et dixi ad eum: amalec
εἶπέ μοι, τίς εἶ σύ; καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἀμαληκί
ites ego sum. et dixit ad me: sta iam super me
της ἐγώ εἰμι. καὶ εἶπε πρός με, ἐπίστηθι δὴ ἐπ᾽ ἐμὲ
et interfice me: quoniam detinent me tenebre graues
καὶ θανάτωσόν με, ὅτι κατέχει με σκότος δεινόν
et adhuc anima mea est in me. et steti super
καὶ ἔτι ἡ ψυχή μου ἐστὶν ἐν ἐμοί. καὶ ἐπέστησα ἐπ᾽
eum et interfeci eum: quia vidi quod non vi
αὐτὸν καὶ ἐθανάτωσα αὐτόν, ὅτι ᾔδειν ὅτι οὐ ζή
ueret postquam cecidit ipse. et accepi diade
σεται μετὰ τὸ πεσεῖν αὐτόν. καὶ ἔλαβον τὸ διάδη
ma quod in capite eius et armillam que
μα τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ τὸν χλιδῶνα τὸν
in brachio illius: et attuli eam do
ἐπὶ τοῦ βραχίονος αὐτοῦ, καὶ ἐνήνοχα αὐτὸν τῷ κυ
mino meo huc. et apprehendit dauid vestimenta sua
ρίῳ μου ὧδε. καὶ ἐκράτησε δαυὶδ τῶν ἱματίων αὐ
et scidit ea: et omnes viri qui cum eo: et
τοῦ καὶ διέρρηξεν αὐτά, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ
planxerunt et fleuerunt et ieiunauerunt vsque ad crepusculum
ἐκόψαντο καὶ ἔκλαυσαν καὶ ἐνήστευσαν ἕως δείλης
super saul et super ionathan filium eius et super
ἐπὶ σαοὺλ καὶ ἐπὶ ἰωναθὰν τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ
populum iuda et super domum israel: quoniam percus
τὸν λαὸν ἰούδα καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραήλ, ὅτι ἐπλή
si fuerunt in gladio. et dixit dauid iuueni
γησαν ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ εἶπε δαυὶδ τῷ παιδαρίῳ
qui nunciauerat ei: vnde es tu? et dixit
τῷ ἀπαγγείλαντι αὐτῷ, πόθεν εἶ σύ; καὶ εἶπεν
filius viri aduene amalecite ego sum. et di
υἱὸς ἀνδρὸς παροίκου ἀμαληκίτου ἐγώ εἰμι. καὶ εἶ
xit ei dauid: quomodo non timuisti inferre
πεν αὐτῷ δαυίδ, πῶς οὐκ ἐφοβήθης ἐπενεγκεῖν
manum tuam vt occideres christum domini? et
τὴν χεῖρά σου διαφθεῖραι τὸν χριστὸν κυρίου; καὶ
vocauit dauid vnum de pueris suis et di
ἐκάλεσε δαυὶδ ἓν τῶν παιδαρίων αὐτοῦ καὶ εἶ
xit: accedens obuia ei: et percussit e
πεν, προσελθὼν ἀπάντησον αὐτῷ, καὶ ἐπάταξεν αὐ
um et mortuus est. et ait dauid ad eum: san
τὸν καὶ ἀπέθανεν. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς αὐτόν, τὸ αἷ
guis tuus super caput tuum: quia os tuum
μά σου ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου, ὅτι τὸ στόμα σου
respondit contra te dicens: ego interfeci
ἀπεκρίθη κατὰ σοῦ λέγων, ἐγὼ τεθανάτωκα

ad eum. De castris israel fugi. Et dixit ad eum dauid. Quod est verbum quod factum est? Indica mihi. Qui ait. Fugit populus ex prelio & multi corruentes e populo mortui sunt: sed & saul & ionathas filius eius interierunt. Dixitque dauid ad adolescentem qui nunciabat ei. Vnde scis quia mortuus est saul & ionathas filius eius? Ait adolescens qui nunciabat ei. Casu veni in montem gelboe: & saul incumbebat super hastam suam. Porro currus & equites appropinquabant ei: & conuersus post tergum suum: vidensque me vocauit. Cui cum respondissem: adsum. Dixit mihi. Quisnam es tu? Et aio ad eum. Amalechites ego sum. Et locutus est mihi. Sta super me & interfice me: quoniam tenent me angustie: & adhuc tota anima mea in me est. Stansque super eum: occidi illum. Sciebam enim quod viuere non poterat post ruinam. Et tuli diadema quod erat in capite eius: & armillam de brachio illius: & attuli ad te dominum meum huc. Apprehendens autem dauid vestimenta sua scidit: omnesque viri qui erant cum eo: & planxerunt & fleuerunt & ieiunauerunt vsque ad vesperam super saul & super ionathan filium eius: & super populum domini: & super domum israel: eo quod corruissent gladio. Dixitque dauid ad iuuenem qui nunciauerat ei: Vnde es tu? qui respondit. Filius hominis aduene amalechite ego sum. Et ait ad eum dauid. Quare non timuisti mittere manum tuam vt occideres christum domini? Vocansque dauid vnum de pueris suis ait. Accedens irrue in eum. Qui percussit illum & mortuus est. Et ait ad eum dauid. Sanguis tuus super caput tuum. Os enim tuum locutum est aduersum te dicens: ego interfeci

אליו ממחנה ישראל נמלטתי׃
ויאמר אליו דוד מה היה הדבר
הגד נא לי ויאמר אשר נס
העם מן המלחמה וגם הרבה נפל
מן העם וימתו וגם שאול
ויהונתן בנו מתו׃ ויאמר דוד אל
הנער המגיד לו איך ידעת
כי מת שאול ויהונתן בנו׃ ויאמר
הנער המגיד לו נקרא נקריתי
בהר הגלבע והנה שאול נשען
על חניתו והנה הרכב ובעלי
הפרשים הדבקהו׃ ויפן אחריו
ויראני ויקרא אלי ואמר הנני׃
ויאמר לי מי אתה ואמר אליו
עמלקי אנכי׃ ויאמר אלי עמד
נא עלי ומתתני כי אחזני
השבץ כי כל עוד נפשי בי׃
ואעמד עליו ואמתתהו כי ידעתי
כי לא יחיה אחרי נפלו ואקח
הנזר אשר על ראשו ואצעדה
אשר על זרעו ואביאם אל
אדני הנה׃ ויחזק דוד בבגדו
ויקרעם וגם כל האנשים אשר
אתו׃ ויספדו ויבכו ויצמו עד
הערב על שאול ועל יהונתן בנו
ועל עם יהוה ועל בית ישראל
כי נפלו בחרב׃ ויאמר דוד אל
הנער המגיד לו אי מזה אתה
ויאמר בן איש גר עמלקי אנכי׃
ויאמר אליו דוד איך לא יראת
לשלח ידך לשחת את משיח
יהוה׃ ויקרא דוד לאחד
מהנערים ויאמר גש פגע
בו ויכהו וימת׃ ויאמר אליו
דוד דמיך על ראשך כי פיך
ענה בך לאמר אנכי מתתי את

משיח יהוה: ויקנן דוד את הקינה [קון]
הזאת על שאול ועל יהונתן בנו:
ויאמר ללמד בני יהודה קשת
הנה כתובה על ספר הישר: הצבי [כתב צבה]
ישראל על במותיך חלל איך [במה]
נפלו גבורים: אל תגידו בגת [גבר נגד]
אל תבשרו בחוצת אשקלון פן [בשר]
תשמחנה בנות פלשתים פן [שמח]
תעלזנה בנות הערלים: הרי [עלז]
בגלבע אל טל ואל מטר עליכם
ושדי תרומת כי שם נגעל מגן [שדה רום]
גבורים מגן שאול בלי משיח [געל גל]
בשמן: מדם חללים מחלב גבורים
קשת יהונתן לא נשוג אחור [סוג]
וחרב שאול לא תשוב ריקם: [שוב]
שאול ויהונתן הנאהבים [אהב]
והנעימים בחייהם ובמותם לא [נעם חיה]
נפרדו מנשרים קלו מאריות [פרד קלל]
גברו: בנות ישראל אל שאול [אבה]
בכינה המלבשכם שני עם [בכה לבש]
עדנים המעלה עדי זהב על [שנה עלה]
לבושכן: איך נפלו גבורים בתוך [עדה]
המלחמה יהונתן על במותיך חלל: [לחם במה]
צר לי עליך אחי יהונתן נעמת [צור]
לי מאד נפלאתה אהבתך לי [פלא]
מאהבת נשים: איך נפלו גבורים [נשה]
ויאבדו כלי מלחמה: [אבד כלה]

Cap. ij.

ויהי אחרי כן וישאל דוד ביהוה [היה שאל]
לאמר האעלה באחת ערי יהודה [עיר]
ויאמר יהוה אליו עלה ויאמר
דוד אנה אעלה ויאמר חברנה:
ויעל שם דוד וגם שתי נשיו
אחינעם היזרעאלית ואביגיל
אשת נבל הכרמלי: ואנשיו [איש]
אשר עמו העלה דוד איש [עלה]
וביתו וישבו בערי חברון:

christum dñi. Planxit aũt dauid planctum huiuscemodi super saul & sup ionathan filium eius: & pcepit vt docerent filios iuda arcũ: sicut scriptũ ẽ in libro iustorum. Incliti israel super mõtes tuos interfecti sunt. Quõ ceciderũt fortes. Nolite annunciare in geth: neq annũcietis in cõpitis ascalonis: ne forte letẽtur filie philistiim: ne exultent filie incircumcisorum. Montes gelboe nec ros nec pluuia veniant sup vos. Neq sint agri primitiarũ: quia ibi abiectus ẽ clypeus fortiũ: clypeꝰ saul quasi nõ eẽt vnctꝰ oleo: a sanguine interfectorũ ab adipe fortiũ. Sagitta ionathe nunq rediit retrorsum: & gladius saul non est reuersus inanis. Saul & ionathas amabiles & decori valde in vita sua: in morte quoq nõ sunt diuisi. Aquilis velociores: leonibus fortiores. Filie israel super saul flete: qui vestiebat vos coccino in delitiis: q pbebat ornamenta aurea cultui vestro. Quõ ceciderunt fortes in prelio. Ionathas in excelsis tuis occisus es. Doleo super te frater mi ionatha decore nimis & amabilis sup amorẽ mulierum. Quõ ceciderũt robusti & perierunt arma bellica. z.

IGitur post hec consuluit dauid dñm dicẽs. Num ascendã in vnã de ciuitatibus iuda? Et ait dñs ad eũ. Ascende. Dixitq dd. Quo ascẽdam? Et respondit ei. In hebrõ. Ascẽdit ergo dauid & due vxores eius achinoẽ iezraelites & abigail vxor nabal carmeli: sed & viros qui erant cum eo duxit dauid singulos cũ domo sua: & manserũt in oppidis hebron.

xpm dñi. τ planxit dauid plãctũ hũc
τὸν χριστὸν κυρίου. καὶ ἐθρήνησε δαυὶδ τὸν θρῆνον τοῦ
sup saul τ sup ionathan filiũ eius. τ
τον ἐπὶ σαοὺλ καὶ ἐπὶ ἰωναθὰν τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ
dixit vt docerẽt filios iuda. ecce scriptũ est
εἶπε τοῦ διδάξαι τοὺς υἱοὺς ἰούδα. ἰδοὺ γέγραπται
in libro iusti. τ dixit: cõsidera is
ἐπὶ βιβλίου τοῦ εὐθοῦς. καὶ εἶπεν, ἀκρίβασαι ἰσ-
rael super mortuis tuis vulneratis quõ
ραὴλ ὑπὲρ τῶν τεθνηκότων σου τραυματιῶν πῶς
ceciderũt fortes. ne annũcietis in geth: neq an
ἔπεσον δυνατοί. μὴ ἀπαγγείλητε εἰς γέθ, μηδὲ εὐαγ
nuncietis in vijs ascalonis: vt nõ leten
γελίσησθε ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀσκάλωνος, ὅπως μὴ εὐφραν
tur filie philistijm neq exultent fi
θῶσι θυγατέρες ἀλλοφύλων μηδὲ γαυριάσωσι θυγατέ
lie incircũcisorũ. mõtes q in gelboe nõ cadat sup
ρες ἀπεριτμήτων. ὄρη τὰ ἐν γελβουὲ μὴ πέσοι ἐφ'
vos neq ros neq pluuia. τ agri primitiarũ qr
ὑμᾶς μήτε δρόσος μήτε ὑετός. καὶ ἀγροὶ ἀπαρχῶν ὅτι
abiectus est clypeus fortiũ τ clypeus saul non
προσωχθίσθη θυρεὸς δυνατῶν καὶ θυρεὸς σαοὺλ οὐκ
vnctus ẽ i oleo a sanguine interfectorũ τ ab adipe
ἐχρίσθη ἐν ἐλαίῳ ἀφ' αἵματος τραυματιῶν καὶ ἀπὸ στέατος
fortiũ. arcꝰ ionathan nõ reuersus est vacuꝰ retrorsũ.
δυνατῶν. τόξον ἰωναθὰν οὐκ ἀνέστρεψε κενὸν εἰς τὰ ὀπίσω.
τ gladius saul nõ reuersus ẽ inanis. saul τ io
καὶ ῥομφαία σαοὺλ οὐκ ἀνέστρεψε κενή. σαοὺλ καὶ ἰω
nathan amati τ pulchri nõ diuisi in
ναθὰν οἱ ἠγαπημένοι καὶ ὡραῖοι οὐ διακεχωρισμένοι ἐν
vita sua: τ in morte sua nõ diuisi sunt:
τῇ ζωῇ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν οὐ διεχωρί
runt: magis q aquile veloces magis q leones for
σθησαν, ὑπὲρ ἀετοὺς κοῦφοι ὑπὲρ λέοντας δυνα-
tes. filie israel flete sup saul qui
τοί. θυγατέρες ἰσραὴλ κλαύσατε ἐπὶ σαοὺλ τὸν ἐν-
vestiebat vos coccino cũ ornamẽto vro: qui
διδύσκοντα ὑμᾶς κόκκινα μετὰ κόσμου ὑμῶν, τὸν ἀνα
referebat ornamẽtũ aureũ sup vestimẽtũ vrm.
φέροντα κόσμον χρυσοῦν ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν ὑμῶν.
quõ ceciderũt fortes in medio prelioꝝ: ionathã
πῶς ἔπεσον δυνατοὶ ἐν μέσῳ πολέμων, ἰωναθὰν
in excelsis tuis occisus es. doleo sup te iona
εἰς τὰ ὕψη σου ἐτραυματίσθης. ἀλγῶ ἐπὶ σοὶ ἰωνα
than frater mi: speciosus fuisti mihi nimis: admirabilis
θὰν ἀδελφέ μου, ὡραιώθης μοι σφόδρα, ἐθαυμαστώ
fuit amor tuus mihi super amorẽ mulierũ:
θη ἡ ἀγάπησίς σου ἐμοὶ ὑπὲρ ἀγάπησιν γυναικῶν.
quõ ceciderũt fortes τ perierũt arma bellica.
πῶς ἔπεσον δυνατοὶ καὶ ἀπώλοντο σκεύη πολεμικά.

Ca.2.

ET factũ est post hec τ consuluit dauid
Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἐπηρώτησεν δαδ
in dño dicẽs: si ascẽdã in vnã de ciuitatibus
ἐν κυρίῳ λέγων, εἰ ἀναβῶ εἰς μίαν τῶν πόλεων τῆς
iuda? τ ait dñs ad eum: ascẽde.
ἰουδαίας; καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν, ἀνάβηθι.
τ dixit dauid: quo ascendã? τ dixit: i chebron.
καὶ εἶπε δαυίδ, ποῦ ἀναβῶ; καὶ εἶπεν, εἰς χεβρών.
τ ascẽdit illuc dauid: τ ambe vxores
καὶ ἀνέβη ἐκεῖ δαυίδ, καὶ ἀμφότεραι αἱ γυναῖκες
eius achinoem izraelites τ abygail vxor na
αὐτοῦ ἀχινοὰμ ἡ ἰζραηλῖτις καὶ ἀβυγαῒλ ἡ γυνὴ να
bal carmeli: τ viri eius q cum
βὰλ τοῦ καρμηλίτου, καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ οἱ μετ'
eo vnusquisq: τ domus sua. τ habitãt
αὐτοῦ ἕκαστος, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ. καὶ κατοικοῦσιν
in ciuitatibꝰ chebron.
ἐν ταῖς πόλεσι χεβρών.

τ venisũt viri iuda τ vngunt
καὶ ἔρχονται οἱ ἄνδρες τῆς ἰουδαίας καὶ χρίουσι τὸν
dauid ibi vt regnaret sup domũ iuda.
δαυὶδ ἐκεῖ τοῦ βασιλεύειν ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα.
τ annũciauerũt dauid dicentes: viri ia
καὶ ἀπήγγειλαν τῷ δαυὶδ λέγοντες, οἱ ἄνδρες ἰα
bis galaad ipsi sepellierũt saul.
βὶς τῆς γαλααδίτιδος αὐτοὶ ἔθαψαν τὸν σαούλ.
τ misit dauid nuncios ad duces iabis
καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ ἀγγέλους πρὸς ἡγεμόνας ἰαβὶς
galaad: τ dixit ad eos: bene
τῆς γαλααδίτιδος, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, εὐλο-
dicti vos a dño: quia fecistis miam
γημένοι ὑμεῖς τῷ κυρίῳ, ὅτι πεποιήκατε ἔλεος
sup dñm vrm sup saul τ sepelistis
ἐπὶ τὸν κύριον ὑμῶν ἐπὶ τὸν σαοὺλ καὶ ἐθάψατε
eum. τ nũc faciat dñs vobiscũ miam τ veri
αὐτόν. καὶ νῦν ποιήσαι κύριος μεθ' ὑμῶν ἔλεος καὶ ἀλή
tatẽ: τ ego ãt faciã vobiscũ bona hec:
θειαν, καὶ ἐγὼ δὲ ποιήσω μεθ' ὑμῶν τὰ ἀγαθὰ ταῦ
quia fecistis verbũ istud. τ nũc con
τα, ὅτι ἐποιήσατε τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ νῦν κρα
fortentur manus vre τ estote in filios
ταιούσθωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν καὶ γίνεσθε εἰς υἱοὺς
fortes: qm̃ mortuꝰ est saul dñs vester: τ
δυνατούς, ὅτι τέθνηκε σαοὺλ ὁ κύριος ὑμῶν, καὶ
quia me vnxit domus iuda sup se in re
ὅτι ἐμὲ κέχρικεν ὁ οἶκος ἰούδα ἐφ' ἑαυτῆς εἰς βα-
gem. τ abener filius ner pnceps exercitꝰ saul tu
σιλέα. καὶ ἀβεννὴρ υἱὸς νὴρ ἀρχιστράτηγος σαοὺλ ἔ-
lit isboseth filiũ saul: τ traduxit
λαβε τὸν ἰσβόσεθ υἱὸν τοῦ σαούλ, καὶ διεβίβασεν
eum de castris: τ regẽ cõstituit eũ
αὐτὸν ἐκ τῆς παρεμβολῆς, καὶ ἐβασίλευσεν αὐτὸν
sup galaad: τ sup aseri: τ sup
ἐπὶ τὴν γαλααδῖτιν, καὶ ἐπὶ τὸν ἀσερί, καὶ ἐπὶ
izrael: τ sup ephraim: τ sup benia
τὸν ἰζραήλ, καὶ ἐπὶ τὸν ἐφραίμ, καὶ ἐπὶ βενια-
min: τ sup vniuersũ israel. filiꝰ quadraginta
μίν, καὶ ἐπὶ πάντα ἰσραήλ. υἱὸς τεσσαράκοντα
annoꝝ erat isboseth filius saul qñ regnauit sup
ἐτῶν ἦν ἰσβόσεθ υἱὸς σαοὺλ ὅτε ἐβασίλευσεν ἐπὶ
israel: τ duobꝰ annis regnauit: preter do
ἰσραήλ, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν, πλὴν τοῦ οἴ-
mũ iuda: qui fuerũt post dauid. τ fuit nu-
κου ἰούδα, οἳ ἦσαν ὀπίσω δαυίδ. καὶ ἐγένετο ἀρι
merus dierũ qbꝰ regnauit dauid in chebron
θμὸς τῶν ἡμερῶν ὧν ἐβασίλευσε δαυὶδ ἐν χεβρὼν
sup domũ iuda septẽ anni τ mẽses sex: τ
ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα ἑπτὰ ἔτη καὶ μῆνες ἕξ, καὶ
egressus ẽ abener filiꝰ ner τ pueri isboseth filij
ἐξῆλθεν ἀβεννὴρ υἱὸς νὴρ καὶ οἱ παῖδες ἰσβόσεθ υἱοῦ
saul de castris collis. τ ioab filius sa
σαοὺλ ἐκ παρεμβολῆς βουνοῦ. καὶ ἰωὰβ υἱὸς σα
ruia egressus est de chebron: τ pueri dauid:
ρουΐα ἐξῆλθεν ἐκ χεβρών, καὶ οἱ παῖδες δαυίδ,
τ occurrũt adinuicẽ sup fontẽ gabaon.
καὶ συναντῶσιν ἀλλήλοις ἐπὶ τὴν κρήνην γαβαών.
τ sederũt isti ex vna pte: τ isti ex alte
καὶ ἐκάθισαν οὗτοι ἐντεῦθεν, καὶ οὗτοι ἐντεῦ-
ra pte iuxta fontẽ. τ dixit abener ad ioab:
θεν ἐπὶ τὴν κρήνην. καὶ εἶπεν ἀβεννὴρ πρὸς ἰωάβ,
surgant iã pueri τ ludant co
ἀναστήτωσαν δὴ τὰ παιδάρια καὶ παιξάτωσαν ἐνώ-
ram nobis.
πιον ἡμῶν.

Veneruntq viri iuda: & vnxerunt ibi dauid vt regnaret sup domũ iuda. Et nũciatum est dauid q viri iabes galaad sepelissent saul. Misit ergo dauid nuncios ad viros iabes galaad. Dixitq ad eos. Benedicti vos a domino qui fecistis misericordiam hãc cũ domino vestro saul: & sepelistis eum. Et nunc retribuet vobis qdẽ dñs miam & veritatem: & ego reddam gratiam eo q fecistis verbum istud. Cõfortẽtur manꝰ vrẽ: & estote filii fortitudinis: licet ei mortuus sit dñs vester saul: tñ me vnxit domus iuda in regem sibi. Abner ãt filius ner princeps exercitus saul tulit isboseth filium saul: & circũduxit eũ p castra: regemq constituit sup galaad: & sup gessuri: & super iezrael: & super effraim: & super beniamin: & sup israel vniuersũ. Quadraginta annorũ erat isboseth filius saul cum regnare cepisset super israel: & duobus annis regnauit. Sola autem domus iuda sequebatur dauid. Et fuit numerus dierum quos commoratus est dauid imperans in hebron sup domũ iuda septem annorum & sex mensium. Egressusq est abner filiꝰ ner & pueri isboseth filii saul de castris in gabaon. Porro ioab filius saruie & pueri dd egressi sunt: & occurrerũt eis iuxta piscinã gabaõ. Et cũ in vnũ cõuenissent e regiõe sederunt hi in vna pte piscine: & illi ex altera. Dixitq abner ad ioab. Surgant pueri: & ludant corã nobis.

ויבאו אנשי יהודה וימשחו שם [בוא משח]
את דוד למלך על בית יהודה
ויגדו לדוד לאמר אנשי יביש [נגד]
גלעד אשר קברו את שאול:
וישלח דוד מלאכים אל אנשי [שלח לאך]
יביש גלעד ויאמר אליהם ברכים
אתם ליהוה אשר עשיתם [עשה]
החסד הזה עם אדניכם עם
שאול ותקברו אתו: ועתה יעש [קבר]
יהוה עמכם חסד ואמת וגם
אנכי אעשה אתכם הטובה הזאת
אשר עשיתם הדבר הזה: ועתה
תחזקנה ידיכם והיו לבני חיל [חזק היה]
כי מת אדניכם שאול וגם אתי [מות]
משחו בית יהודה למלך עליהם:
ואבנר בן נר שר צבא אשר [שור]
לשאול לקח את איש בשת בן
שאול ויעברהו מחנים: וימליכהו [עבר מלך]
אל הגלעד ואל האשורי ואל
יזרעאל ועל אפרים ועל בנימן
ועל ישראל כלה: בן ארבעים [רבע]
שנה איש בשת בן שאול
במלכו על ישראל ושתים
שנים מלך אך בית יהודה [שנה]
היו אחרי דוד: ויהי מספר [היה ספר]
הימים אשר היה דוד מלך [יום]
בחברון על בית יהודה שבע
שנים וששה חדשים: ויצא
אבנר בן נר ועבדי איש
בשת בן שאול ממחנים
גבענה: ויואב בן צרויה ועבדי
דוד יצאו ויפגשום על ברכת [פגש]
גבעון יחדו וישבו אלה על הברכה
מזה ואלה על הברכה מזה:
ויאמר אבנר אל יואב יקומו [קום]
נא הנערים וישחקו לפנינו [שחק פנה]

ויאמר יואב יקמו ויעברו במספר שנים עשר לבנימן ולאיש בשת בן שאול ושנים עשר מעבדי דוד ויחזקו איש בראש רעהו וחרבו בצד רעהו ויפלו יחדו ויקרא למקום ההוא חלקת הצרים אשר בגבעון ותהי המלחמה קשה עד מאד ביום ההוא וינגף אבנר ואנשי ישראל לפני עבדי דוד ויהיו שם שלשה בני צרויה יואב ואבישי ועשהאל ועשהאל קל ברגליו כאחד הצבים אשר בשדה וירדף עשהאל אחרי אבנר ולא נטה ללכת על הימין ועל השמאל מאחרי אבנר ויפן אבנר אחריו ויאמר האתה זה עשהאל ויאמר אנכי ויאמר לו אבנר נטה לך על ימינך או על שמאלך ואחז לך אחד מהנערים וקח לך את חלצתו ולא אבה עשהאל לסור מאחריו ויסף עוד אבנר לאמר אל עשהאל סור לך מאחרי למה אככה ארצה ואיך אשא פני אל יואב אחיך וימאן לסור ויכהו אבנר באחרי החנית אל החמש ותצא החנית מאחריו ויפל שם וימת תחתו ויהי כל הבא אל המקום אשר נפל שם עשהאל וימת ויעמדו וירדפו יואב ואבישי אחרי אבנר והשמש באה והמה באו עד גבעת אמה אשר על פני גיח דרך מדבר גבעון ויתקבצו בני בנימן אחרי אבנר ויהיו

Et rñdit ioab. Surgãt. Surrexerũt ergo & trãſierunt numero duodecim de beniamin ex parte iſboſeth filii ſaul: & duodecim de pueris dauid. Apphenſoq; vnuſquiſq; capite cõparis ſui defixit gladium in latus cõtrarii: & ceciderũt ſimul. Vocatũq; eſt nomẽ loci illius ager robuſtorũ in gabaon. Et ortũ eſt bellum durum ſatis in die illa: fugatuſq; eſt abner & viri iſrael a pueris dauid. Erant autem ibi tres filii saruie: ioab & abiſai & aſahel. Porro aſahel curſor velociſſimus fuit quaſi vnus de capreis qui morantur in ſiluis. Perſequebatur autem aſahel abner: & non declinauit ad dextrã ſiue ad ſiniſtram omittens perſequi abner. Reſpexit itaq; abner poſt tergũ ſuum & ait. Tu ne es aſahel? Qui rñdit. Ego ſũ. Dixitq; ei abner. Vade ad dexterã ſiue ad ſiniſtram: & apprehende vnum de adoleſcẽtibus & tolle tibi ſpolia eius: Noluit ãt aſahel omittere quin vrgeret eum. Rurſumq; locutus ẽ abner ad aſahel. Recede & noli me ſequi: ne forte compellar cõfodere te in terram: & leuare nõ potero faciẽ meam ad ioab fratrẽ tuũ. Qui audire cõtẽpſit: & noluit declinare. Percuſſit ergo eũ abner auerſa haſta in inguine: & tranſfodit: & mortuus eſt in eodẽ loco. Omnes qui trãſibãt per locũ illum in quo ceciderat aſahel & mortu⁹ erat: ſubſiſtebãt. Perſequẽtibus autem ioab & abiſai fugientem abner ſol occubuit. Et venerunt vſq; ad collẽ aqductus: qui eſt ex aduerſo vallis & itineris deſerti in gabaon. Congregatiq; ſunt filii bẽiamin ad abner & conglobati

τ dixit ioab: surgant. τ surrexerũt τ transierũt in numero duodecim de filiis beniamin isboseth filii saul: τ duodecim de pueris dauid. τ apphẽderũt vnusquisq; manu caput proximi sui: τ gladius eius in latus proximi sui: τ cadũt pariter. τ nomẽ positũ est loco illi pars insidiatorũ que est in gabaon. τ factũ est bellũ durũ valde in die illa. τ cecidit abener τ viri israel corã pueris dauid. τ erãt ibi tres filii saruia ioab τ abessa τ assael. τ assael leuis pedibus suis quasi vna caprea que in agro. τ persecutus est assael post abener: τ nõ declinauit vt ambularet ad dexterã neq; ad sinistrã a tergo abener. τ respexit abener post se τ ait: tu es ipse assael? τ dixit ego sum. τ dixit ipsi abener: declina tu ad dexterã vel ad sinistrã τ apphẽde tibi vnũ de adolescẽtib⁹ τ tolle tibi armaturã eius. τ non voluit assael declinare ab his qui post eum. τ addidit abener rursũ dicere assael: recede tu a me: vt nõ percutiã te in terrã. τ quõ leuabo faciẽ meã ad ioab fratrẽ tuũ? τ nõ voluit assael recedere. τ percutit eum abener posteriori parte haste in inguine: τ transijt lãcea de posterioribus ei⁹: τ cadit ibi τ moritur sub eum. τ factũ est oĩs q̃ veniebat vsq; ad locũ vbi cecidit assael τ mortu⁹ est τ subsistebat. τ persecut⁹ est ioab τ abessa post abener: τ sol occubuit. τ ipsi venerũt vsq; ad collẽ amma qui ex aduerso gie iter desertũ gabaon. τ cõgregãtur filii beniamin post abener: τ facti sũt

καὶ εἶπεν ἰωάβ, ἀναστήτωσαν. καὶ ἀνέστησαν καὶ παρῆλθον ἐν ἀριθμῷ δώδεκα τῶν υἱῶν βενιαμὶν τοῦ ἰσβόσεθ υἱοῦ σαούλ, καὶ δώδεκα τῶν παίδων δαυίδ. καὶ ἐκράτησαν ἕκαστος τῇ χειρὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἡ μάχαιρα αὐτοῦ εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ πίπτουσι κατὰ τὸ αὐτό. καὶ ἐπεκλήθη τῷ τόπῳ ἐκείνῳ μερὶς τῶν ἐπιβούλων ἥ ἐστιν ἐν γαβαών. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος σκληρὸς ὥστε λίαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ἔπεσεν ἀβεννὴρ καὶ οἱ ἄνδρες ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν παίδων δαυίδ. καὶ ἐγένοντο ἐκεῖ τρεῖς υἱοὶ σαρουΐα ἰωὰβ καὶ ἀβεσσὰ καὶ ἀσαήλ. καὶ ἀσαὴλ κοῦφος τοῖς ποσὶν αὐτοῦ ὡσεὶ μία δορκὰς τῶν ἐν ἀγρῷ. καὶ κατεδίωξεν ὁ ἀσαὴλ ὀπίσω ἀβεννήρ, καὶ οὐκ ἐξέκλινε τοῦ πορεύεσθαι εἰς τὰ δεξιὰ οὐδὲ εἰς τὰ ἀριστερὰ ἀπὸ ὄπισθεν ἀβεννήρ. καὶ ἐπέβλεψεν ἀβεννὴρ ὀπίσω αὐτοῦ καὶ εἶπε, σὺ εἶ αὐτὸς ἀσαήλ; καὶ εἶπεν ἐγώ εἰμι. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀβεννήρ, ἔκκλινον σὺ εἰς τὰ δεξιὰ ἢ εἰς τὰ ἀριστερὰ καὶ κατάσχε σεαυτῷ ἓν τῶν παιδαρίων καὶ λάβε σεαυτῷ τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀσαὴλ ἐκκλῖναι ἀπὸ τῶν ὄπισθεν αὐτοῦ. καὶ προσέθετο ἀβεννὴρ ἔτι εἰπεῖν τῷ ἀσαήλ, ἀπόστηθι σὺ ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἵνα μὴ πατάξω σε εἰς τὴν γῆν. καὶ πῶς ἀρῶ τὸ πρόσωπόν μου πρὸς ἰωὰβ τὸν ἀδελφόν σου; καὶ οὐκ ἐβούλετο ἀσαὴλ ἀποστῆναι. καὶ τύπτει αὐτὸν ὁ ἀβεννὴρ ἐν τῷ ὀπίσω τοῦ δόρατος ἐπὶ τὴν ψύαν, καὶ διεξῆλθεν τὸ δόρυ ἐκ τῶν ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ πίπτει ἐκεῖ καὶ ἀποθνήσκει ὑποκάτω αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο πᾶς ὁ ἐρχόμενος ἕως τοῦ τόπου οὗ ἔπεσεν ἀσαὴλ καὶ ἀπέθανε καὶ ἠφίστατο. καὶ κατεδίωξεν ἰωὰβ καὶ ἀβεσσὰ ὀπίσω ἀβεννήρ, καὶ ὁ ἥλιος ἔδυνε. καὶ αὐτοὶ εἰσῆλθον ἕως τοῦ βουνοῦ ἀμμὰ τοῦ κατὰ πρόσωπον γαὶ ὁδὸν ἔρημον γαβαών. καὶ συναθροίζονται οἱ υἱοὶ βενιαμὶν ὀπίσω ἀβεννήρ, καὶ ἐγένοντο

Infra. 10.d.

in cõgregationẽ vnã: τ steterũt in sũmitate collis vnius. τ vocauit abener ioab τ dixit: nũ vsq; in victoriã deuorabit mucro? nõne scis q̃ acerba erit in vltimis? τ vsq; quo non dicis pp̃lo vt reuertatur a tergo fratrũ suorum. τ dixit ioab: viuit dñs: q̃m nisi locut⁹ fuisses: q̃m tunc de mane ascẽdisset pp̃ls mane vnusquisq; post fratrẽ suum. τ buccinauit ioab buccina: τ recessit oĩs pp̃ls τ nõ persecut⁹ est amplius post israel: τ nõ additus est vltra pugnare. τ abener τ viri eius abierũt in occasũ tota nocte illa. τ transierũt iordanẽ: τ transierunt totã planiciẽ: τ veniũt in castra. τ ioab reuersus est ab abener: τ cõgregauit oẽm pp̃lm. τ recensiti sunt de pueris dauid q̃ ceciderũt nouẽ τ decẽ viri: τ assael τ pueri dauid percusserũt de filiis beniamin de viris abener trecentos τ sexaginta viros. τ tollũt assael τ sepeliũt eum in sepulchro patris sui in bethlee. τ ambulauerũt tota nocte ioab τ viri eius: τ lux orta est ipsis in chebron.

εἰς συναγωγὴν μίαν, καὶ ἔστησαν ἐπὶ κεφαλὴν βουνοῦ ἑνός. καὶ ἐκάλεσεν ἀβεννὴρ τὸν ἰωὰβ καὶ εἶπε, μὴ εἰς νῖκος καταφάγεται ἡ ῥομφαία; οὐκ οἶδας ὅτι πικρὰ ἔσται εἰς τὰ ἔσχατα; καὶ ἕως πότε οὐ μὴ εἴπῃς τῷ λαῷ ἀποστρέφειν ἀπὸ ὄπισθεν τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν; καὶ εἶπεν ἰωάβ, ζῇ κύριος, ὅτι εἰ μὴ ἐλάλησας, διότι τότε ἐκ πρωΐθεν ἀνέβη ἂν ὁ λαὸς πρωΐθεν ἕκαστος κατόπισθεν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐσάλπισεν ἰωὰβ τῇ σάλπιγγι, καὶ ἀπέστη πᾶς ὁ λαὸς καὶ οὐ κατεδίωκεν οὐκέτι κατόπισθεν τοῦ ἰσραήλ, καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι πολεμεῖν. καὶ ἀβεννὴρ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς δυσμὰς ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ διέβησαν τὸν ἰορδάνην, καὶ ἐπορεύθησαν ὅλην τὴν παρατείνουσαν, καὶ ἔρχονται εἰς παρεμβολάς. καὶ ἰωὰβ ἀνέστρεψεν ἀπὸ τοῦ ἀβεννήρ, καὶ συνήθροισε πάντα τὸν λαόν. καὶ ἐπεσκέπησαν τῶν παίδων δαυίδ οἱ πεπτωκότες ἐννέα καὶ δέκα ἄνδρες, καὶ ἀσαήλ. καὶ οἱ παῖδες δαυίδ ἐπάταξαν τῶν υἱῶν βενιαμὶν τῶν ἀνδρῶν ἀβεννὴρ τριακοσίους καὶ ἑξήκοντα ἄνδρας. καὶ αἴρουσι τὸν ἀσαὴλ καὶ θάπτουσιν αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ ἐν βηθλεέμ. καὶ ἐπορεύθησαν ὅλην τὴν νύκτα ἰωὰβ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ, καὶ διεφώτισεν αὐτοῖς ἐν χεβρών.

Ca. 3.

Et facta est cõcertatio multũ inter domũ saul τ inter domũ dauid: τ domus dauid procedebat τ fortificabatur. τ dom⁹ saul procedebat τ debilis fiebat. τ nati sunt dauid in chebron filii sex: τ erat primogenitus eius amnõ achinaã israelite. τ secũdus eius celeab abygail carmeli. τ tertius abesalon filius maacha filie thalmi regis geesser. τ quartus adonia filius aggith. τ quintus saphatias abitaal. τ sextus iethran egal vxoris dauid. isti nati sunt ipsi dauid in chebron. τ factũ est

Καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐπὶ πολὺ ἀναμέσον τοῦ οἴκου σαοὺλ καὶ ἀναμέσον τοῦ οἴκου δαυίδ, καὶ ὁ οἶκος δαυίδ ἐπορεύετο καὶ ἐκραταιοῦτο. καὶ ὁ οἶκος σαοὺλ ἐπορεύετο καὶ ἠσθένει. καὶ ἐτέχθησαν τῷ δαυίδ ἐν χεβρὼν υἱοὶ ἕξ, καὶ ἦν ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ ἀμνὼν τῆς ἀχιναὰμ τῆς ἰζραηλίτιδος. καὶ ὁ δεύτερος αὐτοῦ κελεὰβ τῆς ἀβυγαΐλ τῆς καρμηλίας. καὶ ὁ τρίτος ἀβεσαλὼν υἱὸς μααχὰ θυγατρὸς θαλμὶ βασιλέως γεσσήρ. καὶ ὁ τέταρτος ἀδωνία υἱὸς ἀγγίθ. καὶ ὁ πέμπτος σαφατίας τῆς ἀβιταάλ. καὶ ὁ ἕκτος ἰεθρὰν τῆς αἰγὰλ γυναικὸς δαυίδ. οὗτοι ἐτέχθησαν αὐτῷ τῷ δαυίδ ἐν χεβρών. καὶ ἐγένετο

Nu. 17 d. — Infra. 10. ß.

in vnum cuneum: ſteterunt in ſummitate tumuli vnius. Et exclamauit abner ad ioab & ait. Nũ vſq; ad internitionem tu⁹ mucro deſeuiet? An ignoras q̃ periculoſa ſit deſperatio? Vſq; quo non dicis populo vt omittat pſequi fratres ſuos? Et ait ioab. Viuit deus: ſi locut⁹ fuiſſes mane: receſſiſſet populus pſeq̃ns fratrẽ ſuũ. Inſonuit ergo ioab buccina: & ſtetit oĩs exercitus: nec perſecuti ſunt vltra iſrael: neq; inire certamen. Abner autem & viri eius abierũt p cãpeſtria tota nocte illa: & trãſierũt iordanem: & luſtrata oĩ bethoron venerũt ad caſtra. Porro ioab reuerſ⁹ omiſſo abner congregauit omnem populũ: & defuerũt de pueris dauid decẽ & nouẽ viri excepto aſahele. Serui autẽ dauid pcuſſerũt de beniamin & de viris q erãt cũ abner trecẽtos ſexagita: qui & mortui ſũt. Tuleruntq; aſahel & ſepelierũt eũ in ſepulchro pr̃is ſui in bethleẽ: & ambulauerunt tota nocte ioab & viri q erãt cũ eo: & in ipo crepuſculo puenerunt in hebron.

5.

Facta eſt ergo lõga cõcertatio iter domum dauid & iter domũ ſaulis: dd̃ pficiens & ſp ſeipſo robuſtior: dom⁹ ãt ſaul decreſcẽs quotidie. Natiq; ſũt filii dd̃ in hebrõ. Fuitq; primogenitus ei⁹ ãmo de achinoẽ iezraelite: & poſt eum cheleab de abigail vxore nabal carmeli. Porro tertius abſalom filius maacha filie tholomai regis geſſur. Quartus ãt adonias filius agith. Et quintus ſaphatias filius abithal. Sextus quoq; hietraã de egla vxore dauid. Hi nati ſunt dauid in hebron. Cũ ergo eſſet

לאגדה אחת ויעמדו על ראש גבעה אחת ויקרא אבנר אל יואב ויאמר הלנצח תאכל חרב הלוא ידעתה כי מרה תהיה באחרונה ועד מתי לא תאמר לעם לשוב מאחרי אחיהם ויאמר יואב חי האלהים כי לולא דברת כי אז מהבקר נעלה העם איש מאחרי אחיו ויתקע יואב בשופר ויעמדו כל העם ולא ירדפו עוד אחרי ישראל ולא יספו עוד להלחם ואבנר ואנשיו הלכו בערבה כל הלילה ההוא ויעברו את הירדן וילכו כל הבתרון ויבאו מחנים ויואב שב מאחרי אבנר ויקבץ את כל העם ויפקדו מעבדי דוד תשעה עשר איש ועשהאל ועבדי דוד הכו מבנימן ובאנשי אבנר שלש מאות וששים איש מתו וישאו את עשהאל ויקברהו בקבר אביו אשר בית לחם וילכו כל הלילה יואב ואנשיו ויאר להם בחברון

Cap. iii.

ותהי המלחמה ארכה בין בית שאול ובין בית דוד ודוד הלך וחזק ובית שאול הלכים ודלים ויולדו לדוד בנים בחברון ויהי בכורו אמנון לאחינעם היזרעאלת ומשנהו כלאב לאביגיל אשת נבל הכרמלי והשלשי אבשלום בן מעכה בת תלמי מלך גשור והרביעי אדניה בן חגית והחמישי שפטיה בן אביטל והששי יתרעם לעגלה אשת דוד אלה ילדו לדוד בחברון ויהי בהיות

המלחמה בין בית שאול ובין
בית דוד ואבנר היה מתחזק
בבית שאול: ולשאול פלגש
ושמה רצפה בת איה ויאמר אל
אבנר מדוע באתה אל פילגש
אבי: ויחר לאבנר מאד על דברי
איש בשת ויאמר הראש כלב
אנכי אשר ליהודה היום אעשה
חסד עם בית שאול אביך אל
אחיו ואל מרעהו ולא המציתך
ביד דוד ותפקד עלי עון האשה
היום: כה יעשה אלהים לאבנר
וכה יסיף לו כי כאשר נשבע
יהוה לדוד כי כן אעשה לו:
להעביר הממלכה מבית שאול
ולהקים את כסא דוד על ישראל
ועל יהודה מדן ועד באר שבע:
ולא יכל עוד להשיב את אבנר
דבר מיראתו אתו: וישלח אבנר
מלאכים אל דוד תחתיו לאמר
למי ארץ לאמר כרתה בריתך
אתי והנה ידי עמך להסב אליך
את כל ישראל: ויאמר טוב
אני אכרת אתך ברית אך דבר
אחד אנכי שאל מאתך לאמר
לא תראה את פני כי אם לפני
הביאך את מיכל בת שאול
בבאך לראות את פני: וישלח
דוד מלאכים אל איש בשת בן
שאול לאמר תנה את אשתי
את מיכל אשר ארשתי לי
במאה ערלות פלשתים: וישלח
איש בשת ויקחה מעם איש
מעם פלטיאל בן ליש: וילך אתה
אישה הלך ובכה אחריה עד
בחרים ויאמר אליו אבנר לך

לחם · חזק · אמר · ידע בוא · חרה · עשה · מצא · פקד איש · יסף שבע · מלך · קום · שוב · שלח · לאך · כרת · סבב · ראה פנה · בוא · בוא · נתן איש · לקח · אמר הלך

prelium inter domū saul & domū dauid: abner filius ner regebat domum saul. Fuerat āt sauli concubina noie respha filia achia. Dixitq; isboseth ad abner. Quare ingressꝰ es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba isboseth: ait. Nūqd caput canis ego sum aduersum iudam hodie qui fecerim miām sup domū saul patris tui: & super fratres & proximos eius: & non tradidi te in manꝰ dd: & tu reqſiſti me qꝑ argueres pro muliere hodie? Hec faciat deus abner & hec addat ei: nisi quomodo iurauit dominus dauid sic faciam cum eo: vt trāsferatur regnum de domo saul: & eleuetur thronus dauid super israel & super iudā a dan vsq; bersabee. Et non potuit respondere ei qcq̄: quia metuebat illum. Misit ergo abner nuncios ad dauid pro se dicentes. Cuius est terra? Et vt loqrētur. Fac mecū amicitias. & erit manus mea tecum: & reducam ad te vniuersū israel. Qui ait. Optime. Ego faciam tecum amicitias: sed vnā rem peto a te dicens. Non videbis faciē meā anteq̄ adduxeris mihi michol: filiam saul: & sic venies & videbis me. Misit autem dauid nuncios ad isboseth filium saul dicens. Redde vxorem meam michol quam despondi mihi centum preputiis philistiim. Misit ergo isboseth & tulit eam a viro suo phaltiel filio lais. Seq̄baturq; eam vir suus plorans vsq; bahurim. Et dixit ad eum abner. Vade &

cū esset prelīū inter domū saul
ἐν τῷ εἶναι τὸν πόλεμον ἀναμέσον τοῦ οἴκου σαοὺλ
& inter domū dauid: & abener erat re
καὶ ἀναμέσον τοῦ οἴκου δαυίδ, καὶ ἀβεννὴρ ἦν κρα-
gens domū saul. & saul erat cōcubina:
τῶν τοῦ οἴκου σαούλ. καὶ τῷ σαοὺλ ἦν παλλακή,
& nomē ei respha filia aia. & dixit isbo-
καὶ ὄνομα αὐτῇ ῥεσφὰ θυγάτηρ αϊά. καὶ εἶπεν ἰσβό-
seth filius saul ad abener: quare ingressus es ad
σεθ υἱὸς σαοὺλ πρὸς ἀβεννήρ, τί ὅτι εἰσῆλθες πρὸς
cōcubinā patris mei. & iratus ē abe-
τὴν παλλακὴν τοῦ πατρός μου. καὶ ἐθυμώθη ἀβεν-
ner nimis de verbo hoc isboseth.
νὴρ σφόδρα περὶ τοῦ λόγου τούτου τῷ ἰσβόσεθ.
& dixit ei abener: nūqd caput canis sum? &
καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀβεννήρ, μὴ κεφαλὴ κυνός εἰμι; καὶ
feci miam cum domo saul patris
ἐποίησα ἔλεος μετὰ τοῦ οἴκου σαοὺλ τοῦ πατρός
tui & de fratribus & de proximis eius:
σου καὶ περὶ ἀδελφῶν καὶ περὶ γνωρίμων αὐτοῦ,
& nō transfugi in domū dauid: & requi-
καὶ οὐκ ηὐτομόλησα εἰς τὸν οἶκον δαυίδ, καὶ ἐπιζη-
ris in me de iniuria mulieris hodie? hec
τεῖς ἐπ᾽ ἐμὲ περὶ ἀδικίας γυναικὸς σήμερον; τάδε
faciat mihi deus & hec addat: qꝛ sicut iu-
ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, ὅτι καθὼς ὤ-
rauit dn̄s dauid sic faciā ei in
μοσε κύριος τῷ δαυίδ οὕτως ποιήσω αὐτῷ ἐν τῇ
die hac: vt auferat regnum a do
ἡμέρᾳ ταύτῃ, περιελεῖν τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ οἴ-
mo saul & eleuet thronū dauid sup
κου σαοὺλ καὶ ἀναστῆσαι τὸν θρόνον δαυίδ ἐπὶ τὸν
israel & sup iudā a dan vsq; ad bersa
ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν ἰούδαν ἀπὸ δὰν ἕως βηρσα-
bee. & nō potuit rursū isboseth rūdere
βεέ. καὶ οὐκ ἠδυνήθη ἔτι ἰσβόσεθ ἀνταποκριθῆναι
abener verbū eo qꝛ metuebat illū. &
τῷ ἀβεννὴρ ῥῆμα ἀπὸ τοῦ φοβηθῆναι αὐτόν. καὶ
misit abener nuncios ad dauid in chebron
ἀπέστειλεν ἀβεννὴρ ἀγγέλους πρὸς δαυίδ εἰς χεβρὼν
dicēs: pāge fedus tuū mecum: & ecce
λέγων, διάθου διαθήκην σου μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἰδοὺ ἡ
manus mea tecum vt reducā ad te om
χείρ μου μετὰ σοῦ τοῦ ἐπιστρέψαι πρὸς σὲ πάν-
nem israel. & dixit dauid: bene ego pā
τα τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπε δαυίδ, καλῶς ἐγὼ διαθή-
gam ad te fedus: cetez verbū vnū ego peto
σομαι πρὸς σὲ διαθήκην, πλὴν λόγον ἕνα ἐγὼ αἰτοῦ-
a te dicēs: non videas faciē meā ni
μαι παρὰ σοῦ λέγων, οὐ μὴ ἴδῃς τὸ πρόσωπόν μου ἐὰν
si adduxeris mechol filiā saul veniē
μὴ ἀγάγῃς τὴν μεχὸλ θυγατέρα σαοὺλ παραγινομέ-
te te ad vidēdū faciē meā. & misit
νου σου ἰδεῖν τὸ πρόσωπόν μου. καὶ ἐξαπέστειλε
dauid nuncios ad isboseth filiū saul dicēs:
δαυίδ ἀγγέλους πρὸς ἰσβόσεθ υἱὸν σαοὺλ λέγων,
redde mihi vxorē meā mechol: quā acce
ἀπόδος μοι τὴν γυναῖκά μου τὴν μεχόλ, ἣν ἔλα-
pi in cētū preputijs philistijm. & mi
βον ἐν ἑκατὸν ἀκροβυστίαις ἀλλοφύλων. καὶ ἀπέ-
sit isboseth & accepit eam a vi
στειλεν ἰσβόσεθ καὶ ἔλαβεν αὐτὴν παρὰ τοῦ ἀν-
ro suo phaltiel filio lais: & ibat post
δρὸς αὐτῆς φαλτιὴλ υἱοῦ λαΐς, καὶ ἐπορεύετο με-
eā vir eius pergens & plorās post
τ᾽ αὐτῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς πορευόμενος καὶ κλαίων ὀπί-
eam vsq; ad bachurim. & dixit abener ad
σω αὐτῆς ἕως βαχουρίμ. καὶ εἶπεν ἀβεννὴρ πρὸς
eum:
αὐτόν.

B · Infra. eo. · C · 1.Re. 18.b.

vade & reuertere. & reuersus est. & sermo abe
πορεύου καὶ ἀνάστρεφε. καὶ ἀνέστρεψεν. καὶ λόγος ἀβεν-
ner fact' est ad seniores israel: & dixit:
νὴρ ἐγένετο πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἰσραήλ, καὶ εἶπεν,
heri & nudi' tertius q̄rētes fuistis dauid vt regnaret
χθὲς καὶ τρίτης ζητοῦντες ἦτε δαυίδ βασιλεῦσαι
sup vos. & nūc facite: quia dn̄s locutus ē de
ἐφ᾽ ὑμᾶς. καὶ νῦν ποιήσατε, ὅτι κύριος ἐλάλησε περὶ
dauid dicēs: in manu serui mei dauid sal-
δαυίδ λέγων, ἐν χειρὶ τοῦ δούλου μου δαυίδ σώ-
uabo pplm meū israel de manu philistijm
σω τὸν λαόν μου ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων
& de manu oium inimicoꝝ eius. & locutus
καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. καὶ ἐλάλη-
est abener & in aures filioꝝ beniamin: &
σεν ἀβεννὴρ καὶ εἰς τὰ ὦτα τῶν υἱῶν βενιαμίν, καὶ
abijt abener vt loqretur in aures dauid in
ἐπορεύθη ἀβεννὴρ τοῦ λαλῆσαι εἰς τὰ ὦτα δαυίδ εἰς
chebron oia que placebāt in oculis filioꝝ isra
χεβρὼν πάντα ὅσα ἤρεσκεν ἐν ὀφθαλμοῖς υἱῶν ἰσρα-
el: & in oculis vniuerse domus bēiamin. & venit
ήλ, καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς οἴκου βενιαμίν. καὶ ἦλθεν
abener ad dauid in chebron & cum eo viginti
ἀβεννὴρ πρὸς δαυίδ εἰς χεβρὼν καὶ μετ᾽ αὐτοῦ εἴκοσι
viri. & fecit dauid abener & vi
ἄνδρες. καὶ ἐποίησε δαυίδ τῷ ἀβεννὴρ καὶ τοῖς ἀν-
ris qui cum eo cōuiuiū. & dixit abener ad
δράσι τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ πότον. καὶ εἶπεν ἀβεννὴρ πρὸς
dauid: surgam iā & ibo & cōgrega-
δαυίδ, ἀναστήσομαι δὴ καὶ πορεύσομαι καὶ συναθροί-
bo ad dn̄m meū regē oēm popu
σω πρὸς τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα πάντα τὸν λα-
lū israel: & pangā tecum fedus & re
ὸν ἰσραήλ, καὶ διαθήσομαι μετὰ σοῦ διαθήκην καὶ βα-
gnabis in oibus q̄ desiderat aia tua. & mi
σιλεύσεις ἐν πᾶσιν οἷς ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου. καὶ ἐξα-
sit dauid abener & iuit in pace. &
πέστειλε δαυίδ τὸν ἀβεννὴρ καὶ ἐπορεύθη ἐν εἰρήνῃ. καὶ
ecce pueri dauid & ioab venerūt ab
ἰδοὺ οἱ παῖδες δαυίδ καὶ ἰωὰβ παρεγίνοντο ἀπὸ
exitu: & spolia afferebāt secum & abe
τῆς ἐξοδίας, καὶ σκῦλα ἔφερον μεθ᾽ ἑαυτῶν καὶ ἀβεν-
ner nō erat cū dauid in chebron: qꝛ miserat eū:
νὴρ οὐκ ἦν μετὰ δαυίδ ἐν χεβρών, ὅτι ἀπεστάλκει αὐτόν,
& pfect' fuit in pace. & ioab & ois exercit'
καὶ ἐπορεύθη ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἰωὰβ καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ
qui cū eo audierūt: & nūciauerūt ioab di
ἡ μετ᾽ αὐτοῦ ἤκουσαν, καὶ ἀπήγγειλαν τῷ ἰωὰβ λέ-
cētes: venit abener filius ner ad dauid: & mi
γοντες, ἦλθεν ἀβεννὴρ υἱὸς νὴρ πρὸς δαυίδ, καὶ ἀπέ-
sit eū & abijt in pace. & ingressus ē ioab
στειλεν αὐτὸν καὶ ἀπῆλθεν ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἰσῆλθεν ἰωὰβ
ad regem: & dixit ei: qd hoc feci
πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἐποίη-
sti? ecce venit abener ad te: & quare hoc
σας; ἰδοὺ ἦλθεν ἀβεννὴρ πρὸς σέ, καὶ ἱνατί τοῦτο
dimisisti eū & abijt in pace? vel nō
ἐξαπέστειλας αὐτὸν καὶ ἀπελήλυθεν ἐν εἰρήνῃ; ἢ οὐκ
nosti malitiā abener filij ner: qm̄ ad decipiēdū
οἶδας τὴν κακίαν ἀβεννὴρ υἱοῦ νήρ, ὅτι ἀπατῆσαί
te venit & ad sciēdū ingressum tuū &
σε παρεγίνετο καὶ γνῶναι τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὴν
egressū tuū & ad sciendū oia q̄ tu agis.
ἔξοδόν σου καὶ γνῶναι ἅπαντα ὅσα σὺ ποιεῖς.
& egressus ē ioab a dauid & misit nū-
καὶ ἐξῆλθεν ἰωὰβ ἀπὸ δαυίδ καὶ ἀπέστειλεν ἀγ-
tios post abener: & reducunt eū a
γέλους ὀπίσω ἀβεννήρ, καὶ ἐπιστρέφουσιν αὐτὸν ἀπὸ
cisterna sira: & dauid nō sciuit.
τοῦ φρέατος σειρᾶ, καὶ δαυίδ οὐκ ᾔδει.

D · E · 3.Re. 1.c.

reuertere. Qui reuersus est. Sermonē quoq; intulit abner ad seniores israel dicens. Tā heri q̄ nudiustertius querebatis dauid vt regnaret sup vos. Nunc ergo facite: qm̄ dn̄s locutus est ad dauid dicēs. In manu serui mei dauid saluabo populū meū israel de manu philistiim & oim inimicorū eiꝰ. Locutus est autem abner etiā ad beniamin. Et abiit vt loqueretur ad dauid in hebron oīa q̄ placuerant israeli & vniuerso beniamin: venitq; ad dauid in hebron cum vigīti viris. Et fecit dd abner & viris eius qui venerant cū eo cōuiuiū. Et dixit abner ad dauid. Surgam vt congregem ad te dominū meū regem omnem israel & ineant tecum fedꝰ: & imperes omnibus sicut desiderat aīa tua. Cū ergo deduxisset dauid abner & ille isset in pace: statim pueri dauid & ioab venerūt cesis latronibus cum preda magna nimis. Abner autem non erat cum dauid ī hebrō: qa iā dimiserat eū: & pfectus fuerat in pace: & ioab & omnis exercitus q erāt cū eo postea venerāt. Nūciatū est itaq; ioab a narrātibus. Veīt abner filius ner ad regē: & dimisit eū: & abiit ī pace. Et ingressus ē ioab ad regem & ait. Quid fecisti? Ecce venit abner ad te. Quare dimisisti eū: & abiit & recessit? Ignoras abner filiū ner: qm̄ ad hoc venit ad te vt d̄ciperet te: & sciret exitū tuum & introitum tuū: & nosset oīa que agis. Egressus itaq; ioab a dauid misit nuncios post abner: & reduxit eum a cisterna syra: ignorante dauid.

שוב וישב: ודבר אבנר היה עם
זקני ישראל לאמר גם תמול
גם שלשם הייתם מבקשים את
דוד למלך עליכם: ועתה עשו כי
יהוה אמר אל דוד לאמר ביד
דוד עבדי הושיע את עמי
ישראל מיד פלשתים ומיד כל
איביהם: וידבר גם אבנר באזני
בנימין וילך גם אבנר לדבר
באזני דוד בחברון את כל אשר
טוב בעיני ישראל ובעיני כל
בית בנימן: ויבא אבנר אל דוד
חברון ואתו עשרים אנשים
ויעש דוד לאבנר ולאנשים
אשר אתו משתה: ויאמר אבנר
אל דוד אקומה ואלכה ואקבצה
אל אדני המלך את כל ישראל
ויכרתו אתך ברית ומלכת בכל
אשר תאוה נפשך וישלח דוד
את אבנר וילך בשלום: והנה
עבדי דוד ויואב בא מהגדוד
ושלל רב עמם הביאו ואבנר
איננו עם דוד בחברון כי שלחו
וילך בשלום: ויואב וכל הצבא
אשר אתו באו ויגדו ליואב
לאמר בא אבנר בן נר אל המלך
וישלחהו וילך בשלום: ויבא
יואב אל המלך ויאמר מה
עשיתה הנה בא אבנר אליך
למה זה שלחתו וילך הלוך: ידעת
את אבנר בן נר כי לפתתך בא
ולדעת את מוצאך ואת מבואך
ולדעת את כל אשר אתה עשה:
ויצא יואב מעם דוד וישלח
מלאכים אחרי אבנר וישבו
אתו מבור הסרה ודוד לא ידע:

שוב · היה בקש · עשה · ישע · דבר · בוא · שתה · קום הלך · קבץ · כרת · אוה שלח · שלם · בוא גדד · בוא · נגד · אמר · עשה בוא · פתה · ידע יצא · בוא · לאך שוב

וישב אבנר חברון ויטהו יואב אל — נטה
תוך השער לדבר אתו בשלי — שלה
ויכהו שם החמש וימת בדם — נכה מות
עשהאל אחיו : וישמע דוד — שמע
מאחרי כן ויאמר נקי אנכי — אמר נקה
וממלכתי מעם יהוה עד — מלך
עולם מדמי אבנר בן נר: יחלו — עלם חול
על ראש יואב ואל כל בית
אביו ואל יכרת מבית יואב זב — כרת זוב
ומצרע ומחזיק בפלך ונפל — צרע חזק
בחרב וחסר לחם: ויואב ואבישי
אחיו הרגו לאבנר על אשר
המית את עשהאל אחיהם — מות
בגבעון במלחמה: ויאמר דוד — לחם
אל יואב ואל כל העם אשר
אתו קרעו בגדיכם וחגרו שקים
וספדו לפני אבנר והמלך דוד — פנה
הלך אחרי המטה: ויקברו את — קבר
אבנר בחברון וישא המלך את — נשא
קולו ויבך אל קבר אבנר ויבכו — בכה
כל העם: ויקנן המלך אל אבנר — קון
ויאמר הכמות נבל ימות אבנר:
ידיך לא אסרות ורגליך לא
לנחשתים הגשו כנפול לפני בני — נגש
עולה נפלת ויספו כל העם — יסף
לבכות עליו: ויבא כל העם — בוא
להברות את דוד לחם בעוד — ברה
היום וישבע דוד לאמר כה יעשה — שבע עשה
לי אלהים וכה יסיף כי אם
לפני בוא השמש אטעם לחם — טעם
או כל מאומה: וכל העם הכירו — מאס נכר
וייטב בעיניהם ככל אשר עשה — יטב
המלך בעיני כל העם טוב:
וידעו כל העם וכל ישראל ביום
ההוא כי לא היתה מהמלך להמית — היה מות
את אבנר בן נר: ויאמר המלך אל — אמר

Cūq; rediſſet abner in hebrō: ſeorſū adduxit eum ioab ad medium porte: vt loq̄retur ei in dolo: & pcuſſit illū ibi in inguine & mortuus eſt in vltionē ſanguinis aſahel fr̄is ei⁹. Q̄d cū audiſſet dauid rē iam geſtā ait. Mūdus ego ſū & regnum meum apd̄ dominum vſq; in ſempiternum a ſanguine abner filii ner: & veniat ſup caput ioab & ſuper omnem domū patris ei⁹: nec deficiat de domo ioab fluxum ſeminis ſuſtinēs & leprosus & tenēs fuſū: & cadēs gladio & indigens pane. Igitur ioab & abiſai frater eius interfecerunt abner: eo φ occidiſſet aſahel fratrē eorum in gabaon in p̄lio. Dixit autem dauid ad ioab & ad omnem populum qui erat cū eo. Scindite veſtimēta vr̄a & accingimini ſaccis: & plangite ante exequias abner. Porro rex dauid ſeq̄batur feretrū. Cūq; ſepeliſſent abner in hebron: leuauit rex dauid vocē ſuā & fleuit ſuper tumulū abner. Fleuit aūt & oīs ppl̄s. Plangenſq; rex & lugens abner ait. Nequaq̄ vt mori ſolēt ignaui: mortuus es abner. Manus tue ligate nō ſunt: & pedes tui nō ſunt cōpedibus aggrauati: ſed ſicut ſolēt cadere corā filiis iniq̄tatis ſic corruiſti. Congeminānſq; oīs populus fleuit ſup eū. Cūq; veniſſet vniuerſa multitudo cibū cape cū dauid clara adhuc die: iurauit dauid dicens. Hec faciat mihi deus: & hec addat: ſi ante occaſum ſolis guſtauero panem vel aliud quicq̄. Oſq; populus audiuit: & placuerūt eis cuncta que fecit rex in cōſpectu omnis populi. Et cognouit oē vulg⁹ & vniuerſus iſrael in die illa: q̄m nō actum fuiſſet a rege vt occideretur abner filius ner. Dixit quoq; rex ad

τ reuerſus eſt abener ad chebron τ declinare fecit eū ioab a latere porte: vt loq̄retur ad eū in do
καὶ ἐπέστρεψεν ἀβεννὴρ εἰς χεβρὼν καὶ ἐξέκλινεν αὐτὸν ἰωὰβ ἐκ πλαγίων τῆς πύλης, λαλῆσαι πρὸς αὐτὸν ἐν παραλογισμῷ.
lo. τ percuſſit eum ibi in inguine τ mortuus eſt in ſanguine aſſael fratris eius.
καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐκεῖ ἐπὶ τὴν ψόαν καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ αἵματι ἀσαὴλ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.
τ audiuit dauid poſt hec: τ dixit: innocēs ſum ego τ regnum meū a dn̄o τ vſq; in ſeculū a ſanguinib⁹ abener filij ner: veniant ſup
καὶ ἤκουσε δαυὶδ μετὰ ταῦτα, καὶ εἶπεν, ἀθῶός εἰμι ἐγὼ καὶ ἡ βασιλεία μου ἀπὸ κυρίου καὶ ἕως αἰῶνος ἀπὸ τῶν αἱμάτων ἀβεννὴρ υἱοῦ νὴρ, καταντησάτωσαν ἐπὶ
caput ioab τ ſup oēm domū pr̄is ei⁹: τ nō deficiat de domo ioab fluxū ſeminis ſuſtinēs τ leproſus τ tenēs ſcuticā: τ cadēs in gladio τ indigēs panibus. ioab āt τ abeſſai fr̄a ter eius obſeruabāt abener eo φ occidit aſſael fratrē eoꝝ in gabaon in prelio.
κεφαλὴν ἰωὰβ καὶ ἐπὶ πάντα τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ μὴ ἐκλίποι ἐκ τοῦ οἴκου ἰωὰβ γονορρυὴς καὶ λεπρὸς καὶ κρατῶν σκυτάλην, καὶ πίπτων ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐλαττονούμενος ἄρτοις. ἰωὰβ δὲ καὶ ἀβεσσαὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διετηροῦντο τὸν ἀβεννὴρ ἀνθ᾽ ὧν ἐθανάτωσεν τὸν ἀσαὴλ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν ἐν γαβαὼν ἐν τῷ πολέμῳ.
τ dixit dauid ad ioab τ ad oēm ppl̄m q̄ cum eo: ſcindite veſtimēta vr̄a τ accingimini ſaccis τ plāgite ante abener. τ rex dauid ibat ante feretrū. τ ſepeliūt abener in chebron. τ leuauit rex vocē ſuā τ fleuit ſup tumulū abener: τ fleuit oīs ppl̄s: τ luxit rex ſup abener τ dixit: ſi ſm̄ mortē nabal moritur abener: manus tue nō ligate ſunt: neq; pedes tui in cōpedib⁹: nō adduxiſti vt nabal: corā filio iniq̄tatis corruiſti. τ cōgregat⁹ ē oīs ppl̄s vt flerent eū. τ venit vniuerſus ppl̄s vt cenā darēt dauid panib⁹ adhuc exiſte die.
καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἰωὰβ καὶ πρὸς πάντα τὸν λαὸν τὸν μετ᾽ αὐτοῦ, διαρρήξατε τὰ ἱμάτια ὑμῶν καὶ περιζώσασθε σάκκους καὶ κόπτεσθε ἔμπροσθεν ἀβεννήρ. καὶ ὁ βασιλεὺς δαυὶδ ἐπορεύετο ἔμπροσθεν τῆς κλίνης. καὶ θάπτουσι τὸν ἀβεννὴρ ἐν χεβρών. καὶ ἐπῆρεν ὁ βασιλεὺς τὴν φωνὴν αὐτοῦ καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ τῷ τάφῳ ἀβεννήρ, καὶ ἔκλαυσε πᾶς ὁ λαός. καὶ ἐθρήνησεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ ἀβεννὴρ καὶ εἶπεν, εἰ κατὰ θάνατον ναβὰλ ἀποθανεῖται ἀβεννήρ; αἱ χεῖρές σου οὐκ ἐδέθησαν, οὐδὲ οἱ πόδες σου ἐν πέδαις, οὐ προσήγαγες ὡς ναβάλ, ἐνώπιον υἱοῦ ἀδικίας ἔπεσες. καὶ συνῆλθε πᾶς ὁ λαὸς τοῦ κλαῦσαι αὐτόν. καὶ ἦλθεν πᾶς ὁ λαὸς περιδειπνίσαι τὸν δαυὶδ ἄρτοις ἔτι οὔσης ἡμέρας.
τ iurauit dauid dicēs: hec faciat mihi de⁹ τ hec addat: q̄m niſi occiderit ſol nō guſtabo panē neq; omne q̄cq̄. τ oīs populus ſciuit: τ placuerūt i cōſpectu eoꝝ cuncta que fecit rex in cōſpectu oīs ppl̄i. τ cognouerūt oīs ppl̄s τ oīs iſrael in die illa: q̄m nō actū eſt a rege vt occideret abener filiū ner. τ dixit rex ad
καὶ ὤμοσε δαυὶδ λέγων, τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, ὅτι ἐὰν μὴ δύνῃ ὁ ἥλιος οὐ μὴ γεύσομαι ἄρτου οὐδὲ παντός τινος. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπέγνω, καὶ ἤρεσεν ἐνώπιον αὐτῶν πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπέγνωσαν πᾶς ὁ λαὸς καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι οὐκ ἐγένετο παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ θανατῶσαι τὸν ἀβεννὴρ υἱὸν νήρ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς

Dan. 13.c. Ecclū 20.f. — Ē.1.b. τ ifra. 13.f.

τ ſeruos ſuos: nōne ſcitis φ princeps τ magnus cecidit in die hac in iſrael? τ φ ego hodie ppinquus cōſtitutus in regem: τ viri iſti filij ſaruia duriores me ſunt. retribuat dn̄s facienti mala iuxta maliciā ſuam.
τοὺς παῖδας αὐτοῦ, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡγούμενος καὶ μέγας πέπτωκεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἐν τῷ ἰσραήλ; καὶ ὅτι ἐγὼ σήμερον συγγενὴς καθεσταμένος εἰς βασιλέα; καὶ οἱ ἄνδρες οὗτοι οἱ υἱοὶ σαρουΐα σκληρότεροί μου εἰσίν. ἀνταποδῷ κύριος τῷ ποιοῦντι τὰ πονηρὰ κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ.

Ca. 4.

Et audiuit iſboſeth filius ſaul: φ mortu⁹ eēt abener in chebron: τ diſſolute ſunt manus eius: τ oēs viri iſrael turbati ſunt: τ duo viri principes turmarū iſboſeth filio ſaul. nomē vni baana: τ ſecūdo nomē rechab filij remmō berothei de filiis beniami: quia τ beroth reputata eſt filijs beniamin. τ fugerunt berothite in gethaim: τ fuerūt ibi aduene vſq; in diē hunc.
Καὶ ἤκουσεν ἰσβόσεθ υἱὸς σαοὺλ, ὅτι τέθνηκεν ἀβεννὴρ ἐν χεβρών, καὶ ἐξελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες ἰσραὴλ ἐταράχθησαν, καὶ δύο ἄνδρες ἡγούμενοι συστρεμμάτων τῷ ἰσβόσεθ υἱῷ σαούλ. ὄνομα τῷ ἑνὶ βαανά, καὶ τῷ δευτέρῳ ὄνομα ῥηχάβ οἱ υἱοὶ ῥεμμὼν τοῦ βηρωθαίου ἐκ τῶν υἱῶν βενιαμίν, ὅτι καὶ βηρὼθ ἐλογίζετο τοῖς υἱοῖς βενιαμίν. καὶ ἀπέδρασαν οἱ βηρωθαῖοι εἰς γεθαΐμ, καὶ ἦσαν ἐκεῖ παροικοῦντες ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
τ ionathan filio ſaul filius percuſſus pedes filius annoꝝ quinq; τ iſte eū venit nuncius ſaul τ ionathan filij eius de izrael: τ ſubſtulit eū nutrix ſua: τ fugit. τ factū eſt cū feſtinaret ipſa τ ſecederet: cecidit τ claud⁹ effect⁹ ē. τ nomē ei mephiboſeth. τ abierūt filij remmō berothite rechab τ baana: τ ingreſſi ſūt in feruore diei in domū iſboſeth: τ ipſe dormiebat in lecto meridiei: τ ecce hoſtiaria domus purgabat triticū: τ dormitauit τ dormiuit. τ rechab τ baana frater eius latuerūt τ ingreſſi ſunt in domū. τ iſboſeth dormiebat ſup lectū ſuū in cubiculo ſuo. τ percutiūt eum τ interficiūt: τ auferūt caput eius. τ ceperūt caput eius τ abierūt viā q̄ ad occaſum tota nocte. τ attulerūt caput iſboſeth dauid in chebron. τ dixerūt ad regem: ecce caput iſboſeth filij ſaul inimici tui: q̄ q̄rebat aīam tuā: τ dedit dn̄s dn̄o nr̄o regi vltionem inimicoꝝ ſuoꝝ vt dies hec de ſaul inimico tuo τ de ſemine eius. τ r̄ndit dauid rechab τ baana
καὶ τῷ ἰωναθὰν υἱῷ σαοὺλ υἱὸς πεπληγὼς τοὺς πόδας υἱὸς ἐτῶν πέντε καὶ οὗτος ἐν τῷ ἐλθεῖν τὴν ἀγγελίαν σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐξ ἰεζραήλ, καὶ ἦρεν αὐτὸν ἡ τιθηνὸς αὐτοῦ, καὶ ἔφυγε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπεύδειν αὐτὴν καὶ ἀναχωρεῖν, ἔπεσε καὶ ἐχωλάνθη. καὶ ὄνομα αὐτῷ μεφιβόσεθ. καὶ ἐπορεύθησαν οἱ υἱοὶ ῥεμμὼν τοῦ βηρωθαίου ῥηχὰβ καὶ βαανά, καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ καύματι τῆς ἡμέρας εἰς τὸν οἶκον ἰσβόσεθ, καὶ αὐτὸς ἐκάθευδε ἐν τῇ κοίτῃ τῆς μεσημβρίας, καὶ ἰδοὺ ἡ θυρωρὸς τοῦ οἴκου ἐκάθαιρε πυρούς, καὶ ἐνύσταξε καὶ ἐκάθευδεν. καὶ ῥηχὰβ καὶ βαανὰ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διέλαθον καὶ εἰσεπορεύθησαν εἰς τὸν οἶκον. καὶ ἰσβόσεθ ἐκάθευδεν ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ. καὶ τύπτουσιν αὐτὸν καὶ θανατοῦσιν, καὶ ἀφαιροῦσιν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἔλαβον τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθον τὴν ὁδὸν τὴν κατὰ δυσμὰς ὅλην τὴν νύκτα. καὶ ἤνεγκαν τὴν κεφαλὴν ἰσβόσεθ τῷ δαυὶδ εἰς χεβρών. καὶ εἶπον πρὸς τὸν βασιλέα, ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ ἰσβόσεθ υἱοῦ σαοὺλ τοῦ ἐχθροῦ σου, ὃς ἐζήτει τὴν ψυχήν σου, καὶ ἔδωκε κύριος τῷ κυρίῳ ἡμῶν τῷ βασιλεῖ ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη ἐκ σαοὺλ τοῦ ἐχθροῦ σου καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ. καὶ ἀπεκρίθη δαυὶδ τῷ ῥηχὰβ καὶ τῷ βαανά

A — B — G — C

ſeruos ſuos. Nū ignoratis q̄m princeps & maximus cecidit hodie in iſrael? Ego autē adhuc delicat⁹ & vnct⁹ rex. Porro viri iſti filii ſaruie duri ſūt mihi. Retribuat dn̄s facienti malū iuxta maliciā ſuā.

Audiuit aūt filius ſaul φ cecidiſſet abner in hebrō: & diſſolute ſunt manus eius: oīſq; iſrael pturbat⁹ ē. Duo autem viri principes latronū erāt filio ſaul: nomen vni baana: & nomē alteri rechab filii rēmō berothite: de filiis bēiamī. Siq̄dē & beroth reputata eſt in beniamin. Et fugerunt berothite in gethaim: fueruntq; ibi aduene vſq; ad tp̄s illud. Erat autem ionathe filio ſaul filius debilis pedibus. Quinquēnis enim fuit quādo venit nūci⁹ de ſaul & ionatha ex iezrael. Tollens itaq; eum nutrix ſua fugit. Cūq; feſtinaret vt fugeret: cecidit: & claud⁹ effect⁹ eſt: habuitq; vocabulū miphiboſeth. Venientes igitur filii rēmō berothite rechab & banaa: ingreſſi ſūt feruente die domū iſboſeth: Qui dormiebat ſuper ſtratū ſuū meridie. Ingreſſi ſūt āt domū latenter aſſumētes ſpicas tritici: & pcuſſerūt eū in inguine rechab & banaa fr̄ eius & fugerunt. Cū āt igreſſi fuiſſent domū ille dormiebat ſup lectū ſuū in cōclaui: & pcutientes iterfecerūt eū. Sublatoq; capite eius: abierunt per viam deſerti tota nocte & attulerunt caput iſboſeth ad dauid in hebrō. Dixeruntq; ad regem. Ecce caput iſboſeth filii ſaul inimici tui qui querebat animam tuam: & dedit dn̄s dn̄o meo regi vltionem hodie de ſaul & de ſemine eius. Rn̄dens autem dauid rechab & banaa

עבדיו הלא תדעו כי שר וגדול — ידע שור גדל
נפל היום הזה בישראל: ואנכי
היום רך ומשוח מלך והאנשים — רכך משח
האלה בני צרויה קשים ממני — קשה
ישלם יהוה לעשה הרעה כרעתו: — שלם רעע
וישמע בן שאול כי מת — שמע

Cap. iiii.

אבנר בחברון וירפו ידיו וכל — רפה
ישראל נבהלו: ושני אנשים — בהל שנה
שרי גדודים היו בן שאול שם — שור גדד
האחד בענה ושם השני רכב — היה
בני רמון הבארתי מבני בנימן כי
גם בארות תחשב על בנימן: — חשב
ויברחו הבארתים גתימה ויהיו — ברח
שם גרים עד היום הזה: — גור
וליהונתן בן שאול בן נכה רגלים
בן חמש שנים היה בבא שמעת — שנה בוא
שאול ויהונתן מיזרעאל
ותשאהו אמנתו ותנס ויהי — נשא נוס
בחפזה לנוס ויפל ויפסח ושמו — היה נפל פסח
מפיבשת: וילכו בני רמון הבארתי
רכב ובענה ויבאו כחם היום אל — בוא חמם
בית איש בשת והוא שכב את
משכב הצהרים: והנה באו עד — שכב
תוך הבית לקחי חטים ויכהו אל — חטה נכה
החמש ורכב ובענה אחיו נמלטו:
ויבאו הבית והוא שכב על מטתו — נטה
בחדר משכבו ויכהו וימתהו — שכב מות
ויסרו את ראשו ויקחו את — סור לקח
ראשו וילכו דרך הערבה כל הלילה
ויבאו את ראש איש בשת אל — בוא
דוד חברון ויאמרו אל המלך
הנה ראש איש בשת בן שאול
איבך אשר בקש את נפשך
ויתן יהוה לאדני המלך נקמות — נתן
היום הזה משאול ומזרעו:
ויען דוד את רכב ואת בענה — ענה

אחיו בני רמון הבארתי ויאמר — אמר
להם חי יהוה אשר פדה את
נפשי מכל צרה: כי המגיד לי — צור נגד
לאמר הנה מת שאול והוא היה — מות
כמבשר בעיניו ואחזה בו — בשר
ואהרגהו בצקלג אשר לתתי לו — הרג נתן
בשרה: אף כי אנשים רשעים
הרגו את איש צדיק בביתו על — צדק
משכבו ועתה הלא אבקש את — שכב בקש
דמו מידכם ובערתי אתכם מן
הארץ: ויצו דוד את הנערים — צוה
ויהרגום ויקצצו את ידיהם — קצץ
ואת רגליהם ויתלו על הברכה — תלה
בחברון ואת ראש איש בשת לקחו
ויקברו בקבר אבנר בחברון: — קבר

Cap. v.

ויבאו כל שבטי ישראל — בוא
אל דוד חברונה ויאמרו לאמר — אמר
הננו עצמך ובשרך אנחנו: גם
אתמול גם שלשום בהיות — תמל היה
שאול מלך עלינו אתה הייתה
המוציא והמביא את ישראל — יצא בוא
ויאמר יהוה לך אתה תרעה את — רעה
עמי את ישראל ואתה תהיה — היה
לנגיד על ישראל: ויבאו כל זקני — נגד
ישראל אל המלך חברונה ויכרת — כרת
להם המלך דוד ברית בחברון — ברית
לפני יהוה וימשחו את דוד — פנה משח
למלך על ישראל: בן שלשים
שנה דוד במלכו ארבעים שנה — רבע
מלך: בחברון מלך על יהודה
שבע שנים וששה חדשים
ובירושלם מלך שלשים ושלש
שנה על כל ישראל ויהודה:
וילך המלך ואנשיו ירושלם
אל היבסי יושב הארץ — ישב
ויאמר לדוד לאמר לא תבוא — בוא

fratri eius filiis remmō berothite: dixit ad eos. Viuit dominus qui eruit aiam meā de oī angustia: qm̄ eū q annunciauerat mihi & dixerat: mortuus est saul: q putabat se prospera nūciare: tenui & occidi eū in sicelech: cui oportebat me mercedē dare pro nuncio. Quanto magis nūc cū homines impii interfecerīt virū innoxiū in domo sua super lectum suum non queram sanguinē eius de manu vestra: & auferā vos de terra? Precepit itaqꝫ dauid pueris suis: & interfecerūt eos: p̄cidētesqꝫ manus & pedes eorū: suspenderūt eos super piscinā in hebron. Caput autem isboseth tulerunt: & sepelierunt in sepulchro abner in hebrō. 5.

ET venerunt vniuerse tribus israel ad dauid in hebron dicentes. Ecce nos os tuū & caro tua sumus. Sed & heri & nudiustertius cum esset saul rex super nos: tu eras educens & reducens israel. Dixit autem dominus ad te. Tu pasces populum meum israel: & tu eris dux super israel. Venerūt quoqꝫ & seniores israel ad regem in hebron: & percussit cū eis rex dauid fedus in hebron coram domino: vnxeruntqꝫ dauid in regem super israel. Filius triginta annorum erat dd̄ cū regnare cepisset: & quadraginta annis regnauit. In hebrō regnauit sup iudā septē annis & sex mensibus. In ierusalem aūt regnauit triginta tribus annis super omnē israel & iudam. Et abiit rex & oēs viri qui erāt cū eo in ierusalem ad iebuseum habitatorem terre. Dictūqꝫ est dauid ab eis. Non ingredieris

fratris eius filiis remon berothei: et dixit
ἀδελφοῦ αὐτοῦ υἱοῖς ῥεμὰν τοῦ βηρωθαίου, καὶ εἶπεν
eis: viuit dn̄s qui eruit aīaȝ meā de
αὐτοῖς, ζῇ κύριος ὃς ἐλυτρώσατο τὴν ψυχήν μου ἐκ
omni angustia: qꝛ qui annūciauerat mihi dicēs qꝛ
πάσης θλίψεως, ὅτι ὁ ἀπαγγείλας μοι λέγων ὅτι
mortuus est saul et ionathan: licet ipse erat q̄si prospera
τέθνηκε σαοὺλ καὶ ἰωναθὰν, κἂν αὐτὸς ἦν ὡς εὐαγγε-
nūcians corā me: et detinui eū et occi
λιζόμενος ἐνώπιόν μου, καὶ κατέσχον αὐτὸν καὶ ἀπέ-
di eū in secelag: cui oportebat me dare premia
κτεινα αὐτὸν ἐν σεκελὰγ, ᾧ ἔδει με δοῦναι εὐαγγέ-
nūciaciōis: sȝ et nūc viri mali interfecerūt virū
λια. ἀλλὰ καὶ νῦν ἄνδρες πονηροὶ ἀπεκτείνασιν ἄνδρα
iustū sup lectū suū in domo sua.
δίκαιον ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.
et nūc querā sāguinē eius de manu vr̄a
καὶ νῦν ἐκζητήσω τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς ὑμῶν
et delebo vos de terra. et precepit
καὶ ἐξολοθρεύσω ὑμᾶς ἐκ τῆς γῆς. καὶ ἐνετείλατο
dauid pueris suis: et interfecerūt eos
δαυὶδ τοῖς παιδαρίοις αὐτοῦ, καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς
et preciderūt manꝰ eorū et pe
καὶ ἐκολόβωσαν τὰς χεῖρας αὐτῶν καὶ τοὺς πό-
des eorū: et suspēderūt eos sup fontē
δας αὐτῶν, καὶ ἐκρέμασαν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κρήνης
in chebron: et caput isboseth sepelierūt in
ἐν χεβρὼν, καὶ τὴν κεφαλὴν ἰσβόσεθ ἔθαψαν ἐν τῷ
sepulchro abener filii ner in chebron.
τάφῳ ἀβεννὴρ υἱοῦ νὴρ ἐν χεβρών. Ca.5.

ET venerūt vniuerse tribus israel
Καὶ παραγίνονται πᾶσαι αἱ φυλαὶ ἰσραὴλ
ad dauid in chebron: et dixerūt: ecce nos
πρὸς δαυὶδ ἐν χεβρὼν, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἡμεῖς
ossa tua et carnes tue: et heri et nudiꝰ tertiꝰ cū
ὀστᾶ σου καὶ σάρκες σου, καὶ χθὲς καὶ τρίτης ὄν-
esset saul rex sup nos: tu eras educens et
τος σαοὺλ βασιλέως ἐφ' ἡμῖν, σὺ ἦσθα ἐξάγων καὶ
inducens israel. et dixit dn̄s ad te tu
εἰσάγων τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς σέ, σὺ
pasces ppl'm meū israel: et tu eris in
ποιμανεῖς τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ, καὶ σὺ ἔσῃ εἰς
ducē sup israel. et venerūt oēs
ἡγούμενον ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ ἔρχονται πάντες οἱ
seniores israel in chebron ad regē.
πρεσβύτεροι ἰσραὴλ εἰς χεβρὼν πρὸς τὸν βασιλέα.
et pepigit rex dauid fedus in chebron
καὶ διέθετο ὁ βασιλεὺς δαυὶδ διαθήκην ἐν χεβρὼν
corā dn̄o. et vngunt dauid in re
ἐνώπιον κυρίου. καὶ χρίουσι τὸν δαυὶδ εἰς βασι-
gem sup vniuersū israel. filius triginta annorū
λέα ἐπὶ πάντα τὸν ἰσραήλ. υἱὸς τριάκοντα ἐτῶν
erat dauid cū regnaret ipse. et quadragin
ἦν δαυὶδ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ τεσσαράκον-
ta ānis regnauit. et regnauit in chebron sup
τα ἔτη ἐβασίλευσεν. καὶ ἐβασίλευσεν ἐν χεβρὼν ἐπὶ
iuda ānis septē et mēsibꝰ sex. et in hierusalē
ἰούδα ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνας ἕξ. καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ
regnauit trigīta et duobꝰ ānis sup oēm
ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τρία ἔτη ἐπὶ πάντα
israel et iudā. et abiit rex et
ἰσραὴλ καὶ ἰούδαν. καὶ ἀπῆλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ
omnes viri eius in hierusalē ad ie
πάντες οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸν ἰε-
busseum habitatorem terre. et dictū est
βουσαῖον τὸν κατοικοῦντα τὴν γῆν. καὶ ἐρρέθη τῷ
dauid: nō ingredieris
δαυὶδ, οὐκ εἰσελεύσῃ

huc quia insurrexerūt claudi et ceci dicen
ὧδε, διότι ἀντέστησαν οἱ χωλοὶ καὶ οἱ τυφλοὶ λέγον-
tes: nō ingredietur dauid huc. et cepit
τες, οὐκ εἰσελεύσεται δαυὶδ ὧδε. καὶ κατελάβετο
dauid arcē sion: hec ciuitas dauid. et
δαυὶδ τὴν περιοχὴν σιών, αὕτη ἡ πόλις δαυίδ. καὶ
dixit dauid in die illa: quicūqꝫ percutiēs iebuseū
εἶπε δαυὶδ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, πᾶς τύπτων ἰεβουσαῖ-
tāgat in gladio et claudos et ce
ον, ἁπτέσθω ἐν παραξιφίδι καὶ τοὺς χωλοὺς καὶ τυφ-
cos odiētes aīaȝ dauid. idcirco di
λοὺς τοὺς μισοῦντας τὴν ψυχὴν δαυίδ. διὰ τοῦτο ἐροῦ-
cēt: cecus et claudus nō ingredietur in domū dn̄i.
σι, τυφλὸς καὶ χωλὸς οὐκ εἰσελεύσονται εἰς οἶκον κυρίου.
et habitauit dauid in arce: et vocata ē hec ci
καὶ ἐκάθισε δαυὶδ ἐν τῇ περιοχῇ, καὶ ἐκλήθη αὕτη ἡ πό-
uitas dauid. et edificauit dauid ciuitatē p gyrū
λις δαυίδ. καὶ ᾠκοδόμησε δαυὶδ τὴν πόλιν κύκλῳ
ab extremitate: et domū suā. et ibat
ἀπὸ τῆς ἄκρας, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύετο
dauid proficiēs magnificatus: et dn̄s omni
δαυὶδ πορευόμενος μεγαλυνόμενος, καὶ κύριος παντο-
potēs cū eo. et misit chirā rex ty
κράτωρ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ βασιλεὺς τύ-
ri nūcios ad dauid et ligna cedrina et artifices
ρου ἀγγέλους πρὸς δαυὶδ καὶ ξύλα κέδρινα καὶ τέκτονας
lignorū et artifices parietis lapidū: et edificauerūt do
ξύλων καὶ τέκτονας τοίχου λίθων, καὶ ᾠκοδόμησαν οἶ-
mū dauid. et cognouit dauid: qm̄ parauit eū
κον τῷ δαυίδ. καὶ ἔγνω δαυὶδ, ὅτι ἡτοίμασεν αὐτὸν
dn̄s in regē sup israel: et qm̄ exaltatū esset re
κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ ὅτι ἐπήρθη ἡ βα-
gnū eiꝰ pp ppl'm suū israel. et acce
σιλεία αὐτοῦ διὰ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἰσραήλ. καὶ ἔλα-
pit dauid adhuc vxores et cōcubinas de hierusa
βε δαυὶδ ἔτι γυναῖκας καὶ παλλακὰς ἐξ ἱερουσα-
lem postq̄ venerat ipse de chebron. et fuerunt
λὴμ μετὰ τὸ ἐλθεῖν αὐτὸν ἐκ χεβρών. καὶ ἐγένοντο
dauid adhuc filii et filie. et hec
τῷ δαυὶδ ἔτι υἱοὶ καὶ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ
noīa eorū qui nati sunt ei in hierusalem. sa
ὀνόματα τῶν γεννηθέντων αὐτῷ ἐν ἱερουσαλήμ. σα-
mua et sobab et nathan et salomon et iebaar
μαὰ καὶ σωβὰβ καὶ ναθὰν καὶ σαλωμὼν καὶ ἰεβαάρ
et napheg et iaphie et elisama et eliada et eliphalet
καὶ ναφὴγ καὶ ἰαφιὲ καὶ ἐλισαμὰ καὶ ἐλιαδὰ καὶ ἐλιφαλέτ
et elisua. et audierūt philistijm qꝛ vnctꝰ est dauid
καὶ ἐλισουέ. καὶ ἤκουσαν οἱ ἀλλόφυλοι ὅτι κέχρισται δαυὶδ
rex israel: et ascenderūt philistijm vt q̄rerēt
βασιλεὺς ἰσραήλ, καὶ ἀνέβησαν οἱ ἀλλόφυλοι ζητεῖν τὸν
dauid. et audiuit dauid: et descēdit in locū
δαυίδ. καὶ ἤκουσε δαυίδ, καὶ κατέβη εἰς τὴν περι-
munitū. et philistijm venerūt et cōciderūt in
οχήν. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι παραγίνονται καὶ συνέπεσον εἰς
vallem gigātū. et cōsuluit dauid
τὴν κοιλάδα τῶν τιτάνων. καὶ ἠρώτησε δαυὶδ τὸν
dn̄m dicēs: si ascēdā ad philistijm et
κύριον λέγων, εἰ ἀναβῶ πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους καὶ
si trades eos in manibus meis? et di
εἰ παραδώσεις αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς μου; καὶ εἶ-
xit dn̄s ad dauid: ascende: qm̄ tradēs
πε κύριος πρὸς δαυίδ, ἀνάβαινε, ὅτι παραδιδοὺς
dabo eos in manibꝰ tuis. et venit
παραδώσω αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου. καὶ ἦλθε
dauid de superioribꝰ sucisiōibꝰ: et percussit eos
δαυὶδ ἐκ τῶν ἐπάνω διακοπῶν, καὶ ἔκοψεν αὐτοὺς
dauid ibi. et dixit dauid: intercidit dn̄s
δαυὶδ ἐκεῖ. καὶ εἶπε δαυίδ, διέκοψε κύριος τοὺς
inimicos meos corā me
ἐχθρούς μου ἐνώπιόν μου

huc nisi abstuleris cecos & claudos: dicētes. Nō ingredietur dauid huc. Cepit autem dauid arcem syon: hec ē ciuitas dd̄. Proposuerat enī dauid ī die illa p̄miū qui percussisset iebuseum & tetigisset domatū fistulas & abstulisset cecos & claudos odiētes aīam dd̄. Idcirco dicitur in puerbio. Cecus & claudus non intrabūt in tēplū. Hitauit āt dauid in arce syon: & vocauit eā ciuitatē dauid. Et edificauit p gyrū a mello & itrīsecus. Et igrediebatur p̄ficiēs atqꝫ succrescēs: & dn̄s deus exercituū erat cū eo. Misit quoqꝫ hirā rex tiri nuncios ad dd̄ & ligna cedrina & artifices lignorū: artificesqꝫ lapidū ad parietes: & edificauerūt domū dd̄. Et cognouit dauid qm̄ cōfirmasset eū dn̄s regē sup israel: & qm̄ exaltasset regnū ei9 sup populū suū israel. Accepit ergo dauid adhuc concubinas & vxores de ierusalē postq̄ venerat de hebrō. Natiqꝫ sunt dauid & alii filii & filie: & hec noīa eorū qui nati sunt ei in ierusalē. Samua & sobab & nathan & salomon & iabaar & helisua & nepheg & iaphia & helisama & helida & helifeleth. Audierūt ergo philistiim q vnxissent dauid in regem super israel: & ascēderūt vniuersi vt q̄rerēt dd̄. Qd̄ cum audisset dd̄ descendit in presidium. Philistiim autem venientes diffusi sunt in valle raphaim. Et consuluit dauid dominū dicens. Si ascendam ad philistiim: & si dabis eos in manu mea? Et dixit dn̄s ad dd̄. Ascēde quia tradens dabo philistiim in māu tua. Venit ergo dauid in baalpharasim: & p̄cussit eos ibi: & dixit. Diuisit dn̄s inimicos meos coram me

הנה כי אם הסירך העורים — סור
והפסחים לאמר לא יבוא דוד
הנה: וילכד דוד את מצדת ציון — לכד
היא עיר דוד: ויאמר דוד ביום
ההוא כל מכה יבסי ויגע בצנור — נכה נגע
ואת הפסחים ואת העורים — צנר
שנאי נפש דוד על כן יאמרו
עור ופסח לא יבוא אל הבית:
וישב דוד במצדה ויקרא לה עיר — קרא
דוד ויבן דוד סביב מן המלוא — בנה סבב
וביתה: וילך דוד הלוך וגדל ויהוה — מלא הלך
אלהי צבאות עמו: וישלח חירם — שלח
מלך צר מלאכים אל דוד ועצי — צור
ארזים וחרשי עץ וחרשי אבן
קיר ויבנו בית לדוד: וידע דוד
כי הכינו יהוה למלך על ישראל — כון
וכי נשא ממלכתו בעבור עמו — מלך עבר
ישראל: ויקח דוד עוד פלגשים — לקח
ונשים מירושלם אחרי באו — נשה בוא
מחברון ויולדו עוד לדוד בנים — ילד
ובנות: ואלה שמות הילדים לו — בנה
בירושלם שמוע ושובב ונתן
ושלמה: ויבחר ואלישוע ונפג
ויפיע: ואלישמע ואלידע
ואליפלט: וישמעו פלשתים כי — שמע
משחו את דוד למלך על
ישראל ויעלו כל פלשתים — עלה
לבקש את דוד וישמע דוד וירד
אל המצודה: ופלשתים באו — מצד בוא
וינטשו בעמק רפאים: וישאל — נטש שאל
דוד ביהוה לאמר האעלה אל
פלשתים התתנם בידי ויאמר — נתן אמר
יהוה אל דוד עלה כי נתן אתן
את הפלשתים בידך: ויבא דוד
בבעל פרצים ויכם שם דוד — נכה
ויאמר פרץ יהוה את איבי לפני — פרץ

כְּפֶרֶץ מָיִם עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם
הַמָּקוֹם הַהוּא בַּעַל פְּרָצִים׃ וַיַּעַזְבוּ
שָׁם אֶת עֲצַבֵּיהֶם וַיִּשָּׂאֵם דָּוִד
וַאֲנָשָׁיו׃ וַיֹּסִפוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים
לַעֲלוֹת וַיִּנָּטְשׁוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים׃
וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה וַיֹּאמֶר לֹא
תַעֲלֶה הָסֵב אֶל אַחֲרֵיהֶם וּבָאתָ
לָהֶם מִמּוּל בְּכָאִים׃ וִיהִי בְּשָׁמְעֲךָ
אֶת קוֹל צְעָדָה בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים
אָז תֶּחֱרָץ כִּי אָז יָצָא יְהוָה
לְפָנֶיךָ לְהַכּוֹת בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים׃
וַיַּעַשׂ דָּוִד כֵּן כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה
וַיַּךְ אֶת פְּלִשְׁתִּים מִגֶּבַע עַד בֹּאֲךָ
גָזֶר׃ וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל

Cap. vj.

בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם אֲשֶׁר
אִתּוֹ מִבַּעֲלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם
אֵת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִקְרָא
שֵׁם שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב
הַכְּרֻבִים עָלָיו׃ וַיַּרְכִּבוּ אֶת אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים אֶל עֲגָלָה חֲדָשָׁה וַיִּשָּׂאֻהוּ
מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה וְעֻזָּא
וְאַחְיוֹ בְּנֵי אֲבִינָדָב נֹהֲגִים אֶת
הָעֲגָלָה חֲדָשָׁה׃ וַיִּשָּׂאֻהוּ מִבֵּית
אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה עִם אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים וְאַחְיוֹ הֹלֵךְ לִפְנֵי הָאָרוֹן׃
וְדָוִד וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל מְשַׂחֲקִים
לִפְנֵי יְהוָה בְּכֹל עֲצֵי בְרוֹשִׁים
וּבְכִנֹּרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְתֻפִּים
וּבִמְנַעַנְעִים וּבְצֶלְצֶלִים׃ וַיָּבֹאוּ
עַד גֹּרֶן נָכוֹן וַיִּשְׁלַח עֻזָּא אֶל אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים וַיֹּאחֶז בּוֹ כִּי שָׁמְטוּ
הַבָּקָר׃ וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּעֻזָּה וַיַּכֵּהוּ
שָׁם הָאֱלֹהִים עַל הַשַּׁל וַיָּמָת
שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים׃ וַיִּחַר
לְדָוִד עַל אֲשֶׁר פָּרַץ יְהוָה פֶּרֶץ

sicut diuiduntur aque. Propterea vocatū ē nomen loci illius baalpharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua: q̄ tulit dauid & viri eius. Et addiderūt adhuc philistiim vt ascēderet: & diffusi sunt in valle raphaim. Consuluit aūt dd̄ dominum. Qui respondit. Nō ascēdas contra eos sed gyra post tergū eorū: & vēies ad eos ex aduerso pirorū. Et cū audieris sonitū clamoris gradiētis in cacumine pirorū: tūc inibis p̄liū: q̄a tūc egredietur dn̄s ante faciē tuā: vt pcutiat castra philistiim. Fecit itaq̄ dauid sicut preceperat ei dominꝰ. & pcussit philistiim de gabaa vsq̄ dum venias gezer. 6.

Congregauit āt rursum dd̄ oēs electos ex israel trigīta milia. Surrexitq̄ dd̄ & abiit: & vniuersus ppl's q erat cū eo de viris iuda: vt adducerent arcam dei: super quā inuocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubin sup eam. Et imposuerunt arcam dei super plaustrū nouum. Tuleruntq̄ eam de domo aminadab q erat in gabaa. Oza aūt & haio filii aminadab minabant plaustrū nouū. Cumq̄ tulissent eā de domo aminadab qui erat in gabaa custodiens arcā dei: haio precedebat arcam dei: dauid autem & oīs israel ludebant coram domino in omnibus lignis fabrefactis & citharis & lyris & tympanis & systris & cymbalis. Postq̄ āt venerunt ad arcam nachor extendit oza manū ad arcā dei & tenuit eā: quoniam calcitrabant boues. Iratusq̄ est indignatiōe dn̄s cōtra ozan & pcussit eum sup temeritate: qui mortuus est ibi iuxta arcam dei. Contristatus ē aūt dauid eo q̄ pcussisset dominus

sicut intercidūtur aque. pp̄ hoc vocatū est nomē loci illius sup incisiones. & relinquunt ibi philistijm deos suos: & capiunt eos dauid & viri eiꝰ. & addiderūt adhuc philistijm vt ascēderēt: & diffusi sunt sup valle titanorū. & cōsuluit dauid per dn̄m. & dixit ei dn̄s: nō ascendes in occursū eorū: reuertere ab eis: & aderis eis prope fletū. & erit cum audieris in vocē cōcussionis nemorū fletus: tunc descēdes in prelia. qm̄ tūc egredietur dn̄s ante te vt percutiat in bello philistijm. & fecit dauid sic sicut preceperat ei dn̄s: & percussit philistijm a gabaon vsq̄ gezer.

ὡς διακόπτεται τὰ ὕδατα. διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου ἐπάνω διακοπῶν. καὶ καταλείπουσιν ἐκεῖ οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς θεοὺς αὐτῶν, καὶ λαμβάνουσιν αὐτοὺς δαυίδ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ. καὶ προσέθεντο ἔτι οἱ ἀλλόφυλοι τοῦ ἀναβῆναι, καὶ συνέπεσον ἐπὶ τὴν κοιλάδα τῶν τιτάνων. καὶ ἐπηρώτησε δαυίδ διὰ κυρίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος, οὐκ ἂν ἀναβήσῃ εἰς συνάντησιν αὐτῶν, ἀποστρέφου ἀπ' αὐτῶν, καὶ παρέσῃ αὐτοῖς πλησίον τοῦ κλαυθμῶνος. καὶ ἔσται ἐν τῷ ἀκοῦσαί σε τὴν φωνὴν τοῦ συσσεισμοῦ τῶν ἀλσῶν τοῦ κλαυθμῶνος, τότε καταβήσῃ εἰς τὸν πόλεμον. ὅτι τότε ἐξελεύσεται κύριος ἔμπροσθέν σου τύπτειν ἐν τῷ πολέμῳ τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐποίησε δαυίδ οὕτως καθὼς ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος, καὶ ἐπάταξε τοὺς ἀλλοφύλους ἀπὸ γαβαὼν ἕως γαζηρά. Ca. 6.

Et cōgregauit rursū dauid oēm adolescētē de israel triginta milia. & surrexit & abijt dauid & vniuersus ppl's q̄ cū eo de principibꝰ iuda: vt reducerēt inde arcā dei sup q̄ inuocatū est nomē dn̄i exercituū sedētis in cherubin sup eā. & imposuerūt arcā dei sup plaustrū nouū & tulerūt eā de domo abinadab q̄ in colle. & oza & fratres eius filij abinadab ducebāt plaustrū cū arca: & fratres eius ibant ante arcā: & dauid & oēs filij israel. ludētes corā dn̄o in organis cōcinnis: & in cātibus & in citharis & in naulis & in tympanis & in cymbalis: & in tibijs. & veniunt vsq̄ ad arcā nachō: & extēdit oza manū suā ad arcā dei vt teneret eā: & tenuit eā: qm̄ circūflectebat eā vitulus. & iratus est indignatiōe dn̄s cōtra ozā: & percussit eum ibi deꝰ sup temeritate: & mortuꝰ est ibi iuxta arcā dn̄i corā deo. cōtristatꝰ est dauid eo q̄ pcussit dn̄s pcussionē

Καὶ συνήγαγεν ἔτι δαυίδ πάντα νεανίαν ἐξ ἰσραὴλ τριάκοντα χιλιάδας. καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη δαυίδ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ἰούδα, τοῦ ἀναγαγεῖν ἐκεῖθεν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἐφ' ἣν ἐπεκλήθη τὸ ὄνομα κυρίου σαβαὼθ καθημένου ἐπὶ τῶν χερουβὶν ἐπ' αὐτῆς. καὶ ἐπεβίβασαν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἅμαξαν καινὴν καὶ ἦραν αὐτὴν ἐξ οἴκου ἀβιναδὰβ τοῦ ἐν τῷ βουνῷ. καὶ ὀζὰ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ υἱοὶ ἀβιναδὰβ ἦγον τὴν ἅμαξαν σὺν τῇ κιβωτῷ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπορεύοντο ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ, καὶ δαυίδ καὶ πάντες υἱοὶ ἰσραὴλ παίζοντες ἐνώπιον κυρίου ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις, καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν τυμπάνοις καὶ ἐν κυμβάλοις, καὶ ἐν αὐλοῖς. καὶ παραγίνονται ἕως τῆς ἅλω ναχών, καὶ ἐξέτεινεν ὀζὰ τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρὸς τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ κατασχεῖν αὐτήν, καὶ ἐκράτησεν αὐτήν, ὅτι περιέσπασεν αὐτὴν ὁ μόσχος. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος ἐν τῷ ὀζᾷ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐκεῖ ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ προπετείᾳ, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ παρὰ τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ ἠθύμησε δαυίδ ὑπὲρ οὗ διέκοψε κύριος διακοπὴν

in oza. & vocatus est locus ille pcussio oza vsq̄ in diē hunc. & extimuit dauid dominū in die illa dicēs: quō ingredietur ad me arca dei? & nō voluit dauid diuertere ad se arcā federis dn̄i in ciuitatē dauid: & diuertit eā dd̄ in domū obed edom gethei mēses tres. & benedixit dn̄s domui obed edom & oībꝰ eius. & nūciauerūt regi dauid dicētes: benedixit dn̄s domui obed edom & oībꝰ eius pp̄ arcā dei. & abijt dauid & reduxit arcā dn̄i de domo obed edom in ciuitatē dauid cū gaudio. & erāt cum eo portātes arcā domini septē chori: & victima vituli & agni. & dauid pulsabat in organis concinnis corā dn̄o & ipse indutus stola admirabili. & dauid & oīs israel reducebāt arcā dn̄i cum iubileo & clāgore buccine. & factū ē arca dn̄i veniēte vsq̄ in ciuitatē dauid: & mechol filia saul pspexit p fenestrā: & vidit regē dd̄ ludētē & saltantem & pulsantē corā dn̄o: & despexit eum in corde suo. & introducūt arcam dn̄i & imposuerūt eā in loco suo in medio tabnaculi qd̄ infixerat ei dauid. & obtulit dauid holocausta corā dn̄o & pacifica. & cōpleuit dauid offerēs holocausta & pacifica: & benedixit pplo in nomine dn̄i exercituū. & partitꝰ est vniuerso pplo in oēm exercitū israel a viro vsq̄ ad mulierē vnicuiq̄ collyridā panis & placētā & laganū de sartagine. & abijt oīs populus vnusq̄sq̄.

ἐν τῷ ὀζᾷ. καὶ ἐκλήθη ὁ τόπος ἐκεῖνος διακοπὴ ὀζᾶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐφοβήθη δαυίδ τὸν κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγων, πῶς εἰσελεύσεται πρός με ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ; καὶ οὐκ ἐβούλετο δαυίδ τοῦ ἐκκλῖναι πρὸς αὐτὸν τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου εἰς τὴν πόλιν δαυίδ, καὶ ἐξέκλινεν αὐτὴν δαυίδ εἰς οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ τοῦ γεθαίου μῆνας τρεῖς. καὶ εὐλόγησε κύριος τὸν οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ δαυίδ λέγοντες, εὐλόγησε κύριος τὸν οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ ἕνεκεν τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπορεύθη δαυίδ καὶ ἀνήγαγε τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου ἐκ τοῦ οἴκου ὀβὴδ ἐδὰμ εἰς πόλιν δαυίδ ἐν εὐφροσύνῃ. καὶ ἦσαν μετ' αὐτοῦ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου ἑπτὰ χοροί, καὶ θῦμα μόσχου καὶ ἀρνός. καὶ δαυίδ ἀνεκρούετο ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις ἐνώπιον κυρίου καὶ αὐτὸς ἐνδεδυμένος στολὴν ἔξαλλον. καὶ δαυίδ καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἀνήγαγον τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου μετὰ κραυγῆς καὶ φωνῆς σάλπιγγος. καὶ ἐγένετο τῆς κιβωτοῦ τοῦ κυρίου παραγινομένης ἕως τῆς πόλεως δαυίδ, καὶ μελχὸλ θυγάτηρ σαοὺλ διέκυπτε διὰ τῆς θυρίδος, καὶ εἶδε τὸν βασιλέα δαυίδ παίζοντα καὶ ὀρχούμενον καὶ ἀνακρουόμενον ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐξουδένωσεν αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ εἰσφέρουσι τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου καὶ ἀνέθηκαν αὐτὴν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς ἐν μέσῳ τῆς σκηνῆς ἧς ἔπηξεν αὐτῇ δαυίδ. καὶ ἀνήνεγκε δαυίδ ὁλοκαυτώματα ἐνώπιον κυρίου καὶ εἰρηνικάς. καὶ συνετέλεσε δαυίδ ἀναφέρων τὰς ὁλοκαυτώσεις καὶ τὰς εἰρηνικάς, καὶ εὐλόγησε τὸν λαὸν ἐν ὀνόματι κυρίου τῶν δυνάμεων. καὶ ἐμέρισε παντὶ τῷ λαῷ εἰς πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἰσραὴλ ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικὸς ἑκάστῳ κολλυρίδα ἄρτου καὶ ἐσχαρίτην καὶ λάγανον ἀπὸ τηγάνου. καὶ ἀπῆλθε πᾶς ὁ λαὸς ἕκαστος.

ozā: & vocatū ē nomē loci illius percussio oze vsq̄ in diē hanc. Et extimuit dauid dominum in die illa dicens. Quomodo ingredietur ad me arca domini? Et noluit diuertere ad se arcam domini in ciuitatē dauid sed diuertit eā in domū obededom gethei. Et hītauit arca domini in domo obededom gethei tribus mēsibus: & bn̄dixit dominus obededom & oēm domum eius. Nunciatumq̄ est regi dauid q̄ benedixisset dominus obededom & omnia eius propter arcā dei. Abiit ergo dauid & adduxit arcā dei de domo obededom in ciuitatē dauid cum gaudio. Cūq̄ trāscēdissēt qui portabant arcam dn̄i sex passꝰ īmolabant bouem & arietem. & dd̄ saltabat totis viribꝰ ante dominum. Porro dd̄ erat accinctꝰ ephoth lineo. & dd̄ & oīs domus israel ducebant arcam testamenti dn̄i in iubilo & in clangore buccine. Cūq̄ ītrasset arca dn̄i in ciuitatem dauid: michol filia saul prospiciēs per fenestrā vidit regē dd̄ subsilientē atq̄ saltantem coram domino: & despexit eū ī corde suo. Et introduxerunt arcā dn̄i & īposuerūt eam ī loco suo in medio tabernaculi qd̄ tetēderat ei dauid. Et obtulit dd̄ holocausta coram dn̄o & pacifica. Cūq̄ complesset offerens holocausta & pacifica: dn̄dixit populo in noīe dn̄i exercituū. Et partitus est vniuerse multitudini israel tam viro q̄ mulieri singulis collyridam panis vnā & assaturā bubale carnis vnā & similā frixā oleo. & abiit omnis populus vnusquisq̄

בְּעֻזָּה וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פֶּרֶץ
עֻזָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיִּרָא דָוִד אֶת
יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר אֵיךְ
יָבוֹא אֵלַי אֲרוֹן יְהוָה׃ וְלֹא אָבָה
דָוִד לְהָסִיר אֵלָיו אֶת אֲרוֹן יְהוָה
עַל עִיר דָּוִד וַיַּטֵּהוּ דָוִד בֵּית עֹבֵד
אֱדֹם הַגִּתִּי׃ וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן יְהוָה
בֵּית עֹבֵד אֱדֹם הַגִּתִּי שְׁלֹשָׁה
חֳדָשִׁים וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת עֹבֵד
אֱדֹם וְאֶת כָּל בֵּיתוֹ׃ וַיֻּגַּד לַמֶּלֶךְ
דָּוִד לֵאמֹר בֵּרַךְ יְהוָה אֶת בֵּית
עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ
בַּעֲבוּר אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ דָּוִד
וַיַּעַל אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִבֵּית
עֹבֵד אֱדֹם עִיר דָּוִד בְּשִׂמְחָה׃
וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נֹשְׂאֵי אֲרוֹן יְהוָה
שִׁשָּׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא׃
וְדָוִד מְכַרְכֵּר בְּכָל עֹז לִפְנֵי יְהוָה
וְדָוִד חָגוּר אֵפוֹד בָּד׃ וְדָוִד וְכָל
בֵּית יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת אֲרוֹן
יְהוָה בִּתְרוּעָה וּבְקוֹל שׁוֹפָר׃
וְהָיָה אֲרוֹן יְהוָה בָּא עִיר דָּוִד
וּמִיכַל בַּת שָׁאוּל נִשְׁקְפָה בְּעַד
הַחַלּוֹן וַתֵּרֶא אֶת הַמֶּלֶךְ דָּוִד
מְפַזֵּז וּמְכַרְכֵּר לִפְנֵי יְהוָה וַתִּבֶז
לוֹ בְּלִבָּהּ׃ וַיָּבִאוּ אֶת אֲרוֹן יְהוָה
וַיַּצִּגוּ אֹתוֹ בִּמְקוֹמוֹ בְּתוֹךְ הָאֹהֶל
אֲשֶׁר נָטָה לוֹ דָּוִד וַיַּעַל דָּוִד
עֹלוֹת לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁלָמִים׃
וַיְכַל דָּוִד מֵהַעֲלוֹת הָעֹלָה
וְהַשְּׁלָמִים וַיְבָרֶךְ אֶת הָעָם
בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת׃ וַיְחַלֵּק לְכָל
הָעָם לְכָל הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל לְמֵאִישׁ
וְעַד אִשָּׁה לְאִישׁ חַלַּת לֶחֶם
אַחַת וְאֶשְׁפָּר אֶחָד וַאֲשִׁישָׁה
אֶחָת וַיֵּלֶךְ כָּל הָעָם אִישׁ

לביתו: וישב דוד לברך את ביתו
ותצא מיכל בת שאול לקראת
דוד ותאמר מה נכבד היום מלך
ישראל אשר נגלה היום לעיני
אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד
הרקים: ויאמר דוד אל מיכל
לפני יהוה אשר בחר בי מאביך
ומכל ביתו לצות אתי נגיד על
עם יהוה על ישראל ושחקתי
לפני יהוה: ונקלתי עוד מזאת
והייתי שפל בעיני ועם האמהות
אשר אמרת עמם אכבדה:
ולמיכל בת שאול לא היה לה
ילד עד יום מותה: ויהי כי

Cap. vij.

ישב המלך בביתו ויהוה הניח
לו מסביב מכל איביו: ויאמר
המלך אל נתן הנביא ראה נא
אנכי יושב בבית ארזים וארון
האלהים ישב בתוך היריעה:
ויאמר נתן אל המלך כל אשר
בלבבך לך עשה כי יהוה עמך:
ויהי בלילה ההוא ויהי דבר
יהוה אל נתן לאמר: לך ואמרת
אל עבדי אל דוד כה אמר יהוה
האתה תבנה לי בית לשבתי:
כי לא ישבתי בבית למיום
העלתי את בני ישראל ממצרים
ועד היום הזה ואהיה מתהלך
באהל ובמשכן: בכל אשר
התהלכתי בכל בני ישראל
הדבר דברתי את אחד
שבטי ישראל אשר צויתי
לרעות את עמי את ישראל
לאמר למה לא בניתם לי בית
ארזים: ועתה כה תאמר לעבדי
לדוד כה אמר יהוה צבאות

in domū suā. Reuersusq; ē dd vt bñdiceret domui sue: & egressa michol filia saul in occursum dauid ait. Quam gloriosꝰ fuit hodie rex israel discooperiens se ante ancillas seruoꝝ suorū: & nudatus ē quasi si nudetur vnus de scurris. Dixitq; dauid ad michol. Añ dñm q elegit me potius q̄ patrē tuū & q̄ oēm domū eius: & pcepit mihi vt essem dux sup populū dñi i israel: et ludā & vilior fiam plusq̄ factus sum: & ero hūilis in oculis meis: & cū ancillis de quibus locuta es glosior apparebo. Igitur michol filie saul non est natus filius vsq; in diē mortis sue.

7\. Factū ē āt cū sedisset rex ī domo sua: & dñs dedisset ei requiem vndiq; ab vniuersis inimicis suis: dixit ad nathan pphetam. Vides ne q ego habitē in domo cedrina: & arca dei posita sit in medio pellium! Dixitq; nathan ad regem. Omne quod est in corde tuo vade fac: quia dñs tecum est. Factū est autem in illa nocte: & ecce sermo dñi ad nathan dicens. Vade & loquere ad seruum meū dauid. Hec dicit dominus. Nūquid tu edificabis mihi domū ad habitādum! Neq; eni hitaui ī domo ex die illa qua eduxi israel de terra egypti vsq; in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo & in tentorio per cuncta loca q̄ transiui cum oibus filiis israel. Nunquid loquens locutus sum ad vnam de tribubus israel cui precepi vt pasceret populū meum israel dicens: quare non edificasti mihi domum cedrinam! Et nūc hec dices seruo meo dauid. Hec dicit dominus exercituum.

in domū suā. ꝛ reuersus est dauid vt benedicere
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἀπέστρεψεν δαυὶδ τοῦ εὐλο-
diceret domui sue: ꝛ egressa est mechol filia
γῆσαι τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθεν μεχὸλ ἡ θυγάτηρ
saul in occursū dauid: ꝛ ait: quare gloriosus
σαοὺλ εἰς ἀπάντησιν δαυὶδ, καὶ εἶπεν, τί δεδόξα-
fuit hodie rex israel? qui discoopertꝰ ē ho
σαι σήμερον ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ; ὃς ἀπεκαλύφθη σή-
die in oculis ancillaꝝ seruoꝝ suoꝝ sicut
μερον ἐν ὀφθαλμοῖς παιδισκῶν τῶν δούλων αὐτοῦ καθὼς
discooperitur vnus saltātiū nudatus.
ἀποκαλύπτεται εἷς τῶν ὀρχουμένων ἀποκαλυφθείς.
ꝛ dixit dauid ad mechol: corām dño sal
καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς μεχὸλ, ἐνώπιον κυρίου ὀρχήσο-
tabo: qui elegit me potiusq̄ patrem tuū ꝛ quā
μαι, ὅς ἐξελέξατό με ὑπὲρ τὸν πατέρα σου καὶ ὑπὲρ
omnē domū eius vt cōstitueret me in
πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ τοῦ καταστῆσαί με εἰς ἡ-
ducem sup ppl̄m eius israel: ꝛ lu
γούμενον ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ τοῦ ἰσραήλ, καὶ παίξο-
dam ꝛ tripudiabo corā dño ꝛ nuda
μαι καὶ ὀρχήσομαι ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀποκαλυφθήσο-
bor adhuc sic: ꝛ ero inutilis in oculis
μαι ἔτι οὕτως, καὶ ἔσομαι ἀχρεῖος ἐν ὀφθαλμοῖς
tuis ꝛ cum ancillis de qbꝰ locutꝰ ē mihi gloria-
σου καὶ μετὰ τῶν παιδισκῶν ὧν εἶπάς με δοξασθῆ-
ri. ꝛ mechol filie saul nō fuit fi
ναι. καὶ τῇ μεχὸλ θυγατρὶ σαοὺλ οὐκ ἐγένετο παι-
lius vsq; in diē in qua mortua est ipsa.
δίον ἕως τῆς ἡμέρας τοῦ ἀποθανεῖν αὐτήν. Ca.7.

Et factū est cū sedisset rex dauid in
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐκάθισεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ ἐν τῷ
domo sua ꝛ dñs dedisset requiē ei vndiq; ab
οἴκῳ αὐτοῦ καὶ κύριος κατέπαυσεν αὐτὸν κυκλόθεν ἀπὸ
vniuersis inimicis suis. ꝛ dixit rex
πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς
ad nathan prophetā: ecce ego habito in domo
πρὸς ναθὰν τὸν προφήτην, ἰδοὺ ἐγὼ κατοικῶ ἐν οἴκῳ
cedrina: ꝛ arca dei posita est in medio
κεδρίνῳ, καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ κάθηται ἐν μέσῳ
tabnaculi. ꝛ dixit nathan ad regem: oīa
σκηνῆς. καὶ εἶπεν ναθὰν πρὸς τὸν βασιλέα, πάντα
que fuerit in corde tuo: vade ꝛ fac: qm̄ dominus tecum. ꝛ factū est in nocte illa: ꝛ factꝰ
ὅσα ἂν ᾖ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, βάδιζε καὶ ποίει, ὅτι ὁ κύ-
ριος μετὰ σοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ ἐγένε-
est sermo dñi ad nathā dicens: vade ꝛ
το ῥῆμα κυρίου πρὸς ναθὰν λέγων, πορεύθητι καὶ
loq̄re ad seruū meū dauid: hec dicit dominꝰ: nō tu edificabis mihi domū vt habitē
εἰπὲ πρὸς τὸν δοῦλόν μου δαυίδ, τάδε λέγει κύ-
ριος, οὐ σὺ οἰκοδομήσεις μοι οἶκον τοῦ κατοικῆσαί
ego: qm̄ nō habitaui in domo ex q̄ die eduxi filios israel de egypto ꝛ vsq; in diem hanc.
με, ὅτι οὐ κατῴκηκα ἐν οἴκῳ ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἀνήγα-
γον τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου καὶ ἕως τῆς ἡμέ-
ꝛ fui deambulās in tabernaculo in tētorio in cūctis que trāsiui cū oībꝰ is
ρας ταύτης. καὶ ἤμην ἐμπεριπατῶν ἐν καταλύματι ἐν σκηνῇ ἐν πᾶσιν οἷς διῆλθον ἐν παντὶ τῷ ἰσ-
rael. si loquēs locutꝰ sū ad vnā tribū is
ραήλ. εἰ λαλῶν ἐλάλησα πρὸς μίαν φυλὴν τοῦ ἰσ-
rael: cui precepi vt pasceret ppl̄m meū is
ραήλ, ᾧ ἐνετειλάμην ποιμαίνειν τὸν λαόν μου ἰσ-
rael dicēs: quare nō edificastis mihi domū cedrinā? ꝛ nūc hec dices seruo meo dauid:
ραὴλ λέγων, τί ὅτι οὐκ ᾠκοδομήκατέ μοι οἶκον κέ-
δρινον; καὶ νῦν τάδε ἐρεῖς τῷ δούλῳ μου δαυίδ,
hec dicit dñs oīps
τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ,

1.Re. 18.b.

tuli te de pascuis ex vna ouium vt
ἔλαβόν σε ἐκ τῆς μάνδρας ἐξ ἑνὸς τῶν προβάτων τοῦ
esses tu in ducē sup ppl̄m meū israel:
εἶναί σε εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ.
ꝛ fui tecum in oibus qbꝰ ambulasti: ꝛ destruxi vniuersos inimicos tuos a facie
καὶ ἤμην μετὰ σοῦ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύου, καὶ ἐξω-
λόθρευσα πάντας τοὺς ἐχθρούς σου ἀπὸ προσώπου
tua: ꝛ feci tibi nomē grāde iuxta nomē
σου, καὶ ἐποίησά σοι ὄνομα μέγα κατὰ τὸ ὄνομα τῶν
magnorū qui sūt in terra. ꝛ ponā locū ppl̄o
μεγάλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ θήσομαι τόπον τῷ λαῷ
meo israel: ꝛ plātabo eū: ꝛ habitabit sm̄ seipsum: ꝛ nō erit sollicitus amplius. ꝛ nō
μου ἰσραήλ, καὶ καταφυτεύσω αὐτόν, καὶ κατασκηνώ-
σει καθ᾽ ἑαυτόν, καὶ οὐ μεριμνήσει οὐκ ἔτι. καὶ οὐ
addet filius iniq̄tatis vt humiliet eum: sicut
προσθήσει υἱὸς ἀδικίας τοῦ ταπεινῶσαι αὐτόν, καθὼς
ab initio ꝛ ex diebus qbꝰ cōstitui iudices sup
ἀπ᾽ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἡμερῶν ὧν ἔταξα κριτὰς ἐπὶ
ppl̄m meū israel. ꝛ requiē dabo tibi ab oibꝰ
τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ. καὶ ἀναπαύσω σε ἀπὸ πάν-
inimicis tuis. ꝛ nunciabit tibi dñs q
των τῶν ἐχθρῶν σου. καὶ ἀναγγελεῖ σοι κύριος ὅτι
domū edificabit tibi. ꝛ erit si cōpleti fuerint dies tui: ꝛ dormieris cū pr̄ibus tuis: ꝛ
οἶκον οἰκοδομήσει σοι. καὶ ἔσται ἐὰν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέ-
ραι σου, καὶ κοιμηθήσῃ μετὰ τῶν πατέρων σου, καὶ

4.Re. 8.c.

suscitabo semē tuū post te: q̄ erit de ventero tuo: ꝛ preparabo regnū eius. hic
ἀναστήσω τὸ σπέρμα σου μετὰ σέ, ὃς ἔσται ἐκ τῆς κοι-
λίας σου, καὶ ἑτοιμάσω τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. οὐ-
edificabit mihi domū noi meo. ꝛ erigam thronū eius vsq; in sēpiternū: ꝛ ego ero
τος οἰκοδομήσει μοι οἶκον τῷ ὀνόματί μου. καὶ ἀνορ-
θώσω τὸν θρόνον αὐτοῦ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐγὼ ἔσο-

1.Pa. 17.a.

Heb.1.

ei in prēm: ꝛ ipse erit mihi in filiū.
μαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν.
ꝛ si venerit iniq̄tas eius: ꝛ arguā eū in virga virorū ꝛ in plagis filioꝝ hoīum. at misericordiā meā nō auferā ab eo sicut abstuli a
καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἡ ἀδικία αὐτοῦ, καὶ ἐλέγξω αὐτὸν ἐν ῥάβδῳ ἀνδρῶν καὶ ἐν ἁφαῖς υἱῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ ἔλε-
ός μου οὐκ ἀποστήσω ἀπ᾽ αὐτοῦ καθὼς ἀπέστησα ἀπὸ
saul: quē amoui a facie tua. ꝛ fide
σαοὺλ, ὃν ἀπέστησα ἀπὸ προσώπου σου. καὶ πιστω-
lis erit domꝰ tua ꝛ regnū tuū vsq; in eternū coram me. ꝛ thronus tuus erit erectus in
θήσεται ὁ οἶκός σου καὶ ἡ βασιλεία σου ἕως αἰῶνος ἐνώ-
πιόν μου. καὶ ὁ θρόνος σου ἔσται ἀνωρθωμένος εἰς τὸν
seculū sm̄ oīa verba hec ꝛ sm̄
αἰῶνα κατὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους καὶ κατὰ
vniuersam visionē istā. sic locutus est nathan ad
πᾶσαν τὴν ὅρασιν ταύτην. οὕτως ἐλάλησεν ναθὰν πρὸς
dauid. ꝛ ingressus est rex dauid ꝛ sedit
δαυίδ. καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ καὶ ἐκάθισεν
coram dño ꝛ dixit: quis sum ego dñe mi domine. ꝛ que domus mea q amasti me vsq; ad hec:
ἐνώπιον κυρίου καὶ εἶπεν, τίς εἰμι ἐγὼ κύριέ μου κύ-
ριε. καὶ τίς ὁ οἶκός μου ὅτι ἠγάπησάς με ἕως τούτων;
ꝛ parua visa sunt parua hec in cōspectu tuo dñe mi dñe: ꝛ locutus es de domo serui
καὶ κατεσμικρύνθη τὰ μικρὰ ταῦτα ἐνώπιόν σου κύριέ
μου κύριε, καὶ ἐλάλησας ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ δούλου
tui in lōgiquū. ista āt lex hoīs dñe
σου εἰς μακράν. οὗτος δὲ ὁ νόμος τοῦ ἀνθρώπου κύριέ
mi dñe. ꝛ q̄d addet dauid adhuc vt loquatur ad te? ꝛ nūc tu seruū tuū scis
μου κύριε. καὶ τί προσθήσει δαυὶδ ἔτι τοῦ λαλῆ-
σαι πρὸς σέ; καὶ νῦν σὺ δοῦλόν σου οἶδας

Ego tuli te de pascuis sequentem greges vt esses dux super populum meum israel: & fui tecum in omnibus vbicunq; ābulasti: & interfeci vniuersos inimicos tuos a facie tua: feciq; tibi nomen grande iuxta nomē magnoꝝ qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo israel: & plātabo eum: & hitabit sub eo: & nō turbabitur āplius: nec addet filii iniqtatis vt affligāt eū sicut prius: ex die qua cōstitui iudices super populum meum isrl̄. Et requiē dabo tibi ab oībus inimicis tuis: predicitq; tibi dñs q domum faciat tibi dñs. Cūq; cōpleti fuerint dies tui: & dormieris cū patribꝰ tuis: suscitabo semen tuum post te: quod egredietur de vtero tuo: & firmabo regnū eius Ipse edificabit domum nomini meo: & stabiliam thronum regni eius vsq; in sempiternū. Ego ero ei in patrē: & ipse erit mihi in filiū. Qui si inique aliqd gesserit: arguā eum in virga virorū & in plagis filioꝝ hoīm. Miam āt meam non auferam ab eo sicut abstuli a saul quem amoui a facie tua. Et fidelis erit domus tua & regnū tuū vsq; in eternum āte faciē tuā: & thronus tuus erit firmus iugiter. Scdm oīa verba hec & iuxta vniuersā visionē istam: sic locutus ē nathā ad dd. Ingressus ē āt rex dd & sedit coram domino & dixit. Quis ego sū domine deus: & que domus mea: qa adduxisti me hucusq;. Sed & hoc parū visū est in cōspectu tuo domine deus: nisi loq̄reris etiam de domo serui tui in longinquū. Ista est enim lex adam domine deus. Quid ergo addere poterit adhuc dauid vt loquatur ad te: Tu enim scis seruū tuū

אני לקחתיך מן הנוה מאחר
הצאן להיות נגיד על עמי
על ישראל: ואהיה עמך בכל אשר
הלכת ואכרתה את כל איביך
מפניך ועשתי לך שם גדול
כשם הגדלים אשר בארץ:
ושמתי מקום לעמי לישראל
ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגז
עוד ולא יסיפו בני עולה לענותו
כאשר בראשונה: ולמן היום
אשר צויתי שפטים על עמי
ישראל והניחתי לך מכל איביך
והגיד לך יהוה כי בית יעשה
לך יהוה: כי ימלאו ימיך ושכבת
את אבתיך והקימתי את זרעך
אחריך אשר יצא ממעיך
והכינתי את ממלכתו: הוא יבנה
בית לשמי וכננתי את כסא
ממלכתו עד עולם: אני אהיה
לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר
בהעותו והכחתיו בשבט אנשים
ובנגעי בני אדם: וחסדי לא
יסור ממנו כאשר הסרתי מעם
שאול אשר הסרתי מלפניך:
ונאמן ביתך וממלכתך עד עולם
לפניך כסאך יהיה נכון עד
עולם: ככל הדברים האלה וככל
החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד:
ויבא המלך דוד וישב לפני יהוה
ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי
ביתי כי הביאתני עד הלם:
ותקטן עוד זאת בעיניך אדני
יהוה ותדבר גם אל בית עבדך
למרחוק וזאת תורת האדם אדני
יהוה: ומה יוסיף דוד עוד לדבר
אליך ואתה ידעת את עבדך

אדני יהוה׃ בעבור דברך וכלבך עשית את כל הגדולה הזאת להודיע את עבדך׃ על כן גדלת יהוה אלהים כי אין כמוך ואין אלהים זולתך בכל אשר שמענו באזנינו׃ ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלהים לפדות לו לעם ולשום לו שם ולעשות לכם הגדולה ונראות לארצך מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו׃ ותכונן לך את עמך ישראל לך לעם עד עולם ואתה יהוה היית להם לאלהים׃ ועתה יהוה אלהים הדבר אשר דברת על עבדך ועל ביתו הקם עד עולם ועשה כאשר דברת׃ ויגדל שמך עד עולם לאמר יהוה צבאות אלהים על ישראל ובית עבדך דוד יהיה נכון לפניך׃ כי אתה יהוה צבאות אלהי ישראל גליתה את אזן עבדך לאמר בית אבנה לך על כן מצא עבדך את לבו להתפלל אליך את התפלה הזאת׃ ועתה אדני יהוה אתה הוא האלהים ודבריך יהיו אמת ותדבר אל עבדך את הטובה הזאת׃ ועתה הואל וברך את בית עבדך להיות לעולם לפניך כי אתה אדני יהוה דברת ומברכתך יברך בית עבדך לעולם׃

Cap.viii.

ויהי אחרי כן ויך דוד את פלשתים ויכניעם ויקח דוד את מתג האמה מיד פלשתים׃ ויך את מואב וימדדם בחבל השכב אותם ארצה וימדד שני חבלים

dñe deus. Propter verbum tuū & ſm cor tuū feciſti omnia magnalia hec: ita vt notū faceres ſeruo tuo. Idcirco magnificatus es dñe deus: quia nō ē ſimilis tui: neqȝ eſt deus extra te in omnibus que audiuimus auribus noſtris. Que ē aūt vt populus tuus iſrl gens in terra propter quam iuit deus vt redimeret eā ſibi in populū & poneret ſibi nomen: faceretqȝ eis magnalia & horribilia ſup terrā a facie populi tui quem redemiſti tibi ex egypto gentem & deū eius. Firmaſti eī tibi populum tuum iſrael in populum ſempiternū: & tu dñe deus factus es eis in deū. Nunc ergo domine deus verbum quod locutus es ſuper ſeruum tuum & ſup domū eius ſuſcita in ſempiternū: & fac ſicut locutus es vt magnificetur nomē tuū vſqȝ in ſempiternum: atqȝ dicatur. Dñs deꝰ exercituū deus ſup iſrael. Et domus ſerui tui dd̄ erit ſtabilita corā dño: quia tu dñe exercituū deꝰ iſrael reuelaſti auriculam ſerui tui dicens: domū edificabo tibi: ꝓpterea inuenit ſeruus tuus cor ſuum vt oraret te oratione hac. Nūc ergo domine deus tu es deꝰ: & verba tua erunt vera. Locutꝰ es enim ad ſeruum tuum bōa hec. Incipe ergo & benedic domui ſerui tui vt ſit i ſempiternum corā te: quia tu dñe d̄us locutus es: bñdictiōe tua benedicetur domus ſerui tui in ſempiternum.

8.

FActū ē āt poſt hec ꝑcuſſit dauid philiſtiim & humiliauit eos & tulit dauid frenū tributi de manu philiſtiim: & percuſſit moab: & menſus eſt eos funiculo coequans terre. Menſus eſt autē duos funiculos: vnum

dñe mi dñe. pp verbū tuū ⁊ pp seruū tuū feciſti ⁊ ſm cor tuū feciſti oīa magnalia tua hec: vt notū faceres ſeruo tuo: idcirco magnificatꝰ es tu domine mi dñe: quia nō eſt ſicut tu: ⁊ nō eſt deus extra te in oībus q̄bꝰ audiuimus in auribꝰ noſtris. ⁊ quis vt pplō tuus iſrael gens alia in terra: vt iuit eū deus vt redimeret ſibi pplm: vt poneret tu nomē vt faceres magnalia ⁊ illuſtria vt eijcias tu a facie ppli tui: quos redemiſti tibi ex egypto gētes ⁊ tabernacula. ⁊ preparaſti tibi pplm tuū iſrael in pplm vſqȝ in ſēpiternū. ⁊ tu dñe factꝰ es eis in deū. ⁊ nūc dñe mi dñe verbū qd̄ locutus es ſup ſeruū tuū ⁊ ſup domū eius cōfirmetur vſqȝ in ſēpiternū: ⁊ ſicut locutus es fac. ⁊ nūc magnificetur nomē tuū vſqȝ in ſēpiternū dicēs: dñe omp̄ deꝰ ſup iſrael. ⁊ domus ſerui tui dd̄ erit erecta corā te: quia tu dñe omnipotens deus iſrael reuelaſti aurē ſerui tui dicēs: domū edificabo tibi. pp hoc inuenit ſeruus tuus cor ſuū vt oraret ad te orōnem hanc. ⁊ nūc dñe mi dñe tu es deus: ⁊ verba tua erunt vera: ⁊ locutus es de ſeruo tuo bona hec. ⁊ nūc incipe ⁊ benedic domū ſerui tui vt ſit in ſēpiternū corā te: qr̄ tu dñe mi dñe locutus es: ⁊ a bñdictione tua bñdicetur domus ſerui tui in ſempiternū.

κύριέ μου κύριε. διὰ τὸν λόγον σου καὶ διὰ τὸν δοῦλόν σου πεποίηκας καὶ κατὰ τὴν καρδίαν σου. πεποίηκας πᾶσαν τὴν μεγαλωσύνην σου ταύτην, γνωρίσαι τῷ δούλῳ σου, ἕνεκεν τοῦ μεγαλῦναί σε κύριέ μου κύριε, ὅτι οὐκ ἔστιν ὡς σύ, καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σοῦ ἐν πᾶσιν οἷς ἠκούσαμεν ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν. καὶ τίς ὡς ὁ λαός σου ἰσραὴλ ἔθνος ἄλλο ἐν τῇ γῇ; ὡς ὡδήγησεν αὐτὸν ὁ θεὸς τοῦ λυτρώσασθαι αὐτῷ λαόν, τοῦ θέσθαι σε ὄνομα τοῦ ποιῆσαι μεγαλωσύνην καὶ ἐπιφάνειαν τοῦ ἐκβαλεῖν σε ἐκ προσώπου τοῦ λαοῦ σου, οὓς ἐλυτρώσω σεαυτῷ ἐξ αἰγύπτου ἔθνη καὶ σκηνώματα. καὶ ἡτοίμασας σεαυτῷ τὸν λαόν σου ἰσραὴλ εἰς λαὸν ἕως αἰῶνος. καὶ σὺ κύριε ἐγένου αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ νῦν κύριέ μου κύριε ῥῆμα ὃ ἐλάλησας ὑπὲρ τοῦ δούλου σου καὶ ὑπὲρ τοῦ οἴκου αὐτοῦ πιστωθήτω ἕως αἰῶνος, καὶ καθὼς ἐλάλησας ποίησον. καὶ νῦν μεγαλυνθείη τὸ ὄνομά σου ἕως αἰῶνος λέγων, κύριος παντοκράτωρ ὁ θεὸς ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ ὁ οἶκος τοῦ δούλου σου δαδ ἔσαι ἀνορθωμένος ἐνώπιόν σου, ὅτι σὺ κύριος παντοκράτωρ ὁ θεὸς τοῦ ἰσραὴλ ἀπεκάλυψας τὸ ὠτίον τοῦ δούλου σου λέγων, οἶκον οἰκοδομήσω σοι. διὰ τοῦτο εὗρεν ὁ δοῦλός σου τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ τοῦ προσεύξασθαι πρὸς σὲ τὴν προσευχὴν ταύτην. καὶ νῦν κύριέ μου κύριε σὺ εἶ ὁ θεός, καὶ οἱ λόγοι σου ἔσονται ἀληθινοί, καὶ ἐλάλησας ὑπὲρ τοῦ δούλου σου τὰ ἀγαθὰ ταῦτα. καὶ νῦν ἄρξαι καὶ εὐλόγησον τὸν οἶκον τοῦ δούλου σου τοῦ εἶναι εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιόν σου, ὅτι σὺ κύριέ μου κύριε ἐλάλησας, καὶ ἀπὸ τῆς εὐλογίας σου εὐλογηθήσεται ὁ οἶκος τοῦ δούλου σου εἰς τὸν αἰῶνα.

Ca. 8.

ET factū eſt poſt hec percuſſit dauid philiſthijm ⁊ in fugā vertit eos: ⁊ tulit dauid ſegregatā de manu philiſthijm. ⁊ percuſſit dauid moab: ⁊ mēſus eſt eos funiculis: ternens eos ſup terrā: ⁊ facti ſunt duo funiculi

Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα ἐπάταξε δαυὶδ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἐτροπώσατο αὐτούς, καὶ ἔλαβε δαδ τὴν ἀφωρισμένην ἐκ χειρὸς τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐπάταξε δαυὶδ τὴν μωάβ, καὶ διεμέτρησεν αὐτοὺς σχοινίοις, κοιμίσας αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐγένετο τὰ δύο σχοινίσματα

1. Par. 19.a.

ad occidendū: ⁊ ſupplemētū tertij funiculi viuificauit. ⁊ factꝰ eſt moab dauid in ſeruos ferētes tributa. ⁊ percuſſit dauid adraezer filiū raaph regē ſuba: proficiſcēte ipſo vt imponeret manū ſuā ſup euphratē fluuium. ⁊ cepit dauid de rebꝰ eius mille currꝰ ⁊ ſeptē milia equitū: ⁊ viginti milia viroꝝ peditū. ⁊ diſſoluit dauid oēs currus: ⁊ relicti fuerūt ſibi de eis cētū currus. ⁊ venit ſyria de damaſco vt ꝓſidiū ferret adraezer regi ſuba. ⁊ percuſſit dauid in ſyro viginti ⁊ duo milia viroꝝ. ⁊ poſuit dd̄ cuſtodiā in ſyria que in damaſco. ⁊ facti ſunt ſyri dauid in ſeruos ferētes tributa. ⁊ ſaluauit dñs dauid in oībꝰ ad que ꝓfectꝰ eſt. ⁊ cepit dauid armillas aureas que fuerūt in famulis adraezer regis ſuba: ⁊ tulit ea in hieruſalē. ⁊ de batac ⁊ de electis ciuitatibꝰ adraezer cepit rex dauid es multū nimis. ⁊ audiuit thou rex emath: qr̄ percuſſit dauid oē robur adraezer: ⁊ miſit thou filiū ſuū ad regem dauid vt interrogaret eū q̄ ad pacē: ⁊ bñdiceret ei pro eo q̄d expugnaſſet adraezer: ⁊ percuſſiſſet eū: qm̄ vir aduerſarius erat adraezer. ⁊ in manibꝰ eius erāt vaſa argētea ⁊ vaſa aurea ⁊ vaſa erea. ⁊ hec ſctificauit rex dauid dño cum argēto ⁊ auro q̄d ſctificauit de vniuerſis ciuitatibꝰ q̄s ſubegerat: ⁊ de idumea: ⁊ de moab: ⁊ de filijs ammon: ⁊ de philiſthijm: ⁊ de amalec: ⁊ de manubijs adraezer filij raaph regis ſuba. ⁊ fecit dauid nomē: ⁊ cū reuerteretur ipſe percuſſit idumeā in valle ſalinarū ad decē ⁊ octo milia: ⁊ poſuit dauid in idumea cuſtodiā: in omni

τοῦ θανατῶσαι, καὶ τὸ πλήρωμα τοῦ τρίτου σχοινίσματος ἐζώγρησεν. καὶ ἐγένετο μωὰβ τῷ δαυὶδ εἰς δούλους φέροντας ξένια. καὶ ἐπάταξε δαυὶδ τὸν ἀδραζὰρ υἱὸν ῥαὰφ βασιλέα σουβᾶ, πορευομένου αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν εὐφράτην ποταμόν. καὶ προκατελάβετο δαυὶδ τῶν αὐτοῦ χίλια ἅρματα καὶ ἑπτακισχιλίους ἱππεῖς, καὶ εἴκοσι χιλιάδας ἀνδρῶν πεζῶν. καὶ παρέλυσε δαυὶδ πάντα τὰ ἅρματα, καὶ ὑπελίπετο ἑαυτῷ ἐξ αὐτῶν ἑκατὸν ἅρματα. καὶ παραγίνεται ἡ συρία ἐκ δαμασκοῦ βοηθῆσαι τῷ ἀδραζὰρ βασιλεῖ σουβᾶ. καὶ ἐπάταξε δαυὶδ ἐν τῷ σύρῳ εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδας ἀνδρῶν. καὶ ἔθετο δαδ φρουρὰν ἐν τῇ συρίᾳ τῇ κατὰ δαμασκόν. καὶ ἐγένοντο οἱ σύροι τῷ δαυὶδ εἰς δούλους φέροντας ξένια. καὶ ἔσωσε κύριος τὸν δαυὶδ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύετο. καὶ ἔλαβε δαυὶδ τοὺς χλιδῶνας τοὺς χρυσοῦς οἳ ἦσαν ἐπὶ τῶν παίδων ἀδραζὰρ τοῦ βασιλέως σουβᾶ, καὶ ἤνεγκεν αὐτὰ εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκ τῆς βατὰκ καὶ ἐκ τῶν ἐκλεκτῶν πόλεων τοῦ ἀδραζὰρ ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ χαλκὸν πολὺν σφόδρα. καὶ ἤκουσεν θοοὺ βασιλεὺς ἡμάθ, ὅτι ἐπάταξε δαυὶδ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἀδραζάρ, καὶ ἀπέστειλε θοοὺ τὸν υἱὸν αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα δαυὶδ ἐρωτῆσαι αὐτὸν τὰ εἰς εἰρήνην, καὶ εὐλογῆσαι αὐτὸν ὑπὲρ οὗ ἐπολέμησε τὸν ἀδραζάρ, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, ὅτι ἀνὴρ ἀντικείμενος ἦν τῷ ἀδραζάρ. καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἦν σκεύη ἀργυρᾶ καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ σκεύη χαλκᾶ. καὶ ταῦτα ἡγίασεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ τῷ κυρίῳ, μετὰ τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου οὗ ἡγίασεν ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ὧν κατεδυνάστευσεν, καὶ ἐκ τῆς ἰδουμαίας, καὶ ἐκ μωάβ, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν ἀμμών, καὶ ἐκ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐξ ἀμαλήκ, καὶ ἐκ τῶν σκύλων ἀδραζὰρ υἱοῦ ῥαὰφ βασιλέως σουβᾶ. καὶ ἐποίησε δαυὶδ ὄνομα, καὶ ἐν τῷ ἀνακάμπτειν αὐτὸν ἐπάταξε τὴν ἰδουμαίαν ἐν γεμελὲχ εἰς ὀκτωκαίδεκα χιλιάδας, καὶ ἔθετο δαυὶδ ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ φρουράν, ἐν πάσῃ

ad occidendum & vnū ad viuificandum: Factuſqȝ eſt moab dd̄ ſeruiens ſub tributo. Et percuſſit dauid adadezer filium roob regem ſoba: qn̄ ꝓfectus eſt vt dn̄aretur ſup flumē eufratē. Et captis dauid ex ꝑte eius mille ſeptingētis equitibus: & viginti millibus peditum: ſubneruauit oēs iugales curruum. Dereliquit autē ex eis centū currus. Venit quoqȝ ſyria damaſci vt ꝓſidiū ferret adadezer regi ſoba. Et ꝑcuſſit dauid de ſyria viginti duo milia virorū: & poſuit dauid preſidium in ſyria damaſci: factaqȝ eſt ſyria dauid ſeruiēs ſub tributo. Seruauitqȝ dominus dauid in oībus ad quecunqȝ profectus ē. Et tulit dd̄ arma aurea que habebant ſerui adadezer: & detulit ea in ieruſalem. Et de bethe & d̄ beroth ciuitatibus adadezer tulit rex dauid es multum nimis. Audiuit āt thou rex emath qꝙ ꝑcuſſiſſet dauid omne robur adadezer. Et miſit thou ioran filium ſuum ad regem dauid vt ſalutaret eum congratulans & gratias ageret: eo qꝙ expugnaſſet adadezer & ꝑcuſſiſſet eū. Hoſtis quippe erat thou adadezer. Et in manu eius erant vaſa aurea & vaſa argentea & vaſa erea: que & ipſa ſanctificauit rex dauid domino cum argento & auro que ſanctificauerat de vniuerſis gentibus quas ſubegerat d̄ ſyria & moab & filijs ammō & philiſtiim & amalech & de manubijs adadezer filij roob regis ſoba. Fecit quoqȝ ſibi dauid nomen cum reuerteretur capta ſyria in valle ſalinarū ceſis decem octo millibus: & poſuit in idumea cuſtodes:

להמית ומלא החבל להחיות ותהי מואב לדוד לעבדים נשאי מנחה׃ ויך דוד את הדדעזר בן רחב מלך צובה בלכתו להשיב ידו בנהר פרת׃ וילכד דוד ממנו אלף ושבע מאות פרשים ועשרים אלף איש רגלי ויעקר דוד את כל הרכב ויותר ממנו מאה רכב׃ ותבא ארם דמשק לעזר להדדעזר מלך צובה ויך דוד בארם עשרים ושנים אלף איש׃ וישם דוד נצבים בארם דמשק ותהי ארם לדוד לעבדים נושאי מנחה ויושע יהוה את דוד בכל אשר הלך׃ ויקח דוד את שלטי הזהב אשר היו אל עבדי הדדעזר ויביאם ירושלם׃ ומבטח ומברתי ערי הדדעזר לקח המלך דוד נחשת הרבה מאד׃ וישמע תעי מלך חמת כי הכה דוד את כל חיל הדדעזר׃ וישלח תעי את יורם בנו אל המלך דוד לשאל לו לשלום ולברכו על אשר נלחם בהדדעזר ויכהו כי איש מלחמות תעי היה הדדעזר ובידו היו כלי כסף וכלי זהב וכלי נחשת׃ גם אתם הקדיש המלך דוד ליהוה עם הכסף והזהב אשר הקדיש מכל הגוים אשר כבש׃ מארם וממואב ומבני עמון ומפלשתים ומעמלק ומשלל הדדעזר בן רחב מלך צובה׃ ויעש דוד שם בשבו מהכותו את ארם בגיא מלח שמונה עשר אלף׃ וישם באדום נצבים בכל

אדום שם נצבים ויהי כל אדום
עבדים לדוד ויושע יהוה את
דוד בכל אשר הלך: וימלך דוד
על כל ישראל ויהי דוד עשה
משפט וצדקה לכל עמו: ויואב
בן צרויה על הצבא ויהושפט
בן אחילוד מזכיר: וצדוק בן
אחיטוב ואחימלך בן אביתר
כהנים ושריה סופר: ובניהו בן
יהוידע והכרתי והפלתי ובני
דוד כהנים היו: ויאמר

Cap. ix.

דוד הכי יש עוד אשר נותר
לבית שאול ואעשה עמו חסד
בעבור יהונתן: ולבית שאול
עבד ושמו ציבא ויקראו לו אל
דוד ויאמר אליו האתה ציבא
ויאמר עבדך: ויאמר המלך האפס
עוד איש לבית שאול ואעשה
עמו חסד אלהים ויאמר ציבא
אל המלך עוד בן ליהונתן נכה
רגלים: ויאמר לו המלך איפה
הוא ויאמר ציבא אל המלך
הנה הוא בית מכיר בן עמיאל
בלו דבר: וישלח המלך דוד
ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל
מלו דבר: ויבא מפיבשת בן
יהונתן בן שאול אל דוד ויפל
על פניו וישתחו ויאמר דוד
מפיבשת ויאמר הנה עבדך:
ויאמר לו דוד אל תירא כי עשה
אעשה עמך חסד בעבור
יהונתן אביך והשבתי לך את
כל שדה שאול אביך ואתה
תאכל לחם על שלחני תמיד:
וישתחו ויאמר מה עבדך כי
פנית אל הכלב המת אשר

statuitqz pſidiū. Et facta est vniuersa idumea seruiens dauid: & seruauit dominus dd in oibus ad q̄cūqz pfectus ē. Et regnauit dauid super oēm israel: faciebat quoqz dauid iudiciū & iustitiam omni populo suo. Ioab āt filius saruie erat super exercitū. Porro iosaphat filius achilud erat a cōmētariis & sadoch filius achitob & achimelech filius abiathar erāt sacerdotes: & saraias scriba. Banaias āt filius ioiade sup cerethi & felethi. Filii autem dd sacerdotes erāt. 9.

ET dixit dauid. Putas ne ē aliquis qui remanserit de domo saul vt faciā cum eo misericordiam pp ionathan? Erat autem de domo saul seruus noie syba. Quē cum vocasset rex ad se: dixit ei. Tu ne es syba? & ille rn̄dit. Ego sū seruus tuus. Et ait rex. Nunqd supest aliquis de domo saul: vt faciam cū eo miam dī? Dixitqz syba regi. Superest filius ionathe debilis pedibus. Vbi inquit ē? Et syba ad regem. Ecce ait in domo est machir filii amihel in lodabar. Misit ergo rex dauid & tulit eū de domo machir filii amihel de lodabar. Cū āt venisset miphiboseth filius ioathe filii saul ad dauid: corruit in faciem suam & adorauit. Dixitqz dauid. Miphiboseth. Qui rn̄dit. Adsum seruus tu⁹. Et ait ei dauid. Ne timeas: quia faciens faciam in te misericordiam propter ionathan patrem tuū: & restituā tibi omnes agros saul patris tui: & tu comedes panē in mēsa mea semper. Qui adorās eū dixit. Quis ego sum seruus tu⁹: qm̄ respexisti super canē mortuum

idumea posuit presidētes: τ facti sūt vniuersi
τῇ ἰδουμαίᾳ ἔθηκεν ἐνστηλωμένους, καὶ ἐγένοντο πάντες
qui in idumea serui dauid. τ saluauit dñs
οἱ ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ δοῦλοι τῷ δαυίδ. καὶ ἔσωσε κύριος
dauid in oibus adq̄ pfectus est. τ regnauit
τὸν δαυίδ ἐν πᾶσιν οἷς ἐπορεύετο. καὶ ἐβασίλευσε
dauid sup israel. τ erat dauid faciēs iudiciū τ iu
δαυίδ ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἦν δαυίδ ποιῶν κρίμα καὶ δι
stitiam in oñi pplo suo. τ ioab filius
καιοσύνην ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἰωάβ υἱός
saruia sup exercitū. τ iosaphat filius achilud
σαρουίας ἐπὶ τῆς στρατιᾶς. καὶ ἰωσαφάτ υἱὸς ἀχιλούδ
in cōmētarijs. τ saduc filius achitob τ
ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. καὶ σαδούκ υἱὸς ἀχιτώβ καὶ
achimelech filius abiathar sacerdotes. τ saraias scri
ἀχιμέλεχ υἱὸς ἀβιαθὰρ ἱερεῖς. καὶ σαρίας γραμμα-
ba. τ banaias filius ioiada cōsiliarius. τ phelti
τεύς. καὶ βαναίας υἱὸς ἰωιαδὰ σύμβουλος. καὶ ὁ φελτὶ
τ cherethi τ filij dauid aule pricipes fuerūt.
καὶ ὁ χερεθὶ καὶ οἱ υἱοὶ δαδ αὐλάρχαι ἦσαν. Ca. 9.

ET dixit dauid: si est aliqs adhuc qui remāserit
Καὶ εἶπε δαυίδ, εἰ ἔστι τις ἔτι ὑπολελειμμένος
domui saul: τ faciā cum eo miam pp io
τῷ οἴκῳ σαούλ, καὶ ποιήσω μετ' αὐτοῦ ἔλεος ἕνεκεν ἰω
nathan. τ de domo saul erat seruus: τ nomē ei
ναθάν. καὶ ἐκ τοῦ οἴκου σαούλ ἦν παῖς, καὶ ὄνομα αὐ-
siba. τ vocant eū ad dauid. τ dicit
τῷ σιβά. καὶ καλοῦσιν αὐτὸν πρὸς δαυίδ. καὶ λέγει
rex ad eū: tu es siba? τ dixit seruus
ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν, σὺ εἶ σιβά; καὶ εἶπε, δοῦλος
tuus. τ ait rex: si supest adhuc vir de
σός. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, εἰ ὑπολέλειπται ἔτι ἀνὴρ ἐκ
domo saul: τ faciā cum eo miam dei?
τοῦ οἴκου σαούλ, καὶ ποιήσω μετ' αὐτοῦ ἔλεος θεοῦ;
τ dixit siba ad regem: est adhuc filius
καὶ εἶπε σιβὰ πρὸς τὸν βασιλέα, ἔστιν ἔτι υἱὸς
ionathā percussus pedib⁹. τ dixit ei
τῷ ἰωναθὰν πεπληγὼς τοὺς πόδας. καὶ εἶπεν αὐ-
rex: vbi iste? τ dixit siba ad
τῷ ὁ βασιλεύς, ποῦ οὗτος; καὶ εἶπε σιβὰ πρὸς
regē: ecce in domo machir filij amiel de
τὸν βασιλέα, ἰδοὺ ἐν οἴκῳ μαχεὶρ υἱοῦ ἀμιὴλ ἐκ τῆς
lodabar. τ misit rex dauid τ tu
λοδαβάρ. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ καὶ ἔλα-
lit eū de domo machir filij amiel de loda
βεν αὐτὸν ἐξ οἴκου μαχεὶρ υἱοῦ ἀμιὴλ ἐκ τῆς λοδα-
bar. τ venit mephiboseth filius ionathā filij sa
βάρ. καὶ παρεγένετο μεφιβόσεθ υἱὸς ἰωναθὰν υἱοῦ σα-
ul ad regē dauid: τ corruit sup fa
ούλ πρὸς τὸν βασιλέα δαυίδ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρό-
ciem suā: τ adorauit eū. τ dixit
σωπον αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ εἶπεν
ei dauid: mephiboseth. τ dixit: ecce ser
αὐτῷ δαυίδ, μεφιβόσεθ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ὁ δοῦ-
uus tuus. τ ait ei dauid: ne timeas: quia
λός σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ δαυίδ, μὴ φοβοῦ, ὅτι
faciēs faciā miam tecum pp ionathan
ποιῶν ποιήσω ἔλεος μετὰ σοῦ ἕνεκεν ἰωναθὰν τοῦ
patrē tuū: τ restituam tibi oēs
πατρός σου, καὶ ἀποδώσω σοι πάντας τοὺς
agros saul pris tui. τ tu comedes pa
ἀγροὺς σαούλ τοῦ πατρός σου. καὶ σὺ φαγῇ ἄρ-
nē in mensa mea semper. τ adora
τον ἐπὶ τῆς τραπέζης μου διαπαντός. καὶ προσε-
uit eū τ dixit: quis sum seruus tuus:
κύνησεν αὐτῷ καὶ εἶπεν, τίς εἰμι ὁ δοῦλός σου,
q respexisti sup canē mortuum
ὅτι ἐπέβλεψας ἐπὶ τὸν κύνα τὸν τεθνηκότα

Infra. 10.c. — Infra. 19.c. — 1.Re. 18.d.

simile mei? τ vocauit rex dauid
τὸν ὅμοιον ἐμοί; καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ τὸν
sibā puerū saul τ dixit ad eum: oia
σιβὰ τὸν παῖδα σαούλ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, πάντα
quecūqz erāt saul τ oēm domū eius
ὅσα ὑπῆρχε τῷ σαούλ καὶ πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ
dedi filio dñi tui: τ opare ei
δέδωκα τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου, καὶ ἐργᾷ αὐτῷ τὴν
terrā tu τ filij tui τ serui tui: τ inferes
γῆν σὺ καὶ οἱ υἱοί σου καὶ οἱ δοῦλοί σου, καὶ εἰσοίσεις
filio dñi tui panes τ comedēt. τ mephi
τῷ υἱῷ τοῦ κυρίου σου ἄρτους καὶ φάγονται. καὶ μεφι-
boseth filius dñi tui comedet semper panes
βόσεθ υἱὸς τοῦ κυρίου σου φάγεται διαπαντὸς ἄρτους
sup mēsam meā. τ siba erāt quinde
ἐπὶ τῆς τραπέζης μου. καὶ τῷ σιβὰ ἦσαν πεντεκαί-
cim filij τ viginti serui. τ dixit siba ad
δεκα υἱοὶ καὶ εἴκοσι δοῦλοι. καὶ εἶπε σιβὰ πρὸς τὸν
regem: oia q̄cūqz precepit dñs meus
βασιλέα, πάντα ὅσα ἐντέταλται ὁ κύριός μου
rex seruo suo: sic faciet ser
ὁ βασιλεὺς τῷ δούλῳ αὐτοῦ, οὕτως ποιήσει ὁ δοῦ-
uus tuus. τ mephiboseth comedebat sup mēsam
λός σου. καὶ μεφιβόσεθ ἤσθιεν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ
regis sicut vnus de filijs regis. τ
βασιλέως καθὼς εἷς τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως. καὶ τῷ
mephiboseth erat filius puus: τ nomē ei micha. τ
μεφιβόσεθ ἦν υἱὸς μικρός, καὶ ὄνομα αὐτῷ μιχά. καὶ
ois cognatio domus siba serui mephi
πᾶσα ἡ κατοίκησις τοῦ οἴκου σιβὰ δοῦλοι τῷ μεφι-
boseth: τ mephiboseth habitabat in hierusalem: quia
βόσεθ. καὶ μεφιβόσεθ κατῴκει ἐν ἱερουσαλήμ, διό-
sup mēsam regis vescebatur iugiter.
τι ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως ἤσθιε διαπαντός.
τ ipse erat claudus vtrisqz pedib⁹ suis.
καὶ αὐτὸς ἦν χωλὸς ἀμφοτέρους τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ca. 10

ET factū est post hec τ mortuus est
Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἀπέθανεν ὁ βα-
rex filiorū ammō: τ regnauit pro eo
σιλεὺς υἱῶν ἀμμάν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ
annon filius eius. τ dixit dauid faciā miam cum
ἀννὰν υἱὸς αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυίδ ποιήσω ἔλεος με-
annon filio naas: sicut fecit pater eius
τὰ ἀννὰν υἱοῦ ναάς, καθὼς ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ
miam mecū. τ misit dauid adconsolādū
ἔλεος μετ' ἐμοῦ. καὶ ἀπέστειλε δαυίδ παρακαλέσαι
eum in manu seruorū suorū de pre
αὐτὸν ἐν χειρὶ τῶν δούλων αὐτοῦ περὶ τοῦ πατρὸς
eius. τ venerūt serui dauid in terrā
αὐτοῦ. καὶ παρεγένοντο οἱ δοῦλοι δαυίδ εἰς γῆν
filiorū ammō. τ dixerūt pricipes filiorū ammon ad annō
υἱῶν ἀμμάν. καὶ εἶπον οἱ ἄρχοντες υἱῶν ἀμμὰν πρὸς ἀννὰν
dñm suū: nūqd honorās dauid prēm
τὸν κύριον αὐτῶν, οὐχὶ δοξάζων δαυίδ τὸν πατέρα
tuū corā te misit tibi consolatores: sz
σου ἐνώπιόν σου ἀπέσταλκέ σοι παρακαλοῦντας, ἀλ-
vt inuestigarēt ciuitatē tuā τ explora
λ' ὅπως ἐξερευνήσωσι τὴν πόλιν σου καὶ κατασκοπή-
rent eam: qz vt explorarēt eam mi
σωσιν αὐτήν, ὅτι κατασκέψασθαι αὐτὴν ἀπέσταλ-
sit dauid seruos suos ad te. τ tulit
κε δαυίδ τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς σέ. καὶ ἔλαβεν
annon seruos dauid τ rasit bar-
ἀννὰν τοὺς δούλους δαυίδ καὶ ἐξύρησε τοὺς πώγω-
bas eorū dimidiā ptē: τ prescidit de vestibus eorū
νας αὐτῶν τὸ ἥμισυ, καὶ ἀπέκοψε τῶν μανδύων αὐτῶν
mediā ptē vsqz ad nates eorū: τ dimisit eos.
τὸ ἥμισυ ἕως τῶν ἰσχίων αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτούς.
τ nūciatū est dauid de viris: τ mi
καὶ ἀπήγγειλαν τῷ δαυίδ περὶ τῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐξαπέ-
sit in occursum eorū: qm̄ erant viri
στειλεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, ὅτι ἦσαν οἱ ἄνδρες

1.Pa. 19.a.

similem mei. Vocauit itaqz rex sybam puerū saul: & dixit ei. Omnia q̄cūqz fuerūt saul & vniuersam domum eius dedi filio dñi tui. Operare igitur ei terram tu & filii tui & serui tui & inferes filio domini tui cibos vt alatur. Miphiboseth aūt filius dñi tui comedet sp panē sup mensā meā. Erāt autem sybe quindecim filii & viginti serui. Dixitqz syba ad regem. Sicut iussisti domine mi rex seruo tuo: sic faciet seruus tuus. Et miphiboseth comedet sup mensam meā q̄si vnus de filiis regis. Hēbat āt miphiboseth filiū paruulū noie micha. Ois vero cognatio domus sybe seruiebat miphiboseth. Porro miphiboseth habitabat in ierusalē: quia de mensa regis iugiter vescebatur: & erat claudus vtroqz pede. 10.

FActum est aūt post hec vt moreretur rex filiorū ammon: & regnauit anon filius ei⁹ p eo. Dixitqz dauid. Faciā miam cū anō filio naas: sicut fecit pater eius mecum miam. Misit ergo dauid cōsolans eū per seruos suos sup patris interitu. Cū āt venissēt serui dauid in terrā filiorū āmō: dixērt principes filiorum ammon ad anon dñm suum. Putas q propter honorem patris tui miserit dd ad te cōsolatores? & nō ideo vt te inuestigaret & exploraret ciuitatē & euerteret eā misit dauid seruos suos ad te. Tulit itaqz anon seruos dauid: rasitqz dimidiam partem barbe eorum: & prescidit vestes eorum medias vsqz ad nates: & dimisit eos. Qd cū nunciatū eēt dd: misit in occursum eorū. Erant enim viri

כמוני: ויקרא המלך אל ציבא
נער שאול ויאמר אליו כל
אשר היה לשאול ולכל ביתו
נתתי לבן אדניך: ועבדת לו את
האדמה אתה ובניך ועבדיך
והבאת והיה לבן אדניך לחם
ואכלו ומפיבשת בן אדניך יאכל
תמיד לחם על שלחני ולציבא
חמשה עשר בנים ועשרים
עבדים: ויאמר ציבא אל המלך
ככל אשר יצוה אדני המלך את
עבדו כן יעשה עבדך ומפיבשת
אכל על שלחני כאחד מבני
המלך: ולמפיבשת בן קטן
ושמו מיכא וכל מושב בית ציבא
עבדים למפיבשת: ומפיבשת
יושב בירושלם כי על שלחן
המלך תמיד הוא אכל והוא פסח
שתי רגליו: ויהי אחרי

Cap. x.

כן וימת מלך בני עמון וימלך חנון
בנו תחתיו: ויאמר דוד אעשה
חסד עם חנון בן נחש כאשר
עשה אביו עמדי חסד וישלח
דוד לנחמו ביד עבדיו אל אביו:
ויבאו עבדי דוד ארץ בני
עמון: ויאמרו שרי בני עמון
אל חנון אדניהם המכבד
דוד את אביך בעיניך כי
שלח לך מנחמים הלוא בעבור
חקר את העיר ולרגלה ולהפכה
שלח דוד את עבדיו אליך:
ויקח חנון את עבדי דוד ויגלח
את חצי זקנם ויכרת את
מדויהם בחצי עד שתותיהם
וישלחם: ויגדו לדוד וישלח
לקראתם כי היו האנשים

נכלמים מאד ויאמר המלך שבו
בירחו עד יצמח זקנכם ושבתם׃
ויראו בני עמון כי נבאשו בדוד
וישלחו בני עמון וישכרו את
ארם בית רחוב ואת ארם צובא
עשרים אלף רגלי ואת מלך
מעכה אלף איש ואיש טוב
שנים עשר אלף איש׃ וישמע
דוד וישלח את יואב ואת כל
הצבא הגברים׃ ויצאו בני עמון
ויערכו מלחמה פתח השער
וארם צובא ורחוב ואיש טוב
ומעכה לבדם בשדה׃ וירא יואב
כי היתה אליו פני המלחמה
מפנים ומאחור ויבחר מכל
בחורי ישראל ויערך לקראת
ארם׃ ואת יתר העם נתן ביד
אבשי אחיו ויערך לקראת בני
עמון׃ ויאמר אם תחזק ארם
ממני והיתה לי לישועה ואם
בני עמון יחזקו ממך והלכתי
להושיע לך׃ חזק ונתחזק בעד
עמנו ובעד ערי אלהינו ויהוה
יעשה הטוב בעיניו׃ ויגש יואב
והעם אשר עמו למלחמה בארם
וינסו מפניו׃ ובני עמון ראו כי
נס ארם וינסו מפני אבישי
ויבאו העיר וישב יואב מעל
בני עמון ויבא ירושלם׃ וירא
ארם כי נגף לפני ישראל ויאספו
יחד׃ וישלח הדדעזר ויצא
את ארם אשר מעבר הנהר
ויבאו חילם ושובך שר צבא
הדדעזר לפניהם׃ ויגד לדוד
ויאסף את כל ישראל ויעבר
את הירדן ויבא חלאמה

כלם ישב · צמח שוב · ראה באש · שלח שכר · שמע · ערך לחם · בדד ראה · היה פנה · אחר בחר · ערך · אמר חזק · ישע · חזק מן · עיר · עשה נגש · נוס · ראה · בוא שוב · אסף · שלח · שור · נגד · עבר

cōfusi turpiter valde. Et mādauit eis dd. Manete in hiericho donec crescat barba vestra: & tūc reuertimini. Videntes aūt filii ammō q iniuriā fecissent dauid: miserūt & cōduxerūt mercede syrum roob & syrum soba viginti milia peditum: & a rege maacha mille viros: & ab histob duodecim milia virorum. Quod cū audisset dd: misit ioab & oēm exercitū bellatorū. Egressi sunt ergo filii ammon & direxerunt aciē ante ipsum itroitū porte. Syrus aūt soba & roob & histob & maacha seorsū erāt in campo. Vidēs ergo ioab q ppatū eēt aduersum se prelium: & ex aduerso & post tergum elegit sibi ex oib9 electis israel: & instruxit aciem contra syrū: reliquā aūt partē populi tradidit abisai fratri suo. Qui direxit aciē aduersus filios ammon. Et ait ioab. Si pualuerint aduersū me syri: eris mihi in adiutoriū: si aūt filii ammon preualuerint aduersum te: auxiliabor tibi. Esto vir fortis & pugnemus p pplo nostro & ciuitate dei nostri. Dñs aūt faciet qd bonū est i cōspectu suo. Iniit itaq ioab & populus qui erat cum eo certamē cōtra syros: q stati fugerunt a facie ei9. Filii aūt ammon vidētes qa fugisset syri: fugerūt & ipsi a facie abisai: & igressi sūt ciuitatē. Reuersusq ē ioab a filiis ammō: & venit i ierusalē. Videntes igitur syri q̄m corruissent coram israel cōgregati sunt piter. Misitq adadezer & eduxit syros qui erant trans fluuium & adduxit eoꝝ exercitū. Sobach aūt magister militie adadezer erat princeps eorū. Qd cū nūciatū eēt dauid: contraxit oēm israelem: & transiuit iordanē: venitq in helam.

inhonorati valde. τ dixit rex: manete
ἠτιμωμένοι σφόδρα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς, καθίσατε
in hiericho donec oriātur barbe vre τ
ἐν ἱεριχὼ ἕως τοῦ ἀνατεῖλαι τοὺς πώγωνας ὑμῶν καὶ
reuertimini. τ viderūt filij ammō q cōfusi sunt
ἐπιστραφήσεσθε. καὶ εἶδον οἱ υἱοὶ ἀμμὼν ὅτι ᾐσχύνθησαν
serui dauid: τ miserūt filij ammō: τ cō
οἱ δοῦλοι δαυίδ, καὶ ἀπέστειλαν οἱ υἱοὶ ἀμμὼν, καὶ ἐμι
duxerūt mercede syrū bethraab: τ syrū syba:
σθώσαντο τὸν σύρον βεθραάβ, καὶ τὸν σύρον συβᾶ,
viginti milia peditū: τ regem maacha mi
εἴκοσι χιλιάδας πεζῶν, καὶ τὸν βασιλέα μααχὰ χι
le viros: τ istob duodecim milia virorū.
λίους ἄνδρας, καὶ τὸν ἰστὼβ δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν.
τ audiuit dauid τ misit ioab τ oēm
καὶ ἤκουσε δαυίδ καὶ ἀπέστειλε τὸν ἰωὰβ καὶ πᾶσαν
exercitū bellatorū. τ egressi sūt filij ammō τ
τὴν στρατιὰν τῶν δυνατῶν. καὶ ἐξῆλθον υἱοὶ ἀμμὼν καὶ
direxerūt aciem ante portā
παρετάξαντο τὸν πόλεμον παρὰ τὸν πυλῶνα τῆς
ciuitatis. τ syrus syba τ roob τ istob τ
πόλεως. καὶ ὁ σύρος συβᾶ καὶ ῥοὼβ καὶ ἰστὼβ καὶ
maacha seorsum in cāpo: τ vidit ioab q
μααχὰ καθ᾽ ἑαυτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ εἶδεν ἰωὰβ ὅτι
facti essent e regione belli cōtra eum ex
γεγόνασιν ἀντιπρόσωποι τοῦ πολέμου πρὸς αὐτὸν ἐξ
aduerso τ post tergū. τ elegit de oibus iuueni
ἐναντίας καὶ ὄπισθεν. καὶ ἐξελέξατο ἐκ πάντων νεανί
bus filioꝝ israel: τ instruxit aciē aduersum
σκων υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ παρετάξατο ἐξεναντίας τοῦ
syrū. at reliquā partē ppli tradidit in
σύρου. τὸ δὲ κατάλοιπον τοῦ λαοῦ ἔδωκεν εἰς τὴν
manū abessa fratris sui. τ direxit aciē
χεῖρα ἀβεσσᾶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. καὶ παρετάξατο
aduersus filios ammō. τ dixit ad abessa: si
ἐξεναντίας τῶν υἱῶν ἀμμών. καὶ εἶπεν πρὸς ἀβεσσᾶ, ἐὰν
preualuerit syrus sup me: τ eris mihi in salutē.
κρατήσῃ σύρος ὑπὲρ ἐμέ, καὶ ἔσῃ μοι εἰς σωτηρίαν.
τ si filij ammon preualuerint sup te. τ
καὶ ἐὰν οἱ υἱοὶ ἀμμὼν κρατήσωσιν ὑπὲρ σέ, καὶ πο
ibo vt saluē te. esto vir fortis: τ cōfortemur
ρεύσομαι τοῦ σῶσαί σε. ἀνδρίζου, καὶ κραταιωθῶμεν
pro pplo nro: τ pro ciuitatib9 dei
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἡμῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν πόλεων τοῦ θεοῦ
nostri. τ dñs faciet bonū in oculis su
ἡμῶν. καὶ ὁ κύριος ποιήσει τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐ
is. τ accessit ioab τ pplo q cū eo. in
τοῦ. καὶ προσῆλθεν ἰωὰβ καὶ ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ, εἰς
bellū cōtra syrū. τ fugit syrus a fa
πόλεμον ἐπὶ τὸν σύρον. καὶ ἔφυγεν ὁ σύρος ἐκ προσώ
cie eius. τ filij ammō viderūt: q fugerit
που αὐτοῦ. καὶ οἱ υἱοὶ ἀμμὼν εἶδον, ὅτι πέφευγεν ὁ
syrus: τ fugerūt a facie abessa: τ ingressi sūt
σύρος, καὶ ἔφυγον ἐκ προσώπου ἀβεσσά, καὶ εἰσῆλθον
in ciuitatē. τ reuersus est ioab a filijs am
εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἀνέστρεψεν ἰωὰβ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀμ
mon in hierusalē. τ vidit syrus q corruit
μὼν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ εἶδεν ὁ σύρος ὅτι ἔπεσεν
corā filijs israel. τ cōgregati sunt pari
ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ συνήχθησαν κατὰ τὸ
ter: τ misit adraezer: τ eduxit sy
αὐτό, καὶ ἀπέστειλεν ἀδρααζάρ, καὶ ἐξήγαγεν τὸν σύ
rum q erat trans fluuiū τ vene
ρον τὸν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ παρεγένον
rūt in elam. τ sobach priceps militie adraezer
το εἰς ἐλάμ. καὶ σωβὰχ ὁ ἀρχιστράτηγος τοῦ ἀδρααζὰρ
ante eos. τ nūciatū est dauid τ cōtra
ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἀπηγγέλη τῷ δαυὶδ καὶ συνή
xit omnē israel: τ trāsijt iordanē: τ
γαγε πάντα ἰσραὴλ, καὶ διέβη τὸν ἰορδάνην, καὶ
venit in chalaama.
παρεγένετο εἰς χαλααμᾶ.

τ direxit aciē syrus ex aduerso dauid: τ
καὶ παρετάξατο ὁ σύρος ἐξεναντίας δαυίδ, καὶ
pugnauit cum eo. τ fugit syrus a fa
ἐπολέμησεν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἔφυγεν ὁ σύρος ἐκ προσώ
cie israel. τ occidit dauid de syris
που ἰσραήλ. καὶ ἀπέκτεινε δαυὶδ ἐκ τῶν σύρων
septingētos currus τ quadraginta milia equi
ἑπτακόσια ἅρματα καὶ τεσσαράκοντα χιλιάδας ἱπ
tum: τ sobach pricipē militie eius percussit: τ
πέων, καὶ τὸν σωβὰχ ἀρχιστράτηγον αὐτοῦ ἐπάταξεν, καὶ
mortu9 est ibi. τ viderūt vniuersi reges serui
ἀπέθανεν ἐκεῖ. καὶ εἶδον πάντες οἱ βασιλεῖς οἱ δοῦλοι
adraazar qm corruerūt corā israel: τ pepi
ἀδρααζὰρ ὅτι ἔπταισαν ἐνώπιον ἰσραήλ, καὶ διέθεν
gerūt fedus cū israel: τ seruierūt israel.
το διαθήκην μετὰ ἰσραήλ, καὶ ἐδούλευον τῷ ἰσραήλ.
τ timuerūt syri vt saluēt filios
καὶ ἐφοβήθησαν σύροι τοῦ διασῶσαι τοὺς υἱοὺς
ammō rursum.
ἀμμὼν ἔτι.

Ca. xi.

Et factū est vertente anno in
Καὶ ἐγένετο ἐπιστρέψαντος τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς τὸν
tpe egressus regū: τ misit
καιρὸν τῆς ἐξοδίας τῶν βασιλέων, καὶ ἐξαπέστειλε
dauid ioab τ seruos suos cū
δαυὶδ τὸν ἰωὰβ καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ μετ᾽ αὐ
eo τ vniuersū israel: τ vastauit fi
τοῦ καὶ πάντα τὸν ἰσραήλ, καὶ διέφθειρε τοὺς υἱ
lios ammō. τ obsederūt cōtra rabath. τ dauid
οὺς ἀμμών. καὶ περιεκάθισαν ἐπὶ ῥαβάθ. καὶ δαυὶδ
habitabat in hierusalē. factū est aūt in tpe post me
κατῴκει ἐν ἱερουσαλήμ. ἐγένετο δὲ ἐν καιρῷ τῆς δεί
ridie: τ surrexit dauid a lecto suo τ de
λης, καὶ ἀνέστη δαυὶδ ἀπὸ τῆς κοίτης αὐτοῦ καὶ πε
ambulabat in solario domus re
ριεπάτει ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέ
gis. τ vidit a solario mulierē lauātē se:
ως. καὶ εἶδεν ἀπὸ τοῦ δώματος γυναῖκα λουομένην,
τ mulier pulchra aspectu valde. τ misit
καὶ ἡ γυνὴ καλὴ τῇ ὄψει σφόδρα. καὶ ἀπέστειλε
dauid τ requisiuit mulierē. τ dixerūt: nōne hec
δαυὶδ καὶ ἐζήτησε τὴν γυναῖκα. καὶ εἶπον, οὐχὶ αὕ
est bersabee filia eliā vxor vrie chet
τη ἐστὶν βηρσαβεὲ θυγάτηρ ἐλιὰμ γυνὴ οὐρίου τοῦ χετταί
tei? τ misit dauid nūcios: τ tulit eā:
ου; καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ ἀγγέλους, καὶ ἔλαβεν αὐτήν,
τ igressus est ad eā τ dormiuit cū ea. τ hec
καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν καὶ ἐκοιμήθη μετ᾽ αὐτῆς. καὶ αὐ
erat sctificata ab immūdicia sua. τ reuersa
τη ἦν ἁγιαζομένη ἀπὸ ἀκαθαρσίας αὐτῆς. καὶ ἀπέστρε
est in domū suā: τ cōcepit mulier.
ψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ συνέλαβεν ἡ γυνή.
τ misit τ nunciauit dauid τ dixit: cō
καὶ ἀπέστειλε καὶ ἀπήγγειλε δαυὶδ καὶ εἶπεν, συ
cepi ego. τ misit dauid ad ioab τ
νείληφα ἐγώ. καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ πρὸς ἰωὰβ καὶ
dixit: mitte mihi vriā chetteū. τ
εἶπεν, ἀπόστειλόν μοι τὸν οὐρίαν τὸν χετταῖον. καὶ
misit ioab vriā ad eū. τ ve
ἀπέστειλεν ἰωὰβ τὸν οὐρίαν πρὸς αὐτόν. καὶ πα
nit vrias ad dauid. τ interrogauit eū
ραγίνεται οὐρίας πρὸς δαυίδ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν
dauid: si valeret ioab: τ si valeret pplus: τ si
δαυὶδ, εἰ ὑγιαίνει ἰωὰβ, καὶ εἰ ὑγιαίνει ὁ λαός, καὶ εἰ
valeret bellū. τ dixit dauid vrie: de
ὑγιαίνει ὁ πόλεμος. καὶ εἶπεν δαυὶδ τῷ οὐρίᾳ, κα
scende in domū tuā: τ laua pedes tuos. τ egres
τάβηθι εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ νίψαι τοὺς πόδας σου. καὶ ἐξῆλ
sus ē vrias a facie regis: τ egressa est post
θεν οὐρίας ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξῆλθεν ὀπίσω
eum portio regis. τ dormiuit vrias in vestibulo
αὐτοῦ ἄρσις τοῦ βασιλέως. καὶ ἐκοιμήθη οὐρίας ἐν τῷ πυλῶνι

Et direxerunt aciē syri ex aduerso dauid & pugnauerūt cōtra israel. Fugeruntq syri a facie israel: & occidit dauid de syris septigentos currus & quadraginta milia equitum: & sobach principem militie percussit: & stati mortuus est. Vidētes aūt vniuersi reges q erant in psidio adadezer se victos esse ab israel: fecerūt pacem cum israel & seruierunt eis: timueruntq syri auxiliū pbere filiis ammon. xi.

Actum est autem vertente anno eo tempore quo solent reges ad bella procedere: misit dauid ioab & seruos suos cum eo: & vniuersum israel & vastauerunt filios ammon & obsederūt rabba. Dauid autem remāsit in ierusalem. Dum hec agerentur accidit quadam die vt surgeret dauid de stratu suo post meridiem: & deambularet in solario domus regie: viditq mulierē se lauantem ex aduerso super solarium suum. Erat autem mulier pulchra valde. Misit ergo rex & requisiuit que esset mulier. Nunciatumq est ei q ipsa esset bersabee filia heliam vxor vrie ethei. Missis itaq dauid nunciis tulit eam. Que cū ingressa esset ad illum: dormiuit cum ea. Statimq sanctificata est ab immundicia sua: & reuersa est domum suam concepto fetu. Mittensq nunciauit dauid & ait. Concepi. Misit autem dauid ad ioab dicens. Mitte ad me vriam etheum. Misitq ioab vriam ad dauid. Et venit vrias ad dauid. Quesiuitq dauid q recte ageret ioab & populus: & quomodo amministraretur bellū. Et dixit dauid ad vriam. Vade in domū tuam: & laua pedes tuos. Et egressus est vrias de domo regis: secutusq est eum cibus regius. Dormiuit autem vrias ante portam

ויערכו ארם לקראת דוד
וילחמו עמו׃ וינס ארם מפני
ישראל ויהרג דוד מארם שבע
מאות רכב וארבעים אלף
פרשים ואת שובך שר צבאו
הכה וימת שם׃ ויראו כל המלכים
עבדי הדדעזר כי נגפו לפני
ישראל וישלמו את ישראל
ויעבדום ויראו ארם להושיע
עוד את בני עמון׃

Cap. xi.

ויהי
לתשובת השנה לעת צאת
המלכים וישלח דוד את יואב
ואת עבדיו עמו ואת כל ישראל
וישחיתו את בני עמון ויצרו על
רבה ודוד ישב בירושלם׃ ויהי
לעת הערב ויקם דוד מעל
משכבו ויתהלך על גג בית המלך
וירא אשה רחצת מעל הגג
והאשה טובת מראה מאד׃ וישלח
דוד וידרש לאשה ויאמר הלא
זאת בת שבע בת אליעם אשת
אוריה החתי׃ וישלח דוד
מלאכים ויקחה ותבא אליו וישכב
עמה והיא מתקדשת מטמאתה
ותשב אל ביתה׃ ותהר האשה
ותשלח ותגד לדוד ותאמר
הרה אנכי׃ וישלח דוד אל יואב
שלח אלי את אוריה החתי
וישלח יואב את אוריה אל דוד׃
ויבא אוריה אליו וישאל
דוד לשלום יואב ולשלום
העם ולשלום המלחמה׃ ויאמר
דוד לאוריה רד לביתך ורחץ
רגליך ויצא אוריה מבית
המלך ותצא אחריו משאת
המלך׃ וישכב אוריה פתח

ערך · הרג · מאה רבע · נכה מות · ראה פנה · שלם · עבד ישע · היה שוב · יצא · שלח · שחת צור · קום · שכב הלך · ראה איש · ראה · דרש אמר · איש · מלאך לקח · בוא קדש · שוב הרה · שלח נגד · שאל · שלם · לחם · ירד · יצא נשא · שכב

A 1. Pa. 20. a.

בית המלך את כל עבדי אדניו
ולא ירד אל ביתו ׃ ויגדו
לדוד לאמר לא ירד אוריה
אל ביתו ויאמר דוד אל
אוריה הלוא מדרך אתה בא
מדוע לא ירדת אל ביתך ׃
ויאמר אוריה אל דוד
הארון וישראל ויהודה ישבים
בסכות ואדני יואב ועבדי אדני
על פני השדה חנים ואני אבוא
אל ביתי לאכל ולשתות ולשכב
עם אשתי חיך וחי נפשך אם
אעשה את הדבר הזה ׃ ויאמר
דוד אל אוריה שב בזה גם היום
ומחר אשלחך וישב אוריה
בירושלם ביום ההוא וממחרת ׃
ויקרא לו דוד ויאכל לפניו
וישת וישכרהו ויצא בערב
לשכב במשכבו עם עבדי אדניו
ואל ביתו לא ירד ׃ ויהי בבקר
ויכתב דוד ספר אל יואב וישלח
ביד אוריה ׃ ויכתב בספר לאמר
הבו את אוריה אל מול פני
המלחמה החזקה ושבתם
מאחריו ונכה ומת ׃ ויהי בשמור
יואב אל העיר ויתן את אוריה אל
המקום אשר ידע כי אנשי חיל
שם ׃ ויצאו אנשי העיר וילחמו
את יואב ויפל מן העם מעבדי דוד
וימת גם אוריה החתי ׃ וישלח
יואב ויגד לדוד את כל דברי
המלחמה ׃ ויצו את המלאך
לאמר ככלותך את כל דברי
המלחמה לדבר אל המלך ׃
והיה אם תעלה חמת המלך
ואמר לך מדוע נגשתם אל

בוא · מדע · אמר · ארן · סכך · פנה חנה · בוא שתה · איש חיה · עשה · ישב · שלח · קרא אכל · פנה שתה · שכר שכב · היה · כתב · יהב · לחם שוב · מות · שמר נתן · קום · נפל · שלח · נגד · צוה לאך · כלה · עלה יחם · מדע

domus regie cum aliis servis domini sui: & nō descendit ad domum suam. Nūciatūq; est david a dicentibus. Non ivit vrias in domum suam. Et ait david ad vriam. Nunquid nō de via venisti? Quare nō descendisti in domum tuam? Et ait vrias ad david. Arca dei & israel & iuda habitant in papilionibus: & dñs meus ioab & servi dñi mei sup faciē terre manēt: & ego igrediar domū meā vt comedā & bibā & dormiam cū vxore mea? Per salutē tuam & p salutē aīe tue non faciam rē hāc. Ait ergo david ad vriā. Mane hic etiam hodie: & cras dimittā te. Mansit vrias in ierusalem in die illa & altera: & vocavit eū david vt comederet coram se & biberet: & iebriavit eū. Qui egressus vespe dormivit in strato suo cū servis domini sui. & in domū suā nō descēdit. Factū ē ergo mane: & scripsit david epistolam ad ioab: misitq; per manum vrie: scribens in epistola. Ponite vriam ex adverso belli vbi fortissimū est prelium: & derelinqte eū vt pcussus intereat. Igitur cū ioab obsideret vrbem posuit vriā in loco vbi sciebat viros esse fortissimos: egressiq; viri de civitate bellabant adversum ioab: & ceciderunt de populo servorū david: & mortuus ē et vrias etheus. Misit itaq; ioab & nūciavit david omnia verba prelii: pcepitq; nūcio dicens. Cū cōpleveris vniversos sermones belli ad regem: si eam videris indignari & dixerit: quare accessistis ad

domus regis cū oībus ser
τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως μετὰ πάντων τῶν παί-
vis dñi sui. & nō descēdit ad domū
δων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. καὶ οὐ κατέβη εἰς τὸν οἶκον
suā. & nūciaverūt david dicētes: q nō
αὐτοῦ. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ δαυὶδ λέγοντες, ὅτι οὐ
descēdit vrias in domū suā. & ait david
κατέβη οὐρίας εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ εἶπε δαυὶδ
ad vriā: nōne de via venisti tu?
πρὸς τὸν οὐρίαν. οὐχὶ ἐξ ὁδοῦ παραγέγονας σύ;
quare nō descēdisti in domū tuā? & ait vrias
τί οὐ κατέβης εἰς τὸν οἶκόν σου; καὶ εἶπεν οὐρίας
ad david: arca & israel & iudas ha
πρὸς δαυίδ, ἡ κιβωτὸς καὶ ἰσραὴλ καὶ ἰούδας κα-
bitant in papilionib9: & dñs meus ioab &
τοικοῦσι ἐν σκηναῖς, καὶ ὁ κύριός μου ἰωὰβ καὶ οἱ
servi dñi mei sup faciē cam
παῖδες τοῦ κυρίου μου ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδί-
pi castrametati: & quō ego ingrediar
ου παρεμβεβληκότες, καὶ πῶς ἐγὼ εἰσελεύσομαι
in domū meā vt comedā & bibā & dormiā
εἰς τὸν οἶκόν μου φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ κοιμηθῆναι
cum vxore mea? per vitā tuā & per
μετὰ τῆς γυναικός μου; μὰ τὴν ζωήν σου καὶ μὰ
vitā aīe tue non faciā rem
τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς σου οὐ μὴ ποιήσω τὸ πρᾶγμα
hanc. & dixit david ad vriā: mane
τοῦτο. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν οὐρίαν, κάθισον
hic & hodie: & cras te dimittā: & mā-
ὧδε καὶ σήμερον, καὶ αὔριον σε ἐξαποστελῶ, καὶ ἐκά-
sit vrias in hierusalē in die illa &
θισεν οὐρίας ἐν ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ τῇ
crastina: & vocavit eū david & comedit co
ἐπαύριον, καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν δαυὶδ καὶ ἔφαγεν ἐνώ-
ram se & bibit & inebriat9 ē: & egressus ē ves
πιον αὐτοῦ καὶ ἔπιεν καὶ ἐμεθύσθη, καὶ ἐξῆλθεν ἑσπέ-
pere & dormivit vrias in cubili cū ser
ρας καὶ ἐκοιμήθη ὁ οὐρίας ἐν τῇ κοίτῃ μετὰ τῶν παί-
vis dñi sui: in āt domū suā nō
δων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, εἰς δὲ τὸν οἶκον αὐτοῦ οὐ
descēdit. & factū est mane: & scripsit david e-
κατέβη. καὶ ἐγένετο πρωΐ, καὶ ἔγραψε δαυὶδ βι-
pistolā ad ioab: & misit in manu vrie.
βλίον πρὸς ἰωάβ, καὶ ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ οὐρίου.
scripsit āt in epla dicēs: trade v-
ἔγραψε δὲ ἐν τῷ βιβλίῳ λέγων, παράδος τὸν οὐρί-
riā in prelīū fortē: & revertimini a
αν εἰς τὸν πόλεμον τὸν κραταιόν, καὶ ἀποστραφήσεσθε ἀπὸ
tergo eius: & percuciet & morietur.
ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ πληγήσεται καὶ ἀποθανεῖται.
& factū est cū obsideret ioab in
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ περικαθῆσθαι τὸν ἰωὰβ ἐπὶ τὴν
vrbē & dedit vriā in locū vbi sciebat
πόλιν καὶ ἔδωκε τὸν οὐρίαν ἐπὶ τὸν τόπον οὗ ᾔδει
q viri fortitudinis erant ibi. & egressi sūt vi
ὅτι ἄνδρες δυνάμεως ἦσαν ἐκεῖ. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄν-
ri civitatis & bellabant adversū ioab. &
δρες τῆς πόλεως καὶ ἐπολέμουν πρὸς ἰωάβ. καὶ
ceciderūt de pplo de servis david: &
ἔπεσον ἐκ τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν δούλων δαυίδ, καὶ
mortu9 est vrias chetteus. & misit ioab &
ἀπέθανεν οὐρίας ὁ χετταῖος. καὶ ἀπέστειλεν ἰωὰβ καὶ
nunciavit david oīa verba pre
ἀπήγγειλεν τῷ δαυὶδ πάντα τὰ ῥήματα τοῦ πο-
lii. & precepit ioab nūcio dicēs: cū
λέμου. καὶ ἐνετείλατο ἰωὰβ τῷ ἀγγέλῳ λέγων, ἐν
cōpleveris tu vniversos sermones bel
τῷ συντελέσαι σε πάντα τὰ ῥήματα τοῦ πολέ-
li loquens ad regē: & erit si ascēderit
μου λαλοῦντα πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἔσται ἐὰν ἀναβῇ
ira regis: & dixerit tibi: quare accessistis ad
ὁ θυμὸς τοῦ βασιλέως, καὶ εἴπῃ σοι, τί ὅτι ἠγγίσατε πρὸς

Infra. 14.c.

C

vrbē vt pliaremini? nōne sciebatis q percutiemini de
τὴν πόλιν πολεμῆσαι; οὐκ ᾔδητε ὅτι πληγήσεσθε ἀπὸ
muro? quis percussit abimelech filiū hie
τοῦ τείχους; τίς ἐπάταξε τὸν ἀβιμέλεχ τὸν υἱὸν ἱε-
robaal? nōne mulier proiecit sup eū fragmē mole
ροβαάλ; οὐχὶ γυνὴ ἔρριψεν ἐπ' αὐτὸν κλάσμα μύλου
de muro & mortu9 est in thabes? quare ac
ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ ἀπέθανεν ἐν θαβής; ἱνατί προσ-
cessistis ad murū? & dices & servus
ηγάγετε πρὸς τὸ τεῖχος; καὶ ἐρεῖς καί γε ὁ δοῦλός
tuus vrias chetteus mortu9 ē. & venit nun
σου οὐρίας ὁ χετταῖος τέθνηκε. καὶ παρεγένετο ὁ ἄγγε-
cius ioab ad regē in hierusalem & nūcia
λος ἰωὰβ πρὸς τὸν βασιλέα εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπήγ-
vit david oīa que locut9 est ioab. & di-
γειλε τῷ δαυὶδ πάντα ὅσα ἐλάλησεν ἰωάβ. καὶ εἶ-
xit nūcius ad david: q prevaluerūt viri
πεν ὁ ἄγγελος πρὸς δαυίδ, ὅτι κατεκράτουν οἱ ἄνδρες
adversū nos & egressi sūt viri ad nos in agrū:
ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐξῆλθον οἱ ἄνδρες ἐφ' ἡμᾶς εἰς τὸ πεδίον,
& venimus cōtra eos vsq; ad portas vestibuli:
καὶ ἐγενήθημεν ἐπ' αὐτοὺς ἕως τῶν θυρῶν τοῦ πυλῶνος,
& sagittaverūt sagittarii ad servos tuos
καὶ ἐτόξευσαν οἱ τοξεύοντες ἐπὶ τοὺς δούλους σου
ex muro: & mortui sunt de servis
ἀπὸ τοῦ τείχους, καὶ ἀπέθανον ἀπὸ τῶν δούλων τοῦ
regis & servus tuus vrias chetteus mor
βασιλέως καί γε ὁ δοῦλός σου οὐρίας ὁ χετταῖος τέθνη-
tu9 est. & dixit david ad nūciū: hec dices
κεν. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν ἄγγελον, τάδε ἐρεῖς
ad ioab: nō malū sit in oculis tuis de
πρὸς ἰωάβ, μὴ πονηρὸν ἔστω ἐν ὀφθαλμοῖς σου περὶ τοῦ
verbo hoc: qm̄ qñdoq; qdē sic qñdoq; āt sic
ῥήματος τούτου, ὅτι ποτὲ μὲν οὕτως ποτὲ δὲ οὕ-
consumet gladius. conforta bel
τως καταφάγεται ἡ ῥομφαία. κραταίωσον τὸν πόλε-
lum tuū adversus vrbē: & destruas eam: &
μόν σου ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ κατάσκαψον αὐτήν, καὶ
fortifica eā. & audivit vxor vrie q mor
κραταίωσον αὐτήν. καὶ ἤκουσεν ἡ γυνὴ οὐρίου ὅτι τέ-
tuus est vir suus vrias: & plāxit sup virū
θνηκεν ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐρίας, καὶ ἐκόψατο ἐπὶ τὸν ἄνδρα
suū. & trāsiit luctus: & misit david
αὐτῆς. καὶ διῆλθε τὸ πένθος, καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ
& accepit bersabee in domū suā: &
καὶ ἔλαβε τὴν βηρσαβεαὶ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ
facta est ei in vxorē: & parit ei filiū.
ἐγένετο αὐτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ τίκτει αὐτῷ υἱόν. Ca.12.
Et visa est mala res quā fecit david
Καὶ ἐφάνη πονηρὸν τὸ πρᾶγμα ὃ ἐποίησε δαυὶδ
corā dño: & misit dñs nathan prophe
ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἀπέστειλε κύριος ναθὰν τὸν προφή-
tam ad david. & ingressus ē nathā ad david: &
την πρὸς τὸν δαυίδ. καὶ εἰσῆλθε ναθὰν πρὸς δαυίδ, καὶ
dixit ei: indica iā mihi iudiciū hoc.
εἶπεν αὐτῷ, ἀπάγγειλον δή μοι τὴν κρίσιν ταύτην.
duo viri erāt in vna civitate: vn9 dives &
δύο ἄνδρες ἦσαν ἐν μιᾷ πόλει, εἷς πλούσιος καὶ
vn9 pauper: & erāt diviti greges oviū & armē-
εἷς πένης, καὶ ἦν τῷ πλουσίῳ ποίμνια καὶ βου-
ta boū multa valde: & pauperi nō erat qppiā aliud
κόλια πολλὰ σφόδρα, καὶ τῷ πένητι οὐκ ἦν οὐθὲν ἀλλ'
quā agna vna parva quā possedit & fovit
ἢ ἀμνὰς μία μικρὰ ἣν ἐκτήσατο καὶ περιεποιήσατο
& nutrivit eā & nutrita fuit cū eo & cū
καὶ ἐξέτρεφεν αὐτὴν καὶ συνετράφη μετ' αὐτοῦ καὶ με-
filiis eius pariter: de pane
τὰ τῶν τέκνων αὐτοῦ κατὰ τὸ αὐτό, ἀπὸ τοῦ ἄρτου
eius comedebat & de calice bibebat: & in
αὐτοῦ ἤσθιεν καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου ἔπινε, καὶ ἐν τῷ
sinu eius
κόλπῳ αὐτοῦ

Iudi. 9.g.

D A

murū vt preliaremini: an ignorabatis q̄ multa desup ex muro tela mittantur? qs pcussit abimelech filium hieroboal: nonne mulier misit super eū fragmen mole de muro: & interfecit eū in thebes? quare iuxta murū accessistis? dices. Etiam servus tuus vrias etheus occubuit. Abiit ergo nuncius & venit & narravit david omnia que ei precepat ioab: & dixit nūcius ad dd. Prevaluerunt adversum nos viri: & egressi sunt ad nos in agrū. Nos autem fctō ipetu psecuti eos sumus vsq; ad portā civitatis: & direxerūt iacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper: mortuiq; sunt de servis regis. Quinetiā servus tuus vrias etheus mortuus est. Et dixit david ad nuncium. Hec dices ioab. Nō te frangat ista res. Varius eni eventus est belli: & nunc hūc & nunc illum consumit gladius. Conforta bellatores tuos adversus vrbem vt dstruas eā & exhortare eos. Audivit autem vxor vrie q mortuus esset vrias vir suus: & planxit eum. Trāsactoq; luctu misit david & itroduxit eā i domū suam: & fctā est ei vxor: peperitq; ei filium. Et displicuit verbum hoc quod fecerat david coram domino. 12.

Misit ergo dominus nathan ad david. Qui cum venisset ad eum: dixit ei. Duo viri erant in civitate vna: vnus dives & alter pauper. Dives habebat oves & boves plurimos valde: pauper aūt nihil hēbat oīno pter ovem vnam parvulā quā emerat & nutrierat & q̄ creverat apud eū cū filiis eius: simul de pane illius comedēs & de calice eius bibēs: & in sinu illius

העיר להלחם הלוא ידעתם את
אשר ירו מעל החומה ׃ מי הכה
את אבימלך בן ירבשת הלוא
אשה השליכה עליו פלח רכב
מעל החומה וימת בתבץ למה
נגשתם אל החומה ואמרת גם
עבדך אוריה החתי מת ׃ וילך
המלאך ויבא ויגד לדוד את כל
אשר שלחו יואב ׃ ויאמר
המלאך אל דוד כי גברו עלינו
האנשים ויצאו אלינו השדה
ונהיה עליהם עד פתח השער ׃
ויראו המוראים אל עבדיך מעל
החומה וימותו מעבדי המלך
וגם עבדך אוריה החתי מת ׃
ויאמר דוד אל המלאך כה
תאמר אל יואב אל ירע
בעיניך את הדבר הזה כי כזה
וכזה תאכל החרב החזק
מלחמתך אל העיר והרסה
וחזקהו ׃ ותשמע אשת אוריה
כי מת אוריה אישה ותספד
על בעלה ׃ ויעבר האבל וישלח
דוד ויאספה אל ביתו ותהי לו
לאשה ותלד לו בן וירע
הדבר אשר עשה דוד בעיני
יהוה ׃ וישלח

Cap.xii.

יהוה את נתן אל דוד ויבא
אליו ויאמר לו שני אנשים
היו בעיר אחת אחד עשיר
ואחד ראש ׃ לעשיר היה
צאן ובקר הרבה מאד ׃ ולרש
אין כל כי אם כבשה אחת
קטנה אשר קנה ויחיה ותגדל
עמו ועם בניו יחדו מפתו
תאכל ומכסו תשתה ובחיקו

ירה מטה · נכה · איש שלך · מות · בוא · היה · ירה · אמר לאך · רעע · אכל חזק · לחם · שמע · מות ספד · עבר שלח · אסף היה · ילד רעע · בוא · שנה · עשר · רוש · רבה · חיה גדל · פתת אכל · כוס שתה

תשכב ותהי לו כבת ויבא הלך
לאיש העשיר ויחמל לקחת
מצאנו ומבקרו לעשות לארח
הבא לו ויקח את כבשת האיש
הראש ויעשה לאיש הבא אליו
ויחר אף דוד באיש מאד ויאמר
אל נתן חי יהוה כי בן מות
האיש העשה זאת ואת
הכבשה ישלם ארבעתים
עקב אשר עשה את הדבר הזה
ועל אשר לא חמל ויאמר נתן
אל דוד אתה האיש כה אמר
יהוה אלהי ישראל אנכי
משחתיך למלך על ישראל
ואנכי הצלתיך מיד שאול
ואתנה לך את בית אדניך ואת
נשי אדניך בחיקך ואתנה
לך את בית ישראל ויהודה
ואם מעט ואספה לך כהנה
וכהנה מדוע בזית את דבר
יהוה לעשות הרע בעינו את
אוריה החתי הכית בחרב ואת
אשתו לקחת לך לאשה
ואתו הרגת בחרב בני עמון
ועתה לא תסור חרב מביתך
עד עולם עקב כי בזתני ותקח
את אשת אוריה החתי להיות
לך לאשה כה אמר יהוה
הנני מקים עליך רעה מביתך
ולקחתי את נשיך לעיניך
ונתתי לרעיך ושכב עם נשיך
לעיני השמש הזאת כי
אתה עשית בסתר ואני אעשה
את הדבר הזה נגד כל
ישראל ונגד השמש ויאמר
דוד אל נתן חטאתי ליהוה

dormiẽs: eratq; illi sicut filia. Cũ aũt peregrinus quidã venisset ad diuitem: parcẽs ille sumere de ouibus & de bobus suis: vt exhiberet conuiuium peregrino illi q venerat ad se: tulit ouẽ viri pauperis & p̃parauit cibos homi qui venerat ad se. Iratus aũt indignatione dd̃ aduersus hoiem illum nimis: dixit ad nathã. Viuit dñs: q̃m filius mortis est vir q fecit hoc. Ouem reddet in quadruplum: eo q fecerit verbum istud & non pepercerit. Dixit autem nathan ad dd̃. Tu es ille vir. Hec dicit dñs deus israel. Ego vnxi te in regẽ sup israel: & ego erui te de manu saul: & dedi tibi domũ dñi tui: & vxores dñi tui in sinu tuo: dediq; tibi domũ israel & iuda: & si parua sũt ista adiiciã tibi multo maiora. Quare ergo contempsisti verbum dñi vt faceres malũ in conspectu meo? Vriam etheum percussisti gladio: & vxorem illius accepisti in vxorem tibi: & interfecisti eum gladio filiorũ ammõ. Quã obrẽ non recedet gladius de domo tua vsq; in sempiternũ: eo q despexeris me: & tuleris vxorẽ vrie ethei vt esset vxor tua. Itaq; hec dicit dominus. Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua: & tollam vxores tuas in oculis tuis: & dabo p̃ximo tuo: & dormiet cum vxoribus tuis in oculis solis huius. Tu enim fecisti abscondite: ego autem faciam verbum istud in cõspectu omnis israel: & in conspectu solis. Et dixit dauid ad nathã. Peccaui domino.

dormiebat: & erat ei sicut filia sua. venit aũt
ἐκάθευδεν, καὶ ἦν αὐτῷ ὡς θυγάτηρ αὐτοῦ. ἦλθε δὲ
viator ad virũ diuitẽ: & pe-
ὁδοιπόρος πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν πλούσιον, καὶ ἐφεί-
percit vt sumeret de grege ouiũ suo & de
σατο τοῦ λαβεῖν ἐκ τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ
armẽto boũ suo vt faceret viro peregrino
βουκολίου αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι τῷ ἀνδρὶ τῷ ξένῳ τῷ
venienti ad se: & tulit agnã
ἥκοντι πρὸς αὐτόν, καὶ ἔλαβε τὴν ἀμνάδα τοῦ
viri pauperis: & immolauit eã & fe-
ἀνδρὸς τοῦ πένητος, καὶ ἔθυσεν αὐτὴν καὶ ἐποίη-
cit eã viro qui venerat ad se. &
σεν αὐτὴν τῷ ἀνδρὶ τῷ ἥκοντι πρὸς αὐτόν. καὶ
iratus est dauid nimis idignatiõe aduersũ virũ. & dixit
ἐθυμώθη δαυὶδ σφόδρα ὀργῇ ἐπὶ τὸν ἄνδρα. καὶ εἶπεν
ad nathan: viuit dñs q̃m filius mortis vir q fecit
πρὸς ναθάν, ζῇ κύριος ὅτι υἱὸς θανάτου ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας
hoc. & agnam reddet in quadruplũ eo q
τοῦτο. καὶ τὴν ἀμνάδα ἀποτίσεται τετραπλάσιον ἀνθ᾽ ὧν
fecit rem hanc: & eo q nõ pepercit.
ἐποίησε τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ ὑπὲρ οὗ οὐκ ἐφείσατο.
& dixit nathan ad dauid: tu es vir q fecisti
καὶ εἶπε ναθὰν πρὸς δαυίδ, σὺ εἶ ὁ ἀνὴρ ὁ ποιήσας
hoc. hec dicit dñs deus israel: ego vnxi
τοῦτο. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἐγώ ἔχρισά
te in regẽ sup israel: & ego elegi te
σε εἰς βασιλέα ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐγὼ ἐξελεξάμην σε
de manu saul: & dedi tibi domũ domi
ἐκ χειρὸς σαούλ, καὶ ἔδωκά σοι τὸν οἶκον τοῦ κυρί-
ni tui: & vxores eius in sinu
ου σου, καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον
tuo: & dedi tibi domũ israel & iu
σου, καὶ ἔδωκά σοι τὸν οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἰού-
da. & si pauca tibi sũt addam tibi sicut
δα. καὶ εἰ ὀλίγα σοι ἐστί προσθήσω σοι καθὼς
hec. & quare contẽpsisti verbũ dñi vt
ταῦτα. καὶ τί ὅτι ἐξουδένωσας τὸν λόγον κυρίου τοῦ
faceres malũ corã eo? vriam che-
ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον αὐτοῦ; τὸν οὐρίαν τὸν χετ-
teum pcussisti in gladio: & vxorẽ illi⁹
ταῖον ἐπάταξας ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ
accepisti tibi ipsi in vxorẽ: & eum interfecisti
ἔλαβες σεαυτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ αὐτὸν ἀπέκτεινας
in gladio filiorũ ammõ. & nũc nõ auferetur gla
ἐν ῥομφαίᾳ υἱῶν ἀμμών. καὶ νῦν οὐκ ἐξαρθήσεται ῥομ-
dius de domo tua in sẽpiternũ causa huius:
φαία ἐκ τοῦ οἴκου σου εἰς τὸν αἰῶνα ἕνεκεν τούτου,
quia cõtẽpsisti me: & accepisti vxorẽ vrie
ὅτι ἐξουδένωσάς με, καὶ ἔλαβες τὴν γυναῖκα οὐρίου
chettei tibi ipsi vxorẽ. hec dicit dñs:
τοῦ χετταίου σεαυτῷ γυναῖκα. τάδε λέγει κύριος,
ecce ego suscitabo sup te mala de domo tua.
ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγερῶ ἐπὶ σὲ κακὰ ἐκ τοῦ οἴκου σου,
& tollã vxores tuas corã te: &
καὶ λήψομαι τὰς γυναῖκάς σου ἐνώπιόν σου. καὶ
dabo eas proximo tuo: & dormiet cũ
δώσω αὐταῖς τῷ πλησίον σου, καὶ κοιμηθήσεται με-
vxoribus tuis corã sole hoc:
τὰ τῶν γυναικῶν σου ἐνώπιον τοῦ ἡλίου τούτου,
quia tu fecisti in abscõdito: ego aũt faciã ver
ὅτι σὺ ἐποίησας ἐν κρυπτῷ, ἐγὼ δὲ ποιήσω τὸ ῥῆ-
bum istud in cõspectu oĩs israel & in cõspectu
μα τοῦτο ἐνώπιον παντὸς ἰσραὴλ καὶ ἐνώπιον τοῦ
solis huius. & dixit dauid ad nathan: pecca
ἡλίου τούτου. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ναθάν, ἡμάρτη-
ui dño.
κα τῷ κυρίῳ.

Eccle. 47.b.

& dixit nathan ad dauid: & dñs abstulit
καὶ εἶπε ναθὰν πρὸς δαυίδ, καὶ κύριος ἀφείλετο τὸ
pctm̃ tuũ: & tu nõ morieris. verũtñ q: ir-
ἁμάρτημά σου, καὶ σὺ μὴ ἀποθάνῃς. πλὴν ὅτι πα-
ritans irritasti in inimicis dñm in
ροργίζων παρώργισας ἐν τοῖς ὑπεναντίοις τὸν κύριον ἐν
verbo hoc: & filius tu⁹ q natus est tibi mor
τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ὁ υἱός σου ὁ τικτόμενός σοι θανά-
te morietur. & reuersus ẽ nathan in domũ suã.
τῳ ἀποθανεῖται. καὶ ἀπῆλθε ναθὰν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.
& percussit deus puerũ quẽ peperit vxor vrie
καὶ ἐπάταξεν ὁ θεὸς τὸ παιδίον ὃ ἔτεκεν ἡ γυνὴ οὐρίου τῷ
dauid: & egrotabat. & dep̃cat⁹ ẽ dauid dñm pro
δαυίδ, καὶ ἠῤῥώστει. καὶ ἠξίου δαυὶδ τὸν κύριον ὑπὲρ
puero: & ieiunauit dauid ieiunio: & in-
τοῦ παιδίου, καὶ ἐνήστευσεν δαυὶδ νηστείαν, καὶ εἰ-
gressus ẽ & mansit sup terrã & surrexerũt senio
σῆλθεν καὶ ηὐλίσθη ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀνέστησαν οἱ πρεσβύτε-
res domus eius ad eũ: vt eleuarẽt eum de t̃ra:
ροι τοῦ οἴκου αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, τοῦ ἐγεῖραι αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς,
& nõ voluit: neq; cenauit panẽ cũ eis.
καὶ οὐκ ἐβούλετο, οὐδὲ συνεδείπνησεν ἄρτον μετ᾽ αὐτῶν.
factũ est aũt in die septima & mortu⁹ est pu
ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ καὶ ἀπέθανε τὸ παι-
er: & timuerũt serui dauid nũciare
δίον, καὶ ἐφοβήθησαν οἱ δοῦλοι δαυὶδ ἀπαγγεῖλαι
ei: q mortu⁹ eẽt puer dicẽtes: q adhuc pue
αὐτῷ, ὅτι τέθνηκε τὸ παιδίον λέγοντες, ὅτι ἔτι τοῦ παι-
ro viuẽte loquebamur ad eũ: & nõ audiebat
δίου ζῶντος ἐλαλοῦμεν πρὸς αὐτόν, καὶ οὐκ ἤκουεν τῆς
vocẽ nr̃am: & quõ dicemus ad eũ q mortu⁹ ẽ
φωνῆς ἡμῶν, καὶ πῶς εἴπωμεν πρὸς αὐτὸν ὅτι τέθνηκεν
puer? & faciet mala. & vidit dauid
τὸ παιδίον; καὶ ποιήσει κακά. καὶ εἶδεν δαυὶδ
seruos suos q mussitãt: & sensit dd̃
τοὺς παῖδας αὐτοῦ ὅτι ψιθυρίζουσιν, καὶ ἐνόησε δαυὶδ
q mortu⁹ esset puer. & dixit dauid ad
ὅτι τέθνηκε τὸ παιδίον. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τοὺς
seruos suos: si mortu⁹ est puer? & dixerũt: mor
παῖδας αὐτοῦ, εἰ τέθνηκε τὸ παιδίον; καὶ εἶπον, τέ-
tuus est. & surrexit dauid de t̃ra: & lauit se
θνηκεν. καὶ ἀνέστη δαυὶδ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐλούσατο
& vnxit se: & mutauit vestẽ suã: &
καὶ ἐχρίσατο, καὶ ἤλλαξε τὸν ἱματισμὸν αὐτοῦ, καὶ
ingressus ẽ i domũ dei & adorauit eũ: &
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ
ingressus est in domũ suã: & petiuit panẽ vt comederet.
εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ᾔτησεν ἄρτον φαγεῖν.
& dixerũt ei serui sui: quis sermo iste quẽ
καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ παῖδες αὐτοῦ, τίς ὁ λόγος οὗτος ὃν
fecisti? adhuc eni infante viuẽte ieiunasti &
πεποίηκας; ἔτι γὰρ τοῦ παιδίου ζῶντος ἐνήστευες καὶ
flebas: & vt mortu⁹ est puer: surrexisti & come
ἔκλαιες, καὶ ὡς ἀπέθανε τὸ παιδίον, ἀνέστης καὶ ἔφα-
disti panẽ & bibisti vinũ? & dixit dauid: adhuc
γες ἄρτον καὶ πέπωκας οἶνον; καὶ εἶπε δαυίδ, ἔτι
puero viuẽte ieiunaui & fleui: q: dixi:
τοῦ παιδίου ζῶντος ἐνήστευον καὶ ἔκλαιον, ὅτι εἶπον,
quis nouit si miserebit mei dñs: & viuet in
τίς οἶδε εἰ ἐλεήσει με κύριος, καὶ ζήσεται τὸ παιδί-
fans? nũc aũt mortuus est infans: quare igit ieiunabo
ον; νῦν δὲ τέθνηκεν τὸ παιδάριον, ἱνατί οὖν νηστεύσω
ego? nũqd potero vt reducã eum? ego va
ἐγώ; μὴ δυνήσομαι τοῦ ἐπιστρέψαι αὐτό; ἐγὼ πο-
dam ad eũ: ipse aũt nõ reuertet ad
ρεύσομαι πρὸς αὐτόν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἀναστρέψει πρός
me. & cõsolat⁹ est dauid vxorẽ suã ber
με. καὶ παρεκάλεσε δαυὶδ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ βηρ-
sabee: & ingressus ad eam: & dormiuit cũ
σαβεαί, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν, καὶ ἐκοιμήθη μετ᾽ αὐ-
ea: & cõcepit & peperit
τῆς, καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκε

i. Par. 3.b. Matth. 1.a.

Dixitq; nathan ad dauid. Dñs quoq; trãstulit pctm̃ tuũ. Nõ morieris. Verũtñ q̃m blasphemare fecisti inimicos domini p̃pter verbum hoc: filius qui natus est tibi morte morietur. Et reuersus ẽ nathan in domum suam. Percussitq; dñs paruulũ quem peperit vxor vrie dauid: & desperatus est. Deprecatusq; est dauid deũ p paruulo & ieiunauit dd̃ ieiũio: & ingressus seorsum iacuit sup terrã. Venerũt autem seniores domus eius cogentes eum vt surgeret de terra. Qui noluit: nec comedit cum eis cibum. Accidit aũt die septima vt moreretur ifans: timueruntq; serui dauid nũciare ei q mortuus eẽt paruulus: dixerũt ei. Ecce cũ puulus adhuc viueret loq̃bamur ad eum: & nõ audiebat vocẽ nr̃am: q̃nto magis si dixerim⁹ mortu⁹ ẽ puer se affliget. Cũ ergo dd̃ audisset seruos suos mussitantes intellexit q mortuus esset infantulus. Dixitq; ad seruos suos. Nũ mortuus ẽ puer? Qui r̃nderũt ei. Mortu⁹ ẽ. Surrexit ergo dd̃ de terra: & lot⁹ vnctusq; ẽ. Cũq; mutasset veste: ĩgressus est domũ dñi & adorauit & venit in domũ suã: petiuitq; vt ponerẽt ei panem: & comedit. Dixerunt autẽ ei serui sui. Quis est sermo quem fecisti? Propter infantẽ cũ adhuc viueret ieiunasti & flebas: mortuo aũt puero surrexisti & comedisti panẽ? Qui ait. Propter ĩfantẽ dũ adhuc viueret ieiunaui & fleui. Dicebã ei. Quis scit si forte donet eũ mihi dñs & viuat infãs. Nũc aũt quia mortuus est q̃re ieiũo? Nũqd potero reuocare eũ ãplius? Ego vadã magis ad eum: ille vero nõ reuertetur ad me. Et cõsolat⁹ est dd̃ bersabee vxorem suam: ingressusq; ad eã dormiuit cũ ea. Que genuit

ויאמר נתן אל דוד גם יהוה
העביר חטאתך לא תמות אפס
כי נאץ נאצת את איבי יהוה
בדבר הזה גם הבן הילוד לך מות
ימות וילך נתן אל ביתו ויגף
יהוה את הילד אשר ילדה אשת
אוריה לדוד ויאנש ויבקש דוד
את האלהים בעד הנער ויצם
דוד צום ובא ולן ושכב ארצה
ויקמו זקני ביתו עליו להקימו
מן הארץ ולא אבה ולא ברה
אתם לחם ויהי ביום השביעי
וימת הילד ויראו עבדי דוד
להגיד לו כי מת הילד כי אמרו
הנה בהיות הילד חי דברנו אליו
ולא שמע בקולנו ואיך נאמר
אליו מת הילד ועשה רעה וירא
דוד כי עבדיו מתלחשים ויבן
דוד כי מת הילד ויאמר דוד אל
עבדיו המת הילד ויאמרו מת
ויקם דוד מהארץ וירחץ ויסך
ויחלף שמלתו ויבא בית
יהוה וישתחו ויבא אל ביתו
וישאל וישימו לו לחם ויאכל
ויאמרו עבדיו אליו מה
הדבר הזה אשר עשיתה
בעבור הילד חי צמת ותבך
וכאשר מת הילד קמת
ותאכל לחם ויאמר בעוד
הילד חי צמתי ואבכה כי אמרתי
מי יודע וחנני יהוה וחי הילד
ועתה מת למה זה אני צם
האוכל להשיבו עוד אני הלך
אליו והוא לא ישוב אליו וינחם
דוד את בת שבע אשתו
ויבא אליה וישכב עמה ותלד

בן ויקרא את שמו שלמה ויהוה אהבו׃ וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה בעבור יהוה׃ וילחם יואב ברבת בני עמון וילכד את עיר המלוכה׃ וישלח יואב מלאכים אל דוד ויאמר נלחמתי ברבה גם לכדתי את עיר המים׃ ועתה אסף את יתר העם וחנה על העיר ולכדה פן אלכד אני את העיר ונקרא שמי עליה׃ ויאסף דוד את כל העם וילך רבתה וילחם בה וילכדה׃ ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד ושלל העיר הוציא הרבה מאד׃ ואת העם אשר בה הוציא וישם במגרה ובחרצי הברזל ובמגזרת הברזל והעביר אותם במלכן וכן יעשה לכל ערי בני עמון וישב דוד וכל העם ירושלם׃

Cap. xiii.

ויהי אחרי כן ולאבשלום בן דוד אחות יפה ושמה תמר ויאהבה אמנון בן דוד׃ ויצר לאמנון להתחלות בעבור תמר אחתו כי בתולה היא ויפלא בעיני אמנון לעשות לה מאומה׃ ולאמנון רע ושמו יונדב בן שמעה אחי דוד ויונדב איש חכם מאד׃ ויאמר לו מדוע אתה ככה דל בן המלך בבקר בבקר הלוא תגיד לי ויאמר לו אמנון את תמר אחות אבשלם אחי אני אהב׃ ויאמר לו יהונדב שכב על משכבך והתחל ובא אביך לראותך

filiū: & vocauit nomen eius salomon: & dn̄s dilexit eum. Misitq; in manu nathan p̄phete: & vocauit nomen eius: amabilis dn̄o: eo q̄ diligeret eū dn̄s. Igitur pugnabat ioab cōtra rabaath filiorū āmon & expugnabat vrbē regiā. Misitq; ioab nuncios ad dauid dicēs. Dimicaui aduersum rabba: & capiēda ē vrbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquā p̄te ppl'i: & obside ciuitatē & cape eā: ne cū a me vastata fuerit vrbs noī meo ascribatur victoria. Congregauit itaq; dauid omnē ppl'm: & p̄fectus ē ad uersum rabba. Cūq; dimicasset cepit eā. Et tulit dyadema regis eorū de capite eius pōdo auri talētum habēs gēmas p̄ciosissimas: & impositū ē sup caput dauid. Sed & predā ciuitatis asportauit multam valde: ppl'm quoq; eius adducens serrauit: & circūegit sup eos ferrata carpenta. Diuisitq; cultris & traduxit in typo laterū. Sic fecit vniuersis ciuitatib⁹ filiorū āmon. Et reuersus est dauid & oīs exercitus in ierusalem. 13.

Factum est āt post hec vt absalō filii dd̄ sororem speciosissimā vocabulo thamar adamaret amnon filius dauid: & deperiret in eā valde: ita vt pp amorē eius egrotaret: quia cū esset virgo difficile ei videbatur: vt quippiā inhoneste ageret cū ea. Erat āt amnon amicus noīe ionadab filius semmaa fratris dauid: vir prudēs valde. Qui dixit ad eum. Quare sic attenuaris macie fili regis per singulos dies? Cur nō indicas mihi? Dixitq; ei amnon. Thamar sororem fratris mei absalom amo. Cui respondit ionadab. Cuba super lectū tuū & languorem simula. Cūq; venerit pater tuus vt visitet te

υἱόν, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ σολομών. καὶ κύριος ἠγάπησεν αὐτόν. καὶ ἀπέστειλεν ἐν χειρὶ νάθαν τοῦ προφήτου, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰεδιδία ἐν λόγῳ κυρίου. καὶ ἐπολέμησεν ἰωὰβ ἐν ῥαββὰθ υἱῶν ἀμμών, καὶ προκατελάβετο τὴν πόλιν τῆς βασιλείας. καὶ ἀπέστειλεν ἰωὰβ ἀγγέλους πρὸς δαυὶδ λέγων, πεπολέμηκα ἐν ῥαββὰθ καὶ κατελαβόμην τὴν πόλιν τῶν ὑδάτων. καὶ νῦν συνάγαγε τὸ κατάλοιπον τοῦ λαοῦ, καὶ παρέμβαλε ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ προκατάλαβου αὐτὴν σύ, ὅπως μὴ προκαταλάβωμαι αὐτὴν ἐγὼ τὴν πόλιν, καὶ κληθῇ τὸ ὄνομά μου ἐπ᾽ αὐτήν. καὶ συνήγαγε δαυὶδ πάντα τὸν λαὸν καὶ ἐπορεύθη εἰς ῥαββάθ, καὶ ἐπολέμησεν αὐτὴν καὶ κατελάβετο αὐτήν. καὶ ἔλαβε τὸν στέφανον τοῦ βασιλέως αὐτῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ ὁ σταθμὸς αὐτοῦ τάλαντον χρυσίου καὶ λίθου τιμίου, καὶ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δαυίδ. καὶ τὰ σκῦλα τῆς πόλεως ἐξήνεγκε πολλὰ σφόδρα. καὶ τὸν λαὸν τὸν ἐν αὐτῇ ἐξήγαγε, καὶ ἔθηκεν ἐν τῷ πρίονι καὶ ἐν τοῖς τριβόλοις τοῖς σιδηροῖς καὶ σκεπάρνοις σιδηροῖς, καὶ περιήγαγεν αὐτοὺς διὰ τοῦ πλινθίου, καὶ οὕτως ἐποίει πάσαις ταῖς πόλεσιν υἱῶν ἀμμών. καὶ ἀνέστρεψε δαυὶδ καὶ πᾶς ὁ λαὸς εἰς ἱερουσαλήμ. Ca.13.

Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἦν τῷ ἀβεσαλὼμ υἱῷ δαυὶδ ἀδελφὴ καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα, καὶ ὄνομα αὐτῇ θαμάρ, καὶ ἠγάπησεν αὐτὴν ἀμνὼν υἱὸς δαυίδ. καὶ ἐθλίβετο ἀμνὼν ὥστε ἀρρωστεῖν διὰ θαμὰρ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, ὅτι παρθένος ἦν αὐτή, καὶ ὑπέρογκον ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀμνὼν τοῦ ποιῆσαί τι αὐτῇ. καὶ ἦν τῷ ἀμνὼν ἑταῖρος, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἰωναδὰβ υἱὸς σαμαὰ τοῦ ἀδελφοῦ δαυίδ. καὶ ἰωναδὰβ ἀνὴρ φρόνιμος σφόδρα. καὶ εἶπεν τῷ ἀμνών, τί σοι ὅτι οὕτως ἀσθενὴς πρωῒ πρωΐ, υἱὲ τοῦ βασιλέως; οὐκ ἀπαγγέλεις μοι; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἀμνών, θαμὰρ τὴν ἀδελφὴν ἀβεσαλὼμ τοῦ ἀδελφοῦ μου ἀβεσαλὼμ ἐγὼ ἀγαπῶ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰωναδάβ, κατακλίθητι ἐπὶ τὴν κοίτην σου καὶ μαλακίσθητι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ πατήρ σου τοῦ ἰδεῖν σε

(Interp. lat.: filium: et vocauit nomen eius solomon. et dns dilexit eum. et misit in manu nathan prophete: et vocauit nomen eius ieddidia in verbo dni. et expugnauit ioab in rabbath filiorum ammon: et cepit vrbem regni. et misit ioab nuncios ad dauid dicens: expugnaui rabbath et cepi vrbem aquarum. et nunc congrega reliquum populi: et castrametare cōtra ciuitatē, et capies eam tu: ne preoccupem eam ego vrbem: et vocetur nomen meum super ea. et congregauit dauid oem populum et profectus est aduersus rabbath: et expugnauit eam et cepit eam. et tulit diadema regis eorum de capite eius. et pondus eius talentum auri et lapidis preciosi: et erat sup caput dauid. et spolia ciuitatis asportauit multa valde. et populum qui in ea eduxit: et posuit in serra et in tribulis ferreis et asciis ferreis: et circuegit eos per laterem: et sic faciebat vniuersis ciuitatibus filiorum ammon. et reuersus est dauid et ois ppls in hierusalem.
Et factum est post hec et erat absalom filio dauid soror pulchra forma nimis: et nomen ei thamar: et adamauit eam amnō filius dauid. et tribulabatur egritudine amnō pp thamar sororē suā: quia virgo erat ipsa: et nō poterat in oculis eius amnon vt faceret aliqd ei. et amnō amicus: et nomē ei ionadab filius samaa fratris dauid. et ionadab erat prudens nimis. et dixit amnō: qd tibi qȝ sic cōtabuisti mane mane fili regis? et nō nuncias mihi? et dixit ei amnō: thamar sororem fratris mei absalom ego amo. et dixit ei ionadab: cuba sup lectū tuū. et simula egrotare: et veniet pr tuus visitare te)

καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, ἐλθέτω δὴ θαμὰρ ἡ ἀδελφή μου, καὶ ψωμισάτω με, καὶ ποιησάτω ἐνώπιόν μου βρῶμα, ὅπως ἴδω καὶ φάγω ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἐκοιμήθη ἀμνών, καὶ ἠρρώστησε. καὶ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἐπισκέψασθαι αὐτόν. καὶ εἶπεν ἀμνὼν πρὸς τὸν βασιλέα, ἐλθέτω δὴ θαμὰρ ἡ ἀδελφή μου πρός με, καὶ κολλυρισάτω ἐνώπιόν μου δύο κολλυρίδας καὶ φάγομαι ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ εἰς τὸν οἶκον πρὸς θαμὰρ λέγων, πορεύθητι δὴ πρὸς ἀμνὼν τὸν ἀδελφόν σου καὶ ποίησον αὐτῷ δεῖπνον. καὶ ἐπορεύθη θαμὰρ εἰς τὸν οἶκον ἀμνὼν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, καὶ αὐτὸς ἐκοιμᾶτο. καὶ ἔλαβε θαμὰρ τὸ στέαρ καὶ ἐφύρασε καὶ ἐκολλύρισεν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἥψησε τὰς κολλυρίδας. καὶ ἔλαβεν εἰς ὃ ἀπεχεύσεν, καὶ ἐπέχεεν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐβούλετο φαγεῖν. καὶ εἶπεν ἀμνών, ἐξαγάγετε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντα ἄνδρα. καὶ ἐξήγαγον πάντα ἄνδρα ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀμνὼν πρὸς θαμάρ, εἰσένεγκε μοι τὸ βρῶμα εἰς τὸ κοιτῶνα καὶ φάγομαι ἐκ τῆς χειρός σου. καὶ ἔλαβε θαμὰρ τὰς κολλυρίδας ἃς ἐποίησε, καὶ εἰσήνεγκεν ἀμνὼν τῷ ἀδελφῷ αὐτῆς εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ προσήνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν. καὶ ἐκράτησεν αὐτὴν ἀμνών, καὶ εἶπεν αὐτῇ, δεῦρο κοιμήθητι μετ᾽ ἐμοῦ ἀδελφή μου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, μή, ἀδελφέ μου, μὴ ταπεινώσῃς με, διότι οὐ ποιηθήσεται οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ, μὴ ποιήσῃς τὴν ἀφροσύνην ταύτην. καὶ ἐγὼ ποῦ ἀποίσω τὸ ὄνειδός μου; καὶ σὺ ἔσῃ ὡς εἷς τῶν ἀφρόνων ἐν ἰσραήλ. καὶ νῦν λάλησον δὴ πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι οὐ μὴ ἀποκωλύσῃ με ἀπὸ σοῦ. καὶ οὐκ ἐβούλετο ἀμνὼν ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτῆς. καὶ ἐκράτησεν ὑπὲρ αὐτὴν καὶ ἐταπείνωσεν αὐτὴν καὶ ἐκοιμήθη μετ᾽ αὐτῆς. καὶ ἐμίσησεν αὐτὴν ἀμνὼν μῖσος μέγα σφόδρα, ὅτι μέγα τὸ μῖσος ὃ ἐμίσησεν αὐτὴν ὑπὲρ τὴν ἀγάπην ἣν ἠγάπησεν αὐτήν. καὶ εἶπεν αὐτῇ ἀμνών, ἀνάστηθι καὶ ἀπότρεχε. καὶ εἶπεν

(Interp. lat.: et dices ei: veniat iam thamar soror mea: et cibet me: et faciat coram me pulmentum vt videam et comedam de manu eius. et dormiuit amnon: et simulauit egrotare. et venit rex ad visitandum eum. et ait amnō ad regem: veniat iam thamar soror mea ad me: et faciat collyridas coram me duas collyridas et comedam de manu eius. et misit dauid in domum ad thamar dicens: vade iam ad amnon fratrem tuum et fac ei cenam. et iuit thamar in domum amnon fratris sui: et ipse dormiebat. et accepit thamar farinam et commiscuit et fecit collyridas coram eo: et coxit collyridas. et tulit in quo effuderat: et effudit coram eo: et nō voluit comedere. et dixit amnō: educite a me vniuersos viros. et eduxerūt ab eo oēs viros. et dixit amnō ad thamar: infer mihi cibum in cōclaue et comedam de manu tua. et accepit thamar collyridas quas fecit et intulit amnō fratri suo in cōclaue: et obtulit ei vt comederet. et apprehēdit eā amnō et dixit ei: ingredere dormi mecū. et dixit ei: nō frater nō humilies me: quia nō fiet sic in israel. ne facias stultitiam hanc. et ego quo ferā opprobriū meū? et tu eris quasi vnus de insipiētibus in israel. et nūc loquere iā ad regem: quia non prohibebit me a te. et nō voluit amnon audire vocē eius. et preualuit magis ea et humiliauit eam et dormiuit cum ea. et exosā habuit eā amnon odio magno nimis: quia magnū odiū quo odio habuit eam magis quam amor quo dilexerat eam. et dixit ei amnon: surge et reuertere. et dixit)

dic ei. Veniat oro thamar soror mea vt det mihi cibum: & faciat pulmentum vt comedam de māu eius. Accubuit itaq; amnō: & q̄si egrotare cepit. Cūq; vēisset rex ad visitandū eū ait amnon ad regem. Veniat obsecro thamar soror mea vt faciat in oculis meis duas sorbitiūculas: & cibū paratū capiā de māu ei⁹. Misit ergo dd̄ ad thamar domū dicēs. Vēi ī domum amnon fr̄is tui: & fac ei pulmētū. Venitq; thamar in domū amnon fr̄is sui. ille āt iacebat. Que tollens farinā cōmiscuit & liq̄faciens in oculis eius coxit sorbitiunculas: tollensq; qd̄ coxerat effudit & posuit coram eo: & noluit comedere. Dixitq; amnō. Eiicite vniuersos a me. Cunq; eiecisset omnes: dixit amnon ad thamar. Infer cibū in conclaui vt vescar de manu tua. Tulit ergo thamar sorbitiunculas quas fecerat: & intulit ad amnon fratrē suū in conclaui. Cunq; obtulisset ei cibum: apprehēdit eā & ait. Veni cuba mecū soror mea. Que r̄ndit ei. Noli frater mi: noli opprimere me: neq; enim hoc fas est in israel. Noli facere stulticiam hāc. Ego enī ferre non potero opprobriū meū. Et tu eris quasi vn⁹ de insipientibus in israel. quin potius loquere ad regem & non negabit me tibi. Noluit aūt amnō acqescere p̄cibus eius: sed p̄ualēs virib⁹ oppressit eā & cubauit cū ea. Et exosam eā habuit odio magno nimis ita vt maius esset odiū quo oderat eam: amore quo ante dilexerat. Dixitq; ei amnō. Surge & vade. Que respondit.

ואמרת אליו תבא נא תמר אחותי ותברני לחם ועשתה לעיני את הבריה למען אשר אראה ואכלתי מידה׃ וישכב אמנון ויתחל ויבא המלך לראותו ויאמר אמנון אל המלך תבוא נא תמר אחתי ותלבב לעיני שתי לבבות ואברה מידה׃ וישלח דוד אל תמר הביתה לאמר לכי נא בית אמנון אחיך ועשי לו הבריה׃ ותלך תמר בית אמנון אחיה והוא שכב ותקח את הבצק ותלוש ותלבב לעיניו ותבשל את הלבבות׃ ותקח את המשרת ותצק לפניו וימאן לאכול ויאמר אמנון הוציאו כל איש מעלי ויצאו כל איש מעליו׃ ויאמר אמנון אל תמר הביאי הבריה החדר ואברה מידך ותקח תמר את הלבבות אשר עשתה ותבא לאמנון אחיה החדרה׃ ותגש אליו לאכל ויחזק בה ויאמר לה בואי שכבי עמי אחותי׃ ותאמר לו אל אחי אל תענני כי לא יעשה כן בישראל אל תעשה את הנבלה הזאת׃ ואני אנה אוליך את חרפתי ואתה תהיה כאחד הנבלים בישראל ועתה דבר נא אל המלך כי לא ימנעני ממך׃ ולא אבה לשמע בקולה ויחזק ממנה ויענה וישכב אתה׃ וישנאה אמנון שנאה גדולה מאד כי גדולה השנאה אשר שנאה מאהבה אשר אהבה ויאמר לה אמנון קומי לכי׃ ותאמר

לו אל אודות הרעה הגדולה הזאת
מאחרת אשר עשית עמי
לשלחני ולא אבה לשמע לה׃
ויקרא את נערו משרתו ויאמר
שלחו נא את זאת מעלי החוצה
ונעל הדלת אחריה׃ ועליה
כתנת פסים כי כן תלבשן בנות
המלך הבתולת מעילים ויצא
אותה משרתו החוץ ונעל הדלת
אחריה׃ ותקח תמר אפר על
ראשה וכתנת הפסים אשר
עליה קרעה ותשם ידה על
ראשה ותלך הלוך וזעקה׃
ויאמר אליה אבשלום אחיה
האמינון אחיך היה עמך ועתה
אחותי החרישי אחיך הוא אל
תשיתי את לבך לדבר הזה
ותשב תמר ושוממה בית
אבשלום אחיה׃ והמלך דוד
שמע את כל הדברים האלה
ויחר לו מאד׃ ולא דבר אבשלום
עם אמנון למרע ועד טוב כי
שנא אבשלום את אמנון על
דבר אשר ענה את תמר אחתו׃
ויהי לשנתים ימים ויהיו גזזים
לאבשלום בבעל חצור אשר
עם אפרים ויקרא אבשלום
לכל בני המלך׃ ויבא אבשלום
אל המלך ויאמר הנה נא גזזים
לעבדך ילך נא המלך ועבדיו
עם עבדך׃ ויאמר המלך אל
אבשלום אל בני אל נא נלך
כלנו ולא נכבד עליך ויפרץ בו
ולא אבה ללכת ויברכהו׃ ויאמר
אבשלום ולא ילך נא אתנו
אמנון אחי ויאמר לו המלך

Maius est hoc malum quod nunc agis adversum me: quam quod ante fecisti: expellens me. Et noluit audire eam: sed vocato puero qui ministrabat ei dixit. Eiice hanc a me foras: & claude ostium post eam. Que induta erat talari tunica: huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras: clausitque fores post eam. Que aspergens cinerem capiti suo scissa talari tunica: impositisque manibus super caput suum: ibat ingrediens & clamans. Dixit autem ei absalom frater suus. Nunquid amnon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc soror tace: frater tuus est. Neque affligas cor tuum pro hac re. Mansit itaque thamar contabescens in domo absalom fratris sui. Cum autem audisset rex david verba hec: contristatus est valde. Porro non est locutus absalom ad amnon nec malum nec bonum. Oderat enim absalom amnon eo quod violasset thamar sororem suam. Factum est autem post tempus biennii ut tonderentur oves absalom in balasor que est iuxta effraim. Et vocavit absalom omnes filios regis: venitque ad regem & ait ad eum. Ecce tondentur oves servi tui: veniat oro rex cum servis suis ad servum suum. Dixitque rex ad absalom. Noli fili mi: noli rogare ut veniamus omnes & gravemus te. Cum autem cogeret eum & noluisset ire: benedixit ei. Et ait absalom. Si non vis venire: veniat obsecro nobiscum saltem amnon frater meus. Dixitque ad eum

et thamar: quoniam magnum malum ultimum magis quam pri
αὐτῷ θαμάρ, ὅτι μεγάλη κακία ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώ-
mum quod fecisti mecum ut mittas me. et nõ
την ἣν ἐποίησας μετ' ἐμοῦ ἐξαποστεῖλαί με. καὶ οὐκ
voluit amnõ audire vocẽ eius: et vocavit puerũ suũ assistentẽ in domo eius
ἐβούλετο ἀμνὼν ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς αὐτῆς, καὶ ἐκάλεσε τὸ παιδάριον αὐτοῦ τὸν προεστηκότα τοῦ οἴκου αὐτοῦ
et dicit ei: emitte iã hanc a me foras:
καὶ λέγει αὐτῷ, ἐξαποστείλατε δὴ ταύτην ἀπ' ἐμοῦ ἔξω,
et claude hostiũ post eam. et sup eã erat
καὶ κλεῖσον τὴν θύραν ὀπίσω αὐτῆς. καὶ ἐπ' αὐτῆς ἦν
tunica talaris: quia sic induebãtur
χιτὼν ἀστραγαλωτός, ὅτι οὕτως ἐνεδιδύσκοντο αἱ
filie regis virgines tunic-
θυγατέρες τοῦ βασιλέως αἱ παρθένοι τοὺς ἐπενδύ-
cis suis. et eiecit eã minister am-
τας αὐτῶν. καὶ ἐξήγαγεν αὐτὴν ὁ λειτουργὸς τοῦ ἀμ-
non foras: et clausit hostiũ post eã. et
νὼν ἔξω, καὶ ἀπέκλεισε τὴν θύραν ὀπίσω αὐτῆς. καὶ
accepit thamar cinerẽ: et imposuit sup caput
ἔλαβε θαμὰρ σποδόν, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
suũ: et tunicã talarẽ que sup eã
αὐτῆς, καὶ τὸν χιτῶνα τὸν ἀστραγαλωτὸν τὸν ἐπ' αὐτῇ
scidit: et posuit manus suas sup caput
διέρρηξεν, καὶ ἔθηκε τὰς χεῖρας αὐτῆς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
suũ: et ibat vadẽs et clamãs. et di-
αὐτῆς, καὶ ἐπορεύετο πορευομένη καὶ βοῶσα. καὶ εἶ-
xit ei absalõ frater eius: nũquid amnon
πεν αὐτῇ ἀβεσσαλὼμ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς, μὴ ἀμνὼν ὁ
frater tuus fuit tecum? et nũc soror ta-
ἀδελφός σου γέγονε μετὰ σοῦ; καὶ νῦν ἀδελφή σιώ-
ce: quia frater tuus ipse. nõ ponas cor
πησον, ὅτι ἀδελφός σου αὐτός. μὴ θῇς τὴν καρδίαν
tuũ loqui aliqd. et sedit thamar contabescẽs in
σου λαλῆσαι τι. καὶ ἐκάθισε θαμὰρ ἐκψυχοῦσα ἐν τῷ
domo absalõ fratris sui. et rex
οἴκῳ ἀβεσσαλὼμ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς
david audivit oia verba hec: et
δαυὶδ ἤκουσε πάντας τοὺς λόγους τούτους, καὶ
cõtristatꝰ est animo. et nõ locutꝰ est absalõ am-
ἐθύμωσε σφόδρα, καὶ οὐκ ἐλάλησεν ἀβεσσαλὼμ τῷ ἀμ-
non a malo usqꝫ ad bonũ: quia oderat absalom
νὼν ἀπὸ κακοῦ ἕως ἀγαθοῦ, ὅτι ἐμίσει ἀβεσσαλὼμ
amnõ eo quod humiliavit thamar sororẽ suã.
ἀμνὼν ἀνθ' ὧν ἐταπείνωσε θαμὰρ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ.
et factũ est post duos annos dierũ et fuerũt tõdẽ-
καὶ ἐγένετο μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν καὶ ἦσαν κείρον-
tes absalõ in baalasor quod apud ephraim.
τες τῷ ἀβεσσαλὼμ ἐν βααλασὼρ τῇ παρὰ ἐφραίμ.
et vocavit absalom oẽs filios
καὶ ἐκάλεσεν ἀβεσσαλὼμ πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ
regis: et venit absalõ ad regẽ
βασιλέως, καὶ ἦλθεν ἀβεσσαλὼμ πρὸς τὸν βασιλέα
et dixit: ecce iã tondũt servo tuo:
καὶ εἶπεν, ἰδοὺ δὴ κείρουσι τῷ δούλῳ σου, πο-
eat iã rex et servi sui cũ
ρευθήτω δὴ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ με-
servo suo. et dixit rex ad abe-
τὰ τοῦ δούλου σου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἀβε-
salom: nõ fili: non veniamꝰ oẽs nos:
σαλώμ, μὴ τέκνον, μὴ πορευθῶμεν πάντες ἡμεῖς,
ne gravemur in te. et coegit eũ
ὅπως μὴ βαρυνθῶμεν ἐπὶ σέ. καὶ κατεβιάσατο αὐ-
tum absalom: et nõ voluit rex
τὸν ἀβεσσαλώμ, καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ βασιλεὺς τοῦ
ire: et benedixit ei. et dixit abe-
πορευθῆναι, καὶ εὐλόγησεν αὐτόν. καὶ εἶπεν ἀβεσ-
salom: sed veniat iã mecũ amnon frater
σαλώμ, ἀλλὰ πορευθήτω δὴ μετ' ἐμοῦ ἀμνὼν ὁ ἀδελφός
meus. et dixit rex:
μου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς,

D

F

quare ibit tecum: et coegit eum abesa-
ἱνατί πορευθῇ μετὰ σοῦ; καὶ κατεβιάσατο αὐτὸν ἀβεσ-
lom: et misit cũ eo amnõ: et om-
σαλώμ, καὶ ἐξαπέστειλε μετ' αὐτοῦ τὸν ἀμνών, καὶ πάν-
nes filios regis. et iussit abesalom
τας τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως. καὶ ἐνετείλατο ἀβεσσαλὼμ
pueris suis dicẽs: ecce quã bñ habuerit cor
τοῖς παισὶν αὐτοῦ λέγων, ἴδετε ὡς ἂν ἀγαθυνθῇ ἡ καρ-
amnõ in vino: et dicã ad vos: percutite
δία ἀμνὼν ἐν τῷ οἴνῳ, καὶ ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς, πατάξατε
amnon: et interficite eũ: ne timeatis: quia ego
ἀμνών, καὶ θανατώσατε αὐτόν, μὴ φοβηθῆτε, ὅτι ἐγὼ
precipio vobis. roboramini et estote in filios forti-
ἐντέλλομαι ὑμῖν. κραταιοῦσθε καὶ γίνεσθε εἰς υἱοὺς δυνά-
tudinis. et fecerũt pueri absalom amnõ
μεως. καὶ ἐποίησαν οἱ παῖδες ἀβεσσαλὼμ τῷ ἀμνὼν
sicut preceperat eis. et surrexerũt oẽs filii
καθὼς ἐνετείλατο αὐτοῖς. καὶ ἀνέστησαν πάντες οἱ υἱοὶ
regis: et ascenderũt unusquisqꝫ sup mulã su-
τοῦ βασιλέως καὶ ἐπεβίβασαν ἕκαστος ἐπὶ τὴν ἡμίονον αὐ-
am: et fugerũt. et factũ est cũ ipsi essent in via:
τοῦ, καὶ ἔφυγον. καὶ ἐγένετο ὡς αὐτοὶ ἦσαν ἐν τῇ ὁδῷ,
et nũcius venit ad david dicẽtium: percussit
καὶ ἀγγελία ἦλθε πρὸς δαυὶδ λεγόντων, πεπάταχεν
absalom oẽs filios regis. et non
ἀβεσσαλὼμ πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως, καὶ οὐχ
remãsit in eis usqꝫ unus. et surrexit rex
ὑπολέλειπται ἐν αὐτοῖς ἕως ἑνός. καὶ ἀνέστη ὁ βασιλεὺς
et scidit vestimẽta sua: et sedit sup terrã.
καὶ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τὴν γῆν.
et oẽs servi eius assistebãt ei qui sci-
καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ παρεστηκότες αὐτῷ διέρρη-
derũt vestimẽta. et rñdit ionadab filius samaa
ξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν. καὶ ἀπεκρίθη ἰωναδὰβ υἱὸς σαμαὰ
fratris david dicẽs: nõ dicat dñs meus rex:
ἀδελφοῦ δαυὶδ λέγων, μὴ εἰπάτω ὁ κύριός μου ὁ βασι-
quia oẽs pueri filii regis mor-
λεύς, ὅτι πάντα τὰ παιδάρια οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως τεθνή-
tui sunt: sed amnon solus mortuus est: quia in ira erat ei
κασιν, ἀλλ' ἢ ἀμνὼν μόνος τέθνηκεν, ὅτι ἐν ὀργῇ ἦν αὐτῷ
absalom ex qua die humiliavit amnõ sororem
ἀβεσσαλὼμ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐταπείνωσεν ἀμνὼν τὴν ἀδελφὴν
suã thamar. et nũc ne ponat rex dñs meus in
αὐτοῦ θαμάρ. καὶ νῦν μὴ θέσθω ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν
corde suo verbũ dicẽs: quia oẽs filii
καρδίαν αὐτοῦ ῥῆμα λέγων, ὅτι πάντες οἱ υἱοὶ τοῦ
regis mortui sunt: sed amnon solus mortuus est. et
βασιλέως τεθνήκασιν, ἀλλ' ἢ ἀμνὼν μόνος τέθνηκεν. καὶ
fugit absalom. et ascẽdit puer speculator:
ἀπέδρα ἀβεσσαλώμ. καὶ ἀνέβη τὸ παιδάριον ὁ σκοπός,
et elevavit oculos suos et vidit: et ecce ppls
καὶ ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ εἶδε, καὶ ἰδοὺ λαὸς
multꝰ veniens in via post eũ ex late-
πολὺς πορευόμενος ἐν τῇ ὁδῷ ὄπισθεν αὐτοῦ ἐκ πλευ-
re montis. et dixit ionadab ad regem: ecce
ρᾶς τοῦ ὄρους. καὶ εἶπεν ἰωναδὰβ πρὸς τὸν βασιλέα, ἰδοὺ οἱ
filii regis adsunt: scdm verbũ servi
υἱοὶ τοῦ βασιλέως παραγεγόνασιν, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ δούλου
tui sic factũ est. et factũ est cũ cõplesset ipse
σου οὕτως γέγονεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ συντελέσαι αὐτὸν
loqui: et ecce filii regis vene-
λαλοῦντα, καὶ ἰδοὺ οἱ υἱοὶ τοῦ βασιλέως παραγε-
runt. et levauerũt vocẽ suã et fleverũt: et
γόνασι. καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν καὶ ἔκλαυσαν, καὶ
rex et oẽs servi eius fleverũt
ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ ἔκλαυσαν
ploratu magno nimis. et absalom fugit et
κλαυθμὸν μέγαν σφόδρα. καὶ ἀβεσσαλὼμ ἀπέδρα καὶ
abiit ad tholmi filiũ amiud regẽ gessur.
ἐπορεύθη πρὸς θολμὶ υἱὸν ἀμιοὺδ βασιλέα γεσσούρ.

G

E

rex. Non est necesse ut vadat tecum. Coegit itaque absalom eum & dimisit cum eo amnon & universos filios regis. Preceperat autem absalom pueris suis dicens. Observate cum temulentus fuerit amnon vino: & dixero vobis: percutite eum & interficite: nolite timere. Ego enim sum qui precipio vobis. Roboramini & estote viri fortes. Fecerunt ergo pueri absalom adversum amnon sicut preceperat eis absalom. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas & fugerunt. Cumque adhuc pergerent in itinere: fama pervenit ad david dicens. Percussit absalom omnes filios regis: & non remansit ex eis saltem unus. Surrexit itaque rex david: & scidit vestimenta sua: & cecidit super terram: & omnes servi illius qui assistebant ei sciderunt vestimenta sua. Respondens autem ionadab filius semmaa fratris david dixit. Ne estimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi sint. Amnon solus mortuus est: quoniam in ore absalom erat positus ex die qua oppressit thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud dicens: omnes filii regis occisi sunt: quoniam amnon solus mortuus est. Fugit autem absalom. Et elevavit puer speculator oculos suos & aspexit: & ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. Dixit autem ionadab ad regem. Ecce filii regis adsunt: iuxta verbum servi tui sic factum est. Cumque cessasset loqui: apparuerunt & filii regis. Et intrantes levaverunt vocem suam & fleverunt. Sed & rex & omnes servi eius fleverunt ploratu magno nimis. Porro absalom fugiens abiit ad tholomai filium ammiur regem gessur.

למה ילך עמך׃ ויפרץ בו
אבשלום וישלח אתו את אמנון
ואת כל בני המלך׃ ויצו אבשלום
את נעריו לאמר ראו נא כטוב
לב אמנון ביין ואמרתי אליכם
הכו את אמנון והמתם אתו אל
תיראו הלוא כי אנכי צויתי
אתכם חזקו והיו לבני חיל׃
ויעשו נערי אבשלום לאמנון
כאשר צוה אבשלום ויקמו כל
בני המלך וירכבו איש על פרדו
וינסו׃ ויהי המה בדרך והשמעה
באה אל דוד לאמר הכה
אבשלום את כל בני המלך ולא
נותר מהם אחד׃ ויקם המלך
ויקרע את בגדיו וישכב ארצה
וכל עבדיו נצבים קרעי בגדים׃
ויען יונדב בן שמעה אחי דוד
ויאמר אל יאמר אדני את כל
הנערים בני המלך המיתו כי
אמנון לבדו מת כי על פי
אבשלום היתה שומה מיום ענתו
את תמר אחתו׃ ועתה אל ישם
אדני המלך אל לבו דבר לאמר
כל בני המלך מתו כי אם אמנון
לבדו מת׃ ויברח אבשלום וישא
הנער הצפה את עיניו וירא
והנה עם רב הלכים מדרך
אחריו מצד ההר׃ ויאמר יונדב
אל המלך הנה בני המלך באו
כדבר עבדך כן היה׃ ויהי
ככלתו לדבר והנה בני המלך
באו וישאו קולם ויבכו וגם
המלך וכל עבדיו בכו בכי גדול
מאד׃ ואבשלום ברח וילך אל
תלמי בן עמיהוד מלך גשור

ויתאבל על בנו כל הימים: ואבשלום ברח וילך גשור ויהי שם שלש שנים: ותכל דוד המלך לצאת אל אבשלום כי נחם על אמנון כי מת:

Cap. xiiii

וידע יואב בן צריה כי לב המלך על אבשלום: וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל ואל תסוכי שמן והיית כאשה זה ימים רבים מתאבלת על מת: ובאת אל המלך ודברת אליו כדבר הזה וישם יואב את הדברים בפיה: ותאמר האשה התקעית אל המלך ותפל על אפיה ארצה ותשתחו ותאמר הושעה המלך: ויאמר לה המלך מה לך ותאמר אבל אשה אלמנה אני וימת אישי: ולשפחתך שני בנים וינצו שניהם בשדה ואין מציל ביניהם ויכו האחד את האחד וימת אתו: והנה קמה כל המשפחה על שפחתך ויאמרו תני את מכה אחיו ונמתהו בנפש אחיו אשר הרג ונשמידה גם את היורש וכבו את גחלתי אשר נשארה לבלתי שום לאישי שם ושארית על פני האדמה: ויאמר המלך אל האשה לכי לביתך ואני אצוה עליך: ותאמר האשה התקועית אל המלך עלי אדני המלך העון ועל בית אבי והמלך וכסאו נקי: ויאמר המלך המדבר אליך והבאתו אלי ולא יסיף עוד

Luxit ergo dauid filiū suū amnon multis diebus. Absalon aūt cū fugisset & venisset in gessur fuit ibi tribus ānis: cessauitq; rex dauid persequi absalō: eo q consolatus esset super amnon interitu. 14.

Ntelligēs āt ioab filius saruie q cor regis versum esset ad absalom misit thecuā & tulit īde mulierem sapientem: dixitq; ad eā. Lugere te simula: & induere veste lugubri: & ne vngaris oleo: vt sis quasi mulier iam plurimo tempore lugens mortuū. Et ingredieris ad regē & loqris ad eum sermōes huiuscemodi. Posuit āt ioab verba ī ore eius. Itaq; cū igressa fuisset mulier thecuites ad regem cecidit corā eo super terram: & adorauit & dixit. Salua me rex. Et ait ad eā rex. Quid cause habes? que rndit. Heu mulier vidua ego sum. Mortuus est eī vir me & ancille tue erant duo filii: q rixati sunt aduersum se in agro: nullusq; erat q eos phibere posset: & pcussit alter alterū & interfecit eū. Et ecce consurgēs vniuersa cognatio aduersū ancillam tuam: dicit. Trade eū q pcussit fratrē suū vt occidam9 eū p aīa fratris sui quē interfecit: & deleamus heredē: & qrūt extinguere scintillam meam que relicta est: vt non supersit viro meo nomen & reliquie super terram. Et ait rex ad mulierem. Vade in domum tuam & ego iubebo pro te. Dixitq; mulier thecuites ad regem. In me dñe mi rex sit iniquitas: & in domo pris mei: rex āt & thronus eius sit inocens. Et ait rex. Qui cōtradixerit tibi: adduc eū ad me: & vltra non addet

καὶ ἐπένθησεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἀβεσαλὼμ ἔφυγε καὶ ἀπῆλθεν εἰς γεσσήρ, καὶ ἦν ἐκεῖ ἔτη τρία. καὶ ἐκόπασε τὸ πνεῦμα τοῦ βασιλέως δαυὶδ τοῦ ἐξελθεῖν ἐπὶ ἀβεσαλώμ, ὅτι παρεκλήθη ὑπὲρ ἀμνὼν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ τεθνηκότος.

Infra. 15.b.

C. 14 A

Καὶ ἔγνω ἰωὰβ υἱὸς σαρουΐα ὅτι ἡ καρδία τοῦ βασιλέως παρεκλήθη ἐπὶ ἀβεσαλώμ, καὶ ἀπέστειλεν ἰωὰβ εἰς θεκουέ, καὶ ἔλαβεν ἐκεῖθεν γυναῖκα φρονίμην. καὶ εἶπεν αὐτῇ, πένθησον δὴ καὶ περιβαλοῦ ἱμάτια πενθικά, καὶ μὴ χρίσῃ ἔλαιον. καὶ ἔσῃ ὡς γυνὴ ἡμέρας πολλὰς πενθοῦσα ἐπὶ τεθνηκότι. καὶ ἥξεις πρὸς τὸν βασιλέα καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ ἔθετο ἰωὰβ τοὺς λόγους ἐπὶ τῷ στόματι αὐτῆς. καὶ εἰσῆλθεν ἡ γυνὴ ἡ θεκουῖτις πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῆς ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ εἶπε, σῶσον ὦ βασιλεῦ σῶσον. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεύς, τί ἐστί σοι; καὶ εἶπεν ἡ γυνή, ὄντως γυνὴ χήρα ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπέθανεν ὁ ἀνήρ μου, καὶ γε τῇ δούλῃ σου δύο υἱοί, καὶ ἐμαχέσαντο ἀμφότεροι ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἀνὰ μέσον αὐτῶν. καὶ ἐπάταξεν ὁ εἷς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἐξανέστη ὅλη ἡ φυλὴ ἐπὶ τὴν δούλην σου λέγοντες, δὸς τὸν παίσαντα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ θανατώσομεν αὐτὸν ἀντὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὃν ἀπέκτεινε, καὶ ἐξαροῦμεν τὸν κληρονόμον. καὶ σβέσουσι τὸν ἄνθρακά μου τὸν ὑπολελειμμένον, τοῦ μὴ θέσθαι τῷ ἀνδρί μου ὄνομα καὶ λεῖμμα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν γυναῖκα, ὕγιαίνουσα βάδιζε εἰς τὸν οἶκόν σου, κἀγὼ ἐντελοῦμαι περὶ σοῦ. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ θεκουῖτις πρὸς τὸν βασιλέα, ἐπ' ἐμὲ κύριέ μου βασιλεῦ ἡ ἀνομία καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ἀθῷος. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, τίς ὁ λαλῶν πρὸς σέ; καὶ ἄξεις αὐτὸν πρὸς μέ, καὶ οὐ μὴ προσθήσῃ ἔτι

4. Re. 6. f.

B

C

D

ἅψασθαί σου. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, μνημονευσάτω δὴ ὁ βασιλεὺς κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ὅτι ἐὰν πληθυνθῶσιν οἱ ἀγχιστεύοντες τὸ αἷμα τοῦ διαφθεῖραι, καὶ οὐκ ἐξαρῶσι τὸν υἱόν μου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, ζῇ κύριος, εἰ πεσεῖται ἀπὸ τῶν τριχῶν τοῦ υἱοῦ σου ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, λαλησάτω δὴ ἡ δούλη σου πρὸς τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα ῥῆμα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, λάλει. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, ἵνα τί ἐλογίσω οὕτως ἐπὶ λαὸν θεοῦ; καὶ ἐκ τοῦ λαλεῖν τὸν βασιλέα τοὺς λόγους τούτους ὡς πλημμελία, τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα τὸν ἐξωσμένον αὐτοῦ, ὅτι θανάτῳ ἀποθανούμεθα, καὶ ὥσπερ τὸ ὕδωρ τὸ ἐκχεόμενον ἐπὶ τὴν γῆν ὃ οὐ συναχθήσεται, καὶ οὐ λήψεται ὁ θεὸς ψυχήν, καὶ ἐλογίσατο λογισμὸν τοῦ μὴ ἀπῶσαι ἀπ' αὐτοῦ ἀπωσμένον. καὶ νῦν ὃ ἦλθον λαλῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα τὸν κύριόν μου τὸν λόγον τοῦτον, ὅτι ὄψεταί με ὁ λαός. καὶ ἐρεῖ ἡ δούλη σου, λαλησάτω δὴ ἡ δούλη σου πρὸς τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα, εἴ πως ποιήσει ὁ βασιλεὺς τὸ ῥῆμα τῆς παιδίσκης αὐτοῦ, ὅτι ἀκούσεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξελεῖται τὴν δούλην αὐτοῦ ἐκ χειρὸς τοῦ ἀνδρὸς τοῦ ζητοῦντος ἐξολοθρεῦσαί με καὶ τὸν υἱόν μου ἀπὸ τῆς κληρονομίας κυρίου. καὶ ἐρεῖ ἡ δούλη σου, γενηθήτω δὴ ὁ λόγος τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως εἰς θυσίαν· ὅτι καθὼς ἄγγελος θεοῦ οὕτως ὁ κύριός μου ὁ βασιλεύς, τοῦ εἰσακούειν τὸ καλὸν καὶ τὸ πονηρόν, καὶ κύριος ὁ θεός σου μετὰ σοῦ ἔσω. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε τῇ γυναικί, μὴ δὴ κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ τὸ ῥῆμα ὃ ἂν ἐγὼ ἐπερωτήσω σε. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, λαλησάτω δὴ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεύς. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, εἰ ἡ χεὶρ ἰωὰβ μετὰ σοῦ ἐν πᾶσι τούτοις; καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ τῷ βασιλεῖ, ζῇ ἡ ψυχή σου κύριέ μου βασιλεῦ, εἰ ἔστιν εἰς τὰ δεξιὰ ἢ εἰς τὰ ἀριστερὰ ἐκ πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ κύριός μου ὁ βασιλεύς, ὅτι ὁ δοῦλός σου ἰωὰβ αὐτὸς ἐνετείλατό μοι, καὶ αὐτὸς

E

vt tangat te. Que ait. Recordetur rex dñi dei sui vt nō multiplicentur proximi sanguinis ad vlciscendū: & nequaq; interficiant filiū meū: Qui ait. Viuit dñs: qa non cadet de capillis filii tui sup terram. Dixit ergo mulier. Loquatur ancilla tua ad dñm meū regē verbū. Et ait. Loquere. Dixitq; mulier. Qua re cogitasti huiuscemodi rē contra populum dei: & locutus est rex verbū istud vt peccet: & non reducat eiectum suum? Omnes morimur & q̄si aq̄ dilabimur in terram q̄ nō reuertūtur. Nec vult deus perire animam: sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Nūc igitur veni vt loquar ad dñm meum regem verbum hoc presente populo. Et dixit ancilla tua. Loquar ad regem: si quomodo faciat rex verbum ancille sue. Et audiuit rex vt liberaret ancillā suā de manu oīm q volebāt de hereditate dei delere me & filiū meū simul. Dicat ergo ancilla tua vt fiat verbum domini mei regis sicut sacrificium. Sicut enim angel9 dei: sic ē dñs meus rex: vt nec bñdictiōe nec maledictōe moueatur. Vnde & dñs deus tuus ē tecū. Et rñdēs rex dixit ad mulierem. Ne abscondas a me verbū quod te interrogo. Dixitq; ei mulier. Loquere dñe mi rex. Et ait rex. Nunquid manus ioab tecum est in oībus istis? Respondit mulier & ait. Per salutē aīe tue domine mi rex nec ad sinistrā nec ad dextram est ex oībus his q̄ locutus est dominus meus rex. Seru9 ei tuus ioab ipe precepit mihi & ipse

לנגע בך: ותאמר יזכר נא המלך את יהוה אלהיך מהרבית גאל הדם לשחת ולא ישמידו את בני ויאמר חי יהוה אם יפל משערת בנך ארצה: ותאמר האשה תדבר נא שפחתך אל אדני המלך דבר ויאמר דברי: ותאמר האשה ולמה חשבתה כזאת על עם אלהים ומדבר המלך הדבר הזה כאשם לבלתי השיב המלך את נדחו: כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא ישא אלהים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח: ועתה אשר באתי לדבר אל המלך אדני את הדבר הזה כי יראני העם ותאמר שפחתך אדברה נא אל המלך אולי יעשה המלך את דבר אמתו: כי ישמע המלך להציל את אמתו מכף האיש להשמיד אתי ואת בני יחד מנחלת אלהים: ותאמר שפחתך יהיה נא דבר אדני המלך למנוחה כי כמלאך האלהים כן אדני המלך לשמע הטוב והרע ויהוה אלהיך יהי עמך: ויען המלך ויאמר אל האשה אל נא תכחדי ממני דבר אשר אנכי שאל אתך ותאמר האשה ידבר נא אדני המלך: ויאמר המלך היד יואב אתך בכל זאת ותען האשה ותאמר חי נפשך אדני המלך אם אש להמין ולהשמיל מכל אשר דבר אדני המלך כי עבדך יואב הוא צוני והוא

שָׂם בְּפִי שִׁפְחָתְךָ אֵת כָּל הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה: לְבַעֲבוּר סַבֵּב אֶת פְּנֵי
הַדָּבָר עָשָׂה עַבְדְּךָ יוֹאָב אֶת
הַדָּבָר הַזֶּה וַאדֹנִי חָכָם כְּחָכְמַת
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים לָדַעַת אֶת כָּל
אֲשֶׁר בָּאָרֶץ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל
יוֹאָב הִנֵּה נָא עָשִׂיתִי אֶת הַדָּבָר
הַזֶּה וְלֵךְ הָשֵׁב אֶת הַנַּעַר אֶת
אַבְשָׁלוֹם: וַיִּפֹּל יוֹאָב אֶל פָּנָיו
אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיְבָרֶךְ אֶת הַמֶּלֶךְ
וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עַבְדְּךָ כִּי
מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבַר
עַבְדּוֹ: וַיָּקָם יוֹאָב וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּרָה
וַיָּבֵא אֶת אַבְשָׁלוֹם יְרוּשָׁלָם:
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יִסֹּב אֶל בֵּיתוֹ וּפָנַי
לֹא יִרְאֶה וַיִּסֹּב אַבְשָׁלוֹם אֶל
בֵּיתוֹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה:
וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יָפֶה
בְּכָל יִשְׂרָאֵל לְהַלֵּל מְאֹד מִכַּף
רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ לֹא הָיָה בוֹ
מוּם: וּבְגַלְּחוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְהָיָה
מִקֵּץ יָמִים לַיָּמִים אֲשֶׁר יְגַלֵּחַ כִּי
כָבֵד עָלָיו וְגִלְּחוֹ וְשָׁקַל אֶת שְׂעַר
רֹאשׁוֹ מָאתַיִם שְׁקָלִים בְּאֶבֶן
הַמֶּלֶךְ: וַיִּוָּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלוֹשָׁה
בָנִים וּבַת אַחַת וּשְׁמָהּ תָּמָר
הִיא הָיְתָה אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה:
וַיֵּשֶׁב אַבְשָׁלוֹם בִּירוּשָׁלַם
שְׁנָתַיִם יָמִים וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא
רָאָה: וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶל יוֹאָב
לִשְׁלֹחַ אֹתוֹ אֶל הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה
לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח עוֹד שֵׁנִית
וְלֹא אָבָה לָבוֹא: וַיֹּאמֶר אֶל
עֲבָדָיו רְאוּ חֶלְקַת יוֹאָב אֶל יָדִי
וְלוֹ שָׁם שְׂעֹרִים לְכוּ וְהַצִּיתוּהָ

שום פה · עבר פנה · לאך ידע · עשה · הלך שוב · נפל · שחה ברך · קום · בוא · אמר סבב · ראה · יפה · הלל · קדד · יום גלח · מאה · ילד שלש · היה איש · יפה ראה · שנה יום · פנה שלח · שנה · ראה · יצת

posuit in os ancille tue omnia verba hec: vt verterē figurā sermonis huius. Seruus enī tuus ioab precepit istud. Tu aūt dñe mi rex sapiēs es sicut habet sapientiā angelus dei: vt intelligas omnia super terrā. Et ait rex ad ioab. Ecce placatus feci verbum tuum. Vade ergo & reuoca puerum absalom. Cadēsq; ioab super faciem suam in terram adorauit: & benedixit regi. Et dixit ioab. Hodie itellexit seruus tuus: quia inueni gratiā in oculis tuis domine mi rex. Fecisti enim sermonē domine mi rex serui tui. Surrexit ergo ioab & abiit ī gessur & adduxit absalō in ierusalem. Dixit autem rex. Reuertatur in domū suā: & faciē meā nō videat. Reuersus est itaq; absalō in domum suam: & faciē regis non vidit. Porro sicut absalō vir nō erat pulcher in oī israel: & decorus nimis. A vestigio pedis vsq; ad verticem nō erat in eo vlla macula. Et qn̄ tōdebat capillum: semel autem in anno tōdebatur: quia grauabat eū cesaries: ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt autem absalō filii tres: & filia vna nomīe thamar elegantis forme. Mansitq; absalom in ierusalem duobus annis: & faciē regis non vidit. Misit itaq; ad ioab vt mitteret eū ad regē. Qui noluit venire ad eum. Cumq; secundo misisset & ille noluisset venire ad eum: dixit seruis suis. Scitis agrū ioab iuxta agrū meum hn̄tem messem ordei. Ite igr̄ & succēdite eū

posuit in ore ancille tue oīa verba hec: vt verteret figurā sermonis huius: fecit seruus tuus ioab verbū istud. & dñs meus rex sapiēs scdm̄ sapiētiam angeli dei vt intelligat omnia q̄ sūt sup terrā. & dixit rex ad ioab: ecce feci tibi verbū hoc. vade & reduc puerū abesalom. & cecidit ioab sup faciem suā sup terrā. & adorauit: & benedixit regi. & dixit ioab: hodie cognouit seruus tuus: q̄ inueni grām in oculis tuis dñe mi rex: quia fecit rex verbū serui sui. & surrexit ioab & abijt in gessur: & adduxit abesalom in hierusalem. & dixit rex: reuertatur in domū suam: & faciē meā nō videat. & reuersus est abesalō in domū suā: & faciem regis nō vidit. & sicut abesalom nō erat vir pulcher in omni israel laudabilis nimis a vestigio pedis eius & vsq; ad verticē eius nō erat in eo macula. & quādo tōdebat ipse caput suū: & erat a fine dierū in dies q̄n tōdebatur: qr̄ grauabatur sup eū & tonsus pōderabat capillū capitis sui: & erat cētū siclor̄ in pōdere regali. & nati sunt abesalom tres filij & filia vna: & nomē ei thamar: & hec mulier pulchra valde. & mansit abesalom in hierusalem duob' ānis dierū. & faciē regis nō vidit. & misit abesalom ad ioab vt mitteret eū ad regem. & nō voluit ioab venire ad eum. & misit rursū scdo ad eū. & nō voluit venire. & dixit abesalom ad seruos suos: videte pars in agro ioab iuxta meū: & ipsi ibi ordea: ite & succendite ea in

ἔθετο ἐν τῷ στόματι τῆς δούλης σου πάντας τοὺς λόγους τούτους, ὅπως κυκλώσῃ τὸ πρόσωπον τοῦ λόγου τούτου, ἐποίησεν ὁ δοῦλός σου ἰωὰβ τὸν λόγον τοῦτον. καὶ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς φρόνιμος κατὰ τὴν φρόνησιν ἀγγέλου τοῦ θεοῦ τοῦ γνῶναι πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἰωὰβ, ἰδοὺ πεποίηκά σοι τὸ ῥῆμα τοῦτο. πορεύου καὶ ἐπίστρεφε τὸ παιδάριον τὸν ἀβεσαλώμ. καὶ ἔπεσεν ἰωὰβ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ προσεκύνησεν, καὶ εὐλόγησε τὸν βασιλέα. καὶ εἶπεν ἰωὰβ, σήμερον ἔγνωκα ὁ δοῦλός σου, ὅτι εὕρηκα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου κύριέ μου βασιλεῦ, καθότι ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς τὸ ῥῆμα τοῦ δούλου αὐτοῦ. καὶ ἀνέστη ἰωὰβ καὶ ἐπορεύθη εἰς γεσσούρ, καὶ ἤγαγε τὸν ἀβεσαλὼμ εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, ἀποστραφήτω εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπόν μου μὴ ἰδέτω. καὶ ἀπεστράφη ὁ ἀβεσαλὼμ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως οὐκ εἶδε. καὶ καθὼς ἀβεσαλὼμ οὐκ ἦν ἀνὴρ καλὸς ἐν παντὶ τῷ ἰσραὴλ αἰνετὸς σφόδρα ἀπὸ ἴχνους ποδὸς αὐτοῦ καὶ ἕως κορυφῆς αὐτοῦ οὐκ ἦν ἐν αὐτῷ μῶμος. καὶ ἐν τῷ κείρασθαι αὐτὸν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐγίνετο ἀπὸ τέλους ἡμερῶν εἰς ἡμέρας ὅτ' ἀνεκείρετο, ὅτι κατεβαρύνετο ἐπ' αὐτόν, καὶ κειράμενος ἵστα τὴν τρίχα τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ ἦν ἑκατὸν σίκλων ἐν τῷ σταθμῷ τῷ βασιλικῷ. καὶ ἐτέχθησαν τῷ ἀβεσαλὼμ τρεῖς υἱοὶ καὶ θυγάτηρ μία, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς θαμάρ, καὶ αὕτη ἡ γυνὴ καλὴ σφόδρα. καὶ ἐκάθισεν ἀβεσαλὼμ ἐν ἱερουσαλὴμ δύο ἔτη ἡμερῶν. καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως οὐκ εἶδε. καὶ ἐξαπέστειλεν ἀβεσαλὼμ πρὸς ἰωὰβ τοῦ ἀποστεῖλαι αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἰωὰβ παραγενέσθαι πρὸς αὐτόν. καὶ ἀπέστειλεν ἔτι ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτόν. καὶ οὐκ ἠθέλησε παραγενέσθαι. καὶ εἶπεν ἀβεσαλὼμ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, ἴδετε ἡ μερὶς ἐν ἀγρῷ τοῦ ἰωὰβ ἐχόμενά μου, καὶ αὐτῷ ἐκεῖ κριθαί, πορεύθητε δὴ καὶ ἐμπυρίσατε αὐτὰ ἐν

A

G

B

igne. & succēderūt ea serui abesalō in igne partē ioab. & surrexit ioab & abijt ad abesalom in domū: & dixit ad eū: quare succēderūt serui tui agrū meū in igne? & dixit abesalom ad ioab: ecce misi ad te dicēs: veni huc: vt mittā te ad regem dicentē: quare veni de gessur? bonū erat mihi vt essē ego ibi. & nūc videbo faciem regis: & si est in me iniqtas & interficiar. & abijt ioab ad regem: & nunciauit ei. & vocauit abesalom: & ingressus ē ad regē: & adorauit eū & cecidit sup faciē suā sup terrā corā rege. & osculatus est rex abesalom.

πυρί. καὶ ἐνεπύρισαν αὐτὰς οἱ δοῦλοι ἀβεσαλὼμ ἐν πυρὶ τὴν μερίδα ἰωάβ. καὶ ἀνέστη ἰωὰβ καὶ ἐπορεύθη πρὸς ἀβεσαλὼμ εἰς τὸν οἶκον, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, ἵνα τί ἐνεπύρισαν οἱ δοῦλοί σου τὸν ἀγρόν μου ἐν πυρί; καὶ εἶπεν ἀβεσαλὼμ πρὸς ἰωάβ, ἰδοὺ ἀπέστειλα πρὸς σὲ λέγων, παραγενοῦ δή, ὅπως ἀποστελῶ σε πρὸς τὸν βασιλέα λέγοντα, ἵνα τί παρεγενόμην ἐκ γεσσούρ; καλόν ἦν μοι τοῦ εἶναί με ἐκεῖ. καὶ νῦν ὄψομαι δὴ πρόσωπον τοῦ βασιλέως, καὶ εἰ ἔστιν ἐν ἐμοὶ ἀδικία καὶ θανατωθήσομαι. καὶ ἐπορεύθη ἰωὰβ πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ. καὶ ἐκάλεσεν τὸν ἀβεσαλώμ, καὶ εἰσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ κατεφίλησεν ὁ βασιλεὺς τὸν ἀβεσαλώμ.

Ca.15.

Et factū est post hec & fecit sibi abesalom currus & equites: & quiquaginta viros precurrētes añ faciē suā. & mane surrexit abesalō & stabat in via porte. & erat ois vir cui erat iudiciū: & veniebat ad regem in iudiciū: & vocabat eū abesalom & dicebat ei: de qua ciuitate es tu? & dicebat: de vna tribuū israel seruus tuus. & dicebat ad eū abesalom: ecce sermões tui boni & recti: & q̄ audiat non est tibi a rege. & dicebat abesalom: quis cōstituet me iudicē sup terrā sup israel: & ad me veniet ois vir cui sit lis & iudiciū: & iuste iudicabo eū? & factū est cū accederet vir vt adoraret eū: & extēdebat manū suam: & apprehendebat eū & osculabatur eū. & faciebat abesalō s̄m verbū hoc omni israel venientibus in iudiciū ad regem & vendicabat

Καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἀβεσαλὼμ ἅρματα καὶ ἱππεῖς, καὶ πεντήκοντα ἄνδρας προτρέχοντας πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ὤρθρισεν ἀβεσαλὼμ καὶ ἐφίστατο ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς πύλης. καὶ ἦν πᾶς ἀνὴρ ᾧ ἐγένετο κρίσις, καὶ ἤρχετο πρὸς τὸν βασιλέα εἰς κρίσιν, καὶ ἐκάλει αὐτὸν ἀβεσαλὼμ καὶ ἔλεγεν αὐτῷ, ἐκ ποίας πόλεως εἶ σύ; καὶ ἔλεγεν, ἐκ μιᾶς τῶν φυλῶν τοῦ ἰσραὴλ ὁ δοῦλός σου. καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ἀβεσαλώμ, ἰδοὺ οἱ λόγοι σου καλοὶ καὶ κατευθύνοντες, καὶ ὁ ἀκουσόμενος οὐχ ὑπάρχει σοι παρὰ τοῦ βασιλέως. καὶ ἔλεγεν ἀβεσαλώμ, τίς καταστήσει με κριτὴν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐπ' ἐμὲ ἐλεύσεται πᾶς ἀνὴρ ᾧ ἂν ᾖ ἀντιλογία καὶ κρίσις, καὶ δικαιώσω αὐτόν; καὶ ἐγίνετο ἐπὶ τὸ προσάγειν τὸν ἄνδρα τοῦ προσκυνεῖν αὐτῷ, καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐπελαμβάνετο αὐτοῦ καὶ κατεφίλει αὐτόν. καὶ ἐποίει ἀβεσαλὼμ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο παντὶ ἰσραὴλ τοῖς παραγινομένοις εἰς κρίσιν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ἰδιοποιεῖτο

igni. Succenderunt ergo serui absalom segetē igni. Surrexitq; ioab & venit ad absalom in domum eius & dixit. Quare succenderunt serui tui segetem meam igni. Et respondit absalō ad ioab. Misi ad te obsecrans vt venires ad me & mitterem te ad regem: & diceres ei. Quare veni de gessur. Melius mihi erat ibi esse. Obsecro ergo vt videam faciē regis: quod si memor ē iniqtatis mee: interficiat me. Ingressus itaq; ioab ad regē nunciauit ei oīa. Vocatusq; est absalom & intrauit ad regem: & adorauit super faciē terre coram eo. Osculatusq; est rex absalom.

15

Igitur post hec fecit sibi absalō currus & equites & quinquaginta viros qui precederent eum. Et mane consurgēs absalom stabat iuxta introitum porte ī via: & omnem virum qui habebat negociū vt veniret ad regis iudicium: vocabat absalom ad se & dicebat. De qua ciuitate es tu? Qui rñdens aiebat. Ex vna tribu israel ego sum seruus tuus. Respondebatq; ei absalom. Videtur mihi sermões tui boni & iusti: sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatq; ablalom. Quis me constituat iudicem super terrā vt ad me veniant omnes qui habent negocium: & iuste iudicem. Sed & cum accederet ad eum homo vt salutaret illū: extendebat manū suā & apphēdēs osculabatur eū. Faciebatq; hoc omni israel venienti ad iudiciū vt audiretur a rege: & sollicitabat

בָּאֵשׁ וַיַּצִּתוּ עַבְדֵי אַבְשָׁלוֹם אֶת
הַחֶלְקָה בָּאֵשׁ: וַיָּקָם יוֹאָב וַיָּבֹא
אֶל אַבְשָׁלוֹם הַבָּיְתָה וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לָמָּה הִצִּיתוּ עֲבָדֶיךָ אֶת
הַחֶלְקָה אֲשֶׁר לִי בָּאֵשׁ: וַיֹּאמֶר
אַבְשָׁלוֹם אֶל יוֹאָב הִנֵּה שָׁלַחְתִּי
אֵלֶיךָ לֵאמֹר בֹּא הֵנָּה וְאֶשְׁלְחָה
אֹתְךָ אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה בָּאתִי
מִגְּשׁוּר טוֹב לִי עֹד אֲנִי שָׁם
וְעַתָּה אֶרְאֶה פְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְאִם
יֶשׁ בִּי עָוֺן וֶהֱמִתָנִי: וַיָּבֹא יוֹאָב
אֶל הַמֶּלֶךְ וַיַּגֶּד לוֹ וַיִּקְרָא אֶל
אַבְשָׁלוֹם וַיָּבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ עַל אַפָּיו אַרְצָה לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם:

Cap. xv.

וַיְהִי מֵאַחֲרֵי כֵן וַיַּעַשׂ לוֹ
אַבְשָׁלוֹם מֶרְכָּבָה וְסֻסִים
וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו:
וְהִשְׁכִּים אַבְשָׁלוֹם וְעָמַד עַל
יַד דֶּרֶךְ הַשָּׁעַר וַיְהִי כָּל הָאִישׁ
אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ רִיב לָבוֹא אֶל
הַמֶּלֶךְ לַמִּשְׁפָּט וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם
אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֵי מִזֶּה עִיר אַתָּה
וַיֹּאמֶר מֵאַחַד שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
עַבְדֶּךָ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְשָׁלוֹם
רְאֵה דְבָרֶיךָ טוֹבִים וּנְכֹחִים
וְשֹׁמֵעַ אֵין לְךָ מֵאֵת הַמֶּלֶךְ:
וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם מִי יְשִׂמֵנִי
שֹׁפֵט בָּאָרֶץ וְעָלַי יָבוֹא כָּל
אִישׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ רִיב
וּמִשְׁפָּט וְהִצְדַּקְתִּיו: וְהָיָה
בִּקְרָב אִישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֺת לוֹ
וְשָׁלַח אֶת יָדוֹ וְהֶחֱזִיק לוֹ וְנָשַׁק
לוֹ: וַיַּעַשׂ אַבְשָׁלוֹם כַּדָּבָר
הַזֶּה לְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָבֹאוּ
לַמִּשְׁפָּט אֶל הַמֶּלֶךְ וַיְגַנֵּב

קום בוא · שלח · בוא · ראה פנה · עוה מות · נגד קרא · שחה · נשק · היה עשה · רכב סוס · רוץ · שכם · ריב · שפט · שום · בוא · היה · צדק · שחה · חזק · עשה · בוא · גנב

אַבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל׃
וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיֹּאמֶר — הָיָה רָבַע
אַבְשָׁלוֹם אֶל הַמֶּלֶךְ אֵלְכָה — אָמַר יָלַךְ
נָּא וַאֲשַׁלֵּם אֶת נִדְרִי אֲשֶׁר — שָׁלַם
נָדַרְתִּי לַיהוָה בְּחֶבְרוֹן׃ כִּי נֶדֶר
נָדַר עַבְדְּךָ בְּשִׁבְתִּי בִגְשׁוּר בַּאֲרָם — יָשַׁב
לֵאמֹר אִם יָשׁוֹב יְשִׁיבֵנִי יְהוָה — שׁוּב
יְרוּשָׁלַם וְעָבַדְתִּי אֶת יְהוָה׃
וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לֵךְ בְּשָׁלוֹם — יָלַךְ
וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ חֶבְרוֹנָה׃ וַיִּשְׁלַח — קוּם שָׁלַח
אַבְשָׁלוֹם מְרַגְּלִים בְּכָל שִׁבְטֵי — רָגַל
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כְּשָׁמְעֲכֶם אֶת
קוֹל הַשּׁוֹפָר וַאֲמַרְתֶּם מָלַךְ — שָׁפַר
אַבְשָׁלוֹם בְּחֶבְרוֹן׃ וְאֶת אַבְשָׁלוֹם
הָלְכוּ מָאתַיִם אִישׁ מִירוּשָׁלַם — מֵאָה
קְרֻאִים וְהֹלְכִים לְתֻמָּם וְלֹא
יָדְעוּ כָּל דָּבָר׃ וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם
אֶת אֲחִיתֹפֶל הַגִּילֹנִי יוֹעֵץ דָּוִד — יָעַץ
מֵעִירוֹ מִגִּלֹה בְּזָבְחוֹ אֶת
הַזְּבָחִים וַיְהִי הַקֶּשֶׁר אַמִּץ
וְהָעָם הוֹלֵךְ וָרָב אֶת אַבְשָׁלוֹם׃ — הָלַךְ
וַיָּבֹא הַמַּגִּיד אֶל דָּוִד לֵאמֹר הָיָה — בּוֹא נָגַד
לֶב אִישׁ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם׃
וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל עֲבָדָיו אֲשֶׁר
אִתּוֹ בִירוּשָׁלַם קוּמוּ וְנִבְרָחָה כִּי — בָּרַח
לֹא תִהְיֶה לָּנוּ פְלֵיטָה מִפְּנֵי — הָיָה פָּלַט
אַבְשָׁלוֹם מַהֲרוּ לָלֶכֶת פֶּן יְמַהֵר — פָּנָה יָלַךְ מָהַר
וְהִשִּׂגָנוּ וְהִדִּיחַ עָלֵינוּ אֶת — נָשַׂג נָדַח
הָרָעָה וְהִכָּה הָעִיר לְפִי חָרֶב׃ — רוּעַ נָכָה
וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֶל — פֶּה אָמַר
הַמֶּלֶךְ כְּכֹל אֲשֶׁר יִבְחַר — בָּחַר
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הִנֵּה עֲבָדֶיךָ׃ וַיֵּצֵא
הַמֶּלֶךְ וְכָל בֵּיתוֹ בְּרַגְלָיו וַיַּעֲזֹב — עָזַב
הַמֶּלֶךְ אֵת עֶשֶׂר נָשִׁים — נָשַׁה
פִּלַגְשִׁים לִשְׁמֹר הַבָּיִת׃ וַיֵּצֵא
הַמֶּלֶךְ וְכָל הָעָם בְּרַגְלָיו וַיַּעַמְדוּ — עָמַד

corda virorum israel. Post quadraginta autẽ annos dixit absalom ad regem dauid. Vadam & reddam vota mea q̃ voui dño in hebron. Vouens enim vouit seruus tuus cum esset in gessur syrie dicẽs. Si reduxerit me dominus in ierusalem: sacrificabo domino. Dixitq; ei rex dd. Vade in pace. Et surrexit & abiit in hebron. Misit autem absalom exploratores in vniuersas tribus israel dicẽs. Statĩ vt audieritis clangorem buccine dicite. Regnabit absalom in hebrõ. Porro cum absalom ierunt ducenti viri de ierusalem vocati: euntes simplici corde & causam penitus ignorantes. Accersiuit quoq; absalõ achitofel gilonitem consiliariũ dd de ciuitate sua gilo. Cumq; immolaret victimas facta est coniuratio valida: populusq; concurrens augebatur cũ absalõ. Venit igitur nũcius ad dauid dicens. Toto corde vniuersus israel sequitur absalom. Et ait dauid seruis suis qui erant cũ eo in ierusalẽ. Surgite & fugiamus: neq; enim erit nobis effugium a facie absalõ. Festinate egredi: ne forte veniens occupet nos: & impellat super nos ruinã: & percutiat ciuitatẽ in ore gladii. Dixeruntq; serui regis ad eum: Omnia quecunq; precepit dñs noster rex libenter exequimur serui tui. Egressus ẽ ergo rex & vniuersa domus eius pedibus suis. Et reliquit rex decem mulieres cõcubinas ad custodiendam domum. Egressusq; rex & ois israel pedibus suis stetit

abesalom corda omnium virorum
ἀβεσαλὼμ τὰς καρδίας πάντων τῶν ἀνδρῶν τοῦ
israel. et factum est post quadraginta annos: et a-
ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη, καὶ εἶ-
it abesalom ad regem dicens: va-
πεν ἀβεσαλὼμ πρὸς τὸν βασιλέα λέγων, πορεύσο-
dam iam et reddam vota mea que vo-
μαι δὴ καὶ ἀποδώσω τὰς εὐχάς μου ἃς ηὐξάμην
domino in chebron. quoniam votum vouit seruus tuus
τῷ κυρίῳ ἐν χεβρών. ὅτι εὐχὴν ηὔξατο ὁ δοῦλός σου
quando manebam in gessur in syria dicens: si redu-
ὅτε ἐκαθήμην εἰς γεσσοὺρ ἐν συρίᾳ λέγων, ἐὰν ἐπιστρέ-
cens reduxerit me dominus in hierusalem: et seruiam
φων ἐπιστρέψῃ με ὁ κύριος εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ λατρεύσω
domino. et dixit ei rex: vade in pace.
τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, πορεύου εἰς εἰρήνην.
et surrexit et abiit abesalom in chebron. et misit
καὶ ἀνέστη καὶ ᾤχετο ἀβεσαλὼμ εἰς χεβρών. καὶ ἀπέστειλεν
abesalom exploratores in vniuersas tribus
ἀβεσαλὼμ κατασκόπους εἰς πάσας τὰς φυλὰς τοῦ
israel dicens: cum audieritis vos vocem bucci-
ἰσραὴλ λέγων, ἐν τῷ ἀκοῦσαι ὑμᾶς φωνὴν σάλπιγ-
ne et dicetis: regnauit abesalom in chebron.
γος καὶ ἐρεῖτε, βεβασίλευκεν ἀβεσαλὼμ ἐν χεβρών.
et ierunt cum abesalom ducenti viri
καὶ ἐπορεύθησαν μετὰ ἀβεσαλὼμ διακόσιοι ἄνδρες
de hierusalem vocati: et ibant in simplici-
ἐξ ἱερουσαλὴμ ἐπίκλητοι, καὶ ἐπορεύοντο ἁπλότη-
tate: et non nouerunt aliquod verbum. et misit abe-
τι, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲν ῥῆμα. καὶ ἀπέστειλεν ἀβε-
salom et vocauit achitophel geloneum
σαλὼμ καὶ ἐκάλεσε τὸν ἀχιτόφελ τὸν γελωναῖον τὸν
consiliarium dauid de ciuitate sua gelo.
σύμβουλον δαυὶδ ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῦ τῆς γελώ.
cum immolaret ipse victimas: et fuit coniuratio
ἐν τῷ θύειν αὐτὸν τὰς θυσίας, καὶ ἦν τὸ διαβούλιον
valida. et populus ibat et augebatur cum
ἰσχυρόν. καὶ ὁ λαὸς ἐπορεύετο καὶ ἐπληθύνετο μετὰ
abesalom. et venit nuncius ad
ἀβεσαλώμ. καὶ παραγίνεται ὁ ἀπαγγέλλων πρὸς
dauid dicens: factum est cor virorum israel post
δαυὶδ λέγων, ἐγενήθη καρδία ἀνδρῶν ἰσραὴλ ὀπίσ-
abesalom. et dixit dauid omnibus ser-
σω ἀβεσαλώμ. καὶ εἶπε δαυὶδ πᾶσι τοῖς δού-
uis suis qui cum eo in hierusalem: surgite
λοις αὐτοῦ τοῖς μετ' αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλήμ, ἀνάστητε
et fugiamus: quoniam non est nobis salus a fa-
καὶ φύγωμεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν σωτηρία ἀπὸ προσ-
cie abesalom. festinate recedere ne preueniat
ώπου ἀβεσαλώμ. σπεύσατε ἀπελθεῖν μὴ φθάσῃ
et occupet nos: et impellat super nos ma-
καὶ καταλάβῃ ἡμᾶς, καὶ ἐπισπάσηται ἐφ' ἡμᾶς τὴν κα-
litiam: et percutiat ciuitatem in ore gladii.
κίαν, καὶ πατάξῃ τὴν πόλιν ἐν στόματι ῥομφαίας.
et dixerunt serui regis ad eum: in
καὶ εἶπον οἱ παῖδες τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτόν, ἐν
omnibus que eligit dominus noster rex: ecce
πᾶσιν οἷς αἱρεῖται κύριος ἡμῶν ὁ βασιλεύς, ἰδοὺ οἱ
serui tui. et egressus est rex et vniuersa domus
παῖδές σου. καὶ ἐξῆλθεν ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ οἶκος
eius pedites pedibus suis. et reliquit
αὐτοῦ πεζοὶ τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. καὶ κατέλειπεν
rex decem mulieres de concubinis suis
ὁ βασιλεὺς δέκα γυναῖκας τῶν παλλακῶν αὐτοῦ
vt custodirent domum suam. et egressus est rex
τοῦ φυλάσσειν τὸν οἶκον αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθεν ὁ βασι-
et omnis populus eius pedites. et steterunt
λεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς αὐτοῦ πεζοί. καὶ ἔστησαν

in domo longinqua et vniuersi serui eius pro-
ἐν οἴκῳ τῷ μακρὰν καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀνὰ
manum eius preteribant. et omnis cherethi et omnis
χεῖρα αὐτοῦ παρῆγον. καὶ πᾶς ὁ χερεθὶ καὶ πᾶς ὁ
phelethi et omnes gethei sexcenti viri qui venerunt
φελεθὶ καὶ πάντες οἱ γεθαῖοι ἑξακόσιοι ἄνδρες οἱ ἥκοντες
de geth pedites accedebant ante faciem re-
ἐκ γὲθ πεζοὶ παρεπορεύοντο κατὰ πρόσωπον τοῦ βα-
gis. et dixit rex ad ethi getheum:
σιλέως. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐθὶ τὸν γεθαῖον,
cur vadis et tu nobiscum? reuertere et habita
ἱνατί πορεύῃ καὶ σὺ μεθ' ἡμῶν; ἐπίστρεφε καὶ οἴκει
cum rege: quia peregrinus tu et quia egres-
μετὰ τοῦ βασιλέως, ὅτι ἀλλότριος σὺ καὶ ὅτι με-
sus es de loco tuo. si heri venisti tu:
τῴκισας ἐκ τοῦ τόπου σου. εἰ ἐχθὲς παραγέγονας σύ,
et hodie compellam te vt eas nobiscum? ego
καὶ σήμερον κινήσω σε τοῦ πορεύεσθαι μεθ' ἡμῶν; ἐγὼ
autem vadam quo vado. vade et re-
δὲ πορεύσομαι οὗ ἂν πορεύομαι. πορεύου καὶ ἀνάστρε-
duc fratres tuos tecum: et dominus faciet
φε τοὺς ἀδελφούς σου μετὰ σοῦ, καὶ κύριος ποιήσει
tecum misericordiam et veritatem. et respondit ethi
μετὰ σοῦ ἔλεος καὶ ἀλήθειαν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἐθὶ τῷ
regi et dixit: viuit dominus et viuit anima tua do-
βασιλεῖ καὶ εἶπεν, ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου κύ-
mine mi rex: quoniam in loco vbi fuerit dominus
ριέ μου βασιλεῦ, ὅτι εἰς τὸν τόπον οὗ ἂν ᾖ ὁ κύριός
meus rex et si in morte et si in vita
μου ὁ βασιλεὺς καὶ ἐὰν εἰς θάνατον καὶ ἐὰν εἰς ζωήν
quoniam ibi erit seruus tuus. et dixit dauid ad ethi:
ὅτι ἐκεῖ ἔσται ὁ δοῦλός σου. καὶ εἶπεν δαυὶδ πρὸς ἐθί,
vade et transi mecum. et transiuit ethi ge-
πορεύου καὶ δίελθε μετ' ἐμοῦ. καὶ παρῆλθεν ἐθὶ ὁ γε-
theus et omnes viri qui cum eo et omnes
θαῖος καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ μετ' αὐτοῦ καὶ πάντες
serui eius et omnis terra voce magna flen-
οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ γῆ φωνῇ μεγάλῃ κλαί-
tes. et omnis populus transgrediebatur in torrente
οντες. καὶ πᾶς ὁ λαὸς διεπορεύετο ἐν τῷ χειμάρρῳ
cedron. et rex transiuit torrentem ce-
τοῦ κεδρών. καὶ ὁ βασιλεὺς διέβη τὸν χειμάρρουν κε-
dron. et cunctus populus incedebat ante faci-
δρών. καὶ πᾶς ὁ λαὸς παρεπορεύετο ἐπὶ πρόσω-
em eius per desertum. et ecce sadoc et vniuer-
πον αὐτοῦ τὴν ἔρημον. καὶ ἰδοὺ σαδὼκ καὶ πάν-
si leuite cum eo portantes arcam
τες οἱ λευῖται μετ' αὐτοῦ αἴροντες τὴν κιβωτὸν τῆς
federis dei. et deposuerunt arcam dei.
διαθήκης τοῦ θεοῦ. καὶ ἔστησαν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ.
et ascendit abiathar donec cessauit populus exire ex
καὶ ἀνέβη ἀβιαθὰρ ἕως ἐπαύσατο ὁ λαὸς διελθεῖν ἐκ
ciuitate. et dixit rex ad sadoc:
τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς σαδώκ,
reduc arcam dei in vrbem: si
ἐπίστρεψον τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ εἰς τὴν πόλιν, ἐὰν
inuenero gratiam coram domino: et reducet me: et
εὕρω χάριν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπιστρέψει με, καὶ
ostendet eam et decorem eius. et si di-
δείξει αὐτὴν καὶ τὴν εὐπρέπειαν αὐτῆς. καὶ ἐὰν εἴ-
xerit mihi: neque volui te: ecce ego: faciat mihi quod pla-
πῃ μοι, οὐκ ἠθέληκά σε, ἰδοὺ ἐγώ, ποιείτω μοι τὸ ἀρε-
cuerit coram se. et dixit rex sa-
στὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ σα-
doc sacerdoti: vide tu reuertere in ciuitatem in
δὼκ τῷ ἱερεῖ, βλέπε σὺ ἀνάστρεφε εἰς τὴν πόλιν ἐν
pace: et ecce achimaas filius tuus et ionathan
εἰρήνῃ, καὶ ἰδοὺ ἀχιμαὰς ὁ υἱός σου καὶ ἰωναθὰν

procul a domo: & vniuersi serui eius ambulabãt iuxta eũ: & legiões cerethi & felethi & oẽs gethei pugnatores validi sexcenti viri qui secuti eũ fuerãt de geth pedites p̃cedebãt regẽ. Dixit aũt rex ad ethai getheum. Cur venis nobiscum? Reuertere & habita cũ rege: quia peregrinus es & egressus es de loco tuo. Heri venisti: & hodie cõpelleris nobiscum egredi? Ego autẽ vadam quo iturus sum. Reuertere & reduc tecum fr̃es tuos: & dñs faciet tecũ misericordiã & veritatem. Et rñdit ethai regi dicens. Viuit dñs & viuit dñs meus rex: quoniam in quocunq; loco fueris dñe mi rex siue in morte siue in vita: ibi erit seruus tuus. Et ait dauid ethai. Veni & trãsi. Et transiuit ethai getheus & oẽs viri q cũ eo erãt: & reliqua multitudo. Oẽsq; flebant voce magna: & vniuersus populus transibat. Rex vero trãsgrediebatur torrentẽ cedrõ: & cunctus pp̃ls incedebat cõtra viã q̃ respicit ad desertũ. Venit aũt sadoch sacerdos & vniuersi leuite cum eo portantes arcam federis dei: & deposuerunt arcam dei. Et ascendit abiathar donec expletus esset oĩs pp̃ls q egressus fuerat de ciuitate. Et dixit rex ad sadoch. Reporta arcam dei in vrbẽ. Si inuenero gratiam in oculis dñi: reducet me & ostendet mihi eã & tabernaculũ suũ. Si autem dixerit mihi: nõ places: presto sum: faciat quod bonum est corã se. Et dixit rex ad sadoch sacerdotem. O videns reuertere in ciuitatem in pace: & achimaas filius tuus & ionathan

בֵּית הַמֶּרְחָק׃ וְכָל עֲבָדָיו עֹבְרִים — רָחַק
עַל יָדוֹ וְכָל הַכְּרֵתִי וְכָל הַפְּלֵתִי
וְכָל הַגִּתִּים שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ — מֵאָה
אֲשֶׁר בָּאוּ בְרַגְלוֹ מִגַּת עֹבְרִים — בּוֹא
עַל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל — פָּנָה אָמַר
אִתַּי הַגִּתִּי לָמָּה תֵלֵךְ גַּם אַתָּה — הָלַךְ
אִתָּנוּ שׁוּב וְשֵׁב עִם הַמֶּלֶךְ כִּי — יָשַׁב
נָכְרִי אַתָּה וְגַם גֹּלֶה אַתָּה לִמְקוֹמֶךָ׃ — קוּם
תְּמוֹל בּוֹאֶךָ וְהַיּוֹם אֲנוֹעֲךָ עִמָּנוּ — תְּמֹל נוּעַ
לָלֶכֶת וַאֲנִי הוֹלֵךְ עַל אֲשֶׁר אֲנִי — יָלַךְ הָלַךְ
הוֹלֵךְ שׁוּב וְהָשֵׁב אֶת אַחֶיךָ עִמָּךְ — שׁוּב
חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ וַיַּעַן אִתַּי אֶת הַמֶּלֶךְ — עָנָה
וַיֹּאמַר חַי יְהוָה וְחֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
כִּי אִם בִּמְקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שָּׁם — הָיָה
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם לְמָוֶת אִם לְחַיִּים
כִּי שָׁם יִהְיֶה עַבְדֶּךָ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד — אָמַר
אֶל אִתַּי לֵךְ וַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אִתַּי — יָלַךְ עָבַר
הַגִּתִּי וְכָל אֲנָשָׁיו וְכָל הַטַּף אֲשֶׁר
אִתּוֹ׃ וְכָל הָאָרֶץ בּוֹכִים קוֹל — בָּכָה
גָּדוֹל וְכָל הָעָם עֹבְרִים וְהַמֶּלֶךְ — גָּדַל
עֹבֵר בְּנַחַל קִדְרוֹן וְכָל הָעָם
עֹבְרִים עַל פְּנֵי דֶרֶךְ אֶת הַמִּדְבָּר׃ — פָּנָה דָּבַר
וְהִנֵּה גַם צָדוֹק וְכָל הַלְוִיִּם אִתּוֹ
נֹשְׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים — אָרַן בָּרַת
וַיַּצִּקוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
וַיַּעַל אֶבְיָתָר עַד תֹּם כָּל הָעָם — עָלָה תָּמַם
לַעֲבוֹר מִן הָעִיר׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ — אָמַר
לְצָדוֹק הָשֵׁב אֶת אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים הָעִיר אִם אֶמְצָא חֵן — מָצָא
בְּעֵינֵי יְהוָה וֶהֱשִׁבַנִי וְהִרְאַנִי — שׁוּב רָאָה
אֹתוֹ וְאֶת נָוֵהוּ׃ וְאִם כֹּה יֹאמַר
לֹא חָפַצְתִּי בָּךְ הִנְנִי יַעֲשֶׂה — עָשָׂה
לִי כַּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו׃
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל צָדוֹק הַכֹּהֵן
הֲרוֹאֶה אַתָּה שֻׁבָה הָעִיר — רָאָה שׁוּב
בְּשָׁלוֹם וַאֲחִימַעַץ בִּנְךָ וִיהוֹנָתָן

בן אביתר שני בניכם אתכם: ראו אנכי מתמהמה בערבות המדבר עד בוא דבר מעמכם להגיד לי: וישב צדוק ואביתר את ארון האלהים ירושלם וישבו שם: ודוד עלה במעלה הזיתים עלה ובוכה וראש לו חפוי והוא הלך יחף וכל העם אשר אתו חפו איש ראשו ועלו עלה ובכה: ודוד הגיד לאמר אחיתפל בקשרים עם אבשלום ויאמר דוד סכל נא את עצת אחיתפל יהוה: ויהי דוד בא עד הראש אשר ישתחוה שם לאלהים והנה לקראתו חושי הארכי קרוע כתנתו ואדמה על ראשו: ויאמר לו דוד אם עברת אתי והיית עלי למשא: ואם העיר תשוב ואמרת לאבשלום עבדך אני המלך אהיה עבד אביך ואני מאז ועתה ואני עבדך והפרתה לי את עצת אחיתפל: והלוא עמך שם צדוק ואביתר הכהנים והיה כל הדבר אשר תשמע מבית המלך תגיד לצדוק ולאביתר הכהנים: הנה שם עמם שני בניהם אחימעץ לצדוק ויהונתן לאביתר ושלחתם בידם אלי כל דבר אשר תשמעו: ויבא חושי רעה דוד העיר ואבשלום יבוא ירושלם: ודוד עבר מעט מהראש והנה ציבא נער מפיבשת לקראתו וצמד חמרים חבשים ועליהם מאתים לחם ומאה

שנה · רהם · נגד · ארן · עלה · בכה · חפה · אמר · יעץ · היה · בוא · שחה · קרע · נשא · שוב · היה · פור · יעץ · שמע · נגד · שנה · בוא · מצא

Filius abiathar duo filii vestri sint vobiscum. Ecce ego abscondar in campestribus deserti: donec veniat sermo a vobis indicans mihi. Reportauerunt ergo sadoch & abiathar arcam dei in ierusalem: & manserunt ibi. Porro dauid ascendebat cliuum oliuarum scandens & flens nudis pedibus incedens & operto capite. Sed & omnis populus qui erat cum eo operto capite ascendebat plorans. Nunciatum est autem dauid quod achitofel esset in coniuratione cum absalom. Dixitque dauid. Infatua queso domine consilium achitofel. Cumque ascenderet dauid summitatem montis in quo adoraturus erat deum: ecce occurrit ei chusi arachites scissa veste & terra pleno capite. Et dixit ei dauid. Si veneris mecum: eris mihi oneri: si autem in ciuitatem reuertaris & dixeris absalom seruus tuus sum rex: sicut fui seruus patris tui: sic ero seruus tuus: dissipabis consilium achitofel. Habes autem tecum sadoch & abiathar sacerdotes: & omne verbum quodcunque audieris in domo regis: indicabis sadoch & abiathar sacerdotibus. Sunt enim cum eis duo filii eorum achimaas filius sadoch: & ionathan filius abiatar: & mittetis per eos ad me omne verbum quod audieritis. Veniente ergo chusi amico dauid in ciuitatem: absalom quoque ingressus est ierusalem. 16.

Cumque dauid transisset paululum montis verticem: apparuit syba puer miphiboseth in occursum eius cum duobus asinis qui onerati erant ducentis panibus: & centum alligaturis vue

filius abiathar ambo filii vestri vobiscum. ecce ego expecto vos in campestribus deserti: donec veniat sermo a vobis vt nuncietur mihi. et reduxerunt sadoc et abiathar arcam dei in hierusalem: et manserunt ibi. et dauid ascendebat super ascensum oliuarum et flebat: et caput eius opertum: et ipse ibat nudis pedibus: et omnis populus qui cum eo operuit vnusquisque caput suum. et ascendebant ascendentes et flentes. et dauid nunciauerunt dicentes: et achitophel in coniuratis cum abesalom. et dixit dauid: domine deus meus infatua iam consilium achitophel. et factum est dauid veniente vsque ad cacumen vbi adorauit ibi deum: et ecce venit in occursum eius chusi archi socius dauid scissa veste et terra super caput eius. et dixit ei dauid: si transieris mecum eris super me onus. si in ciuitatem reuertaris: et dices abesalom: seruus tuus sum rex: sine me viuere. seruus patris tui fui tunc et nuper: et nunc ego seruus tuus. et dissipa mihi consilium achitophel. et ecce ibi tecum sadoc et abiathar sacerdotes. et erit omne verbum quod audieris a rege renunciabis sadoc et abiathar sacerdotibus. et ecce ibi duo filii eorum cum eis achimaas filius sadoc et ionathan filius abiathar. et mittetis in manibus eorum ad me omne verbum quod audieritis. et ingreditur chusi amicus dauid in ciuitatem: et abesalom nuper ingrediebatur in hierusalem.

υἱὸς ἀβιαθάρ ἀμφότεροι υἱοὶ ὑμῶν μεθ᾽ ὑμῶν. ἰδοὺ ἐγὼ προσδέχομαι ὑμᾶς ἐν ἀραβὼθ τῆς ἐρήμου, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ λόγος παρ᾽ ὑμῶν τοῦ ἀπαγγελθῆναί μοι. καὶ ἀνέστρεψαν σαδὼκ καὶ ἀβιαθὰρ τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκάθισαν ἐκεῖ. καὶ δαυὶδ ἀνέβαινεν ἐπὶ τὴν ἀνάβασιν τῶν ἐλαιῶν καὶ ἔκλαιεν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπικεκαλυμμένη, καὶ αὐτὸς ἐπορεύετο ἀνυπόδετος, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ ἐπεκάλυψεν ἕκαστος τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἀνέβαινον ἀναβαίνοντες καὶ κλαίοντες. καὶ τῷ δαυὶδ ἀπήγγειλαν λέγοντες, καὶ ἀχιτόφελ ἐν τοῖς συστρεφομένοις μετὰ ἀβεσαλώμ. καὶ εἶπε δαυὶδ, κύριε ὁ θεός μου ματαίωσον δὴ τὴν βουλὴν ἀχιτόφελ. καὶ ἐγένετο δαυὶδ παραγινομένου ἕως ῥὼς οὗ προσεκύνησεν ἐκεῖ τῷ θεῷ, καὶ ἰδοὺ ἥκει εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ χουσὶ ὁ ἀρχὶ ἑταῖρος δαυὶδ διερρηχὼς τὸν χιτῶνα καὶ γῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ δαυὶδ, ἐὰν διέλθῃς μετ᾽ ἐμοῦ ἔσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ φορτίον. ἐὰν εἰς τὴν πόλιν ἀναστρέψῃς, καὶ ἐρεῖς τῷ ἀβεσαλώμ, παῖς σου εἰμὶ βασιλεῦ, ἔασόν με ζῆσαι. παῖς τοῦ πατρός σου ἤμην τότε καὶ ἀρτίως, καὶ νῦν ἐγὼ δοῦλός σου, καὶ διασκέδασόν μοι τὴν βουλὴν ἀχιτόφελ. καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ μετὰ σοῦ σαδὼκ καὶ ἀβιαθὰρ οἱ ἱερεῖς. καὶ ἔσται πᾶν ῥῆμα ὃ ἂν ἀκούσῃς παρὰ τοῦ βασιλέως ἀναγγελεῖς τῷ σαδὼκ καὶ τῷ ἀβιαθὰρ τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ δύο υἱοὶ αὐτῶν μετ᾽ αὐτῶν ἀχιμάας ὁ υἱὸς σαδὼκ καὶ ἰωνάθαν υἱὸς ἀβιαθάρ. καὶ ἐξαποστελεῖτε ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν πρός με πᾶν ῥῆμα ὃ ἂν ἀκούσητε. καὶ εἰσεπορεύετο χουσὶ ἑταῖρος δαυὶδ εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀβεσαλὼμ ἄρτι εἰσεπορεύετο εἰς ἱερουσαλήμ.

Ca. 16.

Et dauid transiit paululum a cacumine: et ecce siba puer mephiboseth veniebat in occursum ei: et par asinorum qui onerati erant: et super eos ducenti panes: et cephi

Καὶ δαυὶδ διῆλθε μικρὸν ἀπὸ τῆς ῥὼς, καὶ ἰδοὺ σιβὰ τὸ παιδάριον μεμφιβόσθε ἤρχετο εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, καὶ ζεῦγος ὄνων ἐπισεσαγμένων, καὶ ἐπ᾽ αὐτῶν διακόσιοι ἄρτοι, καὶ οἰφὶ

Infra. 17.c.

vue passe. et centum masse palatharum. et vter vini. et dixit rex ad siba: quid hec tibi? et dixit siba: asini domui regis vt ascendant: et panes et palathe et vue passe in cibum pueris: et vinum vt bibat qui defecerit in deserto. et dixit rex: vbi est filius domini tui? et dixit siba ad regem: ecce manet in hierusalem. et dicit: hodie reducent mihi domus israel regnum patris mei. et ait rex ad siba: ecce tibi erunt omnia que erant mephiboseth. et dixit siba: adoro: inueniam gratiam in oculis tuis domine mi rex. et venit rex dauid vsque ad baurim. et ecce inde vir egrediebatur de cognatione domus saul: et nomen ei semei filius gera procedebat egrediens: et maledicens et mittens lapides contra dauid et contra vniuersos seruos eius. et omnis populus et omnes bellatores a dextris et a sinistris regis. et ita dixit semei cum malediceret ei: egredere egredere vir sanguinum et vir iniquus: reddidit in te dominus vniuersum sanguinem domus saul: quoniam regnasti pro eo. et dedit dominus regnum in manus abesalom filii tui. et indicauit tibi maliciam tuam quoniam vir sanguinum tu es. et dixit abessa filius saruie ad regem: quare maledicit canis mortuus iste domino meo regi? vadam iam et auferam caput eius. et dixit rex ad abessa: quid mihi et vobis filii saruia? et dimittite eum: quia dominus dixit ei vt malediceret dauid. et quis dicet ei quare fecisti sic? et dixit dauid ad abessa et ad vniuersos seruos suos: ecce

σταφίδων. καὶ ἑκατὸν παλάθαι. καὶ νέβελ οἴνου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς σιβά, τί ταῦτά σοι; καὶ εἶπε σιβά, οἱ ὄνοι τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως ἐπιβαίνειν, καὶ οἱ ἄρτοι καὶ αἱ παλάθαι καὶ σταφίδες εἰς βρῶσιν τοῖς παιδαρίοις, καὶ ὁ οἶνος πίνειν τῷ ἐκλελυμένῳ ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, ποῦ ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ κυρίου σου; καὶ εἶπε σιβὰ πρὸς τὸν βασιλέα, ἰδοὺ κάθηται ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ λέγει, σήμερον ἐπιστρέψουσί μοι ὁ οἶκος ἰσραὴλ τὴν βασιλείαν τοῦ πατρός μου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς σιβά, ἰδού σοι ἔσται πάντα τὰ τοῦ μεμφιβόσθε. καὶ εἶπε σιβά, προσκυνῶ, εὕροιμι χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς σου κύριέ μου βασιλεῦ. καὶ παραγίνεται ὁ βασιλεὺς δαυὶδ ἕως βαουρίμ. καὶ ἰδοὺ ἐκεῖθεν ἀνὴρ ἐξεπορεύετο ἐκ πατριᾶς οἴκου σαούλ, καὶ ὄνομα αὐτῷ σεμεὶ υἱὸς γηρὰ ἐξεπορεύετο ἐκπορευόμενος, καὶ καταρώμενος καὶ βάλλων λίθους ἐπὶ τὸν δαυὶδ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς παῖδας αὐτοῦ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς καὶ πάντες οἱ δυνατοὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ βασιλέως. καὶ οὕτως εἶπε σεμεὶ ἐν τῷ καταρᾶσθαι αὐτόν, ἔξελθε ἔξελθε ἀνὴρ τῶν αἱμάτων καὶ ἀνὴρ ὁ παράνομος, ἐπέστρεψεν ἐπὶ σὲ κύριος πάντα τὰ αἵματα τοῦ οἴκου σαούλ, ἀνθ᾽ ὧν ἐβασίλευσας ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἔδωκε κύριος τὴν βασιλείαν εἰς χεῖρας ἀβεσαλὼμ τοῦ υἱοῦ σου. καὶ ἔδειξέ σοι τὴν κακίαν σου ὅτι ἀνὴρ αἱμάτων σὺ εἶ. καὶ εἶπεν ἀβεσσὰ υἱὸς σαρουίας πρὸς τὸν βασιλέα, ἵνα τί καταρᾶται ὁ κύων ὁ τεθνηκὼς οὗτος τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα; διελεύσομαι δὴ καὶ ἀφελῶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἀβεσσά, τί ἐμοὶ καὶ ὑμῖν υἱοὶ σαρουίας; καὶ ἄφετε αὐτόν, διότι καταρᾶται μοι, ὅτι κύριος εἶπεν αὐτῷ κακολογεῖν τὸν δαυίδ. καὶ τίς ἐρεῖ αὐτῷ τί ὅτι πεποίηκας οὕτως; καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀβεσσὰ καὶ πρὸς πάντας τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ἰδοὺ

B 3.Re. 2.b.

Infra. 19.d. Eccle. 13.c.

passe. & centum massis palatarum & vtre vini. Et dixit rex syba. Quid sibi volunt hec? Responditque syba. Domine mi rex: asini domesticis regis vt sedeant: & panes & palate ad vescendum pueris tuis: vinum autem vt bibat si quis defecerit in deserto. Et ait rex. Vbi est filius domini tui? Responditque syba regi. Remansit in ierusalem dicens. Hodie restituet mihi domus israel regnum patris mei. Et ait rex syba. Tua sint omnia que fuerunt mephiboseth. Dixitque syba. Oro vt inueniam gratiam apud te domine mi rex. Venit ergo rex dauid vsque bahurim. Et ecce egrediebatur inde vir de cognatione domus saul nomine semei filius gera: procedebatque egrediens & maledicebat: mittebatque lapides contra dauid & contra vniuersos seruos regis dauid. Omnis autem populus & vniuersi bellatores a dextro & a sinistro latere regis incedebant. Ita autem loquebatur semei cum malediceret regi. Egredere: egredere vir sanguinum & vir belial. Reddidit tibi dominus vniuersum sanguinem domus saul: quoniam inuasisti regnum pro eo: & dedit dominus regnum in manu absalom filii tui: & ecce premunt te mala tua: quoniam vir sanguinum es. Dixit autem abisai filius saruie regi. Quare maledicit canis hic moriturus domino meo regi? Vadam & amputabo caput eius. Et ait rex. Quid mihi & vobis est filii saruie? Dimittite eum vt maledicat. Dominus enim precepit ei vt malediceret dauid: Et quis est qui audeat dicere quare sic fecerit. Et ait rex abisai & vniuersis seruis suis. Ecce

צמוקים ומאה קיץ ונבל יין: ויאמר המלך אל ציבא מה אלה לך ויאמר ציבא החמורים לבית המלך לרכב והלחם והקיץ לאכול הנערים והיין לשתות היעף במדבר: ויאמר המלך ואיה בן אדניך ויאמר ציבא אל המלך הנה יושב בירושלם כי אמר היום ישיבו לי בית ישראל את ממלכות אבי: ויאמר המלך לציבא הנה לך כל אשר למפיבשת ויאמר ציבא השתחויתי אמצא חן בעיניך אדני המלך: ובא המלך דוד עד בחורים והנה משם איש יוצא ממשפחת בית שאול ושמו שמעי בן גרא יצא יצוא ומקלל: ויסקל באבנים את דוד ואת כל עבדי המלך דוד וכל העם וכל הגברים מימינו ומשמאלו: וכה אמר שמעי בקללו צא צא איש הדמים ואיש הבליעל: השיב עליך יהוה כל דמי בית שאול אשר מלכת תחתו ויתן יהוה את המלוכה ביד אבשלום בנך והנך ברעתך כי איש דמים אתה: ויאמר אבישי בן צרויה אל המלך למה יקלל הכלב המת הזה את אדני המלך אעברה נא ואסירה את ראשו: ויאמר המלך מה לי ולכם בני צרויה כי יקלל כי יהוה אמר לו קלל את דוד ומי יאמר מדוע עשיתה כן: ויאמר דוד אל אבישי ואל כל עבדיו הנה

צמק קוץ · אמר · שתה · דבר · ישב · שוב · מלך · שחה מצא · בוא · יצא · שפחה · קלל · סקל · ימן שמאל · יצא · בלל · שוב · נתן · רוע · מות · עבר · סור · אמר · ידע עשה

בני אשר יצא ממעי מבקש את
נפשי ואף כי עתה בן הימיני
הנחו לו ויקלל כי אמר לו יהוה
אולי יראה יהוה בעיני והשיב
יהוה לי טובה תחת קללתו היום
הזה׃ וילך דוד ואנשיו בדרך
ושמעי הלך בצלע ההר לעמתו
הלך ויקלל ויסקל באבנים
לעמתו ועפר בעפר׃ ויבא המלך
וכל העם אשר אתו עיפים
וינפש שם׃ ואבשלום וכל העם
איש ישראל באו ירושלם
ואחיתפל אתו׃ ויהי כאשר בא
חושי הארכי רעה דוד אל
אבשלום ויאמר חושי אל
אבשלום יחי המלך יחי המלך׃
ויאמר אבשלום אל חושי זה
חסדך את רעך למה לא הלכת
את רעך׃ ויאמר חושי אל
אבשלום לא כי אשר בחר
יהוה והעם הזה וכל איש ישראל
לו אהיה ואתו אשב׃ והשנית
למי אני אעבד הלוא לפני
בנו כאשר עבדתי לפני אביך
כן אהיה לפניך׃ ויאמר אבשלום
אל אחיתפל הבו לכם עצה
מה נעשה׃ ויאמר אחיתפל אל
אבשלום בוא אל פלגשי אביך
אשר הניח לשמור הבית ושמע
ישראל כי נבאשת את אביך וחזקו
ידי כל אשר אתך׃ ויטו לאבשלום
האהל על הגג ויבא אבשלום
אל פלגשי אביו לעיני כל
ישראל׃ ועצת אחיתפל אשר
יעץ בימים ההם כאשר ישאל
איש בדבר האלהים כן כל עצת
אחיתפל גם לדוד גם לאבשלם׃

יצא · בקש · ימן · נוח · קלל · אלי · ראה · שוב · סקל · בוא · נפש · היה · אמר · חיה · רעה · ישב · שנה · עבד · פנה · יהב · יעץ · עשה · נוח · שמר · באש · נטה · בוא · יום · שאל

filius meus qui egressus est de vtero meo quērit animam meam: quāto magis hic filius gemini: dimittite eum vt maledicat iuxta pceptū dñi si forte respiciat dominus afflictionē meā: & reddat mihi dominus bonū pro maledictione hac hodierna. Ambulabat itaq; dauid & socii eius per viā cū eo. Semei autem per iugū montis ex latere contra illum gradiebatur maledicens & mittens lapides aduersum eū: terramq; spargens. Venit itaq; rex dauid & vniuersus populus cum eo lassus: & refocillati sunt ibi. Absalom āt & oīs populus eius ingressi sunt ierusalē sed & achitofel cum eo. Cum autē venisset chusi arachites amicus dauid ad absalom locutus est ad eum. Salue rex. salue rex. At quem absalō. Hec est inquit gratia tua ad amicum tuum? Quare nō iuisti cū amico tuo? Responditq; chusi ad absalō. Nequaq̄: quia illius ero quem elegit dñs: & oīs hic popul⁹ & vniuersus israel: & cum eo manebo. Sed vt & hoc inferam: cui ego seruiturus sum? Nonne filio regis? Sicut parui patri tuo: ita pebo & tibi. Dixit autem absalom ad achitofel. Inite consilium quid agere debeamus. Et ait achitofel ad absalom. Ingredere ad concubinas patris tui quas dimisit ad custodiendā domum: vt cum audierit omnis israel q̄ fedaueris patrem tuum: roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergo absalom tabernaculum in solario: ingressusq; est ad concubinas patris sui coram vniuerso israel. Consilium autem achitofel qd dabat in diebus illis: quasi si quis consuleret deum. Sic erat omne cōsilium achitofel: & cum esset cum dauid: & cū esset cum absalom. 17.

filius me⁹ q egressus ē de vtero meo querit aiam
ὁ υἱός μου ὁ ἐξελθὼν ἐκ τῆς κοιλίας μου ζητεῖ τὴν ψυχήν
meā. q̄ñ τ nūc hic filius iemmei: dimittite eū
μου. εἰ δὲ καὶ νῦν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἰεμιναίου, ἄφετε αὐτὸν
τ maledicat: q̄ñ dñs dixit ei: si forte respiciat
καὶ καταράσθω, ὅτι κύριος εἴρηκεν αὐτῷ, εἴ πως ἴδοι
humilitatē meā: τ reddat mihi dñs bo
τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ ἀνταποδώσῃ μοι κύριος ἀγα
na pro maledictione ei⁹ in die illa. et am
θὰ ἀντὶ τῆς κατάρας αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ἐπο
bulabat dauid τ oēs viri eius in via.
ρεύετο δαυὶδ καὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.
τ semei ibat per latus mōtis: ad
καὶ σεμεῒ ἐπορεύετο κατὰ τὸ κλίτος τοῦ ὄρους, ἐχό
herēs ei ibat τ maledicebat: τ mittebat la
μενα αὐτοῦ ἐπορεύετο καὶ κατηρᾶτο, καὶ ἔβαλλε λί
des aduersus eū τ puluere spargēs. τ venit
θους ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ τῷ χοῒ πάσσων. καὶ παρεγένετο
rex τ vniuersus ppl's q cū eo deficientes.
ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ ἐκλελυμένοι.
τ refocillati sūt ibi. τ abesalom τ oīs ppl's vi
καὶ ἀνέψυξαν ἐκεῖ. καὶ ἀβεσσαλὼμ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀν
rorū israel ingressi sūt in hierusalē: τ achitophel
δρῶν ἰσραὴλ εἰσῆλθον εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἀχιτόφελ
cum eo. τ factū ē cū venit chusi archi amicus
μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὅτε ἦλθε χουσὶ ὁ ἀρχὶ ἑταῖρος
dauid ad abesalom: τ dixit chusi abesa
δαυὶδ πρὸς ἀβεσσαλώμ, καὶ εἶπε χουσὶ τῷ ἀβεσσα
lom: viuat rex viuat rex. τ dixit abesa
λώμ, ζήτω ὁ βασιλεύς ζήτω ὁ βασιλεύς. καὶ εἶπεν ἀβεσσα
lom chusi: hec mīa tua cū ami
λὼμ τῷ χουσί, τοῦτο τὸ ἔλεός σου μετὰ τοῦ ἑταί
co tuo? quare nō iuisti cū amico tuo? τ
ρου σου; ἵνα τί οὐκ ἐπορεύθης μετὰ τοῦ ἑταίρου σου; καὶ
dixit chusi ad abesalom: nequaq̄: sed post
εἶπε χουσὶ πρὸς τὸν ἀβεσσαλώμ, οὐχί, ἀλλ᾽ ἢ κατόπισθεν
quē elegit dñs τ ppl's hic τ vniuersus vir is
οὗ ἐξελέξατο κύριος καὶ ὁ λαὸς οὗτος καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσ
rael: ei ero τ cū eo manebo. τ
ραήλ, αὐτῷ ἔσομαι καὶ μετ᾽ αὐτοῦ καθίσομαι. καὶ τὸ
secundo cui ego seruiā: nōne corā filio
δεύτερον τίνι ἐγὼ δουλεύσω, οὐκ ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ
eius? sicut seruiui patri tuo sic ero te
αὐτοῦ; ὡς ἐδούλευσα τῷ πατρί σου οὕτως ἔσομαι με
cum. τ dixit abesalom ad achitophel: da
τὰ σοῦ. καὶ εἶπεν ἀβεσσαλὼμ πρὸς ἀχιτόφελ, δό
te nobis cōsiliū qd agemus? τ dixit achito
τε ἑαυτοῖς βουλὴν τί ποιήσομεν; καὶ εἶπεν ἀχιτό
phel abesalom: ingredere ad cōcubinas pa
φελ πρὸς ἀβεσσαλώμ, εἴσελθε πρὸς παλλακὰς τοῦ πα
tris tui quas dimisit ad custodiēdū domū suā: τ
τρός σου ἃς κατέλειπε φυλάσσειν τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ
audiet oīs israel: q fedasti patrē
ἀκούσεται πᾶς ἰσραήλ, ὅτι κατῄσχυνας τὸν πατέρα
tuū: τ roborabūtur manus oīum q sūt te
σου, καὶ κρατήσουσιν αἱ χεῖρες πάντων τῶν μετὰ
cum. τ fixerūt tabernaculū abesalom in sola
σοῦ. καὶ ἔπηξαν σκηνὴν τῷ ἀβεσσαλὼμ ἐπὶ τῷ δώμα
rio: τ ingressus est abesalō ad cōcubinas
τι, καὶ εἰσῆλθεν ἀβεσσαλὼμ πρὸς τὰς παλλακὰς
patris sui in oculis vniuersi isra
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς τοῦ ἰσρα
el. τ cōsiliū achitophel qd cōsulebat in
ήλ. καὶ ἡ βουλὴ ἀχιτόφελ ἣν ἐβουλεύσατο ἐν ταῖς
diebus priorib⁹: sicut cōsulit qs per
ἡμέραις ταῖς πρώταις, καθὼς ἐρωτᾷ τις διὰ τοῦ
deū: sic oē cōsiliū achitophel τ
θεοῦ, οὕτως πᾶσα ἡ βουλὴ ἀχιτόφελ καὶ τῷ
dauid τ abesalom.
δαυὶδ καὶ τῷ ἀβεσσαλώμ.

Ca. 17.

1. Par. 17. b.

A

Et dixit achitophel ad abesalō: eligam
Καὶ εἶπεν ἀχιτόφελ πρὸς ἀβεσσαλώμ, ἐκλέξομαι
iā mihi duodecim millia viroꝝ: τ surgēs per
δὴ ἐμαυτῷ δώδεκα χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ ἀναστὰς κα
sequar post dauid nocte: τ irruam super
ταδιώξω ὀπίσω δαυὶδ τὴν νύκτα, καὶ ἐπελεύσομαι ἐπ᾽ αυ
eū. τ ipse lassus τ solutus manib⁹:
τόν. καὶ αὐτὸς κοπιῶν καὶ ἐκλελυμένος τὰς χεῖρας,
τ terrebo eū: τ fugiet oīs ppl's q cū
καὶ ἐκστήσω αὐτόν, καὶ ἐκφεύξεται πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾽
eo: τ percutiā regē solū. τ re
αὐτοῦ, καὶ πατάξω τὸν βασιλέα μονώτατον. καὶ ἐπι
ducā vniuersū ppl'm ad te: sicut reuertetur
στρέψω πάντα τὸν λαὸν πρὸς σέ, καθὼς ἐπιστρέφει
spōsa ad virū suum. verū aiam viri vni⁹
νύμφη πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. πλὴν ψυχὴν ἀνδρὸς ἑνὸς
queris: τ oīs ppl's erit pax. τ placuit
ἐκζητεῖς, καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἔσται εἰρήνη. καὶ ἤρεσεν
sermo in oculis abesalom τ in oculis om
ὁ λόγος ἐν ὀφθαλμοῖς ἀβεσσαλὼμ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς πάν
niū seniorum israel. τ ait abesalom:
των τῶν πρεσβυτέρων ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ἀβεσσαλώμ,
vocate iā chusi arachi: τ audiemus qd
καλέσατε δὴ τὸν χουσὶ τὸν ἀραχί, καὶ ἀκουσόμεθα τί
in ore eius τ ipsius. τ venit chu
ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ καί γε αὐτοῦ. καὶ παρεγένετο χου
si ad abesalom. τ ait abesalom ad eum di
σὶ πρὸς ἀβεσσαλώμ. καὶ εἶπεν ἀβεσσαλὼμ πρὸς αὐτὸν λέ
cens: sm verbū hoc locutus est achitophel: si
γων, κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο λελάληκεν ἀχιτόφελ, εἰ
faciemus sm verbū eius: si āt nō: tu loque
ποιήσομεν κατὰ τὸ ῥῆμα αὐτοῦ, εἰ δὲ μή, σὺ λάλη
re. τ dixit chusi ad abesalom: nō bonū
σον. καὶ εἶπε χουσὶ πρὸς ἀβεσσαλώμ, οὐκ ἀγαθὴ ἡ
cōsiliū qd cōsuluit achitophel nūc istud. τ di
βουλὴ ἣν βεβούλευται ἀχιτόφελ νυνὶ ταύτην. καὶ εἶ
xit chusi: tu nosti patrē tuū τ vi
πεν χουσί, σὺ οἶδας τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς ἄν
ros qui cum eo: q fortes sūt nimis τ
δρας τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτι δυνατοί εἰσι σφόδρα καὶ
amari aīo suo: τ sunt veluti vrsa
κατάπικροι τῇ ψυχῇ αὐτῶν, καὶ εἰσὶν ὥσπερ ἄρκτος
filijs priuata in cāpo. τ pater tuus vir bella
ἠτεκνωμένη ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ ὁ πατήρ σου ἀνὴρ πολε
tor: τ nō sedabit pplm. τ ecce ip
μιστής, καὶ οὐ καταπαύσει τὸν λαόν. καὶ ἰδοὺ αὐ
se abscōdit⁹ est in vna vallū vel in vno locorū.
τὸς κέκρυπται ἐν ἑνὶ τῶν αὐλώνων ἢ ἐν ἑνὶ τῶν τόπων.
τ erit cū caderēt ipsi in pricipio: τ au
καὶ ἔσται ἐν τῷ ἐπιπεσεῖν αὐτοὺς ἐν ἀρχῇ, καὶ ἀκού
diet audiēs τ dicet: fctā ē ruina in pplo q
σεται ὁ ἀκούων καὶ ἐρεῖ, γέγονε θραῦσις ἐν τῷ λαῷ τῷ
post abesalom. τ erit fili⁹ pugnator: cui⁹
ὀπίσω ἀβεσσαλώμ. καὶ ἔσται ὁ υἱὸς ὁ μαχητής, οὗ
est cor q̄si cor leonis: fractū fra
ἐστιν ἡ καρδία ὡς καρδία λέοντος, θραυσθεὶς θραυ
getur: q̄a cognoscet oīs israel: q fortis
σθήσεται, ὅτι γνώσεται πᾶς ἰσραήλ, ὅτι δυνατὸς
fuit pater tu⁹ τ bellatores oēs qui cū
ἐστιν ὁ πατήρ σου καὶ οἱ μαχηταὶ πάντες οἱ με
eo. sic consulo ego: cōgregatus cō
τ᾽ αὐτοῦ. οὕτως συμβουλεύω ἐγώ, συναγόμενος συ
gregabitur ad te vniuersus isrl' a dan τ vsq ad
ναχθήσεται πρὸς σὲ πᾶς ἰσραὴλ ἀπὸ δὰν καὶ ἕως
bersabee: q̄si arena q̄ ē in mari in mul
βηρσαβεέ, ὡς ἡ ἄμμος ἡ ἐπὶ τῆς θαλάσσης εἰς πλῆ
titudinē. τ facies tua ibit in medio eoꝝ:
θος. καὶ τὸ πρόσωπόν σου πορεύσεται εἰς μέσον αὐτῶν,

D

C

Dixit ergo achitofel ad absalom. Eligam mihi duodecim millia virorum: & cōsurgens persequar dauid hac nocte: & irruam sup eū: qppe q lassus est & solutis mānibus: pcutiā eū. Cūq; fugerit oīs ppl's qui cum eo est: percutiā regem desolatum: & reducā vniuersū populum quomodo vnus hō reuerti solet. Vnū enim virum tu q̄ris: & omnis populus erit in pace. Placuitq; sermo eius absalom & cunctis maioribus natu israel. Ait autem absalom. Vocate chusi arachitē: & audiamus qd ēt ipe dicat. Cumq; venisset chusi ad absalō: ait absalō ad eum. Huiuscemodi sermonem locutus est achitofel. Facere debemus: an non quod das cōsiliū? Et dixit chusi ad absalom. Non ē bonum consilium quod dedit achitofel hac vice. Et rursum intulit chusi. Tu nosti patrē tuū & viros q cū eo sunt esse fortissimos & amaro animo: veluti si vrsa raptis catulis in saltu seuiat. Sed & pr̄tuus vir bellator est: nec morabitur cū populo. Forsitan nūc latitat in foueis aut in vno quo voluerit loco: & cū ceciderit vnus quilibet in pricipio: audiet quicunq; audierit: & dicet. Facta est plaga in populo qui sequebatur absalō. Et fortissim⁹ quisq; cui⁹ cor ē q̄si leōis: pauore soluetur. Scit enī oīs populus israel fortem esse patrem tuum: & robustos oēs qui cū eo sunt. Sed hoc mihi videtur rectū eē cōsiliū. Cōgregetur ad te vniuersus ppl's isrl a dā vsq; ad bersabee quasi arena maris innumerabilis: & tu eris in medio eorum

Cap. xvij.

ויאמר אחיתפל אל
אבשלום אבחרה נא שנים
עשר אלף איש ואקומה
וארדפה אחרי דוד הלילה׃
ואבוא עליו והוא יגע ורפה ידים
והחרדתי אתו ונס כל העם אשר
אתו והכיתי את המלך לבדו׃
ואשיבה כל העם אליך כשוב
הכל האיש אשר אתה מבקש
כל העם יהיה שלום׃ ויישר
הדבר בעיני אבשלם ובעיני כל
זקני ישראל׃ ויאמר אבשלום
קרא נא גם לחושי הארכי
ונשמעה מה בפיו גם הוא׃ ויבא
חושי אל אבשלום ויאמר
אבשלום אליו לאמר כדבר הזה
דבר אחיתפל הנעשה את דברו
אם אין אתה דבר׃ ויאמר חושי
אל אבשלום לא טובה העצה
אשר יעץ אחיתפל בפעם הזאת׃
ויאמר חושי אתה ידעת את
אביך ואת אנשיו כי גברים
המה ומרי נפש המה כדב שכול
בשדה ואביך איש מלחמה ולא
ילין את העם׃ הנה עתה הוא
נחבא באחת הפחתים או באחת
המקומות והיה כנפל בהם
בתחלה ושמע השמע ואמר
היתה מגפה בעם אשר אחרי
אבשלם׃ והוא גם בן חיל אשר
לבו כלב האריה המס ימס כי
ידע כל ישראל כי גבור אביך
ובני חיל אשר אתו׃ כי יעצתי
האסף יאסף עליך כל ישראל
מדן ועד באר שבע כחול אשר
על הים לרב ופניך הלכים בקרב׃

בחר · קום · רדף · בוא · חרד · נכה · בדד · שוב · בקש · היה · שלם · ישר · אמר · שמע · פה · עשה · יעץ · מרר · דוב · שכל · לחם · לין · חבא · קום · חלל · היה · נגף · ארה · מסס · גבר · אסף · פנה

ובאנו אליו באחת המקומת
אשר נמצא שם ונחנו עליו
כאשר יפל הטל על האדמה
ולא נותר בו ובכל האנשים
אשר אתו גם אחד׃ ואם אל
עיר יאסף והשיאו כל ישראל
אל העיר ההיא חבלים וסחבנו
אתו עד הנחל עד אשר לא
נמצא שם גם צרור׃ ויאמר
אבשלום וכל איש ישראל
טובה עצת חושי הארכי מעצת
אחיתפל ויהוה צוה להפר את
עצת אחיתפל הטובה לבעבור
הביא יהוה אל אבשלום את
הרעה׃ ויאמר חושי אל צדוק
ואל אביתר הכהנים כזאת
וכזאת יעץ אחיתפל את
אבשלום ואת זקני ישראל
וכזאת וכזאת יעצתי אני׃
ועתה שלחו מהרה והגידו לדוד
לאמר אל תלן הלילה בערבות
המדבר וגם עבור תעבור פן יבלע
למלך ולכל העם אשר אתו׃
ויהונתן ואחימעץ עמדים בעין
רגל והלכה השפחה והגידה
להם והם ילכו והגידו למלך דוד
כי לא יוכלו להראות לבוא
העירה׃ וירא אתם נער ויגד
לאבשלם וילכו שניהם מהרה
ויבאו אל בית איש בבחורים
ולו באר בחצרו וירדו שם׃
ותקח האשה ותפרש את המסך
על פני הבאר ותשטח עליו
הרפות ולא נודע דבר׃ ויבאו
עבדי אבשלום אל האשה
הביתה ויאמרו איה אחימעץ

Et irruemus super eum in quocunq̧ loco inuentus fuerit: & operiemus eum sicut cadere solet ros super terram: & non relinquem⁹ de viris q cū eo sunt: nec vnū quidem. Quod si vrbē aliquā fuerit igressus: circūdabit oīs israel ciuitati illi funes: & trahemus eam in torrentem vt non reperiatur nec calculus quidem ex ea. Dixitq̧ absalom & omnes viri israel. Melius est cōsiliū chusi arachite consilio achitofel. Dn̄i autē nutu dissipatum est consilium achitofel vtile: vt induceret domin⁹ sup absalom malum. Et ait chusi sadoch & abiathar sacerdotibus. Hoc & hoc modo consilium dedit achitofel absalō & senioribus israel: & ego tale & tale dedi consilium. Nūc ergo mittite cito & nunciate dauid dicētes. Ne moreris nocte hac in cāpestrib⁹ deserti sed absq̧ dilatione trāsgredere: ne forte absorbeatur rex & oīs populus qui cū eo est. Ionathas āt & achimaas stabant iuxta fontē rogel. Abijt ancilla & nunciauit eis: & illi pfecti sūt vt referrēt ad regē dauid nūciū. Nō ei poterant videri aut introire ciuitatē. Vidit āt eos quidam puer: & indicauit absalom. Illi vero concito gradu ingressi sunt domū cuiusdam viri in bahurim q hēbat puteum in vestibulo suo: & descēderūt in eū. Tulit āt mulier: & expandit velamen sup os putei quasi siccans ptisanas: & sic latuit res. Cumq̧ venissent serui absalō in domū ad mulierem dixerunt. Vbi est achimaas

⁊ irruemus sup eū in vno locorū vbi inue-
καὶ ἥξομεν ἐπ᾽ αὐτὸν εἰς ἕνα τῶν τόπων οὗ ἂν εὕρω-
nerim⁹ eū ibi ⁊ castrametabimur aduersus eū: sicut
μεν αὐτὸν ἐκεῖ καὶ παρεμβαλοῦμεν ἐπ᾽ αὐτόν, ὡσεὶ
cadit ros sup terrā: ⁊ nō relinquemus
πίπτει δρόσος ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ οὐχ ὑπολειψόμεθα
in eo ⁊ in oibus viris q̄ cū eo vl-
ἐν αὐτῷ καὶ πᾶσι τοῖς ἀνδράσι τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ οὐ-
lum. si āt in vrbē cōducetur: ⁊ adducēt oīs
δένα. ἐὰν δὲ εἰς πόλιν συναχθῇ, καὶ προσάξουσι πᾶς
israel funes ad ciuitatē illā: ⁊ extra-
ἰσραὴλ σχοινία ἐπὶ τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ ἐπισπάσον-
hent eā in torrētē: donec nō derelinquat ibi
ται αὐτὴν εἰς τὸν χειμάρρουν, ἕως μὴ καταλειφθῇ ἐκεῖ
neq̧ lapis. ⁊ dixit abesalō ⁊ oīs vir is-
μηδὲ λίθος. καὶ εἶπεν ἀβεσσαλὼμ καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσ-
rael: bonū cōsiliū chusi arachi magis q̄ con-
ραήλ, ἀγαθὴ ἡ βουλὴ χουσὶ τοῦ ἀραχὶ ὑπὲρ τὴν βου-
siliū achitophel. ⁊ dn̄s precepit vt dissipa-
λὴν ἀχιτόφελ. καὶ κύριος ἐνετείλατο τοῦ διασκεδά-
retur cōsiliū achitophel bonū: vt
σαι τὴν βουλὴν τοῦ ἀχιτόφελ τὴν ἀγαθήν, ὅπως ἂν
induceret dn̄s mala sup abesalom. ⁊ ait
ἐπάγῃ κύριος τὰ κακὰ ἐπὶ ἀβεσσαλώμ. καὶ εἶπε
chusi ad sadoc ⁊ ad abiathar sacerdotes:
χουσὶ πρὸς σαδὼκ καὶ πρὸς ἀβιάθαρ τοὺς ἱερεῖς,
sic ⁊ sic consuluit achitophel abesa-
οὕτω καὶ οὕτω βεβούλευται ἀχιτόφελ τῷ ἀβεσσα-
lom ⁊ senioribus israel: ⁊ sic
λὼμ καὶ τοῖς πρεσβυτέροις ἰσραήλ, καὶ οὕτω
⁊ sic cōsului ego. ⁊ nunc mitti-
καὶ οὕτω συμβεβούλευκα ἐγώ. καὶ νῦν ἀποστείλα-
te cito ⁊ nūciate dauid dicētes:
τε ταχὺ καὶ ἀπαγγείλατε τῷ δαυὶδ λέγοντες,
ne moreris nocte in occidēte deserti:
μὴ αὐλισθῇς τὴν νύκτα κατὰ δυσμὰς τῆς ἐρήμου,
sed transiēs trāsgredere: vt nō absorbeatur
ἀλλὰ διαβαίνων διάβηθι, ὅπως μὴ καταποθῇ ὁ βα-
rex ⁊ oīs pplūs q̄ cū eo. ⁊ ionathan
σιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἰωναθὰν
⁊ achimaas steterūt in fonte ro-
καὶ ἀχιμαὰς εἱστήκεισαν ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ῥω-
gel: ⁊ abijt ancilla: ⁊ nūciauit e-
γήλ, καὶ ἐπορεύετο ἡ παιδίσκη, καὶ ἀπήγγειλεν αὐ-
is. ⁊ ipsi pfecti sūt. ⁊ nūciauerūt
τοῖς. καὶ αὐτοὶ ἐπορεύοντο καὶ ἀπήγγειλαν τῷ
regi dauid: qm̄ nō poterāt videri ⁊ in-
βασιλεῖ δαυίδ, ὅτι οὐκ ἐδύναντο ὀφθῆναι καὶ εἰ-
troire in ciuitatē. ⁊ vidit eos pu-
σελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἶδεν αὐτοὺς παιδάρι-
er: ⁊ indicauit abesalom: ⁊ recesserūt fe-
ον, καὶ ἀπήγγειλε τῷ ἀβεσσαλώμ, καὶ ἀπῆλθον τα-
stināter: ⁊ ingressi sunt in domū viri in baurim.
χέως, καὶ εἰσῆλθον εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἐν βαουρίμ.
⁊ hoi puteus in aula: ⁊ descendūt
καὶ τῷ ἀνθρώπῳ λάκκος ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ καταβαίνουσιν
illuc. ⁊ tulit mulier ⁊ expādit ve-
ἐκεῖ. καὶ ἔλαβεν ἡ γυνὴ καὶ διεπέτασεν τὸ ἐπι-
lamē sup os putei ⁊ siccabat
κάλυμμα ἐπὶ τοῦ στόματος τοῦ λάκκου καὶ ἔψυχεν
sup eū palathas: ⁊ nō cognitū fuit verbū. ⁊ in-
ἐπ᾽ αὐτῷ παλάθας, καὶ οὐκ ἐγνώσθη τὸ ῥῆμα. καὶ εἰ-
gressi sūt serui abesalom ad mulierē in
σῆλθον οἱ παῖδες ἀβεσσαλὼμ πρὸς τὴν γυναῖκα εἰς
domū: ⁊ dixerūt: vbi est achimaas
τὸν οἶκον, καὶ εἶπον, ποῦ ἐστιν ἀχιμαὰς

D

E

⁊ ionathan? ⁊ dixit ad viros mulier: trā-
καὶ ἰωναθάν; καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἄνδρας ἡ γυνή, πα-
sierūt gustātes parū aque. ⁊ quesierūt ⁊ nō
ρῆλθον γευσάμενοι μικρὸν τοῦ ὕδατος. καὶ ἐζήτουν καὶ οὐχ
inuenerūt eos: ⁊ reuertuntur in hierusalem. ⁊
εὕρισκον αὐτούς, καὶ ἀναστρέφουσιν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ
factū est postq̄ abierūt ipsi: ascēderūt de
ἐγένετο μετὰ τὸ ἀπελθεῖν αὐτούς, ἀνέβησαν ἐκ τοῦ
puteo ⁊ abierūt. ⁊ nūciauerūt regi
λάκκου καὶ ἀπῆλθον. καὶ ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ
dauid: ⁊ dicūt ei: surgite ⁊ trāsite
δαυίδ, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀνάστητε καὶ διάβητε
cito aquas: qm̄ hec consuluit cōtra
ταχέως τὰ ὕδατα, ὅτι τάδε βεβούλευται καθ᾽ ὑ-
vos achitophel. ⁊ surrexit dauid ⁊ oīs pplūs q̄
μῶν ἀχιτόφελ. καὶ ἀνέστη δαυὶδ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ
cum eo ⁊ trāsierūt iordanē vsq̧ ad lu-
μετ᾽ αὐτοῦ καὶ διέβησαν τὸν ἰορδάνην ἕως τοῦ φω-
cem matutinā: vsq̧ ad vnū nō latuit q̄ nō trāsiuit ior-
τὸς τοῦ πρωΐ, ἕως ἑνὸς οὐκ ἔλαθεν ὃς οὐ διέβη τὸν ἰορ-
danē. ⁊ achitophel vidit: q̄ nō factū fuit cōsiliū
δάνην. καὶ ἀχιτόφελ εἶδεν, ὅτι οὐ γέγονεν ἡ βουλὴ
suū: ⁊ strauit asinū suū ⁊ surrexit ⁊
αὐτοῦ, καὶ ἐπέσαξε τὸν ὄνον αὐτοῦ καὶ ἀνέστη καὶ
abijt in domū suā in ciuitatē suā.
ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ.
⁊ precepit domui sue ⁊ suffocauit se ⁊ mor-
καὶ ἐνετείλατο τῷ οἴκῳ αὐτοῦ καὶ ἀπήγξατο καὶ ἀπέ-
tuus ē: ⁊ sepult⁹ est in sepulchro patris sui.
θανε, καὶ ἐτάφη ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.
⁊ dauid venit in castra: ⁊ abe-
καὶ δαυὶδ παρεγένετο εἰς παρεμβολάς, καὶ ἀβεσ-
salom trāsijt iordanē ipse ⁊ oīs vir isra-
σαλὼμ διέβη τὸν ἰορδάνην αὐτὸς καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσρα-
el cū eo. ⁊ amessa cōstituit abesalom
ὴλ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀμεσσὰ κατέστησεν ἀβεσσαλὼμ
pro ioab sup exercitū. at amessa erat filius vi-
ἀντὶ ἰωὰβ ἐπὶ τὴν στρατιάν. ὁ δὲ ἀμεσσὰ ἦν υἱὸς ἀν-
ri: ⁊ nomē ei iether israelite: q̄ venit ad
δρός, καὶ ὄνομα αὐτῷ ἰεθὲρ τοῦ ἰσραηλίτου, ὃς ἦλθεν ἐπὶ
abigail filiā iesse sororē saruia ma-
τὴν ἀβιγαῒλ θυγατέρα ἰεσσαὶ ἀδελφὴν σαρουΐα μη-
tris ioab. ⁊ castrametat⁹ est abesalom ⁊ oīs
τρὸς ἰωάβ. καὶ παρενέβαλεν ἀβεσσαλὼμ καὶ πᾶς
vir israel in terra galaath. ⁊ factū est qm̄ igressus ē
ἀνὴρ ἰσραὴλ εἰς γῆν γαλαάδ. καὶ ἐγένετο ὅτε εἰσῆλθε
dauid in castra ⁊ sobi ⁊ filius naas de ra-
δαυὶδ εἰς παρεμβολάς, καὶ σοβὶ καὶ υἱὸς ναὰς ἐκ ῥα-
bath filiorū ammō: ⁊ machir filius amiel de loda-
βὰθ υἱῶν ἀμμών, καὶ μαχὶρ υἱὸς ἀμιὴλ ὁ ἐκ λοδα-
bar: ⁊ berzelai galaadites q̄ de rogelim tulerūt
βάρ, καὶ βερζελλαῒ ὁ γαλααδίτης ὁ ἐκ ῥωγελὶμ ἤνεγκαν
cubilia ⁊ tapetes: ⁊ lebetes ⁊ vasa fi-
κοίτας καὶ ἀμφιτάπους, καὶ λέβητας καὶ σκεύη κε-
ctilia: ⁊ frumētū ⁊ ordeū ⁊ farinā ⁊ fabam
ράμου, καὶ πυροὺς καὶ κριθὰς καὶ ἄλευρα καὶ κύαμον
⁊ lētē ⁊ similā ⁊ mel ⁊ butyrum ⁊
καὶ φακὸν καὶ ἄλφιτα καὶ μέλι καὶ βούτυρον καὶ
oues ⁊ lactentes vitulos. ⁊ attulerūt
πρόβατα καὶ γαλαθηνὰ μοσχάρια. καὶ προσήνεγκαν
dauid ⁊ pplō q̄ cum eo ad vescēdū: qm̄ dicebāt
τῷ δαυὶδ καὶ τῷ λαῷ τῷ μετ᾽ αὐτοῦ ἐσθίειν, ὅτι ἔλεγον
pplm̄ famescere ⁊ deficere sitiētē in deserto.
τὸν λαὸν πεινᾶν καὶ ἐκλελύσθαι διψήσαντα ἐν τῇ ἐρήμῳ.

C.18. A

Et recēsuit dauid oēm pplm̄ q̄
Καὶ ἐπεσκέψατο δαυὶδ πάντα τὸν λαὸν τὸν
cum eo. ⁊ constituit sup eos tribunos ⁊
μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ κατέστησεν ἐπ᾽ αὐτοὺς χιλιάρχους καὶ
centuriones. ⁊ misit dauid pplz:
ἑκατοντάρχους. καὶ ἀπέστειλε δαυὶδ τὸν λαόν, τὸ
tertiā ptē in manu ioab: ⁊ tertiā ptē in manu
τρίτον ἐν χειρὶ ἰωάβ, καὶ τὸ τρίτον ἐν χειρὶ

F

G

& ionathas? Et rn̄dit eis mulier. Trāsierūt festināter gustata paululū aq̄. At hi q q̄rebāt cū nō reperissent: reuersi sunt in ierusalem. Cumq̧ abijssent ascēderūt illi de puteo: & pgētes nūciauerunt regi dd̄ & dixerūt. Surgite & transite cito fluuiū: qm̄ huiuscemodi dedit cōsiliū cōtra vos achitofel. Surrexit ergo dd̄ & oīs pplus q cū eo erat: & trāsierūt iordanē donec dilucesceret: & nec vnus quidē residuus fuit qui non trāsiret fluuiū. Porro achitofel videns q non fuisset factū cōsilium suum: strauit asinū suū: surrexitq̧ & abijt in domū suā & in ciuitatē suā: & disposita domo sua: suspēdio interijt: & sepult⁹ ē in sepulchro pr̄is sui. Dauid āt vēit in castra: & absalom transijt iordanem: ipse & omnes viri israel cum eo. Amasam vero cōstituit absalom pro ioab sup exercitū. Amasa āt erat filius viri qui vocabatur iethra de iezraeli: qui igressus est ad abigail filiā naas sororem saruie q̄ fuit mater ioab. Et castrametat⁹ est israel cū absalom in terra galaad. Cūq̧ venisset dauid in castra sobi filius naas de rabbath filiorū āmō & machir filius amihel de lodabar: & berzellai galaadites de rogeli obtulerūt ei stratoria & tapetia & vasa fictilia: frumentū & ordeū & farinā & polentam & fabam & lentē & frixum oleo cicer & mel & butyrum oues & pingues vitulos: dederuntq̧ dauid & populo qui cum eo erat ad vescēdū. Suspicati enim sunt populū fame & siti fatigari in deserto.

18.

Igitur cōsiderato dauid populo suo: cōstituit sup eos tribūnos & cēturiones: & dedit populi tertiā partem

ויהונתן ותאמר להם האשה
עברו מיכל המים ויבקשו ולא
מצאו וישבו ירושלם׃ ויהי
אחרי לכתם ויעלו מהבאר וילכו
ויגדו למלך דוד ויאמרו אל
דוד קומו ועברו מהרה את המים
כי ככה יעץ עליכם אחיתפל׃
ויקם דוד וכל העם אשר אתו
ויעברו את הירדן עד אור הבקר
עד אחד לא נעדר אשר לא
עבר את הירדן׃ ואחיתפל ראה
כי לא נעשתה עצתו ויחבש את
החמור ויקם וילך אל ביתו אל
עירו ויצו אל ביתו ויחנק וימת
ויקבר בקבר אביו׃ ודוד בא
מחנימה ואבשלם עבר את הירדן
הוא וכל איש ישראל עמו׃ ואת
עמשא שם אבשלם תחת יואב
על הצבא ועמשא בן איש ושמו
יתרא הישראלי אשר בא אל
אביגל בת נחש אחות צרויה אם
יואב׃ ויחן ישראל ואבשלם
ארץ הגלעד׃ ויהי כבוא דוד
מחנימה ושבי בן נחש מרבת
בני עמון ומכיר בן עמיאל מלו
דבר וברזלי הגלעדי מרגלים׃
משכב וספות וכלי יוצר וחטים
ושערים וקמח וקלי ופול
ועדשים וקלי׃ ודבש וחמאה
וצאן ושפות בקר הגישו לדוד
ולעם אשר אתו לאכול כי
אמרו העם רעב ועיף וצמא
במדבר׃

Cap.xviij.

ויפקד דוד
את העם אשר אתו וישם
עליהם שרי אלפים ושרי מאות׃
וישלח דוד את העם השלשית

ביד יואב והשלשית ביד אבישי בן צרויה אחי יואב והשלשית ביד אתי הגתי ויאמר המלך אל העם יצא אצא גם אני עמכם: ויאמר העם לא תצא כי אם נס ננוס לא ישימו אלינו לב ואם ימתו חצינו לא ישימו אלינו לב כי עתה כמנו עשרה אלפים ועתה טוב כי תהיה לנו מעיר לעזור: ויאמר אליהם המלך אשר ייטב בעיניכם אעשה ויעמד המלך אל יד השער וכל העם יצאו למאות ולאלפים: ויצו המלך את יואב ואת אבישי ואת אתי לאמר לאט לי לנער לאבשלום וכל העם שמעו בצות המלך את כל השרים על דבר אבשלום: ויצא העם השדה לקראת ישראל ותהי המלחמה ביער אפרים: וינגפו שם עם ישראל לפני עבדי דוד ותהי שם המגפה גדולה ביום ההוא עשרים אלף: ותהי שם המלחמה נפצת על פני כל הארץ וירב היער לאכל בעם מאשר אכלה החרב ביום ההוא: ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום רכב על הפרד ויבא הפרד תחת שובך האלה הגדולה ויחזק ראשו באלה ויתן בין השמים ובין הארץ והפרד אשר תחתיו עבר: וירא איש אחד ויגד ליואב ויאמר הנה ראיתי את אבשלום תלוי באלה: ויאמר יואב לאיש המגיד לו והנה

sub manu ioab: & tertiā ptē sub manu abisai filii faruie fratris ioab: & tertiam partem sub manu ethai q erat de geth. Dixitq; rex ad populum. Egrediar & ego vobiscum. Et rñdit populus. Nō exibis. Siue enim fugerimus non magnope ad eos de nobis ptinebit: siue media ps ceciderit e nobis nō satis curabūt: quia tu vnus solus pro decē milibus cōputaris. Melius est igitur vt sis nobis in vrbe pſidio. Ad quos rex ait. Quod vobis videtur rectum hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portā. Egrediebaturq; ppls p turmas suas cēteni & milleni. Et pcepit rex ioab & abisai & ethai dicēs. Seruate mihi puerq; absalom. Et omnis populus audiebat pcipientē regem cunctis principibus pro absalom. Itaq; egressus est populus in cāpū cōtra israel: & factum est preliū in saltu effraim. Et cesus est ibi populus israel ab exercitu dauid: factaq; est plaga magna in die illa vigīti milium. Fuit autem ibi preliū dispersum super faciē oīs terre: & multo plures erāt quos salt9 cōsūpserat de populo q̄ hi quos vorauerat gladius in die illa. Accidit āt vt occurreret absalom seruis dd: sedēs mulo. Cūq; igressus fuisset mulus subter cōdensam quercū & magnā: adhesit caput eius quercui & illo suspenso inter celum & terram mulus cui insedebat ptrāsiuit. Vidit āt hoc quispiam: & nunciauit ioab dicens. Vidi absalom pendere de quercu. Et ait ioab viro qui nunciauerat ei. Si

ἀβεσὰ ἀδελφοῦ ἰωὰβ, καὶ υἱοῦ σαρουΐας, καὶ τὸ τρίτον ἐν χειρὶ ἐθὶ τοῦ γεθαίου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν λαὸν, ἐκπορευόμενος ἐκπορεύσομαι καὶ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ εἶπεν ὁ λαὸς οὐκ ἐξελεύσῃ, ὅτι ἐὰν φυγῇ φύγωμεν, οὐ θήσουσιν ἐφ᾽ ἡμῖν καρδίαν. καὶ ἐὰν ἀποθάνωμεν τὸ ἥμισυ ἡμῶν, οὐ θήσουσιν εἰς ἡμᾶς καρδίαν, ὅτι σὺ ὡς ἡμεῖς δέκα χιλιάδες. καὶ νῦν καλὸν ἐστιν ἡμῖν τοῦ εἶναι σε ἐν τῇ πόλει εἰς βοήθειαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς, ὃ ἀρέσει ἐνώπιον ὑμῶν ποιήσω. καὶ ἔστη ὁ βασιλεὺς ἀνὰ χεῖρα τῆς πύλης, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐξεπορεύετο εἰς ἑκατοντάδας καὶ εἰς χιλιάδας. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ ἰωὰβ καὶ τῷ ἀβεσὰ καὶ τῷ ἐθὶ λέγων, φείσασθέ μοι τοῦ παιδαρίου ἀβεσαλώμ. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤκουσεν ἐντελλομένου τοῦ βασιλέως πᾶσι τοῖς ἄρχουσιν ὑπὲρ ἀβεσαλώμ. καὶ ἐξῆλθε πᾶς ὁ λαὸς εἰς τὸ πεδίον εἰς ἀπάντησιν τῷ ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος ἐν τῷ δρυμῷ ἐφραίμ. καὶ ἔπταισαν ἐκεῖ ὁ λαὸς ἰσραὴλ ἐνώπιον τῶν παίδων δαυίδ. καὶ ἐγένετο πληγὴ μεγάλη ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ πίπτουσιν εἴκοσι χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἐγένετο ὁ πόλεμος διεσπαρμένος ἐπὶ πρόσωπον ὅλου τοῦ δρυμοῦ. καὶ ἐπλεόνασεν ὁ δρυμὸς τοῦ καταφαγεῖν ἐκ τοῦ λαοῦ ὑπὲρ οὓς κατέφαγεν ἡ ῥομφαία ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ συνήντησεν ἀβεσαλὼμ ἐνώπιον τῶν παίδων δαυίδ. καὶ ἀβεσαλὼμ ἦν ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ τοῦ ἡμιόνου, καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἡμίονος ὑπὸ φυτὸν δένδρου μέγα, καὶ περιεπλάκη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐν τῷ δένδρῳ, καὶ ἐκρεμάσθη ἐν τῷ δένδρῳ ἀναμέσον τῆς γῆς καὶ ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὁ ἡμίονος ὑποκάτω αὐτοῦ παρῆλθε. καὶ εἶδεν ἀνὴρ εἷς, καὶ ἀπήγγειλε τῷ ἰωάβ. καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἑώρακα τὸν ἀβεσαλὼμ κρεμάμενον ἐν τῷ δένδρῳ. καὶ εἶπεν ἰωὰβ τῷ ἀνδρὶ τῷ ἀπαγγείλαντι αὐτῷ, καὶ ἰδοὺ

Infra. h.d.

ἑώρακας, καὶ διὰ τί οὐκ ἐπάταξας αὐτὸν ἐκεῖ ἐπὶ τὴν γῆν; καὶ ἔδωκα ἄν σοι ἐγὼ δέκα σίκλους ἀργυρίου καὶ παραζώνην μίαν. καὶ εἶπεν ὁ ἀνὴρ πρὸς ἰωάβ, καὶ ἐὰν σὺ ἱστᾷς ἐπὶ τὰς χεῖράς μου χιλίους σίκλους ἀργυρίου, οὐ μὴ ἐπιβάλω τὰς χεῖράς μου ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως. ὅτι ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς σοὶ καὶ τῷ ἀβεσὰ καὶ τῷ ἐθὶ λέγων: φυλάξατέ μοι τὸ παιδάριον τὸν ἀβεσαλώμ. καὶ πῶς ποιήσω ἐν τῇ ψυχῇ μου ἄδικον; καὶ πᾶς ὁ λόγος οὐ κρυβήσεται ἀπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ σὺ στήσῃ ἐξ ἐναντίας. καὶ εἶπεν ἰωάβ, τοῦτο ἐγὼ ἄρξομαι ἐνώπιόν σου. καὶ ἔλαβεν ἰωὰβ τρία βέλη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐνέπηξεν αὐτὰ εἰς τὴν καρδίαν ἀβεσαλὼμ ἔτι αὐτοῦ ζῶντος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ δένδρου. καὶ ἐκύκλωσαν δέκα παιδάρια τῶν αἰρόντων τὰ σκεύη ἰωάβ, καὶ ἐπάταξαν τὸν ἀβεσαλώμ, καὶ ἐθανάτωσαν αὐτόν. καὶ ἐσάλπισεν ἰωὰβ ἐν σάλπιγγι, καὶ ἐπέστρεψεν ὁ λαὸς τοῦ μὴ καταδιώκειν κατόπισθεν τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἐφείδετο ἰωὰβ τοῦ λαοῦ. καὶ ἔλαβεν ἰωὰβ τὸν ἀβεσαλώμ, καὶ ἔρριψεν αὐτὸν εἰς χάσμα μέγα ἐν τῷ δρυμῷ εἰς τὸν βόθυνον τὸν μέγαν, καὶ ἔστησαν ἐπ᾽ αὐτὸν σωρὸν λίθων μέγαν σφόδρα. καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἔφυγον ἕκαστος εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ ἀβεσαλὼμ ἔτι ζῶν ἔλαβε καὶ ἔστησεν ἑαυτῷ στήλην ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ βασιλέως, ὅτι εἶπεν οὐκ ἔστι μοι υἱός, ἵνα ἀναμιμνήσκηται τὸ ὄνομά μου. καὶ ἐκάλεσε τὴν στήλην ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ ἐκάλεσαν αὐτὴν χεὶρ ἀβεσαλὼμ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἀχιμαὰς υἱὸς σαδὼκ εἶπε τῷ ἰωάβ, δράμω δὴ καὶ εὐαγγελιοῦμαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἔκρινεν αὐτῷ κύριος ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἰωάβ, οὐκ ἀνὴρ εὐαγγελισμοῦ σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ εὐαγγελιῇ ἐν ἡμέρᾳ ἄλλῃ, ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ οὐκ εὐαγγελιῇ, ὅτι υἱὸς τοῦ βασιλέως τέθνηκε. καὶ εἶπεν ἰωὰβ τῷ χουσί, πορεύου καὶ ἀπάγγειλον τῷ βασιλεῖ ἃ ἑώρακας.

Leo.

Iosue. 7.f.

vidisti: quare non cōfodisti eum cū terra: & ego dedisse tibi decē argēti siclos & vnum baltheū? Qui dixit ad ioab. Si appēderes in manibus meis mille argēteos: nequaq̄ mitterē manū meā i filiū regis. Audiētibus enī nobis precepit rex tibi & abisai & ethai dicēs. Custodite mihi puerū absalom. Sed & si fecissem cōtra aiam meam audacter: nequaq̄ hoc regem latere potuisset: & tu stares ex aduerso. Et ait ioab. Non sicut tu vis: sed aggrediar eū corā te. Tulit ergo ioab tres lāceas in manu sua: & infixit eas in corde absalom. Cūq; adhuc palpitaret herēs in quercu: cucurrerūt decē iuuenes armigeri ioab: & pcutiētes interfecerunt eum. Cecinit aūt ioab buccina & retinuit populum ne psequeretur fugiētē israel: volēs pcere multitudini. Et tulerūt absalom & proiecerūt eum in saltu in foueā grādē: & cōportauerūt sup eū aceruū lapidū magnū nimis. Omnis autem israel fugit i tabernacula sua. Porro absalom erexerat sibi cū adhuc viueret titulum qui est in valle regis. Dixerat enim. Non habeo filiū: & hoc erit monimentū nois mei. vocauitq; titulū nomine suo: & appellatur manus absalō vsq; ad hanc diem. Achimaas aūt filius sadoch ait. Curram & nunciabo regi quia iudiciū fecerit ei dñs d̄ manu inimicorum eius. Ad quem ioab dixit. Non eris nuncius in hac die: sed nunciabis in alia. Hodie nolo te nunciare. Filius enim regis est mortuus. Et ait ioab chusi. Vade & nuncia regi que vidisti.

ראית ומדוע לא הכיתו שם ארצה ועלי לתת לך עשרה כסף וחגרה אחת: ויאמר האיש אל יואב ולא אנכי שקל על כפי אלף כסף לא אשלח ידי אל בן המלך כי באזנינו צוה המלך אתך ואת אבישי ואת אתי לאמר שמרו מי בנער באבשלום: או עשיתי בנפשו שקר וכל דבר לא יכחד מן המלך ואתה תתיצב מנגד: ויאמר יואב לא כן אחילה לפניך ויקח שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב אבשלום עודנו חי בלב האלה: ויסבו עשרה נערים נשאי כלי יואב ויכו את אבשלום וימיתהו: ויתקע יואב בשפר וישב העם מרדף אחרי ישראל כי חשך יואב את העם: ויקחו את אבשלום וישליכו אתו ביער אל הפחת הגדול ויצבו עליו גל אבנים גדול מאד וכל ישראל נסו איש לאהליו: ואבשלום לקח ויצב לו בחיו את מצבת אשר בעמק המלך כי אמר אין לי בן בעבור הזכיר שמי ויקרא למצבת על שמו ויקרא לה יד אבשלום עד היום הזה: ואחימעץ בן צדוק אמר ארוצה נא ואבשרה את המלך כי שפטו יהוה מיד איביו: ויאמר לו יואב לא איש בשרה אתה היום הזה ובשרת ביום אחר והיום הזה לא תבשר כי על כן בן המלך מת: ויאמר יואב לכושי לך הגד למלך אשר ראיתה

Adorauit chusi ioab: & cucurrit. Rursus aūt achimaas filius sadoch dixit ad ioab. Quid ipedit si etiam ego curro post chusi? Dixitqꝫ ei ioab. Quid vis currere fili mi? Veni huc. Non eris boni nūcii baiul⁹. Qui rn̄dit. Quid enī si cucurrero? Et ait ei. Curre. Currēs ergo achimaas per viam compendii transiuit chusi. David autem sedebat inter duas portas. Speculator vero q erat in fastigio porte super murum: eleuans oculos vidit hominem currentem solum: & exclamans indicauit regi. Dixitqꝫ rex. Si solus est: bonꝰ ē nūcius in ore eius. Properāte āt illo & accedēte ꝓpi⁹ vidit speculator hominē alterū currentē: & vociferās in culmine ait. Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitqꝫ rex. Et iste bonus est nuncius. Speculator aūt contemplor ait cursum prioris quasi cursum achimaas filii sadoch. Et ait rex. Vir bonus est & nūcium portans bonum venit. Clamās āt achimaas dixit ad regem. Salue rex. Et adorans regem corā eo pronus in terrā ait. Bn̄dictus dominus deus tuus qui conclusit homines qui leuauerūt manus suas cōtra dn̄m meū regē. Et ait rex. Est ne pax puero absalom? Dixitqꝫ achimaas. Vidi tumultū magnū cum mitteret ioab seruus tuus o rex me seruū tuum: nescio aliud. Ad quē rex: transi ait & sta hic. Cumqꝫ ille transisset & staret: apparuit chusi. Et veniēs ait. Bonū apporto nuncium dn̄e mi rex. Iudicauit enim pro te dominus hodie de manu oīum q surrexerunt cōtra te

Dixit aūt rex ad chusi. Est ne pax puero absalom? Cui respondens chusi: fiant inquit sicut puer inimici dn̄i mei regis: & vniuersi qui consurgunt aduersus eum in malū. Contristatus itaqꝫ rex ascēdit cenaculū porte & fleuit. Et sic loqbatur vadēs. Fili mi absalō. absalō fili mi. Quis mihi tribuat vt ego morior ꝓ te Absalō fili mi: fili mi absalō.

C.19.

Nunciatū est autē ioab q rex fleret & lugeret filium suum: & versa est victoria in luctum in die illa omni populo. Audiuit enim populus in die illa dici: dolet rex super filio suo. Et declinauit populus in die illa ingredi ciuitatem: quomodo declinare solet populus versus & fugiens de prelio. Porro rex operuit caput suum: & clamabat voce magna. Fili mi absalom: absalō fili mi. Ingressus ergo ioab ad regem in domum dixit. Cōfudisti hodie vult⁹ omnium seruorū tuorum qui saluam fecerūt animam tuam: & aīam filiorū tuorū & filiarū tuarū: & animā vxorꝫ tuarꝫ: & aīam cōcubinarū tuarū. Diligis odiētes te: & odio habes diligētes te. Et ostendisti hodie quia nō curas de ducibus tuis & de seruis tuis: & vere cognoui mō: qa si absalō viueret & oēs nos occubuissemus: tūc placeret tibi. Nūc igitur surge & ꝓcede: & alloquēs satisfac seruis tuis. Iuro enim tibi ꝑ dominum q si nō exieris: ne vnꝰ qdē remāsurus sit tecū nocte hac: & peius erit hoc tibi quā oīa mala q venerūt sup te ab adolescentia tua vsqꝫ in p̄ns. Surrexit ergo rex & sedit in porta. Et omni populo nūciatum est q rex sederet ī porta. Venitqꝫ vniuersa multitudo corā rege: israel autem fugit

Cap. xix.

איש לאהליו: ויהי כל העם נדון — היה דון
בכל שבטי ישראל לאמר המלך
הצילנו מכף איבינו והוא — נצל
מלטנו מכף פלשתים ועתה ברח
מן הארץ מעל אבשלום:
ואבשלום אשר משחנו עלינו
מת במלחמה ועתה למה אתם — מות לחם
מחרשים להשיב את המלך: והמלך — חרש שוב
דוד שלח אל צדוק ואל אביתר
הכהנים לאמר דברו אל זקני
יהודה לאמר למה תהיו אחרנים — היה
להשיב את המלך אל ביתו ודבר
כל ישראל בא אל המלך אל — בוא
ביתו: אחי אתם עצמי ובשרי
אתם ולמה תהיו אחרנים
להשיב את המלך: ולעמשא
תמרו הלוא עצמי ובשרי אתה — אמר
כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף — עשה יסף
אם לא שר צבא תהיה לפני — שור
כל הימים תחת יואב: ויט את — יום נטה
לבב כל איש יהודה כאיש אחד
וישלחו אל המלך שוב אתה — שלח
וכל עבדיך: וישב המלך ויבא עד — שוב בוא
הירדן ויהודה בא הגלגלה ללכת — הלך
לקראת המלך להעביר את — עבר
המלך את הירדן: וימהר שמעי — מהר
בן גרא בן הימיני אשר
מבחורים וירד עם איש יהודה
לקראת המלך דוד: ואלף איש
עמו מבנימן וציבא נער בית
שאול וחמשת עשר בניו ועשרים
עבדיו אתו וצלחו הירדן לפני — פנה
המלך: ועברה העברה להעביר את
בית המלך ולעשות הטוב בעיניו — עשה
ושמעי בן גרא נפל לפני
המלך בעברו בירדן: ויאמר — אמר

in tabernacula sua. Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus israel dicens. Rex liberauit nos de manu inimicorum nostrorum: ipse saluauit nos de manu philistinorum: & nunc fugit de terra propter absalom. Absalō autem quem vnximus super nos: mortuus est in bello. Vsquequo siletis & non reducitis regem? Rex vero dauid misit ad sadoch & abiathar sacerdotes dicēs. Loquimini ad maiores natu iuda dicentes. Cur venitis nouissimi ad reducendū regē in domum suam. Sermo autem omnis israel peruenerat ad regem in domo eius: qa dixerat rex. Hec dicetis ad populū. Fratres mei vos: os meum & caro mea vos. Quare nouissimi reducitis regē? Et amase dicite. Nōne os meū es & caro mea? Hec faciat mihi deus: & hec addat. Si non magister militie fueris coram me omni tempore pro ioab. Et inclinauit cor oīm virorum iuda quasi viri vnius. Miserūtque ad regē dicētes. Reuertere tu & oēs serui tui. Et reuersus est rex. Et venit vsque iordanē: & ois iuda venit vsque in galgala vt occurreret regi & traduceret eum iordanē. Festinauit autē semei filius gera filii gemini de bahurim: & descendit cū viris iuda in occursum regis dauid cum mille viris de beniamin: & syba puer de domo saul: & quindecim filii eius ac viginti serui erāt cū eo: & irrūpentes iordanem ante regem trāsierunt vada vt traducerent domū regis & facerēt iuxta iussionem eius. Semei autem filius gera prostratus coram rege cum iam transisset iordanem: dixit

vniusquisque in tabernaculū suū. & erat oīs populus cer
ἕκαστος εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ ἦν πᾶς ὁ λαὸς διακρι-
tans in cunctis tribubus israel dicētes: rex
νόμενος ἐν πάσαις ταῖς φυλαῖς ἰσραὴλ λέγοντες, ὁ βα-
dauid liberauit nos de manu oīum ini
σιλεὺς δαυὶδ ἐξήρηται ἡμᾶς ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχ-
micorum nostrorum: & ipse saluauit nos de manu phi
θρῶν ἡμῶν, καὶ αὐτὸς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν ἀλ-
listinorū. & nūc fugit de terra. & abe
λοφύλων. καὶ νῦν πέφευγεν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἀβε-
salom: quē vnximus sup nos: mortuus est in bello.
σαλώμ, ὃν ἐχρίσαμεν ἐφ᾽ ἡμῶν, τέθνηκεν ἐν τῷ πολέμῳ.
& nunc quare siletis vos vt reuertamini ad re-
καὶ νῦν ἵνα τί σιωπᾶτε ὑμεῖς ἐπιστρέψαι πρὸς τὸν βα-
gem? & verbū oīs israel venit ad re-
σιλέα; καὶ τὸ ῥῆμα παντὸς ἰσραὴλ ἦλθε πρὸς τὸν βα-
gem. at rex dauid misit ad sadoc
σιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς δαυὶδ ἐξαπέστειλε πρὸς σαδὼκ
& ad abiathar sacerdotes dicēs: loquimini ad
καὶ πρὸς ἀβιάθαρ τοὺς ἱερεῖς λέγων, λαλήσατε πρὸς
maiores natu iuda dicētes: quare venitis
τοὺς πρεσβυτέρους ἰούδα λέγοντες, ἵνα τί γίνεσθε
nouissimi vt reducatis regem in domū su-
ἔσχατοι τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα εἰς τὸν οἶκον αὐ-
am? & sermo oīs israel puenerat ad re
τοῦ; καὶ ὁ λόγος παντὸς ἰσραὴλ ἦλθε πρὸς τὸν βασι-
gem. fratres mei vos estis: os meū & caro mea:
λέα. ἀδελφοί μου ὑμεῖς ἐστε, ὀστοῦν μου καὶ σάρξ μου,
& quare venistis in nouissimos ad reducēdū
καὶ ἵνα τί γίνεσθε εἰς τοὺς ἐσχάτους τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν
regem in domū suā? & amessa dicetis: nōne
βασιλέα εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ; καὶ τῷ ἀμεσσᾷ ἐρεῖτε, οὐχὶ
os meū & caro mea es tu? & nūc hec faciat
ὀστοῦν μου καὶ σάρξ μου εἶ σύ; καὶ νῦν τάδε ποιήσαι
mihi deus & hec addat: si nō magister militie fueris
μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, εἰ μὴ ἀρχιστράτηγος ἔσῃ
corā me oībus diebus pro ioab. & incli
ἐνώπιον ἐμοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἀντὶ ἰωάβ. καὶ ἔκλι-
nauit cor oīs viri iuda vt viri vni⁹.
νεν τὴν καρδίαν παντὸς ἀνδρὸς ἰούδα ὡς ἀνδρὸς ἑνός.
& miserūt ad regem dicētes: reuertere
καὶ ἀπέστειλαν πρὸς τὸν βασιλέα λέγοντες, ἐπίστρεψον
tu & oēs serui tui. & reuersus ē rex
σὺ καὶ πάντες οἱ παῖδές σου. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ βασι-
& venit vsque ad iordanē. & omnes vi
λεὺς καὶ ἔρχεται ἕως τοῦ ἰορδάνου. καὶ πάντες οἱ ἄν-
ri iude venerūt vsque in galgala vt descēderēt
δρες ἰούδα παρεγένοντο ἕως εἰς γάλγαλα καταβῆναι
in occursum regi: vt traducerēt re
εἰς ἀπάντησιν τῷ βασιλεῖ, τοῦ διαβιβάσαι τὸν βα-
gem iordanē. & festinauit semei filius gera filii
σιλέα τὸν ἰορδάνην. καὶ ἔσπευσε σεμεῒ υἱὸς γηρὰ υἱοῦ
iemeni de bachurin: & descendit cū viris
ἰεμενὶ ἐκ βαχουρίν, καὶ κατέβη μετὰ τῶν ἀνδρῶν
iude in occursum regi dauid: & mil
ἰούδα εἰς ἀπάντησιν τῷ βασιλεῖ δαυίδ, καὶ χί-
le viri cū eo de beniamin: & siba
λιοι ἄνδρες μετ᾽ αὐτοῦ ἐκ τοῦ βενιαμίν, καὶ σιβὰ
puer domus saul: & quindecim
τὸ παιδάριον τοῦ οἴκου σαούλ, καὶ πεντεκαίδεκα
filii eius: & viginti serui eius cū eo. &
υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι δοῦλοι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ
direxerūt in iordanē ante regem.
κατεύθυναν ἐπὶ τὸν ἰορδάνην ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.
& traiectū ē vadū vt traducerēt domū
καὶ διέβη ἡ διάβασις τοῦ διαβιβάσαι τὸν οἶκον τοῦ
regis in oculis eius. & semei filius ge
βασιλέως ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. καὶ σεμεῒ υἱὸς γη-
ra cecidit sup faciē suā corā rege
ρὰ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως
cū trāsiret ipse iordanē. & dixit
διαβαίνοντος αὐτοῦ τὸν ἰορδάνην. καὶ εἶπε

C — 3.Re. 2.b.

D — s.16.b
ad regem: ne iā putet dñs meus ini-
πρὸς τὸν βασιλέα, μὴ δὴ λογισάσθω ὁ κύριός μου ἀδι-
quitatē: & nō meminerit q̄ iniuria affecit seruus tuus in
κίαν, καὶ μὴ μνησθήτω ὧν ἠδίκησεν ὁ δοῦλός σου ἐν τῇ
die qua egressus ē dñs meus rex de hierusalem:
ἡμέρᾳ ἧ ἐξῆλθεν ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ἐξ ἱερουσαλήμ,
vt ponat rex in corde suo: qm
τοῦ θέσθαι τὸν βασιλέα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι
cognoui ego seruus tu⁹ q peccaui: & ecce ve-
ἔγνων ἐγὼ ὁ δοῦλός σου ὅτι ἡμάρτηκα, καὶ ἰδοὺ πα-
ni hodie prim⁹ de omni domo ioseph vt
ραγέγονα σήμερον πρῶτος παντὸς τοῦ οἴκου ἰωσὴφ τοῦ
descendā ego in occursum dñi mei
καταβῆναί με εἰς τὴν ἀπάντησιν τοῦ κυρίου μου τοῦ
regis. & respōdit abessa filius saruia & dixit:
βασιλέως. καὶ ἀπεκρίθη ἀβεσσὰ υἱὸς σαρουίας καὶ εἶπεν,
pro hoc nō occidetur semei: qm maledixit
ἀντὶ τούτου οὐ θανατωθήσεται σεμεΐ, ὅτι κατηράσατο
christo dñi? & ait dauid: qd mihi & vobis
τὸν χριστὸν κυρίου; καὶ εἶπεν δαυίδ, τί ἐμοὶ καὶ ὑμῖν
filii saruia: q efficimini mihi hodie in insidiatorē: si
s.16.b.
υἱοὶ σαρουίας, ὅτι γίνεσθέ μοι σήμερον εἰς ἐπίβουλον; εἰ
hodie interficietur qs in israel? nō scio q
σήμερον θανατωθήσεταί τις ἐν ἰσραήλ; οὐκ οἶδα ὅτι
hodie regno ego sup israel? & ait
σήμερον βασιλεύω ἐγὼ ἐπὶ τὸν ἰσραήλ; καὶ εἶπεν ὁ
rex ad semei: nō morieris. & iurauit
βασιλεὺς πρὸς σεμεΐ, οὐ θανατωθήσῃ. καὶ ὤμοσεν
ei rex. & mephiboseth fili⁹ ionathā filii sa
αὐτῷ ὁ βασιλεύς. καὶ μεμφιβόσθε υἱὸς ἰωνάθαν υἱοῦ σα-
ul descēdit in occursum regi: & nō
οὺλ κατέβαινεν εἰς ἀπάντησιν τῷ βασιλεῖ, καὶ οὐκ
curauit pedes suos: neque fecit bar
ἐθεράπευσε τοὺς πόδας αὐτοῦ, οὐδὲ ἐποίησε τὸν μύ-
bam suā: & vestes suas nō lauit a
στακα αὐτοῦ, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ οὐκ ἔπλυνεν ἀφ᾽
qua die egressus est rex vsque ad diē qua
ἧς ἡμέρας ἐξεπορεύθη ὁ βασιλεὺς ἕως τῆς ἡμέρας ἧς
venit in pace in hierusalem. & factū est qn
παρεγένετο ἐν εἰρήνῃ εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐγένετο ὅτε
venit in hierusalem in occursum re
παρεγένετο εἰς ἱερουσαλὴμ εἰς ἀπάντησιν τῷ βασι-
gi: & dixit ei rex: quare nō iuisti
λεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, τί ὅτι οὐκ ἐπορεύθης
mecum mephiboseth? & dixit ad eū mephibo
μετ᾽ ἐμοῦ μεμφιβόσθε; καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν μεμφιβό-
seth: dñe mi rex seruus meus decepit
σθε, κύριέ μου βασιλεῦ ὁ δοῦλός μου παρελογίσατό
me: qm dixit seruus tuus ei: sterne mihi asinū &
με, ὅτι εἶπεν ὁ δοῦλός σου αὐτῷ, ἐπίσαξόν μοι τὸν ὄνον καὶ
E
ascendā sup eū & ibo cū re
ἀναβήσομαι ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ πορεύσομαι μετὰ τοῦ βα-
ge: qm claudus seruus tuus: & accusauit
3.17.d Gen. 33.b. Deut.15 d. 3.9.d.
σιλέως, ὅτι χωλὸς ὁ δοῦλός σου, καὶ κατηγόρηκε τοῦ
seruū tuū ad dñm meū regē. at
δούλου σου πρὸς τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα. ὁ δὲ
dñs meus rex vt angelus dei fecit bonū
κύριός μου ὁ βασιλεὺς ὡς ἄγγελος θεοῦ ἐποίησε τὸ καλὸν
in cōspectu dei: qm nō est vniuersa domus patris
ἐνώπιον θεοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ὅλος ὁ οἶκος τοῦ πατρός
mei nisi viri mortis dño meo regi.
μου ἀλλ᾽ ἢ ἄνδρες θανάτου τῷ κυρίῳ μου τῷ βασιλεῖ.
& cōstituisti seruū tuū inter comedētes in
καὶ κατέστησας τὸν δοῦλόν σου ἐν τοῖς ἐσθίουσιν ἐν τῇ
mēsa tua. & q̄ est mihi āpli⁹ iustificatio: & vt vo
τραπέζῃ σου. καὶ τί ἐστι μοι ἔτι δικαίωμα, καὶ τοῦ κε-
ciferer vltra ad regem? & dixit ei
κραγέναι ἔτι πρὸς τὸν βασιλέα; καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βα-
rex: quare loq̄ris āpli⁹ verba tua? dixi:
σιλεύς, ἵνα τί λαλεῖς ἔτι τοὺς λόγους σου; εἴρηκα,
te & siba
σὺ καὶ σιβὰ

ad eū. Ne reputes mihi dñe mi iniquitatem: neque memineris iniuriarum serui tui in die qua egressus es dñe mi rex de ierusalem: neque pōas rex in corde tuo. Agnosco enim seruus tuus peccatum meum: & idcirco hodie prim⁹ veni de omni domo ioseph: descendique in occursum dñi mei regis. Rñdēs vero abisai filius saruie dixit. Nūquid pro his verbis non occidetur semei qui maledixit christo domini? Et ait dauid. Quid mihi & vobis filii saruie? Cur efficimini mihi hodie in sathan? Ergo ne hodie interficietur vir in israel? An ignoro hodie me factum regem super israel? Et ait rex semei. Non morieris. Iurauitque ei. Miphiboseth quoque filius saul descendit in occursum regis illotis pedibus & intonsa barba: vestesque suas nō lauerat a die qua egressus fuerat rex vsque ad diem reuersionis eius in pace. Cumque occurrisset regi: dixit ei rex. Quare non venisti mecum miphiboseth? Et rñdens ait. Dñe mi rex seru⁹ me⁹ cōtēpsit me. Dixique ei ego famulus tuus vt sterneret mihi asinū: & ascēdens abirē cū rege: claud⁹ enim sum seruus tuus. Insup & accusauit me seruū tuū ad te dñm meū regē. Tu aūt dñe mi rex sicut angelus dei es: fac qd placitū est tibi. Neque enim fuit domus patris mei nisi morti obnoxia dño meo regi: tu aūt posuisti me seruū tuū īter conuiuas mense tue: Quid ergo habeo iuste q̄rele: aut qd possum vltra vociferari ad regē? Ait ergo ei rex. Quid vltra loqueris. Fixum est qd locutus sum. tu & syba

אל המלך אל יחשב לי אדני עון — חשב עוה
ואל תזכר את אשר העוה עבדך — זכר עוה
ביום אשר יצא אדני המלך
מירושלם לשום המלך אל לבו:
כי ידע עבדך כי אני חטאתי
והנה באתי היום ראשון לכל — בוא
בית יוסף לרדת לקראת אדני — ירד
המלך: ויען אבישי בן צרויה — ענה
ויאמר התחת זאת לא יומת
שמעי כי קלל את משיח יהוה: — משח
ויאמר דוד מה לי ולכם בני
צרויה כי תהיו לי היום לשטן — היה
היום יומת איש בישראל כי — מות
הלוא ידעתי כי היום אני מלך
על ישראל: ויאמר המלך אל
שמעי לא תמות וישבע לו — שבע
המלך: ומפיבשת בן שאול ירד
לקראת המלך ולא עשה רגליו
ולא עשה שפמו ואת בגדיו
לא כבס למן היום לכת המלך — הלך
עד היום אשר בא בשלום: ויהי — בוא היה
כי בא ירושלם לקראת המלך
ויאמר לו המלך למה לא הלכת
עמי מפיבשת: ויאמר אדני המלך
עבדי רמני כי אמר עבדך — רמה
אחבשה לי החמור וארכב עליה — חבש חמר
ואלך את המלך כי פסח עבדך: — רכב הלך
וירגל בעבדך אל אדני המלך — רגל
ואדני המלך כמלאך האלהים — לאך
ועשה הטוב בעיניך: כי לא היה
כל בית אבי כי אם אנשי מות
לאדני המלך ותשת את עבדך — שות
באכלי שלחנך ומה יש לי עוד
צדקה ולזעק עוד אל המלך:
ויאמר לו המלך למה תדבר עוד — אמר דבר
דבריך אמרתי אתה וציבא

תחלקו את השדה׃ ויאמר מפיבשת אל המלך גם את הכל יקח אחרי אשר בא אדני המלך בשלום אל ביתו׃ וברזלי הגלעדי ירד מרגלים ויעבר את המלך הירדן לשלחו את הירדן׃ וברזלי זקן מאד בן שמנים שנה והוא כלכל את המלך בשיבתו במחנים כי איש גדול הוא מאד׃ ויאמר המלך אל ברזלי אתה עבר אתי וכלכלתי אתך עמדי בירושלם׃ ויאמר ברזלי אל המלך כמה ימי שני חיי כי אעלה את המלך ירושלם׃ בן שמנים שנה אנכי היום האדע בין טוב לרע אם יטעם עבדך את אשר אכל ואת אשר אשתה אם אשמע עוד בקול שרים ושרות ולמה יהיה עבדך עוד למשא אל אדני המלך׃ כמעט יעבר עבדך את הירדן את המלך ולמה יגמלני המלך הגמולה הזאת׃ ישב נא עבדך ואמת בעירי עם קבר אבי ואמי והנה עבדך כמהם יעבר עם אדני המלך ועשה לו את אשר טוב בעיניך׃ ויאמר המלך אתי יעבר כמהם ואני אעשה לו את הטוב בעיניך וכל אשר תבחר עלי אעשה לך׃ ויעבר כל העם את הירדן והמלך עבר וישק המלך לברזלי ויברכהו וישב למקומו׃ ויעבר המלך הגלגלה וכמהן עבר עמו וכל עם יהודה העבירו את המלך וגם חצי עם ישראל׃ והנה כל איש

diuidite possessiones. Respondit mipiboseth regi. Etiam cuncta accipiat postq̄ reuersus est dñs meus rex pacifice in domū suā. Berzellai quoq̄ galladites descēdēs de rogelim traduxit regem iordanem paratus et vltra fluuium psequi eū. Erat āt berzellai galaadites senex valde i. octogenarius: & ipse pbuit alimēta regi cū moraretur in castris. Fuit quippe vir diues nimis. Dixit itaq̄ rex ad Berzellai. Veni mecum vt requiescas securus i ierusalem. Et ait berzellai ad regem. Quot ſūt dies annorū vite mee: vt ascendam cum rege in ierusalem. Octogenarius ſū hodie. Nūqd viget sensus mei ad discernendū suaue aut amarū: aut delectare pōt seruū tuū cibus aut potus: vel audire possum vltra vocē cantorū atq̄ cātatricū. Quare seruus tuus fit oneri dño meo regi. Paululū procedā famulus tuus ab iordane tecum. Non indigeo hac vicissitudie: sed obsecro vt reuertar seruus tuus & moriar i ciuitate mea: & sepeliar iuxta sepulcrū pris mei & matris mee. Est autē seruus tuus chamaā: ip̄e vadat tecū dñe mi rex & fac ei quicquid bonū tibi videtur. Dixit itaq̄ ei rex. Mecum transeat chamaā: & ego faciam ei quicquid tibi placuerit: & oē qd petieris a me impetrabis. Cūq̄ transisset vniuersus populus & rex iordanem: osculatus est rex berzellai: & bñdixit ei: & ille reuersus ē i locū suū. Trāsiuit ergo rex ad galgalam: & chamaā cū eo. Ois aūt populus iuda traduxerat regem: & media tantū pars affuerat de populo israel. Itaq̄ omnes viri

diuidere agrū. τ dixit mephiboseth ad regem: τ cūcta accipiat postq̄ reuersus est dñs meus rex in pace in domū suā. τ berzelli galaadites descēdit de rogellim: τ trāsijt cū rege iordanem vt premittat eū ex iordane. τ berzelli senex valde filius annor̄ octoginta. τ ipse educauit regē cū maneret ipse in castris: qm̄ vir magnus erat valde. τ dixit rex ad berzelli: tu trāsibis mecum τ alam senectutē tuā mecum in hierusalem. τ dixit berzelli ad regē: quot dies erunt annor̄ vite mee: vt ascēdā cū rege in hierusalem: filius octoginta annor̄ ego sum hodie. nūqd cognoscā inter bonū τ inter malū: si gustabit adhuc seruus tuus que comederit vel que potauerit: si audiā adhuc vocē cantātiū τ cātatricū: τ quare fit seruus tuus onus sup dñm meū regem: qm̄ paululū trāsibit seruus tuus iordanē cū rege: τ quare dñs meus reddit mihi hanc vicissitudinē: reuertatur iā seruus tuus: τ moriatur in ciuitate mea: τ sepeliar in sepulchro patris mei τ matris mee. τ ecce seruus tuus chimaan filius meus trāsibit cū dño meo rege: τ facies ei qd placuerit corā te. τ dixit rex ad eum: trāseat mecum achimaan: τ ego faciā ei qd placuerit corā te: τ quod tu feceris mihi faciā tibi. τ trāsijt vniuersus pplus iordanē: τ rex restitit: τ osculatus est rex berzelli: τ bñdixit ei: τ reuersus est in locū suū. τ trāsijt rex in galgala: τ achimaan trāsijt cū eo: τ ois pplus iude traduxerāt eum: τ media pars ppli israel. τ ecce ois vir

διελέσθαι τὸν ἀγρόν. καὶ εἶπε μεφιβόσθε πρὸς τὸν βασιλέα, καί γε τὰ πάντα λαβέτω μετὰ τὸ παραγενέσθαι τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα ἐν εἰρήνῃ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ βερζελλὶ ὁ γαλααδίτης κατέβη ἐκ ῥωγελλὶμ, καὶ διέβη μετὰ τοῦ βασιλέως τὸν ἰορδάνην τοῦ προπέμψαι αὐτὸν ἐκ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ὁ βερζελλὶ πρεσβύτης σφόδρα υἱὸς ἐτῶν ὀγδοήκοντα. καὶ αὐτὸς διέθρεψε τὸν βασιλέα ἐν τῷ καθῆσθαι αὐτὸν ἐν μαναΐμ, ὅτι ἀνὴρ μέγας ἦν σφόδρα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν βερζελλί, σὺ διαβήσῃ μετ' ἐμοῦ καὶ διαθρέψω τὸ γῆράς σου μετ' ἐμοῦ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπε βερζελλὶ πρὸς τὸν βασιλέα, πόσαι αἱ ἡμέραι ἐτῶν ζωῆς μου, ἵνα ἀναβῶ μετὰ τοῦ βασιλέως εἰς ἱερουσαλήμ; υἱὸς ὀγδοήκοντα ἐτῶν ἐγώ εἰμι σήμερον. μὴ γνώσομαι ἀναμέσον ἀγαθοῦ καὶ ἀναμέσον κακοῦ; ἢ γεύσεται ἔτι ὁ δοῦλός σου ὃ ἂν φάγω ἢ πίω; ἢ ἀκούσω ἔτι φωνὴν ᾀδόντων καὶ ᾀδουσῶν; καὶ ἱνατί ἔσται ὁ δοῦλός σου φορτίον ἐπὶ τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα, ὅτι ὀλίγον διαβήσεται ὁ δοῦλός σου τὸν ἰορδάνην μετὰ τοῦ βασιλέως; καὶ ἱνατί ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ἀνταποδίδωσί μοι ταύτην τὴν ἀνταπόδομα; ἐπιστρεψάτω δὴ ὁ δοῦλός σου καὶ τελευτησάτω ἐν τῇ πόλει μου, καὶ ταφήσομαι ἐν τῷ τάφῳ τοῦ πατρός μου καὶ τῆς μητρός μου. καὶ ἰδοὺ ὁ δοῦλός σου χιμαὰμ ὁ υἱός μου διαβήσεται μετὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως, καὶ ποιήσεις αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτόν, διαβήτω μετ' ἐμοῦ ἀχιμαάν, καὶ ἐγὼ ποιήσω αὐτῷ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου, καὶ ὃ ἂν ἐπιτάξῃς μοι ποιήσω σοι. καὶ διέβη πᾶς ὁ λαὸς τὸν ἰορδάνην, καὶ ὁ βασιλεὺς εἱστήκει, καὶ κατεφίλησεν ὁ βασιλεὺς τὸν βερζελλί, καὶ εὐλόγησεν αὐτόν, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ. καὶ διέβη ὁ βασιλεὺς εἰς γάλγαλα, καὶ ἀχιμαὰν διέβη μετ' αὐτοῦ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰούδα διαβιβάσαντες αὐτόν, καὶ ἥμισυ τοῦ λαοῦ ἰσραήλ. καὶ ἰδοὺ πᾶς ἀνὴρ

israel venerūt ad regem. τ dixerūt regi: quare furati sūt te fratres nri viri iuda: τ traduxerūt regem τ domū eius iordanē: τ oēs viri dauid cū eo: τ rñderūt viri iuda viro israel τ dixerūt: qr appropinquat nobis rex. τ quare iratus es de sermōe hoc: nūqd comedētes comedimus aliquid cibi ex rege: vel mun⁹ dedit nobis: τ respōderūt viri israel ad viros iuda τ dixerūt: decē mihi manus in rege: τ in dauid sum supra te. τ cur iniuriā fecisti mihi: τ nō factū est verbū meū prius vt reducere regē meū: τ durū visū ē verbū viror̄ iuda magis q̄ verbū viror̄ israel.

ἰσραὴλ παρεγένοντο πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ εἶπον τῷ βασιλεῖ, τί ὅτι ἔκλεψάν σε οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν οἱ ἄνδρες ἰούδα, καὶ διεβίβασαν τὸν βασιλέα καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ τὸν ἰορδάνην, καὶ πάντας τοὺς ἄνδρας δαυὶδ μετ' αὐτοῦ; καὶ ἀπεκρίθησαν ἄνδρες ἰούδα τοῖς ἀνδράσιν ἰσραὴλ καὶ εἶπον, ὅτι ἐγγίζει ἡμῖν ὁ βασιλεύς· καὶ ἱνατί τοῦτο ἐθυμώθης περὶ τοῦ λόγου τούτου; ἢ ἐσθίοντες βεβρώκαμέν τι βρῶμα τοῦ βασιλέως, ἢ δόμα δέδωκεν ἡμῖν; καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἄνδρες ἰσραὴλ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἰούδα καὶ εἶπον, δέκα μοι χεῖρες ἐν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐν τῷ δαυὶδ εἰμὶ ὑπὲρ σέ. καὶ τί ὅτι ὕβρισάς με, καὶ οὐκ ἐγένετο τὸ ῥῆμά μου πρότερόν τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν βασιλέα μου; καὶ ἐσκληρύνθη τὸ ῥῆμα ἀνδρῶν ἰούδα ὑπὲρ τὸ ῥῆμα ἀνδρὸς ἰσραήλ. Ca.20.

A Et ibi occurit vir filius pestilēs: τ nomē ei sabee filius bochori vir iemini: τ cecinit buccina: τ ait: nō est nobis pars in dauid neq̄ hereditas in filio iesse: eamus vnusquisq̄ in tabernacula sua israel. τ ascēdit ois vir israel a tergo dauid post sabee filiū bochri. at viri iuda adheserūt ad regem suū a iordane τ vsq̄ad hierusalem: τ ingressus est dauid in domū suā in hierusalem: τ tulit rex decē mulieres cōcubinas suas: quas dereliq̄rat ad custodiendā domū suam: τ tradidit eas in domū custodie: τ aluit eas: τ ad eas nō est ingressus: τ erāt concluse vsq̄ad diē mortis sue vidue viuētes. τ dixit rex ad amassa: cōuoca mihi viros iuda in tribus diebus: tu āt hic sta. τ abijt amassa vt ūocaret iuda: τ morat⁹ est a tpe qd cōstituerat ei dauid. τ ait dauid ad abessa: nunc malefaciet nobis

Καὶ ἐκεῖ ἀπήντα ἀνὴρ υἱὸς λοιμὸς, καὶ ὄνομα αὐτῷ σαβεαὶ υἱὸς βοχορὶ ἀνὴρ ἰεμινί, καὶ ἐσάλπισε σάλπιγγι, καὶ εἶπεν, οὐκ ἔστιν ἡμῖν μερὶς ἐν δαυὶδ οὐδὲ κληρονομία ἐν υἱῷ ἰεσσαί, πορευσώμεθα ἕκαστος εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ ἰσραήλ. καὶ ἀνέβη πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ ἀπὸ ὄπισθεν δαυὶδ ὀπίσω σαβεαὶ υἱοῦ βοχορί. οἱ δὲ ἄνδρες ἰούδα προσεκολλήθησαν πρὸς τὸν βασιλέα αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου καὶ ἕως τῆς ἱερουσαλήμ, καὶ εἰσῆλθε δαυὶδ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβεν ὁ βασιλεὺς τὰς δέκα γυναῖκας τὰς παλλακὰς αὐτοῦ, ἃς κατέλιπε φυλάσσειν τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτὰς εἰς οἶκον φυλακῆς, καὶ διέθρεψεν αὐτάς, καὶ πρὸς αὐτὰς οὐκ εἰσῆλθε, καὶ ἦσαν συνεχόμεναι ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτῶν χῆραι ζῶσαι. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἀμασσά, βόησόν μοι ἄνδρας ἰούδα ἐν τρισὶν ἡμέραις, σὺ δὲ ἐνταῦθα στῆθι. καὶ ἐπορεύθη ἀμασσὰ παραγγεῖλαι τῷ ἰούδα, καὶ ἐχρόνισεν ἀπὸ τοῦ καιροῦ οὗ ἐτάξατο αὐτῷ δαυίδ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ἀβεσσά, νῦν κακοποιήσει ἡμᾶς

B

israel concurrētes ad regem dixerunt ei. Quare te furati sūt fratres nostri viri iuda & traduxerūt regem & domum eius iordanem: omnesq̄ viros dauid cū eo. Et rñdit omnis vir iuda ad viros israel. Quia mihi propior est rex. Cur irasceris super hac re? Nūquid comedimus aliquid ex rege: aut munera nobis data sūt. Et respondit vir israel ad viros iuda & ait. Decē ptib⁹ maior ego sum apud regē: magisq̄ ad me ptinet dauid q̄ ad te. Cur fecisti mihi iniuriam: & nō mihi nūciatū ē priori vt reducerem regē meū? Durius āt rñderunt viri iuda viris israel. 20.

Accidit quoq̄ vt ibi esset vir belial nomine syba filius bochri vir gemineus: & cecinit buccina & ait. Non est nobis pars in dauid: neq̄ hereditas in filio isai. Reuertere in tabernacula tua israel. Et separatus est omnis israel a dauid: secutusq̄ est syba filiū bochri. Viri autem iuda adheserunt regi suo a iordane vsq̄ ierusalem. Cumq̄ venisset rex in domum suam in ierusalem: tulit decem mulieres concubinas quas dereliq̄rat ad custodiendā domū: & tradidit eas in custodiā alimenta eis prebēs. Et non est ingressus ad eas: sed erant clause vsq̄ in diē mortis sue in viduitate viuentes. Dixit autem rex amase. Conuoca mihi omnes viros iuda i diē tertiū: & tu adesto presens. Abiit ergo amasa vt conuocaret iudā: & moratus est extra placitū qd ei cōstituerat rex. Ait autē dauid ad abisai. Nūc magis affligturus est nos

ישראל באים אל המלך ויאמרו אל המלך מדוע גנבוך אחינו איש יהודה ויעברו את המלך ואת ביתו את הירדן וכל אנשי דוד עמו׃ ויען כל איש יהודה על איש ישראל כי קרוב המלך אלי ולמה זה חרה לך על הדבר הזה האכול אכלנו מן המלך אם נשאת נשא לנו׃ ויען איש ישראל את איש יהודה ויאמר עשר ידות לי במלך וגם בדוד אני ממך ומדוע הקלתני ולא היה דברי ראשון לי להשיב את מלכי ויקש דבר איש יהודה מדבר איש ישראל׃

Cap. xx.

ושם נקרא איש בליעל ושמו שבע בן בכרי איש ימיני ויתקע בשופר ויאמר אין לנו חלק בדוד ולא נחלה לנו בבן ישי איש לאהליו ישראל׃ ויעל כל איש ישראל מאחרי דוד אחרי שבע בן בכרי ואיש יהודה דבקו במלכם מן הירדן ועד ירושלם׃ ויבא דוד אל ביתו ירושלם ויקח המלך את עשר נשים פלגשים אשר הניח לשמר הבית ויתנם בית משמרת ויכלכלם ואליהם לא בא ותהיינה צררות עד יום מתן אלמנות חיות׃ ויאמר המלך אל עמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים ואתה פה עמד׃ וילך עמשא להזעיק את יהודה וייחר מן המועד אשר יעדו׃ ויאמר דוד אל אבישי עתה ירע לנו

שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי מִן אַבְשָׁלוֹם אַתָּה קַח אֶת עַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ וּרְדֹף אַחֲרָיו פֶּן מָצָא לוֹ עָרִים בְּצֻרוֹת וְהִצִּיל עֵינֵנוּ׃ וַיֵּצְאוּ אַחֲרָיו אַנְשֵׁי יוֹאָב וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וְכָל הַגִּבֹּרִים וַיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלִַם לִרְדֹּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי׃ הֵם עִם הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן וַעֲמָשָׂא בָּא לִפְנֵיהֶם וְיוֹאָב חָגוּר מִדּוֹ לְבֻשׁוֹ וְעָלָיו חֲגוֹר חֶרֶב מְצֻמֶּדֶת עַל מָתְנָיו בְּתַעְרָהּ וְהוּא יָצָא וַתִּפֹּל׃ וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַעֲמָשָׂא הֲשָׁלוֹם אַתָּה אָחִי וַתֹּחֶז יַד יְמִין יוֹאָב בִּזְקַן עֲמָשָׂא לִנְשָׁק לוֹ׃ וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר בַּחֶרֶב אֲשֶׁר בְּיַד יוֹאָב וַיַּכֵּהוּ בָהּ אֶל הַחֹמֶשׁ וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא שָׁנָה לוֹ וַיָּמֹת וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו רָדַף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי׃ וְאִישׁ עָמַד עָלָיו מִנַּעֲרֵי יוֹאָב וַיֹּאמֶר מִי אֲשֶׁר חָפֵץ בְּיוֹאָב וּמִי אֲשֶׁר לְדָוִד אַחֲרֵי יוֹאָב׃ וַעֲמָשָׂא מִתְגֹּלֵל בַּדָּם בְּתוֹךְ הַמְסִלָּה וַיַּרְא הָאִישׁ כִּי עָמַד כָּל הָעָם וַיַּסֵּב אֶת עֲמָשָׂא מִן הַמְסִלָּה הַשָּׂדֶה וַיַּשְׁלֵךְ עָלָיו בֶּגֶד כַּאֲשֶׁר רָאָה כָּל הַבָּא עָלָיו וְעָמָד׃ כַּאֲשֶׁר הֹגָה מִן הַמְסִלָּה עָבַר כָּל אִישׁ אַחֲרֵי יוֹאָב לִרְדֹּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי׃ וַיַּעֲבֹר בְּכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָבֵלָה וּבֵית מַעֲכָה וְכָל הַבֵּרִים וַיִּקָּהֲלוּ וַיָּבֹאוּ אַף אַחֲרָיו׃ וַיָּבֹאוּ וַיָּצֻרוּ עָלָיו בְּאָבֵלָה בֵּית הַמַּעֲכָה וַיִּשְׁפְּכוּ סֹלְלָה אֶל הָעִיר וַתַּעֲמֹד בַּחֵל וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אֶת יוֹאָב מַשְׁחִיתִם לְהַפִּיל הַחוֹמָה׃ וַתִּקְרָא

Syba filius bochri quam absalon. Tolle ergo seruos domini tui & persequere eum: ne forte inueniat ciuitates munitas: & effugiat nos. Egressi sunt ergo cum eo viri ioab: cerethi quoque & felethi: & omnes robusti exierunt de ierusalem ad persequendum syba filium bochri. Cumque illi essent iuxta lapidem grandem qui est in gabaon: amasa veniens occurrit eis. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui: & desuper accinctus gladio dependente vsque ad ilia in vagina: qui fabricatus leui motu egredi poterat & percutere. Dixit itaque ioab ad amasam. Salue mi frater. Et tenuit manu dextra mentum amase quasi osculans eum. Porro amasa non obseruauit gladium quem habebat ioab. Qui percussit eum in latere & effudit intestina eius in terram. & mortuus est: nec secundum vulnus apposuit. Ioab autem & abisai frater eius persecuti sunt siba filium bochri. Interea quidam viri cum stetissent iuxta cadauer amase de sociis ioab: dixerunt. Ecce qui esse voluit pro ioab comes dauid. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Vidit hoc quidam vir quod subsisteret omnis populus ad videndum eum: & amouit amasam de via in agrum: operuitque eum vestimento ne subsisterent transeuntes propter eum. Amoto ergo illo de via transibat omnis vir sequens ioab ad persequendum siba filium bochri. Porro ille transierat per omnes tribus israel vsque in abelam & in bethmacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. Venerunt itaque & oppugnabant eum in abela & in bethmacha & circumdederunt munitionibus ciuitatem & obsessa est vrbs. Omnis autem turba que erat cum ioab moliebatur destruere muros. Et exclamauit

σαβεαὶ υἱὸς Βοχορὶ ὑπὲρ ἀβεσσαλώμ. καὶ νῦν λάβε μετὰ σεαυτοῦ τοὺς παῖδας τοῦ κυρίου σου, καὶ καταδίωξε ὀπίσω αὐτοῦ, ὅπως μὴ εὕρῃ ἑαυτῷ πόλεις ὀχυράς, καὶ σκιάσει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. καὶ ἐξῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ ἄνδρες ἰωὰβ, καὶ ὁ χερεθὶ καὶ ὁ φελεθὶ καὶ πάντες οἱ δυνατοὶ ἐξ ἱερουσαλὴμ. καὶ κατεδίωξαν ὀπίσω σαβεαὶ υἱοῦ Βοχορί. καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρὰ τῷ λίθῳ τῷ μεγάλῳ τῷ ἐπὶ γαβαών. καὶ ἀμεσσὰ εἰσῆλθε κατὰ πρόσωπον αὐτῶν. καὶ ἰωὰβ περιεζωσμένος μανδύαν, τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ ἐπ' αὐτῷ περιεζωσμένος μάχαιραν ... ἐν τῷ κολεῷ αὐτῆς. καὶ ἡ μάχαιρα ἐξῆλθε καὶ ἔπεσε. καὶ εἶπεν ἰωὰβ τῷ ἀμεσσᾷ· εἰ ὑγιαίνεις σὺ ἀδελφέ μου; καὶ κατέχεν ἰωὰβ τῇ χειρὶ τῇ δεξιᾷ τοῦ πώγωνος ἀμεσσὰ τοῦ φιλῆσαι αὐτόν. καὶ ἀμεσσὰ οὐκ ἐφυλάξατο τῆς μαχαίρας τῆς ἐν τῇ χειρὶ ἰωάβ. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν αὐτῇ ἰωὰβ ἐπὶ τὴν ψύαν, καὶ ἐξέχεεν τὰ ἔντερα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ οὐκ ἐδευτέρωσεν αὐτῷ, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἰωὰβ καὶ ἀβεσσὰ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κατεδίωξαν ὀπίσω σαβεαὶ υἱοῦ Βοχορί. καὶ ἀνὴρ ἔστη ἐπ' αὐτὸν τῶν παιδαρίων ἰωὰβ, καὶ εἶπε, τίς ὁ βουλόμενος ἰωὰβ, καὶ τίς τοῦ δαυὶδ ὀπίσω τοῦ ἰωάβ. καὶ ἀμεσσὰ πεφυρμένος ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῆς τρίβου. καὶ εἶδεν ἀνὴρ ὅτι εἱστήκει πᾶς ὁ λαὸς, καὶ ἀπέστρεψε τὸν ἀμεσσὰ ἐκ τῆς τρίβου εἰς ἀγρὸν, καὶ ἐπέρριψεν ἐπ' αὐτὸν ἱμάτιον, ὅτι εἶδεν ὅτι πᾶς ὁ ἐρχόμενος ἵστατο ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐγένετο ὅτε μετέστησε τὸν ἀμεσσὰ ἐκ τῆς τρίβου, παρῆλθε πᾶς ὁ λαὸς ὀπίσω ἰωὰβ καταδιῶξαι ὀπίσω σαβεαὶ υἱοῦ Βοχορί. καὶ διῆλθεν ἐν πάσαις ταῖς φυλαῖς τοῦ ἰσραὴλ εἰς ἀβελ καὶ βαιθμαχά. καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις ἐξεκκλησιάσθησαν, καὶ παραγίνονται ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ παρεγένοντο καὶ ἐπολιόρκησαν ἐπ' αὐτὸν τὴν ἀβελ καὶ βαιθμαχά. καὶ ἔβαλον χάρακα ἐπὶ τὴν πόλιν, καὶ ἔστη ἐν τῷ προτειχίσματι. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετὰ ἰωὰβ ἐνοοῦσαν καταβαλεῖν τὸ τεῖχος. καὶ ἐβόησε

γυνὴ σοφὴ ἐκ τῆς πόλεως, καὶ εἶπεν, ἀκούσατε ἀκούσατε· εἴπατε δὴ τῷ ἰωὰβ, ἐγγίσατε ὧδε καὶ λαλήσω πρὸς αὐτόν. καὶ ἤγγισεν ἰωὰβ πρὸς αὐτήν. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, εἰ σὺ ἰωάβ; καὶ εἶπεν, ἐγώ. καὶ εἶπεν, ἄκουε δὴ τοὺς λόγους τῆς δούλης σου. καὶ εἶπεν, ἀκούω ἐγώ. καὶ εἶπε λέγουσα, λόγον ἐλάλησαν ἐν πρώτοις λέγοντες, ἐρωτῶντες ἐρωτήσουσιν ἐν ἀβελ, καὶ οὕτως ἐξέλιπον, ἐγώ εἰμι εἰρηνικὰ τῶν στηριγμάτων ἰσραὴλ, σὺ δὲ ζητεῖς θανατῶσαι πόλιν καὶ μητρόπολιν ἐν ἰσραήλ. ἵνα τί καταποντίζεις κληρονομίαν κυρίου; καὶ ἀπεκρίθη ἰωὰβ καὶ εἶπε, μηδαμῶς μοι γένοιτο εἰς καταπόντισμα, καὶ εἰ διαφθερῶ, οὐχ οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἀνὴρ ἐξ ὄρους ἐφραὶμ σαβεαὶ υἱὸς Βοχορὶ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ἐπῆρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν βασιλέα δαυίδ. παράδοτέ μοι αὐτὸν μόνον, καὶ ἀπελεύσομαι ἀπὸ τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς ἰωάβ, ἰδοὺ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ῥιφήσεται πρὸς σὲ διὰ τοῦ τείχους. καὶ εἰσῆλθεν ἡ γυνὴ πρὸς πάντα τὸν λαόν, καὶ ἐλάλησε πρὸς πᾶσαν τὴν πόλιν ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτῆς. καὶ ἀφεῖλε τὴν κεφαλὴν σαβεαὶ υἱοῦ Βοχορί, καὶ ἔρριψαν αὐτὴν πρὸς ἰωάβ. καὶ ἐσάλπισεν ἰωὰβ ἐν σάλπιγγι, καὶ διεσπάρη ὁ λαὸς ἐκ τῆς πόλεως ἕκαστος εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ ἰωὰβ ἐπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ἰωὰβ ἐπὶ πάσης τῆς στρατιᾶς ἰσραήλ. καὶ Βαναίας υἱὸς ἰωαδὲ ἐπὶ τοῦ χερεθὶ καὶ τοῦ φελεθί. καὶ ἀδωρὰμ ἐπὶ τῶν φόρων. καὶ ἰωσαφὲτ υἱὸς ἀχιλοὺθ ὑπομιμνήσκων. καὶ σουσὰ γραμματεύς. καὶ σαδὼκ καὶ ἀβιάθαρ ἱερεῖς. καί γε ἴρας ὁ ἰαρὶν ἦν ἱερεὺς τῷ δαυίδ. Ca. 21.

Καὶ ἐγένετο λιμὸς ἐν ταῖς ἡμέραις δαυὶδ τρία ἔτη, ἐνιαυτὸς ἐχόμενος ἐνιαυτοῦ. καὶ ἐζήτει δαυὶδ τὸ πρόσωπον τοῦ κυρίου. καὶ εἶπε κύριος, ἐπὶ σαοὺλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ ἀδικία, διὰ τὸ θανάτῳ αἱμάτων αὐτὸν περὶ οὗ ἐθανάτωσε τοὺς γαβαωνίτας. καὶ ἐκάλεσεν

mulier sapiens de ciuitate. Audite audite: dicite ioab. appropinqua huc & loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam: ait illi. Tu es ioab? Et ille respondit. Ego. Ad quem sic locuta est. Audi sermones ancille tue. Qui respondit. Audio. Rursumque illa. Sermo inquit dicebatur in veteri prouerbio. Qui interrogant interrogent in abela: & sic proficiebant. Nonne ego sum que respondeo veritatem in israel? & tu queris subuertere ciuitatem & euertere matrem in israel. Quare precipitas hereditatem domini? Respondensque ioab ait. Absit: absit hoc a me: non precipito neque demolior. Non se sic habet res. Sed homo de monte effraim syba filius bochri cognomine leuauit manum suam contra regem dauid. Tradite illum solum: & recedemus a ciuitate. Et ait mulier ad ioab. Ecce caput eius mittetur ad te per murum. Ingressa est ergo ad omnem populum: & locuta est eis sapienter. Qui abscisum caput syba filii bochri proiecerunt ad ioab. Et ille cecinit tuba: & recesserunt ab vrbe: vnusquisque in tabernacula sua. Ioab autem reuersus est ierusalem ad regem. Fuit ergo ioab super omnem exercitum israel. Banaias autem filius ioiade super ceretheos & feletheos. aduram vero super tributa. Porro iosaphat filius ahilud a commentariis. Syba autem scriba. Sadoch vero & abiathar sacerdotes: hyram autem hyraites erat sacerdos dauid.

21.

Facta est quoque fames in diebus dauid tribus annis iugiter. Et consuluit dauid oraculum domini. Dixitque dominus. Propter saul & domum eius sanguinum: quia occidit gabaonitas. Vocatis ergo

אִשָּׁה חֲכָמָה מִן הָעִיר שִׁמְעוּ שִׁמְעוּ אִמְרוּ נָא אֶל יוֹאָב קְרַב עַד הֵנָּה וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ׃ וַיִּקְרַב אֵלֶיהָ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַאַתָּה יוֹאָב וַיֹּאמֶר אָנִי וַתֹּאמֶר לוֹ שְׁמַע דִּבְרֵי אֲמָתֶךָ וַיֹּאמֶר שֹׁמֵעַ אָנֹכִי׃ וַתֹּאמֶר לֵאמֹר דַּבֵּר יְדַבְּרוּ בָרִאשֹׁנָה לֵאמֹר שָׁאֹל יְשָׁאֲלוּ בְּאָבֵל וְכֵן הֵתַמּוּ׃ אָנֹכִי שְׁלֻמֵי אֱמוּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה מְבַקֵּשׁ לְהָמִית עִיר וְאֵם בְּיִשְׂרָאֵל לָמָּה תְבַלַּע נַחֲלַת יְהוָה׃ וַיַּעַן יוֹאָב וַיֹּאמַר חָלִילָה חָלִילָה לִי אִם אֲבַלַּע וְאִם אַשְׁחִית׃ לֹא כֵן הַדָּבָר כִּי אִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי שְׁמוֹ נָשָׂא יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ בְּדָוִד תְּנוּ אֹתוֹ לְבַדּוֹ וְאֵלְכָה מֵעַל הָעִיר וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל יוֹאָב הִנֵּה רֹאשׁוֹ מֻשְׁלָךְ אֵלֶיךָ בְּעַד הַחוֹמָה׃ וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל כָּל הָעָם בְּחָכְמָתָהּ וַיִּכְרְתוּ אֶת רֹאשׁ שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי וַיַּשְׁלִכוּ אֶל יוֹאָב וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיָּפֻצוּ מֵעַל הָעִיר אִישׁ לְאֹהָלָיו וְיוֹאָב שָׁב יְרוּשָׁלִַם אֶל הַמֶּלֶךְ׃ וְיוֹאָב אֶל כָּל הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל וּבְנָיָה בֶּן יְהוֹיָדָע עַל הַכְּרֵתִי וְעַל הַפְּלֵתִי׃ וַאֲדֹרָם עַל הַמַּס וִיהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר׃ וּשְׁיָא סֹפֵר וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים׃ וְגַם עִירָא הַיָּאִרִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד׃

Cap. xxi.

וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעֹנִים׃ וַיִּקְרָא

המלך לגבענים ויאמר אליהם
והגבענים לא מבני ישראל המה
כי אם מיתר האמרי ובני ישראל
נשבעו להם ויבקש שאול
להכתם בקנאתו לבני ישראל
ויהודה: ויאמר דוד אל הגבענים
מה אעשה לכם ובמה אכפר
וברכו את נחלת יהוה: ויאמרו
לו הגבענים אין לנו כסף וזהב
עם שאול ועם ביתו ואין לנו
איש להמית בישראל ויאמר
מה אתם אמרים אעשה לכם:
ויאמרו אל המלך האיש אשר
כלנו ואשר דמה לנו נשמדנו
מהתיצב בכל גבול ישראל:
יתן לנו שבעה אנשים מבניו
והוקענום ליהוה בגבעת שאול
בחיר יהוה ויאמר המלך אני
אתן: ויחמל המלך על מפיבשת
בן יהונתן בן שאול על שבעת
יהוה אשר בינתם בין דוד ובין
יהונתן בן שאול: ויקח המלך את
שני בני רצפה בת איה אשר
ילדה לשאול את ארמני ואת
מפיבשת ואת חמשת בני מיכל
בת שאול אשר ילדה לעדריאל
בן ברזלי המחלתי: ויתנם ביד
הגבענים ויקיעם בהר לפני
יהוה ויפלו שבעתים יחד והמה
המתו בימי קציר בראשנים
בתחלת קציר שערים: ותקח
רצפה בת איה את השק ותטהו
לה אל הצור מתחלת קציר עד
נתך מים עליהם מן השמים
ולא נתנה עוף השמים לנוח
עליהם יומם ואת חית השדה

אמר שבע נכה עשה כפר מות כלה שמד יצב גבל נתן יקע בחר נתן חמל לקח שנה נתן יקע פנה נפל מות יום קצר חלל נטה חיה

gabaonitis. rex dixit ad eos. Porro gabaonite non erant de filiis israel: sed reliquie amorreorum. Filii quippe israel iurauerant eis: & voluit saul percutere eos zelo quasi pro filiis israel & iuda. Dixit ergo dauid ad gabaonitas. Quid faciā vobis: & quod erit vestri piaculum vt bñdicatis hereditati domini. Dixeruntque ei gabaonite. Nō est nobis super argento & auro questio: sed cōtra saul & cōtra domum eius: neque volumus vt interficiatur hō de israel. Ad quos rex ait. Quid ergo vultis vt faciam vobis? Qui dixerūt regi. Virum qui attriuit nos & oppressit inique: ita delere debemus vt nec vnus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus israel. Dentur nobis septē viri de filiis eius vt crucifigamus eos dño in gabaa saul quondā electi dñi. Et ait rex. Ego dabo. Pepercitque rex miphiboseth filio ionathe filii saul propter iusiurandum domini quod fuerat inter dauid & ionathan filium saul. Tulit itaque rex duos filios respha filie ahia: quos peperit saul armoni & miphiboseth: & quinque filios michol filie saul quos genuerat hadrieli filio berzellai qui fuit de molathi: & dedit eos in manus gabaonitarū: qui crucifixerūt eos in mōte corā dño. Et ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis prime incipiente messiōe ordei. Tollens autem respha filia ahia ciliciū substrauit sibi supra petram ab initio messis donec stillaret aqua super eos de celo: & non dimisit aues lacerare eos per diem neque bestias

rex gabaonitas: & dixit ad eos.
ὁ βασιλεὺς τοὺς γαβαωνίτας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς.
& gabaonite nō erāt de filiis israel: quoniam
καὶ οἱ γαβαωνῖται οὐκ ἦσαν ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ὅτι
a reliquiis ammorreorum erāt: & filii
ἀπὸ τῶν καταλοίπων ἀμορραίων ἦσαν, καὶ οἱ υἱοὶ
israel iurauerāt eis. & quesiuit saul percutere
ἰσραὴλ ὤμοσαν αὐτοῖς. καὶ ἐζήτησε σαοὺλ πατάξαι
eos cū zelaret ipse filios israel & iu-
αὐτοὺς ἐν τῷ ζηλῶσαι αὐτὸν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ καὶ ἰού-
da. & dixit dauid ad gabaonitas: quid fa-
δα. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τοὺς γαβαωνίτας, τί ποι-
ciā vobis: & in quo placabo: & benedicetis
ήσω ὑμῖν, καὶ ἐν τίνι ἐξιλάσομαι, καὶ εὐλογήσετε
hereditati dñi? & dixerūt ei gabaoni
τὴν κληρονομίαν κυρίου; καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ γαβαωνῖ-
te: nō est nobis argentū neque aurū cū saul
ται· οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀργύριον οὐδὲ χρυσίον μετὰ σαοὺλ
& cū domo eius: & nō est nobis vt inter
καὶ μετὰ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν θανα-
ficiamus virū de omni israel. & dixit: quid vos
τῶσαι ἄνδρα ἐκ παντὸς ἰσραήλ. καὶ εἶπεν, τί ὑμεῖς
vultis: & faciā vobis? & dixerūt ad re
θέλετε, καὶ ποιήσω ὑμῖν; καὶ εἶπον πρὸς τὸν βασι-
gem: vir qui finiuit nos & qui persecutus est nos
λέα, ὁ ἀνὴρ ὃς συνετέλεσεν ἡμᾶς καὶ ὃς ἐδίωξεν ἡμᾶς
& qui cogitauit disperdere nos: delebimus
καὶ ὃς παρελογίσατο ἐξολοθρεῦσαι ἡμᾶς, ἀφανίσωμεν
eum: vt nō residuus sit in cūctis finibus isra
αὐτόν, τοῦ μὴ ἀντικαθίστασθαι ἐν παντὶ ὁρίῳ ἰσρα-
el. & dentur nobis septē viri de filiis e-
ήλ. καὶ δοθήτωσαν ἡμῖν ἑπτὰ ἄνδρες ἐκ τῶν υἱῶν αὐ-
ius: & placabimus in eis dñm in gol
τοῦ, καὶ ἐξιλασόμεθα ἐν αὐτοῖς τῷ κυρίῳ ἐν τῷ βου-
le saul electi dño. & ait rex:
νῷ τοῦ σαοὺλ ἐκλεκτοῦ τῷ κυρίῳ. καὶ εἶπεν ὁ βασι-
ego dabo. & pepercit rex sup
λεύς, ἐγὼ δώσω. καὶ ἐφείσατο ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν
mephiboseth filiū ionathan filii saul pp iusiurādū
μεφιβόσθε υἱὸν ἰωνάθαν υἱοῦ σαοὺλ διὰ τὸν ὅρκον
dñi quod iurauerūt inter eos: inter dauid
κυρίου ὃν ὤμοσαν ἀναμέσον αὐτῶν, ἀναμέσον δαυὶδ
& inter ionathā filiū saul. & tulit rex
καὶ ἀναμέσον ἰωνάθαν υἱοῦ σαούλ. καὶ ἔλαβεν ὁ βασι-
duos filios respha filie aia quos pepe
λεὺς τοὺς δύο υἱοὺς ῥεσφὰ θυγατρὸς αἰὰ οὓς ἔτε-
rit saul: armoni mephiboseth: &
κε τῷ σαούλ, τὸν ἀρμωνὶ καὶ μεφιβόσθε, καὶ τοὺς
quinque filios mechol filie saul: quos genu
πέντε υἱοὺς τῆς μεχὸλ θυγατρὸς σαούλ, οὓς ἔτεκ-
it sunt adriel berzelli moulathi: & de
εν τῷ ἀδριὴλ βερζελλὶ τῷ μουλαθί, καὶ ἔδω-
dit eos in manus gabaonitarū. & placauit
κεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας τῶν γαβαωνιτῶν. καὶ ἐξιλέω-
tionē fecerūt eos corā dño in mōte. & ceci
σαν αὐτοὺς ἔναντι τοῦ κυρίου ἐν τῷ ὄρει. καὶ ἔπε-
derūt ibi septē simul. & ipsi occisi
σαν ἐκεῖ οἱ ἑπτὰ κατὰ τὸ αὐτό. καὶ αὐτοὶ ἐθανα-
sunt in diebus messis in primis: in principio
τώθησαν ἐν ἡμέραις θερισμοῦ ἐν πρώτοις, ἐν ἀρχῇ
messionis ordeorū. & accepit respha filia aia
θερισμοῦ κριθῶν. καὶ ἔλαβε ῥεσφὰ θυγάτηρ αἰὰ τὸν
saccum & substrauit eū sibi supra petrā
σάκκον καὶ ἔστρωσεν αὐτὸν ἑαυτῇ ἐπὶ τὴν πέτραν
ab initio messis ordeorū donec stillauerūt aque dei
ἀπ᾽ ἀρχῆς θερισμοῦ κριθῶν ἕως οὗ ἔσταξεν ὕδατα θεοῦ
de celo. & nō dimisit volatilia ce
ἐξ οὐρανοῦ. καὶ οὐκ ἀφῆκε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα-
li sedere super eos die: neque bestias
νοῦ καθίσαι ἐπ᾽ αὐτοὺς ἡμέρας, οὐδὲ τὰ θηρία τοῦ
agri
ἀγροῦ

B

C

nocte. & nūciata sūt dauid omnia que fe
νυκτός. καὶ ἀπηγγέλη τῷ δαυὶδ πάντα ὅσα ἐποίη-
cit respha filia aia concubina saul: & abi
σε ῥεσφὰ θυγάτηρ αἰὰ ἡ παλλακὴ σαούλ, καὶ ἐπορεύ-
it dauid & tulit ossa saul & ossa iona
θη δαυὶδ καὶ ἔλαβε τὰ ὀστᾶ σαοὺλ καὶ τὰ ὀστᾶ ἰωνα-
than filii eius a viris iabes galaad
θὰν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ παρὰ τῶν ἀνδρῶν ἰαβὴς γαλαάδ
qui furati fuerāt eos a muro bethsan
τῶν κλεψάντων αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους βεθσάν
cū suspēdissent eos ibi philistiim in die
κρεμασάντων αὐτοὺς ἐκεῖ τῶν ἀλλοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ
qua percusserūt philistiim saul in gelboe. &
ᾗ ἐπάταξαν οἱ ἀλλόφυλοι τὸν σαοὺλ ἐν γελβουέ. καὶ
asportauit dauid inde ossa saul & ossa
ἀνήνεγκεν δαυὶδ ἐκεῖθεν τὰ ὀστᾶ σαοὺλ καὶ τὰ ὀστᾶ
ionathan filii eius: & cōgregauit ossa propicia-
ἰωνάθαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ συνήγαγε τὰ ὀστᾶ τῶν ἐξιλεασ-
torum. & sepeliuit ossa saul & ionathā filii
θέντων. καὶ ἔθαψε τὰ ὀστᾶ σαοὺλ καὶ ἰωνάθαν τοῦ υἱοῦ
eius & ossa propiciatorū in terra benia
αὐτοῦ καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ἐξιλεασμένων ἐν τῇ γῇ βενια-
min in latere sepulchri cis patris eius.
μὶν ἐν τῇ πλευρᾷ τοῦ τάφου κὶς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.
& fecerūt fm oia que preceperat
καὶ ἐποίησαν κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο ὁ βα-
rex. & ppitiat⁹ est deus terre post hec.
σιλεύς. καὶ ἐξιλάσατο ὁ θεὸς τὴν γῆν μετὰ ταῦτα.
& factū est rursū bellū philistijm ad is
καὶ ἐγένετο ἔτι πόλεμος τοῖς ἀλλοφύλοις πρὸς ἰσ-
rael. & descēdit dauid & serui eius cū
ραήλ. καὶ κατέβη δαυὶδ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ μετ᾽
eo: & pugnauerūt cū philistijm: &
αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμησαν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ
defecit dauid. & iesbi de nob qui erat de gene
ἐξελύθη δαυίδ. καὶ ἰεσβὶ ἀπὸ νὼβ ὃς ἦν ἐκ τῶν ἀπογό-
re gigātū: & pōdus haste eius trecento-
νων τῶν γιγάντων, καὶ ὁ σταθμὸς τοῦ δόρατος αὐτοῦ τριακοσί-
rū siclorū eris. & iste accinctus balteo:
ων σίκλων χαλκοῦ. καὶ οὗτος περιεζωσμένος παραζώνην,
& cogitabat vt percuteret dauid. & pñdio fuit
καὶ διενοεῖτο τοῦ πατάξαι τὸν δαυίδ. καὶ ἐβοήθησεν
ei abesa filius saruie: & percussit philisteū
αὐτῷ ἀβεσσὰ υἱὸς σαρουΐα, καὶ ἐπάταξεν τὸν ἀλλόφυλον
& interfecit eum. tunc iurauerūt viri dauid
καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. τότε ὤμοσαν οἱ ἄνδρες δαυὶδ
dicētes: nō egredieris nobiscū rursum in bellum:
λέγοντες, οὐκ ἐξελεύσῃ μεθ᾽ ἡμῶν ἔτι εἰς πόλεμον,
& non extingues lucernā israel. & factū est post
καὶ οὐ μὴ σβέσῃς τὸν λύχνον ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο με-
hec bellū rursū cū philisteis in
τὰ ταῦτα πόλεμος ἔτι μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐν
nob. tunc percussit sobecchi asothi cōgre
νώβ. τότε ἐπάταξε σοβεκχὶ ὁ ἀσωθὶ τοὺς ἐπισυ-
gatos de stirpe gigantū. & factū est
ναγομένους τῶν ἀπογόνων τῶν γιγάντων. καὶ ἐγένετο
rursū bellū cū philisteis in nob. & per
ἔτι πόλεμος μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐν νώβ. καὶ ἐπά-
cussit ellanan filius iare de texētibus bethleemi:
ταξεν ἐλλανὰν υἱὸς ἰαρὲ τῶν ὑφαινόντων βεθλεεμί, τὸν
goliath getheū. & hastile haste e-
γολιὰθ τὸν γεθαῖον. καὶ τὸ ξύλον τοῦ δόρατος αὐ-
ius erat quasi liciatoriū texentiū. & factū est rursū bel
τοῦ ἦν ὡς ἀντίον ὑφαινόντων. καὶ ἐγένετο ἔτι πό-
lum cū philisteis in geth. & fuit vir
λεμος μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐν γέθ. καὶ ἦν ἀνὴρ
ex madon:
ἐκ μαδών,

1.Re. 17.a.

1.Pa. 10.c.

B

D

C

per noctem. Et nunciata sunt dauid que fecerat respha filia ahia concubina saul. Et abiit dauid & tulit ossa saul & ossa ionathe filii eius a viris iabes galaad: qui furati fuerant ea de platea bethsan in qua suspenderāt eos philistiim: cum interfecissent saul in gelboe: & asportauit inde ossa saul & ossa ionathe filii eius: & colligentes ossa eorum qui affixi fuerant: sepelierunt ea cum ossibus saul & ionathe filii eius in terra beniamin in latere in sepulchro cis patris eius. Feceruntque omnia que preceperat rex: & repropitiatus est deus terre post hec. Factum est autem rursum prelium philistinorum aduersū israel: & descendit dauid & serui eius cum eo: & pugnabāt contra philistiim. Deficiente autem dauid iesbi de nob: qui fuit de genere arafa: cuius ferrū haste trecētas vncias appēdebat: & accinctus erat ense nouo: nisus est percutere dauid: presidioque ei fuit abisai filius saruie: & percussū philisteū interfecit. Tūc iurauerūt viri dauid dicentes. Iam non egredieris nobiscum in bellum ne extinguas lucernā israel. Secūdum quoque fuit bellū in gob cōtra philisteos. Tunc percussit sobochai de vsathi saph de stirpe arafa. Tertium quoque fuit bellum in gob cōtra philisteos in quo percussit adeodatus filius saltus polymitarius bethleemites goliath getheū: cuius hastile haste erat quasi liciatorium texētium. Quartū bellū fuit in geth in quo vir fuit excelsus qui

לילה: ויגד לדוד את אשר
עשתה רצפה בת איה פלגש
שאול: וילך דוד ויקח את עצמות
שאול ואת עצמות יהונתן בנו
מאת בעלי יבש גלעד אשר
גנבו אתם מרחב בית שן אשר
תלאום שמה פלשתים ביום
הכות פלשתים את שאול
בגלבע: ויעל משם את עצמות
שאול ואת עצמות יהונתן בנו
ויאספו את עצמות המוקעים:
ויקברו את עצמות שאול
ויהונתן בנו בארץ בנימן בצלע
בקבר קיש אביו ויעשו כל
אשר צוה המלך ויעתר אלהים
לארץ אחרי כן: ותהי עוד מלחמה
לפלשתים את ישראל וירד
דוד ועבדיו עמו וילחמו את
פלשתים ויעף דוד: וישבי בנב
אשר בילידי הרפה ומשקל
קינו שלש מאות משקל נחשת
והוא חגור חדשה ויאמר להכות
את דוד: ויעזר לו אבישי בן
צרויה ויך את הפלשתי וימתהו
אז נשבעו אנשי דוד לו לאמר
לא תצא עוד אתנו למלחמה
ולא תכבה את נר ישראל: ויהי
אחרי כן ותהי עוד המלחמה בגוב
עם פלשתים אז הכה סבכי
החשתי את סף אשר בילדי
הרפה: ותהי עוד המלחמה
בגוב עם פלשתים ויך אלחנן
בן יערי ארגים בית הלחמי
את גלית הגתי ועץ חניתו
כמנור ארגים: ותהי עוד
מלחמה בגת ויהי איש מדון

נגד עשה תלה נכה עלה אסף יקע קבר עשה עתר היה לחם ילד רפא קון מאה שקל חגר נכה עזר נכה מות שבע יצא כבה נור היה חנה מנר דון

ואצבעת ידיו ואצבעת רגליו — צבע
שש ושש עשרים וארבע מספר — רבע
וגם הוא ילד להרפה׃ ויחרף את — חרף
ישראל ויכהו יהונתן בן שמעה — נכה
אחי דוד׃ את ארבעת אלה ילדו
להרפה בגת ויפלו ביד דוד — נפל
וביד עבדיו׃

Cap.xxij.

וידבר דוד ליהוה את דברי
השירה הזאת ביום הציל יהוה — דבר
אתו מכף כל איביו ומכף שאול׃ — נצל שיר
ויאמר יהוה סלעי ומצדתי — אמר מצד
ומפלטי לי׃ אלהי צורי אחסה — פלט חסה
בו מגני וקרן ישעי משגבי — שגב
ומנוסי משעי מחמס תשעני׃ — נוס ישע
מהלל אקרא יהוה ומאיבי — ישע הלל
אושע׃ כי אפפני משברי מות — שבר
נחלי בליעל יבעתני׃ חבלי — בל
שאול סבני קדמני מקשי — שאל סבב
מות׃ בצר לי אקרא יהוה ואל — יקש
אלהי אקרא וישמע מהיכלו — צור קרא
קולי ושועתי באזניו׃ ותגעש — שמע היכל געש
ותרעש הארץ מוסדות השמים — רעש יסד
ירגזו ויתגעשו כי חרה לו׃ עלה — רגז
עשן באפו ואש מפיו תאכל — פה אכל
גחלים בערו ממנו׃ ויט שמים — נטה
וירד וערפל תחת רגליו׃ וירכב — רכב
על כרוב ויעף וירא על כנפי — כרב עוף
רוח׃ וישת חשך סביבתיו סכות — ראה שית
חשרת מים עבי שחקים׃ מנגה — סבב סכך
נגדו בערו גחלי אש׃ ירעם מן — רעם
שמים יהוה ועליון יתן קולו׃ — עלה נתן
וישלח חצים ויפיצם ברק ויהם׃ — שלח פוץ
ויראו אפקי ים יגלו מסדות — המם אפק
תבל בגערת יהוה מנשמת רוח — גלה
אפו׃ ישלח ממרום יקחני ימשני — רום לקח
ממים רבים׃ יצילני מאיבי עז — משה רבב
נצל עזז

senos in manibus pedibusq; habebat digitos, idest viginti quattuor: ∞∞∞∞∞∞∞∞∞ & erat de origine arafa: & blasphemauit ∞∞ israel. Percussit autē eū ionathas filius sammaa fratris dauid. Hi quattuor nati sunt ∞∞∞∞ de arafa in geth: & ceciderunt in manu dauid & seruorum eius. zz.

Locutus ē aūt dd dño verba carminis huius: in die qua liberauit eū dñs de manu oīm inimicorū suorū & de manu saul. Et ait. Dñs petra mea & robur meum & saluator meus. Deus fortis meus: sperabo in eū. Scutū meum & cornu salutis mee: eleuator meus & refugiū meū: saluator meus: de iniquitate liberabis me. Laudabilē inuocabo dñm: & ab inimicis meis saluus ero. Quia circūdederūt me cōtritiones mortis: torrētes belial terruerūt me. Fūes inferni circundederūt me: preuenerunt me laquei mortis. In tribulatione mea inuocabo dñm: & ad deū meū clamabo. Et exaudiet de tēplo sancto suo vocē meā: & clamor meus veniet ad aures eius. Cōmota ē & cōtremuit terra: fundamēta montiū cōcussa sūt & cōquassata: quā iratus ē. Ascēdit fumus de naribus eius: & ignis de ore eius vorauit: carbones succēsi sunt ab eo. Et inclinauit celos & descēdit: & caligo sub pedibus eius. Et ascēdit sup cherubin & volauit: & lapsus est sup pēnas vēti. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum: cribrās aqs de nubibus celorū. Pre fulgore in cōspectu eius: succēsi sunt carbones ignis. Tonabit de celo dñs: & excelsus dabit vocē suam. Misit sagittas & dissipauit eos: fulgura & cōsūpsit eos. Et apparuerūt effusiōes maris: & reuelata sunt fundamēta orbis ab icrepatione dñi: ab īspiratiōe spūs furoris eius. Misit de excelso & assūpsit me: & traxit me de aquis multis

⁊ digiti manuū eius ⁊ digiti
καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν
pedū eius sex ⁊ sex: viginti ⁊ quattuor numero. ⁊
ποδῶν αὐτοῦ ἓξ καὶ ἕξ, εἴκοσι καὶ τέσσαρες ἀριθμῷ. καὶ
ipse de genere titanoꝝ: ⁊ improperauit israel.
γε αὐτὸς ἀπόγονος τιτάνων, καὶ ὠνείδισε τὸν ἰσραήλ.
⁊ percussit eū ionathan filius samaa fratris dauid
καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἰωναθὰν υἱὸς σαμαὰ ἀδελφοῦ δαυίδ.
quattuor istos natos de genere
τοὺς τέσσαρας τούτους τοὺς τεχθέντας ἀπογόνους
gigātū in geth. ⁊ ceciderūt in manu dauid ⁊
τῶν γιγάντων ἐν γέθ. καὶ ἔπεσον ἐν χειρὶ δαυὶδ καὶ
in manu seruoꝝ eius.
ἐν χειρὶ τῶν δούλων αὐτοῦ.

Ca. 22.

Et locut⁹ est dauid dño verba
Καὶ ἐλάλησε δαυὶδ τῷ κυρίῳ τοὺς λόγους τῆς
carminis hui⁹ in die qua liberauit eū dñs de ma
ᾠδῆς ταύτης ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξείλετο αὐτὸν κύριος ἐκ χει
nu oīum inimicoꝝ suoꝝ: ⁊ de manu saul.
ρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκ χειρὸς σαούλ. — ps.17.
⁊ dixit: dñs petra mea ⁊ munitio mea ⁊ eru
καὶ εἶπεν, κύριος πέτρα μου καὶ ὀχύρωμά μου καὶ ἐξαι
ens me mihi: deus me⁹: custos me⁹: cōfisus e
ρούμενός με ἐμοί ὁ θεός μου, φύλαξ μου, πεποιθὼς ἔσο
ro in eo. protector meus ⁊ cornu salutis
μαι ἐπ᾽ αὐτῷ. ὑπερασπιστής μου καὶ κέρας σωτηρίας
mee: susceptor me⁹ ⁊ refugiū salutis mee: de
μου, ἀντιλήπτωρ μου καὶ καταφυγὴ σωτηρίας μου, ἐξ
iniquo saluabis me: laudabilē inuocabo dñm: ⁊ ab
ἀδίκου σώσεις με, αἰνετὸν ἐπικαλέσομαι κύριον, καὶ ἀπὸ
inimicis meis saluus ero: quā circūdederūt me cōtritio
τῶν ἐχθρῶν μου σωθήσομαι, ὅτι περιέσχον με συντριμ
nes mortis ⁊ torrētes iniquitatis terruerūt me. funes
μοὶ θανάτου, καὶ χείμαρροι ἀνομίας ἐθάμβησάν με. ὠδῖνες
inferni circūdederūt me: ⁊ preuenerūt me laquei mor
ᾅδου ἐκύκλωσάν με, καὶ προέφθασάν με παγίδες θανά
tis: in tribulatiōe mea inuocabo dñm: ⁊ ad
του, ἐν θλίψει μου ἐπικαλέσομαι τὸν κύριον, καὶ πρὸς
deū meū clamabo. ⁊ audiuit de tēplo suo vo
τὸν θεόν μου βοήσομαι. καὶ ἤκουσεν ἐκ ναοῦ αὐτοῦ φω
cem meā: ⁊ clamor me⁹ in aurib⁹ eius. ⁊ cō
νῆς μου, καὶ ἡ κραυγή μου ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτοῦ. καὶ ἐσει
mota ē ⁊ turbata est terra ⁊ fundamēta celi cōcus
σθη καὶ ἐταράχθη ἡ γῆ καὶ τὰ θεμέλια τοῦ οὐρανοῦ συνε
sa sunt: quā iratus est eis dñs. ascēdit fumus in i
ταράχθη, ὅτι ἐθυμώθη αὐτοῖς κύριος. ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀρ
ra ei⁹ ⁊ ignis ex ore eius vorauit. carbo
γῇ αὐτοῦ καὶ πῦρ ἐκ στόματος αὐτοῦ κατέφαγε. ἄνθρα
nes succēsi sūt ab eo: ⁊ inclinauit celos ⁊ des — B
κες ἀνήφθησαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κα
cēdit: ⁊ caligo sub pedibus eius. ⁊ ascen
τέβη, καὶ γνόφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ ἐπέ
dit sup cherubim ⁊ volauit: ⁊ visus ē sup pen
βη ἐπὶ χερουβὶμ καὶ ἐπετάσθη, καὶ ὤφθη ἐπὶ πτερύ
nas ventoꝝ: ⁊ posuit tenebras latibulū suū. in cir
γων ἀνέμων, καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ. κύ
cuitu suo tabernaculū suū tenebre aquarū: nubes ae
κλῳ αὐτοῦ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ σκότος ὑδάτων, νεφέλαι ἀέ
ris. de lumine in cōspectu eius succēsi sunt carbones ignis.
ρος. ἐκ φέγγους ἀπέναντι αὐτοῦ ἐξεκαύθησαν ἄνθρακες πυρός.
⁊ intonuit de celo dñs: ⁊ excelsus dedit vocē
καὶ ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύριος, καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φωνὴν
suā: ⁊ misit sagittas ⁊ dissipauit eos. ⁊ fulgu
αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε βέλη καὶ διεσκόρπισεν αὐτούς. καὶ ἤστρα
rauit coruscatiōes ⁊ terruit eos: ⁊ apparuerūt emissiones maris. ⁊
ψεν ἀστραπὴν καὶ ἐξέστησεν αὐτούς, καὶ ὤφθησαν ἀφέσεις θαλάσσης. καὶ
reuelata sunt fundamēta orbis in increpatiōe dñi a
ἀπεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης ἐν τῇ ἐπιτιμήσει τοῦ κυρίου ἀπὸ
[inspi]ratiōe spūs furoris ei⁹. misit de altitudine ⁊ assūpsit me: traxit
πνοῆς πνεύματος ὀργῆς αὐτοῦ. ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβέ με, εἵλκυσέ
me de aquis multis: liberauit me de robore inimicoꝝ meoꝝ:
με ἐξ ὑδάτων πολλῶν, ἐξείλατό με ἐξ ἰσχύος ἐχθρῶν μου, ∞∞∞

de odiētibus me: quā robusti erāt magis q̄ ego. preue
ἐκ τῶν μισούντων με, ὅτι ἴσχυσαν ὑπὲρ ἐμέ. προέφθα
nit me in die perditiōis mee. ⁊ fact⁹ ē dñs fir
σάν με ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας μου. καὶ ἐγένετο κύριος ἀντι
mamētū meū: ⁊ eduxit me in latitudinē. liberauit me: — C
στήριγμά μου, καὶ ἐξήγαγέ με εἰς πλατυσμόν. ἐξείλατό με,
quia voluit me. ⁊ retribuit mihi dñs scdm
ὅτι ἠθέλησέ με. καὶ ἀνταπέδωκέ μοι κύριος κατὰ τὴν
iustitiā meā ⁊ scdm mūdiciā manuū
δικαιοσύνην μου καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν
mearū reddet mihi: qr custodiui vias dñi:
μου ἀνταποδώσει μοι, ὅτι ἐφυλαξάμην ὁδοὺς κυρίου,
⁊ nō impie egi corā deo meo. quā oia iudi
καὶ οὐκ ἠνόμησα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. ὅτι πάντα τὰ κρί — ps.17.
cia eius in cōspectu meo: ⁊ precepta eius
ματα αὐτοῦ ἀπέναντί μου, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ
nō amouebūtur a me. ⁊ ero imaculat⁹ ei ⁊
οὐκ ἀποστήσεται ἀπ᾽ ἐμοῦ. καὶ ἔσομαι ἄμωμος αὐτῷ καὶ
custodiā me ab iniquitate mea. ⁊ restituet mihi
φυλάξω με ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου. καὶ ἀνταποδώσει μοι
dñs scdm iustitiā meā: ⁊ scdm mūdi
κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαριό
ciam manuū meaꝝ in cōspectu oculoꝝ suoꝝ.
τητα τῶν χειρῶν μου ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ.
cū scto sctus eris: ⁊ cū inocēti inocēs eris: cū
μετὰ ὁσίου ὁσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀθῴου ἀθῷος ἔσῃ, καὶ με
electo electus eris: ⁊ cū peruerso euer
τὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ στρεβλω
teris: quā tu ppl'm māsuetū saluabis: ⁊ ocu
θήσῃ, ὅτι σὺ τὸν λαὸν τὸν πρᾶον σώσεις, καὶ ὀφθαλ
los excelsoꝝ humiliabis. quā tu illuminabis lucernā meā
μοὺς ὑψηλῶν ταπεινώσεις. ὅτι σὺ φωτιεῖς λύχνον μου
dñe: ⁊ dñs illuminabit in tenebris meis: qr in te cur
κύριε, καὶ ὁ κύριος ἐκλάμψει ἐν σκότει μου, ὅτι ἐν σοὶ δρα
ram accinctus: ⁊ in deo meo trāsiliā murū.
μοῦμαι μονόζωνος, καὶ ἐν τῷ θεῷ μου ἐξαλοῦμαι τεῖχος. ὁ
deus imaculata via ei⁹. eloquiū dñi igne examinatū. prote
θεός, ἄμωμος ἡ ὁδὸς αὐτοῦ. τὸ ῥῆμα κυρίου πεπυρωμένον. ὑπερα
ctor ipse est oīb⁹ cōfidētib⁹ in eo. quia
σπιστὴς αὐτός ἐστι πᾶσι τοῖς πεποιθόσιν ἐπ᾽ αὐτόν. διότι
quis deus preter dñm. ⁊ quis creator pter deū no
τίς θεὸς πλὴν τοῦ κυρίου; καὶ τίς κτίστης πλὴν τοῦ θεοῦ ἡ
strū? de⁹ corroborās me fortitudine: ⁊ posuit imaculatā
μῶν; ὁ θεὸς ὁ κραταιῶν με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν
viā meā. ponēs pedes meos vt ceruī: ⁊ sta
ὁδόν μου. τιθεὶς τοὺς πόδας μου ὡς ἐλάφου, καὶ ἱσ
tuēs me sup excelsa: docēs manus meas ad pre
τῶν με ἐπὶ τὰ ὑψηλά, ὁ διδάσκων τὰς χεῖράς μου εἰς πό
liū: ⁊ frāgēs arcū ereū sup brachia mea. ⁊
λεμον, καὶ κατάξας τόξον χαλκοῦν ἐπὶ βραχίονάς μου. καὶ
dedisti mihi clypeū salutis mee: ⁊ humilitas tua mul
ἔδωκάς μοι ὅπλον τῆς σωτηρίας μου, καὶ ὑπακοή σου ἐπλή
tiplicauit me. ⁊ dilatasti gressus meos sub
θυνέ με. καὶ ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκά
tus me: ⁊ nō defeci in vijs meis.
τω μου, καὶ οὐκ ἠσθένησα ἐν ταῖς τρίβοις μου.
persequar inimicos meos: ⁊ conterā eos. ⁊ nō
διώξω τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ ἀφανιῶ αὐτούς. καὶ οὐκ
conuertar donec cōsumā eos. cōfringā eos — D
ἀποστρέψω ἕως οὗ συντελέσω αὐτούς. θλάσω αὐτοὺς
⁊ non consurgāt: ⁊ cadent sub pedibus
καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσι, καὶ πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας
meis. ⁊ accinxisti me fortitudine vt expugnē: ⁊ incur
μου. καὶ περιέζωσάς με δύναμιν τοῦ πολεμεῖν, καὶ κάμ
uabis insurgentes cōtra me. ⁊ inimici mei
ψεις τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ᾽ ἐμέ. καὶ οἱ ἐχθροί μου
traditi sunt mihi. ceruices odiētiū me cōculca
παρεδόθησάν μοι. αὐχένας μισούντων με κατεπά
ui. clamauerūt ⁊ nō fuit q̄ saluaret: deus dñs ⁊ nō
τησα. ἐβόησαν καὶ οὐκ ἦν ὁ σώζων, θεὸς κύριος καὶ οὐκ
audiuit eos. ⁊ delebo eos vt puluerē terre: q̄si lutū:
ἐπήκουσεν αὐτῶν. καὶ λεανῶ αὐτοὺς ὡς χνοῦν γῆς, ὡς πηλὸν

Liberauit me ab inimico meo potentissimo & ab his q oderāt me: quā robustiores me erant. Preuenit me in die afflictionis mee: & fctūs est dñs firmamētū meū. Et eduxit me in latitudinē: liberauit me: qa complacui ei. Retribuet mihi dñs fm iusticiā meā: & fm mūdiciā manuū mearū reddet mihi. Quia custodiui vias dñi: & nō egi impie a deo meo. Omnia eñi iudicia eius in conspectu meo: & pcepta eius nō amoui a me. Et ero pfectus corā eo: & custodiā me ab iniquitate mea. Et restituet mihi dñs fm iustitiā meā: & fm mundiciā manuū mearū in cōspectu oculorū suorū. Cū sancto sctūs eris: & cum robusto pfectus. Et cū electo electus eris: & cū puerso puerteris. Et populū pauperē saluū facies: oculisq; tuis excelsos hūiliabis. Quia tu lucerna mea dñe: & tu dñe illuminabis tenebras meas. In te eīi curram accinctus: in deo meo trāsiliā murū. Deus īmaculata via eius: eloquium dñi igne examinatū: scutum est oīm spātiū ī se. Quis est deus pter dñm: & quis fortis pter deum nostrū? Deus qui accinxit me fortitudie: & cōplanauit perfectā viam meā. Coequans pedes meos ceruis: & sup excelsa mea statuens me. Docēs manus meas ad pliū: & cōponēs quasi arcum ereum brachia mea. Dedisti mihi clypeū salutis tue: & mansuetudo mea multiplicauit me. Dilatabis gressus meos subtus me: & nō dficiēt tali mei. Persequar inimicos meos & cōterā: & nō conuertar donec cōsumā eos. Cōsumam eos: & cōfringam vt non consurgāt: cadēt sub pedibus meis. Accixisti me fortitudine ad preliū: incuruasti resistetes mihi subtus me. Inimicos meos dedisti mihi dorsum: odientes me & dispdā eos. Clamabūt & nō erit q saluet ad dñm:

משנאי כי אמצו ממני׃ יקדמני — קדם
ביום אידי ויהי יהוה משען — היה שען
לי׃ ויצא למרחב אתי יחלצני — רחב חלץ
כי חפץ בי׃ יגמלני יהוה כצדקתי — גמל
כבר ידי ישיב לי׃ כי שמרתי — שוב
דרכי יהוה ולא רשעתי מאלהי׃
כי כל משפטו לנגדי וחקתיו — שפט חקק
לא אסור ממנה׃ ואהיה תמים — סור תמם
לו ואשתמרה מעוני׃ וישב — שמר
יהוה לי כצדקתי כברי לנגד
עיניו׃ עם חסיד תתחסד עם — חסד
גבור תמים תתמם׃ עם נבר — גבר ברר
תתבר ועם עקש תתפל׃ ואת — פתל
עם עני תושיע ועיניך על רמים — ענה ישע
תשפיל׃ כי אתה נירי יהוה — רום שפל
ויהוה יגיה חשכי׃ כי בכה ארוץ — נור נגה
גדוד באלהי אדלג שור׃ האל — רוץ גדד
תמים דרכו אמרת יהוה צרופה — דלג צרף
מגן הוא לכל החסים בו׃ כי מי — חסה
אל מבלעדי יהוה ומי צור
מבלעדי אלהינו׃ האל מעוזי — עזז
חיל ויתר תמים דרכי׃ משוה — נתר
רגלי כאילות ועל במתי — שוה במה
יעמדני׃ מלמד ידי למלחמה — עמד למד
ונחת קשת נחושה זרעתי׃ — לחם חתת
ותתן לי מגן ישעך וענתך — נחש
תרבני׃ תרחיב צעדי תחתני — נתן ענה
ולא מעדו קרסלי׃ ארדפה איבי — רבה רחב
ואשמידם ולא אשוב עד — רדף
כלותם׃ ואכלם ואמחצם ולא — שמד שוב
יקומון ויפלו תחת רגלי׃ ותזרני — כלה מחץ
חיל למלחמה תכריע קמי — קום נפל
תחתני׃ ואיבי תתה לי ערף — אזר כרע
משנאי ואצמיתם׃ ישעו ואין — קום
משיע אל יהוה ולא ענם׃ — נתן שנא
ואשחקם כעפר ארץ כטיט — צמת שוע
ישע ענה
שחק

Cap. xxiij

& non exaudiet eos. Delebo eos vt puluerē terre: q̄ſi lutū platearū cōminuā eos atq̄ cōfringā. Saluabis me a cōtradictiōibus populi mei. custodies me in caput gentiū. Populus quē ignoro ſeruiet mihi: filii alieni reſiſtent mihi: auditu auris obedient mihi. Filii alieni deflu xerūt & cōtrahentur in anguſtiis ſuis. Viuit dominus & bn̄dictus deus meus: & exaltabitur deus fortis ſalutis mee. Deus qui das vīdictas mihi: & deiicis pp̄los ſub me. Qui educis me ab inimicis meis: & a reſiſtentibus mihi eleuas me: a viro iniquo liberabis me. Propterea cōfitebor tibi dn̄e ī gētibus: & noī tuo cantabo. Magnificās ſalutes regis ſui: & faciēs miſericordiā xp̄o ſuo dd̄ & ſemini ei9 ī ſempitnū.

Hec ātſūt verba 23. nouiſſima q̄ dixit dd̄ filius iſai. Dixit vir cui cōſtitutū ē de xp̄o dī iacob: egregi9 pſalτes iſrael. Spūs dn̄i locutus eſt p me: & ſmo eius p ligua meā: dixit. Deus iſrael mihi locutus eſt fortis iſrl̄. Dn̄atur hoīum iuſtus: dn̄atur in timore ꝏꝏꝏ dei. Sicut lux aurōre oriente ſole ꝏꝏꝏꝏꝏ mane abſq̄ nubib9 rutilat: & ſicut pluuiis germinat herba de terra. Nec tāta ē domus mea apud deū vt pactū eternū iniret mecū firmū in oībus atq̄ munitū. Cūcta eni ſal9 mea & oīs volūtas: nec ē qcq̄ ex eo qd̄ nō germinet. Preuaricatores aūt q̄ſi ſpine euellētur vniuerſi q̄ nō tollūtur manib9. Et ſi qs tāgere voluerit eas: armabitur ferro & ligno lāceato. igneq̄ ſucceſe cōburentur vſq̄ ad nihilū. Hec noīa fortiū dd̄: ſedēs in cathedra ſapiētiſſim9 pricēps iter tres. Ipſe ē q̄ſi tenerrim9 ligni vermicul9: qui octigētos iter fecit impetu vno. Poſt hūc eleazar fili9 patrui eius ahoītes inter tres fortes qui erant cū dd̄ quādo exprobrauerūt

philiſtiim: & congregati ſunt illuc in prelium. Cunq̄ aſcendiſſent viri iſrael: ipſe ſtetit ꝏꝏ & percuſſit philiſteos donec deficeret man9 eius: & obrigeſceret cū gladio. Fecitq̄ dominus ſalutē magnā ī die illa: & pp̄ls qui fugerat reuerſus eſt ad ceſorū ſpolia detrahenda. Et poſt hūc ſemaa fili9 agge de arari. Et cōgregati ſunt philiſtiim ī ſtatione. Erat quippe ibi ꝏꝏ ager lente plenus. Cūq̄ fugiſſet populus ꝏꝏ a facie philiſtiim: ſtetit ille in medio ꝏꝏꝏꝏ agri & tutus ē eū. Percuſſitq̄ philiſteos: ꝏꝏ & fecit dn̄s ſalutē magnam: necnon & añ deſcēderāt tres q erāt pricipes inter triginta. ꝏꝏ & venerant tp̄e meſſis ad dd̄ in ꝏꝏꝏꝏꝏ ſpelūcā odollā. Caſtra aūt philiſtinorum erant poſita in valle gigātū: & dauid erat ꝏꝏꝏꝏ in pſidio. Porro ſtatio philiſtinorū tūc erat in bethleem. Deſiderauit ergo dd̄ aquam de lacu & ait. O ſi quis mihi daret potum aq̄ de ciſterna q̄ eſt in bethleem iuxta portam. Irruperunt ergo tres fortes caſtra ꝏꝏꝏꝏ ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ philiſtinorum: & hauſerunt aquam de ciſterna bethleem q̄ erat iuxta portam: & attulerūt ad dauid. At ille noluit ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ bibere ſed libauit eam domino ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ dicens. Propiti9 ſit mihi dominus: ꝏꝏꝏꝏꝏ ne faciam hoc. Num ſanguinem hoīm iſtorū q profecti ſunt: & aīarū periculū bibam? Noluit ergo bibere. Hec fecerunt tres ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ robuſtiſſimi. Abiſai quoq̄ frater ioab filius ſaruie: princeps erat d̄ tribus. ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ Ipſe eſt qui leuauit haſtā ſuā cōtra trecentos quos interfecit: noīat9 in tribus & ꝏꝏꝏꝏꝏ inter tres nobilior: eratq̄ eorum ꝏꝏꝏꝏꝏ princeps: ſed vſq̄ ad tres primos nō puenerat. Et banaias filius iojade viri fortiſſimi

רַב פְּעָלִים מִקַּבְצְאֵל הוּא הִכָּה   נכה
אֵת שְׁנֵי אֲרִאֵל מוֹאָב וְהוּא   שנה ירד
יָרַד וְהִכָּה אֶת הָאֲרִי בְּתוֹךְ הַבֹּאר
בְּיוֹם הַשָּׁלֶג׃ וְהוּא הִכָּה אֶת אִישׁ
מִצְרִי אִישׁ מַרְאֶה וּבְיַד הַמִּצְרִי   ראה
חֲנִית וַיֵּרֶד אֵלָיו בַּשָּׁבֶט וַיִּגְזֹל   גזל
אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ   הרג
בַּחֲנִיתוֹ׃ אֵלֶּה עָשָׂה בְּנָיָהוּ בֶּן   חנה
יְהוֹיָדָע וְלוֹ שֵׁם בִּשְׁלֹשָׁה
הַגִּבֹּרִים׃ מִן הַשְּׁלֹשִׁים נִכְבָּד
וְאֶל הַשְּׁלֹשָׁה לֹא בָא וַיְשִׂמֵהוּ   שום
דָוִד אֶל מִשְׁמַעְתּוֹ׃ עֲשָׂהאֵל   שמע
אֲחִי יוֹאָב בַּשְּׁלֹשִׁים אֶלְחָנָן
בֶּן דֹּדוֹ בֵּית לָחֶם׃ שַׁמָּה הַחֲרֹדִי
אֱלִיקָא הַחֲרֹדִי׃ חֶלֶץ הַפַּלְטִי
עִירָא בֶן עִקֵּשׁ הַתְּקוֹעִי׃
אֲבִיעֶזֶר הָעַנְּתֹתִי מְבֻנַּי הַחֻשָׁתִי
צַלְמוֹן הָאֲחֹחִי מַהְרַי הַנְּטֹפָתִי
חֵלֶד בֶּן בַּעֲנָה הַנְּטֹפָתִי אִתַּי
בֶּן רִיבַי מִגִּבְעַת בְּנֵי בִנְיָמִן
בְּנָיָהוּ פִּרְעָתֹנִי הִדַּי מִנַּחֲלֵי
גָעַשׁ׃ אֲבִי עַלְבוֹן הָעַרְבָתִי
עַזְמָוֶת הַבַּרְחֻמִי׃ אֶלְיַחְבָּא
הַשַּׁעַלְבֹנִי בְּנֵי יָשֵׁן יְהוֹנָתָן׃
שַׁמָּה הַהֲרָרִי אֲחִיאָם בֶּן שָׁרָר
הָאֲרָרִי׃ אֱלִיפֶלֶט בֶּן אֲחַסְבַּי בֶּן
הַמַּעֲכָתִי אֱלִיעָם בֶּן אֲחִיתֹפֶל
הַגִּלֹנִי׃ חֶצְרַי הַכַּרְמְלִי פַּעֲרַי
הָאַרְבִּי׃ יִגְאָל בֶּן נָתָן מִצֹּבָה בָּנִי
הַגָּדִי׃ צֶלֶק הָעַמֹּנִי נַחְרַי הַבְּאֵרֹתִי
נֹשֵׂא כְּלֵי יוֹאָב בֶּן צְרֻיָה׃
עִירָא הַיִּתְרִי גָּרֵב הַיִּתְרִי׃ אוּרִיָּה
הַחִתִּי כֹּל שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה׃

cap. xxiiii. וַיֹּסֶף אַף יְהוָה לַחֲרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל   חרה סות
וַיָּסֶת אֶת דָּוִד בָּהֶם לֵאמֹר
לֵךְ מְנֵה אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֶת יְהוּדָה׃   הלך

magnorum operū de capsẹel. Ipse percussit duos leones moab: & ipse ooooooooooooooo descēdit & pcussit leonem in media cisterna in diebꝰ niuis. Ipse quoq; interfecit virum oooo egiptium: virū dignū spectaculo habētem in manu hastā. Itaq; cū descēdisset ad eū in virga: vi extorsit hastā de manu egiptij: & interfecit eū hasta sua. Hec fecit banaias filius oooooooo ioiade. Et ipse nominatus inter tres oooooooo robustos qui erant inter triginta nobiliores: veruntamē vsq; ad tres nō peruenerat. Fecitq; eū sibi dd auricularium a secreto. Asahel ooooo frater ioab inter triginta. Eleanan oooooooo filius patrui eius de bethleē. Semma de arari. Elicha de arodi. Heles de phalti. oooooooo Hyra filius acces de oo thecua. oooooooooooo Abiezer de anathot oo Mobonnai de vsati. oo Selmon ahoites. Macharai netophatites. ooo Eleph filius bana & ipse netophatites. Itai filius ribai de gebeeth filiorum beniamin. Banai pharatonites. Heltai de torrente oooo gaas. Albialbon arbathites. oooooooooooooo Azamaueth de beromi. Eliaba de oooooooo salboni. Filij iasen: ionathan: ooooooooooooo semma de orodi. Haiā filius sarar ooooooooo arothites. Elifeleth filius aasbai filij oooooooo maachati. Heliā filius achitofel oooooooooooo gelonites. Esrai de carmelo. Farai de ooooooooo arbi. Igaal filiꝰ nathā de soba. Bonni de oooo gaddi. Selech e dāmoni. Naarai berothites armiger ioab filij saruie. oooooooooooooooo Hira hietrites. Gareb ipse hietrites. Vrias ooo etheus. Omnes triginta septem. 24.

Et addidit furor domini irasci cōtra israel: cōmouitq; dauid in eis dicētē ad ioab. Vade numera israel & iudam ooooooooooooooooo

multa opera erāt ei de cabasael. ille percussit duos filios ariel moab. et ille descēdit et percussit leonē in medio cisterne in die niuis. et ille percussit virū egyptiū virū dignū spectaculo: in manu egyptij hasta. et descēdit ad eum in virga: et extorsit hastā de manu egyptij: et interfecit eū in hasta eius. hec fecit baneas filius ioiade: et huic nomē inter tres robustos sup triginta gloriosus: et ad tres nō venit. et cōstituit eū dauid ad auditus suos. et hec nomina fortiū dauid regis. asael frater ioab inter triginta. eleanan filius patrui eius de bethleem. sameas arodi. elica arodi. challis phalti. hira filius eccis thecoites. abiezer anathothites. mebunai asothites. selmon achoites. macharai netophathites. heleb filius baana netophathites. ethi filius ribai de colle beniamin. baneas pharathonites. hedai de nachaligas. abi albon arabothites. asmoth barchmites. eliaba salabonites. filij iasen: ionathan: sama arorites. achiam filius sarar araorites. eliphalet filius achasbai maachathi. eliam filius achitophel gelonite. asare carmelius. phaarai arbi. igaal filius nathā de suba. bani gadi. selec amonites. nacharai berothenus qui portabat arma ioab filij saruie. iras iethreus. gareb iethreus. vrias etheus. omnes triginta et septem.

πολλὰ ἔργα ἦν αὐτῷ ἀπὸ καβασαήλ. οὗτος ἐπάταξε τοὺς δύο υἱοὺς ἀριὴλ τοῦ μωάβ. καὶ οὗτος κατέβη καὶ ἐπάταξε τὸν λέοντα ἐν μέσῳ τοῦ λάκκου ἐν ἡμέρᾳ χιόνος. καὶ οὗτος ἐπάταξε τὸν ἄνδρα τὸν αἰγύπτιον ἄνδρα ὁρατόν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ αἰγυπτίου δόρυ. καὶ κατέβη πρὸς αὐτὸν ἐν ῥάβδῳ, καὶ ἀφεῖλε τὸ δόρυ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ αἰγυπτίου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἐν τῷ δόρατι αὐτοῦ. ταῦτα ἐποίησε βαναίας υἱὸς ἰωαδᾶ, καὶ τούτῳ ὄνομα ἐν τοῖς τρισὶν δυνατοῖς ὑπὲρ τοὺς τριάκοντα ἔνδοξος, καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς οὐκ ἤρχετο. καὶ κατέστησεν αὐτὸν δαυὶδ πρὸς τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν δυνατῶν δαυὶδ τοῦ βασιλέως. ἀσαὴλ ἀδελφὸς ἰωὰβ ἐν τοῖς τριάκοντα. ἐλεανὰν υἱὸς πατραδέλφου αὐτοῦ ἐκ βηθλεέμ. σαμαιὰς ὁ ἀροδί. ἐλλικὰ ὁ ἀροδί. χαλλὶς ὁ φαλτί. ἰρὰ υἱὸς ἐκκὶς ὁ θεκωίτης. ἀβιέζερ ὁ ἀναθωθίτης. μεβουναὶ ὁ ἀσωθίτης. σελμὼν ὁ ἀχωίτης. μαχαραὶ ὁ νετωφαθίτης. ἐλὰβ υἱὸς βαανὰ ὁ νετωφαθίτης. ἐθθὶ υἱὸς ῥιβαὶ ἐκ τοῦ βουνοῦ βενιαμίν. βαναίας ὁ φαραθωνίτης. ἠδαὶ ἐκ ναχαλιγαίας. ἀβὶ ἀλβὼν ὁ ἀραβωθίτης. ἀσμὼθ ὁ βαρχμίτης. ἐλιαβὰ ὁ σαλαβωνίτης. υἱοὶ ἰασέν, ἰωνάθαν, σαμαὰ ὁ ἀρωρίτης. ἀχιὰμ υἱὸς σαρὰρ ὁ ἀραρίτης. ἐλιφαλὲτ υἱὸς ἀχασβαὶ τοῦ μααχαθί. ἐλιὰμ υἱὸς ἀχιτόφελ τοῦ γελωνίτου. ἀσαρὲ ὁ καρμήλιος. φααραὶ ὁ ἀρβί. ἰγαὰλ υἱὸς νάθαν ἐκ σουβά. βανὶ ὁ γαδί. σελὲκ ὁ ἀμωνίτης. ναχαραὶ ὁ βηρωθαῖος ὁ αἴρων τὰ σκεύη τοῦ ἰωὰβ υἱοῦ σαρουίας. ἰρὰς ὁ ἰεθραῖος. γαρὴβ ὁ ἰεθραῖος. οὐρίας ὁ χετταῖος. οἱ πάντες τριάκοντα καὶ ἑπτά.

Ca.24.

Et addidit furor dñi irasci cōtra israel: et cōmouit dauid in eis dicens: vade numera israel et iudam.

Καὶ προσέθετο ὀργὴ κυρίου θυμωθῆναι ἐν ἰσραήλ, καὶ ἐπέσεισε τὸν δαυὶδ ἐν αὐτοῖς λέγων, πορεύθητι ἀρίθμησον τὸν ἰσραὴλ καὶ τὸν ἰούδαν.

1.Par.21.a.

oooooooooooooooooooooooooooooooooooooo

et dixit rex ad ioab principē exercituum qui cū eo: perambula iā in omnes tribus israel et iuda a dan vsq ad bersabee: et considera pplm: et sciam numerū ppli. et dixit ioab ad regem: adaugeat dñs deus tuus sup pplm: sicut et istos centuplum: et oculi dñi mei regis videntes. et dñs meus rex quare vult verbū hoc? et obtinuit sermo regis sup ioab et super principes exercitus. et egressus est ioab et principes exercitus a facie regis vt cōsiderarēt pplm israel. et ptrāsierūt iordanē: et castrametati sūt in aroer a dextris vrbis que in medio vallis gad et eliezer. et venerūt in galaad et in terrā inferiorē chadeis: et venerūt vsq in dan. et circuierunt sidonē et venerūt in munitionē tyri: et in omnes ciuitates euei et chananei: et exierunt ad meridiē iuda et bersabee: et lustrarūt vniuersam terrā: et venerūt post nouē menses et viginti dies in hierusalem. et dedit ioab numerū cōsiderationis ppli regi. et erat israel octigenta milia viroꝝ fortitudinis educerēt gladiū. et viri iuda virorū pugnatorū quingēta milia. et percussit cor dauid eum post hec: qz nūerauit pplm. et dixit dauid ad dñm: peccaui nimis faciēs verbū hoc. et nūc dñe aufer iniqtate serui tui: qm stulte egi nimis. et surrexit dauid mane: et sermo dñi fact⁹ ad gad prophetā videtē dauid dicēs: vade et loquere ad dauid dicēs. hec dicit dñs: tria ego porto cōtra te: elige tibi vnū ex eis:

καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἰωὰβ ἄρχοντα τῆς δυνάμεως τῶν μετ' αὐτοῦ, περίελθε δὴ εἰς πάσας τὰς φυλὰς τοῦ ἰσραὴλ καὶ ἰούδα ἀπὸ δὰν καὶ ἕως βηρσαβεέ, καὶ ἐπίσκεψαι τὸν λαόν, καὶ γνώσομαι τὸν ἀριθμὸν τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν ἰωὰβ πρὸς τὸν βασιλέα, προσθείη κύριος ὁ θεός σου ἐπὶ τὸν λαόν, ὥσπερ καὶ τούτους ἑκατονταπλασίως, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως βλέποντες. καὶ ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς ἱνατί θέλει τὸ ῥῆμα τοῦτο; καὶ κατεκράτησε τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ὑπὲρ ἰωὰβ καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως. καὶ ἐξῆλθεν ἰωὰβ καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως ἐπισκέψασθαι τὸν λαὸν ἰσραήλ. καὶ διέβησαν τὸν ἰορδάνην, καὶ παρενέβαλον ἐν ἀροὴρ ἐκ δεξιῶν τῆς πόλεως τῆς ἐν μέσῳ τῆς φάραγγος γὰδ καὶ ἐλιέζερ. καὶ ἦλθον εἰς γαλαὰδ καὶ εἰς γῆν χεττιὶμ χαδής, καὶ παρεγένοντο ἕως δάν. καὶ ἐκύκλωσαν τὴν σιδῶνα καὶ ἔρχονται εἰς μαψὰρ τύρου, καὶ εἰς πάσας τὰς πόλεις τοῦ εὐαίου καὶ τοῦ χαναναίου. καὶ ἐξῆλθον ἐπὶ τὸν νότον ἰούδα εἰς βηρσαβεέ. καὶ περιῆλθον πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ παραγίνονται μετὰ ἐννέα μῆνας καὶ εἴκοσι ἡμέρας εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκεν ἰωὰβ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ λαοῦ τῷ βασιλεῖ. καὶ ἦν ἰσραὴλ ὀκτακόσιαι χιλιάδες ἀνδρῶν δυνάμεως ἑλκόντων ῥομφαίαν. καὶ ἄνδρες ἰούδα ἀνδρῶν μαχητῶν πεντακόσιαι χιλιάδες. καὶ ἐπάταξε καρδία δαυὶδ αὐτὸν μετὰ ταῦτα, ὅτι ἠρίθμησε τὸν λαόν. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς κύριον, ἡμάρτηκα σφόδρα ποιήσας τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ νῦν κύριε περίελε τὴν ἀδικίαν τοῦ δούλου σου, ὅτι ἐματαιώθην σφόδρα. καὶ ἀνέστη δαυὶδ τοπρωΐ, καὶ ῥῆμα κυρίου ἐγένετο πρὸς γὰδ τὸν προφήτην τὸν ὁρῶντα δαυὶδ λέγων, πορεύου καὶ λάλησον πρὸς δαυὶδ λέγων. τάδε λέγει κύριος, τρία ἐγὼ αἴρω ἐπὶ σέ, ἔκλεξαι σεαυτῷ ἓν ἐξ αὐτῶν,

oooooooooooooooooooooooooooooooooooo

dixitq; rex ad ioab ooo principē exercitus sui. Perambula omnes tribus ooooooooooooooo israel a dan vsq; ad bersabee: ooooooooooooo & numera populū: vt sciam ooooooooooooooo numerum eius. Dixitq; ioab ooooooooooooo regi. Adaugeat dominus deus tuus ad ooooo populū tuū qntus nūc est: iterūq; centuplicet in cōspectu dñi mei regis. Sed quid sibi dñs meus rex vult in re huiuscemodi? Obtinuit āt sermo regis verba ioab & principum oooooo exercit⁹. Egressusq; ē ioab & pricipes militū a facie regis vt numerarent populum ooooooo israel. Cumq; pertrāsissent iordanem: ooooo venerunt in aroer ad dexteram vrbis que ē in valle gad: & p iazer transierunt in ooooooo galaad & in terram inferiorem ooooooooooo hodsi & venerūt in dā siluestria. Circūeūtesq; iuxta sydonē trāsierunt ꝑpe menia tyri: & oēm terrā euei & chananei: venerūtq; ad meridiē iuda in bersabee: & lustrata vniuersa ooooo terra affuerūt post nouem oooooooooooooo mēses & viginti dies ierusalem. oooooooooo Dedit ergo ioab nūerū descriptionis populi regi. Et inuenta sunt d israel octingenta ooooo milia virorum fortium qui educerent ooooooo gladium: & de iuda qngenta ooooooooooooooo milia pugnatorū. Percussit aūt cor dauid eū postq; numeratus ē populus. Et dixit oooooo dauid ad dominū. Peccaui valde in hoc oooooo facto: sed p̄cor domine vt transferas ooooooo iniquitatem serui tui: quia stulte egi oooooo nimis. Surrexit itaq; dauid mane: & sermo dñi fctūs est ad gad ꝓphetam & videntē dd dicens. Vade & loquere ad dauid. ooooooooo Hec dicit dñs. Trium oooooooooooooooooooo tibi datur optio: elige vnū qd volueris ex his:

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאָב שַׂר הַחַיִל   אמר שור
אֲשֶׁר אִתּוֹ שׁוּט נָא בְּכָל שִׁבְטֵי
יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע
וּפִקְדוּ אֶת הָעָם וְיָדַעְתִּי אֵת
מִסְפַּר הָעָם׃ וַיֹּאמֶר יוֹאָב אֶל   ספר
הַמֶּלֶךְ וְיוֹסֵף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל   יסף
הָעָם כָּהֵם וְכָהֵם מֵאָה פְעָמִים
וְעֵינֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ רֹאוֹת וַאדֹנִי   ראה
הַמֶּלֶךְ לָמָּה חָפֵץ בַּדָּבָר הַזֶּה׃ וַיֶּחֱזַק   חזק
דְּבַר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי
הֶחָיִל וַיֵּצֵא יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחַיִל
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לִפְקֹד אֶת הָעָם אֶת   פנה
יִשְׂרָאֵל׃ וַיַּעַבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן   עבר
וַיַּחֲנוּ בַעֲרוֹעֵר יְמִין הָעִיר אֲשֶׁר   חנה
בְּתוֹךְ הַנַּחַל הַגָּד וְאֶל יַעְזֵר׃ וַיָּבֹאוּ   בוא
הַגִּלְעָדָה וְאֶל אֶרֶץ תַּחְתִּים
חָדְשִׁי וַיָּבֹאוּ דָּנָה יַּעַן וְסָבִיב אֶל   סבב
צִידוֹן׃ וַיָּבֹאוּ מִבְצַר צֹר וְכָל עָרֵי   עיר
הַחִוִּי וְהַכְּנַעֲנִי וַיֵּצְאוּ אֶל נֶגֶב
יְהוּדָה בְּאֵר שָׁבַע׃ וַיָּשֻׁטוּ בְּכָל   שוט
הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ מִקְצֵה תִּשְׁעָה
חֳדָשִׁים וְעֶשְׂרִים יוֹם יְרוּשָׁלָם׃
וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת מִסְפַּר מִפְקַד הָעָם   נתן ספר
אֶל הַמֶּלֶךְ וַתְּהִי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה   פקד היה
מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ חַיִל שֹׁלֵף   מאה
חֶרֶב וְאִישׁ יְהוּדָה חֲמֵשׁ מֵאוֹת
אֶלֶף אִישׁ׃ וַיַּךְ לֵב דָּוִד אֹתוֹ   נכה
אַחֲרֵי כֵן סָפַר אֶת הָעָם וַיֹּאמֶר
דָּוִד אֶל יְהוָה חָטָאתִי מְאֹד אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי וְעַתָּה יְהוָה הַעֲבֶר   עשה עבר
נָא אֶת עֲוֹן עַבְדְּךָ כִּי נִסְכַּלְתִּי   סכל
מְאֹד׃ וַיָּקָם דָּוִד בַּבֹּקֶר וּדְבַר יְהוָה   קום
הָיָה אֶל גָּד הַנָּבִיא חֹזֵה דָוִד
לֵאמֹר׃ הָלוֹךְ וְדִבַּרְתָּ אֶל דָּוִד   הלך
כֹּה אָמַר יְהוָה שָׁלֹשׁ אָנֹכִי
נוֹטֵל עָלֶיךָ בְּחַר לְךָ אַחַת מֵהֶם   נטל

ויבא גד אל דוד ויגד לו ויאמר לו התבוא לך שבע שנים רעב בארצך ואם שלשה חדשים נסך לפני צריך והוא רדפך ואם היות שלשת ימים דבר בארצך עתה דע וראה מה אשיב שלחי דבר׃ ויאמר דוד אל גד צר לי מאד נפלה נא ביד יהוה כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפלה׃ ויתן יהוה דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד וימת מן העם מדן ועד באר שבע שבעים אלף איש׃ וישלח ידו המלאך ירושלם לשחתה וינחם יהוה אל הרעה ויאמר למלאך המשחית בעם רב עתה הרף ידך ומלאך יהוה היה עם גרן הארונה היבוסי׃ ויאמר דוד אל יהוה בראתו את המלאך המכה בעם ויאמר הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי׃ ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם ליהוה מזבח בגרן ארונה היבוסי׃ ויעל דוד כדבר גד כאשר צוה יהוה׃ וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפיו ארצה׃ ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו ויאמר דוד לקנות מעמך את הגרן לבנות מזבח ליהוה ותעצר המגפה מעל העם׃ ויאמר ארונה אל

vt faciā tibi. Cumq̧ venisset gad ad dd̄ nūciauit ei dicens. Aut septem ānis veniet tibi fames in terra tua: aut tribus mensibus fugies aduersarios tuos & illi te persequētur: aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera & vide quē respōdeā ei q me misit sermonē. Dixit aūt dd̄ ad gad. Coarctor nimis: sed meli᷑ ē vt incidam in man᷑ dn̄i: multe enim mie ei᷑ sūt q̄ in man᷑ hoīm. Immisitq̧ dominus pestilētiā in israel: de māe vsq̧ ad tempus constitutū: & mortui sūt ex populo a dan vsq̧ bersabee septuagita milia virorū. Cūq̧ extendisset manū suā angelus dn̄i sup ierusalē vt disperderet eā: misertus est dn̄s sup afflictionē: & ait angelo pcutiēti ppl̄m. Sufficit nunc: contine manū tuā. Erat āt angelus dn̄i iuxta aream areuna iebusei. Dixit dauid ad dominum cum vidisset angelum cedentem populum. Ego sum qui peccaui: & ego inique egi: isti qui oues sunt qd fecerunt? Vertatur obsecro manus tua cōtra me: & cōtra domū pr̄is mei. Venit aūt gad pphета ad dd̄ in die illa: & dixit ei. Ascēde & constitue altare dn̄o ī area areuna iebusei. Et ascendit dd̄ iuxta sermonē gad quē pceperat ei dn̄s. Conspiciensq̧ areuna animaduertit regem & seruos eius transire ad se: & egressus adorauit regem prono vultu in terram. Et ait. Quid cause est vt veniat domin᷑ me᷑ rex ad seruum suum? Cui dauid ait. Vt emam a te areā: & edificem altare domino: & cesset interfectio que grassatur in populo. Et ait areuna ad

καὶ ποιήσω σοι. καὶ ἦλθε γὰδ πρὸς δαυὶδ, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ λέγων, ἔκλεξαι σεαυτῷ γενέσθαι ἢ τρία ἔτη λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἢ τρεῖς μῆνας φεύγειν σε ἔμπροσθεν τῶν ἐχθρῶν σου, καὶ αὐτοὺς καταδιώκοντάς σε, ἢ γενέσθαι τρεῖς ἡμέρας θάνατον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ νῦν γνῶθι καὶ ἴδε τί ἀποκριθῶ τῷ ἀποστείλαντί με λόγον. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς γάδ, στενά μοι σφόδρα ἐστὶν τὰ τρία. ἐμπεσοῦμαι δὴ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ σφόδρα, καὶ εἰς χεῖρας ἀνθρώπου οὐ μὴ ἐμπέσω. καὶ ἐξελέξατο ἑαυτῷ δαυὶδ τὸν θάνατον. καὶ ἔδωκε κύριος θάνατον ἐν ἰσραὴλ ἀπὸ πρωΐθεν καὶ ἕως ὥρας ἀρίστου. καὶ ἀπέθανον ἐκ τοῦ λαοῦ ἀπὸ δὰν καὶ ἕως βηρσαβεὲ ἑβδομήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἐξέτεινεν ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ τοῦ διαφθεῖραι αὐτήν, καὶ μετεμελήθη κύριος ἐπὶ τῇ κακίᾳ, καὶ εἶπε τῷ ἀγγέλῳ τῷ διαφθείροντι ἐν τῷ λαῷ, ἱκανὸν νῦν, ἄνες τὴν χεῖρά σου, καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ κυρίου ἦν ἐγγὺς τῆς ἅλω ὀρνὰ τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς κύριον, ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν τὸν ἄγγελον τὸν τύπτοντα ἐν τῷ λαῷ, καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ἥμαρτον, καὶ ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ἐκακοποίησα, καὶ οὗτοι τὰ πρόβατα τί ἐποίησαν; γενέσθω ἡ χείρ σου ἐν ἐμοὶ καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου. καὶ ἦλθε γὰδ πρὸς δαυὶδ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ εἶπε, ἀνάβηθι καὶ στῆσον θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ἅλῳ ὀρνὰ τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ ἀνέβη δαυὶδ κατὰ τὸ ῥῆμα γὰδ τοῦ προφήτου, ὃν τρόπον ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος. καὶ διέκυψεν ὀρνὰ καὶ εἶδε τὸν βασιλέα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ διαπορευομένους ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἐξῆλθεν ὀρνὰ καὶ προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν ὀρνά, τί ὅτι ἦλθεν ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν δοῦλον αὐτοῦ; καὶ εἶπε δαυίδ, κτήσασθαι παρὰ σοῦ τὴν ἅλω τοῦ οἰκοδομῆσαι θυσιαστήριον κυρίῳ, ὅπως ἐπίσχῃ ἡ θραῦσις ἀπὸ τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν ὀρνὰ πρὸς

Dan. 13. c. Phil. 1. c. 1. Par. 21. b.

δαυίδ, λαβέ, καὶ ποιησάτω ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς τῷ κυρίῳ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. ἰδοὺ οἱ μόσχοι εἰς ὁλοκαύτωσιν καὶ οἱ τροχοὶ καὶ τὰ σκεύη τῶν βοῶν εἰς ξύλα. καὶ πάντα ἔδωκεν ὀρνὰ τῷ βασιλεῖ. καὶ εἶπεν ὀρνὰ πρὸς τὸν βασιλέα, κύριος ὁ θεός σου εὐλογήσαι σε. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ὀρνά, οὐχὶ ἀλλ᾽ ἢ κτώμενος κτήσομαι παρὰ σοῦ ἐν ἀλλάγματι, καὶ οὐκ ἀνοίσω κυρίῳ τῷ θεῷ μου ὁλοκαύτωμα δωρεάν. καὶ ἐκτήσατο δαυὶδ τὴν ἅλω καὶ τοὺς βόας ἐν ἀργυρίῳ πεντήκοντα σίκλων. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ δαυὶδ θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ, καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκαυτώσεις καὶ εἰρηνικάς. καὶ ἵλεως ἐγένετο κύριος τῇ γῇ καὶ ἐπέσχεν ἡ θραῦσις ἐπὶ ἰσραήλ.

Regnorum iij.
Βασιλειῶν γ΄. Ca.i.

Καὶ ὁ βασιλεὺς δαυὶδ πρεσβύτης σφόδρα προβεβηκὼς ἡμέραις καὶ περιέβαλλον αὐτὸν ἱματίοις, καὶ οὐκ ἐθερμαίνετο. καὶ εἶπον οἱ παῖδες αὐτοῦ αὐτῷ, ζητησάτωσαν τῷ κυρίῳ ἡμῶν τῷ βασιλεῖ νεάνιν παρθένον, καὶ παραστήσεται τῷ βασιλεῖ καὶ ἔσται αὐτὸν θάλπουσα, καὶ κατακοιμηθήσεται ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, καὶ θερμανθήσεται ὁ κύριος ἡμῶν ὁ βασιλεύς. καὶ ἐζήτησαν παῖδα καλὴν ἐν παντὶ ὁρίῳ ἰσραήλ, καὶ εὑρίσκουσι τὴν ἀβισὰγ τὴν σωμανῖτιν, καὶ εἰσάγουσιν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ. καὶ ἡ παῖς καλὴ τῷ εἴδει σφόδρα, καὶ ἦν τῷ βασιλεῖ θάλπουσα καὶ ἐλειτούργει αὐτῷ. καὶ ὁ βασιλεὺς οὐκ ἔγνω αὐτήν. καὶ ἀδωνίας υἱὸς ἀγγὶθ ἐπήρετο λέγων, ἐγὼ βασιλεύσω. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἅρματα καὶ ἱππεῖς καὶ πεντήκοντα ἄνδρας προτρέχοντας αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πώποτε εἰπών, τί ὅτι σὺ πεποίηκας οὕτως; καὶ οὗτος καλὸς τῇ ὄψει σφόδρα καὶ τοῦτον ἔτεκεν ὀπίσω ἀβεσσαλώμ. καὶ ἦσαν οἱ λόγοι αὐτοῦ μετὰ ἰωὰβ υἱοῦ σαρουίας, καὶ μετὰ ἀβιάθαρ τοῦ ἱερέως, καὶ ἐβοήθουν ὀπίσω ἀδωνίου. καὶ σαδὼκ ὁ ἱερεὺς καὶ βαναίας υἱὸς ἰωδαὲ καὶ νάθαν ὁ προφήτης καὶ σεμεῒ καὶ ῥησεὶ καὶ οἱ ἑταῖροι αὐτοῦ

Infra. 2. co.

dauid. Accipiat & offerat dn̄s meus rex: sicut placet ei. Habes boues in holocaustum: & plaustrū & iuga boū ī vsum lignorū. Oīa dedit areuna regi. Dixitq̧ areuna ad regē. Dn̄s deus tuus suscipiat votū tuū. Cui rn̄dēs rex ait. Nequaquā vt vis: sed emam precio a te: & nō offerā dn̄o deo meo holocausta gratuita. Emit ergo dauid aream & boues argenti siclis quinquaginta: & edificauit ibi dauid altare dn̄o: & obtulit holocausta & pacifica. Et propitiatus ē dn̄s terre. & cohibita est plaga ab israel.

Explicit liber secūdus regū.

Incipit liber primus Malachī.i. Regū terti᷑.

Et rex dd̄ Cap.i. senuerat: hēbatq̧ etatis plurimos dies. Cūq̧ opiretur vestibus nō calefiebat. Dixerūt ergo ei serui sui. Queramus dn̄o nr̄o regi adolescētulā virginem & stet coram rege: & foueat eum: dormiatq̧ ī sinu suo: & calefaciat dn̄m nr̄m regē. Quesierūt igitur adolescētulā speciosam in oībus finibus israel: & inuenerunt abisac sunamitē: & adduxerūt eā ad regē. Erat aūt puella pulchra nimis: dormiebatq̧ cum rege & mīstrabat ei: rex vero nō cognouit eā. Adonias āt filius agith eleuabatur dicens. Ego regnabo. Fecitq̧ sibi currum & equites: & quinquaginta viros qui currerēt ante eū: Nec corripuit eū pater suus aliquādo dicens. Quare hoc fecisti? Erat autem & ipse pulcher valde: secūs natu post absalom. Et sermo eius cum ioab filio saruie: & cum abiathar sacerdote qui adiuuabant partes adonie. Sadoch vero sacerdos & banaias filius ioiade & nathan propheta & semei & rei

דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעלה והמרגים וכלי הבקר לעצים׃ הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך׃ ויאמר המלך אל ארונה לא כי קנו אקנה מאותך במחיר ולא אעלה ליהוה אלהי עלות חנם ויקן דוד את הגרן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים׃ ויבן שם דוד מזבח ליהוה ויעל עלות ושלמים ויעתר יהוה לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל׃

Cap.i.

והמלך דוד זקן בא בימים ויכסהו בבגדים ולא יחם לו׃ ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה בתולה ועמדה לפני המלך ותהי לו סכנת ושכבה בחיקך וחם לאדני המלך׃ ויבקשו נערה יפה בכל גבול ישראל וימצאו את אבישג השונמית ויבאו אתה למלך׃ והנערה יפה עד מאד ותהי למלך סכנת ותשרתהו והמלך לא ידעה׃ ואדניה בן חגית מתנשא לאמר אני אמלך ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו׃ ולא עצבו אביו מימיו לאמר מדוע ככה עשית וגם הוא טוב תאר מאד ואתו ילדה אחרי אבשלום׃ ויהיו דבריו עם יואב בן צרויה ועם אביתר הכהן ויעזרו אחרי אדניה׃ וצדוק הכהן ובניהו בן יהוידע ונתן הנביא ושמעי ורעי

והגברים אשר לדוד לא היו עם אדניהו: ויזבח אדניהו צאן ובקר ומריא עם אבן הזחלת אשר אצל עין רגל ויקרא את כל אחיו בני המלך ולכל אנשי יהודה עבדי המלך: ואת נתן הנביא ובניהו ואת הגבורים ואת שלמה אחיו לא קרא: ויאמר נתן אל בת שבע אם שלמה לאמר הלוא שמעת כי מלך אדניהו בן חגית ואדנינו דוד לא ידע: ועתה לכי איעצך נא עצה ומלטי את נפשך ואת נפש בנך שלמה: לכי ובאי אל המלך דוד ואמרת אליו הלא אתה אדני המלך נשבעת לאמתך לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי ומדוע מלך אדניהו: הנה עודך מדברת שם עם המלך ואני אבוא אחריך ומלאתי את דבריך: ותבא בת שבע אל המלך החדרה והמלך זקן מאד ואבישג השונמית משרת את המלך: ותקד בת שבע ותשתחו למלך ויאמר המלך מה לך: ותאמר לו אדני אתה נשבעת ביהוה אלהיך לאמתך כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי: ועתה הנה אדניה מלך ואתה אדני המלך לא ידעת: ויזבח שור ומריא וצאן לרב ויקרא לכל בני המלך ולאביתר הכהן וליאב שר הצבא ולשלמה עבדך לא קרא: ואתה אדני המלך עיני כל ישראל עליך להגיד להם מי ישב על

היה זבח מרא קרא גבר ילך יעץ בוא שבע אסה מלך מדע דבר בוא שרת קדד שחה אמר קרא שור נגד

& omne robur exercitus david non erat cū adonia. Immolatis ergo adonias arietibus & vitulis & vniuersis pinguibus iuxta lapidē zoeleth qui erat vicin⁹ fonti rogel: vocauit vniuersos fratres suos filios regis: & oēs viros iuda seruos regis. Nathan āt pphetā & banaiam & robustos quosq; & salomonē fratrē suum non vocauit. Dixit ita q; nathan ad bersabee matrem salomonis. Num audisti q; regnauerit adonias fili⁹ agit & dominus nr̄ dd̄ hoc ignorat? Nūc ergo veni accipe consilium a me: & salua animam tuā filiiq; tui salomonis. Vade & ingredere ad regem dd̄ & dic ei. Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancille tue dicens: q; salomon filius tuus regnabit post me: & ipse sedebit in folio meo? Quare ergo regnat adonias? Et adhuc ibi te loquente cum rege: ego veniā post te & cōplebo sermōes tuos. Ingressa ē itaq; bersabee ad regem in cubiculo. Rex aūt senuerat nimis & abisac sunamitis ministrabat ei. Inclinauit se bersabee & adorauit regem. Ad quam rex. Quid tibi inquit vis? Que respondens ait. Domine mi rex tu iurasti p dn̄m deum tuū ancille tue: salomon fili⁹ tu⁹ regnabit post me & ipse sedebit in folio meo: & ecce nūc adonias regnat: te domie mi rex ignorante. Mactauit boues & pinguia q̄q; & arietes plurimos: & vocauit oēs filios regis: abiathar quoq; sacerdotē & ioab principem militie: salomonē āt seruū tuū nō vocauit. Verūtamē dn̄e mi rex in te oculi respiciunt totius israel: vt indices eis qs sedere debeat in

militēs fortes dauid nō erāt cū adonia.
οἱ ὄντες δυνατοὶ τῷ δαυὶδ οὐκ ἦσαν μετὰ ἀδωνίου.
τ imolauit adonias τ oues τ boues τ agnos
καὶ ἔθυσεν ἀδωνίας καὶ πρόβατα καὶ βόας καὶ ἄρνας
iuxta lapidē zoeleth q̄ vicinus erat fonti
παρὰ τὸν λίθον τὸν ζωελὲθ τὸν ἐχόμενον τῆς πηγῆς τ̄
rogel. τ vocauit vniuersos fratres suos
ῥωγήλ. καὶ ἐκάλεσε πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτ̄ τοὺς
filios regis: τ omnes viros iuda
υἱοὺς τοῦ βασιλέως, καὶ πάντας τοὺς ἄνδρας ἰούδα
seruos regis. τ nathan pph̄tā
τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως. καὶ ναθὰν τὸν προφήτην
τ banean τ robustos: τ salomonem fratrē
καὶ τὸν βαναίαν καὶ τοὺς δυνατούς, καὶ τὸν σολομῶντα
suū nō vocauit. τ ait nathan ad
τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ οὐκ ἐκάλεσεν. καὶ εἶπε ναθὰν πρὸς
bersabee mrem salomonis dicēs: nōne audisti
βηρσαβεὲ μητέρα σολομῶντος λέγων, οὐκ ἤκουσας
q̄ regnauit adonias fili⁹ aggith: τ dn̄s nr̄
ὅτι βεβασίλευκεν ἀδωνίας υἱὸς ἀγγὶθ, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν
dauid nō sciuit? τ nūc veni: cōsulā tibi
δαυὶδ οὐκ ἔγνω; καὶ νῦν δεῦρο, συμβουλεύσω σοι
cōsiliū: vt salues aīam tuā τ aīā
συμβουλίαν, ὅπως σώσῃς τὴν ψυχήν σου καὶ τὴν ψυχὴν
filij tui salomonis. age ingredere ad
τοῦ υἱοῦ σου σολομῶντος. δεῦρο εἴσελθε πρὸς τὸν
regem dauid. τ dices ad eum: nōne tu dn̄e mi rex
βασιλέα δαυίδ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, οὐχὶ σὺ κύριέ μου
iurasti ancille tue dicēs: q̄ salomon
βασιλεῦ ὤμοσας τῇ δούλῃ σου λέγων, ὅτι σολομὼν ὁ
filius tu⁹ regnabit post me: τ ipse sedebit in
υἱός σου βασιλεύσει μετ᾽ ἐμέ, καὶ αὐτὸς καθίσεται ἐπὶ
folio meo: τ quare regnauit adonias? τ
θρόνου μου, καὶ τί ὅτι βεβασίλευκεν ἀδωνίας; καὶ
ecce adhuc te loquēte ibi cū rege: τ
ἰδοὺ ἔτι σου λαλούσης ἐκεῖ μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ
ego ingrediar post te: τ cōplebo ser
ἐγὼ εἰσελεύσομαι μετὰ σέ, καὶ πληρώσω τοὺς λό-
mōes tuos. τ ingressa ē bersabee ad regē
γους σου. καὶ εἰσῆλθε βηρσαβεὲ πρὸς τὸν βασιλέα
in cubiculū. τ rex senex ni-
εἰς τὸν κοιτῶνα. καὶ ὁ βασιλεὺς πρεσβύτης σφό-
mis: τ abisaac sunamitis ministrās
δρα, καὶ ἀβισαὰκ ἡ σουναμῖτις λειτουργοῦσα τῷ
regi. τ inclinauit se bersabee τ adorauit
βασιλεῖ. καὶ ἔκυψεν βηρσαβεὲ καὶ προσεκύνησε
regem. τ dixit ei rex: qd̄ est tibi?
τῷ βασιλεῖ. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεύς, τί ἐστί σοι;
τ dixit bersabee: dn̄e mi rex tu iu-
καὶ εἶπε βηρσαβεέ, κύριέ μου βασιλεῦ σὺ ὤμο-
rasti in dn̄o deo tuo ancille tue dicēs: q̄
σας ἐν κυρίῳ τῷ θεῷ σου τῇ δούλῃ σου λέγων, ὅτι
salomon filius tu⁹ regnabit post me: τ ipse se-
σολομὼν ὁ υἱός σου βασιλεύσει μετ᾽ ἐμέ, καὶ αὐτὸς κα-
debit in folio meo. τ nūc ecce adonias re-
θήσεται ἐπὶ θρόνου μου. καὶ νῦν ἰδοὺ ἀδωνίας βεβα-
gnauit: τ tu dn̄e mi rex nō sciuisti. τ
σίλευκεν, καὶ σὺ κύριέ μου βασιλεῦ οὐκ ἔγνως. καὶ
immolauit vitulos τ agnos τ oues in multitudine: τ
ἔθυσε μόσχους καὶ ἄρνας καὶ πρόβατα εἰς πλῆθος, καὶ
vocauit oēs filios regis τ abia-
ἐκάλεσε πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ βασιλέως καὶ ἀβια-
thar sacerdotē: τ ioab pricipē militie: τ salo-
θὰρ τὸν ἱερέα, καὶ ἰωὰβ τὸν ἀρχιστράτηγον, καὶ σολο-
monē seruū tuū nō vocauit. τ tu dn̄e
μῶντα τὸν δοῦλόν σου οὐκ ἐκάλεσεν. καὶ σὺ κύριέ
mi rex oculi oīs israel ad
μου βασιλεῦ οἱ ὀφθαλμοὶ παντὸς ἰσραὴλ πρὸς
te. nuncia eis q̄s sedebit in
σέ. ἀπάγγειλαι αὐτοῖς τίς καθήσεται ἐπὶ

B ifra co.

solio dn̄i mei regis post eū. τ erit
θρόνου τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως μετ᾽ αὐτόν. καὶ ἔσται
cū dormierit dn̄s meus rex cū
ἐν τῷ κοιμηθῆναι τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα μετὰ τῶν
patribus suis: τ erimus ego τ solomon filius
πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐσόμεθα ἐγὼ καὶ σολομὼν ὁ υἱός
meus peccatores. τ ecce ipsa loquēte adhuc cū
μου ἁμαρτωλοί. καὶ ἰδοὺ αὐτῆς λαλούσης ἔτι μετὰ
rege: τ nathā pphēta ingressus ē. τ
τοῦ βασιλέως, καὶ ναθὰν ὁ προφήτης εἰσῆλθεν. καὶ
nūciauerūt regi dicētes: ecce nathā pro-
ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ λέγοντες, ἰδοὺ ναθὰν ὁ προ-
pheta. τ ingressus ē nathā corā rege: τ
φήτης. καὶ εἰσῆλθε ναθὰν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ
adorauit regē sup faciem suā sup
προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
terrā. τ dixit nathā: tu dn̄e mi rex locut⁹ es dicēs:
γῆν. καὶ εἶπε ναθάν, σὺ κε μου βασιλεῦ εἴρηκας λέγων,
adonias regnabit post me: τ ipse sedebit sup
ἀδωνίας βασιλεύσει μετ᾽ ἐμέ, καὶ αὐτὸς καθήσεται ἐπὶ
thronū meū: q̄r descēdit hodie τ imolauit vitulos τ
θρόνου μου; ὅτι κατέβη σήμερον καὶ τέθυκε μόσχους καὶ
agnos τ oues in multitudine: τ vocauit vniuersos
ἄρνας καὶ πρόβατα εἰς πλῆθος, καὶ ἐκάλεσε πάν-
filios regis τ pricipē militie τ
τας τοὺς υἱοὺς τ̄ βασιλέως καὶ τὸν ἀρχιστράτηγον καὶ
abiathar sacerdotē: τ ecce ipsi comedūt τ bi-
ἀβιαθὰρ τὸν ἱερέα, καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ἐσθίουσι καὶ πί-
bunt corā eo. τ dixerūt: viuat rex ado-
νουσιν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπον, ζήτω ὁ βασιλεὺς ἀδω-
nias. τ me seruū tuū τ sadoc sacerdotē τ
νίας. καὶ ἐμὲ τὸν δοῦλόν σου καὶ σαδὼκ τὸν ἱερέα καὶ
banean filiū ioiada τ salomonē seruū tuū
βαναίαν υἱὸν ἰωιαδὰ καὶ σολομῶντα τὸν δοῦλόν σου
nō vocauit. si per dn̄m meū regem fa-
οὐ κέκληκε. εἰ διὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως γέ-
ctū est verbū hoc: τ quare nō indicasti
γονε τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ διατί οὐκ ἐγνώρισας τῷ
seruo tuo: q̄s sessur⁹ est sup thronū dn̄i
δούλῳ σου, τίς καθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ κυρίου
mei regis post eū? τ rn̄dit rex
μου τοῦ βασιλέως μετ᾽ αὐτόν; καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασι-
dauid τ dixit: vocate mihi bersa-
λεὺς δαυὶδ καὶ εἶπεν, καλέσατέ μοι τὴν βηρσα-
bee. τ ingressa est τ stetit corā rege.
βεέ. καὶ εἰσῆλθε καὶ ἔστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέως.
τ iurauit rex τ dixit: viuit dn̄s q̄ rede-
καὶ ὤμοσεν ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν, ζῇ κς ὃς ἐλυτρώ-
mit aīam meā de oī angustia: q̄ sicut
σατο τὴν ψυχήν μου ἐκ πάσης θλίψεως, ὅτι καθὼς
iuraui tibi per dn̄m deū israel dicēs: q̄
ὤμοσά σοι κατὰ κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ λέγων, ὅτι
salomon filius tu⁹ regnabit post me: τ ipse
σολομὼν ὁ υἱός σου βασιλεύσει μετ᾽ ἐμέ, καὶ αὐτὸς
sedebit sup soliū meū pro me: q̄m sic
καθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου μου ἀντ᾽ ἐμοῦ, ὅτι οὕτως
faciā in die hac. τ inclinauit bersabee sup
ποιήσω ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ἔκυψε βηρσαβεὲ ἐπὶ
vultum sup terrā τ adorauit re-
πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ προσεκύνησε τῷ βασι-
gē τ dixit: viuat rex dn̄s meus dauid
λεῖ καὶ εἶπεν, ζήτω ὁ βασιλεὺς ὁ κύριός μου δαυὶδ
in eternū. τ dixit rex dauid voca-
εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ, καλέσα-
te mihi sadoc sacerdotē: τ nathā prophetā
τέ μοι σαδὼκ τὸν ἱερέα, καὶ ναθὰν τὸν προφήτην
τ baneā filiū ioiada. τ ingressi sunt corā
καὶ βαναίαν υἱὸν ἰωιαδά. καὶ εἰσῆλθον ἐνώπιον τοῦ
rege. τ dixit eis rex:
βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς,

D E

solio tuo dn̄e mi rex post te. Eritq; cū dormierit dn̄s me⁹ rex cum patrib⁹ suis: erimus ego & fili⁹ meus pctōres. Adhuc illa loquēte cū rege: nathā ppheta venit. Et nunciauerūt regi dicētes. Adest nathan ppheta. Cūq; introisset in conspectu regis & adorasset eū pronus in terrā: dixit nathan. Domine mi rex tu dixisti: adonias regnet post me: & ipse sedeat sup thronū meū? quia descēdit hodie & imolauit boues & pinguia & arietes plurimos: & vocauit vniuersos filios regis & principes. Abiathar quoq; sacerdotem: illisq; vescentibus & bibentibus coram eo & dicentib⁹: viuat rex adonias: me seruū tuū & sadoch sacerdotem & banaiā filiū ioiade & famulū tuū salomonē non vocauit. Nunquid a domino meo rege exiuit hoc verbū & mihi non indicasti seruo tuo quis sessurus eēt super thronū dn̄i mei regis post eum? Et respōdit rex dauid dicens. Vocate ad me bersabee. Que cū fuisset ingressa corā rege: & stetisset ante eum: iurauit rex & ait. Viuit dn̄s qui eruit aīam meā de oī angustia: quia sicut iuraui tibi p dn̄m deū israel dicens. Salomon fili⁹ tuus regnabit post me: & ipse sedebit super solium meum pro me: sic faciam hodie. Summissoq; bersabee in terram vultu adorauit regē dicens. Viuat dominus meus rex dauid in eternum. Dixit quoq; rex dd̄. Vocate mihi sadoch sacerdotē & nathan pphetam & banaiam filium ioiade. Qui cū ingressi fuissent corā rege dixit

כסא אדני המלך אחריו: והיה כשכב אדני המלך עם אבתיו והייתי אני ובני שלמה חטאים: והנה עודנה מדברת עם המלך ונתן הנביא בא: ויגידו למלך לאמר הנה נתן הנביא ויבא לפני המלך וישתחו למלך על אפיו ארצה: ויאמר נתן אדני המלך אתה אמרת אדניהו ימלך אחרי והוא ישב על כסאי: כי ירד היום ויזבח שור ומריא וצאן לרב ויקרא לכל בני המלך ולשרי הצבא ולאביתר הכהן והנם אכלים ושתים לפניו ויאמרו יחי המלך אדניהו: ולי אני עבדך ולצדק הכהן ולבניהו בן יהוידע ולשלמה עבדך לא קרא: אם מאת אדני המלך נהיה הדבר הזה ולא הודעת את עבדיך מי ישב על כסא אדני המלך אחריו: ויען המלך דוד ויאמר קראו לי לבת שבע ותבא לפני המלך ותעמד לפני המלך: וישבע המלך ויאמר חי יהוה אשר פדה את נפשי מכל צרה: כי כאשר נשבעתי לך ביהוה אלהי ישראל לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי תחתי כי כן אעשה היום הזה: ותקד בת שבע אפים ארץ ותשתחו למלך ותאמר יחי אדני המלך דוד לעלם: ויאמר המלך דוד קראו לי לצדוק הכהן ולנתן הנביא ולבניהו בן יהוידע ויבאו לפני המלך ויאמר המלך

היה דבר בוא נבא פנה שחה מלך מרא חנה שתה פנה אמר חיה היה ידע ענה בוא עמד שבע צור מלך עשה קדד

להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון׃ ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה׃ ועליתם אחריו ובא וישב על כסאי והוא ימלך תחתי ואתו צויתי להיות נגיד על ישראל ועל יהודה׃ ויען בניהו בן יהוידע את המלך ויאמר אמן כן יאמר יהוה אלהי אדני המלך׃ כאשר היה יהוה עם אדני המלך כן יהיה עם שלמה ויגדל את כסאו מכסא אדני המלך דוד׃ וירד צדוק הכהן ונתן הנביא ובניהו בן יהוידע והכרתי והפלתי וירכבו את שלמה על פרדת המלך דוד וילכו אתו על גחון׃ ויקח צדוק הכהן את קרן השמן מן האהל וימשח את שלמה ויתקעו בשופר ויאמרו כל העם יחי המלך שלמה׃ ויעלו כל העם אחריו והעם מחללים בחללים ושמחים שמחה גדולה ותבקע הארץ בקולם׃ וישמע אדניהו וכל הקראים אשר אתו והם כלו לאכל וישמע יואב את קול השופר ויאמר מדוע קול הקריה הומה׃ עודנו מדבר והנה יונתן בן אביתר הכהן בא ויאמר אדניהו בא כי איש חיל אתה וטוב תבשר׃ ויען יונתן ויאמר לאדניהו אבל אדנינו המלך דוד המליך את שלמה׃ וישלח

לקח רכב ירד משח נבא שפר עלה בוא ישב מלך צוה היה נגד ענה אמר היה גדל רכב לקח משח תקע חיה עלה חלל גדל בקע שמע כלה ידע קרה המה דבר בוא בשר ענה מלך שלח

ad eos. Tollite vobiscum seruos domini vestri: & imponite salomonem filium meum super mulam meam & ducite eum in gion: & vngat eum ibi sadoch sacerdos & nathan propheta in regem super israel. Et canetis buccina atque dicetis. Viuat rex salomon. Et ascendetis post eum & veniet & sedebit super solium meum: & ipse regnabit pro me: illique precipiam vt sit dux super israel & super iuda. Et respondit banaias filius ioiade regi dicens. Amen. Sic loquatur dominus deus domini mei regis. Quomodo fuit dominus cum domino meo rege: sic sit cum salomone & sublimius faciat solium eius a solio domini mei regis dauid. Descendit ergo sadoch sacerdos & nathan propheta & banaias filius ioiade & cerethi & felethi: & imposuerunt salomonem super mulam regis dauid: & adduxerunt eum in gion. Sumpsitque sadoch sacerdos cornu olei de tabernaculo: & vnxit salomonem & cecinerunt buccina: & dixit omnis populus. Viuat rex salomon. Et ascendit vniuersa multitudo post eum: & populus canentium tibiis & letantium gaudio magno: & insonuit terra a clamore eorum. Audiuit autem adonias & omnes qui inuitati fuerant ab eo. Iamque conuiuium finitum erat. Sed & ioab audita voce tube: ait. Quid sibi vult clamor ciuitatis tumultuantis. Adhuc illo loquente: ionathan filius abiathar sacerdotis venit. Cui dixit adonias. Ingredere quia vir fortis es & bona nuncians. Responditque ionathan adonie. Nequaquam. Dominus enim noster rex dauid regem constituit salomonem: misitque

accipite vobiscum seruos domini vestri: et iponite salomone filium meum super mulam meam: et deducite eum in gion: et vngat eum ibi sadoch sacerdos et nathan propheta in regem super israel: et canite in buccina. et dicetis: viuat rex salomon: et ascendetis post eum. et ingredietur et sedebit super solium meum: et ipse regnabit pro me. et ei precipiam vt sit in ducem super israel et super iudam. et respondit banaias filius ioiade regi: et dixit: fiat sic. confirmet deus verba domini mei regis: sic dixit dominus deus tuus domine mi rex. et sicut fuit dominus cum domino meo rege: sic sit cum salomone: et magnificet solium eius magis quam solium domini mei regis dauid. et descendit sadoch sacerdos et nathan propheta et banaias filius ioiade et cherethi et phelethi: et imposuerunt salomonem super mulam regis dauid: et abierunt post eum in gion. et sumpsit sadoch sacerdos cornu olei de tabernaculo: et vnxit salomonem: et cecinit buccina. et dixit omnis populus: viuat rex salomon. et ascendit vniuersus populus post eum: et omnis populus saltabat in choris et letantes gaudio magno: et insonuit terra in voce eorum. et audiuit adonias et omnes inuitati qui cum eo: et ipsi compleuerunt comedentes. et audiuit ioab vocem tube: et dixit: que vox ciuitatis tumultuantis. adhuc eo loquente: et ecce ionathan filius abiathar sacerdotis venit. et dixit adonias: ingredere: quia vir fortitudinis tu: et bona nunciabis. et respondit ionathan et dixit adonie: et quidem dominus noster rex dauid regem constituit salomonem: et misit

λάβετε μεθ' ἑαυτῶν τοὺς παῖδας τοῦ κυρίου ὑμῶν, καὶ ἐπιβιβάσατε σολομῶντα τὸν υἱόν μου ἐπὶ τὴν ἡμίονον τὴν ἐμήν, καὶ καταβιβάσατε αὐτὸν εἰς τὸν γιών, καὶ χρισάτω αὐτὸν ἐκεῖ σαδὼκ ὁ ἱερεὺς καὶ ναθὰν ὁ προφήτης εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ σαλπίσατε ἐν σάλπιγγι, καὶ ἐρεῖτε, ζήτω ὁ βασιλεὺς σολομών, καὶ ἀναβήσεσθε ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ εἰσελεύσεται καὶ καθήσεται ἐπὶ τοῦ θρόνου μου, καὶ αὐτὸς βασιλεύσει ἀντ' ἐμοῦ, καὶ αὐτῷ ἐντελοῦμαι τοῦ εἶναι εἰς ἡγούμενον ἐπὶ ἰουδὰ καὶ ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἀπεκρίθη βαναίας υἱὸς ἰωαδὰ τῷ βασιλεῖ καὶ εἶπε, γένοιτο οὕτως. πιστώσαι ὁ θεὸς τοὺς λόγους τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως, οὕτως εἶπε κύριος ὁ θεός σου κύριέ μου βασιλεῦ. καθὼς ἦν ὁ κύριος μετὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως, οὕτως εἴη καὶ μετὰ σολομῶντος, καὶ μεγαλύναι τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπὲρ τὸν θρόνον τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως δαυίδ. καὶ κατέβη σαδὼκ ὁ ἱερεὺς καὶ ναθὰν ὁ προφήτης καὶ βαναίας υἱὸς ἰωαδὰ καὶ ὁ χερεθὶ καὶ ὁ φελετί, καὶ ἐπεβίβασαν τὸν σολομῶντα ἐπὶ τὴν ἡμίονον τοῦ βασιλέως δαυίδ, καὶ ἐπορεύοντο ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὸν γιών. καὶ ἔλαβε σαδὼκ ὁ ἱερεὺς τὸ κέρας τοῦ ἐλαίου ἐκ τοῦ σκηνώματος, καὶ ἔχρισε τὸν σολομῶντα, καὶ ἐσάλπισε σάλπιγγι. καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαός, ζήτω ὁ βασιλεὺς σολομών. καὶ ἀνέβη πᾶς ὁ λαὸς ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐχόρευον ἐν χοροῖς καὶ εὐφραινόμενοι εὐφροσύνῃ μεγάλῃ, καὶ ἤχησεν ἡ γῆ ἐν τῇ φωνῇ αὐτῶν. καὶ ἤκουσεν ἀδωνίας καὶ πάντες οἱ κλητοὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτοὶ συνετέλεσαν ἐσθίοντες. καὶ ἤκουσεν ἰωὰβ τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος καὶ εἶπε, τίς ἡ φωνὴ τῆς πόλεως ἠχούσης. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, καὶ ἰδοὺ ἰωναθὰν υἱὸς ἀβιάθαρ τοῦ ἱερέως ἦλθε. καὶ εἶπεν ἀδωνίας, εἴσελθε, ὅτι ἀνὴρ δυνάμεως σύ, καὶ ἀγαθὰ εὐαγγέλισαι. καὶ ἀπεκρίθη ἰωναθὰν καὶ εἶπε τῷ ἀδωνίᾳ, καὶ μάλα ὁ κύριος ἡμῶν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ ἐβασίλευσε τὸν σολομῶντα, καὶ ἀπέσταλκε

cum eo sadoc sacerdotem et nathan prophetam et banean filium ioiada et cherethi et phelethi: et imposuerunt eum super mulam regis: et vnxerunt eum sadoc sacerdos et nathan propheta in regem in gion. et ascenderunt inde letantes: et insonuit ciuitas. hec est vox soni quam audistis. et sedit salomon super solium regni. et venerunt serui regis benedicere dominum nostrum regem dauid dicentes: bonum faciat deus nomen filij tui salomonis super nomen tuum: et magnificet thronum eius super thronum tuum. et adorauit rex in lecto suo. et sic dixit rex: benedictus dominus deus israel: qui dedit de semine meo sedentem in solio meo: et oculi mei vident. et territi sunt et surrexerunt omnes inuitati ab adonia: et abierunt vnusquisque in viam suam. et adonias timuit a facie salomonis: et surrexit et abijt et tenuit cornua altaris. et nunciatum est salomoni dicens: ecce adonias timuit regem salomonem: et ecce tenuit cornua altaris: dicens: iuret mihi hodie rex salomon vt non interficiat seruum suum in gladio. et dixit salomon: si fuerit in filium virtutis non cadet a capite eius capillus in terram. si autem malum inuentum fuerit in eo: morietur. et misit rex salomon et deduxerunt eum ab altari. et ingressus est et adorauit regem salomonem. et dixit ei salomon: vade in domum tuam.

μετ' αὐτοῦ τὸν σαδὼκ τὸν ἱερέα καὶ τὸν ναθὰν τὸν προφήτην καὶ βαναίαν υἱὸν ἰωαδὰ καὶ τὸν χερεθὶ καὶ τὸν φελετί, καὶ ἐπεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἡμίονον τοῦ βασιλέως, καὶ ἔχρισεν αὐτὸν σαδὼκ ὁ ἱερεὺς καὶ ναθὰν ὁ προφήτης εἰς βασιλέα ἐν τῷ γιών· καὶ ἀνέβησαν ἐκεῖθεν εὐφραινόμενοι, καὶ ἤχησεν ἡ πόλις· αὕτη ἐστὶν ἡ φωνὴ τοῦ ἤχου ἣν ἠκούσατε. καὶ ἐκάθισε σολομὼν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας· καί γε ἦλθον οἱ δοῦλοι τοῦ βασιλέως εὐλογῆσαι τὸν κύριον ἡμῶν τὸν βασιλέα δαυὶδ λέγοντες, ἀγαθύναι κύριος τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ σου σολομῶντος ὑπὲρ τὸ ὄνομά σου, καὶ μεγαλύναι τὸν θρόνον αὐτοῦ ὑπὲρ τὸν θρόνον σου. καὶ προσεκύνησεν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ· καὶ γε οὕτως εἶπεν ὁ βασιλεύς, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ὃς ἔδωκεν ἐκ τοῦ σπέρματός μου καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου μου, καὶ οἱ ὀφθαλμοί μου βλέπουσιν. καὶ ἐξέστησαν καὶ ἐξανέστησαν πάντες οἱ κεκλημένοι ὑπὸ τοῦ ἀδωνίου, καὶ ἀπῆλθεν ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ ὁδόν. καὶ ἀδωνίας ἐφοβήθη ἀπὸ προσώπου σολομῶντος, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπῆλθε καὶ ἐκράτησε τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἀνηγγέλη τῷ σολομῶντι λέγων, ἰδοὺ ἀδωνίας ἐφοβήθη τὸν βασιλέα σολομῶντα, καὶ ἰδοὺ ἐκράτησε τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου, λέγων, ὀμοσάτω μοι σήμερον ὁ βασιλεὺς σολομὼν εἰ μὴ θανατώσει τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ εἶπε σολομών, ἐὰν γένηται εἰς υἱὸν δυνάμεως οὐ μὴ πέσῃ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ θρὶξ ἐπὶ τὴν γῆν· ἐὰν δὲ κακία εὑρεθῇ ἐν αὐτῷ, θανατωθήσεται. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν καὶ κατήγαγον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ εἰσῆλθε καὶ προσεκύνησε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι, καὶ εἶπεν αὐτῷ σολομών, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

G

F

Infra. c.c.

Ca. 2

Et appropinquerunt dies dauid et moreretur ipse: et precepit filio suo salomoni dicens: ego eo in via vniuerse terre: et confortaberis et eris in virum et obseruabis custodiam domini dei tui vt ambules

Καὶ ἤγγισαν αἱ ἡμέραι δαυὶδ τοῦ ἀποθανεῖν αὐτόν, καὶ ἐνετείλατο τῷ υἱῷ αὐτοῦ σολομῶντι λέγων, ἐγώ εἰμι πορεύομαι ἐν ὁδῷ πάσης τῆς γῆς, καὶ κραταιωθήσῃ καὶ ἔσῃ εἰς ἄνδρα καὶ φυλάξῃ τὴν φυλακὴν κυρίου τοῦ θεοῦ σου τοῦ πορεύεσθαι

A Deut. 31. b. Iosue. 1. d. Iosu. 1. b

cum eo sadoch sacerdotem & nathan prophetam & banaiam filium ioiade: & cerethi & felethi: & imposuerunt eum super mulam regis. Vnxeruntque eum sadoch sacerdos & nathan propheta regem in gion: & ascenderunt inde letantes: & insonuit ciuitas. Hec est vox quam audistis. Sed & salomon sedet super solium regni: & ingressi serui regis benedixerunt domino nostro regi dauid dicentes. Amplificet deus nomen salomonis super nomen tuum: & magnificet thronum eius super thronum tuum. Et adorauit rex in lectulo suo: insuper & hec locutus est. Benedictus dominus deus israel qui dedit hodie sedentem in solio meo videntibus oculis meis. Territi sunt ergo & surrexerunt omnes qui inuitati fuerant ab adonia: & iuit vnusquisque in viam suam. Adonias autem timens salomonem surrexit & abiit in tabernaculum domini. tenuitque cornua altaris. Et nunciauerunt salomoni dicentes. Ecce adonias timens regem salomonem tenet cornua altaris dicens. Iuret mihi rex salomon hodie quod non interficiat seruum suum gladio. Dixitque salomon. Si fuerit vir bonus: non cadet ne vnus quidem capillus eius in terram. Si autem malum inuentum fuerit in eo: morietur. Misit ergo rex salomon & eduxit eum ab altari: & ingressus adorauit regem salomonem. Dixitque ei salomon. Vade in domum tuam. 2.

Appropinquerunt autem dies dauid vt moreretur: precepitque salomoni filio suo dicens. Ecce ego ingredior viam vniuerse terre. Confortare & esto vir fortis: & obserua vt custodias mandata domini dei tui: vt ambules

אתו המלך את צדוק הכהן ואת נתן הנביא ובניהו בן יהוידע והכרתי והפלתי וירכבו אתו על פרדת המלך׃ וימשחו אתו צדוק הכהן ונתן הנביא למלך בגחון ויעלו משם שמחים ותהם הקריה הוא הקול אשר שמעתם׃ וגם ישב שלמה על כסא המלוכה׃ וגם באו עבדי המלך לברך את אדנינו המלך דוד לאמר ייטב אלהים את שם שלמה משמך ויגדל את כסאו מכסאך וישתחו המלך על המשכב׃ וגם ככה אמר המלך ברוך יהוה אלהי ישראל אשר נתן היום ישב על כסאי ועיני ראות׃ ויחרדו ויקמו כל הקראים אשר לאדניהו וילכו איש לדרכו׃ ואדניהו ירא מפני שלמה ויקם וילך ויחזק בקרנות המזבח׃ ויגד לשלמה לאמר הנה אדניהו ירא את המלך שלמה והנה אחז בקרנות המזבח לאמר ישבע לי כיום המלך שלמה אם ימית את עבדו בחרב׃ ויאמר שלמה אם יהיה לבן חיל לא יפל משערתו ארצה ואם רעה תמצא בו ומת׃ וישלח המלך שלמה וירדהו מעל המזבח ויבא וישתחו למלך שלמה ויאמר לו שלמה לך לביתך׃

Cap. ii.

ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר׃ אנכי הלך בדרך כל הארץ וחזקת והיית לאיש׃ ושמרת את משמרת יהוה אלהיך ללכת

רכב נבא צלח היה מלך בוא יטב גדל שחה שכב ברך ראה חרד קום פנה חזק זבח נגד שבע מות היה נפל רעע מצא שלח ירד בוא ילך קרב יום צוה היה שמר הלך

in viis eius & custodias cerimonias ei9: & pcepta ei9 & iuditia & testimonia sicut scriptum est in lege moysi: vt intelligas vniuersa que facis & quocunq te verteris: vt confirmet dominus sermones suos quos locutus est de me dicens. Si custodierint filii tui viã suã: & ambulauerint corã me in veritate in oi corde suo: & in omni anima sua: non auferetur tibi vir de solio israel. Tu quoq nosti que fecerit mihi ioab filius saruie: que fecerit duob9 principib9 exercitus israel: abner filio ner & amase filio iether: quos occidit: & effudit sanguinem belli in pace: & posuit cruorem belli in balteo suo qui erat circa lũbos ei9 & in calciamẽto suo q erat in pedib9 eius. Facies ergo iuxta sapiẽtiã tuã: & nõ deduces caniciem eius pacifice ad inferos. Sed & filiis berzellai galaaditis reddes gratiam: eruntq comedẽtes in mẽsa tua. Occurrerũt enim mihi: quãdo fugiebã a facie absalõ fris tui. Habes quoq apud te semei filiũ gera filii gemini de bahurim qui maledixit mihi maledictione pessima quãdo ibã ad castra. Sed quia descendit mihi in occursum cũ transirẽ iordanẽ: & iuraui ei per dñm dicens. Non te interficiam gladio: tu noli pati eũ esse inoxiũ. Vir aũt sapiens es: vt scias q facies ei: deducesq canos eius cũ sanguine ad inferos. Dormiuit igr dd cũ prib9 suis: & sepult9 est i ciuitate dd. Dies ãt quibus regnauit dauid super israel: quadraginta anni sunt. In hebron regnauit septem ãnis: in ierusalem triginta tribus.

Salomõ ãt sedit super thronũ dauid pris sui: & firmatũ est regnũ ei9 nimis. Et ingressus est adonias filius agith ad bersabee matrẽ salomonis. Que dixit ei. Pacificus ne est ingressus tu9? Qui rñdit. Pacificus. Addiditq. Sermo mihi est ad te. Cui ait. Loqre. Et ille. Tu inqt nosti qa meũ erat regnũ: & me proposuerat ois israel sibi in regem: sed translatum est regnũ & factũ ẽ fratris mei. A dño ei cõstitutũ est ei. Nunc ergo petitionem vnam precor a te: ne confundas faciẽ meam. Que dixit ad eũ. Loqre. Et ille ait. Precor vt dicas salomõi regi: neq enĩ negare tibi quicq potest: vt det mihi abisac sunamitem vxorem. Et ait bersabee. Bene ego loquar pro te regi. Venit ergo bersabee ad regem salomonem vt loqueretur ei pro adõia. Et surrexit rex in occursum eius: adorauitq eam & sedit sup thronũ suũ. Positusq est thronus matri regis: q sedit ad dextrã eius. Dixitq ei. Petitionẽ vnã puulã ego deprecor a te: ne confundas faciem meam. Et dixit ei rex. Pete mater mea. Neq enĩ fas est vt auertã faciẽ tuam. Que ait. Detur abisac sunamitis adõie fratri tuo vxor. Responditq rex salomon & dixit matri sue. Quare postulas abisac sunamitem adõie? Postula ei & regnum. Ipse est ei frater meus maior me: & habet abiathar sacerdotẽ & ioab filium saruie. Iurauit itaq rex salomõ per dominũ dicẽs. Hec faciat mihi deus: & hec addat: qa cõtra aiam suã locutus est adonias verbũ hoc. Et nũc viuit dñs qui firmauit me

& colocauit me sup solium dd' patris mei: & q fecit mihi domum sicut locut⁹ est: qa hodie occidetur adonias. Misitqȝ rex salomon per manũ banaie filii ioiade qui interfecit eũ & mortu⁹ est. Abiathar quoqȝ sacerdoti dixit rex. Vade in anathot ad agrũ tuũ. Et quidẽ vir mortis es: sed hodie te non interficiam: quia portasti arcã dñi dei coram dd' patre meo: & sustinuisti laborẽ in oĩbus in quib⁹ laborauit pater meus. Eiecit ergo salõmõ abiathar vt nõ esset sacerdos dñi: vt impleretur sermo dñi quem locutus est super domũ heli in silo. Venit autẽ nũcius ad salomonẽ q̄ ioab declinasset post adoniam & post salomonem nõ declinasset. Fugit ergo ioab in tabernaculũ dñi & apprehendit cornu altaris. Nunciatũqȝ est regi salomoni q̄ fugisset ioab in tabernaculũ dñi & esset iuxta altare. Misitqȝ salomon banaiã filiũ ioiade dicens. Vade interfice eũ. Et venit banaias ad tabernaculũ dñi: & dixit ei. Hec dicit rex. Egredere. Qui ait. Non egrediar sed hic moriar. Renunciauit banaias regi sermonẽ dicẽs. Hec locutus est ioab: & hec locutus est mihi. Dixitqȝ ei rex. Fac sicut locutus est: & interfice eum & sepeli: & amouebis sanguinẽ inocentẽ qui effusus est a ioab a me & a domo patris mei: & reddet dominus sanguinẽ eius super caput ei⁹: quia interfecit duos viros iustos melioresqȝ se: & occidit eos gladio patre meo dd' ignorante: abner filium ner principem militie israel: & amasam filiũ iether principẽ exercitus iuda. Et reuertetur sanguis illorũ in caput ioab & in caput

1.Re. 2.f.

1.Re. 9.b. Infra. 18.d.

1.Re. 14.b.

seminis eius in sempiternũ: dauid aũt & semini ei⁹ & domui & throno illius sit pax vsqȝ in eternũ a dño. Ascẽdit itaqȝ banaias filius ioiade: & aggressus eũ interfecit: sepultusqȝ ẽ in domo sua ĩ deserto. Et constituit rex banaiam filiũ ioiade pro eo super exercitũ: & sadoch sacerdotem posuit p̄ abiathar. Misit quoqȝ rex & vocauit semei. Dixitqȝ ei. Edifica tibi domum in ierusalem: & habita ibi. Et nõ egredieris inde huc atqȝ illuc. Quacũqȝ aũt die egressus fueris & trãsieris torrentem cedron: scito te interficiendum. Sãguĩs tuus erit sup caput tuũ. Dixitqȝ semei regi. Bonus sermo. Sicut locutus est dominus meus rex: sic faciet seruus tu⁹. Habitauit itaqȝ semei in ierusalem diebus multis. Factũ ẽ aũt post ãnos tres vt fugerent serui semei ad achis filium maacha regem geth. Nũciatũqȝ est semei q̄ serui eius issent ĩ geth. Et surrexit semei & strauit asinum suum: iuitqȝ ad achis in geth ad requirendum seruos suos: & adduxit eos de geth. Nunciatum est aũt regi salomoni q̄ isset semei in geth de ierusalẽ: & redisset. Et mittens vocauit eum: dixitqȝ illi. Nonne testificatus sum tibi per dominũ: & p̄dixi tibi: quacunqȝ die egressus fueris huc & illuc: scito te esse moriturũ? Et respondisti mihi. Bon⁹ sermo quẽ audiui. Quare ergo non custodisti iusiurandum domini & preceptum qđ preceperã tibi? Dixitqȝ rex ad semei. Tu nosti omne malum cuius tibi conscium est cor tuum quod fecisti dauid

אבי והשיב יהוה את רעתך בראשך: והמלך שלמה ברוך וכסא דוד יהיה נכון לפני יהוה עד עולם: ויצו המלך את בניהו בן יהוידע ויצא ויפגע בו וימת והממלכה נכונה ביד שלמה:

Cap. iii.

ויתחתן שלמה את פרעה מלך מצרים ויקח את בת פרעה ויביאה אל עיר דוד עד כלתו לבנות את ביתו ואת בית יהוה ואת חומת ירושלם סביב: רק העם מזבחים בבמות כי לא נבנה בית לשם יהוה עד הימים ההם: ויאהב שלמה את יהוה ללכת בחקות דוד אביו רק בבמות הוא מזבח ומקטיר: וילך המלך גבענה לזבח שם כי היא הבמה הגדולה אלף עלות יעלה שלמה על המזבח ההוא: בגבעון נראה יהוה אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן לך: ויאמר שלמה אתה עשית עם עבדך דוד אבי חסד גדול כאשר הלך לפניך באמת ובצדקה ובישרת לבב עמך ותשמר לו את החסד הגדול הזה ותתן לו בן ישב על כסאו כיום הזה: ועתה יהוה אלהי אתה המלכת את עבדך תחת דוד אבי ואנכי נער קטן לא אדע צאת ובא: ועבדך בתוך עמך אשר בחרת עם רב אשר לא ימנה ולא יספר מרב: ונתת לעבדך לב שמע לשפט את עמך להבין בין טוב לרע כי מי יוכל לשפט את עמך

patri meo. Reddidit dñs maliciā tuā in caput tuum: & rex salomon bñdictus: & thronus dd̄ erit stabilis corā domino vsq̄ in sempiternum. Iussit itaq̄ rex banaie filio ioiade qui aggressus percussit eum: & mortuus est.

3\.

Confirmatū est igitur regnum in manu salomonis: & affinitate coniunctus est pharaoni regi egypti. Accepit nāq̄ filiā eius & adduxit in ciuitatē dauid donec cōpleret edificans domū suam: & domum domini & murum ierusalem per circuitum. Attamen populus immolabat in excelsis. Non enim edificatum erat templū nomini domini vsq̄ in diē illū. Dilexit āt salomō dñm ambulās ī p̄ceptis dd̄ patris sui: excepto q̄ in excelsis immolabat & accendebat thymiama. Abiit itaq̄ salomon in gabaon vt īmolaret ibi. Illud q̄ppe erat excelsum maximū. Mille hostias ī holocaustum obtulit salomon sup altare illud in gabaon. Apparuit autem dominus salomoni per somnium nocte dicens. Postula quod vis vt dem tibi. Et ait salomon. Tu fecisti cū seruo tuo dauid patre meo misericordiā magnam: sicut ambulauit in conspectu tuo in veritate & iusticia & recto corde tecum. Custodisti ei misericordiā tuā grandē: & dedisti ei filiū sedentem super thronū: sicut ē hodie. Et nūc dñe deus tu regnare fecisti seruū tuū pro dauid patre meo. Ego autē sum puer paruulus & ignorās egressum & introitū meum: & seruus tuus ī medio est p̄pli quē elegisti populi infiniti: q̄ nūerari & supputari nō potest pre multitudine. Dabis ergo seruo tuo cor docile vt populum tuum iudicare possit & discernere inter bonū & malū. Quis enim pōt iudicare populū istum populum tuum

τῷ πατρί μου, καὶ ἀνταπέδωκε κύριος τὴν κακίαν σου εἰς τὴν κεφαλήν σου. καὶ ὁ βασιλεὺς σολομὼν εὐλογημένος, καὶ ὁ θρόνος δαυὶδ ἔσται ἕτοιμος ἐνώπιον κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς σολομὼν τῷ βαναίᾳ υἱῷ ἰωϊαδά, καὶ ἐξῆλθε καὶ ἀνεῖλεν αὐτόν. καὶ ἀπέθανεν.

Ca. 3.

Καὶ ἡ βασιλεία ἐκρατύνθη ἐν χειρὶ τοῦ σολομῶντος. καὶ ἐγαμβρεύσατο σολομὼν τῷ φαραὼ βασιλεῖ αἰγύπτου. καὶ ἔλαβε σολομὼν τὴν θυγατέρα φαραὼ γυναῖκα. καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν πόλιν δαυίδ, ἕως τοῦ συντελέσαι αὐτὸν οἰκοδομῆσαι αὐτοῦ τὸν οἶκον, καὶ τὸν οἶκον κυρίου ἐν πρώτοις, καὶ τὸ τεῖχος ἱερουσαλὴμ κυκλῳ. καὶ ὁ λαὸς ἦσαν θύοντες ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, ὅτι οὐκ ᾠκοδομήθη ὁ οἶκος τῷ ὀνόματι κυρίου ἕως τοῦ νῦν. καὶ ἠγάπησε σολομὼν τὸν κύριον, πορεύεσθαι ἐν τοῖς προστάγμασι δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, πλὴν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἔθυεν καὶ ἐθυμία. καὶ ἀνέστη σολομὼν καὶ ἐπορεύθη εἰς γαβαὼν θῦσαι ἐκεῖ, ὅτι ὑψηλοτάτη καὶ μεγάλη. χιλίαν ὁλοκαύτωσιν ἀνήνεγκε σολομὼν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐν γαβαών. καὶ ὤφθη κύριος τῷ σολομῶντι ἐν ὕπνῳ τὴν νύκτα. καὶ εἶπε κύριος τῷ σολομῶντι, αἴτησαί τι αἴτημα σεαυτῷ, καὶ δώσω σοί. καὶ εἶπε σολομών, σὺ ἐποίησας μετὰ τοῦ δούλου σου δαυὶδ τοῦ πατρός μου ἔλεος μέγα, καθὼς διῆλθεν ἐνώπιόν σου ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ἐν εὐθύτητι καρδίας μετὰ σοῦ, καὶ ἐφύλαξας αὐτῷ τὸ ἔλεος τὸ μέγα τοῦτο, δοῦναι αὐτῷ υἱὸν καθήμενον ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ νῦν κύριε μου κύριε σὺ ἐβασίλευσας τὸν δοῦλόν σου ἀντὶ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐγώ εἰμι παιδάριον μικρόν, καὶ οὐκ οἶδα τὴν εἴσοδόν μου καὶ τὴν ἔξοδόν μου. καὶ ὁ δοῦλός σου ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ σου, ὃν ἐξελέξω, λαὸν πολύν, ὃς οὐκ ἀριθμηθήσεται ἀπὸ πλήθους. καὶ δώσεις τῷ δούλῳ σου καρδίαν φρονίμην ἀκούειν καὶ διακρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ, τοῦ συνιέναι ἀνὰ μέσον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ. ὅτι τίς δυνήσεται κρίνειν

τὸν λαόν σου τὸν βαρὺν τοῦτον; καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον κυρίου, ὅτι ἠτήσατο σολομὼν τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν, ἀνθ᾽ ὧν ἠτήσω τὸ ῥῆμα τοῦτο παρ᾽ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ᾐτήσω σεαυτῷ ἡμέρας πολλάς, καὶ οὐκ ᾐτήσω πλοῦτον, οὐδὲ ᾐτήσω ψυχὰς τῶν ἐχθρῶν σου, ἀλλ᾽ ᾐτήσω σεαυτῷ σύνεσιν τοῦ εἰσακούειν κρίματα καὶ δικαιώματα, ἰδοὺ πεποίηκα κατὰ τὸ ῥῆμά σου, καὶ ἰδοὺ δέδωκά σοι καρδίαν φρονίμην καὶ σοφήν, ὡς σὺ οὐ γέγονεν ἔμπροσθέν σου, καὶ μετὰ σὲ οὐκ ἀναστήσεται ὅμοιός σοι. καί γε ἃ οὐκ ᾐτήσω, δέδωκά σοι, καὶ πλοῦτον καὶ δόξαν, ὡς οὐ γέγονεν ἀνὴρ ὅμοιός σοι ἐν τοῖς βασιλεῦσι. καὶ ἐὰν πορευθῇς ἐν τῇ ὁδῷ μου τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολάς μου καὶ τὰ προστάγματά μου, ὡς ἐπορεύθη δαυὶδ ὁ πατήρ σου, καὶ πληθυνῶ τὰς ἡμέρας σου. καὶ ἐξυπνίσθη σολομών, καὶ ἰδοὺ ἐνύπνιον. καὶ ἀνέστη καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἔστη κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ κατὰ πρόσωπον τῆς κιβωτοῦ διαθήκης κυρίου, καὶ ἀνήγαγεν ὁλοκαυτώσεις καὶ ἐποίησεν εἰρηνικάς, καὶ ἐποίησε πότον πᾶσι τοῖς παισὶν αὐτοῦ. τότε ὤφθησαν δύο γυναῖκες πόρναι τῷ βασιλεῖ, καὶ ἔστησαν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ μία, ἐν ἐμοὶ κύριέ μου. ἐγὼ καὶ ἡ γυνὴ αὕτη οἰκοῦμεν ἐν οἴκῳ ἑνί, καὶ ἐτέκομεν ἐν τῷ οἴκῳ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ τεκούσης μου, καὶ ἔτεκεν καὶ ἡ γυνὴ αὕτη. καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸ αὐτό. οὐκ ἦν οὐδεὶς μεθ᾽ ἡμῶν πάρεξ ἀμφοτέρων ἡμῶν ἐν τῷ οἴκῳ. καὶ ἀπέθανεν ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς ταύτης τὴν νύκτα, ὡς ἐπεκοιμήθη ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἀνέστη μέσης τῆς νυκτός, καὶ ἔλαβε τὸν υἱόν μου ἐκ τῶν ἀγκαλῶν μου, καὶ ἡ δούλη σου ἐκοιμᾶτο, καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς, καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν τεθνηκότα ἐκοίμισεν ἐν τῷ κόλπῳ μου. καὶ ἀνέστην πρωῒ θηλάσαι τὸν υἱόν μου, καὶ ἐκεῖνος ἦν τεθνηκώς.

hunc multum. Placuit ergo sermo coram dño q̄ salomon postulasset huiuscemodi rē. Et dixit deus salomōi. Quia postulasti verbum hoc & non petisti tibi dies multos: nec diuitias: aut aīas inimicorū tuorū: sed postulasti tibi sapiētiam ad discernēdū iudicium: ecce feci tibi fm sermōes tuos: & dedi tibi cor sapiens & intelligēs: in tātū vt nullus añ te similis tui fuerit: nec post te surrecturus sit. Sed & hec q̄ nō postulasti dedi tibi: diuitias scilicet & gloriam: vt nemo fuerit similis tui in regibus cūctis retro diebus. Si autem ābulaueris in viis meis & custodieris precepta mea & mādata mea: sicut ambulauit pr̄ tuus: lōgos faciā dies tuos. Igitur euigilauit salomō & intellexit q̄d esset somniū. Cū venisset ierusalē stetit corā arca federis domini & obtulit holocausta: & fecit victimas pacificas & grande cōuiuiū vniuersis famulis suis. Tūc venerūt due mulieres meretrices ad regem: steteruntq̄ coram eo: quarum vna ait. Obsecro mi domine: ego & mulier hec habitabamus in domo vna: & peperi apud eā in cubiculo. Tertia aūt die postq̄ ego peperi: pepit & hec. Et eram⁹ simul: nullusq̄ alius nobiscū ī domo: exceptis nobis duab⁹. Mortuus ē āt filius mulieris huius nocte. Dormiens qppe oppressit eū. Et cōsurgēs intēpeste noctis silētio: tulit filiū meum de latere meo ancille tue dormientis: & collocauit in sinu suo: suū aūt filiū qui erat mortuus posuit ī sinu meo. Cumq̄ surrexissem mane vt darem lac filio meo: apparuit mortuus.

הכבד הזה: וייטב הדבר בעיני אדני כי שאל שלמה את הדבר הזה: ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש איביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עשר גם כבוד אשר לא היה כמוך איש במלכים כל ימיך: ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך: ויקץ שלמה והנה חלום ויבוא ירושלם ויעמד לפני ארון ברית אדני ויעל עלות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו: אז תבאנה שתים נשים זנות אל המלך ותעמדנה לפניו: ותאמר האשה האחת בי אדני אני והאשה הזאת ישבת בבית אחד ואלד עמה בבית: ויהי ביום השלישי ללדתי ותלד גם האשה הזאת ואנחנו יחדו אין זר אתנו בבית זולתי שתים אנחנו בבית: וימת בן האשה הזאת לילה אשר שכבה עליו: ותקם בתוך הלילה ותקח את בני מאצלי ואמתך ישנה ותשכיבהו בחיקה ואת בנה המת השכיבה בחיקי: ואקם בבקר להיניק את בני והנה מת

וָאֶתְבּוֹנֵן אֵלָיו בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה לֹא
הָיָה בְנִי אֲשֶׁר יָלָדְתִּי׃ וַתֹּאמֶר
הָאִשָּׁה הָאַחֶרֶת לֹא כִי בְּנִי הַחַי
וּבְנֵךְ הַמֵּת וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִי
בְּנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי הֶחָי וַתְּדַבֵּרְנָה
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת
אֹמֶרֶת זֶה בְּנִי הַחַי וּבְנֵךְ הַמֵּת
וְזֹאת אֹמֶרֶת לֹא כִי בְּנֵךְ הַמֵּת וּבְנִי
הֶחָי׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קְחוּ לִי חָרֶב
וַיָּבִאוּ הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת הַיֶּלֶד הַחַי
לִשְׁנָיִם וּתְנוּ אֶת הַחֲצִי לְאַחַת
וְאֶת הַחֲצִי לְאֶחָת׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר בְּנָהּ הַחַי אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי
נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל בְּנָהּ וַתֹּאמֶר
בִּי אֲדֹנִי תְּנוּ לָהּ אֶת הַיָּלוּד הַחַי
וְהָמֵת אַל תְּמִיתֻהוּ וְזֹאת אֹמֶרֶת
גַּם לִי גַם לָךְ לֹא יִהְיֶה גְּזֹרוּ׃ וַיַּעַן
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנוּ לָהּ אֶת הַיָּלוּד
הַחַי וְהָמֵת לֹא תְמִיתֻהוּ הִיא
אִמּוֹ׃ וַיִּשְׁמְעוּ כָל יִשְׂרָאֵל אֶת
הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ
וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ כִּי רָאוּ כִּי
חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ לַעֲשׂוֹת
מִשְׁפָּט׃

בין מות דבר פנה לקח בוא פנה שנה נתן חצה אמר איש כמר נתן ילד מות היה גזר שמע שפט פנה ראה עשה

Cap. iiij.

וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל כָּל
יִשְׂרָאֵל׃ וְאֵלֶּה הַשָּׂרִים אֲשֶׁר לוֹ
עֲזַרְיָהוּ בֶן צָדוֹק הַכֹּהֵן׃ אֱלִיחֹרֶף
וַאֲחִיָּה בְּנֵי שִׁישָׁא סֹפְרִים
יְהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר׃
וּבְנָיָהוּ בֶן יְהוֹיָדָע עַל הַצָּבָא
וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים׃ וַעֲזַרְיָהוּ
בֶן נָתָן עַל הַנִּצָּבִים וְזָבוּד בֶּן
נָתָן כֹּהֵן רֵעֶה הַמֶּלֶךְ׃ וַאֲחִישָׁר
עַל הַבָּיִת וַאֲדֹנִירָם בֶּן עַבְדָּא
עַל הַמַּס׃ וְלִשְׁלֹמֹה שְׁנֵים

היה שור זכר

Quē diligētius intuēs clara luce deprehēdi nō eſſe meū quē genueram. Responditq; altera mulier. Non eſt ita vt dicis: ſed filius tuus mortuus eſt: meus aūt viuit. Ecōtrario illa dicebat. Mētiris. Filius quippe meꝰ viuit: & filiꝰ tuꝰ mortuus eſt. Atq; in hūc modū contēdebāt corā rege. Tūc rex ait. Hec dicit. Filius meus viuit: & filiꝰ tuus mortuꝰ ē. Et iſta rñdit. Non: ſed filius tuus mortuus eſt: meꝰ aūt viuit. Dixit ergo rex. Afferte mihi gladiū. Cūq; attuliſſet gladiū corā rege. Diuidite inqt infantē viuū in duas ptes & date dimidiā ptē vni & dimidiā ptem alteri. Dixit autem mulier cuius filius erat viuus ad regē: cōmota ſunt quippe viſcera eius ſup filio ſuo. Obſecro dñe date illi infantem viuum: & nolite interficere eū. E cōtrario illa dicebat. Nec mihi nec tibi ſit: ſed diuidatur. Reſpōdit rex & ait. Date huic infantē viuū & non occidatur. Hec eſt enim mater eiꝰ. Audiuit itaq; omnis iſrael iudicium qd iudicaſſet rex: & timuerūt regem: videntes ſapientiā dei eſſe in eo ad faciendum iudicium. 4.

Erat autem rex ſalomō regnans ſuper oēm iſrael: & hi principes quos habebat. Azarias filius ſadoch ſacerdotis: helioreph & ahia filii ſeſa ſcribe. Ioſaphat filius ahilud a commentariis. Banaias filius ioiade ſuper exercitum. Sadoch aūt & abiathar ſacerdotes: azarias filius Nathan ſup eos qui aſſiſtebāt regi. Sabud filius nathā ſacerdos amicꝰ regis: & ahiſar ppoſitus domus: & adonirā filius abda ſup tributa. Habebat autē ſalomon duodecim

τ perſpexi eū mane: τ ecce nō erat filiꝰ
καὶ κατενόησα αὐτὸν τοπρωΐ, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ὁ υἱός
meꝰ quē genuerā. τ dixit mulier altera: nequaq̄: ſed
μου ὃν ἔτεκον. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ ἡ ἑτέρα, οὐχί, ἀλλὰ
filiꝰ meꝰ viuēs: τ filius tuus mortuus. τ illa di
ὁ υἱός μου ὁ ζῶν, καὶ ὁ υἱός σου ὁ τεθνηκώς. καὶ αὐτὴ εἶ
xit: minime: filius tuus mortuus: τ filius meꝰ viuēs.
πεν, οὐχί, ὁ υἱός σου ὁ τεθνηκώς, καὶ υἱός μου ὁ ζῶν.
τ locute ſunt corā rege. τ dixit e
καὶ ἐλάλησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐ
is rex: tu dicis: iſte filius meus q̄ viuit:
ταῖς ὁ βασιλεύς, σὺ λέγεις, οὗτος ὁ υἱός μου ὁ ζῶν,
τ filius huius q̄ mortuus eſt. τ tu dicis: nequaq̄: ſed
καὶ ὁ υἱὸς ταύτης ὁ τεθνηκώς. καὶ σὺ λέγεις, οὐχί, ἀλ
filius meꝰ q̄ viuit: at filius huius q̄ mortuꝰ eſt. τ
λὰ ὁ υἱός μου ὁ ζῶν, ὁ δὲ υἱὸς ταύτης ὁ τεθνηκώς. καὶ
dixit rex: tollite mihi gladiū. τ attule
εἶπεν ὁ βασιλεύς, λάβετέ μοι μάχαιραν. καὶ προσή
runt gladiū in cōſpectu regis. τ a
νεγκαν τὴν μάχαιραν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ εἶ
it rex: diuidite puerū viuū in duo:
πεν ὁ βασιλεύς, διέλετε τὸ παιδίον τὸ ζῶν εἰς δύο,
τ date dimidiā ptē eius huic: τ dimidiā ptē eius
καὶ δότε τὸ ἥμισυ αὐτοῦ ταύτῃ, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ
huic. τ rñdit mulier cuius erat filiꝰ viuēs: τ a
ταύτῃ. καὶ ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ ἧς ἦν ὁ υἱὸς ὁ ζῶν, καὶ εἶ
it ad regem: qm̄ turbata ſūt viſcera eius
πεν πρὸς τὸν βασιλέα, ὅτι ἐταράχθη ἡ μήτρα αὐτῆς
ſup filio ſuo: τ ait: in me dñe: date ei
ἐπὶ τῷ υἱῷ αὐτῆς, καὶ εἶπεν, ἐν ἐμοὶ κύριε, δότε αὐ
puerū: τ morte ne occidatis ipſū.
τῇ τὸ παιδίον, καὶ θανάτῳ μὴ θανατώσητε αὐτό.
τ altera dixit: neq; mihi neq; huic ſit: di
καὶ ἡ ἑτέρα εἶπεν, μήτε ἐμοὶ μήτε αὐτῇ ἔσω, διέ
uidite eū. τ rñdit rex τ dixit: da
λετε αὐτό. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν, δό
te puerū viuētē mulieri q̄ dixit: date eum ei
τε τὸ παιδίον τὸ ζῶν τῇ γυναικὶ τῇ εἰπούσῃ, δότε αὐτῇ αὐ
τ morte ne occidatis ipm̄ qm̄ ipſa mr
τὸ καὶ θανάτῳ μὴ θανατώσητε αὐτό, ὅτι αὐτὴ ἡ μήτηρ
eius. τ audiuit vniuerſus iſrael iudiciū hoc
αὐτοῦ. καὶ ἤκουσε πᾶς ἰσραὴλ τὸ κρίμα τοῦτο
qd iudicauit rex: τ timuerūt a fa
ὃ ἔκρινεν ὁ βασιλεύς, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώ
cie regis: qz viderūt q̄ ſapiētia dei in
που τοῦ βασιλέως, ὅτι εἶδον ὅτι φρόνησις θεοῦ ἐν
eo ad faciēdū iudicia.
αὐτῷ τοῦ ποιεῖν δικαιώματα. Ca. 4.

Et erat rex ſalomō regnans ſup if
Καὶ ἦν ὁ βασιλεὺς σολομὼν βασιλεύων ἐπὶ ἰσ
rael. τ hi principes q̄ erāt ipſi. azarias fi
ραήλ. καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες οἳ ἦσαν αὐτῷ. ἀζαρίας υἱ
lius ſadoc ſacerdos. τ elichoreph τ achia filii ſiſa
ὸς σαδὼκ ὁ ἱερεύς. καὶ ἐλιχόρεφ καὶ ἀχία υἱοὶ σιβὰ
ſcribe. ioſaphat filius achilud a comētariis.
γραμματεῖς. ἰωσαφὰτ υἱὸς ἀχιλούδ ὑπομιμνήσκων.
τ baneas filius ioiada ſup exercitū. τ ſa
καὶ βαναίας υἱὸς ἰωιαδὰ ἐπὶ τῆς δυνάμεως. καὶ σα
doc τ abiathar ſacerdotes. τ azarias filius nathā ſup
δὼκ καὶ ἀβιάθαρ ἱερεῖς. καὶ ἀζαρίας υἱὸς ναθὰν ἐπὶ
aſſiſtētes regi. τ zabud filius nathan amicus
τῶν καθεσταμένων. καὶ ζαβοὺδ υἱὸς ναθὰν ἑταῖρος
regis. τ achiſar ppoſitꝰ domꝰ. τ adoniram
τοῦ βασιλέως. καὶ ἀχισὰρ οἰκονόμος. καὶ ἀδονιρὰμ
filius abda ſup tributa. τ ſalomoni duodecī
υἱὸς ἀβδὰ ἐπὶ τῶν φόρων. καὶ τῷ σολομῶντι δώδεκα

prefecti ſup omnē iſrael: ad ſuppeditādū re
καθεστάμενοι ἐπὶ πάντα ἰσραήλ, χορηγεῖν τῷ βασι
gi τ domui eius. mēſis in anno erat vt
λεῖ καὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. μὴν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐγίνετο ἐπὶ
vnuſq̄ſq; ſubminiſtraret. hec nomina eorū. be
τὸν ἕνα χορηγεῖν. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν. βε
nor in mōte ephraim filius dacar in macas τ in ſala
νὼρ ἐν ὄρει ἐφραΐμ. υἱὸς δάκαρ ἐν μακὰς καὶ ἐν σαλα
bin τ bethſamis τ elon vſq; in bananā. beneſed in ara
βὶν καὶ βεθσαμὶς καὶ ἐλὼν ἕως βεθανάν. βενέσεδ ἐν ἀρα
both: ipſiꝰ ſocho τ oīs terra opher. filii abina
βώθ, αὐτοῦ σοχὼ καὶ πᾶσα γῆ ὀφέρ. υἱοῦ ἀβινα
dab oīs nephador. taphath filia ſalomonis
δὰβ πᾶσα νεφαδώρ. ταφὰθ θυγάτηρ σολομῶντος
erat ei in vxorē. baana filius achilud thaanach
ἦν αὐτῷ εἰς γυναῖκα. βαανὰ υἱὸς ἀχιλοὺδ θααναχ
τ mageddo τ oēs domū ſaan q̄ a far
καὶ μαγεδδὼ καὶ πάντα οἶκον σαὰν τὸν παρὰ σαρ
than ſubter izrael a bethſaā vſq; in abelmola vſq; i
θὰν ὑποκάτω ἰζραὴλ ἐκ βεθσαὰν ἕως ἀβελμολὰ ἕως
macber iegmaam. filius gaber in ramoth galaa
μαεβὲρ ἰεγμαάμ. υἱὸς γαβὲρ ἐν ῥαμὼθ τοῦ γαλαα
dite. huius erant ciuitates iaer filii manaſſe in
δίτου. τούτου ἦσαν πόλεις ἰαὴρ υἱοῦ μανασσῆ ἐν
galaad. huic funiculus argob in baſan ſexa
γαλαάδ. τούτῳ σχοίνισμα ἀργὸβ ἐν τῇ βασὰν ἑξήκον
ginta ciuitates magne τ murate τ vectes e
τα πόλεις μεγάλαι καὶ τειχήρεις καὶ μοχλοὶ χαλ
rei. achinadab filius addo maanaim. achimaas in neph
κοῖ. ἀχιναδὰβ υἱὸς ἀδδὼ μααναΐμ. ἀχιμαὰς ἐν νεφ
thali. τ hic cepit baſemmath filiam ſa
θαλί. καὶ οὗτος ἔλαβε τὴν βασεμμὰθ θυγατέρα σο
lomonis in vxorē. baneas filiꝰ chuſi in aſer
λομῶντος εἰς γυναῖκα. βαναίας υἱὸς χουσὶ ἐν ἀσὴρ
τ in baaloth. ioſaphat filius pharue in iſachar.
καὶ ἐν βααλώθ. ἰωσαφὰτ υἱὸς φαρουὲ ἐν ἰσάχαρ.
ſemei filius ela in beniamin. gaber filius vri in
σεμεῒ υἱὸς ἠλὰ ἐν τῷ βενιαμίν. γαβὲρ υἱὸς οὐρὶ ἐν
terra galaad terra ſeon regis amorreorū
γῇ γαλαὰδ γῇ σηὼν τοῦ βασιλέως τῶν ἀμορραίων
τ og regis baſan: τ ppoſitus in terra iu
καὶ ὢγ βασιλέως βασάν, καὶ νασὶβ ἐν τῇ γῇ ἰού
da vnꝰ. iudas τ iſrael multi nimis vt
δα εἷς. ἰούδας καὶ ἰσραὴλ πολλοὶ σφόδρα ὡς ἡ
arena in mari in multitudine comedētes τ bi
ἄμμος ἡ ἐπὶ τῆς θαλάσσης εἰς πλῆθος ἐσθίοντες καὶ πίνον
bētes τ letātes. τ ſalomō erat princeps in cūctis
τες καὶ χαίροντες. καὶ σολομὼν ἦν ἄρχων ἐν πάσαις ταῖς
regnis a flumine terre philiſtiim τ vſq; ad
βασιλείαις ἀπὸ ποταμοῦ γῆς ἀλλοφύλων καὶ ἕως
terminos egypti. τ erāt afferētes ei do
ὁρίων αἰγύπτου. καὶ ἦσαν προσφέροντες αὐτῷ δῶ
na: τ ſeruierūt ſalomoni cunctis die
ρα, καὶ ἐδούλευον τῷ σολομῶντι πάσας τὰς ἡ
bus vite eius. τ hoc prādiū ſa
μέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. καὶ τοῦτο ἄριστον τῷ σο
lomoni in die vna: triginta cori ſimi
λομῶντι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, τριάκοντα κόροι σεμιδά
le: τ ſexaginta cori farine: decē vituli
λεως, καὶ ἑξήκοντα κόροι ἀλεύρου, δέκα μόσχοι

prefectos ſuper omnē iſrael: qui prebebāt annonā regi & domui eiꝰ. Per ſingulos enī menſes in anno ſinguli neceſſaria miniſtrabāt. Et hec noīa eorū. Benhur i monte effraī. Bendecar in macces & in ſalebi & in bethſames & in helom & in bethanā. Beneſſed in araboth. Ipſius enim erat ſocho: & oīs terra epher. Benabīadab eiꝰ oīs nephador: taphet filiā ſalomonis hēbat vxorē: bana filius ahilud regebat thanach & mageddo & vniuerſam bethſā q̄ eſt iuxta ſarthana ſubter iezrael a bethſan vſq; abelmeula e regiōe iecmaam. ben gaber in ramoth galaad hēbat auothiair filii manaſſe in galaad. Ipſe erat in oī regione argob que eſt in baſan ſexaginta ciuitatibus magnis atq; muratis q̄ hēbāt ſeras ereas. Abinadab filius addo preerat in manaim. Achimaas in neptali: ſed & ipſe habebāt baſemath filiā ſalomonis in coniugio: banaa filiꝰ huſi in aſer & in baloth. Ioſaphat filius pharue in iſachar. Semei filius hela in beniamin: gaber filius uri in terra galaad & in terra ſeon regis amorrei & og regis baſan: ſuper omnia que erant in illa terra. Iuda & iſrael innumerabiles ſicut arena maris in multitudine comedentes & bibentes atq; letantes. Salomon aūt erat in ditione ſua habens omnia regna: a flumine terre philiſtiim vſq; ad terminum egypti: offerentium ſibi munera & ſeruientium ei cunctis diebus vite eius. Erat autem cibus ſalomonis per dies ſingulos triginta chori ſimile: & ſexaginta chori farine: decem boues

עֲשָׂר נִצָּבִים עַל כָּל יִשְׂרָאֵל
וְכִלְכְּלוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ
חֹדֶשׁ בַּשָּׁנָה יִהְיֶה עַל הָאֶחָד
לְכַלְכֵּל׃ וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם בֶּן חוּר
בְּהַר אֶפְרָיִם׃ בֶּן דֶּקֶר בְּמָקַץ
וּבְשַׁעַלְבִים וּבֵית שָׁמֶשׁ וְאֵילוֹן
בֵּית חָנָן׃ בֶּן חֶסֶד בָּאֲרֻבּוֹת לוֹ
שֹׂכֹה וְכָל אֶרֶץ חֵפֶר׃ בֶּן אֲבִינָדָב
כָּל נָפַת דֹּאר טָפַת בַּת שְׁלֹמֹה
הָיְתָה לּוֹ לְאִשָּׁה׃ בַּעֲנָא בֶּן
אֲחִילוּד תַּעְנַךְ וּמְגִדּוֹ וְכָל בֵּית
שְׁאָן אֲשֶׁר אֵצֶל צָרְתַנָה מִתַּחַת
לְיִזְרְעֶאל מִבֵּית שְׁאָן עַד אָבֵל
מְחוֹלָה עַד מֵעֵבֶר לְיָקְמְעָם׃ בֶּן
גֶּבֶר בְּרָמֹת גִּלְעָד לוֹ חַוֹּת יָאִיר
בֶּן מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר בַּגִּלְעָד לוֹ חֶבֶל
אַרְגֹּב אֲשֶׁר בַּבָּשָׁן שִׁשִּׁים עָרִים
גְּדֹלוֹת חוֹמָה וּבְרִיחַ נְחֹשֶׁת׃ אֲחִינָדָב
בֶּן עִדֹּא מַחֲנָיְמָה׃ אֲחִימַעַץ
בְּנַפְתָּלִי גַּם הוּא לָקַח אֶת בָּשְׂמַת
בַּת שְׁלֹמֹה לְאִשָּׁה׃ בַּעֲנָא בֶּן חוּשָׁי
בְּאָשֵׁר וּבְעָלוֹת׃ יְהוֹשָׁפָט בֶּן
פָּרוּחַ בְּיִשָּׂשכָר׃ שִׁמְעִי בֶן אֵלָא
בְּבִנְיָמִן׃ גֶּבֶר בֶּן אֻרִי בְּאֶרֶץ גִּלְעָד
אֶרֶץ סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְעֹג
מֶלֶךְ הַבָּשָׁן וּנְצִיב אֶחָד אֲשֶׁר
בָּאָרֶץ׃ יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים
כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֹב
אֹכְלִים וְשֹׁתִים וּשְׂמֵחִים׃
וּשְׁלֹמֹה הָיָה מוֹשֵׁל בְּכָל
הַמַּמְלָכוֹת מִן הַנָּהָר אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים
וְעַד גְּבוּל מִצְרָיִם מַגִּשִׁים
מִנְחָה וְעֹבְדִים אֶת שְׁלֹמֹה כָּל
יְמֵי חַיָּיו׃ וַיְהִי לֶחֶם שְׁלֹמֹה
לְיוֹם אֶחָד שְׁלֹשִׁים כֹּר סֹלֶת
וְשִׁשִּׁים כֹּר קָמַח׃ עֲשָׂרָה בָקָר

היה נוף היה איש חוה עיר חמה ברח נצב רבב שתה משל מלך נבל נגש יום חיה היה כור

כי שמע כי אתו משחו למלך
תחת אביהו כי אהב היה חירם
לדוד כל הימים׃ וישלח שלמה
אל חירם לאמר׃ אתה ידעת את
דוד אבי כי לא יכל לבנות בית
לשם יהוה אלהיו מפני המלחמה
אשר סבבהו עד תת יהוה אתם
תחת כפות רגלו׃ ועתה הניח יהוה
אלהי לי מסביב אין שטן ואין
פגע רע׃ והנני אמר לבנות בית
לשם יהוה אלהי כאשר דבר
יהוה אל דוד אבי לאמר בנך
אשר אתן תחתיך על כסאך
הוא יבנה הבית לשמי׃ ועתה
צוה ויכרתו לי ארזים מן הלבנון
ועבדי יהיו עם עבדיך ושכר
עבדיך אתן לך ככל אשר תאמר
כי אתה ידעת כי אין בנו איש
ידע לכרת עצים כצדנים׃ ויהי
כשמע חירם את דברי שלמה
וישמח מאד ויאמר ברוך יהוה
היום אשר נתן לדוד בן חכם
על העם הרב הזה׃ וישלח חירם
אל שלמה לאמר שמעתי את
אשר שלחת אלי אני אעשה
את כל חפצך בעצי ארזים
ובעצי ברושים׃ עבדי ירדו מן
הלבנון ימה ואני אשימם דברות
בים עד המקום אשר תשלח
אלי ונפצתים שם ואתה תשא
ואתה תעשה את חפצי לתת
לחם ביתי׃ ויהי חירום נתן
לשלמה עצי ארזים ועצי
ברושים כל חפצו׃ ושלמה נתן
לחירם עשרים אלף כר חטים
מכלת לביתו ועשרים כר שמן

pingues: & viginti boues pascuales: & centū arietes: excepta venatiōe ceruorū: capreārū atq͡ȝ bubalorū & auiū altilium. Ipse eī obtiebat oēm regionē q̄ erat trās flumē a thapsa vsq͡ȝ ab gazā & cūctos reges illarū regionum: & hēbat pacē ex oī pte in circuitu. Habitabatq͡ȝ iuda & isrl absq͡ȝ timore vllo vnusquisq͡ȝ sub vite sua: & sub ficu sua a dan vsq͡ȝ bersabee cūctis diebus salomonis. Et habebat salomon quadraginta milia presepia equorum currilium: & duodecim milia eqstriū. nutriebantq͡ȝ eos supradicti regis prefecti: sed & necessaria mense regis salomōis cū ingenti cura p̄bebāt in tempore suo. Ordeū quoq͡ȝ & paleas equorum & iumētorū deferebant in locū vbi erat rex iuxta cōstitutū sibi. Dedit quoq͡ȝ deus sapiētiam salomoni & prudentiā multam nimis & latitudinē cordis q̄si arena que est in littore maris. Et precedebat sapiētia salomonis sapientiā oīum orientalium & egyptiorū: & erat sapiētior cunctis hoībus. Sapiētior ethā ezraite & hemā & calchal & dorda filiis maol: & erat noīatus in vniuersis gētibus per circuitū. Locutus est quoq͡ȝ salomon tria milia parabolas & fuerūt carmina eius quinq͡ȝ milia. Et disputauit sup lignis: a cedro que est in libano vsq͡ȝ ad hyssopum que egreditur de pariete: & disseruit de iumentis & volucribus & reptilibus & piscibus. Et veniebāt de cūctis populis ad audiendā sapiām salomonis: & ab vniuersis regibus terre qui audiebant sapientiā eius.

Cap.v.

Misit quoq͡ȝ hiram rex tyri seruos suos ad salomonem:

electi & viginti boues pascuales: & centū pecu
ἐκλεκτοὶ καὶ εἴκοσι βόες νομάδες, καὶ ἑκατὸν πρόβα-
des: extra ceruos & capreas & volucres electas
τα, ἐκτὸς ἐλάφων καὶ δορκάδων καὶ ὀρνίθων ἐκλεκτῶν
& agrestes: qm̄ erat princeps in cūctis trans flu-
καὶ νομάδων, ὅτι ἦν ἄρχων ἐν παντὶ πέραν τοῦ πο-
men a thapsa vsq͡ȝ ad gaza in vniuersis re
ταμοῦ ἀπὸ θαψαίεως γαζὰ ἐν πάσαις ταῖς βασι-
gnis q̄ trans flumen. & erat ipsi pax ex om
λείαις ταῖς πέραν τοῦ ποταμοῦ. καὶ ἦν αὐτῷ εἰρήνη ἐκ πάν
nibus ptibus eius in circuitu. & habitabat iu
των τῶν μερῶν αὐτοῦ κυκλόθεν. καὶ κατῴκει ἰού-
das & israel confisi vnusquisq͡ȝ in vite
δας καὶ ἰσραὴλ πεποιθότες ἕκαστος εἰς τὴν ἄμπελον
sua & sub ficu sua a dan & vsq͡ȝ ad
αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν συκῆν αὐτοῦ ἀπὸ δὰν καὶ ἕως
bersabee oībus diebus salomonis. & erant
βηρσαβεὲ πάσας τὰς ἡμέρας σολομῶντος. καὶ ἦσαν
salomoni quadraginta milia in currus:
τῷ σολομῶντι τεσσαράκοντα χιλιάδες εἰς ἅρματα,
& duodecim milia equitū. & sufficiebāt necessaria
καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων. καὶ ἐχορήγουν οἱ κα-
prefecti isti regi salomoni fm oīa
θεστάμενοι οὗτοι τῷ βασιλεῖ σολομῶντι κατὰ πάντα
mādata sup mēsā regis:
τὰ διηγγελμένα ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως,
vnusquisq͡ȝ mēse suo: nō mutabāt verbū. &
ἕκαστος τὸν μῆνα αὐτοῦ, οὐ παρήλλασσον λόγον. καὶ
ordea & paleas equis & curri
τὰς κριθὰς καὶ τὸ ἄχυρον τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἅρμα-
bus ferebāt in locū vbi erat rex: vnusquisq͡ȝ p
σιν ἔφερον εἰς τὸν τόπον οὗ ἂν ᾖ ὁ βασιλεύς, ἕκαστος κα-
ordinē suū. & dedit dn̄s prudētiā
τὰ τὴν σύνταξιν αὐτοῦ. καὶ ἔδωκε κύριος φρόνησιν
salomoni: & sapiētiā multā nimis: &
τῷ σολομῶντι, καὶ σοφίαν πολλὴν σφόδρα, καὶ
latitudinē cordis vt arena q̄ iuxta mare.
χύμα καρδίας ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ τὴν θάλασσαν.
& multiplicata ē sapiētia salomonis magis q̄ sapiē
καὶ ἐπληθύνθη ἡ σοφία σολομῶντος ὑπὲρ τὴν φρό-
tia omniū antiquorū hominū: & magis q̄ om
νησιν πάντων ἀρχαίων ἀνθρώπων, καὶ ὑπὲρ πάν-
nes sapiētes egypti. & sapiēs erat sup om
τας φρονίμους αἰγύπτου. καὶ ἐσοφίσατο ὑπὲρ πάν
nes hoīes: & sapiētia āncedebat sup ethā ezrai
τας ἀνθρώπους, καὶ ἐσοφίσατο ὑπὲρ αἰθὰμ τὸν ἐζραΐ-
tem: & eman & chalcal & dar
την, καὶ τὸν αἱμὰν καὶ τὸν χαλκὰλ καὶ τὸν δαρ-
dac filiū machol. & erat nomē eius ī vniuersis
δαὲ υἱὸν μαχὼλ. καὶ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν πᾶσι
gētibus ī circuitu. & locutꝰ est tria milia para
τοῖς ἔθνεσι κύκλῳ. καὶ ἐλάλησε τρεῖς χιλιάδας παρα-
bolas. & erant carmina eiꝰ quinq͡ȝ milia. &
βολάς. καὶ ἦσαν ᾠδαὶ αὐτοῦ πεντακισχίλιαι. καὶ
locutus est de lignis a cedro q̄ in
ἐλάλησε περὶ τῶν ξύλων ἀπὸ τῆς κέδρου τῆς ἐν
libano & vsq͡ȝ ad hyssopū q̄ egreditur
τῷ λιβάνῳ καὶ ἕως τῆς ὑσσώπου τῆς ἐκπορευομένης
ex pariete. & locutꝰ est de iumētis: &
ἐκ τοῦ τοίχου. καὶ ἐλάλησε περὶ τῶν κτηνῶν, καὶ
de volucribus: & de reptilibꝰ: &
περὶ τῶν πετεινῶν, καὶ περὶ τῶν ἑρπετῶν, καὶ
de piscibus. & veniebāt omnes ppl̄i
περὶ τῶν ἰχθύων. καὶ παρεγίνοντο πάντες οἱ λαοὶ
ad audiēdū sapiētiā salomonis. & accipiebat dona
ἀκούειν τῆς σοφίας σολομῶντος. καὶ ἐλάμβανε δῶρα
a regibus terre: q̄cūq͡ȝ audiebāt sapiētiā eius.
παρὰ τῶν βασιλέων τῆς γῆς, ὅσοι ἤκουον τῆς σοφίας αὐτοῦ.

Ca.5.

Et misit chirā rex tyri
Καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ βασιλεὺς τύρου τοὺς
seruos suos ad salomonem:
παῖδας αὐτοῦ πρὸς σολομῶντα,

audiuit eīn q̄ ipsum vnxissent in regem pro dauid
ἤκουσε γὰρ ὅτι αὐτὸν ἔχρισαν εἰς βασιλέα ἀντὶ δαβὶδ
patre eius. q2 diligēs erat chiram dauid
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ὅτι ἀγαπῶν ἦν χειρὰμ τὸν δαυὶδ
oībus diebus: & misit salomon ad chi
πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἀπέστειλε σολομὼν πρὸς χει-
ram dicēs: tu nosti dauid patrē meū q2
ρὰμ λέγων, σὺ οἶδας δαυὶδ τὸν πατέρα μου ὅτι
nō poterat edificare domū nomini dn̄i
οὐκ ἠδύνατο οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου
dei mei a facie bellorū cir-
τοῦ θεοῦ μου ἀπὸ προσώπου τῶν πολέμων τῶν κυ-
cumeuntiū eum: donec daret eos dn̄s
κλωσάντων αὐτόν, ἕως τοῦ δοῦναι αὐτοὺς κύριον
sub vestigiis pedū eius. & nūc requiē
ὑπὸ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐτοῦ. καὶ νῦν ἀνέπαυ-
dedit dn̄s deus meꝰ mihi p circuitū: nō est in
σεν κύριος ὁ θεός μου ἐμοὶ κυκλόθεν, οὐκ ἔστιν ἐπί-
sidiator & nō est occursus malus. & ecce ego
βουλος καὶ οὐκ ἔστιν ἀπάντημα πονηρόν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ
dico edificare domū nomini dn̄i dei:
λέγω οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ,
sicut locutus est dn̄s ad dauid patrē meū
καθὼς ἐλάλησεν κύριος πρὸς δαυὶδ τὸν πατέρα μου
dicens: filius tuꝰ quē dabo pro te sup soliū
λέγων, ὁ υἱός σου ὃν δώσω ἀντὶ σοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον
tuū: hic edificabit domū nomini meo.
σου, οὗτος οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τῷ ὀνόματί μου.
& nūc precipe & precidant mihi ligna de
καὶ νῦν ἔντειλαι καὶ κοψάτωσάν μοι ξύλα ἐκ τοῦ
libano. ecce serui mei cū seruis tuis:
λιβάνου. ἰδοὺ οἱ δοῦλοί μου μετὰ τῶν δούλων σου.
& mercedē seruorū tuorū dabo tibi fm om-
καὶ τὸν μισθὸν τῶν δούλων σου δώσω σοι κατὰ πάν-
nia que dixeris. q2 tu scis: q̄ nō est in
τα ὅσα ἂν εἴπῃς. ὅτι σὺ οἶδας, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν
nobis q̄ nouerit incidere ligna sicut sidonii. & factū
ἡμῖν εἰδὼς κόπτειν ξύλα καθὼς οἱ σιδώνιοι. καὶ ἐγένε-
est vt audiuit chiram verba salomonis letatꝰ
το ὡς ἤκουσε χειρὰμ τῶν λόγων σολομῶντος ἐχάρ-
est valde. & ait: bn̄dictus dn̄s hodie q̄
η σφόδρα. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς κύριος σήμερον ὃς ἔ-
dedit dauid filiū sapiētē sup ppl̄m mul
δωκε τῷ δαυὶδ υἱὸν φρόνιμον ἐπὶ τὸν λαὸν τὸν πο-
tum hūc. & misit chiram ad salomonē
λὺν τοῦτον. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ πρὸς σολομῶντα
dicēs: audiui de oībus q̄ misisti ad me:
λέγων, ἀκήκοα περὶ πάντων ὧν ἀπέσταλκας πρός με,
ego faciā volūtatē tuā in lignis cedrinis & abie
ἐγὼ ποιήσω τὸ θέλημά σου εἰς ξύλα κέδρινα καὶ πεύ-
gnis. serui mei deducēt ea de liba
κινα. οἱ δοῦλοί μου κατάξουσιν αὐτὰ ἐκ τοῦ λιβά-
no in mare: & ego ponā ea in rati-
νου εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγὼ θήσομαι αὐτὰ εἰς σχεδί-
bus vsq͡ȝ ad locū quē nūciaueris ad me: & ex-
ας ἕως τοῦ τόπου οὗ ἂν ἀποστείλῃς πρός με, καὶ ἐκ-
cutiam ea ibi & tu tolles. & tu facies
τινάξω αὐτὰ ἐκεῖ καὶ σὺ ἀρεῖς. καὶ σὺ ποιήσεις τὸ
volūtatē meā vt des panes domui mee. & erat
θέλημά μου τοῦ δοῦναι ἄρτους τῷ οἴκῳ μου. καὶ ἦν
chiram dans salomoni cedros & abietes
χειρὰμ διδοὺς τῷ σολομῶντι κέδρους καὶ πεύκας
iuxta oēm volūtatē eiꝰ. & salomō dedit chiram
κατὰ πᾶν τὸ θέλημα αὐτοῦ. καὶ σολομὼν ἔδωκε τῷ χειρὰμ
viginti milia choros tritici cibū domui e-
εἴκοσι χιλιάδας κόρους πυροῦ μαχὰλ τῷ οἴκῳ αὐ-
ius: & viginti batus olei
τοῦ, καὶ εἴκοσι βαὶθ ἐλαίου

audiuit enim q̄ ipsum vnxissent regem pro patre eius: qa amicus fuerat hiram dauid omni tpe. Misit autem salomon ad hiram dicens. Tu scis voluntatem dd̄ patris mei: & quia non poterat edificare domū noīs dn̄i dei sui pp bella imminētia per circuitum donec daret dominus eos sub vestigio pedū eius. Nūc atē re quiēm dedit deus meus mihi p circuitū: & non est sathan neq͡ȝ occursus malus: quāobrem cogito edificare tēplū noī dn̄i dei mei sicut locutus est dauid patri meo dicēs. Filius tuus quem dabo pro te super solium tuum: ipse edificabit domum noī meo. Precipe igitur vt precidant mihi serui tui cedros de libano: & serui mei sint cū seruis tuis: mercedē āt seruorū tuorū dabo tibi quācunq͡ȝ petieris. Scis enim quō non est in populo meo vir qui nouerit ligna cedere sicut sidonii. Cum ergo audisset hiram verba salomonis letatus est valde & ait. Benedictus dominus hodie qui dedit dauid filium sapientissimum sup populū hunc plurimum. Et misit hiram ad salomonem dicens. Audiui quecunq͡ȝ mandasti mihi. Ego faciam omnem voluntatē tuā in lignis cedrinis & abiegnis. Serui mei deponent ea de libano ad mare: & ego componā ea in ratibus in mari vsq͡ȝ ad locum quem significaberis mihi: & applicabo ea ibi: & tu tolles ea: Prebebisq͡ȝ necessaria mihi: vt detur cibus domui mee. Itaq͡ȝ hiram dabat salomoni ligna cedrina & ligna abiegna iuxta oēm voluntatē eius. Salomon āt p̄bebat hirā vigīti milia choros tritici in cibū domui eius: & vigīti choros purissimi o

כתית כה יתן שלמה לחירם
שנה בשנה: ויהוה נתן חכמה
לשלמה כאשר דבר לו ויהי
שלם בין חירם ובין שלמה
ויכרתו ברית שניהם: ויעל המלך
שלמה מס מכל ישראל ויהי
המס שלשים אלף איש: וישלחם
לבנונה עשרת אלפים בחדש
חליפות חדש יהיו בלבנון
שנים חדשים בביתו ואדנירם
על המס: ויהי לשלמה שבעים
אלף נשא סבל ושמנים אלף
חצב בהר: לבד משרי הנצבים
לשלמה אשר על המלאכה
שלשת אלפים ושלש מאות
הרדים בעם העשים במלאכה:
ויצו המלך ויסעו אבנים גדלות
אבנים יקרות ליסד הבית אבני
גזית: ויפסלו בני שלמה ובני
חירום והגבלים ויכינו העצים
והאבנים לבנות הבית:

Cap. vi.

ויהי בשמונים שנה וארבע
מאות שנה לצאת בני ישראל
מארץ מצרים בשנה הרביעית
בחדש זו הוא החדש השני
למלך שלמה על ישראל ויבן
הבית ליהוה: והבית אשר בנה
המלך שלמה ליהוה ששים אמה
ארכו ועשרים רחבו ושלשים
אמה קומתו: והאולם על פני
היכל הבית עשרים אמה ארכו
על פני רחב הבית עשר באמה
רחבו על פני הבית: ויעש לבית
חלוני שקפים אטמים: ויבן על
קיר הבית יציע סביב את קירות
הבית סביב להיכל ולדביר

כתת נתן · כרת ברת · שנה עלה · שלח · חלף היה · שנה · עבד שור · מאה · רדה עשה · צוה נסע · גזז פסל · בנה כון · היה רבע · יצא · שנה · אלם פנה · היכל · עשה · חלל אטם · בנה יצע · סבב · דבר

lei. Hec tribuebat salomon hiram p singulos ānos. Dedit quoq̄ dñs sapientiam salomoni sicut locutus est ei. Et erat pax inter hiram & salomonem: & pcusserūt ambo fedus. Elegitq̄ rex salomon operarios de oi israel: & erat indictio triginta milia virorū. Mittebatq̄ eos in libanū decē milia per menses singulos vicissim: ita vt duob⁹ mēsib⁹ eēnt in domibus suis. Et adonirā erat sup huiuscemodi idictionē. Fuerūt itaq̄ salomōi septuagīta milia eoꝝ q onera portabāt: & octogita milia latomorū i mōte: absq̄ p̄positis q p̄erant singulis operibus numero triū milium & trecētorum precipientiū populo: & his qui faciebāt op⁹. Precepitq̄ rex vt tollerent lapides grandes: lapides p̄ciosos in fundamentum templi: & q̄drarēt eos quos dolauerūt cemētarii salomōis & cemētarii hirā. Porro biblii p̄parauerūt ligna & lapides ad edificandā domum. 6.

Actum est ergo q̄drīgētesimo & octogesimo anno egressionis filiorum israel de terra egypti in āno quarto mense zio ipse est mēsis secundus regni salomonis super israel: edificare cepit domū dño. Dom⁹ aūt quā edificabat rex salomō dño habebat sexagitā cubitos in longitudine: & viginti cubitos in latitudine: & triginta cubitos in altitudine. Et porticus erat ante tēplū vigīti cubitorum longitudinis iuxta mēsurā latitudīs tēpli: & hēbat decē cubitos latitudinis añ faciē tēpli: fecitq̄ in tēplo fenestras obliquas. Et edificauit super parietē tēpli tabulata p gyrum in parietibus domus per circuitū tēpli & oraculi:

contusi. scđm hoc dabat salomon
κεκοπανισμένου. κατὰ τοῦτο ἐδίδου σολομὼν τῷ
chiram singulis ānis. & dns dedit salomo
χειρὰμ κατ᾽ ἐνιαυτόν. καὶ κύριος ἔδωκε τῷ σολομῶν-
ni sapiaʒ sicut locut⁹ est ei. & erat pax in
τι σοφίαν καθὼς ἐλάλησεν αὐτῷ. καὶ ἦν εἰρήνη ἀνα-
ter chiram & inter salomonē. & pepigerūt
μέσον χειρὰμ καὶ ἀναμέσον σολομῶντος. καὶ διέθεντο
fedus inter se. & tulit rex
διαθήκην ἀναμέσον ἑαυτῶν. καὶ ἀνήνεγκεν ὁ βασιλεὺς
salomon tributū de omni israel. & erat tributū
σολομὼν φόρον ἐκ παντὸς ἰσραήλ. καὶ ἦν ὁ φόρος
triginta milia viroꝝ. & misit eos
τριάκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς
in libanū: decē milia in mēse q̄ vicissim mu-
εἰς τὸν λίβανον, δέκα χιλιάδες ἐν τῷ μηνὶ ἀλλασσό-
tabātur: mēse vno erāt in libano: & duob⁹ mē-
μενοι, μῆνα ἕνα ἦσαν ἐν τῷ λιβάνῳ, καὶ δύο μῆ-
sib⁹ in domib⁹ suis. & adoniram sup tri-
νας ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν. καὶ ἀδωνιρὰμ ἐπὶ τοῦ φό-
butū. & fuerūt salomoni septuaginta mi-
ρου. καὶ ἦσαν τῷ σολομῶντι ἑβδομήκοντα χιλιά-
lia eoꝝ q̄ portabāt on⁹: & octoginta milia lato-
δες αἰρόντων ἄρσιν, καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδες λατό-
moꝝ in mōte: absq̄ pricipib⁹ qui pre-
μων ἐν τῷ ὄρει, ἐκτὸς τῶν ἀρχόντων τῶν καθεσταμέ-
erāt sup opa salomonis tria milia &
νων ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ σολομῶντος τρισχίλιοι καὶ
trecenti prefecti ppl̄i q̄ faciebāt ope-
τριακόσιοι ἐπιστάται τοῦ λαοῦ τῶν ποιούντων τὰ ἔρ-
ra. & precepit rex: & tollūt lapides grā-
γα. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεύς, καὶ αἴρουσι λίθους με-
des preciosos in fundamētū domus & lapides
γάλους τιμίους εἰς τὸ θεμέλιον τοῦ οἴκου καὶ λίθους
dolatos. & dolauerūt serui salomo-
πελεκητούς. καὶ ἐπελέκησαν οἱ δοῦλοι σολομῶν-
nis & serui chiram & giblii: & prepa-
τος καὶ οἱ δοῦλοι χειρὰμ καὶ οἱ γίβλιοι, καὶ ἡτοί-
rauerūt lapides & ligna ad edificādū
μασαν τοὺς λίθους καὶ τὰ ξύλα τοῦ οἰκοδομῆσαι
domum.
τὸν οἶκον.

Ca.6.

Et factū est in octogesimo & quadringētesimo āno egressiōis filioꝝ israel de egy-
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ ἔτει τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐκ τῆς αἰγύ-
pto anno quarto in scđo mēse re-
πτου τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ ἐν τῷ δευτέρῳ μηνὶ βα-
gnāte rege salomone sup isra-
σιλεύοντος τοῦ βασιλέως σολομῶντος ἐπὶ τὸν ἰσρα-
el: & edificauit domū dño. & dom⁹ quā edi-
ήλ, καὶ ᾠκοδόμησε τὸν οἶκον τῷ κυρίῳ. καὶ ὁ οἶκος ὃν ᾠκο-
ficauit rex salomon dño sexaginta cu-
δόμησεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τῷ κυρίῳ ἑξήκοντα πή-
biti lōgitudo eius: & viginti cubiti latitudo
χεις τὸ μῆκος αὐτοῦ, καὶ εἴκοσι πήχεις τὸ πλάτος
eius: & triginta cubiti altitudo eius. &
αὐτοῦ, καὶ τριάκοντα πήχεις τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ τὸ
vestibulū añ faciē tēpli viginti cubiti
αιλὰμ κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ εἴκοσι πήχεις τὸ
lōgitudo eius sup latitudinē dom⁹: & decē in
μῆκος αὐτοῦ ἐπὶ τὸ πλάτος τοῦ οἴκου, καὶ δέκα ἐν
cubito latitudo eius añ faciē do-
πήχει τὸ πλάτος αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον τοῦ οἴ-
mus. & fecit domui fenestras cācellatas secre-
κου. καὶ ἐποίησεν τῷ οἴκῳ θυρίδας δεδικτυωμένας κρυ-
tas. & fecit sup parietē domus tra-
πτάς. καὶ ἐποίησεν ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου μέλα-
bes per gyrū tēplo & oraculo.
θρα κυκλόθεν τῷ ναῷ καὶ τῷ δαβίρ.

D

A 2.Pa. 3.a.

& fecit latera in circuitu. latus qđ subter:
καὶ ἐποίησε πλευρὰς κύκλῳ. ἡ πλευρὰ ἡ ὑποκάτω,
quinq̄ cubitoꝝ latitudo eius. & mediū sex cu-
πέντε πηχέων τὸ πλάτος αὐτῆς. καὶ τὸ μέσον ἓξ πη-
bitorū latitudo: & tertiū septē cubitoꝝ lati-
χέων τὸ πλάτος, καὶ ἡ τρίτη ἑπτὰ πηχέων τὸ πλά-
tudo eius: q2 distātiā dedit domui p circuitū foris
τος αὐτῆς, ὅτι διάστημα ἔδωκεν τῷ οἴκῳ κυκλόθεν ἔξω-
secus dom⁹: vt nō hererēt parietibus
θεν τοῦ οἴκου, ὅπως μὴ ἐπιλαμβάνωνται τῶν τοίχων
dom⁹: nā dom⁹ cū edificaretur ipsa: lapidib⁹
τοῦ οἴκου, ὁ γὰρ οἶκος ἐν τῷ οἰκοδομεῖσθαι αὐτόν, λίθοις
integris dolatis edificata est. & malle⁹ & secu-
ὁλοκλήροις ἀκροτόμοις ᾠκοδομήθη. καὶ σφύρα καὶ πέλε-
ris & omne instrumētū ferreū nō auditū fuit qū edi-
κυς καὶ πᾶν σκεῦος σιδηροῦν οὐκ ἠκούσθη ἐν τῷ οἰ-
ficabatur ipsa. & ostium lateris
κοδομεῖσθαι αὐτόν. καὶ ὁ πυλὼν τῆς πλευρᾶς τῆς
inferioris ad humerū dom⁹ dextrū: &
ὑποκάτωθεν ἐπὶ τὴν ὠμίαν τοῦ οἴκου τὴν δεξιάν, καὶ
cochlearis ascēsus in mediū & de medio in
ἑλικτὴ ἀνάβασις εἰς τὸ μέσον καὶ ἐκ τῆς μέσης ἐπὶ
culmē tertiū. & edificauit domū & consuma-
τὰ τριόροφα. καὶ ᾠκοδόμησε τὸν οἶκον καὶ συνετέλε-
uit eam. & laq̄arib⁹ texit eā in cedris. &
σεν αὐτόν. καὶ ἐκοιλοστάθμησεν αὐτὸν ἐν κέδροις. καὶ
edificauit tabulata per totā domū quin-
ᾠκοδόμησε τοὺς ἐνδέσμους δι᾽ ὅλου τοῦ οἴκου πέν-
q̄ cubitorū altitudo eius: & cōfudebat tabulata
τε πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ συνέχεεν ἐνδέσμους
in lignis cedrinis. & fact⁹ est sermo dñi ad
ἐν ξύλοις κεδρίνοις. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς
salomonē dicēs: domus hec quā tu edificas:
σολομῶντα λέγων, ὁ οἶκος οὗτος ὃν σὺ οἰκοδομεῖς,
si ābulaueris in preceptis meis: & iudi-
ἐὰν πορεύσῃς ἐν τοῖς προστάγμασί μου, καὶ τὰ κρίμα-
cia mea feceris: & custodieris oīa mādata
τά μου ποιῇς, καὶ φυλάσσῃς πάσας τὰς ἐντολάς
mea gradiens in eis: firmabo sermonē meū
μου ἀναστρέφεσθαι ἐν αὐταῖς, στήσω τὸν λόγον μου
tecum quē locut⁹ sū ad dauid patrē tuū
μετὰ σοῦ ὃν ἐλάλησα πρὸς δαυὶδ τὸν πατέρα σου
& habitabo in medio filioꝝ israel: & nō de-
καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ υἱῶν ἰσραήλ, καὶ οὐ κα-
relinquā ppl̄m meū israel. & edificauit sa-
ταλείψω τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ ᾠκοδόμησεν σο-
lomon domū & cōsumauit eā. & edifi-
λομὼν τὸν οἶκον καὶ συνετέλεσεν αὐτόν. καὶ ᾠκοδό-
cauit parietes domus intrisec⁹ per ligna ce-
μησε τοὺς τοίχους τοῦ οἴκου ἔσωθεν διὰ ξύλων κε-
drina a pauimēto domus & vsq̄ ad
δρίνων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ οἴκου καὶ ἕως τῶν
parietes & vsq̄ ad trabes. & laq̄arib⁹ texit cō-
τοίχων καὶ ἕως τῶν δοκῶν. καὶ ἐκοιλοστάθμησε συνε-
iūctim in lignis intrisec⁹. & texit interiorē pte
χόμενα ἐν ξύλοις ἔσωθεν. καὶ περιέσχεν τὸ ἔσω τοῦ
dom⁹ in abiegnis lateribus. & edificauit vi-
οἴκου ἐν πευκίναις πλευραῖς. καὶ ᾠκοδόμησε τοὺς εἴ-
ginti cubitos a sūmitate dom⁹ laterū
κοσι πήχεις ἀπ᾽ ἄκρου τοῦ οἴκου τῶν πλευρῶν τῶν
cedrinorū a pauimēto vsq̄ ad trabes. & fe-
κεδρίνων ἀπὸ ἐδάφους ἕως τῶν δοκῶν. καὶ ἐποίη-
cit eam intrisecus de oraculo in sctm
σεν αὐτὸν ἔσωθεν ἐκ τοῦ δαβὶρ εἰς τὸ ἅγιον τῶν
sanctorū. & quadraginta cubitoꝝ erat ipsum tēplū
ἁγίων. καὶ τεσσαράκοντα πηχέων ἦν αὐτὸς ὁ ναός

B

C

& fecit latera in circuitu. Tabulatum quod subter erat quinq̄ cubitos hēbat latitudinis: & mediū tabulatū sex cubitorū latitudīs: & tertiū tabulatū septē habēs cubitos latitudīs. Trabes autē posuit in domo per circuitum forisecus vt nō hererēt muris templi. Domus aūt cū edificaretur de lapidib⁹ dolatis atq̄ perfectis edificata est & malle⁹ & securis & omne ferramentū nō sunt audita in domo cū edificaretur. Ostiū lateris medii in pariete erat domus dextre: & per cochleā ascendebāt in mediū cenaculum: & a medio in tertiū. Et edificauit domū & cōsumauit eam. Texit quoq̄ domū laquearibus cedrinis: & edificauit tabulatum super oēm domū quinq̄ cubitis altitudinis: & operuit domū lignis cedrinis. Et fact⁹ est sermo dñi ad salomonem dicēs. Dom⁹ hec quā edificas: si ambulaueris in preceptis meis: & iudicia mea feceris: & custodieris omnia mandata mea gradiēs per ea: firmabo sermonē meū tibi quē locutus sum ad dauid patrem tuū: & habitabo in medio filiorū israel: & nō derelinquā populū meum israel. Igitur edificauit salomō domū & cōsumauit eā. Et edificauit parietes domus intrīsecus tabulatis cedrinis a pauimento domus vsq̄ ad sumitatē parietū & vsq̄ ad laq̄aria: & operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pauimētū domus tabulis abiegnis. Edificauitq̄ viginti cubitorū ad posteriorē partem templi tabulata cedrina a pauimento vsq̄ ad supiora: & fecit interiorē domū oraculi in sctm sanctorū. Porro quadraginta cubitorum erat ipsum templum

ויעש צלעות סביב: היציע
התחתנה חמש באמה רחבה
והתיכנה שש באמה רחבה
והשלישית שבע באמה רחבה
כי מגרעות נתן לבית סביב
חוצה לבלתי אחז בקירות הבית:
והבית בהבנתו אבן שלמה מסע
נבנה ומקבות והגרזן כל כלי
ברזל לא נשמע בבית בהבנתו:
פתח הצלע התיכנה אל כתף
הבית הימנית ובלולים יעלו על
התיכנה ומן התיכנה אל
השלשים: ויבן את הבית ויכלהו
ויספן את הבית גבים ושדרת
בארזים: ויבן את היציע על
כל הבית חמש אמות קומתו
ויאחז את הבית בעצי ארזים:
ויהי דבר יהוה אל שלמה
לאמר: הבית הזה אשר אתה
בנה אם תלך בחקתי ואת
משפטי תעשה ושמרת את כל
מצותי ללכת בהם והקמתי את
דברי אתך אשר דברתי אל
דוד אביך: ושכנתי בתוך בני
ישראל ולא אעזב את עמי
ישראל: ויבן שלמה את הבית
ויכלהו: ויבן את קירות הבית
מביתה בצלעות ארזים מקרקע
הבית עד קירות הספן צפה עץ
מבית ויצף את קרקע הבית
בצלעות ברושים: ויבן את
עשרים אמה מירכותי הבית
בצלעות ארזים מן הקרקע עד
הקירות ויבן לו מבית לדביר
לקדש הקדשים: וארבעים
באמה היה הבית הוא ההיכל

תוך · שלש · גרע · בנה נסע · בנה כלה · שמע · עלה · כלה · ספן גוב · אחז · היה · הלך · שפט עשה · צוה קום · עזב · צפה · רבע · היכל

לפני וארז אל הבית פנימה מקלעת פקעים ופטורי צצים הכל ארז אין אבן נראה ודביר בתוך הבית מפנימה הכין לתתן שם את ארון ברית יהוה ולפני הדביר עשרים אמה ארך ועשרים אמה רחב ועשרים אמה קומתו ויצפהו זהב סגור ויצף מזבח ארז ויצף שלמה את הבית מפנימה זהב סגור ויעבר ברתיקות זהב לפני הדביר ויצפהו זהב ואת כל הבית צפה זהב עד תם כל הבית וכל המזבח אשר לדביר צפה זהב ויעש בדביר שני כרובים עצי שמן עשר אמות קומתו וחמש אמות כנף הכרוב האחת וחמש אמות כנף הכרוב השנית עשר אמות מקצות כנפיו ועד קצות כנפיו ועשר באמה הכרוב השני מדה אחת וקצב אחד לשני הכרבים קומת הכרוב האחד עשר באמה וכן הכרוב השני ויתן את הכרובים בתוך הבית הפנימי ויפרשו את כנפי הכרבים ותגע כנף האחד בקיר וכנף הכרוב השני נגעת בקיר השני וכנפיהם אל תוך הבית נגעת כנף אל כנף ויצף את הכרובים זהב ואת כל קירות הבית מסב קלע פתוחי מקלעות כרובים ותמרת ופטורי צצים מלפנים ולחיצון ואת קרקע הבית צפה זהב לפנימה ולחיצון ואת פתח הדביר עשה דלתות עצי שמן האיל מזוזות חמשית ושתי

p foribus oraculi: & cedro oīs domus intrinsecus vestiebatur: hñs tornaturas & iũcturas suas fabrefactas & celaturas eminẽtes. Oīa cedrinis tabulis vestiebãtur: nec oĩno lapis appere pōterat i piete. Oraculũ aũt i medio domus in interiori pte fecerat: vt poneret ibi arcã federis dñi. Porro oraculũ hēbat vigĩti cubitos lõgitudinis & vigĩti cubitos latitudĩs: & vigĩnti cubitos altitudinis: & operuit illud atq; vestiuit auro purissimo. Sed & altare vestiuit cedro. Domũ quoq; ante oraculũ opuit auro purissimo: & affixit lamias clauis aureis. Nihil erat in tẽplo qd nõ auro tegeretur. Sed & totũ altare oraculi texit auro. Et fecit in oraculo duos cherubin de lignis oliuarum decẽ cubitorum altitudinis. Quinq; cubitorũ ala cherub vna: & quinq; cubitorum ala cherub altera .i. decem cubitos habentes a summitate ale vsq; ad ale alterius summitatẽ. Decẽ quoq; cubitorũ erat cherub scds in mensura pari: & opus vnũ erat in duob9 cherubĩ: i. altitudinẽ hēbat vnus cherub decem cubitorũ: & silr cherub secũdus. Posuitq; cherubin in medio tẽpli interioris. Extendebant aũt alas suas cherubin & tangebat ala vna parietem: & ala cherub scdi tangebat parietẽ alterum: ale autem in media pte tẽpli seinuicem contingebant. Texit quoq; cherubin auro. Et oẽs parietes templi p circuitũ sculpsit variis celaturis & torno. Et fecit in eis cherubin & palmas: & picturas varias q̃si pmĩentes de piete & egredientes. Sz & pauimentũ domus texit auro itrĩsecus & extrinsecus. Et i ingressu oraculi fecit duo ostiola de lignis oliuarũ postesq; angulorũ quinq;. & duo

ante faciẽ oraculi: τ cedro ope
κατὰ πρόσωπον τοῦ δαβὶρ, καὶ κέδρῳ περιεκάλυψε
ruit domũ intrinsecus. τ sculpsit celaturas τ extensas
τὸν οἶκον ἔσωθεν. καὶ ἔγλυψεν κολαπτὰς καὶ διαπε-
laminas: omnia cedrina: τ lapis nõ
πετασμένα πέταλα, πάντα κέδρινα, καὶ λίθος οὐκ
apparebat. τ oraculũ in medio dom9 i interiori pte:
ἐφαίνετο. καὶ τὸ δαβὶρ ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἔσωθεν,
vt daret ibi arcã federis dñi. viginti cubitorũ lõgitudo τ viginti cubitorũ latitudo: τ
δοῦναι ἐκεῖ τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου. εἴκοσι πη-
χέων τὸ μῆκος καὶ εἴκοσι πηχέων τὸ πλάτος, καὶ
viginti cubitorũ altitudo eius. τ operuit illud a
εἴκοσι πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ. καὶ περιέσχεν αὐτὸ χρυ-
uro incluso. τ fecit altare ante
σίῳ συγκεκλεισμένῳ. καὶ ἐποίησε θυσιαστήριον κατὰ
faciem oraculi: τ operuit illud auro.
πρόσωπον τοῦ δαβὶρ, καὶ περιέσχεν αὐτὸ χρυσίῳ.
τ totã domũ operuit auro: vsq; ad cõsummationẽ totius domus. τ fecit in oraculo duo
καὶ ὅλον τὸν οἶκον περιέσχε χρυσίῳ, ἕως συντελείας
παντὸς τοῦ οἴκου. καὶ ἐποίησεν ἐν τῷ δαβὶρ δύο
cherubim de lignis cupressinis decẽ cubitorũ
χερουβὶμ ἐκ ξύλων κυπαρισσίνων δέκα πηχέων τὸ
magnitudo mẽsurata: τ quinq; cubitorũ a-
μέγεθος ἐσταθμισμένον, καὶ πέντε πηχέων τὸ πτερύ-
la cherub vnius: τ quinq; cubitorũ
γιον τοῦ χερουβ τοῦ ἑνός, καὶ πέντε πηχέων τὸ
ala eius scda. decẽ in cubito a
πτερύγιον αὐτοῦ τὸ δεύτερον. δέκα ἐν πήχει ἀπὸ
parte ale eius τ vsq; ad partẽ ale e-
μέρους πτερυγίου αὐτοῦ καὶ ἕως μέρους πτερυγίου αὐ-
ius. τ scdo cherub in mẽsura vna cõsu
τοῦ. καὶ τῷ δευτέρῳ χερουβ ἐν μέτρῳ ἑνὶ συντε-
mattio vna cum ambobus. τ altitudo cherub
λεια μία μετὰ ἀμφοτέρων. καὶ τὸ ὕψος τοῦ χερουβ
vnius decẽ in cubito. sic τ secũdus che
τοῦ ἑνὸς δέκα ἐν πήχει. οὕτως καὶ τὸ δεύτερον χε-
rub. τ posuit ambo cherubim in medio
ρουβ. καὶ ἔθηκεν ἀμφότερα τὰ χερουβὶμ ἐν μέσῳ τοῦ
domus interioris. τ extẽdit alas
οἴκου τοῦ ἐσωτάτου. καὶ διεπέτασε τὰς πτέρυγας
suas: τ tãgebat ala vna parietẽ
αὐτῶν, καὶ ἥπτετο ἡ πτέρυξ ἡ μία τοῦ τοίχου τοῦ
domus: τ ala cherub secũdi
οἴκου, καὶ ἡ πτέρυξ τοῦ χερουβ τοῦ δευτέρου
tangebat parietẽ alterũ. τ ale
ἥπτετο τοῦ τοίχου τοῦ ἑτέρου. καὶ αἱ πτέρυγες
eorũ in medio dom9 se inuicẽ cõtigebãt ala ale.
αὐτῶν ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου ἥπτοντο πτέρυξ πτέρυγος.
τ texit cherubim auro: τ oẽs
καὶ περιέσχε τὰ χερουβὶμ χρυσίῳ, καὶ πάντας
parietes domus p circuitũ in celaturis sculpsit in stilo cherubim: τ palmas τ ex-
τοὺς τοίχους τοῦ οἴκου κύκλῳ ἐν κολαπτοῖς ἔγλυ-
ψεν ἐν γραφίδι χερουβίμ, καὶ φοίνικας καὶ δια-
tensas laminas intrĩseco τ extrĩ
πεπετασμένα πέταλα τῷ ἐσωτέρῳ καὶ τῷ ἐξω-
seco. τ paulimẽtũ domus texit auro
τέρῳ. καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ οἴκου περιέσχε χρυσίῳ
interioris τ exterioris. τ hostio
τοῦ ἐσωτάτου καὶ τοῦ ἐξωτάτου. καὶ τῷ θυρώμα-
oraculi fecit portas de lignis iuniperinis.
τι τοῦ δαβὶρ ἐποίησε θύρας ἐκ ξύλων ἀρκευθίνων.
τ lumina quincuplicia τ duas
καὶ φλιὰς πενταπλᾶς καὶ δύο

portas de lignis abiegnis. τ sculpture sup eã
θύρας ἐκ ξύλων πευκίνων. καὶ ἐγκολαπτὰ ἐπ᾽ αὐτὸν
insculpte: in eis cherubiz τ palme: τ
ἐγκεκολαμμένα, ἐπ᾽ αὐτῶν χερουβὶμ καὶ φοίνικες, καὶ
extense lamine. τ texit auro: τ
διαπεπετασμένα πέταλα. καὶ περιέσχεν χρυσίῳ, καὶ
descẽdebat sup cherubim τ sup palmas aurũ. τ sic fecit vestibulo
κατέβαινεν ἐπὶ τὰ χερουβὶμ καὶ ἐπὶ τοὺς φοίνι-
κας τὸ χρυσίον. καὶ οὕτως ἐποίησε τῷ πυλῶνι τοῦ
tẽpli. limina de lignis iuniperinis: portic9 q̃druplicitcr: τ
ναοῦ. φλιαὶ ἐκ ξύλων ἀρκευθίνων, στοαὶ τετραπλῶς, καὶ
in ambabus ianuis ligna abiegna due pli
ἐν ἀμφοτέραις ταῖς θύραις ξύλα πεύκινα δύο πτυ-
ce ianua vna τ cardines earũ: τ due plice
χαὶ ἡ θύρα μία καὶ στροφεῖς αὐτῶν, καὶ δύο πτυχαὶ
ianua secũda: q̃ voluebãtur insculpte cheru
ἡ θύρα ἡ δευτέρα, στρεφόμεναι ἐγκεκολαμμέναι χερου-
bim τ palme: τ extense lamine:
βὶμ καὶ φοίνικες, καὶ διαπεπετασμένα πέταλα,
τ tecte auro deducto sup sculpturã. τ edificauit atriũ interius: tres
καὶ περιεχόμενα χρυσίῳ καταγομένῳ ἐπὶ τὴν ἐκτύ-
πωσιν. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν, τρεῖς
ordines per politos: τ ordo fabrefacte cedri in circuitu. In quarto ãno fundata est do
στίχους διὰ πελεκητῶν, καὶ στίχος κατειργασμένης κέ-
δρου κυκλόθεν. ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει ἐθεμελιώθη ὁ οἶ-
mus dñi in mẽse zio. τ in ãno vndecimo in mẽse
κος κυρίου ἐν μηνὶ ζιοῦ. καὶ ἐν ἔτει ἑνδεκάτῳ ἐν μηνὶ
bul: ipse est mẽsis octauus: perfecit domũ se
βουλ, οὗτός ἐστιν μὴν ὄγδοος, συνετέλεσε τὸν οἶκον κα-
cũdũ oẽs rões eius τ scd3 oia
τὰ πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ κατὰ πάντα
iudicia eius. τ edificauit eam in septẽ annis.
τὰ κρίματα αὐτοῦ. καὶ ᾠκοδόμησεν αὐτὸν ἐν ἑπτὰ
ἔτεσιν.

Ca. 7.

Et edificauit salomon domũ suã
Καὶ ᾠκοδόμησε σολομὼν τὸν οἶκον αὐτοῦ τῷ
tredecimo anno: τ perfecit totã domũ suã: τ edificauit domũ saltus li
τρεισκαιδεκάτῳ ἔτει, καὶ συνετέλεσεν ὅλον τὸν οἶ-
κον αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησεν τὸν οἶκον δρυμοῦ τοῦ λι-
bani: cẽtũ cubitorũ lõgitudo eius: τ quinquagita cubitorũ latitudo eius: τ trigin-
βάνου, ἑκατὸν πηχέων τὸ μῆκος αὐτοῦ, καὶ πεντή-
κοντα πηχέων τὸ πλάτος αὐτοῦ, καὶ τριάκον-
ta cubitorũ altitudo eius sup quattuor ordines co
τα πηχέων τὸ ὕψος αὐτοῦ ἐπὶ τεσσάρων στίχων στύ-
lũnarũ cedrinarũ: τ humeri cedrini colũnis. τ te
λων κεδρίνων, καὶ ὠμίαι κέδριναι τοῖς στύλοις. καὶ ἐφά-
xit cedro domũ desup in lateribus
τνωσε κέδρῳ τὸν οἶκον ἄνωθεν ἐπὶ τῶν πλευρῶν
colũnarũ. τ numer9 colũnarũ quinq; τ quadraginta: ordo vnus decẽ τ quinq;. τ
τῶν στύλων. καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στύλων πέντε καὶ τεσ-
σαράκοντα, ὁ στίχος ὁ εἷς δέκα καὶ πέντε. καὶ
trabes tres: τ regio cõtra regionẽ tripliciter.
μέλαθρα τρία, καὶ χώρα ἐπὶ χώραν τρισσῶς.
τ oẽs porte τ regiões quadrãgulate
καὶ πάντα τὰ θυρώματα καὶ αἱ χῶραι τετράγωνοι
trabibus cõnexe: a ianua ad ianuã tripliciter. τ
μεμελαθρωμέναι, ἀπὸ θύρας ἐπὶ θύραν τρισσῶς. καὶ
porticũ colũnarũ quinquaginta cubitorũ lõgitudo: τ triginta cubitorũ in latitudine: cõiũcta
τὸ ἐλὰμ τῶν στύλων πεντήκοντα πηχέων τὸ μῆ-
κος, καὶ τριάκοντα πηχέων ἐν πλάτει, ἐζυγωμένα
porticui ante
ἐλὰμ ἐπὶ

ostia de lignis oliuarũ. Et sculpsit in eis picturã cherubĩ & palmarũ spẽs & anaglypha valde prominẽtia: & texit ea auro: & opuit tã cherubin q̃; palmas & cetera auro. Fecitq; in introitu templi postes de lignis oliuarũ quadrãgulatos: & duo ostia de lignis abiegnis altrinsec9 & vtrũq; ostiũ duplex erat: & seinuicẽ tenens aperiebatur. Et sculpsit cherubin & palmas & celaturas valde eminẽtes: opuitq; oia laminis aureis ope q̃dro ad regulam. Et edificauit atriũ interi9 trib9 ordinibus lapidũ politorum & vno ordine lignorũ cedri. Anno quarto fundata est domus dñi in mense zio: & in anno vndecimo mẽse elul ipse est mẽsis octauus: perfecta est domus in omni opere suo: & in vniuersis vtensilib9 suis. Edificauitq; eam annis septem. 7.

Omũ aũt suã edificauit salomon tredeci annis: & ad pfectũ vsq; perduxit. Edificauit quoq; domũ saltus libani centũ cubitorũ lõgitudinis: & quinq̃ginta cubitorũ latitudinis: & triginta cubitorũ altitudinis: & quattuor deãbulatoria inter colũnas cedrinas. Ligna qppe cedrina exciderat in colũnas: & tabulatis cedrinis vestiuit totã camerã que quadraginta quinq; colũnis sustentabatur. Vnus autem ordo habebat colũnas quideci contra se inuicem positas & e regione se respicientes equali spatio inter colũnas: & sup colũnas quadrãgulata ligna in cũctis equalia. Et porticum colũnarũ fecit quinquaginta cubitorũ longitudinis: & trigĩta cubitorũ latitudinis & alterã porticũ i

דלתות עצי שמן וקלע עליהם מקלעות כרובים ותמרות ופטורי צצים וצפה זהב וירד על הכרובים ועל התמרות את הזהב וכן עשה לפתח ההיכל מזוזות עצי שמן מאת רבעית ושתי דלתות עצי ברושים שני צלעים הדלת האחת גלילים ושני קלעים הדלת השנית גלילים וקלע כרובים ותמרות ופטרי צצים וצפה זהב מישר על המחקה ויבן את החצר הפנימית שלשה טורי גזית וטור כרתת ארזים בשנה הרביעית יסד בית יהוה בירח זו ובשנה האחת עשרה בירח בול הוא החדש השמיני כלה הבית לכל דבריו ולכל משפטו ויבנהו שבע שנים

Cap. vij.

ואת ביתו בנה שלמה שלש עשרה שנה ויכל את כל ביתו ויבן את בית יער הלבנון מאה אמה ארכו וחמשים אמה רחבו ושלשים אמה קומתו על ארבעה טורי עמודי ארזים וכרתות ארזים על העמודים וספן בארז ממעל על הצלעת אשר על העמודים ארבעים וחמשה חמשה עשר הטור ושקפים שלשה טורים ומחזה אל מחזה שלש פעמים וכל הפתחים והמזוזות רבעים שקף ומול מחזה אל מחזה שלש פעמים ואת אולם העמודים עשה חמשים אמה ארכו ושלשים אמה רחבו ואולם על

פניהם ועמדים ועב על פניהם׃
ואולם הכסא אשר ישפט שם
אלם המשפט עשה וספון בארז
מהקרקע עד הקרקע׃ וביתו
אשר ישב שם חצר האחרת
מבית לאולם כמעשה הזה היה
ובית יעשה לבת פרעה אשר
לקח שלמה כאולם הזה׃ כל
אלה אבנים יקרת כמדות
גזית מגררות במגרה מבית
ומחוץ וממסד עד הטפחות
ומחוץ עד החצר הגדולה׃ ומיסד
אבנים יקרות אבנים גדלות
אבני עשר אמות ואבני שמנה
אמות׃ ומלמעלה אבנים יקרות
כמדות גזית וארז׃ וחצר הגדולה
סביב שלשה טורים גזית וטור
כרתת ארזים ולחצר בית יהוה
הפנימית ולאלם הבית׃ וישלח
המלך שלמה ויקח את חירם
מצר׃ בן אשה אלמנה הוא
ממטה נפתלי ואביו איש צרי
חרש נחשת וימלא את החכמה
ואת התבונה ואת הדעת לעשות
כל מלאכה בנחשת ויבוא אל
המלך שלמה ויעש את כל
מלאכתו׃ ויצר את שני העמודים
נחשת שמנה עשרה אמה קומת
העמוד האחד וחוט שתים
עשרה אמה יסב את העמוד
השני׃ ושתי כתרת עשה
לתת על ראשי העמודים מצק
נחשת חמש אמות קומת
הכתרת האחת וחמש אמות
קומת הכתרת השנית׃ שבכים
מעשה שבכה גדלים מעשה

פנה · שפט ספן · עשה · מדד · גזז גרר · יסד · אמה · עלה · סבב · שלח לקח · איש · סלא · בין ידע · עשה לאך · בוא · צור · סבב עמד · שנה · נתן יצק · כתר · עשה

facie maioris porticus & colūnas: & epistylia sup colūnas fecit. Porticū quoq; solii in q̄ tribunal est fecit: & texit lignis cedrinis a pauimēto vsq; ad sūmitatē & domuncula in quā sedebatur ad iudicandum erat in medio porticu simili opere. Domū quoq; fecit filie pharaonis quā vxorē duxerat salomō: tali ope quali & hāc porticū. Oīa lapidib⁹ pciosis q ad normā quādam atq; mēsurā: tā intrīsecus q̄ extrinsecus serrati erāt a fundamento vsq; ad summitatē parietum & extrinsecus vsq; ad atrium maius. Fundamēta aūt de lapidibus preciosis lapidibus magnis decem siue octo cubitorū: & desuper lapides preciosi eq̄lis mēsure secti erāt: similiterq; de cedro. Et atriū mai⁹ rotūdū triū ordinū de lapidibus sectis: & vnius ordinis de dolata cedro: necnō & in atrio domus dñi interiori: & in porticu dom⁹. Misit quoq; rex salomon & tulit hyram de tyro filiū mulieris vidue de tribu neptali patre tyrio artificē erarium & plenū sapientia intelligentia & doctrina ad faciendum omne op⁹ ex ere. Qui cum venisset ad regē salomonem fecit omne op⁹ ei⁹: & finxit duas colūnas ereas decem & octo cubitorū altitudinis colūnam vnā: & linea duodecim cubitorū ambiebat columnam vtranq;. Duo quoq; capitella fecit que ponerentur super capita colūnarū fusilia ex ere: quinq; cubitorū altitudinis capitellū vnū: & quinq; cubitorum altitudinis capitellū alterū: & quasi in modum retis & catenarum sibi iuicē miro ope cōtex

faciem eorū. et columne et crassitudo sup fa
πρόσωπον αὐτῶν. καὶ στύλοι καὶ πάχος ἐπὶ πρόσω
ciem eis: et porticū solii vbi iudicabit ibi:
πον αὐτοῖς, καὶ τὸ ἐλὰμ τοῦ θρόνου οὗ κρινεῖ ἐκεῖ,
porticū iudicii. et tabulis texit cedrinis a
ἐλὰμ τοῦ κριτηρίου. καὶ ἐφάτνωσεν κεδρίνοις ἀπὸ
pauimēto vsq; ad sūmitatē. et domus eius in qua sede
ἐδάφους ἕως ὑπερῴου. καὶ οἶκος αὐτοῦ ἐν ᾧ καθή
bit ibi: et atriū vnū circūdatū his sm
σεται ἐκεῖ, καὶ αὐλὴ μία ἐξελισσομένη τούτοις κατὰ
opus hoc. et edificauit domū salomon fi
τὸ ἔργον τοῦτο. καὶ ᾠκοδόμησεν οἶκον σολομὼν τῇ θυ
lie pharaōis: quā duxit salomon: iuxta porticū
γατρὶ φαραὼ, ἣν ἔλαβεν σολομὼν, κατὰ τὸ ἐλὰμ τοῦ
hoc. hec oīa ex lapidib⁹ preciosis sculpta: ex
το. ταῦτα πάντα ἐκ λίθων τιμίων κεκολαμμένα, ἐκ
distātia intrinsec⁹ et extrinsec⁹ ex fundamētis vsq; ad
διαστήματος ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἐκ τῶν θεμελίων ἕως
extremitates pietū: et extrinsec⁹ ad atriū magnū
τῶν γείσων, καὶ ἔξωθεν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν μεγάλην
fundatū lapidib⁹ pciosis magnis decē cubi
τὴν τεθεμελιωμένην λίθοις τιμίοις μεγάλοις δέκα πη
tis et octo cubitis: et desup lapidib⁹ precio
χέσι καὶ ὀκταπήχεσι, καὶ ἐπάνωθεν λίθοις τιμί
sis sm eādem mēsurā politis et cedris:
οις κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον πελεκητοῖς καὶ κέδροις, τῆς
atrii magni in circuitu tres ordines politorū:
αὐλῆς τῆς μεγάλης κύκλῳ τρεῖς στίχοι πελεκητῶν,
et ordo sculpte cedri: et atrio dom⁹
καὶ στίχος ἐγκεκολαμμένης κέδρου, καὶ τῇ αὐλῇ οἴκου
dñi interius et porticui domus. et mi
κυρίου τῇ ἔσωθεν καὶ τῷ ἐλὰμ τοῦ οἴκου. καὶ ἀπέστει
sit rex salomon: et accepit chiram de
λεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν, καὶ ἔλαβε τὸν χειρὰμ ἐκ
tyro filiū mulieris vidue: et iste de tri
τύρου υἱὸν γυναικὸς χήρας, καὶ οὗτος ἀπὸ τῆς φυ
bu nephthalim. et pater ei⁹ vir tyrius ar
λῆς νεφθαλείμ. καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀνὴρ τύριος τέ
tifex eris: et repletus sapia
κτων χαλκοῦ, καὶ πεπληρωμένος τῆς σοφίας τῆς
artis et prudētie et sciētie ad faciēdū omne
τέχνης καὶ συνέσεως καὶ ἐπιγνώσεως τοῦ ποιεῖν πᾶν
opus in ere. et allatꝰ est ad regem salo
ἔργον ἐν χαλκῷ. καὶ εἰσήχθη πρὸς τὸν βασιλέα σολο
monē: et fecit oē opus: et conflauit
μῶντα, καὶ ἐποίησε πᾶν τὸ ἔργον, καὶ ἐχώνευσε τοὺς
duas columnas: decē et octo cubiti altitudo co
δύο στύλους, δέκα καὶ ὀκτὼ πήχεις τὸ ὕψος τοῦ στύ
lūne: et perimetrū duodecim cubitorū si
λου, καὶ τὸ περίμετρον δώδεκα πηχέων παρ
lum ambiebat eam. et sic colūna scda. et
τίον ἐκύκλου αὐτόν. καὶ οὕτως ὁ στύλος ὁ δεύτερος. καὶ
duo capitella fecit: vt daret sup capi
δύο ἐπιθέματα ἐποίησε, δοῦναι ἐπὶ τὰς κεφα
ta colūnarū cōflatilia erea. et quinq; cubito
λὰς τῶν στύλων χωνευτὰ χαλκᾶ. καὶ πέντε πηχέ
rum altitudo capitelli vni⁹: et quinq;
ων τὸ ὕψος τοῦ ἐπιθέματος τοῦ ἑνὸς, καὶ πέντε
cubitorū altitudo scdi: et fecit retia
πηχέων τὸ ὕψος τοῦ δευτέρου, καὶ ἐποίησε δίκτυα

B

C

ad cooperiēdū capitella colūnarū: septē
ἐπικαλύψαι τὰ ἐπιθέματα τῶν στύλων, ἑπτὰ τῷ
capitello vni: et septē capitello se
ἐπιθέματι τῷ ἑνὶ, καὶ ἑπτὰ τῷ ἐπιθέματι τῷ δευ
cūdo opus pēsile. duo ordines malogranatorū ene
τέρῳ ἔργον κρεμαστόν. δύο στίχοι ῥοῶν χαλ
orū retib⁹ coherēti opus pēsile. ordo
κῶν διεδικτυωμένοι ἔργον κρεμαστόν, στίχος
supra ordinē. et sic fecit capitello
ἐπὶ στίχον. καὶ οὕτως ἐποίησε τῷ ἐπιθέματι τῷ
secundo. et capitella sup capita
δευτέρῳ. καὶ ἐπιθέματα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν
colūnarū: opus lilii iuxta vestibulū quattuor cu
στύλων, ἔργον κρίνου κατὰ τὸ ἐλὰμ τεσσάρων πη
bitorū. et trabes sup ambas colūnas: et
χέων. καὶ μέλαθρον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν στύλων, καὶ
super latera capitellū: et malogranatorū du
ἐπάνωθεν τῶν πλευρῶν ἐπίθεμα, καὶ τῶν ῥοῶν δια
cēti ordines sup capitellū secūdū. et sta
κόσιοι στίχοι ἐπὶ τῆς κεφαλίδος τῆς δευτέρας. καὶ ἔστη
tuit colūnas vestibuli tēpli. et statuit
σε τοὺς στύλους τοῦ ἐλὰμ τοῦ ναοῦ. καὶ ἔστησε
colūnā dexterā: et vocauit nomē eius
τὸν στύλον τὸν δεξιὸν, καὶ ἐπεκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ
iachin. et statuit colūnā secūdā sini
ἰαχίν. καὶ ἔστησε τὸν στύλον τὸν δεύτερον τὸν ἀρι
strū: et vocauit nomē eius booz. et
στερὸν, καὶ ἐπεκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ βοόζ. καὶ
sup capita colūnarū opus lilii. et
ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν στύλων ἔργον κρίνου. καὶ
perfectū est opus colūnarū. et fecit
ἐτελειώθη τὸ ἔργον τῶν στύλων. καὶ ἐποίησε τὴν
mare fusile decē in cubito a la
θάλασσαν χυτὴν δέκα ἐν πήχει ἀπὸ τοῦ χεί
bio eius vsq; ad labiū rotūdū p circuitū
λους αὐτῆς ἕως τοῦ χείλους στρογγύλην κύκλῳ
eius: quinq; in cubito altitudo eius. et re
αὐτῆς, πέντε ἐν πήχει τὸ ὕψος αὐτῆς. καὶ συ
sticula triginta cubitorū ambiebāt illud. et
ναγωγὴ τριάκοντα πήχεις ἐκύκλου αὐτήν. καὶ
firmamenta sub labio eius in
ὑποστηρίγματα ὑποκάτω τοῦ χείλους αὐτῆς κυ
circuitu ambiebāt illud. decē in cubito ābiebāt
κλόθεν ἐκύκλουν αὐτήν. δέκα ἐν πήχει ὁρίσαν τὴν
mare in circuitu. duo ordines firmamētorū fu
θάλασσαν κυκλόθεν. δύο στίχοι ὑποστηριγμάτων χυ
silium in fusorio eorū. et duodecim boues
τοὶ ἐν τῷ χωνευτηρίῳ αὐτῶν. καὶ δώδεκα βόες
sub mare: tres respiciētes
ὑποκάτω τῆς θαλάσσης, οἱ τρεῖς ἐπιβλέποντες
aquilonē: et tres respiciētes mare: et
βορρᾶν, καὶ οἱ τρεῖς ἐπιβλέποντες θάλασσαν, καὶ οἱ
tres respiciētes austrū: et tres respiciē
τρεῖς ἐπιβλέποντες νότον, καὶ οἱ τρεῖς ἐπιβλέ
tes orientē: et mare supra eos de
ποντες ἀνατολὰς, καὶ ἡ θάλασσα ἐπ' αὐτῶν ἐπά
super: et oīum posteriora ad intus. et
νωθεν, καὶ πάντων τὰ ὀπίσθια εἰς τὸ ἔνδον. καὶ τὸ
crassitudo eius palmi: et labiū eius
πάχος αὐτῆς παλαιστῆς, καὶ τὸ χεῖλος αὐτῆς
quasi opus labii calicis pullulās lilii: duorū
ὡσεὶ ἔργον χείλους ποτηρίου βλαστὸν κρίνου, δύο
miliū batorū capax erat. et fecit decē bases
χιλιάδας χοεῖς ἐχώρει. καὶ ἐποίησε δέκα μεχωνώθ

D

tarū. Vtrūq; capitellum columnarū fusile erat. Septena versuū retiacula ī capitello vno: & septē a retiacula ī capitello altero. Et perfecit columnas & duos ordines per circuitū retiaculoꝝ singulorum vt tegerēt capitella que erant super summitatem malogranatorū. Eodē modo fecit & capitello secūdo. Capitella āt q̄ erant super capita colūnarū quasi ope lilii fabricata erāt in porticu q̄ttuor cubitorum: & rursū alia capitella ī sūmitate colūnarū desup iuxta mēsurā colūne contra retiacula. Malogranatorū āt ducēti ordines erāt in circuitu capitelli secundi. Et statuit duas colūnas in porticu tēpli. Cunq; statuisset colūnam dexterā: vocauit eā nomīe iachin. Similiter erexit columnā secūdā: & vocauit nomē eius booz. Et sup capita colūnaꝝ opus in modum lilii posuit: pfectūq; ē opus colūnarū. Fecit quoq; mare fusile decem cubitorum a labio vsq; ad labiū rotundū in circuitu. Quīq; cubitorū altitudo eius: & resticula triginta cubitorū cīgebāt illud p circuitū: & sculptura subter labiū circuibat illud decē cubitis ambiens mare. Duo ordīes sculpturarū histriatarū erāt fusiles: & stabant super duodecim boues. E quib⁹ tres respiciebant ad aquilonē: & tres ad occidentem & tres ad meridiem: & tres ad orientem: & mare super eos desup erat: quorū posteriora vniuersa ītrinsec⁹ latitabāt. Grossitudo aūt luteris triū vnciarū erat: labiumq; eius q̄si labiū calicis & foliū repādi lilii. Duomilia batos capiebat: Et fecit decem bases

שרשרות לכתרת אשר על
ראש העמודים שבעה לכתרת
האחת ושבעה לכתרת השנית׃
ויעש את העמודים ושני טורים
סביב על השבכה האחת לכסות
את הכתרת אשר על ראש
הרמנים וכן עשה לכתרת
השנית׃ וכתרת אשר על ראש
העמודים מעשה שושן באלם
ארבע אמות׃ וכתרת על שני
העמודים גם ממעל מלעמת
הבטן אשר לעבר השבכה
והרמונים מאתים טרים סביב
על הכתרת השנית׃ ויקם את
העמודים לאלם ההיכל ויקם
את העמוד הימני ויקרא את
שמו יכין ויקם את העמוד
השמאלי ויקרא את שמו בעז׃
ועל ראש העמודים מעשה שושן
ותתם מלאכת העמודים׃ ויעש
את הים מוצק עשר באמה
משפתו עד שפתו עגל סביב
וחמש באמה קומתו וקוה שלשים
באמה יסב אתו סביב׃ ופקעים
מתחת לשפתו סביב סבבים
אתו עשר באמה מקפים את
הים סביב שני טורים הפקעים
יצוקים ביצקתו׃ עמד על שני
עשר בקר שלשה פנים צפונה
ושלשה פנים ימה ושלשה
פנים נגבה ושלשה פנים
מזרחה והים עליהם מלמעלה
וכל אחריהם ביתה׃ ועביו
טפח ושפתו כמעשה שפת
כוס פרח שושן אלפים בת יכיל׃
ויעש את המכנות עשר

ספן כסה · שושן · ארבע שנה · עלה · מאה טור · שנה קום · עמד היכל · קרא · שמאל · עשה · תמם לאך · יצק · שפה עגל · נקף · יצק · פנה צפן · זרח עלה · עבה · שפה עשה · שושן כול · כון

נחשת ארבע באמה ארך
המכונה האחת וארבע באמה
רחבה ושלש באמה קומתה׃
וזה מעשה המכונה מסגרות
להם ומסגרות בין השלבים׃
ועל המסגרות אשר בין
השלבים אריות בקר וכרובים
ועל השלבים כן ממעל ומתחת
לאריות ולבקר ליות מעשה
מורד׃ וארבעה אופני נחשת
למכונה האחת וסרני נחשת
וארבעה פעמתיו כתפת להם
מתחת לכיר הכתפת יצקות
מעבר איש ליות׃ ופיהו מבית
לכתרת ומעלה באמה ופיה עגול
מעשה כן אמה וחצי האמה
וגם על פיה מקלעות ומסגרתיהם
מרבעות לא עגלות׃ וארבעת
האופנים למתחת למסגרות וידות
האופנים במכונה וקומת האופן
האחד אמה וחצי האמה׃
ומעשה האופנים כמעשה
אופן המרכבה ידותם וגביהם
וחשוקיהם וחשריהם הכל
מוצק׃ וארבע כתפות אל
ארבע פנות המכנה האחת
מן המכנה כתפיה׃ ובראש
המכונה חצי האמה קומה
עגול סביב ועל ראש
המכונה ידתיה ומסגרתיה
ממנה׃ ויפתח על הלחת
ידתיה ועל מסגרתיה כרובים
אריות ותמרת כמער איש
וליות סביב׃ כזאת עשה את
עשר המכנות מוצק אחד מדה
אחת קצב אחד לכלהנה׃

רבע ‧ סגר ‧ ארה ‧ כרב ‧ עלה ‧ לוה ‧ עשה ‧ ירד ‧ אפן ‧ פה ‧ עגל ‧ חצה ‧ פה ‧ קלע ‧ רבע ‧ כון ‧ רכב ‧ גב ‧ חשק ‧ יצק ‧ פנה ‧ חצה ‧ פתח ‧ לוח ‧ כרב ‧ ארה ‧ לוה ‧ סבב ‧ כון ‧ עבד ‧ כלל

eneas quattuor cubitorum longitudinis bases singulas: & quattuor cubitorum latitudinis: & triū cubitorū altitudinis: & ipsum opus basium interrasile erat. Et sculpture inter iuncturas & inter coronulas & plectas: leões & boues & cherubin: & in iuncturis similiter desuper. Et subter leones & boues quasi lora ex ere dependentia: & quattuor rote per bases singulas: & axes erei & per quattuor partes quasi humeruli subter luterē fusiles cōtra seinuicē respectātes. Os quoq luteris intrinsecus erat in capitis sūmitate: & qđ forinsecus apparebat vnius cubiti erat totū rotundū. pariterq hēbat vnū cubitū & dimidiū. In angulis aūt colūnarū varie celature erāt: & media intercolūnia quadrata nō rotunda. Quattuor quoq rote q̄ p quattuor angulos basis erant cohere bant sibi subter basim. Vna rota hēbat altitudīs cubitū & semis. Tales aūt rote erāt quales solēt in curru fieri. Et axes earū & radii & canti & modioli omnia fusilia. Nā & humeruli illi quattuor per singulos angulos basis vnius ex ipsa basi fusiles & cōiuncti erāt. In summitate aūt basis erat quedā rotūditas vnius & dimidii cubiti ita fabrefacta vt luter desup posset iponi: habens celaturas suas variasq sculpturas ex semetipsa. Sculpsit quoq in tabulatis illis q̄ erant ex ere: & in angulis cherubin & leones & palmas quasi in silitudinē hois stantis vt nō celata sed apposita per circuitū viderentur. In hūc modū fecit decē bases: fusura vna & mensura sculpturaq consimili.

erea quattuor cubitorū lōgitudo basis
χαλκᾶς τεσσάρων πηχέων τὸ μῆκος μεχωνὼθ τῆς
vnius & quattuor cubitorū latitudo eius: &
μιᾶς καὶ τεσσάρων πηχέων τὸ πλάτος αὐτῆς, καὶ
triū cubitorū altitudo eius. & hoc opus
τριῶν πηχέων τὸ ὕψος αὐτῆς. καὶ τοῦτο τὸ ἔργον
basis interrasile eius: & interrasile
τῆς μεχωνὼ συγκλειστὸν αὐτῆς, καὶ συγκλειστὸν
in medio iuncturarū. & in interrasili
ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων. καὶ ἐπὶ τὰ συγκλείσμα-
bus in medio iuncturarū leones & boues & cherubim.
τα ἀναμέσον ἐξεχομένων λέοντες καὶ βόες καὶ χε-
rubim. & in iuncturis sic & desuper: & subter leones & boues
ρουβίμ. καὶ ἐπὶ τῶν ἐξεχομένων οὕτω καὶ ἐπάνωθεν, καὶ ὑποκάτωθεν τῶν λεόντων καὶ τῶν βοῶν
regiões op9 descēsus. & quattuor rote
χῶραι ἔργον καταβάσεως. καὶ τέσσαρες τροχοὶ
eree basi vni & excedēcia
χαλκοῖ τῇ μεχωνὼ τῇ μιᾷ καὶ τὰ προέχοντα
erea & quattuor ptes eius: humeruli eaꝝ sub
χαλκᾶ καὶ τέσσαρα μέρη αὐτῆς, ὠμίαι αὐτῶν ὑπο-
ter luteres. & humeruli fusiles
κάτωθεν τῶν λουτήρων, καὶ ὠμίαι κεχυμέναι ἀπὸ
trans viri apposite. & os eius
πέραν ἀνδρὸς προσκείμεναι. καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ
intrinsecus capitelli & sup in cubito. &
ἔσωθεν τῆς κεφαλίδος καὶ ἄνω ἐν πήχει. καὶ τὸ
os eius rotūdū: opus sic cubiti
στόμα αὐτοῦ στρογγυλοῦν, ποίημα οὕτω πήχεως
& dimidij cubiti. & in ore e-
καὶ ἡμίσεως πήχεως. καὶ ἐπὶ τοῦ στόματος αὐ-
ius tornature & interrasilia eoꝝ quadrā
τοῦ διατορεύματα καὶ διάπηγα αὐτῶν τετρά-
gulata nō rotūda. & quattuor rote sub
γωνα οὐ στρογγύλα. καὶ τέσσαρες οἱ τροχοὶ ὑποκάτω-
ter interrasilia. & manus in rotis
θεν τῶν διαπήγων. καὶ χεῖρες ἐν τοῖς τροχοῖς
in base. & altitudo rote vni9
ἐν τῇ μεχωνώ. καὶ τὸ ὕψος τοῦ τροχοῦ τοῦ ἑνὸς
cubiti & dimidij. & opus rotaꝝ
πήχεως καὶ ἡμίσους. καὶ τὸ ἔργον τῶν τροχῶν
sic opus rotarū currus. & manus eaꝝ
ὡς ἔργον τροχῶν ἅρματος. καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν
& humeri earū & opera earū
καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν καὶ αἱ πραγματεῖαι αὐτῶν
oīa fusilia. & quattuor humeruli in
τὰ πάντα χωνευτά. καὶ τέσσαρες ὠμίαι ἐπὶ τῶν
quattuor angulis basis vnius: ex ba-
τεσσάρων γωνιῶν τῆς μεχωνὼ τῆς μιᾶς, ἐκ τῆς με-
se humeri eius. & in summitate ba-
χωνὼ οἱ ὦμοι αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεχω-
sis medietas cubiti magnitudo eius rotunda
νὼ ἥμισυ τοῦ πήχεως μέγεθος αὐτῆς στρογγύλον
in circuitu sup caput basis. & ma-
κύκλῳ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μεχωνώ. καὶ αἱ χεῖ-
nus eius & interrasilia eius ab ea.
ρες αὐτῆς καὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῆς ἀπ᾽ αὐτῆς.
& aperiebat sup principia manuū eius.
καὶ ἠνοίγετο ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν χειρῶν αὐτῆς.
& interrasilia eius cherubim & leones
καὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῆς χερουβὶμ καὶ λέοντες
& palme stātia: vnūqdq appositū iuxta fa-
καὶ φοίνικες ἑστῶτα, ἕκαστον ἐχόμενον κατὰ πρόσω-
ciem eius intrīsecus in circuitu. iuxta hanc fe-
πον αὐτοῦ ἔσωθεν κυκλόθεν. κατὰ ταύτην ἐποί-
cit decem bases ordine vno & mēsura vna
ησε τὰς δέκα μεχωνὼθ τάξιν μίαν καὶ μέτρον ἓν
in omnibus.
ἐν πάσαις.

E

& fecit decē luteres eneos quadraginta
καὶ ἐποίησε δέκα χυτρογαύλους χαλκοῦς τεσσαράκοντα
ta batoꝝ capacē vnū luterē mēsura
τα χόεις χωροῦντα τὸν ἕνα χυτρόγαυλον μετρήσει
quattuor cubitorū. & luter vni9 sup ba-
τεσσάρων πηχέων. καὶ χυτρόγαυλος ὁ εἷς ἐπὶ τὴν με-
sim vnā decē basibus. & posuit decē
χωνὼ τὴν μίαν ταῖς δέκα μεχωνώθ. καὶ ἔθετο τὰς δέκα
bases quinq ab humero domus q̄
μεχωνὼθ πέντε ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τοῦ
a dextris: & quinq ab humero domus q̄
ἐκ δεξιῶν, καὶ πέντε ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τοῦ
a sinistris. & mare ab humero
ἐξ ἀριστερῶν. καὶ ἡ θάλασσα ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ
domus a dextris cōtra oriētē a la-
οἴκου ἐκ δεξιῶν κατὰ ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ κλί-
tere austri. & fecit chirā lebetes
τους τοῦ νότου. καὶ ἐποίησε χειρὰμ τοὺς λέβητας
& calfactoria & phialas. & cōple-
καὶ τὰς θερμαστρεῖς καὶ τὰς φιάλας. καὶ συνετέ-
uit chirā facere oīa opera q̄cūq fe-
λεσε χειρὰμ ποιῶν πάντα τὰ ἔργα ὅσα ἐποίη-
cit regi salomoni in domo dñi.
σε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου. τοὺς
duas colūnas & vertibilia sculpturarū existētia
δύο στύλους καὶ τὰ στρεπτὰ τῶν γλυφῶν τὰ ὄντα
sup capitalia colūnaꝝ duo. & retiacula
ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν στύλων δύο. καὶ δίκτυα
duo vt operirēt vtraq vertibilia
δύο τοῦ καλύπτειν ἀμφότερα τὰ στρεπτὰ τῶν
sculpturarū existētia sup colūnas. & malogranata
γλυφῶν τὰ ὄντα ἐπὶ τῶν στύλων. καὶ τὰς ῥόας
ambobus retiaculis quadrigenta. duo ordi-
ἀμφοτέροις τοῖς δικτύοις τετρακοσίας. δύο στί-
nes malogranatorū retiaculo vni: ad operiēdū
χοι ῥοῶν τῷ δικτύῳ τῷ ἑνί, τοῦ περικαλύπτειν
vtraq vertibilia existētia sup ambobus
ἀμφότερα τὰ στρεπτὰ τὰ ὄντα ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν
colūnis. & decē bases: & lu-
στύλων. καὶ τὰς δέκα μεχωνώθ, καὶ τοὺς χυ-
teres decē sup bases: &
τρογαύλους τοὺς δέκα ἐπὶ τῶν μεχωνώθ, καὶ
mare vnū: & duodecī boues qui
τὴν θάλασσαν μίαν, καὶ τοὺς δώδεκα βόας τοὺς
subter mare: & lebetes &
ὑποκάτω τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς
calfactoria & phialas: & oīa vasa
θερμαστρεῖς καὶ τὰς φιάλας, καὶ πάντα τὰ σκεύη
perfecit: q̄ fecit chiram regi sa-
συνετέλεσεν, ἃ ἐποίησε χειρὰμ τῷ βασιλεῖ σο-
lomoni in domo dñi erea valde. in
λομῶντι ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου χαλκᾶ ἄρδην. ἐν τῷ
vicinio iordanis fudit ea rex
περιοίκῳ τοῦ ἰορδάνου ἐχώνευσεν αὐτὰ ὁ βασι-
in crassitudine terre inter socchoth
λεὺς ἐν τῷ πάχει τῆς γῆς ἀναμέσον σοκχὼθ
& inter sarthan. & dedit salomō rex
καὶ ἀναμέσον σαρθάν. καὶ ἔδωκε σολομὼν ὁ βασι-
oīa vasa: pre multitudine nimis nō
λεὺς πάντα τὰ σκεύη, ἐκ πλήθους σφόδρα οὐκ
erat pōdus eris. & fecit salomon
ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ. καὶ ἐποίησεν ὁ σολομὼν
omnia vasa in domo dñi: altare
πάντα τὰ σκεύη ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, τὸ θυσιαστήριον
aureū: &
τὸ χρυσοῦν, καὶ

G

Fecit quoq decem luteres eneos. Quadragita batos capiebat luter vnus: erat q quattuor cubitorū. Singulosq luteres per singulas, idest decē bases posuit: & cōstituit decem bases: quinq ad dexterā partem tēpli: & quinq ad sinistram. Mare aūt posuit ad dexterā ptē tēpli contra orientem ad meridiem. Fecit ergo hyram lebetes & scutras & amulas: & perfecit omne opus regis salomonis in templo dñi. columnas duas: & funiculos capitellorum super capitella colūnarū duos: & retiacula duo: vt operirent duos funiculos qui erant super capita columnarum & malogranata quadringenta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos capitellorum qui erant super capita columnarū: & bases decem: & luteres decem super bases: & mare vnum: & boues duodecim subter mare: & lebetes & scutras & amulas: omnia vasa que fecit hyram regi salomoni in domo domini de auricalcho erant. In campestri regiōe iordanis fudit ea rex in argyllosa terra inter sochot & sarthan: & posuit salomon oīa vasa in domo domini. Propter multitudinem aūt nimiam non erat pondus eris. Fecitq salomon omnia vasa in domo domini: altare aureū &

ויעש עשרה כירות נחשת
ארבעים בת יכיל הכיור האחד
ארבע באמה הכיור האחד כיור
אחד על המכונה האחת לעשר
המכנות׃ ויתן את המכנות חמש
על כתף הבית מימין וחמש על
כתף הבית משמאלו ואת הים
נתן מכתף הבית הימנית קדמה
ממול נגב׃ ויעש חירום את
הכירות ואת היעים ואת
המזרקות ויכל חירם לעשות
את כל המלאכה אשר עשה
למלך שלמה בית יהוה׃ עמדים
שנים וגלת הכתרת אשר על
ראש העמודים שתים והשבכות
שתים לכסות את שתי גלות
הכתרת אשר על ראש העמודים׃
ואת הרמנים ארבע מאות לשתי
השבכות שני טורים רמנים
לשבכה האחת לכסות את שתי
גלות הכתרת אשר על פני
העמודים׃ ואת המכנות עשר
ואת הכירת עשרה על המכנות׃
ואת הים האחד ואת הבקר
שנים עשר תחת הים׃ ואת
הסירות ואת היעים ואת
המזרקות ואת כל הכלים האלה
אשר עשה חירם למלך שלמה
בית יהוה נחשת ממרט׃ בככר
הירדן יצקם המלך במעבה
האדמה בין סכות ובין צרתן׃
וינח שלמה את כל הכלים
מרב מאד מאד לא נחקר
משקל הנחשת׃ ויעש שלמה
את כל הכלים אשר בית
יהוה את מזבח הזהב ואת

עשה ‧ רבע ‧ כול ‧ כיר ‧ נתן ‧ ימן ‧ שמל ‧ יעה ‧ זרק ‧ כלה ‧ לאך ‧ שנה ‧ גלה ‧ עמד ‧ כסה ‧ רבע ‧ מאה ‧ גלה ‧ פנה ‧ כון ‧ כלה ‧ מרט ‧ עבה ‧ חקר ‧ שקל ‧ עשה ‧ זבח

הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב׃ וְאֶת הַמְּנֹרוֹת חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאול לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרֹת וְהַמֶּלְקַחַיִם זָהָב׃ וְהַסִּפּוֹת וְהַמְזַמְּרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוּר וְהַפֹּתוֹת לְדַלְתוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי לְקֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים לְדַלְתֵי הַבַּיִת לַהֵיכָל זָהָב׃ וַתִּשְׁלַם כָּל הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת קָדְשֵׁי דָּוִד אָבִיו אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הַזָּהָב וְאֶת הַכֵּלִים נָתַן בְּאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה׃

mensam sup quam ponerentur panes ppōnis auream: & candelabra aurea quinq ad dextrā & quinq ad sinistrā contra oraculū ex auro puro & quasi lilii flores & lucernas desup aureas & forcipes aureos & hydrias: & fuscinulas: & phialas: & mortariola: & thuribula de auro purissimo. Et cardines ostiorum domus interioris sancti sanctorum & ostiorū domꝰ templi ex auro erāt. Et perfecit omne opꝰ qd faciebat salomon in domo domini: & intulit que sctificauerat dd pater suus: argentum & aurum & vasa: reposuitq in thesauris domus domini. 8.

mensam in qua panes propositionis aurea: et candelabra quinque a dextris et quinque a sinistris contra faciem oraculi aurea inclusa: et lampadas: et lucernas: et hydrias aureas: et vestibula: et claui: et phiale: et catina: et mortariola aurea: inclusa. et cardines ostiū domus interioris sancti sanctorum: et portas domus templi aureas. et cōpletū est opus: qd fecit salomon domui dñi. et intulit salomon scta dauid patris sui: argentum et aurū et vasa dedit in thesauros domus dñi.

καὶ τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς οἱ ἄρτοι τῆς προθέσεως χρυσῆν, καὶ τὰς λυχνίας πέντε ἐκ δεξιῶν καὶ πέντε ἐξ εὐωνύμων κατὰ πρόσωπον τοῦ δαβὶρ χρυσᾶς συγκλειομένας, καὶ τὰ λαμπάδια, καὶ τοὺς λύχνους, καὶ τὰς ἐπαρυστρίδας χρυσᾶς, καὶ τὰ πρόθυρα, καὶ οἱ ἧλοι, καὶ αἱ φιάλαι, καὶ τὰ τρυβλία, καὶ αἱ θυΐσκαι χρυσαῖ, συγκλειστά· καὶ τὰ θυρώματα τῶν θυρῶν τοῦ οἴκου τοῦ ἐσωτάτου τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων, καὶ τὰς θύρας τοῦ οἴκου ναοῦ χρυσᾶς· καὶ ἀνεπληρώθη τὸ ἔργον, ὃ ἐποίησε σολομὼν τῷ οἴκῳ κυρίου, καὶ εἰσήνεγκε σολομὼν τὰ ἅγια δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὰ σκεύη ἔδωκεν εἰς τοὺς θησαυροὺς οἴκου κυρίου.

Cap. viij.

אָז יַקְהֵל שְׁלֹמֹה אֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת נְשִׂיאֵי הָאָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה יְרוּשָׁלָםִ לְהַעֲלוֹת אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה מֵעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן׃ וַיִּקָּהֲלוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיֶרַח הָאֵתָנִים בֶּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃ וַיָּבֹאוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת הָאָרוֹן׃ וַיַּעֲלוּ אֶת אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת כָּל כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר בָּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם׃ וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל עֲדַת יִשְׂרָאֵל הַנּוֹעָדִים עָלָיו אִתּוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן מְזַבְּחִים צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא יִסָּפְרוּ וְלֹא יִמָּנוּ מֵרֹב׃ וַיָּבִאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה אֶל מְקוֹמוֹ אֶל דְּבִיר הַבַּיִת אֶל קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אֶל תַּחַת כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים׃ כִּי הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם אֶל מְקוֹם הָאָרוֹן וַיָּסֹכּוּ

Tunc congregati sūt omnes maiores natu israel cum principibus tribuum & duces familiarum filiorum israel ad regem salomonē in ierusalem: vt deferrent arcam federis dñi de ciuitate dauid. idest de sion. Conuenitq ad regem salomonē vniuersus israel in mense bethanim in solēni die: ipse est mēsis septimꝰ. Veneruntq senes de israel: & tulerunt arcā sacerdotes & portauerunt arcam domini & tabernaculum federis: & oia vasa sanctuarii q erant in tabernaculo: & ferebāt ea sacerdotes & leuite. Rex autem salomon & oīs multitudo israel que conuenerat ad eū gradiebatur cū illo ante arcā: & immolabant oues & boues absq estimatione & numero. Et intulerunt sacerdotes arcam federis domini in locum suum in oraculum templi in sanctum sanctorum subter alas cherubin. Siquidē cherubin expandebant alas super locū arce: & protegebant

Ca. 8.

Tunc cōgregauit rex salomon omnes maiores natu israel et oēs principes tribuū duces familiarū filiorū israel ad regem salomonē in hierusalem: vt deferrent arcam federis dñi de ciuitate dd: hec est sion in mēse athanim in solēnitate: ipse est mēsis septimus. et venerūt oēs seniores israel. et tulerūt sacerdotes arcā et tabernaculū federis et omnia vasa scta que in tabernaculo federis. et rex et ois ppls israel ante arcā immolātes boues et oues innumerabiles. et inferunt sacerdotes arcā federis dñi in locū suū in oraculū domus in sancta sctōr subter alas cherubim: quia cherubim expansa alis sup locū arce. et protegebāt

Τότε ἐξεκκλησίασεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους ἰσραὴλ καὶ πάντας ἄρχοντας τῶν φυλῶν ἡγεμόνας πατριῶν υἱῶν ἰσραὴλ πρὸς τὸν βασιλέα σολομῶντα ἐν ἱερουσαλὴμ, τοῦ ἀνενεγκεῖν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐκ πόλεως δαυὶδ, αὕτη ἐστὶ σιὼν ἐν μηνὶ ἀθανὶμ ἐν ἑορτῇ· αὐτός ἐστι μὴν ἕβδομος· καὶ ἦλθον πάντες οἱ πρεσβύτεροι ἰσραήλ. καὶ ἦραν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ σκήνωμα τοῦ μαρτυρίου καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἅγια τὰ ἐν τῷ σκηνώματι τοῦ μαρτυρίου· καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰσραὴλ ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ θύοντες βόας καὶ πρόβατα ἀναρίθμητα. καὶ εἰσφέρουσιν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου εἰς τὸν τόπον αὐτῆς εἰς τὸ δαβὶρ τοῦ οἴκου εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῶν χερουβὶμ, ὅτι τὰ χερουβὶμ διαπεπετασμένα ταῖς πτέρυξιν ἐπὶ τὸν τόπον τῆς κιβωτοῦ. καὶ περιεκάλυπτον

2.Pa. 5.a.

cherubim sup arcā et sup scta eius desuper: et eminebāt scificata: et apparebāt summitates scificator de sanctis sup faciem oraculi. et nō apparebāt extrīsecus: et fuerūt ibi vsq in diem hanc. et nō erāt in arca nisi due tabule lapidee tabule federis: quas posuerat ibi moyses in choreb: q̄s pepigit dñs cū filiis israel cū egrederētur ipsi de terra egypti. et factū est vt egressi sūt sacerdotes de sctūario et nebula impleuit domū dñi. et nō poterāt sacerdotes stare administrādū a facie nebule: qz impleuit glīa dñi domū dñi. tūc dixit salomō: dñs dixit: vt habitaret in caligine. et ego edificaui domū nomini tuo sctū tibi et paratū: et solio tuo vt habites tu in eo in sēpiternū. et conuertit rex faciem suā et benedixit omni israel. et ois ecclia israel stabat. et ait: bñdictꝰ dñs deus israel: qui locutꝰ est in ore suo de dauid patre meo: et in manibꝰ eius perfecit dicens: a qua die eduxi pplm meū israel de egypto nō elegi in ciuitate in vno sceptro israel: vt edificaret domū vt esset nomē meū ibi: sed elegi in dauid vt esset dux sup pplm meū israel. et fuit in corde dauid pris mei edificare domū nomini dei israel. et ait dñs ad dauid patrē meū: qz fuit in corde tuo edificare domū nomini meo: benefecisti: qz fuit in corde tuo. veruntñ nō tu edificabis domū: sed filiꝰ tuus q egressus est ex lateribꝰ tuis: iste edificabit domū nomini meo. et suscitauit dñs sermonē suū quē locutꝰ est: et steti pro dauid patre meo: et sedi

B

τὰ χερουβὶμ ἐπὶ τὴν κιβωτὸν καὶ ἐπὶ τὰ ἅγια αὐτῆς ἐπάνωθεν, καὶ ὑπερεῖχον τὰ ἡγιασμένα καὶ ἐβλέποντο αἱ κεφαλαὶ τῶν ἡγιασμένων ἐκ τῶν ἁγίων εἰς πρόσωπον τοῦ δαβὶρ, καὶ οὐκ ὠπτάνοντο ἔξω, καὶ ἦσαν ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ οὐκ ἦν ἐν τῇ κιβωτῷ πλὴν αἱ δύο πλάκες λίθιναι πλάκες τῆς διαθήκης, ἃς ἔθηκεν ἐκεῖ μωυσῆς ἐν χωρὴβ, ἃς διέθετο κύριος μετὰ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθον οἱ ἱερεῖς ἐκ τοῦ ἁγίου καὶ ἡ νεφέλη ἀνέπλησε τὸν οἶκον κυρίου. καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἱερεῖς στῆναι λειτουργεῖν ἀπὸ προσώπου τῆς νεφέλης, ὅτι ἐνέπλησε δόξα κυρίου τὸν οἶκον. τότε εἶπε σολομὼν, κύριος εἶπε, τοῦ κατασκηνῶσαι ἐν γνόφῳ· καὶ ἐγὼ ᾠκοδόμησα οἶκον τῷ ὀνόματί σου ἅγιόν σοι καὶ ἕτοιμον, καὶ τῷ καθέδρᾳ σου τοὺς αἰῶνας. καὶ ἀπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ εὐλόγησε τὸν πάντα ἰσραὴλ· καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἰσραὴλ εἱστήκει. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, ὃς ἐλάλησεν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ περὶ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ ἐπλήρωσε λέγων: ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνήγαγον τὸν λαόν μου ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου οὐκ ἐξελεξάμην ἐν πόλει ἐν ἑνὶ σκήπτρῳ ἰσραὴλ, τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τοῦ εἶναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ, ἀλλ' ἐξελεξάμην ἐν δαυὶδ τοῦ εἶναι ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ἐπὶ τῆς καρδίας δαυὶδ τοῦ πατρός μου οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἰσραήλ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς δαυὶδ τὸν πατέρα μου, ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τὴν καρδίαν σου οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματί μου, καλῶς ἐποίησας, ὅτι ἐγενήθη ἐπὶ τὴν καρδίαν σου· πλὴν οὐ σὺ οἰκοδομήσεις τὸν οἶκον, ἀλλ' ὁ υἱός σου ὁ ἐξελθὼν ἐκ τῶν πλευρῶν σου, οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου. καὶ ἀνέστησε κύριος τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ὃ ἐλάλησε, καὶ ἀνέστην ἀντὶ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκάθισα

2.Pa. 6.a.

arcam & vectes eius desuper. Cūq eminerēt vectes & apparerent summitates eorum foris sanctuarium ante oraculū: nō apparebāt vltra extrinsecus: qui & fuerūt ibi vsq in pñtē diē. In arca aūt non erat aliud nisi due tabule lapidee q̄s posuerat in ea moyses in oreb q̄n pepigit dñs fedus cū filiis israel cū egrederentur de terra egypti. Factū ē aūt cū exissent sacerdotes de sanctuario: nebula impleuit domum dñi: & nō poterāt sacerdotes stare & ministrare pp nebulā. Impleuerat eni glīa dñi domum domini. Tunc ait salomon. Dñs dixit vt habitaret in nebula. Edificās edificaui domū & habitaculū tuum firmissimū solio tuo in sempiternū. Conuertitq rex faciē suā & bndixit oī ecclesie israel. Ois eni ecclesia israel stabat. Et ait salomon. Bñdictus dñs deus israel qui locutus est ore suo ad dauid patrē meū: & in manibus eius pfecit dicens. A die qua eduxi populum meū israel de egypto: nō elegi ciuitatem de vniuersis tribubus israel: vt edificaretur domus & eēt nomen meū ibi: sed elegi dauid vt eēt super ppl'm meū israel. Voluitq dauid pater meꝰ edificare domū nomini dñi dei israel: & ait dñs ad dauid patrē meū. Q d cogitasti in corde tuo edificare domum noi meo: bñ fecisti hoc ipm mēte tractās. Veruntñ tu nō edificabis mihi domū: sed filius tuꝰ q egredietur de renibꝰ tuis ipe edificabit domum noi meo. Confirmauit dominus sermonē suū quē locutus est: stetiq pro dauid patre meo: & sedi

A

הַמְּדַבְּרִים עַל הָאָרוֹן וְעַל בַּדָּיו מִלְמָעְלָה׃ וַיַּאֲרִכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי הַבַּדִּים מִן הַקֹּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ הַחוּצָה וַיִּהְיוּ שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ אֵין בָּאָרוֹן רַק שְׁנֵי לֻחוֹת הָאֲבָנִים אֲשֶׁר הִנִּחַ שָׁם מֹשֶׁה בְּחֹרֵב אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן הַקֹּדֶשׁ וְהֶעָנָן מָלֵא אֶת בֵּית יְהוָה׃ וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשָׁרֵת מִפְּנֵי הֶעָנָן כִּי מָלֵא כְבוֹד יְהוָה אֶת בֵּית יְהוָה׃ אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לִשְׁכֹּן בָּעֲרָפֶל׃ בָּנֹה בָנִיתִי בֵּית זְבֻל לָךְ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים׃ וַיַּסֵּב הַמֶּלֶךְ אֶת פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֵת כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל וְכָל קְהַל יִשְׂרָאֵל עֹמֵד׃ וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֵת דָּוִד אָבִי וּבְיָדוֹ מִלֵּא לֵאמֹר׃ מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא בָחַרְתִּי בְעִיר מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת בַּיִת לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וָאֶבְחַר בְּדָוִד לִהְיוֹת עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי עִם לְבַב דָּוִד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל דָּוִד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם לְבָבְךָ לִבְנוֹת בַּיִת לִשְׁמִי הֱטִיבֹתָ כִּי הָיָה עִם לְבָבֶךָ׃ רַק אַתָּה לֹא תִבְנֶה הַבָּיִת כִּי אִם בִּנְךָ הַיֹּצֵא מֵחֲלָצֶיךָ הוּא יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃ וַיָּקֶם יְהוָה אֶת דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֵּר וָאָקֻם תַּחַת דָּוִד אָבִי וָאֵשֵׁב

עַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
וָאֶבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל׃ וָאָשִׂם שָׁם מָקוֹם
לָאָרוֹן אֲשֶׁר שָׁם בְּרִית יְהוָה
אֲשֶׁר כָּרַת עִם אֲבֹתֵינוּ בְּהוֹצִיאוֹ
אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַיַּעֲמֹד שְׁלֹמֹה
לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה נֶגֶד כָּל קְהַל
יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו הַשָּׁמָיִם׃
וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין
כָּמוֹךָ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל
הָאָרֶץ מִתָּחַת שֹׁמֵר הַבְּרִית
וְהַחֶסֶד לַעֲבָדֶיךָ הַהֹלְכִים לְפָנֶיךָ
בְּכָל לִבָּם׃ אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ
דָּוִד אָבִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לוֹ וַתְּדַבֵּר
בְּפִיךָ וּבְיָדְךָ מִלֵּאתָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃ וְעַתָּה
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹר לְעַבְדְּךָ
דָוִד אָבִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לוֹ
לֵאמֹר לֹא יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מִלְּפָנַי
יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל רַק אִם
יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת דַּרְכָּם לָלֶכֶת
לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְפָנָי׃ וְעַתָּה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֵאָמֶן נָא דְּבָרְךָ
אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי׃ כִּי
הַאֻמְנָם יֵשֵׁב אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ
הִנֵּה הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא
יְכַלְכְּלוּךָ אַף כִּי הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר
בָּנִיתִי׃ וּפָנִיתָ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ
וְאֶל תְּחִנָּתוֹ יְהוָה אֱלֹהָי לִשְׁמֹעַ
אֶל הָרִנָּה וְאֶל הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר
עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם׃
לִהְיוֹת עֵינֶךָ פְתֻחוֹת אֶל הַבַּיִת
הַזֶּה לַיְלָה וָיוֹם אֶל הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יִהְיֶה שְׁמִי שָׁם
לִשְׁמֹעַ אֶל הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל
עַבְדְּךָ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה׃ וְשָׁמַעְתָּ
אֶל תְּחִנַּת עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל

שום קום · כרת · יצא · עמד · פנה זבח · פרשׂ · עלה · דבר · כרת פנה · ישב · שמר הלך · אמן · כלכל · בנה פנה · פלל חנן · רנן · היה · קום

super thronum israel sicut locutus est dominus: & edificaui domum nomini domini dei israel: & constitui ibi locum arce in qua federis domini est quod percussit cum patribus nostris quando egressi sunt de terra egypti. Stetit autem salomon ante altare domini in conspectu ecclesie israel: & expandit manus suas in celum & ait. Domine deus israel non est similis tui deus in celo desuper & super terram deorsum: qui custodis pactum & misericordiam seruis tuis qui ambulant coram te in toto corde suo: qui custodisti seruo tuo dauid patri meo que locutus es ei. Ore locutus es & manibus perfecisti: vt hec dies probat. Nunc igitur domine deus israel conserua famulo tuo dauid patri meo que locutus es ei: dicens. Non auferetur de te vir coram me qui sedeat super thronum israel: ita tamen si custodierint filii tui viam suam vt ambulent coram me sicut tu ambulasti in conspectu meo. Et nunc domine deus israel firmentur verba tua que locutus es seruo tuo dauid patri meo. Ergo ne putandum est quod vere deus habitet super terram? Si enim celum & celi celorum te capere non possunt: quanto magis domus hec quam edificaui? Sed respice ad orationem serui tui & ad preces eius domine deus meus. Audi hymnum & orationem quam seruus tuus orat coram te hodie: vt sint oculi tui aperti super domum hanc nocte ac die super domum de qua dixisti: erit nomen meum ibi: vt exaudias orationem quam orat in loco isto ad te seruus tuus: vt exaudias deprecationem serui tui & populi tui israel

sup thronū israel: sicut locutus est dñs. τ
ἐπὶ τοῦ θρόνου ἰσραὴλ, καθὼς ἐλάλησε κύριος. καὶ
edificaui domū nomini dñi dei israel:
ᾠκοδόμησα οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραὴλ,
τ cōstitui ibi locū arce in qua est ibi fe-
καὶ ἐθέμην ἐκεῖ τόπον τῇ κιβωτῷ ἐν ᾗ ἐστιν ἐκεῖ ἡ διαθήκη
dus dei quod pepigit dñs cū patrib⁹ nřis cū
θεοῦ ἣν διέθετο κύριος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν ἐν τῷ
educeret ipse eos de terra egypti. τ stetit salo-
ἐξαγαγεῖν αὐτὸν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἔστη σολο-
mon ante faciē altaris dñi in cōspectu
μὼν κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου ἐνώπιον
omnis ecclesie israel. τ expādit ma-
πάσης ἐκκλησίας ἰσραήλ. καὶ διεπέτασε τὰς χεῖ-
nus suas in celū τ dixit: dñe deus
ρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπε, κύριε ὁ θεὸς τοῦ
israel: nō est sicut tu deus in celo desup τ
ἰσραήλ, οὐκ ἔστιν ὡς σὺ θεὸς ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω καὶ
sup terrā deorsū: vt custodias pactū τ miam
ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, φυλάσσειν διαθήκην καὶ ἔλεος
seruo tuo qui ambulauit corā te in
τῷ δούλῳ σου τῷ πεπορευμένῳ ἐνώπιόν σου ἐν
toto corde suo: que custodisti seruo tuo dd
ὅλῃ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἃ ἐφύλαξας τῷ δούλῳ σου δαβὶδ
patri meo. que locutus es in ore tuo:
τῷ πατρί μου. ἃ ἐλάλησας ἐν τῷ στόματί σου,
τ in manibus tuis implesti vt dies hec.
καὶ ἐν ταῖς χερσί σου ἐπλήρωσας ὡς ἡ ἡμέρα αὕ-
τ nūc dñe de⁹ israel: cōserua dauid
τη. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἰσραήλ, φύλαξον δαβὶδ τῷ
seruo tuo patri meo que locutus es ei dicēs.
δούλῳ σου τῷ πατρί μου ἃ ἐλάλησας αὐτῷ λέγων.
nō auferetur tibi vir de facie mea se-
οὐκ ἐξαρθήσεταί σοι ἀνὴρ ἐκ προσώπου μου καθήμε-
dēs sup thronū israel: tñ si custodierint filij
νος ἐπὶ θρόνου ἰσραήλ, πλὴν ἐὰν φυλάξωνται οἱ υἱοί
tui vias suas: vt ambulent corā me
σου τὰς ὁδοὺς αὐτῶν τοῦ πορεύεσθαι ἐνώπιόν μου
sicut ambulasti tu corā me: τ nūc dñe de-
καθὼς ἐπορεύθης σὺ ἐνώπιόν μου, καὶ νῦν κύριε ὁ θε-
us israel firmetur iā verbū tuū dauid patri
ὸς ἰσραὴλ πιστωθήτω δὴ τὸ ῥῆμά σου δαβὶδ τῷ πατρί
meo: qr si vere habitauerit deus cū hominib⁹
μου, ὅτι εἰ ἀληθῶς κατοικήσει ὁ θεὸς μετὰ ἀνθρώπων
sup terrā: si celū τ celi celor̄ nō suffi-
ἐπὶ τῆς γῆς; εἰ ὁ οὐρανὸς καὶ οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν οὐκ ἀρκέσου-
ciēt tibi: quō domus ista quā edificaui nomi-
σί σοι, πῶς ὁ οἶκος οὗτος ὃν ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόμα-
ni tuo: τ respicias τ ad orōnē meā ad
τί σου; καὶ ἐπιβλέψῃ καὶ ἐπὶ τὴν προσευχήν μου ἐπὶ
depcationē meā dñe deus israel: vt audias orā-
τὴν δέησίν μου κύριε ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἀκούειν τῆς δεή-
tionē τ preces: quas seruus tuus o-
σεως καὶ τῆς προσευχῆς, ἧς ὁ δοῦλός σου προσεύ-
rat corā te ad te hodie: vt sint ocu-
χεται ἐνώπιόν σου πρὸς σὲ σήμερον, τοῦ εἶναι ὀφ-
li tui aperti in domū hanc die
θαλμούς σου ἀνεῳγμένους εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἡμέρας
τ nocte in locū istū: quē dixisti erit
καὶ νυκτὸς εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ὃν εἶπας ἔσται τὸ
nomē meū: vt exaudias orōnē quā o-
ὄνομά μου, τοῦ εἰσακούειν τῆς προσευχῆς ἧς προ-
rat seruus tuus in loco isto: τ
σεύχεται ὁ δοῦλός σου εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ
audias depcationē serui tui τ
εἰσακούσῃ τῆς δεήσεως τοῦ δούλου σου καὶ τοῦ
ppli tui israel
λαοῦ σου ἰσραήλ

C

quecūq; orauerint in loco isto. τ tu
ὅσα ἂν προσεύξωνται εἰς τὸν τόπον τοῦτον. καὶ σὺ
exaudies in loco habitaculi tui in
εἰσακούσῃ ἐν τῷ τόπῳ τῆς κατοικήσεώς σου ἐν τῷ
celo: τ facies τ ppiti⁹ eris: quecūq; peccauerit
οὐρανῷ, καὶ ποιήσεις καὶ ἵλεως ἔσῃ, ὅσα ἂν ἁμάρτῃ
homo proximo suo. τ si acceperit sup eū
ἄνθρωπος τῷ πλησίον αὐτοῦ. καὶ ἐὰν λάβῃ ἐπ' αὐτὸν
execrationē vt execret ipse. τ venerit τ declarauerit
ἀρὰν τοῦ ἀράσασθαι αὐτόν, καὶ ἔλθῃ καὶ ἐξαγορεύσῃ
corā facie altaris tui in domo hac:
κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου σου ἐν τῷ οἴκῳ τού-
τ exaudies de celo τ facies τ
τῳ, καὶ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ποιήσεις καὶ
iudicabis pplm tuū israel. vt cōdemnes impiū:
κρινεῖς τὸν λαόν σου ἰσραήλ. τοῦ ἀνομῆσαι ἄνομον,
vt des viā suā in caput eius: τ vt iu-
δοῦναι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τοῦ δι-
stifices iustū vt des ei fm iusticiā
καιῶσαι δίκαιον δοῦναι αὐτῷ κατὰ τὴν δικαιοσύνην
suā. cū corruerit ppls tu⁹ israel co-
αὐτοῦ. ἐν τῷ πταῖσαι τὸν λαόν σου ἰσραὴλ ἐνώ-
ram inimicis suis: qr peccaturi sunt tibi: τ con-
πιον ἐχθρῶν αὐτῶν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, καὶ ἐπι-
uertētur τ cōfitebūtur nomini tuo: τ
στρέψουσι καὶ ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου, καὶ
orabunt τ deprecabūtur in domo hac:
προσεύξονται καὶ δεηθήσονται ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ,
τ tu exaudies de celo: τ ppiti⁹ eris
καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἵλεως ἔσῃ
peccatis ppli tui israel: τ redu-
ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, καὶ ἀποστρέ-
ces eos in terrā quā dedisti patribus
ψεις αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκας τοῖς πατράσιν
eor̄. cū clausū fuerit celū τ nō fuerit
αὐτῶν. ἐν τῷ συσχεθῆναι τὸν οὐρανὸν καὶ μὴ γίνεσθαι
pluuia: qr peccabunt tibi: τ orabunt in
ὑετόν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, καὶ προσεύξονται εἰς
loco isto: τ cōfitebūtur nomini
τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί
tuo: τ ab iniqtatib⁹ suis cōuertētur:
σου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ἀποστρέψουσιν,
quādo humiliaueris eos: τ exaudies de ce-
ὅταν ταπεινώσῃς αὐτούς, καὶ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρα-
lo: τ ppitius eris peccatis ser-
νοῦ, καὶ ἵλεως ἔσῃ ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ δού-
ui tui τ ppli tui israel: qr ostēdes
λου σου καὶ τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, ὅτι δηλώσεις
eis viā bonā vt ambulēt in ea: τ da-
αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθὴν πορεύεσθαι ἐν αὐτῇ, καὶ δώ-
bis pluuiā sup terrā tuā: quā dedisti pplo tuo
σεις ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν σου, ἣν ἔδωκας τῷ λαῷ σου
in hereditate. fames si fuerit: τ mors si fue-
ἐν κληρονομίᾳ. λιμὸς ἐὰν γένηται, καὶ θάνατος ἐὰν γέ-
rit: quū erit incēdiū: bruchus: rubigo si fue-
νηται, ὅτε ἔσται ἐμπυρισμός, βροῦχος, ἐρυσίβη ἐὰν γέ-
rit: τ si afflixerit eū inimicus eius in vna
νηται, καὶ ἐὰν θλίψῃ αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ ἐν μιᾷ τῶν
ciuitatū eor̄: oēm occursum: oēm laborē: om-
πόλεων αὐτῶν, πᾶν συνάντημα, πάντα πόνον, πᾶ-
nis orō ois deprecatio si fuerit omni homi-
σα προσευχὴ πᾶσα δέησις ἐὰν γένηται παντὶ ἀνθρώ-
ni vt cognoscat vnusquisq; cōtactū cordis sui: τ expā-
πῳ ὡς ἂν γνῶσιν ἕκαστος ἀφὴν καρδίας, καὶ διαπε-
derit manus in domū hanc: τ tu exau-
τάσῃ τὰς χεῖρας εἰς τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ σὺ εἰσα-
dies de celo de parato habitaculo
κούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου
tuo: τ ppitius eris: τ facies τ dabis viro
σου, καὶ ἵλεως ἔσῃ, καὶ ποιήσεις καὶ δώσεις ἀνδρὶ
scdm oēs vias suas: sicut cognoueris
κατὰ πάντας τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καθὼς ἂν γνῷς τὴν

D

quodcunq; orauerit in loco isto: & exaudies in loco habitaculi tui in celo: & cum exaudieris propitius eris. Si peccauerit homo in proximum suum: & habuerit aliquod iuramentum quo teneatur astrictus: & venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam: tu exaudies in celo: & facies & iudicabis seruos tuos: condemnans impium: & reddens viam suam super caput eius: iustificansque iustum & retribuens ei secundum iusticiam suam. Si fugerit populus tuus israel inimicos suos: quia peccaturus est tibi: & agentes penitentiam & confitentes nomini tuo: venerint & orauerint & deprecati te fuerint in domo hac: exaudi in celo: & dimitte peccatum populi tui israel: & reduces eos in terram quam dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit celum & non pluerit propter peccata eorum: & orantes in loco isto penitentiam egerint nomini tuo: et a peccatis suis conuersi fuerint propter afflictionem suam: exaudi eos in celo: & dimitte peccata seruorum tuorum & populi tui israel: & ostende eis viam bonam per quam ambulent: & da pluuiam super terram quam dedisti populo tuo in possessionem. Fames si oborta fuerit in terra: aut pestilentia: aut corruptus aer: aut erugo aut locusta: vel rubigo: & afflixerit eum inimicus eius portas obsidens: omnis plaga vniuersa: infirmitas: cuncta deuotatio & imprecatio que acciderit omni homini de populo tuo israel: si quis cognouerit plagam cordis sui & expanderit manus suas in domo hac: tu exaudies in celo in loco habitationis tue: & repropitiaberis: & facies vt des vnicuique secundum omnes vias suas

אֲשֶׁר יִתְפַּלְלוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה
וְאַתָּה תִּשְׁמַע אֶל מְקוֹם
שִׁבְתְּךָ אֶל הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ
וְסָלָחְתָּ׃ אֵת אֲשֶׁר יֶחֱטָא
אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְנָשָׁא בוֹ אָלָה
לְהַאֲלֹתוֹ וּבָא אָלָה לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ
בַּבַּיִת הַזֶּה׃ וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם
וְעָשִׂיתָ וְשָׁפַטְתָּ אֶת עֲבָדֶיךָ
לְהַרְשִׁיעַ רָשָׁע לָתֵת דַּרְכּוֹ
בְּרֹאשׁוֹ וּלְהַצְדִּיק צַדִּיק לָתֵת
לוֹ כְּצִדְקָתוֹ׃ בְּהִנָּגֵף עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
לִפְנֵי אוֹיֵב אֲשֶׁר יֶחֶטְאוּ לָךְ
וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ וְהוֹדוּ אֶת שְׁמֶךָ
וְהִתְפַּלְלוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ בַּבַּיִת
הַזֶּה׃ וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם
וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
וַהֲשֵׁבֹתָם אֶל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּ
לַאֲבוֹתָם׃ בְּהֵעָצֵר שָׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה
מָטָר כִּי יֶחֶטְאוּ לָךְ וְהִתְפַּלְלוּ אֶל
הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת שְׁמֶךָ
וּמֵחַטָּאתָם יְשׁוּבוּן כִּי תַעֲנֵם׃
וְאַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ
לְחַטַּאת עֲבָדֶיךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כִּי
תוֹרֵם אֶת הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר
יֵלְכוּ בָהּ וְנָתַתָּה מָטָר עַל אַרְצְךָ
אֲשֶׁר נָתַתָּה לְעַמְּךָ לְנַחֲלָה׃ רָעָב
כִּי יִהְיֶה בָאָרֶץ דֶּבֶר כִּי יִהְיֶה
שִׁדָּפוֹן יֵרָקוֹן אַרְבֶּה חָסִיל כִּי
יִהְיֶה כִּי יָצַר לוֹ אֹיְבוֹ בְּאֶרֶץ
שְׁעָרָיו כָּל נֶגַע כָּל מַחֲלָה׃ כָּל
תְּפִלָּה כָל תְּחִנָּה אֲשֶׁר תִהְיֶה לְכָל
הָאָדָם לְכֹל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
יֵדְעוּן אִישׁ נֶגַע לְבָבוֹ וּפָרַשׂ
כַּפָּיו אֶל הַבַּיִת הַזֶּה׃ וְאַתָּה תִּשְׁמַע
הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ וְסָלַחְתָּ וְעָשִׂיתָ
וְנָתַתָּ לָאִישׁ כְּכָל דְּרָכָיו אֲשֶׁר תֵּדַע

שמע ישב · חטא · נשׂא · בוא פנה · זבח · עשׂה · רשׁע נתן · צדק · נגף חטא · שוב ידה · פלל חנן · שוב נתן · עצר היה · קום · שוב ענה · ירה · היה · רבה חסל · צור · חלה · פלל חנן · שמע · כון עשׂה · ידע

את לבבו כי אתה ידעת לבדך — בדד
את לבב כל בני האדם: למען
יראוך כל הימים אשר הם — יום
חיים על פני האדמה אשר נתתה — פנה נתן
לאבתינו: וגם אל הנכרי אשר
לא מעמך ישראל הוא ובא — בוא
מארץ רחוקה למען שמך: כי — רחק
ישמעון את שמך הגדול ואת — גדל
ידך החזקה וזרעך הנטויה ובא — נטה בוא
והתפלל אל הבית הזה: אתה — פלל
תשמע השמים מכון שבתך — שמע
ועשית ככל אשר יקרא אליך — קרא
הנכרי למען ידעון כל עמי הארץ
את שמך ליראה אתך כעמך
ישראל ולדעת כי שמך נקרא — ידע
על הבית הזה אשר בניתי: כי — בנה
יצא עמך למלחמה על איבו — לחם
בדרך אשר תשלחם והתפללו — שלח
אל יהוה דרך העיר אשר
בחרת בה והבית אשר בנתי
לשמך: ושמעת השמים את
תפלתם ואת תחנתם ועשית — חנן עשה
משפטם: כי יחטאו לך כי אין — שפט חטא
אדם אשר לא יחטא ואנפת
בם ונתתם לפני אויב ושבום — נתן פנה
שביהם אל ארץ האויב רחוקה — איב שבה
או קרובה: והשיבו אל לבם — רחק קרב
בארץ אשר נשבו שם ושבו — שוב
והתחננו אליך בארץ שביהם — חנן
לאמר חטאנו והעוינו רשענו: — עוה
ושבו אליך בכל לבבם ובכל
נפשם בארץ איביהם אשר
שבו אתם והתפללו אליך דרך — פלל
ארצם אשר נתתה לאבותם העיר
אשר בחרת והבית אשר בניתי — בנה
לשמך: ושמעת השמים מכון — כון

sicut videris cor eius: quia tu nosti solus cor oim filiorum hominum: vt timeant te cunctis diebus quibus viuũt super faciẽ terre quam dedisti patribus nostris. Insuper & alienigena qui non est de populo tuo israel cum venerit de terra lõginqua propter nomẽ tuum: audietur enĩ nomẽ tuũ magnum & manus tua fortis & brachiũ tuũ extentũ vbicũq̃. Cũ venerit ergo & orauerit in hoc loco tu exaudies in celo in firmamẽto habitaculi tui: & facies oĩa pro quibus inuocauerit te alienigẽa: vt discãt vniuersi populi terrarum nomẽ tuum timere sicut populus tuus israel: & probẽt quia nomẽ tuũ inuocatum est sup domũ hanc quam edificaui. Si egressus fuerit populus tuus ad bellũ cõtra inimicos suos p viã quocũq̃ miseris eos: orabunt te contra viam ciuitatis quam elegisti: & cõtra domũ quã edificaui nomini tuo: & exaudies in celo orationes eorũ: & preces eorũ: & facies iudiciũ eorũ. Quod si peccauerint tibi: nõ est enim homo qui non peccet & iratus tradideris eos inimicis suis: & captiui ducti fuerint in terrã inimicorũ longe vel pp̃e: & egerĩt penitentiã in corde suo in loco captiuitatis: & conuersi deprecati te fuerint in captiuitate sua dicẽtes peccauimus: inique egimus: impie gessimus: & reuersi fuerint ad te in vniuerso corde suo et tota aĩa sua in terra inimicorum suorum ad quã captiui ducti fuerint & orauerint te cõtra viã terre sue quã dedisti patribus eorũ & ciuitatis quã elegisti & tẽpli quod edificaui noĩ tuo: exaudies in celo in firmamento

cor eius: quia tu solus nosti cor
καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι σὺ μονώτατος οἶδας τὴν καρδίαν
omniũ filiorũ hominũ: vt timeant te om-
πάντων τῶν υἱῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἂν φοβῶνταί σε πά-
nibus dieb⁹: qb⁹ ipsi viuũt sup terrã quã dedi-
σας τὰς ἡμέρας, ἃς αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδω-
sti patribus nris. & alienigene q̃ nõ est de
κας τοῖς πατράσιν ἡμῶν. καὶ τῷ ἀλλοτρίῳ ὅς οὐκ ἔστιν ἐκ
pplo tuo israel hic: & veniet de terra lõginqua
τοῦ λαοῦ σου ἰσραὴλ οὗτος, καὶ ἥξει ἐκ γῆς μακρόθεν
pp nomẽ tuũ: qm̃ audiẽt nomẽ tuũ magnũ
διὰ τὸ ὄνομά σου, διότι ἀκούσονται τὸ ὄνομά σου τὸ μέγα
& manũ tuã fortẽ & brachium tuũ
καὶ τὴν χεῖρά σου τὴν κραταιὰν καὶ τὸν βραχίονά σου
excelsũ: & veniet & orabit in loco hoc:
τὸν ὑψηλόν, καὶ ἥξει καὶ προσεύξεται εἰς τὸν τόπον τοῦ-
& tu audies de celo de parato
τον, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κα-
habitaculo tuo: & facies scd̃m oĩa in qb⁹ inuo-
τοικητηρίου σου, καὶ ποιήσεις κατὰ πάντα ἃ ἐπικα-
cauerit te alienigena: vt cognoscãt vniuersi
λέσηταί σε ὁ ἀλλότριος, ὅπως ἂν γνῶσι πάντες οἱ
ppli terre nomẽ tuũ: & timeant te: sicut
λαοὶ τῆς γῆς τὸ ὄνομά σου, καὶ φοβῶνταί σε, καθὼς
pplo tuus israel: & cognoscãt q̃ nomẽ tuũ inuo-
ὁ λαός σου ἰσραήλ, καὶ γνῶσιν ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπι-
catũ est sup domũ hanc: quã edificaui. si
κέκληται ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ᾠκοδόμησα. ἐὰν
aũt egressus fuerit pplo tu⁹ ad bellũ cõtra inimicos
δὲ ἐξέλθῃ ὁ λαός σου εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς
suos in via qua miseris eos: & orauerit in
αὐτοῦ ἐν ὁδῷ ᾗ ἀποστελεῖς αὐτούς, καὶ προσεύξωνται ἐν
nomine dñi viã ciuitatis quã elegisti in ea:
ὀνόματι κυρίου ὁδὸν τῆς πόλεως ἧς ἐξελέξω ἐν αὐτῇ,
& dom⁹ quã edificaui nomini tuo:
καὶ τοῦ οἴκου οὗ ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου,
& audies de celo orõnẽ eorũ &
καὶ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τῆς προσευχῆς αὐτῶν καὶ
preces eorũ: & facies iusticiã eo-
τῆς δεήσεως αὐτῶν, καὶ ποιήσεις τὸ δικαίωμα αὐ-
rũ: q2 peccabunt tibi: q2 nõ est homo:
τῶν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος,
qui nõ peccet. & si induxeris cõtra eos &
ὃς οὐχ ἁμαρτήσεται. καὶ ἐὰν ἐπάξῃς ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ
tradideris eos coram inimicis: & captiuos duxe-
παραδῷς αὐτοὺς ἐνώπιον ἐχθρῶν, καὶ αἰχμαλωτεύ-
rint captiuantes eos in terrã lõge vel
σωσιν οἱ αἰχμαλωτεύσαντες αὐτοὺς εἰς γῆν μακρὰν ἢ
prope: & cõuerterit corda sua in tra vbi
ἐγγύς, καὶ ἐπιστρέψωσι τὰς καρδίας αὐτῶν ἐν τῇ γῇ οὗ
trãs migrati sũt ibi & reuersi fuerint ad te & dep-
μετῳκίσθησαν ἐκεῖ καὶ ἐπιστρέψωσι πρὸς σὲ καὶ δεη-
cati fuerit te in terra trãsmigratiõis sue dicẽtes:
θῶσί σου ἐν τῇ γῇ τῆς μετοικεσίας αὐτῶν λέγοντες, ἡ-
peccauim⁹ iniq̃ egim⁹ impie gessim⁹: & reuersi fuerint
μάρτομεν ἠνομήσαμεν ἠδικήσαμεν, καὶ ἐπιστρέψωσι
ad te in toto corde suo & in tota aĩa
πρὸς σὲ ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ
sua in tra inimicorũ suorũ quo traduxisti e-
αὐτῶν ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν οὗ μετήγαγες αὐ-
os: & orauerit ad te viam terre sue quã
τούς, καὶ προσεύξωνται πρὸς σὲ ὁδὸν τῆς γῆς αὐτῶν ἧς
dedisti patribus suis: & ciuitati quã ele-
ἔδωκας τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ τῆς πόλεως ἧς ἐξε-
gisti & domus quã edificaui nomini tuo:
λέξω καὶ τοῦ οἴκου οὗ ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου,
& audies de celo de parato
καὶ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου

B

2. Pa. 9. g.

habitaculo tuo: orõnẽ eorũ & preces
κατοικητηρίου σου, τῆς προσευχῆς αὐτῶν καὶ τῆς δεήσεως
eorũ: & facies iudiciũ eorũ: & ppitius eris
αὐτῶν, καὶ ποιήσεις τὸ δικαίωμα αὐτῶν, καὶ ἵλεως ἔσῃ ταῖς
iniq̃tatib⁹ eorũ qb⁹ peccauerit tibi: & scd̃m oẽs iniqui-
ἀδικίαις αὐτῶν αἷς ἥμαρτόν σοι, καὶ κατὰ πάντα τὰ ἀθετή-
tates eorũ qb⁹ p̃uaricati sũt. & dabis eos in misera-
ματα αὐτῶν ἃ ἠθέτησαν. καὶ δώσεις αὐτοὺς εἰς οἰκτιρ-
tiões corã eis q̃ captiuos habuerit eos: & mi-
μοὺς ἐνώπιον τῶν αἰχμαλωτευσάντων αὐτούς, καὶ οἰ-
serebũtur eorũ: quia pplo tuus & hereditas tua
κτειρήσουσιν αὐτούς, ὅτι λαός σου καὶ κληρονομία σου εἰ-
sunt: quos eduxisti de terra egypti de medio for-
σίν, οὓς ἐξήγαγες ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐκ μέσου χωνευ-
nacis ferree. & sint oculi tui & aures
τηρίου σιδηροῦ. καὶ ἔστωσαν οἱ ὀφθαλμοί σου καὶ τὰ ὦτά
tue aperte ad depcatiõnẽ serui tui &
σου ἠνεωγμένα εἰς τὴν δέησιν τοῦ δούλου σου καὶ
ad depcatiõnẽ ppli tui israel: vt exaudias e-
εἰς τὴν δέησιν τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, εἰσακούειν αὐ-
os in oĩbus qb⁹ inuocauerint te. quia tu se-
τῶν ἐν πᾶσιν οἷς ἂν ἐπικαλέσωνταί σε. ὅτι σὺ διέ-
parasti eos tibi in hereditatẽ de vniuersis
στειλας αὐτοὺς σεαυτῷ εἰς κληρονομίαν ἐκ πάντων
pplis terre: sicut locutus es in manu
τῶν λαῶν τῆς γῆς, καθὼς ἐλάλησας ἐν χειρὶ τοῦ
serui tui moysi: qñ educeres tu pa-
δούλου σου μωυσῆ, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν σε τοὺς πατέ-
tres nros de terra egypti dñe dñe. & factũ est vt
ρας ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου κύριε κύριε. καὶ ἐγένετο ὡς
compleuit salomon orans ad dñm totã
συνετέλεσε σολομὼν προσευχόμενος πρὸς κύριον ὅλην
orõnẽ & depcatiõnẽ hanc: surrexit a
τὴν προσευχὴν καὶ τὴν δέησιν ταύτην, ἀνέστη ἀπὸ προσώ-
facie altaris dñi inclinat⁹ sup genua sua:
που τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου κεκλικὼς ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ
& man⁹ sue expãse in celũ: &
καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ διαπεπετασμέναι εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ
stetit: & bñdixit omni ecclesie israel voce
ἔστη, καὶ εὐλόγησε πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν ἰσραὴλ φωνῇ
magna dicẽs: bñdictus dñs q̃ dedit hodie re-
μεγάλῃ λέγων, εὐλογητὸς κύριος ὃς ἔδωκε σήμερον ἀνά-
quiem pplo suo israel. iuxta oĩa que lo-
παυσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ ἰσραήλ. κατὰ πάντα ὅσα ἐλά-
cut⁹ ẽ. nõ dissonuit verbũ vnũ in oĩbus verbis su-
λησεν. οὐ διεφώνησε λόγος εἷς ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐ-
is bonis: que locut⁹ est in manu moysi ser-
τοῦ τοῖς ἀγαθοῖς, οἷς ἐλάλησεν ἐν χειρὶ μωυσῆ τοῦ δού-
ui sui. sit dñs deus nr̃ nobiscũ sicut fuit cũ
λου αὐτοῦ. γένοιτο κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν μεθ᾽ ἡμῶν καθὼς ἦν μετὰ
patribus nr̃is: nõ derelinquat nos neq͂
τῶν πατέρων ἡμῶν. μὴ ἐγκαταλίποι ἡμᾶς μὴ δὲ
auertat nos: sed inclinet corda nr̃a ad
ἀποστρέψῃ ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ἐπικλῖναι τὰς καρδίας ἡμῶν πρὸς
se: vt ambulem⁹ in oĩbus viis eius:
αὐτόν, τοῦ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ,
& custodiam⁹ oĩa mãdata eius: & pre-
καὶ φυλάσσειν πάσας τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὰ προ-
cepta eius: & iustificatiões eius: q̃ mãda-
στάγματα αὐτοῦ, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἃ ἐνετεί-
uit patribus nr̃is. & sint s̃mões isti
λατο τοῖς πατράσιν ἡμῶν. καὶ ἔστωσαν οἱ λόγοι οὗτοι
quib⁹ depcat⁹ sũ corã dño deo nr̃o hodie: appropiq̃n-
οὓς δεδέημαι ἐνώπιον κυρίου θεοῦ ἡμῶν σήμερον, ἐγγίζον-
tes ad dñm deũ nr̃m die & nocte vt fa-
τες πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός, τοῦ ποι-
ciat iustificatiõnẽ seruo tuo & iustificatiõnẽ po-
εῖν τὸ δικαίωμα τοῦ δούλου σου καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ λα-
puli tui israel verbũ diei in die eius: vt sciant
οῦ σου ἰσραὴλ ῥῆμα ἡμέρας ἐν ἡμέρᾳ αὐτοῦ, ὅπως γνῶσι
omnes ppli terre: q2 tu dñs deus
πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεός

solii tui orationes eorũ & preces eorum: & facies iudicium eorũ: & ppitiaberis populo tuo q peccauit tibi: & oĩbus iniquitatib⁹ eorũ quib⁹ preuaricati sunt in te: & dabis miam corã eis qui eos captiuos habuerit vt misereãtur eis. Populus enim tuus est & hereditas tua quos eduxisti de terra egypti de medio fornacis ferree vt sint oculi tui aperti ad deprecatiõnẽ serui tui & populi tui israel: & exaudies eos in vniuersis pro quibus inuocaue rit te. Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de vniuersis populis terre: sicut locutus es per moysen seruũ tuũ quando eduxisti patres nostros de egypto dñe deus. Factũ est aũt cũ cõplesset salomõ orãs dominũ oẽm orationẽ & deprecationem hãc: surrexit de cospectu altaris dñi. Vtrunq͂ enĩ genu in terrã fixerat & manus expãderat ad celum. Stetit ergo & benedixit omni ecclesie israel voce magna dicens. Benedict⁹ dñs qui dedit requiem populo suo israel iuxta oĩa que locutus est. Nõ cecidit ne vnus qui dẽ sermo ex omnibus bonis q̃ locutus est p moysen seruũ suum. Sit dñs deus noster nobiscum sicut fuit cũ patrib⁹ nostris non derelinquẽs nos neq͂ proiiciẽs: sed inclinet corda nostra ad se vt ambulemus in vniuersis viis eius & custodiamus mãdata eius & cerimonias & iudicia q̃cũq͂ mãdauit patribus nostris: & sint sermões mei isti qbus depcatus sum corã dño: appropiquãtes dño deo nostro die ac nocte vt faciat iudicium seruo suo & populo suo israel p singulos dies: vt sciãt omnes populi terre quia dñs ipse est deus: &

שבתך את תפלתם ואת תחנתם — ישב
ועשית משפטם: וסלחת לעמך
אשר חטאו לך ולכל פשעיהם
אשר פשעו בך ונתתם לרחמים
לפני שביהם ורחמום: כי עמך
ונחלתך הם אשר הוצאת — יצא
ממצרים מתוך כור הברזל:
להיות עיניך פתחת אל תחנת — היה חנן
עבדך ואל תחנת עמך ישראל
לשמע אליהם בכל קראם אליך:
כי אתה הבדלתם לך לנחלה — בדל
מכל עמי הארץ כאשר דברת
ביד משה עבדך בהוציאך את
אבתינו ממצרים אדני יהוה:
ויהי ככלות שלמה להתפלל אל — היה כלה
יהוה את כל התפלה והתחנה — פלל
הזאת קם מלפני מזבח יהוה — קום כנה
מכרע על ברכיו וכפיו פרשות — זבח
השמים: ויעמד ויברך את כל — עמד ברך
קהל ישראל קול גדול לאמר: — גדל
ברוך יהוה אשר נתן מנוחה — נוח
לעמו ישראל ככל אשר דבר
לא נפל דבר אחד מכל דברו
הטוב אשר דבר ביד משה עבדו:
יהי יהוה אלהינו עמנו כאשר
היה עם אבתינו אל יעזבנו — עזב
ואל יטשנו: להטות לבבנו אליו — נטש נטה
ללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו — ילך צוה
וחקיו ומשפטיו אשר צוה את — חקק שפט
אבתינו: ויהיו דברי אלה אשר — היה
התחננתי לפני יהוה קרובים — חנן קרב
אל יהוה אלהינו יומם ולילה
לעשות משפט עבדו ומשפט — עשה
עמו ישראל דבר יום ״
ביומו: למען דעת כל עמי — ידע
הארץ כי יהוה הוא האלהים

אין עוד: והיה לבבכם שלם עם
יהוה אלהינו ללכת בחקיו
ולשמר מצותיו כיום הזה: והמלך
וכל ישראל עמו זבחים זבח
לפני יהוה: ויזבח שלמה את זבח
השלמים אשר זבח ליהוה בקר
עשרים ושנים אלף וצאן מאה
ועשרים אלף ויחנכו את בית
יהוה המלך וכל בני ישראל:
ביום ההוא קדש המלך את תוך
החצר אשר לפני בית יהוה כי
עשה שם את העלה ואת המנחה
ואת חלבי השלמים כי מזבח
הנחשת אשר לפני יהוה קטן
מהכיל את העלה ואת המנחה
ואת חלבי השלמים: ויעש שלמה
בעת ההוא את החג וכל ישראל
עמו קהל גדול מלבוא חמת עד
נחל מצרים לפני יהוה אלהינו
שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה
עשר יום: ביום השמיני שלח
את העם ויברכו את המלך וילכו
לאהליהם שמחים וטובי לב
על כל הטובה אשר עשה
יהוה לדוד עבדו ולישראל
עמו: ויהי ככלות

Cap.ix.

שלמה לבנות את בית יהוה
ואת בית המלך ואת כל חשק
שלמה אשר חפץ לעשות: וירא
יהוה אל שלמה שנית כאשר
נראה אליו בגבעון: ויאמר יהוה
אליו שמעתי את תפלתך ואת
תחנתך אשר התחננתה לפני
הקדשתי את הבית הזה אשר
בנתה לשום שמי שם עד
עולם והיו עיני ולבי שם כל

זבח · שנה · חנך · בנה · כול · עשה · גדל · יום רבע · ברך · היה כלה · בנה · ראה · שנה · פלל · חנן פנה · קדש · בנה · עלם היה

nō eſt vltra abſq; eo. Sit quoq; cor nīm pfe- ctū cū dño deo noſtro vt ambulemus ī decre- tis eius: & cuſtodiamus mandata eius ſicut & hodie. Igitur rex & oīs iſrael cum eo immola bāt victimas corā dño. Mactauitq; ſalomō ho ſtias pacificas q̄s immo lauit domino: boum vigīti duo milia & oui um centum viginti milia. Et dedi- cauerunt templum domini rex & filii iſra el. In die illa ſanctificauit rex medium atrii quod erat añ do- mū dñi. Fecit quippe holocauſtum ibi & ſa- crificium & adipem pacificorū: quoniam altare ereum qđ erat coram dño minus erat: & capere non poterat holo cauſtum & ſacrificium & adipem pacificorū. Fecit ergo ſalomon eo in tpe illo feſtiuitatē ce lebrē: & oīs iſrael cum eo multitudo ma- gna ab introitu emath vſq; ad riuum egypti coram dño đo noſtro ſeptē diebus & ſeptem diebus .i. quattuordecī diebus: & in die octa- uo dimiſit populos. Qui būdicen tes regi profecti ſunt in tabernacula ſua letā tes & alacri corde ſuper oībus bonis q̄ fecerat dominus dauid ſeruo ſuo & iſrael populo ſuo. 9.

Actū eſt āt cū pfe- ciſſet ſalomon edi- ficium domus domini & edificiū regis & oē quod optauerat & voluerat facere: appa ruit ei dominus ſecūdo ſicut appuerat ei in gabaō. Dixitq; dominus ad eum. Exaudiui ora tionem tuam & depcationē tuā quam depcatus es corā me: ſanctificaui domū hāc quam edificaſti vt ponerē no men meum ibi in ſēpiternū: & erūt ocu li mei & cor meū ibi cū-

τ nō eſt vltra. τ ſint corda nr̃a perfecta
καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ ἔστωσαν αἱ καρδίαι ἡμῶν τέλειαι
ad dñm deū nr̃m: vt ſancte ambulem⁹ in
πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, τοῦ ὁσίως πορεύεσθαι ἐν τοῖς
preceptis eius τ cuſtodiamus mādata eius
προστάγμασιν αὐτοῦ καὶ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ
ſicut dies hec. τ rex τ oēs filij iſ
ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσ-
rael imolauerūt victimā corā dño deo. τ ſacri
ραὴλ ἔθυσαν θυσίαν ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ. καὶ ἔθυ-
ficauit rex ſalomon victimā pacificorū: quā
σεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τὴν θυσίαν τῶν εἰρηνικῶν, ἣν
immolauerūt dño: boū duo τ viginti milia: τ
ἔθυσαν τῷ κυρίῳ, βοῶν δύο καὶ εἴκοσι χιλιάδας, καὶ
ouium cētū τ viginti milia. τ dedicauit
προβάτων ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας. καὶ ἐνεκαίνισε τὸν
domū dñi rex τ oēs filij iſrael.
οἶκον κυρίου ὁ βασιλεὺς καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραήλ.
in die illa ſctificauit rex mediū
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡγίασεν ὁ βασιλεὺς τὸ μέσον
atrij qđ erat āñ faciem domus dñi.
τῆς αὐλῆς τὸ κατὰ πρόσωπον τοῦ οἴκου κυρίου.
quia fecit ibi holocauſtū τ ſacri
ὅτι ἐποίησεν ἐκεῖ τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ τὰς θυ-
ficia τ adipes pacificoꝝ: quia alta
σίας καὶ τὰ στέατα τῶν εἰρηνικῶν, διότι τὸ θυσιαστή-
re ereum qđ erat corā dño paruū erat vt
ριον τὸ χαλκοῦν τὸ ἐνώπιον κυρίου μικρὸν ἦν τοῦ
nō poſſet capere holocauſtū τ mu
μὴ δύνασθαι δέξασθαι τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ τὸ δῶ-
nus τ ſacrificia pacificorū. τ fecit ſa
ρον καὶ τὰς θυσίας τῶν εἰρηνικῶν. καὶ ἐποίησε σο-
lomon feſtiuitatē in die illa. τ oēs iſra
λομὼν ἑορτὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ πᾶς ἰσρα-
el cū eo eccleſia magna ab introitu
ὴλ μετ' αὐτοῦ ἐκκλησία μεγάλη ἀπὸ τῆς εἰσόδου
emath vſq; ad riuum egypti corā dño deo
ἡμὰθ ἕως ποταμοῦ αἰγύπτου ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ
nr̃o ſeptē diebus τ ſeptē diebus: quattuor τ de-
ἡμῶν ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἑπτὰ ἡμέρας, τέσσαρες καὶ δέ-
cem diebus. τ in die octauo dimiſit
κα ἡμέρας. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξαπέστειλε τὸν
pp̃lm: τ bñdixerūt regi. τ abierūt vnuſquiſq;
λαόν, καὶ εὐλόγησαν τὸν βασιλέα. καὶ ἀπῆλθον ἕκαστος
in tabernaculū ſuū letātes: τ bono corde
εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ χαίροντες, καὶ ἀγαθῇ καρδίᾳ
ſup bonis que fecit dñs dauid ſer
ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἐποίησε κύριος τῷ δαυὶδ δού-
uo ſuo τ iſrael pp̃lo ſuo.
λῳ αὐτοῦ καὶ τῷ ἰσραὴλ τῷ λαῷ αὐτοῦ. Ca.9.

Et factū eſt vt perfecit ſalomon edifica
Καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε σολομὼν οἰκοδομῆ-
re domū dñi τ domū regis: τ
σαι τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ
omne opus ſalomonis: quecūq; voluit
πᾶσαν τὴν πραγματείαν σολομῶντος, ὅσα ἠθέλησεν
facere: τ appuit dñs ſalomoni ſecun
ποιῆσαι, καὶ ὤφθη κύριος τῷ σολομῶντι τὸ δεύτε-
do ſicut appuit ei in gabaon. τ dixit ad
ρον καθὼς ὤφθη αὐτῷ ἐν γαβαών. καὶ εἶπε πρὸς
eum dñs: audiui orōnē tuā τ dep̄
αὐτὸν κύριος, ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου καὶ τῆς δε-
catione tuā: qua dep̄cat⁹ es corā me: ſctificaui do
ήσεώς σου, ἧς ἐδεήθης ἐνώπιόν μου, ἡγίασα τὸν οἶ-
mum hanc quā edificaſti: vt ponerē nomē
κον τοῦτον ὃν ᾠκοδόμησας, τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά
meū ibi in ſēpiternū. τ erūt oculi mei
μου ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί μου
τ cor meū ibi cūctis
καὶ ἡ καρδία μου ἐκεῖ πάσας

2.Pa. 7. · 3.Re.c. 2.Pa. 9. · G · A

diebus. τ tu ſi ambulaueris corā me ſicut
τὰς ἡμέρας. καὶ σὺ ἐὰν πορευθῇς ἐνώπιόν μου καθὼς
ambulauit dauid pater tuus in ſanctitate cordis τ
ἐπορεύθη δαυὶδ ὁ πατήρ σου ἐν ὁσιότητι καρδίας καὶ
in rectitudine: vt facias ſcḋm oīa q̄ precepi ei:
ἐν εὐθύτητι, τοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα ἃ ἐνετειλάμην αὐ-
τ precepta mea τ mādata mea ſer-
τῷ, καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου φυ-
uaueris: τ tollam thronū regni tui ſup
λάξῃς, καὶ ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου ἐπὶ
iſrael in ſēpiternū: ſicut locut⁹ ſū patri
ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καθὼς ἐλάλησα τῷ πατρί
tuo dauid dicens: nō auferetur tibi vir dux
σου δαυὶδ λέγων, οὐκ ἐξαρθήσεταί σοι ἀνὴρ ἡγούμενος
in iſrael. ſi āt auerſione auerſi fueritis vos
ἐν ἰσραήλ. ἐὰν δὲ ἀποστραφέντες ἀποστραφῆτε ὑμεῖς
τ filij vr̃i a me: τ precepta
καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἀπ' ἐμοῦ, καὶ τὰ προστάγματά
mea q̄ dedi corā vobis nō cuſtodieritis: τ abie-
μου ἃ ἔδωκε ἐνώπιον ὑμῶν μὴ φυλάξητε, καὶ πο-
ritis τ ſeruieritis deis alienis τ adoraueritis
ρευθῆτε καὶ δουλεύσητε θεοῖς ἑτέροις καὶ προσκυνήσητε
eos: τ auferā iſrael a terra quā de
αὐτοῖς, καὶ ἐξαρῶ τὸν ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδω-
di eis: τ domū hanc quā ſctificaui nomi
κα αὐτοῖς, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον ὃν ἡγίασα τῷ ὀνόμα-
ni meo proijciā a cōſpectu meo. τ erit iſrl' in
τί μου ἀποῤῥίψω ἐκ προσώπου μου. καὶ ἔσται ἰσραὴλ εἰς
perditionē τ in fabulā in cūctis pplis.
ἀφανισμὸν καὶ εἰς λάλημα εἰς πάντας τοὺς λαούς.
τ dom⁹ hec alta erit in exemplū. oīs
καὶ ὁ οἶκος οὗτος ὁ ὑψηλὸς ἔσται εἰς παράδειγμα. πᾶς
qui tranſierit per eā: obſtupebit τ ſibilabit. τ
διαπορευόμενος δι' αὐτοῦ, ἐκστήσεται καὶ συριεῖ. καὶ
dicent cauſa cuius fecit dñs ſic terre
ἐροῦσιν ἕνεκεν τίνος ἐποίησε κύριος οὕτω τῇ γῇ
huic τ domui huic? τ dicēt: eo q' dere
ταύτῃ καὶ τῷ οἴκῳ τούτῳ; καὶ ἐροῦσιν, ἀνθ' ὧν ἐγκα-
liquerant dñm deū ſuū: qui eduxit
τέλιπον κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν, τὸν ἐξαγαγόντα τοὺς
patres eoꝝ de domo ſeruitutis de egypto: τ ad
πατέρας αὐτῶν ἐξ οἴκου δουλείας ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἀν-
heſerunt dijs alienis τ adorauerūt eos
τελάβοντο θεῶν ἀλλοτρίων καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς
τ ſeruierūt eis: pp hoc induxit dñs
καὶ ἐδούλευσαν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο ἐπήγαγε κύριος
ſup eos omne malū hoc. τ factū ē
ἐπ' αὐτοὺς πᾶσαν τὴν κακίαν ταύτην. καὶ ἐγένετο
poſt viginti ānos in q̄b⁹ edificauit ſalomon duas
μετὰ εἴκοσι ἔτη ἐν οἷς ᾠκοδόμησε σολομὼν τοὺς δύο
domos: domū dñi τ domū regis:
οἴκους, τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως,
chiram rex tyri auxilio fuit ſalo
χιρὰμ βασιλεὺς τύρου ἀντελαμβάνετο τοῦ σολο-
moni in lignis cedrinis τ in lignis abiegnis
μῶντος ἐν ξύλοις κεδρίνοις καὶ ἐν ξύλοις πευκίνοις
τ in auro τ in omī voluntate eius. tunc
καὶ ἐν χρυσίῳ καὶ ἐν παντὶ θελήματι αὐτοῦ. τό-
dedit rex ſalomon chiram viginti
τε ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τῷ χειρὰμ εἴκοσι
ciuitates in terra galilea. τ egreſſus eſt chirā de
πόλεις ἐν γῇ γαλιλαίᾳ. καὶ ἐξῆλθε χειρὰμ ἐκ
tyro τ abijt in galileam vt videret
τύρου καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν γαλιλαίαν τοῦ ἰδεῖν
ciuitates q̄s dedit ei ſalomō: τ nō ipſa
τὰς πόλεις ἃς ἔδωκεν αὐτῷ σολομών, καὶ οὐκ ἤρε-
cuerūt ei.
σαν αὐτῷ.

B · Deut. 29.c. Iere. 22.c. · 2.Pa. 8.a. · C

ctis diebus. Tu quoq; ſi ambulaueris corā me ſicut ābulauit pater tu us in ſimplicitatē cor- dis & in equitate: & fece ris omnia que precepi tibi: & iudicia mea ſeruaueris & legitima mea: ponam thronū regni tui ſuper iſrael in ſempiternū: ſi cut locutus ſum dauid patri tuo dicēs. Non auferetur vir de genere tuo de ſo lio iſrael. Si autem auerſione auerſi fueri- tis vos & filii veſtri non ſequētes me: nec cuſto diētes mādata mea & ce rimōias q̄s pᵹpoſui vo bis: ſed abieritis & co- lueritis deos alienos & adoraueritis eos: auferam iſrael de ſuperficie terre quam dedi eis: & templum quod ſan- ctificaui nomini meo proiiciam a cōſpectu meo: eritq; iſrael in pᵹuerbiū & in fabulā cunctis populis: & domus hec erit in e- xemplū. Oīs qui trāſie rit p eā: ſtupebit & ſibi labit & dicet. Quare fecit dominus ſic terre huic & domui huic? Et rñ- debunt. Quia dereliquerūt dominū deum ſuum qui eduxit patres eorū de terra egypti: & ſecuti ſunt deos alie nos & coluerūt eos: & adora uerunt eos: idcirco induxit dominus ſup eos omne malum hoc. Expletis autem annis viginti poſtq̄ edificauerat ſa- lomon duas domos .ideſt domū do mini & domum regis: hirā rege tyri prebente ſalomoni ligna cedrina & abiegnā & aurū iuxta oē qđ opus habuerat: tunc dedit ſalomō hi ram viginti oppida in terra galilee. Et egreſſus eſt hiram de tyro vt videret op- pida que dederat ei ſalomon: & non placuerunt ei

הימים: ואתה אם תלך לפני
כאשר הלך דוד אביך בתם לבב
ובישר לעשות ככל אשר
צויתיך חקי ומשפטי תשמר:
והקמתי את כסא ממלכתך על
ישראל לעלם כאשר דברתי
על דוד אביך לאמר לא יכרת
לך איש מעל כסא ישראל: אם
שוב תשבון אתם ובניכם מאחרי
ולא תשמרו מצותי חקתי אשר
נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם
אלהים אחרים והשתחויתם
להם: והכרתי את ישראל מעל
פני האדמה אשר נתתי להם
ואת הבית אשר הקדשתי לשמי
אשלח מעל פני והיה ישראל
למשל ולשנינה בכל העמים:
והבית הזה יהיה עליון כל עבר
עליו ישם ושרק ואמרו על מה
עשה יהוה ככה לארץ הזאת
ולבית הזה: ואמרו על אשר
עזבו את יהוה אלהיהם אשר
הוציא את אבתם מארץ מצרים
ויחזקו באלהים אחרים
וישתחוו להם ויעבדם על כן
הביא יהוה עליהם את כל
הרעה הזאת: ויהי מקצה עשרים
שנה אשר בנה שלמה את שני
הבתים את בית יהוה ואת בית
המלך: חירם מלך צר נשא את
שלמה בעצי ארזים ובעצי
ברושים ובזהב לכל חפצו אז
יתן המלך שלמה לחירם עשרים
עיר בארץ הגליל: ויצא חירם
מצר לראות את הערים אשר
נתן לו שלמה ולא ישרו בעיניו:

יום הלך · תמם · עשה · צוה חקק · שפט שמר · קום מלך · כרת · שוב · צוה · נתן פנה · שחה · כרת · שלח · שנן · היה עלה · שמם · יצא · חזק · עבד · בוא · רעה היה · שנה · בית · ברש · נתן · ראה

וַיֹּאמֶר מָה הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
נָתַתָּה לִּי אָחִי וַיִּקְרָא לָהֶם אֶרֶץ
כָּבוּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיִּשְׁלַח חִירָם
לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב׃
וְזֶה דְבַר הַמַּס אֲשֶׁר הֶעֱלָה הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת בֵּית יְהוָה
וְאֶת בֵּיתוֹ וְאֶת הַמִּלּוֹא וְאֵת
חוֹמַת יְרוּשָׁלָםִ וְאֶת חָצֹר וְאֶת
מְגִדּוֹ וְאֶת גָּזֶר׃ פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם
עָלָה וַיִּלְכֹּד אֶת גֶּזֶר וַיִּשְׂרְפָהּ
בָּאֵשׁ וְאֶת הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּעִיר
הָרָג וַיִּתְּנָהּ שִׁלֻּחִים לְבִתּוֹ אֵשֶׁת
שְׁלֹמֹה׃ וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת גֶּזֶר וְאֶת
בֵּית חֹרֹן תַּחְתּוֹן׃ וְאֶת בַּעֲלָת וְאֶת
תַּדְמֹר בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ׃ וְאֵת כָּל
עָרֵי הַמִּסְכְּנוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לִשְׁלֹמֹה
וְאֵת עָרֵי הָרֶכֶב וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים
וְאֵת חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק
לִבְנוֹת בִּירוּשָׁלַםִ וּבַלְּבָנוֹן וּבְכֹל
אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃ כָּל הָעָם הַנּוֹתָר
מִן הָאֱמֹרִי הַחִתִּי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי
וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הֵמָּה׃ בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נֹתְרוּ
אַחֲרֵיהֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יָכְלוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל לְהַחֲרִימָם וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה
לְמַס עֹבֵד עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וּמִבְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֹא נָתַן שְׁלֹמֹה עָבֶד
כִּי הֵם אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַעֲבָדָיו
וְשָׂרָיו וְשָׁלִשָׁיו וְשָׂרֵי רִכְבּוֹ
וּפָרָשָׁיו׃ אֵלֶּה שָׂרֵי הַנִּצָּבִים
אֲשֶׁר עַל הַמְּלָאכָה לִשְׁלֹמֹה
חֲמִשִּׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת הָרֹדִים
בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה׃ אַךְ
בַּת פַּרְעֹה עָלְתָה מֵעִיר דָּוִד
אֶל בֵּיתָהּ אֲשֶׁר בָּנָה לָהּ אָז בָּנָה
אֶת הַמִּלּוֹא׃ וְהֶעֱלָה שְׁלֹמֹה

אמר עיר נתן קרא כבל שלח עלה בנה מלא חמה עלה לכד שרף נתן איש חמה דבר עיר סכן היה עשה חשק נתר עלה חרם עלה חמש מאה רדה עשה עלה בנה סלא

Et ait. Heccine ſunt ciuitates quas dediſti mihi frater? Et appellauit eas terram chabul vſq; ī diē hāc. Miſit ergo hiram ad regē ſalomonē cētū viginti talenta auri. Hec eſt ſumma expenſarum quā obtulit ſalomon rex ad edificandam domū domini & domū ſuā & mello & murum ieruſalem & heſer & mageddo & gazer. Pharao rex egypti aſcēdit & cepit gazer: ſuccenditq; eam igni: & chananeū qui habitabat in ciuitate īterfecit: & dedit eā in dotem filie ſue vxori ſalomōis. Edificauit ergo ſalomon gazer & bethoron inferiorē & baalath & palmirā in terra ſolitudinis: & omnes vicos qui ad ſe ptinebāt & erant abſq; muro: muniuit & ciuitates curruū & ciuitates equitū & quodcunq; ei placuit: vt edificaret in ieruſalē & in libano & in omni terra ptātis ſue. Vniuerſum ppl'm qui remāſerat de amorreis & de etheis & de pherezeis & eueis & iebuſeis q non ſunt de filiis iſrael: horum filios qui remanſerant ī terra quos ſcilicet nō potuerant filii iſrael exterminare fecit ſalomon tributarios vſq; in diē hanc. De filiis autem iſrael nō cōſtituit ſalomon ſeruire quenq;: ſed erant viri bellatores & miniſtri eius & principes & duces & prefecti curruum & equorum. Erant autem principes ſup omnia opera ſalomonis prepoſiti qngēti qnqginta qui habebant ſubiectum populū & ſtatutis opibus impabāt. Filia aūt pharaonis aſcendit de ciuitate dauid in domū ſuā quā edificauerat ei ſalomō. Tūc edificauit mello. Offerebat quoq; ſalomon

καὶ εἶπε χειράμ, τί εἰσιν αἱ πόλεις αὗται ἃς
et ait chiram: qd ſunt ciuitates iſte quas

ἔδωκάς μοι ὦ ἀδελφέ; καὶ ἐκάλεσεν αὐτὰς ὅριον ἕως
dediſti mihi o frater? et vocauit eas terminū vſq; i

τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ τῷ σο-
diem hanc. et miſit chiram ſa-

λομῶντι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα χρυσίου. καὶ
lomoni centū et viginti talenta auri. et

αὕτη ἡ πραγματεία τῆς προνομῆς ἧς ἀνήνεγκεν ὁ βασι-
hec ſumma diſtributiōis quā obtulit rex

λεὺς σολομὼν οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον κυρίου, καὶ τὸν
ſalomon ad edificādū domū dn̄i: et

οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ τὸ τεῖχος ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν
domū regis: et murū hieruſalē et

ἄκραν τοῦ περιφράξαι τὸν φραγμὸν τῆς πόλεως δαυίδ
arcem vt ſepiret ſepem ciuitatis dauid

καὶ τὴν ἀσσὼρ, καὶ τὴν μαγεδδώ, καὶ τὴν γαζέρ. φα-
et aſſor: et mageddo: et gazer. pha-

ραὼ βασιλεὺς αἰγύπτου ἀνέβη, καὶ προκατελάβετο
rao rex egypti aſcēdit: et cepit

τὴν γαζέρ, καὶ ἐνεπύρισεν αὐτὴν ἐν πυρί, καὶ τὸν χα-
gazer: et ſuccendit eā in igne: et cha-

ναναῖον τὸν κατοικοῦντα ἐν τῇ πόλει ἐθανάτωσεν. καὶ
naneū q habitabat in ciuitate interfecit. et

ἔδωκεν αὐτὴν φαραὼ ἀποστολὰς τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ
dedit eam pharao emiſſiones filie ſue

γυναικὶ σολομῶντος. καὶ σολομὼν ᾠκοδόμησε τὴν γαζέρ,
vxori ſalomonis. et ſalomon edificauit gazer:

καὶ τὴν βαιθωρὼν τὴν κατωτέραν, καὶ τὴν βααλάθ,
et bethorō inferiorē. et baalath:

καὶ τὴν θαμὼρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πάσας τὰς πόλεις
et thamor in deſerto: et oēs ciuitates

τὰς ὀχυράς, αἳ ἦσαν τῷ σολομῶντι, καὶ πάσας τὰς
munitas: q erant ſalomoni: et omnes

πόλεις τῶν ἁρμάτων, καὶ πάσας τὰς πόλεις τῶν
ciuitates curruum: et omnes ciuitates

ἱππέων, καὶ τὴν πραγματείαν σολομῶντος ἣν ἐπραγ-
equitum: et conatum ſalomonis quē nego-

ματεύσατο οἰκοδομῆσαι ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ
ciatus eſt vt edificaret in hieruſalem et in

λιβάνῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ τῆς δυναστείας αὐτοῦ. πάν-
libano: et in omni terra poteſtatis ſue. vni-

τα τὸν ὑπολελειμμένον λαὸν ἀπὸ τοῦ χετταίου καὶ
uerſum derelictum ppl'm a chetteo et

τοῦ ἀμορραίου καὶ τοῦ φερεζαίου καὶ τοῦ χαναναίου
amorreo et pherezeo et chananeo

καὶ τοῦ εὐαίου καὶ τοῦ ἰεβουσαίου καὶ τοῦ γεργεσαί-
et eueo et iebuſeo et gergeſeo

ου τῶν μὴ ὄντων ἐκ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ
qui nō erant de filiis iſrael: filios eorū

ὑπολελειμμένα μετ' αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ, οὓς οὐκ ἠδύναντο
qui remāſerāt poſt eos in terra: quos nō poterāt

οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐξολοθρεῦσαι αὐτούς, καὶ ἀνήγαγεν αὐτοὺς
filii iſrael exterminare eos: et adduxit eos

σολομὼν εἰς φόρον ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐκ τῶν υἱῶν
ſalomon in tributū vſq; in diē hanc. et de filiis

ἰσραὴλ οὐκ ἔδωκε σολομὼν εἰς δουλείαν, ὅτι αὐτοὶ ἦσαν οἱ ἄν-
iſrael nō dedit ſalomon in ſeruitutē: qr ipſi erant vi-

δρες οἱ πολεμισταί, καὶ παῖδες αὐτοῦ καὶ ἄρχοντες καὶ τρι-
ri bellatores: et ſerui eius et principes et ter-

σταὶ αὐτοῦ, καὶ ἄρχοντες τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ, καὶ ἱππεῖς
narii eius: et principes currū eius: et equites

αὐτοῦ. ἦσαν δὲ ἄρχοντες οἱ ἐπιστάμενοι ἐπὶ τῶν ἔργων σο-
eius. erāt aūt principes prefecti ſup opera ſa-

λομῶντος πεντακόσιοι πεντήκοντα, κυριεύοντες ἐν τῷ
lomonis quingenti quinquaginta: dominātes in

λαῷ τῷ ποιοῦντι τὸ ἔργον. ἡ θυγάτηρ δὲ τοῦ φαραὼ ἀνέβη
pplo qui faciebat opus. filia aūt pharaōis aſcēdit

ἀπὸ τῆς πόλεως δαυὶδ εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, ὃν ᾠκοδόμησεν
a ciuitate dauid in domū ſuā: quā edificauerat

αὐτῇ. τότε ᾠκοδόμησε μηλλὼ καὶ προσήνεγκεν σολομὼν
ei. tunc edificauit mello. et offerebat ſalomon

D

τρισσῶς κατ' ἐνιαυτὸν ὁλοκαυτώματα καὶ εἰρηνικὰς ἐπὶ
trib' vicib' per annū holocauſta et pacifica ſup

τὸ θυσιαστήριον ὃ ᾠκοδόμησε τῷ κυρίῳ. καὶ ἐθυμίασεν ἐπ'
altare qd edificauerat dn̄o. et adoleuit ſup

αὐτὸ τὸ ὂν ἐνώπιον κυρίου, καὶ συνετέλεσε τὸν οἶκον.
illud qd erat coram dn̄o: et perfecit domū.

καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν ναῦν ἐν ἀσιὼν γα-
et fecit rex ſalomon nauē in aſion ga-

βὲρ τὴν οὖσαν ἐχόμενα αἰλὰθ ἐπὶ τοῦ χείλους θαλάσ-
ber que eſt iuxta elath in littore ma-

σης τῆς ἐσχάτης ἐν γῇ ἐδώμ. καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ ἐν τῇ
ris vltimi in terra edom. et miſit chiram in

νηὶ τῶν παίδων αὐτοῦ ἄνδρας ναυτικούς, λαὸν εἰ-
naue ſeruorū ſuorū viros nauticos: ppl'm gna-

δότας ἐλαύνειν θάλασσαν μετὰ τῶν παίδων σολο-
ros impellere mare cū ſeruis ſalo-

μῶντος. καὶ ἦλθον εἰς σωφειρά, καὶ ἔλαβον ἐκεῖθεν τε-
monis. et venerūt in ſophira: et ſūpſerūt inde qua-

τρακόσια καὶ εἴκοσι τάλαντα χρυσίου, καὶ ἤνεγκαν
dringēta et viginti talenta auri: et detulerūt

τῷ βασιλεῖ σολομῶντι.
regi ſalomoni.

Ca. 10.

Καὶ βασίλισσα σαβὲ ἤκουσε τὸ ὄνομα σολο-
Et regina ſaba audiuit nomē ſalo-

μῶντος καὶ τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ ἦλθε τοῦ πειρά-
monis et nomē dn̄i: et venit vt ten-

σαι αὐτὸν ἐν αἰνίγμασι. καὶ ἦλθεν εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν
taret eū in enigmatib'. et venit in hieruſalem in

δυνάμει βαρείᾳ σφόδρα. καὶ κάμηλοι αἴρουσαι ἀρώ-
potētia graui nimis. et cameli portātes aro-

ματα καὶ χρυσίον πολὺν σφόδρα, καὶ λίθον τίμιον
mata et aurū multū nimis: et lapidē pcioſū

πολύν. καὶ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα σολομῶντα. καὶ
multū. et venit ad regem ſalomonē. et

ἐλάλησεν αὐτῷ πάντα ὅσα ἦν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.
locutus eſt ei vniuerſa que erāt in corde ſuo.

καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῇ σολομὼν πάντας τοὺς λόγους
et nunciauit ei ſalomon omnia verba

αὐτῆς, οὐκ ἦν λόγος παρεωραμένος ὑπὸ τοῦ βασι-
eius: nō fuit ſermo neglectus a re-

λέως ὃν οὐκ ἀπήγγειλεν αὐτῇ. καὶ εἶδε βασίλισσα
ge quē nō nunciauit ei. et vidit regina

σαβὰ πᾶσαν τὴν φρόνησιν σολομῶντος, καὶ τὸν οἶ-
ſaba oēm ſapiētiā ſalomonis: et do-

κον ὃν ᾠκοδόμησε, καὶ τὰ βρώματα σολομῶντος, καὶ
mum quā edificauerat: et cibos ſalomonis: et

τὴν καθέδραν παίδων αὐτοῦ, καὶ τὴν παράστασιν
cathedrā ſeruorū eius: et aſſiſtētiā

τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ, καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν, καὶ
miniſtrorū ei': et veſtem eorū: et

τοὺς οἰνοχόους αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁλοκαύτωσιν αὐτοῦ
pincernas eius: et holocauſtū eius

ἣν ἀνέφερεν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἐξ ἑαυτῆς ἐγένετο. καὶ
qd offerebat in domo dn̄i: et extra ſe facta eſt. et

εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα σολομῶντα, ἀληθινὸς ὁ λόγος ὃν
dixit ad regem ſalomonē: verus ſermo quē

ἤκουσα ἐν τῇ γῇ μου περὶ τοῦ λόγου σου καὶ περὶ τῆς
audiui in terra mea de ſermōe tuo et de

φρονήσεώς σου, καὶ οὐκ ἐπίστευσα τοῖς εἰρηκόσι μοι,
ſapiētia tua: et nō credidi eis q dixerūt mihi:

ἕως οὗ παρεγενόμην καὶ ἑωράκασιν οἱ ὀφθαλμοί μου, καὶ
donec veni et viderūt oculi mei: et

ἰδοὺ οὐκ ἔστι κατὰ τὸ ἥμισυ καθὼς ἀπήγγειλάν μοι, προ-
ecce nō eſt ſm medietatē ſicut annūciauerūt mihi: ad-

σέθηκας σοφίαν καὶ ἀγαθὰ ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἀκοὴν ἣν ἤκουσα
didiſti ſapiam et bona ſup oēm famā quā audiui

ἐν τῇ γῇ μου. μακάριαι αἱ γυναῖκές σου, καὶ μακάριοι
in terra mea. beate mulieres tue: et beati

οἱ παῖδές σου οὗτοι οἱ παρεστηκότες ἐνώπιόν σου δια-
ſerui tui illi qui ſtant corā te ſem-

παντός, οἱ ἀκούοντες τὴν φρόνησίν σου.
per: q audiūt ſapiētiā tuā.

A 2. Pa. 9. a. Math. 12. d Luce. 11. d.

15

tribus vicibus p annos ſingulos holocauſta & pacificas victimas ſuper altare qd edificauerat dn̄o: & adolebat thymiama corā dn̄o. Perfectūq; ē tēplū. Claſſē quoq; fecit rex ſalomō in aſiongaber q̄ eſt iuxta haylam in littore maris rubri in terra idumee. Miſitq; hiram in claſſe illa ſeruos ſuos viros nauticos & gnaros maris cum ſeruis ſalomonis. Qui cū veniſſent in ophir ſumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum detulerunt ad regem ſalomonem. 10.

Sed & regina ſaba audita fama ſalomonis: in nomine dn̄i venit tēptare eum in enigmatibus. Et igreſſa ieruſalē multo cū comitatu & diuitiis: camelis portantibus aromata: & aurū infinitū nimis: & gēmas pcioſas: vēit ad regē ſalomonē: & locuta eſt ei vniuerſa q̄ hēbat in corde ſuo. Et docuit eam ſalomō oīa verba q̄ ppoſuit. Non fuit ſermo qui regem poſſet latere & non rn̄deret ei. Vidēs autē regina ſaba oēm ſapiētiā ſalomōis & domum quam edificauerat & cibos mēſe eius & habitacula ſeruorū & ordīes miniſtrantiū: veſteſq; eorū: & pincernas & holocauſta q̄ offerebat ī domo dn̄i: nō habebat vltra ſpūm: dixitq; ad regē. Verus ē ſermo quem audiui in terra mea ſup ſermonib' tuis & ſup ſapiētia tua: & nō credebam narrātibus mihi: donec ipſa veni & vidi oculis meis: & pbaui q media pars mihi nūciata nō fuerit. Maior eſt ſapiētia & opera tua q̄ rumor quē audiui. Beati viri tui & beati ſerui tui hi qui ſtāt coram te ſemper: & audiunt ſapientiam tuam.

שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה עֹלוֹת וּשְׁלָמִים
עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בָּנָה לַיהוָה
וְהַקְטֵיר אִתּוֹ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה
וְשִׁלַּם אֶת הַבָּיִת׃ וָאֳנִי עָשָׂה הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה בְּעֶצְיוֹן גֶּבֶר אֲשֶׁר אֶת אֵילוֹת
עַל שְׂפַת יַם סוּף בְּאֶרֶץ אֱדוֹם׃
וַיִּשְׁלַח חִירָם בָּאֳנִי אֶת עֲבָדָיו
אַנְשֵׁי אֳנִיּוֹת יֹדְעֵי הַיָּם עִם
עַבְדֵי שְׁלֹמֹה׃ וַיָּבֹאוּ אוֹפִירָה
וַיִּקְחוּ מִשָּׁם זָהָב אַרְבַּע מֵאוֹת
וְעֶשְׂרִים כִּכָּר וַיָּבִאוּ אֶל הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה׃ וּמַלְכַּת שְׁבָא

Cap. x.

שֹׁמַעַת אֶת שֵׁמַע שְׁלֹמֹה לְשֵׁם
יְהוָה וַתָּבֹא לְנַסֹּתוֹ בְּחִידוֹת׃
וַתָּבֹא יְרוּשָׁלַיְמָה בְּחַיִל כָּבֵד
מְאֹד גְּמַלִּים נֹשְׂאִים בְּשָׂמִים
וְזָהָב רַב מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה וַתָּבֹא
אֶל שְׁלֹמֹה וַתְּדַבֵּר אֵלָיו אֵת כָּל
אֲשֶׁר הָיָה עִם לְבָבָהּ׃ וַיַּגֶּד לָהּ
שְׁלֹמֹה אֶת כָּל דְּבָרֶיהָ לֹא הָיָה
דָּבָר נֶעְלָם מִן הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא
הִגִּיד לָהּ׃ וַתֵּרֶא מַלְכַּת שְׁבָא אֵת
כָּל חָכְמַת שְׁלֹמֹה וְהַבַּיִת אֲשֶׁר
בָּנָה׃ וּמַאֲכַל שֻׁלְחָנוֹ וּמוֹשַׁב
עֲבָדָיו וּמַעֲמַד מְשָׁרְתָיו וּמַלְבֻּשֵׁיהֶם
וּמַשְׁקָיו וְעֹלָתוֹ אֲשֶׁר יַעֲלֶה בֵּית
יְהוָה וְלֹא הָיָה בָהּ עוֹד רוּחַ׃ וַתֹּאמֶר
אֶל הַמֶּלֶךְ אֱמֶת הָיָה הַדָּבָר אֲשֶׁר
שָׁמַעְתִּי בְּאַרְצִי עַל דְּבָרֶיךָ וְעַל
חָכְמָתֶךָ׃ וְלֹא הֶאֱמַנְתִּי לַדְּבָרִים
עַד אֲשֶׁר בָּאתִי וַתִּרְאֶינָה עֵינַי
וְהִנֵּה לֹא הֻגַּד לִי הַחֵצִי הוֹסַפְתָּ
חָכְמָה וָטוֹב אֶל הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר
שָׁמָעְתִּי׃ אַשְׁרֵי אֲנָשֶׁיךָ אַשְׁרֵי
עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה הָעֹמְדִים לְפָנֶיךָ
תָּמִיד הַשֹּׁמְעִים אֶת חָכְמָתֶךָ׃

עלה זבח קטר פנה אנה שפה שלח בוא לקח רבע מאה בוא בוא נסה חוד דבר נגד עלם ראה אכל ישב עמד שרת לבש שקה עלה אמר אמן בוא ראה נגד חצה יסף שמע פנה תמד

יהי יהוה אלהיך ברוך אשר חפץ בך לתתך על כסא ישראל באהבת יהוה את ישראל לעלם וישימך למלך לעשות משפט וצדקה ותתן למלך מאה ועשרים ככר זהב ובשמים הרבה מאד ואבן יקרה לא בא כבשם ההוא עוד לרב אשר נתנה מלכת שבא למלך שלמה וגם אני חירם אשר נשא זהב מאופיר הביא מאפיר עצי אלמגים הרבה מאד ואבן יקרה ויעש המלך את עצי האלמגים מסעד לבית יהוה ולבית המלך וכנרות ונבלים לשרים לא בא כן עצי אלמגים ולא נראה עד היום הזה והמלך שלמה נתן למלכת שבא את כל חפצה אשר שאלה מלבד אשר נתן לה כיד המלך שלמה ותפן ותלך לארצה היא ועבדיה ויהי משקל הזהב אשר בא לשלמה בשנה אחת שש מאות ששים ושש ככר זהב לבד מאנשי התרים ומסחר הרכלים וכל מלכי הערב ופחות הארץ ויעש המלך שלמה מאתים צנה זהב שחוט שש מאות זהב יעלה על הצנה האחת ושלש מאות מגנים זהב שחוט שלשת מנים זהב יעלה על המגן האחת ויתנם המלך בית יער הלבנון ויעש המלך כסא שן גדול ויצפהו זהב מופז שש מעלות לכסה וראש עגול לכסה מאחריו וידת מזה ומזה אל מקום

Sit dñs deus tuus benedictus cui complacuisti: & posuit te super thronum israel: eo q dilexerit dominus israel in sempiternū & cōstituit te regem vt faceres iudicium & iusticiā. Dedit ergo regi centum viginti talenta auri: & aromata multa nimis & gēmas p̄ciosas. Nō sunt allata vltra aromata tam multa q̄z ea q̄ dedit regina saba regi salomōi. Sed & classis hirā q̄ portabat aurū de ophir attulit ex ophir ligna tina multa nimis & gēmas p̄ciosas. Fecitq; rex de lignis tinis fulcra domus dñi & dom⁹ regie & citharas lyrasq; cātoribus. Nō sunt allata huiuscemodi ligna tina neq; visa vsq; in presentē diem. Rex autem salomō dedit regine saba omnia que voluit & petiuit ab eo: exceptis his q̄ vltro obtulerat ei munere regio. Que reuersa est & abiit in terrā suā cū seruis suis. Erat autem pondus auri q̄d offerebatur salomoni per annos singulos sexcentorum sexaginta sex talētorꝫ auri: excepto eo q offerebāt viri qui sup vectigalia erāt & negociatores: vniuersiq; scruta vendētes: & oēs reges arabie duces q; terre. Fecit quoq; rex salomō ducēta scuta d̄ auro purissimo. Sexcē tos auri siclos dedit i laminas scuti vnius: & trecentas peltas ex auro p̄bato. Trecente q; mine auri vnam peltā vestiebant. Posuitq; eas rex in domo saltus libani. Fecit etiā rex salomon thronū de ebore grādē & vestiuit eū auro fuluo nimis: q habebat sex gradus. Et summitas throni rotūda erat i parte posteriori: & due manus hic atq; inde tenētes

sit dñs deus benedictus: q̄ voluit in te
γένοιτο κύριος ὁ θεός εὐλογημένος, ὃς ἠθέλησεν ἐν σοὶ
dare te sup thronū israel eo q̄ dilexerit dñs
δοῦναί σε ἐπὶ θρόνου ἰσραὴλ διὰ τὸ ἀγαπᾶν κύριον
israel vt firmaret eū in sēpiternū: ꝛ cōstituit te in regem sup eos: vt facias iudiciū in
τὸν ἰσραὴλ τοῦ στῆσαι αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἔθετό σε εἰς βασιλέα ἐπ' αὐτούς, τοῦ ποιεῖν κρίμα ἐν
iusticia ꝛ in iudicijs eius. ꝛ dedit salomoni centū ꝛ viginti talentā auri ꝛ
δικαιοσύνῃ καὶ ἐν κρίμασιν αὐτοῦ. καὶ ἔδωκε τῷ σολομῶντι ἑκατὸν καὶ εἴκοσι τάλαντα χρυσοῦ καὶ
aromata multa nimis. ꝛ lapidē p̄ciosū multū.
ἀρώματα πολλὰ σφόδρα. καὶ λίθον τίμιον πολύν.
nō fuerūt allata s̄z aromata illa vltra in multitudinē q̄ dedit regina saba regi salomoni.
οὐκ ἐληλύθει κατὰ τὰ ἀρώματα ἐκεῖνα ἔτι εἰς πλῆθος ἃ ἔδωκε βασίλισσα σαβὰ τῷ βασιλεῖ σολομῶντι.
ꝛ nauis chiram portans aurum de sophir attulit ligna multa nimis dolata: ꝛ
καὶ ἡ ναῦς χειρὰμ ἡ αἴρουσα τὸ χρυσίον ἐκ σωφεὶρ ἤνεγκε ξύλα πολλὰ σφόδρα πελεκητά, καὶ
lapidē p̄ciosū multū. ꝛ fecit rex ligna dolata fulcra domus dñi
λίθον τίμιον πολύν. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς τὰ ξύλα τὰ πελεκητὰ ὑποστηρίγματα τοῦ οἴκου κυρίου
ꝛ domus regis. ꝛ citharas ꝛ lyras cātorib⁹. nō sunt allata huiuscemōi ligna dolata: neq;
καὶ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως. καὶ ναύλας καὶ κινύρας τοῖς ᾠδοῖς. οὐκ ἐληλύθει τοιαῦτα ξύλα πελεκητά, οὐδὲ
visa sūt vsq; vltra vsq; i diem hunc. ꝛ rex salomon dedit regine saba omnia
ὤφθη που ἔτι ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ὁ βασιλεὺς σολομῶν ἔδωκε τῇ βασιλίσσῃ σαβὰ πάντα
quecūq; voluit: q̄cūq; petijt: absq; omnib⁹ q̄ dedit ei per manū regis salomonis. ꝛ
ὅσα ἠθέλησεν, ὅσα ᾐτήσατο, ἐκτὸς πάντων ὧν ἔδωκεν αὐτῇ διὰ χειρὸς τοῦ βασιλέως σολομῶντος. καὶ
reuersus est ꝛ abijt in terrā suā ipsa ꝛ serui sui. ꝛ erat pōdus auri
ἀπεστράφη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς αὐτὴ καὶ οἱ παῖδες αὐτῆς. καὶ ἦν ὁ σταθμὸς τοῦ χρυσίου τοῦ
q̄d offerebat salomoni in anno vno sexcenta sexaginta ꝛ sex talēta auri: absq; tributis
ἐληλυθότος σολομῶντι ἐν ἐνιαυτῷ ἑνὶ ἑξακόσια ἑξήκοντα καὶ ἓξ τάλαντα χρυσίου, χωρὶς τῶν φόρων τῶν
subditorum ꝛ mercatorū q̄ negociabantur: ꝛ omniū regū q̄ erāt in vlteriori parte: ꝛ satrapaꝝ terre. ꝛ fecit
ὑποτεταγμένων καὶ τῶν ἐμπόρων τῶν ἐμπορευομένων, καὶ πάντων τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῷ πέραν, καὶ τῶν σατραπῶν τῆς γῆς. καὶ ἐποίησεν ὁ
rex salomon ducētas lāceas aureas ductiles. sexcēti aurei inerāt sup lāceā vnā. ꝛ
βασιλεὺς σολομῶν διακόσια δόρατα χρυσᾶ ἐλατά. ἑξακόσιοι χρυσοῖ ἐπῆσαν ἐπὶ τὸ δόρυ τὸ ἕν. καὶ
fecit trecenta scuta aurea ductilia: tres mine auri inerāt sup scutū vnū. ꝛ
ἐποίησε τριακοσίους θυρεοὺς χρυσοῦς ἐλατούς, τρεῖς μναῖ χρυσίου ἐπῆσαν ἐπὶ τὸν θυρεὸν τὸν ἕνα. καὶ
dedit ea in domū saltus libani. ꝛ fecit rex thronū eburneū grādē: ꝛ deaurauit eū auro probato. sex gradus
ἔδωκεν αὐτὰ εἰς οἶκον δρυμοῦ τοῦ λιβάνου. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς θρόνον ἐλεφάντινον μέγαν, καὶ περιεχρύσωσεν αὐτὸν χρυσίῳ δοκίμῳ. ἓξ ἀναβαθμοὶ τῷ
throno. ꝛ eminētia vitulorū a posteriorib⁹ eius throno: ꝛ manus hinc ꝛ hinc sup locū
θρόνῳ. καὶ προτομαὶ μόσχων ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτοῦ τῷ θρόνῳ, καὶ χεῖρες ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τοῦ τόπου

sedis: ꝛ duo leones stātes iuxta manus: ꝛ duodecim leones stātes sup sex gradus hinc ꝛ hinc. nō factū est sic in vniuerso regno.
τῆς καθέδρας, καὶ δύο λέοντες ἑστηκότες παρὰ τὰς χεῖρας, καὶ δώδεκα λέοντες ἑστῶτες ἐπὶ τῶν ἓξ ἀναβαθμῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν. οὐκ ἐγένετο οὕτως ἐν πάσῃ βασιλείᾳ.
ꝛ oīa vasa q̄ a salomone facta fuerūt aurea: ꝛ lauacra aurea: ꝛ vniuersa vasa domus saltus libani auro inclusa.
καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ὑπὸ τοῦ σολομῶντος γεγονότα χρυσᾶ, καὶ λουτῆρες χρυσοῖ, καὶ πάντα τὰ σκεύη οἴκου δρυμοῦ τοῦ λιβάνου χρυσίῳ συγκεκλεισμένα.
ꝛ nō erat argētū: q2 nō erat argentū reputatū p̄cio in diebus salomonis: q2
καὶ οὐκ ἦν ἀργύριον, ὅτι οὐκ ἦν τὸ ἀργύριον λογιζόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις σολομῶντος, ὅτι
nauis tharsis regi salomoni per mare cū seruis chiram per tres annos veniebat regi salomoni nauis de tharsis auri ꝛ argenti ꝛ lapidū torno elaboratorū ꝛ dolatorū.
ναῦς θαρσεὶς τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐπὶ τῆς θαλάσσης μετὰ τῶν παίδων χειρὰμ διὰ τριῶν ἐτῶν ἤρχετο τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ναῦς ἐκ θαρσεὶς χρυσίου καὶ ἀργυρίου καὶ λίθων τορευτῶν καὶ πελεκητῶν.
ꝛ magnificat⁹ ē salomon sup oēs reges terre diuitijs ꝛ sapiā. ꝛ omnes reges terre q̄rebāt vultum salomonis
καὶ ἐμεγαλύνθη σολομῶν ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς πλούτῳ καὶ φρονήσει. καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἐζήτουν τὸ πρόσωπον σολομῶντος
vt audirēt prudentiā eius: quā dederat dñs in corde eius. ꝛ ipsi deferebāt vnusq̄sq; munera sua: vasa argētea ꝛ vasa aurea ꝛ vestem ꝛ
τοῦ ἀκούειν τῆς φρονήσεως αὐτοῦ, ἧς ἔδωκε κύριος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ αὐτοὶ ἔφερον ἕκαστος τὰ δῶρα αὐτοῦ, σκεύη ἀργυρᾶ καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἱματισμὸν καὶ
aromata ꝛ stacē: ꝛ equos ꝛ mulos sin gulis annis. ꝛ cōgregauit salomon currus ꝛ eqtes: ꝛ erāt ei mille ꝛ quadringēti currus: ꝛ duodecim milia equitū. ꝛ posuit eos in ciuitatib⁹ curruum ꝛ cum rege in hierusalem.
ἀρώματα καὶ στακτὴν καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους τὸ κατ' ἐνιαυτὸν εἰς ἐνιαυτόν. καὶ συνήγαγε σολομῶν ἅρματα καὶ ἱππεῖς, καὶ ἦσαν αὐτῷ χίλια καὶ τετρακόσια ἅρματα, καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων. καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσι τῶν ἁρμάτων καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν ἱερουσαλήμ.
ꝛ dedit rex salomon argētū in hierusalē vt lapides: ꝛ cedros dedit q̄si sicomoros q̄ in cāpestrib⁹ in multitudine. ꝛ egressus equorū salomonis de egypto ꝛ de ecue: negociatores regis accipiebāt de ecue in permutatiōe. ꝛ ascēdebat egressus de egypto currus pro sexcētis argenti: ꝛ equus pro centū ꝛ quinquaginta argenti. ꝛ sic cūctis regibus chettiim ꝛ regibus syrie per manū eorum egrediebātur.
καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς σολομῶν τὸ ἀργύριον ἐν ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους, καὶ τὰς κέδρους ἔδωκεν ὡς τὰς συκαμίνους τὰς ἐν τῇ πεδινῇ εἰς πλῆθος. καὶ ἡ ἔξοδος τῶν ἵππων σολομῶντος ἐξ αἰγύπτου καὶ ἐξ ἐκουέ, οἱ ἔμποροι τοῦ βασιλέως ἐλάμβανον ἐξ ἐκουὲ ἐν ἀλλάγματι. καὶ ἀνέβαινεν ἡ ἔξοδος ἐξ αἰγύπτου ἅρμα ἀντὶ ἑξακοσίων ἀργυρίου, καὶ ἵππος ἀντὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ἀργυρίου. καὶ οὕτως πᾶσι τοῖς βασιλεῦσι χεττιεὶμ καὶ τοῖς βασιλεῦσι συρίας διὰ χειρὸς αὐτῶν ἐξεπορεύοντο.

Ca.11.

A 1.Re. 9.a. Math. 1.d Luce. 11.d.

Et rex salomon erat amator mulierū: ꝛ duxit mulieres alienigenas: ꝛ filiam pharaōis: ꝛ moabitidas:
Καὶ ὁ βασιλεὺς σολομῶν ἦν φιλογύναιος, καὶ ἔλαβε γυναῖκας ἀλλοτρίας, καὶ τὴν θυγατέρα φαραώ, καὶ μωαβίτιδας,

sedile: & duo leōes stabant iuxta manꝰ sigulas: & duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atq; īde. Nō est factum tale op⁹ i vniuersis regnis. Sed & oīa vasa de qbus potabat rex salomō erāt aurea & vniuersa supellex domus saltus libani de auro purissimo. Nō erat argentū nec alicui⁹ p̄cii putabatur in diebus salomonis: quia classis regis p mare cum classe hiram semel per tres annos ibat in tharsis deferēs inde aurum & argentum & dentes elephantorū: & simias & pauos. Magnificatus ē ergo rex salomō sup oēs reges terre diuitiis & sapientia. Et vniuersa terra desiderabat vultū salomonis vt audiret sapientiam eius quam dederat deus in corde eius. Et singuli deferebant ei mūera: vasa argētea & aurea: vestes & arma bellica: aromata quoq; & equos & mulos per āños singulos. Cōgregauitq; salomō currus & eqtes: & fcti sūt ei mille quadringenti currus: & duodeci milia eqtū: & disposuit eos p citates munitas & cum rege in ierusalē. Fecitq; vt tanta eēt abūdātia argēti in ierusalē quanta & lapidum: & cedrorū p̄buit multitudinē q̄si sicomoros q̄ nascūtur in cāpestrib⁹. Et educebātur equi salomoni de egypto & de choa. Negociatores ei regis emebāt de choa & statuto p̄cio p̄ducebāt. Egrediebatur aūt quadriga ex egypto sexcentis siclis argenti: & equus centū qnq̄gita. atq; in hūc modū cūcti reges etheorū & syrie equos venūdabāt.

Rex autem salomō adamauit mulieres alienigenas multas. Filiā quoq; pharaonis & moabitidas

השבת ושנים אריות עמדים אצל הידות ושנים עשר אריים עמדים שם על שש המעלות מזה ומזה לא נעשה כן לכל ממלכות וכל כלי משקה המלך שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון זהב סגור אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה כי אני תרשיש למלך בים עם אני חירם אחת לשלש שנים תבוא אני תרשיש נשאת זהב וכסף שנהבים וקפים ותכיים ויגדל המלך שלמה מכל מלכי הארץ לעשר ולחכמה וכל הארץ מבקשים את פני שלמה לשמע את חכמתו אשר נתן אלהים בלבו והמה מביאים איש מנחתו כלי כסף וכלי זהב ושלמות ונשק ובשמים סוסים ופרדים דבר שנה בשנה ויאסף שלמה רכב ופרשים ויהי לו אלף וארבע מאות רכב ושנים עשר אלף פרשים וינחם בערי הרכב ועם המלך בירושלם ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרב ומוצא הסוסים אשר לשלמה ממצרים ומקוה סחרי המלך יקחו מקוה במחיר ותעלה ותצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס בחמשים ומאה וכן לכל מלכי החתים ולמלכי ארם בידם יצאו

Cap.xi.

והמלך שלמה אהב נשים נכריות רבות ואת בת פרעה מואביות

עמניות אדמית צדנית חתית׃
מן הגוים אשר אמר יהוה אל
בני ישראל לא תבאו בהם והם
לא יבאו בכם אכן יטו את
לבבכם אחרי אלהיהם בהם
דבק שלמה לאהבה׃ ויהי לו
נשים שרות שבע מאות
ופלגשים שלש מאות ויטו
נשיו את לבו׃ ויהי לעת זקנת
שלמה נשיו הטו את לבבו
אחרי אלהים אחרים ולא היה
לבבו שלם עם יהוה אלהיו כלבב
דויד אביו׃ וילך שלמה אחרי
עשתרת אלהי צדנים ואחרי
מלכם שקץ עמנים׃ ויעש
שלמה הרע בעיני יהוה ולא
מלא אחרי יהוה כדוד אביו׃
אז יבנה שלמה במה לכמוש
שקץ מואב בהר אשר על פני
ירושלם ולמלך שקץ בני עמון׃
וכן עשה לכל נשיו הנכריות
מקטירות ומזבחות לאלהיהן׃
ויתאנף יהוה בשלמה כי נטה
לבבו מעם יהוה אלהי ישראל
הנראה אליו פעמים׃ וצוה אליו
על הדבר הזה לבלתי לכת אחרי
אלהים אחרים ולא שמר את
אשר צוה יהוה׃ ויאמר יהוה
לשלמה יען אשר היתה זאת
עמך ולא שמרת בריתי וחקתי
אשר צויתי עליך קרע אקרע את
הממלכה מעליך ונתתיה לעבדך׃
אך בימיך לא אעשנה
למען דוד אביך מיד בנך
אקרענה׃ רק את כל הממלכה
לא אקרע שבט אחד אתן
לבנך למען דוד עבדי ולמען

& ammonitidas: idumeas & sydonias & cetheas: de gentibus super quibus dixit dominus filiis israel. Non ingrediemini ad eas: neque de illis ingredientur ad vestras. Certissime enim avertent corda vestra: ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est salomon ardentissimo amore. Fueruntque ei uxores quasi regine septingente: & concubine trecente. Et averterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex depravatum est cor eius per mulieres: ut sequeretur deos alienos: nec erat cor eius perfectum cum domino deo suo: sicut cor david patris eius. Sed colebat salomon astherthen deam sidoniorum: & moloch idolum ammonitarum. Fecitque salomon quod non placuerat coram domino: & non adimpleuit ut sequeretur dominum: sicut david pater eius. Tunc edificauit salomon phanum chamos idolo moab in monte qui est contra ierusalem: & moloch idolo filiorum ammon. Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis que adolebant thura & immolabant diis suis. Igitur iratus est dominus salomoni quod aversa esset mens eius a domino deo israel qui apparuerat ei secundo & preceperat de verbo hoc ne sequeretur deos alienos: & non custodiuit que mandauit ei dominus. Dixit itaque dominus salomoni. Quia habuisti hoc apud te & non custodisti pactum meum & precepta mea que mandaui tibi: dirumpens scindam regnum tuum & dabo illud servo tuo: verumtamen in diebus tuis non faciam propter david patrem tuum. De manu filii tui scindam illud: nec totum regnum auferam: sed tribum unam dabo filio tuo propter david servum meum &

τ ammonitidas: τ idumeas: τ sidonias: τ
καὶ ἀμμανίτιδας, καὶ ἰδουμαίας, καὶ σιδωνίας, καὶ
chetteas: de gētib⁹ quas negauit dñs filijs
χετταίας, ἐκ τῶν ἐθνῶν ὧν ἀπεῖπε κύριος τοῖς υἱοῖς
israel dicēs: nō ingrediemini ad eos: τ ipsi
ἰσραὴλ λέγων, οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς αὐτούς, καὶ αὐτοὶ
nō ingredientur ad vos: ne inclinēt cor
οὐκ εἰσελεύσονται εἰς ὑμᾶς, ἵνα μὴ ἐκκλίνωσι τὰς καρ
da vr̄a post idola eoꝝ: ad hos copu
δίας ὑμῶν ὀπίσω τῶν εἰδώλων αὐτῶν, εἰς αὐτοὺς ἐκολ
lat⁹ est salomō vt amaret. τ fuerūt ei vxo
λήθη σολομὼν τοῦ ἀγαπῆσαι. καὶ ἦσαν αὐτῷ γυναῖ
res imperātes septingēte: τ cōcubine trecente.
κες ἄρχουσαι ἑπτακόσιαι, καὶ παλλακαὶ τριακόσιαι.
τ auerterūt mulieres eius cor eius.
καὶ ἔκλινον αἱ γυναῖκες αὐτοῦ τὴν καρδίαν αὐτοῦ.
τ factū est in tēpore senectutis salomonis mulieres
καὶ ἐγένετο ἐν καιρῷ γήρους σολομῶντος αἱ γυναῖκες
eius auerterūt cor eius post deos alie
αὐτοῦ ἐξέκλιναν τὴν καρδίαν αὐτοῦ ὀπίσω θεῶν ἑτέ
nos: τ nō erat cor eius perfectū cū
ρων, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ τελεία μετὰ τοῦ
dño deo suo: sicut cor dauid
κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἡ καρδία δαυὶδ τοῦ
patris sui. τ abijt salomon post astar
πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη σολομὼν ὀπίσω τῆς ἀστάρ
tes deē sidoniorū: τ post melchom abominationē
της θεοῦ σιδωνίων, καὶ ὀπίσω μελχὼμ βδελύγματος
ammon. τ fecit salomon malū corā do
ἀμμών. καὶ ἐποίησε σολομὼν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυ
mino: τ nō est secutus dñm vt dauid pa
ρίου, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ὀπίσω κυρίου ὡς δαυὶδ ὁ πα
ter eius. tūc edificauit salomon excelsum cha
τὴρ αὐτοῦ. τότε ᾠκοδόμησε σολομὼν ὑψηλὸν τῷ χα
mos idolo moab in mōte qui cōtra faciē
μὼς εἰδώλῳ μωὰβ ἐν τῷ ὄρει τῷ κατὰ πρόσωπον
hierusalem: τ melchom idolo filioꝝ ammō.
ἱερουσαλήμ, καὶ τῷ μελχὼμ εἰδώλῳ υἱῶν ἀμμών.
τ sic fecit vniuersis vxoribus suis
καὶ οὕτως ἐποίησε πάσαις ταῖς γυναιξὶν αὐτοῦ ταῖς
alienigenis: adolebāt thura τ immolabāt idolis suis: τ
ἀλλοτρίαις, ἐθυμίων καὶ ἔθυον τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν. καὶ
irat⁹ est dñs cōtra salomonē: qr auersū erat cor
ὠργίσθη κύριος ἐπὶ σολομῶντι, ὅτι ἐξέκλινεν ἡ καρδία
eius a dño deo israel q̄ apparuerat ei
αὐτοῦ ἀπὸ κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ
bis: τ preceperat ei de verbo hoc:
δίς, καὶ ἐντειλαμένου αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ λόγου τούτου,
omnino ne sequeretur deos alienos. τ
τοπαράπαν μὴ πορευθῆναι ὀπίσω θεῶν ἑτέρων. καὶ
nō custodiuit q̄ mādauit ei dñs. τ dixit
οὐκ ἐφύλαξεν ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ κύριος. καὶ εἶπε
dñs ad salomonē: quia facta sūt hec te
κύριος πρὸς σολομῶντα, ἀνθ᾽ ὧν ἐγένετο ταῦτα μετὰ
cum: τ nō custodisti precepta mea τ mā
σοῦ, καὶ οὐκ ἐφύλαξας τὰς ἐντολάς μου καὶ τὰ προ
data mea q̄ mādaui tibi: dirūpēdo scin
στάγματά μου ἃ ἐνετειλάμην σοι, διαρρηγνὺς διαρρήξω
dam regnū tuū de manu tua: τ dabo
τὴν βασιλείαν σου ἐκ χειρός σου, καὶ δώσω
illud seruo tuo. verūtū in diebus tuis
αὐτὴν τῷ δούλῳ σου. πλὴν ἐν ταῖς ἡμέραις σου
nō faciā hec ꝑꝑ dauid patrē tuū: de
οὐ ποιήσω ταῦτα διὰ δαυὶδ τὸν πατέρα σου, ἐκ
manu filij tui capiā illud: sed totū
χειρὸς τοῦ υἱοῦ σου λήψομαι αὐτήν, πλὴν ὅλην τὴν
regnū nō capiā: sceptrū vnū dabo filio
βασιλείαν οὐ μὴ λάβω, σκῆπτρον ἓν δώσω τῷ υἱῷ
tuo ꝑꝑ dauid seruū tuū: τ ꝑꝑ
σου διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, καὶ διὰ

Exo. 34. b.

Cant. 6. c.

Israeo.

B

C

hierusalem ciuitatē: quā elegi. τ suscitauit dñs
ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν, ἣν ἐξελεξάμην. καὶ ἤγειρε κύρι
nus aduersariū salomoni adar idumeū de
ος σατὰν τῷ σολομῶντι τὸν ἀδὰρ τὸν ἰδουμαῖον ἐκ τοῦ
semine regni in idumea. τ factū
σπέρματος τῆς βασιλείας ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ. καὶ ἐγένε
est cū disperderet dauid edom cū iret
το ἐν τῷ ἐξολοθρεύειν δαυὶδ τὸν ἐδὼμ ἐν τῷ πορευθῆ
ioab princeps militie ad sepeliēdū inter
ναι ἰωὰβ τὸν ἄρχοντα τῆς στρατιᾶς θάπτειν τοὺς τραυ
fectos: τ occiderūt omē masculinū in idumea: qr sex mē
ματίας, καὶ ἔκοψαν πᾶν ἀρσενικὸν ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ, ὅτι ἑξά
sibus morat⁹ est ibi ioab τ ois israel donec in
μηνον ἐνεκάθητο ἐκεῖ ἰωὰβ καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἕως οὗ ἐξω
teremit omē masculinū de idumea. τ fu
λόθρευσε πᾶν ἀρσενικὸν ἐκ τῆς ἰδουμαίας. καὶ ἀπέ
git adar ipse τ viri idumei serui
δρα ἀδὰρ αὐτὸς καὶ ἄνδρες ἰδουμαῖοι δοῦλοι
seruoꝝ patris eius cum eo: τ in
τῶν παίδων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰ
gressus ē in egyptū. τ adar puer paruus: τ sur
σῆλθεν εἰς αἴγυπτον. καὶ ἀδὰρ παιδάριον μικρόν, καὶ ἀνί
gunt de madiā τ veniūt in pharan: τ capiūt
στανται ἐκ μαδιὰμ καὶ ἔρχονται εἰς φαράν, καὶ λαμβάνου
viros secum: τ veniūt ad pharaonē re
σιν ἄνδρας μεθ᾽ ἑαυτῶν, καὶ ἔρχονται πρὸς φαραὼ βα
gem egypti. τ ingressus est adar ad pharaonē: τ
σιλέα αἰγύπτου. καὶ εἰσῆλθεν ἀδὰρ πρὸς φαραώ, καὶ
dedit ei pharaō domū: τ panes cōstituit ei:
ἔδωκεν αὐτῷ φαραὼ οἶκον, καὶ ἄρτους διέταξεν αὐτῷ,
τ terrā dedit ei. τ inuenit adar grām corā
καὶ γῆν ἔδωκεν αὐτῷ. καὶ εὗρεν ἀδὰρ χάριν ἐναντίον
pharaōe valde: τ dedit ei vxorē soro
φαραὼ σφόδρα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ γυναῖκα τὴν ἀδελ
rem vxoris sue: germanā thechephenes
φὴν τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, τὴν ἀδελφὴν θεχεμείνας τὴν
maiorē. τ peperit ei soror thechephenes adar
μείζω. καὶ ἔτεκεν αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ θεχεμείνας τῷ ἀδὰρ
ganibath filiū suū. τ nutriuit eū thechephenes
τὸν γανιβὰθ υἱὸν αὐτῆς. καὶ ἐξέθρεψεν αὐτὸν θεχεμείνας
in medio domus pharaōis. τ erat ganibath in domo
ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου φαραώ. καὶ ἦν γανιβὰθ ἐν τῷ οἴκῳ
pharaōis in medio filioꝝ pharaōis. τ adar audiuit
φαραὼ ἐν μέσῳ τῶν υἱῶν φαραώ. καὶ ἀδὰρ ἤκουσεν
in egypto qr dormiuit dauid cum patri
ἐν αἰγύπτῳ ὅτι κεκοίμηται δαυὶδ μετὰ τῶν πατέ
bus suis: τ qr mortu⁹ est ioab pīceps mi
ρων αὐτοῦ, καὶ ὅτι τέθνηκεν ἰωὰβ ὁ ἄρχων τῆς στρα
litie: τ dixit adar ad pharaōē: dimitte me
τιᾶς, καὶ εἶπεν ἀδὰρ πρὸς φαραώ, ἐξαπόστειλόν με
τ reuertar in terrā meā. τ dixit pharao
καὶ ἀναστρέψω εἰς τὴν γῆν μου. καὶ εἶπε φαραὼ τῷ
adar: quare tu indiges mecū: qr ecce tu que
ἀδάρ, τίνι σὺ ἐλαττονῇ μετ᾽ ἐμοῦ, ὅτι ἰδοὺ σὺ ζη
ris ire ad terrā tuā? τ dixit ei
τεῖς ἀπελθεῖν εἰς τὴν γῆν σου; καὶ εἶπεν αὐτῷ
adar: minime: qr dimittens mittes me.
ἀδάρ, μηδαμῶς, ὅτι ἐξαποστέλλων ἐξαποστελεῖς με.
τ suscitauit de⁹ aduersariū ei rezon filiū eliada:
καὶ ἤγειρε θεὸς σατὰν αὐτῷ τὸν ῥεζὼν υἱὸν ἐλιαδά,
qui fugerat ab adarezer rege soba dño suo.
ὃς ἔφυγεν ἀπὸ ἀδαρεζὲρ βασιλέως σουβὰ κυρίου αὐ
τ cōgregati sūt cōtra eū viri: τ erat
τοῦ. καὶ συνηθροίσθησαν ἐπ᾽ αὐτὸν ἄνδρες, καὶ ἦν
pīceps agminū: τ cepit dama
ἄρχων συστρεμμάτων, καὶ προκατελάβετο τὴν δαμα
scū: τ habitauit in ea τ regnauit in da
σκόν, καὶ ἐκάθισεν ἐν αὐτῇ καὶ ἐβασίλευσεν ἐν δα
masco. τ erat aduersari⁹ israel cūctis die
μασκῷ. καὶ ἦν σατὰν τῷ ἰσραὴλ πάσας τὰς ἡμέ
bus salomonis. hoc malū
ρας σολομῶντος. αὕτη ἡ κακία

Gen. 50. d.

D

E

ierusalem quam elegi. Suscitauit autem dominus adversarium salomoni adad idumeum de semine regio: qui erat in edom. Cum enim esset david in idumea: & ascendisset ioab princeps militie ad sepeliendum eos qui fuerant interfecti: & occidisset omne masculinum in idumea. Sex enim mensibus ibi moratus est ioab & omnis israel donec interimeret omne masculinum in idumea: fugit adad ipse & viri idumei de servis patris eius cum eo ut ingrederetur egyptum. Erat autem adad puer parvulus. Cumque surrexissent de madian: venerunt in pharan. Tuleruntque secum viros de pharan & introierunt egyptum ad pharaonem regem egypti. Qui dedit ei domum & cibos constituit: & terram delegauit. Et invenit adad gratiam coram pharaone valde: intantum ut daret ei uxorem sororem uxoris sue germanam thafnes regine. Genuitque ei soror thafnes genebath filium: & nutriuit eum thafnes in domo pharaonis. Eratque genebath habitans apud pharaonem cum filiis eius. Cumque audisset adad in egypto dormisse david cum patribus suis: & mortuum esse ioab principem militie: dixit pharaoni. Dimitte me ut vadam in terram meam. Dixitque ei pharao. Qua enim re apud me indiges ut queras ire ad terram tuam? At ille respondit. Nulla. Sed obsecro te ut dimittas me. Suscitauit quoque ei deus adversarium razon filium eliadam qui fugerat adadezer regem saba dominum suum: & congregauit contra eum viros: & factus est princeps latronum cum interficeret eos david. abieruntque damascum & habitauerunt ibi: & constituerunt eum regem in damasco: eratque adversarius israel cunctis diebus salomonis. Et hoc est malum

ירושלם אשר בחרתי׃ ויקם
יהוה שטן לשלמה את הדד
האדמי מזרע המלך הוא באדום׃
ויהי בהיות דוד את אדום בעלות
יואב שר הצבא לקבר את
החללים ויך כל זכר באדום׃ כי
ששת חדשים ישב שם יואב
וכל ישראל עד הכרית כל זכר
באדום׃ ויברח אדד הוא ואנשים
אדמיים מעבדי אביו אתו לבוא
מצרים והדד נער קטן׃ ויקמו
ממדין ויבאו פארן ויקחו
אנשים עמם מפארן ויבאו
מצרים אל פרעה מלך מצרים
ויתן לו בית ולחם אמר לו וארץ
נתן לו׃ וימצא הדד חן בעיני
פרעה מאד ויתן לו אשה את אחות
אשתו אחות תחפנים הגבירה׃
ותלד לו אחות תחפנים את גנבת
בנו ותגמלהו תחפנס בתוך בית
פרעה ויהי גנבת בית פרעה
בתוך בני פרעה׃ והדד שמע
במצרים כי שכב דוד עם אבתיו
וכי מת יואב שר הצבא ויאמר
הדד אל פרעה שלחני ואלך אל
ארצי׃ ויאמר לו פרעה כי מה
אתה חסר עמי והנך מבקש ללכת
אל ארצך ויאמר לא כי שלח
תשלחני׃ ויקם אלהים לו שטן
את רזון בן אלידע אשר ברח
מאת הדדעזר מלך צובה
אדניו׃ ויקבץ עליו אנשים ויהי
שר גדוד בהרג דוד אתם וילכו
דמשק וישבו בה וימלכו
בדמשק׃ ויהי שטן לישראל
כל ימי שלמה ואת הרעה

אשר הדד ויקץ בישראל וימלך
על ארם: וירבעם בן נבט אפרתי
מן הצרדה ושם אמו צרועה
אשה אלמנה עבד לשלמה
וירם יד במלך: וזה הדבר אשר
הרים יד במלך שלמה בנה את
המלוא סגר את פרץ עיר דוד
אביו: והאיש ירבעם גבור חיל
וירא שלמה את הנער כי עשה
מלאכה הוא ויפקד אתו לכל
סבל בית יוסף: ויהי בעת ההיא
וירבעם יצא מירושלם וימצא
אתו אחיה השילני הנביא
בדרך והוא מתכסה בשלמה
חדשה ושניהם לבדם בשדה:
ויתפש אחיה בשלמה החדשה
אשר עליו ויקרעה שנים עשר
קרעים: ויאמר לירבעם קח
לך עשרה קרעים כי כה אמר
יהוה אלהי ישראל הנני קרע
את הממלכה מיד שלמה
ונתתי לך את עשרה השבטים:
והשבט האחד יהיה לו למען
עבדי דוד ולמען ירושלם העיר
אשר בחרתי בה מכל שבטי
ישראל: יען אשר עזבוני
וישתחוו לעשתרת אלהי
צדנין לכמוש אלהי מואב
ולמלכם אלהי בני עמון ולא
הלכו בדרכי לעשות הישר בעיני
וחקתי ומשפטי כדוד אביו:
ולא אקח את כל הממלכה מידו
כי נשיא אשתנו כל ימי חייו
למען דוד עבדי אשר בחרתי
אתו אשר שמר מצותי
וחקתי: ולקחתי המלוכה מיד

adad & odium contra israel: regnauitq; in syria. Hieroboam quoq; filius nabath ephrateus de sareda seruꝰ salomōis cuius mater erat nomine serua mulier vidua: leuauit manū cōtra regem. Et hec est causa rebelliōis aduersus eū: qa salomō edificauit mello & coequauit voraginē ciuitatis dauid patris sui. Erat āt hieroboā vir fortis & potēs. Vidēsq; salomō adolescētē bone indolis & industriū: cōstituerat eū pfectū super tributa vniuerse domꝰ ioseph. Factū est igitur ī tpe illo vt hieroboam egrederetur de ierusalē & inueniret eū ahias silonites ppheta in via opertus pallio nouo. Erāt autem duo tantum in agro. Apphēdēsq; ahias pallium suum nouum quo coopertus erat scidit in duodecim partes: & ait ad hieroboam. Tolle tibi decem sciſſuras. Hec enim dicit dominus deus israel. Ego scindam regnum de manu salomonis: & dabo tibi decem tribus. Porro vna tribus remanebit ei propter seruū meū dauid: & ierusalem ciuitatem quā elegi ex omnibus tribubus israel: eo q dereliqrit me: & adorauerit astharthē deam sidoniorum & chamos deum moab: & moloch deum filiorꝫ ammon: & non ābulauerit in viis meis vt faceret iusticiam corā me & precepta mea & iudicia sicut dd prē eius. Nec auferam omne regnum de manu eius: sed ducem ponā eū cūctis diebus vite sue propter dauid seruum meum quem elegi: qui custodiuit mandata mea & pcepta mea. Auferā autem regnū de manu

qđ fecit adar. & grauefuit cōtra israel: & regnauit in terra edom. & hieroboā filius nabat ephrateꝰ de sarira filius mulieris vidue seruus salomonis: & hanc rem fecit: qꝛ eleuauit manū cōtra regem salomonē. & rex salomon edificauit arcem: & conclusit sepem ciuitatis dauid patris sui. & homo hieroboam fortis robore. & vidit salomon adolescentē qꝛ vir operū est: & constituit eū sup tributa domus ioseph. & factū est in tpe illo & hieroboā egressus ē de hierusalem: & inuenit eū achia sylonites propheta in via: & separauit eū a via. & achia indutus veste noua: & ambo soli in agro. & apphēdit achia palliū suū nouū qđ erat sup se: & scidit illud duodecī sciſſuras. & ait hieroboā: tolle tibi decē sciſſuras: qꝛ hec dicit dñs deus israel. ecce ego scindā regnū de manu salomonis: & dabo tibi decē sceptra: & duo sceptra erūt ei: pp seruū meū dauid: & pp hierusalem ciuitatē: quā elegi in ea de oībus tribubꝰ israel: eo qꝛ dereliquit me & seruiuit astarte abominatiōi sidoniorꝫ: & chamos idolo moab: & melchom offensioni filiorꝫ ammō: & nō ambulauit in viis meis vt faceret rectū corā me & precepta mea & iustificatiōes meas: sicut fecit dauid pater eius. & nō auferā totū regnum de manu eius: qꝛ defendēs defendam cum cūctis diebus vite sue pp dauid seruū meū: quē elegi eū: qui custodiuit mādata mea & iustificatiōes meas. & auferā regnum de manu

ὃ ἐποίησεν ἀδάρ. καὶ ἐβαρύνθη ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐν γῇ ἐδώμ. καὶ ἱεροβοὰμ υἱὸς ναβὰτ ὁ ἐφραθὶ ἐκ τῆς σαριρὰ υἱὸς γυναικὸς χήρας δοῦλος τοῦ σολομῶντος, καὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐποίησεν, ὡς ἐπῆρε τὴν χεῖρα ἐπὶ τὸν βασιλέα σολομῶντα. καὶ ὁ βασιλεὺς σολομὼν ᾠκοδόμησε τὴν ἄκραν, καὶ συνέκλεισε τὸν φραγμὸν τῆς πόλεως δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ὁ ἄνθρωπος ἱεροβοὰμ ἰσχυρὸς δυνάμει. καὶ εἶδε σολομὼν τὸ παιδάριον ὅτι ἀνὴρ ἔργων ἐστί, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὰς ἄρσεις οἴκου ἰωσήφ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ καὶ ἱεροβοὰμ ἐξῆλθεν ἐξ ἱερουσαλήμ, καὶ εὗρεν αὐτὸν ἀχία ὁ συλωνίτης ὁ προφήτης ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἀπέστησεν αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀχία περιβεβλημένος ἱμάτιον καινόν, καὶ ἀμφότεροι μόνοι ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ ἐπελάβετο ἀχία τοῦ ἱματίου αὐτοῦ τοῦ καινοῦ τοῦ ἐπ' αὐτῷ, καὶ διέρρηξεν αὐτὸ δώδεκα ῥήγματα. καὶ εἶπε τῷ ἱεροβοάμ, λάβε σεαυτῷ δέκα ῥήγματα, ὅτι τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ῥήσσω τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς σολομῶντος, καὶ δώσω σοι δέκα σκῆπτρα, καὶ δύο σκῆπτρα ἔσαι αὐτῷ, διὰ τὸν δοῦλόν μου δαυίδ, καὶ διὰ ἱερουσαλὴμ τὴν πόλιν, ἣν ἐξελεξάμην ἐν αὐτῇ ἐκ πασῶν τῶν φυλῶν ἰσραήλ, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπέ με καὶ ἐδούλευσε τῇ ἀστάρτῃ βδελύγματι σιδωνίων, καὶ τῷ χαμὼς εἰδώλῳ μωάβ, καὶ τῷ μελχὸμ προσοχθίσματι υἱῶν ἀμμών, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ἐν ταῖς ὁδοῖς μου τοῦ ποιῆσαι τὸ εὐθὲς ἐνώπιόν μου καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰ δικαιώματά μου, καθὼς ἐποίησε δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ οὐ λήψομαι ὅλην τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, ὅτι ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, ὃν ἐξελεξάμην αὐτόν, ὃς ἐφύλαξε τὰς ἐντολάς μου καὶ τὰ δικαιώματά μου. καὶ λήψομαι τὴν βασιλείαν ἐκ χειρὸς

F

b.co.

---

filij eius: & dabo tibi decē sceptra: at filio eius dabo duo sceptra: vt sit positio seruo meo dauid cūctis diebus coram me in hierusalem ciuitate: quā elegi mihi vt ponerem nomē meū ibi. & te assumā & regnabis in qb' desiderat aīa tua: & tu eris rex sup israel. & erit si custodieris omnia que precepero tibi: & ābulaueris in viis meis: & feceris rectū corā me vt custodias oīa mādata mea & precepta mea: sicut fecit dauid seruus meꝰ: & ero tecum: & edificabo tibi domū fidelē: quomodo edificaui dauid: & tradā tibi israel: & affligam semē dauid pp hec: verūtñ nō cūctis diebus. & quesiuit salomon vt interficeret hieroboā: & surrexit & aufugit in egyptum ad susac regem egypti: & fuit in egypto donec mortuꝰ est salomon. & reliqua verborū salomonis & omnia que fecit & omnis sapiētia eius: nonne hec scripta sūt in libro verborꝫ dierū salomonis: & dies quos regnauit salomon in hierusalem: quadraginta anni sup omnē israel. & dormiuit salomō cum patribus suis: & sepelierūt eū in ciuitate dauid patris sui: & regnauit roboam filiꝰ eius pro eo.

G

τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ δώσω σοι τὰ δέκα σκῆπτρα, τῷ δὲ υἱῷ αὐτοῦ δώσω τὰ δύο σκῆπτρα, ὅπως ᾖ θέσις τῷ δούλῳ μου δαυὶδ πάσας τὰς ἡμέρας ἐνώπιόν μου ἐν ἱερουσαλὴμ τῇ πόλει, ἣν ἐξελεξάμην ἐμαυτῷ τοῦ θέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ. καὶ σὲ λήψομαι καὶ βασιλεύσεις ἐν οἷς ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ σὺ ἔσῃ βασιλεὺς ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἔσαι ἐὰν φυλάξῃς πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι, καὶ πορευθῇς ἐν ταῖς ὁδοῖς μου, καὶ ποιήσῃς τὸ εὐθὲς ἐνώπιόν μου τοῦ φυλάξαι πάντα τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου, καθὼς ἐποίησε δαυὶδ ὁ δοῦλός μου, καὶ ἔσομαι μετὰ σοῦ, καὶ οἰκοδομήσω σοι οἶκον πιστόν, καθὼς ᾠκοδόμησα τῷ δαυίδ, καὶ δώσω σοι τὸν ἰσραήλ, καὶ κακουχήσω τὸ σπέρμα δαυὶδ διὰ ταῦτα, πλὴν οὐ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐζήτησε σολομὼν τοῦ θανατῶσαι τὸν ἱεροβοάμ, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπέδρα εἰς αἴγυπτον πρὸς σουσακὶμ βασιλέα αἰγύπτου, καὶ ἦν ἐν αἰγύπτῳ ἕως ἀπέθανε σολομών. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων σολομῶντος καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν καὶ πᾶσα ἡ φρόνησις αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐν βιβλίῳ λόγων ἡμερῶν σολομῶντος; καὶ αἱ ἡμέραι ἃς ἐβασίλευσε σολομὼν ἐν ἱερουσαλήμ, τεσσαράκοντα ἔτη ἐπὶ πάντα ἰσραήλ. καὶ ἐκοιμήθη σολομὼν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν πόλει δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν ῥοβοὰμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

1.Pa. 9.c.

Ca.12.

A

Et abijt rex roboam in sicema: quia in sicema veniebāt omnis isrł ad cōstituēdū regē eum. & factū est vt audiuit hieroboā filius nabat & eo adhuc ente in egypto: vt fugit a facie regis salomonis: & manebat in egypto: & miserūt & vocauerūt eū: & venit hieroboam & oīs ppłs israel. & locutus est ppłs ad regem roboam dicētes: pater tuus durū iposuit iugū nrm: & tu nūc eleua de seruitute pris tui dura: & de iugo eius graui:

Καὶ ἐπορεύθη ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ εἰς σίκημα, ὅτι εἰς σίκημα ἤρχοντο πᾶς ἰσραὴλ βασιλεῦσαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἱεροβοὰμ υἱὸς ναβὰτ καὶ αὐτοῦ ἔτι ὄντος ἐν αἰγύπτῳ, ὡς ἔφυγεν ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως σολομῶντος, καὶ ἐκάθητο ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἀπέστειλαν καὶ ἐκάλεσαν αὐτόν, καὶ ἦλθεν ἱεροβοὰμ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησεν ὁ λαὸς πρὸς τὸν βασιλέα ῥοβοὰμ λέγοντες, ὁ πατήρ σου ἐσκλήρυνε τὸν κλοιὸν ἡμῶν, καὶ σὺ νῦν κούφισον ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ πατρός σου τῆς σκληρᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ κλοιοῦ αὐτοῦ τοῦ βαρέως,

1.Pa. 10.a.

filii eiꝰ: & dabo tibi decem tribus: filio autem eius dabo tribum vnam vt remāeat lucerna dauid seruo meo cunctis diebus coram me in ierusalem ciuitate quam elegi: vt eēt nomen meum ibi. Te āt assumā & regnabis super omnia que desiderat aīa tua: erisq; rex super israel. Si igitur audieris omnia que precepo tibi: & ambulaueris in viis meis: & feceris qđ rectū est coram me custodiēs mādata mea & pcepta mea: sicut fecit dd seruus meus: ero tecum & edificabo tibi domū fidelē: quō edificaui dd domū: & tradā tibi isrł: & affligā semen dd super hoc: verūtñ non cunctis diebus. Voluit ergo salomon interficere hieroboā: qui surrexit & aufugit in egyptum ad sesac regem egypti: & fuit ī egypto vsq; ad mortem salomonis. Reliquū aūt verborum salomonis & omnia q̄ fecit & sapiā eius: ecce vniuersa scripta sunt in libro verborū salomonis. Dies autem quos regnauit salomō in ierusalem super oēm israel: quadraginta anni sunt. Dormiuitq; salomon cum patribus suis & sepultus est in ciuitate dd pris sui: regnauitq; roboā filius eius p eo. Cap. 12.

Venit autem roboā in sychē. Illuc enī cōgregatus erat oīs populus israel ad cōstituēdum eū regē. At vero hieroboā filiꝰ nabath cum adhuc esset in egypto pfugus a facie salomōis regis: audita morte eius reuersus ē d egypto. Miseruntq; & vocauerūt eū. Venit ergo hieroboā & oīs mltitudo israel: & locuti sunt ad roboā dicētes. Pater tuus durissimū iugū iposuit nobis: tu itaq; nūc iminue paululū de impio pris tui durissimo: & de iugo graui

בנו ונתתיה לך את עשרת
השבטים: ולבנו אתן שבט אחד
למען היות ניר לדויד עבדי כל
הימים לפני בירושלם העיר
אשר בחרתי לי לשום שמי
שם: ואתך אקח ומלכת בכל
אשר תאוה נפשך והיית מלך
על ישראל: והיה אם תשמע
את כל אשר אצוך והלכת
בדרכי ועשית הישר בעיני לשמור
חקותי ומצותי כאשר עשה דוד
עבדי והייתי עמך ובניתי לך בית
נאמן כאשר בניתי לדוד ונתתי
לך את ישראל: ואענה את זרע
דוד למען זאת אך לא כל הימים:
ויבקש שלמה להמית את
ירבעם ויקם ירבעם ויברח
מצרים אל שישק מלך מצרים
ויהי במצרים עד מות שלמה:
ויתר דברי שלמה וכל אשר
עשה וחכמתו הלא הם כתבים
על ספר דברי שלמה: והימים
אשר מלך שלמה בירושלם על
כל ישראל ארבעים שנה:
וישכב שלמה עם אבתיו ויקבר
בעיר דוד אביו וימלך רחבעם
בנו תחתיו: וילך רחבעם

Cap. xij.

שכם כי שכם בא כל ישראל
להמליך אתו: ויהי כשמע
ירבעם בן נבט והוא עודנו
במצרים אשר ברח מפני המלך
שלמה וישב ירבעם במצרים:
וישלחו ויקראו לו ויבא ירבעם
וכל קהל ישראל וידברו אל
רחבעם לאמר: אביך הקשה
את עלנו ואתה עתה הקל מעבדת
אביך הקשה ומעלו הכבד

אשר נתן עלינו ונעבדך׃ ויאמר אליהם לכו עד שלשה ימים ושובו אלי וילכו העם׃ ויועץ המלך רחבעם את הזקנים אשר היו עמדים את פני שלמה אביו בהיתו חי לאמר איך אתם נועצים להשיב את העם הזה דבר׃ וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה ועבדתם ועניתם ודברת אליהם דברים טובים והיו לך עבדים כל הימים׃ ויעזב את עצת הזקנים אשר יעצהו ויועץ את הילדים אשר גדלו אתו אשר העמדים לפניו׃ ויאמר אליהם מה אתם נועצים ונשיב דבר את העם הזה אשר דברו אלי לאמר הקל מן העל אשר נתן אביך עלינו׃ וידברו אליו הילדים אשר גדלו אתו לאמר כה תאמר לעם הזה אשר דברו אליך לאמר אביך הכביד את עלנו ואתה הקל מעלינו כה תדבר אליהם קטני עבה ממתני אבי׃ ועתה אבי העמיס עליכם על כבד ואני אסיף על עלכם אבי יסר אתכם בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים׃ ויבוא ירבעם וכל העם אל רחבעם ביום השלישי כאשר דבר המלך לאמר שובו אלי ביום השלישי׃ ויען המלך את העם קשה ויעזב את עצת הזקנים אשר יעצהו׃ וידבר אליהם כעצת הילדים לאמר אבי הכביד את עלכם ואני אסיף על עלכם אבי יסר אתכם

עבד ילך יום יעץ היה שוב היה ענה עזב בנה שוב קלל דבר אמר כבד עלל עמס יסף שוט יסר בוא שלש ענה עזב יעץ דבר עלל

uissimo qđ iposuit nobis: & fuiem9 tibi. Qui ait eis. Ite vsq3 ad tertium diem & reuertimini ad me. Cūq3 abisset ppl's iniit cōsiliū rex roboam cū senioribus qui assistebant coram salomone patre eius cū adhuc viueret: & ait eis. Quod datis consilium vt rñdeam populo: qui dixerunt ei. Si hodie obedieris populo huic & seruieris & petitioni eorū cesseris: locutusq3 fueris ad eos verba lenia: erunt tibi serui cunctis diebus. Qui đ reliqt consilium senum qđ dederant ei: & adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant cū eo: & assistebant illi: dixitq3 ad eos. Quod mihi datis consilium vt rñdeam populo huic: qui dixerūt mihi: leuius fac iugum qđ iposuit pater tuus super nos. Et dixerunt ei iuuenes qui nutriti fuerant cū eo. Sic loquere populo huic: qui locuti sunt ad te dicentes. Pater tuus aggrauauit iugum nostrum: tu releua nos. Sic loqris ad eos. Minimus digitus me9 grossior est dorso pris mei. Et nūc pater me9 posuit sup vos iugum graue: ego aūt addam sup iugū vestrū. Pater meus cecidit vos flagellis: ego autē cedā vos scorpionibus. Venit ergo hieroboā & omnis populus ad roboā die tertia: sicut locut9 fuerat rex dicēs. Reuertimini ad me die tertia. Rñditq3 rex populo dura: đrelicto cōsilio seniorū quod ei dederant: & locutus ēst eis sm cōsiliū iuuenū dicēs. Pater meus aggrauauit iugum vestrum: ego autē addam iugo vestro. Pater meus cecidit vos

qđ dedit sup nos: τ seruiemus tibi. τ ait
ὃν ἔδωκεν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ δουλεύσομέν σοι. καὶ εἶπεν
rex ad eos: abite vsq3 ad dies tres:
βασιλεὺς πρὸς αὐτούς, ἀπέλθετε ἕως ἡμερῶν τριῶν,
τ reuertimini ad me. τ abierūt. τ nūcia
καὶ ἀναστρέψατε πρός με. καὶ ἀπῆλθον. καὶ ἀπήγγει
uit rex roboam senioribus: q erāt
λεν ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ τοῖς πρεσβυτέροις, οἳ ἦσαν
assistentes corā salomone patre e
παρεστηκότες ἐνώπιον σολομῶντος τοῦ πατρὸς αὐ
ius: adhuc viuēte eo: dicēs: quō vos consuli
τοῦ, ἔτι ζῶντος αὐτοῦ, λέγων, πῶς ὑμεῖς βουλεύε
tis vt rñdeā pplo huic verbū? τ locuti
τε ἵνα ἀποκριθῶ τῷ λαῷ τούτῳ λόγον; καὶ ἐλά
sunt ad eum dicētes: si in die hac
λησαν πρὸς αὐτὸν λέγοντες, εἰ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ
fueris seruus pplo huic: τ seruieris eis:
ἔσῃ δοῦλος τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ δουλεύσεις αὐτοῖς,
τ locut9 fueris ad eos verba bona: τ e
καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτοὺς λόγους ἀγαθούς, καὶ ἔσον
runt tibi serui cūctis diebus. τ dereli
ταί σοι δοῦλοι πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐγκατέλι
quit cōsiliū seniorū qđ consulue
πε τὴν βουλὴν τῶν πρεσβυτέρων ἣν συνεβουλεύσαν
rant ei: τ iniit cōsiliū cū pue
το αὐτῷ, καὶ συνεβουλεύσατο μετὰ τῶν παιδαρί
ris qui nutriti fuerāt cū eo q assistebāt
ων τῶν ἐκτραφέντων μετ' αὐτοῦ τῶν παρεστηκότων
ante faciē eius: τ dixit eis: qd vos
πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμεῖς
consulitis? τ qd rñdebo pplo huic qui lo
συμβουλεύετε; καὶ τί ἀποκριθῶ τῷ λαῷ τούτῳ τοῖς λα
cuti sunt ad me τ q dixerūt: releua a
λήσασι πρός με καὶ εἰρηκόσι, κούφισον ἀπὸ τοῦ
iugo qđ dedit pater tuus sup nos. τ locuti
κλοιοῦ οὗ ἔδωκεν ὁ πατήρ σου ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἐλάλη
sunt ad eū iuuenes qui nutriti fuerā: cū
σαν πρὸς αὐτὸν τὰ παιδάρια τὰ ἐκτραφέντα μετ'
eo: τ dixerūt: hec loqueris pplo huic:
αὐτοῦ, καὶ εἶπον, τάδε λαλήσεις τῷ λαῷ τούτῳ,
qui locuti sunt ad te τ q dixerūt: pater tuus
τοῖς λαλήσασι πρὸς σὲ καὶ εἰρηκόσιν, ὁ πατήρ σου
aggrauauit iugū nrm: τ tu nūc releua a
ἐβάρυνε τὸν κλοιὸν ἡμῶν, καὶ σὺ νῦν κούφισον ἀφ'
nobis. hec dices ad eos: paruitas mea gros
ἡμῶν. τάδε ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ἡ μικρότης μου πα
sior est dorso patris mei: τ nūc
χυτέρα ἐστὶ τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου, καὶ νῦν ὁ
pater meus strauit vos in iugo graui:
πατήρ μου ἐπεσάξατο ὑμᾶς ἐν κλοιῷ βαρεῖ,
τ ego addā sup iugū vrm. pater
καὶ ἐγὼ προσθήσω ἐπὶ τὸν κλοιὸν ὑμῶν. ὁ πατήρ
meus cecidit vos flagellis: τ ego cedam
μου ἐπαίδευσεν ὑμᾶς μάστιξι, καὶ ἐγὼ παιδεύσω
vos in scorpionib9. τ venit hieroboam τ oīs
ὑμᾶς ἐν σκορπίοις. καὶ παρεγένετο ἱεροβοὰμ καὶ πᾶς
israel ad regem roboam die tertia:
ἰσραὴλ πρὸς τὸν βασιλέα ῥοβοὰμ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ,
sicut locutus est rex dicēs: reuertimini ad
καθότι ἐλάλησεν ὁ βασιλεὺς λέγων, ἀναστρέψατε πρός
me die tertia. τ rñdit rex ad
με τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς πρὸς
pplm dura: τ dereliquit roboam cōsiliū
τὸν λαὸν σκληρά. καὶ ἐγκατέλιπε ῥοβοὰμ τὴν βουλὴν
seniorum qđ cōsuluerūt ei: τ locu
τῶν πρεσβυτέρων ἣν συνεβουλεύσαντο αὐτῷ, καὶ ἐλά
tus est ad eos sm cōsiliū puerorū di
λησε πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν βουλὴν τῶν παιδαρίων λέ
cens: pater meus aggrauauit iugū vrm: τ ego ad
γων, ὁ πατήρ μου ἐβάρυνε τὸν κλοιὸν ὑμῶν, καὶ ἐγὼ προ
dam sup iugū vrm. pater me9 cecidit vos
σθήσω ἐπὶ τὸν κλοιὸν ὑμῶν. ὁ πατήρ μου ἐπαίδευσεν ὑμᾶς

B

2.Pa. 10.d.

C

D

in flagellis τ ego cedā vos in scorpionibus. τ
ἐν μάστιξι καὶ ἐγὼ παιδεύσω ὑμᾶς ἐν σκορπίοις. καὶ
nō audiuit rex pplm: qr a dño erat
οὐκ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τοῦ λαοῦ, ὅτι παρὰ κυρίου ἦν
auersio: vt firmaret dñs verbū suū qđ lo
ἡ μεταστροφή, ὅπως στήσῃ κύριος τὸ ῥῆμα αὐτοῦ ὃ ἐλά
cut9 est in manu achia prophete sylonite
λησεν ἐν χειρὶ ἀχία τοῦ προφήτου τοῦ σηλωνίτου
sup hieroboā filiū nabat. τ vidit oīs israel: q
ἐπὶ ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ. καὶ εἶδε πᾶς ἰσραήλ, ὅτι
nō audiuit eos rex. τ rñdit pplo
οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν ὁ βασιλεύς. καὶ ἀπεκρίθη ὁ λαὸς
regi dicēs: q̄ nobis pars in dauid? τ
τῷ βασιλεῖ λέγων, τίς ἡμῖν μερὶς ἐν δαυίδ; καὶ
nō est nobis hereditas in filio iesse: currat
οὐκ ἔστιν ἡμῖν κληρονομία ἐν υἱῷ ἰεσσαί, ἀποτρεχέτω
vnusquisq3 in tabnaculū suū israel: nūc pasce do
ἕκαστος εἰς τὸ σκήνωμα σου ἰσραήλ, νῦν βόσκε τὸν οἶ
mum tuā dauid: τ abijt israel in tabnacula sua.
κόν σου δαυίδ, καὶ ἀπῆλθεν ἰσραὴλ εἰς τὰ σκηνώματα αὐ
τ filij israel habitātes in ci
τοῦ. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν ταῖς πό
uitatib9 iuda: cōstituerūt regē super se roboā. τ
λεσιν ἰούδα, ἐβασίλευσαν ἐφ' ἑαυτοῖς τὸν ῥοβοάμ. καὶ
misit rex roboā adoram q sup
ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ τὸν ἀδωρὰμ τὸν ἐπὶ
tributū: τ lapidauerūt eū in lapidib9 oīs
τοῦ φόρου, καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν ἐν λίθοις πᾶς
israel τ mortu9 est. τ rex roboā pre
ἰσραὴλ καὶ ἀπέθανε. καὶ ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ ἔφθα
uenit ascēdere sup currū vt fugeret in hierusa
σεν ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ ἅρμα τοῦ φυγεῖν εἰς ἱερουσα
lem. τ inobediēs fuit isrl in domū dauid vsq3 in
λήμ. καὶ ἠθέτησεν ἰσραὴλ εἰς τὸν οἶκον δαυίδ ἕως
diem hunc. τ factū est vt audiuit oīs is
τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσε πᾶς ἰσ
rael q reuersus eēt hieroboā de egypto: τ mi
ραὴλ ὅτι ἀνέκαμψεν ἱεροβοὰμ ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἀπέ
serunt τ vocauerūt eū in cōgregationē: τ
στειλαν καὶ ἐκάλεσαν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ
cōstituerūt regē eū sup israel. τ nō erat post
ἐβασίλευσαν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. καὶ οὐκ ἦν ὀπί
domū dauid preter sceptrū iuda τ ben
σω οἴκου δαυίδ πάρεξ σκήπτρου ἰούδα καὶ βεν
iamin soli. τ roboā ingressus ē in hierusalē: τ
ιαμὶν μόνοι. καὶ ῥοβοὰμ εἰσῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ
cōgregauit vniuersam cōgregationē iuda: τ
ἐξεκκλησίασε πᾶσαν τὴν συναγωγὴν ἰούδα, καὶ
sceptrū beniamin: cētū τ viginti milia iuue
σκῆπτρον βενιαμίν, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας νεανί
num facientiū bellū: vt pugnarēt cōtra domū
ων ποιούντων πόλεμον, τοῦ πολεμεῖν πρὸς οἶκον
israel vt reducerēt regnū roboā filio
ἰσραὴλ ἐπιστρέψαι τὴν βασιλείαν ῥοβοάμ, τῷ υἱῷ
salomonis. τ fact9 est sermo dñi ad sameam
σολομῶντος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς σαμέαν
hoiez dei dicēs: dic roboam filio
ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ λέγων, εἰπὲ τῷ ῥοβοὰμ τῷ υἱῷ
salomonis regi iuda: τ ad oēm domū
σολομῶντος βασιλεῖ ἰούδα, καὶ πρὸς πάντα οἶκον
iuda τ beniamin: τ reliquo pplī
ἰούδα καὶ βενιαμίν, καὶ τῷ καταλοίπῳ τοῦ λαοῦ
dicēs hec dicit dñs: nō ascēdetis neq3 bel
λέγων, τάδε λέγει κύριος, οὐκ ἀναβήσεσθε οὐδὲ πο
labitis cum
λεμήσετε μετὰ

2.Pa. 10.d.

E

2.Pa. 11.f.

F

flagellis: ego aūt cedā vos scorpionibus. Et non acquieuit rex populo: qm auersatus fuerat eum dominus: vt suscitaret verbū suū quod locutus fuerat in manu ahie sylonite ad hieroboā filiū nabath. Videns itaq3 populus q noluisset eos audire rex: respondit ei dicens. Que nobis ps in dauid: vel q̄ hereditas in filio isai? Vade in tabernacula tua israel: nunc vide domum tuā dauid. Et abiit israel in tabernacula sua. Super filios aūt israel qcūq3 hitabāt in ciuitatib9 iuda: regnauit roboā. Misit ergo rex roboam adurā q erat sup tributa: & lapidauit eū omnis israel: & mortuus est. Porro rex roboam festinus ascendit currum & fugit in ierusalē. Recessitq3 israel a domo dauid vsq3 in pñtē diē. Factū est aūt cū audisset oīs israel q reuersus esset hieroboam miserūt & vocauerūt eum congregato cetu: & constituerūt eū regē super omnem israel: nec secutus est quispiā domum dauid preter tribum iuda solā. Venit autem roboam ierusalem & congregauit vniuersam domum iuda & tribum beniamin cētum octoginta milia electorū virorū & bellatorum: vt pugnarent cōtra domū israel & reducerent regnum roboā filio salomōis. Factus ē autem sermo dei ad semeiam virum dei dicēs. Loquere ad roboam filium salomonis regem iuda & ad omnem domum iuda & beniamin & reliquos de populo dicens. Hec dicit dñs. Nō ascendetis neq3 bellabitis contra

בשוטים ואני איסר אתכם בעקרבים׃ ולא שמע המלך אל העם כי היתה סבה מעם יהוה למען הקים את דברו אשר דבר יהוה ביד אחיה השלני אל ירבעם בן נבט׃ וירא כל ישראל כי לא שמע המלך אליהם וישבו העם את המלך דבר לאמר מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי לאהליך ישראל עתה ראה ביתך דוד וילך ישראל לאהליו׃ ובני ישראל הישבים בערי יהודה וימלך עליהם רחבעם׃ וישלח המלך רחבעם את אדרם אשר על המס וירגמו כל ישראל בו אבן וימת והמלך רחבעם התאמץ לעלות במרכבה לנוס ירושלם׃ ויפשעו ישראל בבית דוד עד היום הזה׃ ויהי כשמע כל ישראל כי שב ירבעם וישלחו ויקראו אתו אל העדה וימליכו אתו על כל ישראל לא היה אחרי בית דוד זולתי שבט יהודה לבדו׃ ויבא רחבעם ירושלם ויקהל את כל בית יהודה ואת שבט בנימן מאה ושמנים אלף בחור עשה מלחמה להלחם עם בית ישראל להשיב את המלוכה לרחבעם בן שלמה׃ ויהי דבר האלהים אל שמעיה איש האלהים לאמר׃ אמר אל רחבעם בן שלמה מלך יהודה ואל כל בית יהודה ובנימין ויתר העם לאמר׃ כה אמר יהוה לא תעלו ולא תלחמון עם

היה סבב קום ראה שוב עיר מלך שלח רגם מות אמץ עלה רכב פשע היה שוב קרא יעד זלת בדד בוא קהל בחר לחם שוב מלך עלה לחם

tres vestros filios israel. Reuertatur vir in domum suã. A me enim factũ est verbũ hoc. Audierũt sermonẽ domini: & reuersi sunt de itinere sicut eis pcepat dñs. Edificauit aũt hieroboã sychẽ in mõte effraim: & habitauit ibi. Et egressus inde edificauit phanuel. Dixitq; hieroboã i corde suo. Nũc reuertetur regnum ad domũ dauid: si ascenderit populus iste vt faciat sacrificia in domo dñi in ierusalem: & cõuertetur cor populi huius ad dñm suũ roboam regem iuda: interficiẽtq; me & reuertentur ad eum. & excogitato cõsilio fecit duos vitulos aureos: & dixit eis. Nolite vltra ascendere in ierusalẽ. Ecce dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Posuitq; vnum in bethel & alterum in dan: & factũ est verbũ hoc in peccatum. Ibat eni ppls ad adorãdũ vitulũ vsq; in dã. Et fecit phana in excelsis: & sacerdotes de extremis populi qui non erant de filiis leui. Cõstituitq; diem solemnem in mense octauo quintadecima die mensis in similitudinẽ solẽnitatis q̃ celebratur i iuda. Et ascẽdẽs altare simr fecit in bethel: vt imolaret vitulis: quos fabricatus fuerat. Constituitq; i bethel sacerdotes excelsorum que fecerat: & ascendit sup altare quod extruxerat in bethel quintadecima die mensis octaui quẽ finxerat de corde suo. Et fecit solẽnitatẽ filiis isrl: & ascẽdit sup altare vt adoleret incẽsũ. 13.

Cap. xiii.

Et ecce vir dei venit de iuda in sermone domini in bethel: hieroboam stante sup altare & thus iaciente: & exclamauit contra altare in sermone domini & ait. Altare altare: hec dicit dñs. Ecce filius nascetur domui dauid iosias nomie & imolabit super te sacerdotes excelsorũ qui nũc i te thura succendunt: & ossa hoium super te incendet. Deditq; i illa die signũ dicens. Hoc erit signũ qd locutus est dominus. Ecce altare scindetur: & effũdetur cinis qui in eo est. Cumq; audisset rex sermonem hominis dei quem inclamauerat contra altare in bethel: extendit manum suam de altari dicens. Apphẽdite eũ. Et exaruit manus eius quã extenderat cõtra eũ: nec valuit retrahere eã ad se. Altare quoq; scissũ ẽ & effusus est cinis de altari: iuxta signũ qd predixerat vir dei in sermone domini. Et ait rex ad virum dei. Deprecare faciem domini dei tui & ora pro me: vt restituatur manus mea mihi. Orauit vir dei faciem domini: & reuersa est manus regis ad eũ: & facta est sicut prius fuerat. Locutus est aũt rex ad virum dei. Veni mecũ domũ vt prandeas: & dabo tibi munera. Rñditq; vir dei ad regẽ. Si dederis mihi mediam partem domus tue nõ veniam tecum nec comedam panem neq; bibam aquam in loco isto. Sic ei mandatum est mihi in sermõe dñi precipientis. Non comedes panem neq; bibes aquã nec reuerteris per viam q̃ venisti. Abiit ergo per aliam viam & non est reuersus per iter quo venerat in bethel: prophetes autẽ quidam senex hitabat in bethel ad quẽ venerũt filii sui: & narrauerũt

כל המעשה אשר עשה איש — עשה
האלהים היום בבית אל את
הדברים אשר דבר אל המלך
ויספרום לאביהם: וידבר
אליהם אביהם אי זה הדרך
הלך ויראו בניו את הדרך אשר — ראה
הלך איש האלהים אשר בא — בוא
מיהודה: ויאמר אל בניו חבשו — אמר
לי החמור ויחבשו לו החמור — חמר חבש
וירכב עליו: וילך אחרי איש — רכב
האלהים וימצאהו ישב תחת — מצא
האלה ויאמר אליו האתה איש
האלהים אשר באת מיהודה — בוא
ויאמר אני: ויאמר אליו לך — ילך
אתי הביתה ואכל לחם: ויאמר
לא אוכל לשוב אתך ולבוא אתך — יכל
ולא אכל לחם ולא אשתה אתך — שתה
מים במקום הזה: כי דבר אלי — קום
בדבר יהוה לא תאכל לחם ולא — אכל
תשתה שם מים לא תשוב — שוב
ללכת בדרך אשר הלכת בה: — ילך
ויאמר לו גם אני נביא כמוך — נבא
ומלאך דבר אלי בדבר יהוה — לאך
לאמר השבהו אתך אל ביתך
ויאכל לחם וישת מים כחש לו:
וישב אתו ויאכל לחם בביתו — שוב
וישת מים: ויהי הם ישבים אל
השלחן ויהי דבר יהוה אל — היה
הנביא אשר השיבו: ויקרא אל — קרא
איש האלהים אשר בא מיהודה — בוא
לאמר כה אמר יהוה יען כי
מרית פי יהוה ולא שמרת את — מרה פה
המצוה אשר צוך יהוה אלהיך: — צוה
ותשב ותאכל לחם ותשת מים — שתה
במקום אשר דבר אליך אל — קום
תאכל לחם ואל תשת מים לא

et omnia opera que fecerat vir dei illa die in bethel. Et verba que locutus fuerat ad regem narrauerunt patri suo. Et dixit eis pater eorum. Per quam viam abiit? Ostēderūt ei filii sui viam per quam abierat vir dei qui venerat de iuda. Et ait filiis suis. Sternite mihi asinum. Qui cū strauissent ascendit & abiit post virum dei: & inuenit eū sedentem subtus terebinthum. Et ait illi. Tu ne es vir dei qui venisti de iuda? Rūdit ille. Ego sū. Dixitq; ad eum. Veni mecū domū vt comedas panē. Qui ait. Nō possum reuerti neq; venire tecum: nec comedam panem neq; bibam aquā in loco isto: quia locutus est dñs ad me in sermone dñi dicens. Nō comedas panē & nō bibas aquam ibi: nec reuerteris per viā qua ieris. Qui ait illi. Et ego ppheta sum similis tui. Et angelus locutus est mihi in sermone domini dicens. Reduc eū tecum in domum tuam: vt comedat panē & bibat aquam. Fefellit eū & reduxit secū. Comedit ergo panē in domo eius & bibit aquā. Cūq; sederent ad mēsam factus est sermo domini ad pphetā qui reduxerat eū: Et exclamauit ad virum dei qui venerat de iuda dicens. Hec dicit dominus. Quia non obediēs fuisti ori domini: & nō custodisti mādatū quod precepit tibi dominus deus tuus: & reuersus es & comedisti panē & bibisti aquam in loco in quo pcepit tibi ne comederes panē neq; biberes aquam: non

omnia opera que fecit homo dei in
πάντα τὰ ἔργα ἃ ἐποίησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐν
die illa in bethel: ⁊ verba q̄ locut⁹
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν βαιθήλ, καὶ τοὺς λόγους οὓς ἐλάλη-
fuerat regi. ⁊ locut⁹ est ad eos pater eo-
σε τῷ βασιλεῖ. καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς ὁ πατὴρ αὐ-
rū dicēs: per quā viā abiit? ⁊ ostēdūt
τῶν λέγων, ποίᾳ ὁδῷ ἀπελήλυθεν; καὶ δεικνύουσιν
ei filii sui viā p quā abierat homo
αὐτῷ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὴν ὁδὸν ἣν ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος
dei q venerat de iuda. ⁊ ait filiis suis:
τοῦ θεοῦ ὁ ἐλθὼν ἐξ ἰούδα. καὶ εἶπεν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ,
sternite mihi asinū. ⁊ strauerūt ei asinū.
ἐπισάξατέ μοι τὸν ὄνον. καὶ ἐπέσαξαν αὐτῷ τὸν ὄνον.
⁊ ascēdit sup eū ⁊ abiit post ho-
καὶ ἐπέβη ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ ἐπορεύθη κατόπισθεν τοῦ ἀν-
minē dei. ⁊ inuenit eū sedētē sub
θρώπου τοῦ θεοῦ. καὶ εὗρεν αὐτὸν καθήμενον ὑπὸ τὴν
quercu. ⁊ ait ei: tu es homo dei qui
δρῦν. καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ὁ ἐξε-
egressus es de iuda? ⁊ ait: ego. ⁊ dixit ei:
ληλυθὼς ἐξ ἰούδα; καὶ εἶπεν, ἐγώ. καὶ εἶπεν αὐτῷ,
veni mecū ⁊ comede panē. ⁊ dixit: non po
δεῦρο μετ᾽ ἐμοῦ καὶ φάγε ἄρτον. καὶ εἶπεν, οὐ μὴ δύ-
tero reuerti tecum: neq; comedā panē
νωμαι τοῦ ἐπιστρέψαι μετὰ σοῦ, οὔτε φάγω ἄρτον
neq; bibā aquā in loco isto: qr sic
οὔτε μὴ πίω ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ὅτι οὕτως
precepit mihi in s̄mōe dñs dicēs: nō cōedas
ἐντέταλταί μοι ἐν λόγῳ κύριος λέγων, μὴ φάγῃς
panē ibi ⁊ nō bibas aquā: ⁊ nō reuertaris in
ἄρτον ἐκεῖ καὶ μὴ πίῃς ὕδωρ, καὶ μὴ ἐπιστρέψῃς ἐν
via in qua ieris in ea. ⁊ dixit ad eum:
τῇ ὁδῷ ἐν ᾗ ἐπορεύθης ἐν αὐτῇ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν,
⁊ ego propheta sum sicut ⁊ tu: ⁊ angelus locu-
καὶ ἐγὼ προφήτης εἰμὶ ὡς καὶ σύ, καὶ ἄγγελος ἐλάλη-
tus ē ad me in s̄mōe dñi dicēs: reduc eū
σε πρός με ἐν λόγῳ κυρίου λέγων, ἐπίστρεψον αὐτὸν
tecum in domū tuā: ⁊ comedat panē
μετὰ σεαυτοῦ εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ φαγέτω ἄρτον
⁊ bibat aquā. ⁊ mētitus est ei: ⁊ redu
καὶ πιέτω ὕδωρ. καὶ ἐψεύσατο αὐτῷ, καὶ ἐπέστρε-
xit eū ⁊ comedit panē ⁊ bibit aquā in
ψεν αὐτὸν καὶ ἔφαγεν ἄρτον καὶ ἔπιεν ὕδωρ ἐν τῷ
domo eius. ⁊ factū ē cū ipsi sederēt ad
οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο αὐτῶν καθημένων ἐπὶ τῆς
mēsam: fact⁹ ē sermo dñi ad prophetā
τραπέζης, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς τὸν προφήτην
qui reduxerat eum: ⁊ dixit ad homi
τὸν ἐπιστρέψαντα αὐτόν, καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἄνθρω-
nem dei qui venerat de iuda dicens: hec
πον τοῦ θεοῦ τὸν ἥκοντα ἐξ ἰούδα λέγων, τάδε
dicit dñs: quia exacerbasti verbū dñi:
λέγει κύριος, ἀνθ᾽ ὧν παρεπίκρανας τὸ ῥῆμα κυρίου,
⁊ nō custodisti mādatū qd̄ precepit tibi
καὶ οὐκ ἐφύλαξας τὴν ἐντολὴν ἣν ἐνετείλατό σοι
dñs deus tuus: ⁊ reuersus es ⁊ comedisti pa
κύριος ὁ θεός σου, καὶ ἐπέστρεψας καὶ ἔφαγες ἄρ-
nem ⁊ bibisti aquā in loco isto: in q
τον καὶ ἔπιες ὕδωρ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἐν ᾧ
locut⁹ sum ad te dicēs: nō comedas panē ⁊ non
ἐλάλησα πρὸς σὲ λέγων, μὴ φάγῃς ἄρτον καὶ μὴ
bibas aquā: non
πίῃς ὕδωρ, οὐ μὴ

ingrediatur corpus tuū in sepulchrū patrū
εἰσέλθῃ τὸ σῶμά σου εἰς τὸν τάφον τῶν πατέρων
tuorū. ⁊ factū est postq̄ comedit ipse panē ⁊ bi
σου. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ φαγεῖν αὐτὸν ἄρτον καὶ πι-
bit aquā: ⁊ strauit ipsi asinū pphe:
εῖν ὕδωρ, καὶ ἐπέσαξεν αὐτῷ τὸν ὄνον τῷ προφήτῃ,
⁊ reuersus est ⁊ abiit. ⁊ inuenit eū leo in
καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἀπῆλθεν. καὶ εὗρεν αὐτὸν ὁ λέων ἐν
via: ⁊ occidit eū. ⁊ erat corp⁹
τῇ ὁδῷ, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. καὶ ἦν τὸ σῶμα
eius proiectū in itinere: ⁊ asin⁹ astabat
αὐτοῦ ἐρριμμένον ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὁ ὄνος εἱστήκει
iuxta illū: ⁊ leo stabat iuxta cadauer. ⁊
παρ᾽ αὐτῷ, καὶ ὁ λέων εἱστήκει παρὰ τὸ σῶμα. καὶ
ecce viri transeuntes ⁊ viderūt morticinū
ἰδοὺ ἄνδρες παραπορευόμενοι καὶ εἶδον τὸ θνησιμαῖ-
um proiectū in via: ⁊ leo stetit iuxta
ον ἐρριμμένον ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὁ λέων εἱστήκει ἐχόμενα
morticinū. ⁊ venerūt viri ⁊ loquūtur
τοῦ θνησιμαίου. καὶ ἔρχονται οἱ ἄνδρες καὶ λαλοῦσιν
in ciuitate: vbi propheta senex habitabat in
ἐν τῇ πόλει, οὗ ὁ προφήτης ὁ πρεσβύτης κατῴκει ἐν
ea. ⁊ audiuit q reduxerat eum de via:
αὐτῇ. καὶ ἤκουσεν ὁ ἐπιστρέψας αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ,
⁊ ait: homo dei iste: q exacer
καὶ εἶπεν, ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ οὗτος, ὃς παρεπί-
bauit verbū dñi: ⁊ tradidit eū dñs
κρανεν τὸ ῥῆμα κυρίου, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν κύριος τῷ
leoni: ⁊ cōfregit eū ⁊ occidit eū
λέοντι. καὶ συνέτριψεν αὐτὸν καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν
iuxta verbū dñi qd̄ locut⁹ est ei. ⁊ locut⁹
κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν αὐτῷ. καὶ ἐλάλη-
est ad filios suos dicēs: sternite mihi
σεν πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ λέγων, ἐπισάξατέ μοι
asinū: ⁊ strauerūt: ⁊ abiit ⁊ inuenit cor-
τὸν ὄνον, καὶ ἐπέσαξαν, καὶ ἐπορεύθη καὶ εὗρε τὸ σῶ-
pus eius proiectū in via: ⁊ asinus ⁊ leo
μα αὐτοῦ ἐρριμμένον ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὁ ὄνος καὶ ὁ λέων
steterunt iuxta corpus. ⁊ nō comedit leo
εἱστήκεισαν παρὰ τὸ σῶμα. καὶ οὐκ ἔφαγεν ὁ λέων τὸ
corpus vel asinū: ⁊ nō cōfregit asinū. ⁊ tulit
σῶμα ἢ τὸν ὄνον, καὶ οὐ συνέτριψε τὸν ὄνον. καὶ ἦρεν ὁ
propheta senex corpus hominis
προφήτης ὁ πρεσβύτης τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ
dei: ⁊ imposuit illud sup asinū: ⁊ redu
θεοῦ, καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸ ἐπὶ τὸν ὄνον, καὶ ἐπέστρε-
xit illud in ciuitatē prophete se
ψεν αὐτὸ εἰς τὴν πόλιν τοῦ προφήτου τοῦ πρεσβυ-
nis vt plāgerēt ⁊ sepelirēt eū. ⁊ posuit
τέρου τοῦ κόψασθαι καὶ θάψαι αὐτόν. καὶ ἔθηκεν τὸ
corpus eius in sepulchro suo: ⁊ plāxerūt
σῶμα αὐτοῦ ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ, καὶ ἐκόψαντο
eum: heu frater. ⁊ factū ē postq̄ plāxerūt
αὐτόν, οὐαὶ ἀδελφέ. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ κόψασθαι
eum: ⁊ ait filiis suis dicēs: si mortu⁹
αὐτόν, καὶ εἶπεν τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ λέγων, ἐὰν ἀποθά-
fuero: sepelite me i sepulchro isto: in quo hō
νω, θάψατέ με ἐν τῷ τάφῳ τούτῳ, ἐν ᾧ ὁ ἄνθρωπος
dei sepultus est in eo: iuxta ossa eius po
τοῦ θεοῦ τέθαπται ἐν αὐτῷ, παρὰ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ θέ-
nite me: vt saluētur ossa mea cū ossibus eius:
τέ με, ἵνα σωθῇ τὰ ὀστᾶ μου μετὰ τῶν αὐτοῦ,
quia factū erit verbū qd̄ locut⁹ est in s̄mōe do-
ὅτι γινόμενον ἔσται τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν ἐν λόγῳ κυ-
mini sup altare qd̄ in bethel: ⁊ cōtra
ρίου ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ἐν βαιθήλ, καὶ ἐπὶ

inferetur cadauer tuū in sepulchrū patrū tuorū. Cūq; comedisset & bibisset strauit asinum suum propheta quem reduxerat. Qui cū abisset inuenit eum leo i via: & occidit: & erat cadauer eius proiectū in itinere. Asinus autē stabat iuxta illū: & leo stabat iuxta cadauer. Et ecce viri transeuntes viderunt cadauer proiectum in via & leonem stantē iuxta cadauer. Et venerūt & diuulgauerūt in ciuitate: in q ppheta ille senex hitabat. Qd cū audisset propheta ille q reduxerat eū de via ait. Vir dei est qui inobediens fuit ori dñi: & tradidit eū dñs leoni: & cōfregit eum: & occidit iuxta verbū domini qd locutus est ei. Dixitq; ad filios suos. Sternite mihi asinum. Qui cū strauissent & ille abisset: inuēit cadauer eius proiectum in via: & asinum & leonem stantes iuxta cadauer. Non comedit leo de cadauere: nec lesit asinum. Tulit ergo prophetes cadauer viri dei: & posuit illud sup asinū: & reuersus intulit in ciuitatē pphete senis vt plangeret eum: & posuit cadauer eius i sepulchro suo. Et plāxerūt eū: heu heu mi frater. Cūq; planxissent eum: dixit ad filios suos. Cum mortuus fuero sepelite me in sepulchro i quo vir dei sepultus est: iuxta ossa eius ponite ossa mea. Profecto ei veniet sermo quē predixit in sermone domini contra altare quod ē i bethel: & contra

תבוא נבלתך אל קבר אבתיך: — בוא
ויהי אחרי אכלו לחם ואחרי — היה
שתותו ויחבש לו החמור לנביא — חבש חמר
אשר השיבו: וילך וימצאהו — נבא שוב
אריה בדרך וימיתהו ותהי — מצא ארה
נבלתו משלכת בדרך והחמור — מות
עמד אצלה והאריה עמד אצל — שלך
הנבלה: והנה אנשים עברים
ויראו את הנבלה משלכת בדרך — ראה
ואת האריה עמד אצל הנבלה
ויבאו וידברו בעיר אשר הנביא — בוא דבר
הזקן ישב בה: וישמע הנביא — שמע
אשר השיבו מן הדרך ויאמר — אמר
איש האלהים הוא אשר מרה
את פי יהוה ויתנהו יהוה לאריה — פה נתן
וישברהו וימיתהו כדבר יהוה — שבר
אשר דבר לו: וידבר אל בניו
לאמר חבשו לי את החמור
ויחבשו: וילך וימצא את נבלתו
משלכת בדרך וחמור והאריה
עמדים אצל הנבלה לא אכל
האריה את הנבלה ולא שבר
את החמור: וישא הנביא את — נשא נבא
נבלת איש האלהים ויניחהו — נוח
אל החמור וישיבהו ויבא אל — שוב בוא
עיר הנביא הזקן לספד ולקברו:
ויניח את נבלתו בקברו ויספדו — ספד
עליו הוי אחי: ויהי אחרי — היה
קברו אתו ויאמר אל בניו
לאמר במותי וקברתם אתי
בקבר אשר איש האלהים קבור — קבר
בו אצל עצמתיו הניחו את
עצמתי: כי היה יהיה הדבר
אשר קרא בדבר יהוה על
המזבח אשר בבית אל ועל — זבח

כל בתי הבמות אשר בערי שמרון׃
אחר הדבר הזה לא שב ירבעם
מדרכו הרעה וישב ויעש מקצות
העם כהני במות החפץ ימלא
את ידו ויהי כהני במות׃ ויהי
בדבר הזה לחטאת בית ירבעם
ולהכחיד ולהשמיד מעל פני
האדמה׃ בעת ההיא

Cap. xiiii

חלה אביה בן ירבעם׃ ויאמר
ירבעם לאשתו קומי נא
והשתנית ולא ידעו כי את אשת
ירבעם והלכת שלה הנה שם
אחיה הנביא הוא דבר עלי
למלך על העם הזה׃ ולקחת
בידך עשרה לחם ונקדים ובקבק
דבש ובאת אליו הוא יגיד לך
מה יהיה לנער׃ ותעש כן אשת
ירבעם ותקם ותלך שלה ותבא
בית אחיה ואחיהו לא יכל
לראות כי קמו עיניו משיבו׃
ויהוה אמר אל אחיהו הנה
אשת ירבעם באה לדרש
דבר מעמך אל בנה כי
חלה הוא כזה וכזה תדבר
אליה ויהי כבאה והיא
מתנכרה׃ ויהי כשמע אחיהו
את קול רגליה באה בפתח
ויאמר באי אשת ירבעם
למה זה את מתנכרה
ואנכי שלוח אליך קשה׃ לכי
אמרי לירבעם כה אמר
יהוה אלהי ישראל יען אשר
הרימתיך מתוך העם ואתנך
נגיד על עמי ישראל׃
ואקרע את הממלכה מבית דוד
ואתנה לך ולא היית כעבדי

בית כהן · עיר שוב · עשה · רוע · קצה · מלא · כחד · שמד · פנה · איש · שנה · נבא · בוא · נגד · היה · עשה · קום · הלך · בוא · ראה · קום · שוב · דבר · נכר · אמר · איש · שלח · הלך · רום · נתן · נגד · קרע · מלך · היה

omnia phana excelsorum que sunt in vrbibus samarie. Post verba hec non est reuersus hieroboam de via sua pessima: sed econtrario fecit de nouissimis populis sacerdotes excelsorum: quicumque volebat implebat manum suam: & fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hanc causam peccauit domus hieroboam & euersa est & deleta de superficie terre. 14.

IN tempore illo egrotauit abia filius hieroboam. Dixitque hieroboam vxori sue. Surge & commuta habitum ne cognoscaris quod sis vxor hieroboam: & vade in silo vbi est ahias propheta qui locutus est mihi quod regnaturus essem super populum hunc. Tolle quoque in manu tua decem panes & crustulam & vas mellis: & vade ad illum. Ipse enim indicabit tibi quid euenturum sit puero huic. Fecit vt dixerat vxor hieroboam: & consurgens abiit in sylo: & venit in domum ahie. At ille non poterat videre: quia caligauerant oculi eius pre senectute. Dixit autem dominus ad ahiam. Ecce vxor hieroboam ingreditur vt consulat te super filio suo qui egrotat. Hec & hec loqueris ei. Cum ergo illa intraret & dissimularet se esse que erat: audiuit ahias sonitum pedum eius introeuntis per ostium: & ait. Ingredere vxor hieroboam. Quare aliam te esse simulas? Ego autem missus sum ad te durus nuncius. Vade & dic hieroboam. Hec dicit dominus deus israel. Quia exaltaui te de medio populi & dedi te ducem super populum meum israel: & scidi regnum domus dauid & dedi illud tibi: & non fuisti sicut seruus meus

domos excelsorum que sunt in samaria. & post
τοὺς οἴκους τῶν ὑψηλῶν τῶν ἐν σαμαρείᾳ. καὶ μετὰ
verbum hoc non reuersus est hieroboam de malicia
τὸ ῥῆμα τοῦτο οὐκ ἐπέστρεψεν ἱεροβοὰμ ἀπὸ τῆς κακίας
sua: & reuersus est & fecit de parte po-
αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἐποίησεν ἐκ μέρους τοῦ λα-
puli sacerdotes excelsorum. qui volebat implebat
οῦ ἱερέας τῶν ὑψηλῶν. ὁ βουλόμενος ἐπλήρου τὴν
manum suam: & fiebat sacerdos excelsorum. &
χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐγίνετο ἱερεὺς τῶν ὑψηλῶν. καὶ
factum est verbum hoc in peccatum domui hierobo-
ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο εἰς ἁμαρτίαν τῷ οἴκῳ ἱεροβο-
am: & in destructionem & in perditionem a fa-
άμ, καὶ εἰς ὄλεθρον καὶ εἰς ἀφανισμὸν ἀπὸ προσώ-
cie terre.
που τῆς γῆς.

Ca. 14.

IN tempore illo egrotauit abia filius hieroboam. &
Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἠῤῥώστησεν ἀβιὰ υἱὸς ἱεροβοάμ. καὶ
vxori sue dixit hieroboam: surge: & muta-
τῇ γυναικὶ αὐτοῦ εἶπεν ἱεροβοάμ, ἀνάστηθι, καὶ ἀλλοι-
beris: non cognoscent quod tu vxor hieroboam: & va-
ώθησῃ, οὐ γνώσονται ὅτι σὺ γυνὴ ἱεροβοάμ, καὶ πο-
des in selo. ecce illic achia propheta:
ρεύθησῃ εἰς σηλώ. ἰδοὺ ἐκεῖ ἀχιὰ ὁ προφήτης.
ipse locutus est ad me quod regnabo super po-
αὐτὸς ἐλάλησεν ἐπ' ἐμὲ τοῦ βασιλεῦσαι ἐπὶ τὸν λα-
pulum hunc. & tolle in manu tua decem panes:
ὸν τοῦτον. καὶ λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου δέκα ἄρτους,
& collyrida: & vas mellis: & ibis ad
καὶ κολλύρια, καὶ στάμνον μέλιτος, καὶ ἥξεις πρὸς
illum. ipse nunciabit tibi quid erit puero.
αὐτόν. αὐτὸς ἀναγγελεῖ σοι τί ἔσται τῷ παιδίῳ.
& fecit sic vxor hieroboam: & surrexit & a-
καὶ ἐποίησεν οὕτως ἡ γυνὴ ἱεροβοάμ, καὶ ἀνέστη καὶ ἐπο-
biit in selo: & intrauit in domum achia.
ρεύθη εἰς σηλώ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ἀχιά.
& homo senex ad videndum: & caliga-
καὶ ὁ ἄνθρωπος πρεσβύτερος τοῦ ἰδεῖν, καὶ ἠμβλυώ-
bant oculi eius pre senectute eius.
πουν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ γήρως αὐτοῦ.
& dixit dominus ad achia: ecce vxor hieroboam ingre-
καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἀχιά, ἰδοὺ γυνὴ ἱεροβοὰμ εἰσέρ-
ditur vt querat verbum a te super filio suo:
χεται τοῦ ἐκζητῆσαι ῥῆμα παρὰ σοῦ ὑπὲρ υἱοῦ αὐτῆς,
quoniam egrotus est: secundum hoc & secundum hoc lo-
ὅτι ἄῤῥωστός ἐστι, κατὰ τοῦτο καὶ κατὰ τοῦτο λα-
queris ad eam. & factum est cum intraret il-
λήσεις πρὸς αὐτήν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι αὐ-
la & dissimulabat. & factum est quum audiuit achia
τὴν καὶ ἀπεξενοῦτο. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἀχιὰ
sonitum pedum eius ingredientem eam in ho-
τὴν φωνὴν ποδῶν αὐτῆς εἰσερχομένης αὐτῆς ἐν τῷ ἀνοίγ-
stium. & ait: ingredere vxor hieroboam: quare
ματι. καὶ εἶπεν, εἴσελθε γυνὴ ἱεροβοάμ, ἵνα τί τοῦ-
tu dissimulas: & ego sum nuncius ad te
το σὺ ἀποξενοῦσαι, καὶ ἐγώ εἰμι ἀπόστολος πρὸς σὲ
durus. abiens dic hieroboam: hec di-
σκληρός. πορευθεῖσα εἰπὸν τῷ ἱεροβοάμ, τάδε λέ-
cit dominus deus israel: quia exaltaui te a
γει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἀνθ' οὗ ὅσον ὕψωσά σε ἀπὸ
medio populi: & dedi te ducem super
μέσου τοῦ λαοῦ, καὶ ἔδωκά σε ἡγούμενον ἐπὶ τὸν
populum israel: & rupi regnum a domo
λαὸν ἰσραήλ, καὶ ἔῤῥηξα τὸ βασίλειον ἀπὸ οἴκου
dauid: & dedi illud tibi: & non fuisti
δαυίδ, καὶ ἔδωκα αὐτὸ σοί, καὶ οὐκ ἐγένου
sicut seruus meus
ὡς ὁ δοῦλός μου

3.co.

4.Re. 8.c.

A

B

C

dauid: qui custodiuit mandata mea: & qui ambulauit
δαυίδ, ὃς ἐφύλαξε τὰς ἐντολάς μου, καὶ ὃς ἐπορεύθη
post me in omni corde suo: ad faciendum
ὀπίσω μου ἐν πάσῃ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ ποιῆσαι τὸ
rectum in oculis meis: & male operatus es vt faceres
εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς μου, καὶ ἐπονηρεύσω τοῦ ποιῆσαι
vltra omnes quicumque fuerunt in conspectu meo. & am-
παρὰ πάντας ὅσοι ἐγένοντο εἰς πρόσωπόν μου. καὶ ἐπο-
bulasti & fecisti tibi deos alienos & conflatilia
ρεύθης καὶ ἐποίησας σεαυτῷ θεοὺς ἑτέρους καὶ χωνευ-
ad irritandum me: & me proiecisti post te.
τὰ τοῦ παροργίσαι με, καὶ ἐμὲ ἔῤῥιψας ὀπίσω σου.
idcirco ecce ego induco malum in domum hierobo-
διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω κακίαν πρὸς οἶκον ἱεροβο-
am: & perimam hieroboam mingentem ad parietem
άμ, καὶ ἐξολοθρεύσω ἱεροβοὰμ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον
& detentum & relictum in israel. &
καὶ ἐπεχόμενον καὶ καταλελειμμένον ἐν ἰσραήλ. καὶ
colligam hieroboam vt colligitur fimus vsque dum con-
ἐπιλέξω ἱεροβοὰμ καθὼς ἐπιλέγεται ἡ κόπρος ἕως τε-
sumetur ipse. mortuum ex hieroboam in
λειωθῆναι αὐτόν. τὸν τεθνηκότα τοῦ ἱεροβοὰμ ἐν τῇ
ciuitate comedent canes. & mortuum in
πόλει καταφάγονται οἱ κύνες. καὶ τὸν τεθνηκότα ἐν
agro comedent volucres celi: quia
τῷ ἀγρῷ καταφάγεται τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι
dominus locutus est. & tu surge vade in domum tuam:
κύριος ἐλάλησε. καὶ σὺ ἀναστᾶσα πορεύθητι εἰς οἶκόν σου,
& quum intrabunt pedes tui ciui-
καὶ ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι τοὺς πόδας σου τὴν πό-
tatem: morietur puer: & plangent eum omnis
λιν, ἀποθανεῖται τὸ παιδάριον, καὶ κόψονται αὐτὸ πᾶς
israel: & sepelient eum: quia ille solus indu-
ἰσραήλ, καὶ θάψουσιν αὐτόν, ὅτι οὗτος μόνος εἰσε-
cetur hieroboam ad sepulchrum: quoniam inuentum est in eo
λεύσεται τῷ ἱεροβοὰμ πρὸς τάφον, ὅτι εὑρέθη ἐν αὐ-
verbum bonum de domino deo israel in do-
τῷ ῥῆμα καλὸν περὶ τοῦ κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ ἐν οἴ-
mo hieroboam. & suscitabit dominus sibi regem super
κῳ ἱεροβοάμ. καὶ ἀναστήσει κύριος ἑαυτῷ βασιλέα ἐπὶ
israel: qui percutiet domum hieroboam hac die
ἰσραήλ, ὃς πλήξει τὸν οἶκον ἱεροβοὰμ ταύτῃ τῇ ἡμέ-
& adhuc nunc. & percutiet dominus israel: sicut
ρᾳ καὶ ἔτι καί γε νῦν. καὶ πλήξει κύριος τὸν ἰσραήλ, καθὰ
mouetur arundo in aqua. & euellet is-
κινεῖται ὁ κάλαμος ἐν τῷ ὕδατι. καὶ ἐκτιλεῖ τὸν ἰσ-
rael a summo terre bone huius: quam
ραὴλ ἀπὸ ἄνω τῆς χθονὸς τῆς ἀγαθῆς ταύτης, ἧς
dedit patribus eorum. & ventilabit eos
ἔδωκε τοῖς πατράσιν αὐτῶν. καὶ λικμήσει αὐτοὺς
a trans flumine. quia fecerunt
ἀπὸ πέραν τοῦ ποταμοῦ. ἀνθ' οὗ ὅσον ἐποίησαν
lucos suos irritantes dominum. & tradet
τὰ ἄλση αὐτῶν παροργίζοντες τὸν κύριον. καὶ δώσει
dominus israel gratia peccatorum hieroboam: qui pecca-
κύριος τὸν ἰσραὴλ χάριν ἁμαρτιῶν ἱεροβοάμ, ὃς ἥμαρ-
uit & qui peccare fecit israel. & surrexit vxor hieroboam
τε καὶ ὃς ἐξήμαρτεν ἰσραήλ. καὶ ἀνέστη ἡ γυνὴ ἱεροβοὰμ
& abiit in thersa. & factum est quum ingrederetur
καὶ ἐπορεύθη εἰς τὴν θερσά. καὶ ἐγένετο ὡς εἰσῆλθεν
in vestibulum domus: & puer mor-
ἐν τῷ προθύρῳ τοῦ οἴκου, καὶ τὸ παιδάριον ἀπέ-
tuus est: & sepelierunt eum: & planxerunt eum omnis is-
θανε, καὶ ἔθαψαν αὐτό, καὶ ἐκόψαντο αὐτὸ πᾶς ἰσ-
rael secundum verbum domini quod locutus est in manu
ραὴλ κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ
serui sui achia prophete. & reliquum
δούλου αὐτοῦ ἀχιὰ τοῦ προφήτου. καὶ περισσὸν

Infra. 16.b. Infra. n.f.

D

E

dauid qui custodiuit mandata mea: & secutus est me in toto corde suo faciens quod placitum esset in conspectu meo: sed operatus es male super omnes qui fuerunt ante te: & fecisti tibi deos alienos & conflatiles vt me ad iracundiam prouocares: me autem proiecisti post corpus tuum. Idcirco ecce ego inducam mala super domum hieroboam: & percutiam de hieroboam mingentem ad parietem clausum & nouissimum in israel: & mundabo reliquias domus hieroboam: sicut mundari solet fimus vsque ad purum. Qui mortui fuerint de hieroboam in ciuitate comedent eos canes. qui autem mortui fuerit in agro vorabunt eos aues celi: quia dominus locutus est. Tu igitur surge & vade in domum tuam & in ipso introitu pedum tuorum in vrbem morietur puer: & planget eum omnis israel & sepeliet. Iste enim solus inferetur de hieroboam in sepulchrum: quia inuentus est super eo sermo bonus a domino deo israel in domo hieroboam: Constituet autem sibi dominus regem super israel qui percutiet domum hieroboam in hac die & in hoc tempore: & percutiet dominus deus israel: sicut moueri solet arundo in aqua. Et euellet israel de terra bona hac: quam dedit patribus eorum: & ventilabit eos trans flumen: quia fecerunt sibi lucos vt irritarent dominum. Et tradet dominus deus israel propter peccata hieroboam qui peccauit & peccare fecit israel. Surrexit itaque vxor hieroboam: & abiit: & venit in thersa. Cumque illa ingrederetur limen domus: puer mortuus est & sepelierunt eum. Et planxit eum omnis israel iuxta sermonem domini quem locutus est in manu serui sui ahie prophete. Reliqua autem

דוד אשר שמר מצותי ואשר
הלך אחרי בכל לבבו לעשות
רק הישר בעיני׃ ותרע לעשות
מכל אשר היו לפניך ותלך
ותעשה לך אלהים אחרים
ומסכות להכעיסני ואתי השלכת
אחרי גוך׃ לכן הנני מביא רעה
אל בית ירבעם והכרתי לירבעם
משתין בקיר עצור ועזוב
בישראל ובערתי אחרי בית
ירבעם כאשר יבער הגלל עד
תמו׃ המת לירבעם בעיר יאכלו
הכלבים והמת בשדה יאכלו
עוף השמים כי יהוה דבר׃ ואת
קומי לכי לביתך בבאה רגליך
העירה ומת הילד׃ וספדו לו כל
ישראל וקברו אתו כי זה לבדו
יבא לירבעם אל קבר יען נמצא
בו דבר טוב אל יהוה אלהי
ישראל בבית ירבעם׃ והקים יהוה
לו מלך על ישראל אשר יכרית
את בית ירבעם זה היום ומה גם
עתה׃ והכה יהוה את ישראל כאשר
ינוד הקנה במים ונתש את
ישראל מעל האדמה הטובה
הזאת אשר נתן לאבותיהם וזרם
מעבר לנהר יען אשר עשו את
אשריהם מכעיסים את יהוה׃ ויתן
את ישראל בגלל חטאות ירבעם
אשר חטא ואשר החטיא
את ישראל׃ ותקם אשת
ירבעם ותלך ותבא תרצתה היא
באה בסף הבית והנער מת׃
ויקברו אתו ויספדו לו כל
ישראל כדבר יהוה אשר דבר
ביד עבדו אחיהו הנביא׃ ויתר

צוה · עשה · רוע · הלך · כעס · שלך · גו · בוא · רוע · כרת · שתן · עצר · עזב · בער · תמם · מות · אכל · הלך · בוא · מות · ספד · קבר · מצא · קום · כרת · נכה · נוד · זרה · עשה · כעס · נתן · חטא · קום · איש · הלך · בוא · מות · קבר · ספד · נבא

ויתר דברי ירבעם אשר נלחם ואשר מלך הנם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: והימים אשר מלך ירבעם עשרים ושתים שנה וישכב עם אבתיו וימלך נדב בנו תחתיו: ורחבעם בן שלמה מלך ביהודה בן ארבעים ואחת שנה רחבעם במלכו ושבע עשרה שנה מלך בירושלם העיר אשר בחר יהוה לשום את שמו שם מכל שבטי ישראל ושם אמו נעמה העמנית: ויעש יהודה הרע בעיני יהוה ויקנאו אתו מכל אשר עשו אבתם בחטאתם אשר חטאו: ויבנו גם המה להם במות ומצבות ואשרים על כל גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן: וגם קדש היה בארץ עשו ככל התועבת הגוים אשר הוריש יהוה מפני בני ישראל: ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלם: ויקח את אצרות בית יהוה ואת אוצרות בית המלך ואת הכל לקח ויקח את כל מגני הזהב אשר עשה שלמה: ויעש המלך רחבעם תחתם מגני נחשת והפקיד על יד שרי הרצים השמרים פתח בית המלך: ויהי מדי בא המלך בית יהוה ישאום הרצים והשיבום אל תא הרצים: ויתר דברי רחבעם וכל אשר עשה הלא המה כתובים על ספר דברי הימים למלכי

Verborũ hieroboã quõ pugnauerit: & quõ regnauerit: ecce scripta sunt in libro verborũ dierum regum israel. Dies autem quibus regnauit hieroboam viginti duo anni sunt. Et dormiuit hieroboam cum pr̃ibus suis: regnauitq; nadab filius eius p̃ eo. Porro roboã filius salomonis regnauit in iuda. Quadraginta & vnius anni erat roboam cũ regnare cepisset: & decẽ & septẽ annis regnauit in ierusalem ciuitate quam elegit dominus vt poneret nomen suum ibi ex oibus tribubus israel. Nomẽ aũt matris eius Naama amanites. Et fecit iudas malum coram domino: & irritauerũt eũ super oibus que fecerant patres eorum in peccatis suis q̃ peccauerũt. Edificauerunt enĩ & ipsi sibi aras & statuas & lucos super omnem collẽ excelsum: & subter oẽm arborẽ frõdosam: sed & effeminati fuerunt in terra: feceruntq; oẽs abominatiões gentiũ quas attriuit dominus ante faciẽ filiorum israel. In quinto aũt anno regni roboam ascendit sesac rex egypti in ierusalem: & tulit thesauros domus domini & thesauros regios & vniuersa diripuit: scuta quoq; aurea que fecerat salomon pro q̃bus fecit rex roboam scuta erea: & tradidit ea in manũ ducũ scutariorũ & eorũ qui excubabant añ ostium domus regis. Cũq; igrederetur rex in domũ dñi portabãt ea q̃ p̃eundi habebãt officiũ: & postea reportabãt ad armamẽtarium scutariorum. Reliq̃ aũt sermonũ roboã & oĩa que fecit: ecce scripta sunt in libro sermonũ dierum regum

verbũ hieroboã quãtũ bellauit τ quãtũ re
ῥῆμα τῶ ἱεροβοὰμ ὅσα ἐπολέμησε καὶ ὅσα ἐβα-
gnauit: ecce ea scripta in libro verbo
σίλευσεν, ἰδοὺ αὐτὰ γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου ῥημά-
rum dierũ regum israel. τ dies
των τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ. καὶ αἱ ἡμέ-
quib9 regnauit hieroboã viginti τ duo ãni: τ
ραι ἃς ἐβασίλευσεν ἱεροβοὰμ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη, καὶ
dormiuit cũ patribus suis: τ regnauit
ἐκοιμήθη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσε
nadab fili9 eius pro eo. τ roboã fili9 salo
ναδὰβ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ ῥοβοὰμ υἱὸς σολο-
monis regnauit in iuda: filius quadraginta
μῶντος ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰούδαν, υἱὸς τεσσαράκοντα
τ vni9 ãnor̃ roboã cũ regnaret ipse. τ
καὶ ἑνὸς ἐτῶν ῥοβοὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ
septemdecim ãnis regnauit in hierusalẽ
ἑπτακαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἱερουσαλὴμ τῇ
ciuitate in qua elegit dñs vt poneret nomẽ suũ ibi
πόλει ἐν ᾗ ἐξελέξατο κύριος θέσθαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ
ex oibus tribubus israel. τ nomẽ ma
ἐκ πασῶν φυλῶν τοῦ ἰσραήλ. καὶ τὸ ὄνομα τῆς μη-
tris eius naama amanitis. τ fecit iudas
τρὸς αὐτοῦ νααμὰ ἡ ἀμανῖτις. καὶ ἐποίησεν ἰούδας
malũ corã dño. τ emulatus est eũ in
τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ παρεζήλωσεν αὐτὸν ἐν
oibus q̃ fecerũt patres sui: τ in
πᾶσιν οἷς ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς
peccatis suis q̃ peccauerũt. τ edificauerũt si
ἁμαρτίαις αὐτῶν αἷς ἥμαρτον. καὶ ᾠκοδόμησαν ἑαυ-
bi excelsa τ statuas τ lucos sup oẽm collẽ excel
τοῖς ὑψηλὰ καὶ στήλας καὶ ἄλση ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψη-
sum: τ subter oẽ lignũ frõdosũ. τ cõmix
λόν, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου συσκίου. καὶ σύνδε-
tio facta est in terra: τ fecit ab oibus
σμος ἐγένετο ἐν τῇ γῇ, καὶ ἐποίησεν ἀπὸ πάντων τῶν
abominatiõib9 gẽtiũ quas abstulit dñs a fa
βδελυγμάτων τῶν ἐθνῶν ὧν ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώ-
cie filior̃ israel. τ factũ est in anno
που τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ
quinto regnante roboam: ascẽdit susac rex
πέμπτῳ βασιλεύοντος ῥοβοάμ, ἀνέβη σουσακὶμ βασι-
egypti in hierusalem: τ tulit oẽs
λεὺς αἰγύπτου ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβε πάντας τοὺς
thesauros dom9 dñi τ thesauros dom9
θησαυροὺς οἴκου κυρίου καὶ τοὺς θησαυροὺς οἴκου τοῦ
regis; τ vniuersa cepit: τ scuta
βασιλέως, καὶ τὰ πάντα ἔλαβε, καὶ τὰ ὅπλα τὰ
aurea q̃ fecit salomon. τ fecit roboã
χρυσᾶ ἃ ἐποίησε σολομών. καὶ ἐποίησε ῥοβοὰμ ὁ
rex scuta erea pro eis. τ p̃positi erãt
βασιλεὺς ὅπλα χαλκᾶ ἀντ᾽ αὐτῶν. καὶ ἐπέθεντο
sup ea duces precursorũ custo
ἐπ᾽ αὐτῶν οἱ ἡγούμενοι τῶν παρατρεχόντων οἱ φυλάσ-
dientes portã domus regis. τ factũ
σοντες τὸν πυλῶνα οἴκου τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένε-
est vt ingressus est rex in domũ dñi:
το ὡς ἂν εἰσεπορεύετο ὁ βασιλεὺς εἰς οἶκον κυρίου,
portabãt ea precursores τ firmabãt ea
ᾖρον αὐτὰ οἱ παρατρέχοντες καὶ ἀπηρείδοντο αὐ-
in thalamũ precursorũ. τ reliqua
τὰ εἰς τὸ θεὲ τῶν παρατρεχόντων. καὶ τὰ λοιπὰ
sermonũ roboã τ oĩa que fecit: nõ
τῶν λόγων ῥοβοὰμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ
ne hec scripta in libro sermonũ
ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν
dierũ regum
ἡμερῶν τῶν βασιλέων

iuda: τ bellum fuit inter roboã τ hierobo
ἰούδα; καὶ πόλεμος ἦν ἀναμέσον ῥοβοὰμ καὶ ἱεροβο-
am cũctis dieb9. τ dormiuit roboã cũ
ὰμ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐκοιμήθη ῥοβοὰμ μετὰ τῶν
patribus suis: τ sepelitur cũ p̃ribus su-
πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτεται μετὰ τῶν πατέρων αὐ-
is in ciuitate dauid. τ nomẽ m̃ris eius naa
τοῦ ἐν πόλει δαυίδ. καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ νααμὰ
ma ammanitis. τ regnauit abia filius eius
μὰ ἡ ἀμμανῖτις. καὶ ἐβασίλευσεν ἀβιὰ υἱὸς αὐτοῦ
pro eo.
ἀντ᾽ αὐτοῦ.

Ca.15.

A

In octauodecimo anno regnante hiero
Ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλεύοντος ἱερο-
boam filio nabat: regnat abia filius roboã sup iu-
βοὰμ υἱοῦ ναβάτ, βασιλεύει ἀβιὰ υἱὸς ῥοβοὰμ ἐπὶ ἰού-
dam. τ trib9 ãnis regnauit in hierusalem. τ no
δαν. καὶ τρία ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνο-
men m̃ris sue maacha filia abesalom. τ
μα τῆς μητρὸς αὐτοῦ μααχὰ θυγάτηρ ἀβεσσαλώμ. καὶ
ambulauit in oibus peccatis p̃ris sui q̃
ἐπορεύθη ἐν πάσαις ἁμαρτίαις τοῦ πατρὸς αὐτοῦ αἷς
fecerat ante eũ: τ nõ erat cor eius
ἐποίησεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἡ καρδία αὐτοῦ
perfectũ cũ dño deo suo: sicut cor dauid
τελεία μετὰ κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καθὼς ἡ καρδία δαυὶδ
patris sui: quia pp dauid dedit ei do
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὅτι διὰ δαυὶδ ἔδωκεν αὐτῷ κύ-
minus de9 su9 reliquias in hierusalem: vt statueret
ριος ὁ θεὸς αὐτοῦ κατάλειμμα ἐν ἱερουσαλήμ, ἵνα στήσῃ τὰ
filios eius post eũ: τ statueret hierusalem: vt
τέκνα αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν, καὶ στήσῃ τὴν ἱερουσαλήμ, ὡς
fecit dauid rectũ corã dño: τ nõ de-
ἐποίησε δαυὶδ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, καὶ οὐκ ἐξέ-
clinauit ab oibus que preceperat ei cũctis
κλινεν ἀπὸ πάντων ὧν ἐνετείλατο αὐτῷ πάσας τὰς
diebus vite sue: p̃terq̃ in s̃mõe vrie
ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ἐκτὸς ἐν ῥήματι οὐρίου
chettei. τ bellum fuit inter roboã τ in-
τοῦ χετταίου. καὶ πόλεμος ἦν μεταξὺ ῥοβοὰμ καὶ με-
ter hieroboam oib9 diebus vite eius.
ταξὺ ἱεροβοὰμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

B

τ reliqua sermonũ abia τ oĩa que fe
καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀβιὰ καὶ πάντα ὅσα ἐποί-
cit: nonne hec scripta sunt in libro sermonũ
ησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων
dierũ regũ iuda: τ preliũ fuit
τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ πόλεμος ἦν
inter abia τ inter hieroboã. τ dormiuit
ἀναμέσον ἀβιὰ καὶ ἀναμέσον ἱεροβοάμ. καὶ ἐκοιμήθη
abia cũ p̃tibus suis: τ sepelitur in ci-
ἀβιὰ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτεται ἐν πό-
uitate dauid. τ regnauit asa fili9 ei9 pro eo. in
λει δαυίδ. καὶ ἐβασίλευσεν ἀσὰ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. ἐν τῷ
anno vicesimo hieroboã regis is
ἐνιαυτῷ τῷ εἰκοστῷ τοῦ ἱεροβοὰμ βασιλέως τοῦ ἰσ-
rael regnat asa sup iudã: τ quadragin-
ραὴλ βασιλεύει ἀσὰ ἐπὶ ἰούδαν, καὶ τεσσαράκον-
ta τ vno anno regnauit in hierusalem. τ nomẽ
τα καὶ ἓν ἔτος ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα
matris eius maacha filia abesalom. τ
τῆς μητρὸς αὐτοῦ μααχὰ θυγάτηρ ἀβεσσαλώμ. καὶ
fecit asa rectũ corã dño: sicut dauid
ἐποίησεν ἀσὰ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, ὡς δαυὶδ ὁ
pater eius. τ abstulit initiatos a terra: τ
πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἀφεῖλε τοὺς τετελεσμένους ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ
abstulit vniuersas abominatiões q̃ fecerũt p̃ã
ἐξῆρε πάντα τὰ βδελύγματα ἃ ἐποίησαν οἱ πατέ-
tres eius. τ maacha m̃rem suã amo-
ρες αὐτοῦ. καὶ τὴν μααχὰ τὴν μητέρα αὐτοῦ μετέ-

C

uit vt nõ esset princeps: sicut
στησεν τοῦ μὴ εἶναι ἡγουμένην, καθότι

Iuda? Fuitq; bellum inter roboam & hieroboam cunctis diebus. Dormiuitq; roboã cũ patribus suis: & sepultus est cum eis in ciuitate dauid. Nomen aũt matris eius naama amanitis. Et regnauit abia filius eius pro eo.

15.

Igitur in octauo decimo ãno regni hieroboã filii nabath: regnauit abia super iudam. Tribus annis regnauit in ierusalem. Nomen matris eius maacha filia abessalon. Ambulauitq; in oibus peccatis patris sui que fecerat ante eũ: nec erat cor eius perfectum cum dño deo suo sicut cor dauid patris eius. Sed propter dauid dedit ei dominus de9 su9 lucernã in ierusalem vt suscitaret filiũ eius post eũ & statueret ierusalem: eo q̃ fecisset dauid rectũ in oculis dñi: & nõ declinasset ab oibus q̃ p̃ceperat ei cũctis diebus vite sue: excepto sermõe vrie ethei. Attamẽ bellũ fuit inter roboam & hieroboã omni tp̃e vite eius. Reliqua aũt sermonum abie & omnia que fecit: nõne hec scripta sũt in libro verborum dierum regũ iuda? Fuitq; prelium inter abiã & inter hieroboam. Et dormiuit abia cũ p̃ribus suis: & sepelierũt eũ in ciuitate dd: regnauitq; asa filius eius p̃ eo. In anno ergo vicesimo hieroboã regis israel regnauit asa rex iuda: & quadraginta & vno anno regnauit in ierusalẽ. Nomen matris eius maacha filia abessalon: & fecit asa rectũ añ cõspectum domini sicut dd p̃r eius: & abstulit effeminatos de terra: purgauitq; vniuersas sordes idolorum que fecerãt p̃res eius. Insuper & maacham matrem suã amouit ne esset princeps in sacris

יהודה: ומלחמה היתה בין רחבעם ובין ירבעם כל הימים: וישכב רחבעם עם אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר דוד ושם אמו נעמה העמנית וימלך אבים בנו תחתיו:

Cap. xv.

ובשנת שמנה עשרה למלך ירבעם בן נבט מלך אבים על יהודה: שלש שנים מלך בירושלם ושם אמו מעכה בת אבישלום: וילך בכל חטאות אביו אשר עשה לפניו ולא היה לבבו שלם עם יהוה אלהיו כלבב דוד אביו: כי למען דוד נתן יהוה אלהיו לו ניר בירושלם להקים את בנו אחריו ולהעמיד את ירושלם: אשר עשה דוד את הישר בעיני יהוה ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי: ומלחמה היתה בין רחבעם ובין ירבעם כל ימי חייו: ויתר דברי אבים וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה ומלחמה היתה בין אבים ובין ירבעם: וישכב אבים עם אבתיו ויקברו אתו בעיר דוד וימלך אסא בנו תחתיו: ובשנת עשרים לירבעם מלך ישראל מלך אסא מלך יהודה: וארבעים ואחת שנה מלך בירושלם ושם אמו מעכה בת אבישלום: ויעש אסא הישר בעיני יהוה כדוד אביו: ויעבר הקדשים מן הארץ ויסר את כל הגלולים אשר עשו אבתיו: וגם את מעכה אמו ויסרה מגבירה

אשר עשתה מפלצת לאשרה
ויכרת אסא את מפלצתה
וישרף בנחל קדרון: והבמות לא
סרו רק לבב אסא היה שלם
עם יהוה כל ימיו: ויבא את
קדשי אביו וקדשיו בית יהוה
כסף וזהב וכלים: ומלחמה היתה
בין אסא ובין בעשא מלך ישראל
כל ימיהם: ויעל בעשא
מלך ישראל על יהודה ויבן
את הרמה לבלתי תת יצא
ובא לאסא מלך יהודה: ויקח
אסא את כל הכסף והזהב
הנותרים באוצרות בית יהוה
ואת אוצרות בית המלך
ויתנם ביד עבדיו וישלחם
המלך אסא אל בן הדד בן טברמן
בן חזיון מלך ארם הישב
בדמשק לאמר: ברית ביני ובינך
בין אבי ובין אביך הנה שלחתי
לך שחד כסף וזהב לך הפרה את
בריתך את בעשא מלך ישראל
ויעלה מעלי: וישמע בן הדד
אל המלך אסא וישלח את
שרי החילים אשר לו על ערי
ישראל ויך את עיון ואת דן
ואת אבל בית מעכה ואת כל
כנרות על כל ארץ נפתלי:
ויהי כשמע בעשא ויחדל
מבנות את הרמה וישב בתרצה:
והמלך אסא השמיע את
כל יהודה אין נקי וישאו
את אבני הרמה ואת עציה
אשר בנה בעשא ויבן בם
המלך אסא את גבע בנימן ואת
המצפה: ויתר כל דברי אסא

priapi & in luco ei⁹ quẽ consecrauerat. Subuertitq; specũ eius & confregit simulacrũ turpissimũ & cõbussit i torrẽte cedron. Excelsa aũt nõ abstulit. Verũtamen cor asa pfectũ erat cum dño deo suo cunctis diebus suis: & intulit ea q̃ sctificauerat pater suus & vouerat in domũ dñi argẽtum & aurũ & vasa. Bellũ ât erat inter asa & baasa regem israel cunctis diebus eorum. Ascendit quoq; baasa rex israel in iudam: & edificauit rama vt non possit qspiam egredi vel igredi de pte asa regis iude. Tollens itaq; asa omne argẽtum & aurum qd remãserat in thesauris domus domini: & in thesauris domus regie: dedit illud in man⁹ seruorum suorum: & misit ad benadab filiũ tabrẽmon filii ezion regem syrie qui habitabat in damasco dicẽs. Fedus est inter me & te & inter patrẽ meũ & patrem tuum: ideo misi tibi munera argẽtũ & aurũ: & peto vt vẽias & irritũ facias fedus qd habes cũ baasa rege israel: & recedat a me. Acquiescens benadab regi asa misit principes exercit⁹ sui i ciuitates israelis: & percusserunt ahion & dan & abel domum maacha & vniuersam cenneroth: oẽm .s. terram neptalim. Quod cum audisset baasa intermisit edificare rama & reuersus est in thersa. Rex autem asa nunciũ misit in oẽm iudã dicẽs Nemo sit excusatus. Et tulerũt lapides de rama & ligna eius qbus edificauerat baasa: & extruxit d' eis rex asa gabaa beniamĩ & maspha. Reliqua autẽ oĩum sermonum asa

& vniuerse fortitudĩes eius & cũcta que fecit: & ciuitates quas extruxit: nonne hec scripta sũt in libro verborũ dierum regum iuda. Verũtñ in tpe senectutis sue doluit pedes: & dormiuit cum patribus suis: & sepultus est cũ eis in ciuitate dd' pris sui. Regnauitq; iosaphat filius eius pro eo. Nadab vero fili⁹ hieroboã regnauit super israel anno secũdo asa regis iuda: regnauitq; super israel duob⁹ ãnis. & fecit qd malũ est i cõspectu dñi & ãbulauit in viis pris sui: & in peccatis eius quibus peccare fecit israel. Insidiatus est autem ei baasa filius ahie de domo isachar: & pcussit eũ in gebbethon q̃ est vrbs philistinorũ. Siquidẽ nadab & omnis israel obsidebãt gebbethon. Interfecit ergo illũ baasa in anno tertio asa regis iuda. Et regnauit p eo. Cũq; regnasset percussit omnem domum hieroboã. Nõ dimisit nec vnã qdẽ aĩam de semine eius donec deleret eum iuxta verbũ dñi qd locutus fuerat in mãu serui sui ahie sylonitis: pter peccata hieroboam que peccauerat: & quibus peccare fecerat israel: & propter delictum quo irritauerat dominũ deum israel. Reliqua autem sermonum nadab & oia que operatus est: nõne hec scripta sunt in libro verborum dierũ regum israel? Fuitq; bellum inter asa & baasa regem israel cunctis diebus eorum. Anno tertio asa regis iuda regnauit baasa filius ahie sup omnem israel in thersa viginti quattuor ãnis. & fecit malum corã dño: ãbulauitq; in viis hieroboam

וכל גבורתו וכל אשר עשה
והערים אשר בנה הלא המה
כתובים על ספר דברי הימים
למלכי יהודה רק לעת זקנתו
חלה את רגליו: וישכב אסא עם
אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר
דוד אביו וימלך יהושפט בנו
תחתיו: ונדב בן ירבעם מלך על
ישראל בשנת שתים לאסא
מלך יהודה וימלך על ישראל
שנתים: ויעש הרע בעיני יהוה
וילך בדרך אביו ובחטאתו אשר
החטיא את ישראל: ויקשר עליו
בעשא בן אחיה לבית יששכר
ויכהו בעשא בגבתון אשר
לפלשתים ונדב וכל ישראל
צרים על גבתון: וימתהו בעשא
בשנת שלש לאסא מלך יהודה
וימלך תחתיו: ויהי כמלכו הכה
את כל בית ירבעם לא השאיר
כל נשמה לירבעם עד השמדו
כדבר יהוה אשר דבר ביד עבדו
אחיה השילני: על חטאות
ירבעם אשר חטא ואשר
החטיא את ישראל בכעסו אשר
הכעיס את יהוה אלהי ישראל:
ויתר דברי נדב וכל אשר
עשה הלא הם כתובים על
ספר דברי הימים למלכי
ישראל: ומלחמה היתה בין אסא
ובין בעשא מלך ישראל כל
ימיהם: בשנת שלש לאסא
מלך יהודה מלך בעשא בן
אחיה על כל ישראל בתרצה
עשרים וארבע שנה: ויעש הרע
בעיני יהוה וילך בדרך ירבעם

נחשת ארבע באמה ארך
המכונה האחת וארבע באמה
רחבה ושלש באמה קומתה׃
וזה מעשה המכונה מסגרות
להם ומסגרות בין השלבים׃
ועל המסגרות אשר בין
השלבים אריות בקר וכרובים
ועל השלבים כן ממעל ומתחת
לאריות ולבקר ליות מעשה
מורד׃ וארבעה אופני נחשת
למכונה האחת וסרני נחשת
וארבעה פעמתיו כתפת להם
מתחת לכיר הכתפת יצקות
מעבר איש ליות׃ ופיהו מבית
לכתרת ומעלה באמה ופיה עגול
מעשה כן אמה וחצי האמה
וגם על פיה מקלעות ומסגרתיהם
מרבעות לא עגלות׃ וארבעת
האופנים למתחת למסגרות וידות
האופנים במכונה וקומת האופן
האחד אמה וחצי האמה׃
ומעשה האופנים כמעשה
אופן המרכבה ידותם וגביהם
וחשקיהם וחשריהם הכל
מוצק׃ וארבע כתפות אל
ארבע פנות המכנה האחת
מן המכנה כתפיה׃ ובראש
המכונה חצי האמה קומה
עגול סביב ועל ראש
המכונה ידתיה ומסגרתיה
ממנה׃ ויפתח על הלחת
ידתיה ועל מסגרתיה כרובים
אריות ותמרת כמער איש
וליות סביב׃ כזאת עשה את
עשר המכנות מוצק אחד מדה
אחת קצב אחד לכלהנה׃

רבע · סגר · ארה · כרב · עלה · לוה · עשה · ירד · אפן · פה · עגל · חצה · פה · קלע · רבע · כון · רכב · גב · חשק · יצק · פנה · חצה · פתח · לוח · כרב · ארה · לוה · סבב · כון · מדד · כלל

eneas quattuor cubitorum longitudinis bases singulas: & quattuor cubitorum latitudinis: & triū cubitorū altitudinis: & ipsum opus basium interrasile erat. Et sculpture inter iuncturas & inter coronulas & plectas: leões & boues & cherubin: & in iuncturis similiter desuper. Et subter leones & boues quasi lora ex ere dependentia: & quattuor rote per bases singulas: & axes erei & per quattuor partes quasi humeruli subter luterē fusiles cōtra seinuicē respectātes. Os quoq; luteris intrinsecus erat in capitis sūmitate: & qđ forinsecus apparebat vnius cubiti erat totū rotundū. quod & pariter hēbat vnū cubitū & dimidiū. In angulis aūt colūnarū varie celature erāt: & media intercolūnia q̄drata nō rotunda. Quattuor quoq; rote q̄ p q̄ttuor angulos basis erant cohereбant sibi subter basim. Vna rota hēbat altitudīs cubitū & semis. Tales aūt rote erāt quales solēt in curru fieri. Et axes earū & radii & canti & modioli omnia fusilia. Nā & hūceruli illi quattuor per singulos angulos basis vnius ex ipsa basi fusiles & cōiuncti erāt. In summitate aūt basis erat quedā rotūditas vnius & dimidii cubiti ita fabrefacta vt luter desup posset iponi: habens celaturas suas variasq; sculpturas ex semetipsa. Sculpsit quoq; in tabulatis illis q̄ erant ex ere: & in angulis cherubin & leones & palmas quasi in silitudinē hoīs stantis vt nō celata sed apposita per circuitū viderentur. In hūc modū fecit decē bases: fusura vna & mensura sculpturaq; consimili.

ereas quattuor cubitorū lōgitudo basis
χαλκᾶς τεσσάρων πηχέων τὸ μῆκος μεχωνὰ τῆς
vnius & quattuor cubitorū latitudo eius: &
μιᾶς καὶ τεσσάρων πηχέων τὸ πλάτος αὐτῆς, καὶ
triū cubitorū altitudo eius. & hoc opus
τριῶν πηχέων τὸ ὕψος αὐτῆς. καὶ τοῦτο τὸ ἔργον
basis interrasile eiꝰ: & interrasile
τῆς μεχωνὰ συγκλειστὸν αὐτῆς, καὶ συγκλειστὸν
in medio iuncturarū. & in interrasili
ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων. καὶ ἐπὶ τὰ συγκλείσματα
bus in medio iuncturarū leones & boues & che
τὰ ἀναμέσον ἐξεχομένων λέοντες καὶ βόες καὶ χε
rubim. & in iuncturis sic & de
ρουβίμ. καὶ ἐπὶ τῶν ἐξεχομένων οὕτω καὶ ἐπά
super: & subter leones & boues
νωθεν, καὶ ὑποκάτωθεν τῶν λεόντων καὶ τῶν βοῶν
regiões opꝰ descēsus. & quattuor rote
χῶραι ἔργον καταβάσεως. καὶ τέσσαρες τροχοὶ
eree basi vni & excedēcia
χαλκοῖ τῇ μεχωνὰ τῇ μιᾷ καὶ τὰ προέχοντα
erea & quattuor ptes eius: humeruli eaꝝ sub
χαλκᾶ καὶ τέσσαρα μέρη αὐτῆς, ὠμίαι αὐτῶν ὑπο
ter luteres. & humeruli fusiles
κάτωθεν τῶν λουτήρων, καὶ ὠμίαι κεχυμέναι ἀπὸ
trans virū apposite. & os eius
πέραν ἀνδρὸς προσκείμεναι. καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ
intrinsecus capitelli & sup in cubito. &
ἔσωθεν τῆς κεφαλίδος καὶ ἄνω ἐν πήχει. καὶ τὸ
os eius rotūdū: opus sic cubiti
στόμα αὐτοῦ στρογγυλοῦν, ποίημα οὕτω πήχεως
& dimidij cubiti. & in ore e
καὶ ἡμίσεως πήχεως. καὶ ἐπὶ τοῦ στόματος αὐ
ius tornature & interrasilia eoꝝ quadrā
τοῦ διατορεύματα καὶ διάπηγα αὐτῶν τετρά
gulata nō rotūda. & quattuor rote sub
γωνα οὐ στρογγύλα. καὶ τέσσαρες οἱ τροχοὶ ὑποκάτω
ter interrasilia. & manus in rotis
θεν τῶν διαπήγων. καὶ χεῖρες ἐν τοῖς τροχοῖς
in base. & altitudo rote vniꝰ
ἐν τῇ μεχωνά. καὶ τὸ ὕψος τοῦ τροχοῦ τοῦ ἑνὸς
cubiti & dimidij. & opus rotaꝝ
πήχεως καὶ ἡμίσους. καὶ τὸ ἔργον τῶν τροχῶν
sic opus rotarū currus. & manus eaꝝ
ὡς ἔργον τροχῶν ἅρματος. καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν
& humeri eaꝝ & opera eaꝝ
καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν καὶ αἱ πραγματεῖαι αὐτῶν
oīa fusilia. & quattuor humeruli in
τὰ πάντα χωνευτά. καὶ τέσσαρες ὠμίαι ἐπὶ τῶν
quattuor angulis basis vnius: ex ba
τεσσάρων γωνιῶν τῆς μεχωνὰ τῆς μιᾶς, ἐκ τῆς με
se humeri eius. & in summitate ba
χωνὰ οἱ ὦμοι αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεχω
sis medietas cubiti magnitudo eius rotunda
νὰ, ἥμισυ τοῦ πήχεως μέγεθος αὐτῆς στρογγύλον
in circuitu sup caput basis. & ma
κύκλῳ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μεχωνά. καὶ αἱ χεῖ
nus eius & interrasilia eius ab ea.
ρες αὐτῆς καὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῆς ἀπ᾽ αὐτῆς.
& aperiebat sup principia manuū eius.
καὶ ἠνοίγετο ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν χειρῶν αὐτῆς.
& interrasilia eius cherubim & leones
καὶ τὰ συγκλείσματα αὐτῆς χερουβὶμ καὶ λέοντες
& palme stātia: vnūquodq; appositū iuxta fa
καὶ φοίνικες ἑστῶτα, ἕκαστον ἐχόμενον κατὰ πρόσω
ciem eius intrisecus in circuitu. iuxta hanc fe
πον αὐτοῦ ἔσωθεν κυκλόθεν. κατὰ ταύτην ἐποί
cit decem bases ordine vno & mēsura vna
ησε τὰς δέκα μεχωνὼθ τάξιν μίαν καὶ μέτρον ἓν
in omnibus.
ἐν πάσαις.

& fecit decē luteres eneos quadragīn
καὶ ἐποίησε δέκα χυτρογαύλους χαλκοῦς τεσσαράκον
ta batoꝝ capacē vnū luterē mēsura
τα χόεις χωροῦντα τὸν ἕνα χυτρόγαυλον μετρήσει
quattuor cubitorū. & luter vnꝰ sup ba
τεσσάρων πηχέων. καὶ χυτρόγαυλος ὁ εἷς ἐπὶ τὴν με
sim vnā decē basibus. & posuit decē
χωνὰ τὴν μίαν ταῖς δέκα μεχωνώθ. καὶ ἔθετο τὰς δέκα
bases quinq; ab humero domus q̄
μεχωνὼθ πέντε ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τοῦ
a dextris: & quinq; ab humero domus q̄
ἐκ δεξιῶν, καὶ πέντε ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τοῦ
a sinistris. & mare ab humero
ἐξ ἀριστερῶν. καὶ ἡ θάλασσα ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ
domus a dextris cōtra orientē a la
οἴκου ἐκ δεξιῶν κατὰ ἀνατολὰς ἀπὸ τοῦ κλί
tere austri. & fecit chirā lebetes
τους τοῦ νότου. καὶ ἐποίησε χειρὰμ τοὺς λέβητας
& calfactoria & phialas. & cōple
καὶ τὰς θερμαστρεῖς καὶ τὰς φιάλας. καὶ συνετέ
uit chirā facere oīa opera q̄cūq; fe
λεσε χειρὰμ ποιῶν πάντα τὰ ἔργα ὅσα ἐποίη
cit regi salomoni in domo dñi.
σε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου. τοὺς
duas colūnas & vertibilia sculpturarū existētia
δύο στύλους καὶ τὰ στρεπτὰ τῶν γλυφῶν τὰ ὄντα
sup capitalia colūnaꝝ duo. & retiacula
ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν στύλων δύο. καὶ δίκτυα
duo vt operirēt vtraq; vertibilia
δύο τοῦ καλύπτειν ἀμφότερα τὰ στρεπτὰ τῶν
sculpturarū existētia sup colūnas. & malogranata
γλυφῶν τὰ ὄντα ἐπὶ τῶν στύλων. καὶ τὰς ῥόας
ambobus retiaculis quadrigenta. duo ordi
ἀμφοτέροις τοῖς δικτύοις τετρακοσίας. δύο στί
nes malogranatorū retiaculo vni: ad operiēdū
χοι ῥοῶν τῷ δικτύῳ τῷ ἑνί, τοῦ περικαλύπτειν
vtraq; vertibilia existētia sup ambobus
ἀμφότερα τὰ στρεπτὰ τὰ ὄντα ἐπ᾽ ἀμφοτέρων τῶν
colūnis. & decē bases: & lu
στύλων. καὶ τὰς δέκα μεχωνώθ, καὶ τοὺς χυ
teres decē sup bases: &
τρογαύλους τοὺς δέκα ἐπὶ τῶν μεχωνώθ, καὶ
mare vnū: & duodecim boues qui
τὴν θάλασσαν μίαν, καὶ τοὺς δώδεκα βόας τοὺς
subter mare: & lebetes &
ὑποκάτω τῆς θαλάσσης, καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς
calfactoria & phialas: & oīa vasa
θερμαστρεῖς καὶ τὰς φιάλας, καὶ πάντα τὰ σκεύη
perfecit: q̄ fecit chiram regi sa
συνετέλεσεν, ἃ ἐποίησε χειρὰμ τῷ βασιλεῖ σο
lomoni in domo dñi enea valde. in
λομῶντι ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου χαλκᾶ ἄρδην. ἐν τῷ
vicinio iordanis fudit ea rex
περιοίκῳ τοῦ ἰορδάνου ἐχώνευσεν αὐτὰ ὁ βασι
in crassitudine terre inter socchoth
λεὺς ἐν τῷ πάχει τῆς γῆς ἀναμέσον σοκχὼθ
& inter sarthan. & dedit salomō rex
καὶ ἀναμέσον σαρθάν. καὶ ἔδωκε σολομὼν ὁ βασι
oīa vasa: pre multitudine nimis nō
λεὺς πάντα τὰ σκεύη, ἐκ πλήθους σφόδρα οὐκ
erat pōdus eris. & fecit salomon
ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ. καὶ ἐποίησεν ὁ σολομὼν
omnia vasa in domo dñi: altare
πάντα τὰ σκεύη ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, τὸ θυσιαστήριον
aureū: &
τὸ χρυσοῦν, καὶ

Fecit quoq; decem luteres eneos. Quadragita batos capiebat luter vnus: eratq; quattuor cubitorū. Singulosq; luteres per singulas, idest decē bases posuit: & cōstituit decem bases: quinq; ad dexterā partem tēpli: & quinq; ad sinistram. Mare aūt posuit ad dexterā ptē tēpli contra orientem ad meridiem. Fecit ergo hyram lebetes & scutras & amulas: & perfecit omne opus regis salomonis in templo dñi. columnas duas: & funiculos capitellorum super capitella colūnarū duos: & retiacula duo: vt operirent duos funiculos qui erant super capita columnarum & malogranata q̄drin genta in duobus retiaculis: duos versus malogranatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos capitellorum qui erant super capita columnarū: & bases decem: & luteres decem super bases: & mare vnum: & boues duodecim subter mare: & lebetes & scutras & amulas: omnia vasa que fecit hyram regi salomoni in domo domini de auricalcho erant. In campestri regiōe iordanis fudit ea rex in argyllosa terra inter sochot & sarthan: & posuit salomon oīa vasa in domo domini. Propter multitudinem aūt nimiam non erat pondus eris. Fecitq; salomon omnia vasa in domo domini: altare aureū &

ויעש עשרה כירות נחשת
ארבעים בת יכיל הכיור האחד
ארבע באמה הכיור האחד כיור
אחד על המכונה האחת לעשר
המכנות׃ ויתן את המכנות חמש
על כתף הבית מימין וחמש על
כתף הבית משמאלו ואת הים
נתן מכתף הבית הימנית קדמה
ממול נגב׃ ויעש חירום את
הכירות ואת היעים ואת
המזרקות ויכל חירם לעשות
את כל המלאכה אשר עשה
למלך שלמה בית יהוה׃ עמדים
שנים וגלת הכתרת אשר על
ראש העמודים שתים והשבכות
שתים לכסות את שתי גלות
הכתרת אשר על ראש העמודים׃
ואת הרמנים ארבע מאות לשתי
השבכות שני טורים רמנים
לשבכה האחת לכסות את שתי
גלות הכתרת אשר על פני
העמודים׃ ואת המכנות עשר
ואת הכירת עשרה על המכנות׃
ואת הים האחד ואת הבקר
שנים עשר תחת הים׃ ואת
הסירות ואת היעים ואת
המזרקות ואת כל הכלים האלה
אשר עשה חירם למלך שלמה
בית יהוה נחשת ממרט׃ בככר
הירדן יצקם המלך במעבה
האדמה בין סכות ובין צרתן׃
וינח שלמה את כל הכלים
מרב מאד מאד לא נחקר
משקל הנחשת׃ ויעש שלמה
את כל הכלים אשר בית
יהוה את מזבח הזהב ואת

עשה · רבע · כול · כיר · נתן · ימן · שמל · יעה · זרק · כלה · לאך · שנה · גלה · עמד · כסה · רבע · מאה · גלה · פנה · כון · כלה · מרט · עבה · חקר · שקל · עשה · זבח

ובחטאתו אשר החטיא את
Cap. xvi. ישראל: ויהי דבר יהוה
אל יהוא בן חנני על בעשא
לאמר: יען אשר הרימתיך מן
העפר ואתנך נגיד על עמי
ישראל ותלך בדרך ירבעם
ותחטא את עמי ישראל
להכעיסני בחטאתם: הנני מבעיר
אחרי בעשא ואחרי ביתו ונתתי
את ביתך כבית ירבעם בן נבט:
המת לבעשא בעיר יאכלו
הכלבים והמת לו בשדה יאכלו
עוף השמים: ויתר דברי בעשא
ואשר עשה וגבורתו הלא הם
כתובים על ספר דברי הימים
למלכי ישראל: וישכב בעשא
עם אבתיו ויקבר בתרצה וימלך
אלה בנו תחתיו: וגם ביד יהוא
בן חנני הנביא דבר יהוה היה
אל בעשא ואל ביתו ועל כל
הרעה אשר עשה בעיני יהוה
להכעיסו במעשה ידיו להיות
כבית ירבעם ועל אשר הכה
אתו: בשנת עשרים ושש שנה
לאסא מלך יהודה מלך אלה בן
בעשא על ישראל בתרצה
שנתים: ויקשר עליו עבדו זמרי
שר מחצית הרכב והוא בתרצה
שתה שכור בית ארצא אשר
על הבית בתרצה: ויבא זמרי
ויכהו וימיתהו בשנת עשרים
ושבע לאסא מלך יהודה וימלך
תחתיו: ויהי במלכו כשבתו על
כסאו הכה את כל בית בעשא
לא השאיר לו משתין בקיר
וגאליו ורעהו: וישמד זמרי את

& in peccatis eius quibus peccare fecit israel. 16.

Factus est autem sermo domini ad iehu filium anani contra baasa dicens. Pro eo quod exaltaui te de puluere & posui te ducem super populum meum israel: tu autem ambulasti in via hieroboam: & peccare fecisti populum meum israel: vt me irritares in peccatis eorum: ecce ego demetam posteriora baasa & posteriora domus eius: & faciam domum tuam sicut domum hieroboam filii nabath. Qui mortuus fuerit de baasa in ciuitate: comedent eum canes: & qui mortuus fuerit ex eo in regione: comedent eum volucres celi. Reliqua autem sermonum baasa & quecumque fecit & prelia eius: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Dormiuit ergo baasa cum patribus suis: sepultusque est in thersa: & regnauit hela filius eius pro eo. Cum autem in manu iehu filii anani prophete verbum domini factum esset contra baasa & contra domum eius: & contra omne malum quod fecerat coram domino ad irritandum eum in opibus manuum suarum vt fieret sicut domus hieroboam: ob hanc causam occidit eum: hoc est iehu filium anani prophetam. Anno vicesimo sexto asa regis iuda regnauit hela filius baasa super israel in thersa duobus annis. & rebellauit contra eum seruus suus zambri dux medie partis equitum. Erat autem hela in thersa bibens & temulentus in domo arsa prefecti thersa. Irruens ergo zambri percussit & occidit eum anno vicesimo septimo asa regis iuda: & regnauit pro eo. Cumque regnasset & sedisset super solium eius: percussit omnem domum baasa: & non dereliquit ex ea mingentem ad parietem & propinquos & amicos eius. Deleuitque zambri

filij nabat et in peccatis eius in quibus pecca-
υἱοῦ ναβὰτ καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ ἐν αἷς ἐξήμαρ-
re fecit israel.
τε τὸν ἰσραήλ.

Ca. 16.

Et factus est sermo domini ad ieu filium anani
Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἰοῦ υἱὸν ἀνανὶ
ad baasa dicens: pro eo quod exaltaui te de terra et
πρὸς βαασὰ λέγων, ἀνθ᾽ ὧν ὕψωσά σε ἀπὸ τῆς γῆς καὶ
dedi te ducem super populum meum israel: et am-
ἔδωκά σε ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ, καὶ ἐπο-
bulasti in via hieroboam: et peccare fecisti populum meum
ρεύθης ἐν ὁδῷ ἱεροβοάμ, καὶ ἐξήμαρτες τὸν λαόν μου
israel: vt irritaret me in vanitatibus eorum:
ἰσραήλ, τοῦ παροργίσαι με ἐν τοῖς ματαίοις αὐτῶν,
ecce ego suscitabo post baasa et post do-
ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω ὀπίσω βαασὰ καὶ ὀπίσω τοῦ οἴ-
mum eius mala: et dabo domum eius vt
κου αὐτοῦ κακά, καὶ δώσω τὸν οἶκον αὐτοῦ ὡς τὸν
domum hieroboam filij nabat. qui mortuus fuerit de ba-
οἶκον ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ. τὸν τεθνηκότα τοῦ βα-
asa in ciuitate: vorabunt eum canes. et
ασὰ ἐν τῇ πόλει, καταφάγονται αὐτὸν οἱ κύνες. καὶ
qui mortuus fuerit ex eo in agro: vorabunt
τὸν τεθνηκότα αὐτοῦ ἐν τῷ πεδίῳ, καταφάγονται
eum volucres celi. et reliqua
αὐτὸν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν
sermonum baasa: et omnia que fecit: et pre-
λόγων βαασά, καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, καὶ αἱ δυ-
lia eius: nonne hec scripta sunt in li-
ναστεῖαι αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βι-
bro verborum dierum regum israel: et
βλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ
dormiuit baasa cum patribus suis: et sepeli-
ἐκοιμήθη βαασὰ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτε-
tur in thersa: et regnauit ela filius eius pro
ται ἐν θερσᾶ, καὶ ἐβασίλευσεν ἠλὰ υἱὸς αὐτοῦ ἀν-
eo. et locutus est dominus in manu ieu filij ana-
τ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἐλάλησε κύριος ἐν χειρὶ ἰοῦ υἱοῦ ἀνα-
ni contra baasa et contra domum eius et contra
νὶ ἐπὶ βαασὰ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ ἐπὶ
omne malum eius quod fecerat coram do-
πᾶσαν τὴν κακίαν αὐτοῦ ἣν ἐποίησεν ἐνώπιον κυ-
mino ad irritandum eum in operibus manuum
ρίου τοῦ παροργίσαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν
suarum: vt esset ipse sicut domus hieroboam: et eo quod
αὐτοῦ, τοῦ εἶναι αὐτὸν ὡς ὁ οἶκος ἱεροβοάμ, καὶ ὑπὲρ
percussit eum. in sexto et vicesimo anno
τοῦ πατάξαι αὐτόν. ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει
asa regis iuda: ela filius baasa regnauit super
ἀσὰ βασιλέως ἰούδα, ἠλὰ υἱὸς βαασὰ ἐβασίλευσεν ἐπὶ
israel in thersa duobus annis. et conuersus est contra eum
ἰσραὴλ ἐν θερσᾶ δύο ἔτη. καὶ συνεστράφη ἐπ᾽ αὐτὸν
seruus suus zambri: dux medie partis cur-
ὁ παῖς αὐτοῦ ζαμβρί, ὁ ἄρχων τοῦ ἡμίσους τῶν ἁρ-
ruum. et ipse erat in thersa bibens et temulentus in
μάτων. καὶ αὐτὸς ἦν ἐν θερσᾷ πίνων καὶ μεθύων ἐν τῷ
domo orsa prefecti domus qui in thersa. et ingressus est
οἴκῳ ὠσὰ τοῦ οἰκονόμου τοῦ ἐν θερσᾷ. καὶ εἰσῆλθε
zambri et percussit eum: et occidit eum in
ζαμβρὶ καὶ ἐπάταξεν αὐτόν, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν ἐν
anno septimo et vicesimo: et regnauit pro eo. et
ἔτει ἑβδόμῳ καὶ εἰκοστῷ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ
factum est cum regnasset ipse cum sedisset ip-
ἐγένετο ἐν τῷ βασιλεῦσαι αὐτὸν ἐν τῷ καθίσαι αὐ-
se super solium eius: percussit totam domum ba-
τὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, ἐπάταξεν ὅλον τὸν οἶκον βα-
asa: et non dereliquit ei mingentem ad pa-
ασά, καὶ οὐ κατέλιπεν αὐτῷ οὐροῦντα πρὸς τὸν τοῖ-
rietem et propinquos et amicos eius. et de-
χον καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ ἑταίρους αὐτοῦ. καὶ ἐξω-
leuit zambri
λόθρευσεν ζαμβρὶ

A B C — 3.14.c et infra 21.f. — 4.Re. 9.6.

totam domum baasa: iuxta verbum domini quod locutus est
ὅλον τὸν οἶκον βαασά, κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησε
dominus contra domum baasa in manu ieu filij ana-
κύριος ἐπὶ τὸν οἶκον βαασὰ ἐν χειρὶ ἰοῦ υἱοῦ ἀνα-
ni prophete de omnibus peccatis ba-
νίου τοῦ προφήτου περὶ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν βα-
asa et ela filij eius: quod peccare fecit is-
ασὰ καὶ ἠλὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἐξήμαρτε τὸν ἰσ-
rael ad prouocandum dominum deum israel in
ραὴλ τοῦ παροργίσαι κύριον τὸν θεὸν ἰσραὴλ ἐν τοῖς
vanitatibus suis. et reliqua sermonum ela et
ματαίοις αὐτῶν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἠλὰ καὶ
omnia que fecit: nonne hec scripta sunt
πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται
in libro verborum dierum regum is-
ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσ-
rael: in vicesimo et septimo anno asa re-
ραήλ; ἐν τῷ εἰκοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει ἀσὰ βασι-
gis iuda regnauit zambri in thersa septem die-
λέως ἰούδα ἐβασίλευσε ζαμβρὶ ἐν θερσᾷ ἑπτὰ ἡμέ-
bus. et castra israel super gabathon que est
ρας. καὶ ἡ παρεμβολὴ ἰσραὴλ ἐπὶ γαβαθὼν τὴν
philistinorum. et audiuit populus qui in ca-
τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἤκουσεν ὁ λαὸς ἐν τῇ παρεμ-
stris dicentes: rebellauit zambri: et percussit
βολῇ λεγόντων, συνεστράφη ζαμβρί, καὶ ἔπαισε
regem ela. et regem constituunt populus am-
τὸν βασιλέα ἠλά. καὶ ἐβασίλευσεν ὁ λαὸς τὸν ἀμ-
bri principem militie super israel in die
βρὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέ-
illa in castris. et ascendit ambri de
ρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ ἀνέβη ἀμβρὶ ἐκ
gabathon: et omnis israel cum eo. et ob-
γαβαθών, καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ περιεκά-
sedit in thersa. et factum est vt vidit zambri quod ex-
θισεν ἐν θερσᾷ. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδε ζαμβρὶ ὅτι προ-
pugnata est ciuitas sua: et ingreditur in do-
κατείληπται ἡ πόλις αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται εἰς τὸν οἶ-
mum regis: et succendit super se domum
κον βασιλέως, καὶ ἐνεπύρισεν ἐφ᾽ ἑαυτὸν τὸν οἶκον τοῦ
regis in igne: et mortuus est pro pecca-
βασιλέως ἐν πυρί, καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτι-
tis suis que fecit cum faceret malum co-
ῶν αὐτοῦ ὧν ἐποίησε τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώ-
ram domino cum ambularet in via hieroboam filij na-
πιον κυρίου τοῦ πορευθῆναι ἐν ὁδῷ ἱεροβοὰμ υἱοῦ να-
bat: et in peccatis eius que fecit vt
βάτ, καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ αἷς ἐποίησεν ὡς
peccare fecit israel. et reliqua sermonum zam-
ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ζαμ-
bri et coniurationes eius quas coniurauit: nonne
βρὶ καὶ αἱ συνάψεις αὐτοῦ ἃς συνῆψεν, οὐκ ἰδοὺ
hec scripta sunt in libro verborum dierum
ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν
regum israel. tunc diuisus est populus israel:
τῶν βασιλέων ἰσραήλ. τότε μερίζεται ὁ λαὸς ἰσραήλ,
media pars eius fit post thabni filium gineth vt con-
ἥμισυ αὐτοῦ γίνεται ὀπίσω θαβνὶ υἱοῦ γινὴθ τοῦ βα-
stitueret regem eum: et media pars populi fit post
σιλεῦσαι αὐτόν, καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ λαοῦ γίνεται ὀπί-
ambri vt regem constitueret eum. et populus existens post
σω ἀμβρὶ τοῦ βασιλεῦσαι αὐτόν. καὶ ὁ λαὸς ὁ ὢν ὀπί-
ambri preualuit populo qui post thabni
σω ἀμβρὶ ὑπερεκράτησε τὸν λαὸν τὸν ὀπίσω θαβνὶ
filium gineth. et mortuus est thabni. et regnauit am-
υἱοῦ γινήθ. καὶ ἀπέθανε θαβνί. καὶ ἐβασίλευσεν ἀμ-
bri in trigesimo et primo anno
βρὶ ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ πρώτῳ ἔτει

D E

omnem domum baasa iuxta verbum domini quod locutus fuerat ad baasa in manu iehu prophete propter vniuersa peccata baasa & peccata hela filii eius qui peccauerunt & peccare fecerunt israel prouocantes dominum deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum hela & omnia que fecit: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Anno vicesimo septimo asa regis iuda regnauit zambri septem diebus in thersa. Porro exercitus obsidebat gebbethon vrbem philistinorum. Cumque audisset rebellasse zambri & occidisse regem: fecit sibi regem omnis israel amri qui erat princeps militie super israel in die illa in castris. Ascendit ergo amri & omnis israel cum eo de gebbethon & obsidebant thersa. Videns autem zambri quod expugnanda esset ciuitas: ingressus est palatium & succendit secum domum regiam: & mortuus est in peccatis suis que peccauerat faciens malum coram domino: & ambulans in via hieroboam & in peccato eius quo fecit peccare israel. Reliqua autem sermonum zambri & insidiarum eius & tyrannidis: nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Tunc diuisus est populus israel in duas partes. Media pars populi sequebatur thebni filium gineth vt constitueret eum regem: & media pars amri. Preualuit autem populus qui erat cum amri populo qui sequebatur thebni filium gineth: mortuusque est thebni & regnauit amri. Anno tricesimo primo asa

כל בית בעשא כדבר יהוה
אשר דבר אל בעשא ביד יהוא
הנביא: אל כל חטאות בעשא
וחטאות אלה בנו אשר חטאו
ואשר החטיאו את ישראל
להכעיס את יהוה אלהי ישראל
בהבליהם: ויתר דברי אלה וכל
אשר עשה הלוא הם כתובים על
ספר דברי הימים למלכי ישראל:
בשנת עשרים ושבע שנה
לאסא מלך יהודה מלך זמרי
שבעת ימים בתרצה והעם חנים
על גבתון אשר לפלשתים:
וישמע העם החנים לאמר קשר
זמרי וגם הכה את המלך וימלכו
כל ישראל את עמרי שר צבא
על ישראל ביום ההוא במחנה:
ויעלה עמרי וכל ישראל עמו
מגבתון ויצרו על תרצה: ויהי
כראות זמרי כי נלכדה העיר
ויבא אל ארמון בית המלך
וישרף עליו את בית מלך באש
וימת: על חטאתיו אשר חטא
לעשות הרע בעיני יהוה ללכת
בדרך ירבעם ובחטאתו אשר
עשה להחטיא את ישראל:
ויתר דברי זמרי וקשרו אשר
קשר הלא הם כתובים על ספר
דברי הימים למלכי ישראל:
אז יחלק העם ישראל לחצי
חצי העם היה אחרי תבני בן גינת
להמליכו והחצי אחרי עמרי:
ויחזק העם אשר אחרי עמרי
את העם אשר אחרי תבני בן
גינת וימת תבני וימלך עמרי:
בשנת שלשים ואחת שנה לאסא

מלך יהודה מלך עמרי על ישראל שתים עשרה שנה בתרצה מלך שש שנים: ויקן את ההר שמרון מאת שמר בככרים כסף ויבן את ההר ויקרא את שם העיר אשר בנה על שם שמר אדני ההר שמרון: ויעשה עמרי הרע בעיני יהוה וירע מכל אשר לפניו: וילך בכל דרך ירבעם בן נבט ובחטאתו אשר החטיא את ישראל להכעיס את יהוה אלהי ישראל בהבליהם: ויתר דברי עמרי אשר עשה וגבורתו אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: וישכב עמרי עם אבתיו ויקבר בשמרון וימלך אחאב בנו תחתיו: ואחאב בן עמרי מלך על ישראל בשנת שלשים ושמנה שנה לאסא מלך יהודה וימלך אחאב בן עמרי על ישראל בשמרון עשרים ושתים שנה: ויעש אחאב בן עמרי הרע בעיני יהוה מכל אשר לפניו: ויהי הנקל לכתו בחטאות ירבעם בן נבט ויקח אשה את איזבל בת אתבעל מלך צידנים וילך ויעבד את הבעל וישתחו לו: ויקם מזבח לבעל בית הבעל אשר בנה בשמרון: ויעש אחאב את האשרה ויסף אחאב לעשות להכעיס את יהוה אלהי ישראל מכל מלכי ישראל אשר היו לפניו: בימיו בנה חיאל בית האלי את יריחה באבירם בכרו יסדה ובשגוב

regis iuda: regnauit amri super israel duodecim annis. In thersa regnauit sex annis: emitque montem samarie a somer duobus talentis argenti: et edificauit eum: et vocauit nomen ciuitatis quam extruxerat nomine somer dñi mōtis samarię. Fecit autem amri malum in conspectu dñi et operatus est nequiter super oēs qui fuerūt ante eū. Ambulauitque in omni via hieroboā filii nabath: et in peccatis eius quibus peccare fecerat israel: vt irritaret dñm deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonū amri et prelia eius que gessit: nōne hec scripta sūt in libro verborū dierū regum israel? Dormiuitque amri cum patribus suis et sepultus est in samaria: regnauitque achab filius eius pro eo. Achab vero filius amri regnauit super israel anno tricesimo octauo asa regis iuda. Et regnauit achab filius amri super israel in samaria viginti et duobus annis. Et fecit achab filius amri malum in conspectu dñi super oēs qui fuerunt ante eū. Nec suffecit ei vt ambularet in peccatis hieroboam filii nabath: insuper duxit vxorem iezabel filiam methabaal regis sidoniorum. Et abiit et seruiuit baal: et adorauit eum. Et posuit aram baal in templo baal: quod edificauerat in samaria: et plantauit lucum. Et addidit achab in opere suo irritās dominum deum israel super omnes reges israel qui fuerāt ante eum. In diebus eius edificauit ahiel de bethel hiericho. In abirā primitiuo suo fūdauit eam: et in segub

τοῦ ἀσὰ βασιλέως ἰούδα βασιλεύει ἀμβρὶ ἐπὶ ἰσραὴλ δώδεκα ἔτη, καὶ ἐν τῇ θερσᾷ βασιλεύει ἓξ ἔτη. καὶ ἐκτήσατο ἀμβρὶ τὸ ὄρος τὸ σωμορὼν παρὰ σεμμὴρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους δύο ταλάντων ἀργυρίου. καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ὄρος, καὶ ἐπεκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ ὄρους οὗ ᾠκοδόμησεν ἐπὶ τῷ ὀνόματι σεμμὴρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους σωμορών. καὶ ἐποίησεν ἀμβρὶ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη ἐν πάσῃ ὁδῷ ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ αἷς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραὴλ, τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον τὸν θεὸν ἰσραὴλ ἐν τοῖς ματαίοις αὐτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀμβρὶ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ αἱ δυναστεῖαι αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἀμβρὶ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ θάπτεται ἐν σαμαρείᾳ, καὶ βασιλεύει ἀχαὰβ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀχαὰβ υἱὸς ἀμβρὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ ὀγδόῳ τοῦ ἀσὰ βασιλέως ἰούδα. βασιλεύει δὲ ἀχαὰβ υἱὸς ἀμβρὶ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ εἴκοσι καὶ δύο ἔτη. καὶ ἐποίησεν ἀχαὰβ τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἦν αὐτῷ ἱκανὸν τὸ πορεύεσθαι ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ. καὶ ἔλαβε γυναῖκα ἰεζάβελ τὴν θυγατέρα ἰεθβαὰλ βασιλέως σιδωνίων· καὶ ἐπορεύθη ἀχαὰβ καὶ ἐδούλευσε τῷ βαὰλ καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ ἔστησε θυσιαστήριον τῷ βαὰλ ἐν οἴκῳ τοῦ βαὰλ ὃν ᾠκοδόμησεν ἐν σαμαρείᾳ, καὶ ἐποίησεν ἀχαὰβ τὸ ἄλσος. καὶ ἐπλεόνασεν ἀχαὰβ τοῦ ποιῆσαι παροργίσματα τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον θεὸν τοῦ ἰσραὴλ ὑπὲρ πάντας τοὺς βασιλέας ἰσραὴλ τοὺς γενομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ᾠκοδόμησε χιὴλ ὁ βαιθηλίτης τὴν ἰεριχώ, ἐν τῷ ἀβιρὼν τῷ πρωτοτόκῳ αὐτοῦ ἐθεμελίωσεν αὐτήν, καὶ ἐν τῷ σεγοὺβ

τῷ νεωτέρῳ αὐτοῦ ἐπέστησε θύρας αὐτῆς κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ ἰησοῦ υἱοῦ ναυί. Ca. 17

Καὶ εἶπεν ἠλίας ὁ θεσβίτης ὁ ἐκ θεσβῶν τῆς γαλαὰδ πρὸς ἀχαάβ, ζῇ κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ ἔσται τὰ ἔτη ταῦτα δρόσος καὶ ὑετός, ὅτι ἐὰν μὴ διὰ λόγου στόματός μου. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἠλίαν, πορεύου ἐντεῦθεν κατὰ ἀνατολάς, καὶ κρύβηθι ἐν τῷ χειμάρρῳ χοράθ τῷ ἐπὶ προσώπου τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔσται ἐκ τοῦ χειμάρρου πίεσαι ὕδωρ, καὶ τοῖς κόραξιν ἐντελοῦμαι τοῦ διατρέφειν σε ἐκεῖ. καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐποίησεν ἠλίας κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, καὶ ἐκάθισεν ἐν τῷ χειμάρρῳ χοράθ τοῦ ἐπὶ προσώπου τοῦ ἰορδάνου. καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ ἄρτους καὶ κρέας τὸ πρωΐ, καὶ ἄρτους καὶ κρέας τὸ δείλης, καὶ ἐκ τοῦ χειμάρρου ἔπινεν ὕδωρ. καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας καὶ ἐξηράνθη ὁ χείμαρρος, ὅτι οὐκ ἐγένετο ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἠλίαν λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύου εἰς σαρεπτὰ τῆς σιδωνίας καὶ κατοικήσεις ἐκεῖ, ἰδοὺ ἐντέταλμαι ἐκεῖ γυναικὶ χήρᾳ τοῦ διατρέφειν σε. καὶ ἀνέστη καὶ ἐπορεύθη εἰς σαρεπτὰ τῆς σιδωνίας εἰς τὸν πυλῶνα τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐκεῖ χήρα συνέλεγε ξύλα. καὶ ἐβόησεν ὀπίσω αὐτῆς ἠλίας, καὶ εἶπεν αὐτῇ, λαβὲ δή μοι ὀλίγον ὕδωρ εἰς ἄγγος, καὶ πίομαι. καὶ ἐπορεύθη λαβεῖν, καὶ ἐβόησεν ὀπίσω αὐτῆς ἠλίας καὶ εἶπεν αὐτῇ, λήψῃ δή μοι ψωμὸν ἄρτου ἐν τῇ χειρί σου καὶ φάγομαι. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, ζῇ κύριος ὁ θεός σου, εἰ ἔστι μοι ἐγκρυφίας, ἀλλ' ἢ ὅσον δρὰξ ἀλεύρου ἐν τῇ ὑδρίᾳ, καὶ ὀλίγον ἔλαιον ἐν τῷ καμψάκῃ, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ συλλέγω δύο ξυλάρια, καὶ εἰσελεύσομαι καὶ ποιήσω αὐτὸ ἐμαυτῇ καὶ τοῖς τέκνοις μου, καὶ φαγόμεθα καὶ ἀποθανούμεθα. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ἠλίας, θάρσει, εἴσελθε καὶ ποίησον κατὰ τὸ ῥῆμά σου. ἀλλὰ ποίησόν μοι ἐκεῖθεν

nouissimo suo posuit portas eius iuxta verbū dñi quod locutus fuerat in manu iosue filii nun.

Et dixit helias 17. thesbites de habitatoribus galaad ad achab. Viuit dñs deus israel in cuius conspectu sto: si erit annis his ros et pluuia: nisi iuxta oris mei verba. Et factū est verbū dñi ad eū dicens. Recede hinc et vade cōtra oriētem: et abscondere in torrente carith qui est contra iordanem: et ibi de torrēte bibes. Coruisque precepi vt pascant te ibi. Abiit ergo et fecit iuxta verbū dñi. Cūque abiisset sedit in torrente carith qui est contra iordanem. Corui quoque deferebāt ei panem et carnes mane: similiter panem et carnes vesperi: et bibebat de torrēte. Post dies autem aliquantos siccatus est torrēs: non enim pluerat super terrā. Factus est ergo sermo dñi ad eū dicens. Surge et vade in sareptam sidoniorū: et manebis ibi. Precepi enim ibi mulieri vidue vt pascat te. Surrexit et abiit in sareptā sidoniorū. Cūque venisset ad portā ciuitatis: apparuit ei mulier vidua colligēs ligna: et vocauit eam: dixitque ei. Da mihi paululum aque in vase vt bibam. Cūque illa pergeret vt afferret: clamauit post tergū eius dicēs. Affer mihi obsecro et buccellam panis in manu tua: que rńdit. Viuit dñs deus tuus: quia nō habeo panē nisi quātū pugillus capere pōt farine in hydria: et paululū olei in lecytho. En colligo duo ligna vt ingrediar et faciā illud mihi et filio meo vt comedamus et moriamur. Ad quā helias ait. Noli timere: sed vade et fac sicut dixisti. Verūtamen mihi primū fac de

בצעירו הציב דלתיה כדבר יהוה אשר דבר ביד יהושע בן נון:

Cap. xvij

ויאמר אליהו התשבי מתשבי גלעד אל אחאב חי יהוה אלהי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר כי אם לפי דברי: ויהי דבר יהוה אליו לאמר: לך מזה ופנית לך קדמה ונסתרת בנחל כרית אשר על פני הירדן: והיה מהנחל תשתה ואת הערבים צויתי לכלכלך שם: וילך ויעש כדבר יהוה וילך וישב בנחל כרית אשר על פני הירדן: והערבים מביאים לו לחם ובשר בבקר ולחם ובשר בערב ומן הנחל ישתה: ויהי מקץ ימים וייבש הנחל כי לא היה גשם בארץ: ויהי דבר יהוה אליו לאמר: קום לך צרפתה אשר לצידון וישבת שם הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך: ויקם וילך צרפתה ויבא אל פתח העיר והנה שם אשה אלמנה מקששת עצים ויקרא אליה ויאמר קחי נא לי מעט מים בכלי ואשתה: ותלך לקחת ויקרא אליה ויאמר לקחי נא לי פת לחם בידך: ותאמר חי יהוה אלהיך אם יש לי מעוג כי אם מלא כף קמח בכד ומעט שמן בצפחת והנני מקששת שנים עצים ובאתי ועשיתיהו לי ולבני ואכלנהו ומתנו: ויאמר אליה אליהו אל תיראי באי עשי כדברך אך עשי לי משם

עגה קטנה בראשנה והוצאת
לי ולך ולבנך תעשי באחרנה׃ כי
כה אמר יהוה אלהי ישראל כד
הקמח לא תכלה וצפחת השמן
לא תחסר עד יום תת יהוה
גשם על פני האדמה׃ ותלך
ותעשה כדבר אליהו ותאכל
היא והוא וביתה ימים׃ כד
הקמח לא כלתה וצפחת השמן
לא חסר כדבר יהוה אשר דבר
ביד אליהו׃ ויהי אחר הדברים
האלה חלה בן האשה בעלת
הבית ויהי חליו חזק מאד עד
אשר לא נותרה בו נשמה׃
ותאמר אל אליהו מה לי ולך
איש האלהים באת אלי
להזכיר את עוני ולהמית את
בני׃ ויאמר אליה תני לי את
בנך ויקחהו מחיקה ויעלהו אל
העליה אשר הוא ישב שם
וישכבהו על מטתו׃ ויקרא אל יהוה
ויאמר יהוה אלהי הגם על
האלמנה אשר אני מתגורר
עמה הרעות להמית את בנה׃
ויתמדד על הילד שלש פעמים
ויקרא אל יהוה ויאמר יהוה
אלהי תשב נא נפש הילד הזה
על קרבו׃ וישמע יהוה בקול
אליהו ותשב נפש הילד על
קרבו ויחי׃ ויקח אליהו את
הילד וירדהו מן העליה הביתה
ויתנהו לאמו ויאמר אליהו
ראי חי בנך׃ ותאמר האשה אל
אליהו עתה זה ידעתי כי
איש אלהים אתה ודבר יהוה
בפיך אמת׃

יצא · כלה · חסר נתן · פנה ילך · אכל · יום · היה · איש · חלה · יתר · אמר · בוא · זכר עוה · מות נתן · לקח עלה · ישב · שכב נטה · קרא · גור · רעע · מדד · שוב · שמע · חיה · נתן · ראה איש · אמת

ipsa farinula subcinericium panem paruulū & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies postea. Hec aūt dicit dñs deus israel. Hydria farine nō deficiet: nec lecythus olei minuetur vsq; in diē in qua dominus datur9 ē pluuiā sup faciē terre. Que abiit & fecit iuxta verbū helie. Et comedit ipse & illa & dom9 ei9: & ex illa die hydria farine nō defecit: & lecythus olei nō est imminutus iuxta verbū dñi qd locut9 fuerat in manu helye.

Factū est aūt post verba hec egrotauit filius mulieris matrisfamilias & erat languor fortissimus: ita vt nō remaneret in eo anhelitus. Dixit ergo ad helyam. Quid mihi & tibi vir dei: ingressus es ad me vt rememorarentur iniquitates mee: & interficeres filiū meū? Et ait ad eā helyas. Da mihi filiū tuū. Tulitq; eū de sinu eius & portauit in cenaculum vbi ipse manebat: & posuit sup lectulū suum & clamauit ad dñm & dixit. Dñe deus me9 etiā ne viduā apud quā ego vtcunq; sustentor afflixisti vt interficeres filiū eius? Et expādit se atq; mensus est sup puerū tribus vicibus: & clamauit ad dñm & ait. Domine deus meus reuertatur obsecro anima pueri hui9 in viscera ei9. Et exaudiuit dñs vocē helye: & reuersa est anima pueri intra eum & reuixit. Tulitq; helyas puerū & deposuit eū de cenaculo in inferiorem domū: & tradidit matri sue: & ait illi. En viuit filius tu9. Dixitq; mulier ad helyam. Nunc in isto cognoui quoniam vir dei es tu: & verbū dñi in ore tuo verum est.

subcinericiū paruū in primis inde: & afferes mihi:
ἐγκρυφίαν μικρὸν ἐν πρώτοις ἐκεῖθεν, καὶ ἐξοίσεις μοι,
tibi aūt facies & filijs tuis in vltimo.
ἑαυτῇ δὲ ποιήσεις καὶ τοῖς τέκνοις σου ἐπ᾽ ἐσχάτῳ.
quia hec dicit dñs deus israel: hydria farine nō deficiet: & lecythus olei nō minuetur vsq; in diē qua dabit dñs pluuiā sup terrā.
ὅτι τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐκλείψει, καὶ ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἐλαττονήσει ἕως ἡμέρας τοῦ δοῦναι τὸν κύριον ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν.
& abijt mulier & fecit iuxta verbū helie: & dedit ei: & comedit ipse & ipsa & filij eius. & hydria farine nō defecit: & lecythus olei nō iminut9 est iuxta verbū dñi: qd locut9 est in manu helie.
καὶ ἐπορεύθη ἡ γυνὴ καὶ ἐποίησεν κατὰ τὸ ῥῆμα ἠλίου, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ, καὶ ἤσθιεν αὐτὸς καὶ αὐτὴ καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς. καὶ ἡ ὑδρία τοῦ ἀλεύρου οὐκ ἐξέλιπε, καὶ ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου οὐκ ἠλαττονήθη κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ ἠλίου.
& factū est post hec & egrotauit filius mulieris dñe domus: & erat languor eius fortis valde donec nō relictus est in eo anhelit9 vite.
καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ ἠρρώστησεν ὁ υἱὸς τῆς γυναικὸς τῆς κυρίας τοῦ οἴκου, καὶ ἦν ἡ ἀρρωστία αὐτοῦ κραταιὰ σφόδρα ἕως οὗ οὐχ ὑπελείφθη ἐν αὐτῷ πνοὴ ζωῆς.
& dixit mulier ad heliā: qd mihi & tibi homo dei: ingressus es ad me vt rememorares iniqtates meas & interficeres filiū meū: & ait helias ad mulierē: da mihi filiū tuū:
καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς ἠλίαν, τί ἐμοὶ καὶ σοί ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, εἰσῆλθες πρός με τοῦ ἀναμνῆσαι τὰς ἀδικίας μου καὶ θανατῶσαι τὸν υἱόν μου; καὶ εἶπεν ἠλίας πρὸς τὴν γυναῖκα, δός μοι τὸν υἱόν σου,
& accepit eum de sinu eius: & portauit eum in cenaculū in quo ipse sedebat ibi: & collocauit eū sup lectū suū. & exclamauit helias ad dñm: & dixit dñe deus me9 etiā viduā cū qua ego habito cū ea: tu afflixisti vt interficeres filiū eius? & insufflauit puero ter: & inuocauit dñm: & dixit: dñe deus meus reuertatur iā anima pueri huius in eū. & factū est sic: & reuersa est aīa pueri in eum. & exclamauit puer: & tulit eum de cenaculo in domū: & dedit eum matri sue. & ait helias: vide viuit filius tuus. & dixit mulier ad heliam: ecce cognoui: qm̄ hō dei es tu: & verbū dñi in ore tuo verum.
καὶ ἔλαβεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κόλπου αὐτῆς, καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν εἰς τὸ ὑπερῷον ἐν ᾧ αὐτὸς ἐκάθητο ἐκεῖ, καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ. καὶ ἀνεβόησεν ἠλίας πρὸς κύριον, καὶ εἶπεν, κύριε ὁ θεός μου καί γε τὴν χήραν μεθ᾽ ἧς ἐγὼ οἰκῶ μετ᾽ αὐτῆς, σὺ ἐκάκωσας τοῦ θανατῶσαι τὸν υἱὸν αὐτῆς; καὶ ἐνεφύσησε τῷ παιδαρίῳ τρίς, καὶ ἐπεκαλέσατο τὸν κύριον, καὶ εἶπε, κύριε ὁ θεός μου ἐπιστραφήτω δὴ ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαρίου τούτου εἰς αὐτό. καὶ ἐγένετο οὕτως, καὶ ἐπεστράφη ἡ ψυχὴ τοῦ παιδαρίου εἰς αὐτό. καὶ ἀνεβόησε τὸ παιδάριον, καὶ κατήγαγεν αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ὑπερῴου εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἠλίας, βλέπε ζῇ ὁ υἱός σου. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς ἠλίαν, ἰδοὺ ἔγνωκα, ὅτι ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ εἶ σύ, καὶ ῥῆμα κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀληθινόν.

Ca.18.

& factū est post dies multos: & verbū domini factū est ad heliā in anno tertio dicens: vade & ostēde te achaab: & dabo pluuiā sup faciē terre. & iuit helias vt appareret achaab: & erat fames vehemēs in samaria. & vocauit achaab abdiā dispēsatorē dom9. & abdias erat timēs dñm valde. & factū est cū percuteret iezabel pphas dñi: & tulit abdias cētū pphas & abscōdit eos per quinquagenos in duab9 speluncis: & aluit eos in pane & aqua. & dixit achaab ad abdian: age & trāseam9 in terra ad fontes aquarū & in cūctos torrentes: si forte inueniam9 herbā: & sustētabimus equos & mulos: & nō interibunt a nobis iumēta. & diuiserūt sibi viā vt irent in ea. achaab iuit in via vna. & abdias iuit in via altera solus: & erat abdias in via solus. & ecce helias in occursum ei. & festinauit abdias & cecidit sup faciē suā: & ait: si tu es dominene mi helia? & dixit helias ad abdiā: ego sum: vade dic dño tuo: ecce helias. & dixit abdias: qd peccaui: q tu tradis seruū tuū in manus achaab vt interficiat me? viuit dñs deus tuus: si est gens aut regnū quō misit me dñs me9 adqrēdū te. & dixerūt: nō est. & adiurauit regnū & regiōes eius: & nō inuenit te. & nūc tu dicis: vade & nuncia dño tuo: ecce helias. & erit si ego recessero a te: & spūs dñi asportabit te in terrā quā nō noui: & recedā vt nunciē achaab & nō inueniet te: & interficiet me: & seruus tuus timens dñz ab infancia sua. nūqd nō nūciatū ē tibi:

A

Καὶ ἐγένετο μεθ᾽ ἡμέρας πολλάς, καὶ ῥῆμα κυρίου ἐγένετο πρὸς ἠλίαν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τρίτῳ λέγων, πορεύου καὶ ὄφθητι τῷ ἀχαάβ, καὶ δώσω ὑετὸν ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ ἐπορεύθη ἠλίας τοῦ ὀφθῆναι τῷ ἀχαάβ, καὶ ἦν λιμὸς κραταιὸς ἐν τῇ σαμαρείᾳ. καὶ ἐκάλεσεν ἀχαὰβ τὸν ἀβδίου τὸν οἰκονόμον. καὶ ἀβδίου ἦν φοβούμενος τὸν κύριον σφόδρα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τύπτειν ἰεζάβελ τοὺς προφήτας κυρίου, καὶ ἔλαβεν ἀβδίου ἑκατὸν προφήτας καὶ κατέκρυψεν αὐτοὺς ἀνὰ πεντήκοντα ἐν δύο σπηλαίοις, καὶ διέτρεφεν αὐτοὺς ἐν ἄρτῳ καὶ ὕδατι. καὶ εἶπεν ἀχαὰβ πρὸς ἀβδίου, δεῦρο καὶ διέλθωμεν ἐν τῇ γῇ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς χειμάρρους, εἴ πως εὕρωμεν βοτάνην, καὶ περιποιησόμεθα ἵππους καὶ ἡμιόνους, καὶ οὐκ ἐξολοθρευθήσεται ἀφ᾽ ἡμῶν κτήνη. καὶ

B

διεμέρισαν ἑαυτοῖς τὴν ὁδὸν τοῦ πορευθῆναι ἐν αὐτῇ. ἀχαὰβ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ μιᾷ. καὶ ἀβδίου ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ ἄλλῃ μόνος, καὶ ἦν ἀβδίου ἐν τῇ ὁδῷ μόνος. καὶ ἰδοὺ ἠλίας εἰς συνάντησιν αὐτῷ. καὶ ἔσπευσεν ἀβδίου καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, εἰ σὺ εἶ κύριέ μου ἠλία; καὶ εἶπεν ἠλίας πρὸς ἀβδίου, ἐγώ εἰμι, πορεύου λέγε τῷ κυρίῳ σου, ἰδοὺ ἠλίας. καὶ εἶπεν ἀβδίου, τί ἡμάρτηκα, ὅτι σὺ δίδως τὸν δοῦλόν σου εἰς χεῖρας ἀχαὰβ τοῦ θανατῶσαί με; ζῇ κύριος ὁ θεός σου, εἰ ἔστιν ἔθνος ἢ βασιλεία οὗ οὐκ ἀπέσταλκέ με ὁ κύριός μου ζητεῖν σε. καὶ εἶπον, οὐκ ἔστι. καὶ ὥρκισεν τὴν βασιλείαν καὶ τὰς χώρας αὐτῆς, καὶ οὐχ εὕρισκέ σε. καὶ νῦν σὺ λέγεις, πορεύου καὶ ἀπάγγελλε τῷ κυρίῳ σου, ἰδοὺ ἠλίας. καὶ ἔσται ἐὰν ἐγὼ ἀπέλθω ἀπὸ σοῦ, καὶ πνεῦμα κυρίου ἀρεῖ σε εἰς γῆν ἣν οὐκ οἶδα, καὶ ἀπελεύσομαι τοῦ ἀπαγγεῖλαι τῷ ἀχαὰβ καὶ οὐχ εὕρῃ σε, καὶ ἀποκτενεῖ με, καὶ ὁ δοῦλός σου φοβούμενος τὸν κύριον ἐκ νεότητος αὐτοῦ. ἢ οὐκ ἀπηγγέλη σοι,

Post dies multos factū est verbū dñi ad heliam in anno tertio dicens. Vade & ostende te achab vt dem pluuiam sup faciē terre. Iuit ergo helias vt ostenderet se achab. Erat āt fames vehemēs in samaria. Vocauitq; achab abdiā dispēsatorē domus sue. Abdias autem timebat dñm deū valde. Nā cum interficeret iezabel prophetas domini: tulit ille centum prophetas & abscondit eos quinquagenos & qnqgenos in spelūcis & pauit eos pane & aq. Dixit ergo achab ad abdiā. Vade in terram ad vniuersos fontes aquarum: & in cūctas valles: si forte possim9 inuenire herbā & saluare equos & mulos & nō penitus iumēta intereāt. Diuiseruntq; sibi regiōes vt circuirēt eas. Achab ibat per viā vnam: & abdias per viam alterā seorsum. Cumq; esset abdias in via: helias occurrit ei. Qui cū cognouisset eum: cecidit sup faciē suam & ait. Num tu es dñe mi helias? Cui ille rñdit. Ego. & dixit: vade & dic dño tuo. Adest helias. Et ille. Quid peccaui inquit qm̄ trades me seruū tuum in mānu achab vt interficiat me? Viuit dñs deus tuus: quia non est gens aut regnū in quo non miserit dominus meus te requirēs. Et rñdentibus cūctis: nō ē hic: adiurauit regna singula & gentes eo q minime repireris. Et nūc dicis mihi vade & dic dño tuo: adest helyas? Cumq; recessero a te: spiritus domini asportabit te in locum quem ego ignoro: & ingressus nunciabo achab: & nō iueniēs te interficiet me. Seruus aūt tuus timet dominū ab infantia sua. Nunquid non indicatum est tibi domino meo

ויהי ימים רבים ודבר יהוה היה
אל אליהו בשנה השלישית לאמר
לך הראה אל אחאב ואתנה מטר
על פני האדמה׃ וילך אליהו
להראות אל אחאב והרעב חזק
בשמרון׃ ויקרא אחאב אל עבדיהו
אשר על הבית ועבדיהו היה
ירא את יהוה מאד׃ ויהי בהכרית
איזבל את נביאי יהוה ויקח
עבדיהו מאה נביאים ויחביאם
חמשים איש במערה וכלכלם
לחם ומים׃ ויאמר אחאב אל
עבדיהו לך בארץ אל כל מעיני
המים ואל כל הנחלים אולי
נמצא חציר ונחיה סוס ופרד ולוא
נכרית מהבהמה׃ ויחלקו להם את
הארץ לעבר בה אחאב הלך בדרך
אחד לבדו ועבדיהו הלך בדרך
אחד לבדו׃ ויהי עבדיהו בדרך
והנה אליהו לקראתו ויכרהו
ויפל על פניו ויאמר האתה זה
אדני אליהו׃ ויאמר לו אני לך
אמר לאדניך הנה אליהו׃ ויאמר
מה חטאתי כי אתה נתן את
עבדך ביד אחאב להמיתני׃
חי יהוה אלהיך אם יש גוי
וממלכה אשר לא שלח אדני שם
לבקשך ואמרו אין והשביע
את הממלכה ואת הגוי כי
לא ימצאכה׃ ועתה אתה אמר
לך אמר לאדניך הנה אליהו׃
והיה אני אלך מאתך ורוח יהוה
ישאך על אשר לא אדע
ובאתי להגיד לאחאב ולא ימצאך
והרגני ועבדך ירא את יהוה
מנערי׃ הלא הגד לאדני את

cap. xviii.

היה · יום · רבב שלש · ילך ראה · נתן פנה · קרא · כרת · נבא לקח · חבא · ילך עין · אלי · מצא חצר · חיה חלק · דרך · נכר פנה · מות · שלח · שבע · מצא · ילך · נשא ידע · בוא נגד · נער

אשר עשיתי בהרג איזבל את נביאי יהוה ואחבא מנביאי יהוה מאה איש חמשים חמשים איש במערה ואכלכלם לחם ומים׃ ועתה אתה אמר לך אמר לאדניך הנה אליהו והרגני׃ ויאמר אליהו חי יהוה צבאות אשר עמדתי לפניו כי היום אראה אליו׃ וילך עבדיהו לקראת אחאב ויגד לו וילך אחאב לקראת אליהו׃ ויהי כראות אחאב את אליהו ויאמר אחאב אליו האתה זה עכר ישראל׃ ויאמר לא עכרתי את ישראל כי אם אתה ובית אביך בעזבכם את מצות יהוה ותלך אחרי הבעלים׃ ועתה שלח קבץ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל ואת נביאי הבעל ארבע מאות וחמשים ונביאי האשרה ארבע מאות אכלי שלחן איזבל׃ וישלח אחאב בכל בני ישראל ויקבץ את הנביאים אל הר הכרמל׃ ויגש אליהו אל כל העם ויאמר עד מתי אתם פסחים על שתי הסעפים אם יהוה האלהים לכו אחריו ואם הבעל לכו אחריו ולא ענו העם אתו דבר׃ ויאמר אליהו אל העם אני נותרתי נביא ליהוה לבדי ונביאי הבעל ארבע מאות וחמשים איש׃ ויתנו לנו שנים פרים ויבחרו להם הפר האחד וינתחהו וישימו על העצים ואש לא ישימו ואני אעשה את הפר האחד ונתתי על העצים ואש לא אשים׃

עשה נבא חבא כלכל הלך אמר פנה ראה נגד היה צוה הלך רבע מאה שלח קבץ נגש הלך ענה אמר יתר נבא בדד נתן שנה פר בחר נתח שום עשה נתן

quod fecerim cum interficeret iezabel prophetas domini: quod absconderim de prophetis domini centum viros quinquagenos & quinquagenos in speluncis & pauerim eos pane & aqua? Et nunc tu dicis vade & dic domino tuo: adest helyas: vt interficiat me. Et dixit helyas. Viuit dominus exercituum ante cuius vultum sto: quia hodie apparebo ei. Abiit ergo abdias in occursum achab & indicauit ei. Venitque achab in occursum helye. Et cum vidisset eum: ait. Tu ne es ille qui conturbas israel? Et ille ait. Non ego turbaui israel: sed tu & domus patris tui qui dereliquistis mandata domini & secuti estis baalim. Verumtamen nunc mitte & congrega ad me vniuersum israel in monte carmeli & prophetas baal quadringentos quinquaginta: prophetasque lucorum quadringentos qui comedunt de mensa iezabel. Misit achab ad omnes filios israel: & congregauit prophetas in monte carmeli. Accedens autem helyas ad omnem populum israel ait. Vsquequo claudicatis in duas partes? Si dominus est deus sequimini eum. Si autem baal sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum. Et ait rursus helyas ad populum. Ego remansi propheta domini solus: prophete autem baal quadringenti & quinquaginta. Dentur nobis duo boues: & illi eligant sibi bouem vnum & in frusta cedentes ponant super ligna: ignem autem non supponant. Et ego faciam bouem alterum: & imponam super ligna: ignem autem non supponam.

que feci domine mi cum interficeret iesabel
ἃ πεποίηκα κύριέ μου ἐν τῷ ἀποκτείνειν ἰεζάβελ τοὺς
prophetas domini: et accepi de prophetis domini centum
προφήτας κυρίου, καὶ ἔλαβον ἐκ τῶν προφητῶν κυρίου ἑκα-
tum viros: et abscondi eos per quinquagenos in
τὸν ἄνδρας, καὶ ἔκρυψα αὐτοὺς ἀνὰ πεντήκοντα ἐν
speluncis: et alui eos in panibus et a-
τοῖς σπηλαίοις, καὶ διέθρεψα αὐτοὺς ἐν ἄρτοις καὶ ὕδα-
quis? et nunc tu dicis: vade et dic domino
τι; καὶ νῦν σὺ λέγεις, πορεύου καὶ λέγε τῷ κυρίῳ
tuo: ecce helias: et interficiet me. et dixit helias:
σου, ἰδοὺ ἠλίας, καὶ ἀποκτενεῖ με. καὶ εἶπεν ἠλίας,
viuit dominus exercituum cui assisti in conspectu eius: quia ho-
ζῇ κύριος τῶν δυνάμεων ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, ὅτι σή-
die apparebo ei. et abijt abdias in occur-
μερον ὀφθήσομαι αὐτῷ. καὶ ἐπορεύθη ἀβδίου εἰς συνάν-
sum achab: et nunciauit ei. et cucur-
τησιν τῷ ἀχαάβ, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ. καὶ ἔδρα-
rit achab et abijt in occursum helie. et fa-
μεν ἀχαὰβ καὶ ἐπορεύθη εἰς συνάντησιν ἠλίου. καὶ ἐγέ-
ctum est vt vidit achab heliam: et ait achab ad
νετο ὡς εἶδεν ἀχαὰβ τὸν ἠλίαν, καὶ εἶπεν ἀχαὰβ πρὸς
heliam: si tu es ipse peruertens israel? et di-
ἠλίαν, εἰ σὺ εἶ αὐτὸς ὁ διαστρέφων τὸν ἰσραήλ; καὶ εἶ-
xit helias: non peruerto ego israel: sed tu et
πεν ἠλίας, οὐ διαστρέφω ἐγὼ τὸν ἰσραήλ, ἀλλ' ἢ σὺ καὶ
domus patris tui: cum dereliquistis vos do-
ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου, ἐν τῷ καταλιπεῖν ὑμᾶς κύ-
minum deum vestrum et abijstis post baa-
ριον τὸν θεὸν ὑμῶν καὶ πορευθῆναι ὀπίσω τῶν βαα-
lim. et nunc mitte et congrega ad me vniuer-
λείμ. καὶ νῦν ἀπόστειλον καὶ συνάθροισον πρός με πάν-
sum israel in monte carmeli. et prophe-
τα ἰσραὴλ εἰς τὸ ὄρος τὸ καρμήλιον. καὶ τοὺς προφή-
tas baal quadringentos quinquaginta: et
τας τοῦ βαὰλ τετρακοσίους πεντήκοντα, καὶ τοὺς
prophetas lucorum quadringentos qui comedunt men-
προφήτας τῶν ἀλσῶν τετρακοσίους ἐσθίοντας τράπε-
sam iesabel. et misit achab ad omnem is-
ζαν ἰεζάβελ. καὶ ἀπέστειλεν ἀχαὰβ εἰς πάντα τὸν ἰσ-
rael: et congregauit omnes prophetas in
ραήλ, καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς προφήτας εἰς τὸ
monte carmeli. et accessit helias ad omnem
ὄρος τὸ καρμήλιον. καὶ προσῆλθεν ἠλίας πρὸς πάντα
populum: et ait ad eos: vsque quo vos clau-
τὸν λαόν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ἕως πότε ὑμεῖς χω-
dicabitis in ambobus poplitibus vestris: si est do-
λανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν, εἰ ἔστι κύ-
minus deus: ite post eum. si autem baal est:
ριος ὁ θεός, πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ. εἰ δὲ ὁ βαάλ ἐστι,
ite post eum. et non respondit populus ver-
πορεύεσθε ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη ὁ λαὸς λό-
bum. et ait helias ad populum: ego remansi
γον. καὶ εἶπεν ἠλίας πρὸς τὸν λαόν, ἐγὼ ὑπολέλειμμαι
propheta domini solus et prophete baal
προφήτης κυρίου μονώτατος καὶ οἱ προφῆται τοῦ βαὰλ
quadringenti et quinquaginta viri. dent igitur
τετρακόσιοι καὶ πεντήκοντα ἄνδρες. δότωσαν δὴ
vobis duos boues: et eligant sibi vnum:
ὑμῖν δύο βόας, καὶ ἐκλεξάτωσαν ἑαυτοῖς τὸν ἕνα,
et in frusta cedant: et imponant super ligna:
καὶ μελισάτωσαν, καὶ ἐπιθέτωσαν ἐπὶ τῶν ξύλων,
et ignem non apponant. et ego faciam bouem
καὶ πῦρ μὴ ἐπιθέτωσαν. καὶ ἐγὼ ποιήσω τὸν βοῦν
alium: et ignem non apponam.
τὸν ἄλλον, καὶ πῦρ οὐ μὴ ἐπιθῶ.

C

3.17.c. 4.Re. 4.b.

D

et clamate in nomine deorum vestrorum: et ego inuoca-
καὶ βοᾶτε ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν ὑμῶν, καὶ ἐγὼ ἐπικαλέ-
bo in nomine domini dei mei. et erit deus qui
σομαι ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ μου. καὶ ἔσται ὁ θεὸς ὃς ἂν
exaudierit in igne: ille est deus. et respondit omnis
ἐπακούσῃ ἐν πυρί, οὗτός ἐστι θεός. καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ὁ
populus et ait: bonus sermo quem locutus es. et di-
λαὸς καὶ εἶπεν, ἀγαθὸς ὁ λόγος, ὃν ἐλάλησας. καὶ εἶ-
xit helias prophetis baal: eligite vo-
πεν ἠλίας τοῖς προφήταις τοῦ βάαλ, ἐκλέξασθε ἑαυ-
bis bouem vnum: et facite primi: quia vos
τοῖς τὸν βοῦν τὸν ἕνα, καὶ ποιήσατε πρῶτοι, ὅτι ὑμεῖς
multi: et inuocate in nomine deorum vestrorum: et ignem
πολλοί, καὶ ἐπικαλέσασθε ἐν ὀνόματι τῶν θεῶν ὑμῶν, καὶ πῦρ
non supponatis. et acceperunt bouem et fecerunt: et inuo-
μὴ ἐπιθῆτε. καὶ ἔλαβον τὸν βοῦν καὶ ἐποίησαν, καὶ ἐπεκα-
cabant in nomine baal de mane vsque ad meridiem:
λοῦντο ἐν ὀνόματι τοῦ βάαλ ἐκ πρωΐας ἕως μεσημβρί-
et dixerunt: audi nos baal audi
ας, καὶ εἶπον, ἐπάκουσον ἡμῶν ὦ βάαλ ἐπάκουσον
nos. et non erat vox et non erat auditus. et transiliebant
ἡμῶν. καὶ οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις. καὶ διέτρεχον
in altare quod fecerunt. et facta est meri-
ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου οὗ ἐποίησαν. καὶ ἐγένετο μεσημ-
dies: et subsannauit eos helias thesbites et dixit:
βρία, καὶ ἐμυκτήρισεν αὐτοὺς ἠλίας ὁ θεσβίτης καὶ εἶπεν,
inuocate in voce magna: ne forte exercitium aliquid
ἐπικαλεῖσθε ἐν φωνῇ μεγάλῃ, μήποτε ἀδολεσχία τις
est ei: et simul ne forte dat responsum ipse vel ne forte
ἐστὶν αὐτῷ, καὶ ἅμα μήποτε χρηματίζει αὐτὸς ἢ μήποτε
dormit et excitabitur. et inuocabant in voce ma-
καθεύδει καὶ ἐξαναστήσεται. καὶ ἐπεκαλοῦντο ἐν φωνῇ με-
gna et incidebant se iuxta ritum suum in cul-
γάλῃ καὶ κατετέμνοντο κατὰ τὸν ἐθισμὸν αὐτῶν ἐν μα-
tris et in lanceis vsque ad effusionem sanguinis
χαίραις καὶ ἐν σειρομάσταις ἕως ἐκχύσεως αἵματος
super eos: et prophetauerunt vsque dum transijt meri-
ἐπ' αὐτούς, καὶ προεφήτευον ἕως οὗ παρῆλθε τὸ μεσημ-
dies. et factum est vt tempus meridiei et vt as-
βρινόν. καὶ ἐγένετο ὡς ὁ καιρὸς τῆς μεσημβρίας τοῦ ἀνα-
cenderet sacrificium: et non erat vox et non erat auscultatio.
βῆναι τὴν θυσίαν, καὶ οὐκ ἦν φωνὴ καὶ οὐκ ἦν ἀκρόασις.
et dixit helias ad populum: accedite ad me: et
καὶ εἶπεν ἠλίας πρὸς τὸν λαόν, προσαγάγετε πρός με, καὶ
accessit omnis populus ad eum: et curauit altare
προσήγαγε πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰάσατο τὸ θυσιαστήρι-
destructum. et accepit helias duodecim lapides iux-
ον τὸ κατεσκαμμένον. καὶ ἔλαβεν ἠλίας δώδεκα λίθους κα-
ta numerum tribuum israel: sicut locutus est dominus ad eum di-
τὰ ἀριθμὸν τῶν φυλῶν τοῦ ἰσραήλ, ὡς ἐλάλησε κύριος πρὸς αὐτὸν λέ-
cens: israel erit nomen tuum. et edificauit lapides in
γων, ἰσραὴλ ἔσται τὸ ὄνομά σου. καὶ ᾠκοδόμησε τοὺς λίθους ἐν
nomine domini: et curauit altare domini diru-
ὀνόματι κυρίου, καὶ ἰάσατο τὸ θυσιαστήριον κυρίου τὸ κατεσκαμ-
tum. et fecit aqueductum qui capiebat duas metretas seminis
μένον. καὶ ἐποίησε θαλαάχ χωροῦν δύο μετρητὰς σπέρματος
in circuitu altaris. et posuit ligna super
κυκλόθεν τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἐπέθηκε τὰς σχίδακας ἐπὶ τὸ
altare quod fecit. et diuisit in membra holocaustum et
θυσιαστήριον ὃ ἐποίησε. καὶ ἐμέλισε τὸ ὁλοκαύτωμα καὶ
posuit super ligna: et construxit super altare.
ἐπέθηκεν ἐπὶ τὰς σχίδακας, καὶ ἐστοίβασεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήρι-
ον. et dixit helias: accipite mihi quattuor hydrias aque: et
ον. καὶ εἶπεν ἠλίας, λάβετέ μοι τέσσαρας ὑδρίας ὕδατος, καὶ
fundite super holocaustum et super ligna.
ἐπιχέατε ἐπὶ τὸ ὁλοκαύτωμα καὶ ἐπὶ τὰς σχίδακας.
et dixit secundo facite: et secundo fecerunt. et dixit
καὶ εἶπε δευτερώσατε, καὶ ἐδευτέρωσαν. καὶ εἶπεν
tertio facite: et tertio fecerunt. et ibat aqua
τρισσεύσατε, καὶ ἐτρίσσευσαν. καὶ ἐπορεύετο τὸ ὕδωρ
in circuitu altaris: et aqueductum impleuit
κυκλόθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τὴν θααλὰ ἔπλησεν

1.Re. 9.b. 3.a.d.

E

Inuocate nomina deorum vestrorum & ego inuocabo nomen domini: & deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus. Respondens omnis populus ait. Optima propositio quam locutus es. Dixit ergo helias prophetis baal. Eligite vobis bouem vnum & facite primi quia vos plures estis: & inuocate nomina deorum vestrorum: ignemque non supponatis. Qui cum tulissent bouem quem dederat eis: fecerunt & inuocabant nomen baal de mane vsque ad meridiem dicentes. Baal exaudi nos. Et non erat vox: nec qui responderet. Transiliebantque altare quod fecerant. Cumque esset iam meridies: illudebat illis helias dicens. Clamate voce maiore. Deus enim est & forsitan loquitur: aut in diuersorio est: aut in itinere aut certe dormit vt excitetur. Clamabant ergo voce magna: & incidebant se iuxta ritum suum cultris & lanceolis donec perfunderentur sanguine. Postquam autem transiit meridies & illis prophetantibus: venerat tempus quo sacrificium offerri solet: nec audiebatur vox nec aliquis respondebat nec attendebat orantes. Dixit helias omni populo. Venite ad me. Et accedente ad se populo curauit altare domini quod destructum fuerat: & tulit duodecim lapides iuxta numerum tribuum filiorum iacob: ad quem factus est sermo domini dicens: israel erit nomen tuum: & edificauit de lapidibus altare in nomine domini. Fecitque aqueductum quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris & composuit ligna: diuisitque per membra bouem: & posuit super ligna & ait. Implete quattuor hydrias aqua: & fundite super holocaustum & super ligna. Rursumque dixit. Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent secundo ait. Etiam tertio id ipsum facite. Feceruntque tertio & currebant aque circum altare & fossa aqueductus repleta est

וקראתם בשם אלהיכם ואני אקרא בשם יהוה והיה האלהים אשר יענה באש הוא האלהים ויען כל העם ויאמרו טוב הדבר׃ ויאמר אליהו לנביאי הבעל בחרו לכם הפר האחד ועשו ראשנה כי אתם הרבים וקראו בשם אלהיכם ואש לא תשימו׃ ויקחו את הפר אשר נתן להם ויעשו ויקראו בשם הבעל מהבקר ועד הצהרים לאמר הבעל עננו ואין קול ואין ענה ויפסחו על המזבח אשר עשה׃ ויהי בצהרים ויהתל בהם אליהו ויאמר קראו בקול גדול כי אלהים הוא כי שיח וכי שיג לו וכי דרך לו אולי ישן הוא ויקץ׃ ויקראו בקול גדול ויתגדדו כמשפטם בחרבות וברמחים עד שפך דם עליהם׃ ויהי כעבר הצהרים ויתנבאו עד לעלות המנחה ואין קול ואין ענה ואין קשב׃ ויאמר אליהו לכל העם גשו אלי ויגשו כל העם אליו וירפא את מזבח יהוה ההרוס׃ ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר יהוה אליו לאמר ישראל יהיה שמך׃ ויבנה את האבנים מזבח בשם יהוה ויעש תעלה כבית סאתים זרע סביב למזבח׃ ויערך את העצים וינתח את הפר וישם על העצים׃ ויאמר מלאו ארבעה כדים מים ויצקו על העלה ועל העצים׃ ויאמר שנו וישנו ויאמר שלשו וישלשו׃ וילכו המים סביב למזבח וגם את התעלה מלא

קרא ענה רבב לקח ענה פסח היה התל גדל שיח אלי קרא גדד שפט עבר נבא עלה נגש רפא זבח הרס לקח ספר היה בנה עשה עלה סאה סבב ערך נתח שום מלא רבע כד שנה שלש

מים: ויהי בעלות המנחה ויגש
אליהו הנביא ויאמר יהוה אלהי
אברהם יצחק וישראל היום
יודע כי אתה אלהים בישראל ואני
עבדך ובדברך עשיתי את כל
הדברים האלה: ענני יהוה ענני
וידעו העם הזה כי אתה יהוה
האלהים ואתה הסבת את לבם
אחרנית: ותפל אש יהוה ותאכל
את העלה ואת העצים ואת האבנים
ואת העפר ואת המים אשר
בתעלה לחכה: וירא כל העם
ויפלו על פניהם ויאמרו יהוה
הוא האלהים יהוה הוא האלהים:
ויאמר אליהו להם תפשו את
נביאי הבעל איש אל ימלט
מהם ויתפשום ויורדם אליהו
אל נחל קישון וישחטם שם:
ויאמר אליהו לאחאב עלה אכל
ושתה כי קול המון הגשם: ויעלה
אחאב לאכל ולשתות ואליהו
עלה אל ראש הכרמל ויגהר
ארצה וישם פניו בין ברכו:
ויאמר אל נערו עלה נא הבט דרך
ים ויעל ויבט ויאמר אין מאומה
ויאמר שב שבע פעמים: ויהי
בשבעית ויאמר הנה עב קטנה ככף
איש עלה מים ויאמר עלה אמר
אל אחאב אסר ורד ולא יעצרכה
הגשם: ויהי עד כה ועד כה והשמים
התקדרו עבים ורוח ויהי גשם גדול
וירכב אחאב וילך יזרעאלה: ויד
יהוה היתה אל אליהו וישנס מתניו
וירץ לפני אחאב עד באכה יזרעאלה:
Cap.xix. ויגד אחאב לאיזבל
את כל אשר עשה אליהו ואת

Cũq; iã tps esset vt offerretur holocaustũ accedens helias propheta ait. Domine deus abraam & isaac & israel: ostende hodie quia tu es deus israel. & ego seruus tuus: & iuxta pceptũ tuum feci omnia verba hec. Exaudi me domine exaudi me vt discat populus iste: quia tu es dominus deus & tu conuertisti cor eorum iterum. Cecidit autem ignis dñi & vorauit holocaustũ & ligna & lapides puluerem quoq; & aquam que erat in aqductu lãbẽs. Qd cũ vidisset ois popul cecidit in faciem suã: & ait. Dominus ipse est deus: dominus ipse est deus. Dixitq; helias ad eos. Apprehendite pphetas baal & ne vnus quidem effugiat ex eis. Quos cũ apprehẽdissent duxit eos helias ad torrẽtẽ cyson. Et interfecit eos ibi. Et ait helias ad achab. Ascende comede & bibe: quia sonus multe pluuie est. Ascendit achab vt comederet & biberet: helias autẽ ascendit in verticẽ carmeli. & pronus in terrã posuit faciem suam inter genua sua: & dixit ad puerũ suũ. Ascẽde & prospice contra mare. Qui cũ ascendisset & cõtẽplatus eẽt ait. Nõ ẽ qcq;. Et rursũ ait illi. Reuertere septẽ vicib9. In septiã aũt vice ecce nubecula pua qsi vestigiũ hois ascẽdebat de mari. Qui ait. Ascẽde & dic achab. Iũge currũ tuũ & descẽde ne occupet te pluuia. Cũq; se verteret huc atq; illuc ecce celi cõtenebrati sũt: & nubes & vẽtus & fctã ẽ pluuia grãdis. Ascẽdẽs itaq; achab abiit in iezrahel & manus dñi fctã ẽ sup heliã accinctisq; lũbis currebat ante achab donec veniret in iezrahel. 19.

Nunciauit aũt achab iezabel omnia q̃ fecerat helias & ...

aque. & cũ esset tps vt offerretur sacrificiũ: & accessit helias pphã & dixit: domine deus abraã & isaac & israel hodie cognoscat ois ppls iste: quia tu solus dñs de9 israel: & ego seruus tuus: & pp te feci hec oia. exaudi me dñe exaudi me: & cognoscat ppls iste: qz tu dñs de9: & tu cõuertisti cor ppli post te. & cecidit ignis a dño de celo: & deuorauit holocaustũ & ligna & aquã que erat sup ips & aquã q̃ erat i aq̃ductu & lapides & pulverẽ linxit ignis: & vidit ois ppls & cecidit sup faciẽ suã. & dixerũt: vere dominus est de9: dñs ipse est de9. & dixit helias ad ppsm: apphẽdite pphas baal: nullus saluetur ex eis. & apphẽderũt eos: & duxit eos helias in torrentẽ cison: & interfecit eos ibi. & ait helias achaab: surge & comede & bibe: qz vox sonitus pluuie. & surrexit achaab vt comederet & biberet. & helias ascẽdit in carmelũ & inclinauit se sup terrã: & posuit faciẽ suã inter genua sua. & dixit puero suo: ascẽde & prospice viã maris. & ascẽdit & cõtẽplat9 est puer: & ait: nõ est quicq̃: & ait helias: reuertere & aspice septẽ vicib9. & factũ est in septima: & ecce nubes parua q̃si vestigiũ viri: adducens aquã de mari. & dixit: ascẽde & dic achaab: iũge currũ tuũ & descẽde: ne occupet te pluuia. & factũ ẽ vsq; hic & hic: & celum cõtenebratũ ẽ in nubibus & vẽto: & facta ẽ pluuia grãdis. & equitauit achaab & abijt in iezrael. & manus dñi facta est sup heliã: & astrinxit lũbos suũ: & currebat ante achaab vsq; ad iezrl.

Et nunciauit achaab iezabel oia que fecerat helias: &

ὕδατος. καὶ ὡς ἦν καιρὸς τοῦ προσφέρεσθαι τὴν θυσίαν, καὶ παρεγένετο ἠλίας ὁ προφήτης καὶ εἶπεν, κύριε ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰσραὴλ σήμερον γνώτω πᾶς ὁ λαὸς οὗτος, ὅτι σὺ μόνος κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, καὶ ἐγὼ δοῦλος σός, καὶ διὰ σὲ πεποίηκα ταῦτα πάντα. ἐπάκουσόν μου κύριε ἐπάκουσόν μου, καὶ γνώτω ὁ λαὸς οὗτος, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεός, καὶ σὺ ἐπέστρεψας τὴν καρδίαν τοῦ λαοῦ ὀπίσω σου. καὶ ἔπεσε πῦρ παρὰ κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγε τὸ ὁλοκαύτωμα καὶ τὰς σχίδακας καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἐπ᾽ αὐτῷ καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ θααλὰ καὶ τοὺς λίθους καὶ τὸν χοῦν ἐξέλιξε τὸ πῦρ, καὶ εἶδε πᾶς ὁ λαὸς καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ εἶπον, ἀληθῶς κύριός ἐστιν ὁ θεός, κύριος αὐτός ἐστι θεός. καὶ εἶπεν ἠλίας πρὸς τὸν λαόν, συλλάβετε τοὺς προφήτας τοῦ βάαλ, μηδεὶς σωθήτω ἐξ αὐτῶν. καὶ συνέλαβον αὐτούς, καὶ κατήγαγεν αὐτοὺς ἠλίας εἰς τὸν χειμάρρουν κισών, καὶ ἔσφαξεν αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ἠλίας τῷ ἀχαάβ, ἀνάστηθι καὶ φάγε καὶ πίε, ὅτι φωνὴ τοῦ ἤχους τοῦ ὑετοῦ. καὶ ἀνέστη ἀχαὰβ τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν. καὶ ἠλίας ἀνέβη εἰς τὸν κάρμηλον καὶ ἔκυψεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔθηκεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀναμέσον τῶν γονάτων αὐτοῦ. καὶ εἶπεν τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, ἀνάβηθι καὶ ἐπίβλεψον ὁδὸν θαλάσσης. καὶ ἀνέβη καὶ ἐπέβλεψε τὸ παιδάριον, καὶ εἶπεν, οὐκ ἔστιν οὐθέν. καὶ εἶπεν ἠλίας, ἐπίστρεψον καὶ ἐπίβλεψον ἑπτάκις. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑβδόμῳ, καὶ ἰδοὺ νεφέλη μικρὰ ὡς ἴχνος ἀνδρός, ἀνάγουσα ὕδωρ ἀπὸ θαλάσσης. καὶ εἶπεν, ἀνάβηθι καὶ εἰπὸν τῷ ἀχαάβ, ζεῦξον τὸ ἅρμα σου καὶ κατάβηθι, μὴ καταλάβῃ σε ὁ ὑετός. καὶ ἐγένετο ἕως ὧδε καὶ ὧδε, καὶ ὁ οὐρανὸς συνεσκότασεν ἐν νεφέλαις καὶ πνεύματι, καὶ ἐγένετο ὑετὸς μέγας. καὶ ἔκλαιεν ἀχαὰβ καὶ ἐπορεύετο εἰς ἰεζραήλ. καὶ χεὶρ κυρίου ἐγένετο ἐπὶ τὸν ἠλίαν, καὶ συνέσφιγξε τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἔτρεχεν ἔμπροσθεν ἀχαὰβ ἕως ἰεζραήλ.

Καὶ ἀνήγγειλεν ἀχαὰβ τῇ ἰεζαβὲλ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἠλίας, καὶ

G

8.17.a Jacob.5.d.

C.19 A

quõ occidit prophetas in gladio. & misit iezabel ad heliã & dixit: hec faciãt mihi dei & hec addãt: q hac hora cras ponã aiam tuã: sicut aiam vni9 ex illis. & timuit helias & surrexit & abijt iuxta aiam suã: & venit in bersabee q̃ est iuda. & dimisit puerũ suum ibi: & ipse perrexit in deserto viã diei. & venit & sedit subter iuniperũ: & petiuit aie sue vt moreref. & ait sufficiat nũc dñe: tolle iã aiam meã a me: qz nõ melior sum ego sup patres meos. & dormiuit & obdormiuit sub plãta ibi. & ecce qdã angelus tetigit eum: & dixit illi: surge & comede. & respexit: & ecce ad caput suũ subcinerici9 panis siliginec9 & lecythus aque. & surrexit helias & comedit & bibit: & reuersus dormiuit. & reuersus est angel9 dñi secundo: & tetigit eũ: & dixit ei: surge & comede: qz multa a te via. & surrexit & comedit & bibit. & abijt in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctib9 vsq; ad mõtẽ choreb. & ingressus ẽ illuc in speluncã & mãsit ibi. & ecce verbũ dñi ad eũ. & dixit: qd tibi hic helia? & dixit helias: zelans zelat9 sũ dño õpi: quia dereliquerũt te filij israel. altaria tua destruxerũt: & pphãs tuos occiderũt in gladio. & derelict9 sum ego solus: & querũt aiam meã vt auferãt eã. & ait egredieris & stabis corã dño in mõte: & ecce dñs transibit & spũs grãdis fortis dissoluẽs mõtes & cõterẽs petras corã dño: nõ in spũ dñs. & post spũm commotio: nõ in cõmotione dñs. & post cõmotionẽ ignis: nõ in igne dñs. & post

ὡς ἀπέκτεινε τοὺς προφήτας ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἀπέστειλεν ἰεζάβελ πρὸς ἠλίαν καὶ εἶπεν, τάδε ποιήσαισάν μοι οἱ θεοὶ καὶ τάδε προσθείησαν, ὅτι ταύτην τὴν ὥραν αὔριον θήσομαι τὴν ψυχήν σου, καθὼς ψυχὴν ἑνὸς ἐξ αὐτῶν. καὶ ἐφοβήθη ἠλίας καὶ ἀνέστη καὶ ἀπῆλθε κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται εἰς βηρσαβεὶ ἥ ἐστι τοῦ ἰούδα. καὶ ἀφῆκε τὸ παιδάριον αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ αὐτὸς ἐπορεύθη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδὸν ἡμέρας. καὶ ἦλθε καὶ ἐκάθισεν ὑποκάτω ῥαθάμ, καὶ ᾐτήσατο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀποθανεῖν. καὶ εἶπεν, ἱκανούσθω νῦν κύριε, λάβε δὴ τὴν ψυχήν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι οὐ κρείσσων εἰμὶ ἐγὼ ὑπὲρ τοὺς πατέρας μου. καὶ ἐκοιμήθη καὶ ὕπνωσεν ὑπὸ φυτὸν ἐκεῖ. καὶ ἰδού τις ἄγγελος ἥψατο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάστηθι καὶ φάγε. καὶ ἐπέβλεψε, καὶ ἰδοὺ πρὸς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐγκρυφίας ὀλυρίτης καὶ καψάκης ὕδατος. καὶ ἀνέστη ἠλίας καὶ ἔφαγε καὶ ἔπιεν, καὶ ἐπιστρέψας ἐκοιμήθη. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ ἄγγελος κυρίου ἐκ δευτέρου, καὶ ἥψατο αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάστηθι καὶ φάγε, ὅτι πολλὴ ἀπὸ σοῦ ἡ ὁδός. καὶ ἀνέστη καὶ ἔφαγεν καὶ ἔπιεν. καὶ ἐπορεύθη ἐν τῇ ἰσχύι τῆς βρώσεως ἐκείνης τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἕως ὄρους χωρήβ. καὶ εἰσῆλθεν ἐκεῖ εἰς τὸ σπήλαιον καὶ κατέλυσεν ἐκεῖ. καὶ ἰδοὺ ῥῆμα κυρίου πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε, τί σοι ἐνταῦθα ἠλία; καὶ εἶπεν ἠλίας, ζηλῶν ἐζήλωκα τῷ κυρίῳ παντοκράτορι, ὅτι ἐγκατέλιπόν σε οἱ υἱοὶ ἰσραήλ. τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ὑπολέλειμμαι ἐγὼ μονώτατος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου λαβεῖν αὐτήν. καὶ εἶπεν ἐξελεύσῃ καὶ στήσῃ ἐνώπιον κυρίου ἐν τῷ ὄρει, καὶ ἰδοὺ κύριος παρελεύσεται καὶ πνεῦμα μέγα κραταιὸν διαλῦον ὄρη καὶ συντρῖβον πέτρας ἐνώπιον κυρίου, οὐκ ἐν τῷ πνεύματι κύριος. καὶ μετὰ τὸ πνεῦμα συσσεισμός, οὐκ ἐν τῷ συσσεισμῷ κύριος. καὶ μετὰ τὸν συσσεισμὸν πῦρ, οὐκ ἐν τῷ πυρὶ κύριος. καὶ μετὰ

4.Re.4.d. — Jone.4.a. — B — Infra.10. — C

quomodo occidisset vniuersos pphetas baal gladio. Misitq; iezabel nuncium ad heliam dicens. Hec mihi faciant dii & hec addant: nisi hac hora cras posuero animã tuã sicut animã vnius ex illis. Timuit ergo helias & surgens abiit quocunq; eũ ferebat voluntas: venitq; in bersabee iuda: & dimisit ibi puerũ suũ & perrexit in desertum viam vnius diei. Cunq; venisset & sederet subter vnã iuniperũ petiuit animę sue vt moreretur: & ait. Sufficit mihi domine: tolle animam meam. Neq; enim melior sum q̃ patres mei. Proiecitq; se: & obdormiuit in vmbra iuniperi. Et ecce angelus domini tetigit eum: & dixit illi. Surge comede. Respexit: & ecce ad caput suum subcinericius panis & vas aque. Comedit ergo & bibit: & rursum obdormiuit. Reuersusq; est angelus domini secundo: & tetigit eum dixitq; illi. Surge comede. Grandis enim tibi restat via. Qui cũ surrexisset: comedit & bibit: & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vsq; ad montem dei oreb. Cũq; venisset illuc: mansit in spelunca. Et ecce sermo dñi ad eum: dixitq; illi. Quid hic agis helia? At ille respõdit: zelo zelatus sum pro domino deo exercituum: quia dereliquerũt pactum dñi filii israel. Altaria tua destruxerunt: & prophetas tuos occiderunt gladio: & derelictus sum ego solus: & querunt animam meã vt auferant eam. Et ait ei. Egredere & sta in monte corã dño. Et ecce dñs transiit: & spũs grandis & fortis subuertens montes & cõterens petras ante dñm. Nõ in spũ dñs: & post spm̃ cõmotio. Non in cõmotiõe dñs. Et post cõmotionẽ ignis. Nõ in igne dñs. Et post

כל אשר הרג את כל הנביאים
בחרב: ותשלח איזבל מלאך אל
אליהו לאמר כה יעשון אלהים
וכה יוספון כי כעת מחר אשים
את נפשך כנפש אחד מהם: וירא
ויקם וילך אל נפשו ויבא באר
שבע אשר ליהודה וינח את נערו
שם: והוא הלך במדבר דרך יום
ויבא וישב תחת רתם אחד וישאל
את נפשו למות ויאמר רב עתה
יהוה קח נפשי כי לא טוב אנכי
מאבתי: וישכב ויישן תחת רתם
אחד והנה זה מלאך נגע בו ויאמר
לו קום אכול: ויבט והנה מראשתיו
עגת רצפים וצפחת מים ויאכל
וישת וישב וישכב: וישב מלאך
יהוה שנית ויגע בו ויאמר קום
אכל כי רב ממך הדרך: ויקם ויאכל
וישתה וילך בכח האכילה ההיא
ארבעים יום וארבעים לילה
עד הר האלהים חרב: ויבא שם
אל המערה וילן שם והנה
דבר יהוה אליו ויאמר
לו מה לך פה אליהו: ויאמר
קנא קנאתי ליהוה אלהי צבאות
כי עזבו בריתך בני ישראל
את מזבחתיך הרסו ואת נביאיך
הרגו בחרב ואותר אני
לבדי ויבקשו את נפשי
לקחתה: ויאמר צא ועמדת
בהר לפני יהוה והנה יהוה עבר
ורוח גדולה וחזק מפרק הרים
ומשבר סלעים לפני יהוה
לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש
לא ברעש יהוה: ואחר הרעש
אש לא באש יהוה ואחר

הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ
אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וַיֵּצֵא
וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל
וַיֹּאמֶר מַה לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר
קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת
כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ
בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ
אֶת נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְבַּרָה
דַמָּשֶׂק וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ אֶת חֲזָאֵל
לְמֶלֶךְ עַל אֲרָם׃ וְאֵת יֵהוּא בֶן נִמְשִׁי
תִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְאֶת
אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה
תִּמְשַׁח לְנָבִיא תַּחְתֶּיךָ׃ וְהָיָה
הַנִּמְלָט מֵחֶרֶב חֲזָאֵל יָמִית יֵהוּא
וְהַנִּמְלָט מֵחֶרֶב יֵהוּא יָמִית אֱלִישָׁע׃
וְהִשְׁאַרְתִּי בְיִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת
אֲלָפִים כָּל הַבִּרְכַּיִם אֲשֶׁר לֹא
כָרְעוּ לַבַּעַל וְכָל הַפֶּה אֲשֶׁר לֹא
נָשַׁק לוֹ׃ וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת
אֱלִישָׁע בֶּן שָׁפָט וְהוּא חֹרֵשׁ שְׁנֵים
עָשָׂר צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בִּשְׁנֵים
הֶעָשָׂר וַיַּעֲבֹר אֵלִיָּהוּ אֵלָיו וַיַּשְׁלֵךְ
אַדַּרְתּוֹ אֵלָיו׃ וַיַּעֲזֹב אֶת הַבָּקָר
וַיָּרָץ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֶשְּׁקָה
נָּא לְאָבִי וּלְאִמִּי וְאֵלְכָה אַחֲרֶיךָ
וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוּב כִּי מֶה עָשִׂיתִי
לָךְ׃ וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת צֶמֶד
הַבָּקָר וַיִּזְבָּחֵהוּ וּבִכְלִי הַבָּקָר
בִּשְּׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן לָעָם
וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ
וַיְשָׁרְתֵהוּ׃

Cap.xx.

וּבֶן הֲדַד
מֶלֶךְ אֲרָם קָבַץ אֶת כָּל חֵילוֹ
וּשְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם מֶלֶךְ אִתּוֹ
וְסוּס וָרָכֶב וַיַּעַל וַיָּצַר עַל שֹׁמְרוֹן

דמם' היה · לוט · עמד · הלך' דבר · בוא · משח · נבא · מלט' מות · שאר · מצא · שנה · פנה · עבר' שלך · עזב · רוץ' נשק · נשק' הלך · עשה · שוב' לקח · זבח' כלה · נתן' אכל · קום' שרת · שנה · עלה' צור

ignē sibilus aure tenuis. Quod cum audisset helias: operuit vultū suū pallio: & egressus stetit in ostio spelunce: & ecce vox ad eum dicens. Quid hic agis helia? Et ille respondit. zelo zelatus sum pro domino deo exercituum: quia dereliquerunt pactū tuum filii israel. Altaria tua destruxerūt: & prophetas tuos occiderūt gladio: & derelictus sum ego solus: & quęrūt aīam meā vt auferant eam. Et ait dn̄s ad eū. Vade & reuertere in viā tuā per desertū in damascū. Cūq̄ perueneris illuc: vnges azahel regem super syriā: & iehu filium namsi vnges regem sup israel. Heliseum autem filium saphat qui ē de abelmeula vnges prophetā pro te. Et erit quicūq̄ fugerit gladiū azahel: occidet eū iehu: & quicūq̄ fugerit gladium iehu interficiet eū heliseus. Et derelinquā mihi in israel septem milia virorū: quorū genua non sunt incuruata ante baal & omne os quod non adorauerit eū osculans manū. Profectus ergo inde helias reppit heliseū filiū saphat arātē in duodecim iugis boū: & ipse in duodecī iugis boū arātibus vnus erat. Cūq̄ venisset helias ad eū: misit palliū suū sup eū. Qui statim relictis bobus cucurrit post heliam: & ait. Osculor oro te patrē meū & matrē meā: & sic sequar te. Dixitq̄ ei. Vade & reuertere. Quod ei meū erat feci tibi. Reuersus autem ab eo: tulit par boū & mactauit illud: & in aratro boum coxit carnes & dedit populo & comederūt. Consurgensq̄ abiit & secutus ē heliā & ministrabat ei. zo

Porro benadab rex syrie congregauit oēm exercitū suū & triginta duos reges secum & equos & currus & ascendens pugnabat contra samariam

ignē vox aure tenuis: & ibi dn̄s. & factū est vt au-
τὸ πῦρ φωνὴ αὔρας λεπτῆς, κἀκεῖ κύριος. καὶ ἐγένετο ὡς ἤ-
diuit helias: operuit vultum suū in pal-
κουσεν ἠλίας, ἐπεκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν τῇ μηλω-
lio suo: & egressus ē & stetit iuxta speluncā. & ecce
τῇ αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθε καὶ ἔστη παρὰ τὸ σπήλαιον. καὶ ἰδοὺ
ad eū vox & dixit: quid tibi hic helia? & di-
πρὸς αὐτὸν φωνὴ καὶ εἶπε, τί σοι ἐνταῦθα ἠλία; καὶ εἶ-
xit helias: zelā zelat⁹ sum dn̄o deo oipotēti:
πεν ἠλίας, ζηλῶν ἐζήλωκα τῷ κυρίῳ θεῷ παντοκράτορι,
quia dereliquerūt pactū tuū filii israel: al-
ὅτι ἐγκατέλιπον τὴν διαθήκην σου οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, τὰ θυ-
taria tua destruxerūt: & prophetas tuos oc-
σιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ τοὺς προφήτας σου ἀπέ-
ciderūt in gladio: & derelict⁹ sum ego solus:
κτειναν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ὑπολέλειμμαι ἐγὼ μονώτατος,
& querūt aīam meā vt auferāt eam. & ait
καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου λαβεῖν αὐτήν. καὶ εἶπε
dn̄s ad eum: vade & reuertere in viam
κύριος πρὸς αὐτόν, πορεύου καὶ ἀνάστρεφε εἰς τὴν ὁδόν
tuā: & venies in viā deserti damasci. & vnges
σου, καὶ ἥξεις εἰς ὁδὸν ἐρήμου δαμασκοῦ. καὶ χρίσεις τὸν
azael in regem sup syriam: & ieu filiū namessi
ἀζαὴλ εἰς βασιλέα ἐπὶ συρίας, καὶ τὸν ἰοῦ υἱὸν ναμεσ-
vnges in regē sup israel: & elise-
σὶ χρίσεις εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ τὸν ἐλισσαι-
um filiū saphat de abelmeula vnges in prophetā
αὶ υἱὸν σαφὰτ ἐξ ἀβελμεουλὰ χρίσεις εἰς προφήτην
pro te. & erit q̄ saluat⁹ fuerit de gladio azael: oc-
ἀντὶ σοῦ. καὶ ἔσται τὸν σωζόμενον ἐκ ῥομφαίας ἀζαὴλ, θα-
cidet ieu. & q̄ saluat⁹ fuerit de gladio ieu: inter-
νατώσει ἰοῦ. καὶ τὸν σωζόμενον ἐκ ῥομφαίας ἰοῦ, θανα-
ficiet heliseus. & dereliquā de israel septē mi-
τώσει ἐλισσαιέ. καὶ καταλείψω ἐξ ἰσραὴλ ἑπτὰ χιλιά-
lia viroꝝ: oia genua q̄ nō icuruauerūt genu
δας ἀνδρῶν, πάντα τὰ γόνατα ἃ οὐκ ἔκαμψαν γόνυ
baal: & omne os qd̄ nō adorauit eū. &
τῇ βάαλ, καὶ πᾶν στόμα ὃ οὐ προσεκύνησεν αὐτῷ. καὶ
profect⁹ ē helias inde & reperit ibi heliseū fi-
ἀπῆλθεν ἠλίας ἐκεῖθεν καὶ εὑρίσκει ἐκεῖ τὸν ἐλισσαιὲ υἱ-
liū saphat: & ipse erat arans in bobus. duodecim
ὸν σαφάτ, καὶ αὐτὸς ἦν ἀροτριῶν ἐν βουσί. δώδεκα
iuga boum erāt corā eo: & ipse in duo-
ζεύγη βοῶν ἦν ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς δώ-
decim. & abijt ad heliseū helias: & proiecit
δεκα. καὶ ἀπῆλθεν ἐπὶ τὸν ἐλισσαιὲ ἠλίας, καὶ ἔρριψεν
sup eū palliū suū. & reliquit heliseus
ἐπ' αὐτὸν τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ. καὶ κατέλιπεν ἐλισσαιὲ
boues: & cucurrit post heliā & ait: deoscu-
τοὺς βόας, καὶ ἔδραμεν ὀπίσω ἠλίου καὶ εἶπε, κατα-
labor patrē meū & matrē meā: & se-
φιλήσω τὸν πατέρα μου καὶ τὴν μητέρα μου, καὶ ἀκο-
quar te post te. & dixit ei: vade
λουθήσω σοι ὀπίσω σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, πορεύου
reuertere: qd̄ feci tibi? & reuersus est a ter-
ἀνάστρεφε, τί πεποίηκά σοι; καὶ ἀνέστρεψεν ἀπὸ ὄπι-
go eius. & tulit iuga boū: & ma-
σθεν αὐτοῦ. καὶ ἔλαβε τὰ ζεύγη τῶν βοῶν, καὶ ἔθυ-
ctauit & coxit ea in instrumētis boū:
σε καὶ ἥψησεν αὐτὰ ἐν τοῖς σκεύεσι τῶν βοῶν,
& dedit pplo & comederūt. & surrexit & a-
καὶ ἔδωκεν τῷ λαῷ καὶ ἔφαγον. καὶ ἀνέστη καὶ ἐπο-
bijt post heliā: & ministrabat ei.
ρεύθη ὀπίσω ἠλίου, καὶ ἐλειτούργει αὐτῷ.

Ca.20.

Et cōgregauit filius ader rex syrie om-
Καὶ συνήθροισεν υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας πᾶ-
nem exercitū suum: & triginta & duo
σαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τριάκοντα καὶ δύο
reges secum: & equi & currus: &
βασιλεῖς μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵπποι καὶ ἅρματα, καὶ
ascēderūt & obsederūt cōtra samariam.
ἀνέβησαν καὶ περιεκάθισαν ἐπὶ σαμαρείαν,

Ro.11.a. Ecc.48.b.

D

Ro.11.a.

A

& expugnauerūt eā. & misit nuncios ad
καὶ ἐπολέμησαν αὐτήν. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς
achaab regem israel in ciuitatē. & dixit
τὸν ἀχαὰβ βασιλέα ἰσραὴλ εἰς τὴν πόλιν. καὶ εἶπε
ad eū: hec dicit fili⁹ ader: argētū tuū
πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει υἱὸς ἄδερ, τὸ ἀργύριόν σου
& aurum tuū meū est: & vxores tue &
καὶ τὸ χρυσίον σου ἐμόν ἐστι, καὶ αἱ γυναῖκές σου καὶ
filij tui pulcherrimi mei sunt. & rn̄dit
τὰ τέκνα σου τὰ κάλλιστα ἐμά ἐστιν. καὶ ἀπεκρίθη
rex israel & dixit: sicut locut⁹ es dn̄e
ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ εἶπεν, καθὼς ἐλάλησας κύριέ
mi rex: tu⁹ sum ego: & omnia mea.
μου βασιλεῦ, σός εἰμι ἐγώ, καὶ πάντα τὰ ἐμά.
& reuersi sūt nūcij & dixerūt: hec dicit fi-
καὶ ἀνέστρεψαν οἱ ἄγγελοι καὶ εἶπον, τάδε λέγει υἱ-
li⁹ ader: ego misi ad te dicēs: argētū
ὸς ἄδερ, ἐγὼ ἀπέσταλκα πρὸς σὲ λέγων, τὸ ἀργύριόν
tuū & aurū tuū & vxores tuas &
σου καὶ τὸ χρυσίον σου καὶ τὰς γυναῖκάς σου καὶ
filios tuos dabis mihi: q: hac hora cras
τὰ τέκνα σου δώσεις μοι, ὅτι ταύτην τὴν ὥραν αὔ-
mittam seruos meos ad te: & scru-
ριον ἐξαποστελῶ τοὺς παῖδάς μου πρὸς σέ, καὶ ἐξε-
tabūtur domū tuā & domos ser-
ρευνήσουσι τοὺς οἴκους σου καὶ τοὺς οἴκους τῶν παί-
uoꝝ tuoꝝ: & erūt oia desiderta oculo-
δων σου, καὶ ἔσται πάντα ἐπιθυμήματα τῶν ὀφθαλ-
rum suoꝝ: sup q̄ iniecerint manus suas: ac-
μῶν αὐτῶν, ἐφ' ἃ ἂν ἐπιβάλωσι τὰς χεῖρας αὐτῶν, λή-
cipiēt. & vocauit rex israel oēs
ψονται. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πάντας τοὺς
seniores terre: & dixit eis: cognoscite iā &
πρεσβυτέρους τῆς γῆς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, γνῶτε δὴ καὶ
videte: qm̄ malū iste querit: qm̄ misit ad me
ἴδετε, ὅτι κακίαν οὗτος ζητεῖ, ὅτι ἀπέσταλκε πρός με
pro vxoribus meis & pro filijs meis. & ar-
περὶ τῶν γυναικῶν μου καὶ περὶ τῶν τέκνων μου. καὶ τὸ ἀρ-
gētum meū & aurū meū nō prohibui ab eo.
γύριόν μου καὶ τὸ χρυσίον μου οὐκ ἐκώλυσα ἀπ' αὐτοῦ.
& dixerūt ei maiores natu & vniuersus pplꝰ: nō audias
καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ πρεσβύτεροι καὶ πᾶς ὁ λαός, μὴ ἀκούσῃς
& nō velis. & dixit nuncijs filij ader: dicite
καὶ μὴ θελήσῃς. καὶ εἶπε τοῖς ἀγγέλοις υἱοῦ ἄδερ, εἴπατε
dn̄o vr̄o iuxta oia q̄ misisti ad ser-
τῷ κυρίῳ ὑμῶν κατὰ πάντα ὅσα ἀπέσταλκας πρὸς τὸν δοῦ-
uū tuū: in initio faciā. at verbū hoc nō potero
λόν σου, ἐν πρώτοις ποιήσω. τὸ δὲ ῥῆμα τοῦτο οὐ δυνήσομαι
facere. & abierūt viri & retulerūt ei verbū.
ποιῆσαι. καὶ ἀπῆλθον οἱ ἄνδρες καὶ ἀπέστρεψαν αὐτῷ λόγον.
& misit ad eū fili⁹ ader dicēs: hec faci-
καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν υἱὸς ἄδερ λέγων, τάδε ποιή-
ant mihi dij & hec addant: si suffecerit puluis
σαιέν μοι οἱ θεοὶ καὶ τάδε προσθείησαν, εἰ ἐκποιήσει ὁ χοῦς
samarie pugillis oī pplo peditib⁹ meis.
σαμαρείας ταῖς δραξὶ παντὶ τῷ λαῷ τοῖς πεζοῖς μου.
& rn̄dit rex israel & ait: sufficiat vobis:
καὶ ἀπεκρίθη βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ εἶπεν, ἱκανούσθω ὑμῖν,
nō glorietur gibbosus vt rectus. & factū est qn̄ respō-
μὴ καυχάσθω ὁ κυρτὸς ὡς ὁ ὀρθός. καὶ ἐγένετο ὅτε ἀπεκρί-
dit ei verbū istud: bibēs erat ipse & oēs
θη αὐτῷ τὸν λόγον τοῦτον, πίνων ἦν αὐτὸς καὶ πάντες οἱ
reges q̄ cū eo in tabnaculis. & ait seruis su-
βασιλεῖς οἱ μετ' αὐτοῦ ἐν σκηναῖς. καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐ-
is: edificate vallū. & posuerūt vallū sup
τοῦ, οἰκοδομήσατε χάρακα. καὶ ἔθεντο χάρακα ἐπὶ τὴν
ciuitatē. & ecce pph̄a vn⁹ accessit achaab re-
πόλιν. καὶ ἰδοὺ προφήτης εἷς προσῆλθε τῷ ἀχαὰβ βασι-
gi israel: & dixit: hec dicit dn̄s: si vidisti oēm
λεῖ ἰσραήλ, καὶ εἶπε, τάδε λέγει κς̄, εἰ ἑώρακας πάντα τὸν
turbā magnā hanc? ecce ego trado eā hodie
ὄχλον τὸν μέγαν τοῦτον; ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι αὐτὸν σήμερον

B

C

& obsedit eam. Mitten̄sq̄ nuncios ad achab regem israel in ciuitatem ait. Hec dicit bēadab. Argentū tuū & aurū tuū meū est: & vxores tue & filii tui optimi mei sunt. Rn̄ditq̄ rex israel. Iuxta verbum tuum dn̄e mi rex: tuus sum ego & omnia mea. Reuertētesq̄ nūcii dixerunt. Hec dicit benadab qui misit nos ad te. Argētū tuū & aurū tuum & vxores tuas & filios tuos dabis mihi. Cras igitur hac eadem hora mittā seruos meos ad te & scrutabūtur domū tuā & domū seruorū tuorū: & oē qd eis placuerit ponēt in manibus suis & auferent. Vocauit aūt rex israel omnes seniores terre: & ait. Aīaduertite & videte: qm̄ insidietur nobis. Misit enim ad me pro vxoribus meis & filiis & pro argento & auro: & non abnui. Dixeruntq̄ oēs maiores natu & vniuersus populus ad eū. Nō audias neq̄ acqescas illi. Rn̄ditq̄ nunciis benadab. Dicite dn̄o meo regi. Oia pp̄ q̄ misisti ad me seruum tuum in initio faciam: hanc autem rem facere nō possum. Reuersiq̄ nuncii retulerunt ei. Qui remisit & ait. Hec faciant mihi dii & hec addāt: si suffecerit puluis samarie pugillis omnis populi qui sequitur me. Et respondens rex israel ait. Dicite ei. Ne glorietur accictus eque vt discīctus. Factū est aūt cum audisset benadab verbum istud bibebat ipse & reges in vmbraculis: & ait seruis suis. Circūdate citatē. Et circūdederūt eam. Et ecce propheta vnus accedens ad achab regē israel: ait ei. Hec dicit dn̄s. Certe vidisti oēm multitudinē hāc nimiam. Ecce ego tradā eā in manum tuā hodie:

וַיִּלָּחֶם בָּהּ׃ וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל
אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הָעִירָה׃ וַיֹּאמֶר
לוֹ כֹּה אָמַר בֶּן הֲדַד כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ לִי
הוּא וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ הַטּוֹבִים לִי הֵם׃
וַיַּעַן מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כִּדְבָרְךָ
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְךָ אֲנִי וְכָל אֲשֶׁר לִי׃
וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים וַיֹּאמְרוּ כֹּה אָמַר
בֶּן הֲדַד לֵאמֹר כִּי שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ
לֵאמֹר כַּסְפְּךָ וּזְהָבְךָ וְנָשֶׁיךָ וּבָנֶיךָ
לִי תִתֵּן׃ כִּי אִם כָּעֵת מָחָר אֶשְׁלַח
אֶת עֲבָדַי אֵלֶיךָ וְחִפְּשׂוּ אֶת בֵּיתְךָ
וְאֵת בָּתֵּי עֲבָדֶיךָ וְהָיָה כָּל מַחְמַד
עֵינֶיךָ יָשִׂימוּ בְיָדָם וְלָקָחוּ׃ וַיִּקְרָא
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְכָל זִקְנֵי הָאָרֶץ
וַיֹּאמֶר דְּעוּ נָא וּרְאוּ כִּי רָעָה זֶה
מְבַקֵּשׁ כִּי שָׁלַח אֵלַי לְנָשַׁי וּלְבָנַי
וּלְכַסְפִּי וְלִזְהָבִי וְלֹא מָנַעְתִּי מִמֶּנּוּ׃
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כָּל הַזְּקֵנִים וְכָל הָעָם
אַל תִּשְׁמַע וְלוֹא תֹאבֶה׃ וַיֹּאמֶר
לְמַלְאֲכֵי בֶן הֲדַד אִמְרוּ לַאדֹנִי
הַמֶּלֶךְ כֹּל אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ אֶל עַבְדְּךָ
בָרִאשֹׁנָה אֶעֱשֶׂה וְהַדָּבָר הַזֶּה
לֹא אוּכַל לַעֲשׂוֹת וַיֵּלְכוּ הַמַּלְאָכִים
וַיְשִׁבֻהוּ דָּבָר׃ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו בֶּן הֲדַד
וַיֹּאמֶר כֹּה יַעֲשׂוּן לִי אֱלֹהִים וְכֹה
יוֹסִפוּ אִם יִשְׂפֹּק עֲפַר שֹׁמְרוֹן
לִשְׁעָלִים לְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלָי׃
וַיַּעַן מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר דַּבְּרוּ
אַל יִתְהַלֵּל חֹגֵר כִּמְפַתֵּחַ׃ וַיְהִי
כִּשְׁמֹעַ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְהוּא שֹׁתֶה
הוּא וְהַמְּלָכִים בַּסֻּכּוֹת וַיֹּאמֶר אֶל
עֲבָדָיו שִׂימוּ וַיָּשִׂימוּ עַל הָעִיר׃
וְהִנֵּה נָבִיא אֶחָד נִגַּשׁ אֶל אַחְאָב
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר
יְהוָה הֲרָאִיתָ אֵת כָּל הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל
הַזֶּה הִנְנִי נֹתְנוֹ בְיָדְךָ הַיּוֹם

לחם' שלח · אמר · ענה · שוב · נתן' שלח · חפש · חמד · שום' קרא · ידע' ראה · רוע' בקש · אמר · שמע' אבה · אמר · עשה · יכל · שוב' שלח · יסף' שפק · ענה · הלל' פתח · היה · סכך · שום · ראה' המן · גדל

וידעתם כי אני יהוה: ויאמר אחאב
במי ויאמר כה אמר יהוה בנערי
שרי המדינות ויאמר מי יאסר
המלחמה ויאמר אתה: ויפקד את
נערי שרי המדינות ויהיו מאתים
שנים ושלשים ואחריהם פקד
את כל העם כל בני ישראל שבעת
אלפים: ויצאו בצהרים ובן הדד
שתה שכור בסכות הוא והמלכים
שלשים ושנים מלך עזר אתו:
ויצאו נערי שרי המדינות
בראשנה וישלח בן הדד ויגידו לו
לאמר אנשים יצאו משמרון:
ויאמר אם לשלום יצאו תפשום
חיים ואם למלחמה יצאו חיים
תפשום: ואלה יצאו מן העיר נערי
שרי המדינות והחיל אשר
אחריהם: ויכו איש אישו וינסו
ארם וירדפם ישראל וימלט בן
הדד מלך ארם על סוס ופרשים:
ויצא מלך ישראל ויך את הסוס
ואת הרכב והכה בארם מכה גדולה:
ויגש הנביא אל מלך ישראל
ויאמר לו לך התחזק ודע וראה
את אשר תעשה כי לתשובת
השנה מלך ארם עלה עליך: ועבדי
מלך ארם אמרו אליו אלהי הרים
אלהיהם על כן חזקו ממנו ואולם
נלחם אתם במישור אם לא נחזק
מהם: ואת הדבר הזה עשה הסר
המלכים איש ממקמו ושים פחות
תחתיהם: ואתה תמנה לך חיל
כחיל הנפל מאותך וסוס כסוס
ורכב כרכב ונלחמה אותם במישור
אם לא נחזק מהם וישמע לקלם
ויעש כן: ויהי לתשובת השנה

ut scias quia ego sum dominus. Et ait achab. Per quem? Dixitq́ ei. Hec dicit dñs. Per pedissequos principũ prouinciarũ. Et ait. Quis incipiet pliari? Et ille dixit: tu. Recensuit ergo pueros pricipũ puinciarũ & reppit numerũ ducẽtorũ trigita duorũ. Et recẽsuit post eos populum omnes filios israel septem milia: & egressi sũt meridie. Benadab autem bibebat temulẽtus in vmbraculo suo & reges trigita duo cũ eo q ad auxilium eius venerant. Egressi sunt aũt pueri principum prouiciarũ i prima frõte. Misit itaq́ benadab: q nũciauerũt ei dicentes. Viri egressi sunt de samaria. At ille ait. Siue p pace veniũt apphendite eos viuos: siue vt prelientur viuos eos capite. Egressi sunt ergo pueri principũ prouinciarũ: ac reliquus exercitus seq̃batur. & percussit vnusq́sq́ virũ qui cõtra se veniebat: fugeruntq́ syri & psecutus ẽ eos israel. Fugit quoq́ benadab rex syrie in equo cũ eqtibus suis. Necnõ egressus rex isrl pcussit equos & currus: & pcussit syriam plaga magna nimis. Accedẽs ãt ppheta ad regẽ israel dixit ei. Vade & cõfortare: & scito & vide quid facias. Sequẽti enim anno rex syrie ascendet contra te. Serui vero regis syrie dixerunt ei. Dii montium sunt dii eorũ: ideo supauerũt nos. Sed meli⁹ est vt pugnemus cõtra eos i cãpestribus & obtinebimus eos. Tu ergo verbũ hoc fac. Amoue reges singulos ab exercitu tuo & põe pricipes p eis: & istaura numerũ militũ q ceciderũt d tuis: & equos ſm equos pristinos: & currus ſm curr⁹ quos añ habuisti: & pugnabim⁹ cõtra eos i cãpestrib⁹: & videbis q̃ obtiebim⁹ eos. Credidit cõsilio eorũ: & fecit ita. Igitur postq̃ ann⁹

in manus tuas: & scies: quia ego dñs. & ait a-
εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ κύριος. καὶ εἶπεν ἀ-
chab: in quo? & dixit: hec dicit dñs in pedisse
χαάβ, ἐν τίνι; καὶ εἶπε, τάδε λέγει κύριος ἐν τοῖς παιδα-
quis principũ puinciarũ. & ait achab: quis con-
ρίοις τῶν ἀρχόντων τῶν χωρῶν. καὶ εἶπεν ἀχαάβ, τίς συνά-
iũget preliũ? & dixit: tu. & recẽsuit achab
ψει τὸν πόλεμον; καὶ εἶπεν, σύ. καὶ ἐπεσκέψατο ἀχαάβ
pueros principũ puinciarũ: & fuerũt ducen
τοὺς παῖδας τῶν ἀρχόντων τῶν χωρῶν, καὶ ἐγένοντο διακό-
ti triginta & duo & post hec recẽsuit
σιοι τριάκοντα καὶ δύο. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπεσκέψατο τὸν
pplm oẽs filiũ virtutis septẽ milia: & egressus ẽ me
λαὸν πάντα υἱὸν δυνάμεως ἑπτὰ χιλιάδας, καὶ ἐξῆλθεν με-
ridie. & fili⁹ ader bibẽs & temulẽt⁹ in vmbraculis ipse
σημβρίας. καὶ υἱὸς ἄδερ πίνων καὶ μεθύων ἐν σοκχὼθ αὐτὸς
& reges: triginta & duo reges auxiliarii
καὶ οἱ βασιλεῖς, τριάκοντα καὶ δύο βασιλεῖς οἱ συμβοηθοὶ
cum eo. & egressi sunt pueri principũ
μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθον τὰ παιδάρια τῶν ἀρχόντων τῶν
prouiciarũ i primis. & misit fili⁹ abel: & nũciaue-
χωρῶν ἐν πρώτοις. καὶ ἀπέστειλεν υἱὸς ἄβελ, καὶ ἀνήγγει-
rũt ei dicẽtes: viri egressi sũt de samaria. & a-
λαν αὐτῷ λέγοντες, ἄνδρες ἐξήλθον ἐκ σαμαρείας. καὶ εἶ-
it rex: si in pace ipsi egrediũtur: ap-
πεν ὁ βασιλεύς, εἰ εἰς εἰρήνην αὐτοὶ ἐκπορεύονται, συλ-
prehẽdite eos viuos. & si in preliũ egressi sũt: ap
λάβετε αὐτοὺς ζῶντας. καὶ εἰ εἰς πόλεμον ἐξῆλθον, συλ-
prehẽdite eos viuos. & egressi sũt de ciuitate
λάβετε αὐτοὺς ζῶντας. καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως τὰ
pueri principũ puinciarũ & exercitus post
παιδάρια τῶν ἀρχόντων τῶν χωρῶν καὶ ἡ δύναμις ὀπί-
eos. & percussit vnusq́sq́ eũ q iuxta se: & fuge
σω αὐτῶν. καὶ ἐπάταξεν ἕκαστος τὸν παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἔφυ-
runt syri. & persecut⁹ est eos israel: & saluat
γον οἱ σύροι. καὶ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἰσραήλ, καὶ σώζεται
fili⁹ ader rex syrias in equis equitũ. & egres
υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας ἐφ᾽ ἵππων ἱππέων. καὶ ἐξῆλ-
sus ẽ rex israel: & cepit equos &
θεν ὁ βασιλεὺς ἰσραήλ, καὶ ἔλαβε τοὺς ἵππους καὶ τὰ
currus: & percussit plaga magna in syria. &
ἅρματα, καὶ ἐπάταξεν πληγὴν μεγάλην ἐν συρίᾳ. καὶ
accessit ppha ad regẽ israel dicẽs:
προσῆλθεν ὁ προφήτης πρὸς τὸν βασιλέα ἰσραὴλ λέγων,
cõfortare & scito & vide q̃d facies? q2 reuer
κραταιοῦ καὶ γνῶθι καὶ ἴδε τί ποιήσεις; ὅτι ἐπιστρέ-
tente anno: fili⁹ ader rex syrie as
φοντος τοῦ ἐνιαυτοῦ, υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας ἀνα-
cendit cõtra te. & serui regis syrie dixerũt
βαίνει ἐπὶ σέ. καὶ οἱ παῖδες βασιλέως συρίας εἶπον
ad eũ: de⁹ mõtiũ deus israel & nõ de⁹ val
πρὸς αὐτόν, θεὸς ὀρέων ὁ θεὸς ἰσραὴλ καὶ οὐ θεὸς κοι-
liũ: pp hoc preualuerũt sup nos. si ãt pu-
λάδων, διὰ τοῦτο ἐκράτησαν ὑπὲρ ἡμᾶς. ἐὰν δὲ πο-
gnauerimus cũ eis in plano pfecto obtinebim⁹ sup — Ifra eo.
λεμήσωμεν αὐτοὺς κατ᾽ εὐθὺ ἦ μὴν κρατήσομεν ὑπὲρ
eos. & fac iuxta verbũ hoc: amoue
αὐτούς. καὶ ποίησον κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο, ἀπόστεισον
reges vnũquemq́ in locũ suum:
τοὺς βασιλεῖς ἕκαστον εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ,
& pone pro eis principes: & instaura tu ſm
καὶ θὲς ἀντ᾽ αὐτῶν σατράπας, καὶ ἄλλαξον σοὶ κατὰ
exercitũ q cecidit de te: & equũ
τὴν δύναμιν τὴν πεσοῦσαν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἵππον
ſcõm equum: & currus ſm cur
κατὰ τὸν ἵππον, καὶ ἅρματα κατὰ τὰ ἅρμα-
rus: & pugnabimus cõtra eos in plano: & obti
τα, καὶ πολεμήσομεν πρὸς αὐτοὺς κατ᾽ εὐθύ, καὶ κρα-
nebimus sup eos. & audiuit vocẽ eorũ: &
τήσομεν ὑπὲρ αὐτούς. καὶ ἤκουσε τῆς φωνῆς αὐτῶν, καὶ
fecit ita. & factũ est trãseunte anno:
ἐποίησεν οὕτως. καὶ ἐγένετο ἐπιστρέφοντος τοῦ ἐνιαυτοῦ,

D

& recensuit filius ader syriam: & ascẽdit in
καὶ ἐπεσκέψατο υἱὸς ἄδερ τὴν συρίαν, καὶ ἀνέβη εἰς
apheca ad pugnã cõtra israel. & filii israel recen-
ἀφεκὰ εἰς πόλεμον ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπε-
siti sunt: & venerũt in occursũ eorũ.
σκέπησαν, καὶ παρεγένοντο εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν.
& castrametat⁹ est israel ex aduerso eorũ: quasi
καὶ παρενέβαλεν ἰσραὴλ ἐξ ἐναντίας αὐτῶν, ὡσεὶ
duo greges caprarũ. & syria repleuit terrã. &
δύο ποίμνια αἰγῶν. καὶ συρία ἔπλησε τὴν γῆν. καὶ
accessit homo dei: & dixit regi
προσῆλθεν ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ
israel hec dicit dñs: eo q dixit syria: q
ἰσραήλ, τάδε λέγει κύριος, ἀνθ᾽ ὧν εἶπεν συρία, ὅτι
deus mõtiũ dñs de⁹ isrl & nõ de⁹ valliũ ipse:
θεὸς ὀρέων κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ καὶ οὐ θεὸς κοιλάδων αὐτός,
& dabo exercitũ magnũ hunc in manus
καὶ δώσω τὴν δύναμιν τὴν μεγάλην ταύτην εἰς χεῖρας
tuas: & scies q ego dñs. & castrametãtur
σου, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ κύριος. καὶ παρεμβάλλουσιν
isti corã his septẽ diebus. & factũ
οὗτοι ἀπέναντι τούτων ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἐγένε-
est die septima: & appropinquuit bellũ.
το τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ, καὶ προσῆγεν ὁ πόλεμος.
& percussit israel syriam cẽtũ milia
καὶ ἐπάταξεν ἰσραὴλ τὴν συρίαν ἑκατὸν χιλιάδας
peditũ vna die. & fugerũt reliqui in aphe
πεζῶν μιᾷ ἡμέρᾳ. καὶ ἔφυγον οἱ κατάλοιποι εἰς ἀφε-
ca: in ciuitatẽ. & cecidit murus sup vigi
κά, εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἔπεσε τὸ τεῖχος ἐπὶ εἴκο-
ti & septẽ milia virorũ q remãserãt. & fi
σι καὶ ἑπτὰ χιλιάδας ἀνδρῶν τῶν καταλοίπων. καὶ υἱ-
lius ader fugit & ingressus est in domũ cubicu
ὸς ἄδερ ἔφυγε καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ κοιτῶ-
li in pmptuariũ. & dixerũt serui ei⁹
νος εἰς τὸ ταμιεῖον. καὶ εἶπον οἱ παῖδες αὐτοῦ
ad eũ: ecce iã audiuimus: q reges do
πρὸς αὐτόν, ἰδοὺ δὴ ἠκούσαμεν, ὅτι βασιλεῖς οἴ-
mus israel reges mĩc sunt. ponamus igit
κου ἰσραὴλ βασιλεῖς ἐλέους εἰσίν. ἐπιθώμεθα οὖν
saccos sup lũbos nr̃os: & funiculos in ca-
σάκκους ἐπὶ τὰς ὀσφύας ἡμῶν, καὶ χοινία ἐπὶ τὰς κε-
pitibus nr̃is: & eamus ad regẽ israel:
φαλὰς ἡμῶν, καὶ πορευθῶμεν πρὸς τὸν βασιλέα ἰσραήλ,
si forte viuificabit aĩas nr̃as. & accinxe
εἴπως ζωογονήσῃ τὰς ψυχὰς ἡμῶν. καὶ περιεζώσαν-
runt lumbos suos saccis & ligauerũt funiculis
το τὰς ὀσφύας αὐτῶν σάκκους καὶ ἔδησαν χοινίοις
capita sua: & dixerũt regi israel:
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ εἶπον τῷ βασιλεῖ ἰσραήλ,
seru⁹ tuus fili⁹ ader dicit: viuat iã aĩa mea.
ὁ δοῦλός σου υἱὸς ἄδερ λέγει, ζησάτω δὴ ἡ ψυχή μου.
& dixit: si adhuc viuit: frater meus est. & viri
καὶ εἶπεν, εἰ ἔτι ζῇ, ἀδελφός μου ἐστίν. καὶ οἱ ἄνδρες
pro oĩe acceperũt & festinauerũt & rapuerũt verbũ eius
οἰωνίσαντο καὶ ἔσπευσαν καὶ ἀνελέξαντο τὸν λόγον αὐτοῦ
de ore eius: & dixerũt: frater tuus fi
ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ εἶπον, ἀδελφός σου υἱ-
lius ader. & dixit: ingredimini & capite eum.
ὸς ἄδερ. καὶ εἶπεν, εἰσέλθετε καὶ λάβετε αὐτόν.
& egressus ẽ ad eũ fili⁹ ader: & imponunt
καὶ ἐξῆλθε πρὸς αὐτὸν υἱὸς ἄδερ, καὶ ἀναβιβάζουσιν
eum sup currũ ad eũ. & dixit ad eum:
αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἅρμα πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν,
ciuitates quas tulit pater meus a patre
τὰς πόλεις ἃς ἔλαβεν ὁ πατήρ μου παρὰ τοῦ πατρός
tuo reddam tibi. & exitus pones in damasco
σου ἀποδώσω σοι. καὶ ἐξόδους θήσεις ἐν δαμασκῷ
tibi: sicut posuit pater me⁹ in samaria. & ego
σεαυτῷ, καθὼς ἔθετο ὁ πατήρ μου ἐν σαμαρείᾳ. καὶ ἐγὼ
in federe mittã te. & pepigit ei fedus:
ἐν διαθήκῃ ἐξαποστελῶ σε. καὶ διέθετο αὐτῷ διαθήκην,

E

ſ.eo:

F

trãsferat recẽsuit benadab syros: & ascẽdit in afec: vt pugnarẽt cõtra israel. Porro filii israel recensiti sunt: & acceptis cibariis pfecti ex aduerso: castraq́ metati sunt cõtra eos q̃si duo pui greges caprarũ: syri autem repleuerunt terram. Et accedens vnus vir dei dixit ad regem israel. Hec dicit dominus. Quia dixerunt syri: deus mõtiũ est dominus: & non est deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua: & scietis quia ego sum domin⁹. Dirigebantq́ septem diebus ex aduerso hi atq́ illi acies: septima autẽ die cõmissum est bellum. Percusseruntq́ filii israel de syris centum milia peditũ in die vna. Fugerũt ãt qui remanserũt in afec i ciuitatẽ: & cecidit murus super viginti septem milia hoim q remanserãt. Porro benadab fugiẽs ingressus ẽ ciuitatẽ in cubiculũ q̃d erat intra cubiculũ. dixerũtq́ ei serui sui. Ecce audiuim⁹ q̃ reges dom⁹ israel clementes sint. Ponamus itaq́ saccos in lumbis nostris & funiculos in capitib⁹ nostris: & egrediamur ad regẽ israel: forsitã saluabit aĩas nostras. Accinxerũt saccis lumbos suos & posuerũt funiculos in capitib⁹ suis venerũtq́ ad regẽ israel & dixerũt ei. Seruus tu⁹ benadab dicit. Viuat oro te aĩa mea. Et ille ait. Si adhuc viuit frater meus est. Quod acceperũt viri p omie: & festinãtes rapuerunt verbũ ex ore ei⁹ atq́ dixerũt. Frater tu⁹ benadab viuit. Et dixit eis. Ite & adducite eũ ad me. Egressus est ergo ad eũ benadab: & leuauit eũ in currũ suũ. Qui dixit ei. Ciuitates q̃s tulit pr̃ me⁹ a patre tuo reddã: & plateas fac tibi in damasco sicut fecit pr̃ meus in samaria: & ego federat⁹ recedã a te. Pepigit ergo

ויפקד בן הדד את ארם ויעל אפקה
למלחמה עם ישראל: ובני ישראל
התפקדו וכלכלו וילכו לקראתם
ויחנו בני ישראל נגדם כשני
חשפי עזים וארם מלאו את
הארץ: ויגש איש האלהים ויאמר
אל מלך ישראל ויאמר כה אמר
יהוה יען אשר אמרו ארם אלהי
הרים יהוה ולא אלהי עמקים
הוא ונתתי את כל ההמון הגדול
הזה בידך וידעתם כי אני יהוה:
ויחנו אלה נכח אלה שבעת ימים
ויהי ביום השביעי ותקרב
המלחמה ויכו בני ישראל את
ארם מאה אלף רגלי ביום אחד:
וינסו הנותרים אפקה אל העיר
ותפל החומה על עשרים ושבעה
אלף איש הנותרים ובן הדד נס
ויבא אל העיר חדר בחדר: ויאמרו
אליו עבדיו הנה נא שמענו כי
מלכי בית ישראל כי מלכי חסד
הם נשימה נא שקים במתנינו
וחבלים בראשנו ונצא אל מלך
ישראל אולי יחיה את נפשך:
ויחגרו שקים במתניהם וחבלים
בראשיהם ויבאו אל מלך ישראל
ויאמרו עבדך בן הדד אמר תחי נא
נפשי ויאמר העודנו חי אחי הוא:
והאנשים ינחשו וימהרו ויחלטו
הממנו ויאמרו אחיך בן הדד
ויאמר באו קחהו ויצא אליו בן
הדד ויעלהו על המרכבה: ויאמר
אליו הערים אשר לקח אבי מאת
אביך אשיב וחוצות תשים לך
בדמשק כאשר שם אבי בשמרון
ואני בברית אשלחך ויכרת לו

fedus & dimisit eū. Tūc vir quidā de filiis pphetarū dixit ad sociū suū in sermone dñi. Percute me. At ille noluit percutere. Cui ait. Quia noluisti audire vocē dñi: ecce recedes a me & pcutiet te leo. Cūq; paululū recessisset ab eo: iuenit eū leo atq; pcussit. Sed & alterū inueniēs virum dixit ad eū. percute me. Qui pcussit eū: & vulnerauit. Abiit ergo ppheta & ocurrit regi i via: & mutauit aspsione pulueris os & oculos suos. Cūq; rex trāsisset: clamauit ad regē: & ait. Seruus tuus egressus est ad preliandum cominus. cūq; fugisset vir vnus: adduxit eum qdā ad me: & ait. Custodi virū istū q si lapsus fuerit: erit aīa tua pro aīa eius: aut talentū argēti appēdes. Dū autē ego turbatus huc illucq; me verterē: subito non cōparuit. & ait rex israel ad eū. Hoc est iudiciū tuū quod ipse decreuisti. At ille statī abstersit puluerē de facie sua: & cognouit eū rex israel q esset de pphetis. Qui ait ad eū. Hec dicit dominus. Quia dimisisti virū dignum morte de manu tua: erit aīa tua pro anima eius: & populus tuus p populo eius. Reuersus est igitur rex israel in domū suā audire cōtēnēs: & furibūdus vēit in samariam. 21

Post verba autem hec vinea erat naboth iezrahelite qui erat in iezrabel iuxta palaciū achab regis samarie. Locutus est ergo achab ad Naboth dicēs. Da mihi vineā tuam vt faciā mihi hortū olerū: qa vicina est & ppe domū meā. Daboq; tibi pro ea vineā meliorem: aut si comodius tibi putas argēti preciū qītum digna est. Cui respōdit naboth. Propitius sit mihi dñs

ne dē hereditatē patrū meorū tibi. Vēit ergo achab in domū suā indignans & frēdēs sup verbo qd locutus fuerat ad eū naboth iezrahelites dicēs: nō dabo tibi hereditatem patrū meorū. Et piiciens se in lectulū suū auertit faciē suā ad pariete & nō comedit panē. Ingressa ē āt ad eū iezabel vxor sua: dixitq; ei. Quid ē hoc: vñ aīa tua cōtristata ē: & qre nō comedis panem? Qui rñdit ei. Locutus sum naboth iezrahelite: & dixi ei. Da mihi vineā tuā: accepta pecunia: aut si tibi placet dabo tibi vineā meliorem p ea. Et ille ait. Nō dabo tibi vineā meam. Dixit ergo ad eū iezabel vxor ei. Grandis autoritatis es: & bñ regis regnum isrl. Surge & comede panem & eque aīo esto. Ego dabo tibi viēā naboth iezrahelite. Scripsit itaq; litteras ex nomine achab: & signauit eas anulo eius: & misit ad maiores natu & optimates qui erāt in ciuitate eius & hītabant cū naboth. Lrarū aūt hec erat snīa. Predicate ieiunium & sedere facite naboth inter primos populi: & submittite duos viros filios belial cōtra eū & falsum testimoniū dicāt: bñdixit naboth deū & regem: & educite eū & lapidate: sicq; moriatur. Fecerūt ergo ciues eius maiores natu & optimates q habitabāt cū eo in vrbe sicut pcepat eis iezabel: & sicut scriptū erat i litteris qs miserat ad eos. Predicauerūt ieiunium & sedere fecerūt naboth iter primos ppli: & adductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos sedere cōtra eū. At illi scilicet vt viri diabolici dixerūt cōtra eū testimoniū corā multitudie Bñdixit naboth deū & regem: Quāobrem eduxerūt eū extra cītatem & lapidibus iterfecerūt. Miserūtq; ad iezabel dicentes. Lapida

וַיָּמֹת׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אִיזֶבֶל כִּי סֻקַּל נָבוֹת וַיָּמֹת וַתֹּאמֶר אִיזֶבֶל אֶל אַחְאָב קוּם רֵשׁ אֶת כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי אֲשֶׁר מֵאֵן לָתֶת לְךָ בְכֶסֶף כִּי אֵין נָבוֹת חַי כִּי מֵת׃ וַיְהִי כִשְׁמֹעַ אַחְאָב כִּי מֵת נָבוֹת וַיָּקָם אַחְאָב לָרֶדֶת אֶל כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי לְרִשְׁתּוֹ׃ וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר׃ קוּם רֵד לִקְרַאת אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן הִנֵּה בְּכֶרֶם נָבוֹת אֲשֶׁר יָרַד שָׁם לְרִשְׁתּוֹ׃ וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה הֲרָצַחְתָּ וְגַם יָרָשְׁתָּ וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה בִּמְקוֹם אֲשֶׁר לָקְקוּ הַכְּלָבִים אֶת דַּם נָבוֹת יָלֹקּוּ הַכְּלָבִים אֶת דָּמְךָ גַּם אָתָּה׃ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל אֵלִיָּהוּ הַמְצָאתַנִי אֹיְבִי וַיֹּאמֶר מָצָאתִי יַעַן הִתְמַכֶּרְךָ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃ הִנְנִי מֵבִיא אֵלֶיךָ רָעָה וּבִעַרְתִּי אַחֲרֶיךָ וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב מַשְׁתִּין בְּקִיר וְעָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל׃ וְנָתַתִּי אֶת בֵּיתְךָ כְּבֵית יָרָבְעָם בֶּן נְבָט וּכְבֵית בַּעְשָׁא בֶן אֲחִיָּה אֶל הַכַּעַס אֲשֶׁר הִכְעַסְתָּ וַתַּחֲטִא אֶת יִשְׂרָאֵל׃ וְגַם לְאִיזֶבֶל דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר הַכְּלָבִים יֹאכְלוּ אֶת אִיזֶבֶל בְּחֵל יִזְרְעֶאל׃ הַמֵּת לְאַחְאָב בָּעִיר יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים וְהַמֵּת בַּשָּׂדֶה יֹאכְלוּ עוֹף הַשָּׁמָיִם׃ רַק לֹא הָיָה כְאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר הֵסַתָּה אֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ׃ וַיַּתְעֵב מְאֹד לָלֶכֶת אַחֲרֵי הַגִּלֻּלִים כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי כִשְׁמֹעַ

tus est naboth: & mortuus ẽ. Factũ est aũt cũ audisset iezabel lapidatũ naboth & mortuũ: locuta est ad achab. Surge possidé vineam naboth iezrahelite: q noluit tibi acqescere: & dare eã accepta pecunia. nõ ei viuit naboth sed mortuus ẽ. Quod cũ audisset achab mortuũ videlicet naboth: surrexit & descẽdebat in vineã naboth iezrahelite vt possideret eam. Fctũs ẽ igitur s̃mo dñi ad heliã thesbitẽ dicẽs. Surge & descẽde in occursum achab regis israel q est in samaria. Ecce ad vineã naboth descendit vt possideat eã. Et loqueris ad eum dicens. Hec dicit dominus. Occidisti insup & possedisti? Et post hec addes. Hec dicit dominus. In loco hoc in quo linxerunt canes sãguinẽ naboth lambent quoqȝ sanguinẽ tuum. Et ait achab ad heliã. Num inuenisti me inimicũ tibi? Qui dixit. Inueni: eo q venundatus sis vt faceres malũ in conspectu dñi. Ecce ego inducã sup te malum: & demetam posteriora tua & iterficiã de achab mingentẽ ad parietem & clausum & vltimum in israel. Et dabo domũ tuã sicut domũ hieroboã filii nabath & sicut domũ baasa filii ahia: qa egisti vt me ad iracundiã puocares: & peccare fecisti israel. Sed & de iezabel locutus est dñs dicẽs. Cães comedent iezabel in agro iezrahel. Si mortu⁹ fuerit achab in ciuitate: comedẽt eũ canes. Si ãt mortu⁹ fuerit in agro: comedẽt eũ volucres celi. Igr̃ nõ fuit alter talis sicut achab qui venũdat⁹ est: vt faceret malũ i cõspectu dñi. Cõcitauit enĩ eũ iezabel vxor sua: & abõiabilis fctũs ẽ intãtũ vt seqretur idola q fecerant ammorrei quos consumpsit dñs a facie filiorũ israel. Ita qȝ cum audisset

achab sermones istos: scidit vestimenta sua: & operuit cilicio carnẽ suã: ieiunauitqȝ & dormiuit i sacco & ãbulauit demisso capite. Et factus est sermo dñi ad heliam thesbitẽ dicẽs. Nõne vidisti hũiliatũ achab corã me? Quia igitur humiliatus est mei cã, Nõ inducã malũ in diebus eius: sed i diebus filii sui iferã malũ domui eius.

Trãsierũt igitur tres ãni absqȝ bello iter syriam & israel. In anno autem tertio descendit iosaphat rex iuda ad regem israel. Dixitqȝ rex israel ad seruos suos. Ignoratis q nostra sit ramoth galaad: & negligimus tollere eã de manu regis syrie? Et ait ad iosaphat. Venies ne mecum ad preliãdũ in ramoth galaad? Dixitqȝ iosaphat ad regem israel. Sicut ego sum: ita & tu. Ppl's meus & ppl's tuus vnũ sunt: & equites mei eqtes tui. Dixitqȝ iosaphat ad regẽ israel. Quere oro te hodie sermonẽ domini. Congregauit ergo rex israel prophetas quadringentos circiter viros & ait ad eos. Ire debeo i ramoth galaad ad bellãdũ: an quiescere? Qui responderunt. Ascende & dabit eã dominus in manu regis. Dixit ãt iosaphat. Nõ est hic propheta domini quispiam vt interrogemus per eum? Et ait rex israel ad iosaphat. Remansit vir vnus p quẽ possumus interrogare dominum: sed ego odi eum: quia non prophetat mihi bonum sed malum: micheas filius iẽla. Cui iosaphat ait. Ne loquaris ita rex. Vocauit ergo rex israel eunuchũ qndam & dixit ei. Festina adducere micheã filiũ iemla. Rex autem israel & iosaphat rex

אַחְאָב אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיָּשֶׂם שַׂק עַל בְּשָׂרוֹ וַיָּצוֹם וַיִּשְׁכַּב בַּשָּׂק וַיְהַלֵּךְ אַט׃ וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר׃ הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי יַעַן כִּי נִכְנַע מִפָּנַי לֹא אָבִיא הָרָעָה בְּיָמָיו בִּימֵי בְנוֹ אָבִיא הָרָעָה עַל בֵּיתוֹ׃

Cap.xxii.

וַיֵּשְׁבוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין מִלְחָמָה בֵּין אֲרָם וּבֵין יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית וַיֵּרֶד יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל עֲבָדָיו הַיְדַעְתֶּם כִּי לָנוּ רָמֹת גִּלְעָד וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים מִקַּחַת אֹתָהּ מִיַּד מֶלֶךְ אֲרָם׃ וַיֹּאמֶר אֶל יְהוֹשָׁפָט הֲתֵלֵךְ אִתִּי לַמִּלְחָמָה רָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּמוֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי כְעַמֶּךָ כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל דְּרָשׁ נָא כַיּוֹם אֶת דְּבַר יְהוָה׃ וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת הַנְּבִיאִים כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הַאֵלֵךְ עַל רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם אֶחְדָּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה וְיִתֵּן אֲדֹנָי בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאוֹתוֹ׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוֹשָׁפָט עוֹד אִישׁ אֶחָד לִדְרֹשׁ אֶת יְהוָה מֵאֹתוֹ וַאֲנִי שְׂנֵאתִיו כִּי לֹא יִתְנַבֵּא עָלַי טוֹב כִּי אִם רָע מִיכָיְהוּ בֶּן יִמְלָה וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אַל יֹאמַר הַמֶּלֶךְ כֵּן׃ וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל סָרִיס אֶחָד וַיֹּאמֶר מַהֲרָה מִיכָיְהוּ בֶן יִמְלָה׃ וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ

יהודה ישבים איש על כסאו
מלבשים בגדים בגרן פתח שער
שמרון וכל הנביאים מתנבאים
לפניהם: ויעש לו צדקיה בן
כנענה קרני ברזל ויאמר כה
אמר יהוה באלה תנגח את ארם
עד כלתם: וכל הנביאים נבאים כן
לאמר עלה רמות גלעד והצלח
ונתן יהוה ביד המלך: והמלאך
אשר הלך לקרא מיכיהו דבר אליו
לאמר הנה נא דברי הנביאים
פה אחד טוב אל המלך יהי נא
דבריך כדבר אחד מהם ודברת
טוב: ויאמר מיכיהו חי יהוה כי
את אשר יאמר יהוה אלי אתו
אדבר: ויבוא אל המלך ויאמר
המלך אליו מיכיהו הנלך אל רמות
גלעד למלחמה אם נחדל ויאמר
אליו עלה והצלח ונתן יהוה ביד
המלך: ויאמר אליו המלך עד כמה
פעמים אני משביעך אשר לא
תדבר אלי רק אמת בשם יהוה:
ויאמר ראיתי את כל ישראל
נפצים על ההרים כצאן אשר אין
להם רעה ויאמר יהוה לא אדנים
לאלה ישובו איש לביתו בשלום:
ויאמר מלך ישראל אל יהושפט
הלא אמרתי אליך לא יתנבא
עלי טוב כי אם רע: ויאמר לכן
שמע דבר יהוה ראיתי את יהוה
ישב על כסאו וכל צבא השמים
עמד עליו מימינו ומשמאלו: ויאמר
יהוה מי יפתה את אחאב ויעל
ויפל ברמת גלעד ויאמר זה
בכה וזה אמר בכה: ויצא הרוח
ויעמד לפני יהוה ויאמר אני

iuda sedebãt vnusquisq; in solio suo vestiti cultu regio in area iuxta hostiũ porte samarie: & vniuersi prophete prophetabant in cõspectu eorũ. Fecit quoq; sibi sedechias filius chanaã cornua ferrea: & ait. Hec dicit dñs. His vẽtilabis syriam donec deleas eã. Oẽsq; prophete similiter ꝓphetabãt dicẽtes. Ascẽde ĩ ramoth galaad: & vade ꝓspe: & tradet dominus in manus regis. Nũcius vero qui ierat vt vocaret micheã locutus est ad eũ dicẽs. Ecce sermões ꝓphetarum ore vno regi bona ꝑdicãt: sit ergo sermo tuus similis eorum: & loquere bona. Cui micheas ait. Viuit dñs: quia quodcunq; dixerit mihi dominus hoc loquar. Venit itaq; ad regem & ait illi rex. Michea: ire debemus in ramoth galaad ad pliandũ an cessare? Cui ille rñdit. Ascẽde & vade ꝓspere & tradet dñs in manu regis. Dixit ãt rex ad eũ. Iterum atq; iterum adiuro te vt non loquaris mihi nisi qd verum est in noĩe dñi. Et ille ait. Vidi cunctũ israel dispsum in mõtib⁹ q̃si oues non hñtes pastorem. Et ait dñs. Non hñt isti dominũ: reuertatur vnusquisq; in domũ suã in pace. Dixit ergo rex ad Iosaphat. Nunquid nõ dixi tibi quia nõ ꝓphetat mihi bonũ: sed semper malũ. Ille vero addẽs ait. Propt hoc audi sermonẽ dñi. Vidi dñm sedentẽ sup soliũ suũ: & oẽm exercitũ celi assistentẽ ei a dextris & a sinistris. Et ait dñs. Quis decipiet achab regẽ israel vt ascendat & cadat in ramoth galaad? Et dixit vnus verba huiuscemodi: & alius aliter. Egressus ẽ autem spũs: & stetit coram dño & ait. Ego

iuda ⁊ achaab rex israel sedebat vnusquisq; in solio suo armati in area porte samarie. ⁊ vniuersi ꝓphete ꝓphetabãt in cõspectu eorũ. ⁊ fecit sibi sedechias filius chanaã cornua ferrea: ⁊ ait: hec dicit dñs: in his ventilabis syriam donec deleatur. ⁊ oẽs ꝓphete prophetabãt sic dicẽtes: ascẽde in ramoth galaad: ⁊ ꝓsperũ iter dabit tibi dñs: ⁊ dabit in manus tuas regem syrie. ⁊ nũcius q̃ ierat vt vocaret micheam locutus est ei dicẽs: ecce iã omnes ꝓphete loquũtur ore vno bona de rege: fias iã ⁊ tu in sermõib⁹ sm sermões vnius horũ: ⁊ loquere bona. ⁊ dixit micheas: viuit dñs q̃ quecũq; dixerit dñs ad me: hec loquar. ⁊ venit ad regem. ⁊ ait illi rex: michea si ascẽdã in ramoth galaad ad prelium vel cessabo? ⁊ dixit ei: ascẽde: ⁊ ꝓsperũ iter dabit tibi dñs in manu regis. ⁊ dixit ei rex: quotiẽs ego adiuro te: vt loquaris ad me veritatẽ in noĩe dñi. ⁊ ait micheas sic: vidi oẽm israel dispersum in mõtib⁹ q̃si oues: q̃b⁹ nõ erat pastor. ⁊ dixit dñs: nõne dñs his? reuertatur vnusquisq; in domũ in pace. ⁊ dixit rex israel ad iosaphat regẽ iude: nõne dixi tibi: q̃ nõ prophetat iste mihi bona sed mala? ⁊ dixit micheas: ꝓp hoc audi sermonẽ dñi: vidi dñm deũ israel sedẽtẽ sup soliũ suũ. ⁊ oĩs exercitus celi assistebat circa eũ a dextris eius ⁊ a sinistris eius. ⁊ ait dominus: quis decipiet achab regem israel: ⁊ ascẽdet in ramoth galaad ⁊ cadet ibi? ⁊ dixit iste sic: ⁊ iste sic. ⁊ egressus ẽ spiritus ⁊ stetit corã dño. ⁊ dixit: ego

Ἰούδα καὶ ἀχαὰβ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐκάθητο ἕκαστος ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἔνοπλοι ἐν ἅλω πύλης σαμαρείας. καὶ πάντες οἱ προφῆται προεφήτευον ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ σεδεκίας υἱὸς χαναὰμ κέρατα σιδηρᾶ, καὶ εἶπε, τάδε λέγει κύριος, ἐν τούτοις κερατιεῖς τὴν συρίαν ἕως ἂν συντελεσθῇ. καὶ πάντες οἱ προφῆται προεφήτευον οὕτως λέγοντες, ἀνάβαινε εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ, καὶ εὐοδώσει σε κύριος, καὶ δώσει εἰς χεῖράς σου τὸν βασιλέα συρίας. καὶ ὁ ἄγγελος ὁ πορευθεὶς καλέσαι τὸν μιχαίαν ἐλάλησεν αὐτῷ λέγων, ἰδοὺ δὴ πάντες οἱ προφῆται λαλοῦσι στόματι ἑνὶ καλὰ περὶ τοῦ βασιλέως, γίνου δὴ καὶ σὺ ἐν λόγοις κατὰ τοὺς λόγους ἑνὸς τούτων, καὶ λάλησον καλά. καὶ εἶπε μιχαίας, ζῇ κύριος ὅτι ὃ ἐὰν εἴπῃ κύριος πρός με, ταῦτα λαλήσω. καὶ ἦλθεν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, μιχαία εἰ ἀναβῶ εἰς ῥαμὼθ γαλαὰδ εἰς πόλεμον ἢ ἐπίσχω; καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβαινε, καὶ εὐοδώσει σε κύριος ἐν χειρὶ τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ποσάκις ἐγὼ ὁρκίζω σε, ὅπως λαλήσῃς πρός με ἀλήθειαν ἐν ὀνόματι κυρίου. καὶ εἶπε μιχαίας οὕτως, ἑώρακα πάντα τὸν ἰσραὴλ διεσπαρμένον ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς πρόβατα, οἷς οὐκ ἦν ποιμήν. καὶ εἶπε κύριος, οὐ κύριος τούτοις, ἀναστρεφέτω ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰούδα, οὐκ εἶπόν σοι, ὅτι οὐ προφητεύει οὗτος ἐμοὶ καλὰ ἀλλ᾽ ἢ κακά; καὶ εἶπεν μιχαίας, διὰ τοῦτο ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου, εἶδον κύριον τὸν θεὸν ἰσραὴλ καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει περὶ αὐτὸν ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύριος, τίς ἀπατήσει τὸν ἀχαὰβ βασιλέα ἰσραήλ, καὶ ἀναβήσεται εἰς ῥαμὼθ γαλαὰδ καὶ πεσεῖται ἐκεῖ; καὶ εἶπεν οὗτος οὕτως, καὶ οὗτος οὕτως. καὶ ἐξῆλθε πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου. καὶ εἶπεν, ἐγὼ

1 Pa. 18.d.

2 Pa. 18.c.

decipiam illum. ⁊ dixit ad eum dñs: in quo? ⁊ ait: egrediar ⁊ ero spũs mẽdax in ore omnium ꝓphetarũ eius. ⁊ dixit: decipies: et ꝓualebis: egredi ⁊ fac ita: ⁊ nũc ecce dedit dñs spũm mẽdacẽ in ore omnium ꝓphetarũ tuorũ istorũ: ⁊ dñs locut⁹ est ↄtra te mala. ⁊ accessit sedechias fili⁹ chanaan: ⁊ ꝑcussit micheam in maxillã. ⁊ dixit: qualis spũs dñi recessit a me vt loq̃retur in te? ⁊ ait micheas: ecce tu videbis in die illa: qñ ingrediens in cubiculũ de cubiculo vt abscõdaris. ⁊ dixit rex israel: apprehẽdite micheam: ⁊ reducite eũ ad amon pricipẽ ciuitatis: ⁊ ad ioas filiũ regis. ⁊ dic: sic dicit rex: ponite ipsum in custodia: ⁊ comedat panẽ tribulatiõis ⁊ aquã angustie donec reuertar ego in pace. ⁊ dixit micheas: si reuertẽs reuersus fueris in pace: nõ locutus est dñs in me. ⁊ ait audiat oĩs ppls. ⁊ ascẽdit rex israel ⁊ iosaphat rex iuda cũ eo in ramath galaad. ⁊ dixit rex israel ad iosaphat regẽ iuda: cooperiã me ⁊ ingrediar in bellum: ⁊ tu induere vestibus meis. ⁊ cooperuit se rex israel: ⁊ ingressus ẽ in bellũ. ⁊ rex syrie precepit pricipibus curruũ eius triginta ⁊ duob⁹ dicẽs: nõ cõmittatis pugnam cõtra paruũ vel magnũ: nisi cõtra regẽ israel solum. ⁊ factũ est vt viderũt pricipes curruũ iosaphat regẽ iuda: ⁊ ipsi dixerũt: apparet rex israel iste: ⁊ circũdauerũt eũ ad pugnãdũ. ⁊ exclamauit iosaphat. ⁊ factũ est vt viderũt pricipes curruũ q̃ nõ est rex israel iste: ⁊ reuersi sunt ab eo. ⁊ tetẽdit vn⁹ arcũ suũ simpliciter: ⁊ percussit regẽ israel inter pulmonẽ ⁊ inter pectus. ⁊ dixit

ἀπατήσω αὐτόν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν κύριος, ἐν τίνι; καὶ εἶπεν, ἐξελεύσομαι καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, ἀπατήσεις, καίγε δυνήσῃ, ἔξελθε καὶ ποίησον οὕτως, καὶ νῦν ἰδοὺ δέδωκε κύριος πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν προφητῶν σου τούτων, καὶ κύριος ἐλάλησεν ἐπὶ σὲ κακά. καὶ προσῆλθε σεδεκίας υἱὸς χαναάν, καὶ ἐπάταξε τὸν μιχαίαν ἐπὶ τὴν σιαγόνα. καὶ εἶπεν, ποῖον πνεῦμα κυρίου ἀπέστη ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦ λαλῆσαι ἐν σοί; καὶ εἶπε μιχαίας, ἰδοὺ σὺ ὄψει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅταν εἰσελεύσῃ εἰς ταμιεῖον ἐκ ταμιείου τοῦ κρυβῆναι. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραήλ, λάβετε τὸν μιχαίαν, καὶ ἀποστρέψατε αὐτὸν πρὸς ἀμὼν τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως, καὶ πρὸς ἰωὰς υἱὸν τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπον, οὕτως λέγει ὁ βασιλεύς, θέσθε αὐτὸν ἐν φυλακῇ, καὶ ἐσθιέτω ἄρτον θλίψεως καὶ ὕδωρ θλίψεως ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι με ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἶπε μιχαίας, ἐὰν ἐπιστρέφων ἐπιστρέψῃς ἐν εἰρήνῃ, οὐ λελάληκε κύριος ἐν ἐμοί. καὶ εἶπεν, ἀκουσάτω πᾶς ὁ λαός. καὶ ἀνέβη ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα μετ᾽ αὐτοῦ εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰούδα, συγκαλύψομαι καὶ εἰσελεύσομαι εἰς τὸν πόλεμον, καὶ σὺ ἔνδυσαι τὸν ἱματισμόν μου. καὶ συνεκαλύψατο ὁ βασιλεὺς ἰσραήλ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον. καὶ ὁ βασιλεὺς συρίας ἐνετείλατο τοῖς ἄρχουσι τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ τριάκοντα καὶ δύο λέγων, μὴ συνάψητε πόλεμον πρὸς μικρὸν ἢ μέγαν, ἀλλ᾽ ἢ πρὸς τὸν βασιλέα ἰσραὴλ μονώτατον. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ ἄρχοντες τῶν ἁρμάτων τὸν ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰούδα, καὶ αὐτοὶ εἶπον, φαίνεται βασιλεὺς ἰσραὴλ οὗτος, καὶ ἐκύκλωσαν αὐτὸν τοῦ πολεμῆσαι. καὶ ἀνέκραξεν ἰωσαφάτ. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον οἱ ἄρχοντες τῶν ἁρμάτων ὅτι οὐκ ἔστι βασιλεὺς ἰσραὴλ οὗτος, καὶ ἀπεστράφησαν ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἐνέτεινεν εἰς τὸ τόξον αὐτοῦ ὁ φιλοῦς, καὶ ἐπάταξε τὸν βασιλέα ἰσραὴλ ἀναμέσον τοῦ πνεύμονος καὶ ἀναμέσον τοῦ θώρακος. καὶ εἶπεν

decipiã illũ. Cui locutus est dñs. In quo? Et ille ait. Egrediar: et ero spũs mẽdax in ore oĩm ꝓphetarũ eius. Et dixit dñs. Decipies & ꝑualebis: egredere & fac ita. Nunc igitur ecce ddit dñs spm mẽdacii in ore oĩm ꝓphetarũ tuorũ qui hic sunt: & dñs locutus ẽ cõtra te malũ. Accessit ãt sedechias filius chanaan & ꝑcussit micheã ĩ maxillã & dixit. Me ne ergo dimisit spũs dñi: & locutus ẽ tibi? Et ait micheas. Visurus es in die illa qñ ingredieris ĩ cubiculũ intra cubiculũ vt abscõdaris. Et ait rex israel. Tollite micheam & maneat apud ammõ pricipem ciuitatis & apd ioas filiũ amalech: & dicite eis. Hec dicit rex. Mittite virũ istũ in carcerem & sustentate eum pane tribulatiõis & aq̃ angustie donec reuertar ĩ pace: dixitq; micheas. Si reuersus fueris in pace: nõ est locutus in me dñs. Et ait. Audite populi oẽs. Ascendit itaq; rex israel & iosaphat rex iuda in ramoth galaad. Dixit itaq; rex israel ad iosaphat. Sume arma & ingredere prelium: & induere vestibus tuis. Porro rex israel mutauit hitũ suum: & ingressus ẽ bellũ. Rex ãt syrie ꝑcepat principibus curruum triginta duobus dicẽs. Non pugnabitis cõtra minorem & maiorẽ quẽpiã nisi cõtra regem israel solum. Cum ergo vidissent pricipes curruum iosaphat: suspicati sunt q̃ ipse esset rex israel: & ĩpetu fcõ pugnabant contra eum. Et exclamauit iosaphat. Intellexeritq; principes curruũ q̃ nõ eẽt rex israel: & cessauerit ab eo. Vir ãt quidã tetẽdit arcum in icertũ sagittã dirigẽs & casu ꝑcussit regẽ israel iter pulmonẽ & stomachum. At ille dixit

אפתנו ויאמר יהוה אליו במה:
ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי
כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל
צא ועשה כן: ועתה הנה נתן יהוה
רוח שקר בפי כל נביאיך אלה
ויהוה דבר עליך רעה: ויגש צדקיהו
בן כנענה ויכה את מיכיהו על
הלחי ויאמר אי זה עבר רוח יהוה
מאתי לדבר אותך: ויאמר מיכיהו
הנך ראה ביום ההוא אשר תבא
חדר בחדר להחבה: ויאמר מלך
ישראל קח את מיכיהו והשיבהו
אל אמן שר העיר ואל יואש בן
המלך: ואמרת כה אמר המלך שימו
את זה בית הכלא והאכילהו לחם
לחץ ומים לחץ עד באי בשלום:
ויאמר מיכיהו אם שוב תשוב
בשלום לא דבר יהוה בי ויאמר
שמעו עמים כלם: ויעל מלך
ישראל ויהושפט מלך יהודה רמת
גלעד: ויאמר מלך ישראל אל
יהושפט התחפש ובא במלחמה
ואתה לבש בגדיך ויתחפש מלך
ישראל ויבוא במלחמה: ומלך ארם
צוה את שרי הרכב אשר לו
שלשים ושנים לאמר לא
תלחמו את קטן ואת גדול כי
אם את מלך ישראל לבדו:
ויהי כראות שרי הרכב את
יהושפט והמה אמרו אך מלך
ישראל הוא ויסרו עליו להלחם
ויזעק יהושפט: ויהי כראות שרי
הרכב כי לא מלך ישראל הוא
וישובו מאחריו: ואיש משך בקשת
לתמו ויכה את מלך ישראל
בין הדבקים ובין השרין ויאמר

לרכבו הפך ידך והוציאני מן
המחנה כי החליתי ותעלה המלחמה
ביום ההוא והמלך היה מעמד
במרכבה נכח ארם וימת בערב
ויצק דם המכה אל חיק הרכב
ויעבר הרנה במחנה כבא השמש
לאמר איש אל עירו ואיש אל
ארצו וימת המלך ויבוא שמרון
ויקברו את המלך בשמרון וישטף
את הרכב על ברכת שמרון וילקו
הכלבים את דמו והזנות רחצו
כדבר יהוה אשר דבר ויתר דברי
אחאב וכל אשר עשה ובית השן
אשר בנה וכל הערים אשר בנה
הלא הם כתובים על ספר דברי
הימים למלכי ישראל וישכב
אחאב עם אבתיו וימלך אחזיהו
בנו תחתיו ויהושפט בן אסא
מלך על יהודה בשנת ארבע
לאחאב מלך ישראל יהושפט בן
שלשים וחמש שנה במלכו
ועשרים וחמש שנה מלך בירושלם
ושם אמו עזובה בת שלחי וילך
בכל דרך אסא אביו לא סר
ממנו לעשות הישר בעיני
יהוה אך הבמות לא סרו עוד
העם מזבחים ומקטרים בבמות
וישלם יהושפט עם מלך
ישראל ויתר דברי יהושפט
וגבורתו אשר עשה ואשר
נלחם הלא הם כתובים על ספר
דברי הימים למלכי יהודה ויתר
הקדש אשר נשאר בימי אסא
אביו בער מן הארץ ומלך אין
באדום נצב מלך יהושפט עשה
אניות תרשיש ללכת אופירה

aurige suo. Verte manū tuā: & eiice me de exercitu: quia grauit vulneratus sum. Cōmissū ē ergo prelium in die illa. Et rex stabat in curru suo cōtra syrios. Et mortu' ē vespe. Fluebat āt sanguis plage in sinū currus: & preco insonuit in vniuerso exercitu añq̄ sol occūberet dicēs. Vnusquisq; reuertatur i cītatē & i terrā suā. Mortuus est āt rex & plat' ē in samariā. Sepelierunt q; regē in samaria & lauerūt currū eius in piscina samarie: & linxerūt canes sanguinē eius & habenas lauerūt iuxta verbū dñi qd' locutus fuerat. Reliqua āt sermonum achab & vniuersa que fecit & domus eburnea quam edificauit: cunctarumq; vrbiū q̄s extruxit nōne hec scripta sunt ī libro sermonū dierū regū israel? Dormiuit ergo achab cū p̄ribus suis: & regnauit ochozias filius eius p eo. Iosaphat vero filius asa regnare ceperat super iudam anno quarto achab regis israel. Trigīta quinq; annorū erat cū regnare cepisset: & viginti quinq; annis regnauit in ierusalem. Nomē m̄ris eius azuba filia salai. Et ambulauit in oī via asa patris sui & non declinauit ex ea. Fecitq; quod rectum est in conspectu dñi: verūtñ excelsa nō abstulit. Adhuc enim ppl's sacrificabat & adolebat incensū ī excelsis. Pacemq; habuit iosaphat cum rege israel. Reliqua autem verborū iosaphat & opera eius que gessit & prelia: nonne hec scripta sunt in libro verborū dierū regū iuda? Sed & reliquias effeminatorū q remanserant in diebus asa pris ei' abstulit de terra. Nec erat tunc rex constitutus in edō. Rex vero iosaphat fecerat classes in mari que nauigarent in ophir

rex aurige suo: verte manū tuā
ὁ βασιλεὺς τῷ ἡνιόχῳ αὐτοῦ, ἐπίστρεψον τὴν χεῖρά σου
& educ me de prelio: q2 vulneratus sum.
καὶ ἐξάγαγέ με ἐκ τοῦ πολέμου, ὅτι τετραυμάτισμαι.
& retrouersū est preliū in die illa. & rex
καὶ ἐτροπώθη ὁ πόλεμος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ὁ βασι
erat stans in curru ex aduerso syrie a
λεὺς ἦν ἑστηκὼς ἐπὶ τοῦ ἅρματος ἐξ ἐναντίας συρίας ἀπὸ
mane vsq; ad vesperā. & egrediebatur sanguis plage
πρωῒ ἕως ἑσπέρας. καὶ ἐξεπορεύετο τὸ αἷμα τῆς πληγῆς
stragis in sinū currus: & mor
τῆς τροπώσεως εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἅρματος, καὶ ἀπέ
tu' est rex vesperi. & stetit exercit' preco ī ca
θανεν ὁ βασιλεὺς ἑσπέρας. καὶ ἔστη ὁ στρατοκήρυξ ἐν τῇ παρεμ
stris occidēte sole: & dixit: vnusq̄sq; ī su
βολῇ δύνοντος τοῦ ἡλίου, καὶ εἶπεν, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυ
am ciuitatē: & vnusq̄sq; in suam hereditatē: q2
τοῦ πόλιν, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ κληρονομίαν, ὅτι
mortu' est rex. & venerūt in samariā: & sepe
τέθνηκεν ὁ βασιλεύς. καὶ ἦλθον εἰς σαμάρειαν, καὶ ἔθα
lierūt regem achaab in samaria. & lauerūt
ψαν τὸν βασιλέα ἀχαὰβ εἰς σαμάρειαν. καὶ ἀπενίψαντο
sanguinē a curru in fonte samarie.
τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ ἅρματος ἐπὶ τὴν κρήνην σαμαρείας.
& linxerūt canes sāguinē: & meretrices lote sunt
καὶ ἔλειξαν οἱ κύνες τὸ αἷμα, καὶ αἱ πόρναι ἐλούσαντο
in sanguine eius iuxta verbū dñi: qd' locut' fuit.
ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησε.
& reliqua s'monū achaab & vniuersa que fe
καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀχαὰβ καὶ πάντα ὅσα ἐποίη
cit: & domū eburneā quā edificauit: & cunctas
σε, καὶ οἶκον ἐλεφάντινον ὃν ᾠκοδόμησε, καὶ πάσας τὰς
vrbes quas fecit: nonne hec scripta sūt in
πόλεις ἃς ἐποίησε, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ
libro s'monū dierū regum israel? & dor
βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοι
miuit achaab cū p̄ribus suis: & regna
μήθη ἀχαὰβ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐβασί
uit ochozias filius eius pro eo. & iosaphat
λευσεν ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. καὶ ἰωσαφὰτ
filius asa regnauit in iuda in āno quarto
υἱὸς ἀσὰ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰούδα ἐν ἔτει τῷ τετάρτῳ
achaab regis israel. & iosaphat erat qua
τοῦ ἀχαὰβ βασιλέως ἰσραήλ. καὶ ἰωσαφὰτ ἦν τεσσα
draginta & quinq; ānoꝝ cū regnaret ipse. &
ράκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ
viginti & quinq; ānos regnauit in hierusalem.
εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ.
& nomē m̄ris eius azuba filia salai. & am
καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀζουβὰ θυγάτηρ σαλαΐ. καὶ ἐπο
bulauit in oīm via asa patris eius. nō declina
ρεύθη ἐν πάσῃ ὁδῷ ἀσὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. οὐκ ἐξέκλι
uit ab ea: vt faceret rectū in oculis domi
νεν ἀπ' αὐτῆς, τοῦ ποιῆσαι τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς κυρί
ni. verūtñ de excelsis nō abstulit: adhuc ppl's sacrificabat & ado
ου. πλὴν τῶν ὑψηλῶν οὐκ ἐξῆρεν, ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ ἐθυ
lebāt in excelsis. & pacē habuit iosaphat cū re
μίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. καὶ εἰρήνευσεν ἰωσαφὰτ μετὰ βασι
ge isrl'. & reliqua verboꝝ iosaphat & prelia
λέως ἰσραήλ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωσαφὰτ καὶ αἱ δυναστεῖ
eius q̄ fecit: nonne hec scripta in li
αι αὐτοῦ ἃς ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐν βι
bro verboꝝ dierū regū iuda? & reli
βλίῳ λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ τὰς λοι
quos intiatoꝝ qui remanserāt in die
ποὺς τῶν τετελεσμένων τῶν καταλελειμμένων ἐν ταῖς ἡμέ
bus asa p̄ris eius abstulit de terra. &
ραις ἀσὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀφεῖλεν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ
rex nō erat ꝯstitut' in idumea. & iosaphat
βασιλεὺς οὐκ ἦν ἑστηκὼς ἐν ἰδουμαίᾳ. καὶ ἰωσαφὰτ
fecit naues maris vt irent in ophir
ἐποίησε νῆας θαρσεὶς τοῦ πορεύεσθαι εἰς ὠφὶρ

propter aurum. & nō ibant: q2 confracte
ἕνεκεν τοῦ χρυσίου. καὶ οὐκ ἐπορεύοντο, ὅτι συνετρίβη
sunt naues in gesion gaber. tunc ait ochozias filius
σαν αἱ νῆες ἐν γασιὼν γάβερ. τότε εἶπεν ὀχοζίας υἱὸς
achaab ad iosaphat: vadant serui mei cū
ἀχαὰβ πρὸς ἰωσαφάτ, πορευέσθωσαν οἱ δοῦλοί μου με
seruis tuis. & nō voluit iosaphat. & dor
τὰ τῶν δούλων σου. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἰωσαφάτ. καὶ ἐκοι
miuit iosaphat cū p̄ribus suis: & sepult' ē
μήθη ἰωσαφὰτ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη
apud patres suos in ciuitate dauid p̄ris
παρὰ τοῖς πατράσιν αὐτοῦ ἐν πόλει δαυὶδ τοῦ πρὸς
sui. & regnauit ioram filius eius pro eo: &
αὐτοῦ. καὶ ἐβασίλευσεν ἰωρὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ
ochozias fili' achaab regnauit sup israel in sama
ὀχοζίας υἱὸς ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμα
ria. in anno septimo decimo iosaphat regis iu
ρείᾳ. ἐν ἔτει ἑπτακαιδεκάτῳ ἰωσαφὰτ βασιλέως ἰου
da ochozias fili' achaab regnauit sup israel in sa
δα ὀχοζίας υἱὸς ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σα
maria duob' ānis: & fecit malū in cōspectu dñi:
μαρείᾳ δύο ἔτη, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου,
& ambulauit in via achaab patris sui & in
καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ ἀχαὰβ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ ἐν
via iezabel m̄ris ei': & in peccatis dom' hiero
ὁδῷ ἰεζάβελ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις οἴκου ἱερο
boam filij nabat: q̄ peccare fecit isrl'. & seruiuit
βοὰμ υἱοῦ ναβάτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. καὶ ἐδούλευσε
baalim &. adorauit eos. & irritauit dñz
τοῖς βααλὶμ καὶ προσεκύνησεν αὐτοῖς. καὶ παρώργισε κύριον
deū israel iuxta oīa q̄ fecit pater eius.
τὸν θεὸν ἰσραὴλ κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

Regnorum. iiij.

Βασιλειῶν. δ'. Ca. i.

Et p̄uaricat' ē moab ī isrl' postq̄ mortuus est
Καὶ ἠθέτησε μωὰβ ἐν ἰσραὴλ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν
achaab: & cecidit ochozias p cancellos
ἀχαάβ, καὶ ἔπεσεν ὀχοζίας διὰ τοῦ δικτυωτοῦ
q̄ in cenaculo suo qd' in samaria: & egrotauit: &
τοῦ ἐν τῷ ὑπερῴῳ αὐτοῦ τῷ ἐν σαμαρείᾳ, καὶ ἠρρώστησε, καὶ
misit nūcios. & dixit ad eos: abite &
ἀπέστειλεν ἀγγέλους, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πορεύεσθε καὶ
consulite per baal muscā deū accarō: si viuam
ἐπερωτήσατε διὰ τοῦ βάαλ μυῖαν θεὸν ἀκκαρών, εἰ ζήσομαι
de egritudine mea hac. & abierūt ad cōsulē
ἐκ τῆς ἀρρωστίας μου ταύτης. καὶ ἐπορεύθησαν ἐπερωτῆ
dum: & angel' dei locut' est ad heliā thesbytē di
σαι, καὶ ἄγγελος θεοῦ ἐλάλησε πρὸς ἠλίαν τὸν θεσβίτην λέ
cēs: surgēs occurre nūciis ochozie regis
γων, ἀναστὰς ἀπάντησον τοῖς ἀγγέλοις ὀχοζίου βασιλέως
samarie: & loquere ad eos: si eo q' nō est de' in
σαμαρείας, καὶ λάλησον πρὸς αὐτούς, εἰ διὰ τὸ μὴ εἶναι θεὸν ἐν
israel: vos itis ad cōsulēdū per baal muscā
ἰσραήλ, ὑμεῖς πορεύεσθε ἐπερωτῆσαι διὰ τοῦ βάαλ μυῖαν
deū accarō? quāobrē hec dicit dñs: lect' sup quē ascē
θεὸν ἀκκαρών; διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἡ κλίνη ἐφ' ἧς ἀνέ
disti sup eū: nō descēdes ab eo: q2 in eo morte
βης ἐπ' αὐτῆς, οὐ καταβήσῃ ἀπ' αὐτῆς, ὅτι ἐν αὐτῇ θανάτῳ
morieris. & abijt helias: & dixit ad eos. & reuersi
ἀποθανῇ. καὶ ἐπορεύθη ἠλίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. καὶ ἐπεστρά
sunt nuncij ad eū. & dixit ad eos: cur
φησαν οἱ ἄγγελοι πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι
reuersi estis? & dixerūt ad eū. vir ascēdit in occur
ἐπεστρέψατε; καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἀνὴρ ἀνέβη εἰς συνάν
sum nrm: & dixit ad nos: ite reuertimini ad
τησιν ἡμῶν, καὶ εἶπε πρὸς ἡμᾶς, δεῦτε ἀποστράφητε πρὸς
regem q̄ misit vos: & dicite ei:
τὸν βασιλέα τὸν ἀποστείλαντα ὑμᾶς, καὶ εἴπατε αὐτῷ,
hec dicit dñs: si eo q' nō est de' in israel:
τάδε λέγει κύριος, εἰ παρὰ τὸ μὴ εἶναι θεὸν ἐν ἰσραήλ,
vadis tu ad interrogādū in baal muscā deū
πορεύῃ σὺ ἐκζητῆσαι ἐν τῷ βάαλ μυῖαν θεὸν

pp aurū: & ire nō potuerūt: q2 cōfracte sunt in asiongaber. Tūc ait ochozias filius achab ad iosaphat. Vadant serui mei cū seruis tuis in nauibus. Et noluit iosaphat. Dormiuitq; iosaphat cū p̄ribus suis: & sepultus est cū eis in ciuitate dauid patris sui: regnauitq; iorā filius eius p eo. Ochozias aūt filius achab regnare ceperat super israel in samaria āno septīo decimo iosaphat regis iuda: & regnauitq; sup isrl' duob' ānis. Et fecit malū i cōspectu dñi: & ābulauit in via patris sui & matris sue: & ī via hieroboā filii nabath qui peccare fecit israel. Seruiuit quoq; baal & adorauit eum: & irritauit dominum deum isrl': iuxta oīa que fecerat pater eius.

Explicit primus liber malachī.i.Regū tertius.

Incipit scd's liber malachī.i.quart' Regū. i.

Preuaricat' ē āt moab in israel postq̄ mortu' ē achab. Cecidítq; ochozias p cācellos cenaculi sui qd' hēbat ī samaria & egrotauit. Misitq; nūcios dicēs ad eos. Ite cōsulite beelzebub deū accarō: vtrū viuere queā de infirmitate mea hac. Angelus āt dñi locutus est ad heliā thesbitē: dicēs. Surge: ascēde in occursū nūciorū regis samarie: & dices ad eos. Nūqd nō est deus in isrl' vt eatis ad cōsulēdū beelzebub deum accaron? Quā obrē hec dicit dominus. De lectulo sup quē ascēdisti nō descēdes: sed morte morieris. Et abiit helias: reuersiq; sūt nuncii ad ochoziam. Qui dixit eis Quare reuersi estis? At illi responderūt ei. Vir occurrit nobis: & dixit ad nos. Ite reuertimini ad regē q misit vos: & dicetis ei. Hec dicit dominus. Nūquid quia nō erat deus in israel: mittis vt cōsulatur beelzebub deus

לזהב ולא הלך כי נשברה אניות
בעציון גבר אז אמר אחזיהו בן אחאב
אל יהושפט ילכו עבדי עם עבדיך
באניות ולא אבה יהושפט וישכב
יהושפט עם אבתיו ויקבר עם
אבתיו בעיר דוד אביו וימלך יהורם
בנו תחתיו אחזיהו בן אחאב מלך על
ישראל בשמרון בשנת שבע עשרה
ליהושפט מלך יהודה וימלך על
ישראל שנתים ויעש הרע בעיני
יהוה וילך בדרך אביו ובדרך אמו
ובדרך ירבעם בן נבט אשר החטיא
את ישראל ויעבד את הבעל
וישתחוה לו ויכעס את יהוה אלהי
ישראל ככל אשר עשה אביו

Cap. i.

ויפשע מואב בישראל אחרי מות
אחאב ויפל אחזיה בעד השבכה
בעליתו אשר בשמרון ויחל וישלח
מלאכים ויאמר אלהם לכו דרשו
בבעל זבוב אלהי עקרון אם אחיה
מחלי זה ומלאך יהוה דבר אל
אליה התשבי קום עלה לקראת
מלאכי מלך שמרון ודבר אלהם
המבלי אין אלהים בישראל אתם
הלכים לדרש בבעל זבוב אלהי
עקרון ולכן כה אמר יהוה המטה
אשר עלית שם לא תרד ממנה
כי מות תמות וילך אליה וישובו
המלאכים אליו ויאמר אליהם
מה זה שבתם ויאמרו אליו איש
עלה לקראתנו ויאמר אלינו לכו
שובו אל המלך אשר שלח אתכם
ודברתם אליו כה אמר יהוה המבלי
אין אלהים בישראל אתה
שלח לדרש בבעל זבוב אלהי

עֶקְרוֹן לָכֵן הַמִּטָּה אֲשֶׁר עָלִיתָ שָּׁם לֹא תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי מוֹת תָּמוּת: וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ אֲשֶׁר עָלָה לִקְרַאתְכֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵיכֶם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ בַּעַל שֵׂעָר וְאֵזוֹר עוֹר אָזוּר בְּמָתְנָיו וַיֹּאמַר אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי הוּא: וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שַׂר חֲמִשִּׁים וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל אֵלָיו וְהִנֵּה יֹשֵׁב עַל רֹאשׁ הָהָר וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ דִּבֶּר רֵדָה: וַיַּעֲנֶה אֵלִיָּהוּ וַיְדַבֵּר אֶל שַׂר הַחֲמִשִּׁים וְאִם אִישׁ אֱלֹהִים אָנִי תֵּרֶד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ וְאֶת חֲמִשֶּׁיךָ וַתֵּרֶד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֹתוֹ וְאֶת חֲמִשָּׁיו: וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שַׂר חֲמִשִּׁים אַחֵר וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַן וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ מְהֵרָה רֵדָה: וַיַּעַן אֵלִיָּה וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם אִם אִישׁ הָאֱלֹהִים אָנִי תֵּרֶד אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ וְאֶת חֲמִשֶּׁיךָ וַתֵּרֶד אֵשׁ אֱלֹהִים מִן הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֹתוֹ וְאֶת חֲמִשָּׁיו: וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח שַׂר חֲמִשִּׁים שְׁלִשִׁים וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל וַיָּבֹא שַׂר הַחֲמִשִּׁים הַשְּׁלִישִׁי וַיִּכְרַע עַל בִּרְכָּיו לְנֶגֶד אֵלִיָּהוּ וַיִּתְחַנֵּן אֵלָיו וַיְדַבֵּר אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים תִּיקַר נָא נַפְשִׁי וְנֶפֶשׁ עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה חֲמִשִּׁים בְּעֵינֶיךָ: הִנֵּה יָרְדָה אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֶת שְׁנֵי שָׂרֵי הַחֲמִשִּׁים הָרִאשֹׁנִים וְאֶת חֲמִשֵּׁיהֶם וְעַתָּה תִּיקַר נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ: וַיְדַבֵּר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל אֵלִיָּהוּ רֵד אוֹתוֹ אַל תִּירָא מִפָּנָיו וַיָּקָם וַיֵּרֶד אוֹתוֹ אֶל

accarō. Idcirco de lectulo sup quē ascendisti nō descēdes: sed morte morieris. Qui dixit eis. Cuius figure & habitus est vir ille qui occurrit vobis: & locutus est verba hec? At illi dixerunt. Vir pilosus & zona pellicea accinctus renib9. Qui ait. Helias tesbites est. Misitq3 ad eū quinquagenariū principem & quinq̄gita qui erant sub eo. Qui ascēdit ad eū: sedētiq3 in vertice montis: ait. Homo dei rex p̄cepit vt descēdas. Respondensq3 helias: dixit quinquagenario. Si homo dei sum: descendat ignis de celo: & deuoret te & quinquaginta tuos. Descēdit ergo ignis de celo: & deuorauit eum & quinq̄ginta qui erāt cū eo. Rursumq3 misit ad eū principē quinquagenariū alterū: & quīquagita cū eo. Qui locutus est illi. Hō dei. Hec dicit rex. Festina descende. Rñdēs helias ait. Si homo dei ego sum: descendat ignis de celo & deuoret te & quinq̄gita tuos. Descēdit ergo ignis de celo & deuorauit illū & quinquagīta eius. Iterū misit principem quinq̄genariū tertium: & quinq̄gīta qui erāt cū eo. Qui cum venisset: curuauit genua cōtra heliam: & precatus est eum: & ait. Homo dei noli despicere animam meam: & animas seruorū tuorum qui mecum sunt. Ecce descēdit ignis de celo & deuorauit duos principes quinquagenarios primos & quīquagēos qui cū eis erant. Sed nūc obsecro vt miserearis anime mee. Locut9 ē aūt āgelus dñi ad heliā dicēs. Descēde cū eo. Ne timeas. Surrexit igr̄ & descendit cū eo ad

accaron idcirco lectus sup quē ascēdisti sup eū:
ἀκκαρῶν διὰ τοῦτο ἡ κλίνη ἐφ᾽ ἧς ἀνέβης ἐπ᾽ αὐτῆς,
nō descēdes ab eo: q2 morte morieris. τ dixit eis rex: qđ iudiciū viri
οὐ καταβήσῃ ἀπ᾽ αὐτῆς, ὅτι θανάτῳ ἀποθανῇ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, τίς ἡ κρίσις τοῦ ἀνδρὸς τοῦ
qui ascēdit in occursum vobi: τ qlocutus est ad vos verba hec? τ dixerūt: vir pilosus τ zona pillicea accinctus lūbū suū. τ dixit:
ἀναβάντος εἰς συνάντησιν ὑμῖν, καὶ λαλήσαντος πρὸς ὑμᾶς τοὺς λόγους τούτους; καὶ εἶπον, ἀνὴρ δασὺς καὶ ζώνη δερματίνη περιεζωσμένος τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν,
helias thesbytes hic. τ mittit ad eū quinquagenariū p̄ncipē τ quinquaginta eius: τ abierunt ad eū. ipse āt sedebat in vertice
ἠλίας ὁ θεσβύτης οὗτος. καὶ ἀποστέλλει πρὸς αὐτὸν πεντηκόνταρχον καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς αὐτόν. αὐτὸς δὲ ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κορυφῆς
mōtis. τ locutus est ad eū quinq̄genari9 p̄nceps τ dixit: homo dei hec dicit rex: descende. τ rn̄dit helias τ dixit ad quinquagenariū p̄ncipē: si homo dei sum ego: descendet ignis de celo τ deuorabit te τ quinquaginta tuos. τ descēdit ignis de celo τ deuorauit eū τ quinquagīta eius. τ
τοῦ ὄρους. καὶ ἐλάλησεν πρὸς αὐτὸν ὁ πεντηκόνταρχος καὶ εἶπεν, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ τάδε λέγει ὁ βασιλεύς, κατάβηθι. καὶ ἀπεκρίθη ἠλίας καὶ εἶπε πρὸς τὸν πεντηκόνταρχον, εἰ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ εἰμὶ ἐγώ, καταβήσεται πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ καταφάγεταί σε καὶ τοὺς πεντήκοντά σου. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτὸν καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ. καὶ
adijciēs rex misit ad eū pricipē quinq̄genariū alterū τ quinquaginta eius. τ ascēdit quinq̄genari9 p̄nceps τ locut9 est ad eū: τ dixit: homo dei hec dicit rex: cito descende. τ rn̄dit helias τ dixit ad eū: si homo dei sum ego: descēdet ignis de celo τ deuorabit te τ quinquaginta tuos. τ descēdit ignis de celo τ deuorauit illū τ quinquaginta ei9. τ addēs rex rursū misit quinq̄genariū p̄ncipē tertiū τ quinquagita eius. τ venit quinq̄genari9 p̄nceps terti9: τ curuauit in genua sua cōtra heliā: τ p̄cat9 ē eū: τ locut9 est ad eū dicēs: homo dei honoretur iā aīa mea τ aīe seruorū tuorū quinq̄ginta in oculis tuis. ecce eñi descēdit ignis de celo τ deuorauit duos q̄nq̄genarios p̄ncipes primos τ vniuscuiusq3 quinq̄ginta: τ nūc honoretur iā aīa seruorū tuorū in oculis tuis. τ locut9 est angelus dñi ad heliam dicēs: descēde cū eo ne timeas a facie eorū. τ surgens descēdit helias: τ abijt cū eis
προσθεὶς ὁ βασιλεὺς ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πεντηκόνταρχον ἕτερον καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ. καὶ ἀνέβη ὁ πεντηκόνταρχος καὶ ἐλάλησεν πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ τάδε λέγει ὁ βασιλεύς, ταχέως κατάβηθι. καὶ ἀπεκρίθη ἠλίας καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, εἰ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ εἰμὶ ἐγώ, καταβήσεται πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ καταφάγεταί σε καὶ τοὺς πεντήκοντά σου. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγεν αὐτὸν καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ. καὶ προσθεὶς ὁ βασιλεὺς ἔτι ἀπέστειλε πεντηκόνταρχον τρίτον καὶ τοὺς πεντήκοντα αὐτοῦ. καὶ ἦλθεν ὁ πεντηκόνταρχος ὁ τρίτος, καὶ ἔκαμψεν ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ ἠλίου, καὶ ἐδεήθη αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησεν πρὸς αὐτὸν λέγων, ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ ἐντιμωθήτω δὴ ἡ ψυχή μου καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν δούλων σου τῶν πεντήκοντα ἐν ὀφθαλμοῖς σου. ἰδοὺ γὰρ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέφαγε τοὺς δύο πεντηκοντάρχους τοὺς πρώτους καὶ ἑκάστου τοὺς πεντήκοντα, καὶ νῦν ἐντιμωθήτω δὴ ἡ ψυχὴ τῶν δούλων σου ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ ἐλάλησεν ἄγγελος κυρίου πρὸς ἠλίαν λέγων, κατάβηθι μετ᾽ αὐτοῦ μὴ φοβηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ ἀναστὰς κατέβη ἠλίας, καὶ ἐπορεύθη μετ᾽ αὐτῶν

ad regem. τ locut9 est ad eum: hec dicit dñs: eo q misisti nuncios ad cōsulendū in baal muscā deū accaron quasi nō eēt deus in israel vt interrogares sermonē eius: ideo lectus sup quē ascēdisti sup eū nō descēdes ab eo: q2 morte morieris. τ mortu9 ē iuxta s̄monē dñi: quē locut9 est helias. τ regnauit ioram frater ochozie pro eo: quia nō erat ei fili9 in anno scđo ioram filij iosaphat regis iude. τ reliqua verborū ochozie τ oīa que fecit: nōne scripta sūt in libro sermonū dierū regum israel?
πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος, ἀνθ᾽ ὧν ἀπέστειλας ἀγγέλους ἐπερωτῆσαι ἐν τῷ βάαλ, μυῖαν θεὸν ἀκκαρῶν ὡσεὶ μὴ ἦν θεὸς ἐν ἰσραὴλ τοῦ ἐπερωτῆσαι τὸν λόγον αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἡ κλίνη ἐφ᾽ ἧς ἀνέβης ἐπ᾽ αὐτῆς οὐ καταβήσῃ ἀπ᾽ αὐτῆς, ὅτι θανάτῳ ἀποθανῇ. καὶ ἀπέθανεν κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου, ὃ ἐλάλησεν ἠλίας. καὶ ἐβασίλευσεν ἰωρὰμ ὁ ἀδελφὸς ὀχοζίου ἀντ᾽ αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἦν αὐτῷ υἱὸς ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ ἰωρὰμ υἱοῦ ἰωσαφὰτ βασιλέως ἰούδα. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ὀχοζίου καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ;

Ca.2.

A Et factū est cū leuaret dñs heliā in cōmotione q̄si in celū: τ iuit helias τ eliseus de galgalis. τ ait helias ad eliseū: sede iā hic: q2 dñs misit me vsq3 in bethel. τ ait elise9: viuit dñs τ viuit aīa tua: si derelinquā te. τ venerūt in bethel. τ egressi sūt filij prophetarū q̄ in bethel ad eliseum: τ dixerūt ei: si iā nosti q hodie tollit dñs dñz tuū super caput tuū. τ dixit: et ego noui: silete. τ dixit helias eliseo: sede iā hic: q2 dominus misit me in hiericho. τ ait eliseus: viuit dñs τ viuit aīa tua: si derelinquā te. τ venerūt in hiericho τ appropinquerūt filij p̄phtarū q̄ in hiericho ad eliseū: τ dixerūt ei: si iā nosti q hodie tollit dñs dñm tuū super caput tuū? τ dixit: ego noui: silete. τ dixit ei helias: sede iā hic: quia dñs misit me vsq3 ad iordanē. τ ait eliseus: viuit dñs τ viuit aīa tua: si derelinquā te. τ ierunt ambo τ quinq̄ginta viri de filijs p̄phtarū.
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀναγαγεῖν κύριον τὸν ἠλίαν ἐν συσσεισμῷ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐπορεύθη ἠλίας καὶ ἐλισαιὲ ἐκ γαλγάλων. καὶ εἶπεν ἠλίας πρὸς ἐλισαιέ, κάθου δὴ ἐνταῦθα, ὅτι κύριος ἀπέσταλκέ με ἕως βαιθήλ. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου, εἰ ἐγκαταλείψω σε. καὶ ἔρχονται εἰς βαιθήλ. καὶ ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν οἱ ἐν βαιθὴλ πρὸς ἐλισαιέ, καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ δὴ ἔγνως ὅτι σήμερον λαμβάνει κύριος τὸν κύριόν σου ἐπάνωθεν τῆς κεφαλῆς σου. καὶ εἶπε, καί γε ἐγὼ ἔγνων, σιωπᾶτε. καὶ εἶπεν ἠλίας τῷ ἐλισαιέ, κάθου δὴ ἐνταῦθα, ὅτι κύριος ἀπέσταλκέ με εἰς ἰεριχώ. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου, εἰ ἐγκαταλείψω σε. καὶ ἦλθον εἰς ἰεριχὼ καὶ ἤγγισαν οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν οἱ ἐν ἰεριχὼ πρὸς ἐλισαιέ, καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ δὴ ἔγνως ὅτι σήμερον λαμβάνει κύριος τὸν κύριόν σου ἐπάνω τῆς κεφαλῆς σου; καὶ εἶπεν, ἐγὼ ἔγνων, σιωπᾶτε. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἠλίας, κάθου δὴ ἐνταῦθα, ὅτι κύριος ἀπέσταλκέ με ἕως τοῦ ἰορδάνου. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ζῇ κύριος καὶ ζῇ ἡ ψυχή σου, εἰ ἐγκαταλείψω σε. καὶ ἐπορεύθησαν ἀμφότεροι καὶ πεντήκοντα ἄνδρες ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν προφητῶν

regem & locutus est ei. Hec dicit dominus. Quia misisti nuncios ad consulendum beelzebub deū accarō q̄si non esset deus ī israel a quo posses interrogare sermonē: ideo đ lectulo sup quem ascendisti nō descēdes: sed morte morieris. Mortu9 ē aūt iuxta sermonē dñi quē locutus est helias: & regnauit iorā fr̄ eius pro eo: anno secūdo ioram filii iosaphat regis iude. Nō ei hēbat filiū. Reliqua autem verborum ochozie que operatus est: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? 2.

Factū ē āt cū leuare vellet dñs heliam p turbinem in cęlum: ibant helias & heliseus de galgalis. Dixitq3 helias ad heliseū. Sede hic: quia dominus misit me vsq3 ī bethel. Cui ait heliseus. Viuit dñs & viuit aīa tua: quia nō derelīquā te. Cūq3 descēdissēt bethel: egressi sunt filii p̄phetarū qui erāt in bethel ad heliseū & dixerūt ei. Nūqđ nosti: quia hodie dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit. Et ego noui. Silete. Dixit autem helias ad heliseum. Sede hic quia dñs misit me in hiericho. Et ille ait. Viuit dñs & viuit anima tua: quia nō derelinquā te. Cūq3 vēissēt hiericho: accesserūt filii p̄phetarū q erāt in hiericho ad heliseū: & dixerūt ei. Nūquid nosti: quia dominus hodie tollet dominum tuum a te? Et ait. Et ego noui. Silete. Dixit autem ei helias. Sede hic: quia dñs misit me vsq3 ad iordanem. Qui ait. Viuit dominus: & viuit aīa tua: quia nō dereliquā te. Ierūt igitur ābo pariter & quinquagita viri de filiis prophetarū

הַמֶּלֶךְ: וַיְדַבֵּר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ מַלְאָכִים לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן הֲמִבְּלִי אֵין אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל לִדְרֹשׁ בִּדְבָרוֹ לָכֵן הַמִּטָּה אֲשֶׁר עָלִיתָ שָּׁם לֹא תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי מוֹת תָּמוּת: וַיָּמָת כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלִיָּהוּ וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם תַּחְתָּיו בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לִיהוֹרָם בֶּן יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה כִּי לֹא הָיָה לוֹ בֵּן: וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲחַזְיָהוּ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא הֵמָּה כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל:

Cap. ij.

וַיְהִי בְּהַעֲלוֹת יְהוָה אֶת אֵלִיָּהוּ בִּסְעָרָה הַשָּׁמָיִם וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ וֶאֱלִישָׁע מִן הַגִּלְגָּל: וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ אֶל אֱלִישָׁע שֵׁב נָא פֹה כִּי יְהוָה שְׁלָחַנִי עַד בֵּית אֵל וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חַי יְהוָה וְחֵי נַפְשְׁךָ אִם אֶעֶזְבֶךָּ וַיֵּרְדוּ בֵּית אֵל: וַיֵּצְאוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בֵּית אֵל אֶל אֱלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדַעְתָּ כִּי הַיּוֹם יְהוָה לֹקֵחַ אֶת אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם אֲנִי יָדַעְתִּי הֶחֱשׁוּ: וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלִיָּהוּ אֱלִישָׁע שֵׁב נָא פֹה כִּי יְהוָה שְׁלָחַנִי יְרִיחוֹ וַיֹּאמֶר חַי יְהוָה וְחֵי נַפְשְׁךָ אִם אֶעֶזְבֶךָּ וַיָּבֹאוּ יְרִיחוֹ: וַיִּגְּשׁוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בִּירִיחוֹ אֶל אֱלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדַעְתָּ כִּי הַיּוֹם יְהוָה לֹקֵחַ אֶת אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם אֲנִי יָדַעְתִּי הֶחֱשׁוּ: וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלִיָּהוּ שֵׁב נָא פֹה כִּי יְהוָה שְׁלָחַנִי הַיַּרְדֵּנָה וַיֹּאמֶר חַי יְהוָה וְחֵי נַפְשְׁךָ אִם אֶעֶזְבֶךָּ וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם: וַחֲמִשִּׁים אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים

הלכו ויעמדו מנגד מרחוק ושניהם | עמד רחק
עמדו על הירדן: ויקח אליהו את | לקח
אדרתו ויגלם ויכה את המים | גלם נכה
ויחצו הנה והנה ויעברו שניהם | חצה עבר
בחרבה: ויהי כעברם ואליהו אמר | היה
אל אלישע שאל מה אעשה לך | עשה
בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע | לקח אמר
ויהי נא פי שנים ברוחך אלי: | פה שנה
ויאמר הקשית לשאול אם תראה | קשה שאל
אתי לקח מאתך יהי לך כן ואם | ראה
אין לא יהיה: ויהי המה הלכים
הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי | הלך
אש ויפרדו בין שניהם ויעל | פרד עלה
אליהו בסערה השמים: ואלישע
ראה והוא מצעק אבי אבי | צעק
רכב ישראל ופרשיו ולא ראהו
עוד ויחזק בבגדיו ויקרעם | חזק קרע
לשנים קרעים: וירם את אדרת | שנה רום
אליהו אשר נפלה מעליו וישב | שוב
ויעמד על שפת הירדן: ויקח את | עמד שפה
אדרת אליהו אשר נפלה מעליו | לקח
ויכה את המים ויאמר איה | נכה
יהוה אלהי אליהו אף הוא ויכה
את המים ויחצו הנה והנה ויעבר | חצה עבר
אלישע: ויראהו בני הנביאים | ראה נבא
אשר ביריחו מנגד ויאמרו | אמר
נחה רוח אליהו על אלישע ויבאו | נוח בוא
לקראתו וישתחוו לו ארצה: | שחה
ויאמרו אליו הנה נא יש את
עבדיך חמשים אנשים בני חיל
ילכו נא ויבקשו את אדניך פן | הלך
נשאו רוח יהוה וישלכהו באחד | שלך
ההרים או באחת הגאיות | גיא
ויאמר לא תשלחו: ויפצרו בו עד | שלח פצר
בש ויאמר שלחו: וישלחו חמשים | בוש
איש ויבקשו שלשה ימים | יום

secuti sunt eos. Qui & steterūt ecōtra lōge. Illi aūt ābo stabāt sup iordanē. Tulitq; helias palliū suū & inuoluit illud: & percussit aquas: q̄ diuise sunt in vtramq; partē: & trāsierūt ābo p siccū. Cunq; transissent: helias dixit ad heliseū. Postula qd̄ vis: vt faciam tibi anteq̄ tollar a te. Dixitq; heliseus. Obsecro vt fiat in me duplex spūs tu9. Qui rn̄dit. Rem difficilē postulasti. Attamē si videris me qn̄ tollar a te: erit quod petisti. Si autē non videris: non erit. Cunq; pergerent & incedētes sermocinarētur: ecce curr9 igne9 & equi ignei diuiserūt vtrūq;. Et ascendit helias p turbinē in celū: heliseus autem videbat & clamabat. Pater mi: pater mi currus israel & auriga eius. Et non vidit eum amplius. Apphēditq; vestimēta sua: et scidit illa in duas partes. Et leuauit pallium helie quod ceciderat ei. Reuersusq; stetit sup ripā iordāis & pallio helie quod ceciderat ei percussit aquas. Et dixit. Vbi est deus helie etiam nūc. Percussitq; aquas & diuise sūt huc atq; illuc: & transiit heliseus. Videntes autē filii prophetarum qui erant in hiericho de contra dixerunt. Requieuit spūs helie sup heliseū. Et venientes in occursū ei9 adorauerunt eum pni in terrā: dixerūtq; illi. Ecce cū seruis tuis sunt quinquagīta viri fortes: qui possunt ire & q̄rere dominum tuum: ne forte tulerit eū spūs dn̄i & p iecerit eum in vnum montiū aut in vnā vallium. Qui ait. Nolite mittere. Coegeruntq; eum donec acquiesceret & diceret. Mittite. Et miserunt quinq̄gita viros. Qui cū q̄sissent trib9 dieb9

venerūt: τ steterūt econtra lōge. ambo āt ste
ἦλθον, καὶ ἔστησαν ἐξεναντίας μακρόθεν· ἀμφότεροι δὲ ἔστη
terūt sup iordanē. τ tulit helias pallium
σαν ἐπὶ τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἔλαβεν ἠλίας τὴν μηλωτὴν
suum τ inuoluit illud: τ percussit in eo a-
αὐτοῦ καὶ εἴλησεν αὐτήν, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτῇ τὰ ὕδα
quas: τ diuisa est aqua hinc τ hinc. τ trāsierūt
τα, καὶ διῃρέθη τὸ ὕδωρ ἔνθεν καὶ ἔνθεν. καὶ διέβησαν
ambo per siccū. τ factū ē vt trāsiuit: dixit helias
ἀμφότεροι διὰ ξηρᾶς. καὶ ἐγένετο ὡς διῆλθεν, εἶπεν ἠλίας
eliseo: postula qd faciā tibi anteq̄ tollar
τῷ ἐλισσαιέ, αἴτησαι τί ποιήσω σοι πρὶν ἢ ἀναληφθῆναί
ego a te. τ dixit eliseus: fiat iā spūs q̄ e
με ἀπὸ σοῦ. καὶ εἶπεν ἐλισσαιέ, γενηθήτω δὴ τὸ πνεῦμα τὸ
in te dupliciter in me. τ dixit helias rē durā dixisti
ἐπὶ σοὶ διπλῶς ἐπ᾿ ἐμέ. καὶ εἶπεν ἠλίας, ἐσκλήρυνας
in petendo: attamē si videris me recedētē
τοῦ αἰτήσασθαι, πλὴν ἐὰν ἴδῃς με ἀναλαμβανόμενον
a te: erit tibi sic. si āt nō videris: non fi
ἀπὸ σοῦ, ἔσται σοι οὕτως. ἐὰν δὲ μὴ ἴδῃς, οὐ μὴ γένη
et. τ factū est ipsis pergētibus τ loquētibus: τ
ται. καὶ ἐγένετο αὐτῶν πορευομένων καὶ λαλούντων, καὶ
ecce currus ignis τ equi ignis: τ diuiserūt
ἰδοὺ ἅρμα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρός, καὶ διεχώρισαν
inter ambos. τ assumpt9 est helias in commotio
ἀναμέσον ἀμφοτέρων. καὶ ἀνελήφθη ἠλίας ἐν συσσεισ
ne vsq; ad celū. τ elise9 videbat τ ipse clamabat:
μῷ ἕως εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἐλισσαιὲ ἑώρα καὶ αὐτὸς ἐβόα,
pater pater: currus israel τ eques eius: τ
πάτερ πάτερ, ἅρμα ἰσραὴλ καὶ ἱππεὺς αὐτοῦ, καὶ
nō vidit eū āpli9. τ apphēdit eliseus vestimē
οὐκ εἶδεν αὐτὸν ἔτι. καὶ ἐκράτησεν ἐλισσαιὲ τοῦ ἱματί
tū suū τ scidit illud in duas ptes: τ leuauit pal
ου αὐτοῦ καὶ διέρρηξεν αὐτὸ εἰς δύο. καὶ ἀνείλετο τὴν μη
lium helie elise9 qd ceciderat super eū.
λωτὴν ἠλίου ὁ ἐλισσαιὲ τὴν πεσοῦσαν ἐπάνωθεν αὐτοῦ.
τ reuersus est elise9 τ stetit sup ripā iorda
καὶ ἐπέστρεψεν ἐλισσαιὲ καὶ ἔστη ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ἰορδά
nis: τ tulit palliū helie: qd ceciderat super eū:
νου, καὶ ἔλαβε τὴν μηλωτὴν ἠλίου, ἢ ἔπεσεν ἐπάνωθεν αὐτοῦ
τ percussit aquas τ nō sūt diuise. τ dixit eliseus:
καὶ ἐπάταξε τὰ ὕδατα καὶ οὐ διῃρέθη. καὶ εἶπεν ἐλισσαιέ,
vbi est deus helie etiā ipse: τ percussit aquas:
ποῦ ἐστὶν θεὸς ἠλίου ἀφώ, καὶ ἐπάταξε τὰ ὕδατα
τ diuise sūt huc τ huc. τ trāsiit p siccū. τ viderūt
καὶ διῃρέθη ἔνθα καὶ ἔνθα. καὶ ἦλθε διὰ ξηρᾶς. καὶ εἶδον
filij pphetarū q̄ in hiericho ecōtra reuer
οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν οἱ ἐν ἱεριχῷ ἐξεναντίας ἀνασκέ
tentē eū. τ dixerūt: requieuit spūs
ψαντα αὐτόν. καὶ εἶπον, ἐπαναπέπαυται τὸ πνεῦμα
helie sup eliseum. τ abierunt in occursum
ἠλίου ἐπὶ ἐλισσαιέ. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς συνάντησιν
ei τ adorauerunt eū sup terrā. τ dixerūt ad
αὐτῷ καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπον πρὸς
eum: ecce iā sunt cū seruis tuis quinqua
αὐτόν, ἰδοὺ δὴ εἰσὶ μετὰ τῶν παίδων σου πεντή
ginta viri filij roboris: euntes iā que
κοντα ἄνδρες υἱοὶ δυνάμεως, πορευθέντες δὴ ζητη
rant dnm tuū ne forte tulerit eū spūs
σάτωσαν τὸν κύριόν σου, μήποτε ἦρεν αὐτὸν πνεῦ
tus dni: τ proiecit eū in vnū montiū vel in
μα κυρίου, καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἐφ᾿ ἓν τῶν ὀρέων ἢ ἐπὶ
vnū colliū. τ ait eliseus: nō mitte
ἕνα τῶν βουνῶν. καὶ εἶπεν ἐλισσαιέ, οὐκ ἀποστελεῖ
tis. τ coegerunt eū donec erubesceret. τ di
τε. καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν ἕως ᾐσχύνετο. καὶ εἶ
xit: mittite. τ miserūt quinquaginta vi
πεν, ἀποστείλατε. καὶ ἀπέστειλαν πεντήκοντα ἄν
ros: τ quesierūt tribus diebus:
δρας, καὶ ἐζήτησαν τρισὶν ἡμέραις,

Eccl. 48.b.

Infra. 13.c.

B

C

τ nō inuenerūt. τ reuersi sunt ad eum. τ eliseus
καὶ οὐχ εὗρον. καὶ ἀνέστρεψαν πρὸς αὐτόν. καὶ ἐλισσαιὲ
sedebat in hiericho: τ dixit eis: nōne dixi vobis
ἐκάθητο ἐν ἱεριχῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ εἶπον ὑμῖν
nō eatis? τ dixerūt viri ciuitatis ad eli
μὴ πορεύεσθε; καὶ εἶπον οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως πρὸς ἐλι
seum: ecce iā habitatio ciuitatis huius bo
σσαιέ, ἰδοὺ δὴ ἡ κατοίκησις τῆς πόλεως ταύτης ἀγα
na sicut tu dñe pspicis: τ aque male: τ
θὴ καθὼς σὺ κύριε ὁρᾷς, καὶ τὰ ὕδατα πονηρά, καὶ ἡ
terra sterilis. τ ait eliseus: tollite mihi hydri
γῆ ἀτεκνουμένη. καὶ εἶπεν ἐλισσαιέ, λάβετέ μοι ὑδρί
am nouā: τ mittite ibi salē. τ tulerūt ei:
σκην καινήν. καὶ ἐμβάλετε ἐκεῖ ἅλας. καὶ ἔλαβον αὐ
τ egressus ē ad trāsitū aquarū τ mi
τῷ, καὶ ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν διέξοδον τῶν ὑδάτων καὶ ἔρρι
sit ibi salē. τ ait: hec dicit dñs: sa
ψεν ἐκεῖ τὸ ἅλας. καὶ εἶπεν, τάδε λέγει κύριος, ἴα
naui aquas has: nō erit ampli9 inde mo
μαι τὰ ὕδατα ταῦτα, οὐκ ἔσται ἔτι ἐκεῖθεν ἀποθνή
riēs neq; sterilis. τ sanate sūt aque vsq; ad di
σκων οὐδὲ ἀτεκνουμένη. καὶ ἰάθη τὰ ὕδατα ἕως τῆς ἡμέ
em hanc iuxta xbū qd locut9 est eliseus. τ asce
ρας ταύτης κατὰ τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν ἐλισσαιέ. καὶ ἀνέ
dit eliseus inde in bethel: τ ipso ascēdē
βη ἐλισσαιὲ ἐκεῖθεν εἰς βαιθήλ, καὶ αὐτοῦ ἀναβαίνον
te in via: egressi sūt pueri parui de ciuitate
τος ἐν τῇ ὁδῷ, ἐξῆλθε παιδάρια μικρὰ ἐκ τῆς πόλεως
τ illudebāt ei: τ dicebāt ei: ascēde cal
καὶ κατέπαιζον αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἀνάβαινε φα
ue ascēde calue. τ respexit post e:
λακρέ, ἀνάβαινε φαλακρέ. καὶ ἐξένευσεν ὀπίσω αὐτοῦ,
τ vidit eos: τ maledixit eis in noīe do
καὶ εἶδεν αὐτά, καὶ κατηράσατο αὐτὰ ἐν ὀνόματι κυ
mini. τ egressi sūt duo vrsi de saltu: τ lacera
ρίου. καὶ ἐξῆλθον δύο ἄρκοι ἐκ τοῦ δρυμοῦ, καὶ ἀνέρρη
uerūt ex eis quadraginta duos pueros. τ trā
ξαν ἐξ αὐτῶν τεσσαράκοντα καὶ δύο παιδάρια. καὶ διῆλ
siit inde in mōtē carmeli: τ inde reuersus
θεν ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄρος τὸ καρμήλιον, καὶ ἐκεῖθεν ἐπέστρε
est in samariam.
ψεν εἰς σαμάρειαν.

Ca. 3.

Et ioram filius achab regnauit in israel in
Καὶ ἰωρὰμ υἱὸς ἀχαὰβ ἐβασίλευσεν ἐν ἰσραὴλ ἐν
samaria in octauo decimo āno iosaphat regis
σαμαρείᾳ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει ἰωσαφὰτ βασιλέως
iuda. τ regnauit duodecim ānis: τ fecit
ἰούδα. καὶ ἐβασίλευσεν δώδεκα ἔτη, καὶ ἐποίησε τὸ
malū corā dño: sed nō sicut pater su
πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, πλὴν οὐχ ὡς ὁ πατὴρ αὐ
us τ mater sua. τ ammouit statuas ba
τοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ. καὶ μετέστησε τὰς στήλας τοῦ βα
al: q̄s fecit pater eius: verūtñ in pecca
άλ, ἃς ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πλὴν ἐν ταῖς ἁμαρ
tis hieroboā filij nabat q̄ peccare fecit israel:
τίαις ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ,
adhesit: τ nō recessit ab eis. τ mesa rex
ἐκολλήθη, καὶ οὐκ ἀπέστη ἀπ᾿ αὐτῶν. καὶ μεσὰ βασιλεὺς
moab erat hñs pecora: τ erat afferēs tributū: τ reddēs
μωὰβ ἦν νωκήδ, καὶ ἦν φέρων φόρον, καὶ ἐπιστρέφων τῷ
regi israel cētum milia agnorū τ cētum
βασιλεῖ ἰσραὴλ ἑκατὸν χιλιάδας ἀρνῶν καὶ ἑκατὸν
milia arietū in velleribus. τ factū ē postq̄
χιλιάδας κριῶν ἐπὶ πόκων. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ
mortu9 est achab: pūaricat9 ē moab in rege is
ἀποθανεῖν ἀχαάβ, ἠθέτησεν μωὰβ ἐν βασιλεῖ ἰσ
rael. τ egressus ē ioram rex israel de sa
ραήλ. καὶ ἐξῆλθεν ἰωρὰμ ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐκ σα
maria in die illa: τ recensuit isr.
μαρείας ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἐπεσκέψατο τὸν ἰσλ.

D

A

non inuenerūt. Et reuersi sunt ad eum. At ille hītabat in hiericho: & dixit eis. Nunquid non dixi vobis: nolite mittere? Dixerunt quoq; viri ciuitatis ad heliseum. Ecce hītatio ciuitatis huius optima est sicut tu ipse dñe pspicis. Sed aque pessime sūt: & terra sterilis. At ille ait. Afferte mihi vas nouum & mittite in illud sal. Qd̄ cū attulissent: egressus ad fōtē aqrū misit in illum sal: & ait. Hec dicit dominus. Sanaui aquas has: & non erit vltra in eis mors neq; sterilitas. Sanate sunt ergo aq̄ vsq; in diem hanc iuxta verbum helisei qd̄ locutus est. Ascēdit āt inde helise9 in bethel. Cūq; ascenderet p viā: pueri parui egressi sunt de ciuitate & illudebāt ei dicentes. Ascēde calue: ascende calue. Qui cū respexisset vidit eos: & maledixit eis in noīe dn̄i. Egressiq; sunt duo vrsi de saltu & lacerauerunt ex eis quadraginta duos pueros. Abiit autē inde in mōtem carmeli: & inde reuersus est in samariam.

3.

Ioram vero filius achab regnauit sup israel in samaria: anno decio octauo iosaphat regis iude. Regnauitq; duo decim annis. & fecit malū corā dño: sed non sicut pater suus & mater. Tulit enim statuas baal quas fecerat pater eius: veruntn̄ in pctis hieroboā filii nabat q peccare fecit israel adhesit nec recessit ab eis. Porro mesa rex moab nutriebat pecora multa: & soluebat regi israel cētū milia agnorū: & cētū milia arietū cū velleribus suis. Cūq; mortuus fuisset achab: pūaricatus ē fedus qd̄ hēbat cū rege israel. Egressus ē igitur rex ioram in die illa de samaria: & recensuit vniuersum israel

ולא מצאהו: וישבו אליו והוא | שוב
ישב ביריחו ויאמר אלהם הלא
אמרתי אליכם אל תלכו: ויאמרו | הלך
אנשי העיר אל אלישע הנה נא
מושב העיר טוב כאשר אדני ראה | ישב
והמים רעים והארץ משכלת: | רוע שכל
ויאמר קחו לי צלחית חדשה | לקח
ושימו שם מלח ויקחו אליו: ויצא | שום
אל מוצא המים וישלך שם מלח | יצא
ויאמר כה אמר יהוה רפאתי למים
האלה לא יהיה משם עוד מות | היה
ומשכלת: וירפו המים עד היום | רפא
הזה כדבר אלישע אשר דבר:
ויעל משם בית אל והוא עלה | עלה
בדרך ונערים קטנים יצאו מן
העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו | קלס
עלה קרח עלה קרח: ויפן אחריו | פנה
ויראם ויקללם בשם יהוה ותצאנה | ראה קלל
שתים דבים מן היער ותבקענה | יצא דוב
מהם ארבעים ושני ילדים: וילך | בקע
משם אל הר הכרמל ומשם שב | שנה
שמרון: ויהורם בן אחאב | שוב
מלך על ישראל בשמרון בשנת | Cap. iij.
שמנה עשרה ליהושפט מלך | שנה
יהודה וימלך שתים עשרה שנה:
ויעשה הרע בעיני יהוה רק לא | מלך
כאביו וכאמו ויסר את מצבת | עשה רעע
הבעל אשר עשה אביו: רק בחטאת | סור יצב
ירבעם בן נבט אשר החטיא את | חטא
ישראל דבק לא סר ממנה: ומישע
מלך מואב היה נקד והשיב למלך | שוב
ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף | כר
אילים צמר: ויהי כמות אחאב | היה
ויפשע מלך מואב במלך ישראל: | פשע
ויצא המלך יהורם ביום ההוא
משמרון ויפקד את כל ישראל: | פקד

וילך וישלח אל יהושפט מלך יהודה לאמר מלך מואב פשע בי התלך אתי אל מואב למלחמה ויאמר אעלה כמוני כמוך כעמי כעמך כסוסי כסוסיך: ויאמר אי זה הדרך נעלה ויאמר דרך מדבר אדום: וילך מלך ישראל ומלך יהודה ומלך אדום ויסבו דרך שבעת ימים ולא היה מים למחנה ולבהמה אשר ברגליהם: ויאמר מלך ישראל אהה כי קרא יהוה לשלשת המלכים האלה לתת אותם ביד מואב: ויאמר יהושפט האין פה נביא ליהוה ונדרשה את יהוה מאותו ויען אחד מעבדי מלך ישראל ויאמר פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו: ויאמר יהושפט יש אותו דבר יהוה וירדו אליו מלך ישראל ויהושפט ומלך אדום: ויאמר אלישע אל מלך ישראל מה לי ולך לך אל נביאי אביך ואל נביאי אמך ויאמר לו מלך ישראל אל כי קרא יהוה לשלשת המלכים האלה לתת אותם ביד מואב: ויאמר אלישע חי יהוה צבאות אשר עמדתי לפניו כי לולי פני יהושפט מלך יהודה אני נשא אם אביט אליך ואם אראך: ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד יהוה: ויאמר כה אמר יהוה עשה הנחל הזה גבים גבים: כי כה אמר יהוה לא תראו רוח ולא תראו גשם והנחל ההוא ימלא מים ושתיתם אתם ומקניכם ובהמתכם: ונקל זאת בעיני יהוה ונתן את מואב

misitqꝫ ad iosaphat regem iuda dicens. Rex moab recessit a me. veni mecum cōtra eū ad prelium. Qui rn̄dit. Ascendam. Qui meus ē: tuus est: populus meꝰ pp̄ls tuus: & equi mei eq tui. Dixitqꝫ, per quā viā ascēdemꝰ? At ille rn̄dit. Per desertum idumee. Perrexerūt igitur rex israel & rex iuda & rex edō: & circuierūtꝑ viam septem dierum: nec erat aqua exercitui & iumentis que sequebantur eos. Dixitqꝫ rex isrl̄. Heu heu heu. Cōgregauit nos dn̄s tres reges: vt traderet in manu moab. Et ait iosaphat. Est ne hic propheta dn̄i vt depcemur dominum p eū? Et rn̄dit vnꝰ d seruis regis israel. Est hic heliseus filius saphat qui fūdebat aquā sup manꝰ helie. Et ait Iosaphat. Est apud eum sermo dn̄i. Descēditqꝫ ad eū rex israel & iosaphat rex iuda & rex edō. Dixit autē heliseus ad regem israel. Quid mihi & tibi est? Vade ad pphetas patris tui & matris tue. Et ait illi rex israel. Quare congregauit dn̄s tres reges hos vt traderet eos in manus moab. Dixitqꝫ ad eū heliseus. Viuit dn̄s exercituū in cuius conspectu sto: ꝙ si nō vultū iosaphat regis iude erubescerē: nō attēdissem quidem te: nec respexissem. Nūc aūt adducite mihi psaltem. Cūqꝫ caneret psaltes: facta est sup eū manus dn̄i. Et ait. Hec dicit dominus. Facite alueū torrētis huius fossas & fossas. Hec ei dicit dn̄s. Non videbitis ventum neqꝫ pluuiam: & alueꝰ iste replebitur aquis: & bibetis vos & familie vr̄e: & iumenta vestra. Parūqꝫ ē hoc in cōspectu dn̄i: insup tradet etiam moab

3.Re. 22.a.

B

D

4.Re. 17.a.&18.c.

C

A

Trās.Gre.lxx.cū interp.latina. Trāsla.B.Hie. Text.heb.iiii.Regū.iiij. Prīmitiua.heb.

בידכם: והכיתם כל עיר מבצר וכל עיר מבחור וכל עץ טוב תפילו וכל מעיני מים תסתמו וכל החלקה הטובה תכאבו באבנים: ויהי בבקר כעלות המנחה והנה מים באים מדרך אדום ותמלא הארץ את המים: וכל מואב שמעו כי עלו המלכים להלחם בם ויצעקו מכל חגר חגרה ומעלה ויעמדו על הגבול: וישכימו בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב מנגד את המים אדמים כדם: ויאמרו דם זה החרב נחרבו המלכים ויכו איש את רעהו ועתה לשלל מואב: ויבאו אל מחנה ישראל ויקמו ישראל ויכו את מואב וינסו מפניהם ויבו בה והכות את מואב: והערים יהרסו וכל חלקה טובה ישליכו איש אבנו ומלאוה וכל מעין מים יסתמו וכל עץ טוב יפילו עד השאיר אבניה בקיר חרשת ויסבו הקלעים ויכוה: וירא מלך מואב כי חזק ממנו המלחמה ויקח אותו שבע מאות איש שלף חרב להבקיע אל מלך אדום ולא יכלו: ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עלה על החמה ויהי קצף גדול על ישראל ויסעו מעליו וישבו לארץ:

Cap. iiij.

ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר עבדך אישי מת ואתה ידעת כי עבדך היה ירא את יהוה והנשה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים: ויאמר אליה אלישע מה

in manus vr̄as. Et pcutietis oēm citatē munitā: & oēm vrbē electā: & vniuersū lignū fructiferū succidetis: cunctosqꝫ fōtes aquarū obturabitis & oēm agrum egregiū opietis lapidibus. Factū est igr̄ mane qn̄ sacrificiū offerri solet: & ecce aq̄ veniebāt per viā edom. Et repleta ē terra aqs. Vniuersi āt moabite audiētes ꝙ descēdissent tres reges vt pugnarēt aduersum eos: cōuocauerūt oēs q accincti erant balteo desup & steterūt in terminis. Primoqꝫ mane surgētes: & orto iā sole ex aduerso aq̄rū viderunt moabite ecōtra aquas rubras q̄si sanguinem: dixerūtqꝫ. Sāguis gladii est. Pugnauerūt reges cōtra se & cesi sunt mutuo. Nūc pge ad p̄dā moab. Perrexerūtqꝫ in castra israel. Porro consurgens israel pcussit moab: at illi fugerūt corā eis. Venerūt igr̄ q vicerāt & pcusserūt moab: & citates destruxerūt: & oēm agrū optimum mittentes singuli lapides repleuerūt: & vniuersos fontes aquarū obturauerūt: & oīa ligna fructifera succiderunt: ita vt muri tm̄ fictiles remanerent. Et circūdata ē citas a fūdibulariis: & magna ex pte pcussa. Qd cum vidisset rex moab ꝓualuisse .s. hostes: tulit secū septingētos viros educentes gladios vt irrūperent ad regē edō: & nō potuerūt. Arripiēsqꝫ filiū suū priogēitū q regnaturus erat p eo: obtulit holocaustū sup murū & fctā ē idignatio magna in israel. Statiqꝫ recesserūt ab eo: & reuersi sūt in terrā suam. 4.

Mulier aūt q̄dā de vxoribus pphetarū clamabat ad heliseum dicens. Seruus tuus vir meus mortuꝰ ē: & tu nosti quia seruꝰ tuus fuit timens dn̄m. Et ecce creditor venit vt tollat duos filios meos ad seruiēdū sibi. Cui dixit heliseus. Quid vis vt

אעשה לך הגידי לי מה יש לך
בבית ותאמר אין לשפחתך כל
בבית כי אם אסוך שמן ויאמר
לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת
כל שכניך כלים רקים אל
תמעיטי ובאת וסגרת הדלת
בעדך ובעד בניך ויצקת על כל
הכלים האלה והמלא תסיעי
ותלך מאתו ותסגר הדלת בעדה
ובעד בניה הם מגישים אליה והיא
מוצקת ויהי כמלאת הכלים
ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד
כלי ויאמר אליה אין עוד כלי
ויעמד השמן ותבא ותגד לאיש
האלהים ויאמר לכי מכרי את
השמן ושלמי את נשיך ואת ובניך
תחיי בנותר ויהי היום ויעבר
אלישע אל שונם ושם אשה
גדולה ותחזק בו לאכל לחם ויהי
מדי עברו יסור שמה לאכל לחם
ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי
כי איש אלהים קדוש הוא עבר
עלינו תמיד נעשה נא עלית קיר
קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן
וכסא ומנורה והיה בבאו אלינו
יסור שמה ויהי היום ויבא שמה
ויסר אל העליה וישכב שמה
ויאמר אל גיחזי נערו קרא
לשונמית הזאת ויקרא לה
ותעמד לפניו ויאמר לו אמר
נא אליה הנה חרדת אלינו את
כל החרדה הזאת מה לעשות לך
היש לדבר לך אל המלך או אל
שר הצבא ותאמר בתוך עמי אנכי
ישבת ויאמר ומה לעשות לה
ויאמר גיחזי אבל בן אין לה

facíam tibi? Dic mihi. Quid habes i domo tua? At illa rñdit. Non habeo ancilla tua quicq̄ i domo mea nisi parū olei quo vngar. Cui ait. Vade pete mutuo ab oībus vicinis tuis vasa vacua non pauca: & ingredere & claude ostiū tuum: cū itrisecus fueris tu & filii tui: & mitte inde i omnia vasa hec: & cū plena fuerint tolles. Iuit itaq̄ mulier & clausit ostium super se & sup filios suos. Illi offerebant vasa: & illa infundebat. Cūq̄ plēa fuissent vasa: dixit ad filiū suū. Affer mihi adhuc vas. Et ille rñdit. Non habeo. Stetitq̄ oleū. Venit aūt illa & indicauit homini dei. Et ille. Vade inq̄t vende oleum: & redde creditori tuo: tu aūt & filii tui viuite de reliquo. Fctā est aūt quedā dies: & trāsibat heliseus per sunā ciuitatē. Erat aūt ibi mulier magna: que tenuit eum vt comederet panē. Cūq̄ frequēter ide trāsiret: diuertebat ad eā vt comederet panē. Que dixit ad virū suū. Aiaduerto q͞ vir dei sctūs est iste: qui transit p nos freq̄nter. Faciamus ergo ei cenaculū paruū: & ponamus ei in eo lectulū: & mēsam & sellā: & candelabrū: vt cum venerit ad nos maneat ibi. Fctā ē ergo dies q̄dā: & veniens diuertit in cenaculū: & requieuit ibi. Dixitq̄ ad giezi puerū suū. Voca sunamitē istā: qui cum vocasset eam: & illa stetisset corā eo dixit ad puerū suū. Loquere ad eā. Ecce sedule in oībus ministrasti nobis: quid vis vt faciā tibi? Nunqd hēs negociū & vis vt loquar regi siue pricipi militie? Que rñdit. In medio ppli mei habito: & ait. Quid ergo vult vt faciam ei? Dixitq̄ giezi. Ne q̄ras. Filium enim nō habet:

ποιήσω σοι; ἀπάγγειλόν μοι, τί σοι ἔστιν ἐν τῷ οἴκῳ σου; ἡ δὲ εἶπεν, οὐκ ἔστι τῇ δούλῃ σου οὐθὲν, ἀλλ' ἢ ἀγγεῖον ἐλαίου ἐν τῷ οἴκῳ ᾧ ἀλείψομαι. καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν, δεῦρο αἴτησαι σεαυτῇ ἀγγεῖα ἔξωθεν παρὰ πάντων τῶν γειτόνων σου σκεύη κενά, καὶ μὴ ὀλιγώσῃς, καὶ εἰσελεύσῃ καὶ ἀποκλείσεις τὴν θύραν ἐπὶ σεαυτὴν καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα σου, καὶ ἐκχεεῖς εἰς τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, καὶ τὸ πληρωθὲν ἀρεῖς. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ γυνὴ καὶ ἐποίησεν οὕτως. καὶ ἀπέκλεισε τὴν θύραν ἐφ' ἑαυτὴν καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ αὐτοὶ προσῆγον αὐτῇ, καὶ αὐτὴ ἐνέχεεν τὸ ἔλαιον. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπληρώθη πάντα τὰ ἀγγεῖα, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς υἱοὺς αὐτῆς, ἐγγίσατέ μοι σκεῦος, καὶ εἶπον αὐτῇ οὐκ ἔστιν ἔτι ἀγγεῖον, καὶ ἔστη τὸ ἔλαιον. καὶ παραγίνεται, καὶ παραγγέλλει τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, πορεύου καὶ ἀπόδου τὸ ἔλαιον, καὶ ἀποτίσει τὸ δάνειον, καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου ζήσεσθε ἐν τῷ καταλοίπῳ. καὶ ἐγένετο ἡμέρα, καὶ διῆλθεν ἐλισαιὲ εἰς σωνάμ, καὶ ἐκεῖ γυνὴ μεγάλη, καὶ ἐκράτησεν αὐτὸν φαγεῖν ἄρτον. καὶ ἐγένετο ἀφ' ἱκανοῦ τοῦ εἰσπορεύεσθαι αὐτόν, ἐξέκλινεν αὐτὸν φαγεῖν ἄρτον. καὶ εἶπεν ἡ γυνὴ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, ἰδοὺ δὴ οἶδα ὅτι ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ οὗτος ἅγιος διαπορεύεται ἐφ' ἡμᾶς διαπαντός, ποιήσωμεν δὴ αὐτῷ ὑπερῷον μικρόν, καὶ θῶμεν αὐτῷ ἐκεῖ κλίνην καὶ τράπεζαν καὶ δίφρον καὶ λυχνίαν, καὶ ἔσται ἐν τῷ αὐτὸν ἔρχεσθαι πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐκκλινεῖ ἐκεῖ. καὶ ἐγένετο ἡμέρα, καὶ ἔρχεται ἐλισαιὲ ἐκεῖ, καὶ ἐξέκλινεν εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ ἐκοιμήθη ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς γιεζὶ τὸ παιδάριον αὐτοῦ, κάλεσον τὴν σωναμίτην ταύτην. καὶ ἐκάλεσεν αὐτήν, καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ εἶπε τῷ παιδαρίῳ, εἰπὲ πρὸς αὐτήν, ἰδοὺ ἐξέταξας ἡμῖν πᾶσαν τὴν ἔκταξιν ταύτην, τί ποιήσομέν σοι; εἰ ἔστι σοι λόγος λαλῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα ἢ πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς δυνάμεως; ἡ δὲ εἶπεν, ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ μου ἐγὼ κατοικῶ. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς γιεζί, τί δεῖ ποιῆσαι αὐτῇ; καὶ εἶπε γιεζί, καὶ μάλα οὐκ ἔστιν αὐτῇ υἱός,

faciam tibi? nuncia mihi: quid tibi est in domo tua? ipsa aūt dixit: nō est ancille tue quicq̄: nisi vas olei in domo quo vngar. ⁊ ait ad eam: vade pete tibi vasa forinsecus ab oībus vicinis tuis vasa vacua: ⁊ nō pauca tollas: ⁊ ingredieris ⁊ claudes hostiū sup te ⁊ sup filios tuos: ⁊ effūdes in vasa hec: ⁊ qđ plenū fuerit tolles. ⁊ recessit ab eo mulier ⁊ fecit sic. ⁊ clausit hostiū sup seipsā ⁊ sup filios suos: ⁊ illi adducebāt ei: ⁊ ipsa effundebat oleū. ⁊ factū est vt repleta fuerūt omnia vasa: ⁊ dixit ad filios suos: appropinq̄te mihi vas: ⁊ dixerūt ei nō est adhuc vas: ⁊ stetit oleū. ⁊ venit: ⁊ nunciat homini dei. ipse aūt dixit ei: vade ⁊ redde oleū: ⁊ solue mutuum: ⁊ tu ⁊ filii tui viuetis in reliquo. ⁊ facta est dies: ⁊ trāsiit eliseus in sonam: ⁊ ibi mulier magna: ⁊ tenuit eū vt comederet panē. ⁊ factū ē a frequētia transitiōis ipsi⁹: inclinauit eū vt comederet panē. ⁊ dixit mulier ad virū suū: ecce iā scio q͞ homo dei iste sctūs transit per nos frequenter: faciamus iā ei cenaculū paruū: ⁊ ponam⁹ ei ibi lectū ⁊ mensam ⁊ sellam ⁊ cādelabrū: ⁊ erit cū ipse venerit ad nos ⁊ declinabit ibi. ⁊ facta est dies: ⁊ venit eliseus illuc: ⁊ diuertit in cenaculū: ⁊ dormiuit ibi. ⁊ dixit eliseus ad giezi puerū suū: voca sunamitē istā. ⁊ vocauit eā: ⁊ stetit corā eo. ⁊ dixit puero: dic ad eam: ecce p̄parasti nobis oēm p̄parationē istā: qđ faciemus tibi? si est tibi verbū vt loquar ad regē vel ad principē militie? ipsa aūt dixit: in medio ppli mei ego habito. ⁊ ait eliseus ad giezi: qđ opꝫ vt faciā ei? ⁊ dixit giezi: ⁊ profecto nō est ei filius:

ifra.eo. B C ſ.eo.

καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς πρεσβύτης. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, κάλεσον αὐτήν. καὶ ἐκάλεσεν αὐτήν, καὶ ἐλθοῦσα ἔστη παρὰ τὴν θύραν. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς αὐτήν, εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον, ὡς ἡ ὥρα αὕτη, ζῶσα σὺ περιειληφυῖα υἱόν. ἡ δὲ εἶπε, μὴ κύριε ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, μὴ διαψεύσῃ τὴν δούλην σου. καὶ συνέλαβεν ἡ γυνὴ καὶ ἔτεκεν υἱὸν εἰς τὸν καιρὸν τοῦτον ὡς ἡ ὥρα ζῶσα, ὡς ἐλάλησε πρὸς αὐτὴν ἐλισαιέ. καὶ ἡδρύνθη τὸ παιδάριον, καὶ ἐγένετο ἡμέρα θερισμοῦ, καὶ ἐξῆλθε τὸ παιδάριον πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ πρὸς τοὺς θερίζοντας. καὶ εἶπε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὴν κεφαλήν μου τὴν κεφαλήν μου. καὶ εἶπε τῷ παιδαρίῳ, ἄγαγε αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ. καὶ ἦρεν αὐτὸν καὶ εἰσήνεγκεν αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἐκάθισεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτῆς ἕως τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἀνήνεγκεν αὐτὸν καὶ ἐκοίμισεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν κλίνην τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. καὶ ἀπέκλεισε τὴν θύραν ἐπ' αὐτὴν καὶ ἐξῆλθεν, καὶ ἐκάλεσεν τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ εἶπεν, ἀπόστειλον δή μοι ἓν τῶν παιδαρίων, καὶ μίαν τῶν ὄνων, καὶ δραμοῦμαι ἕως τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιστρέψω. καὶ εἶπεν, τί ὅτι σὺ σήμερον πορεύῃ πρὸς αὐτόν, καὶ οὐ νουμηνία καὶ οὐ σάββατον; ἡ δὲ εἶπεν, εἰρήνη. καὶ ἐπέσαξε τὴν ὄνον καὶ εἶπε τῷ παιδαρίῳ αὐτῆς, ἄγε καὶ πορεύου καὶ μὴ ἐπίσχῃς μοι τοῦ ἐπιβῆναί με ἕως τοῦ εἰπεῖν σοι. καὶ πορεύσῃ καὶ ἐλεύσῃ πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ὄρος τὸ καρμήλιον. καὶ ἐξῆλθε καὶ ἐπορεύθη ἕως τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ὄρος. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν αὐτὴν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐξεναντίας, καὶ εἶπεν γιεζὶ τῷ παιδαρίῳ αὐτοῦ, ἰδοὺ ἡ σουναμῖτις ἐκείνη, νῦν δράμε εἰς συνάντησιν αὐτῆς, καὶ ἐρεῖς αὐτῇ, εἰρήνη σοί; εἰρήνη τῷ ἀνδρί σου; εἰρήνη τῷ παιδαρίῳ σου; καὶ ἔδραμεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῆς, καὶ εἶπεν εἰρήνη σοί; εἰρήνη τῷ ἀνδρί σου; εἰρήνη τῷ παιδαρίῳ σου; ἡ δὲ εἶπεν, εἰρήνη. καὶ κατεύθυνε πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ὄρος. καὶ ἐκράτησε τῶν ποδῶν αὐτοῦ. καὶ προσῆλθε γιεζὶ ἀπώσασθαι αὐτήν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ἄφες αὐτήν, ὅτι κατώδυνος ἡ ψυχὴ αὐτῆς, καὶ κύριος ἀπέκρυψεν ἀπ' ἐμοῦ καὶ οὐκ ἀνήγγειλέ μοι. καὶ εἶπεν ἡ γυνή, μὴ ᾐτησάμην υἱὸν παρὰ τοῦ κυρίου μου;

⁊ vir eius senex. ⁊ dixit eliseus: voca eam. ⁊ vocauit eā: ⁊ veniēs stetit iuxta hostium. ⁊ dixit eliseus ad eā: in tpe isto: vt hora hec: viuēs tu cōcepisti filiū. illa aūt dixit: nō dñe hō dei: nō mētiaris ancille tue. ⁊ cōcepit mulier ⁊ peperit filiū in tpe hoc vt hora viuēs: vt locut⁹ est ad eā eliseus. ⁊ creuit puer: ⁊ fuit dies messionis: ⁊ egressus ē puer ad pr̄em suū ad messores. ⁊ ait ad patrē suū: caput meū caput meū. ⁊ dixit puero: duc eum ad matrē suā. ⁊ tulit eū ⁊ adduxit eū ad matrē eius: ⁊ collocauit eū mr̄ sua sup genua sua vsq̄ ad meridiem: ⁊ mortu⁹ ē. ⁊ tulit eū ⁊ collocauit eū sup lectū hōis dei: ⁊ clausit hostiū sup se ⁊ egressa est: ⁊ vocauit virū suū: ⁊ dixit: mitte iā mecū vnū puerorū: ⁊ vnam asinarū: ⁊ curram vsq̄ ad hoīem dei: ⁊ reuertar. ⁊ dixit: quare tu hodie vadis ad eum: ⁊ nō calende ⁊ nō sabbatū? ipsa aūt dixit: pax. ⁊ strauit asinā ⁊ dixit puero suo: age ⁊ vade ⁊ nō moram facias mihi vt ascēdā ego donec dicā tibi. ⁊ ibis ⁊ venies ad hoīem dei in mōtē carmeli. ⁊ exiit ⁊ pfecta est vsq̄ ad hoīem dei in mōtē. ⁊ factū est vt vidit eā homo dei decōtra: ⁊ ait giezi puero suo: ecce sunamitis illa: nūc curre in occursū eius: ⁊ dices ei: pax tibi? pax viro tuo? pax filio tuo? ⁊ cucurrit in occursum eius: ⁊ dixit: pax tibi? pax viro tuo? pax filio tuo? ipsa aūt dixit: pax. ⁊ direxit ad hoīem dei in mōtē. ⁊ apphēdit pedes eius. ⁊ accessit giezi vt amoueret eā: ⁊ dixit ad eū homo dei: dimitte eā: q2 amara aīa eius: ⁊ dñs celauit a me ⁊ nō nūciauit mihi. ⁊ dixit mulier: nūqd petiui filiū a dño meo?

& vir eius senex ē. Precēpit itaq̄ vt vocaret eā. Que cū vocata fuisset & stetisset añ ostiū: dixit ad eā. In tpe isto & in hac eadē hora: si vita comes fuerit: habebis in vtero filiū. At illa. Noli q̄so dñe mi vir dei: noli mētiri ancille tue. Et cōcepit mulier & pepit filiū in tpe & in hora eadē q̄ dixerat heliseus. Creuit aūt puer: & cū esset q̄dā dies & egressus isset ad patrē suū ad messores: ait pr̄i suo. Caput meum doleo: caput meum doleo. At ille dixit puero. Tolle: & duc eū ad matrē suā. Qui cū tulisset & duxisset eum ad matrem suā: posuit eū illa sup genua sua vsq̄ ad meridiē: & mortuus ē. Ascēdit aūt & collocauit eū sup lectulū hoīs dei: & clausit ostiū. Et egressa vocauit virū suum. Et ait Mitte mecū obsecro vnū de pueris & asinā vt excurrā vsq̄ ad hominem dei: & reuertar. Qui ait illi. Quā ob causam vadis ad eū? Hodie nō sūt calende neq̄ sabbatū: q̄ rñdit: vadā. Strauitq̄ asinam & precepit puero. Mina & ppera: ne mihi morā facias in eūdo: & hoc age qđ precipio tibi. Profecta ē igitur: & vēit ad virū dei in monte carmeli. Cūq̄ vidisset eā vir dei de cōtra: ait ad giezi puerū suum. Ecce sunamitis illa: vade ergo i occursum eius: & dic ei. Recte ne agitur circa te & circa virū tuū: & circa filiū tuū? Que rñdit. Recte. Cunq̄ venisset ad virum dei in montē apprehēdit pedes eius: & accessit giezi vt amoueret eam. Et ait hō dei. Dimitte illam. Anima ei eius in amaritudine est: & dñs celauit a me & non indicauit mihi. Que dixit illi. Nunquid petiui filium a domino meo?

ואישה זקן ויאמר קרא לה ויקרא
לה ותעמד בפתח ויאמר למועד
הזה כעת חיה את חבקת בן ותאמר
אל אדני איש האלהים אל תכזב
בשפחתך ותהר האשה ותלד בן
למועד הזה כעת חיה אשר דבר
אליה אלישע ויגדל הילד ויהי
היום ויצא אל אביו אל הקצרים
ויאמר אל אביו ראשי ראשי
ויאמר אל הנער שאהו אל אמו
וישאהו ויביאהו אל אמו וישב
על ברכיה עד הצהרים וימת
ותעל ותשכבהו על מטת איש
האלהים ותסגר בעדו ותצא
ותקרא אל אישה ותאמר שלחה
נא לי אחד מן הנערים ואחת
האתנות וארוצה עד איש האלהים
ואשובה ויאמר מדוע את הלכתי
אליו היום לא חדש ולא שבת
ותאמר שלום ותחבש האתון
ותאמר אל נערה נהג ולך אל
תעצר לי לרכב כי אם אמרתי
לך ותלך ותבא אל איש האלהים
אל הר הכרמל ויהי כראות איש
האלהים אתה מנגד ויאמר
אל גיחזי נערו הנה השונמית
הלז עתה רוץ נא לקראתה
ואמר לה השלום לך השלום
לאישך השלום לילד ותאמר
שלום ותבא אל איש
האלהים אל ההר ותחזק
ברגליו ויגש גיחזי להדפה
ויאמר איש האלהים הרפה לה כי
נפשה מרה לה ויהוה העלים
ממני ולא הגיד לי ותאמר
השאלתי בן מאת אדני

gen.18.b. D ifra 8.f E

הלא אמרתי לא תשלה אתי׃ ויאמר לגיחזי חגר מתניך וקח משענתי בידך ולך כי תמצא איש לא תברכנו וכי יברכך איש לא תעננו ושמת משענתי על פני הנער׃ ותאמר אם הנער חי יהוה וחי נפשך אם אעזבך ויקם וילך אחריה׃ וגחזי עבר לפניהם וישם את המשענת על פני הנער ואין קול ואין קשב וישב לקראתו ויגד לו לאמר לא הקיץ הנער׃ ויבא אלישע הביתה והנה הנער מת משכב על מטתו׃ ויבא ויסגר הדלת בעד שניהם ויתפלל אל יהוה׃ ויעל וישכב על הילד וישם פיו על פיו ועיניו על עיניו וכפיו על כפו ויגהר עליו ויחם בשר הילד׃ וישב וילך בבית אחת הנה ואחת הנה ויעל ויגהר עליו ויזורר הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו׃ ויקרא אל גיחזי ויאמר קרא אל השנמית הזאת ויקראה ותבוא אליו ויאמר שאי בנך׃ ותבא ותפל על רגליו ותשתחו ארצה ותשא את בנה ותצא׃ ואלישע שב הגלגלה והרעב בארץ ובני הנביאים ישבים לפניו ויאמר לנערו שפת הסיר הגדולה ובשל נזיד לבני הנביאים׃ ויצא אחד אל השדה ללקט ארת וימצא גפן שדה וילקט ממנו פקעת שדה מלא בגדו ויבא ויפלח אל סיר הנזיד כי לא ידעו׃ ויצקו לאנשים

Nunquid nō dixi tibi: ne illudas me? Et ille ait ad giezi. Accinge lūbos tuos: & tolle baculū meū in māu tua: & vade. Si occurrerit tibi hō: nō salutes eum: & si salutauerit te quispiā: nō rñdeas illi. Et pones baculū meū sup faciē pueri. Porro mater pueri ait. Viuit dñs & viuit aīa tua: nō dimittā te. Surrexit ergo & secut⁹ ē eā. Giezi aūt pcesserat añ eos: & posuerat baculū sup faciē pueri: & nō erat vox neqꝫ sensus. Reuersusqꝫ est in ocursū eius: & nunciauit ei dicens. Non surrexit puer. Ingressus est ergo heliseus domum. Et ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius. Ingressusqꝫ clausit ostiū sup se & sup puerum: & orauit ad dominū. Et ascēdit & incubuit sup puerū: posuitqꝫ os suum sup os eius: & oculos suos sup oculos eius: & manus suas super manus eius: & incuruauit se super eum: & calefacta est caro pueri. At ille reuersus deambulabat in domo semel huc atqꝫ illuc: & ascendit & incubuit super eum. Et oscitauit puer septies: aperuitqꝫ oculos. Et ille vocauit giezi: & dixit ei. Voca sunamitē hāc. Que vocata ingressa ē ad eum. Qui ait. Tolle filium tuum. Venit illa & corruit ad pedes eius: & adorauit super terram. Tulitqꝫ filium suum & egressa est: & heliseus reuersus est in galgalam. Erat autē fames in terra: & filii prophetarū habitabāt coram eo: dixitqꝫ vni de pueris suis. Pone ollam grandem: & coq pulmentum filiis prophetarū. Et egressus est vnus in agrū vt colligeret herbas agrestes. Inuenitqꝫ qsi vitem siluestrem: & collegit ex ea colocynthidas agri & impleuit palliū suum: & reuersus concidit in ollā pulmēti. Nesciebat eni quid eēt. Infuderunt ergo sociis

לאכול ויהי כאכלם מהנזיד והמה צעקו ויאמרו מות בסיר איש האלהים ולא יכלו לאכל׃ ויאמר וקחו קמח וישלך אל הסיר ויאמר צק לעם ויאכלו ולא היה דבר רע בסיר׃ ואיש בא מבעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שערים וכרמל בצקלנו ויאמר תן לעם ויאכלו׃ ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יהוה אכל והותר׃ ויתן לפניהם ויאכלו ויותרו כדבר יהוה׃

Cap. v.

ונעמן שר צבא מלך ארם היה איש גדול לפני אדניו ונשא פנים כי בו נתן יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל מצרע׃ וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל נערה קטנה ותהי לפני אשת נעמן׃ ותאמר אל גברתה אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון אז יאסף אתו מצרעתו׃ ויבא ויגד לאדניו לאמר כזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל׃ ויאמר מלך ארם לך בא ואשלחה ספר אל מלך ישראל וילך ויקח בידו עשר ככרי כסף וששת אלפים זהב ועשר חליפות בגדים׃ ויבא הספר אל מלך ישראל לאמר ועתה כבוא הספר הזה אליך הנה שלחתי אליך את נעמן עבדי ואספתו מצרעתו׃ ויהי כקרא מלך ישראל את הספר ויקרע

vt comederēt. Cūqꝫ gustassent de coctione: exclamauerūt dicētes. Mors in olla vir dei. Et non potuerūt comedere. At ille. Afferte inquit farinā. Cūqꝫ tulissent: misit in ollā: & ait. Infūde turbe vt comedāt. Et nō fuit amplius qcqꝫ amaritudinis in olla. Vir aūt qdā venit de balsalisa deferens viro dei panes primitiarū: & viginti panes ordeaceos & frumentū nouū in pera sua. At ille dixit. Da poplo vt comedat. Rñditqꝫ ei minister eius. Quantū est hoc vt apponā coram centū viris? Rursū ille. Da ait populo vt comedat. Hec eī dicit dominus. Comedēt & supererit. Posuit itaqꝫ corā eis. Qui comederunt & supfuit iuxta verbū domini.

5.

Naaman princeps militie regis syrie erat vir magnus apd dominū suū: & honoratus. Per illū enī dedit dñs salutem syrie. Erat aūt vir fortis & diues: sed leprosus. Porro de syria egressi fuerant latrunculi: & captiuā duxerant de terra israel puellā puulā que erat i obsequio vxoris naamā: que ait ad dominā suā. Vtinā fuisset dominus meus ad pphetā qui est in samaria: profecto curasset eum a lepra quā habet. Ingressus est itaqꝫ naaman ad dñm suū: & nūciauit ei dicēs. Sic & sic locuta est puella de terra isrl. Dixitqꝫ ei rex syrie. Vade & mittā lrās ad regem israel. Qui cum pfectus eēt & tulisset secū decē talenta argēti: & sex milia aureos: & decē mutatoria vestimētorꝫ: detulit litteras ad regem israel in hec verba. Cum acceperis epistolam hanc scito qꝫ miserim ad te naaman seruum meum vt cures eū a lepra sua. Cumqꝫ legisset rex israel litteras: scidit

בגדיו ויאמר האלהים אני להמית
ולהחיות כי זה שלח אלי לאסף
איש מצרעתו כי אך דעו נא
וראו כי מתאנה הוא לי׃ ויהי
כשמע אלישע איש האלהים
כי קרע מלך ישראל את
בגדיו וישלח אל המלך לאמר
למה קרעת בגדיך יבא נא
אלי וידע כי יש נביא בישראל׃
ויבא נעמן בסוסו וברכבו ויעמד
פתח הבית לאלישע׃ וישלח
אליו אלישע מלאך לאמר הלוך
ורחצת שבע פעמים בירדן וישב
בשרך לך וטהר׃ ויקצף נעמן
וילך ויאמר הנה אמרתי אלי
יצא יצוא ועמד וקרא בשם
יהוה אלהיו והניף ידו אל
המקום ואסף המצרע׃ הלא
טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק
מכל מימי ישראל הלא ארחץ
בהם וטהרתי ויפן וילך בחמה׃
ויגשו עבדיו וידברו אליו ויאמרו
אבי דבר גדול הנביא דבר אליך
הלוא תעשה ואף כי אמר אליך
רחץ וטהר׃ וירד ויטבל בירדן
שבע פעמים כדבר איש האלהים
וישב בשרו כבשר נער קטן
ויטהר׃ וישב אל איש האלהים
הוא וכל מחנהו ויבא ויעמד
לפניו ויאמר הנה נא ידעתי
כי אין אלהים בכל הארץ כי אם
בישראל ועתה קח נא ברכה
מאת עבדך׃ ויאמר חי יהוה
אשר עמדתי לפניו אם אקח
ויפצר בו לקחת וימאן׃ ויאמר
נעמן ולא יתן נא לעבדך משא

vestimenta sua: & ait. Nūqd de⁹ ego sū vt occidere possim & viuificare: qa iste misit ad me vt curē hoīem a lepra sua? Animaduertite & videte q occasiones querat aduersū me. Q̄d cum audisset heliseus vir dei: scidisse videlicet regē israel vestimēta sua: misit ad eum dicens. Quare scidisti vestimēta tua? Veniat ad me: & sciat esse p̄phetam in israel. Venit ergo naamā cū equis & curribus & stetit ad ostium dōm⁹ helisei. Misitq̧ ad eum heliseus nūciū dicēs. Vade & lauare septies in iordane: & recipiet sanitatē caro tua: atq̧ mūdaberis. Iratus naaman recedebat dicens. Putabam q egrederetur ad me: & stans inuocaret nomen dn̄i dei sui: & tangeret manu sua locū lepre & curaret me. Nunquid non meliores sunt abana & pharfar flumii damasci omnibus aquis israel: vt lauer in eis & munder? Cū ergo vertisset se & abiret idignās: accesserūt ad eū serui sui: & locuti sūt ei. Pater & si rē grādē dixisset tibi propheta: certe facere debueras. Quātomagis qa nunc dixit tibi lauare & mūdaberis. Descēdit & lauit septies in iordāe iuxta sermonē viri dei: & restituta est caro ei⁹ sicut caro pueri paruuli & mūdatus est. Reuersusq̧ ad virum dei cū vniuerso comitatu suo: venit & stetit coram eo: & ait. Vere scio q nō sit alius deus in vniuersa terra: nisi tm̄ in israel. Obsecro itaq̧ vt accipias bn̄dictionē a seruo tuo. At ille rn̄dit. viuit dn̄s añ quē sto: qa nō accipiā. Cū q̧ vim faceret: penit⁹ nō acquieuit. Dixitq̧ naaman. Vt vis. Sed obsecro concede mihi seruo tuo vt tollam onus

τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ εἶπεν, μὴ θεὸς ἐγὼ θανατῶσαι καὶ ζωογονῆσαι, ὅτι οὗτος ἀποστέλλει πρός με ἀποσυνάξαι ἄνδρα ἀπὸ τῆς λέπρας αὐτοῦ; πλὴν γνῶτε καὶ ἴδετε, ὅτι προφασίζεται οὗτός μοι. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἐλισαιὲ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ὅτι διέρρηξεν ὁ βασιλεὺς τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα ἰσραὴλ λέγων, ἱνατί διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου; ἐλθέτω δὴ πρός με νεεμὰν καὶ γνώσεται, ὅτι ἐστὶ προφήτης ἐν ἰσραήλ. καὶ ἦλθε νεεμὰν σὺν τοῖς ἅρμασιν αὐτοῦ καὶ ἵπποις αὐτοῦ, καὶ ἔστη ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ οἴκου ἐλισαιέ. καὶ ἀπέστειλεν ἐλισαιὲ πρὸς αὐτὸν ἄγγελον λέγων, πορευθεὶς λοῦσαι ἐν τῷ ἰορδάνῃ ἑπτάκις, καὶ ἐπιστρέψει ἡ σάρξ σου σοί, καὶ καθαρισθήσῃ. καὶ ἐθυμώθη νεεμὰν καὶ ἀπῆλθε καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἔλεγον, ὅτι ἐξελεύσεται πρός με καὶ στήσεται καὶ ἐπικαλέσεται ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπιθήσει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τόπον, καὶ ἀποσυνάξει τὸ λεπρόν. οὐχ ἀγαθὸς ἀμανᾶ καὶ φαρφὰρ ποταμοὶ δαμασκοῦ ὑπὲρ τὸν ἰορδάνην καὶ πάντα τὰ ὕδατα ἰσραήλ; οὐχὶ πορευθεὶς λούσομαι ἐν αὐτοῖς καὶ καθαρισθήσομαι; καὶ ἐπέστρεψε καὶ ἀπῆλθεν ἐν θυμῷ. καὶ προσῆλθον οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ εἶπον πρὸς αὐτόν, πάτερ, εἰ μέγαν λόγον ἐλάλησε πρὸς σὲ ὁ προφήτης, οὐκ ἂν ἐποίησας; καθότι εἶπε πρὸς σέ, λοῦσαι καὶ καθαρίσθητι. καὶ κατέβη νεεμάν, καὶ ἐβαπτίσατο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ἑπτάκις κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπέστρεψεν ἡ σὰρξ αὐτοῦ ὡς σὰρξ παιδαρίου μικροῦ, καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ αὐτὸς καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, καὶ ἦλθε καὶ ἔστη ἐνώπιον αὐτοῦ καὶ εἶπεν, ἰδοὺ δὴ ἔγνωκα, ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι ἀλλ' ἢ ἐν τῷ ἰσραήλ. καὶ νῦν λάβε εὐλογίαν ἐκ χειρὸς τοῦ δούλου σου. καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ζῇ κύριος ᾧ παρέστην ἐνώπιον αὐτοῦ, εἰ λήψομαι. καὶ παρεβιάσατο αὐτὸν λαβεῖν, καὶ οὐκ ἠθέλησε. καὶ εἶπε νεεμάν, καὶ εἰ μή, δοθήτω τῷ δούλῳ σου γόμος

C D E

Luce. 4. c.

ζεῦγος ἡμιόνων γῆς, ὅτι οὐ ποιήσει ἔτι ὁ δοῦλός σου ὁλοκαύτωμα ἢ θυσίαν θεοῖς ἑτέροις, ἀλλ' ἢ τῷ κυρίῳ μόνῳ. καὶ περὶ τοῦ λόγου τούτου ἱλάσεταί μοι κύριος τῷ δούλῳ σου ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν κύριόν μου εἰς οἶκον ῥεμμὰν προσκυνῆσαι ἐκεῖ, καὶ αὐτὸς ἐπαναπαύσεται ἐπὶ τῆς χειρός μου. καὶ προσκυνήσω ἐν οἴκῳ ῥεμμὰν ἐν τῷ προσκυνεῖν αὐτὸν εἰς οἶκον ῥεμμάν, καὶ ἱλάσεταί μοι κύριος τῷ δούλῳ σου ὑπὲρ τοῦ λόγου τούτου. καὶ εἶπεν ἐλισαιὲ πρὸς νεεμάν, πορεύου εἰς εἰρήνην. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ εἰς χαβραθὰ τῆς γῆς. καὶ εἶπε γιεζὶ τὸ παιδάριον ἐλισαιὲ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, ἰδοὺ ἐφείσατο ὁ κύριός μου τοῦ νεεμὰν τοῦ σύρου τοῦ μὴ λαβεῖν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἃ ἐνήνοχε. ζῇ κύριος ὅτι εἰ μὴ δραμοῦμαι ὀπίσω αὐτοῦ καὶ λήψομαί τι παρ' αὐτοῦ. καὶ κατεδίωξε γιεζὶ ὀπίσω νεεμάν· καὶ εἶδεν αὐτὸν νεεμὰν τρέχοντα ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ κατεπήδησεν ἀπὸ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ καὶ εἶπεν, εἰρήνη. καὶ εἶπε γιεζί, εἰρήνη. ὁ κύριός μου ἀπέσταλκέ με λέγων, ἰδοὺ νῦν παραγεγόνασι πρός με δύο παιδάρια ἐξ ὄρους ἐφραὶμ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν προφητῶν, δὸς δὴ αὐτοῖς τάλαντον ἀργυρίου καὶ δύο ἀλλασσομένας στολάς. καὶ εἶπε νεεμάν, ἐπιεικῶς λάβε δύο τάλαντα ἀργυρίου. καὶ ἐβιάσατο αὐτόν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δύο τάλαντα ἀργυρίου ἐν δυσὶ θυλακίοις καὶ δύο ἀλλασσομένας στολάς, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ δύο παιδάρια αὐτοῦ, καὶ ἦραν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἔρχονται εἰς τὸ σκοτεινόν, καὶ ἔλαβεν ἐκ χειρὸς τῶν παιδαρίων καὶ παρέθετο ἐν οἴκῳ, καὶ ἐξαπέστειλε τὰ παιδάρια. καὶ αὐτὸς εἰσῆλθε καὶ παρειστήκει τῷ κυρίῳ αὐτοῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ἐλισαιέ, πόθεν γιεζί; καὶ εἶπε γιεζί, οὐ πεπόρευται ὁ δοῦλός σου ἔνθα καὶ ἔνθα. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐλισαιέ, οὐχὶ ἡ καρδία μου ἐπορεύθη μετὰ σοῦ ὅτε κατεπήδησεν ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἅρματος εἰς συνάντησίν σοι. καὶ νῦν ἔλαβες τὸ ἀργύριον καὶ τὰ ἱμάτια, καὶ λήψῃ ἐν αὐτῷ κήπους καὶ ἐλαιῶνας καὶ ἀμπελῶνας καὶ ποίμνια καὶ βουκόλια καὶ δούλους καὶ δούλας.

F

4. reg. 18. c.

G

duorū burdonū de terra. Non enim faciet vltra seru⁹ tuus holocaustū aut victimā diis alienis: nisi dn̄o. Hoc autem solum est de quo dep̄ceris dn̄m p̄ seruo tuo: qn̄ ingredietur dominus me⁹ tēplū remō vt adoret: & illo innitēte sup manū meā: si adorauero i tēplo remō adorāte eo i eodē loco: vt ignoscat mihi dn̄s seruo tuo p̄ hac re. Qui dixit ei. Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo tp̄e. Dixitq̧ giezi puer viri dei. Pepercit dominus meus naamā syro isti: vt nō acciperet ab eo que attulit. Viuit dn̄s quia curram post eum: & accipiam ab eo aliquid. Et secutus ē giezi post tergū naaman. Quem cū vidisset ille currentē ad se: desiliit de curru i occursum eius: & ait. Recte ne sūt oia? Et ille ait. Recte. Dn̄s meus misit me ad te: dicens. Modo venerūt ad me duo adolescētes de mōte effraim: ex filiis prophetarū. Da eis talentū argenti: & vestes mutatorias duplices. Dixitq̧ naaman. Melius est vt accipias duo talēta. Et coegit eū: ligauitq̧ duo talēta argēti in duob⁹ saccis: & duplicia vestimēta & iposuit duob⁹ pueris suis: qui & portauerūt corā eo. Cūq̧ venisset iam vesperi: tulit de manu eorum: & reposuit i domo. Dimisitq̧ viros & abierūt: ipse autem ingressus stetit coram dn̄o suo. Et dixit heliseus. Vnde venis giezi? Qui respondit. Non iuit seruus tuus quoq̧. At ille ait. Nonne cor meum in presenti erat: quando reuersus ē hō de curru suo in occursum tui? Nunc igitur accepisti argentū & accepisti vestes: vt emas oliueta & vineas & oues & boues & seruos & ancillas.

צמד פרדים אדמה כי לא יעשה
עוד עבדך עלה וזבח לאלהים
אחרים כי אם ליהוה׃ לדבר הזה
יסלח יהוה לעבדך בבוא אדני בית
רמון להשתחות שמה והוא נשען
על ידי והשתחויתי בית רמן
בהשתחויתי בית רמן יסלח נא
יהוה לעבדך בדבר הזה׃ ויאמר לו
לך לשלום וילך מאתו כברת ארץ׃
ויאמר גיחזי נער אלישע איש
האלהים הנה חשך אדני את
נעמן הארמי הזה מקחת מידו את
אשר הביא חי יהוה כי אם רצתי
אחריו ולקחתי מאתו מאומה׃
וירדף גיחזי אחרי נעמן ויראה
נעמן רץ אחריו ויפל מעל המרכבה
לקראתו ויאמר השלום׃ ויאמר
שלום אדני שלחני לאמר הנה
עתה זה באו אלי שני נערים מהר
אפרים מבני הנביאים תנה נא
להם ככר כסף ושתי חלפות בגדים׃
ויאמר נעמן הואל קח ככרים
ויפרץ בו ויצר ככרים כסף בשני
חרטים ושתי חלפות בגדים
ויתן אל שני נעריו וישאו
לפניו׃ ויבא אל העפל
ויקח מידם ויפקד בבית וישלח
את האנשים וילכו׃ והוא
בא ויעמד אל אדניו ויאמר
אליו אלישע מאן גחזי ויאמר
לא הלך עבדך אנה ואנה׃
ויאמר אליו לא לבי הלך
כאשר הפך איש מעל מרכבתו
לקראתך העת לקחת את הכסף
ולקחת בגדים וזיתים וכרמים
וצאן ובקר ועבדים ושפחות׃

וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ לְעוֹלָם וַיֵּצֵא מִלְּפָנָיו מְצֹרָע כַּשָּׁלֶג׃

Cap. vi.

וַיֹּאמְרוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֶל אֱלִישָׁע הִנֵּה נָא הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים שָׁם לְפָנֶיךָ צַר מִמֶּנּוּ׃ נֵלְכָה נָּא עַד הַיַּרְדֵּן וְנִקְחָה מִשָּׁם אִישׁ קוֹרָה אֶחָת וְנַעֲשֶׂה לָּנוּ שָׁם מָקוֹם לָשֶׁבֶת שָׁם וַיֹּאמֶר לֵכוּ׃ וַיֹּאמֶר הָאֶחָד הוֹאֶל נָא וְלֵךְ אֶת עֲבָדֶיךָ וַיֹּאמֶר אֲנִי אֵלֵךְ׃ וַיֵּלֶךְ אִתָּם וַיָּבֹאוּ הַיַּרְדֵּנָה וַיִּגְזְרוּ הָעֵצִים׃ וַיְהִי הָאֶחָד מַפִּיל הַקּוֹרָה וְאֶת הַבַּרְזֶל נָפַל אֶל הַמָּיִם וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר אֲהָהּ אֲדֹנִי וְהוּא שָׁאוּל׃ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים אָנֶה נָפָל וַיַּרְאֵהוּ אֶת הַמָּקוֹם וַיִּקְצָב עֵץ וַיַּשְׁלֶךְ שָׁמָּה וַיָּצֶף הַבַּרְזֶל׃ וַיֹּאמֶר הָרֶם לָךְ וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֵהוּ׃ וּמֶלֶךְ אֲרָם הָיָה נִלְחָם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּוָּעַץ אֶל עֲבָדָיו לֵאמֹר אֶל מְקוֹם פְּלֹנִי אַלְמֹנִי תַּחֲנֹתִי׃ וַיִּשְׁלַח אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִשָּׁמֶר מֵעֲבֹר הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי שָׁם אֲרָם נְחִתִּים׃ וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ אִישׁ הָאֱלֹהִים וְהִזְהִירֹה וְנִשְׁמַר שָׁם לֹא אַחַת וְלֹא שְׁתָּיִם׃ וַיִּסָּעֵר לֵב מֶלֶךְ אֲרָם עַל הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּקְרָא אֶל עֲבָדָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הֲלוֹא תַּגִּידוּ לִי מִי מִשֶּׁלָּנוּ אֶל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר אַחַד מֵעֲבָדָיו לוֹא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי אֱלִישָׁע הַנָּבִיא אֲשֶׁר בְּיִשְׂרָאֵל יַגִּיד לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר

Sed & lepra Naamā adherebit tibi & semini tuo vsq; in sempiternū. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix. 6.

Dixerunt autem filii prophetarū ad heliseum. Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. Eamus vsq; ad iordanē & tollant singuli de sylua materias singulas: vt edificemus nobis ibi locum ad habitandū. Qui dixit. Ite. Et ait vnus ex illis. Veni ergo & tu cū seruis tuis. Respondit. Ego veniā. Et abiit cū eis. Cūq; venissent ad iordanem: cedebāt ligna. Accidit autē vt cū vnus materiā succidisset: caderet ferrum securis in aquā. Exclamauitq; ille: & ait. Heu heu heu domine mi: & hoc ipm mutuo acceperā. Dixit autē homo dei. Vbi cecidit? At ille mōstrauit ei locū: precidit ergo lignū: & misit illuc. Natauitq; ferrum: & ait. Tolle. Qui extendit manum: & tulit illud. Rex autem syrie pugnabat cōtra israel: cōsiliūq; iniit cū seruis suis: dicens in loco illo & illo ponamus insidias. Misit itaq; vir dei ad regē israel: dicēs. Caue ne transeas in locū illum: quia ibi syri in insidiis sunt. Misit itaq; rex israel ad locū quem dixerat ei vir dei: & preoccupauit eū & obseruauit se ibi nō semel neq; bis. Cōturbatumq; est cor regis syrie pro hac re: & cōuocatis seruis suis: ait. Quare non indicatis mihi: quis proditor mei sit apud regem israel? Dixitq; vnus seruorū eius. Nequaq̄ dñe mi rex. sed heliseus propheta qui est in israel indicat regi israel omnia verba quecunq; locutus fueris

καὶ ἡ λέπρα νεεμὰν κολληθήσεται ἐν σοὶ καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ προσώπου αὐτοῦ λεπρὸς ὡσεὶ χιών.

Ca. 6.

Καὶ εἶπον οἱ υἱοὶ τῶν προφητῶν πρὸς ἐλισσαῖ, ἰδοὺ δὴ ὁ τόπος ἐν ᾧ ἡμεῖς οἰκοῦμεν ἐνώπιόν σου, στενὸς ἀφ᾽ ἡμῶν. πορευθῶμεν δὴ ἕως τοῦ ἰορδάνου καὶ λάβωμεν ἐκεῖθεν ἀνὴρ δοκὸν μίαν καὶ ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ἐκεῖ τοῦ οἰκεῖν ἐκεῖ. καὶ εἶπεν ἐλισσαῖ, πορεύεσθε. καὶ εἶπεν ὁ εἷς ἐπιεικῶς, δεῦρο μετὰ τῶν δούλων σου. καὶ εἶπεν ἐλισσαῖ, ἐγὼ πορεύσομαι μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐπορεύθη μετ᾽ αὐτῶν, καὶ ἤρχοντο εἰς τὸν ἰορδάνην, καὶ ἔτεμνον ξύλα. καὶ ἐγένετο τοῦ ἑνὸς καταβάλλοντος τὴν δοκὸν, καὶ ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ στελέχους ὁ σίδηρος εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐβόησεν ὁ ἀνὴρ καὶ εἶπεν, ὦ δὴ κύριε, καὶ αὐτὸ κεχρημένον. καὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ποῦ ἔπεσεν; καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τὸν τόπον. καὶ ἀπέκνισε ξύλον καὶ ἔρριψεν ἐκεῖ, καὶ ἐπεπόλασε τὸ σιδήριον. καὶ εἶπεν ἐλισσαῖ, ὕψωσον σεαυτῷ. καὶ ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἔλαβεν αὐτό. καὶ βασιλεὺς συρίας ἦν πολεμῶν ἐν ἰσραὴλ, καὶ συνεβουλεύσατο τοῖς παισὶν αὐτοῦ λέγων, εἰς τὸν τόπον φελμωνὶ ἐλμωνὶ ποιήσωμεν ἔνεδρον. καὶ ἀπέστειλεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ πρὸς τὸν βασιλέα ἰσραὴλ λέγων, πρόσεχε τοῦ μὴ διελθεῖν τὸν τόπον τοῦτον, ὅτι ἐκεῖ σύροι ἐνεδρεύουσιν. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ εἰς τὸν τόπον ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐφυλάξατο ἐκεῖθεν οὐχ ἅπαξ οὐδὲ δίς. καὶ ἐξεκινήθη ἡ καρδία τοῦ βασιλέως συρίας περὶ τοῦ λόγου τούτου. καὶ ἐκάλεσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, οὐκ ἀπαγγελεῖτέ μοι, τίς προδίδωσί με τῷ βασιλεῖ ἰσραήλ; καὶ εἶπεν εἷς ἐκ τῶν παίδων αὐτοῦ, οὐχί κύριέ μου βασιλεῦ, ἀλλ᾽ ἐλισσαῖ ὁ προφήτης ὁ ἐν ἰσραὴλ, ἀπαγγέλλει τῷ βασιλεῖ ἰσραὴλ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃς

1. Reg. 22. b.

ἐν τῷ ταμιείῳ τοῦ κοιτῶνός σου. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, πορευθέντες ἴδετε ποῦ ἐστιν οὗτος, καὶ ἀποστείλας λήψομαι αὐτόν. καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ λέγοντες, ἰδοὺ ἐν δωθαΐμ. καὶ ἀπέστειλεν ἐκεῖ ἵππους καὶ ἅρματα καὶ δύναμιν βαρεῖαν, καὶ ἦλθον νυκτὸς καὶ περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν. καὶ ὤρθρισεν ὁ λειτουργὸς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ ἀναστῆναι, καὶ ἐξῆλθεν. καὶ ἰδοὺ δύναμις κυκλοῦσα τὴν πόλιν καὶ ἵπποι καὶ ἅρματα. καὶ εἶπε τὸ παιδάριον αὐτοῦ πρὸς αὐτόν, ὦ κύριε, τί ποιήσωμεν; καὶ εἶπεν ἐλισσαῖ, μὴ φοβοῦ, ὅτι πλείους οἱ μεθ᾽ ἡμῶν ὑπὲρ τοὺς μετ᾽ αὐτῶν. καὶ προσηύξατο ἐλισσαῖ καὶ εἶπε, κύριε ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ καὶ ἰδέτω. καὶ διήνοιξε κύριος τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ παιδαρίου καὶ εἶδε. καὶ ἰδοὺ τὸ ὄρος πλῆρες ἵππων, καὶ ἅρμα πυρὸς περικύκλῳ ἐλισσαῖ. καὶ κατέβησαν πρὸς αὐτόν. καὶ προσηύξατο ἐλισσαῖ πρὸς κύριον καὶ εἶπε, πάταξον δὴ τὸ ἔθνος τοῦτο ἀορασίᾳ. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς κύριος ἀορασίᾳ κατὰ τὸ ῥῆμα ἐλισσαῖ. καὶ εἶπεν ἐλισσαῖ πρὸς αὐτούς, οὐχ αὕτη ἡ ὁδὸς καὶ οὐχ αὕτη ἡ πόλις, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ἀπάξω ὑμᾶς πρὸς τὸν ἄνδρα ὃν ζητεῖτε. καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς εἰς σαμάρειαν. καὶ ἐγένετο ὡς εἰσήλθοσαν εἰς σαμάρειαν, καὶ εἶπεν ἐλισσαῖ, ἄνοιξον δὴ κύριε τοὺς ὀφθαλμοὺς τούτων, καὶ ἰδέτωσαν. καὶ διήνοιξε κύριος τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ εἶδον. καὶ ἰδοὺ ἦσαν ἐν μέσῳ σαμαρείας. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἐλισσαῖ ὡς εἶδεν αὐτούς, εἰ πατάξας πατάξω πάτερ; καὶ εἶπεν ἐλισσαῖ, οὐ πατάξεις, οὓς ᾐχμαλώτευσας ἐν ῥομφαίᾳ σου καὶ τόξῳ σου, σὺ πατάξεις; παράθες ἄρτους καὶ ὕδωρ ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ φαγέτωσαν καὶ πιέτωσαν καὶ ἀπελθέτωσαν πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν. καὶ παρέθηκεν αὐτοῖς παράθεσιν μεγάλην, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον, καὶ ἀπέστειλεν αὐτούς, καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν κύριον αὐτῶν. καὶ οὐ προσέθεντο ἔτι μονόζωνοι συρίας ἐλθεῖν εἰς γῆν ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα καὶ συνήθροισεν υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας πᾶσαν τὴν παρεμβολὴν αὐτοῦ, καὶ ἀνέβη καὶ περιεκάθισαν ἐπὶ σαμάρειαν. καὶ ἐγένετο

1. Par. x. d.

Gen. 19. d.

in conclaui tuo. Dixitq; eis. Ite & videte vbi sit vt mittā & capiam eū. Annūciauerunt ei dicētes. Ecce in dothaim. Misit ergo illuc equos & currus & robur exercitus. Qui cum venissent nocte: circundederūt ciuitatē. Cōsurgens autē diluculo minister viri dei egressus est viditq; exercitū in circuitu ciuitatis & equos & currus. Nunciauitq; ei: dicēs. Heu heu heu dñe mi quid faciemus. At ille respondit. Noli timere. Plures enim nobiscū sunt quā cū illis. Cumq; orasset heliseus: ait. Domine aperi oculos pueri huius vt videat. Et aperuit dominus oculos pueri: & vidit: & ecce mons plenus equorū & curruū igneorū in circuitu helisei. Hostes vero descēderūt ad eum. Porro heliseus orauit ad dñm dicens. Percute obsecro gentem hanc cecitate. Percussitq; eos dñs ne viderēt iuxta verbū helisei. Dixit autē ad eos heliseus. Nō est hec via: neq; ista est ciuitas. Sequimini me & ostendam vobis virum quem queritis. Duxit ergo eos in samariam. Cumq; ingressi fuissent in samariā: dixit heliseus. Domine aperi oculos istorum vt videant. Aperuitq; dñs oculos eorum: & viderunt se esse in medio samarie. Dixitq; rex israel ad heliseum cū vidisset eos. Nūquid percutiā eos pater mi? Et ille ait. Non percuties. Neq; enim cepisti eos gladio & arcu tuo vt percutias. Sed pone panem & aquā coram eis: vt comedāt & bibāt & vadant ad dñm suum. Appositaq; est eis ciborū magna preparatio. Et comederūt & biberūt: & dimisit eos: abierūtq; ad dñm suū. Et vltra nō venerūt latrōes syrie in terrā israel. Factū est autē post hec cōgregauit benadab rex syrie vniuersum exercitum suū: & ascēdit & obsidebat samariam. Factāq; est

בַּחֲדַר מִשְׁכָּבֶךָ׃ וַיֹּאמֶר לְכוּ וּרְאוּ אֵיכֹה הוּא וְאֶשְׁלַח וְאֶקָּחֵהוּ וַיֻּגַּד לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה בְדֹתָן׃ וַיִּשְׁלַח שָׁמָּה סוּסִים וְרֶכֶב וְחַיִל כָּבֵד וַיָּבֹאוּ לַיְלָה וַיַּקִּפוּ עַל הָעִיר׃ וַיַּשְׁכֵּם מְשָׁרֵת אִישׁ הָאֱלֹהִים לָקוּם וַיֵּצֵא וְהִנֵּה חַיִל סוֹבֵב אֶת הָעִיר וְסוּס וָרָכֶב וַיֹּאמֶר נַעֲרוֹ אֵלָיו אֲהָהּ אֲדֹנִי אֵיכָה נַעֲשֶׂה׃ וַיֹּאמֶר אַל תִּירָא כִּי רַבִּים אֲשֶׁר אִתָּנוּ מֵאֲשֶׁר אוֹתָם׃ וַיִּתְפַּלֵּל אֱלִישָׁע וַיֹּאמַר יְהוָה פְּקַח נָא אֶת עֵינָיו וְיִרְאֶה וַיִּפְקַח יְהוָה אֶת עֵינֵי הַנַּעַר וַיַּרְא וְהִנֵּה הָהָר מָלֵא סוּסִים וְרֶכֶב אֵשׁ סְבִיבֹת אֱלִישָׁע׃ וַיֵּרְדוּ אֵלָיו וַיִּתְפַּלֵּל אֱלִישָׁע אֶל יְהוָה וַיֹּאמַר הַךְ נָא אֶת הַגּוֹי הַזֶּה בַּסַּנְוֵרִים וַיַּכֵּם בַּסַּנְוֵרִים כִּדְבַר אֱלִישָׁע׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלִישָׁע לֹא זֶה הַדֶּרֶךְ וְלֹא זֹה הָעִיר לְכוּ אַחֲרַי וְאוֹלִיכָה אֶתְכֶם אֶל הָאִישׁ אֲשֶׁר תְּבַקֵּשׁוּן וַיֵּלֶךְ אוֹתָם שֹׁמְרוֹנָה׃ וַיְהִי כְּבֹאָם שֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע יְהוָה פְּקַח אֶת עֵינֵי אֵלֶּה וְיִרְאוּ וַיִּפְקַח יְהוָה אֶת עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה בְּתוֹךְ שֹׁמְרוֹן׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל אֱלִישָׁע כִּרְאֹתוֹ אוֹתָם הַאַכֶּה אַכֶּה אָבִי׃ וַיֹּאמֶר לֹא תַכֶּה הַאֲשֶׁר שָׁבִיתָ בְּחַרְבְּךָ וּבְקַשְׁתְּךָ אַתָּה מַכֶּה שִׂים לֶחֶם וָמַיִם לִפְנֵיהֶם וְיֹאכְלוּ וְיִשְׁתּוּ וְיֵלְכוּ אֶל אֲדֹנֵיהֶם׃ וַיִּכְרֶה לָהֶם כֵּרָה גְדוֹלָה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל אֲדֹנֵיהֶם וְלֹא יָסְפוּ עוֹד גְּדוּדֵי אֲרָם לָבוֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיִּקְבֹּץ בֶּן הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם אֶת כָּל מַחֲנֵהוּ וַיַּעַל וַיָּצַר עַל שֹׁמְרוֹן׃ וַיְהִי

רעב גדול בשמרון, והנה צרים
עליה, עד היות ראש חמור בשמנים
כסף, ורבע הקב דביונים בחמשה
כסף: ויהי מלך ישראל עבר על
החמה, ואשה צעקה אליו לאמר,
הושיעה אדני המלך: ויאמר אל
יושעך יהוה, מאין אושיעך המן
הגרן או מן היקב: ויאמר לה המלך
מה לך, ותאמר האשה הזאת אמרה
אלי תני את בנך ונאכלנו היום ואת
בני נאכל מחר: ונבשל את בני
ונאכלהו, ואמר אליה ביום האחר
תני את בנך ונאכלנו, ותחבא את
בנה: ויהי כשמע המלך את דברי
האשה ויקרע את בגדיו, והוא עבר
על החמה, וירא העם והנה השק על
בשרו מבית: ויאמר כה יעשה לי
אלהים וכה יוסף, אם יעמד ראש
אלישע בן שפט עליו היום:
ואלישע ישב בביתו, והזקנים
ישבים אתו, וישלח איש מלפניו
בטרם יבא המלאך אליו, והוא אמר
אל הזקנים, הראיתם כי שלח בן
המרצח הזה להסיר את ראשי,
ראו כבא המלאך סגרו הדלת,
ולחצתם אתו בדלת, הלוא קול רגלי
אדניו אחריו: עודנו מדבר עמם,
והנה המלאך ירד אליו, ויאמר הנה
זאת הרעה מאת יהוה, מה אוחיל
ליהוה עוד:

Cap. vij. ויאמר אלישע
שמעו דבר יהוה, כה אמר יהוה כעת
מחר סאה סלת בשקל, וסאתים
שערים בשקל בשער שמרון: ויען
השליש אשר למלך נשען על ידו
את איש האלהים ויאמר הנה יהוה
עשה ארבות בשמים, היהיה הדבר

fames magna in samaria: & tãdiu obsessa est donec venũdaretur caput asini octoginta argenteis: & q̃rta pars cabi stercoris colũbarũ quinq; argenteis. Cũq; rex israel transiret p murũ: mulier quedam exclamauit ad eum dicens. Salua me domine mi rex. Qui ait. Non te saluet dñs. Vnde te possum saluare: de area vel de torculari? Dixitq; ad eam rex. Quid tibi vis. Que rñdit. Mulier ista dixit mihi. Da filiũ tuum vt cõmedamus eũ hodie: & filiũ meũ comedem9 cras. Coxim9 ergo filium meũ & comedim9: dixiq; ei altera die. Da filiũ tuũ vt comedamus eũ. Que abscondit filium suum. Q̃d cum audisset rex: scidit vestimẽta sua: & transibat p murũ. Viditq; ois ppl's ciliciũ: quo vestit9 erat ad carnẽ ĩtrinsec9. Et ait rex. Hec mihi faciat deus: & hec addat: si steterit caput helisei filii saphat sup ipsum hodie. Heliseus aũt sedebat i domo sua: & senes sedebant cũ eo. Premisitq; virum & anteq̃ veniret nũci9: ille dixit ad senes. Nũquid scitis q' miserit filius homicide huc vt presciddatur caput meum. Videte ergo cũ venerit nũcius: claudite ostiũ: & nõ sinatis eũ introire. Ecce ei sonitus pedũ dñi eius post eũ est. Adhuc illo loq̃nte eis: appuit nũcius q' veniebat ad eũ. Et ait. Ecce tantũ malũ a domino est. Quid amplius expectabo a dño? 7.

Dixit autem helise9. Audite verbũ domini. Hec dicit dñs. In tpe hoc cras modius simile vno statere erit: & duo modii hordei statere vno ĩ porta samarie. Rñdẽs vnus de ducib9 sup cuius manũ rex in cũbebat: homini dei ait. Si dñs fecerit etiã cataractas ĩ celo: nunqd poterit eẽ q̃d loqueris?

fames magna in samaria. & ecce obsidebat cõtra
λιμὸς μέγας ἐν σαμαρείᾳ· καὶ ἰδοὺ περιεκάθηντο ἐπ'
eam donec fieret caput asini octoginta siclis
αὐτὴν ἕως τοῦ γενηθῆναι κεφαλὴν ὄνου ὀγδοήκοντα σίκλων
argẽti: & quarta pars cabi stercoris columbarũ
ἀργυρίου, καὶ τέταρτον τοῦ κάβου κόπρου περιστερῶν
quinq; siclis argẽti. & erat rex israel trã-
πέντε σίκλων ἀργυρίου. καὶ ἦν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ δια-
siens per murum. & mulier clamauit ad eum
πορευόμενος ἐπὶ τοῦ τείχους· καὶ γυνὴ ἐβόησε πρὸς αὐ-
tum dicẽs: salua me dñe rex. & dixit ei
τὸν λέγουσα, σῶσόν με κύριε βασιλεῦ. καὶ εἶπεν αὐ-
rex: nõ saluet te dñs: vnde te saluabo? de
τῇ βασιλεύς, μὴ σώσαι σε κύριος, πόθεν σε σώσω; ἀπὸ
area vel de torculari? & dixit ei rex:
τῆς ἅλω ἢ ἀπὸ τῆς ληνοῦ; καὶ εἶπεν αὐτῇ ὁ βασιλεύς,
quid est tibi? & dixit et mulier: mulier hec dixit
τί ἐστί σοι; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνή, ἡ γυνὴ αὕτη εἶπε
mihi: da filium tuũ & comedamus eũ hodie:
μοι, δὸς τὸν υἱόν σου καὶ καταφάγωμεν αὐτὸν σήμερον,
& filium meũ comedemus cras. & coximus filium
καὶ τὸν υἱόν μου φαγόμεθα αὔριον. καὶ ἡψήσαμεν τὸν υἱὸν
meum & comedimus eũ: & dixi ad eã in die
μου καὶ ἐφάγομεν αὐτόν, καὶ εἶπον αὐτῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
alia: da filium tuũ & comedamus eũ: & abscõdit
ἄλλῃ, δὸς τὸν υἱόν σου καὶ καταφάγωμεν αὐτόν, καὶ ἔκρυ-
dit filium suũ. & factũ est vt audiuit rex
ψε τὸν υἱὸν αὐτῆς. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς
verba mulieris: & scidit vestimẽta sua
τοὺς λόγους τῆς γυναικός, διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ·
& ipse trãsibat per murũ. & vidit pplŝ
καὶ αὐτὸς διεπορεύετο ἐπὶ τοῦ τείχους. καὶ εἶδεν ὁ λαὸς
& ecce saccus in carne eius intrinsec9. & ait
καὶ ἰδοὺ σάκκος ἐπὶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ ἔσωθεν. καὶ εἶ-
hec faciat mihi deus & hec addat: si sta
πε, τάδε ποιήσαι μοι ὁ θεὸς καὶ τάδε προσθείη, εἰ στή-
bit caput elisei filij saphat sup ipsum hodie:
σεται κεφαλὴ ἐλισαιὲ υἱοῦ σαφὰτ ἐπ' αὐτῷ σήμερον,
& eliseus sedebat in domo sua: & senio
καὶ ἐλισαιὲ ἐκάθητο ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ οἱ πρεσβύ-
res sedebãt cũ eo. & misit rex vi
τεροι ἐκάθηντο μετ' αὐτοῦ· καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄν-
rum de facie sua ad eum. & añq̃ veniret
δρα ἐκ προσώπου αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. καὶ πρὶν ἐλθεῖν
nũcius ad eũ: & eliseus dixit ad
τὸν ἄγγελον πρὸς αὐτόν, καὶ ἐλισαιὲ εἶπε πρὸς τοὺς
seniores: vidistis q' misit filius ho
πρεσβυτέρους, ἑωράκατε ὅτι ἀπέστειλεν ὁ υἱὸς τοῦ φο-
micide iste vt auferat caput meũ: videte vt ve
νευτοῦ οὗτος ἀφελεῖν τὴν κεφαλήν μου; ἴδετε ὡς ἂν
nerit nũcius claudite ostiũ: & illidite
ἔλθῃ ὁ ἄγγελος ἀποκλείσατε τὴν θύραν, καὶ παραθλίψατε
eum in ostio. nonne vox pedũ dñi
αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ· οὐκ ἰδοὺ φωνὴ τῶν ποδῶν τοῦ κυρίου
eius post eũ: adhuc ipso loquente cũ
αὐτοῦ κατόπισθεν αὐτοῦ; ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος μετ'
eis: & ecce angelus descẽdit ad eũ: & ait:
αὐτῶν, καὶ ἰδοὺ ὁ ἄγγελος κατέβη πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν,
ecce hoc malũ a dño: quid expectabo dñm ãplius?
ἰδοὺ αὕτη ἡ κακία παρὰ κυρίου, τί ὑπομείνω τῷ κυρίῳ ἔτι; Ca. 7

Et dixit eliseus: audi verbũ dñi: hec dicit
Καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου, τάδε λέγει
dñs: vt hora hec: cras mẽsura simile sicli: &
κύριος, ὡς ἡ ὥρα αὕτη, αὔριον μέτρον σεμιδάλεως σίκλου, καὶ
due mẽsure ordei siclo in porta samarie. & resp
δύο μέτρα κριθῶν σίκλου ἐν τῇ πύλῃ σαμαρείας. καὶ ἀπε-
põdit tristata sup quẽ requiescebat rex sup
κρίθη ὁ τριστάτης ἐφ' ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπανεπαύετο ἐπὶ
manũ eius hoĩ dei: & ait: & si dñs
τὴν χεῖρα αὐτοῦ τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν, ἐὰν κύριος
fecerit cataractas in celo: si erit verbũ hoc?
ποιήσῃ καταράκτας ἐν τῷ οὐρανῷ, μὴ ἔσται τὸ ῥῆμα τοῦτο;

2.Reg. 14.a. — Deut. 28.f. Thre. 4.b. — 3.Re. 19.a.

& ait eliseus: ecce tu videbis in oculis
καὶ εἶπεν ἐλισαιέ, ἰδοὺ σὺ ὄψει ἐν ὀφθαλμοῖς
tuis: & inde non comedes. & quattuor leprosi vi
σου, καὶ ἐκεῖθεν οὐ μὴ φάγῃς. καὶ τέσσαρες λεπροὶ ἄν-
ri erãt iuxta hostiũ ciuitatis: & dixit
δρες ἦσαν παρὰ τὴν θύραν τῆς πόλεως, καὶ εἶπεν
vnusquisq; ad proximũ suũ: q̃d nos sedem9 donec
ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, τί ἡμεῖς καθήμεθα ὧδε ἕως
moriamur? si dixerimus ingrediamur in
ἀποθάνωμεν; ἐὰν εἴπωμεν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν
ciuitatẽ: & fames in ciuitate: & moriemur ibi:
πόλιν, καὶ ὁ λιμὸς ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀποθανούμεθα ἐκεῖ,
& si mãserimus hic: moriemur. & nũc venite
καὶ ἐὰν καθίσωμεν ὧδε, ἀποθανούμεθα. καὶ νῦν δεῦτε
& incidamus in castra syrie: si vitã
καὶ ἐμπέσωμεν εἰς τὴν παρεμβολὴν συρίας, ἐὰν ζωογο-
dederit nobis: & viuemus. & si occiderint nos:
νήσωσιν ἡμᾶς, καὶ ζησόμεθα· καὶ ἐὰν θανατώσωσιν ἡμᾶς,
moriemur. & surrexerũt in tenebris ingrederẽt
καὶ ἀποθανούμεθα· καὶ ἀνέστησαν ἐν τῷ σκότει εἰσελθεῖν
in castra syrie. & ingressi sũt vsq; ad pte
εἰς τὴν παρεμβολὴν συρίας· καὶ εἰσῆλθον εἰς μέρους τῆς
castrorum syrie: & ecce nõ erat vir ibi. &
παρεμβολῆς συρίας, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν ἀνὴρ ἐκεῖ. καὶ
dñs audibilẽ fecit castra syrie vo-
κύριος ἀκουστὴν ἐποίησε τὴν παρεμβολὴν συρίας φω-
ce curruũ & voce equorũ & sonitu exercitus ma
νὴ ἁρμάτων καὶ φωνὴ ἵππων καὶ φωνὴ δυνάμεως με-
gni. & dixit vir ad proximũ suũ: ecce
γάλης· καὶ εἶπεν ἀνὴρ πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἰδοὺ
mercede cõduxit aduersũ nos rex israel reges
μεμίσθωται ἐφ' ἡμᾶς βασιλεὺς ἰσραὴλ τοὺς βασιλεῖς
chetteorũ & reges egypti vt venirẽt
τῶν χετταίων καὶ τοὺς βασιλεῖς αἰγύπτου τοῦ ἐλθεῖν
sup nos. & surrexerũt & fugerũt in tenebris &
ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἀνέστησαν καὶ ἀπέδρασαν ἐν τῷ σκότει καὶ
dereliquerũt tabernacula sua & equos su-
ἐγκατέλιπον τὰς σκηνὰς αὐτῶν καὶ τοὺς ἵππους αὐ-
os & asinos suos: sic erãt in castris:
τῶν καὶ τοὺς ὄνους αὐτῶν, ὡς ἔστιν ἐν τῇ παρεμβολῇ,
& fugerũt p̃ aĩas suas. & venerũt leprosi
καὶ ἔφυγον κατὰ τὰς ψυχὰς αὐτῶν. καὶ ἦλθον οἱ λεπροὶ
isti vsq; ad partẽ castrorum: & ingressi sũt vsq; ad
οὗτοι ἕως μέρους τῆς παρεμβολῆς, καὶ εἰσῆλθον ἕως
tabnaculũ vnũ: & comederũt & biberũt & tulerũt inde
σκηνώματος ἑνός, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον καὶ ἦραν ἐκεῖθεν
argentũ & aurũ & vestes: & abierũt
ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ ἱματισμόν, καὶ ἀπῆλθον
& absconderũt. & reuersi leprosi isti
καὶ κατέκρυψαν· καὶ ἐπιστρέψαντες οἱ λεπροὶ οὗτοι
ingressi sũt in tabnaculũ aliud: & ceperũt inde & abie
εἰσῆλθον εἰς σκηνὴν ἄλλην, καὶ ἔλαβον ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλ-
runt: & absconderũt. & dixerũt leprosi vnusquisq; ad
θον, καὶ κατέκρυψαν· καὶ εἶπον οἱ λεπροὶ ἕκαστος πρὸς
proximũ suũ: q̃d sic nos facimus hodie? &
τὸν πλησίον αὐτοῦ, τί οὕτως ἡμεῖς ποιοῦμεν σήμερον; καὶ
dies hec dies boni nũcii est: & nos tace-
ἡ ἡμέρα αὕτη ἡμέρα εὐαγγελίας ἐστί, καὶ ἡμεῖς σιωπῶ-
mus & manem9 vsq; ad lucẽ matutinã: & inueniem9 iniq̃tatẽ.
μεν καὶ μένομεν ἕως φωτὸς τοῦ πρωΐ, καὶ εὑρήσομεν ἀδικίαν.
nũc igit eamus & nunciemus in domũ re
καὶ νῦν δεῦρο καὶ ἀναγγείλωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασι-
gis. & ingressi sũt & clamauerũt ad portã ciuitatis:
λέως· καὶ εἰσῆλθον καὶ ἐβόησαν εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως,
& nũciauerũt eis dicẽtes: ingressi sum9 in ca-
καὶ ἀνήγγειλαν αὐτοῖς λέγοντες, εἰσήλθομεν εἰς τὴν παρεμ-
stra syrie: & ecce nõ erat ibi vir vox hoĩs: ni
βολὴν συρίας, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἔστιν ἐκεῖ ἀνὴρ οὐδὲ φωνὴ ἀνθρώπου, ἀλ-
si equus ligatus & asinus ligatus & tẽtoria eorum
λ' ἢ ἵππος δεδεμένος καὶ ὄνος δεδεμένος καὶ σκηναὶ αὐτῶν
vt sunt. & vocauerũt portarios & nunciant
ὡς εἰσί. καὶ ἐκάλεσαν τοὺς θυρωροὺς καὶ ἀναγγέλλουσι,

Qui ait. Videbis oculis tuis & inde non comedes. Quattuor ergo viri erãt leprosi iuxta ĩtroitũ porte: qui dixerunt adinuicem. Quid hic esse volumus donec moriamur? Siue ingredi voluerimus ciuitatem fame moriemur: siue mãserim9 hic morien dũ nobis ẽ. Vẽite ergo & trãsfugiamus ad castra syrie. Si pepcerint nobis viuemus: si aũt occidere voluerit nihilomin9 moriemur. Surrexerunt ergo vespi vt venirẽt ad castra syrie. Cũq; venissent ad principiũ castrorũ syrie nullũ ibidẽ repperũt. Siq̃dẽ dñs sonitũ audiri fecerat in castris syrie curruũ & equorũ & exercitus plurimi: dixeruntq; adĩuicẽ. Ecce mercede cõduxit aduersum nos rex isrl reges getheoꝝ & egyptioꝝ & venerũt sup nos. Surrexerunt ergo & fugerũt in tenebris: & dereliq̃rũt tentoria sua: & equos & asinos in castris: fugeruntq; aĩas tm̃ suas saluare cupientes. Igitur cũ venissent leprosi illi ad principiũ castrorũ ingressi sunt vnũ tabernaculũ: & comederũt & biberũt. Tuleruntq; ĩde argẽtũ & auꝝ & vestes: & abierũt & abscõderunt. Et rursũ reuersi sunt ad aliud tabernaculũ: & ĩde siliter auferẽtes abscõderunt. Dixerũtq; adinuicẽ. Nõ recte facimus. Hec enĩ dies boni nuncii est. Si tacuerimus & noluerimus nunciare vsq; mane: sceleris arguemur. Venite eamus & nunciemus in aula regis. Cumq; venissent ad portam ciuitatis: narrauerũt eis: dicentes. Iuimus ad castra syrie: & nullum ibidem reppimus hominem: nisi equos & asinos alligatos: & fixa tentoria. Ierũt ergo portarii: & nunciauerunt in

הזה, ויאמר הנכה ראה בעיניך
ומשם לא תאכל: וארבעה אנשים
היו מצרעים פתח השער, ויאמרו
איש אל רעהו, מה אנחנו ישבים
פה עד מתנו: אם אמרנו נבוא
העיר והרעב בעיר ומתנו שם, ואם
ישבנו פה ומתנו, ועתה לכו ונפלה
אל מחנה ארם, אם יחינו נחיה,
ואם ימיתנו ומתנו: ויקמו בנשף
לבוא אל מחנה ארם, ויבאו עד
קצה מחנה ארם, והנה אין שם
איש: ואדני השמיע את מחנה
ארם קול רכב קול סוס קול חיל
גדול, ויאמרו איש אל אחיו, הנה
שכר עלינו מלך ישראל את מלכי
החתים ואת מלכי מצרים לבוא
עלינו: ויקומו וינוסו בנשף, ויעזבו
את אהליהם ואת סוסיהם ואת
חמריהם, המחנה כאשר היא, וינסו
אל נפשם: ויבאו המצרעים האלה
עד קצה המחנה, ויבאו אל אהל
אחד ויאכלו וישתו, וישאו משם
כסף וזהב ובגדים, וילכו ויטמנו,
וישבו ויבאו אל אהל אחר,
וישאו משם וילכו ויטמנו: ויאמרו
איש אל רעהו, לא כן אנחנו
עשים, היום הזה יום בשרה
הוא ואנחנו מחשים, וחכינו
עד אור הבקר ומצאנו עוון,
ועתה לכו ונבאה ונגידה בית
המלך: ויבאו ויקראו אל שער
העיר, ויגידו להם לאמר, באנו
אל מחנה ארם, והנה אין שם
איש וקול אדם, כי אם הסוס אסור
והחמור אסור, ואהלים כאשר
המה: ויקרא השערים, ויגידו

בית המלך פנימה ויקם המלך לילה ויאמר אל עבדיו אגידה נא לכם את אשר עשו לנו ארם ידעו כי רעבים אנחנו ויצאו מן המחנה להחבה בהשדה לאמר כי יצאו מן העיר ונתפשם חיים ואל העיר נבא: ויען אחד מעבדיו ויאמר ויקחו נא חמשה מן הסוסים הנשארים אשר נשארו בה הנם ככל ההמון ישראל אשר נשארו בה הנם ככל המון ישראל אשר תמו ונשלחה ונראה: ויקחו שני רכב סוסים וישלח המלך אחרי מחנה ארם לאמר לכו וראו: וילכו אחריהם עד הירדן והנה כל הדרך מלאה בגדים וכלים אשר השליכו ארם בחפזם וישבו המלאכים ויגדו למלך: ויצא העם ויבזו את מחנה ארם ויהי סאה סלת בשקל וסאתים שערים בשקל כדבר יהוה: והמלך הפקיד את השליש אשר נשען על ידו על השער וירמסהו העם בשער וימת כאשר דבר איש האלהים אשר דבר ברדת המלך אליו: ויהי כדבר איש האלהים אל המלך לאמר סאתים שערים בשקל וסאה סלת בשקל יהיה כעת מחר בשער שמרון: ויען השליש את איש האלהים ויאמר והנה יהוה עשה ארבות בשמים היהיה כדבר הזה ויאמר הנך ראה בעיניך ומשם לא תאכל: ויהי לו כן וירמסו אתו העם בשער וימת:

Cap.viij. ואלישע דבר אל האשה אשר החיה את בנה לאמר קומי ולכי את

palatio regis intrinsecus. Qui surrexit nocte: et ait ad seruos suos. Dico vobis quid fecerint nobis syri. Sciunt quia fame laboramus: et idcirco egressi sunt de castris: et latitant in agris: dicentes. Cum egressi fuerint de ciuitate capiemus eos viuos: et tunc ciuitatem ingredi poterimus. Rńdit autem vnus seruorum eius. Tollamus quinque equos qui remanserunt in vrbe quia ipsi tantum sunt: in vniuersa multitudine israel: alii enim consumpti sunt: et mittentes explorare poterimus. Adduxerunt ergo duos equos: misitque rex in castra syriorum dicens. Ite et videte. Qui abierunt post eos vsque ad iordanem. Ecce autem omnis via plena erat vestibus et vasis: que proiecerant syri cum turbarentur. Reuersique nuncii indicauerunt regi. Et egressus populus diripuit castra syrie: factusque est modius simile statere vno. et duo modii ordei statere vno iuxta verbum dńi. Porro rex ducem illum in cuius manu incumbebat constituit ad portam: quem conculcauit turba in introitu porte et mortuus est iuxta quod locutus fuerat vir dei: quando descenderat rex ad eum. Factumque est secundum sermonem viri dei: quem dixerat regi quando ait. duo modii ordei statere vno erunt: et modius simile statere vno hoc eodem tempore cras in porta samarie: quando rńderat dux ille viro dei: et dixerat: etiam si dńs fecerit cataractas in celo numquid poterit fieri quod loqueris? et dixit ei: videbis oculis tuis: et inde non comedes. Euenit ergo ei sicut predictum erat: et conculcauit eum populus in porta: et mortuus est. 8.

Heliseus autem locutus est ad mulierem cuius viuere fecerat filium: dicens. Surge vade tu

εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως ἔσω. καὶ ἀνέστη ὁ βασιλεὺς νυκτὸς καὶ εἶπεν τοῖς παισὶν αὐτοῦ, ἀπαγγελῶ ὑμῖν ἃ πεποιήκασιν ἡμῖν οἱ σύροι. ἔγνωσαν ὅτι πεινῶμεν ἡμεῖς, καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς κρυβῆναι ἐν ἀγρῷ λέγοντες, ἐξελεύσονται ἐκ τῆς πόλεως, καὶ συλληψόμεθα αὐτοὺς ζῶντας καὶ εἰσελευσόμεθα εἰς τὴν πόλιν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς τῶν παίδων αὐτοῦ λέγων, λαβέτωσαν δὴ πέντε τῶν ἵππων τῶν ὑπολελειμμένων ἐνταῦθα πέντε τῶν καταλειφθέντων ἐν παντὶ ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἐκλειπόντων, ἰδού εἰσιν πᾶν τὸ πλῆθος ἰσραὴλ τὸ ἐλλιπὸν, καὶ ἀποστελοῦμεν καὶ ὀψόμεθα. καὶ ἔλαβον δύο ἀναβάτας ἵππων, καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ ὀπίσω τῆς συρίας λέγων, πορεύθητε καὶ ἴδετε. καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω αὐτῶν ἕως τοῦ ἰορδάνου. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ ὁδὸς πλήρης ἱματισμοῦ καὶ σκευῶν ὧν ἔρριψαν οἱ σύροι ἐν τῷ θαμβεῖσθαι αὐτούς. καὶ ἀπέστρεψαν οἱ ἄγγελοι καὶ ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λαὸς, καὶ διήρπασαν τὴν παρεμβολὴν συρίας. καὶ ἐγένετο μέτρον σεμιδάλεως σίκλου, καὶ δύο μέτρα κριθῆς σίκλου κατὰ τὸν λόγον κυρίου. καὶ ὁ βασιλεὺς κατέστησεν ἐπὶ τῆς πύλης τὸν τριστάτην, ἐφ᾽ ὃν ἐπανεπαύετο ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, καὶ κατεπάτησεν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐπὶ τῆς πύλης καὶ ἀπέθανεν καθὰ ἐλάλησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ὃς ἐλάλησεν ἐν τῷ καταβῆναι τὸν ἄγγελον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐγένετο καθὰ ἐλάλησεν ἐλισσαιὲ πρὸς τὸν βασιλέα λέγων, μέτρον σεμιδάλεως σίκλου καὶ δύο μέτρα κριθῶν σίκλου ἔσται αὔριον ὡς ἡ ὥρα αὕτη ἐν τῇ πύλῃ σαμαρείας. καὶ ἀπεκρίθη ὁ τριστάτης τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ καὶ εἶπεν, καὶ ἐὰν κύριος ποιήσῃ καταρράκτας ἐν τῷ οὐρανῷ, εἰ ἔσται τὸ ῥῆμα τοῦτο; καὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, ἰδοὺ ὄψει τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἐκεῖθεν οὐ φάγῃ. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ συνεπάτησεν αὐτὸν ὁ λαὸς ἐν τῇ πύλῃ καὶ ἀπέθανεν. Ca. 8.

Καὶ ἐλισσαιὲ ἐλάλησε πρὸς τὴν γυναῖκα ἧς ἐζωοποίησεν τὸν υἱὸν αὐτῆς λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύου σὺ

in domo regis intrinsecus. et surrexit rex nocte et dixit seruis suis: nunciabo vobis que fecerunt nobis syri. sciuerunt quod famelabor amus nos: et egressi sunt de castris vt latitarent in agro dicentes: egredietur de ciuitate: et capiemus eos viuos et ingrediemur in ciuitatem. et rńdit vnus seruorum eius dicens: capiant iam de equis relictis hic quinque qui remanserunt in omni israel de relictis: ecce sunt omnis multitudo israel que reliqua est: et mittemus et videbimus. et ceperunt duos ascensores equorum: et misit rex israel post syriam dicens: ite et videte. et abierunt post eos vsque ad iordanem. et ecce omnis via plena vestibus et vasis que proiecerant syri cum stupe rent ipsi. et reuersi sunt nuncii et nunciauerunt regi. et egressus est populus et diripuerunt castra syrie. et facta est mensura simile siclo: et due mensure ordei siclo iuxta verbum dńi. et rex constituit super portam tristatam: super quem requiescebat super manum eius: et conculcauit eum populus super portam et mortuus est sicut locutus est homo dei: qui locutus est quando descenderet nuncius ad eum. et factum est sicut locutus est eliseus ad regem dicens: mensura simile siclo et due mensure ordei siclo erunt cras vt dies hec in porta samarie. et rńdit tristata homini dei et dixit: et si dńs fecerit cataractas in celo: si erit verbum hoc? et dixit homo dei: ecce videbis oculis tuis et inde non comedes. et factum est sic: et conculcauit eum populus in porta et mortuus est.

Et eliseus locutus est ad mulierem cuius viuere fecit filium eius dicens: surge et vade tu

καὶ ὁ οἶκός σου καὶ παροίκει οὗ ἐὰν παροικήσῃς, ὅτι κύριος κέκληκε λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καί γε ἦλθεν ἐπὶ τὴν γῆν ἑπτὰ ἔτη. καὶ ἐποίησεν ἡ γυνὴ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπορεύθη αὐτὴ καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, καὶ παρῴκει ἐν γῇ ἀλλοφύλων ἑπτὰ ἔτη. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ τέλος τῶν ἑπτὰ ἐτῶν καὶ ἐπέστρεψεν ἡ γυνὴ ἐκ γῆς ἀλλοφύλων, καὶ ἐξῆλθε βοῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ἀγρῶν αὐτῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐλάλει πρὸς γιεζὶ τὸ παιδάριον ἐλισσαιὲ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ λέγων, διήγησαί μοι πάντα τὰ μεγαλεῖα ἃ ἐποίησεν ἐλισσαιέ. καὶ ἐγένετο αὐτοῦ διηγουμένου τῷ βασιλεῖ, ὡς ἐζωοποίησεν υἱὸν τὸν τεθνηκότα, καὶ ἰδοὺ ἡ γυνή, ἧς ἐζωοποίησε τὸν υἱὸν αὐτῆς βοῶσα πρὸς τὸν βασιλέα περὶ τοῦ οἴκου αὐτῆς καὶ περὶ τῶν ἀγρῶν αὐτῆς. καὶ εἶπεν γιεζί, κύριε βασιλεῦ αὕτη ἡ γυνὴ καὶ οὗτος ὁ υἱὸς αὐτῆς ὃν ἐζωοποίησεν ἐλισσαιέ. καὶ ἠρώτησεν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς, καὶ διηγήσατο αὐτῷ. καὶ ἔδωκεν αὐτῇ ὁ βασιλεὺς εὐνοῦχον ἕνα λέγων, ἐπίστρεψον αὐτῇ πάντα τὰ ἑαυτῆς, καὶ πάντα τὰ γεννήματα τῶν ἀγρῶν αὐτῆς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς κατέλιπε τὴν γῆν ἕως τοῦ νῦν. καὶ ἦλθεν ἐλισσαιὲ εἰς δαμασκόν. καὶ ὁ υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας ἦν ἀρρωστῶν. καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ λέγοντες, ἥκει ἐνταῦθα ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ ἀζαήλ, λάβε εἰς τὴν χεῖρά σου δῶρα καὶ πορεύου εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιζήτησον τὸν κύριον δι᾽ αὐτοῦ, καὶ εἰπὸν εἰ ζήσομαι ἐκ τῆς ἀρρωστίας μου ταύτης; καὶ ἐπορεύθη ἀζαὴλ εἰς ἀπάντησιν τῷ ἐλισσαιέ, καὶ ἔλαβεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐκ πάντων τῶν ἀγαθῶν δαμασκοῦ ἄρσιν τεσσαράκοντα καμήλων. καὶ ἦλθε καὶ ἔστη ἐνώπιον ἐλισσαιὲ καὶ εἶπεν, ὁ υἱός σου υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας ἀπέσταλκέ με πρὸς σὲ λέγων, εἰ ζήσομαι ἐκ τῆς ἀρρωστίας μου ταύτης; καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἐλισσαιέ, πορεύου καὶ εἰπὲ αὐτῷ ζωῇ ζήσῃ, καὶ αὐτὸς θανάτῳ ἀποθανεῖται, καθὼς ἔδειξέ μοι κύριος. καὶ ἔστη ἀζαὴλ

et domus tua et peregrinare vbi peregrinaberis: quoniam dńs vocauit famem super terram: et adueniet super terram septem annis. et fecit mulier iuxta verbum hominis dei: et abiit ipsa et domus sua: et peregrinata est in terra philistiim septem annis. et factum est post finem septem annorum et reuersa est mulier de terra philistiim: et egressa est vt clamaret ad regem de domo sua et de agris suis. et rex loquebatur ad giezi puerum elisei hominis dei dicens: narra mihi omnia magnalia que fecit eliseus. et factum est cum ipse narraret regi: vt viuificauit filium mortuum: et ecce mulier cuius viuificauit filium eius clamans ad regem de domo sua et de agris suis. et dixit giezi: dńe rex hec mulier et iste filius eius quem viuificauit eliseus. et interrogauit eam rex. et narrauit mulier ei. et dedit ei rex eunuchum vnum dicens: restitue ei omnia que sunt eius: et omnia germina agrorum eius a die qua reliquit terram vsque nunc. et venit eliseus in damascum. et filius ader rex syrie erat egrotans. et nunciauerunt ei dicentes: venit huc homo dei. et dixit rex azael: tolle in manu tua munera et vade in occursum hominis dei: et consule dominum per eum: et dic si viuam de egritudine mea hac? et abiit azael in occursum eius: et tulit in manu sua de omnibus bonis damasci onera quadraginta camelorum. et venit et stetit coram eliseo et dixit: filius tuus filius ader rex syrie misit me ad te dicens: si viuam de egritudine mea hac? et dixit ad eum eliseus: vade et dic ei vita viues: et ipse morte morietur: sicut ostendit mihi dńs. et stetit azael

B

C 3.Reg. 14.a.

et domus tua et peregrinare vbicumque repperis. Vocabit enim dńs famem: et veniet super terram septem annis. Que surrexit et fecit iuxta verbum hominis dei: et vadens cum domo sua: peregrinata est in terra philistiim diebus multis. Cumque finiti essent anni septem: reuersa est mulier de terra philistiim. Et egressa est vt interpellaret regem pro domo sua et pro agris suis. Rex autem loquebatur cum giezi puero viri dei: dicens. Narra mihi omnia magnalia que fecit heliseus. Cumque ille narraret regi quomodo mortuum suscitasset: apparuit mulier cuius viuificauerat filium clamans ad regem pro domo sua et pro agris suis. Dixitque giezi. Dńe mi rex hec est mulier: et hic est filius eius quem suscitauit heliseus. Et interrogauit rex mulierem. Que narrauit ei vera esse. Deditque ei rex eunuchum vnum: dicens. Restitue ei omnia que sua sunt: et vniuersos redditus agrorum a die qua reliquit terram vsque ad presens. Venit quoque heliseus damascum et benadab rex syrie egrotabat. Nunciaueruntque ei: dicentes. Venit vir dei huc. Et ait rex ad azahel. Tolle tecum munera et vade in occursum viri dei et consule dńm per eum dicens. Si euadere potero de infirmitate mea hac. Iuit igitur azahel in occursum eius habens secum munera et omnia bona damasci onera quadraginta camelorum. Cumque stetisset coram eo: ait. Filius tuus benadab rex syrie misit me ad te: dicens. Si sanari potero de infirmitate mea hac. Dixitque heliseus. Vade dic ei. Sanaberis. Porro ostendit mihi dńs quia morte morietur. Stetitque

וביתך וגורי באשר תגורי כי קרא יהוה לרעב וגם בא אל הארץ שבע שנים: ותקם האשה ותעש כדבר איש האלהים ותלך היא וביתה ותגר בארץ פלשתים שבע שנים: ויהי מקצה שבע שנים ותשב האשה מארץ פלשתים ותצא לצעק אל המלך אל ביתה ואל שדה: והמלך מדבר אל גיחזי נער איש האלהים לאמר ספרה נא לי את כל הגדלות אשר עשה אלישע: ויהי הוא מספר למלך את אשר החיה את המת והנה האשה אשר החיה את בנה צעקת אל המלך על ביתה ועל שדה ויאמר גיחזי אדני המלך זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע: וישאל המלך לאשה ותספר לו ויתן לה המלך סריס אחד לאמר השיב את כל אשר לה ואת כל תבואת השדה מיום עזבה את הארץ ועד עתה: ויבא אלישע דמשק ובן הדד מלך ארם חלה ויגד לו לאמר בא איש האלהים עד הנה: ויאמר המלך אל חזהאל קח בידך מנחה ולך לקראת איש האלהים ודרשת את יהוה מאותו לאמר האחיה מחלי זה: וילך חזאל לקראתו ויקח מנחה בידו וכל טוב דמשק משא ארבעים גמל ויבא ויעמד לפניו ויאמר בנך בן הדד מלך ארם שלחני אליך לאמר האחיה מחלי זה: ויאמר אליו אלישע לך אמר לו חיה תחיה והראני יהוה כי מות ימות: ויעמד

את פניו וישם עד בש ויבך איש
האלהים: ויאמר חזאל מדוע אדני
בכה ויאמר כי ידעתי את אשר
תעשה לבני ישראל רעה מבצריהם
תשלח באש ובחריהם בחרב
תהרג ועלליהם תרטש והרתיהם
תבקע: ויאמר חזהאל כי מה עבדך
הכלב כי יעשה הדבר הגדול הזה
ויאמר אלישע הראני יהוה אתך
מלך על ארם: וילך מאת אלישע
ויבא אל אדניו ויאמר לו מה אמר לך
אלישע ויאמר אמר לי חיה תחיה:
ויהי ממחרת ויקח המכבר ויטבל
במים ויפרש על פניו וימת וימלך
חזאל תחתיו: ובשנת חמש ליורם
בן אחאב מלך ישראל ויהושפט
מלך יהודה מלך יהורם בן
יהושפט מלך יהודה: בן שלשים
ושתים שנה היה במלכו ושמנה
שנים מלך בירושלם: וילך בדרך
מלכי ישראל כאשר עשו בית
אחאב כי בת אחאב היתה לו
לאשה ויעש הרע בעיני יהוה:
ולא אבה יהוה להשחית את יהודה
למען דוד עבדו כאשר אמר לו
לתת לו ניר ולבניו כל הימים:
בימיו פשע אדום מתחת יד יהודה
וימלכו עליהם מלך: ויעבר יורם
צעירה וכל הרכב עמו ויהי הוא
קם לילה ויכה את אדום הסביב
אליו ואת שרי הרכב וינס העם
לאהליו: ויפשע אדום מתחת יד
יהודה עד היום הזה אז תפשע
לבנה בעת ההיא: ויתר דברי יורם
וכל אשר עשה הלא הם כתובים
על ספר דברי הימים למלכי

שום בוש · בכה ידע · עשה רוע · בצר שלח · בחר · הרג רטש · הרה בקע · אמר גדל · בוא · חיה · היה לקח · כבר טבל · פרש פנה · מות מלך · שנה · עשה · היה · איש · שחת · נתן נור · יום · מלך עבר · היה · קום נכה · שור נוס · פשע · כתב

cũ eo: & cõturbatus ẽ vsq; ad suffusionẽ vultus. Fleuitq; vir dei. Cui azahel ait. Quare dominus meus flet? At ille dixit. Quia scio que facturus sis filiis israel mala. Ciuitates eorum munitas igne succendes: & iuuenes eorum interficies gladio: & paruulos eorũ elides: & prægnãtes diuides. Dixitq; azahel. Quid enim sum seruus tuus canis: vt faciam rem istã magnã? Et ait heliseus. Ostendit mihi dominus te regẽ syrie fore. Qui cũ recessisset ab heliseo: venit ad dñm suũ. Qui ait ei. Quid tibi dixit heliseus? At ille rñdit. Dixit mihi. recipies sanitatẽ. Cũq; venisset dies altera: tulit stragulũ & īfudit aquã: & expãdit sup faciẽ eius. Quo mortuo regnauit azahel p eo. Anno quinto iorã filii achab regis israel regnauit ioram filius iosaphat rex iuda. Triginta duorũ annorũ erat cũ regnare cepisset: & octo annis regnauit in ierusalẽ. Ambulauitq; in viis regũ israel: sicut ambulauerat domus achab. Filia enim achab erat vxor eius. Et fecit quod malũ est in conspectu domini. Noluit autem dñs disperdere iudam propter dauid seruũ suũ sicut promiserat ei. vt daret illi lucernam: & filiis eius cũctis diebus. In diebus eius recessit edom ne eẽt sub iuda & cõstituit sibi regem. Venitq; ioram seyra & oĩs exercitus cũ eo. Et surrexit nocte percussitq; idumeos qui eũ circũdederãt & principes curruũ. Populus aũt fugit in tabernacula sua. Recessit ergo edom ne eẽt sub iuda vsq; ad diem hãc. Tũc recessit & lobna in tpe illo. Reliqua ãt sermonũ iorã & vniuersa q̃ fecit: nonne hec scripta sũt in libro verborũ dierũ regum

ante faciem eius: & apposuit corã eo munera donec cõfusus eẽt. & fleuit homo dei: & dixit azael: quare dñs meus flet? & dixit: quia scio q̃cũq; facturus es filiis isrl mala. ciuitates eorũ munitas succẽdes in igne: & electos eorũ interficies in gladio: & paruulos eorũ allides: & pregnãtes eorũ diuides. & dixit azael: quis est seruus tuus canis mortuus: q̃ faciam verbũ magnũ hoc? & dixit ei eliseus: ostẽdit mihi dñs te regnãtẽ sup syriam. & recessit azael ab eliseo hoĩe dei: & venit ad dñm suũ. & dixit ei dñs suus: qđ dixit tibi eliseus? & ait: dixit mihi: q̃ vita viues. & factũ est altera die: & tulit stragulũ & tinxit ipsum aqua: & iniecit sup faciem eius & mortuus est: & regnauit azael pro eo. In ãno quinto ioram filii achaab regis israel regnauit ioram filius iosaphat rex iuda: filius triginta & duo ãnorũ erat ioram cũ regnaret ipse: & octo ãnis regnauit in hierusalem. & ãbulauit in via regũ israel sicut fecit domus achaab: qr filia achaab erat ei in vxorẽ. & fecit malũ corã dño. & nõ voluit dñs corrũpere iudã pp dauid seruũ suũ: sicut dixit ei vt daret ei lucernã & filiis eius oĩbus diebus. In diebus eius p̃uaricatus ẽ edõ sub manu iuda. & regnare fecit sup se regem: & ascẽdit ioram in sior ipse & oẽs currus eius. & factũ ẽ vt surrexit nocte: & percussit edom q̃ circũdederat ẽũ: & principes curruũ. & fugit pplus in tabnacula sua: & p̃uaricatus ẽ edom sub manu iuda vsq; ad diem hanc. tũc p̃uaricatus est lobna in tpe illo. & reliqua sermonũ ioram & oĩa q̃cũq; fecit: nonne hec scripta sunt in libro verborũ dierũ regum

κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ παρέθηκεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὰ δῶρα ἕως ᾐσχύνετο· καὶ ἔκλαυσεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ, καὶ εἶπεν ἀζαὴλ, τί ὅτι ὁ κύριός μου κλαίει; καὶ εἶπεν, ὅτι οἶδα ὅσα ποιήσεις τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ κακά· σὺ τὰς πόλεις αὐτῶν τὰς ὀχυρωμένας ἐμπρήσεις ἐν πυρί, καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτῶν ἀποκτενεῖς ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ τὰ νήπια αὐτῶν ἐδαφιεῖς, καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας αὐτῶν διαρρήξεις. καὶ εἶπεν ἀζαὴλ, τίς ἐστιν ὁ δοῦλός σου ὁ κύων ὁ τεθνηκώς, ὅτι ποιήσω τὸ ῥῆμα τὸ μέγα τοῦτο; καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐλισσαιέ, ἔδειξέ μοι κύριος σὲ βασιλεύοντα ἐπὶ συρίαν. καὶ ἀπῆλθεν ἀζαὴλ ἀπὸ ἐλισσαιὲ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, τί εἶπέν σοι ἐλισσαιέ; καὶ εἶπεν, εἶπέ μοι, ὅτι ζωῇ ζήσῃ. καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον, καὶ ἔλαβε τὸ στρῶμα καὶ ἔβαψεν αὐτὸ ὕδατι, καὶ περιέβαλεν ἐπὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀζαὴλ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν ἔτει πέμπτῳ τοῦ ἰωρὰμ υἱοῦ ἀχαὰβ βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ἰωρὰμ υἱὸς ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα, υἱὸς τριάκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἦν ἰωρὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ βασιλέων ἰσραὴλ καθὼς ἐποίησεν οἶκος ἀχαάβ, ὅτι θυγάτηρ ἀχαὰβ ἦν αὐτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ οὐκ ἠθέλησε κύριος διαφθεῖραι τὸν ἰούδαν διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ, καθὰ εἶπεν αὐτῷ δοῦναι αὐτῷ λύχνον καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας. ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἠθέτησεν ἐδὼμ ὑποκάτωθεν χειρὸς ἰούδα. καὶ ἐβασίλευσεν ἐφ' ἑαυτὸν βασιλέα, καὶ ἀνέβη ἰωρὰμ εἰς σιὼρ αὐτὸς καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέστη νυκτός, καὶ ἐπάταξε τὸν ἐδὼμ κυκλοῦντα ἐπ' αὐτόν, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν ἁρμάτων. καὶ ἔφυγεν ὁ λαὸς εἰς τὰ σκηνώματα αὐτῶν, καὶ ἠθέτησεν ἐδὼμ ὑποκάτωθεν χειρὸς ἰούδα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. τότε ἠθέτησε λοβνὰ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωρὰμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων

D

E

1. Par. 21.

2. Regi. 7. b.

F

iuda: & dormiuit ioram cũ patribus suis: & sepelitur cũ patribus suis in ciuitate dauid: & regnauit ochozias filius eius pro eo. In anno duodecimo iorã filii achaab regis israel regnauit ochozias filius iorã regis iuda: filius viginti & duorum ãnorum erat ochozias filius iorã cũ regnaret ipse, & regnauit anno in hierusalem: & nomẽ matris eius gotholia filia amri regis israel. & abiit in viã domus achaab: & fecit malũ corã dño: sicut domus achaab: qr gener domus achaab est. & abiit ochozias cũ ioram filio achaab in preliũ cõtra azael regẽ syrie in ramath galaad. & percusserũt syri ioram. & reuersus est rex iorã vt curaretur in iezrael de plagis qb⁹ percusserũt eũ syri in ramath galaad: cũ preliaretur ipse cũ azael rege syrie. & ochozias filius iorã rex iuda descendit vt videret iorã filiũ achaab in iezrael: qr egrotabat ipse.

Ἰούδα· καὶ ἐκοιμήθη ἰωρὰμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτεται μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ὀχοζίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν ἔτει δωδεκάτῳ τοῦ ἰωρὰμ υἱοῦ ἀχαὰβ βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ βασιλέως ἰούδα, υἱὸς εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἦν ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ ἐβασίλευσεν ἐνιαυτὸν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ γοθολία θυγάτηρ ἀμρὶ βασιλέως ἰσραήλ. καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ οἴκου ἀχαάβ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καθὼς οἶκος ἀχαάβ, ὅτι γαμβρὸς οἴκου ἀχαάβ ἐστιν. καὶ ἐπορεύθη ὀχοζίας μετὰ ἰωρὰμ υἱοῦ ἀχαὰβ εἰς πόλεμον ἐπὶ ἀζαὴλ βασιλέα συρίας εἰς ῥαμὰθ γαλαάδ. καὶ ἐπάταξαν οἱ σύροι τὸν ἰωράμ. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς ἰωρὰμ τοῦ ἰατρευθῆναι ἐν ἰεζραὴλ ἀπὸ τῶν πληγῶν ὧν ἐπάταξαν αὐτὸν οἱ σύροι ἐν ῥαμὰθ γαλαάδ, ἐν τῷ πολεμεῖν αὐτὸν μετὰ ἀζαὴλ βασιλέως συρίας. καὶ ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ βασιλεὺς ἰούδα κατέβη τοῦ ἰδεῖν τὸν ἰωρὰμ υἱὸν ἀχαὰβ ἐν ἰεζραήλ, ὅτι ἠρρώστει αὐτός.

Ca. 9.

Et eliseus ppheta vocauit vnũ filiorũ pphetarũ: & dixit ei: accinge lũbos tuos: & tolle lẽticulã olei qđ in manu tua: & vade in ramath galaad: & ingredieris & videbis ibi ieu filiũ iosaphat filii namessi: & ingredieris & suscitabis eũ de medio fratrũ suorũ: & introduces eũ in cubiculũ de cubiculo: & accipies lẽticulã olei: & fundes sup caput eius, & dices: hec dicit dñs: vnxi te in regem sup israel. & aperies hostiũ & fugies & nõ subsistes. & abiit puer propheta in ramath galaad: & ingressus ẽ. & ecce principes exercitus sedebãt. & dixit: verbũ mihi ad te princeps. & dixit ieu: ad quem ex oĩbus nobis? & dixit: ad te princeps. & surrexit & ingressus ẽ in domũ: & effudit oleum sup caput eius.

Καὶ ἐλισσαιὲ ὁ προφήτης ἐκάλεσεν ἕνα τῶν υἱῶν τῶν προφητῶν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ζῶσαι τὴν ὀσφύν σου, καὶ λάβε τὸν φακὸν τοῦ ἐλαίου τοῦ ἐν τῇ χειρί σου, καὶ πορεύθητι εἰς ῥαμὰθ γαλαάδ, καὶ εἰσελεύσῃ καὶ ὄψει ἐκεῖ ἰοὺ υἱὸν ἰωσαφὰτ υἱοῦ ναμεσσί, καὶ εἰσελεύσῃ καὶ ἀναστήσεις αὐτὸν ἐκ μέσου τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ εἰσάξεις αὐτὸν εἰς τὸ ταμιεῖον ἐκ ταμιείου, καὶ λήψῃ τὸν φακὸν τοῦ ἐλαίου, καὶ ἐπιχεεῖς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ ἐρεῖς, τάδε λέγει κύριος, κέχρικά σε εἰς βασιλέα ἐπὶ ἰσραήλ. καὶ ἀνοίξεις τὴν θύραν καὶ φεύξῃ καὶ οὐχ ὑπομενεῖς. καὶ ἐπορεύθη τὸ παιδάριον ὁ προφήτης εἰς ῥαμὰθ γαλαάδ, καὶ εἰσῆλθε. καὶ ἰδοὺ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως ἐκάθηντο. καὶ εἶπεν, λόγος μοι πρὸς σὲ ὁ ἄρχων. καὶ εἶπεν ἰού, πρὸς τίνα ἐκ πάντων ἡμῶν; καὶ εἶπεν, πρὸς σὲ ὁ ἄρχων. καὶ ἀνέστη καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἐπέχεεν τὸ ἔλαιον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

D

G

E

A

ã. 14. c.

B

iuda. Et dormiuit ioram cum patribus suis: sepultusq; ẽ cũ eis in ciuitate dauid: & regnauit ochozias filius eius pro eo. Anno duodecimo ioram filii achab regis israel regnauit ochozias filius ioram regis iude. Vigiti duorum annorũ erat ochozias cũ regnare cepisset: & vno ãno regnauit in ierusalẽ. Nomẽ mẽis eius athalia filia amri regis israel. & ambulauit in viis domus achab: & fecit qđ malũ ẽ corã dño sicut domus achab. Gener enim domus achab fuit. Abiit quoq; cum ioram filio achab ad preliandum cõtra azahel regem syrie in ramoth galaad: & vulnerauerunt syri ioram. Qui reuersus ẽ vt curaretur in iezrahel: quia vulnerauerunt eum syri in ramoth pliantẽ contra azahel regẽ syrie. Porro ochozias filius ioram rex iuda descendit inuisere ioram filiũ achab in iezrahel: quia egrotabat ibi. 9.

Eliseus ãt propheta vocauit vnũ de filiis prophetarum: & ait illi. Accinge lũbos tuos: & tolle lenticulã olei hãc in manu tua: & vade ī ramoth galaad. Cũq; veneris illuc: videbis iehu filium iosaphat filii nãsi. Et ingressus suscitabis eum de medio fratrũ suorũ: & ītroduces in īterius cubiculũ: tenensq; lenticulã olei fundes sup caput eius: & dices. Hec dicit dñs. Vnxi te regem super israel. Aperiesq; ostiũ & fugies: & non ibi subsistes. Abiit ergo adolescẽs puer propheta in ramoth galaad: & ingressus ẽ illuc. Ecce aũt principes exercitus sedebãt. Et ait. Verbũ mihi ad te o princeps. Dixitq; iehu. Ad quem ex oĩbus nobis? At ille dixit. Ad te o princeps. Et surrexit: & ingressus est cubiculũ. At ille fudit oleũ sup caput eius.

יהודה: וישכב יורם עם אבתיו
ויקבר עם אבתיו בעיר דוד וימלך
אחזיהו בנו תחתיו: בשנת שתים
עשרה שנה ליורם בן אחאב מלך
ישראל מלך אחזיהו בן יהורם
מלך יהודה: בן עשרים ושתים
שנה אחזיהו במלכו ושנה אחת
מלך בירושלם ושם אמו עתליהו
בת עמרי מלך ישראל: וילך בדרך
בית אחאב ויעש הרע בעיני יהוה
כבית אחאב כי חתן בית אחאב
הוא: וילך את יורם בן אחאב
למלחמה עם חזאל מלך ארם
ברמת גלעד ויכו ארמים את
יורם: וישב יורם המלך להתרפא
ביזרעאל מן המכים אשר יכהו
ארמים ברמה בהלחמו את חזהאל
מלך ארם ואחזיהו בן יהורם
מלך יהודה ירד לראות את יורם
בן אחאב ביזרעאל כי חלה הוא:

Cap. ix.

ואלישע הנביא קרא
לאחד מבני הנביאים ויאמר לו
חגר מתניך וקח פך השמן הזה
בידך ולך רמת גלעד: ובאת שמה
וראה שם יהוא בן יהושפט בן
נמשי ובאת והקמתו מתוך אחיו
והביאת אתו חדר בחדר: ולקחת
פך השמן ויצקת על ראשו ואמרת
כה אמר יהוה משחתיך למלך אל
ישראל ופתחת הדלת ונסתה ולא
תחכה: וילך הנער הנער הנביא
רמת גלעד: ויבא והנה שרי
החיל ישבים ויאמר דבר לי
אליך השר ויאמר יהוא אל מי
מכלנו ויאמר אליך השר: ויקם
ויבא הביתה ויצק השמן אל ראשו

שכב · קבר · שנה · עשה רוע · לחם · נכה · שוב רפא · ראה · נבא · חגר לקח · פכה ילך · בוא · קום · בוא · נוס · חכה · בוא שור · קום

ויאמר לו כה אמר יהוה אלהי
ישראל משחתיך למלך אל עם
יהוה אל ישראל והכיתה את בית
אחאב אדניך ונקמתי דמי עבדי
הנביאים ודמי כל עבדי יהוה
מיד איזבל ואבד כל בית אחאב
והכרתי לאחאב משתין בקיר
ועצור ועזוב בישראל ונתתי את
בית אחאב כבית ירבעם בן נבט
וכבית בעשא בן אחיה ואת איזבל
יאכלו הכלבים בחלק יזרעאל
ואין קבר ויפתח הדלת וינס
ויהוא יצא אל עבדי אדניו ויאמר
לו השלום מדוע בא המשגע הזה
אליך ויאמר אליהם אתם ידעתם
את האיש ואת שיחו ויאמרו
שקר הגד נא לנו ויאמר כזאת
וכזאת אמר אלי לאמר כה
אמר יהוה משחתיך למלך אל
ישראל וימהרו ויקחו איש בגדו
וישימו תחתיו אל גרם המעלות
ויתקעו בשופר ויאמרו מלך
יהוא ויתקשר יהוא בן יהושפט
בן נמשי אל יורם ויורם היה
שמר ברמת גלעד הוא וכל ישראל
מפני חזאל מלך ארם וישב
יהורם המלך להתרפא ביזרעאל
מן המכים אשר יכהו ארמים
בהלחמו את חזאל מלך ארם
ויאמר יהוא אם יש נפשכם אל
יצא פליט מן העיר ללכת להגיד
ביזרעאל וירכב יהוא וילך יזרעאלה
כי יורם שכב שמה ואחזיה מלך
יהודה ירד לראות את יורם והצפה
עמד על המגדל ביזרעאל
וירא את שפעת יהוא בבאו

Et ait. Hec dicit dominus deus israel. Vnxi te regem super populum domini israel: & percuties domum achab domini tui. Et vlciscar sanguinem seruorum meorum prophetarum: & sanguinem omnium seruorum domini de manu iezabel: perdamque omnem domum achab. Et interficiam de domo achab mingentem ad parietem & clausum & nouissimum in israel. Et dabo domum achab sicut domum hieroboam filii nabath: & sicut domum basa filii achia. Iezabel quoque comedent canes in agro iezrahel: nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque ostium & fugit. Iehu autem egressus est ad seruos domini sui: qui dixerunt ei. Recte ne sunt omnia? Quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis. Nostis hominem: & quid locutus sit. At illi responderunt. Falsum est: sed magis narra nobis. Qui ait eis. Hec & hec locutus est mihi. Et ait. Hec dicit dominus. Vnxi te regem super israel. Festinauerunt itaque: & vnusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus eius in similitudinem tribunalis: & cecinerunt tuba atque dixerunt. Regnauit iehu. Coniurauit ergo iehu filius iosaphat filii namsi contra ioram. Porro ioram obsederat ramoth galaad: ipse & omnis israel contra azahel regem syrie: & reuersus fuerat vt curaretur in iezrahel propter vulnera: quia percusserant eum syri preliantem contra azahel regem syrie. Dixitque iehu. Si placet vobis nemo egrediatur profugus de ciuitate ne vadat & nunciet in iezrahel. Et ascendit & profectus est in iezrahel. Ioram enim egrotabat ibi: & ochozias rex iuda descenderat ad visitandum ioram. Igitur speculator qui stabat super turrim iezrahel vidit globum iehu venientis.

⁊ ait ei: hec dicit dominus deus israel: vnxi te in regem super populum domini super israel:
καὶ εἶπεν αὐτῷ, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, κέχρικά σε εἰς βασιλέα ἐπὶ τὸν λαὸν κυρίου ἐπὶ τὸν ἰσραήλ,
⁊ destrues domum achaab domini tui de facie mea: ⁊ vlcisceris sanguinem seruorum meorum prophetarum: ⁊ sanguinem omnium seruorum domini de manu iezabel ⁊ de manu omnis domus achaab:
καὶ ἐξολοθρεύσεις τὸν οἶκον ἀχαὰβ τοῦ κυρίου σου ἐκ προσώπου μου, καὶ ἐκδικήσεις τὰ αἵματα τῶν δούλων μου τῶν προφητῶν, καὶ τὰ αἵματα πάντων τῶν δούλων κυρίου ἐκ χειρὸς ἰεζάβελ καὶ ἐκ χειρὸς ὅλου τοῦ οἴκου ἀχαάβ,
⁊ destrues achaab mingentem ad parietem: ⁊ clausum ⁊ derelictum in israel. ⁊ dabo domum achaab sicut domum hieroboam filii nabat: ⁊ sicut domum basa filii achia. ⁊ iezabel comedent canes in parte agri iezrael: ⁊ non erit qui sepeliat. ⁊ aperuit hostium ⁊ fugit.
καὶ ἐξολοθρεύσεις τῷ ἀχαὰβ οὐροῦντα πρὸς τοῖχον, καὶ συνεχόμενον καὶ ἐγκαταλελειμμένον ἐν ἰσραήλ. καὶ δώσω τὸν οἶκον ἀχαὰβ ὡς τὸν οἶκον ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ, καὶ ὡς τὸν οἶκον βασὰ υἱοῦ ἀχία. καὶ τὴν ἰεζάβελ καταφάγονται οἱ κύνες ἐν μερίδι τοῦ ἀγροῦ ἰεζραήλ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ θάπτων. καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ ἔφυγεν.

3.Reg. 21.f. ⁊ infra. co. C

⁊ ieu egressus est ad seruos domini sui: ⁊ dixerunt ei: pax? ⁊ dixit eis: pax. quid ingressus est insanus ille ad te? ⁊ ait ad eos: vos nostis virum ⁊ garrulitatem eius. ⁊ dixerunt: iniustum: sed nuncia nobis. ⁊ ait eis: sic ⁊ sic locutus est ad me dicens: hec dicit dominus: vnxi te in regem super populum meum israel.
καὶ ἰοὺ ἐξῆλθε πρὸς τοὺς παῖδας τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰρήνη; καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰρήνη. τί ὅτι εἰσῆλθεν ὁ ἐπίληπτος οὗτος πρὸς σέ; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς οἴδατε τὸν ἄνδρα καὶ τὴν ἀδολεσχίαν αὐτοῦ. καὶ εἶπον, ἄδικον, ἀλλὰ ἀνάγγειλον ἡμῖν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, οὕτω καὶ οὕτως ἐλάλησε πρός με λέγων, τάδε λέγει κύριος, κέχρικά σε εἰς βασιλέα ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ.
⁊ audientes festinauerunt ⁊ acceperunt vir vestem suam ⁊ posuerunt sub ieu super ascensum graduum. ⁊ cecinerunt in cornu: ⁊ dixerunt: regnauit ieu. ⁊ conuersus est ieu filius iosaphat filii namessi contra ioram. ⁊ ioram custodiebat in ramath galaad ipse ⁊ omnis israel a facie azael regis syrie. ⁊ reuersus fuit rex ioram vt curaretur in iezrael a vulneribus quibus percusserant eum syri quum preliabatur ipse cum azael rege syrie.
καὶ ἀκούσαντες ἔσπευσαν καὶ ἔλαβον ἀνὴρ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἔθηκαν ὑποκάτωθεν ἰοὺ ἐπὶ γαρὲμ τῶν ἀναβαθμῶν. καὶ ἐσάλπισαν ἐν κερατίνῃ, καὶ εἶπον, βεβασίλευκεν ἰού. καὶ συνεστράφη ἰοὺ υἱὸς ἰωσαφὰτ υἱοῦ ναμεσσὶ ἐπὶ ἰωράμ. καὶ ἰωρὰμ ἐφύλασσεν ἐν ῥαμὰθ γαλαὰδ αὐτὸς καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου ἀζαὴλ βασιλέως συρίας. καὶ ἐπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς ἰωρὰμ ἰατρευθῆναι ἐν ἰεζραὴλ ἀπὸ τῶν πληγῶν ὧν ἐπάταξαν αὐτὸν οἱ σύροι ἐν τῷ πολεμεῖν αὐτὸν μετὰ ἀζαὴλ βασιλέως συρίας.
⁊ dixit ieu si habetis animam vestram mecum: non egrediatur saluus de ciuitate vt vadat ⁊ nunciet in iezrael. ⁊ ascendit ieu ⁊ profectus est in iezrael: quia ioram curabatur in iezrael. ⁊ ochozias rex iuda descendit ad videndum ioram. ⁊ speculator stabat super turrim in iezrael ⁊ vidit puluerem turbe ieu quum veniebat ipse.
καὶ εἶπεν ἰού, εἰ ἔστι ἡ ψυχὴ ὑμῶν μετ᾽ ἐμοῦ, μὴ ἐξερχέσθω διασωζόμενος ἐκ τῆς πόλεως τοῦ πορευθῆναι καὶ ἀπαγγεῖλαι ἐν ἰεζραήλ. καὶ ἐπέβη ἰοὺ καὶ ἐπορεύθη εἰς ἰεζραήλ, διότι ἰωρὰμ ἐθεραπεύετο ἐν ἰεζραήλ. καὶ ὀχοζίας βασιλεὺς ἰούδα κατέβη ἰδεῖν τὸν ἰωράμ. καὶ ὁ σκοπὸς εἱστήκει ἐπὶ πύργου ἐν ἰεζραήλ, καὶ εἶδε τὸν κονιορτὸν τοῦ ὄχλου ἰοὺ ἐν τῷ παραγίνεσθαι αὐτόν.

D

⁊ dixit: turbam ego video. ⁊ dixit ioram: accipite ascensorem equi: ⁊ mittite in occursum eorum: ⁊ dicat: si pax.
καὶ εἶπεν, ὄχλον ἐγὼ ὁρῶ. καὶ εἶπεν ἰωράμ, λάβετε ἐπιβάτην ἵππου, καὶ ἀποστείλατε εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, καὶ εἰπάτω, εἰ εἰρήνη.

3. codē.

⁊ abiit ascensor equi in occursum eius. ⁊ dixit: hec dicit rex: si pax. ⁊ dixit ieu: quid tibi ⁊ paci? reuertere in posteriora mea. ⁊ nunciauit speculator dicens: venit nuncius vsque ad eos ⁊ non reuersus est.
καὶ ἐπορεύθη ὁ ἐπιβάτης τοῦ ἵππου εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, τάδε λέγει ὁ βασιλεύς, εἰ εἰρήνη. καὶ εἶπεν ἰού, τί σοι καὶ εἰρήνῃ; ἐπίστρεφε εἰς τὰ ὀπίσω μου. καὶ ἀπήγγειλεν ὁ σκοπὸς λέγων, ἦλθεν ὁ ἄγγελος ἕως αὐτῶν καὶ οὐκ ἀνέστρεψε.
⁊ misit ascensorem equi secundum ⁊ venit vsque ad eos. ⁊ ait: hec dicit rex: si pax. ⁊ dixit ieu: quid tibi ⁊ paci? reuertere in posteriora mea. ⁊ nunciauit speculator dicens: venit ⁊ ille vsque ad eos ⁊ non reuersus est. ⁊ incessus quasi incessus ieu filii namessi: quia incedebat. ⁊ ait ioram: iunge currus. ⁊ iunxerunt.
καὶ ἀπέστειλεν ἀναβάτην ἵππου δεύτερον καὶ ἦλθεν ἕως αὐτῶν. καὶ εἶπεν, τάδε λέγει ὁ βασιλεύς, εἰ εἰρήνη. καὶ εἶπεν ἰού, τί σοι καὶ εἰρήνῃ; ἐπίστρεφε εἰς τὰ ὀπίσω μου. καὶ ἀπήγγειλεν ὁ σκοπὸς λέγων, ἦλθεν καὶ οὗτος ἕως αὐτῶν καὶ οὐκ ἀνέστρεψεν. καὶ ἡ ἀγωγὴ ὡς ἀγωγὴ ἰοὺ υἱοῦ ναμεσσί, διότι ἐν παραλλαγῇ ἦγε. καὶ εἶπεν ἰωράμ, ζεῦξαι. καὶ ἔζευξαν τὰ ἅρματα.

E

⁊ egressus est ioram rex israel ⁊ ochozias rex iuda: vir in curru suo in occursum ieu. ⁊ inuenerunt eum in parte nabuth izraelite. ⁊ factum est vt vidit ioram ieu: ⁊ dixit: si pax ieu? ⁊ dixit ieu: quid tibi ⁊ paci? fornicationes iezabel matris tue ⁊ veneficia eius multa.
καὶ ἐξῆλθεν ἰωρὰμ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ ὀχοζίας βασιλεὺς ἰούδα, ἀνὴρ ἐν τῷ ἅρματι αὐτοῦ εἰς ἀπάντησιν ἰού. καὶ εὗρον αὐτὸν ἐν τῇ μερίδι ναβουθ τοῦ ἰεζραηλίτου. καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν ἰωρὰμ τὸν ἰού, καὶ εἶπεν, εἰ εἰρήνη ἰού; καὶ εἶπεν ἰού, τί σοι καὶ εἰρήνῃ; ἔτι αἱ πορνεῖαι ἰεζάβελ τῆς μητρός σου καὶ τὰ φάρμακα αὐτῆς τὰ πολλά.
⁊ conuertit ioram manus suas vt fugeret. ⁊ dixit ad ochoziam: dolus ochozia. ⁊ ieu impleuit manus suas in arcu: ⁊ percussit ioram inter brachia eius: ⁊ egressa est sagitta per cor eius: ⁊ incuruauit se super genua sua.
καὶ ἐπέστρεψεν ἰωρὰμ τὰς χεῖρας αὐτοῦ τοῦ φυγεῖν. καὶ εἶπε πρὸς ὀχοζίαν, δόλος ὀχοζία. καὶ ἰοὺ ἐπλήρωσε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν τῷ τόξῳ, καὶ ἐπάταξε τὸν ἰωρὰμ ἀναμέσον τῶν βραχιόνων αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθε τὸ βέλος διὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἔκαμψεν ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ.
⁊ dixit ieu ad badecar tristatam suum: tolle ⁊ proiice eum in parte agri nabuth izraelite: quia memini ego: quum ego ⁊ tu ascendentes super currus post achab patrem eius: ⁊ dominus cepit super eum assumptionem hanc dicens: si quidem sanguines nabuth ⁊ sanguines filiorum eius vidi heri ait dominus: ⁊ reddam tibi in parte hac ait dominus. ⁊ nunc tollite ⁊ proiicite eum in parte iuxta verbum domini.
καὶ εἶπεν ἰοὺ πρὸς βαδεκὰρ τὸν τριστάτην αὐτοῦ, ἆρον καὶ ῥῖψον αὐτὸν ἐν τῇ μερίδι τοῦ ἀγροῦ ναβουθ τοῦ ἰεζραηλίτου, διότι μέμνημαι ἐγώ, ὅτε ἐγὼ καὶ σὺ ἐπιβεβηκότες ἐπὶ ζεύγους ὀπίσω ἀχαὰβ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ κύριος ἔλαβεν ἐπ᾽ αὐτὸν τὸ λῆμμα τοῦτο λέγων, εἰ μὴν τὰ αἵματα ναβουθ καὶ τὰ αἵματα τῶν υἱῶν αὐτοῦ εἶδον ἐχθές φησὶ κύριος, καὶ ἀνταποδώσω σοι ἐν τῇ μερίδι ταύτῃ λέγει κύριος. καὶ νῦν ἄρατε καὶ ῥίψατε αὐτὸν ἐν τῇ μερίδι κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου.

F

3.Reg 21.f.

⁊ ochozias rex iuda vidit ⁊ fugit viam domus horti.
καὶ ὀχοζίας βασιλεὺς ἰούδα εἶδεν καὶ ἔφυγεν ὁδὸν βαιθαγάν.

Et ait. Video ego globum. Dixitque ioram. Tolle currum: & mitte in occursum eorum: & dicat vadens. Recte ne sunt omnia? Abiit ergo qui ascenderat currum in occursum eius: & ait. Hec dicit rex. Pacata sunt omnia? Dixitque iehu. Quid tibi & paci? Transi & sequere me. Nunciauit quoque speculator dicens. Venit nuncius ad eos: & non reuertitur. Misit etiam currum equorum secundum. Venitque ad eos: & ait. Hec dicit rex. Nunquid pax est? Et ait iehu. Quid tibi & paci? Transi & sequere me. Nunciauit autem speculator: dicens. Venit vsque ad eos: & non reuertitur. Est autem incessus quasi incessus iehu filii namsi. Preceps enim graditur. Et ait ioram. Iungite currum. Iunxeruntque currum eius. Et egressus est ioram rex israel: & ochozias rex iuda: singuli in curribus suis. Egressique sunt in occursum iehu: & inuenerunt eum in agro naboth iezrahelite. Cumque vidisset ioram iehu: dixit. Pax est iehu? At ille respondit. Que pax? Adhuc fornicationes iezabel matris tue & veneficia eius multa vigent. Conuertit autem ioram manum suam: & fugiens ait ad ochoziam. Insidie ochozia. Porro iehu tetendit arcum manu: & percussit ioram inter scapulas: & egressa est sagitta per cor eius: statimque corruit in curru suo. Dixitque iehu ad badacher ducem. Tolle proiice eum in agro naboth iezrahelite. Memini enim quando ego & tu sedentes in curru sequebamur achab patrem huius: quod dominus onus hoc leuauerit super eum dicens. Si non pro sanguine naboth & pro sanguine filiorum eius quem vidi heri: ait dominus: reddam tibi in agro isto dicit dominus. Nunc ergo tolle & proiice eum in agro iuxta verbum domini. Ochozias autem rex iuda videns hoc: fugit per viam domus horti:

ויאמר שפעת אני ראה ויאמר
יהורם קח רכב ושלח לקראתם
ויאמר השלום וילך רכב הסוס
לקראתו ויאמר כה אמר המלך
השלום ויאמר יהוא מה לך
ולשלום סב אל אחרי ויגד הצפה
לאמר בא המלאך עד הם ולא שב
וישלח רכב סוס שני ויבא אלהם
ויאמר כה אמר המלך שלום
ויאמר יהוא מה לך ולשלום סב
אל אחרי ויגד הצפה לאמר בא
עד אליהם ולא שב והמנהג כמנהג
יהוא בן נמשי כי בשגעון ינהג
ויאמר יהורם אסר ויאסר רכבו
ויצא יהורם מלך ישראל ואחזיהו
מלך יהודה איש ברכבו ויצאו
לקראת יהוא וימצאהו בחלקת
נבות היזרעאלי ויהי כראות
יהורם את יהוא ויאמר השלום
יהוא ויאמר מה השלום עד זנוני
איזבל אמך וכשפיה הרבים
ויהפך יהורם ידיו וינס ויאמר אל
אחזיהו מרמה אחזיה ויהוא מלא
ידו בקשת ויך את יהורם בין זרעיו
ויצא החצי מלבו ויכרע ברכבו
ויאמר אל בדקר שלשה שא
השלכהו בחלקת שדה נבות
היזרעאלי כי זכר אני ואתה
את רכבים צמדים אחרי אחאב
אביו ויהוה נשא עליו את המשא
הזה אם לא את דמי נבות ואת
דמי בניו ראיתי אמש נאם יהוה
ושלמתי לך בחלקה הזאת נאם
יהוה ועתה שא השלכהו בחלקה
כדבר יהוה ואחזיה מלך
יהודה ראה וינס דרך בית הגן

perſecutuſq; ē eū iehu: & ait. Etiam hunc percutite in curru ſuo. Et pcuſſerunt eū in aſcenſu gaber qui ē iuxta ieblaam. Qui fugit in mageddo: & mortuus eſt ibi. Et impoſuerunt eū ſerui eius ſuper currū ſuum & tulerūt in ieruſalē: ſepelierūtq; in ſepulchro cū patrib9 ſuis in ciuitate dauid. Ano vndecimo ioram filii achab regis iſrael: regnauit ochozias ſuper iudā: venitq; iehu i iezrabel. Porro iezabel introitu eius audito depixit oculos ſuos ſtibio & ornauit caput ſuū & reſpexit per feneſtrā ingredientē iehu per portā & ait. Nunqd pax p̄t eſſe zamri qui interfecit dn̄m ſuū? Leuauitq; iehu faciē ſuam ad feneſtrā: & ait. Que eſt iſta? Et inclinauerunt ſe ad eum duo vel tres eunuchi: at ille dixit eis. Precipitate eam deorſum. Et precipitauerunt eam: aſperſuſq; ē ſanguine paries & equorū vngule conculcauerūt eā. Cumq; introgreſſus eēt vt comederet biberetq;: ait. Ite & videte maledictam illam & ſepelite eam: quia filia regis eſt. Cumq; iſſent vt ſepelirent eam non inuenerūt niſi caluariā & pedes & ſummas manus. Reuerſiq; nunciauerūt ei. Et ait iehu. Sermo domini eſt quem locutus eſt per ſeruū ſuum heliam teſbitē: dicēs. In agro iezrahel comedent canes carnes iezabel. Et erūt carnes iezabel ſicut ſtercus ſup faciē terre in agro iezrahel: ita vt p̄tereūtes dicant. Heccine eſt illa iezabel? 10.

Cap.x.

Erant autem achab ſeptuagīta filii in ſamaria. Scripſit ergo iehu litteras: & miſit ī ſamariā ad optimates ciuitatis & ad maiores natu: & ad nutricios achab: dicens. Statim vt acceperitis litteras has qui habetis filios dn̄i vr̄i & currus & equos & ciuitates firmas & arma: eligite meliorē

& eū qui vobis placuerit de filiis dn̄i vr̄i: & eū ponite ſup ſoliū patris ſui: & pugnate pro domo dn̄i vr̄i. Timuerunt illi vehemēter: & dixerunt. Ecce duo reges non potuerūt ſtare corā eo: & quō nos valebimus reſiſtere? Miſerunt ergo p̄poſiti dom9 & p̄fecti ciuitatis & maiores natu & nutricii ad iehu: dicētes. Serui tui ſumus: quecūq; iuſſeris faciemus: nec cōſtituemus nobis regē. Quecunq; tibi placent fac. Reſcripſit aūt eis litteras ſecūdo: dicēs. Si mei eſtis: & obeditis mihi: tollite capita filiorum domini veſtri: & venite ad me hac eadē hora cras in iezrahel. Porro filii regis ſeptuaginta viri apud optiates ciuitatis nutriebantur. Cūq; veniſſent littere ad eos: tulerūt filios regis & occiderūt ſeptuaginta viros: & poſuerunt capita eorū ī cophinis: & miſerunt ad eum in iezrahel. Venit aūt nūcius ad eū & indicauit ei: dicens. Attulerūt capita filiorum regis. Qui r̄ndit. Ponite ea ad duos aceruos iuxta introitū porte vſq; mane. Cūq; diluxiſſet egreſſus ē & ſtās dixit ad omnem populum. Iuſti eſtis. Si ego coniuraui cōtra dn̄m meū & interfeci eū: quis percuſſit oēs hos? Videte ergo nunc qm̄ non cecidit de ſermōibus dn̄i ī terrā quos locutus eſt dn̄s ſup domū achab: & dominus fecit quod locutus eſt in manu ſerui ſui helie. Percuſſit igitur iehu oēs qui reliq erāt de domo achab in iezrahel & vniuerſos optimates eius & notos & ſacerdotes: donec nō remanerent ex eo reliquie. Et ſurrexit & venit in ſamariam. Cūq; veniſſet ad cameram paſtorum in via inuenit

fratres ochozie regis iuda: Dixitq; ad eos. Qui nā estis vos? Qui rñderūt Frēs ochozie regis sumus: & descēdimus ad salutādos filios regis & filios regine. Qui ait. Comprehēdite eos viuos. Quos cū cōphēdissent viuos: iugulauerūt eos in cisterna iuxta camerā qdragīta duos viros: & nō reliquit ex eis quēq̄. Cūq; abisset īde: iuenit ioādab filiū rechab in occursū sibi. Et bñdixit ei. Et ait iehu ad eum. Nunqd est cor tuū rectū cū corde meo: sicut cor meū cū corde tuo? Et ait ionadab. Est. Si ē inquit: da mihi manum tuam. Qui dedit ei manū suā. At ille leuauit eū ad se in currū: dixitq; ad eū. Veni mecū & vide zelū meū p dño. Et ipositū in curru suo duxit ī samariā. Et pcussit oēs qui reliqui fuerant de achab in samaria vsq; ad vnū: iuxta verbum dñi qd locutus est p heliā. Cōgregauit ergo iehu oēm populū: & dixit ad eos. Achab coluit baal parum: ego āt colā eum amplius. Nūc igitur oēs pphetas baal & vniuersos seruos eius & cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me. Nullus sit qui nō veniat. Sacrificiū ei grande est mihi baal. Quicūq; defuerit non viuet. Porro iehu faciebat hoc īsidiose: vt disperderet cultores baal: & dixit. Sctificate diem solēnē baal. Vocauitq; & misit in vniuersos terminos israel: & venerūt cūcti serui baal. Nō fuit residuus ne vnus quidem q nō veniret. Et ingressi sunt templum baal. Et repleta ē dom⁹ baal a sūmo vsq; ad sūmū. Dixitq; his q preerant sup vestes. Proferte vestimenta vniuersis seruis baal. Et ptulerūt eis vestes. Ingressusq; iehu & ioādab filius rechab templum baal: ait cultoribus baal. Perquirite

& videte ne quis forte vobiscum sit de seruis dñi: sed vt sint serui baal soli. Ingressi sunt igitur vt facerent victimas & holocausta: iehu aūt pparauerat sibi foris octoginta viros: & dixerat eis. Quicūq; fugerit de hominib⁹ his quos ego adduxero ī manus vestras: aīa eius erit p aīa illius. Factū ē aūt cum completū esset holocaustum pcepit iehu militibus & ducibus suis. Ingredimini & percutite eos. Null⁹ euadat. Percusseruntq; eos in ore gladii & proiecerūt milites & duces. Et ierūt in ciuitatē templi baal: & ptulerūt statuam de phano baal: & cōbusserūt & cōminuerūt eam. Destruxerunt quoq; edem baal: & fecerūt pro ea latrinas vsq; in diē hāc. Deleuit itaq; iehu baal de israel. verūtñ a peccatis hieroboā filii nabath qui peccare fecit israel nō recessit: nec dereliquit vitulos aureos q erāt ī bethel & in dan. Dixit aūt dñs ad iehu. Quia studiose egisti qd rectū erat & placebat in oculis meis: & oīa q̄ erāt ī corde meo fecisti cōtra domum achab: filii tui vsq; ad quartā generationē sedebūt super thronum israel. Porro iehu nō custodiuit vt ambularet in lege dñi dei israel ī toto corde suo: nō eī recessit a pctīs hieroboā qui peccare fecerat israel. In diebus illis cepit dominus tedere super israel. Percussitq; eos azahel in vniuersis finibus israel: a iordane cōtra orientalē plagam: oēm terram galaad & gad & ruben & manasse: ab aroer q̄ est super torrentem arnon & galaad & basan. Reliqua autem verborū iehu & vniuersa que fecit & fortitudo eius: nonne hec scripta sunt in libro verborū dierum regum

"israel.'Et dormiuit' iehu'cum'patribus suis: 'sepelierūtq3'eū'i samaria:'& regnauit'ioachaz 'filius eius'p eo.'Dies ăt 'quos'regnauit 'iehu'super'israel'viginti'& octo 'ăni sunt'in samaria.

Cap. xi.

Athalia vero'mater 'ochozie'vidēs 'mortuū'filiū suū'surrexit'& interfecit'oē'semē'regiū. 'Tollens autem 'iosaba'filia'regis'iorā 'soror 'ochozie'ioas'filiū'ochozie:'furata est 'eū'de medio 'filiorum 'regis'qui interficiebantur'& nutricem eius'de triclinio: '& abscondit'eū'a facie 'athalie'vt non 'interficeretur: 'eratq3 'cū ea'sex'annis'clam i 'domo'dñi.'Porro athalia'regnauit'super 'terram.'Anno autē'septimo'misit 'ioiada:'& assumens'cēturiones '& milites'introduxit'ad 'se in'templum'domini: 'pepigitq3'cū eis'fedus. 'Et adiurans'eos 'in domo'dñi:'ostendit 'eis'filium 'regis:'& precepit illis 'dicēs.'Iste est'sermo 'quē'facere debetis.'Tertia pars'vestrum 'introeat'sabbato'& obseruet'excubias'domus 'regis.'Tertia aūt pars 'sit'ad portam'seyr: '& tertia ps sit'ad portā q̃ est'post hītaculū'scutariorum:'& custodietis 'excubias'domus'messa.'Due vero'ptes'e vobis'oēs'egredientes 'sabbato'custodiāt'excubias'domus 'domini'circa'regem: '& vallabitis 'eum'habentes'arma'in manibus vestris. 'Si quis aūt ingressꝰ fuerit'septū tēpli'interficiatur.'Eritisq3'cum rege 'introeunte'& egrediente.'Et fecerūt'centuriones'iuxta omnia'que cū 'pcepat eis'ioiada'sacerdos.'Et assumentes 'singuli'viros suos'qui ingrediebantur'sabbatū 'cū his'q egrediebātur 'e sabbato:'venerūt'ad 'ioiadam'sacerdotem. Qui'dedit eis

israeli: τ dormiuit cum patribus suis: τ
ἰσραήλ· καὶ ἐκοιμήθη ἰοὺ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ
sepelitur in samaria: τ regnauit ioachas filius eius
ἐθάπτη ἐν σαμαρείᾳ, καὶ ἐβασίλευσεν ἰωαχὰς υἱὸς αὐτοῦ
pro eo. τ dies quibus regnauit ieu sup
ἀντ' αὐτοῦ. καὶ αἱ ἡμέραι ἃς ἐβασίλευσεν ἰοὺ ἐπὶ
israel viginti τ octo anni in samaria.
ἰσραὴλ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐν σαμαρείᾳ. Ca. 11.

Et gotholia mater ochozie vidit quod mortuus est
Καὶ γοθολία ἡ μήτηρ ὀχοζίου εἶδεν ὅτι ἀπέθανεν
filius suus: τ surrexit τ disperdidit omne semen regni. τ accepit iosabee filia
ὁ υἱὸς αὐτῆς, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπώλεσεν πᾶν τὸ σπέρμα τῆς βασιλείας. καὶ ἔλαβεν ἰωσαβεὲ θυγάτηρ
regis ioram: soror at ochozie ioas filium
τοῦ βασιλέως ἰωρὰμ, ἀδελφὴ δὲ ὀχοζίου τὸν ἰωὰς υἱὸν
ochozie fratris sui: τ furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur:
ὀχοζίου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, καὶ ἔκλεψεν αὐτὸν ἐκ μέσου τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως τῶν θανατουμένων, αὐτὸν
τ nutricem eius. τ abscondit eum in triclinio lectorum a facie gotholie: τ non
καὶ τὴν τροφὸν αὐτοῦ, καὶ ἔκρυψεν αὐτὸν ἐν τῷ ταμιείῳ τῶν κλινῶν ἐκ προσώπου γοθολίας, καὶ οὐκ
interfectus est. τ erat cum ea in domo dñi absconditus sex annis. τ gotholia regnauit sup terram.
ἐθανατώθη. καὶ ἦν μετ' αὐτῆς ἐν οἴκῳ κυρίου κρυπτόμενος ἓξ ἔτη. καὶ γοθολία ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς γῆς.
τ in anno septimo misit ioiada sacerdos τ assumpsit centuriones militum τ
καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἀπέστειλεν ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς, καὶ ἔλαβεν τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν χορρὶ καὶ τῶν
cursorum: τ introduxit eos ad se in domum domini: τ pepigit cum eis fedus: τ adiurauit eos
ῥασεὶμ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν εἰς οἶκον κυρίου, καὶ διέθετο αὐτοῖς διαθήκην, καὶ ὥρκισεν αὐτοὺς
coram dño: τ ostendit eis filium regis. τ precepit eis dicens: iste sermo
ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων, τοῦτο τὸ ῥῆμα
quem facietis: tertia pars ex vobis ingrediétes sabbato: obseruent custodiā domus regis:
ὃ ποιήσετε, τὸ τρίτον ἐξ ὑμῶν εἰσπορευέσθω τὸ σάββατον, καὶ φυλάξετε φυλακὴν οἴκου τοῦ βασιλέως:
τ tertia pars in porta viarū: τ tertia pars in porta post cursores: τ custodietis
καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ πύλῃ τῶν ὁδῶν, καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ πύλῃ ὀπίσω τῶν παρατρεχόντων, καὶ φυλάξετε
custodiā domus messae. τ due manus in vobis omnis q egreditur sabbato custodiet custodiā domus dñi circa regē.
τὴν φυλακὴν τοῦ οἴκου μεσσαέ. καὶ δύο χεῖρες ἐν ὑμῖν, πᾶς ὁ ἐκπορευόμενος τὸ σάββατον φυλάξουσι τὴν φυλακὴν οἴκου κυρίου πρὸς τὸν βασιλέα.
τ vallate circa regem in circuitu vir: τ arma eius in manu eius: τ q ingreditur in atriū tēpli morietur.
καὶ κυκλώσατε περὶ τὸν βασιλέα κύκλῳ ἀνὴρ, καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ εἰσπορευόμενος εἰς τὰ σαδηρὼθ ἀποθανεῖται.
τ fitis cū rege qū ingreditur ipse τ qū egreditur. τ fecerūt centuriones iuxta oia quecūq3 preceperat eis ioiade sacerdos.
καὶ γίνεσθε μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτὸν καὶ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι. καὶ ἐποίησαν οἱ ἑκατόνταρχοι κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτοῖς ἰωδαὲ ὁ ἱερεύς.
τ ceperūt vnusquisq3 viros suos qui ingrediebantur sabbato cū his q egrediebātur sabbato. τ ingressi sūt ad ioiade sacerdotē: τ
καὶ ἔλαβον ἕκαστος τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ, τοὺς εἰσπορευομένους τὸ σάββατον μετὰ τῶν ἐκπορευομένων τὸ σάββατον. καὶ εἰσῆλθον πρὸς ἰωαδὲ τὸν ἱερέα, καὶ
dedit eis sacerdos centurionibus
ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ ἱερεὺς τοῖς ἑκατοντάρχοις τὰς

'hastas'& arma 'regis'dauid:'que erant 'in domo'domini. 'Et steterūt'singuli habētes'arma'in manu sua 'a parte'templi'dextera 'vsq3 ad'ptem 'sinistrā'altaris'& edis 'circum'regem. 'Produxitq3'filiū'regis '& posuit 'super eum'diadema '&'testimonium. 'Feceruntq3'eū'regē'& vnxerūt:'& plaudentes 'manu'dixerunt.'Viuat 'rex.'Audiuit autem 'athalia'vocem'populi 'currentis:'& ingressa 'ad'turbas in'templum 'domini'vidit 'regem'stantē'sup'tribunal'iuxta morem: '& cantores'& tubas'p'pe'eum: 'oēmq3'ppl'm'terre'letātē'& canentem 'tubis:'& scidit 'vestimēta sua:'clamauit q3.'Coniuratio:'coniuratio.'Precepit aūt'ioiada 'cēturionibus 'qui erāt super'exercitū '& ait'eis. 'Educite'eā extra 'septa'templi: '& quicunq3 'eam'secutus fuerit'feriatur'gladio.'Dixerat'eni'sacerdos:'non'occidatur in 'tēplo'dñi.'Imposuerūtq3'ei'manus'& impegerunt eam p'viā'introitꝰ 'equorū iuxta'palaciū '& interfecta est'ibi.'Pepigit ergo'ioiada'fedus 'inter'dñm'&'regē'& inter'populum: 'vt esset'populus'dñi: '& inter'regem '& ppl'm.'Ingressusq3 ē 'oīs'populus'terre 'tēplū'baal:'& destruxerunt'aras eius:'& imagines'cōtriuerunt 'valide:'mathan'quoq3 'sacerdotē'baal'occiderunt'coram'altari. 'Et posuit'sacerdos'custodias'in domo'dñi. 'tulitq3'centuriones'& 'cerethi '& pheleti'legiones'& 'omnem'populū'terre: 'deduxeruntq3'regem 'de domo'domini. 'Et venerūt per viā'porte'scutariorū i palaciū: '& sedit'super'thronū 'regum.

pharetras τ hastas dauid regis: q erāt in domo dñi: τ steterūt cursores vnusquisq3:
φαρέτρας καὶ τὰ δόρατα δαυὶδ τοῦ βασιλέως, τὰ ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἔστησαν οἱ παρατρέχοντες ἕκαστος,
τ arma sua in manu sua ab humero domus dextero vsq3 ad humerū domus sinistrū altaris τ domus circa regem
καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τῆς δεξιᾶς ἕως τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τῆς ἀριστερᾶς τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου περὶ τὸν βασιλέα
in circuitu. τ eduxit filiū regis: τ dedit sup eū sctificationē τ testimoniū: τ vnxit eum τ regē cōstituit eū. τ plauserūt ppls
κύκλῳ, καὶ ἐξήγαγε τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔδωκεν ἐπ' αὐτὸν τὸ ἁγίασμα καὶ τὸ μαρτύριον, καὶ ἔχρισεν αὐτὸν καὶ ἐβασίλευσεν αὐτὸν. καὶ ἐκρότησαν ὁ λαὸς ταῖς
manibꝰ suis: τ dixerūt: viuat rex. τ audiuit gotholia vocē cursorum τ populi. τ venit ad ppl'm in domū dñi: τ vidit.
χερσὶν αὐτῶν, καὶ εἶπον, ζήτω ὁ βασιλεύς. καὶ ἤκουσε γοθολία τὴν φωνὴν τῶν παρατρεχόντων καὶ τοῦ λαοῦ, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν λαὸν εἰς οἶκον κυρίου, καὶ εἶδεν.
τ ecce rex stabat sup tribunal iuxta morē. τ cātores τ tube circa regem: τ ois ppls terre letās τ canēs in tubis. τ scidit vestimētū suū gotholia: τ clamauit: cōiuratio cōiuratio. τ precepit ioiade sacerdos cēturionibus τ speculatoribꝰ
καὶ ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς εἱστήκει ἐπὶ τοῦ στύλου κατὰ τὸ κρίμα. καὶ οἱ ᾠδοὶ καὶ αἱ σάλπιγγες πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς χαίρων καὶ σαλπίζων ἐν σάλπιγξι. καὶ διέρρηξεν γοθολία τὸν ἱματισμὸν αὐτῆς, καὶ ἐβόησε, σύνδεσμος σύνδεσμος. καὶ ἐνετείλατο ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς τοῖς ἑκατοντάρχοις καὶ τοῖς ἐπισκόποις
exercitus: τ dixit ad eos: educite eam extra septa: τ q ingressus fuerit post eam morietur gladio: qz dixerat sacerdos: nō occidatur in domo dñi. τ imposuerūt ei manus: τ induxerunt eā via introitus equorū domꝰ regis: τ interfecerūt eā ibi. τ pepigit ioiade sacerdos fedus inter dñm τ inter regē τ inter ppl'm vt esset in ppl'm dño.
τῆς δυνάμεως, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐξαγάγετε αὐτὴν ἔσωθεν τῶν σαδηρὼθ, καὶ ὁ εἰσπορευόμενος ὀπίσω αὐτῆς θανατωθήτω ῥομφαίᾳ, ὅτι εἶπεν ὁ ἱερεὺς, μὴ ἀποθανέτω ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἐπέβαλον αὐτῇ χεῖρας, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν ὁδὸν εἰσόδου τῶν ἵππων οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὴν ἐκεῖ. καὶ διέθετο ἰωαδὲ ὁ ἱερεὺς διαθήκην ἀναμέσον κυρίου καὶ ἀναμέσον τοῦ βασιλέως καὶ ἀναμέσον τοῦ λαοῦ τοῦ εἶναι εἰς λαὸν τῷ κυρίῳ.
τ ingressus ēois ppls terre in domū baal: τ destruxerūt eā τ altaria eius: τ imagines eius cōtriuerūt accurate. τ mathan sacerdote baal occiderunt an facie altarium. τ cōstituit sacerdos custodes in domo dñi. τ tulit centuriones τ militū τ cursorū: τ oēm ppl'm terre: τ deduxerūt regē de domo dñi: τ adduxerūt eū via porte cursorum domꝰ regis. τ collocauerūt eum sup thronū regum.
καὶ εἰσῆλθε πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς εἰς τὸν οἶκον τοῦ βάαλ, καὶ κατέσπασαν αὐτὸν καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτοῦ, καὶ τὰς εἰκόνας αὐτοῦ συνέτριψαν ἀσφαλῶς. καὶ τὸν ματθὰν τὸν ἱερέα τοῦ βάαλ ἀπέκτειναν πρὸ προσώπου τῶν θυσιαστηρίων. καὶ κατέστησεν ὁ ἱερεὺς ἐπισκόπους εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἔλαβε τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν χορρὶ καὶ τῶν ῥασεὶμ, καὶ πάντα τὸν λαὸν τῆς γῆς, καὶ κατήγαγον τὸν βασιλέα ἐξ οἴκου κυρίου, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν παρατρεχόντων οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκάθισαν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ θρόνου τῶν βασιλέων.

וישמח כל עם הארץ והעיר שקטה ואת עתליהו המיתו בחרב בית המלך׃ בן שבע שנים יהואש במלכו׃

Cap. xij.

בשנת שבע ליהוא מלך יהואש וארבעים שנה מלך בירושלם ושם אמו צביה מבאר שבע׃ ויעש יהואש הישר בעיני יהוה כל ימיו אשר הורהו יהוידע הכהן׃ רק הבמות לא סרו עוד העם מזבחים ומקטרים בבמות׃ ויאמר יהואש אל הכהנים כל כסף הקדשים אשר יובא בית יהוה כסף עובר איש כסף נפשות ערכו כל כסף אשר יעלה על לב איש להביא בית יהוה׃ יקחו להם הכהנים איש מאת מכרו והם יחזקו את בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק׃ ויהי בשנת עשרים ושלש שנה למלך יהואש לא חזקו הכהנים את בדק הבית׃ ויקרא המלך יהואש ליהוידע הכהן ולכהנים ויאמר אלהם מדוע אינכם מחזקים את בדק הבית ועתה אל תקחו כסף מאת מכריכם כי לבדק הבית תתנהו׃ ויאתו הכהנים לבלתי קחת כסף מאת העם ולבלתי חזק את בדק הבית׃ ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקב חר בדלתו ויתן אתו אצל המזבח מימין בבוא איש בית יהוה ונתנו שמה הכהנים שמרי הסף את כל הכסף המובא בית יהוה׃ ויהי כראותם כי רב הכסף בארון ויעל ספר המלך והכהן הגדול ויצרו וימנו את הכסף הנמצא בית יהוה׃ ונתנו את

Letatusq; est ois populus terre: & ciuitas conquieuit: athalia aūt occisa est gladio in domo regis: septēq; annorū erat ioas cū regnare cepisset. 12.

Anno septimo iehu regnauit ioas. Quadraginta annis regnauit in ierusalem: nomē matris eius sebia de bersabee. Fecitq; ioas rectum corā dño cunctis diebus quibus docuit eum ioiada sacerdos. Verū tamen excelsa nō abstulit. Adhuc eī populus imolabat & adolebat in excelsis incēsum. Dixitq; ioas ad sacerdotes. Oēm pecuniā sctōrū q illata fuerit in templū dñi a ptereuntibus q offertur p pcio aie & quam spōte & arbitrio cordis sui inferūt in teplum dñi: accipiant illam sacerdotes iuxta ordinem suum: & instaurent sartatecta domus: si quid necessariū viderint instauratione. Igitur vsq; ad vicesimum tertium annum regis ioas nō instaurauerunt sacerdotes sartatecta tēpli. Vocauitq; rex ioas ioiadam pōtificē & sacerdotes: dicens eis. Quare sartatecta non instauratis tēpli? Nolite ergo amplius accipere pecuniā iuxta ordinē vrm: sed ad instauratione tēpli reddite eā. Prohibitiq; sunt sacerdotes vltra accipe pecuniā a populo & instaurare sartatecta dom9. Et tulit ioiada pōtifex gazophylatiū vnū apuitq; foramē desup & posuit illud iuxta altare ad dexterā ingredientium domū dñi: mittebantq; in eo sacerdotes qui custodiebant ostia oēm pecuniam q deferebatur ad tēplū dñi. Cūq; viderent nimiā pecuniā esse i gazophylatio: ascendebat scriba regis & pōtifex: effundebantq; & numerabāt pecuniam q iueniebatur in domo dñi: & dabāt eā iuxta

καὶ ἐχάρη πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, καὶ ἡ πόλις ἡσύχασε· καὶ τὴν γοθολίαν ἐπάταξεν ἐν ῥομφαίᾳ ἐν οἴκῳ τῶν βασιλέων, υἱὸς ἑπτὰ ἐτῶν ἰωὰς ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν.

Ca. 12.

Ἐν ἔτει ἑβδόμῳ ἰοῦ βασιλεύει ἰωάς, καὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ· καὶ ὄνομα μητρὸς αὐτοῦ σαβία ἐκ βηρσαβεέ. καὶ ἐποίησεν ἰωὰς τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἐφώτιζεν αὐτὸν ἰωιαδὲ ὁ ἱερεύς, πλὴν τῶν ὑψηλῶν οὐκ ἀπέστησε, καὶ ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. καὶ εἶπεν ἰωὰς τοῖς ἱερεῦσι, πᾶν τὸ ἀργύριον τῶν ἁγίων τὸ εἰσοδιαζόμενον ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου ἀργύριον συντιμήσεως ἀνδρός, ἀργύριον συντιμήσεως ψυχῶν, πᾶν ἀργύριον ὃ ἂν ἀναβῇ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου τοῦ εἰσενεγκεῖν ἐν οἴκῳ κυρίου, λαβέτωσαν ἑαυτοῖς οἱ ἱερεῖς ἀνὴρ ἀπὸ τῆς πράσεως αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ κρατιώσουσι τὸ βέδεκ τοῦ οἴκου κυρίου εἰς πάντα οὗ ἂν εὑρεθῇ ἐκεῖ βέδεκ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἰκοστῷ καὶ τρίτῳ ἔτει τοῦ βασιλέως ἰωὰς οὐκ ἐκραταίωσαν οἱ ἱερεῖς τὸ βέδεκ τοῦ οἴκου. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ἰωὰς τὸν ἰωιαδὲ τὸν ἱερέα καὶ τοὺς ἱερεῖς· καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι οὐ κραταιοῦτε τὸ βέδεκ τοῦ οἴκου; καὶ νῦν μὴ λάβητε τὸ ἀργύριον ἀπὸ τῶν πράσεων ὑμῶν, ὅτι εἰς τὸ βέδεκ τοῦ οἴκου δώσετε αὐτό. καὶ συνεφώνησαν οἱ ἱερεῖς τοῦ μὴ λαβεῖν ἀργύριον παρὰ τοῦ λαοῦ, καὶ τοῦ μὴ ἐνισχῦσαι τὸ βέδεκ τοῦ οἴκου. καὶ ἔλαβεν ἰωιαδὲ ὁ ἱερεὺς κιβωτὸν μίαν, καὶ ἐποίησεν ἐν αὐτῇ ὀπὴν μίαν καὶ ἔθηκεν αὐτὴν παρὰ τὸ θυσιαστήριον ἐν δεξιᾷ εἰσπορευομένων ἀνδρῶν εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἐδίδουν ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς οἱ φυλάσσοντες τὸ πρόθυρον πᾶν τὸ ἀργύριον τὸ εἰσφερόμενον εἰς τὸν οἶκον κυρίου, καὶ ἐγένετο ὡς εἶδον ὅτι πολὺ τὸ ἀργύριον τὸ ἐν τῇ κιβωτῷ, ἀνέβη ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ ἔσφιγξαν καὶ ἠρίθμησαν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔδωκαν αὐτὸ

ἐπὶ χεῖρας τῶν ποιούντων τὰ ἔργα τῶν ἐπισκόπων οἴκου κυρίου· καὶ ἐξεδίδοσαν αὐτὸ τοῖς τέκτοσι τῶν ξύλων καὶ τοῖς οἰκοδόμοις τοῖς ποιοῦσιν ἔργον ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ τοῖς τειχισταῖς καὶ τοῖς λατόμοις τῶν λίθων, τοῦ κτήσασθαι ξύλα καὶ λίθους λατομητούς, τοῦ κρατιῶσαι τὸ βέδεκ τοῦ οἴκου κυρίου, εἰς πάντα ὅσα ἐξωδιάσθη ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ κραταιῶσαι αὐτόν, πλὴν οὐ ποιηθήσονται οἴκῳ κυρίου θύραι ἀργυραῖ, ἧλοι, φιάλαι, σάλπιγγες, πᾶν σκεῦος χρυσοῦν καὶ σκεῦος ἀργυροῦν ἐκ τοῦ ἀργυρίου τοῦ εἰσενεχθέντος εἰς οἶκον κυρίου, ὅτι τοῖς ποιοῦσι τὰ ἔργα δώσουσιν αὐτό, καὶ ἐκραταίωσαν ἐν αὐτῷ τὸν οἶκον κυρίου. καὶ οὐκ ἐξελογίζοντο τοὺς ἄνδρας οἷς ἐδίδοσαν τὸ ἀργύριον ἐπὶ χεῖρας αὐτῶν δοῦναι τοῖς ποιοῦσι τὸ ἔργον, ὅτι ἐν πίστει αὐτοὶ ἐποίουν. ἀργύριον περὶ πλημμελείας καὶ ἀργύριον περὶ ἁμαρτίας οὐκ εἰσηνέχθη εἰς οἶκον κυρίου, ὅτι τοῖς ἱερεῦσιν ἐγένετο. τότε ἀνέβη ἀζαὴλ βασιλεὺς συρίας, καὶ ἐπολέμησεν ἐπὶ γέθ, καὶ προκατελάβετο αὐτήν. καὶ ἔταξεν ἀζαὴλ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀναβῆναι ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἔλαβεν ἰωὰς βασιλεὺς ἰούδα πάντα τὰ ἅγια ὅσα ἡγίασεν ἰωσαφὰτ καὶ ἰωρὰμ καὶ ὀχοζίας οἱ πατέρες αὐτοῦ βασιλεῖς ἰούδα, καὶ τὰ ἅγια αὐτοῦ, καὶ πᾶν τὸ χρυσίον τὸ εὑρεθὲν ἐν θησαυροῖς οἴκου κυρίου καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπέστειλε τῷ ἀζαὴλ βασιλεῖ τῆς συρίας, καὶ ἀνέβη ἀπὸ ἱερουσαλήμ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωὰς καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐν βιβλίῳ λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ ἀνέστησαν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ ἐποίησαν σύνδεσμον καὶ ἐπάταξαν τὸν ἰωὰς ἐν οἴκῳ μαλλὼ τῷ ἐν καταβάσει σελλά. καὶ ἰωζαχὰρ υἱὸς σεμαὰθ καὶ ἰωζαβὰθ υἱὸς σεμμὴρ οἱ δοῦλοι ἰωὰς ἐπάταξαν αὐτόν, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀμασίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca. 13.

Ἐν ἔτει εἰκοστῷ καὶ τρίτῳ τοῦ ἰωὰς υἱοῦ ὀχοζίου

numerū atq; mēsurā q i manu eorū q pͣerant cementariis domus dñi. Qui impendebant eam i fabris lignorū & i cemētariis his q opabantur in domo dñi: & sartatecta faciebāt: & i his q cedebant saxa: & vt emerent ligna & lapides q excidebātur: ita vt impleretur instauratio domus dñi in vniuersis q idigebāt expēsa ad muniēdā domum. Verūtñ nō fiebant ex eadē pecunia hydrie tēpli dñi & fuscinule & thuribula & tube & oē vas aureū & argēteū: de pecūia q inferebatur in tēplū dñi. His enim q faciebant opus dabatur: vt instauraretur tēplū dñi & nō fiebat rō his hoibus q accipiebāt pecuniā vt distribuerēt eā artificibus: sed in fide tractabant eā. Pecuniā vero p delicto & pecuniā p pctis nō iferebāt in tēplū dñi: qa sacerdotū erat. Tūc ascēdit azahel rex syrie & pugnabat contra geth: cepitq; eā & direxit faciē suā vt ascēderet in ierusalē. Quāobrem tulit ioas rex iuda oīa sanctificata que cōsecrauerat iosaphat & ioram & ochozias patres ei9 reges iuda: & q ipse obtulerat: & vniuersum aurū qd iueniri potuit in thesauris tēpli dñi & in palacio regis: misitq; azahel regi syrie: & recessit ab ierusalem. Reliq āt sermonum ioas & vniuersa q fecit: nōne hec scripta sunt in libro verborū dierū regum iuda? Surrexerunt aūt serui eius & cōiurauerūt iter se: pcusserūtq; ioas i domo mello in descēsu sela. Iosachar nāq; filius semath & iosabath filius somer serui eius percusserunt eum: & mortu9 est. Et sepelierūt eū cū prib9 suis i citate dd: regnauitq; amasias filius ei9 p eo. 13.

Anno vicesimo tertio ioas filii ochozie

המתכן על ידי עשי המלאכה המפקדים בית יהוה ויוציאהו לחרשי העץ ולבנים העשים בית יהוה׃ ולגדרים ולחצבי האבן ולקנות עצים ואבני מחצב לחזק את בדק בית יהוה ולכל אשר יצא על הבית לחזקה׃ אך לא יעשה בית יהוה ספות כסף מזמרות מזרקות חצצרות כל כלי זהב וכלי כסף מן הכסף המובא בית יהוה׃ כי לעשי המלאכה יתנהו וחזקו בו את בית יהוה׃ ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעשי המלאכה כי באמנה הם עשים׃ כסף אשם וכסף חטאות לא יובא בית יהוה לכהנים יהיו׃ אז יעלה חזאל מלך ארם וילחם על גת וילכדה וישם חזאל פניו לעלות על ירושלם׃ ויקח יהואש מלך יהודה את כל הקדשים אשר הקדישו יהושפט ויהורם ואחזיהו אבתיו מלכי יהודה ואת קדשיו ואת כל הזהב הנמצא באצרות בית יהוה ובית המלך וישלח לחזאל מלך ארם ויעל מעל ירושלם׃ ויתר דברי יואש וכל אשר עשה הלוא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃ ויקמו עבדיו ויקשרו קשר ויכו את יואש בית מלא היורד סלא׃ ויוזבד בן שמעת ויהוזבד בן שמר עבדיו הכהו וימת ויקברו אתו עם אבתיו בעיר דוד וימלך אמציה בנו תחתיו׃

Cap. xiij.

בשנת עשרים ושלש שנה ליואש בן אחזיהו

מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹאָחָז בֶּן יֵהוּא
עַל יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן שְׁבַע עֶשְׂרֵה
שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ
אַחַר חַטֹּאת יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֲשֶׁר
הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל לֹא סָר מִמֶּנָּה׃
וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנֵם
בְּיַד חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וּבְיַד בֶּן הֲדַד
בֶּן חֲזָאֵל כָּל הַיָּמִים׃ וַיְחַל יְהוֹאָחָז
אֶת פְּנֵי יְהוָה וַיִּשְׁמַע אֵלָיו יְהוָה
כִּי רָאָה אֶת לַחַץ יִשְׂרָאֵל כִּי לָחַץ
אֹתָם מֶלֶךְ אֲרָם׃ וַיִּתֵּן יְהוָה
לְיִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעַ וַיֵּצְאוּ מִתַּחַת יַד
אֲרָם וַיֵּשְׁבוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָהֳלֵיהֶם
כִּתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃ אַךְ לֹא סָרוּ
מֵחַטֹּאת בֵּית יָרָבְעָם אֲשֶׁר הֶחֱטִי
אֶת יִשְׂרָאֵל בָּהּ הָלָךְ וְגַם הָאֲשֵׁרָה
עָמְדָה בְּשֹׁמְרוֹן׃ כִּי לֹא הִשְׁאִיר
לִיהוֹאָחָז עָם כִּי אִם חֲמִשִּׁים
פָּרָשִׁים וַעֲשָׂרָה רֶכֶב וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים
רַגְלִי כִּי אִבְּדָם מֶלֶךְ אֲרָם וַיְשִׂמֵם
כֶּעָפָר לָדֻשׁ׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָחָז
וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ הֲלוֹא הֵם
כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָחָז עִם אֲבֹתָיו
וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ יוֹאָשׁ בְּנוֹ
תַּחְתָּיו׃ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָשֶׁבַע
שָׁנָה לְיוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ
יְהוֹאָשׁ בֶּן יְהוֹאָחָז עַל יִשְׂרָאֵל
בְּשֹׁמְרוֹן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃
וַיַּעֲשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר
מִכָּל חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן נְבָט
אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל בָּהּ
הָלָךְ׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹאָשׁ וְכָל אֲשֶׁר
עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר נִלְחַם עִם
אֲמַצְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה הֲלֹא הֵם
כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי

עשה ראה · חטא סור · חרה נתן · יום חלה · פנה שמע · ישע · תמל · שאר · שום · רוש · גבר · כתב יום · שכב · קבר מלך · שנה · רעע סור · חטא · גבר לחם

regis iude: regnauit ioachaz filius iehu super israel in samaria decem & septem annis: & fecit malū coram dño. Secutusq; est pctā hieroboā filii nabath qui peccare fecit israel: & non declinauit ab eis. Iratusq; est furor dñi cōtra israel: & tradidit eos in manu azahel regis syrie: & in manu benadab filii azahel cūctis diebus. Depcatus est āt ioachaz faciē dñi: & audiuit eū dominus. Vidit enī angustiā israel: quia attriuerat eos rex syrie. Et dedit dominus saluatorē israeli: & liberatus est de manu regis syrie: habitauerūtq; filii israel i tabernaculis suis: sicut heri & nudiustertius. Verūtñ nō recesserunt a pctis domus hieroboā q pecca re fecit israel: sed in ipis ambulauerūt. Siqdem & lucus pmāsit in samaria: & nō sunt derelicti ioachaz de pplo nisi quinquaginta eqtes: & decē curr⁹ & decem milia peditū. Interfecerat enī eos rex syrie & redegerat q̄si puluerē in triturā aree. Reliq āt fmonū ioachaz & vniuersa q̄ fecit & fortitudo eius: nōne hec scripta sūt i libro sermonū dierum regū isrl? Dormiuitq; ioachaz cū prib⁹ suis: & sepelierūt eū in samaria: regnauitq; ioas filius eius p eo. Anno tricesimo septimo ioas regis iuda regnauit ioas filius ioachaz super israel in samaria sedecim annis: & fecit qd malū est i cōspectu dñi. Nō declinauit ab oibus pctis hieroboam filii nabath q peccare fecit israel: sed in ipsis ambulauit. Relīq autē sermonū ioas & vniuersa q̄ fecit: & fortitudo eius quō pugnauerit cōtra amasiā regem iuda: nonne hec scripta sūnt in libro sermonū dierū regum

regis iuda regnauit ioachaz filius ieu sup israel in samaria decem & septe annis: & fecit malū corā dño: & iuit post peccata hieroboā filij nabat: q peccare fecit israel: nō recessit ab eis. & irat⁹ ē furor dño cōtra israel: & tradidit eos in manus azael regis syrie: & in manus filij ader filij azael cūctis diebus. & ioachaz depcat⁹ ē faciem dñi: & exaudiuit eū dño: qꝛ vidit angustiā israel: qꝛ attriuerat eos rex syrie. & dedit dño salutē israel: & eduxit eos de sub manibus syrie: & sederūt filij israel in tabernaculis suis sicut heri & nudiustertiū: verūtñ nō recesserūt a peccatis domus hieroboā: q peccare fecit israel: in ipsis ambulauerūt. & lucus pmāsit in samaria: qꝛ nō relictus est ioachaz pplꝰ nisi quinquaginta equites & decē currus & decē milia peditū: qꝛ destruxit eos rex syrie: & posuit eos vt puluerē in conculcationē. & reliqua sermonū ioachaz & vniuersa que fecit & potentie eius: nōne hec scripta sunt in libro fmonū dierū regum israel: & dormiuit ioachaz cum prib⁹ suis: & sepelierūt eū in samaria: & regnauit ioas filius eius pro eo. in āno tricesimo & septimo ioas regis iuda regnauit ioas filius ioachaz sup israel in samaria sexto decimo āno. & fecit ioas malum corā dño. nō recessit ab oibus peccatis hieroboā filij nabat: q peccare fecit israel: in eis ābulauit. & reliqua fmonū ioas & vniuersa q fecit & prelia eius q fecit cū amasia rege iuda: nōne hec scripta sunt in libro fmonū dierum regum

βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσεν ἰωάχαζ υἱὸς ἰοὺ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ ἑπτακαίδεκα ἔτη, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπορεύθη ὀπίσω τῶν ἁμαρτιῶν ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ, οὐκ ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἀζαὴλ βασιλέως συρίας, καὶ εἰς χεῖρας υἱοῦ ἄδερ υἱοῦ ἀζαὴλ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἰωάχαζ ἐδεήθη τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ κύριος, ὅτι εἶδε τὴν θλῖψιν τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἔθλιψεν αὐτοὺς βασιλεὺς συρίας. καὶ ἔδωκε κύριος σωτηρίαν τῷ ἰσραήλ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ὑποκάτωθεν τῶν χειρῶν συρίας, καὶ ἐκάθισαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν καθὼς ἐχθὲς καὶ τρίτης, πλὴν οὐκ ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν οἴκου ἱεροβοάμ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ, ἐν αὐταῖς ἐπορεύθησαν. καί γε τὸ ἄλσος ἐστάθη ἐν σαμαρείᾳ, ὅτι οὐχ ὑπελείφθη τῷ ἰωάχαζ λαὸς ἀλλ' ἢ πεντήκοντα ἱππεῖς καὶ δέκα ἅρματα καὶ δέκα χιλιάδες πεζῶν, ὅτι ἀπώλεσεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς συρίας, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ὡς χοῦν εἰς καταπάτησιν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωάχαζ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν καὶ αἱ δυναστεῖαι αὐτοῦ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἰωάχαζ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν σαμαρείᾳ, καὶ ἐβασίλευσεν ἰωὰς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ τοῦ ἰωὰς βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσεν ἰωὰς υἱὸς ἰωάχαζ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ ἓξ καὶ δέκα ἔτει. καὶ ἐποίησεν ἰωὰς τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πασῶν ἁμαρτιῶν ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ, ἐν αὐταῖς ἐπορεύθη. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωὰς καὶ πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ αἱ δυναστεῖαι αὐτοῦ ἃς ἐποίησε μετὰ ἀμασίου βασιλέως ἰούδα, οὐχὶ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων

B

C

israel: & dormiuit ioas cū patribus suis. & hieroboā sedit sup soliū eius. & sepult⁹ ē ioas in samaria cū regibus israel. & eliseus egrotauit infirmitate sua per quā mortu⁹ ē. & descēdit ioas rex israel ad eū & fleuit sup faciem ei⁹: & dixit pater pater currus israel & eques eius. & ait ei eliseus: cape arcū & sagittas. tulit ad eū arcū & sagittas. & dixit eliseus regi israel: pone manū tuā sup arcū. & posuit manū suā: & imposuit eliseus manus suas sup manus regis. & ait: aperi fenestrā cōtra orientē. & aperuit. & dixit eliseus: iace sagittā. & sagittauit. & ait: sagitta salutis dño & sagitta salutis i syria: & percuties syriā in aphec vsq ad cōsumatiōē. & ait eliseus ioas. tolle sagittas. & cepit. & dixit regi: percute in terrā. & percussit ter & stetit. & tristat⁹ ē sup eo hō dei. & ait: si percussisses quinquies vel sexies. tunc percussisses syriā vsq ad cōsumationē: & nūc ter percuties syriam. & eliseus mortu⁹ ē: & sepelierūt eum. & accincti moab venerūt in terrā venīēte anno. & factū est ipsis sepelientibus hoiē: & ecce viderūt accinctū: & proiecerūt virū in sepulchro elisei. & iuit. & tetigit ossa elisei & vixit & stetit sup pedes suos. & azael rex syrie afflixit israel cunctis diebus ioachaz. & miser⁹ est dñs eos & miseratus est eos. & respexit ad eos propter pactū suū qd cum abraam & isaac & iacob. & nō voluit dñs disperdere eos: & nō proiecit eos a facie sua vsq nūc. & mortu⁹ ē azael rex syrie. & regnauit filius ader filius eius pro eo. & reuersus est ioas filius ioachaz & cepit ciuitates de manu filij ader filij azael: qs cepit de manu

ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἰωὰς μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ ἱεροβοὰμ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. καὶ ἐτάφη ἰωὰς ἐν σαμαρείᾳ μετὰ τῶν βασιλέων ἰσραήλ. καὶ ἐλισσαιὲ ἠρρώστησε τὴν ἀρρωστίαν αὐτοῦ δι' ἣν ἀπέθανεν. καὶ κατέβη ἰωὰς βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς αὐτὸν καὶ ἔκλαυσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ εἶπε πάτερ πάτερ ἅρμα ἰσραὴλ καὶ ἱππεὺς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἐλισσαιέ, λάβε τόξον καὶ βολίδας. καὶ ἔλαβε πρὸς αὐτὸν τόξον καὶ βέλη. καὶ εἶπεν ἐλισσαιὲ τῷ βασιλεῖ ἰσραήλ, ἐπιβίβασον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ τὸ τόξον. καὶ ἐπεβίβασεν τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐπέθηκεν ἐλισσαιὲ τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν, ἄνοιξον τὴν θυρίδα κατὰ ἀνατολάς. καὶ ἤνοιξεν. καὶ εἶπεν ἐλισσαιέ, τόξευσον. καὶ ἐτόξευσε. καὶ εἶπε, βέλος σωτηρίας τῷ κυρίῳ καὶ βέλος σωτηρίας ἐν συρίᾳ, καὶ πατάξεις τὴν συρίαν ἐν ἀφὲκ ἕως συντελείας. καὶ εἶπεν ἐλισσαιὲ τῷ ἰωάς, λάβε βέλη. καὶ ἔλαβε. καὶ εἶπε τῷ βασιλεῖ, πάταξον εἰς τὴν γῆν. καὶ ἐπάταξεν τρὶς καὶ ἔστη. καὶ ἐλυπήθη ἐπ' αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν, εἰ ἐπάταξας πεντάκις ἢ ἑξάκις, τότ' ἂν ἐπάταξας τὴν συρίαν ἕως συντελείας, καὶ νῦν τρὶς πατάξεις τὴν συρίαν. καὶ ἀπέθανεν ἐλισσαιέ, καὶ ἔθαψαν αὐτόν. καὶ μονόζωνοι μωὰβ ἦλθον ἐν τῇ γῇ ἐλθόντος τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ ἐγένετο αὐτῶν θαπτόντων τὸν ἄνδρα, καὶ ἰδοὺ εἶδον τὸν μονόζωνον, καὶ ἔρριψαν τὸν ἄνδρα ἐν τῷ τάφῳ ἐλισσαιέ. καὶ ἐπορεύθη καὶ ἥψατο τῶν ὀστῶν ἐλισσαιὲ καὶ ἔζησε καὶ ἀνέστη ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ. καὶ ἀζαὴλ βασιλεὺς συρίας ἐξέθλιψε τὸν ἰσραὴλ πάσας τὰς ἡμέρας ἰωάχαζ. καὶ ἠλέησε κύριος αὐτούς, καὶ ᾠκτείρησεν αὐτούς. καὶ ἐπέβλεψε πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν διαθήκην αὐτοῦ τὴν μετὰ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ. καὶ οὐκ ἠθέλησε κύριος διαφθεῖραι αὐτούς, καὶ οὐκ ἀπέρριψεν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ἕως νῦν. καὶ ἀπέθανεν ἀζαὴλ βασιλεὺς συρίας. καὶ ἐβασίλευσεν υἱὸς ἄδερ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωὰς υἱὸς ἰωάχαζ καὶ ἔλαβε τὰς πόλεις ἐκ χειρὸς υἱοῦ ἄδερ υἱοῦ ἀζαήλ, ἃς ἔλαβεν ἐκ χειρὸς

3.i.b.

D

Eccl. 48.b.

israel. Et dormiuit ioas cū patribus suis: hieroboā āt sedit super soliū eius. Porro Ioas sepultus est in samaria cū regibus israel. Heliseus āt egrotabat infirmitate qua & mortuus est. Descēditq; ad eum ioas rex israel & flebat corā eo: dicebatq;: pater mi: pater mi: currus israel & auriga eius. Et ait illi helise⁹. Affer arcū & sagittas. Cūq; attulisset ad eū arcū & sagittas: dixit ad regē israel. Pone manū tuam sup arcū. Et cū posuisset ille manū suā: supposuit heliseus manus suas manibus regis: & ait. Apri fenestrā orietalē. Cūq; apuisset dixit heliseus: iace sagittā: & iecit: & ait heliseus. Sagitta salutis dñi: & sagitta salutis cōtra syriā: pcutiesq; syriā i aphec donec cōsumas eā. Et ait. Tolle sagittas. Qui cū tulisset: rursū dixit ei. Percute iaculo terrā. Et cū pcussisset tribus vicibus & stetisset: iratus est vir dei cōtra eū: & ait. Si pcussisses quinquies aut sexies siue septies: pcussisses syriam vsq; ad cōsumatiōem. Nūc āt tribus vicibus percuties eā. Mortu⁹ ē ergo heliseus & sepelierūt eū. Latrūculi āūt de moab venerūt i terrā in ipo anno. Quidā āt sepeliētes hoiem viderūt latrunculos: & pioecerūt cadauer i sepulchro helisei. Qd cū tetigisset ossa helisei: reuixit homo & stetit sup pedes suos. Igitur azahel rex syrie afflixit israel cūctis diebus ioachaz. Et misert⁹ est dominus eorum & reuersus est ad eos pp pactū suū qd hēbat cum abraam & isaac & iacob & noluit dispdere eos: neq; pijcere penitus vsq; in pñs tps. Mortuus ē āt Azahel rex syrie & regnauit benadab filius eius pro eo. Porro ioas filius ioachaz tulit vrbes de manu benadab filii azahel qs tulerat de manu

יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁכַּב יוֹאָשׁ עִם אֲבֹתָיו
וְיָרָבְעָם יָשַׁב עַל כִּסְאוֹ וַיִּקָּבֵר יוֹאָשׁ
בְּשֹׁמְרוֹן עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ וֶאֱלִישָׁע
חָלָה אֶת חָלְיוֹ אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ וַיֵּרֶד
אֵלָיו יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֵּבְךְּ עַל פָּנָיו
וַיֹּאמַר אָבִי אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו׃
וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלִישָׁע קַח קֶשֶׁת וְחִצִּים
וַיִּקַּח אֵלָיו קֶשֶׁת וְחִצִּים׃ וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל הַרְכֵּב יָדְךָ עַל הַקֶּשֶׁת
וַיַּרְכֵּב יָדוֹ וַיָּשֶׂם אֱלִישָׁע יָדָיו עַל
יְדֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר פְּתַח הַחַלּוֹן
קֵדְמָה וַיִּפְתָּח וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע יְרֵה
וַיּוֹר וַיֹּאמֶר חֵץ תְּשׁוּעָה לַיהוָה וְחֵץ
תְּשׁוּעָה בַאֲרָם וְהִכִּיתָ אֶת אֲרָם
בַּאֲפֵק עַד כַּלֵּה׃ וַיֹּאמֶר קַח הַחִצִּים
וַיִּקָּח וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַךְ אַרְצָה
וַיַּךְ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיַּעֲמֹד׃ וַיִּקְצֹף
עָלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לְהַכּוֹת
חָמֵשׁ אוֹ שֵׁשׁ פְּעָמִים אָז הִכִּיתָ
אֶת אֲרָם עַד כַּלֵּה וְעַתָּה שָׁלֹשׁ
פְּעָמִים תַּכֶּה אֶת אֲרָם׃ וַיָּמָת אֱלִישָׁע
וַיִּקְבְּרֻהוּ וּגְדוּדֵי מוֹאָב יָבֹאוּ בָאָרֶץ
בָּא שָׁנָה׃ וַיְהִי הֵם קֹבְרִים אִישׁ
וְהִנֵּה רָאוּ אֶת הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ אֶת
הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע
הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיְחִי וַיָּקָם
עַל רַגְלָיו׃ וַחֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם לָחַץ
אֶת יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמֵי יְהוֹאָחָז׃ וַיָּחָן
יְהוָה אֹתָם וַיְרַחֲמֵם וַיִּפֶן אֲלֵיהֶם
לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם יִצְחָק
וְיַעֲקֹב וְלֹא אָבָה הַשְׁחִיתָם וְלֹא
הִשְׁלִיכָם מֵעַל פָּנָיו עַד עָתָּה׃ וַיָּמָת
חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַיִּמְלֹךְ בֶּן הֲדַד
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וַיָּשָׁב יְהוֹאָשׁ בֶּן
יְהוֹאָחָז וַיִּקַּח אֶת הֶעָרִים מִיַּד
בֶּן הֲדַד בֶּן חֲזָאֵל אֲשֶׁר לָקַח מִיַּד

שכב · קבר · חלה מות · בכה פנה · לקח · רכב · שום · חלל · פתח · ירה · ישע כלה · עמד קצף · מות · קבר גדד · בוא · ראה שלך · נגע · חיה קום · יום חנן · רחם פנה · ברת · שחת · שלך פנה · מות · מלך · שוב · לקח עיר

יהואחז אביו במלחמה שלש
פעמים הכהו יואש וישב את
ערי ישראל׃

Cap. xiiii

בשנת שתים ליואש בן יואחז מלך ישראל
מלך אמציהו בן יואש מלך יהודה׃
בן עשרים וחמש שנה היה במלכו
ועשרים ותשע שנה מלך בירושלם
ושם אמו יהועדין מן ירושלם׃
ויעש הישר בעיני יהוה רק לא
כדוד אביו ככל אשר עשה יואש
אביו עשה׃ רק הבמות לא סרו עוד
העם מזבחים ומקטרים בבמות׃
ויהי כאשר חזקה הממלכה בידו
ויך את עבדיו המכים את המלך
אביו׃ ואת בני המכים לא המית
ככתוב בספר תורת משה אשר
צוה יהוה לאמר לא יומתו אבות
על בנים ובנים לא יומתו על
אבות כי אם איש בחטאו יומת׃
הוא הכה את אדום בגי המלח
עשרת אלפים ותפש את הסלע
במלחמה ויקרא את שמה יקתאל
עד היום הזה׃ אז שלח אמציה
מלאכים אל יהואש בן יהואחז בן
יהוא מלך ישראל לאמר לכה
נתראה פנים׃ וישלח יהואש מלך
ישראל אל אמציהו מלך יהודה
לאמר החוח אשר בלבנון שלח אל
הארז אשר בלבנון לאמר תנה את
בתך לבני לאשה ותעבר חית
השדה אשר בלבנון ותרמס את
החוח׃ הכה הכית את אדום
ונשאך לבך הכבד ושב בביתך
ולמה תתגרה ברעה ונפלתה
אתה ויהודה עמך׃ ולא שמע
אמציהו ויעל יהואש מלך

Ioachaz patris sui in re prelii. Tribus vicibus percussit eum ioas: & reddidit ciuitates israel. 14.

In anno secundo ioas filii ioachaz regis israel regnauit amasias filius ioas regis iuda: viginti quinque annorum erat cum regnare cepisset. Viginti autem & nouem annis regnauit in ierusalem. Nomen matris eius ioaden de ierusalem. Et fecit rectum coram domino: verumtamen non vt dauid pater eius. Iuxta omnia que fecit ioas pater suus fecit: nisi tantum hoc quod excelsa non abstulit. Adhuc enim populus adolebat & immolabat incensum in excelsis. Cumque obtinuisset regnum percussit seruos suos qui interfecerant regem patrem suum: filios autem eorum qui occiderant non occidit: iuxta quod scriptum est in libro legis moysi sicut precepit dominus dicens. Non morientur patres pro filiis neque filii pro patribus: sed vnusquisque in peccato suo morietur. Ipse percussit edom in valle salinarum decem milia & apprehendit petram in prelio: vocauitque nomen eius iezechel vsque in presentem diem. Tunc misit amasias nuncios ad ioas filium ioachaz filii iehu regis israel dicens. Veni & videamus nos. Remisitque ioas rex israel ad amasiam regem iuda: dicens. Carduus libani misit ad cedrum qui est in libano dicens. Da filiam tuam filio meo vxorem. Transieruntque bestie saltus que sunt in libano: & conculcauerunt carduum. Percutiens inualuisti super edom: & subleuauit te cor tuum. Contentus esto gloria: & sede in domo tua. Quare prouocas malum: vt cadas tu & iudas tecum? Et non acquieuit amasias. Ascenditque ioas rex

Ioachas patris sui in prelio. & percus
ἰωάχαζ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ· καὶ ἐπάτα
sit eum ter ioas: & reddidit ciuitates
ξεν αὐτὸν τρὶς ἰωάς, καὶ ἀπέστρεψε τὰς πόλεις
israel.
ἰσραήλ.

Ca. 14.

In anno secundo ioas filii ioachas re
Ἐν ἔτει δευτέρῳ τοῦ ἰωὰς υἱοῦ ἰωάχαζ βασι
gis israel regnauit amessias filius ioas re
λέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ἀμεσσίας υἱὸς ἰωὰς βασι
gis iuda: filius existens viginti & quinque annorum amessias
λέως ἰούδα, υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἀμεσσίας
cum regnaret ipse. & viginti & nouem annis re
ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν· καὶ εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη ἐβα
gnauit in hierusalem. & nomen matris sue
σίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ· καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ
ioade de hierusalem. & fecit rectum coram
ἰωαδὴν ἐξ ἱερουσαλήμ· καὶ ἐποίησεν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον
domino: verumtamen non vt dauid pater eius. iuxta
κυρίου, πλὴν οὐχ ὡς δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ· κατὰ
omnia quecunque fecit pater suus ioas fecit:
πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἰωὰς ἐποίησεν,
verum excelsa non abstulit: adhuc populus immolabat &
πλὴν τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρεν, ἔτι ὁ λαὸς ἐθυσίαζε καὶ
adolebat incensum in excelsis. & factum est vt roboratum est
ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς· καὶ ἐγένετο ὡς ἐκραταιώθη
regnum in manu amessie: percussit ser
ἡ βασιλεία ἐν τῇ χειρὶ ἀμεσσίου, ἐπάταξεν τοὺς παῖ
uos suos qui percusserunt patrem suum.
δας αὐτοῦ τοὺς πατάξαντας τὸν πατέρα αὐτοῦ·
at filios eorum qui percusserunt non occidit: si
τοὺς δὲ υἱοὺς τῶν παταξάντων οὐκ ἐθανάτωσεν, κα
cut scriptum est in libro legis moysi: sicut prece
θὼς γέγραπται ἐπὶ βιβλίου νόμου μωυσῆ, ὡς ἐνετεί
pit dominus dicens: non morientur patres pro
λατο κύριος λέγων, οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ
filiis: neque filii morientur pro patribus: sed
τέκνων, οὐδὲ υἱοὶ ἀποθανοῦνται ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ' ἢ
vnusquisque in peccato suo morietur: ipse ames
ἕκαστος ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται. αὐτὸς ἀμεσ
sias percussit edom in valle salis decem milia:
σίας ἐπάταξεν τὸν ἐδὼμ ἐν γεμελὰ δέκα χιλιάδας,
& apprehendit petram in prelio: & voca
καὶ συνέλαβε τὴν πέτραν ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἐκάλε
uit nomen eius iecthoel vsque in diem hanc.
σε τὸ ὄνομα αὐτῆς ἰεκθοὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
tunc misit amessias nuncios ad ioas filium ioa
τότε ἀπέστειλεν ἀμεσσίας ἀγγέλους πρὸς ἰωὰς υἱὸν ἰωά
chaz filii ieu regis israel dicens: veni & videa
χαζ υἱοῦ ἰοὺ βασιλέως ἰσραὴλ λέγων, δεῦρο καὶ ὀφθῶ
mur adinuicem. & misit ioas rex isra
μεν ἐν προσώποις· καὶ ἀπέστειλεν ἰωὰς βασιλεὺς ἰσρα
el ad amessiam regem iuda dicens: carduus qui
ὴλ πρὸς ἀμεσσίαν βασιλέα ἰούδα λέγων, ὁ ἀκχὰχ ὁ
in libano misit ad cedrum que in
ἐν τῷ λιβάνῳ ἀπέστειλε πρὸς τὴν κέδρον τὴν ἐν τῷ
libano dicens: da filiam tuam filio meo in
λιβάνῳ λέγων, δὸς τὴν θυγατέρα σου τῷ υἱῷ μου εἰς
vxorem. & transierunt bestie agri que in
γυναῖκα· καὶ διῆλθε τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ τὰ ἐν τῷ
libano & conculcauerunt carduum. percutiens per
λιβάνῳ καὶ συνεπάτησεν τὸν ἀκχάχ· πατάξας ἐπά
cussisti idumeam: & leuauit te cor tuum: glo
ταξας τὴν ἰδουμαίαν, καὶ ἐπῆρέν σε ἡ καρδία σου, ἐν
riare sedens in domo tua. & quare con
δοξάσθητι καθήμενος ἐν τῷ οἴκῳ σου· καὶ ἵνα τί ἐρί
tendis in malo: & cades tu & iudas tecum?
ζεις ἐν κακίᾳ; καὶ πεσῇ σὺ καὶ ἰούδας μετὰ σοῦ.
& non audiuit amessias. & ascendit ioas
καὶ οὐκ ἤκουσεν ἀμεσσίας. καὶ ἀνέβη ἰωὰς βα
rex
σιλεὺς

A / B / C — Deut. 24.c. 2.Par. 25.a. — 2.Pa. 25.c.

israel: & visi sunt adinuicem ipse & ame
ἰσραήλ, καὶ ὤφθησαν ἐν προσώποις αὐτὸς καὶ ἀμε
sias rex iuda in bethsamis iudee. &
σίας βασιλεὺς ἰούδα ἐν βαιθσαμὶς τῆς ἰουδαίας· καὶ
corruit populus iuda coram israel: & fugerunt
ἔπταισεν ὁ λαὸς ἰούδα ἐνώπιον ἰσραήλ, καὶ ἔφυγον
vir in tabernaculum suum. & amessiam filium ioas
ἀνὴρ εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ· καὶ τὸν ἀμεσίαν υἱὸν ἰωὰς
regem iuda cepit ioas rex israel in
βασιλέα ἰούδα συνέλαβεν ἰωὰς βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐν
bethsamis: & duxit eum in hierusalem. & de
βαιθσαμίς, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ· καὶ κα
struxit muros hierusalem a porta ephra
θεῖλεν τοὺς τείχους ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τῆς πύλης ἐφρα
im vsque ad portam anguli quadringentis cubitis.
ὶμ ἕως τῆς πύλης τῆς γωνίας τετρακοσίους πήχεις.
& tulit aurum & argentum & vniuersa
καὶ ἔλαβεν τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον καὶ πάντα τὰ
vasa que inuenta sunt in domo domini: & in thesauris
σκεύη τὰ εὑρεθέντα ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἐν θησαυροῖς
domus regis: & filios commixtorum:
οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν συμμίξεων,
& reuersus est in samariam. & reliqua ver
καὶ ἀπέστρεψεν εἰς σαμάρειαν· καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λό
borum ioas que fecit in fortitudine sua: que pu
γων ἰωὰς ὅσα ἐποίησεν ἐν δυναστείᾳ αὐτοῦ, ἃ ἐπο
gnauit cum amessia rege iuda: nonne hec
λέμησε μετὰ ἀμεσίου βασιλέως ἰούδα, οὐχὶ ταῦτα
scripta sunt in libro sermonum dierum re
γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βα
gum israel? & dormiuit ioas cum patribus
σιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἰωὰς μετὰ τῶν πατέρων
suis: & sepultus est in samaria cum regibus
αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν σαμαρείᾳ μετὰ τῶν βασιλέων
israel. & sedit hieroboam filius eius super
ἰσραήλ· καὶ ἐκάθησεν ἱεροβοὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ
thronum eius. & vixit amessias filius ioas rex
θρόνου αὐτοῦ· καὶ ἔζησεν ἀμεσίας υἱὸς ἰωὰς βασιλεὺς
iuda postquam mortuus est ioas filius ioachaz rex
ἰούδα μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν ἰωὰς υἱὸν ἰωάχαζ βασι
israel quindecim annis. & reliqua ser
λέα ἰσραὴλ πεντεκαίδεκα ἔτη. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λό
monum amessie & omnia quecunque fecit: nonne hec
γων ἀμεσίου καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦ
scripta sunt in libro sermonum dierum re
τα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βα
gum iuda? & conuersus est exercitus contra amessiam
σιλέων ἰούδα; καὶ συνεστράφη σύστρεμμα ἐπὶ ἀμεσίαν
in hierusalem. & fugit in lachis: & miserunt
ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἔφυγεν εἰς λαχίς, καὶ ἀπέστειλαν
post eum in lachis & interfecerunt eum ibi:
ὀπίσω αὐτοῦ εἰς λαχὶς καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐκεῖ,
& asportauerunt eum in equis: & sepultus est in hie
καὶ ἦραν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἵππων, καὶ ἐτάφη ἐν ἱε
rusalem cum patribus suis in ciuitate
ρουσαλὴμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει
dauid. & tulit vniuersus populus iuda aza
δαυίδ. καὶ ἔλαβεν πᾶς ὁ λαὸς ἰούδα τὸν ἀζα
riam filium eius: & ipse erat filius sedecim
ρίαν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν υἱὸς ἑκκαίδεκα
annorum: & regem constituerunt eum pro patre
ἐτῶν, καὶ ἐβασίλευσαν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ πατρὸς
eius amessia. ipse edificauit eloth &
αὐτοῦ ἀμεσίου. αὐτὸς ᾠκοδόμησε τὴν ἐλὼθ καὶ
restituit eam iuda postquam dormiuit
ἐπέστρεψεν αὐτὴν τῷ ἰούδα μετὰ τὸ κοιμηθῆναι
rex cum patribus suis. in an
τὸν βασιλέα μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. ἐν ἔ
no quintodecimo amessie filii ioas re
τει πεντεκαιδεκάτῳ ἀμεσίου υἱοῦ ἰωὰς βα
gis iuda: regnauit hieroboam
σιλέως ἰούδα, ἐβασίλευσεν ἱεροβοὰμ

D / E / F — 2. Par. 26.a.

israel: & viderunt se ipse & amasias rex iuda in bethsames oppido iude. Percussusque est iuda coram israel: & fugerunt vnusquisque in tabernacula sua. Amasiam vero regem iuda filium ioas filii ochozie cepit ioas rex israel in bethsames: & adduxit eum in ierusalem. Et interrupit murum ierusalem a porta effraim vsque ad portam anguli: quadringentis cubitis. Tulitque omne aurum & argentum & vniuersa vasa que inuenta sunt in domo domini & in thesauris regis & obsides: & reuersus est in samariam. Reliqua autem verborum ioas que fecit & fortitudo eius qua pugnauit contra amasiam regem iuda: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Dormiuitque ioas cum patribus suis & sepultus est in samaria cum regibus israel: & regnauit hieroboam filius eius pro eo. Vixit autem amasias filius ioas rex iuda postquam mortuus est ioas filius ioachaz regis israel: viginti quinque annis. Reliqua autem sermonum amasie: nonne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda? Factaque est contra eum coniuratio in ierusalem: at ille fugit in lachis. Miseruntque post eum in lachis: & interfecerunt eum ibi: & asportauerunt in equis: sepultusque est in ierusalem cum patribus suis in ciuitate dauid. Tulit autem vniuersus populus iude azariam annos natum sedecim: & constituerunt eum regem pro patre eius amasia. Ipse edificauit ahylam & restituit eam iude postquam dormiuit rex cum patribus suis. Anno quintodecimo amasie filii ioas regis iuda regnauit hieroboam

ישראל ויתראו פנים הוא
ואמציהו מלך יהודה בבית שמש
אשר ליהודה׃ וינגף יהודה לפני
ישראל וינסו איש לאהלו׃ ואת
אמציהו מלך יהודה בן יהואש בן
אחזיהו תפש יהואש מלך ישראל
בבית שמש ויבאו ירושלם
ויפרץ בחומת ירושלם בשער
אפרים עד שער הפנה ארבע
מאות אמה׃ ולקח את כל הזהב
והכסף ואת כל הכלים הנמצאים
בית יהוה ובאצרות בית המלך
ואת בני התערבות וישב שמרונה׃
ויתר דברי יהואש אשר עשה
וגבורתו ואשר נלחם עם אמציהו
מלך יהודה הלא הם כתובים על
ספר דברי הימים למלכי ישראל׃
וישכב יהואש עם אבתיו ויקבר
בשמרון עם מלכי ישראל וימלך
ירבעם בנו תחתיו׃ ויחי אמציהו בן
יואש מלך יהודה אחרי מות יהואש
בן יהואחז מלך ישראל חמש
עשרה שנה׃ ויתר דברי אמציהו
הלא הם כתובים על ספר דברי
הימים למלכי יהודה׃ ויקשרו עליו
קשר בירושלם וינס לכישה
וישלחו אחריו לכישה וימתהו
שם׃ וישאו אתו על הסוסים ויקבר
בירושלם עם אבתיו בעיר דוד׃
ויקחו כל עם יהודה את עזריה
והוא בן שש עשרה שנה וימלכו
אתו תחת אביו אמציהו׃ הוא בנה
את אילת וישבה ליהודה אחרי
שכב המלך עם אבתיו׃ בשנת
חמש עשרה שנה לאמציהו בן
יואש מלך יהודה מלך ירבעם

בֶּן יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה: וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר מִכָּל חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל: הוּא הֵשִׁיב אֶת גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגַּת הַחֵפֶר: כִּי רָאָה יְהוָה אֶת עֳנִי יִשְׂרָאֵל מֹרֶה מְאֹד וְאֶפֶס עָצוּר וְאֶפֶס עָזוּב וְאֵין עֹזֵר לְיִשְׂרָאֵל: וְלֹא דִבֶּר יְהוָה לִמְחוֹת אֶת שֵׁם יִשְׂרָאֵל מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם וַיּוֹשִׁיעֵם בְּיַד יָרָבְעָם בֶּן יוֹאָשׁ: וְיֶתֶר דִּבְרֵי יָרָבְעָם וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר נִלְחַם וַאֲשֶׁר הֵשִׁיב אֶת דַּמֶּשֶׂק וְאֶת חֲמָת לִיהוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁכַּב יָרָבְעָם עִם אֲבֹתָיו עִם מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ זְכַרְיָה בְנוֹ תַּחְתָּיו:

Cap. xv.

בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְיָרָבְעָם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ עֲזַרְיָה בֶן אֲמַצְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה: בֶּן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְכָלְיָהוּ מִירוּשָׁלִָם: וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אֲמַצְיָהוּ אָבִיו: רַק הַבָּמוֹת לֹא סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת: וַיְנַגַּע יְהוָה אֶת הַמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד יוֹם מֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בְּבֵית הַחָפְשִׁית וְיוֹתָם בֶּן הַמֶּלֶךְ עַל הַבַּיִת שֹׁפֵט אֶת עַם הָאָרֶץ: וְיֶתֶר דִּבְרֵי עֲזַרְיָהוּ וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים עַל

filius ioas regis israel in samaria quadraginta & vno āno. & fecit quod malum est corā dño. Non recessit ab omnibus peccatis hieroboā filii nabath qui peccare fecit israel. Ipse restituit terminos israel ab introitu emath vsq; ad mare solitudinis: iuxta sermonem domini dei israel quē locutus est per seruum suum ionā filium amathi ppheta: q erat de geth q est in opher. Vidit enī dñs afflictionem israel amarā nimis: & q consumpti erāt vsq; ad clausos carceris & extremos & nō erat q auxiliaretur israel. Nec locutus est dñs vt deleret nomē israel de sub celo: sed saluauit eos in manu hieroboā filii ioas. Reliq aūt sermonū hieroboā & vniuersa q fecit: & fortitudo eius qua preliatus est & quō restituit damascum & emath iude in israel: nonne hec scripta sūt in libro sermonum dierum regum israel? Dormiuitq; hieroboam cum patribus suis regibus israel: & regnauit zacharias filius eius pro eo.

Cap. 15.

Anno vicesimo septimo hieroboam regis israel regnauit azarias filius amasie regis iuda. Sedecim annorum erat cū regnare cepisset: & quinquaginta duobus ānis regnauit in ierusalē. Nomē mīis eius iecelia de ierusalē. Fecitq; qd erat placitū corā domino: iuxta oīa q fecit amasias pater eius. Verumtn excelsa nō est demolit. Adhuc ppls sacrificabat & adolebat incēsū in excelsis. Percussit aūt dñs regē & fuit leprosus vsq; in diem mortis sue: & habitabat in domo libera seorsū. Ioatha vero filius regis gubernabat palatiū & iudicabat ppl'm terre. Reliq aūt sermonū azarie & vniuersa q fecit: nō ne hec scripta sunt in

υἱὸς ἰωὰς βασιλέως ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ τεσσαράκοντα καὶ ἓν ἔτος. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, οὐκ ἀπέστη ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. αὐτὸς ἀπέστησε τὸ ὅριον ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς εἰσόδου ἡμὰθ ἕως τῆς θαλάσσης τῆς ἀραβὰ, κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ δούλου αὐτοῦ ἰωνᾶ τοῦ υἱοῦ ἀμαθὶ τοῦ προφήτου, τοῦ ἀπὸ γαιθὲφερ. ὅτι εἶδε κύριος τὴν ταπείνωσιν τοῦ ἰσραὴλ πικρὰν σφόδρα, ὀλιγοστοὺς συνεχομένους καὶ ἐγκαταλελειμμένους, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν τῷ ἰσραήλ. καὶ οὐκ ἐλάλησε κύριος ἐξαλεῖψαι τὸ ὄνομα τοῦ ἰσραὴλ ὑποκάτωθεν τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς κύριος ἐν χειρὶ ἱεροβοὰμ υἱοῦ ἰωάς. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἱεροβοὰμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησε καὶ αἱ δυναστεῖαι αὐτοῦ ὅσα ἐπολέμησεν καὶ ὅσα ἐπέστρεψε τὴν δαμασκὸν καὶ τὴν ἡμὰθ τῷ ἰούδα ἐν ἰσραὴλ, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἱεροβοὰμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ μετὰ τῶν βασιλέων ἰσραήλ. καὶ ἐβασίλευσε ζαχαρίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca. 15.

Ἐν τῷ ἔτει εἰκοστῷ καὶ ἑβδόμῳ τοῦ ἱεροβοὰμ βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ἀζαρίας υἱὸς ἀμεσσίου βασιλέως ἰούδα. υἱὸς ἑκκαίδεκα ἐτῶν ἀζαρίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτὸν, καὶ πεντήκοντα καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἰεχελία ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἀμεσσίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πλὴν τῶν ὑψηλῶν οὐκ ἐξῆρεν. ἔτι ὁ λαὸς ἔθυεν καὶ ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς. καὶ ἥψατο ὁ κύριος τοῦ βασιλέως καὶ ἦν λεπρὸς ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐν οἴκῳ ἀφφουσώθ. καὶ ἰωάθαμ υἱὸς τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ οἴκου κρίνων τὸν λαὸν τῆς γῆς. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀζαρίου καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα

ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ ἐκοιμήθη ἀζαρίας μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ θάπτουσιν αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ. καὶ ἐβασίλευσεν ἰωάθαμ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ ὀγδόῳ ἀζαρίου βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσε ζαχαρίας υἱὸς ἱεροβοὰμ ἐν σαμαρείᾳ ἐπὶ ἰσραὴλ ἑξάμηνον. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτοῦ. οὐκ ἀπέστη ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. καὶ συνεστράφη ἐπ' αὐτὸν σαλοὺμ υἱὸς ἰαβὶς, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν κεβλαὰμ, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ζαχαρίου, ἰδοὺ ταῦτα γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ. οὗτος ὁ λόγος κυρίου ὃν ἐλάλησε πρὸς ἰοὺ λέγων, υἱοὶ τέταρτοι καθήσονταί σοι ἐπὶ θρόνου ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο οὕτως. καὶ σαλοὺμ υἱὸς ἰαβὶς ἐβασίλευσεν ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ ἐνάτῳ τοῦ ἀζαρίου βασιλέως ἰούδα, καὶ ἐβασίλευσε μῆνα ἡμερῶν ἐν σαμαρείᾳ. καὶ ἀνέβη μαναὴμ υἱὸς γαδὶ ἐκ θερσὰ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς σαμάρειαν, καὶ ἐπάταξε τὸν σαλοὺμ υἱὸν ἰαβὶς ἐν σαμαρείᾳ καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων σαλοὺμ καὶ ἡ συστροφὴ αὐτοῦ ἣν συνέστρεψεν, ἰδού ἐστι γεγραμμένα ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ. τότε ἐπάταξε μαναὴμ τὴν θερσὰ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς ἀπὸ θερσὰ, ὅτι οὐκ ἤνοιξεν αὐτῷ, καὶ πάσας τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας διέρρηξεν. ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ ἐνάτῳ τοῦ ἀζαρίου βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσε μαναὴμ υἱὸς γαδὶ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμαρείᾳ δέκα ἔτη. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου. οὐκ ἀπέστη ἀπὸ ἁμαρτιῶν ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ μαναὴμ ἀνέβη φουλ βασιλεὺς ἀσσυρίων ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἔδωκε μαναὴμ τῷ φουλ χίλια τάλαντα ἀργυρίου, τοῦ εἶναι χεῖρα αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, τοῦ κρατῆσαι τὴν βασιλείαν

libro verborum dierū regum iuda. Et dormiuit azarias cū prībus suis: sepelieruntq; eū cū maioribus suis i ciuitate dauid: & regnauit ioathā filius eius pro eo. Anno tricesimo octauo azarie regis iuda: regnauit zacharias filius hieroboā sup israel in samaria sex mensibus: & fecit qd malū est corā dño sicut fecerāt pres eius. Nō recessit a pctis hieroboam filii nabath: qui peccare fecit israel. Coniurauit autem cōtra eū sellū filius iabes: pcussitq; eū palam & interfecit: regnauitq; pro eo. Reliqua autem verborū zacharie: nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regum israel? Iste est sermo dñi quē locutus est ad iehu: dicēs. Filii tui vsq; ad quartā gñatione sedebūt de te sup thronū israel. Factūq; est ita. Sellū filius iabes regnauit tricesimo nono anno azarie regis iude. Regnauit autē vno mēse i samaria. Et ascēdit manahē filius gaddi de thersa: venitq; samariā: & pcussit sellum filiū iabes i samaria & interfecit eū: regnauitq; pro eo. Reliqua aūt verborū sellū & coiuratio ei q̄ qua tetēdit insidias: nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regū israel? Tūc pcussit manahē tapsa & omnes qui erant in ea: & terminos eius de thersa. Noluerāt ei aperire: et iccirco fecit oēs pgnātes ei: & scidit eas. Anno tricesimo nono azarie regis iuda regnauit manahē filius gaddi sup israel decē ānis i samaria: fecitq; qd erat malū corā dño. Nō recessit a peccatis hieroboā filii nabath qui peccare fecit israel cunctis diebus eius. Veniebat phul rex assyriorum i terrā: & dabat manahē phul mille talenta argenti: vt eēt ei in auxiliū & firmaret regnū

סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: וַיִּשְׁכַּב עֲזַרְיָה עִם אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ יוֹתָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו: בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה לַעֲזַרְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ זְכַרְיָהוּ בֶן יָרָבְעָם עַל יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים: וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו לֹא סָר מֵחַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל: וַיִּקְשֹׁר עָלָיו שַׁלֻּם בֶּן יָבֵשׁ וַיַּכֵּהוּ קָבָל עָם וַיְמִיתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו: וְיֶתֶר דִּבְרֵי זְכַרְיָה הִנָּם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: הוּא דְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל יֵהוּא לֵאמֹר בְּנֵי רְבִיעִים יֵשְׁבוּ לְךָ עַל כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל וַיְהִי כֵן: שַׁלּוּם בֶּן יָבֵישׁ מָלַךְ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע שָׁנָה לְעֻזִּיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ יֶרַח יָמִים בְּשֹׁמְרוֹן: וַיַּעַל מְנַחֵם בֶּן גָּדִי מִתִּרְצָה וַיָּבֹא שֹׁמְרוֹן וַיַּךְ אֶת שַׁלּוּם בֶּן יָבֵישׁ בְּשֹׁמְרוֹן וַיְמִיתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו: וְיֶתֶר דִּבְרֵי שַׁלּוּם וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשָׁר הִנָּם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: אָז יַכֶּה מְנַחֵם אֶת תִּפְסַח וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת גְּבוּלֶיהָ מִתִּרְצָה כִּי לֹא פָתַח וַיַּךְ אֵת כָּל הֶהָרוֹתֶיהָ בִּקֵּעַ: בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וָתֵשַׁע שָׁנָה לַעֲזַרְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ מְנַחֵם בֶּן גָּדִי עַל יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שָׁנִים בְּשֹׁמְרוֹן: וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לֹא סָר מֵעַל חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל כָּל יָמָיו: בָּא פוּל מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל הָאָרֶץ וַיִּתֵּן מְנַחֵם לְפוּל אֶלֶף כִּכַּר כָּסֶף לִהְיוֹת יָדָיו אִתּוֹ לְהַחֲזִיק הַמַּמְלָכָה

בידו׃ ויצא מנחם את הכסף על
ישראל על כל גבורי החיל לתת
למלך אשור חמשים שקלים כסף
לאיש אחד וישב מלך אשור ולא
עמד שם בארץ׃ ויתר דברי מנחם
וכל אשר עשה הלוא הם כתובים
על ספר דברי הימים למלכי
ישראל׃ וישכב מנחם עם אבתיו
וימלך פקחיה בנו תחתיו׃ בשנת
חמשים שנה לעזריה מלך יהודה
מלך פקחיה בן מנחם על ישראל
בשמרון שנתים׃ ויעש הרע בעיני
יהוה לא סר מחטאות ירבעם בן
נבט אשר החטיא את ישראל׃
ויקשר עליו פקח בן רמליהו
שלישו ויכהו בשמרון בארמון בית
המלך את ארגב ואת האריה ועמו
חמשים איש מבני גלעדים
וימתהו וימלך תחתיו׃ ויתר דברי
פקחיה וכל אשר עשה הנם כתובים
על ספר דברי הימים למלכי
ישראל׃ בשנת חמשים ושתים
שנה לעזריה מלך יהודה מלך
פקח בן רמליהו על ישראל
בשמרון עשרים שנה׃ ויעש הרע
בעיני יהוה לא סר מן חטאות
ירבעם בן נבט אשר החטיא את
ישראל׃ בימי פקח מלך ישראל
בא תגלת פלאסר מלך אשור
ויקח את עיון ואת אבל בית מעכה
ואת ינוח ואת קדש ואת חצור ואת
הגלעד ואת הגלילה כל ארץ נפתלי
ויגלם אשורה׃ ויקשר קשר הושע
בן אלה על פקח בן רמליהו ויכהו
וימיתהו וימלך תחתיו בשנת
עשרים ליותם בן עזיהו׃ ויתר דברי

eius. Indixitq; manahem argentum super israel cunctis potentibus & diuitibus vt daret regi assyriorum quinquaginta siclos argenti per singulos. Reuersusq; est rex assyriorum: & nõ est moratus in terra. Reliqua aũt sermonũ manahẽ & vniuersa que fecit: nõne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Et dormiuit manahem cũ patrib9 suis. Regnauitq; phaceia filius eius pro eo. Anno quinquagesimo azarie regis iude regnauit phaceia filius manahem super israel in samaria biennio: & fecit quod erat malũ corã dño: nõ recessit a peccatis hieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Cõiurauit aũt aduersus eũ phacee filius romelie dux eius: & pcussit eum in samaria in turre domus regie iuxta argob & iuxta ariph: & cũ eo quinqĝginta viros de filiis galaaditarum: & iterfecit eũ regnauitq; p eo. Reliq aũt sermonũ phacee & vniuersa q fecit: nõne hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum israel? Anno quinquagesimo secundo azarie regis iude: regnauit phacee filius romelie super israel in samaria viginti annis: & fecit qđ erat malũ corã dño. Nõ recessit a peccatis hieroboã filii nabath qui peccare fecit israel. In diebus phacee regis israel venit theglatphalasar rex assur & cepit ahilõ: & abel domum maacha: & ianoe & cedes & asor & galaad & galileã & vniuersam terrã neptali: & trãstulit eos in assyrios. Coniurauit aũt & tetẽdit isidias osee fili9 hela cõtra phacee filiũ romelie: & percussit eum & interfecit: regnauitq; p eo vicesimo anno ioathã filii ozie. Reliqua aut sermonum

eius in manu eius. & manaẽ eduxit argẽ
αὐτοῦ ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καὶ μαναὴμ ἐξήνεγκε τὸ ἀργύ
tum sup israel sup oẽm potẽtẽ fortitudine ve
ριον ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ ἐπὶ πάντα δυνατὸν ἰσχύϊ δοῦ
naret regi assyriorũ quinquaginta siclos vi
ναι τῷ βασιλεῖ ἀσσυρίων πεντήκοντα σίκλους τῷ ἀν
ro vni. & reuersus est rex assyriorũ: &
δρὶ τῷ ἑνί. καὶ ἀπέστρεψεν ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ
nõ stetit ãpli9 in terra. & reliqua s̃monũ ma
οὐκ ἔστη ἔτι ἐν τῇ γῇ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων μα
naem & vniuersa q̃ fecit: nonne hec scri
ναὴμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέ
pta sunt in libro s̃monũ dierũ regum
γραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων
israel? & dormiuit manaem cũ pr̃ib9 su
ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη μαναὴμ μετὰ τῶν πατέρων αὐ
is: & regnauit phaceia filius eius pro eo.
τοῦ, καὶ ἐβασίλευσε φακεΐα υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.
In ãno quinq̃gesimo azarie regis iuda re
ἐν ἔτει πεντηκοστῷ τοῦ ἀζαρίου βασιλέως ἰούδα ἐβα
gnauit phaceia fili9 manaem sup israel in sama
σίλευσε φακεΐα υἱὸς μαναὴμ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμα
ria duob9 ãnis. & fecit malũ corã do
ρείᾳ δύο ἔτη. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυ
mino: nõ recessit ab oĩbus peccatis hiero
ρίου, οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ἱερο
boam filij nabat: q̃ peccare fecit israel. & cõ
βοὰμ υἱοῦ ναβάτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. καὶ συ
uersus ẽ cõtra eũ phaceia filius romelie tristata
νεστράφη ἐπ' αὐτὸν φακεαὶ υἱὸς ῥωμελίου ὁ τριστάτης
eius: & percussit eũ in samaria in domo
αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν σαμαρείᾳ ἐν οἴκῳ τοῦ
regis cũ argob & cũ arie: & cũ
βασιλέως μετὰ τοῦ ἀργὸβ καὶ μετὰ τοῦ ἀριέ, καὶ μετ'
eo quinquaginta viri de filijs galaa
αὐτοῦ πεντήκοντα ἄνδρες ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν γαλαα
ditarũ: & interfecit eũ & regnauit pro
διτῶν, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐ
eo. & reliqua s̃monũ phaceia & vniuersa
τοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων φακεΐα καὶ πάντα
que fecit: ecce hec scripta sunt in libro
ὅσα ἐποίησεν, ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου
s̃monũ dierũ regũ israel. in ãno quinq̃ge
λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσραήλ. ἐν ἔτει πεντηκο
simo & s̃cdo azarie regis iuda re
στῷ καὶ δευτέρῳ τοῦ ἀζαρίου βασιλέως ἰούδα ἐβα
gnauit phacee fili9 romelie sup israel in sama
σίλευσε φακεαὶ υἱὸς ῥωμελίου ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν σαμα
ria ãnis viginti. & fecit malũ corã do
ρείᾳ ἔτη εἴκοσι. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυ
mino: nõ recessit ab oĩbus peccatis hiero
ρίου, οὐκ ἀπέστη ἀπὸ πασῶν τῶν ἁμαρτιῶν ἱερο
boam filij nabat: q̃ peccare fecit israel. in die
βοὰμ υἱοῦ ναβάτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. ἐν ταῖς ἡμέ
bus phacee regis israel ascẽdit theglath pha
ραις τοῦ φακεαὶ βασιλέως ἰσραὴλ ἀνέβη θεγλὰθ φα
lasar rex assyriorũ: & cepit nain &
λασὰρ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ ἔλαβε τὴν ναῒν καὶ
abel & bethmaacha & ionoch &
τὴν ἄβελ καὶ τὴν βαιθμααχὰ καὶ τὴν ἰωνὼχ καὶ τὴν
cenez & asor & galaad & galileam
κενὲζ καὶ τὴν ἀσὼρ καὶ τὴν γαλαὰδ καὶ τὴν γαλιλαίαν
vniuersã terrã nephthalim: & trãstulit eos in assy
πᾶσαν γῆν νεφθαλείμ, καὶ ἀπῴκισεν αὐτοὺς εἰς ἀσσυ
rios. & cõuertit exercitũ osee filius ela cõtra
ρίους. καὶ συνέστρεψε σύστρεμμα ὠσηὲ υἱὸς ἠλὰ ἐπὶ
phacee filiũ romelie: & percussit eum & inter
φακεαὶ υἱὸν ῥωμελίου, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν καὶ ἐθανά
fecit eũ: & regnauit pro eo in ãno
τωσεν αὐτόν, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἐν ἔτει
vicesimo iothã filij ozie. & reliqua s̃monũ
εἰκοστῷ ἰωθὰμ υἱοῦ ὀζίου. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων

G

1. Par. 17.a.

phacee & vniuersa que fecit: ecce hec scri
φακεαὶ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, ἰδοὺ ταῦτα γέ
pta sunt in libro s̃monũ dierũ re
γραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασι
gum israel. in ãno s̃cdo phacee filij ro
λέων ἰσραήλ. ἐν ἔτει δευτέρῳ τοῦ φακεαὶ υἱοῦ ῥω
melie regis israel regnauit iotham fili9 ozie
μελίου βασιλέως ἰσραὴλ ἐβασίλευσεν ἰωθὰμ υἱὸς ὀζίου
regis iuda: fili9 viginti & quinq; ãnoꝝ erat cũ
βασιλέως ἰούδα, υἱὸς εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἦν ἐν τῷ
regnaret ipse: & sedecim ãnis regnauit in
βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν
hierusalem. & nomẽ matris eius hierusa fi
ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἱερουσὰ θυ
lia saduc. & fecit rectũ corã dño iux
γάτηρ σαδούκ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου κα
ta oĩa que fecit ozias pr̃ suus: verũtñ
τὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὀζίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ, πλὴν
excelsa nõ abstulit: adhuc pp̃ls imolabat & adolebat icẽsũ i
τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρεν, ἔτι ὁ λαὸς ἔθυεν καὶ ἐθυμίων ἐν
excelsis: ipse edificauit portã dom9 do
τοῖς ὑψηλοῖς. αὐτὸς ᾠκοδόμησε τὴν πύλην οἴκου κυ
mini sublimẽ. & reliqua s̃monũ iotham &
ρίου τὴν ὑψηλήν. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωθὰμ καὶ
vniuersa que fecit: nonne hec scripta sunt in
πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ
libro s̃monũ dierũ regum iuda? in
βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; ἐν
diebus illis incepit dñs mittere in iu
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἤρξατο κύριος ἀποστέλλειν ἐν ἰού
da rasson regẽ syrie: & phacee filiũ
δα τὸν ῥαασὼν βασιλέα συρίας, καὶ τὸν φακεαὶ υἱὸν
romelie. & dormiuit iothã cũ pr̃ib9 suis:
ῥωμελίου. καὶ ἐκοιμήθη ἰωθὰμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ,
& sepult9 ẽ in ciuitate dauid cũ patribus suis: &
καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυὶδ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ
regnauit achaz fili9 eius pro eo.
ἐβασίλευσεν ἄχαζ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. Ca.16.

A

2. Par. 18.a.

In anno decimo septimo phacee filij rome
Ἐν ἔτει ἑπτακαιδεκάτῳ τοῦ φακεαὶ υἱοῦ ῥωμε
lie regnauit achaz filius iothã regis iuda:
λίου ἐβασίλευσεν ἄχαζ υἱὸς ἰωθὰμ βασιλέως ἰούδα,
fili9 viginti ãnoꝝ erat achaz cũ regnaret ipse. &
υἱὸς εἴκοσιν ἐτῶν ἦν ἄχαζ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ
sedecim ãnis regnauit in hierusalem. & nõ
ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὐκ
fecit rectũ in oculis dñi dei: sicut dauid
ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου θεοῦ, καθὼς δαυὶδ
pater eius. & ãbulauit in via regũ israel:
ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ βασιλέων ἰσραήλ,
insup & filiũ suũ trãstulit in igne ſm abomina
καί γε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ διῆγεν ἐν πυρὶ κατὰ τὰ βδελύγ
tiones gẽtiũ: q̃s abstulit dñs a facie
ματα τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν
filioꝝ israel: & imolabat & adolebat icẽsũ in excelsis
υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἐθυσίαζε καὶ ἐθυμία ἐν τοῖς ὑψηλοῖς
& in collibus & sub oĩ ligno frõ
καὶ ἐπὶ τῶν βουνῶν καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλ
doso. tunc ascẽdit raason rex syrie &
σώδους. τότε ἀνέβη ῥαασὼν βασιλεὺς συρίας καὶ

Esa. 7. a

phacee filius romelie rex israel cõtra hieru
φακεαὶ υἱὸς ῥωμελίου βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐπὶ ἱερου
salem in prelũ: & obsidebãt achaz
σαλὴμ εἰς πόλεμον, καὶ ἐπολιόρκουν τὸν ἄχαζ
& nõ valuerũt pugnare. in tpe illo
καὶ οὐκ ἠδύναντο πολεμεῖν. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ
restituit raason rex syrie aillath
ἀπέστρεψε ῥαασὼν βασιλεὺς συρίας τὴν αἰλὰθ τῇ
syrie: & eiecit iudeos de aillath:
συρίᾳ, καὶ ἐξέβαλε τοὺς ἰουδαίους ἐξ αἰλάθ,
& venerũt idumei in aillath:
καὶ ἦλθον οἱ ἰδουμαῖοι εἰς αἰλάθ,

phacee & vniuersa que fecit: nonne hec scripta sũt in libro sermonũ dierũ regũ israel? Anno s̃cdo phacee filii romelie regis isr̃l: regnauit ioathã filius Ozie regis iuda. Vigiti quinq; annorum erat cũ regnare cepisset: & sedecim annis regnauit in ierusalẽ. Nomẽ matris eius hierusa filia sadoch: fecitq; qđ erat placitũ corã dño. Iuxta oĩa que fecit ozias pater suus opatus est: verũtamen excelsa nõ abstulit. Adhuc populus imolabat & adolebat incẽsũ in excelsis. Ipse edificauit portã domus dñi sublimissimã. Reliqua aũt sermonũ ioathã & vniuersa q̃ fecit: nõne hec scripta sunt in libro verborũ dierũ regũ iuda? In diebus illis cepit dñs mittere in iudam rasin regem syrie & phacee filium romelie: & dormiuit ioathã cũ patribus suis: sepultusq; est cũ eis i ciuitate dauid patris sui: & regnauit achaz filius eius. 16.

Anno decimo septimo phacee filii romelie: regnauit achaz fili9 ioathã regis iuda. Vigiti annorũ erat achaz cũ regnare cepisset: & sedecĩ ãnis regnauit in ierusalẽ. Non fecit qđ erat placitum in cõspectu dñi dei sui sicut dauid pater eius: sed ãbulauit i via regũ israel. Insup & filium suũ cõsecrauit trãsferẽs p ignẽ ſm idola gẽtium q̃ dissipauit dñs corã filiis israel: imolabat quoq; victimas & adolebat incẽsũ in excelsis & i collib9 & sub oĩ ligno frõdoso. Tũc ascẽdit rasin rex syrie & phacee filius romelie rex israel ad p̃liãdũ i ierusalẽ. Cũq; obsiderẽt achaz non valuerunt superare eũ. In tpe illo restituit rasin rex syrie haylam syrie: & eiecit iudeos de haylã. Et idumei venerũt in haylã

פקח וכל אשר עשה הנם כתובים
על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃
בשנת שתים לפקח בן רמליהו
מלך ישראל מלך יותם בן עזיהו
מלך יהודה׃ בן עשרים וחמש שנה
היה במלכו ושש עשרה שנה מלך
בירושלם ושם אמו ירושא בת
צדוק׃ ויעש הישר בעיני יהוה
ככל אשר עשה עזיהו אביו עשה׃
רק הבמות לא סרו עוד העם
מזבחים ומקטרים בבמות הוא
בנה את שער בית יהוה העליון׃
ויתר דברי יותם וכל אשר עשה
הלא הם כתובים על ספר דברי
הימים למלכי יהודה׃ בימים ההם
החל יהוה להשליח ביהודה רצין
מלך ארם ואת פקח בן רמליהו׃
וישכב יותם עם אבתיו ויקבר
עם אבתיו בעיר דוד אביו וימלך
אחז בנו תחתיו׃ בשנת

Cap. xvi.

שבע עשרה שנה לפקח בן רמליהו
מלך אחז בן יותם מלך יהודה׃ בן
עשרים שנה אחז במלכו ושש
עשרה שנה מלך בירושלם ולא
עשה הישר בעיני יהוה אלהיו
כדוד אביו׃ וילך בדרך מלכי ישראל
וגם את בנו העביר באש כתועבת
הגוים אשר הוריש יהוה אתם
מפני בני ישראל׃ ויזבח ויקטר בבמות
ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן׃
אז יעלה רצין מלך ארם ופקח בן
רמליהו מלך ישראל ירושלם
למלחמה ויצרו על אחז ולא יכלו
להלחם׃ בעת ההיא השיב רצין מלך
ארם את אילת לארם וינשל את
היהודים מאילות ואדומים באו אילת

וישבו שם עד היום הזה: וישלח
אחז מלאכים אל תגלת פלסר מלך
אשור לאמר עבדך ובנך אני
עלה והושעני מכף מלך ארם ומכף
מלך ישראל הקומים עלי: ויקח
אחז את הכסף ואת הזהב הנמצא
בית יהוה ובאצרות בית המלך
וישלח למלך אשור שחד: וישמע
אליו מלך אשור ויעל מלך אשור
אל דמשק ויתפשה ויגלה קירה
ואת רצין המית: וילך המלך אחז
לקראת תגלת פלאסר מלך אשור
דומשק וירא את המזבח אשר
בדמשק וישלח המלך אחז אל
אוריה הכהן את דמות המזבח ואת
תבניתו לכל מעשהו: ויבן אוריה
הכהן את המזבח ככל אשר שלח
המלך אחז מדמשק כן עשה
אוריה הכהן עד בוא המלך אחז
מדמשק: ויבא המלך מדמשק
וירא המלך את המזבח ויקרב
המלך על המזבח ויעל עליו
ויקטר את עלתו ואת מנחתו
ויסך את נסכו ויזרק את דם
השלמים אשר לו על המזבח
ואת המזבח הנחשת אשר לפני
יהוה ויקרב מאת פני הבית
מבין המזבח ומבין בית יהוה ויתן
אתו על ירך המזבח צפונה
ויצוהו המלך אחז את אוריה הכהן
לאמר על המזבח הגדול הקטר את
עלת הבקר ואת מנחת הערב ואת
עלת המלך ואת מנחתו ואת
עלת כל עם הארץ ומנחתם ונסכיהם
וכל דם עלה וכל דם זבח עליו
תזרק ומזבח הנחשת יהיה לי

& hitauerūt ibi vſq in diem hāc. Miſit autem achaz nuncios ad theglatphalaſar regē aſſyriorū: dicēs. Seru9 tu9 & filius tuus ego ſum. Aſcēde & saluū me fac de manu regis ſyrie & de manu regis iſrael q cōſurrexerunt aduerſū me. Et cū collegiſſet argentum & aurū qđ iueniri potuit i domo dñi & in theſauris regis miſit regi aſſyriorum munera: q & acquieuit volūtati eius. Aſcendit āt rex aſſyriorum ī damaſcū: & vaſtauit eā & tranſtulit hītatores eius cyrenen: raſin āūt interfecit. Perrexitq rex achaz ī occurſum theglatphalaſar regi aſſyriorū in damaſcū. Cūq vidiſſet altare damaſci miſit rex achaz ad vriam ſacerdotē exemplar eius: & ſilitudinē iuxta oē opus eius. Extruxitq vrias ſacerdos altare. Iuxta oia q̄ preceperat rex achaz đ damaſco: ita fecit ſacerdos vrias dōec veniret rex achaz de damaſco. Cūq veniſſet rex de damaſco vidit altare & venerat9 eſt illud. Aſcenditq & immolauit holocauſta & ſacrificium ſuum: & libauit libamina & fudit ſanguinem pacificorū q̄ obtulerat ſuper altare. Porro altare ereū qđ erat coram domino trāſtulit de facie templi & de loco altaris & de loco templi dñi: poſuitq illud ex latere altaris ad aquilonem. Precepit quoq rex achaz vrie ſacerdoti: dicens. Super altare maius offer holocauſtū matutinum & ſacrificiū veſptinum & holocauſtū regis & ſacrificia eius: & holocauſtum vniuerſi ppl̄i terre & ſacrificia eorū & libamia eorū & oēm ſāguinē holocauſti & vniuerſū ſanguinem victime ſup illud effundes. Altare vero ereū e

καὶ κατώκησαν ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἀπέστειλεν ἄχαζ ἀγγέλους πρὸς θαγλὰθ φαλασὰρ βασιλέα ἀσυρίων λέγων, δοῦλός σου καὶ υἱός σου ἐγώ, ἀνάβηθι καὶ ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς βασιλέως συρίας καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέως ἰσραήλ, ὅτι ἐπανέστησάν μοι. καὶ ἔλαβεν ἄχαζ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον τὸ εὑρεθὲν ἐν θησαυροῖς οἴκου κυρίου καὶ οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπέστειλεν τῷ βασιλεῖ ἀσυρίων δῶρα. καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ ὁ βασιλεὺς ἀσυρίων, καὶ ἀνέβη βασιλεὺς ἀσυρίων ἐπὶ δαμασκόν, καὶ συνέλαβεν αὐτήν, καὶ ἀπῴκισε τὴν πόλιν, καὶ τὸν ῥασὼν ἐθανάτωσεν. καὶ ἐπορεύθη ὁ βασιλεὺς ἄχαζ εἰς συνάντησιν τῷ θαγλὰθ φαλασὰρ βασιλεῖ ἀσυρίων εἰς δαμασκόν. καὶ εἶδε τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν δαμασκῷ. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄχαζ πρὸς οὐρίαν τὸν ἱερέα τὴν ὁμοίωσιν τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τὸν ῥυθμὸν αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ποίησιν αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήριον οὐρίας κατὰ πάντα ὅσα ἀπέστειλεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἄχαζ ἐκ δαμασκοῦ, οὕτως ἐποίησεν οὐρίας ὁ ἱερεὺς ἕως τοῦ ἐλθεῖν τὸν βασιλέα ἐκ δαμασκοῦ. καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς ἐκ δαμασκοῦ, καὶ εἶδε τὸ θυσιαστήριον. καὶ προσῆλθε πρὸς τὸ θυσιαστήριον ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνέβη ἐπ᾽ αὐτό, καὶ ἀνήνεγκε τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ τὴν θυσίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν σπονδὴν αὐτοῦ ἔσπεισεν αὐτῷ, καὶ προσέχεεν ἐπ᾽ αὐτῷ τὸ αἷμα τῶν εἰρηνικῶν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. τὸ δὲ χαλκοῦν θυσιαστήριον ὃ ἦν ἐναντίον κυρίου προσήγαγεν αὐτὸ ἀπὸ προσώπου τοῦ οἴκου ἐκ μέσου τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐκ μέσου τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ ἐπὶ μηρὸν τοῦ θυσιαστηρίου κατὰ βορρᾶν. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς ἄχαζ τῷ οὐρίᾳ τῷ ἱερεῖ λέγων, ἀνάβηθι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ μέγα, καὶ ἐπ᾽ αὐτὸ πρόσφερε τὴν ὁλοκαύτωσιν τὴν πρωϊνὴν καὶ τὴν θυσίαν τὴν ἑσπερινὴν καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις τοῦ βασιλέως καὶ τὰς θυσίας αὐτοῦ, καὶ τὴν ὁλοκαύτωσιν παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τὰς θυσίας αὐτῶν καὶ τὰς σπονδὰς αὐτῶν, καὶ πᾶν αἷμα ὁλοκαυτώσεως καὶ πᾶν αἷμα θυσίας ἐπ᾽ αὐτῷ προχεῖς. καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν ἔσται μοι

et habitauerūt ibi vſq ad diē hanc. et miſit achaz nuncios ad thaglath phalaſar regem aſſyriorū dicēs: ſeruus tu9 et fili9 tuus ego: aſcēde et libera me de manu regis ſyrie et de manu regis iſrael: qꝛ ꝯſurrexerūt aduerſus me. et cepit achaz argentū et aurum qđ iuētū fuit i theſauris domus dñi et domus regis: et miſit regi aſſyriorū munera. et audiuit eum rex aſſyriorū: et aſcēdit rex aſſyriorū in damaſcū: et cepit eā: et trāſtulit vrbē: et raſſon interfecit. et perrexit rex achaz in occurſum thaglath phalaſar regi aſſyriorū in damaſcū. et vidit altare qđ in damaſco. et miſit rex achaz ad vriam ſacerdotē ſimilitudinē altaris et rhythmū eius ſcđm omne opus eius: et extruxit altare vrias iuxta oia quecūq miſit ei rex achaz de damaſco: ita fecit vrias ſacerdos donec veniret rex de damaſco. et venit rex de damaſco: et vidit altare. et acceſſit ad altare rex et aſcēdit ſup illud: et obtulit holocauſtum et ſacrificiū ſuū: et libamē ſuū libauit ei: et effudit ſup illud ſanguinē pacificorū ſuorū ſup altare. at ereum altare qđ erat corā dño trāduxit illud de facie domus de medio altaris et de medio dom9 dñi: et dedit illud ad femur altaris ad aqlonē. et precepit rex achaz vrie ſacerdoti dicēs: aſcēde ſup altare magnū: et ſup illud offer holocauſtū matutinū et ſacrificiū veſptinū et holocauſta regis et ſacrificia ei9: et holocauſtū vniuerſi ppl̄i et ſacrificia eorū et libamina eorū: et oēs ſāguinē holocauſti et vniuerſū ſāguinē victie i illud effundes. et altare ereum erit mihi

εἰς τὸ πρωΐ. καὶ ἐποίησεν οὐρίας ὁ ἱερεὺς κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ ἄχαζ ὁ βασιλεύς. καὶ συνέκοψεν ἄχαζ ὁ βασιλεὺς τὰ συγκλείσματα τῶν μεχωνὼθ καὶ μετῆρεν ἀπ᾽ αὐτῶν τὸν λουτῆρα καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ κατεβίβασεν ἀπὸ τῶν μόσχων τῶν χαλκῶν τῶν ὑπ᾽ αὐτήν, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν ἐπὶ βάσιν λιθίνην. καὶ τὸ θεμέλιον τῆς καθέδρας τῶν σαββάτων ᾠκοδόμησεν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ τὴν εἴσοδον τοῦ βασιλέως τὴν ἐξωτέραν ἐπέστρεψεν ἐν οἴκῳ κυρίου ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως ἀσυρίων. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἄχαζ ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ ἐκοιμήθη ἄχαζ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐζεκίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. Ca. 17.

Ἐν ἔτει δωδεκάτῳ ἄχαζ βασιλέως ἰούδα ἐβασίλευσεν ὡσηὲ υἱὸς ἠλὰ ἐν σαμαρείᾳ ἐπὶ ἰσραὴλ ἐννέα ἔτη. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, πλὴν οὐχ ὡς οἱ βασιλεῖς ἰσραὴλ οἳ ἦσαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. ἐπ᾽ αὐτὸν ἀνέβη σαλμανασὰρ βασιλεὺς ἀσυρίων, καὶ ἐγένετο αὐτῷ ὡσηὲ δοῦλος καὶ ἔφερεν αὐτῷ δῶρα. καὶ εὗρεν ὁ βασιλεὺς ἀσυρίων ἐν ὡσηὲ ἐπιβουλήν, διότι ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς σουὰ βασιλέα αἰγύπτου, καὶ οὐκ ἤνεγκεν δῶρα τῷ βασιλεῖ ἀσυρίων ἐνιαυτὸν κατ᾽ ἐνιαυτόν, καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἀσυρίων, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν οἴκῳ φυλακῆς. καὶ ὁ βασιλεὺς ἀσυρίων ἀνέβη ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν καὶ ἀνέβη εἰς σαμάρειαν, καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτὴν τρία ἔτη. ἐν δὲ τῷ ἐνάτῳ ἔτει ὡσηὲ συνέλαβε τὴν σαμάρειαν ὁ βασιλεὺς τῶν ἀσυρίων, καὶ ἀπῴκισεν τὸν ἰσραὴλ εἰς ἀσυρίους, καὶ κατῴκισεν αὐτοὺς ἐν ἐλαὰ καὶ ἐν ἀβὼρ ποταμοῖς γοζὰν ἐν ὁρίοις μήδων. καὶ ἐγένετο ὅτε ἥμαρτον οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτῶν τῷ ἀναγαγόντι αὐτοὺς ἐξ αἰγύπτου ὑποκάτωθεν

in mane. et fecit vrias ſacerdos iuxta oia q̄ precepit ei achaz rex. et cōcidit achaz rex celaturas baſium et depoſuit. et trāſtulit ab eis luterem et mare: et deduxit de vitulis ereis q erāt ſub eo: et poſuit illud ſup baſin lapideā. et fundamētū cathedre ſabbatorū edificauit in domo dñi: et ingreſſum regis exteriorē cōuertit in domo dñi a facie regis aſſyriorū. et reliqua verborū achaz q̄cūq fecit: nonne hec ſcripta ſūt in libro ſmonū dierū regum iuda? et dormiuit achaz cū p̄ribus ſuis et ſepultus ē cū p̄ribus ſuis in ciuitate dauid: et regnauit ezecias filius eius pro eo.

In anno duodecimo achaz regis iuda regnauit oſee fili9 ela in ſamaria ſup iſrael nouē annis. et fecit malū corā dño: verū nō ſicut reges iſrael q fuerūt ante eū. cōtra eū aſcēdit ſalmanaſar rex aſſyriorū: et fact9 eſt ei oſee ſeruus et reddebat ei munera. et inuenit rex aſſyriorū in oſee inſidias: quia miſit nuncios ad ſua regem egypti: et nō attulit munera regi aſſyriorū ſingulis annis: et obſedit eū rex aſſyriorū: et ligauit eū in domo cuſtodie. et rex aſſyriorū aſcēdit ſup omnem terrā et aſcēdit in ſamariam: et obſedit eā trib9 ānis. in āt nono anno oſee cepit ſamariam rex aſſyriorū: et tranſtulit iſrael in aſſyrios: et hitare fecit eos in elaa et in habor fluuijs gozan in termis medorū. et factū eſt cū peccaſſent filij iſrael dño deo ſuo q eduxerat eos de egypto de ſub

rit paratū ad volūtatem meā. Fecit igitur vrias ſacerdos iuxta oia q̄ p̄cepat rex achaz. Tulit āt rex achaz celatas baſes & luterē q erat deſup: & mare depoſuit de bobus ereis qui ſuſtentabāt illud: & poſuit ſup paumentū ſtratū lapide. Muſach quoq ſabbati quod edificauerat in tēplo: & ingreſſū regis exterius couertit in templū dñi pp regē aſſyriorū. Reliq aūt verborum achaz & oia q̄ fecit: nōne hec ſcripta ſunt in libro ſermonum dierum regū iuda? Dormiuitq achaz cum patribus ſuis: & ſepultus eſt cū eis in ciuitate dd: & regnauit ezechias filius eius pro eo. 17.

Anno duodecimo achaz regis iuda regnauit oſee filius hela in ſamaria ſup iſrael nouem annis: fecitq malū coram domino: ſed non ſicut reges iſrael qui ante eū fuerūt. Contra hunc aſcendit ſalmanaſar rex aſſyriorū: & fctūs eſt ei oſee ſeruus: reddebat q illi tributa. Cūq deꝑhendiſſet rex aſſyriorū oſee q rebellare nitens miſiſſet nuncios ad Sua regem egypti: ne p̄ſtaret tributa regi aſſyriorū: ſicut ſingulis annis ſolitus erat: obſedit eum & vinctum miſit in carcerē: puagatuſq eſt oēm terram: & aſcendens ſamariam obſedit eam tribus annis. Anno autem nono oſee cepit rex aſſyriorū ſamariā: & tranſtulit iſrael in aſſyrios: poſuitq eos in haylā & in abor iuxta fluuiū gozā in ciuitatibus medorū. Factū eſt ei cū peccaſſent filii iſrael domino deo ſuo qui eduxerat eos de terra egypti de

לבקר: ויעש אוריה הכהן ככל אשר
צוה המלך אחז: ויקצץ המלך
אחז את המסגרות המכנות
ויסר מעליהם את הכיר ואת הים
הורד מעל הבקר הנחשת אשר
תחתיה ויתן אתו על מרצפת
אבנים: ואת מוסך השבת אשר
בנו בבית ואת מבוא המלך החיצונה
הסב בית יהוה מפני מלך אשור:
ויתר דברי אחז אשר עשה הלא
הם כתובים על ספר דברי הימים
למלכי יהודה: וישכב אחז עם
אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר
דוד וימלך חזקיהו בנו תחתיו:

Cap. xvij.

בשנת שתים עשרה
לאחז מלך יהודה מלך הושע בן
אלה בשמרון על ישראל תשע
שנים: ויעש הרע בעיני יהוה
רק לא כמלכי ישראל אשר היו
לפניו: עליו עלה שלמנאסר מלך
אשור ויהי לו הושע עבד וישב
לו מנחה: וימצא מלך אשור
בהושע קשר אשר שלח מלאכים
אל סוא מלך מצרים ולא העלה
מנחה למלך אשור כשנה בשנה
ויעצרהו מלך אשור ויאסרהו
בית כלא: ויעל מלך אשור
בכל הארץ ויעל שמרון
ויצר עליה שלש שנים: בשנת
התשיעית להושע לכד מלך
אשור את שמרון ויגל את
ישראל אשורה וישב אותם
בחלח ובחבור נהר גוזן וערי
מדי: ויהי כי חטאו בני
ישראל ליהוה אלהיהם המעלה
אותם מארץ מצרים מתחת

manu pharaõis regis egypti: colucrũt deos alicos: & ambulauerũt iuxta ritũ gentiũ quas consumpserat dominus in cõspectu filiorũ israel: & regũ israel: quia similiter fecerant. Et irritauerũt filii israel verbis nõ rectis dñm deũ suum: & edificauerunt sibi excelsa i cũctis vrbibus suis a turre custodũ vsq; ad ciuitatẽ munitã. Fecerũtq; sibi statuas & lucos in oĩ colle sublimi: & subter oẽ lignũ nemorosũ: & adolebãt ibi icẽsum sup aras in morẽ gẽtiũ quas transtulerat dñs a facie eorũ. Feceruntq; verba pessima irritãtes dñm: & coluerũt immũdicias de qb⁹ p̃cepit eis dñs ne facerent verbum hoc. Et testificatus est dñs in israel & in iuda p manũ oĩum pphetarũ & vidẽtiũ: dicẽs. Reuertimini a viis vestris pessimis: & custodite p̃cepta mea & cerimonias: iuxta oẽm legem quam precepi pr̃ibus vestris: & sicut misi ad vos in manu seruorum meorũ pphetarũ. Qui nõ audierũt: sed indurauerũt ceruicẽ suã iuxta ceruicẽ patrũ suorum q nolucrunt obedire dño deo suo & abiecerunt legitima eius & pactũ qd pepigit cum pr̃ibus eorũ & testificationes qb⁹ cõtestatus ẽ eos: secutiq; sunt vanitates & vane egerũt: & secuti sũt gẽtes q̃ erãt p circuitũ eorũ: sup quibus p̃cepat dñs eis vt nõ facerẽt sicut & ille faciebãt. Et dreliqrũt oĩa p̃cepta dñi dei sui. Feceruntq; sibi conflatiles duos vitulos & lucos: & adorauerunt vniuersam militiã celi. Seruieruntq; baal: & cõsecrauerunt filios suos & filias suas p ignem. Et diuinationi inseruiebãt & auguriis: & tradiderũt se vt facerẽt malum corã dño vt irritarẽt eum. Iratusq; ẽ dñs vehemẽter israeli: & abstulit eos a cõspectu suo &

nõ remãsit nisi trib⁹ iuda tantũmodo. Sed nec ipse iuda custodiuit mandata domini dei sui: verũtñ ambulauit in erroribus israel quos opatus fuerat. Proiecitq; dñs oẽ semen israel: & afflixit eos & tradidit eos in manu diripiẽtiũ: dõec pijceret eos a facie sua. Ex eo iam tpe quo scissus est israel a domo dd: & cõstituerũt sibi regẽ hieroboã filiũ nabath. Separauit eñ hieroboã israel a dño: & peccare eos fecit pctm̃ magnũ. Et ambulauerũt filii israel in vniuersis pctis hieroboã q̃ fecerat: & non recesserunt ab eis vsq; quo dñs auferret israel a facie sua: sicut locutus fuerat i mãu oĩum seruorũ suo⁊ pphetarũ. Trãslatusq; ẽ israel de terra sua in assyrios vsq; in diẽ hãc. Adduxit aũt rex assyriorũ viros de babilone & de curtha & de abiat: & de emath & de sepharuaĩ: & collocauit eos in ciuitatibus samarie p filiis israel. q possederũt samariã & hitauerũt in vrbibus eius. Cũq; ibi hĩtare cepissent nõ timebãt dñm. & imisit eis dñs leones q interficiebãt eos. Nũciatumq; ẽ regi assyriorũ & dictũ. Gẽtes quas transtulisti & hĩtare fecisti in cĩtatibus samarie ignorãt legitima dei terre: & imisit in eos dñs leones: & ecce interficiunt eos eo q ignorent ritum dei terre. Precepit autem rex assyriorum dicens. Ducite illuc vnum de sacerdotibus quos inde captiuos adduxistis: vt vadat & hĩtet cũ eis: & doceat eos legitima dei terre. Igitur cũ venisset vnus de sacerdotib⁹ his q captiui ducti fuerãt de samaria: hĩtauit in bethel: & docebat eos quõ colerent dñm. Et vnaq̃q; gẽs fabricata ẽ deũ suũ. Posuerũtq; eos in phanis excelsis q̃ fecerãt samarite gens & gẽs in vrbibus suis in qbus habitabãt.

ואנשי בבל עשו את סכות בנות ואנשי כות עשו את נרגל ואנשי חמת עשו את אשימא׃ והעוים עשו נבחז ואת תרתק והספרוים שרפים את בניהם באש לאדרמלך וענמלך אלהי ספרוים׃ ויהיו יראים את יהוה ויעשו להם מקצותם כהני במות ויהיו עשים להם בבית הבמות׃ את יהוה היו יראים ואת אלהיהם היו עבדים כמשפט הגוים אשר הגלו אתם משם׃ עד היום הזה הם עשים כמשפטים הראשנים אינם יראים את יהוה ואינם עשים כחקתם וכמשפטם וכתורה וכמצוה אשר צוה יהוה את בני יעקב אשר שם שמו ישראל׃ ויכרת יהוה אתם ברית ויצום לאמר לא תיראו אלהים אחרים ולא תשתחוו להם ולא תעבדום ולא תזבחו להם׃ כי אם את יהוה אשר העלה אתכם מארץ מצרים בכח גדול ובזרוע נטויה אתו תיראו ולו תשתחוו ולו תזבחו׃ ואת החקים ואת המשפטים והתורה והמצוה אשר כתב לכם תשמרון לעשות כל הימים ולא תיראו אלהים אחרים׃ והברית אשר כרתי אתכם לא תשכחו ולא תיראו אלהים אחרים׃ כי אם את יהוה אלהיכם תיראו והוא יציל אתכם מיד כל איביכם׃ ולא שמעו כי אם כמשפטם הראשון הם עשים׃ ויהיו הגוים האלה יראים את יהוה ואת פסיליהם היו עבדים גם בניהם ובני בניהם כאשר עשו אבתם הם עשים עד היום הזה׃

Viri enim babylonii fecerunt sochot benoth: viri autem cutheni fecerunt nergel: & viri de emath fecerunt asima. Porro euei fecerunt nebaaz & tharthac. Hi autem qui erant de sapharuaim comburebant filios suos igni. Adramelech & anamelech diis sepharuaim: & nihilominus colebant dominum. Fecerunt autem sibi de nouissimis sacerdotes excelsorum: & ponebant eos in phanis sublimibus. Et cum dominum colerent: diis quoque suis seruiebant iuxta consuetudinem gentium: de quibus translati fuerant samariam. Usque in presentem diem morem sequuntur antiquum: non timent dominum: neque custodiunt cerimonias eius atque iudicia & legem & mandatum quod preceperat dominus filiis iacob quem cognominauit israel: & percusserat cum eis pactum & mandauerat eis dicens. Nolite timere deos alienos: & non adoretis eos neque colatis eos: & non immoletis eis. Sed dominum deum vestrum qui eduxit vos de terra egypti in fortitudine magna & in brachio extento: ipsum timete & illum adorate: & ipsi immolate. Cerimonias quoque & iudicia & legem & mandatum quod scripsit vobis custodite: ut faciatis cunctis diebus: & non timeatis deos alienos: & pactum quod percussit vobiscum nolite obliuisci: nec colatis deos alienos. Sed dominum deum vestrum timete: & ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum. Illi vero non audierunt: sed iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant. Fuerunt igitur gentes iste timentes quidem dominum: sed nihilominus & idolis suis seruientes. Nam & filii eorum & nepotes sicut fecerunt patres sui: ita faciunt usque in presentem diem. 18.

ἐν αὐταῖς. καὶ οἱ ἄνδρες βαβυλῶνος ἐποίησαν τὴν σοκχὼθ βανώθ. καὶ ἄνδρες χοὺθ ἐποίησαν τὸν νηρεγὴλ. καὶ ἄνδρες αἱμὰθ ἐποίησαν τὴν ἀσιμά. καὶ οἱ εὐαῖοι ἐποίησαν τὴν νιβχὰζ καὶ τὴν θαρθάκ. καὶ οἱ σεπφαρουὶμ κατέκαιον ἐν πυρὶ τὰ τέκνα αὐτῶν τῷ ἀδραμέλεχ θεῷ σεπφαρουίμ, καὶ ἦσαν φοβούμενοι τὸν κύριον. καὶ ἐποίησαν ἐξ αὐτῶν ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν ἀπὸ μέρους, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς ἐν τοῖς οἴκοις τῶν ὑψηλῶν. τὸν κύριον αὐτοὶ ἐφοβοῦντο, καὶ τοῖς θεοῖς αὐτῶν ἐλάτρευον κατὰ τὸ κρίμα τῶν ἐθνῶν, ὅθεν ἀπῴκισεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης οὕτως ἐποίουν κατὰ τὸ κρίμα αὐτῶν τὸ ἀπ᾽ ἀρχῆς. οὐκ ἦσαν φοβούμενοι τὸν κύριον, καὶ οὐκ ἐποίησαν κατὰ τὰ δικαιώματα καὶ τὰ κρίματα καὶ τὰς ἐντολὰς καὶ κατὰ τὸν νόμον ὃν ἐνετείλατο κύριος τοῖς υἱοῖς ἰακώβ, ᾧ ἐπέθηκεν ὄνομα ἰσραήλ, καὶ διέθετο κύριος μετ᾽ αὐτῶν διαθήκην. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς λέγων, οὐ φοβηθήσεσθε θεοὺς ἑτέρους, καὶ οὐ προσκυνήσετε αὐτοῖς, καὶ οὐ λατρεύσετε αὐτοῖς, καὶ οὐ θύσετε αὐτοῖς, ὅτι ἀλλ᾽ ἢ κυρίῳ τῷ ἀγαγόντι ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν ἰσχύϊ μεγάλῃ καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, αὐτὸν φοβηθήσεσθε, καὶ αὐτῷ προσκυνήσετε, καὶ αὐτῷ θύσετε, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ καὶ τὰ κρίματα καὶ τὰς ἐντολὰς καὶ τὸν νόμον ὃν ἔγραψεν ὑμῖν φυλάξεσθε ποιεῖν πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ οὐ φοβηθήσεσθε θεοὺς ἑτέρους, καὶ τὴν διαθήκην ἣν ἔθετο μεθ᾽ ὑμῶν οὐκ ἐπιλήσεσθε, καὶ οὐ φοβηθήσεσθε θεοὺς ἑτέρους, ὅτι ἀλλ᾽ ἢ κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν αὐτὸν φοβηθήσεσθε, καὶ αὐτὸς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν ὑμῶν, καὶ οὐκ ἤκουσαν ἀλλ᾽ ἢ ἐν τοῖς δικαιώμασιν αὐτῶν τοῖς πρώτοις αὐτοὶ ἐποίουν. καὶ ἦσαν τὰ ἔθνη ταῦτα φοβούμενοι τὸν κύριον, καὶ τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν ἐδούλευον. καίγε οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐτῶν καθὼς ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτῶν αὐτοὶ ποιοῦσιν ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

in eis. & viri babylonis fecerunt sochoth banoth. & viri chuth fecerunt nergel. & viri emath fecerunt asima. & euei fecerunt nibchaz & tharthac. & seppharuim comburebant in igne filios suos adramelech deo sepharuim: & erant timentes dominum. & fecerunt ex se sacerdotes excelsorum de parte: & fecerunt sibi in domibus excelsorum. dominum ipsi timebant: & deos suos colebant iuxta iudicium gentium: unde transtulit eos inde. usque in diem hanc sic faciebant iuxta iudicium eorum quod ab initio. non erant timentes dominum: & non fecerunt iuxta iustificationes & iudicia & precepta & secundum legem quam preceperat dominus filiis iacob: cui imposuit nomen israel: & pepigit dominus cum eis fedus. & mandauit eis dicens: non timebitis deos alienos. & non adorabitis eos: & non coletis eos: & non immolabitis eis: nisi domino qui eduxit vos de terra egypti in fortitudine magna & in brachio excelso: eum timebitis: & eum adorabitis: & ei immolabitis: & iustificationes eius & iudicia & mandata & legem quam scripsit vobis custodietis ut faciatis cunctis diebus: & non timebitis deos alienos: & pactum quod pepigit vobiscum non obliuiscemini: & non timebitis deos alienos: nisi dominum deum vestrum timebitis: & ipse eruet vos de manu omnium inimicorum vestrorum: & non audierunt nisi in iustificationibus suis primis ipsi perpetrabant. & fuerunt gentes iste timentes dominum: & sculptilibus suis seruiebant. etiam filii eorum & filii filiorum eorum sicut fecerunt patres eorum ipsi faciunt usque in diem hanc.

Ca.18.

Cap.xviii.

ויהי בשנת שלש להושע בן אלה מלך ישראל מלך חזקיה בן אחז מלך יהודה׃ בן עשרים וחמש שנה היה במלכו ועשרים ותשע שנה מלך בירושלם ושם אמו אבי בת זכריה׃ ויעש הישר בעיני יהוה ככל אשר עשה דוד אביו׃ הוא הסיר את הבמות ושבר את המצבת וכרת את האשרה וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה כי עד הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו ויקרא לו נחשתן׃ ביהוה אלהי ישראל בטח ואחריו לא היה כמהו בכל מלכי יהודה ואשר היו לפניו׃ וידבק ביהוה לא סר מאחריו וישמר מצותיו אשר צוה יהוה את משה׃ והיה יהוה עמו בכל אשר יצא ישכיל וימרד במלך אשור ולא עבדו׃ הוא הכה את פלשתים עד עזה ואת גבוליה ממגדל נוצרים עד עיר מבצר׃ ויהי בשנה הרביעית למלך חזקיהו היא השנה השביעית להושע בן אלה מלך ישראל עלה שלמנאסר מלך אשור על שמרון ויצר עליה׃ וילכדה מקצה שלש שנים בשנת שש לחזקיה היא שנת תשע להושע מלך ישראל נלכדה שמרון׃ ויגל מלך אשור את ישראל אשורה וינחם בחלח ובחבור נהר גוזן וערי מדי׃ על אשר לא שמעו בקול יהוה אלהיהם ויעברו את בריתו את כל אשר צוה משה עבד יהוה ולא שמעו ולא עשו׃ ובארבע עשרה שנה למלך חזקיה עלה סנחריב מלך

Anno tertio osee filii hela regis israel: regnauit ezechias filius achaz regis iuda. Viginti quinque annorum erat cum regnare cepisset: & viginti nouem annis regnauit in ierusalem: nomen matris eius abisa filia zacharie. Fecitque quod erat bonum coram domino: iuxta omnia que fecerat dauid pater eius. Ipse dissipauit excelsa & contriuit statuas & succidit lucos: confregitque serpentem eneum quem fecerat moyses. Siquidem usque ad illud tempus filii israel adolebant ei incensum. Vocauitque nomen eius nohestan. Et in domino deo israel sperauit. Itaque post eum non fuit similis ei de cunctis regibus iuda: sed neque in his qui ante eum fuerunt. Et adhesit domino: & non recessit a vestigiis eius: fecitque mandata eius que preceperat dominus moysi. Unde & erat dominus cum eo: & in cunctis ad que procedebat sapienter se agebat. Rebellauit quoque contra regem assyriorum: & non seruiuit ei. Ipse percussit philisteos usque ad gazam: & omnes terminos eorum; a turre custodum usque ad ciuitatem munitam. Anno quarto regis ezechie qui erat annus septimus osee filii hela regis israel ascendit salmanasar rex assyriorum samariam: & oppugnauit eam: & cepit. Nam post annos tres anno sexto ezechie. idest nono anno osee regis israel: capta est samaria: & transtulit rex assyriorum israel in assyrios: collocauitque eos in hayla & in abor fluuiis gozan in ciuitatibus medorum: quia non audierunt vocem domini dei sui: sed pretergressi sunt pactum eius. Omnia que preceperat moyses seruus domini non audierunt neque fecerunt. Anno quartodecimo regis ezechie ascendit sennacherib rex

Καὶ ἐγένετο ἐν ἔτει τρίτῳ τοῦ ὠσηὲ υἱοῦ ἠλὰ βασιλέως ἰσραήλ, ἐβασίλευσεν ἐζεκίας υἱὸς ἄχαζ βασιλέως ἰούδα, υἱὸς εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἦν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἀβὶ θυγάτηρ ζαχαρίου. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐζεκίας ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. αὐτὸς ἐξῆρε τὰ ὑψηλὰ καὶ συνέτριψε τὰς στήλας καὶ τὰ ἄλση ἐξέκοψε. καὶ συνέκοψεν ἐζεκίας τὸν ὄφιν τὸν χαλκοῦν, ὃν ἐποίησε μωυσῆς, ὅτι ἕως τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ἦσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ θυμιῶντες αὐτῷ, καὶ ἐκάλεσαν αὐτὸν νεεσθάν. ἐν κυρίῳ θεῷ ἰσραὴλ ἤλπισεν. οὐκ ἐγένετο μετ᾽ αὐτὸν ὅμοιος αὐτῷ ἐν τοῖς βασιλεῦσιν ἰούδα, καὶ ἐν τοῖς γενομένοις ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἐκολλήθη τῷ κυρίῳ, οὐκ ἀπέστη ἀπὸ ὄπισθεν αὐτοῦ, καὶ ἐφύλαξε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ὅσας ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ, καὶ ἦν κύριος μετ᾽ αὐτοῦ, ἐν πᾶσιν οἷς ἐποίησε συνῆκεν. καὶ ἠθέτησεν ἐν τῷ βασιλεῖ ἀσσυρίων, καὶ οὐκ ἐδούλευσεν αὐτῷ. αὐτὸς ἐπάταξε τοὺς ἀλλοφύλους ἕως γάζης καὶ ἕως ὁρίου αὐτῆς ἀπὸ πύργου φυλασσόντων καὶ ἕως πόλεως ὀχυρᾶς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ βασιλεύοντος ἐζεκίου, αὐτὸς ἐνιαυτὸς ἕβδομος τῷ ὠσηὲ υἱῷ ἠλὰ βασιλεῖ ἰσραήλ, ἀνέβη σαλμανασὰρ βασιλεὺς ἀσσυρίων ἐπὶ σαμάρειαν, καὶ ἐπολιόρκει αὐτὴν καὶ κατελάβετο αὐτὴν εἰς τέλος τριῶν ἐτῶν. ἐν ἔτει ἕκτῳ τοῦ ἐζεκίου, αὐτὸς ἐνιαυτὸς ἔνατος τῷ ὠσηὲ βασιλεῖ ἰσραήλ, συνελήφθη σαμάρεια. καὶ ἀπῴκισε βασιλεὺς ἀσσυρίων τὴν σαμάρειαν εἰς ἀσσυρίους, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν ἐλαὲ καὶ ἐν ἀβὼρ ποταμοῖς γωζὰν καὶ ἐν ὅροις μήδων, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ παρέβησαν τὴν διαθήκην αὐτοῦ, πάντα ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς ὁ δοῦλος κυρίου, καὶ οὐκ ἤκουσαν καὶ οὐκ ἐποίησαν. καὶ ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει βασιλέως ἐζεκίου ἀνέβη σενναχηρὶβ βασιλεὺς

Et factum est in anno tertio osee filii hela regis israel: regnauit ezechias filius achaz regis iuda: filius viginti & quinque annorum erat cum regnaret ipse: & viginti & nouem annis regnauit in hierusalem: & nomen matris eius abi filia zacharie. & fecit rectum ezechias coram domino iuxta omnia quecumque fecit dauid pater eius. ipse abstulit excelsa & contriuit statuas & lucos succidit. & concidit ezechias serpentem eneum: quem fecit moyses: quia usque ad dies illos fuerunt filii israel adolentes incensum ei: & vocauerunt eum neesthan. in domino deo israel sperauit. non fuit post eum similis ipsi in regibus iuda: & in his qui fuerunt ante eum. & adhesit domino: non recessit a tergo eius: & custodiuit mandata eius que preceperat dominus moysi: & erat dominus cum eo: in omnibus que fecit intellexit. & rebellauit contra regem assyriorum: & non seruiuit ei. ipse percussit philisteos usque ad gazam & usque ad terminum eius a turre custodum & usque ad ciuitatem munitam. & factum est in anno quarto regnante ezechia: ipse annus septimus osee filio hela regi israel: ascendit salmanasar rex assyriorum contra samariam: & obsidebat eam & cepit eam in fine trium annorum. in anno sexto ezechie: ipse annus nonus osee regi israel: capta est samaria. & transtulit rex assyriorum samariam in assyrios: & collocauit eos in elaa & in habor fluuiis gozam & in terminis medorum: eo quod non audierunt vocem domini dei sui: & pretergressi sunt pactum eius: omnia quecumque precepit moyses seruus domini: & non audierunt & non fecerunt. & in quarto decimo anno regis ezechie ascendit sennacherib rex

אשור על כל ערי יהודה הבצרות ויתפשם: וישלח חזקיה מלך יהודה אל מלך אשור לכישה לאמר חטאתי שוב מעלי את אשר תתן עלי אשא וישם מלך אשור על חזקיה מלך יהודה שלש מאות ככר כסף ושלשים ככר זהב: ויתן חזקיה את כל הכסף הנמצא בית יהוה ובאצרות בית המלך: בעת ההיא קצץ חזקיה את דלתות היכל יהוה ואת האמנות אשר צפה חזקיה מלך יהודה ויתנם למלך אשור: וישלח מלך אשור את תרתן ואת רב סריס ואת רבשקה מן לכיש אל המלך חזקיהו בחיל כבד ירושלם ויעלו ויבאו ירושלם ויעלו ויבאו ויעמדו בתעלת הברכה העליונה אשר במסלת שדה כובס: ויקראו אל המלך ויצא אליהם אליקים בן חלקיהו אשר על הבית ושבנה הספר ויואח בן אסף המזכיר: ויאמר אלהם רבשקה אמרו נא אל חזקיהו כה אמר המלך הגדול מלך אשור מה הבטחון הזה אשר בטחת: אמרת אך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה עתה על מי בטחת כי מרדת בי: עתה הנה בטחת לך על משענת הקנה הרצוץ הזה על מצרים אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה כן פרעה מלך מצרים לכל הבטחים עליו: וכי תאמרון אלי אל יהוה אלהינו בטחנו הלוא הוא אשר הסיר חזקיהו את במתיו ואת מזבחתיו ויאמר ליהודה ולירושלם לפני המזבח הזה תשתחוו

assyriorum ad vniuersas ciuitates iuda munitas: & cepit eas. Tūc misit ezechias rex iuda nuncios ad regē assyriorū in lachis: dicēs. Peccaui. Recede a me: & oē qd̄ iposueris mihi feram. Indixit itaq̧ rex assyriorum ezechie regi iude trecenta talenta argēti: & triginta talēta auri. Deditq̧ ezechias oē argentū qd̄ repertū fuerat in domo dn̄i & in thesauris regis. In tempore illo confregit ezechias valuas templi domini & laminas auri quas ipse affixerat: & dedit eas regi assyriorum. Misit autem rex assyriorum tarthā & rapsaris & rapsacen de lachis ad regem ezechiā cum manu valida ierusalē. Qui cū ascendissent venerūt ierusalē & steterunt iuxta aqueductum piscine superioris que est ī via agri fullonis: vocaueruntq̧ regē. Egressus est aūt ad eos eliachim filius helchie prepositus dom⁹: & sobna scriba & ioahe filius asaph a commentariis: dixitq̧ ad eos rapsaces. Loquimini ezechie. Hec dicit rex magnus rex assyriorū. Que est ista fiducia qua niteris? Forsitan inisti consilium: vt prepares te ad preliū? In quo confidis vt audeas rebellare? An speras ī baculo arundineo atq̧ confracto egypto? Sup quē si incubuerit hō cōminutus igredietur manū eius & pforabit eam. Sic est pharao rex egypti oib⁹ q cōfidunt in se: qꝙ si dixeritis mihi: in dn̄o deo nostro hēmus fiduciā: nōne iste est cuius abstulit ezechias excelsa & altaria & precepit iude & ierusalem ante altare hoc adorabitis

ἀσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις Ἰούδα τὰς ὀχυράς, καὶ συνέλαβεν αὐτάς, καὶ ἀπέστειλεν Ἐζεκίας βασιλεὺς Ἰούδα ἀγγέλους πρὸς τὸν βασιλέα τῶν ἀσυρίων εἰς Λάχις λέγων, ἡμάρτηκα, ἀποστράφηθι ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ὅσα ἂν ἐπιθῇς ἐπ' ἐμὲ βαστάσω. καὶ ἐπέβαλε βασιλεὺς ἀσυρίων ἐπὶ Ἐζεκίαν βασιλέα Ἰούδα τριακόσια τάλαντα ἀργυρίου καὶ τριάκοντα τάλαντα χρυσίου. καὶ ἔδωκεν Ἐζεκίας πᾶν τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ ἐν θησαυροῖς οἴκου τοῦ βασιλέως. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κατέκοψεν Ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς Ἰούδα τὰς θύρας τοῦ ναοῦ κυρίου καὶ τὰ ἐστηριγμένα ἃ ἐχρύσωσεν Ἐζεκίας βασιλεὺς Ἰούδα, καὶ ἔδωκεν αὐτὰ τῷ βασιλεῖ ἀσυρίων. καὶ ἀπέστειλε βασιλεὺς ἀσυρίων τὸν Θαρθὰν καὶ τὸν Ῥαψάρις καὶ τὸν Ῥαψάκην ἐκ Λάχις πρὸς τὸν βασιλέα Ἐζεκίαν ἐν δυνάμει βαρείᾳ εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἀνέβησαν καὶ ἦλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔστησαν ἐν τῷ ὑδραγωγῷ τῆς ἄνω κολυμβήθρας, ἥ ἐστιν ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ ἀγροῦ τοῦ γναφέως. καὶ ἐβόησαν πρὸς Ἐζεκίαν, καὶ ἐξῆλθε πρὸς αὐτοὺς Ἐλιακὶμ υἱὸς Χελκίου ὁ οἰκονόμος, καὶ Σωβνὰς ὁ γραμματεύς, καὶ Ἰωὰχ υἱὸς Ἀσὰφ ὁ ἀναμιμνήσκων. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Ῥαψάκης, εἴπατε δὴ πρὸς Ἐζεκίαν, τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας βασιλεὺς ἀσυρίων, τίς ἡ πεποίθησις αὕτη ἣν πέποιθας; πλὴν λόγοις χειλέων καὶ βουλὴ καὶ παράταξις γίνεται εἰς πόλεμον. καὶ νῦν ἐπὶ τίνι πεποιθὼς, ὅτι ἠθέτησας ἐν ἐμοί; ἰδοὺ πέποιθας σεαυτῷ ἐπὶ τὴν ῥάβδον τὴν καλαμίνην τὴν τεθλασμένην ταύτην ἐπ' Αἴγυπτον; ὡς ἐὰν ἐπιστηριχθῇ ἀνὴρ ἐπ' αὐτήν, εἰσελεύσεται εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ τρήσει αὐτήν. οὕτως ἐστὶ Φαραὼ βασιλεὺς Αἰγύπτου πᾶσι τοῖς πεποιθόσιν ἐπ' αὐτῷ. καὶ ἐὰν εἴπῃς πρός με, ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν πεποίθαμεν, οὐχὶ αὐτὸς Ἐζεκίας ἀπέστησε τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτοῦ, καὶ εἶπε τῷ Ἰούδα καὶ τῇ Ἱερουσαλήμ, ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου τούτου προσκυνήσατε

D

E

ἐν Ἱερουσαλήμ. καὶ νῦν μίχθητι τῷ κυρίῳ μου τῷ βασιλεῖ ἀσυρίων, καὶ δώσω σοι δισχιλίους ἵππους, εἰ δυνήσῃ δοῦναι σεαυτῷ ἐπιβάτας ἐπ' αὐτούς. καὶ πῶς ἀποστρέψεις τὸ πρόσωπον τοπάρχου ἑνὸς τῶν δούλων τοῦ κυρίου μου τῶν ἐλαχίστων. καὶ ἤλπισας σεαυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπὶ ἅρματα καὶ ἱππέας. καὶ νῦν μὴ ἄνευ τοῦ κυρίου ἀνέβημεν ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον τοῦ διαφθεῖραι αὐτόν; κύριος εἶπε πρός με, ἀνάβηθι ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην καὶ διάφθειρον αὐτήν. καὶ εἶπεν Ἐλιακὶμ ὁ τοῦ Χελκίου καὶ Σωβνὰς καὶ Ἰωὰχ πρὸς Ῥαψάκην, λάλησον πρὸς τοὺς παῖδάς σου συριστί, ἀκούομεν γὰρ ἡμεῖς, καὶ μὴ λάλει πρὸς ἡμᾶς ἰουδαϊστὶ ἐν τοῖς ὠσὶ τοῦ λαοῦ τοῦ ἐπὶ τοῦ τείχους. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς Ῥαψάκης, μὴ πρὸς τὸν κύριόν σου ἢ πρὸς σὲ ἀπέσταλκέ με ὁ κύριός μου λαλῆσαι τοὺς λόγους τούτους; οὐχὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς καθημένους ἐπὶ τοῦ τείχους, ἵνα φάγωσι τὴν κόπρον αὐτῶν καὶ πίωσι τὸ οὖρον αὐτῶν μεθ' ὑμῶν ἅμα; καὶ ἔστη Ῥαψάκης καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ ἰουδαϊστί, καὶ ἐλάλησε καὶ εἶπεν, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου βασιλέως ἀσυρίων, τάδε λέγει ὁ βασιλεύς, μὴ ὑμᾶς ἐπαιρέτω Ἐζεκίας, ὅτι οὐ μὴ δύνηται ἐξελέσθαι ὑμᾶς ἐκ χειρός μου. καὶ μὴ ἐπελπιθέτω ὑμᾶς Ἐζεκίας ἐπὶ κύριον λέγων, ἐξαιρούμενος ἐξελεῖται ὑμᾶς ὁ κύριος, καὶ οὐ μὴ παραδοθῇ ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας βασιλέως ἀσυρίων. μὴ ἀκούετε Ἐζεκίου, ὅτι τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς ἀσυρίων, ποιήσατε μετ' ἐμοῦ εὐλογίαν, καὶ ἐξέλθετε πρός με, καὶ φάγεται ἕκαστος τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὴν συκῆν αὐτοῦ καὶ πίεται ἕκαστος τὸ ὕδωρ τοῦ λάκκου αὐτοῦ ἕως ἂν ἔλθω, καὶ λάβω ὑμᾶς εἰς γῆν ὡς εἰς τὴν γῆν ὑμῶν, γῆν σίτου καὶ οἴνου καὶ ἄρτου καὶ ἀμπελώνων, γῆν ἐλαίου καὶ μέλιτος, καὶ ζήσεσθε καὶ οὐκ ἀποθανεῖσθε. καὶ μὴ ἀκούετε

F

I

G

in ierusalem. Nunc igitur transite ad dn̄m meū regem assyriorum: & dabo vobis duo milia equorū: & videte an hēre valeatis ascensores eorū. Et quō potestis resistere ante vnū satrapam de seruis dn̄i mei minimis. An fiduciam habes in egypto propter currus & equites? Nunqd sine domini voluntate ascendi ad locū istum vt demolirer eum? Dn̄s dixit mihi. Ascēde ad terram hanc: & demolire eam. Dixerunt aūt helíachī filius helchie & sobna scriba & ioahe rapsaci. Precamur vt loq̄ris nobis seruis tuis syriace: siquidē intelligim⁹ hāc linguā: & non loquaris nobis iudaice audiente populo qui est super murū. Rn̄ditq̧ eis rapsaces dicens. Nūquid ad dn̄m tuū & ad te misit me dn̄s meus vt loq̄rer sermones hos & nō potius ad viros qui sedent super murum vt comedant stercora sua: & bibant vrinam suam vobiscū. Stetit itaq̧ rapsaces & exclamauit voce magna iudaice: & ait. Audite verba regis magni regis assyriorum. Hec dicit rex. Non vos seducat ezechias. Non eni potest eruere vos de manu mea: neq̧ fiduciā vobis tribuat super dominū dicens. Eruens liberabit nos dn̄s: & non tradetur ciuitas hec in mānu regis assyriorum. Nolite audire ezechiā. Hec enim dicit rex assyriorū. Facite mecū qd̄ vobis ē vtile: & egredimini ad me. Et comedet vnusquisq̧ de vinea sua: & de ficu sua: & bibetis aq̄s de cisternis vestris: donec veniā & trāsferā vos in terrā q̄ similis est terre vr̄e in terrā fructiferā & fertilē vini: terrā pānis & vinearū: terrā oliuarū & olei ac mellis: & viuetis: & nō moriemini. Nolite audire

בירושלם: ועתה התערב נא את אדני את מלך אשור ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל לתת לך רכבים עליהם: ואיך תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים ותבטח לך על מצרים לרכב ולפרשים: עתה המבלעדי יהוה עליתי על המקום הזה להשחתו יהוה אמר אלי עלה על הארץ הזאת והשחיתה: ויאמר אליקים בן חלקיהו ושבנה ויואח אל רבשקה דבר נא אל עבדיך ארמית כי שמעים אנחנו ואל תדבר עמנו יהודית באזני העם אשר על החמה: ויאמר אליהם רבשקה העל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר את הדברים האלה הלא על האנשים הישבים על החמה לאכל את חריהם ולשתות את שיניהם עמכם: ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול יהודית וידבר ויאמר שמעו דבר המלך הגדול מלך אשור: כה אמר המלך אל ישא לכם חזקיהו כי לא יוכל להציל אתכם מידו: ואל יבטח אתכם חזקיהו אל יהוה לאמר הצל יצילנו יהוה ולא תנתן את העיר הזאת ביד מלך אשור: אל תשמעו אל חזקיהו כי כה אמר מלך אשור עשו אתי ברכה וצאו אלי ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי ברו: עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם ארץ דגן ותירוש ארץ לחם וכרמים ארץ זית יצהר ודבש וחיו ולא תמתו ואל תשמעו

אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי־יַסִּית אֶתְכֶם לֵאמֹר
יְהוָה יַצִּילֵנוּ׃ הַהַצֵּל הִצִּילוּ אֱלֹהֵי
הַגּוֹיִם אִישׁ אֶת־אַרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ
אַשּׁוּר׃ אַיֵּה אֱלֹהֵי חֲמָת וְאַרְפָּד אַיֵּה
אֱלֹהֵי סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה כִּי־הִצִּילוּ
אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי׃ מִי בְּכָל־אֱלֹהֵי
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר־הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם
מִיָּדִי כִּי־יַצִּיל יְהוָה אֶת־יְרוּשָׁלַם
מִיָּדִי׃ וְהֶחֱרִישׁוּ הָעָם וְלֹא־עָנוּ אֹתוֹ
דָּבָר כִּי־מִצְוַת הַמֶּלֶךְ הִיא לֵאמֹר
לֹא תַעֲנֻהוּ׃ וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן־
חִלְקִיָּה אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא
הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל־
חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים וַיַּגִּדוּ לוֹ
דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ

Cap. xix.

הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו
וַיִּתְכַּס בַּשָּׂק וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה׃ וַיִּשְׁלַח
אֶת־אֶלְיָקִים אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא
הַסֹּפֵר וְאֵת זִקְנֵי הַכֹּהֲנִים מִתְכַּסִּים
בַּשַּׂקִּים אֶל־יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא בֶּן־אָמוֹץ׃
וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר חִזְקִיָּהוּ יוֹם
צָרָה וְתוֹכֵחָה וּנְאָצָה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי
בָאוּ בָנִים עַד־מַשְׁבֵּר וְכֹחַ אַיִן
לְלֵדָה׃ אוּלַי יִשְׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵת
כָּל־דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ מֶלֶךְ־
אַשּׁוּר אֲדֹנָיו לְחָרֵף אֱלֹהִים חַי
וְהוֹכִיחַ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְנָשָׂאתָ תְפִלָּה בְּעַד
הַשְּׁאֵרִית הַנִּמְצָאָה׃ וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי
הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם יְשַׁעְיָהוּ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־
אֲדֹנֵיכֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אַל־תִּירָא
מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ אֲשֶׁר
גִּדְּפוּ נַעֲרֵי מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֹתִי׃ הִנְנִי
נֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה
וְשָׁב לְאַרְצוֹ וְהִפַּלְתִּיו בַּחֶרֶב

ezechiam qui vos decipit: dicens. Dñs liberabit nos. Nũquid liberauerunt dii gentium terrã suã de manu regis assyriorũ? Vbi est deus emath & arphat? Vbi est deus sepharuaim ana & aua? Nũquid liberauerũt samariam de manu mea? Qui nã illi sunt in vniuersis diis terrarũ qui eruerunt regionẽ suã de manu mea: vt possit eruere dñs ierusalẽ de manu mea? Tacuit itaqz populus & nõ rñdit ei quicq̃. Siquidẽ pceptũ regis acceperant: vt nõ rñderet ei. Venitqz eliachim filius helchie prepositus domus & sobna scriba & ioahe filius asaph a commẽtariis ad ezechiam scissis vestibus: & nunciauerunt ei verba rapsacis. 19.

Que cum audisset ezechias rex scidit vestimẽta sua: & opertus est sacco. Ingressusqz est domũ dñi & misit eliachim ppositum domus: & sobnam scribam: & senes de sacerdotibus opertos saccis ad esaiã pphetã filium amos. Qui dixerũt. Hec dicit ezechias. Dies tribulatiõis & increpationis & blasphemie dies iste. Venerũt filii vsqz ad partũ: & vires nõ habet parturiẽs. Si forte audiat dñs deus tuus vniuersa verba rapsacis quem misit rex assyriorũ dñs suus vt expbraret deũ viuentẽ & argueret verbis q̃ audiuit dominus deus tuus: & fac orationẽ pro reliquiis que reperte sũt. Venerunt ergo serui regis ezechie ad esaiã. Dixitqz eis esaias. Hec dicetis dño vr̃o: hec dicit dñs. Noli timere a facie sermonũ quos audisti quibus blasphemauerũt pueri regis assyriorum me. Ecce ego imittã ei spiritũ: & audiet nũciũ & reuertetur in terrã suã: & deiiciam eum gladio

in terra sua. Reuersus ẽ ergo rapsaces & inuẽit regẽ assyriorum expugnãtẽ lobnã. Audierat ẽnim q recessisset de lachis. Cũqz audisset de tharacha rege ethiopie: dicens. Ecce egressꝰ ẽ vt pugnet aduersum te: & iret contra eũ: misit nũcios ad ezechiam dicens. Hec dicite ezechie regi iuda. Non te seducat deꝰ tuus in quo habes fiduciã: neqz dicas. Non tradetur ierusalẽ in manꝰ regis assyriorũ. Tu ẽnim ipse audisti q̃ fecerũt reges assyriorum vniuersis terris: quõ vastauerũt eas: tu ergo solus poteris liberari? Nũquid liberauerũt dii gẽtium singulos quos vastauerũt patres mei gozan: videlicet & arã & reseph & filios eden q erãt in thelassar? Vbi est rex emath & rex arphat & rex ciuitatis sepharuaim ana & aua? Itaqz cum accepisset ezechias litteras de manu nũciorũ: & legisset eas: ascendit in domũ dñi & expãdit eas corã dño: & orauit in conspectu eiꝰ dicẽs. Domine deus israel qui sedes super cherubin: tu es deus solus regũ omnium terre: tu fecisti celum & terram. Inclina aurẽ tuã: & audi. Api dñe oculos tuos & vide: & audi oĩa verba sẽnacherib: que misit vt expbraret deum viuentem. Vere dñe dissipauerũt reges assyriorum gentes & terras omnium: & miserunt deos eorum in ignem. Non enim erant dii: sed opera manuũ hominum ex ligno & lapide: & pdiderunt eos. Nũc igitur dñe deꝰ nr̃ saluos nos fac de manu eorũ: vt sciãt oĩa regna terre: quia tu es dominus deus solus. Misit ãt esaias filius amos ad ezechiam.

בְּאַרְצוֹ׃ וַיָּשָׁב רַבְשָׁקֵה וַיִּמְצָא אֶת־
מֶלֶךְ אַשּׁוּר נִלְחָם עַל־לִבְנָה כִּי
שָׁמַע כִּי נָסַע מִלָּכִישׁ׃ וַיִּשְׁמַע אֶל־
תִּרְהָקָה מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר הִנֵּה
יָצָא לְהִלָּחֵם אִתָּךְ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח
מַלְאָכִים אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר׃ כֹּה
תֹאמְרוּן אֶל־חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
לֵאמֹר אַל־יַשִּׁאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר
אַתָּה בֹּטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר לֹא תִנָּתֵן
יְרוּשָׁלַם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ הִנֵּה אַתָּה
שָׁמַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר
לְכָל־הָאֲרָצוֹת לְהַחֲרִימָם וְאַתָּה
תִּנָּצֵל׃ הַהִצִּילוּ אֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ אֲבוֹתַי אֶת־גּוֹזָן וְאֶת־
חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי־עֶדֶן אֲשֶׁר בִּתְלַאשָּׂר׃
אַיּוֹ מֶלֶךְ־חֲמָת וּמֶלֶךְ אַרְפָּד וּמֶלֶךְ
לָעִיר סְפַרְוָיִם הֵנַע וְעִוָּה׃ וַיִּקַּח
חִזְקִיָּהוּ אֶת־הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים
וַיִּקְרָאֵם וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ
חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ וַיִּתְפַּלֵּל
חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים
אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל
מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־
הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃ הַטֵּה יְהוָה
אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח יְהוָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה
וּשְׁמַע אֵת דִּבְרֵי סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר
שְׁלָחוֹ לְחָרֵף אֱלֹהִים חָי׃ אָמְנָם
יְהוָה הֶחֱרִיבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת־
הַגּוֹיִם וְאֶת־אַרְצָם׃ וְנָתְנוּ אֶת־
אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה
כִּי אִם־מַעֲשֵׂה יְדֵי־אָדָם עֵץ וָאֶבֶן
וַיְאַבְּדוּם׃ וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
הוֹשִׁיעֵנוּ נָא מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָּל־מַמְלְכוֹת
הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ׃
וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֶל־חִזְקִיָּהוּ

לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל סַנְחֵרִב
מֶלֶךְ אַשּׁוּר שָׁמָעְתִּי: זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר
דִּבֶּר יְהוָה עָלָיו בָּזָה לְךָ לָעֲגָה לְךָ
בְּתוּלַת בַּת צִיּוֹן אַחֲרֶיךָ רֹאשׁ
הֵנִיעָה בַּת יְרוּשָׁלִָם: אֶת מִי חֵרַפְתָּ
וְגִדַּפְתָּ וְעַל מִי הֲרִימוֹתָ קּוֹל וַתִּשָּׂא
מָרוֹם עֵינֶיךָ עַל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:
בְּיַד מַלְאָכֶיךָ חֵרַפְתָּ אֲדֹנָי וַתֹּאמֶר
בְּרֹב רִכְבִּי אֲנִי עָלִיתִי מְרוֹם הָרִים
יַרְכְּתֵי לְבָנוֹן וְאֶכְרֹת קוֹמַת אֲרָזָיו
מִבְחוֹר בְּרֹשָׁיו וְאָבוֹאָה מְלוֹן קִצּוֹ
יַעַר כַּרְמִלּוֹ: אֲנִי קַרְתִּי וְשָׁתִיתִי
מַיִם זָרִים וְאַחְרִב בְּכַף פְּעָמַי כֹּל
יְאֹרֵי מָצוֹר: הֲלֹא שָׁמַעְתָּ לְמֵרָחוֹק
אֹתָהּ עָשִׂיתִי לְמִימֵי קֶדֶם וִיצַרְתִּיהָ
עַתָּה הֲבֵאתִיהָ וּתְהִי לְהַשְׁאוֹת גַּלִּים
נִצִּים עָרִים בְּצֻרוֹת: וְיֹשְׁבֵיהֶן
קִצְרֵי יָד חַתּוּ וַיֵּבֹשׁוּ הָיוּ עֵשֶׂב
שָׂדֶה וִירַק דֶּשֶׁא חֲצִיר גַּגּוֹת וּשְׁדֵפָה
לִפְנֵי קָמָה: וְשִׁבְתְּךָ וְצֵאתְךָ וּבֹאֲךָ
יָדָעְתִּי וְאֵת הִתְרַגֶּזְךָ אֵלָי: יַעַן
הִתְרַגֶּזְךָ אֵלַי וְשַׁאֲנַנְךָ עָלָה בְאָזְנָי
וְשַׂמְתִּי חַחִי בְּאַפֶּךָ וּמִתְגִּי בִּשְׂפָתֶיךָ
וַהֲשִׁבֹתִיךָ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר בָּאתָ
בָּהּ: וְזֶה לְּךָ הָאוֹת אָכוֹל הַשָּׁנָה
סָפִיחַ וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית סָחִישׁ
וּבַשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית זִרְעוּ וְקִצְרוּ
וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאִכְלוּ פִרְיָם: וְיָסְפָה
פְּלֵיטַת בֵּית יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה
שֹׁרֶשׁ לְמָטָּה וְעָשָׂה פְרִי לְמָעְלָה:
כִּי מִירוּשָׁלִַם תֵּצֵא שְׁאֵרִית
וּפְלֵיטָה מֵהַר צִיּוֹן קִנְאַת יְהוָה
צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה זֹּאת: לָכֵן כֹּה אָמַר
יְהוָה אֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר לֹא יָבֹא אֶל
הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא יוֹרֶה שָּׁם חֵץ וְלֹא

dicens. Hec dicit dñs deus israel. Que depcatus es me super sennacherib rege assyriorũ: audiui. Iste est sermo quem locutus est dñs de eo: spreuit te & subsannauit te virgo filia syon: post tergũ tuum caput mouit filia ierusalem. Cui exprobrasti & quem blasphemasti, Cõtra quẽ exaltasti vocẽ tuã: & eleuasti in excelsum oculos tuos cõtra sctm̃ israel. Per manũ seruorũ tuorũ exprobrasti dño & dixisti. In multitudine curruũ meorũ ascẽdi excelsa mõtiũ in sũmitate libani: & succidi sublimes cedros eius & electas abietes illius. Et ingressus sum vsq; ad terminos eius: & saltũ carmeli eius ego succidi. Et bibi aquas alienas: & siccaui vestigiis pedũ meorũ oẽs aq̃s clausas. Nunqd nõ audisti qd ab initio fecerim? Ex dieb9 antiquis plasmaui illud: & nũc adduxi. Erũtq; in ruinã colliũ cõpugnantiũ citates munite. Et q sedẽt in eis hũiles manu. Cõtremuerũt & cõfusi sũt: facti sũt velut fenũ agri & virẽs herba tectorũ q̃ arefacta ẽ añq̃ veniret ad maturitate. Hitaculũ tuũ & egressum tuũ & itroitũ tuũ & viã tuã ego p̃sciui: & furorẽ tuũ cõtra me. Insanisti ĩ me: & sup̃bia tua ascẽdit in aures meas. Ponã itaq; circulũ ĩ naribꝰ tuis & camũ in labiis tuis: & reducã te in viã p quã veisti. Tibi ãt ezechia hoc erit signũ. Cõede hoc ãno q̃ reperis: in scđo ãt ãno q̃ spõte nascũtur. Porro ĩ tertio ãno semiate & metite: plãtate vieas & comedite fructꝰ earũ. Et quodcũq; reliquũ fuerit d̃ domo iuda mittet radicẽ deorsũ: & faciet fructũ sursum. De ierusalẽ q̃ppe egredietur reliq̃e: & qđ saluetur d̃ mõte syõ. zelꝰ dñi exercituum faciet hoc. Quãobrẽ hec dicit dominꝰ de rege assyriorũ. Nõ igredietur vrbem hãc: nec mittet ĩ eã ia

dicens: hec dicit dñs deus israel: audiui q̃ dep̃
λέγων, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἤκουσα ἃ προ
catꝰ es ad me de sennacherib rege assyriorũ:
σηύξω πρός με περὶ σενναχηρὶβ βασιλέως ἀσυρίων,
iste sermo quẽ locutꝰ est dñs ad eũ: spre
οὗτος ὁ λόγος ὃν ἐλάλησε κύριος πρὸς αὐτόν, ἐφαύ
uit te & subsannauit te virgo filia sion:
λισέ σε καὶ ἐμυκτήρισέ σε παρθένος θυγάτηρ σιών,
caput in te mouit filia hierusalem: cui
κεφαλὴν ἐπὶ σοὶ ἐκίνησε θυγάτηρ ἱερουσαλήμ, τίνα
exprobrasti & blasphemasti: & cõtra quẽ exaltasti
ὠνείδισας καὶ ἐβλασφήμησας; καὶ ἐπὶ τίνα ὕψωσας
vocẽ tuã & eleuasti in excelsum oculos tuos?
τὴν φωνήν σου καὶ ἦρας εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμούς σου;
cõtra sctm̃ israel: in manu nũciorũ tuorũ exp̃
εἰς τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραήλ; ἐν χειρὶ ἀγγέλων σου ὠνεί
brasti dñm: & dixisti in multitudine cur
δισας τὸν κύριον, καὶ εἶπας ἐν τῷ πλήθει τῶν ἁρμά
ruũ meorũ ego ascẽdi in celsitudinẽ mõtiũ p̃tis liba
των μου ἐγὼ ἀνέβην εἰς ὕψος ὀρέων μέρους τοῦ λιβά
ni: & succidi magnitudinẽ cedri eius electas
νου, καὶ ἔκοψα τὸ μέγεθος τῆς κέδρου αὐτοῦ ἐκλεκτὰ
cupressos eius. & veni in partẽ sylue
κυπαρίσσων αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς μέρος δρυμοῦ τοῦ
carmeli. ego custodiui & bibi aquas alienas
καρμήλου. ἐγὼ ἐφύλαξα καὶ ἔπιον ὕδατα ἀλλότρια
& siccaui ipsas: vestigio pedũ meorũ flu
καὶ ἐξήρανα αὐτά, τῷ ἴχνει τῶν ποδῶν μου ποτα
mios munitiõis. nõne audisti q̃ delõge ego fe
μοὺς συνεχῆς. οὐκ ἤκουσας ὅτι μακρόθεν ἐγὼ ἐποίη
ci eã? ex diebus initii plasmaui eam: & nũc
σα αὐτήν; ἐξ ἡμερῶν ἀρχῆς ἔπλασα αὐτήν, καὶ νῦν
adduxi eã. & factũ est in elatiões trãsmigrationũ
ἤγαγον αὐτήν. καὶ ἐγένετο εἰς ἐπάρσεις ἀποικεσιῶν
pugnãtiũ ciuitates munitas. & habitãtes in eis infir
μαχίμων πόλεις ὀχυράς. καὶ οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐταῖς ἠσθέ
mati sũt manu: cõtremuerũt & cõfusi sunt facti sũt velut
νησαν τῇ χειρί, ἔπτηξαν καὶ κατῃσχύνθησαν. ἐγένοντο ὡς
fenũ agri & virẽs herba: veluti herba tectorũ &
χόρτος ἀγροῦ καὶ χλωρὰ βοτάνη, ὡς χλόη δωμάτων καὶ
cõculcatio corã stante. & cathedrã tuã &
πάτημα ἀπέναντι ἑστηκότος. καὶ τὴν καθέδραν σου καὶ τὴν
egressũ tuũ introitũ tuũ & furorẽ tuũ cõtra
ἔξοδόν σου καὶ τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὸν θυμόν σου τὸν ἐπ᾽
me noui: eo q̃ iratus es tu in me: & strepitꝰ tuꝰ ascẽdit
ἐμὲ ἔγνων, διὰ τὸ ὀργισθῆναί σε ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ τὸ στρῆνός σου ἀνέ
in aures meas: & iniiciam hamũ meũ in
βη ἐν τοῖς ὠσί μου, καὶ ἐμβαλῶ τὸ ἄγκιστρόν μου εἰς τοῖς
naribus tuis: & frenũ in labiis tuis: &
μυκτῆράς σου, καὶ χαλινὸν ἐν τοῖς χείλεσί σου, καὶ
reducam te in via qua venisti in ea: & hoc
ἀποστρέψω σε ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθες ἐν αὐτῇ, καὶ τοῦτό
tibi signũ: comedes anno hoc cõgre
σοι τὸ σημεῖον, φάγῃ τὸν ἐνιαυτὸν τοῦτον τὰ συνη
gata: & in anno scđo q̃ spõte nascũt:
γμένα, καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ τὰ αὐτόματα,
& anno tertio seminabitis & metetis & plã
καὶ τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ σπείρετε καὶ ἀμήσετε καὶ φυ
tabitis vineas & comedetis fructũ earũ.
τεύσετε ἀμπελῶνας καὶ φάγεσθε τὸν καρπὸν αὐτῶν.
& addet qđ saluatũ est de domo iuda qđ reliquũ
καὶ προσθήσει τὸ διασεσωσμένον οἴκου ἰούδα τὸ ὑπολει
fuerit radicẽ deorsũ & fecit fructũ sursũ: q: ex hieru
φθὲν ῥίζαν κάτω καὶ ποιήσει καρπὸν ἄνω, ὅτι ἐξ ἱερου
salem egredietur reliquie: & q̃ saluetur de mõte
σαλὴμ ἐξελεύσεται κατάλειμμα, καὶ ἀνασωζόμενος ἐξ ὄρους
sion: zelus dñi exercituũ faciet hec: quã obrẽ
σιών, ὁ ζῆλος κυρίου τῶν δυνάμεων ποιήσει ταῦτα. διὰ τοῦ
hec dicit dñs ad regẽ assyriorũ: nõ ingredietur
το τάδε λέγει κύριος πρὸς βασιλέα ἀσυρίων, οὐκ εἰσελεύσεται
in vrbẽ hanc: & nõ iaculabit illuc sagittã & nõ
εἰς τὴν πόλιν ταύτην, καὶ οὐ τοξεύσει ἐκεῖ βέλος καὶ οὐ

E F G

occupabit eam clypeus: neq; circũdabit cõtra eã
προσφθάσει αὐτὴν θυρεός, οὐδὲ μὴ προχέῃ ἐπ᾽ αὐτὴν
agger. & p viã q̃ venit in ea reuerte
πρόσχωμα. καὶ τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθεν ἐν αὐτῇ ἀποστραφήσε
tur: & in ciuitatẽ hanc nõ ingredietur: di
ται, καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐκ εἰσελεύσεται, φη
cit dñs. & protegam pro ciuitate hac
σὶ κύριος. καὶ ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης
vt saluẽ eam pp me & pp dauid seruum
τοῦ σῶσαι αὐτὴν δι᾽ ἐμὲ καὶ διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν
meũ. & factũ ẽ nocte & egressus ẽ angelus dñi &
μου. καὶ ἐγένετο νυκτὸς καὶ ἐξῆλθεν ἄγγελος κυρίου καὶ
percussit de castris assyriorũ centũ
ἐπάταξεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν ἀσυρίων ἑκατὸν
octoginta & quinq; milia. & surrexerũt
ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χιλιάδας. καὶ ὤρθρισαν τὸ
mane: & ecce oẽs corpora mortua: & recessit &
πρωΐ, καὶ ἰδοὺ πάντες σώματα νεκρά, καὶ ἀπῆρε καὶ
reuersus est & abiit sennacherib rex assy
ἀπέστρεψεν καὶ ἐπορεύθη σενναχερὶβ βασιλεὺς ἀσυ
riorũ: & habitauit in nineue. & factũ ẽ cũ ipse ado
ρίων, καὶ κατῴκησεν ἐν νινευῇ. καὶ ἐγένετο αὐτοῦ προσ
raret in domo nesrach dei sui: adra
κυνοῦντος ἐν τῷ οἴκῳ νεσρὰχ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, ἀδρα
melech & sarasar filii sui percusserũt eum in
μέλεχ καὶ σαρασὰρ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐπάταξαν αὐτὸν ἐν
gladio: & ipsi saluati sunt in terrã arara. &
μαχαίρᾳ, καὶ αὐτοὶ διεσώθησαν εἰς γῆν ἀραράτ. καὶ
regnauit asordan filius eius pro eo.
ἐβασίλευσεν ἀσορδὰν υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. Ca.20.

In diebus illis egrotauit ezechias vsq; ad
Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἠῤῥώστησεν ἐζεκίας ἕως
mortẽ. & ingressus ẽ ad eum esaias filius amos
θανάτου. καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὸν ἠσαΐας υἱὸς ἀμὼς ὁ
propheta: & dixit ad eum: hec dicit dñs:
προφήτης, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος,
precipe de domo tua: quia morieris tu &
ἔντειλαι περὶ τοῦ οἴκου σου, ὅτι ἀποθνήσκεις σὺ καὶ
nõ viues. & conuertit ezechias faciem suã
οὐ ζήσῃ. καὶ ἀπέστρεψεν ἐζεκίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
ad parietẽ: & orauit ad dñm di
πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ προσηύξατο πρὸς κύριον λέ
cens: o tũ dñe memẽto quõ ambulauerim co
γων, ὦ δὴ κύριε μνήσθητι ὡς περιεπάτησα ἐνώ
ram te in veritate & in corde pfecto: & bo
πιόν σου ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ τελείᾳ, καὶ τὸ ἀγα
num in oculis tuis feci. & fleuit ezechias
θὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου ἐποίησα. καὶ ἔκλαυσεν ἐζεκίας
in fletu magno: & erat esaias in aula
ἐν κλαυθμῷ μεγάλῳ, καὶ ἦν ἠσαΐας ἐν τῇ αὐλῇ τῇ
media: & sermo dñi factꝰ ẽ ad eum dicẽs:
μέσῃ, καὶ ῥῆμα κυρίου ἐγένετο πρὸς αὐτὸν λέγων,
reuertere: & dices ad ezeciã ducem
ἐπίστρεψον, καὶ ἐρεῖς πρὸς ἐζεκίαν τὸν ἡγούμενον τοῦ
ppli mei: hec dicit dñs deus dauid pa
λαοῦ μου, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς δαυὶδ τοῦ πα
tris tui: audiui orõnẽ tuã & vidi
τρός σου, ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου καὶ εἶδον τὰ
lachrimas tuas: ecce ego sanabo te die ter
δάκρυά σου, ἰδοὺ ἐγὼ ἰάσομαί σε τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρί
tia: & ascẽdes in domũ dñi: & addam
τῃ, καὶ ἀναβήσῃ εἰς οἶκον κυρίου, καὶ προσθήσω
sup dies tuos quindecim ãnos. & de ma
ἐπὶ τὰς ἡμέρας σου δεκαπέντε ἔτη. καὶ ἐκ χει
nu regis assyriorũ liberabo te & ciuitatẽ
ρὸς βασιλέως ἀσυρίων ῥύσομαί σε καὶ τὴν πόλιν
hanc. & protegam pro ciuitate hac
ταύτην. καὶ ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης
pp me & pp dauid seruũ meũ. & dixit
δι᾽ ἐμὲ καὶ διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. καὶ εἶπεν
esaias: afferant massam ficorũ.
ἠσαΐας, λαβέτωσαν παλάθην συκῶν

Eccl. 48.d. — 1. Par 32.f. Esai. 38.a. — A B

gittam: nec occupabit eã clipeus: nec circũdabit eam munitio. Per viã qua venit: reuertetur: & ciuitatẽ hãc non ingredietur dicit dñs. Protegãq; vrbẽ hãc & saluabo eam pp me & ppter dauid seruum meum. Factũ est igitur ĩ nocte illa venit ãgelus dñi: & pcussit in castris assyriorum cẽtũ octogĩta quinq; milia. Cumq; diluculo surrexisset vidit omnia corpa mortuorũ. & recedẽs abiit & reuersus est senacherib rex assyriorũ: & mansit in Niniue. Cumq; adoraret in templo nesrach deũ suũ adramelech & sarasar filii eius percusserũt eũ gladio: fugerũtq; ĩ terrã armeniorũ: & regnauit asaraddõ filiꝰ eiꝰ p eo. zo.

IN diebus illis egrotauit ezec[hias] vsq; ad mortem: & venit ad eum esaias filius amos pphetes: dixitq; ei. Hec dicit dñs deus. Precipe domui tue. Morieris ei tu & nõ viues. Qui couertit faciẽ suã ad parietem & orauit dñm dicẽs. Obsecro domine memento queso quomodo ambulauerim coram te in veritate & in corde perfecto: & qđ placitũ est corã te fecerim. Fleuit itaq; ezechias fletu magno. Et antequam egrederetur esaias mediam ptẽ atrii: factus est sermo domini ad eum dicens. Reuertere & dic ezechie duci populi mei. Hec dicit dominus deus dauid patris tui. Audiui orationẽ tuã: & vidi lachrymam tuam: & ecce sanaui te. Die tertio ascẽdes templũ dñi: & addam diebus tuis quindecim annos. Sed & de manu regis assyriorum liberabo te & ciuitatem hanc: & protegam vrbẽ istã propter me & ppter dauid seruũ meum. Dixitq; esaias. Afferte massam ficorũ. Quã cũ attulis

יְקַדְּמֶנָּה מָגֵן וְלֹא יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ
סֹלְלָה: בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יָבֹא בָּהּ יָשׁוּב
וְאֶל הָעִיר הַזֹּאת לֹא יָבֹא נְאֻם יְהוָה:
וְגַנּוֹתִי אֶל הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ
לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי: וַיְהִי
בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְהוָה וַיַּךְ
בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה
אָלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם
פְּגָרִים מֵתִים: וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב
סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיֵּשֶׁב בְּנִינְוֵה:
וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרֹךְ
אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצֶר בָּנָיו
הִכֻּהוּ בַחֶרֶב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ
אֲרָרָט וַיִּמְלֹךְ אֵסַר חַדֹּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו:

Cap.xx.

בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ
לָמוּת וַיָּבֹא אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן אָמוֹץ
הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה
צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה:
וַיַּסֵּב אֶת פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל
אֶל יְהוָה לֵאמֹר: אָנָּה יְהוָה זְכָר
נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ
בֶּאֱמֶת וּבְלֵבָב שָׁלֵם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ
עָשִׂיתִי וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל:
וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא יָצָא חָצֵר
הַתִּיכֹנָה וּדְבַר יְהוָה הָיָה אֵלָיו
לֵאמֹר: שׁוּב וְאָמַרְתָּ אֶל חִזְקִיָּהוּ
נְגִיד עַמִּי כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
דָּוִד אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת
תְּפִלָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת דִּמְעָתֶךָ
הִנְנִי רֹפֶא לָךְ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
תַּעֲלֶה בֵּית יְהוָה: וְהֹסַפְתִּי עַל יָמֶיךָ
חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמִכַּף מֶלֶךְ
אַשּׁוּר אַצִּילְךָ וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת
וְגַנּוֹתִי עַל הָעִיר הַזֹּאת לְמַעֲנִי
וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי: וַיֹּאמֶר
יְשַׁעְיָהוּ קְחוּ דְּבֶלֶת תְּאֵנִים וַיִּקְחוּ

ויׂשימו על השחין ויחי: ויאמר שׂום שית
חזקיהו אל ישעיהו מה אות כי חיה
ירפא יהוה לי ועליתי ביום רפא עלה
השלישי בית יהוה: ויאמר ישעיהו שלש
זה לך האות מאת יהוה כי יעשה עשה
יהוה את הדבר אשר דבר הלך דבר הלך
הצל עשר מעלות אם ישוב עשר עלה שוב
מעלות: ויאמר יחזקיהו נקל לצל קלל
לנטות עשר מעלות לא כי ישוב נטה
הצל אחרנית עשר מעלות: ויקרא קרא
ישעיהו הנביא אל יהוה וישב את נבא
הצל במעלות אשר ירדה במעלות
אחז אחרנית עשר מעלות: בעת
ההיא שלח בראדך בלאדן בן בלאדן
מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו
כי שמע כי חלה חזקיהו: וישמע שמע
עליהם חזקיהו ויראם את כל בית ראה
נכתה את הכסף ואת הזהב ואת
הבשמים ואת שמן הטוב ואת בית
כליו ואת כל אשר נמצא באצרתיו כלה מצא
לא היה דבר אשר לא הראם חזקיהו
בביתו ובכל ממשלתו: ויבא ישעיהו משל בוא
הנביא אל המלך חזקיהו ויאמר נבא
אליו מה אמרו האנשים האלה
ומאין יבאו אליך ויאמר חזקיהו
מארץ רחוקה באו מבבל: ויאמר רחק בוא
מה ראו בביתך ויאמר חזקיהו את ראה
כל אשר בביתי ראו לא היה דבר
אשר לא הראיתים באצרתי:
ויאמר ישעיהו אל חזקיהו שמע
דבר יהוה: הנה ימים באים ונשא יום בוא
כל אשר בביתך ואשר אצרו
אבתיך עד היום הזה בבלה לא
יותר דבר אמר יהוה: ומבניך אשר יתר מן
יצאו ממך אשר תוליד יקחו ילד לקח
והיו סריסים בהיכל מלך בבל: היה סרס היכל

sent & posuissent super vlcus eius: curatus est. Dixerat autem ezechias ad esaiā. Quod erit signum quia dominus me sanabit: & quia ascensurus sum die tertia templū domini? Cui ait esaias. Hoc erit signū a domino quod facturus sit dominus sermonē quē locutus est. Vis vt ascēdat vmbra decē lineis: aut vt reuertatur totidem gradibus? Et ait ezechias. Facile est vmbrā crescere decem lineis. Nec hoc volo vt fiat: sed vt reuertatur retrorsū decē gradibus. Inuocauit itaque esaias propheta dominum: & reduxit vmbrā per lineas quibus iā descēderat in horologio achaz retrorsū decē gradibus. In tempore illo misit merodach baladan filius baladā rex babyloniorū litteras & mūera ad ezechiam: audierat enim quod egrotasset ezechias. Letatus est aūt in aduentu eorū ezechias: & ostēdit eis domū aromatū & aurum & argētū & pigmenta varia: vnguēta quoque & domū vasorū suorū: & oīa que habere poterat in thesauris suis. Nō fuit verbū quod nō monstrasset eis ezechias in domo sua & in oī potestate sua. Venit autem esaias propheta ad regē ezechiam: dixitque ei. Quid dixerūt viri isti: aut vnde venerunt ad te? Cui ait ezechias. De terra longinqua venerunt ad me de babylōe. At ille rn̄dit. Quid viderūt in domo tua? Ait ezechias. Oia quecunque sunt in domo mea viderūt. Nihil est ei quod nō mōstrauerim eis in thesauris meis. Dixit itaque esaias ezechie. Audi sermonē domini. Ecce dies venient: & auferentur oīa que sunt in domo tua: & que condiderunt patres tui vsque in diem hāc in babylonem. Nō remanebit quicquam ait dominus. Sed & de filiis tuis que egredientur ex te quos generabis tollētur: & erūt eunuchi in palatio regis babylonis.

τ imponant sup vlcus τ sanaberis. τ di
καὶ ἐπιθέτωσαν ἐπὶ τὸ ἕλκος καὶ ὑγιάσῃ. καὶ εἶ
xit ezechias ad esaiam: quod signū φ sana
πεν ἐζεκίας πρὸς ἠσαΐαν, τί τὸ σημεῖον ὅτι ἰάσε
bit me dn̄s: τ ascēdā in domū dn̄i die
ταί με κύριος, καὶ ἀναβήσομαι εἰς οἶκον κυρίου τῇ ἡμέ
tertia? τ dixit esaias: hoc tibi si
ρα τῇ τρίτῃ; καὶ εἶπεν ἠσαΐας, τοῦτό σοι τὸ ση
gnū a dn̄o: φ faciet dn̄s fmonē quē lo
μεῖον παρὰ κυρίου, ὅτι ποιήσει κύριος τὸν λόγον ὃν ἐλά
cut⁹ est. ibit vmbra decē gradibus: aut reuertet
λησε. πορεύσεται ἡ σκιὰ δέκα ἀναβαθμοὺς, ἢ ἀναστρέψει
decē gradibus. τ dixit ezechias: facile vmbrā
δέκα ἀναβαθμούς. καὶ εἶπεν ἐζεκίας, κοῦφον τὴν σκιὰν
inclinare decē gradibus: nō sic: sed reuerta
κλῖναι δέκα ἀναβαθμούς, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἀποστρα
tur vmbra decē gradibus in ea q̄ retrorsū. τ clama
φήτω ἡ σκιὰ δέκα ἀναβαθμοὺς εἰς τὰ ὀπίσω. καὶ ἐβόη
uit esaias ppheta ad dn̄m: τ reuersa est
σεν ἠσαΐας ὁ προφήτης πρὸς κύριον, καὶ ἐπέστρεψεν ἡ
vmbra in gradibus achaz q̄b⁹ descēdit decē
σκιὰ ἐν τοῖς ἀναβαθμοῖς ἄχαζ οἷς κατ[...] τοὺς δέκα
gradibus in ea q̄ retrorsū. in tpe illo misit
ἀναβαθμοὺς εἰς τὰ ὀπίσω. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπέ
barodach filius baladā rex babylo
στειλε βαρωδὰχ υἱὸς βαλαδὰν βασιλεὺς βαβυλῶ
nis litteras τ munera ad ezechiā: audierat enim φ
νος ἐπιστολὰς καὶ δῶρα πρὸς ἐζεκίαν, ἤκουσε γὰρ ὅτι
egrotauit ezechias. τ letat⁹ est in eis ezechias: τ
ἠῤῥώστησεν ἐζεκίας. καὶ ἐχάρη ἐπ' αὐτοῖς ἐζεκίας, καὶ
ostēdit eis oēm domū aromatū τ ar
ἔδειξεν αὐτοῖς πάντα τὸν οἶκον τοῦ νεχωθὰ καὶ τὸ ἀρ
gentū τ aurum τ aromata τ oleū
γύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὰ ἀρώματα καὶ τὸ ἔλαιον
bonū τ domū vasorū suorū: τ om
τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸν οἶκον τῶν σκευῶν αὐτοῦ, καὶ πάν
nia q̄cūque īuēta sūt in thesauris: τ nō reliquit
τα ὅσα εὑρέθη ἐν τοῖς θησαυροῖς, καὶ οὐ παρέλειπεν
q̄dpiā q̄d nō ondit eis ezechias in domo sua
οὐδὲν ὃ οὐκ ἔδειξεν αὐτοῖς ἐζεκίας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ
τ in oni thesauro suo. τ ingressus est esaias
καὶ ἐν παντὶ θησαυρῷ αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθεν ἠσαΐας ὁ
propheta ad ezechiā regē τ dixit ei:
προφήτης πρὸς ἐζεκίαν τὸν βασιλέα καὶ εἶπεν αὐ
quid locuti sunt ad te viri isti: τ
τῷ, τί ἐλάλησαν πρὸς σὲ οἱ ἄνδρες οὗτοι, καὶ
vnde venerūt ad te? τ dixit ezechias de tra lon
πόθεν ἥκον πρὸς σέ; καὶ εἶπεν ἐζεκίας ἐκ γῆς πόῤ
ginqua venerūt ad me de babilone. τ dixit esai
ρωθεν ἥκον πρὸς με ἐκ βαβυλῶνος. καὶ εἶπεν ἠσαΐ
as: q̄d viderūt in domo tua? τ dixit ezechias:
ας, τί εἶδον ἐν τῷ οἴκῳ σου; καὶ εἶπεν ἐζεκίας,
omnia q̄cūque in domo mea viderūt: nō fuit in domo
πάντα ὅσα ἐν τῷ οἴκῳ μου εἶδον, οὐκ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ
mea q̄d nō mōstraui eis: τ in thesauris
μου ὃ οὐκ ἔδειξα αὐτοῖς, καὶ ἐν τοῖς θησαυροῖς
meis. τ dixit esaias ad ezechiā: audi
μου. καὶ εἶπεν ἠσαΐας πρὸς ἐζεκίαν, ἄκουσον τὸν
fermonē dn̄i: ecce dies veniūt dicit dn̄s:
λόγον κυρίου, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται φησὶ κύριος,
τ auferētur oīa q̄ sūt in domo tua: τ q̄cūque
καὶ ἀρθήσεται πάντα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου, καὶ ὅσα
condiderunt patres tui vsque in diem hanc
ἐθησαύρισαν οἱ πατέρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης
in babylonē. nō remanebit verbū dixit do
εἰς βαβυλῶνα. οὐχ ὑπολειφθήσεται ῥῆμα εἶπε κύ
minus. τ a filiis tuis q̄ egressi sunt de
ριος. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν σου τῶν ἐξεληλυθότων ἐκ
te quos generasti capient: τ erunt eunuchi
σοῦ ὧν ἐγέννησας λήψονται, καὶ ἔσονται εὐνοῦχοι
in domo regis babylonis.
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως βαβυλῶνος.

Eccl. 48.b.

C

Esai. 39.a.

τ dixit ezechias ad esaiam: bonus sermo quē lo
καὶ εἶπεν ἐζεκίας πρὸς ἠσαΐαν, ἀγαθὸς ὁ λόγος ὃν ἐλά
cut⁹ ē dn̄s: fiat pax τ iustitia in
λησε κύριος, γενέσθω εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη ἐν ταῖς
diebus meis. τ reliqua fmonū ezechie τ om
ἡμέραις μου. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἐζεκίου καὶ πᾶ
nia q̄cūque fecit τ oīs fortitudo eius τ
τα ὅσα ἐποίησε καὶ πᾶσα ἡ δυναστεία αὐτοῦ καὶ
fontē τ aqueductū q̄ fecit: τ intro
τὴν κρήνην καὶ τὸν ὑδραγωγὸν ἃ ἐποίησε, καὶ εἰσήνε
duxit aquā in ciuitatē: nonne hec scri
γκε τὸ ὕδωρ εἰς τὴν πόλιν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέ
pta sunt in libro fmonū dierū regum
γραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων
iuda? τ dormiuit ezechias cū patrib⁹ su
ἰούδα; καὶ ἐκοιμήθη ἐζεκίας μετὰ τῶν πατέρων αὐ
is τ sepult⁹ ē in ciuitate dauid: τ regnauit
τοῦ καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσε
manasses filius eius pro eo.
μανασσῆς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca.21.

Filius annorū duodecim manasses cū regnaret
Υἱὸς ἐτῶν δώδεκα μανασσῆς ἐν τῷ βασιλεύειν
ipse: τ quinquaginta τ quinque ānis regnauit
αὐτόν, καὶ πεντήκοντα καὶ πέντε ἔτη ἐβασίλευσεν
in hierusalem: τ nomē matris ei⁹ epsiba.
ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἑψιβά.
τ fecit malū corā dn̄o: τ abiit
καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐπορεύ
iuxta abominatiōes gētiū: q̄s abstulit domi
θη κατὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῆρε κύρι
nus a facie filiorū israel. τ cōuersus ē ma
ος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπέστρεψε μα
nasses τ edificauit excelsa: q̄ dissipauit eze
νασσῆς καὶ ᾠκοδόμησε τὰ ὑψηλά, ἃ κατέσκαψεν ἐζε
chias pater eius: τ erexit altare baal:
κίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστησε θυσιαστήριον τῷ βάαλ,
τ fecit lucos sicut fecit achaab rex
καὶ ἐποίησεν ἄλση καθὼς ἐποίησεν ἀχαὰβ βασι
israel: τ adorauit oēm militiā
λεὺς ἰσραήλ, καὶ προσεκύνησε πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ
celi: τ seruiuit eis τ edificauit al
οὐρανοῦ, καὶ ἐδούλευσεν αὐτοῖς καὶ ᾠκοδόμησε θυ
tare in domo dn̄i: in quo dixit in hierusalem po
σιαστήριον ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν ᾧ εἶπεν ἐν ἱερουσαλὴμ θή
nam nomē meū. τ edificauit altaria vniuerse
σω τὸ ὄνομά μου. καὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήρια πάσῃ τῇ
militie celi in duob⁹ atriis domus domi
στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ ἐν ταῖς δύο αὐλαῖς οἴκου κυρί
ni: τ traduxit filios suos in igne: τ ariola
ου, καὶ διῆγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρί, καὶ ἐκληδο
tus est τ augurat⁹ est. τ fecit ventriloquos: τ
νίζετο καὶ οἰωνίζετο. καὶ ἐποίησεν ἐγγαστριμύθους, καὶ
cōiectores multiplicauit vt faceret malū coram
γνώστας ἐπλήθυνε τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον
dn̄o vt irritaret eum. τ posuit sculptile
κυρίου τοῦ παροργίσαι αὐτόν. καὶ ἔθηκε τὸ γλυπτὸν
luci in domo dn̄i: in qua dixit dn̄s ad
τοῦ ἄλσους ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, ἐν ᾧ εἶπε κύριος πρὸς
dauid τ ad salomonē filiū ei⁹: in domo
δαυὶδ καὶ πρὸς σολομῶντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ
hac elegit dn̄s in hierusalem de oibus tribub⁹ is
τούτῳ ἐξελέξατο κς' ἐν ἱερουσαλὴμ ἐκ πασῶν φυλῶν ἰσ
rael vt ponā nomē meū ibi in seculū: τ nō addā cō
ραὴλ θεῖναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς αἰῶνα, καὶ οὐ προσθήσω σα
mouere pedē israel de tra quā dedit patri
λεῦσαι τὸν πόδα ἰηλ' ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα τοῖς πατρά
bus suis: verū si custodierint vt faciāt iuxta oīa q̄
σιν αὐτῶν, πλὴν ἐὰν φυλάξωνται τοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα ἃ
precepi eis: iuxta oēm legē quē mādauit
ἐνετειλάμην αὐτοῖς, κατὰ πάντα τὸν νόμον ὃν ἐνετείλατο
eis seruus me⁹ moyses: τ nō audierūt. τ manasses
αὐτοῖς ὁ παῖς μου μωυσῆς, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ μανασσῆς

A

2.Par 33.b.

B

Dixit Ezechias ad esaiam. Bonus sermo domini quē locutus est. Sit tantum pax & veritas in diebus meis. Reliqua aūt sermonū ezechie & oīs fortitudo eius & quō fecerit piscinā & aqueductum & introduxerit aquas in ciuitatem nonne hec scripta sūt in libro sermonum dierū regum iuda? Dormiuitque ezechias cum patribus suis & regnauit manasses filius eius pro eo.

Cap.xxi.

Duodecim annorū erat manasses cū regnare cepisset: & quinquaginta quinque annis regnauit in ierusalē. Nomē matris eius aphsiba. Fecitque malū in cōspectu domini: iuxta idola gētiū quas deleuit dominus a facie filiorū israel. Cōuersusque est & edificauit excelsa que dissipauerat ezechias pater eius: & erexit aras baal & fecit lucos sicut fecerat achab rex israel: & adorauit oēm militiam celi & coluit eā. Extruxitque aras in domo domini de qua dixit dominus: in ierusalem ponam nomē meum. & extruxit altaria vniuerse militie celi: in duobus atriis templi domini. Et traduxit filiū suū per ignē & ariolatus est & obseruauit auguria & fecit phitones: & aruspices multiplicauit: vt faceret malū corā domino & irritaret eū. Posuitque idolū luci quē fecerat in templo domini: super quo locutus est dominus ad dd & ad salomonē filiū eius. In templo hoc & in ierusalem quē elegi de cūctis tribubus israel ponā nomen meum in sempiternum. & vltra non faciā cōmoueri pedē israel de terra quam dedi patribus eorum: si custodierint opere omnia que precepi eis: & vniuersam legē quā mandauit eis seruus meus moyses. Illi vero nō audierunt: sed seducti sunt a manasse

ויאמר חזקיהו אל ישעיהו טוב
דבר יהוה אשר דברת ויאמר הלוא
אם שלום ואמת יהיה בימי: ויתר שלם היה
דברי חזקיהו וכל גבורתו ואשר גבר
עשה את הברכה ואת התעלה עלה
ויבא את המים העירה הלא הם בוא
כתובים על ספר דברי הימים כתב יום
למלכי יהודה: וישכב חזקיהו עם שכב
אבתיו וימלך מנשה בנו תחתיו: מלך
בן שתים עשרה שנה Cap.xxi.
מנשה במלכו וחמשים וחמש
שנה מלך בירושלם ושם אמו
חפצי בה: ויעש הרע בעיני יהוה עשה רעע
כתועבת הגוים אשר הוריש יהוה תעב ירש
מפני בני ישראל: וישב ויבן את פנה שוב בנה
הבמות אשר אבד חזקיהו אביו במה
ויקם מזבחות לבעל ויעש אשרה קום זבח
כאשר עשה אחאב מלך ישראל
וישתחו לכל צבא השמים ויעבד שחה עבד
אתם: ובנה מזבחת בבית יהוה אשר
אמר יהוה בירושלם אשים את שום
שמי: ויבן מזבחות לכל צבא
השמים בשתי חצרות בית יהוה:
והעביר את בנו באש ועונן ונחש עבר
ועשה אוב וידענים הרבה לעשות רבה עשה
הרע בעיני יהוה להכעיס: וישם את כעס
פסל האשרה אשר עשה בבית שום
אשר אמר יהוה אל דוד ואל שלמה
בנו בבית הזה ובירושלם אשר
בחרתי מכל שבטי ישראל אשים
את שמי לעולם: ולא אסיף להניד עלם יסף
רגל ישראל מן האדמה אשר נוד
נתתי לאבותם רק אם ישמרו נתן שמר
לעשות ככל אשר צויתים צוה
ולכל התורה אשר צוה אתם עבדי
משה: ולא שמעו ויתעם מנשה ירה תעה

לעשות את הרע מן הגוים אשר
השמיד יהוה מפני בני ישראל׃
וידבר יהוה ביד עבדיו הנביאים
לאמר׃ יען אשר עשה מנשה מלך
יהודה התעבות האלה הרע מכל
אשר עשו האמרי אשר לפניו
ויחטא גם את יהודה בגלוליו׃ לכן
כה אמר יהוה אלהי ישראל הנני
מביא רעה על ירושלם ויהודה
אשר כל שמעיו תצלנה שתי אזניו׃
ונטיתי על ירושלם את קו
שמרון ואת משקלת בית אחאב
ומחיתי את ירושלם כאשר ימחה
את הצלחת מחה והפך על פניה׃
ונטשתי את שארית נחלתי
ונתתים ביד איביהם והיו לבז
ולמשסה לכל איביהם׃ יען אשר
עשו את הרע בעיני ויהיו מכעסים
אתי מן היום אשר יצאו אבותם
ממצרים ועד היום הזה׃ וגם דם נקי
שפך מנשה הרבה מאד עד אשר
מלא את ירושלם פה לפה לבד
מחטאתו אשר החטיא את יהודה
לעשות הרע בעיני יהוה׃ ויתר
דברי מנשה וכל אשר עשה וחטאתו
אשר חטא הלא הם כתובים על
ספר דברי הימים למלכי יהודה׃
וישכב מנשה עם אבתיו ויקבר בגן
ביתו בגן עזא וימלך אמון בנו
תחתיו׃ בן עשרים ושתים שנה
אמון במלכו ושתים שנים מלך
בירושלם ושם אמו משלמת בת
חרוץ מן יטבה׃ ויעש הרע בעיני
יהוה כאשר עשה מנשה אביו׃
וילך בכל הדרך אשר הלך
אביו ויעבד את הגללים

vt facerent malum super gentes quas contriuit dominus a facie filiorum israel. Locutusq; est dñs in manu seruorū suorū pphetarum dicens. Quia fecit manasses rex iuda abominationes istas pessimas super oīa que fecerunt ammorrei ante eum: & peccare fecit etiā iudā in imūdicijs suis: ppea hec dicit dominus de⁹ israel. Ecce ego inducam mala sup ierusalem & iudam: vt quicunq; audierit tiniant ambe aures eius. Et extēdā super ierusalem funiculum samarie & pondus domus achab: & delebo ierusalem sicut deleri solent tabule. Delens vertam & ducā crebrius stilū sup faciē eius. Dimittā vero reliqas hereditatis mee & tradā eas in manus inimicorū eius: eruntq; in vastitatē & in rapinā cūctis aduersariis suis: eo q̄ fecerint malū corā me & perseuerauerit irritantes me ex die qua egressi sūt patres eorū ex egypto vsq; ad hāc diē. Insup & sanguinē inoxiū fudit manasses multū nimis donec ipleretur ierusalē vsq; ad os: absq; peccatis suis quib⁹ peccare fecit iudam vt faceret malum corā domino. Reliqua autē sermonū manasse & vniuersa que fecit: & peccatum eius qd̄ peccauit nōne hec scripta sunt in libro sermonū dierum regum iuda? Dormiuitq; manasses cū patribus suis: & sepultus est in horto domus sue: in horto oza: & regnauit amon filius eius p eo. Viginti duorū ānorū erat amō cū regnare cepisset: duobus quoq; annis regnauit in ierusalē. Nomen mr̄is ei⁹ messallemeth filia arus de ietheba. Fecitq; malū in cōspectu dñi sicut fecerat manasses pr̄ ei⁹: & ambulauit in oī via p quā ābulauerat pater eius: seruiuitq; immundicijs

seduxit eos vt facerent malū coram
ἐπλάνησεν αὐτοὺς τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον
dño sup gētes: q̄s abstulit dñs a facie
κυρίου ὑπὲρ ἔθνη, ἃ ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν
filiorū israel. τ locutus est dñs in manu seruorū
υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐλάλησε κύριος ἐν χειρὶ τῶν παίδων
suorū prophetarū dicēs: quia fecit ma-
αὐτοῦ τῶν προφητῶν λέγων, ἀνθ' ὧν ὅσα ἐποίησε μα-
nasses rex iuda abominationes has
νασσῆς βασιλεὺς ἰούδα τὰ βδελύγματα ταῦτα τὰ
malas: iuxta oīa q̄cūq; fecit amorreus q̄ an-
πονηρά, κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ ἀμορραῖος, ὁ ἔμπρο-
te eū: insup τ iudam peccare fecit in
σθεν αὐτοῦ, καί γε καὶ τὸν ἰούδαν ἐξήμαρτεν ἐν τοῖς
idolis suis. nōne sic hec dicit dñs deus is-
εἰδώλοις αὐτοῦ. οὐχ οὕτω τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσ-
rael? ecce ego induco mala sup hierusalem τ sup
ραήλ; ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω κακὰ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ
iudam: vt omnis q̄ audiat ea tiniāt am-
ἰούδαν, ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ ἠχῆσαι ἀμφότε-
be aures eius: τ extēdā sup hierusalem mē-
ρα τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ ἐκτενῶ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ τὸ μέ-
surā samarie τ pondus dom⁹ achab: τ de-
τρον σαμαρείας καὶ τὸν σταθμὸν οἴκου ἀχαάβ, καὶ ἐξα-
lebo hierusalem sicut deletur pyxis τ
λείψω τὴν ἱερουσαλὴμ καθὼς ἐξαλείφεται τὸ πυξίον καὶ
vertitur sup faciem suā: τ delebo
καταστρέφεται ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἀπαλείψω
reliquias hereditatis mee: τ tradam e-
τὸ ὑπόλειμμα τῆς κληρονομίας μου, καὶ παραδώσω αὐ-
os in manus inimicorū suorū: τ erunt in rapi-
τοὺς εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ἔσονται εἰς διαρ-
nam τ in direptionē cūctis inimicis suis: eo
παγὴν καὶ εἰς προνομὴν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς αὐτῶν, ἀν-
quod fecerunt malū in oculis meis: τ
θ' ὧν ὅσα ἐποίησαν τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς μου, καὶ
fuerūt irritantes me ex die qua eduxi
ἦσαν παροργίζοντές με ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐξήγαγον
patres eorū ex egypto τ vsq; ad di-
τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐξ αἰγύπτου καὶ ἕως τῆς ἡμέ-
em hanc. insup sāguinē inoxiū fudit manasses mul-
ρας ταύτης. καί γε αἷμα ἀθῷον ἐξέχεεν μανασσῆς πο-
tum nimis donec impleuit hierusalem os
λὺ σφόδρα ἕως οὗ ἔπλησε τὴν ἱερουσαλὴμ στόμα
supra os absq; pctis suis: q̄b⁹ peccare fecit
ἐπὶ στόμα ἐκτὸς τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ, ὧν ἐξήμαρτε
iudā vt faceret malū in oculis do-
τὸν ἰούδαν τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς κυ-
mini. τ reliqua s̄monū manasse τ vniuersa q̄cūq;
ρίου. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων μανασσῆ καὶ πάντα ὅσα
fecit τ peccata eius q̄ peccauit: nonne
ἐποίησε καὶ αἱ ἁμαρτίαι αὐτοῦ ἃς ἥμαρτεν, οὐκ ἰδοὺ
hec scripta sunt in libro s̄monū dierū re-
ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βα-
gum iuda? τ dormiuit manasses cū patri-
σιλέων ἰούδα; καὶ ἐκοιμήθη μανασσῆς μετὰ τῶν πατέ-
bus suis: τ sepult⁹ ē in horto dom⁹ sue in hor-
ρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν κήπῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἐν κή-
to oza: τ regnauit amō filius eius pro eo.
πῳ ὀζά. καὶ ἐβασίλευσεν ἀμὼν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.
fili⁹ viginti τ duorū ānorū amon cū regnaret ipse.
υἱὸς εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἀμὼν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν.
τ duob⁹ ānis regnauit in hierusalem. τ nomē
καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῇ
matri eius mesollam filia arus ex ieteba. τ fe-
μητρὶ αὐτοῦ μεσολλὰμ θυγάτηρ ἀρούς ἐξ ἰτεβά. καὶ ἐποί-
cit malū coram dño: sicut fecit manas-
ησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου, καθὼς ἐποίησε μανα-
ses pater eius: τ ambulauit in omni via q̄
σσῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐπορεύθη ἐν πάσῃ ὁδῷ ᾗ
ambulauit pater ei⁹: τ seruiuit idolis
ἐπορεύθη ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐδούλευσε τοῖς εἰδώλοις

C

D

quib⁹ seruiuit pater eius: τ adorauit ea:
οἷς ἐδούλευσεν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ προσεκύνησεν αὐ-
τ dereliquit dñm deū patrum
τοῖς, καὶ ἐγκατέλιπε κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων
suorū: τ nō ambulauit in via dñi: τ coniura-
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπορεύθη ἐν ὁδῷ κυρίου, καὶ συνεστρά-
uerunt serui amon cōtra eū: τ interfecerūt
φησαν οἱ παῖδες ἀμὼν ἐπ' αὐτόν, καὶ ἐθανάτωσαν τὸν
regem in domo sua. τ percussit pplūs
βασιλέα ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἐπάταξεν ὁ λαὸς τῆς
terre eos qui insidiati sunt regi amon: τ
γῆς τοὺς ἐπιβεβουλευκότας τῷ βασιλεῖ ἀμών, καὶ
regē cōstituit pplūs tre iosiam filiū eius pro
ἐβασίλευσεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τὸν ἰωσίαν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ'
eo. τ reliqua s̄monū amon q̄cūq; fecit:
αὐτοῦ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἀμὼν ὅσα ἐποίησεν,
nonne hec scripta sūt in libro s̄monū
οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν
dierū regum iuda? τ sepelierūt amon in
ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ ἔθαψαν τὸν ἀμὼν ἐν
sepulchro suo in horto oza. τ regnauit
τῷ τάφῳ αὐτοῦ ἐν τῷ κήπῳ ὀζά. καὶ ἐβασίλευσεν
iosias fili⁹ eius pro eo.
ἰωσίας ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ,

Ca. 22.

A — 1. Par 34. a.

Filius octo ānorū iosias cū regnaret ipse:
Υἱὸς ὀκτὼ ἐτῶν ἰωσίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν,
τ triginta τ vnoānno regnauit in hierusalē:
καὶ τριάκοντα καὶ ἓν ἔτος ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ,
τ nomē matri ei⁹ ieddida filia adeia
καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἰεδδίδα θυγάτηρ ἐδεϊὰ
de basucoth: τ fecit iosias rectū coram
ἐκ βασουκώθ. καὶ ἐποίησεν ἰωσίας τὸ εὐθὲς ἐνώπιον
dño: τ ābulauit in oī via dauid pa-
κυρίου, καὶ ἐπορεύθη ἐν πάσῃ ὁδῷ δαυὶδ τοῦ πα-
tris sui: nō recessit ad dexterā vel ad sinistrā. τ factū ē
τρὸς αὐτοῦ, οὐκ ἀπέστη δεξιὰ ἢ ἀριστερά. καὶ ἐγένετο
in decimo octauo anno iosie regis iuda
ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει ἰωσίου βασιλέως ἰούδα
misit rex saphan filiū esselie filij
ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν σαφὰν υἱὸν ἐσσελίου υἱοῦ
mesollam scribam dom⁹ dñi dicēs: ascē-
μεσολλὰμ τὸν γραμματέα οἴκου κυρίου λέγων, ἀνά-
de ad chelciam sacerdotē magnū: τ confla-
βηθι πρὸς χελκίαν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, καὶ χωνεύ-
te argentū qd̄ illatū est in domo dñi qd̄ col-
σατε τὸ ἀργύριον τὸ εἰσενεχθὲν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου ὃ συ-
legerūt custodiētes limen a pplō:
νήγαγον οἱ φυλάσσοντες τὸν σταθμὸν παρὰ τοῦ λαοῦ,
τ detur in manu facientiū opa q̄
καὶ δοθήτω ἐπὶ χεῖρα τῶν ποιούντων τὰ ἔργα τῶν
prepositi sunt in domo dñi. τ dederūt illū iux-
καθεσταμένων ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔδωκαν αὐτὸ κα-
ta verbū regis faciētib⁹ opera i
τὰ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως τοῖς ποιοῦσι τὰ ἔργα ἐν
domo dñi vt instaurēt sartatecta domus
οἴκῳ κυρίου τοῦ κατισχῦσαι τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου τοῖς
fabris lignarijs τ edificatorib⁹ τ muratorib⁹ vt
τέκτοσι καὶ τοῖς οἰκοδόμοις καὶ τοῖς τειχισταῖς τοῦ
emant ligna τ lapides excisos: vt re-
κτήσασθαι ξύλα καὶ λίθους λατομητούς, τοῦ κρα-
staurent sartatecta domus. verūtn̄ nō supputa-
ταιῶσαι τὸ βεδὲκ τοῦ οἴκου. πλὴν οὐκ ἐξελογίζον-
bāt eis argentū qd̄ dabatur eis: qr in
το αὐτοὺς τὸ ἀργύριον τὸ διδόμενον αὐτοῖς, ὅτι ἐν
fide ipsi faciebāt. τ dixit chelcias sacerdos
πίστει αὐτοὶ ἐποίουν. καὶ εἶπε χελκίας ὁ ἱερεὺς ὁ
magnus ad saphan scribam: librū
μέγας πρὸς σαφὰν τὸν γραμματέα, βιβλίον τοῦ
legis repperi in domo dñi. τ dedit chelci-
νόμου εὗρον ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔδωκε χελκί-
as saphan volumē: τ legit illud:
ας τῷ σαφὰν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνέγνω αὐτό,

B

quib⁹ seruiebat pater eius: & adorauit eas: & dereliqt dñm deum patrum suorum: & nō ambulauit in via domini. Tetenderuntq; ei insidias serui sui & interfecerunt regē in domo sua. Percussit autē populus terre oēs qui coniurauerāt cōtra regē ammon: & constituerūt sibi regē iosiam filiū eius pro eo. Reliqua āt sermonū ammō que fecit: nonne hec scripta sunt in libro sermonū dierū regum iuda? Sepelierūtq; eū in sepulchro suo in horto oza: & regnauit iosias filius eius p eo. zz.

Octo annorum erat iosias cum regnare cepisset & trigintauno anno regnauit in ierusalem. Nomē matris eius idida filia phadaia de besechat. Fecitq; qd̄ placitū erat coram dño: & ābulauit p oēs vias dauid pr̄is sui. Nō declinauit ad dexteram siue ad sinistram. Anno autē octauo decimo regis iosie misit rex saphan filiū aslia filij mesullam scribā tēpli domini: dicens ei. Vade ad helchiam sacerdotem magnum vt cōfletur pecunia q̄ illata est in tēplū dñi: quam collegerunt ianitores templi a pplo: deturq; fabris per ppositos domus dñi. Qui & distribuant eam his qui operantur in tēplo domini ad instauranda sartatecta templi: tignariis videlicet & cemētariis: & his q interrupta componūt: & vt emātur ligna & lapides d̄ lapidicinis ad istaurādū tēplū dñi. Verūtn̄ non supputetur eis argentū qd̄ accipiunt: sed i ptāte hēant & in fide. Dixit āt helchias pontifex ad saphan scribā. Librum legis repperi in domo domini. Deditq; helchias volumen saphā scribe: qui & legit illud.

אשר עבד אביו וישתחו להם׃
ויעזב את יהוה אלהי אבתיו ולא
הלך בדרך יהוה׃ ויקשרו עבדי
אמון עליו וימיתו את המלך בביתו׃
ויך עם הארץ את כל הקשרים על
המלך אמון וימליכו עם הארץ את
יאשיהו בנו תחתיו׃ ויתר דברי
אמון אשר עשה הלא הם כתובים
על ספר דברי הימים למלכי
יהודה׃ ויקבר אתו בקברתו בגן
עזא וימלך יאשיהו בנו תחתיו׃

Cap. xxii.

בן שמנה
שנה יאשיהו במלכו ושלשים
ואחת שנה מלך בירושלם
ושם אמו ידידה בת עדיה
מבצקת׃ ויעש הישר בעיני
יהוה וילך בכל דרך דוד אביו
ולא סר ימין ושמאול׃ ויהי בשמנה
עשרה שנה למלך יאשיהו
שלח המלך את שפן בן אצליהו
בן משלם הספר בית יהוה לאמר׃
עלה אל חלקיהו הכהן הגדול
ויתם את הכסף המובא בית יהוה
אשר אספו שמרי הסף מאת
העם׃ ויתנהו על יד עשי המלאכה
המפקדים בבית יהוה ויתנו אתו
לעשי המלאכה אשר בבית יהוה
לחזק בדק הבית׃ לחרשים ולבנים
ולגדרים ולקנות עצים ואבני
מחצב לחזק את הבית׃
אך לא יחשב אתם הכסף
הנתן על ידם כי באמונה הם
עשים׃ ויאמר חלקיהו הכהן הגדול
על שפן הספר ספר התורה
מצאתי בבית יהוה ויתן חלקיה
את הספר אל שפן ויקראהו׃

וַיָּבֹא שָׁפָן הַסֹּפֵר אֶל הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב אֶת הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר הִתִּיכוּ עֲבָדֶיךָ אֶת הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בַבַּיִת וַיִּתְּנֻהוּ עַל יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמֻּפְקָדִים בֵּית יְהוָה: וַיַּגֵּד שָׁפָן הַסֹּפֵר לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר סֵפֶר נָתַן לִי חִלְקִיָּה הַכֹּהֵן וַיִּקְרָאֵהוּ שָׁפָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת דִּבְרֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו: וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת חִלְקִיָּה הַכֹּהֵן וְאֶת אֲחִיקָם בֶּן שָׁפָן וְאֶת עַכְבּוֹר בֶּן מִיכָיָה וְאֵת שָׁפָן הַסֹּפֵר וְאֵת עֲשָׂיָה עֶבֶד הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר: לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת יְהוָה בַּעֲדִי וּבְעַד הָעָם וּבְעַד כָּל יְהוּדָה עַל דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַנִּמְצָא הַזֶּה כִּי גְדוֹלָה חֲמַת יְהוָה אֲשֶׁר הִיא נִצְּתָה בָנוּ עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֲבֹתֵינוּ עַל דִּבְרֵי הַסֵּפֶר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב עָלֵינוּ: וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַאֲחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְשָׁפָן וַעֲשָׂיָה אֶל חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה אֵשֶׁת שַׁלֻּם בֶּן תִּקְוָה בֶּן חַרְחַס שֹׁמֵר הַבְּגָדִים וְהִיא יֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלִַם בַּמִּשְׁנֶה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ: וַתֹּאמֶר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ לָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי: כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מֵבִיא רָעָה אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל יֹשְׁבָיו אֵת כָּל דִּבְרֵי הַסֵּפֶר אֲשֶׁר קָרָא מֶלֶךְ יְהוּדָה: תַּחַת אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִיסֵנִי בְּכֹל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְנִצְּתָה חֲמָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְלֹא תִכְבֶּה: וְאֶל מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרֹשׁ אֶת יְהוָה כֹּה תֹאמְרוּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי

בוא שוב · נתך · מצא · נגד · קרא היה · קרע צוה · דרש · ילך · צתת · עשה כתב · נבא איש · שנה דבר · אמר · בוא רעע · קום · עזב · קטר · כעס עשה · כבה

Venit quoque saphan scriba ad regem: et renunciauit ei quod preceperat: et ait. Conflauerunt serui tui pecuniam que reperta est in domo domini: et dederunt vt distribueretur fabris a prefectis operum templi domini. Narrauit quoque saphan scriba regi dicens. Librum dedit mihi helchias sacerdos: quem cum legisset saphan coram rege: et audisset rex verba libri legis domini: sciditvestimenta sua: et precepit helchie sacerdoti et achicam filio saphan et achobor filio michae: et saphan scribe: et asaie seruo regis: dicens. Ite et consulite dominum super me et super populo et super omni iuda: de verbis voluminis istius quod inuentum est. Magna enim ira domini succensa est contra nos: quia non audierunt patres nostri verba libri huius vt facerent omne quod scriptum est nobis. Ierunt itaque helchias sacerdos et achicam et achobor et saphan et asaia ad oldan prophetem vxorem sellum filii thecue filii aras custodis vestium que habitabat in ierusalem in secunda: locutique sunt ad eam. Et illa respondit. Hec dicit dominus deus israel. Dicite viro qui misit vos ad me. Hec dicit dominus. Ecce ego adducam mala super locum istum: et super habitatores eius: omnia verba legis que legit rex iuda: quia dereliquerunt me: et sacrificauerunt diis alienis irritantes me in cunctis operibus manuum suarum. Et succendetur indignatio mea in loco hoc: et non extinguetur. Regi autem iuda qui misit vos vt consuleretis dominum: sic dicetis. Hec dicit dominus deus

Καὶ εἰσήνεγκε σαφὰν τῷ βασιλεῖ ἰωσίας· καὶ ἐπέστρεψεν αὐτῷ ῥῆμα καὶ εἶπεν, ἐχώνευσαν οἱ δοῦλοί σου τὸ ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἔδωκαν αὐτὸ ἐπὶ χεῖρας τῶν ποιούντων τὰ ἔργα τῶν καθεσταμένων ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἀπήγγειλε σαφὰν ὁ γραμματεὺς τῷ βασιλεῖ ἰωσία λέγων, βιβλίον ἔδωκέ μοι χελκίας ὁ ἱερεύς, καὶ ἀνέγνω αὐτὸ σαφὰν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τοῦ νόμου, διέῤῥηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ χελκίᾳ τῷ ἱερεῖ καὶ τῷ ἀχικὰμ υἱῷ σαφὰν καὶ τῷ ἀχοβὼρ υἱῷ μιχαίου, καὶ τῷ σαφὰν τῷ γραμματεῖ καὶ τῷ ἀσαΐᾳ τῷ δούλῳ τοῦ βασιλέως λέγων, δεῦτε ἐκζητήσατε τὸν κύριον περὶ ἐμοῦ καὶ περὶ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ περὶ παντὸς ἰούδα ὑπὲρ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τούτου τοῦ εὑρεθέντος, ὅτι μεγάλη ἡ ὀργὴ κυρίου ἡ ἐκκεκαυμένη ἐν ἡμῖν, διότι οὐκ ἤκουσαν οἱ πατέρες ἡμῶν τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τούτου τοῦ ποιεῖν κατὰ πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν αὐτῷ. καὶ ἐπορεύθη χελκίας ὁ ἱερεὺς καὶ ἀχικὰμ καὶ σαφὰν καὶ ἀχοβὼρ καὶ ἀσαΐας πρὸς ὀλδὰν τὴν προφῆτιν γυναῖκα σελλὴμ υἱοῦ θεκουὲ υἱοῦ ἀρὰς τοῦ ἱματιοφύλακος· καὶ αὐτὴ κατῴκει ἐν ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ μασενᾶ· καὶ ἐλάλησαν πρὸς αὐτήν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, εἴπατε τῷ ἀνδρὶ τῷ ἀποστείλαντι ὑμᾶς πρός με, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ κακὰ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῷ πάντας τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου οὓ ἀνέγνω ὁ βασιλεὺς ἰούδα, ἀνθ᾽ ὧν ἐγκατέλιπόν με καὶ ἐθυμίασαν θεοῖς ἑτέροις, ἵνα παροργίσωσί με ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ ἐκκαυθήσεται ὁ θυμός μου ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ οὐκ σβεσθήσεται. πρὸς δὲ τὸν βασιλέα ἰούδα τὸν ἀποστείλαντα ὑμᾶς τοῦ ἐκζητῆσαι τὸν κύριον, οὕτως ἐρεῖτε πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος ὁ θεός

Et adduxit saphan regi iosiae. et redidit et verbum et dixit: conflauerunt serui tui argentum quod inuentum fuit in domo domini: et dederunt illud in manibus facientium opera prefectorum in domo domini. et nunciauit saphan scriba regi iosia dicens: librum dedit mihi chelcias sacerdos: et legit eum saphan coram rege. et factum est vt audiuit rex verba libri legis: scidit vestimenta sua: et precepit rex chelcie sacerdoti et achicam filio saphan et achobor filio michei: et saphan scribe et asaie seruo regis dicens: ite consulite dominum de me et de omni populo et de omni iuda de verbis libri huius qui inuentus est: quia magna ira domini succensa est in nos: quia non audierunt patres nostri verba libri huius vt facerent omnia que scripta sunt in eo. et iuit chelcias sacerdos et achicam et saphan et achobor et asaias ad oldam prophetissam vxorem sellum filii thecue filii aras custodis vestium. et ipsa habitabat in hierusalem in masena. et locuti sunt ad eam. et dixit ad eos: hec dicit dominus deus israel: dicite viro qui misit vos ad me: hec dicit dominus: ecce ego mala adduco super locum hunc et super habitantes in eo omnia verba libri quem legit rex iuda: eo quod dereliquerunt me et sacrificauerunt diis alienis: vt irritarent me in omnibus operibus manuum suarum: et succendetur indignatio mea in loco isto: et non extinguetur. ad regem autem iuda qui misit vos consulere dominum: sic dicetis ad eum: hec dicit dominus deus

ἰσραήλ, ἀνθ᾽ ὧν ἤκουσας τοὺς λόγους μου καὶ ἐπαλύνθη ἡ καρδία σου καὶ ἐνετράπης ἀπὸ προσώπου μου ὡς ἤκουσας ὅσα ἐλάλησα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῷ τοῦ εἶναι εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς κατάραν, καὶ διέῤῥηξας τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἔκλαυσας ἐνώπιόν μου, καί γε ἐγὼ ἤκουσα φησὶ κύριος. οὐχ οὕτως ἰδοὺ ἐγὼ προστίθημί σε πρὸς τοὺς πατέρας σου καὶ συναχθήσῃ πρὸς τὸν τάφον σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ὀφθήσεται ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου πᾶσι τὰ κακὰ ἃ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτόν. Ca.23.

Καὶ ἐπέστρεψαν τῷ βασιλεῖ ῥῆμα. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς καὶ συνήγαγεν πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους ἰούδα καὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἀνέβη ὁ βασιλεὺς εἰς οἶκον κυρίου καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰούδα καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ προφῆται καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. καὶ ἀνέγνω ἐν τοῖς ὠσὶν αὐτῶν πάντας τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τῆς διαθήκης τοῦ εὑρεθέντος ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔστη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν στῦλον καὶ διέθετο τὴν διαθήκην ἐνώπιον κυρίου τοῦ πορευθῆναι ὀπίσω κυρίου, τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ, τοῦ ἀναστῆσαι τοὺς λόγους τῆς διαθήκης ταύτης τοὺς γεγραμμένους ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἔστη πᾶς ὁ λαὸς ἐν τῇ διαθήκῃ. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς χελκίᾳ τῷ ἱερεῖ τῷ μεγάλῳ καὶ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς δευτερεύουσι καὶ τοῖς φυλάσσουσι τὸν σταθμὸν, τοῦ ἐξαγαγεῖν ἐκ τοῦ ναοῦ κυρίου πάντα τὰ σκεύη τὰ πεποιημένα τῷ βάαλ καὶ τῷ ἄλσει καὶ πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. καὶ κατέκαυσεν αὐτὰ ἔξω ἱερουσαλὴμ ἐν σαδημὼθ κεδρὼν, καὶ ἔλαβε τὸν χοῦν αὐτῶν εἰς βαιθήλ. καὶ κατέκαυσε τοὺς ἱερεῖς οὓς κατέστησαν βασιλεῖς ἰούδα καὶ ἐθυμίων ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἐν ταῖς πόλεσιν ἰούδα καὶ τοῖς περικύκλῳ ἱερουσαλήμ, καὶ τοὺς θυμιῶντας τῷ βάαλ καὶ τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ καὶ τοῖς μαζαλὼθ καὶ πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ.

israel. pro eo quod audisti verba mea et perterritum est cor tuum et versum est a facie mea vt audisti quecunque locutus sum contra locum istum et contra habitatores in eo vt fiat in interitum et in maledictionem: et scidisti vestimenta tua et fleuisti coram me: etiam ego audiui dicit dominus. non sic ecce ego addo te ad patres tuos et colligeris ad sepulchrum tuum in pace: et non videbunt oculi tui omnia mala que ego induco super locum istum et super habitatores eius.

A Et renunciauerunt regi verbum. et misit rex et congregauit ad eum omnes seniores iuda et hierusalem. et ascendit rex in domum domini et omnis vir iuda et omnes habitantes hierusalem cum eo: et sacerdotes et prophete et omnis populus a paruo vsque ad magnum. et legit in auribus eorum omnia verba libri federis qui inuentus est in domo domini. et stetit rex super columnam et pepigit fedus coram domino vt ambularet post dominum et custodiret mandata eius et testimonia eius et precepta eius in toto corde et in tota anima: vt suscitaret verba federis huius que scripta sunt in libro isto. et stetit omnis populus in federe. et precepit rex chelcie sacerdoti magno et sacerdotibus secundi ordinis et custodientibus limen: vt educerent de templo domini omnia vasa: que fecerunt baal et luco et vniuerse militie celi: et combussit ea foris hierusalem in sademoth cedron: et tulit puluerem eorum in bethel. et combussit sacerdotes quos constituerunt reges iuda et adolebant incensum in excelsis in ciuitatibus iuda et in circuitu hierusalem: et adolentes incensum baal et soli et lune et planetis et omni militie celi.

israel. Pro eo quod audisti verba voluminis et perterritum est cor tuum et humiliatus es coram domino auditis sermonibus contra locum istum et habitatores eius: quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum: et scidisti vestimenta tua et fleuisti coram me: et ego audiui ait dominus. idcirco colligam te ad patres tuos et colligeris ad sepulchrum tuum in pace: vt non videant oculi tui omnia mala que introducturus sum super locum istum. 23.

Et renunciauerunt regi quod dixerat. Qui misit: et congregati sunt ad eum omnes senes iuda et ierusalem: ascenditque rex templum domini et omnes viri iuda vniuersi qui habitabant in ierusalem cum eo: sacerdotes et prophete et omnis populus a paruo vsque ad magnum: legitque cunctis audientibus omnia verba libri federis qui inuentus est in domo domini. Stetitque rex super gradum et fedus percussit coram domino vt ambularent post dominum: et custodirent precepta eius et testimonia et cerimonias in omni corde et in tota anima: et suscitarent verba federis huius que scripta erant in libro illo. Acquieuitque populus pacto. Et precepit rex helchie pontifici et sacerdotibus secundi ordinis et ianitoribus vt proiicerent de templo domini omnia vasa que facta fuerant baal et in luco et vniuerse militie celi: et combussit ea foris ierusalem in conualle cedron et tulit puluerem eorum in bethel. Et deleuit aruspices quos posuerant reges iuda ad sacrificandum in excelsis per ciuitates iuda et in circuitu ierusalem: et eos qui adolebat incensum baal et soli et lune et duodecim signis et omni militie celi.

יִשְׂרָאֵל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ: יַעַן רַךְ לְבָבְךָ וַתִּכָּנַע מִפְּנֵי יְהוָה בְּשָׁמְעֲךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל יֹשְׁבָיו לִהְיוֹת לְשַׁמָּה וְלִקְלָלָה וַתִּקְרַע אֶת בְּגָדֶיךָ וַתִּבְכֶּה לְפָנָי וְגַם אָנֹכִי שָׁמַעְתִּי נְאֻם יְהוָה: לָכֵן הִנְנִי אֹסִפְךָ עַל אֲבֹתֶיךָ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל קִבְרֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְלֹא תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ בְּכֹל הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עַל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיָּשִׁבוּ אֶת הַמֶּלֶךְ דָּבָר:

Capitulum xxiii.

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיַּאַסְפוּ אֵלָיו כָּל זִקְנֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָ͏ִם: וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה וְכָל אִישׁ יְהוּדָה וְכָל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַ͏ִם אִתּוֹ וְהַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים וְכָל הָעָם לְמִקָּטֹן וְעַד גָּדוֹל וַיִּקְרָא בְאָזְנֵיהֶם אֶת כָּל דִּבְרֵי סֵפֶר הַבְּרִית הַנִּמְצָא בְּבֵית יְהוָה: וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל הָעַמּוּד וַיִּכְרֹת אֶת הַבְּרִית לִפְנֵי יְהוָה לָלֶכֶת אַחַר יְהוָה וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְאֶת עֵדְוֹתָיו וְאֶת חֻקֹּתָיו בְּכָל לֵב וּבְכָל נֶפֶשׁ לְהָקִים אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת הַכְּתֻבִים עַל הַסֵּפֶר הַזֶּה וַיַּעֲמֹד כָּל הָעָם בַּבְּרִית: וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת כֹּהֲנֵי הַמִּשְׁנֶה וְאֶת שֹׁמְרֵי הַסַּף לְהוֹצִיא מֵהֵיכַל יְהוָה אֵת כָּל הַכֵּלִים הָעֲשׂוּיִם לַבַּעַל וְלָאֲשֵׁרָה וּלְכֹל צְבָא הַשָּׁמָיִם וַיִּשְׂרְפֵם מִחוּץ לִירוּשָׁלַ͏ִם בְּשַׁדְמוֹת קִדְרוֹן וְנָשָׂא אֶת עֲפָרָם בֵּית אֵל: וְהִשְׁבִּית אֶת הַכְּמָרִים אֲשֶׁר נָתְנוּ מַלְכֵי יְהוּדָה וַיְקַטֵּר בַּבָּמוֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה וּמְסִבֵּי יְרוּשָׁלָ͏ִם וְאֶת הַמְקַטְּרִים לַבַּעַל לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וְלַמַּזָּלוֹת וּלְכֹל צְבָא הַשָּׁמָיִם:

רכך כנע · פנה · היה שמם · קלל בכה · אסף · שלם ראה · רעע בוא · קום · שוב שלח · אסף · עלה · נבא · קטן גדל · קרא ברת · מצא · עמד · ברת כנה · ילך צוה · עוד חקק · קום · צוה · שנה · יצא כלל · כלה עשה · שרף · שבת · קטר כמר · עיר סבב · נזל

ויצא את האשרה מבית יהוה
מחוץ לירושלם אל נחל קדרון
וישרף אתה בנחל קדרון וידק
לעפר וישלך את עפרה על קבר בני
העם: ויתץ את בתי הקדשים אשר
בבית יהוה אשר הנשים ארגות
שם בתים לאשרה: ויבא את כל
הכהנים מערי יהודה ויטמא את
הבמות אשר קטרו שמה הכהנים
מגבע עד באר שבע ונתץ את במות
השערים אשר פתח שער יהושע
שר העיר אשר על שמאול איש
בשער העיר: אך לא יעלו כהני
הבמות אל מזבח יהוה בירושלם כי
אם אכלו מצות בתוך אחיהם:
וטמא את התפת אשר בגי בני
הנום לבלתי להעביר איש את
בנו ואת בתו באש למלך: וישבת
את הסוסים אשר נתנו מלכי יהודה
לשמש מבא בית יהוה אל לשכת
נתן מלך הסריס אשר בפרורים
ואת מרכבות השמש שרף באש:
ואת המזבחות אשר על הגג
עלית אחז אשר עשו מלכי יהודה
ואת המזבחות אשר עשה מנשה
בשתי חצרות בית יהוה נתץ
המלך וירץ משם והשליך את
עפרם אל נחל קדרון: ואת הבמות
אשר על פני ירושלם אשר
מימין להר המשחית אשר בנה
שלמה מלך ישראל לעשתרת
שקץ צדנים ולכמוש שקץ מואב
ולמלכם תועבת בני עמון טמא
המלך: ושבר את המצבות
ויכרת את האשרים וימלא את
מקומם עצמות אדם: וגם את

& efferri fecit lucũ de domo domini foras ierusalem in conualle cedron: & combussit eum ibi & redegit in puluerẽ & ꝓiecit super sepulchra vulgi. Destruxit quoq; ediculas effeminatorũ q̃ erant in domo dñi: p quibus mulieres texebãt q̃si domũculas luci. Congregauitq; oẽs sacerdotes de ciuitatib9 iuda: & contaminauit excelsa vbi sacrificabant sacerdotes de gabaa vsq; bersabee. Et destruxit aras portarum in introitu ostii iosue principis ciuitatis qđ erat ad sinistram porte ciuitatis. Verũtamen nõ ascẽdebãt sacerdotes excelsorũ ad altare dñi in ierusalem, sed tm̃ comedebant azyma in medio fratrum suorũ. Cõtaminauit quoq; tophet qđ est in conualle filii ennom: vt nemo consecraret filiũ suum aut filiã per ignem moloch. Abstulit quoq; equos quos dederant reges iude soli in introitu templi domini iuxta exedram natãmelech eunuchi qui erat in pharurim: currus autem solis cõbussit igni. Altaria quoq; que erãt super tecta cenaculi achaz q̃ fecerant reges iuda & altaria q̃ fecerat manasses in duobus atriis tẽpli domini destruxit rex: & cucurrit inde & dispersit cinerem eorum in torrentem cedron. Excelsa quoq; que erãt in ierusalem ad dexterã ptẽ mõtis offensiõis q̃ edificauerat salomon rex israel astaroth idolo sidoniorum & chamos offensioni moab & melchon abomĩationi filiorum ãmõ polluit rex: & contriuit statuas & succidit lucos repleuitq; loca eorum ossib9 mortuorum. Insuper &

& extulit lucũ de domo dñi foras hierusalem in torrentem cedrõ: & combussit
καὶ ἐξήνεγκε τὸ ἄλσος ἐξ οἴκου κυρίου ἔξω τῆς ἱερουσαλὴμ εἰς τὸν χειμάρρουν κεδρὼν, καὶ κατέκαυσεν
ea in torrente cedron & cõminuit in puluerẽ:
αὐτὰ ἐν τῷ χειμάρρῳ κεδρὼν καὶ ἐλέπτυνεν εἰς χοῦν,
& proiecit puluerẽ in sepulchra filiorum
καὶ ἔρριψεν τὸν χοῦν εἰς τοὺς τάφους τῶν υἱῶν τοῦ
ppl̃i: & destruxit domũ initiatorũ q̃ in domo
λαοῦ, καὶ καθεῖλε τὸν οἶκον τῶν καδησεὶμ τὸν ἐν οἴ-
dñi in quo mulieres texebant ibi stolas luco.
κῳ κυρίου ἐν ᾧ αἱ γυναῖκες ὕφαινον ἐκεῖ στολὰς τῷ ἄλσει.
& eduxit omnes sacerdotes de ciuitatib9 iuda: & contaminauit excelsa vbi adolebãt icẽsũ ibi sacerdotes
καὶ ἐξήγαγε πάντας τοὺς ἱερεῖς ἐκ πόλεων ἰούδα, καὶ ἐμίανε τὰ ὑψηλὰ οὗ ἐθυμίων ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς
de gabaa & vsq; ad bersabee. & destruxit domũ excelsorũ q̃ iuxta ostiũ porte iosue principis ciuitatis: q̃ erat a sinistris viri ingredientis portã ciuitatis. verũtñ nõ
ἀπὸ γαβαὰ καὶ ἕως βηρσαβεαί. καὶ καθεῖλε τὸν οἶκον τῶν ὑψηλῶν τὸν παρὰ τῇ θύρᾳ τῆς πύλης ἰωσὴ ἄρχοντος τῆς πόλεως, τὸν ὄντα ἐξ ἀριστερῶν ἀνδρὸς εἰσπορευομένου τὴν πύλην τῆς πόλεως. πλὴν οὐκ
ascẽdebãt sacerdotes excelsorũ ad altare dñi in hierusalem: nisi comedissẽt azyma in medio fratrum suorũ: & cõtaminauit topheth qđ ĩ cõualle filii ennom: vt nõ traduceret vir filiũ suum
ἀνέβησαν οἱ ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον κυρίου ἐν ἱερουσαλὴμ, εἰ μὴ ἔφαγον ἄζυμα ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, καὶ ἐμίανε τόφεθ τὸ ἐν φάραγγι υἱοῦ ἐννόμ, τοῦ μὴ διάγειν ἄνδρα τὸν υἱὸν αὐτοῦ
& filiam suam in ignẽ moloch. & cõbussit equos quos dedicauerũt reges iuda soli in introitu dom9 dñi iuxta gazophylacium nathã eunuchi regis q̃ in pharurim. & currũ solis cõbussit in igne
καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ ἐν πυρὶ τῷ μολόχ. καὶ κατέκαυσε τοὺς ἵππους οὓς ἀνέθηκαν βασιλεῖς ἰούδα τῷ ἡλίῳ ἐν τῇ εἰσόδῳ οἴκου κυρίου πρὸς τὸ γαζοφυλάκιον νάθαν εὐνούχου τοῦ βασιλέως τοῦ ἐν φαρουρεὶμ. καὶ τὸ ἅρμα τοῦ ἡλίου κατέκαυσεν ἐν πυρί
& altaria q̃ erãt sup tecta cenaculi achaz: q̃ fecerũt reges iuda: & altaria q̃ fecit manasses in duob9 atriis dom9 dñi demolit9 est ea rex: & destruxit ea inde: & cõtriuit puluerẽ eorũ in torrente cedron. & domũ q̃ in facie hierusalem q̃ a dextris mõtis offẽsiõis quã edificauit salomon rex israel astarte abominatiõi sidoniorũ & chamos offensioni moab & moloch abominatiõi filiorũ ammon: polluit rex & cõtriuit statuas: & succidit lucos & impleuit loca eorũ ossib9 hoium. insuper
καὶ τὰ θυσιαστήρια τὰ ὄντα ἐπὶ τῶν δωμάτων τοῦ ὑπερῴου ἄχαζ, ἃ ἐποίησαν βασιλεῖς ἰούδα, καὶ τὰ θυσιαστήρια ἃ ἐποίησε μανασσῆς ἐν ταῖς δύο αὐλαῖς οἴκου κυρίου κατέσπασεν αὐτὰ ὁ βασιλεύς, καὶ καθεῖλεν αὐτὰ ἐκεῖθεν, καὶ συνέτριψεν τὸν χοῦν αὐτῶν εἰς τὸν χειμάρρουν κεδρών. καὶ τὸν οἶκον τὸν ἐπὶ προσώπου ἱερουσαλὴμ τὸν ἐκ δεξιῶν τοῦ ὄρους μαχιθ ὃν ᾠκοδόμησε σολομὼν βασιλεὺς ἰσραὴλ τῇ ἀστάρτῃ βδελύγματι σιδωνίων καὶ τῷ χαμὼς προσοχθίσματι μωὰβ καὶ τῷ μολὸχ βδελύγματι υἱῶν ἀμμών, ἐμίανεν ὁ βασιλεὺς καὶ συνέτριψε τὰς στήλας, καὶ ἐξέκοψε τὰ ἄλση καὶ ἔπλησε τοὺς τόπους αὐτῶν ὀστέων ἀνθρώπων. καί γε τὸ

C

altare qđ in bethel excelsũ qđ fecit hieroboã filius nabat qui peccare fecit israel: & illud altare excelsũ destruxit & cõtriuit lapides eius: & cõminuit in puluerẽ & succẽdit lucum. & cõuersus ẽ iosias & vidit sepulchra q̃ erant ibi in mõte: & misit & accepit ossa de sepulchris: & cõbussit sup altare. & polluit altare iuxta verbũ dñi qđ locutus est homo dei cũ staret hieroboã sup altare in festo. & reuersus iosias leuauit oculos suos sup sepulchrũ hois dei q̃ locutus est verba hec: & dixit: quis scopulus ille quẽ ego video? & dixerũt ei viri ciuitatis: hoc sepulchrũ hois dei qui venit de iuda & qui locut9 est omnia verba hec q̃ fecisti nũc sup altare qđ in bethel. & dixit iosias: dimittite eũ: nemo cõmoueat ossa eius. & saluata sũt ossa eius cũ ossibus prophete qui venit de samaria. etiam omnes domos excelsorũ que in ciuitatib9 samarie quas fecerũt reges israel vt irritarẽt dñm: destruxit iosias: & fecit eis scđm oĩa opera q̃ fecit in bethel. & occidit vniuersos sacerdotes excelsorũ qui erãt ibi sup altaria. & combussit ossa hoium sup ea. & reuersus ẽ iosias in hierusalem: & precepit rex omni pplo dicens: facite pascha dño deo vr̃o: sicut scriptũ est in libro federis huius. quia nõ factũ ẽ scđm pascha hoc a diebus iudicũ q̃ iudicauerũt israel: & in omnibus diebus regum israel & regum iuda: nisi in octauo decimo ãno regis iosie factũ est pascha hoc domino in hierusalem. etiam ventriloquos & aruspices & theraphin & idola & omnes abominatiões que fuerunt in

θυσιαστήριον τὸ ἐν βαιθὴλ τὸ ὑψηλὸν ὃ ἐποίησεν ἱεροβοὰμ υἱὸς ναβὰτ ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ, καίγε ἐκεῖνο τὸ θυσιαστήριον τὸ ὑψηλὸν καθεῖλε καὶ συνέτριψε τοὺς λίθους αὐτοῦ, καὶ ἐλέπτυνεν εἰς χοῦν καὶ κατέκαυσε τὸ ἄλσος. καὶ ἀπέστρεψεν ἰωσίας καὶ εἶδεν τοὺς τάφους τοὺς ὄντας ἐκεῖ ἐν τῷ ὄρει, καὶ ἀπέστειλε καὶ ἔλαβε τὰ ὀστᾶ ἐκ τῶν τάφων, καὶ κατέκαυσεν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἐμίανε τὸ θυσιαστήριον κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου ὃ ἐλάλησεν ὁ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἑστάναι ἱεροβοὰμ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐν τῇ ἑορτῇ. καὶ ἐπιστρέψας ἰωσίας ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τάφον ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ τοῦ λαλήσαντος τοὺς λόγους τούτους, καὶ εἶπε, τίς ὁ σκόπελος ἐκεῖνος ὃν ἐγὼ ὁρῶ; καὶ εἶπον αὐτῷ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως, οὗτος ὁ τάφος τοῦ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐληλυθότος ἐκ τοῦ ἰούδα καὶ λελαληκότος πάντας τοὺς λόγους τούτους οὓς ἐποίησας νῦν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν βαιθήλ. καὶ εἶπεν ἰωσίας, ἐάσατε αὐτόν, μηδεὶς κινησάτω τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ. καὶ διεσώθη τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ μετὰ τῶν ὀστέων τοῦ προφήτου τοῦ ἥκοντος ἐκ σαμαρείας. καί γε πάντας τοὺς οἴκους τῶν ὑψηλῶν τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι σαμαρείας οὓς ἐποίησαν βασιλεῖς ἰσραὴλ τοῦ παροργίσαι τὸν κύριον, καθεῖλεν ἰωσίας, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς κατὰ πάντα τὰ ἔργα ἃ ἐποίησεν ἐν βαιθήλ. καὶ ἔθυσε πάντας τοὺς ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν τοὺς ὄντας ἐκεῖ ἐπὶ τῶν θυσιαστηρίων. καὶ κατέκαυσεν ὀστᾶ ἀνθρώπων ἐπ᾽ αὐτά. καὶ ἀπέστρεψεν ἰωσίας εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς παντὶ τῷ λαῷ λέγων, ποιήσατε τὸ πάσχα κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς διαθήκης ταύτης. ὅτι οὐκ ἐγένετο κατὰ τὸ πάσχα τοῦτο ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῶν κριτῶν οἳ ἔκρινον τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις βασιλέων ἰσραὴλ καὶ βασιλέων ἰούδα, ὅτι ἀλλ᾽ ἢ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τοῦ βασιλέως ἰωσίου ἐγένετο τὸ πάσχα τοῦτο τῷ κυρίῳ ἐν ἱερουσαλήμ. καί γε τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς γνώστας καὶ θεραφεὶν καὶ τὰ εἴδωλα καὶ πάντα τὰ προσοχθίσματα τὰ γεγονότα ἐν τῇ

D 3.Reg. 13.a. E 2.Pa. 35.a.

altare quod erat in bethel & excelsum quod fecerat hieroboã filius nabath qui peccare fecit israel: & altare illđ & excelsum destruxit atq; combussit & cõminuit in puluerem succenditq; etiã lucũ. Et cõuersus iosias vidit ibi sepulchra q̃ erãt ĩ mõte: misitq; & tulit ossa de sepulchris: & cõbussit ea super altare & polluit illđ iuxta verbũ dñi quod locutus ẽ vir dei qui predixerat verba hec. Et ait. quis est titulus ille quẽ video? Rñderũtq; ei ciues vrbis illi9. Sepulchrum est hominis dei qui venit de iuda: & p̃dixit verba hec q̃ fecisti sup altare bethel. Et ait. Dimittite eum. Nemo cõmoueat ossa eius. Et intacta manserunt ossa illius cũ ossibus ꝓphete qui venerat de samaria. Insup & oĩa phana excelsorũ q̃ erãt in ciuitatib9 samarie que fecerant reges israel ad irritãdũ dñm abstulit iosias: & fecit eis scđm oĩa q̃ fecerat in bethel. & occidit vniuersos sacerdotes excelsorũ qui erant ibi super altaria: & combussit ossa humana super ea. Reuersusq; est ierusalẽ & precepit omni populo dicens. Facite phase domino deo vr̃o: secũdũ quod scriptũ est in libro federis huius. Nec enĩ factũ est phase tale a diebus iudicũ qui iudicauerunt israel: & omniũ diErũ regũ israel & regum iuda: sicut in octauodecimo anno regis iosie factum est phase istud domino in ierusalẽ. Sed & phitones & ariolos & figuras idolorũ & immũdicias & abomĩationes que fuerunt in terra

המזבח אשר בבית אל הבמה אשר
עשה ירבעם בן נבט אשר החטיא
את ישראל גם את המזבח ההוא
ואת הבמה נתץ וישרף את הבמה
הדק לעפר ושרף אשרה: ויפן
יאשיהו וירא את הקברים אשר
שם בהר וישלח ויקח את העצמות
מן הקברים וישרף על המזבח
ויטמאהו כדבר יהוה אשר קרא
איש האלהים אשר קרא את
הדברים האלה: ויאמר מה הציון
הלז אשר אני ראה ויאמרו אליו
אנשי העיר הקבר איש האלהים
אשר בא מיהודה ויקרא את
הדברים האלה אשר עשית על
המזבח בית אל: ויאמר הניחו לו איש
אל ינע עצמתיו וימלטו עצמתיו
את עצמות הנביא אשר בא
משמרון: וגם את כל בתי הבמות
אשר בערי שמרון אשר עשו
מלכי ישראל להכעיס הסיר יאשיהו
ויעש להם ככל המעשים אשר
עשה בבית אל: ויזבח את כל כהני
הבמות אשר שם על המזבחות
וישרף את עצמות אדם עליהם
וישב ירושלם: ויצו המלך את כל
העם לאמר עשו פסח ליהוה
אלהיכם ככתוב על ספר הברית
הזה: כי לא נעשה כפסח הזה מימי
השפטים אשר שפטו את ישראל
וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה:
כי אם בשמנה עשרה שנה למלך
יאשיהו נעשה הפסח הזה ליהוה
בירושלם: וגם את האבות ואת
הידענים ואת התרפים ואת הגללים
ואת כל השקצים אשר נראו בארץ

יהודה ובירושלם בער יאשיהו למען הקים את דברי התורה הכתבים על הספר אשר מצא חלקיהו הכהן בית יהוה׃ וכמהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל יהוה בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו ככל תורת משה ואחריו לא קם כמהו׃ אך לא שב יהוה מחרון אפו הגדול אשר חרה אפו ביהודה על כל הכעסים אשר הכעיסו מנשה׃ ויאמר יהוה גם את יהודה אסיר מעל פני כאשר הסרתי את ישראל ומאסתי את העיר הזאת אשר בחרתי את ירושלם ואת הבית אשר אמרתי יהיה שמי שם׃ ויתר דברי יאשיהו וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃ בימיו עלה פרעה נכה מלך מצרים על מלך אשור על נהר פרת וילך המלך יאשיהו לקראתו וימיתהו במגדו כראתו אתו׃ וירכבהו עבדיו מת ממגדו ויבאהו ירושלם ויקברהו בקברתו ויקח עם הארץ את יהואחז בן יאשיהו וימשחו אתו וימליכו אתו תחת אביו׃ בן עשרים ושלש שנה יהואחז במלכו ושלשה חדשים מלך בירושלם ושם אמו חמוטל בת ירמיהו מלבנה׃ ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשו אבתיו׃ ויאסרהו פרעה נכה ברבלה בארץ חמת ממלך בירושלם ויתן ענש על הארץ מאה ככר כסף וככר זהב׃ וימלך פרעה נכה את אליקים בן יאשיהו תחת יאשיהו אביו ויסב את שמו יהויקים ואת יהואחז

iuda & ierusalem abstulit iosias: vt statueret verba legis q̄ scripta sunt in libro quem inuenit helchias sacerdos in templo dñi. Similis illi non fuit ante eū rex qui reuerteretur ad dominū in oī corde suo & in tota aīa sua & vniuersa virtute sua iuxta oēm legē moysi: neq; post eū surrexit silis illi. Verumtñ nō est auersus dñs ab ira furoris sui magni quo iratus est furor ei⁹ cōtra iudā pp irritatiões q̄bus puocauerat eum manasses. Dixitq; ita dñs. Etiā iudā auferā a facie mea sicut abstuli israel: & proiiciā ciuitatem hanc quam elegi ierusalem & domum de qua dixi: erit nomen meum ibi. Reliq̄ āt sermonū Iosie & vniuersa que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierū regū iuda? In diebus eius ascendit pharao nechao rex egypti cōtra regem assyriorū ad flumē eufratē. Et abiit iosias rex iuda in occursum eius: & occisus est in mageddo cū vidisset eum. Et portauerunt eū serui sui mortuū de mageddo & ptulerūt in ierusalē: & sepelierūt eū i sepulchro suo. Tulitq; ppl's terre ioachaz filiū iosie: & vnxerūt eū: & cōstituerūt eū regē p patre suo. Viginti trium annorum erat ioachaz cū regnare cepisset: & tribus mēsibus regnauit in irl'm. Nomē matris ei⁹ amithal filia ieremie đ lobna. Et fecit malū coram dño: iuxta oīa q̄ fecerāt pres ei⁹. Vinxitq; eum pharao nechao in reblatha: q̄ ē in terra emath: ne regnaret in ierusalē. Et imposuit mulctā terre cētū talētis argēti: & talēto auri: regemq; cōstituit pharao nechao eliachim filiū iosie p iosia patre eius: vertitq; nomen eius ioachim: porro ioachaz

terra iuda ꝛ in hierusalem abstulit rex iosias:
γῆ ἰούδα καὶ ἐν τῇ ἱερουσαλὴμ ἐξῆρεν ὁ βασιλεὺς ἰωσίας,
vt statueret verba legis q̄ scripta sunt
ἵνα στήσῃ τοὺς λόγους τοῦ νόμου τοὺς γεγραμμένους
in libro: q̄ inuenit chelcias sacerdos i domo do
ἐπὶ τοῦ βιβλίου, οὓς εὗρε χελκίας ὁ ἱερεὺς ἐν οἴκῳ κυ
mini. similis ipsi nō fuit rex ante e
ρίου. ὅμοιος αὐτῷ οὐκ ἐγένετο βασιλεὺς ἔμπροσθεν αὐ
um: qui reuersus est ad dnm in toto corde suo
τοῦ, ὃς ἐπέστρεψεν πρὸς κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτοῦ
ꝛ in tota aīa sua: ꝛ in vniuersa x̄tute sua iux
καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ κα
ta omnē legē moysi. ꝛ post eum nō surrexit
τὰ πάντα τὸν νόμον μωσῆ. καὶ μετ' αὐτὸν οὐκ ἀνέστη
similis illi: verūtñ nō auersus est dñs ab ira
ὅμοιος αὐτοῦ, πλὴν οὐκ ἀπεστράφη κύριος ἀπὸ ὀργῆς
furoris sui magni: quo irat⁹ est in furore suo
θυμοῦ αὐτοῦ τοῦ μεγάλου, οὗ ἐθυμώθη ἐν ὀργῇ αὐτοῦ
in iuda pp omnes irritationes: q̄b⁹ irri
ἐν τῷ ἰούδα ἐπὶ πάντας τοὺς παροργισμούς, οὓς πα
tauit eū manasses. ꝛ dixit dñs: etiam ꝛ
ρώργισεν αὐτὸν μανασσῆς. καὶ εἶπεν κύριος, καίγε καὶ
iudā auferā a facie mea: sicut ab
τὸν ἰούδαν ἀποστήσω ἀπὸ προσώπου μου, καθὼς ἀπέ
stuli israel ꝛ proiiciam ciuitatē hanc quā
στησα τὸν ἰσραὴλ καὶ ἀπώσομαι τὴν πόλιν ταύτην ἣν
elegi hierusalem: ꝛ domū in qua dixi
ἐξελεξάμην τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν οἶκον εἰς ὃν εἶπον
erit nomē meū ibi. ꝛ reliqua s̄monū io
ἔσται τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰω
sie ꝛ omnia q̄cūq; fecit: nōne hec scripta
σίου καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐχὶ ταῦτα γέγρα
sunt in libro verbo⁊ dierū regum iu
πται ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰού
da: in diebus eius ascēdit pharao nechao rex
δα; ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἀνέβη φαραὼ νεχαὼ βα
egypti in regem assyrio⁊ ad
σιλεὺς αἰγύπτου ἐπὶ τὸν βασιλέα τῶν ἀσσυρίων ἐπὶ
flumen euphratē. ꝛ abiit iosias rex
τὸν ποταμὸν εὐφράτην. καὶ ἐπορεύθη ἰωσίας ὁ βασιλεὺς
in occursum ei: ꝛ occidit eum pharao in
εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν φαραὼ ἐν
mageddo: cū vidit ipse eū. ꝛ traduxerūt
μαγεδδώ, ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτὸν αὐτόν. καὶ ἀνεβίβασαν
serui sui mortuū in mageddo. ꝛ duxerūt eū
οἱ παῖδες αὐτοῦ νεκρὸν ἐν μαγεδδώ. καὶ ἤγαγον αὐτὸν
in hierusalem: ꝛ sepelierūt eū in sepulchro suo in
εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῷ τάφῳ αὐτοῦ ἐν
ciuitate dauid. ꝛ tulit pp̄ls terre ioachaz filiū
πόλει δαυίδ. καὶ ἔλαβεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τὸν ἰωάχαζ υἱὸν
iosie: ꝛ vnxerūt eū ꝛ cōstituerūt regē eū pro
ἰωσίου, καὶ ἔχρισαν αὐτὸν καὶ ἐβασίλευσαν αὐτὸν ἀντὶ
pře suo. fili⁹ viginti ꝛ triū ānor̄ erat ioachaz cū re
τ̄ πρς̄ αὐτ̄. υἱὸς εἴκοσι καὶ τριῶν ἐτῶν ἦν ἰωάχαζ ἐν τῷ βα
gnaret ipse: ꝛ trib⁹ mēsib⁹ regnauit i hierl'm: ꝛ no
σιλεύειν αὐτόν, καὶ τρίμηνον ἐβασίλευσεν ἐν ἱλ̄ημ, καὶ ὄνο
mē mřis ei⁹ amital filia hieremie de lobna. ꝛ
μα τῇ μρ̄ὶ αὐτοῦ ἀμιτὰλ θυγάτηρ ἱερεμίου ἐκ λοβεννά. καὶ
fecit malū coram dño iuxta oīa q̄cūq; fece
ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κῡ κατὰ πάντα ὅσα ἐποίη
runt pře eius. ꝛ abstulit eum pharao nechao i reb
σαν οἱ πρ̄ες αὐτ̄. καὶ μετέστησεν αὐτὸν φαραὼ νεχαὼ ἐν ῥεβ
laa in t̄ra emath vt nō regnaret ipse in hierl'm. ꝛ iposuit
λαὰ ἐν γῇ αἱμὰθ τ̄ μὴ βασιλεύειν αὐτὸν ἐν ἱλ̄ημ. καὶ ἐπέβα
tributū sup t̄rā centū talenta argenti ꝛ decē
λε φόρον ἐπὶ τὴν γῆν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου καὶ δέκα
talenta auri: ꝛ regē cōstituit pharao nechao sup
τάλαντα χρυσίου, καὶ ἐβασίλευσε φαραὼ νεχαὼ ἐπ' αὐ
eos eliachin filiū iosie pro iosia patre e
τοὺς τὸν ἐλιακὶν υἱὸν ἰωσίου ἀντὶ ἰωσίου τοῦ πατρὸς αὐ
ius: ꝛ imposuit ei nomē ioachim. at ioachaz
τοῦ, καὶ ἐπέθηκεν αὐτῷ ὄνομα ἰωακίμ. τὸν δὲ ἰωάχαζ

2. Pa. 35.c.

2. Pa. 36.a.

tulit ꝛ duxit eū in egyptum: ꝛ mortuus ē
ἔλαβε καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς αἴγυπτον, καὶ ἀπέθανεν
ibi. ꝛ argētū ꝛ aurum dedit ioachim
ἐκεῖ. καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον ἔδωκεν ἰωακὶμ τῷ
pharaōi: sed tributū indixit terre vt daret argē
φαραώ, πλὴν ἐφορολόγησε τὴν γῆν τοῦ δοῦναι τὸ ἀργύ
tum in os pharaōis: vir iuxta vires suas de
ριον ἐπὶ στόματος φαραώ, ἀνὴρ κατὰ δύναμιν αὐτοῦ ἐδω
derūt argētū ꝛ aurum cū pp̄lo terre
καν τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον μετὰ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς
vt daret illud pharaōi nechao. fili⁹ viginti ꝛ quinq;
δοῦναι αὐτὸ τῷ φαραὼ νεχαώ. υἱὸς εἴκοσι καὶ πέντε
annor̄ erat ioachi cū regnaret ipse: ꝛ vndecim ānis
ἐτῶν ἦν ἰωακὶμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ἕνδεκα ἔτη
regnauit in hierl'm. ꝛ nomē matris eius zabu
ἐβασίλευσεν ἐν ἱλ̄ημ. καὶ ὄνομα τῆς μητρὸς αὐτοῦ ζαβου
da filia phadaia de ruma. ꝛ fecit ma
δὰ θυγάτηρ φαδαΐα ἐκ ῥουμά. καὶ ἐποίησεν τὸ πονη
lum coram dño iuxta oīa q̄cūq; fecerunt
ρὸν ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησαν οἱ
patres eius.
πατέρες αὐτοῦ.

Ca.24.

A

In diebus eius ascēdit nabuchodonosor
ἘΝ ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἀνέβη ναβουχοδονόσωρ ὁ
rex babylōis: ꝛ fact⁹ ē ei ioachiz ser
βασιλεὺς βαβυλῶνος, καὶ ἐγένετο αὐτῷ ἰωακὶμ δοῦ
uus trib⁹ ānis: ꝛ reuersus ē ꝛ puaricat⁹ ē in eo. ꝛ
λος τρία ἔτη, καὶ ἐπέστρεψεν καὶ ἠθέτησεν ἐν αὐτῷ. καὶ
misit in ioachim dñs accinctos chal
ἀπέστειλεν ἐπὶ τὸν ἰωακὶμ κύριος μονοζώνους τῶν χαλ
deor̄ ꝛ accinctos syrie ꝛ accinctos moabitarū
δαίων καὶ μονοζώνους συρίας καὶ μονοζώνους μωαβιτῶν
ꝛ accinctos filior̄ amon. ꝛ misit eos
καὶ μονοζώνους υἱῶν ἀμμών. καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς
in iudā vt disperderēt eum iuxta verbū dñi:
ἐπὶ τὸν ἰούδαν τοῦ ἀπολύειν αὐτὸν κατὰ τὸ ῥῆμα κῡ,
qđ locut⁹ est in manu seruor̄ suor̄ pp̄hetarū. verūtñ
ὃ ἐλάλησεν ἐν χειρὶ δούλων αὐτοῦ τῶν προφητῶν. πλὴν
furor dñi erat cōtra iudam vt auferet eum a
θυμὸς κυρίου ἦν ἐπὶ τὸν ἰούδαν τοῦ ἀποστῆναι αὐτὸν ἀπὸ
facie sua pp oīa peccata manasse fe
προσώπου αὐτοῦ διὰ πάσας τὰς ἁμαρτίας μανασσῆ κα
cīdū oīa q̄cūq; fecit: ꝛ in sanguine inoxio quē
τὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν, καὶ ἐν τῷ αἵματι τῷ ἀθώῳ ὃ
effudit: ꝛ impleuit hierl'm cruore innocēti: ꝛ nō vo
ἐξέχεεν, καὶ ἐνέπλησε τὴν ἱλ̄ημ αἵματος ἀθώου, καὶ οὐκ ἠθέ
luit dñs ppitiari. ꝛ reliqua s̄monū ioa
λησε κύριος τοῦ ἱλασθῆναι. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωα
chiz ꝛ oīa q̄cūq; fecit: nonne hec scripta sūt
κὶμ καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται
in libro s̄monū dierū regum iuda? ꝛ dor
ἐπὶ βιβλίου λόγων ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰούδα; καὶ ἐκοι
miuit cum přib⁹ suis. ꝛ regnauit ioachin fili⁹ eius
μήθη μετὰ τῶν πρ̄ων αὐτ̄. καὶ ἐβασίλευσεν ἰωαχὶν υἱὸς αὐτ̄
pro eo. ꝛ nō addidit vltra rex egypti vt egre
ἀντ' αὐτ̄. καὶ οὐ προσέθετο ἔτι βασιλεὺς αἰγύπτου τ̄ ἐξελ
deret de terra sua: quia cepit rex babylonis a
θεῖν ἐκ τῆς γῆς αὐτ̄, διότι ἔλαβε βασιλεὺς βαβυλῶνος ἀπὸ
torrente egypti vsq; ad fluuiū euphratē oīa q̄cūq;
χειμάρρου αἰγύπτου ἕως ποταμοῦ εὐφράτου πάντα ὅσα
erāt regis egypti. decē ꝛ octo ānor̄ erat ioachi cū
ἦν βασιλέως αἰγύπτου. δέκα καὶ ὀκτὼ ἐτῶν ἦν ἰωαχὶν ἐν
regnaret ipse: ꝛ trib⁹ mēsib⁹ regnauit in hie
τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ τρίμηνον ἐβασίλευσεν ἐν ἱε
rusalem: ꝛ nomē matri eius neesthan filia el
ρουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ νεεσθὰν θυγάτηρ ἐλ
nathan de hierusalem. ꝛ fecit malū co
ναθὰν ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώ
ram dño iuxta oīa q̄cūq; fecit pater su
πιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ πατὴρ αὐ
us. in tpe illo ascēdit nabuchodonosor rex
τοῦ. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀνέβη ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς

B

G

Da.1.a.

tulit & duxit i egyptū. Argentum autem & aurū dedit Ioachim pharaoni cum indixisset terre per singulos vt conferretur iuxta p̄ceptū pharaonis. Et vnūquēq; iuxta vires suas exegit tā argētū q̄ aurū de populo terre vt daret pharaoni nechao. Vigīti qnq; annorū erat ioachi cū regnare cepisset: & vndeci annis regnauit in ierusalē. Nomē matris ei⁹ zebida fi'ia phadaia de ruma. Et fecit malū corā dño iuxta oīa q̄ fecerāt pres ei⁹.

In diebus eius. 24. ascēdit nabuchodonosor rex babylōis: & factus est ei ioachī seruus tribus ānis: & rursum rebellauit cōtra eum. Immisitq; ei dñs latrunculos chaldeorū & latrunculos syrie: & latrunculos moab & latrunculos filiorū ammon: & immisit eos in iudam vt disperderent eū iuxta verbū dñi qđ locut⁹ fuerat p ser uos suos pphetas. Factū est aūt hoc p verbū domini cōtra iudā vt auferret eū corā se pp pctā manasse vniuersa q̄ fecit: & pp sanguinē innoxiū quē effudit: & iplevit ierusalē cruore innocentiū & ob hāc rem noluit dñs propitiari. Reliq̄ āt sermonū ioachim & vniuersa q̄ fecit nōne hec scripta sūt in libro sermonum dierū regum iuda! Et dormiuit ioachi cū pribus suis: & regnauit ioachin filius eius pro eo. Et vltra nō addidit rex egypti vt egrederetur de terra sua. Tulerat ei rex babylōis a riuo egypti vsq; ad fluuium eufraten oīa q̄ fuerant regis egypti. Decē & octo annorum erat ioachin cū regnare cepisset & tribus mēsibus regnauit in ierusalem. Nomen matris ei⁹ noestha filia helnathan de ierusalem. Et fecit malum coram dño: iuxta oia q̄ fecerat pater ei⁹. In tpe illo ascenderunt serui nabuchodonosor regis

לקח ויבא מצרים וימת שם׃ והכסף והזהב נתן יהויקים לפרעה אך העריך את הארץ לתת את הכסף על פי פרעה איש כערכו נגש את הכסף ואת הזהב את עם הארץ לתת לפרעה נכה׃ בן עשרים וחמש שנה יהויקים במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם ושם אמו זבידה בת פדיה מן רומה׃ ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשו אבתיו׃

Capitulū xxiiii

בימיו עלה נבכדנאצר מלך בבל ויהי לו יהויקים עבד שלש שנים וישב וימרד בו׃ וישלח יהוה בו את גדודי כשדים ואת גדודי ארם ואת גדודי מואב ואת גדודי בני עמון וישלחם ביהודה להאבידו כדבר יהוה אשר דבר ביד עבדיו הנביאים׃ אך על פי יהוה היתה ביהודה להסיר מעל פניו בחטאת מנשה ככל אשר עשה׃ וגם דם הנקי אשר שפך וימלא את ירושלם דם נקי ולא אבה יהוה לסלח׃ ויתר דברי יהויקים וכל אשר עשה הלא הם כתבים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃ וישכב יהויקים עם אבתיו וימלך יהויכין בנו תחתיו׃ ולא הסיף עוד מלך מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרת כל אשר היתה למלך מצרים׃ בן שמנה עשרה שנה יהויכין במלכו ושלשה חדשים מלך בירושלם ושם אמו נחשתא בת אלנתן מירושלם׃ ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשה אביו׃ בעת ההיא עלה עבדי נבכדנאצר מלך

בבל ירושלם ותבא העיר במצור׃
ויבא נבכדנאצר מלך בבל על
העיר ועבדיו צרים עליה׃ ויצא
יהויכין מלך יהודה על מלך בבל
הוא ואמו ועבדיו ושריו וסריסיו
ויקח אתו מלך בבל בשנת שמנה
למלכו׃ ויוצא משם את כל אוצרות
בית יהוה ואוצרות בית המלך
ויקצץ את כל כלי הזהב אשר עשה
שלמה מלך ישראל בהיכל יהוה
כאשר דבר יהוה׃ והגלה את כל
ירושלם ואת כל השרים ואת כל
גבורי החיל עשרת אלפים גולה
וכל החרש והמסגר לא נשאר זולת
דלת עם הארץ׃ ויגל את יהויכין
בבלה ואת אם המלך ואת נשי
המלך ואת סריסיו ואת אולי
הארץ הוליך גולה מירושלם בבלה׃
ואת כל אנשי החיל שבעת אלפים
והחרש והמסגר אלף הכל גבורים
עשי מלחמה ויביאם מלך בבל
גולה בבלה׃ וימלך מלך בבל את
מתניה דדו תחתיו ויסב את שמו
צדקיהו׃ בן עשרים ואחת שנה
צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה
מלך בירושלם ושם אמו חמוטל
בת ירמיהו מלבנה׃ ויעש הרע
בעיני יהוה ככל אשר עשה
יהויקים׃ כי על אף יהוה היתה
בירושלם וביהודה עד השלכו
אתם מעל פניו וימרד צדקיהו
במלך בבל׃ ויהי בשנת
התשיעית למלכו בחדש העשירי
בעשור לחדש בא נבכדנאצר מלך
בבל הוא וכל חילו על ירושלם ויחן
עליה ויבנו עליה דיק סביב׃ ותבא

צור · צור · שור סרס · לקח שנה · יצא אצר · קצץ כלה · הכל · גלה · גבר · סגר שאר · זלת דלל · גלה נשה · איל · הלך · עשה לחם · בוא מלך · דוד סבב · רוע · היה · שלך · פנה מרד · Cap. xxv. · שנה · תשע · חנה בנה · סבב בוא

babylonis in ierusalē: & circūdata ē vrbs munitiōibus. Venitq; nabuchodonosor rex babylonis ad ciuitatē cū seruis suis: vt oppugnaret eam. Egressusq; est ioachī rex iuda ad regē babylonis ipse & mater eius & serui ei9 & principes eius & eunuchi eius: & suscepit eum rex babylonis anno octauo regni sui. Et ptulit inde oēs thesauros dom9 dñi & thesauros domus regie: & cōcidit vniuersa vasa aurea que fecerat salomō rex israel in templo domini ∞ iuxta verbum dñi: & transtulit omnem ∞∞ ierusalem & vniuersos principes: & omnes ∞ fortes exercitus decē milia in captiuitatē: & oēm artificem & inclusorem: nihilq; relictum est exceptis pauperib9 populi terre. Transtulit quoq; ioachin in babylonem & matrem regis & vxores regis & eunuchos regis & iudices terre duxit in captiuitatem de ierusalem in babylōem: & oms viros robustos septem ∞ milia & artifices & inclusores mille oms viros fortes & bellatores: duxitq; eos rex babylōis captiuos in babylonē. Et constituit ∞∞∞ mathathiā patruū eius pro eo: imposuitq; nomen ei sedechiā. Vicesimum & primum annū etatis hēbat sedechias cū regnare cepisset: & vndecim annis regnauit in ierusalem. Nomē mris eius erat amithal filia hieremie de lobna. & fecit malū corā domino iuxta oia q̄ fecerat ioachim. Irascebatur enim dominus ∞ cōtra ierusalem & contra iudā: donec pijceret eos a facie sua. Recessit q; sedechias ∞∞∞ a rege babylonis. 25.

Actū est aūt anno nono regni ei9 mēse decio: decimadie mēsis venit nabuchodonosor rex babylōis ipe & oīs exercitus eius in ierusalem & circundederūt eam: & extruxerūt in circuitu eius munitiones. Et clausa est ∞

babylonis in hierlm. τ venit ciuitas in obsidione: τ venit nabuchodonosor rex babylonis in ciuitatē:
Βαβυλῶνος εἰς ἱλ῀ημ. καὶ ἦλθεν ἡ πόλις ἐν περιοχῇ, καὶ ἦλθεν ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς Βαβυλῶνος εἰς τὴν πόλιν,
τ serui eius obsidebāt eam. τ egressus ē ioachī rex iuda ad regem babylōis: ipse τ
καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπολιόρκουν αὐτήν. καὶ ἐξῆλθεν ἰωαχὶν βασιλεὺς ἰούδα πρὸς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος, αὐτὸς καὶ
mr eius τ serui eius τ principes ei9 τ eunuchi eius. τ suscepit eos rex babylonis in
ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ καὶ οἱ εὐνοῦχοι αὐτοῦ. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς βασιλεὺς Βαβυλῶνος ἐν τῷ
octauo āno regni sui. τ extulit inde omnes thesauros q̄ in domo dñi τ thesauros
ὀγδόῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἐξήνεγκεν ἐκεῖθεν πάντας τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ τοὺς θησαυροὺς
dom9 regis. τ cōcidit vniuersa vasa aurea q̄ fecit salomō rex israel in téplo domini iuxta verbū dñi. τ trāstulit hierusalem
οἴκου τοῦ βασιλέως. καὶ συνέκοψε πάντα τὰ σκεύη τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε σολομὼν βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐν τῷ ναῷ κυρίου κατὰ τὸ ῥῆμα κυρίου. καὶ ἀπῴκισε τὴν ἱερουσαλὴμ
τ omnes pricipes τ omnes fortes robore decē milia in captiuitatē: τ omnē artificē
καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ πάντας τοὺς δυνατοὺς ἰσχύϊ δέκα χιλιάδας αἰχμαλωσίας, καὶ πάντα τέκτονα
τ inclusorem: nō relicti sunt preter pauperes ppli terre. τ trāstulit ioachim in babylonem
καὶ τὸν συγκλείοντα, οὐχ ὑπελείφθησαν πλὴν τῶν πενιχρῶν τοῦ λαοῦ τῆς γῆς. καὶ μετῴκισε τὸν ἰωακεὶμ εἰς Βαβυλῶνα
τ matrē regis τ vxores eius. τ eunuchos eius τ robustos terre duxit in trāsmigratiōe ex hierusalē in babylonē:
καὶ τὴν μητέρα τοῦ βασιλέως καὶ τὰς γυναῖκας αὐτοῦ. καὶ τοὺς εὐνούχους αὐτοῦ καὶ τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς ἀπήγαγεν ἐν ἀποικισμῷ ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς Βαβυλῶνα,
τ oēs viros robustos septē milia. τ artificem τ inclusorē. mille omnes fortes
καὶ πάντας ἄνδρας δυνατοὺς ἑπτὰ χιλιάδας. καὶ τὸν τέκτονα καὶ τὸν συγκλείοντα. χιλίους τοὺς πάντας δυνατοὺς
viros robore facientes bellū duxit eos rex babylonis trāsmigratione in babylonē. τ regē cōstituit
ἄνδρας ἰσχύϊ ποιοῦντας πόλεμον ἀπήγαγεν αὐτοὺς βασιλεὺς Βαβυλῶνος μετοικεσίαν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἐβασίλευσε
rex babylonis mathaniā fratrē patris sui pro eo. τ imposuit ei nomē sedechiā. filius viginti τ vni9 annoꝝ erat sedechias quū regnaret ipse. τ
βασιλεὺς Βαβυλῶνος τὸν ματθανίαν ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῷ ὄνομα σεδεκίαν. υἱὸς εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἐτῶν ἦν σεδεκίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ
vndecī ānis regnauit in hierusalē: τ nomē matri eius amital filia hieremie de lobenna. τ fecit
ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀμιτὰλ θυγάτηρ ἱερεμίου ἐκ λοβεννά. καὶ ἐποίησε
malū corā dño iuxta oia que fecit ioachīz: quia in ira dñi erat in hierusalē τ in iuda:
τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἰωακίμ, ὅτι ἐπὶ τὸν θυμὸν κυρίου ἦν ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ ἰούδα,
donec proiecit eos a facie sua. τ puaricat9 ē sedechias in rege babylonis.
ἕως ἀπέρριψεν αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἠθέτησε σεδεκίας ἐν τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος.

Ca. 25.

Et factū est in nono anno regni sedechie in mēse decimo vndecima mēsis: venit nabuchodonosor rex babylonis: τ omnis exercitus eius sup hierusalem. τ castrametatus est in ea τ extruxit sup eā murū in circuitu. τ venit
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐννάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας σεδεκίου ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ ἑνδεκάτῃ τοῦ μηνός, ἦλθε ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ παρενέβαλεν ἐπ' αὐτῇ καὶ περιῳκοδόμησεν ἐπ' αὐτὴν τεῖχος κύκλῳ. καὶ ἦλθεν

C · Hest. 1. a. · D · 2. Par. 36. b. Iere. 52. a. · A · Iere. 39. a. co. 52. a.

ciuitas in munitionē vsq; ad vndecimum annū sedechie regis nona mēsis. τ preualuit fames in ciuitate: τ nō erat panis pplo terre. τ interrupta ē ciuitas τ oēs viri bellatores exierūt nocte via porte q̄ inter muros: q̄ est horti regis. τ chaldei obsidebāt ciuitatē: τ abierunt viā q̄ ad occasum: τ persecut9 est exercit9 chaldeoꝝ post regem: τ cōprehēderūt eū cōtra occasum hiericho: τ omnis exercit9 eius dispersi sunt desuper eius: τ cōprehēderūt regem: τ duxerūt eū ad regem babylonis in deblatha. τ locut9 ē cum eo iuditiū: τ occidit filios ei9 coram eo. τ oculos sedechie excecauit τ vinxit eum in pedicis: τ duxit eū in babylonē. τ in mēse quinto septima mēsis: iste annus non9 decimus regni nabuchodonosor regis babylonis: venit nabuzardā pnceps coquoꝝ q̄ stabat coram rege babylonis in hierusalem: τ succēdit domū dñi: τ domū regis τ oēs domos hierusalem: τ oēm domū magnā cōbussit in igne: τ murū hierlm destruxit exercitus chaldeorū in circuitu: τ reliquā ptē ppli in ciuitate τ trāsfugas regi babylonis. τ reliquū ppli trāstulit nabuzardan priceps coquoꝝ: τ de paupib9 ppli terre reliquit pnceps coquorū in vinitores τ agricolas. τ colūnas ereas q̄ in domo dñi τ bases τ mare ereum qd in domo dñi: cōciderūt chaldei: τ ceperūt es eoꝝ τ trāstulerūt in babylonem τ lebetes τ fuscinulas τ phialas τ mortariola: τ oia vasa erea in qb9 ministrabant in eis: tulerūt: τ thuribula τ phialas
ἡ πόλις εἰς περιοχὴν ἕως τοῦ ἑνδεκάτου ἔτους σεδεκίου τοῦ βασιλέως ἐννάτῃ τοῦ μηνός. καὶ ἐνίσχυσεν ὁ λιμὸς ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐκ ἦν ἄρτος τῷ λαῷ τῆς γῆς. καὶ ἐρράγη ἡ πόλις καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ ἐξῆλθον νυκτὸς ὁδὸν πύλης τῆς ἀναμέσον τῶν τειχῶν, ἥ ἐστι τοῦ κήπου τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ χαλδαῖοι ἐκύκλουν τὴν πόλιν, καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν τὴν ἐπὶ δυσμάς, καὶ κατεδίωξε δύναμις τῶν χαλδαίων ὀπίσω τοῦ βασιλέως, καὶ κατέλαβον αὐτὸν κατὰ δυσμὰς ἱεριχώ, καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ διεσπάρησαν ἐπάνωθεν αὐτοῦ, καὶ συνέλαβον τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα Βαβυλῶνος εἰς δεβλαθά. καὶ ἐλάλησε μετ' αὐτοῦ κρίσιν, καὶ ἔσφαξε τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σεδεκίου ἐξετύφλωσε καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἐπήγαγεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ ἑβδόμῃ τοῦ μηνός, οὗτος ἐνιαυτὸς ἐννεακαιδέκατος τῆς βασιλείας ναβουχοδονόσωρ βασιλέως Βαβυλῶνος, ἦλθε ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος ὁ ἑστηκὼς ἐνώπιον βασιλέως Βαβυλῶνος εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνέπρησεν τὸν οἶκον κυρίου, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ πάντας τοὺς οἴκους ἱερουσαλήμ, καὶ πάντα οἶκον μέγαν ἐνέπρησεν ἐν πυρί, καὶ τὸ τεῖχος ἱλ῀ημ καθεῖλεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων κυκλόθεν, καὶ τὸ καταλειφθὲν τοῦ λαοῦ ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς προκεχωρηκότας τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος. καὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ λαοῦ μετῴκισεν ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ τῶν πενήτων τοῦ λαοῦ τῆς γῆς ὑπελείπετο ὁ ἀρχιμάγειρος εἰς ἀμπελουργοὺς καὶ γεωργούς. καὶ τοὺς στύλους τοὺς χαλκοῦς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ τὰς βάσεις καὶ τὴν θάλασσαν τὴν χαλκῆν τὴν ἐν οἴκῳ κυρίου, συνέκοψαν οἱ χαλδαῖοι, καὶ ἔλαβον τὸν χαλκὸν αὐτῶν καὶ ἀπήνεγκαν εἰς Βαβυλῶνα καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς κρεάγρας καὶ τὰς φιάλας καὶ τὰς θυΐσκας, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ χαλκᾶ ἐν οἷς ἐλειτούργουν ἐν αὐτοῖς, ἔλαβον, καὶ τὰ πυρεῖα καὶ τὰς φιάλας τὰς ∞∞∞

B · C · D

ciuitās atq; vallata vsq; ad vndecimum ∞∞ annum regis sedechie nona die mensis. ∞ Preualuitq; fames in ciuitate: nec erat panis populo terre. Et interrupta est ciuitas: & oēs viri bellatores nocte fugerunt p via porte q̄ est inter duplicē murū ad hortū regis. Porro chaldei obsidebāt in circuitu ciuitatē. Fugit itaq; sedechias p viā q̄ ducit ad cāpestria solitudīs. Et psecutus ē exercit9 chaldeorū regē: cōprehēdit q; eū in planicie hiericho: & oēs bellatores q erāt cū eo dispsi sūt & reliqrūt eū. Apphēsū ergo regē duxerūt ad regē babylōis i reblatha q locut9 est cū eo iudicium. Filios aūt sedechie occidit corā eo: & oculos eius effodit: vinxitq; eū catenis & adduxit in babylonē. Mēse quīto septima die mēsis: ipse est ānus nonus decimus regis ∞∞∞ babylōis: venit nabuzardan princeps exercitus seru9 regis babylonis in ierusalē: & succēdit domum dñi & domū regis & ∞∞ domos ierusalē: oēm q; domum ∞∞∞ combussit igni: & muros ierusalem ∞∞∞ ī circuitu destruxit ois exercit9 chaldeorū q erat cū principe militū. Reliquā āt ppli ptē q̄ remāserat in ciuitate: & pfugas q trāsfugerant ad regē babylonis: & reliquū vulgus ∞∞ transtulit nabuzardan princeps militie: & de pauperibus terre reliqt vinitores ∞∞∞ & agricolas. Colūnas autem ereas que erāt ī templo domini & bases & mare ∞∞∞ ereum quod erat ī domo dñi confregerunt chaldei & trāstulerunt es omne in babylonē. Ollas quoq; ereas & trullas & ∞∞∞ tridentes & cyphos & mortariola: & oia vasa erea: in quibus ministrabant tulerūt: necnō & thuribula & phialas. Que ∞∞∞

העיר במצור עד עשתי עשרה
שנה למלך צדקיהו׃ בתשעה לחדש
ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם
לעם הארץ׃ ותבקע העיר וכל אנשי
המלחמה הלילה דרך שער בין
החמתים אשר על גן המלך וכשדים
על העיר סביב וילך דרך הערבה׃
וירדפו חיל כשדים אחר המלך
וישגו אתו בערבות ירחו וכל חילו
נפצו מעליו׃ ויתפשו את המלך
ויעלו אתו אל מלך בבל רבלתה
וידברו אתו משפט׃ ואת בני
צדקיהו שחטו לעיניו ואת עיני
צדקיהו עור ויאסרהו בנחשתים
ויבאהו בבל׃ ובחדש החמישי
בשבעה לחדש היא שנת תשע
עשרה שנה למלך נבכדנאצר מלך
בבל בא נבוזראדן רב טבחים עבד
מלך בבל ירושלם׃ וישרף את בית
יהוה ואת בית המלך ואת כל
בתי ירושלם ואת כל בית גדול
שרף באש׃ ואת חומת ירושלם
סביב נתצו כל חיל כשדים אשר את
רב טבחים׃ ואת יתר העם הנשארים
בעיר ואת הנפלים אשר נפלו על
המלך בבל ואת יתר ההמון הגלה
נבוזראדן רב טבחים׃ ומדלת הארץ
השאיר רב טבחים לכרמים
וליגבים׃ ואת עמודי הנחשת אשר
בית יהוה ואת המכנות ואת ים
הנחשת אשר בבית יהוה שברו
כשדים וישאו את נחשתם בבלה׃
ואת הסירת ואת היעים ואת
המזמרות ואת הכפות ואת כל כלי
הנחשת אשר ישרתו בם לקחו
ואת המחתות ואת המזרקות אשר

צור · חזק · בקע · לחם · חמה · רדף · נשג · תפש · עלה · דבר שפט · אסר · בוא חמש · שנה · שרף · בית גדל · חמה · סבב · שאר · המן גלה · רבב דלל · עמד · כון · נשא · יעה · זמר כפף · כלה שרת · חתה זרק

זהב זהב ואשר כסף כסף לקח רב
טבחים׃ העמודים שנים הים
האחד והמכנות אשר עשה שלמה
לבית יהוה לא היה משקל לנחשת
כל הכלים האלה׃ שמנה עשרה
אמה קומת העמוד האחד וכתרת
עליו נחשת וקומת הכתרת שלש
אמות ושבכה ורמנים על הכתרת
סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד
השני על השבכה׃ ויקח רב טבחים
את שריה כהן הראש ואת צפניהו
כהן משנה ואת שלשת שמרי הסף׃
ומן העיר לקח סריס אחד אשר
הוא פקיד על אנשי המלחמה
וחמשה אנשים מראי פני המלך
אשר נמצאו בעיר ואת הספר שר
הצבא המצבא את עם הארץ
וששים איש מעם הארץ
הנמצאים בעיר׃ ויקח אתם
נבוזראדן רב טבחים וילך אתם
על מלך בבל רבלתה׃ ויך אתם
מלך בבל וימיתם ברבלה בארץ
חמת ויגל יהודה מעל אדמתו׃
והעם הנשאר בארץ יהודה אשר
השאיר נבוכדנאצר מלך בבל
ויפקד עליהם את גדליהו בן
אחיקם בן שפן׃ וישמעו כל שרי
החילים המה והאנשים כי הפקיד
מלך בבל את גדליהו ויבאו אל
גדליהו המצפה וישמעאל בן
נתניה ויוחנן בן קרח ושריה בן
תנחמת הנטפתי ויאזניהו בן המעכתי
המה ואנשיהם׃ וישבע להם גדליהו
ולאנשיהם ויאמר להם אל תיראו
מעבדי הכשדים שבו בארץ
ועבדו את מלך בבל וייטב לכם׃

aurea aurea: & q̄ argētea argentea: tulit princeps militie .i. columnas duas: mare vnū & bases quas fecerat rex salomon in tēplo dn̄i. Non erat pondus eris omnium vasorū. Decē & octo cubitos altitudinis hēbat colūna vna & capitellū ereum sup se altitudinis trium cubitorū & retiaculum & malogranata sup capitellū colūne: oīa erea. Similem & columna secūda hēbat ornatū. Tulit quoq; princeps militie saraiā sacerdotem primū: & sophoniam sacerdotē scd'm & tres ianitores: & de ciuitate eunuchū vnum qui erat prefectus sup bellatores viros: & quinq; viros de his q steterant coram rege: quos repperit in ciuitate: & sopher principē exercitus qui probabat tyrones de populo terre: & sexaginta viros e vulgo qui inuenti fuerāt in ciuitate. Quos tollens nabuzardan princeps militum duxit ad regem babylonis in reblata: percussitq; eos rex babylōis & interfecit eos in reblatha in terra emath. Et trāslatus est iuda de terra sua. Populo aūt qui relict9 erat in terra iuda quem dimiserat nabuchodonosor rex babylonis prefecit godoliā filium aichā filii saphan. Qd cum audissent omnes duces militū ipsi & viri qui erant cū eis: videlicet q constituisset rex babylonis godoliā: venerunt ad godoliam in maspha hismael filius nathanie: & iohanā filius caree: & saraia filius thanameth nethophatites: & iezonias filius maachati: ipsi & socii eorū. Iurauitq; godolias ipsis & sociis eorum dicens. Nolite timere seruire chaldeis. Manete in terra & seruite regi babylonis: & bn̄ erit vobis.

aureas τ argēteas tulit pricepo coquoꝝ: τ
χρυσᾶς καὶ ἀργυρᾶς ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ τοὺς
colūnas duas: τ mare vnū τ bases:
στύλους δύο, καὶ τὴν θάλασσαν τὴν μίαν καὶ τὰς βάσεις,
quas fecit salomon in domo dn̄i: nō erat pōdus
ἃς ἐποίησεν σολομὼν ἐν οἴκῳ κυρίου, οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ
eris omniū vasoꝝ. decē τ octo cubitoꝝ
χαλκοῦ πάντων τῶν σκευῶν. ὀκτωκαίδεκα πήχεων τὸ
altitudo colūne vni9. τ capitella erea
ὕψος τοῦ στύλου τοῦ ἑνός. καὶ τὰ ἐπιθέματα χαλκᾶ τῶν
colūnaꝝ: triū cubitoꝝ altitudo capitelli vni9:
στύλων, τριῶν πήχεων τὸ ὕψος τοῦ ἐπιθέματος τοῦ ἑνός,
τ retiaculū τ malogranata q̄ sup capitella i circuitu om-
καὶ δίκτυον καὶ ῥοαὶ αἱ ἐπὶ τὰ ἐπιθέματα κύκλῳ πάν-
nia erea. τ fm̄ hec colūne secūde sup
τα χαλκᾶ. καὶ κατὰ ταῦτα τῷ στύλῳ τῷ δευτέρῳ ἐπὶ
retiaculū. τ tulit pricepo coquoꝝ saraia
τοῦ δικτύου. καὶ ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος τὸν σαραία τὸν
sacerdotē primū τ saphaniam sacerdotē secun
ἱερέα τὸν πρῶτον καὶ τὸν σαφανίαν τὸν ἱερέα τὸν δεύτε- E
dū τ tres custodiētes limen. τ de
ρον καὶ τοὺς τρεῖς τοὺς φυλάσσοντας τὸν σταθμόν. καὶ ἐκ
ciuitate tulit eunuchū vnū cōstitutum sup
τῆς πόλεως ἔλαβεν εὐνοῦχον ἕνα τὸν καθεσταθμὸν ἐπὶ
viros bellatores. τ quinq; viros de
τοὺς ἄνδρας τοὺς πολεμιστάς. καὶ πέντε ἄνδρας τῶν
vidētib9 faciem regis qui reperti sunt in
ὁρώντων τὸ πρόσωπον τοῦ βασιλέως τοὺς εὑρεθέντας ἐν
ciuitate: τ scribām principis exer
τῇ πόλει, καὶ τὸν γραμματέα τοῦ ἄρχοντος τῆς δυνά-
citus ordināte pp'lm terre. τ sexaginta
μεως τὸν ἐκτάσσοντα τὸν λαὸν τῆς γῆς. καὶ ἑξήκοντα
viros de pp'lo terre qui inuēti sunt in
ἄνδρας ἀπὸ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς τοὺς εὑρεθέντας ἐν τῇ
ciuitate. τ cepit eos nabuzardā pricepo
πόλει. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμά-
coquoꝝ τ duxit eos ad regem ba-
γειρος καὶ ἀπήγαγεν αὐτοὺς πρὸς τὸν βασιλέα βα-
bylonis in deblatha. τ percussit eos rex
βυλῶνος εἰς δεβλαθά. καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς βασι-
babylonis τ interfecit eos in debla
λεὺς βαβυλῶνος καὶ ἐθανάτωσεν αὐτοὺς ἐν δεβλα-
tha in t'ra emath. τ trāslat9 est iudas de terra
θὰ ἐν γῇ αἰμάθ. καὶ ἀπῳκίσθη ἰούδας ἀπὸ τῆς γῆς
sua. τ sup pp'lm qui relictus fuit in t'ra
αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν τὸν καταλειφθέντα ἐν γῇ
iuda quē dimisit nabuchodonosor rex ba-
ἰούδα ὃν κατέλειπε ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βα- F
bylonis: constituit sup eū godoliā filiū achi
βυλῶνος, κατέστησεν ἐπ' αὐτὸν τὸν γοδολίαν υἱὸν ἀχι-
cam filij saphan. τ audierūt omnes principes
κὰμ υἱοῦ σαφάν. καὶ ἤκουσαν πάντες οἱ ἄρχοντες
exercitus ipsi τ viri eius: q' cōsti
τῆς δυνάμεως αὐτοὶ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ, ὅτι κα-
tuit rex babylonis godoliam: τ ve
θέστησε βασιλεὺς βαβυλῶνος τὸν γοδολίαν, καὶ ἦλ-
nerūt ad godoliam in massepha: τ ismael filius na-
θον πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφά, καὶ ἰσμαὴλ υἱὸς να-
thanie τ ioanan filius carie: τ sareas filius tha-
θανίου καὶ ἰωανὰν υἱὸς καριέ, καὶ σαρέας υἱὸς θα-
neumath netophatites: τ iezonias filius ma-
νεμμὰθ ὁ νετωφατίτης, καὶ ἰεζονίας υἱὸς τοῦ μα-
chathite ipsi τ viri eoꝝ. τ iurauit
χαθίτου αὐτοὶ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν. καὶ ὤμοσεν
eis godolias τ viris eoꝝ: τ di
αὐτοῖς γοδολίας καὶ τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν, καὶ εἶ-
xit eis: ne timeatis a chaldeis:
πεν αὐτοῖς, μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν χαλδαίων,
manete in t'ra: τ seruite re
καθήσατε ἐν τῇ γῇ, καὶ δουλεύσατε τῷ βασι- Hiere. 40.c.
gi babylonis: τ bene erit vobis. G
λεῖ βαβυλῶνος, καὶ καλῶς ἔσται ὑμῖν.

τ factū est in mēse septimo venit ismael filius na-
καὶ ἐγένετο ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ ἦλθεν ἰσμαὴλ υἱὸς να-
thanie filij lisaman de semine regni:
θανίου υἱοῦ λισαμὰν ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς βασιλείας,
τ decē viri cū eo: τ percussit godo-
καὶ δέκα ἄνδρες μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν τὸν γοδο-
liam τ interfecit eū τ iudeos τ
λίαν καὶ ἐθανάτωσεν αὐτὸν καὶ τοὺς ἰουδαίους καὶ τοὺς
chaldeos qui erāt cū eo in massepha. τ
χαλδαίους τοὺς ὄντας μετ' αὐτοῦ ἐν μασσηφά. καὶ
surrexit oīs pp'ls a paruo vsq; ad magnū τ pri
ἀνέστη πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου καὶ οἱ ἄρ-
cipes exercitus: τ ingressi sūt in egyptū: quia
χοντες τῆς δυνάμεως, καὶ εἰσῆλθον εἰς αἴγυπτον, ὅτι
timuerunt a facie chaldeoꝝ. τ factū
ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώπου τῶν χαλδαίων. καὶ ἐγένε-
est in tricesimo τ septimo anno trāsmigrationis
το ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς ἀποικεσίας
ioachin regis iuda in duodecimo mēse septi
ἰωαχὶν βασιλέως ἰούδα ἐν τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ ἑβδό-
ma τ vicesima mēsis subleuauit ebil merodach rex
μῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ὕψωσεν ἐβὶλ μαροδὰχ βα-
babylonis in anno regni sui
σιλεὺς βαβυλῶνος ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῆς βασιλείας αὐ-
caput ioachin regis iuda: τ edu-
τοῦ τὴν κεφαλὴν ἰωαχὶν βασιλέως ἰούδα, καὶ ἐξή-
xit eum de domo custodie: τ locut9 est cum
γαγεν αὐτὸν ἐξ οἴκου φυλακῆς, καὶ ἐλάλησε μετ' αὐ-
eo bona: τ posuit thronū ei9 sup thro
τοῦ ἀγαθά, καὶ ἔθηκε τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπάνω τῶν θρό-
nos regum q̄ cū eo in babylone. τ
νων τῶν βασιλέων τῶν μετ' αὐτοῦ ἐν βαβυλῶνι. καὶ
mutauit vestes carceris eius: τ comedebat
ἤλλαξε τὰ ἱμάτια τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἤσθιεν
panē semper corā eo oībus diebus
ἄρτον διαπαντὸς ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας
vite sue. τ cōuiuiū eius semper cōui
τῆς ζωῆς αὐτοῦ. καὶ ἡ ἑστιατορία αὐτοῦ διαπαντὸς ἑστια-
uium dabat ei de domo regis rōnē diei
τορία ἐδόθη αὐτῷ ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως λόγον ἡμέ-
in dieb9 eius oībus diebus vite sue.
ρας ἐν ἡμέραις αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

Explicit Liber Quartus Regum.

Factū est aūt in mense septimo venit hismael filius nathanie filii elisama de semine regio & decem viri cū eo: percusseruntq; godoliam qui & mortuus est: sed & iudeos & chaldeos qui erant cum eo in maspha. Consurgēsq; omnis pp'ls a paruo vsq; ad magnū & principes militū venerūt in egyptū timētes chaldeos. Factum est vero in anno tricesimo septimo transmigrationis ioachin regis iude: mense duodecimo vicesima & septima die mensis subleuauit euilmerodach rex babilōis anno quo regnare cepat caput ioachī regis iuda d' carcere: & locutus ē ei benigne. Et posuit thronum ei9 super thronū regū qui erant cū eo ī babylōe: & mutauit vestes eius q̄s habuerat in carcere: & comedebat panem semper in conspectu eius cūctis diebus vite sue. Annonam quoq; cōstituit ei sine itermissiōe: q̄ & dabatur ei a rege p singulos dies oībus diebus vite sue.

Explicit secundus liber Malachim .i. regum quartus.

ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל
בן נתניה בן אלישמע מזרע
המלוכה ועשרה אנשים אתו ויכו
את גדליהו וימת ואת היהודים
ואת הכשדים אשר היו אתו
במצפה׃ ויקמו כל העם מקטן
ועד גדול ושרי החילים ויבאו
מצרים כי יראו מפני כשדים׃ ויהי
בשלשים ושבע שנה לגלות
יהויכין מלך יהודה בשנים עשר
חדש בעשרים ושבעה לחדש
נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת
מלכו את ראש יהויכין מלך יהודה
מבית כלא׃ וידבר אתו טבות
ויתן את כסאו מעל כסא המלכים
אשר אתו בבבל׃ ושנא את בגדי
כלאו ואכל לחם תמיד לפניו
כל ימי חייו׃ וארחתו ארחת תמיד
נתנה לו מאת המלך דבר יום
ביומו כל ימי חייו׃

Prologus.

INCIPIT PRAEFATIO SANCTI HIERO nymi in librū dabreiamin: qui est paralipomenon: quod nos dicere possumus verba dierum.

TANTVS AC TALIS EST LIBER iste vt absqꝫ illo si quis scientiam scripturarum sibi voluerit arrogare semetipsum irrideat. Per singula quippe nomina iūctu rasqꝫ verborū & pretermisse in libris regum tāguntur historie & innumerabiles explicantur euangelii questiones. Sed si septuaginta interpretum pura & vt ab eis in grecum versa est editio permaneret: superflue me mi chromati episcoporum sanctissime atqꝫ doctissime impelleres vt hebrea tibi volumina latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat & nascentis ecclesie roborauerat fidem: iustum erat etiam nostro silentio cōprobari. Nunc vero cum pro varietate regionum diuersa ferātur exemplaria & germana illa antiquaqꝫ translatio corrupta sit atqꝫ violata: nostri arbitrii putas aut e pluribus iudicare quid verum sit: aut nouum opus in veteri opere cudere: illudentibusqꝫ iudeis cornicum: vt dicitur: oculos configere. Alexandria & egyptus in septuaginta suis hesychiū laudat auctorem: constantinopolis vsqꝫ antiochiam luciani martyris exemplaria ꝓbat. Medie inter has prouincie palestinos codices legunt: quos ab origene elaboratos eusebius & pamphilus vulgauerunt. Totusqꝫ orbis hac inter se trifaria varietate compugnat. Et certe origenes non solum exempla composuit quattuor editionum e regiōe singula verba describens: vt vnus dissentiens statim ceteris inter se consentientibus arguatur: sed quod maioris audacie est: in editione septuaginta theodotionis editionē miscuit: astericis designans que minus fuerint & virgulis que ex superfluo videbantur apposita. Si igitur aliis licuit nō tenere quod semel susceperant: & post septuaginta cellulas que vulgo sine auctore iactantur singulas cellulas aperuere: hocqꝫ in ecclesiis legitur quod septuaginta nescierunt: cur me non suscipiant latini mei qui inuiolata editione veteri ita nouam condidi vt laborem meum hebreis & quod his maius est apostolis auctoribus comprobē? Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi ostēdens illa de euangelio: ex egypto vocaui filium meum: & quoniam nazareus vocabitur: & videbunt in quem compunxerunt: & illud apostoli: ꝙ oculus non vidit nec auris audiuit & in cor hominis non ascendit que preparauit deus diligentibus se ceteraqꝫ his similia in hebreorum libris inueniri. Certe apostoli & euangeliste: septuaginta interpretes nouerāt. Et vnde eis hec que in septuaginta interpretibus non habentur? Christus dominus noster vtriusqꝫ testamēti conditor in euangelio secundum ioannem: qui credit inquit in me sicut dicit scriptura: flumina de vētre eius fluent aque viue. Vtiqꝫ scriptum est: quod saluator scriptum esse testatur. Vbi scriptum est? Septuaginta non habent: apocrypha nescit ecclesia. Ad hebreos igitur reuertendum est: vnde & dominus loquitur: & discipuli exempla presumunt. Hec pace veterum loquar & obtrectatoribus meis tantum respondeo: qui canino dente me rodunt: in publico detrahentes & legentes in angulis: idest accusatores & defensores cum in aliis probent quod in me reprobant: quasi virtus & vitium nō in rebus sit: sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem septuaginta translatorum olim de greco emendatā tribuisse me nostris: nec inimicum debere estimari eorum quos in conuentu fratrum semp edissero. Et quod nūc dabreiamin: idest verba dierum interpretatus sum: idcirco feci vt inextricabiles moras & syluam nominum que scriptorum confusa sunt vicio: sensuumqꝫ barbariem apertius & per versuum cola digererē: mihimetipsi & meis iuxta hismenium canens si aures surdi sunt ceterorum.

ITEM ALIVS PROLOGVS.

EVsebius Hieronymus Domnoni & Rogatiano suis in Christo Iesu Salutem. Quomodo grecorū historias magis intelligunt qui Athenas viderint & tertium Virgilii librum a troade per leucaten & acroceraunia ad syciliam & inde ad ostia tyberis nauigauerit. Ita sanctam scripturam lucidius intuebitur qui Iudeam oculis contemplatus est: & antiquarum vrbium memorias locorumqꝫ vel eadem vocabula vel mutata cognouerit. Vnde & nobis cure fuit cum eruditissimis Hebreorum hūc laborem subire: vt circuiremus prouinciam quam vniuerse Christi ecclesie sonant. Fateor enim mi Domnion & rogatiane charissimi nunqꝫ me diuinis voluminibus propriis viribus credidisse nec habuisse opinionem meam: sed ea etiam de quibus scire me arbitrabar interrogare me solitum. Quanto magis de his super quibus anceps eram. Deniqꝫ cum a me nuper literis flagitassetis: vt vobis paralipomenon latino sermone transferrem de tyberiade legis quondam auctorem qui apud Hebreos admirationi habebatur assumpsi & cōtuli cum eo a vertice: vt aiunt: vsqꝫ ad extremum vnguem & sic confirmatus ausus sum facere quod iubebatis. Libere enim vobis loquor. Ita enim in grecis & latinis codicibus hic nominum liber vitiosus est: vt non tam hebrea ꝙ barbara quedam & sarmatica nomina coniecta arbitrandum sit. Nec hoc septuaginta interpretibus qui spiritu sancto pleni ea que vera fuerunt transtulerant: sed scriptorum culpe ascribendum: dum de inemendatis inemendata scriptitant: & sepe tria nomina subtractis e medio syllabis in vnum vocabulum cogunt vel e regiōe vnum nomen propter latitudinem suam in duo vel tria vocabula diuidunt. Sed & ipse appellationes non homines vt pleriqꝫ estimāt: sed vrbes & regiones & saltus & prouincias sonant: & oblique sub interpretatione et figura eorum quedam narrātur historie. de quibus in regnorum libro dicitur. Nōne ecce hec scripta sunt in libro verborum dierum regū iuda? Que vtiqꝫ in nostris codicibus nō habentur. Hoc primum sciendum ꝙ apud Hebreos liber paralipomenon vnus sit: et apud illos vocatus dabreiamin. i. verba dierū: qui propter magnitudinem apud nos diuisus est. Deinde etiam illud attendendum ꝙ frequenter noīa non vocabula hoīm: sed rerum: vt dixi: significantias sonant. Ad extremum ꝙ omnis eruditio scripturarum in hoc cōtinetur: et historie que vel pretermisse sunt in suis locis: vel perstricte leuiter hic per quedam verborum cōpendia explicentur. Orationum itaqꝫ vestrarum adiutus auxilio misi librum beniuolis placiturum: tū inuidis displiciturum esse non ambigo. Optima enim queqꝫ: vt ait Plinius: malunt cōtemnere pleriqꝫ ꝙ discere. Si quis i hac interpretatiōe voluerit aliquid reprehendere interroget Hebreos suam conscientiā recolat: videat ordinem textumqꝫ sermonis: et tunc nostro labori si potuerit detrahat. vbicunqꝫ ergo asteriscos. i. stellas radiare in hoc volumine videritis: ibi sciatis de hebreo additum quod i latinis codicibus nō habetur. Vbi vero obelus transuersa. s. virga preposita est: illic signatur quid septuaginta interpretes addiderunt: vel ob decoris gratiam vel ob spiritus sancti auctoritatem licet in hebreis voluminibus non legatur.

Explicit Prefatio.

PARALIPOMENON. i.

Παραλειπομένων: α.

A α Adam seth enos cainan malelecel iared:
ἀδὰμ σὴθ ἐνώς, καϊνὰν μαλελεὴλ ἰάρεδ,
Gen. 5. a. enoch mathusala lamech noe sem: cham
ἐνὼχ μαθουσάλα λάμεχ νῶε σὴμ, χὰμ
Gen. 10. iapheth. filii iapheth: gomer et magog et madai: et iauan
ἰάφεθ. υἱοὶ ἰάφεθ, γομὲρ καὶ μαγὼγ καὶ μαδαΐ, καὶ ἰαυὰν
et thubal et mosoch et thiras. et filii gomer: aschanaz
καὶ θουβὰλ καὶ μοσὸχ καὶ θειράς. καὶ υἱοὶ γωμέρ, ἀσχανὰζ
et riphat et thogarma. et filii iauan: elisa et tharsis et
καὶ ῥιφὰτ καὶ θογαρμά. καὶ υἱοὶ ἰαυάν, ἐλισὰ καὶ θαρσεὶς καὶ
chettim et dodanim. filii cham: chus et mesraim phut
χεττίμ καὶ δωδανείμ. υἱοὶ χάμ, χοῦς καὶ μεσραίμ φοὺτ
et chanaā. et filii chus: saba et euila et sebatha
καὶ χαναάν. καὶ υἱοὶ χοῦς, σαβὰ καὶ εὐιλὰ καὶ σεβαθὰ
et regma et sebacatha. et filii regma: seba et
καὶ ῥεγμὰ καὶ σεβακαθά. καὶ υἱοὶ ῥεγμά, σεβὰ καὶ
dadan. et chus genuit nemrod. iste cepit
δαδάν. καὶ χοῦς ἐγέννησε τὸν νεμρώδ. οὗτος ἤρξατο
esse gigas in terra. et mesraim genuit
τοῦ εἶναι γίγας ἐν τῇ γῇ. καὶ μεσραΐμ ἐγέννησε τοὺς
ludiim et enomim et labim: et
λουδιείμ καὶ τοὺς ἐνομιὶμ καὶ τοὺς λαβίμ, καὶ
nephthochim et phetrusim et chasloim: vnde egressi sūt illinc phylistiim: et caphthorim.
τοὺς νεφθωχὶμ καὶ τοὺς φετρουσὶμ καὶ τοὺς χασλωίμ, ὅθεν ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν φυλιστιείμ, καὶ τοὺς καφθωρίμ.
et chanaā genuit sidona primogenitum suum: et heth et iebuseū et amorreū
καὶ χαναὰν ἐγέννησε τὸν σιδῶνα τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐθ καὶ τὸν ἰεβουσὶ καὶ τὸν ἀμορρὶ
et gergeseū et eueū: et araci et
καὶ τὸν γεργεσὶ καὶ τὸν εὐεί, καὶ τὸν ἀρακὶ καὶ τὸν
asenni et aruadi et samareon et
ἀσεννὶ καὶ τὸν ἀρουαδὶ καὶ τὸν σαμαραῖον καὶ τὸν
amathi. et filii sem: elam et asur et arphaxad
ἀμαθεί. καὶ υἱοὶ σήμ, αἰλὰμ καὶ ἀσοὺρ καὶ ἀρφαξὰδ
B et lud et aram et hus et vl: et gether et
καὶ λοὺδ καὶ ἀρὰμ καὶ οὒς καὶ οὔλ, καὶ γεθὲρ καὶ
Gen. 10. c. mosoch. et arphaxad genuit cainan: et cainan
μοσόχ. καὶ ἀρφαξὰδ ἐγέννησε τὸν καϊνάν, καὶ καϊνὰν
genuit sala: et sala: genuit heber. et
ἐγέννησε τὸν σαλά, καὶ σαλὰ ἐγέννησε τὸν ἔβερ. καὶ τῷ
heber nati sunt duo filii: nomē vni phaleg: quia
ἔβερ ἐγεννήθησαν δύο υἱοί, ὄνομα τῷ ἑνὶ φαλέγ, ὅτι
in diebus eius diuisa est terra: et nomē
ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ἐμερίσθη ἡ γῆ, καὶ ὄνομα τῷ
fratri eius iectan. et iectan genuit elmodad et saleph et asermoth: et iare
ἀδελφῷ αὐτοῦ ἰεκτάν. καὶ ἰεκτὰν ἐγέννησε τὸν ἐλμωδὰδ καὶ τὸν σαλὲφ καὶ τὸν ἀσερμὼθ, καὶ τὸν ἰαρὲ
et adoram et vzad et decla:
καὶ τὸν ἀδωρὰμ καὶ τὸν οὐζὰδ καὶ τὸν δικλά,
et ebel et abimeel et saba et
καὶ τὸν ἠβὴλ καὶ τὸν ἀβιμεεὶλ καὶ τὸν σαβὰ καὶ τὸν
ophir: et euelat et iobab. oēs isti
ὠφείρ, καὶ τὸν εὐηλὰτ καὶ τὸν ἰωβάβ. πάντες οὗτοι
filii iectan: sem arphaxad cainan sala heber
υἱοὶ ἰεκτάν, σὴμ ἀρφαξὰδ καϊνὰν σαλὰ ἔβερ
phaleg ragau serug nachor thara abram iste abraam. filii abraam:
φαλὲγ ῥαγαῦ σεροὺγ ναχὼρ θάρα ἀβρὰμ αὐτὸς ἀβραάμ. υἱοὶ ἀβραάμ,

Incipit primus liber dabreiamin .i. paralipomenon. 1.

HAdā seth enos caynā malaleel iareth enoch mathusalem lamech noe sem chā & iaphet. Filii iaphet gomer magog madai & iauan thubal mosoch thiras. Porro filii gomer ascenē & riphat & togorma: filii aūt iauā: elisa & tharsis cethim & dodanim: filii Chā: chus & mesraim phut & chanaā: filii āt chus saba & euila sabatha & regma & sabatacha. Porro filii regma saba & dadan. Chus autem genuit nēroth. Iste cepit esse potens in terra. Mesraim vero genuit ludim & anamī & laabī & nepthuim: phetrusim quoqꝫ & chasluim: de quibus egressi sunt philistiim & capthurim. Chanaā vero genuit sidonem primogēitū suū: etheū quoqꝫ & iebuseum & amorreum & gergeseū eueumqꝫ & aracheum & asineū: aradium quoqꝫ & samareum & emantheum. Filii sem: elam & assur & arfaxat lud & aran: hus & hul & gether & mes. Arfaxat autem genuit sale: qui & ipse genuit heber. Porro heber nati sunt duo filii nomen vni phalech: quia in diebus eius diuisa est terra: & nomen fratris eius iectan. Iectan autem gēuit elmodad & saleph & asormoth & iare: adurā quoqꝫ & vzal & decla: ebal etiā & abimael & saba: necnon & ophir & euila & iobab. Oēs isti filii iectan. Sē arfaxat sale heber phalech ragau seruch nachor thare abram: iste est abraā. Filii autē abraam

Cap. i.

אדם שת אנוש: קינן מהללאל
ירד: חנוך מתושלח למך: נח שם
חם ויפת: בני יפת גמר ומגוג ומדי
ויון ותבל ומשך ותירס: ובני גמר
אשכנז ודיפת ותגרמה: ובני יון
אלישה ותרשישה כתים
ורודנים: בני חם כוש ומצרים
פוט וכנען: ובני כוש סבא וחוילה
וסבתא ורעמא וסבתכא ובני
רעמה שבא ודדן: וכוש ילד את
נמרוד הוא החל להיות גבור בארץ:
ומצרים ילד את לודיים ואת
ענמים ואת להבים ואת נפתחים:
ואת פתרסים ואת כסלחים אשר
יצאו משם פלשתים ואת
כפתרים: וכנען ילד את צידון
בכרו ואת חת: ואת היבוסי ואת
האמרי ואת הגרגשי: ואת החוי
ואת הערקי ואת הסיני: ואת
הארודי ואת הצמרי ואת החמתי:
בני שם עילם ואשור וארפכשד
ולוד וארם ועוץ וחול וגתר ומשך:
וארפכשד ילד את שלח ושלח
ילד את עבר: ולעבר ילד שני
בנים שם האחד פלג כי בימיו
נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן:
ויקטן ילד את אלמודד ואת
שלף ואת חצרמות ואת ירח:
ואת הדורם ואת אוזל ואת דקלה:
ואת עיבל ואת אבימאל ואת
שבא: ואת אופיר ואת חוילה
ואת יובב כל אלה בני יקטן:
שם ארפכשד שלח: עבר פלג
רעו: שרוג נחור תרח: אברם
הוא אברהם: בני אברהם

חלל היה / גבר

יום / פלג

יצחק וישמעאל: אלה תלדותם ילד
בכור ישמעאל נביות וקדר בכר
ואדבאל ומבשם: משמע ודומה
משא חדד ותימא: יטור נפיש
וקדמה אלה הם בני ישמעאל:
ובני קטורה פילגש אברהם
ילדה את זמרן ויקשן ומדן
ומדין וישבק ושוח ובני
יקשן שבא ודדן: ובני מדין
עיפה ועפר וחנוך ואבידע
ואלדעה כל אלה בני קטורה:
ויולד אברהם את יצחק בני ילד
יצחק עשו וישראל: בני עשו
אליפז רעואל ויעוש ויעלם
וקרח: בני אליפז תימן ואומר
צפי ונעתם קנז ותמנע ועמלק:
בני רעואל נחת זרח שמה
ומזה: ובני שעיר לוטן ושובל
וצבעון וענה ודישון ואצר ודישן:
ובני לוטן חרי והומם ואחות לוטן אח
תמנע: בני שובל עלין ומנחת
ועיבל שפי ואונם ובני צבעון
איה וענה: בני ענה דישון
ובני דישון חמרן ואשבן ויתרן
וכרן: בני אצר בלהן וזעון יעקן
בני דישון עוץ וארן: ואלה המלכים
אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך פנה
מלך לבני ישראל בלע בן בעור
ושם עירו דנהבה: וימת בלע מות
וימלך תחתיו יובב בן זרח מלך
מבצרה: וימת יובב וימלך תחתיו
חושם מארץ התימני: וימת ימן
חושם וימלך תחתיו הדד בן
בדד המכה את מדין בשדה מואב נכה
ושם עירו עוית: וימת הדד

Isaac & hismael. Et he generationes eorum. Primogēitus hismahelis: nabaioth & cedar & abdehel & mabsam & masma & duma ooooo massa addad & thema iachur naphis ooooooo cedma. Hi sūt filii hismaelis. ooooooooooooooo Filii aūt cethure cōcubine abraam quos genuit: zamrā iacsan madan oooooooooooo madian iesboc & sue. Porro filii ooooooooooo iecsā saba & dadā. Filii autem madian: oooo epha & epher & enoch & abida oooooooooooo & eldaa. Oēs hi filii cethure. oooooooooooooo Genuit aūt abraam isaac: cuius fuerunt filii ooo esau & israel. Filii Esau oooooooooooooooooo eliphaz rahuel iehus ielom ooooooooooooo chore. Filii eliphaz theman omar ooooooooo cepphi gotham cenaz thāna amalech. oooooo Filii rahuel: naath zara samma oooooooooo mesa. Filii seyr lothan sobal oooooooooooooo sebeon ana dison eser disan. oooooooooooooo Filii lothā: horri ahimā. Sororāt lothā fuit thāna. Filii sobal alian & manaath oooooooo & ebal sephi & onā. Filii sebeon: ooooooooooo ahaia & ana: filii ana: dison. ooooooooooooooo Filii dison: hamarā & esceban: & iethran ooooo & charrā. Filii eser: baalan & zauā & iachan: filii disan hus & aran. Isti sunt reges ooooooo qui imperauerūt in terra edom: anteq̄ esset rex super filios israel. Bale filius beor: oooooo & nomē ciuitatis eius denaba. Mortuus ē āt bale: & regnauit ꝑ eo iobab filius zare ooooooo de bosra. Cumq̄ & iobab fuisset mortuus regnauit ꝑ eo husan de terra themanorū. Obiit quoq̄ & husan: & regnauit pro eo adad filius badad qui percussit madiā in terra moab: & nomē ciuitatis eius auith. Cumq̄ & adad ooo

isaac τ ismael. he gñatiões eoꝝ. primogenitus ismael: nabaioth τ cedar: τ abdeel τ mausan: τ masema τ duma τ massa: τ adad τ thama τ ietur τ naphis τ cedma. hi sunt filii ismael. filii ceturas cōcubine abraam τ peperit zemran τ iezan τ madan τ madian τ iesboc τ sue. τ filii iezan: saba τ dadan. τ filii madian: gepha τ gopher τ enoch τ abida τ eldaa. omnes isti filii cetture. τ genuit habraam isaac. filii isaac: esau τ israel. filii esau: eliphaz τ raguel iesus τ ieglam τ core. filii eliphaz: theman τ omar sepphue τ goothom: cenez τ thamna τ amalec. τ filii raguel: nacheth τ samma τ zare τ maze. τ filii seir: lotan τ subal τ sebegon: τ ana τ deson τ asar τ disan. τ filii lotan: chorri τ imam. τ soror lotan: thamna. filii subal: aluan τ manaath τ ubal τ sapphi τ onam. τ filii sebegon: aia τ ana. τ filii ana: deson. τ filii deson: amadan τ esceban τ iethran τ charran. τ filii asar: balaan τ zaan τ iacan. τ filii deson: hos τ aran. τ isti reges qui regnauerūt in terra edom: antequā regnasset rex sup filios israel. baal filius beor: τ nomē ciuitati eius dennaba. τ mortuus est balac: τ regnauit pro eo iobab filius zara de bossoras. τ mortuus est iobab: τ regnauit pro eo asom: de terra themanon. τ obiit asom τ regnauit pro eo adad filius badad: qui percussit madiam in agro moab: τ nomē ciuitati eius ethith. τ mortuus est adad:

Ἰσαὰκ καὶ Ἰσμαήλ. αὗται αἱ γενέσεις αὐτῶν. πρωτότοκος Ἰσμαήλ, ναβαϊὼθ καὶ κηδάρ, καὶ ἀβδεὴλ καὶ μαυσάν, καὶ μασεμὰ καὶ δουμὰ καὶ μασσά, καὶ ἀδὰδ καὶ θαμὰ καὶ ἰετοὺρ καὶ ναφὶς καὶ κεδμά. οὗτοί εἰσιν υἱοὶ Ἰσμαήλ. υἱοὶ κεττούρας τῆς παλλακῆς ἀβραάμ, καὶ ἔτεκε τὸν ζεμρὰν καὶ τὸν ἰεζὰν καὶ μαδὰν καὶ μαδιὰν καὶ ἰεσβὸκ καὶ σουέ. καὶ υἱοὶ ἰεζάν, σαβὰ καὶ δαδάν. καὶ υἱοὶ μαδιάν, γεφὰ καὶ γοφὲρ καὶ ἐνὼχ καὶ ἀβιδὰ καὶ ἐλδαά. πάντες οὗτοι υἱοὶ κεττούρας. καὶ ἐγέννησεν ἀβραὰμ τὸν Ἰσαάκ. υἱοὶ Ἰσαάκ, ἡσαῦ καὶ Ἰσραήλ. υἱοὶ ἡσαῦ, ἐλιφὰζ καὶ ῥαγουὴλ ἰησοῦς καὶ ἰεγλὰμ καὶ κορέ. υἱοὶ ἐλιφάζ, θαιμὰν καὶ ὠμὰρ σεπφουὴ καὶ γοοθώμ, κενὲζ καὶ θαμνὰ καὶ ἀμαλήκ. καὶ υἱοὶ ῥαγουήλ, ναχὲθ καὶ σαμμὰ καὶ ζαρὲ καὶ μαζέ. καὶ υἱοὶ σηείρ, λωτὰν καὶ σουβὰλ καὶ σεβεγών, καὶ ἀνὰ καὶ δησὼν καὶ ἀσὰρ καὶ δισάν. καὶ υἱοὶ λωτάν, χωρρεῖ καὶ ἰμάμ. καὶ ἀδελφὴ λωτάν, θαμνά. υἱοὶ σουβάλ, ἀλουὰν καὶ μαναὰθ καὶ οὐβὰλ καὶ σαπφεὶ καὶ ὠνάμ. καὶ υἱοὶ σεβεγών, αἰὰ καὶ ἀνά. καὶ υἱοὶ ἀνά, δησών. καὶ υἱοὶ δησών, ἀμαδὰν καὶ ἐσεβὰν καὶ ἰεθρὰν καὶ χαρράν. καὶ υἱοὶ ἀσάρ, βαλαὰν καὶ ζαὰν καὶ ἰακάν. καὶ υἱοὶ δεσών, ὢς καὶ ἀράν. καὶ οὗτοι οἱ βασιλεῖς οἱ βασιλεύσαντες ἐν γῇ ἐδώμ, πρὸ τοῦ βασιλεῦσαι βασιλέα ἐν τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ. βαλὰ υἱὸς βεώρ, καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ δενναβά. καὶ ἀπέθανε βαλάκ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἰωβὰβ υἱὸς ζαρὰ ἐκ βοσόῤῥας. καὶ ἀπέθανεν ἰωβάβ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἀσόμ, ἐκ τῆς γῆς τοῦ θαιμανῶν. καὶ ἀπέθανεν ἀσὸμ καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἀδὰδ υἱὸς βαδάδ, ὁ πατάξας τὴν μαδιὰμ ἐν τῷ ἀγρῷ μωάβ, καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ εὐίθ. καὶ ἀπέθανεν ἀδάδ,

τ regnauit pro eo samla de masreca. τ mortuus est samla: τ regnauit pro eo saul de rooboth fluminis. τ mortuus est saul: τ regnauit pro eo ballennon filius achobor. τ mortuus est ballennon: τ regnauit pro eo adad. τ nomē ciuitati eius phua: τ nomē vxori eius metabeel filia matreth filia mezaab. τ mortuus est adad: τ fuerunt duces edom: dux thamna: dux alua: dux iether: dux elibama: dux hela: dux phinon: dux cenez: dux theman: dux mapsar: dux mamgeel: dux eram. hi duces edom.

καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ σαμλὰ ἐκ μασρεκά. καὶ ἀπέθανε σαμλά, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ σαοὺλ ἐκ ῥοωβὼθ τοῦ ποταμοῦ. καὶ ἀπέθανε σαούλ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ βαλλεννὼν υἱὸς ἀχοβώρ. καὶ ἀπέθανεν βαλλεννών, καὶ ἐβασίλευσεν ἀντ' αὐτοῦ ἀδάδ. καὶ ὄνομα τῇ πόλει αὐτοῦ φαού, καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ μεταβεὴλ θυγάτηρ ματρὴθ θυγάτηρ μεζαάβ. καὶ ἀπέθανεν ἀδάδ, καὶ ἐγένοντο ἡγεμόνες ἐδώμ, ἡγεμὼν θαμνά, ἡγεμὼν ἀλουά, ἡγεμὼν ἰεθέρ, ἡγεμὼν ἐλιβαμά, ἡγεμὼν ἠλά, ἡγεμὼν φινών, ἡγεμὼν κενέζ, ἡγεμὼν θαιμάν, ἡγεμὼν μαψάρ, ἡγεμὼν μαμγεήλ, ἡγεμὼν ἐράμ. οὗτοι ἡγεμόνες ἐδώμ.

Ca.2.

Hi filii israel: ruben symeon leui iuda issachar zabulon dan: ioseph beniamin nephthalim gad τ aser. filii iuda er τ aunan τ selo. tres hi nati sunt ei de filia sue de chananitide. τ fuit er primogenitus iuda malus corā dño: τ occidit eū. τ thamar nurus eius peperit ei phares τ zara. omnes hi filii iuda quinq. filii phares: esron τ chamul. τ filii zara: bambri τ hethan: τ heman τ calchal τ darade: omnes hi quinq. τ filii charmi: achar qui turbauit israel: qui peccauit in anathemate. τ filii ethan: azarias. τ filii esron qui nati sunt ei: hieremael τ aram τ chalobi. τ aram genuit aminadab: τ aminadab genuit naasson principem domus iuda. τ naasson genuit salmon: τ salmon genuit booz: τ booz genuit obed: τ obed genuit iesse: τ iesse genuit primogenitū suum eliab. τ abinadab: secūs. τ samaa: tertius. τ nathanael: quartus. τ redai: quintus. τ asam: sextus.

Οὗτοι υἱοὶ Ἰσραήλ, ῥουβὴν συμεὼν λευὶ ἰούδα ἰσσάχαρ ζαβουλὼν δάν, ἰωσὴφ βενιαμὶν νεφθαλεὶμ γὰδ καὶ ἀσήρ. υἱοὶ ἰούδα ἢρ καὶ αὐνὰν καὶ σηλώ. τρεῖς οὗτοι ἐτέχθησαν αὐτῷ ἐκ τῆς θυγατρὸς σουὲ ἐκ τῆς χαναανίτιδος. καὶ ἐγένετο ἢρ ὁ πρωτότοκος ἰούδα πονηρὸς ἐνώπιον κυρίου, καὶ ἐθανάτωσεν αὐτόν. καὶ θάμαρ ἡ νύμφη αὐτοῦ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν φαρὲς καὶ τὸν ζαρά. πάντες οὗτοι υἱοὶ ἰούδα πέντε. υἱοὶ φαρές, ἐσρὼν καὶ χαμουλ. καὶ υἱοὶ ζαρέ, βαμβρί, καὶ ἠθάν, καὶ αἰμὰν καὶ χαλχὰλ καὶ δαραδέ, πάντες οὗτοι πέντε. καὶ υἱοὶ χαρμί, ἄχαρ ὁ ταράξας τὸν Ἰσραήλ, ὃς ἠσυνθέτησεν ἐν τῷ ἀναθέματι. καὶ υἱοὶ αἰθάν, ἀζαρίας. καὶ υἱοὶ ἐσρὼν οἳ ἐγεννήθησαν αὐτῷ, ὁ ἰερεμαὴλ καὶ ὁ ἀρὰμ καὶ ὁ χαλωβί. καὶ ἀρὰμ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ, καὶ ἀμιναδὰβ ἐγέννησε τὸν ναασσὼν ἄρχοντα οἴκου ἰούδα. καὶ ναασσὼν ἐγέννησε τὸν σαλμών, καὶ σαλμὼν ἐγέννησε τὸν βοόζ, καὶ βοὸζ ἐγέννησε τὸν ὠβήδ, καὶ ὠβὴδ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί, καὶ ἰεσσαὶ ἐγέννησε τὸν πρωτότοκον αὐτοῦ ἐλιάβ. καὶ ἀβιναδάβ, ὁ δεύτερος. καὶ σαμαά, ὁ τρίτος. καὶ ναθαναήλ, ὁ τέταρτος. καὶ ῥεδαί, ὁ πέμπτος. καὶ ἀσάμ, ὁ ἕκτος.

Gen. 36. b. — Gen. 16. a. — Gen. 29. g. — Gen. 38. a. — Mat. 1. a. — Ruth. 4. d. — Ius. 7. a. — Mat. 1. a. — 1. Reg. 16. b.

fuisset mortuus regnauit ꝑ eo semla de masreca. Sed & semla mortuus ē: & regnauit pro eo saul de rooboth que iuxta amnē sita ē. Mortuo quoq̄ saul regnauit ꝑ eo Balaanā filius achobor. Sed & hic mortuus ē: & regnauit pro eo adad cuius vrbis nomē fuit phau: & appellata est vxor eius mehethabel filia matred: filie mezaab. Addat aūt mortuo: duces ꝑ regibus in edō eē ceperunt. Dux thāna: dux alua dux iether: dux ooli bama: dux hela: dux phinon: dux chenez: dux theman: dux ooo mapsar dux magdihel dux hyram. oooooooo Hi duces edom.

Filii autem oooooooo israel: ruben symeon leui ooooooooooooooo iuda isachar & zabulō dan & ioseph oooooooo bēiamī nephtali gad & aser. Filii iuda oooooo her onan & sela. Hi tres nati sunt ei oooooooo de filia Sue chananitide. Fuit aūt her priogenitus iuda malus corā dño: & occidit eum. oo Thamar āt nurus eius pepit ei phares & ooo zara. Oēs ergo filii iuda quinq̄. Filii autem phares efrō & camul. Filii quoq̄ zare zāri & ethan & emā: chalchal quoq̄ & darā simul ooo quinq̄. Filii charmi: achar qui turbauit oooo israel & peccauit ī furto anathematis. Filii ethan azarias: filii āt efron qui nati sunt ei: oo ieramehel & rā & calubi. oooooooooooooooo Porro ram genuit aminadab. Aminadab āt genuit naason principem filiorum ooooooo iuda. Naasō quoq̄ genuit salma: de quo oooo ortus est booz. Booz vero oooooooooooooooo genuit obed: qui & ipse genuit ooooooooooooo isai. Isai autem genuit primogenitum ooooooo heliab: secūdū amina dab: tertiū symmaha: quartum nathanahel: oooooooooooooooooooo quintum raddai: sextū ason: oooooooooooooooo

וימלך תחתיו שמלה ממשרקה:
וימת שמלה וימלך תחתיו שאול
מרחבות הנהר: וימת שאול וימלך
תחתיו בעל חנן בן עכבור: וימת
בעל חנן בן עכבור וימלך תחתיו
הדד ושם עירו פעי ושם אשתו
מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב:
וימת הדד ויהיו אלופי אדום היה
אלוף תמנע אלוף עליה אלוף יתת:
אלוף אהליבמה אלוף אלה אלוף
פינן: אלוף קנז אלוף תימן אלוף
מבצר: אלוף מגדיאל אלוף עירם
אלה אלופי אדום: אלה

Cap. ij.

בני ישראל ראובן שמעון לוי
ויהודה יששכר וזבלון: דן יוסף
ובנימן נפתלי גד ואשר: בני יהודה
ער ואונן ושלה שלושה נולד לו ילד
מבת שוע הכנענית ויהי ער בכור בכר
יהודה רע בעיני יהוה וימיתהו: רוע מות
ותמר כלתו ילדה לו את פרץ ואת כלל
זרח כל בני יהודה חמשה: בני
פרץ חצרון וחמול: ובני זרח זמרי
ואיתן והימן וכלכל ודרע כלם
חמשה: ובני כרמי עכר עוכר
ישראל אשר מעל בחרם: ובני איתן
עזריה: ובני חצרון אשר נולד לו
את ירחמאל ואת רם ואת כלובי:
ורם הוליד את עמינדב ועמינדב
הוליד את נחשון נשיא בני נשא
יהודה: ונחשון הוליד את שלמא
ושלמא הוליד את בעז: ובעז
הוליד את עובד ועובד הוליד את
ישי: ואישי הוליד את בכורו את
אליאב ואבינדב השני ושמעא שנה
השלישי: נתנאל הרביעי שלש רבע
רדי החמישי: אצם הששי חמש

דויד השבעי ואחותיהם צרויה
ואביגיל ובני צרויה אבשי ויואב
ועשהאל שלשה׃ ואביגיל ילדה
את עמשא ואבי עמשא יתר
הישמעאלי׃ וכלב בן חצרון הוליד
את עזובה אשה ואת יריעות
ואלה בניה ישר ושובב וארדון׃
ותמת עזובה ויקח לו כלב את
אפרת ותלד לו את חור׃ וחור
הוליד את אורי ואורי הוליד את
בצלאל׃ ואחר בא חצרון אל בת
מכיר אבי גלעד והוא לקחה והוא
בן ששים שנה ותלד לו את שגוב׃
ושגוב הוליד את יאיר ויהי
לו עשרים ושלש ערים בארץ
הגלעד׃ ויקח גשור וארם את
חות יאיר מאתם את קנת ואת
בנתיה ששים עיר כל אלה
בני מכיר אבי גלעד׃ ואחר מות
חצרון בכלב אפרתה ואשת
חצרון אביה ותלד לו את אשחור
אבי תקוע׃ ויהיו בני ירחמאל בכור
חצרון הבכור רם ובונה וארן
ואצם אחיה׃ ותהי אשה אחרת
לירחמאל ושמה עטרה היא אם
אונם׃ ויהיו בני רם בכור
ירחמאל מעץ וימין ועקר׃
ויהיו בני אונם שמי וידע
ובני שמי נדב ואבישור׃ ושם
אשת אבישור אביהיל ותלד
לו את אחבן ואת מוליד׃ ובני
נדב סלד ואפים וימת סלד לא
בנים׃ ובני אפים ישעי ובני
ישעי ששן ובני ששן אחלי׃
ובני ידע אחי שמי יתר ויונתן
וימת יתר לא בנים׃ ובני

איש · מות · לקח · ילד · בוא · ילד היה · עיר · חיה · איש · ילד · בכר · היה · מות

septimū dauid: quorum sorores fuerunt saruia & abigail. Filii saruie: abisai ioab & asahel tres. Abigail autem genuit amasa: cuius pater fuit iether ismaelites. Caleph vero filius esrō accepit vxorē noīe azuba: de q̄ genuit hierioth: fueruntq; filii eius iaser & sobab & ardon. Cūq; mortua fuisset azuba accepit vxorē caleph ephrata: que peperit ei vr. Porro vr genuit vri: & vri genuit beseleel. Post hec ingressus est esron ad filiam machir pr̄is galaad: & accepit eam cum esset annorū sexagīta. Que pepit ei segub. Sed & segub genuit iair: & possedit viginti tres ciuitates i terra galaad. Cepitq; gessur & aram oppida iair: & canath & viculos eius sexagīta ciuitatum. Omnes isti filii Machir pr̄is galaad. Cū āt mortuus eēt esrom: ingressus est caleph ad ephrata. Habuit quoq; esrō vxorē abia q̄ peperit ei assur patrē thecue. Nati sunt aūt filii ieramehel prīogeniti esrō: rā prīogenitus eius: & buna & arā & asom & achia. Duxit quoq; vxorē alterā ieramehel nomine atthara: que fuit mater onam. Sed & filii ram primogeniti ieramehel fuerunt moos ioamim & achar. Onā aūt habuit filios semei & iadan: filii aūt semei: nadab & abisur. Nomen vero vxoris abisur abihail: que peperit ahobbā & molid. Filii autem nadab fuerunt saled & apphaim. Mortuus est āt saled absq; liberis: filius vero apphaim iesi: qui iesi genuit sesan. Porro sesan genuit oholai: filii āt iadai fr̄is semei: iether & ionathā. Sed & iether mortuus ē absq; liberis. Porro

τ dauid septimus. τ sorores eorum:
καὶ δαυὶδ ἕβδομος. καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτῶν,
saruia τ abigail. τ filii saruie: abessai
σαρουία καὶ ἀβιγαΐλ. καὶ υἱοὶ σαρουία, ἀβισαΐ
τ ioab τ asael: tres hi. τ abigail
καὶ ἰωὰβ καὶ ἀσαήλ, τρεῖς οὗτοι. καὶ ἀβιγαΐλ
peperit amessa. τ pater amessa iether is=
ἔτεκε τὸν ἀμεσσά. καὶ πατὴρ ἀμεσσὰ ἰεθὲρ ὁ ἰσ=
maelites. τ chaleb filius esron accepit azu=
μαηλίτης. καὶ χαλὲβ υἱὸς ἐσρὼν ἔλαβε τὴν ἀζου=
ba vxorem τ hierioth. τ hi filii eius:
βὰ γυναῖκα καὶ τὴν ἱεριώθ. καὶ οὗτοι υἱοὶ αὐτῆς,
iasar τ subab τ ardon. τ mortua est azu=
ἰασὰρ καὶ σουβὰβ καὶ ἀρδών. καὶ ἀπέθανεν ἀζου=
ba: τ accepit sibi chaleb ephrath: τ
βά, καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ χαλὲβ τὴν ἐφραθ, καὶ
peperit ei or: τ or genuit vri:
ἔτεκεν αὐτῷ τὸν ὤρ, καὶ ὢρ ἐγέννησε τὸν οὐρεί,
τ vri genuit beseleel. τ post hoc
καὶ οὐρεὶ ἐγέννησε τὸν βεσελεήλ. καὶ μετὰ τοῦ=
ingressus est esron ad filiam machir
το εἰσῆλθεν ὁ ἐσρὼν πρὸς τὴν θυγατέρα μαχεὶρ
patris galaad: iste accepit eam: τ ipse
πατρὸς γαλαάδ, οὗτος ἔλαβε αὐτήν, καὶ αὐτὸς
filius sexagita annorum. τ peperit ei segub:
υἱὸς ἑξήκοντα ἐτῶν. καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν σεγούβ,
τ segub genuit iair. τ fuerunt ei
καὶ σεγοὺβ ἐγέννησε τὸν ἰαείρ. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ
viginti τ tres ciuitates in terra galaad. τ
εἴκοσι καὶ τρεῖς πόλεις ἐν τῇ γῇ γαλαάδ. καὶ
accepit gesur τ aram τ auoth iair ab
ἔλαβε γεσοὺρ καὶ ἀρὰμ καὶ τὴν αὐὼθ ἰαεὶρ παρ᾽
eis canath τ filias eius sexagi
αὐτῶν τὴν κανάθ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς ἑξήκον
ta ciuitates. omnes isti filii machir patris
τα πόλεις. πάντες οὗτοι υἱοὶ μαχεὶρ πατρὸς
galaad. τ postquam mortuus esset esron: ingressus
γαλαάδ. καὶ μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἐσρὼν, εἰσῆλ=
est chaleb ad ephratha: τ vxor esrom abia,
θε χαλὲβ πρὸς ἐφραθά· καὶ γυνὴ ἐσρὼμ ἀβιά,
τ peperit ei asoor: patrem thecoe. τ
καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν ἀσδώρ, πατέρα θεκωέ. καὶ
fuerunt filii hieramael primogeniti: esron pri=
ἐγένοντο υἱοὶ ἱεραμαὴλ πρωτοτόκου, ἐσρὼμ ὁ πρω
genitus ram τ buna τ aran τ asom τ
τότοκος ῥὰμ καὶ βουνὰ καὶ ἀρὰν καὶ ἀσὼμ καὶ
achian. τ fuit vxor altera hieramael: τ
ἀχιάν. καὶ ἐγένετο γυνὴ ἑτέρα τῷ ἱεραμαὴλ, καὶ
nomen ei atara: hec mater onam. τ fue=
ὄνομα αὐτῇ ἀταρά, αὕτη μήτηρ ὀζόμ. καὶ ἐγένον=
runt filii ram primogeniti hieramael: maas τ ia=
το υἱοὶ ῥὰμ πρωτοτόκου ἱεραμαήλ, μαὰς καὶ ἰα
min τ acar. τ fuerunt filii onam: semei τ
μὶν καὶ ἀκόρ. καὶ ἐγένοντο υἱοὶ ὀζάμ, σεμεεὶ καὶ
iada. τ filii semei: nadab τ abisur.
ἰαδά. καὶ υἱοὶ σεμεεί, ναδὰβ καὶ ἀβισούρ.
τ nomen vxori abisur abiel: τ pepe=
καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ ἀβισοὺρ ἀβιήλ, καὶ ἔτε=
rit ei haban τ molid. τ filii na=
κεν αὐτῷ τὸν ἀβὰν καὶ τὸν μωλίδ. καὶ υἱοὶ να=
dab: saled τ ophis. τ mortuus est saled
δάβ, σαλὲδ καὶ ἀφφίμ. καὶ ἀπέθανε σαλὲδ
absque liberis. τ filii ophim: iessui. τ filii ies=
ἄτεκνος. καὶ υἱοὶ ἀφφίμ, ἰσσουεί. καὶ υἱοὶ ἰσσ=
sui: sisan. τ filii sisan: ulai. τ filii
σουεί, σισάν. καὶ υἱοὶ σισάν, δολαί. καὶ υἱοὶ
iada fratris semei: iether τ ionatham. τ mor
ἰαδὰ ἀδελφοῦ σεμεΐ, ἰεθὲρ καὶ ἰωνάθαν. καὶ ἀπέ=
tuus est iether absque liberis. τ filii
θανεν ἰεθὲρ ἄτεκνος. καὶ υἱοὶ

C

D

E

ionathan: phalat τ ziza. isti fuerunt filii hiera=
ἰωνάθαν, φαλὰτ καὶ ζιζά. οὗτοι ἐγένοντο υἱοὶ ἱεραμ=
mael. τ non fuerunt sisan filii: sed fi
μαήλ. καὶ οὐκ ἦσαν τῷ σισὰν υἱοί, ἀλλ᾽ ἢ θυγατέ=
lie. et issa seruus egyptius: τ nomen ei
ρες. καὶ τῷ σισὰν δοῦλος αἰγύπτιος, καὶ ὄνομα αὐ=
hierce. τ dedit sisan filiam suam
τῷ ἰερεέ. καὶ ἔδωκε σισὰν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ τῷ
hierce seruo suo in vxorem: τ peperit ei
ἰερεὲ δούλῳ αὐτοῦ εἰς γυναῖκα, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ
ethi: τ ethi genuit nathan: τ nathan ge
τὸν ἐθί. καὶ ἐθὶ ἐγέννησε τὸν νάθαν, καὶ νάθαν ἐγέν=
nuit zabad: τ zabad genuit ephael:
νησε τὸν ζαβάδ, καὶ ζαβὰδ ἐγέννησε τὸν ἐφαλ,
τ ephael genuit obed: τ obed genuit
καὶ ἐφλὰλ ἐγέννησε τὸν ὠβήδ, καὶ ὠβὴδ ἐγέννησε
ieu: τ ieu genuit azarian: τ azarias
τὸν ἰηοῦ, καὶ ἰηοῦ ἐγέννησε τὸν ἀζαρίαν, καὶ ἀζαρίας
genuit hallas: τ hallas genuit eleasa:
ἐγέννησε τὸν χελλής, καὶ χελλὴς ἐγέννησε τὸν ἐλεασά,
τ eleasa genuit sasami: τ sasami
καὶ ἐλεασὰ ἐγέννησε τὸν σασαμεί, καὶ σασαμεὶ
genuit sallum: τ sallum genuit
ἐγέννησε τὸν σαλλούμ, καὶ σαλλοὺμ ἐγέννησε τὸν
iacemian: τ iacemias genuit elisama.
ἰακεμίαν, καὶ ἰακεμίας ἐγέννησε τὸν ἐλισαμά.
τ filii chaleph fratris ieremael: musa pri=
καὶ υἱοὶ χαλὲφ ἀδελφοῦ ἱεραμαήλ, μουσὰ ὁ πρω
mogenitus eius: ipse pater ziph. τ filii mari=
τότοκος αὐτοῦ, αὐτὸς πατὴρ ζίφ. καὶ υἱοὶ μαρι=
sa patris chebron. τ filii chebron: core tha=
σὰ πατρὸς χεβρών. καὶ υἱοὶ χεβρών, κορὲ θα=
phua τ rocem τ sama. sama autem genuit
φουὲ καὶ ῥοκὲμ καὶ σαμά. σαμὰ δὲ ἐγέννησε
rhaam patrem hiercam. τ rocem genuit
τὸν ῥαὰμ πατέρα ἰερκαάν. καὶ ῥοκὲμ ἐγέννησε τὸν
samai. τ filius samai: maon. τ maon pater
σαμαΐ. καὶ υἱὸς σαμαΐ, μαών. καὶ μαὼν πατὴρ
bethsur. τ gepha concubina chaleb peperit
βαιθσούρ. καὶ ἡ γεφὰ παλλακὴ χαλὲβ ἔτεκε
horon τ muse τ gases. τ horon
τὸν ὡρὰν καὶ τὸν μουσὰ καὶ τὸν γεζουέ. καὶ ὡρὰν
genuit gazon. τ filii iadi: regma τ
ἐγέννησε τὸν γεζουέ. καὶ υἱοὶ ἰαδαΐ, ῥεγμὰ καὶ
iotham τ gison τ phalet τ gepha τ saaph.
ἰωνάμ καὶ γεισὰν καὶ φαλὲτ καὶ γεφὰ καὶ σαγάφ.
τ concubina chaleb maacha genuit sa=
καὶ ἡ παλλακὴ χαλὲβ μααχὰ ἐγέννησε τὸν σα=
bab τ tharana: τ genuit saaph
βὰβ καὶ τὸν θαραμά. καὶ ἐγέννησε σαὰφ
patrem medmena. τ siu patrem mach
πατέρα μεδμηνά, καὶ τὸν σουὶ πατέρα μαχ=
bana τ patrem gabbaa: τ filia ca
βανὰ καὶ πατέρα γαβαά, καὶ θυγατὴρ τῷ κα
leb ora. hi erant filii chaleb filii or pri=
λὲβ ἀσχά. οὗτοι ἦσαν υἱοὶ χαλὲβ υἱοὶ ὢρ πρω
mogeniti ephratha: sobal pater cariathiarim: sa=
τοτόκου ἐφραθά, σωβὰλ πατὴρ καριαθιαρίμ, σα
maa pater bethleem: areph pater bethgeddor.
μαὰ πατὴρ βηθλεέμ, ἀρὴφ πατὴρ βαιθγεδδώρ.
τ fuerunt filii soba patri cariathiarim:
καὶ ἐγένοντο υἱοὶ τῷ σωβὰλ πατρὶ καριαθιαρίμ,
videtε vinidiu τ residenti τ cognatiões
ἀραὰ καὶ ἀσοῦ καὶ ἀμανιθὶ καὶ ὀυμασφαεὶ καὶ
cariathiaris ethei τ aphiphuthi τ samathi τ
καριαθιαρεὶς ὁ ἐθεὶ καὶ ἀφφουθὶ καὶ ὁ σαμαθὶ καὶ
maserei.
ὁ μασερεί.

ionathan genuit phalech & ziza. Isti fuerūt filii ieramehel. Sesan aūt non habuit filios: sed filias & seruum egyptium nomine ieraa. Deditq; ei filiam suam vxorem: que pepit ei ethei. Ethei autem genuit nathan: & nathan genuit zabad. zabad quoq; genuit ophal: & ophal genuit obed: obed genuit iehu: iehu genuit azariam: azarias genuit helles: & helles genuit helesa: helesa genuit zizomoi: zizomoi genuit sellū: sellum genuit ithamiā: ithamia aūt genuit elisama: filii autem caleph fr̄is ieramehel: mesa primogenitus ei⁹ ipse est pater ziph filii maresa patris hebron: Porro filii hebrō chore & taphua & recem & samma. Sāma āt genuit raam patrē hierchaā: & recē genuit semei: filius sēmei maon: & maon pater bethsur. Epha autem concubina caleph peperit aran & musa & gezez. Porro aran genuit gezez: filii iahaddai: regom & ioathā & gesan phalech & epha & saaph. Cōcubina caleph maacha peperit saber & tharana. Genuit autem saaph pater madmena: sue patrem machbena & patrē gabaa: filia vero caleph fuit achsa. Hi erant filii caleph filii vr primogeniti ephrata: sobal pater cariathiarim: salma pater bethleem: ariph pater bethgader. Fuerūt āt filii sobal patris cariathiarim qui videbat dimidium requietionum: & de cognatione cariathiarim iethrei & aputhei & semathei & maserei.

יונתן פלת וזזא אלה היו בני
ירחמאל׃ ולא היה לששן בנים
כי אם בנות ולששן עבד מצרי
ושמו ירחע׃ ויתן ששן את בתו
לירחע עבדו לאשה ותלד לו את
עתי׃ ועתי הוליד את נתן ונתן
הוליד את זבד׃ וזבד הוליד את
אפלל ואפלל הוליד את עובד׃
ועובד הוליד את יהוא ויהוא הוליד
את עזריה׃ ועזריה הוליד את חלץ
וחלץ הוליד את אלעשה׃ ואלעשה
הוליד את ססמי וססמי הוליד את
שלום׃ ושלום הוליד את יקמיה
ויקמיה הוליד את אלישמע׃ ובני
כלב אחי ירחמאל מישע בכרו
הוא אבי זיף ובני מרשה אבי חברון׃
ובני חברון קרח ותפח ורקם
ושמע׃ ושמע הוליד את רחם
אבי ירקעם ורקם הוליד את
שמי׃ ובן שמי מעון ומעון אבי
בית צור׃ ועיפה פילגש כלב
ילדה את חרן ואת מוצא ואת
גזז וחרן הוליד את גזז׃ ובני יהדי
רגם ויותם וגישן ופלט ועיפה
ושעף׃ פלגש כלב מעכה ילד
שבר ואת תרחנה׃ ותלד שעף
אבי מדמנה את שוא אבי
מכבנה ואבי גבעא ובת
כלב עכסה׃ אלה היו בני
כלב בן חור בכור אפרתה שובל
אבי קרית יערים׃ שלמא
אבי בית לחם חרף אבי בית
גדר׃ ויהיו בנים לשובל אבי קרית
יערים הראה חצי המנחות׃
ומשפחות קרית יערים היתרי
והפותי והשמתי והמשרעי׃

היה · נתן בנה ילד · ילד · היה · חצה נוח · שפחה

F

Iosue 15.d. Iudi. 1.c.

G

Ex his egressi sunt sarasthe & esthaholite: Filii salma bethleem & netophati corone domus ioab & dimidium requietionis sarai. Cognationes quoque scribarum habitantium in iabes canentes atque resonantes & in tabernaculis cõmorãtes. Hi sunt cinei qui venerunt de calore patris domus rechab.

Cap. iii.

Dauid vero hos habuit filios qui ei nati sunt in hebrõ. Priogenitũ amnon ex achinoe iezrahelitide: secũdũ daniel de abigail carmelitide: tertiũ absalõ filium maacha filie tholomei regis iessur: quartum adonia filiũ agith: quintũ saphatiam ex abithal: sextũ iethrahã de egla vxore sua. Sex ergo nati sunt ei in hebron. vbi regnauit septem annis & sex mensibus. Triginta aũt & tribus annis regnauit in ierusalẽ. Porro in ierusalem nati sunt ei filii simmaa & sobab & nathan & salomõ quattuor de bersabee filia amihel. Iebaar quoque & helisua & eliphaleth & noge & napheg & iaphie: necnõ elisama & eliade & eliphaleg nouẽ. Oes hi filii dauid absque filiis cõcubinarũ: habueruntque sororem thamar. Filius aũt salomõis roboã: cuius abia filius genuit asa. De hoc quoque natus est iosaphat pater ioram: qui iorã genuit ozi am: ex quo ortus ẽ ioas: & huius amasias filius genuit azariã. Porro azarie filius ioathã, procreauit achaz patrẽ ezechie de quo natus ẽ manasses: sed & manasses genuit ammõ patrẽ iosie. Filii aũt iosie fuerunt primogenitus iohannã: secundus ioachim: tertius sedechias: quartus sellũ. De ioachim natus est ieconias & sedechias. Filii iechonie fuerunt: asir: salathiel: melchirã: phadaia: sennaser & iecemia: sama & nadabia:

Ca.3.

De phadaia orti sũt zorobabel & semei. Zorobabel genuit mosollam ananiam: & salomith sororem eorum: asabam quoque & ohol & barachiam & asadiam iosabeseth quinque. Filius aũt ananie: phaltias pater ieseie: cuius filius raphaia. Huius quoque filius arnã de quo natus est obdia: cuius filius fuit sechenias. Filius sechenie: semeia cuius filii attus & egiaal & baria: & naaria & saphat sex numero. Filius naarie: elioenai: & ezechias & ezricã tres. Filii elioenai: oduia & helisub & pheleia & accub & iohanã & dalaia & ananii septem.

Ca.4.

Filii iuda: phares esrom: & charmi & vr & subal. Rahia vero filius subal genuit gaad: de quo nati sunt ahumai & laad. He generationes sarathi. Ista quoque stirps etham: iezrael & iesema & iedebos. Nomen quoque sororis eorũ asalelphũ. Phuniel autem pater gedor & ezer pater osa. Isti sunt filii vr primogeniti ephrata patris bethleem. Assur vero patris thecue erant due vxores: alaa & naara. Peperit autem ei naara oozam & epher & theman & aastari. Isti sũt filii naara. Porro filii aala sereth isaar & ethnã. Chus autem genuit anob & soboba & cognationem aharel filii arum. Fuit aũt iabes inclytus pre fratribus suis: & mr eius vocauit nomẽ illius iabes dicẽs: quia peperi eũ in dolore. Inuocauit ergo iabes deum israel dicẽs. Si benedicens benedixeris mihi: & dilataueris terminos meos et fuerit manus tua mecũ: & feceris me a malicia nõ opprimi. Et prestitit deus que precatus est.

Cap. iiii.

וכלוב אחי שוחה הוליד את מחיר · ילד
הוא אבי אשתון׃ ואשתון
הוליד את בית רפא ואת פסח
ואת תחנה אבי עיר נחש אלה · חנה
אנשי רכה׃ ובני קנז עתניאל
ושריה ובני עתניאל חתת׃
ומעונתי הוליד את עפרה
ושריה הוליד את יואב אבי גיא
חרשים כי חרשים היו׃ ובני · היה
כלב בן יפנה עירו אלה ונעם
ובני אלה וקנז׃ ובני יהללאל
זיף וזיפה תיריא ואשראל׃ ובן
עזרה יתר ומרד ועפר וילון
ותהר את מרים ואת שמי ואת · הרה
ישבח אבי אשתמע׃ ואשתו · איש
היהדיה ילדה את ירד אבי · ילד
גדור ואת חבר אבי שוכו ואת
יקותיאל אבי זנוח ואלה בני
בתיה בת פרעה אשר לקח מרד׃
ובני אשת הודיה אחות נחם אבי
קעילה הגרמי ואשתמע המעכתי׃
ובני שימון אמנון ורנה בן חנן
ותולון ובני ישעי זוחת ובן
זוחת׃ בני שלה בן יהודה ער
אבי לכה ולעדה אבי מרשה
ומשפחות בית עבדת הבץ · שפח חול בוץ
לבית אשבע׃ ויוקים ואנשי · שבע קום
כזבא ויואש ושרף אשר בעלו · יאש
למואב וישבי לחם והדברים
עתיקים׃ המה היוצרים וישבי · עתק יצר
נטעים וגדרה עם המלך במלאכתו · לאך
ישבו שם׃ בני שמעון נמואל
וימין יריב זרח שאול׃ שלם בנו
מבשם בנו משמע בנו׃ ובני משמע
חמואל בנו זכור בנו שמעי בנו׃
ולשמעי בנים ששה עשר ובנות · בנה

Caleph aūt pater Sua genuit machir: qui fuit pater esthon. Porro esthon genuit bethrapha & phesse & tehinna patrē vrbis naas: hi sunt viri recha. Filii āt cenez: othoniel & saraia. Porro filii othoniel athat & maonathi. Maonathi genuit ophra. Saraias autem genuit ioab patrem vallis artificū. Ibi quippe artifices erant. Filii vero caleph filii iephōe hir & hela & nahem. Filii quoqꝫ hela: cenez. Filii quoqꝫ ialel: elziph: & zypha thiria & asrahel. Et filii ezra iether & mereth & epher & iahalon. Genuitqꝫ mariā & ſamai & iesba patrem esthamo. Vxor quoqꝫ eius iudaia peperit iareth patrem gedor & heber patrē ſocho & ichutiel patrē zanoa. Hi autem filii bethie filie pharaonis quam accepit mered: & filii vxoris odaie ſororis naham patris ceila charmi & esthamo qui fuit de maachati. Filii quoqꝫ ſymon: amnon & rimma. Filius anan ethilon: & filii ieſi: zoeth & benzoeth. Filii ſela filii iude: her pater lecha & laada pater mareſa & cognationes domꝰ opantium byſſum in domo iuramēti. & qui ſtare fecit ſolem: viriqꝫ mēdacii & ſecurus & incendens: qui principes fuerūt in moab: & qui reuerſe ſūt in lehē. Hec āt verba vetera. Hi ſūt figuli habitantes in plātationibus & in ſepibus apud regē in opibꝰ eius cōmoratiqꝫ ſūt ibi. Filii ſymeon: namuel & iamin: iarbi: zara: ſaul. Sellum filius eius mabsā filius eiꝰ masma filius eiꝰ. Filii masma: amuhel filius eius: zachur filius eiꝰ: ſemmei filius eiꝰ. Filii ſemmei ſedecim & filie

τ chaleb frater ſua genuit machir: ſe
καὶ χαλὲβ ὁ ἀδελφὸς σουὰ ἐγέννησε τὸν μαχίρ, ὃυ
ſte pater esſathon. τ esſathon genuit be
τος πατὴρ ἐσαθών. καὶ ἐσαθὼν ἐγέννησε τὸν βη
thrapha τ phaſſe τ theenna pſem ernaas.
θραφὰ καὶ τὸν φασὲ καὶ τὸν θεεννὰ πατέρα ἠρνάς.
iſti viri recha. τ filij cenz: gothoniel τ ſa
οὗτοι ἄνδρες ῥηχά. καὶ υἱοὶ κενέζ, γοθονιὴλ καὶ σα
raia. τ filij gothoniel: atheth τ maonathi. τ mao
ραία. καὶ υἱοὶ γοθονιὴλ, ἀθὲθ καὶ μαωναθί. καὶ μαω
nathi genuit ephra. τ ſarai genuit ioab
ναθεὶ ἐγέννησε τὸν ἐφρά. καὶ σαραὶ ἐγέννησε τὸν ἰωὰβ
patrem vallis artificū: qui fabri lignarij erāt. τ filij cha
πατέρα γηχαρασίμ, ὅτι τέκτονες ἦσαν. καὶ υἱοὶ χα
leb filij iephonne: iru ela τ noem. τ filij ela:
λὲβ υἱοῦ ἰεφοννῆ, ἰροὺ ἠλὰ καὶ νοέμ. καὶ υἱοὶ ἠλᾶ,
cenez. τ filij aleleel: ziph τ zipha τ thiria τ aſe
κενέζ. καὶ υἱοὶ ἀλελεὴλ, ζὶφ καὶ ζιφὰ καὶ θιριὰ καὶ ἀσε
rel. τ filij ieſraa: iether τ marad τ epher τ
ρὴλ. καὶ υἱοὶ ἰεσραά, ἰεθὲρ καὶ μαρὰδ καὶ ἐφὲρ καὶ
ialon. τ iether genuit marias τ ſamai τ
ἰαλών. καὶ ἰεθὲρ ἐγέννησε τὴν μαριὲμ καὶ σαμαὶ καὶ
ieſba patrem esthemo. τ vxor eius iudia
ἰεσβὰ πατέρα ἐσθεμωί. καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἰουδεία
peperit ei iared patrē geddor: τ
ἔτεκεν αὐτῷ τὸν ἰαρέδ πατέρα γεδδώρ, καὶ τὸν
aber patrē ſocho: τ iechutiel patrem
ἀβὲρ πατέρα σωχώ, καὶ τὸν ἰεχουτιὴλ πατέρα
zonoe. τ iſti filij phaththuia filie pharaōis:
ζανωέ. καὶ οὗτοι υἱοὶ φαθθουΐα θυγατρὸς φαραώ,
quā accepit marod. τ filij vxoris odia fratris
ἣν ἔλαβε μαρώδ. καὶ υἱοὶ γυναικὸς ὠδία ἀδελφοῦ
naum patris ceila: garmi τ esthama τ ma
ναοὺμ πατρὸς κεειλά, ὁ γαρμὶ καὶ ἐσθαμὰ καὶ ὁ μα
cathi. τ filij ſymon: amnon τ rena filius anan
χαθί. καὶ υἱοὶ συμών, ἀμνὼν καὶ ῥενὰ υἱὸς ἀνὰν
τ thilon. τ filij ieſi: zochath filij zochath: filij ſelo.
καὶ θιλών. καὶ υἱοὶ ἰεσί, ζωχὰθ υἱοὶ ζωχάθ, υἱοὶ σηλώ.
filij iuda her pater lecha. τ laada pater ma
υἱοῦ ἰουδὰ ἢρ πατὴρ ληχά. καὶ λααδὰ πατὴρ μα
reſa. τ cognatiōes domꝰ opatiōis byſsi domui aſeba.
ρησά. καὶ δῆμοι οἴκου ὠβὴθ ἀβοὺς τῷ οἴκῳ ἀσεβά.
τ ioachim viri chozeba τ ioas τ ſaraph.
καὶ ἰωακεὶμ ἄνδρες χωζηβὰ καὶ ἰωὰς καὶ σαράφ.
qui dominati ſunt in pplo moab. τ reuerſi
οἱ ἐξουσιάσαντες ἐν τῷ λαῷ μωάβ. καὶ ἀπέ
ſunt in leem. at verba vetera ſunt. hi
στρεψαν εἰς λεέμ. οἱ δὲ λόγοι παλαιοί εἰσιν. οὗ
figuli habitātes i plātatiōibꝰ τ ſe
τοι οἱ κεραμεῖς οἱ κατοικοῦντες ἐν νεταΐμ καὶ γα
pibus cū rege in opibus eius
δειρὰ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ
cōfortati ſūt τ hitauerūt ibi. filij ſymeon: namuel
ἐνίσχυσαν καὶ ᾤκησαν ἐκεῖ. υἱοὶ συμεών, ναμουὴλ
τ iamin iarib zara ſaul. ſelem filiꝰ eius:
καὶ ἰαμεὶν ἰαρεὶβ ζαρὰ σαούλ. σελλὴμ υἱὸς αὐτοῦ,
mabſam filius eius: maſma filius eius. τ filij
μαβσὰμ υἱὸς αὐτοῦ, μασμὰ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ
maſma: amuel filius eius: zachur filiꝰ eius:
μασμά, ἀμουὴλ υἱὸς αὐτοῦ, ζαχοὺρ υἱὸς αὐτοῦ,
ſemi filius eius. τ ſemei filij ſedecim:
σεμεῒ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ τῷ σεμεῒ υἱοὶ ἑξκαίδεκα,
τ file
καὶ θυγατέρες

C

D

E

ſex. τ fratribus eius nō fuerūt filij multi.
ἕξ. καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ οὐκ ἦσαν υἱοὶ πολλοί.
τ vniuerſe cognatiōes eorꝫ nō mltiplicate ſūt ſicͭ filiorꝫ
καὶ πάντες οἱ δῆμοι αὐτῶν οὐκ ἐπλήθυναν ὡς υἱῶν
iuda. τ habitauerūt in berſabee τ mola
ἰούδα. καὶ κατῴκησαν ἐν βηρσαβεαί καὶ μωλα
da τ aſerſual τ in balaa τ in aſom τ in
δὰ καὶ ἀσερσουὰλ καὶ ἐν βαλαὰ καὶ ἐν ἀσὸμ καὶ ἐν
tholath: τ in bathuel τ in arama τ in ſeceleg
θολὰθ, καὶ ἐν βαθουὴλ καὶ ἐν ἀραμὰ καὶ ἐν σεκελὰγ
τ in bethmarchaboth: τ i eſerſuſim τ in beth
καὶ ἐν βεθμαρχαβώθ, καὶ ἐν ἐσερσουσὶμ καὶ ἐν βεθ
bari τ in ſarim. he ciuitates eorꝫ vſqꝫ ad
βαρεὶ καὶ ἐν σαρείμ. αὗται αἱ πόλεις αὐτῶν ἕως
regem dauid. τ ſuburbia earū: etam
τοῦ βασιλέως δαυίδ. καὶ ἐπαύλεις αὐτῶν, ἐτὰμ
τ ain τ remmō ethecen τ aſan ciuitates quinqꝫ.
καὶ αἲν καὶ ῥεμμὼν ἐθεκὲν καὶ ἀσὰν πόλεις πέντε.
τ vniuerſi viculi earū in circuitu ciui
καὶ πᾶσαι αἱ ἐπαύλεις αὐτῶν ἐν κύκλῳ τῶν πό
tatum iſtarū vſqꝫ ad balaad. hec habitatio eorum:
λεων τούτων ἕως βαλαάδ. αὕτη ἡ κατοικία αὐτῶν,
τ genealogia eorū ipſis et moſobab et
καὶ ἡ γενεαλογία αὐτῶν αὐτοῖς καὶ μωσωβὰβ καὶ
amalec τ ioſia filius amaſiu τ ioel τ eu
ἀμαλὴκ καὶ ἰωσία υἱὸς ἀμασίου καὶ ἰωὴλ καὶ ἠοῦ
filij ioſabia filij ſarea filij aſiel: τ elionai τ
υἱοὶ ἰωσαβία υἱοῦ σαρέα υἱοῦ ἀσιήλ, καὶ ἐλιωναῒ καὶ
ieceba τ ieſuia: τ aſaia τ adiel τ iſma
ἰεκεβὰ καὶ ἰεσουΐα, καὶ ἀσαΐα καὶ ἀδιὴλ καὶ ἰσμα
el τ baneas: τ ziza filius ſophi filius ſelon filiꝰ
ὴλ καὶ βανέας, καὶ ζιζὰ υἱὸς σωφεὶ υἱὸς σηλὼν υἱὸς
ieddia: filius ſamarie filius ſamaia. iſti qͥ venerūt in
ἰεδδία, υἱὸς σαμαρεὶ υἱὸς σαμαΐα. οὗτοι οἱ ἐλθόντες ἐν
nominibꝰ principū in cognatiōibꝰ ſuis τ domibꝰ
ὀνόμασιν ἀρχόντων ἐν τοῖς δήμοις αὐτῶν καὶ οἴκοις
affinitatū ſuarū. τ fuſi ſunt in multitudinē τ pro
πατριῶν αὐτῶν. καὶ ἐχύθησαν εἰς πλῆθος καὶ ἐπο
fecti ſunt vt ingrederētur in gerara vſqꝫ ad orientem
ρεύθησαν τοῦ ἐλθεῖν εἰς γέραρα ἕως κατ' ἀνατολὰς
vallis: vt quererēt paſcua gregibus ſu
τῆς φάραγγος, τοῦ ζητῆσαι νομὴν τοῖς ποιμνίοις αὐ
is. τ inuenerūt paſcua pinguia τ bona: τ terra la
τῶν. καὶ εὗρον νομὰς πίονας καὶ ἀγαθάς, καὶ ἡ γῆ εὐ
tiſſima ante eos τ in pace τ quie
ρύχωρος ἐνώπιον αὐτῶν καὶ ἐν εἰρήνῃ καὶ ἡσυχά
ta τ fertilis: quū et filijs cham qui
ζουσα καὶ εὐθυνοῦσα, ὅτι ἐκ τῶν υἱῶν χὰμ τῶν
habitabant illic antea. τ venerūt iſti qͥ
κατοικούντων ἐκεῖ ἔμπροσθεν. καὶ παρεγένοντο οὗτοι οἱ
deſcripti ſūt in nominibꝰ in diebꝰ ezechie regis
γεγραμμένοι ἐν ὀνόμασιν ἐν ἡμέραις ἐζεκίου βασιλέ
iuda. τ percuſſerūt tabnacula eorū: τ
ως ἰούδα. καὶ ἐπάταξαν τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ
mineos qui īuēti fuerāt ibi: τ delene
τοὺς μιναίους τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ, καὶ ἀνεθεμάτι
runt eos vſqꝫ ad diem hanc: τ ha
σαν αὐτοὺς ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ κα
bitauerunt pro eis: quū paſcua gregibus
τῳκίσθησαν ἀντ' αὐτῶν, ὅτι νομὴ τοῖς ποιμνίοις
eorꝫ ibi. τ ex ipſis filijs ſymeon abie
αὐτῶν ἐκεῖ. καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν υἱῶν συμεὼν ἐπο
runt in mōtē ſeir viri quingenti: τ
ρεύθησαν εἰς τὸ ὄρος σηεὶρ ἄνδρες πεντακόσιοι, καὶ
phaltias τ naarias τ raphéas τ oziel filij
φαλτίας καὶ νααρίας καὶ ῥαφαίας καὶ ὀζιὴλ υἱοὶ
ieſue principes eorū. τ percuſſerūt reli
ἰσουὲ ἄρχοντες αὐτῶν. καὶ ἐπάταξαν τὸ κατά
quias qͥ ſaluate fuerāt amalec: τ habitauerūt
λειμμα τὸ διασωθὲν τοῦ ἀμαλήκ, καὶ κατῴκησαν
ibi vſqꝫ ad diem hanc.
ἐκεῖ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

Ca.5.

F

G

ſex. Frēs āt eiꝰ nō habuerunt filios multos et vniuerſa cognatio nō potuit adequare ſūmā filiorꝫ iuda. Habitauerunt aūt in berſabee: & molada & haſarſual & in ballaa & in aſom & in tholad & in bathuel & in horma & in ſicelech & in bethmarchaboth & i aſarſuſim & in betherai & in ſaarim. He ciuitates eorum vſqꝫ ad regē dauid. ville quoqꝫ eorū ethan & aen rēmon & thocē & aſan ciuitates quīqꝫ & vniuerſi viculi eorū per circuitū ciuitatum iſtarū vſqꝫ ad baal. Hec eſt habitatio eorū: & ſedium diſtributio. Moſobab quoqꝫ & iemleth & ioſa filius amaſie & iohel: iehu filius ioſabie filii ſaraie filii aſihel & elioenai & iacoba & iſuaia & aſaia & adihel & iſmihel & banaia: ziza quoqꝫ filius ſephei filii allō: filii idaia filii ſemri: filii ſamaia. Iſti ſunt nominati principes in cognationibus ſuis: & ī domo affinitatū ſuarū multiplicati ſūt vehemēter. Et pfecti ſunt vt igrederētur ī gador vſqꝫ ad oriētē vallis: & vt qrerēt paſcua gregibus ſuis. Inuenerunt qꝫ paſcuas vberes & valde bōas et terrā latiſſimā et quietā & fertilē: in q̄ ān hitauerant de ſtirpe chā. Hi ergo venerūt quos ſupra dſcripſimꝰ noīatim in diebꝰ ezechie regis iuda: et pcuſſerūt tabernacula eorū et hitatores q iuēti fuerāt ibi & deleuerūt eos vſqꝫ ad pñtē diem: hitauerūtqꝫ p eis. qm vberrimas paſcuas ibidē reperunt. De filiis quoqꝫ ſymeō abierunt in mōtē ſeyr viri quingēti: habentes principeſ phaltiā et naariā et raphiam et ozihel filius ieſi: et pcuſſerūt reliqas q̄ euadere potuerāt amalechitarū et hitauerunt ibi pro eis vſqꝫ ad diem hanc.

שש ולאחיו אין בנים רבים וכל · רבב
משפחתם לא הרבו עד בני · רבה
יהודה׃ וישבו בבאר שבע
ומולדה וחצר שועל׃ ובבלהה
ובעצם ובתולד׃ ובבתואל ובחרמה
ובצקלג׃ ובבית מרכבות ובחצר
סוסים ובבית בראי ובשערים
אלה עריהם עד מלך דויד׃ · עיר
וחצריהם עיטם ועין רמון ותכן
ועשן ערים חמש׃ וכל חצריהם
אשר סביבות הערים האלה עד · סבב
בעל זאת מושבתם והתיחשם · ישב יחש
להם׃ ומשובב וימלך ויושה בן
אמציה׃ ויואל ויהוא בן יושביה בן
שריה בן עשיאל׃ ואליועיני ויעקבה
וישוחיה ועשיה ועדיאל וישימאל
ובניה׃ וזיזא בן שפעי בן אלון בן
ידיה בן שמרי בן שמעיה׃ אלה
הבאים בשמות נשיאים · בוא נשא
במשפחותם ובית אבותיהם פרצו · שפח
לרוב׃ וילכו למבוא גדר עד למזרח · בוא זרח
הגיא לבקש מרעה לצאנם׃ וימצאו · רעה מצא
מרעה שמן וטוב והארץ רחבת
ידים ושקטת ושלוה כי מן חם · שקט שלה
הישבים שם לפנים׃ ויבאו אלה · ישב בוא
הכתובים בשמות בימי יחזקיהו · כתב יום
מלך יהודה ויכו את אהליהם · נכה
ואת המעינים אשר נמצאו שמה · עין
ויחרימם עד היום הזה וישבו
תחתיהם כי מרעה לצאנם שם׃
ומהם מן בני שמעון הלכו להר
שעיר אנשים חמש מאות · מאה
ופלטיה ונעריה ורפיה ועזיאל
בני ישעי בראשם׃ ויכו את
שארית הפלטה לעמלק וישבו · נכה
שם עד היום הזה׃

Cap. v.

ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף בן ישראל ולא להתיחש לבכרה: כי יהודה גבר באחיו ולנגיד ממנו והבכרה ליוסף: בני ראובן בכור ישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי: בני יואל שמעיה בנו גוג בנו שמעי בנו: מיכה בנו ראיה בנו בעל בנו: בארה בנו אשר הגלה תלגת פלנאסר מלך אשר הוא נשיא לראובני: ואחיו למשפחתיו בהתיחש לתלדותם הראש יעיאל וזכריהו: ובלע בן עזז בן שמע בן יואל הוא יושב בערער ועד נבו ובעל מעון: ולמזרח ישב עד לבוא מדברה למן הנהר פרת כי מקניהם רבו בארץ גלעד: ובימי שאול עשו מלחמה עם ההגראים ויפלו בידם וישבו באהליהם על כל פני מזרח לגלעד: ובני גד לנגדם ישבו בארץ הבשן עד סלכה: יואל הראש ושפם המשנה ויעני ושפט בבשן: ואחיהם לבית אבותיהם מיכאל ומשלם ושבע ויורי ויעכן וזיע ועבר שבעה: אלה בני אביחיל בן חורי בן ירוח בן גלעד בן מיכאל בן ישישי בן יחדו בן בוז: אחי בן עבדיאל בן גוני ראש לבית אבותם: וישבו בגלעד בבשן ובבנתיה ובכל מגרשי שרון על תוצאותם: כלם התיחשו בימי יותם מלך יהודה ובימי ירבעם מלך ישראל: בני ראובן וגדי וחצי שבט מנשה מן בני חיל אנשים נשאי מגן וחרב ודרכי קשת ולמודי מלחמה ארבעים וארבעה אלף

Filii quoq; rubē primogeniti israel: ipſe quippe fuit primogenitus eius: ſed cū violaſſet torū pris ſui: data ſunt primogenita eius filiis ioſeph filii iſrael: & nō ē ille reputatus ī primogenitū. Porro iudas qui erat fortiſſimus īter frēs ſuos: de ſtirpe eius pricipes germinati ſūt: primogenita āt reputata ſunt Ioſeph. Filii ergo rubē primogēiti iſrael: enoch & phallu: eſrō & charmi. Filii iohel ſamaia filius ei9: gog filius ei9: ſemei filius ei9: micha filius ei9: rechia filius eius: baal filius eius: beera fili9 eius: quē captiuū duxit theglatphalaſar rex aſſyriorū: & fuit priceps in tribu rubē. Frēs āt eius & vniuerſa cognatio eius qñ nūerabātur p familias ſuas habuerūt pricipes iehihel & zachariā. Porro bala filius azaz filii ſāna filii iohel ipſe hītauit in aroer vſq; ad nebo & beelmeō. Cōtra oriētalē quoq; plagā hītauit vſq; ad introitū heremi & fluuiū eufratē. Multū quippe iumētorū numerū poſſidebāt ī terra galaad. In dieb9 āt ſaul pliati ſunt cōtra agarenos & īterfecerūt illos: hītauerūtq; p eis in tabernaculis eorū ī oī plaga q̄ reſpicit ad orientē galaad. Filii vero gad e regiōe eorū hitauerūt ī tra baſā vſq; ſelcha: iohel ī capite: & ſaphan ſcd's: ianai āt & ſaphat ī baſan. Frēs vero eorū ſm domos cognatiōnū ſuarū michael & moſollā & ſebe: & iori & iachā & zie & heber ſeptē. Hi filii abihail: filii vri: filii iara: filii galaad: filii michael: filii ieſeſi: filii geddo: filii buz. Frēs quoq; filii abdihel filii guni prīcipes domus ī familiis ſuis: & hītauerūt ī galaad & in baſā & in viculis eius & in cūctis ſuburbanis ſarō vſq; ad terminos. Oēs hi nūerati ſūt ī diebus ioathā regis iuda & ī diebus hieroboā regis iſrl. filii rubē et gad & dimidie trib9 manaſſe: viri bellatores ſcuta portantes & gladios et

Et filij ruben primogeniti iſrael: qm̄ ipſe
Καὶ υἱοὶ ῥουβὴν πρωτοτόκου ἰσραήλ, ὅτι αὐτὸς
primogenitus: cū āt violaſſet torum
ὁ πρωτότοκος, ἐν δὲ τῷ βεβηλῶσαι τὴν στρωμνὴν τοῦ πα
tris ſui: data ſūt priogenita eius filiis ioſeph
τρὸς αὐτοῦ, ἐδόθη τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ υἱοῖς ἰωσὴφ
filij iſrael. et nō eſt reputatus in primogenita ru
υἱοῦ ἰσραήλ. καὶ οὐκ ἐγενεαλογήθη εἰς πρωτοτόκια ῥου
ben. qr iudas potens fortitudine in fratrib9 ſu
βήν. ὅτι ἰούδας δυνατὸς ἰσχύϊ ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐ
is: et in duce ex ipſo: et primogenita
τοῦ, καὶ εἰς ἡγούμενον ἐξ αὐτοῦ, καὶ τὰ πρωτοτόκια
ioſeph. et filij ruben primogeniti iſrael: enoch
τῷ ἰωσήφ. καὶ υἱοὶ ῥουβὴν πρωτοτόκου ἰσραήλ, ἐνὼχ
et phallu aſron et charmi. filij ioel: ſemei fili9
καὶ φαλλοῦ ἀσρὼν καὶ χαρμί. υἱοὶ ἰωήλ, σεμεῒ υἱὸς
eius: gog filius eius: ſamee fili9 eius micha fili9
αὐτοῦ, γὼγ υἱὸς αὐτοῦ, σαμεὲ υἱὸς αὐτοῦ, μιχὰ υἱὸς
eius: raia filius eius: baal filius eius: bara fi
αὐτοῦ, ῥαΐα υἱὸς αὐτοῦ, βαὰλ υἱὸς αὐτοῦ, βαρὰ υἱ
lius eius: quē ſeduxit theglaphalaſar rex aſſy
ὸς αὐτοῦ, ὃν ἀπῴκισε θεγλαφαλασὰρ βασιλεὺς ἀσσυ
riorū: ipſe princeps ruben. et fratres eius
ρίων αὐτὸς ἄρχων τοῦ ῥουβήν. καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
in pp̄lis eius p familias ſuas in ge
ἐν τοῖς δήμοις αὐτῶν κατὰ γενέσεις αὐτῶν ἐν τῇ γε
nealogia eorū. pinceps ioel: et zacharias et ba
νεαλογίᾳ αὐτῶν. ὁ ἄρχων ἰωήλ, καὶ ζαχαρίας καὶ βα
laa fili9 azaz filius ſemei filius ioel: ipſe habitans
λαὰ υἱὸς ἀζὰζ υἱὸς σεμεῒ υἱὸς ἰωήλ, αὐτὸς κατοικῶν
in aroer et vſq; ad nabo. et beelmeon et cōtra orien
ἐν ἀροὴρ καὶ ἕως ναβώ. καὶ βεελμεὼν καὶ κατὰ ἀνατο
tem habitauit vſq; ad introitū eremi a
λὰς κατῴκησεν ἕως τῆς εἰσόδου τῆς ἐρήμου ἀπὸ τοῦ
flumine euphrate: qm̄ iumēta eorū multiplicata
ποταμοῦ εὐφράτου, ὅτι τὰ κτήνη αὐτῶν ἐπληθύνθη
ſunt in terra galaad. et in diebus ſaul fece
σαν ἐν τῇ γῇ γαλαάδ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις σαοὺλ ἐποί
runt bellum cum agarenis. et ceciderūt in ma
ησαν πόλεμον μετὰ τῶν ἀγαρηνῶν. καὶ ἔπεσον ἐν τῇ χει
nu ſua: et habitauerūt in tabnaculis eorū in
ρὶ αὐτῶν, καὶ κατῴκησαν ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν ἐπὶ
omni facie oriētis galaad. et filij gad
παντὸς προσώπου ἀνατολῶν τῆς γαλαάδ. καὶ υἱοὶ γὰδ
habitauerūt e regione eorū in terra baſan vſq;
κατῴκησαν ἐξεναντίας αὐτῶν ἐπὶ τῇ γῇ τῆς βασανίτιδος
ſelcha: et ioel pinceps: et ſaphan ſecūdus: et io
σελχά, καὶ ἰωὴλ ὁ ἄρχων, καὶ σαφὰν ὁ δεύτερος, καὶ ἰω
ani ſcriba et ſaphan in baſan et fratres eorū
ανὶ ὁ γραμματεὺς καὶ σαφὰν ἐν τῇ βασάν. καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν
ſm domos cognationū ſuarū michael et moſolam et ſabee et
κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν μιχαὴλ καὶ μοσολὰμ καὶ σαβεὲ καὶ
iori τ ioachan τ zia τ heber ſeptē. hi filij abiel filij v
ἰωρεὶ καὶ ἰωαχὰν καὶ ζιὰ καὶ ὠβὴδ ἑπτά. οὗτοι υἱοὶ ἀβιὴλ υἱοῦ οὐ
ri filij iarue filij galaad filij michael filij ſuſi filij ieddo fi
ρὶ υἱοῦ ἰαρουὲ υἱοῦ γαλαὰδ υἱοῦ μιχαὴλ υἱοῦ σουσὶ υἱοῦ ἰεδδῶ υἱ
lij buz: filij abdiel filij guni pincips ſm domū familie ſue.
οῦ βοὺζ, υἱοῦ ἀβδιὴλ υἱοῦ γουνί ἄρχων κατ' οἶκον πατριᾶς αὐτῶν.
τ habitauerūt in terra galaad τ in terra baſan τ in vi
καὶ κατῴκησαν ἐν τῇ γῇ γαλαὰδ καὶ ἐν τῇ γῇ βασὰν καὶ ἐν ταῖς κώ
culis eius τ in oīb9 ſuburbanis ſaron vſq; ad ter
μαις αὐτῆς καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀφωρισμένοις σαρὼν ἐπὶ τῶν ἐξό
minos eoꝝ. oēs numerati ſunt in dieb9 ioathā re
δων αὐτῶν. πάντες ἐγενεαλογήθησαν ἐν ἡμέραις ἰωθὰμ βασιλέ
gis iuda: τ in diebus hierobam regis iſrl. filij ruben τ
ως ἰούδα, καὶ ἐν ἡμέραις ἱεροβοὰμ βασιλέως ἰσραήλ. υἱοὶ ῥουβὴν καὶ
gad τ dimidiū tribus manaſſe a filijs fortitudinis: oēs vi
γὰδ καὶ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ ἀπὸ υἱῶν δυνάμεως, πάντες ἄν
ri tollētes ſcutum τ enſem τ tēdētes arcū τ
δρες αἴροντες ἀσπίδα καὶ μάχαιραν καὶ ἐντείνοντες τόξον καὶ
eruditi ad prelia quadraginta τ quattuor milia
δεδιδαγμένοι πόλεμον τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρες χιλιάδες

τ ſeptingenti τ ſexaginta procedētes ad pu
καὶ ἑπτακόσιοι καὶ ἑξήκοντα ἐκπορευόμενοι εἰς πα
gnam: τ fecerūt bellum cum agarenis
ράταξιν, καὶ ἐποίησαν πόλεμον μετὰ τῶν ἀγαρηνῶν
τ ituretis τ naphiſſeis τ nedabeis τ clamaue
καὶ ἰτουραίων καὶ ναφισαίων καὶ νηδαβαίων καὶ ἐβόη
rūt cōtra eos: τ traditi ſunt in man9 eorū aga
σαν ἐπ' αὐτούς, καὶ παρεδόθησαν ἐν χειρὶ αὐτῶν οἱ ἀγα
reni τ vniuerſi q̄ cum eis: qm̄ deū inuocauerūt
ρηνοὶ καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτῶν, ὅτι τῷ θεῷ ἐβόησαν
in bello: τ exaudiuit eos: qm̄ credide
ἐν τῷ πολέμῳ, καὶ ἐπήκουσεν αὐτῶν, ὅτι ἐπεποί
runt in eum. τ ceperūt icaptiuitatē poſſeſſiões eo
θησαν ἐπ' αὐτῷ. καὶ ᾐχμαλώτευσαν τὰς κτήσεις αὐ
rum: camelorū quinquagīta milia: τ ouium
τῶν, καμήλων πεντήκοντα χιλιάδας, καὶ προβάτων
ducēta τ quinquaginta milia: τ aſinoꝝ
διακοσίας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας, καὶ ὄνους
duo milia: τ aias hoīum centū milia.
δισχιλίους, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων ἑκατὸν χιλιάδας.
vulnerati eīm multi corruerūt: qm̄ a deo
τραυματίαι γὰρ πολλοὶ ἔπεσον, ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ ὁ
bellum: τ habitauerūt pro eis vſq; ad trāſmigra
πόλεμος, καὶ κατῴκησαν ἀντ' αὐτῶν ἕως τῆς ἀποικί
tionē. τ dimidie tribus manaſſe hitauerūt in
ας. καὶ οἱ ἡμίσεις τῆς φυλῆς μανασσῆ ᾤκησαν ἐν τῇ
terra a baſan vſq; baal hermō τ ſanir τ mōtē
γῇ ἀπὸ βασὰν ἕως βαὰλ ἑρμὼν καὶ σανεὶρ καὶ ὄρους
hermō hi multiplicati ſūt. τ iſti principes do
ἑρμὼν αὐτοὶ ἐπληθύνθησαν. καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες οἴ
mus cognatiōnū eoꝝ: apher τ ieſi τ ediel τ ezri
κου πατριῶν αὐτῶν, ἄφερ καὶ ἰεσεῒ καὶ ἐδιὴλ καὶ ἐζρι
el τ hieremias τ hodúia τ iediel: viri poten
ὴλ καὶ ἱερεμίας καὶ ὠδουΐα καὶ ἰεδιήλ, ἄνδρες δυνα
te fortitudine viri nominati principes in domo familia
τοὶ ἰσχύϊ ἄνδρες ὀνομαστοὶ ἄρχοντες κατ' οἶκον πατρι
rū ſuarū. τ puaricati ſūt in deū patrum ſuorū:
ῶν αὐτῶν. καὶ ἠθέτησαν ἐν τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν,
τ fornicati ſunt poſt deos ppl'oꝝ terre:
καὶ ἐπόρνευσαν ὀπίσω τῶν θεῶν τῶν λαῶν τῆς γῆς,
quos abſtulit de9 a facie eorū. τ ſuſcitauit
οὓς ἐξῆρεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ ἐξήγειρεν
deus iſrael ſpm̄ phul regis aſſyriorū
ὁ θεὸς ἰσραὴλ τὸ πνεῦμα φοὺλ βασιλέως ἀσσυρίων
τ ſpm̄ theglatphalaſar regis aſſy
καὶ τὸ πνεῦμα θεγλατφαλασὰρ βασιλέως ἀσσυ
riorū. τ trāſtulit ruben τ gaddi τ
ρίων. καὶ ἀπῴκισε τὸν ῥουβὴν καὶ τὸν γαδδὶ καὶ
dimidiā tribus manaſſe. τ adduxit eos
τὸ ἥμισυ φυλῆς μανασσῆ. καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς
in ala τ abor τ arra τ fluuium gozā
εἰς ἀλὰ καὶ ἀβὼρ καὶ ἀρρὰ καὶ ποταμὸν γωζὰν
vſq; ad diem hanc.
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

Ca. 6.

Geñ. 46. b. Infra 13. b.

Filij leui: gerſon τ caath τ merari. τ
Υἱοὶ λευί, γερσὼν καὶ καὰθ καὶ μεραρί. καὶ
filij caath: ambram τ iſſaar chebron τ oziel.
υἱοὶ καάθ, ἀμβρὰμ καὶ ἰσσαὰρ χεβρὼν καὶ ὀζιήλ.
τ filij ambram: aarō τ moyſes τ mariā.
καὶ υἱοὶ ἀμβράμ, ἀαρὼν καὶ μωυσῆς καὶ μαριάμ.
τ filij aaron: nadab τ abiud eleazar τ
καὶ υἱοὶ ἀαρών, ναδὰβ καὶ ἀβιοὺδ ἐλεάζαρ καὶ
ithamar. τ eleazar genuit phinees: τ phinees
ἰθάμαρ. καὶ ἐλεάζαρ ἐγέννησε τὸν φινεές, καὶ φινεὲς
genuit abiſu: τ abiſu genuit boci:
ἐγέννησε τὸν ἀβισού, καὶ ἀβισοὺ ἐγέννησε τὸν βωκί,
τ boci genuit ozi: τ ozi genuit zarea: τ
καὶ βωκὶ ἐγέννησε τὸν ὀζί, καὶ ὀζὶ ἐγέννησε τὸν ζαρεά, καὶ
zarea genuit marioth: τ marioth genuit
ζαρεὰ ἐγέννησε τὸν μαριώθ, καὶ μαριὼθ ἐγέννησε τὸν
amaria: τ amaria genuit
ἀμαρία, καὶ ἀμαρία ἐγέννησε

tēdētes arcū: eruditiq; ad plia q̄dragita q̄ttuor milia & ſeptigēti ſexagita pcedētes ad pugnā: dimicauerūt contra agarenos. Ithurei vero & naphis & nodab prebuerunt eis auxilium. Traditiq; ſunt ī man9 eorū agareni & vniuerſi q fuerant cū eis: qa deū inuocauerūt cū pliarentur & exaudiuit eos eo q credidiſſēt in eū. Ceperūtq; oia q̄ poſſederāt camelorū qnq̄gīta milia & ouiū ducēta qnq̄gita milia aſinos duo milia & aīas hoīm cētū milia. Vulnerati āt multi corruerūt. Fuit eī bellū dei. Hītauerūtq; p eis vſq; ad trāſmigrationē. Filii quoq; dimidie tribus manaſſe poſſederūt terrā a finibus baſan vſq; baal hermō & ſanir: & mōtē hermō. Ingēs qppe nūerus erat. Et hi fuerāt pricipes domus cognatiōis eorū: epher ieſi & helihel: ezrihel & ieremia & odoia & iedihel viri fortiſſimi & potentes & noīati duces ī familiis ſuis. Reliq̄rūt āt deū patrū ſuorū & fornicati ſūt poſt deos populorū tre quos abſtulit deus corā eis: & ſuſcitauit deus iſrael ſpiritum phul regis aſſyriorū & ſpiritum theglatphalaſar regis aſſur: & trāſtulit rubē & gad & dimidiam tribū manaſſe: & adduxit eos in ale & in abor & ara & fluuiū gozan vſq; ad diem hanc. 6.

Filii leui: gerſō: caath: & merari. Filii caath: amram: iſaar: hebron: & ozihel. Filii amram aarō moyſes et maria. Filii aaron nadab & abiu eleazar et ithamar. Eleazar genuit finees: et finees genuit abiſue. Abiſue vero genuit bocci: & bocci genuit ozi: ozi gēuit zaraiam: & zaraias genuit meraioth: porro meraioth genuit

ושבע מאות וששים יצאי צבא: ויעשו מלחמה עם ההגריאים ויטור ונפיש ונודב: ויעזרו עליהם וינתנו בידם ההגריאים וכל שעמהם כי לאלהים זעקו במלחמה ונעתור להם כי בטחו בו: וישבו מקניהם גמליהם חמשים אלף וצאן מאתים וחמשים אלף וחמורים אלפים ונפש אדם מאה אלף: כי חללים רבים נפלו כי מהאלהים המלחמה וישבו תחתיהם עד הגלה: ובני חצי שבט מנשה ישבו בארץ מבשן עד בעל חרמון ושניר והר חרמון המה רבו: ואלה ראשי בית אבותם ועפר וישעי ואליאל ועזריאל וירמיה והודויה ויחדיאל אנשים גבורי חיל אנשי שמות ראשים לבית אבותם: וימעלו באלהי אבותיהם ויזנו אחרי אלהי עמי הארץ אשר השמיד אלהים מפניהם: ויער אלהי ישראל את רוח פול מלך אשור ואת רוח תלגת פלנסר מלך אשור ויגלם לראובני ולגדי ולחצי שבט מנשה ויביאם לחלח וחבור והרא ונהר גוזן עד היום הזה:

Cap. vi.

בני לוי גרשון קהת ומררי: ובני קהת עמרם יצהר וחברון ועזיאל: ובני עמרם אהרן ומשה ומרים ובני אהרן נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר: אלעזר הוליד את פינחס פינחס הוליד את אבישוע: ואבישוע הוליד את בקי ובקי הוליד את עזי: ועזי הוליד את זרחיה וזרחיה הוליד את מריות: מריות הוליד

את אמריה ואמריה הוליד את
אחיטוב ואחיטוב הוליד את צדוק
וצדוק הוליד את אחימעץ
ואחימעץ הוליד את עזריה ועזריה
הוליד את יוחנן ויוחנן הוליד את
עזריה הוא אשר כהן בבית אשר
בנה שלמה בירושלם ויולד עזריה
את אמריה ואמריה הוליד את
אחיטוב ואחיטוב הוליד את צדוק
וצדוק הוליד את שלום ושלום
הוליד את חלקיה וחלקיה הוליד
את עזריה ועזריה הוליד את
שריה ושריה הוליד את יהוצדק
ויהוצדק הלך בהגלות יהוה את
יהודה וירושלם ביד נבכדנאצר
בני לוי גרשם קהת ומררי ואלה
שמות בני גרשום לבני ושמעי ובני
קהת עמרם ויצהר וחברון ועזיאל
בני מררי מחלי ומשי ואלה
משפחות הלוי לאבתיהם לגרשום
לבני בנו יחת בנו זמה בנו יואח
בנו עדו בנו זרח בנו יאתרי בנו
בני קהת עמינדב בנו קרח בנו
אסיר בנו אלקנה בנו ואביסף
בנו ואסיר בנו תחת בנו אוריאל
בנו עזיה בנו ושאול בנו ובני
אלקנה עמשי ואחימות אלקנה
בני אלקנה צופי בנו ונחת
בנו אליאב בנו ירחם בנו אלקנה
בנו ובני שמואל הבכר ושני
ואביה בני מררי מחלי לבני
בנו שמעי בנו עזה בנו שמעא
בנו חגיה בנו עשיה בנו ואלה
אשר העמיד דויד על ידי שיר
בית יהוה ממנוח הארון ויהיו
משרתים לפני משכן אהל מועד

גלה · שפחה · עמד שור · נוח היה · שרת פנה · שכן עד

amariã & amarias genuit achitob. achitob genuit sadoch: & sadoch genuit achimaas: achimaas genuit azariam: azarias genuit iohannan: iohannan genuit azariã. Ipse est qui sacerdotio functus est in domo quã edificauit salomõ in ierusalẽ: genuit ãt azarias amariã: & amarias genuit achitob. Achitob genuit sadoch: & sadoch genuit sellũ. Sellum genuit helchiã: & helchias genuit azariam. Azarias genuit zaraiã: & zaraias genuit iosedech. Porro iosedech egressus est quando transtulit dominus iudã & ierusalẽ p manus nabuchodonosor. Filii ergo leui: gerson caath & merari. Et hec noĩa filiorũ gersõ: lobni & semei: filii caath amrã & isaar & hebron & ozihel. Filii merari: mooli & musi. He autẽ cognatiões leui s̃m familias eorũ. Gerson lobni filius eius: iaath filius eius: zãma filius eius: ioaa fili9 ei9: addo filius ei9: sara filius ei9: iethrai fili9 eius. Filii caath: amĩadab filius ei9: chore filius eius: asir filius eius: helchana filius ei9: abiasaph filius eius. asir filius eius: caath filius ei9: vriel filius eius: ozias filius eius: saul filius ei9. Filii helchana: amasai & achimoth & helchana. Filii helchana: sophai filius eius: naath filius eius: heliab filius eius: hieroã filius eius: helchana filius eius. Filii samuel primogenitus vasseni & abia. Filii ãt merari mooli: lobni filius eius: semei filius eius: oza filius eius: samaa filius eius: aggia filius eius: asia filius ei9. Isti sunt quos cõstituit dauid super cantores domus dñi: ex quo collocata est arca: & ministrabant corã tabernaculo testimonii

achitob: & achitob genuit sadduc:
τὸν ἀχιτώβ, καὶ ἀχιτὼβ ἐγέννησε τὸν σαδδούκ,
& sadduc genuit achimaas: & achimaas
καὶ σαδδοὺκ ἐγέννησε τὸν ἀχιμαάς, καὶ ἀχιμαὰς
genuit azariam: azarias genuit ionan: &
ἐγέννησε τὸν ἀζαρίαν, ἀζαρίας ἐγέννησε τὸν ἰωνάν, καὶ
ionas genuit azariã: iste est azarias q̃ sacerdotio fũct9 ẽ i domo quã edificauit salomon ihe
ἰωνὰς ἐγέννησε τὸν ἀζαρίαν, αὐτός ἐστιν ἀζαρίας ὁ ἱερατεύσας ἐν τῷ οἴκῳ ᾧ ᾠκοδόμησε σολομὼν ἐν ἱε
rusalem. & genuit azarias amariã: &
ρουσαλήμ. καὶ ἐγέννησεν ἀζαρίας τὸν ἀμαρίαν, καὶ
amarias genuit achitob: & achitob genuit sadduc: & sadduc genuit sel
ἀμαρίας ἐγέννησε τὸν ἀχιτώβ, καὶ ἀχιτὼβ ἐγέννησε τὸν σαδδούκ, καὶ σαδδοὺκ ἐγέννησε τὸν σελ
lum: & sellum genuit chelciam: & chel
λούμ, καὶ σελλοὺμ ἐγέννησε τὸν χελκίαν, καὶ χελ
cias genuit azariã: & azarias genuit
κίας ἐγέννησε τὸν ἀζαρίαν, καὶ ἀζαρίας ἐγέννησε τὸν
sareaz: & sareas genuit iosedec: &
σαρέαν, καὶ σαρέας ἐγέννησε τὸν ἰωσεδέκ, καὶ
iosedec egressus ẽ qñ trãstulit dñs iudam
ἰωσεδὲκ ἐπορεύθη ἐν τῷ ἀποικίζειν κύριον τὸν ἰούδα
& hierusalem in manu nabuchodonosor ad
καὶ τὴν ἱερουσαλὴμ ἐν χειρὶ ναβουχοδονόσωρ εἰς
babylonem. filij leui: gerson caath & merari. &
βαβυλῶνα. υἱοὶ λευί, γερσὼν καὰθ καὶ μεραρί. καὶ
hec nomina filiorũ gerson: lobeni &
ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν υἱῶν γερσών, λοβενὶ καὶ
semei. & filij caath: amram & issaar chebron &
σεμεΐ. καὶ υἱοὶ καάθ, ἀμρὰμ καὶ ἰσαὰρ χεβρὼν καὶ
oziel. & filij merari: mooli et musi. he gñ
ὀζιήλ. καὶ υἱοὶ μεραρί, μοολὶ καὶ μουσί. αὗται αἱ
rationes leui secũdũ familias eorũ.
συγγένειαι τοῦ λευὶ κατὰ πατριὰς αὐτῶν. τῷ
gerson lobeni filius eius: iaath filius eius: zem
γερσὼν λοβενὶ υἱὸς αὐτοῦ, ἰαὰθ υἱὸς αὐτοῦ, ζεμ
ma fili9 eius: ioaa fili9 eius: addo filius eius: za
μὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἰωὰχ υἱὸς αὐτοῦ, ἀδδὼ υἱὸς αὐτοῦ, ζα
ra filius eius: iethri filius eius. filij caath: isaar fi
ρὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἰεθρὶ υἱὸς αὐτοῦ. υἱοὶ καάθ, ἰσαὰρ υἱ
lius ei9: aminadab filius eius: core filius eius:
ὸς αὐτοῦ, ἀμιναδὰβ υἱὸς αὐτοῦ, κορὲ υἱὸς αὐτοῦ,
aser filius eius: elcana filius eius: abiasaph
ἀσὴρ υἱὸς αὐτοῦ, ἐλκανὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἀβιασὰφ
filius eius: aser filius eius: thaath fili9 eius:
υἱὸς αὐτοῦ, ἀσὲρ υἱὸς αὐτοῦ, θαὰθ υἱὸς αὐτοῦ,
vriel filius ei9: hozias fili9 ei9: saul fili9 eius. et filij
οὐριὴλ υἱὸς αὐτοῦ, ὀζίας υἱὸς αὐτοῦ, σαοὺλ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ
elcana: amasa et achimoth elcana. elcana fi
ἐλκανά, ἀμασαὶ καὶ ἀχιμώθ ἐλκανά. ἐλκανὰ υἱ
lius eius: sophi filius eius: naath filius eius:
ὸς αὐτοῦ, σοφὶ υἱὸς αὐτοῦ, ναὰθ υἱὸς αὐτοῦ,
eliab filius eius: hieroã filius eius: elcana fili9
ἐλιὰβ υἱὸς αὐτοῦ, ἱεροὰμ υἱὸς αὐτοῦ, ἐλκανὰ υἱὸς
eius: samuel filius eius. et filij samuel: pri
αὐτοῦ, σαμουὴλ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ σαμουήλ, ὁ πρω
mogenit9 eius ioel: et secundus abia. filij me
τότοκος αὐτοῦ ἰωήλ, καὶ ὁ δεύτερος ἀβιά. υἱοὶ με
rari: mooli: lobeni filius eius: semei filius eius:
ραρί, μοολί, λοβενὶ υἱὸς αὐτοῦ, σεμεῒ υἱὸς αὐτοῦ,
ozias filius eius: samaa filius eius: agia filius
ὀζίας υἱὸς αὐτοῦ, σαμαὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἀγία υἱὸς
eius: asaia filius eius. et hi quos cõsti
αὐτοῦ, ἀσαία υἱὸς αὐτοῦ. καὶ οὗτοι οὓς κατέστη
tuit dauid in man9 cantãtiũ dom9 dñi: ex
σεν δαυὶδ ἐπὶ χεῖρας ᾀδόντων οἴκου κυρίου, ἐξ
quo quieuit arca: et erãt ministrã
οὗ κατέπαυσεν ἡ κιβωτός, καὶ ἦσαν λειτουργοῦν
tes corã tegumẽto tabernaculi testimonii
τες ἀπέναντι τῆς σκέπης τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου

B

C

in cantu: donec edificaret salomon do
ἐν ᾠδῇ, ἕως τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν σολομῶντα τὸν οἶ
mũ dñi in hierusalem. & stabãt iuxta ordinẽ
κον κυρίου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἔστησαν κατὰ τὴν κρίσιν
suum in ministerijs suis. & isti q̃ assiste
αὐτῶν ἐπὶ τὰς λειτουργίας αὐτῶν. καὶ οὗτοι οἱ ἑστῶ
bant & filij eorũ: a filijs caath: hemã can
τες καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, ἀπὸ τῶν υἱῶν καάθ, αἱμὰν ὁ ψαλ
tor fili9 ioel filij samuel filij elcana filij hie
μῳδὸς υἱὸς ἰωὴλ υἱοῦ σαμουὴλ υἱοῦ ἐλκανὰ υἱοῦ ἰε
ram: filij eliel filij thou filij suph filij elcana: filij
ράμ, υἱοῦ ἐλιὴλ υἱοῦ θοοῦ υἱοῦ σοὺφ υἱοῦ ἐλκανά, υἱοῦ
maath filij amasai: filij elcana filij ioel filij azaria
μαὰθ υἱοῦ ἀμασαΐ, υἱοῦ ἐλκανὰ υἱοῦ ἰωὴλ υἱοῦ ἀζαρία
filij saphania: filij thaath filij aser filij abiasaph filij
υἱοῦ σαφανία, υἱοῦ θαὰθ υἱοῦ ἀσὲρ υἱοῦ ἀβιασὰφ υἱοῦ
core: filij issaar filij caath filij leui filij israel.
κορέ, υἱοῦ ἰσαὰρ υἱοῦ καὰθ υἱοῦ λευὶ υἱοῦ ἰσραήλ.
& frater eius asaph: q̃ stabat a dextris eius.
καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἀσάφ, ὁ ἑστὼς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ.
asaph fili9 barachia filij samaa filij michael filij
ἀσὰφ υἱὸς βαραχία υἱοῦ σαμαὰ υἱοῦ μιχαὴλ υἱοῦ
basia filij melchia: filij ethani filij zare filij adia:
βασία υἱοῦ μελχία, υἱοῦ ἠθανὶ υἱοῦ ζαραῒ υἱοῦ ἀδία,
filij ethan filij zemma filij semei filij iaath filij gerson
υἱοῦ ἐθὰν υἱοῦ ζεμμὰ υἱοῦ σεμεῒ υἱοῦ ἰαὰθ υἱοῦ γερσὼν
filij leui. & filij merari fratres eorũ ad
υἱοῦ λευί. καὶ υἱοὶ μεραρὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἐπὶ τὰ
sinistrã: ethan fili9 cusi filij abdi filij maloch fi
ἀριστερά, αἰθὰν υἱὸς κουσεῒ υἱοῦ ἀβδὶ υἱοῦ μαλὼχ υἱ
lij asabia: filij amasia filij chelcia filij amasi fi
οῦ ἀσαβία, υἱοῦ ἀμασία υἱοῦ χελκία υἱοῦ ἀμασεῒ υἱ
lij bani filij semmer: filij mooli filij muse filij
οῦ βανὶ υἱοῦ σεμμήρ, υἱοῦ μοολὶ υἱοῦ μουσῆ υἱοῦ
merari filij leui. & fratres eorũ dati
μεραρὶ υἱοῦ λευί. καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν δεδομένοι
leuite in cunctũ ministeriũ tabernaculi domus
οἱ λευῖται εἰς πᾶσαν δουλείαν τῆς σκηνῆς οἴκου τοῦ
dei. & aaron & filij eius adolentes icẽsũ sup
θεοῦ. καὶ ἀαρὼν καὶ υἱοὶ αὐτοῦ θυμιῶντες ἐπὶ τὸ
altare holocaustorũ: & sup al
θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων, καὶ ἐπὶ τὸ θυ
tare thymiamatis in omnia opa
σιαστήριον τοῦ θυμιάματος εἰς πάντα τὰ ἔργα τοῦ
sancti sctõrũ. & vt placarẽtur pro israel
ἁγίου τῶν ἁγίων. καὶ τὸ ἐξιλάσκεσθαι περὶ ἰσραὴλ
iuxta omnia que preceperat moyses seruus
κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο μωυσῆς ὁ δοῦλος τοῦ
dei. & hi filij aarõ: eleazar filius eius: phi
θεοῦ. καὶ οὗτοι οἱ υἱοὶ ἀρών, ἐλεάζαρ υἱὸς αὐτοῦ, φι
nees filius eius: abiasu filius eius: bocci fili9
νεὲς υἱὸς αὐτοῦ, ἀβιασοὺ υἱὸς αὐτοῦ, βοκκὶ υἱὸς
eius: ozi filius eius: zarea filius eius: mari
αὐτοῦ, ὀζὶ υἱὸς αὐτοῦ, ζαρέα υἱὸς αὐτοῦ. μαρι
oth filius eius: amaria filius eius: achitob fili9
ὼθ υἱὸς αὐτοῦ, ἀμαρία υἱὸς αὐτοῦ, ἀχιτὼβ υἱὸς
eius: saduc filius eius: achimaas filius eius.
αὐτοῦ, σαδδοὺκ υἱὸς αὐτοῦ, ἀχιμαὰς υἱὸς αὐτοῦ.
& hec habitacula eorũ in suburbanis
καὶ αὗται αἱ κατοικίαι αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν
eorũ & in termis eorũ: filijs aaron
αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῶν, τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τῇ
cognatiõi caathitarũ: qm̃ eis fuerũt sor
συγγενείᾳ τοῦ καάθ, ὅτι αὐτοῖς ἐγένοντο οἱ κλῆ
tes: & dederũt eis chebron in t̃ra iuda:
ροι, καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὴν χεβρὼν ἐν γῇ ἰούδα,
& suburbana eius p circuitũ eius.
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς κύκλῳ αὐτῆς.

D

canentes donec edificaret salomon domum dñi in ierusalẽ. Stabãt aũt iuxta ordinem suũ in ministerio. Hi vero sunt qui assistebãt cũ filiis suis de filiis caath: hemã cantor filius iohel: filii samuel: filii helcana: filii ieroã: filii helihel: filii thou: filii suph: filii helchana: filii maath: filii amasai: filii helchana: filii iohel: filii azarie: filii sophonie: filii thaath: filii asir: filii abisaph: filii chore: filii isaar: filii caath: filii leui: filii israel: & frater eius asaph: q stabat a dextris ei9: asaph filius barachie: filii samaa: filii michael: filii basaie: filii melchie: filii athanai: filii zara: filii adaia: filii ethan: filii zãma: filii semei: filii iet: filii gersõ: filii leui. Filii autem merari fratres eorum ad sinistram ethã filii chusi: filii abdi: filii maloch: filii asabie: filii amasie: filii helchie: filii amasai: filii bõni: filii somer: filii mooli: filii musi: filii merari: filii leui. Frẽs quoq3 eorũ leuite q ordinati sũt in cũctũ ministeriũ tabernaculi domus dei. Aaron vero & filii eius adolebãt icẽsũ sup altare holocausti: & sup altare thymiamatis in oẽ opus scti sanctorum & vt precarẽtur pro isrl iuxta oĩa que pceperat moyses seruus dei. Hi sũt ãt filii aarõ. Eleazar filius eius: finees filius eius: abisue fili9 eius: bocci filius eius: ozi filius eius: zaraia filius eius: meraioth filius eius: amaria filius ei9: achitob fili9 eius: sadoch filius eius: achimaas filius eius. Et hec hĩtacula eorũ p vicos atq3 cõfinia filiorũ.s. aaron iuxta cognationes caathitarũ. Ipsis enĩ sorte contigerant. Dederunt igitur eis hebrõ i terra iuda & suburbana eius per circuitum:

בשיר עד בנות שלמה את בית
יהוה בירושלם ויעמדו כמשפטם
על עבודתם ואלה העמדים ובניהם
מבני הקהתי הימן המשורר בן
יואל בן שמואל בן אלקנה בן
ירחם בן אליאל בן תוח בן צוף בן
אלקנה בן מחת בן עמשי בן
אלקנה בן יואל בן עזריה בן
צפניה בן תחת בן אסיר בן
אביסף בן קרח בן יצהר בן קהת
בן לוי בן ישראל ואחיו אסף
העמד על ימינו אסף בן ברכיהו
בן שמעא בן מיכאל בן בעשיה
בן מלכיה בן אתני בן זרח בן
עדיה בן איתן בן זמה בן שמעי בן
יחת בן גרשם בן לוי ובני מררי
אחיהם על השמאול איתן
בן קישי בן עבדי בן מלוך בן
חשביה בן אמציה בן חלקיה בן
אמצי בן בני בן שמר בן מחלי
בן מושי בן מררי בן לוי ואחיהם
הלוים נתונים לכל עבדת משכן
בית האלהים ואהרן ובניו
מקטירים על מזבח העלה ועל
מזבח הקטרת לכל מלאכת קדש
הקדשים ולכפר על ישראל ככל
אשר צוה משה עבד האלהים
ואלה בני אהרן אלעזר בנו פינחס
בנו אבישוע בנו בקי בנו עזי
בנו זרחיה בנו מריות בנו
אמריה בנו אחיטוב בנו צדוק בנו
אחימעץ בנו ואלה מושבותם
לטירותם בגבולם לבני אהרן
למשפחת הקהתי כי להם היה
הגורל ויתנו להם את חברון בארץ
יהודה ואת מגרשיה סביבתיה

בנה · עמד שפט · שור · ימן · שמל · נתן · קטר זבח · לאר · ישב · גבל · שפחה · גרל נתן · גרש סבב

וְאֶת־שְׂדֵה הָעִיר וְאֶת־חֲצֵרֶיהָ נָתְנוּ
לְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה׃ וְלִבְנֵי אַהֲרֹן נָתְנוּ
אֶת־עָרֵי הַמִּקְלָט אֶת־חֶבְרוֹן וְאֶת
לִבְנָה וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־יַתִּר וְאֶת
אֶשְׁתְּמֹעַ וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃ וְאֶת־חִילֵן
וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־דְּבִיר וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ׃ וְאֶת־עָשָׁן וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ
וְאֶת־בֵּית שֶׁמֶשׁ וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃
וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן אֶת־גֶּבַע וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ
וְאֶת־עָלֶמֶת וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת
עֲנָתוֹת וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ כָּל־עָרֵיהֶם
שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עִיר בְּמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם׃
וְלִבְנֵי קְהָת הַנּוֹתָרִים מִמִּשְׁפַּחַת
הַמַּטֶּה מִמַּחֲצִית מַטֵּה חֲצִי מְנַשֶּׁה
בַּגּוֹרָל עָרִים עָשֶׂר׃ וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹם
לְמִשְׁפְּחוֹתָם מִמַּטֵּה יִשָּׂשכָר
וּמִמַּטֵּה אָשֵׁר וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי
וּמִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה בַּבָּשָׁן עָרִים שְׁלֹשׁ
עֶשְׂרֵה׃ לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפְּחוֹתָם
מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וּמִמַּטֵּה גָד וּמִמַּטֵּה
זְבוּלֻן בַּגּוֹרָל עָרִים שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה׃
וַיִּתְּנוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם אֶת
הֶעָרִים וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶם׃ וַיִּתְּנוּ
בַגּוֹרָל מִמַּטֵּה בְנֵי יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה
בְנֵי שִׁמְעוֹן וּמִמַּטֵּה בְּנֵי בִנְיָמִן
אֵת הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יִקְרְאוּ
אֶתְהֶם בְּשֵׁמוֹת׃ וּמִמִּשְׁפְּחוֹת בְּנֵי
קְהָת וַיְהִי עָרֵי גְבוּלָם מִמַּטֵּה
אֶפְרָיִם׃ וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־עָרֵי
הַמִּקְלָט אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ
בְּהַר אֶפְרָיִם וְאֶת־גֶּזֶר וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ׃ וְאֶת־יָקְמְעָם וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־בֵּית חוֹרוֹן וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ׃ וְאֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ
וְאֶת־גַּת־רִמּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃
וּמִמַּחֲצִית מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־עָנֵר

עיר קלט · יתר · חצה נטה · גרש · גרל · קרא · שפחה · היה עיר · נתן · קלט

agros aũt citatis & villas caleph filio iephone. Porro filiis aarõ dederũt ciuitates ad cõfugiẽdum hebron & lobna & suburbana eius. Iether quoq; & estemo cũ suburbanis suis: sed & helon & dabir cum suburbanis suis: asan quoq; & bethsemes & suburbana earũ. De tribu aũt beniamin gabee & suburbana eius & almath cũ suburbanis suis anathoth quoq; cũ suburbanis suis. Omnes ciuitates tredecĩ cũ suburbanis suis: per cognatiões suas. Filiis aũt caath residuis de cognatiõe sua dederunt ex dimidia tribu manasse in possessionem vrbes decẽ. Porro filiis gerson per cognationes suas de tribu isachar & de tribu aser & de tribu neptalim & de tribu manasse in basan vrbes tredecim. Filiis autem merari per cognationes suas de tribu rubẽ & de tribu gad & de tribu zabulon: dederũt sorte ciuitates duodecim. Dederũt quoq; filii israel leuitis ciuitates & suburbana earũ. Dederuntq; per sortẽ ex tribu filiorũ iuda & ex tribu filiorũ symeõ & ex tribu filiorũ beniamin vrbes has quas vocauerunt noĩbus suis: & his qui erant ex cognatiõe filiorũ caath. Fueruntq; ciuitates in terminis eorum de tribu ephraim. Dederunt ergo eis vrbes ad cõfugiẽdũ sychẽ cũ suburbanis suis in monte ephraim & gazer cum suburbanis suis: iecmaam quoq; cum suburbanis suis & bethorõ similiter: necnõ & helon cum suburbanis suis: & gethremon in eũdẽ modũ. Porro ex dimidia tribũ manasse aner

at agros ciuitatis & suburbana eius dede
δὲ ἀγροὺς τῆς πόλεως καὶ τὰς ἐπαύλεις αὐτῆς ἔδω
runt chaleb filio iephone. & filiis aaron
καν τῷ χαλὲβ υἱῷ ἰεφονή. καὶ τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν
dederũt ciuitates fugitiuorũ: che
ἔδωκαν τὰς πόλεις τῶν φυγαδευτηρίων, τὴν χε
bron & lobna & suburbana eius: &
βρὼν καὶ τὴν λοβνὰ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ
iether & stemo & suburbana eius: &
ἰαθὴρ καὶ σημὼ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν
chelon & suburbana eius: & dabir &
χελὼν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν δαβεὶρ καὶ
suburbana eius: & asan & subur
τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἀσὰν καὶ τὰ περι
bana eius: & bethsames & suburbana
πόλια αὐτῆς, καὶ τὴν βεθσαμὴς καὶ τὰ περιπόλια
eius. & a tribu beniamin: gabee &
αὐτῆς. καὶ ἀπὸ τῆς φυλῆς βενιαμὶν, τὴν γαβεὲ καὶ
suburbana eius: & alamoth &
τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἀλαμὼθ καὶ τὰ
suburbana. eius: & enathoth & suburba
περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἐναθὼθ καὶ τὰ περιπό
bana eius: omnes ciuitates eorũ tredecim
λια αὐτῆς, πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῶν δέκα καὶ τρεῖς
ciuitates in cognationib⁹ suis. & filiis
πόλεις ἐν ταῖς συγγενείαις αὐτῶν. καὶ τοῖς υἱοῖς
caath residuis de cognatione
καὰθ τοῖς καταλελειμμένοις ἀπὸ τῆς συγγενείας
tribus ex dimidia tribu manasse
τῆς φυλῆς ἀπὸ τοῦ ἡμίσους τῆς φυλῆς μανασσῆ
in possessionẽ ciuitates decẽ. & filiis gerson per
ἐν κλήρῳ πόλεις δέκα. καὶ τοῖς υἱοῖς γερσὼν κατὰ
cognationes suas: de tribu issachar & de
συγγενείας αὐτῶν, ἀπὸ φυλῆς ἰσάχαρ καὶ ἀπὸ
tribu aser & de tribu nephthalim & de tri
φυλῆς ἀσὴρ καὶ ἀπὸ φυλῆς νεφθαλεὶμ καὶ ἀπὸ φυ
bu manasse in basan ciuitates tredecim.
λῆς μανασσῆ ἐν τῇ βασὰν πόλεις δέκα καὶ τρεῖς.
filiis merari per cognationes suas de tri
τοῖς υἱοῖς μεραρὶ κατὰ συγγενείας αὐτῶν ἀπὸ φυ
bu ruben & de tribu gad & de tribu za
λῆς ῥουβὴν καὶ ἀπὸ φυλῆς γὰδ καὶ ἀπὸ φυλῆς ζα
bulon in sorte ciuitates duodecim. & dede
βουλὼν ἐν κλήρῳ πόλεις δέκα καὶ δύο. καὶ ἔδω
runt filii israel leuitis ciuitates &
καν υἱοὶ ἰσραὴλ τοῖς λευίταις τὰς πόλεις καὶ τὰ
suburbana earũ. & dederũt eas in sorte de
περιπόλια αὐτῶν. καὶ ἔδωκαν αὐτὰς ἐν κλήρῳ ἀπὸ
tribu filiorũ iuda: & de tribu filiorũ symeon
φυλῆς υἱῶν ἰούδα, καὶ ἀπὸ φυλῆς υἱῶν συμεὼν
& de tribu filiorũ beniamin: ciuitates has
καὶ ἀπὸ φυλῆς υἱῶν βενιαμὶν, τὰς πόλεις ταύ
quas vocant eas in nominib⁹. & his q̃ de
τας ἃς καλοῦσιν αὐτὰς ἐν ὀνόμασιν. καὶ τοῖς ἀπὸ
pplis filiorũ caath fuerũt ciuitates terminorũ suo
τῶν δήμων υἱῶν καὰθ ἐγένοντο πόλεις ὁρίων αὐ
rum de tribu ephraim. & dederũt eis
τῶν ἀπὸ φυλῆς ἐφραίμ. καὶ ἔδωκαν αὐτοῖς τὰς
ciuitates confugii: sichem &
πόλεις τοῦ φυγαδευτηρίου, τὴν σιχὲμ καὶ τὰ
suburbana eius in mõte ephraim: & gazer
περιπόλια αὐτῆς ἐν ὄρει ἐφραίμ, καὶ τὴν γαζὲρ
& suburbana eius: & iecman &
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰεκμὰν καὶ τὰ
suburbana eius: & bethoron & subur
περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν βεθωρὼν καὶ τὰ περιπό
bana eius: & elon & suburbana eius. &
λια αὐτῆς, καὶ τὴν ἐλὼν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ
gethremmõ & suburbana eius. & ex
τὴν γεθρεμμὼν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ ἀπὸ τοῦ
dimidia tribu manasse aner
ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ τὴν ἀνὴρ

& suburbana eius: & ieblam &
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰεβλαὰμ καὶ τὰ
suburbana eius: cognationi filiorũ caath
περιπόλια αὐτῆς, τῇ συγγενείᾳ τῶν υἱῶν καὰθ
reliquis. filiis gerson de
τοῖς καταλελειμμένοις. τοῖς υἱοῖς γερσὼν ἀπὸ
cognatione dimidie tribus manasse: gau
συγγενείας τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ, τὴν γαυ
lon in basan & suburbana eius: &
λὼν ἐν βασὰν καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν
astaroth & suburbana eius. & de tri
ἀσαρὼθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ ἀπὸ φυ
bu issachar cedes & suburbana e
λῆς ἰσάχαρ τὴν κεδὲς καὶ τὰ περιπόλια αὐ
ius: & deberoth & suburbana eius:
τῆς, καὶ τὴν δεβραὼθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς,
& ramoth & suburbana eius: & enam
καὶ τὴν ῥαμὼθ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἐνὰμ
& suburbana eius. & de tribu aser
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ ἀπὸ φυλῆς ἀσὴρ τὴν
masal & suburbana eius: & abdon &
μασὰλ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἀβδὼν καὶ
suburbana eius: & huccoc & suburbana
τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν οὐκκὰκ καὶ τὰ περιπόλια
eius: & roob & suburbana eius.
αὐτῆς, καὶ τὴν ῥοὸβ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς. καὶ
de tribu nephthalim cedes in galilea
ἀπὸ φυλῆς νεφθαλεὶμ τὴν κάδης ἐν τῇ γαλιλαίᾳ
& suburbana eius: & chamon &
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν χαμὼν καὶ τὰ
suburbana eius: & cariathaim & su
περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν καριαθαὶμ καὶ τὰ πε
burbana eius. & filiis merari re
ριπόλια αὐτῆς. καὶ τοῖς υἱοῖς μεραρεὶ τοῖς κα
siduis de tribu zabulon remmon
ταλελειμμένοις ἀπὸ φυλῆς ζαβουλὼν τὴν ῥεμμὼν
& suburbana eius: & thabor &
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν θαβὼρ καὶ
suburbana eius. & trãs ior
τὰ ἀφορίσματα αὐτῆς. καὶ τοῦ πέραν τοῦ ἰορ
danem hiericho cõtra orietẽ iordani de
δάνου ἱεριχὼ κατὰ ἀνατολὰς τοῦ ἰορδάνου ἀπὸ
tribu ruben: bosor in solitudine &
φυλῆς τοῦ ῥουβὴν, τὴν βοσὼρ ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ
suburbana eius: & iessa & subur
τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰεσσὰ καὶ τὰ περι
bana eius: & cademoth & suburba
πόλια αὐτῆς, καὶ τὴν καδημὼθ καὶ τὰ περιπό
na eius: & miphaath & suburbana
λια αὐτῆς, καὶ τὴν μιφαὰθ καὶ τὰ περιπόλια
eius. & de tribu gad ramath in gala
αὐτῆς. καὶ ἀπὸ φυλῆς γὰδ τὴν ῥαμὼθ ἐν γαλα
ad & suburbana eius: & manaim
ὰδ καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν μαναῒν
& suburbana eius: & essebon &
καὶ τὰ περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἐσσεβὼν καὶ τὰ
suburbana eius: & iazer & subur
περιπόλια αὐτῆς, καὶ τὴν ἰαζὲρ καὶ τὰ περι
bana eius.
πόλια αὐτῆς.

Ca. 7.

Et filiis issachar thala & phua iasub
Καὶ τοῖς υἱοῖς ἰσάχαρ θαλὰ καὶ φουὰ ἰασοὺβ
& sombran quattuor. & filii tholam: ozi &
καὶ σομβρὰν τέσσαρες. καὶ υἱοὶ θωλὰμ, ὀζὶ καὶ
raphea & iaruel & iami & iabsan & sa
ῥαφὲα καὶ ἰαρουὴλ καὶ ἰαμὶ καὶ ἰαβσὰν καὶ σα
muel: pricipes per domũ cognationũ suarũ. tha
μουὴλ, ἄρχοντες κατ᾽ οἴκους πατριῶν αὐτῶν. τῷ θα
la potentes fortitudine per familias eorũ: numer⁹
λὰ δυνατοὶ ἰσχύϊ κατὰ γενέσεις αὐτῶν, ὁ ἀριθμὸς
eorũ in diebus dauid
αὐτῶν ἐν ἡμέραις δαυίδ

& suburbana eius: baalam & suburbana ei⁹. His videlicet qui de cognatione filiorum caath reliq erant. Filiis aũt gersõ de cognatione dimidie tribus manasse gaulõ in basan & suburbana eius & astaroth cum suburbanis suis. De tribu isachar cedes cum suburbanis suis & dabereth cũ suburbanis suis: ramoth quoq; & suburbana eius & anem cum suburbãis suis. De tribu vero aser masal cum suburbanis suis: & abdon similiter: [illegible] quoq; & suburbana eius: roob cũ suburbanis suis. Porro de tribu neptalim cedes in galilea & suburbana eius: amon cum suburbanis suis: & cariathaim & suburbana eius. Filiis autem merari residuis de tribu zabulon remmono & suburbana eius: & thabor cum suburbanis suis. Trans iordanẽ quoq; ex aduerso hiericho cõtra orientẽ iordanis de tribu rubens bosor in solitudine cum suburbanis suis & iassa cum suburbanis suis: cademot quoq; & suburbana eius & miphaat cum suburbanis suis. Necnon de tribu gad: ramoth in galaad & suburbana eius & manaim cũ suburbanis suis: sed & esebon cum suburbanis suis: & iezer cum suburbanis suis. 7.

Porro filii isachar: thola & phua iasub & samrõ quattuor. Filii thola: ozi et raphaia et hierihel & iemai et iepsẽ et samuel principes per domus cognationũ suarũ. De stirpe thola viri fortissimi numerati sunt in diebus dauid:

וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־בִּלְעָם
וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ לְמִשְׁפַּחַת לִבְנֵי
קְהָת הַנּוֹתָרִים׃ לִבְנֵי גֵּרְשׁוֹם
מִמִּשְׁפַּחַת חֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת
גּוֹלָן בַּבָּשָׁן וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת
עַשְׁתָּרוֹת וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃ וּמִמַּטֵּה
יִשָּׂשכָר אֶת־קֶדֶשׁ וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ
אֶת־דָּבְרַת וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃ וְאֶת
רָאמוֹת וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת
עָנֵם וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃ וּמִמַּטֵּה
אָשֵׁר אֶת־מָשָׁל וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ
וְאֶת־עַבְדּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃
וְאֶת־חוּקֹק וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת
רְחֹב וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃ וּמִמַּטֵּה
נַפְתָּלִי אֶת־קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־חַמּוֹן וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ
וְאֶת־קִרְיָתַיִם וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃
לִבְנֵי מְרָרִי הַנּוֹתָרִים מִמַּטֵּה
זְבוּלֻן אֶת־רִמּוֹנוֹ וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ
אֶת־תָּבוֹר וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃ וּמֵעֵבֶר
לְיַרְדֵּן יְרֵחוֹ לְמִזְרַח הַיַּרְדֵּן מִמַּטֵּה
רְאוּבֵן אֶת־בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־יַהְצָה וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ׃ וְאֶת־קְדֵמוֹת וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־מֵיפַעַת וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ׃ וּמִמַּטֵּה־גָד אֶת־רָאמוֹת
בַּגִּלְעָד וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־מַחֲנַיִם
וְאֶת־מִגְרָשֶׁיהָ׃ וְאֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ וְאֶת־יַעְזֵיר וְאֶת
מִגְרָשֶׁיהָ׃

Cap. vij.

וְלִבְנֵי
יִשָּׂשכָר תּוֹלָע וּפוּאָה יָשׁוּב
וְשִׁמְרוֹן אַרְבָּעָה׃ וּבְנֵי תוֹלָע
עֻזִּי וּרְפָיָה וִירִיאֵל וְיַחְמַי
וְיִבְשָׂם וּשְׁמוּאֵל רָאשִׁים לְבֵית
אֲבוֹתָם לְתוֹלָע גִּבּוֹרֵי חַיִל
לְתֹלְדוֹתָם מִסְפָּרָם בִּימֵי דָוִיד

יתר · חצה · גרש · נטה · זרח · דבר · רבע · גבר ילד · ספר יום

עשרים ושנים אלף ושש מאות׃ שנה מאה
ובני עזי יזרחיה ובני יזרחיה מיכאל
ועבדיה ויואל ישיה חמשה ראשים
כלם׃ ועליהם לתולדותם לבית
אבותם גדודי צבא מלחמה שלשים גדד לחם
וששה אלף כי הרבו נשים ובנים׃ רבה נשה
ואחיהם לכל משפחות יששכר שפחה
גבורי חילים שמונים ושבעה גבר שכן
אלף התיחשם לכל׃ בנימן בלע יחש
ובכר וידיעאל שלשה׃ ובני בלע
אצבון ועזי ועזיאל וירימות ועירי
חמשה ראשי בית אבות גבורי
חילים והתיחשם עשרים ושנים
אלף ושלשים וארבעה׃ ובני בכר בכר
זמירה ויועש ואליעזר ואליועיני
ועמרי וירמות ואביה וענתות
ועלמת כל אלה בני בכר׃
והתיחשם לתלדותם ראשי בית
אבותם גבורי חיל עשרים אלף
ומאתים׃ ובני ידיעאל בלהן ובני מאה
בלהן יעיש ובנימן ואהוד וכנענה
וזיתן ותרשיש ואחישחר׃ כל
אלה בני ידיעאל לראשי האבות
גבורי חילים שבעה עשר אלף
ומאתים יצאי צבא למלחמה׃ לחם
ושפם וחפם בני עיר חשם בני
אחר׃ בני נפתלי יחציאל וגוני
ויצר ושלום בני בלהה׃ בני מנשה
אשריאל אשר ילדה פילגשו
הארמיה ילדה את מכיר אבי
גלעד׃ ומכיר לקח אשה לחפים איש
ולשפים ושם אחתו מעכה ושם אח
השני צלפחד ותהינה לצלפחד שנה היה
בנות׃ ותלד מעכה אשת מכיר בן ילד איש
ותקרא שמו פרש ושם אחיו קרא
שרש ובניו אולם ורקם׃ ובני

viginti duo milia sexcenti. Filii ozi: israhia ð quo nati sunt michael & obadia & iohel & iesia quinq; oẽs principes cũ eis p familias & populos suos accincti ad preliũ viri fortissimi: triginta sex milia. Multas enĩ habuerũt vxores & filios. Frẽs quoq; eorũ p oẽm cognationem issachar robustissimi ad pugnãdũ octoginta septẽ milia numerati sunt. Filii beniamin: bale & bochor & iadihel tres. Filii bale: esbõ & ozi & ozihel & hierimoth & vrai quinq; pricipes familiarũ & ad pugnãdũ robustissimi ... eorum viginti duo milia & triginta quattuor. Porro filii bochor zãmira & ioas & eliezer & elioenai & amri & hierimoth & abia & anathuth & almathan. Omnes hi filii bochor. Nũerati sunt ãt p familias suas principes cognationũ suarum ad bella fortissimi viginti milia & ducẽti. Porro filii iadihel: balan: filii ãt balan iehus & beniamin & ahoth & chanana & iothã & tharsis & haisaar. Omnes hi filii iadiel pricipes cognationũ suarũ viri fortissimi decem & septem milia & ducenti ad preliũ pcedentes: sephã quoq; & haphan filii hir & asim filii aher: filii aũt neptalim: iasihel & guni & aser & sellũ filii bala. Porro filius manasse esrihel: cõcubinaq; ei⁹ syra peperit machir patrem galaad. Machir aũt accepit vxorem filiis suis happhi & sephã & habuit sororẽ noĩe maacha. Nomẽ ãt scḋi salphaath. Nateq; sunt salphaath filie et pepit maacha vxor machir filiũ: vocauitq; nomen eius phares. Porro nomen fratris eius sares et filii eius vlã et rehẽ: fili⁹ ãt

viginti ꝛ duo milia ꝛ sexcenti. ꝛ filij ozi:
εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι. καὶ υἱοὶ ὀζί,
hiezeria. ꝛ filij hiezeria: michael ꝛ abdia ꝛ io
ἰεζερία. καὶ υἱοὶ ἰεζερία, μιχαὴλ καὶ ἀβδία καὶ ἰω
el ꝛ iosia: quinq; principes oẽs hi. ꝛ
ὴλ καὶ ἰωσία, πέντε ἄρχοντες πάντες αὐτοί. καὶ
qui sup eos per familias suas per domũ cognatio
οἱ ἐπ' αὐτοὺς κατὰ γενέσεις αὐτῶν κατ' οἶκον πατρι
num suaꝝ accincti fortes ad pugnãdũ in bel
ῶν αὐτῶν μονόζωνοι ἰσχυροὶ παρατάξασθαι εἰς πόλε
lo triginta ꝛ sex milia: qm̃ multas habueſt vxo
μον τριάκοντα καὶ ἓξ χιλιάδες, ὅτι ἐπλήθυναν γυ
res ꝛ filios. ꝛ fratres eoꝝ in om
ναῖκας καὶ υἱούς. καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν εἰς πά
nes cognationes issachar potentes fortitudine: octo
σας συγγενείας ἰσσάχαρ δυνατοὶ δυνάμει, ὀγδοή
ginta ꝛ septẽ milia genealogia eoꝝ om
κοντα καὶ ἑπτὰ χιλιάδες ἡ γενεαλογία αὐτῶν πάν
niũ. filij ãt beniamin: balae ꝛ bochor ꝛ idiel
των. υἱοὶ δὲ βενιαμίν, βαλαὲ καὶ βοχὼρ καὶ ἰδιὴλ
tres. ꝛ filij balae: asebon ꝛ ozi ꝛ ozi
τρεῖς. καὶ υἱοὶ βαλαέ, ἀσεβὼν καὶ ὀζὶ καὶ ὀζι
el ꝛ hieremuth ꝛ ... quinq; principes domoꝝ
ὴλ καὶ ἰερ...ὼθ καὶ οὐρί, πέντε ἄρχοντες οἴκων
familiarũ suarũ fortes potẽtia. ꝛ genealogia
πατριῶν αὐτῶν ἰσχυροὶ δυνάμει, καὶ ἡ γενεαλογία
eoꝝ viginti duo milia ꝛ triginta ꝛ quat
αὐτῶν εἰκοσιδύο χιλιάδες καὶ τριάκοντα καὶ τέσ
tuor. ꝛ filij bochor: zamaria ꝛ ioas ꝛ eliezer
σαρες. καὶ υἱοὶ βοχώρ, ζαμαρία καὶ ἰωὰς καὶ ἐλιέζερ
ꝛ elione ꝛ amari ꝛ iermoth: ꝛ abia ꝛ ana
καὶ ἐλιωνὲ καὶ ἀμαρὶ καὶ ἰερμώθ, καὶ ἀβιὰ καὶ ἀνα
thoth ꝛ alamoth omnes hi filij bochor: ꝛ
θὼθ καὶ ἀλαμώθ πάντες οὗτοι υἱοὶ βοχώρ, καὶ ἡ
genealogia eoꝝ per familias suas principes
γενεαλογία αὐτῶν κατὰ γενέσεις αὐτῶν ἄρχοντες
domoꝝ cognationũ suaꝝ potẽtes fortitudĩe: vigĩti milia ꝛ
οἴκων πατριῶν αὐτῶν δυνατοὶ ἰσχύϊ, εἴκοσι χιλιάδες καὶ
ducenti. ꝛ filij iediel: balaan. ꝛ filij balaan:
διακόσιοι. καὶ υἱοὶ ἰεδιήλ, βαλαάν. καὶ υἱοὶ βαλαάν,
iesus ꝛ beniamin ꝛ aoth ꝛ chanaa ꝛ zethan ꝛ
ἰησοῦς καὶ βενιαμὶν καὶ ἀὼθ καὶ χαναὰ καὶ ζηθὰν καὶ
tharsis ꝛ asatir: omnes hi filij iediel prin
θαρσεὶς καὶ ἀσατείρ, πάντες οὗτοι υἱοὶ ἰεδιὴλ ἄρ
cipes cognationũ potẽtes fortitudĩe: decẽ ꝛ septẽ
χοντες τῶν πατριῶν δυνατοὶ ἰσχύϊ, δεκαεπτὰ
milia ꝛ ducenti procedẽtes fortitudine ad
χιλιάδες καὶ διακόσιοι ἐκπορευόμενοι δυνάμει εἰς
bellum. ꝛ sapham ꝛ hephã ꝛ filij hir ꝛ a
πόλεμον. καὶ σαφὰμ καὶ ἠφὰμ καὶ υἱοὶ ἲρ καὶ ἀ
sim filij acher. ꝛ filij nephthali: iasiel guni ꝛ
σὶμ υἱοὶ ἀχέρ. καὶ υἱοὶ νεφθαλεί, ἰασιὴλ γουνὶ καὶ
iesser ꝛ sellem filij balaa. filij manasse: es
ἰεσσὲρ καὶ σελλὴμ υἱοὶ βαλαά. υἱοὶ μανασσῆ, ἐσ
riel: quẽ peperit cõcubina eius syra ma
ριήλ, ὃν ἔτεκεν ἡ παλλακὴ αὐτοῦ ἡ σύρα τὸν μα
chir patrẽ galaad. ꝛ machir accepit vxo
χεὶρ πατέρα γαλαάδ. καὶ μαχεὶρ ἔλαβεν γυναῖ
rem hophem ꝛ saphim. ꝛ nomẽ soro
κα τῷ ὀφὲμ καὶ τῷ σαφίμ. καὶ ὄνομα τῇ ἀδελ
ri eoꝝ maacha: ꝛ nomẽ secũdo salphaad.
φῇ αὐτῶν μααχά, καὶ ὄνομα τῷ δευτέρῳ σαλφαάδ.
nate sunt ƀo salphaad filie: ꝛ peperit ma
ἐγεννήθησαν δὲ τῷ σαλφαὰδ θυγατέρες, καὶ ἔτεκεν μα
acha vxor machir filiũ: ꝛ vocauit nomẽ eius
αχὰ ἡ γυνὴ μαχεὶρ υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ
phares: ꝛ nomẽ fratri eius saros. ꝛ filij
φάρες, καὶ ὄνομα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ σάρος. καὶ υἱοὶ
eius: elam ꝛ racam. ꝛ filij
αὐτοῦ, οὐλὰμ καὶ ῥακάμ. καὶ υἱοὶ

elam: badan. hi filij galaad filij macher filij
οὐλάμ, βαδάν. οὗτοι υἱοὶ γαλαὰδ υἱοῦ μαχὴρ υἱοῦ
manasse. ꝛ soror eius melchath peperit
μανασσῆ. καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ μελχὰθ ἔτεκεν
iesiud ꝛ abiezer ꝛ maala. ꝛ e
τὸν ἰεσοὺδ καὶ τὸν ἀβιέζερ καὶ τὸν μααλά. καὶ ἐγέ
rant filij samida: heim et sychem et lochei et eniam.
νοντο υἱοὶ σαμειδά, ἀείμ καὶ συχὲμ καὶ λοχεὶ καὶ ἐνιάμ.
et filij ephraim: suthalaa et barad filius eius: et
καὶ υἱοὶ ἐφραΐμ, σουθαλαὰ καὶ βαρὰδ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ
thaath fili⁹ ei⁹: et elada fili⁹ eius: et thaath filius ei⁹:
θαὰθ υἱὸς αὐτ͂, καὶ ἐλαδὰ υἱὸς αὐτ͂, καὶ θαὰθ υἱὸς αὐτ͂,
et zabab filius ei⁹: et suthala filius eius: et ezer et
καὶ ζαβὰδ υἱὸς αὐτ͂, καὶ σουθελὰ υἱὸς αὐτ͂, καὶ ἔζερ καὶ
elaad. et occiderunt eos viri geth na
ἐλαάδ. καὶ ἀπέκτειναν αὐτοὺς οἱ ἄνδρες γὲθ οἱ τεχ
ti in terra: qꝛ descẽderant vt caperẽt pecora eo
θέντες ἐν τῇ γῇ, ὅτι κατέβησαν λαβεῖν τὰ κτήνη αὐ
rum. et luxit ephraim pr̃ eoꝝ dieb⁹ mul
τῶν. καὶ ἐπένθησεν ἐφραῒμ ὁ πατὴρ αὐτῶν ἡμέρας πολ
tis: et venerũt fratres eoꝝ vt cõsolarẽtur e
λάς, καὶ ἦλθον οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν παρακαλέσαι αὐ
um. et ingressus ẽ ad vxorẽ suã: et cõcep
τόν. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ συνέ
pit et peperit filiũ: et vocauit nomẽ eius
λαβε καὶ ἔτεκεν υἱόν, καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ
barie: qm̃ in malis fact⁹ est in domo eius: et
βαριέ, ὅτι ἐν κακοῖς ἐγένετο ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ ἡ
filia eius sara. et edificauit bethoron
θυγάτηρ αὐτοῦ σαρά. καὶ ᾠκοδόμησεν τὴν βεθωρὼν
supiorẽ et inferiorẽ: ꝛ ozensaara. et rapha filius
τὴν ἄνω καὶ τὴν κάτω, καὶ τὴν ὀζενσααρά. καὶ ῥαφὴ υἱὸς
eius: et raseph filius eius: et thala filius eius: et
αὐτ͂, καὶ ῥασὴφ υἱὸς αὐτ͂, καὶ θαλὰ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ
thaan fili⁹ eius: et ladan filius eius: amiud fili⁹ e
θαὰν υἱὸς αὐτ͂, καὶ λαδὰν υἱὸς αὐτοῦ, ἀμιοὺδ υἱὸς αὐ
ius: elisama filius eius: num fili⁹ ei⁹: iosue fili⁹ ei⁹: et
τ͂, ἐλισαμὰ υἱὸς αὐτ͂, νοὺμ υἱὸς αὐτ͂, ἰωσὴ υἱὸς αὐτ͂, καὶ
possessio eoꝝ et habitatio bethel et viculi
κατάσχεσις αὐτῶν καὶ κατοικία βαιθὴλ καὶ αἱ κῶμαι
eius. et cõtra orientẽ noaran: et ad occidẽtẽ ga
αὐτῆς. καὶ εἰς ἀνατολὰς νοαράν, καὶ εἰς δυσμὰς γα
zer et viculi eius: et sychem et viculi e
ζὲρ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς, καὶ συχὲμ καὶ αἱ κῶμαι αὐ
ius: et adia et viculi eius. et habitata filiis
τῆς, καὶ ἀδιὰ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς. καὶ ἐχόμενα υἱῶν
manasse: bethsan et filie eius. thaana et
μανασσῆ, βαιθσὰν καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς. θααναὰ καὶ
filie eius: mageddo et viculi eius:
αἱ θυγατέρες αὐτῆς, μαγεδδὼ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς,
dor ꝛ viculi eius. in his habitauerũt filij
δὼρ καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς. ἐν ταύταις κατῴκησαν οἱ υἱοὶ
ioseph: filij isrl'. filij aser: iamna et iasua et
ἰωσήφ, υἱοῦ ἰσραήλ. υἱοὶ ἀσήρ, ἰαμνὰ καὶ ἰασουὰ καὶ
iessue et baria: et saraa soror eoꝝ. et fi
ἰεσουὶ καὶ βαρία, καὶ σαραὰ ἀδελφὴ αὐτῶν. καὶ υἱ
lij baria chober ꝛ melchiel: ipse pater barzeth.
οὶ βαρία χοβὲρ καὶ μελχιήλ, αὐτὸς πατὴρ βαρζέθ.
ꝛ chober genuit iaphlet ꝛ somer ꝛ
καὶ χοβὲρ ἐγέννησε τὸν ἰαφλὴτ καὶ τὸν σωμὴρ καὶ τὸν
hotham: ꝛ sua sororem eoꝝ. ꝛ filij iaphlet:
ὠθάμ, καὶ τὴν σουὰ ἀδελφὴν αὐτῶν. καὶ υἱοὶ ἰαφλέτ,
phasech ꝛ baamath ꝛ asuath: hi filij iaphlet.
φασὲχ καὶ βααμὰθ καὶ ἀσουάθ, οὗτοι υἱοὶ ἰαφλέτ.
ꝛ filij somer achi ꝛ raaga ꝛ iaba ꝛ aram. ꝛ
καὶ υἱοὶ σωμὴρ ἀχὶ καὶ ῥααγὰ καὶ ἰαβὰ καὶ ἀράμ. καὶ
filij helem fratris eius. supha ꝛ iamna ꝛ seles
υἱοὶ ἑλὲμ ἀδελφοῦ αὐτ͂. σουφὰ καὶ ἰαμνὰ καὶ σελὲς
ꝛ amal. filij supha: sue ꝛ arnaph ꝛ sual ꝛ
καὶ ἀμάλ. υἱοὶ σουφά, σουὲ καὶ ἀρναφὲ καὶ σουὰλ καὶ
beri ꝛ iembra basar: ꝛ iend ꝛ semma
βηρεὶ καὶ ἰεμβρὰ βασάρ, καὶ ἰνοὺδ καὶ σεμμ

vlã bedã. Hi sunt filii galaad filii machir filii manasse. Soror ãt eius regina peperit virũ decorũ & abiezer & moola. Erãt ãt filii semida: ahin: & sechẽ & leci & aniã. Filii autem ephraim: suthala: bareth filius eius: thaath filius eius: elada filius eius thaath filius eius: & huius fili⁹ zadab: & huius fili⁹ suthala: & huius fili⁹ eser & elad. Occiderunt ãt eos viri geth indigene qa descẽderãt vt inuaderent possessiones eorũ. Luxit igitur ephraĩ pater eorũ multis diebus: & venerũt frẽs ei⁹ vt cõsolarentur eũ. Ingressusq; est ad vxorẽ suã: q̃ cõcepit & pepit filiũ & vocauit nomen eius beria: eo q᷑ in malis domus eius ortus eẽt: filia ãt eius fuit sara q̃ edificauit bethorõ iferiorem & superiorẽ & ozẽzara. Porro filius eius rapha & reseph & thale: de quo natus est thalã: q genuit laadã. Huius quoq; fili⁹ ãmiud q genuit elisama de quo ortus ẽ nun: q habuit filiũ iosue. Possessio ãt eoꝝ & hitatio bethel cũ filiabus suis: & cõtra orientẽ norã: ad occidentalẽ plagã gazer & filie ei⁹: sychẽ quoq; cũ filiab⁹ suis vsq; ad asa cũ filiab⁹ ei⁹: iuxta filios quoq; manasse bethsã & filias eius: thãnã & filias eius: mageddo & filias eius: dor & filias ei⁹. In his hitauerũt filii ioseph filii israel. Filii aser: iemna & iesua & isui & baria & sara soror eoꝝ. Filii aũt baria heber & melchiel. Ipse est pater barzaith. Heber aũt gẽuit iephlat & somer & otham & suaa sororẽ eorũ: filii iephlat: phosech & chamaal & asoph: hi filii iephlat. Porro filii somer: ahi & roaga & aba & aran: filii autem helem fratris eius: supha & iemna & selles & amal. Filii supha sue & aruaphed & sual & beri & iamra bosor & od & samma

אולם בדן אלה בני גלעד בן מכיר
בן מנשה׃ ואחתו המלכת ילדה
את אישהוד ואת אביעזר ואת
מחלה׃ ויהיו בני שמידע אחין היה
ושכם ולקחי ואניעם׃ ובני אפרים
שותלח וברד בנו ותחת בנו
ואלעדה בנו ותחת בנו׃ וזבד בנו
ושותלח בנו ועזר ואלעד והרגום
אנשי גת הנולדים בארץ כי ילד
ירדו לקחת את מקניהם׃ ויתאבל לקח קנה
אפרים אביהם ימים רבים ויבאו אבל יום רבב בוא
אחיו לנחמו׃ ויבא אל אשתו איש
ותהר ותלד בן ויקרא שמו בריעה הרה ילד קרא
כי ברעה היתה בביתו׃ ובתו רוע היה בנה
שארה ותבן את בית חורון
התחתון ואת העליון ואת אזן עלה
שארה׃ ורפח בנו ורשף ותלח
בנו ותחן בנו׃ לעדן בנו עמיהוד בנו
אלישמע בנו׃ נון בנו יהושע בנו׃
ואחזתם ומשבותם בית אל ובנתיה ישב
ולמזרח נערן ולמערב גזר ובנתיה זרח ערב
ושכם ובנתיה עד עיה ובנתיה׃ ועל בנה
ידי בני מנשה בית שאן ובנתיה
תענך ובנתיה מגדו ובנותיה
דור ובנותיה באלה ישבו בני
יוסף בן ישראל׃ בני אשר ימנה
וישוה וישוי ובריעה ושרח אחותם׃
ובני בריעה חבר ומלכיאל הוא
אבי ברזות׃ וחבר הוליד את יפלט ילד
ואת שומר ואת חותם ואת
שועא אחותם׃ ובני יפלט פסך
ובמהל ועשות אלה בני יפלט׃
ובני שמר אחי ורוהגה וחבה וארם׃ ובן
הלם אחיו צופח וימנע ושלש ועמל׃
בני צופח סוח וחרנפר ושועל
ובארי וימרה׃ בצר והוד ושמא

&c salusa & iethra & bera. Filii gether: iephone & phasha & ara: filii aūt olla: aree & anihel & resia. Omnes hi filii aser: principes cognationū electi atq; fortissimi duces ducū. Numerus aūt eorū etatis que apta esset ad bellum: viginti sex milia. 8.

et selsa et iethran et beera. et filii iether: iephone et phaspha et arai. et filii olla: aree et aniel et rasia: omnes hi filii aser principes domus cognationū: electi fortes potētia duces principū: qui numerati sūt in sta tione ad bellum: numerus eorū viri viginti et sex milia.

Ca. 8.

Beniamin aūt genuit bale primogenitū suū: asbal secūdum: ahara tertium: noaha quartum: & rapha quintum. Fuerūtq; filii bale: adar & gera & abiud: abisue quoq; & nemā & ahoe: sed & gera & sephuphā & vram. Hi sunt filii ahod principes cognationum habitantium in gabaa: qui translati sūt in manaath. Nomā aūt & achia & gera: ipse trāstulit eos: & genuit oza & abiud. Porro saharim genuit in regiōe moab: postquam dimisit eos vsim & bara vxores suas. Genuit autem de edes vxore sua iobab & sebia & mosa & molchō: ieus quoq; & sechia & marmach. Hi sunt filii eius principes in familiis suis. Mehusi vero genuit achitob & elphaal. Porro filii elphaal heber & misaam & samad: hic edificauit ono & lod & filias eius. Bara autē & sama principes cognationū habitantium in ahialon. Hi fugauerūt habitatores geth. Et haio et sesac & hierimoth & zabadia et arod et heder: michael quoq; et iesphaet ioaa filii baria. Et zabadia et mosollam et ezeci et heber et esamari et iesia et iobab filii elphaal: et iaci et zechri et zaddi et elioenai et selethai et heliel et adaia et baraia et samarat

Et beniamin genuit bale primogenitū suum: et asbel secūdus: et aara tertius: et nua quartus: et rapha quintus. et fuerūt filii bale: adar et gera et abiud et abisue et naaman et aod. et hi filii aod: gera et sepphan et ouram. hi sunt principes cognationū habitātium gabaa. et trāstulerūt ipsos in manuath et naaman et achia et gera: ipse trāstulit eos et genuit aza et achiud. et seorim genuit in campo moab: postq̄ dimiserunt ipsi eum. et osim et baara vxores eius. et genuit de chodes vxore sua iobab et sabia et misa: et melchom et ioas et sechia et marmia. hi filii eius principes cognationū. et de osim genuit abitob et eliphaal. et filii eliphaal aber et mesoam et samed. ipse edificauit ono et lod: et vicos eius et baria et saman: hi principes cognationū habitantium aialon. hi persecuti sūt habitantes geth. et fratres eorū sisach et hierimoth et zabadia et arad: et adar et michael et iesphat et ioacha filii baria. et zabadia et mesollam et ezeci et aber et iassemari et iezelia et iobab filii alphaal. et iacim et zechri et zebdi: et elione et selathi et eliel et adaia: et baria et samarath

Καὶ Βενιαμὶν ἐγέννησε τὸν Βαλὲ πρωτότοκον αὐτοῦ, καὶ Ἀσβηλ ὁ δεύτερος, καὶ Ἀαρὰ ὁ τρίτος ... [illegible]

filii semei. et iesphan et ader et eliel et abdon: et zechri et anan et anania et elam et anathotha et iephadia et phanuel filii sisach. et samsari et saraia et otholia et hiersia et elia et zechri filii hieroam. hi principes cognationū per generationes eorū principes: ipsi habitauerūt in hierusalem. et in gabaon habitauit pater gabaon: et nomē vxori eius macha: et filius eius primogenitus abdon et sur et cis et baal. et nadab et geddor: et fratres eius et zechr. et maceddoth genuit samaa. et hi ex aduerso fratrum suorum habitauerūt in hierusalem cum fratribus suis. et ner genuit cis: et cis genuit saul: et saul genuit ionathan et melchisue et abinadab et isbaal. et filii ionathan meribaal: et meribaal genuit micha. et filii micha: phithon et melech et tharaa et achas. et achaz genuit ioada: et ioada genuit alemeth et asmoth et zambri: et zambri genuit mosa: et mosa genuit baana. rapha filius eius: elcasa filius eius: asel filius eius. et asel sex filii: et hec nomina eorū: ezricam primogenitus eius: et ismael et saria et abdia et anan. hi filii asel. et filii asec fratris eius. vlam primogenitus eius: et ieus secūdus: et eliphalet tertius. et fuerūt filii vlam: viri potētes fortitudine tēdētes arcū et multiplicātes filios et filios filiorū centū et quinquaginta: omnes hi filii beniamin. Ca. 9.

Et vniuersus israel dinumerati sūt: et ecce sunt scripti in libro regum israel et iuda. et trāslati sunt

Filii semei. Et iesphan & heber & heliel & abdō & zechri & hanā & anania & ailam & anathothia & iephdaia & phanuel: filii sesac & samsari & sooria & otholia & iersia & helia & zechri: filii ieroā. Hi patriarche & cognationum principes qui habitauerunt in ierusalem. In gabaō aūt habitauerūt abigabaon & nomen vxoris eius maacha: & filius eius primogenitus abdō & sur & cis & baal & nadab: gedur quoq; & ahio & zacher & macelloth. Et macelloth genuit samaa. Hitaberūtq; ex aduerso fratrū suorū in ierusalē cū fratribus suis. Ner autem genuit cis: & cis genuit saul. Porro saul genuit Jonathan & melchisue & abinadab & esbaal. Filius autem ionathā meribaal: & meribaal genuit micha. Filii micha: phiton & melech & thara & ahaz. & ahaz genuit ioada: & ioada genuit almoth & asmoth & zamri. Porro zamri genuit mosa: & mosa genuit baana: cuius filius fuit rapha: de quo ortus est elasa q; genuit asel. Porro asel sex filii fuerunt his nominibus: ezricā: bochru: ismael: saria: obdia: anā. Oēs hi filii asel. Filii autem esech fratris eius: vlā primogenitus: & hus secūdus & eliphaleth tertius. Fuerūntq; filii vlā viri robustissimi: & magno robore tēdētes arcū: & multos hn̄tes filios ac nepotes vsq; ad centum quinquaginta. Omnes hi filii beniamin. 9.

Uniuersus ergo israel dinumeratus est: & summa eorū scripta est in libro regū israel & iuda: transla tiq; sunt

לבבל במעלם׃ והישבים
הראשנים אשר באחזתם בעריהם
ישראל הכהנים הלוים והנתינים׃
ובירושלם ישבו מן בני יהודה
ומן בני בנימן ומן בני אפרים
ומנשה׃ עותי בן עמיהוד בן עמרי
בן אמרי בן בני מן בני פרץ בן יהודה׃
ומן השילוני עשיה הבכור ובניו׃
ומן בני זרח יעואל ואחיהם שש
מאות ותשעים׃ ומן בני בנימן
סלוא בן משלם בן הודויה בן
הסנאה׃ ויבניה בן ירחם ואלה
בן עזי בן מכרי ומשלם בן שפטיה
בן רעואל בן יבניה׃ ואחיהם
לתלדותם תשע מאות וחמשים
וששה כל אלה אנשים ראשי
אבות לבית אבתיהם׃ ומן הכהנים
ידעיה ויהויריב ויכין׃ ועזריה בן
חלקיה בן משלם בן צדוק בן
מריות בן אחיטוב נגיד בית
האלהים׃ ועדיה בן ירחם בן
פשחור בן מלכיה ומעשי בן
עדיאל בן יחזרה בן משלם בן
משלמית בן אמר׃ ואחיהם
ראשים לבית אבותם אלף
ושבע מאות וששים גבורי חיל
מלאכת עבדת בית האלהים׃
ומן הלוים שמעיה בן חשוב
בן עזריקם בן חשביה מן
בני מררי׃ ובקבקר חרש
וגלל ומתניה בן מיכה בן
זכרי בן אסף׃ ועבדיה בן
שמעיה בן גלל בן ידותון וברכיה
בן אסא בן אלקנה היושב
בחצרי נטופתי׃ והשערים
שלום ועקוב וטלמון ואחימן

in babilonē pp delictū suū. Qui aūt habitauerunt primi in possessionibus & in vrbibus suis israel & sacerdotes & leuite & nathinnei: cōmorati sunt in ierusalē de filiis iuda & de filiis beniamin. De filiis quoq; ephraim & manasse othei filius amiud filii emri: filii omrai: filii bonni. De filius phares filii iuda: & de siloni asaia primogenitus & filii eius. De filiis aūt zara: iehuel & fratres eorū sexcenti nonaginta. Porro de filiis beniamin: salo filius mosollam filii oduia filii asana & iobania filius ieroam & helā filius ozi filii mochori & mosollā filius saphatie filii rahuel filii iebanie & fratres eorum per familias suas nongenti quinquaginta sex. Omnes hi principes cognationū p domos patrū suorū. De sacerdotib⁹ aūt iedaia iotarib & iachī: azarias quoq; filius helchie filii mosollā filii sadoch filii meraioth filii achitob pōtifex domus dei. Porro adaias filius ieroā filii phasor filii melchia & maasia filius adihel filii iezra filii mosollam filii mosollamoth filii emmer: fratres quoq; eorū principes per familias suas mille septīgēti sexagīta fortissimi robore ad faciendū opus ministerii in domo dei. De leuitis autē semeia filius assub & filii ezricā filii asebia de filiis merari. Bachachar quoq; carpētarius & galal & mathania filius micha: filii zechri filii asaph & obdia filius semeie filii galal filii idithum & barachia filius aza filii elcana q habitauit in atriis nethophati. Ianitores autem sellum & achub & thelmon & ahiman

in babylonē pp delictum suum: qđ iniuste fece
εἰς Βαβυλῶνα διὰ τὴν ἀσυνθεσίαν αὐτῶν, ἣν ἠδίκη
runt. & q habitabant prius in possessioni
σαν. καὶ οἱ κατοικοῦντες πρότερον ἐν ταῖς κατασχέσε
bus suis in ciuitatib⁹ suis israel: & sacer
σιν αὐτῶν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ἰσραήλ, καὶ ἱε
dotes & leuite & nathinei. & in hierusa
ρεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ ναθιναῖοι. καὶ ἐν ἱερουσα=
lem habitauerūt de filijs iuda: & de filijs
λὴμ κατῴκησαν ἐκ τῶν υἱῶν ἰούδα, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν
beniamin: & de filiis ephraim & manasse. othi filius
βενιαμίν, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν ἐφραὶμ καὶ μανασσῆ. ὠθὶ υἱὸς
samiud filius ambri filij embri filij beniamin. de
σαμιοὺδ υἱὸς ἀμβρὶ υἱοῦ ἐμβρὶ υἱοῦ βενιαμίν. ἀπὸ τῶν
filiis phares: filii iuda. & de seloni: asa
υἱῶν φάρες, υἱοῦ ἰούδα. καὶ ἀπὸ τοῦ σηλωνεί, ἀσα
ia primogenit⁹ eius: & filii eius. & de
ία ὁ πρωτότοκος αὐτοῦ, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ. καὶ ἐκ τῶν
filiis zera: iehel & fratres eius sexcenti &
υἱῶν ζαρά, ἰεὴλ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἑξακόσιοι καὶ
nonaginta. & de filiis beniamin: salo filius
ἐνενήκοντα. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν βενιαμίν, σαλὼ υἱὸς
mosollam filii oduia filii sanaa: & iebnaa filius
μοσολλὰμ υἱοῦ ὠδουΐα υἱοῦ σαναά, καὶ ἰεβναὰ υἱὸς
hieroam: & hi filii ozi: filii machiri & mosol
ἱεροάμ, καὶ οὗτοι υἱοὶ ὀζί, υἱοῦ μαχειρὶ καὶ μοσολ=
lam filii saphatia filii raguel filii iechonie: &
λὰμ υἱοῦ σαφατία υἱοῦ ῥαγουὴλ υἱοῦ ἰεχονίου, καὶ οἱ
fratres eorū per generationes eorū nongenti &
ἀδελφοὶ αὐτῶν κατὰ γενέσεις αὐτῶν ἐννακόσιοι καὶ
quinquaginta sex. omnes hi principes p do
πεντήκοντα ἕξ. πάντες οὗτοι πατριάρχαι κατ' οἶ
mū cognationū suarū. & de sacerdotib⁹ iodae &
κον πατριῶν αὐτῶν. καὶ ἀπὸ τῶν ἱερέων ἰωδαὲ καὶ
iorib & ioachim: & azarias filius elcie filii
ἰωρεὶβ καὶ ἰωαχείμ, καὶ ἀζαρίας υἱὸς ἐλκίου υἱοῦ
mosollam filii sadduc filii meraioth filii achitob:
μεσολλὰμ υἱοῦ σαδδοὺκ υἱοῦ μεραϊὼθ υἱοῦ ἀχιτώβ,
duces dom⁹ dei: & adaia filius hieroā fi
ἡγούμενοι οἴκου τοῦ θεοῦ. καὶ ἀδαΐα υἱὸς ἱεροὰμ υἱ=
lii phasur filii melchie. & maasi filius adiel fi
οῦ φασοὺρ υἱοῦ μελχίου. καὶ μαασαῒ υἱὸς ἀδιὴλ υἱ
lii ezera filii mosollam filii maselimoth filii emmer:
οῦ ἰεζρὰ υἱοῦ μοσολλὰμ υἱοῦ μασελιμὼθ υἱοῦ ἐμμήρ,
& fratres eorū duces per domū familiarū
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἡγούμενοι κατ' οἶκον πατριῶν
suarū: mille & septingenti & sexaginta: for
αὐτῶν, χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι καὶ ἑξήκοντα, δυνα
tes robore in opere ministerij dom⁹ dei. & de
τοὶ ἰσχύϊ ἐν ἔργῳ δουλείας οἴκου τοῦ θεοῦ. καὶ ἐκ
leuitis: sameas filius asub filii ezricam filii
τῶν λευιτῶν, σαμαίας υἱὸς ἀσοὺβ υἱοῦ ἐζρικὰμ υἱοῦ
asabia. de filiis merari & bacbacar & a
ἀσαβία. ἐκ τῶν υἱῶν μεραρὶ καὶ βακβακὰρ καὶ ἀ=
res & galal. & matthanias filius micha filii zechri
ρὴς καὶ γαλαάλ. καὶ ματθανίας υἱὸς μιχὰ υἱοῦ ζεχρὶ
filii asaph. & abdia filius samaia filii galal fi
υἱοῦ ἀσάφ. καὶ ἀβδία υἱὸς σαμαία υἱοῦ γαλαὰλ υἱ
lii iduthun. & barachias fili⁹ osa filii elcana q ha
οῦ ἰδουθούν. καὶ βαραχίας υἱὸς ἀσὰ υἱοῦ ἐλκανὰ ὁ κα
bitabat in atriis netophati. &
τοικῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ νετωφατί. καὶ οἱ
ianitores sellum & accub & telmon &
πυλωροὶ σελλοὺμ καὶ ἀκκοὺβ καὶ τελμὼν καὶ
achiman:
ἀχιμάν,

B

C

D

& fratres eorū sellum princeps & vsq;
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν σελλοὺμ ὁ ἄρχων καὶ ἕως
huc in porta regis ad orientē. hi
ὧδε ἐν τῇ πύλῃ τοῦ βασιλέως κατὰ ἀνατολάς. αὐ
ianitores in castra filiorū leui. &
τοὶ οἱ πυλωροὶ εἰς τὰς παρεμβολὰς υἱῶν λευί. καὶ
sellum filius core filij abiasaph filij core: &
σελλοὺμ υἱὸς κορὲ υἱοῦ ἀβιάσαφ υἱοῦ κορέ, καὶ οἱ
fratres eius per domū cognationū suarū. core
ἀδελφοὶ αὐτοῦ κατ' οἶκον πατριῶν αὐτῶν. οἱ κορε=
ni sup opera ministerij custodiētes vesti
ῖται ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς δουλείας φυλάσσοντες τὰ πρό
bula tabernaculi: & patres eorū sup ca
θυρα τῆς σκηνῆς, καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐπὶ τὴν πα
stra dñi custodiētes introitū. & phi
ρεμβολὴν κυρίου φυλάσσοντες τὴν εἴσοδον. καὶ φι=
nees filius eleazar dux erat in ipsis coram
νεὲς υἱὸς ἐλεαζὰρ ἡγούμενος ἦν ἐπ' αὐτῶν ἔμπροσθεν
dño. & post hec zacharias filius mesolla
κυρίου. καὶ μετὰ ταῦτα ζαχαρίας υἱὸς μεσολλα=
mia ianitor porte tabnaculi testimonij.
μία πυλωρὸς τῆς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου.
omnes hi electi in ostiarios in
πάντες οὗτοι ἐκλελεγμένοι εἰς πυλωροὺς ἐν τοῖς
liminib⁹: ducenti duodecim: isti in suburba
σαθμοῖς, διακόσιοι δεκαδύο οὗτοι ἐν ταῖς ἐπαύλε
nis eorū: familia eorū & numeratio eo
σιν αὐτῶν, ἡ γενεὰ αὐτῶν καὶ ὁ καταλοχισμὸς αὐ=
rum. hos numerauit & cōstituit dauid & samu
τῶν. τούτους ἠρίθμησε καὶ ἔστησε δαυὶδ καὶ σαμου
el videns in fide ipsorū. hi & filij eorū
ὴλ ὁ ὁρῶν ἐν τῇ πίστει αὐτῶν. αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν
in ostijs dom⁹ dñi & domui taber
ἐπὶ τῶν πυλῶν οἴκου κυρίου καὶ τῷ οἴκῳ τῆς σκη=
naculi ad custodiēdū p vices in quattuor
νῆς τοῦ φυλάσσειν εἰς ἐφημερίας εἰς τοὺς τέσσαρας
ventos: & erant ostiarij ad orientem & ad
ἀνέμους, καὶ ἦσαν πυλωροὶ κατ' ἀνατολὰς καὶ κα
mare & austrū & aquilonē. & fratres
τὰ θάλασσαν καὶ νότον καὶ βορρᾶν. καὶ οἱ ἀδελφοὶ
eorū in viculis suis: vt venirēt in
αὐτῶν ἐν ταῖς ἐπαύλεσιν αὐτῶν, ἔρχεσθαι εἰς τὰ
ebdomadas tēporū. vt venirent ad septē
ἑβδομὰ τῶν καιρῶν, τοῦ εἰσπορεύεσθαι κατὰ ἑπτὰ
dies de tpe ad tēpus cū his: qm in
ἡμέρας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μετὰ τούτων, ὅτι ἐν
fide sunt quattor potētes ianitorū ip
πίστει εἰσὶν οἱ τέσσαρες δυνατοὶ τῶν πυλωρῶν αὐ=
si leuite. & erāt sup pastophoria & sup
τοὶ οἱ λευῖται. καὶ ἦσαν ἐπὶ τῶν παστοφορίων καὶ ἐπὶ
thesauros domus dei & per gyrū do
τῶν θησαυρῶν οἴκου τοῦ θεοῦ καὶ περικύκλῳ τοῦ οἴ
mus dei morabuntur: qm sup ipsos custo
κου τοῦ θεοῦ αὐλισθήσονται, ὅτι ἐπ' αὐτοὺς ἡ φυλα
dia eorū & ipsi sup claues mane mane vt ape
κὴ αὐτῶν καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῶν κλειδῶν τὸ πρωῒ πρωῒ ἀνοί=
rirēt fores tēpli. & ex his sup vasa
γειν τὰς θύρας τοῦ ἱεροῦ. καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τὰ σκεύη
ministerij: qm in numero inferent: & in
τῆς λειτουργίας, ὅτι ἐν ἀριθμῷ εἰσοίσουσι, καὶ ἐν
numero efferent ea. & de ipsis cōstituti sup
ἀριθμῷ ἐξοίσουσιν αὐτά. καὶ ἐξ αὐτῶν καθεσταμένοι ἐπὶ τὰ
vasa: & sup omnia vasa scta: & sup si=
σκεύη, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἅγια, καὶ ἐπὶ τῆς σε
milam & vinū & oleū & thus &
μιδάλεως καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ λιβάνου καὶ τῶν
aromata. & a filijs sacerdotū erāt vnguētarij
ἀρωμάτων. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἱερέων ἦσαν μυρεψοὶ
vnguēti in aromatib⁹. & matthathias ex leui=
τοῦ μύρου ἐν τοῖς ἀρώμασι. καὶ ματθαθίας ἐκ τῶν λευι=
tis hic primogenitus sellum corite
τῶν οὗτος ὁ πρωτότοκος τῷ σελλοὺμ τῷ κορεΐτῃ

E

F

& frater eorū sellū princeps vsq; ad illud tēpus in porta regis ad oriētem obseruabant per vices suas de filiis leui. Sellum vero filius chore filii abiasaph filii chore cū fribus suis & domo pris sui. Hi sunt chorite sup opa ministerii custodes vestibulorum tabernaculi & familie eorū per vices castrorū dñi custodiētes introitū. Finees autem filius eleazar erat dux eorū coram domino. Porro zacharias filius mosollamia: ianitor porte tabernaculi testimonii. Oēs hi electi in ostiaro is per portas ducenti duodecim: & descripti in villis ppriis: quos constituerunt dauid & samuel vidēs in fide sua tam ipsos q̄ filios eorū in ostiis domus domini & in tabernaculo vicibus suis. Per quattuor ventos erant ostiarii. idest ad orietē & ad occidētem & ad aquilonē & ad austrū. Frēs āt eorū in viculis morabātur & vēiebant in sabbatis suis de tpe vsq; ad tempus. His qttuor leuitis creditus erat oīs numerus ianitorum: & erant super exedras & thesauros dom⁹ domini. Per gyrū quoq; templi domini morabantur in custodiis suis vt cū tps fuisset ipsi mane aperirēt fores. De eorū grege erant & super vasa ministerii: ad numerū eī & inferebantur vasa & efferebātur. De ipsis & qui credita habebant vtensilia sanctuarii preerant sile & vino & oleo et thuri & aromatibus. Filii autem sacerdotū vnguēta ex aromatibus cōficiebāt. Et mathatias leuites primogenitus sellum chorite :prefectus erat

ואחיהם שלום הראש׃ ועד הנה
בשער המלך מזרחה המה
השערים למחנות בני לוי׃ ושלום
בן קורא בן אביסף בן קרח
ואחיו לבית אביו הקרחים על
מלאכת העבדה שמרי הספים
לאהל ואבתיהם על מחנה
יהוה שמרי המבוא׃ ופינחס בן
אלעזר נגיד היה עליהם לפנים
יהוה עמו׃ זכריה בן משלמיה
שוער פתח לאהל מועד׃ כלם
הברורים לשערים בספים
מאתים ושנים עשר המה
בחצריהם התיחשם המה יסד
דויד ושמואל הראה באמונתם׃
והם ובניהם על השערים לבית
יהוה לבית האהל למשמרות׃
לארבע רוחות יהיו השערים
מזרח ימה צפונה ונגבה׃
ואחיהם בחצריהם לבוא
לשבעת הימים מעת אל עת
עם אלה׃ כי באמונה המה
ארבעת גברי השערים הם
הלוים והיו על הלשכות ועל
האוצרות בית האלהים׃ וסביבות
בית האלהים ילינו כי עליהם
משמרת והם על המפתח
ולבקר לבקר׃ ומהם על כלי
העבודה כי במספר יביאום
ובמספר יוציאום׃ ומהם ממנים
על הכלים ועל כל כלי
הקדש ועל הסלת והיין והשמן
והלבונה והבשמים׃ ומן בני
הכהנים רקחי המרקחת
לבשמים׃ ומתתיה מן הלוים
הוא הבכור לשלם הקרחי

באמונה על מעשה החבתים: ומן בני הקהתי מן אחיהם על לחם המערכת להכין שבת שבת: ואלה המשררים ראשי אבות ללוים בלשכת פטורים כי יומם ולילה עליהם במלאכה: אלה ראשי האבות ללוים לתלדותם ראשים אלה ישבו בירושלם: ובגבעון ישבו אבי גבעון יעואל ושם אשתו מעכה: ובנו הבכור עבדון וצור וקיש ובעל ונר ונדב: וגדור ואחיו וזכריה ומקלות: ומקלות הוליד את שמאם ואף הם נגד אחיהם ישבו בירושלם עם אחיהם: ונר הוליד את קיש וקיש הוליד את שאול ושאול הוליד את יהונתן ואת מלכי שוע ואת אבינדב ואת אשבעל: ובן יהונתן מריב בעל ומריבעל הוליד את מיכה: ובני מיכה פיתון ומלך ותחרע ואחז: ואחז הוליד את יערה ויערה הוליד את עלמת ואת עזמות ואת זמרי וזמרי הוליד את מוצא: ומוצא הוליד את בנעא ורפיה בנו אלעשה בנו אצל בנו: ולאצל ששה בנים ואלה שמותם עזריקם בכרו וישמעאל ושעריה ועבדיה וחנן אלה בני אצל:

Cap.x. ופלשתים נלחמו בישראל וינס איש ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים בהר גלבע: וידבקו פלשתים אחרי שאול ואחרי בניו ויכו פלשתים את יונתן ואת אבינדב ואת מלכי שוע

eorū q̄ in sartagine frigebantur. Porro de filiis caath fratribus eorum sup panes erant ꝓpositiōis vt ꝑ nouos ꝑ singula sabbata ꝑpararent. Hi sunt pricipes cātorū ꝑ familias leuitarū q̄ in exedris morabantur: ita vt die ac nocte iugiter suo ministerio deseruirent. Capita leuitarum per familias suas principes manserūt in ierusalem. In gabaon autem commorati sunt pater gabaon iahiel: & nomē vxoris eius maacha. Filius primogenitus eius abdō & sur & cis & baal & ner & nadab gedor quoq & achio & zacharias & macelloth. Porro macelloth genuit semmaā. Isti habitauerūt e regiōe fratrū suorū in ierusalem cum fratribus suis. Ner aūt genuit cis: & cis genuit saul. Et saul genuit iōnathā & melchisue & abinadab & esbaal. Filius autem ionathan miribaal: & miribaal genuit micha. Porro filii micha: phitō & melech & thara & ahaz. Ahaz autem genuit iara: & iara genuit alamath & azmoth & zamri. zamri autem genuit mosa: mosa vero genuit baana cuius filius raphaia genuit elasa: de quo ortus est asel. Porro asel sex filios hūit his nominibus: ezricā bochru hismael saria obdia anan: hi filii asel. 10.

Philistiim autem pugnabant cōtra israel: fugerūtq filii israel palestinos: & ceciderūt vulnerati in mōte gelboe. Cūq appropiquassent philistei persequentes saul & filios eius: percusserunt ionathan & amiadab & melchisue

in fide sup opera sacrificij sartaginis
ἐν τῇ πίσει ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς θυσίας τοῦ τηγάνου
eoꝝ q̄ frigebāt sartagie. ꝛ banea caathetes de fratri
τῶν τηγανιςῶν. καὶ βανέας ὁ κααθίτης ἐκ τῶν ἀδελ
bus eorū in panibus ꝓpositiōis: vt
φῶν αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἄρτων τῆς προθέσεως, τοῦ
prepararent sabbatum scḋm sabbatū. ꝛ hi
ἑτοιμάσαι σάββατον κατὰ σάββατον. καὶ οὗτοι
cantores principes familiarū leuitaꝝ:
ψαλτῳδοὶ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῶν λευιτῶν,
in pastophorio ordinati in vices: qm̄
ἐν τῷ παστοφορίῳ διατεταγμένοι εἰς ἐφημερίας, ὅτι
die ꝛ nocte in ipsis in opibus. hi
ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις. οὗτοι
principes cognationū leuitaꝝ. per familias su
ἄρχοντες πατριῶν τῶν λευιτῶν. κατὰ γενέσεις αὐ
as principes hi habitauerūt in hierusalem.
τῶν ἄρχοντες οὗτοι κατῴκησαν εἰς ἱερουσαλήμ.
ꝛ in gabaon habitauit pater gabaon iehiel:
καὶ ἐν γαβαὼν κατῴκησεν πατὴρ γαβαὼν ἰεϊὴλ,
ꝛ nomē vxori eius maacha: ꝛ filius ei9
καὶ ὄνομα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ μααχά, καὶ υἱὸς αὐτοῦ
primogenitus abdon ꝛ sur ꝛ cis ꝛ bael ꝛ
ὁ πρωτότοκος ἀβδὼν καὶ σοὺρ καὶ κὶς καὶ βαὰλ καὶ
ner ꝛ nadab: ꝛ geddor ꝛ fratres eius:
νὴρ καὶ ναδάβ, καὶ γεδδὼρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,
ꝛ zechri: ꝛ maceloth q̄ genuit samaan. ꝛ
καὶ ζεχρί, καὶ μακελὼθ ὁ γεννήσας τὸν σαμαάν. καὶ
isti in medio fratrum suorū habitauerūt
οὗτοι ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν κατῴκησαν
in hierusalem cum fratribus suis. ꝛ ner
ἐν ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. καὶ νὴρ
genuit cis: ꝛ cis genuit saul: ꝛ
ἐγέννησε τὸν κίς, καὶ κὶς ἐγέννησε τὸν σαοὺλ, καὶ
saul genuit ionatham ꝛ melchi
σαοὺλ ἐγέννησε τὸν ἰωνάθαμ καὶ τὸν μελχι
sue ꝛ abinadab ꝛ isbaal. ꝛ
σουὲ καὶ τὸν ἀβιναδὰβ καὶ τὸν ἰσβαάλ. καὶ
filius ionathan meribaal: ꝛ meribaal ge
υἱὸς ἰωνάθαν μεριβαάλ, καὶ μεριβαὰλ ἐγέννη
nuit micha. ꝛ filij macha: phithō ꝛ melchiel
σε τὸν μιχά. καὶ υἱοὶ μιχά, φιθὼν καὶ μελχιὴλ
ꝛ tharaa ꝛ azaz. ꝛ azaz genuit ioda:
καὶ θαραὰ καὶ ἀζάζ. καὶ ἀζὰζ ἐγέννησε τὸν ἰωδά,
ꝛ ioda genuit alemeth ꝛ asmoth ꝛ
καὶ ἰωδὰ ἐγέννησε τὸν ἀλεμὲθ καὶ τὸν ἀσμὼθ καὶ
zabri: ꝛ zabri genuit mosa: ꝛ mo
τὸν ζαβρί, καὶ ζαβρὶ ἐγέννησε τὸν μωσά, καὶ μω
sa genuit banaa. rapha filius eius: eleasa
σὰ ἐγέννησε τὸν βαναά. ῥαφὰ υἱὸς αὐτοῦ, ἐλεασὰ
filius eius: asel filius eius. ꝛ asel sex
υἱὸς αὐτοῦ, ἀσὴλ υἱὸς αὐτοῦ. καὶ τῷ ἀσὴλ ἓξ
filij: ꝛ hec nomina eorū: ezricam pri
υἱοί, καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἐζρικὰμ πρω
mogenit9 eius: ꝛ ismael ꝛ saaria ꝛ ab
τότοκος αὐτοῦ, καὶ ἰσμαὴλ καὶ σααρία καὶ ἀβ
dia ꝛ anan: hi filij asel.
δία καὶ ἀνάν. οὗτοι υἱοὶ ἀσήλ. Ca.10.

Et philistijm pugnauerūt cōtra israel:
Καὶ ἀλλόφυλοι ἐπολέμησαν πρὸς τὸν ἰσραήλ,
ꝛ fugit vir israel a facie phili
καὶ ἔφυγεν ἀνὴρ ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου ἀλλοφύ
stijm: ꝛ ceciderūt vulnerati in mōte gelbue.
λων, καὶ ἔπεσον τραυματίαι ἐν ὄρει γελβουέ.
ꝛ persecuti sunt philistei post saul ꝛ
καὶ κατεδίωξαν οἱ ἀλλόφυλοι ὀπίσω σαοὺλ καὶ
post filios eius ꝛ pcusserūt phili
ὀπίσω τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ ἐπάταξαν οἱ ἀλλόφυ
stijm ionathan ꝛ abinadab ꝛ melchisue
λοι τὸν ἰωνάθαν καὶ τὸν ἀβιναδὰβ καὶ τὸν μελχισουὲ

G — A — 1.Reg. 31.b.

filios saul. ꝛ aggrauatū ē bellum cōtra saul:
υἱοὺς τοῦ σαοὺλ. καὶ ἐβαρύνθη ὁ πόλεμος ἐπὶ σαοὺλ,
ꝛ inuenerūt eū sagittarij in arcubus: ꝛ vulnerat9 ē
καὶ εὗρον αὐτὸν οἱ τοξεύοντες ἐν τόξοις, καὶ ἐπονέθη
de arcub9. ꝛ dixit saul tollēti arma
ἀπὸ τῶν τόξων. καὶ εἶπεν σαοὺλ τῷ αἴροντι τὰ σκεύη
sua: euagina gladium tuū ꝛ interfice me
αὐτοῦ, σπάσαι τὴν ῥομφαίαν σου καὶ ἐκκέντησόν με
in eo: ne forte veniāt incircūcisi hi: ꝛ
ἐν αὐτῇ, μήποτε ἔλθωσιν οἱ ἀπερίτμητοι οὗτοι, καὶ
illudāt mihi. ꝛ nō voluit tollens arma e
ἐμπαίξωσί μοι. καὶ οὐκ ἐβούλετο ὁ αἴρων τὰ σκεύη αὐ
ius: qm̄ timebat valde. ꝛ accepit saul gla
τοῦ, ὅτι ἐφοβεῖτο σφόδρα. καὶ ἔλαβε σαοὺλ τὴν ῥομ
dium ꝛ irruit in eum. ꝛ vidit tollēs arma
φαίαν καὶ ἐπέπεσεν ἐπ᾽ αὐτήν. καὶ εἶδεν ὁ αἴρων τὰ σκεύη
eius: q̄ mortu9 ēēt saul: ꝛ irruit ꝛ ipse
αὐτοῦ, ὅτι ἀπέθανε σαοὺλ, καὶ ἐπέπεσεν καὶ αὐτὸς
in gladium suū: ꝛ mortu9 est. ꝛ obijt
ἐπὶ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ἀπέθανεν
saul ꝛ tres filij ei9. ꝛ tota domus illius pa
σαοὺλ καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ὅλος ὁ οἶκος αὐτοῦ ὁμο
riter mortui sūt. ꝛ videt ois vir q̄ in val
θυμαδὸν ἀπέθανον. καὶ εἶδον πᾶς ἀνὴρ ὁ ἐν τῇ κοιλά
le: q̄ fugit israel: ꝛ q̄ mortu9 est saul ꝛ filij
δι, ὅτι ἔφυγεν ἰσραήλ, καὶ ὅτι ἀπέθανε σαοὺλ καὶ υἱοὶ
eius: ꝛ reliquerūt vrbes suas ꝛ fugerūt.
αὐτοῦ, καὶ κατέλειπον τὰς πόλεις αὐτῶν καὶ ἔφυγον.
ꝛ venerūt philistijm ꝛ habitauerūt in eis. ꝛ fa
καὶ ἦλθον οἱ ἀλλόφυλοι καὶ κατῴκησαν ἐν αὐταῖς. καὶ ἐγέ
ctū ē in crastino venerūt philistijm vt spoliarēt
νετο τῇ ἐπαύριον ἦλθον οἱ ἀλλόφυλοι τοῦ σκυλεῦσαι τοὺς
cesos: ꝛ inuenerūt saul ꝛ filios eius ia
τραυματίας, καὶ εὗρον τὸν σαοὺλ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πε
centes in mōte gelbue: ꝛ denudauerūt eū:
πτωκότας ἐν τῷ ὄρει τῷ γελβουέ, καὶ ἐξέδυσαν αὐτόν,
ꝛ tulerūt caput eius ꝛ arma eius. ꝛ miserunt
καὶ ἦραν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ. καὶ ἐξαπέστειλαν
philistijm in terrā philistijm in circuitu vt denunciarēt
οἱ ἀλλόφυλοι εἰς γῆν ἀλλοφύλων κύκλῳ τοῦ εὐαγγελίσασθαι
in domib9 idolorū suorū ꝓpl'o suo. ꝛ
ἐν τοῖς οἴκοις τῶν εἰδώλων αὐτῶν καὶ τῷ λαῷ αὐτῶν. καὶ
posuerūt arma eius in domo dei sui: ꝛ ca
ἔθηκαν τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ τὴν κε
put ei9 affixerūt in domo dagon. ꝛ audierūt om
φαλὴν αὐτοῦ ἔπηξαν ἐν τῷ οἴκῳ δαγών. καὶ ἤκουσαν πάν
nes habitatores iabes galaad oia q̄ fece
τες οἱ κατοικοῦντες ἰαβὶς τῆς γαλαὰδ πάντα ἃ ἐποί
runt philistijm saul ꝛ filijs eius ꝛ
ησαν οἱ ἀλλόφυλοι τῷ σαοὺλ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ καὶ τῷ
israel: ꝛ cōsurrexerūt de galaad ois vir fortis:
ἰσραήλ, καὶ ἀνέστησαν ἐκ γαλαὰδ πᾶς ἀνὴρ δυνατός,
ꝛ venerūt ꝛ tulerūt cadauer saul ꝛ cadauera
καὶ ἦλθον καὶ ἔλαβον τὸ σῶμα σαοὺλ καὶ τὰ σώματα τῶν
filioꝝ eius: ꝛ detulerūt ea in iabes: ꝛ sepelierūt ossa
υἱῶν αὐτοῦ, καὶ ἤνεγκαν αὐτὰ εἰς ἰαβὶς, καὶ ἔθαψαν τὰ ὀστᾶ
eorū sub quercu in iabes: ꝛ ieiunauerūt septē dies.
αὐτῶν ὑπὸ τὴν δρῦν ἐν ἰαβὶς, καὶ ἐνήστευσαν ἑπτὰ ἡμέρας.
ꝛ mortu9 est saul in iniqtatib9 suis quas iniq̄ fecit i
καὶ ἀπέθανε σαοὺλ ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτοῦ αἷς ἠνόμησεν ἐν
dn̄o secūdū smonē dn̄i: qm̄ nō custodiuit eum:
κυρίῳ κατὰ τὸν λόγον κυρίου, διότι οὐκ ἐφύλαξεν αὐτόν,
ꝛ qm̄ interrogauit in ventriloqua vt consuleret: ꝛ nō
καὶ ὅτι ἐπηρώτησεν ἐν τῷ ἐγγαστριμύθῳ τοῦ ἐκζητῆσαι, καὶ οὐκ
consuluit in dn̄o: ꝛ interfecit eum: ꝛ trāstulit
ἐξεζήτησεν ἐν κυρίῳ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν, καὶ ἐπέστρεψε
regnum ei9 dauid filio iesse.
τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τῷ δαυὶδ υἱῷ ἰεσσαί. Ca.11.

Et cōgregati sunt ois vir isrl' ad dauid in chebron dicen
Καὶ συνηθροίσθησαν πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ πρὸς δαυὶδ ἐν χεβρὼν λέγον
tes: ecce os tuū ꝛ caro tua nos: etiam heri etiā nudi9 terti9
τες, ἰδοὺ ὀστοῦν σου καὶ σάρξ σου ἡμεῖς, καί γε ἐχθὲς καί γε τρίτης

B Judic. 9.g. 1.Reg. 31.b. — G — C — D

filios saul. Et aggrauatum est prelium contra saul: inueneruntq eum sagittarii & vulnerauerunt iaculis. Et dixit saul ad armigerū suū. Euagina gladiū tuū & interfice me ne forte veniant incircuncisi isti & illudant mihi. Noluit aūt armiger ei9 hoc facere timore pterritus. Arripuit ergo saul ensem & irruit in eū. Qd̄ cū vidisset armiger eius videlicet mortuū esse saul: irruit etiam ipse in gladiū suū: & mortuus est. Interiit ergo saul & tres filii eius: & ois domus illius piter cōcidit. Qd̄ cū vidissent viri isrl' q hitabāt in cāpestrib9 fugerūt: & saul & filiis eius mortuis dereliqrunt vrbes suas & huc illucq dispsi sūt: veneruntq philistiim & hitauerunt i eis. Die igitur altero detrahētes philistiim spolia cesorū: iuenerūt saul & filios eius iacentes in monte gelboe. Cumq spoliassent eum & amputassent caput armisq nudassent: miserunt in terram suam vt circūferretur & ostēderetur idolorū templis & populis. Arma autē eius cōsecrauerūt in fano dei sui: & corp9 affixerūt in tēplo dagon. Hoc cū audissent viri iabes galaad omnia scilicet que philistiim fecerant super saul. cōsurrexerūt singuli virorū fortiū: & tulerunt cadauera saul & filiorū eius: attuleruntq ea in iabes: & sepelierunt ossa eorum subter qrcū q̄ erat in iabes: & ieiunauerūt septē diebus. Mortuus est ergo saul ꝓp iniqtates suas eo q̄ puaricatus sit mādatū dn̄i qd̄ pcepat: & nō custodierit illd̄: sed insup etiā phitonissam cōsulerit nec spauerit i dn̄o: ꝓp qd̄ interfecit eum: & trāstulit regnum eius ad dd̄ filiū isai. 11.

Congregat9 est igitur ois isrl' ad dd̄ i hebron dicens. Os tuū sumus & caro tua: heri quoq & nudiustertius

בני שאול: ותכבד המלחמה על שאול וימצאהו המורים בקשת ויחל מן היורים: ויאמר שאול אל נשא כליו שלף חרבך ודקרני בה פן יבאו הערלים האלה והתעללו בי ולא אבה נשא כליו כי ירא מאד ויקח שאול את החרב ויפל עליה: וירא נשא כליו כי מת שאול ויפל גם הוא על החרב וימת: וימת שאול ושלשת בניו וכל ביתו יחדו מתו: ויראו כל איש ישראל אשר בעמק כי נסו וכי מתו שאול ובניו ויעזבו עריהם וינסו ויבאו פלשתים וישבו בהם: ויהי ממחרת ויבאו פלשתים לפשט את החללים וימצאו את שאול ואת בניו נפלים בהר גלבע: ויפשיטהו וישאו את ראשו ואת כליו וישלחו בארץ פלשתים סביב לבשר את עצביהם ואת העם: וישימו את כליו בית אלהיהם ואת גלגלתו תקעו בית דגון: וישמעו כל יביש גלעד את כל אשר עשו פלשתים לשאול: ויקומו כל איש חיל וישאו את גופת שאול ואת גופת בניו ויביאום יבישה ויקברו את עצמותיהם תחת האלה ביבש ויצומו שבעת ימים: וימת שאול במעלו אשר מעל ביהוה על דבר יהוה אשר לא שמר וגם לשאול באוב לדרוש: ולא דרש ביהוה וימיתהו ויסב את המלוכה לדויד בן ישי:

Cap.xi. ויקבצו כל ישראל אל דויד חברונה לאמר הנה עצמך ובשרך אנחנו: גם תמול גם שלשום

וַיֹּאמְרוּ... גם בהיות שאול מלך אתה היה
המוציא והמביא את ישראל
ויאמר יהוה אלהיך לך אתה תרעה
את עמי את ישראל ואתה תהיה
נגיד על עמי על ישראל׃ ויבאו כל
זקני ישראל אל המלך חברונה
ויכרת להם דויד ברית בחברון לפני
יהוה וימשחו את דויד למלך על
ישראל כדבר יהוה ביד שמואל׃
וילך דויד וכל ישראל ירושלם
היא יבוס ושם היבוסי ישבי
הארץ׃ ויאמרו ישבי יבוס לדויד
לא תבוא הנה וילכד דויד את
מצודת ציון היא עיר דויד׃ ויאמר
דויד כל מכה יבוסי בראשונה
יהיה לראש ולשר ויעל בראשונה
יואב בן צרויה ויהי לראש׃ וישב
דויד במצד על כן קראו לו
עיר דויד׃ ויבן העיר מסביב
מן המלוא ועד הסביב ויואב
יחיה את שאר העיר׃ וילך דויד
הלוך וגדול ויהוה צבאות עמו׃
ואלה ראשי הגברים אשר לדויד
המתחזקים עמו במלכותו עם כל
ישראל להמליכו כדבר יהוה
על ישראל׃ ואלה מספר
הגבורים אשר לדויד ישבעם בן
חכמוני ראש השלושים הוא
עורר את חניתו על שלש
מאות חלל בפעם אחת׃ ואחריו
אלעזר בן דודו האחוחי הוא
בשלשה הגברים׃ הוא היה עם
דויד בפס דמים והפלשתים
נאספו שם למלחמה ותהי
חלקת השדה מלאה
שעורים והעם נסו מפני

cum adhuc regnaret saul: tu eras qui educebas & introducebas israel. Tibi enim dixit dñs deus tuus. Tu pasces populū meū israel: & tu eris princeps super eum. Venerunt ergo omnes maiores natu israel ad regem in hebron: & iniit dauid cū eis fedus coram domino. Vnxeruntq; eum regem super israel iuxta sermonem dñi quē locutus est in manu samuel. Abiit quoq; dd & oīs israel in ierusalē. Hec est iebus: vbi erant iebusei habitatores terre. Dixeruntq; q habitabant in iebus ad dd. Nō ingredieris huc. Porro dauid cepit arcem sion que est ciuitas dauid. Dixitq;. Ois qui percusserit iebuseum in primis: erit princeps & dux. Ascendit igitur primus ioab filius saruie & factus est princeps. Habitauit aūt dauid in arce: & idcirco appellata est ciuitas dauid. Edificauitq; vrbē in circuitu a mello vsq; ad gyrū. Ioab autem reliqua vrbis extruxit. Proficiebatq; dd vadēs & crescēs: & dominus exercituum erat cū eo. Hi principes virorū fortium dauid qui adiuuerunt eū vt rex fieret super omnem israel iuxta verbū dñi qd locutus ē ad israel. & iste numerus robustorū dauid. Iesbaam filius ahamoni princeps inter triginta. Iste leuauit hastam suā super trecentos vulneratos vna vice. Et post eum eleazar filius patrui eius ahoites qui erat inter tres potentes. Iste fuit cum dauid in aphec domim quando philistijm cōgregati sunt ad locū illum in prelium. Et erat ager regionis illius plenus ordeo: fugeratq; populus a facie

existēte saul rege: tu eras q̄ introducebas ⁊ edu
ὄντος σαοὺλ βασιλέως, σὺ ἦσθα ὁ εἰσάγων καὶ ἐξά-
cebas israel. ⁊ dixit tibi dñs deus tuus: tu pa
γων τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπέν σοι κύριος ὁ θεός σου, σὺ ποι
sces pplm meū israel: ⁊ tu eris in prin
μανεῖς τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ, καὶ σὺ ἔσῃ εἰς ἡγού
cipē sup pplm meū israel. ⁊ venerūt omnes
μενον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ ἦλθον πάντες οἱ
seniores israel ad regem in chebron:
πρεσβύτεροι ἰσραὴλ πρὸς τὸν βασιλέα εἰς χεβρών,
⁊ disposuit eis rex dauid fedus in che
καὶ διέθετο αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς δαυὶδ διαθήκην ἐν χε
bron corā dño. ⁊ vnxerunt dauid in re
βρὼν ἔναντι κυρίου. καὶ ἔχρισαντο δαυὶδ εἰς βα
gem sup israel sm verbū dñi per manū sa
σιλέα ἐπὶ ἰσραὴλ κατὰ λόγον κυρίου διὰ χειρὸς σα-
muel. ⁊ iuit rex dauid ⁊ oīs is-
μουήλ. καὶ ἐπορεύθη ὁ βασιλεὺς δαυὶδ καὶ πᾶς ἰσ
rael in hierusalem: hec iebus: ⁊ illic iebu
ραὴλ εἰς ἱερουσαλήμ, αὕτη ἰεβοῦς, καὶ ἐκεῖ οἱ ἰεβου-
sei habitatores terre. ⁊ dixerūt habitato
σαῖοι οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν. καὶ εἶπον οἱ κατοικοῦν
res iebus dauid: nō ingredieris huc. ⁊ ce
τες ἰεβοὺς τῷ δαυίδ, οὐκ εἰσελεύσῃ ὧδε. καὶ προκα
pit dauid arcem sion: hec ciuitas
τελάβετο δαυὶδ τὴν περιοχὴν σιών, αὕτη ἡ πόλις
dauid. ⁊ dixit dauid: oīs q̄ pcusserit iebuseum in
δαυίδ. καὶ εἶπεν δαυίδ, πᾶς τύπτων ἰεβουσαῖον ἐν
primis: erit in principē ⁊ in ducem. ⁊ ascē
πρώτοις, ἔσαι εἰς ἄρχοντα καὶ εἰς στρατηγόν. καὶ ἀνέ
dit in eam ioab filius saruia in primis: ⁊ fa
βη ἐπ᾽ αὐτὴν ἰωὰβ υἱὸς σαρουίας ἐν πρώτοις, καὶ ἐγέ
ct⁹ ē in principē: ⁊ habitauit dauid in arce.
νετο εἰς ἄρχοντα, καὶ ἐκάθισε δαυὶδ ἐν τῇ περιοχῇ.
pp hoc appellauit eā ciuitatē dauid. ⁊ edifi
διὰ τοῦτο ἐκάλεσεν αὐτὴν πόλιν δαυίδ. καὶ ᾠκοδό
cauit dauid ciuitatē in circuitu: ab arce
μησε δαυὶδ τὴν πόλιν κυκλόθεν, ἀπὸ τῆς ἄκρας
⁊ vsq ad gyrum: ⁊ ioab fouit
καὶ ἕως τοῦ κύκλου, καὶ ἰωὰβ περιεποιήσατο τὸ
reliquū vrbis. ⁊ ibat dauid proce
λοιπὸν τῆς πόλεως. καὶ ἐπορεύετο δαυὶδ πορευό
dens ⁊ crescens: ⁊ dñs omnipotens
μενος καὶ μεγαλυνόμενος, καὶ κύριος παντοκράτωρ
cum eo. ⁊ hi principes potentiū: q̄
μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες τῶν δυνατῶν, οἳ
fuerūt dauid: adiuuantes cum eo in
ἦσαν τῷ δαυίδ, οἱ ἀντεχόμενοι μετ᾽ αὐτοῦ ἐν τῇ
regno eius cū oīm israel vt regna
βασιλείᾳ αὐτοῦ μετὰ παντὸς ἰσραὴλ τοῦ βασι-
re facerēt eū sm verbū dñi sup israel.
λεῦσαι αὐτὸν κατὰ τὸν λόγον κυρίου ἐπὶ ἰσραήλ.
⁊ iste numerus potētiū dauid: iesba
καὶ οὗτος ὁ ἀριθμὸς τῶν δυνατῶν δαυίδ, ἰεσβα-
am fili⁹ acemoni primus ex triginta: iste euagi
ὰμ υἱὸς ἀχεμονὶ πρῶτος τῶν τριάκοντα, οὗτος ἐσπά
nauit gladium suū in trecentos vul
σατο τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ τριακοσίους τραυ
neratos semel. ⁊ post eum eleazar filius do
ματίας εἰσάπαξ. καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐλεάζαρ υἱὸς δω-
dai patrui eius: hic fuit in tribus
δαὶ πατραδέλφου αὐτοῦ, οὗτος ἦν ἐν τοῖς τρισὶ
potentib⁹. hic fuit cum dauid in phasdamin.
δυνατοῖς. οὗτος ἦν μετὰ δαυὶδ ἐν φασοδομίμ.
⁊ philistijm cōgregati sunt illic ad bellum:
καὶ οἱ ἀλλόφυλοι συνήχθησαν ἐκεῖ εἰς πόλεμον,
⁊ erat pars agri plena ordeo ⁊ ppls
καὶ ἦν μερὶς τοῦ ἀγροῦ πλήρης κριθῶν καὶ ὁ λαὸς
fugit a facie
ἔφυγεν ἀπὸ προσώπου

1.Reg. 5.a.

philistinorū. ⁊ stetit in medio partis: ⁊
τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἔστη ἐν μέσῳ τῆς μερίδος, καὶ
saluauit eam: ⁊ percussit philisteos: ⁊
ἔσωσεν αὐτήν, καὶ ἐπάταξεν τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ
fecit dñs salutem magnā. ⁊ descēderūt
ἐποίησε κύριος σωτηρίαν μεγάλην. καὶ κατέβησαν
tres de tribus pricipib⁹ ad petrā ad dauid:
τρεῖς ἐκ τῶν τριῶν ἀρχῶν εἰς τὴν πέτραν πρὸς δαδ,
ad speluncā odolaam. ⁊ castra phi
εἰς τὸ σπήλαιον ὀδολλάμ. καὶ ἡ παρεμβολὴ τῶν ἀλ
listinorū castrametata sunt in valle gigan
λοφύλων παρεμβεβλήκει ἐν τῇ κοιλάδι τῶν γιγάν-
tum. ⁊ dauid tunc in presidio: ⁊ sta
των. καὶ δαυὶδ τότε ἐν τῇ περιοχῇ, καὶ τὸ σύ-
tio philistinorū tunc in bethleem. ⁊ deside
στημα τῶν ἀλλοφύλων τότε ἐν βηθλεέμ. καὶ ἐπεθύ
rauit dauid ⁊ dixit: quis potabit me aqua de
μησε δαυὶδ καὶ εἶπεν, τίς ποτιεῖ με ὕδωρ ἐκ τοῦ
cisterna bethleem que in porta. ⁊ ruperūt
λάκκου βηθλεὲμ τοῦ ἐν τῇ πύλῃ. καὶ διέρρηξαν οἱ
tres castra philistinorū: ⁊ aquati
τρεῖς τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ὑδρεύ-
sunt aquā de cisterna bethleem: q̄ erat in por
σαντο ὕδωρ ἐκ τοῦ λάκκου βηθλεέμ, ὃς ἦν ἐν τῇ πύ-
ta: ⁊ ceperūt ⁊ venerūt ad dauid. ⁊ nō ve
λῃ, καὶ ἔλαβον καὶ ἦλθον πρὸς δαυίδ. καὶ οὐκ ἠθέ-
luit dauid vt biberet eam. ⁊ libauit eam do
λησε δαυὶδ τοῦ πιεῖν αὐτό. καὶ ἔσπεισεν αὐτὸ τῷ κυ-
mino ⁊ dixit: ppitius mihi deus vt facerem verbū
ρίῳ καὶ εἶπεν, ἵλεώς μοι ὁ θεὸς τοῦ ποιῆσαι τὸ ῥῆμα
hoc: si sāguinē virorū istorū bibā in aīa
τοῦτο, εἰ αἷμα τῶν ἀνδρῶν τούτων πίομαι ἐν ψυ-
mab⁹ suis: qm̄ in aīabus suis attulerūt e-
χαῖς αὐτῶν; ὅτι ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἤνεγκαν αὐ-
am: ⁊ nō voluit bibere eam. hec fece
τό, καὶ οὐκ ἐβούλετο πιεῖν αὐτό. ταῦτα ἐποίη-
runt tres potētes. ⁊ abessai frater io
σαν οἱ τρεῖς δυνατοί. καὶ ἀβεσσαὶ ὁ ἀδελφὸς ἰω-
ab: hic erat pīceps triū: hic euaginauit
άβ, οὗτος ἦν ἄρχων τῶν τριῶν, οὗτος ἐσπάσατο
gladium suum cōtra trecentos vulneratos
τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐπὶ τριακοσίους τραυματίας
in tpe vno. hic erat nōiatus in tribus: de
ἐν καιρῷ ἑνί. οὗτος ἦν ὀνομαστὸς ἐν τοῖς τρισίν, ἀπὸ
tribus sup duos gloriosus: ⁊ fact⁹ est e-
τῶν τριῶν ὑπὲρ τοὺς δύο ἔνδοξος, καὶ ἐγένετο αὐ-
is in principē: ⁊ vsq ad tres nō puenerat.
τοῖς εἰς ἄρχοντα, καὶ ἕως τῶν τριῶν οὐκ ἤρχετο.
⁊ banaas filius ioiade filius viri potētis: mul
καὶ βαναίας υἱὸς ἰωιαδὲ υἱὸς ἀνδρὸς δυνατοῦ, πολ-
ta opa ei⁹ de cabseel: ipse percussit
λὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπὸ καβσεήλ, αὐτὸς ἐπάταξε τοὺς
duos ariel moab: ⁊ hic descēdit ⁊ percus
δύο ἀριὴλ μωάβ, καὶ οὗτος κατέβη καὶ ἐπάτα-
sit leonem in cisterna in die niuis: ⁊
ξε τὸν λέοντα ἐν τῷ λάκκῳ ἐν ἡμέρᾳ χιόνος, καὶ
hic percussit virū egyptiū virū grā
οὗτος ἐπάταξεν τὸν ἄνδρα τὸν αἰγύπτιον ἄνδρα εὐ-
dem quinq cubitoꝝ: ⁊ in manu egyptij lan
μήκη πεντάπηχυν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ τοῦ αἰγυπτίου δό-
cea tāq liciatoriū texentiū: ⁊ descēdit ad eum
ρυ ὡς ἀντίον ὑφαινόντων, καὶ κατέβη πρὸς αὐτὸν
banaas in virga: ⁊ rapuit hastā de ma
βαναίας ἐν ῥάβδῳ, καὶ ἀφείλετο τὸ δόρυ ἐκ τῆς χει-
nu egyptij: ⁊ interfecit eum in
ρὸς τοῦ αἰγυπτίου, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἐν τῷ
hasta sua: hec fecit banaas filius ioia
δόρατι αὐτοῦ, ταῦτα ἐποίησε βαναίας υἱὸς ἰωιαδέ,
de: ⁊ huic nomē in tribus potētibus:
καὶ τούτῳ ὄνομα ἐν τοῖς τρισὶ δυνατοῖς,
super
ὑπὲρ τοὺς

1.Reg. 15.b.

philistinorum. Hi steterunt in medio agri & defenderūt eū. Cūq; pcussissent philisteos dedit dñs salutē magnam populo suo. Descēderūt aūt tres de triginta principibus ad petrā in q̄ erat dauid ad speluncā odollam: quando philistijm fuerāt castra metati in valle raphai. Porro dd erat in presidio: & statio philistinorū in bethleē. Desiderauit igitur dd aquā: & dixit. O si quis daret mihi aquā de cisterna bethleem que est in porta. Tres ergo isti p media castra philistinorū prexerūt & hauserunt aquā de cisterna bethleē q̄ erat in porta & attulerūt ad dauid vt biberet. Qui noluit: sed magis libauit illā domino dicēs. Absit vt in conspectu dei mei hoc faciam: & sanguinē istorū virorū bibam: quia in pīculo animarū suarū attulerūt mihi aquā. Et ob hāc cām noluit bibere. Hec fecerūt tres robustissimi. Abisai quoq; frater ioab ipse erat princeps triū: & ipse leuauit hastā suam contra trecentos vulneratos: & ipe erat inter tres nominatissimus: inter tres secundus inclytus & princeps eorū. Verūtū vsq; ad tres primos nō puenerat. Banaia filius ioiade viri robustissimi qui multa opa ppetrarat de capseel: ipse pcussit duos ariel moab. Et ipse descendit & interfecit leonem in media cisterna tempore niuis: & ipse percussit virum egyptiū: cuius statura erat quinq; cubitorum: & habebat lanceam vt liciatoriū texentiū. Descēdit igitur ad eū cū virga & rapuit hastam quam tenebat manu & interfecit eū hasta sua. Hec fecit banaia filius ioiade qui erat inter tres robustos nominatissimus: inter

פלשתים׃ ויתיצבו בתוך החלקה
ויצילוה ויכו את פלשתים ויושע
יהוה תשועה גדולה׃ וירדו שלושה
מן השלשים ראש על הצר אל
דויד אל מערת עדלם ומחנה
פלשתים חנה בעמק רפאים׃
ודויד אז במצודה ונציב פלשתים
אז בבית לחם׃ ויתאו דויד ויאמר
מי ישקני מים מבור בית לחם
אשר בשער׃ ויבקעו השלשה
במחנה פלשתים וישאבו מים
מבור בית לחם אשר בשער
וישאו ויבאו אל דויד ולא אבה
דויד לשתותם וינסך אתם ליהוה׃
ויאמר חלילה לי מאלהי מעשות
זאת הדם האנשים האלה אשתה
בנפשותם כי בנפשותם הביאום
ולא אבה לשתותם אלה עשו
שלשת הגבורים׃ ואבשי אחי
יואב הוא היה ראש השלשה
והוא עורר את חניתו על שלש
מאות חלל ולו שם בשלושה׃
ומן השלושה בשנים נכבד ויהי
להם לשר ועד השלשה לא בא׃
בניה בן יהוידע בן איש חיל רב
פעלים מן קבצאל הוא הכה את
שני אריאל מואב והוא ירד
והכה את הארי בתוך הבור ביום
השלג׃ והוא הכה את האיש
המצרי איש מדה חמש
באמה וביד המצרי חנית
כמנור ארגים וירד אליו
בשבט ויגזל את החנית
מיד המצרי ויהרגהו בחניתו׃
אלה עשה בניהו בן יהוידע ולו
שם בשלשה הגברים׃ מן

השלושים הנו נכבד הוא ואל — הנה כבד
השלושה לא בא וישימהו דויד — בוא שום
על משמעתו׃ וגבורי החילים — שמע גבר
עשהאל אחי יואב אלחנן בן דודו
מבית לחם׃ שמות ההרורי חלץ
הפלוני׃ עירא בן עקש התקועי
אביעזר הענתותי׃ סבכי החשתי
עילי האחוחי׃ מהרי הנטופתי חלד
בן בענה הנטופתי׃ איתי בן ריבי
מגבעת בני בנימן בניה הפרעתוני׃
חורי מנחלי געש אביאל הערבתי׃
עזמות הבחרומי אליחבא
השעלבני׃ בני השם הגזוני
יונתן בן שגה ההררי׃ אחיאם
בן שכר ההררי אליפל בן אור׃
חפר המכרתי אחיה הפלוני׃
חצרו הכרמלי נערי בן אזבי׃
יואל אחי נתן מבחר בן הגרי׃
צלק העמוני נחרי הברתי נשא
כלי יואב בן צרויה׃ עירא היתרי — כלה
גרב היתרי׃ אוריה החתי זבד
בן אחלי׃ עדינא בן שיזא
הראובני ראש לראובני ועליו
שלשים׃ חנן בן מעכה ויושפט
המתני׃ עזיא העשתרתי שמע
ויעיאל בני חותם הערערי׃ ידיעאל
בן שמרי ויחא אחיו התיצי׃
אליאל המחוים ויריבי ויושויה
בני אלנעם ויתמה המואבי׃ אליאל
ועובד ויעשיאל המצביה׃

Cap. xij.

ואלה הבאים אל דויד לצקלג
עוד עצור מפני שאול בן קיש — בוא עצר
והמה בגבורים עזרי המלחמה׃ — פנה
נשקי קשת מימינים ומשמאלים — לחם ימן שמל
באבנים ובחצים בקשת מאחי
שאול מבנימן׃ הראש אחיעזר

trigínta primus. Verũtamen ad tres vsq3 nõ puenerat. Posuit autẽ eũ dauid ad auriculã suã. Porro fortissimi viri in exercitu asael frater ioab & eleanã filius patrui eius de bethleem: sãmoth arodites: helles polonites: hiras filius acces thecuites: abiezer anathotites: sobochai vsatites: ilai ahotites: marai netophatites: helles filius baana netophatites: ethai filius ribai de gabaath filiorũ beniamin: banaia pharatonites: hurai de torrẽte gaas: abiel arabathites: asmoth bauramites: eliaba salabonites: filii assem gezonites: ionathan filius sage ararithes: abiam filius sachar araritheس: eliphal filius vr: epher meheratites: ahia phellonites: ezro carmelites: naarai filius azbi: iohel frater nathã: mibaar filius agarai: selech ãmonites: naarai berothites armiger ioab filii saruie: hiras iethreus: iareb iethreus: vrias etheus: zabab filius ooli: adyna filius sechar rubenites princeps rubenitarum: & cum eo triginta: hanan filius macha: & iosaphat mathanites: ozias astarothithes: semma & iahihel filii hotham arorites: iedihel filius zamri & ioha frater eius thosaites: helihel mahumites: & ieribai & iosoia filii elnaem & iethma moabites: elihel & obed & iasiel de masobia.

12. Hi quoq3 venerunt ad dd in siceleech cũ adhuc fugeret saul filium cis: q erant fortissimi & egregii pugnatores tendentes arcũ & vtraq3 manu fundis saxa iacientes & dirigentes sagittas. De fribus saul ex tribu beniami. Princeps abiezer:

triginta gloriosus: & ad tres nõ puenerat. et cõstituit eũ dauid in familia sua. et potẽtes exercituũ: asael frater ioab: eleana filius dodi de bethleem: sammoth arori: chelles phelloni: iras filius eccis thecoites: abiezer anathothites: sobocchai husathi: hela achachi: marri netophathi: alad filius bana netophathi. ithai filius ribai de gabaath filiorum beniamin banaia pharathoni: vri de nachali: gaas abiel arabathi: asmoth bacharumi: eliba salaboni. filii asom guni: ionathan filius sage arori: achiam filius zachar arari: eliphal filius vr: aphar mechorathi: achia phelonii: esri chermeli: narai filius asbai: ioel frater nathan: mabar filius ageri: sellec ammani: narai berothi tollens arma ioab filii saruia. ira iethri: gareb iethri: vrias chetthi: zabad filius halai: adina filius siza rubeni: princeps ruben: & in eo triginta. anan filius maacha: & iosaphat matthani: hozias esitharothi: samma & ieiel filii chotham arari: iedihel filius samari: & iocha fratrer eius thosi: eliel maouim: & iaribai & iosoia filii elnaam: & iethàm moabites: eliel & obed: & essiel masabia.

Τριάκοντα ἔνδοξος, καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς οὐκ ἤρχετο. καὶ κατέστησεν αὐτὸν δαυὶδ ἐπὶ τὴν πατριὰν αὐτοῦ. καὶ οἱ δυνατοὶ τῶν δυνάμεων, ἀσαὴλ ἀδελφὸς ἰωάβ, ἐλεανὰ υἱὸς δωδὶ ἀπὸ βηθλεέμ, σαμμὼθ ὁ ἀρωρεί, χελλὴς ὁ φελλωνεί, εἰρὰς υἱὸς ἐκκὶς ὁ θεκωίτης, ἀβιέζερ ὁ ἀναθωθίτης, σοβοχαὶ ὁ ὑσαθεί, ἠλὰ ὁ ἀχαχί, μαρεὶ ὁ νετωφαθί, ἀλὰδ υἱὸς βαανὰ ὁ νετωφαθί. ἰθαὶ υἱὸς ῥιβαὶ ἀπὸ γαβαὰθ υἱῶν βενιαμὶν βαναία ὁ φαραθωνί, οὐρὶ ἀπὸ ναχαλί, γαὰς ἀβιὴλ ὁ ἀραβαθί, ἀσμὼθ βαχαρουμί, ἐλιβὰ ὁ σαλαβωνί. υἱοὶ ἀσὸμ τοῦ γουνί, ἰωνάθαν υἱὸς σαγαὶ ὁ ἀρωρί, ἀχιὲμ υἱὸς ζαχὰρ ὁ ἀραρί, ἐλιφὰλ υἱὸς οὔρ, ἀφὰρ ὁ μεχωραθί, ἀχία ὁ φελλωνί, ἐσρὶ ὁ χερμελί, ναραὶ ὁ υἱὸς ἀσβαί, ἰωὴλ ἀδελφὸς νάθαν, μααβὰρ υἱὸς ἀγηρί, σελλὴκ ὁ ἀμμανί, νααραὶ ὁ βηρωθὶ αἴρων σκεύη ἰωὰβ υἱοῦ σαρουΐα. ἰρὰ ὁ ἰεθρί, γαρὲβ ὁ ἰεθρί, οὐρίας ὁ χετθί, ζαβὰδ υἱὸς ἀλαΐ, ἀδινὰ υἱὸς σιζὰ ὁ ῥουβηνί, ἄρχων τῶ ῥουβὴν, καὶ ἐπ' αὐτῷ τριάκοντα. ἀνὰν υἱὸς μααχά, καὶ ἰωσαφὰτ ὁ ματθανί, ὀζίας ὁ ἐσθαρωθί, σάμμα καὶ ἰειὴλ υἱοὶ χωθὰμ τοῦ ἀραρί, ἰεδιὴλ υἱὸς σαμαρί, καὶ ἰωχὰ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ θωσί, ἐλιὴλ ὁ μαωουίμ, καὶ ἰαριβαὶ καὶ ἰωσωΐα οἱ υἱοὶ ἐλνάαμ, καὶ ἰεθὰμ ὁ μωαβίτης, ἐλιὴλ καὶ ὠβήδ, καὶ ἐασιὴλ ὁ μασαβία.

Ca. 12.

Et hi qui venerũt ad dauid in secelag: adhuc compresso dauid a facie saul filii cis. illi in potẽtib⁹ auxiliãtes in bellõ extẽdẽtes arcũ dextris vtẽtes & sinistris: & funditores in lapidib⁹ & in iaculis & arcu. de fratribus saul ex beniamin: pricepѕ achiezer

Καὶ οὗτοι οἱ ἐλθόντες πρὸς δαυὶδ εἰς σεκελάγ, ἔτι συνεχομένου τοῦ δαυὶδ ἀπὸ προσώπου σαοὺλ υἱοῦ κίς. αὐτοὶ ἐν τοῖς δυνατοῖς βοηθοῦντες ἐν τῷ πολέμῳ ἐντείνοντες τόξον δεξιάζοντες καὶ ἀριστερεύοντες, καὶ σφενδονῆται ἐν λίθοις καὶ ἐν βέλεσι καὶ τόξῳ. ἐκ τῶν ἀδελφῶν σαοὺλ ἐκ τοῦ βενιαμίν, ἄρχων ἀχιέζερ

G A

& ioas filii asma: gabaanite: & eziel & phalet filii asmoth: & barachia & ieu anathothi: & sameas gabaonites robustus iter triginta & sup triginta. hieremias & iezicl & ionan: & iozabad gaderothites elioзi & iarimuth baalia: & samarias & saphatias charaphi: eleana & iesia & azarel & ioezer & iesbaam coritae: & ioela & zabadia filii ieroam filii gedor. & de gad separati sunt ad dauid in deserto robusti fortitudine viri potentie in bellũ ordinati clypeo & hasta: & facies leonum facies eorũ: & veloces vt capree in mõtib⁹ velocitate. ezer princeps: abdia secũs: eliab tertius: masmana quartus: hieremias quintus: ethi sextus: eliel septimus: ioanan octauus: elsabad nonus: hieremias decimus: machabani vndecimus. isti de filiis gad principes exercitus vnus centũ paruus: & magn⁹ ad mille. isti fuerũt q transierũt iordanem in mẽse primo: & ipse erat plenus sup oẽs ripas suas. & secuti sunt oẽs habitãtes valles ad orientẽ & ad occidẽtẽ. & venerũt a filiis beniamin & iuda ad auxiliũ dauid: & egressus ẽ dauid in occursum eis: & respondit & dixit eis: si in pace venistis ad me ad auxiliãdũ mihi: sit mihi cor sup vos in vnitatẽ. & si vt tradatis me aduersariis meis nõ in veritate manus: videat deus patrum nrorũ & arguat. & spũs induit amasai principẽ triginta: & dixit: vade dauid fili iessai tu & ppłs tuus in pace: pax tibi & pax adiutorib⁹ tuis: quĩ adiuuauit te de⁹ tuus. & suscepit eos

καὶ ἰωὰς υἱοὶ ἀσμά, τοῦ γαβααθί του, καὶ ἐζιὴλ καὶ φαλὲτ υἱοὶ ἀσμώθ, καὶ βαραχία καὶ ἰηοὺ ὁ ἀναθωθί, καὶ σαμέας ὁ γαβαωνίτης δυνατὸς ἐν τοῖς τριάκοντα καὶ ἐπὶ τῶν τριάκοντα. ἱερεμίας καὶ ἰεζιὴλ καὶ ἰωνάν, καὶ ἰωζαβὰδ ὁ γαδηρωθὶ ἐλιοζὶ καὶ ἰαριμοὺθ βααλία, καὶ σαμαρείας καὶ σαφατίας ὁ χαραφί, ἐλκανὰ καὶ ἰεσία καὶ ἀζαρὴλ καὶ ἰοεζὲρ καὶ ἰεσβαὰμ οἱ κορῖται, καὶ ἰωηλὰ καὶ ζαβαδία υἱοὶ ἰεροὰμ υἱοὶ τοῦ γεδώρ. καὶ ἀπὸ τοῦ γὰδ διεχωρίσθησαν πρὸς δαυὶδ ἀπὸ τῆς ἐρήμου δυνατοὶ ἰσχύι ἄνδρες δυνάμεως εἰς πόλεμον παρατασσόμενοι θυρεῷ καὶ δόρατι, καὶ πρόσωπα λεόντων τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ κοῦφοι ὡς δορκάδες ἐπὶ τῶν ὀρέων τῷ τάχει. ἔζερ ὁ ἄρχων, ἀβδία ὁ δεύτερος, ἐλιὰβ ὁ τρίτος, μασμανὴ ὁ τέταρτος, ἱερεμίας ὁ πέμπτος, ἐθθὶ ὁ ἕκτος, ἐλιὴλ ὁ ἕβδομος, ἰωανὰν ὁ ὄγδοος, ἐλσαβὰδ ὁ ἔνατος, ἱερεμίας ὁ δέκατος, μαχαβανὶ ὁ ἑνδέκατος. οὗτοι ἐκ τῶν υἱῶν γὰδ ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς εἷς τοῖς ἑκατὸν μικρός, καὶ μέγας πρὸς χιλίους. οὗτοι ἦσαν οἱ διαβάντες τὸν ἰορδάνην ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, καὶ αὐτὸς ἦν πεπληρωκὼς ἐπὶ πᾶσαν τὴν κρηπῖδα αὐτοῦ. καὶ ἐξεδίωξαν πάντας τοὺς κατοικοῦντας αὐλῶνας εἰς ἀνατολὰς καὶ εἰς δυσμάς. καὶ ἦλθον ἀπὸ τῶν υἱῶν βενιαμὶν καὶ ἰούδα εἰς βοήθειαν τῷ δαυὶδ, καὶ ἐξῆλθε δαυὶδ εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰ εἰς εἰρήνην ἥκατε πρός με βοηθῆσαί μοι, εἴη μοι καρδία ἐφ' ὑμᾶς εἰς ἕνωσιν. καὶ εἰ τοῦ παραδοῦναί με τοῖς ἐχθροῖς μου οὐκ ἐν ἀληθείᾳ χειρός, ἴδοι ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ ἐλέγξαι. καὶ πνεῦμα ἐνέδυσε τὸν ἀμασαὶ ἄρχοντα τῶν τριάκοντα, καὶ εἶπε, πορεύου δαυὶδ υἱὸς ἰεσσαὶ σὺ καὶ ὁ λαός σου ἐν εἰρήνῃ, εἰρήνη σοι καὶ εἰρήνη τοῖς βοηθοῖς σου, ὅτι ἐβοήθησέ σοι ὁ θεός σου. καὶ προσεδέξατο αὐτούς

B G C

& ioas filii samaa: gabaathites & iazibel & phalleth filii asmoth & baracha & iehu anatothites: samaias quoq3 gabaõites fortissimus inter triginta: & sup triginta: hieremias & iezichel & iohannan & iesabad gaderothites & elizai & hierimut & baalia & samaia & saphatia araphites. Helcana & iesia & azarhel & ioezer & iesbaan de carcim & ioela quoq3 & zabadia filii ieroam de gedor. Sed & de gaddi trãsfugerũt ad dd cũ lateret in deserto viri robustissimi & pugnatores optimi tenentes clypeũ & hastã. Facies eorũ q̃si facies leonis: & veloces q̃si capree in mõtibus. Ezer princeps: obdias secũdus: eliab tertius: masmana quartus: hieremias quintus: ethi sextus: heliel septimus: iohannan octauus: helzebad nonus: hieremias decimus: bachanai vndecimus. Hi de filiis gad principes exercitus. Nouissimus cẽtũ militib⁹ p̃erat: & maxim⁹ mille. Isti sunt qui transierunt iordanem mense primo quando inundare cõsueuit sup ripas suas: & oẽs fugauerũt qui morabãtur in vallib⁹ ad oriẽtalẽ plagã & occidẽtalẽ. Venerũt autem & de beniamin & de iuda ad presidiũ in quo morabatur dauid. Egressusq3 est dd obuiam eis: & ait. Si pacifice venistis ad me: vt auxiliemini mihi: cor meum iũgatur vobis. Si aũt insidiamini mihi pro aduersariis meis cũ ego iniq̃tatẽ i manibus nõ habeã: videat deus patrũ nrorũ & iudicet. Sp̃s vero dñi iduit amasai pricipẽ iter trigita: & ait. tui sum⁹ o dd & tecũ fili isai. Pax pax tibi: & pax adiutoribus tuis. Te enim adiuuat deus tuus. Suscepit ergo eos

ויואש בני השמעה הגבעתי ויזואל
ופלט בני עזמות וברכה ויהוא
הענתתי׃ וישמעיה הגבעוני גבור
בשלשים ועל השלשים׃ וירמיה
ויחזיאל ויוחנן ויוזבד הגדרתי׃
אלעוזי וירימות ובעליה ושמריהו
ושפטיהו החרופי׃ אלקנה וישיהו
ועזראל ויועזר וישבעם הקרחים׃
ויועאלה וזבדיה בני ירחם מן
הגדור׃ ומן הגדי נבדלו אל דויד — בדל
למצד מדברה גברי החיל אנשי — דבר גבר
צבא למלחמה ערכי צנה ורמח — אנן
ופני אריה פניהם וכצבאים על — פנה ארה
ההרים למהר׃ עזר הראש עבדיה — צבה
השני אליאב השלשי׃ משמנה — שנה שלש
הרביעי ירמיה החמישי׃ עתי — רבע חמש
הששי אליאל השבעי׃ יוחנן
השמיני אלזבד התשיעי׃ ירמיהו — שמן תשע
העשירי מכבני עשתי עשר׃ — עשר
אלה מבני גד ראשי הצבא יי
אחד למאה הקטן והגדול לאלף׃ — גדל
אלה הם אשר עברו את י
הירדן בחדש הראשון והוא
ממלא על כל גדותיו ויבריחו — מלא גדה
את כל העמקים למזרח ייי — ברח זרח
ולמערב׃ ויבאו מן בני בנימן — ערב בוא
ויהודה עד למצד לדויד׃ ויצא
דויד לפניהם ויען ויאמר להם — פנה ענה
אם לשלום באתם אלי לעזרני — אמר בוא
יהיה לי עליכם לבב ליחד — היה
ואם לרמותני לצרי בלא חמס — רמה צור
בכפי ירא אלהי אבותינו י — ראה
ויוכח׃ ורוח לבשה את עמשי — יכח
ראש השלושים לך דויד ועמך
בן ישי שלום שלום לך ושלום
לעזרך כי עזרך אלהיך ויקבלם — קבל

דויד ויתנם בראשי הגדוד ׃ וממנשה נפלו על דויד בבאו עם פלשתים על שאול למלחמה ולא עזרם כי בעצה שלחהו סרני פלשתים לאמר בראשינו יפול אל אדניו שאול ׃ בלכתו אל ציקלג נפלו עליו ממנשה עדנח ויוזבד וידיעאל ומיכאל ויוזבד ואליהוא וצלתי ראשי האלפים אשר למנשה ׃ והמה עזרו עם דויד על הגדוד כי גבורי חיל כלם ויהיו שרים בצבא ׃ כי לעת יום ביום יבאו על דויד לעזרו עד למחנה גדול כמחנה אלהים ׃ ואלה מספרי ראשי החלוץ לצבא באו על דויד חברונה להסב מלכות שאול אליו כפי יהוה ׃ בני יהודה נשאי צנה ורמח ששת אלפים ושמונה מאות חלוצי צבא ׃ מן בני שמעון גבורי חיל לצבא שבעת אלפים ומאה ׃ מן בני הלוי ארבעת אלפים ושש מאות ׃ ויהוידע הנגיד לאהרן ועמו שלשת אלפים ושבע מאות ׃ וצדוק נער גבור חיל ובית אביו שרים עשרים ושנים ׃ ומן בני בנימן אחי שאול שלשת אלפים ועד הנה מרביתם שמרים משמרת בית שאול ׃ ומן בני אפרים עשרים אלף ושמונה מאות גבורי חיל אנשי שמות לבית אבותם ׃ ומחצי מטה מנשה שמונה עשר אלף אשר נקבו בשמות לבוא להמליך את דויד ׃ ומבני

david & constituit principes turme. Porro de manasse transfugerunt ad david quando veniebat cum philistiim adversus saul ut pugnaret: & non dimicavit cum eis: quia inito consilio remiserunt eum principes philistinorum dicentes. Periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum saul. Quando igitur reversus est in siceleg transfugerunt ad eum de manasse ednas iosabad: & iedihel & michael & ednas & iozabath heliu & salathi: principes milium in manasse. Hi prebuerunt auxilium david adversus latrunculos. Omnes enim erant viri fortissimi: & facti sunt principes in exercitu. Sed & per singulos dies veniebant ad david ad auxiliandum ei: usque dum fieret grandis numerus quasi exercitus dei. Iste quoque est numerus principum exercitus qui venerunt ad david cum esset in hebron ut transferrent regnum saul ad eum iuxta verbum domini. Filii iuda portantes clypeum & hastam sex milia octingenti expediti ad prelium. De filiis symeon virorum fortissimorum ad pugnandum septem milia centum. De filiis levi quattuor milia sexcenti. Ioiada quoque princeps de stirpe aaron & cum eo tria milia septingenti. Sadoch etiam puer egregie indolis & domus patris eius principes viginti duo. De filiis autem beniamin fratribus saul tria milia. Magna enim pars eorum adhuc sequebatur domum saul. Porro de filiis ephraim viginti milia octingenti: fortissimi robore viri nominati in cognationibus suis. & ex dimidia tribu manasse decem & octo milia singuli per nomina sua: venerunt ut constituerent regem david. De filiis quoque

david: et constituit eos principes turmarum.
δαυίδ, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς ἄρχοντας τῶν δυνάμεων.
et de manasse transfugerunt ad david venientem
καὶ ἀπὸ μανασσῆ προσεχώρησαν πρὸς δαυίδ ἐρχόμενον
eo cum philistiim venientibus contra saul
αὐτοῦ μετὰ ἀλλοφύλων τῶν ἐλθόντων ἐπὶ σαοὺλ
ad bellum. et non auxiliatus est eis: quoniam
εἰς πόλεμον. καὶ οὐκ ἐβοήθησεν αὐτοῖς δαυίδ, ὅτι
in consilio fuerunt principes philistinorum dicentes:
ἐν βουλῇ ἐγένοντο οἱ σατράπαι τῶν ἀλλοφύλων λέγοντες,
in capitibus nostris revertetur ad dominum suum saul:
ἐν ταῖς κεφαλαῖς ἡμῶν ἐπιστρέψει πρὸς τὸν κύριον αὐτοῦ σαούλ,
et dimiserunt eum. et cum
καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτόν. καὶ ἐν τῷ
veniret david in secelag: transfugerunt
πορεύεσθαι τὸν δαυίδ εἰς σεκελάγ, προσεχώρησαν
ad eum de manasse: edna et iozabad et iadiel
αὐτῷ ἀπὸ μανασσῆ, ἐδνὰ καὶ ἰωζαβὰδ καὶ ἰαδιήλ
et michael: et iozabad et heliu et salathi
καὶ μιχαήλ, καὶ ἰωζαβὰδ καὶ ἐλιοῦ καὶ σαλαθί οἱ
principes millium qui manasse. et hi
ἄρχοντες τῶν χιλιάδων τῶν τοῦ μανασσῆ. καὶ αὐτοὶ
auxiliati sunt david contra latrunculos: quoniam
συνεμάχησαν τῷ δαυίδ ἐπὶ τοῦ γεδούρ, ὅτι
robusti fortitudine omnes hi. et facti sunt principes
δυνατοὶ ἰσχύϊ πάντες αὐτοί. καὶ ἐγένοντο ἄρχοντες
exercitui in virtute: quoniam per tempus diei
τῇ στρατείᾳ ἐν δυνάμει, ὅτι κατὰ καιρὸν ἡμέρας
in diem veniebant ad david ut auxiliarentur
εἰς ἡμέραν ἤρχοντο πρὸς δαυίδ τοῦ βοηθῆσαι
ei in castra magna: sicut castra
αὐτῷ ὡς εἰς παρεμβολὴν μεγάλην, ὡς παρεμβολὴ
dei. et hec nomina principum exercitus
θεοῦ. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχόντων τῆς στρατείας
qui venerunt ad david in chebron: ut
τῶν ἐλθόντων πρὸς δαυίδ εἰς χεβρών, τοῦ
transferrent regnum saul ad eum iuxta
ἐπιστρέψαι τὴν βασιλείαν σαοὺλ πρὸς αὐτὸν κατὰ
verbum domini. et hic numerus: filii iuda
τὸν λόγον κυρίου. καὶ οὗτος ὁ ἀριθμός, υἱοὶ ἰούδα
portantes clypeum et hastam sex milia et octingenti
αἴροντες θυρεὸν καὶ δόρυ ἑξακισχίλιοι καὶ ὀκτακόσιοι
armati robore. de filiis symeon robusti
καθωπλισμένοι δυνάμει. τῶν υἱῶν συμεὼν δυνατοὶ
fortitudine ad pugnam septem milia et centum. et
ἰσχύϊ εἰς παράταξιν ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. καὶ
de filiis levi: quattuor milia et sexcenti. et
τῶν υἱῶν λευί, τετρακισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. καὶ
ioada dux aaron: et cum eo tria milia
ἰωαδὰ ὁ ἡγούμενος τῷ ἀαρών, καὶ μετ' αὐτοῦ τρισχίλιοι
et septingenti. et sadduc iuvenis potens fortitudine:
καὶ ἑπτακόσιοι. καὶ σαδδοὺκ νέος δυνατὸς ἰσχύϊ,
et domus patris eius viginti et duo principes.
καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἴκοσι καὶ δύο ἄρχοντες.
et de filiis beniamin fratribus saul: tria milia et usque nunc
καὶ ἐκ τῶν υἱῶν βενιαμὶν τῶν ἀδελφῶν σαούλ, τρισχίλιοι καὶ ἕως τοῦ νῦν οἱ
plurimi eorum custodiebant custodiam domus saulis.
πλεῖστοι αὐτῶν ἐφύλασσον τὴν φυλακὴν οἴκου σαούλ.
et de filiis ephraim: viginti milia et octingenti
καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐφραίμ, εἴκοσι χιλιάδες καὶ ὀκτακόσιοι
potentes fortitudine viri nominati per domos cognationum suarum.
δυνατοὶ ἰσχύϊ ἄνδρες ὀνομαστοὶ κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν.
et ex dimidia tribu manasse: decem et octo milia: nominati in nomine
καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ, ὀκτωκαίδεκα χιλιάδες, οἱ ὀνομασθέντες ἐν
ut venirent ad constituendum regem
ὀνόματι τοῦ παραγενέσθαι τοῦ βασιλεῦσαι τὸν
david. et de filiis
δαυίδ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν

D — 1.Reg. 29.b. — E

F

issachar: qui cognoscunt prudentiam in tempora: cognoscentes quid faciet israel in principatus eorum ducenti: et omnes fratres eorum cum eis.
ἰσσάχαρ, γινώσκοντες σύνεσιν εἰς τοὺς καιρούς, γινώσκοντες τί ποιήσει ἰσραὴλ εἰς τὰς ἀρχὰς αὐτῶν διακόσιοι, καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν μετ' αὐτῶν.
et de zabulon qui egrediebantur ad prelium bellici in omnibus armis bellicis quinquaginta milia ad auxiliandum david: neque cum corde et corde.
καὶ ἀπὸ ζαβουλὼν ἐκπορευόμενοι εἰς παράταξιν πολέμου ἐν πᾶσι σκεύεσι πολεμικοῖς πεντήκοντα χιλιάδες βοηθῆσαι τῷ δαυίδ, οὐδὲ μετὰ καρδίας καὶ καρδίας.
et de nephthali: principes mille: et cum eis in clypeis et hastis triginta et septem milia.
καὶ ἀπὸ νεφθαλεί, ἄρχοντες χίλιοι, καὶ μετ' αὐτῶν ἐν θυρεοῖς καὶ δόρασιν τριάκοντα καὶ ἑπτὰ χιλιάδες.
et de dan: preparati ad prelium viginti et octo milia et sexcenti.
καὶ ἀπὸ τοῦ δάν, παρατασσόμενοι εἰς πόλεμον εἴκοσι καὶ ὀκτὼ χιλιάδες καὶ ἑξακόσιοι.
et de aser: egredientes ad auxiliandum ad pugnam quadraginta milia.
καὶ ἀπὸ ἀσήρ, ἐκπορευόμενοι βοηθῆσαι εἰς πόλεμον τεσσαράκοντα χιλιάδες.
et de trans iordanem de ruben et gad et de dimidia tribu manasse: in omnibus armis bellicis in fortitudine centum viginti milia.
καὶ ἀπὸ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου ἀπὸ ῥουβὴν καὶ γὰδ καὶ ἀπὸ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ, ἐν πᾶσι σκεύεσι πολεμικοῖς ἐν δυνάμει ἑκατὸν εἴκοσι χιλιάδες.
omnes isti viri bellatores: ordinati in acie: in anima pacifica venerunt in chebron ut constituerent regem david super universum israel: et reliquus israel: anima una ut constituerent regem david.
πάντες οὗτοι ἄνδρες πολεμισταί, παρατασσόμενοι ἐν παρατάξει, ἐν ψυχῇ εἰρηνικῇ ἦλθον εἰς χεβρών, τοῦ βασιλεῦσαι τὸν δαυίδ ἐπὶ πάντα ἰσραήλ, καὶ ὁ κατάλοιπος ἰσραήλ, ψυχὴ μία τοῦ βασιλεῦσαι τὸν δαυίδ.
et fuerunt ibi cum david diebus tribus comedentes et bibentes: quoniam preparaverant eis fratres eorum:
καὶ ἦσαν ἐκεῖ μετὰ δαυίδ ἡμέρας τρεῖς ἐσθίοντες καὶ πίνοντες, ὅτι ἡτοίμασαν αὐτοῖς οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν,
et confines eis usque ad issachar et zabulon et nephthalim: afferebant eis in asinis et in camelis et in mulis et in bobus cibaria: farinam palathas uvam passam vinum et oleum: boves et oves in copiam: quoniam gaudium erat in israel.
καὶ οἱ ὁμοροῦντες αὐτοῖς ἕως ἰσσάχαρ καὶ ζαβουλὼν καὶ νεφθαλείμ, ἔφερον αὐτοῖς ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἐπὶ τῶν καμήλων καὶ ἐπὶ τῶν ἡμιόνων καὶ ἐπὶ τῶν μόσχων βρώματα, ἄλευρον παλάθας σταφίδας οἶνον καὶ ἔλαιον, μόσχους καὶ πρόβατα εἰς πλῆθος, ὅτι εὐφροσύνη ἦν τῷ ἰσραήλ.

G — E

Ca. 13.

A

Et iniit consilium david cum principibus et tribunis et centurionibus: et cum universis ducibus. et ait david omni cetui israel si in vobis bonum: et a domino deo nostro prospere veniet: mittamus ad fratres nostros relictos in universa terra israel: et cum eis sacerdotes et levite in civitatibus possessionum eorum: et congregentur ad nos: et reducamus arcam dei nostri ad nos: quoniam non quesivimus eam a diebus saul.
Καὶ ἐβουλεύσατο δαυίδ μετὰ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν χιλιάρχων καὶ ἑκατοντάρχων, καὶ μετὰ παντὸς ἡγουμένου. καὶ εἶπεν δαυίδ πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἰσραήλ, εἰ ἐφ' ὑμῖν ἀγαθόν, καὶ παρὰ κυρίου θεοῦ ἡμῶν εὐοδωθῇ, ἀποστείλωμεν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τοὺς ὑπολελειμμένους ἐν πάσῃ γῇ ἰσραήλ, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἐν πόλεσι κατασχέσεων αὐτῶν, καὶ συναχθήτωσαν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐπιστρέψωμεν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἡμῶν πρὸς ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἐζητήσαμεν αὐτὴν ἀφ' ἡμερῶν σαούλ.

Issachar viri eruditi qui noverant singula tempora ad precipiendum quid facere deberet israel principes ducenti. Omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebatur. Porro de zabulon qui egrediebantur ad prelium & stabant in acie instructi armis bellicis: quinquaginta milia venerunt in auxilium non in corde duplici. Et de neptalim principes mille & cum eis instructi clypeo & hasta: triginta & septem milia. De dan etiam preparati ad prelium viginti octo milia sexcenti. Et de aser egredientes ad pugnam & in acie provocantes: quadraginta milia. Trans iordanem autem de filiis ruben & de gad & dimidia parte tribus manasse instructi armis bellicis: centum viginti milia. Omnes isti viri bellatores expediti ad pugnandum corde perfecto venerunt in hebron: ut constituerent regem david super universum israel. Sed & omnes reliqui ex israel uno corde erant ut rex fieret david. Fueruntque ibi apud david tribus diebus comedentes & bibentes. Preparaverant enim eis fratres sui. Sed & qui iuxta eos erant usque issachar & zabulon & neptalim: afferebant panes in asinis & camelis & mulis & bobus ad vescendum: farinam: palathas: uvam passam: vinum: oleum: boves: arietes ad omnem copiam. Gaudium quippe erat in israel.

Ca. 13.

Iniit autem consilium david cum tribunis & centurionibus & universis principibus: & ait ad omnem cetum israel. Si placet vobis & a domino deo nostro egreditur sermo quem loquor: mittamus ad fratres nostros reliquos in universas regiones israel & ad sacerdotes & levitas qui habitant in suburbanis urbium: ut congregentur ad nos & reducamus arcam dei nostri ad nos. Non enim requisivimus eam in diebus saul.

יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם ׃ מזבולן יוצאי צבא ערכי מלחמה בכל כלי מלחמה חמשים אלף ולעדר בלא לב ולב ׃ ומנפתלי שרים אלף ועמהם בצנה וחנית שלשים ושבעה אלף ׃ ומן הדני ערכי מלחמה עשרים ושמונה אלף ושש מאות ׃ ומאשר יוצאי צבא לערך מלחמה ארבעים אלף ׃ ומעבר לירדן מן הראובני והגדי וחצי שבט מנשה בכל כלי צבא מלחמה מאה ועשרים אלף ׃ כל אלה אנשי מלחמה עדרי מערכה בלבב שלם באו חברונה להמליך את דויד על כל ישראל וגם כל שרית ישראל לב אחד להמליך את דויד ׃ ויהיו שם עם דויד ימים שלושה אכלים ושותים כי הכינו להם אחיהם ׃ וגם הקרובים אליהם עד יששכר וזבולן ונפתלי מביאים לחם בחמורים ובגמלים ובפרדים ובבקר מאכל קמח דבלים וצמוקים ויין ושמן ובקר וצאן לרב כי שמחה בישראל ׃

Cap. xiij.

ויועץ דויד עם שרי האלפים והמאות לכל נגיד ׃ ויאמר דויד לכל קהל ישראל אם עליכם טוב ומן יהוה אלהינו נפרצה נשלחה על אחינו הנשארים בכל ארצות ישראל ועמהם הכהנים והלוים בערי מגרשיהם ויקבצו אלינו ׃ ונסבה את ארון אלהינו אלינו כי לא דרשנהו בימי שאול ׃

וַיֹּאמְרוּ כָל הַקָּהָל לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי יָשַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי כָל הָעָם׃ וַיַּקְהֵל דָּוִיד אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל מִן שִׁיחוֹר מִצְרַיִם וְעַד לְבוֹא חֲמָת לְהָבִיא אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים מִקִּרְיַת יְעָרִים׃ וַיַּעַל דָּוִיד וְכָל יִשְׂרָאֵל בַּעֲלָתָה אֶל קִרְיַת יְעָרִים אֲשֶׁר לִיהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֵת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים יְהוָה יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים אֲשֶׁר נִקְרָא שֵׁם׃ וַיַּרְכִּיבוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עַל עֲגָלָה חֲדָשָׁה מִבֵּית אֲבִינָדָב וְעֻזָּא וְאַחְיוֹ נֹהֲגִים בָּעֲגָלָה׃ וְדָוִיד וְכָל יִשְׂרָאֵל מְשַׂחֲקִים לִפְנֵי הָאֱלֹהִים בְּכָל עֹז וּבְשִׁירִים וּבְכִנֹּרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְתֻפִּים וּבִמְצִלְתַּיִם וּבַחֲצֹצְרוֹת׃ וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן כִּידֹן וַיִּשְׁלַח עֻזָּא אֶת יָדוֹ לֶאֱחֹז אֶת הָאָרוֹן כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר׃ וַיִּחַר אַף יְהוָה בְּעֻזָּא וַיַּכֵּהוּ עַל אֲשֶׁר שָׁלַח יָדוֹ עַל הָאָרוֹן וַיָּמָת שָׁם לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃ וַיִּחַר לְדָוִיד כִּי פָרַץ יְהוָה פֶּרֶץ בְּעֻזָּא וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא פֶּרֶץ עֻזָּא עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיִּירָא דָוִיד אֶת הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר הֵיךְ אָבִיא אֵלַי אֵת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים׃ וְלֹא הֵסִיר דָּוִיד אֶת הָאָרוֹן אֵלָיו אֶל עִיר דָּוִיד וַיַּטֵּהוּ אֶל בֵּית עֹבֵד אֱדֹם הַגִּתִּי׃ וַיֵּשֶׁב אֲרוֹן הָאֱלֹהִים עִם בֵּית עֹבֵד אֱדֹם בְּבֵיתוֹ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַיְבָרֶךְ יְהוָה אֶת בֵּית עֹבֵד אֱדֹם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ׃

Cap. xiiii

וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ צֹר מַלְאָכִים אֶל דָּוִיד וַעֲצֵי אֲרָזִים וְחָרָשֵׁי קִיר וְחָרָשֵׁי עֵצִים לִבְנוֹת לוֹ בָּיִת׃ וַיֵּדַע דָּוִיד כִּי הֱכִינוֹ יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל

Et rñdit vniuersa multitudo vt ita fieret. Placuerat enim sermo omni populo. Congregauit ergo dauid cunctum israel a sior egypti vsq̃ dū ingrediaris emath vt adduceret arcã dei de cariatharim. Et ascẽdit dauid & omnis vir israel ad collem cariatharim qui est in iuda vt afferret inde arcam domini dei sedentis super cherubim vbi inuocatum est nomen ei?. Imposuerũtq̃ arcam dei super plaustrum nouum de domo aminadab. Oza aũt & frēs ei? minabant plaustrum. Porro dauid & vniuersus israel ludebant corã deo omni virtute in canticis & in citharis & psalteriis & tympanis & cymbalis & tubis. Cũ ãt puenissẽt ad aream chidõ: tetendit oza manum suam vt sustentaret arcã: bos quippe lasciuiẽs paululũ iclinauerat eã. Irat? ẽ itaq̃ dñs contra ozã & percussit eum eo q̃ tetigisset arcam: & mortuus est ibi coram deo. Cõtristatusq̃ est dauid eo q̃ diuisisset domin? ozam: vocauitq̃ locũ illum diuisio oze vsq̃ in presentem diem. Et timuit deum tunc temporis dicẽs. Quõ possum ad me introducere arcam dei? Et ob hãc causam non adduxit eam ad se: hoc ẽ in ciuitatẽ dauid: sed auertit in domũ obededõ gethei. Mansit ergo arca dei in domo obededõ tribus mẽsibus: & bñdixit dominus domui ei?: & omnib? que habebat. 14.

Misit quoq̃ hyram rex tyri nũcios ad dd: & ligna cedrina & artifices pictum lignorũmq̃ vt edificarẽt ei domũ. cognouitq̃ dd eo q̃ cõfirmasset eũ dñs in regẽ sup

καὶ εἶπε πᾶσα ἡ ἐκκλησία τοῦ ποιῆσαι οὕτως, ὅτι εὐθὺς ὁ λόγος ἐν ὀφθαλμοῖς παντὸς τοῦ λαοῦ. καὶ ἐξεκκλησίασε δαυὶδ τὸν πάντα ἰσραὴλ ἀπὸ ὁρίων αἰγύπτου καὶ ἕως εἰσόδου ἀμὰθ, τοῦ εἰσενεγκεῖν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἐκ πόλεως ἰαρείμ. καὶ ἀνέβη δαυὶδ καὶ πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ εἰς καριαθιαρείμ, ἥ ἐστι τοῦ ἰούδα, τοῦ ἀγαγεῖν ἐκεῖθεν τὴν κιβωτὸν θεοῦ κυρίου τοῦ καθημένου ἐπὶ χερουβίμ, οὗ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ. καὶ ἐπέθηκαν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἅμαξαν καινὴν, ἐξ οἴκου ἀβιναδάβ. καὶ ὀζὰ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἦγον τὴν ἅμαξαν, καὶ δαυὶδ καὶ πᾶς ἰσραὴλ παίζοντες ἐναντίον τοῦ θεοῦ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ ἐν ᾠδαῖς καὶ ἐν κινύραις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν τυμπάνοις καὶ ἐν κυμβάλοις καὶ ἐν σάλπιγξιν, καὶ ἦλθον ἕως τῆς ἅλωνος χαιδῶν. καὶ ἐξέτεινεν ὀζὰ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τοῦ κατασχεῖν τὴν κιβωτὸν, ὅτι ἐξέκλινεν αὐτὴν ὁ μόσχος. καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος ἐπὶ ὀζὰ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐκεῖ, διὰ τὸ ἐκτεῖναι τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κιβωτὸν, καὶ ἀπέθανεν ἐκεῖ ἀπέναντι τοῦ θεοῦ. καὶ ἠθύμησε δαυὶδ, ὅτι διέκοψε κύριος διακοπὴν ἐν ὀζὰ, διὰ τοῦτο ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου διακοπὴ ὀζὰ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ ἐφοβήθη δαυὶδ τὸν θεὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγων, πῶς εἰσοίσω πρὸς ἐμαυτὸν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ; καὶ οὐκ ἀπέστρεψε δαυὶδ τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν δαυὶδ, καὶ ἐξέκλινεν αὐτὴν εἰς οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ τοῦ γεθθαίου. καὶ ἐκάθισεν ἡ κιβωτὸς τοῦ θεοῦ ἐν οἴκῳ ὀβὴδ ἐδὼμ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ μῆνας τρεῖς. καὶ εὐλόγησε κύριος τὸν οἶκον ὀβὴδ ἐδὼμ καὶ πάντα τὰ αὐτοῦ.

τ dixit vniuersa multitudo vt facerẽt ita: qm̃ rectus s̃mo in oculis totius ppl̃i. τ congregauit dauid cunctũ israel a terminis egypti τ vsq̃ ad introitũ emath: vt adduceret arcam dei de ciuitate iarim. τ ascẽdit dauid τ ois vir israel in cariathiarim: q̃ est iuda: vt adducerẽt illinc arcam dei dñi sedẽtis sup cherubim: vbi inuocatũ ẽ nomẽ eius ibi. τ imposuerũt arcam dei sup plaustrũ nouũ: de domo abinadab. τ oza τ fratres eius ducebãt plaustrũ: τ dauid τ ois israel ludẽtes coram deo: in oĩ virtute τ in canticis τ in cytharis τ in psalteriis τ in tympanis τ in cymbalis τ in tubis: τ venerũt vsq̃ ad aream chedon. τ tetendit oza manũ suã vt sustẽtaret arcam: qm̃ inclinauit eam vitulus. τ iratus ẽ ira dñs ɔtra oza: τ percussit eũ ibi: qm̃ tetendit manũ suã in arcam: τ mortu? est ibi coram deo. τ cõtristat? ẽ dauid: qm̃ diuisit dñs incisionẽ in oza: pp̃ hoc vocauit nomẽ loci illius incisionẽ oza vsq̃ ad diem hanc. τ timuit dauid deũ in die illa dicẽs: quõ introducã ad meipsum arcam dei? τ nõ adduxit dauid arcam dei ad se in ciuitatẽ dauid: τ auertit eam in domũ obed edom gethei. τ mansit arca dei in domo obed edom in domo sua mẽsib? tribus. τ bñdixit dñs domui obed edom τ oĩbus suis.

Ca. 24.

Καὶ ἀπέστειλε χειρὰμ, βασιλεὺς τύρου ἀγγέλους πρὸς δαυὶδ καὶ ξύλα κέδρινα, καὶ τέκτονας τοίχων, καὶ τέκτονας ξύλων, τοῦ οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον. καὶ ἔγνω δαυὶδ, ὅτι ἡτοίμασεν αὐτὸν κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ

Et misit chiram rex tyri nuncios ad dauid τ ligna cedrina: τ artifices parietũ: τ artifices lignorũ: vt edificarẽt ei domũ. τ cognouit dauid: q̃ cõfirmauit eũ dñs in regem sup

1.Reg. 6.a.

2.Re. 5.a.

ἰσραὴλ, καὶ ὅτι ηὐξήθη εἰς ὕψος ἡ βασιλεία αὐτοῦ διὰ τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν ἰσραήλ. καὶ ἔλαβεν δαυὶδ ἔτι γυναῖκας ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐτέχθησαν αὐτῷ υἱοὶ καὶ θυγατέρες. καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν τῶν τεχθέντων αὐτῷ ἐν ἱερουσαλὴμ, σαμαὰ καὶ σωβὰβ ναθὰν καὶ σαλωμὼν καὶ ἰεβαὰρ, καὶ ἐλισοὺ καὶ ἐλιφαλὲτ καὶ ναγὲ καὶ ναφὲκ καὶ ἰαφία, καὶ ἐλισαμὰ καὶ βααλιαδὰ καὶ ἐλιφαλάτ. καὶ ἤκουσαν οἱ ἀλλόφυλοι ὅτι ἐχρίσθη δαυὶδ εἰς βασιλέα ἐπὶ πάντα ἰσραὴλ, καὶ ἀνέβησαν πάντες οἱ ἀλλόφυλοι ζητῆσαι τὸν δαυίδ. καὶ ἤκουσε δαυὶδ καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἦλθον, καὶ ἐξέχυθησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῶν γιγάντων. καὶ ἠρώτησε δαυὶδ διὰ τοῦ θεοῦ λέγων, εἰ ἀναβῶ ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ εἰ παραδώσεις αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς μου; καὶ εἶπεν αὐτῷ κύριος, ἀνάβηθι καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου. καὶ ἀνέβη εἰς βαὰλ φαρασὶν, καὶ ἐπάταξεν αὐτοὺς δαυὶδ ἐκεῖ. καὶ εἶπεν δαυὶδ, διέκοψε κύριος τοὺς ἐχθρούς μου ἐν χειρί μου, ὡς διακοπὴν ὕδατος. διὰ τοῦτο ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ τόπου ἐκείνου διακοπὴ βαὰλ φαρασίν. καὶ ἐγκατέλειπον ἐκεῖ οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς θεοὺς αὐτῶν. καὶ εἶπε δαυὶδ, καὶ ἐνεπρήσθησαν ἐν πυρί. καὶ προσέθεντο ἔτι οἱ ἀλλόφυλοι, καὶ ἐξεχύθησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῶν γιγάντων. καὶ ἠρώτησεν ἔτι δαυὶδ ἐν θεῷ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ θεός, οὐ πορεύσῃ ὀπίσω αὐτῶν, ἀποστρέφου ἀπ᾽ αὐτῶν. καὶ ἥξεις αὐτοῖς πλησίον τῶν ἀπίων. καὶ ἔσται ἐν τῷ ἀκοῦσαι τῆς φωνῆς τοῦ σεισμοῦ ἀπ᾽ ἄκρου τῶν ἀπίων, τότε ἐξελεύσῃ εἰς τὸν πόλεμον, ὅτι ἐξῆλθεν ὁ θεὸς ἔμπροσθέν σου, τοῦ πατάξαι τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων. καὶ ἐποίησε δαυὶδ καθὼς ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ θεός. καὶ ἐπάταξε τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων ἀπὸ γαβαὼν ἕως γαζηρᾶ. καὶ ἐξῆλθε τὸ ὄνομα δαυὶδ ἐν πάσαις ταῖς γαίαις, καὶ κύριος ἔδωκεν τὸν φόβον αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη.

israel: τ q̃ auctũ ẽ in altitudinẽ regnũ suũ pp̃ ppl̃m suũ israel. τ accepit dauid adhuc vxores in hierusalem: τ nati sunt ei filii τ filie. τ hec noĩa eorũ qui nati sunt ei in hierusalem: samaa τ sobab nathan τ salomon τ iebaar: τ elisue τ eliphalet τ nage τ naphec τ iaphia: τ elisama τ baaliada τ eliphalat. τ audierũt philistijm q̃ vnct? fuit dauid in regem sup vniuersũ israel: τ ascenderũt oẽs philistijm vt q̃rerẽt dauid. τ audiuit dauid τ egressus ẽ in occursum eis. τ philistijm venerũt: τ diffusi sunt in valle gigantum. τ cõsuluit dauid per deũ dicẽs: si ascẽdã cõtra philisteos: τ si trades eos in manus meas? τ dixit ei dñs: ascẽde τ dabo eos in manus tuas. τ ascẽdit in baal pharasin: τ percussit eos dauid ibi. τ dixit dauid: diuisit dñs inimicos meos i manu mea: sicut diuisionẽ aque. idcirco vocauit nomẽ loci illius diuisio baal pharasin. τ reliquerunt ibi philistijm deos suos. τ dixit dauid: τ cõbusti sunt in igne. τ addiderũt iterũ philistijm: τ diffusi sunt in valle gigantum. τ interrogauit iterũ dauid in deo. τ dixit ei deus: nõ ibis post eos: reuertere ab eis. τ venies ɔtra eos prope piros. τ erit cũ audieris vocem terremotũ a cacumine pirorũ: tunc egredieris in bellum: qm̃ egressus ẽ deus ante te: vt percutiat castra philistijm. τ fecit dauid sicut preceperat ei deus. τ percussit castra philistijm a gabaon vsq̃ gazera. τ egressũ ẽ nomẽ dauid in oĩbus terris: τ dñs dedit pauorẽ eius sup omnes gentes.

Ca. 15.

israel: & sublimatum ẽ regnum suum super ppl'm eius israel. Accepit quoq̃ dd alias vxores in hierusalem: genuitq̃ filios & filias. Et hec nomina eorum qui nati sunt in hierusalem. Samma & sobab nathan & salomon iebar elisu & eliphalech noga quoq̃ & napheg & iaphie elisama & baliada & eliphaleth. Audientes autẽ philistiim eo q̃ vnct? esset dauid in regem sup vniuersũ isrl': ascenderunt omnes vt quererent eum. Quod cum audisset dd egressus est obuiam eis. Porro philistiim venientes diffusi sunt in valle raphaim. Consuluitq̃ dauid deum dicens. Si ascẽdam ad philisteos & si trades eos ĩ manu mea? Et dixit ei dñs. Ascende & tradã eos in manu tua. Cũq̃ illi ascẽdissẽt in baalpharasim pcussit eos ibi dd & dixit. Diuisit deus inimicos meos per manũ meam sicut diuidũtur aque: & idcirco vocatũ ẽ nomẽ illi? loci baalpharasim. Dereliqueruntq̃ ibi deos suos: quos dauid iussit exuri. Alia etiam vice philistiim irruerũt & diffusi sũt ĩ valle. Cõsuluit q̃ rursum dauid deum: & dixit ei deus. Nõ ascẽdas post eos: recede ab eis & venies contra illos ex aduerso pirorum. Cumq̃ audieris sonitũ gradientis in cacumine pirorum: tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim deus ante te vt percutiat castra philistiim. Fecit ergo dauid sicut preceperat ei deus: & percussit castra philistinorũ de gabaon vsq̃ gazera. Diuulgatũq̃ est nomẽ dd in vniuersis regiõibus: & dñs dedit pauorem eius super omnes gentes. 15

יִשְׂרָאֵל כִּי נִשֵּׂאת לְמַעְלָה מַלְכוּתוֹ בַּעֲבוּר עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּקַּח דָּוִיד עוֹד נָשִׁים בִּירוּשָׁלִָם וַיּוֹלֶד דָּוִיד עוֹד בָּנִים וּבָנוֹת׃ וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַיְלוּדִים אֲשֶׁר הָיוּ לוֹ בִּירוּשָׁלִָם שַׁמּוּעַ וְשׁוֹבָב נָתָן וּשְׁלֹמֹה׃ וְיִבְחָר וֶאֱלִישׁוּעַ וְאֶלְפָּלֶט׃ וְנֹגַהּ וְנֶפֶג וְיָפִיעַ׃ וֶאֱלִישָׁמָע וּבְעֶלְיָדָע וֶאֱלִיפָלֶט׃ וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים כִּי נִמְשַׁח דָּוִיד לְמֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ כָל פְּלִשְׁתִּים לְבַקֵּשׁ אֶת דָּוִיד וַיִּשְׁמַע דָּוִיד וַיֵּצֵא לִפְנֵיהֶם׃ וּפְלִשְׁתִּים בָּאוּ וַיִּפְשְׁטוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים׃ וַיִּשְׁאַל דָּוִיד בֵּאלֹהִים לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה עַל פְּלִשְׁתִּיִּים וּנְתַתָּם בְּיָדִי וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה עֲלֵה וּנְתַתִּים בְּיָדֶךָ׃ וַיַּעֲלוּ בְּבַעַל פְּרָצִים וַיַּכֵּם שָׁם דָּוִיד וַיֹּאמֶר דָּוִיד פָּרַץ הָאֱלֹהִים אֶת אוֹיְבַי בְּיָדִי כְּפֶרֶץ מָיִם עַל כֵּן קָרְאוּ שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא בַּעַל פְּרָצִים׃ וַיַּעַזְבוּ שָׁם אֶת אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאמֶר דָּוִיד וַיִּשָּׂרְפוּ בָּאֵשׁ׃ וַיֹּסִיפוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים וַיִּפְשְׁטוּ בָּעֵמֶק׃ וַיִּשְׁאַל עוֹד דָּוִיד בֵּאלֹהִים וַיֹּאמֶר לוֹ הָאֱלֹהִים לֹא תַעֲלֶה אַחֲרֵיהֶם הָסֵב מֵעֲלֵיהֶם וּבָאתָ לָהֶם מִמּוּל הַבְּכָאִים׃ וִיהִי כְּשָׁמְעֲךָ אֶת קוֹל הַצְּעָדָה בְּרָאשֵׁי הַבְּכָאִים אָז תֵּצֵא בַמִּלְחָמָה כִּי יָצָא הָאֱלֹהִים לְפָנֶיךָ לְהַכּוֹת אֶת מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים׃ וַיַּעַשׂ דָּוִיד כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ הָאֱלֹהִים וַיַּכּוּ אֶת מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים מִגִּבְעוֹן וְעַד גָּזְרָה׃ וַיֵּצֵא שֵׁם דָּוִיד בְּכָל הָאֲרָצוֹת וַיהוָה נָתַן אֶת פַּחְדּוֹ עַל כָּל הַגּוֹיִם׃

Capi.xv.

ויעש לו בתים בעיר דויד ויכן מקום לארון האלהים ויט לו אהל׃ אז אמר דויד לא לשאת את ארון האלהים כי אם הלוים כי בם בחר יהוה לשאת את ארון יהוה ולשרתו עד עולם׃ ויקהל דויד את כל ישראל אל ירושלם להעלות את ארון יהוה אל מקומו אשר הכין לו׃ ויאסף דויד את בני אהרן ואת הלוים׃ לבני קהת אוריאל השר ואחיו מאה ועשרים׃ לבני מררי עשיה השר ואחיו מאתים ועשרים׃ לבני גרשום יואל השר ואחיו מאה ושלשים׃ לבני אליצפן שמעיה השר ואחיו מאתים׃ לבני חברון אליאל השר ואחיו שמונים׃ לבני עזיאל עמינדב השר ואחיו מאה ושנים עשר׃ ויקרא דויד לצדוק ולאביתר הכהנים וללוים לאוריאל עשיה ויואל ושמעיה ואליאל ועמינדב׃ ויאמר להם אתם ראשי האבות ללוים התקדשו אתם ואחיכם והעליתם את ארון יהוה אלהי ישראל אל הכינותי לו׃ כי למבראשונה לא אתם פרץ יהוה אלהינו בנו כי לא דרשנהו כמשפט׃ ויתקדשו הכהנים והלוים להעלות את ארון יהוה אלהי ישראל׃ וישאו בני הלוים את ארון האלהים כאשר צוה משה כדבר יהוה בכתפם במטות עליהם׃ ויאמר דויד לשרי הלוים להעמיד את אחיהם המשררים

Fecit quoque sibi domos in ciuitate david: & edificauit locum arce dei: tetenditque ei tabernaculum. Tunc dixit david. Illicitum est vt a quocunque portetur arca dei: nisi a leuitis quos elegit dominus ad portandum eam: & ad ministrandum sibi vsque in eternum. Congregauitque vniuersum israel in ierusalem: vt afferretur arca domini in locum suum quem p̄parauerat ei: necnon & filios aaron & leuitas. De filiis caath: vriel princeps fuit: & fr̄es eius cētum viginti. De filiis merari: asaia princeps & fratres eius ducenti viginti. De filiis gerson: iohel princeps: & fratres ei⁹ centum triginta. De filiis elisaphan: semeias princeps: & fr̄es eius ducenti. De filiis hebrō: elihel princeps: & fr̄es eius octoginta. De filiis ozihel: aminadab princeps: & fr̄es eius cētum duodecim. Vocauitque david sadoch & abiathar sacerdotes & leuitas vriel asaiam iohel semeiam elihel & aminadab: & dixit ad eos. Vos qui estis principes familiarum leuiticarum sanctificamini cum fratribus vestris: & afferte arcam dn̄i dei israel ad locum qui ei preparatus est: ne vt a principio quia nō eratis presentes percussit nos dn̄s: sic & nūc fiat: illicitum quid nobis agentibus. Sanctificati sunt ergo sacerdotes & leuite vt portarēt arcā dn̄i dei israel. Et tulerūt filii leui arcam dei sicut preceperat moyses iuxta verbum dn̄i humeris suis in vectibus. Dixitque david principibus leuitarum vt cōstituerēt de fratribus suis cātores

Καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ οἴκους ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἡτοίμασε τόπον τῇ κιβωτῷ τοῦ θεοῦ, καὶ ἔπηξεν αὐτῇ σκηνήν. τότε εἶπεν δαυίδ, οὐκ ἔστιν αἴρειν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἢ τοὺς λευίτας, ὅτι αὐτοὺς ἐξελέξατο ὁ κύριος αἴρειν τὴν κιβωτὸν τοῦ κυρίου, καὶ λειτουργεῖν αὐτῷ ἕως αἰῶνος, καὶ συνήγαγε δαυίδ τὸν πάντα ἰσραὴλ εἰς ἱερουσαλήμ, τοῦ ἀνενεγκεῖν τὴν κιβωτὸν κυρίου εἰς τὸν τόπον ὃν ἡτοίμασεν αὐτῇ. καὶ συνήγαγε δαυίδ τοὺς υἱοὺς ἀαρὼν καὶ τοὺς λευίτας. τῶν υἱῶν καάθ, οὐριὴλ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τῶν υἱῶν μεραρεί, ἀσαία ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, διακόσιοι εἴκοσι. τῶν υἱῶν γερσών, ἰωὴλ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, διακόσιοι τριάκοντα. τῶν υἱῶν ἐλισαφάν, σαμέα ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, διακόσιοι. τῶν υἱῶν χεβρών, ἐλιὴλ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὀγδοήκοντα. τῶν υἱῶν ὀζιήλ, ἀμιναδὰβ ὁ ἄρχων καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἑκατὸν καὶ δεκαδύο. καὶ ἐκάλεσε δαυίδ τὸν σαδὼκ καὶ τὸν ἀβιάθαρ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευίτας τὸν οὐρουὴλ καὶ ἀσαίαν καὶ ἰωὴλ καὶ σαμέα καὶ ἐλιὴλ καὶ ἀμιναδάβ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῶν λευιτῶν, ἁγνίσθητε ὑμεῖς καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν, καὶ ἀνοίσατε τὴν κιβωτὸν κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ, οὗ ἡτοίμασα αὐτῇ, ὅτι οὐκ ἐν τῷ πρότερον ὑμᾶς εἶναι ἑτοίμους, διέκοψε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐν ἡμῖν, ὅτι οὐκ ἐζητήσαμεν αὐτὸν ἐν κρίματι. καὶ ἡγνίσθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἐνεγκεῖν τὴν κιβωτὸν κυρίου θεοῦ ἰσραήλ. καὶ ἦραν οἱ υἱοὶ τῶν λευιτῶν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ, ὡς ἐνετείλατο μωυσῆς ἐν λόγῳ κυρίου κατὰ τὴν γραφὴν ἐν ἀναφορεῦσιν ἐν ὤμοις αὐτῶν. καὶ εἶπε δαυίδ τοῖς ἄρχουσι τῶν λευιτῶν, στήσατε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν τοὺς ψαλτῳδοὺς

Et fecit sibi domos in ciuitate david: et preparauit locum arce dei: et fixit ei tabernaculum. tunc dixit david: nō est portare arcam dei: nisi leuitas: quia eos elegit dn̄s vt portarēt arcam dn̄i: et ministrarēt ei vsque in eternum: et cōgregauit david oēm israel in hierusalem: vt afferrent arcam dn̄i ad locum quē p̄parauit ei. et cōgregauit david filios aaron et leuitas. de filiis caath: vriel princeps et fratres eius: centum et viginti. de filiis merari: asaia princeps et fratres eius: ducēti viginti. de filiis gerson: ioel princeps et fratres eius: ducenti triginta. de filiis elisaphan: samea princeps et fratres eius: ducēti. de filiis chebron: eliel princeps et fratres eius: octoginta. de filiis oziel: aminadab princeps et fratres eius: centum et duodecim. et vocauit david sadoc et abiathar sacerdotes et leuitas vriel et asaia et ioel et samea et eliel et aminadab: et dixit eis: vos principes familiarum leuitarum: sctificamini vos et fratres v̄ri: et afferte arcam domini dei israel: vbi p̄paraui ei: quia nō in principio vos eratis p̄parati: percussit dn̄s deus n̄r in nobis: quia nō quesiuimus eum in iudicio. et sctificati sunt sacerdotes et leuite vt portarēt arcam dn̄i dei israel. et tulerūt filii leuitarum arcam dei: sicut preceperat moyses in verbo dn̄i scd̄m scripturam in vectibus in humeris suis. et dixit david principibus leuitarum: cōstituite fratres v̄ros cantores

A

B

in organis musicorum: in naulis et in lyris et cymbalis: vt audire faciāt vt exaltarēt in voce in leticiam. et steterūt leuite: hemā filius ioel: et de fratribus eius asaph filius barachia: et de filiis merari fratris eius ethan fili⁹ cisei: et cum eis fratres eorū. qui in scd̄o ordine: zacharias fili⁹ ieiel et semiramoth et iaiel et ani: et eliab et banea et maasia et mattathias et eliphal: et maccania et obed eddom et ieel ianitores. et cātores: heman asaph hetham in cymbalis eneis vt audire faciāt: et zacharias et oziel et semiramoth et ieiel et ani et eliab et maasias et baneas in naulis pro arcanis. et mattathias et eliphalu et maccanias et obed eddom et ieiel et ozias in lyris pro octaua victorie et chonenias princeps leuitarum in eleuatione princeps cātorum: quia sapiēs erat. et barachias et helcana ianitores arce. et sabanea et iosaphat et nathanael et amasai et zacharias et banaias et eliezer sacerdotes clangentes in tubis coram arca dei: et obed eddom et hiechia ianitores arce. et erat david et seniores israel et tribuni euntes ad portandum arcam federis dn̄i de domo obed eddom in leticia. et factum est cum cōfortaret de⁹ leuitas portātes arcam federis dn̄i: et immolauerūt septē vitulos et septē arietes. et david accinctus in stola byssina et oēs leuite et omnes qui portabāt arcam federis domini et cantores et chonenias princeps cātorum canētium: et sup david ephud byssinum et ois israel deducētes arcam federis domini in signo et in voce tube

ἐν ὀργάνοις ᾠδῶν, ἐν νάβλαις καὶ ἐν κινύραις καὶ κυμβάλοις, ἀκουτίζοντες τοῦ ὑψῶσαι ἐν φωνῇ εἰς εὐφροσύνην. καὶ ἔστησαν οἱ λευῖται, αἱμὰν υἱὸς ἰωήλ, καὶ ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ ἀσὰφ υἱὸς βαραχία, καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν μεραρὶ ἀδελφοῦ αὐτοῦ αἰθὰν υἱὸς κισαίου, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν. οἱ δευτερεύοντες, ζαχαρίας υἱὸς ἰειὴλ καὶ σεμιραμὼθ καὶ ἰαιὴλ καὶ ἀνί, καὶ ἐλιὰβ καὶ βαναία καὶ μαασία καὶ ματταθίας καὶ ἐλιφαλά, καὶ μακκανία καὶ ὠβὴδ ἐδὼμ καὶ ἰεὴλ οἱ πυλωροί. καὶ οἱ ᾠδοί, αἱμὰν ἀσὰφ αἰθὰμ ἐν κυμβάλοις χαλκοῖς τοῦ ἀκουτίσαι, καὶ ζαχαρίας καὶ ὀζιὴλ καὶ σεμιραμὼθ καὶ ἰειὴλ καὶ ἀνὶ καὶ ἐλιὰβ καὶ μαασίας καὶ βαναίας ἐν νάβλαις περὶ τῶν κρυφίων καὶ ματταθίας καὶ ἐλιφαλοὺ καὶ μακκανίας καὶ ὠβὴδ ἐδὼμ καὶ ἰειὴλ καὶ ὀζίας ἐν κινύραις περὶ τῆς ὀγδόης τοῦ ἐνισχῦσαι. καὶ χονενίας ἄρχων τῶν λευιτῶν ἐν τῇ ᾄσει ἄρχων τῶν ᾠδῶν, ὅτι συνετὸς ἦν. καὶ βαραχίας καὶ ἐλκανὰ πυλωροὶ τῆς κιβωτοῦ. καὶ σαβανία καὶ ἰωσαφὰτ καὶ ναθαναὴλ καὶ ἀμασαὶ καὶ ζαχαρίας καὶ βαναίας καὶ ἐλιέζερ οἱ ἱερεῖς σαλπίζοντες ἐν ταῖς σάλπιγξιν ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ ὠβὴδ ἐδὼμ καὶ ἰεχία πυλωροὶ τῆς κιβωτοῦ. καὶ ἦν δαυίδ καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰσραὴλ καὶ οἱ χιλίαρχοι οἱ πορευόμενοι τοῦ ἀνενεγκεῖν τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης κυρίου ἐξ οἴκου ὠβὴδ ἐδὼμ ἐν εὐφροσύνῃ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατισχῦσαι τὸν θεὸν τοὺς λευίτας αἴροντας τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου, καὶ ἔθυσαν ἑπτὰ μόσχους καὶ ἑπτὰ κριούς. καὶ δαυίδ περιεζωσμένος ἐν στολῇ βυσσίνῃ καὶ πάντες οἱ λευῖται καὶ πάντες οἱ αἴροντες τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου καὶ οἱ ψαλτῳδοὶ καὶ χονενίας ὁ ἄρχων τῶν ᾠδῶν τῶν ᾀδόντων, καὶ ἐπὶ δαυίδ ἐφοὺδ βύσσινον καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἀνάγοντες τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου ἐν σημασίᾳ καὶ ἐν φωνῇ σωφὰρ

C

D

1.Reg. 6.c.

in organis musicorum: nablis videlicet & lyris & cymbalis vt resonaret in excelsis sonitus leticie. Cōstitueruntque leuitas hemā filium iohel & de fratribus eius asaph filium barachie. de filiis vero merari fratribus eorū: ethan filium casaie: & cū eis fratres eorū. In scd̄o ordine zachariā & ben & iazihel & semiramoth & iehihel & ani: eliab & banaiam & maasiam & mathathiā & eliphalu & maceniam & obededom & iehihel ianitores. Porro cantores hemā asaph & ethan in cymbalis eneis concrepantes. zacharias aūt & ozihel & semiramoth & iahihel & ani eliab & maasias & banaias in nablis arcana cantabant. Porro mathathias & eliphalu & maceniias & obededom & iehihel & ozaziu in citharis pro octaua canebāt epinicion. Chonenias aūt princeps leuitarū p̄phetie p̄erat: & ad p̄cinendā melodiā. Erat quippe valde sapiēs. Et barachias & helcana ianitores arce. Porro sebenias & iosaphat & nathanael & amasai & zacharias & banaias & eliezer sacerdotes clangebāt tubis coram arca dei: & obededom & ahias erāt ianitores arce. Igitur dd̄ & oēs maiores natu israel & tribuni: ierunt ad portandam arcam federis domini de domo obededom cū leticia. Cumque adiuuisset deus leuitas qui portabant arcam federis dn̄i: immolabantur septem tauri & septē arietes. Porro david erat indutus stola byssina: & vniuersi leuite qui portabāt arcā federis cātoresque: et chonenias princeps p̄phetie iter cantores. dd̄ āt idut⁹ erat ephot lineo. Vniuersusque israel deducebant arcam federis dn̄i in iubilo et sonitu buccine

בכלי שיר נבלים וכנרות ומצלתים משמיעים להרים בקול לשמחה׃ ויעמידו הלוים את הימן בן יואל ומן אחיו אסף בן ברכיהו ומן בני מררי אחיהם איתן בן קושיהו׃ ועמהם אחיהם המשנים זכריהו בן ויעזיאל ושמירמות ויחיאל ועני אליאב ובניהו ומעשיהו ומתתיהו ואליפלהו ומקניהו ועבד אדם ויעיאל השערים׃ והמשררים הימן אסף ואיתן במצלתים נחשת להשמיע׃ וזכריה ועזיאל ושמירמות ויחיאל ועני ואליאב ומעשיהו ובניהו בנבלים על עלמות׃ ומתתיהו ואליפלהו ומקניהו ועבד אדם ויעיאל ועזזיהו בכנרות על השמינית לנצח׃ וכנניהו שר הלוים במשא יסר במשא כי מבין הוא׃ וברכיה ואלקנה שערים לארון׃ ושבניהו ויושפט ונתנאל ועמשי וזכריהו ובניהו ואליעזר הכהנים מחצצרים בחצצרות לפני ארון האלהים ועבד אדם ויחיה שערים לארון׃ ויהי דויד וזקני ישראל ושרי האלפים ההלכים להעלות את ארון ברית יהוה מן בית עבד אדם בשמחה׃ ויהי בעזר האלהים את הלוים נשאי ארון ברית יהוה ויזבחו שבעה פרים ושבעה אילים׃ ודויד מכרבל במעיל בוץ וכל הלוים הנשאים את הארון והמשררים וכנניה השר המשא המשררים ועל דויד אפוד בד׃ וכל ישראל מעלים את ארון ברית יהוה בתרועה ובקול שופר

ובחצצרות ובמצלתים משמעים
בנבלים וכנרות: ויהי ארון ברית
יהוה בא עד עיר דויד ומיכל בת
שאול נשקפה בעד החלון ותרא
את המלך דויד מרקד ומשחק
ותבז לו בלבה:

Cap. xvj.

ויביאו את ארון האלהים ויציגו אתו בתוך
האהל אשר נטה לו דויד ויקריבו
עלות ושלמים לפני האלהים:
ויכל דויד מהעלות העלה והשלמים
ויברך את העם בשם יהוה: ויחלק
לכל איש ישראל מאיש ועד אשה
לאיש ככר לחם ואשפר
ואשישה: ויתן לפני ארון יהוה מן
הלוים משרתים ולהזכיר ולהודות
ולהלל ליהוה אלהי ישראל: אסף
הראש ומשנהו זכריה יעיאל
ושמירמות ויחיאל ומתתיה ואליאב
ובניהו ועבד אדם ויעיאל בכלי
נבלים ובכנרות ואסף במצלתים
משמיע: ובניהו ויחזיאל הכהנים
בחצצרות תמיד לפני ארון ברית
האלהים: ביום ההוא אז נתן דויד
בראש להדות ליהוה ביד אסף
ואחיו: הודו ליהוה קראו בשמו
הודיעו בעמים עלילתיו: שירו לו
זמרו לו שיחו בכל נפלאתיו:
התהללו בשם קדשו ישמח לב
מבקשי יהוה: דרשו יהוה
ועזו בקשו פניו תמיד:
זכרו נפלאתיו אשר עשה
מפתיו ומשפטי פיהו: זרע
ישראל עבדו בני יעקב בחיריו:
הוא יהוה אלהינו בכל
הארץ משפטיו: זכרו לעולם
בריתו דבר צוה לאלף דור:

& tubis & cymbalis & nablis & citharis concrepantes. Cumq; peruenisset arca federis domini vſq; ad ciuitatem dauid: michol filia ſaul proſpiciens per feneſtram vidit regē dauid ſaltātē atq; ludētē: & deſpexit eū ī corde ſuo. 16.

Attulerunt igitur arcam dei & conſtituerunt eam in medio tabernaculi qd̄ tetēderat ei dd̄: & obtulerūt holocauſta & pacifica coram deo. Cūq; cōpleſſet dd̄ offerēs holocauſta & pacifica: benedixit populo ī nomine dn̄i: & diuiſit vniuerſis per ſingulos a viro vſq; ad mulierē tortam panis & partē aſſe carnis bubale: & frixā oleo ſimilā. Cōſtituitq; corā arca dn̄i de leuitis q miniſtrarēt & recordarētur opū ei⁹ & glorificarent atq; laudarent dn̄m deū iſrael: aſaph pricipē & ſm ei⁹ zachariā. Porro iahihel & ſemiramoth ichihel & mathathiam & eliab & banaiam & obededō ieihel ſuper organa pſalterii & lyras: aſaph autem vt in cymbalis pſonaret: banaiā vero & azihel ſacerdotes: canere tuba iugiter coram arca federis dei. In illo die fecit dauid principem ad confitendum domino aſaph & fr̄es eius. Cōfitemini dn̄o & inuocate nomē ei⁹: notas facite ī pplīs adiūētiōes eius. Cātate ei, & pſallite ei & narrate omīa mirabilia eius: laudate nomen ſanctū eius: letetur cor querentium dominū. Querite dominum & virtutem eius: querite faciem eius ſemper. Recordamini mirabilium eius que fecit ſignorum illi⁹ & iudiciorum oris eius. Semen iſrael ſerui eius: filii iacob electi eius. Ipſe dominus deus noſter: in vniuerſa terra iudicia eius. Recordamini in ſēpiternū pacti ei⁹: ſermonis quē p̄cepit ī mille gn̄atiōes.

τ in tubis τ in cymbalis reſonantes in nau
καὶ ἐν σάλπιγξι καὶ ἐν κυμβάλοις ἀναφωνοῦντες ἐν ναύ
lis τ in citharis. τ factū ē τ venit arca fede
λοις καὶ ἐν κινύραις. καὶ ἐγένετο καὶ ἦλθεν ἡ κιβωτὸς διαθή
ris dn̄i vſq; ad ciuitatē dd̄: τ mechol filia ſaulis
κης κυ ἕως πόλεως δαδ, καὶ μεχὸλ ἡ θυγάτηρ σαοὺλ
proſpexit per feneſtrā: τ vidit regem dauid
παρέκυψε διὰ τῆς θυρίδος, καὶ εἶδε τὸν βασιλέα δαυὶδ
ſaltantē τ ludentē: τ deſpexit eum in
ὀρχούμενον καὶ παίζοντα, καὶ ἐξουδένωσεν αὐτὸν ἐν τῇ
anima ſua.
ψυχῇ αὐτῆς. Ca.16.

Et attulerūt arcam dei τ cōſtitue
Καὶ εἰσήνεγκαν τὴν κιβωτὸν τοῦ θεοῦ καὶ ἀπηρεί
runt eam in medio tabnaculi: qd̄ fixerat ei dauid:
σαντο αὐτὴν ἐν μέσῳ τῆς σκηνῆς, ἧς ἔπηξεν αὐτῇ δαυίδ,
τ obtulerūt holocauſta τ pacifica corā
καὶ προσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα καὶ εἰρηνικὰς ἐναντί
deo. τ cōpleuit dauid offerēs holo
ον τοῦ θεοῦ. καὶ συνετέλεσε δαυὶδ ἀναφέρων τὰ ὁλοκαυ
cauſta τ pacifica: τ bn̄dixit pplō in no
τώματα καὶ τὰς εἰρηνικάς, καὶ εὐλόγησε τὸν λαὸν ἐν ὀνό
mine dn̄i. τ diuiſit dauid omni viro iſrael a
ματι κυ. καὶ διεμέρισε δαυὶδ παντὶ ἀνδρὶ ιηλ ἀπὸ
viro τ vſq; ad mulierē: viro tortā panis: τ la
ἀνδρὸς καὶ ἕως γυναικός, τῷ ἀνδρὶ χέχαρ ἄρτου, καὶ λα
ganū ſartaginis τ collyridā. τ ordinauit dd̄ iuxta fa
γανον τηγάνου καὶ κολλυρίτην. καὶ ἔταξε δαδ κατὰ πρό
ciem arce federis dn̄i de leuitis mini
σωπον τῆς κιβωτοῦ διαθήκης κυρίου ἐκ τῶν λευιτῶν λει
ſtrarēt τ reſonarēt: vt cōfiterētur τ
τουργοῦντας καὶ ἀναφωνοῦντας, τοῦ ἐξομολογεῖσθαι καὶ
laudarēt dn̄z deū iſrl': aſaph dux: ſecūdus eius
αἰνεῖν κω τῷ θεῷ ιηλ, ἀσὰφ ὁ ἡγούμενος, ὁ δεύτερος αὐτ
zacharias τ hieiel τ ſemiramoth τ iael τ matha
ζαχαρίας καὶ ἱειὴλ καὶ σεμιραμὼθ καὶ ἰαὴλ. καὶ ματθα
thias: τ eliab τ baneas τ obed eddom τ iiel
θίας, καὶ ἐλιὰβ καὶ βανέας καὶ ὠβὴδ ἐδδὼμ καὶ ἰεϊὴλ
in organis in naulis τ lyris: τ aſaph in cymba
ἐν ὀργάνοις ἐν ναύλοις καὶ κινύραις, καὶ ἀσὰφ ἐν κυμβά
lis pſonans: τ baneas τ hieziel ſacerdotes in
λοις ἀναφωνῶν, καὶ βανέας καὶ ἰεζιὴλ οἱ ἱερεῖς ἐν ταῖς
tubis iugiter corā arca federis
σάλπιγξι διαπαντὸς ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ τῆς διαθήκης
dei in die illo. tunc ordinauit dd̄ ī principio ad
τοῦ θεοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. τότε ἔταξε δαυὶδ ἐν ἀρχῇ τοῦ
laudādū dn̄m in manu aſaph τ fratrum eius.
αἰνεῖν τὸν κύριον ἐν χειρὶ ἀσὰφ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ.
cōfitemini dn̄o τ inuocate eū in nomi
ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ καὶ ἐπικαλεῖσθε αὐτὸν ἐν ὀνόμα
ne eius: notas facite in pplīs adinuētiones
τι αὐτοῦ, γνωρίσατε ἐν τοῖς λαοῖς τὰ ἐπιτηδεύματα
eius. cātate ei τ pſallite ei: narrate in
αὐτοῦ. ᾄσατε αὐτῷ καὶ ὑμνήσατε αὐτῷ, διηγήσασθε ἐν
vniuerſis mirabilia eius: q̄ fecit dn̄s. laudate in no
πᾶσι τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε κς. αἰνεῖτε ἐν ὀνό
mine ſctō eius. letabitur cor querēs bo
ματι ἁγίῳ αὐτοῦ. εὐφρανθήσεται καρδία ζητοῦσα τὴν εὐ
nā voluntatē ei⁹: querite dn̄m τ cōfortamini: que
δοκίαν αὐτοῦ, ζητήσατε τὸν κύριον καὶ ἰσχύσατε, ζητή
rite faciem ei⁹ ſemper: recordamini
σατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διαπαντός, μνημονεύε
ni mirabiliū eius: q̄ fecit: portētorū eius τ
τε τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, ἃ ἐποίησε, τὰ τέρατα αὐτοῦ καὶ
iudiciorū oris eius. ſemē iſrael ſerui eius:
τὰ κρίματα τοῦ στόματος αὐτοῦ. σπέρμα ιηλ δοῦλοι αὐτοῦ,
filii iacob electi eius. ipſe dn̄s de⁹ nr̄: in vni
υἱοὶ ἰακὼβ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ. αὐτὸς κύριος ὁ θς ἡμῶν ἐν πά
uerſa tra iudicia eius: recordamini in ſēpiternū pa
σῃ τῇ γῇ τὰ κρίματα αὐτοῦ, μνημονεύετε εἰς αἰῶνα διαθή
cti eius. ſmōis eius quē precepit in mille gn̄atiōes:
κης αὐτοῦ, λόγου αὐτοῦ ὃν ἐνετείλατο εἰς χιλίας γενεάς,

A

pſal. 104 Eſai. 21.b.

B

quē pepigit cū abraam: τ iuramēti illius cū iſaac:
ὃν διέθετο τῷ ἀβραάμ, καὶ τὸν ὅρκον αὐτοῦ τῷ ἰσαάκ,
τ cōſtituit illd̄ iacob in p̄ceptū: τ iſrael
καὶ ἔστησεν αὐτὸν τῷ ἰακὼβ εἰς πρόσταγμα, καὶ τῷ ιηλ
in pactū ſēpiternū, dicēs: tibi dabo trā chanaan: funi
εἰς διαθήκην αἰώνιον λέγων, σοὶ δώσω τὴν γῆν χαναὰν σχοί
culū hereditatis vr̄e: cū eſſent ipſi pauci nu
νισμα κληρονομίας ὑμῶν, ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ὀλιγοστοὺς ἀρι
mero: ſic̄ parui τ coloni in ea. τ trāſierūt
θμῷ, ὡς μικροὺς καὶ παροίκους ἐν αὐτῇ. καὶ ἐπορεύθησαν
de gēte in gētē: τ de regno ad pplz alterū.
ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνος, καὶ ἀπὸ βασιλείας εἰς λαὸν ἕτερον.
nō dimiſit virū vt vim inferēt eis. et increpauit
οὐκ ἀφῆκεν ἄνδρα τοῦ δυναστεῦσαι αὐτούς. καὶ ἤλεγξε
pro eis reges. ne tangatis xp̄os meos et in
περὶ αὐτῶν βασιλεῖς, μὴ ἅπτεσθε τῶν χριστῶν μου καὶ ἐν
pphētis meis ne malignemini. cātate dn̄o oīs
τοῖς προφήταις μου μὴ πονηρεύεσθε. ᾄσατε τῷ κῳ πᾶσα
terra: annunciate de die in diem ſalutare eius:
ἡ γῆ, ἀναγγείλατε ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὸ σωτήριον αὐτοῦ,
narrate in gētib⁹ gl̄iam eius: in cūctis po
ἐξηγεῖσθε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐν πᾶσι τοῖς λα
pulis mirabilia eius: qm̄ magn⁹ dn̄s et laudabilis nimis:
οῖς τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, ὅτι μέγας κς καὶ αἰνετὸς σφόδρα,
horribilis eſt ſup omnes deos: qm̄ omnes dei
φοβερός ἐστιν ἐπὶ πάντας τοὺς θεούς, ὅτι πάντες οἱ θεοὶ
gētiū idola: et dn̄s celos fecit. laus
τῶν ἐθνῶν εἴδωλα, καὶ ὁ κς τοὺς οὐρανοὺς ἐποίησεν. αἶνος
et magnificētia corā eo: fortitudo et gloria
καὶ μεγαλοπρέπεια ἐνώπιον αὐτοῦ, ἰσχὺς καὶ καύχημα
in loco ſcō eius. date dn̄o familie
ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ. δότε τῷ κυρίῳ αἱ πατριαὶ τῶν
gētiū: date dn̄o gl̄iā et fortitudinē: date dn̄o
ἐθνῶν, δότε τῷ κυρίῳ δόξαν καὶ ἰσχύν, δότε τῷ κυρίῳ
gl̄iā noī ei⁹. leuate ſacrificia et venite co
δόξαν ὀνόματι αὐτοῦ. ἄρατε θυσίας καὶ εἰσπορεύεσθε ἐνώ
ram eo: et adorate dn̄m in habitaculo
πιον αὐτοῦ, καὶ προσκυνήσατε τῷ κυρίῳ ἐν κατοικητηρίῳ
ſctō eius. timeat a facie eius oīs ter
ἁγίῳ αὐτοῦ. φοβηθήτω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πᾶσα ἡ
ra: et eī fundauit orbem: q̄ nō cōmoue
γῆ, καὶ γὰρ κατώρθωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθή
bit. letetur celū et exultet terra: et di
σεται. εὐφρανθήτω ὁ οὐρανὸς καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, καὶ εἰ
cant in gētibus dn̄s regnauit. to
πάτωσαν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὁ κύριος ἐβασίλευσεν. βομβή
net mare plenitudine eius: exultet ager
σει ἡ θάλασσα σὺν τῷ πληρώματι αὐτῆς, ἀγαλλιάσθω ὁ ἀγρὸς
et omnia q̄ in eo. tunc letabuntur ligna
καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ. τότε εὐφρανθήσεται τὰ ξύλα τοῦ
ſaltus a facie dn̄i: qm̄ venit iudicare trā.
δρυμοῦ ἀπὸ προσώπου κυρίου, ὅτι ἦκε κρῖναι τὴν γῆν.
cōfitemini dn̄o qm̄ bonus: qm̄ in eternū
ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθόν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ
miſericordia ei⁹. τ dicite: ſalua nos de⁹ ſalua
ἔλεος αὐτοῦ. καὶ εἴπατε, σῶσον ἡμᾶς ὁ θεὸς τῶν σωτη
tionū nr̄arū: τ cōgrega nos: τ erue nos de
ρίων ἡμῶν, καὶ ἄθροισον ἡμᾶς, καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ τῶν
gētib⁹ vt laudem⁹ nomē tuū ſctūm: vt exulte
ἐθνῶν τοῦ αἰνεῖν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, τοῦ ἐγκαυχᾶ
mus in laudib⁹ tuis. benedict⁹ dn̄s deus iſ
σθαι ἐν ταῖς αἰνέσεσί σου. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς ἰσ
rael ab eterno τ vſq; in eternū: τ dicet oīs
ραὴλ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, καὶ ἐρεῖ πᾶς
ppls: amē. τ laudauerūt dn̄z. τ dereliquit ibi
ὁ λαός, ἀμήν. καὶ ᾔνεσαν τῷ κυρίῳ. καὶ κατέλιπεν ἐκεῖ
corā arca federis dn̄i aſaph τ
ἐναντίον τῆς κιβωτοῦ διαθήκης κυρίου, τὸν ἀσὰφ καὶ τοὺς
fratres eius: vt miniſtrarēt coram arca
ἀδελφοὺς αὐτοῦ, τοῦ λειτουργεῖν ἐναντίον τῆς κιβωτοῦ
iugiter in ſermonē q̄ diei in diem eius:
διαπαντὸς εἰς λόγον τὸ τῆς ἡμέρας εἰς ἡμέραν αὐτοῦ,

C pſal. 104 pſal. 95 pſal. 95 pſal. 65

Quē pepigit cū abraam & iuramenti illius cum iſaac. Et cōſtituit illud iacob in p̄ceptū & iſrael in pactum ſempiternum: dicens. Tibi dabo terrā chanaā: funiculū hereditatis vr̄e. Cum eſſent pauci numero parui & coloni eius. Et trāſierūt de gēte ī gētē: & de regno ad pplm alterū. Non dimiſit quemquam calūniari eos: ſed increpauit pro eis reges. Nolite tāgere chriſtos meos: & ī pphetis meis nolite malignari. Cātate dn̄o oīs tra: ānūciate de die in die ſalutarē eius. Narrate in gētib⁹ gloriam eius: & in cunctis pp̄lis mirabilia eiuſ. quia magn⁹ dn̄s & laudabilis nimiſ: & horribilis ſuper omnes deos. Omnes enim dii populorum idola: dominus autem celos fecit. Cōfeſſio & magnificētia corā eo: fortitudo & gaudiū in loco ei⁹. Afferte dn̄o familie populorū: afferte dn̄o gloriā & imperiū: date dn̄o gloriā noī ei⁹. Leuate ſacrificiū & venite in cōſpectu eius: & adorate dominū in decore ſctō. Cōmoueatur a facie ei⁹ oīs terra: ipſe eñ fundauit orbē immobilem. Letentur celi & exultet terra & dicāt in nationibus: dominus regnauit. Tonet mare & plēitudo ei⁹: exultēt agri: & oīa q̄ in eis ſūt. Tunc laudabunt ligna ſaltus coram domino: quia venit iudicare terrā. Cōfitemini dn̄o qm̄ bon⁹: qm̄ in eternum mīa eius. Et dicite: ſalua nos de⁹ ſaluator noſter: & cōgrega nos & erue de gentib⁹: vt cōfiteamur noī ſctō tuo: & exultemus in carminib⁹ tuis. Benedictus dominus deus iſrael ab eterno vſq; in eternū: & dicat oīs populus amē: & hymnum dn̄o. Dereliqt itaq; ibi coram arca federis dn̄i aſaph & fratres ei⁹: vt miniſtrarent ī cōſpectu arce iugit p ſinglos dies & vices ſuaſ.

אשר כרת את אברהם ושבועתו
ליצחק: ויעמידה ליעקב לחק
לישראל ברית עולם: לאמר לך
אתן ארץ כנען חבל נחלתכם:
בהיותכם מתי מספר כמעט וגרים
בה: ויתהלכו מגוי אל גוי וממלכה
אל עם אחר: לא הניח לאיש
לעשקם ויוכח עליהם מלכים:
אל תגעו במשיחי ובנביאי אל
תרעו: שירו ליהוה כל הארץ בשרו
מיום אל יום ישועתו: ספרו בגוים
את כבודו בכל העמים נפלאתיו:
כי גדול יהוה ומהלל מאד ונורא
הוא על כל אלהים: כי כל אלהי
העמים אלילים ויהוה שמים
עשה: הוד והדר לפניו עז וחדוה
במקמו: הבו ליהוה משפחות
עמים הבו ליהוה כבוד ועז: הבו
ליהוה כבוד שמו שאו מנחה ובאו
לפניו השתחוו ליהוה בהדרת
קדש: חילו מלפניו כל הארץ אף
תכון תבל בל תמוט: ישמחו השמים
ותגל הארץ ויאמרו בגוים יהוה
מלך: ירעם הים ומלואו יעלץ
השדה וכל אשר בו: אז ירננו עצי
היער מלפני יהוה כי בא לשפוט
את הארץ: הודו ליהוה כי טוב כי
לעולם חסדו: ואמרו הושיענו
אלהי ישענו וקבצנו והצילנו מן
הגוים להדות לשם קדשך
להשתבח בתהלתך: ברוך יהוה
אלהי ישראל מן העולם ועד
העלם ויאמרו כל העם אמן והלל
ליהוה: ויעזב שם לפני ארון
ברית יהוה לאסף ולאחיו לשרת
לפני הארון תמיד לדבר יום ביומו:

ועבד אדם ואחיהם ששים
ושמונה ועבד אדם בן ידיתון וחסה
לשערים ואת צדוק הכהן ואחיו
הכהנים לפני משכן יהוה בבמה
אשר בגבעון להעלות עלות ליהוה
על מזבח העלה תמיד לבקר ולערב
ולכל הכתוב בתורת יהוה אשר צוה
על ישראל ועמהם הימן וידותון
ושאר הברורים אשר נקבו
בשמות להודות ליהוה כי לעולם
חסדו ועמהם הימן וידותון חצצרות
ומצלתים למשמיעים וכלי שיר
האלהים ובני ידותון לשער וילכו
כל העם איש לביתו ויסב דויד
לברך את ביתו :

Cap. xvij

ויהי כאשר ישב דויד בביתו
ויאמר דויד אל נתן הנביא הנה
אנכי יושב בבית הארזים וארון
ברית יהוה תחת יריעות : ויאמר
נתן אל דויד כל אשר בלבבך עשה
כי האלהים עמך : ויהי בלילה ההוא
ויהי דבר אלהים אל נתן לאמר :
לך ואמרת אל דויד עבדי כה אמר
יהוה לא אתה תבנה לי הבית
לשבת : כי לא ישבתי בבית מן
היום אשר העליתי את ישראל
עד היום הזה ואהיה מאהל אל
אהל וממשכן : בכל אשר התהלכתי
בכל ישראל הדבר דברתי את
אחד שפטי ישראל אשר צויתי
לרעות את עמי לאמר למה לא
בניתם לי בית ארזים : ועתה כה
תאמר לעבדי לדויד כה אמר יהוה
צבאות אני לקחתיך מן הנוה מן
אחרי הצאן להיות נגיד על עמי
ישראל : ואהיה עמך בכל אשר

שכן · עלה · זבח תמד · כתב ירה · ברר · ידה עלם · חצר · צלל שמע · כלה שור · סבב · היה · נבא · ישב ארז · ברת ירע · ילך · בנה · ישב · עלה · היה · שכן הלך · צוה · רעה · בנה · אמר · היה נגד

Porro obededō & fratres eius sexaginta octo: & obededō filiū ydithū & oza cōstituit ianitores. Sadoch aūt sacerdotem & frēs eius sacerdotes corā tabernaculo dñi in excelso qđ erat in gabaō: vt offerrēt holocausta dño sup altāre holocaustomatis iugit māe & vespe iuxta oīa q̄ scripta sūt ī lege dñi quā precepit israel. Et post eum heman & ydithun & reliquos electos vnūquemq̨ vocablo suo ad cōfitēdū dño: qm̄ in eternū mīa eius. Hemā quoq̨ & ydithun canentes tubas & q̄tiētes cymbala & oīa musicoꝝ organa ad canēdū deo. filios āt ydithū fecit eē portarios. Reuersusq̨ ē oīs populꝰ ī domū suā & dd vt bñdiceret etiam domui sue. 17.

Cum autē habitaret dd ī domo sua: dixit ad nathan prophetam. Ecce ego habito in domo cedrina: arca autem federis dñi sub pellibꝰ est. Et ait nathan ad dd. Oīa q̄ ī corde tuo sunt: fac: deꝰ enim tecum est. Igitur nocte illa factus ē sermo dei ad nathan dicens. Vade & loquere dauid seruo meo. Hec dicit dominus. Non edificabis tu mihi domum ad habitādū. Neq̨ enī mansi in domo ex eo tempore quo eduxi israel de terra egypti vsq̨ ad diē hāc: sed fui semp mutās loca tabernaculi: & in tētorio manens cum omni israel. Nunquid locutꝰ sum saltem vni iudicū israel quibus preceperam vt pascerent popolum meū: & dixi. Quare nō edificasti mihi domum cedrinā: Nunc itaq̨ sic loqueris ad seruum meum dd. Hec dicit dñs exercituum. Ego tuli te cum in pascuis sequereris gregem vt esses dux populi mei israel: & fui tecū quocumq̨

τ obed eddō τ fratres eiꝰ sexaginta τ
καὶ ἀβδὸ ἐδδὼμ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἑξήκοντα καὶ
octo τ obed eddō filiꝰ idithū τ osa in ianito
ὀκτώ. καὶ ἀβδὸ ἐδδὼμ υἱὸς ἰδιθοὺμ καὶ ὀσὰ εἰς πυλω-
res: τ saddoc sacerdotē τ fratres e
ρούς, καὶ τὸν σαδδὼκ τὸν ἱερέα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐ-
ius sacerdotes corā tabernaculo dñi in
τοῦ τοὺς ἱερεῖς ἐνώπιον τῆς σκηνῆς τοῦ κυρίου ἐν τῇ
excelso qđ in gabaon: vt offerrēt holocausta
βαμὰ τῇ ἐν γαβαών, τοῦ ἀναφέρειν ὁλοκαυτώματα τῷ
dño sup altare holocaustorū iu
κυρίῳ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῶν ὁλοκαυτωμάτων δια-
giter mane τ vespere: τ iuxta omnia q̄ scri
παντὸς τοπρωῒ καὶ τοεσπέρας, καὶ κατὰ πάντα τὰ γε-
ptasunt in lege dñi: que precepit ad filios is
γραμμένα ἐν νόμῳ κυρίου, ὅσα ἐνετείλατο ἐφ' υἱοῖς ἰσ-
rael. τ cū eis hemā τ idithū τ reliqui
ραήλ. καὶ μετ' αὐτῶν αἱμὰν καὶ ἰδιθοὺμ καὶ οἱ λοιποὶ
electi in nomine ad laudādū dñm: qm̄
οἱ ἐκλεγέντες ἐπ' ὀνόματος τοῦ αἰνεῖν τὸν κύριον, ὅτι
in eternū mia eius. τ cum eis hemā
εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ μετ' αὐτῶν αἱμὰν
τ idithū tubis τ cymbalis vt resonarent
καὶ ἰδιθοὺμ σάλπιγξι καὶ κυμβάλοις τοῦ ἀναφωνεῖν
τ organis musicorū dei: τ filii idithū vt
καὶ ὀργάνοις τῶν ᾠδῶν τοῦ θεοῦ, καὶ υἱοὶ ἰδιθοὺμ εἰς
essēt ianitores τ iuit ois populꝰ vnusquisq̨ in
τὸ πυλωρεῖν. καὶ ἐπορεύθη πᾶς ὁ λαὸς ἕκαστος εἰς τὸν
domū suā: τ reuersus est dauid vt benediceret
οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψε δαυὶδ τοῦ εὐλογῆσαι τὸν
domui sue.
οἶκον αὐτοῦ.

Ca. 17.

Et factū ē vt habitauit dauid in domo sua:
Καὶ ἐγένετο ὡς κατῴκησε δαυὶδ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ,
τ dixit dauid ad nathā prophetā: ecce ego
καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς νάθαν τὸν προφήτην, ἰδοὺ ἐγὼ
habito in domo cedrina: τ arca federis do
κατοικῶ ἐν οἴκῳ κεδρίνῳ, καὶ ἡ κιβωτὸς διαθήκης κυ-
mini sub pellibus. τ dixit nathā ad
ρίου ὑποκάτω τῶν δέρρεων. καὶ εἶπε νάθαν πρὸς
dauid: oia que in aia tua fac: qm̄ deꝰ
δαυίδ, πάντα ὅσα ἐν τῇ ψυχῇ σου ποίει, ὅτι ὁ θεὸς
tecū. τ factū est in nocte illa: τ factꝰ est
μετὰ σοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ, καὶ ἐγένετο
sermo dei ad nathan dicēs: vade τ loq̄re
λόγος θεοῦ πρὸς νάθαν λέγων, πορεύου καὶ εἰπὸν
ad dauid seruū meū: sic dixit dñs: nō
πρὸς δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, οὕτως εἶπε κύριος, οὐ
tu edificabis mihi domū vt habitem ego in ea:
σὺ οἰκοδομήσεις μοι οἶκον τοῦ κατοικῆσαί με, ἐν αὐ-
qm̄ nō habitaui in domo a die qua
τῷ, ὅτι οὐ κατῴκησα ἐν οἴκῳ ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς
eduxi israel vsq̨ ad diem hanc: τ
ἀνήγαγον τὸν ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, καὶ
fui in tabnaculo in tētorio τ in diuersorio in oi
ἤμην ἐν σκηνῇ εἰς σκέπην καὶ ἐν καταλύματι ἐν πᾶ-
bus q̄ trāsiui in omi israel: si loquēs locutꝰ
σιν οἷς διῆλθον ἐν παντὶ ἰσραήλ, εἰ λαλῶν ἐλάλη-
sum ad vnā tribū israel: quibꝰ pcepā vt
σα πρὸς μίαν φυλὴν ἰσραήλ, οἷς ἐνετειλάμην τοῦ
pascerent ppl'm meū dicēs: pp q̄d nō edifica
ποιμαίνειν τὸν λαόν μου λέγων, διατί οὐκ ᾠκοδο-
stis mihi domū cedrinā: τ nūc sic loq̄ris
μήσατέ μοι οἶκον κέδρινον; καὶ νῦν οὕτως ἐρεῖς τῷ
seruo meo dauid: hec dicit dñs exerci
δούλῳ μου δαυίδ, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνά-
tuum: ego accepi te ex ouili a tergo
μεων, ἐγὼ ἔλαβόν σε ἐκ τῆς μάνδρας ἐξόπισθεν τῶν
gregum vt esses in ducem in pplo
ποιμνίων τοῦ εἶναι εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν
meo israel. τ fui tecum in oibus que
μου ἰσραήλ. καὶ ἤμην μετὰ σοῦ ἐν πᾶσιν οἷς

A 2. Reg. 7. a. · 1 Fra. 10d. · B

perrexisti: τ perdidi omnes inimicos tuos
ἐπορεύθης, καὶ ἐξωλόθρευσα πάντας τοὺς ἐχθρούς σου
a facie tua: τ feci tibi nomē sm
ἀπὸ προσώπου σου, καὶ ἐποίησά σοι ὄνομα κατὰ τὸ
nomē magnorū q̄ in terra: τ ponā locū
ὄνομα τῶν μεγάλων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ θήσω τόπον
pplo meo israel: τ plantabo eū: τ ha
τῷ λαῷ μου ἰσραήλ, καὶ καταφυτεύσω αὐτόν, καὶ κα-
bitabit apud seipsū: τ nō perturbabitur amplius: τ
τασκηνώσει καθ' ἑαυτόν, καὶ οὐ ταραχθήσεται ἔτι, καὶ
nō apponet filiꝰ iniustitie vt humiliet eum: si
οὐ προσθήσει υἱὸς ἀδικίας τοῦ ταπεινῶσαι αὐτόν, κα-
cut a principio τ a diebus: qbꝰ ordinaui iudices sup
θὼς ἀπ' ἀρχῆς καὶ ἀφ' ἡμερῶν, ὧν ἔταξα κριτὰς ἐπὶ τὸν
ppl'm meū israel: τ humiliaui oēs inimi
λαόν μου ἰσραήλ, καὶ ἐταπείνωσα πάντας τοὺς ἐχ-
cos tuos: τ augebo te τ edificabo tibi domū dixit
θρούς σου, καὶ αὐξήσω σε καὶ οἰκοδομήσω σοι οἶκον εἶπεν
dñs. τ erit qñ impleātur dies tue vt va
κύριος. καὶ ἔσται ὅταν πληρωθῶσιν αἱ ἡμέραι σου τοῦ πο-
das cum patribus tuis: τ suscitabo se
ρευθῆναι μετὰ τῶν πατέρων σου, καὶ ἀναστήσω τὸ σπέρ-
mē tuū post te qđ erit ex ventre tuo: τ prepara
μα σου μετὰ σέ, ὃ ἔσται ἐκ τῆς κοιλίας σου, καὶ ἑτοιμά-
bo regnum eius. ipse edificabit mihi domū:
σω τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. αὐτὸς οἰκοδομήσει μοι οἶκον,
τ firmabo thronū eius vsq̨ ī eternū. ego ero
καὶ ἀνορθώσω τὸν θρόνον αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. ἐγὼ ἔσομαι
ei in patrē: τ ipse erit mihi ī filiū. τ mias
αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. καὶ τὸ ἔλεός
meā nō auferā ab eo: sicut abstuli ab
μου οὐκ ἀποστήσω ἀπ' αὐτοῦ, ὃν τρόπον ἀπέστησα ἀπὸ
hiis q̄ ante te. τ statuā eum in domo mea τ in
τῶν ἔμπροσθέν σου. καὶ στήσω αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐν
regno eius vsq̨ in sēpiternū. τ thronꝰ eius erit
τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ἔσται
firmatus vsq̨ in seculū iuxta omnes sermōes hos:
ἀνωρθωμένος ἕως αἰῶνος κατὰ πάντας τοὺς λόγους τού-
τ iuxta vniuersā visionē istā. sic lo
τους, καὶ κατὰ πᾶσαν τὴν ὅρασιν ταύτην. οὕτως ἐλά-
cutꝰ est nathā ad dauid. τ venit rex dauid:
λησε νάθαν πρὸς δαυίδ. καὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς δαυίδ,
τ sedit corā dño: τ dixit: qs sum ego do
καὶ ἐκάθισεν ἐνώπιον κυρίου, καὶ εἶπε, τίς εἰμι ἐγὼ κύ-
mine deꝰ: τ q̄ [illegible] dilexisti me vsq̨ in seculū?
ριε ὁ θεός; καὶ τίς ὁ οἶκός μου, ὅτι ἠγάπησάς με ἕως αἰῶνος;
τ parua fuit hec coram te deꝰ: τ locutus es
καὶ ἐσμικρύνθη ταῦτα ἐνώπιόν σου ὁ θεός, καὶ ἐλάλησας
hec super domū serui tui a lōge: τ
ταῦτα ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ παιδός σου ἀπὸ μακρᾶν, καὶ
inspexisti me sicut visio hoīs: τ exaltasti me dñe
ἐπεῖδές με ὡσεὶ ὅρασις ἀνθρώπου, καὶ ὕψωσάς με κύριε
deꝰ: qd apponet vltra dauid ad te vt glorificet te
ὁ θεός; τί προσθήσει ἔτι δαυὶδ πρὸς σὲ τοῦ δοξάσαι σε
seruus tuus: τ tu seruū tuū cognouisti dñe: pro
τὸν δοῦλόν σου; καὶ σὺ τὸν δοῦλόν σου οἶδας κύριε, διὰ
pter seruū tuū τ iuxta cor tuū fecisti
τὸν δοῦλόν σου καὶ κατὰ τὴν καρδίαν σου ἐποίησας τὴν
omnē magnificētiā hanc: vt nota faceres oia
πᾶσαν μεγαλωσύνην ταύτην, τοῦ γνωρίσαι πάντα
magna. dñe nō est similis tibi: τ nō est deus pter
τὰ μεγάλα. κύριε, οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι, καὶ οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν
te iuxta oia que audiuimus in auribꝰ nr̄is: τ
σοῦ κατὰ πάντα ὅσα ἠκούσαμεν ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν, καὶ
nō est sicut populꝰ tuꝰ israel gens vna in terra: sicut
οὐκ ἔστιν ὡς ὁ λαός σου ἰσραὴλ ἔθνος ἓν ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς
perrexit deꝰ vt liberaret sibi ppl'm: vt poneret
ἐπορεύθη ὁ θεὸς τοῦ λυτρώσασθαι ἑαυτῷ λαόν, τοῦ θέσθαι
sibi nomē magnū τ illustre vt eiiceret a fa
ἑαυτῷ ὄνομα μέγα καὶ ἐπιφανὲς τοῦ ἐκβαλεῖν ἀπὸ προσ-
cie populi tui: quē liberasti ex egypto gētes.
ώπου τοῦ λαοῦ σου, οὓς ἐλυτρώσω ἐξ αἰγύπτου ἔθνη.

C Infra. 18 b. heb. t. b. · A · D

perrexisti: & interfeci omnes inimicos tuos corā te: feciq̨ tibi nomē quasi vnius magnorū q celebrabātur in tra. Et dedi locū ppl̄o meo isrl̄. Plātabitur & habitabit in eo: & vltra non cōmouebitur: nec filii iniquitatis atterent eos sicut a principio ex diebus quibus dedi iudices populo meo isrl̄: & hūiliaui vniuersos inimicos tuos. Annuncio ergo tibi q̄ edificaturꝰ sit tibi dñs domū. Cūq̨ īpleueris dies tuos vt vadas ad pr̄es tuos suscitabo semen tuū post te quod erit de filiis tuis: & stabiliam regnum eius. Ipse edificabit mihi domū: & firmabo soliū eiꝰ vsq̨ ī eternū. Ego ero ei in patrem: & ipse erit mihi ī filiū. Et miā meā nō auferam ab eo: sicut abstuli ab eo qui ante te fuit. Et statuā eum in domo mea & ī regno meo vsq̨ ī sempiternū: & thronꝰ eiꝰ erit firmissimꝰ ī ppetuum. Iuxta oīa verba hec & iuxta vniuersā visionē istā: sic locutus est nathā ad dd. Cūq̨ venisset rex dd & sedisset corā dño dixit. Quis ego sum dñe deus: & q̄ domus mea vt p̄stares mihi talia? Sꝫ & hoc parū visū ē in cōspectu tuo. Ideoq̨ locutꝰ es sup domū serui tui etiā ī futurū: & fecisti me spectabilē sup oēs hoies. Domine deus quid vltra addere potest dauid cū ita glorificaueris seruum tuum & cognoueris eū? Dñe ppter famulū tuū iuxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hāc: & nota eē voluisti vniuersa magnalia. Dñe nō ē similis tui: & nō est aliꝰ deus absq̨ te ex oibus quos audiuimꝰ auribꝰ nr̄is. Quis enī est alius vt ppl̄s tuus israel gēs vna in terra ad quam perrexit deus vt liberaret & faceret ppl̄m sibi: & magnitudīe sua atq̨ terroribus eiiceret natiōes a facie eius quē de egypto liberarat?

הלכת ואכרית את כל אויביך
מפניך ועשיתי לך שם כשם
הגדולים אשר בארץ : ושמתי מקום
לעמי ישראל ונטעתיהו ושכן תחתיו
ולא ירגז עוד ולא יוסיפו בני עולה
לבלתו כאשר בראשונה : ולמימים
אשר צויתי שפטים על עמי
ישראל והכנעתי את כל אויביך
ואגד לך ובית יבנה לך יהוה : והיה
כי מלאו ימיך ללכת עם אבתיך
והקימותי את זרעך אחריך אשר
יהיה מבניך והכינותי את מלכותו :
הוא יבנה לי בית וכננתי את כסאו
עד עולם : אני אהיה לו לאב והוא
יהיה לי לבן וחסדי לא אסיר מעמו
כאשר הסירותי מאשר היה לפניך :
והעמדתיהו בביתי ובמלכותי עד
העולם וכסאו יהיה נכון עד עולם :
ככל הדברים האלה וככל החזון
הזה כן דבר נתן אל דויד : ויבא המלך
דויד וישב לפני יהוה ויאמר מי אני
יהוה אלהים ומי ביתי כי הביאתני
עד הלם : ותקטן זאת בעיניך אלהים
ותדבר על בית עבדך למרחוק
וראיתני כתור האדם המעלה יהוה
אלהים : מה יוסיף עוד דויד אליך
לכבוד את עבדך ואתה את עבדך
ידעת : יהוה בעבור עבדך וכלבך
עשית את כל הגדולה הזאת
להודיע את כל הגדלות : יהוה אין
כמוך ואין אלהים זולתך בכל
אשר שמענו באזנינו : ומי כעמך
ישראל גוי אחד בארץ אשר
הלך האלהים לפדות לו עם לשום
לך שם גדלות ונוראות לגרש מפני
עמך אשר פדית ממצרים גוים :

כרת איב · בנה עשה · שום קום · רגז יסף · כלה יום · כנע · נגד · יום ילך · קום · היה כון · בנה כון · עלם · סור פנה · עמד · כון · חזה · בוא · בנה · בוא · קטן · דבר רחק · ראה עלה · יסף · כבד · עבר לבב · עשה גדל · ידע · זלת · פדה · ירא

Et poſuiſti populū tuū iſrl' tibi in populū vſq3 in eternum: & tu domine factus es deus eius. Nūc igitur domine ſermo quem locut9 es famlo tuo & ſup domū ei9: cōfirmetur in ppetuum: & fac ſicut locutus es: pmaneatq3 & magnificetur nomē tuū vſq3 in ſempiternū: & dicatur dn̄s exercituū de9 iſrl' & domus dauid ſerui eius permanens corā eo. Tu ei dn̄e de9 meus reuelaſti auriculā ſerui tui vt edificares ei domum: idcirco inuenit ſeru9 tu9 fiduciā vt oret corā te. Nūc ergo dn̄e tu es deus & locutus es ad ſeruum tuum tanta bn̄ficia: & cepiſti bn̄dicere domui ſerui tui vt ſit ſemper corā te. Te ei dn̄e bn̄dicente benedicta erit in perpetuum. 18.

Factū ē aūt poſt hec vt percuteret dd̄ philiſtiim & humiliaret eos & tolleret geth & filias ei9 de manu philiſtiim percuteretq3 moab: & fierent moabite ſerui dauid: offerētes ei mūera. Eo tpe pcuſſit dd̄ ēt adadezer regē ſoba regiōis emath qn̄ prexit vt dilataret impiū ſuū vſq3 ad flumē eufratē. Cepit ergo dd̄ mile q̄drigas ei9: & ſeptē milia equitū ac viginti milia virorum peditum. Subneruauitq3 omnes equos curruum: exceptis centū q̄drigis quas reſeruauit ſibi. Sup uenit āt & ſyrus damaſcenus vt auxilium pberet adadezer regi ſoba. S3 & hui9 pcuſſit dd̄ viginti duo milia viroꝝ. Et poſuit milites in damaſco: vt ſyria quoq3 ſeruiret ſibi & offerret munera. Adiuuitq3 eū dominus in cunctis ad que perrexerat. Tulit quoq3 dauid pharetras aureas quas habuerūt ſerui adadezer: & attulit eas in hieruſalē: necnō de thebath & chun vrbibus adadezer eris plurimum: de quo fecit ſalomon mare

eneum & columnas & vaſa enea. Quod cum audiſſet thou rex emath pcuſſiſſe videlicet dd̄ oēm exercitū adadezer regis ſoba. Miſit aduram filium ſuum ad regē dauid vt poſtularet ab eo pacem & cōgratularetur ei: eo q pcuſſiſſet et expugnaſſet adadezer. Aduerſarius quippe erat thou adadezer. Sed & oīa vaſa aurea & argentea & enea conſecrauit dauid rex domino cū argēto & auro q̄d tulerat ex vniuerſis gētib9 tā de idumea & moab & filiis ammō q3 de philiſtiī & amalech. Abiſai vero filius ſaruie pcuſſit edom in valle ſalinarum decē & octo milia: & cōſtituit in edom preſidium vt ſeruiret idumea dauid. Saluauitq3 dn̄s dauid in cunctis ad q̄ perrexerat. Regnauit ergo dd̄ ſup vniuerſum iſrl': & faciebat iudiciū atq3 iuſticiam cūcto pplo ſuo. Porro ioab filius ſaruie erat ſup exercitum & ioſaphat filius ahilud a cōmentariis. Sadoch aūt filius achitob & abimelech filius abiathar ſacerdotes & ſuſa ſcriba. Banaias quoq3 filius ioiade ſup legiones cerethi & felethi. Porro filii dauid primi ad manū regis. 19.

Cceidit autē vt moreretur naas rex filiorū āmon & regnaret filius eius p eo. Dixitq3 dauid. Faciā miſericordiā cū anon filio naas. Preſtitit enim mihi pater eius gratiā. Miſitq3 dauid nūcios ad cōſolādū eū ſup mortem patris ſui. Qui cū peruniſſent in terrā filiorum ammō vt cōſolarētur anō: dixerūt principes filiorū ammō ad anon. Tu forſitā putas q dauid honoris cauſa in patrem tuū miſerit qui conſolarentur te: nec animaduertis q vt explorent

לַהֲפֹךְ וּלְרַגֵּל הָאָרֶץ בָּאוּ עֲבָדָיו
אֵלֶיךָ: וַיִּקַּח חָנוּן אֶת עַבְדֵי דָוִיד
וַיְגַלְּחֵם וַיִּכְרֹת אֶת מַדְוֵיהֶם בַּחֵצִי
עַד הַמִּפְשָׂעָה וַיְשַׁלְּחֵם: וַיֵּלְכוּ
וַיַּגִּידוּ לְדָוִיד עַל הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁלַח
לִקְרָאתָם כִּי הָיוּ הָאֲנָשִׁים נִכְלָמִים
מְאֹד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁבוּ בִירֵחוֹ עַד
אֲשֶׁר יְצַמַּח זְקַנְכֶם וְשַׁבְתֶּם: וַיִּרְאוּ
בְּנֵי עַמּוֹן כִּי הִתְבָּאֲשׁוּ עִם דָּוִיד
וַיִּשְׁלַח חָנוּן וּבְנֵי עַמּוֹן אֶלֶף כִּכַּר
כֶּסֶף לִשְׂכֹּר לָהֶם מִן אֲרַם נַהֲרַיִם
וּמִן אֲרַם מַעֲכָה וּמִצּוֹבָה רֶכֶב
וּפָרָשִׁים: וַיִּשְׂכְּרוּ לָהֶם שְׁנַיִם
וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף רֶכֶב וְאֶת מֶלֶךְ מַעֲכָה
וְאֶת עַמּוֹ וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מֵידְבָא
וּבְנֵי עַמּוֹן נֶאֶסְפוּ מֵעָרֵיהֶם וַיָּבֹאוּ
לַמִּלְחָמָה: וַיִּשְׁמַע דָּוִיד וַיִּשְׁלַח
אֶת יוֹאָב וְאֵת כָּל צָבָא הַגִּבּוֹרִים:
וַיֵּצְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה
פֶּתַח הָעִיר וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר בָּאוּ
לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה: וַיַּרְא יוֹאָב כִּי הָיְתָה
פְנֵי הַמִּלְחָמָה אֵלָיו פָּנִים וְאָחוֹר
וַיִּבְחַר מִכָּל בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ
לִקְרַאת אֲרָם: וְאֵת יֶתֶר הָעָם נָתַן
בְּיַד אַבְשַׁי אָחִיו וַיַּעַרְכוּ לִקְרַאת
בְּנֵי עַמּוֹן: וַיֹּאמֶר אִם תֶּחֱזַק מִמֶּנִּי
אֲרָם וְהָיִיתָ לִּי לִתְשׁוּעָה וְאִם בְּנֵי
עַמּוֹן יֶחֶזְקוּ מִמְּךָ וְהוֹשַׁעְתִּיךָ: חֲזַק
וְנִתְחַזְּקָה בְּעַד עַמֵּנוּ וּבְעַד עָרֵי
אֱלֹהֵינוּ וַיהוָה הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה:
וַיִּגַּשׁ יוֹאָב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לִפְנֵי
אֲרָם לַמִּלְחָמָה וַיָּנוּסוּ מִפָּנָיו: וּבְנֵי
עַמּוֹן רָאוּ כִּי נָס אֲרָם וַיָּנוּסוּ גַם הֵם
מִפְּנֵי אַבְשַׁי אָחִיו וַיָּבֹאוּ הָעִירָה וַיָּבֹא
יוֹאָב יְרוּשָׁלָם: וַיַּרְא אֲרָם כִּי נִגְּפוּ
לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלְחוּ מַלְאָכִים וַיּוֹצִיאוּ

& inuestigẽt & scrutentur terrã tuã venerũt ad te serui ei9. Igitur anon pueros dauid decaluauit & rasit: & p̃scidit tunicas eorũ a nati b9 vsq; ad pedes: & dimisit eos: q cũ abissent & hoc mãdassent dauid misit in occursũ eorũ. Grãde eĩ cõtumeliã sustinuerãt et p̃cepit vt manerent in hiericho donec cresceret barba eorũ: et tũc reuerterẽtur. Videntes aũt filii ãmõ q̃ iniuriã fecissent dd̃ tã anon q̃ reliqu9 ppl's miserũt mille talenta argenti vt cõducerent sibi de mesopotamia: & de syria maacha: & de soba currus & eqtes. Cõduxeruntq; triginta duo milia curruũ & regem maacha cũ pplo ei9. Qui cũ venissent castrametati sũt e regione medaba. Filii quoq; ãmõ congregati de vrbib9 suis: venerũt ad bellũ. Qd̃ cũ audisset dauid: misit ioab & oẽm exercitũ virorum fortiũ. Egressiq; filii ãmõ: direxerunt aciem iuxta portã ciuitatis. Reges aũt q ad auxiliũ eius venerãt seꝑati in agro steterũt. Igitur ioab intelligens belliũ ex aduerso & post tergũ cõtra se fieri elegit viros fortissimos de vniuerso isrl': & perrexit cõtra syrũ. Reliquã aũt ptẽ ppli dedit sub manu abisai fratris sui: & perrexerũt cõtra filios ammõ. Dixitq;: si vicerit me syrus: auxilio eris mihi: si aũt supauerit te filii ammõ: ero tibi in p̃sidium. Confortare & agamus viril'r p populo nro & p vrbibus dei nri. Dñs aũt qd̃ i cõspectu suo bonũ ẽ faciat. Perrexit ergo ioab & ppl's q cũ eo erat cõtra syrũ ad preliũ: & fugauit eos. Porro filii ammõ videtes q fugisset syr9: ipi quoq; fugerũt abisai fratrẽ ei9 & ingressi sũt ciuitatẽ: reuersusq; est etiã ioab i hierl'm. Videns aũt sir9 q cecidisset corã isrl' misit nũcios & adduxit

ciuitatẽ & vt explorent terrã venerũt serui
τὴν πόλιν καὶ τοῦ κατασκοπῆσαι τὴν γῆν ἦλθον οἱ παῖδες
eius ad te: & accepit anan seruos dauid &
αὐτοῦ πρὸς σέ; καὶ ἔλαβεν ἀνὰν τοὺς παῖδας δαυὶδ καὶ
rasit eos: & abstulit de palliis eoꝝ dimi
ἐξύρησεν αὐτούς, καὶ ἀφεῖλε τῶν μανδυῶν αὐτῶν τὸ ἥμι
diũ vsq; ad tunicã: & dimisit eos. & venerũt &
συ ἕως τῆς ἀναβολῆς, καὶ ἀπέστειλεν αὐτούς. καὶ ἦλθον καὶ
nunciauerũt dauid de viris. & misit
ἀπήγγειλαν τῷ δαυὶδ περὶ τῶν ἀνδρῶν. καὶ ἀπέστειλεν
in occursum eoꝝ: qm̃ erãt viri inhono
εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν δ̃ὰδ, ὅτι ἦσαν οἱ ἄνδρες ἠτιμωμέ
rati valde. & dixit rex: sedete i hiericho donec
νοι σφόδρα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, καθίσατε ἐν ἱεριχῷ ἕως
renascatur barbe vre & reuertimini. &
τοῦ ἀνατεῖλαι τοὺς πώγωνας ὑμῶν καὶ ἐπιστρέψατε. καὶ
viderũt filii ammõ q cõfusus esset ppl's dauid: & mi
εἶδον υἱοὶ ἀμμὼν ὅτι κατῃσχύνθη ὁ λαὸς δαυίδ, καὶ ἀπέ
serunt filii ammon & anan rex eoꝝ mille talen
στειλαν υἱοὶ ἀμμὼν καὶ ἀνὰν ὁ βασιλεὺς αὐτῶν χίλια τάλαν
ta argẽti vt cõducerẽt sibi de syria mesopo
τα ἀργυρίου τοῦ μισθώσασθαι ἑαυτοῖς ἐκ συρίας μεσοποτα
tamia: & de syria maacha: & de suba currus
μίας, καὶ ἐκ συρίας μααχά, καὶ ἀπὸ σουβὰ ἅρματα
& equites. & cõduxerũt sibi duo & triginta
καὶ ἱππεῖς. καὶ ἐμισθώσαντο ἑαυτοῖς δύο καὶ τριάκοντα
milia curruũ: & regem maacha & ppl'z
χιλιάδας ἁρμάτων, καὶ τὸν βασιλέα μααχὰ καὶ τὸν λαὸν
eius. & venerũt & castrametati sũt ante medaba. &
αὐτοῦ. καὶ ἦλθον καὶ παρενέβαλον ἔμπροσθεν μηδαβά. καὶ
filii ammon cõgregati sũt de vrbibus suis: & venerũt
υἱοὶ ἀμμὼν συνήχθησαν ἐκ τῶν πόλεων αὐτῶν, καὶ ἦλθον
ad bellãdũ. & audiuit dauid: & misit
εἰς τὸ πολεμῆσαι. καὶ ἤκουσε δαυίδ, καὶ ἀπέστειλε τὸν
ioab: & oẽm exercitũ fortiũ. & egressi sũt
ἰωὰβ καὶ πᾶσαν τὴν στρατιὰν τῶν δυνατῶν. καὶ ἐξῆλθον
filii ammõ. & direxerũt aciẽ in bellũ iuxta por
υἱοὶ ἀμμὼν καὶ παρετάξαντο εἰς πόλεμον παρὰ τὸν πυ
tam ciuitatis. & reges q venerũt castrameta
λῶνα τῆς πόλεως. καὶ οἱ βασιλεῖς οἱ ἐλθόντες παρενέβα
ti sũt p se ipsos in cãpo. & vidit ioab q facti sunt
λον καθ' ἑαυτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ εἶδεν ἰωὰβ ὅτι γεγόνασιν
ex aduerso eoꝝ ad bellãdũ cõtra eũ a fron
ἀντιπρόσωποι αὐτῶν τοῦ πολεμεῖν πρὸς αὐτὸν κατὰ πρόσω
te & a tergo: & elegit de vniuersa iuuẽtute isrl':
πον καὶ ἐξόπισθεν, καὶ ἐξελέξατο ἐκ παντὸς νεανίου ἰηλ',
& direxit aciẽ contra syrum. & reliquã partẽ
καὶ παρετάξατο ἐναντίον τοῦ σύρου. καὶ τὸ κατάλοιπον τοῦ
ppli dedit in manu abesai fratris sui: & aciẽ di
λαοῦ ἔδωκεν ἐν χειρὶ ἀβεσαὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καὶ παρε
rexit ex aduerso filioꝝ ammõ. & dixit ioab: si pre
τάξατο ἐξεναντίας υἱῶν ἀμμών. καὶ εἶπεν ἰωάβ, ἐὰν κρα
ualuerit syria sup me: & eris mihi i saluationẽ: & si filii
ταιωθῇ συρία ὑπὲρ ἐμέ, καὶ ἔσῃ μοι εἰς σωτηρίαν, καὶ ἐὰν υἱοὶ
ammon preualuerit sup te: & saluabo te. viriliter age & for
ἀμμὼν κραταιωθῶσιν ὑπὲρ σέ, καὶ σώσω σε. ἀνδρίζου καὶ ἐνι
titer agam9 pro pplo nro & pro vrbibus dei
σχύσωμεν περὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ περὶ τῶν πόλεων τοῦ θεοῦ
nri: & dñs qd bonũ in oculis suis faciet. & dire
ἡμῶν, καὶ κς̃ τὸ ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ποιήσει. καὶ παρε
xit aciẽ ioab & ppl's q cũ eo contra syriã ad
τάξατο ἰωὰβ καὶ ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ ἐξεναντίας συρίας εἰς
bellum: & fugerũt a facie eius syri. & filii
πόλεμον, καὶ ἔφυγον ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ οἱ σύροι. καὶ υἱοὶ
ammõ viderũt q fugerũt syri: & fugerũt & ipsi a
ἀμμὼν εἶδον ὅτι ἔφυγον οἱ σύροι, καὶ ἔφυγον καὶ αὐτοὶ ἀπὸ
facie abesai fratris ioab: & ingressi sũt in ciui
προσώπου ἀβεσαὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἰωάβ, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πό
tatẽ. & venit ioab in hierl'z: & vidit syrus q victus
λιν. καὶ ἦλθεν ἰωὰβ εἰς ἰλῆμ', καὶ εἶδεν ὁ σύρος ὅτι ἐτροπώ
sit ab israel: & misit nũcios & eduxit
σατο αὐτὸν ἰη'λ, καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους καὶ ἐξήγαγε

syrum q erat trãs fluuiũ. & sophach
τὸν σύρον τὸν ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ. καὶ σωφὰχ
princeps exercitus adadezer ante eos.
ὁ ἀρχιστράτηγος δυνάμεως ἀδαδεζὲρ ἔμπροσθεν αὐτῶν.
& annũciatũ ẽ dauid: & cõgregauit vniuersũ
καὶ ἀπηγγέλη τῷ δαυίδ, καὶ συνήγαγε τὸν πάντα
israel: & trãsiuit iordanẽ: & venit in eos. &
ἰσραήλ, καὶ διέβη τὸν ἰορδάνην, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτούς. καὶ
direxit aciem dauid contra syrũ in bel
παρατάσσεται δαυὶδ ἐξεναντίας τοῦ σύρου εἰς πόλε
lum. & bellauit cum eo. & fugit syrus
μον. καὶ ἐπολέμησε μετ' αὐτοῦ. καὶ ἔφυγεν ὁ σύρος
a facie israel. & interfecit dauid a
ἀπὸ προσώπου ἰσραήλ. καὶ ἀπέκτεινε δαυὶδ ἀπὸ
syro septẽ milia curruũ: & quadraginta
τοῦ σύρου ἑπτὰ χιλιάδας ἁρμάτων, καὶ τεσσαράκοντα
milia viroꝝ peditũ: & sophach principem
χιλιάδας ἀνδρῶν πεζῶν, καὶ τὸν σωφὰχ ἀρχιστράτηγον
exercitus interfecit. & viderũt serui adade
τῆς δυνάμεως ἀπέκτεινεν. καὶ εἶδον οἱ παῖδες ἀδαδε
zer q pcussi sunt a facie israel: & interiit cũ
ζὲρ ὅτι ἐθραύσθησαν ἀπὸ προσώπου ἰηλ', καὶ διέθεντο με
dauid pacẽ: & seruierũt ei. & nõ voluit sy
τὰ δα̃δ εἰρήνην, καὶ ἐδούλευον αὐτῷ. καὶ οὐκ ἠθέλησεν ὁ σύ
rus auxiliari filiis ammon vltra.
ρος τοῦ βοηθῆσαι τοῖς υἱοῖς ἀμμὼν ἔτι.

Ca.20.

1.Reg. 11.a. Et factũ est in sequẽti anno in exitu re
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπιόντι ἔτει ἐν τῇ ἐξόδῳ τῶν βα
gum: & cõgregauit ioab oẽm exercitũ mi
σιλέων, καὶ ἀπήγαγεν ἰωὰβ πᾶσαν τὴν δύναμιν τῆς στρα
litie: & vastauit regionẽ filioꝝ ammon: & venit
τιᾶς, καὶ ἔφθειρε τὴν χώραν υἱῶν ἀμμών, καὶ ἦλθεν
ioab & obsedit rabba. & dauid sedebat
ἰωὰβ καὶ περιεκάθισε τὴν ῥαββά. καὶ δαυὶδ ἐκάθητο
in hierusalem. & percussit ioab rabba & de
ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐπάταξεν ἰωὰβ τὴν ῥαββὰ καὶ κα
struxit eã. & tulit dauid coronã re
θεῖλεν αὐτήν. καὶ ἔλαβε δαυὶδ τὸν στέφανον τοῦ βασι
gis eoꝝ a capite eius: & inuẽtũ ẽ pon
λέως αὐτῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ εὑρέθη ὁ σταθ
1.Reg. 11.g. dus eius talẽtũ auri. & in ea lapis pre
μὸς αὐτοῦ τάλαντον χρυσίου. καὶ ἐν αὐτῷ λίθος τί
ciosus: & erat in capite dauid. & spolia
μιος, καὶ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς δαυίδ. καὶ τὰ σκῦλα τῆς
vrbis tulit multa valde: & pplm q in
πόλεως ἐξήνεγκε πολλὰ σφόδρα, καὶ τὸν λαὸν τὸν ἐν
ea eduxit. & secuit in serris & in asciis
αὐτῇ ἐξήγαγεν, καὶ ἔπρισεν ἐν πρίοσι καὶ ἐν σκεπάρνοις
ferreis & in tribulis. & sic fecit
τοῖς σιδηροῖς καὶ ἐν τοῖς τριβόλοις. καὶ οὕτως ἐποίησε
dauid oib9 vrbibus filioꝝ ammon. & reuersus ẽ
δαυὶδ πᾶσι ταῖς πόλεσιν υἱῶν ἀμμών. καὶ ἐπέστρεψε
dauid & ois pplus q cũ eo in hierusalem. & factũ
δαυὶδ καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετ' αὐτοῦ εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐγένε
est post hec: & factũ ẽ adhuc bellũ in gazer cũ
το μετὰ ταῦτα, καὶ ἐγένετο ἔτι πόλεμος ἐν γαζὲρ μετὰ
phillistijm. tũc percussit sobacchi vsathites sa
τῶν ἀλλοφύλων. τότε ἐπάταξε σοβακχὶ ὁ οὐσαθὶ τὸν σα
phi de filiis gigãtum: & humiliauit eũ.
φὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν γιγάντων, καὶ ἐταπείνωσεν αὐτόν.
& factũ ẽ adhuc bellũ cũ phillistijm: & percus
καὶ ἐγένετο ἔτι πόλεμος μετὰ τῶν ἀλλοφύλων, καὶ ἐπάτα
sit eleanan fili9 iair lachmi fratrẽ goliath gethi
ξεν ἐλεανὰν υἱὸς ἰαεὶρ τὸν λαχμὶ ἀδελφὸν γολιὰθ τοῦ γεθθαί
ei. & lignũ haste ei9 q̃si liciatoriũ texentiũ. & factũ ẽ
ου. καὶ ξύλον δόρατος αὐτοῦ ὡς ἀντίον ὑφαινόντων. καὶ ἐγένετο
adhuc bellũ in geth: & fuit vir pergrandis: & digiti
ἔτι πόλεμος ἐν γέθ, καὶ ἦν ἀνὴρ ὑπερμεγέθης, καὶ οἱ δάκτυλοι
eius sex & sex viginti & quattuor: & hic fuit ortũdus de
αὐτοῦ ἓξ καὶ ἓξ εἴκοσι καὶ τέσσαρες, καὶ οὗτος ἦν ἀπόγονος τῶν
gigãtib9. & iproperauit israel. & percussit eũ ionathã
γιγάντων. καὶ ὠνείδισε τὸν ἰηλ'. καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἰωναθὰν

syrum qui erat trãs fluuium: sophach autẽ princeps militie adadezer erat dux eorũ: qd̃ cũ annũciatũ esset dd̃ congregauit vniuersũ israel et transiuit iordanẽ: irruitq; in eos et direxit ex aduerso aciẽ: illis contra pugnãtib9. Fugit autẽ syrus israel. Et interfecit dauid de syris: septẽ milia currũ et quadraginta milia peditũ et sophat exercitus principem. Videntes aũt serui adadezer se ab israel esse superatos: trãsfugerũt ad dauid: et seruierunt ei. Noluitq; vltra syria auxilium prebere filiis ammon.

20

Factũ est autẽ post anni circulum eo tẽpore quo solẽt reges ad bella p̃cedere: cõgregauit ioab exercitum & robur militie: et vastauit trã filiorũ ammon. Perrexitq; & obsedit rabba. Porro dd̃ manebat in ierusalẽ qñ ioab pcussit rabba: et destruxit eã. Tulit autẽ dauid coronã melchõ de capite eius: & inuenit in ea auri põdo talentũ: & preciosissimas gẽmas: fecitq; sibi ĩde diadema. Manubias quoq; vrbis plurimas tulit: populũ autem qui erat in ea eduxit: & fecit sup eos tribulas et trahas & ferrata carpenta trãsire ita vt dissecarẽtur & contererẽtur. Sic fecit dd̃ cũctis vrbib9 filiorũ amõ: & reuersus est cũ oĩ populo suo in hierusalem. Post hec ĩnitũ est bellũ in gazer aduersũ philisteos: in quo pcussit sobochai vsathites saphai de gñe raphai & hũiliauit eos. Aliud quoq; bellũ gestũ est aduersus philisteos: in quo pcussit adeodat9 fili9 salt9 bethleemites fratrẽ goliath gethei: cuius haste lignũ erat q̃si liciatoriũ texẽtiũ. Sed & aliud bellũ accidit in geth: in quo fuit hõ lõgissim9 senos habens digitos: id est simul vigitiq̃ttuor: q et ipe de raphai fuerat stirpe gñatus. Hic blasphemauit israel & pcussit eum ionathan

אֶת אֲרָם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר וְשׁוֹפַךְ
שַׂר צְבָא הֲדַדְעֶזֶר לִפְנֵיהֶם: וַיֻּגַּד
לְדָוִיד וַיֶּאֱסֹף אֶת כָּל יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹר
הַיַּרְדֵּן וַיָּבֹא אֲלֵהֶם וַיַּעֲרֹךְ דָּוִיד
לִקְרַאת אֲרָם מִלְחָמָה וַיִּלָּחֲמוּ עִמּוֹ:
וַיָּנָס אֲרָם מִלִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲרֹג דָּוִיד
מֵאֲרָם שִׁבְעַת אֲלָפִים רֶכֶב וְאַרְבָּעִים
אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וְאֵת שׁוֹפַךְ שַׂר
הַצָּבָא הֵמִית: וַיִּרְאוּ עַבְדֵי הֲדַדְעֶזֶר
כִּי נִגְּפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁלִימוּ עִם
דָּוִיד וַיַּעַבְדֻהוּ וְלֹא אָבָה אֲרָם
לְהוֹשִׁיעַ אֶת בְּנֵי עַמּוֹן עוֹד:

Cap.xx.

וַיְהִי לְעֵת תְּשׁוּבַת
הַשָּׁנָה לְעֵת צֵאת הַמְּלָכִים וַיִּנְהַג
יוֹאָב אֶת חֵיל הַצָּבָא וַיַּשְׁחֵת אֶת
אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּבֹא וַיָּצַר אֶת רַבָּה
וְדָוִיד יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלָם וַיַּךְ יוֹאָב
אֶת רַבָּה וַיֶּהֶרְסֶהָ: וַיִּקַּח דָּוִיד אֶת
עֲטֶרֶת מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וַיִּמְצָאָהּ
מִשְׁקַל כִּכַּר זָהָב וּבָהּ אֶבֶן יְקָרָה
וַתְּהִי עַל רֹאשׁ דָּוִיד וּשְׁלַל הָעִיר
הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד: וְאֶת הָעָם אֲשֶׁר
בָּהּ הוֹצִיא וַיָּשַׂר בַּמְּגֵרָה וּבַחֲרִיצֵי
הַבַּרְזֶל וּבַמְּגֵרוֹת וְכֵן יַעֲשֶׂה דָוִיד
לְכֹל עָרֵי בְנֵי עַמּוֹן וַיָּשָׁב דָּוִיד וְכָל
הָעָם יְרוּשָׁלָם: וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַתַּעֲמֹד
מִלְחָמָה בְּגֶזֶר עִם פְּלִשְׁתִּים אָז הִכָּה
סִבְּכַי הַחֻשָׁתִי אֶת סִפַּי מִילִדֵי
הָרְפָאִים וַיִּכָּנֵעוּ: וַתְּהִי עוֹד מִלְחָמָה
אֶת פְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ אֶלְחָנָן בֶּן יָעִיר
אֶת לַחְמִי אֲחִי גָּלְיָת הַגִּתִּי
וְעֵץ חֲנִיתוֹ כִּמְנוֹר אֹרְגִים: וַתְּהִי
עוֹד מִלְחָמָה בְּגַת וַיְהִי אִישׁ מִדָּה
וְאֶצְבְּעֹתָיו שֵׁשׁ וָשֵׁשׁ עֶשְׂרִים
וְאַרְבַּע וְגַם הוּא נוֹלַד לְהָרָפָה:
וַיְחָרֵף אֶת יִשְׂרָאֵל וַיַּכֵּהוּ יְהוֹנָתָן

בן שמעא אחי דויד׃ אל נולדו להרפה בגת ויפלו ביד דויד וביד עבדיו׃

Cap. xxi.

ויעמד שטן על ישראל ויסת את דויד למנות את ישראל׃ ויאמר דויד אל יואב ואל שרי העם לכו ספרו את ישראל מבאר שבע ועד דן והביאו אלי ואדעה את מספרם׃ ויאמר יואב יוסף יהוה על עמו כהם מאה פעמים הלא אדני המלך כלם לאדני לעבדים למה יבקש זאת אדני למה יהיה לאשמה לישראל׃ ודבר המלך חזק על יואב ויצא יואב ויתהלך בכל ישראל ויבא ירושלם׃ ויתן יואב את מספר מפקד העם אל דויד ויהי כל ישראל אלף אלפים ומאה אלף איש שלף חרב ויהודה ארבע מאות ושבעים אלף איש שלף חרב׃ ולוי ובנימן לא פקד בתוכם כי נתעב דבר המלך את יואב׃ וירע בעיני האלהים על הדבר הזה ויך את ישראל׃ ויאמר דויד אל האלהים חטאתי מאד אשר עשיתי את הדבר הזה ועתה העבר נא את עון עבדך כי נסכלתי מאד׃ וידבר יהוה אל גד חזה דויד לאמר׃ לך ודברת אל דויד לאמר כה אמר יהוה שלוש אני נטה עליך בחר לך אחת מהנה ואעשה לך׃ ויבא גד אל דויד ויאמר לו כה אמר יהוה קבל לך׃ אם שלוש שנים רעב ואם שלשה חדשים נספה מפני צריך וחרב אויביך למשגת ואם שלשת

filius samaa fratris dauid. Hi sunt filii rapha in geth qui ceciderunt in manu dd & seruorū eius. 21.

Consurrexit aūt sathan cōtra isrl & incitauit dauid vt numeraret isral. Dixitq dauid ad ioab & ad pricipes populi. Ite & numerate israel a bersabee vsq dan: & afferte mihi numerū vt sciam. Respōditq ioab. Augeat dominus ppl'm suū cētuplum quam sunt. Nonne domine mi rex omnes sui tui sūt? Quare hoc querit dominus meus quod in pctm reputetur isrl'i? Sed sermo regis magis preualuit. Egressusq ē ioab & circuiuit vniuersū isrl: & reuersus est ī hierusalē. Deditq dauid numerum eorū quos circuierat: & inuētus est omnis numerus israel mille milia & centū milia virorum educētiū gladiū. De iuda aūt quadringēta septuagita milia bellatorū. Nam leui & beniamin non numerauit: eo q inuitus exequeretur regis imperium. Displicuit autē deo qd iussum erat: & pcussit isrl. Dixitq dauid ad deum. Peccaui nimis: vt hoc facerem. Obsecro aufer iniquitatem serui tui quia insipiēter egi. Et locutus est dominus ad gad vidētem dauid dicens. Vade & loquere ad dauid & dic ei. Hec dicit dominus. Trium tibi optionē do: vnum qd volueris elege vt faciā tibi. Cumq venisset gad ad dauid dixit ei. Hec dicit dñs. Elige quod volueris. Aut tribus annis pestilentiā famis: aut tribus mensibus te fugere hostes tuos & gladium eorum non posse euadere: aut tribus

υἱὸς σαμαὰ ἀδελφοῦ δαυίδ. οὗτοι ἐγεννήθησαν τῷ ῥαφὰ ἐν γέθ, πάντες ἦσαν τέσσαρες γίγαντες, καὶ ἔπεσον ἐν χειρὶ δαυὶδ καὶ ἐν χειρὶ τῶν παίδων αὐτοῦ.

Ca. 21.

Καὶ ἀνέστη σατὰν ἐν τῷ ἰσραὴλ, καὶ ἐπέσεισε τὸν δαυὶδ τοῦ ἀριθμῆσαι τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ πρὸς ἰωὰβ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως, πορεύθητε καὶ ἀριθμήσατε τὸν ἰσραὴλ ἀπὸ βηρσαβεὲ ἕως δὰν, καὶ ἐνέγκατε πρός με, καὶ γνώσομαι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν. καὶ εἶπεν ἰωάβ, προσθείη κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ὡς εἰσὶν ἑκατονταπλασίως, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κυρίου μου τοῦ βασιλέως βλέποντες, οὐχὶ κύριέ μου βασιλεῦ, πάντες τῷ κυρίῳ μου εἰς δούλους; ἱνατί ζητεῖ τοῦτο ὁ κύριός μου, ὅπως μὴ γένηται εἰς πλημμέλειαν τῷ ἰσραήλ; καὶ ἴσχυσε τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἐπὶ ἰωάβ, καὶ ἐξῆλθεν ἰωὰβ καὶ διῆλθεν ἐν παντὶ ἰσραήλ, καὶ ἦλθεν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκεν ἰωὰβ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐπισκέψεως τοῦ λαοῦ τῷ δαυίδ. καὶ ἦν πᾶς ἰσραὴλ χίλιαι χιλιάδες καὶ ἑκατὸν χιλιάδες ἀνδρῶν σπωμένων ῥομφαίαν. καὶ ἰούδας τετρακόσιαι ὀγδοήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν σπωμένων ῥομφαίαν. καὶ τὸν λευὶ καὶ βενιαμὶν οὐκ ἠρίθμησεν ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὅτι κατίσχυσεν ὁ λόγος τοῦ βασιλέως πρὸς ἰωάβ. καὶ πονηρὸν ἐφάνη ἐναντίον τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ λόγου τούτου, καὶ ἐπάταξε τὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν θεόν, ἡμάρτηκα σφόδρα, ὅτι ἐποίησα τὸ πρᾶγμα τοῦτο, καὶ νῦν περίελε τὴν ἀδικίαν τοῦ δούλου σου, ὅτι ἠφρόνησα σφόδρα. καὶ ἐλάλησε κύριος πρὸς γὰδ τὸν ὁρῶντα τῷ δαυὶδ λέγων, βάδιζε καὶ λάλησον πρὸς δαυὶδ λέγων, οὕτως λέγει κύριος, τρία ἐγὼ αἴρω ἐπὶ σέ, ἔκλεξαι σεαυτῷ ἓν ἐξ αὐτῶν καὶ ποιήσω σοι. καὶ ἦλθε γὰδ πρὸς δαυὶδ καὶ εἶπεν αὐτῷ, οὕτω λέγει κύριος, ἔκλεξαι σεαυτῷ τρία ἔτη λιμοῦ, ἢ τρεῖς μῆνας φεύγειν σε ἐκ προσώπου τῶν ἐχθρῶν σου καὶ μάχαιραν ἐχθρῶν σου καταδιώκειν, ἢ τρεῖς

1.Reg. 24.a.

ἡμέρας ῥομφαίαν κυρίου καὶ θάνατον ἐν τῇ γῇ, καὶ ἄγγελος κυρίου ἐξολοθρεύων ἐν πάσῃ κληρονομίᾳ ἰσραήλ. καὶ νῦν ἴδε τί ἀποκριθῶ τῷ ἀποστείλαντί με ῥῆμα. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς γάδ, στενά μοι σφόδρα, ἐμπεσοῦμαι δὴ εἰς χεῖρας κυρίου, ὅτι πολλοὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ σφόδρα, καὶ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων οὐ μὴ ἐμπέσω. καὶ ἔδωκε κύριος θάνατον ἐν ἰσραήλ, καὶ ἔπεσον ἐξ ἰσραὴλ ἑβδομήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν. καὶ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς ἄγγελον εἰς ἱερουσαλὴμ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτήν. καὶ ὡς ἐξωλόθρευεν, εἶδε κύριος, καὶ μετεμελήθη ἐπὶ τῇ κακίᾳ, καὶ εἶπε τῷ ἀγγέλῳ τῷ ἐξολοθρεύοντι, ἱκανούσθω σοι, ἄνες τὴν χεῖρά σου. καὶ ὁ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐν τῷ ἅλῳ ὀρνᾶ τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ ἐπῆρε δαυὶδ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ εἶδε τὸν ἄγγελον κυρίου ἑστῶτα ἀναμέσον τῆς γῆς καὶ ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ ῥομφαία αὐτοῦ ἐσπασμένη ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἐκτεταμένη ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἔπεσε δαυὶδ καὶ οἱ πρεσβύτεροι περιβεβλημένοι σάκκους ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς τὸν θεόν, οὐκ ἐγὼ εἶπα τοῦ ἀριθμῆσαι ἐν τῷ λαῷ, καὶ ἐγώ εἰμι ὁ ἁμαρτών, καὶ κακοποιῶν ἐκακοποίησα, καὶ ταῦτα τὰ πρόβατα τί ἐποίησε; κύριε ὁ θεὸς γενηθήτω ἡ χείρ σου ἐν ἐμοί, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου, καὶ μὴ ἐν τῷ λαῷ σου εἰς ἀπώλειαν. καὶ ἄγγελος κυρίου εἶπε τῷ γὰδ, τοῦ εἰπεῖν πρὸς δαυίδ, ἵνα ἀναβῇ τοῦ στῆσαι θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ ἐν ἅλῳ ὀρνᾶ τοῦ ἰεβουσαίου. καὶ ἀνέβη δαυὶδ κατὰ τὸν λόγον γάδ, ὃν ἐλάλησεν ἐν ὀνόματι κυρίου. καὶ ἐπέστρεψεν ὀρνὰ καὶ εἶδε τὸν βασιλέα, καὶ τέσσαρες υἱοὶ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ κρυβόμενοι. καὶ ὀρνὰ ἦν ἀλοῶν πυρούς. καὶ ἦλθε δαυὶδ πρὸς ὀρνάν, καὶ ὀρνὰ ἐπέβλεψε καὶ εἶδε τὸν δαυίδ, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς ἅλω, καὶ προσεκύνησε τῷ δαυὶδ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπε δαυὶδ πρὸς ὀρνάν, δός μοι τὸν τόπον τῆς ἅλω, καὶ οἰκοδομήσω ἐν αὐτῷ θυσιαστήριον κυρίῳ, ἐν ἀργυρίῳ ἀξίῳ δός μοι αὐτόν, καὶ παύσεται ἡ πληγὴ ἐκ τοῦ λαοῦ.

1.Reg. 24.c.

diebus gladium domini in morte versari ī tra & angelū dñi iterficere in vniuersis finibus isrl. Nūc igr vide quid rñdeā ei qui misit me. Et dixit dauid ad gad. Ex omni pte me āgustie pmūt. Sed melius mihi est vt icidā ī manus dñi: qa multe sūt miseratiões eius q in manus hoim. Misit ergo dñs pestilētiā in israel: & ceciderunt de israel septuaginta milia virorum. Misit quoq angelum in hierusalem vt percuteret eā. Cūq percuteretur vidit dñs & misertus ē sup magnitudinē mali: & impauit āgelo q pcutiebat. Sufficit iā: cesset manus tua. Porro angelus dñi stabat iuxta areā hornan iebusei. leuansq dauid oculos suos vidit angelum domini stantem inter celum & terrā: & euaginatū gladium in manu eius & versum cōtra hierusalem: & ceciderūt tā ipse quā maiores natu vestiti ciliciis proni in terrā. Dixitq dauid ad deū. Nonne ego sū qui iussi vt numeraretur populus? Ego qui peccaui. Ego q malum feci. Iste grex qd cōmeruit? Domine deus meus vertatur obsecro manus tua ī me & ī domū pris mei: populus aūt tuus nō pcutiatur. Angelus aūt dñi pcepit gad vt diceret dd: vt ascēderet extrueretq altare dño deo ī area hornan iebusei. Ascēdit ergo dd iuxta smonē gad quē locutus ei fuerat ex noie dñi. Porro hornan cū suspexisset & vidisset angelū qttuorq filii eius cū eo abscōderūt se. Nā eo tpe terebat ī area triticum. Igr cū veniret dd ad hornā: cōspexit eū hornan & pcessit ei obuiam de area: & adorauit eū pnus ī trā. Dixitq ei dd. da mihi locū aree tue vt edificem in ea altare dño: ita vt quantum valet argenti accipias: & cesset plaga a populo.

ימים חרב יהוה ודבר בארץ ומלאך יהוה משחית בכל גבול ישראל ועתה ראה מה אשיב את שלחי דבר׃ ויאמר דויד אל גד צר לי מאד אפלה נא ביד יהוה כי רבים רחמיו מאד וביד אדם אל אפל׃ ויתן יהוה דבר בישראל ויפל מישראל שבעים אלף איש׃ וישלח האלהים מלאך לירושלם להשחיתה וכהשחית ראה יהוה וינחם על הרעה ויאמר למלאך המשחית רב עתה הרף ידך ומלאך יהוה עמד עם גרן ארנן היבוסי׃ וישא דויד את עיניו וירא את מלאך יהוה עמד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלם ויפל דויד והזקנים מכסים בשקים על פניהם׃ ויאמר דויד אל האלהים הלא אני אמרתי למנות בעם ואני הוא אשר חטאתי והרע הרעותי ואלה הצאן מה עשו יהוה אלהי תהי נא ידך בי ובבית אבי ובעמך לא למגפה׃ ומלאך יהוה אמר אל גד לאמר לדויד כי יעלה דויד להקים מזבח ליהוה בגרן ארנן היבוסי׃ ויעל דויד בדבר גד אשר דבר בשם יהוה׃ וישב ארנן וירא את המלאך וארבעת בניו עמו מתחבאים וארנן דש חטים׃ ויבא דויד עד ארנן ויבט ארנן וירא את דויד ויצא מן הגרן וישתחו לדויד אפים ארצה׃ ויאמר דויד אל ארנן תנה לי מקום הגרן ואבנה בו מזבח ליהוה בכסף מלא תנהו לי ותעצר המגפה מעל העם׃

ויאמר ארנן אל דויד קח לך ויעש
אדני המלך הטוב בעיניו ראה נתתי
הבקר לעלות והמורגים לעצים
והחטים למנחה הכל נתתי: ויאמר
המלך דויד לארנן לא כי קנה
אקנה בכסף מלא כי לא אשא אשר
לך ליהוה והעלות עולה חנם: ויתן
דויד לארנן במקום שקלי זהב
משקל שש מאות: ויבן שם דויד
מזבח ליהוה ויעל עלות ושלמים
ויקרא אל יהוה ויענהו באש מן
השמים על מזבח העלה: ויאמר
יהוה למלאך וישב חרבו אל נדנה:
בעת ההיא בראות דויד כי ענהו
יהוה בגרן ארנן היבוסי ויזבח
שם: ומשכן יהוה אשר עשה
משה במדבר ומזבח העולה בעת
ההיא בבמה בגבעון: ולא יכל
דויד ללכת לפניו לדרש אלהים
כי נבעת מפני חרב מלאך יהוה:

Cap.xxij.

ויאמר דויד זה הוא
בית יהוה האלהים וזה מזבח לעלה
לישראל: ויאמר דויד לכנס את
הגרים אשר בארץ ישראל ויעמד
חצבים לחצב אבני גזית לבנות בית
האלהים: וברזל לרב למסמרים
לדלתות השערים ולמחברות הכין
דויד ונחשת לרב אין משקל: ועצי
ארזים לאין מספר כי הביאו
הצידנים והצרים עצי ארזים
לדויד: ויאמר דויד שלמה בני נער
ורך והבית לבנות ליהוה להגדיל
למעלה לשם ולתפארת לכל
הארצות אכינה נא לו ויכן דויד
לרב לפני מותו: ויקרא אל שלמה
בנו ויצוהו לבנות בית לשם יהוה

לקח עשה · נתן · עלה · חנט נתן · קנה נשא · עלה נתן · שקל מאה · בנה זבח · קרא ענה · לאך · ראה · זבח · שכן · דבר · ילך בנה · בעת · אמר · גור עמד · גזז בנה · סמר · חבר כון · שקל · ספר בוא · רכך בנה · גדל עלה · פאר כון · פנה קרא · צוה

Dixit aūt hornan ad dauid. Tolle & faciat dñs me⁹ rex quodcūq; ei placet. Sed & boues do in holocaustum: & tribulas in ligna & triticū in sacrificiū: oīa libēs pbebo. Dixitq; ei rex dauid. Nequaquā ita fiet: sed argētū dabo quātū valet. Neq; eīm tibi auferre debeo: & sic offerre dño holocausta gratuita. Dedit ergo dd hornā p loco siclos auri iustissimi pōderis sexcentos: & edificauit ibi altare dño: obtulitq; holocausta & pacifica: & inuocauit dñm & exaudiuit eum in igne de celo sup altare holocausti. Precepitq; dñs āgelo: & cōuertit gladiū suū i vaginam. Protinus ergo dauid vidēs q exaudisset eum dñs in area hornan iebusei: immolauit ibi victimas. Tabernaculū āt dñi quod fecerat moyses in deserto & altare holocaustorum ea tēpestate erat in excelso gabaō: & nō ꝑualuit dd ire ad altarē vt ibi obsecraret deū. Nimio eīm fuerat timore perterrit⁹: vidēs gladiū angeli domini. 22.

Dixitq; dd. Hec est domus dñi & hoc altare in holocaustum isrl. Et pcepit vt cōgregarentur omnes proseliti de terra israel: & constituit ex eis latomos ad cedēdos lapides & poliēdos vt edificaretur dom⁹ dei. Ferrū quoq; plurimū ad clauos ianuarū & ad cōmissuras atq; iūncturas ppara uit dd: & eris pōd⁹ innūerabile. Ligna quoq; cedrina non poterant estimari que sidonii & tyrii deportauerunt ad dauid. Et dixit dauid. Salomon fili⁹ me⁹ puer paruul⁹ ē & delicat⁹. Dom⁹ aūt quā edificare volo dño talis eē debet vt i cūctis regiōib⁹ noietur. Prepabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causā an morte suā oēs ppauit ipēsas. Vocauitq; salomō filiū suū: & pcepit ei vt edificaret domum

τ dixit ornan ad dauid: accipe tibi ipsi: τ faci
καὶ εἶπεν ὀρνὰν πρὸς δαυίδ, λάβε σεαυτῷ, καὶ ποιησά
at dñs meus rex bonū corā eo.
τω ὁ κύριός μου ὁ βασιλεὺς τὸ ἀγαθὸν ἐνώπιον αὐτοῦ.
ecce dedi boues in holocaustum τ curus
ἰδοὺ δέδωκα τοὺς βόας εἰς ὁλοκάρπωσιν καὶ τὰς ἁμά
rus in ligna τ triticū in sacrificia: omnia de
ξας εἰς ξύλα καὶ τὸν πυρὸν εἰς θυσίας, τὰ πάντα δέδω
di. τ dixit rex dauid ornan: minime sed
κα. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς δαυὶδ τῷ ὀρνάν, οὐχὶ ἀλλ᾽ ἢ
emens emam argento digno: qm̄ nō accipiā tua
ἀγοράζων ἀγοράσω ἀργυρίου ἀξίου, ὅτι οὐ μὴ λάβω τὰ σὰ
dño: vt offerā holocaustū gratuitū dño.
τῷ κυρίῳ, τοῦ ἀνενεγκεῖν ὁλοκαύτωσιν δωρεὰν τῷ κυρίῳ.
τ dedit dauid ornan pro loco eius si
καὶ ἔδωκεν δαυὶδ τῷ ὀρνὰν περὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ σί
clos auri pōderis sexcētos. τ edificauit illic al
κλους χρυσίου ὁλκῆς ἑξακοσίους. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐκεῖ θυ
tare dño dauid: τ obtulit holocausta
σιαστήριον κυρίῳ ὁ δαυίδ, καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκαυτώματα
salutis. τ clamauit dauid ad dñm: τ exaudi
σωτηρίου. καὶ ἐβόησε δαυὶδ πρὸς κύριον, καὶ ἐπήκου
uit eū dñs in igne de celo sup altare
σεν αὐτοῦ κύριος ἐν πυρὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστή
re holocausti. τ dixit dñs ad ange
ριον τῆς ὁλοκαυτώσεως. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς τὸν ἄγγε
lum: τ imposuit gladiū suū in vaginā e
λον, καὶ κατέθηκε τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ εἰς τὸν κουλεὸν αὐ
ius. in tpe illo cū vidit dauid q exau
τῆς. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐν τῷ ἰδεῖν τὸν δαυὶδ ὅτι ἐπή
diuit eū dñs in area ornan iebusei: τ
κουσεν αὐτοῦ κύριος ἐν τῇ ἅλῳ ὀρνὰν τοῦ ἰεβουσαίου, καὶ
immolauit ibi: τ tabnaculū dñi qd fecit moyses in
ἐθυσίασεν ἐκεῖ, καὶ ἡ σκηνὴ κυρίου ἣν ἐποίησε μωυσῆς ἐν τῇ
eremo: τ altare holocaustorum in tē
ἐρήμῳ, καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυτωμάτων ἐν τῷ και
pore illo in excelso in gabaon: τ nō potuit dauid i
ρῷ ἐκείνῳ ἐν βαμὰ ἐν γαβαών, καὶ οὐκ ἐδυνήθη δαυὶδ τοῦ πο
re ante eū ad qrēdū deū: qm̄ pterritus erat
ρευθῆναι ἔμπροσθεν αὐτοῦ ζητῆσαι τὸν θεόν, ὅτι κατέσπευσεν
a facie gladij angeli dñi.
ἀπὸ προσώπου τῆς ῥομφαίας τοῦ ἀγγέλου κυρίου. Ca.22.

Et dixit dauid: hec est domus dñi dei
Καὶ εἶπεν δαυίδ, οὗτός ἐστιν ὁ οἶκος κυρίου τοῦ θεοῦ
τ hoc altare in holocaustum israel. τ
καὶ τοῦτο τὸ θυσιαστήριον εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ ἰσραήλ. καὶ
dixit dauid vt cōgregarēt omnes proselitos
εἶπεν δαυὶδ τοῦ συναγαγεῖν πάντας τοὺς προσηλύτους
in tra israel. τ cōstituit eos latomos ad cedendū
ἐν γῇ ἰσραήλ. καὶ κατέστησεν αὐτοὺς λατόμους λατομῆσαι
lapides politos: ad edificādū domū dño. τ ferrum mul
λίθους ξεστοὺς τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ κυρίῳ. καὶ σίδηρον πο
tū ad clauos portarum τ ianuarū τ
λὺν εἰς τοὺς ἥλους τῶν θυρωμάτων καὶ τῶν πυλῶν καὶ
ad commissuras τ ad cōstucturas ppauit dauid:
εἰς τὰς συμβολὰς καὶ εἰς τοὺς στροφεῖς ἡτοίμασε δαυίδ,
τ es in multitudinē nō erat pōdus: τ ligna cedrina nō
καὶ χαλκὸν εἰς πλῆθος οὐκ ἦν σταθμός, καὶ ξύλα κέδρινα οὐκ
erat numer⁹. qm̄ deportauerūt sidonij: τ tyrij dauid
ἦν ἀριθμός. ὅτι ἤνεγκαν οἱ σιδώνιοι καὶ οἱ τύριοι τῷ δαυὶδ
ligna cedrina τ dixit dauid: salomon filius me⁹ pueru
ξύλα κέδρινα. καὶ εἶπε δαυίδ, σολομὼν ὁ υἱός μου παιδά
lus tener: τ domus vt edificet dño: vt ma
ριον ἁπαλόν, καὶ ὁ οἶκος τοῦ οἰκοδομῆσαι τῷ κυρίῳ, τοῦ με
gnificet supra ad nomē τ ad gloriā oibus terris
γαλῦναι ἄνω εἰς ὄνομα καὶ εἰς δόξαν πάσαις ταῖς γαίαις
preparabo ei. τ pparauit dauid in multitudinē ante
ἑτοιμάσω αὐτῷ. καὶ ἡτοίμασε δαυὶδ εἰς πλῆθος ἔμπροσθεν
mortē suā. τ vocauit dauid salomonē filiū
τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. καὶ ἐκάλεσε δαυὶδ σολομῶντα τὸν υἱὸν
suum: τ pcepit ei vt edificaret domū dño
αὐτοῦ, καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τῷ κυρίῳ

:.Re. 7.a. 8.17.a. ítra. :8.a. ítra. 16.c.3 :.pa.7 3.Reg 7.

deo israel. τ dixit dauid: salomon fili mihi
θεῷ ἰσραήλ. καὶ εἶπεν δαυίδ, σολομὼν τέκνον ἐμοὶ
fuit in aīa mea vt edificarē domū nomi
ἐγένετο ἐπὶ ψυχῆ μου τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόμα
ni dñi dei mei. τ fact⁹ est ad me sermo do
τι κυρίου τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἐγένετο ἐπ᾽ ἐμὲ λόγος κυ
mini dicens: sāguinē in multitudinē effudisti: τ bella
ρίου λέγων, αἷμα εἰς πλῆθος ἐξέχεας, καὶ πολέμους
magna fecisti: nō edificabis domū nomi
μεγάλους ἐποίησας, οὐκ οἰκοδομήσεις οἶκον τῷ ὀνόμα
ni meo: qm̄ sanguinē multū effudisti in terra co
τί μου, ὅτι αἵματα πολλὰ ἐξέχεας ἐπὶ τῆς γῆς ἐναν
ram me. ecce fili⁹ nascit tibi: hic erit vir re
τίον μου. ἰδοὺ υἱὸς τίκτεταί σοι, οὗτος ἔσται ἀνὴρ ἀνα
quiei: τ requiē dabo ei ab oibus ini
παύσεως, καὶ ἀναπαύσω αὐτὸν ἀπὸ πάντων τῶν ἐχ
micis suis p circuitū: qm̄ salomon nomē ei⁹: τ
θρῶν αὐτοῦ κυκλόθεν, ὅτι σολομὼν ὄνομα αὐτοῦ, καὶ
pacē τ ociū dabo in israel in dieb⁹
εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν δώσω ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέραις
illius. ipse edificabit domū nomini meo: τ
αὐτοῦ. οὗτος οἰκοδομήσει οἶκον τῷ ὀνόματί μου, καὶ
ipse erit mihi in filiū: τ ego ero ei in pa
οὗτος ἔσται μοι εἰς υἱόν, κἀγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πα
trē: τ parabo soliū regni ei⁹
τέρα. καὶ ἑτοιμάσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας αὐτοῦ
in israel vsq; in seculū. τ nūc filij mi sit dñs tecū
ἐν ἰσραὴλ ἕως αἰῶνος. καὶ νῦν υἱέ μου ἔσται κύριος μετὰ
τ diriges τ edificabis domū dño
σοῦ, καὶ κατευθυνεῖς καὶ οἰκοδομήσεις οἶκον κυρίῳ
deo tuo: sicut locut⁹ est de te. verūtn̄ det tibi do
τῷ θεῷ σου, ὡς ἐλάλησε περὶ σοῦ. πλὴν δῴη σοι κύ
min⁹ sapiētiā τ intellectū: τ cōfortet te in is
ριος σοφίαν καὶ σύνεσιν, καὶ κατισχύσαι σε ἐπὶ ἰσ
rael: vt custodias tu τ facias legē do
ραήλ, τοῦ φυλάσσεσθαί σε καὶ ποιεῖν τὸν νόμον κυ
mini dei tui. tūc prosper eris: si custodieri
ρίου τοῦ θεοῦ σου. τότε εὐοδωθήσῃ, ἐὰν φυλάξῃς
vt facias mandata τ iudicia: que p̄
τοῦ ποιεῖν τὰ προστάγματα καὶ τὰ κρίματα, ἃ ἐνε
cepit dñs mōysi in israel. virili
τείλατο κύριος τῷ μωυσῇ ἐπὶ τὸν ἰσραήλ. ἀνδρί
ter age τ cōfortare ne timeas neq; paueas: τ ecce ego
ζου καὶ ἴσχυε μὴ φοβοῦ μηδὲ δειλία, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ
scdm̄ paupertatē meā preparaui ad domū do
κατὰ τὴν πτωχίαν μου ἡτοίμασα εἰς τὸν οἶκον κυ
mini auri talenta centū milia: τ ar
ρίου χρυσίου ταλάντων ἑκατὸν χιλιάδας, καὶ ἀργυ
gēti talēta mille milia: τ es τ fer
ρίου ταλάντων χιλίας χιλιάδας, καὶ χαλκὸν καὶ σί
rum cui⁹ nō est pōdus: qm̄ in multitudinē est. τ
δηρον οὗ οὐκ ἔστι σταθμός, ὅτι εἰς πλῆθος ἐστίν. καὶ
ligna τ lapides pparaui: τ appone in his.
ξύλα καὶ λίθους ἡτοίμασα, καὶ πρόσθες ἐπ᾽ αὐτοῖς.
τ tecum in multitudinē faciētes opa artifices
καὶ μετὰ σοῦ εἰς πλῆθος ποιούντων ἔργα τεχνῖται
latomi lapidū: τ artifices lignoꝝ τ ois sapiēs
λατόμοι λίθων, καὶ τέκτονες ξύλων καὶ πᾶς σοφὸς
in omni ope in auro τ argēto in ere
ἐν παντὶ ἔργῳ ἐν χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ ἐν χαλκῷ
τ ferro qb⁹ nō est numerus: surge τ fac
καὶ σιδήρῳ οἷς οὐκ ἔστιν ἀριθμός, ἀνάστηθι καὶ ποίει
τ dñs tecum. τ pcepit dauid oibus
καὶ κύριος μετὰ σοῦ. καὶ ἐνετείλατο δαυὶδ πᾶσι
pricipibus israel: vt adiuuarent salomo
τοῖς ἄρχουσιν ἰσραήλ, ἀντιλαβέσθαι τῷ σολομῶν
nē filiū suū. τ dixit: nōne dñs vobiscū: τ
τι υἱῷ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, οὐχὶ κύριος μεθ᾽ ὑμῶν; καὶ
fecit requiescere vos p circuitū: qm̄ dedit in manu mea
ἀνέπαυσεν ὑμᾶς κυκλόθεν, ὅτι παρέδωκεν ἐν χειρί μου
habitantes terrā: τ subiecta est trra coram
τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν, καὶ ὑπετάγη ἡ γῆ ἐναντίον

dño deo israel. Dixit q; dauid ad salomonem. Fili mi: voluntatis mee fuit vt edificarē domū nomini dñi dei mei: sed factus est sermo dñi ad me: dicens. Multū sāguinē effudisti: & plurima bella bellasti: non poteris edificare domū nomini meo: tāto effuso sāguine corā me. Filius q nascetur tibi: erit vir quietissimus. Faciā eī eū requiescere ab oīb⁹ inimicis suis p circuitū: ob hanc causā pacificus vocabitur: & pacē & ocium dabo in israel cūctis dieb⁹ eius. Ipse edificabit domū noi meo: & ipse erit mihi in filiū & ego ero illi i patrem firmaboq; soliū regni eius sup isrl ī eternū. Nūc ergo fili mi: sit dñs tecū & psperaī: & edifica domum dño deo tuo sicut locutus es de te. Detq; tibi dñs prudentiam & sensum vt regere possis isrl & custodire legē dñi dei tui. Tunc enim proficere poteris si custodieris mandata & iudicia que precepit dominus moysi vt doceret israel. Confortare & viriliter age: ne timeas neq; paueas: ecce ego ī paupertacla mea ppparaui ipēsas dom⁹ dñi: auri talenta cētū milia: & argenti mille milia talentorū: eris vero & ferri nō est pōd⁹: vicitur em̄ nūer⁹ magnitudie. Ligna & lapides ppaui ad vniuersa ipēdia. Habes quoq; plurimos artifices latomos & cemētarios artificesq; lignorum & oīm artiū: ad faciēdū op⁹ prudentissimos in auro & argēto in ere & ferro cui⁹ nō ē nūer⁹. Surge igr & fac & erit dñs tecū. Pcepit quoq; dd cūctis pricipib⁹ isrl vt adiuuarēt salomonē filiū suū. Cernitis inqēs q dñs de⁹ vr̄ vobiscū sit & dederit vobis requiem p circuitum: & tradiderit oēs inimicos vr̄os ī manus vr̄as: & subiecta sit terra corā

אלהי ישראל: ויאמר דויד
לשלמה בני אני היה עם לבבי
לבנות בית לשם יהוה אלהי: ויהי
עלי דבר יהוה לאמר דם לרב
שפכת ומלחמות גדלות עשית לא
תבנה בית לשמי כי דמים רבים
שפכת ארצה לפני: הנה בן נולד
לך הוא יהיה איש מנוחה והניחותי
לו מכל איביו מסביב כי שלמה
יהיה שמו ושלום ושקט אתן על
ישראל בימיו: הוא יבנה בית
לשמי והוא יהיה לי לבן ואני לו
לאב והכינותי את כסא מלכותו
על ישראל עד עולם: עתה בני
יהי יהוה עמך והצלחת ובנית בית
יהוה אלהיך כאשר דבר עליך:
אך יתן לך יהוה שכל ובינה
ויצוך על ישראל ולשמור את
תורת יהוה אלהיך: אז תצליח
אם תשמור לעשות את החקים
ואת המשפטים אשר צוה יהוה
את משה על ישראל חזק ואמץ
אל תירא ואל תחת: והנה בעניי
הכינותי לבית יהוה זהב ככרים
מאה אלף וכסף אלף אלפים ככרים
ולנחשת ולברזל אין משקל כי
לרב היה ועצים ואבנים הכינותי
ועליהם תוסיף: ועמך לרב עשי
מלאכה חצבים וחרשי אבן ועץ
וכל חכם בכל מלאכה: לזהב לכסף
ולנחשת ולברזל אין מספר קום
ועשה ויהי יהוה עמך: ויצו דויד
לכל שרי ישראל לעזר לשלמה
בנו: הלא יהוה אלהיכם עמכם
והניח לכם מסביב כי נתן בידי את
ישבי הארץ ונכבשה הארץ לפני

היה · לחם · בנה רבב · ילד · נוח · סבב · שלם נתן · יום · היה · כון · עלם · צלח · צוה · ירה · שמר עשה · שפט · ירא חתת · ענה · שקל · יסף · לאן · ספר · היה · שור · נוח סבב · כבש פנה

יהוה ולפני עמו: עתה תנו לבבכם
ונפשכם לדרוש ליהוה אלהיכם
וקומו ובנו את מקדש יהוה
האלהים להביא את ארון ברית
יהוה וכלי קדש האלהים לבית
הנבנה לשם יהוה:

Cap. xxiij

ודויד זקן ושבע ימים וימלך את
שלמה בנו על ישראל: ויאסף את
כל שרי ישראל והכהנים והלוים:
ויספרו הלוים מבן שלשים שנה
ומעלה ויהי מספרם לגלגלתם
לגברים שלשים ושמונה אלף:
מאלה לנצח על מלאכת בית יהוה
עשרים וארבעה אלף ושטרים
ושפטים ששת אלפים: וארבעת
אלפים שערים וארבעת אלפים
מהללים ליהוה בכלים אשר
עשיתי להלל: ויחלקם דויד
מחלקות לבני לוי לגרשון קהת
ומררי: לגרשני לעדן ושמעי: בני
לעדן הראש יחיאל וזיתם ויואל
שלשה: בני שמעי שלמית וחזיאל
והרן שלשה אלה ראשי האבות
ללעדן: ובני שמעי יחת זינא
ויעוש ובריעה אלה בני שמעי
ארבעה: ויהי יחת הראש וזיזה
השני ויעוש ובריעה לא הרבו
בנים ויהיו לבית אב לפקדה אחת:
בני קהת עמרם יצהר חברון ועזיאל
ארבעה: בני עמרם אהרן ומשה
ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים
הוא ובניו עד עולם להקטיר לפני
יהוה לשרתו ולברך בשמו עד
עולם: ומשה איש האלהים בניו
יקראו על שבט הלוי: בני משה
גרשום ואליעזר: בני גרשום שבואל

נתן · דרש · בנה קדש · בוא · ארן ברת · כלה · יום מלך · אסף · שור · ספר · עלה היה · גלל שמן · לאר · רבע · הלל · עשה חלק · שנה רבה · היה · בדל קדש · עלם קטר · פנה · קרא

dño & corā pplo eius. Prebete igr corda vra & aīas vras: vt queratis dominum deum vrm: & cōsurgite & edificate sanctuarium domino deo: vt itroducatur arca federis: & vasa deo consecrata in domum que edificatur nomini domini. 23.

IGitur dd senex & plen9 dieꝝ regē constituit salomōez filiū suū sup isrl: & congregauit oēs pricipes isrāl & sacerdotes atq; leuitas. Nūmeratiq; sunt leuite a viginti annis & supra: & inuēti sunt virorum trigīta octo milia: Ex his electi sūt & distributi i ministeriū dom9 dñi viginti quattuor milia: prepositorū aūt & iudicum sex milia. Porro quattuor milia ianitores & totidem psaltes canentes domino in organis que fecerat ad canēdū: & distribuit eos dauid per vices filiorū leui: gerson videlicet & caath & merari. Filii gerson leedan & semei: filii leedan princeps: ichihel & zetthan & iohel tres. Filii semei: salomith & ozihel & aran tres. Isti pricipes familiarum leedan. Porro filii semei: leeth & ziza & iaus & baria. Isti filii semei quattuor. Erat autem leeth prior: ziza scđs. Porro iaus & baria nō habuerūt plurios filios: & idcirco in vna familia vnaq; domo cōputati sunt. Filii caath amrā & isaar hebrō & ozihel quattuor. Filii amrā aarō & moyses. Seperatusq; est aarō vt ministraret i scta sctorū ipse & filii ei9 i sepiternū: & adoleret incensū dño sm ritū suū: ac bñdiceret noi eius in perpetuū. Moysi quoq; hoīs dei filii ānumerati sūt in tribu leui. Filii moysi: gerson & eliezer. Filii gerson: subuhel

dño τ coram pplo eius. nūc igit date
κυρίου καὶ ἐναντίον τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. νῦν δὺν δότε τὰς
corda vra τ aias vras vt queratis dn
καρδίας ὑμῶν καὶ τὰς ψυχὰς ὑμῶν τοῦ ἐκζητῆσαι κυ
minū deū vrm. τ surgite τ edificate
ρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν. καὶ ἀνάστητε καὶ οἰκοδομήσατε τὸ
sctuariū dño deo vro: vt introducatis ar
ἁγίασμα κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, τοῦ εἰσενεγκεῖν τὴν κιβω
cā federis dñi: τ vasa scta dei in
τὸν διαθήκης κυρίου, καὶ τὰ σκεύη τὰ ἅγια τοῦ θεοῦ εἰς
domū edificatā nomini dñi.
τὸν οἶκον τὸν οἰκοδομούμενον τῷ ὀνόματι κυρίου. Ca. 23

ET dauid senior τ plenus dieꝝ: τ
ΚΑὶ δαυὶδ πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν, καὶ
regnare fecit salomonē filiū suū pro se in
ἐβασίλευσε σολομῶντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ' ἑαυτοῦ ἐπὶ
israel: τ cōgregauit oēs principes israel
ἰσραήλ, καὶ συνήγαγε πάντας τοὺς ἄρχοντας ἰσραὴλ
τ sacerdotes τ leuitas: τ nūerati sunt
καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευίτας, καὶ ἠριθμήθησαν
leuite a triginta annis τ supra. τ fuit
οἱ λευῖται ἀπὸ τριάκοντα ἔτους καὶ ἐπάνω. καὶ ἐγένε
numerus eoꝝ per capita eoꝝ in viros
το ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν κατὰ κεφαλὴν αὐτῶν εἰς ἄνδρας
triginta τ octo milia. ex his pfecti
τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χιλιάδας. ἀπὸ τούτων ἐργοδιῶ
operū in opib9 domus dñi viginti τ quat
κται ἐπὶ τὰ ἔργα τοῦ οἴκου κυρίου εἴκοσι καὶ τέσσα
tuor milia: τ scribe τ iudices sex mi
ρες χιλιάδες, καὶ γραμματεῖς καὶ κριταὶ ἓξ χιλιά
lia: τ ianitores quattuor milia. τ laudātes
δες, καὶ πυλωροὶ τέσσαρες χιλιάδες. καὶ αἰνοῦντες
dñz in organis: q̄ fecerat ad laudādū
τῷ κυρίῳ ἐν τοῖς ὀργάνοις, οἷς ἐποίησε τοῦ αἰνεῖν τῷ
dñm quattuor milia. τ distribuit eos dauid
κυρίῳ τέσσαρες χιλιάδες. καὶ διεῖλεν αὐτοὺς δαυὶδ
per dies filijs leui: gerson τ caath
ἐφ' ἡμέρας τοῖς υἱοῖς λευί, τῷ γερσὼν καὶ τῷ καὰθ τῷ
merari gerson: laadā τ semei filij leadam
μεραρὶ τῷ γερσών, λααδὰν καὶ σεμεεῖ υἱοὶ λεαδὰμ
princeps ieiel. τ zethā τ ioel tres. filij semei.
ὁ ἄρχων ἰεϊήλ. καὶ ζηθὰν καὶ ἰωὴλ τρεῖς. υἱοὶ σεμεεῖ.
salomith τ oziel τ aran tres. isti principes
σαλωμὶθ καὶ ὀζιὴλ καὶ ἀρὰν τρεῖς. οὗτοι ἄρχοντες
familiaꝝ laadan. τ filij semei: ieeth τ zi
τῶν πατριῶν τῷ λααδάν. καὶ υἱοὶ σεμεεῖ, ἰεὲθ καὶ ζι
za τ ioas τ beria: isti filij semei quat
ζὰ καὶ ἰωὰς καὶ βερία, οὗτοι υἱοὶ σεμεεῖ τέσσα
tuor. τ erat ieeth pricepe: τ ziza secundus. τ
ρες. καὶ ἦν ἰεὲθ ὁ ἄρχων, καὶ ζιζὰ ὁ δεύτερος. καὶ
ioas τ beria nō multiplicauerūt filios: τ facti
ἰωὰς καὶ βερία οὐκ ἐπλήθυναν υἱούς, καὶ ἐγενήθη
sunt in domo familie in cōputatiōe vna. filij ca
σαν εἰς οἶκον πατριᾶς εἰς ἐπίσκεψιν μίαν. υἱοὶ κα
ath: amram τ isaar τ chebron τ oziel quat
άθ, ἀμρὰμ καὶ ἰσαὰρ καὶ χεβρὼν καὶ ὀζιὴλ τέσσα
tuor. filij amram: aaron τ moyses. τ segregat9
ρες. υἱοὶ ἀμράμ, ἀαρὼν καὶ μωυσῆς. καὶ διεστά
est aaron vt sctificaret sctm̄ sctoꝝ ipse τ filij
λη ἀαρὼν τοῦ ἁγιασθῆναι ἅγιον ἁγίων αὐτὸς καὶ υἱοὶ
eius vsq; in sēpiternū: vt adolerēt icēsū corā dño: vt
αὐτοῦ ἕως αἰῶνος, τοῦ θυμιᾶν ἐναντίον κυρίου, τοῦ
ministrarēt ei τ orarent in noīe
λειτουργεῖν αὐτῷ καὶ ἐπεύχεσθαι ἐπὶ τῷ ὀνόματι
eius vsq; in ppetuū. τ moyses hō dei:
αὐτοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ μωυσῆς ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ;
τ filij eius vocati sūt in tribu leui.
καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐκλήθησαν ἐπὶ τῆς φυλῆς λευί.
filij moysi: gersam τ eliezer. filij gersam: subiel
υἱοὶ μωυσῆ, γηρσὰμ καὶ ἐλιέζερ. υἱοὶ γηρσάμ, σουβιὴλ

Exo. 6.c. 8.6.d

Exo. 20

princeps. τ fuerūt filij eliezer: rabia priceps. τ
ὁ ἄρχων. καὶ ἦσαν υἱοὶ τῷ ἐλιέζερ, ῥαβία ὁ ἄρχων. καὶ
nō erant eliezer filij alij. τ filij rabia multi
οὐκ ἦσαν τῷ ἐλιέζερ υἱοὶ ἕτεροι. καὶ οἱ υἱοὶ ῥαβία ηὐξήν
plicati sūt i altitudie. filij isaar: salomith priceps. filij che
θησαν εἰς ὕψος. υἱοὶ ἰσαάρ, σαλωμὶθ ὁ ἄρχων. υἱοὶ χε
bron: ieria priceps: amaria secūd9. iaziel ter
βρών, ἰεριὰ ὁ ἄρχων, ἀμαρία ὁ δεύτερος, ἰαζιὴλ ὁ τρί
tius: iacamias quart9. filij oziel: michas priceps
τος, ἰακαμίας ὁ τέταρτος. υἱοὶ ὀζιήλ, μιχὰς ὁ ἄρχων
τ iosias secūd9. filij merari: moolli τ musi.
καὶ ἰωσείας ὁ δεύτερος. υἱοὶ μεραρεί, μοολλὶ καὶ μουσεί.
filij moolli: eleazar τ cis. τ mortu9 ē eleazar: τ
υἱοὶ μοολλί, ἐλεάζαρ καὶ κίς. καὶ ἀπέθανεν ἐλεάζαρ, καὶ
nō erant ei filij: sed filie. τ acceperūt eas
οὐκ ἦσαν αὐτῷ υἱοί, ἀλλ' ἢ θυγατέρες. καὶ ἔλαβον αὐ
as filij cis fres eoꝝ. filij musi: moolli τ
τὰς υἱοὶ κὶς ἀδελφοὶ αὐτῶν. υἱοὶ μουσεί, μοολλὶ καὶ
eder τ hierimoth tres. hi filij leui p domos familia
ἰδὲρ καὶ ἱερειμὼθ τρεῖς. οὗτοι υἱοὶ λευὶ κατ' οἴκους πατρι
rū suarū: principes familiaꝝ suarū per visi
ῶν αὐτῶν, ἄρχοντες τῶν πατριῶν αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπί
tationē eorū per numerū nominū eoꝝ τ per
σκεψιν αὐτῶν κατὰ ἀριθμὸν ὀνομάτων αὐτῶν καὶ κα
capita eoꝝ faciētes opera ministerij
τὰ κεφαλὴν αὐτῶν ποιοῦντες τὰ ἔργα τῆς λειτουργίας
dom9 dñi: a vigitiānis τ supra. qm̄ dixit
οἴκου κυρίου, ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω. ὅτι εἶπεν
dauid: requiē dedit dñs deus israel pplo suo:
δαυίδ, κατέπαυσε κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ τῷ λαῷ αὐ
τ habitauit in hierusalem vsq; in eternū. τ
τοῦ, καὶ κατεσκήνωσεν ἐν ἱερουσαλὴμ ἕως αἰῶνος. καί
leuitis nō est tollere tabnacꝰū τ oia
γε τοῖς λευίταις οὐκ ἔστιν αἴρειν τὴν σκηνὴν καὶ πάντα
vasa eius ad ministeriū eius: qm̄ in
τὰ σκεύη αὐτῆς εἰς τὴν λειτουργίαν αὐτῆς, ὅτι ἐν τοῖς
sermōib9 dauid nouissimis est numer9 filioꝝ
λόγοις δαυὶδ τοῖς ἐσχάτοις ἐστὶν ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν
leui a vigintiānis τ supra. qm̄ icōstituit eos
λευὶ ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω. ὅτι ἔστησεν αὐτοὺς
in manu filioꝝ aarō: ad ministrādū in domo
ἐπὶ χεῖρα τῶν υἱῶν ἀαρών, τοῦ λειτουργεῖν ἐν οἴκῳ
dñi in aulis τ in pastophorijs: τ
κυρίου ἐπὶ τὰς αὐλὰς καὶ ἐπὶ τὰ παστοφόρια, καὶ
in purificatione oīum sctoꝝ: τ in
ἐπὶ τὸν καθαρισμὸν πάντων τῶν ἁγίων, καὶ ἐπὶ τὰ
opib9 ministerij domus dei: τ in
ἔργα τῆς λειτουργίας οἴκου τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τοὺς
panib9 propositiōis: τ in simila sa
ἄρτους τῆς προθέσεως, καὶ εἰς τὴν σεμίδαλιν τῆς θυ
crificij: τ in laganis azimis: τ in sar
σίας, καὶ εἰς τὰ λάγανα τὰ ἄζυμα, καὶ εἰς τὰ τη
tagine coctis: τ in fermētatis: τ in oñi ponde
γανιστά, καὶ εἰς τὰ πεφυραμένα, καὶ εἰς πᾶν ἀποστα
re τ mēsura: τ vt stēt mane ad confiten
θμὸν καὶ μέτρον, καὶ τοῦ στῆναι πρωῒ τοῦ ἐξομολογεῖ
dum τ laudādū dñm: silrter vesperi in om
σθαι καὶ αἰνεῖν τῷ κυρίῳ, οὕτως τοεσπέρας ἐπὶ πάν
nib9 oblationib9 holocaustoꝝ dño
των τῶν ἀναφερομένων ὁλοκαυτωμάτων τῷ κυρίῳ
in sabbatis τ in neomenijs τ in
ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις καὶ ἐν
solēnitatib9 per numeꝝ eaꝝ: τ iuxta iudi
ταῖς ἑορταῖς κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν, καὶ κατὰ τὴν κρί
ciū in ipsis semp corā dño. τ custodient
σιν ἐπ' αὐτοῖς διαπαντὸς ἐνώπιον κυρίου. καὶ φυλάξουσι
obseruatiōes tabnaculi federis: τ obser
τὰς φυλακὰς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ τὴν φυλα
uatiōez sctuarij: τ obseruatiōes filioꝝ aaron fra
κὴν τοῦ ἁγίου, καὶ τὰς φυλακὰς τῶν υἱῶν ἀαρὼν τῶν ἀδελ
trum eoꝝ: vt ministrarēt in domo dñi.
φῶν αὐτῶν, τοῦ λειτουργεῖν ἐν οἴκῳ κυρίου. Ca. 24

primus. Fuerunt autē filii eliezer: roobia primus: & nō erant eliezer filii alii. Porro filii roobia multiplicati sūt nimis. Filii isaar salimoth primus: filii hebron ieriau prim9: amarias secundus: iazihel terti9: iecmaan quartus. Filii ozihel: micha primus: iesia secundus. Filii merari: mooli & musi. Filii mooli: eleazar & cis. Mortu9 est autē eleazar & nō habuit filios sed filias: acceperūtq; eas filii cis fratres earū. Filii musi mooli & eder & hierimuth tres. Hi filii leui in cognationibus & familiis suis: principes per vices & numerum capitū singulorū: q faciebāt opera ministerii domus dñi a viginti annis & supra. Dixit enim dauid. Requiem dedit dominus deus israel pplo suo: & habitatione hierusalē vsq; i eternū: nec erit officii leuitarū vt vltra portent tabernaculū & omnia vasa eius ad ministrādū. Iuxta pcepta quoq; dauid nouissima supputabitur nūer9 filiorū leui a vigiti ānis & supra: & erūt sub manu filioꝝ aaron in cultum domus domini: in vestibulis & in exedris: & in loco purificatiōis & in sctūario & i vniuersis opib9 ministerii templi dei. Sacerdotes āt sup panes ppositiōis & ad sile sacrificiū & ad lagana & azyma & sartaginē & ad torrēdū: & sup oñe pōd9 atq; mēsurā. Leuite vero vt stēt māe ad cōfitēdū & canendū dño: siliterq; ad vespā tā i oblationē holocaustorū dñi qꝫ in sabbatis & calendis & solēnitatibus reliqs iuxta nūeꝝ & cerimōias vniuscuiusq; rei iugiter corā dño: & custodiāt obseruatiões tabernaculi federis: & ritū sactuarii: & obseruationē filioꝝ aaron fratrum suorū: vt ministrēt in domo dñi. 24.

הראש: ויהיו בני אליעזר רחביה
הראש ולא היה לאליעזר בנים
אחרים ובני רחביה רבו למעלה:
בני יצהר שלמית הראש: בני
חברון יריהו הראש אמריה השני
יחזיאל השלישי ויקמעם הרביעי:
בני עזיאל מיכה הראש וישיה
השני: בני מררי מחלי ומושי בני
מחלי אלעזר וקיש: וימת אלעזר
ולא היו לו בנים כי אם בנות
וישאום בני קיש אחיהם: בני מושי
מחלי ועדר וירמות שלשה: אלה
בני לוי לבית אבותיהם ראשי
האבות לפקודיהם במספר שמות
לגלגלתם עשה המלאכה לעבדת
בית יהוה מבן עשרים שנה ומעלה:
כי אמר דויד הניח יהוה אלהי
ישראל לעמו וישכן בירושלם עד
לעולם: וגם ללוים אין לשאת את
המשכן ואת כל כליו לעבדתו: כי
בדברי דויד האחרנים המה מספר
בני לוי מבן עשרים שנה ולמעלה:
כי מעמדם ליד בני אהרן לעבדת
בית יהוה על החצרות ועל הלשכות
ועל טהרת לכל קדש ומעשה עבדת
בית האלהים: וללחם המערכת
ולסלת למנחה ולרקיקי המצות
ולמחבת ולמרבכת ולכל משורה
ומדה: ולעמד בבקר בבקר להדות
ולהלל ליהוה וכן לערב: ולכל
העלות עלות ליהוה לשבתות
לחדשים ולמעדים במספר
כמשפט עליהם תמיד לפני יהוה:
ושמרו את משמרת אהל מועד ואת
משמרת הקדש ומשמרת בני אהרן
אחיהם לעבדת בית יהוה:

היה · רבב עלה · שלש רבע · מות · היה בנה · נשא · ספר · גלל לאר · נוח · שכן · עלם · כלה · עמד · עשה · ערך · ריק מין · חבת רבך · שור מדד · ידה · עלה · יעד · שפט תמד · פנה שמר

Ca.xxiiij.

PORRO filiis aarō he partitiōes erāt: filii aaron nadab et abiu et eleazar & ithamar. Mortui ſunt aūt nadab & abiu ante patrē ſuū abſq; liberis: ſacerdotioq; functus eſt eleazar et ithamar. Et diuiſit eos dauid et ſadoch de filiis eleazari: & achimelech de filiis ithamar ſm vices ſuas & miniſteriū. Inuētiq; ſūt multo plures filii eleazar in principibus viris q̃ȝ filii ithamar: diuiſit aūt eis: hoc eſt filiis eleazar principes p familias ſedecim: et filiis ithamar p familias & domos ſuas octo. Porro diuiſit vtraſq; inter ſe & familias ſortib⁹. Erāt enim principes ſanctuarii et prīcipes dom⁹ dei: tam de filiis eleazar q̃ȝ de filiis ithamar. Deſcripſitq; eos ſemeias filius nathanel ſcriba leuites corā rege & prīcipib⁹ et ſadoch ſacerdote & achimelech filio abiathar: prīcipib⁹ quoq; familiarū ſacerdotaliū & leuitarū: vnā domū q̃ ceteris perat eleazar et alterā domū q̃ ſub ſe habebat ceteros: ithamar. Exiuit aūt ſors prima iotarib: ſecunda iedeie: tertia harī: quarta ſeorī: qnta melchia: ſexta maiman: ſeptima acchos: octaua abia. nona ieſu: decima ſechenia: vndecima eliaſib: duodecima iacim tredecima hoppha: decima quarta iſbaab decimaqnta belga: decimaſexta emmer: decimaſeptima ezir: decimaoctaua aphſes: decimanona apheceia: viceſima ezechiel: viceſima prima iacin viceſimaſecūda gamul viceſimatertia dilaiau: viceſimaquarta maziau. He vices eorum ſm miniſteria ſua vt ingrediātur domū domini: & iuxta ritum ſuum ſub manu aaron patris eorū ſicut pceperat dn̄s

de⁹ iſrael. Porro filiorū leui qui reliq fuerāt de filiis amrā erat ſubahel: et de filiis ſubahel iedeia. De filiis quoq; roobie: princeps ieſias. Iſaaris vero fili⁹ ſalemoth: filii⁹ q; ſalemoth ianadiath. Filiuſq; ei⁹ ieriau prim⁹ amarias ſecūdus: iazihel tertius: iechmoam quartus. Filius ozihel: micha filius micha ſamir: frater micha ieſia: filiuſq; ieſie zacharias: filii merari: mooli & muſi: filius oziau bennon: fili⁹ quoq; merari oziau & ſoē et ſachur: et hebri. Porro mooli filius eleazar: qui non habebat liberos. filius vero cis hieramihel: filii muſi: mooli: eder et hierimoth. iſti filii leui ſecundum domos familiarū ſuarū Miſerūtq; & ipi ſortes cōtra fratres ſuos filios aarō coram dauid regē: et ſadoch et ahimelech: et principibus familiarū ſacerdotaliū et leuiticarum: tam maiores q̃ȝ minores: oēs ſors eq̄lit diuidebat.

Ca.25.

IGitur dauid & magiſtrat⁹ exercitus ſegregauerūt in miniſteriū filios aſaph & hemā & idithū q pphetarēt in citharis & pſalteriis & cymbalis ſm nūerū ſuū dedicato ſibi officio ſeruientes. De filiis aſaph zahur & ioſeph et nathania & azarela filii aſaph ſub manu aſaph pphetātis iuxta regē. Porro idithum: filii idithum godolias: ſori ieſeias: et aſabias: & mathathias: ſex ſub manu patris ſui idithū: qui in cithara pphetabat ſup cōfitētes & laudātes dn̄m. Hemā quoq; filii hemā: bociau: mathaniu: oziel: ſubuhel: & hierimoth ananias anani eliatha geldelthi & romethiezer & ieſbaccaſa: mellothi othir mozioth. Omnes iſti filii hemā videntis regis in ſermonibus dei vt exaltaret cornu. Deditq; deus

להימן בנים ארבעה עשר ובנות
שלוש: כל אלה על ידי אביהם
בשיר בית יהוה במצלתים נבלים
וכנרות לעבדת בית האלהים על
ידי המלך אסף וידותון והימן: ויהי
מספרם עם אחיהם מלמדי שיר
ליהוה כל המבין מאתים שמונים
ושמונה: ויפילו גורלות משמרת
לעמת כקטן כגדול מבין עם תלמיד:
ויצא הגורל הראשון לאסף ליוסף
גדליהו השני הוא ואחיו ובניו שנים
עשר: השלישי זכור בניו ואחיו
שנים עשר: הרביעי ליצרי בניו
ואחיו שנים עשר: החמישי נתניהו
בניו ואחיו שנים עשר: הששי
בקיהו בניו ואחיו שנים עשר:
השביעי ישראלה בניו ואחיו שנים
עשר: השמיני ישעיהו בניו ואחיו
שנים עשר: התשיעי מתניהו בניו
ואחיו שנים עשר: העשירי שמעי
בניו ואחיו שנים עשר: עשתי עשר
עזראל בניו ואחיו שנים עשר: השנים
עשר לחשביה בניו ואחיו שנים עשר:
לשלשה עשר שובאל בניו ואחיו
שנים עשר: לארבעה עשר מתתיהו
בניו ואחיו שנים עשר: לחמשה עשר
לירמות בניו ואחיו שנים עשר: לששה
עשר לחנניהו בניו ואחיו שנים עשר:
לשבעה עשר לישבקשה בניו ואחיו
שנים עשר: לשמונה עשר לחנני בניו
ואחיו שנים עשר: לתשעה עשר
למלותי בניו ואחיו שנים עשר:
לעשרים לאליתה בניו ואחיו שנים
עשר: לאחד ועשרים להותיר בניו
ואחיו שנים עשר: לשנים ועשרים
לגדלתי בניו ואחיו שנים עשר:

heman filios quattuordecim & filias tres. Vniuersi sub manu patris sui ad cãtandũ in tẽplo dñi distributi erãt in cymbalis & psalteriis et citharis i ministeria domus dei iuxta regẽ: asaph videlicet & idithũ & heman. Fuit aũt numerus eorũ cũ fratribus suis q erudiebãt cãticũ dñi cuncti doctores ducẽti octogitaocto. Miserũtq; sortes p vices suas ex equo tã maior q̃ minor: doct9 pariter et indoctus. Egressaq; est sors prima ioseph qui erat de asaph scda godolie: ipi & filiis ei9 et fratrib9 ei9 duodeci: tertia zachur filiis & fratribus eius duodecim: quarta isari filiis & fratribus eius duodecim: quinta nathanie filiis & fratrib9 ei9 duodecim: sexta bocciau filiis & fratrib9 eius duodecim: septima isreela filiis & fratrib9 eius duodecim: octaua esaie filiis & fratribus eius duodecim: nona mathanie filiis & fratrib9 ei9 duodeci: decima semeie filiis et fratrib9 ei9 duodecim: vndecima azarel filiis & fratribus eius duodeci: duodecima asabie filiis & fratribus eius duodecim: tertiadecima subuhel filiis & fratribus eius duodecim: quartadecima mathathie filiis & fratrib9 ei9 duodecim: quintadecima hierimoth filiis & fratribus eius duodeci: sextadecima ananie filiis & fratribus eius duodecim septimadecima iesbocase filiis & fratrib9 eius duodeci: octauadecima anani filiis & fratribus ei9 duodecim: nonadecima mellothi filiis & fratribus eius duodecim: vicesima eliatha filiis & fratribus ei9 duodeci vicesimaprima othir filiis & fratribus eius duodecim: vicesimasecunda goddolathi filiis & fratribus eius duodecim:

heman filios quattuordecim: & filias tres.
αἱμὰν υἱοὺς τεσσαρεσκαίδεκα, καὶ θυγατέρας τρεῖς.
vniuersi hi cũ pře suo: canentes
πάντες οὗτοι μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ὑμνῳδοῦντες
in domo dñi: in cymbalis & in nablis & in
ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν κυμβάλοις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν
citharis in ministeriũ domus dei iuxta
κινύραις εἰς τὴν δουλείαν οἴκου τοῦ θεοῦ ἐχόμενα τοῦ
regem: & asaph & idithum & heman. & fuit
βασιλέως, καὶ ἀσὰφ καὶ ἰδιθοὺμ καὶ αἱμάν. καὶ ἐγένετο
numerus eorũ cũ fratribus suis: q eruditi
ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, δεδιδαγ-
erãt ad cãtãdũ dño: ois itelligẽs ducẽti octoginta
μένοι ᾄδειν κυρίῳ, πᾶς συνιῶν διακόσιοι ὀγδοηκοντα-
octo. & miserũt & ipsi sortes per vices cõ-
οκτώ. καὶ ἐπέβαλον καὶ αὐτοὶ κλήρους ἐφημεριῶν κα-
tra vices fm paruũ & fm magnũ:
τέναντι ἐφημεριῶν κατὰ τὸν μικρὸν καὶ κατὰ τὸν μέγαν,
intelligẽs cũ discipulo. & egressa ẽ sors prima
συνιῶν μετὰ μανθάνοντος. καὶ ἐξῆλθεν ὁ κλῆρος ὁ πρῶτος
asaph: godolie ioseph secũda: ipse
τῷ ἀσάφ, γοδολίᾳ τῷ ἰωσὴφ ὁ δεύτερος, αὐτὸς
& fratres eius & filij eius duodecim. ter
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ υἱοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ τρί-
tia zacchur: ipse & fratres eius & filij e-
τος ζακχούρ, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ υἱοὶ αὐ-
ius duodecim. quarta iesri: filij eius & fra
τοῦ δώδεκα. ὁ τέταρτος ἰεσρί, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελ-
tres eius duodecim. quinta nathanias: filij eius
φοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ πέμπτος ναθανίας, υἱοὶ αὐτοῦ
& fratres eius duodecim. sexta bocchias: filij
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἕκτος βοκχίας, υἱοὶ
eius & fratres eius duodecim. septima iasa
αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἕβδομος ἰασα-
rela: filij eius & fratres eius duodecim. octa
ρελά, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ὄγ-
ua isaia: filij eius & fratres eius duodecim.
δοος ἰσαΐα, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα.
nona matthanias: filij eius & fratres eius
ὁ ἔνατος ματθανίας, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
duodecim decima semei: filij eius & fratres e-
δώδεκα. ὁ δέκατος σεμαεί, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐ-
ius duodecim. vndecima asriel: filij eius & fra
τοῦ δώδεκα. ὁ ἑνδέκατος ἀσριήλ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελ-
tres eius duodecim. duodecima asabia: filij eius
φοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ δωδέκατος ἀσαβία, υἱοὶ αὐτοῦ
& fratres eius duodecim. tertiadecima su
καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ τρισκαιδέκατος σου-
biel: filij eius & fratres eius duodecim. quarta
βιήλ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ τεσσα-
decima matthias: filij eius & fratres eius
ρεσκαιδέκατος ματθίας, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
duodecim. quinta decima hierimuth: filij eius & fra
δώδεκα. ὁ πεντεκαιδέκατος ἱεριμούθ, υἱοὶ αὐτ καὶ ἀδελ-
tres eius duodecim. sexta decima ananias: filij eius
φοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἑκκαιδέκατος ἀνανίας, υἱοὶ αὐτοῦ
& fratres eius duodecim. septima decima iesbocasa:
καὶ ἀδελφοὶ αὐτ δώδεκα. ὁ ἑπτακαιδέκατος ἰεσβοκασά,
filij eius & fratres ei9 duodecim. octaua decima ana
υἱοὶ αὐτ καὶ ἀδελφοὶ αὐτ δώδεκα. ὁ ὀκτωκαιδέκατος ἀνα-
ni: filij [illegible] & fratres eius duodecim. nona deci
νί, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ ἐννεακαιδέκα-
ma mallethi: filij eius & fratres eius duodecim. vi
τος μαλλαθί, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα. ὁ εἰ-
cesima heliatha: filij eius & fratres eius duodecim.
κοστὸς ἠλιαθά, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα.
vicesima prima othir: filij eius & fratres e-
ὁ εἰκοστὸς πρῶτος ὠθείρ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐ-
ius duodecim. vicesima secunda godolathi: filij eius
τοῦ δώδεκα. ὁ εἰκοστὸς δεύτερος γοδολαθί, υἱοὶ αὐτοῦ
& fratres eius duodecim.
καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα.

vicesima tertia maziioth: filij eius & fratres eius
ὁ εἰκοστὸς τρίτος μαζιώθ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
duodecim. vicesima quarta ramathiezer: filij eius &
δώδεκα. ὁ εἰκοστὸς τέταρτος ῥαμαθιέζερ, υἱοὶ αὐτοῦ καὶ
fratres eius duodecim.
ἀδελφοὶ αὐτοῦ δώδεκα.

Ca. 26.

Et in diuisiones ianuarũ choritis: meselemias fi
Εἰς διαιρέσεις πυλῶν τοῖς κορίοις, μεσελεμίας υἱ-
lius core de filijs asaph: & meselemia filij zacha
ὸς κορὲ ἐκ τῶν υἱῶν ἀσάφ, καὶ τῷ μεσελεμία υἱοὶ ζαχα-
rias primogenitus: iadiel secundus: zabadias
ρίας ὁ πρωτότοκος, ἰαδιὴλ ὁ δεύτερος, ζαβαδίας ὁ
tertius: iathanael quartus: elam quintus: io
τρίτος, ἰαθαναὴλ ὁ τέταρτος, αἰλὰμ ὁ πέμπτος, ἰω-
nathan sextus: elionai septimus. & obed ed
νάθαν ὁ ἕκτος, ἐλιωναΐ ὁ ἕβδομος. καὶ τῷ ὠβὴδ ἐδ-
dom filij sameas primogenitus: iozabad secun
δὼμ υἱοὶ σαμέας ὁ πρωτότοκος, ἰωζαβὰδ ὁ δεύτε-
dus: ioa tertius: sachar quartus: nathana
ρος, ἰωὰ ὁ τρίτος, σάχαρ ὁ τέταρτος, ναθανα-
el quintus: amiel sext9: issachar septi
ὴλ ὁ πέμπτος, ἀμιὴλ ὁ ἕκτος, ἰσσάχαρ ὁ ἕβδο-
mus: phellathi octauus: qm̃ benedixit ei de9.
μος, φελλαθὶ ὁ ὄγδοος, ὅτι εὐλόγησεν αὐτὸν ὁ θεός.
& samea filio eius nati sunt filij prepo
καὶ τῷ σαμέα υἱῷ αὐτοῦ ἐτέχθησαν υἱοὶ καθεστα-
siti in domo patris eorũ: qm̃ potẽtes
μένοι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν, ὅτι δυνατοὶ
erãt fortitudine. filij samea: othni & raphael & obed
ἦσαν ἰσχύϊ. υἱοὶ σαμέα, ὀθνὶ καὶ ῥαφαὴλ καὶ ὠβὴδ
& ezabad: & fratres ei9 filij fortitudinis eliu
καὶ ἐζαβάδ, καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ υἱοὶ δυνάμεως ἐλι-
& samachia. oẽs hi filij obed edom.
οὺ καὶ σαμαχία. πάντες οὗτοι υἱοὶ ὠβὴδ ἐδδώμ.
ipsi & filij eorũ & fratres eorum for
αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἰσχυ-
tes potentia: facientes in fortitudine in operatiõe: sexa
ροὶ δυνάμει, ποιοῦντες ἐν ἰσχύϊ ἐν τῇ ἐργασίᾳ, ἑξή-
ginta duo obed eddom. & meselemia fi
κοντα δύο τῷ ὠβὴδ ἐδδώμ. καὶ τῷ μεσελεμία υἱ-
lij & fratres robusti octo & decẽ. & hosa
οὶ καὶ ἀδελφοὶ δυνατοὶ ὀκτωκαίδεκα. καὶ τῷ ὁσὰ
filio merari filij custodientes pricipatũ: qm̃ nõ
τῷ υἱῷ μεραρὶ υἱοὶ φυλάσσοντες τὴν ἀρχήν, ὅτι οὐκ
erat primogenitus: & posuit eũ pater ei9 in
ἦν πρωτότοκος, καὶ ἔθετο αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἰς
principẽ: chelcias secundus: tabelia tertius:
ἄρχοντα, χελκίας ὁ δεύτερος, ταβελία ὁ τρίτος,
zacharias quartus. oẽs hi hosa filij
ζαχαρίας ὁ τέταρτος. πάντες οὗτοι τῷ ὁσὰ υἱοὶ
& fratres eorũ tredecim. his diuisiones
καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν δεκατρεῖς. τούτοις αἱ διαιρέσεις
ianuarũ principib9 exercituũ per vi
τῶν πυλῶν τοῖς ἄρχουσι τῶν δυνάμεων ἐφημερί-
ces e regione fratrum eorũ: ad ministrãdũ in
ας κατέναντι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, λειτουργεῖν ἐν
domo dñi. & miserũt sortes fm paruũ &
οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔβαλον κλήρους κατὰ τὸν μικρὸν καὶ
secũdũ magnũ per domos familiarũ eorũ: in ianu
κατὰ τὸν μέγαν κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν, εἰς πύ-
am & ianuam. & cecidit sors eorũ q ad oriẽ
λην καὶ πύλην. καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος τῶν πρὸς ἀνα-
tem selemia & zacharia filio eius: consul
τολὰς τῷ σελεμία καὶ ζαχαρία υἱῷ αὐτοῦ, βουλευ-
tus in prudẽtia misit sortes: & exiuit eius
τὴς ἐν συνέσει ἔβαλεν κλήρους, καὶ ἐξῆλθεν αὐτοῦ
sors ad aqlonẽ. obed eddom ad au
ὁ κλῆρος κατὰ βορρᾶν. τῷ ὠβὴδ ἐδδὼμ κατὰ νό-
strũ & filijs eius e regione domus
τον καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κατέναντι οἴκου

vicesima tertia aziud filiis & fratribus eius duodecim: vicesima quarta romethiezer filiis & fratribus ei9 duodeci.

26.

Diuisiones autem ianitorum de choritis: mesellemia filius chore de filiis asaph: filii mesellemie zacharias primogenitus: iadihel secundus: zabadias tertius: iathanael quartus: ahilam quintus: iohannan sextus: elioenai septimus. Filii autem obededom semeias primogenit9: iozabad secũdus: iohaa tertius sachar quart9: nathanael quintus: amihel sextus: isachar septimus: phollathi octauus: qa benedixit illi deus. Semeie aũt filio ei9 nati sunt filii prefecti familiarum suarũ: erãt enim filii fortissimi. Filii ergo semeia othin & raphael & obed elzabath & frẽs ei9 viri fortissimi: heliu quoq; & samathias. Omẽs hi de filiis obededom ipi & filii & fratres eorũ fortissimi ad ministrandũ sexagita duo de obededom. Porro mesellamie filii & fratres eorum robustissimi decem & octo. De hosa aũt.i. de filiis merari semri princeps. Non enim habuerat primogenitũ & idcirco posuerat eum pr̃ ei9 in principẽ: helchias secund9: tabelias terti9: zacharias quart9. Omnes hi filii & fratres oza tredecim. Hi diuisi sunt in ianitores vt semper principes custodiatũ sicut et fratres eorum ministrarẽt i domo dñi. Misse sunt ergo sortes ex equo: & paruis & magnis p familias suas in vnãquãq; portarũ. Cecidit ergo sors oriẽtalis selemie. Porro zacharie filio ei9 viro prudẽtissimo & erudito sortito obtigit plaga septẽtrionalis. Obededõ vero & filiis eius ad austrũ in qua parte domus erat

לשלשה ועשרים למחזיאות בניו
ואחיו שנים עשר: לארבעה ועשרים
לרוממתי עזר בניו ואחיו שנים
עשר: Cap. 26. למחלקות לשערים
לקרחים משלמיהו בן קרא מן בני
אסף: ולמשלמיהו בנים זכריהו
הבכור ידיעאל השני זבדיהו
השלישי יתניאל הרביעי: עילם
החמישי יהוחנן הששי אליהועיני
השביעי: ולעבד אדם בנים שמעיה
הבכור יהוזבד השני יואח השלישי
ושכר הרביעי ונתנאל החמישי:
עמיאל הששי יששכר השביעי
פעלתי השמיני כי ברכו אלהים:
ולשמעיה בנו נולד בנים הממשלים
לבית אביהם כי גבורי חיל המה:
בני שמעיה עתני ורפאל ועובד
אלזבד אחיו בני חיל אליהו
וסמכיהו: כל אלה מבני עבד אדם
המה ובניהם ואחיהם איש חיל
בכח לעבדה ששים ושנים לעבד
אדם: ולמשלמיהו בנים ואחים בני
חיל שמונה עשר: ולחסה מן בני
מררי בנים שמרי הראש כי לא
היה בכור וישימהו אביהו לראש:
חלקיהו השני טבליהו השלשי
זכריהו הרבעי כל בנים ואחים
לחסה שלשה עשר: לאלה
מחלקות השערים לראשי
הגברים משמרות לעמת אחיהם
לשרת בבית יהוה: ויפילו גורלות
כקטן כגדול לבית אבותם לשער
ושער: ויפל הגורל מזרחה
לשלמיהו וזכריהו בנו יועץ בשכל
הפילו גורלות ויצא גורלו צפונה:
לעבד אדם נגבה ולבניו בית

האספים: לשפים ולחסה למערב עם שער שלכת במסלה העולה משמר לעמת משמר: למזרח הלוים ששה לצפונה ליום ארבעה לנגבה ליום ארבעה ולאספים שנים שנים: לפרבר למערב ארבעה למסלה שנים לפרבר: אלה מחלקות השערים לבני הקרחי ולבני מררי: והלוים אחיה על אוצרות בית האלהים ולאצרות הקדשים: בני לעדן בני הגרשני ללעדן ראשי האבות ללעדן הגרשני יחיאלי: בני יחיאלי זיתם ויואל אחיו על אצרות בית יהוה: לעמרמי ליצהרי לחברוני לעזיאלי: ושבאל בן גרשום בן משה נגיד על האצרות: ואחיו לאליעזר רחביהו בנו וישעיהו בנו וירם בנו וזכרי בנו ושלמית בנו: הוא שלמות ואחיו על כל אצרות הקדשים אשר הקדיש דויד המלך וראשי האבות לשרי האלפים והמאות ושרי הצבא: מן המלחמות ומן השלל הקדישו לחזק לבית יהוה: וכל ההקדיש שמואל הראה ושאול בן קיש ואבנר בן נר ויואב בן צרויה כל המקדיש על יד שלמית ואחיו: ליצהרי כנניהו ובניו למלאכה החיצונה על ישראל לשטרים ולשפטים: לחברוני חשביהו ואחיו בני חיל אלף ושבע מאות על פקדת ישראל מעבר לירדן מערבה לכל מלאכת יהוה ולעבדת המלך: לחברוני יריה הראש לחברוני לתלדתיו לאבות בשנת הארבעים למלכות

seniorum concilium. Sephphima & hosa ad occidente iuxta portā que ducit ad viā ascensionis: custodia cōtra custodiā. Ad orientē vero leuite sex: et ad aquilonē quattuor per diem: atq; ad meridiem similiter in die qttuor: vbi erat conciliū bini & bini. In cellulis quoq; ianitorū ad occidentē: qttuor in via: binicq; p cellulas. He sunt diuisiões ianitorū filiorū chore & merari. Porro achias erat super thesauros dom9 dei & vasa sanctorum. Filii quoq; ledan filii gersonni. De ledán principes familiarum: ledan & gersonni icieheli. Filii icieheli: zatham & iohel frater eius super thesauros dom9 domini amramitis & ysaaritis & hebrõitis et ozihelitis. Subahel aūt filius gersan filii moysi preprositus thesauris. Frater quoq; eius eliezer cuius filius raabia: & huius fili9 esaias et huius filius iorā: huius quoq; fili9 zechri & huius fili9 selemith. Ipe selemith & fratres eius super thesauros sanctorū q̄ sanctificauit dd̄ rex & principes familiarū & tribuni & cẽturiones & duces exercitus: de bellis & manubiis pliorū q̄ consecrauerāt ad istauratione & suppellectilē templi dñi. Hec aūt vniuersa sctificauit samuel vidēs: et saul filius cis: & abner fili9 ner: & ioab fili9 saruie: oēsq; sanctificauerāt ea p manū salemith & fratrū ei9. Isaaritis vero pferat chonenias & filii eius ad opa forinsec9 sup isrl ad docēdū & iudicādum eos. Porro de hebronitis asabias & fratres eius viri fortissimi mille septingenti preerāt israel: trans iordanē cōtra occidentē in cūctis operibus dñi & in ministeriū regis. Hebronitarū aūt princeps fuit ieria secundū familias & cognationes eorum. Quadragesimo anno regni

asaphim in secūdis vestibulis. osa ad occidēte ad porta pastophorii in semita ascēsionis custodia cōtra custodiā. ad oriētē
ἀσαφὶμ εἰς δεύτερον τοῖς προθύροις. τῷ ὡσὰ πρὸς δυσμαῖς μετὰ τῆς πύλης παστοφορίου ἐν τῇ τρίβῳ τῆς ἀναβάσεως φυλακὴ κατέναντι φυλακῆς. πρὸς ἀνατολὰς
leuite sex per diē: ad aqlonē: quattuor per diem ad meridiē. et asaphim duo duo p successionem.
οἱ λευῖται ἓξ τὴν ἡμέραν πρὸς βορρᾶν, τέσσαρες τὴν ἡμέραν πρὸς νότον. καὶ τοῖς ἀσαφὶμ δύο δύο εἰς διαδεχομένους.
et ad occidētē quattuor. et in semitā duo duo per successionē. he diuisiones ianitorū filiis core: et filiis merari. et leuite fratres eorum sup thesauros domus dñi et sup thesauros sctōp. filii laadan filii gerson laadan principes cognationū laadan: gerson iehiel. filii iehiel: zethan et ioel fratres eius: sup thesauros domus dñi. amran et issaar et chebron et oziel: sobiel filius gersam filius moyse dux sup thesauros. et fratri eius eliezer raabia filius eius: et iosee filius eius: et ioram filius eius: et zechri filius eius: et salamith filius eius: ipse salamith et fratres eius sup oēs thesauros sctōp: quos sctificauit dauid rex: et principes familiarū tribuni et cēturiões:
καὶ πρὸς δυσμαῖς τέσσαρες. καὶ εἰς τὴν τρίβον δύο δύο διαδεχόμενοι. αὗται αἱ διαιρέσεις τῶν πυλωρῶν τοῖς υἱοῖς κορέ, καὶ τοῖς υἱοῖς μεραρί. καὶ οἱ λευῖται οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἐπὶ τῶν θησαυρῶν οἴκου κυρίου καὶ ἐπὶ τῶν θησαυρῶν τῶν ἁγίων. υἱοὶ λααδὰν υἱοὶ γηρσὼν τῷ λααδὰν ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῶν λααδὰν, τῷ γηρσὼν ἰεϊήλ. υἱοὶ ἰεϊήλ, ζηθὰν καὶ ἰωὴλ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ἐπὶ θησαυρῶν οἴκου κυρίου. τῷ ἀμρὰν καὶ ἰσαὰρ καὶ χεβρὼν καὶ ὀζιήλ. σωβιὴλ ὁ τοῦ γηρσὰμ ὁ τοῦ μωυσῆ ἡγούμενος ἐπὶ τῶν θησαυρῶν. καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐλιέζερ ῥααβία υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἰωσηὲ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ἰωρὰμ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ ζεχρὶ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ σαλαμὶθ υἱὸς αὐτοῦ, αὐτὸς σαλαμὶθ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντων τῶν θησαυρῶν τῶν ἁγίων, οὓς ἡγίασεν δαυὶδ ὁ βασιλεύς, καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν χιλίαρχοι καὶ ἑκατόνταρχοι,
et principes exercitus q̄ cepeɾt ex bellis et ex spoliis. et sctificauit ab ipsis vt nō deficeret edificatio domus dñi: et in omnibus sctis dei q̄ sctificauit samuel vidēs: et saul filius cis: et abenner filius ner: et ioab filius saruia: et ois sctificās per manū salomith et fratrum eorum. issaari et chonenia et filii eius ad opus ministerii forinsec9 sup israel vt scriberent et iudicarēt. chebroni asabias et fratres eius filii fortitudinis: mille et septingenti: q̄ sup cōsiderationē israel: trās iordanē ad occidentē in omne ministeriū dñi et opus regis. chebroni iorias princeps chebroni sm gñationes eoꝝ et sm familias eoꝝ in anno quadragesimo regni
καὶ οἱ ἄρχοντες τῆς δυνάμεως ἃ ἔλαβον ἐκ πολέμων καὶ ἐκ λαφύρων. καὶ ἡγίασεν ἀπ᾽ αὐτῶν τοῦ μὴ καθυστερῆσαι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἁγίων τοῦ θεοῦ ὅσα ἡγίασεν σαμουὴλ ὁ ὁρῶν, καὶ σαοὺλ ὁ τοῦ κίς, καὶ ἀβεννὴρ ὁ τοῦ νήρ, καὶ ἰωὰβ ὁ τοῦ σαρουία, καὶ πᾶς ὁ ἁγιάζων διὰ χειρὸς σαλωμὶθ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν. ἰσσααρὶ καὶ χωνενία καὶ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐργασίας τῆς ἔξω ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ γραμματεύειν καὶ διακρίνειν. τῷ χεβρωνὶ ἀσαβίας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ υἱοὶ δυνάμεως, χίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι, οἱ ἐπὶ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ ἰσραὴλ, πέραν τοῦ ἰορδάνου πρὸς δυσμαῖς εἰς πᾶσαν λειτουργίαν κυρίου καὶ ἐργασίαν τοῦ βασιλέως. τοῦ χεβρωνὶ ἰωρίας ὁ ἄρχων τῶν χεβρωνὶ κατὰ γενέσεις αὐτῶν καὶ κατὰ πατριὰς αὐτῶν ἐν τῷ ἔτει τῷ τεσσαρακοστῷ τῆς βασιλείας

dauid recensiti sunt: et inuēt9 ē vir fortis in iazer galaaditidos: et fratres eius filii potēte duo milia et septingēti principes familiarū. et cōstituit eos dauid rex in ruben et gad et dimidie tribui manasse in oēm sermonē dei et sermonē regis.
δαυὶδ ἐπεσκέπησαν, καὶ εὑρέθη ἀνὴρ δυνατὸς ἐν αὐτοῖς ἐν ἰαζὴρ τῆς γαλααδίτιδος, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ υἱοὶ δυνάμεως δισχίλιοι καὶ ἑπτακόσιοι ἄρχοντες πατριῶν. καὶ κατέστησεν αὐτοὺς δαυὶδ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ ῥουβὴν καὶ τοῦ γὰδ καὶ τοῦ ἡμίσους φυλῆς μανασσῆ εἰς πάντα λόγον τοῦ θεοῦ καὶ λόγον τοῦ βασιλέως. Ca.27.

Et filii israel sm numerū suū principes familiarū tribuni et cēturiones et scribe ministrantes regi et in oēm sermonē regis sm diuisiones in omnē smonē ingredientis et egredientis mēse ex mēse: in oēs mēses anni diuisio vna viginti et quattuor milia. et in diuisione prima mēsis primi: iesboam filius zabdiel: et in diuisione eius viginti et quattuor milia. de filiis phares pricepſ oium principum exercitus mēsis primi. et in diuisione mēsis secundi dodai achochi: et diuisio eius: et macelloth dux: et in diuisione eius viginti et quattuor milia. princeps exercitus tertius mēse tertio baneas filius ioiade sacerdos pricepſ: et in diuisione eius viginti et quattuor milia: ipse baneas fortior triginta. et sup triginta: et in diuisione eius amizabal filius eius. quintus in mēse quarto assael frater ioab et zabdeas filius eius: et fratres eius post eum: et in diuisione ei9 viginti et quattuor milia. quintus in mēse quinto pricepſ samaoth filius iezra: et in diuisione eius viginti et quattuor milia. sextus in mēse sexto: ira filius ecces thecoites: et in diuisione eius viginti et quattuor milia. septimus in mēse septimo: chelles phallonites de filiis ephraim: et in diuisione eius viginti et quattuor milia.
Καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ κατὰ ἀριθμὸν αὐτῶν ἄρχοντες τῶν πατριῶν χιλίαρχοι καὶ ἑκατόνταρχοι καὶ γραμματεῖς οἱ λειτουργοῦντες τῷ βασιλεῖ καὶ εἰς πάντα λόγον τοῦ βασιλέως κατὰ διαιρέσεις εἰς πάντα λόγον τοῦ εἰσπορευομένου καὶ ἐκπορευομένου μῆνα ἐκ μηνός, εἰς πάντας τοὺς μῆνας τοῦ ἐνιαυτοῦ διαίρεσις μία εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τῆς πρώτης τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, ἰσβοὰμ ὁ τοῦ ζαβδιήλ, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ἀπὸ τῶν υἱῶν φαρὲς ἄρχων πάντων τῶν ἀρχόντων τῆς δυνάμεως τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου. καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέρου δωδαὶ ὁ ἀχωχί, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ, καὶ μακελλὼθ ὁ ἡγούμενος, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ ἄρχων τῆς δυνάμεως ὁ τρίτος τῷ μηνὶ τῷ τρίτῳ βαναίας ὁ τοῦ ἰωιαδὲ ὁ ἱερεὺς ὁ ἄρχων, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες, αὐτὸς βαναίας δυνατώτερος τῶν τριάκοντα καὶ ἐπὶ τῶν τριάκοντα, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ ἀμιζαβὰλ υἱὸς αὐτοῦ. ὁ τέταρτος ἐν τῷ μηνὶ τῷ τετάρτῳ ἀσαὴλ ὁ ἀδελφὸς ἰωὰβ καὶ ζαβδαίας υἱὸς αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ὀπίσω αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ πέμπτος ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ ὁ ἄρχων σαμαὼθ ὁ ἰεζράε, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ ἕκτος ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ, ἰρὰ υἱὸς ἐκκὴς ὁ θεκωίτης, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ ἕβδομος ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, χελλὴς ὁ φαλλωνὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐφραίμ, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες.

dauid recēsiti sunt & inuenti sunt viri fortissimi iazer galaad fratresq; eius robustioris etatis duo milia septingenti principes familiarum. Preposuit autē eos dauid rex rubenitis & gaditis & dimidie tribui manasse: in omne ministeriū dei & regis.

27.

Filii autem israel secundū nūerum suū principes familiarū tribuni & centuriones & prefecti qui ministrabant regi iuxta turmas suas ingrediētes & egrediētes p singulos meses in anno viginti quattuor milibus singuli preerant. Prime turme in primo mense iesboam preerat filius zabdihel & sub eo viginti quattuor milia. De filiis phares: princeps cunctorū principum exercitus mēse primo. Secūdi mēsis habebat turmam dudiá ahohites, & post se alter noīe macelloth q regebat ptē exercit9 viginti qttuor milibū. Dux quoq; turme tertie in mense tertio erat banaias filius ioiade sacerdotis. & in diuisione sua viginti quattuor milia. Ipe est banaias fortissimus inter triginta & super triginta. Preerat aūt turme ipius amizadab filius eius. Quartus mense quarto asael frater ioab & zabedias filius eius post eū: & in turma ei9 viginti quattuor milia. Quintus mense quinto princeps samaoth iezerites: et in turma ei9 viginti quattuor milia. Sextus mēse sexto hyra filius acces thecuites: & in turma eius viginti quattuor milia. Septimus mense septimo helles phallonites de filiis ephraim: & in turma eius viginti quattuor milia.

דויד נדרשו וימצא בהם גבורי חיל ביעזיר גלעד: ואחיו בני חיל אלפים ושבע מאות ראשי האבות ויפקידם דויד המלך על הראובני והגדי וחצי שבט המנשי לכל דבר האלהים ודבר המלך:

Ca.xxvii.

ובני ישראל למספרם ראשי האבות ושרי האלפים והמאות ושטריהם המשרתים את המלך לכל דבר המחלקות הבאה והיצאת חדש בחדש לכל חדשי השנה המחלקת האחת עשרים וארבעה אלף: על המחלקת הראשונה לחדש הראשון ישבעם בן זבדיאל ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף: מן בני פרץ הראש לכל שרי הצבאות לחדש הראשון: ועל מחלקת החדש השני דודי האחוחי ומחלקתו ומקלות הנגיד ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף: שר הצבא השלישי לחדש השלישי בניהו בן יהוידע הכהן ראש ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף: הוא בניהו גבור השלשים ועל השלשים ומחלקתו עמיזבד בנו: הרביעי לחדש הרביעי עשהאל אחי יואב וזבדיה בנו אחריו ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף: החמישי לחדש החמישי השר שמהות היזרח ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף: הששי לחדש הששי עירא בן עקש התקועי ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף: השביעי לחדש השביעי חלץ הפלוני מן בני אפרים ועל מחלקתו עשרים וארבעה אלף:

הַשְּׁמִינִי לַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי סִבְּכַי
הַחֻשָׁתִי לַזַּרְחִי וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים
וְאַרְבָּעָה אָלֶף: הַתְּשִׁיעִי לַחֹדֶשׁ
הַתְּשִׁיעִי אֲבִיעֶזֶר הָעַנְּתֹתִי לַבִּנְיָמִינִי
וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף:
הָעֲשִׂירִי לַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי מַהְרַי
הַנְּטוֹפָתִי לַזַּרְחִי וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ
עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אָלֶף: עַשְׁתֵּי עָשָׂר
לְעַשְׁתֵּי עָשָׂר הַחֹדֶשׁ בְּנָיָה הַפִּרְעָתוֹנִי
מִן בְּנֵי אֶפְרַיִם וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים
וְאַרְבָּעָה אָלֶף: הַשְּׁנֵים עָשָׂר לִשְׁנֵים
עָשָׂר הַחֹדֶשׁ חֶלְדַּי הַנְּטוֹפָתִי
לְעָתְנִיאֵל וְעַל מַחֲלֻקְתּוֹ עֶשְׂרִים
וְאַרְבָּעָה אָלֶף: וְעַל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
לָרְאוּבֵנִי נָגִיד אֱלִיעֶזֶר בֶּן זִכְרִי
לַשִּׁמְעוֹנִי שְׁפַטְיָהוּ בֶּן מַעֲכָה:
לְלֵוִי חֲשַׁבְיָה בֶן קְמוּאֵל לְאַהֲרֹן
צָדוֹק: לִיהוּדָה אֱלִיהוּ מֵאֲחֵי דָוִיד
לְיִשָּׂשכָר עָמְרִי בֶּן מִיכָאֵל: לִזְבוּלֻן
יִשְׁמַעְיָהוּ בֶּן עֹבַדְיָהוּ לְנַפְתָּלִי יְרִימוֹת
בֶּן עַזְרִיאֵל: לִבְנֵי אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ
בֶּן עֲזַזְיָהוּ לַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה יוֹאֵל
בֶּן פְּדָיָהוּ: לַחֲצִי הַמְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה
יִדּוֹ בֶּן זְכַרְיָהוּ לְבִנְיָמִן יַעֲשִׂיאֵל בֶּן
אַבְנֵר: לְדָן עֲזַרְאֵל בֶּן יְרֹחָם אֵלֶּה
שָׂרֵי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: וְלֹא נָשָׂא דָוִיד
מִסְפָּרָם לְמִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּלְמָטָּה
כִּי אָמַר יְהוָה לְהַרְבּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל
כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם: יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה
הֵחֵל לִמְנוֹת וְלֹא כִלָּה וַיְהִי בָזֹאת
קֶצֶף עַל יִשְׂרָאֵל וְלֹא עָלָה הַמִּסְפָּר
בְּמִסְפַּר דִּבְרֵי הַיָּמִים לַמֶּלֶךְ דָּוִיד:
וְעַל אֹצְרוֹת הַמֶּלֶךְ עַזְמָוֶת בֶּן עֲדִיאֵל
וְעַל הָאֹצָרוֹת בַּשָּׂדֶה בֶּעָרִים וּבַכְּפָרִים
וּבַמִּגְדָּלוֹת יְהוֹנָתָן בֶּן עֻזִּיָּהוּ: וְעַל
עֹשֵׂי מְלֶאכֶת הַשָּׂדֶה לַעֲבֹדַת

שנה · ישע · עשר · שְׁנָה · נגד · חָיָה · שׂור · סָפַר · רָבָה · כּכב · חלל מָנָה · הָיָה · יום · עיר · גדל · לאד

Octauus mēse octauo sobochai vsathites de stirpe zarai & in turma eius vigiti quattuor milia. Non9 mense nono abiezer anathotites de filiis iemini & in turma eius vigiti quattuor milia. Decim9 mense decimo marai & ipse nethophatites de stirpe zarai et in turma eius vigīti quattuor milia. Vndecimus mense vndecimo banaias pharathonites de filiis ephraim: & in turma eius viginti quattuor milia. Duodecim9 mēse duodecimo addai nethophatites de stirpe gothoniel et in turma ei9 viginti quattuor milia. Porro tribub9 preerāt in isrl: rubenitis: dux eliezer filius zechri. Symeonitis: dux saphacias filius macha: leuitis asabias fili9 chamuel: aaronitis sadoch: iuda heliu frater dauid: ysachar amri filius michael: zabulonitis iesmaias fili9 abdie: neptalitibus hierimoth fili9 oziel: filiis ephraī osee filius ozaziu: dimidie tribui manasse: iohel filius phadaie: & dimidie tribui manasse in galaad iaddo filius zacharie: beniamī aūt iasihel filius abner: dan vero ezrihel filius ieroam. Hi principes filiorū isrl. Noluit autem dauid numerare eos a vigīti annis inferius: quia dixerat dominus vt multiplicaret israel quasi stellas celi. Ioab filius saruie ceperat numerare nec cōpleuit: quia sup hoc ira dei irruerat in isrl: & idcirco numer9 eorū q fuerāt recēsiti nō ē relat9 in fastos regis dd. Sup thesauros āt regis fuit asmoth fili9 adihel. His aūt thesauris q erāt in vrbib9 & in vicis & in turribus presidebat ionathan filius ozie. Operi aūt rustico & agricolis qui exercebant

octauus in mēse octauo: sabachai vsathi
ὁ ὄγδοος ἐν τῷ μηνὶ τῷ ὀγδόῳ, σαβαχαὶ ὁ οὐσαθὶ τῷ
zaraithe: et in diuisione eius viginti et
ζαραϊθή, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ
quattuor milia. nonus in mēse nono:
τέσσαρες χιλιάδες. ὁ ἔνατος ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἐνάτῳ,
abiezer qui ex anathoth de tribu bēiamin: et in diui
ἀβιέζερ ὁ ἐξ ἀναθὼθ ἐκ τῆς βενιαμίν, καὶ ἐπὶ τῆς διαι
sione eius viginti et quattuor milia. deci
ρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ δέκα
mus in mēse decimo: maari netophathi zarai:
τος ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ, μααρὶ ὁ νετοφαθὶ τῷ ζαραΐ,
et in diuisione eius viginti et quattuor mi
καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χι
lia. vndecimus in mēse vndecimo: ba
λιάδες. ὁ ἑνδέκατος ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑνδεκάτῳ, βα
naias qui ex pharathon de filiis ephraim: et in
ναίας ὁ ἐκ φαραθὼν ἐκ τῶν υἱῶν ἐφραίμ, καὶ ἐπὶ τῆς
diuisione eius viginti et quattuor milia. duo
διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι καὶ τέσσαρες χιλιάδες. ὁ δω
decimus in mēse duodecimo: holdai nepha
δέκατος ἐν τῷ μηνὶ τῷ δωδεκάτῳ, ὀλδαΐ ὁ νεφα
thi gothoniel: et in diuisione ei9 viginti
θὶ τῷ γοθονιήλ, καὶ ἐπὶ τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ εἴκοσι
et quattuor milia. et in tribub9 israel:
καὶ τέσσαρες χιλιάδες. καὶ ἐπὶ τῶν φυλῶν ἰσραήλ,
ruben dux eliezer filius zechri. symeon
τῷ ῥουβὴν ἡγούμενος ἐλιέζερ υἱὸς ζεχρί. τῷ συμεὼν
saphatias fili9 maacha. leui asabia filius ca
σαφατίας ὁ τοῦ μααχά. τῷ λευὶ ἀσαβία υἱὸς κα
muel. aaron sadduc. iuda elia fra
μουήλ. τῷ ἀαρὼν σαδδούκ. τῷ ἰούδα ἐλία τῶν ἀδελ
trū dauid. issachar ambri filius michael.
φῶν δαυίδ. τῷ ἰσσάχαρ ἀμβρὶ ὁ τοῦ μιχαήλ. τῷ
zabulon samaias filius audiu. nephthalī hieri
ζαβουλὼν σαμαίας ὁ τοῦ αὐδίου. τῷ νεφθαλεὶμ ἰερι
muth filius eziel. ephraim osee filius oziu.
μοὺθ ὁ τοῦ ἐζιήλ. τῷ ἐφραὶμ ὡσηὲ ὁ τοῦ ὀζίου. τῷ
dimidie tribus manasse ioel filius phadaie. dimi
ἡμίσει φυλῆς μανασσῆ ἰωὴλ υἱὸς φαδαίου. τῷ ἡμί
die manasse qui in terra galaad iaddai filius
σει τοῦ μανασσῆ τῶν ἐν γῇ γαλαὰδ ἰαδδαὶ ὁ τοῦ
zacharie. filiorum beniamin iassiel filius abenner.
ζαχαρίου. τῶν υἱῶν βενιαμὶν ἰασιὴλ ὁ τοῦ ἀβεννήρ.
dan azriel filius hieroam. hi patriarche
τῷ δὰν ἀζριὴλ ὁ τοῦ ἰεροάμ. οὗτοι οἱ πατριάρχαι τῶν
tribuum israel. et nō accepit dauid numerū ip
φυλῶν ἰσραήλ. καὶ οὐκ ἔλαβε δαυὶδ τὸν ἀριθμὸν αὐ
sorum a viginti annis et infra: quoniam dixerat dominus
τῶν ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ κάτω, ὅτι εἶπε κύριος
vt multiplicaret israel quasi stellas celi. et
πληθῦναι τὸν ἰσραὴλ ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. καὶ
ioab filius saruia incepit numerare in populo: et
ἰωὰβ υἱὸς σαρουία ἤρξατο ἀριθμεῖν ἐν τῷ λαῷ, καὶ
nō compleuit. et facta est in hoc ira in is
οὐ συνετέλεσεν. καὶ ἐγένετο ἐν τούτῳ ὀργὴ ἐπὶ ἰσ
rael: et nō relatus est numerus in libro sermonū
ραήλ, καὶ οὐ κατεχωρίσθη ὁ ἀριθμὸς ἐν βιβλίῳ λόγων
dierum regis dauid. et super thesauros
ἡμερῶν τοῦ βασιλέως δαυίδ. καὶ ἐπὶ τῶν θησαυρῶν
regis: asmoth filius odiel. et sup the
τοῦ βασιλέως, ἀσμὼθ ὁ τοῦ ὠδιήλ. καὶ ἐπὶ τῶν θη
sauros qui in agro et in vrbibus et
σαυρῶν τῶν ἐν ἀγρῷ καὶ ἐν ταῖς πόλεσι καὶ ταῖς
vicis et in villis et in turribus:
κώμαις καὶ ἐν τοῖς ἐποικίοις καὶ ἐν τοῖς πύργοις,
ioanathan fili9 ozie. et sup agricolas
ἰωανάθαν ὁ τοῦ ὀζίου. καὶ ἐπὶ τῶν γεωργούντων τῶν
qui exercebant
ἐργαζομένων

C · 3.Reg.c. 2.Reg.24.a.

terrā: ezrai filius chalub. et sup vineta: se
τὴν γῆν, ἐζραὶ ὁ τοῦ χαλούβ. καὶ ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων, σε
mei ramatheus. et sup thesauros qui in cel
μεεὶ ὁ ῥαμαθαῖος. καὶ ἐπὶ τῶν θησαυρῶν, τῶν ἐν τοῖς χωρί
lis vini: zabdi fili9 saphami. et sup oliueta
οις τοῦ οἴνου, ζαβδὶ ὁ τοῦ σαφαμί. καὶ ἐπὶ τῶν ἐλαιώνων
et sup sycomoros in cāpestri: balaanan geddo
καὶ ἐπὶ τῶν συκαμίνων ἐν τῇ πεδινῇ, βαλαανὰν ὁ γεδδω
rites. et sup thesauros olei: ioas. et sup
ρίτης. καὶ ἐπὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ ἐλαίου, ἰωάς. καὶ ἐπὶ τῶν
boues qui pascebāt qui in saron: satrai saronites.
βοῶν τῶν νομάδων τῶν ἐν τῷ σαρών, σατραὶ ὁ σαρωνίτης.
et sup boues qui in vallibus: saphat fili9 adlai.
καὶ ἐπὶ τῶν βοῶν τῶν ἐν τοῖς αὐλῶσι, σαφὰτ υἱὸς ἀδλαΐ.
et sup camelos: obil ismaelites. et sup a
καὶ ἐπὶ τῶν καμήλων, ὠβὶλ ὁ ἰσμαηλίτης. καὶ ἐπὶ τῶν ὄ
sinos: iadias qui de merathō: et sup oues: iaziz
νων, ἰαδίας ὁ ἐκ μεραθών, καὶ ἐπὶ τῶν προβάτων, ἰαζὶζ ὁ
agaren9. omnes hi principes substantie re
ἀγαρί. πάντες οὗτοι ἄρχοντες τῶν ὑπαρχόντων τοῦ βα
gis dauid. et ionathā patruus dauid: con
σιλέως δαυίδ. καὶ ἰωνάθαν ὁ πατράδελφος δαυίδ, σύμ
siliarius homo prudēs et litteratus ipse. et io
βουλος ἄνθρωπος συνετὸς καὶ γραμματεὺς αὐτός. καὶ ἰω
el fili9 achamani cū filiis regis. et achitophel
ὴλ ὁ τοῦ ἀχαμανὶ μετὰ τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως. καὶ ἀχιτόφελ
cōsiliarius regis. et chusi primus amic9 re
σύμβουλος τοῦ βασιλέως. καὶ χουσὶ ὁ ἀρχιεταῖρος τοῦ βασι
gis. et post achitophel adherēs iotade fili9 banaie
λέως. καὶ μετὰ ἀχιτόφελ ἐχόμενος ἰωαδὲ ὁ τοῦ βαναίου
et abiathar. et pricēps exercit9 regis dauid ioab.
καὶ ἀβιαθάρ. καὶ ἀρχιστράτηγος τοῦ βασιλέως δαυὶδ ἰωάβ.

28. Et cōuocauit dauid oēs principes
Καὶ ἐξεκκλησίασε δαυὶδ πάντας τοὺς ἄρχοντας
israel pricipes tribuū: et principes di
ἰσραὴλ ἄρχοντας τῶν φυλῶν, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν δι
uisionū qui seruiebāt ministrabant re
αιρέσεων τῶν ἐφημεριῶν τοὺς λειτουργοῦντας τῷ βασι
gi: et principes miliariorū et centuria
λεῖ, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν χιλιάδων καὶ τῶν ἑκατοντά
rum: et principes thesaurorū: et qui erāt sup
δων, καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν θησαυρῶν, καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν
substētie eius et oēs possessiōes regis
ὑπαρχόντων αὐτοῦ καὶ πάσης τῆς κτήσεως τοῦ βασιλέως
et filios suos cū eunuchis: et potētes
καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ σὺν τοῖς εὐνούχοις, καὶ τοὺς δυνάστας
et pugnatores exercitus cōuocauit in hieru
καὶ τοὺς μαχητὰς τῆς στρατιᾶς ἐξεκκλησίασεν ἐν ἱερου
salem. et stetit dauid rex in medio cōcionis
σαλήμ. καὶ ἔστη δαυὶδ ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας
et dixit: audite me fratres mei et ppls me9: mihi fu
καὶ εἶπεν, ἀκούσατέ μου ἀδελφοί μου καὶ λαός μου, ἐμοὶ ἐγέ
it in corde vt edificarē domū requiei ar
νετο ἐπὶ καρδίαν οἰκοδομῆσαι οἶκον ἀναπαύσεως τῆς κιβω
ce federis dn̄i: et statione scabello pedum dei
τοῦ διαθήκης κυρίου, καὶ στάσιν τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν τοῦ θεοῦ
nr̄i: et preparaui que in edificationē apta. et di
ἡμῶν. καὶ ἡτοίμασα τὰ εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐπιτήδεια. καὶ εἶ
xit deus: nō edificabis mihi tu domū vt nominem ego
πεν ὁ θεός, οὐκ οἰκοδομήσεις μοι σὺ οἶκον τοῦ ἐπονομάσαι με
nomē meū in ea: quia hō bellator es tu: et sāgui
τὸ ὄνομά μου ἐπ᾽ αὐτῷ, ὅτι ἄνθρωπος πολεμιστὴς εἶ σύ, καὶ αἵμα
nē fudisti: et elegit dn̄s de9 isrl in me de vniuersa domo
τα ἐξέχεας, καὶ ἐξελέξατο κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐν ἐμοὶ ἀπὸ παντὸς τοῦ οἴκου
pr̄is mei vt essē rex in isrl in sēpiternū: et in iuda elegit
τοῦ πατρός μου εἶναι βασιλέα ἐπὶ ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἐν ἰούδα ἐξελέξατο
ducem: et de domo iuda domū pr̄is mei: et in filiis
τὸ ἡγούμενον, καὶ ἐξ οἴκου ἰούδα τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς
pr̄is mei in me voluit vt fierem ego rex sup cūctū
τοῦ πατρός μου ἐν ἐμοὶ ἠθέλησεν τοῦ γενέσθαι με βασιλέα ἐπὶ παντὶ τῷ
isrl. et de oib9 filiis meis: qm̄ multos dedit mihi filios de9:
ἰσραήλ. καὶ ἀπὸ πάντων τῶν υἱῶν μου, ὅτι πολλοὺς ἔδωκέ μοι υἱοὺς ὁ θεός,

D · C · 28. A · 3.Reg.8.b. · 3.Reg.b.

terram preerat ezri filius chelub: vinearumq3 cultorib9 semeias romathites: cellis aūt vinariis zabdias aphonites. Nam sup olliueta & ficeta q erāt in campestribus balanā gederites: sup apothecas autem olei ioas. Porro armētis q pascebantur in sarona p̄posit9 fuit setrai saronites: sup boues i vallib9 saphat fili9 adli: sup camelos vero vbil hismaelites & super asinos iadias meronathites: super oues quoq3 iazi agarenus. Oēs hi principes sustantie regis dauid. Ionathan autē patruus dauid cōsiliari9 vir prudēs & litterat9: ipse & iadihel filius achamoni erāt cū filiis regis. Achitofel etiā consiliarius regis et chusi arachites amicus regis. Post achitofel fuit ioiada filius banaie & abiathar. Princeps aūt exercitus regis erat ioab. 28.

Conuocauit igitur dauid omnes principes israel: duces tribuum: & p̄positos turmarum qui ministrabāt regi: tribunos quoq3 & centuriones & qui preerant substātie & possessionibus regis: filiosq3 suos cū eunuchis & potētes & robustissimos quosq3 in exercitu hierusalē. cūq3 surrexisset rex & stetisset: ait. Audite me fratres mei et populus meus. Cogitaui vt edificarē domū in q requiesceret arca federis dn̄i et scabellū pedū domini dei nr̄i: & ad edificādū oīa preparaui. de9 aūt dixit mihi: nō edificabis domū noī meo: eo q sis vir bellator & sanguinem fuderis: sed & elegit dominus deus israel me de vniuersa domo patris mei vt essē rex super israel in sempiternū. De iuda eni elegit principes. Porro d̄ domo iuda domū patris mei: & de filiis patris mei placuit ei vt me eligeret regē super cunctū israel. Sed & de filiis meis: filios eni mihi multos dedit dn̄s:

הָאֲדָמָה עֶזְרִי בֶּן כְּלוּב: וְעַל הַכְּרָמִים
שִׁמְעִי הָרָמָתִי וְעַל שֶׁבַּכְּרָמִים
לְאֹצְרוֹת הַיַּיִן זַבְדִּי הַשִּׁפְמִי: וְעַל
הַזֵּיתִים וְהַשִּׁקְמִים אֲשֶׁר בַּשְּׁפֵלָה
בַּעַל חָנָן הַגְּדֵרִי וְעַל אֹצְרוֹת הַשֶּׁמֶן
יוֹעָשׁ: וְעַל הַבָּקָר הָרֹעִים בַּשָּׁרוֹן
שִׁטְרַי הַשָּׁרוֹנִי וְעַל הַבָּקָר בָּעֲמָקִים
שָׁפָט בֶּן עַדְלָי: וְעַל הַגְּמַלִּים אוֹבִיל
הַיִּשְׁמְעֵאלִי וְעַל הָאֲתֹנוֹת יֶחְדְּיָהוּ
הַמֵּרֹנֹתִי: וְעַל הַצֹּאן יָזִיז הַהַגְרִי כָּל
אֵלֶּה שָׂרֵי הָרְכוּשׁ אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִיד:
וִיהוֹנָתָן דּוֹד דָּוִיד יוֹעֵץ אִישׁ מֵבִין
וְסוֹפֵר הוּא וִיחִיאֵל בֶּן חַכְמוֹנִי עִם
בְּנֵי הַמֶּלֶךְ: וַאֲחִיתֹפֶל יוֹעֵץ לַמֶּלֶךְ
וְחוּשַׁי הָאַרְכִּי רֵעַ הַמֶּלֶךְ: וְאַחֲרֵי
אֲחִיתֹפֶל יְהוֹיָדָע בֶּן בְּנָיָהוּ וְאֶבְיָתָר
וְשַׂר צָבָא לַמֶּלֶךְ יוֹאָב:

Ca. xxviii

וַיַּקְהֵל דָּוִיד אֶת כָּל
שָׂרֵי יִשְׂרָאֵל שָׂרֵי הַשְּׁבָטִים וְשָׂרֵי
הַמַּחְלְקוֹת הַמְשָׁרְתִים אֶת הַמֶּלֶךְ
וְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת וְשָׂרֵי
כָל רְכוּשׁ וּמִקְנֶה לַמֶּלֶךְ וּלְבָנָיו עִם
הַסָּרִיסִים וְהַגִּבּוֹרִים וּלְכָל גִּבּוֹר חָיִל
אֶל יְרוּשָׁלָם: וַיָּקָם דָּוִיד הַמֶּלֶךְ עַל
רַגְלָיו וַיֹּאמֶר שְׁמָעוּנִי אַחַי וְעַמִּי אֲנִי
עִם לְבָבִי לִבְנוֹת בֵּית מְנוּחָה לַאֲרוֹן
בְּרִית יְהוָה וְלַהֲדֹם רַגְלֵי אֱלֹהֵינוּ
וַהֲכִינוֹתִי לִבְנוֹת: וְהָאֱלֹהִים אָמַר
לִי לֹא תִבְנֶה בַיִת לִשְׁמִי כִּי אִישׁ
מִלְחָמוֹת אַתָּה וְדָמִים שָׁפָכְתָּ:
וַיִּבְחַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בִּי מִכֹּל
בֵּית אָבִי לִהְיוֹת לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל
לְעוֹלָם כִּי בִיהוּדָה בָּחַר לְנָגִיד
וּבְבֵית יְהוּדָה בֵּית אָבִי וּבִבְנֵי אָבִי
בִּי רָצָה לְהַמְלִיךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל:
וּמִכָּל בָּנַי כִּי רַבִּים בָּנִים נָתַן לִי יְהוָה

כרם · רָעָה שָׁרָה · שׂור רכשׁ · יעץ בין · ספר · רָעָה · קהל · חלק שרת · קָנָה · סרס גבר · קום · אח · בנה נוח · ארן ברת · כון · לחם · בחר · היה · עלם נגד · מלך · רבב

elegit ſalomonē filium meum vt ſederet in throno regni domini ſuper iſrael: dixitq; mihi. Salomō filius tuus edificabit domū meā & atria mea. Ip̄m enim elegi mihi in filiū: & ego ero ei in patrem: & firmabo regnū eius vſq; in eternum: ſi perſeuerauerit facere precepta mea et iudicia ſicut & hodie. Nūc ergo corā vniuerſo cetu iſrael audiēte deo noſtro cuſtodite & perquirite cūcta mādata domini dei ueſtri: vt poſſideatis terram bonam: & relinquatis eam filiis vr̄is poſt vos vſq; in ſempiternū. Tu autē ſalomō fili mi ſcito deū pr̄is tui: et ſerui ei corde perfecto & animo voluntario. Oīa enī corda ſcrutatur dominꝰ: & vniuerſas mētiū cogitationes intelligit. Si q̄ſieris eū: inuenies: ſi aūt dereliq̄ris eū: pꝛiiciet te i eternū. Nunc ergo quia elegit te dn̄s vt edificares domū ſāctuarii: cōfortare et perfice. Dedit aūt dd̄ ſalomōi filio ſuo deſcriptionē porticꝰ & templi & cellariorū et cenaculi & cubiculorū in aditis & domus propitiationis: necnō et oīum que cogitauerat atriorum & exedrarū per circuitū in theſauros domus dei & in theauros ſanctorum: diuiſionūq; ſacerdotaliū et leuiticarum in oīa opera domꝰ dn̄i: & in vniuerſa vaſa miniſterii templi domini aurum in pondere per ſingula vaſa miniſterii: argenti quoq; pondus pro vaſorum & operū diuerſitate: ſed & in cādelabra aurea & ad lucernas aurū pꝛo mēſura vniuſcuiuſq; cādelabri et lucernarū: ſimilr̄ & i cādelabra argētea & in lucernas eorū pꝛo diuerſitate mēſure pōdus argenti tradidit

Aurum quoq; dedit in mēſas pꝛopoſitiōis pꝛo diuerſitate mēſarū: ſimilr̄ & argētū in alias mēſas argenteas. Ad fuſcinulas quoq; et phialas & thuribula ex auro puriſſimo: et leūculos aureos: pꝛo qualitate mēſure pōdus diſtribuit in leunculū & leunculū. Similiter & in leones argēteos diuerſū argēti pondꝰ ſeparauit. Altari autē in quo adolebatur incēſum aurū puriſſimū dedit: et vt ex ip̄o fieret ſimilitudo q̄drige cherubī extēdentiū alas et velātiū arcam federis dn̄i. Oīa inqt venerunt ſcripta manu dn̄i ad me vt itelligerem vniuerſa opa exēplaris. Dixit quoq; dauid ſalomoni filio ſuo. Virilr̄ age et cōfortare et fac: ne timeas & ne paueas. Dn̄s enī deꝰ meꝰ tecū erit: & non dimittet te nec derelinqt: donec pficias omē opꝰ miniſterii domꝰ dn̄i. Ecce diuiſiōes ſacerdotū & leuitarū in omē miniſteriū domus dei aſſiſtūt tibi & parati ſūt et nouerūt tā principes q̄; populꝰ omnia p̄cepta tua

29.

Locutuſq; eſt dauid rex ad oēm eccleſiā Salomone filiū meum vnū elegit deus ad huc puerū et tenellū. Opꝰ enī grāde eſt: neq; enī hoī pparatur habitatio ſed dn̄o. Ego enī totis viribꝰ meis pparaui impēſas domꝰ dn̄i dei mei aurū ad vaſa aurea: et argentū in argētea: es i enea: ferrū in ferrea: ligna ad lignea lapides onychinos et quaſi ſtibinos & diuerſorū colorū omnēq; pcioſum lapidē et marmor pariū abūdantiſſime: et ſup hec q̄ obtuli in domū dei mei: de peculio meo aurū & argētū do in templū dei mei: exceptis his q̄ preparaui in edē ſanctam tria milia talenta auri de auro ophir: et ſeptem milia talētorū argenti pbatiſſimi ad deaurādos parietes tēpli: et vbicūq; opꝰ eſt: aurū de auro: & vbicūq; opꝰ ē argētū

לכסף ולכל מלאכה ביד חרשים
ומי מתנדב למלאות ידו היום ליהוה׃ נדב
ויתנדבו שרי האבות ושרי שבטי שור
ישראל ושרי האלפים והמאות מאה
ולשרי מלאכת המלך׃ ויתנו לעבדת נתן
בית האלהים זהב ככרים חמשת
אלפים ואדרכנים רבו וכסף רבב
ככרים עשרת אלפים ונחשת רבו
ושמונת אלפים ככרים וברזל שמן
מאה אלף ככרים׃ והנמצא אתו מצא
אבנים נתנו לאוצר בית יהוה על אצר
יד יחיאל הגרשני׃ וישמחו העם שמח
על התנדבם כי בלב שלם התנדבו
ליהוה וגם דויד המלך שמח שמחה
גדולה׃ ויברך דויד את יהוה לעיני גדל ברך
כל הקהל ויאמר דויד ברוך אתה
יהוה אלהי ישראל אבינו מעולם עלם
ועד עולם׃ לך יהוה הגדלה והגבורה גבר
והתפארת והנצח וההוד כי כל פאר
בשמים ובארץ לך יהוה הממלכה מלך
והמתנשא לכל לראש׃ והעשר נשא
והכבוד מלפניך ואתה מושל בכל
ובידך כח וגבורה ובידך לגדל כבד פנה
ולחזק לכל׃ ועתה אלהינו מודים משל כח
אנחנו לך ומהללים לשם תפארתך׃ ידה
וכי מי אני ומי עמי כי נעצר כח הלל
להתנדב כזאת כי ממך הכל ומידך עצר
נתנו לך׃ כי גרים אנחנו לפניך נדב מן
ותושבים ככל אבותינו כצל ימינו גור
על הארץ ואין מקוה׃ יהוה אלהינו ישב
כל ההמון הזה אשר הכינונו לבנות קוה
לך בית לשם קדשך מידך הוא המן כון
ולך הכל׃ וידעתי אלהי כי אתה בנה
בחן לבב ומישרים תרצה אני ישר רצה
בישר לבבי התנדבתי כל אלה נדב
ועתה עמך הנמצאו פה ראיתי מצא ראה

de argēto. Opera fiant per manus artificum et si quis sponte offert ipleat manū suā hodie: et offerat quod voluerit dño. Polliciti sunt itaq3 prīcipes familiarū & pceres tribuū isrl. Tribuni quoq3 et centuriones et principes possessionum regis. dederuntq3 ī opa domus dei auri talēta qnq3 milia: et solidos decē milia: argēti talenta decē milia: & eris talenta decem & octo milia: ferri quoq3 centū milia talētorū. Et apud quecūq3 inuēti sunt lapides: dederūt in thesauros dom9 dñi p manū iehihel gersonitis. Letatusq3 est popul9 cū vota spōte pmitteret qa corde toto offerebāt ea dño. Sed & dauid rex letatus est gaudio magno & benedixit domino coram vniuersa multitudine & ait. Benedictus es dñe deus israel patris nostri ab eterno in eternū. Tua est dñe magnificētia et potētia et gloria atq3 victoria et tibi la9. Cūcta enī q̄ ī celo sūt & in terra tua sūt. Tuū dñe regnum: & tu es sup omnes prīcipes. Tue diuitie et tua est gloria: tu dominaris omnium. In manu tua virtus & potentia: in manu tua magnitudo & imperiū oīum. Nūc igitur deus nr̄ cōfitemur tibi et laudam9 nomē tuū inclytū. Quis ego & quis pplˢ me9 vt possim9 hec tibi vniuersa pmittere? tua sūt oīa & q̄ de manu tua accepim9: dedimus tibi. Peregrini enī sum9 corā te & aduene: sicut omnes patres nrī. Dies nrī quasi vmbra sup terrā: & nulla est mora. Dñe de9 nr̄: ois hec copia quā parauimus vt edificaretur dom9 noī scō tuo: de manu tua est: et tua sūt oīa. Scio de9 meus q pbes corda et simplicitatē diligas: vnde & ego in simplicitate cordis mei let9 obtuli vniuersa hec: & populum tuum qui hic repert9 est vidi

argento: & in omne opus per manū artificū. & qs
ἀργυρίῳ, καὶ εἰς πᾶν ἔργον διὰ χειρὸς τεχνιτῶν. καὶ τίς
promptus est vt impleat manus suas hodie
ὁ προθυμούμενος πληρῶσαι τὰς χεῖρας αὐτοῦ σήμερον τῷ
dño: & prōpti fuerūt principes familiarū: &
κυρίῳ, καὶ προεθυμήθησαν οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν, καὶ
principes filiorū israel: & tribuni & centurio
οἱ ἄρχοντες τῶν υἱῶν ἰῆλ, καὶ οἱ χιλίαρχοι καὶ ἑκατόνταρ
nes: & ppositi operū regis: & dispē
χοι, καὶ οἱ προστάται τῶν ἔργων τοῦ βασιλέως, καὶ οἱ οἰκο-
satores: & dederūt in opa domus dñi auri ta-
νόμοι, καὶ ἔδωκαν εἰς τὰ ἔργα τοῦ οἴκου κυρίου χρυσίου τά
lenta quinq3 milia: & dragmas decē mille: & argen
λαντα πεντακισχίλια, καὶ δραχμὰς μυρίας, καὶ ἀργυρί
ti talēta decē milia: & eris talenta de
ου ταλάντων δέκα χιλιάδας, καὶ χαλκοῦ τάλαντα μύ
cem octo milia: & ferri centū milia talento-
ρια ὀκτακισχίλια, καὶ σιδήρου ἑκατὸν χιλιάδας ταλάν-
rum. & qb9 inuēti sūt apud ipsos lapides: dederūt in
των. καὶ οἷς εὑρέθησαν παρ' αὐτοῖς λίθοι, ἔδωκαν εἰς τὰς
thesauros dom9 dñi per manū ieiel gersoni. &
ἀποθήκας οἴκου κυρίου διὰ χειρὸς ἰεϊὴλ τοῦ γερσωνί. καὶ
letat9 est pplˢ eo q spōte vota pmitterēt: qm̄ et corde ple
εὐφράνθη ὁ λαὸς ἐπὶ τῷ ἑκουσιασμῷ, ὅτι ἐκ καρδίας πλή
no spōte offerebāt dño. & dauid rex
ρους ἑκουσιάσαντο τῷ κυρίῳ. καὶ δαυὶδ ὁ βασιλεὺς
letat9 est gaudio magno: & bñdixit rex
εὐφράνθη εὐφροσύνῃ μεγάλῃ, καὶ εὐλόγησεν ὁ βασιλεὺς
dauid dño corā ecclesia dicēs: benedi
δαυὶδ τὸν κύριον ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας λέγων, εὐλογη
ctus es dñe de9 israel pater nr̄ ab eterno
τὸς εἶ κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος
& vsq3 in eternū: tibi dñe magnitudo & potētia &
καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, σοί κε ἡ μεγαλωσύνη καὶ ἡ δύναμις καὶ
magnificētia & victoria & cōfessio: qm̄ tu
ἡ μεγαλοπρέπεια καὶ ἡ νίκη καὶ ἡ ἐξομολόγησις, ὅτι σὺ
cūctorū q̄ in celo & in terra dñaris. tibi
πάντων τῶν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς δεσπόζεις. σοὶ
dñe regnū & exaltatio in oia & in om
κύριε ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἔπαρσις εἰς πάντα καὶ εἰς πᾶ-
nem pricipatū: a te diuitie & glīa a fa
σαν ἀρχήν, παρὰ σοῦ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα ἐκ προσώ
cie tua: tu oīum dñaris dñe priceps ois im
που σου, σὺ πάντων ἄρχεις κύριε ὁ ἄρχων πάσης ἀρ
perij: & in manu tua fortitudo & potētia: & in ma
χῆς, καὶ ἐν τῇ χειρί σου ἰσχὺς καὶ δυναστεία, καὶ ἐν τῇ χει
nu tua magnificare & fortificare oia. & nūc do
ρί σου μεγαλῦναι καὶ κατισχῦσαι τὰ πάντα. καὶ νῦν κύ-
mine cōfitemur tibi: & laudam9 nomē glīe
ριε ἐξομολογούμεθά σοι, καὶ αἰνοῦμεν τὸ ὄνομα τῆς δόξης
tue: qm̄ qs sum ego: & qs pplˢ meus: qm̄ po-
σου, ὅτι τίς εἰμὶ ἐγώ, καὶ τίς ὁ λαός μου, ὅτι ἰσχύ
tuimus pmittere spōte tibi sic? qm̄ tua sūt om
σαμεν τοῦ ἑκουσιάσασθαί σοι οὕτως; ὅτι σά ἐστι τὰ πάν
nia: & ex tuis dedimus tibi: qm̄ peregrini sumus
τα, καὶ ἐκ τῶν σῶν δεδώκαμέν σοι, ὅτι πάροικοί ἐσμεν
coram te & aduene: sicut oēs patres
ἐναντίον σου καὶ πάροικοι, καθὼς πάντες οἱ πατέρες ἡ
nr̄i: & sicut vmbre dies nr̄i in terra: & nō est
μῶν, καὶ ὡς σκιαὶ αἱ ἡμέραι ἡμῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔστιν
mora. dñe deus nr̄ ad oēm multitudinē hāc: quā
ὑπομονή. κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν πρὸς πᾶν τὸ πλῆθος τοῦτο, ὃ
parauimus tibi ad edificādū domū noī tuo
ἡτοίμασα οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματί σου
sācto: de manu em̄ tua est: & tua sūt oia. &
τῷ ἁγίῳ, ἐκ χειρός γάρ σου ἐστί, καὶ σά ἐστι τὰ πάντα. καὶ
sciui dñe: qm̄ tu es probās corda: & diligēs iusti-
ἔγνων κύριε, ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐξετάζων καρδίας, καὶ ἀγαπῶν δικαι
tiam: & ego in simplicitate cordis mei prōpte obtuli hec
οσύνην, καὶ ἐγὼ ἐν ἁπλότητι καρδίας μου ἑκουσιάσθην ταῦ
vniuersa: & nūc pplm̄ tuū qui reptus est hic vidi
τα πάντα, καὶ νῦν τὸν λαόν σου τὸν εὑρεθέντα ὧδε εἶδον

in gaudio prompte offerre tibi dñe deus abraam &
ἐν εὐφροσύνῃ ἑκουσιασθέντα σοι κύριε ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ
isaac & israel patrum nr̄orū: custodi eorū
ἰσαὰκ καὶ ἰσραὴλ τῶν πατέρων ἡμῶν, φύλαξον αὐτῶν τὸ
plasma cogitationū cordis ppl'i tui in eternū: & di
πλάσμα διανοιῶν καρδίας λαοῦ σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ κα
rige corda eorū ad te. & salomoni
τεύθυνον τὰς καρδίας αὐτῶν πρὸς σέ. καὶ σολομῶντι τῷ
filio meo da cor bonum: vt faciat mādata tua &
υἱῷ μου δὸς καρδίαν ἀγαθήν, τοῦ ποιεῖν τὰς ἐντολάς σου καὶ
testimōia tua & precepta tua: & vt in fi
τὰ μαρτύριά σου καὶ τὰ προστάγματά σου, καὶ τοῦ ἐπὶ τέ-
nem adducat oia: & vt edificet apparatū
λους ἀγαγεῖν πάντα, καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι τὴν κατασκευὴν
domus tue: quē paraui. & dixit dauid oīni ec
τοῦ οἴκου σου, ἣν ἡτοίμασα. καὶ εἶπεν δαυὶδ πάσῃ τῇ ἐκ
clesie: bñdicite iā dño deo nr̄o. & benedi
κλησίᾳ, εὐλογήσατε δὴ κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν. καὶ εὐλόγη
xit ois ecclesia dño deo patrū suorū.
σε πᾶσα ἡ ἐκκλησία κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν,
& flectentes genua adorauerūt dñm
καὶ κάμψαντες τὰ γόνατα προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ
& regem. & sacrificauit dd dño sa
καὶ τῷ βασιλεῖ. καὶ ἔθυσε δαυὶδ τῷ κυρίῳ θυ-
crificia: & obtulit holocausta dño cra
σίας, καὶ ἀνήνεγκεν ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ τῇ
stina die primi diei vitulos mille: arietes mil
ἐπαύριον τῆς πρώτης ἡμέρας μόσχους χιλίους, κριοὺς χιλί
le: agnos mille: & libamina sua & sacrificia
ους, ἄρνας χιλίους, καὶ τὰς σπονδὰς αὐτῶν καὶ θυσίας
in multitudinē oīni israel. & comederūt & bi
εἰς πλῆθος παντὶ τῷ ἰσραήλ. καὶ ἔφαγον καὶ ἔ-
berūt corā dño in die illo cū letitia
πιον ἔναντι κυρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μετὰ χαρᾶς
grādi. & elegerūt regē scdo salo
μεγάλης. καὶ ἐβασίλευσαν ἐκ δευτέρου τὸν σολο-
monē filiū dauid: & vnxerūt eum dño
μῶντα υἱὸν δαυίδ, καὶ ἔχρισαν αὐτὸν τῷ κυρίῳ
in regē: & sadduc in sacerdotē. & se
εἰς βασιλέα, καὶ τὸν σαδδοὺκ εἰς ἱερέα. καὶ ἐκά
dit salomō in throno dñi in regem pro
θισεν σολομὼν ἐπὶ θρόνου κυρίου εἰς βασιλέα ἀν-
dauid patre suo: & psp fuit. &
τὶ δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ εὐοδώθη. καὶ
paruerūt ei ois israel. & pricipes
ἐπήκουσαν αὐτοῦ πᾶς ἰσραήλ. καὶ οἱ ἄρχοντες
& potentes et cuncti filij re
καὶ οἱ δυνατοὶ καί γε πάντες οἱ υἱοὶ τοῦ βασι-
gis dauid subditi sūt ei. & magnificauit dñs
λέως δαυὶδ ὑπετάγησαν αὐτῷ. καὶ ἐμεγάλυνε κύριος
salomonē corā oīni israel: & dedit sup
τὸν σολομῶντα ἐναντίον παντὸς ἰσραήλ, καὶ ἔδωκεν ἐπ'
eum gloriā regni: sicut nō fuit in oīni re
αὐτὸν δόξαν βασιλείας, ὡς οὐκ ἐγένετο ἐπὶ παντὸς βα-
ge ante eū supra israel. & dauid filius ies
σιλέως ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐπάνω τοῦ ἰῆλ. καὶ δαυὶδ υἱὸς ἰεσ-
se regnauit sup vniuersū israel. & dies qb9 re
σαὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ πάντα ἰσραήλ. καὶ αἱ ἡμέραι ἃς ἐ-
gnauit sup israel quadraginta āni: in chebron re-
βασίλευσεν ἐπὶ ἰσραὴλ τεσσαράκοντα ἔτη, ἐν χεβρὼν ἐ-
gnauit septē ānis: & in hierusalem triginta &
βασίλευσεν ἑπτὰ ἔτη, καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ τριάκοντα καὶ
trib9 ānis. & mortu9 ē dauid in senectute bōa: plenus dierū
τρία ἔτη. καὶ ἀπέθανε δαυὶδ ἐν γήρᾳ καλῷ, πλήρης ἡμερῶν
diuitijs & gloria: & regnauit salomon filius eius p
πλούτῳ καὶ δόξῃ, καὶ ἐβασίλευσεν σολομὼν υἱὸς αὐτοῦ ἀντ'
eo. & reliqui sermōes dauid regis prio
αὐτοῦ. καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι τοῦ δαυὶδ τοῦ βασιλέως οἱ πρότε
res & nouissimi: nōne sunt scripti in sermōib9 sa
ροι καὶ οἱ ὕστεροι, οὐκ ἰδού εἰσι γεγραμμένοι ἐπὶ λόγων σα
muel videntis: & in sermōibus
μουὴλ τοῦ ὁρῶντος, καὶ ἐπὶ λόγων

cum ingēti gaudio tibi offerre donaria. Dñe deus abraā & ysaac & isrl patrum nostrorum custodi in eternū hanc voluntatem cordis eorū: & semp in venerationē tui mēs ista pmaneat. Salomōi quoq3 filio meo da cor pfectū vt custodiat mādata tua et testimonia tua et cerimōias tuas: et faciat vniuersa: & edificet edē cui9 ipēsas paui. Precepit aūt dd vniuerse ecclesie. Bñdicite dño deo vr̄o. Et bñdixit omnis ecclesia dño deo patrū suorum: & inclinauerūt se et adorauerūt dñm & deinde regē. Immolauerūtq3 victimas dño: et obtulerunt holocausta die sequenti: tauros mille: arietes mille: agnos mille cū libaminib9 suis & vniuerso ritu abūdātissime in oēm isrl. Et comederūt & biberūt corā dño in die illo cū grādi leticia: & vnxerūt secundo salomonē filiū dauid. Vnxerunt autē eū dño in principē: & sadoch in pōtificē. Seditq3 salomō sup soliū dñi in regē pro dauid patre suo & cūctis placuit: et paruit illi omnis isral. Sed et vniuersi prīcipes & potentes & cuncti filii regis dd dederunt manū: & subiecti fuerūt salomoni regi. Magnificauit ergo dñs salomonē super omnem israel: & dedit illi gloriam regni qualem nullus habuit ante eum rex israel. Igitur dauid filius isai regnauit sup vniuersū israel. Et dies quibus regnauit super israel fuerunt quadraginta anni. In hebron regnauit septē annis: & in hierusalem annis triginta tribus. Et mortuus est in senectute bona plenus dierū & diuitiis & gloria. Et regnauit salomō filius eius p eo. Gesta autem dauid regis priora & nouissima scripta sunt in libro samuel videntis: & in libro

בשמחה להתנדב לך׃ יהוה אלהי
אברהם יצחק וישראל אבתינו
שמרה זאת לעולם ליצר מחשבות עלם חשב
לבב עמך והכן לבבם אליך׃ כון
ולשלמה בני תן לבב שלם לשמור נתן שמר
מצותיך עדותיך וחקיך ולעשות צוה עוד
הכל ולבנות הבירה אשר הכינותי׃ עשה בנה
ויאמר דויד לכל הקהל ברכו כון אמר
נא את יהוה אלהיכם ויברכו כל ברך
הקהל ליהוה אלהי אבתיהם
ויקדו וישתחוו ליהוה ולמלך׃ קדד שחה
ויזבחו ליהוה זבחים ויעלו עלות זבח עלה
ליהוה למחרת היום ההוא פרים פר
אלף אילים אלף כבשים אלף
ונסכיהם וזבחים לרב לכל ישראל׃
ויאכלו וישתו לפני יהוה ביום ההוא אכל שתה
בשמחה גדולה וימליכו שנית פנה גדל
לשלמה בן דויד וימשחו ליהוה מלך שנה
לנגיד ולצדוק לכהן׃ וישב שלמה משח
על כסא יהוה למלך תחת דויד אביו נגד
ויצלח וישמעו אליו כל ישראל׃ צלח שמע
וכל השרים והגברים וגם כל בני שור
המלך דויד נתנו יד תחת שלמה
המלך׃ ויגדל יהוה את שלמה גדל
למעלה לעיני כל ישראל ויתן עלה נתן
עליו הוד מלכות אשר לא היה
על כל מלך לפניו על ישראל׃
ודויד בן ישי מלך על כל ישראל׃
והימים אשר מלך על ישראל יום
ארבעים שנה בחברון מלך שבע רבע
שנים ובירושלם מלך שלשים שנה
ושלוש׃ וימת בשיבה טובה שבע מות שוב
ימים עשר וכבוד וימלך שלמה כבד מלך
בנו תחתיו׃ ודברי דויד המלך
הראשנים והאחרנים הנם כתובים הנה כתב
על דברי שמואל הראה ועל דברי

נתן הנביא ועל דברי גד החזה עם
כל מלכותו וגבורתו והעתים אשר
עברו עליו ועל ישראל ועל כל
ממלכות הארצות׃

נגר
עלה

Cap.i.

ויתחזק שלמה בן דויד על מלכותו
ויהוה אלהיו עמו ויגדלהו למעלה׃
ויאמר שלמה לכל ישראל לשרי
האלפים והמאות ולשפטים ולכל
נשיא לכל ישראל ראשי האבות׃
וילכו שלמה וכל הקהל עמו לבמה
אשר בגבעון כי שם היה אהל
מועד האלהים אשר עשה משה עבד
יהוה במדבר׃ אבל ארון האלהים
העלה דויד מקרית יערים בהכין
לו דויד כי נטה לו אהל בירושלם׃
ומזבח הנחשת אשר עשה בצלאל
בן אורי בן חור שם לפני משכן
יהוה וידרשהו שלמה והקהל׃ ויעל
שלמה שם על מזבח הנחשת לפני
יהוה אשר לאהל מועד ויעל עליו
עלות אלף׃ בלילה ההוא נראה
אלהים לשלמה ויאמר לו שאל
מה אתן לך׃ ויאמר שלמה לאלהים
אתה עשית עם דויד אבי חסד
גדול והמלכתני תחתיו׃ עתה
יהוה אלהים יאמן דברך עם דויד
אבי כי אתה המלכתני על עם רב
כעפר הארץ׃ עתה חכמה ומדע תן
לי ואצאה לפני העם הזה ואבואה
כי מי ישפט את עמך הזה הגדול׃
ויאמר אלהים לשלמה יען אשר
היתה זאת עם לבבך ולא שאלת
עשר נכסים וכבוד ואת נפש
שנאיך וגם ימים רבים לא
שאלת ותשאל לך חכמה ומדע אשר

חזק · גדל · אמר שור · מאה · נשא · יעד · דבר ארן · עלה כון · זבח · פנה שכן · דרש עלה · ראה · נתן · עשה · גדל מלך · אמן · ידע נתן · יצא בוא · שפט · היה · כבד · יום רבב · שאל

nathan prophete: atq3 in volumine gad videtis: vniuerſiq3 regni eius & fortitudinis: & tēporū q̄ trāſierunt ſub eo: ſiue in iſrael: ſiue in cunctis regnis terrarum.

Explicit dabreiamī .i. palipomenō liber pm9.

Incipit dabriciamin ſiue Paralipomenon liber ſecundus. 1.

Cōfortat9 eſt ergo ſalomō filius dd in regno ſuo & dn̄s deus eius erat cū eo: et magnificauit eū in excelſū: pcepit q3 ſalomō vniuerſo iſrl' tribūis & cēturionibus & ducibus et iudicibus ois iſrl' et principibus familiarū: et abiit cum vniuerſa multitudine in excelſū gabaō vbi erat tabernaculū federis dī qd fecit moyſes famulus dn̄i in ſolitudine. Arcam autem dei adduxerat dauid de cariathiarim in locū quē preparauerat ei: et vbi fixerat illi tabernaculū: hoc eſt in hieruſalē. Altare quoq3 eneū qd fabricat9 fuerat beſeleel filius vri filii vr: ibi erat corā tabernaculo dn̄i: quod et reqſiuit ſalomō & ois eccleſia. Aſcēditq3 ſalomō ad altare eneū corā tabernaculo federis dn̄i: et obtulit in eo mille hoſtias. Ecce autē in ipa nocte apparuit ei deus dicēs Poſtula quod vis vt dem tibi. Dixitq3 ſalomon deo Tu feciſti cū dauid patre meo miſericordiam magnā et cōſtituiſti me regē pro eo. Nūc ergo dn̄e deus impleatur ſermo tuus quē pollicitus es dauid patri meo. Tu enī me feciſti regē ſup populū tuū multū q̄ tā innūerabilis eſt q3 puluis terre. Da mihi ſpiam & itelligetiā vt igrediar & egrediar corā pplo tuo. Quis enim poteſt hunc ppl'm tuū digne q tā grandis eſt iudicare? Dixit autē deus ad ſalomonem. qa hoc magis placuit cordi tuo & nō poſtulaſti diuitias & ſubſtātiā & glīā: neq3 aīas eorū qui te oderant: ſed nec dies vite plurimos. Petiſti autē ſapientiā & ſcientiam

nathan prophete: τ in ſermōib9 gad videntis
νάθαν τοῦ προφήτου, καὶ ἐπὶ λόγων γὰδ τοῦ ὁρῶντος
pro vniuerſo regno eius: τ vniuerſa po
περὶ πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ πάσης τῆς δυ=
tentia eius: τ tēporib9 que trāſierūt in
ναστείας αὐτοῦ, καὶ τῶν καιρῶν τῶν διελθόντων ἐπ᾽
eo τ in iſrael: τ in cūctis re
αὐτὸν καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς βα=
gnis terrarū.
σιλείας τῶν γαιῶν.

Paralipomenon. ß.

Παραλειπομένων. β΄.

Et cōfortat9 ē ſalomon filius dauid in

Καὶ ἐνίσχυσε σολομὼν υἱὸς δαυὶδ ἐπὶ τὴν
regno ſuo: τ dn̄s deus eius cū
βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ μετ᾽
eo: τ magnificauit eū in excelſū. τ dixit ſa
αὐτοῦ, καὶ ἐμεγάλυνεν αὐτὸν εἰς ὕψος. καὶ εἶπε σο=
lomon ad vniuerſū iſrael tribunis τ cen
λομὼν πρὸς πάντα ἰσραὴλ τοῖς χιλιάρχοις καὶ τοῖς ἑκα
turionibus τ iudicib9 τ oib9 pricipib9 co
τοντάρχοις καὶ τοῖς κριταῖς καὶ πᾶσι τοῖς ἄρχουσιν ἐναν
rā omī iſrael pricipib9 familiaꝝ. τ a=
τίον παντὸς ἰσραὴλ τοῖς ἄρχουσι τῶν πατριῶν. καὶ ἐπο
biit ſalomon τ vniuerſa eccleſia cū eo in excel
ρεύθη σολομὼν καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὴν ὑψη
ſum qđ in gabaon: qm̄ illic erat tabnaculū federis
λὴν τὴν ἐν γαβαών, ὅτι ἐκεῖ ἦν ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου τοῦ
dei qđ fecit moyſes ſeru9 dn̄i in eremo. at
θεοῦ ἣν ἐποίησε μωυσῆς παῖς κυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ. τὴν δὲ
arcam dei adduxerat dauid de ciuitate cariathia
κιβωτὸν τοῦ θεοῦ ἀνήνεγκε δαυὶδ ἐκ πόλεως καριαθια
rim: qm̄ preparauit ei dauid: qm̄ fixerat ei tabna
ρεὶμ, ὅτι ἡτοίμασεν αὐτῇ δαυίδ, ὅτι ἔπηξεν αὐτῇ σκη
culū in hieruſalem. τ altare eneum qđ fe
νὴν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν ὃ ἐποί
cit beſeleel filius vri: filii or: illic erat corā tabna
ησε βεσελεὴλ υἱὸς οὐρεί, υἱοῦ ὤρ, ἐκεῖ ἦν ἔναντι τῆς σκη
culo dn̄i. τ queſiuit illud ſalomon τ eccleſia τ ob
νῆς κυρίου. καὶ ἐξεζήτησεν αὐτὸ σολομὼν καὶ ἡ ἐκκλησία. καὶ ἀνή
tulit illic ſalomon ad altare eneum qđ co
νεγκεν ἐκεῖ σολομὼν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν τὸ ἐνώ
rā dn̄o qđ in tabnaculo federis: τ obtulit in eo
πιον κυρίου τὸ ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀνήνεγκεν ἐπ᾽ αὐτὸ
holocauſta mille. in nocte illa appuit deus
ὁλοκαύτωσιν χιλίαν. ἐν τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ὤφθη ὁ θεὸς τῷ
ſalomoni: τ dixit ei: poſtula qđ tibi dabo.
σολομῶντι, καὶ εἶπεν αὐτῷ, αἴτησαι τί σοι δώσω.
τ dixit ſalomon ad deū: tu feciſti cū
καὶ εἶπε σολομὼν πρὸς τὸν θεόν, σὺ ἐποίησας μετὰ
dauid patre meo miam magnā: τ cōſtitui=
δαυὶδ τοῦ πατρός μου ἔλεος μέγα, καὶ ἐβασί=
ſti regē me pro eo. τ nūc dn̄e deus implea
λευσάς με ἀντ᾽ αὐτοῦ. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς πιστω=
tur verbū tuū cū dauid patre meo: qm̄
θήτω τὸ ῥῆμά σου μετὰ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, ὅτι
tu cōſtituiſti regē me ſup ppl'm multū: ſicut puluerē terre.
σὺ ἐβασίλευσάς με ἐπὶ λαὸν πολύν, ὡς τὸν χοῦν τῆς γῆς.
nūc igit ſapiētiā τ itelligētiā da mihi: τ egrediar an
νῦν οὖν σοφίαν καὶ σύνεσιν δός μοι, καὶ ἐξελεύσομαι ἔμπρο
te ppl'm hunc τ ingrediar: qm̄ qs iudicabit
σθεν τοῦ λαοῦ τούτου καὶ εἰσελεύσομαι, ὅτι τίς κρινεῖ
ppl'3 tuū grandē hunc? τ dixit de9
τὸν λαόν σου τὸν μέγαν τοῦτον; καὶ εἶπεν ὁ θεὸς
ad ſalomonē: eo qđ fuit hoc in corde
πρὸς σολομῶντα, ἀνθ᾽ ὧν ἐγένετο τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ
tuo: τ nō petiſti diuitias ſubſtātiarū: neq3
σου, καὶ οὐκ ᾐτήσω πλοῦτον ὑπαρχόντων, οὐδὲ
gloriā: neq3 aīam odientiū te: τ nō petiſti
δόξαν, οὐδὲ τὴν ψυχὴν τῶν μισούντων σε, καὶ οὐκ ᾐτήσω
dies multos: τ petiſti tibi ipſi ſapiētiā τ ſcientiā:
ἡμέρας πολλάς, καὶ ᾐτήσας σεαυτῷ σοφίαν καὶ σύνεσιν,

A 2.Reg. 3.a. · Exo. 38.a. · B · 1.Par. 28.a. · Sap. 8. d. · C

vt iudices ppl'3 meū: ſup quē cōſtitui regē te ſuper
ὅπως κρίνῃς τὸν λαόν μου, ἐφ᾽ ὃν ἐβασίλευσά σε ἐπ᾽ αὐ=
eum: τ ſapiētiā τ ſciētiā do tibi: τ diui
τόν, καὶ σοφίαν καὶ τὴν σύνεσιν δίδωμί σοι, καὶ πλοῦ
tias τ ſubſtātiā τ gloriā dabo tibi: vt nō ſit
τον καὶ ὕπαρξιν καὶ δόξαν δώσω σοι, ὡς οὐκ ἐγένετο
ſimilis tibi in regibus qui ante te: τ
ὅμοιός σοι ἐν τοῖς βασιλεῦσι τοῖς ἔμπροσθέν σου, καὶ
poſt te nō erit ſic. τ venit ſalomon ab excelſo
μετὰ σὲ οὐκ ἔσται οὕτως. καὶ ἦλθε σολομὼν ἐκ βαμὰ
quod in gabaon in hieruſalem a facie tabna
τῆς ἐν γαβαὼν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῆς σκη
culi federis: τ regnauit ſup iſrael: τ
νῆς τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ
cōgregauit ſalomon currus τ equites. τ facti ſūt ei
συνήγαγε σολομὼν ἅρματα καὶ ἱππεῖς. καὶ ἐγένετο αὐ
mille τ quadringēti currus: τ duodecim mi
τῷ χίλια καὶ τετρακόσια ἅρματα, καὶ δώδεκα χι=
lia equitum: τ reliquit eos in ciuitati=
λιάδες ἱππέων, καὶ κατέλιπεν αὐτὰ ἐν ταῖς πόλε=
bus curruum: τ cum rege in hieruſa=
σι τῶν ἁρμάτων, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν ἱερουσα
lem. τ poſuit rex argentū τ aurum
λήμ. καὶ ἔθηκεν ὁ βασιλεὺς τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον
in hieruſalem ſicut lapides. τ cedros dedit in
ἐν ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους. καὶ τὰς κέδρους ἔδωκεν ἐν τῇ
iudea qſi ſycomoros que in cāpeſtri i multitudie.
ἰουδαίᾳ ὡς τὰς συκαμίνους τὰς ἐν τῇ πεδινῇ εἰς πλῆθος.
τ exitus equorū ſalomoni ex egypto. τ
καὶ ἡ ἔξοδος τῶν ἵππων τῷ σολομῶντι ἐξ αἰγύπτου. καὶ
preciū negotiatoꝝ regis preciū qđ accipie
ἡ τιμὴ τῶν ἐμπόρων τοῦ βασιλέως τιμὴν ἣν ἐλάμβα=
bāt τ emebāt in cōmutatiōe. τ aſcēdebāt τ educebāt
νον καὶ ἠγόραζον ἐν ἀλλάγματι. καὶ ἀνέβαινον καὶ ἐξῆγον
ex egypto currū vnū ſexcētis argēteis: τ equum
ἐξ αἰγύπτου ἅρμα ἓν ἑξακοσίων ἀργυρίου, καὶ ἵππον
quinquaginta τ centū. τ ſic oib9 regibus
πεντήκοντα καὶ ἑκατόν. καὶ οὕτω πᾶσι τοῖς βασιλεῦσι
chetteoꝝ: τ regibus ſyrie in manib9
τῶν χετταίων, καὶ τοῖς βασιλεῦσι τῆς συρίας ἐν χερσὶν
ſuis educebāt.
αὐτῶν ἐξέφερον.

Ca.2.

Et dixit ſalomon vt edificaret domū no
Καὶ εἶπε σολομὼν τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνό
mini dn̄i: τ domū regno ſuo. τ cōgregauit
ματι κυρίου, καὶ οἶκον τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ συνήγαγε
ſalomon ſeptuaginta milia viroꝝ portātiū hūeris: τ
σολομὼν ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν νωτοφόρων, καὶ
octoginta milia viroꝝ lapicidaꝝ in mōte. τ
ὀγδοήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν λατόμων ἐν τῷ ὄρει. καὶ
prepoſiti ſup eos tria milia τ ſexcenti. τ miſit
ἐπιστάται ἐπ᾽ αὐτῶν τρισχίλιοι καὶ ἑξακόσιοι. καὶ ἀπέ
ſalomon ad chiram regem tyri dicens:
στειλε σολομὼν πρὸς χειρὰμ βασιλέα τύρου λέγων, ὃν
ſicut feciſti cū dauid patre meo: τ miſi
τρόπον ἐποίησας μετὰ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ἀπέστει
ſti ei cedros vt edificaret ſibi domū vt habita
λας αὐτῷ κέδρους τοῦ οἰκοδομῆσαι ἑαυτῷ οἶκον τοῦ κατοική=
ret in ea: τ ecce ego filius ei9 edifico domū no
σαι ἐν αὐτῷ, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ὁ υἱὸς αὐτοῦ οἰκοδομῶ οἶκον τῷ ὀνό=
mini dn̄i dei mei: vt ſctificē eā ipſi ad adolēdū corā
ματι κυρίου τοῦ θεοῦ μου, ἁγιάσαι αὐτὸν αὐτῷ τοῦ θυμιᾶν ἀπέναν
illo incēſum aromatū: τ ad faciēdā ppoſitionē ſem
τι αὐτοῦ θυμίαμα ἀρωμάτων, καὶ ποιεῖν πρόθεσιν διαπαν
per: τ ad offerē ibi holocauſtōata ſemper mane
τός, καὶ τοῦ ἀναφέρειν ὁλοκαυτώματα διαπαντὸς τὸ πρωῒ
τ veſperi: τ ſabbatis τ in neomenijs
καὶ τὸ ἑσπέρας, καὶ τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν ταῖς νουμηνίαις
τ in ſolēnitatib9 dn̄i dei nr̄i: in ſēpiternū hoc ſup
καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦτο ἐπὶ
iſrael. τ dom9 quā ego edifico magna: qm̄ magn9
τὸν ἰσραήλ. καὶ ὁ οἶκος ὃν ἐγὼ οἰκοδομῶ μέγας, ὅτι μέγας

D · 3.Reg. 5.a. · A · B

vt iudicare poſſis populum meum ſuper quē cōſtitui te regē: ſapiētia et ſcientia data ſunt tibi. Diuitias aūt et ſubſtātiā et gloriā dabo tibi: ita vt nullus in regibus nec ante nec poſt te fuerit ſimilis tui. Venit ergo ſalomon ab excelſo gabaon in hieruſalem corā tabernaculo federis: et regnauit ſuper iſrael. Congregauitq3 ſibi currus & equites: et facti ſunt ei mille quadringenti currus: et duodecim milia equitum: et fecit eos eſſe in vrbibus quadrigarū et cū rege in hieruſalē. Prebuitq3 rex argentum & aurū in hieruſalem quaſi lapides: & cedros quaſi ſycomoros que naſcuntur in campeſtribus multitudine magna. Adducebantur aūt ei equi de egypto de choa a negociatoribus regis q ibāt et emebāt precio quadrigam equorum ſexcentis argenteis: et equum centum quinquaginta. Simil'r de vniuerſis regnis cetheorū & a regib9 ſyrie emptio celebrabatur. 2.

Decreuit aūt ſalomō edificare domum nomini dn̄i & palatiū ſibi. Et numerauit ſeptuaginta milia virorū portantiū humeris: et octoginta milia qui cederēt lapides in mōtib9: prepoſitoſq3 eorū tria milia ſexcētos. Miſit quoq3 ad hyram regem tyri dicens Sicut egiſti cū dauid patre meo et miſiſti ei ligna cedrina vt edificaret ſibi domū in qua et habitauit: ſic fac mecū vt edificem domū nomini dn̄i dei mei: vt conſecrem eam ad adolendū incenſum coram illo & fumigāda aromata: et ad ppoſitionē panū ſempiternā & ad holocauſtōata mane & veſpere. Sabbatis quoq3 et neomenijs & ſolēnitatib9 dn̄i dei nr̄i in ſēpiternū: q̄ mādata ſūt iſrl'i. Dom9 enī quā edificare cupio magna eſt.

אשר תשפוט את עמי אשר
המלכתיך עליו׃ החכמה והמדע
נתון לך ועשר ונכסים וכבוד אתן
לך אשר לא היה כן למלכים אשר
לפניך ואחריך לא יהיה כן׃ ויבא
שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלם
מלפני אהל מועד וימלך על
ישראל׃ ויאסף שלמה רכב
ופרשים ויהי לו אלף וארבע מאות
רכב ושנים עשר אלף פרשים
ויניחם בערי הרכב ועם המלך
בירושלם׃ ויתן המלך את הכסף
ואת הזהב בירושלם כאבנים ואת
הארזים נתן כשקמים אשר
בשפלה לרב׃ ומוצא הסוסים
אשר לשלמה ממצרים ומקוא
סחרי המלך מקוא יקחו במחיר׃
ויעלו ויוציאו ממצרים מרכבה
בשש מאות כסף וסוס בחמשים
ומאה וכן לכל מלכי החתים ומלכי
ארם בידם יוציאו׃

Cap.ii.

ויאמר שלמה לבנות בית לשם
יהוה ובית למלכותו׃ ויספר שלמה
שבעים אלף איש סבל ושמונים
אלף חצב בהר ומנצחים עליהם
שלשת אלפים ושש מאות׃ וישלח
שלמה אל חורם מלך צר לאמר
כאשר עשית עם דויד אבי
ותשלח לו ארזים לבנות לו בית
לשבת בו׃ הנה אני בונה בית
לשם יהוה אלהי להקדיש לו
להקטיר לפניו קטרת סמים
ומערכת תמיד ועלות לבקר ולערב
לשבתות ולחדשים ולמועדי יהוה
אלהינו לעולם זאת על ישראל׃
והבית אשר אני בונה גדול כי גדול

נתן · היה בוא · פנה יעד · אסף · רבע מאה · שנה · נוח עיר · נתן · יצא · קוה · לקח סחר · עלה יצא · רכב · אמר בנה · ספר · נצח · שלח · עשה · ישב · קדש · קטר פנה · ערך תמד · עלה יעד · עלם · בנה גדל

אֱלֹהֵינוּ מִכָּל הָאֱלֹהִים׃ וּמִי יַעֲצָר
כֹּחַ לִבְנוֹת לוֹ בַיִת כִּי הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי
הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלֻהוּ וּמִי אֲנִי אֲשֶׁר
אֶבְנֶה לּוֹ בַיִת כִּי אִם לְהַקְטִיר לְפָנָיו׃
וְעַתָּה שְׁלַח לִי אִישׁ חָכָם לַעֲשׂוֹת
בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת וּבַבַּרְזֶל
וּבָאַרְגְּוָן וְכַרְמִיל וּתְכֵלֶת וְיֹדֵעַ
לְפַתֵּחַ פִּתּוּחִים עִם הַחֲכָמִים אֲשֶׁר
עִמִּי בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַםִ אֲשֶׁר הֵכִין
דָּוִיד אָבִי׃ וּשְׁלַח לִי עֲצֵי אֲרָזִים
בְּרוֹשִׁים וְאַלְגּוּמִּים מֵהַלְּבָנוֹן כִּי
אֲנִי יָדַעְתִּי אֲשֶׁר עֲבָדֶיךָ יוֹדְעִים
לִכְרוֹת עֲצֵי לְבָנוֹן וְהִנֵּה עֲבָדַי עִם
עֲבָדֶיךָ׃ וּלְהָכִין לִי עֵצִים לָרֹב כִּי
הַבַּיִת אֲשֶׁר אֲנִי בוֹנֶה גָּדוֹל וְהַפְלֵא׃
וְהִנֵּה לַחֹטְבִים לְכֹרְתֵי הָעֵצִים נָתַתִּי
חִטִּים מַכּוֹת לַעֲבָדֶיךָ כֹּרִים עֶשְׂרִים
אֶלֶף וּשְׂעֹרִים כֹּרִים עֶשְׂרִים אָלֶף
וְיַיִן בַּתִּים עֶשְׂרִים אָלֶף וְשֶׁמֶן בַּתִּים
עֶשְׂרִים אָלֶף׃ וַיֹּאמֶר חוּרָם מֶלֶךְ צֹר
בִּכְתָב וַיִּשְׁלַח אֶל שְׁלֹמֹה בְּאַהֲבַת
יְהוָה אֶת עַמּוֹ נְתָנְךָ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ׃
וַיֹּאמֶר חוּרָם בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַשָּׁמַיִם
וְאֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לְדָוִיד הַמֶּלֶךְ
בֵּן חָכָם יוֹדֵעַ שֵׂכֶל וּבִינָה אֲשֶׁר
יִבְנֶה בַּיִת לַיהוָה וּבַיִת לְמַלְכוּתוֹ׃
וְעַתָּה שָׁלַחְתִּי אִישׁ חָכָם יוֹדֵעַ בִּינָה
לְחוּרָם אָבִי׃ בֶּן אִשָּׁה מִן בְּנוֹת דָּן
וְאָבִיו אִישׁ צֹרִי יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת בַּזָּהָב
וּבַכֶּסֶף בַּנְּחֹשֶׁת בַּבַּרְזֶל בָּאֲבָנִים
וּבָעֵצִים בָּאַרְגָּמָן בַּתְּכֵלֶת וּבַבּוּץ
וּבַכַּרְמִיל וּלְפַתֵּחַ כָּל פִּתּוּחַ וְלַחְשֹׁב
כָּל מַחֲשָׁבֶת אֲשֶׁר יִנָּתֶן לוֹ עִם
חֲכָמֶיךָ וְחַכְמֵי אֲדֹנִי דָּוִיד אָבִיךָ׃
וְעַתָּה הַחִטִּים וְהַשְּׂעֹרִים הַשֶּׁמֶן

Magnꝰ ē enī deꝰ nr̄ sup oēs deos. quis ergo poterit ꝑualere vt edificet ei dignā domū? Si celū & celi celorū capere eū nequeūt: quantus ego sum vt possim edificare ei domū? Sed ad hoc tantū: vt adoleatur incēsum corā illo. mitte ergo mihi virū eruditum q nouerit operari in auro & argento: ere et ferro: purpura: coccino & hyacintho: et q sciat sculpere celaturas cum his artificibꝰ quos mecū habeo in iudea & in hierusalē quos preparauit dd̄ pater meus. Sed & ligna cedrina mitte mihi & arceuthina: & pinea de libano. Scio enī ꝙ serui tui nouerint cedere ligna de libano. Et erunt serui mei cū seruis tuis: vt parētur mihi ligna plurima. Domus enī quā cupio edificare magna est nimis & inclyta. Preterea operariis q cesuri sūt ligna seruis tuis dabo in cibaria tritici choros viginti milia: et ordei choros totidem et vini viginti milia metretas: olei quoq̄ sata viginti milia. Dixit aūt hyrā rex tyri per litteras quas miserat salomoni. qa dilexit dn̄s populū suū: idcirco te regnare fecit sup eū. Et addidit dicēs. bn̄dictꝰ dn̄s deus israel qui fecit celum & terrā: qui dedit dauid regi filiū sapientē & eruditū et sensatū atq̄ prudētē: vt edificaret domū domino; et palatium sibi. Misi ergo tibi virū prudentē & scientissimum hyrā patrē meū filium mulieris de filiabꝰ dā: cuiꝰ pater fuit tyriꝰ qui nouerit opari in auro et argento: ere & ferro & marmore & lignis. In purpura quoq̄ & hyacintho & byssino et coccino: & qui sciat celare omnem sculpturā: & adinuenire prudenter qđcūq̄ i opene cessariū ē cū artificibus tuis & cū artificibꝰ dn̄i mei dd̄ pr̄is tui. triticū ergo & ordeū & oleū

dn̄s deus noster super oēs deos. τ quis po-
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν παρὰ πάντας τοὺς θεούς. καὶ τίς ἰσχύ-
terit edificare et domū: quū celū τ celū
σαι οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον; ὅτι ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς
celi nō ferunt eum: τ quis sum ego ꝙ edi-
τοῦ οὐρανοῦ οὐ φέρουσιν αὐτόν, καὶ τίς εἰμι ἐγὼ ὁ οἰκο-
fico ei domū: sed ad adolendū icēsū corā eo. τ
δομῶν αὐτῷ οἶκον; ἀλλ' ἢ τοῦ θυμιᾶν κατέναντι αὐτοῦ. καὶ
nūc mitte mihi virū sapiētē τ q nouerit facere in
νῦν ἀπόστειλόν μοι ἄνδρα σοφὸν καὶ εἰδότα τοῦ ποιῆσαι ἐν
auro τ in argēto τ in ere τ in ferro
τῷ χρυσίῳ καὶ ἐν τῷ ἀργυρίῳ καὶ ἐν τῷ χαλκῷ καὶ ἐν τῷ σιδήρῳ
τ in purpura τ in coccino τ in hyacintho: τ
καὶ ἐν τῇ πορφύρᾳ καὶ ἐν τῷ κοκκίνῳ καὶ ἐν τῇ ὑακίνθῳ, καὶ
qui sciat sculpere celaturas cū sapiētibꝰ qui me-
ἐπιστάμενον γλύψαι γλυφὰς μετὰ τῶν σοφῶν τῶν μετ' ἐ-
cum in iudea τ in hierusalem: quos ꝓparauit dauid
μοῦ ἐν Ἰούδᾳ καὶ ἐν Ἱερουσαλήμ, ὧν ἡτοίμασε Δαυὶδ ὁ
pater meus. τ mitte mihi ligna cedrina τ arceu-
πατήρ μου. καὶ ἀπόστειλόν μοι ξύλα κέδρινα καὶ ἀρκεύ-
thina τ pinea de libano. ego eni scio ꝙ ser-
θινα καὶ πεύκινα ἐκ τοῦ Λιβάνου. ἐγὼ γὰρ οἶδα ὅτι οἱ δοῦ-
ui tui sciunt cedere ligna de libano. τ ecce
λοί σου οἴδασι κόπτειν ξύλα ἐκ τοῦ Λιβάνου. καὶ ἰδοὺ
serui mei ibunt cū seruis tuis vt pre-
οἱ παῖδές μου πορεύσονται μετὰ τῶν παίδων σου ἑτοι-
parent mihi ligna in multitudinē: qm̄ domꝰ quā ego edifi-
μάσαι μοι ξύλα εἰς πλῆθος, ὅτι ὁ οἶκος ὃν ἐγὼ οἰκοδο-
co magna τ inclyta. τ ecce operātibus qui
μῶ μέγας καὶ ἔνδοξος. καὶ ἰδοὺ τοῖς ἐργαζομένοις τοῖς
cedunt ligna in cibaria dedi tritici in dona
κόπτουσι ξύλα εἰς βρώματα δέδωκα σῖτον εἰς δόματα
seruis tuis coroꝝ tritici viginti milia: τ or-
τοῖς παισί σου κόρων πυροῦ εἴκοσι χιλιάδας, καὶ κρι-
dei coroꝝ viginti milia: τ olei mēsuraꝝ viginti mi-
θῶν κόρων εἴκοσι χιλιάδας, καὶ ἐλαίου μέτρων εἴκοσι χι-
lia: τ vini mēsuraꝝ viginti milia. τ dixit chi-
λιάδας, καὶ οἴνου μέτρων εἴκοσι χιλιάδας. καὶ εἶπε Χει-
ram rex tyri in scriptura: τ misit ad salo-
ρὰμ βασιλεὺς Τύρου ἐν γραφῇ, καὶ ἀπέστειλε πρὸς Σολο-
monē: qm̄ dilexit dn̄s ꝓplm̄ suum: dedit
μῶντα, ἐν τῷ ἀγαπῆσαι κύριον τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἔδωκέ
te sup eos in regem. τ dixit chiram: benedictꝰ
σε ἐπ' αὐτοὺς εἰς βασιλέα. καὶ εἶπε Χειράμ, εὐλογητὸς
dn̄s deꝰ israel: qui fecit celū τ terrā:
κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν,
qui dedit regi dauid filiū sapiētē τ sciente pru-
ὃς ἔδωκε τῷ βασιλεῖ Δαυὶδ υἱὸν σοφὸν καὶ εἰδότα φρό-
dentiā τ scientiā: q edificabit domū dn̄o τ
νησιν καὶ ἐπιστήμην, ὃς οἰκοδομήσει οἶκον τῷ κυρίῳ καὶ
domū regno suo. τ nūc misi tibi virū
οἶκον τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ νῦν ἀπέσταλκά σοι ἄνδρα
sapiētē τ sciente prudētiā chiram seruū meū
σοφὸν καὶ εἰδότα σύνεσιν τὸν Χειρὰμ τὸν παῖδά μου
filiū mulieris de filiabus dan: τ pater e-
υἱὸν γυναικὸς ἀπὸ τῶν θυγατέρων Δάν, καὶ ὁ πατὴρ αὐ-
ius vir tyrius: sciente facere in auro τ argē-
τοῦ ἀνὴρ Τύριος, εἰδότα ποιεῖν ἐν χρυσίῳ καὶ ἀργυ-
to τ in ere τ in ferro in lapidibꝰ τ lignis:
ρίῳ καὶ ἐν χαλκῷ καὶ ἐν σιδήρῳ ἐν λίθοις καὶ ξύλοις,
τ texere in purpura τ in hyacintho τ in
καὶ ὑφαίνειν ἐν τῇ πορφύρᾳ καὶ ἐν τῇ ὑακίνθῳ καὶ ἐν τῇ
bysso τ in coccino: τ celare sculpturas:
βύσσῳ καὶ ἐν τῷ κοκκίνῳ, καὶ γλύψαι γλυφάς,
τ excogitare adinuētionē in oībus q dederis ei cū
καὶ διανοεῖσθαι πᾶσαν διανόησιν ἐν πᾶσιν ὅσ' ἂν δῷς αὐτῷ με-
sapiētibꝰ tuis τ cū sapiētibus dn̄i
τὰ τῶν σοφῶν σου καὶ μετὰ τῶν σοφῶν τοῦ κυρίου
mei dauid patris tui. τ nūc triticū τ
μου Δαυὶδ τοῦ πατρός σου. καὶ νῦν τὸν σῖτον καὶ
ordeū τ vinū τ oleum
τὴν κριθὴν καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον

C

B

D

q dixit dn̄s meꝰ: mittat seruis suis:
ἃ εἶπεν ὁ κύριός μου, ἀποστειλάτω τοῖς παισὶν αὐτοῦ,
τ nos cedemus ligna de libano iuxta oēm
καὶ ἡμεῖς κόψομεν ξύλα ἐκ τοῦ Λιβάνου κατὰ πᾶσαν τὴν
necessitatē tuā: τ feremꝰ tibi ea ratibus in ma-
χρείαν σου, καὶ οἴσομέν σοι αὐτὰ σχεδίαις ἐπὶ τὴν θά-
re ioppes: τ tu trāsferes ea in hierusalem.
λασσαν Ἰόππης, καὶ σὺ ἀνοίσεις αὐτὰ εἰς Ἱερουσαλήμ.
τ cōgregauit salomon oēs viros prosely-
καὶ συνήγαγε Σολομὼν πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς προσηλύ-
tos q in terra isrl̄ post numerū quē numerauit eos
τους τοὺς ἐν τῇ γῇ Ἰσραὴλ μετὰ τὸν ἀριθμὸν ὃν ἠρίθμησεν αὐτοὺς
dauid pater eius: τ inuēti sūt centū quinquaginta mi-
Δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ εὑρέθησαν ἑκατὸν πεντήκοντα χι-
lia τ tria milia sexcenti. τ fecit ex eis
λιάδες καὶ τρισχίλιοι ἑξακόσιοι. καὶ ἐποίησεν ἐξ αὐτῶν
septuaginta milia viroꝝ humeriportātiū: τ octogin-
ἑβδομήκοντα χιλιάδας ἀχθροφόρων, καὶ ὀγδοήκοντ-
ta milia lapicidaꝝ in mōte: τ tria milia sexcen-
τα χιλιάδας λατόμων ἐν τῷ ὄρει, καὶ τρισχιλίους ἑξακο-
tos operꝫ ꝓpositos sup populum.
σίους ἐργοδιώκτας ἐπὶ τὸν λαόν.

Ca. 3.

A 3.Reg. 6.a.

Et incepit salomon edificare domū dn̄i in
Καὶ ἤρξατο Σολομὼν οἰκοδομεῖν τὸν οἶκον κυρίου ἐν
hierusalem in mōte moria: vbi apparuit dn̄s dauid
Ἱερουσαλὴμ ἐν ὄρει τῷ Ἀμορία, οὗ ὤφθη κύριος τῷ Δαυὶδ
patri eius in loco: quē parauit dauid in
τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐν τῷ τόπῳ, ᾧ ἡτοίμασε Δαυὶδ ἐν
area ornā iebusei. τ cepit edificare
τῇ ἅλῳ Ὀρνὰ τοῦ Ἰεβουσαίου. καὶ ἤρξατο οἰκοδομῆσαι
salomon in mēse secundo in anno quar-
Σολομὼν ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρ-
to regni sui. τ hec incepit salomon
τῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ταῦτα ἤρξατο Σολομὼν
vt edificaret domū dei: lōgitudo men-
τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, μῆκος τῆς διαμέ-
sure prime cubitoꝝ sexaginta: τ latitudo cu-
τρήσεως τῆς πρώτης πηχῶν ἑξήκοντα, καὶ εὖρος πη-
bitoꝝ viginti: τ porticū iuxta frontē domus
χῶν εἴκοσι, καὶ τὸ αἰλὰμ κατὰ πρόσωπον τοῦ οἴκου
lōgitudo in frontē latitudinis domꝰ cubitoꝝ
μῆκος ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλάτους τοῦ οἴκου πηχῶν
viginti: τ altitudo cubitoꝝ centū τ viginti. τ de-
εἴκοσι, καὶ τὸ ὕψος πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. καὶ κα-
aurauit eā intrīsecꝰ auro puro. τ do-
τεχρύσωσεν αὐτὸν ἔσωθεν χρυσίῳ καθαρῷ. καὶ τὸν οἶ-
mū magnā texit lignis cedrinis: τ deaura-
κον τὸν μέγαν ἐξύλωσε ξύλοις κεδρίνοις, καὶ κατεχρύ-
uit auro puro. τ sculpsit in ea pal-
σωσε χρυσίῳ καθαρῷ. καὶ ἔγλυψεν ἐπ' αὐτοῦ φοί-
mas τ catenas. τ ornauit domū lapidibꝰ
νικας καὶ ἁλύσεις. καὶ ἐκόσμησε τὸν οἶκον λίθοις
preciosis in gloriā: τ auro auri qđ ex pharuim.
τιμίοις εἰς δόξαν, καὶ χρυσίῳ χρυσοῦ τοῦ ἐκ Φαρουείμ.
τ deaurauit domū auro τ parietes
καὶ ἐχρύσωσε τὸν οἶκον χρυσίῳ καὶ τοὺς τοίχους
τ vestibula τ tecta τ bo-
καὶ τοὺς πυλῶνας καὶ τὰ ὀροφώματα καὶ τὰ θυρώ-
stia eius. τ celauit cherubim in parie-
ματα αὐτοῦ. καὶ ἔγλυψε χερουβὶμ ἐπὶ τῶν τοί-
tibꝰ. τ fecit domū sancti sanctoꝝ:
χων. καὶ ἐποίησε τὸν οἶκον τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων,
lōgitudo eius in facie latitudinis do-
μῆκος αὐτοῦ ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πλάτους τοῦ οἴ-
mꝰ cubitoꝝ viginti: τ latitudo cubitoꝝ viginti. τ
κου πηχῶν εἴκοσι, καὶ τὸ εὖρος πηχῶν εἴκοσι. καὶ
deaurauit eam auro puro in talentis
κατεχρύσωσεν αὐτὸν χρυσίῳ καθαρῷ εἰς ταλάντοις
sexcentis. τ pondus
ἑξακοσίοις. καὶ ὁλκὴ

& vinum: que pollicitꝰ es domine mi: mitte seruis tuis. Nos aūt cedemus ligna de libano quot necessaria habueris: & applicabim ea ratibus per mare in ioppe: tuū āt erit trāsferre ea in hierusalem. Numerauit igitur salomon omēs viros proselytos qui erant in terra israel post dinumerationem quā dinumerauit dd̄ pr̄ eiꝰ: & inuēti sunt cētū quinquagita tria milia & sexcenti. Fecitq̄ ex eis septuaginta milia qui humeris onera portarēt: & octoginta milia q lapides de mōtibꝰ cederēt. Tria āt milia & sexcētos ꝓpositos operū ppl̄i.

3. Cepit salomon edificare domum dn̄i in hierusalem in mōte moria qui demōstratus fuerat dauid patri eiꝰ i loco quē parauerat dauid in area hornan iebusei. Cepit autem edificare mense secundo anno quarto regni sui. Et hec sūt fundamēta q iecit salomon vt edificaret domū dei: lōgitudinis cubitos in mensura prima sexagīta: latitudinis cubitos viginti. Porticum vero an frōtē q tēdebatur i lōgū iuxta mēsurā latitudinis domꝰ cubitoꝝ viginti. Porro altitudo cētū viginti cubitorū erat. Et deaurauit eā intrīsecus auro mundissimo. Domū quoq̄ maiorē texit tabulis ligneis abiegnis: & laminas auri obrizi affixit per totū. Sculpsitq̄ i ea palmas: & qsi catenulas se iuicē cōplectētes. strauit quoq̄ pauimētū tēpli ꝓciosissimo marmore decore multo. Porro aurū erat ꝓbatissimū: de cuiꝰ lamis texit domū: & trabes eiꝰ & postes: parietes & ostia: & celauit cherubi i parietibꝰ. Fecit quoq̄ domū scti sctōꝝ: lōgitudinē iuxta latitudinē domꝰ cubitoꝝ vigīti: & latitudinē siīr vigiti cubitorū. Et laminis aureis texit eam quasi taletis sexcentis. Sed &

וְהַיַּיִן אֲשֶׁר אָמַר אֲדֹנִי יִשְׁלַח
לַעֲבָדָיו׃ וַאֲנַחְנוּ נִכְרֹת עֵצִים מִן
הַלְּבָנוֹן כְּכָל צָרְכֶּךָ וּנְבִיאֵם לְךָ
רַפְסֹדוֹת עַל יָם יָפוֹ וְאַתָּה תַּעֲלֶה
אֹתָם יְרוּשָׁלָםִ׃ וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה
כָּל הָאֲנָשִׁים הַגֵּירִים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַסְּפָר אֲשֶׁר סְפָרָם
דָּוִיד אָבִיו וַיִּמָּצְאוּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים
אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃
וַיַּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף
סַבָּל וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר
וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת מְנַצְּחִים
לְהַעֲבִיד אֶת הָעָם׃ Cap. iii. וַיָּחֶל
שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת בֵּית יְהוָה בִּירוּשָׁלַםִ
בְּהַר הַמּוֹרִיָּה אֲשֶׁר נִרְאָה לְדָוִיד
אָבִיהוּ אֲשֶׁר הֵכִין בִּמְקוֹם דָּוִיד בְּגֹרֶן
אָרְנָן הַיְבוּסִי׃ וַיָּחֶל לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי בַּשֵּׁנִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְמַלְכוּתוֹ׃
וְאֵלֶּה הוּסַד שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת בֵּית
הָאֱלֹהִים הָאֹרֶךְ אַמּוֹת בַּמִּדָּה
הָרִאשׁוֹנָה אַמּוֹת שִׁשִּׁים וְרֹחַב
אַמּוֹת עֶשְׂרִים׃ וְהָאוּלָם אֲשֶׁר עַל
פְּנֵי הָאֹרֶךְ עַל פְּנֵי רֹחַב הַבַּיִת אַמּוֹת
עֶשְׂרִים וְהַגֹּבַהּ מֵאָה וְעֶשְׂרִים
וַיְצַפֵּהוּ מִפְּנִימָה זָהָב טָהוֹר׃ וְאֶת
הַבַּיִת הַגָּדוֹל חִפָּה עֵץ בְּרוֹשִׁים
וַיְחַפֵּהוּ זָהָב טוֹב וַיַּעַל עָלָיו תִּמֹרִים
וְשַׁרְשְׁרוֹת׃ וַיְצַף אֶת הַבַּיִת אֶבֶן
יְקָרָה לְתִפְאָרֶת וְהַזָּהָב זְהַב
פַּרְוָיִם׃ וַיְחַף אֶת הַבַּיִת הַקֹּרוֹת
הַסִּפִּים וְקִירוֹתָיו וְדַלְתוֹתָיו זָהָב
וּפִתַּח כְּרוּבִים עַל הַקִּירוֹת׃ וַיַּעַשׂ
אֶת בֵּית קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים אָרְכּוֹ
עַל פְּנֵי רֹחַב הַבַּיִת אַמּוֹת עֶשְׂרִים
וְרָחְבּוֹ אַמּוֹת עֶשְׂרִים וַיְחַפֵּהוּ זָהָב
טוֹב לְכִכָּרִים שֵׁשׁ מֵאוֹת׃ וּמִשְׁקַל

למסמרות לשקלים חמשים זהב — סמר
והעליות חפה זהב ׃ ויעש בבית — עלה
קדש הקדשים כרובים שנים — שנה
מעשה צעצעים ויצפו אתם זהב ׃ — עשה
וכנפי הכרובים ארכם אמות — אמה
עשרים כנף האחד לאמות חמש
מגעת לקיר הבית והכנף האחרת — נגע
אמות חמש מגיע לכנף הכרוב
האחר׃ וכנף הכרוב האחד אמות
חמש מגיע לקיר הבית והכנף
האחרת אמות חמש דבקה לכנף
הכרוב האחר׃ כנפי הכרובים האלה
פרשים אמות עשרים והם עמדים
על רגליהם ופניהם לבית ׃ ויעש — פנה עשה
את הפרכת תכלת וארגמן וכרמיל
ובוץ ויעל עליו כרובים ׃ ויעש — עלה
לפני הבית עמודים שנים אמות — עמד
שלשים וחמש ארך והצפת אשר — צפה
על ראשו אמות חמש ׃ ויעש
שרשרות בדביר ויתן על ראש — דבר נתן
העמודים ויעש רמנים מאה ויתן
בשרשרות׃ ויקם את העמודים על — קום
פני ההיכל אחד מימין ואחד — היכל ימן
מהשמאול ויקרא שם הימני יכין — קרא
ושם השמאלי בועז ׃

Cap. iiij. ויעש מזבח נחשת עשרים אמה — זבח
ארכו ועשרים אמה רחבו ועשר
אמות קומתו׃ ויעש את הים מוצק — יצק
עשר באמה משפתו אל שפתו עגול — שפה עגל
סביב וחמש באמה קומתו וקו — סבב קוה
שלשים באמה יסב אתו סביב ׃ — סבב
ודמות בקרים תחת לו סביב סביב — דמה
סובבים אתו עשר באמה מקיפים — נקף
את הים סביב שנים טורים הבקר — שנה
יצוקים במצקתו׃ עומד על שנים — יצק עמד
עשר בקר שלשה פנים צפונה — פנה צפן

clauos fecit aureos: ita vt singuli claui siclos quinq̃genos appēderet. Cenacula quoq̃ texit auro. Fecit et in domo sctī sctōꝝ cherubin duos opere statuario: & texit eos auro. Ale cherubin vigīti cubitis extēdebātur: ita vt vna ala haberet cubitos quinq̃: & tangeret parietem domus: & altera quinq̃ cubitos hñs: alā tāgeret alterius cherub. Similr cherub alterius ala quinq̃ habebat cubitos: & tangebat parietem: & ala eius altera quinq̃ cubitoꝝ alam cherub alterius cōtingebat. Igr̄ ale vtriusq̃ cherub expāse erāt: & extendebātur p cubitos vigītī. Ipsi āt stabāt erectis pedibus: & facies eorum erāt verse ad exteriorem domū. Fecit quoq̃ velū ex hyacintho purpura cocco & bysso: & itexuit ei cherubin. Ante fores ēt tēpli duas colūnas q̃ trigita & qnq̃ cubitos hēbāt altitudinis. Porro capita earum quinq̃ cubitorū: necnon & q̃si catenulas ī oraculo: & supposuit eas capitibus colūnarū. Malogranata etiam centum: que catenulis interposuit. Ipas quoq̃ colūnas posuit in vestibulo tēpli: vnā a dextris: & alterā a sinistris. Eā q̃ a dextris erat vocauit iachin: & que ad leuam vocauit booz.

4.

Fecit quoq̃ altare eneū vigīti cubitoꝝ lōgitudinis: & viginti cubitoꝝ latitudinis: & decē cubitorum altitudinis. Mare ēt eneū fusile decē cubitis a labio vsq̃ ad labium: rotundū per circuitū. Quīq̃ cubitos habebat altitudinis: & fūiculus trigīta cubitoꝝ ambiebat gyrum eius. Silitudo quoq̃ boum erat subter illd̄. Et decē cubitis q̄dā extrinsecus celature q̄si duobus versibus labiū maris circuibant. Boues aūt erāt fusiles: & ipsū mare super duodecī boues iposītū erat: quorū tres respicibāt ad aquilonem:

clauoꝝ: pōdus vnius quinquaginta sicli
τῶν ἥλων, ὁλκὴ τοῦ ἑνὸς πεντήκοντα σίκλοι τοῦ
auri: et cenacula deaurauit auro. et fe
χρυσίου, καὶ τὰ ὑπερῷα ἐχρύσωσε χρυσίῳ. καὶ ἐποί
cit in domo sancta sanctoꝝ cherubim duos
ησεν ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἁγίῳ τῶν ἁγίων χερουβὶμ δύο
opus de lignis ĩputribilib᷒: et deaurauit eos au
ἔργον ἐκ ξύλων ἀσήπτων, καὶ ἐχρύσωσεν αὐτὰ χρυ
ro. et ale cherubim lõgitudo cu
σίῳ. καὶ αἱ πτέρυγες τῶν χερουβὶμ τὸ μῆκος πη
bitoꝝ viginti et ala vna cherub
χῶν εἴκοσι. καὶ ἡ πτέρυξ ἡ μία τοῦ χερουβ τοῦ
vni᷒: cubitoꝝ quinq̃ q̃ tangebat parietē do
ἑνὸς, πηχῶν πέντε ἁπτομένη τοῦ τοίχου τοῦ οἴ
mus: et ala altera cubitoꝝ quinq̃: q̃ tāgebat
κου, καὶ ἡ πτέρυξ ἡ ἑτέρα πηχῶν πέντε, ἁπτομένη
alam cherub alterius. et a
τῆς πτέρυγος τοῦ χερουβ τοῦ ἑτέρου. καὶ αἱ πτέρυ
le cherubĩ hoꝝ extense cu
γες τῶν χερουβὶμ τούτων διαπεπετασμέναι πή
biti viginti. ipsa stantia in pedibus
χεις εἴκοσι. καὶ αὐτὰ ἑστηκότα ἐπὶ τοὺς πόδας
suis: et facies eoꝝ in domũ. et
αὐτῶν, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν εἰς τὸν οἶκον. καὶ
fecit velum ex hyacintho et purpu
ἐποίησε τὸ καταπέτασμα ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύ
ra et coccino et bysso. et intexuit in eo
ρας καὶ κοκκίνου καὶ βύσσου. καὶ ὕφανεν ἐν αὐτῷ
cherubi. et fecit ante domũ
χερουβίμ. καὶ ἐποίησε κατέμπροσθεν τοῦ οἴκου
colũnas duas cubitoꝝ triginta quinq̃ altitudo: et
στύλους δύο πηχῶν τριάκοντα πέντε τὸ ὕψος, καὶ τὰς
capitella eaꝝ cubitoꝝ quinq̃. et fecit ca
κεφαλίδας αὐτῶν πηχῶν πέντε. καὶ ἐποίησεν ἁλυ
tenas in oraculo et posuit in capi
σιδωτὰ ἐν τῷ δαβὶρ καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τῶν κεφα
tib᷒ colũnaꝝ. et fecit malogranata centũ. et
λῶν τῶν στύλων. καὶ ἐποίησε ῥοΐσκους ἑκατόν. καὶ
imposuit in catenis: et statuit colũnas
ἐπέθηκεν ἐπὶ τῶν ἁλύσεων, καὶ ἔστησε τοὺς στύλους
iuxta faciem tẽpli: vnã a dextris: et
κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ τὸν
vnã a sinistris. et vocauit nomẽ ei᷒ q̃ a dex
ἕνα ἐξ εὐωνύμων. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα τοῦ ἐκ δεξι
tris directio: et nomẽ ei᷒ q̃ a sinistris fortitudo.
ῶν κατόρθωσις, καὶ τὸ ὄνομα τ̃ ἐξ ἀριστερῶν ἰσχύς. Ca.4.
Et fecit altare eneum: viginti
Καὶ ἐποίησε τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν, εἴκοσι
cubitoꝝ longitudo: et viginti cubitoꝝ latitudo: et
πηχέων τὸ μῆκος, καὶ εἴκοσι πηχέων τὸ εὖρος, καὶ
decẽ cubitoꝝ altitudo: et fecit mare
δέκα πηχέων τὸ ὕψος. καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν
fusile decẽ cubitoꝝ mensurã a la
χυτὴν δέκα πηχέων τὴν διαμέτρησιν ἀπὸ τοῦ χεί
bio eius in labiũ ei᷒ rotundũ ꝑcircuitũ
λους αὐτῆς εἰς τὸ χεῖλος αὐτῆς στρογγύλην κυκλόθεν
et quinq̃ cubitoꝝ altitudo. et circuitus tri
καὶ πέντε πηχέων τὸ ὕψος. καὶ τὸ κύκλωμα τριά
ginta cubitoꝝ ambiebat illud ꝑcircuitũ: et similitudo
κοντα πηχῶν ἐκύκλου αὐτὴν κύκλῳ. καὶ ὁμοίωμα
vituloꝝ subter illud ꝑcircuitũ ambientes il
μόσχων ὑποκάτωθεν αὐτῆς κυκλόθεν κυκλοῦντες αὐ
lud decẽ in cubito ambientes mare ꝑ
τὴν δέκα ἐν πήχει κυκλοῦντες τὴν θάλασσαν κυ
circuitũ. duo ordines boues fusiles in effusione eo
κλόθεν. δύο στίχοι βόες χωνευτοὶ ἐν τῇ χωνεύσει αὐ
rum: fecerunt eos: stans sup duodecim boues
τῶν, ἐποίησαν αὐτούς, ἑστῶσα ἐπὶ δώδεκα μόσχους
mare. tres respicientes ad aquilonem:
ἡ θάλασσα. οἱ τρεῖς βλέποντες πρὸς βορρᾶν,

---

et tres aspicientes ad occidentē: et tres
καὶ οἱ τρεῖς βλέποντες πρὸς δυσμάς, καὶ οἱ τρεῖς
aspicientes ad austrũ: et tres aspicientes ad
βλέποντες πρὸς νότον, καὶ οἱ τρεῖς βλέποντες πρὸς
orientem: et mare in ipsis supra. et erãt
ἀνατολάς, καὶ ἡ θάλασσα ἐπ' αὐτῶν ἄνω. καὶ ἦν τὰ
posteriora ipsoꝝ intus: et crassitudo maris
ὀπίσθια αὐτῶν ἔσω, καὶ τὸ πάχος τῆς θαλάσσης
palmi. et labiũ eius: sicut labiũ cali
παλαιστῆς. καὶ τὸ χεῖλος αὐτῆς, ὡς χεῖλος ποτηρί
cis sculpti germinib᷒ lilij: capiẽs metre
ου διαγεγλυμμένου βλαστοὺς κρίνου, χωροῦσα μετρη
tas tria milia: et perfecit illud. et fe
τὰς τρισχιλίους, καὶ ἐξετέλεσεν αὐτήν. καὶ ἐποί
cit peluès decẽ: et posuit quinq̃ a dex
ησε λουτῆρας δέκα, καὶ ἔθηκε τοὺς πέντε ἐκ δε
tris et quinq̃ a sinistris: vt lauarẽt in
ξιῶν καὶ τοὺς πέντε ἐξ ἀριστερῶν, τοῦ πλύνειν ἐν
ipsis opa holocaustoꝝ et vt illuerẽt
αὐτοῖς τὰ ἔργα τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ ἀποκλύζειν
in ipsis: et mare vt lauarent sa
ἐν αὐτοῖς, καὶ ἡ θάλασσα εἰς τὸ νίπτεσθαι τοὺς ἱε
cerdotes in eo. et fecit cãdelabra au
ρεῖς ἐν αὐτῇ. καὶ ἐποίησε τὰς λυχνίας τὰς χρυ
rea decẽ sm iudiciũ ipsoꝝ. et posuit in tẽ
σᾶς δέκα κατὰ τὸ κρίμα αὐτῶν. καὶ ἔθηκεν ἐν τῷ
plo quinq̃ a dextris: et quinq̃ a sinistris. et
ναῷ πέντε ἐκ δεξιῶν, καὶ πέντε ἐξ ἀριστερῶν. καὶ
fecit mẽsas decem: et posuit quinq̃ a dex
ἐποίησε τραπέζας δέκα, καὶ ἔθηκεν πέντε ἐκ δεξι
tris et quinq̃ a sinistris. et fecit phialas
ῶν καὶ πέντε ἐξ ἀριστερῶν. καὶ ἐποίησε φιάλας
aureas centum. et fecit atriũ sacerdotũ:
χρυσᾶς ἑκατόν. καὶ ἐποίησε τὴν αὐλὴν τῶν ἱερέων,
et atrium magnũ: et fores a
καὶ τὴν αὐλὴν τὴν μεγάλην, καὶ τὰς θύρας τῆς αὐ
trij: et hostia ipsoꝝ erata
λῆς, καὶ τὰ θυρώματα αὐτῶν κατακεχαλκωμένα
ere. et mare posuit ab angulo
χαλκῷ. καὶ τὴν θάλασσαν ἔθηκεν ἀπὸ γωνίας τοῦ
dom᷒ a dextris ad orientẽ partis q̃
οἴκου ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ μέρους τοῦ
ad austrũ. et fecit chiram lebetes et
πρὸς νότον. καὶ ἐποίησε χειρὰμ τοὺς λέβητας καὶ
creagras et thuribula. et perfecit chi
τὰς κρεάγρας καὶ τὰ πυρεῖα. καὶ συνετέλεσε χει
ram facere omne opus qđ fecit sa
ρὰμ ποιῆσαι πᾶσαν τὴν ἐργασίαν ἣν ἐποίησε σα
lomon rex in domo dei colũnas duas
λωμὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ στύλους δύο
et bases. et capitella in capitibus
καὶ τὰς βάσεις. καὶ τὰς χωθαρὼθ ἐπὶ κεφαλῶν
colũnaꝝ duo. et reticula duo vt tegerent
τῶν στύλων δύο. καὶ δίκτυα δύο συγκαλύψαι τὰς
duas bases capitelloꝝ: q̃ sũt in capitib᷒
δύο βάσεις τῶν χωθαρὼθ, ἅ ἐστιν ἐπὶ κεφαλῶν τῶν
colũnaꝝ. et malogranata aurea quadringẽta in duo
στύλων. καὶ ῥοὰς χρυσοῦς τετρακοσίους εἰς τὰ δύο
reticula. duo gñia malo granatoꝝ reticulo vno: vt tegerẽt
δίκτυα. δύο γένη ῥοῶν ἐν τῷ δικτύῳ τῷ ἑνί, τ̃ συγκαλύψαι
duas bases capitelloꝝ: q̃ sunt supra
τὰς δύο βάσεις τῶν χωθαρὼθ, ἅ ἐστιν ἐπάνω τῶν
colũnas. et bases fecit decẽ. et pe
στύλων. καὶ τοὺς μεχωνὼθ ἐποίησε δέκα. καὶ τοὺς λου
lues fecit sup bases. et ma
τῆρας ἐποίησεν ἐπὶ τῶν μεχωνώθ. καὶ τὴν θάλασ
re vnũ et vitulos duodecim sub
σαν μίαν καὶ τοὺς μόσχους τοὺς δώδεκα ὑποκάτω
eo. et lebetes et creagras et phia
αὐτῆς. καὶ τοὺς λέβητας καὶ τὰς κρεάγρας καὶ φιά
las: et omnia vasa eoꝝ q̃ fecit
λας, καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν ἃ ἐποίησε

& alii tres ad occidētē. Porro tres alii meridiē: & tres q reliq erāt oriētē: hñtes mare suppositum. Posteriora autem boum erant intrīsecus sub mari. Porro vastitas ei᷒ hēbat mensurā palmi: & labiū illi᷒ erat q̄si labiū calicis vel repādi lilii: capiebatq̃ tria milia metretas. Fecit quoq̃ cōchas decē: & posuit qnq̃ a dextris: & quīq̃ a sinistris: vt lauarent in eis oīa que in holocaustum oblaturi erāt. Porro ī mari sacerdotes lauabantur. Fecit autem & cādelabra aurea decem ꝑ speciē quā iusserat fieri: & posuit ea in tēplo quīq̃ a dextris & qnq̃ a sinistris. Nec nō & mēsas decē: & posuit eas in tēplo: quīq̃ a dextris & quinq̃ a sinistris. Phialas quoq̃ aureas centum. Fecit etiam atrium sacerdotū & basilicam grandem: & ostia ī basilica que texit ere. Porro mare posuit in latere dextero cōtra orientem ad meridiem. Fecit autē hyrā lebetes & creagras & phialas. Et cōpleuit oē opus regis in domo dei: hoc est columnas duas & epistylia & capita: & quasi quedā retiacula que capita tegerēt super epistylia. Malogranata quoq̃ quadrigenta & retiacula duo: ita vt bini ordines malogranatorum singulis retiaclis iūgerentur: q̄ protegerēt epistylia & capita columnarū. Bases etiā fecit: & conchas quas super posuit basibus. Mare vnum: boues quoq̃ duodecim sub mari. Et lebetes & creagras & phialas. Omnia vasa fecit

ושלשה פנים ימה ושלשה פנים
נגבה ושלשה פנים מזרחה והים — זרח
עליהם מלמעלה וכל אחריהם — עלה
ביתה׃ ועביו טפח ושפתו כמעשה — עבה שפה
שפת כוס פרח שושנה מחזיק — עשה ששן
בתים שלשת אלפים יכיל ׃ ויעש — חזק כול
כיורים עשרה ויתן חמשה מימין — כיר נתן
וחמשה משמאול לרחצה בהם את — ימן שמל
מעשה העולה ידיחו בם והים — דוח
לרחצה לכהנים בו ׃ ויעש את
מנרות הזהב עשר כמשפטם ויתן — נור שפט
בהיכל חמש מימין וחמש משמאול׃ — נתן היכל
ויעש שלחנות עשרה וינח בהיכל
חמשה מימין וחמשה משמאול
ויעש מזרקי זהב מאה ׃ ויעש — זרק
חצר הכהנים והעזרה הגדולה — גדל
ודלתות לעזרה ודלתותיהם צפה
נחשת׃ ואת הים נתן מכתף הימנית
קדמה ממול נגבה ׃ ויעש חורם
את הסירות ואת היעים ואת — עשה
המזרקות ויכל חורם לעשות — יעה כלה
את המלאכה אשר עשה למלך — לאך
שלמה בבית האלהים ׃ עמודים — עמד
שנים והגלות והכתרות על ראש — שנה גלל
העמודים שתים והשבכות שתים
לכסות את שתי גלות הכתרות — כסה
אשר על ראש העמודים ׃ ואת
הרמונים ארבע מאות לשתי — רמן רבע
השבכות שנים טורים רמונים — מאה
לשבכה האחת לכסות את שתי
גלות הכתרות אשר על פני
העמדים׃ ואת המכנות עשה ואת — פנה
הכירות עשה על המכנות׃ את הים — כון
אחד ואת הבקר שנים עשר
תחתיו׃ ואת הסירות ואת היעים — יעה
ואת המזלגות ואת כל כליהם עשה — זלג כלה

חורם אביו למלך שלמה לבית
יהוה נחשת מרוק : בככר הירדן
יצקם המלך בעבי האדמה בין
סכות ובין צרדתה : ויעש שלמה
כל הכלים האלה לרב מאד
כי לא נחקר משקל הנחשת :
ויעש שלמה את כל הכלים אשר
בית האלהים ואת מזבח הזהב
ואת השלחנות ועליהם לחם
הפנים : ואת המנרות ונרתיהם
לבערם כמשפט לפני הדביר
זהב סגור : והפרח והנרות ו
והמלקחים זהב הוא מכלות זהב :
והמזמרות והמזרקות והכפות ו
והמחתות זהב סגור ופתח הבית
דלתותיו הפנימיות לקדש הקדשים
ודלתי הבית להיכל זהב : ותשלם
כל המלאכה אשר עשה שלמה
לבית יהוה ויבא שלמה
את קדשי דויד אביו ואת הכסף
ואת הזהב ואת כל הכלים נתן
באצרות בית האלהים : אז יקהיל
שלמה את זקני ישראל ואת כל
ראשי המטות נשיאי האבות לבני
ישראל אל ירושלם להעלות את
ארון ברית יהוה מעיר דויד היא
ציון : ויקהלו אל המלך כל איש
ישראל בחג הוא החדש השבעי :
ויבאו כל זקני ישראל וישאו
הלוים את הארון : ויעלו את הארון
ואת אהל מועד ואת כל כלי
הקדש אשר באהל העלו אתם
הכהנים הלוים : והמלך שלמה
וכל עדת ישראל הנועדים עליו
לפני הארון מזבחים צאן ובקר
אשר לא יספרו ולא ימנו מרב :

Cap. v.

סרק עבה עשה חקר שקל זבח פנה נור שפט דבר סגר נור לקח כלה זמר זרק כפף חתה פנה הכל שלם לאך בוא קהל נטה נשא עלה ארן ברת בוא נשא יעד כלה עוד יעד פנה זבח ספר מנה

salomoni hyram pater eius in domo domini ex ere mundissimo. In regione iordanis fudit ea rex in argillosa terra: inter sochot & saredatha. Erat autem multitudo vasorum innumerabilis ita vt ignoraretur pondus eris. Fecitque salomon omnia vasa domus dei: & altare aureum & mensas: & super eas panes propositionis. Candelabra quoque cum lucernis suis vt lucerent ante oraculum iuxta ritum ex auro purissimo: & florentia quedam & lucernas & forcipes aureos. Omnia de auro mundissimo facta sunt. Timiamateria quoque & thuribula & phialas & mortariola ex auro purissimo. Et ostia celauit templi interioris .i. in sancta sanctorum: & ostia templi forinsecus aurea. Sicque completum est omne opus quod fecit salomon in domo domini. 5.

Intulit igitur salomon omnia que vouerat dauid pater suus argentum & aurum & vniuersa vasa posuit in thesauris domus dei. Post que congregauit maiores natu israel: & cunctos principes tribuum: & capita familiarum de filiis israel in hierusalem: vt adducerent arcam federis domini de ciuitate dauid que est syon. Venerunt itaque ad regem omnes viri israel in die solenni mensis septimi. Cumque venissent cuncti seniorum israel: portauerunt leuite arcam: & intulerunt eam: & omnem paraturam tabernaculi. Porro vasa sanctuarii que erant in tabernaculo portauerunt sacerdotes cum leuitis. Rex autem salomon & vniuersus cetus israel: & omnes qui fuerunt congregati ante arcam immolabant arietes & boues absque vllo numero. Tanta enim erat multitudo victimarum.

chiram: obtulit regi salomoni in domo do
χειράμ ἀνήνεγκε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐν οἴκῳ κυ
mini ex ere puro. in regione iordanis fu
ρίου χαλκοῦ καθαροῦ. ἐν τῷ περιχώρῳ τοῦ ἰορδάνου ἐχώ
dit ea rex in crassitudine terre: in
νευσεν αὐτὰ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ πάχει τῆς γῆς, ἀνα
ter sochoth & inter saridatha. & fecit sa
μέσον σοχὼθ καὶ ἀναμέσον σαριδαθά. καὶ ἐποίησε σο
lomon omnia vasa hec in multitudine valde.
λομὼν πάντα τὰ σκεύη ταῦτα εἰς πλῆθος σφόδρα.
quia non inuestigabatur pondus eris. & fecit sa
ὅτι οὐκ ἠκριβάσθη ὁλκὴ τοῦ χαλκοῦ. καὶ ἐποίησε σο
lomon omnia vasa domus domini: & al
λομὼν πάντα τὰ σκεύη τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ τὸ θυ
tare aureum: & mensas: & super e
σιαστήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὰς τραπέζας, καὶ ἐπ' αὐ
as panes propositionis: & candelabra & lucer
τῶν ἄρτους προθέσεως, καὶ τὰς λυχνίας καὶ τοὺς λύχ
nas lucis iuxta ritum ante faciem ora
νους τοῦ φωτὸς κατὰ τὸ κρῖμα κατὰ πρόσωπον τοῦ δα
culi ex auro puro. & lucerne eorum & forci
βεὶρ χρυσίου καθαροῦ. καὶ οἱ λύχνοι αὐτῶν καὶ αἱ λαβί
pes eorum & phiale & mortariola & thimiamateria
δες αὐτῶν καὶ αἱ φιάλαι καὶ αἱ θυΐσκαι, καὶ τὰ πυρεῖα
ex auro puro. & hostium domus interius quod
χρυσίου καθαροῦ. καὶ ἡ θύρα τοῦ οἴκου ἡ ἐσωτέρα ἡ
in sancta sanctorum: & hostia domus tem
εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ αἱ θύραι τοῦ οἴκου τοῦ να
pli aurea. & completum est omne opus quod
οῦ χρυσαῖ. καὶ συνετελέσθη πᾶσα ἡ ἐργασία ἣν
fecit salomon in domo domini.
ἐποίησε σολομὼν ἐν οἴκῳ κυρίου. Ca. 5.

Et intulit salomon sancta dauid pa
Καὶ εἰσήνεγκε σολομὼν τὰ ἅγια δαυὶδ τοῦ πα
tris sui: & argentum & aurum & vniuer
τρὸς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ πάν
sa vasa: & dedit in thesaurum domus domi
τα τὰ σκεύη, καὶ ἔδωκεν εἰς θησαυρὸν οἴκου κυρί
ni. tunc congregauit salomon omnes se
ου. τότε ἐξεκκλησίασε σολομὼν πάντας τοὺς πρεσ
niores israel: & cunctos principes
βυτέρους ἰσραήλ, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν
tribuum: & duces familiarum filiorum
φυλῶν, καὶ τοὺς ἡγουμένους τῶν πατριῶν τῶν υἱῶν
israel in hierusalem: vt adducerent arcam
ἰσραὴλ εἰς ἱερουσαλήμ, τοῦ ἀνενεγκεῖν τὴν κιβωτὸν
federis domini de ciuitate dauid: hec sion. &
διαθήκης κυρίου ἐκ πόλεως δαυίδ, αὕτη σιών. καὶ
congregatus est ad regem salomonem omnis vir
ἐξεκκλησιάσθη πρὸς τὸν βασιλέα σολομῶντα πᾶς ἀνὴρ
israel in solennitate: hic mensis septimus. & ve
ἰσραὴλ ἐν τῇ ἑορτῇ, οὗτος ὁ μὴν ὁ ἕβδομος. καὶ ἦλ
nerunt cuncti seniores israel: & acceperunt
θον πάντες οἱ πρεσβύτεροι ἰσραήλ, καὶ ἔλαβον οἱ
leuite arcam: & attulerunt arcam &
λευῖται τὴν κιβωτόν, καὶ ἀνήνεγκαν τὴν κιβωτὸν καὶ
tabernaculum testimonii: & omnia vasa
τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου, καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ
sancta que in tabernaculo. & attulerunt ea sacerdotes
ἅγια τὰ ἐν τῇ σκηνῇ. καὶ ἀνήνεγκαν αὐτὴν οἱ ἱερεῖς
& leuite: & rex salomon: & vniuer
καὶ οἱ λευῖται, καὶ ὁ βασιλεὺς σολομών, καὶ πᾶ
sus cetus israel: & qui congregati sunt ad
σα ἡ συναγωγὴ ἰσραήλ, καὶ οἱ ἐπισυνηγμένοι ἐπ' αὐ
eum ante arcam dei imolantes vitulos
τὸν ἔμπροσθεν τῆς κιβωτοῦ τοῦ θεοῦ θύοντες μόσχους
& oues que non numerabuntur neque supputabuntur
καὶ πρόβατα ἃ οὐκ ἀριθμηθήσεται οὐδὲ λογισθήσε
tur pre multitudine.
ται ἀπὸ πλήθους.

3.Reg. 7.g. 3.Reg. 8.a.

et intulerunt sacerdotes arcam federis domini in
καὶ εἰσήνεγκαν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν διαθήκης κυρίου εἰς
locum suum: in oraculum domus in sancta
τὸν τόπον αὐτῆς, εἰς τὸ δαβεὶρ τοῦ οἴκου εἰς τὰ ἅγια
sanctorum: subter alas cherubim.
τῶν ἁγίων, ὑποκάτω τῶν πτερύγων τῶν χερουβίμ.
& erant cherubim expandentia alas suas
καὶ ἦν τὰ χερουβὶμ διαπεπτωκότα τὰς πτέρυγας αὐτῶν
super locum arce: & cooperiebant che
ἐπὶ τὸν τόπον τῆς κιβωτοῦ, καὶ συνεκάλυπτε τὰ χε
rubim arcam: & appropinquabant cherubim super
ρουβὶμ τὴν κιβωτόν, καὶ προσήγγιζε τὰ χερουβὶμ ἐπὶ τὴν
arcam & super vectes eius supra. &
κιβωτὸν καὶ ἐπὶ τοὺς ἀναφορεῖς αὐτῆς ἐπάνωθεν. καὶ
eminebant vectes: & aspiciebantur capita
ὑπερεῖχον οἱ ἀναφορεῖς, καὶ ἐβλέποντο αἱ κεφαλαὶ τῶν
vectium ab arca de sanctis in faci
ἀναφορέων ἀπὸ τῆς κιβωτοῦ ἐκ τῶν ἁγίων ἐπὶ πρόσω
em oraculi: & non videbantur extra: & fuerunt illic
πον τοῦ δαβείρ, καὶ οὐκ ἐβλέποντο ἔξω, καὶ ἦσαν ἐκεῖ
vsque ad diem hanc. non erat in arca preter due
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. οὐκ ἦν ἐν τῇ κιβωτῷ πλὴν δύο
tabule: quas posuerat moyses in choreb: que disposuit domi
πλάκες, ἃς ἔθηκε μωυσῆς ἐν χωρήβ, ὅσα διέθετο κύρι
nus cum filiis israel: cum exirent ipsi de terra
ος μετὰ τῶν υἱῶν ἰσραήλ, ἐν τῷ ἐξελθεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς
egypti. & factum est cum egrederent sacerdotes de sanctuariis:
αἰγύπτου. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐξελθεῖν τοὺς ἱερεῖς ἐκ τῶν ἁγίων,
quia omnes sacerdotes qui inuenti sunt: sanctificati sunt: non fue
ὅτι πάντες οἱ ἱερεῖς οἱ εὑρεθέντες, ἡγιάσθησαν, οὐκ ἦ
runt ordinati per vices. & leuite
σαν διατεταγμένοι κατ' ἐφημερίαν. καὶ οἱ λευῖται οἱ
cantores omnes cum filiis asaph e
ψαλτῳδοὶ πάντες σὺν τοῖς υἱοῖς τοῦ ἀσὰφ τοῦ αἱ
man: idithun: & filiis eorum: & fra
μάν, τῷ ἰδιθοὺμ, καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, καὶ τοῖς ἀδελ
tribus eorum qui vestiti erant stolis byssinis in cym
φοῖς αὐτῶν τοῖς ἐνδεδυμένοις στολὰς βυσσίνας ἐν κυμ
balis & in nablis & in citharis: stantes an
βάλοις καὶ ἐν νάβλαις καὶ ἐν κινύραις, ἑστηκότες κατέ
te altare. & cum eis sacerdotes centum
ναντι τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἱερεῖς ἑκατὸν
& viginti canentes in tubis. & facta est
καὶ εἴκοσι σαλπίζοντες ἐν ταῖς σάλπιγξιν. καὶ ἐγένετο
vna vox cum tuba canerent & cum psalterio cantarent & cum
μία φωνὴ ἐν τῷ σαλπίζειν καὶ ἐν τῷ ψαλτῳδεῖν καὶ ἐν
vociferarent vox vna vt laudarent vt confiterentur
τῷ ἀναφωνεῖν φωνῇ μιᾷ τοῦ αἰνεῖν τοῦ ἐξομολογεῖσθαι
domino. & vt extulerunt vocem in tubis &
τῷ κυρίῳ. καὶ ὡς ὕψωσαν τὴν φωνὴν ἐν ταῖς σάλπιγξιν καὶ
in cymbalis & in organis cantorum & in hymnis:
ἐν κυμβάλοις καὶ ἐν τοῖς ὀργάνοις τῶν ᾠδῶν καὶ ἐν ὕμνοις,
& dicebant: confitemini domino quoniam bonum: quoniam in eter
καὶ ἔλεγον, ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθόν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶ
num misericordia eius: & domus plena fuit nube & gloria domini:
να τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ ὁ οἶκος ἐνεπλήσθη νεφέλης καὶ δόξης κυρίου,
& non potuerunt sacerdotes stare & ministrare a fa
καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἱερεῖς τοῦ στῆναι καὶ λειτουργεῖν ἀπὸ προ
cie nubis: quia impleuit gloria domini domum dei.
σώπου τῆς νεφέλης, ὅτι ἐνέπλησε δόξα κυρίου τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ.

Ca. 6

Tunc dixit salomon: dominus dixit vt habitaret in cali
Τότε εἶπεν σολομών, κύριος εἶπε τοῦ κατασκηνῶσαι ἐν γνό
gine: & ego edificaui domum nomini tuo sanctam tibi &
φῳ, καὶ ἐγὼ ᾠκοδόμησα οἶκον τῷ ὀνόματί σου ἅγιόν σοι καὶ
paratam vt habitares tu in ea in perpetuum. & con
ἕτοιμον τοῦ κατασκηνῶσαι σε ἐν αὐτῷ εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ ἐπέ
uertit rex faciem suam: & benedixit vni
στρεψεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησεν πᾶ
uerse ecclesie israel. & omnis ecclesia isra
σαν τὴν ἐκκλησίαν ἰσραήλ. καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἰσρα
el stetit. & ait: benedictus dominus deus
ὴλ παρειστήκει. καὶ εἶπε, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς

3.Reg. 7.g. 3.Reg. 8.a. 3.Reg.

Et intulerunt sacerdotes arcam federis domini in locum suum: idest ad oraculum templi in sancta sanctorum subter alas cherubim: ita vt cherubim expanderent alas suas super locum in quo posita erat arca: & ipsam arcam tegerent cum vectibus suis. Vectium autem quibus portabatur arca: quia paululum longiores erant capita parebant ante oraculum. Si vero quis paululum fuisset extrinsecus: eos videre non poterat. Fuit itaque arca ibi vsque in presentem diem. Nihilque erat aliud in arca nisi due tabule quas posuerat moyses in oreb: quando legem dedit dominus filiis israel egredientibus ex egypto. Egressis autem sacerdotibus de sanctuario: omnes enim sacerdotes qui ibi potuerant inueniri sanctificati sunt: nec adhuc in illo tempore vices & ministeriorum ordo inter eos diuisus erat: tam leuite quam cantores .i. qui sub asaph erant: & qui sub heman: & qui sub idithun filii & fratres eorum vestiti byssinis: cymbalis & psalteriis & citharis concrepabant stantes ad orientalem plagam altaris: & cum eis sacerdotes centum viginti canentes tubis. Igitur cunctis pariter & tubis & voce & cymbalis & organis & diuersi generis musicorum concinentibus & vocem in sublime tollentibus longe sonitus audiebatur: ita vt cum dominum laudare cepissent: & dicere: confitemini domino quoniam bonus: quoniam in eternum misericordia eius: impleretur domus domini nube: nec possent sacerdotes stare & ministrare propter caliginem. compleuerat enim gloria domini domum dei. 6.

Tunc salomon ait: dominus pollicitus est vt habitaret in caligine: ego autem edificaui domum nomini eius vt habitaret ibi in perpetuum. Et conuertit rex faciem suam & benedixit vniuerse multitudini israel. Nam omnis turba stabat intenta: & ait. Benedictus dominus deus

ויביאו הכהנים את ארון ברית
יהוה אל מקומו אל דביר הבית
אל קדש הקדשים אל תחת
כנפי הכרובים : ויהיו הכרובים
פרשים כנפים על מקום הארון
ויכסו הכרובים על הארון ועל
בדיו מלמעלה : ויאריכו הבדים
ויראו ראשי הבדים מן הארון על
פני הדביר ולא יראו החוצה ויהי
שם עד היום הזה : אין בארון רק
שני הלחות אשר נתן משה
בחרב אשר כרת יהוה עם בני
ישראל בצאתם ממצרים : ויהי
בצאת הכהנים מן הקדש כי כל
הכהנים הנמצאים התקדשו אין
לשמור למחלקות : והלוים
המשררים לכלם לאסף להימן
לידתון ולבניהם ולאחיהם
מלבשים בוץ במצלתים ובנבלים
ובכנרות עמדים מזרח למזבח
ועמהם כהנים למאה ועשרים
מחצררים בחצצרות : ויהי כאחד
למחצצרים ולמשררים להשמיע
קול אחד להלל ולהדות ליהוה
וכהרים קול בחצצרות ובמצלתים
ובכלי השיר והלל ליהוה כי טוב
כי לעולם חסדו והבית מלא ענן
בית יהוה : ולא יכלו הכהנים לעמוד
לשרת מפני הענן כי מלא כבוד
יהוה את בית האלהים :
אז אמר שלמה יהוה אמר
לשכון בערפל : ואני בניתי בית
זבל לך ומכון לשבתך עולמים :
ויסב המלך את פניו ויברך את כל
קהל ישראל וכל קהל ישראל
עמד : ויאמר ברוך יהוה אלהי

Cap. vj.

בוא קום דבר כנף היה כסה עלה ארך בדד ראה שנה לוח יצא היה מצא קדש חלק שור לבש צלל זרח זבח חצר שמע ידה רום כלה שור עמד כבד שכן בנה זבל כון ישב עלם סבב פנה ברך עמד אמר

ישראל אשר דבר בפיו את דויד | פה
אבי ובידיו מלא לאמר: מן היום
אשר הוצאתי את עמי מארץ | יצא
מצרים לא בחרתי בעיר מכל
שבטי ישראל לבנות בית להיות | בנה היה
שמי שם ולא בחרתי באיש להיות
נגיד על עמי ישראל: ואבחר | נגד בחר
בירושלם להיות שמי שם ואבחר
בדויד להיות על עמי ישראל:
ויהי עם לבב דויד אבי לבנות | היה
בית לשם יהוה אלהי ישראל:
ויאמר יהוה אל דויד אבי יען
אשר היה עם לבבך לבנות בית
לשמי הטיבות כי היה עם לבבך: | יטב
רק אתה לא תבנה הבית כי בנך
היוצא מחלציך הוא יבנה הבית | יצא
לשמי: ויקם יהוה את דברו אשר | קום
דבר ואקום תחת דויד אבי ואשב | קום ישב
על כסא ישראל כאשר דבר יהוה
ואבנה הבית לשם יהוה אלהי | בנה
ישראל: ואשים שם את הארון | שום ארן
אשר שם ברית יהוה אשר כרת | כרת
עם בני ישראל: ויעמד לפני | עמד פנה
מזבח יהוה נגד כל קהל ישראל | זבח
ויפרש כפיו: כי עשה שלמה כיור | פרש כיר
נחשת ויתנהו בתוך העזרה חמש | נתן
אמות ארכו וחמש אמות רחבו | אמה
ואמות שלוש קומתו ויעמד עליו | שלש
ויברך על ברכיו נגד כל קהל | ברך
ישראל ויפרש כפיו השמימה:
ויאמר יהוה אלהי ישראל אין
כמוך אלהים בשמים ובארץ
שמר הברית והחסד לעבדיך
ההלכים לפניך בכל לבם: אשר
שמרת לעבדך דויד אבי את
אשר דברת לו ותדבר בפיך ובידך | דבר

israel: qui quod locut⁹ est dauid patri meo opere cõpleuit dicens. A die qua eduxi populũ meum de terra egypti: nõ elegi ciuitatem de cunctis tribub⁹ isrl̃ vt edificaretur in ea domus nomini meo: neq; elegi quẽq̃ aliũ virũ vt eẽt dux in populo meo israel: sed elegi hierusalẽ vt sit nomen meum in ea: & elegi dauid vt cõstituerẽ eum sup populũ meũ israel. Cũq; fuisset voluntatis dd̃ pr̃is mei vt edificaret domum nomini domini dei israel: dixit domin⁹ ad eum. Quia hec fuit voluntas tua vt edificares domum noĩ meo: bñ q̃dẽ fecisti huiuscemoĩ hr̃e volũtatẽ: sed nõ tu edificabis mihi domũ. Verũtñ filius tu⁹ q egredietur de lũbis tuis: ipe edificabit domũ noĩ mõ. Cõpleuit ergo dñs ſmonẽ suũ quẽ locutus fuerat: & ego surrexi p̃ dd̃ prẽ meo: & sedi sup thronũ isrl̃ sicut locut⁹ ẽ dñs: & edificaui domum nomini domini dei israel: & posui in ea arcam in qua est pactũ domini quod pepigit cũ filiis israel. Stetit ergo coram altare dñi ex aduerso vniuerse multitudinis isrl̃: & extẽdit manus suas: siqdẽ fecerat salomõ basim eneã: & posuerat eã in medio basilice: habẽtẽ quinq; cubitos lõgitudinis: & quinq; latitudinis: & tres cubitos altitudinis. Stetitq; super eã: & deinceps flexis genib⁹ cõtra vniuersã multitudinẽ isrl̃: & palmis in celum leuatis: ait. Domine deus israel non est similis tui deus in celo & in terra: qui custodis pactum & miam cum seruis tuis qui ambulãt corã te in toto corde suo: qui prestitisti seruo tuo dauid patri meo q̃cũq; locut⁹ fueras ei: & q̃ ore pmiseras: ope

ἰσραήλ, ὃς ἐλάλησεν ἐν στόματι αὐτοῦ πρὸς δαυὶδ τὸν πατέρα μου καὶ ἐν χερσὶν αὐτοῦ ἐπλήρωσε λέγων, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἀνήγαγον τὸν λαόν μου ἐκ γῆς αἰγύπτου, οὐκ ἐξελεξάμην ἐν πόλει ἀπὸ πασῶν φυλῶν ἰσραήλ, τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τοῦ εἶναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ, καὶ οὐκ ἐξελεξάμην ἐν ἀνδρὶ τοῦ εἶναι εἰς ἡγούμενον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ, καὶ ἐξελεξάμην τὴν ἱερουσαλὴμ τοῦ γενέσθαι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ, καὶ ἐξελεξάμην τὸν δαυὶδ ὥστε εἶναι ἐπάνω τοῦ λαοῦ μου ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ἐπὶ καρδίαν δαυὶδ τοῦ πατρός μου τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς δαυὶδ τὸν πατέρα μου, ἀνθ᾽ ὧν ὅτι ἐγένετο ἐπὶ καρδίαν σου τοῦ οἰκοδομῆσαι οἶκον τῷ ὀνόματί μου, καλῶς ἐποίησας ὅτι ἐγένετο ἐπὶ καρδίαν σου, πλὴν οὐκ οἰκοδομήσεις μοι σὺ οἶκον, ἀλλ᾽ ἢ ὁ υἱός σου ὃς ἐξελεύσεται ἐκ τῆς ὀσφύος σου, αὐτὸς οἰκοδομήσει τὸν οἶκον τῷ ὀνόματί μου. καὶ ἀνέστησε κύριος τὸν λόγον ὃν ἐλάλησε, καὶ ἐγενόμην ἀντὶ δαυὶδ τοῦ πατρός μου, καὶ ἐκάθισα ἐπὶ τὸν θρόνον ἰσραήλ, καθὼς ἐλάλησε κύριος, καὶ ᾠκοδόμησα τὸν οἶκον τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ, καὶ ἔθηκα ἐκεῖ τὴν κιβωτόν, ἐν ᾗ ἐστιν ἐκεῖ ἡ διαθήκη κυρίου ἣν διέθετο τῷ ἰσραήλ. καὶ ἔστη κατέναντι τοῦ θυσιαστηρίου κυρίου ἐναντίον πάσης ἐκκλησίας ἰσραήλ, καὶ διεπέτασε τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ὅτι ἐποίησε σολομὼν βάσιν χαλκῆν, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ, πέντε πηχῶν τὸ μῆκος αὐτῆς καὶ πέντε πηχῶν τὸ εὖρος αὐτῆς, καὶ πέντε πηχῶν τὸ ὕψος αὐτῆς· καὶ ἔστη ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ ἔκαμψεν ἐπὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ ἐναντίον πάσης ἐκκλησίας ἰσραήλ. καὶ διεπέτασε τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ εἶπεν, κύριε ὁ θεὸς τοῦ ἰσραὴλ οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι θεὸς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, φυλάσσων τὴν διαθήκην καὶ τὸ ἔλεος τοῖς δούλοις σου τοῖς πορευομένοις ἐναντίον σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτῶν, ἃ ἐφύλαξας τῷ παιδί σου δαυὶδ τῷ πατρί μου, ἃ ἐλάλησας αὐτῷ, καὶ ἐλάλησας ἐν στόματί σου καὶ ἐν χερσί σου

israel: q locut⁹ est in ore suo ad dauid patrem meũ & in manib⁹ suis cõpleuit dicẽs: a die q eduxi populũ meũ de terra egypti: nõ elegi in ciuitate de cũctis tribub⁹ israel: vt edificarent domũ vt esset nomẽ meũ illic: & nõ elegi in viro vt esset in ducẽ sup populũ meũ israel: & elegi hierusalẽ vt sit nomẽ meũ illic: & elegi dauid vt esset super ppl̃m meũ israel. & fuit in corde dauid patris mei vt edificaret domũ nomini domini dei israel. & dixit dñs ad dauid patrem meũ: ppterea q̃ factũ est in corde tuo vt edificares domũ nomini meo: bene fecisti qm̃ factũ est in corde tuo: verũtñ nõ edificabis mihi tu domũ: sed fili⁹ tu⁹ q egredief ex lũbis tuis: ipse edificabit domũ nomini meo: & statuit dñs sermonẽ quẽ locut⁹ fuerat: & fact⁹ sũ pro dauid patre meo: & sedi sup thronũ israel: sicut locut⁹ est dñs: & edificaui domũ nomini dñi dei israel: & posui illic arcam: in q̃ est illic pactũ dñi q̃ pepigit cũ israel. & stetit corã altari domini corã vniuersa ecclesia israel: & extendit man⁹ suas: qm̃ fecit salomõ basim eneam: & posuerat eã in medio atrii tẽpli: quinq; cubitorũ lõgitudo eius & quinq; cubitorũ latitudo eius: & quinq; cubitorũ altitudo eius. & stetit sup eã: & flexit sup genua sua cõtra vniuersã ecclesiã israel: & extendit man⁹ suas in celum & dixit: dñe de⁹ israel nõ est similis tibi de⁹ in celo & in terra: q custodis pactũ & miam seruis tuis q ambulant corã te in toto corde suo: q̃ custodisti seruo tuo dauid patri meo: q̃ locutus es ei: & locutus es in ore tuo & in manib⁹ tuis

2.Reg. 7. 1.Pa. 22.

B

C

ἐπλήρωσας, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ φύλαξον τῷ παιδί σου δαυὶδ τῷ πατρί μου, ἃ ἐλάλησας αὐτῷ λέγων, οὐκ ἐκλείψει σοι ἀνὴρ ἀπὸ προσώπου μου καθήμενος ἐπὶ θρόνου ἰσραήλ, πλὴν ἐὰν φυλάξωνται οἱ υἱοί σου τὴν ὁδὸν αὐτῶν τοῦ πορεύεσθαι ἐν τῷ νόμῳ μου ὡς ἐπορεύθης ἐναντίον μου. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ πιστωθήτω δὴ τὸ ῥῆμά σου ὃ ἐλάλησας τῷ δούλῳ σου δαυίδ. ὅτι εἰ ἀληθῶς οἰκήσει θεὸς μετὰ ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς, εἰ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ οὐκ ἀρκέσουσί σοι, καὶ τίς ὁ οἶκος οὗτος ὃν ᾠκοδόμησα; καὶ ἐπιβλέψῃ ἐπὶ τὴν προσευχὴν τοῦ δούλου σου, καὶ ἐπὶ τὴν δέησιν αὐτοῦ κύριε ὁ θεός μου τοῦ ἐπακοῦσαι τῆς δεήσεως καὶ τῆς προσευχῆς, ἧς ὁ δοῦλός σου προσεύχεται ἐναντίον σου σήμερον, τοῦ εἶναι τοὺς ὀφθαλμούς σου ἀνεῳγμένους ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦτον ἡμέρας καὶ νυκτός, εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὃν εἶπας ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομά σου ἐκεῖ, τοῦ ἀκοῦσαι τῆς προσευχῆς ἧς προσεύχεται ὁ δοῦλός σου εἰς τὸν τόπον τοῦτον. καὶ ἀκούσῃ τῆς δεήσεως τοῦ δούλου σου καὶ τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ. ἃ ἂν προσεύξωνται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ σὺ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ τόπου τῆς κατοικήσεώς σου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀκούσῃ καὶ ἵλεως ἔσῃ. ἐὰν ἁμάρτῃ ἀνὴρ εἰς τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ λάβῃ ἐπ᾽ αὐτὸν ἀρὰν τοῦ ἀράσασθαι αὐτόν, καὶ ἔλθῃ καὶ ἀράσηται αὐτὸν κατέναντι τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ποιήσεις καὶ κρινεῖς τοὺς δούλους σου, τοῦ ἀποδοῦναι τῷ ἀνόμῳ καὶ ἀποδοῦναι ὁδοὺς αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τοῦ δικαιῶσαι δίκαιον τοῦ ἀποδοῦναι αὐτῷ κατὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ. καὶ ἐὰν θραυσθῇ ὁ λαός σου ἰσραὴλ ἐνώπιον ἐχθροῦ, ἐὰν ἁμάρτωσί σοι, καὶ ἐπιστρέψωσι καὶ ἐξομολογήσωνται τῷ ὀνόματί σου, καὶ προσεύξωνται καὶ δεηθῶσιν ἐναντίον σου ἐν τῷ οἴκῳ τούτῳ, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἵλεως ἔσῃ ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ,

cõpleuisti: sicut dies hec. & nũc dñe deus israel custodi seruo tuo dauid patri meo: q̃ locutus es ei dicens: nõ deficiet tibi vir a facie mea q sedeat sup thronũ israel: verũtñ si custodierint filij tui viã suã vt ambulent in lege mea sicut ambulasti corã me. & nũc dñe deus israel firmetur iã verbũ tuũ q̃ locut⁹ es seruo tuo dauid: qm̃ si vere habitabit de⁹ cũ hoĩbus sup terrã: si celum & celum celi nõ sufficient tibi: & q̃ dom⁹ hec quã edificaui? & inspicies ad orationẽ serui tui: & ad obsecrationẽ eius dñe de⁹ me⁹ vt audias preces & orationẽ: quã seruus tuus orat corã te hodie: vt sint oculi tui aperti sup domũ istã die & nocte: in loco hoc quẽ dixisti vt inuocet nomẽ tuũ illic: vt audires orõnem quã orat seruus tuus in loco hoc. & exaudies preces serui tui & ppl̃i tui israel, q̃cunq; orauerit in loco isto: & tu exaudies de loco habitationis tue de celo: & exaudies & ppiti⁹ eris. si peccauerit vir in proximũ suũ & ceperit in eũ maledictionẽ vt maledicat ei: & venerit & maledixerit ei corã altari in loco hoc: & tu exaudies de celo: & facies & iudicabis seruos tuos: vt reddas iniquo & reddas vias suas in caput suũ: & vt iustificas iusto vt reddas ei sm̃ iusticiã suam. & si frãgatur ppl̃s tu⁹ israel corã inimico: si peccauerit tibi: & cõuersi fuerit & confessi fuerint nomĩ tuo: & orauerint & depcati fuerit corã te in domo ista: & tu exaudies de celo & ppici⁹ eris peccatis ppl̃i tui israel:

cõplesti: sicut & p̃ses tẽpus pbat. Nũc ergo domine de⁹ isrl̃ iple seruo tuo patri meo dauid quecũq; locutus es dicens. Non deficiet ex te vir corã me qui sedeat super thronum israel: ita tamen si custodierint filii tui viã suã: & ambulauerĩt in lege mea: sicut & tu ambulasti corã me. Et nunc domine deus israel firmetur sermo tuus quem locutus es seruo tuo dauid. Ergo ne credibile ẽ vt habitet deus cum hominibus super terram. Si celum & celi celorum non te capiunt: quanto magis domus ista quã edificaui? Sz ad hoc tãtũ facta est: vt respicias orõnẽ serui tui & obsecrationẽ eius dñe de⁹ me⁹: & audias p̃ces quas fundit famulus tuus corã te: vt apias oculos tuos super domum istã diebus ac noctibus super locum ĩ quo pollicitus es vt inuocetur nomen tuũ & exaudires orationem quam seruus tuus orat in eo: & exaudias preces famuli tui & ppl̃i tui israel. Quicunq; orauerit in loco isto: exaudi de habitaculo tuo: idest de celis: & propitiare. Si peccauerit quispiã in pximũ suũ: & iurare cõtra eũ paratus venerit: seq; maledicto cõstrixerit corã altari in domo ista: tu audies de celo: & facies iudiciũ seruoꝝ tuorum: ita vt reddas iniquo viam suam ĩ caput proprium: & vlciscaris iustũ: retribuẽs ei scd̃z iusticiã suã. Si supat⁹ fuerit ppl̃s tuus isrl̃ ab inimicis: peccabũt eñ tibi: & cõuersi egerit pniam: & obsecrauerint nomẽ tuũ: & fuerint depcati te ĩ loco isto: tu exaudies de celo: & propitiare peccato populi tui israel:

מלאת כיום הזה: ועתה יהוה אלהי
ישראל שמר לעבדך דויד אבי
את אשר דברת לו לאמר לא יכרת | כרת
לך איש מלפני יושב על כסא | כנה ישב
ישראל רק אם ישמרו בניך את
דרכם ללכת בתורתי כאשר | ילך ירה
הלכת לפני: ועתה יהוה אלהי
ישראל יאמן דברך אשר דברת | אמן
לעבדך לדויד: כי האמנם ישב
אלהים את האדם על הארץ הנה
שמים ושמי השמים לא יכלכלוך | כלכל
אף כי הבית הזה אשר בניתי: | בנה
ופנית אל תפלת עבדך ואל תחנתו | פנה פלל
יהוה אלהי לשמע אל הרנה ואל | חנן רנן
התפלה אשר עבדך מתפלל
לפניך: להיות עיניך פתוחות | היה פתח
אל הבית הזה יומם ולילה אל
המקום אשר אמרת לשום | קום
שמך שם לשמוע אל התפלה | שמע
אשר יתפלל עבדך אל המקום | פלל קום
הזה: ושמעת אל תחנוני עבדך | חנן
ועמך ישראל אשר יתפללו
אל המקום הזה ואתה תשמע
ממקום שבתך מן השמים | ישב
ושמעת וסלחת: אם יחטא | חטא
איש לרעהו ונשא בו אלה | נשא
להאלתו ובא אלה לפני מזבחך | אלה בוא
בבית הזה: ואתה תשמע מן השמים | זבח
ועשית ושפטת את עבדיך להשיב | עשה שוב
לרשע לתת דרכו בראשו | נתן
ולהצדיק צדיק לתת לו כצדקתו: | צדק
ואם ינגף עמך ישראל לפני אויב | נגף איב
כי יחטאו לך ושבו והודו את שמך | שוב
והתפללו והתחננו לפניך בבית | ידה פלל
הזה: ואתה תשמע מן השמים | חנן שמע
וסלחת לחטאת עמך ישראל

D

3.Reg. 8.d.

והשבותם אל האדמה אשר נתתה להם ולאבתיהם׃ בהעצר השמים ולא יהיה מטר כי יחטאו לך והתפללו אל המקום הזה והודו את שמך מחטאתם ישובון כי תענם׃ ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת עבדיך ועמך ישראל כי תורם אל הדרך הטובה אשר ילכו בה ונתתה מטר על ארצך אשר נתתה לעמך לנחלה׃ רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה שדפון וירקון ארבה וחסיל כי יהיה כי יצר לו איביו בארץ שעריו כל נגע וכל מחלה׃ כל תפלה כל תחנה אשר יהיה לכל האדם ולכל עמך ישראל אשר ידעו איש נגעו ומכאבו ופרש כפיו אל הבית הזה׃ ואתה תשמע מן השמים מכון שבתך וסלחת ונתתה לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה לבדך ידעת את לבב בני האדם׃ למען ייראוך ללכת בדרכיך כל הימים אשר הם חיים על פני האדמה אשר נתתה לאבתינו׃ וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך הגדול וידך החזקה וזרועך הנטויה ובאו והתפללו אל הבית הזה׃ ואתה תשמע מן השמים ממכון שבתך ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ידעו כל עמי הארץ את שמך וליראה אתך כעמך ישראל ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בניתי׃ כי יצא עמך למלחמה על איביו בדרך אשר תשלחם והתפללו אליך

& reduc eos in terram quam dedisti eis & patribus eorum. Si clauso celo pluuia non fluxerit propter peccata populi tui & depcati te fuerit in loco isto: & confessi nomini tuo: & conuersi a peccatis suis: cum eos afflixeris: exaudi de celo domine: & dimitte peccata seruis tuis & populi tui israel: & doce eos viam bonam per quã ingrediantur: & da pluuiam terre quam dedisti populo tuo ad possidendũ. Fames si orta fuerit in terra: & pestilentia: erugo & aurugo & locusta & bruchus: & hostes vastatis regiõib' portas obsederit ciuitatis: oĩsq; plaga & infirmitas pserit: si quis de populo tuo israel fuerit deprecat': cognoscẽs plagam & infirmitatẽ suã: & expãderit man' suas i domo hac: tu exaudies de celo de sublimi scilicet hitaculo tuo: & ppitiare & redde vnicuiq; icdm vias suas: q̃s nosti cũ habere i corde suo. Tu enim solus nosti corda filiorum hominum: vt timeant te & ambulent in viis tuis: cunctis diebus quibus viuunt super faciem terre quã dedisti prib' nr̃is. Externum quoq; qui non est de populo tuo israel si venerit de terra longinq̃ ppter nomen tuũ magnũ & ppter manũ tuã robustã & brachiũ tuum extentũ & adorauerit in loco isto: tu exaudies de celo firmissimo habitaculo tuo: & facies cũcta p' qb' inuocauerit te ille peregrinus: vt sciant omnes populi terre nomen tuum: & timeant te sicut ppl's tu' isrl' & cognoscãt quia nomẽ tuũ inuocatũ ẽ sup domũ hanc quam edificaui. Si egressus fuerit ppl's tu' ad bellũ cõtra aduersarios suos p viã in qua miseris eos: adorabũt

καὶ ἀποστρέψεις αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκας αὐτοῖς καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν. ἐν τῷ συσχεθῆναι τὸν οὐρανὸν καὶ μὴ γενέσθαι ὑετόν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, καὶ προσεύξονται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν ἐπιστρέψουσιν, ὅτι ταπεινώσεις αὐτούς, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἵλεως ἔσῃ ταῖς ἁμαρτίαις τῶν δούλων σου καὶ τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, ὅτι δηλώσεις αὐτοῖς τὴν ὁδὸν τὴν ἀγαθήν, ἐν ᾗ πορεύσονται ἐν αὐτῇ· καὶ δώσεις ὑετὸν ἐπὶ τὴν γῆν σου, ἣν ἔδωκας τῷ λαῷ σου εἰς κληρονομίαν. λιμὸς ἐὰν γένηται ἐπὶ τῆς γῆς, θάνατος ἐὰν γένηται, ἀνεμοφθορία, ἴκτερος, ἀκρίς, βροῦχος ἐὰν γένηται, καὶ ἐὰν θλίψῃ αὐτὸν ὁ ἐχθρὸς αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ κατέναντι τῶν πόλεων αὐτοῦ, κατὰ πᾶσαν πληγὴν καὶ κατὰ πάντα πόνον καὶ κατὰ πᾶσαν ἀφήν, καὶ πᾶσαν προσευχὴν καὶ πᾶσαν δέησιν, ἣ ἐὰν γένηται παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ παντὶ τῷ λαῷ σου ἰσραήλ, ὅτι ἐὰν γνῷ ἄνθρωπος ἀφὴν αὐτοῦ καὶ τὴν μαλακίαν αὐτοῦ, καὶ διαπετάσῃ τὰς χεῖρας αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου σου, καὶ ἱλάσῃ καὶ δώσεις ἀνδρὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, ὡς ἂν γνῷς τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὅτι σὺ μονώτατος γινώσκεις τὴν καρδίαν τῶν υἱῶν ἀνθρώπων, ὅπως φοβῶνταί σε τοῦ πορεύεσθαι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου πάσας τὰς ἡμέρας ἃς αὐτοὶ ζῶσιν ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, ἧς ἔδωκας τοῖς πατράσιν ἡμῶν. καί γε πᾶς ἀλλότριος ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ λαοῦ σου ἰσραήλ, καὶ ἔλθῃ ἐκ γῆς μακρόθεν διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ μέγα, καὶ τὴν χεῖρά σου τὴν κραταιάν, καὶ τὸν βραχίονά σου τὸν ὑψηλόν, καὶ ἔλθωσι καὶ προσεύξωνται εἰς τὸν τόπον τοῦτον, καὶ σὺ εἰσακούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου σου, καὶ ποιήσεις κατὰ πάντα ὅσα ἂν ἐπικαλέσηταί σε ὁ ἀλλότριος, ὅπως γνῶσι πάντες οἱ λαοὶ τῆς γῆς τὸ ὄνομά σου, καὶ ἵνα φοβῶνταί σε, ὡς ὁ λαός σου ἰσραήλ, καὶ τοῦ γνῶναι ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦτον, ὃν ᾠκοδόμησα. ἐὰν δὲ ἐξέλθῃ ὁ λαός σου εἰς πόλεμον ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, ἐν ὁδῷ ᾗ ἀποστελεῖς αὐτούς, καὶ προσ-

εύξωνται πρός σε κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πόλεως ταύτης ἣν ἐξελέξω ἐν αὐτῇ, καὶ τοῦ οἴκου οὗ ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τῆς προσευχῆς αὐτῶν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν, καὶ ποιήσεις τὸ δικαίωμα αὐτῶν, ὅτι ἁμαρτήσονταί σοι, ὅτι οὐκ ἔσται ἄνθρωπος ὃς οὐχ ἁμαρτήσεται, καὶ ἐὰν θυμωθῇς ἐπ' αὐτούς, καὶ παραδώσεις αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον ἐχθρῶν, καὶ αἰχμαλωτεύσωσιν αὐτοὺς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες εἰς γῆν μακρὰν ἢ ἐγγύς, καὶ ἐπιστρέψωσι πρὸς σὲ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, ἐν τῇ γῇ οὗ μετῳκίσθησαν ἐκεῖ, καὶ ἐπιστρέψωσι καὶ δεηθῶσί σου ἐν γῇ αἰχμαλωσίας αὐτῶν, λέγοντες, ἡμάρτομεν ἠνομήσαμεν καὶ ἠσεβήσαμεν, καὶ ἐπιστρέψωσι πρὸς σὲ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτῶν καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ αὐτῶν ἐν γῇ αἰχμαλωσίας αὐτῶν οὗ ᾐχμαλώτευσαν αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ προσεύξωνται ὁδὸν γῆς αὐτῶν, ἧς ἔδωκας αὐτοῖς καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν, καὶ τῆς πόλεως ἧς ἐξελέξω καὶ τοῦ οἴκου οὗ ᾠκοδόμησα τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἀκούσῃ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου σου τῆς προσευχῆς αὐτῶν καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν, καὶ ποιήσεις κρίματα καὶ ἵλεως ἔσῃ τῷ λαῷ τῷ ἁμαρτόντι σοι. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἔστωσαν δὴ οἱ ὀφθαλμοί σου ἀνεῳγμένοι, καὶ τὰ ὦτά σου ἐπήκοα εἰς τὴν δέησιν τοῦ τόπου τούτου. καὶ νῦν ἀνάστηθι κύριε ὁ θεὸς εἰς τὴν κατάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τῆς ἰσχύος σου. οἱ ἱερεῖς σου κύριε ὁ θεὸς ἐνδύσονται σωτηρίαν, καὶ οἱ ὅσιοί σου εὐφρανθήσονται ἐν ἀγαθοῖς. κύριε ὁ θεὸς μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου, μνήσθητι τὰ ἐλέη δαυὶδ τοῦ δούλου σου.

5.Reg. 8.c. — Ps.131. — Ca.7

Καὶ ὡς συνετέλεσε σολομὼν προσευχόμενος, καὶ τὸ πῦρ κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγε τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰς θυσίας, καὶ δόξα κυρίου ἔπλησε τὸν οἶκον, καὶ οὐκ ἠδύναντο οἱ ἱερεῖς εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον κυρίου ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτι ἐνέπλησε δόξα κυρίου τὸν οἶκον κυρίου. καὶ πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἑώρων καταβαῖνον τὸ πῦρ, καὶ ἡ δόξα κυρίου ἐπὶ τὸν οἶκον, καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν ἐπὶ τὸ λιθόστρωτον, καὶ προσεκύνησαν καὶ ᾔνεσαν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀγαθόν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

te cõtra viã in qua ciuitas hec est quã elegisti & domus quam edificaui nomini tuo: vt exaudias de celo p̃ces eorum & obsecrationem: & vlciscaris. Si autem peccauerint tibi: neq; enim est homo qui nõ peccet: & iratus fueris eis: & tradideris hostibus: & captiuos duxerint eos in terram longinquam: vel certe que iuxta ẽ: & cõuersi i corde suo in tra ad quã captiui ducti fuerãt egerint pniam: & deprecati te fuerit i tra captiuitatis sue dicẽtes. Peccauimus: iniq̃ fecim': iiuste egim': & reuersi fuerint ad te in toto corde suo: & tota aĩa sua: in tra captiuitatis sue ad quã ducti sunt: adorabũt te cõtra viã terre sue quã dedisti prib' eoꝝ: & vrbis quã elegisti: & domus quã edificaui nomini tuo vt exaudias de celo: hoc est de firmo hitaculo tuo p̃ces eoꝝ: & facias iudicium & dimittas poplo tuo: q̃uis pctõri. Tu es em̃ deus me'. Aperiãtur q̃so oculi tui & aures tue intente sint ad orationẽ q̃ fit in loco isto. Nũc igr̃ consurge dñe deus in requiem tuam: tu & arca fortitudinis tue. Sacerdotes tui dñe deus induantur salutẽ: & sancti tui letentur in bonis. Dñe deus meus ne auerteris faciẽ xp̃i tui. Memẽto misericordiaꝝ dauid serui tui. 7.

Cumq; complesset salomon fundens preces: ignis descẽdit de celo & deuorauit holocausta & victimas: & maiestas domini impleuit domum: nec poterãt sacerdotes ingredi templum dñi: eo q' iplesset maiestas dñi templũ dñi. Sed & omnes filii isrl' videbãt descẽdẽtem ignem & gloriam dñi super domũ: & corruẽtes pni i tra sup pauimẽtũ stratũ lapide: adorauert & laudauerũt dñ3 q̃m bon': q̃m i seculũ mĩa ei'.

אליך דרך העיר הזאת אשר בחרת בה והבית אשר בניתי לשמך׃ ושמעת מן השמים את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם׃ כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ואנפת בם ונתתם לפני אויב ושבום שוביהם אל ארץ רחוקה או קרובה׃ והשיבו אל לבבם בארץ אשר נשבו שם ושבו והתחננו אליך בארץ שבים לאמר חטאנו העוינו ורשענו׃ ושבו אליך בכל לבם ובכל נפשם בארץ שבים אשר שבו אתם והתפללו דרך ארצם אשר נתתה לאבתם והעיר אשר בחרת ולבית אשר בניתי לשמך׃ ושמעת מן השמים ממכון שבתך את תפלתם ואת תחנתיהם ועשית משפטם וסלחת לעמך אשר חטאו לך׃ עתה אלהי יהיו נא עיניך פתחות ואזניך קשבות לתפלת המקום הזה׃ ועתה קומה יהוה אלהים לנוחך אתה וארון עזך כהניך יהוה אלהים ילבשו תשועה וחסידיך ישמחו בטוב׃ יהוה אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך׃

Cap. vii.

וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מהשמים ותאכל העלה והזבחים וכבוד יהוה מלא את הבית׃ ולא יכלו הכהנים לבוא אל בית יהוה כי מלא כבוד יהוה את בית יהוה׃ וכל בני ישראל ראים ברדת האש וכבוד יהוה על הבית ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו׃

והמלך וכל העם זבחים זבח לפני יהוה׃ ויזבח המלך שלמה את זבח הבקר עשרים ושנים אלף וצאן מאה ועשרים אלף ויחנכו את בית האלהים המלך וכל העם׃ והכהנים על משמרותם עמדים והלוים בכלי שיר יהוה אשר עשה דויד המלך להודות ליהוה כי לעולם חסדו בהלל דויד בידם והכהנים מחצצרים נגדם וכל ישראל עמדים׃ ויקדש שלמה את תוך החצר אשר לפני בית יהוה כי עשה שם העלות ואת חלבי השלמים כי מזבח הנחשת אשר עשה שלמה לא יכול להכיל את העלה ואת המנחה ואת החלבים׃ ויעש שלמה את החג בעת ההיא שבעת ימים וכל ישראל עמו קהל גדול מאד מלבוא חמת עד נחל מצרים׃ ויעשו ביום השמיני עצרת כי חנכת המזבח עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים׃ וביום עשרים ושלשה לחדש השביעי שלח את העם לאהליהם שמחים וטובי לב על הטובה אשר עשה יהוה לדויד ולשלמה ולישראל עמו׃ ויכל שלמה את בית יהוה ואת בית המלך ואת כל הבא על לב שלמה לעשות בבית יהוה ובביתו הצליח׃ וירא יהוה אל שלמה בלילה ויאמר לו שמעתי את תפלתך ובחרתי במקום הזה לי לבית זבח׃ הן אעצר השמים ולא יהיה מטר והן אצוה על חגב לאכול הארץ ואם אשלח דבר בעמי׃ ויכנעו עמי אשר נקרא שמי עליהם ויתפללו

Rex autem & omnis populus immolabant victimas coram domino. Mactauit igitur rex salomon hostias boum viginti duo milia: arietum centum viginti milia. Et dedicauit domum dei rex & vniuersus populus. Sacerdotes autem stabant in officiis suis: & leuite in organis carminum domini que fecit dauid rex ad laudandum dominum: quoniam in eternum misericordia eius: hymnos dauid canentes per manus suas. Porro sacerdotes canebant tubis ante eos: cunctusque israel stabat. Sanctificauit quoque salomon medium atrii ante templum domini. Obtulerat enim ibi holocausta & adipes pacificorum: quia altare eneum quod fecerat non poterat sustinere holocausta & sacrificia & adipes pacificorum. Fecit ergo salomon solennitatem in tempore illo septem diebus & omnis israel cum eo ecclesia magna valde ab introitu emath vsque ad torrentem egypti. Fecitque die octauo collectam eo quod dedicasset altare septem diebus: & solenitatem celebrasset diebus septem. Igitur in die vicesimo tertio mensis septimi dimisit populos ad tabernacula sua letantes atque gaudentes super bono quod fecerat dominus dauid & salomoni & israel populo suo. Compleuitque salomon domum domini & domum regis: & omnia que disposuerat in corde suo vt faceret in domo domini & in domo sua: & prosperatus est. Apparuit autem ei dominus nocte & ait. Audiui orationem tuam & elegi locum istum mihi in domum sacrificii. Si clausero celum & pluuia non fluxerit & mandauero & precepero locuste vt deuoret terram: & misero pestilentiam in populum meum: conuersus autem populus meus super quos inuocatum est nomen meum deprecatus me fuerit:

καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαὸς θύοντες θύματα ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἔθυσεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν τὴν θυσίαν μόσχων εἴκοσι καὶ δύο χιλιάδας, καὶ προβάτων ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χιλιάδας. καὶ ἐνεκαίνισεν τὸν οἶκον ὁ βασιλεὺς καὶ πᾶς ὁ λαός. καὶ οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὰς φυλακὰς αὐτῶν ἑστηκότες, καὶ οἱ λευῖται ἐν ὀργάνοις ᾠδῶν κυρίου, ὧν ἐποίησε δαυὶδ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐξομολογεῖσθαι ἔναντι κυρίου, ὅτι ἀγαθὸν ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ἐν ὕμνοις δαυὶδ διὰ χειρὸς αὐτῶν. καὶ οἱ ἱερεῖς σαλπίζοντες σάλπιγξιν ἐναντίον αὐτῶν, καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἑστηκώς. καὶ ἡγίασε σολομὼν τὸ μέσον τῆς αὐλῆς τῆς ἐν οἴκῳ κυρίου, ὅτι ἐποίησεν ἐκεῖ τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰ στέατα τῶν σωτηρίων, ὅτι τὸ θυσιαστήριον τὸ χαλκοῦν ὃ ἐποίησε σολομὼν οὐκ ἐξεποίει δέξασθαι τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰ στέατα τῶν εἰρηνικῶν. καὶ ἐποίησε σολομὼν τὴν ἑορτὴν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ ἐκκλησία μεγάλη σφόδρα, ἀπὸ εἰσόδου αἰμὰθ καὶ ἕως χειμάρρου αἰγύπτου. καὶ ἐποίησεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξόδιον, ὅτι ἐγκαινισμὸν τοῦ θυσιαστηρίου ἐποίησεν ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ τὴν ἑορτὴν ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ εἰκοστῇ καὶ τρίτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου ἀπέστειλε σολομὼν τὸν λαὸν εἰς τὰ σκηνώματα αὐτῶν, εὐφραινομένους καὶ ἀγαθοὺς τῇ καρδίᾳ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς οἷς ἐποίησε κύριος τῷ δαυὶδ καὶ σολομῶντι καὶ ἰσραὴλ τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ συνετέλεσε σολομὼν τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ πάντα ὅσα ἠθέλησε σολομὼν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ποιῆσαι ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ εὐωδώθη. καὶ ὤφθη κύριος τῷ σολομῶντι ἐν τῇ νυκτί, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου. καὶ ἐξελεξάμην ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ἐμοὶ εἰς οἶκον θυσίας. ἐὰν συσχῶ τὸν οὐρανὸν καὶ μὴ γένηται ὑετός, καὶ ἐὰν ἐντείλωμαι τῇ ἀκρίδι τοῦ καταφαγεῖν τὴν γῆν, καὶ ἐὰν ἀποστείλω θάνατον ἐν τῷ λαῷ μου, καὶ ἐντραπῇ με ὁ λαός μου ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, καὶ προσεύξωνται

[Interlinear Latin:] et rex et omnis populus immolantes sacrificia coram domino. et sacrificauit rex salomon sacrificium boum viginti et duo milia: et ouium centum et viginti milia. et dedicauit domum rex et omnis populus et sacerdotes per custodias suas stantes: et leuite in organis carminum domini: que fecit dauid rex ad confitendum coram domino: quoniam bonum quoniam in eternum misericordia eius: in hymnis dauid per manum suam. et sacerdotes canentes tubis ante eos: et omnis israel stans. et sanctificauit salomon medium atrii quod in domo domini: quoniam fecit ibi holocausta et adipes salutarium: quoniam altare eneum quod fecerat salomon non sufficiebat sustinere holocausta et sacrificia et adipes pacificorum. et fecit salomon solennitatem in tempore illo septem diebus. et omnis israel cum eo ecclesia magna valde: ab introitu emath et vsque ad torrentem egypti. et fecit in die octauo exodium: quoniam dedicationem altaris fecit septem diebus: et solennitatem septem diebus. et in die vigesimo et tertio mensis septimi misit salomon populum in tabernacula sua: letantes et bonos corde in bonis que fecit dominus dauid et salomoni et israel populo suo. et compleuit salomon domum domini et domum regis: et in omnibus que voluit salomon in anima sua facere in domo domini et in domo sua prosperatus est. et apparuit dominus salomoni in nocte: et ait ei: audiui orationem tuam et elegi in loco isto mihi in domum sacrificii. si clausero celum et non fiat pluuia: et si mandauero locuste vt deuoret terram: et si misero mortem in populum meum: et conuertatur ad me populus meus super quos inuocatum est nomen meum super eos: et deprecati fuerint

et quesiuerint faciem meam: et conuersi fuerint a viis suis malis: et ego exaudiam de celo: et propitius ero peccatis eorum: et sanabo terram eorum. et nunc oculi mei erunt aperti: et aures mee exaudientes orationem loci huius. et nunc elegi et sanctificaui domum hanc: vt sit nomen meum ibi vsque in sempiternum. et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. et tu si ambulaueris coram me sicut ambulauit dauid pater tuus: et feceris iuxta omnia que precepi tibi: et precepta mea et iudicia mea seruaueris: et suscitabo thronum regni tui: sicut pepigi cum dauid patre tuo dicens: non auferetur tibi vir dux in israel. et si auersi fueritis vos: et si dereliqueritis precepta mea et mandata mea que dedi coram vobis: et ambulaueritis et seruieritis diis alienis: et adoraueritis eos: et auferam vos de terra quam dedi vobis: et domum hanc quam sanctificaui nomini meo proiiciam ipsam a facie mea: et dabo ipsam in parabolam et in narrationem in cunctis populis. et domus hec: que erat excelsa desolabitur: omnis pertransiens eam stupebit: et dicet: propter quid fecit dominus terre huic et domui huic? et dicent: quoniam dereliquerunt dominum deum patrum suorum qui eduxit eos de terra egypti: et apprehenderunt deos alienos et adorauerunt eos: et seruierunt ipsis: idcirco induxit in eos vniuersum malum hoc.

καὶ ζητήσωσι τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἀποστρέψωσιν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ ἐγὼ εἰσακούσομαι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, καὶ ἰάσομαι τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ νῦν οἱ ὀφθαλμοί μου ἔσονται ἀνεῳγμένοι, καὶ τὰ ὦτά μου ἐπήκοα τῇ προσευχῇ τοῦ τόπου τούτου. καὶ νῦν ἐξελεξάμην καὶ ἡγίακα τὸν οἶκον τοῦτον, τοῦ εἶναι τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ ἕως αἰῶνος. καὶ ἔσονται οἱ ὀφθαλμοί μου καὶ ἡ καρδία μου ἐκεῖ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ σὺ ἐὰν πορευθῇς ἐνώπιόν μου ὃν τρόπον ἐπορεύθη δαυὶδ ὁ πατήρ σου, καὶ ποιήσῃς κατὰ πάντα ἃ ἐνετειλάμην σοι, καὶ τὰ προστάγματά μου καὶ τὰ κρίματά μου φυλάξῃς, καὶ ἀναστήσω τὸν θρόνον τῆς βασιλείας σου, ὡς διεθέμην δαυὶδ τῷ πατρί σου λέγων, οὐκ ἐξαρθήσεταί σοι ἀνὴρ ἡγούμενος ἐν ἰσραήλ. καὶ ἐὰν ἀποστραφῆτε ὑμεῖς, καὶ ἐὰν καταλείπητε τὰ προστάγματά μου καὶ τὰς ἐντολάς μου ἃς ἔδωκα ἐναντίον ὑμῶν, καὶ πορευθῆτε καὶ λατρεύσητε θεοῖς ἑτέροις, καὶ προσκυνήσητε αὐτοῖς, καὶ ἐξαρῶ ὑμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα ὑμῖν, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον ὃν ἡγίασα τῷ ὀνόματί μου ἀπορρίψω αὐτὸν ἀπὸ προσώπου μου, καὶ δώσω αὐτὸν εἰς παραβολὴν καὶ εἰς διήγημα ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς. καὶ ὁ οἶκος οὗτος, ὃς ἦν ὑψηλὸς ἐρημωθήσεται, πᾶς ὁ παραπορευόμενος αὐτὸν ἐκστήσεται, καὶ ἐρεῖ, ἕνεκεν τίνος ἐποίησεν ὁ κύριος τῇ γῇ ταύτῃ καὶ τῷ οἴκῳ τούτῳ; καὶ ἐροῦσιν, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλειπον κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν τὸν ἐξαγαγόντα αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἀντελάβοντο θεῶν ἑτέρων καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς, καὶ ἐδούλευσαν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς πᾶσαν τὴν κακίαν ταύτην.

Et exquisierit faciem meam: & egerit penitentiam a viis suis pessimis: & ego exaudiam de celo: & propitius ero peccatis eorum: & sanabo terram eorum. Oculi quoque mei erunt aperti & aures mee erecte ad orationem eius qui in loco isto orauerit. Elegi enim & sanctificaui locum istum vt sit nomen meum ibi in sempiternum: & permaneant oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaueris coram me sicut ambulauit dauid pater tuus: et feceris iuxta omnia que precepi tibi: et iusticias meas & iudicia seruaueris: suscitabo thronum regni tui: sicut pollicitus sum dauid patri tuo dicens. Non auferetur de stirpe tua vir qui non sit princeps in israel. Si autem auersi fueritis & dereliqueritis iustitias meas & precepta mea que proposui vobis: & abeuntes seruieritis diis alienis & adoraueritis eos: euellam vos de terra mea quam dedi vobis: & domum hanc quam sanctificaui nomini meo proiiciam a facie mea: & tradam eam in parabolam & in exemplum cunctis populis: & domus ista que erat excelsa erit in prouerbium vniuersis transeuntibus: & dicent stupentes. Quare fecit dominus sic terre huic & domui huic? Respondebuntque. Quia dereliquerunt dominum deum patrum suorum qui eduxit eos de terra egypti: & apprehenderunt deos alienos: & adorauerunt eos & coluerunt: idcirco venerunt super eos vniuersa hec mala.

ויבקשו פני וישבו מדרכיהם הרעים ואני אשמע מן השמים ואסלח לחטאתם וארפא את ארצם׃ עתה עיני יהיו פתחות ואזני קשבות לתפלת המקום הזה׃ ועתה בחרתי והקדשתי את הבית הזה להיות שמי שם עד עולם והיו עיני ולבי שם כל הימים׃ ואתה אם תלך לפני כאשר הלך דויד אביך ולעשות ככל אשר צויתיך וחקי ומשפטי תשמור׃ והקימותי את כסא מלכותך כאשר כרתי לדויד אביך לאמר לא יכרת לך איש מושל בישראל׃ ואם תשובון אתם ועזבתם חקותי ומצותי אשר נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם׃ ונתשתים מעל אדמתי אשר נתתי להם ואת הבית הזה אשר הקדשתי לשמי אשליך מעל פני ואתננו למשל ולשנינה בכל העמים׃ והבית הזה אשר היה עליון לכל עבר עליו ישם ואמר במה עשה יהוה ככה לארץ הזאת ולבית הזה׃ ואמרו על אשר עזבו את יהוה אלהי אבתיהם אשר הוציאם מארץ מצרים ויחזיקו באלהים אחרים וישתחוו להם ויעבדום על כן הביא עליהם את כל הרעה הזאת׃

Ca. 8.

Et factum est post viginti annos: in quibus edificauit salomon domum domini et domum suam: et ciuitates quas dedit chiram salomoni: edificauit ipsas salomon et habitare fecit ibi filios israel. et venit salomon in emath suba et preualuit contra eam: et edificauit thedmor in deserto: et omnes ciuitates

Καὶ ἐγένετο μετὰ εἴκοσι ἔτη, ἐν οἷς ᾠκοδόμησε σολομὼν τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τὰς πόλεις ἃς ἔδωκε χειρὰμ τῷ σολομῶντι, ᾠκοδόμησεν αὐτὰς σολομὼν καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἦλθεν σολομὼν εἰς αἰμὰθ σουβὰ καὶ κατίσχυσεν ἐπ' αὐτήν, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν θεδμὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πάσας τὰς πόλεις

3.Reg. 9.b.

8.

Expletis autem viginti annis postquam edificauit salomon domum domini & domum suam: ciuitates quas dederat hyram salomoni edificauit: & habitare ibi fecit filios israel. Abiitque in emath suba & obtinuit eam: & edificauit palmiram in deserto & alias ciuitates

Cap. viij.

ויהי מקץ עשרים שנה אשר בנה שלמה את בית יהוה ואת ביתו׃ והערים אשר נתן חורם לשלמה בנה שלמה אתם ויושב שם את בני ישראל׃ וילך שלמה חמת צובה ויחזק עליה׃ ויבן את תדמר במדבר ואת כל ערי

munitissimas edificauit in emath: extruxitq; bethoron superiorem & bethoron inferiorē: ciuitates muratas habentes portas & vectes & seras. Balaath etiam & oēs vrbes firmissimas que fuerūt salomonis cūctasq; vrbes quadrigarum & vrbes equitū. Oīa quecunq; voluit rex salomon atq; disposuit edificauit in hierl'm & ī libano & ī vniuersa terra ptātis sue. Oēm pplm q derelict⁹ fuerat de etheis & ammorreis & pherezeis & eueis & iebuseis qui nō erāt de stirpe isrl': de filiis eorū: & de posteris quos non interfecerant filii israel subiugauit salomō i tributarios vsq; ī dīc hāc. Porro de filiis israel non posuit vt seruirēt opib⁹ regis. Ipsi ei erāt viri bellatores & duces primi & pncipes quadrigarum & equitū eius. Omnes autē principes exercitus regis salomonis fuerūt ducēti quinqginta qui erudiebant populum. Filiam vero pharaonis trāstulit de ciuitate dauid in domū quā edificauerat ei. Dixit ei rex. Non habitabit vxor mea in domo dd' regis israel eo q sanctificata sit: quia ingressa est in eam arca domini. Tunc obtulit salomon holocausta domino super altare domini quod extruxerat ante porticum: vt p singl'os dies offerretur in eo iuxta pceptū moysi in sabbatis & in calēdis: & in festis dieb⁹ ter p annū.i. in solēnitate azymorum: & solēnitate hebdomadarū: & in solēnitate tabernaculoū. Et cōstituit iuxta dispositionē dd' pris sui officia sacerdotū ī ministeriis suis: & leuitas ī ordine suo vt laudarēt & ministrarēt corā sacerdotib⁹ iuxta ritū vniuscuiusq; diei: & ianitores ī diuisiōib⁹ suis p portā & portā. Sic ei

B

C

D

preceperat dauid homo dei: nec ptergressi sunt de mandatis regis tam sacerdotes q; leuite ex oīb⁹ que pceperat: et in custodiis thesaurorū oēs impensas pparatas habuit salomō: ex eo die quo fūdauit domū dñi vsq; in diē quo perfecit eā. Tūc abiit salomō in asiōgaber & in hailath ad orā maris rubri: que est in terra edō. Misit ergo ei hyram per manus seruorū suorū naues & nautas gnaros maris: & abierūt cū seruis salomōis ī ophir. Tulerūtq; inde quadrīgēta quinquaginta talēta auri: & attulerūt ad regē salomonē 9.

Ca.9.

A

3.Reg. 10. Mat. 12.d.

Regina quoq; saba cū audisset famā salomonis: venit vt tentaret eum in enigmatibus in hierusalem cū magnis opib⁹ & camelis qui portabant aromata & auri plurimū: gēmasq; preciosas. Cumq; venisset ad salomonē: locuta est ei quecunq; erāt in corde suo. Et exposuit ei salomon omnia q proposuerat: nec quicq; fuit qd' non perspicuum ei fecerit. Que postq; vidit sapientiam scilicet salomonis: & domū quā edificauerat: necnō & cibaria mēse eius: & habitacula seruorū: & officia ministrorū eius: & vestimēta eorū: picernas q; & vestes eorum et victimas q̃s īmolabat in domo dñi: nō erat p stupore vltra in ea spūs. Dixitq; ad regē. Verus est sermo quē audierā in terra mea: de virtutib⁹ & sapiētia tua. Non credebam narrantibus: donec ipsa venissem: & vidissent oculi mei: et pbassem vix mediētatem sapiētie tue mihi fuisse narratam. Vicisti famā virtutib⁹ tuis. Beati viri tui & beati serui tui: hi qui assistunt coram te omni tēpore & audiūt sapientiā tuam. Sit dñs deus tuus benedict⁹ q voluit te ordinare

Cap.ix.

B

על כסאו למלך ליהוה אלהיך
באהבת אלהיך את ישראל
להעמידו לעולם ויתנך עליהם
למלך לעשות משפט וצדקה׃
ויתן למלך מאה ועשרים ככר
זהב ובשמים לרב מאד ואבן
יקרה ולא היה כבשם ההוא
אשר נתנה מלכת שבא למלך
שלמה׃ וגם עבדי חורם ועבדי
שלמה אשר הביאו זהב מאופיר
הביאו עצי אלגומים ואבן יקרה׃
ויעש המלך את עצי האלגומים
מסלות לבית יהוה ולבית המלך
וכנרות ונבלים לשרים ולא נראו
כהם לפנים בארץ יהודה׃ והמלך
שלמה נתן למלכת שבא את כל
חפצה אשר שאלה מלבד אשר
הביאה אל המלך ותהפך ותלך
לארצה היא ועבדיה׃ ויהי משקל
הזהב אשר בא לשלמה בשנה
אחת שש מאות וששים ושש
ככרי זהב׃ לבד מאנשי התרים
והסחרים מביאים וכל מלכי ערב
ופחות הארץ מביאים זהב וכסף
לשלמה׃ ויעש המלך שלמה
מאתים צנה זהב שחוט שש מאות
זהב שחוט יעלה על הצנה האחת׃
ושלש מאות מגנים זהב שחוט
שלש מאות זהב יעלה על המגן
האחת ויתנם המלך בבית יער
הלבנון׃ ויעש המלך כסא שן
גדול ויצפהו זהב טהור׃ ושש
מעלות לכסא וכבש בזהב לכסא
מאחזים וידות מזה ומזה על
מקום השבת ושנים אריות עמדים
אצל הידות׃ ושנים עשר אריות

עמד עלם · נתן עשה · שפט · רבב · בוא · לנם · עשה · סלל · שור ראה · פנה · כבד · הפך הלך · היה שקל · בוא · מאה · תור · בוא · פחה · עשה · מאה צנן · שחט עלה · נתן · גדל צפה · טהר עלה · אחז · קום ישב · שנה אחה

super thronũ suũ regẽ domini dei tui: Quia diligit deus israel & vult seruare eũ in eternũ: idcirco posuit te sup eum regem vt facias iudicia atq; iusticiam. Dedit autem regi cẽtũ viginti talenta auri: & aromata multa nimis: & gẽmas p̃ciosissimas. Non fuerũt aromata talia vt hec que dedit regina saba regi salomoni. Sed & serui hyram cum seruis salomonis attulerũt aurum de ophir: & ligna tina: & gẽmas p̃ciosissimas. De quibus fecit rex de lignis silicet tinis gradꝰ in domo dñi & in domo regia: citharas quoq; & psalteria cãtoribus. Nũq; visa sunt in terra iuda ligna talia. Rex aũt salomon dedit regine saba cuncta q̃ voluit et q̃ postulauit: et multo plura q̃; attulerat ad eũ. Que reuersa abiit in terrã suã cũ seruis suis. Erat autem pondus auri quod afferebatur salomoni per singulos annos sexcẽta sexaginta sex talẽta auri: excepta ea sũma quã legati diuersarũ gentiũ & negociatores afferre consueuerant omesq; reges arabie & satrape terrarũ q̃ cõportabãt aurũ et argentũ salomõi. Fecit igitur rex salomõ ducẽtas hastas aureas: de sũma sexcẽtorũ aureorũ: q in singulis hastis expẽdebantur. Trecẽta quoq; scuta aurea trecentorum aureorũ quibus tegebantur singula scuta. Posuitq; ea rex in armamẽtario qđ erat cõsitũ nẽore. Fecit q̃q; rex soliũ eburneũ grande: & vestiuit illud auro mundissimo. Sex quoq; gradus quibꝰ ascẽdebatur ad solium & scabellum aureum: & brachiola duo altrinsecus: & duos leones stantes iuxta brachiola: sed & alios duodecĩ leunculos

sup thronũ suũ in regem ppl̃o suo: q̃a
ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ εἰς βασιλέα τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἐν
diligit dñs deus tuus israel: vt sta
τῷ ἀγαπᾶν κύριον τὸν θεόν σου τὸν ἰσραήλ, τοῦ στῆ
tuat eum in eternũ: ꝛ dedit te sup eos
σαι αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἔδωκέ σε ἐπ᾽ αὐτοὺς
in regem: vt faceres iudiciũ ꝛ iusticiam.
εἰς βασιλέα, τοῦ ποιῆσαι κρίσιν καὶ δικαιοσύνην.
ꝛ dedit regi centum talenta ꝛ vigin
καὶ ἔδωκε τῷ βασιλεῖ ἑκατὸν τάλαντα καὶ εἴκο
ti auri: ꝛ aromata in multitudinẽ nimis: ꝛ
σι χρυσίου, καὶ ἀρώματα εἰς πλῆθος σφόδρα, καὶ
lapidẽ p̃ciosum: ꝛ non erãt sc̃dũ aromata illa
λίθον τίμιον, καὶ οὐκ ἦν κατὰ τὰ ἀρώματα ἐκεῖνα
q̃ dedit regina saba regi salomoni.
ἃ ἔδωκε βασίλισσα σαβὰ τῷ βασιλεῖ σολομῶντι.
ꝛ serui chiram ꝛ serui salomonis
καὶ οἱ παῖδες χειρὰμ καὶ οἱ παῖδες σολομῶντος
attulerũt aurũ salomoni de suphir: ꝛ li
ἔφερον χρυσίον τῷ σολομῶντι ἐκ σουφίρ, καὶ ξύ
gna pinea: ꝛ lapidẽ p̃ciosum. ꝛ fecit rex
λα πεύκινα, καὶ λίθον τίμιον. καὶ ἐποίησεν ὁ βασι
ligna pinea gradus domui do
λεὺς τὰ ξύλα τὰ πεύκινα ἀναβάσεις τῷ οἴκῳ κυ
mini: ꝛ domui regis: ꝛ citharas ꝛ
ρίου, καὶ τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως, καὶ κιθάρας καὶ
nablas cãtoribꝰ: ꝛ nõ visa sũt talia antea
νάβλας τοῖς ᾠδοῖς, καὶ οὐκ ὤφθη τοιαῦτα ἔμπροσθεν
in terra iude. ꝛ rex salomõ dedit re
ἐν γῇ ἰούδα. καὶ ὁ βασιλεὺς σολομὼν ἔδωκε τῇ βα
gine saba cũcta q̃cũq; voluit q̃cũq; postulauit
σιλίσσῃ σαβὰ πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὅσα ᾐτήσατο
extra oĩa q̃ obtulit regi salomoni: ꝛ
ἐκτὸς πάντων ὧν ἤνεγκε τῷ βασιλεῖ σολομῶντι, καὶ
reuersa est in terrã suam. ꝛ erat pondus
ἀπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν αὐτῆς. καὶ ἦν ὁ σταθμὸς τοῦ
auri quod offerebatur salomoni in anno
χρυσίου τοῦ ἐνεχθέντος τῷ σολομῶντι ἐν ἐνιαυτῷ
vno sexcenta ꝛ sexaginta ꝛ sex talenta auri:
ἑνὶ ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα καὶ ἓξ τάλαντα χρυσίου,
preter viros ordinatos ꝛ mer
πλὴν τῶν ἀνδρῶν τῶν ὑποτεταγμένων καὶ τῶν ἐμ
catores: q̃ afferebãt. ꝛ omnes reges
πορευομένων, οἳ ἔφερον. καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς
arabie ꝛ satrape terre ferebãt aurum
ἀραβίας καὶ σατράπαι τῆς γῆς ἔφερον χρυσίον
ꝛ argentũ regi salomoni. ꝛ fecit
καὶ ἀργύριον τῷ βασιλεῖ σολομῶντι. καὶ ἐποίησεν
rex salomon ducenta scuta aurea
ὁ βασιλεὺς σολομὼν διακοσίους θυρεοὺς χρυσοῦς
ductilia: sexaginta aurei puri inerãt in
ἐλατούς, ἑξακόσιοι χρυσοῖ καθαροὶ ἐπῆσαν ἐπὶ τὸν
scuto vno ꝛ clypeos aureos ductiles trecen
θυρεὸν τὸν ἕνα. καὶ ἀσπίδας χρυσᾶς ἐλατὰς τρια
tos: trecenti aurei suppositi in
κοσίας, τριακόσιοι χρυσοῖ ἀναφέροντες ἐπὶ τὴν
clypeũ singulũ. ꝛ dedit eas rex in do
ἀσπίδα ἑκάστην. καὶ ἔδωκεν αὐτὰς ὁ βασιλεὺς ἐν οἴ
mo saltus libani. ꝛ fecit rex
κῳ δρυμοῦ τοῦ λιβάνου. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς
thronũ ex dẽtibus elephãtorũ magnũ. ꝛ deaura
θρόνον ἐξ ὀδόντων ἐλεφάντων μέγαν. καὶ κατεχρύ
uit eũ auro approbato. ꝛ sex gradus
σωσεν αὐτὸν χρυσίῳ δοκίμῳ. καὶ ἓξ ἀναβαθμοὶ τῷ
throno induti auro: ꝛ scabellum supposuit
θρόνῳ ἐνδεδυμένοι χρυσίῳ, καὶ ὑποπόδιον ὑπέθηκεν
in aureo throno: ꝛ brachia hinc ꝛ inde in
ἐν χρυσῷ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀγκῶνες ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ τοῦ
throno cathedre: ꝛ duo leones stantes iu
θρόνου τῆς καθέδρας, καὶ δύο λέοντες ἑστῶτες πα
xta brachia: ꝛ duodecim leones
ρὰ τοὺς ἀγκῶνας, καὶ δώδεκα λέοντες

C D E

stantes illic in sex gradibus hinc ꝛ inde. nõ fuit
ἑστῶτες ἐκεῖ ἐπὶ τῶν ἓξ ἀναβαθμῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν. οὐκ ἐγένε
sic omni regno. ꝛ omnia vasa do
το οὕτως πάσῃ βασιλείᾳ. καὶ πάντα τὰ σκεύη τοῦ οἴ
mus regis salomonis aurea: ꝛ oĩa
κου τοῦ βασιλέως σολομῶντος χρυσᾶ, καὶ πάντα τὰ
vasa domus saltus libani auro linita.
σκεύη οἴκου δρυμοῦ τοῦ λιβάνου χρυσίῳ κατηλειμμένα.
nõ erat argentũ reputatũ in diebus salomonis in
οὐκ ἦν ἀργύριον λογιζόμενον ἐν ἡμέραις σολομῶντος εἰς
q̃cq̃. q̃m naues regi salomoni ibant in
οὐθέν. ὅτι ναῦς τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐπορεύετο εἰς
tharsis cũ seruis chiram: semel p tres an
θαρσεῖς μετὰ τῶν παίδων χειράμ, ἅπαξ διὰ τριῶν ἐ
nos veniebãt naues de tharsis regi plene
τῶν ἤρχετο πλοῖα ἐκ θαρσεῖς τῷ βασιλεῖ γέμοντα
auro ꝛ argento: ꝛ dẽtibus elephãtinis: ꝛ
χρυσίου καὶ ἀργυρίου, καὶ ὀδόντων ἐλεφαντίνων, καὶ
simijs ꝛ pauonibꝰ. ꝛ magnificatꝰ est salomon sup
πιθήκων καὶ θεχείμ. καὶ ἐμεγαλύνθη σολομὼν ὑπὲρ
omnes reges terre ꝛ diuitijs ꝛ sa
πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ πλούτῳ καὶ σο
pientia. ꝛ omnes reges terre q̃rebãt fa
φίᾳ. καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἐζήτουν τὸ πρό
ciem salomonis vt audirẽt sapiẽtiã eius: quã de
σωπον σολομῶντος ἀκοῦσαι τῆς σοφίας αὐτοῦ, ἣς ἔ
dit deus in corde eius. ꝛ ipsi ferebãt vnusq̃sq;
δωκεν ὁ θεὸς ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ αὐτοὶ ἔφερον ἕκαστος
dona sua vasa aurea ꝛ vasa argẽtea: arma
τὰ δῶρα αὐτοῦ σκεύη χρυσᾶ καὶ σκεύη ἀργυρᾶ, ὅπλα
ꝛ vestimenta: stactẽ ꝛ aromata: equos ꝛ
καὶ ἱματισμόν, στακτὴν καὶ ἡδύσματα, ἵππους καὶ ἡ
mulos q̃ per annũ in annũ. ꝛ fuerũt
μιόνους τοὺς κατ᾽ ἐνιαυτὸν εἰς ἐνιαυτόν. καὶ ἦσαν τῷ
salomoni quattuor mille femine eque in cur
σολομῶντι τέσσαρες χιλιάδες θήλειαι ἵπποι εἰς ἅρμα
rus: ꝛ duodecĩ millia equitũ: ꝛ posuit ipsos in
τα, καὶ δώδεκα χιλιάδες ἱππέων, καὶ ἔθετο αὐτοὺς ἐν
ciuitatibꝰ curruũ: ꝛ cũ rege in
πόλεσι τῶν ἁρμάτων, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν
hierusalẽ. ꝛ fuit dux oĩum re
ἱερουσαλήμ. καὶ ἦν ἡγούμενος πάντων τῶν βασι
gũ: a flumine ꝛ vsq; ad terrã philistĩ: ꝛ
λέων, ἀπὸ ποταμοῦ καὶ ἕως γῆς ἀλλοφύλων, καὶ
vsq; ad terminũ egypti. ꝛ dedit rex sa
ἕως τῆς ὁρίου αἰγύπτου. καὶ ἔδωκεν ὁ βασιλεὺς σο
lomon argentũ in hierusalẽ q̃si lapides: ꝛ
λομὼν τὸ ἀργύριον ἐν ἱερουσαλὴμ ὡς λίθους, καὶ τὰς
cedros dedit sicut sycomoros q̃ in cã
κέδρους ἔδωκεν ὡς τὰς συκαμίνους τὰς ἐν τῇ πε
pestri in multitudinẽ. ꝛ exitus equorũ ex egy
δινῇ εἰς πλῆθος. καὶ ἡ ἔξοδος τῶν ἵππων ἐξ αἰγύ
pto salomoni ꝛ ex oĩbus terris. ꝛ
πτου τῷ σολομῶντι καὶ ἐκ πασῶν τῶν γαιῶν. καὶ
reliqui sermonũ salomonis primi ꝛ
οἱ κατάλοιποι τῶν λόγων σολομῶντος οἱ πρῶτοι καὶ οἱ
nouissimi nõne ipsi scripti sunt in ver
ἔσχατοι οὐκ ἰδοὺ αὐτοὶ γεγραμμένοι ἐπὶ τῶν λό
bis nathã prophete: ꝛ in verbis achia
γων ναθὰν τοῦ προφήτου, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἀχία
selonite: ꝛ in visionibus ioed vi
τοῦ σηλωνίτου καὶ ἐν ταῖς ὁράσεσιν ἰωὴδ τοῦ ὁ
dentis cõtra hieroboã filiũ nabat: ꝛ regnauit
ρῶντος κατὰ ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ; καὶ ἐβασίλευ
salomon in hierusalẽ sup omnẽ israel qua
σε σολομὼν ἐν ἱερουσαλὴμ ἐπὶ πάντα ἰσραὴλ τεσ
draginta annis. ꝛ dormiuit salomon cum
σαράκοντα ἔτη. καὶ ἐκοιμήθη σολομὼν μετὰ

3.Reg. 10.b. F — G 3.Reg. 11.g.

stãtes sup sex gradus ex vtraq; pte. Nõ fuit tale soliũ in vniuersis regnis. Oĩa quoq; vasa conuiuii regis erant aurea & vasa domꝰ saltus libani ex auro purissimo. Argẽtum enim in diebus illis pro nihilo reputabatur. Siquidem naues regis ibãt in tharsis cum seruis hyram semel in annis tribus: & deferebant inde aurum & argentum & ebur & simias & pauos. Magnificatus est igitur salomon super omnes reges terre: pre diuitiis & glĩa. Omnesq; reges terrarꝫ desiderabãt videre faciẽ salomonis vt audirent sapientiam quam dederat deus in corde eius. Et deferebant ei munera: vasa argentea & aurea: & vestes & arma & aromata equos & mulos per singulos annos. Habuit quoq; salomon quadraginta milia equorum in stabulis: & curruũ equitũq; duodecĩ milia. Constituitq; eos in vrbibus quadrigarũ: & vbi erat rex in hierusalem. Exercuitq; etiã potestatem sup cunctos reges a flumine eufrate vsq; ad terrã philistinorꝫ: & vsq; ad terminos egypti. Tantamq; copiam prebuit argenti in hierusalem quasi lapidum: & cedrorũ tantã multitudinẽ velut sycomorũ q̃ gignũtur in cãpestribꝰ. Adducebantur ãt ei equi de egypto cunctisq; regionibus. Reliqua autẽ opera salomonis priorum & nouissimorũ scripta sunt in verbis nathan prophete & in libris ahye silonitis: in visione q̃q; addo videntis contra hieroboam filium nabath. Regnauit autem salomon in hierusalem super omnem israel quadraginta annis. Dormiuitq; cum

עמדים שם על שש המעלות
מזה ומזה לא נעשה כן לכל
ממלכה׃ וכל כלי משקה המלך
שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון
זהב סגור אין כסף נחשב בימי
שלמה למאומה׃ כי אניות למלך
הלכות תרשיש עם עבדי חורם
אחת לשלוש שנים תבואנה אניות
תרשיש נשאות זהב וכסף שנהבים
וקופים ותוכיים׃ ויגדל המלך
שלמה מכל מלכי הארץ לעשר
וחכמה׃ וכל מלכי הארץ מבקשים
את פני שלמה לשמע את חכמתו
אשר נתן האלהים בלבו׃ והם
מביאים איש מנחתו כלי כסף
וכלי זהב ושלמות נשק ובשמים
סוסים ופרדים דבר שנה בשנה׃
ויהי לשלמה ארבעת אלפים
אריות סוסים ומרכבות ושנים
עשר אלף פרשים ויניחם בערי
הרכב ועם המלך בירושלם׃
ויהי מושל בכל המלכים מן
הנהר ועד ארץ פלשתים ועד
גבול מצרים׃ ויתן המלך את
הכסף בירושלם כאבנים ואת
הארזים נתן כשקמים אשר
בשפלה לרב׃ ומוציאים סוסים
ממצרים לשלמה ומכל הארצות׃
ושאר דברי שלמה הראשנים
והאחרונים הלא הם כתובים
על דברי נתן הנביא ועל
נבואת אחיה השילוני
ובחזות יעדו החזה על ירבעם
בן נבט׃ וימלך שלמה
בירושלם על כל ישראל
ארבעים שנה׃ וישכב שלמה עם

עשה · מלך כלה · שקה · סגר חשב · יום מאס · אנה · שלש שנה · בוא · תכה גדל · בקש · פנה · בוא כלה · היה רבע · ארה רכב · שנה ינח · עיר · משל · נתן · יצא · כתב · נבא · חזה · מלך · רבע שכב

אבתיו ויקברהו בעיר דויד אביו
וימלך רחבעם בנו תחתיו׃

Cap. x. וילך רחבעם
שכמה כי שכם באו כל ישראל
להמליך אתו׃ ויהי כשמע ירבעם
בן נבט והוא במצרים אשר ברח
מפני שלמה המלך וישב ירבעם
ממצרים׃ וישלחו ויקראו לו ויבא
ירבעם וכל ישראל וידברו אל
רחבעם לאמר׃ אביך הקשה את
עלנו ועתה הקל מעבודת אביך
הקשה ומעלו הכבד אשר נתן
עלינו ונעבדך׃ ויאמר אלהם עוד
שלשת ימים ושובו אלי וילך
העם׃ ויועץ המלך רחבעם את
הזקנים אשר היו עמדים לפני
שלמה אביו בהיתו חי לאמר
איך אתם נועצים להשיב לעם
הזה דבר׃ וידברו אליו לאמר
אם תהיה לטוב להעם הזה
ורציתם ודברת אליהם דברים
טובים והיו לך עבדים כל הימים׃
ויעזב את עצת הזקנים אשר
יעצהו ויועץ את הילדים אשר
גדלו אתו העמדים לפניו׃ ויאמר
אלהם מה אתם נועצים ונשיב
דבר את העם הזה אשר דברו אלי
לאמר הקל מן העל אשר נתן
אביך עלינו׃ וידברו אתו הילדים
אשר גדלו אתו לאמר כה תאמר
לעם אשר דברו אליך לאמר
אביך הכביד את עלנו ואתה הקל
מעלינו כה תאמר אליהם קטני
עבה ממתני אבי׃ ועתה אבי
העמיס עליכם על כבד ואני אסיף
על עלכם אבי יסר אתכם בשוטים

pr̃ibus ſuis. Et ſepelierũt eũ in ciuitate dauid. Regnauitq; roboam filius eius pro eo. 10.

PRofectus eſt autem roboam in ſychẽ. Illuc enĩ cũct' iſrl' cõuenerat vt conſtituerent eũ regem. Q d cũ audiſſet hieroboã fili' nabath q erat ĩ egypto: fugerat qppe illuc añ ſalomonẽ: ſtatim reuerſus eſt. Vocaueruntq; eum & venit cum vniuerſo iſrael: & locuti ſunt ad roboam: dicentes. Pater tuus duriſſimo iugo nos p̃ſſit: tu leuiora impa p̃re tuo qui nobis ĩpoſuit grauẽ ſuitutẽ: & paululũ de onere ſubleua: vt ſeruiam' tibi. Qui ait. Poſt tres dies reuertimĩ ad me. Cumq; abiiſſet populus: iniit conſiliũ cum ſenibus qui ſteterãt coram patre eius ſalomone dum adhuc viueret dicens. Quid datis conſilii vt reſpondeam pp̃lo? Qui dixerunt ei. Si placueris pp̃lo huic & linieris eos verbis clemẽtibus: ſeruient tibi omni tempore. At ille reliquit cõſiliũ ſenum: & cum iuuenibus tractare cepit qui cũ eo nutriti fuerant: & erãt ĩ cõitatu illi'. Dixitq; ad eos. Quid vobis videtur: reſpõdere quid debeo populo huic qui dixit mihi ſubleua iugum quod impoſuit nobis pater tuus. At illi reſponderunt vt iuuenes & nutriti cũ eo in deliciis: atq; dixerũt. Sic loq̃ris populo qui dixit tibi: p̃r tu' aggrauauit iugũ noſtrum: tu ſubleua: & reſpondebis ei. Minimus digitus meus groſſior eſt lumbis patris mei. Pater meus impoſuit vobis graue iugum: & ego maius põdus apponã. Pater meus cecidit vos flagellis:

patribus ſuis: ⁊ ſepelierũt eũ in ciuitate dauid
τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν πόλει δαυὶδ τοῦ
patris eius. ⁊ regnauit roboã fili' ei' pro eo.
πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἐβασίλευσε ῥοβοὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca. 10

A

Et venit roboã in ſychem: qm̃ in ſychem veniebat
Καὶ ἦλθε ῥοβοὰμ εἰς συχέμ, ὅτι εἰς συχὲμ ἤρχετο
oĩs iſrael vt cõſtituerẽt regẽ eũ. ⁊ factũ eſt vt audiuit
πᾶς ἰσραὴλ βασιλεῦσαι αὐτόν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν

5.Reg. 12.a.

hieroboã fili' nabat ⁊ ipſe in egypto: qm̃ fugit
ἱεροβοὰμ υἱὸς ναβὰτ καὶ αὐτὸς ἐν αἰγύπτῳ, ὅτε ἀπέδρα
a facie ſalomonis regis: ⁊ habitauit
ἀπὸ προσώπου σολομῶντος τοῦ βασιλέως, καὶ κατῴκησεν
hieroboã in egypto: ⁊ reuerſus eſt hieroboã ex egypto,
ἱεροβοὰμ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἀπέστρεψεν ἱεροβοὰμ ἐξ αἰγύπτου.
⁊ miſerunt ⁊ vocauerũt eũ. ⁊ venit hieroboam ⁊ oĩs eccleſia iſrael: ⁊ locuti ſũt ad
καὶ ἀπέστειλαν καὶ ἐκάλεσαν αὐτόν. καὶ ἦλθεν ἱεροβοὰμ καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἰσραὴλ, καὶ ἐλάλησαν πρὸς
roboam dicentes: pater tu' durũ ĩpoſuit iugũ nr̃m:
ῥοβοὰμ λέγοντες, ὁ πατήρ σου ἐσκλήρυνε τὸν ζυγὸν ἡμῶν,
⁊ nũc ſubleua tu a ſeruitute patris tui dura ⁊ a iugo eius graui: qđ dedit ſup nos: ⁊ ſeruiemus tibi. ⁊ dixit ipſis roboã: ite
καὶ νῦν κούφισον σὺ ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ πατρός σου τῆς σκληρᾶς καὶ ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ αὐτοῦ τοῦ βαρέως, οὗ ἔδωκεν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ δουλεύσομεν σοι. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ῥοβοάμ, πορεύεσθε
vſq; in tres dies: ⁊ reuertimini ad me: ⁊ abiit
ἕως τριῶν ἡμερῶν, καὶ ἐπιστρέψατε πρός με, καὶ ἀπῆλθεν

B

populus. ⁊ congregauit rex roboam ſeniores
ὁ λαός. καὶ συνήγαγεν ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ τοὺς πρεσβυτέρους
q ſteterũt corã ſalomone patre eius viuẽte eo: ⁊ conſuluit eũ eis dicens:
τοὺς ἑστῶτας ἐναντίον σολομῶντος τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ζῶντος αὐτοῦ, καὶ συνεβουλεύσατο μετ' αὐτῶν λέγων,
quõ vos datis cõſiliũ vt reſpõdeã ego pp̃lo huic verbũ: ⁊ locuti ſũt ſeniores ad eũ
πῶς ὑμεῖς βουλεύεσθε τοῦ ἀποκριθῆναί με τῷ λαῷ τούτῳ λόγον; καὶ ἐλάλησαν οἱ πρεσβύτεροι πρὸς αὐτὸν
dicentes: ſi in hodierno ſis in bonũ pp̃lo huic
λέγοντες, ἐὰν ἐν τῇ σήμερον γένῃ εἰς ἀγαθὸν τῷ λαῷ τούτῳ
⁊ placueris eis: ⁊ locut' fueris eis ſermones bonos:
καὶ ἀρέσῃς αὐτοῖς, καὶ λαλήσῃς αὐτοῖς λόγους ἀγαθούς,
⁊ erũt tibi ſerui oĩbus diebus. ⁊ reliquit cõſiliũ ſenioꝝ: q conſuluerũt ei:
καὶ ἔσονταί σοι δοῦλοι πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ κατέλιπε τὴν βουλὴν τῶν πρεσβυτέρων, οἳ συνεβουλεύσαντο αὐτῷ,
⁊ conſuluit cũ puerulis q nutriti erant cũ eo: q ſteterãt corã eo. ⁊
καὶ συνεβουλεύσατο μετὰ τῶν παιδαρίων τῶν συνεκτραφέντων μετ' αὐτοῦ, τῶν ἑστώτων ἐναντίον αὐτοῦ. καὶ

C

5.Reg. 12.c.

dixit eis: qđ vos cõſulitis: ⁊ qđ verbũ reſpõdeã pp̃lo huic: q locuti ſũt ad me dicẽtes: dimitte de iugo qđ dedit pater tu' ſup nos? ⁊
εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμεῖς βουλεύεσθε, καὶ τίνα λόγον ἀποκριθῶ τῷ λαῷ τούτῳ, οἳ ἐλάλησαν πρός με λέγοντες, ἄνες ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ οὗ ἔδωκεν ὁ πατήρ σου ἐφ' ἡμᾶς; καὶ
locuti ſunt ei pueruli q nutriti fuerãt cũ eo dicentes: ſic loqueris populo huic: q
ἐλάλησαν αὐτῷ τὰ παιδάρια τὰ συνεκτραφέντα μετ' αὐτοῦ λέγοντα, οὕτως λαλήσεις τῷ λαῷ τούτῳ, τῷ
locutus eſt ad te ⁊ dicebat: pater tu' aggrauauit
λαλήσαντι πρὸς σὲ καὶ λέγοντι, ὁ πατήρ σου ἐβάρυνεν
iugũ nr̃m: ⁊ tu nũc ſubleua de iugo nr̃o.
τὸν ζυγὸν ἡμῶν, καὶ σὺ νῦν κούφισον ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ ἡμῶν.
ſic dices ad eos. puum digitus me' groſſior lũbis patris mei: ⁊ nũc pater meus
οὕτως ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, ὁ μικρὸς δάκτυλός μου παχύτερος τῆς ὀσφύος τοῦ πατρός μου, καὶ νῦν ὁ πατήρ μου
ĩpoſuit vobis iugũ graue: ⁊ ego addã ſup iugũ vr̃m. pater me' corripuit vos in flagellis.
ἐνέθηκεν ὑμῖν ζυγὸν βαρύν, καὶ ἐγὼ προσθήσω ἐπὶ τὸν ζυγὸν ὑμῶν. ὁ πατήρ μου ἐπαίδευσεν ὑμᾶς ἐν μάστιξι,

⁊ ego corripiã vos in ſcorpionib'. ⁊ venit hieroboam ⁊ oĩs popul' ad roboã die tertia:
καὶ ἐγὼ παιδεύσω ὑμᾶς ἐν σκορπίοις. καὶ ἦλθεν ἱεροβοὰμ καὶ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς ῥοβοὰμ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ,
ſicut locut' eſt rex dicẽs: reuertimini ad me
ὡς ἐλάλησεν ὁ βασιλεὺς λέγων, ἐπιστρέψατε πρός με
die tertia: ⁊ reſpõdit eis rex dura:
τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ, καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς σκληρά,
⁊ reliquit rex roboã cõſiliũ ſenioꝝ: ⁊ locut' eſt ad eos iuxta
καὶ ἐγκατέλιπεν ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ τὴν βουλὴν τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἐλάλησε πρὸς αὐτοὺς κατὰ τὴν
cõſiliũ iunioꝝ dicens: pater me' aggrauauit
βουλὴν τῶν νεωτέρων λέγων, ὁ πατήρ μου ἐβάρυνε τὸν
iugũ veſtrũ: ⁊ ego apponã in illud. pater me'
ζυγὸν ὑμῶν, καὶ ἐγὼ προσθήσω ἐπ' αὐτόν. ὁ πατήρ μου
corripuit vos in flagellis: ⁊ ego corripiã vos
ἐπαίδευσεν ὑμᾶς ἐν μάστιξι, καὶ ἐγὼ παιδεύσω ὑμᾶς
in ſcorpionib'. ⁊ nõ audiuit rex pp̃lm: qm̃
ἐν σκορπίοις. καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τοῦ λαοῦ, ὅτι
erat ſubuerſio a deo: vt ſtatueret dñs
ἦν μεταστροφὴ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἀναστήσῃ κύριος τὸν
ſermonẽ ſuũ: quẽ locut' eſt in manu achia ſylonite de hieroboã filio nabat. ⁊ oĩs iſrael vidit: qm̃ nõ audiuit eos rex: ⁊ reſpondit oĩs pp̃ls ad regẽ dicẽs: q̃ nobis
λόγον αὐτοῦ, ὃν ἐλάλησεν ἐν χειρὶ ἀχία τοῦ συλωνίτου περὶ ἱεροβοὰμ υἱοῦ ναβάτ. καὶ πᾶς ἰσραὴλ εἶδεν, ὅτι οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν ὁ βασιλεύς, καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ὁ λαὸς πρὸς τὸν βασιλέα λέγων, τίς ἡμῖν

B

pars in dauid ⁊ hereditas in filio ieſſai: reuertere vir in tabernacula tua iſrael: nũc aſpice
μερὶς ἐν δαυὶδ καὶ κληρονομία ἐν υἱῷ ἰεσσαί; ἀπότρεχε ἀνὴρ εἰς τὰ σκηνώματά σου ἰσραήλ, νῦν βλέπε
domũ tuã dauid. ⁊ abiit oĩs iſrael in
τὸν οἶκόν σου δαυίδ. καὶ ἐπορεύθη πᾶς ἰσραὴλ εἰς τὰ
tabernacula ſua. ⁊ viri iſrael q habitabant
σκηνώματα αὐτοῦ. καὶ ἄνδρες ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες

1.Reg. 2.d.

in ciuitatib' iude regnare fecerũt ſuper ſe roboam. ⁊ miſit roboã rex adorã
ἐν πόλεσιν ἰούδα ἐβασίλευσαν ἐπὶ ἑαυτοὺς τὸν ῥοβοάμ. καὶ ἀπέστειλεν ῥοβοὰμ ὁ βασιλεὺς τὸν ἀδωράμ
q ſup tributũ: ⁊ lapidauerũt eũ filii iſrael in lapidib': ⁊ mortu' eſt. ⁊ rex roboam feſtinauit aſcendere in currũ: vt fugeret in hieruſalẽ: ⁊ p̃uaricat' ẽ iſrael in domo dauid vſq; ad diem hanc
τὸν ἐπὶ τοῦ φόρου, καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν λίθοις, καὶ ἀπέθανεν. καὶ ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ ἔσπευσε τοῦ ἀναβῆναι εἰς τὸ ἅρμα, τοῦ φυγεῖν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἠθέτησεν ἰσραὴλ ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

C

5.Reg. 12.c.

Ca. 11.

Et venit roboã in hieruſalẽ: ⁊ congregauit domũ iuda ⁊ beniamĩ centũ octoginta milia iuuenũ facientiũ bellũ: vt
Καὶ ἦλθε ῥοβοὰμ εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξεκκλησίασε τὸν οἶκον ἰούδα καὶ βενιαμὶν ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδας νεανίσκων ποιούντων πόλεμον, τοῦ

A

5.Reg. 1.a.

dimicaret cũ iſrael ⁊ cõuerteret regnũ ſibi. ⁊ fact' eſt ſermo dñi ad ſameam
πολεμῆσαι μετὰ ἰσραὴλ καὶ ἐπιστρέψαι τὴν βασιλείαν ἑαυτῷ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς σαμέαν
hominẽ dei dicens: loquere ad roboã filiũ
ἄνθρωπον τοῦ θεοῦ λέγων, εἰπὲ πρὸς ῥοβοὰμ τὸν τοῦ
ſalomonis regẽ iuda: ⁊ ad oẽm iſrael
σολομῶντος βασιλέα ἰούδα, καὶ πρὸς πάντα ἰσραὴλ
q eſt iuda ⁊ beniamĩ dicẽs: hec dicit dñs
τὸν μετὰ ἰούδα καὶ βενιαμὶν λέγων, τάδε λέγει κύριος,
nõ aſcẽdetis ⁊ nõ pugnabitis cũ fratribus
οὐκ ἀναβήσεσθε καὶ οὐ πολεμήσετε μετὰ τῶν ἀδελφῶν
vr̃is: reuertimini vnuſquiſq; in domũ ſuam:
ὑμῶν, ἀποστρέφετε ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,

ego vero cedã vos ſcorpioib'. Venit ergo hieroboã & vniuerſus popul' ad roboã die tertio ſicut preceperat eis. Reſponditq; rex dura derelicto conſilio ſenioꝝ: locutuſq; ẽ iuxta iuuenũ voluntatẽ. P̃r me' graue vobis ĩpoſuit iugũ: qđ ego grauiꝰ faciam. Pater meus cecidit vos flagellis: ego vero cedã vos ſcorpiõib'. Et nõ acquieuit populi precibus. Erat enim voluntatis dei: vt compleretur ſmo ei' quẽ locut' fuerat p manũ ahie ſylõitis ad hieroboã filiũ nabath. Populus ãt vniuerſuſ rege duriora dicente: ſic locutus eſt ad eum. Non eſt nobis pars in dauid: neq; hereditas in filio iſai. Reuertere ĩ tabernacula tua iſrl'. Tu aũt paſce domum tuã dauid. Et abiit iſrael in tabernacula ſua. Sup filios ãt iſrael qui habitabant ĩ ciuitatibus iuda regnauit roboam. Miſitq; rex roboam aduram qui preerat tributis: & lapidauerũt eum filii iſrael: & mortuꝰ ẽ. Porro rex roboam currũ feſtinauit aſcẽdere: & fugit in hieruſalem. Receſſitq; iſrl' a domo dd' vſq; ad diẽ hãc. 11.

VEnit autem roboã in hieruſalẽ & conuocauit vniuerſam domũ iuda & bẽiamin cẽtũ octogĩta milia electorum atq; bellãtiũ: vt dimicaret contra iſrael & conuerteret ad ſe regnum ſuum. Factuſq; ẽ ſmo dñi ad ſemeiam hominem dei: dicens. Loquere ad roboam filium ſalomonis regẽ iuda: & ad vniuerſum iſrael qui eſt in iuda & beniamin. Hec dicit dñs. Nõ aſcẽdetis neq; pugnabitis cõtra fr̃es vr̃os: reuertatur vnuſq̃ſq; ĩ domũ ſuã

ואני בעקרבים׃ ויבא ירבעם וכל
העם אל רחבעם ביום השלשי
כאשר דבר המלך לאמר שובו אלי
ביום השלשי׃ ויענם המלך קשה
ויעזב המלך רחבעם את עצת
הזקנים׃ וידבר אלהם כעצת הילדים
לאמר אכביד את עלכם ואני אסיף
עליו אבי יסר אתכם בשוטים
ואני בעקרבים׃ ולא שמע המלך
אל העם כי היתה נסבה מעם
האלהים למען הקים יהוה את
דברו אשר דבר ביד אחיהו השלוני
אל ירבעם בן נבט׃ וכל ישראל כי לא
שמע המלך להם וישיבו העם את
המלך לאמר מה לנו חלק בדויד
ולא נחלה בבן ישי איש לאהליך
ישראל עתה ראה ביתך דויד
וילך כל ישראל לאהליו׃ ובני
ישראל הישבים בערי יהודה
וימלך עליהם רחבעם׃ וישלח
המלך רחבעם את הדרם אשר על
המס וירגמו בו בני ישראל אבן
וימת והמלך רחבעם התאמץ
לעלות במרכבה לנוס ירושלם׃
ויפשעו ישראל בבית דויד עד
היום הזה׃ ויבא רחבעם

Cap. xi.

ירושלם ויקהל את בית יהודה
ובנימן מאה ושמנים אלף בחור
עשה מלחמה להלחם עם ישראל
להשיב את הממלכה לרחבעם׃
ויהי דבר יהוה אל שמעיהו איש
האלהים לאמר׃ אמר אל רחבעם
בן שלמה מלך יהודה ואל כל
ישראל ביהודה ובנימן לאמר׃
כה אמר יהוה לא תעלו ולא תלחמו
עם אחיכם שובו איש לביתו

כי מאתי נהיה הדבר הזה וישמעו את דברי יהוה וישבו מלכת אל ירבעם׃ וישב רחבעם בירושלם ויבן ערים למצור ביהודה׃ ויבן את בית לחם ואת עיטם ואת תקוע׃ ואת בית צור ואת שוכו ואת עדלם׃ ואת גת ואת מרשה ואת זיף׃ ואת אדורים ואת לכיש ואת עזקה׃ ואת צרעה ואת אילון ואת חברון אשר ביהודה ובבנימן ערי מצרות׃ ויחזק את המצרות ויתן בהם נגידים ואצרות מאכל ושמן ויין׃ ובכל עיר ועיר צנות ורמחים ויחזקם להרבה מאד ויהי לו יהודה ובנימן׃ והכהנים והלוים אשר בכל ישראל התיצבו עליו מכל גבולם׃ כי עזבו הלוים את מגרשיהם ואחזתם וילכו ליהודה ולירושלם כי הזניחם ירבעם ובניו מכהן ליהוה׃ ויעמד לו כהנים לבמות ולשעירים ולעגלים אשר עשה׃ ואחריהם מכל שבטי ישראל הנתנים את לבבם לבקש את יהוה אלהי ישראל באו ירושלם לזבוח ליהוה אלהי אבותיהם׃ ויחזקו את מלכות יהודה ויאמצו את רחבעם בן שלמה לשנים שלוש כי הלכו בדרך דויד ושלמה לשנים שלוש׃ ויקח לו רחבעם אשה את מחלת בת ירימות בן דויד אביהיל בת אליאב בן ישי׃ ותלד לו בנים את יעוש ואת שמריה ואת זהם׃ ואחריה לקח את מעכה בת אבשלום ותלד לו את אביה ואת עתי ואת זיזא ואת שלמית׃ ויאהב רחבעם את מעכה בת אבשלום מכל

quia mea hoc gestũ est voluntate. Qui cũ audissent sermonem dñi: reuersi sũt: nec prexerũt cõtra hieroboam. Habitauit autẽ roboam in hierl'z: & edificauit cĩtates muratas ĩ iuda: extruxitq; bethleem & ethan & thecue. Bethsur quoq; & socco & odollã: necnon & geth & maresa & ziph sed & aduram & lachis & azecha: sa raa quoq; ahialon & hebron q̃ erant in iuda & bẽiamin citates munitissimas. Cũq; clausisset eas muris: posuit in eis principes: ciborũq; horea: hoc est olei & vini. Sed & ĩ singulis vrbibus fecit armamentaria scutorũ & hastarũ: firmauitq; eas sũma diligẽtia: & imparauit sup iudã & bẽiamin. Sacerdotes aũt & leuite q erãt in vniuerso isrl': venerũt ad eũ de cũctis sedib9 suis relinquẽtes suburbana & possessiones suas: et trãseũtes ad iudã et hierl'm: eo q abiecisset eos hieroboã & posteri ei9 ne sacerdotio dñi fũgerentur: q cõstituit sibi sacerdotes excelsoꝝ & demonioꝝ vitolorumq; quos fecerat. Sed & de cũctis tribub9 israel quicunq; dederant cor suum vt quererent dominum deum isrl': venerũt ĩ hierl'z ad ĩmolãdũ victias suas corã dño deo patrũ suoꝝ: & roborauerunt regnũ iuda & cõfirmauerunt roboã filiũ salomõis p tres annos. Ambulauerunt enim in viis dauid & salomõis ãnis tantũ tribus. Duxit aũt roboam vxorem maalath filiam hierimuth filii dauid: abiail quoq; filiã heliab filii isai que peperit ei filios ieos & somoriã & zoom. Post hanc quoq; accepit maacham filiã absalom: que peperit ei abiã & abi & ziza et salumith. Amauit autem roboam maacham filiam absalon super omnes

qui a me factũ est verbũ hoc. et audierũt sermonẽ dñi: et reuersi sunt vt nõ irent cõtra hieroboam. et habitauit roboã in hierusalẽ: et edificauit ciuitates muratas in iudea: et edificauit bethleem et etã et thecoe et bethsur et soccho: et hodollã et geth et marissa et zith: et adorã et lachis et azeca et saraa: et ealõ et chebrõ que in iudea et bẽiamin ciuitates muratas. et muniuit eas muris: et dedit in eis duces: et cellaria ciboꝝ et vinũ et oleũ: per ciuitatẽ et ciuitatẽ scuta et hastas: et firmauit eas in multitudinẽ valde: et fuerũt ei iuda et bẽiamin. et sacerdotes et leuite q fuerũt in omni israel cõgregati sũt ad eũ de oibus terminis: quia dereliquerũt leuite habitacula sua q sũt possessionis sue: et transierunt ad iudam in hierusalẽ: quia eiecit eos hieroboã et filii eius: ne ministrarẽt dño. et constituit sibi sacerdotes excelsoꝝ et idolis et vanis et vitulis: quas fecit hieroboã. et eiecit leuitas de tribubus israel: q dederũt corda sua vt quererẽt dñm deũ israel: et venerũt in hierusalẽ: ad sacrificãdũ dño deo patrũ suoꝝ: et robo rauerũt regnũ iuda. et fortificat9 est roboam filius salomonis in ãnos tres: quia ãbulauit via dauid et salomonis in ãnos tres. et accepit sibi roboam vxorẽ maelleth filiã hierimuth filii dauid et abichail filiã eliab filii isai: et peperit ei filios ieus et samariã et zaam. et post hec accepit maacha sibi filiã abessalom: et peperit ei abia et eththi et ziza et salomith. et amauit roboam maacha filiã abessalom sup omnes

ὅτι παρ' ἐμοῦ ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ ἤκουσαν τοῦ λόγου κυρίου, καὶ ἀπεστράφησαν τοῦ μὴ πορευθῆναι ἐπὶ ἱεροβοάμ. καὶ κατῴκησε ῥοβοὰμ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ᾠκοδόμησε πόλεις τειχήρεις ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ᾠκοδόμησε τὴν βηθλεὲμ καὶ τὴν ἐτὰμ καὶ τὴν θεκωὲ καὶ τὴν βεθσοὺρ καὶ τὴν σοκχώ, καὶ τὴν ὀδολλὰμ καὶ τὴν γαὶθ καὶ τὴν μαρισὰ καὶ τὴν ζίφ, καὶ τὴν ἀδωρὰμ καὶ τὴν λαχεὶς καὶ τὴν ἀζηκὰ καὶ τὴν σαραά, καὶ τὴν αἰαλὼμ καὶ τὴν χεβρὼν τὴν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ καὶ βενιαμὶν πόλεις τειχήρεις. καὶ ὠχύρωσεν αὐτὰς τείχεσιν, καὶ ἔδωκεν ἐν αὐταῖς ἡγουμένους, καὶ παραθέσεις βρωμάτων καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, κατὰ πόλιν καὶ πόλιν θυρεοὺς καὶ δόρατα, καὶ κατίσχυσεν αὐτὰς εἰς πλῆθος σφόδρα, καὶ ἦσαν αὐτῷ ἰούδας καὶ βενιαμίν. καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται οἳ ἦσαν ἐν παντὶ ἰσραὴλ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἐκ πάντων τῶν ὁρίων, ὅτι ἐγκατέλιπον οἱ λευῖται τὰ σκηνώματα αὐτῶν τὰ τῆς κατασχέσεως αὐτῶν, καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς ἰούδαν εἰς ἱερουσαλήμ, ὅτι ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἱεροβοὰμ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, μὴ λειτουργεῖν κυρίῳ. καὶ κατέστησεν ἑαυτῷ ἱερεῖς τῶν ὑψηλῶν καὶ τοῖς εἰδώλοις καὶ τοῖς ματαίοις καὶ τοῖς δαμάλεσιν, ἃς ἐποίησεν ἱεροβοάμ. καὶ ἐξέβαλε τοὺς λευίτας ἀπὸ φυλῶν ἰσραήλ, οἳ ἔδωκαν καρδίας αὐτῶν ζητῆσαι κύριον τὸν θεὸν ἰσραήλ, καὶ ἦλθον εἰς ἱερουσαλήμ, θῦσαι κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ κατίσχυσαν τὴν βασιλείαν ἰούδα. καὶ κατίσχυσε ῥοβοὰμ υἱὸς σολομῶντος εἰς ἔτη τρία, ὅτι ἐπορεύθη ὁδῷ δαυὶδ καὶ σολομῶντος εἰς ἔτη τρία. καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ ῥοβοὰμ γυναῖκα τὴν μαελλὲθ θυγατέρα ἱεριμοὺθ υἱοῦ δαυὶδ καὶ ἀβιχαὶλ θυγατέρα ἐλιὰβ υἱοῦ ἰεσσαί, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ υἱοὺς τὸν ἰεοὺς καὶ τὸν σαμαρίαν καὶ τὸν ζαάμ. καὶ μετὰ ταῦτα ἔλαβεν τὴν μααχὰ ἑαυτῷ τὴν θυγατέρα ἀβεσαλώμ, καὶ ἔτεκεν αὐτῷ τὸν ἀβιὰ καὶ τὸν ἐθθὶ καὶ τὸν ζιζὰ καὶ τὸν σαλομίθ. καὶ ἠγάπησε ῥοβοὰμ τὴν μααχὰ θυγατέρα ἀβεσσαλὼμ ὑπὲρ πάσας τὰς

1. Reg. 18. g.

vxores suas et cõcubinas: quia vxores decẽ et octo habuit: et cõcubinas sexaginta: et genuit viginti et octo filios: et filias sexaginta. et cõstituit roboam abia filiũ maacha in principẽ et ducẽ in fratrib9 suis: quia cogitabat facere regẽ eũ. et auct9 fuit abia: et pfecit super filios eius: et in cũctis finib9 iuda et beniamin: et in ciuitatib9 munitis prebuit in eis escas in multitudinẽ multã: et petiuit multitudinẽ vxorum.

Ca. 12.

Et factũ est postq̃ pparatũ est regnũ roboã: et postq̃ roboratũ est: dereliquit legẽ dñi: et ois israel cũ eo. et factũ est in ãno quinto regni roboã: ascẽdit susac rex egypti in hierusalẽ: q peccauerãt corã dño: in mille et ducentis currib9: et sexaginta milib9 equitũ. et nõ erat nũerus multitudinis q̃ venit cũ eo ex egypto libyes troglodyte et ethiopes et ceperunt ciuitates munitas: q̃ erant in iuda: et venerũt in hierusalẽ. et semeas propheta venit ad roboã et ad principes iuda q cõgregati fuerãt in hierusalẽ a facie susac. et dixit eis: sic dixit dñs: vos reliquistis me: et ego relinquã vos in manu susac. et verecũdati sũt pricipes israel et rex: et dixerũt: iustus dñs. et cũ vidisset dñs: q cõuersi fuerãt: fact9 est sermo dñi ad sameã dicẽs: cõuersi sunt nõ disperdã eos: et dabo eis q̃si pauxillũ in salutẽ: et nõ stillabit furor me9 sup hierusalem in manu susac: q erũt ei in seruos: et cognoscẽt seruitutẽ meã et seruitutẽ regni terre. et ascẽdit susac rex egypti ad hierusalẽ: et cepit thesauros q erãt in domo dñi: et thesauros q erãt in domo regis: omnia tulit. et tulit clypeos

γυναῖκας αὐτοῦ καὶ τὰς παλλακάς, ὅτι γυναῖκας δέκα ὀκτὼ εἶχε, καὶ παλλακὰς ἑξήκοντα, καὶ ἐγέννησεν εἴκοσι καὶ ὀκτὼ υἱούς, καὶ θυγατέρας ἑξήκοντα. καὶ κατέστησε ῥοβοὰμ τὸν ἀβιὰ τὸν τῆς μααχὰ εἰς ἄρχοντα καὶ ἡγούμενον ἐν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, ὅτι διενοεῖτο τοῦ βασιλεῦσαι αὐτόν. καὶ ηὐξήθη ἀβία, καὶ διέκοψε παρὰ πάντας τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις ἰούδα καὶ βενιαμίν, καὶ ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ὀχυραῖς. καὶ ἔδωκεν ἐν αὐτοῖς τροφὰς εἰς πλῆθος πολύ, καὶ ᾐτήσατο πλῆθος γυναικῶν.

Καὶ ἐγένετο ὡς ἡτοιμάσθη ἡ βασιλεία ῥοβοάμ, καὶ ὡς ἐκραταιώθη, ἐγκατέλιπε τὸν νόμον κυρίου, καὶ πᾶς ἰσραὴλ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ τῆς βασιλείας ῥοβοάμ, ἀνέβη σουσὰκ βασιλεὺς αἰγύπτου ἐπὶ ἱερουσαλήμ, ὅτι ἥμαρτον ἔναντι κυρίου, ἐν χιλίοις καὶ διακοσίοις ἅρμασι, καὶ ἑξήκοντα χιλιάσιν ἵππων. καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τοῦ πλήθους τοῦ ἐλθόντος μετ' αὐτοῦ ἐξ αἰγύπτου λίβυες σουχιεὶμ καὶ χουσιείμ, καὶ κατεκράτησαν τῶν πόλεων τῶν ὀχυρῶν, αἳ ἦσαν ἐν ἰούδα, καὶ ἦλθον εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ σαμαίας ὁ προφήτης ἦλθε πρὸς ῥοβοὰμ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἰούδα τοὺς συναχθέντας εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου σουσάκ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, οὕτως εἶπεν κύριος, ὑμεῖς ἐγκατελείψατέ με, κἀγὼ ἐγκαταλείψω ὑμᾶς ἐν χειρὶ σουσάκ. καὶ ᾐσχύνθησαν οἱ ἄρχοντες ἰσραὴλ καὶ ὁ βασιλεύς, καὶ εἶπον, δίκαιος ὁ κύριος. καὶ ἐν τῷ ἰδεῖν τὸν κύριον, ὅτι ἐνετράπησαν, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς σαμαίαν λέγων, ἐνετράπησαν· οὐ καταφθερῶ αὐτούς, καὶ δώσω αὐτοῖς ὡσεὶ μικρὸν εἰς σωτηρίαν, καὶ οὐ μὴ στάξῃ ὁ θυμός μου ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἐν χειρὶ σουσάκ, ὅτι ἔσονται αὐτῷ εἰς δούλους, καὶ γνώσονται τὴν δουλείαν μου καὶ τὴν δουλείαν τῆς βασιλείας τῆς γῆς. καὶ ἀνέβη σουσὰκ βασιλεὺς αἰγύπτου ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἔλαβε τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐν οἴκῳ βασιλέως, τὰ πάντα ἔλαβεν. καὶ ἔλαβε τοὺς θυρεοὺς

vxores suas & concubinas. Nam vxores decem & octo duxerat: cõtubinas aũt sexagĩta: & genuit viginti octo filios & sexaginta filias. Cõstituit vero in capite abiam filium maacha ducem super omnes frẽs suos: ipsũ enĩ regẽ facere cogitabat: quia sapiẽtior fuit & potẽtior sup oẽs filios ei9: & ĩ cũctis finib9 iuda & beniamin: & in vniuersis citatib9 muratis. Prebuitq; eis escas plurimas: & multas petiuit vxores.

Cumq; roboratũ (12.) fuisset regnũ roboã & cõfortatum: dereliquit legem domini: & oĩs israel cum eo. Anno autem quinto regni roboam: ascẽdit sesac rex egypti in hierusalẽ: quia peccauerunt domino: cũ mille ducentis curribus: & sexagĩta milib9 equitum. Nec erat numerus vulgi quod venerat cũ eo ex egypto: libies scz & troglodyte & ethiopes. Cepitq; ciuitates munitissimas in iuda: & venit vsq; in hierusalem. Semeias aũt ppheta ingressus ẽ ad roboam & pricipes iuda: q cõgregati fuerãt in hierl'm fugiẽtes sesac. Dixitq; ad eos. Hec dicit dominus. Vos reliquistis me: & ego reliqui vos in manu sesac. Consternatiq; principes israel & rex: dixerunt. Iustus est dñs. Cũq; vidisset dñs q humiliati essẽt: fact9 ẽ sermo dñi ad semeiam dicẽs. Quia humiliati sũt non disperdam eos: daboq; eis pauxillum auxilii: & non stillabit furor meus sup hierl'm p manũ sesac. Verũtamẽ seruient ei vt sciãt distãtiam seruitutis mee & seruitutis regni terrarũ. Recessit itaq; sesac rex egypti ab hierusalem sublatis thesauris domus domini & domus regis: omniaq; secum tulit: & clypeos

נשיו ופילגשיו כי נשים שמונה עשרה נשא ופילגשים ששים ויולד עשרים ושמונה בנים וששים בנות׃ ויעמד לראש רחבעם את אביה בן מעכה לנגיד באחיו כי להמליכו׃ ויבן ויפרץ מכל בניו לכל ארצות יהודה ובנימן לכל ערי המצרות ויתן להם המזון לרב וישאל המון נשים׃

Cap. xii.

ויהי כהכין מלכות רחבעם וכחזקתו עזב את תורת יהוה וכל ישראל עמו׃ ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלם כי מעלו ביהוה׃ באלף ומאתים רכב ובששים אלף פרשים ואין מספר לעם אשר באו עמו ממצרים לובים סכיים וכושים׃ וילכד את ערי המצרות אשר ליהודה ויבא עד ירושלם׃ ושמעיה הנביא בא אל רחבעם ושרי יהודה אשר נאספו אל ירושלם מפני שישק ויאמר להם כה אמר יהוה אתם עזבתם אתי ואף אני עזבתי אתכם ביד שישק׃ ויכנעו שרי ישראל והמלך ויאמרו צדיק יהוה׃ ובראות יהוה כי נכנעו היה דבר יהוה אל שמעיה לאמר נכנעו לא אשחיתם ונתתי להם כמעט לפליטה ולא תתך חמתי בירושלם ביד שישק׃ כי יהיו לו לעבדים וידעו עבודתי ועבודת ממלכות הארצות׃ ויעל שישק מלך מצרים על ירושלם ויקח את אצרות בית יהוה ואת אצרות בית המלך את הכל לקח ויקח את מגני

הזהב אשר עשה שלמה: ויעש המלך רחבעם תחתיהם מגני נחשת והפקיד על יד שרי הרצים השמרים פתח בית המלך: ויהי מדי בוא המלך בית יהוה באו הרצים ונשאום והשיבום אל תא הרצים: ובהכנעו שב ממנו אף יהוה ולא להשחית לכלה וגם ביהודה היה דברים טובים: ויתחזק המלך רחבעם בירושלם וימלך כי בן ארבעים ואחת שנה רחבעם במלכו ושבע עשרה שנה מלך בירושלם העיר אשר בחר יהוה לשום את שמו שם מכל שבטי ישראל ושם אמו נעמה העמנית: ויעש הרע כי לא הכין לבו לדרוש את יהוה: ודברי רחבעם הראשנים והאחרונים הלא הם כתובים בדברי שמעיה הנביא ועדו החזה להתיחש ומלחמות רחבעם וירבעם כל הימים: וישכב רחבעם עם אבתיו ויקבר בעיר דויד וימלך אביה בנו תחתיו:

Cap. iij.

בשנת שמונה עשרה למלך ירבעם וימלך אביה על יהודה: שלוש שנים מלך בירושלם ושם אמו מיכיהו בת אוריאל מן גבעה ומלחמה היתה בין אביה ובין ירבעם: ויאסר אביה את המלחמה בחיל גבורי מלחמה ארבע מאות אלף איש בחור וירבעם ערך עמו מלחמה בשמונה מאות אלף איש בחור גבור חיל: ויקם אביה מעל להר צמרים אשר בהר אפרים ויאמר שמעוני ירבעם וכל ישראל: הלא לכם לדעת כי יהוה אלהי ישראל נתן ממלכה לדויד על ישראל

aureos quos fecerat salomon: pro quibus fecit rex eneos: & tradidit illos principibus scutariorum qui custodiebant vestibulum palatii. Cumque introiret rex domum dei veniebant scutarii & tollebant eos: iterumque referebant eos ad armamentarium suum. Verumtamen quia humiliati sunt aversa est ab eis ira domini: nec deleti sunt penitus. Siquidem & in iuda iuventa sunt opera bona. Confortatus est ergo rex roboam in hierusalem: atque regnavit. Quadraginta autem & unius anni erat cum regnare cepisset. Et decem & septem annis regnavit in hierusalem urbe quam elegit dominus ut confirmaret nomen suum ibi de cunctis tribubus israel. Nomen autem matris eius naama amanites. Fecitque malum: & non preparavit cor suum ut quereret dominum. Opera vero roboam prima & novissima scripta sunt in libris semeie prophete: & addo videntis: & diligenter exposita. Pugnaveruntque adversum se roboam & hieroboam cunctis diebus. Et dormivit roboam cum patribus suis. Sepultusque est in civitate david. Et regnavit abia filius eius pro eo.

Anno octavodecimo regis hieroboam regnavit abia super iudam. Tribus annis regnavit in hierusalem. Nomenque matris eius michaia filia uriel de gabaa. Et erat bellum inter abia & hieroboam. Cumque inisset abia certamen: & haberet bellicosissimos viros: & electorum quadringenta milia: hieroboam construxit e contra aciem octingenta milia virorum: qui & ipsi electi erant & ad bella fortissimi. Stetit ergo abia super montem semeron qui erat in effraim: & ait. Audi hieroboam & omnis israel. Num ignoratis quod dominus deus israel dederit regnum david super israel

aureos quos fecerat salomon. & fecit roboam rex pro eis clypeos eneos & constituit in manus principum accurrentium custodientium portas domus regis. & factum est a quando ingrederetur rex in domum domini: ingrediebantur & accurrentes: & tollebant clypeos & collocabant in ordinem accurrentium. & cum humiliavit se rex: aversa est ab eo ira domini: & non in corruptionem in finem omnibus: et in iuda fuerunt sermones boni. & confortatus est rex roboam in hierusalem & regnavit: filius quadraginta & unius anni erat roboam cum regnaret ipse. & septem & decem annis regnavit in hierusalem: in civitate quam elegit dominus ut nominaret nomen suum ibi de cunctis tribubus filiorum israel: & nomen matri sue naama ammanitis. & fecit malum: quoniam non direxit cor suum ad querendum dominum. & sermones roboam primi & novissimi nonne sunt scripti in sermonibus semeu prophete: & addo videntis ut genealogiam describeret & actus eius: & pugnavit roboam & hieroboam cunctis diebus. & dormivit roboam cum patribus suis: & sepultus est in civitate david: & regnavit abia filius eius pro eo.

τοὺς χρυσοῦς οὓς ἐποίησε σολομών. καὶ ἐποίησε ῥοβοὰμ ὁ βασιλεὺς ἀντ' αὐτῶν θυρεοὺς χαλκοῦς καὶ κατέστησεν ἐπὶ χεῖρας ἀρχόντων τῶν παρατρεχόντων τῶν φυλασσόντων τὰς θύρας οἴκου τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένετο ἀπὸ ἱκανοῦ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν βασιλέα εἰς οἶκον κυρίου, εἰσεπορεύοντο καὶ οἱ παρατρέχοντες, καὶ ἐλάμβανον τοὺς θυρεοὺς καὶ ἀποκαθιστῶν εἰς τὴν τάξιν τῶν παρατρεχόντων. καὶ ἐν τῷ ἐντραπῆναι τὸν βασιλέα, ἀπεστράφη ἀπ' αὐτοῦ ὀργὴ κυρίου, καὶ οὐκ εἰς διαφθορὰν εἰς τέλος τοῖς πᾶσι, καί γε ἐν τῷ ἰούδα ἦσαν λόγοι ἀγαθοί. καὶ κατίσχυσεν ὁ βασιλεὺς ῥοβοὰμ ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐβασίλευσεν, υἱὸς τεσσαράκοντα καὶ ἑνὸς ἔτους ἦν ῥοβοὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ ἑπτὰ καὶ δέκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, ἐν τῇ πόλει ἣν ἐξελέξατο κύριος ἐπονομάσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκεῖ ἐκ πασῶν φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ νααμὰ ἡ ἀμμανῖτις. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρόν, ὅτι οὐ κατεύθυνε τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐκζητῆσαι κύριον. καὶ οἱ λόγοι ῥοβοὰμ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἔσχατοι οὐκ ἰδοὺ εἰσὶ γεγραμμένοι ἐν τοῖς λόγοις σαμαίου τοῦ προφήτου, καὶ ἀδδὼ τοῦ ὁρῶντος τοῦ γενεαλογῆσαι καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ; καὶ ἐπολέμει ῥοβοὰμ καὶ ἱεροβοὰμ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐκοιμήθη ῥοβοὰμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀβιὰ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca. 13.

In octavo & decimo anno regni hieroboam: regnavit abia super iudam: tribus annis regnavit in hierusalem. & nomen matri eius maacha filia abessalom. & bellum erat inter abia & inter hieroboam. & ordinavit abia bellum in exercitu potentium bellatorum in quadringentis milibus virorum electorum. & hieroboam construxit contra eum bellum in octingentis milibus virorum electorum potentium fortitudine virorum bellatorum. & surrexit abia a monte somorim: quod est in monte ephraim: & dixit: audite me hieroboam & omnis israel: nonne vobis cognoscere quod dominus deus israel dedit regnum david super israel

Ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἱεροβοάμ, ἐβασίλευσεν ἀβιὰ ἐπὶ ἰούδαν, τρία ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ μααχὰ θυγάτηρ ἀβεσσαλώμ. καὶ πόλεμος ἦν ἀναμέσον ἀβιὰ καὶ ἀναμέσον ἱεροβοάμ. καὶ παρετάξατο ἀβιὰ τὸν πόλεμον ἐν δυνάμει δυνατῶν πολεμιστῶν ἐν τετρακοσίαις χιλιάσιν ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν. καὶ ἱεροβοὰμ παρετάξατο πρὸς αὐτὸν πόλεμον ἐν ὀκτακοσίαις χιλιάσιν ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν δυνατῶν ἰσχύϊ ἀνδρῶν πολεμιστῶν. καὶ ἀνέστη ἀβιὰ ἀπὸ τοῦ ὄρους σομορίμ, ὅ ἐστιν ἐν τῷ ὄρει ἐφραίμ, καὶ εἶπεν, ἀκούσατέ μου ἱεροβοὰμ καὶ πᾶς ἰσραήλ, οὐχὶ ὑμῖν γνῶναι ὅτι κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἔδωκε βασιλείαν τῷ δαυὶδ ἐπὶ ἰσραήλ

---

in sempiternum & filiis eius in pactum salis. & surrexit hieroboam filius nabat servus salomonis filii david & recessit a domino suo. & congregati sunt ad eum viri pestilentes filii iniqui: & prevaluerunt contra roboam filium salomonis. & roboam erat iunior & pavidus corde: & non confortatus est contra faciem eorum. & nunc vos dicitis resistere contra faciem regni domini per manum filiorum david: & vos multitudo multa & vobiscum vitule auree: quas fecit vobis hieroboam in deos. an non reiecistis sacerdotes domini filios aaron & levitas: & fecistis vobis ipsis sacerdotes de populo terre: omnis veniens ut impleat manus suas in vitulo filio armenti & arietibus septem: & factus est in sacerdotem non existenti deo. & nos dominum deum nostrum non relinquimus: & sacerdotes filii aaron ministrant domino & levite in vicibus suis: & adolent domino holocausta mane & vespere: & thymiama compositionis & propositionem panum in mensa munda. & candelabrum aureum & lucerne eius ut accendantur vespere: quoniam custodimus nos custodiam domini dei patrum nostrorum: vos vero reliquistis eum. & ecce nobiscum in principatu dominus: & sacerdotes eius: & tube significationis ut significent contra vos: filii israel non pugnetis contra dominum deum patrum vestrorum: quia non expediet vobis. & hieroboam circumdedit insidias ut iret post eos. & fuerunt ante iuda: & insidie ab his que retro. & respexit iudas: & ecce bellum eis ex his que ante & ex his que retro: & clamaverunt ad dominum. & sacerdotes cecinerunt tubis: & vociferatus est vir iudas. & factum est quando vociferati sunt viri iuda: & dominus confregit israel & hieroboam coram abia & iuda: & fugerunt filii israel

εἰς τὸν αἰῶνα καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ εἰς διαθήκην ἁλός. καὶ ἀνέστη ἱεροβοὰμ ὁ τοῦ ναβὰτ ὁ παῖς σολομῶντος υἱοῦ δαυίδ καὶ ἀπέστη ἀπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ. καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἄνδρες λοιμοὶ υἱοὶ παράνομοι, καὶ ἐνίσχυσαν ἐπὶ ῥοβοὰμ υἱὸν σολομῶντος. καὶ ῥοβοὰμ ἦν νεώτερος καὶ δειλὸς τῇ καρδίᾳ, καὶ οὐκ ἐκραταιώθη κατὰ πρόσωπον αὐτῶν. καὶ νῦν ὑμεῖς λέγετε ἀντιστῆναι κατὰ πρόσωπον βασιλείας κυρίου διὰ χειρὸς υἱῶν δαυίδ, καὶ ὑμεῖς πλῆθος πολὺ καὶ μεθ' ὑμῶν δαμάλεις χρυσαῖ, ἃς ἐποίησεν ὑμῖν ἱεροβοὰμ εἰς θεούς. ἢ οὐχὶ ἀπώσασθε τοὺς ἱερεῖς κυρίου τοὺς υἱοὺς ἀαρὼν καὶ τοὺς λευίτας, καὶ ἐποιήσατε ἑαυτοῖς ἱερεῖς ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς; πᾶς ὁ προσπορευόμενος πληρῶσαι τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐν μόσχῳ υἱῷ βουκολίου καὶ κριοῖς ἑπτά, καὶ ἐγένετο εἰς ἱερέα τῷ μὴ ὄντι θεῷ. καὶ ἡμεῖς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν οὐκ ἐγκαταλείπομεν, καὶ οἱ ἱερεῖς υἱοὶ ἀαρὼν λειτουργοῦσι τῷ κυρίῳ καὶ οἱ λευῖται ἐν ταῖς ἐφημερίαις αὐτῶν, καὶ θυμιῶσι τῷ κυρίῳ ὁλοκαυτώσεις τοπρωὶ καὶ τοἑσπέρας ἑσπέρας, καὶ θυμίαμα συνθέσεως καὶ πρόθεσιν ἄρτων ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς καθαρᾶς. καὶ ἡ λυχνία ἡ χρυσῆ καὶ οἱ λύχνοι αὐτῆς τοῦ ἀνάπτειν τοἑσπέρας, ὅτι φυλάσσομεν ἡμεῖς τὴν φυλακὴν κυρίου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὑμεῖς δὲ ἐγκατελείπετε αὐτόν. καὶ ἰδοὺ μεθ' ἡμῶν ἐν ἀρχῇ κύριος, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ, καὶ αἱ σάλπιγγες τῆς σημασίας τοῦ σημαίνειν ἐφ' ὑμᾶς, υἱοὶ ἰσραὴλ μὴ πολεμήσητε πρὸς κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅτι οὐκ εὐοδωθήσεσθε. καὶ ἱεροβοὰμ περιεκύκλωσε τὸ ἔνεδρον ἐλθεῖν κατόπισθεν αὐτῶν. καὶ ἦσαν ἔμπροσθεν ἰούδα, καὶ τὸ ἔνεδρον ἐκ τῶν ὄπισθεν, καὶ ἐπέβλεψεν ἰούδας, καὶ ἰδοὺ ὁ πόλεμος αὐτοῖς ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον. καὶ οἱ ἱερεῖς ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἠλάλαξεν ἀνὴρ ἰούδας. καὶ ἐγένετο ὅτε ἠλάλαξαν ἄνδρες ἰούδα, καὶ κύριος ἔθραυσε τὸν ἰσραὴλ καὶ τὸν ἱεροβοὰμ ἐναντίον τοῦ ἀβιὰ καὶ ἰούδα, καὶ ἔφυγον υἱοὶ ἰσραήλ

in sempiternum: ipsi & filiis eius in pactum salis. Et surrexit hieroboam filius nabath servus salomonis filii david: & rebellavit contra dominum suum. Congregatique sunt ad eum viri vanissimi & filii belial: & prevaluerunt contra roboam filium salomonis. Porro roboam erat rudis & corde pavido: nec potuit resistere eis. Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno domini quod possidet per filios david. Habetisque grandem populi multitudinem: atque vitulos aureos quos fecit vobis hieroboam in deos. Et eiecistis sacerdotes domini filios aaron atque levitas: & fecistis vobis sacerdotes sicut omnes populi terrarum. Quicumque venerit & initiaverit manum suam in tauro de bobus & in arietibus septem fit sacerdos eorum qui non sunt dii. Noster autem dominus deus est: quem non relinquimus. Sacerdotesque ministrant domino de filiis aaron & levite sunt in ordine suo: holocausta quoque offerunt domino per singulos dies mane & vespere: & thymiama iuxta legis precepta confectum: & ponuntur panes in mensa mundissima. Estque apud nos candelabrum aureum & lucerne eius ut accendantur semper ad vesperam. Nos quippe custodimus precepta domini dei nostri quem vos reliquistis. Ergo in exercitu nostro dux deus est: & sacerdotes eius qui clangunt tubis & resonant contra vos. Filii israel nolite pugnare contra dominum deum patrum vestrorum: quia non vobis expedit. Hec illo loquente hieroboam retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret: ignorantem iudam: suo ambiebat exercitu. Respiciensque iudas vidit instare bellum ex adverso & post tergum: & clamavit ad dominum: ac sacerdotes tubis canere ceperunt: omnesque viri iuda vociferati sunt. Et ecce illis clamantibus perterruit deus hieroboam & omnem israel qui stabat ex adverso abia & iuda: fugeruntque filii israel

לעולם לו ולבניו ברית מלח: ויקם ירבעם בן נבט עבד שלמה בן דויד וימרד על אדניו: ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל ויתאמצו על רחבעם בן שלמה ורחבעם היה נער ורך לבב ולא התחזק לפניהם: ועתה אתם אמרים להתחזק לפני ממלכת יהוה ביד בני דויד ואתם המון רב ועמכם עגלי זהב אשר עשה לכם ירבעם לאלהים: הלא הדחתם את כהני יהוה את בני אהרן והלוים ותעשו לכם כהנים כעמי הארצות כל הבא למלא ידו בפר בן בקר ואילם שבעה והיה כהן ללא אלהים: ואנחנו יהוה אלהינו ולא עזבנהו וכהנים משרתים ליהוה בני אהרן והלוים במלאכת: ומקטרים ליהוה עלות בבקר בבקר ובערב בערב וקטרת סמים ומערכת לחם על השלחן הטהור ומנורת הזהב ונרתיה לבער בערב בערב כי שמרים אנחנו את משמרת יהוה אלהינו ואתם עזבתם אתו: והנה עמנו בראש האלהים וכהניו וחצצרות התרועה להריע עליכם בני ישראל אל תלחמו עם יהוה אלהי אבתיכם כי לא תצליחו: וירבעם הסב את המארב לבוא מאחריהם ויהיו לפני יהודה והמארב מאחריהם: ויפנו יהודה והנה להם המלחמה פנים ואחור ויצעקו ליהוה והכהנים מחצצרים בחצצרות: ויריעו איש יהודה ויהי בהריע איש יהודה והאלהים נגף את ירבעם וכל ישראל לפני אביה ויהודה: וינוסו בני ישראל

מפני יהודה ויתנם אלהים בידם׃ נתן
ויכו בהם אביה ועמו מכה רבה נכה רבב
ויפלו חללים מישראל חמש מאות נפל מאה
אלף איש בחור׃ ויכנעו בני ישראל בחר כנע
בעת ההיא ויאמצו בני יהודה אמץ
כי נשענו על יהוה אלהי אבותיהם׃ שען
וירדף אביה אחרי ירבעם וילכד רדף לכד
ממנו ערים את בית אל ואת עיר
בנותיה ואת ישנה ואת בנותיה בנה
ואת עפרין ובנתיה׃ ולא עצר כח כוח
ירבעם עוד בימי אביהו ויגפהו יום נגף
יהוה וימת׃ ויתחזק אביהו וישא לו מות חזק
נשים ארבע עשרה ויולד עשרים נשא נשה
ושנים בנים ושש עשרה בנות׃ רבע ילד שנה
ויתר דברי אביה ודרכיו ודבריו
כתובים במדרש הנביא עדו׃ כתב דרש נבא

Cap. xiiij. וישכב אביה עם אבתיו
ויקברו אתו בעיר דויד וימלך שכב קבר
אסא בנו תחתיו בימיו שקטה מלך
הארץ עשר שנים׃ ויעש אסא הטוב יום
והישר בעיני יהוה אלהיו׃ ויסר את שנה עשה
מזבחות הנכר והבמות וישבר את סור
המצבות ויגדע את האשרים׃ זבח במה
ויאמר ליהודה לדרוש את יהוה שבר יצב
אלהי אבותיהם ולעשות התורה גדע אמר
והמצוה׃ ויסר מכל ערי יהודה את עשה ירה צוה סור
הבמות ואת החמנים ותשקט עיר
הממלכה לפניו׃ ויבן ערי מצורה שקט
ביהודה כי שקטה הארץ ואין מלך פנה
עמו מלחמה בשנים האלה כי בנה צור
הניח יהוה לו׃ ויאמר ליהודה לחם שנה
נבנה את הערים האלה ונסב חומה נוח אמר
ומגדלים דלתים ובריחים עודנו בנה
הארץ לפנינו כי דרשנו את יהוה סבב חמה גדל ברח
אלהינו דרשנו וינח לנו מסביב סבב
ויבנו ויצליחו׃ ויהי לאסא חיל צלח היה

iudam: & tradidit eos de
us in manu eorum.
Percussit ergo eos abia
& ppls ei9 plaga magna:
& corruerunt vulnerati
ex israel quingenta
milia virorũ fortiũ. Hu
miliatiq3 sunt filii israel
in tpe illo: & vehemẽtis
sime confortati filii iuda:
eo q' sperassent in do
mino deo patrum suorũ.
Persecut9 est aũt abia fu
gientẽ hieroboã: & cepit
ciuitates eius: bethel &
filias eius: & hiesana cũ
filiabus suis: effron
quoq3 & filias eius. Nec
valuit contra resistere
hieroboam in dieb9 a
bia. Quem percussit
dñs & mortu9 est. Igi' a
bia cõfortato imperio suo:
accepit vxores q̃ttuorde
cim: procreauitq3 viginti
duos filios & sedecim
filias.
Reliqua aũt s̃monũ abia
viarũq3 & operum eius:
scripta sunt diligẽtissime
in libro addo prophete.

Dormiuit aũt abia 14
cum patribus suis
& sepelierũt eum in ciui
tate dauid. Regnauitq3
asa filius eius pro eo.
In cuius diebus quieuit
terra annis decẽ. Fecit
ergo asa quod bonum
& placitũ erat i cõspectu
dñi dei sui: & subuertit
altaria peregrini cultus
& excelsa: & cõfregit
statuas: lucosq3 succi
dit:
& precepit iude vt que
reret dominum
deum patrũ suorũ: & fa
ceret legem & vniuersa
mandata. Et abstulit de
cũctis vrbibus iuda
aras & phana: &
regnauit in pace. Edifica
uit q'q3 vrbes munitas
in iuda: q'a quiet9 erat:
& nulla temporibu eius
bella surrexerant:
pacem domino largien
te. Dixit autem iude.
Edificem9 ciuitates istas
& vallemus muris:
& roborem9 turrib9 &
portis & seris: donec a
bellis quieta sunt oĩa: eo
q' quesierimus dominũ
deũ patrũ nrõrum: & dede
rit nobis pacẽ p gyrum.
Edificauerũt igi' & nullũ
i extruẽdo ipedimẽtũ fuit
Habuit aũt asa i exercitu

a facie iuda: & tradidit ipsos dñs
ἀπὸ προσώπου ἰούδα, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς κύριος
in manus eorum. & percussit in eis abia & po
εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ἀβία καὶ ὁ
pulus eius plaga magna: & corruerũt vulnerati ex
λαὸς αὐτοῦ πληγὴν μεγάλην, καὶ ἔπεσον τραυματίαι ἀπὸ
israel quingenta milia virorũ fortiũ. & hu
ἰσραὴλ πεντακόσιαι χιλιάδες ἀνδρῶν δυνατῶν. καὶ ἐτα
miliati sunt filij israel in die illa: & cõfor
πεινώθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ κατί
tati sunt filij iuda: quia sperauerũt in dño deo
χυσαν οἱ υἱοὶ ἰούδα, ὅτι ἤλπισαν ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν τῶν
patrũ suorũ. & psecutus est abia post hieroboã:
πατέρων αὐτῶν. καὶ κατεδίωξεν ἀβία ὀπίσω ἱεροβοάμ,
& cepit ab eo ciuitates: bethel &
καὶ προκατελάβετο παρ' αὐτοῦ πόλεις, τὴν βαιθὴλ καὶ
vicos eius: & iessena & vicos eius: &
τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν ἰεσηνὰ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ
ephrõ & vicos eius. & nõ hũit fortitudinẽ hiero
τὴν ἐφρὼν καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. καὶ οὐκ ἔσχεν ἰσχὺν ἱεροβο
boã vltra cũctis diebus abia: & percussit eũ do
ὰμ ἔτι πάσας τὰς ἡμέρας ἀβία, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν κύ
min9: & mortuus est. & cõfortatus est abia: & accepit sibi
ριος, καὶ ἀπέθανεν. καὶ κατίσχυσεν ἀβία, καὶ ἔλαβεν ἑαυ
vxores q̃ttuordecĩ. & genuit viginti
τῷ γυναῖκας τέσσαρας καὶ δέκα. καὶ ἐγέννησεν εἴκοσι
& duos filios: & sedecim filias. & reli
καὶ δύο υἱούς, καὶ ἑκκαίδεκα θυγατέρας. καὶ τὰ λοι
qua sermonũ abia & opera eius & sermo
πὰ τῶν λόγων ἀβία καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ καὶ οἱ λό
nes ipsius ecce scripti sũt in libro in requi
γοι αὐτοῦ ἰδοὺ γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίου ἐν τῇ ἐκζη
sitione addo prophete.
τήσει ἀδδὼ τοῦ προφήτου. Ca.14.

Et dormiuit abia cũ patribus suis: & se
Καὶ ἐκοιμήθη ἀβία μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ ἔθα
pelierũt eũ in ciuitate dauid: & regnauit asa fili9 e
ψαν αὐτὸν ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἀσὰ υἱὸς αὐ
ius pro eo. in diebus asa quieuit terra iuda
τοῦ ἀντ' αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἀσὰ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἰούδα
decẽ annis. & fecit asa bonũ & rectũ corã
δέκα ἔτη. καὶ ἐποίησεν ἀσὰ τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ εὐθὲς ἐνώπιον
dño deo suo. & subuertit altaria alie
κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ ἀπέστησε τὰ θυσιαστήρια τὰ ἀλ
na & excelsa & contriuit statuas & succi
λότρια καὶ τὰ ὑψηλά, καὶ συνέτριψε τὰς στήλας καὶ ἐξέκο
dit lucos. & dixit iuda vt quereret dñm
ψε τὰ ἄλση. καὶ εἶπε τῷ ἰούδα τοῦ ἐκζητῆσαι κύριον
deũ patrũ suorũ: & vt faceret legẽ &
τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ ποιῆσαι τὸν νόμον καὶ
mãdata: & abstulit de cũctis vrbibus
τὰς ἐντολάς, καὶ ἀπέστησεν ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων
iuda altaria & idola: & pacificũ fuit
ἰούδα τὰ θυσιαστήρια καὶ τὰ εἴδωλα, καὶ εἰρήνευσεν ἡ
regnũ corã eo. & edificauit vrbes mu
βασιλεία ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ᾠκοδόμησεν πόλεις τει
ratas in terra iuda: & nõ fuit ei bellũ in
χήρεις ἐν γῇ ἰούδα, καὶ οὐκ ἦν αὐτῷ πόλεμος ἐν τοῖς
annis his: quia requiẽ dedit ei dñs. &
ἔτεσι τούτοις, ὅτι κατέπαυσεν αὐτῷ κύριος. καὶ
dixit asa iuda: edificemus ciuitates is
εἶπεν ἀσὰ τῷ ἰούδα, οἰκοδομήσωμεν τὰς πόλεις ταύ
tas: & faciamus muros & turres & portas
τας, καὶ ποιήσωμεν τείχη καὶ πύργους καὶ πύλας
& vectes: in quo dominamur terre: quia sicut que
καὶ μοχλούς, ἐν ᾧ κυριεύομεν τῆς γῆς, ὅτι καθὼς ἐξε
siuimus dñm deũ nrm quesiuit nos & re
ζητήσαμεν κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν ἐξεζήτησεν ἡμᾶς καὶ κα
quiem dedit nobis p gyrum. & edificauerũt & di
τέπαυσεν ἡμᾶς κυκλόθεν. καὶ ᾠκοδόμησαν καὶ κα
rexerunt. & fuit asa exercitus
τηύθυναν. καὶ ἐγένετο τῷ ἀσὰ δύναμις

3.Reg. 15.b.

arma portãtiũ virorũ tollentiũ scuta & hastas in
ὁπλοφόρων ἀνδρῶν αἰρόντων θυρεοὺς καὶ δόρατα ἐν τῇ
iuda trecenta milia: & in beniamin scutarii
ἰούδα τριακόσιαι χιλιάδες, καὶ ἐν βενιαμὶν πελτασταὶ
& sagittarii ducenta & octoginta milia: om
καὶ τοξόται διακόσιαι καὶ ὀγδοήκοντα χιλιάδες, πάν
nes hi bellatores filii potentie. & egressus ẽ cõtra
τες οὗτοι πολεμισταὶ υἱοὶ δυνάμεως. καὶ ἐξῆλθεν ἐπ' αὐ
eos zarai ethiops i exercitu in mille milibus &
τοὺς ζαραὶ ὁ αἰθίοψ ἐν δυνάμει ἐν χιλίαις χιλιάσιν καὶ
in curribus trecentis: & venit vsq3 ad maresa. & egress9 ẽ
ἐν ἅρμασι τριακοσίοις, καὶ ἦλθεν ἕως μαρησά. καὶ ἐξῆλθεν
asa in occursum ei: & direxit bellũ in
ἀσὰ εἰς συνάντησιν αὐτῷ, καὶ παρετάξατο πόλεμον ἐν
valle cõtra aquilonem maresa. & clamauit asa ad
τῇ φάραγγι κατὰ βορρᾶν μαρησά. καὶ ἐβόησεν ἀσὰ πρὸς
dñm deum suum. & dixit: dñe nõ impossibile ẽ a
κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ. καὶ εἶπε, κύριε οὐκ ἀδυνατεῖ πα
pud te saluare in multis vel in paucis: q'b9 nõ est fortitudo:
ρὰ σοὶ σώζειν ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις, οἷς οὐκ ἔστιν ἰσχύς,
auxiliare nobis dñe deus noster: quia in te confidi
βοήθησον ἡμῖν κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ σοὶ πεποίθα
mus: & in noĩe tuo venim9 cõtra multitudinẽ mul
μεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἤλθομεν ἐπὶ τὸ πλῆθος τὸ πο
tã hanc. dñe deus noster: tu es deus ne p̃ualeat
λὺ τοῦτο. κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, σὺ εἶ ὁ θεός μὴ κατισχυσάτω
tecum homo. & pcussit dñs ethiopes
μετὰ σοῦ ἄνθρωπος. καὶ ἐπάταξε κύριος τοὺς αἰθίοπας
coram asa & coram iuda. & fugerunt ethiopes:
ἐναντίον ἀσὰ καὶ ἐναντίον ἰούδα. καὶ ἔφυγον οἱ αἰθίοπες,
& psecutus est eos asa & pp̃ls eius vsq3 ad gerara.
καὶ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἀσὰ καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἕως γεράρα.
& ruerũt ethiopes: vt nõ esset in eis auxi
καὶ ἔπεσον οἱ αἰθίοπες, ὥστε μὴ εἶναι ἐν αὐτοῖς περι
lium. quia cõtriti sunt coram dño & co
ποίησιν. ὅτι συνετρίβησαν ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐνώπι
rã exercitu eius. & spoliauerũt spolia mul
ον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. καὶ ἐσκύλευσαν σκῦλα πολ
ta: & destruxerunt vicos eorũ p circuitũ gedor.
λά, καὶ ἐξέκοψαν τὰς κώμας αὐτῶν κύκλῳ γεδώρ.
quia factus est stupor dñi in eis. & diripuerunt
ὅτι ἐγένετο ἔκστασις κυρίου ἐπ' αὐτοῖς. καὶ διήρπασαν τὰς
ciuitates eorum: quia spolia multa fuerũt eis. &
πόλεις αὐτῶν, ὅτι σκῦλα πολλὰ ἐγενήθη αὐτοῖς. καί γε
tabernacula iumẽtorũ destruxerũt: & tulerũt oues multas &
σκηνὰς κτηνῶν ἐξέκοψαν, καὶ ἔλαβον πρόβατα πολλὰ καὶ
camelos: & cõuersi sunt in hierusalem.
καμήλους, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ. Ca.15.

Et azarias filius oded: factus ẽ in eo spũs
Καὶ ἀζαρίας υἱὸς ὠδήδ, ἐγένετο ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα
dei: & egressus ẽ in occursum asa. & dixit ei:
θεοῦ, καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν τῷ ἀσά. καὶ εἶπεν αὐτῷ,
audi me asa: & oĩs iuda & beniamin: dñs
ἄκουσόν μου ἀσά, καὶ πᾶς ἰούδα καὶ βενιαμίν, κύριος
vobiscũ q'a fuistis vos cum eo. & si q̃sieri
μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ εἶναι ὑμᾶς μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐὰν ἐκζητήση
tis eum: inuenietur a vobis. & si dereliq̃ritis e
τε αὐτόν, εὑρεθήσεται ὑμῖν. καὶ ἐὰν ἐγκαταλείπητε αὐ
um: relinquet vos. & dies multi is
τόν, ἐγκαταλείψει ὑμᾶς. καὶ ἡμέραι πολλαὶ τῷ ἰσ
rael absq3 deo vero & nõ sacerdote ostẽdente
ραὴλ ἄνευ θεοῦ ἀληθινοῦ καὶ οὐχὶ ἱερέως ὑποδεικνύντος
& in nõ lege. & cõuertet eos i tribulatiõe ad dñz
καὶ ἐν οὐ νόμῳ. καὶ ἐπιστρέψει αὐτοὺς ἐν θλίψει ἐπὶ κύριον τὸν
deũ israel: & q̃rent eum: & inuenietur e
θεὸν ἰσραήλ, καὶ ζητήσουσιν αὐτόν, καὶ εὑρεθήσεται αὐ
is. & in tpibus illis nõ est pax egredien
τοῖς. καὶ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις οὐκ ἔστιν εἰρήνη τῷ ἐκπορευο
ti & ingredienti: q'a terror dñi multus
μένῳ καὶ τῷ εἰσπορευομένῳ, ὅτι ἔκστασις κυρίου πολλὴ
in oĩbus hitantibus regiões. & pugnabit
ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας χώρας. καὶ πολεμήσει

suo portãtiũ scuta & ha
stas de iuda trecẽta mi
lia: de beniamĩ vero scu
tariorum
& sagitariorum ducẽta
octoginta milia.
Omnesq3 isti viri fortissi
mi. Egressus est aũt cõ
tra eos zara ethiops cũ
exercitu suo decies cẽte
na milia & curribus tre
centis: & venit vsq3
maresa. Porro assa pre
xit obuiã ei: & instruxit
aciẽ ad bellũ in valle se
phata q̃ est iuxta maresa
et inuocauit dominum
deum et ait.
Dñe nõ est apud te vlla
distãtia vtrum in paucis
auxilieris aut in pluri
b9: adiuua nos dñe de9
nr. In te enĩ & i tuo no
mine habẽtes fiduciã ve
nim9 cõtra hãc multitu
dinẽ. Dñe deus nr tu es:
nõ p̃ualeat cõtra te ho
mo. Exterruit itaq3 do
minus ethiopes corã
assa & iuda. Fugerũtq3
ethiopes et psecutus est
eos assa & ppls q' cũ eo
erat vsq3 gerara. Et rue
rũt ethiopes vsq3 ad in
ternitione: quia dño ce
dẽte cõtriti sunt:
& exercitu illius preliã
te. Tulerut ergo spolia
multã: & pcusserunt ci
uitates oẽs p circuitum
gerare. Grãdis qppe cũ
ctos terror inuaserat. Et
diripuerũt vrbes & mul
tã predã asportauerunt.
Sed et caulas ouiũ de
struentes tulerunt
pecorũ infinitã multitu
dinẽ & camelorũ. Re
uersiq3 sũt i hierlm. 15.

Azarias aũt filius o
bed facto in se spũ
dei: egressus est i occur
sũ assa: & dixit ei. Au
dite me assa & oĩs iuda
& beniamĩ. Dñs vobi
scũ: q'a fuitis cũ eo. Si q̃
sieritis cũ: inuenietis.
Si aũt dereliq̃ritis eum
derelinquet vos. Trãsi
bũt aũt multi dies i isrl
absq3 dõ vero & absq3
sacerdote: absq3 docto
re q'sq3 & absq3 lege. Cũ
q3 reuersi fuerit in angu
stia sua: et clamauerit ad
dñm deũ isrl & q̃sierit
eũ: repient eũ. In tẽpo
re illo non erit
pax egredieti & ingre
dieti: sed terrores vndi
q3 in cũctis habitatori
b9 trarũ. Pugnabit enĩ

נשא צנה ורמח מיהודה שלש צנן
מאות אלף ומבנימן נשאי מגן מאה
ודרכי קשת מאתים ושמונים אלף מאה שמן
כל אלה גבורי חיל׃ ויצא אליהם גבר
זרח הכושי בחיל אלף אלפים
ומרכבות שלש מאות ויבא עד רכב בוא
מרשה׃ ויצא אסא לפניו ויערכו פנה ערך
מלחמה בגיא צפתה למרשה׃
ויקרא אסא אל יהוה אלהיו ויאמר לחם קרא
יהוה אין עמך לעזר בין רב לאין
כח עזרנו יהוה אלהינו כי עליך כוח
נשענו ובשמך באנו על ההמון שען בוא
הזה יהוה אלהינו אתה אל יעצר המן עצר
עמך אנוש׃ ויגף יהוה את הכושים אנש נגף
לפני אסא ולפני יהודה וינסו נוס
הכושים׃ וירדפם אסא והעם אשר רדף
עמו עד לגרר ויפל מכושים לאין נפל
להם מחיה כי נשברו לפני יהוה חיה שבר
ולפני מחנהו וישאו שלל הרבה חנה נשא
מאד׃ ויכו את כל הערים סביבות גרר רבה נכה
כי היה פחד יהוה עליהם ויבזו עיר סבב
את כל הערים כי בזה רבה היתה בזז
בהם׃ וגם אהלי מקנה הכו וישבו רבב היה
צאן לרב וגמלים וישבו ירושלם׃ קנה שבה רבב שוב

Cap. xv. ועזריהו בן עודד היתה עליו
רוח אלהים׃ ויצא לפני אסא ויאמר היה פנה
לו שמעוני אסא וכל יהודה ובנימן אמר
יהוה עמכם בהיותכם עמו ואם היה
תדרשהו ימצא לכם ואם תעזבהו דרש מצא
יעזב אתכם׃ וימים רבים לישראל עזב יום
ללא אלהי אמת וללא כהן מורה רבב
וללא תורה׃ וישב בצר לו על ירה
יהוה אלהי ישראל ויבקשהו ירה שוב צור בקש
וימצא להם׃ ובעתים ההם אין
שלום ליוצא ולבא כי מהומות שלם יצא
רבות על כל ישבי הארצות׃ וכתתו בוא הום

גוֹי בְּגוֹי וְעִיר בְּעִיר כִּי אֱלֹהִים הֲמָמָם
בְּכָל צָרָה׃ וְאַתֶּם חִזְקוּ וְאַל יִרְפּוּ
יְדֵיכֶם כִּי יֵשׁ שָׂכָר לִפְעֻלַּתְכֶם׃
וְכִשְׁמֹעַ אָסָא הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְהַנְּבוּאָה עֹדֵד הַנָּבִיא הִתְחַזַּק
וַיַּעֲבֵר הַשִּׁקּוּצִים מִכָּל אֶרֶץ יְהוּדָה
וּבִנְיָמִן וּמִן הֶעָרִים אֲשֶׁר לָכַד
מֵהַר אֶפְרָיִם וַיְחַדֵּשׁ אֶת מִזְבַּח
יְהוָה אֲשֶׁר לִפְנֵי אוּלָם יְהוָה׃ וַיִּקְבֹּץ
אֶת כָּל יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וְהַגָּרִים
עִמָּהֶם מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וּמִשִּׁמְעוֹן
כִּי נָפְלוּ עָלָיו מִיִּשְׂרָאֵל לָרֹב
בִּרְאֹתָם כִּי יְהוָה אֱלֹהָיו עִמּוֹ׃ וַיִּקָּבְצוּ
יְרוּשָׁלַ͏ִם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁלִישִׁי לִשְׁנַת
חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה לְמַלְכוּת אָסָא׃ וַיִּזְבְּחוּ
לַיהוָה בַּיּוֹם הַהוּא מִן הַשָּׁלָל
הֵבִיאוּ בָּקָר שְׁבַע מֵאוֹת וְצֹאן
שִׁבְעַת אֲלָפִים׃ וַיָּבֹאוּ בַבְּרִית לִדְרוֹשׁ
אֶת יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם בְּכָל
לְבָבָם וּבְכָל נַפְשָׁם׃ וְכֹל אֲשֶׁר לֹא
יִדְרֹשׁ לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יוּמָת
לְמִן קָטֹן וְעַד גָּדוֹל לְמֵאִישׁ וְעַד
אִשָּׁה׃ וַיִּשָּׁבְעוּ לַיהוָה בְּקוֹל גָּדוֹל
וּבִתְרוּעָה וּבַחֲצֹצְרוֹת וּבְשׁוֹפָרוֹת׃
וַיִּשְׂמְחוּ כָל יְהוּדָה עַל הַשְּׁבוּעָה
כִּי בְכָל לְבָבָם נִשְׁבָּעוּ וּבְכָל
רְצוֹנָם בִּקְשֻׁהוּ וַיִּמָּצֵא לָהֶם וַיָּנַח
יְהוָה לָהֶם מִסָּבִיב׃ וְגַם מַעֲכָה
אֵם אָסָא הַמֶּלֶךְ הֱסִירָהּ מִגְּבִירָה
אֲשֶׁר עָשְׂתָה לַאֲשֵׁרָה מִפְלָצֶת וַיִּכְרֹת
וַיִּכְרֹת אָסָא אֶת מִפְלַצְתָּהּ וַיָּדֶק
וַיִּשְׂרֹף בְּנַחַל קִדְרוֹן׃ וְהַבָּמוֹת לֹא
סָרוּ מִיִּשְׂרָאֵל רַק לְבַב אָסָא הָיָה
שָׁלֵם כָּל יָמָיו׃ וַיָּבֵא אֶת קָדְשֵׁי
אָבִיו וְקָדָשָׁיו בֵּית הָאֱלֹהִים כֶּסֶף
וְזָהָב וְכֵלִים׃ וּמִלְחָמָה לֹא הָיָתָה

gens cõtra gẽtẽ: et ciuitas cõtra ciuitatẽ: qa de⁹ cõturbabit eos in omnĩ anguſtia. Vos ergo cõfortamini et nõ diſſoluãtur manus vrẽ: erit enĩ merces opi vrõ. Quod cũ audiſſet aſſa verba .ſ. et prophetiã azarie filij obed pphete cõfortat⁹ eſt: et abſtulit idola de omĩ terra iuda ∞∞∞ & de beniamin et ex vrbibus quas ceperat ∞∞ mõtis effraim: et dedicauit altare ∞∞∞∞ domini quod erat ante porticũ dñi: cõgregauitq; vniuerſum iudã & beniamin & aduenas ∞ cum eis de effraim & manaſſe & de ſymeon. Plures enĩ ad eũ confugerant ex iſrael: ∞∞∞ videtes q̃ dñs de⁹ illi⁹ eſſet cũ eo. Cũq; veniſſent in hieruſalem mẽſe tertio anno ∞∞∞∞ decimoquĩto regni aſſa: immolauerunt ∞∞ dño in die illa de manubiis & predaquam ∞∞∞ adduxerãt boues ſeptingentos: & arietes ∞∞ ſeptẽ milia. Et itrauit ex more ad corroborandũ fedus vt q̃rerẽt dñm deũ patrũ ſuorũ in toto corde & in tota aĩa ſua. Si qs aũt inq̃t non queſierit dominũ deũ iſrael: moriatur ∞∞∞ a minimo vſq; ad maximum: a viro vſq; ad mulierẽ. Iurauerũtq; domino voce magna in iubilo & in clãgore tube & in ſonitu buccinarũ omnes qui erãt in iuda cum execratione. In omĩ enĩ corde ſuo iurauerunt: et in tota ∞∞ volũtate queſierunt eũ: & inuenerũt. Preſtitit q; eis dñs requie p circuitũ. Sed & maacham matrem aſſa regis ex auguſto depoſuit imperio eo q̃ feciſſet in luco ſimulachrũ priapi qd̃ oẽ cõtriuit: & in fruſta cõminuens ∞∞∞∞∞∞ cõbuſſit in torrẽte cedron. Excelſa autem ∞ derelicta ſunt in iſrael. Attamẽ cor aſſa erat pfectũ cũctis dieb⁹ ei⁹. Eaq; que vouerat ∞∞∞ pater ſuus et ipſe: intuliſit in domũ dei argentũ & aurũ: vaſorũq; diuerſam ſupellectilẽ. Bellũ vero non fuit ∞∞∞∞

gens cõtra gẽtem: ⁊ ciuitas cõtra ciuitatẽ: qm̃ deus cõturbauit eos in oĩ tribulatiõe: ⁊ vos cõfortamini ⁊
ἔθνος πρὸς ἔθνος, καὶ πόλις πρὸς πόλιν, ὅτι ὁ θεὸς ἐξέστησεν αὐτοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, καὶ ὑμεῖς ἰσχύσατε καὶ
non diſſoluãtur manus veſtre: qm̃ eſt merces operi veſtro. ⁊ cũ audiſſet aſa verba
μὴ ἐκλυέσθωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν, ὅτι ἔστι μισθὸς τῇ ἐργασίᾳ ὑμῶν. καὶ ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν ἀσὰ τοὺς λόγους
hec ⁊ ꝓphetiam oded ꝓphete: cõfortatus eſt ⁊ abſtulit abominatiões de oĩ
τούτους καὶ τὴν προφητείαν ὠδὴδ τοῦ προφήτου, κατίσχυσε καὶ ἐξέβαλε τὰ προσοχθίσματα ἀπὸ πάσης
terra iuda ⁊ beniamin ⁊ de vrbibus: q̃s habuit ab hieroboam de mõte ephraim. ⁊ dedicauit aſa altare dñi: quod erat ante templũ dñi. ⁊ cõgregauit aſa iudã beniamin ⁊ aduenas peregrinantes cum
τῆς γῆς ἰούδα καὶ βενιαμὶν καὶ ἀπὸ τῶν πόλεων, ὧν κατέσχεν ἀπὸ ἱεροβοὰμ ἐξ ὄρους ἐφραίμ. καὶ ἐνεκαίνισεν ἀσὰ τὸ θυσιαστήριον κυρίου, ὃ ἦν ἔμπροσθεν τοῦ ναοῦ κυρίου. καὶ ἐξεκκλησίασεν ἀσὰ τὸν ἰούδα καὶ βενιαμὶν καὶ τοὺς προσηλύτους τοὺς παροικοῦντας μετ' αὐτοῦ,
eo: ab ephraim ⁊ a manaſſe ⁊ a ſymeon: qm̃ appoſiti erant ad eũ ex iſrael multi cum viderũt ipſi: q̃ dñs deus illius cum eo. ⁊ cõgregati ſunt in hierlm̃ in menſe tertio in anno quintodecimo regni aſa.
ἀπὸ ἐφραὶμ καὶ ἀπὸ μανασσῆ καὶ ἀπὸ συμεών, ὅτι προσετέθησαν πρὸς αὐτὸν ἐξ ἰσραὴλ πολλοὶ ἐν τῷ ἰδεῖν αὐτούς, ὅτι κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ. καὶ συνήχθησαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν τῷ μηνὶ τῷ τρίτῳ ἐν τῷ ἔτει τῷ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς βασιλείας ἀσά.
⁊ imolauerunt dño in die illa de ſpoliis q̃ duxerũt vitulos ſeptingẽtos: ⁊ ouium ſeptẽ milia. ⁊ ingreſſi ſũt i federe vt q̃rerent dñm deum patrũ ſuoꝝ ex toto corde ſuo ⁊ ex tota aĩa ſua. ⁊ oĩs q̃ nõ q̃ſierit dñm deum iſrael: morietur a iuniore vſq; ad ſeniorẽ: a viro vſq; ad mulierẽ.
καὶ ἔθυσαν τῷ κυρίῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπὸ τῶν σκύλων ὧν ἤνεγκαν μόσχους ἑπτακοσίους, καὶ πρόβατα ἑπτακισχίλια. καὶ διῆλθον ἐν διαθήκῃ τοῦ ἐκζητῆσαι κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτῶν καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτῶν. καὶ πᾶς ὃς ἂν μὴ ζητήσῃ κύριον τὸν θεὸν τοῦ ἰσραήλ, ἀποθανεῖται ἀπὸ νεωτέρου ἕως πρεσβυτέρου, ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικός.
⁊ iurauerũt dño in voce magna ⁊ in iubilo ⁊ in tubis ⁊ in buccinis. ⁊ exultauerũt ꝓpter iuſiurãdũ oĩs iuda: qm̃ ex tota aĩa ſua iurauerũt: ⁊ in oĩ volũtate ſua q̃ſierunt dñm: ⁊ inuẽt̃ ẽ eis ⁊ requiẽ ꝓſtitit eis dñs ꝑcircuitũ.
καὶ ὤμοσαν τῷ κυρίῳ ἐν φωνῇ μεγάλῃ καὶ ἐν ἀλαλαγμῷ καὶ ἐν σάλπιγξιν καὶ ἐν κερατίναις. καὶ εὐφράνθησαν περὶ τοῦ ὅρκου πᾶς ἰούδα, ὅτι ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτῶν ὤμοσαν, καὶ ἐν πάσῃ θελήσει αὐτῶν ἐξεζήτησαν τὸν κύριον, καὶ εὑρέθη αὐτοῖς καὶ κατέπαυσεν αὐτοῖς κύριος κυκλόθεν.
⁊ maacha matrẽ aſa regis tranſtulit aſa vt nõ eſſet aſtarte miniſtrans: ⁊ ſuccidit idolum: ⁊ cõbuſſit illud in torrente cedron: verũtñ excelſa nõ abſtulit: adhuc fuerunt in iſrael: attñ cor aſa pfectũ erat oĩbus diebus ſuis: ⁊ intulit ſctã patris ſui: ⁊ ſancta ſua in domũ dei: argentũ ⁊ aurum ⁊ vaſa. ⁊ bellum nõ fuit
καὶ τὴν μααχὰ τὴν μητέρα ἀσὰ τοῦ βασιλέως μετέστησεν ἀσὰ τοῦ μὴ εἶναι τῇ ἀστάρτῃ λειτουργοῦσαν, καὶ κατέκοψε τὸ εἴδωλον, καὶ κατέκαυσεν αὐτὸ ἐν τῷ χειμάρρῳ κεδρών, πλὴν τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆρεν, ἔτι ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἰσραήλ, πλὴν καρδία ἀσὰ τελεία ἦν πάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, καὶ εἰσήνεγκεν τὰ ἅγια τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ τὰ ἅγια αὐτοῦ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ σκεύη. καὶ πόλεμος οὐκ ἦν ∞∞∞∞∞

cum aſa vſq; ad annũ trigeſimũ ⁊ quintum regni aſa.
μετὰ ἀσὰ ἕως τοῦ ἔτους τοῦ τριακοστοῦ καὶ πέμπτου τῆς βασιλείας ἀσά.

Ca.16.

⁊ in anno trigeſimo ſexto regni aſa: aſcendit baaſa rex iſrael in iudam. ⁊ edificauit rama vt nõ daret ingreſſum ⁊ egreſſum aſa regi iuda. ⁊ accepit aſa argentũ ⁊ aurum de theſauro domus dñi ⁊ domus regis: ⁊ miſit ad filiũ ader regis ſyrie q̃ habitabat in damaſco dicẽs: pange fedus inter me ⁊ inter te ⁊ inter patrem tuũ ⁊ inter patrem meũ: ⁊ ecce miſi tibi aurum ⁊ argentum. veni ⁊ diſſipa fedus tuũ quod ẽ cũ baaſa rege iſrael: ⁊ recedet a me.
ΚΑὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ τριακοστῷ ἕκτῳ τῆς βασιλείας ἀσά, ἀνέβη βαασὰ βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐπὶ ἰούδαν. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν ῥαμὰ τοῦ μὴ δοῦναι εἴσοδον καὶ ἔξοδον τῷ ἀσὰ βασιλεῖ ἰούδα. καὶ ἔλαβεν ἀσὰ ἀργύριον καὶ χρυσίον ἐκ θησαυροῦ οἴκου κυρίου καὶ οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ ἀπέστειλεν πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ ἄδερ βασιλέως συρίας τὸν κατοικοῦντα ἐν δαμασκῷ λέγων, διάθου διαθήκην ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ πατρός σου καὶ ἀναμέσον τοῦ πατρός μου, καὶ ἰδοὺ ἀπέσταλκά σοι χρυσίον καὶ ἀργύριον. δεῦρο καὶ διασκέδασον τὴν διαθήκην σου τὴν μετὰ βαασὰ βασιλέως ἰσραήλ, καὶ ἀπελευσεται ἀπ' ἐμοῦ.
⁊ audiuit fili⁹ ader rex ſyrie reges aſa: ⁊ miſit pricipes exercitus ſui i ciuitates iſrael. ⁊ pcuſſit aion: ⁊ dan: ⁊ abelmaim: ⁊ oẽs vicos nephthalim. ⁊ factũ eſt cũ audiret baaſa: ⁊ deſiit vt nõ amplius edificaret rama: ⁊ ceſſare fecit opus ſuum. ⁊ aſa rex capit vniuerſum iudam vt tollerẽt oẽs lapides rama ⁊ ligna eius: q̃ edificauit baaſa. ⁊ edificauit cũ eis gabaa ⁊ maſpha.
καὶ ἤκουσεν υἱὸς ἄδερ βασιλεὺς συρίας τοῦ βασιλέως ἀσά, καὶ ἀπέστειλε τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἐπὶ τὰς πόλεις ἰσραήλ. καὶ ἐπάταξεν τὴν αἰών, καὶ τὴν δάν, καὶ τὴν ἀβελμαείμ, καὶ πάσας τὰς περιχώρους νεφθαλείμ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν βαασά, καὶ ἀπέλιπε τοῦ μηκέτι οἰκοδομεῖν τὴν ῥαμά, καὶ κατέπαυσε τὸ ἔργον αὐτοῦ. καὶ ἀσὰ ὁ βασιλεὺς ἔλαβε πάντα τὸν ἰούδαν τοῦ αἴρειν πάντας τοὺς λίθους τῆς ῥαμὰ καὶ τὰ ξύλα αὐτῆς, ἃ ᾠκοδόμησε βαασά. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐν αὐτοῖς γαβαὰ καὶ τὴν μασφά.
in tpe illo venit anani propheta ad aſa regem iuda. ⁊ dixit ei: qm̃ cõfiſus es tu in rege ſyrie: ⁊ nõ cõfiſus es tu in dño deo tuo: ꝓpter hoc ſaluatus ẽ exercitus regis ſyrie de manu tua. nõne ethiopes ⁊ libyes erãt in potentia multa ⁊ cõfidẽtia in curribus ⁊ equitib⁹ in multitudine valde: ⁊ cũ cõfiſus eſſes tu in dño: tradidit eos in manib⁹ tuis: qm̃ oculi dñi inſpiciunt in oẽm terrã: vt confortaret cum omni corde pfecto ad eum: ignorãter feciſti in hoc: a modo erit tecum bellum. ⁊ iratus ẽ aſa aduerſus ꝓphetam: ⁊ poſuit eum in domũ cuſtodie: qm̃ iratus ẽ in hoc: ⁊ vaſtauit aſa in populo
ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦλθεν ἀνανεὶ ὁ προφήτης πρὸς ἀσὰ βασιλέα ἰούδα. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐν τῷ πεποιθέναι σε ἐπὶ βασιλέα συρίας, καὶ μὴ πεποιθέναι σε ἐπὶ κύριον τὸν θεόν σου, διὰ τοῦτο διεσώθη δύναμις βασιλέως συρίας ἐκ χειρός σου. οὐχὶ οἱ αἰθίοπες καὶ λίβυες ἦσαν εἰς δύναμιν πολλὴν καὶ θάρσος εἰς ἅρματα καὶ ἱππεῖς εἰς πλῆθος σφόδρα, καὶ ἐν τῷ πεποιθέναι σε ἐπὶ κύριον, παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖράς σου; ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπιβλέπουσιν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, κατισχῦσαι μετὰ πάσης καρδίας τελείας πρὸς αὐτόν, ἠγνόησας ἐπὶ τούτῳ, ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται μετὰ σοῦ πόλεμος. καὶ ἐθυμώθη ἀσὰ πρὸς τὸν προφήτην, καὶ παρέθετο αὐτὸν εἰς οἶκον φυλακῆς, ὅτι ὠργίσθη ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἐλυμήνατο ἀσὰ ἐν τῷ λαῷ

2.Mac 9. Geñ. 31. 1.Reg. 13.c.

vſq; ad tricesimũ quĩtũ annũ regni aſa. 16.

ANno autẽ triceſimo ∞∞∞∞∞ ſexto regni eius aſcendit baaſa ∞∞∞∞ rex iſrl̃ in iudã & muro circundabat ∞∞∞ rama vt nullus tute poſſet egredi & ingredi ∞ de regno aſa. Protulit autem aſa ∞∞∞∞ argentum & aurum de theſauris dom⁹ domini & de theſauris regis: miſitq; ad benedab ∞∞∞ regem ſyrie qui habitabat in damaſco ∞∞ dicens. Fedus inter me & te eſt. ∞∞∞∞∞ Pater q̃q; me⁹ & pater tu⁹ habuere cõcordiam: quãobrẽ miſi tibi argẽtũ & aurũ: vt rupto federe qd̃ habes cum baaſa rege iſrael facias eum a me recedere. Quo cõperto benadab ∞∞∞ miſit principes exercituum ∞∞∞∞∞ ſuorũ ad vrbes iſrael: qui percuſſerunt ahion & dan & abelmaim et vniuerſas ∞∞∞∞∞ vrbes neptalim muratas. Quod cum audiſſet baaſa deſiit edificare rama ∞∞∞∞∞∞ & intermiſit opus ſuũ. Porro aſa rex ∞∞∞ aſſumpſit vniuerſum iudã & tulerunt lapides de rama & ligna q̃ edificationi pparauerat baaſa: edificauitq; ex eis gabaa & maſpha. In tẽpore illo venit anani ꝓpheta ad aſa regẽ iuda: et dixit ei. Quia habuiſti fiduciam in ∞∞ rege ſyrie & nõ in domino ∞∞∞∞∞∞ deo tuo: idcirco euaſit ſyrie regis exercitus ∞ de manu tua. Nonne ethiopes & libies multo plures erãt quadrigis et equitibus & multitudine nimia: quos cũ in dño credidiſſes tradidit in manu tua? Oculi enĩ dñi contẽplantur vniuerſam terrã: & p̃bent fortitudinẽ his q corde pfecto credũt in eũ. Stulte igitur egiſti: & ꝓpter hoc ẽtiã pſenti tẽpe aduerſum te bella cõſurgẽt. Iratuſq; aſa aduerſ⁹ videtẽ: iuſſit eũ mitti i nerũ: valde q̃ppe ſup hoc fuerat indignatus: & interfecit de populo ∞∞

עַד שְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ לְמַלְכוּת
אָסָא׃ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים
וָשֵׁשׁ לְמַלְכוּת אָסָא עָלָה בַּעְשָׁא
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עַל יְהוּדָה וַיִּבֶן אֶת
הָרָמָה לְבִלְתִּי תֵּת יוֹצֵא וָבָא
לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ וַיֹּצֵא אָסָא
כֶּסֶף וְזָהָב מֵאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה
וּבֵית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח אֶל בֶּן הֲדַד
מֶלֶךְ אֲרָם הַיּוֹשֵׁב בְּדַרְמֶשֶׂק
לֵאמֹר׃ בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֶךָ וּבֵין
אָבִי וּבֵין אָבִיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי
לְךָ כֶּסֶף וְזָהָב לֵךְ הָפֵר בְּרִיתְךָ
אֶת בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה
מֵעָלָי׃ וַיִּשְׁמַע בֶּן הֲדַד אֶל הַמֶּלֶךְ
אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר
לוֹ אֶל עָרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּ אֶת עִיּוֹן
וְאֶת דָּן וְאֵת אָבֵל מָיִם וְאֵת כָּל
מִסְכְּנוֹת עָרֵי נַפְתָּלִי׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ
בַּעְשָׁא וַיֶּחְדַּל מִבְּנוֹת אֶת הָרָמָה
וַיַּשְׁבֵּת אֶת מְלַאכְתּוֹ׃ וְאָסָא הַמֶּלֶךְ
לָקַח אֶת כָּל יְהוּדָה וַיִּשְׂאוּ אֶת אַבְנֵי
הָרָמָה וְאֶת עֵצֶיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא
וַיִּבֶן בָּהֶם אֶת גֶּבַע וְאֶת הַמִּצְפָּה׃ וּבָעֵת
הַהִיא בָּא חֲנָנִי הָרֹאֶה אֶל אָסָא מֶלֶךְ
יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּהִשָּׁעֶנְךָ עַל
מֶלֶךְ אֲרָם וְלֹא נִשְׁעַנְתָּ עַל יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ עַל כֵּן נִמְלַט חֵיל מֶלֶךְ אֲרָם
מִיָּדֶךָ׃ הֲלֹא הַכּוּשִׁים וְהַלּוּבִים הָיוּ
לְחַיִל לָרֹב לְרֶכֶב וּלְפָרָשִׁים לְהַרְבֵּה
מְאֹד וּבְהִשָּׁעֶנְךָ עַל יְהוָה נְתָנָם
בְּיָדֶךָ׃ כִּי יְהוָה עֵינָיו מְשֹׁטְטוֹת בְּכָל
הָאָרֶץ לְהִתְחַזֵּק עִם לְבָבָם שָׁלֵם
אֵלָיו נִסְכַּלְתָּ עַל זֹאת כִּי מֵעַתָּה יֵשׁ
עִמְּךָ מִלְחָמוֹת׃ וַיִּכְעַס אָסָא אֶל
הָרֹאֶה וַיִּתְּנֵהוּ בֵּית הַמַּהְפֶּכֶת כִּי בְזַעַף
עִמּוֹ עַל זֹאת וַיְרַצֵּץ אָסָא מִן הָעָם

Cap.xvj.

בעת ההיא׃ והנה דברי אסא
הראשנים והאחרונים הנם כתובים
על ספר המלכים ליהודה וישראל׃
ויחלא אסא בשנת שלושים ותשע
למלכותו ברגליו עד למעלה חליו
וגם בחליו לא דרש את יהוה כי
ברפאים׃ וישכב אסא עם אבתיו
וימת בשנת ארבעים ואחת למלכו
ויקברהו בקברתיו אשר כרה לו
בעיר דויד וישכיבהו במשכב
אשר מלא בשמים וזנים מרקחים
במרקחת מעשה וישרפו לו שרפה
גדולה עד למאד׃

Cap.xvij.

וימלך יהושפט בנו
תחתיו ויתחזק על ישראל׃ ויתן
חיל בכל ערי יהודה הבצרות
ויתן נציבים בארץ יהודה ובערי
אפרים אשר לכד אסא אביו׃
ויהי יהוה עם יהושפט כי הלך
בדרכי דויד אביו הראשנים
ולא דרש לבעלים׃ כי לאלהי
אביו דרש ובמצותיו הלך ולא
כמעשה ישראל׃ ויכן יהוה את
הממלכה בידו ויתנו כל יהודה
מנחה ליהושפט ויהי לו עשר
וכבוד לרב׃ ויגבה לבו בדרכי יהוה
ועוד הסיר את הבמות ואת האשרים
מיהודה׃ ובשנת שלוש למלכו
שלח לשריו לבן חיל ולעבדיה
ולזכריה ולנתנאל ולמיכיהו
ללמד בערי יהודה׃ ועמהם
הלוים שמעיהו ונתניהו וזבדיהו
ועשהאל ושמירמות ויהונתן
ואדניהו וטוביהו וטוב אדוניה
הלוים ועמהם אלישמע ויהורם
הכהנים׃ וילמדו ביהודה ועמהם

היה כתב · חלה שנה · עלה · שכב · מות רבע · קבר · שכב · זון רקח · עשה שרף · גדל · מלך · חזק נתן · עיר · נצב · היה · צוה · עשה כון · מלך נתן · כבד גבה · סור במה · שנה · שור · למד

in tēpore illo plurimos. Opera autem asa prima et nouissima scripta sunt in libro regum iuda & israel. Egrotauit etiā asa āno tricesimo nono regni sui: dolore pedum vehementissimo: & nec in īfirmitate sua quesiuit dñm: sed magis in medicorū arte cōfisus est. Dormiuitq̧ cū patrib' suis. Et mortu' est āno quadragesimo primo regni sui: & sepelierūt eū in sepulchro suo qđ foderat sibi in ciuitate dauid. Posuerunt q̧ eū sup lectū suū plenū aromatibus & vnguētis meretriciis q̄ erāt pigmētariorū arte cōfecta et cōbusserūt sup eū ambitione nimia. 17.

Regnauit autem iosaphat filius eius pro eo: et inualuit contra israel. Constituitq̧ militū numeros in cunctis vrbibus iuda q̄ erāt vallate muris: p̄sidiaq̧ disposuit in terra iuda & in ciuitatibus ephraī quas ceperat asa pater eius. Et fuit dñs cū iosaphat: quia ambulauit in viis Dauid patris sui primis: et non sperauit in baalim: sed in deo patris sui: et perexit in preceptis illius: & non iuxta peccata isrl'. Cōfirmauitq̧ dominus regnum in manu eius & dedit omnis iuda munera iosaphat: facteq̧ sunt ei infinite diuitie & multa gloria. Cūq̧ sumpsisset cor ei' audaciam propter vias dñi: etiā excelsa et lucos de iuda abstulit. Tertio autem anno regni sui misit de principib' suis benail et obdiam & zachariam et nathanael & micheam vt docerēt in ciuitatib' iuda: & cum eis leuitas semeiā & nathaniam & zabadiam asael q̧q̧ & semiramoth & ionathan adoniāq̧ et tobiam & tobadoniam leuitas: & cum eis elisama & ioram sacerdotes. Docebātq̧ p̄p̄l'm in iuda: habētes

in tp̄e illo. τ ecce sermōes asa pri
ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ ἰδοὺ οἱ λόγοι ἀσὰ οἱ πρῶ-
mi τ nouissimi scripti sunt in libro sermōnū
τοι καὶ οἱ ἔσχατοι γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίου λόγων
regum iuda τ israel. τ egrotauit asa
βασιλέων ἰούδα καὶ ἰσραήλ. καὶ ἐμαλακίσθη ἀσὰ τῷ
anno tricesimo τ nono regni sui
ἔτει τῷ τριακοστῷ καὶ ἐνάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ
in pedibus suis: vsq̧ ad supra infirmitas sua. τ
ἐν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ, ἕως ἄνω ἡ ἀρρωστία αὐτοῦ. καὶ
in egritudie sua nō quesiuit dñm sed
ἐν τῇ μαλακίᾳ αὐτοῦ οὐκ ἐξεζήτησε τὸν κύριον ἀλλὰ
medicos. τ dormiuit asa cum patrib'
τοὺς ἰατρούς. καὶ ἐκοιμήθη ἀσὰ μετὰ τῶν πατέρων
suis. τ defunctus est asa in q̄dragesimo τ
αὐτοῦ. καὶ ἐτελεύτησεν ἀσὰ ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ καὶ
primo anno regni sui. τ sepelierūt e
πρώτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἔθαψαν αὐ-
um in monumēto: quod fodit sibi in ciuitate dauid.
τὸν ἐν τῷ μνήματι, ᾧ ὤρυξεν ἑαυτῷ ἐν πόλει δαυίδ.
τ collocauerūt eū in lecto: τ ipleuerūt
καὶ ἐκοίμισαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κοίτης, καὶ ἔπλησαν
cum aromatibus: τ gña vnguētorū aromatarior̄. τ fece
αὐτὸν ἀρωμάτων, καὶ γένη μύρων μυρεψικῶν. καὶ ἐποί-
runt ei funus magnū: τ cōbusserunt eū cō-
ησαν αὐτῷ ἐκφορὰν μεγάλην, καὶ ἔκαυσαν αὐτὸν καῦ-
bustiōe magna vsq̧ nimis.
σιν μεγάλην ἕως σφόδρα.

Ca.17.

Et regnauit iosaphat filius eius p eo:
Καὶ ἐβασίλευσεν ἰωσαφὰτ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐ-
τ p̄ualuit iosaphat cōtra israel: τ de
τοῦ, καὶ ἐνίσχυσεν ἰωσαφὰτ ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ ἔδω-
dit exercitum in cūctis vrbibus iuda
κεν δύναμιν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ἰούδα ταῖς
munitis: τ constituit duces in terra iuda
ὀχυραῖς, καὶ κατέστησεν ἡγουμένους ἐν τῇ γῇ ἰούδα
τ in ciuitatib' ephraim: quas ceperat
καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν ἐφραίμ, ἃς προκατελάβετο ὁ
pater eius asa. τ fuit dñs cū iosaphat:
πατὴρ αὐτοῦ ἀσά. καὶ ἐγένετο κύριος μετὰ ἰωσαφάτ,
q̄a ambulauit in viis dauid patris sui
ὅτι ἐπορεύθη ἐν ὁδοῖς δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ταῖς
primis: τ nō q̄siuit idola: sed dñm
πρώταις, καὶ οὐκ ἐξεζήτησε τὰ εἴδωλα, ἀλλὰ κύριον
deū patris sui q̄siuit: τ in mā-
τὸν θεὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐξεζήτησεν, καὶ ἐν ταῖς ἐν-
datis eius ābulauit: τ nō iuxta opera isra
τολαῖς αὐτοῦ ἐπορεύθη, καὶ οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἰσρα-
el. τ direxit dñs regnum in manu e-
ήλ. καὶ κατεύθυνε κύριος τὴν βασιλείαν ἐν χειρὶ αὐ-
ius: τ dedit oīs iuda dōna iosaphat:
τοῦ, καὶ ἔδωκε πᾶς ἰούδα δῶρα τῷ ἰωσαφάτ,
τ facte sunt ei diuitie τ gloria multa. τ exaltatū ē
καὶ ἐγένετο αὐτῷ πλοῦτος καὶ δόξα πολλή. καὶ ὑψώθη
cor ei' in viis dñi. τ adhuc abstulit excelsa τ
ἡ καρδία αὐτοῦ ἐν ὁδοῖς κυρίου. καὶ ἔτι ἐξῆρε τὰ ὑψηλὰ καὶ
lucos de terra iuda. τ in anno tertio re-
τὰ ἄλση ἀπὸ τῆς γῆς ἰούδα. καὶ ἐν ἔτει τρίτῳ τῆς βασι-
gni sui misit duces suos τ filios
λείας αὐτοῦ ἀπέστειλε τοὺς ἡγουμένους αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν
potentiū τ abdiā τ zachariā τ nathana
δυνατῶν καὶ τὸν ἀβδίαν καὶ τὸν ζαχαρίαν καὶ τὸν ναθανα-
el τ micheam: vt docerent in ciuitatib' iuda. τ cū
ὴλ καὶ τὸν μιχαίαν, τοῦ διδάσκειν ἐν πόλεσιν ἰούδα. καὶ μετ'
eis leuite sameas τ nathanias τ zabdias τ
αὐτῶν οἱ λευῖται σαμαίας καὶ ναθανίας καὶ ζαβδίας καὶ
asiel τ semiramoth τ ionathan τ adonias τ tobi
ἀσιὴλ καὶ σεμιραμὼθ καὶ ἰωνάθαν καὶ ἀδωνίας καὶ τωβί-
as τ tobadonia leuite: τ cum ipsis elisama τ
ας καὶ τωβαδωνία οἱ λευῖται, καὶ μετ' αὐτῶν ἐλισαμὰ καὶ
ioram sacerdotes: τ docebant in iuda: τ cum eis
ἰωρὰμ οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐδίδασκον ἐν τῷ ἰούδα, καὶ μετ' αὐτῶν

5.Reg. 15.c.

liber legis dñi: τ circuibāt ī vrbibus iuda:
βίβλος νόμου κυρίου, καὶ διῆλθον ἐν ταῖς πόλεσιν ἰούδα,
τ erudiebāt populū. τ fact' fuit pauor dñi sup
καὶ ἐδίδασκον τὸν λαόν. καὶ ἐγένετο ἔκστασις κυρίου ἐπὶ
oīa regna terre ī circuitu iuda: τ nō
πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς κύκλῳ ἰούδα, καὶ οὐκ
bellabant cōtra iosaphat. τ de philistiī
ἐπολέμουν πρὸς ἰωσαφάτ. καὶ ἀπὸ τῶν ἀλλοφύλων
deferebāt iosaphat dona τ argentū. τ ara
ἔφερον τῷ ἰωσαφὰτ δῶρα καὶ ἀργύριον. καί γε οἱ ἄρα-
bes deferebant ei ouiū arietes septē milia septin
βες ἔφερον αὐτῷ προβάτων κριοὺς ἑπτακισχιλίους ἑπτα-
gentos: τ hircos septē milia septingentos. τ
κοσίους, καὶ τράγους ἑπτακισχιλίους ἑπτακοσίους. καὶ
fuit iosaphat p̄cedens τ magnificatus vsq̧ ī sublime.
ἦν ἰωσαφὰτ πορευόμενος καὶ μεγαλυνόμενος ἕως ὕψους.
τ edificauit adhuc ī iuda domos τ vrbes muni
καὶ ᾠκοδόμησεν ἔτι ἐν τῷ ἰούδα βάρεις καὶ πόλεις ὀχυ-
tas: τ opa multa fuerūt ei in iuda. τ vi-
ράς, καὶ ἔργα πολλὰ ἐγένετο αὐτῷ ἐν τῷ ἰούδα. καὶ ἄν-
ri bellatores robusti potētes ī hierusalē. τ
δρες πολεμισταὶ δυνατοὶ ἰσχύοντες ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ
hic numerus eor̄ p domos familiarū eorū.
οὗτος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν. τῷ
iuda tribuni ednas princeps: τ cum eo filii
ἰούδα χιλίαρχοι αιδνὰς ὁ ἄρχων, καὶ μετ' αὐτοῦ υἱοὶ
potētie viri robusti trecenta milia. τ adhe
δυνάμεως ἄνδρες δυνατοὶ τριακόσιαι χιλιάδες. καὶ ἐχό-
rentes eis: ioanan priceps: τ cum eo ducēta
μενοι αὐτῶν, ἰωανὰν ὁ ἄρχων, καὶ μετ' αὐτοῦ διακόσιαι
octoginta milia. τ adherentes eis: amasias fili'
ὀγδοήκοντα χιλιάδες. καὶ ἐχόμενοι αὐτῶν, ἀμασίας ὁ τοῦ
zechri pmptus erga dño: τ cum eo ducen-
ζεχρὶ ὁ προθυμούμενος τῷ κυρίῳ, καὶ μετ' αὐτοῦ διακόσι-
ta milia potētes fortitudie. τ ex beniamin potētes
αι χιλιάδες δυνατοὶ ἰσχύϊ. καὶ ἐκ τοῦ βενιαμὶν δυνατοὶ
fortitudine eliada: τ cum eo sagittarii τ clypeati
δυνάμει ἐλιαδὰ, καὶ μετ' αὐτοῦ τοξόται καὶ πελτασταὶ
ducenta milia. τ adherētes eis: iozabad: τ
διακόσιαι χιλιάδες. καὶ ἐχόμενοι αὐτῶν, ἰωζαβάδ, καὶ
cum eo centū octoginta milia robusti bel-
μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα χιλιάδες δυνατοὶ πολέ-
lo. hi q̄ ministrabant regi: extra quos
μου. οὗτοι οἱ λειτουργοῦντες τῷ βασιλεῖ, ἐκτὸς ὧν ἔ-
dedit rex in vrbibus munitis in vni
δωκεν ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς ὀχυραῖς ἐν πά-
uersa iudea.
σῃ τῇ ἰουδαίᾳ.

Ca.18.

Et fuerunt iosaphat adhuc diuitie τ gloria
Καὶ ἐγένετο τῷ ἰωσαφὰτ ἔτι πλοῦτος καὶ δόξα
multa: τ affinitate cōiunct' ē in domo achaab: τ de-
πολλή, καὶ ἐπεγαμβρεύσατο ἐν τῷ οἴκῳ ἀχαάβ, καὶ κα-
scendit in fine annor̄ ad achaab in samariā: τ ma
τέβη εἰς τέλος ἐτῶν πρὸς ἀχαὰβ εἰς σαμάρειαν, καὶ ἔθυ-
ctauit ei achaab oues τ boues in multitudie: τ
σεν αὐτῷ ἀχαὰβ πρόβατα καὶ μόσχους εἰς πλῆθος, καὶ τῷ
populo q̄ cum eo. τ achaab p̄suasit iosaphat vt
λαῷ τῷ μετ' αὐτοῦ. καὶ ἀχαὰβ ἔπεισε τὸν ἰωσαφὰτ τοῦ
ascenderet cum eo in ramoth galaad. τ dixit
συναναβῆναι μετ' αὐτοῦ εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ. καὶ εἶπεν
achaab rex israel ad iosaphat regem iu-
ἀχαὰβ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφὰτ βασιλέα ἰού-
da: si venies mecum in ramoth galaad? τ di-
δα, εἰ πορεύσῃ μετ' ἐμοῦ εἰς ῥαμὼθ τῆς γαλαάδ; καὶ εἶ-
xit ei iosaphat: vt tu sic τ ego: τ vt popu
πεν αὐτῷ ἰωσαφάτ, ὡς σὺ οὕτω καὶ ἐγώ, καὶ ὡς ὁ λα-
lus tu': τ popul' meus: τ tecum in bellū. τ
ός σου, καὶ ὁ λαός μου, καὶ μετὰ σοῦ εἰς πόλεμον. καὶ
dixit iosaphat regi israel: q̄re iam ho
εἶπεν ἰωσαφὰτ τῷ βασιλεῖ ἰσραήλ, ζήτησον δὴ σή-
die sermonē dñi. τ cōgregauit
μερον τὸν λόγον κυρίου. καὶ συνήγαγεν

librum legis dñi & circuibant cunctas vrbes iuda: atq̧ erudiebāt populū. Itaq̧ factus est pauor dñi sup oīa regna terrarum que erant per gyrum iuda: nec audebant bellare contra iosaphat. Sed et philistei iosaphat munera deferebant: & vectigal argēti. Arabes quoq̧ adducebāt pecora arietum septem milia septingētos: et hircos totidem. Creuit ergo iosaphat et magnificatus est vsq̧ in sublime: atq̧ edificauit in iuda domos ad instar turriū: vrbesq̧ muratas: & multa opa patrauit in vrbib' iuda. Viri q̧q̧ bellatores & robusti erāt in hierusalē: quorū iste numerus per domos atq̧ familias singulorum. In iuda princeps exercitus ednas dux: & cū eo robustissimorū viri treceta milia. Post hūc iohanā princeps: & cū eo ducēta octoginta milia. Post illū quoq̧ amasias fili' zechri consecratus dño: & cum eo ducenta milia virorū fortiū. Hūc sequebatur robustus ad prelia eliada: & cū eo tenentiū arcū & clypeum ducenta milia. Post istū iozabad: & cum eo centū octoginta milia expeditorum militum. Hi oēs erant ad manum regis: exceptis aliis quos posuerat in vrbibus muratis et in vniuerso iuda. 18.

Fuit ergo iosaphat diues et inclytus multū & affinitate coniūctus est achab: descēditq̧ post annos ad eū in samariā. Ad cui' aduentū mactauit achab arietes & boues plurimos ipsi & populo q venerat cū eo: p̄suasitq̧ illi vt ascenderet in ramoth galaad. Dixitq̧ achab rex isrl' ad iosaphat regē iuda. Veni mecū in ramoth galaad. Cui ille respondit. Vt ego et tu: sicut ppl's tu': sic & ppl's meus tecumq̧ erim' in bello: dixit iosaphat ad regē isrl'. Cōsule obsecro in p̄sentiarū sermonē dñi. Congregauit igitur

ספר תורת יהוה ויסבו בכל ערי
יהודה וילמדו בעם׃ ויהי פחד יהוה
על כל ממלכות הארצות אשר
סביבות יהודה ולא נלחמו עם
יהושפט׃ ומן פלשתים מביאים
ליהושפט מנחה וכסף משא גם
הערביאים מביאים לו צאן אילים
שבעת אלפים ושבע מאות ותישים
שבעת אלפים ושבע מאות׃ ויהי
יהושפט הלך וגדל עד למעלה
ויבן ביהודה בירניות וערי מסכנות׃
ומלאכה רבה היה לו בערי יהודה
ואנשי מלחמה גבורי חיל בירושלם׃
ואלה פקדתם לבית אבותיהם
ליהודה שרי אלפים עדנה השר
ועמו גבורי חיל שלש מאות אלף׃
ועל ידו יהוחנן השר ועמו מאתים
ושמנים אלף׃ ועל ידו עמסיה בן
זכרי המתנדב ליהוה ועמו מאתים
אלף גבור חיל׃ ומן בנימן גבור חיל
אלידע ועמו נשקי קשת ומגן
מאתים אלף׃ ועל ידו יהוזבד ועמו
מאה ושמונים אלף חלוצי צבא׃
אלה המשרתים את המלך מלבד
אשר נתן המלך בערי המבצר בכל
יהודה׃

Ca.xviij.

ויהי ליהושפט עשר
וכבוד לרב ויתחתן לאחאב׃ וירד
לקץ שנים אל אחאב לשמרון
ויזבח לו אחאב צאן ובקר לרב
ולעם אשר עמו ויסיתהו לעלות אל
רמות גלעד׃ ויאמר אחאב מלך
ישראל אל יהושפט מלך יהודה
התלך עמי רמות גלעד ויאמר לו
כמוני כמוך וכעמך עמי ועמך במלחמה׃
ויאמר יהושפט אל מלך ישראל
דרש נא כיום את דבר יהוה׃ ויקבץ

ירה סבב · עיר היה · מלך · סבב לחם · בוא · נשא · מאה · עלה · בנה סכן · לאך · לחם גבר · שור · מאה · מאה · נדב · חלץ · שרת בדד · עיר בצר · היה כבד · חתן שנה · זבח · סות עלה · אמר · ילך · לחם · קבץ

מלך ישראל את הנביאים ארבע
מאות איש ויאמר אלהם הנלך אל
רמת גלעד למלחמה אם אחדל
ויאמרו עלה ויתן האלהים ביד
המלך ויאמר יהושפט האין פה
נביא ליהוה עוד ונדרשה מאתו
ויאמר מלך ישראל אל יהושפט
עוד איש אחד לדרש את יהוה
מאתו ואני שנאתיהו כי איננו
מתנבא עלי לטובה כי כל ימיו
לרעה הוא מיכיהו בן ימלא ויאמר
יהושפט אל יאמר המלך כן
ויקרא מלך ישראל אל סריס
אחד ויאמר מהר מיכיהו בן ימלא
ומלך ישראל ויהושפט מלך יהודה
יושבים איש על כסאו מלבשים
בגדים ויושבים בגרן פתח שער
שמרון וכל הנביאים מתנבאים
לפניהם ויעש לו צדקיהו בן
כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר
יהוה באלה תנגח את ארם עד
כלותם וכל הנביאים נבאים
כן לאמר עלה רמת גלעד והצלח
ונתן יהוה ביד המלך והמלאך
אשר הלך לקרא למיכיהו דבר
אליו לאמר הנה דברי הנביאים
פה אחד טוב אל המלך ויהי נא
דברך כאחד מהם ודברת טוב
ויאמר מיכיהו חי יהוה כי את אשר
יאמר אלהי אתו אדבר ויבא אל
המלך ויאמר המלך אליו מיכה
הנלך אל רמת גלעד למלחמה
אם אחדל ויאמר עלו והצליחו
וינתנו בידכם ויאמר אליו המלך
עד כמה פעמים אני משביעך
אשר לא תדבר אלי רק אמת

נבא · מאה · חדל · נתן · דרש · נבא · יום · רוע · אמר · קרא · סרס · ישב · לבש · נבא · פנה · עשה · נגח · כלה · צלח · לאך · היה · חיה · אמר · דבר · בוא · הלך · לחם · חדל · נתן · שבע

rex israel prophetarū quadringentos viros & dixit ad eos. In ramoth galaad ad bellandū ire debemꝰ an quiescere? At illi. Ascēde inquiūt: & tradet deus in manu regis. Dixitq iosaphat. Nunqd nō est hic prophetes dñi: vt ab illo etiā requiramus? Et ait rex israel ad iosaphat. Est vir vnꝰ a quo possumꝰ querere dñi voluntatē. sed ego odi eum: quia non prophetat mihi bonū: sed malum omni tpe. Est autē micheas filius iemla. Dixitq iosaphat. Ne loquaris rex hoc modo. Vocauit ergo rex isrl vnum de eunuchis: & dixit ei. Voca cito micheam filium iemla. Porro rex israel & iosaphat rex iuda vterq sedebant in solio suo vestiti cultu regio. Sedebant autē in area iuxta portā samarie: omnesq pphete vaticinabantur corā eis: sedechias vero filius chanana fecit sibi cornua ferrea: & ait. Hec dicit dominus. His ventilabis syriam: donec cōteras eā. Oēsq prophete similr prophetabāt. atq dicebant. Ascende in ramoth galaad & prosperaberis: & tradet eos dñs in manu regis. Nuncius aūt qui ierat ad vocandum micheam: ait illi. En verba omnium prophetarū vno ore bona regi annunciant. Queso ergo te vt & sermo tuꝰ ab eis nō dissentiat: loquarisq pspera. Cui respondit micheas. Viuit dñs: quia quodcunq dixerit mihi deus meus hoc loqr. Venit ergo ad regem. Cui rex ait. Michea ire debemꝰ in ramoth galaad ad bellandum: an quiescere? Cui ille respōdit. Ascendite: cūcta enim prospera euenient: & tradentur hostes in manꝰ vestras. Dixitq rex. Iterum atq iterū te adiuro: vt mihi nō loquaris nisi quod verum est

rex israel pphetas qdringentos vi
ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ τοὺς προφήτας τετρακοσίους ἄν-
ros: τ dixit eis: si eam in ramoth ga
δρας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰ πορευθῶ εἰς ῥαμὼθ γα-
laad in bellum: an acqescam: τ dixerūt: ascende:
λαὰδ εἰς πόλεμον, ἢ ἐπίσχω; καὶ εἶπον, ἀνάβαινε,
τ tradet deus in manus regis. τ
καὶ δώσει ὁ θεὸς εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως. καὶ
dixit iosaphat: nō est hic ppheta domi
εἶπεν ἰωσαφάτ, οὐκ ἔστιν ὧδε προφήτης τοῦ κυρί-
ni adhuc: τ qremus ab eo? τ ait
ου ἔτι, καὶ ἐπιζητήσομεν παρ᾽ αὐτοῦ; καὶ εἶπεν ὁ
rex israel ad iosaphat: est vir vnꝰ vt
βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφάτ, ἔστιν ἀνὴρ εἷς τοῦ
qramus dnm p eum: τ ego odi eum:
ζητῆσαι τὸν κύριον δι᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐγὼ μεμίσηκα αὐτόν,
qa nō est pphetans de me in bonis: qa
ὅτι οὐκ ἔστι προφητεύων περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθά, ὅτι
oēs dies eius in malis: ipse micheas
πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ εἰς κακά, αὐτὸς μιχαίας
filius iemla. τ dixit iosaphat ne loqtur
υἱὸς ἰεμλά. καὶ εἶπεν ἰωσαφάτ, μὴ λαλείτω ὁ
rex sic. τ vocauit rex israel
βασιλεὺς οὕτως. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ
eunuchum vnū: τ dixit: cito voca micheam
εὐνοῦχον ἕνα, καὶ εἶπε, ταχέως κάλεσον μιχαίαν
filiū iemla. τ rex israel τ iosaphat
υἱὸν ἰεμλά. καὶ ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ καὶ ἰωσαφὰτ βα-
rex iuda sedētes vnusqsq in throno suo:
σιλεὺς ἰούδα καθήμενοι ἕκαστος ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ,
vestiti stolis sedebant in area por
ἐνδεδυμένοι στολὰς ἐκάθηντο ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τῆς θύ-
te samarie. τ oēs pphete vaticinabā
ρας σαμαρείας. καὶ πάντες οἱ προφῆται προεφήτευ-
tur coram eis. τ fecit sibi sedecias
ον ἐναντίον αὐτῶν. καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ σεδεκίας
filius chanaana cornua ferrea: τ ait: hec di-
υἱὸς χαναανὰ κέρατα σιδηρᾶ, καὶ εἶπε, τάδε λέ-
cit dns: in his ventilabis syriam: donec
γει κύριος, ἐν τούτοις κερατιεῖς τὴν συρίαν, ἕως ἂν
cōsumatur. τ oēs pphete pphetabant sic
συντελεσθῇ. καὶ πάντες οἱ προφῆται προεφήτευον οὕ-
dicentes: ascende in ramoth galaad τ pspera
τως λέγοντες, ἀνάβηθι εἰς ῥαμὼθ γαλαὰδ καὶ εὐοδωθή-
beris: τ tradet dns in manibus regis.
σῃ, καὶ δώσει κύριος εἰς χεῖρας τοῦ βασιλέως.
τ nuncius qui iuit ad vocādum micheā: locutus ē
καὶ ὁ ἄγγελος ὁ πορευθεὶς τοῦ καλέσαι τὸν μιχαίαν, ἐλάλησεν
ei dicēs: ecce locuti sunt pphete in ore vno bo
αὐτῷ λέγων, ἰδοὺ ἐλάλησαν οἱ προφῆται ἐν στόματι ἑνὶ ἀγα-
na de rege: τ sint iam sermo
θὰ περὶ τοῦ βασιλέως, καὶ γενέσθωσαν δὴ οἱ λό-
nes tui sicut vnius ipsoꝝ: τ loqueris bona. τ
γοι σου ὡς ἑνὸς αὐτῶν, καὶ λαλήσεις ἀγαθά. καὶ
dixit micheas: viuit dns: qa quodcūq dixerit deus ad
εἶπε μιχαίας, ζῇ κύριος, ὅτι ὃ ἂν εἴπῃ ὁ θεὸς πρός
me: ei loquar: τ venit ad regem.
με, αὐτῷ λαλήσω, καὶ ἦλθε πρὸς τὸν βασιλέα.
τ dixit ei rex: michea si eam in
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, μιχαία εἰ πορευθῶ εἰς
ramoth galaad in bellum an qescam. τ dixit:
ῥαμὼθ γαλαὰδ εἰς πόλεμον ἢ ἐπίσχω. καὶ εἶπεν,
ascende τ psperaberis τ tradentur in ma
ἀνάβαινε καὶ εὐοδωθήσῃ καὶ παραδοθήσεται ἐν χει-
nu vestra. τ dixit ei rex: quoties ego
ρὶ ὑμῶν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ποσάκις ἐγὼ
adiuraui te: vt nō loquaris ad me nisi
ὁρκίζω σε, ἵνα μὴ λαλήσῃς πρός με πλὴν ἀλή-
veritatem
θειαν

B

D

3.Reg. 22.c.

E

in noīe dni? τ ait micheas: vidi israel
ἐν ὀνόματι κυρίου; καὶ εἶπε μιχαίας, εἶδον τὸν ἰσραὴλ
vniuersū dispsum in mōtibus sicut oues: quibus nō
πάντα διεσπαρμένον ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς πρόβατα, οἷς οὐκ
est pastor. τ dixit dns: nō habent ducē hi:
ἔστι ποιμήν. καὶ εἶπε κύριος, οὐκ ἔχουσιν ἡγούμενον οὗ-
reuertātur vnusqsq in domū suā in pa
τοι, ἀναστρεφέτωσαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν εἰρή-
ce. τ ait rex israel ad iosaphat: nōne
νῃ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσαφάτ, οὐκ
dixi tibi: q nō pphetat de me bona: sed ma
εἶπόν σοι, ὅτι οὐ προφητεύει περὶ ἐμοῦ ἀγαθά, ἀλλ᾽ ἢ κα-
la? τ dixit micheas: nō sic. audite verbū do
κά; καὶ εἶπε μιχαίας, οὐχ οὕτως. ἀκούσατε λόγον κυ-
mini. vidi dnm sedentē in solio suo: τ om
ρίου. εἶδον τὸν κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου αὐτοῦ, καὶ πᾶ-
nis exercitus celi stetit a dextris eius: τ
σα δύναμις τοῦ οὐρανοῦ εἱστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ καὶ
a sinistris eius. τ dixit dns: qs decipi
ἐξ ἀριστερῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπε κύριος, τίς ἀπατή-
et achaab regem israel: vt ascen-
σει τὸν ἀχαὰβ βασιλέα ἰσραήλ, τοῦ ἀναβῆσε-
dat τ corruat in ramoth galaad? τ dixit
σθαι καὶ πεσεῖσθαι εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ; καὶ εἶπεν
hic sic: τ hic dixit sic. τ egressus est
οὗτος οὕτως, καὶ οὗτος εἶπεν οὕτως. καὶ ἐξῆλθε τὸ
spūs τ stetit corā dno: τ ait: ego decipi
πνεῦμα καὶ ἔστη ἐνώπιον κυρίου, καὶ εἶπεν, ἐγὼ ἀπα-
am eū. τ dixit dns in quo? τ dixit: egre
τήσω αὐτόν. καὶ εἶπε κύριος ἐν τίνι; καὶ εἶπεν, ἐξε-
diar τ ero spūs mēdax in ore omni
λεύσομαι καὶ ἔσομαι πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάν-
um pphetarū eius. τ dixit: decipies τ
των τῶν προφητῶν αὐτοῦ. καὶ εἶπεν, ἀπατήσεις καὶ
pualebis: egredere τ fac ita. τ nūc ecce de
δυνήσῃ, ἔξελθε καὶ ποίησον οὕτως. καὶ νῦν ἰδοὺ ἔδω-
dit dns spūm mendacē in ore oīm pro
κε κύριος πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν προ-
phetarū tuoꝝ horū: τ dns locutꝰ est sup te mala.
φητῶν σου τούτων, καὶ κύριος ἐλάλησεν ἐπὶ σὲ κακά.
τ accessit sedecias filiꝰ chanaana τ pcussit
καὶ ἤγγισε σεδεκίας υἱὸς χαναανὰ καὶ ἐπάταξε τὸν
micheam in maxillā: τ ait ei: q hac
μιχαίαν ἐπὶ τὴν σιαγόνα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ποίᾳ ταύ-
via trāsiuit spūs dni a me vt loq
τῃ τῇ ὁδῷ παρῆλθε πνεῦμα κυρίου ἀπ᾽ ἐμοῦ τοῦ λα-
retur ad te? τ dixit micheas: ecce tu videbis in
λῆσαι πρὸς σέ; καὶ εἶπε μιχαίας, ἰδοὺ σὺ ὄψει ἐν τῇ
die illa in q igressus fueris cubiculū de cubiclo vt abscō
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν ᾗ εἰσελεύσῃ ταμιεῖον ἐκ ταμιείου τοῦ κατα-
daris. τ dixit rex isrl: tollite micheā
κρυβῆναι. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἰσλ, λάβετε τὸν μιχαίαν
τ reducite ad āmon principem ciuitatis: τ
καὶ ἀποστρέψατε πρὸς ἀμμὼν τὸν ἄρχοντα τῆς πόλεως, καὶ
ad ioas filiū regis: τ dicetis: sic dixit
πρὸς ἰωὰς υἱὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἐρεῖτε, οὕτως εἶπεν
rex: ponite hunc in domū custodie: τ come-
ὁ βασιλεύς, θέσθε τοῦτον εἰς οἶκον φυλακῆς, καὶ ἐσθιέ-
dat panē tribulationis τ aquā tribulationis: donec re
τω ἄρτον θλίψεως καὶ ὕδωρ θλίψεως, ἕως τοῦ ἐπι-
uertar ego in pace. τ dixit micheas: si reuertēs
στρέψαι με ἐν εἰρήνῃ. καὶ εἶπε μιχαίας, ἐὰν ἐπιστρέφων
reuersus fueris i pace: nō locutus est dns in me. τ
ἐπιστρέψῃς ἐν εἰρήνῃ, οὐκ ἐλάλησε κύριος ἐν ἐμοί. καὶ
ait: audite populi oēs. τ ascēdit achaab rex
εἶπεν, ἀκούσατε λαοὶ πάντες. καὶ ἀνέβη ἀχαὰβ βασι-
israel τ iosaphat rex iuda in ra-
λεὺς ἰσραὴλ καὶ ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα εἰς ῥα-
moth galaad. τ dixit rex israel ad iosa-
μὼθ γαλαάδ. καὶ εἶπε βασιλεὺς ἰσραὴλ πρὸς ἰωσα-
phat: coopertar
φάτ, κατακαλύψομαι

B

3.Reg. 22.d.

in noīe dñi. At ille ait. Vidi vniuersum israel dispersum in mōtibus sicut oues absq pastore. Et dixit dominus. Non habent isti dominos: reuertatur vnusquisq in domū suam in pace. Et ait rex israel ad iosaphat. Nonne dixi tibi q non prophetaret iste mihi quicq boni: sed ea que mala sūt? At ille. Idcirco ait: audite verbum dñi. Vidi dñm sedētē in solio suo & oēm exercitū celi assistentē ei a dextris & a sinistris. Et dixit dñs. Quis decipiet achab regem isrl vt ascēdat & corruat in ramoth galaad. Cūq diceret vnus hoc modo: & alter alio: processit spūs & stetit corā domino: & ait. Ego decipiā eū. Cui dñs: in quo inqt decipies? At ille respōdit. Egrediar & ero spūs mēdax in ore oīum pphetarū eiꝰ. Dixitq dñs. Decipies: & preualebis: egredere et fac ita. Nūc igitur ecce dñs dedit spūm mendacii in ore omniū pphetarū tuorū: et dñs locutus est de te mala. Accessit aūt sedechias filiꝰ chanana: & pcussit michee maxillā & ait. Per quā viā trāsiuit spūs dñi a me vt loqueretur tibi? Dixitq micheas. Tu ipse videbis in die illo: qñ ingressus fueris cubiculū de cubiculo: vt abscōdaris. Precepit aūt rex isrl dicēs. Tollite micheā & ducite eum ad ammō principē ciuitatis et ad ioas filium amelech: & dicetis. Hec dicit rex. Mittite hūc in carcerem & date ei panis modicū & aque pauxillum donec reuertar in pace. Dixitq micheas. Si reuersus fueris in pace: non est dñs locutus in me. Et ait. audite oēs populi. Igitur ascēderunt rex israel & iosaphat rex iuda in ramoth galaad. Dixitq rex israel ad iosaphat. Mutabo habitum

בשם יהוה ויאמר ראיתי את כל
ישראל נפוצים על ההרים כצאן
אשר אין להן רעה ויאמר יהוה לא
אדנים לאלה ישובו איש לביתו
בשלום ויאמר מלך ישראל אל
יהושפט הלא אמרתי אליך לא
יתנבא עלי טוב כי אם לרע ויאמר
לכן שמעו דבר יהוה ראיתי את
יהוה יושב על כסאו וכל צבא
השמים עמדים על ימינו ושמאלו
ויאמר יהוה מי יפתה את אחאב מלך
ישראל ויעל ויפל ברמת גלעד ויאמר
זה אמר ככה וזה אמר ככה ויצא
הרוח ויעמד לפני יהוה ויאמר אני
אפתנו ויאמר יהוה אליו במה ויאמר
אצא והייתי לרוח שקר בפי כל
נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל
צא ועשה כן ועתה הנה נתן יהוה
רוח שקר בפי נביאיך אלה ויהוה
דבר עליך רעה ויגש צדקיהו בן
כנענה ויך את מיכיהו על הלחי
ויאמר אי זה הדרך עבר רוח יהוה
מאתי לדבר אתך ויאמר מיכיהו
הנך ראה ביום ההוא אשר תבוא
חדר בחדר להחבא ויאמר מלך
ישראל קחו את מיכיהו והשיבהו
אל אמון שר העיר ואל יואש
בן המלך ואמרתם כה אמר
המלך שימו זה בית הכלא
והאכלהו לחם לחץ ומים לחץ
עד שובי בשלום ויאמר מיכיהו
אם שוב תשוב בשלום לא דבר
יהוה בי ויאמר שמעו עמים כלם
ויעל מלך ישראל ויהושפט מלך
יהודה אל רמת גלעד ויאמר מלך
ישראל אל יהושפט התחפש

ראה · נפץ · שוב · שלם · נבא · רוע · ראה · ישב · ימן · פתה · עלה · נפל · עמד · פנה · יצא · היה · פה · נבא · יכל · יצא · רוע · נגש · נכה · לחה · הנה · בוא · חבא · לקח · שוב · שור · שום · אכל · שלם · שוב · אמר · עלה · חפש

Et sic ad pugnā vadā: tu autē induere vestibus tuis. Mutatoq; rex israel habitu venit ad bellum. Rex autē syrie preceperat ducibus equitat9 suī dicēs. Ne pugnetis contra minimū: aut cōtra maximū nisi contra solū regē israel: itaq; cū vidissent principes equitatus iosaphat: dixerunt. rex israel est iste. Et circundederunt eum dimicantes. At ille clamauit ad dñm: et auxiliatus est ei: atq; auertit eos ab illo. Cū eni vidissent duces equitatus q non esset rex israel reliquerunt eū. Accidit autem vt vnus e populo sagittā in incertū iaceret et percuteret regem israel inter ceruicem & scapulas. At ille aurige suo ait. Cōuerte manū tuam & educ me de acie: quia vulneratus sum. Et finita est pugna in die illo. Porro rex isrl stabat in curru suo contra syros vsq; ad vesperam: & mortu9 est occidente sole.

19.

Reuersus est autē iosaphat rex iuda in domum suā pacifice in hierusalē. Cui occurrit iehu filius anani vidēs & ait ad eum. Impio pbes auxiliū: & his qui oderūt dñm amicitia iūgeris & idcirco iram quidem domini merebaris: sed bona opera inuēta sunt in te: eo q abstuleris lucos de terra iuda: & prepraueris cor tuū vt reqreres deū. Habitauit ergo iosaphat in hierusalem. Rursumq; egressus est ad ppl'm de bersabee vsq; ad montē ephraim et reuocauit eos ad dñm deū patrum suorum: constituitq; iudices terre in cunctis ciuitatibus iuda munitis per singula loca: & precipiens iudicibus: videte ait q̄d faciatis.

Non enim hoīs exercetis iudicium sed domini: et q̄dcūq; iudicaueritis in vos redundabit. Sit timor domini vobiscū & cū diligentia cūcta facite. Nō ē enī apud dñm deū nrm iniquitas nec psonarū acceptio: nec cupido munerū. In hierusalē quoq; constituit iosaphat leuitas & sacerdotes & pricipes familiarū ex israel vt iudicium & causam dñi iudicarēt habitatoribus eius: pcepitq; eis dicens. Sic agetis in timore dñi fideliter & corde pfecto. Omnē causam q̄ venerit ad vos fratrū vrorum qui habitant in vrbib9 suis: inter cognationem & cognationē vbicūq; q̄stio est de lege: de mandato: de cerimoniis: de iustificationib9 ostendite eis: vt non peccēt in dñm: & ne veniat ira sup vos & sup frēs vros. Sic ergo agētes nō peccabitis. Amarias autē sacerdos & pōtifex vr: in his q̄ ad dñm ptinent pside bit: Porro zabadias fili9 hismael q ē dux ī domo iuda: sup ea opa erit q̄ ad regis officiū pertinet. Habetisq; magistros leuitas corā vobis: cōfortamini & agite diligēt: & erit dñs cū bonis.

20.

Post hec cōgregati sūt filii moab & filii āmō & cū eis de āmonitis ad iosaphat vt pugnarēt contra eū. Veneruntq; nūcii: & īdicauerūt iosaphat dicētes. Venit cōtra te multitudo magna de his locis q̄ trans mare sūt et de syria: & ecce cōsistūt ī asasonthamar: q̄ est engaddi. Iosaphat aūt timore pterritus totū se cōtulit ad rogandū dñm: & pdicauit ieiuniū vniuso iuda. Cōgregatusq; ē iudas ad deprecādū dñz: sed & oēs de vrbib9 suis venerūt ad obsecrādū eū. Cumq; stetisset iosaphat ī medio cetu iude & hierl'm in domo dñi ante atriū nouū ait. Dñe de9 patrū nrorū tu es de9 ī celo: & dñaris cūctis regnis gētiū. In manu tua est fortitudo & potētia: nec qsq̄ tibi pōt resistere. Nō

ne tu deus nr̃ interfecisti omnes habitatores terre huius coram populo tuo israel: & dedisti eã semini abraã amici tui in sempiternũ: Habitaueruntq; in ea: & extruxerũt in illa sctuariũ nomini tuo dicẽtes. Si irruerit sup nos mala: gladius iudicii: pestilẽtia & fames: stabimus corã domo hac in conspectu tuo in q̃ inuocatũ est nomẽ tuũ: & clamabimus ad te in tribulationib9 nostris: & exaudies nos saluosq; facies. Nũc igitur ecce filii ammõ & moab et mons seyr per quos nõ cõcessisti israel vt trãsirent quãdo egrediebãtur de egypto: sed declinauerũt ab eis & nõ interfecerũt illos. E cõtrario agũt et nitũtur eiicere nos de possessione quã tradidisti nobis de9 nr̃. Ergo non iudicabis eos? In nobis qdẽ non est tãta fortitudo vt possimus huic multitudini resistere q̃ irruit sup nos. Sed cũ ignorem9 quid agere debeam9 hoc solũ habem9 residui vt oculos nrõs dirigam9 ad te. Oĩs vero iuda stabat coram dño cũ puulis & vxorib9 & liberis suis. Erat aũt iazihel fili9 zacharie filii banaie filii iehihel filii mathanie leuites de filiis asaph: sup quẽ factus ẽ spũs dñi in medio turbe: & ait. Attendite oĩs iuda: & q habitatis ĩ hierusalẽ: & tu rex iosaphat. Hec dicit dñs vobis. Nolite timere nec paueatis hãc multitudinẽ. Non est eni vr̃a pugna: sed dei. Cras descẽdetis cõtra eos. Ascensuri eni sunt p cliuũ noie sĩs: & inuenietis illos in sũmitate torrẽtis q est cõtra solitudinẽ hieruhel. Nõ enim eritis vos qui dimicabitis: sed tantũmodo cõfidẽter state: & videbitis auxiliũ dñi sup vos. O iuda & hierl̃m nolite timere nec paueatis. Cras egredimini cõtra eos: & dñs erit vobiscũ. Iosaphat ergo et iuda & oẽs habitatores hierl̃z ceciderũt pni in terrã corã dño & adorauerunt eum. Porro

E

Psal. 106.

C

F

D

leuite de filiis caath et de filiis chore laudabant dñm deum israel voce magna in excelsũ. Cũq; mane surrexissent egressi sunt p desertũ thecue. profectisq; eis stãs iosaphat in medio eorũ dixit. Audite me viri iuda: & omnes habitatores hierusalẽ. Credite in dño deo vr̃o: & securi eritis: credite pphetis eius: & cũcta eueniẽt pspera. Deditq; cõsiliũ poplo & statuit cãtores dñi vt laudarẽt eũ ĩ turmis suis et antecederent exercitũ: ac voce consona dicerẽt. Confitemini dño: qm̃ in eternũ misericordia eius. Cũq; cepisset laudes canere vertit dñs isidias eorũ in semetipos filiorũ .s. ãmõ et moab & montis seyr: q egressi fuerãt vt pugnarẽt cõtra iudã & pcussi sũt. Nãq; filii ãmon & moab cõsurrexerũt aduersũ habitatores montis seyr: vt interficerent & dlerẽt eos. Cũq; hoc ope ppetrassent: etiã in semetipos versi mutuis cõcidere vulnerib9. Porro iuda cum venisset ad speculã q̃ respicit solitudinẽ vidit pcul oẽm late regionẽ plenã cadauerib9: nec supesse quenq̃ q necẽ potuisset euadere. Venit ergo iosaphat et oĩs ppl̃s cũ eo ad dtrahẽda spolia mortuorũ: in ueñerũtq; int cadauera variã supellectilẽ vestes q̃q; & vasa pciosissima: & diripuerunt: ita vt oĩa portare nõ possent: nec p tres dies spolia auferre p pde magnitudie: die aũt q̃rto cõgregati sũt ĩ valle bñdictiõis. Etenĩ qm̃ ibi bñdixerũt dño. vocauerũt locũ illũ vall bñdictiõis vsq; in pñtẽ diem. Reuersusq; ẽ oĩs vir iuda & hitatoẽs hierl̃m & iosaphat ante eos ĩ hierl̃m cum leticia magna eo q dedisset eis dñs gaudiũ de inimicis suis. Ingressiq; sũt in hierl̃m cũ psalteriis et citharis & tubis ĩ domũ dñi. Irruitq; pauor dñi sup vniuersa regna terrarũ cũ audissent q pugnasset dñs cõtra inimicos isrl̃: quieuitq; regnũ iosaphat & pbuit ei de9 pacẽ p cir

וימלך יהושפט על יהודה בן
שלשים וחמש שנה במלכו
ועשרים וחמש שנה מלך בירושלם
ושם אמו עזובה בת שלחי: וילך
בדרך אביו אסא ולא סר ממנה
לעשות הישר בעיני יהוה: אך
הבמות לא סרו ועוד העם לא הכינו
לבבם לאלהי אבתיהם: ויתר דברי
יהושפט הראשנים והאחרנים
הנם כתובים בדברי יהוא בן חנני
אשר העלה על ספר מלכי ישראל:
ואחרי כן אתחבר יהושפט מלך
יהודה עם אחזיה מלך ישראל הוא
הרשיע לעשות: ויחברהו עמו
לעשות אניות ללכת תרשיש
ויעשו אניות בעציון גבר: ויתנבא
אליעזר בן דדוהו ממרשה על
יהושפט לאמר כהתחברך עם
אחזיהו פרץ יהוה את מעשיך
וישברו אניות ולא עצרו ללכת
אל תרשיש:

Cap. xxi.

וישכב
יהושפט עם אבתיו ויקבר עם
אבתיו בעיר דויד וימלך יהורם בנו
תחתיו: ולו אחים בני יהושפט
עזריה ויחיאל וזכריהו ועזריהו
ומיכאל ושפטיהו כל אלה בני
יהושפט מלך יהודה: ויתן להם
אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב
ולמגדנות עם ערי מצרות ביהודה
ואת הממלכה נתן ליהורם כי הוא
הבכור: ויקם יהורם על ממלכת
אביו ויתחזק ויהרג את כל אחיו
בחרב וגם משרי ישראל: בן
שלשים ושתים שנה יהורם במלכו
ושמונה שנים מלך בירושלם: וילך
בדרך מלכי ישראל כאשר

מלך · סור · עשה · כון · חנה · עלה · חבר · רשע חבר · אנה הלך · עשה נבא · עשה · שבר · שכב קבר · מלך · אח · נתן · נתן רבב · עיר צור · מלך · בכר קום · חזק הרג · שור · שנה

cuitum. Regnauit igitur iosaphat super iudam & erat triginta quinq annorũ cũ regnare cepisset. Viginti aũt & quinq annis regnauit in hierusalẽ & nomẽ matris eiꝰ azuba filia selachi. Et ambulauit in via patris sui asa: nec declinauit ab ea faciens q̃ placita erãt corã dño. Veruntamen excelsa non abstulit: & adhuc ppl's non direxerat cor suũ ad dñm deũ patrũ suorum. Reliqua aũt gestorũ iosaphat priorum & nouissimorum scripta sũt in verbis Iehu filii anani: que digessit in libro regũ israel. Post hec iniit amicitias iosaphat rex iuda cum ochozia rege israel: cuius opera fuerunt impiissima: & particeps fuit vt faceret naues q̃ irẽt in tharsis. Feceruntq classem in asiõgaber. Prophetauit aũt eliezer filius dodau de maresa ad iosaphat dicens. Quia habuisti fedus cum ochozia: percussit dñs opera tua: contriteq sunt naues nec potuerunt ire in tharsis. 21.

Ormiuit autem iosaphat cum patribus suis: & sepultus est cũ eis in ciuitate dauid: regnauitq ioram filius eius pro eo: qui habuit fratres filios iosaphat: azariã et iahihel & zachariam et azariam et michael & saphatiã. Omnes hi filii iosaphat regis iuda. Deditq eis pater suus multa munera argenti & auri & pẽsationes cũ ciuitatibus munitissimis ĩ iuda. Regnũ autem tradidit iorã eo q' esset primogenitus. Surrexit autem ioram super regnũ patris sui. Cumq se cõfirmasset: occidit oẽs fratres suos gladio & quosdã de pricipib' isrl'. Triginta duorũ ãnorũ erat iorã cum regnare cepisset: & octo annis regnauit in hierusalem: ambulauitq in viis regum israel sicut

τ regnauit iosaphat sup iuda filius trigin
καὶ ἐβασίλευσεν ἰωσαφὰτ ἐπὶ τὸν ἰούδα υἱὸς τριάκον
ta τ quinq annoꝝ cũ regnaret ipse: τ viginti
τα καὶ πέντε ἐτῶν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ εἴκοσι
τ quinq annis regnauit in hierusalem: τ nomen
καὶ πέντε ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα
matri eius azuba filia selei. τ ambulauit in
τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀζουβὰ θυγάτηρ σελεΐ. καὶ ἐπορεύθη ἐν
viis asa patris sui. τ non declinauit
ταῖς ὁδοῖς ἀσὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξέκλινεν
ab ipsis vt faceret rectũ corã dño. verũ
ἀπ᾽ αὐτῶν τοῦ ποιῆσαι τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου. πλὴν
excelsa nõ ablata fuẽt: τ adhuc populꝰ nõ direxerat
τὰ ὑψηλὰ οὐκ ἐξῆραν, καὶ ἔτι ὁ λαὸς οὐ κατεύθυνε τὴν
cor suum ad dñm deũ patrum suorũ.
καρδίαν αὐτῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν.
τ reliqui sermões iosaphat primi τ nouissimi
καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι ἰωσαφὰτ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἔσχατοι
nõne scripti sunt in sermõib' ieu filii anani: quos scri
οὐκ ἰδοὺ γεγραμμένοι ἐν λόγοις ἰοὺ τοῦ ἀνανί, οὓς κατέ
psit in libro regum israel. τ post hec
γραψεν ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰσραήλ. καὶ μετὰ ταῦ
cõmunicauit iosaphat rex iuda cum ochozi
τα ἐκοινώνησεν ἰωσαφὰτ βασιλεὺς ἰούδα μετὰ ὀχοζί
a rege israel. τ ipse egit impie ad faciendũ.
ου βασιλέως ἰσραήλ, καὶ αὐτὸς ἠνόμησε τοῦ ποιῆσαι.
τ cõmunicauit cum ipso vt faceret naues τ
καὶ ἐκοινώνησε μετ᾽ αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι πλοῖα καὶ πο
iret in tharsis. τ fecit naues in gesiongaber.
ρευθῆναι εἰς θαρσεῖς. καὶ ἐποίησε ναῦς ἐν γασιὼν γάβερ.
τ pphetauit eliezer filiꝰ dodiu de mari
καὶ προεφήτευσεν ἐλιέζερ ὁ τοῦ δωδίου ἀπὸ μαρισὰ
sa cõtra iosaphat dicens: quia cõmunicasti ochozie,
ἐπὶ ἰωσαφὰτ λέγων, ὡς ἐκοινώνησας τῷ ὀχοζίᾳ,
dissipauit dñs opera tua: τ cõtrite sunt naues:
διέκοψε κύριος τὰ ἔργα σου, καὶ συνετρίβησαν τὰ πλοῖα,
τ nõ potuerunt ire in tharsis.
καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν τοῦ πορευθῆναι εἰς θαρσεῖς. Ca. 21.

Et dormiuit iosaphat cũ patribus suis:
Καὶ ἐκοιμήθη ἰωσαφὰτ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ,
τ sepultꝰ est cum patribus suis in ciuitate dauid:
καὶ ἐτάφη μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαυΐδ,
τ regnauit ioram filius eius p eo.
καὶ ἐβασίλευσεν ἰωρὰμ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ.
τ et fratres filii iosaphat: azarias τ iehiel τ
καὶ αὐτῷ ἀδελφοὶ υἱοὶ ἰωσαφάτ, ἀζαρίας καὶ ἰεϊὴλ καὶ
zacharias τ michael τ saphatias. oẽs hi
ζαχαρίας καὶ μιχαὴλ καὶ σαφατίας. πάντες οὗτοι
filii iosaphat regis iude. τ dedit eis
υἱοὶ ἰωσαφὰτ βασιλέως ἰούδα. καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς
iosaphat pater suus dona multa: argenti
ἰωσαφὰτ ὁ πατὴρ αὐτῶν δόματα πολλά, ἀργύριον
τ aurum: τ arma cũ ciuitatib' muratis in iuda.
καὶ χρυσίον, καὶ ὅπλα μετὰ πόλεων τετειχισμένων ἐν ἰούδα.
τ regnum dedit ioram: quia ipse pmogenitus.
καὶ τὴν βασιλείαν ἔδωκεν τῷ ἰωράμ, ὅτι οὗτος ὁ πρωτότοκος.
τ surrexit ioram sup regnũ patris sui: τ cõfirmatꝰ ẽ:
καὶ ἀνέστη ἰωρὰμ ἐπὶ τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκραταιώθη,
τ interfecit oẽs fratres suos in gladio: τ de principibus israel:
καὶ ἀπέκτεινε πάντας τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ ἐν ῥομφαίᾳ, καί γε ἀπὸ τῶν ἀρχόντων ἰσραήλ.
filiꝰ erat triginta τ duoꝝ annoꝝ ioram cũ regnaret ipse:
υἱὸς ὢν τριάκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἰωρὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν,
τ octo annis regnauit in hierusalem.
καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ.
τ ambulauit in via regum israel: sicut
καὶ ἐπορεύθη ἐν τῇ ὁδῷ βασιλέων ἰσραήλ, ὡς

3. Reg. 8. c.

egerat domus achab: qm filia achab erat ipsi vxor.
ἐποίησεν οἶκος ἀχαάβ, ὅτι θυγάτηρ ἀχαὰβ ἦν αὐτῷ γυνή.
τ fecit malũ coram dño. τ noluit dñs perdere
καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ οὐκ ἐβούλετο κύριος ἐξολοθρεῦσαι
domũ dauid pter pactum quod inierat cũ dd:
τὸν οἶκον δαυΐδ διὰ τὴν διαθήκην ἣν διέθετο τῷ δαυΐδ,
τ quẽadmodũ dixit ei vt daret eum lucernã τ filiis suis oĩbus diebus.
καὶ ὃν τρόπον εἶπεν αὐτῷ δοῦναι αὐτῷ λύχνον καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας.
in diebus illis rebellauit edom de sub manu iuda:
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀπέστη ἐδὼμ ἀπὸ ὑποκάτωθεν χειρὸς ἰούδα,
τ cõstituit rege sup seipsos regem.
καὶ ἐβασίλευσεν ἐφ᾽ ἑαυτοὺς βασιλέα.
τ abijt ioram cum pricipibus suis τ oẽs currus sui τ oĩs equitatꝰ secum.
καὶ ᾤχετο ἰωρὰμ μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ καὶ ἡ πᾶσα ἵππος μετ᾽ αὐτοῦ.
τ factũ est τ surrexit ioram: τ percussit edom q circũdabat se:
καὶ ἐγένετο καὶ ἀνέστη ἰωράμ, καὶ ἐπάταξε τὸν ἐδὼμ τὸν κυκλοῦντα αὐτόν,
τ oẽs pricipes curruum.
καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν ἁρμάτων.
τ discessit edom a manu iuda vsq ad diẽ hanc.
καὶ ἀπέστη ἐδὼμ ἀπὸ χειρὸς ἰούδα ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
tunc recessit lobna in tpe illo de sub manu ioram:
τότε ἀπέστη λοβνὰ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπὸ ὑποκάτωθεν χειρὸς ἰωράμ,
qm reliquit dñm deũ patrum suoꝝ.
ὅτι ἐγκατέλιπε κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτοῦ.
etenim τ ipse fecit excelsa in ciuitatib' iuda.
καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐποίησεν ὑψηλὰ ἐν πόλεσιν ἰούδα.
τ fornicari fecit hitantes hierusalem:
καὶ ἐξεπόρνευσε τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλήμ,
τ seduxit iudam. τ venit ei scriptura
καὶ ἀπεπλάνησε τὸν ἰούδα. καὶ ἦλθεν αὐτῷ ἐγγραφὴ
ab helia ppheta dicente: hec dicit dñs
παρὰ ἠλίου τοῦ προφήτου λέγοντος, τάδε λέγει κύριος
deus dauid patris tui: qm nõ ambulasti in via
ὁ θεὸς δαυΐδ τοῦ πατρός σου, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐπορεύθης ἐν ὁδῷ
iosaphat patris tui: τ in viis asa regis iuda:
ἰωσαφὰτ τοῦ πατρός σου, καὶ ἐν ὁδοῖς ἀσὰ βασιλέως ἰούδα,
τ ambulasti in viis regũ israel: τ fornicari fecisti
καὶ ἐπορεύθης ἐν ὁδοῖς βασιλέων ἰσραήλ, καὶ ἐξεπόρνευσας
iudam τ hitantes hierusalem:
τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ
quẽadmodũ fornicata est domus achab:
ὃν τρόπον ἐξεπόρνευσεν οἶκος ἀχαάβ,
τ fratres tuos filios patris tui bonos sup te occidisti:
καὶ τοὺς ἀδελφούς σου υἱοὺς τοῦ πατρός σου τοὺς ἀγαθοὺς ὑπὲρ σὲ ἀπέκτεινας,
ppter hoc ecce dñs percutiet te plaga magna
διὰ τοῦτο ἰδοὺ κύριος πατάξει σε πληγὴν μεγάλην
in pplo tuo τ in filiis tuis τ in vxoribus tuis
ἐν τῷ λαῷ σου καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς σου καὶ ἐν ταῖς γυναιξί σου
τ in omni substãtia tua: τ tu eris in infirmitatibus malis
καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἀποσκευῇ σου, καὶ σὺ ἔσῃ ἐν ἀρρωστίαις πονηραῖς
in infirmitate ventris tui: vsq quo egrediatur viscera tua
ἐν ἀρρωστίᾳ κοιλίας σου, ἕως οὗ ἐξέλθῃ τὰ ἔντερά σου
ab infirmitate ex diebus in dies. τ suscitauit
ἀπὸ τῆς ἀρρωστίας ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας. καὶ ἐπήγειρε
dñs in iorã philistiĩ τ arabas
κύριος ἐπὶ ἰωρὰμ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ τοὺς ἄραβας
τ cõfines ethiopum: τ ascenderũt in iudam:
καὶ τοὺς ὁμόρους τῶν αἰθιόπων, καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ ἰούδαν,
τ vastauerũt eum: τ diripuerũt oẽm
καὶ κατεδυνάστευσαν αὐτοί, καὶ ᾐχμαλώτευσαν πᾶσαν
substãtiã quã inuenerũt in domo regis: τ filios
τὴν ὕπαρξιν ἣν εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς υἱοὺς
eius τ filias eius: τ nõ relictus est ei filius
αὐτοῦ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ οὐ κατελείφθη αὐτῷ υἱὸς
nisi ioachaz iunior de filiis eius. τ post hec omnia
ἀλλ᾽ ἢ ἰωαχὰζ ὁ νεώτερος τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ μετὰ ταῦτα πάντα
percussit eum dñs in ventre eius infirmitate q̃ nõ est curatio.
ἐπάταξεν αὐτὸν κύριος εἰς κοιλίαν αὐτοῦ ἀρρωστίᾳ ἐν ᾗ οὐκ ἔστιν ἴασις.
τ factũ est de diebus in dies: τ postq̃
καὶ ἐγένετο ἐξ ἡμερῶν εἰς ἡμέρας, καὶ ὡς

egerat domus achab. Filia quippe achab erat vxor eius. Et fecit malum in conspectu dñi. Noluit aũt dominꝰ disperdere domum dauid propter pactum quod inierat cum eo: & quia pmiserat vt daret ei lucernã & filiis eiꝰ in omni tẽpore. In diebus illiꝰ rebellauit edõ ne esset subditus iude: et cõstituit sibi regem. Cumq trãsiret iorã cũ principibus suis et cuncto equitatu qui erat secũ: surrexit nocte & percussit edõ: q se circũdederat: & oẽs duces equitatus eius. Attamẽ rebellauit edõ: ne esset sub ditione iuda vsq ad hãc diẽ. Eo tẽpore et lobna recessit: ne esset sub manu illiꝰ. Dereliq̃rat enĩ dñm deũ patrũ suorũ: insup et excelsa fabricatꝰ ẽ in vrbibꝰ iuda et fornicari fecit habitatores hierl'm & preuaricari iudã. Allate sunt aũt ei litere ab helia ppheta in q̃bus scriptum erat. Hec dicit dñs deꝰ dauid patris tui. q̃m non ambulasti in viis iosaphat patris tui: & in viis asa regis iuda: sed incessisti per iter regum israel: & fornicari fecisti iudam & habitatores hierusalez: imitatus fornicationem domus achab insup & fratres tuos domũ patris tui meliores te occidisti: ecce dñs pcutiet te plaga magna cũ populo tuo: & filiis et vxoribꝰ tuis: vniuersaq substãtia tua. Tu aũt egrotabis pessimo lãguore vteri: donec egrediãtur vitalia tua paulatĩ p singulos dies. Suscitauit ergo dñs cõtra iorã spũm philistinorum & arabũ q cõfines sunt ethiopibus: & ascenderũt in terram iuda & vastauerũt eam. diripueruntq cũctã substãtiã q̃ inuẽta ẽ in domo regis: insup et filios eiꝰ & vxores. Nec remãsit ei filius nisi ioachaz qui minimꝰ natu erat. Et sup hec oĩa pcussit eũ dominꝰ alui lãguore insanabili. Cumq diei succederet dies et temporum spacia voluerentur:

עשו בית אחאב כי בת אחאב היתה
לו לאשה ויעש הרע בעיני יהוה:
ולא אבה יהוה להשחית את בית
דויד למען הברית אשר כרת לדויד
וכאשר אמר לתת לו ניר ולבניו
כל הימים: בימיו פשע אדום מתחת
יד יהודה וימליכו עליהם מלך:
ויעבר יהורם עם שריו וכל הרכב
עמו ויהי קם לילה ויך את אדום
הסובב אליו ואת שרי הרכב: ויפשע
אדום מתחת יד יהודה עד היום
הזה אז תפשע לבנה בעת ההיא
מתחת ידו כי עזב את יהוה אלהי
אבתיו: גם הוא עשה במות בהרי
יהודה ויזן את ישבי ירושלם וידח
את יהודה: ויבא אליו מכתב מאליהו
הנביא לאמר כה אמר יהוה אלהי
דויד אביך תחת אשר לא הלכת
בדרכי יהושפט אביך ובדרכי אסא
מלך יהודה: ותלך בדרך מלכי
ישראל ותזנה את יהודה ואת
ישבי ירושלם כהזנות בית אחאב
וגם את אחיך בית אביך הטובים
ממך הרגת: הנה יהוה נגף מגפה
גדולה בעמך ובבניך ובנשיך ובכל
רכושך: ואתה בחלים רבים
במחלה מעיך עד יצאו מעיך מן
החלי ימים על ימים: ויער יהוה
על יהורם את רוח הפלשתים
והערבים אשר על יד כושים:
ויעלו ביהודה ויבקעוה וישבו את
כל הרכוש הנמצא לבית המלך
וגם בניו ונשיו ולא נשאר לו בן
כי אם יהואחז קטן בניו: ואחרי
כל זאת נגפו יהוה במעיו לחלי לאין
מרפא: ויהי לימים מימים וכעת

עשה היה · איש · שחת · כרת · נתן נור · יום · מלך · עבר שור · היה קום · נכה סבב · פשע · בנה עיר · זנה נדח · בוא כתב · נבא · הלך · זנה · נגף · גדל בנה · נשה רכש · חלה רבב · חלה מעה · יום עור · עלה בקע · שבה מצא · שאר · רפא היה

צאת הקץ לימים שנים יצאו מעיו
עם חליו וימת בתחלאים רעים ולא
עשו לו עמו שרפה כשרפת אבתיו׃
בן שלשים ושתים היה במלכו
ושמונה שנים מלך בירושלם
וילך בלא חמדה ויקברהו בעיר
דויד ולא בקברות המלכים׃

Cap. xxij.

וימליכו יושבי ירושלם
את אחזיהו בנו הקטן תחתיו כי כל
הראשנים הרג הגדוד הבא בערבים
למחנה וימלך אחזיהו בן יהורם
מלך יהודה׃ בן ארבעים ושתים
שנה אחזיהו במלכו ושנה אחת
מלך בירושלם ושם אמו עתליהו
בת עמרי׃ גם הוא הלך בדרכי בית
אחאב כי אמו היתה יועצתו
להרשיע׃ ויעש הרע בעיני יהוה
כבית אחאב כי המה היו לו יועצים
אחרי מות אביו למשחית לו׃ גם
בעצתם הלך וילך את יהורם בן
אחאב מלך ישראל למלחמה על
חזאל מלך ארם ברמות גלעד ויכו
הרמים את יורם׃ וישב להתרפא
ביזרעאל כי המכים אשר הכהו
ברמה בהלחמו עם חזהאל מלך ארם
ועזריהו בן יהורם מלך יהודה ירד
לראות את יהורם בן אחאב
ביזרעאל כי חלה הוא׃ ומאלהים
היתה תבוסת אחזיהו לבוא אל
יורם ובבאו יצא עם יהורם אל
יהוא בן נמשי אשר משחו יהוה
להכרית את בית אחאב׃ ויהי
כהשפט יהוא עם בית אחאב וימצא
את שרי יהודה ובני אחי אחזיהו
משרתים לאחזיהו ויהרגם׃ ויבקש
את אחזיהו וילכדהו והוא מתחבא

duorū annorū explect⁹ eſt circulus: & ſic lōga cōſumpt⁹ tabe ita vt egereret etiam viſcera ſua: lāguore pariter & vita caruit. Mortuuſq; eſt in infirmitate peſſima: & nō fecit ei ppl's ſm morē cōbuſtiōis exeqas: ſicut fecerat maiorib⁹ ei⁹. Triginta duorū ānorū fuit cū regnare cepiſſet & octo ānis regnauit in hieruſalē. Ambulauitq; nō recte: & ſepelierūt eū in ciuitate dd. verūtñ nō i ſepulchro regū. 22.

Conſtituerūt aūt habitatores hierſm ochoziā filiū ei⁹ minimū regē p eo. Oēs eni maiores natu q ante eū fuerāt intfecerāt latrones arabū q irruerāt in caſtra. Regnauitq; ochozias fili⁹ iorā regis iuda. Quadraginta duorū ānorū erat ochozias cū regnare cepiſſet: & vno anno regnauit in hierſm: & nomē mrís ei⁹ athalia filia amri. Sed et ipē ingreſſus ē p vias dom⁹ achab Mater eni ei⁹ ipulit eū vt ipie ageret. Fecit igitur malum in cōſpectu dñi ſicut domus achab. Ipi eni fuerūt ei conſiliarii poſt morte patris ſui in interitū ei⁹: ābulauitq; in cōſiliis eorū. Et prexit cū iorā filio Achab rege iſrael in bellū cōtra aſael regē ſyrie in ramoth galaad: vl'nerauerūtq; ſyri iorā. Qui reuerſus eſt vt curaretur i iezrael. Multas eni plagas acceperat in ſupradicto certamine. ∞∞ Igitur ochozias fili⁹ ioram rex iuda deſcendit vt iuiſeret iorā filiū achab ∞∞ in iezrael egrotantem. Volūtatis quippe ∞∞ fuit dei aduerſus ochoziā: vt veniret ad ∞∞ iorā: & cum veniſſet & egrederetur cū eo aduerſum iehu filium namſi: quem vnxit dominus vt deleret domū achab. Cum ergo ∞∞ euerteret iehu domum achab inuenit ∞∞ principes iuda & filios fratrum ochozie ∞∞ q miniſtrabāt ei et iterfecit illos. Ipm q; pquirens ochoziam, cōprehendit latitantem ∞∞

venit tēpus dierū ſuorū i diebus duob⁹ egreſſa ſūt
ἦλθεν ὁ καιρὸς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ εἰς ἡμέρας δύο ἐξῆλθε τὰ
viſcera ſua cum ventre ſuo in infirmitate ſua. ⁊
ἔντερα αὐτοῦ μετὰ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ἐν ἀῤῥωστίᾳ αὐτοῦ. καὶ
mortuus ē in infirmitatibus malis: ⁊ nō fecit et
ἀπέθανεν ἐν ἀῤῥωστίαις πονηραῖς, καὶ οὐκ ἐποίησεν αὐτῷ
populus ſuus funus ⁊ cōbuſtionē iuxta cōbuſtionē
ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐκφορὰν καὶ καῦσιν κατὰ τὴν καῦσιν τῶν
patrū eius. filius erat triginta ⁊ duorū annorū ioram
πατέρων αὐτοῦ. υἱὸς ἦν τριάκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἰωρὰμ
cū regnaret ipſe: ⁊ octo annis regnauit in hie
ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ ὀκτὼ ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱε
ruſalem. ⁊ mortuus ē in nō laude: ⁊ ſepultus ē i ci
ρουσαλήμ. καὶ ἀπέθανεν ἐν οὐκ ἐπαίνῳ, καὶ ἐτάφη ἐν πό
uitate dauid: ⁊ nō in ſepulchris regum.
λει δαυίδ, καὶ οὐκ ἐν τάφοις τῶν βασιλέων. Ca. 22.

Et regem cōſtituerūt hitantes in hieruſalem
Καὶ ἐβασίλευσαν οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ
ochoziā filiū eius iuniorē p eo: qm̄ om
τὸν ὀχοζίαν υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεώτερον ἀντ' αὐτοῦ, ὅτι πά
nes ſeniores interfecit latrociniū qđ venit
τας τοὺς πρεσβυτέρους ἀπέκτεινε τὸ λῃστήριον τὸ ἐπελθὸν
contra eos ab arabibus: ⁊ in caſtris. ⁊
ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀράβων, καὶ ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ
regnauit ochozias filius iorā regis iuda. fili⁹ erſis
ἐβασίλευσεν ὀχοζίας υἱὸς ἰωρὰμ βασιλέως ἰούδα. υἱὸς ὢν
quadraginta ⁊ duorū ānorū ochozias cū regnaret
τεσσαράκοντα καὶ δύο ἐτῶν ὀχοζίας ἐν τῷ βασιλεύειν
ipſe: ⁊ anno vno regnauit in hieruſalem:
αὐτόν, καὶ ἐνιαυτὸν ἕνα ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλὴμ,
⁊ nomen matri eius gotholia: filia ambri. ⁊
καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ γοθολία, θυγάτηρ ἀμβρί. καὶ
ipſe ambulauit in vias domus achaab: qm̄ mater
γε αὐτὸς ἐπορεύθη ἐν ὁδοῖς οἴκου ἀχαάβ, ὅτι ἡ μήτηρ
eius fuit cōſiliatrix eius vt peccaret. ⁊ fecit
αὐτοῦ ἦν σύμβουλος αὐτοῦ ἁμαρτάνειν. καὶ ἐποίησεν
ochozias malum in oculis dñi: ſicut domus achaab.
ὀχοζίας τὸ πονηρὸν ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου, ὡς οἶκος ἀχαάβ.
qm̄ ipſi fuerūt ei cōſiliarii poſtq̄ mortuus eſt
ὅτι αὐτοὶ ἦσαν αὐτῷ σύμβουλοι μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν
patei eius vt pderent eum: ⁊ in
πατέρα αὐτοῦ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτόν, καὶ ἐν ταῖς
cōſiliis eorū ambulauit. ⁊ prexit ochozias cum io
βουλαῖς αὐτῶν ἐπορεύθη. καὶ ἐπορεύθη ὀχοζίας μετὰ ἰω
ram filio achaab rege iſrael in bellum cōtra azael re
ρὰμ υἱοῦ ἀχαὰβ βασιλέως ἰσραὴλ εἰς πόλεμον ἐπὶ ἀζαὴλ βα
gem ſyrie in ramoth galaad. ⁊ percuſſerūt ſagittarii
σιλέα συρίας εἰς ῥαμὼθ γαλαάδ. καὶ ἐπάταξαν οἱ τοξόται
iorā: ⁊ reuerſus ē ioram vt curaretur in iezrael a
τὸν ἰωράμ, καὶ ἐπέστρεψεν ἰωρὰμ τοῦ ἰατρευθῆναι εἰς ἰεζραὴλ ἀπὸ
plagis q̄bus percuſſerant eū ſyri in ramoth cū bel
τῶν πληγῶν ὧν ἐπάταξαν αὐτὸν οἱ σύροι ἐν ῥαμὼθ ἐν τῷ πο
laret ipſe cōtra azael regem ſyrie. ⁊ ochozias filius io
λεμεῖν αὐτὸν πρὸς ἀζαὴλ βασιλέα συρίας. καὶ ὀχοζίας υἱὸς ἰω
ram rex iuda deſcendit ad videndū ioram filiū
ρὰμ βασιλεὺς ἰούδα κατέβη θεάσασθαι τὸν ἰωρὰμ υἱὸν
achaab in iezrael: qm̄ egrotabat. ⁊ a deo facta
ἀχαὰβ ἐν ἰεζραήλ, ὅτι ἠῤῥώστει. καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐγένε
eſt ſubuerſio ochozie vt veniret ad ioram. ⁊ cū
το καταστροφὴ ὀχοζίου τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ἰωράμ. καὶ ἐν τῷ
venit ipſe: egreſſus ē iorā cum eo cōtra iu filiū nameſi
ἐλθεῖν αὐτόν, ἐξῆλθεν ἰωρὰμ μετ' αὐτοῦ πρὸς ἰοὺ υἱὸν ναμεσσὶ
vnctū dñi: quē vnxit eū dñs vt deleret
χριστὸν κυρίου, ὃν ἔχρισεν αὐτὸν κύριος τοῦ ἐξολοθρεῦσαι τὸν
domū achaab. ⁊ factū eſt cū vlciſceretur iu domū
οἶκον ἀχαάβ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐκδικῆσαι τὸν ἰοὺ τὸν οἶκον
achaab: ⁊ iuenit pricipes iuda ⁊ fratres
ἀχαάβ, καὶ εὗρε τοὺς ἄρχοντας ἰούδα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
ochozie q̄ miniſtrabant ochozie: ⁊ interfecit eos.
ὀχοζίου λειτουργοῦντας τῷ ὀχοζίᾳ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς.
⁊ dixit iu vt quereret ochoziam: ⁊ cōphenderūt eū
καὶ εἶπεν ἰοὺ τοῦ ζητῆσαι τὸν ὀχοζίαν, καὶ κατέλαβον αὐτὸν

dū curabatur in ſamaria. ⁊ adduxerūt eū ad iu: ⁊
ἰατρευόμενον ἐν σαμαρείᾳ. καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς ἰοῦ, καὶ
interfecit eū: ⁊ ſepelierūt eū: qm̄ dixit fili⁹ eſt io
ἀπέκτεινεν αὐτόν, καὶ ἔθαψαν αὐτόν, ὅτι εἶπεν υἱός ἐστιν ἰω
ſaphat: qui queſiuit dñm in toto corde ſuo. ⁊
σαφάτ, ὅστις ἐζήτησεν τὸν κύριον ἐν ὅλῃ καρδίᾳ αὐτοῦ. καὶ
nō erat in domo ochozie: q̄ retineret virtutē de re
οὐκ ἦν ἐν τῷ οἴκῳ ὀχοζίου, κατισχῦσαι δύναμιν περὶ τῆς βα
gno. ⁊ gotholia mater ochozie vidit q̄ mortu⁹ eſt
σιλείας. καὶ γοθολία ἡ μήτηρ ὀχοζίου εἶδεν ὅτι τέθνηκεν ὁ
fili⁹ ſuus: ⁊ ſurrexit ⁊ pdidit omne ſemē re
υἱὸς αὐτῆς, καὶ ἀνέστη καὶ ἀπώλεσε πᾶν τὸ σπέρμα τῆς βα
gni in domo iuda. ⁊ tulit ioſabeeth fi
σιλείας ἐν τῷ οἴκῳ ἰούδα. καὶ ἔλαβεν ἰωσαβεὲθ ἡ θυγά
lia regis ioas filiū ochozie: ⁊ furata eſt eū
τηρ τοῦ βασιλέως τὸν ἰωὰς υἱὸν ὀχοζίου, καὶ ἔκλεψεν αὐ
de medio filiorū regis q̄ interficiebant
τὸν ἐκ μέσου τῶν υἱῶν τοῦ βασιλέως τῶν θανατουμένων,
⁊ dedit eū ⁊ nutricē eius in cubiculo
καὶ ἔδωκεν αὐτὸν καὶ τὴν τροφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ ταμιείῳ τῶν
lectulorū: ⁊ abſcōdit eū filia regis io
κλινῶν, καὶ ἔκρυψεν αὐτὸν ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως ἰω
rā ioſabeeth ſoror ochozie vxor ioiade ſa
ρὰμ ἰωσαβεὲθ ἡ ἀδελφὴ ὀχοζίου ἡ γυνὴ ἰωιαδὲ τοῦ ἱε
cerdotis. ⁊ abſcondit eū a facie gotholie
ρέως. καὶ ἔκρυψεν αὐτὸν ἀπὸ προσώπου γοθολίας,
⁊ nō interfecit eū. ⁊ fuit ioas abſconditus
καὶ οὐκ ἀπέκτεινεν αὐτόν. καὶ ἦν ἰωὰς κεκρυμμένος
cū ea in domo dei ſex ānis: ⁊ gotholia
μετ' αὐτῆς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἓξ ἔτη, καὶ γοθολία
regnauit ſup terram.
ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ca. 23.

Et in anno ſeptimo cōfortat⁹ ē ioiade ⁊ ſump
Ἐν δὲ τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἐνίσχυσεν ἰωιαδὲ καὶ ἔλα
ſit centuriones azariam filiū ioram: ⁊
βε τοὺς ἑκατοντάρχους τὸν ἀζαρίαν υἱὸν ἰωράμ, καὶ τὸν
iſmael filiū ioanā: ⁊ azariam filiū obed: ⁊
ἰσμαὴλ υἱὸν ἰωανάν, καὶ τὸν ἀζαρίαν υἱὸν ὠβήδ, καὶ τὸν
maaſiā filiū adaie: ⁊ eliſaphat filiū zacharie.
μαασίαν υἱὸν ἀδαΐου, καὶ τὸν ἐλισαφὰτ υἱὸν ζαχαρί
⁊ accepit eos ſecū in domū dñi in
ου. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς μετ' αὐτοῦ εἰς οἶκον κυρίου ἐν
federe. ⁊ circūdederūt iudam: ⁊ cōgregauerūt
διαθήκῃ. καὶ ἐκύκλωσαν τὸν ἰούδαν, καὶ συνήγαγον τοὺς
leuitas de cūctis vrbibus iuda: ⁊ princi
λευίτας ἐκ πασῶν τῶν πόλεων ἰούδα, καὶ τοὺς ἄρχον
pes familiarū iſrael. ⁊ venit in hieruſa
τας τῶν πατριῶν τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἦλθεν εἰς ἱερουσα
lem: ⁊ iniit ois eccleſia pactū in domo
λήμ, καὶ διέθετο πᾶσα ἡ ἐκκλησία διαθήκην ἐν οἴκῳ τοῦ
dei cū rege. ⁊ dixit eis: ecce
θεοῦ μετὰ τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ ὁ
fili⁹ regis regnet: ſicut locut⁹ eſt do
υἱὸς τοῦ βασιλέως βασιλευσάτω, καθὼς ἐλάλησε κύ
min⁹ ſup domū dauid. ⁊ nūc hic ſermo quē fa
ριος ἐπὶ τὸν οἶκον δαυίδ. καὶ νῦν οὗτος ὁ λόγος ὃν ποι
cietis: tertia ps ex vobis eant ad ſab
ήσετε, τὸ τρίτον ἐξ ὑμῶν εἰσπορευέσθωσαν τὸ σάβ
bati ſacerdotū ⁊ leuitarū ⁊ ianitorū
βατον, τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν καὶ τῶν πυλωρῶν
in portis introituū: ⁊ tertia ps in domo
ἐν ταῖς πύλαις τῶν εἰσόδων, καὶ τὸ τρίτον ἐν οἴκῳ
regis: ⁊ tertia ps in porta media. ⁊
τοῦ βασιλέως, καὶ τὸ τρίτον ἐν τῇ πύλῃ τῇ μέσῃ. καὶ
ois populus in atriis dom⁹ dñi: ⁊ nemo ingre
πᾶς ὁ λαὸς ἐν αὐλαῖς οἴκου κυρίου, καὶ μηδεὶς εἰσελ
diatur in domū dñi: niſi ſacerdotes ⁊ leuite ⁊
θέτω εἰς οἶκον κυρίου, εἰ μὴ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ
miniſtrantes leuitis: ipſi ingredietur:
οἱ λειτουργοῦντες τοῖς λευίταις, αὐτοὶ εἰσελεύσονται,
qm̄ ſcti ſūt: ⁊ ois populus obſeruent
ὅτι ἅγιοί εἰσι, καὶ πᾶς ὁ λαὸς φυλασσέτωσαν ∞∞

in ſamaria adductumq; ad ſe occidit ∞∞ & ſepelierūt eum: eo q̄ eſſet filius ioſaphat: ∞ qui q̄ſierat dñm in toto corde ſuo. Nec erat vltra ſpes aliqua vt de ſtirpe q̄s regnaret ochozie. Siquidē athalia mat ei⁹ videns q̄ mortuus eſſet filius ſuus: ſurrexit & interfecit omnem ſtirpem regiā domus iuda. Porro ∞∞ ioſabeth filia regis tulit ioas filium ∞∞ ochozie: & furata eſt eū de medio filiorū regis cū interficerētur abſcōditq; eū cū nutrice ſua in cubiculo lectulorum. Ioſabeth aūt q̄ abſcōderat eū: erat filia regis iorā vxor ioiade pōtificis ſoror ochozie: & idcirco ∞∞ athalia non interfecit eum. Fuit ergo cum eis in domo dei abſcōdit⁹ ſex annis qbus regnauit athalia ſuper terram. 23.

Anno autē ſeptimo ∞∞ confortat⁹ ioiada aſſumpſit centuriones ∞∞ azariam videlicet filium hieroboam ∞∞ et hiſmael filium iohānan: azariam quoq; ∞ filium obed & maaſiam filium adaie ∞∞ & eliſaphat filiū zechri: & iniit cū eis fedus. Qui circūeuntes iudam congregauerunt leuitas de cunctis vrbibus iuda: & principes ∞∞ familiarum iſrael: veneruntq; in hieruſalem. Iniit ergo omnis multitudo pactū in domo dei cum rege. Dixitq; ad eos ioiada. Ecce filius regis regnabit ſicut locutus eſt dominus ſuper filios dauid. Iſte eſt ſermo quem facietis. ∞∞ Tertia pars veſtrū q veniūt ad ſabbatū ſacerdotū & leuitarū & ianitorū erit in portis: tertia vero pars ad domū regis. & tertia ad portā q̄ appellatur fundamēti. Oē vero reliquū vulg⁹ ſit i atriis dom⁹ dñi nec qſpiā ali⁹ ingrediatur domū dñi niſi ſacerdotes & q miniſtrāt de leuitis. Ipſi tm̄modo igrediātur q̄a ſanctificati ſunt & omne reliquum vulgus obſeruet

בשמרון ויביאהו אל יהוא וימתהו
ויקברהו כי אמרו בן יהושפט הוא
אשר דרש את יהוה בכל לבבו ואין
לבית אחזיהו לעצר כח לממלכה׃
ועתליהו אם אחזיהו ראתה כי מת
בנה ותקם ותדבר את כל זרע
הממלכה לבית יהודה׃ ותקח
יהושבעת בת המלך את יואש בן
אחזיהו ותגנב אתו מתוך בני המלך
המומתים ותתן אתו ואת מינקתו
בחדר המטות ותסתירהו יהושבעת
בת המלך יהורם אשת יהוידע הכהן
כי היא היתה אחות אחזיהו מפני
עתליהו ולא המיתתהו׃ ויהי אתם
בבית האלהים מתחבא שש שנים
ועתליה מלכת על הארץ׃

Ca. xxiij.

ובשנה השבעית
התחזק יהוידע ויקח את שרי
המאות לעזריהו בן ירחם
ולישמעאל בן יהוחנן ולעזריהו
בן עובד ואת מעשיהו בן עדיהו
ואת אלישפט בן זכרי עמו בברית׃
ויסבו ביהודה ויקבצו את
הלוים מכל ערי יהודה וראשי
האבות לישראל ויבאו אל ירושלם׃
ויכרת כל הקהל ברית בבית האלהים
עם המלך ויאמר להם הנה בן
המלך ימלך כאשר דבר יהוה על
בני דויד׃ זה הדבר אשר תעשו
השלשית מכם באי השבת לכהנים
וללוים לשערי הספים׃ והשלישית
בבית המלך והשלישית בשער
היסוד וכל העם בחצרות בית
יהוה׃ ואל יבוא בית יהוה כי אם
הכהנים והמשרתים ללוים המה
יבאו כי קדש המה וכל העם ישמרו

משמרת יהוה והקיפו הלוים את המלך — יקף
סביב איש וכליו בידו והבא אל הבית — סבב כלה
יומת והיו את המלך בבאו ובצאתו — בוא מות
ויעשו הלוים וכל יהודה ככל אשר — היה בוא
צוה יהוידע הכהן ויקחו איש את — יצא עשה
אנשיו באי השבת עם יוצאי השבת — לקח
כי לא פטר יהוידע הכהן את המחלקות — יצא
ויתן יהוידע הכהן לשרי המאות את — חלק
החניתים ואת המגנות ואת השלטים — נתן שור
אשר למלך דויד אשר בית האלהים — מאה חנה
ויעמד את כל העם ואיש שלחו בידו — עמד
מכתף הבית הימנית עד כתף הבית
השמאלית למזבח ולבית על המלך — שמל זבח
סביב ויוציאו את בן המלך ויתנו — יצא נתן
עליו את הנזר ואת העדות וימליכו — עוד מלך
אתו וימשחהו יהוידע ובניו ויאמרו — משח אמר
יחי המלך ותשמע עתליהו את קול — חיה שמע
העם הרצים והמהללים את המלך — רוץ הלל
ותבוא אל העם בית יהוה ותרא והנה — בוא ראה
המלך עומד על עמודו במבוא — עמד בוא
והשרים והחצצרות על המלך — חצר
וכל עם הארץ שמח ותוקע — תקע
בחצצרות והמשוררים בכלי — שור כלה
השיר ומודיעים להלל ותקרע — ידע קרע
עתליהו את בגדיה ותאמר קשר
קשר ויוצא יהוידע הכהן את
שרי המאות פקודי החיל — שור מאה
ויאמר אלהם הוציאוה אל — פקד יצא
מבית השדרות והבא אחריה — בוא
יומת בחרב כי אמר הכהן לא — מות
תמיתוה בית יהוה וישימו לה — שום
ידים ותבוא אל מבוא שער
הסוסים בית המלך וימיתוה
שם ויכרת יהוידע ברית — כרת ברת
בינו ובין כל העם ובין המלך להיות — היה
לעם ליהוה ויבאו כל העם בית — בוא

custodias dñi. Leuite aūt circūdēt regē habētes singuli arma sua: & si qs alius ingressus fuerit tēpluȝ interficiatur: sintq; cū rege & īgrāte & egrediēte. Fecerūt ergo leuite & vniuersus iuda iuxta oīa q̄ p̄cepat ioiada pōtifex. Et assūpserūt singuli viros q sub se erāt: & veniebāt pordinē sabbati cū his q ipleuerāt sabbatū: & egressi erāt. Siquidē ioiada pōtifex nō dimiserat abire turmas: q̄ sibi p singulas hebdomadas succedere cōsueuerāt. Deditq; ioiada sacerdos cēturiōib9 lāceas clypeosq; & peltas regis dd: q̄s cōsecrauerat ī domo dei. Cōstituitq; oēs populū tenētiū pugiones a pte tēpli dextra vsq; ad partē tēpli sinistra corā altari & tēplo p circuitū regis: & eduxerunt filiū regis & iposuerūt ei diadema & testimoniū: & cōstituerūt eū regē. Vnxit quoq; illū ioiada pōtifex & filii ei9 īprecatiq; sūt ei atq; dixerūt. Viuat rex. Quod cū audisset athalia vocē scilicet currētiū atq; laudātiū regē: igressa est ad pplm in tēplum dñi. Cūq; vidisset regē stantē sup gradū in itroitu: & principes turmasq; circa eum oēmq; pplm terre gaudētem atq; clangentem tubis & diuersi gnis organis cōcinentē: vocēq; laudantium: scidit vestimēta sua: & ait. Insidie insidie. Egressus aūt ioiada pontifex ad cēturiones & principes exercitus: dixit eis. Educite illam extra septa templi: & iterficiatur foris gladio. Precepitq; sacerdos ne occideretur i domo dñi. Et iposuerūt ceruicibus eius manus. Cūq; intrasset portam equorum domus regis interfecerunt eam ibi. Pepigit autem ioiada fedus iter se vniuersumq; populum & regem vt esset ppls dñi. Itaq; igressus est ois populus domū

custodias dñi: τ circundabunt leuite regem
τὰς φυλακὰς κῦ, καὶ κυκλώσουσιν οἱ λευῖται τὸν βασιλέα
in circuitu vir: τ arma eius in manu eius: τ in-
κύκλῳ ἀνήρ, καὶ τὸ σκεῦος αὐτοῦ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ὁ εἰσπο-
grediens in domū morietur. τ erunt cum re-
ρευόμενος εἰς τὸν οἶκον ἀποθανεῖται. καὶ ἔσονται μετὰ τοῦ βα-
ge ingrediente eo τ egrediente. τ fece-
σιλέως εἰσπορευομένου αὐτοῦ καὶ ἐκπορευομένου. καὶ ἐποίη-
rūt leuite τ vniuers9 iuda iuxta omnia que precepe-
σαν οἱ λευῖται καὶ πᾶς ἰούδα κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλα-
rat ioiade sacerdos. τ assūpsit vnusquisq; viros suos in-
το ἰωδαὲ ὁ ἱερεύς. καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τοὺς ἄνδρας αὐτοῦ εἰσ-
grediente sabbato vsq; ad exitū sabbati: quia
πορευομένου τοῦ σαββάτου ἕως ἐξόδου τοῦ σαββάτου, ὅτι
nō soluit ioiade sacerdos vicissitudines. τ dedit
οὐ κατέλυσεν ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς τὰς ἐφημερίας. καὶ ἔδωκεν
ioiade sacerdos centuriones ordinatos: τ
ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς τοὺς ἑκατοντάρχους τεταγμένους, καὶ τὰς
enses τ clypeos τ lanceas τ scuta
μαχαίρας καὶ τοὺς θυρεοὺς καὶ τὰ δόρατα καὶ τὰς ἀσπίδας
τ arma: q̄ erāt regis dauid: in domo dei de-
καὶ τὰ ὅπλα, ἃ ἦν τοῦ βασιλέως δαυίδ, ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἔδω-
dit eis. τ cōstituit omnē pplm vnūquēq; in armis
κεν αὐτοῖς. καὶ ἔστησε πάντα τὸν λαὸν ἕκαστον ἐν τοῖς ὅπλοις
suis: ab humero domus dextro vsq; ad humer9 do-
αὐτοῦ, ἀπὸ τῆς ὠμίας τοῦ οἴκου τῆς δεξιᾶς ἕως τῆς ὠμίας τοῦ οἴ-
mus sinistrū in altari τ domo iuxta re-
κου τῆς ἀριστερᾶς ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου ἐπὶ τὸν βασι-
gē in circuitu. τ eduxit filiū regis: τ de-
λέα κύκλῳ. καὶ ἐξήγαγεν τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔδω-
dit sup eū insigne regiū τ testimoniū: τ cōstitue-
κεν ἐπ' αὐτὸν τὸ βασίλειον καὶ τὸ μαρτύριον, καὶ ἐβασί-
rūt regē eum: τ vnxit eum ioiade sacerdos τ filii
λευσαν αὐτόν, καὶ ἔχρισεν αὐτὸν ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς καὶ οἱ υἱοὶ
eius. τ dixerūt: viuat rex. τ audiuit gotholia
αὐτοῦ. καὶ εἶπον, ζήτω ὁ βασιλεύς. καὶ ἤκουσε γοθολία τὴν
vocem ppli currentiū τ confitentiū τ
φωνὴν τοῦ λαοῦ τῶν τρεχόντων καὶ ἐξομολογουμένων καὶ
laudantiū cū rege: τ ingressa ē ad re-
αἰνούντων μετὰ τοῦ βασιλέως, καὶ εἰσῆλθε πρὸς τὸν βα-
gē in domū dñi: τ vidit: τ ecce rex
σιλέα εἰς τὸν οἶκον κυρίου, καὶ εἶδεν, καὶ ἰδοὺ ὁ βασι-
stabat in statione sua: τ in introi-
λεὺς εἱστήκει ἐπὶ τῆς στάσεως αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τῆς εἰσό-
tu principes τ tube: τ principes circa
δου οἱ ἄρχοντες καὶ αἱ σάλπιγγες, καὶ οἱ ἄρχοντες περὶ τὸν
regē: τ ois populus terre gaudentes τ clangen-
βασιλέα, καὶ πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς εὐφραινόμενοι καὶ σαλπί-
tes in tubis: τ canētes in organis
ζοντες ἐν ταῖς σάλπιγξιν, καὶ οἱ ᾄδοντες ἐν τοῖς ὀργάνοις
cātus cātores τ laudantes laudē: τ scidit gotholia
τῆς ᾠδῆς οἱ ᾠδοὶ καὶ ὑμνοῦντες αἶνον, καὶ διέρρηξε γοθολία τὴν
stolā suā: τ clamauit τ dixit: cōiuratio cōiuratio.
στολὴν αὐτῆς, καὶ ἐβόησε καὶ εἶπε, σύνδεσμος σύνδεσμος.
τ egress9 ē ioiade sacerdos τ precepit centurioni-
καὶ ἐξῆλθεν ἰωδαὲ ὁ ἱερεὺς καὶ ἐνετείλατο τοῖς ἑκατοντάρ-
bus τ episcopis exercit9. τ dixit eis:
χοις καὶ τοῖς ἐπισκόποις τῆς δυνάμεως. καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
educite eā extra domū: τ ite post eā:
ἐξάγετε αὐτὴν ἐκτὸς τοῦ οἴκου, καὶ εἰσέλθετε ὀπίσω αὐτῆς,
τ moriatur in gladio: quia dixit sacerdos nō interficia-
καὶ ἀποθανέτω ἐν ῥομφαίᾳ, ὅτι εἶπεν ὁ ἱερεὺς μὴ θανατωθή-
tur in domo dñi. τ iposuerūt ei manus: τ trāsiuit p
τω ἐν οἴκῳ κῦ. καὶ ἐπέθηκαν αὐτῇ χεῖρας, καὶ διῆλθε διὰ τῆς
portā equitū dom9 regis: τ interfecerūt
πύλης τῶν ἱππέων τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐθανάτωσαν
eā ibi. τ pepigit ioiade fedus inter se τ in-
αὐτὴν ἐκεῖ. καὶ διέθετο ἰωδαὲ διαθήκην ἀναμέσον αὐτοῦ καὶ ἀνα-
ter vniuersū populū τ inter regē: vt esset
μέσον παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ ἀναμέσον τοῦ βασιλέως, τοῦ εἶναι
in populū dño. τ igress9 ē ois popul9 terre in domū
εἰς λαὸν τῷ κῳ. καὶ εἰσῆλθε πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς εἰς τὸν οἶκον

C

D

baal: τ destruxerūt eā τ altaria eius: τ
τοῦ βαάλ, καὶ κατέσπασαν αὐτὸν καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτοῦ, καὶ
imagines eius cōtreuerūt: τ mathā sacerdotē ba-
τὰς εἰκόνας αὐτοῦ ἐλέπτυναν, καὶ τὸν ματθὰν τὸν ἱερέα τοῦ βα-
al interfecerūt coram altaribus suis. τ aggress9
αλ ἐθανάτωσαν ἐναντίον τῶν θυσιαστηρίων αὐτοῦ. καὶ ἐνεχεί-
est ioiade visitationē dom9 dñi in manu sacerdotū τ
ρισεν ἰωδαὲ τὴν ἐπισκοπὴν οἴκου κῦ ἐν χειρὶ τῶν ἱερέων καὶ
leuitarū. τ cōstituit vicissitudines sacerdotū τ
τῶν λευιτῶν. καὶ ἀνέστησε τὰς ἐφημερίας τῶν ἱερέων καὶ τῶν
leuitarū: sicut distribuit dd in domo dñi: vt offer-
λευιτῶν, καθὼς διέστειλε δαδ ἐπὶ τὸν οἶκον κῦ, τοῦ ἀναφέ-
rēt dño holocausta: sicut scriptū est in lege moy-
ρειν κυρίῳ ὁλοκαυτώματα, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ μω-
si: in gaudio τ in canticis p manū dauid. τ steterūt
σῆ, ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἐν ᾠδαῖς διὰ χειρὸς δαδ. καὶ ἔστησαν
ianitores in portis dom9 dñi: τ nō ingrediet
οἱ πυλωροὶ ἐπὶ τὰς πύλας οἴκου κῦ, καὶ οὐκ εἰσελεύσε-
immūdus in omni verbo. τ assūpsit patriarchas
ται ἀκάθαρτος εἰς πάντα λόγον. καὶ ἔλαβε τοὺς πατριάρχας
τ fortes τ principes ppli τ omnē
καὶ τοὺς δυνατοὺς καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ καὶ πάντα τὸν
pplm terre: τ ascendere fecerūt regem in domū dñi:
λαὸν τῆς γῆς, καὶ ἀνεβίβασαν τὸν βασιλέα εἰς τὸν οἶκον κῦ,
τ ingress9 est p interiorē portā in domū regis.
καὶ εἰσῆλθε διὰ τῆς ἐσωτέρας πύλης εἰς τὸν οἶκον τοῦ βασιλέ-
τ collocauerūt regē in throno regni.
ως. καὶ ἐκάθισαν τὸν βασιλέα ἐπὶ τὸν θρόνον τῆς βασιλείας.
τ letat9 est ois ppls terre: τ vrbs quieuit: τ
καὶ εὐφράνθη πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, καὶ ἡ πόλις ἡσύχασεν, καὶ
gotholiā interfecerūt gladio.
τὴν γοθολίαν ἐθανάτωσαν μαχαίρᾳ. Ca.24.

A 4.Reg. 11.d.

Filius existēs septē annoꝝ ioas qū regnauit ipse: τ
Υἱὸς ὢν ἑπτὰ ἐτῶν ἰωὰς ἐν τῷ βασιλεῦσαι αὐτόν, καὶ
quadraginta ānis regnauit in hierusalē: τ nomē
τεσσαράκοντα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα
matri eius sebia de bersabee. τ fecit ioas
τῇ μητρὶ αὐτοῦ σαβία ἐκ βηρσαβεαί. καὶ ἐποίησεν ἰωὰς τὸ
rectū corā dño cūctis diebus ioiade sacerdotis. τ ac-
εὐθὲς ἐνώπιον κῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἰωδαὲ τοῦ ἱερέως. καὶ ἔ-
cepit sibi ioiade duas vxores: τ genuit filios τ fi-
λαβεν αὐτῷ ἰωδαὲ δύο γυναῖκας, καὶ ἐγέννησεν υἱοὺς καὶ θυ-
lias. τ factū est post hec: τ fuit in cor-
γατέρας. καὶ ἐγένετο μετὰ ταῦτα, καὶ ἐγένετο ἐπὶ καρδί-
de ioas vt instauraret domū dñi: τ cōgregauit sacer-
αν ἰωὰς τοῦ ἐπισκευάσαι τὸν οἶκον κῦ, καὶ συνήγαγεν τοὺς ἱε-
dotes τ leuitas: τ dixit eis: egredimini in ciui-
ρεῖς καὶ τοὺς λευίτας, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐξέλθετε εἰς τὰς πό-
tates iuda, τ colligite de vniuerso israel argentū
λεις ἰούδα καὶ συναγάγετε ἀπὸ παντὸς ἰσραὴλ ἀργύριον
ad restaurandū domū dñi dei vr̄i a sufficiēte an-
τοῦ κραταιῶσαι τὸν οἶκον κῦ τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἀπὸ ἱκανοῦ ἐνιαυ-
nū p annū. τ vos festinate ad loquendū.
τὸν κατ' ἐνιαυτόν. καὶ ὑμεῖς ταχύνατε τοῦ λαλῆσαι.
τ nō festinauerūt leuite. τ vocauit rex
καὶ οὐκ ἐτάχυναν οἱ λευῖται. καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τὸν
ioiade principē: τ dixit ei: quare nō quesiui-
ἰωδαὲ τὸν ἄρχοντα, καὶ εἶπεν αὐτῷ, διατί οὐκ ἐξεζήτη-
sti de leuitis vt inferrent de iuda τ
σας περὶ τῶν λευιτῶν τοῦ εἰσενεγκεῖν ἀπὸ ἰούδα καὶ
hierusalē cōstitutā assūptionē a moysi homine
ἱερουσαλὴμ τὸ κεκριμένον λῆμμα ὑπὸ μωυσῆ ἀνθρώπου
dei: qū cōgregauit israel in tabernaculo
τοῦ θεοῦ, ὅτε ἐξεκκλησίασεν τὸν ἰσραὴλ εἰς τὴν σκηνὴν
testimonii in deserto: quia athalia fuit impia τ
τοῦ μαρτυρίου ἐν τῇ ἐρήμῳ; ὅτι γοθολία ἦν ἄνομος καὶ
filii eius destruxerūt domū dei: τ
οἱ υἱοὶ αὐτῆς κατέσπασαν τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καί γε
omnia sancta dom9 dñi fecerunt baalim.
πάντα τὰ ἅγια οἴκου κυρίου ἐποίησαν τοῖς βααλίμ.
τ dixit rex: fiat capsula
καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, γενηθήτω γλωσσόκομον

B

baal: & destruxerūt eā: et altaria ac simulachra illius cōfregerūt: mathan quoq; sacerdotē baal iterfecerūt ante aras. Cōstituit aūt ioiada ppositos in domo dñi & sub manib9 sacerdotū & leuitarum quos distribuit dauid in domo dñi: vt offerrent holocausta dño: sicut scriptū ē i lege moysi: in gaudio & canticis: iuxta dispositionē dd. Cōstituit quoq; ianitores in portis dom9 dñi: vt nō igrederetur eā immundus in oī re. Assūpsitq; centuriones & fortissimos viros ac principes ppli & oē vulg9 terre: & fecerūt descēdere regem de domo dñi & introire per medium portē supioris ī domū regis. & collocauerunt eum in solio regali. Letatusq; est ois populus terre & vrbs quieuit. Porro athalia interfecta est gladio. 24.

Septem annorū erat ioas cū regnare cepisset & q̄draginta annis regnauit in hierl'm. Nomē matris eius sebia de bersabee. Fecitq; quod bonum est coram domino cunctis diebus ioiade sacerdotis. Accepit autem ei ioiada vxores duas: e qb9 genuit filios & filias: post q̄ placuit ioas vt istauraret domū dñi: congregauitq; sacerdotes & leuitas & dixit eis. Egredimini ad ciuitates iuda & colligite de vniuerso isrl' pecuniā ad sartatecta tēpli dei nr̄i p singulos ānos: festinatoq; hoc facite. Porro leuite egere negligētius. Vocauitq; rex ioiadam principem & dixit ei. Quare tibi nō fuit cure: vt cogeres leuitas inferre de iuda & de hierl'm pecuniā q̄ cōstituta est a moyse suo dñi vt inferret eā ois multitudo isrl' in tabernaculū testimonii? Athlia enī ipiissima & filii ei9 destruxerūt domū dei: & de vniuersis q̄ sctificata fuerāt in tēplo dñi ornauerunt phanū baalim. Precepit ergo rex & fecerunt arcam:

הבעל ויתצהו ואת מזבחתיו ואת צלמיו — נתץ
שברו ואת מתן כהן הבעל הרגו לפני — נתן פנה
המזבחות וישם יהוידע פקדת בית — זבח שום
יהוה ביד הכהנים הלוים אשר חלק
דויד על בית יהוה להעלות עלות ליהוה — עלה
ככתוב בתורת משה בשמחה ובשיר — ירה
על ידי דויד ויעמד השוערים על — עמד שער
שערי בית יהוה ולא יבוא טמא לכל — בוא
דבר ויקח את שרי המאות ואת — לקח שור
האדירים ואת המושלים בעם — אדר משל
ואת כל עם הארץ ויורד את — ירד
המלך מבית יהוה ויבאו בתוך — בוא
שער העליון בית המלך ויושיבו — עלה ישב
את המלך על כסא הממלכה — מלך שמח
וישמחו כל עם הארץ והעיר שקטה
ואת עתליהו המיתו בחרב — מות

Cap. xxiiij

בן שבע שנים יואש במלכו — שנה רבע
וארבעים שנה מלך בירושלם ושם
אמו צביה מבאר שבע ויעש — עשה
יואש הישר בעיני יהוה כל ימי — יום
יהוידע הכהן וישא לו יהוידע — נשא
נשים שתים ויולד בנים ובנות — נשה ילד
ויהי אחרי כן היה עם לב יואש — בנה היה
לחדש את בית יהוה ויקבץ את — קבץ
הכהנים והלוים ויאמר להם צאו — יצא
לערי יהודה וקבצו מכל ישראל כסף — עיר
לחזק את בית אלהיכם מדי שנה
בשנה ואתם תמהרו לדבר ולא — מהר
מהרו הלוים ויקרא המלך ליהוידע — קרא
הראש ויאמר לו מדוע לא דרשת — ידע
על הלוים להביא מיהודה ומירושלם — בוא
את משאת משה עבד יהוה והקהל — נשא
לישראל לאהל העדות כי עתליהו — עוד
המרשעת בניה פרצו את בית האלהים — רשע
וגם כל קדשי בית יהוה עשו לבעלים — עשה
ויאמר המלך ויעשו ארון אחד — אמר ארן

ויתנהו בשער בית יהוה חוצה: ויתנו קול ביהודה ובירושלם להביא ליהוה משאת משה עבד האלהים על ישראל במדבר: וישמחו כל השרים וכל העם ויביאו וישליכו לארון עד לכלה: ויהי בעת יביא את הארון אל פקדת המלך ביד הלוים וכראותם כי רב הכסף ובא סופר המלך ופקיד כהן הראש ויערו את הארון וישאהו וישיבהו אל מקמו כה עשו ליום ביום ויאספו כסף לרב: ויתנהו המלך ויהוידע אל עושה מלאכת עבודת בית יהוה ויהיו שכרים חצבים וחרשים לחדש בית יהוה וגם לחרשי ברזל ונחשת לחזק את בית יהוה: ויעשו עשי המלאכה ותעל ארוכה למלאכה בידם ויעמידו את בית האלהים על מתכנתו ויאמצהו: וככלותם הביאו לפני המלך ויהוידע את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית יהוה כלי שרת והעלות וכפות וכלי זהב וכסף ויהיו מעלים עלות בבית יהוה תמיד כל ימי יהוידע: ויזקן יהוידע וישבע ימים וימת בן מאה ושלשים שנה במותו: ויקברהו בעיר דויד עם המלכים כי עשה טובה בישראל ועם האלהים וביתו: ואחרי מות יהוידע באו שרי יהודה וישתחוו למלך אז שמע המלך אליהם: ויעזבו את בית יהוה אלהי אבותיהם ויעבדו את האשרים ואת העצבים ויהי קצף על יהודה וירושלם באשמתם זאת: וישלח בהם נבאים להשיבם אל יהוה ויעידו בם ולא האזינו: ורוח אלהים לבשה את זכריה בן יהוידע הכהן ויעמד מעל לעם ויאמר להם כה אמר האלהים למה אתם עברים את מצות

posueruntque eam iuxta portam domus domini forinsecus. Et predicatum est in Iuda et Hierusalem ut deferrent singuli precium domino quod constituit Moyses famulus dei super omnem Israel in deserto. Letatique sunt cuncti principes et omnis populus: et ingressi contulerunt in arcam atque miserunt ita ut impleretur. Cumque tempus esset ut deferrent arcam coram rege per manus leuitarum: videbant enim multam pecuniam: ingrediebatur scriba regis et quem primus sacerdos constituerat: effundebantque pecuniam que erat in arca. Porro arcam reportabant ad locum suum. Sicque faciebant per singulos dies. Et congregata est infinita pecunia quam dederunt rex et Ioiada his qui preerant operibus domus domini. At illi conducebant ex ea cesores lapidum et artifices operum singulorum ut instaurarent domum domini: fabros quoque ferri et eris ut quod cadere ceperat fulciretur. Egeruntque hi qui operabantur industrie et obducebatur parietum cicatrix per manum eorum: ac suscitauerunt domum domini in statum pristinum: et firmiter eam stare fecerunt. Cumque complessent omnia opera: detulerunt coram rege et Ioiada reliquam partem pecunie: de qua facta sunt vasa templi in ministerium ad holocausta: phiale quoque et cetera vasa aurea et argentea. Et offerebantur holocausta in domo domini iugiter cunctis diebus Ioiade. Senuit autem Ioiada plenus dierum et mortuus est cum esset centum triginta annorum: sepelieruntque eum in ciuitate Dauid cum regibus: eo quod fecisset bonum cum Israel et cum domo eius. Postquam autem obiit Ioiada: ingressi sunt principes Iuda: et adorauerunt regem. Qui delinitus obsequiis eorum acquieuit eis. Et dereliquerunt templum domini dei patrum suorum: seruieruntque lucis et sculptilibus: et facta est ira domini contra Iudam et Hierusalem propter hoc peccatum. Mittebatque eis prophetas ut reuerterentur ad dominum: quos protestantes illi audire nolebant. Spiritus itaque dei induit Zachariam filium Ioiade sacerdotem: et stetit in conspectu populi et dixit eis. Hec dicit dominus deus. Quare transgredimini precepta

καὶ ἔθηκαν αὐτὴν ἐν πύλῃ τοῦ οἴκου κυρίου ἔξω, καὶ ἐκήρυξαν ἐν ἰούδᾳ καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ εἰσενεγκεῖν τῷ κυρίῳ, καθὼς εἶπε μωυσῆς δοῦλος τοῦ θεοῦ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἔδωκαν πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ πᾶς ὁ λαὸς, καὶ εἰσέφερον καὶ ἐνέβαλον εἰς τὸ γλωσσόκομον ἕως οὗ ἐπληρώθη. καὶ ἐγένετο ὡς εἰσέφερον τὸ γλωσσόκομον πρὸς τοὺς προστάτας τοῦ βασιλέως διὰ χειρὸς τῶν λευιτῶν, καὶ ὡς εἶδον ὅτι πλεῖόν ἐστι τὸ ἀργύριον, καὶ ἦλθεν ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως, καὶ ὁ προστάτης τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου, καὶ ἐξεκένωσαν τὸ γλωσσόκομον, καὶ ἦραν καὶ κατέστησαν αὐτὸ ἐπὶ τὸν τόπον αὐτοῦ. οὕτως ἐποίουν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ συνήγαγον ἀργύριον πολύ. καὶ ἔδωκεν αὐτὸ ὁ βασιλεὺς καὶ ἰωαδὲ ὁ ἱερεὺς τοῖς ποιοῦσι τὰ ἔργα εἰς τὴν ἐργασίαν οἴκου κυρίου. καὶ ἐμισθοῦντο λατόμους καὶ τέκτονας ἐπισκευάσαι τὸν οἶκον κυρίου, καὶ πρὸς τοὺς τέκτονας χαλκοῦ καὶ σιδήρου κραταιῶσαι τὸν οἶκον κυρίου. καὶ ἐποίουν οἱ ποιοῦντες τὰ ἔργα, καὶ ἀνέβη μῆκος τῶν ἔργων ἐν χερσὶν αὐτῶν. καὶ ἀνέστησαν τὸν οἶκον κυρίου ἐπὶ τὴν στάσιν αὐτοῦ, καὶ ἐνίσχυσαν. καὶ ὡς συνετέλεσαν, ἤνεγκαν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πρὸς ἰωαδὲ τὸ κατάλοιπον τοῦ ἀργυρίου, καὶ ἐποίησαν σκεύη εἰς οἶκον κυρίου, σκεύη λειτουργικὰ, ὁλοκαυτωμάτων, καὶ θυΐσκας, καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ. καὶ ἀνήνεγκαν ὁλοκαυτώσεις ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου διαπαντὸς πάσας τὰς ἡμέρας ἰωαδέ. καὶ ἐγήρασεν ἰωαδὲ, καὶ ἦν πλήρης ἡμερῶν, καὶ ἐτελεύτησεν υἱὸς ὢν ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἐν τῷ τελευτᾶν αὐτόν. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν πόλει δαυὶδ μετὰ τῶν βασιλέων, ὅτι ἐποίησεν ἀγαθωσύνην μετὰ ἰσραὴλ, καὶ μετὰ τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν τελευτὴν ἰωαδὲ εἰσῆλθον οἱ ἄρχοντες ἰούδα, καὶ προσεκύνησαν τὸν βασιλέα. τότε ἤκουσεν αὐτῶν ὁ βασιλεύς, καὶ ἐγκατέλιπον τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ ἐλάτρευσαν ταῖς ἀστάρταις καὶ τοῖς εἰδώλοις. καὶ ἐγένετο ὀργὴ ἐπὶ ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ πλημμελείᾳ αὐτῶν. καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς προφήτας ἐπιστρέψαι αὐτοὺς πρὸς κύριον, καὶ διεμαρτύραντο, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ πνεῦμα θεοῦ ἐνέδυσε τὸν ζαχαρίαν τὸν τοῦ ἰωαδὲ τὸν ἱερέα, καὶ ἀνέστη ἐπάνω τοῦ λαοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τάδε λέγει κύριος, ἱνατί ὑμεῖς παραπορεύεσθε τὰς ἐντολὰς

κυρίου, καὶ οὐκ εὐοδωθήσεσθε, ὅτι ἐγκατελίπετε τὸν κύριον, καὶ ἐγκαταλείψει ὑμᾶς. καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ, καὶ ἐλιθοβόλησαν αὐτὸν διὰ τὰς ἐντολὰς ἰωὰς τοῦ βασιλέως ἐν αὐλῇ οἴκου κυρίου. καὶ οὐκ ἐμνήσθη ἰωὰς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἐλέους οὗ ἐποίησεν ἰωαδὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐθανάτωσε τὸν υἱὸν αὐτοῦ. καὶ ὡς ἀπέθνησκεν, εἶπεν, ἴδοι κύριος καὶ κρινάτω. καὶ ἐγένετο μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀνέβη ἐπ' αὐτὸν δύναμις συρίας, καὶ ἦλθεν ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ, καὶ διέφθειραν πάντας τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ ἐν τῷ λαῷ, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῶν ἀπέστειλαν τῷ βασιλεῖ δαμασκοῦ. ὅτι ἐν ὀλίγοις ἀνδράσι παρεγένετο δύναμις συρίας, καὶ κύριος παρέδωκεν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν δύναμιν πολλὴν σφόδρα, ὅτι ἐγκατέλιπον κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν. καὶ μετὰ ἰωὰς ἐποίησαν κρίματα. καὶ μετὰ τὸ ἀπελθεῖν αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, ἐν τῷ ἐγκαταλιπεῖν αὐτὸν ἐν μαλακίαις μεγάλαις, καὶ ἐπέθεντο αὐτῷ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐν αἵμασιν υἱοῦ ἰωαδὲ τοῦ ἱερέως, καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ, καὶ ἀπέθανε. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν πόλει δαυὶδ, καὶ οὐκ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τάφοις τῶν βασιλέων. καὶ οἱ ἐπιθέμενοι ἐπ' αὐτὸν, ζαβὲδ ὁ τοῦ σαμαὰθ ἡ ἀμμανίτις, καὶ ἰωζαβὲδ ὁ τοῦ σομαρὴθ ἡ μωαβίτις, καὶ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ λήμματα κατ' αὐτοῦ, καὶ τὰ θεμέλια τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ ἰδοὺ γεγραμμένα ἐπὶ τὴν γραφὴν βιβλίου τῶν βασιλέων, καὶ ἐβασίλευσεν ἀμεσίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca.25.

Ἐν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἀμεσίας ἐν τῷ βασιλεῦσαι αὐτὸν, καὶ εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἰωαδὰν ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, ἀλλ' οὐκ ἐν καρδίᾳ πλήρει. καὶ ἐγένετο ὡς κατέστη ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθανάτωσε τοὺς παῖδας αὐτοῦ τοὺς φονεύσαντας τὸν βασιλέα τὸν πατέρα αὐτοῦ. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν οὐκ ἀπέκτεινε κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ νόμου κυρίου, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ μωυσῆ, ὡς ἐνετείλατο κύριος λέγων, οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων, καὶ υἱοὶ οὐκ ἀποθανοῦνται ὑπὲρ πατέρων, ἀλλ' ἢ ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανοῦνται. καὶ συνήγαγεν ἀμεσίας τὸν οἶκον ἰούδα, καὶ ἔστησεν αὐτοὺς κατ' οἴκους πατριῶν αὐτῶν εἰς χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους ἐν παντὶ ἰούδα καὶ βενιαμὶν, καὶ ἠρίθμησεν αὐτοὺς

domini quod vobis non proderit: et dereliquistis dominum ut derelinqueret vos. Qui congregati aduersus eum miserunt lapides iuxta regis imperium in atrio domus domini. Et non est recordatus Ioas rex misericordie quam fecerat Ioiada pater illius secum: sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur ait. Videat dominus et requirat. Cumque euolutus esset annus ascendit contra eum exercitus Syrie: venitque in Iudam et Hierusalem: et interfecit cunctos principes populi: atque vniuersam predam miserunt regi in Damascum. Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum: tradidit dominus in manibus eorum infinitam multitudinem eo quod dereliquissent dominum deum patrum suorum. In Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum serui sui in vltionem sanguinis filii Ioiade sacerdotis: et occiderunt eum in lectulo suo: et mortuus est: sepelieruntque eum in ciuitate David: sed non in sepulchris regum. Insidiati vero sunt ei Zabath filius Semath Ammanitidis: et Iosabath filius Semarith Moabitidis. Porro filii eius ac summa pecunie que adunata fuerat sub eo: et instauratio domus dei scripta sunt diligentius in libro regum. Regnauit autem Amasias filius eius pro eo.

25.

Uiginti quinque annorum erat Amasias cum regnare cepisset: et viginti nouem annis regnauit in Hierusalem. Nomen matris eius Ioiadan de Hierusalem. Fecitque bonum in conspectu domini: verumtamen non in corde perfecto. Cumque roboratum sibi videret imperium: iugulauit seruos qui occiderant regem patrem suum: sed filios eorum non interfecit: sicut scriptum est in libro legis Moysi: vbi precepit dominus dicens. Non occidentur patres pro filiis: neque filii pro patribus suis: sed vnusquisque in suo peccato morietur. Congregauit igitur Amasias Iudam: et constituit eos per familias: et tribunos et centuriones in vniuerso Iuda et Beniamin: et recensuit

יהוה ולא תצליחו כי עזבתם את יהוה ויעזב אתכם: ויקשרו עליו וירגמהו אבן במצות המלך בחצר בית יהוה: ולא זכר יואש המלך החסד אשר עשה יהוידע אביו עמו ויהרג את בנו וכמותו אמר ירא יהוה וידרש: ויהי לתקופת השנה עלה עליו חיל ארם ויבאו אל יהודה וירושלם וישחיתו את כל שרי העם מעם וכל שללם שלחו למלך דרמשק: כי במצער אנשים באו חיל ארם ויהוה נתן בידם חיל לרב מאד כי עזבו את יהוה אלהי אבותיהם ואת יואש עשו שפטים: ובלכתם ממנו כי עזבו אתו במחליים רבים התקשרו עליו עבדיו בדמי בני יהוידע הכהן ויהרגהו על מטתו וימת ויקברהו בעיר דויד ולא קברהו בקברות המלכים: ואלה המתקשרים עליו זבד בן שמעת העמונית ויהוזבד בן שמרית המואבית: ובניו ירב המשא עליו ויסוד בית האלהים הנם כתובים על מדרש ספר המלכים וימלך אמציהו בנו תחתיו:

Cap.xxv.

בן עשרים וחמש שנה מלך אמציהו ועשרים ותשע שנה מלך בירושלם ושם אמו יהועדן מירושלם: ויעש הישר בעיני יהוה רק לא בלבב שלם: ויהי כאשר חזקה הממלכה עליו ויהרג את עבדיו המכים את המלך אביו: ואת בניהם לא המית כי ככתוב בתורה בספר משה אשר צוה יהוה לאמר לא ימותו אבות על בנים ובנים לא ימותו על אבות כי איש בחטאו ימותו: ויקבץ אמציהו את יהודה ויעמידם לבית אבות לשרי האלפים ולשרי המאות לכל יהודה ובנימן ויפקדם

לְמִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה וַיִּמְצָאֵם
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף בָּחוּר יוֹצֵא צָבָא
אֹחֵז רֹמַח וְצִנָּה: וַיִּשְׂכֹּר מִיִּשְׂרָאֵל
מֵאָה אֶלֶף גִּבּוֹר חַיִל בְּמֵאָה כִכַּר כָּסֶף:
וְאִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלָיו לֵאמֹר
הַמֶּלֶךְ אַל יָבוֹא עִמְּךָ צְבָא יִשְׂרָאֵל כִּי
אֵין יְהוָה עִם יִשְׂרָאֵל כֹּל בְּנֵי אֶפְרָיִם:
כִּי אִם בֹּא אַתָּה עֲשֵׂה חֲזַק לַמִּלְחָמָה
יַכְשִׁילְךָ הָאֱלֹהִים לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי יֶשׁ כֹּחַ
בֵּאלֹהִים לַעְזוֹר וּלְהַכְשִׁיל: וַיֹּאמֶר
אֲמַצְיָהוּ לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וּמַה לַּעֲשׂוֹת
לִמְאַת הַכִּכָּר אֲשֶׁר נָתַתִּי לִגְדוּד
יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים יֵשׁ
לַיהוָה לָתֶת לְךָ הַרְבֵּה מִזֶּה: וַיַּבְדִּילֵם
אֲמַצְיָהוּ לְהַגְּדוּד אֲשֶׁר בָּא אֵלָיו מֵאֶפְרַיִם
לָלֶכֶת לִמְקוֹמָם וַיִּחַר אַפָּם מְאֹד
בִּיהוּדָה וַיָּשׁוּבוּ לִמְקוֹמָם בָּחֳרִי אָף:
וַאֲמַצְיָהוּ הִתְחַזַּק וַיִּנְהַג אֶת עַמּוֹ וַיֵּלֶךְ
גֵּיא הַמֶּלַח וַיַּךְ אֶת בְּנֵי שֵׂעִיר עֲשֶׂרֶת
אֲלָפִים: וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים חַיִּים שָׁבוּ
בְּנֵי יְהוּדָה וַיְבִיאוּם לְרֹאשׁ הַסָּלַע
וַיַּשְׁלִיכוּם מֵרֹאשׁ הַסֶּלַע וְכֻלָּם נִבְקָעוּ:
וּבְנֵי הַגְּדוּד אֲשֶׁר הֵשִׁיב אֲמַצְיָהוּ
מִלֶּכֶת עִמּוֹ לַמִּלְחָמָה וַיִּפְשְׁטוּ בְּעָרֵי
יְהוּדָה מִשֹּׁמְרוֹן וְעַד בֵּית חוֹרוֹן וַיַּכּוּ
מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַיָּבֹזּוּ בִּזָּה
רַבָּה: וַיְהִי אַחֲרֵי בוֹא אֲמַצְיָהוּ
מֵהַכּוֹת אֶת אֲדוֹמִים וַיָּבֵא אֶת אֱלֹהֵי
בְּנֵי שֵׂעִיר וַיַּעֲמִידֵם לוֹ לֵאלֹהִים
וְלִפְנֵיהֶם יִשְׁתַּחֲוֶה וְלָהֶם יְקַטֵּר: וַיִּחַר
אַף יְהוָה בַּאֲמַצְיָהוּ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו
נָבִיא וַיֹּאמֶר לוֹ לָמָּה דָרַשְׁתָּ אֶת
אֱלֹהֵי הָעָם אֲשֶׁר לֹא הִצִּילוּ אֶת
עַמָּם מִיָּדֶךָ: וַיְהִי בְּדַבְּרוֹ אֵלָיו וַיֹּאמֶר
לוֹ הַלְיוֹעֵץ לַמֶּלֶךְ נְתַנּוּךָ חֲדַל לְךָ לָמָּה
יַכּוּךָ וַיֶּחְדַּל הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי כִּי

a viginti annis sursum: inuenitque trecenta millia iuuenum qui egrederentur ad pugnam et tenerent hastam et clypeum. Mercede quoque conduxit de israel centum millia robustorum: centum talentis argenti. Venit autem homo dei ad illum: et ait. O rex ne egrediatur tecum exercitus israel. Non est enim dominus cum israel et cunctis filiis ephraim. Quod si putas in robore exercitus bella consistere: superari te faciet deus ab hostibus. Dei quippe est et adiuuare: et in fugam conuertere. Dixitque amasias ad hominem dei. Quid ergo fiet de centum talentis quae dedi militibus israel? Et respondit ei homo dei. Habet dominus vnde tibi dare possit multo his plura. Separauit itaque amasias exercitum qui venerat ad eum ex ephraim: vt reuerteretur in locum suum. At illi contra iudam vehementer irati: reuersi sunt in regionem suam. Porro amasias confidenter duxit populum suum: et abiit in vallem salinarum: percussitque filios seyr decem millia. Et alia decem millia virorum ceperunt filii iuda: et adduxerunt ad praeruptum cuiusdam petrae: praecipitaueruntque eos de summo in praeceps: qui vniuersi crepuerunt. At ille exercitus quem remiserat amasias ne secum iret ad praelium: diffusus est in ciuitatibus iuda: a samaria vsque bethoron: et interfectis tribus millibus diripuit praedam magnam. Amasias quoque post caedem idumaeorum et allatos deos filiorum seyr: statuit illos in deos sibi et adorabat eos: et illis adolebat incensum. Quamobrem iratus dominus contra amasiam misit ad illum prophetam qui diceret ei. Cur adorasti deos qui non liberauerunt populum suum de manu tua? Cumque haec ille loqueretur. Respondit ei. Num consiliarius regis es? Quiesce ne interficiam te. Discedensque propheta: scio inquit quod

a viginti annis et supra: et inuenit eos trecenta
ἀπὸ εἰκοσαετοῦς καὶ ἐπάνω, καὶ εὗρεν αὐτοὺς τριακο-
millia potentium qui egrederentur in pugnam: qui te-
σίας χιλιάδας δυνατῶν ἐξερχομένων εἰς πόλεμον, κρα-
nerent hastam et clypeum. et mercede conduxit de israel
τοῦντων δόρυ καὶ θυρεόν. καὶ ἐμισθώσατο ἀπὸ ἰσραὴλ
centum millia robustorum fortitudine centum talentis argen-
ἑκατὸν χιλιάδας δυνατῶν ἰσχύϊ ἑκατὸν ταλάντων ἀργυρί-
ti. et homo dei venit ad eum dicens: rex
ου. καὶ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ ἦλθε πρὸς αὐτὸν λέγων, βασιλεῦ
non eat tecum exercitus israel: quoniam non est do-
μὴ πορευέσθω μετὰ σοῦ δύναμις ἰσραήλ, ὅτι οὐκ ἔστι κύ-
minus cum israel cunctis filiis ephraim. quoniam si pu-
ριος μετὰ ἰσραὴλ πάντων τῶν υἱῶν ἐφραίμ. ὅτι ἐὰν ὑπο-
tes praeualere in his in bello: et fu-
λάβῃς τοῦ κατισχῦσαι ἐν τούτοις ἐν τῷ πολέμῳ, τρο-
gam vertet dominus coram inimicis: quoniam est fortitudo
πώσεται κύριος ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν, ὅτι ἔστιν ἰσχὺς τῷ
domino vt adiuuet et in fugam vertat. et dixit amesias
κυρίῳ τοῦ βοηθῆσαι καὶ τροπώσασθαι. καὶ εἶπεν ἀμεσίας
homini dei: et quid faciam centum talen-
τῷ ἀνθρώπῳ τοῦ θεοῦ, καὶ τί ποιήσω τοῖς ἑκατὸν ταλάν-
tis quae dedi exercitui israel? et dixit homo
τοις οἷς ἔδωκα τῇ δυνάμει ἰσραήλ; καὶ εἶπεν ὁ ἄνθρωπος
dei: est domino dare tibi plura his. et se-
τοῦ θεοῦ, ἔστι τῷ κυρίῳ δοῦναί σοι πλείω τούτων. καὶ διε-
parauit amesias exercitum qui venit ad eum
χώρισεν ἀμεσίας τὴν δύναμιν τὴν ἐλθοῦσαν πρὸς αὐτὸν
ab ephraim: vt abiret in locum suum. et irati
ἀπὸ ἐφραίμ, ἀπελθεῖν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. καὶ ἐθυμώ-
sunt furore suo valde contra iudam: et reuersi
θησαν τῇ ὀργῇ αὐτῶν σφόδρα ἐπὶ ἰούδαν, καὶ ἐπέστρε-
sunt in locum suum in ira furoris. et amesias con-
ψαν εἰς τὸν τόπον αὐτῶν ἐν ὀργῇ θυμοῦ, καὶ ἀμεσίας κα-
fortatus est et accepit populum suum et iuit in
τίσχυσε καὶ παρέλαβε τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ ἐπορεύθη εἰς
vallem salinarum: et percussit ibi filios
τὴν κοιλάδα τῶν ἁλῶν, καὶ ἐπάταξεν ἐκεῖ τοὺς υἱοὺς
seir decem millia. et decem millia ceperunt viuos
σηεὶρ δέκα χιλιάδας. καὶ δέκα χιλιάδας ἐζώγρησαν οἱ
filii iuda: et attulerunt eos in summitatem praecipitii:
υἱοὶ ἰούδα, καὶ ἔφερον αὐτοὺς ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ κρημνοῦ,
et praecipitabant eos a summitate praecipitii:
καὶ κατεκρήμνιζον αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ κρημνοῦ,
et omnes interrupti sunt. et filii exercitus quos
καὶ πάντες διερρήγνυντο. καὶ οἱ υἱοὶ τῆς δυνάμεως οὓς
remiserat amesias ne iret cum ipso in prae-
ἀπέστρεψεν ἀμεσίας τοῦ μὴ πορευθῆναι μετ᾽ αὐτοῦ εἰς πό-
lium: impositi sunt in ciuitatibus iuda a samaria et
λεμον, ἐπέθεντο ἐπὶ τὰς πόλεις ἰούδα ἀπὸ σαμαρείας καὶ
vsque ad bethoron, et percusserunt in eis tria millia:
ἕως βαιθωρῶν. καὶ ἐπάταξαν ἐν αὐτοῖς τρεῖς χιλιάδας,
et spoliauerunt spolia multa. et factum est postquam venit
καὶ ἐσκύλευσαν σκῦλα πολλά. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ ἐλθεῖν
amesias qui percussit idumeam: et intulit ad
ἀμεσίαν πατάξαντα τὴν ἰδουμαίαν, καὶ ἤνεγκεν πρὸς
se deos filiorum seir: et constituit eos sibi in
ἑαυτὸν τοὺς θεοὺς υἱῶν σηείρ, καὶ ἔστησεν αὐτοὺς ἑαυτῷ εἰς
deos et in conspectu eorum adorabat: et eis adolebat. et
θεούς, καὶ ἐναντίον αὐτῶν προσεκύνει, καὶ αὐτοῖς ἔθυεν. καὶ
facta est ira domini in amesiam: et misit ei pro-
ἐγένετο ὀργὴ κυρίου ἐπὶ ἀμεσίαν, καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ προ-
phetam: et dixit ei: quid quaesiuisti deos populi: qui
φήτην, καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί ἐζήτησας τοὺς θεοὺς τοῦ λαοῦ, οἳ
non liberauerunt populum suum de manu tua? et factum est
οὐκ ἐξείλαντο τὸν λαὸν αὐτῶν ἐκ χειρός σου; καὶ ἐγένετο ἐν
loqueretur ipse ad eum: et dixit ei: num consilia-
τῷ λαλῆσαι αὐτὸν πρὸς αὐτόν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, μὴ σύμβου-
rium regis dedi te? attende tibi ipsi: vt non percu-
λον τοῦ βασιλέως δέδωκά σε; πρόσεχε αὐτῷ, ἵνα μὴ μα-
tiant te. et tacuit propheta. et dixit: cognoui quod
στιγώσωσί σε. καὶ ἐσιώπησεν ὁ προφήτης. καὶ εἶπεν, ἔγνων ὅτι

C

D

E

consuluit dominus occidere te: quoniam fecisti hoc:
ἐβουλεύσατο κύριος τοῦ διαφθεῖραί σε, ὅτι ἐποίησας τοῦ-
et non audiuisti consilium meum. et consulu-
το, καὶ οὐκ ἤκουσας τῆς συμβουλίας μου. καὶ ἐβουλεύσα-
it amesias rex iuda: et misit ad ioas
το ἀμεσίας βασιλεὺς ἰούδα, καὶ ἀπέστειλε πρὸς ἰωὰς
filium ioachaz filium iu regem israel: dicens: veni et
υἱὸν ἰωάχαζ υἱὸν ἰοῦ βασιλέα ἰσραήλ, λέγων, δεῦρο καὶ
videamur faciebus. et misit ioas rex isra-
ὀφθῶμεν προσώποις. καὶ ἀπέστειλεν ἰωὰς βασιλεὺς ἰσρα-
el ad amesiam regem iuda dicens: carduus qui
ὴλ πρὸς ἀμεσίαν βασιλέα ἰούδα λέγων, ὁ ἀκχοὺχ ὁ
in libano misit ad cedrum quae in liba-
ἐν τῷ λιβάνῳ ἀπέστειλε πρὸς τὴν κέδρον τὴν ἐν τῷ λιβά-
no dicens: da filiam tuam filio meo in vxo-
νῳ λέγων, δὸς τὴν θυγατέρα σου τῷ υἱῷ μου εἰς γυναῖ-
rem: et ecce ingredientur bestiae agri quae in
κα, καὶ ἰδοὺ εἰσελεύσεται τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ τὰ ἐν τῷ
libano. et venerunt bestiae et conculcauerunt carduum.
λιβάνῳ. καὶ ἦλθε τὰ θηρία καὶ κατεπάτησε τὸν ἀκχούχ.
dixisti: ecce percussi idumeam et eleuat te
εἶπας, ἰδοὺ ἐπάταξα τὴν ἰδουμαίαν καὶ ἐπαίρει σε ἡ
cor tuum graue: et nunc sede in domo tua: et
καρδία σου ἡ βαρεῖα. καὶ νῦν κάθισον ἐν οἴκῳ σου, καὶ
quare concitas in malo: et cades tu et iudas
ἱνατί συμβάλλεις ἐν κακίᾳ, καὶ πεσῇ σὺ καὶ ἰούδας
tecum? et non audiuit amesias: quoniam a domino
μετὰ σοῦ; καὶ οὐκ ἤκουσεν ἀμεσίας, ὅτι παρὰ κυρίου
factum est vt traderet eum in manus ioas: quoniam quae-
ἐγένετο τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν εἰς χεῖρας ἰωάς, ὅτι ἐξε-
siuit deos edom. et ascendit ioas
ζήτησε τοὺς θεοὺς τῶν ἰδουμαίων. καὶ ἀνέβη ἰωὰς ὁ βα-
rex israel: et visi sunt adinuicem ipse et ame-
σιλεὺς ἰσραήλ, καὶ ὤφθησαν ἀλλήλοις αὐτὸς καὶ ἀμε-
sias rex iuda in bethsamees quae est iuda.
σίας βασιλεὺς ἰούδα ἐν βεθσαμὲς ἥ ἐστι τοῦ ἰούδα.
et corruit iudas ante faciem israel. et
καὶ ἐτροπώθη ἰούδας κατὰ πρόσωπον ἰσραήλ. καὶ
fugit vnusquisque in tabernaculum suum. et ame-
ἔφυγεν ἕκαστος εἰς τὸ σκήνωμα αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀμεσί-
am regem iuda filium ioas filii ochozie cepit
αν βασιλέα ἰούδα υἱὸν ἰωὰς υἱοῦ ὀχοζίου συνέλαβεν
ioas rex israel in bethsamees: et adduxit
ἰωὰς βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐν βεθσαμές, καὶ εἰσήγαγεν
eum in hierusalem: et destruxit a mu-
αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ καθεῖλεν ἀπὸ τοῦ τεί-
ro hierusalem a porta ephraim vsque ad portam
χους ἱερουσαλὴμ ἀπὸ πύλης ἐφραὶμ ἕως πύλης
anguli quadringentis cubitis. et omne aurum
γωνίας τετρακοσίους πήχεις. καὶ πᾶν τὸ χρυσίον
et argentum et omnia vasa quae inuenta sunt
καὶ τὸ ἀργύριον καὶ πάντα τὰ σκεύη τὰ εὑρεθέντα
in domo domini: et quae apud obededom et
ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ τὰ παρὰ τὸν ὠβὴδ ἐδώμ καὶ
thesauros domus regis: et filios
τοὺς θησαυροὺς οἴκου τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς υἱ-
os commixtionum cepit: et reuersus est in sa-
οὺς τῶν συμμίξεων ἔλαβεν, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς σα-
mariam. et vixit amesias filius ioas rex
μάρειαν. καὶ ἔζησεν ἀμεσίας ὁ τοῦ ἰωὰς βασιλεὺς
iuda postquam mortuus est ioas filius ioachaz
ἰούδα μετὰ τὸ ἀποθανεῖν ἰωὰς τὸν τοῦ ἰωάχαζ βα-
rex israel: quinque et decem annis. et reliqui
σιλέα ἰσραήλ, πέντε καὶ δέκα ἔτη. καὶ οἱ λοιποὶ
sermones amasie primi et nouissimi nonne scri-
λόγοι ἀμεσίου οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἔσχατοι οὐκ ἰδοὺ γε-
pti sunt in libro regum iuda et isra-
γραμμένοι ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰούδα καὶ ἰσρα-
el? et in tempore
ήλ; καὶ ἐν τῷ καιρῷ

4.Re. 14.c.

F

G

cogitauerit deus occidere te: qui et fecisti hoc malum: et insuper non acquieuisti consilio meo. Igitur amasias rex iuda inito pessimo consilio misit ad ioas filium ioachaz filii iehu regem israel dicens. Veni videamus nos mutuo. At ille remisit nuncios dicens. Carduus qui est in libano: misit ad cedrum libani dicens. Da filiam tuam filio meo vxorem. Et ecce bestiae quae erant in silua libani transierunt et conculcauerunt carduum. Dixisti percussi edom: et idcirco erigitur cor tuum in superbiam. Sede in domo tua. Cur malum aduersum te prouocas: vt cadas et tu et iudas tecum? Noluit autem audire amasias: eo quod dei esset voluntas vt traderetur in manus hostium propter deos edom. Ascendit igitur ioas rex israel: et mutuos sibi praebuere conspectus. Amasias autem rex iuda erat in bethsames iudae. Corruitque iudas coram israel: et fugit in tabernacula sua. Porro amasiam regem iuda filium ioas filii ioachaz cepit ioas rex israel in bethsames: et adduxit in hierusalem: destruxitque murum eius a porta ephraim vsque ad portam anguli quadringentis cubitis. Omne quoque aurum et argentum et vniuersa vasa quae repererat in domo dei: et apud obededom in thesauris etiam domus regiae: necnon et filios obsidum reduxit in samariam. Vixit autem amasias filius ioas rex iuda postquam mortuus est ioas filius ioachaz rex israel quindecim annis. Reliqua autem sermonum amasiae priorum et nouissimorum scripta sunt in libro regum iuda et israel. Qui postquam

יָעַץ אֱלֹהִים לְהַשְׁחִיתֶךָ כִּי עָשִׂיתָ
זֹאת וְלֹא שָׁמַעְתָּ לַעֲצָתִי: וַיִּוָּעַץ
אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּשְׁלַח אֶל
יוֹאָשׁ בֶּן יְהוֹאָחָז בֶּן יֵהוּא מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לְךָ נִתְרָאֶה פָנִים:
וַיִּשְׁלַח יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל
אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר הַחוֹחַ
אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן שָׁלַח אֶל הָאֶרֶז אֲשֶׁר
בַּלְּבָנוֹן לֵאמֹר תְּנָה אֶת בִּתְּךָ לִבְנִי
לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר
בַּלְּבָנוֹן וַתִּרְמֹס אֶת הַחוֹחַ: אָמַרְתָּ
הִנֵּה הִכִּיתָ אֶת אֱדוֹם וּנְשָׂאֲךָ לִבְּךָ
לְהַכְבִּיד עַתָּה שְׁבָה בְּבֵיתֶךָ לָמָּה
תִתְגָּרֶה בְּרָעָה וְנָפַלְתָּ אַתָּה וִיהוּדָה
עִמָּךְ: וְלֹא שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ כִּי
מֵהָאֱלֹהִים הִיא לְמַעַן תִּתָּם בְּיָד כִּי
דָרְשׁוּ אֵת אֱלֹהֵי אֱדוֹם: וַיַּעַל יוֹאָשׁ
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיִּתְרָאוּ פָנִים הוּא
וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ
אֲשֶׁר לִיהוּדָה: וַיִּנָּגֶף יְהוּדָה לִפְנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאֹהָלָיו: וְאֵת
אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בֶּן יוֹאָשׁ בֶּן
יְהוֹאָחָז תָּפַשׂ יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
בְּבֵית שָׁמֶשׁ וַיְבִיאֵהוּ יְרוּשָׁלַם
וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַם מִשַּׁעַר
אֶפְרַיִם עַד שַׁעַר הַפּוֹנֶה אַרְבַּע מֵאוֹת
אַמָּה: וְכָל הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וְאֵת כָּל
הַכֵּלִים הַנִּמְצְאִים בְּבֵית הָאֱלֹהִים
עִם עֹבֵד אֱדוֹם וְאֶת אֹצְרוֹת בֵּית
הַמֶּלֶךְ וְאֵת בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת וַיָּשָׁב
שֹׁמְרוֹן: וַיְחִי אֲמַצְיָהוּ בֶן יוֹאָשׁ מֶלֶךְ
יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת יוֹאָשׁ בֶּן יְהוֹאָחָז
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה:
וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הָרִאשֹׁנִים
וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא הִנָּם כְּתוּבִים עַל
סֵפֶר מַלְכֵי יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: וּמֵעֵת

אשר סר אמציהו מאחרי יהוה ויקשרו עליו קשר בירושלם וינס לכישה וישלחו אחריו לכישה וימיתהו שם: וישאהו על הסוסים ויקברו אתו עם אבתיו בעיר יהודה:

Ca.xxvj.

ויקחו כל עם יהודה את עזיהו והוא בן שש עשרה שנה וימליכו אתו תחת אביו אמציהו: הוא בנה את אילות וישבה ליהודה אחרי שכב המלך עם אבתיו: בן שש עשרה שנה עזיהו במלכו וחמשים ושתים שנה מלך בירושלם ושם אמו יכליה מן ירושלם: ויעש הישר בעיני יהוה ככל אשר עשה אמציהו אביו: ויהי לדרש אלהים בימי זכריהו המבין בראת האלהים ובימי דרשו את יהוה הצליחו האלהים: ויצא וילחם בפלשתים ויפרץ את חומת גת ואת חומת יבנה ואת חומת אשדוד ויבנה ערים באשדוד ובפלשתים: ויעזרהו האלהים על פלשתים ועל הערביים הישבים בגור בעל והמעונים: ויתנו העמונים מנחה לעזיהו וילך שמו עד לבוא מצרים כי החזיק עד למעלה: ויבן עזיהו מגדלים בירושלם על שער הפנה ועל שער הגיא ועל המקצוע ויחזקם: ויבן מגדלים במדבר ויחצב ברות רבים כי מקנה רב היה לו ובשפלה ובמישור אכרים וכרמים בהרים ובכרמל כי אהב אדמה היה: ויהי לעזיהו חיל עשי מלחמה יוצאי צבא לגדוד במספר פקדתם ביד יעואל הסופר ומעשיהו השוטר על יד חנניהו משרי המלך: כל מספר

recessit a domino: tetenderunt ei insidias in hierusalem. Cumque fugisset lachis miserunt et interfecerunt eum ibi: reportantesque super equos sepelierunt eum cum patribus suis in ciuitate dd. 26.

Omnis autem populus iuda filium eius oziam annorum sedecim constituit regem pro amasia patre suo. Ipse edificauit ahilat: & restituit eam ditioni iude postquam dormiuit rex cum patribus suis. Sedecim annorum erat ozias cum regnare cepisset & quinquaginta duobus annis regnauit in hierusalem. Nomen matris eius iecelia de hierusalem. Fecitque quod erat rectum in oculis domini iuxta omnia que fecerat amasias pater eius: & exquisiuit deum in diebus zacharie intelligentis & videntis deum. Cumque requireret dominum direxit eum in omnibus. Denique egressus est & pugnauit contra philistiim & destruxit murum geth et murum iamnie murumque azoti. Edificauit quoque opida in azoto & philistiim: & adiuuit eum deus contra philistiim & contra arabes qui habitabant in gurbaal et contra amonitas. Appendebantque amonite munera ozie: et diuulgatum est nomen eius usque ad introitum egypti propter crebras victorias. Edificauitque ozias turres in hierusalem: super portam anguli: et super portam vallis: & reliquas in eodem muri latere firmauitque eas. Extruxitque turres in solitudine et effodit cisternas plurimas eo quod haberet multa pecora: tam in campestribus quam in heremi vastitate. Vineas quoque habuit & vinitores in montibus et in carmelo: erat quippe homo agriculture deditus. Fuit autem exercitus bellatorum eius qui procedebant ad prelia sub manu iehihel scribe: maasieque doctoris: & sub manu ananie qui erat de ducibus regis. Omnisque numerus

quo recessit amesias a domino: conuersa est contra ipsum coniu
ὦ ἀπέστη ἀμεσίας ἀπὸ τοῦ κυρίου, συνεστράφη ἐπ' αὐτὸν σύν
ratio in hierusalem: et fugit in lachis: et mise
δεσμος ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἔφυγεν εἰς λαχεῖς, καὶ ἀπέ-
runt post eum in lachis: et interfecerunt
στειλαν κατόπισθεν αὐτοῦ εἰς λαχεῖς, καὶ ἐθανάτωσαν
eum ibi. et reportauerunt eum super equos: et sepe
αὐτὸν ἐκεῖ. καὶ ἀνέλαβον αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἵππων, καὶ ἔθα
lierunt eum cum patribus suis in ciuitate dd.
ψαν αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν πόλει δαδ. Ca.26

Et accepit omnis populus terre oziam: et ipse filius
Καὶ ἔλαβε πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς ὀζίαν, καὶ αὐτὸς υἱὸς
sedecim annorum: et constituerunt regem ipsum pro patre
ἑκκαίδεκα ἐτῶν, καὶ ἐβασίλευσαν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ πατρὸς
suo amesia. ipse edificauit aillath: ipse resti
αὐτοῦ ἀμεσίου. αὐτὸς ᾠκοδόμησε τὴν αἰλάθ, αὐτὸς ἐπέστρε
tuit ipsam iuda: postquam dormiuit rex cum
ψεν αὐτὴν τῷ ἰούδα, μετὰ τὸ κοιμηθῆναι τὸν βασιλέα με
patribus suis. filius sedecim annorum ozias cum
τὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. υἱὸς ἑκκαίδεκα ἐτῶν ὁ ὀζίας ἐν
regnaret ipse. et quinquaginta et duobus annis
τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ πεντήκοντα καὶ δύο ἔτη
regnauit in hierusalem: et nomen matri sue
ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ
iechelia ab hierusalem. et fecit rectum coram
ἰεχελία ἀπὸ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον
domino iuxta omnia que fecit amesias pater e-
κυρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ἀμεσίας ὁ πατὴρ αὐ
ius. et fuit querens dominum in diebus zacha
τοῦ. καὶ ἦν ἐκζητῶν τὸν κύριον ἐν ταῖς ἡμέραις ζαχαρί
rie intelligentis in visione dei: et in diebus
ου τοῦ συνιέντος ἐν ὁράσει θεοῦ, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις
suis quibus quesiuit dominum: direxit eum dominus
αὐτοῦ αἷς ἐξεζήτησε τὸν κύριον, κατεύθυνεν αὐτὸν κύριος
deus. et egressus est ozias et pugnauit contra phili
ὁ θεός. καὶ ἐξῆλθεν ὀζίας καὶ ἐπολέμησεν πρὸς τοὺς ἀλλο
stiim: et destruxit muros geth: et muros iab
φύλους, καὶ καθεῖλε τὰ τείχη γεθ, καὶ τὰ τείχη ἰαβ
ne: et muros azoti. et edificauit ciuitates in
νά, καὶ τὰ τείχη ἀζώτου. καὶ ᾠκοδόμησε πόλεις ἐν
azoto: et in philistiim. et adiuuit eum
ἀζώτῳ, καὶ ἐν τοῖς ἀλλοφύλοις. καὶ κατίσχυσεν αὐτὸν
dominus contra philistiim et contra arabes
κύριος ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους καὶ ἐπὶ τοὺς ἄραβας
qui habitabant in petra et contra mi-
τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς πέτρας καὶ ἐπὶ τοὺς μι
neos. et dederunt minei dona ozie: et fuit
ναίους. καὶ ἔδωκαν οἱ μιναῖοι δῶρα τῷ ὀζίᾳ, καὶ ἦν
nomen eius usque ad introitum egypti: quoniam preualu
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἕως εἰσόδου αἰγύπτου, ὅτι κατίσχυ
it usque ad supra. et edificauit ozias turres in hie
σεν ἕως ἄνω. καὶ ᾠκοδόμησεν ὀζίας πύργους ἐν ἱε-
rusalem: et super portam anguli et super por
ρουσαλήμ, καὶ ἐπὶ τὴν πύλην τῆς γωνίας καὶ ἐπὶ τὴν πύ
tam vallis et super angulos: et firmauit e-
λην τῆς φάραγγος καὶ ἐπὶ τῶν γωνιῶν, καὶ κατίσχυσεν αὐ
as. et edificauit turres in solitudine: et effodit
τάς. καὶ ᾠκοδόμησεν πύργους ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἐλατόμησε
cisternas multas: quoniam pecora multa fuerunt ei in pla
λάκκους πολλούς, ὅτι κτήνη πολλὰ ὑπῆρχεν αὐτῷ ἐν σε
nicie et in campestri. agricultores et vinitores in
φηλᾶ καὶ ἐν τῇ πεδινῇ. γεωργοὶ καὶ ἀμπελουργοὶ ἐν τοῖς
montibus et in carmelo: quoniam vir agriculture deditus erat. et
ὄρεσιν καὶ ἐν τῷ καρμήλῳ, ὅτι ἀνὴρ φιλογεωργὸς ἦν. καὶ
fuerunt ozie exercitus facientes bellum: et qui egrediebantur
ἐγένοντο τῷ ὀζίᾳ δυνάμεις ποιοῦσαι πόλεμον, καὶ ἐκπορευό
tur in aciem. et numerus considerationis eorum
μεναι εἰς παράταξιν. καὶ ὁ ἀριθμὸς τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν
per manum ieiel scribe et maasie iudicis: et
διὰ χειρὸς ἰεϊὴλ τοῦ γραμματέως καὶ μαασίου τοῦ κριτοῦ, καὶ
per manum ananie successoris regis. omnis numerus
διὰ χειρὸς ἀνανίου τοῦ διαδόχου τοῦ βασιλέως. πᾶς ἀριθμὸς

A

4.Re. 4.c.

4.Re. 15.g.

B

principum familiarum fortium in bellum duo
τῶν ἀρχόντων τῶν πατριῶν τῶν δυνατῶν εἰς πόλεμον δι-
milia sexcenti. et cum eis exercitus bellatores
χίλιοι ἑξακόσιοι. καὶ μετ' αὐτῶν δυνάμεις πολεμικαὶ
trecenta milia et septem mille quingenti. hi
τριακόσιαι χιλιάδες καὶ ἑπτακισχίλιοι πεντακόσιοι. οὗ
facientes bellum in potentia fortitudinis: ad auxiliandum
τοι οἱ ποιοῦντες πόλεμον ἐν δυνάμει ἰσχύος, βοηθῆσαι τῷ
regi contra aduersarios. et preparauit eis
βασιλεῖ ἐπὶ τοὺς ὑπεναντίους. καὶ ἡτοίμαζεν αὐτοῖς
ozias cuncto exercitui clypeos et hastas et ga-
ὀζίας πάσῃ τῇ δυνάμει θυρεοὺς καὶ δόρατα καὶ περικε-
leas et loricas et arcus et ad lapides fun-
φαλαίας καὶ θώρακας καὶ τόξα καὶ εἰς λίθους σφενδό-
das. et fecit ozias in hierusalem machinas fabrica-
νας. καὶ ἐποίησεν ὀζίας ἐν ἱερουσαλήμ μηχανὰς μεμηχα
tas artificijs vt essent in turribus et in
νευμένας λογισμοῖς τοῦ εἶναι ἐπὶ τῶν πύργων καὶ ἐπὶ
angulis: vt percuterent sagittis et saxis grandibus. et
τῶν γωνιῶν, τοῦ βάλλειν βέλεσιν καὶ λίθοις μεγάλοις. καὶ
audita est preparatio eorum usque ad procul: quoniam admirationi fuit
ἠκούσθη ἡ κατασκευὴ αὐτῶν ἕως πόρρω, ὅτι ἐθαυμαστώθη
vt adiuuaretur usque quo confortatus est. et postquam roboratus est ozi
τοῦ βοηθηθῆναι ἕως οὗ κατίσχυσεν. καὶ ὡς κατίσχυσεν ὀζί-
as exaltatum est cor eius vt corrumperet. et inique fecit
ας ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ τοῦ διαφθεῖραι. καὶ ἠδίκησεν
in domino deo suo: et ingressus est in templum domini
ἐν κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν κυρίου
vt adoleret incensum in altari thymiamatum:
τοῦ θυμιᾶσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν θυμιαμάτων,
et ingressus est post ipsum azarias sacerdos: et cum eo
καὶ εἰσῆλθεν ὀπίσω αὐτοῦ ἀζαρίας ὁ ἱερεύς, καὶ μετ' αὐ-
octoginta sacerdotes domini filij fortitudinis: et resti-
τοῦ ὀγδοήκοντα ἱερεῖς κυρίου οἱ υἱοὶ δυνάμεως, καὶ ἐπέ
terunt contra oziam regem: et dixerunt ei: non tibi ozia
στησαν ἐπὶ ὀζίαν τὸν βασιλέα, καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ σοὶ ὀζία
vt adoleas domino: sed sacerdotibus filijs
τὸ θυμιᾶσαι τῷ κυρίῳ, ἀλλ' ἢ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς
aaron qui sanctificati sunt vt adoleant incensum: egredere a
ἀαρὼν τοῖς ἡγιασμένοις τὸ θυμιᾶσαι, ἔξελθε ἀπὸ τοῦ
sanctuario: quoniam recessisti a domino et non erit tibi
ἁγιάσματος, ὅτι ἀπέστης ἀπὸ τοῦ κυρίου καὶ οὐκ ἔσται σοι
hoc in gloriam a domino deo. et iratus est ozias:
τοῦτο εἰς δόξαν παρὰ κυρίου τοῦ θεοῦ. καὶ ἐθυμώθη ὀζίας,
et in manu sua thuribulum ad adolendum incensum in
καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὸ θυμιατήριον τοῦ θυμιᾶσαι ἐν τῷ
templo. et cum iratus fuisset ipse contra sacerdotes: et
ναῷ. καὶ ἐν τῷ θυμωθῆναι αὐτὸν πρὸς τοὺς ἱερεῖς, καὶ ἡ
lepra orta est in fronte eius in domo domini
λέπρα ἀνέτειλεν ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου
coram sacerdotibus supra altare thymia-
ἐναντίον τῶν ἱερέων ἐπάνω τοῦ θυσιαστηρίου τῶν θυμιαμά
matum. et conuersus est in ipsum azarias sacerdos primus et
των. καὶ ἐπέστρεψεν ἐπ' αὐτὸν ἀζαρίας ὁ ἱερεὺς ὁ πρῶτος καὶ
sacerdotes: et ecce ipse leprosus in fronte sua. et
οἱ ἱερεῖς, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς λεπρὸς ἐν τῷ μετώπῳ αὐτοῦ. καὶ
expulit eum illinc: et enim ipse accelerauit egre-
κατέσπασεν αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ γὰρ αὐτὸς ἔσπευσεν ἐξελ-
di: quoniam redarguit eum dominus. et fuit ozias rex le-
θεῖν, ὅτι ἤλεγξεν αὐτὸν ὁ κύριος. καὶ ἦν ὀζίας ὁ βασιλεὺς λε
prosus usque ad diem mortis sue. et habitauit in domo
πρὸς ἕως ἡμέρας τῆς τελευτῆς αὐτοῦ. καὶ ἐκάθησεν ἐν οἴκῳ
separata leprosus: quoniam expulsus fuit a domo domini. et ioa-
ἀφφουσὼθ λεπρός, ὅτι ἐξώσθη ἀπὸ οἴκου κυρίου. καὶ ἰωα
tham filius eius in regno eius iudicans populum
θὰμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κρίνων τὸν λαὸν
terre. et reliqui sermones ozie primi et nouissimi
τῆς γῆς. καὶ οἱ λοιποὶ λόγοι ὀζίου οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἔσχατοι
nonne sunt scripti ab esaia filio amos prophe-
οὐκ ἰδοὺ εἰσὶ γεγραμμένοι ἀπὸ ἠσαΐου υἱοῦ ἀμὼς τοῦ προφή-
te. et dormiuit ozias cum patribus suis et sepelierunt eum
του. καὶ ἐκοιμήθη ὀζίας μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ καὶ ἔθαψαν αὐτὸν

C

A

D

B

4.Re. 5.g.

principum per familias suas virorum fortium duorum milium sexcentorum: & sub eis vniuersus exercitus trecentorum & septem milium quingentorum: qui erant apti ad bella & pro rege contra aduersarios dimicabant. Preparauit quoque eis ozias, id est cuncto exercitui clypeos & hastas & galeas & loricas arcusque & fundas ad iaciendos lapides. & fecit in hierusalem diuersi generis machinas quas in turribus collocauit: & in angulis murorum vt mitteret sagittas & saxa grandia. Egressumque est nomen eius procul: eo quod auxiliaretur ei dominus & corroborasset illum. Sed cum roboratus esset eleuatum est cor eius in interitum suum & neglexit dominum deum suum: ingressusque templum domini: adolere voluit incensum super altare thymiamatis. Statimque ingressus post eum azarias sacerdos: & cum eo sacerdotes domini octoginta viri fortissimi: restiterunt regi atque dixerunt. Non est tui officij ozia vt adoleas incensum domino sed sacerdotum: hoc est filiorum aaron qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario ne contempseris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a domino deo. Iratusque ozias & tenens in manu thuribulum vt adoleret incensum minabatur sacerdotibus. Statimque orta est lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo domini super altare thymiamatis. Cumque respexisset eum azarias pontifex & omnes reliqui sacerdotes: viderunt lepram in fronte eius: & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi: eo quod sensisset illico plagam domini. Fuit igitur ozias rex leprosus usque ad diem mortis sue. Et habitauit in domo separata: plenus lepra ob quam eiectus fuerat de domo domini. Porro ioatham filius eius rexit domum regis & iudicauit populum terre. Reliqua autem sermonum ozie priorum & nouissimorum scripsit esaias filius amos propheta. Dormiuitque ozias cum patribus suis: & sepelierunt eum

ראשי האבות לגבורי חיל אלפים ושש מאות: ועל ידם חיל צבא שלש מאות אלף ושבעת אלפים וחמש מאות עושי מלחמה בכח חיל לעזור למלך על האויב: ויכן להם עזיהו לכל הצבא מגנים ורמחים וכובעים ושרינות וקשתות ולאבני קלעים: ויעש בירושלם חשבנות מחשבת חושב להיות על המגדלים ועל הפנות לירוא בחצים ובאבנים גדלות ויצא שמו עד למרחוק כי הפליא להעזר עד כי חזק: וכחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל ביהוה אלהיו ויבא אל היכל יהוה להקטיר על מזבח הקטרת: ויבא אחריו עזריהו הכהן ועמו כהנים ליהוה שמנים בני חיל: ויעמדו על עזיהו המלך ויאמרו לו לא לך עזיהו להקטיר ליהוה כי לכהנים בני אהרן המקדשים להקטיר צא מן המקדש כי מעלת ולא לך לכבוד מיהוה אלהים: ויזעף עזיהו ובידו מקטרת להקטיר ובזעפו עם הכהנים והצרעת זרחה במצחו לפני הכהנים בבית יהוה מעל למזבח הקטרת: ויפן אליו עזריהו כהן הראש וכל הכהנים והנה הוא מצרע במצחו ויבהלוהו משם וגם הוא נדחף לצאת כי נגעו יהוה: ויהי עזיהו המלך מצרע עד יום מותו וישב בית החפשית מצרע כי נגזר מבית יהוה ויותם בנו על בית המלך שופט את עם הארץ: ויתר דברי עזיהו הראשנים והאחרנים כתב ישעיהו בן אמוץ הנביא: וישכב עזיהו עם אבתיו ויקברו אתו עם

אבתיו בשדה הקבורה אשר
למלכים כי אמרו מצורע הוא
וימלך יותם בנו תחתיו׃

Cap.xxvij

בן עשרים וחמש שנה יותם במלכו
ושש עשרה שנה מלך בירושלם
ושם אמו ירושה בת צדוק׃ ויעש
הישר בעיני יהוה ככל אשר עשה
עזיהו אביו רק לא בא אל היכל יהוה
ועוד העם משחיתים׃ הוא בנה את
שער בית יהוה העליון ובחמת
העפל בנה לרב׃ וערים בנה בהר
יהודה ובחרשים בנה בירניות
ומגדלים׃ והוא נלחם עם מלך בני
עמון ויחזק עליהם ויתנו לו בני
עמון בשנה ההיא מאה ככר כסף
ועשרת אלפים כרים חטים
ושעורים עשרת אלפים זאת
השיבו לו בני עמון ובשנה השנית
והשלשית׃ ויתחזק יותם כי הכין
דרכיו לפני יהוה אלהיו׃ ויתר דברי
יותם וכל מלחמתיו ודרכיו הנם
כתובים על ספר מלכי ישראל
ויהודה׃ בן עשרים וחמש שנה
היה במלכו ושש עשרה שנה מלך
בירושלם׃ וישכב יותם עם אבתיו
ויקברו אתו בעיר דויד וימלך אחז
בנו תחתיו׃

Ca.xxviij

בן עשרים
שנה אחז במלכו ושש עשרה שנה
מלך בירושלם ולא עשה הישר
בעיני יהוה כדויד אביו׃ וילך בדרכי
מלכי ישראל וגם מסכות עשה
לבעלים׃ והוא הקטיר בגיא בן הנם
ויבער את בניו באש כתעבות הגוים
אשר הוריש יהוה מפני בני ישראל׃
ויזבח ויקטר בבמות ועל הגבעות
ותחת כל עץ רענן׃ ויתנהו יהוה

מלך · עשה · בוא היכל · שחת · עלה חמה · רבב עיר · גדל לחם · חזק · נתן · כור חנט · שער · שוב שנה · שלש חזק · כון · פנה · לחם הנה · כתב · שכב · קבר מלך · נסך · קטר · בער · ירש פנה · זבח קטר · נתן

in agro regalium sepulchrorum eo q esset leprosus. regnauitq; ioatham filius eius pro eo. 27.

Uiginti quinq; annorum erat ioatham cum regnare cepisset: & sedecim annis regnauit in hierusalem. Nomen matris eius hierusa filia sadoch. Fecitq; quod rectum erat coram dño iuxta oia q fecerat ozias pr suus: excepto q non est ingressus templum dñi & adhuc populus delinquebat. Ipse edificauit portam domus domini excelsam: & in muro ophel multa construxit. Vrbes quoq; edificauit in montibus iuda & in saltibus castella & turres. Ipse pugnauit contra regem filiorum ammon & vicit eum. Dederuntq; ei filii ammon in tempore illo centum talenta argenti & decem milia choros tritici: ac totidem choros ordei. Hec ei pbuerunt filii ammon in anno secundo & tertio. Corroboratusq; est ioathan: eo q direxisset vias suas coram dño deo suo. Reliqua autem sermonum ioatham & omnes pugne eius & opera scripta sunt in libro regum israel & iuda. Viginti quinq; annorum erat cum regnare cepisset & sedecim annis regnauit in hierlm. Dormiuitq; ioatham cum patribus suis: & sepelierunt eum in ciuitate dauid: & regnauit achaz filius eius pro eo. 28.

Uiginti annorum erat achaz cum regnare cepisset: & sedecim annis regnauit in hierusalem. Non fecit rectum in conspectu dñi: sicut dd pr eius: sed ambulauit in viis regum israel: insuper & statuas fudit baalim. Ipse est qui adoleuit incensum in valle benon & lustrauit filios suos in igne iuxta ritum gentium quas interfecit dñs in aduentu filiorum israel. Sacrificabat quoq; & thymiama succendebat in excelsis & in collibus: & sub omni ligno frondoso. Tradiditq; eum dominus

in agro sepulchri regum. qm dixerunt leprosus est.
ἐν ἀγρῷ τῆς ταφῆς τῶν βασιλέων· ὅτι εἶπαν λεπρός ἐστιν.
τ regnauit ioathā filius eius pro eo.
καὶ ἐβασίλευσεν ἰωαθὰμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. Ca.27.

Filius existēs viginti τ quinq̄ annoꝝ ioathā cū regnare
Υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἰωαθὰμ ἐν τῷ βασι-
ret ipse: τ sedecim ānis regnauit in hierusa
λεύειν αὐτόν, καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσα-
lem: τ nomē matri eius hierusa filia sad-
λήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἱερουσὰ θυγάτηρ σαδ-
duc. τ fecit rectū coram dño: iuxta omnia
δούκ. καὶ ἐποίησε τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, κατὰ πάντα
que fecit ozias pater eius. verūtū ad templū do
ὅσα ἐποίησεν ὀζίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ. πλὴν εἰς τὸν ναὸν κυ-
mini nūquā igressꝰ ē: τ adhuc populꝰ corrūpebat. ipse edi
ρίου οὐκ εἰσῆλθεν, καὶ ἔτι ὁ λαὸς κατεφθείρετο. αὐτὸς ᾠκο-
ficauit portā domꝰ dñi excelsā. τ in muro
δόμησε τὴν πύλην οἴκου κυ τὴν ὑψηλήν. καὶ ἐν τῷ τείχει τοῦ
ophel edificauit in multitudinē: τ vrbes edificauit in
ὀφὲλ ᾠκοδόμησεν εἰς πλῆθος, καὶ πόλεις ᾠκοδόμησεν ἐν
mōtibus iuda: τ in saltibus edificauit ca-
τοῖς ὄρεσιν ἰούδα, καὶ ἐν τοῖς δρυμοῖς ᾠκοδόμησεν βα-
stella τ turres. τ ipse pugnauit cū re-
ρεις καὶ πύργους. καὶ αὐτὸς ἐπολέμησε μετὰ τοῦ βα-
ge filioꝝ āmon: τ p̄ualuit cōtra eū. τ da-
σιλέως υἱῶν ἀμμών, καὶ κατίσχυσεν ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἐδί-
bāt ei filij āmon p annū centū talenta
δουν αὐτῷ οἱ υἱοὶ ἀμμὼν κατ᾽ ἐνιαυτὸν ἑκατὸν τάλαντα
argenti: τ decē milia coroꝝ tritici: τ ordei
ἀργυρίου, καὶ δέκα χιλιάδας κόρων πυροῦ, καὶ κριθῶν
decē milia. hec offerebat ei rex filioꝝ
δέκα χιλιάδας. ταῦτα ἔφερεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς υἱῶν
ammon p annum: τ in āno secundo τ
ἀμμὼν κατ᾽ ἐνιαυτόν, καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ καὶ τῷ
tertio. τ corroboratꝰ ē ioathā qm p̄parauit vias su-
τρίτῳ. καὶ κατίσχυσεν ἰωαθὰμ ὅτι ἡτοίμασε τὰς ὁδοὺς αὐ-
as corā dño deo suo. τ reliqui sermo-
τοῦ ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ οἱ λοιποὶ λό-
nes ioathā τ bellū τ opera eius nōne
γοι ἰωαθὰμ καὶ ὁ πόλεμος καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ οὐκ ἰδοὺ
scripta sunt in libro regū israel τ iuda: fi-
γέγραπται ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰσραὴλ καὶ ἰούδα; υἱ-
liꝰ viginti τ quinque ānoꝝ fuit ioathā cū regnaret
ὸς εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἦν ἰωαθὰμ ἐν τῷ βασιλεύειν
ipse. τ sedecim ānis regnauit in hierusa-
αὐτόν. καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσα-
lem. τ dormiuit ioathā cū patribus suis:
λήμ. καὶ ἐκοιμήθη ἰωαθὰμ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ,
τ sepultꝰ ē in ciuitate dauid: τ regnauit achaz fili-
καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυίδ, καὶ ἐβασίλευσεν ἄχαζ υἱ-
us eius pro eo.
ὸς αὐτοῦ ἀντ᾽ αὐτοῦ. Ca.28.

Filius viginti ānoꝝ fuit achaz cū regnaret ipse:
Υἱὸς εἴκοσι ἐτῶν ἦν ἄχαζ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν,
τ sedecim ānis regnauit in hierusalem. τ
καὶ ἑκκαίδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ
nō fecit rectū coram dño: sicut dauid pa-
οὐκ ἐποίησεν τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, ὡς δαυὶδ ὁ πα-
ter eius. τ ābulauit fm vias regū is-
τὴρ αὐτοῦ. καὶ ἐπορεύθη κατὰ τὰς ὁδοὺς βασιλέων ἰσ-
rael: τ eni sculptilia fecit baalim: τ sacrificauit
ραήλ, καὶ γὰρ γλυπτὰ ἐποίησε τοῖς βααλείμ, καὶ ἔθυεν
in valle benēnō: τ lustrauit filios suos in igne iu-
ἐν φάραγγι βενεννόμ, καὶ διῆγε τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν πυρὶ κα-
xta abominationes gentiū: quas abstulit dñs q fa-
τὰ τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν, ὧν ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προ-
cie filioꝝ israel. τ adolebat in excelsis τ
σώπου υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐθυμία ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν καὶ
in domibus: τ sub omni ligno frō-
ἐπὶ τῶν δωμάτων, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλ-
doso. τ tradidit eū dominus
σώδους. καὶ παρέδωκεν αὐτὸν κύριος

4.Re.16.a. · 4.Re.15.d.

deus eius in manu regis syrie: τ pcussit in eo:
ὁ θεὸς αὐτοῦ ἐν χειρὶ βασιλέως συρίας, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐ-
τ cepit captiuitatē multā ex ipsis
τῷ, καὶ ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν πολλὴν ἐξ αὐτῶν
τ adduxit in damascū. τ in manus regis
καὶ ἤγαγεν εἰς δαμασκόν. καὶ εἰς τὰς χεῖρας βασιλέ-
israel tradidit eū dñs: τ pcussit in eo
ως ἰσραὴλ παρέδωκεν αὐτὸν κύριος, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐ-
plaga grandi. τ occidit phacee filius romelie
τῷ πληγὴν μεγάλην. καὶ ἀπέκτεινε φακεὲ υἱὸς ῥωμελίου
rex israel in iuda in vna die centū τ vigintimi-
βασιλεὺς ἰσραὴλ ἐν ἰούδα ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι χι-
lia viroꝝ potentiū fortitudine: qm reliquerūt ipsi
λιάδας ἀνδρῶν δυνατῶν ἰσχύϊ, ἐν τῷ καταλιπεῖν αὐτοὺς
dñm deū patrū suoꝝ. τ occidit zechri po-
κν τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν. καὶ ἀπέκτεινε ζεχρὶ ὁ δυ-
tens ex ephraī maassian filiū regis τ
νατὸς τοῦ ἐφραὶμ τὸν μαασίαν τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως καὶ
esricam ducē domꝰ eius: τ elcanan secū-
τὸν ἐσρικὰμ ἡγούμενον τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐλκανὰν τὸν δεύ-
dū regis. τ captiuos ceperunt filij israel de
τερον τοῦ βασιλέως. καὶ ᾐχμαλώτευσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ
fratribus suis ducenta milia mulieꝝ: τ fili-
τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν διακοσίας χιλιάδας γυναικῶν, καὶ υἱ-
os τ filias: τ spolia multa spoliauerunt ex e-
οὺς καὶ θυγατέρας, καὶ σκῦλα πολλὰ ἐσκύλευσαν ἐξ αὐ-
is τ intulerūt spolia in samariam. τ illic fuit pro-
τῶν καὶ ἤνεγκαν τὰ σκῦλα εἰς σαμάρειαν. καὶ ἐκεῖ ἦν προ-
pheta dñi: oded nomē ei. τ egressꝰ ē in occur-
φήτης τοῦ κυ, ὠδὴδ ὄνομα αὐτῷ. καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντη-
sū exercitui venientiū in samariā. τ dixit
σιν τῆς δυνάμεως τῶν ἐρχομένων εἰς σαμάρειαν. καὶ εἶπεν
eis: ecce ira dñi dei patrū vroꝝ cōtra
αὐτοῖς, ἰδοὺ ὀργὴ κυρίου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων ὑμῶν ἐπὶ
iudā: τ tradidit eos in manibꝰ vris:
τὸν ἰούδαν, καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν,
τ occidistis in eis in ira: τ vsq; ad celos
καὶ ἀπεκτείνατε ἐν αὐτοῖς ἐν ὀργῇ, καὶ ἕως τῶν οὐρανῶν
peruenit. τ nūc filios iuda τ hierusalē vos di-
ἔφθασε. καὶ νῦν τοὺς υἱοὺς ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ ὑμεῖς λέ-
citis possidere in seruos τ seruas: nōne ec-
γετε κατακτήσασθαι εἰς δούλους καὶ δούλας; οὐκ ἰδοὺ εἰ-
vobiscū: vt testificer dño deo vro: peccata
μὶ μεθ᾽ ὑμῶν, μαρτυρῆσαι κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, πλημμελεῖ-
vobiscū dño deo vro: τ nūc audite me τ
αι μεθ᾽ ὑμῶν κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, καὶ νῦν ἀκούσατέ μου καὶ
reducite captiuitatē quā cepistis a
ἀποστρέψατε τὴν αἰχμαλωσίαν ἣν ᾐχμαλωτεύσατε ἀπὸ
fratribus vris: qm ira furoris dñi sup vos. τ ste-
τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὅτι ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἐφ᾽ ὑμῖν. καὶ ἀνέ-
terūt principes a filijs ephraī azarias filiꝰ io-
στησαν ἄρχοντες ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐφραὶμ ἀζαρίας ὁ τοῦ ἰω-
nan: τ barachias filius massalmoth: τ ezecias filius
νάν, καὶ βαραχίας ὁ τοῦ μασαλμώθ, καὶ ἐζεκίας ὁ τοῦ
sellim: τ amasias filiꝰ addi cōtra eos q veniebāt
σελλείμ, καὶ ἀμασίας ὁ τοῦ ἀδδὶ ἐπὶ τοὺς ἐρχομένους
a bello. τ dixerunt eis: non introduce-
ἀπὸ τοῦ πολέμου. καὶ εἶπον αὐτοῖς, οὐ μὴ εἰσαγάγη-
tis captiuitatē huc ad nos: qm vt pecce-
τε τὴν αἰχμαλωσίαν ὧδε πρὸς ἡμᾶς, ὅτι εἰς τὸ πλημ-
mus dño sup nos: vos dicitis addi-
μελῆσαι τῷ κυρίῳ ἐφ᾽ ἡμᾶς, ὑμεῖς λέγετε προσθῆναι
sup peccata nra τ sup ignorātiā nram: qm
ἐπὶ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὴν ἄγνοιαν ἡμῶν, ὅτι
multū peccatū nrm τ ira furoris dñi in
πολλὴ ἡ ἁμαρτία ἡμῶν καὶ ὀργὴ θυμοῦ κυρίου ἐπὶ τὸν
israel. τ dimiserūt bellatores captiuitatē τ
ἰσραήλ. καὶ ἀφῆκαν οἱ πολεμισταὶ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ
spolia coram principibus τ omni ec-
τὰ σκῦλα ἐναντίον τῶν ἀρχόντων καὶ πάσης τῆς ἐκ-
clesia. τ steterunt viri
κλησίας. καὶ ἀνέστησαν ἄνδρες

deus eius in manu regis syrie: qui percussit eum: magnamq; predam cepit de eius imperio: & adduxit in damascum. Manibus quoq; regis israel traditus est & percussus plaga grandi. Occiditq; phacee filius romelie de iuda centum viginti milia in die vno omnes viros bellatores: eo q reliquissent dñm deum patrum suorum. Eodem tpe occidit zechri vir potens ex ephraim maassam filium regis: & ezricam ducem domus eius: helchanam quoq; secundum a rege. Ceperuntq; filii israel de fratribus suis ducenta milia mulierum puerorum & puellarum & infinitam predam: pertuleruntq; eam in samariam. Ea tempestate erat ibi ppheta domini nomine oded qui egressus obuiam exercitui venienti in samariam: dixit eis. Ecce iratus dominus deus patrum vestrorum contra iudam tradidit eos in manibus vestris & occidistis eos atrociter: ita vt ad celum pertingeret vestra crudelitas. Insuper filios iuda & hierusalem vultis vobis subiicere in seruos & ancillas: quod nequaquam facto opus est. Peccastis enim super hoc domino deo vestro. Sed audite consilium meum & reducite captiuos quos adduxistis de fratribus vestris: quia magnus furor domini imminet vobis. Steteruntitaq; viri de principibus filiorum ephraim: azarias filius iohannan: barachias filius mosollamoth ezechias filius sellum: & amasias filius hadali: contra eos qui veniebant de prelio: & dixerunt eis. Non introducetis huc captiuos: ne peccemus dño. Quare vultis adiicere sup peccata nra: & vetera cumulare delicta? Grande quippe peccatum est & ira furoris dñi iminet sup israel. Dimiseruntq; viri israel bellatores predam & vniuersa que ceperant coram principibus & omni multitudine. Steteruntq; viri

אלהיו ביד מלך ארם ויכו בו וישבו
ממנו שביה גדולה ויביאו דרמשק
וגם ביד מלך ישראל נתן ויך בו
מכה גדולה׃ ויהרג פקח בן רמליהו
ביהודה מאה ועשרים אלף ביום
אחד הכל בני חיל בעזבם את
יהוה אלהי אבותם׃ ויהרג זכרי
גבור אפרים את מעשיהו בן המלך
ואת עזריקם נגיד הבית ואת
אלקנה משנה המלך׃ וישבו בני
ישראל מאחיהם מאתים אלף נשים
בנים ובנות וגם שלל רב בזזו
מהם ויביאו את השלל לשמרון׃
ושם היה נביא ליהוה עדד שמו
ויצא לפני הצבא הבא לשמרון
ויאמר להם הנה בחמת יהוה אלהי
אבותיכם על יהודה נתנם בידכם
ותהרגו בם בזעף עד לשמים הגיע׃
ועתה בני יהודה וירושלם
אתם אמרים לכבש לעבדים
ולשפחות לכם הלא רק אתם
עמכם אשמות ליהוה אלהיכם׃
ועתה שמעוני והשיבו השביה
אשר שביתם מאחיכם כי חרון
אף יהוה עליכם׃ ויקמו אנשים
מראשי בני אפרים עזריהו בן
יהוחנן ברכיהו בן משלמות
ויחזקיהו בן שלם ועמשא בן
חדלי על הבאים מן הצבא׃ ויאמרו
להם לא תביאו את השביה הנה
כי לאשמת יהוה עלינו אתם
אמרים להסיף על חטאתנו ועל
אשמתינו כי רבה אשמה לנו
וחרון אף על ישראל׃ ויעזב החלוץ
את השביה ואת הבזה לפני
השרים וכל הקהל׃ ויקמו האנשים

נכה שבה · גדל בוא · הרג · נגר · שנה · מאה נשה · בוא · נבא · פנה בוא · אמר יחם · הרג נגע · שפחה · שוב שבה · חרה · בוא אמר · בוא · יסף · רבב · עזב חלץ · בזז פנה · שור קום

אשר נקבו בשמות ויחזיקו בשביה
וכל מערמיהם הלבישו מן השלל
וילבשום וינעלום ויאכלום וישקום
ויסכום וינהלום בחמרים לכל
כושל ויביאום ירחו עיר התמרים
אצל אחיהם וישובו שמרון: בעת
ההיא שלח המלך אחז על מלכי
אשור לעזר לו: ועוד אדומים באו
ויכו ביהודה וישבו שבי: ופלשתים
פשטו בערי השפלה והנגב ליהודה
וילכדו את בית שמש ואת אילון
ואת הגדרות ואת שוכו ובנותיה
ואת תמנה ובנותיה ואת גמזו ואת
בנותיה וישבו שם: כי הכניע
יהוה את יהודה בעבור אחז מלך
ישראל כי הפריע ביהודה ומעול
מעל ביהוה: ויבא עליו תלגת
פלנאסר מלך אשור ויצר לו ולא
חזקו: כי חלק אחז את בית יהוה
ואת בית המלך והשרים ויתן למלך
אשור ולא לעזרה לו: ובעת הצר
לו ויוסף למעול ביהוה הוא המלך
אחז: ויזבח לאלהי דרמשק המכים
בו ויאמר כי אלהי מלכי ארם הם
מעזרים אתם להם אזבח ויעזרוני
והם היו לו להכשילו ולכל ישראל:
ויאסף אחז את כלי בית האלהים
ויקצץ את כלי בית האלהים ויסגר
את דלתות בית יהוה ויעש לו
מזבחות בכל פנה בירושלם: ובכל
עיר ועיר ליהודה עשה במות לקטר
לאלהים אחרים ויכעס את יהוה
אלהי אבתיו: ויתר דבריו וכל
דרכיו הראשנים והאחרונים הנם
כתובים על ספר מלכי יהודה
וישראל: וישכב אחז עם אבתיו

quos supra mēorauim⁹ & apprehendētes captiuos: oēs qui nudi erant vestierunt de spoliis. Cūq3 vestissent eos & calciassent: & refecissent cibo ac potu: vnxissentq3 ppter laborē & adhibuissent eis curā: qcūq3 ambulare nō poterat: & erāt imbecilli corpe: iposuerunt eos iumētis: & adduxerūt eos hiericho ciuitatē palmarū ad frēs eorū: ipsiq3 reuersi sūt in samariā. Tpē illo misit rex achaz ad regē assyrioꝝ: postulās auxiliū. Venerūtq3 idumei & pcusserūt multos ex iuda: & cepert predā magnā. Philistiī qq3 diffusi sūt p vrbes cāpestres: & ad meridiē iuda: ceperūtq3 beth sames & ahilon & gadiroth socho q3 & thamnā & ganzo cū viculis suis: & hitauerūt in eis. Humiliauerat enim dominus iudam propter achaz regem iuda eo q nudasset eū auxilio & contēptui habuisset dnm: adduxitq3 cōtra eum Theglatphalasar regē assyriorū q & afflixit eū: & nullo resistente vastauit. Igitur achaz spoliata domo dñi & domo regū ac principum: dedit regi assiriorū munera: & tñ nihil ei pfuit. Insup & tēpore angustie sue auxit contēptū in dñm. Ipse p se rex achaz imolauit dīs damasci victimas pcussoribus suis: & dixit. Dii regum syrie auxiliātur eis qs ego placabo hostiis: & aderunt mihi: cum ecōtrario ipsi fuerīt ruine ei & vniuerso israel. Direptis itaq3 achaz vasis domus dei atq3 confractis clausit ianuas templi dñi & fecit sibi altaria in vniuersis angulis hierlm. In oībus q3 vrbibus iuda extruxit aras ad cremandū thus: atq3 ad iracundiam prouocauit dominum deū patrū suorū. Reliq aūt sermonū ei⁹ & oīm operum suorum priorum & nouissimorum scripta sūt in libro regū iuda & israel. Dormiuitq3 achaz cum patribus suis:

q vocati sunt in nominib⁹: τ apprehēderūt captiui
οἳ ἐπεκλήθησαν ἐν ὀνόμασιν, καὶ ἀντελάβοντο τῆς αἰχμα-
tate: τ oēs nudos vestierunt de
λωσίας, καὶ πάντας τοὺς γυμνοὺς περιέβαλον ἀπὸ τῶν
spoliis τ induerūt eos τ calciauerūt: τ dederūt
σκύλων καὶ ἐνέδυσαν αὐτοὺς καὶ ὑπέδησαν, καὶ ἔδωκαν
eis vt comederēt τ biberēt τ vngerentur: τ auxilio fue
αὐτοῖς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀλείψασθαι, καὶ ἀντελάβον-
rūt eis in iumētis omni infirmo: τ cōstituerunt
το αὐτῶν ἐν ὑποζυγίοις παντὸς ἀσθενοῦς. καὶ κατέστησαν
eos in hiericho ciuitatē palmaꝝ ad fratres
αὐτοὺς εἰς ἱεριχὼ τὴν πόλιν τῶν φοινίκων πρὸς ἀδελφοὺς
eoꝝ: τ reuersi sunt in samariā. τ in tēpore il
αὐτῶν, καὶ ἀπέστρεψαν εἰς σαμάρειαν. καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκεί-
lo misit rex achaz ad regē assy
νῳ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ἄχαζ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν ἀσσυ-
rioꝝ vt auxiliaret ei. τ in hoc anno τ idu
ρίων τοῦ βοηθῆσαι αὐτῷ. καὶ ἐν τούτῳ τῷ ἔτει καὶ οἱ ἰδου-
mei irruerūt τ pcusserunt in iuda: τ cepe
μαῖοι ἐπέθεντο καὶ ἐπάταξαν ἐν ἰούδα, καὶ ᾐχμαλώ-
runt captiuitatē. τ philistiī irruerūt in
τευσαν αἰχμαλωσίαν. καὶ οἱ ἀλλόφυλοι ἐπέθεντο ἐπὶ
vrbes cāpestris: τ a meridie iuda:
τὰς πόλεις τῆς πεδινῆς, καὶ ἀπὸ λιβὸς τοῦ ἰούδα,
τ ceperunt bethsames τ ailō τ gaderoth
καὶ ἔλαβον τὴν βαιθσαμὴς καὶ τὴν αἰλὼν καὶ τὴν γαδηρὼθ
τ socchoth τ vicos eius: τ thamnā τ
καὶ τὴν σοκχὼθ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν θάμναν καὶ
vicos eius: τ gazo τ vicos eius. τ
τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν γαμζὼ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. καὶ
habitauerunt illic: qm humiliauit dñs iudā ppt
κατῴκησαν ἐκεῖ, ὅτι ἐταπείνωσε κύριος τὸν ἰούδαν διὰ
achaz regē iuda: qm nudauit in iuda:
τὸν ἄχαζ βασιλέα ἰούδα, ἀνθ' ὧν ἀπεκάλυψεν ἐν τῷ ἰούδα,
τ rebellauit rebellione a dño. τ venit cōtra achaz
καὶ ἀπέστη ἀποστασίᾳ ἀπὸ κυρίου. καὶ ἦλθεν ἐπὶ τὸν ἄχαζ
theglath phalsar rex assirioꝝ: τ pcussit eū.
θεγλὰθ φαλσὰρ βασιλεὺς ἀσυρίων, καὶ ἐπάταξεν αὐτόν.
τ cepit achaz q in domo dñi τ q in domo
καὶ ἔλαβεν ἄχαζ τὰ ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου καὶ τὰ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ
regis τ principū: τ dedit regi
βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἔδωκε τῷ βασιλεῖ τῶν
assyrioꝝ: τ nō in auxiliū ei fuit: sed vt tribularet
ἀσυρίων, καὶ οὐκ εἰς βοήθειαν αὐτῷ ἦν, ἀλλ' ἢ τοῦ θλιβῆναι
ipse: τ auxit achaz rebellionē a dño.
αὐτόν, καὶ προσέθηκεν ἄχαζ τοῦ ἀποστῆναι ἀπὸ κυρίου.
τ dixit rex achaz: querā deos dama
καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς ἄχαζ, ζητήσω τοὺς θεοὺς δαμα-
sci percutiētes me. τ dixit: qm dei re
σκοῦ τοὺς τύπτοντάς με. καὶ εἶπεν, ὅτι οἱ θεοὶ βασι-
gis syrie fortificant eos: igit sacrificabo eis
λέως συρίας κατισχύουσιν αὐτούς, τοίνυν θύσω αὐτοῖς
τ auxiliabūtur mihi. τ fuerūt ei ipsi in scādalū
καὶ ἀντιλήψονταί μου. καὶ ἐγένοντο αὐτῷ αὐτοὶ εἰς σκῶλον
τ omni israel. τ abstulit achaz vasa dom⁹ dñi
καὶ παντὶ ἰσραήλ. καὶ ἀπέστησεν ἄχαζ τὰ σκεύη οἴκου κυρίου
τ fregit ea: τ clausit achaz fores do
καὶ κατέκοψεν αὐτά, καὶ ἀπέκλεισεν ἄχαζ τὰς θύρας οἴ-
m⁹ dñi. τ fecit sibi altare in omni angulo
κου κυρίου. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ θυσιαστήριον ἐν πάσῃ γωνίᾳ
in hierusalē τ in omni vrbe: τ in ciuitate iuda
ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ πόλει, καὶ ἐν πόλει ἰούδα
fecerūt excelsa: ad adolēdū diis alienis. τ irrita
ἐποίησαν ὑψηλά, τοῦ θυμιᾶν θεοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ παρώργ-
uit dñm deū patrū suoꝝ. τ reliqui sermo
ισε κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ οἱ λοιποὶ λό-
nes eius τ opera eius prima τ nouissima nō
γοι αὐτοῦ καὶ αἱ πράξεις αὐτοῦ αἱ πρῶται καὶ ἔσχαται οὐκ
ne sunt scripti in libro regū iuda τ
ἰδοὺ εἰσὶ γεγραμμένοι ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰούδα καὶ
israel: τ dormiuit achaz cū patribus suis:
ἰσραήλ; καὶ ἐκοιμήθη ἄχαζ μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ,

τ sepult⁹ ē in ciuitate dauid: τ nō attulerūt eū in
καὶ ἐτάφη ἐν πόλει δαυίδ, καὶ οὐκ ἤνεγκαν αὐτὸν εἰς
sepulchra regū israel: τ regnauit
τοὺς τάφους τῶν βασιλέων ἰσραήλ, καὶ ἐβασίλευσεν
ezecias fili⁹ eius pro eo.
ἐζεκίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca. 29.

Filius existēs viginti τ quinq3 annoꝝ ezecias cū regna
Υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἐζεκίας ἐν τῷ βασιλεύ-
ret ipse: τ viginti τ nouē annis regnauit in hieru
ειν αὐτόν, καὶ εἴκοσι καὶ ἐννέα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερου-
salē: τ nomē matri eius abia filia zacharie.
σαλήμ, καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀβία θυγάτηρ ζαχαρίου.
τ fecit ezecias rectū corā dño: iuxta omnia
καὶ ἐποίησεν ἐζεκίας τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου, κατὰ πάντα
q fecit dauid pater eius. τ factū est qū stetit
ὅσα ἐποίησε δαυὶδ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἔστη
ezecias in regno suo in mēse primo ape
ἐζεκίας ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ ἀνέῳ-
ruit valuas dom⁹ dñi: τ instaurauit eas. τ intro
ξε τὰς θύρας οἴκου κυρίου, καὶ ἐπεσκεύασεν αὐτάς. καὶ εἰσή-
duxit sacerdotes τ leuitas: τ cōstituit eos
γαγεν τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευίτας, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς
in latus qđ ad orientē. τ dixit eis: audite
εἰς τὸ κλίτος τὸ πρὸς ἀνατολάς. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούσα-
me leuite: nūc sctificamini: τ sanctificate domū
τέ μου οἱ λευῖται, νῦν ἁγιάσθητε, καὶ ἁγιάσατε τὸν οἶκον
dñi dei patrū vestrū: τ eiicite immundiciā
κυρίου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων ὑμῶν, καὶ ἐκβάλετε τὴν ἀκαθαρσί-
de sanctuariis: qm rebellauerūt patres nostri: τ fece
αν ἐκ τῶν ἁγίων, ὅτι ἀπέστησαν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἐποί-
rūt malū corā dño deo nostro: τ dereliquerunt
ησαν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἐγκατέλιπον
eū: τ auerterūt faciē suā a tabernaculo
αὐτόν, καὶ ἀπέστρεψαν τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς
dñi: τ dederūt ceruicē τ clauserunt hostia
κυρίου, καὶ ἔδωκαν αὐχένα καὶ ἀπέκλεισαν τὰς θύρας τοῦ
tēpli: et extinxerūt lucernas: τ thymiama nō adole
ναοῦ, καὶ ἔσβεσαν τοὺς λύχνους, καὶ θυμίαμα οὐκ ἐθυμία-
uerūt: τ holocausta nō obtulerūt in sctūario
σαν, καὶ ὁλοκαυτώματα οὐ προσήνεγκαν ἐν τῷ ἁγίῳ τῷ
deo israel. τ fuit ira dñi sup iudā τ hierusa
θεῷ ἰσραήλ. καὶ ἐγένετο ὀργὴ κυρίου ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἱερουσα-
lē. τ tradidit eos in cōmotionē τ in interitū τ
λήμ. καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς ἔκστασιν καὶ εἰς ἀφανισμὸν καὶ
in sibilū: sicut vos cernitis oculis vrīs. τ ecce
εἰς συριγμόν, ὡς ὑμεῖς ὁρᾶτε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν. καὶ ἰδοὺ
corruerūt patres nrī in gladio: τ filii nrī τ fi
ἔπεσον οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ οἱ υἱοὶ ἡμῶν καὶ αἱ θυγατέ-
lie nrē: τ vxores nrē in captiuitate in terra nō sua.
ρες ἡμῶν, καὶ αἱ γυναῖκες ἡμῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐν γῇ οὐχ ἑαυ-
causa huius fuit in corde meo vt disponat fe
τῶν. ἕνεκεν τούτου ἐγένετο ἐπὶ καρδίας μου τοῦ διαθέσθαι δια-
dus dño deo israel: τ auertet a nobis irā
θήκην τῷ κυρίῳ θεῷ ἰσραήλ, καὶ ἀποστρέψει ἀφ' ἡμῶν τὴν ὀρ-
furoris sui. τ nūc nō relinquatis facere: qm in vobis
γὴν τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ. καὶ νῦν μὴ διαλίπητε ποιεῖν, ὅτι ἐν ὑμῖν
elegit dñs vt stetis corā eo ad ministrandū ei: τ
ᾑρέτικε κύριος τοῦ στῆναι ἐναντίον αὐτοῦ λειτουργεῖν αὐτῷ, καὶ
sitis ei⁹ ministri τ adolētes icēsū. τ surrexerūt leui
εἶναι αὐτοῦ λειτουργοὺς καὶ θυμιῶντας. καὶ ἀνέστησαν οἱ λευῖ-
te maath fili⁹ amesi τ ioel fili⁹ azarie de filiis ca
ται μαὰθ ὁ τοῦ ἀμεσὶ καὶ ἰωὴλ ὁ τοῦ ἀζαρίου ἐκ τῶν υἱῶν κά-
ath. τ de filiis merari: cis fili⁹ abdi τ azarias fili⁹
αθ. καὶ ἐκ τῶν υἱῶν μεραρί, κὶς ὁ τοῦ ἀβδὶ καὶ ἀζαρίας ὁ τοῦ
ialeel. τ de filiis gerson: ioach filius zemat o
ἰαλαιήλ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν γερσῶν, ἰωὰχ ὁ τοῦ ζεμμὰ καὶ ὠ-
dā filius ioach. τ de filiis elisaphan: sambri
δὰν ὁ τοῦ ἰωάχ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐλισαφάν, σαμβρὶ
τ hieiel. τ de filiis asaph: zacharias τ mat
καὶ ἰειήλ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀσάφ, ζαχαρίας καὶ ματ-
thanias. τ de filiis eman: hieiel τ semei.
θανίας. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν αἱμάν, ἰειὴλ καὶ σεμεΐ.

et sepelierūt eum in ciuitate hierlm. Neq3 enim receperūt eum in sepulchra regū isrl. Regnauitq3 ezechias filius eius pro eo.

29.

Igitur ezechias regnare cepit cū vigīti quinq3 eēt annorū: & vigīti nouē annis regnauit in hierlm. Nome mrīs ei⁹ abia filia zacharie. Fecitq3 qd erat placitū in cōspectu dñi: iuxta oīa q fecerat dauid pater ei⁹. Ipso anno & mense primo regni sui aperuit valuas domus domini: & instaurauit eas: adduxitq3 sacerdotes atq3 leuitas & cōgregauit eos in plateā orietalē: dixitq3 ad eos. Audite me leuite & sanctificamini: mundate domū domini dei patrum vestrorum: & auferte oēm immundiciam de sanctuario. Peccauerūt prēs nrī & fecerūt malū in cōspectu dñi dei nrī derelinquētes eū: auerterūt facies suas a tabernaculo dñi: & pbuerūt dorsū: clauserūt ostia q erant in porticu & extinxerūt lucernas: incēsūq3 nō adoleuerūt: & holocausta nō obtulerūt in sctūario deo isrl. Cōcitatus est itaq3 furor dñi sup iudā & hierlm. Tradiditq3 eos in cōmotionē & in interitū & in sibilū: sicut ipsi cernitis oculis vrīs. En corruerūt patres nostri gladiis: filii nrī & filie nrē & coniuges captiue ducte sunt ppter hoc scel⁹. Nūc ergo placet mihi vt ineam⁹ fedus cū dño deo israel: & auertet a nobis furorē ire sue. Filii mei nolite negligere. Vos elegit dñs vt stetis corā eo & ministretis illi colatisq3 eum: & cremetis ei incensum. Surrexerūt ergo leuite: maath filius amasie & iohel filius azarie de filiis caath. Porro de filiis merari cis filius abdai: & azarias filius ialalehel. De filiis autē gerson: ioha filius iemna & eden filius iohaha. At vero de filiis elisaphan samri & iahiel. De filiis q3 asaph: zacharias & mathanias: necnō de filiis hemā iahiel & semei

ויקברהו בעיר בירושלם כי לא
הביאהו לקברי מלכי ישראל וימלך
יחזקיהו בנו תחתיו: יחזקיהו

Cap. xxix.

מלך בן עשרים וחמש שנה ועשרים
ותשע שנה מלך בירושלם ושם
אמו אביה בת זכריהו: ויעש הישר
בעיני יהוה ככל אשר עשה דויד אביו:
הוא בשנה הראשונה למלכו בחדש
הראשון פתח את דלתות בית יהוה
ויחזקם: ויבא את הכהנים ואת הלוים
ויאספם לרחוב המזרח: ויאמר להם
שמעוני הלוים עתה התקדשו
וקדשו את בית יהוה אלהי אבתיכם
והוציאו את הנדה מן הקדש: כי
מעלו אבתינו ועשו הרע בעיני יהוה
אלהינו ויעזבהו ויסבו פניהם ממשכן
יהוה ויתנו ערף: גם סגרו דלתות
האולם ויכבו את הנרות וקטרת לא
הקטירו ועלה לא העלו בקדש
לאלהי ישראל: ויהי קצף יהוה על
יהודה וירושלם ויתנם לזעוה
לשמה ולשרקה כאשר אתם ראים
בעיניכם: והנה נפלו אבתינו בחרב
ובנינו ובנותינו ונשינו בשבי על זאת:
עתה עם לבבי לכרות ברית ליהוה
אלהי ישראל וישב ממנו חרון
אפו: בני עתה אל תשלו כי בכם
בחר יהוה לעמד לפניו לשרתו
ולהיות לו משרתים ומקטרים:
ויקמו הלוים מחת בן עמשי ויואל
בן עזריהו מן בני הקהתי ומן בני
מררי קיש בן עבדי ועזריהו בן
יהללאל ומן הגרשני יואח בן זמה
ועדן בן יואח: ומן בני אליצפן
שמרי ויעואל ומן בני אסף זכריהו
ומתניהו: ומן בני הימן יחואל ושמעי

Sed & de filiis idithun ſemeias & ozihel. Cōgregaueruntq; frēs ſuos & ſctificati ſunt: & ingreſſi ſunt iuxta mādatū regis & īperiū dñi vt expiarent domū dñi. Sacerdotes quoq; ingreſſi templū dñi vt ſanctificarēt illud extulerūt oēm immunditiam quam intro repererant in veſtibulo dom⁹ dñi: quam tulerunt leuite: & aſportauerūt ad torrentem cedrō foras. Ceperunt aūt prima die menſis primi mundare & in die octauo eiuſdem mēſis ingreſſi ſunt porticū dom⁹ tēpli dñi: expiaueruntq; templū dieb⁹ octo: & in die ſextadecima mēſis eiuſdē qd ceperāt ipleuerūt. Igreſſi quoq; ſunt ad ezechiam regē: & dixerunt ei. Sanctificauim⁹ omnē domū domini & altare holocauſti: vaſaq; ei⁹: necnō & mēſam ꝓpoſitionis cū oīb⁹ vaſis ſuis: cunctāq; tēpli ſuppellectilē quā polluerat rex achaz in regno ſuo: poſtq̄ ꝑuaricat⁹ eſt: & ecce expoſita ſunt oīa coram altari domini. Conſurgenſq; diluculo ezechias rex adunauit oēs principes ciuitatis: & aſcēdit in domū dñi: obtuleruntq; ſimul tauros ſeptē & arietes ſeptem: & agnos ſeptem: & hircos ſeptem: pro peccato: ꝓ regno: pro ſanctuario: pro iuda. Dixitq; ſacerdotibus filiis aaron vt offerrēt ſuper altare dñi. Mactauerūt igitur tauros: & ſuſceperūt ſāguinem ſacerdotes & fuderūt illū ſup altare. Mactauerūt etiā arietes & illoꝝ ſāguinē ſup altare fuderūt. Immolauerūt agnos & fuderūt ſup altare ſanguinē. Applicuerūt hircos ꝓ pctō corā rege & vniuerſa multitudine. Impoſueruntq; man⁹ ſuas ſup eos: & immolauerūt illos ſacerdotes & aſperſerūt ſanguinē eoꝝ corā altari ꝓ piaculo vniuerſi iſrael. Pro omī quippe iſrael ꝓcepat rex vt holocauſtū fieret pro peccato. Cōſtituit quoq; leuitas in domo domini cum cymbalis &

pſalteriis & citharis ſm diſpoſitionem dauid regis & gad videntis & nathan ꝓphete. Siquidē dñi preceptū fuit ꝑ manū ꝓphetarū ei⁹. Steteruntq; leuite tenētes organa dd & ſacerdotes tubas. & iuſſit ezechias vt offerrēt holocauſta ſup altare. Cūq; offerrētur holocauſta cepūt laudes canere dño & clāgere tub atq; in diuerſis organis q̄ dauid rex iſrl reperat cōcrepare. Omī āt turba adorāte: cātores & hi q tenebāt tubas erāt in officio ſuo donec complerētur holocauſtū. Cūq; finita eſſet oblatio īcuruatus eſt rex & oēs qui erāt cum eo: & adorauerūt. Precepitq; ezechias & principes leuitis vt laudarent dominum ſermonib⁹ dd & aſaph videntis: q laudauerūt deū magna leticia & incuruato genu adorauerunt. Ezechias aūt etiam hec addidit. Impleſtis man⁹ veſtras dño accedite & offerte victimas & laudes in domo dñi. Obtulit ergo vniuerſa multitudo hoſtias & laudes & holocauſta mente deuota. Porro numer⁹ holocauſtorū q̄ obtulit multitudo hic fuit. Tauros ſeptuagīta: arietes centum: agnos ducentos: ſanctificaueruntq; domino boues ſexcētos & oues tria milia. Sacerdotes vero pauci erāt nec poterāt ſufficere vt pelles holocauſtorū detraherent. Vnde & leuite frēs eoꝝ adiuuerūt eos donec ipleretur opus & ſctificarētur antiſtites. Leuite quippe faciliori ritu ſanctificātur q̄ ſacerdotes. Fuerūt ergo holocauſta plurima adipes pacificorum & libamina holocauſtorū: & cōpletus eſt cult⁹ domus dñi letatuſq; eſt ezechias & oīs populus eo q miniſteriū dei eſſet expletum: de repente quippe hoc fieri placuerat. 30.

Miſit quoq; ezechias ad omnē iſrael & iudam: ſcripſitq; epiſtolas ad ephraim

ומנשה לבוא לבית יהוה בירושלם
לעשות פסח ליהוה אלהי ישראל׃
ויועץ המלך ושריו וכל הקהל
בירושלם לעשות הפסח בחדש
השני׃ כי לא יכלו לעשתו בעת ההיא
כי הכהנים לא התקדשו למדי
והעם לא נאספו לירושלם׃ ויישר
הדבר בעיני המלך ובעיני כל הקהל׃
ויעמידו דבר להעביר קול בכל
ישראל מבאר שבע ועד דן לבוא
לעשות פסח ליהוה אלהי ישראל
בירושלם כי לא לרב עשו ככתוב׃
וילכו הרצים באגרות מיד המלך
ושריו בכל ישראל ויהודה וכמצות
המלך לאמר בני ישראל שובו
אל יהוה אלהי אברהם יצחק
וישראל וישב אל הפליטה
הנשארת לכם מכף מלכי אשור׃ ואל
תהיו כאבותיכם וכאחיכם אשר
מעלו ביהוה אלהי אבותיהם ויתנם
לשמה כאשר אתם ראים׃ עתה
אל תקשו ערפכם כאבותיכם תנו
יד ליהוה ובאו למקדשו אשר
הקדיש לעולם ועבדו את יהוה
אלהיכם וישב מכם חרון אפו׃ כי
בשובכם על יהוה אחיכם ובניכם
לרחמים לפני שוביהם ולשוב לארץ
הזאת כי חנון ורחום יהוה אלהיכם
ולא יסיר פנים מכם אם תשובו
אליו׃ ויהיו הרצים עברים מעיר לעיר
בארץ אפרים ומנשה ועד זבלון
ויהיו משחיקים עליהם ומלעגים
בם׃ אך אנשים מאשר ומנשה
ומזבלון נכנעו ויבאו לירושלם׃
גם ביהודה היתה יד האלהים לתת
להם לב אחד לעשות מצות המלך

et manassen vt venirent ad domũ dñi in hierlm & facerent phase domino deo israel. Inito ergo cõsilio regis & principũ & vniuersi cetus hierusalẽ decreuerunt vt facerẽt phase mẽse secũdo. Non enĩ occurrerãt facere ĩ tpe suo: qa sacerdotes q possent sufficere sctificati nõ fuerãt: & ppls nõdũ cõgregatꝰ fuerat in hierls. Placuitq; sermo regi & omni multitudini & decreuerũt vt mitterẽt nuncios in vniuersum israel de bersabee vsq; dan: vt venirent & facerent phase domino deo israel in hierlm. Multi eĩ nõ fecerãt sicut ĩ lege pscriptũ est. Perrexeruntq; cursores cũ epls ex regis ĩperio & principũ eiꝰ in vniuersũ isrl & iudã iuxta id qd rex iusserat predicãtes. Filii israel reuertimini ad dominũ deum abraham & isaac & israel: & reuertetur ad reliquias q̃ effugerunt manus regis assyriorum. Nolite fieri sicut patres vestri & fratres: qui recesserunt a dño deo patrũ suorũ: & tradidit eos in interitum: vt ipsi cernitis. Nolite indurare ceruices vr̃as sicut patres vr̃i. Tradite manus vr̃as dño: & venite ad sanctuariũ eiꝰ qd sanctificauit in eternũ. Seruite domino deo prm vr̃orũ: & auertetur a vobis ira furoris eiꝰ. Si eĩ vos reuersi fueritis ad ~~dñm~~: frẽs vr̃i & filii habebũt miam corã dñis suis: q illos duxerũt captiuos & reuertẽtur in terrã hãc. Piꝰ eĩ & clemẽs est dñs deꝰ vr̃: & nõ auertet faciẽ suã a vobis si reuersi fueritis ad eũ. Igitur cursores pgebant velocit de ciuitate ĩ citatẽ p terrã ephraim & manasse vsq; ad zabulõ: illis irridẽtibꝰ & subsãnantibus eos. Attñ quidã viri ex aser & manasse & zabulõ acquiescentes cõsilio: venerũt hierusalem. In iuda vero facta ẽ manus dei vt daret eis cor vnũ: vt facerent iuxta preceptum regis

τ manasse vt venirẽt in domũ dñi in hierusalẽ: vt
καὶ μανασσῆ ἐλθεῖν εἰς οἶκον κυρίου εἰς ἱερουσαλήμ, τοῦ
facerẽt phasech dño deo israel. τ consulu
ποιῆσαι τὸ φασὲχ τῷ κυρίῳ θεῷ ἰσραήλ. καὶ ἐβουλεύσα
it rex τ principes τ ois ecclesia q̃ in
το ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἡ ἐν
hierusalẽ: vt facerẽt phasech mẽse secundo:
ἱερουσαλήμ, ποιῆσαι τὸ φασὲχ τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ,
nõ enĩ poterãt illud facere in tẽpore illo: qm
οὐ γὰρ ἐδυνήθησαν αὐτὸ ποιῆσαι ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ὅτι
sacerdotes nõ sctificati sũt sufficiẽtes: τ ppls nõ cõgregatꝰ ẽ in
οἱ ἱερεῖς οὐχ ἡγιάσθησαν ἱκανοί, καὶ ὁ λαὸς οὐ συνήχθη εἰς ἱε
hierusalẽ. τ placuit sermo corã rege τ
ρουσαλήμ. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐναντίον τοῦ βασιλέως καὶ
corã omni ecclesia: τ cõstituerũt sermonẽ vt trãs
ἐναντίον πάσης τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἔστησαν λόγον τοῦ διελ
siret pconiũ in omni israel a dan vsq; ad bersabee:
θεῖν κήρυγμα ἐν παντὶ ἰσραὴλ ἀπὸ δὰν ἕως βηρσαβεαί,
vt venirẽt τ facerent phasech dño deo israel in
τοῦ ἐλθεῖν καὶ ποιῆσαι τὸ φασὲχ τῷ κυρίῳ θεῷ ἰσραὴλ ἐν
hierusalẽ: qm multitudo nõ fecit secundũ scripturã.
ἱερουσαλήμ, ὅτι τὸ πλῆθος οὐκ ἐποίησε κατὰ τὴν γραφήν.
τ perrexerũt cursores cũ epistolis a
καὶ ἐπορεύθησαν οἱ τρέχοντες σὺν ταῖς ἐπιστολαῖς παρὰ
rege τ principibus in omnẽ israel τ iu
τ̃ βασιλέως καὶ τῶν ἀρχόντων εἰς πάντα ἰσραὴλ καὶ ἰού
dan: secundũ pceptũ regis dicentes: filij isra
δαν, κατὰ τὸ πρόσταγμα τ̃ βασιλέως λέγοντες, υἱοὶ ἰσ
rael cõuertimini ad dñm deũ abraam τ isaac τ
ραὴλ ἐπιστρέψατε πρὸς κύριον θεὸν ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ
iacob: τ reuertet saluatos re
ἰακώβ, καὶ ἐπιστρέψει τοὺς ἀνασεσωσμένους τοὺς κατα
lictos a manu regis assyriop. τ nõ si
λειφθέντας ἀπὸ χειρὸς βασιλέως ἀσσυρίων. καὶ μὴ γίνε
tis sicut patres vr̃i τ fratres vestri: q̃ recesse
σθε καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ ὑμῶν, οἳ ἀπέστη
rũt a dño deo patrũ suop: τ tradi
σαν ἀπὸ κυρίου θεοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ παρέδω
dit eos in desolationẽ: sicut vos videtis. τ nũc nõ
κεν αὐτοὺς εἰς ἐρήμωσιν, καθὼς ὑμεῖς ὁρᾶτε. καὶ νῦν μὴ
induretis ceruices vr̃as: sicut patres vr̃i:
σκληρύνητε τοὺς τραχήλους ὑμῶν, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν,
date gloriã dño deo: τ ingredimini in sanctuariũ e
δότε δόξαν κυρίῳ τῷ θεῷ, καὶ εἰσέλθετε εἰς τὸ ἁγίασμα αὐ
ius qd sctificauit in eternũ: τ seruite dño
τοῦ, ὃ ἡγίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ δουλεύσατε κυρίῳ τῷ
deo vr̃o: τ cõuertet a vobis furorẽ ire
θεῷ ὑμῶν, καὶ ἀποστρέψει ἀφ' ὑμῶν τὸν θυμὸν τῆς ὀργῆς
sue. qm cũ reuersi fueritis vos ad dñm: fratres
αὐτ̃. ὅτι ἐν τῷ ἐπιστρέφειν ὑμᾶς πρὸς κύριον, οἱ ἀδελφοὶ
vestri τ filij vestri erũt in misericordijs corã
ὑμῶν καὶ τὰ τέκνα ὑμῶν ἔσονται ἐν οἰκτιρμοῖς ἐναντίον
omnibꝰ q̃ duxerũt captiuos eos: τ cõuertet
πάντων τῶν αἰχμαλωτευσάντων αὐτούς, καὶ ἀποστρέ
eos in terrã hanc: qm misericors τ clemẽs
ψει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ταύτην, ὅτι ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων
dñs deꝰ noster: τ nõ auertet faciẽ suã
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτ̃
a nobis: si cõuersi fuerimꝰ ad eũ. τ fuerũt curso
ἀφ' ἡμῶν, ἐὰν ἐπιστρέψωμεν πρὸς αὐτόν. καὶ ἦσαν οἱ τρέχον
res trãseuntes ciuitatẽ de ciuitate in mõte ephrai
τες διαπορευόμενοι πόλιν ἐκ πόλεως ἐν τῷ ὄρει ἐφραὶμ
τ manasse τ vsq; ad zabulõ. τ fuerũt sicut irriden
καὶ μανασσῆ καὶ ἕως ζαβουλών. καὶ ἐγένοντο ὡς καταγε
tes eos: τ subsannãtes eos. sed homines ab
λῶντες αὐτῶν, καὶ μυκτηρίζοντες αὐτ̃ς. ἀλλὰ ἄνθρωποι ἀπὸ
aser τ manasse τ a zabulon cõuersi sunt: τ venerũt
ἀσὴρ καὶ μανασσῆ καὶ ἀπὸ ζαβουλὼν ἐνετράπησαν, καὶ ἦλθον
in hierls: τ in iuda facta est manꝰ dñi vt daret eis cor
εἰς ἱλημ, καὶ ἐν ἰούδα ἐγένετο χεὶρ κῦ δοῦναι αὐτοῖς καρδί
vnũ vt venirẽt τ facerent iuxta pceptũ regis
αν μίαν ἐλθεῖν καὶ ποιῆσαι κατὰ τὸ πρόσταγμα τ̃ βασιλέως

B

τ principũ in verbo dñi. τ cõgregati sũt in
καὶ τῶν ἀρχόντων ἐν λόγῳ κυρίου. καὶ συνήχθησαν ἐν
hierusalẽ populꝰ multꝰ vt facerent solẽnitatẽ
ἱερουσαλὴμ λαὸς πολὺς τοῦ ποιῆσαι τὴν ἑορτὴν τῶν
azymop in mense secũdo: ecclesia multa val
ἀζύμων ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ, ἐκκλησία πολλὴ σφό
de. τ surrexerũt τ destruxerũt altaria in hierusa
δρα. καὶ ἀνέστησαν καὶ καθεῖλον τὰ θυσιαστήρια ἐν ἱερουσα
lẽ: τ vniuersa in qbꝰ adolebãt icẽsũ mẽdacibus: subuerte
λήμ, καὶ πάντα ἐν οἷς ἐθυμίων τοῖς ψευδέσι, κατέσπα
rũt τ piecerũt in torrentẽ cedron. τ imolaue
σαν καὶ ἔρριψαν εἰς τὸν χειμάρρουν κεδρών. καὶ ἔθυσαν
rũt phasech quarta decima mẽsis secun
τὸ φασὲχ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ δευτέ
di. τ sacerdotes τ leuite cõuersi sunt τ sctificati
ρου. καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἐνετράπησαν καὶ ἡγιάσθη
sunt τ intulerunt holocausta in domũ dñi:
σαν καὶ εἰσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα εἰς τὸν οἶκον κυρίου,
τ steterunt in statione sua iuxta iudiciũ suũ:
καὶ ἔστησαν ἐπὶ τὴν στάσιν αὐτῶν κατὰ τὸ κρίμα αὐτῶν,
iuxta pceptũ moysi hominis dei. τ sacer
κατὰ τὴν ἐντολὴν μωυσῆ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ ἱε
dotes suscipiebãt sanguinẽ de manu leuitarũ: qm
ρεῖς ἐδέχοντο τὰ αἵματα ἐκ χειρὸς τῶν λευιτῶν, ὅτι
multitudo ecclesie nõ purificati sũt. τ leuite
πλῆθος τῆς ἐκκλησίας οὐχ ἡγνίσθησαν. καὶ οἱ λευῖται
fuerũt vt sacrificarẽt phasech omni q̃ nõ poterat puri
ἦσαν τοῦ θύειν τὸ φασὲχ παντὶ τῷ μὴ δυναμένῳ ἁγνι
ficari dño: qm plurimũ populi ab ephraim
σθῆναι τῷ κυρίῳ, ὅτι τὸ πλεῖστον τ̃ λαοῦ ἀπὸ ἐφραὶμ
τ manasse τ isachar τ zabulõ nõ sctificati
καὶ μανασσῆ καὶ ἰσαχὰρ καὶ ζαβουλὼμ οὐχ ἡγιάσθη
sunt: sed τ comederũt phasech: nõ pter scriptu
σαν, ἀλλὰ καὶ ἔφαγον τὸ φασέχ, οὐ παρὰ τὴν γρα
rã. τ orauit ezecias pro his dicens: do
φήν. καὶ προσηύξατο ἐζεκίας περὶ τούτων λέγων, κύ
minꝰ deꝰ bone propitiare pro omni corde di
ριε ὁ θεὸς ὁ ἀγαθὸς ἐξίλασαι ὑπὲρ πάσης καρδίας κα
rigente ad querendũ dñm deũ patrũ
τευθυνούσης ἐκζητῆσαι τὸν κύριον τὸν θεὸν τῶν πατέρων
suop: τ nõ sicut secundũ purificationẽ sanctop. τ
αὐτῶν, καὶ οὐχ ὡς κατὰ τὴν ἁγνείαν τῶν ἁγίων. καὶ
exaudiuit dñs ezeciam: τ sanauit populũ. τ
ἐπήκουσε κύριος τοῦ ἐζεκίου, καὶ ἰάσατο τὸν λαόν. καὶ
fecerunt filij israel q̃ inuenti sũt in hierusalẽ
ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ εὑρεθέντες ἐν ἱερουσαλὴμ τὴν
solẽnitatẽ azymop septẽ diebꝰ in leticia magna:
ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας ἐν εὐφροσύνῃ μεγάλῃ,
τ laudabãt dñm diẽ per diẽ. τ leui
καὶ καθυμνοῦν τῷ κυρίῳ ἡμέραν καθ' ἡμέραν. καὶ οἱ λευῖ
te τ sacerdotes in organis fortitudinis dño. τ locutus
ται καὶ οἱ ἱερεῖς ἐν ὀργάνοις ἰσχύος τῷ κυρίῳ. καὶ ἐλάλη
est ezecias ad cor oĩum leuitap τ
σεν ἐζεκίας ἐπὶ καρδίαν πάντων τῶν λευιτῶν καὶ τῶν
intelligẽtiũ intelligẽtiã bonã dño. τ perfecerunt
συνιέντων σύνεσιν ἀγαθὴν τῷ κυρίῳ. καὶ συνετέλεσαν
solẽnitatẽ azymop septẽ diebꝰ sacrificãtes sacrificia sa
τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας θύοντες θυσίας σω
lutis τ confitentes dño deo patrũ
τηρίου καὶ ἐξομολογούμενοι κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων
suop. τ consuluit ois ecclesia vt facerẽt
αὐτῶν. καὶ ἐβουλεύσατο πᾶσα ἡ ἐκκλησία ποιῆσαι
septẽ dies alios. τ fecerũt septẽ dies alios
ἑπτὰ ἡμέρας ἄλλας. καὶ ἐποίησαν ἑπτὰ ἡμέρας ἄλλας
in leticia: qm ezecias rex iuda pmitias obtulit
ἐν εὐφροσύνῃ, ὅτι ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς ἰούδα ἀπήρξατο
omni ecclesie mille vitulos τ septẽ milia
πάσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ χιλίους μόσχους καὶ ἑπτακισχίλια
ouiũ. τ principes pmitias attulerũt pplo mil
πρόβατα, καὶ οἱ ἄρχοντες ἀπήρξαντο τῷ λαῷ χι
le vitulos τ ouiũ decẽ milia.
λίους μόσχους καὶ προβάτων δέκα χιλιάδας.

C

D

et principũ verbũ dñi. Congregatiq; sunt in hierusalẽ populi multi: vt facerent solẽnitatem azymorum in mense secundo. Et surgentes destruxerunt altaria que erant in hierls: atq; vniuersa in qbꝰ idolis adolebatur incensũ subuertẽtes piecerũt in torrẽtem cedrõ. Immolauerũt aũt phase q̃rtadecima die mẽsis secũdi. Sacerdotes q̃q; atq; leuite tãdem sctificati obtulerunt holocausta in domo dñi: steterũtq; in ordine suo iuxta dispositionẽ & legẽ moysi hoĩs dei. Sacerdotes vero suscipiebãt effudẽdũ sanguinẽ de manibus leuitarũ eo q multa turba sanctificata nõ esset: & idcirco immolarent leuite phase his qui nõ occurrerãt sanctificari dño. Magna etiam pars populi de ephraim & manasse & isachar & zabulon q̃ sanctificata non fuerat: comedit phase: non iuxta qd scriptum est. & orauit pro eis ezechias dicẽs. Dñs bonus propitiabitur cũctis qui toto corde requirũt dominũ deũ patrũ suop: & nõ iputabit eis q minꝰ sctificati sunt. Quẽ exaudiuit dñs: & placatus est populo. Fecerũtq; filii israel qui inuẽti sunt in hierusalem solẽnitatem azymorum septem diebus in leticia magna: laudantes dominum p singulos dies leuite q̃q; & sacerdotes per organa q̃ suo officio ɔgruebãt. Et locutꝰ ẽ ezechias ad cor oĩm leuitarũ: q habebãt intelligẽtiã bonã sup dño. & comederunt septẽ diebus solẽnitatis ĩmolãtes victimas pacificorũ & laudantes dñm deũ patrũ suorũ: placuitq; vniuerse multitudini vt celebrarẽt etiã alios dies septẽ: qd & fecerũt cum ingẽti gaudio. Ezechias autem rex iuda prebuerat multitudini mille tauros & septem milia ouium. Principes vero dederant populo tauros mille: & oues decem milia.

והשרים בדבר יהוה׃ ויאספו
ירושלם עם רב לעשות את חג
המצות בחדש השני קהל לרב מאד׃
ויקמו ויסירו את המזבחות אשר
בירושלם ואת כל המקטרות הסירו
וישליכו לנחל קדרון׃ וישחטו הפסח
בארבעה עשר לחדש השני
והכהנים והלוים נכלמו ויתקדשו
ויביאו עלות בית יהוה׃ ויעמדו על
עמדם כמשפטם כתורת משה
איש האלהים הכהנים זרקים את
הדם מיד הלוים׃ כי רבת בקהל
אשר לא התקדשו והלוים על
שחיטת הפסחים לכל לא טהור
להקדיש ליהוה׃ כי מרבית העם
רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבלון
לא הטהרו כי אכלו את הפסח בלא
ככתוב כי התפלל יחזקיהו עליהם
לאמר יהוה הטוב יכפר בעד׃ כל
לבבו הכין לדרוש האלהים יהוה
אלהי אבותיו ולא כטהרת הקדש׃
וישמע יהוה אל יחזקיהו וירפא את
העם׃ ויעשו בני ישראל הנמצאים
בירושלם את חג המצות שבעת ימים
בשמחה גדולה ומהללים ליהוה יום
ביום הלוים והכהנים בכלי עז ליהוה׃
וידבר יחזקיהו על לב כל הלוים
המשכילים שכל טוב ליהוה ויאכלו
את המועד שבעת הימים מזבחים
זבחי שלמים ומתודים ליהוה אלהי
אבותיהם׃ ויועצו כל הקהל לעשות
שבעת ימים אחרים ויעשו שבעת
ימים שמחה׃ כי חזקיהו מלך יהודה
הרים לקהל אלף פרים ושבעת
אלפים צאן והשרים הרימו לקהל
פרים אלף וצאן עשרת אלפים

ויתקדשו כהנים לרב׃ וישמחו כל קהל יהודה והכהנים והלוים וכל הקהל הבאים מישראל והגרים הבאים מארץ ישראל והיושבים ביהודה׃ ותהי שמחה גדולה בירושלם כי מימי שלמה בן דויד מלך ישראל לא כזאת בירושלם׃ ויקמו הכהנים הלוים ויברכו את העם וישמע בקולם ותבוא תפלתם למעון קדשו לשמים׃

Cap.xxxi.

וככלות כל זאת יצאו כל ישראל הנמצאים לערי יהודה וישברו המצבות ויגדעו האשרים וינתצו את הבמות ואת המזבחות מכל יהודה ובנימן ובאפרים ומנשה עד לכלה וישובו כל בני ישראל איש לאחזתו לעריהם׃ ויעמד יחזקיהו את מחלקות הכהנים והלוים על מחלקותם איש כפי עבודתו לכהנים וללוים לעלה ולשלמים לשרת ולהודות ולהלל בשערי מחנות יהוה׃ ומנת המלך מן רכושו לעלות לעלות הבקר והערב והעלות לשבתות ולחדשים ולמעדים ככתוב בתורת יהוה׃ ויאמר לעם ליושבי ירושלם לתת מנת הכהנים והלוים למען יחזקו בתורת יהוה׃ וכפרץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירוש ויצהר ודבש וכל תבואת שדה ומעשר הכל לרב הביאו׃ ובני ישראל ויהודה היושבים בערי יהודה גם הם מעשר בקר וצאן ומעשר קדשים המקדשים ליהוה אלהיהם הביאו ויתנו ערמות ערמות׃ בחדש השלשי החלו הערמות ליסוד ובחדש

Scțificata est ergo sacerdotū plurima multitudo: & hilaritate pfusa ōis turba iuda tā sacerdotū & leuitarū q̃ vniuerse freq̄ntie q̄ venerat ex isrl': pselitorū quoq̧ de terra israel & habitantium in iuda. Factaq̧ est grādis celebritas in hierusalem qualis a diebus salomonis filii dauid regis israel in ea vrbe non fuerat. Surrexerunt autem sacerdotes atq̧ leuite benedicentes populo: & exaudita est vox eorū: peruenitq̧ oratio in habitaculum sanctum celi.

31.

Cvmq̧ hec fuissent rite celebrata egressus est ōis isrl' q inuētus fuerat in vrbibus iuda: & fregerunt simulachra: succiderūtq̧ lucos: demoliti sunt excelsa: & altaria destruxerūt: nō solū de vniuerso iuda & bēiamī: sed & de ephraī q̄q̧ & manasse: donec penit9 euerterēt. Reuersiq̧ sunt oēs filii isrl' in possessiōes & ciuitates suas. Ezechias aūt constituit turmas sacerdotales: & leuiticas per diuisiones suas vnū quēq̧ in officio pprio tā sacerdotū videlicet q̄ leuitarū ad holocausta & pacifica: vt mīstrarent & cōfiterētur canerētq̧ in portis castrorū dñi. Pars aūt regis erat vt de ppria ei9 substātia offerretur holocaustū mane semp & vespe: sabbatis q̧ & Kalēdis & solēnitatib9 ceteris: sicut scriptū est in lege dñi. Precepit etiam poplo habitātiū hierl'm vt darēt partes sacerdotib9 & leuitis: vt possent vacare legi dñi. Quod cū percrebruisset in auribus mltidinis: plurimas obtulerūt primitias filii isrl' frumēti vini & olei: mellis q̧ & oīū q̄ gignit humus decimas obtulerūt. Sed & filii israel & iuda qui habitabāt in vrbib9 iuda obtulerūt decimas boū & ouiū: decimasq̧ sanctorū q̄ vouerāt dño deo suo: atq̧ vniuersa portātes fecerūt aceruos plurimos. Mense tertio ceperūt aceruorū iacere fundamēta: & mense

τ sctificati sunt de sacerdotib9 in multitudinē. τ letata ē ois
καὶ ἡγιάσθησαν τῶν ἱερέων εἰς πλῆθος. καὶ εὐφράνθη πᾶσα
ecclesia iuda τ sacerdotes τ leuite: τ ois ec-
ἡ ἐκκλησία ἰούδα καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται, καὶ πᾶσα ἡ ἐκ-
clesia q̄ venerūt ex israel: τ proselyti q̄ vene-
κλησία οἱ ἐλθόντες ἐξ ἰσραὴλ, καὶ οἱ προσήλυτοι οἱ ἐλθόν-
rūt de terra israel: τ habitantes iuda. τ facta est
τες ἐκ γῆς ἰσραὴλ, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἰούδα. καὶ ἐγένετο
letitia magna in hierusalē: qm̄ a diebus salo-
εὐφροσύνη μεγάλη ἐν ἱερουσαλὴμ, ὅτι ἀπὸ ἡμερῶν σολο-
monis filii dauid regis israel nō facta est ta-
μῶντος υἱοῦ δαυὶδ βασιλέως ἰσραὴλ οὐκ ἐγένετο τοιαύ-
le festū in hierusalē. τ surrexerūt sacerdotes leuite:
τη ἑορτὴ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἀνέστησαν οἱ ἱερεῖς οἱ λευῖται,
τ benedixerūt pplo: τ exaudita est vox eorū: τ
καὶ εὐλόγησαν τὸν λαόν, καὶ ἐπηκούσθη ἡ φωνὴ αὐτῶν, καὶ
venit oratio eorū in habitaculū sctūm
ἦλθεν ἡ προσευχὴ αὐτῶν εἰς τὸ κατοικητήριον τὸ ἅγιον τοῦ
dei in celum.
θεοῦ εἰς τὸν οὐρανόν.

Ca.31.

Et postq̄ pfecta sunt hec omnia: egressus ē ois is-
Καὶ ὡς συνετελέσθη ταῦτα πάντα, ἐξῆλθε πᾶς ἰσ-
rael q̄ inuēti fuerāt in vrbib9 iuda: τ cōtriuerūt
ραὴλ οἱ εὑρεθέντες ἐν πόλεσιν ἰούδα, καὶ συνέτριψαν τὰς
simulachra: τ succiderunt lucos: τ demoliti sunt excel-
στήλας, καὶ ἐξέκοψαν τὰ ἄλση, καὶ κατέσπασαν τὰ ὑψη-
sa: τ destruxerūt altaria ab omni iudea
λά, καὶ καθεῖλον τὰ θυσιαστήρια ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας
τ beniami τ ex ephrai: τ a manasse vsq̧ ad con
καὶ βενιαμὶν καὶ ἐξ ἐφραὶμ, καὶ ἀπὸ μανασσῆ ἕως εἰς συν-
summationē. τ conuersus ē ois israel in hereditatē
τέλειαν. καὶ ἐπέστρεψε πᾶς ἰσραὴλ εἰς τὴν κληρονομίαν
suā τ in ciuitates suas. τ ordinauit ezecias vi-
αὐτοῦ καὶ εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. καὶ ἔταξεν ἐζεκίας τὰς ἐφη-
ces sacerdotū τ leuitarū: τ vices vni9 cu-
μερίας τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν, καὶ τὰς ἐφημερίας ἑκά-
iusq̧ iuxta ministeriū suū sacerdotib9 τ leui-
στου κατὰ τὴν λειτουργίαν αὐτοῦ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευί-
tis ad holocaustū τ ad sacrificiū salutaris:
ταις εἰς τὴν ὁλοκαύτωσιν καὶ εἰς τὴν θυσίαν τοῦ σωτηρίου,
τ vt laudarēt τ vt cōfiterentur τ ministrarent in
καὶ τοῦ αἰνεῖν καὶ τοῦ ἐξομολογεῖσθαι καὶ λειτουργεῖν ἐν ταῖς
portis τ in atriis dom9 dñi. τ pars re-
πύλαις καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς οἴκου κυρίου. καὶ ἡ μερὶς τοῦ βασι-
gis de substantiis eius in holocaustis: que
λέως ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ εἰς τὰς ὁλοκαυτώσεις, τήν
mane τ que vespere: τ in holocaustis
τε πρωϊνὴν καὶ τὴν ἑσπερινήν, καὶ εἰς τὰς ὁλοκαυτώσεις
sabbatorū: τ in neomeniis: τ in solēnitatib9
τῶν σαββάτων, καὶ εἰς τὰς νουμηνίας, καὶ εἰς τὰς ἑορτὰς
scriptis in lege dñi. τ dixit ezecias
τὰς γεγραμμένας ἐν τῷ νόμῳ κυρίου. καὶ εἶπεν ἐζεκίας τῷ
pplo habitantibus in hierusalē vt darēt partē
λαῷ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν ἱερουσαλὴμ δοῦναι τὴν μερίδα
sacerdotū τ leuitarū: vt possint in mini-
τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν, ὅπως κατισχύσωσιν ἐν τῇ λει-
sterio dom9 dñi. τ postq̄ iussit sermonē ezecias:
τουργίᾳ οἴκου κυρίου. καὶ ὡς προσέταξεν τὸν λόγον ἐζεκίας,
plurimas obtulerūt filii isrl' primitias tritici τ vini τ olei
ἐπλεόνασαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπαρχὴν σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαί-
τ mellis: τ omne germē agri ī mltitudinē obtulerūt
ου καὶ μέλιτος, καὶ πᾶν γένημα ἀγροῦ εἰς πλῆθος ἤνεγκαν
filii israel τ iuda. τ q̄ habitabāt in vrbibus
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ ἰούδα. καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν
iuda τ ipsi attulerūt decimas vitulorū τ ouium
ἰούδα καὶ αὐτοὶ ἤνεγκαν ἐπιδέκατα μόσχων καὶ προβάτων
τ decimas caprarū: τ sanctificauerūt dño deo suo. τ in-
καὶ ἐπιδέκατα αἰγῶν, καὶ ἡγίασαν τῷ κυρίῳ θεῷ αὐτῶν. καὶ εἰ-
tulerūt τ posuerūt aceruos aceruos. in aūt mēse tertio
σήνεγκαν καὶ ἔθηκαν σωροὺς σωρούς. ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ τρίτῳ
ceperunt aceruī fundari: τ in mēse
ἤρξαντο οἱ σωροὶ θεμελιοῦσθαι, καὶ ἐν τῷ μηνὶ τῷ

A

B

septimo completi sunt. τ venit ezecias τ princi-
ἑβδόμῳ συνετελέσθησαν. καὶ ἦλθεν ἐζεκίας καὶ οἱ ἄρχον-
pes: τ viderūt aceruos: τ benedixerūt dño τ populo
τες, καὶ εἶδον τοὺς σωρούς, καὶ εὐλόγησαν τὸν κύριον καὶ τὸν λαὸν
suo israel. τ interrogauit ezecias sacerdotes
αὐτοῦ ἰσραήλ. καὶ ἐπυνθάνετο ἐζεκίας τῶν ἱερέων
τ leuitas super aceruis. τ dixit ad eū
καὶ τῶν λευιτῶν ὑπὲρ τῶν σωρῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐ-
azarias sacerdos princeps dom9 sadduc: ex
τὸν ἀζαρίας ὁ ἱερεὺς ὁ ἄρχων τοῦ οἴκου σαδδούκ, ἐξ
quo ceperūt primitie offerri in domū dñi:
οὗ ἤρξαντο αἱ ἀπαρχαὶ φέρεσθαι εἰς τὸν οἶκον κυρίου,
comedim9 τ bibimus τ reliquimus vsq̧ in multi-
ἐφάγομεν καὶ ἐπίομεν καὶ ἐγκατελείπομεν ἕως εἰς πλῆ-
tudinē: qm̄ dñs benedixit populo suo: τ reliqui-
θος, ὅτι κύριος εὐλόγησε τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ κατελί-
mus adhuc multitudinē hāc. τ dixit ezecias: vt ppa-
πομεν ἔτι τὸ πλῆθος τοῦτο. καὶ εἶπεν ἐζεκίας, ἑτοι-
rarēt pastophoria in domo dñi. τ ppauerūt:
μάσαι παστοφόρια εἰς τὸν οἶκον κυρίου. καὶ ἡτοίμασαν,
τ intulerūt illuc primitias τ decimas in
καὶ εἰσήνεγκαν ἐκεῖ τὰς ἀπαρχὰς καὶ τὰ ἐπιδέκατα ἐν
fide. τ sup eos prefectus chonenias leuita: τ
πίστει. καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐπιστάτης χωνενίας ὁ λευίτης, καὶ
semei frater eius successor: τ hieziel τ ozias
σεμεεὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδεχόμενος, καὶ ἰεζιὴλ καὶ ὀζίας
τ naath τ asael τ hierimoth: τ iozabad τ eliel
καὶ ναὰθ καὶ ἀσαὴλ καὶ ἱεριμὼθ, καὶ ἰωζαβὰδ καὶ ἐλιὴλ
τ samachia τ maath τ baneas ppositi per cho-
καὶ σαμαχία καὶ μαὰθ καὶ βανέας καθεσταμένοι διὰ χω-
neniā τ semei fratrē eius: sicut iussit
νενίου καὶ σεμεεὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καθὼς προσέ-
ezecias rex τ azarias dux domus
ταξεν ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀζαρίας ὁ ἡγούμενος οἴκου
dñi. τ core filius iemna leuita ianitor secū-
κυρίου. καὶ κωρὴ ὁ τοῦ ἰεμνὰ ὁ λευίτης ὁ πυλωρὸς κα-
dū orientē in domis: vt daret primi-
τὰ ἀνατολὰς ἐπὶ τῶν δομάτων, δοῦναι τὰς ἀπαρ-
tias dñi: τ sancta sctōrū p manū adan
χὰς τοῦ κυρίου, καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων διὰ χειρὸς ἀδὰν
τ beniami. τ iesue τ semei τ amarias τ
καὶ βενιαμίν. καὶ ἰησοῦς καὶ σεμεεὶ καὶ ἀμαρείας καὶ
sechenias in ciuitatib9 p manū sacerdotū in
σεχενίας ἐν ταῖς πόλεσι διὰ χειρὸς τῶν ἱερέων ἐν
fide vt darēt fratribus suis secundū vi-
πίστει δοῦναι τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν κατὰ τὰς ἐφη-
ces: secundū magnū τ secundū paruum: ex-
μερίας, κατὰ τὸν μέγαν καὶ κατὰ τὸν μικρόν, ἐκ-
tra setū masculorū a trimo τ
τὸς τῆς ἐπιγονῆς τῶν ἀρσενικῶν ἀπὸ τριέτους καὶ
supra: omni ingredienti in domū dñi:
ἐπάνω, παντὶ τῷ εἰσπορευομένῳ εἰς οἶκον κυρίου,
in rationē dierū in die suo: in ministerio
εἰς λόγον ἡμερῶν ἐν ἡμέρᾳ αὐτοῦ, εἰς λειτουργίαν
p vices ordinis sui. hic distributio
ἐφημερίας διατάξεως αὐτῶν. οὗτος ὁ καταλοχισμὸς
sacerdotū scḋm domos familiarū. τ leuite in
τῶν ἱερέων κατ' οἴκους πατριῶν. καὶ οἱ λευῖται ἐν ταῖς
vicibus suis. a vigesimo āno τ supra in
ἐφημερίαις αὐτῶν, ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἐν
ordine in turmis in omni fetu
διατάξει ἐν τοῖς καταλοχισμοῖς ἐν πάσῃ ἐπιγονῇ
suo filiorū suorū τ filiarū in omni multitu-
αὐτῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων εἰς πᾶν τὸ πλῆ-
dine: qm̄ in fide sanctificauerūt sctūariū: τ filiis
θος, ὅτι ἐν πίστει ἡγίασαν τὸ ἅγιον, καὶ τοῖς υἱοῖς
aaron sacerdotio fungētib9 in agris τ in
ἀαρὼν τοῖς ἱερατεύουσιν ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ταῖς
ciuitatibus suis: in omni ciuitate τ ciuitate viri
πόλεσιν αὐτῶν, ἐν πάσῃ πόλει καὶ πόλει ἄνδρες
qui nominati sūt in nomine vt darent
οἳ ὠνομάσθησαν ἐν ὀνόματι δοῦναι

C

D

septimo cōpleuerūt eos. Cūq̧ igressi fuissēt ezechias & pricipes eius: viderūt aceruos & bñdixerūt dño ac ppl'o israel. Interrogauitq̧ ezechias sacerdotes & leuitas cur ita iacerent aceruī. Respōdit illi azarias sacerdos primus de stirpe sadoch dicens. Ex quo ceperunt offerri primitie ī domo dñi comedim9 & saturati sum9 & remāserūt plurima: eo q̄ benedixerit dñs ppl'o suo. Reliqarū aūt est copia ista quā cernis. Precepit igr̄ ezechias vt pparerēt horrea ī domo dñi. qd cū fecissēt: itulerūt tā primitias q̄ decimas: & q̄cūq̧ vouerāt fideliter. Fuit aūt pfectus eorū chonenias leuita & semei frat ei9 scḋs: post quē ichihel & azarias & naad & asahel & hierimoth: iozabar q̧ & elihel & iesmachias & maath & banaias ppositi sub manib9 chonenie & semei fr̄is ei9 ex imperio ezechie regis & azarie pontificis domus dei. Chore vero filius iemna leuites & ianitor orīētalis porte prepositus erat his q̄ spōte offerebātur deo: primitiisq̧ & cōsecratis in scta sanctorū & sub cura eius eden & beniamin: iesue & semeias. Amarias q̧ & sechenias ī ciuitatib9 sacerdotum: vt fideliter distribuerent fratribus suis partes minorib9 atq̧ maiorib9: exceptis marib9 ab annis tribus & supra: cunctis qui ingrediebantur templū dñi. Et quicqd p singulos dies cōducebāt in misterio atq̧ obseruatiōib9 iuxta diuisiones suas: sacerdotibus per familias: & leuitis a vicesimo anno & supra per ordines & turmas suas. Vniuerseq̧ multitudini tā vxorib9 q̄ liberis eorū vtriusq̧ sexus fideliter cibi de his que sctificata fuerant pbebātur. Sed & filiorū aaron p agros & suburbana vrbium singularū dispositi erant viri qui

השביעי כלו׃ ויבאו יחזקיהו והשרים ויראו את הערמות ויברכו את יהוה ואת עמו ישראל׃ וידרש יחזקיהו על הכהנים והלוים על הערמות׃ ויאמר אליו עזריהו הכהן הראש לבית צדוק ויאמר מהחל התרומה לביא בית יהוה אכול ושבוע והותר עד לרוב כי יהוה ברך את עמו והנותר את ההמון הזה׃ ויאמר יחזקיהו להכין לשכות בבית יהוה ויכינו׃ ויביאו את התרומה והמעשר והקדשים באמונה ועליהם נגיד כונניהו הלוי ושמעי אחיהו משנה׃ ויחיאל ועזזיהו ונחת ועשהאל וירימות ויוזבד ואליאל ויסמכיהו ומחת ובניהו פקידים מיד כונניהו ושמעי אחיו במפקד יחזקיהו המלך ועזריהו נגיד בית האלהים׃ וקורא בן ימנה הלוי השוער למזרחה על נדבות האלהים לתת תרומת יהוה וקדשי הקדשים׃ ועל ידו עדן ומנימן וישוע ושמעיהו אמריהו ושכניהו בערי הכהנים באמונה לתת לאחיהם במחלקות כגדול כקטן׃ מלבד התיחשם לזכרים מבן שלוש שנים ולמעלה לכל הבא לבית יהוה לדבר יום ביומו לעבודתם במשמרותם כמחלקותיהם׃ ואת התיחש הכהנים לבית אבותיהם והלוים מבן עשרים שנה ולמעלה במשמרותיהם במחלקותיהם׃ ולהתיחש בכל טפם נשיהם ובניהם ובנותיהם לכל קהל כי באמונתם יתקדשו קדש׃ ולבני אהרן הכהנים בשדי מגרש עריהם בכל עיר ועיר אנשים אשר נקבו בשמות לתת

מנות לכל זכר בכהנים ולכל התיחש בלוים: ויעש כזאת יחזקיהו בכל יהודה ויעש הטוב והישר והאמת לפני יהוה אלהיו: ובכל מעשה אשר החל בעבודת בית האלהים ובתורה ובמצוה לדרש לאלהיו בכל לבבו עשה והצליח:

Ca.xxxij. אחרי הדברים והאמת האלה בא סנחריב מלך אשור ויבא ביהודה ויחן על הערים הבצרות ויאמר לבקעם אליו: וירא יחזקיהו כי בא סנחריב ופניו למלחמה על ירושלם: ויועץ עם שריו וגבריו לסתום את מימי העינות אשר מחוץ לעיר ויעזרוהו: ויקבצו עם רב ויסתמו את כל המעינות ואת הנחל השוטף בתוך הארץ לאמר למה יבאו מלכי אשור ומצאו מים רבים: ויתחזק ויבן את כל החומה הפרוצה ויעל על המגדלות ולחוצה החומה אחרת ויחזק את המלוא עיר דויד ויעש שלח לרב ומגנים: ויתן שרי מלחמות על העם ויקבצם אליו אל רחוב שער העיר וידבר על לבבם לאמר: חזקו ואמצו אל תיראו ואל תחתו מפני מלך אשור ומלפני כל ההמון אשר עמו כי עמנו רב מעמו: עמו זרוע בשר ועמנו יהוה אלהינו לעזרנו ולהלחם מלחמתנו ויסמכו העם על דברי יחזקיהו מלך יהודה: אחר זה שלח סנחריב מלך אשור עבדיו ירושלימה והוא על לכיש וכל ממשלתו עמו על יחזקיהו מלך יהודה ועל כל יהודה אשר בירושלם לאמר: כה אמר סנחריב

partes distribuerēt vniuerso sexui masculino: de sacerdotib⁹ & leuitis. Fecit ergo ezechias vniuersa q̄ diximus in omni iuda: operatusq̧ ē bonū & rectum & verū corā dño deo suo: in vniuersa cultura ministerii domus dei ꝏ iuxta legē & cerimōias: volēs requirere deū suū in toto corde suo. Fecitq̧ & ꝓsperatus est. 32.

Post q̄ & huiuscemodi veritatem, venit sennacherib rex assyriorum & ingressus iudam obsedit ciuitates munitas. volens ꝏ eas capere. Quod cū vidisset ezechias venisse s. sennacherib & totū belli impetum verti contra hierusalē: inito cū principib⁹ cōsilio virisq̧ fortissimis vt obturarēt capita fontium qui erant extra vrbē: & hoc oīum decernēte sentētia cōgregauit plurimā multitudinē: & obturauerūt cūctos fontes & riuū q fluebāt in medio terre dicētes. Ne veniāt reges assyriorum & inueniāt aquarū abūdantiā. Edificauit q̧ agens industrie omnē murū q fuerat dissipat⁹: & extruxit turres desup & forinsecus alterū murū. Instaurauitq̧ mello in ciuitate dauid & fecit vniuersi gn̄ris armaturā & clypeos. Cōstituitq̧ principes bellatorū in exercitu. Et cōuocauit vniuersos ī platea porte ciuitatis: ac locut⁹ est ad cor eoꝝ dicēs. Viriliter agite & cōfortamini: nolite timere: nec paueatis regem assyriorū & vniuersā multitudinē q̄ ē cū eo. Multo eī plures nobiscū sunt q̄ cū illo. Cū illo enī ē brachiū carneū: nobiscū dñs de⁹ nr̄ q auxiliator ē nr̄: pugnatq̧ ꝓ nobis. ꝯfortat⁹q̧ ē pp̄ls huiuscemodi verbis ezechie regis iuda. Q̄ postq̄ gesta sunt: misit sennacherib rex assyriorū seruos suos hier'l'm: ipse eī cū vniuerso exercitu obsidebat lachis: ad ezechiam regem ꝏ iuda & ad omnem populum qui erat ꝏ in vrbe dicens. Hec dicit sennacherib ꝏ

μερίδα παντὶ ἀρσενικῷ ἐν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ παντὶ καταριθμουμένῳ ἐν τοῖς λευίταις. καὶ ἐποίησεν ἐζεκίας οὕτως ἐν παντὶ ἰούδα, καὶ ἐποίησεν ἐζεκίας τὸ καλὸν καὶ τὸ εὐθὲς καὶ τὸ ἀληθὲς ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐν παντὶ ἔργῳ ἐν ᾧ ἤρξατο ἐν τῇ ἐργασίᾳ ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἐν τῷ νόμῳ καὶ ἐν τοῖς προστάγμασιν ἐξεζήτησε τὸν θεὸν αὐτοῦ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε καὶ εὐοδώθη. Ca.32.

Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἦλθε σενναχηρὶβ βασιλεὺς ἀσυρίων, καὶ ἦλθεν ἐπὶ ἰούδαν, καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς τειχήρεις, καὶ εἶπε τοῦ προκαταλαβέσθαι αὐτάς. καὶ εἶδεν ἐζεκίας ὅτι ἥκει σενναχηρὶβ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐβουλεύσατο μετὰ τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ καὶ τῶν δυνατῶν, ἐμφράξαι τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν ἃ ἦν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ συνεπίσχυσαν αὐτῷ. καὶ συνήγαγεν λαὸν πολύν, καὶ ἐνέφραξε τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν, καὶ τὸν χειμάρρουν τὸν διορίζοντα διὰ τῆς πόλεως λέγων, μήποτε ἔλθῃ βασιλεὺς ἀσυρίων, καὶ εὕρῃ ὕδωρ πολύ, καὶ κατισχύσῃ. καὶ κατίσχυσεν ἐζεκίας καὶ ᾠκοδόμησε πᾶν τὸ τεῖχος τὸ κατεσκαμμένον καὶ πύργους, καὶ ἔξω προτείχισμα ἄλλο, καὶ ᾠκοδόμησε τὸ ἀνάλημμα τῆς πόλεως δαυίδ, καὶ κατεσκεύασεν ὅπλα πολλά, καὶ ἔθετο ἄρχοντας πολέμου ἐπὶ τὸν λαόν. καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὴν πλατεῖαν τῆς πύλης τῆς πόλεως. καὶ ἐλάλησεν ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν λέγων, ἀνδρίζεσθε καὶ ἰσχύσατε, μὴ φοβηθῆτε μὴ δὲ πτοηθῆτε ἀπὸ προσώπου βασιλέως ἀσυρίων, καὶ ἀπὸ προσώπου παντὸς τοῦ ἔθνους τοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, ὅτι μεθ᾽ ἡμῶν πλείους ὑπὲρ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ. μετ᾽ αὐτοῦ βραχίονες σάρκινοι, μεθ᾽ ἡμῶν δὲ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τοῦ σώζειν καὶ τοῦ πολεμεῖν τὸν πόλεμον ἡμῶν. καὶ κατεθάρσησεν ὁ λαὸς ἐπὶ τοῖς λόγοις ἐζεκίου τοῦ βασιλέως ἰούδα. καὶ μετὰ ταῦτα ἀπέστειλε σενναχηρὶβ βασιλεὺς ἀσυρίων τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ αὐτὸς ἦν ἐπὶ λαχείς, καὶ πᾶσα ἡ στρατιὰ αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε πρὸς ἐζεκίαν βασιλέα ἰούδα, καὶ πρὸς πάντα ἰούδαν τὸν ἐν ἱερουσαλὴμ λέγων, οὕτως λέγει σενναχηρὶβ

partē omni masculo in sacerdotib⁹: ⁊ omni numerato in leuitis. ⁊ fecit ezecias sic in omni iuda: ⁊ fecit ezecias bonū ⁊ rectū ⁊ verū corā dño deo suo: ⁊ in omni opere in quo incepit in opere in domo dñi: ⁊ in lege ⁊ in preceptis quesiuit deū suū ex tota anima sua: ⁊ fecit ⁊ ꝓsperatus est. Et post sermones hos ⁊ veritatē hanc venit sennacherib rex assyrioꝝ: ⁊ venit in iudā: ⁊ castrametat⁹ est iuxta ciuitates muratas: ⁊ dixit vt caperent eas. ⁊ vidit ezecias ꝙ venerat sennacherib: ⁊ facies eius ad bellandū in hierusalē: ⁊ consuluit cum seniorib⁹ suis ⁊ potētib⁹: vt obturarēt aquas fontiū q̄ erāt extra ciuitatē: ⁊ cōfortauerūt eū. ⁊ cōgregauit populū multū: ⁊ obturauit aquas fontiū: ⁊ torrētē qui diuidit ꝑ ciuitatē dicens: ne forte veniat rex assyrioꝝ: ⁊ inueniat aquā multā: ⁊ corroboret. ⁊ fortificauit ezecias ⁊ edificauit omnē murū dirutū ⁊ turres: ⁊ foris ante murale aliud: ⁊ edificauit plenitudinē ciuitatis dauid: ⁊ preparauit arma multa: ⁊ posuit principes belli in populo. ⁊ cōgregati sūt ad eū in platea porte ciuitatis. ⁊ locutus est in corde eoꝝ dicens: viriliter agite ⁊ cōfortamini: nolite timere nec paueatis a facie regis assyriorū: ⁊ a facie omnis gentis q̄ cū eo: qm̄ nobiscū plures q̄ qui cū eo. cū eo brachia carnea: nobiscū vero dñs de⁹ noster ad saluādū ⁊ ad pugnandū bellū nr̄m. ⁊ cōfortatus est popul⁹ in sermonib⁹ ezecie regis iuda. ⁊ post hec misit sennacherib rex assyrioꝝ seruos suos in hierusalē. ipse erat in lachis: ⁊ omnis exercitus eius cū eo. ⁊ misit ad ezeciā regem iuda: ⁊ ad omnē iudā q̄ in hierusalē dicens: sic dicit sennacherib

A 4.Reg. 18.c. — B — 4.Re. 6.d. — C

βασιλεὺς ἀσυρίων, ἐπὶ τίνι ὑμεῖς πεποίθατε, καὶ καθῆσθε ἐν τῇ περιοχῇ ἐν ἱερουσαλήμ; οὐχὶ ἐζεκίας ἀπατᾷ ὑμᾶς τοῦ παραδοῦναι ὑμᾶς εἰς θάνατον καὶ εἰς λιμὸν καὶ εἰς δίψαν λέγων, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν σώσει ὑμᾶς ἐκ χειρὸς βασιλέως ἀσυρίων; οὐχ οὗτός ἐστιν ἐζεκίας ὃς περιεῖλε τὰ ὑψηλὰ αὐτοῦ, καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτοῦ. καὶ εἶπε τῷ ἰούδᾳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν ἱερουσαλὴμ λέγων, ἐνώπιον τοῦ θυσιαστηρίου τούτου προσκυνήσατε, καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ θυμιάσατε. οὐκ οἴδατε ὅ τι ἐποίησα ἐγὼ καὶ οἱ πατέρες μου πᾶσι τοῖς λαοῖς τῶν χωρῶν, μὴ δυνάμενοι ἐδυνήθησαν οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν πάσης τῆς γῆς σῶσαι τὸν λαὸν αὐτῶν ἐκ χειρός μου; τίς ἐστιν ἐν πᾶσι τοῖς θεοῖς τῶν ἐθνῶν τούτων, οὓς ἐξωλόθρευσαν οἱ πατέρες μου, ὃς ἐδυνήθη σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ χειρός μου, ὅτι δυνήσεται ὁ θεὸς ὑμῶν σῶσαι ὑμᾶς ἐκ χειρός μου; καὶ νῦν μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς ἐζεκίας, καὶ μὴ ποιείτω ὑμᾶς πεποιθέναι, μὴ δὲ ἐπισθέτω ὑμᾶς ἐπὶ τούτῳ, καὶ μὴ πιστεύετε αὐτῷ, ὅτι οὐ μὴ ἐδυνήθη θεὸς παντὸς ἔθνους καὶ βασιλείας τοῦ σῶσαι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ χειρός μου καὶ ἐκ χειρὸς τῶν πατέρων μου. καὶ πῶς ὅτι ὁ θεὸς ὑμῶν οὐ μὴ ῥύσεται ὑμᾶς ἐκ χειρός μου; καὶ ἔτι ἐλάλησαν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν καὶ ἐπὶ ἐζεκίαν παῖδα αὐτοῦ. καὶ βιβλίον ἔγραψεν σενναχηρὶβ, τοῦ ὀνειδίζειν κύριον τὸν θεὸν ἰσραήλ. καὶ εἶπεν περὶ αὐτοῦ λέγων, καθὼς οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς οὐκ ἐξείλοντο τοὺς λαοὺς αὐτῶν ἐκ χειρός μου, οὕτως οὐ μὴ ἐξέληται ὁ θεὸς ἐζεκίου τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐκ χειρός μου. καὶ ἐβόησαν ἐν φωνῇ μεγάλῃ ἰουδαϊστὶ ἐπὶ τὸν λαὸν ἱερουσαλὴμ τὸν ἐπὶ τοῦ τείχους, τοῦ φοβῆσαι αὐτοὺς καὶ τοῦ κατασπάσαι αὐτούς, ὅπως προκαταλάβωνται τὴν πόλιν. καὶ ἐλάλησαν ἐπὶ τὸν θεὸν ἱερουσαλήμ, ὡς καὶ ἐπὶ τοὺς θεοὺς τῶν λαῶν τῆς γῆς ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. καὶ προσηύξατο ἐζεκίας ὁ βασιλεὺς καὶ ἡσαΐας υἱὸς ἀμμὼς ὁ προφήτης περὶ τούτων, καὶ ἐβόησαν εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἀπέστειλε κύριος ἄγγελον καὶ ἐξέτριψε πάντα δυνατὸν πολεμιστὴν καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγόν ꝏ

rex assyrioꝝ: in quo vos fiduciā habetis: ⁊ sedetis in obsidione in hierusalē? nōne ezecias decipit vos vt tradat vos in mortē ⁊ in famē ⁊ in siti dicēs: dñs deus nr̄ saluabit nos de manu regis assyrioꝝ? nōne hic est ezecias q destruxit excelsa eius: ⁊ altaria eius. ⁊ ait iuda ⁊ habitantib⁹ in hierusalē dicens: corā altari hoc adorate: ⁊ in eo adolete incēsū. nōne scitis q̄ feci ego ⁊ patres mei omnib⁹ populis regionū: nū potētes potuerūt dii gētium omnis terre saluare populū suū de manu mea? quis est in omnib⁹ diis gentiū hoꝝ: quos ꝑdiderūt patres mei: q potuerit saluare populū suū de manu mea: vt possit deus vester saluare vos de manu mea? ⁊ nūc nō decipiat vos ezecias: ⁊ nō faciat vos cōfidere: nec cōmoueat vos in hoc: ⁊ nō credatis ei: qm̄ nō potuit deus omnis gētis ⁊ regni saluare populū suū de manu mea ⁊ de manu patrū meoꝝ. ⁊ quomō deus vester nō liberabit vos de manu mea? ⁊ adhuc locuti sūt serui eius cōtra dñm deū ⁊ cōtra ezeciā seruū ei⁹. ⁊ librū scripsit sennacherib: ad exprobrādū dñm deū israel. ⁊ ait de eo dicens: sicut dii gentiū terre nō liberauerūt populos suos de manu mea: sic nō eruet de⁹ ezecie populū suū de manu mea. ⁊ clamauerūt in voce magna iudaice cōtra populū hierusalē q̄ in muro: vt terrerēt eos ⁊ cōturbarēt eos: vt caperent ciuitatē. ⁊ locuti sunt cōtra deū hierusalē: sicut ⁊ cōtra deos ppłoꝝ terre opa manuū hominū. ⁊ orauit ezecias rex ⁊ esaias filius ammos propheta de his: ⁊ clamauerūt in celū. ⁊ misit dñs angelū ⁊ cōtriuit omnē potentē bellatorē ⁊ principē ⁊ ducem

rex assyriorum. In quo habētes fiduciā: sedetis obsessi in hierusalem? Num ꝏ ezechias decepit vos vt tradat ꝏ morti in fame & siti affirmans q dominus de⁹ vester liberēt vos de manu regis assyriorum. Nunqd nō iste ē ezechias q destruxit excelsa illi⁹ & altaria: & precepit iude ꝏ & hierusalem dicens: coram altari vno ꝏ adorabitis & ī ipo cōburetis incēsum? An ignoratis q̄ ego fecerim & patres mei cunctis terrarū populis? Nunquid preualuerunt dii ꝏ gentiū omniūq̧ terrarū liberare regionē suam de manu mea? Quis est de vniuersis diis gētiū quas vastauerūt patres mei qui potuerit ꝏ eruere pp̄l'm suū de manu mea: vt possit etiam deus vester eruere vos de hac manu? ꝏ Nō vos ergo decipiat ezechias: nec vana ꝑsuasione deludat: neq̧ credatis ei. ꝏ Si enī nullus potuit de⁹ cunctarū gentiū atq̧ regionū liberare pp̄l'm suū de manu mea: & de manu patrū meoꝝ: cōsequēter nec deus vr̄ poterit eruere vos de hac mañu. Sed & alia multa locuti sunt serui ei⁹ cōtra dñm deū: & cōtra ezechiā seruū ei⁹. Epistolas quoq̧ scripsit plenas blasphemie in dñm deū isr'l: & locutus ē aduersum eū. Sicut dii gentiū ceteraꝝ nō potuerūt liberare pp̄l'm suū de manu mea: sic & de⁹ ezechie eruere nō poterit pp̄l'm suū de māu ista. Insuper & clamore magno lingua iudaica cōtra pp̄l'm q sedebat in muris hier'l'm ꝑsonabat vt terreret eos & caperet ciuitatē. Locutusq̧ est cōtra deū hier'l'm sicut aduersum deos populorū terre opera manuū hominū. Orauerunt igitur ezechias rex & esaias filius amos ꝓpheta aduersū hāc blasphemiā ac voci ferati sūt vsq̧ in celū. Et misit dñs angelum: qui ꝑcussit oēs virū robustū bellatorē & pricipē exer

מלך אשור על מה אתם בטחים וישבים במצור בירושלם: הלא יחזקיהו מסית אתכם לתת אתכם למות ברעב ובצמא לאמר יהוה אלהינו יצילנו מכף מלך אשור: הלא הוא יחזקיהו הסיר את במתיו ואת מזבחתיו ויאמר ליהודה ולירושלם לאמר לפני מזבח אחד תשתחוו ועליו תקטירו: הלא תדעו מה עשיתי אני ואבותי לכל עמי הארצות היכול יכלו אלהי גויי הארצות להציל את ארצם מידי: מי בכל אלהי הגוים האלה אשר החרימו אבותי אשר יכול להציל את עמו מידי כי יוכל אלהיכם להציל אתכם מידי: ועתה אל ישיא אתכם חזקיהו ואל יסית אתכם כזאת ואל תאמינו לו כי לא יוכל כל אלוה כל גוי וממלכה להציל עמו מידי ומיד אבותי אף כי אלהיכם לא יצילו אתכם מידי: ועוד דברו עבדיו על יהוה האלהים ועל יחזקיהו עבדו: וספרים כתב לחרף ליהוה אלהי ישראל ולאמר עליו לאמר כאלהי גויי הארצות אשר לא הצילו עמם מידי כן לא יציל אלהי יחזקיהו עמו מידי: ויקראו בקול גדול יהודית על עם ירושלם אשר על החומה ליראם ולבהלם למען ילכדו את העיר: וידברו אל אלהי ירושלם כעל אלהי עמי הארץ מעשה ידי האדם: ויתפלל יחזקיהו המלך וישעיהו בן אמוץ הנביא על זאת ויזעקו השמים: וישלח יהוה מלאך ויכחד כל גבור חיל ונגיד ושר

4.Re. 6.d. — D — E

במחנה מלך אשור וישב בבשת פנים
לארצו ויבא בית אלהיו ומיצאו
מעיו שם הפילהו בחרב: ויושע
יהוה את יחזקיהו ואת ישבי
ירושלם מיד סנחריב מלך אשור
ומיד כל וינהלם מסביב: ורבים
מביאים מנחה ליהוה לירושלם
ומגדנות ליחזקיהו מלך יהודה
וינשא לעיני כל הגוים מאחרי כן:
בימים ההם חלה יחזקיהו עד למות
ויתפלל אל יהוה ויאמר לו ומופת
נתן לו: ולא כגמל עליו השיב
יחזקיהו כי גבה לבו ויהי עליו קצף
ועל יהודה וירושלם: ויכנע יחזקיהו
בגבה לבו הוא וישבי ירושלם
ולא בא עליהם קצף יהוה בימי
יחזקיהו: ויהי ליחזקיהו עשר וכבוד
הרבה מאד ואצרות עשה לו לכסף
ולזהב ולאבן יקרה ולבשמים
ולמגנים ולכל כלי חמדה: ומסכנות
לתבואת דגן ותירוש ויצהר וארות
לכל בהמה ובהמה ועדרים לאורות:
וערים עשה לו ומקנה צאן ובקר
לרב כי נתן לו האלהים רכוש רב
מאד: והוא יחזקיהו סתם את מוצא
מימי גיחון העליון ויישרם למטה
מערבה לעיר דויד ויצלח יחזקיהו
בכל מעשהו: וכן במליצי שרי בבל
המשלחים עליו לדרש המופת אשר
היה בארץ עזבו האלהים לנסותו
לדעת כל בלבבו: ויתר דברי
יחזקיהו וחסדיו הנם כתובים בחזון
ישעיהו בן אמוץ הנביא על ספר
מלכי יהודה וישראל: וישכב
יחזקיהו עם אבתיו ויקברהו במעלה
קברי בני דויד וכבוד עשו לו במותו

citus regis assyriorum: reuersusque est cum ignominia in terram suā. Cumque ingressus esset domū dei sui filii qui egressi fuerāt de vtero eius interfecerūt eū gladio. Saluauitque dñs ezechiā & habitatores hierusalē de manu sennacherib regis assyriorū & de manu oīm: & prestitit ei quietē per circuitū. Multi etiā deferebāt hostias & sacrificia dño in hierusalē & munera ezechie regi iuda. Qui exaltatus est post hec coram cunctis gentibus. In diebus illis egrotauit ezechias vsque ad mortē: & orauit dñm. Exaudiuitque eum: & dedit ei signū: sed nō iuxta beneficia que acceperat retribuit: quia eleuatū est cor eius. Et facta est cōtra eū ira: & contra iudā & hierusalem. Humiliatusque est postea eo quod exaltatū fuisset cor eius: tā ipse quam habitatores hierusalem: idcirco nō venit super eos ira dñi in diebus ezechie. Fuit autē ezechias diues & inclytus valde: & thesauros sibi plurimos cōgregauit argenti & auri: & lapidis preciosi: aromatum & armorū vniuersi generis & vasorū magni precii. Apothecas quoque frumēti vini & olei & presepia omniū iumentorū caulasque pecoribus & vrbes edificauit. Habebat quippe greges ouiū & armentorū innumerabiles: eo quod dedisset ei deus substantiā multā nimis. Ipse est ezechias qui obturauit superiorē fontē aquarū gyon & auertit eas subter ad occidentem vrbis dauid. In omnibus operibus suis fecit prospere quod voluit. Attamen in legatione principū babylonis qui missi fuerant ad eū vt interrogarēt de portēto quod acciderat super terrā dereliquit eū deus vt temptaretur & nota fierēt omnia que erāt in corde eius. Reliqua autē sermonum ezechie & misericordiarū eius scripta sunt in visione esaie filii amos prophete & in libro regū iuda & israel. Dormiuitque ezechias cū patribus suis: & sepelierūt eum supra sepulchra filiorū dauid. Et celebrauit ei exequias

in castris regis assyriorum: et reuersus est
ἐν τῇ παρεμβολῇ τοῦ βασιλέως ἀσσυρίων, καὶ ἀπέστρεψε
cum ignominia faciei in terram suam. et ingressus est in
μετὰ αἰσχύνης προσώπου εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ εἰσῆλθεν εἰς
domum dei sui: et de egredientibus de vtero eius: percus
οἶκον θεοῦ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐξελθόντων ἐκ κοιλίας αὐτοῦ, κατέ
serunt eum in gladio. et saluauit dominus ezeciam et
βαλον αὐτὸν ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἔσωσε κύριος τὸν ἐζεκίαν καὶ
habitantes in hierusalem de manu sennacherib
τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλὴμ ἐκ χειρὸς σενναχηρὶβ
regis assyriorum et de manu omnium: et requiescere fe
βασιλέως ἀσσυρίων καὶ ἐκ χειρὸς πάντων, καὶ κατέπαυ
cit eos per circuitum. et multi deferebant dona domino
σεν αὐτοὺς κυκλόθεν. καὶ πολλοὶ ἔφερον δῶρα τῷ κυρίῳ
in hierusalem: et dona ezecie regi iuda. et
εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ δόματα τῷ ἐζεκίᾳ βασιλεῖ ἰούδα. καὶ
exaltatus est ante oculos omnium gentium post hec.
ὑπερήρθη κατ' ὀφθαλμοὺς πάντων τῶν ἐθνῶν μετὰ ταῦ
in diebus illis egrotauit ezecias vsque ad mor
τα. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐμαλακίσθη ἐζεκίας ἕως θανά
tem: et orauit ad dominum: et exaudiuit eum.
του, καὶ προσεύξατο πρὸς κύριον, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ.
et signum dedit ei dominus: et non iuxta retributionem
καὶ σημεῖον ἔδωκεν αὐτῷ κύριος, καὶ οὐ κατὰ τὸ ἀνταπόδομα
quam retribuit ei ezecias: sed exaltatum est cor eius:
ὃ ἀνταπέδωκεν αὐτῷ ἐζεκίας, ἀλλ' ὑψώθη ἡ καρδία αὐτοῦ,
et fuit ira contra eum et contra iudam et hierusalem.
καὶ ἐγένετο ὀργὴ ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἱερουσαλήμ.
et humiliatus est ezecias ab exaltatione cordis sui:
καὶ ἐταπεινώθη ἐζεκίας ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς καρδίας αὐτοῦ,
ipse et habitantes hierusalem. et non venit super
αὐτὸς καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλήμ. καὶ οὐκ ἐπῆλθεν ἐπ'
eos ira domini in diebus ezecie. et fuerunt ezecie
αὐτοὺς ὀργὴ κυρίου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐζεκίου. καὶ ἐγένετο τῷ ἐζεκίᾳ
diuitie et gloria multa valde. et thesauros fe
πλοῦτος καὶ δόξα πολλὴ σφόδρα. καὶ θησαυροὺς ἐποίη
cit sibi argenti et auri et lapidis preciosi et in
σεν αὐτῷ ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ λίθου τιμίου καὶ εἰς τὰ
aromatibus: et armamentaria fecit: et omnibus va
ἀρώματα, καὶ ὁπλοθήκας ἐποίησεν, καὶ πᾶσι τοῖς σκεύε
sis desiderij apothecas. et ciuitates in frugibus
σι τῆς ἐπιθυμίας ἀποθήκας. καὶ πόλεις εἰς τὰ γενήματα
tritici vini et olei: et presepia omnis iumenti:
τοῦ σίτου οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, καὶ φάτνας παντὸς κτήνους,
et caulas ad pecora. et vrbes fecit sibi ipsi:
καὶ μάνδρας εἰς τὰ ποίμνια. καὶ πόλεις ἐποίησεν ἑαυτῷ,
et possessiones ouium et boum in multitudine: quoniam dedit i
καὶ κτήσεις προβάτων καὶ βοῶν εἰς πλῆθος, ὅτι ἔδωκεν αὐ
psi dominus substantiam multam valde. ipse ezecias obturauit
τῷ κύριος ἀποσκευὴν πολλὴν σφόδρα. αὐτὸς ἐζεκίας ἐνέφραξε
exitum aque gion superiorem. et direxit eas
τὴν ἔξοδον τοῦ ὕδατος γειὼν τὴν ἄνω. καὶ κατεύθυνεν αὐτὰ
infra ad occidentem vrbis dauid. et prosperatus est ezecias
κάτω πρὸς δυσμὰς τῆς πόλεως δαυίδ. καὶ εὐοδώθη ἐζεκίας
in omnibus operibus suis. et sic in legationibus
ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. καὶ οὕτως ἐν ταῖς πρεσβείαις
principum qui a babylone missis ad
τῶν ἀρχόντων τῶν ἀπὸ βαβυλῶνος τοῖς ἀποσταλεῖσι πρὸς
eum: vt interrogaret ab eo portentum: quod factum est in terra.
αὐτόν, πυθέσθαι παρ' αὐτοῦ τὸ τέρας, ὃ ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς.
et dereliquit eum dominus: vt temptaret eum: vt sciret que in cor
καὶ ἐγκατέλιπεν αὐτὸν κύριος, τοῦ πειράσαι αὐτόν, εἰδέναι τὰ ἐν τῇ καρ
de eius. et reliqua sermonum ezecie: et misericordie eius: non
δίᾳ αὐτοῦ. καὶ τὰ κατάλοιπα τῶν λόγων ἐζεκίου, καὶ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, οὐκ
ne scripta sunt in prophetia esaie filij ammos prophete:
ἰδοὺ γέγραπται ἐν τῇ προφητείᾳ ἠσαΐου υἱοῦ ἀμμὼς τοῦ προφήτου,
et in libro regum iuda et israel: et dormiuit ezecias cum
καὶ ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰούδα καὶ ἰσραήλ. καὶ ἐκοιμήθη ἐζεκίας μετὰ
patribus suis. et sepelierunt eum in ascensu sepulchrorum filio
τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τῇ ἀναβάσει τῶν τάφων υἱ
rum dauid. et gloriam et honorem dederunt ei in morte eius
ῶν δαυίδ. καὶ δόξαν καὶ τιμὴν ἔδωκαν αὐτῷ ἐν τῷ θανάτῳ αὐτοῦ

F

4.Reg 20.a. Esai. 38.a.

G

omnis iuda: et habitantes in hierusalem: et regna
πᾶς ἰούδα, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐβασί
uit manasses filius eius pro eo.
λευσε μανασσῆς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. Ca. 33.

Filius existens duodecim annorum manasses cum regnaret
Υἱὸς ὢν δώδεκα ἐτῶν μανασσῆς ἐν τῷ βασιλεύειν
ipse: et quinquaginta et quinque annis regnauit in hie
αὐτόν, καὶ πεντήκοντα καὶ πέντε ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱε
rusalem. et fecit malum coram domino iuxta
ρουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου κατὰ
omnes abominationes gentium quas abstulit dominus a fa
πάντα τὰ βδελύγματα τῶν ἐθνῶν ἃ ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώ
cie filiorum israel. et conuersus est manasses et edifi
που τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἐπέστρεψε μανασσῆς καὶ ᾠκοδό
cauit excelsa: que euulsit ezecias pater eius. et
μησε τὰ ὑψηλά, ἃ κατέσπασεν ἐζεκίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ
construxit altaria baalim: et fecit lucos: et
ἔστησε θυσιαστήρια τοῖς βααλείμ, καὶ ἐποίησεν ἄλση, καὶ
adorauit omnem militiam celi: et seruiuit
προσεκύνησε πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐδούλευσεν
eis. et edificauit manasses altare in domo domini
αὐτοῖς. καὶ ᾠκοδόμησε μανασσῆς θυσιαστήριον ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου
in quo dixit dominus in hierusalem erit nomen meum in eternum.
ἐν ᾧ εἶπεν κύριος ἐν ἱερουσαλὴμ ἔσται τὸ ὄνομά μου εἰς τὸν αἰῶνα.
et edificauit altaria cuncto exercitui celi: in
καὶ ᾠκοδόμησε θυσιαστήρια πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, ἐν
duobus atrijs domus domini. et ipse transire fecit filios suos
ταῖς δυσὶν αὐλαῖς οἴκου κυρίου. καὶ αὐτὸς διήγαγε τὰ τέκνα αὐτοῦ
in igne in valle benennom. et obseruabat somnia et augurabat et
ἐν πυρὶ ἐν γὲ βενεννώμ. καὶ ἐκληδονίζετο καὶ οἰωνίζετο καὶ
veneficijs vtebatur: et fecit ventriloquos: et multiplicauit
ἐφαρμακεύετο, καὶ ἐποίησεν ἐγγαστριμύθους, καὶ ἐπλήθυνεν
incantatores. et multiplicauit manasses vt faceret malum
ἐπαοιδούς. καὶ ἐπλήθυνε μανασσῆς τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν
coram domino: vt irritaret eum. et posuit sculptum et
ἐνώπιον κυρίου, τοῦ παροργίσαι αὐτόν. καὶ ἔθηκε τὸ γλυπτὸν καὶ
conflatile imaginem quam fecit in domo domini: in qua dixit
τὸ χωνευτὸν εἰκόνα ἣν ἐποίησεν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, ἐν ᾧ εἶπε
dominus ad dauid et ad salomonem filium eius: in do
κύριος πρὸς δαυίδ καὶ πρὸς σολομῶντα τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ οἴ
mo hac et in hierusalem quam elegi de cunctis tribu
κῳ τούτῳ καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἣν ἐξελεξάμην ἐκ πασῶν φυ
bus israel: ponam nomen meum illic in sempiternum. et non ad
λῶν ἰσραήλ, θήσω τὸ ὄνομά μου ἐκεῖ εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ οὐ προ
dam vt commoueat pedem israel a terra quam de
θήσω τοῦ σαλεῦσαι τὸν πόδα ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς ἔδω
di patribus suis. sed si custodierint vt fa
κα τοῖς πατράσιν αὐτῶν. πλὴν ἐὰν φυλάσσωνται τοῦ ποιῆ
ciant omnia que precepi eis iuxta edictam legem
σαι πάντα ἃ ἐνετειλάμην αὐτοῖς κατὰ πάντα τὸν νόμον
et precepta et iudicia in manu moysi. et
καὶ τὰ προστάγματα καὶ τὰ κρίματα ἐν χειρὶ μωυσῆ. καὶ
seduxit manasses iudam et habitantes
ἐπλάνησε μανασσῆς τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς κατοικοῦντας
in hierusalem vt facerent malum super omnes
ἐν ἱερουσαλὴμ τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ὑπὲρ πάντα τὰ
gentes quas abstulit dominus a facie filiorum israel.
ἔθνη ἃ ἐξῆρε κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν ἰσραήλ.
et locutus est dominus ad manasse et ad populum
καὶ ἐλάλησε κύριος ἐπὶ τὸν μανασσῆ καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν
eius: et non audierunt. et adduxit dominus super eos
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ ἤγαγεν κύριος ἐπ' αὐτοὺς
principes exercitus regis assyrio
τοὺς ἄρχοντας τῆς δυνάμεως τοῦ βασιλέως ἀσσυρί
rum: et ceperunt manassen in vinculis: et
ων, καὶ κατελάβοντο τὸν μανασσῆν ἐν δεσμοῖς, καὶ
ligauerunt eum in compedibus: et duxerunt eum in babilo
ἔδησαν αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἦγον αὐτὸν εἰς βαβυλῶ
nem. et postquam angustatus est manasses: orauit faciem
να. καὶ ὡς ἐθλίβη μανασσῆς, ἐδεήθη τοῦ προσώπου
domini dei sui: et humiliatus est
κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐταπεινώθη

A

4.Re. 21.a.

B

vniuersus iuda: & omnes habitatores hierusalē: regnauitque manasses filius eius pro eo. 33.

Duodecim annorū erat manasses cū regnare cepisset & quinquaginta quinque annis regnauit in hierusalem. Fecit autē malū corā dño iuxta abominationes gentiū quas subuertit dominus corā filiis israel & cōuersus instaurauit excelsa que demolitus fuerat ezechias pater eius: cōstruxitque aras baalim & fecit lucos & adorauit omnē militiā celi & coluit ea. Edificauit quoque altaria in domo dñi: de qua dixerat dominus in hierusalem erit nomen meū in eternū. Edificauit autē ea cuncto exercitui celi in duobus atriis domus domini: transireque fecit filios suos per ignē in valle benennō. Obseruabat somnia: sectabatur auguria: maleficis artibus inseruiebat. Habebat secū magos & incātatores: multaque mala operatus est corā dño vt irritaret eū. Sculptile quoque & cōflatile signū posuit in domo dei: de quo locutus est deus ad dauid & ad salomonem filiū eius dicens. In domo hac & in hierusalem quā elegi de cūctis tribubus israel ponam nomen meum in sempiternū: & moueri non faciam pedem israel de terra quā tradidi patribus eorū: ita duntaxat si custodierint facere que precepi eis cunctamque legem & cerimonias atque iudicia que mandaui per manū moysi. Igitur manasses seduxit iudam & habitatores hierusalem vt facerent malum super omnes gentes quas subuerterat dñs a facie filiorumque israel. Locutusque est dñs ad eū & ad populum illius & attendere noluerūt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis assyriorum: ceperūtque manassen & vinctum cathenis atque cōpedibus duxerūt in babylonē. Qui postquam coangustatus est orauit dñm deū suū & egit penitētiā

כל יהודה וישבי ירושלם וימלך
מנשה בנו תחתיו:

Ca. xxxiij

בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו
וחמשים וחמש שנה מלך בירושלם:
ויעש הרע בעיני יהוה כתועבות
הגוים אשר הוריש יהוה מפני בני
ישראל: וישב ויבן את הבמות אשר
נתץ יחזקיהו אביו ויקם מזבחות
לבעלים ויעש אשרות וישתחו
לכל צבא השמים ויעבד אתם: ובנה
מזבחות בבית יהוה אשר אמר יהוה
בירושלם יהיה שמי לעולם: ויבן
מזבחות לכל צבא השמים בשתי
חצרות בית יהוה: והוא העביר את
בניו באש בגי בן הנם ועונן ונחש
וכשף ועשה אוב וידעוני הרבה
לעשות הרע בעיני יהוה להכעיסו:
וישם את פסל הסמל אשר עשה
בבית האלהים אשר אמר אלהים
אל דויד ואל שלמה בנו בבית
הזה ובירושלם אשר בחרתי מכל
שבטי ישראל אשים את שמי
לעילום: ולא אסיף להסיר את רגל
ישראל מעל האדמה אשר העמדתי
לאבותיכם רק אם ישמרו לעשות
את כל אשר צויתים לכל התורה
והחקים והמשפטים ביד משה:
ויתע מנשה את יהודה וישבי
ירושלם לעשות רע מן הגוים
אשר השמיד יהוה מפני בני ישראל:
וידבר יהוה אל מנשה ואל עמו ולא
הקשיבו: ויבא יהוה עליהם את
שרי הצבא אשר למלך אשור
וילכדו את מנשה בחחים ויאסרהו
בנחשתים ויוליכהו בבלה: וכהצר
לו חלה את פני יהוה אלהיו ויכנע

מאד מלפני אלהי אבתיו ויתפלל
אליו ויעתר לו וישמע תחנתו
וישיבהו ירושלם למלכותו וידע
מנשה כי יהוה הוא האלהים ׃
ואחרי כן בנה חומה חיצונה לעיר
דויד מערבה לגיחון בנחל ולבוא
בשער הדגים וסבב לעפל ויגביהה
מאד וישם שרי חיל בכל הערים
הבצרות ביהודה ׃ ויסר את אלהי
הנכר ואת הסמל מבית יהוה וכל
המזבחות אשר בנה בהר בית יהוה
ובירושלם וישלך חוצה לעיר ׃
ויבן את מזבח יהוה ויזבח עליו זבחי
שלמים ותודה ויאמר ליהודה
לעבוד את יהוה אלהי ישראל ׃ אבל
עוד העם זבחים בבמות רק ליהוה
אלהיהם ׃ ויתר דברי מנשה
ותפלתו אל אלהיו ודברי החזים
המדברים אליו בשם יהוה אלהי
ישראל הנם על דברי מלכי ישראל ׃
ותפלתו והעתר לו וכל חטאתו
ומעלו והמקמות אשר בנה בהם
במות והעמיד האשרים והפסילים
לפני הכנעו הנם כתובים על דברי
חוזי ׃ וישכב מנשה עם אבתיו
ויקברהו ביתו וימלך אמון בנו תחתיו ׃
בן עשרים ושתים שנה אמון במלכו
ושתים שנים מלך בירושלם ׃
ויעש הרע בעיני יהוה כאשר עשה
מנשה אביו ולכל הפסילים אשר
עשה מנשה אביו זבח אמון ויעבדם ׃
ולא נכנע מלפני יהוה כהכנע מנשה
אביו כי הוא אמון הרבה אשמה ׃
ויקשרו עליו עבדיו וימיתהו בביתו ׃
ויכו עם הארץ את כל הקשרים
על המלך אמון וימליכו עם

פלל · עתר שמע · חנן שוב · חמה חוץ · ערב · דגה גבה · שום עיר · סור · זבח · שלך · בנה · ידה אמר · עבד · במה · פלל חזה · דבר · הנה · עתר · קום · עמד פסל · בנה כנע · כתב חזה · שכב קבר · מלך · שנה · עשה רוע · עבד · כנע פנה · רבה · קשר מות · נכה

valde coram deo patrū ſuorum. Deprecatus eſt eum & obſecrauit intente: & exaudiuit orōnē ei9: reduxitqꝫ eū hierl'm in regnū ſuū: & cognouit manaſſes q dominus ipſe eſſet deus. Poſt hec edificauit murum extra ciuitatem dauid ad occidentē gyō in conualle ab introitu porte piſciū p circuitum vſqꝫ ad ophel & exaltauit illū vehemēter. Cōſtituitqꝫ principes exercit9 in cūctis ciuitatib9 iuda munitis & abſtulit deos alienos & ſimulachrū de domo domini: aras quoqꝫ quas fecerat in monte domus dñi et in hieruſalē: & piecit omnia extra vrbē. Porro iſtaurauit altare dñi: & imolauit ſup illud victias & pacifica & laudē. precepitqꝫ iude vt ſeruiret domino deo iſrael. Attamen adhuc populus immolabat in excelſis domio deo ſuo. Reliqua aūt geſtorum manaſſe & obſecratio ei9 ad deū ſuū verba quoqꝫ vidētiū qui loquebātur ad eum in nomine domini dei iſrael: cōtinētur in ſmonib9 regū iſrl. Orō qꝫ eius & exauditio & cuncta peccata atqꝫ contemptus: loca etiā in quibus edificauit excelſa & fecit lucos & ſtatuas anteqꝫ ageret penitētiā ſcripta ſunt in ſmonib9 ozai. Dormiuit ergo manaſſes cū prib9 ſuis: & ſepelierūt eūn in domo ſua. Regnauitqꝫ p eo filius ei9 amō. Vigītiduorū annoꝝ erat amon cū regnare cepiſſet: & duobus anis regnauit in hieruſalē. Fecitqꝫ malū in ɔſpectu dñi ſicut fecerat manaſſes pr ei9: & cunctis idolis q manaſſes fuerat fabricat9 imolauit atqꝫ ſeruiuit & nō eſt reueritus faciē dñi ſicut reuerit9 eſt manaſſes pater eius & multo maiora deliquit. Cūqꝫ cōiuraſſent aduerſus eū ſui ſui interfecerūt eū i domo ſua. Porro reliq̄ ppl'i multitudo ceſis his qui amon percuſſerant conſtituit regem

valde a facie dei patrū ſuoꝝ: ꝛ ora
σφόδρα ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων αὐτοῦ, καὶ προ
uit ad eū: ꝛ exaudiuit eū ꝛ exaudiuit
σηύξατο πρὸς αὐτόν, καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐπήκουσε τῆς
clamorē ei9: ꝛ reduxit eū in hieruſalē in re
βοῆς αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψεν αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τὴν βα
gnū ſuū. ꝛ cognouit manaſſes: q dñs ipſe eſt de
σιλείαν αὐτοῦ. καὶ ἔγνω μανασσῆς, ὅτι κύριος αὐτός ἐστιν ὁ θε
us. ꝛ poſt hec edificauit murū extra ciuitatē
ός. καὶ μετὰ ταῦτα ᾠκοδόμησε τεῖχος ἔξω τῆς πόλεως
dauid ab aphrico gtō in torrēte egredien
δαυὶδ ἀπὸ λιβὸς τοῦ γειὼν ἐν τῷ χειμάρρῳ ἐκπορευομέ
tiū porta piſciū p circuitū in ophel: ꝛ exaltauit
νων τὴν πύλην τὴν ἰχθυϊκὴν κύκλῳ εἰς τὸ ὀφέλ, καὶ ὕψωσεν
eā vehemēter. ꝛ cōſtituit principes exercitus in ciui
αὐτὴν σφόδρα. καὶ κατέστησεν ἄρχοντας δυνάμεως ἐν πά
ctis ciuitatib9 muratis in iuda. ꝛ abſtu
σαις ταῖς πόλεσι ταῖς τειχήρεσιν ἐν ἰούδα. καὶ περιεῖ
lit deos alienos: ꝛ ſculptile de domo domi
λε τοὺς θεοὺς τοὺς ἀλλοτρίους, καὶ τὸ γλυπτὸν ἐξ οἴκου κυρί
ni: ꝛ omnia altaria: q̄ edificauit in mōte dom9
ου, καὶ πάντα τὰ θυσιαστήρια, ἃ ᾠκοδόμησεν ἐν ὄρει οἴκου
dñi ꝛ in hieruſalē: ꝛ eiecit extra vrbē. ꝛ
κυρίου καὶ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξέβαλεν ἔξω τῆς πόλεως. καὶ
inſtaurauit altare dñi. ꝛ imolauit ſup illud
κατώρθωσε τὸ θυσιαστήριον κυρίου. καὶ ἐθυσίασεν ἐπ' αὐτῷ
ſacrificia ſalutis ꝛ laudis. ꝛ dixit iuda: vt ſer
θυσίας σωτηρίου καὶ αἰνέσεως. καὶ εἶπεν τῷ ἰούδα, τοῦ δου
uiret dño deo iſrael. verūtū adhuc ppl's in ex
λεύειν κυρίῳ τῷ θεῷ ἰσραήλ. πλὴν ἔτι ὁ λαὸς ἐπὶ τῶν ὑ
celſis adolebat: ſed dño deo ſuo. ꝛ reliqua
ψηλῶν ἐθυμίαζεν, πλὴν κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτῶν. καὶ τὰ λοιπὰ
ſermonū manaſſe ꝛ obſecratio eius q̄ ad deū ꝛ
τῶν λόγων μανασσῆ καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ ἡ πρὸς τὸν θεὸν καὶ
ſmones videntiū q̄ loquebant ad eū in nomine
οἱ λόγοι τῶν ὁρώντων τῶν λαλούντων πρὸς αὐτὸν ἐν ὀνόματι
dñi dei iſrael: ecce in ſmonibus regū iſrael.
κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐπὶ λόγων βασιλέων ἰσραήλ.
ꝛ oratio eius: ꝛ quomō exaudiuit eū: ꝛ cūcta
καὶ ἡ προσευχὴ αὐτοῦ, καὶ ὡς ἐπήκουσεν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ
peccata eius ꝛ rebelliones eius: ꝛ loca in q̄b9
ἁμαρτίαι αὐτοῦ καὶ αἱ ἀποστασίαι αὐτοῦ, καὶ οἱ τόποι ἐφ' οἷς
edificauit in eis excelſa: ꝛ cōſtituit illic lucos ꝛ
ᾠκοδόμησεν ἐν αὐτοῖς τὰ ὑψηλά, καὶ ἔστησεν ἐκεῖ ἄλση καὶ
ſculptilia: anteq̄ cōuerteret: nōne ſcripta ſūt in ſmo
γλυπτά, πρὸ τοῦ ἐπιστρέψαι, οὐκ ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ λό
nibus videntiū? ꝛ dormiuit manaſſes cū patri
γων τῶν ὁρώντων; καὶ ἐκοιμήθη μανασσῆς μετὰ τῶν πατέ
bus ſuis: ꝛ ſepelierūt eū in horto domus ſue. ꝛ
ρων αὐτοῦ, καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ἐν παραδείσῳ οἴκου αὐτοῦ. καὶ
regnauit āmon filius eius pro eo: fili9 exiſtēs viginti ꝛ
ἐβασίλευσεν ἀμμὼν υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, υἱὸς ὢν εἴκοσι καὶ
duoꝝ ānoꝝ āmon cū regnaret ipſe: ꝛ duob9 ānis re
δύο ἐτῶν ἀμμὼν ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ δύο ἔτη ἐβα
gnauit in hieruſalē. ꝛ fecit āmon malū
σίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίησεν ἀμμὼν τὸ πονηρὸν
in cōſpectu dñi: ſicut fecerat manaſſes pater eius. ꝛ
ἐνώπιον κυρίου, καθὼς ἐποίησεν μανασσῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ. καὶ
cūctis idolis que fecit manaſſes pater ei9: imo
πᾶσι τοῖς εἰδώλοις οἷς ἐποίησε μανασσῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ, ἐθυ
lauit āmō ꝛ ſeruiuit eis. ꝛ nō humiliatus ē co
σίασεν ἀμμὼν καὶ ἐδούλευεν αὐτοῖς. καὶ οὐκ ἐταπεινώθη ἐνώ
rā dño: ſicut hūiliatus eſt manaſſes pater eius:
πιον κυρίου, ὡς ἐταπεινώθη μανασσῆς ὁ πατὴρ αὐτοῦ,
q̄m filius eius āmon multiplicauit peccatū. ꝛ cōſpi
ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀμμὼν ἐπλήθυνε πλημμέλειαν. καὶ ἐπέ
rauerūt ſerui eius ꝛ pcuſſerūt eū in domo ſua.
θεντο οἱ παῖδες αὐτοῦ καὶ ἐπάταξαν αὐτὸν ἐν τῷ οἴκῳ αὐ
ꝛ pcuſſit ppl's terre eos q̄ cōſpirauerāt cōtra
τοῦ. καὶ ἐπάταξεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τοὺς ἐπιθεμένους ἐπὶ
regē ammō. ꝛ cōſtituit regē populus
τὸν βασιλέα ἀμμών. καὶ ἐβασίλευσεν ὁ λαὸς τῆς

C

D

terre ioſian filiū eius pro eo.
γῆς τὸν ἰωσίαν υἱὸν αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ. Ca.34.
Filius exiſtēs octo ānoꝝ ioſias cū regnaret ipſe:
Υἱὸς ὢν ὀκτὼ ἐτῶν ἰωσίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐ
ꝛ triginta: ꝛ vno āno regnauit in hieru
τόν, καὶ τριάκοντα καὶ ἓν ἔτος ἐβασίλευσεν ἐν ἱερου
ſalē. ꝛ fecit ioſias rectū corā dño.
σαλήμ. καὶ ἐποίησεν ἰωσίας τὸ εὐθὲς ἐνώπιον κυρίου,
ꝛ ambulauit in vijs dauid patris ſui: ꝛ
καὶ ἐπορεύθη ἐν ὁδοῖς δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ
nō declinauit ad dextrā vel ſiniſtrā. ꝛ in octauo āno
οὐκ ἐξέκλινεν δεξιὰν ἢ ἀριστεράν. καὶ ἐν τῷ ὀγδόῳ ἔτει
regni ſui: ꝛ ipſe ioſias adhuc pueru
τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἰωσίας ἔτι παιδάρι
lus incepit querere dñm deū dauid patris
ον ἤρξατο τοῦ ζητῆσαι κύριον θεὸν δαυὶδ τοῦ πατρὸς
ſui. ꝛ in duodecimo āno regni ſui
αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐ
incepit mundare iudā ꝛ hieruſalē
τοῦ ἤρξατο τοῦ καθαρίσαι ἰούδαν καὶ τὴν ἱερουσαλὴμ
ab excelſis ꝛ lucis ꝛ altarib9
ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν καὶ τῶν ἄλσεων καὶ τῶν βωμῶν
ꝛ ſculptilib9 ꝛ cōflatilibus. ꝛ deſtru
καὶ τῶν γλυπτῶν καὶ τῶν χωνευτῶν. καὶ κατέσκα
xit q̄ ante faciē eius altaria: q̄
ψε τὰ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ θυσιαστήρια, τὰ τῶν
baalim: ꝛ excelſa q̄ in eis. ꝛ ſuccidit
βααλείμ, καὶ τὰ ὑψηλὰ τὰ ἐπ' αὐτῶν. καὶ ἐξέκοψε τὰ
lucos ꝛ ſculptilia ꝛ cōflatilia cōtriuit:
ἄλση καὶ τὰ γλυπτὰ καὶ τὰ χωνευτὰ συνέτριψε,
ꝛ cōminuit ꝛ proiecit ſup faciē monumē
καὶ ἐλέπτυνεν καὶ ἔρριψεν ἐπὶ πρόσωπον τῶν μνημεί
toꝝ coꝝ q̄ imolabāt eis. ꝛ oſſa ſacerdotū cōbuſ
ων τῶν θυσιαζόντων αὐτοῖς. καὶ ὀστᾶ ἱερέων κατέκαυ
ſit in altaribus coꝝ. ꝛ mundauit ioſias
σεν ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν. καὶ ἐκαθάρισεν ἰωσίας
iudā ꝛ hieruſalē: ꝛ in ciuitatib9 ephrai
τὸν ἰούδαν καὶ τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πόλεσιν ἐφραὶμ
ꝛ manaſſe ꝛ ſymeon ꝛ nephthalim: ꝛ in lo
καὶ μανασσῆ καὶ συμεὼν καὶ νεφθαλείμ, καὶ ἐν τοῖς τό
cis coꝝ in circuitu. ꝛ diſſipauit lucos ꝛ
ποις αὐτῶν κύκλῳ. καὶ κατέσπασε τὰ ἄλση καὶ τὰ
altaria: ꝛ idola cōtriuit cōminuta: ꝛ om
θυσιαστήρια, καὶ τὰ εἴδωλα κατέκοψε λεπτά, καὶ πάν
nia excelſa demolit9 eſt ab omni terra iſrael:
τα τὰ ὑψηλὰ κατέκοψεν ἀπὸ πάσης τῆς γῆς ἰσραήλ,
ꝛ reuerſus eſt in hieruſalē. ꝛ in octauo deci
καὶ ἀπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκά
mo āno regni ſui: iuſſit vt munda
τῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐκέλευσε τοῦ καθαρί
rēt domū ꝛ terrā. ꝛ miſit ſaphan filiū
σαι τὸν οἶκον καὶ τὴν γῆν. καὶ ἀπέστειλε τὸν σαφὰν υἱὸν
eſſelie ꝛ maaſiā principē ciuitatis: ꝛ
ἐσελίου καὶ τὸν μαασίαν ἄρχοντα τῆς πόλεως, καὶ
ioa filiū ioachaz a cōmentarijs vt inſtau
τὸν ἰωὰ υἱὸν ἰωάχαζ τὸν ὑπομνηματογράφον τοῦ κραται
rarēt domū dñi dei ſui. ꝛ venerūt ad chel
ῶσαι τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ ἦλθον πρὸς χελ
ciā ſacerdotē magnū: ꝛ dederūt argentū qđ il
κίαν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, καὶ ἔδωκαν τὸ ἀργύριον τὸ εἰ
latū fuit in domū dñi: qđ cōgregauerūt leuite cuſto
σενεχθὲν εἰς οἶκον κυρίου, ὃ συνήγαγον οἱ λευῖται οἱ φυ
dientes portā de manu manaſſe ꝛ ephraim ꝛ
λάσσοντες τὴν πύλην ἐκ χειρὸς μανασσῆ καὶ ἐφραὶμ καὶ
principū: ꝛ ab omni reliquo iſrael:
τῶν ἀρχόντων, καὶ ἀπὸ παντὸς τοῦ καταλοίπου ἰσραήλ,
ꝛ ex omni iuda ꝛ bēiamin ꝛ habitanti
καὶ ἐκ παντὸς ἰούδα καὶ βενιαμὶν καὶ τῶν κατοικούν
bus hieruſalē. ꝛ dederūt illud in manu fa
των ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκαν αὐτὸ ἐπὶ χεῖρα τῶν ποι
cientiū opera q̄ pfectierant in domo
ούντων τὰ ἔργα τῶν καθεσταμένων ἐν οἴκῳ

A

4.Re. 11.a.

B

ioſiam filium eius pro eo. 34.

Octo annorum erat ioſias cum regnare cepiſſet: & triginta & vno anno regnauit in hieruſalē. Fecitqꝫ qđ erat rectū in conſpectu dñi: & ambulauit in viis dđ patris ſui: nō declinauit neqꝫ ad dexterā neqꝫ ad ſiniſtrā. Octauo aūt āno regni ſui cū adhuc eēt puer cepit q̄rere deū patris ſui dauid: & duodecimo anno poſtqꝫ regnare ceperat mundauit iudam & hieruſalem ab excelſis & lucis ſimulachriſqꝫ & ſculptilib9. Deſtruxerūtqꝫ corā eo aras baalim & ſimulachra que ſuperpoſita fuerant demoliti ſunt. Lucos etiam & ſculptilia ſuccidit atqꝫ comminuit: & ſuper cumulos eorum qui eis imolare cōſueuerant fragmēta diſperſit. Oſſa p̄terea ſacerdotū cōbuſſit in altarib9 idolorum: mūdauitqꝫ iudā & hieruſalē. Sed in vrbib9 manaſſe & ephraī & ſymeō vſqꝫ neptalim cūcta ſubuertit. Cūqꝫ altaria diſſipaſſet & lucos & ſculptilia cōtriuiſſet in fruſta: cunctaqꝫ delubra demolit9 eſſet de vniuerſa terra iſrael reuerſus eſt in hieruſalem. Igitur anno octauo decimo regni ſui mundata iam terra & templo domini: miſit ſaphan filium ezelie & maaſiam principē ciuitatis: & ioha filium ioachaz acōmētariis vt inſtaurarēt domū dñi dei ſui. Qui venerūt ad helchiā ſacerdotem magnum: acceptaqꝫ ab eo pecunia q̄ illata fuerat in domū dei: & quā congregauerāt leuite & ianitores de manaſſe & ephraim & vniuerſis reliquiis iſrael: ab omni quoqꝫ iuda & beniamin & habitatoribus hieruſalem: tradiderunt in manibus eorum qui preerant operariis in domo domini

הארץ את יאשיהו בנו תחתיו ׃
בן שמונה שנים
יאשיהו במלכו ושלשים ואחת
שנה מלך בירושלם ׃ ויעש הישר
בעיני יהוה וילך בדרכי דויד אביו
ולא סר ימין ושמאל ׃ ובשמונה
שנים למלכו והוא עודנו נער החל
לדרוש לאלהי דויד אביו ובשתים
עשרה שנה החל לטהר את יהודה
וירושלם מן הבמות והאשרים
והפסילים והמסכות ׃ וינתצו לפניו
את מזבחות הבעלים והחמנים אשר
למעלה מעליהם גדע והאשרים
והפסילים והמסכות שבר והדק
ויזרק על פני הקברים הזבחים
להם ׃ ועצמות כהנים שרף על
מזבחותים ויטהר את יהודה ואת
ירושלם ׃ ובערי מנשה ואפרים
ושמעון ועד נפתלי בחר בתיהם
סביב ׃ וינתץ את המזבחות
ואת האשרים והפסילים כתת
להדק וכל החמנים גדע בכל
ארץ ישראל וישב לירושלם ׃
ובשנת שמונה עשרה למלכו
לטהר הארץ והבית שלח את
שפן בן אצליהו ואת מעשיהו
שר העיר ואת יואח בן יואחז
המזכיר לחזק את בית יהוה אלהיו ׃
ויבאו אל חלקיהו הכהן הגדול
ויתנו את הכסף המובא בית אלהים
אשר אספו הלוים שמרי הסף מיד
מנשה ואפרים ומכל שארית
ישראל ומכל יהודה ובנימן וישבו
ירושלם ׃ ויתנו על יד עשי המלאכה
המפקדים בבית יהוה ויתנו אתו
עשי המלאכה אשר עשים בבית

Ca.xxxiiij.

שמן · עשה · סור ימן · שמל חלל · דרש · במה · נסך נתץ · פנה זבח · עלה · דקק · זרק פנה · טהר · עיר · סבב זבח · פסל · שוב · שנה שמן · שור · זכר · בוא גדל · נתן בוא · עשה לאך · פקד

יהוה לבדוק ולחזק הבית ויתנו
לחרשים ולבנים לקנות אבני
מחצב ועצים למחברות ולקרות
את הבתים אשר השחיתו מלכי
יהודה והאנשים עשים באמונה
במלאכה ועליהם מפקדים יחת
ועבדיהו הלוים מן בני מררי
וזכריה ומשלם מן בני הקהתים
לנצח והלוים כל מבין בכלי שיר
ועל הסבלים ומנצחים לכל עשה
מלאכה לעבודה ועבודה ומהלוים
סופרים ושטרים ושוערים ובהוציאם
את הכסף המובא בית יהוה מצא
חלקיהו הכהן את ספר תורת יהוה
ביד משה ויען חלקיהו ויאמר
אל שפן הסופר ספר התורה
מצאתי בבית יהוה ויתן חלקיהו
את הספר אל שפן ויבא שפן את
הספר אל המלך וישב עוד את
המלך דבר לאמר כל אשר נתן
ביד עבדיך הם עשים ויתיכו את
הכסף הנמצא בבית יהוה ויתנוהו
על יד המפקדים ועל יד עושי
המלאכה ויגד שפן הסופר למלך
לאמר ספר נתן לי חלקיהו הכהן
ויקרא בו שפן לפני המלך ויהי
כשמע המלך את דברי התורה
ויקרע את בגדיו ויצו המלך את
חלקיהו ואת אחיקם בן שפן
ואת עבדון בן מיכה ואת שפן
הסופר ואת עשיה עבד המלך
לאמר לכו דרשו את יהוה בעדי
ובעד הנשאר בישראל וביהודה
על דברי הספר אשר נמצא כי
גדולה חמת יהוה אשר נתכה בנו
על אשר לא שמרו אבותינו את

vt instauraret templū: & infirma quęq; sartiret. At illi dederūt eā artificibus & cemētarijs vt emerēt lapides e lapidicinis & ligna ad cōmissuras edificij & ad cōtignationē domorū quas destruxerāt reges iuda. Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autē prepositi operantium iadab & abdias de filijs merari: zacharias & mosollam de filijs caath qui vrgebāt opus: oēs leuite scientes organis canere. Super eos vero qui ad diuersos vsus onera portabant: erant scribe & magistri de leuitis ianitores. Cūq; efferrēt pecuniā q̄ illata fuerat in templū dñi: reperit Helchias sacerdos librū legis dñi q̄ datus fuerat per manus moysi: & ait ad saphan scribam. Librum legis inueni in domo domini. Et tradidit ei. At ille intulit volumen ad regem: & nunciauit ei dicens: omnia que dedisti in manu seruorum tuorum: ecce complentur. Argentū qd̄ reptū est in domo dñi conflauerūt: datumq; est prefectis artificum & diuersa opera fabricātiū. Preterea tradidit mihi helchias sacerdos hunc librum. Quē cū rege presente recitasset: audissetq; ille verba legis scidit vestimenta sua: & precepit helchie & aicham filio saphan: & abdon filio micha: saphan quoq; scribe & asaie seruo regis: dicens. Ite & orate dominum pro me & pro reliquis israel & iuda super vniuersis sermonibus libri istius q̄ repertus ē. Magnus enim furor domini stillauit super nos: eo q̄ non custodierint patres nostri

dñi. ⁊ dederūt illud facientibus opera in domo do
κυρίου. καὶ ἔδωκαν αὐτὸ τοῖς ποιοῦσι τὰ ἔργα ἐν οἴκῳ κυ
mini: vt prepararent ⁊ instaurarēt domū. ⁊ fa
ρίου, τοῦ ἐπισκευάσαι καὶ κατισχῦσαι τὸν οἶκον. καὶ τοῖς τέ
bris dederūt: ⁊ edificatoribus vt emerēt lapides quat
κτοσιν ἔδωκαν, καὶ τοῖς οἰκοδόμοις ἀγοράσαι λίθους τε
tuor pedū ⁊ ligna in trabes vt tegēt domos
τραπέδους καὶ ξύλα εἰς δοκοὺς στεγάσαι τοὺς οἴκους
quas perdiderūt reges iuda. ⁊ viri faciebāt
οὓς ἐξωλόθρευσαν βασιλεῖς ἰούδα. καὶ οἱ ἄνδρες ἐποίουν
in fide q̄ in operibus. ⁊ in eis episcopi pre
ἐν πίστει οἱ ἐπὶ τῶν ἔργων. καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐπίσκοποι κα
positi iaeth ⁊ audias leuite de filijs merari:
θεστάμενοι ἰαὲθ καὶ αὐδίας οἱ λευῖται ἐξ υἱῶν μεραρί,
⁊ zacharias ⁊ mesolā de filijs caath vt vrge
καὶ ζαχαρίας καὶ μεσολὰμ ἐκ τῶν υἱῶν καὰθ ἐπισπου
rent. ⁊ ois leuita ⁊ ois sciēs in organis hy
δάζειν. καὶ πᾶς λευίτης καὶ πᾶς συνιῶν ἐν ὀργάνοις ᾠ
mnorum ⁊ in humeris portātibus: ⁊ ppositi sup eos
δῶν καὶ ἐπὶ τῶν νωτοφόρων, καὶ ἐπιστάται ἐπὶ τῶν
q̄ faciebāt opera in opere. ⁊ a leui
ποιούντων τὰ ἔργα εἰς ἐργασίαν. καὶ ἀπὸ τῶν λευι
tis scribe ⁊ iudices ⁊ ianitores. ⁊ cū
τῶν γραμματεῖς καὶ κριταὶ καὶ πυλωροί. καὶ ἐν τῷ
offerrēt ipsi argentū qd̄ illatū fuerat in do
ἐκφέρειν αὐτοὺς τὸ ἀργύριον τὸ εἰσοδιασθὲν εἰς τὸν οἶ
mū dñi: inuenit chelcias sacerdos librū le
κον κυρίου, εὗρε χελκίας ὁ ἱερεὺς τὸ βιβλίον τοῦ νό
gis dñi q̄ p manū moysi. ⁊ respondit chel
μου κυρίου τὸ διὰ χειρὸς μωυσῆ. καὶ ἀπεκρίθη χελ
cias ⁊ dixit ad saphā scribā librū
κίας καὶ εἶπεν πρὸς σαφὰν τὸν γραμματέα, βιβλίον
legis inueni in domo dñi. ⁊ dedit chelcias
νόμου εὗρον ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔδωκε χελκίας τὸ
librū saphā: ⁊ intulit saphan librū
βιβλίον τῷ σαφάν, καὶ εἰσήνεγκεν σαφὰν τὸ βιβλίον
ad regē: ⁊ reddidit adhuc regi
πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀπέδωκεν ἔτι τῷ βασιλεῖ
s̄monē dicēs: omne argentū datū est in manu seruo
λόγον λέγων, πᾶν ἀργύριον ἀπεδόθη ἐν χειρὶ τῶν παί
rū tuorum facientiū opus: ⁊ cōflauerūt
δων σου τῶν ποιούντων τὸ ἔργον, καὶ ἐχώνευσαν τὸ
argentū inuentū in domo dñi: ⁊ dederūt in
ἀργύριον τὸ εὑρεθὲν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ ἔδωκαν ἐπὶ
manu facientiū opera: ⁊ in manu
χεῖρα τῶν ποιούντων τὰ ἔργα, καὶ ἐπὶ χεῖρα τῶν
episcoporum. ⁊ nūciauit saphan scriba
ἐπισκόπων. καὶ ἀπήγγειλε σαφὰν ὁ γραμματεὺς τῷ
regi dicēs: librū dedit mihi chelcias sacer
βασιλεῖ λέγων, βιβλίον ἔδωκέ μοι χελκίας ὁ ἱε
dos. ⁊ legit ipm saphā corā rege
ρεύς. καὶ ἀνέγνω αὐτὸ σαφὰν ἐνώπιον τοῦ βασιλέ
⁊ factū est vt audiuit rex ver
ως. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λό
ba legis: scidit vestimēta sua. ⁊ pre
γους τοῦ νόμου, διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἐνε
cepit rex chelcia ⁊ achicā filio sa
τείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ χελκίᾳ καὶ τῷ ἀχικὰμ υἱῷ σα
phā ⁊ abdō filio michea: ⁊ saphan
φὰν καὶ τῷ ἀβδὼν υἱῷ μιχαίου, καὶ τῷ σαφὰν
scribe ⁊ asaia seruo re
τῷ γραμματεῖ καὶ τῷ ἀσαΐα παιδὶ τοῦ βασι
gis dicēs: ite ⁊ querite dñm pro
λέως λέγων, πορεύθητε καὶ ζητήσατε κύριον περὶ
me ⁊ pro omni reliquo isra
ἐμοῦ καὶ περὶ παντὸς τοῦ καταλειφθέντος ἰσρα
el ⁊ iuda pro s̄monibus libri
ὴλ καὶ ἰούδα περὶ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τοῦ
inuenti: qm̄ magnus furor dñi: q̄ succēsus est
εὑρεθέντος, ὅτι μέγας ὁ θυμὸς κυρίου, ὃς ἐκκέκαυται
in nobis: qm̄ nō audierūt patres nostri
ἐν ἡμῖν, διότι οὐκ εἰσήκουσαν οἱ πατέρες ἡμῶν

sermonē dñi: vt facerēt iuxta omnia q̄ scripta sunt
τὸν λόγον κυρίου, τοῦ ποιῆσαι κατὰ πάντα τὰ γεγραμμένα
in libro hoc. ⁊ iuit chelcias: ⁊ quibus
ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἐπορεύθη χελκίας, καὶ οἷς
dixit rex ad oldā pphetā vxorē
εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ὀλδὰν τὴν προφῆτιν γυναῖκα
sellē filij thecoe: filij aser custodis vestiū: ⁊
σελλὴμ υἱοῦ θεκωὲ, υἱοῦ ἀσὲρ τοῦ ἱματιοφύλακος, καὶ
ipsa habitabat in hierusalē in secunda: ⁊ locuti
αὐτὴ κατῴκει ἐν ἱερουσαλὴμ ἐν μασενά, καὶ ἐλά
sunt ei sm̄ hec. ⁊ dixit eis: sic
λησαν αὐτῇ κατὰ ταῦτα. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, οὕτως
dixit dñs deus israel. dicite viro q̄ mi
εἶπε κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. εἴπατε τῷ ἀνδρὶ τῷ ἀπο
sit vos ad me: sic dicit dñs deus:
στείλαντι ὑμᾶς πρός με, οὕτως λέγει κύριος ὁ θεός,
ecce ego induco mala sup locū hūc ⁊ sup
ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω κακὰ ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ
habitantes in eo cūcta verba
τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῷ τοὺς πάντας λόγους
q̄ scripta sunt in libro q̄ lectus est
τοὺς γεγραμμένους ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἀνεγνωσμένῳ
corā rege iuda: eo q̄ dereliquerunt
ἐναντίον τοῦ βασιλέως ἰούδα, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν
me ⁊ sacrificauerūt dijs alienis: vt irrita
με καὶ ἐθυμίασαν θεοῖς ἀλλοτρίοις, ἵνα παροργίσω
rēt me in cūctis operibus manuū suarum. ⁊
σί με ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ
succēsus est furor meus in loco isto: ⁊ nō
ἐξεκαύθη ὁ θυμός μου ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ οὐ
extinguetur. ⁊ ad regē iuda q̄ mi
σβεσθήσεται. καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἰούδα τὸν ἀπο
sit vos ad q̄rendū dñm: sic dicetis
στείλαντα ὑμᾶς τοῦ ζητῆσαι τὸν κύριον, οὕτως ἐρεῖτε
ad eū: sic dicit dñs deus israel:
πρὸς αὐτόν, οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, τοὺς
verba q̄ audiuisti ⁊ cōuersū est cor tuū ⁊
λόγους οὓς ἤκουσας καὶ ἐνετράπη ἡ καρδία σου καὶ
humiliatū est a facie mea cū audiuisti tu
ἐταπεινώθη ἀπὸ προσώπου μου ἐν τῷ ἀκοῦσαί σε
verba mea cōtra locū hūc ⁊ cōtra
τοὺς λόγους μου ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ
habitantes eū. ⁊ humiliatus es coram
τοὺς κατοικοῦντας αὐτόν. καὶ ἐταπεινώθης ἐναντίον
me ⁊ scidisti vestimēta tua ⁊ fleuisti co
μου καὶ διέρρηξας τὰ ἱμάτιά σου καὶ ἔκλαυσας ἐναν
ram me: ⁊ ego audiui dicit dñs. ecce appono
τίον μου, καὶ ἐγὼ ἤκουσα φησὶ κύριος. ἰδοὺ προστίθη
te ad patres tuos ⁊ apponeris ad se
μί σε πρὸς τοὺς πατέρας σου καὶ προστεθήσῃ πρὸς τὰ
pulchra tua in pace: ⁊ nō videbūt oculi tui
φους σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ οὐκ ὄψονται οἱ ὀφθαλμοί σου
omnia mala: q̄ ego induco sup locum
πάντα τὰ κακά, ἃ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον
istū ⁊ sup habitantes eū. ⁊ retu
τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτόν. καὶ ἀπέ
lerūt regi s̄monē. ⁊ misit rex
δωκαν τῷ βασιλεῖ λόγον. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς
⁊ cōgregauit seniores iuda ⁊ hierusalē:
καὶ συνήγαγε τοὺς πρεσβυτέρους ἰούδα καὶ ἱερουσαλήμ,
⁊ ascendit rex in domū dñi: ⁊ ois iuda ⁊
καὶ ἀνέβη ὁ βασιλεὺς εἰς οἶκον κυρίου, καὶ πᾶς ἰούδα καὶ
habitantes hierusalē ⁊ sacerdotes ⁊ leuite ⁊
οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ
cūctus populus a paruo ⁊ vsq; ad magnū: ⁊ legit in au
πᾶς ὁ λαὸς ἀπὸ μικροῦ καὶ ἕως μεγάλου, καὶ ἀνέγνω ἐν ὠ
ribus eorum omnia verba voluminis federis in
σὶν αὐτῶν πάντας τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τῆς διαθήκης τοῦ εὑ
uenti in domo dñi. ⁊ stetit rex iosias in
ρεθέντος ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔστη ὁ βασιλεὺς ἰωσίας ἐπὶ τὸν
columna: ⁊ pcussit fedus coram dño vt ambularet
στῦλον, καὶ διέθετο διαθήκην ἐναντίον κυρίου τοῦ πορευθῆναι

4.Re. 32.a.

verba dñi: vt facerent oīa q̄ scripta sūt in isto volumine. Abiit ergo helchias & hi q̄ simul a rege missi fuerāt ad oldam prophetem vxorem sellum filij thecuath filij aras custodis vestium: que habitabat in hierl'm in secūda: & locuti sunt ei verba q̄ supra narrauimus. At illa rn̄dit eis. Hec dicit dominus deus israel. Dicite viro qui misit vos ad me. Hec dicit dominus. Ecce ego inducam mala super locum istum & super habitatores eius: cunctaq; maledicta que scripta sunt in libro hoc: quem legerunt coram rege iuda: quia dereliquerunt me & sacrificauerunt dijs alienis vt me ad iracūdiā puocarēt in cūctis opibus manuū suarū. Idcirco stillabit furor meus sr locū istū & nō extinguetur. Ad regē aūt iuda q̄ misit vos pro domino deprecando sic loquimini. Hec dicit dñs deus israel. Quoniā audisti verba voluminis atq; emolitum est cor tuum & humiliatus es in conspectu dei sup his que dicta sunt cōtra locū hūc & habitatores hierl'm: reueritusq; faciem meam scidisti vestimēta tua & fleuisti corā me: ego quoq; exaudiui te dicit dñs. Iam enim colligam te ad patres tuos: & infereris in sepulchrum tuum in pace: nec videbunt oculi tui omne malū qd̄ ego inducturus sum sup locū istū & sup habitatores eius. Retulerūt itaq; regi cuncta que dixerat. At ille cōuocatis vniuersis maioribus natu iuda & hierusalē: ascēdit in domū dñi: vnaq; omnes viri iuda & habitatores hierusalē sacerdotes & leuite: & cunctus populus a minimo vsq; ad maximū. Quibus audiētibus legit rex oīa verba voluminis: & stans in tribunali suo percussit fedus coram domino: vt ambularet

דבר יהוה לעשות ככל הכתוב על
הספר הזה וילך חלקיהו ואשר
המלך אל חלדה הנביאה
אשת שלום בן תוקהת בן חסרה
שומר הבגדים והיא יושבת
בירושלם במשנה וידברו אליה
כזאת ותאמר להם כה אמר יהוה
אלהי ישראל אמרו לאיש אשר
שלח אתכם אלי כה אמר יהוה
הנני מביא רעה על המקום הזה
ועל יושביו את כל האלות
הכתובות על הספר אשר קראו
לפני מלך יהודה תחת אשר עזבוני
ויקטירו לאלהים אחרים למען
הכעיסני בכל מעשי ידיהם ותתך
חמתי במקום הזה ולא תכבה ואל
מלך יהודה השלח אתכם לדרוש
ביהוה כה תאמרו אליו כה אמר
יהוה אלהי ישראל הדברים
אשר שמעת יען רך לבבך ותכנע
מלפני אלהים בשמעך את דבריו
על המקום הזה ועל ישביו ותכנע
לפני ותקרע את בגדיך ותבך
לפני וגם אני שמעתי נאם יהוה
הנני אספך אל אבתיך ונאספת
אל קברתיך בשלום ולא תראינה
עיניך בכל הרעה אשר אני מביא
על המקום הזה ועל ישביו וישיבו
את המלך דבר וישלח המלך
ויאסף את כל זקני יהודה וירושלם
ויעל המלך בית יהוה וכל איש יהודה
וישבי ירושלם והכהנים והלוים וכל
העם מגדול ועד קטן ויקרא באזניהם
את כל דברי ספר הברית הנמצא
בית יהוה ויעמד המלך על עמדו
ויכרת את הברית לפני יהוה ללכת

אַחֲרֵי יְהוָה וְלִשְׁמוֹר אֶת מִצְוֹתָיו וְעֵדְוֹתָיו וְחֻקָּיו בְּכָל לְבָבוֹ וּבְכָל נַפְשׁוֹ לַעֲשׂוֹת אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַכְּתוּבִים עַל הַסֵּפֶר הַזֶּה׃ וַיַּעֲמֵד אֵת כָּל הַנִּמְצָא בִירוּשָׁלַםִ וּבִנְיָמִן וַיַּעֲשׂוּ יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ כִּבְרִית אֱלֹהִים אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃ וַיָּסַר יֹאשִׁיָּהוּ אֶת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת מִכָּל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֵד אֵת כָּל הַנִּמְצָא בְּיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹד אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם כָּל יָמָיו לֹא סָרוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם׃

Ca.xxxv. וַיַּעַשׂ יֹאשִׁיָּהוּ בִירוּשָׁלַםִ פֶּסַח לַיהוָה וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן׃ וַיַּעֲמֵד הַכֹּהֲנִים עַל מִשְׁמְרוֹתָם וַיְחַזְּקֵם לַעֲבוֹדַת בֵּית יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר לַלְוִיִּם הַמְּבִינִים לְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַיהוָה תְּנוּ אֶת אֲרוֹן הַקֹּדֶשׁ בַּבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין לָכֶם מַשָּׂא בַּכָּתֵף עַתָּה עִבְדוּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְאֵת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וְהָכִינוּ לְבֵית אֲבוֹתֵיכֶם כְּמַחְלְקוֹתֵיכֶם בִּכְתָב דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וּבְמִכְתַּב שְׁלֹמֹה בְנוֹ׃ וְעִמְדוּ בַקֹּדֶשׁ לִפְלֻגּוֹת בֵּית הָאָבוֹת לַאֲחֵיכֶם בְּנֵי הָעָם וַחֲלֻקַּת בֵּית אָב לַלְוִיִּם׃ וְשַׁחֲטוּ הַפָּסַח וְהִתְקַדְּשׁוּ וְהָכִינוּ לַאֲחֵיכֶם לַעֲשׂוֹת כִּדְבַר יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה׃ וַיָּרֶם יֹאשִׁיָּהוּ לִבְנֵי הָעָם צֹאן כְּבָשִׂים וּבְנֵי עִזִּים הַכֹּל לַפְּסָחִים לְכָל הַנִּמְצָא לְמִסְפַּר שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וּבָקָר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אֵלֶּה מֵרְכוּשׁ הַמֶּלֶךְ׃ וְשָׂרָיו לִנְדָבָה לָעָם לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם הֵרִימוּ חִלְקִיָּה וּזְכַרְיָהוּ וִיחִיאֵל נְגִידֵי בֵּית הָאֱלֹהִים לַכֹּהֲנִים נָתְנוּ

post eum & custodiret precepta & testimonia & iustificationes eius in toto corde suo: & in tota anima sua: faceret que que scripta sunt in volumine illo quod legerat. Adiurauit quoque super hoc omnes quos repperi fuerat in hierusalem & beniamin: & fecerunt habitatores hierusalem iuxta pactum domini dei patrum suorum. Abstulit ergo iosias cunctas abominationes de vniuersis regionibus filiorum israel: & fecit omnes qui residui erant in israel seruire domino deo suo. Cunctis diebus vite eius non recesserunt a domino deo patrum suorum. 35.

Fecit autem iosias in hierusalem phase domino quod immolatum est quartadecima die mensis primi. Et constituit sacerdotes in officiis suis: hortatusque est eos vt ministrarent in domo domini. Leuitis quoque ad quorum eruditionem omnis israel sanctificabatur domino locutus est. Ponite arcam in sanctuario templi quod edificauit salomon filius dauid rex israel. Nequaquam enim eam vltra portabitis. Nunc ergo ministrate domino deo vestro & populo eius israel. & preparate vos per domos & cognationes vestras in diuisionibus singulorum sicut precepit dauid rex israel: & descripsit salomon filius eius. & ministrate in sanctuario per familias turmasque leuiticas: & sanctificati immolate phase. Fratres etiam vestros vt possint iuxta verba que locutus est dominus in manu moysi facere: preparate. Dedit preterea iosias omni populo qui ibi fuerat inuentus in solennitate phase: agnos & hedos de gregibus & reliqui pecoris triginta milia: boum quoque tria milia. Hec de regis vniuersa substantia. Duces quoque eius sponte quod vouerant obtulerunt tam populo quam sacerdotibus & leuitis. Porro helchias & zacharias & iehiel principes domus dei dederunt sacerdotibus

in conspectu domini: vt custodiret mandata eius & testimonia eius & precepta eius in toto corde & in tota anima: vt faceret verba federis scripta in volumine hoc. & constituit omnes inuentos in hierusalem & in iuda & beniamin: & fecerunt habitantes in hierusalem iuxta pactum domini dei patrum suorum. & abstulit iosias cunctas abominationes de vniuersa terra que fuit filiorum israel: & fecit omnes qui inuenti sunt in hierusalem & israel vt seruirent domino deo patrum suorum cunctis diebus suis: non declinauit a tergo domini dei patrum suorum.

ἐνώπιον κυρίου, τοῦ φυλάσσειν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ, ὥστε ποιεῖν τοὺς λόγους τῆς διαθήκης τοὺς γεγραμμένους ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. καὶ ἔστησε πάντας τοὺς εὑρεθέντας ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν ἰούδᾳ καὶ βενιαμὶν, καὶ ἐποίησαν οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν διαθήκην κυρίου θεοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν. καὶ περιεῖλεν ἰωσίας πάντα τὰ βδελύγματα ἐκ πάσης τῆς γῆς, ἣ ἦν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ ἐποίησε πάντας τοὺς εὑρεθέντας ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἰσραὴλ τοῦ δουλεύειν κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν πάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ, οὐκ ἐξέκλινεν ὄπισθεν κυρίου τοῦ θεοῦ τῶν πατέρων αὐτοῦ. Ca.35.

Et fecit iosias phasech in hierusalem domino deo suo: & sacrificauit phasech quarta decima mensis primi. & constituit sacerdotes in custodijs suis: & fortificauit ipsos in opera domus domini. & dixit leuitis potentibus in omni israel: vt sanctificarent ipsi domino: & vt darent arcam sanctam in domo domini. & posuit arcam sanctam in domo quam edificauit salomon filius dauid regis israel. & dixit rex: non est vobis tollere in humeris quicquam: nunc igitur ministrate domino deo vestro: & populo eius israel: & preparamini secundum domos familiarum vestrarum: & secundum vices vestras: & secundum scripturam dauid regis israel: & secundum descriptionem salomonis filij eius: & state in domo secundum diuisiones domorum familiarum vestrarum fratribus vestris filiis populi: & pars domus familie leuitis. & imolate phasech & sancta preparate fratribus vestris vt faciant secundum verbum domini quod per manum moysi. & primitias obtulit iosias filijs populi oues & agnos & hedos de filijs caprarum omnia in phasech omni inuento in numero triginta milia: & vitulorum tria milia: hec a substantia regis. & principes eius primitias obtulerunt populo & sacerdotibus & leuitis: & chelcias & zacharias & hiehel principes domus dei dederunt sacerdotibus

Καὶ ἐποίησεν ἰωσίας τὸ φασὲχ ἐν ἱερουσαλὴμ κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτοῦ, καὶ ἔθυσε τὸ φασὲχ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, καὶ ἔστησε τοὺς ἱερεῖς ἐπὶ τὰς φυλακὰς αὐτῶν, καὶ κατίσχυσεν αὐτοὺς εἰς τὰ ἔργα οἴκου κυρίου. καὶ εἶπε τοῖς λευίταις τοῖς δυνατοῖς ἐν παντὶ ἰσραὴλ, τοῦ ἁγιασθῆναι αὐτοὺς τῷ κυρίῳ, καὶ τοῦ δοῦναι τὴν κιβωτὸν τὴν ἁγίαν εἰς οἶκον, καὶ ἔθηκεν τὴν κιβωτὸν τὴν ἁγίαν εἰς τὸν οἶκον ὃν ᾠκοδόμησε σολομὼν υἱὸς δαυὶδ τοῦ βασιλέως ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, οὐκ ἔστιν ὑμῖν ἆραι ἐπ' ὤμων οὐθέν, νῦν οὖν λειτουργήσατε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ ἰσραήλ, καὶ ἑτοιμάσθητε κατ' οἴκους πατριῶν ὑμῶν, καὶ κατὰ τὰς ἐφημερίας ὑμῶν, καὶ κατὰ τὴν γραφὴν δαυὶδ βασιλέως ἰσραήλ, καὶ κατὰ τὴν διαγραφὴν σολομῶντος υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ στῆτε ἐν τῷ οἴκῳ κατὰ τὰς διαιρέσεις οἴκων πατριῶν ὑμῶν τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν υἱοῖς τοῦ λαοῦ, καὶ μερὶς οἴκου πατριᾶς τοῖς λευίταις. καὶ θύσατε τὸ φασὲχ καὶ τὰ ἅγια ἑτοιμάσατε τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν τοῦ ποιῆσαι κατὰ τὸν λόγον κυρίου διὰ χειρὸς μωυσῆ. καὶ ἀπήρξατο ἰωσίας τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ πρόβατα καὶ ἀμνοὺς καὶ ἐρίφους ἀπὸ υἱῶν αἰγῶν πάντα εἰς τὸ φασὲχ παντὶ τῷ εὑρισκομένῳ εἰς ἀριθμὸν τριάκοντα χιλιάδας, καὶ μόσχων τρεῖς χιλιάδας, ταῦτα ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ ἀπήρξαντο τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευίταις, καὶ χελκίας καὶ ζαχαρίας καὶ ἰεϊὴλ οἱ ἄρχοντες οἴκου τοῦ θεοῦ ἔδωκαν τοῖς ἱερεῦσι

A 4. Re. 23.d.

B

in phasech oues & agnos & hedos duo milia & sexcenta & vitulos trecentos. & chonenias & semeas & nathanael frater eius: & asabias & hieiel & iozabad principes leuitarum: dederunt primitias leuitis in phasech ouium quinque milia & vitulos quingentos. & preparatum est ministerium: & steterunt sacerdotes in statione sua & leuite in diuisionibus suis iuxta imperium regis: & imolauerunt phasech. & fuderunt sacerdotes sanguinem de manu sua: & leuite excoriauerunt: & preparauerunt holocaustum vt darent eis iuxta diuisionem per domos familiarum suarum filijs populi: vt offerrent domino sicut scriptum est in libro moysi: & sic in mane. & assauerunt phasech in igne secundum iudicium: & sancta coxerunt in aheneis & in lebetibus: & prosperatum est. & cucurrerunt cursu ad omnes filios populi: & post hoc preparauerunt sibiipsis & sacerdotibus: quia sacerdotes filij aaron in oblatione holocaustorum & adipum vsque ad noctem. & leuite preparauerunt sibi & fratribus suis filijs aaron. & cantores filij asaph in statione sua iuxta precepta dauid asaph & eman & idithun prophetarum regis. & principes & ianitores porte & porte: non est ipsis amoueri a ministerio eorum: quoniam fratres eorum leuite preparauerunt eis. & preparatum est omne ministerium domini in die illa: vt facerent phasech & offerrent holocausta in altari domini iuxta preceptum regis iosie. & fecerunt filij israel qui reperti sunt phasech in tempore illo: & solennitatem azymorum septem diebus. & non fuit phasech simile illi in israel a diebus samuel prophete. & omnes reges israel non fecerunt phasech quod fecit iosias & sacerdotes & leuite & omnis iuda & israel: qui repertus fuit & habitabant in hierusalem domino. in octauo decimo anno regni iosie factum est phasech hoc.

G

εἰς τὸ φασὲχ πρόβατα καὶ ἀμνοὺς καὶ ἐρίφους δισχίλια καὶ ἑξακόσια, καὶ μόσχους τριακοσίους. καὶ χωνενίας καὶ σαμαίας καὶ ναθαναὴλ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ ἀσαβίας καὶ ἰειὴλ καὶ ἰωζαβὰδ ἄρχοντες τῶν λευιτῶν, ἀπήρξαντο τοῖς λευίταις εἰς τὸ φασὲχ πρόβατα πεντακισχίλια καὶ μόσχους πεντακοσίους. καὶ κατωρθώθη ἡ λειτουργία, καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τὴν στάσιν αὐτῶν καὶ οἱ λευῖται ἐπὶ τὰς διαιρέσεις αὐτῶν κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, καὶ ἔθυσαν τὸ φασὲχ. καὶ προσέχεον οἱ ἱερεῖς τὸ αἷμα ἐκ χειρὸς αὐτῶν, καὶ οἱ λευῖται ἐξέδειραν, καὶ ἡτοίμασαν τὴν ὁλοκαύτωσιν τοῦ δοῦναι αὐτοῖς κατὰ τὴν διαίρεσιν κατ' οἴκους πατριῶν τοῖς υἱοῖς τοῦ λαοῦ, τοῦ προσενεγκεῖν τῷ κυρίῳ, ὡς γέγραπται ἐν βιβλίῳ μωυσῆ, καὶ οὕτως εἰς τὸ πρωΐ. καὶ ὤπτησαν τὸ φασὲχ ἐν πυρὶ κατὰ τὴν κρίσιν, καὶ τὰ ἅγια ἥψησαν ἐν τοῖς χαλκείοις καὶ ἐν τοῖς λέβησι, καὶ εὐωδώθη. καὶ ἔδραμον δρόμῳ πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ μετὰ τοῦτο ἡτοίμασαν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἱερεῦσιν, ὅτι οἱ ἱερεῖς υἱοὶ ἀαρὼν ἐν ἀναφορᾷ τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν στεάτων ἕως νυκτός, καὶ οἱ λευῖται ἡτοίμασαν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν υἱοῖς ἀαρών. καὶ οἱ ψαλτῳδοὶ υἱοὶ ἀσὰφ ἐπὶ τῆς στάσεως αὐτῶν κατὰ τὰς ἐντολὰς δαυὶδ ἀσὰφ καὶ αἱμὰν καὶ ἰδιθοὺμ τῶν προφητῶν βασιλέως. καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ πυλωροὶ πύλης καὶ πύλης, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς κινεῖσθαι ἀπὸ τῆς λειτουργίας αὐτῶν, ὅτι οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ λευῖται ἡτοίμασαν αὐτοῖς. καὶ κατωρθώθη πᾶσα ἡ λειτουργία κυρίου τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, τοῦ ποιῆσαι τὸ φασὲχ καὶ ἐνεγκεῖν τὰ ὁλοκαυτώματα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ βασιλέως ἰωσίου. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ εὑρεθέντες τὸ φασὲχ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, καὶ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ οὐκ ἐγένετο τὸ φασὲχ ὅμοιον αὐτῷ ἐν ἰσραὴλ ἀπὸ ἡμερῶν σαμουὴλ τοῦ προφήτου. καὶ πάντες βασιλεῖς ἰσραὴλ οὐκ ἐποίησαν τὸ φασὲχ ὃ ἐποίησεν ἰωσίας καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ πᾶς ἰούδα καὶ ἰσραὴλ, ὁ εὑρεθεὶς καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλὴμ τῷ κυρίῳ. ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἰωσίου ἐποιήθη τὸ φασὲχ τοῦτο.

ad faciendum phase pecora commixtim duo milia sexcenta & boues trecentos. Chonenias autem & semeias etiam & nathanael fratres eius necnon asabias & iahihel & iozabad principes leuitarum dederunt ceteris leuitis ad celebrandum phase quinque milia pecorum & boues quingentos. Preparatumque est ministerium & steterunt sacerdotes in officio suo. Leuite quoque in turmis iuxta regis imperium: & immolatum est phase. Asperseruntque sacerdotes manu sua sanguinem & leuite detraxerunt pelles holocaustorum: & separauerunt ea vt darent per domos & familias singulorum: & offerrentur domino sicut scriptum est in libro moysi: de bobus quoque fecerunt similiter. Et assauerunt phase super ignem iuxta quod in lege scriptum est. Pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus & cacabis & ollis: & festinato distribuerunt vniuerse plebi: sibi autem & sacerdotibus postea parauerunt. Nam in oblatione holocaustorum & adipum vsque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati: vnde & leuite sibi & sacerdotibus filiis aaron parauerunt nouissimis. Porro cantores filii asaph stabant in ordine suo iuxta preceptum dauid & asaph & eman & idithun prophete regis. Ianitores vero per portas singulas obseruabant ita vt nec puncto quidem discederent a ministerio. Quam obrem & fratres eorum leuite parauerunt eis cibos. Omnis igitur cultura domini rite completa est in die illa vt faceret phase: & offerrent holocausta super altare domini iuxta preceptum regis iosie. Feceruntque filii israel qui repperti fuerant phase in tempore illo & solennitatem azymorum septem diebus. Non fuit phase simile huic in israel a diebus samuelis prophete: sed nec quisquam de cunctis regibus israel fecit phase sicut iosias sacerdotibus & leuitis & omni iude & israel qui repertus fuerat & habitantibus in hierusalem. Octauo decimo anno regni iosie hoc phase celebratum est.

לַפְּסָחִים אַלְפַּיִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת וּבָקָר שְׁלֹשׁ מֵאוֹת׃ וְכָונַנְיָהוּ וּשְׁמַעְיָהוּ וּנְתַנְאֵל אֶחָיו וַחֲשַׁבְיָהוּ וִיעִיאֵל וְיוֹזָבָד שָׂרֵי הַלְוִיִּם הֵרִימוּ לַלְוִיִּם לַפְּסָחִים חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים וּבָקָר חֲמֵשׁ מֵאוֹת׃ וַתִּכּוֹן הָעֲבוֹדָה וַיַּעַמְדוּ הַכֹּהֲנִים עַל עָמְדָם וְהַלְוִיִּם עַל מַחְלְקוֹתָם כְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּשְׁחֲטוּ הַפָּסַח וַיִּזְרְקוּ הַכֹּהֲנִים מִיָּדָם וְהַלְוִיִּם מַפְשִׁיטִים׃ וַיָּסִירוּ הָעֹלָה לְתִתָּם לְמִפְלַגּוֹת לְבֵית אָבוֹת לִבְנֵי הָעָם לְהַקְרִיב לַיהוָה כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר מֹשֶׁה וְכֵן לַבָּקָר׃ וַיְבַשְּׁלוּ הַפֶּסַח בָּאֵשׁ כַּמִּשְׁפָּט וְהַקֳּדָשִׁים בִּשְּׁלוּ בַּסִּירוֹת וּבַדְּוָדִים וּבַצֵּלָחוֹת וַיָּרִיצוּ לְכָל בְּנֵי הָעָם׃ וְאַחַר הֵכִינוּ לָהֶם וְלַכֹּהֲנִים כִּי הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן בְּהַעֲלוֹת הָעוֹלָה וְהַחֲלָבִים עַד לָיְלָה וְהַלְוִיִּם הֵכִינוּ לָהֶם וְלַכֹּהֲנִים בְּנֵי אַהֲרֹן׃ וְהַמְשֹׁרְרִים בְּנֵי אָסָף עַל מַעֲמָדָם כְּמִצְוַת דָּוִיד וְאָסָף וְהֵימָן וִידֻתוּן חוֹזֵה הַמֶּלֶךְ וְהַשֹּׁעֲרִים לְשַׁעַר וָשָׁעַר אֵין לָהֶם לָסוּר מֵעַל עֲבֹדָתָם כִּי אֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם הֵכִינוּ לָהֶם׃ וַתִּכּוֹן כָּל עֲבוֹדַת יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְהַעֲלוֹת עֹלוֹת עַל מִזְבַּח יְהוָה כְּמִצְוַת הַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ׃ וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצְאִים אֶת הַפֶּסַח בָּעֵת הַהִיא וְאֶת חַג הַמַּצּוֹת שִׁבְעַת יָמִים׃ וְלֹא נַעֲשָׂה פֶסַח כָּמֹהוּ בְּיִשְׂרָאֵל מִימֵי שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא וְכָל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל לֹא עָשׂוּ כַּפֶּסַח אֲשֶׁר עָשָׂה יֹאשִׁיָּהוּ וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל הַנִּמְצָא וְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָםִ׃ בִּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמַלְכוּת יֹאשִׁיָּהוּ נַעֲשָׂה הַפֶּסַח הַזֶּה׃

מאה · שור רום · כון עמד · עמד · חלק צוה · שחט זרק · פשט סור · נתן פלג · קרב כתב · בשל · שפט · רוץ כון · עלה · שור · עמד · חזה · עבד עשה · עלה זבח · צוה · מצא · צין יום · כמו נבא · ישב · שנה

אחרי כל זאת אשר הכין יאשיהו את הבית עלה נכו מלך מצרים להלחם בכרכמיש על פרת ויצא לקראתו יאשיהו: וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר לבהלני חדל לך מאלהים אשר עמי ואל ישחיתך: ולא הסב יאשיהו פניו ממנו כי להלחם בו התחפש ולא שמע אל דברי נכו מפי אלהים ויבא להלחם בבקעת מגדו: וירו היורים למלך יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני כי החליתי מאד: ויעבירהו עבדיו מן המרכבה וירכיבהו על רכב המשנה אשר לו ויוליכהו ירושלם וימת ויקבר בקברות אבתיו וכל יהודה וירושלם מתאבלים על יאשיהו: ויקונן ירמיהו על יאשיהו ויאמרו כל השרים והשרות בקינותיהם על יאשיהו עד היום ויתנום לחק על ישראל והנם כתובים על הקינות: ויתר דברי יאשיהו וחסדיו ככתוב בתורת יהוה: ודבריו הראשנים והאחרנים הנם כתובים על ספר מלכי ישראל ויהודה:

Ca. xxxvj.

ויקחו עם הארץ את יהואחז בן יאשיהו וימליכהו תחת אביו בירושלם: בן שלוש ועשרים שנה יואחז במלכו ושלשה חדשים מלך בירושלם: ויסירהו מלך מצרים בירושלם ויענש את הארץ מאה ככר כסף וככר זהב: וימלך מלך מצרים את אליקים אחיו על יהודה וירושלם ויסב

Postq̄ instaurauerat iosias templum: ascendit nechao rex egypti ad pugnādū in charchamis iuxta euphratē: & pcessit in occursū eiꝰ iosias. At ille missis ad eum nunciis ait. Quid mihi & tibi rex iuda? nō aduersū te hodie venio: sed cōtra aliā pugno domū ad quā me deꝰ festinato ire pcepit. Desine aduersum deū facere qui mecum est ne interfiat te. Noluit iosias reuerti: sed preparauit cōtra eū bellum: nec acquieuit sermonibus nechao ex ore dei: verū prexit vt dimicaret in campo mageddo. Ibiq̄ vulneratus a sagittarus dixit pueris suis. Educite me de plio: qa opido vulneratus sum. Qui transtulerūt eū de curru in alterū currum qui sequebatur eum more regio: & asportauerūt eum in hierusalē. Mortuusq̄ est: & sepultꝰ in mausoleo prm suoꝝ: & vniuersus iuda & hierusalē luxerūt eum: hieremias maxime: cuiꝰ oēs cātores atq̄ cātatrices vsq̄ in psentem diē lamētationes sup iosiā replicant: & quasi lex obtinuit in isrl. Ecce scriptum fertur in lamētationibꝰ. Reliqua aūt smonū iosie & miaꝝ eius. q̄ lege precepta sunt dn̄i: opera quoq̄ illius prima & nouissima scripta sunt in libro regum israel & iuda. 36.

TVlit ergo populus terre ioachaz filiū iosie & cōstituit regem pro patre suo in hierusalem. Viginti trium annoꝝ erat ioachaz cū regnare cepisset: & tribꝰ mēsibus regnauit in hierusalē. Amouit aūt eum rex egypti cū venisset in hierusalē: & condēnauit terram centū talentis argenti & talento auri. Constituitq̄ pro eo regem eliachim fratrē eius super iudā & hierusalem: & vertit

4.Re.23.c.

τ post hec omnia q̄ pparauit iosias domū: ascē-
καὶ μετὰ ταῦτα πάντα ἃ ἡτοίμασεν ἰωσίας τὸν οἶκον, ἀνέ-
dit pharao nechao rex egypti cōtra regē af-
βη φαραὼ νεχαὼ βασιλεὺς αἰγύπτου ἐπὶ τὸν βασιλέα ἀσ-
syrioꝝ in flumine euphrate: ad oppugnandū in
συρίων ἐπὶ ποταμὸν εὐφράτην, τοῦ πολεμῆσαι αὐτὸν ἐν
charchamis. τ iuit iosias rex in occur-
χαρχαμὶς. καὶ ἐπορεύθη ἰωσίας ὁ βασιλεὺς εἰς συνάντη-
sū ei. τ misit ad eū pharao nūcios: di-
σιν αὐτῷ. καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν φαραὼ ἀγγέλους, λέ-
cens: qd mihi τ tibi rex iuda: nō aduersū te venio ho-
γων, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ βασιλεῦ ἰούδα; οὐκ ἐπὶ σὲ ἥκω σή-
die vt faciā bellū: sed cōtra locū bel-
μερον ποιῆσαι πόλεμον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν τόπον τοῦ πολέ-
li mei: τ deꝰ dixit vt pperarē. caue
μου μου, καὶ ὁ θεὸς εἶπε τοῦ κατασπεῦσαί με. πρόσεχε
tu a deo q̄ est mecū: ne corrūpat te. τ nō
σὺ ἀπὸ τοῦ θεοῦ τοῦ μετ' ἐμοῦ, μὴ καταφθειρήσῃ σε. καὶ οὐκ
cōuertit iosias faciē suā ab eo: sed for-
ἀπέστρεψεν ἰωσίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἢ
tificatꝰ est vt bellaret ipse. τ nō audiuit iosias
κραταιώθη τοῦ πολεμεῖν αὐτόν. καὶ οὐκ ἤκουσεν ἰωσίας τῶν
smones pharaonis nechao de ore dei: τ venit ad bellā-
λόγων φαραὼ νεχαὼ ἐκ στόματος θεοῦ, καὶ ἦλθε τοῦ πολεμῆ-
dū in cāpo mageddō. τ sagittauerūt sagittarij cōtra
σαι ἐν τῷ πεδίῳ μαγεδδώ. καὶ ἐτόξευσαν οἱ τοξόται ἐπὶ
regē iosiam. τ dixit rex seruis su-
τὸν βασιλέα ἰωσίαν. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς παισὶν αὐ-
is: educite me qm̄ laboraui valde. τ eduxerūt eū
τοῦ, ἐξαγάγετέ με, ὅτι ἐπόνεσα σφόδρα. καὶ ἐξήγαγον αὐ-
serui eius a curru: τ imposuerunt
τὸν οἱ παῖδες αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἅρματος, καὶ ἀνεβίβασαν
eū sup currū secūdū: q̄ erat ei: τ adduxerūt eū
αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἅρμα τὸ δεύτερον, ὃ ἦν αὐτοῦ, καὶ ἤγαγον αὐ-
in hierusalē. τ mortuꝰ est iosias τ sepultꝰ ē
τὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπέθανεν ἰωσίας καὶ ἐτάφη με-
patribus suis. τ oīs iuda τ hierusalē
τὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ. καὶ πᾶς ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ
luxerūt sup iosiam. τ lamētatꝰ est hieremias sup
ἐπένθησαν ἐπὶ ἰωσίαν. καὶ ἐθρήνησεν ἱερεμίας ἐπὶ
iosiā. τ dixerūt omnes principes τ dominatrices
ἰωσίαν, καὶ εἶπον πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ αἱ ἄρχουσαι
lamētationē sup iosiā vsq̄ ad hodie. τ dederunt eam
θρῆνον ἐπὶ ἰωσίαν ἕως τῆς σήμερον. καὶ ἔδωκαν αὐτὸν
in pceptū in israel: τ ecce scripta est in
εἰς πρόσταγμα ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ ἰδοὺ γέγραπται ἐπὶ τῶν
lamētationibꝰ. et fuerūt smones iosie τ spes eius τ
θρήνων. καὶ ἦσαν οἱ λόγοι ἰωσίου καὶ ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ καὶ τὰ
mie eius: sicut scriptū est in lege dn̄i. τ smones
ἐλέη αὐτοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου. καὶ οἱ λόγοι
eius primi τ nouissimi nōne sunt scripti
αὐτοῦ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ ἔσχατοι οὐκ ἰδοὺ εἰσὶ γεγραμμένοι
in libro regū israel τ iuda? Ca. 36.
ἐπὶ βιβλίου βασιλέων ἰσραὴλ καὶ ἰούδα;

Et tulit populꝰ terre ioachaz filiū iosie:
ΚΑὶ ἔλαβεν ὁ λαὸς τῆς γῆς τὸν ἰωάχαζ υἱὸν ἰωσίου,
τ vnxerūt eū: τ cōstituerūt eū in regē
καὶ ἔχρισαν αὐτὸν, καὶ κατέστησαν αὐτὸν εἰς βασιλέα
pro patre suo in hierusalē. filiꝰ viginti triū τ
ἀντὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐν ἱερουσαλήμ. υἱὸς ὢν τριῶν καὶ
viginti ānoꝝ ioachaz cū regnaret ipse. τ tribꝰ mēsibꝰ
εἴκοσι ἐτῶν ἰωάχαζ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. καὶ τρίμηνον
regnauit in hierusalē. τ amouit eū rex
ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ μετέστησεν αὐτὸν ὁ βα-
egypti vt nō regnaret ipse in hierusalē: τ imposuit
σιλεὺς αἰγύπτου τοῦ μὴ βασιλεύειν αὐτὸν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπέβαλε
rex egypti tributū sup terrā in centū talenta argenti
ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου φόρον ἐπὶ τὴν γῆν ἑκατὸν τάλαντα ἀργυρίου
τ talentū auri τ cōstituit rex egypti elia-
καὶ τάλαντον χρυσίου καὶ κατέστησε βασιλεὺς αἰγύπτου τὸν ἐλια-
cim filiū iosie regē sup iudā τ hierusalē: τ vertit
κεὶμ υἱὸν ἰωσίου βασιλέα ἐπὶ ἰούδα καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ μετέστρεψε

4.Re.23.f.

nomē eius ioachim: τ ioachaz fratrē eius ce-
τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωακείμ, καὶ τὸν ἰωάχαζ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔλα-
pit pharao nechao τ adduxit eū in egyptū. filiꝰ existēs
βε φαραὼ νεχαὼ καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς αἴγυπτον. υἱὸς ὢν
viginti τ quinq̄ ānoꝝ ioacim cū regnaret ipse.
εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν ἰωακεὶμ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν.
τ vndecim ānis regnauit in hierusalē. τ fe-
καὶ ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐποίη-
cit malū corā dn̄o. τ ascēdit cōtra eū nabucho-
σε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἀνέβη ἐπ' αὐτὸν ναβουχο-
donosor rex babylonie: τ ligauit eū in cre-
δονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν χαλ-
is cōpedibꝰ: τ abduxit eū in babylonē. τ par-
καῖς πέδαις, καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα. καὶ μέ-
tē vasoꝝ domꝰ dn̄i transtulit in babylonē: τ
ρος τῶν σκευῶν οἴκου κυρίου ἀπήνεγκεν εἰς βαβυλῶνα, καὶ
posuit ipsa in tēplo suo in babylone. τ reliqua
ἔθηκεν αὐτὰ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ ἐν βαβυλῶνι. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν
smonū ioacim τ omnia q̄ fecit: nōne hec scri-
λόγων ἰωακεὶμ καὶ πάντα ἃ ἐποίησεν, οὐκ ἰδοὺ ταῦτα γέ-
pta sunt in libro smonū dieꝝ regū isra-
γραπται ἐν βιβλίῳ λόγων τῶν ἡμερῶν τῶν βασιλέων ἰσρα-
el τ iuda? τ regnauit iechonias filiꝰ eius pro eo.
ὴλ καὶ ἰούδα; καὶ ἐβασίλευσεν ἰεχονίας υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.
filiꝰ octo ānoꝝ iechonias cū regnaret ipse: τ
υἱὸς ὀκτὼ ἐτῶν ἰεχονίας ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ
tribꝰ mēsibꝰ τ decē diebus regnauit in hierusalem:
τρίμηνον καὶ δέκα ἡμέρας ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσαλήμ,
τ fecit malū corā dn̄o. τ verten-
καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἐπιστρέ-
te āno: misit rex nabucho-
φοντος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς ναβουχο-
donosor: τ adduxit eū in babylonē cū
δονόσορ, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα μετὰ τῶν
vasis desiderabilibꝰ domꝰ dn̄i. τ regē cōstituit
σκευῶν τῶν ἐπιθυμητῶν οἴκου κυρίου. καὶ ἐβασίλευσεν
sedeciā fratrē patris sui sup iudā τ
σεδεκίαν ἀδελφὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐπὶ ἰούδαν καὶ
hierusalē. ānoꝝ viginti vniꝰ sedecias cū regna-
ἱερουσαλήμ. ἐτῶν εἴκοσι ἑνὸς σεδεκίας ἐν τῷ βασι-
ret ipse: τ vndeci ānis regnauit in hierusa-
λεύειν αὐτόν, καὶ ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερουσα-
lē. τ fecit malū corā dn̄o deo suo. τ
λήμ, καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυρίου θεοῦ αὐτοῦ. καὶ
nō erubuit a facie hieremie prophete τ de
οὐκ ἐνετράπη ἀπὸ προσώπου ἱερεμίου τοῦ προφήτου καὶ ἐκ
ore dn̄i: in eo q̄ cōtra regē nabuchodono-
στόματος κυρίου, ἐν τῷ καὶ τὰ πρὸς τὸν βασιλέα ναβουχοδονό-
sor puaricat̄ esset: q̄ adiurauit eū p deū: τ indurauit
σορ ἀθετῆσαι, ἃ ὥρκισεν αὐτὸν κατὰ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐσκλήρυνε
ceruicē suā. τ cōfortauit cor vt nō cōuerteret
τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατίσχυσε τοῦ μὴ ἐπιστρέψαι
ad dn̄m deū israel. τ oēs inclyti iuda
πρὸς κύριον θεὸν ἰσραήλ. καὶ πάντες οἱ ἔνδοξοι ἰούδα
τ sacerdotes τ populus terre impleuerūt vt puari-
καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐπλήθυναν τοῦ ἀθετῆ-
carent puaricationes scd̄m abominationes gētiū: τ
σαι ἀθετήματα κατὰ τὰ βδελύγματα ἐθνῶν, καὶ
polluerūt domū dn̄i q̄ in hierusalē. et misit
ἐμίαναν τὸν οἶκον κυρίου τὸν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐξαπέστει-
dn̄s deus patrū suoꝝ ad eos in ma-
λε κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων αὐτῶν πρὸς αὐτοὺς ἐν χει-
nu pphetaꝝ: mane cōsurgēs τ mittēs nun-
ρὶ τῶν προφητῶν, ὀρθρίζων καὶ ἀποστέλλων τοὺς ἀγγέ-
cios suos: q̄m erat parcēs populo suo. τ
λους αὐτοῦ, ὅτι ἦν φειδόμενος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ
sanctuario suo. τ fuerūt subsannantes
τοῦ ἁγιάσματος αὐτοῦ. καὶ ἦσαν μυκτηρίζοντες τοὺς
nuncios eius: τ paruipendentes smones
ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐξουδενοῦντες τοὺς λόγους

nomē eius ioachim. Ipsum vero ioachaz tulit secū: & adduxit in egyptum. Viginti quinq̄ annorū erat ioachim cū regnare cepisset: & vndecim annis regnauit in hierusalem. Fecitq̄ malum coram domino deo suo. Cōtra hūc ascēdit nabuchodonosor rex chaldeorum: & vinctum cathenis duxit in babylonem: ad quam & vasa domini trāstulit: & posuit ea in tēplo suo. Reliqua aūt verboꝝ ioachim & abominationū eius q̄s opatus est & que inuēta sunt in eo cōtinētur in libro regum iuda & israel. Regnauit aūt ioachin filiꝰ eiꝰ p eo. Octo annorū erat ioachin cū regnare cepisset: & tribus mēsibus ac decem diebus regnauit in hierusalē: fecitq̄ malū in conspectu dn̄i. Cumq̄ anni circulus volueretur: misit nabuchodonosor rex nūcios: q & adduxerūt eū in babylonē asportatis simul p̄ciosissimis vasis domꝰ dn̄i. Regē vero cōstituit sedechiā frēm eius sup iudā & hierusalē. Viginti & vniꝰ anni erat sedechias cū regnare cepisset & vndecī ānis regnauit in hierusalē. Fecitq̄ malū in oculis domini dei sui: nec erubuit faciē hieremie pphete loquētis ad se ex ore dn̄i. A rege quoq̄ nabuchodonosor recessit qui adiurauerat eum per deum: & indurauit ceruicem suam & cor vt nō reuerteretur ad dominum deum israel. Sed & vniuersi principes sacerdotū & ppl's puaricati sunt iniq̄ iuxta vniuersas abominationes gentiū: & polluerūt domū dn̄i quā sctificauerat sibi in hierusalē. Mittebat aūt dominus deus patrum suorū ad illos per manum nūciorū suorū de nocte cōsurgēs & q̄tidie cōmonens: eo q̄ pceret pplo & hitaculo suo. At illi subsannabāt nūcios dei: & puipendebāt smones

את שמו יהויקים ואת יואחז אחיו לקח נכו ויביאהו מצרימה: בן עשרים וחמש שנה יהויקים במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם ויעש הרע בעיני יהוה אלהיו: עליו עלה נבוכדנאצר מלך בבל ויאסרהו בנחשתים להליכו בבלה: ומכלי בית יהוה הביא נבוכדנאצר לבבל ויתנם בהיכלו בבבל: ויתר דברי יהויקים ותעבתיו אשר עשה והנמצא עליו הנם כתובים על ספר מלכי ישראל ויהודה וימלך יהויכין בנו תחתיו: בן שמונה שנים יהויכין במלכו ושלשה חדשים ועשרת ימים מלך בירושלם ויעש הרע בעיני יהוה: ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו בבלה עם כלי חמדת בית יהוה וימלך את צדקיהו אחיו על יהודה וירושלם: בן עשרים ואחת שנה צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם: ויעש הרע בעיני יהוה אלהיו לא נכנע מלפני ירמיהו הנביא מפי יהוה: וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל יהוה אלהי ישראל: גם כל שרי הכהנים והעם הרבו למעול מעל ככל תעבות הגוים ויטמאו את בית יהוה אשר הקדיש בירושלם: וישלח יהוה אלהי אבותיהם עליהם ביד מלאכיו השכם ושלוח כי חמל על עמו ועל מעונו: ויהיו מלעבים במלאכי האלהים ובוזים דבריו

ומתעתעים בנביאיו עד עלות — תעע נבא
חמת יהוה בעמו עד לאין מרפא: — עלה עמם
ויעל עליהם את מלך כשדים ויהרג — רפא עלה הרג
בחוריהם בחרב בבית מקדשם — בחר קדש
ולא חמל על בחור ובתולה זקן — בתל
וישש הכל נתן בידו: וכל כלי בית
האלהים הגדלים והקטנים ואצרות — כלה
בית יהוה ואצרות המלך ושריו — שור
הכל הביא בבל: וישרפו את בית — בוא שרף
האלהים וינתצו את חומת — נתץ חמה
ירושלם וכל ארמנותיה שרפו
באש וכל כלי מחמדיה להשחית: — חמד שחת
ויגל השארית מן החרב אל בבל — גלה
ויהיו לו ולבניו לעבדים עד מלך — היה
מלכות פרס: למלאת דבר יהוה
בפי ירמיהו עד רצתה הארץ את — רצה
שבתותיה כל ימי השמה שבתה — שמם
למלאות שבעים שנה: ובשנת
אחת לכורש מלך פרס לכלות דבר — כלה
יהוה בפי ירמיהו העיר יהוה את — עור
רוח כורש מלך פרס ויעבר קול — עבר
בכל מלכותו וגם במכתב לאמר: כה — כתב
אמר כורש מלך פרס כל ממלכות — מלך
הארץ נתן לי יהוה אלהי השמים
והוא פקד עלי לבנות לו בית
בירושלם אשר ביהודה מי בכם — בנה
מכל עמו יהוה אלהיו עמו ויעל: — עלה

eius: illudebant prophetis: donec ascenderet furor dñi in populũ ei9: & esset nulla curatio. Adduxit ei sup eos regẽ chaldeorũ & interfecit iuuenes eorũ gladio in domo sanctuarii. Non est misert9 adolescẽtis & virginis & senis nec decrepiti quidẽ: sed oẽs tradidit in manibus eius. Vniuersaq; vasa domus dei tã maiora q̃ minora. & thesauros tẽpli & regis & principum transtulit in babylonẽ. Incẽderũt hostes domũ dei: destruxeruntq; murum hierusalem. Vniuersas turres combusserunt. & quicquid preciosum fuerat demoliti sunt. Si quis euaserat gladiũ ductus in babylonem seruiuit regi & filiis eius donec imperaret rex persarũ: & compleretur sermo domini ex ore hieremie: & celebraret terra sabbata sua. Cũctis enĩ dieb9 desolationis egit sabbatũ vsq; dũ cõplerentur septuagita anni. Anno aũt primo cyri regis psarũ ad explendũ s̃monẽ dñi quẽ locut9 fuerat p os hieremie suscitauit dñs spiritum cyri regis persarũ: qui iussit p̃dicari in vniuerso regno suo ẽt p scripturã dicẽs. Hec dicit cyrus rex psarũ. Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi: et ipse precepit mihi vt edificarem ei domum in hierusalem que est in iudea. Quis ex vobis est in oĩ pplo ei9. Sit dñs de9 su9 cũ eo: & ascẽdat.

Explicit liber. Dabreiami siue Paralipomenõ scđs.

αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίζοντες ἐν τοῖς προφήταις αὐτοῦ, ἕως ἀνέβη ὁ θυμὸς κυρίου ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ, ἕως οὐκ ἦν ἴαμα. καὶ ἤγαγεν ἐπ' αὐτοὺς βασιλέα χαλδαίων, καὶ ἀπέκτεινε τοὺς νεανίσκους αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἐν οἴκῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐφείσατο τῶν νεανίσκων, καὶ τὰς παρθένους αὐτῶν οὐκ ἠλέησεν, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους αὐτῶν ἀπήγαγεν, τὰ πάντα παρέδωκεν ἐν χερσὶν αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ σκεύη οἴκου κυρίου τὰ μεγάλα καὶ τὰ μικρά, καὶ τοὺς θησαυροὺς οἴκου κυρίου, καὶ πάντας τοὺς θησαυροὺς τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν μεγιστάνων πάντα εἰσήνεγκεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἐνέπρησε τὸν οἶκον κυρίου, καὶ κατέσκαψεν τὸ τεῖχος ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς βάρεις αὐτῆς ἐνέπρησεν ἐν πυρί, καὶ πᾶν σκεῦος ὡραῖον εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἀπῴκισε τοὺς καταλοίπους εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ εἰς δούλους ἕως βασιλείας μήδων, τοῦ πληρωθῆναι λόγον κυρίου διὰ στόματος ἱερεμίου, ἕως τοῦ προσδέξασθαι τὴν γῆν τὰ σάββατα αὐτῆς σαββατίσαι, πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ἐρημώσεως αὐτῆς ἐσαββάτισεν εἰς συμπλήρωσιν ἐτῶν ἑβδομήκοντα. ἔτους πρώτου κύρου βασιλέως περσῶν, μετὰ τὸ πληρωθῆναι ῥῆμα κυρίου διὰ στόματος ἱερεμίου, ἐξήγειρε κύριος τὸ πνεῦμα κύρου βασιλέως περσῶν, καὶ παρήγγειλε κηρῦξαι ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ ἐν λόγοις γραφῆ λέγων, τάδε λέγει κῦρος βασιλεὺς περσῶν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς. ἔδωκέ μοι κύριος ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αὐτὸς ἐνετείλατό μοι, οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον ἐν ἱερουσαλὴμ τῇ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ. τίς ἐξ ὑμῶν ἐκ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ ἔσται μετ' αὐτοῦ, ἀναβήτω.

eius: et illudentes in prophetis eius: vsquequo ascẽdit furor dñi in populũ suũ: vsquequo nõ fuit curatio. et adduxit cõtra eos regẽ chaldeorũ: et interfecit iuuenes eorũ in gladio in domo sanctuarij sui. et nõ pepercit adolescẽtib9: et virginũ eorũ nõ misertus est: et seniores eorũ abduxit: omnia tradidit in manib9 eius: et omnia vasa dom9 dñi magna et parua: et thesauros dom9 domini: et oẽs thesauros regis: et principũ omnia intulit in babylonẽ. et incẽdit domũ dñi: et destruxit murũ hierusalẽ: et turres eius incẽdit in igne: et omne vas pulchrũ in interitũ: et trãstulit reliquos in babylonẽ. et fuerũt ei et filijs eius in seruos vsq; ad regnũ medorũ: vt cõpleretur sermo dñi p os hieremie: vsquequo susciperet terra sabbata sua vt ageret sabbata: cũctis diebus desolationis sue egit sabbata in cõplementũ ãnorũ septuaginta. ãno primo cyri regis psarũ: postq̃ impletũ est verbũ dñi p os hieremie: suscitauit dñs spiritũ cyri regis persarũ: et iussit p̃dicare in omni regno suo in s̃monib9 scriptura dicẽs: hec dicit cyrus rex persarũ oibus regnis terre. dedit mihi dñs deus celi: et ipse precepit mihi: vt edificarẽ ei domũ in hierusalẽ q̃ in iudea. quis ex vobis ex omni populo suo: dñs deus eius erit cum eo: ascendat.

Hiere. 25.c. 29.c.
1. Esd. a.

Finis paralipomenon.
Τέλος παραλειπομένων.

Incipit oratio manasses regis iuda: que neq; in hebreo neq; in greco habetur.

Domine deus oĩpotẽs patrũ nostrorũ abraã isaac & iacob: & semini eorũ: qui fecisti celũ & terrã cũ omni ornatu eorũ: qui signasti mare verbo p̃cepti tui: q cõclusisti abyssum: et signasti terribili & laudabili noĩ tuo quẽ oẽs pauẽt & tremunt a vultu virtutis tue: & insustẽtabilis ira sup pctõres cõminationis tue: imensa vero & inuestigabilis mia p̃missionis tue: qm̃ tu es dñs altissimus sup oẽm terrã lõganimis & multũ misericors & penitẽs sup malicia hoĩm. Tu aũt dñe sm bonitatẽ tuã p̃misisti penitentiã remissionis peccatorũ. & tu deus iustorũ nõ posuisti penitentiã iustis: abraã isaac & iacob his qui tibi nõ peccauerũt: qm̃ peccaui sup numerũ arene maris: multiplicate sunt iniqtates mee: incuruat9 sum multo vinculo ferri. & nõ est respiratio mihi. qa excitaui iracũdiã tuã: & malũ corã te feci statuẽs abominationes: & multiplicãs offensiones. Et nũc flecto genua cordis mei: p̃cans ad te bonitatẽ dñe. Peccaui dñe: peccaui: & iniqtatẽ meã agnosco. Peto rogãs te dñe remitte mihi: remitte mihi: ne simul pdas me cum iniquitatib9 meis neq; in eternũ reserues mala mihi: quia indignũ saluabis me sm magnã misericordiã tuam. & laudabo te semp oĩbus diebus vite mee: quoniã te laudat oĩs virtus celorum: & tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

Explicit oratio manasses regis iuda.

Registrum huius voluminis.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z. aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt vv.

Omnes sunt terni preter. vv. qui est duernus.

Iosue.

Ca.1.c. ταταχεῖν pro καταχεῖν. ca.1.d. ὥπερ p ὥσπερ. ca.2. ὅσα ἐποιήσατε p ἴσα ἐποιήσατε. & ἐξολοθρεύσατε p ἐξωλοθρεύσατε. ca.6.a. πέλεως p πόλεως. ca.7.d. ὑοὺς p υἱοὺς. ca.10.a. ἐξολώθρευσεν pro ἐξωλόθρευσεν. ca.11.d. ἐξωλοθρεύθωσι p ἐξολοθρευθῶσι. ca.12.a. ἀερμῶνι pro ἀερμὼν. & ἀνοτολὰς p ἀνατολάς. ca.14.a. φωλῆς pro φυλῆς. ca.14.c. διέθρεψεν p διέτρεψεν. ca.16.f. γαμμέτων p γραμμέτων. ca.17.a. γαλαὰγ pro γαλαάδ. ca.17.b. τερίμυθος p τερέβινθος. ca.18.c. βαρρᾶ p βορρᾶ. ca.20.b. ἱρεὺς p ἱερεὺς. ca.21.a. μωησῆ pro μωυσῆ. ca.22.a. φυλλάξασθε p φυλάξασθε. ca.22.g. ὑιὺς p υἱούς. ca.24.f. νόμων pro νόμου.

Iudices.

Ca.2.b. ἀτοὺς p αὐτούς. ca.3.c. κρυφίος p κρύφιος. ca.3.d. κερατήνη p κερατίνη. ca.4.c. ἠρέτησε p ἠρέτισε. ca.5.d. ταλαιπόρως pro ταλαιπώρως. ca.6.d. ἱεροβιὲλ pro ἱεροβαὰλ. ca.8.c. τραχίλοις p τραχήλοις. ca.9.d. κατιχύσαντες pro κατισχύσαντες. ca.16.a. ὅμω p ὤμω. ca.16.b. σιππύου pro σιππίου. ca.18.f. χυψὴν p ψυχὴν. ca.19.d. ὁδιπόροι p ὁδοιπόρον. ca.19.g. ἐμέλησεν pro ἐμέλισεν. ca.20.a. ἐμέλησε p ἐμέλισα. & ἐξαπάστειλα pro ἐξαπέστειλα.

Ruth.

Ca.4.b. ἡμήρα p ἡμέρα. ca.4.c. μωαβίτην pro μωαβίτιν. & τιῦ p τοῦ.

Regũ primus.

Ca.8. ἄδρας pro ἄνδρας. ca.4.c. βωῆς p βοῆς. ca.6.c. κυλάδι pro κοιλάδι. ca.8.b. διαμαρτήρῃ p διαμαρτύρῃ. ca.10.a. ἀλλοιθύους pro ἀλλοφύλους. ca.11.b. ἐφείλατο p ἐφύλατο. & ἀρεῖτε pro ἐρεῖτε. ca.12.c. ἡμεῖς p ὑμεῖς. ca.13.d. παρεμβεβλήκοσαν p παρεμβεβλήκεισαν. ca.14.a. ἀκροτήριον p ἀκρωτήριον quater. ca.15.b. ἀδρῶν pro ἀνδρῶν. ca.17.a. κνιμίδες p κνημίδες. ca.17.b. πρωτότοκος pro πρωτότοκος. ca.17.c. ἀπερίτμηκος p ἀπερίτμητος. ca.17.g. ἐκκλίνοντος p ἐκκλίνοντες. ca.18.b. χαρμοσήνη p χαρμοσύνη. ca.18.c. ἡμέρας pro ἡμέραν. ca.18.d. ἠγάτηρ p θυγάτηρ. ca.19.c. σώσεις pro σώσης. ca.20.f. αἰχύνην p αἰσχύνην. ca.20.g. παιδάριοι pro παιδάριον. ca.25.g. σε αὐτῶ p σεαυτῶ. ca.28.a. γνώσει pro γνώσῃ. & ἐγγαστριμύθους p ἐγγαστριμύθους. ca.29.c. ἐρήνη p εἰρήνη. ca.30.b. ὑὸν pro υἱόν. ca.31.b. ἐμπέξωσι pro ἐμπαίξωσι.

Regũ secundus.

Ca.2.d. δουίδ pro δαυίδ. ca.3.g. παίδαις pro πήδαις. & κατισάιθιος p καθισάιθιος. ca.4.c. ἀδελφοῦ pro ἀδελφῶ. ca.4.d. ἐκολόβωσαν pro ἐκολόβωσαν. ca.8.c. μεγαλοσύνη pro μεγαλωσύνη. bis. ca.11.b. ἀπήγειλαν pro ἀπήγγειλαν. ca.12.a. κὰι p καὶ. ca.13.g. κλαθμὸν p κλαυθμόν. ca.15.c. ἀτοῦ p αὐτοῦ. ca.17.c. χειμάρου p χειμάρρου. & συμβεβούλευκα p συμβεβούλευκα. ca.19.b. ὠμωμόκασιν p ὀμωμόκασιν. ca.19.g. διεβήβασαν pro διεβίβασαν. ca.20.f. ἔπεν p εἶπεν. ca.22.b. ἀπωλείας p ἀπωλείας. ca.24.b. λέγων p λέγει. ca.24.d. δορεὰν pro δωρεάν.

Regũ tertius.

Ca.2.a. ἐνετείλατω pro ἐνετείλατο. ca.2.b. τεσαράκοντα pro τεσσαράκοντα. ca.4.d. ἔρχυρον pro ὄχυρον. ca.6.b. πηλῶν pro πυλῶν. ca.6.c. κυπαρισσίνων pro κυπαρισσίνων. ca.7.c. διδυκτυωθέντοι pro διδικτυωθέντοι. ca.7.g. θυσαυροὺς pro θησαυρούς. Ca.8.b. σκήπτω pro σκήπτρω. ca.8.b. ὠκοδόμησα pro ὠκοδόμησα. ca.9.d. προσήνεγγεν pro προσήνεγκεν. ca.10.a. πολὺν p πολύ. ca.10.b. ἐλελύθη pro ἐληλύθη. ca.12.c. ἐπεσάξατο pro ἐπεσάξατο. ca.14.b. ἄρρασος pro ἄρρωστος. ca.14.c. ἴσοσι pro εἴκοσι. ca.15.c. ἐνέπρυσεν p ἐνέπρησεν. ca.16.a. τεθηκότα pro τεθνηκότα. ca.16.c. ὄκον pro οἶκον. ca.16.d. εἰσπορεῦσαι pro εἰσπορεύεσθαι. & παρευθῆναι pro πορευθῆναι. ca.16.g. πορευθῆσαι pro πορευθῆναι. & ἴσοσι pro εἴκοσι. ca.18.g. συνέσφυγξε p συνέσφιγξε. ca.20.d. ἀπόστειλον p ἀπόστησον. ca.21.a. ἰσραηλίτης pro ἰζραηλίτης. ca.21.f. ἰσραὴλ p ἰσραήλ. ca.22.a. εἴδατε p ἴδατε. ca.22.f. ὑψυλῶν p ὑψηλῶν.

Regũ quartus.

Ca.1.c. πεντηκόταρχος pro πεντηκόνταρχος. ca.2.a. καὶ pro καὶ. ca.3.a. μιτὴρ pro μήτηρ. ca.3.c. ὄρθρισαν pro ὤρθρισαν. ca.5.c. ἀτοῦ pro αὐτοῦ. ca.5.g. κύπους pro κήπους. ca.7.d. ἐφόδον pro ἐφόδον. ca.8.b. ὑιὸν pro υἱόν. ca.8.g. ὑοῦ pro υἱοῦ. ca.9.c. ἰατρευθῆαι pro ἰατρευθῆναι. ca.10.f. ὓς pro ὃς. & κύς p κς. ca.13.c. οἰχὶ pro οὐχὶ. ca.14.d. ὑίιος pro υἱός. ca.14.e. ἀμεσίας p ἀμεσσίου. ca.17.c. ἔφυγαξε pro ἐφύλαξε. ca.17.f. ὑψυλῶ pro ὑψηλῶ. ca.17.g. δικαιώματα pro δικαιώματα. ca.18.f. παραδωθῆ pro παραδοθῆ. ca.18.g. ἐρύσατο pro ἐρρύσατο. ca.19.c. παραδωθῆ pro παραδοθῆ. ca.19.e. συνεχῆς p

Iosue.

Cap.1.c. in margine. זכר pro זכר
Cap.4.c. עברו pro עברו
Cap.7.d. האהל pro האהל
Cap.9.c. ישבים pro ישבים
Cap.12.b. הגשורי pro הגשורי
Cap.16.a. יוסף pro יוסף
Ca.19.b. in margine. שמל pro שמל
Cap.23.b. לשמר pro לשמר
Et in codẽ.b. in margine. שמל pro שמל
Cap.24.c. ואשלח pro ואשלח

Iudi.

Cap.1.a. ויתן pro ויתן
Et in eodem.b. אתה pro אתה
Cap.2.d. יהוה pro יהוה
Cap.9. בראש pro בראש
Et in eodem. את pro את
Et in eodem. איש pro איש
Et in eodem.d. בתוך pro בתוך
Ca.11.e. ההיא pro והיא
Cap.15.b. ויעלו pro ויעלו
Et in eodem.d. הקורא pro הקורא
Cap.16.c. דלילה pro דלילה
Cap.18.b. שש pro שש
Et in codẽ.f. in margine. עשה pro עשה
Cap.20.b. ישראל pro ישראל

Ruth.

Cap.4.a. והנה pro והנה

Primo regum.

Cap.6.d. אליכם pro אליכם
Cap.8.c. שדותיכם pro שדותיכם
Cap.9.b. העיר pro העיר
Cap.13.b. in margine. יער pro יער
Cap.14.a. נושא pro נשא
Et in eodem.g. ישראל pro ישראל
Cap.16.d. לישי pro לישי
Cap.15.a. ושרין pro ושרין

Cap.17.e. וַיִּבְזֵהוּ pro וַיִּבְזֵהוּ
Cap.18.b. הַמְשַׂחֲקוֹת pro הַמְשַׂחֲקוֹת
Cap.20.d. וַיִּפְשֹׁט pro וַיִּפְשַׁט
Cap.25.c. אֲמָתְךָ pro אֲמָתֶךָ
Cap.26.b. תַּשְׁחִיתֵהוּ pro תַּשְׁחִיתֵהוּ

Secundo regum.

Cap.30.e.in margine. עָשָׂה pro עֲשֵׂה
Cap.18.g. יוֹאָב pro יוֹאב
Cap.19.c. וְלַעֲשׂוֹת pro וְלַעֲשׂוֹת
Cap.21.b. שְׂעָרִים pro שְׂעָרִים
Cap.22.a. מְשַׂנְּבִי pro מְשַׂנְּבִי
Et in eodem.c. וְנִחַת pro וְנִחֲתָה
Cap.24.d. אֱלִיחְבָּא pro אֶלְיַחְבָּא

Tertio regum.

Cap.18.d. תִּשְׁמַע pro תִּשְׁמָע
Cap.9.c.in margine. שָׂרַף pro שָׂרָף
Cap.10.b. וַיְשַׁמֵּךְ pro וַיִּשְׁמָךְ
Cap.11.d. מְאֹד pro מְאד
Et in eodem.d. וְהִנֵּךְ pro וְהִנְךָ
Cap.12.c. הִכְבִּיד pro הִכְבִּיר
Cap.18.b.in margine. נָכַר pro נְכַר

Quarto regum.

Cap.9.b. יִשְׂרָאֵל pro יִשְׂרָאֵל
Cap.10.b.in margine. בּוֹא pro בּוּא
Cap.14.b. מֶלַח pro מִלַּח
Et in eodem.b שֶׁלַח pro שֶׁלָּה
Cap.15.b.in margine. עָשָׂה pro עֲשֵׂה
Et in eodem.c. עִם pro אִם
Cap.16.a. הַיָּשָׁר pro הַיָּשַׁר
Cap.19.c. חִזְקִיָּהוּ pro הִזְקִיָּהוּ
Et in eodem.c. עָשִׂיתָ pro עָשִׂיתָ
Et in eodē.d.in margine. שָׁלַח pro שָׁלָה
Cap.21.a. אֲשִׁים pro אָשִׁים
Cap.23.c.in margine. סָרִם pro סָרִים

Primo paralipomenon.

Cap.1.d. אָהֳלִיבָמָה pro אָהֳלִיבָמָה
Cap.2.a בִּתּוֹ pro בִּתּוֹ
Cap.5.a. בְּנוֹ pro בְּנוֹ

συνοχῆς.ca.19.g.θυρεῶ pro θυρεός.ca.20.a.κλαθμῶ pro κλαυθμῷ.Ca.20.c. ἐ pro ἐν.ca.20.d.δικαιοσύνη pro δικαιοσύνη.ca.22.c. προφήτην pro προφήτη.ca.23.d.κινησάτο pro κινησάτω.

Paralipomenō prim⁹.

Capi.1.a.ἐξῆλθεν pro ἐξῆλθον.ca.2.d.σαρέδ pro σαλέδ.ca.4.g.τατοικούντων pro κατοικούντων.ca.5.a.ἐδώθη pro ἐδόθη.ca.5.c.παρεδώθησαν pro παρεδόθησαν.& ἐπεποίθησαν pro ἐπεποίθεισαν.ca.6.f.καταλελειμμένοις pro καταλελειμμένοις.ca.9.e.λειτρουργίας pro λειτουργίας.ca.10.a.ἐπολέμησαν pro ἐπολέμησαν.ca.10.b.ἐπροπώθη pro ἐτροπώθη.ca.10.c. σκυλεῦσαι pro σκυλεῦσαι.ca.11.g. ἄιρων pro ἄιρων.ca.12.a. δαιίδ pro δαυίδ.ca.12.c.βοηθῆσαι pro βοηθῆσαι.ca.12.d.στρατεία ꝑ στρατιά.bis.ca.12.g. εὐφρωσύνη pro εὐφροσύνη.ca.16.d.κυβωτοῦ pro κιβωτοῦ.ca.18.b. δαμοσκὸν pro δαμασκόν.ca.19.c.αὐτιπρόσωποι pro ἀντιπρόσωποι.ca.21.b.λοιμοῦ pro λιμοῦ.ca.21.c.ἑστὼς pro ἑστώς.& ἀπόλειαν pro ἀπώλειαν.& κρυβόμοι pro κρυβόμενοι.ca.22.d.ἀτοῦ pro αὐτοῦ.ca.28.d.πλωνθῆς pro πληθῆς.ca.29.c. εὐοδώθη pro εὐωδόθη.

Paralipomenō secūdus.

Capi.2.b.ἀλλ' pro ἀλλ'.ca.6.c.ἀλλ' pro ἀλλ'.ca.13.c.ἐγκαταλείψατε ꝑ ἐγκατελείψατε.ca.16.c.ὀργίσθη pro ὠργίσθη.ca.15.d. παραδωθήσεται pro παραδοθήσεται.ca.18.g. ἐτροπίθη pro ἐτροπώθη.ca.20.a. ἱερουσαλὴμ pro ἱερουσαλήμ.ca.20.c.πλωνθῆτε pro πληθῆτε.ca.20.e.ἐτροπώθησαν ꝑ ἐτροπώθησαν.ca.21.c.τιὺς pro τούς.ca.25.c.ἐγκαταλείπατε pro ἐγκατελείπατε.ca.31.d.εὐοδώθη pro εὐωδώθη.ca.32.d.ποιήτω pro ποιείτω.ca.32.g. εὐοδώθη pro εὐωδώθη.ca.34.b.ἀπεδώθη pro ἀπεδόθη.

Errores translationis latine interlinearis.

Iosue.

Capi.1.a.rubustus pro robustus.ca.2.a.tolles pro tollēs.& absondidit pro abscondidit.ca.2.b.nr̄ pro vr̄.ca.2.c. pmitetis pro pmitretis.ca.4.b.portabunt pro portabūt.ca.6.b.secras pro sacras.ca.7.a.fugierūt pro fugerūt.& sexr pro sex.ca.7.b. posurūt pro posuerūt.ca.7.d.archo pro achor.ca.8.f.inhabitabile pro inhabitabilem.ca.10.a.mitropolū pro metropolū.ca.10.c.feuerūt pro fuerūt.& absonderūt pro absconderūt.ca.11.c.qcq3 pro quicq3.ca.12.a.torrentis pro torrētem.ca.13.d.iardanē pro iordanē.ca.15.b.que pro qui.ca.15.d. asino pro asina.& que pro qui.ca.17.c.corū pro carū.& habitate pro habitare.ca.18.c.quod pro qui.ca.22.c.filiii pro filii.& sililis pro filiis.ca.24.c.nr̄a pro vr̄a.ca.24.f.legē pro legis.

Iudices.

Capi.2.a.postq3 pro postq3.ca.2.b.sēptentrione pro septentrione.ca.3.b.filus pro filius.ca.3.c.ocludit pro occludit.ca.4.d. espirauit ꝑ expirauit.ca.5.d.abscisa pro absissa.ca.6.b.quē pro quod.ca.7.b.meum pro mecū.& interfeceerūt pro interfecerūt.ca.8.a.tuā pro meā.& filū pro filiū.ca.9.c.imponeret pro imponerent.& auferrā pro auferā.ca.9.d.quilib3 pro quilibet.ca.12.a.sìlios pro filios.ca.15.a.nō ecce pro nōne.ca.15.b.que pro qui.ca.16.c.fila pro filū.ca.16.g.accepeunt pro acceperūt.ca.18.c.tarra pro terrā.& illuderūt pro illuterunt.ca.20.b.centū pro excentū.ca.20.g.ingnē pro ignē.ca.21.b.faciam⁹ pro faciemus.ca.21.d.corū pro carū bis.

Ruth.

Ca.2.b.hi pro hic.ca.4.a.tollit pro tolit.ca.4.d.consulentē pro conuertentem.

Regum primus.

Capi.1.a.sacrificadū pro sacrificandū.ca.2.b.sucerdotis pro sacerdotis.ca.3.a.extingeretur pro extingueretur.ca.3.b.gr pro.qr.ca.9.b.pp pro p.ca.9.d.ea pro eo.& eā pro eū.ca.10.b.insuluit pro insiluit.ca.10.d.obmutenscens pro obmutescens.ca.12.c.nos pro vos.ca.12.d porpter pro propter.ca.13.d.sdersertū pro desertū.ca.14.b.quā pro qua.& coniuguntur pro coniūguntur.ca.14.c.requirerūt pro requisierūt.& fugierūt pro fugerunt.ca.14.d.qui pro quod.ca.14.e.deest et.& dirapiamus pro diripiamus.ca.14.f.eeos pro eos.ca.15.a.lanctantem pro lactantem.ca.15.d.sacrificetur pro sacrificentur.ca.15.f.reuersus est pro conuertit.ca.16.b.ouile pro ouili.bis.ca.16.d.factū ē pro factus est.ca.17.a.stabat pro stabāt.ca.17.b.seuietis.ꝑ seruietis.ca.17.d.leō pro leo.ca.17.c.egrediens pro egredientē.ca.18.a.egridiebatur pro egrediebatur.ca.18.c.reguū pro regnū.ca.18.c.maulahtite pro maulathite.ca.19.c.simulatra pro simulachra.ca.19.d.abit pro abiit.ca.20.a.dixit pro dicit.ca.20.d.licebat pro licebit.& puro pro puero.& sic ꝑ hic.ca.20.f.deest quib⁹.ca.20.g.a.ꝑ ab.ca.21.c.hūc pro eum.ca.21.c.mille ꝑ millibus.ca.22.a.neccissitate ꝑ necessitate.& pfectuus ꝑ profectus.& qui ꝑ que.ca.22.b.accersendum ꝑ accersiendū.& in ꝑ ad.ca.23.a.cūsuluit ꝑ consuluit.ca.23.b.sual ꝑ saul.ca.23.d.hui⁹ ꝑ hac.ca.24.a.ingaddi ꝑ engaddi.ter.ca.25.a.deest.et.ca.25.e.fumule ꝑ famule.ca.25.g.deest.te.ca.28.a.philistiim ꝑ philistiim.ca.30.e.vniutrsos ꝑ vniuersos.ca.30.f.quod ꝑ qui.

Regū secundus.

Ca.1.b.vidi.ꝑ.sciebam.ca.1.d.mih ꝑ mihi.ca.3.c.tui ꝑ mei.ca.3.f.tenes ꝑ tenens.ca.4.b.meridiei ꝑ meridie.ca.4.d.fratris ꝑ fratri.ca.5.a.duobus ꝑ tribus.ca.7.d.dices ꝑ dicēs.ca.7.c.longiquum ꝑ longinquum.& quibus ꝑ que.ca.11.a.vria ꝑ vrie.ca.11.c.fortem ꝑ forte.ca.11.d.sit ꝑ sic.ca.12.a.sua ꝑ suo.ca.13.e.suo ꝑ tuo.ca.14.a.quisi ꝑ quasi.ca.14.c.iubebo ꝑ iubebo.ca.14.f.pulcha ꝑ pulchra.ca.16.c.lades ꝑ lapides.ca.17.a.supirruam ꝑ irruam sup.ca.17.c.dereliquatur ꝑ derelinquatur.ca.18.b factum est ꝑ facta est.ca.18.c.mile ꝑ mille.ca.20.e.velle ꝑ vallo.ca.21.b.eos ꝑ eis.ca.22.c.corroberas ꝑ corroborās.ca.22.d.cōsurgāt ꝑ cōsurgēt.ca.23.a.ingne ꝑ igne.& octigētos ꝑ octingētos.

Regū tertius.

Ca.2.c.rgnum ꝑ regnum.ca.2.f.transferis ꝑ transibis.ca.3.a.sōmniis ꝑ somniis.ca.4.a.deest.et.ca.4.c.egyti ꝑ egypti.ca.6.b.confudebat ꝑ confundebat.& altitudo ꝑ altitudinem.& intrisecus ꝑ intrinsecus.bis.ca.6.c.extendit ꝑ extendebant.ca.7.a.porticum ꝑ porticus.& colummne ꝑ columne.ca.7.b.hunc ꝑ hanc.ca.7.e.intrisecus ꝑ intrinsecus.ca.7.f.capitalla ꝑ capitella.ca.7.g.ostium ꝑ ostiorum.ca.8.d.longiqua ꝑ longinqua.ca.8.e.misseris ꝑ miseris.ca.9.c.emisiones ꝑ emissiones.ca.10.a.loquutus ꝑ loquuta.ca.10.b.abq3 ꝑ absq3.ca.10.d.sicomoros ꝑ sycomoros.ca.11.a.hos ꝑ eos.ca.11.c.tuū ꝑ meum.ca.11.d.phalaon ꝑ pharao ca.15.g.totum ꝑ totam.ca.16.d.superest qui.ca.15.e.sup ꝑ sup.ca.16.g.nouisimo ꝑ nouissimo.ca.17.b.pugillum ꝑ pugillus.ca.18.d.bost pro post.ca.18.e.altere ꝑ altare.ca.21.e.possedesti ꝑ possedisti.ca.22.d.egredi ꝑ egredere.ca.22.e.circūdauerūt ꝑ circūdederūt.

Regū quartus.

Ca.1.b.pillicea pro pellicea.ca.3.a.ammouit pro amouit.ca.3.b.dominū pro dominus.ca.3.d.vniuersam pro vniuersum.ca.3.c.percutite pro pcutietis.ca.3.d.lapidem pro lapis.ca.4.a.feciem pro faciam.ca.4.b.effundebat pro infundebat.ca.4.f.holera pro olera.& deliquerunt pro dereliquerunt.ca.5.a.suam pro eius.ca.8.c.intrisecus pro intrinsecus.ca.8.c.duo pro duorum.ca.10.f.tuo pro meo.ca.17.b.que pro quas.ca.17.c.ea pro eas.ca.17.e.declarbit pro declarabit.ca.17.f.quem pro quā ca.18.g.ezechie pro ezechiam.& liberauit pro liberabit.ca.19.d.quam pro quem.ca.19.f.fecit pro faciet.ca.21.b.dedit pro dedi.ca.21.b.quem pro quam.ca.23.b.quo pro qua.ca.24.a.auferet pro auferret.ca.24.d annorum pro annorum.ca.25.d.bobylonem pro babylonem.

Paralipomenon primus.

Ca.1.d.fluminis pro flumine.ca.1.d.phua pro phau.ca.3.b.ex pro sex.ca.4.b.cenz pro cenez.ca.4.d.semi pro semei.ca.5.a.eius pro eorum ca.5.b.hierobam pro hieroboam.ca.5.d.potente pro potentes.ca.6.b.filus pro filius.ca.6.c.cōstiuit pro constituit.ca.9.e.ebdomadas pro hebdomadas.ca.9.f.hiarusalem pro hierusalem.ca.10.a.vulnaratus pro vulneratus.ca.11.g.fratrer pro frater.ca.12.g.vnam pro vuam.ca.14.d terremoti pro terremotus.ca.16.b.inferrent pro inferret.ca.17.a.dauit pro dauid.ca.17.b.que pro quibus.ca.18.a.dissoluit pro dissoluit.ca.19.b.edduxit pro eduxit.ca.21.b.corrrupit pro corrupit.ca.21.c.abscōdentes pro absconditi.ca.21.d.altarere pro altare.& eo pro ea.ca.22.a.proselitas pro proselytos.& comissuras pro commissuras.ca.22.c.fili pro filii.ca.23.c.vigiti pro viginti.ca.24.a.arron pro aaron.

Paralipomenon secundus.

Ca.2.c.danit pro dauid.& sapientbus pro sapientibus.ca.4.c.deest in.ca.5.c.preter pro preterquam.ca.6.e.conuertebuntur pro conuertentur ca.6.f.mettes pro mittes.ca.8.b.iduxit pro induxit.& pharonis ꝑ pharaonis.ca.8.c.tn pro in.ca.9.d.offerebatur pro afferebatur.ca.14.c.ve⁹ pro deus.ca.19.b.secerdos sacerdos.ca.20.a.deest &.ca.26.c.esset pro essent.ca.26.d.loprosus pro leprosus.ca.28.d.scripti pro scripta.ca.30 a.fecerent pro facerent.& reuertet pro conuertet.ca.31.d.hic pro hec.ca.32.b.dices pro dicens.ca.34.a.offerrent pro efferrent.ca.34.e.prophetā pro prophetē.ca.35.c pharaon pro pharao.bis.ca.36.a.supest in.

Errores translationis beati Hieronimi.

Iosue.

Cap.6.b.in margine. קָלַט pro קַל
Cap.9.g. וּמְרִיבַעַל pro וּמְרִיבַעַל
Cap.12.c. עֶזְרָךְ pro עֶזְרְךָ
Cap.14.a. וְחָרָשֵׁי pro וְחָרָשֵׁי
Cap.15.a הַשָּׂר pro הַשַּׂר
Cap.16.d. אֲשֶׁר pro אֲשֶׁר
Cap.19.b.in margine. חָצָה pro הָעָה
Cap.21.a. שָׁבַע pro שָׁבָע
Cap.26.b.in margine. כּוּחַ pro בּוּחַ
Cap.27.d. וִיהוֹנָתָן pro וִיהוֹנָתָן
Cap.28.a. לְמֶלֶךְ pro לְמֶלֶךְ
Et in eodem.d. לְפָרָשִׁים pro לְפָרָשִׁים
Cap.29.d.in margine. רָאָה pro רָא

Secundo paralipomenon.

Cap.5.a. וְאֵת pro וְאַת
cap.7.a. כִּי pro בִּי
Cap.19.b. לֹא pro לא
Cap.12.d.in margine. נָבָא pro נְבָא
Cap.15.a. לְיִשְׂרָאֵל pro לְיִשְׂרָאֵל
Cap.17.a. וַיִּבֶן pro וַיִּבְנֶה
Cap.20.b. לִפְנֵי pro לִפְנֵ
Et in eodē.c. מִירֻשָּׁתְךָ pro מִירֻשָּׁתְךָ
Cap.22.c. אֲחַזְיָהוּ pro אֲחַזְיָהוּ
Cap.29.d.in margine. זָנַח pro זָנַ
Cap.34.a. וּשְׂמֹאל pro וּשְׂמֹאל
Cap.35.a. in quibusdā libris. שְׁלֹמֹה pro שְׁלֹמֹה

Ca.11.a.egreſi pro egreſſi.ca.11.d.qubus pro quibus.ca.13.d.tribul pro tribul.& conguationes pro cognationes. ca.15.c.cõgnationib9 pro cognationib9.bis.ca.15.d.nenẽ pro nonẽ.ca.15.g.habitauit pro habitabit.ca.16.c.i pro in.ca.17.b.filorũ pro filiorũ.ca.19.a.cõgnationes pro cognationes.ca.20.d.cnnſtitue pro conſtitute.ca.22.f.altere pro altare.ca.24.d.ãmorreoerũ pro ãmorreorum.

Iudices.

Ca.1.d.cõgnati pro cognati.& curibus pro curribus. ca.5.illus pro illius.ca.7.egyptio pro egypto.ca.7.crepidẽ pro crepidinẽ.& tran pro trans.ca.14.d.cõuiuii pro conuiuii.ca.20.d.erũpunt pro eruperunt.

Regũ primus.

Ca.6.c.erax pro erat.ca.10.d.cithãrã pro cithara.ca.12.d.tex pro rex ca.14.a.eũ pro cũ.ca.17.a.therebinthus pro terebinthus.bis.ca.24.c.clamidis pro clamydis quater.ca.25.c.quicq; pro quicq;.ca.30.f.erumperant pro eruperant.

Regũ ſecũdus.

ca.3.a.bebrõ ꝓhebrõ.ca.6.c.dñdixit ꝓbñdixit.ca.14.d.rege ꝓ regẽ ca.16.d.at pro ad.ca.18.g.morior pro moriar.ca 19.c.feſtinait pro feſtinauit.ca.19.e.miphiboſeph ꝓ miphiboſeth. ca.19.f.quod ꝓ quot.

Regũ tertius.

Ca.1.f.fac dos pro ſacerdos.ca.2.b.cruoren pro cruorẽ.ca.2.f.colocauit pro collocauit.ca.4.c.dictione pro ditione.& ab pro ad.ca.6.b.ſumitatẽ pro ſummitatẽ.ca.7.e.canti pro canthi.ca.8.f.coſpectu pro cõſpectu.ca.20.e.venerũ ꝓ venerũt.ca.21.a.comodius ꝓcõmodius.

Regũ quartus.

Ca.4.e.ocurſum pro occurſum.ca.10.c.deſcedimus pro diſcendim9 ca.6.f.cõmedamus pro comedamus.ca.2.b.quẽ pro quam.

Paralipomenõ prim9.

In prologo.rogatione pro rogatiane.ca.2.g.canentẽs pro canentes ca.9.d.oſtiarais pro oſtiarios.ca.16.b.eus pro eius.ca.17.c.conpectu pro conſpectu.ca.18.c.expugnaſet pro expugnaſſet. ca.19.b.miſſi ꝓ miſi. ca.22.b.elege pro elige. ca.22.c.es pro eſt. ca.23.b.ſeperatus pro ſeparatus.ca.26.c.ſuppellectilẽ pro ſupellectilẽ.ca.27.d.ſuſtantie pro ſubſtantie.ca.29.c.trigintam pro triginta.

Paralipomenõ ſecũdus.

Ca.1.b.intelligetiã pro intelligentiã ca.3.b.taletis pro talentis.ca.4.a.cubitoũ pro cubitorũ.ca.7.d.precepit pro precepi. ca.11.b.horea pro horrea.ca.11.c.vitolorũ pro vitulorũ.ca.20.a.venerũ pro venerũt.ca.20.f.hitatores pro habitatores. ca.21.d.pcuſit pro pcuſſit.& explectus pro expletus.ca.24.b.athlia pro thalia.ca.29.d.igreſſi ꝓ ingreſſi.ca.31.b.multitidinis ꝓ multitudinis.ca.34.f.hierulẽ ꝓhierufalem.ca.35.b.ſacredotibus pro ſacerdotibus. ca.35.d.cãtratrices pro cantatrices.ca.36.b.verboru pro verborũ.ca.36.d.conbuſſerunt pro conbuſerunt.& ſnbata pro ſabata.

Finis ſecũde partis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinqꝫ dierum.
Namqꝫ instrumētum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur, ter quinqꝫ receptat vtrunqꝫ.

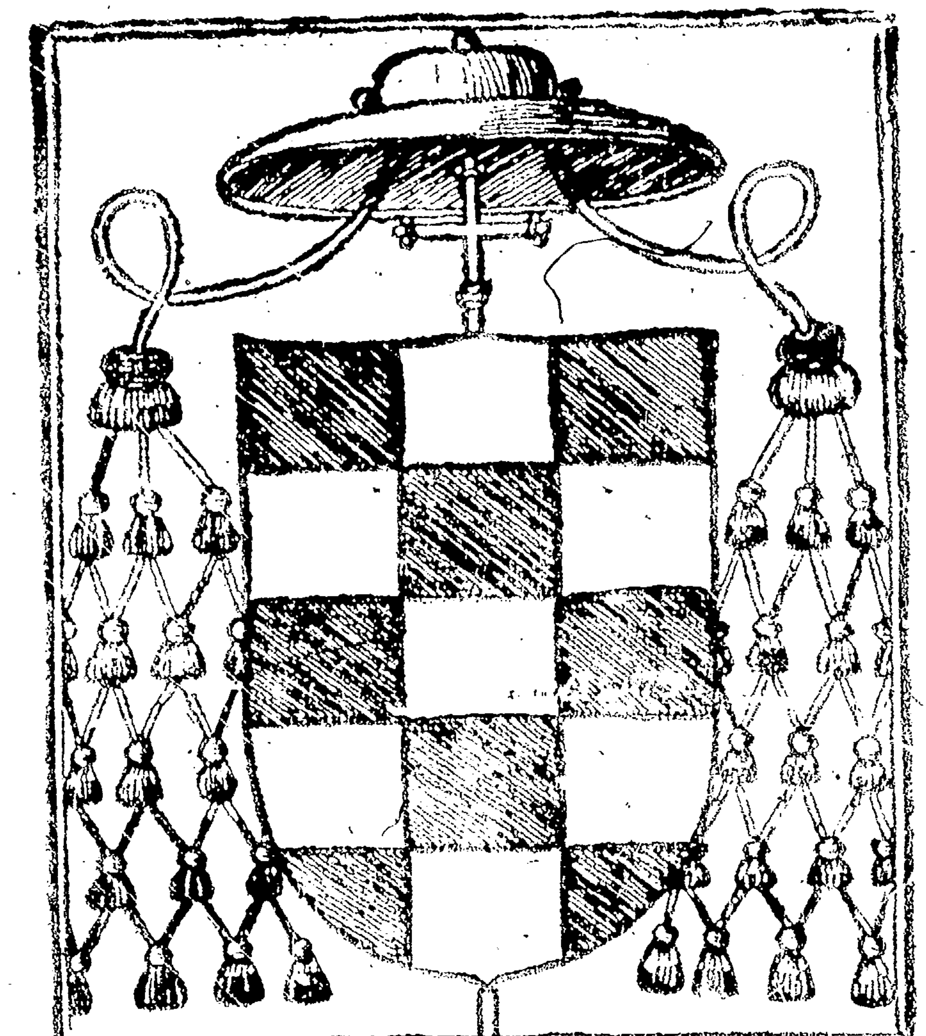

Tertia pars Veteris testamenti Hebraico Grecoqꝫ idiomate nunc primum impressa: adiuncta vtriqꝫ sua latina interpretatione.

Ad sanctissimum ac clemētissimum dominum

nostrum. D. Leonem Decimum diuina prouidentia Pontificem Maximum Reuerendissimi in Christo patris ac dñi. D. F. Francisci Simenii de Cisneros Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tituli. S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis Hispaniæ Archiepiscopiꝗ Toletani ac regnorum Castellæ Archicancellarii &c. In libros veteris ac noui testamenti multiplici lingua impressos.

Prologus

Multa sunt beatissime Pater: quæ ad excudēdas impressoriis formis originales sacræ scripturæ liguas nos incitarūt. Atꝗ hæc imprimis. Q cum uniuscuiusꝗ idiomatis suæ sint verborum proprietates: quarum totam vim non possit quantumlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in ea lingua accidit: per quam os domini locutum est. Cuius littera ꝗuis ex se mortua sit & velut caro: quæ non prodest quicꝗ (Nam spiritus est qui viuificat) quia tamen Christus verborum figuris velatus intra eius vterum manet inclusus: non dubiū: quī tam admiranda sit fœcunditate repleta: tam exuberāti mysteriorū copia cumulata: vt cū plena semper sit & redūdans: flumina de ventre eius fluāt aquæ viuæ: vnde hi quibus datum est reuelata facie gloriā dñi speculari: vt in eandē imaginem trāsformētur: possit assidue haurire mira diuinitatis eius arcana. Quippe cū nulla dictio nulla litterarum connexio esse possit ꝗ non emergant & veluti pullulent reconditissimi cœlestis sapientiæ sensus ... quibus cū non possit eruditissimus quisꝗ interpres nisi vnicum explicare: necesse est vt post interpretationē maneat adhuc scriptura grauida: varijsꝗ ac sublimibus intelligentiis plena: quæ nequeant aliunde ꝗ ex ipso archetypæ linguæ fonte cognosci. Accedit: ꝙ vbicūꝗ latinorum codicum varietas est: aut deprauatæ lectionis suspitio (id quod librariorū imperitia simul & negligentia frequentissime accidere videmus) ad primam scripture originem recurrēdum est: sicut beatus Hieronymus & Augustinus ac cæteri ecclesiastici tractatores admonent: ita vt librorū Veteris testamēti synceritas ex Hebraica veritate: Noui autem ex Græcis exemplaribus examinetur. Vt ipsa igitur originalia in promptu haberet quicūꝗ diuinarū litterarū studiosus: possetꝗ non solis riuulis eē cōtentus: sed ex ipso fonte salientis aquæ in vitam æternā sitim pectoris extinguere: iussimus archetypas sacræ scripturæ linguas cum adiunctis variarū linguarū translationibus impressioni mādari Sanctitatis tuæ nomini dedicandas. Atꝗ imprimis nouum testamētum Græco Latinoꝗ sermone excudendum curauimus simul cum Lexico græcarum omnium dictionum: quæ possunt in eo legētibus occurrere: vt his quoꝗ qui nō integram linguæ cognitionem adepti sunt pro viribus consuleremus. Deinde vero anteꝗ Vetus testamentum aggrederemur: Dictionarium præmisimus Hebraicorum Chaldaicorumꝗ totius veteris instrumēti vocabulorū. Vbi non tantū multiplex significatio cuiusꝗ dictionis exprimitur: sed ⌈ quod studiosis vtilissimū fore credimus ⌋ locus scripturæ in cuiusꝗ significati testimoniū citatur. Rursus: cū non solus litteræ occidentis: cortex sed introrsus latitans spiritus viuificātis nucleus maxime sit a studioso diuinæ scripturæ requirēdus: atꝗ huius præcipua pars ex propriorū nominū interpretatione depēdeat: quorū ab æterno præuisa impositio incredibilē opē affert ad propalādos spirituales abstrusosꝗ sensus & detegēda arcana mysteria: quæ sub ipso litteralis textus vmbraculo spiritus sanctus velauit. Idcirco interpretationes propriorū nominum a viris linguarū peritia præcellētibus maxima diligentia iussimus elucubrari: & secūdū Alphabeticā seriē dispositas Dictionario adiungi. Quibus succedit legendorū Hebræorū charecterū instructio & eiusdē idiomatis Grāmatica ex pluribus receptæ fidei Hebræis autoribus collecta & ad latini artificii normā reducta. Quibus omnibus veluti ꝓludio ita peractis: ad excussionem diuersarum veteris testamēti linguarum nos conuertimus: adiicientes etiam singulis earum suam latinam trāslationē. Qua in re id aperte Beatitudini tuæ testari possumus Pater sanctissime: maximam laboris nostri partē in eo præcipue fuisse versatā: vt & virorū in linguarum cognitione eminentissimorum opera vteremur & castigatissima omī ex parte vetustissimaꝗ exemplaria pro archetypis haberemus: quorūquidē tā Hebræorū ꝗ Græcorū ac latinorū multiplicē copiā varijs ex locis non sine summo labore cōquisiuim⁹. Atꝗ ex ipsis quidē Græca Sanctitati tuæ debem⁹: qui ex ista apostolica Bibliotheca antiquissimos tum Veteris tum noui testamēti codices perꝗ humane ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerunt adiumento. Consumata itaꝗ excussiōe Noui testamenti Græce Latineꝗ impressi cum suo Lexico. Impresso etiā Hebraico Chaldaicoꝗ dictionario: cui adiuncta est Grammatica cum nominum propriorum interpretationibus. Absolutis præterea annotationib⁹ differentiarum Veteris testamenti: quas cum Nicolaus de Lyra non omnino absolutas edidisset: eas nos per viros linguarum peritissimos multis in locis addi fecimus. Tandē diuino auxilio Vetus testamentum multiplici lingua excudi fecimus. Quæ omnia nunc ad Sanctitatē tuam mittimus. Nā cui potius vniuersæ vigiliæ nostræ dicandæ sunt ꝗ Apostolicæ isti sedi: cui omnia debemus? Aut quis libētius sacros Christianæ religionis libros suscipere & amplecti debet: ꝗ sacer Christi vicarius? Accipiat igitur Sanctitas tua læta fronte munusculum: quod in domini gazophylacium offerimus: vt incipiant diuinarum litterarum studia hactenus intermortua nunc tandem reuiuiscere. Obsecram⁹ autē Beatitudinem tuā enixissime: vt libros hosce: qui nunc se sacris istis vestigiis supplices aduoluūt examines: & ad seuerissimi iuditii tui cēsuram reuoces: vt si Christianę reip. vtiles fore videbuntur: editionis beneficium a Sanctitate tua recipiant. Nā eos nos hucusꝗ continuimus: sacrū istum Apostolici fastigii oraculum cōsulturi. Sed iam hæc ad Beatitudinem tuam satis. Nūc ad instruendum de operis artificio lectorem conuertimur

Ad lectorem De his que ad lectionem Veteris testamenti diuersis linguis nunc primum impressi: sunt prænotanda.

Vt intelligas studiose Lector modū & ordinē: quē in hac veteris testamenti impressione seruauim⁹: ac inde possis hoc libro faciliꝰ vti: nōnullorū te admonitū prius esse oportet. Imprimis igitur id est præmittendū: ꝙ cū Vetus testamentū a sacris doctoribus trifariā diuidatur: hoc est in legē: quā Pētateuchum appellant: & in libros deinde Agiographos: ac demum in eos qui dicūtur Prophetales: in his oībus nō est idē numerus linguarū. Sed Pentateuchus quidē triplicē linguā habet: Hebraicā videlicet Chaldaicā & Græcā: quas imprimēdas iussimus cū aliis tribus latinis interpretationibus iuxta correspondentibus: ita vt Hebraicæ veritati respondeat latina beati Hieronymi translatio: Chaldaicæ vero alia latina fere de verbo ad verbū a viris ei⁹ linguæ peritissimis elaborata. Græcæ aūt septuaginta interpretum editioni interlinearis latina traductio. Agiographi deinde libri simul & Prophetales duplici lingua excuduntur: hoc est Hebræa & Græca cū aliis duabus latinis trāslationibus illis correspondentibus. Nā Chaldaica in cæteris libris præterꝗ in Pētateucho corrupta est aliquib⁹ in locis: & fabulis merisꝗ Thalmudistarū nugis cōspersa: indigna prorsus quæ sacris codicibus inseratur. Verum quia quibusdam in locis vbi integra est littera & incorrupta: mirū in modū fauet Christianæ religioni: idcirco reliquos libros totius veteris testamenti e Chaldaica lingua in latinā verti fecimus: & diligentissime cū sua latina traductiōe cōscriptos in publica Cōplutensis nostræ Vniuersitatis Bibliotheca reponi. At verō libri extra canonē: quos Ecclesia potius ad edificationē populi: ꝗ ad auctoritatē ecclesiasticorū dogmatum confirmādā recipit: Græcā tm̄ habent scripturā: sed cū duplici latinā interpretatione: altera beati Hieronymi: altera interlineari de verbo adverbū: eo modo quo in cæteris. Hæc autem de numero linguarum huius libri oportuit in vniuersum prælibasse. Nunc de modo quo linguas in libro ipso disposuimus: breuibus agendum est. Primum itaꝗ aperto codice duæ se tibi chartarū facies hinc & inde offerent: quarum vnaquæꝗ tres colūnas habet. Ex quibus ea quæ ad marginem exteriorem sita est: Hebraicam continet veritatem. Quæ vero interiori margini adhæret Græca est septuaginta interpretum editio: cui superponitur latina interlinearis traductio de verbo ad verbum. Mediam autem inter has latinā beati Hieronymi trāslationē velut inter Synagogā & Orietalem Ecclesiā posuim⁹: tanꝗ duos hinc & inde latrones mediū autē Iesum hoc est Romanā siue latinā Ecclesiā collocātes. Hæc enī sola supra firmā petrā ædificata (reliquis a recta Scripturæ intelligentia quꝗ deuiātibus) immobilis semper in Veritate permansit. Disponūtur vero colūnæ ipsæ hoc modo: vt singulis lineis Hebraicis correspondeant binæ lineæ latinæ e regione: hoc tamē semper obseruato: vt omnes colūnæ tam in principio ꝗ in fine cōsentiant: nisi vbi loci angustia nō patitur: quod tarissime deprehēdes. Deinde quia institutū nostrū est: nō solū his cōsulere: qui absolutā linguarum peritiā sunt assecuti: sed his etiam opem ferre qui parum in eis profecerunt: vtrisꝗ enim debitores sumus: neminē ꝗ esse cupimus: quē peregrinorū idiomatum difficultas absterreat a diuinorum librorum penetralibus adeūdis. Idcirco vt Hebraicas dictiones facile possit quisꝗ distinguere: & suam latina interpretationē cuiꝗ assignare: inter singulas dictiones Hebraicas supponuntur minutæ litterulæ latinæ Alphabetico ordine procedentes: quibus consimiles aliæ in latina proxima columna correspōdent: vt per similitudinē litterulæ cognoscatur: quæ dictio latina ad quā Hebraicā sit referenda. Quādo vero interpres per circūlocutionem pluribus dictionibus vnicam interpretatur: aut e diuerso vnica dictiōe pluares amplectitur: tūc vnica litterula toti circūlocutioni vel etiā cōpendio deseruiet. Ex his præterea litterulis nōnullas reperies: quib⁹ tenue punctū subscribitur hoc modo. Quod quidē punctū designat: vel dictionē Hebraicā subiacente multiplicem esse & æquiuocā: ac proinde recondi tum aliquod secretæ intelligētiæ mysteriū claudere: quod possit facile consulto Dictionario a perspicacibus mētib⁹ inuestigari: vel denotat saltē: ipsam eius significationē in latina colūna positā potius translatitiam esse & soli sensui subseruientem: ꝗ propriam omnino & litteralem. Rursus quia inuenire primitiua siue radices dictionū Hebraicarum & Chaldaicarum a prima origine deuiantium res est perquā necessaria ad reperiēda in Dictionario vocabula: sed tātæ difficultatis: vt homines eius linguæ peritissimi frequēter in ea titubent: ac nonnunꝗ etiā labantur: artificium excogitauimus ꝗ vtilissimum: quo possit quispiam vel primis dūtaxat Hebraicis rudimentis imbutus radicē cuiusꝗ dictionis in promptu habere: vt iā his adminiculis adiuti: Hebræorum ⌈ vt ait beatus Hieronymus ⌋ nausean & ructum fastidiētes: præceptores eorum consulere nō egeamus. Aduertendū itaꝗ est: ꝙ cū dictioni Hebraicæ siue Chaldaicæ correspondet alia in margine (quod dignosces ex simili litterula vtriꝗ dictioni imposita) tunc dictio ipsa sicut est in margine notata: querenda est in vocabulario. Illæ enim sunt primæ litteræ substantiales primitiui. Reliquæ uero dictiones Hebraici text⁹: quib⁹ nulla dictio primitiua repondet in margine: ex primis earū tribus aut quādoꝗ etiā solis duabus litteris sunt in dictionario requirendæ. Preterꝗ vbi precesserit aliqua ex his quinꝗ litteris beth: he: caph: lamed: mem: quocunꝗ apice subiecto: dū modo sit apice desuper notata hoc modo בהכלמ Tunc enim talis littera pro articulo seu præpositione sumitur: ac proinde cum non sit littera substantialis auferenda est: & proxime tres vel quandoꝗ etiā solæ duæ litteræ sequentes erunt primæ litteræ primitiui: ex quib⁹ dictio ipsa in vocabulario reperietur. Quod eodē modo intelligendū est de ו vau littera etiam si nunꝗ tali signo notetur. Vbicunꝗ enī alicui dictioni præponitur: semper pro coniunctione copulatiua vsurpatur: quare tollere eā oportebit. Atꝗ hæc quidem succincte dicta sunt: vt legētibus Hebraicā litterā statim absꝗ arte seu consideratione vlla pateat dictionis primitiuum. Quod si curiosus lector non solo vsu contentus artē reperiendarū radicum nosse desiderat: legat vltimum capitulū nostræ Hæbraicæ Grāmaticæ in fine Hebraici dictionarii: quod tamen vt absꝗ librorum reuolutione facile occurreret: in principio Pētateuchi duximus apponendū. Illud est etiā considerandū ꝙ in hebraicis characterib⁹ sciēter omisimus apices illos:

Prologus

quibus nunc vtūtur Hebræi pro accentibus. Nam hi cum ad nullā vel significati vel pronunciationis differentiam pertineant: sed ad solam cātus ipsorū modulationē: m eri to a veteribus Hebræis reiecti sunt: quos in hoc imitari ma luimus. Verū ne locus accentus cuiusqꝫ dictionis ignorare tur: hoc modo prouidimus: vt quoniam dictiones Hebrai cæ vt plurimū in ultima habent accentū: oēs huiusmodi di ctiones nullo prorsus apice notarētur: reliquæ vero nō ha bentes accentum in vltima (quæ rarissime occurrunt) su per syllabam vbi prædominatur accentus: apice signaren tur hoc modo ארץ. Cæterum in distinctione clausularum colo etiā vtuntur Hebræi & cōmate: sed ita: vt colum sit du plex punctum: sicut coma apud latinos: hoc modo: Cōma vero tale signū ‸ Quod autē ad Græcam scripturā attinet: illud te nō latere volumus: nō vulgaria seu temere oblata exēplaria fuisse huic nostræ impressioni archetypa: sed ve tustissima simul & emēdatissima: quæ sanctissimꝰ Dñs no ster Leo Decimus Pontifex maximus ceptis nostris aspi rans ex ipsa apostolica Bibliotheca ad nos misit: tantæ in tegritatis: vt nisi eis plena fides adhibeatur: nulli reliqui esse uideantur: quibus merito sit adhibenda. Quibus etiā adiunximus alia non pauca: quorum partē ex Bessarionis castigatissimo codice summa diligētia transcriptā Illustris Venetorū Senatus ad nos misit: partē ipsi magnis labori bus & expensis vndiqꝫ cōquisiuimꝰ: ut copia emēdatorum codicū abunde superesset. Latinā itidē beati Hieronymi translationē cōtulimus cū qꝫ plurimis exemplaribus vene rādæ vetustatis: sed his maxime: quæ in publica Cōplutēsi nostræ vniuersitatis Bibliotheca reconduntur: quæ supra octingentesimū ab hinc annū litteris Gotthicis conscripta ea sunt synceritate: vt nec apicis lapsus possit in eis depre hendi. Aliqua tamen nomina propria vitio scriptorū alis ter scripta qꝫ in originalibus vtriusqꝫ testamēti habentur: intacta dimisimus: atqꝫ id quidē consulto. Nā si nūc in eis litterā aliquā mutassemus: nequaqꝫ possent reperiri in tra ctatu interpretationū: quē iuxta vulgatam horū nominū scripturā alphabetico ordine pridē cōfeceramus. Adnota uimus tamē in ipsis interpretationibus eadē nomina pro pria nō solū ponētes ea sicut cōmuniter scribūtur: sed etiā prout habētur ad litteram in suis originalibꝰ. Demū in li bro psalmorū illud est admonendum: cōmunē translatio nem latinam: qua vtimur: positam esse pro interlineari su pra græcam septuaginta interpretum editionem: quia ei de verbo ad verbum fere correspōdet. Eam autē quam bea tus Hieronymus iuxta hebraicā transtulit veritatem ī me dio duarum columnarum fuisse locatam. Vale.

Incipit Prologus beati Hieronymi presbyteri in librum Esdre.

VTRVM DIFICILIVS SIT FACERE quod poscitis: an negare: necdū statui. Nā vobis aliquid īperātibꝰ ānuere snīa est: & magnitudo oneris īpositi ita ceruices pre mit: vt añ sub fasce ruendū sit qꝫ leuandū. Accedūt ad hoc iuidorū studia: q oē quod scribimus reprehendendū putāt. Et īterdū contra se cōscia repugnāte publice lacerāt quæ occulte legūt: intantū vt clamare cōpellar & dicere. Dñe libera aīam meam a labiis iniquis & a lingua dolosa. Tertius annꝰ ē q semp scribitis atqꝫ rescribitis vt Esdre librū & hester vobis de hebræo trās feram: quasi non hēatis græca & latina volumīa aut quic quid illud est q a nobis vertitur: nō statī ab oībus cōspuē dū sit. Frustra autē (vt ait quidā) niti necqꝫ aliud fatigando nisi odiū querere: extreme demētie est. Itaqꝫ obsecro vos mi dōmon & rogatiāe charissimi vt priuata lectione cōtē ti libros nō efferatis in publicū: nec fastidiosis cibos inge ratis: viteris qꝫ eorū supercilium qui iudicare tm̄ de aliis: & ipi facere nihil nouerunt. Si qui autē fratrū sunt quibꝰ nr̄a nō displicēt his tribuatis exēplar āmonētes vt hebræa noīa quorū grādis in hoc volumine copia est: distincte & per interualla transcribāt. Nihil enī pderit emēdasse librū nisi emendatio librariorū diligētia cōseruetur. Nec quēqꝫ mo ueat q vnus a nobis liber editus est: nec apocriphorū tertii & quarti libri somniis delectetur. quia & apud hebræos es dre: neemieqꝫ sermones in vnū volumē coartātur: & quæ non habētur apud illos: nec de vigintiqttuor senibus sunt procul abiicienda. Si quis autē septuaginta vobis opposue rit interp̄tes: quorū exēplaria varietas ipsa lacerata & euer sa demōstrat nec pt vtiqꝫ verū asseri quod diuersū est: mit tite eū ad euangelia: in quibus multa ponūtur quasi de ve teri testamento q̄ apud septuaginta interp̄tes nō habētur veluti illud: qm̄ nazareꝰ vocabitur: & ex egypto vocaui fi liū meum & videbunt in quē cōpunxerunt: multaqꝫ alia q̄ latiori operi reseruamꝰ: & q̄rite ab eo vbi scripta sunt. Cū qꝫ pferre nō potuerit: vos legite de his exēplaribus q̄ nup a nobis edita maledictorū quotidie linguis cōfodiūtur. Sꝫ vt ad cōpendiū veniā: certe quod illaturus sum equissimū est Edidi aliquid quod nō hr̄ in greco: aut aliter hr̄ qꝫ a me versum est. Quid interp̄tem laniant. Interrogēt hebræos: & ipsis autoribus trāslationi mee vel arrogēt vel derogent fidē. Porro aliud est si clausis quod dicitur ocl'is mihi volūt maledicere: & nō imitātur græcorū studium & beniuolen tiā: qui post septuaginta trāslatores iam xp̄i euangelio co ruscante iudeos & hebionitas legis veteris interp̄tes aqui lam videlicet & symachū & theodotionē & curiose legunt & p origenis laborē in hexaplois eccl'iis dedicarūt. Quan tomagis latini grati esse deberent q exultantē cernerent græciā a se aliquid mutuari. Primū eñ magnorū sumptu um est & infinite difficultatis. exēplaria posse habere oīa deinde etiā qui habuerint: & hebræi sermonis ignari sunt magis errabūt: ignorātes qs e multis veriꝰ dixerit. Quod etiam sapientissimo cuidā nup apud græcos accidit vt iter dū scripture sensum relinquēs vniuscuiuslibet interp̄tis se q̄retur errorē. Nos autē qui hebrææ lingue saltē puam ha bemus sciam: & latinus nobis vtcunqꝫ sermo non deest: & de aliis magis possumus iudicare & ea q̄ ipsi itelligimꝰ in nostra lingua promere. Itaqꝫ licet hydra sibilet: victorqꝫ si non incendia iactet: nunqꝫ meū iuuāte xp̄o silebit eloquiū etiā pcisa lingua balbutiet. Legant qui volunt qui nolunt abiiciant. Euentilent apices: lr̄as calūniētur. Magis vestra charitate puocabor ad studium qꝫ illorum detractione & odio deterrebor.

Explicit Prologus.

ESDRAS PRIMVS.
ΕΣΔΡΑΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Ca. 1.

A — Hiere. 25.c.& 29.a. 2.Pa. 36.d.

Et in anno primo cyri re
Αἰ ἐν τῷ ἔτει τῷ πρώτῳ κύρου βα-
gis persarum vt cōpleret ver
σιλέως περσῶν τοῦ τελεσθῆναι λό-
bū dñi ab ore hieremie:
γον κυρίου ἀπὸ στόματος ἱερεμίου,
suscitauit dñs spūm cyri re
ἐξήγειρε κύριος τὸ πνεῦμα κύρου τοῦ βα-
gis persarum: et mādauit vocē in omni re-
σιλέως περσῶν, καὶ παρήγγειλε φωνὴν ἐν πάσῃ τῇ βασι-
gno suo: etiā in scripto dicēs: sic dixit cyrus
λείᾳ αὐτοῦ, καί γε ἐν γραπτῷ λέγων, οὕτως εἶπε κῦρος ὁ
rex persarum: omnia regna terre dedit
βασιλεὺς περσῶν, πάσας τὰς βασιλείας τῆς γῆς ἔδωκέ
mihi dñs deus celi. et ipse cōsiderauit
μοι κύριος ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ. καὶ αὐτὸς ἐπεσκέψατο

B

super me vt edificarē ipsi domū in hierusalē que
ἐπ᾽ ἐμὲ τοῦ οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἶκον ἐν ἱερουσαλὴμ τῇ
in iudea. quis in vobis de vniuerso pplo e-
ἐν τῇ ἰουδαίᾳ. τίς ἐν ὑμῖν ἀπὸ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐ-
ius? et erit deus illius cū eo: et ascendat
τοῦ; καὶ ἔσται ὁ θεὸς αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀναβήτω
in hierusalē que in iudea: et edificet
εἰς ἱερουσαλὴμ τὴν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ οἰκοδομησάτω
domū dñi dei israel: ipse deus qui in hieru
τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ, αὐτὸς ὁ θεὸς ὁ ἐν ἱερου-
salē. et ois relictus ab omnibꝰ lo-
σαλήμ. καὶ πᾶς ὁ καταλειπόμενος ἀπὸ πάντων τῶν τό-
cis vbi ipse habitat ibi adiuuabūt eū viri
πων οὗ αὐτὸς παροικεῖ ἐκεῖ λήψονται αὐτοῦ ἄνδρες τοῦ

C

loci sui in argēto et auro et in substātia et in
τόπου αὐτοῦ ἐν ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ καὶ ἐν ὑπάρξει καὶ ἐν
iumētis cū volūtario in domū dei que in hieru
κτήνεσι μετὰ τοῦ ἑκουσίου εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν ἱερου-
salē. et surrexerūt principes familiarū iuda et
σαλήμ. καὶ ἀνέστησαν ἄρχοντες τῶν πατριῶν ἰούδα καὶ
beniamī et sacerdotes et leuite oēs quorū excitauit
βενιαμὶν καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ λευῖται πάντες ὧν ἐξήγειρεν ὁ
deus spm eorū vt ascēderet ad edificandū do
θεὸς τὸ πνεῦμα αὐτῶν τοῦ ἀναβῆναι οἰκοδομῆσαι τὸν οἶ-
mū dñi que in hierusalē. et vniuersi qui in circuitu eorū
κον κυρίου τὸν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ πάντες οἱ κυκλόθεν αὐ-
cōfortauerūt in manibꝰ eorū in vasis argenti
τῶν ἐνίσχυσαν ἐν χερσὶν αὐτῶν ἐν σκεύεσιν ἀργυρίου
in auro et in apparatu et in iumētis et in muneribꝰ:
ἐν χρυσῷ καὶ ἐν ἀποσκευῇ καὶ ἐν κτήνεσι καὶ ἐν ξενίοις,
preter ea que in volūtariis. et rex cyrus ptulit vasa
πάρεξ τῶν ἐν ἑκουσίοις. καὶ ὁ βασιλεὺς κῦρος ἐξήνεγκε σκεύη
domꝰ dñi que cepit nabuchodonosor ab hierusalē:
οἴκου κυρίου ἃ ἔλαβε ναβουχοδονόσορ ἀπὸ ἱερουσαλήμ,

D

et dedit ea in domo dei sui. et protulit ea
καὶ ἔδωκεν αὐτὰ ἐν οἴκῳ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ ἐξήνεγκεν αὐ-
cyrus rex persarum in manum mithridatis ga-
τὰ κῦρος ὁ βασιλεὺς περσῶν ἐπὶ χεῖρα μιθριδάτου γαζ-
barei. et numerauit ea sasabasar princi
βαρέου. καὶ ἠρίθμησεν αὐτὰ τῷ σασαβασὰρ τῷ ἄρχον-
pi iuda. et hic numerus eorū. phiale
τι τοῦ ἰούδα. καὶ οὗτος ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν. ψυκτῆρες
auree triginta: et argentee phiale mille: muta
χρυσοῖ τριάκοντα, καὶ ἀργυροῖ ψυκτῆρες χίλιοι, παραλ-
toria noue et viginti. chephori aurei triginta:
λαγμένα ἐννέα καὶ εἴκοσι. χεφορὴ χρυσοῖ τριάκοντα,
et argētei duplicati quadringenti et decem. et vasa
καὶ ἀργυροῖ διπλοῖ τετρακόσιοι καὶ δέκα. καὶ σκεύη
alia mille. omnia vasa et auri et
ἕτερα χίλια. πάντα τὰ σκεύη καὶ τοῦ χρυσίου καὶ
argenti quinqꝫ milia quadringenta. vniuersa
τοῦ ἀργυρίου πεντακισχίλια τετρακόσια. τὰ πάντα

Incipit liber esdre primꝰ: Cap. 1.

IN anno primo cyri regis persarum vt cōpleretur verbū dñi ex ore hieremie suscitauit dominus spiritū cyri regis persarum: & traduxit vocē in oī regno suo etiā p scripturā dicens. Hec dicit cyrus rex persarum. Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi: & ipse precepit mihi: vt edificarem ei domum in hierusalem: q̄ est in iudea. Quis est in vobis de vniuerso populo eiꝰ? Sit deus illiꝰ cū eo. Ascēdat in hierusalē q̄ est in iudea: & edificet domum domini dei israel: ipse est deꝰ qui est in hierusalē. Et omnes reliqui in cunctis locis vbicunqꝫ habitant adiuuent eum viri de loco suo argento & auro substātia & pecoribꝰ: excepto quod voluntarie offerūt templo dei quod est in hierusalē. Et surrexerunt principes patrum de iuda & beniamin & sacerdotes & leuite: & omnis cuius suscitauit deus spiritū vt ascēderet ad edificandum templū domini: quod erat in hierl'm. Vniuersiqꝫ q erant i circuitu adiuuerūt manꝰ eorū in vasis argēteis & aureis in substātia & iumentis in suppellectili: exceptis his que sponte obtulerant. Rex quoqꝫ cyrus ptulit vasa templi domini que tulerat nabuchodonosor de hierusalē: & posuerat ea in templo dei sui. Protulit autem ea cyrus rex persarū per manū mitridatis filii gazabar & annumerauit ea sasabasar principi iude. & hic est numerus eorum. Phiale auree triginta. phiale argentee mille. cultri viginti nouem: cyphi aurei triginta: cyphi argentei secūdi quadringenti decem: vasa alia mille. Omnia vasa aurea & argentea quinqꝫ milia quadringenta. Vniuersa

Cap. i.

ובשנת אחת לכורש מלך פרס
לכלות דבר יהוה מפי ירמיה העיר
יהוה את רוח כורש מלך פרס
ויעבר קול בכל מלכותו וגם במכתב
לאמר׃ כה אמר כרש מלך פרס כל
ממלכות הארץ נתן לי יהוה אלהי
השמים והוא פקד עלי לבנות לו
בית בירושלם אשר ביהודה׃ מי
בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל
לירושלם אשר ביהודה ויבן את
בית יהוה אלהי ישראל הוא
האלהים אשר בירושלם׃ וכל
הנשאר מכל המקמות אשר הוא
גר שם ינשאוהו אנשי מקמו
בכסף ובזהב וברכוש ובבהמה עם
הנדבה לבית האלהים אשר
בירושלם׃ ויקומו ראשי האבות
ליהודה ובנימן והכהנים והלוים
לכל העיר האלהים את רוחו לעלות
לבנות את בית יהוה אשר
בירושלם׃ וכל סביבתיהם חזקו
בידיהם בכלי כסף בזהב ברכוש
ובבהמה ובמגדנות לבד על כל
התנדב׃ והמלך כורש הוציא את כלי
בית יהוה אשר הוציא נבוכדנצר
מירושלם ויתנם בבית אלהיו׃
ויוציאם כורש מלך פרס על יד
מתרדת הגזבר ויספרם לששבצר
הנשיא ליהודה׃ ואלה מספרם
אגרטלי זהב שלשים אגרטלי כסף
אלף מחלפים תשעה ועשרים׃
כפורי זהב שלשים כפורי כסף
משנים ארבע מאות ועשרה כלים
אחרים אלף׃ כל כלים לזהב ולכסף
חמשת אלפים וארבע מאות הכל

שנה · כלה פה · עור · עבר כתב · מלך · בנה · היה עלה · בנה · שאר קום · גור נשא · רכש · קום · עלה · סבב · כלה · בדד · נדב יצא · נתן · יצא · ספר · נשא · חלף · כפר · שנה רבע · מאה

הָעֶלָה שֵׁשְׁבַּצַּר עִם הֵעָלוֹת הַגּוֹלָה מִבָּבֶל לִירוּשָׁלָם: עלה גלה

Cap.ij.

ואלה בני המדינה העלים משבי הגולה אשר הגלה נבוכדנאצור מלך בבל לבבל וישובו לירושלם ויהודה איש לעירו: אשר באו עם זרבבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן מספר בגוי רחום בענה מספר אנשי עם ישראל: בני פרעש אלפים מאה שבעים ושנים: בני שפטיה שלש מאות שבעים ושנים: בני ארח שבע מאות חמשה ושבעים: בני פחת מואב לבני ישוע יואב אלפים שמנה מאות ושנים עשר: בני עילם אלף מאתים חמשים וארבעה: בני זתוא תשע מאות וארבעים וחמשה: בני זכי שבע מאות וששים: בני בני שש מאות ארבעים ושנים: בני בבי שש מאות עשרים ושלשה: בני עזגד אלף מאתים עשרים ושנים: בני אדניקם שש מאות ששים וששה: בני בגוי אלפים חמשים וששה: בני עדין ארבע מאות חמשים וארבעה: בני אטר ליחזקיה תשעים ושמנה: בני בצי שלש מאות עשרים ושלשה: בני יורה מאה ושנים עשר: בני חשם מאתים עשרים ושלשה: בני גבר תשעים וחמשה: בני בית לחם מאה עשרים ושלשה: אנשי נטפה חמשים וששה: אנשי ענתות מאה עשרים ושמנה: בני עזמות ארבעים ושנים: בני קרית ערים כפירה ובארות שבע מאות וארבעים ושלשה: בני הרמה

דין שבה שוב בוא שנה מאה רבע מאה שנה מאה

tulit sasabasar: cū his q ascēdebāt de transmigratione babylonis in hierusalem.

2. Hi sunt autē prouincie filii q ascēderūt de captiuitate quam transtulerat nabuchodonosor rex babylōis in babylonē & reuersi sunt in hierusalē & iudeā vnusquisq in ciuitatē suā: q venerūt cum zorobabel: iesua: neemia: saraia: rahelaia: mardochai: belsan: mesphar: beguai: reum. baana. Numerus virorum populi israel. Filii phares: duo milia centum septuaginta duo. Filii saphatia: trecenti septuaginta duo. Filii area septingenti septuaginta quinq. Filii phetmoab filiorū iosue ioab duo milia octingenti duodecim. Filii helam: mille ducenti quiquaginta quattuor. Filii zethua: nongenti quadraginta quinq. Filii zachai: septingenti sexaginta. Filii bani: sexcenti quadraginta duo. Filii bebai: sexcenti viginti tres. Filii azgad mille ducēti viginti duo. Filii adonicam: sexcenti sexaginta sex. Filii begui: duo milia quinquaginta sex. Filii adin: quadringēti quinquaginta quattuor. Filii ather qui erant ex ezecia: nonaginta octo. Filii besai: trecēti viginti tres. Filii iora: centū duodecim. Filii asem: ducenti viginti tres. Filii gebbar: nongenti quinq. filii bethleem: centum viginti tres. Viri nethupha: quinquaginta sex. Viri anathoth: cētum viginti octo. Filii azmaueth: quadraginta duo. Filii cariathiarim cephira & beroth: septingenti quadraginta tres. Filii rama

tulit sasabasar cū ascensu trāsmigrationis ex babylone in hierusalem.
ἀνήγαγε σασαβασὰρ μετὰ τῆς ἀναβάσεως τῆς ἀποικίας ἐκ βαβυλῶνος εἰς ἱερουσαλήμ. Ca.2.
Et hi filij prouincie q ascendūt de captiuitate trāsmigrationis: quā trāstulit nabuchodonosor rex babylonis in babylonē. & reuersi sunt in hierusalē & iudam vir in ciuitatē suā: q venerūt cū zorobabel: iesua neemias saraias reelias: mardochęus balasan masphar bague reū baana. nūerus virorū populi israel. filij phoros duo milia centū septuaginta duo. filij saphatia trecenti septuaginta duo. filij ares septingēti septuaginta quinq. filij phaath moab filijs iesue ioab duo milia octingēti & duodecim. filij elam mille ducenti quinquaginta quattuor. filij zethua nongēti quadraginta quinq. filij zacchaia septingenti sexaginta. filij banea sexcēti quadraginta & duo. filij babai sexcenti viginti tres. filij azigad mille ducenti vigintiduo. filij adonicā sexcenti sexaginta sex. filij bague duo milia quinquaginta sex. filij addin quadringēti quinquaginta quattuor. filij ater ezecia nonaginta octo. filij bassu trecenti viginti tres. filij iora centū duodecim. filij asum ducenti viginti tres. filij gaber nonaginta quinq. filij bethleē centū viginti tres. filij netophath quinquagita sex. filij anathoth centū viginti octo. filij asmoth quadraginta duo. filij cariathiarim chaphera & beroth septingenti quadraginta tres. filij rama

Καὶ οὗτοι οἱ υἱοὶ τῆς χώρας οἱ ἀναβαίνοντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἀποικίας, ἧς ἀπῴκισε ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἐπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ ἰούδαν ἀνὴρ εἰς τὴν πόλιν αὐτοῦ, οἳ ἦλθον μετὰ ζοροβαβέλ, ἰησουὰ νεεμίας σαραΐας ῥεελίας, μαρδοχαῖος βαλασὰν μάσφαρ βαγουὲ ῥεοὺμ βαανά. ἀριθμὸς ἀνδρῶν λαοῦ ἰσραήλ. υἱοὶ φόρος δισχίλιοι ἑκατὸν ἑβδομήκοντα δύο. υἱοὶ σαφατία τριακόσιοι ἑβδομήκοντα δύο. υἱοὶ ἀρὲς ἑπτακόσιοι ἑβδομηκονταπέντε. υἱοὶ φαὰθ μωὰβ τοῖς υἱοῖς ἰησουὲ ἰωὰβ δισχίλιοι ὀκτακόσιοι καὶ δώδεκα. υἱοὶ ἐλὰμ χίλιοι διακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. υἱοὶ ζαθουὰ ἐννακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. υἱοὶ ζακχαΐα ἑπτακόσιοι ἑξήκοντα. υἱοὶ βανέα ἑξακόσιοι τεσσαράκοντα καὶ δύο. υἱοὶ βαβαὶ ἑξακόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ ἀζιγὰδ χίλιοι διακόσιοι εἰκοσιδύο. υἱοὶ ἀδωνικὰμ ἑξακόσιοι ἑξηκονταέξ. υἱοὶ βαγουὲ δισχίλιοι πεντηκονταέξ. υἱοὶ ἀδδὶν τετρακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. υἱοὶ ἀτὴρ τῷ ἐζεκία ἐνενηκονταοκτώ. υἱοὶ βασοὺ τριακόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ ἰωρὰ ἑκατὸν δώδεκα. υἱοὶ ἀσοὺμ διακόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ γαβὲρ ἐννενηκονταπέντε. υἱοὶ βεθλεὲμ ἑκατὸν εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ νετωφὰθ πεντηκονταέξ. υἱοὶ ἀναθὼθ ἑκατὸν εἰκοσιοκτώ. υἱοὶ ἀσμὼθ τεσσαρακονταδύο. υἱοὶ καριαθιαρὶμ χαφηρὰ καὶ βηρὼθ ἑπτακόσιοι τεσσαρακοντατρεῖς. υἱοὶ τῆς ῥαμὰ

A

B

& gabaa sexcenti viginti vnus. viri machmas centū viginti duo. viri bethel & hai ducenti viginti tres. filij nabo quinquaginta duo. filij magbis centū quinquagita sex. filij helā alterius mille ducenti quinquaginta quattuor. filij eram trecenti viginti. filij lodadid & ono septingēti viginti quinq. filij hiericho trecenti quadraginta quinq. filij senaa tria milia sexcenti triginta. & sacerdotes filij iedua in domo iesu nongenti septuaginta tres. filij emmer mille quinquagita duo. filij phasur mille ducēti quadraginta septē. filij charim mille & decē & septē. Leuite filij iesu & cadmiel filijs oduie septuaginta quattuor. cantores: filij asaph cētū viginti octo. filij ianitorū: filij sellū: filij ater: filij telmon: filij acub: filij atita: filij sobai: omnes centū triginta nouē. nathenei: filij siaa: filij asuphat: filij tabaoth: filij coros: filij siaa: filij phadon: filij balana: filij agaba: filij acub: filij agab: filij sellami. filij anā: filij gaddel: filij gaer: filij raia: filij rason: filij necoda: filij gazā: filij aza: filij phasi: filij basi: filij asena: filij mounim: filij nephusim: filij bagbuc: filij acupha: filij arur. filij basaloth: filij meida: filij arsa: filij barcos: filij sisara: filij thema: filij nesia: filij atipha: filij seruorū salomon: filij sotai: filij sephera: filij pharuda: filij iela. filij dercon: filij

καὶ γαβαὰ ἑξακόσιοι εἰκοσιεῖς. ἄνδρες μαχμὰς ἑκατὸν εἰκοσιδύο. ἄνδρες βαιθὴλ καὶ αἲ διακόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ ναβὼ πεντηκονταδύο. υἱοὶ μαγβεὶς ἑκατὸν πεντηκονταέξ. υἱοὶ ἠλὰμ ἑτέρου χίλιοι διακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. υἱοὶ ἠρὰμ τριακόσιοι εἴκοσιν. υἱοὶ λοδαδὶδ καὶ ὠνὼ ἑπτακόσιοι εἰκοσιπέντε. υἱοὶ ἱεριχὼ τριακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. υἱοὶ σεναὰ τρισχίλιοι ἑξακόσιοι τριάκοντα. καὶ οἱ ἱερεῖς υἱοὶ ἰεδουὰ τῷ οἴκῳ ἰησοῦ ἐννακόσιοι ἑβδομηκοντατρεῖς. υἱοὶ ἐμμὴρ χίλιοι πεντηκοντάδύο. υἱοὶ φασοὺρ χίλιοι διακόσιοι τεσσαρακονταεπτά. υἱοὶ χαρὶμ χίλιοι καὶ δεκαεπτά. καὶ οἱ λευῖται υἱοὶ ἰησοῦ καὶ καδμιὴλ τοῖς υἱοῖς ὠδουΐα ἑβδομηκοντατέσσαρες. οἱ ᾄδοντες, υἱοὶ ἀσὰφ ἑκατὸν εἰκοσιοκτώ. υἱοὶ τῶν πυλωρῶν, υἱοὶ σελλούμ, υἱοὶ ἀτήρ, υἱοὶ τελμών, υἱοὶ ἀκούβ, υἱοὶ ἀτιτά, υἱοὶ σωβαί, οἱ πάντες ἑκατὸν τριακονταεννέα. οἱ ναθιναῖοι, υἱοὶ σιαά, υἱοὶ ἀσουφάτ, υἱοὶ ταβαώθ, υἱοὶ κερός, υἱοὶ σιαά, υἱοὶ φαδών, υἱοὶ βαλαγά, υἱοὶ ἀγαβά, υἱοὶ ἀκούβ, υἱοὶ ἀγάβ, υἱοὶ σελλαμί, υἱοὶ ἀννάν, υἱοὶ γεδδήλ, υἱοὶ γαήρ, υἱοὶ ῥαιά, υἱοὶ ῥασών, υἱοὶ νεκωδά, υἱοὶ γαζάμ, υἱοὶ ἀζά, υἱοὶ φασή, υἱοὶ βασί, υἱοὶ ἀσενά, υἱοὶ μουνείμ, υἱοὶ νεφουσείμ, υἱοὶ βαγβούκ, υἱοὶ ἀκουφά, υἱοὶ ἀρούρ, υἱοὶ βασαλώθ, υἱοὶ μειδά, υἱοὶ ἀρσά, υἱοὶ βαρκός, υἱοὶ σισαρά, υἱοὶ θαμά, υἱοὶ νεσιά, υἱοὶ ἀτιφά, υἱοὶ τῶν δούλων σολομών, υἱοὶ σωταί, υἱοὶ σεφηρά, υἱοὶ φαρουδά, υἱοὶ ἰελά. υἱοὶ δερκών, υἱοὶ

et gabaa sexcenti viginti vnus. Viri machmas: centū viginti duo. Viri bethel & chai: ducenti viginti tres. Filii nebo: quinquaginta duo. Filii megbis: centum quinquaginta sex. Filii helam alterius: mille ducenti quinquaginta quattuor. Filii arim: trecenti viginti. Filii lodadin & ono: septingēti viginti quinq. Filii hiericho: trecenti quadraginta quinq. Filii senaa: tria milia sexcenti triginta. Sacerdotes: filii iadaia in domo iesue: nongenti septuaginta tres. Filii emmer: mille quinquaginta duo. Filii phessur: mille ducenti quadraginta septem. Filii arim: mille decem & septem. Leuite: Filii iesue & cedmihel filiorū odouie: septuaginta quattuor. Cantores: Filii asaph: centum viginti octo: filii ianitorum: filii sellum filii ather. filii thelmon: filii accub: filii athita: filii sobai: vniuersi centum triginta nouē. Nathinei: Filii sia: filii asupha: filii thebboat: filii ceros: filii siaa: filii phadon: filii lebana: filii agaba: filii accub: filii agab: filii selmai: filii anan: Filii gaddel: filii gaer: filii raabia: Filii rasin. filii nechoda: filii gazen. Filii azec: filii phasea: filii besee: Filii asenaa: filii muni filii nephusim: filii becbuc. filii acupha. filii azur: filii besluth. filii maida. filii arsa. Filii bercos. filii zizara. filii thema. Filii nasia. filii athupha. Filii seruorum salomonis. filii sothei. filii sophereth. filii pharuda. Filii iala. filii darcon. filii

C

וגבע שש מאות עשרים ואחד: אנשי מכמס מאה עשרים ושנים: אנשי בית אל והעי מאתים עשרים ושלשה: בני נבו חמשים ושנים: בני מגביש מאה חמשים וששה: בני עילם אחר אלף מאתים חמשים וארבעה: בני חרם שלש מאות ועשרים: בני לד חדיד ואונו שבע מאות עשרים וחמשה: בני ירחו שלש מאות ארבעים וחמשה: בני סנאה שלשת אלפים ושש מאות ושלשים: הכהנים בני ידעיה לבית ישוע תשע מאות שבעים ושלשה: בני אמר אלף חמשים ושנים: בני פשחור אלף מאתים ארבעים ושבעה: בני חרם אלף ושבעה עשר: הלוים בני ישוע וקדמיאל לבני הודויה שבעים וארבעה: המשררים בני אסף מאה עשרים ושמנה: בני השערים בני שלום בני אטר בני טלמן בני עקוב בני חטיטא בני שבי הכל מאה שלשים ותשעה: הנתינים בני ציחא בני חשופא בני טבעות: בני קרס בני סיעהא בני פדון: בני לבנה בני חגבה בני עקוב: בני חגב בני שמלי בני חנן: בני גדל בני גחר בני ראיה: בני רצין בני נקודא: בני גזם בני עזא בני פסח: בני בסי: בני אסנה בני מעונים בני נפוסים: בני בקבוק בני חקופא בני חרחור: בני בצלות בני מחידא בני חרשא: בני ברקוס בני סיסרא בני תמח: בני נציח בני חטיפא: בני עבדי שלמה בני סטי בני הספרת בני פרודא: בני יעלא בני דרקון בני

מאה רבע שור נתן

גדל׃ בני שפטיה בני חטיל בני
פכרת הצביים בני אמי׃ כל הנתינים
ובני עבדי שלמה שלש מאות
תשעים ושנים׃ ואלה העלים
מתל מלח תל חרשא כרוב אדן
אמר ולא יכלו להגיד בית אבותם
וזרעם אם מישראל הם׃ בני דליה
בני טוביה בני נקודא שש מאות
חמשים ושנים׃ ומבני הכהנים בני
חביה בני הקוץ בני ברזלי אשר
לקח מבנות ברזלי הגלעדי אשה
ויקרא על שמם׃ אלה בקשו כתבם
המתיחשים ולא נמצאו ויגאלו
מן הכהנה׃ ויאמר התרשתא להם
אשר לא יאכלו מקדש הקדשים
עד עמד כהן לאורים ולתמים׃ כל
הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים
שלש מאות ששים׃ מלבד
עבדיהם ואמהתיהם אלה שבעת
אלפים שלש מאות שלשים
ושבעה ולהם משררים ומשררות
מאתים׃ סוסיהם שבע מאות
שלשים וששה פרדיהם מאתים
ארבעים וחמשה׃ גמליהם ארבע
מאות שלשים וחמשה חמרים
ששת אלפים שבע מאות ועשרים׃
ומראשי האבות בבואם לבית יהוה
אשר בירושלם התנדבו לבית
האלהים להעמידו על מכונו׃ ככחם
נתנו לאוצר המלאכה זהב
דרכמונים שש רבאות ואלף וכסף
מנים חמשת אלפים וכתנת
כהנים מאה׃ וישבו הכהנים
והלוים ומן העם והמשררים
והשוערים והנתינים בעריהם
וכל ישראל בעריהם׃

gedeli. Filii saphata: filii athil: filii phocereth: q erāt de asebaim: filii amim. Oēs nathinnei & filii seruorum salomonis: trecēti nonagīta duo. Et hi q ascenderunt de thelmala: thelarsa cherub & don & mer: & nō potuerūt indicare domū patrū suorū & semen suū: vtrum ex israel esset. Filii dalaia: filii thobia. filii necho da: sexcenti quinquaginta duo. Et de filiis sacerdotum: filii hobia filii acos. filii berzellai: qui accepit de filiabus berzellai galaaditidis vxorē: & vocatus est noīe eorū. Hi quesierunt scripturā genealogie sue: & nō inuenerunt: & eiecti sunt de sacerdotio. Et dixit athersatha eis vt non comederent de sancto sanctorum donec surgeret sacerdos doctus atq; pfectus. Omnis multitudo quasi vnus quadraginta duo milia trecenti sexaginta. Exceptis seruis eorum & ancillis qui erant septem milia trecenti triginta septem: Et in ipsis cantores atq; cantatrices ducēti. Equi eorum septingenti triginta sex: muli eorū ducenti quadraginta quinq;: cameli eorum quadringēti triginta quinq;: asini eorum sex milia septingenti viginti. Et de principibus patrū cū ingrederētur templū dñi qd est in hierusalē: sponte obtulerūt in domū dei ad extruendā eā in loco suo. Secūdū vires suas dederunt impensas operis: auri solidos sexaginta milia & mille: argenti minas quinq; milia: & vestes sacerdotales centum. Habitauerūt ergo sacerdotes & leuite & de populo & cantores & ianitores & nathinnei in vrbibus suis: vniuersusq; israel in ciuitatibus suis.

3.

geddel: filii saphatia: filii atiel: filii phachrath: γεδδήλ, υἱοὶ σαφατία, υἱοὶ ἀτιήλ, υἱοὶ φαχεράθ, filii asebohim: filii emei: omnes isti nathenei υἱοὶ ἀσεβωεὶμ, υἱοὶ ἠμεί. πάντες οὗτοι οἱ ναθιναὶ simul et filii seruorum salomonis trecenti nonaginta duo. οἱ ἅμα καὶ υἱοὶ δούλων σολομῶντος τριακόσιοι ἐννενήκοντα δύο. καὶ οὗτοι οἱ ἀναβάντες ἀπὸ θελμελὲχ et hi qui ascenderunt de thelmelech thelaresa cherub: edan emmer: et nō potuerunt indicare domus familie sue et semen suum si ex israel sunt. θελαρησὰ χεροὺβ, ἠδὰν ἐμμήρ, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν τοῦ ἀναγγεῖλαι οἶκον πατριᾶς αὐτῶν καὶ σπέρμα αὐτῶν εἰ ἐξ ἰσραήλ εἰσιν. filii dalaia: filii tobie: filii necoda: sexcenti quinquaginta duo. et de υἱοὶ δαλαΐα, υἱοὶ τωβίου, υἱοὶ νεκωδὰ ἑξακόσιοι πεντήκοντα δύο. καὶ ἀπὸ filiis sacerdotū filii obaia: filii accus: filii τῶν υἱῶν τῶν ἱερέων υἱοὶ ὀβαΐα, υἱοὶ ἀκκοὺς, υἱοὶ berzellai: qui accepit de filiabus berzellai galaadite vxorem: et vocatus est βερζελλαΐ, ὃς ἔλαβεν ἀπὸ τῶν θυγατέρων βερζελλαῒ τοῦ γαλααδίτου γυναῖκα, καὶ ἐκλήθη ἐπὶ τῷ noīe eorum. hi quoq; qsierunt scripturam suam gręcę genealogia et nō inuēte fuerūt: ὀνόματι αὐτῶν. οὗτοι οἱ ἐζήτησαν τὴν γραφὴν αὐτῶν οἱ γενεαλογοῦντες, καὶ οὐχ εὑρέθησαν, et eiecti sunt de sacerdotio. et dixit athersatha eis vt nō comederēt de sancto καὶ ἐξώσθησαν ἀπὸ τῆς ἱερατείας, καὶ εἶπεν ἀθερσαθὰ αὐτοῖς τοῦ μὴ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ ἁγίου τῶν sctōrum: donec surgeret sacerdos illuminātibus et pfectis. ἁγίων, ἕως ἀναστῇ ἱερεὺς τοῖς φωτίζουσι καὶ τοῖς τελείοις. ois āt cōuocatio simul q̄si quater decē milia duo milia trecenti sexaginta: absq; πᾶσα δὲ ἡ ἐκκλησία ὁμοῦ ὡσεὶ τέσσαρες μυριάδες δισχίλιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα, χωρὶς seruis eorum et ancillis eorum. isti septē mille trecenti triginta septem. et eis δούλων αὐτῶν καὶ παιδισκῶν αὐτῶν. οὗτοι ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι τριακονταεπτά. καὶ αὐτοῖς cantores et cātatrices ducenti. equi eorū septingenti trigintasex. muli eorum ducenti q̄draginta quinq;. ᾄδοντες καὶ ᾄδουσαι διακόσιοι. ἵπποι αὐτῶν ἑπτακόσιοι τριακονταέξ. ἡμίονοι αὐτῶν διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε. cameli eorum q̄dringēti triginta quinq;. asini eorū sex milia septingēti viginti. κάμηλοι αὐτῶν τετρακόσιοι τριακονταπέντε. ὄνοι αὐτῶν ἑξακισχίλιοι ἑπτακόσιοι εἴκοσι. et de principibus familiarū cū in grederentur ipsi in domū dñi q̄ in hierusalē: καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τῶν πατριῶν ἐν τῷ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον κυρίου τὸν ἐν ἱερουσαλὴμ, sponte obtulerūt in domū dei ad extruēdā eā in pparatione eius quēadmodū potētia eorū: ἡκουσιάσαντο εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ στῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑτοιμασίαν αὐτοῦ ὡς ἡ δύναμις αὐτῶν. dederūt in thesaurum operis: auri drag mas sex decēmille et mille: et argenti minas ἔδωκαν εἰς θησαυρὸν τοῦ ἔργου, χρυσίου δραχμῶν ἓξ μυριάδας καὶ χιλίας, καὶ ἀργυρίου μνᾶς quinq; milia: et vestes sacerdotū centū. πεντακισχιλίας, καὶ χιτῶνας τῶν ἱερέων ἑκατόν. et habitauerūt sacerdotes et leuite et qui de populo et cantores et ianitores et καὶ ἐκάθισαν οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λαοῦ καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ οἱ πυλωροὶ καὶ οἱ nathenei in vrbibus suis: et vniuersus israel ναθιναῖοι ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν, καὶ πᾶς ἰσραὴλ in vrbibus suis. ἐν πόλεσιν αὐτῶν.

Ca.3.

Cap.iij.

ויגע החדש השביעי ובני ישראל
בערים ויאספו העם כאיש אחד
אל ירושלם׃ ויקם ישוע בן יוצדק
ואחיו הכהנים וזרבבל בן
שאלתיאל ואחיו ויבנו את מזבח
אלהי ישראל להעלות עליו עלות
ככתוב בתורת משה איש האלהים׃
ויכינו המזבח על מכונתו כי באימה
עליהם מעמי הארצות ויעל עליו
עלות ליהוה עלות לבקר ולערב׃
ויעשו את חג הסכות ככתוב ועלת
יום ביום במספר כמשפט דבר
יום ביומו׃ ואחרי כן עולת תמיד
ולחדשים ולכל מועדי יהוה
המקדשים ולכל מתנדב נדבה
ליהוה׃ מיום אחד לחדש השביעי
החלו להעלות עלות ליהוה והיכל
יהוה לא יסד׃ ויתנו כסף לחצבים
ולחרשים ומאכל ומשתה ושמן
לצדנים ולצרים להביא עצי
ארזים מן הלבנון אל ים יפוא
כרשיון כורש מלך פרס עליהם׃
ובשנה השנית לבואם אל בית
האלהים לירושלם בחדש השני
החלו זרבבל בן שאלתיאל וישוע
בן יוצדק ושאר אחיהם הכהנים
והלוים וכל הבאים מהשבי ירושלם
ויעמידו את הלוים מבן עשרים שנה
ומעלה לנצח על מלאכת בית יהוה׃
ויעמד ישוע בניו ואחיו קדמיאל
ובניו בני יהודה כאחד לנצח על
עשה המלאכה בבית האלהים בני
חנדד בניהם ואחיהם הלוים׃
ויסדו הבנים את היכל יהוה
ויעמידו הכהנים מלבשים
בחצצרות והלוים בני אסף במצלתים

Et fuerat mensis septimus: et erāt filii israel in ciuitatibus suis: et cōgregatus est populus q̄si vir vnus in hierusalem. et surrexit iosue filius iosedec et fratres Καὶ ἔφθασεν ὁ μὴν ὁ ἕβδομος, καὶ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν πόλεσιν αὐτῶν, καὶ συνήχθη ὁ λαὸς ὡς ἀνὴρ εἷς εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἀνέστη ἰησοῦς ὁ τοῦ ἰωσεδὲκ καὶ οἱ ἀδελφοὶ eius sacerdotes: et zorobabel filius salathiel et fratres eius: et edificauerūt altare αὐτοῦ οἱ ἱερεῖς, καὶ ζοροβαβὲλ ὁ τοῦ σαλαθιὴλ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμησαν τὸ θυσιαστήριον τοῦ dei israel et offerrent in eo holocaustomata: sicut scriptum est in lege moysi hominis dei. θεοῦ ἰσραὴλ τοῦ ἀνενέγκαι ἐπ' αὐτὸ ὁλοκαυτώσεις, καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ μωυσῆ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. et parauerunt altare sup pparatione sua: quia in terrore sup ipsos de populis καὶ ἡτοίμασαν τὸ θυσιαστήριον ἐπὶ τὴν ἑτοιμασίαν αὐτοῦ, ὅτι ἐν καταπλήξει ἐπ' αὐτοὺς ἀπὸ τῶν λαῶν τῶν terrarū. et obtulerūt sup illud holocaustomata domino mane et in vesperā. et fecerunt solēnitatē γαιῶν. καὶ ἀνεβίβασαν ἐπ' αὐτὸ ὁλοκαυτώσεις τῷ κυρίῳ τὸ πρωῒ καὶ εἰς ἑσπέραν. καὶ ἐποίησαν τὴν ἑορτὴν tabernaculorum sm scriptum: et holocausta τῶν σκηνῶν κατὰ τὸ γεγραμμένον, καὶ ὁλοκαυτώσεις singulis diebus in nūero vt iudiciū rōne diei in die ἡμέραν ἐν ἡμέρᾳ ἐν ἀριθμῷ ὡς ἡ κρίσις, λόγον ἡμέρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. καὶ μετὰ τοῦτο ὁλοκαύτωσιν ἐνδελεχισμοῦ... eius. et post hoc holocaustū cōtinui sacrificii et in neomenias et in solēnitates dño sanctificatas: et oi spōte offerenti voluntariū domino. in die vno mēsis septimi inceperunt offerre holocausta dño: et domus domini nōdū fundata erat. et dederūt argentum latomis καὶ εἰς τὰς νουμηνίας καὶ εἰς πάσας ἑορτὰς τῷ κυρίῳ τὰς ἡγιασμένας, καὶ παντὶ ἑκουσιαζομένῳ ἑκούσιον τῷ κυρίῳ. ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου ἤρξαντο τοῦ ἀναφέρειν ὁλοκαυτώσεις τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ οἶκος τοῦ κυρίου οὐκ ἐθεμελιώθη. καὶ ἔδωκαν ἀργύριον τοῖς λατόμοις et cemētariis et cibum. et potū et oleum καὶ τοῖς τέκτοσι καὶ βρώσιν καὶ πόσιν καὶ ἔλαιον sidoniis et tyriis: vt deferrent ligna cedrina de libano ad mare ioppe: p τοῖς σιδωνίοις καὶ τοῖς τυρίοις, τοῦ ἐξενέγκαι ξύλα κέδρινα ἀπὸ τοῦ λιβάνου πρὸς θάλασσαν ἰόππης, διὰ fuiam cyri regis psarum sup eos. et in anno secūdo aduentus eorū in domū dñi dei in hierl'm: in mēse secūdo incepit zorobabel filius salathiel: et iosue filius iosedec: et ἐπιχώρησιν κύρου βασιλέως περσῶν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ τοῦ ἐλθεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον κυρίου τοῦ θεοῦ εἰς ἱερουσαλὴμ, ἐν τῷ μηνὶ τῷ δευτέρῳ ἤρξατο ζοροβαβὲλ ὁ τοῦ σαλαθιὴλ, καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ἰωσεδὲκ, καὶ reliqui de fratribus eorū sacerdotes et leuite: et oēs q̄ venerāt de captiuitate in hierusalem. et cōstituerūt leuitas a viginti annis et supra vt vrgerent sup facientes opa in domo dñi. et stetit iosue et filii eius et fratres οἱ κατάλοιποι τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται, καὶ πάντες οἱ ἐρχόμενοι ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἔστησαν τοὺς λευίτας ἀπὸ εἰκοσαέτους καὶ ἐπάνω ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ ἔστη ἰησοῦς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ eius cedmiel et filii eius filii iuda vnanimiter vt vrgerēt sup facientes opa in domo dei. filii eius αὐτοῦ καδμιὴλ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ υἱοὶ ἰούδα ὁμοθυμαδὸν τοῦ ἐπὶ τοὺς ποιοῦντας τὰ ἔργα ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ. υἱοὶ ἠναδὰδ: filii eorū et fratres eorum leuite. et fundauerunt edificantes vt edificarēt domū dñi. et steterūt sacerdotes ornati in tubis et leuite filii asaph in cymbalis υἱοὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ λευῖται. καὶ ἐθεμελίωσαν οἰκοδομοῦντες τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον κυρίου. καὶ ἔστησαν οἱ ἱερεῖς ἐστολισμένοι ἐν σάλπιγξι καὶ οἱ λευῖται υἱοὶ ἀσὰφ ἐν κυμβάλοις

Iamq; venerat mensis septimus: & erāt filii israel in ciuitatibus suis. Cōgregatus est ergo populus q̄si vir vnus in hierusalē: & surrexit iosue filius iosedech & frēs eius sacerdotes & zorobabel filius salathiel & fratres eius: & edificauerunt altare dei israel vt offerrent in eo holocaustomata: sicut scriptum est in lege moysi viri dei. Collocauerūt aūt altare dei super bases suas deterrētibus eos p circuitū populis terrarū: & obtulerūt sup illud holocaustum dño mane & vespere. Fecerūtq; solēnitatē tabernaculorū: sicut scriptū est: & holocaustū diebus singulis p ordinē sm p̄ceptū: opus diei i die suo: & post hec holocaustū iuge tā in Kalendis q̄ in vniuersis solēnitatibus dñi q̄ erāt cōsecrate & in oībus in qbus vltro offerebatur munus dño. A primo die mensis septimi ceperunt offerre holocaustū dño. Porro tēplū dñi nōdū fundatū erat. Dederūt āt pecunias latomis & cemētariis: cibū quoq; & potū: & oleum sidoniis tyriisq; vt deferrent ligna cedrina de libano ad mare ioppem: iuxta quod p̄ceperat cyrus rex persarum eis. Anno aūt secūdo aduētus eorum ad templum dei in hierusalem mense secundo ceperunt zorobabel filius salathiel: & iosue filius iosedech & reliqui de fratribus eorū sacerdotes & leuite: & oēs q venerāt de captiuitate in hierl'm: & constituerunt leuitas a viginti annis & supra vt vrgerēt opus domini. Stetitq; iosue & filii eius & fratres eius: cedmihel & filii eius & filii iuda q̄si vir vnus vt instarēt sup eos qui faciebant opus in templo dei: filii enadab: & filii eorum & fratres eorum leuite. Fundato igitur a cementariis templo domini: steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis: & leuite filii asaph in cymbalis

ut laudarent dominum per manus dauid regis israel. Et concinebant in hymnis & confessione dño: quoniam bonus: quoniam in eternum misericordia eius super israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando dñm: eo quod fundatum esset templum dñi. Plurimi etiam de sacerdotibus & leuitis & principes patrum & seniores qui viderant templum prius cum fundatum esset: & hoc templum in oculis eorum flebant voce magna: & multi vociferantes in leticia eleuabant vocem: nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris letantium: & vocem fletus populi. Commixtim enim populus vociferabatur clamore magno: & vox audiebatur procul.

Ca. 4.

Audierunt autem hostes iude & beniamin: quia filii captiuitatis edificarent templum domino deo israel: & accedentes ad zorobabel & ad principes patrum: dixerunt eis. Edificemus vobiscum: quia ita vt vos querimus deum vestrum. Ecce nos immolauimus victimas a diebus asoraddā regis assur: qui adduxit nos huc. Et dixit eis zorobabel & iosue & reliqui principes patrum israel. Non est nobis & vobis vt edificemus domum deo nostro: sed nos ipsi soli edificabimus domino deo nostro: sicut precepit nobis cyrus rex persarum. Factum est igitur vt populus terre impediret manus populi iude: & turbaret eos in edificando. Conduxerunt quoque aduersus eos consiliatores vt destruerent consilium eorum omnibus diebus cyri regis persarum: & vsque ad regnum darii regis persarum. In regno autem assueri ipse est artaxerxes. In principio regni eius scripserunt accusationem aduersus habitatores iude & hierusalem. Et in diebus artaxerxis scripsit besellam mithridates & thabeel & reliqui qui erant in consilio eorum ad artaxerxem regem persarum. Epistola autem accusationis scripta erat syriace: & legebatur sermone syro. Reum beeltheem & samsai scriba scripserunt epistolam vnam de hierusalem artaxerxi regi huiuscemodi. Reum beeltheem & samsai scriba & reliqui consiliatores eorum, dynei & apharsathei: therphalei: arphasei: herchuei: babylonii: susannachei: dyei: & elamite: & ceteri de gentibus quas transtulit asennaphar magnus & gloriosus: & habitare eas fecit in ciuitatibus samarie: & in reliquis regionibus trans flumen in pace. Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum. Artaxerxi regi serui tui viri qui sunt trans flumen salutem dicunt. Notum sit regi: quia iudei qui ascenderunt a te ad nos venerunt in hierusalem ciuitatem rebellem & pessimam: quam edificant extruentes muros eius & parietes componentes. Nunc igitur notum sit regi: quia si ciuitas illa edificata fuerit: & muri eius instaurati: tributum & vectigal & annuos reditus non dabunt: & vsque ad reges hec noxa perueniet. Nos ergo memores salis quod in palatio comedimus: & quia lesiones regis videre nephas ducimus: idcirco misimus & nunciauimus regi: vt recenseas in libris historiarum patrum tuorum: & inuenies scriptum in commentariis: & scies quoniam vrbs illa vrbs rebellis est & nocens regibus & prouinciis: & bella concitantur in ea ex diebus antiquis: quamobrem & ciuitas illa destructa est. Nunciamus nos regi: quoniam si ciuitas illa edificata fuerit: & muri ipsius instaurati: possessionem trans flumen non habebis. Verbum misit rex ad reum beeltheem & samsai scribam: & ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores samarie & ceteris trans flumen salutem dicens

Cap. v.

וכענת נשתונא די שלחתון עלינא מפרש קרי קדמי ומני שים טעם ובקרו והשכחו די קריתא דך מן יומת עלמא על מלכין מתנשאה ומרד ואשתדור מתעבד בה ומלכין תקיפין הוו על ירושלם ושליטין בכל עבר נהרה ומדה בלו והלך מתיהב להון כען שימו טעם לבטלא גבריא אלך וקריתא דך לא תתבנא עד מני טעמא יתשם וזהירין הוו שלו למעבד על דנה למה ישגא חבלא להנזקת מלכין אדין מן די פרשגן נשתונא די ארתחשסתא מלכא קרי קדם רחום ושמשי ספרא וכנותהון אזלו בבהילו לירושלם על יהודיא ובטילו המו באדרע וחיל באדין בטלת עבידת בית אלהא די בירושלם והות בטלא עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס

והתנבי חגי נביאה וזכריה בר עדוא נביאיא על יהודיא די ביהוד ובירושלם בשם אלה ישראל עליהון באדין קמו זרבבל בר שאלתיאל וישוע בר יוצדק ושריו למבנא בית אלהא די בירושלם ועמהון נביאיא די אלהא מסעדין להון בה זמנא אתה עליהון תתני פחת עבר נהרה ושתר בוזני וכנותהון וכן אמרין להם מן שם לכם טעם ביתא דנה לבנא ואשרנא דנה לשכללה אדין כנמא אמרנא להם מן אנון שמהת גבריא די דנה בנינא בנין ועין אלההם הות על שבי יהודיא ולא בטלו המו עד טעמא לדריוש

et pacem. Accusationẽ quam misistis ad nos manifeste lecta est corã me & a me preceptũ est & recẽsuerũt: inuenerũt qꝫ quoniã ciuitas illa a diebus antiquis aduersum reges rebellat & seditiones & prelia cõcitãtur in ea. Nã & reges fortissimi fuerũt in hierusalẽ: qui & dñati sunt oĩ regioni q̃ trãs fluuiũ est. Tributũ qꝫ & vectigal & reddit⁹ accipiebãt. Nũc ergo audite sñiam. Prohibeatis viros illos vt vrbs illa nõ edificetur donec si forte a me iussum fuerit. Videte ne negligenter hoc ĩpleatis & paulatim crescat malum contra reges. Itaqꝫ exemplum edicti artaxerxis regis lectum est coram reum & samsai scriba & consiliariis eorũ. Et abierũt festini in hierusalem ad iudeos: & prohibuerunt eos in brachio & robore. Tũc intermissum est opus dei in hierusalem: & non fiebat vsqꝫ ad annum secũdum regni darii regis persarum. 5.

Prophetauerunt autem aggeus ꝑpheta & zacharias filius addo prophetãtes ad iudeos qui erãt ĩ iuda & hierusalem: in nomine dei israel. Tunc surrexerũt zorobabel filius salathiel & iosue filius iosedech & ceperunt edificare templum dei in hierusalem: & cũ eis prophete dei adiuuãtes eos. In ipso autem tempore venit ad eos thantãnai q erat dux trans flumen & starbuzanai & consiliarii eorum: sicqꝫ dixerũt eis. Quis dedit vobis cõsilium vt domũ hanc edificaretis & muros ei⁹ instauretis? Ad quod respondimus eis que essent nomina hominũ auctorum edificationis illius. Oculus autẽ dei eorũ factus ẽ sup senes iudeorꝫ: & nõ potuerũt inhibere eos. Placuitqꝫ vt res ad

καὶ φησίν, ὁ φορολόγος ὃν ἀπεστείλατε πρὸς ἡμᾶς ἐκλήθη ἔμπροσθεν ἐμοῦ, καὶ παρ' ἐμοῦ ἐτέθη γνώμη καὶ ἐπεσκέψαντο καὶ εὑρέθη ὅτι ἡ πόλις ἐκείνη ἀφ' ἡμερῶν αἰῶνος ἐπὶ βασιλεῖς ἐπαίρεται, καὶ ἀποστάσεις καὶ φυγάδες γίνονται ἐν αὐτῇ καὶ βασιλεῖς ἰσχυροὶ ἐγένοντο ἐπὶ τῆς ἱερουσαλὴμ ἐπικρατοῦντες παντὸς τοῦ πέραν τοῦ ποταμοῦ. καὶ φόροι πράξεις τε καὶ συντελέσματα δίδονται αὐτοῖς. καὶ νῦν θέτε γνώμην, καταργῆσαι τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, καὶ ἡ πόλις ἐκείνη οὐκ οἰκοδομηθήσεται ἔτι. δι' ἐμοῦ ἐξετέθη τὸ δόγμα καὶ προσέχετε τοῦ μὴ ποιῆσαι παράλογον περὶ τούτου. μή ποτε πληθυνθῇ ἀφανισμὸς εἰς κακοποίησιν βασιλεῦσι. τότε ὁ φορολόγος τοῦ ἀρθασασθὰ βασιλέως ἀνέγνω ἐνώπιον ῥεοὺμ βελτεὲμ καὶ σαμψὰ γραμματέως καὶ συνδούλων ἑαυτῶν. καὶ ἐπορεύθησαν σπουδῇ εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν ἰούδα, καὶ κατήργησαν αὐτοὺς ἐν ἵπποις καὶ δυνάμει. τότε ἤργησε τὸ ἔργον οἴκου τοῦ θεοῦ τὸ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἦν ἀργοῦν ἕως δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας δαρείου βασιλέως περσῶν.

τ ait: tabellarius quẽ misistis ad nos vocatus est corã me: τ a me posita ẽ sñia τ cõsiderauerũt τ inuẽtũ ẽ qꝫ ciuitas illa a diebus antiquis aduers⁹ reges attollitur: τ rebelliones τ profugia fiunt in ipsa τ reges fortes fuerũt in hierusalẽ dominãtes omni quod trans fluuiũ. τ tributa exactionesqꝫ τ vectigalia dantur eis. τ nũc ponite sñiam: vt ꝓhibeatis viros illos: τ ciuitas illa nõ edificabitur amplius. ꝑ me positũ est edictũ τ attendite ne faciatis deceptionẽ circa hoc. ne forte multiplicet interitus in maleficiũ regibus: tũc tabellarius arthasastha regis legit corã reum beltẽ τ sampsa scriba τ conseruis suis. τ abierũt festinant in hierusalẽ τ in iuda: τ impedierũt eos in equis τ exercitu. tũc quieuit opus dom⁹ dei qđ in hierusalẽ. τ erat desidens vsqꝫ ad secundũ annũ regni darii regis persarum.

Ca. 5.

Et prophetauit aggeus propheta τ zacharias filius addo prophetiã ad iudeos qui in iuda τ in hierusalẽ in nomine dei israel sup ipsos: tũc surrexerũt zorobabel fili⁹ salathiel τ iesue fili⁹ iosedec: τ ceperũt edificare domũ dei que in hierusalẽ. τ cũ eis prophete dei adiuuãtes eos. in ipso tẽpore venit ad eos thathibanai dux trans flumẽ: τ sathrabuzanes τ conserui eorꝫ τ talia dixit eis: qs posuit vobis cõsiliũ vt edificaretis domũ hanc: τ impẽsam hanc prepararetis? tũc hec dixerũt eis: que sũt nomina virorꝫ qui hanc ciuitatẽ edificant? τ oculi dei facti sũt sup captiuitatẽ iuda τ nõ inhibuerũt eos donec sñia ad dariũ

Καὶ προεφήτευσεν ἀγγαῖος ὁ προφήτης καὶ ζαχαρίας ὁ τοῦ ἀδδὼ προφητείαν ἐπὶ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ἐν ἰούδα καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἐν ὀνόματι θεοῦ ἰσραὴλ ἐπ' αὐτούς. τότε ἀνέστησαν ζοροβαβὲλ ὁ τοῦ σαλαθιὴλ καὶ ἰησοῦς υἱὸς ἰωσεδὲκ, καὶ ἤρξαντο οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τὸν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ μετ' αὐτῶν οἱ προφῆται τοῦ θεοῦ βοηθοῦντες αὐτοῖς. ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς θαθθαναὶ ἔπαρχος πέραν τοῦ ποταμοῦ, καὶ σαθραβουζάνης καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ τοιάδε εἶπεν αὐτοῖς, τίς ἔθηκεν ὑμῖν γνώμην τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ τὴν χορηγίαν ταύτην καταρτίσασθαι; τότε ταῦτα εἴπον αὐτοῖς, τίνα ἐστὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τῶν ταύτην τὴν πόλιν οἰκοδομούντων; καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ θεοῦ ἐγένοντο ἐπὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἰούδα καὶ οὐ κατήργησαν αὐτοὺς ἕως γνώμη τῷ δαρείῳ

velata fuit. τ tũc [illegible] tabellario de hoc. exẽplar epistole [illegible] misit thaththanai dux regionis q̃ trãs [illegible] τ sathrabuzanes τ conserui eorꝫ aphasarchei qui in eo qđ trãs flumẽ: dario regi verba miserũt ad eũ: τ hec scripta sunt in eo. dario regi pax omnis. notũ sit regi: q iuimus in iudeã ꝓuinciã ad domũ dei magni: τ ipsa edificatur in lapidib⁹ electis τ ligna ponunt in parietibus τ opus illud dexterũ fit: τ ꝓsperatur in manib⁹ eorꝫ. tũc interrogauim⁹ seniores illos: τ ita diximus eis: qs posuit vobis sentẽtiã vt domũ hãc edificaretis: τ impensam hãc ꝓpararetis: τ nomina eorꝫ interrogauim⁹ ab eis vt notificarem⁹ tibi: vt scriberemus tibi nomina virorꝫ principũ eorꝫ. τ tale verbũ respõderunt nobis dicẽtes: nos sumus serui dei celi τ terre: τ edificamus domũ q̃ fuit edificata ante hoc ãnos multos: τ rex israel magnus edificauerat eã: τ perfecit eã ipsis. ex quo aũt ad iracũdiã cõcitauerũt patres nostri deũ celi: tradidit eos in manus nabuchodonosor regis babylonis chaldei: τ domũ hãc destruxit: τ ꝑplm trãstulit in babylonẽ. sed in ãno primo cyri regis babylonioꝝ cyrus rex posuit sententiã vt domus dei hec edificaret. τ vasa domus dei aurea τ argẽtea q̃ nabuchodonosor extulerat de domo que in hierusalẽ: τ asportauerat ea in tẽplũ regis qđ in babylone: abstulit ea cyrus rex a tẽplo qđ in babylone: τ dedit ea sasabasar thesauri custodi q̃ sup thesaurũ. τ dixit ei: hec vasa tolle

ἀπηνέχθη. καὶ τότε [illegible] φορολόγῳ περὶ τούτου. διασάφησις ἐπιστολῆς [illegible] ἀπέστειλε θαθθαναὶ ὁ ἔπαρχος τοῦ πέραν τοῦ ποτα[μοῦ], καὶ σαθραβουζάνης καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν ἀφασαρχαῖοι οἱ ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ, δαρείῳ τῷ βασιλεῖ ῥήματα ἀπέστειλαν πρὸς αὐτόν, καὶ τάδε γέγραπται ἐν αὐτῇ. δαρείῳ τῷ βασιλεῖ εἰρήνη πᾶσα. γνωστὸν ἔστω τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἐπορεύθημεν εἰς τὴν ἰουδαίαν χώραν εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ μεγάλου, καὶ αὐτὸς οἰκοδομεῖται ἐν τοῖς λίθοις ἐκλεκτοῖς καὶ ξύλα ἐντίθεται ἐν τοῖς τοίχοις καὶ τὸ ἔργον ἐκεῖνο ἐπιδέξιον γίνεται, καὶ εὐοδοῦται ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. τότε ἠρωτήσαμεν τοὺς πρεσβυτέρους ἐκείνους, καὶ οὕτως εἴπομεν αὐτοῖς, τίς ἔθηκεν ὑμῖν γνώμην τὸν οἶκον τοῦτον οἰκοδομῆσαι, καὶ τὴν χορηγίαν ταύτην καταρτίσασθαι; καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἠρωτήσαμεν αὐτοὺς τοῦ γνωρίσαι σοι, ὥστε γράψαι σοι τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀρχόντων αὐτῶν. καὶ τοιοῦτον ῥῆμα ἀπεκρίθησαν ἡμῖν λέγοντες, ἡμεῖς ἐσμὲν δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ οἰκοδομοῦμεν τὸν οἶκον ὃς ἦν ᾠκοδομημένος πρὸ τούτου ἔτη πολλά, καὶ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ μέγας ᾠκοδόμησεν αὐτόν, καὶ κατηρτίσατο αὐτὸν αὐτοῖς. ἀφ' ὅτου δὲ παρώργισαν οἱ πατέρες ἡμῶν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ, ἔδωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ναβουχοδονόσορ βασιλέως βαβυλῶνος τοῦ χαλδαίου, καὶ τὸν οἶκον τοῦτον κατέλυσε, καὶ τὸν λαὸν ἀπῴκισεν εἰς βαβυλῶνα. ἀλλ' ἐν τῷ ἔτει τῷ πρώτῳ κύρου τοῦ βασιλέως τῶν βαβυλωνίων κῦρος ὁ βασιλεὺς ἔθετο γνώμην τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦτον οἰκοδομηθῆναι. καὶ τὰ σκεύη τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ ἃ ναβουχοδονόσορ ἐξήνεγκεν ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπήνεγκεν αὐτὰ εἰς τὸν ναὸν τοῦ βασιλέως τὸν ἐν βαβυλῶνι, ἐξήνεγκεν αὐτὰ κῦρος ὁ βασιλεὺς ἀπὸ ναοῦ τοῦ ἐν βαβυλῶνι, καὶ ἔδωκεν αὐτὰ τῷ σασαβασὰρ τῷ θησαυροφύλακι τῷ ἐπὶ τοῦ θησαυροῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ταῦτα τὰ σκεύη λάβε

C

darium referretur: & tunc satisfacerẽt aduersus accusationẽ illam. Exemplar epistole quã misit thantãnai dux regionis trans flumẽ & starbuzanai & consiliatores eius apharsathei q erãt trãs flumen: ad darium regem. Sermo quem miserant ei sic scriptus erat. Dario regi pax omnis. Notum sit regi isse nos ad iudeam prouinciam ad domum dei magni que edificatur lapide ĩpolito: & ligna ponũtur in pietib⁹: opusqꝫ illud diligenter extruitur & crescit in manibus eorum. Interrogauimus ergo senes illos: & ita diximus eis. Quis dedit vobis potestatẽ vt domũ hãc edificaretis: & muros hos instauraretis? Sed & nomina eorꝫ que siuimus ab eis vt nũciaremus tibi: scripsimusqꝫ noĩa eorũ virorũ q sunt pricipes in eis. Huiuscemodi ãt smonẽ rñderũt nobis: dicẽtes. Nos sumus serui dei celi & terre. & edificamus templum quod erat extructũ ante hos annos multo: quodqꝫ rex israel magnus edificauerat & extruxerat. Postqꝫ autẽ ad iracundiã ꝓuocauerũt patres nostri deum celi: tradidit eos in manus nabuchodonosor regis babylonis chaldei: domũ quoqꝫ hãc destruxit & ꝑplm eius trãstulit in babylonẽ. Anno autẽ primo cyri regis: cyrus rex babylonis ꝓposuit edictum vt domus dei edificaretur. Nam & vasa templi dei aurea & argentea que nabuchodonosor tulerat de tẽplo quod erat in hierlm: & asportauerat ea in templũ babylonis: protulit cyrus rex de tẽplo babylonis & data sunt sasabasar vocabulo: quẽ & pricipem cõstituit: dixitqꝫ ei. Hec vasa tolle

עד יהך ואדין יתיבון נשתונא על דנא פרשגן אגרתא די שלח תתני פחת עבר נהרה ושתר בוזני וכנותה אפרסכיא די בעבר נהרה על דריוש מלכא פתגמא שלחו עלוהי וכדנה כתיב בגוה לדריוש מלכא שלמא כלא ידיע להוא למלכא די אזלנא ליהוד מדינתא לבית אלהא רבא והוא מתבנא אבן גלל ואע מתשם בכתליא ועבידתא דך אספרנא מתעבדא ומצלח בידהם אדין שאלנא לשביא אלך כנמא אמרנא להם מן שם לכם טעם ביתא דנא למבניה ואשרנא דנא לשכללה ואף שמהתהם שאלנא להם להודעותך די נכתב שום גבריא די בראשיהם וכנמא פתגמא התיבונא למאמר אנחנא המו עבדוהי די אלה שמיא וארעא ובנין ביתא די הוא בנה מן קדמת דנא שנין שגיאן ומלך לישראל רב בנהי ושכללה להן מן די הרגזו אבהתנא לאלה שמיא יהב המו ביד נבוכדנצר מלך בבל כסדאה וביתה דנה סתרה ועמה הגלי לבבל ברם בשנת חדה לכורש מלכא די בבל כורש מלכא שם טעם בית אלהא דנה לבנא ואף מאניא די בית אלהא די דהבא וכספא די נבוכדנצר הנפק מן היכלא די בירושלם והיבל המו להיכלא די בבל הנפק המו כורש מלכא מן היכלא די בבל ויהיבו לששבצר שמה די פחה שמה ואמר לה אלה מאניא שא

A

B

D

אֵזֶל אֲחֵת הִמּוֹ בְּהֵיכְלָא דִּי בִירוּשְׁלֶם הֵיכַל
וּבֵית אֱלָהָא יִתְבְּנֵא עַל אַתְרֵהּ׃ בְּנָה
אֱדַיִן שֵׁשְׁבַּצַּר דֵּךְ אֲתָא יְהַב אֻשַּׁיָּא אשש
דִּי בֵית אֱלָהָא דִּי בִירוּשְׁלֶם וּמִן
אֱדַיִן וְעַד כְּעַן מִתְבְּנֵא וְלָא שְׁלִם
וּכְעַן הֵן עַל מַלְכָּא טָב יִתְבַּקַּר טוב בקר
בְּבֵית גִּנְזַיָּא דִּי מַלְכָּא תַמָּה דִּי בְּבָבֶל
הֵן אִיתַי דִּי מִן כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא שִׂים שום
טְעֵם לְמִבְנֵא בֵּית אֱלָהָא דֵךְ דִּי
בִירוּשְׁלֶם וּרְעוּת מַלְכָּא עַל דְּנָה רעה
יִשְׁלַח עֲלֵינָא׃ שלח

Cap. vi.

בֵּאדַיִן דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא
שָׂם טְעֵם וּבַקַּרוּ בְּבֵית סִפְרַיָּא
דִּי גִנְזַיָּא מְהַחֲתִין תַּמָּה בְּבָבֶל׃ אחת
וְהִשְׁתְּכַח בְּאַחְמְתָא בְּבִירְתָא דִּי חמת
בְּמָדַי מְדִינְתָּא מְגִלָּה חֲדָה וְכֵן כְּתִיב מדן
בְּגַוַּהּ דִּכְרוֹנָה׃ בִּשְׁנַת חֲדָה לְכוֹרֶשׁ גלל כתב
מַלְכָּא כּוֹרֶשׁ מַלְכָּא שָׂם טְעֵם שנה שום
בֵּית אֱלָהָא בִירוּשְׁלֶם בַּיְתָא
יִתְבְּנֵא אֲתַר דִּי דָבְחִין דִּבְחִין
וְאֻשּׁוֹהִי מְסוֹבְלִין רוּמֵהּ אַמִּין אשש סבל
שִׁתִּין פְּתָיֵהּ אַמִּין שִׁתִּין׃ נִדְבָּכִין אמה שת
דִּי אֶבֶן גְּלָל תְּלָתָא וְנִדְבָּךְ דִּי אָע פתה
חֲדַת וְנִפְקְתָא מִן בֵּית מַלְכָּא
תִּתְיְהִב׃ וְאַף מָאנֵי בֵית אֱלָהָא יהב
דִּי דַהֲבָה וְכַסְפָּא דִּי נְבוּכַדְנֶצַּר
הַנְפֵּק מִן הֵיכְלָא דִּי בִירוּשְׁלֶם נפק היכל
וְהֵיבֵל לְבָבֶל יַהֲתִיבוּן וִיהָךְ יבל תוב
לְהֵיכְלָא דִּי בִירוּשְׁלֶם לְאַתְרֵהּ
וְתַחֵת בְּבֵית אֱלָהָא׃ כְּעַן תַּתְּנַי פַּחַת אתה פחה
עֲבַר נַהֲרָה שְׁתַר בּוֹזְנַי וּכְנָוָתְהוֹן
אֲפַרְסְכָיֵא דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה רַחִיקִין רחק
הֲווֹ מִן תַּמָּה׃ שְׁבֻקוּ לַעֲבִידַת בֵּית הוה עבד
אֱלָהָא דֵךְ פַּחַת יְהוּדָיֵא וּלְשָׂבֵי יהד שוב
יְהוּדָיֵא בֵּית אֱלָהָא דֵךְ יִבְנוֹן עַל בנה
אַתְרֵהּ׃ וּמִנִּי שִׂים טְעֵם לְמָא דִּי שום

et vade: & pone ea in templo quod est in hierusalem & domus dei edificetur in loco suo. Tunc itaque sasabasar ille venit: & posuit fundamenta templi dei in hierusalem: & ex eo tempore usque nunc edificatur & necdum completum est. Nunc ergo si videtur regi bonum recenseat in bibliotheca regis que est in babylone: utrum nam a cyro rege iussum fuerit ut edificaretur domus dei in hierusalem: & voluntatem regis super hoc remittat ad nos.

6.

Tunc darius rex precepit & recensuerunt in bibliotheca librorum qui erant repositi in babylone: & inuentum est in egbathanis quod est castrum in medena prouincia: volumen unum talisque scriptus erat in eo comentarius. Anno primo cyri regis: cyrus rex decreuit ut domus dei edificaretur que est in hierusalem: in loco ubi imolant hostias: & ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum sexaginta: & latitudinem cubitorum sexaginta: ordines de lapidibus impolitis tres: & sic ordines de lignis nouis. Sumptus autem de domo regis dabuntur. Sed & vasa templi dei aurea & argentea que nabuchodonosor tulerat de templo hierusalem: & attulerat ea in babylonem: reddantur & referantur in templum hierusalem: in locum suum que & posita sunt in templo dei. Nunc ergo thantanai dux regionis que est trans flumen & starbuzanai & consiliarii vestri apharsathei qui estis trans flumen: procul recedite ab illis: dimittite fieri templum dei illud a duce iudeorum & a senioribus eorum: & domus dei illa edificetur in loco suo. Sed & a me preceptum est quid oporteat

τ vade: pone ea in domo que in hierusalem
καὶ πορεύου, θὲς αὐτὰ ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἐν ἱερουσαλὴμ
τ domus dei edificet in suo loco.
καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ οἰκοδομηθήτω εἰς τὸν αὐτοῦ τόπον.
tunc sasabasar ille venit τ dedit fundamenta domus dei que in hierusalem τ ex
τότε σασαβασὰρ ἐκεῖνος ἦλθε καὶ ἔδωκε τοὺς θεμελίους τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπὸ
tunc usque nunc edificatur τ nondum perfecta est.
τότε ἕως τοῦ νῦν οἰκοδομεῖται καὶ οὐκ ἐτελέσθη.
τ nunc si sup regem bonum: consideret in domo diuitiarum regis ibi in babylone: ut cognoscas quod a rege cyro posita fuit
καὶ νῦν εἰ ἐπὶ τὸν βασιλέα ἀγαθόν, ἐπισκοπείτω ἐν τῷ οἴκῳ τῆς γάζης τοῦ βασιλέως ἐκεῖ ἐν βαβυλῶνι, ὅπως γνῷς ὅτι ἀπὸ τοῦ βασιλέως κύρου ἐτέθη
sententia ut edificarent domum dei illam que in hierusalem. τ cognoscens rex circa hoc mittat ad nos.
γνώμη οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐκεῖνον τὸν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ γνοὺς ὁ βασιλεὺς περὶ τούτου πεμψάτω πρὸς ἡμᾶς.

Ca. 6.

Tunc darius rex posuit sententiam τ considerauit in bibliothecis ubi diuicie iacebant ibi in babylone: τ inuentum est in amatha ciuitate in palacio medorum ciuitatis capitulum unum: τ hoc erat scriptum in eo comentarium. in anno primo cyri regis: cyrus rex posuit sententiam circa domum dei que in hierusalem: domus edificetur: τ locus ubi sacrificant sacrificia τ fundamenta ponant crassa altitudo cubitorum sexaginta: latitudo eius cubitorum sexaginta: τ domus lapidee fortes tres: τ domum lignorum nouorum unam. et sumptus de domo regis dabitur. τ vasa domus dei aurea τ argentea: que nabuchodonosor abstulit de domo que in hierusalem: τ portauit in babylonem: τ dentur τ referantur in templum quod in hierusalem in locum suum τ ponant in domo dei. nunc igitur thathanec dux eius quod trans fluuium sathrabuzanes τ conserui eius apharsachei qui in eo quod trans fluuium longe existentes illinc: τ nunc dimittite opus domus dei duces iudeorum τ seniores iudeorum: domum dei illam edificent in loco suo. τ per me positum est edictum

Τότε δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἔθηκε γνώμην καὶ ἐπεσκέψατο ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις οὗ αἱ γάζαι ἔκειντο ἐκεῖ ἐν βαβυλῶνι, καὶ εὑρέθη ἐν ἀμαθὰ πόλει ἐν τῇ βάρει τῆς μήδων πόλεως κεφαλὶς μία, καὶ τοῦτο ἦν γεγραμμένον ἐν αὐτῇ τὸ ὑπόμνημα. ἐν ἔτει πρώτῳ κύρου βασιλέως, κύρος ὁ βασιλεὺς ἔθηκε γνώμην περὶ οἴκου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν ἱερουσαλήμ, ὁ οἶκος οἰκοδομηθήτω, καὶ τόπος οὗ θυσιάζουσι τὰ θυσιάσματα καὶ τὰ θεμέλια τεθήτω παχία ὕψος πηχεῖς ἑξήκοντα, πλάτος αὐτοῦ πηχέων ἑξήκοντα, καὶ δόμοι λίθινοι κραταιοὶ τρεῖς, καὶ δόμον ξύλων καινῶν ἕνα. καὶ ἡ δαπάνη ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως δοθήσεται. καὶ τὰ σκεύη οἴκου τοῦ θεοῦ τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ, ἃ ναβουχοδονόσορ ἐξήνεγκεν ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκόμισεν εἰς βαβυλῶνα, καὶ δοθήτω καὶ ἀπελθέτω εἰς τὸν ναὸν τὸν ἐν ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τόπου αὐτῶν καὶ τεθήτω ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ. νῦν οὖν θαθαναῒ ἔπαρχε πέραν τοῦ ποταμοῦ σαθραβουζάνης καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ ἀφαρσαχαῖοι οἱ ἐν τῷ πέραν τοῦ ποταμοῦ μακρὰν ὄντες ἐκεῖθεν, καὶ νῦν ἄφετε τὸ ἔργον οἴκου τοῦ θεοῦ οἱ ἀφηγούμενοι τῶν ἰουδαίων καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, οἶκον τοῦ θεοῦ ἐκεῖνον οἰκοδομησάτωσαν ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ. καὶ δι' ἐμοῦ ἐτέθη δόγμα τοῦ

A

B

ut faciant per seniores iudeorum illorum ut edificent domum dei illam. τ a substantia regis tributorum trans flumen: studiose sumptus sit datus viris illis ne impediantur: τ quodcumque necesse fuerit. τ filios boum τ arietes τ agnos in holocaustomata deo celi: frumentum: sal: vinum: oleum: secundum verbum sacerdotum qui in hierusalem: sit datum eis per singulos dies imutabiliter quodcumque petierint: ut sint bonum odorem offerentes deo celi: τ orent pro vita regis τ filiorum eius. τ a me positum est decretum: quia omnis homo qui mutauerit verbum hoc: tolletur lignum de domo eius: τ erectus configetur in eo: τ domus eius erit in direptionem. τ deus cuius habitat nomen ibi: dissipet omnem regem τ populum qui extenderit manum suam: ut mutet τ dissipet domum dei illam que in hierusalem. ego darius posui decretum: acurate fiat. tunc thathanai dux trans flumen τ sathrabuzanes τ conserui eius: secundum quod misit darius rex: sic diligenter fecerunt. τ seniores iudeorum edificabant τ prosperabant in prophetia aggei prophete τ zacharie filii addo. τ edificauerunt τ construxerunt ex sententia dei israel: τ ex decreto cyri τ darii τ arthasastha regum persarum. τ compleuerunt domum illam usque ad diem tertium mensis adar: quod est annus sextus regni darii regis. τ fecerunt filii israel sacerdotes τ leuite: τ reliqui filiorum transmigrationis dedicationem domus dei cum gaudio. τ obtulerunt in dedicationem domus dei huius vitulos centum: arietes ducentos: agnos quadringentos: hircos caprarum pro peccato pro omni israel

ποιῆσαι διὰ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἰουδαίων ἐκείνων τοῦ οἰκοδομηθῆναι οἶκον τοῦ θεοῦ ἐκεῖνον. καὶ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων τοῦ βασιλέως τῶν φόρων πέραν τοῦ ποταμοῦ, ἐπιμελῶς δαπάνη ἔστω διδομένη τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις τοῦ μὴ καταργηθῆναι, καὶ ὃ ἂν ὑστέρημα. καὶ υἱοὺς βοῶν καὶ κριῶν καὶ ἀμνοὺς εἰς ὁλοκαυτώσεις τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ, πυρούς, ἅλας, οἶνον, ἔλαιον, κατὰ τὸ ῥῆμα τῶν ἱερέων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. ἔστω διδόμενον αὐτοῖς ἡμέραν ἐν ἡμέρᾳ ἀπαραλλάκτως ὃ ἂν αἰτήσωσιν, ἵνα ὦσιν εὐωδίας προσφέροντες τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ προσεύχωνται εἰς ζωὴν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ. καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἐτέθη γνώμη, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἂν ἀλλάξει τὸ ῥῆμα τοῦτο, καθαιρεθήσεται ξύλον ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ ὠρθωμένος παγήσεται ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ ἔσται εἰς διαρπαγήν. καὶ ὁ θεὸς οὗ κατασκηνοῖ τὸ ὄνομα ἐκεῖ, καταστρέψαι πάντα βασιλέα καὶ λαὸν ὃς ἐκτείνει τὴν χεῖρα αὐτοῦ, ἀλλάξαι καὶ ἀφανίσαι τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐκεῖνον τὸν ἐν ἱερουσαλήμ. ἐγὼ δαρεῖος ἔθηκα γνώμην, ἐπιμελῶς γινέσθω. τότε θαθαναῒ ὁ ἔπαρχος πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ σαθραβουζάνης καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ, καθότι ἀπέστειλε δαρεῖος ὁ βασιλεύς, οὕτως ἐπιμελῶς ἐποίησαν. καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων ᾠκοδόμουν καὶ οἱ λευῖται κατευθυνον ἐν προφητείᾳ ἀγγαίου τοῦ προφήτου καὶ ζαχαρίου υἱοῦ ἀδδώ. καὶ ἀνῳκοδόμησαν καὶ κατηρτίσαντο ἀπὸ γνώμης θεοῦ ἰσραήλ, καὶ ἀπὸ γνώμης κύρου καὶ δαρείου καὶ ἀρθασασθὰ βασιλέων περσῶν. καὶ ἐτέλεσαν τὸν οἶκον τοῦτον ἕως ἡμέρας τρίτης μηνὸς ἀδάρ, ὅ ἐστιν ἔτος ἕκτον τῆς βασιλείας δαρείου τοῦ βασιλέως. καὶ ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται, καὶ οἱ κατάλοιποι υἱῶν ἀποικίας ἐγκαίνια τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ μετ' εὐφροσύνης. καὶ προσήνεγκαν εἰς τὰ ἐγκαίνια τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ τούτου μόσχους ἑκατόν, κριοὺς διακοσίους, ἀμνοὺς τετρακοσίους, χιμάρους αἰγῶν περὶ ἁμαρτίας ὑπὲρ παντὸς ἰσραὴλ

fieri a presbyteris iudeorum illis: ut edificetur domus dei scilicet ut de arca regis .i. de tributis que dantur de regione trans flumen: studiose sumptus dentur viris illis: ne impediatur opus. Quod si necesse fuerit & vitulos & agnos & hedos in holocaustum deo celi: frumentum sal vinum & oleum secundum ritum sacerdotum qui sunt in hierusalem: detur eis per singulos dies ne sit in aliquo querimonia: & offerant oblationes deo celi: orentque pro vita regis & filiorum eius. A me ergo positum est decretum ut omnis homo qui hanc mutauerit iussionem: tollatur lignum de domo ipsius: & erigatur & configatur in eo: domus autem eius publicetur. Deus autem qui habitare fecit nomen suum ibi: dissipet omnia regna & populum qui extenderit manum suam ut repugnet & dissipet domum dei: illam que est in hierusalem. Ego darius statui decretum: quod studiose impleri volo. Igitur thantanai dux regionis trans flumen & starbuzanai & consiliarii eius secundum quod preceperat darius rex sic diligenter executi sunt. Seniores autem iudeorum edificabant & prosperabantur iuxta prophetiam aggei prophete & zacharie filii addo. & edificauerunt & construxerunt iubente deo israel: & iubente cyro & dario & artaxerxe regibus persarum. Et compleuerunt domum dei istam usque ad diem tertium mensis adar qui est annus sextus regni darii regis. Fecerunt autem filii israel sacerdotes & leuite & reliqui filiorum transmigrationis dedicationem domus dei in gaudio & obtulerunt in dedicatione domus dei vitulos centum: arietes ducentos: agnos quadringentos: hircos caprarum pro peccato totius israel

C

עבד אלה תַעַבְדוּן עִם שָׂבֵי יְהוּדָיֵא אִלֵּךְ
לְמִבְנֵא בֵּית אֱלָהָא דֵךְ וּמִנִּכְסֵי
מדד מַלְכָּא דִּי מִדַּת עֲבַר נַהֲרָה אָסְפַּרְנָא
הוה יהב נִפְקְתָא תֶּהֱוֵא מִתְיַהֲבָא לְגֻבְרַיָּא
אִלֵּךְ דִּי לָא לְבַטָּלָא׃ וּמָה חַשְׁחָן
עלה וּבְנֵי תוֹרִין וְדִכְרִין וְאִמְּרִין לַעֲלָוָן
לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא חִנְטִין מְלַח חֲמַר
אמר וּמְשַׁח כְּמֵאמַר כָּהֲנַיָּא דִּי בִירוּשְׁלֶם
לֶהֱוֵא מִתְיְהֵב לְהֹם יוֹם בְּיוֹם דִּי לָא
קרב נוח שָׁלוּ׃ דִּי לֶהֱוֺן מְהַקְרְבִין נִיחוֹחִין
צלא חיה לֶאֱלָהּ שְׁמַיָּא וּמְצַלַּיִן לְחַיֵּי מַלְכָּא
וּבְנוֹהִי׃ וּמִנִּי שִׂים טְעֵם דִּי כָל
שנה אֱנָשׁ דִּי יְהַשְׁנֵא פִּתְגָמָא דְנָה
נסח זקף יִתְנְסַח אָע מִן בַּיְתֵהּ וּזְקִיף יִתְמְחֵא
עבד עֲלוֹהִי וּבַיְתֵהּ נְוָלוּ יִתְעֲבֵד
שכן עַל דְּנָה׃ וֵאלָהָא דִּי שַׁכִּן שְׁמֵהּ
מגר שלח תַּמָּה יְמַגַּר כָּל מֶלֶךְ וְעַם דִּי יִשְׁלַח
שנה יְדֵהּ לְהַשְׁנָיָה לְחַבָּלָה בֵּית אֱלָהָא
דֵךְ דִּי בִירוּשְׁלֶם אֲנָה דָרְיָוֶשׁ
שום שָׂמֶת טְעֵם אָסְפַּרְנָא יִתְעֲבִד׃
פחה אֱדַיִן תַּתְּנַי פַּחַת עֲבַר נַהֲרָה שְׁתַר
בּוֹזְנַי וּכְנָוָתְהוֹן לָקֳבֵל דִּי שְׁלַח
דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא כְּנֵמָא אָסְפַּרְנָא עֲבַדוּ׃
שוב ידה וְשָׂבֵי יְהוּדָיֵא בָּנַיִן וּמַצְלְחִין בִּנְבוּאַת
בנה צלח חַגַּי נְבִיָּאה וּזְכַרְיָה בַּר עִדּוֹא וּבְנוֹ
נבא וְשַׁכְלִלוּ מִן טַעַם אֱלָהּ יִשְׂרָאֵל
שכלל וּמִטְּעֵם כּוֹרֶשׁ וְדָרְיָוֶשׁ וְאַרְתַּחְשַׁשְׂתְּא
שצא מֶלֶךְ פָּרָס׃ וְשֵׁיצִיא בַּיְתָה דְנָה
עַד יוֹם תְּלָתָה לִירַח אֲדָר דִּי הִיא
שנה שְׁנַת שֵׁת לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא׃
וַעֲבַדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּהֲנַיָּא וְלֵוָיֵא
גלה וּשְׁאָר בְּנֵי גָלוּתָא חֲנֻכַּת בֵּית אֱלָהָא
קרב דְנָה בְּחֶדְוָה׃ וְהַקְרִבוּ לַחֲנֻכַּת בֵּית
אֱלָהָא דְנָה תּוֹרִין מְאָה דִּכְרִין
מאה רבע מָאתַיִן אִמְּרִין אַרְבַּע מְאָה וּצְפִירֵי
צפר עז חטא עִזִּין לְחַטָּאָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל

תרי עשר למנין שבטי ישראל׃
והקימו כהניא בפלגתהון ולויא
במחלקתהון על עבידת אלהא די
בירושלם ככתב ספר משה׃ ויעשו
בני הגולה את הפסח בארבעה
עשר לחדש הראשון׃ כי הטהרו
הכהנים והלוים כאחד כלם
טהורים וישחטו הפסח לכל בני
הגולה ולאחיהם הכהנים ולהם׃
ויאכלו בני ישראל השבים
מהגולה וכל הנבדל מטמאת גוי
הארץ אלהם לדרש ליהוה אלהי
ישראל׃ ויעשו חג מצות שבעת
ימים בשמחה כי שמחם יהוה והסב
לב מלך אשור עליהם לחזק
ידיהם במלאכת בית האלהים
אלהי ישראל׃

קום · חלק · עבד · עשה · גלה · טהר · שחט · אכל · שוב · בדל · מין · יום · סבב · לאך

Cap. vij.

ואחר הדברים האלה במלכות
ארתחשסתא מלך פרס עזרא בן
שריה בן עזריה בן חלקיה׃ בן שלום
בן צדוק בן אחיטוב׃ בן אמריה בן
עזריה בן מריות׃ בן זרחיה בן עזי
בן בקי׃ בן אבישוע בן פינחס בן
אלעזר בן אהרן הכהן הראש׃ הוא
עזרא עלה מבבל והוא ספר מהיר
בתורת משה אשר נתן יהוה אלהי
ישראל ויתן לו המלך כיד יהוה
אלהיו עליו כל בקשתו׃ ויעלו
מבני ישראל ומן הכהנים והלוים
והמשררים והשערים והנתינים אל
ירושלם בשנת שבע לארתחשסתא
המלך׃ ויבא ירושלם בחדש החמישי
היא שנת השביעית למלך׃ כי באחד
לחדש הראשון הוא יסד המעלה
מבבל ובאחד לחדש החמישי בא
אל ירושלם כיד אלהיו הטובה עליו׃

מהר · ירה · נתן · עלה · שור · נתן · שנה · בוא · חמש · שבע · עלה · בוא

duodecim iuxta numerum tribuum israel. Et statuerūt sacerdotes in ordinib⁹ suis & leuitas in vicibus suis sup opera dei in hierusalē: sicut scriptū est in libro moysi. Fecerūt autē filij transmigrationis pasca quartadecima die mensis primi. Purificati enim fuerant sacerdotes & leuite quasi vnus: omnes mundi ad īmolandū pasca vniuersis filiis trāsmigratiōis & fribus suis sacerdotibus: & sibi. Et comederūt filij israel qui reuersi fuerant de trāsmigratione & oēs q se sepauerāt a coinquatione gētiū terre ad eos vt quererēt dnm deum israel. Et fecerunt solēnitatem azymorū septē dieb⁹ in leticia: qm letificauerat eos dns: & conuerterat cor regis assur ad eos: vt adiuuaret manus eorum in opere domus domini dei israel. 7.

POst hec autem verba in regno artaxerxis regis persarum: esdras filius saraie filii azarie: filii helchie. filii sellum: filii sadoch: filii achitob filii amarie: filii azarie: filii maraioth: filii zarie: filii ozi: filii bocci: filii abisue: filii phinees: filii eleazar filii aaron sacerdotis ab initio. Ipse esdras ascendit de babylone: & ip̄e scriba velox in lege moysi quam dominus deus dedit israel. Et dedit ei rex secūdum manū domini dei eius super eum oēm petitionē ei⁹: & ascēderūt de filiis isrl̄ & de filiis sacerdotū & de filiis leuitarū & de cantorib⁹ & de ianitorib⁹ & de nathineis: in hierusalē anno septimo artaxerxis regis: & venerūt in hierusalem mense quinto: ipse est annus septimus regis. Quia in prio die mensis primi cepit ascēdere de babylone: & ī primo die mensis quinti venit in hierusalē iuxta manū dei sui bonam super se.

duodecim in numer̄ tribuū israel. τ statuerūt sacer
δώδεκα εἰς ἀριθμὸν φυλῶν ἰσραήλ. καὶ ἔστησαν τοὺς ἱε
dotes in diuisionib⁹ suis τ leuitas in ptitio
ρεῖς ἐν διαιρέσεσιν αὐτῶν καὶ τοὺς λευίτας ἐν μερισ-
nib⁹ suis: sup seruitutē dom⁹ dei que in hierusa
μοῖς αὐτῶν, ἐπὶ δουλείας οἴκου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐν ἱερουσα
lē: fm scripturā libri moysi. τ fecerūt
λὴμ, κατὰ τὴν γραφὴν βίβλου μωυσῆ. καὶ ἐποίησαν
filij trāsmigrationis pascha quarta decima
οἱ υἱοὶ τῆς ἀποικίας τὸ πάσχα τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
mēsis primi. qm purificati fuerāt sacerdotes τ
τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου. ὅτι ἐκαθαρίσθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ
leuite q̄si vnus omnes mūdi. τ imolauerūt pa
λευῖται ὡς εἷς πάντες καθαροί. καὶ ἔσφαξαν τὸ πά-
scha vniuersis filijs trāsmigrationis: τ fratri
σχα τοῖς πᾶσιν υἱοῖς τῆς ἀποικεσίας, καὶ τοῖς ἀδελ-
bus eor̄ sacerdotib⁹ τ sibi. τ comederūt
φοῖς αὐτῶν τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἑαυτοῖς. καὶ ἔφαγον
filij israel pascha q̄ venerūt a trāsmi
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ τὸ πάσχα οἱ ἐξελθόντες ἀπὸ τῆς ἀποι-
gratione: τ ois separat⁹ a coinquinatione gētiū
κεσίας, καὶ πᾶς ὁ χωριζόμενος τῆς ἀκαθαρσίας ἐθνῶν
terre ad eos: vt q̄rerent dnm deū is-
τῆς γῆς πρὸς αὐτούς, τοῦ ἐκζητῆσαι κύριον θεὸν ἰσ-
rael. τ fecerunt solēnitatē azymor̄ septē die
ραήλ. καὶ ἐποίησαν τὴν ἑορτὴν τῶν ἀζύμων ἑπτὰ ἡμέ-
bus cū leticia. qm letificauerat eos dns: τ
ρας μετ' εὐφροσύνης. ὅτι εὔφρανεν αὐτοὺς κύριος, καὶ
cōuerterat cor regis assur ad eos vt forti-
ἐπέστρεψε καρδίαν βασιλέως ἀσσοὺρ ἐπ' αὐτοὺς κραταιῶ-
ficaret manus eor̄ in operib⁹ dom⁹ dei israel.
σαι τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐν ἔργοις οἴκου τοῦ θεοῦ ἰσραήλ. C. 7.

ET post verba hec in regno artha
Καὶ μετὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ βασιλείᾳ ἀρθα-
sastha regis persar̄: ascēdit esdras fili⁹ saraie:
σασθὰ βασιλέως περσῶν, ἀνέβη ἔσδρας υἱὸς σαραίου,
filij azarie: filij chelcie: filij sellū: filij sadoc:
υἱοῦ ἀζαρίου, υἱοῦ χελκίου, υἱοῦ σελλούμ, υἱοῦ σαδώκ,
filij achitob: filij amarie: filij azarie: filij marioth fi
υἱοῦ ἀχιτώβ, υἱοῦ ἀμαρίου, υἱοῦ ἀζαρίου, υἱοῦ μαριὼθ υἱ-
lij zaraie: filij ozi: filij bocci: filij abisue: filij phi
οῦ ζαραίου, υἱοῦ ὀζί, υἱοῦ βοκκί, υἱοῦ ἀβισουέ, υἱοῦ φι-
nees: filij eleazar: filij aaron sacerdotis pri-
νεές, υἱοῦ ἐλεάζαρ, υἱοῦ ἀαρὼν τοῦ ἱερέως τοῦ πρώ-
mi. ipse esdras ascēdit de babylone: τ ipse
του. αὐτὸς ἔσδρας ἀνέβη ἐκ βαβυλῶνος, καὶ αὐτὸς
scriba velox in lege moysi: quā dedit do
γραμματεὺς ταχὺς ἐν νόμῳ μωυσῆ, ὃν ἔδωκε κύ-
minus deus israel. τ dedit ei rex:
ριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς,
qm manus dnī dei eius sup ipm in oibus q̄b⁹ q̄si
ὅτι χεὶρ κυρίου θεοῦ αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἐν πᾶσιν οἷς ἐζή-
uit ipse. τ ascenderūt de filijs israel τ
τει αὐτός. καὶ ἀνέβησαν ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ καὶ
de sacerdotibus τ de leuitis: τ cāto-
ἀπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἀπὸ τῶν λευιτῶν, καὶ οἱ ᾄδον-
res τ ianitores τ nathinei in hierusalē in anno
τες καὶ οἱ πυλωροὶ καὶ οἱ ναθιναῖοι εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν ἔτει
septimo arthasastha regi. τ venerūt in hieru-
ἑβδόμῳ τῷ ἀρθασασθὰ τῷ βασιλεῖ. καὶ ἦλθον εἰς ἱερου-
salē mēse quinto: iste ānus se-
σαλὴμ τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ, τοῦτο τὸ ἔτος ἑβ-
ptimus regi: quia in vna mēsis pri-
δομον τῷ βασιλεῖ, ὅτι ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώ-
mi ipse fundauit ascēsum qui a baby
του αὐτὸς ἐθεμελίωσε τὴν ἀνάβασιν τὴν ἀπὸ βαβυ-
lone. in aūt prima mēsis quinti ve
λῶνος. ἐν δὲ τῇ πρώτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πέμπτου ἦλ-
nit in hierusalē: qm manus dei sui fuit bo-
θεν εἰς ἱερουσαλήμ, ὅτι χεὶρ θεοῦ αὐτοῦ ἦν ἀγα-
na sup eum.
θὴ ἐπ' αὐτόν.

A

B

quia esdras parauit cor suū vt q̄reret
ὅτι ἔσδρας ἡτοίμασε τὴν καρδίαν αὐτοῦ ζητῆσαι τὸν
legē dnī τ faceret τ doceret in israel mā
νόμον τοῦ κυρίου καὶ ποιεῖν καὶ διδάσκειν ἐν ἰσραὴλ προ-
data τ iudicia. τ hoc trāsumptū
στάγματα καὶ κρίματα. καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τοῦ
edicti: quod dedit arthasastha rex es-
διατάγματος, ὃν ἔδωκεν ἀρθασασθὰ ὁ βασιλεὺς ἔσ-
dre sacerdoti scribe libri fmonū man
δρᾳ τῷ ἱερεῖ τῷ γραμματεῖ βιβλίου λόγων ἐντο-
dator̄ dnī τ p̄ceptor̄ eius sup israel.
λῶν κυρίου καὶ προσαγμάτων αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἰσραήλ.
arthasastha rex regū: esdre sacerdoti scri
ἀρθασασθὰ βασιλεὺς βασιλέων, ἔσδρᾳ τῷ ἱερεῖ γραμ-
be legis dei celi pfectus est ser-
ματεῖ νόμου τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ τετέλεσται λό-
mo τ responsio. a me posita ē sententia: q̄ ois
γος καὶ ἡ ἀπόκρισις. ἀπ' ἐμοῦ ἐτέθη γνώμη, ὅτι πᾶς
sponte volēs in regno meo de populo israel τ
ὁ ἑκουσιαζόμενος ἐν βασιλείᾳ μου ἀπὸ λαοῦ ἰσραὴλ καὶ
sacerdotib⁹ τ leuitis ire in hierusalē: tecū
ἱερέων καὶ λευιτῶν πορευθῆναι εἰς ἱερουσαλήμ, μετὰ
vadat: qm a facie re-
σοῦ πορευθήτω, καθότι ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέ-
gis τ septē cōsiliator̄ eius missus es visitare
ως καὶ τῶν ἑπτὰ συμβούλων αὐτοῦ ἀπεστάλης σκέψασθαι
in iudeā τ hierusalē τ in lege dei ipo
ἐπὶ τὴν ἰουδαίαν καὶ ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν νόμῳ θεοῦ αὐ-
rū in manu tua: vt feras τ in domū dnī ar-
τῶν ἐν χειρί σου, ἀπενεγκεῖν καὶ εἰς τὸν οἶκον κυρίου ἀρ-
gentū τ aurū q̄d rex τ cōsiliatores spon
γύριον καὶ χρυσίον ὃ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύμβουλοι ἑκου-
te obtulerūt deo israel in hierusalē habitā
σιάσθησαν τῷ θεῷ τοῦ ἰσραὴλ τῷ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοι-
ti. τ omne argentū τ aurū q̄dcūq̄ inueneris in
κοῦντι. καὶ πᾶν ἀργύριον καὶ χρυσίον ὅτι ἂν εὕρῃς ἐν
omni puīncia babylonis cū volūtario ppli:
πάσῃ χώρᾳ βαβυλῶνος μετὰ ἑκουσιασμοῦ τοῦ λαοῦ,

C

τ sacerdotū spōte offerentiū in domū dei q̄ in
καὶ ἱερέων τῶν ἑκουσιαζομένων εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ τὸν ἐν
hierusalē: τ omnē accedentē hūc prō
ἱερουσαλήμ, καὶ πάντα προσπορευόμενον τοῦτον ἑτοί-
pte ordina in libro hoc vitulos arietes agnos:
μως ἔνταξον ἐν βιβλίῳ τούτῳ μόσχους κριοὺς ἀμνούς,
τ sacrificia ipsor̄ τ libamina eor̄. τ offeres
καὶ θυσίας αὐτῶν καὶ σπονδὰς αὐτῶν. καὶ προσοίσεις
ea sup altare dom⁹ dei vr̄i quod in
αὐτὰ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ ὑμῶν τοῦ ἐν
hierusalē. τ si aliqd sup te τ fratres tuos
ἱερουσαλήμ. καὶ εἴ τι ἐπὶ σὲ καὶ τοὺς ἀδελφούς σου
bene visū fuerit in reliquo argenti τ auri fa-
ἀγαθυνθῇ ἐν καταλοίπῳ τοῦ ἀργυρίου καὶ χρυσίου ποι-
cere: sicut placitū deo vr̄o facite. τ vasa
ῆσαι, ὡς ἀρεστὸν τῷ θεῷ ὑμῶν ποιήσατε. καὶ τὰ σκεύη
data tibi in ministeriū dom⁹ dei: trade
τὰ διδόμενά σοι εἰς λειτουργίαν οἴκου θεοῦ, παράδος
in cōspectu dei in hierusalē. τ reliquū necessi
ἐνώπιον θεοῦ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ τὸ κατάλοιπον χρεί-
tatis dom⁹ dei tui: q̄dcūq̄ apparuerit tibi dare: dabis
ας οἴκου θεοῦ σου, ὃ ἂν φανῇ σοι δοῦναι, δώσεις
de domibus gaze regis τ a me. ego artha
ἀπὸ οἴκων γάζης βασιλέως καὶ ἀπ' ἐμοῦ. ἐγὼ ἀρθα-

D

sastha rex statui sententiā oibus gazis
σασθὰ βασιλεὺς ἔθηκα γνώμην πάσαις ταῖς γάζαις
qui trans flumē: q̄ omne q̄dcūq̄ pe
ταῖς ἐν πέραν τοῦ ποταμοῦ, ὅτι πᾶν ὃ ἂν αἰ-
tierit a vobis esdras sacerdos τ scriba le-
τήσῃ ὑμᾶς ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ γραμματεὺς τοῦ νό-
gis dei celi: pr̄opte fiat vsq̄ ad
μου τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἑτοίμως γινέσθω ἕως
argenti talenta centum:
ἀργυρίου ταλάντων ἑκατόν,

Esdras autē parauit cor suū vt inuestigaret legē domini: & faceret & doceret in israel p̄ceptū & iudiciū. Hoc est autē exēplar ep̄le edicti: quod dedit rex artaxerxes esdre sacerdoti scribe erudito in fmonib⁹ & in preceptis dn̄i & cerimoniis eius in israel. Artaxerxes rex regū: esdre sacerdoti scribe legis dei celi doctissimo: salutem. A me decretum est: vt cuicūq̄ placuerit in regno meo de populo israel & de sacerdotibus eius & de leuitis ire in hierusalem tecum vadat. A facie enim regis & septem consiliatorum eius missus es vt visites iudeam & hierusalem in lege dei tui que est in manu tua: et vt feras argentū & aurum quod rex & consiliatores eius sponte obtulerunt deo israel cuius in hierusalē tabernaculū est. Et omē argētū & aurū q̄dcūq̄ inueneris in vniuersa p̄uincia babylonis & ppl's offerre voluerit & de sacerdotib⁹ q spōte obtulerint domui dei sui q̄ ē in hierusalē: libere accipe: & studiose eme de hac pecunia vitulos: arietes: agnos & sacrificia & libamina eorum: & offer ea super altare templi dei vestri quod est in hierusalem. Sed & si quid tibi & fratribus tuis placuerit de reliq̄ argento & auro vt faciatis: iuxta voluntatem dei vestri facite. Vasa quoq̄ que dantur tibi in ministeriū domus dei tui: trade in conspectu dei in hierusalē. Sed & cetera q̄bus opus fuerit in domū dei tui q̄ntū cūq̄ necesse est vt expendas dabis de thesauro & de fisco regis: & a me. Ego artaxerxes rex statui atq̄ decreui oib⁹ custodib⁹ arce publice q sūt trās flumē vt quodcūq̄ petierit a vobis esdras sacerdos scriba legis dei celi absq̄ mora detis vsq̄ ad argenti talenta centum:

כי עזרא הכין לבבו לדרש את תורת
יהוה ולעשת וללמד בישראל
חק ומשפט׃ וזה פרשגן הנשתון
אשר נתן המלך ארתחשסתא
לעזרא הכהן הספר ספר דברי
מצות יהוה וחקיו על ישראל׃
ארתחשסתא מלך מלכיא לעזרא
כהנא ספר דתא די אלה שמיא
גמיר וכענת׃ מני שים טעם די
כל מתנדב במלכותי מן עמא
ישראל וכהנוהי ולויא למהך
לירושלם עמך יהך׃ כל קבל די
מן קדם מלכא ושבעת יעטהי
שליח לבקרה על יהוד ולירושלם
בדת אלהך די בידך׃ ולהיבלא
כסף ודהב די מלכא ויעטוהי
התנדבו לאלה ישראל די בירושלם
משכנה׃ וכל כסף ודהב די תהשכח
בכל מדינת בבל עם התנדבות עמא
וכהניא מתנדבין לבית אלההם די
בירושלם׃ כל קבל דנה אספרנא
תקנא בכספא דנה תורין דכרין
אמרין ומנחתהון ונסכיהון ותקרב
המו על מדבחה די בית אלהכם
די בירושלם׃ ומה די עליך ועל
אחיך ייטב בשאר כספא ודהבה
למעבד כרעות אלהכם תעבדון׃
ומאניא די מתיהבין לך לפלחן בית
אלהך השלם קדם אלה ירושלם׃
ושאר חשחות בית אלהך די יפל
לך למנתן תנתן מן בית גנזי מלכא׃
ומני אנה ארתחשסתא מלכא שים
טעם לכל גזבריא די בעבר נהרה
די כל די ישאלנכון עזרא כהנא
ספר דתא די אלה שמיא אספרנא
יתעבד׃ עד כסף ככרין מאה

כון · עשה · שפט · צוה · גמר · שום · נדב · יהך · שלח · יבל · שכן · שכח · נדב · קרב · דבח · עבד · רעה · יהב · שלם · נפל · נתן · שום · שאל · עבד

וְעַד חִנְטִין כּוֹרִין מְאָה ׃ וְעַד חֲמַר
בַּתִּין מְאָה ׃ וְעַד בַּתִּין מְשַׁח מְאָה
וּמְלַח דִּי לָא כְתָב ׃ כָּל דִּי מִן טַעַם
אֱלָהּ שְׁמַיָּא ׃ יִתְעֲבֵד אַדְרַזְדָּא
לְבֵית אֱלָהּ שְׁמַיָּא ׃ דִּי לְמָה לֶהֱוֵא — הוה
קְצַף עַל מַלְכוּת מַלְכָּא וּבְנוֹהִי ׃ וּלְכֹם
מְהוֹדְעִין דִּי כָל כָּהֲנַיָּא וְלֵוָיֵא זַמָּרַיָּא — ידע
תָרָעַיָּא נְתִינַיָּא וּפָלְחֵי בֵּית אֱלָהָא — נתן
דְנָה ׃ מִנְדָּה בְלוֹ וַהֲלָךְ לָא שַׁלִּיט — שלט
לְמִרְמֵא עֲלֵיהֹם ׃ וְאַנְתְּ עֶזְרָא — רמה
כְּחָכְמַת אֱלָהָךְ דִּי בִידָךְ מֶנִּי שָׁפְטִין — מנה
וְדַיָּנִין דִּי לֶהֱוֹן דָּאיְנִין לְכָל עַמָּה — דין
דִּי בַּעֲבַר נַהֲרָה ׃ לְכָל יָדְעֵי דָּתֵי
אֱלָהָךְ ׃ וְדִי לָא יָדַע תְּהוֹדְעוּן ׃ וְכָל
דִּי לָא לֶהֱוֵא עָבֵד דָּתָא דִּי אֱלָהָךְ
וְדָתָא דִּי מַלְכָּא ׃ אָסְפַּרְנָא דִּינָה
לֶהֱוֵא מִתְעֲבֵד מִנֵּהּ ׃ הֵן לְמוֹת הֵן — עבד
לִשְׁרֹשׁוּ הֵן לַעֲנָשׁ נִכְסִין וְלֶאֱסוּרִין ׃ — אסר
בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ ׃ אֲשֶׁר — ברך
נָתַן כָּזֹאת בְּלֵב הַמֶּלֶךְ ׃ לְפָאֵר אֶת
בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלָ͏ִם ׃ וְעָלַי
הִטָּה חֶסֶד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיוֹעֲצָיו וּלְכָל — נטה בנה
שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ הַגִּבֹּרִים ׃ וַאֲנִי הִתְחַזַּקְתִּי — יעץ שור
כְּיַד יְהוָה אֱלֹהַי עָלַי ׃ וָאֶקְבְּצָה — חזק
מִיִּשְׂרָאֵל רָאשִׁים לַעֲלוֹת עִמִּי ׃ — קבץ עלה

Cap. viij.

וְאֵלֶּה רָאשֵׁי אֲבֹתֵיהֶם
וְהִתְיַחְשָׂם ׃ הָעֹלִים עִמִּי בְּמַלְכוּת — יחש
אַרְתַּחְשַׁסְתְּא הַמֶּלֶךְ מִבָּבֶל ׃ מִבְּנֵי
פִינְחָס גֵּרְשֹׁם ׃ מִבְּנֵי אִיתָמָר דָּנִיֵּאל
מִבְּנֵי דָוִיד חַטּוּשׁ ׃ מִבְּנֵי שְׁכַנְיָה
מִבְּנֵי פַרְעֹשׁ זְכַרְיָה ׃ וְעִמּוֹ הִתְיַחֵשׂ
לִזְכָרִים מֵאָה וַחֲמִשִּׁים ׃ מִבְּנֵי פַּחַת
מוֹאָב אֶלְיְהוֹעֵינַי בֶּן זְרַחְיָה ׃ וְעִמּוֹ
מָאתַיִם הַזְּכָרִים ׃ מִבְּנֵי שְׁכַנְיָה בֶּן — מאה
יַחֲזִיאֵל ׃ וְעִמּוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הַזְּכָרִים ׃
וּמִבְּנֵי עָדִין עֶבֶד בֶּן יוֹנָתָן ׃ וְעִמּוֹ

et vsq ad frumenti choros centū: & vsq ad vini bathos centum: & vsq ad bathos olei centum: sal vero absq mensura. Omne quod ad ritū dei celi pertinet: tribuatur diligenter in domo dei celi: ne forte irascatur cōtra regnum regis & filiorum eius. Vobis quoq notū facimus de vniuersis sacerdotibus & leuitis & cantoribus & ianitoribus nathineis & ministris domus dei huius vt vectigal & tributū & ānonas nō habeatis potestatē imponēdi super eos. Tu aūt esdra sēm sapiētiā dei tui q̄ est in mānu tua: cōstitue iudices & presides: vt iudicent omni populo q est trans flumē: his videlicet qui nouerūt legē dei tui: sed & imperitos docete libere. Et omnis qui non fecerit legem dei tui & legem regis diligenter: iudicium erit de eo siue in mortem siue in exiliū: siue in cōdemnationē substātie eius: vel certe in carcerē. Bñdictus dñs deus patrū nrōrū q dedit hoc in corde regis: vt glorificaret domum domini que est in hierusalem: & in me īclinauit miam suā corā rege & cōsiliatoribus eius & vniuersis pricipibus regis potētibus. Et ego cōfortatus mānu dñi dei mei q̄ erat in me: cōgregaui de israel pricipes q ascēderunt mecum.

8.

Hi sunt ergo principes familiarum & genealogia eorū q ascēderūt mecum in regno artaxerxis regis de babylone. De filiis phinees: gerson. De filiis ithamar: daniel. De filiis dauid: atthus de filiis sechenie: & de filiis pharos: zacharias: & cū eo nūecati sūt viri centū quinquaginta. De filiis phetmoab: elioenai filius zaree: & cum eo ducenti viri. De filiis sechenie: filius ezechiel: & cum eo trecenti viri. De filiis addan: nabeth filius ionathan & cū eo

τ vsq ad tritici coros centum: τ vsq ad vini batos centum:
καὶ ἕως πυροῦ κόρων ἑκατόν, καὶ ἕως οἴνου βατῶν ἑκατόν,
τ vsq ad olei batos centū: τ sal cui nō est scriptura. oē qđ est in snia dei celi fiat
καὶ ἕως ἐλαίου βατῶν ἑκατόν, καὶ ἅλας οὗ οὐκ ἔστι γραφή. πᾶν ὅ ἐστιν ἐν γνώμῃ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ γινέσθω
in domo dei celi. attendite ne aliqs eo
ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ. προσέχετε μήτις ἐπι-
netur in domū dei celi: ne forte fiat iracū
χειρήσῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ, μήποτε γένηται ὀρ-
dia sup regnum regis τ filiorū eius.
γὴ ἐπὶ τὴν βασιλείαν τοῦ βασιλέως καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ.
τ vobis notū fuit in oibus sacerdotibus τ leuitis cātoribus: ianitoribus: nathineis: τ ministris dom dei hoc: tributū τ exactionē τ vectigal nō habere vos ptātem iponēdi sup eos.
καὶ ὑμῖν ἐγνώρισαι ἐν πᾶσι τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευίταις ᾄδουσι, πυλωροῖς, ναθιναίοις, καὶ λειτουργοῖς οἴκου θεοῦ τοῦτο, τὸν φόρον καὶ πρᾶξιν καὶ ἀποφορὰν οὐκ ἔχειν ὑμᾶς ἐξουσίαν ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτούς.
τ tu esdra sēm sapiam dei q̄ in manu tua: cōstitue scribas τ iudices: vt sint iudices
καὶ σὺ ἔσδρα κατὰ τὴν σοφίαν τοῦ θεοῦ τὴν ἐν χειρί σου, κατάστησον γραμματεῖς καὶ κριτάς, ἵνα ὦσι κρίνοντες
oi populo q trans flumē oibus cognoscētibus legitia dei tui: τ nō cognoscēti notificabitis.
παντὶ τῷ λαῷ τῷ ἐν πέραν τοῦ ποταμοῦ πᾶσι τοῖς εἰδόσι τὰ νόμιμα τοῦ θεοῦ σου, καὶ τῷ μὴ εἰδότι γνωριεῖτε.
τ ois q nō fuerit faciēs legē dei τ legem regis diligēter iudiciū erit factum de ipso: siue in mortē: siue ī eradicare eū aut castigare aut cōdēnare substātiā aut in carcerē claudere.
καὶ πᾶς ὃς ἂν μὴ ᾖ ποιῶν τὸν νόμον τοῦ θεοῦ καὶ τὸν νόμον τοῦ βασιλέως ἐπιμελῶς, τὸ κρίμα ἔσται γινόμενον ἐξ αὐτοῦ, ἐάντε εἰς θάνατον, ἐάντε ἢ ἐκριζῶσαι αὐτὸν ἢ παιδεῦσαι ἢ ζημιῶσαι τὰ ὑπάρχοντα ἢ εἰς φυλακὴν ἐγκλεῖσαι.
bñdictus dñs deus patrū nrōrū: q dedit in corde regis sic: vt glorificaret domū dñi q̄ in hierusalē: τ sup me īclinauit miam in oculis regis τ cōsiliatorum eius: τ oim principum regis potētiū.
εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἔδωκεν ἐν καρδίᾳ τοῦ βασιλέως οὕτως, τοῦ δοξάσαι τὸν οἶκον κυρίου τὸν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπ' ἐμὲ ἔκλινεν ἔλεος ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ βασιλέως καὶ τῶν συμβούλων αὐτοῦ, καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων τοῦ βασιλέως τῶν δυνατῶν.
τ ego cōfortatus sū in manu dñi dei mei bona sup me: τ cōgregaui de isrl principes vt ascēderēt mecum.
καὶ ἐγὼ ἐκραταιώθην ἐν τῇ χειρὶ κυρίου τοῦ θεοῦ μου τῇ ἀγαθῇ ἐπ' ἐμέ, καὶ συνῆξα ἀπὸ ἰσλ' ἄρχοντας τοῦ ἀναβῆναι μετ' ἐμοῦ.

Ca. 8.

Et isti principes familiarū eorū τ genealogia eorū q ascenderūt mecum in regno arthasastha regis de babylone de filiis phinees gersō de filiis ithamar daniel: de filiis dauid attus: de filiis sachanie de filiis phoros zacharias: τ cum eo genealogia nūerati sūt masculi cētū quinquaginta.
Καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες πατριῶν αὐτῶν καὶ ἡ γενεαλογία τῶν ἀναβάντων μετ' ἐμοῦ ἐν τῇ βασιλείᾳ ἀρθασασθὰ τοῦ βασιλέως ἐκ βαβυλῶνος ἀπὸ τῶν υἱῶν φινεὲς γηρσώμ. ἀπὸ υἱῶν ἰθάμαρ δανιήλ, ἀπὸ υἱῶν δαυὶδ ἀττοῦς, ἀπὸ υἱῶν σαχανία ἀπὸ υἱῶν φόρος ζαχαρίας, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐγενεαλογήθησαν οἱ ἄρσενες ἑκατὸν πεντήκοντα.
de filiis phaath moab elianai filius saraie: τ cum eo ducenti masculi. de filiis sechenie filius aziel: τ cū eo trecenti masculi. de filiis adin obed filius ionathan: τ cum eo
ἀπὸ υἱῶν φαὰθ μωὰβ ἐλιαναὶ υἱὸς σαραΐα, καὶ μετ' αὐτοῦ διακόσιοι τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ υἱῶν σεχενίου υἱὸς ἀζιήλ, καὶ μετ' αὐτοῦ τριακόσιοι τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀδὴν ὠβὴδ υἱὸς ἰωνάθαν, καὶ μετ' αὐτοῦ

D

A

quinquaginta masculi. de filiis elā isaias filius athelia: τ cum eo septuaginta masculi.
πεντήκοντα τὰ ἀρσενικά. ἀπὸ τῶν υἱῶν ἐλὰν ἰσαΐας υἱὸς ἀθελία, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑβδομήκοντα τὰ ἀρσενικά.
de filiis saphatia zabdias filius michael: τ cū eo octoginta masculi.
ἀπὸ τῶν υἱῶν σαφατία ζαβδίας υἱὸς μιχαήλ, καὶ μετ' αὐτοῦ ὀγδοήκοντα τὰ ἀρσενικά.
de filiis ioab abadias filius iehel: τ cū eo ducenti decē et octo masculi.
ἀπὸ τῶν υἱῶν ἰωὰβ ἀβαδίας υἱὸς ἰεϊήλ, καὶ μετ' αὐτοῦ διακόσιοι δεκαοκτὼ τὰ ἀρσενικά.
de filiis selimuth filius iosephia: τ cū eo centū sexaginta masculi.
ἀπὸ τῶν υἱῶν σελιμοὺθ υἱὸς ἰωσεφία, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν ἑξήκοντα τὰ ἀρσενικά.
de filiis babi zacharias filius babi: τ cū eo viginti octo masculi.
ἀπὸ τῶν υἱῶν βαβὶ ζαχαρίας υἱὸς βαβί, καὶ μετ' αὐτοῦ εἰκοσιοκτὼ τὰ ἀρσενικά.
de filiis asgad ionā filius acatā: τ cū eo centū decē masculi.
ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀσγὰδ ἰωνὰν υἱὸς ἀκατάν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν δέκα τὰ ἀρσενικά.
de filiis adonicā nouissimi: τ hec nomina eorū: eliphalat ieiel τ samaia: τ cū eis sexaginta masculi.
ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀδωνικὰμ ἔσχατοι, καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἐλιφαλὰτ ἰεϊὴλ καὶ σαμαΐα, καὶ μετ' αὐτῶν ἑξήκοντα τὰ ἀρσενικά.
de filiis bague vthai τ zacchur: τ cū eis septuaginta masculi.
ἀπὸ τῶν υἱῶν βαγουὲ οὐθαὶ καὶ ζακχούρ, καὶ μετ' αὐτῶν ἑβδομήκοντα τὰ ἀρσενικά.
τ cōgregaui eos ad fluuiū veniētē ad eui: τ castrametati sumus ibi diebus tribus.
καὶ συνῆξα αὐτοὺς πρὸς ποταμὸν τὸν ἐρχόμενον πρὸς τὸ εὐί, καὶ παρενεβάλομεν ἐκεῖ ἡμέρας τρεῖς.
τ intellexi in populo τ in sacerdotibus: τ de filiis leui nō inueni ibi.
καὶ συνῆκα ἐν τῷ λαῷ καὶ ἐν τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἀπὸ υἱῶν λευὶ οὐχ εὗρον ἐκεῖ.
τ misi eleazar ariel semeia: τ elnathā τ iareb elcathā nathā zacharia messolā principes ioarib τ elnathā sapientes.
καὶ ἀπέστειλα τῷ ἐλεάζαρ τῷ ἀριὴλ τῷ σεμεΐα, καὶ τῷ ἐλνάθαν καὶ τῷ ἰαρὴβ τῷ ἐλναθὰν τῷ νάθαν τῷ ζαχαρίᾳ τῷ μεσολὰμ ἄρχοντας τῷ ἰωρεὶβ καὶ τῷ ἐλναθὰν συνιέντας.
τ precepi eis ad adai principē de casphie loco τ posui in ore eorū verba vt loquerent ad addai τ ad fratres eorū nathineos qui in argēto loci casphie vt adducerēt nobis ministros τ cantores in domū dei nostri.
καὶ ἐνετειλάμην αὐτοῖς πρὸς ἀδαῒ τὸν ἄρχοντα ἐκ κασφὶε τοῦ τόπου καὶ ἔθηκα ἐν στόματι αὐτῶν λόγους λαλῆσαι πρὸς ἀδδαεὶ καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν τοὺς ναθιναίους τοὺς ἐν ἀργυρίῳ τοῦ τόπου κασφὶε τοῦ ἐνέγκαι ἡμῖν λειτουργοὺς καὶ ᾄδοντας εἰς οἶκον θεοῦ ἡμῶν.
τ venerūt nobis sicut manus dei nostri bona super nos: vir prudēs de filiis mooli filii leui filii israel. τ saruia τ filii eius τ fratres eius decē et octo: τ asebia τ esaia de filiis merari: fratres eius τ filii eius viginti.
καὶ ἦλθον ἡμῖν ὡς ἡ χεὶρ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡ ἀγαθὴ ἐφ' ἡμᾶς, ἀνὴρ συνετὸς ἀπὸ υἱῶν μοολεὶ τοῦ λευὶ τοῦ ἰσραήλ. καὶ σαρουΐα καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δεκαοκτώ, καὶ ἀσεβία καὶ ἠσαΐα ἀπὸ υἱῶν μεραρί, ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ υἱοὶ αὐτοῦ εἴκοσι.
τ de nathineis quos dedit dauid τ principes in seruitutē leuitarū nathinei ducenti viginti: omnes isti nominati sunt in noibus:
καὶ ἀπὸ τῶν ναθιναίων ὧν ἔδωκε δαυὶδ καὶ οἱ ἄρχοντες εἰς δουλείαν τῶν λευιτῶν ναθιναῖοι διακόσιοι εἴκοσι, πάντες οὗτοι ὠνομάσθησαν ἐν ὀνόμασι,
τ vocaui ibi ieiuniū super fluuium
καὶ ἐκάλεσα ἐκεῖ νηστείαν ἐπὶ τὸν ποταμόν

B

C

D

quinquaginta viri. De filiis helam esaias filius athalie: & cum eo septuaginta viri. De filiis saphatie: zebedia filius michael: & cū eo octoginta viri. De filiis ioab: obedia filius iehiel: & cum eo ducenti decem & octo viri. De filiis selomith: filius iosphie & cum eo centum sexaginta viri. De filiis bebai zacharias filius bebai: & cum eo viginti octo viri. De filiis ezeab iohannan filius ezethan & cum eo centum decem viri. De filiis adonicā qui erant nouissimi: & hec noīa eorum: heliphaleth & heihel & samaias: & cum eis sexaginta viri. De filiis begui. vthai & zachur: & cum eis septuaginta viri. Congregaui aūt eos ad fluuiū q decurrit ad hana: & mansimus ibi tribus diebus. Quesiuiq in populo & in sacerdotibus de filiis leui: & non inueni ibi. Itaq misi heliezer & ariel & semeiā & helnathan & arib & alterū helnathā & nathan & zachariā & mosollā principes: ioarib & helnathan sapientes: & misi eos ad heddo qui est primus in casphie loco. Et posui in ore eorū verba q̄ loquerentur ad heddo: & ad frēs eius nathineos in loco casphie: vt adducerēt nobis ministros domus dei nostri. Et adduxerūt nobis per manum dei nostri bonam super nos virū doctissimū de filiis mooli filii leui filii israel: & sarabiam: & filios eius & frēs eius decē & octo: & asabiā & cū eo esaiā de filiis merari: fratresq eius & filios eius viginti. Et de nathinneis quos dederat dauid & pricipes ad ministeria leuitarum nathinneos ducentos viginti. Omnes hi suis nominibus vocabātur. Et pdicaui ibi ieiuniū iuxta fluuiū

חֲמִשִּׁים הַזְּכָרִים ׃ וּמִבְּנֵי עֵילָם
יְשַׁעְיָה בֶּן עֲתַלְיָה ׃ וְעִמּוֹ שִׁבְעִים
הַזְּכָרִים ׃ וּמִבְּנֵי שְׁפַטְיָה זְבַדְיָה בֶּן
מִיכָאֵל ׃ וְעִמּוֹ שְׁמֹנִים הַזְּכָרִים ׃ מִבְּנֵי
יוֹאָב עֹבַדְיָה בֶּן יְחִיאֵל ׃ וְעִמּוֹ
מָאתַיִם וּשְׁמֹנָה עָשָׂר הַזְּכָרִים ׃
וּמִבְּנֵי שְׁלוֹמִית בֶּן יוֹסִפְיָה ׃ וְעִמּוֹ
מֵאָה וְשִׁשִּׁים הַזְּכָרִים ׃ וּמִבְּנֵי בֵבַי
זְכַרְיָה בֶּן בֵּבָי ׃ וְעִמּוֹ עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה
הַזְּכָרִים ׃ וּמִבְּנֵי עַזְגָּד יוֹחָנָן בֶּן הַקָּטָן ׃
וְעִמּוֹ מֵאָה וַעֲשָׂרָה הַזְּכָרִים ׃ וּמִבְּנֵי
אֲדֹנִיקָם אַחֲרֹנִים ׃ וְאֵלֶּה שְׁמוֹתָם
אֱלִיפֶלֶט יְעִיאֵל וּשְׁמַעְיָה ׃ וְעִמָּהֶם
שִׁשִּׁים הַזְּכָרִים ׃ וּמִבְּנֵי בִגְוַי עוּתַי
וְזַכּוּר ׃ וְעִמּוֹ שִׁבְעִים הַזְּכָרִים ׃
וָאֶקְבְּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא אֶל אַהֲוָא — קבץ בוא
וַנַּחֲנֶה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה ׃ וָאָבִינָה — חנה יום
בָעָם וּבַכֹּהֲנִים ׃ וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא — בין
מָצָאתִי שָׁם ׃ וָאֶשְׁלְחָה לֶאֱלִיעֶזֶר — שלח
לַאֲרִיאֵל לִשְׁמַעְיָה וּלְאֶלְנָתָן וּלְיָרִיב
וּלְאֶלְנָתָן וּלְנָתָן וְלִזְכַרְיָה וְלִמְשֻׁלָּם
רָאשִׁים ׃ וּלְיוֹיָרִיב וּלְאֶלְנָתָן
מְבִינִים ׃ וָאֲצַוֶּה אוֹתָם עַל אִדּוֹ — בין צוה
הָרֹאשׁ בְּכָסִפְיָא הַמָּקוֹם ׃ וָאָשִׂימָה — את קום שום
בְּפִיהֶם דְּבָרִים לְדַבֵּר אֶל אִדּוֹ אָחִיו — פה
הַנְּתִינִים בְּכָסִפְיָא הַמָּקוֹם ׃ לְהָבִיא — נתן בוא
לָנוּ מְשָׁרְתִים לְבֵית אֱלֹהֵינוּ ׃ וַיָּבִיאוּ — שרת בוא
לָנוּ כְּיַד אֱלֹהֵינוּ הַטּוֹבָה עָלֵינוּ
אִישׁ שֶׂכֶל מִבְּנֵי מַחְלִי בֶּן לֵוִי בֶּן
יִשְׂרָאֵל ׃ וְשֵׁרֵבְיָה וּבָנָיו וְאֶחָיו
שְׁמֹנָה עָשָׂר ׃ וְאֶת חֲשַׁבְיָה וְאִתּוֹ
יְשַׁעְיָה מִבְּנֵי מְרָרִי ׃ אֶחָיו וּבְנֵיהֶם
עֶשְׂרִים ׃ וּמִן הַנְּתִינִים שֶׁנָּתַן דָּוִיד
וְהַשָּׂרִים לַעֲבֹדַת הַלְוִיִּם נְתִינִים
מָאתַיִם וְעֶשְׂרִים ׃ כֻּלָּם נִקְּבוּ — שור מאה
בְשֵׁמוֹת ׃ וָאֶקְרָא שָׁם צוֹם עַל הַנָּהָר — קרא

אהוא להתענות לפני אלהינו לבקש ממנו דרך ישרה לנו ולטפנו ולכל רכושנו׃ כי בשתי לשאול מן המלך חיל ופרשים לעזרנו מאויב בדרך כי אמרנו למלך לאמר יד אלהינו על כל מבקשיו לטובה ועזו ואפו על כל עזביו׃ ונצומה ונבקשה מאלהינו על זאת ויעתר לנו׃ ואבדילה משרי הכהנים שנים עשר לשרביה חשביה ועמהם מאחיהם עשרה׃ ואשקולה להם את הכסף ואת הזהב ואת הכלים תרומת בית אלהינו ההרימו המלך ויעציו ושריו וכל ישראל הנמצאים׃ ואשקלה על ידם כסף ככרים שש מאות וחמשים וכלי כסף מאה לככרים זהב מאה ככר׃ וכפרי זהב עשרים לאדרכנים אלף וכלי נחשת מצהב טובה שנים חמודת כזהב׃ ואמרה אלהם אתם קדש ליהוה והכלים קדש והכסף והזהב נדבה ליהוה אלהי אבתיכם׃ שקדו ושמרו עד תשקלו לפני שרי הכהנים והלוים ושרי האבות לישראל בירושלם הלשכות בית יהוה׃ וקבלו הכהנים והלוים משקל הכסף והזהב והכלים להביא לירושלם לבית אלהינו׃ ונסעה מנהר אהוא בשנים עשר לחדש הראשון ללכת ירושלם ויד אלהינו היתה עלינו ויצילנו מכף אויב ואורב על הדרך׃ ונבוא ירושלם ונשב שם ימים שלשה׃ וביום הרביעי נשקל הכסף והזהב והכלים בבית אלהינו על יד מרמות

hana vt affligeremur coram deo nostro & peteremus ab eo viam rectam nobis & filiis nr̃is: vniuerseq́ substātie nr̃e. Erubui ei petere regem auxilium & equites qui defenderēt nos ab inimico in via: quia dixeram regi. Manus dei nostri est super omnes q̄ q̄runt eū in bonitate: & īperiū ei⁹ & fortitudo ei⁹ & furor sup oēs q de relinquūt eum. Ieiunauimus aūt & rogauim⁹ deū nr̄m p hoc: & euenit nobis p̄spere. Et sepaui de pricipib⁹ sacerdotū duodecim: sarabiā & asabiā: & cū eis de fribus eorum decem. Appendiq́ eis argentum & aurum & vasa consecrata domus dei nostri que obtulerat rex & consiliatores eius & p̄cipes ei⁹: vniuersusq́ israel eoꝝ q inuēti fuerāt. Et appēdi in manib⁹ eorū argēti talēta sexcēta quinquaginta: & vasa argentea centum: auri vero centum talenta: & crateras aureas viginti que habebāt solidos millenos: & vasa eris fulgentis optimi duo pulchra vt aurum. Et dixi eis. Vos sancti domini & vasa sancta & argentum & aurū: qđ spōte oblatū est dño deo p̄rm nr̄oꝝ. Vigilate & custodite: donec appendatis coram principib⁹ sacerdotū & leuitarū & ducib⁹ familiarum israel in hierusalem in thesauris domus dñi. Susceperūt autē sacerdotes & leuite pondus argenti & auri et vasorū vt deferrent hierusalē in domum dei nostri. Promouim⁹ ergo a flumine hana duodecima die mensis primi vt pergeremus hierusalem. Et manus dei nostri fuit super nos & liberauit nos de manu inimici & insidiatoris in via. Et venimus hierusalem & mansimus ibi tribus diebus. Die aūt quarta appēsum est argentum & aurum & vasa in domo dei nostri per manum remoth

ἀδουε, τοῦ ταπεινωθῆναι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ζητῆσαι παρ' αὐτοῦ ὁδὸν εὐθεῖαν ἡμῖν καὶ τοῖς τέκνοις ἡμῶν καὶ πάσῃ τῇ κτήσει ἡμῶν. ὅτι ᾐσχύνθην αἰτήσασθαι παρὰ τοῦ βασιλέως δύναμιν καὶ ἱππεῖς σῶσαι ἡμᾶς ἀπὸ ἐχθροῦ ἐν τῇ ὁδῷ, ὅτι εἴπομεν τῷ βασιλεῖ λέγοντες, χεὶρ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ πάντας τοὺς ζητοῦντας αὐτὸν εἰς ἀγαθόν, καὶ κράτος αὐτοῦ καὶ θυμὸς αὐτοῦ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐγκαταλείποντας αὐτόν. καὶ ἐνηστεύσαμεν καὶ ἐζητήσαμεν παρὰ τοῦ θεοῦ ἡμῶν περὶ τούτου, καὶ ἐπήκουσεν ἡμῖν. καὶ διέστειλα ἀπὸ ἀρχόντων τῶν ἱερέων δώδεκα, τῷ σαραίᾳ, τῷ ἀσαβίᾳ, καὶ μετ' αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν δέκα. καὶ ἔστησα αὐτοῖς τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὰ σκεύη τῆς ἀπαρχῆς οἴκου θεοῦ ἡμῶν, ἃ ἀφώρισεν ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ καὶ πᾶς ἰσραὴλ οἱ εὑρισκόμενοι. καὶ ἔστησα ἐπὶ χεῖρας αὐτῶν ἀργυρίου τάλαντα ἑξακόσια πεντήκοντα, καὶ σκεύη ἀργυρᾶ ἑκατόν, καὶ τάλαντα χρυσίου ἑκατόν, καὶ χαφουρὴ χρυσοῖ εἴκοσι δραχμῶν χίλιοι, καὶ σκεύη χαλκοῦ στίλβοντος ἀγαθοῦ διάφορα ἐπιθυμητὰ ὡς χρυσίον. καὶ εἶπα πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἅγιοι κυρίῳ τῷ θεῷ, καὶ τὰ σκεύη ἅγια, καὶ τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον ἑκούσια κυρίῳ τῷ θεῷ τῶν πατέρων ἡμῶν. ἀγρυπνεῖτε καὶ τηρεῖτε ἕως στῆτε ἐνώπιον τῶν ἀρχόντων τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν καὶ τῶν ἀρχόντων τῶν πατριῶν τοῦ ἰσραὴλ ἐν ἱερουσαλήμ, εἰς παστοφόρια οἴκου κυρίου. καὶ ἐδέξαντο οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται τὸν σταθμὸν τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου καὶ τῶν σκευῶν τοῦ ἐνεγκεῖν εἰς ἱερουσαλὴμ εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ ἡμῶν. καὶ ἐξήραμεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ ἀχουὲ ἐν τῇ δωδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου τοῦ ἐλθεῖν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ χεὶρ θεοῦ ἡμῶν ἦν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐρρύσατο ἡμᾶς ἀπὸ χειρὸς ἐχθροῦ καὶ πολεμίου ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ ἤλθομεν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκαθίσαμεν ἐκεῖ ἡμέρας τρεῖς. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ ἐστήσαμεν τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὰ σκεύη ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ χεῖρα μαριμὼθ

υἱοῦ οὐρία τοῦ ἱερέως, καὶ μετ' αὐτοῦ ἐλεάζαρ υἱὸς φινεές, καὶ μετ' αὐτῶν ἰωσαβὰδ υἱὸς ἰησοῦ, καὶ νωαδία υἱὸς βαναία οἱ λευῖται, ἐν ἀριθμῷ καὶ ἐν σταθμῷ τὰ πάντα, καὶ ἐγράφη πᾶς ὁ σταθμός. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ οἱ ἐλθόντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας υἱοὶ τῆς παροικίας, προσήνεγκαν ὁλοκαυτώσεις τῷ θεῷ ἰσραήλ, μόσχους δώδεκα περὶ παντὸς ἰσραήλ, κριοὺς ἐννενηκονταέξ, ἀμνοὺς ἑβδομηκονταεπτά, χιμάρους περὶ ἁμαρτίας δώδεκα, τὰ πάντα ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ. καὶ ἔδωκαν τὸν νόμον τοῦ βασιλέως τοῖς διοικηταῖς τοῦ βασιλέως καὶ ἐπάρχοις πέραν τοῦ ποταμοῦ. καὶ ἐδόξασαν τὸν λαὸν καὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ.

Ca. 9.

Καὶ ὡς ἐτελέσθη ταῦτα, ἤγγισαν πρός με οἱ ἄρχοντες λέγοντες, οὐκ ἐχωρίσθησαν ὁ λαὸς ἰσραὴλ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἀπὸ λαῶν τῶν γαιῶν ἐν τοῖς βδελύγμασιν αὐτῶν τοῦ χαναναίου ὁ ἐθεὶ ὁ φερεζὶ ὁ ἰεβουσὶ ὁ ἀμμωνὶ ὁ μωαβὶ ὁ μωσρὶ καὶ ὁ ἀμορρεί, ὅτι ἔλαβον ἀπὸ θυγατέρων αὐτῶν ἑαυτοῖς καὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῶν. καὶ συνεμίγη τὸ σπέρμα τὸ ἅγιον ἐν λαοῖς τῶν γαιῶν. καὶ χεὶρ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν στρατηγῶν ἐν τῇ ἀσυνθεσίᾳ ταύτῃ ἐν ἀρχῇ. καὶ ὡς ἤκουσα τὸν λόγον τοῦτον, διέρρηξα τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὸν ὑποδύτην μου καὶ ἔτιλλον ἀπὸ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς μου καὶ ἀπὸ τοῦ πώγωνός μου, καὶ ἐκαθήμην ἠρεμάζων. καὶ συνήχθησαν πρός με πᾶς ὁ ἔντρομος λόγον θεοῦ ἰσραὴλ ἐπὶ ἀσυνθεσίᾳ τῆς ἀποικίας. κἀγὼ καθήμενος ἠρεμάζων ἕως τῆς θυσίας τῆς ἑσπερινῆς. καὶ ἐν θυσίᾳ τῇ ἑσπερινῇ ἀνέστην ἀπὸ τῆς ταπεινώσεώς μου. καὶ ἐν τῷ διαρρῆξαί με τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὸν ὑποδύτην μου καὶ κλίνω ἐπὶ τὰ γόνατά μου, καὶ ἐκπετάζω τὰς χεῖράς μου πρὸς κύριον τὸν θεόν μου, καὶ εἶπα, κύριε ᾐσχύνθην καὶ ἐνετράπην τοῦ ὑψῶσαι θεέ μου τὸ πρόσωπόν μου πρὸς σέ, ὅτι αἱ ἀνομίαι ἡμῶν ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν, καὶ αἱ πλημμέλειαι ἡμῶν ἐμεγαλύνθησαν ἕως τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ ἡμερῶν πατέρων ἡμῶν ἐσμὲν ἐν πλημμελείᾳ μεγάλῃ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.

filii vrie sacerdotis: & cum eo eleazar filius phinees. cunq́ eis iosabed filius iosue et noadaia filius bennoi leuite iuxta numerū & pondus omniū. Descriptum est omne pondus in tp̄e illo. Sed & qui venerant de captiuitate filii transmigratiōis obtulerūt holocaustomata deo israel: vitulos duodecim pro omni populo israel: arietes nonaginta sex: agnos septuaginta septem: hircos pro peccato duodecim: omnia in holocaustum domino. Dederunt autem edicta regis satrapis q erant de cōspectu regis & ducib⁹ trans flumen: & eleuauerunt populum & domum dei.

9.

Postq̄ aūt hec cōpleta sunt accesserūt ad me principes dicentes. Nō est sepat⁹ ppl's israel & sacerdotes & leuite a populis terrarū: & de abominatiōibus eorum chananei videl; & ethei & pherezei & iebusei & āmonitarū & moabitaꝝ & egyptiorū & āmorreorū. Tulerūt eni de filiabus eoꝝ sibi & filiis suis: & cōmiscuerūt semē sanctū cū ppl'is terraꝝ. Manus etiā principū & magistratuū fuit in trāgressione hac prima. Cūq́ audissem s̄monē istū scidi pallium meum & tunicam: & euelli capillos capitis mei & barbe: & sedi merēs. Conuenerūt aūt ad me oēs qui timebāt verbū dei israel p trāsgressione eorū q de captiuitate venerāt: & ego sedebā tristis vsq́ ad sacrificiū vesptinū. Et in sacrificio vesptino surrexi de afflictione mea: & scisso pallio & tunica curuaui genua mea & expandi manus meas ad dñm deū meū & dixi. Deus me⁹ cōfūdor & erubesco leuare faciem meā ad te: quoniā iniqtates nostre multiplicate sunt sup caput nr̄m: & delicta nr̄a creuerunt vsq́ ad celū a dieb⁹ p̄rm nr̄orū. Sed & nos ipsi peccauim⁹ grauiter vsq́ ad diem hanc:

בן אוריה הכהן ועמו אלעזר בן פינחס ועמהם יוזבד בן ישוע ונועדיה בן בנוי הלוים׃ במספר במשקל לכל ויכתב כל המשקל בעת ההיא׃ הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עלות לאלהי ישראל פרים שנים עשר על כל ישראל אילים תשעים וששה כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה ליהוה׃ ויתנו את דתי המלך לאחשדרפני המלך ופחות עבר הנהר ונשאו את העם ואת בית האלהים׃

Cap. ix.

וככלות אלה נגשו אלי השרים לאמר לא נבדלו העם ישראל והכהנים והלוים מעמי הארצות כתעבתיהם לכנעני החתי הפרזי היבוסי העמני המאבי המצרי והאמרי׃ כי נשאו מבנתיהם להם ולבניהם והתערבו זרע הקדש בעמי הארצות ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה׃ וכשמעי את הדבר הזה קרעתי את בגדי ומעילי ואמרטה משער ראשי וזקני ואשבה משומם׃ ואלי יאספו כל חרד בדברי אלהי ישראל על מעל הגולה ואני ישב משומם עד למנחת הערב׃ ובמנחת הערב קמתי מתעניתי ובקרעי בגדי ומעילי ואכרעה על ברכי ואפרשה כפי אל יהוה אלהי׃ ואמרה אלהי בשתי ונכלמתי להרים אלהי פני אליך כי עונתינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים׃ מימי אבתינו אנחנו באשמה גדלה עד היום הזה

וּבַעֲוֺנֹתֵינוּ נִתַּנּוּ אֲנַחְנוּ מְלָכֵינוּ כֹהֲנֵינוּ בְּיַד מַלְכֵי הָאֲרָצוֹת בַּחֶרֶב בַּשְּׁבִי וּבַבִּזָּה וּבְבֹשֶׁת פָּנִים כְּהַיּוֹם הַזֶּה׃ וְעַתָּה כִּמְעַט רֶגַע הָיְתָה תְחִנָּה מֵאֵת יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְהַשְׁאִיר לָנוּ פְּלֵיטָה וְלָתֶת לָנוּ יָתֵד בִּמְקוֹם קָדְשׁוֹ לְהָאִיר עֵינֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וּלְתִתֵּנוּ מִחְיָה מְעַט בְּעַבְדֻתֵנוּ׃ כִּי עֲבָדִים אֲנַחְנוּ וּבְעַבְדֻתֵנוּ לֹא עֲזָבָנוּ אֱלֹהֵינוּ וַיַּט עָלֵינוּ חֶסֶד לִפְנֵי מַלְכֵי פָרַס לָתֶת לָנוּ מִחְיָה לְרוֹמֵם אֶת בֵּית אֱלֹהֵינוּ וּלְהַעֲמִיד אֶת חָרְבֹתָיו וְלָתֶת לָנוּ גָדֵר בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלִָם׃ וְעַתָּה מַה נֹּאמַר אֱלֹהֵינוּ אַחֲרֵי זֹאת כִּי עָזַבְנוּ מִצְוֺתֶיךָ׃ אֲשֶׁר צִוִּיתָ בְּיַד עֲבָדֶיךָ הַנְּבִיאִים לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים לְרִשְׁתָּהּ אֶרֶץ נִדָּה הִיא בְּנִדַּת עַמֵּי הָאֲרָצוֹת בְּתוֹעֲבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר מִלְאוּהָ מִפֶּה אֶל פֶּה בְּטֻמְאָתָם׃ וְעַתָּה בְּנוֹתֵיכֶם אַל תִּתְּנוּ לִבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם אַל תִּשְׂאוּ לִבְנֵיכֶם וְלֹא תִדְרְשׁוּ שְׁלֹמָם וְטוֹבָתָם עַד עוֹלָם לְמַעַן תֶּחֶזְקוּ וַאֲכַלְתֶּם אֶת טוּב הָאָרֶץ וְהוֹרַשְׁתֶּם לִבְנֵיכֶם עַד עוֹלָם׃ וְאַחֲרֵי כָּל הַבָּא עָלֵינוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ הָרָעִים וּבְאַשְׁמָתֵנוּ הַגְּדֹלָה כִּי אַתָּה אֱלֹהֵינוּ חָשַׂכְתָּ לְמַטָּה מֵעֲוֺנֵנוּ וְנָתַתָּה לָּנוּ פְּלֵיטָה כָּזֹאת׃ הֲנָשׁוּב לְהָפֵר מִצְוֺתֶיךָ וּלְהִתְחַתֵּן בְּעַמֵּי הַתֹּעֵבוֹת הָאֵלֶּה הֲלוֹא תֶאֱנַף בָּנוּ עַד כַּלֵּה לְאֵין שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה׃ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל צַדִּיק אַתָּה כִּי נִשְׁאַרְנוּ פְלֵיטָה כְּהַיּוֹם הַזֶּה הִנְנוּ לְפָנֶיךָ בְּאַשְׁמָתֵינוּ כִּי אֵין לַעֲמוֹד

et in iniqtatib⁹ nr̄is traditi sum⁹ ipi & reges nr̄i: & sacerdotes nr̄i in manū regū terrarū: & in gladiū & in captiuitatē & in rapinā & in cōfusionē vultus: sicut & die hac. Et nūc quasi ad parū & momētum facta ē dep̄catio nr̄a apud dn̄m deū nr̄m vt dimitterētur nob̄ relique: & daretur nobis paxill⁹ in loco scō ei⁹: & illuminaret oculos nr̄os de⁹ nr̄ & daret nobis vitā modicā in seruitute nr̄a: quia serui sumus & in seruitute nostra non dereliqt nos de⁹ nr̄: & inclinauit sup nos miaꝫ corā rege persarū: vt daret nobis vitā & sublimaret domum dei nostri: & extrueret solitudines eius: & daret nobis sepem in iuda & hierusalem. Et nunc quid dicemus domine deus noster post hec? Quia dereliquimus mādata tua que precepisti in manu seruoꝝ tuoꝝ prophetarum: dicens. Terra ad quam vos ingredimini vt possideatis eā: terra immunda est iuxta immūdiciā ppl̄oꝝ ceterarūq; terrarū abominationib⁹ eoꝝ q replenerūt eā ab ore vsq; ad os coinqnatōe sua. Nūc ergo filias vr̄as ne detis filiis eorū: & filias eoꝝ ne accipiatis filiis vr̄is: & nō qratis pacē eorū & ꝓspitatē eorū vsq; in eternū: vt cōfortemini & comedatis q̄ bona sūt terre: & heredes habeatis filios vestros vsq; in seculum. Et post omnia que venerunt super nos in operibus nostris pessimis & in delicto nostro magno: quia tu deus noster liberasti nos de iniquitate nostra & dedisti nobis salutem sicut ē hodie: vt nō conuerteremur: & irrita faceremus mādata tua: neq; matrimonia iūgeremus cū ppl̄is abominationū istarū. Nūqd irat⁹ es nobis vsq; ad cōsūmationē: ne dimitteres nobis reliqas ad salutē? Dn̄e de⁹ isrl̄ iust⁹ es tu: qm̄ derelicti sumus q saluaremur sicut die hac. Ecce corā te sumus in delicto nr̄o. Non enim stari potest

⁊ iniquitatib⁹ nr̄is traditi sumus nos ⁊ re-
καὶ ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν παρεδόθημεν ἡμεῖς καὶ οἱ βα-
ges nr̄i ⁊ sacerdotes nr̄i in manibus regū
σιλεῖς ἡμῶν καὶ οἱ ἱερεῖς ἡμῶν ἐν χερσὶ βασιλέων
gentiū in gladio ⁊ in captiuitate in rapina
ἐθνῶν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ ἐν ἁρπα-
⁊ in cōfusione vultus nr̄i: sicut dies hec.
γῇ καὶ ἐν αἰσχύνῃ προσώπου ἡμῶν, ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη.
⁊ nūc q̄si parū mansuefactus est nobis dn̄s deus
καὶ νῦν ὡς βραχὺ ἐπιεικεύσατο ἡμῖν κύριος ὁ θεὸς
noster vt dimitteret nos in salutē: ⁊ daret no-
ἡμῶν τοῦ καταλιπεῖν ἡμᾶς εἰς σωτηρίαν, καὶ δοῦναι ἡ-
bis firmamentū in loco sanctificationis eius vt illumi-
μῖν στήριγμα ἐν τόπῳ ἁγιάσματος αὐτοῦ τοῦ φω-
naret oculos nr̄os: ⁊ daret vitā mo-
τίσαι ὀφθαλμοὺς ἡμῶν, καὶ δοῦναι ζωοποίησιν μι-
dicā in suitute nr̄a: quia serui sumus. ⁊
κρὰν ἐν τῇ δουλείᾳ ἡμῶν, ὅτι δοῦλοί ἐσμεν. καὶ
in suitute nr̄a nō dereliquit nos dn̄s
ἐν τῇ δουλείᾳ ἡμῶν οὐκ ἐγκατέλιπεν ἡμᾶς κύριος ὁ
deus noster: ⁊ inclinauit sup nos miam corā re-
θεὸς ἡμῶν, καὶ ἔκλινεν ἐφ' ἡμᾶς ἔλεος ἐνώπιον βασι-
gib⁹ persaꝝ: vt darēt nobis viuificationē: vt subli-
λέων περσῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν ζωοποίησιν τοῦ ὑψῶ-
marēt ipi domū dei nr̄i: ⁊ erigeret
σαι αὐτοὺς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἀναστῆσαι
deserta eius: ⁊ darēt nobis sepē in
τὰ ἔρημα αὐτοῦ, καὶ τοῦ δοῦναι ἡμῖν φραγμὸν ἐν
iuda ⁊ hierusalē. ⁊ nūc qd dicemus deus nr̄
ἰούδα καὶ ἱερουσαλήμ. καὶ νῦν τί εἴπωμεν ὁ θεὸς ἡμῶν
post hoc? qm̄ dereliquimus precepta tua
μετὰ τοῦτο; ὅτι ἐγκατελίπομεν τὰς ἐντολάς σου
q̄ dedisti nobis in manu suoꝝ tuoꝝ pro-
ἃς ἔδωκας ἡμῖν ἐν χειρὶ τῶν δούλων σου τῶν προ-
phetaꝝ dicēs: terra in quā ingredimini ibi vt hereditetis
φητῶν λέγων, ἡ γῆ εἰς ἣν εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ κληρονο-
eā: terra cōmota est in cōmotione
μῆσαι αὐτήν, γῆ μετακινουμένη ἐστὶν ἐν μετακινήσει
ppl̄oꝝ terraꝝ abominationib⁹ eoꝝ qbus repleuerūt
λαῶν τῶν γαιῶν βδελύγμασιν αὐτῶν ὧν ἔπλησαν
eam ab ore in os in immūdiciis eoꝝ.
αὐτὴν ἀπὸ στόματος ἐπὶ στόμα ἐν ἀκαθαρσίαις αὐτῶν.
⁊ nūc filias vr̄as nō detis filiis
καὶ νῦν τὰς θυγατέρας ὑμῶν μὴ δῶτε τοῖς υἱοῖς
eoꝝ: ⁊ a filiabus eoꝝ ne accipiatis
αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τῶν θυγατέρων αὐτῶν μὴ λάβητε
filiis vr̄is: ⁊ ne queratis pacē eoꝝ ⁊
τοῖς υἱοῖς ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐκζητήσετε εἰρήνην αὐτῶν καὶ
bonū eoꝝ vsq; in eternū: vt cōfortemini ⁊ comedatis
ἀγαθὸν αὐτῶν ἕως αἰῶνος, ὅπως ἐνισχύσητε καὶ φάγη-
bona terre: ⁊ ꝓforte diuidatis filiis
τε τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, καὶ κληροδοτήσητε τοῖς υἱοῖς
vr̄is vsq; in eternū. ⁊ post omne qđ venit super
ὑμῶν ἕως αἰῶνος. καὶ μετὰ πᾶν τὸ ἐρχόμενον ἐφ' ἡ-
nos in operibus nr̄is prauis ⁊ in delicto
μᾶς ἐν ποιήμασιν ἡμῶν τοῖς πονηροῖς καὶ ἐν πλημ-
nr̄o magno: quia tu deus noster leuasti
μελείᾳ ἡμῶν τῇ μεγάλῃ, ὅτι σὺ ὁ θεὸς ἡμῶν ἐκού-
nostras iniqtates: ⁊ dedisti nobis salutē: q
φισας ἡμῶν τὰς ἀνομίας, καὶ ἔδωκας ἡμῖν σωτηρίαν, ὅτι
cōuersi sumus dissipare mādata tua: et matrimonia iūgere cū ppl̄is terraꝝ istaꝝ. nūqd irritatus es in
ἐπεστρέψαμεν διασκεδάσαι τὰς ἐντολάς σου, καὶ ἐπιγαμ-
βρεῦσαι τοῖς λαοῖς τῶν γαιῶν τούτων. μὴ παροξυνθῇς ἐν
nobis vsq; in cōsūmationē ne esset reliquū ⁊ saluū.
ἡμῖν ἕως συντελείας τοῦ μὴ εἶναι ἐγκατάλειμμα καὶ δια-
dn̄e deus israel iustus tu: qm̄ relicti sumus salui
σωζόμενον. κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ δίκαιος σύ, ὅτι κατελείφ-
sicut dies hec. ecce nos omnes
θημεν διασωζόμενοι ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. ἰδοὺ ἡμεῖς πάντες
corā te in delictis nr̄is: quia nō est stare
ἐναντίον σου ἐν πλημμελείαις ἡμῶν, ὅτι οὐκ ἔστιν στῆναι

corā te sup hoc.
ἐνώπιόν σου ἐπὶ τούτῳ.

Ca.10.

A

Et postq̄ orauit esdras ⁊ postq̄ cōcionat⁹ ē
Καὶ ὡς προσηύξατο ἔσδρας καὶ ὡς ἐξηγόρευσε
plorās ⁊ cadens corā domo dei: collecti
κλαίων καὶ προσπίπτων ἐνώπιον οἴκου τοῦ θεοῦ, συνήχ-
sunt ad eū, de israel cetus multus ni-
θησαν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ ἰσραὴλ ἐκκλησία πολλὴ σφό-
mis: viri ⁊ mulieres ⁊ adolescētuli. quia fleuit
δρα, ἄνδρες καὶ γυναῖκες καὶ νεανίσκοι. ὅτι κλαυθμῷ
magno fleuit ppl̄s. ⁊ respōdit sechenias fili⁹
μεγάλῳ ἔκλαυσεν ὁ λαός. καὶ ἀπεκρίθη σεχενίας υἱὸς
ieiel de filiis elā: ⁊ dixit esdre: nos preuaricati sum⁹ in deū nr̄m: ⁊ duximus vxores alienas de ppl̄is terre. ⁊ nūc est spes
ἰεϊὴλ ἀπὸ υἱῶν ἠλάμ, καὶ εἶπε τῷ ἔσδρᾳ, ἡμεῖς ἠσυν-
θετήσαμεν τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ ἐκαθίσαμεν γυναῖκας ἀλ-
λοτρίας ἀπὸ τῶν λαῶν τῆς γῆς. καὶ νῦν ἔστιν ἐλπὶς τῷ
israel sup hoc: ⁊ nūc percutiamus fedus
ἰσραὴλ ἐπὶ τούτῳ, καὶ νῦν διαθώμεθα διαθήκην τῷ
deo nr̄o adeducēdū oēs mulieres ⁊ genita ex eis in cōsilio dn̄i: ⁊ eoꝝ q timēt in
θεῷ ἡμῶν ἐξαγαγεῖν πάσας τὰς γυναῖκας καὶ τὰ γενώ-
μενα ἐξ αὐτῶν ἐν βουλῇ κυρίου, καὶ τῶν τρεμόντων ἐν
mādatis dei nr̄i: ⁊ sicut lex: fiat: surge.
ἐντολαῖς θεοῦ ἡμῶν, καὶ ὡς ὁ νόμος, γενηθήτω, ἀνάστηθι.
quia sup te verbū: ⁊ nos tecū: cōfortare ⁊
ὅτι ἐπὶ σὲ τὸ ῥῆμα, καὶ ἡμεῖς μετὰ σοῦ, κραταιοῦ καὶ
fac. ⁊ surrexit esdras ⁊ adiurauit principes sacerdotū ⁊ leuitas ⁊ omnē israel: vt facerēt sm̄
ποίησον. καὶ ἀνέστη ἔσδρας καὶ ὥρκισε τοὺς ἄρχοντας τῶν ἱε-
ρέων καὶ λευΐτας καὶ πάντα ἰσραὴλ, τοῦ ποιῆσαι κατὰ τὸ
verbū hoc: ⁊ iurauerūt. ⁊ surrexit esdras a facie domus dei: ⁊ abiit in gazophylaciū io
ῥῆμα τοῦτο, καὶ ὤμοσαν. καὶ ἀνέστη ἔσδρας ἀπὸ προσώ-
που οἴκου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπορεύθη εἰς γαζοφυλάκιον ἰω-
anan filii elisub ⁊ mansit ibi. panē nō comedit
ανὰν υἱοῦ ἐλισοὺβ καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ. ἄρτον οὐκ ἔφαγεν

B

⁊ aquā nō bibit: qm̄ lugebat sup trāsgressione
καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιεν, ὅτι ἐπένθει ἐπὶ τῇ ἀσυνθεσίᾳ τῆς
trāsmigrationis. ⁊ miserūt vocē in iuda ⁊ in hierusalē oībus filiis trāsmigrationis vt cōgregarē-
ἀποικίας. καὶ παρήνεγκαν φωνὴν ἐν ἰούδᾳ καὶ ἐν ἱερουσα-
λὴμ πᾶσι τοῖς υἱοῖς τῆς ἀποικίας τοῦ συναθροισθῆ-
tur in hierusalē. oīs q̄ nō venerit in tribus die-
ναι εἰς ἱερουσαλήμ. πᾶς ὃς ἂν μὴ ἔλθῃ εἰς τρεῖς ἡμέ-
bus quēadmodū cōsiliū principū ⁊ seniorū: anathematizabitur omnis substātia eius: ⁊
ρας ὡς ἡ βουλὴ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πρεσβυτέ-
ρων, ἀναθεματισθήσεται πᾶσα ἡ ὕπαρξις αὐτοῦ, καὶ
ipse abiicietur de cetu trāsmigrationis. ⁊
αὐτὸς διασταλήσεται ἀπὸ ἐκκλησίας τῆς ἀποικίας. καὶ
cōgregati sūt oēs viri iuda ⁊ beniamin in hierusalē in tribus diebus: ipse mēsis nonus.
συνήχθησαν πάντες ἄνδρες ἰούδα καὶ βενιαμὶν εἰς ἱε-
ρουσαλὴμ εἰς τὰς τρεῖς ἡμέρας, οὗτος ὁ μὴν ὁ ἔννατος.
in vicesima mēsis sedit oīs ppl̄s in platea
ἐν τῇ εἰκάδι τοῦ μηνὸς ἐκάθισε πᾶς ὁ λαὸς ἐν πλατείᾳ
dom⁹ dei in tremore pro verbo: ⁊ ab
οἴκου τοῦ θεοῦ ἐν τρόμῳ ἀπὸ τοῦ ῥήματος, καὶ ἀπὸ
hieme. ⁊ surrexit esdras sacerdos ⁊ dixit
τοῦ χειμῶνος. καὶ ἀνέστη ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ εἶπε
ad eos: vos trāsgressi estis: ⁊ duxistis
πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἠσυνθετήκατε, καὶ ἐκαθίσατε
vxores alienas vt adderetis sup delictū israel. ⁊ nūc date laudē dn̄o deo
γυναῖκας ἀλλοτρίας τοῦ προσθῆναι ἐπὶ πλημμέ-
λειαν ἰσραήλ. καὶ νῦν δότε αἴνεσιν κυρίῳ τῷ θεῷ
patrū nostroꝝ: ⁊ facite placitū corā
τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ ποιήσατε τὸ ἀρεστὸν ἐνώπι-
eo: ⁊ separamini
ον αὐτοῦ, καὶ διαστάλητε

corā te sup hoc. 10.

Sic ergo orante esdra & implorāte eo: & flente & iacēte ante templum dei: collectus est ad eum de israel cetus grandis nimis virorum & mulierum & pueroꝝ. Et fleuit popul⁹ multo fletu. Et rn̄dit sechenias filius iehihel de filiis helam: & dixit esdre. Nos preuaricati sumus in deum nostrū & duximus vxores alienigenas de populis terre. Et nunc si est penitentia in israel super hoc: percutiamus fedus cū deo nr̄o vt proiciam⁹ vniuersas vxores & eos q de his nati sunt. Iuxta volūtatem dn̄i & eorū qui tenēt preceptū dn̄i dei nr̄i: sm̄ legē fiat. Surge: tuū est discernere: nosq; erimus tecum. Cōfortare & fac. Surrexit ergo esdras & adiurauit principes sacerdotū & leuitarū & omnē israel vt facerēt sm̄ verbū hoc. Et iurauerūt. Et surrexit esdras ante domū dei: & abiit ad cubiculū iohannā filii eliasib: & ingressus est illuc. Panē nō comedit & aquā nō bibit. Lugebat eī trāsgressionē eorū q venerāt de captiuitate. Et missa ē vox in iuda & i hierusalē oībus filiis trāsmigrationis vt cōgregarētur in hierl̄z: & oīs qui non venerit in tribus diebus iuxta cōsiliū principū & senioꝝ: auferetur vniuersa substātia ei⁹: & ipe abiicietur de cetu trāsmigrationis. Cōuenerūt igitur oēs viri iuda & bēiamin in hierusalē tribus diebus: ipse est mensis nonus vicesima die mensis & sedit omnis populus in platea domus dei trementes pro peccato & pluuiis. Et surrexit esdras sacerdos & dixit ad eos. Vos trangressi estis & duxistis vxores alienigenas vt adderetis super delictum israel. Et nunc date confessionem domino deo patrū vr̄oꝝ & facite placitum ei⁹: & separamini

לְפָנֶיךָ עַל זֹאת׃ Cap. x. וּכְהִתְפַּלֵּל עֶזְרָא וּכְהִתְוַדֹּתוֹ בֹּכֶה וּמִתְנַפֵּל לִפְנֵי בֵּית הָאֱלֹהִים נִקְבְּצוּ אֵלָיו מִיִּשְׂרָאֵל קָהָל רַב מְאֹד אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וִילָדִים כִּי בָכוּ הָעָם הַרְבֵּה בֶכֶה׃ וַיַּעַן שְׁכַנְיָה בֶן יְחִיאֵל מִבְּנֵי עֵילָם וַיֹּאמֶר לְעֶזְרָא אֲנַחְנוּ מָעַלְנוּ בֵאלֹהֵינוּ וַנֹּשֶׁב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מֵעַמֵּי הָאָרֶץ וְעַתָּה יֵשׁ מִקְוֶה לְיִשְׂרָאֵל עַל זֹאת׃ וְעַתָּה נִכְרָת בְּרִית לֵאלֹהֵינוּ לְהוֹצִיא כָל נָשִׁים וְהַנּוֹלָד מֵהֶם בַּעֲצַת אֲדֹנָי וְהַחֲרֵדִים בְּמִצְוַת אֱלֹהֵינוּ וְכַתּוֹרָה יֵעָשֶׂה׃ קוּם כִּי עָלֶיךָ הַדָּבָר וַאֲנַחְנוּ עִמָּךְ חֲזַק וַעֲשֵׂה׃ וַיָּקָם עֶזְרָא וַיַּשְׁבַּע אֶת שָׂרֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְכָל יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת כַּדָּבָר הַזֶּה וַיִּשָּׁבֵעוּ׃ וַיָּקָם עֶזְרָא מִלִּפְנֵי בֵּית הָאֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ אֶל לִשְׁכַּת יְהוֹחָנָן בֶּן אֶלְיָשִׁיב וַיֵּלֶךְ שָׁם לֶחֶם לֹא אָכַל וּמַיִם לֹא שָׁתָה כִּי מִתְאַבֵּל עַל מַעַל הַגּוֹלָה׃ וַיַּעֲבִירוּ קוֹל בִּיהוּדָה וִירוּשָׁלִַם לְכֹל בְּנֵי הַגּוֹלָה לְהִקָּבֵץ יְרוּשָׁלִָם׃ וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים כַּעֲצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה׃ וַיִּקָּבְצוּ כָל אַנְשֵׁי יְהוּדָה וּבִנְיָמִן יְרוּשָׁלִַם לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים הוּא הַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי בְּעֶשְׂרִים בַּחֹדֶשׁ וַיֵּשְׁבוּ כָל הָעָם בִּרְחוֹב בֵּית הָאֱלֹהִים מַרְעִידִים עַל הַדָּבָר וּמֵהַגְּשָׁמִים׃ וַיָּקָם עֶזְרָא הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם מְעַלְתֶּם וַתֹּשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת לְהוֹסִיף עַל אַשְׁמַת יִשְׂרָאֵל׃ וְעַתָּה תְּנוּ תוֹדָה לַיהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם וַעֲשׂוּ רְצוֹנוֹ וְהִבָּדְלוּ

filius aloes princeps medie partis vici hierusalem. ipse & filie eius. Et portam vallis edificauit annū & habitatores zanoe: ipsi edificauerūt eā: & statuerunt valuas eius & seras & vectes: & mille cubitos in muro vsq ad portam sterquilinii. Et portam sterqlinii edificauit melchias filius rechab princeps vici bethacharem. Ipse edificauit eam & statuit valuas eius & seras & vectes. Et portam fontis edificauit sellum filius colozai princeps pagi masphā. Ipse edificauit eam & texit: & statuit valuas eius & seras & vectes & muros piscine syloe in hortum regis: & vsq ad gradus qui descēdūt de ciuitate dauid. Post eum edificauit neemias filius azboch princeps dimidie ptis vici bethsur: vsq cōtra sepulchrū dauid & vsq ad piscinā q grādi opere cōstructa est: & vsq ad domū fortiū. Post eum edificauerūt leuite: reum filius benni. Post eum edificauit asebias princeps dimidie partis vici ceile in vico suo. Post eū edificauerūt fratres eoꝝ bechiu filius enebad princeps dimidie partis ceile. Et edificauit iuxta eum azer filius iosue princeps masphā mensuram secundam: cōtra ascensum firmissimi anguli. Post eum in monte edificauit baruch filius zachai mēsuram secundam: ab angulo vsq ad portam domus eliasib sacerdotis magni. Post eum edificauit merimuth filius vrie filii atthus mensuram secundam: a porta domus eliasib donec extenderetur domus eliasib. Et post eum edificauerunt sacerdotes viri de cāpestribus iordanis. Post eos edificauit beniamin & asub cōtra domū suam. Et post eos edificauit azarias filius

maasie filii ananie cōtra domū suam. Post eū edificauit bennui filius ennada mensurā secūdam a domo azarie vsq ad flexurā & vsq ad angulū. Post eū edificauit phalel filius ozi cōtra flexuram & turrim q eminet de domo regis excelsa idest in atrio carceris. Post eum phadaia filius feros. Nathinei autem habitabāt in ofel vsq contra portam aquarum ad orientē & turrim que prominebat. Post eos edificauerūt thecuenī mensurā secundam e regiōe a turre magna & eminenti vsq ad murū templi. Sursum autē ad portam equorum edificauerūt sacerdotes vnusquisq contra domum suam. Post eos edificauit sedo filius emmer contra domum suam. Et post eum edificauit semeia filius secchenie custos porte orientalis. Post eum edificauerūt anania filius selemie: & anon filius selo sextus: mensurā secundā. Post eum edificauit mesollā filius barachie cōtra gazophylaciū suū. Post eū edificauit melchias filius aurificis vsq ad domum nathinneorū & scruta vendentiū contra portā iudicialē & vsq ad cenaculum anguli. Et intra cenaculū anguli in porta gregis edificauerūt aurifices & negociatores.

4.

Factum est aūt cū audisset sanaballath q edificaremus murum: iratus est valde: & motus nimis subsannauit iudeos. & dixit corā fribus suis & frequētia samaritanorum. Quid iudei faciūt ibecilles? Num dimittēt eos gētes? Nū sacrificabūt & cōplebūt in vna die? Nunqd edificare poterūt lapides de aceruis pulueris qui cōbusti sunt? Sed tobias amanites proximus eius ait. Edificent. Si ascenderit vulpes

וּפָרַץ חוֹמַת אַבְנֵיהֶם׃ שְׁמַע אֱלֹהֵינוּ כִּי הָיִינוּ בוּזָה וְהָשֵׁב חֶרְפָּתָם עַל רֹאשָׁם וּתְנֵם לְבִזָּה בְּאֶרֶץ שִׁבְיָה׃ וְאַל תְּכַס עַל עֲוֺנָם וְחַטָּאתָם מִלְּפָנֶיךָ אַל תִּמָּחֶה כִּי הִכְעִיסוּ לְנֶגֶד הַבּוֹנִים׃ וַנִּבְנֶה אֶת הַחוֹמָה וַתִּקָּשֵׁר כָּל הַחוֹמָה עַד חֶצְיָהּ וַיְהִי לֵב לָעָם לַעֲשׂוֹת׃ וַיְהִי כַאֲשֶׁר שָׁמַע סַנְבַלַּט וְטוֹבִיָּה וְהָעַרְבִים וְהָעַמֹּנִים וְהָאַשְׁדּוֹדִים כִּי עָלְתָה אֲרוּכָה לְחֹמוֹת יְרוּשָׁלַםִ כִּי הֵחֵלּוּ הַפְּרֻצִים לְהִסָּתֵם וַיִּחַר לָהֶם מְאֹד׃ וַיִּקְשְׁרוּ כֻלָּם יַחְדָּו לָבוֹא לְהִלָּחֵם בִּירוּשָׁלָםִ וְלַעֲשׂוֹת לוֹ תּוֹעָה׃ וַנִּתְפַּלֵּל אֶל אֱלֹהֵינוּ וַנַּעֲמִיד מִשְׁמָר עֲלֵיהֶם יוֹמָם וָלַיְלָה מִפְּנֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר יְהוּדָה כָּשַׁל כֹּחַ הַסַּבָּל וְהֶעָפָר הַרְבֵּה וַאֲנַחְנוּ לֹא נוּכַל לִבְנוֹת בַּחוֹמָה׃ וַיֹּאמְרוּ צָרֵינוּ לֹא יֵדְעוּ וְלֹא יִרְאוּ עַד אֲשֶׁר נָבוֹא אֶל תּוֹכָם וַהֲרַגְנוּם וְהִשְׁבַּתְנוּ אֶת הַמְּלָאכָה׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּאוּ הַיְּהוּדִים הַיֹּשְׁבִים אֶצְלָם וַיֹּאמְרוּ לָנוּ עֶשֶׂר פְּעָמִים מִכָּל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר תָּשׁוּבוּ עָלֵינוּ׃ וָאַעֲמִיד מִתַּחְתִּיּוֹת לַמָּקוֹם מֵאַחֲרֵי לַחוֹמָה בַּצְּחִיחִים וָאַעֲמִיד אֶת הָעָם לְמִשְׁפָּחוֹת עִם חַרְבֹתֵיהֶם רָמְחֵיהֶם וְקַשְּׁתֹתֵיהֶם׃ וָאֵרֶא וָאָקוּם וָאֹמַר אֶל הַחֹרִים וְאֶל הַסְּגָנִים וְאֶל יֶתֶר הָעָם אַל תִּירְאוּ מִפְּנֵיהֶם אֶת אֲדֹנָי הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא זְכֹרוּ וְהִלָּחֲמוּ עַל אֲחֵיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם נְשֵׁיכֶם וּבָתֵּיכֶם׃ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמְעוּ אוֹיְבֵינוּ כִּי נוֹדַע

transsiliet murum eorū lapideum. Audi deus noster quia facti sumus despectui. Cōuerte opprobriū sup caput eorū: & da eos in despectionē in terra captiuitatis. Ne operias iniquitatē eorū: & pctm eorū corā facie tua non deleatur: quia irriserūt edificantes. Itaq edificauimus murum & coniunximus totū vsq ad partē dimidiam: & puocatū est cor populi ad operādū. Factum est aūt cū audisset sanaballath & tobias & arabes & ammonite & azotii q obducta esset cicatrix muri hierusalem: & q cepissent interrupta cōcludi: irati sunt nimis. Et cōgregati sūt oēs pariter vt venirent & pugnarent contra hierusalem & molirentur insidias. Et orauimus deum nostrum: & posuimus custodes super murum die ac nocte contra eos. Dixit autem iudas. Debilitata est fortitudo portātis: & hum⁹ nimia est: & nos non poterim⁹ edificare murum. Et dixerūt hostes nostri. Nesciant & ignorent donec veniamus in medium eorū & iterficiam⁹ eos: & cessare faciamus opus. Factum est autē venientibus iudeis qui habitabant iuxta eos: & dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos: statui in loco post murū per circuitū populū in ordinem cū gladiis suis & lanceis & arcubus. Et perspexi atq surrexi: & aio ad optimates & magistratus: & ad reliquā partem vulgi. Nolite timere a facie eorū. Domini magni & terribilis memētote: & pugnate pro frib⁹ vrīs: filiis vrīs & filiab⁹ vrīs: & vxorib⁹ vestris & domib⁹ vrīs. Factum est aūt cū audissent inimici nri nunciatū esse

τ destruet murū lapidū eoꝝ: audi deus noster
καὶ καθελεῖ τὸ τεῖχος λίθων αὐτῶν; ἀκουσον ὁ θεὸς ἡμῶν
quia facti sumus in subsānatione: τ cōuerte oppro-
ὅτι ἐγενήθημεν εἰς μυκτηρισμόν, καὶ ἐπίστρεψον ὀνειδι-
briū eoꝝ in caput eoꝝ: τ da eos in su
σμὸν αὐτῶν εἰς κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ δὸς αὐτοὺς εἰς μυ
bsānatione in terra captiuitatis: τ ne operias in
κτηρισμὸν ἐν γῇ αἰχμαλωσίας, καὶ μὴ καλύψῃς ἐπὶ
iniquitatē eoꝝ: τ peccatū eoꝝ a facie tua
ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ ἡ ἁμαρτία αὐτῶν ἐκ προσώπου σου
nō deleat: qm irritauerūt corā edificā
μὴ ἐξαλειφθείη, ὅτι παρώργισαν ἐναντίον τῶν οἰκοδο-
tibus. τ edificauimus murū: τ cōiūctus ē oīs
μούντων. καὶ ᾠκοδομήσαμεν τὸ τεῖχος καὶ συνήφθη πᾶν
murus vsq ad medietatē suā: τ factū est cor
τὸ τεῖχος ἕως τοῦ ἡμίσους αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο ἡ καρδία
populi vt edificaret. τ factū est cū audisset sa-
τοῦ λαοῦ ὥστε οἰκοδομῆσαι. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσε σα
naballat τ tobias τ arabes τ ammanite τ
ναβαλλὰτ καὶ τωβίας καὶ οἱ ἄραβες καὶ οἱ ἀμμανῖται καὶ οἱ
azotij: φ ascēdit germē muris hierusalē: qm
ἀζώτιοι, ὅτι ἀνέβη ἡ φυὴ τοῖς τείχεσιν ἱερουσαλήμ, ὅτι
inceperūt cicatrices obduci: τ molestū eis
ἤρξαντο αἱ διασφαγαὶ ἀναφράσσεσθαι, καὶ πονηρὸν αὐ
visū fuit valde. τ cōgregati sunt oēs ad idē
τοῖς ἐφάνη σφόδρα. καὶ συνήχθησαν πάντες ἐπὶ τὸ αὐ
vt venirēt τ pugnarēt in hierusalē: τ facerēt
τὸ ἐλθεῖν καὶ παρατάξασθαι ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ποιῆσαι
eā deceptionē. τ orauimus ad deū nrm
αὐτὴν πλάνησιν. καὶ προσηυξάμεθα πρὸς τὸν θεὸν ἡμῶν
τ statuimus custodes sup eos die τ no
καὶ ἐστήσαμεν προφύλακας ἐπ' αὐτοὺς ἡμέρας καὶ νυ
cte a facie eoꝝ. τ dixit iudas: contrita
κτὸς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ εἶπεν ἰούδας, συνετρί
est fortitudo inimicoꝝ: τ humus multa: τ nos
βη ἰσχὺς τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὁ χοῦς πολύς, καὶ ἡμεῖς
nō poterimus edificare in muro. τ dixerūt
οὐ δυνησόμεθα οἰκοδομεῖν ἐν τῷ τείχει. καὶ εἶπον
tribulantes nos: nō cognoscēt τ nō videbūt do-
οἱ θλίβοντες ἡμᾶς, οὐ γνώσονται καὶ οὐκ ὄψονται ἕως
nec veniamus in mediū eoꝝ: τ interficiemus eos
ὅτου ἔλθωμεν εἰς μέσον αὐτῶν, καὶ φονεύσομεν αὐ-
τ sedabimus opus. τ factū est vt vene
τοὺς καὶ καταπαύσομεν τὸ ἔργον. καὶ ἐγένετο ὡς ἦλθο-
rūt iudei habitantes prope eos: τ dixerūt
σαν οἱ ἰουδαῖοι οἱ οἰκοῦντες ἐχόμενα αὐτῶν, καὶ εἶπαν
nobis: ascēdūt ex oībus locis qm cō-
ἡμῖν, ἀναβαίνουσιν ἐκ πάντων τῶν τόπων ὅτι ἐπι
uertistis sup nos. τ statui in infima
στρέψατε ἐφ' ἡμᾶς. καὶ ἔστησα εἰς τὰ κατώτατα τοῦ
loci post murū in absconditis:
τόπου κατόπισθεν τοῦ τείχους ἐν τοῖς σκεπεινοῖς,
τ statui populū per ppsos cū gladijs su-
καὶ ἔστησα τὸν λαὸν κατὰ δήμους μετὰ ῥομφαιῶν αὐ
is τ lāceis suis τ arcubus suis.
τῶν καὶ τῶν δοράτων αὐτῶν καὶ τῶν τόξων αὐτῶν.
τ ꝑspexi τ surrexi τ dixi ad optimates
καὶ εἶδον καὶ ἀνέστην καὶ εἶπον πρὸς τοὺς ἐντίμους
τ ad duces τ ad reli-
καὶ πρὸς τοὺς στρατηγοὺς καὶ πρὸς τοὺς καταλοί-
quos populi: ne timeatis a facie eo-
πους τοῦ λαοῦ, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ προσώπου αὐ-
rū. mementote dei nri magni τ
τῶν. μνήσθητε τοῦ θεοῦ ἡμῶν τοῦ μεγάλου καὶ
terribilis τ pugnate pro fratribus vris:
φοβεροῦ καὶ παρατάξασθε περὶ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν,
filijs vris: τ filiabus vris: τ vxoribus ve
υἱῶν ὑμῶν, καὶ θυγατέρων ὑμῶν, καὶ γυναικῶν ὑ-
stris: τ domibus vris: τ factū est qū audissent
μῶν, καὶ οἰκιῶν ὑμῶν. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤκουσαν
inimici nri φ notū fuit
οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ὅτι ἐγνώσθη

B

C

A

nobis: τ dissipauit deus cōsiliū eoꝝ. τ
ἡμῖν, καὶ διεσκέδασεν ὁ θεὸς τὴν βουλὴν αὐτῶν. καὶ
reuersi sumus nos in murū: vir in opus su-
ἐπεστρέψαμεν ἡμεῖς εἰς τὸ τεῖχος, ἀνὴρ εἰς τὸ ἔργον αὐ-
um. τ factū est a die illa medietas eoꝝ
τοῦ. καὶ ἐγένετο ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἥμισυ τῶν
ordinati erant faciebāt opus: τ medietas eoꝝ re-
ἐκτετιναγμένων ἐποίουν τὸ ἔργον, καὶ ἥμισυ αὐτῶν ἀν-
sistebāt: τ lācee τ scuta τ arcus τ thoꝛa
τείχοντο, καὶ λόγχαι καὶ θυρεοὶ καὶ τόξα καὶ θώρα
ces: τ pricipes post oēm domū iuda
κες, καὶ οἱ ἄρχοντες ὀπίσω παντὸς οἴκου ἰούδα τῶν
edificantiū in muro. τ tollētes in
οἰκοδομούντων ἐν τῷ τείχει. καὶ οἱ αἴροντες ἐν τοῖς
humeris armati. in vna manu faciebat illic o-
ἀρτῆρσιν ἔνοπλοι. ἐν μιᾷ χειρὶ ἐποίει αὐτοῦ τὸ ἔρ-
pus: τ in vna tenebat iaculū. τ edificato
γον, καὶ ἐν μιᾷ ἐκράτει τὴν βολίδα. καὶ οἱ οἰκοδό-
res vir gladiū suū accinctus sup lumbū
μοι ἀνὴρ ῥομφαίαν αὐτοῦ ἐζωσμένος ἐπὶ τὴν ὀσφὺν
suū: τ edificabāt. τ buccinās in cornu abu
αὐτοῦ, καὶ ᾠκοδόμουν. καὶ ὁ σαλπίζων ἐν τῷ κερατί-
cina ppe me. τ dixi ad optimates τ ad
νῃ ἐχόμενός μου. καὶ εἶπα πρὸς τοὺς ἐντίμους καὶ πρὸς
pricipes τ ad reliquos popu
τοὺς ἄρχοντας καὶ πρὸς τοὺς καταλοίπους τοῦ λα-
li: opus grāde τ latū: τ nos separamur
οῦ, τὸ ἔργον πολὺ καὶ πλατὺ, καὶ ἡμεῖς σκορπιζόμεθα
sup murū procul vir a fratre suo.
ἐπὶ τοῦ τείχους μακρὰν ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐ-
τ in loco vbicūq audieritis vocē
τοῦ. καὶ ἐν τόπῳ οὗ ἂν ἀκούσητε τὴν φωνὴν τῆς
buccine: illuc cōcurrite ad nos: τ deus
κερατίνης, ἐκεῖ συναχθήσεσθε πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ θεὸς
noster pugnabit pro nobis: τ nos faciebamus
ἡμῶν πολεμήσει ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς ἐποιοῦμεν τὸ
opus. τ medietas nrm tenētes lāceas
ἔργον. καὶ τὸ ἥμισυ ἡμῶν κρατοῦντες τὰς λόγχας
ab ascēsu aurore vsq ad egressū stellaꝝ.
ἀπὸ ἀναβάσεως τοῦ ὄρθρου ἕως ἐξόδου τῶν ἄστρων.
τ in tēpore illo dixi ppło: vnusq̄sq cum
καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶπα τῷ λαῷ, ἕκαστος μετὰ
iuuene suo castrametabit in medio hierusalē.
νεανίσκου αὐτοῦ αὐλισθήτω ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ.
τ sit nobis nox custodia: τ dies opus. τ
καὶ ἔστω ἡμῖν ἡ νὺξ προφυλακή, καὶ ἡ ἡμέρα ἔργον. καὶ
erā ego τ fratres mei τ pueri τ vi
ἤμην ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου καὶ τὰ παιδάρια καὶ οἱ ἄν
ri custodie post me: τ nō fuit ex nobis
δρες τῆς προφυλακῆς ὀπίσω μου, καὶ οὐκ ἦν ἐξ ἡμῶν
denudans vir vestimēta sua. vir τ ar-
ἐκδιδυσκόμενος ἀνὴρ τὰ ἱμάτια ἑαυτοῦ. ἀνὴρ καὶ ὅ-
ma eius ad aquam.
πλον αὐτοῦ εἰς τὸ ὕδωρ.

Ca.5.

Et factū est clamor ppłi τ mulieꝝ
Καὶ ἐγένετο ἡ κραυγὴ τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν
eoꝝ magnꝰ ad fratres suos
αὐτῶν μεγάλη πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν τοὺς
iudeos. τ erāt aliq dicētes: in filijs no-
ἰουδαίους. καὶ ἦσάν τινες λέγοντες, ἐν υἱοῖς ἡ-
stris τ in filiabꝰ nfis: nos multi: τ acci
μῶν καὶ ἐν θυγατράσιν ἡμῶν, ἡμεῖς πολλοί, καὶ λη-
piemus frumentū τ comedemus τ viuemus. τ sunt
ψόμεθα σῖτον καὶ φαγόμεθα καὶ ζησόμεθα. καὶ εἰ-
aliq dicētes: agri nri τ vinee nfe
σί τινες λέγοντες, ἀγροὶ ἡμῶν καὶ ἀμπελῶνες ἡμῶν
τ domus nfe: nos pmittemus τ accipiemus fru
καὶ οἰκίαι ἡμῶν, ἡμεῖς διεγγυῶμεν καὶ ληψόμεθα σῖ-
mētū τ comedemus. τ sunt aliqui dicentes:
τον καὶ φαγόμεθα. καὶ εἰσί τινες λέγοντες,

D

nobis: dissipauit de⁹ cōsilium eorum. Et reuersi sumus oms ad muros vnusqsq ad opus suum. Et factū est a die illa: media pars iuuenum eorum faciebat [illegible]us: & media pa[illegible] erat ad bellum: & lancee & scuta & arcus & lorice & principes post eos in omni domo iuda edificantium muros & portantium onera & imponentium: vna manu sua faciebat opus: & altera tenebat gladium. Edificantiū enī vnusquisq gladio erat accinctus renes. Et edificabant & clamabant buccina iuxta me. Et dixi ad optimates & ad magistratus & ad reliquam partem vulgi. Opus grande est & latum: & nos separati sumus in muro procul alter ab altero. In loco quocunq audieritis clangorem tube: illuc concurrite ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis: & nosipsi faciamus opus. Et media pars nostrum teneat lanceas ab ascensu aurore donec egrediantur astra. In tēpore quoq illo dixi populo. Vnusquisq cum puero suo maneat in medio hierusalem: & sint nobis vices per noctē & diem ad operandum. Ego autem & fratres mei & pueri mei & custodes qui erant post me: non deponebam⁹ vestimēta nrā. Vnusqsq tm̄ nudabatur ad baptismū.

5.

Et factus est clamor populi & vxoꝝ ei⁹ magn⁹ aduersus frēs suos iudeos. Et erant qui dicerent. Filii nostri & filie nostre multe sunt nimis. Accipiamus p̄ pcio eoꝝ frumentū & comedam⁹ & viuamus. & erāt qui dicerēt. Agros nrōs & vineas & dom⁹ nrās apponamus: & accipiamus frumentum in fame. Et alii dicebant.

לָנוּ וַיָּפֶר הָאֱלֹהִים אֶת עֲצָתָם וַנָּשָׁב כֻּלָּנוּ אֶל הַחוֹמָה אִישׁ אֶל מְלַאכְתּוֹ׃ וַיְהִי מִן הַיּוֹם הַהוּא חֲצִי נְעָרַי עֹשִׂים בַּמְּלָאכָה וְחֶצְיָם מַחֲזִיקִים וְהָרְמָחִים הַמָּגִנִּים וְהַקְּשָׁתוֹת וְהַשִּׁרְיֹנִים וְהַשָּׂרִים אַחֲרֵי כָּל בֵּית יְהוּדָה׃ הַבּוֹנִים בַּחוֹמָה וְהַנֹּשְׂאִים בַּסֶּבֶל עֹמְשִׂים בְּאַחַת יָדוֹ עֹשֶׂה בַמְּלָאכָה וְאַחַת מַחֲזֶקֶת הַשָּׁלַח׃ וְהַבּוֹנִים אִישׁ חַרְבּוֹ אֲסוּרִים עַל מָתְנָיו וּבוֹנִים וְהַתּוֹקֵעַ בַּשּׁוֹפָר אֶצְלִי׃ וָאֹמַר אֶל הַחֹרִים וְאֶל הַסְּגָנִים וְאֶל יֶתֶר הָעָם הַמְּלָאכָה הַרְבֵּה וּרְחָבָה וַאֲנַחְנוּ נִפְרָדִים עַל הַחוֹמָה רְחוֹקִים אִישׁ מֵאָחִיו׃ בִּמְקוֹם אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר שָׁמָּה תִּקָּבְצוּ אֵלֵינוּ אֱלֹהֵינוּ יִלָּחֶם לָנוּ׃ וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים בַּמְּלָאכָה וְחֶצְיָם מַחֲזִיקִים בָּרְמָחִים מֵעֲלוֹת הַשַּׁחַר עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים׃ גַּם בָּעֵת הַהִיא אָמַרְתִּי לָעָם אִישׁ וְנַעֲרוֹ יָלִינוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלָםִ וְהָיוּ לָנוּ הַלַּיְלָה מִשְׁמָר וְהַיּוֹם מְלָאכָה׃ וְאֵין אֲנִי וְאַחַי וּנְעָרַי וְאַנְשֵׁי הַמִּשְׁמָר אֲשֶׁר אַחֲרַי אֵין אֲנַחְנוּ פֹשְׁטִים בְּגָדֵינוּ אִישׁ שִׁלְחוֹ הַמָּיִם׃

Cap. v.

וַתְּהִי צַעֲקַת הָעָם וּנְשֵׁיהֶם גְּדוֹלָה אֶל אֲחֵיהֶם הַיְּהוּדִים׃ וְיֵשׁ אֲשֶׁר אֹמְרִים בָּנֵינוּ וּבְנֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ רַבִּים וְנִקְחָה דָגָן וְנֹאכְלָה וְנִחְיֶה׃ וְיֵשׁ אֲשֶׁר אֹמְרִים שְׂדֹתֵינוּ וּכְרָמֵינוּ וּבָתֵּינוּ אֲנַחְנוּ עֹרְבִים וְנִקְחָה דָגָן בָּרָעָב׃ וְיֵשׁ אֲשֶׁר אֹמְרִים

לוינו כסף למדת המלך שדתינו — לוה מדד
וכרמינו: ועתה כבשר אחינו
בשרנו כבניהם בנינו והנה — בנה
אנחנו כבשים את בנינו ואת
בנתינו לעבדים ויש מבנתינו
נכבשות ואין לאל ידנו ושדתינו — כבש אל
וכרמינו לאחרים: ויחר לי מאד — חרה
כאשר שמעתי את זעקתם ואת
הדברים האלה: וימלך לבי עלי — מלך
ואריבה את החרים ואת הסגנים — רוב חור
ואמרה להם משא איש באחיו — נשה
אתם נשאים ואתן עליהם — נתן
קהלה גדולה: ואמרה להם אנחנו — גדל
קנינו את אחינו היהודים — קנה ידה
הנמכרים לגוים כדי בנו וגם — מכר
אתם תמכרו את אחיכם ונמכרו
לנו ויחרישו ולא מצאו דבר: — חרש
ויאמר לא טוב הדבר אשר
אתם עשים הלוא ביראת — עשה
אלהינו תלכו מחרפת הגוים — ילך
אויבינו: וגם אני אחי ונערי
נשים בהם כסף ודגן נעזבה — נשה עזב
נא את המשא הזה: השיבו נא — שוב
להם כהיום שדתיהם כרמיהם — שדה
זיתיהם ובתיהם ומאת הכסף — בית מאה
והדגן והתירוש והיצהר אשר — ירש צהר
אתם נשים בהם: ויאמרו — אמר
נשיב ומהם לא נבקש כן נעשה — שוב בקש
כאשר אתה אומר ואקרא את — קרא
הכהנים ואשביעם לעשות — שבע
כדבר הזה: גם חצני נערתי
ואמרה ככה ינער האלהים את — נער
כל האיש אשר לא יקים את — קום
הדבר הזה מביתו ומיגיעו — יגע היה
וככה יהיה נעור ורק ויאמרו — נער ריק
כל הקהל אמן ויהללו את יהוה — הלל

Mutuo sumamus pecunias in tributa regis: demusq; agros nros & vineas: & nūc sicut carnes fratrū nrorū: sic carnes nre sunt: & sicut filii eorū: ita & filii nri. Ecce nos subiugamus filios nos[tros] & filias nras in seruitutem: & de filiab9 nostris sūt famule: nec habem9 vnde possint redimi: & agros nros & vineas nras alii possident. Et iratus sum nimis cū audissem clamorem eorum fm verba hec: cogitauitq; cor meum mecum. Et increpaui optimates & magistratus: & dixi eis. Vsuras ne singuli a fratribus vris exigitis? Et congregaui aduersum eos cōtionem magnam: & dixi eis. Nos vt scitis redemimus fratres nostros iudeos q venditi fuerāt gentib9 fm possibilitatē nrām. Et vos igitur vendite frēs vros: & redimem9 eos. Et siluerūt: nec inuenerūt quid rñderent. Dixiq; ad eos. Non est bona res quam facitis. Quare non in timore dei nri ambulatis: ne exprobretur nobis a gētib9 inimicis nris. Et ego & frēs mei & pueri mei cōmodauimus plurimis pecuniam & frumentū. Non repetamus in cōe istud. Es alienū cōcedamus: qd debetur nobis. Reddite eis hodie agros suos & vineas suas & oliueta sua & domos suas. Quin poti9 & centesimā pecunie frumēti vini & olei quā exigere soletis ab eis: date pro illis. Et dixerūt. Reddem9: & ab eis nihil q̄remus: sicq; faciemus vt loqueris. Et vocaui sacerdotes & adiuraui eos vt facerent iuxta quod dixeram. Insup excussi sinum meū & dixi. Sic excutiat de9 omnem virum qui nō compleuerit verbum istud: de domo sua & de laboribus suis: sic excutiatur: & vacuus fiat. Et dixit vniuersa mltitudo: amē Et laudauerunt dñm.

mutuo accepim9 argentū in tributa regis:
ἐδανεισάμεθα ἀργύριον εἰς φόρους τοῦ βασιλέως,
agri nri τ vinee nre τ domus nre. τ
ἀγροὶ ἡμῶν καὶ ἀμπελῶνες ἡμῶν καὶ οἰκίαι ἡμῶν. καὶ
nūc sicut caro fratrū nrox: caro nra. sicut filii eorū:
νῦν ὡς σὰρξ ἀδελφῶν ἡμῶν, σὰρξ ἡμῶν. ὡς υἱοὶ αὐτῶν,
filii nri. τ ecce nos subiugamus
υἱοὶ ἡμῶν. καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς καταδυναστεύομεν τοὺς
filios nros τ filias nras in suos: τ
υἱοὺς ἡμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ἡμῶν εἰς δούλους, καὶ
sunt de filiabus nris subiugate: τ
εἰσὶν ἀπὸ θυγατέρων ἡμῶν καταδυναστευόμεναι, καὶ
nō est potentia manuū nrax: τ agri nri τ vi
οὐκ ἔστι δύναμις χειρῶν ἡμῶν, καὶ ἀγροὶ ἡμῶν καὶ ἀμπελῶνες
nee nre optimatibus. τ tristatus sū valde
ἡμῶν τοῖς ἐντίμοις. καὶ ἐλυπήθην σφόδρα
cū audiui clamorē eox τ sermones istos.
καθὼς ἤκουσα τὴν κραυγὴν αὐτῶν καὶ τοὺς λόγους τούτους.
τ deliberauit cor meū apud me.
καὶ ἐβουλεύσατο καρδία μου ἐπ᾽ ἐμέ.
τ pugnaui aduersus optimates τ
καὶ ἐμαχησάμην πρὸς τοὺς ἐντίμους καὶ τοὺς
pncipes τ dixi eis: repetitione vos repetetis
ἄρχοντας καὶ εἶπον αὐτοῖς, ἀπαιτήσει ὑμεῖς ἀπαιτήσετε
vir fratrē suū: q̄ vos facitis:
ἀνὴρ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἃ ὑμεῖς ποιεῖτε;
τ dedi sup eos cōcionē magnā. τ dixi
καὶ ἔδωκα ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐκκλησίαν μεγάλην. καὶ εἶπον
eis: nos possedimus fratres nros
αὐτοῖς, ἡμεῖς κεκτήμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν τοὺς
iudeos vēditos gētibus: in volūtario nro.
ἰουδαίους τοὺς πωλουμένους τοῖς ἔθνεσιν, ἐν ἑκουσίῳ ἡμῶν.
τ vos vēditis fratres vros:
καὶ ὑμεῖς πωλεῖτε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν,
τ vēdent nobis. τ siluerūt τ nō inuenerūt
καὶ πραθήσονται ἡμῖν. καὶ ἡσύχασαν καὶ οὐχ εὗρον
fmonē. τ dixi: nō bonū vbū quod vos facitis:
λόγον. καὶ εἶπον, οὐκ ἀγαθὸς ὁ λόγος ὃν ὑμεῖς ποιεῖτε,
nō sic in timore dei nri redibitis ab opprobrio
οὐχ οὕτως ἐν φόβῳ θεοῦ ἡμῶν ἀπελεύσεσθε ἀπὸ ὀνειδισμοῦ
gētiū inimicox nrox. etiā ego τ fratres mei
τῶν ἐθνῶν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. καίγε ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου
τ noti mei posuimus eis argentū
καὶ οἱ γνωστοί μου ἔθήκαμεν αὐτοῖς ἀργύριον
τ frumētū: reliquimus iā repetitionē hāc.
καὶ σῖτον, ἐγκατελίπομεν δὴ τὴν ἀπαίτησιν ταύτην.
reddite iā eis vt hodie agros
ἐπιστρέψατε δὴ αὐτοῖς ὡς σήμερον ἀγροὺς
suos τ vineas suas τ oliueta sua τ
αὐτῶν καὶ ἀμπελῶνας αὐτῶν καὶ ἐλαιῶνας αὐτῶν καὶ
domos suas: τ de argēto frumētū τ
οἰκίας αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀργυρίου τὸν σῖτον καὶ
vinū τ oleū afferte eis. τ dixerūt:
τὸν οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον ἐξενέγκατε αὐτοῖς. καὶ εἶπον,
reddemus: τ ab eis nō q̄remus:
ἀποδώσομεν, καὶ παρ᾽ αὐτῶν οὐ ζητήσομεν,
sic faciemus sicut tu dicis. τ vocaui
οὕτως ποιήσομεν καθὼς σὺ λέγεις. καὶ ἐκάλεσα
sacerdotes τ adiuraui eos vt facerēt fm verbū hoc.
τοὺς ἱερεῖς καὶ ὥρκισα αὐτοὺς ποιῆσαι ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο.
τ vestē meā excussi: τ dixi:
καὶ τὴν ἀναβολήν μου ἐξετίναξα, καὶ εἶπον,
sic excutiat deus oēm virū: q̄ nō statuet verbū istud
οὕτως ἐκτινάξαι ὁ θεὸς πάντα ἄνδρα, ὃς οὐ στήσει τὸν λόγον τοῦτον
de domo sua τ de labore suo: τ erit sic excussus τ vacuus.
ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ ἐκ κόπου αὐτοῦ, καὶ ἔσαι οὕτως ἐκτετιναγμένος καὶ κενός.
τ dixit vniuersa ecclesia: amē: τ laudauerūt dominum.
καὶ εἶπε πᾶσα ἡ ἐκκλησία, ἀμήν, καὶ ᾔνεσαν τὸν κύριον.

τ fecit ppls verbū istud. etiā a die
καὶ ἐποίησεν ὁ λαὸς τὸ ῥῆμα τοῦτο. καίγε ἀπὸ τῆς ἡμέρας
q̄ pceperat mihi vt essē in pncipē eorū in terra iuda
ἧς ἐνετείλατό μοι εἶναι εἰς ἄρχοντα αὐτῶν ἐν γῇ ἰούδα
ab anno vicesimo τ vsq; ad ānū tricesimū τ secundū
ἀπὸ ἔτους εἰκοσοῦ καὶ ἕως ἔτους τριακοστοῦ καὶ δευτέρου
arthasastha regi ānos duodeci: τ ego τ fratres mei panē
τῷ ἀρθασασθὰ τῷ βασιλεῖ ἔτη δώδεκα, καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελφοί μου ἄρτον
pncipatus mei nō comedim9. at duces q̄ ante me
τῆς ἡγεμονίας μου οὐκ ἐφάγομεν. οἱ δὲ ἄρχοντες οἱ ἔμπροσθέν μου
grauauerūt sup pplm τ acceperūt ab eis
ἐβάρυναν ἐπὶ τὸν λαὸν καὶ ἔλαβον παρ᾽ αὐτῶν
in panib9 τ in vino vltimū argētū siclos q̄draginta.
ἐν ἄρτοις καὶ ἐν οἴνῳ ἔσχατον ἀργύριον σίκλους τεσσαράκοντα.
etiā ministri eox dñati fuerūt sup pplm: et ego nō feci
καίγε τὰ παιδάρια αὐτῶν ἐκυρίευσαν ἐπὶ τὸν λαόν, κἀγὼ οὐκ ἐποίησα
sic a facie timoris dñi. τ
οὕτως ἀπὸ προσώπου φόβου κυρίου. καὶ
in opere muri istox tenui: agrū nō possedi:
ἐν ἔργῳ τοῦ τείχους τούτων ἐκράτησα, ἀγρὸν οὐκ ἐκτησάμην
τ pueri mei τ oēs
καὶ τὰ παιδάριά μου καὶ πάντες
cōgregati ibi ppter op9. τ iudei τ
οἱ συνηγμένοι ἐκεῖ διὰ τὸ ἔργον. καὶ ἰουδαῖοι καὶ
pncipes centū q̄nquaginta viri: τ veniētes
οἱ ἄρχοντες ἑκατὸν πεντήκοντα ἄνδρες, καὶ ἐρχόμενοι
ad nos de gētibus q̄ in circuitu nro: in mēsa mea.
πρὸς ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν τῶν κύκλῳ ἡμῶν, ἐπὶ τράπεζάν μου.
τ erat q̄d fiebat in diē vnū:
καὶ ἦν γινόμενον εἰς ἡμέραν μίαν,
vitulus vn9 τ oues sex electe τ hircus erāt mihi.
μόσχος εἷς καὶ πρόβατα ἓξ ἐκλεκτὰ καὶ χίμαρος ἐγίνοντό μοι.
τ inter duodecim dies in oibus vinū multitudine.
καὶ ἀναμέσον τῶν δώδεκα ἡμερῶν ἐν πᾶσιν οἶνος τῷ πλήθει.
τ cū istis panē ducatus mei nō q̄siui:
καὶ σὺν τούτοις ἄρτον τῆς ἡγεμονίας μου οὐκ ἐζήτησα,
q̄m grauis fuitus sup pplm istū. meméto mei deus in bonū fm oia q̄ feci pplo huic.
ὅτι βαρεῖα ἡ δουλεία ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον. μνήσθητί μου ὁ θεὸς εἰς ἀγαθὸν πάντα ὅσα ἐποίησα τῷ λαῷ τούτῳ.

Infra. 13. a.

Ca. 6.

Et factū est vt auditū fuit sanabalat
Καὶ ἐγένετο καθὼς ἠκούσθη τῷ σαναβαλλὰτ
τ tobia τ gesam arabi: τ
καὶ τῷ τωβίᾳ καὶ τῷ γησὰμ τῷ ἄραβι, καὶ
reliquis inimicox nrox: q̄ edificaui murū:
τοῖς καταλοίποις τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ὅτι ᾠκοδόμησα τὸ τεῖχος,
τ nō relicta fuit in eo interruptio:
καὶ οὐ κατελείφθη ἐν αὐτῷ διακοπή,
etiā vsq; ad tēpus illud: valuas nō posuerā in portis:
καίγε ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου, θύρας οὐκ ἐπέστησα ἐν ταῖς πύλαις,
τ misit sanabalat τ gesā ad me dicētes: veni τ
καὶ ἀπέστειλε σαναβαλλὰτ καὶ γησὰμ πρός με λέγοντες, δεῦρο καὶ
cōgregemur pariter in villis in cāpo ono:
συναχθῶμεν ἐπιτοαυτὸ ἐν ταῖς κώμαις ἐν πεδίῳ ὠνώ,
τ ipsi cogitātes mihi vt facerēt malū.
καὶ αὐτοὶ λογιζόμενοι μοι ποιῆσαι πονηρίαν.
τ misi ad eos nūcios dicēs:
καὶ ἀπέστειλα ἐπ᾽ αὐτοὺς ἀγγέλους λέγων,
opus magnū ego facio: τ nō potero
ἔργον μέγα ἐγὼ ποιῶ, καὶ οὐ δυνήσομαι

Fecit ergo populus sicut erat dictū. A die autē illa qua precepat rex mihi vt essem dux in terra iuda ab anno vicesimo vsq; ad annum tricesimum secundum artaxerxis regis p annos duodecī ego & frēs mei annonas q̄ ducib9 debebātur non comedim9. Duces autē primi q fuerūt ante me grauauerunt populū & acceperunt ab eis in pane & vino & pecunia quotidie siclos quadraginta. Sed & ministri eorum depresserāt populum. Ego autē nō feci ita propter timorem dei. Quinpotius in opere muri edificaui: & agrū non emi: & omēs pueri mei congregati ad opus erant. Iudei quoq; & magistratus centum quinquaginta viri: & qui veniebant ad nos de gētibus que in circuitu nostro sunt: in mensa mea erant. Parabatur autem mihi per dies singulos bos vnus: arietes sex electi: exceptis volatilibus: & inter dies decem vina diuersa: & alia multa tribuebam. Insup & annonas ducatus mei nō q̄siui. Valde enī attenuatus erat populus. Memēto mei deus me9 in bonū fm omnia que feci populo huic.

6.

Factum est autem cū audisset sanaballath & tobias & gosem arabs & ceteri inimici nostri q edificassem ego murum & nōn esset in ipso residua interruptio: vsq; ad tempus aūt illud valuas non posueram in portis: miserūt sanaballath & gosem arabs ad me dicentes. Veni & percutiamus fedus pariter in vitulis in cāpo ono. Ipsi autem cogitabant vt facerent mihi malum. Misi ergo ad eos nuncios dicens. Opus grande ego facio: & nō possum

ויעש העם כדבר הזה: גם מיום
אשר צוה אתי להיות פחם בארץ — היה פחה
יהודה משנת עשרים ועד שנת — שנה
שלשים ושתים לארתחשסתא
המלך שנים שתים עשרה
אני ואחי לחם הפחה לא אכלתי:
והפחות הראשנים אשר לפני — פנה
הכבידו על העם ויקחו מהם — כבד לקח
בלחם ויין אחר כסף שקלים
ארבעים גם נעריהם שלטו על
העם ואני לא עשיתי כן מפני — עשה
יראת אלהים: וגם במלאכת — ירא
החומה הזאת החזקתי ושדה — חמה חזק
לא קנינו וכל נערי קבוצים — קנה קבץ
שם על המלאכה: והיהודים והסגנים — ירה
מאה וחמשים איש והבאים — בוא
אלינו מן הגוים אשר סביבתינו — סבב
על שלחני: ואשר היה נעשה — עשה
ליום אחד שור אחד צאן שש
ברורות וצפרים נעשו לי ובין — ברר
עשרת ימים בכל יין להרבה — יום רבה
ועם זה לחם הפחה לא בקשתי
כי כבדה העבדה על העם הזה:
זכרה לי אלהי לטובה כל אשר
עשיתי על העם הזה: — עשה

Cap. vj.

ויהי כאשר נשמע — היה שמע
לסנבלט ולטוביה ולגשם הערבי
וליתר איבינו כי בניתי את — בנה
החומה ולא נותר בה פרץ גם — יתר
עד העת ההיא דלתות לא העמדתי — עמד
בשערים: וישלח סנבלט וגשם — שלח
אלי לאמר לכה ונועדה יחדו — ילך יעד
בכפירים בבקעת אונו והמה — כפר
חשבים לעשות לי רעה: ואשלחה — רעע
עליהם מלאכים לאמר מלאכה — לאך אמר
גדולה אני עשה ולא אוכל — גדל יכל

לרדת למה תשבת המלאכה כאשר ארפה וירדתי אליכם׃ וישלחו אלי כדבר הזה ארבע פעמים ואשיב אותם כדבר הזה׃ וישלח אלי סנבלט כדבר הזה פעם חמישית את נערו ואגרת פתוחה בידו׃ כתוב בה בגוים נשמע וגשמו אמר אתה והיהודים חשבים למרוד על כן אתה בונה החומה ואתה הוה להם למלך כדברים האלה׃ וגם נביאים העמדת לקרא עליך בירושלם לאמר מלך ביהודה ועתה ישמע למלך כדברים האלה ועתה לכה ונועצה יחדו׃ ואשלחה אליו לאמר לא נהיה כדברים האלה אשר אתה אומר כי מלבך אתה בודאם׃ כי כלם מיראים אותנו לאמר ירפו ידיהם מן המלאכה ולא תעשה ועתה חזק את ידי׃ ואני באתי בית שמעיה בן דליה בן מהיטבאל והוא עצור ויאמר נועד אל בית האלהים אל תוך ההיכל ונסגרה דלתות ההיכל כי באים להרגך ולילה באים להרגך׃ ואמרה האיש כמוני יברח ומי כמוני אשר יבא אל ההיכל וחי לא אבוא׃ ואכירה והנה לא אלהים שלחו כי הנבואה דבר עלי וטוביה וסנבלט שכרו׃ למען שכור הוא למען אירא ואעשה כן וחטאתי והיה להם לשם רע למען יחרפוני׃ זכרה אלהי לטוביה ולסנבלט כמעשיו אלה וגם לנועדיה הנביאה וליתר הנביאים

descendere: ne forte negligatur cum venero & descendero ad vos. Miserunt autem ad me ꝓm verbū hoc ꝑ quattuor vices: & respōdi eis iuxta sermonem priorem. Et misit ad me sanaballath iuxta verbum prius quinta vice puerū suū. & epistolam habebat in manu sua scriptam hoc modo. In gentibus auditum est: & gosem dixit: ꝙ tu & iudei cogitetis rebellare: & propterea edifices murum: & leuare te velis super eos regem: propter quam causam et prophetas posueris qui predicent de te in hierusalem dicentes. Rex in iudea est. Auditurus est rex verba hec. Idcirco nunc veni vt ineamus consiliū pariter. Et misi ad eos dicens. Non est factum secundum verba hec que tu loqueris. De corde enim tuo tu componis hec. Oēs enim hi terrebant nos: cogitantes ꝙ cessarent manus nostre ab opere & quiesceremus. Quā ob causam magis cōfortaui manꝰ meas. Et ingressus sum domū semaie filii dalaie filii methabeel secreto. Qui ait. Tractemus nobiscū in domo dei in medio templi & claudamꝰ portas edis: quia ventnri sunt vt īterficiāt te: & nocte venturi sunt ad occidēdū te. Et dixi. Num quisq̄ similis mei fugit? Et quis vt ego ingredietur templum & viuet? Non ingrediar. Et intellexi ꝙ deus non misisset eū sed quasi vaticinans locutus esset ad me: & tobias & sanaballath cōduxissent eum. Acceperat enim precium vt territus facerem & peccarem & haberēt malum quod exprobrarent mihi. Memēto mei deꝰ pro tobia & sanaballath: iuxta opera eorum talia: sed & noadie prophete & ceterorum prophetarum

καταβῆναι, μήποτε καταπαύσῃ τὸ ἔργον· ὡς ἂν τελειώσω αὐτό, καταβήσομαι πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἀπέστειλαν πρός με, ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο τέσσαρσι καθόδοις, καὶ ἀπέστειλα αὐτοῖς κατὰ ταῦτα. καὶ ἀπέστειλε πρός με σαναβαλλὰτ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον τὸν πέμπτον παῖδα αὐτοῦ καὶ ἐπιστολὴν ἠνεῳγμένην ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ἦν γεγραμμένον ἐν αὐτῇ, ἐν ἔθνεσιν ἠκούσθη, καὶ γησὰμ εἶπεν, ὅτι σὺ καὶ ἰουδαῖοι λογίζεσθε ἀποστατῆσαι, διὰ τοῦτο σὺ οἰκοδομεῖς τὸ τεῖχος, καὶ σὺ γίνῃ αὐτοῖς εἰς βασιλέα, καὶ πρὸς τούτοις προφήτας ἔστησας σεαυτῷ κηρύσσειν πρὸς σοῦ ἐν ἱερουσαλὴμ, λέγοντας, ὅτι ἐβασίλευσας ἐν ἰουδαίᾳ. καὶ νῦν ἀπαγγελήσονται τῷ βασιλεῖ οἱ λόγοι οὗτοι, καὶ νῦν δεῦρο βουλευσώμεθα ἐπὶ τὸ αὐτό. καὶ ἀπέστειλα πρὸς αὐτὸν λέγων, οὐκ ἐγενήθη ὡς οἱ λόγοι οὗτοι, οὓς σὺ λέγεις, ὅτι ἀπὸ καρδίας σοῦ ψεύδῃ αὐτούς. ὅτι πάντες φοβερίζουσιν ἡμᾶς λέγοντες, ἐκλυθήσονται αἱ χεῖρες αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἔργου τούτου, καὶ οὐ ποιηθήσεται. καὶ νῦν ἐκραταίωσα τὰς χεῖράς μου. καὶ ἐγὼ εἰσῆλθον εἰς οἶκον σεμεΐ υἱοῦ δαλαΐα υἱοῦ ματαβεήλ, καὶ αὐτὸς συνεχόμενος καὶ εἶπε, συναχθῶμεν εἰς οἶκον τοῦ θεοῦ ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καὶ κλείσωμεν τὰς θύρας αὐτοῦ, ὅτι ἔρχονται φονεῦσαί σε, νυκτὸς φονεῦσαί σε. καὶ εἶπον, τίς ἐστιν ἀνὴρ ὅς ὡς ἐγὼ φεύξεται; καὶ τίς ὅστις ὡς ἐγὼ εἰσελεύσεται εἰς τὸν οἶκον καὶ ζήσεται; οὐκ εἰσελεύσομαι. καὶ ἐπέγνων, καὶ ἰδοὺ ὁ θεὸς οὐκ ἀπέστειλεν αὐτόν, ὅτι ἡ προφητεία λόγος κατ' ἐμοῦ. καὶ τωβίας καὶ σαναβαλλὰτ ἐμισθώσαντο αὐτόν, ὅπως φοβηθῶ καὶ ποιήσω οὕτως καὶ ἁμάρτω, καὶ γένωμαι αὐτοῖς εἰς ὄνομα πονηρόν, ὅπως ὀνειδίσωσί με. μνήσθητι ὁ θεός μου τῷ τωβίᾳ καὶ τῷ σαναβαλλάτ, ὡς τὰ ποιήματα αὐτῶν ταῦτα, καὶ τῷ νωαδίᾳ τῷ προφήτῃ καὶ τοῖς καταλοίποις τῶν προφητῶν,

ἦσαν φοβερίζοντές με. καὶ ἐτελέσθη τὸ τεῖχος πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ ἐλοὺλ μηνὸς εἰς πεντηκονταδύο ἡμέρας. καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤκουσαν πάντες οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, καὶ ἐφοβήθησαν πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν, καὶ ἐπέπεσε φόβος μέγας σφόδρα ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν, καὶ ἔγνωσαν, ὅτι παρὰ τοῦ θεοῦ ἦν γενηθῆναι τελειωθῆναι τὸ ἔργον τοῦτο. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀπὸ πολλῶν ἐντίμων ἰούδα ἐπιστολαὶ ἐπορεύοντο πρὸς τωβίαν, καὶ αἱ τωβία ἤρχοντο πρὸς αὐτούς, ὅτι πολλοὶ ἐν ἰούδα ἔνορκοι ἦσαν αὐτῷ, ὅτι γαμβρὸς ἦν τοῦ σεχενία υἱοῦ ἠρά· καὶ ἰωνὰν υἱὸς αὐτοῦ ἔλαβε τὴν θυγατέρα μεσουλὰμ υἱοῦ βαραχίου εἰς γυναῖκα. καί γε τὰ συμφέροντα αὐτῷ ἔλεγεν ἐνώπιόν μου· καὶ λόγους μου ἦσαν ἐκφέροντες αὐτῷ, καὶ ἐπιστολὰς ἀπέστειλε τωβίας φοβερίσαι με. Ca. 7

Καὶ ἐγένετο ἡνίκα ᾠκοδομήθη τὸ τεῖχος, καὶ ἔστησα τὰς θύρας, καὶ ἐπεσκέπησαν οἱ πυλωροὶ καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ οἱ λευῖται, καὶ ἐνετειλάμην τῷ ἀνανίᾳ τῷ ἀδελφῷ μου καὶ τῷ ἀνανίᾳ ἄρχοντι τῆς βιρὰ ἐν ἱερουσαλὴμ, ὅτι αὐτὸς ὡς ἀνὴρ ἀληθὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν παρὰ πολλούς. καὶ εἶπον αὐτοῖς, οὐκ ἀνοιγήσονται πύλαι ἱερουσαλὴμ ἕως ἅμα τῷ ἡλίῳ. καὶ ἔτι αὐτῶν γρηγορούντων, κλειέσθωσαν αἱ θύραι καὶ ἀσφαλιζέσθωσαν. καὶ στῆσον προφύλακας οἰκούντων ἐν ἱερουσαλὴμ, ἀνὴρ ἐν φυλακῇ αὐτοῦ, καὶ ἀνὴρ ἀπέναντι οἰκίας ἑαυτοῦ. καὶ ἡ πόλις πλατεῖα χερσὶ καὶ μεγάλη, καὶ ὁ λαὸς ὀλίγος ἐν αὐτῇ, καὶ οὐκ ἦσαν οἰκίαι ᾠκοδομημέναι. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς τὴν καρδίαν μου, καὶ συνῆξα τοὺς ἐντίμους καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἰς συνοδίας. καὶ εὗρον βιβλίον τῆς συνοδίας οἱ ἀνέβησαν

qui terrebant me. Completus est autē murus vicesimo quinto die mensis elul: quinquaginta duobus diebus. Factum est ergo cum audissent omnes inimici nostri vt timerent vniuerse gētes que erant in circuitu nostro & conciderent intra semetipsos: & scirent ꝙ a deo factum est opus hoc. Sed & in diebus illis multe optimatum iudeorum epistole mittebantur ad tobiam: & a tobia veniebant ad eos. Multi enim erant in iudea habentes iuramentum eius: quia gener erat sechenie filii iorei: & iohannan filius eius acceperat filiam mosollam filii barachie: & laudabant eum coram me: & verba mea nūciabant ei. Et tobias mittebat epistolas vt terreret me.

7. Postquam autem edificatꝰ est murus: & posui valuas: & recensui ianitores & cantores & leuitas: precepi anani fratri meo & ananie principi domus de hierusalem. Ipse enim quasi vir verax & timens deum plus ceteris videbatur. Et dixi eis. Non aperiantur porte hierusalē vsq̄ ad calorem solis. Cumq̄ adhuc assisterent: clause porte sunt & oppilate. Et posui custodes de habitatoribus hierusalē: singulos per vices suas: & vnūquēq̄ contra domū suam. Ciuitas autē erat lata nimis & grandis & populus paruus in medio eius et nō erant domus edificate. Deus aūt dedit in corde meo & congregaui optimates & magistratus & vulgus vt recenserem eos. Et inueni librum census eorum qui ascēderāt

אשר היו מיראים אותי׃ ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול לחמשים ושנים יום׃ ויהי כאשר שמעו כל אויבינו ויראו כל הגוים אשר סביבתינו ויפלו מאד בעיניהם וידעו כי מאת אלהינו נעשתה המלאכה הזאת׃ גם בימים ההם מרבים חרי יהודה אגרתיהם הולכות על טוביה ואשר לטוביה באות אליהם׃ כי רבים ביהודה בעלי שבועה לו כי חתן הוא לשכניה בן ארח ויהוחנן בנו לקח את בת משלם בן ברכיה׃ גם טובתיו היו אמרים לפני ודברי היו מוציאים לו אגרות שלח טוביה ליראני׃

Cap. vii.

ויהי כאשר נבנתה החומה ואעמיד הדלתות ויפקדו השוערים והמשררים והלוים׃ ואצוה את חנני אחי ואת חנניה שר הבירה על ירושלם כי הוא כאיש אמת וירא את האלהים מרבים׃ ויאמר להם לא יפתחו שערי ירושלם עד חם השמש ועד הם עמדים יגיפו הדלתות ואחזו והעמיד משמרות ישבי ירושלם איש במשמרו ואיש נגד ביתו׃ והעיר רחבת ידים וגדולה והעם מעט בתוכה ואין בתים בנוים׃ ויתן אלהי אל לבי ואקבצה את החורים ואת הסגנים ואת העם להתיחש ואמצא ספר היחש העולים

בראשונה ואמצא כתוב בו: אלה בני המדינה העלים משבי הגולה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל וישובו לירושלם וליהודה איש לעירו: הבאים עם זרבבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן מספרת בגוי נחום בענה מספר אנשי עם ישראל: בני פרעש אלפים מאה ושבעים ושנים: בני שפטיה שלש מאות שבעים ושנים: בני ארח שש מאות חמשים ושנים: בני פחת מואב לבני ישוע ויואב אלפים ושמנה מאות שמנה עשר: בני עילם אלף מאתים חמשים וארבעה: בני זתוא שמנה מאות ארבעים וחמשה: בני זכי שבע מאות וששים: בני בנוי שש מאות ארבעים ושמנה: בני בבי שש מאות עשרים ושמנה: בני עזגד אלפים שלש מאות עשרים ושנים: בני אדניקם שש מאות ששים ושבעה: בני בגוי אלפים ששים ושבעה: בני עדין שש מאות חמשים וחמשה: בני אטר לחזקיה תשעים ושמנה: בני חשם שלש מאות עשרים ושמנה: בני בצי שלש מאות עשרים וארבעה: בני חריף מאה שנים עשר: בני גבעון תשעים וחמשה: אנשי בית לחם ונטפה מאה שמנים ושמנה: אנשי ענתות מאה עשרים ושמנה: אנשי בית עזמות ארבעים ושנים: אנשי קרית

primum: & inuentum est scriptum in eo. Isti filii prouincie qui ascenderūt de captiuitate migrantiū quos transtulerat nabuchodonosor rex babylōis: & reuersi sunt in hierusalem & in iudeā: vnusquisq̧ in ciuitatē suā q venerāt cum zorobabel: iosue neemias azarias raamias naamin mardocheus belsar mespharat beggoai naum baana. Numerus virorum populi israel. Filii pharos duo milia centū septuaginta duo. Filii saphatia trecenti septuaginta duo. Filii area sexcenti quinquaginta duo. Filii phetmoab filiorum iosue & ioab duo milia octingenti decē & octo. Filii helam: mille ducēti quinquaginta quattuor. Filii zethue octingenti quadraginta quinq̧. Filii zachai septingenti sexaginta. Filii bennui sexcenti quadraginta octo. Filii bebai sexcenti viginti octo. Filii azgad duo milia trecenti viginti duo. Filii adonicam sexcenti sexaginta septem. Filii beguai duo milia sexaginta septem. Filii adin sexcenti quinquaginta quinq̧. Filii ather filii ezechie nongenti octo. Filii asem trecenti viginti octo. Filii besai trecēti viginti quattuor. Filii areph centū duodecim. Filii gabaon nonaginta quinq̧. Viri bethleem & nethupha centum octoginta octo. Viri anathot centum viginti octo. Viri bethamoth quadraginta duo. Viri cariathiarim

in primis: et inuenerūt scriptū in eo:
ἐν πρώτοις. καὶ εὗρον γεγραμμένον ἐν αὐτῷ,
isti filii prīncie q ascēderūt de
οὗτοι οἱ υἱοὶ τῆς χώρας οἱ ἀναβάντες ἀπὸ
captiuitate trāsmigratiōis quā trāsmigrare fecit
τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἀποικίας ἧς ἀπῴκισε
nabuchodonosor rex babylonis: et
ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος, καὶ
reuersi sūt in hierusalē et in iudā
ἐπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς ἰούδαν
vir in ciuitatē suā: q venerūt cū
ἀνὴρ εἰς πόλιν ἑαυτοῦ, οἱ ἐλθόντες μετὰ
zorobabel et iesue et neemia azaria et
ζοροβαβὲλ καὶ ἰησοῦ καὶ νεεμία ἀζαρία καὶ
reemai nemani: mardocheus balsan: ma
ῥεεμαῒ ναιμανί, μαρδοχαῖος βαλσάν, μα
aspharath boguia: naū baana et ma
ασφαρὰθ βογουία, ναοὺμ βαανὰ καὶ μα
asphar: viri ppl'i israel. filii phoros
ασφάρ, ἄνδρες λαοῦ ἰσραήλ. υἱοὶ φόρος
duo milia centū septuaginta duo. filii sa
δισχίλιοι ἑκατὸν ἑβδομηκονταδύο. υἱοὶ σα
phatia trecenti septuaginta duo. filii
φατία τριακόσιοι ἑβδομηκονταδύο. υἱοὶ
era sexcēti quinquaginta duo. filii phaath
ἠρὰ ἑξακόσιοι πεντηκονταδύο. υἱοὶ φαὰθ
moab filiis iesue et ioab duo mi
μωὰβ τοῖς υἱοῖς ἰησοῦ καὶ ἰωὰβ δισχίλι
lia octingēti decē et octo. filii elā mil
οι ὀκτακόσιοι δεκαοκτώ. υἱοὶ ἠλὰμ χίλι
le ducēti quinquaginta quattuor. filii zathua
οι διακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες. υἱοὶ ζαθουὰ
octingēti quadraginta quinq̧. filii zac
ὀκτακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. υἱοὶ ζακ
chu septingēti sexaginta. filii banui sex
χοῦ ἑπτακόσιοι ἑξήκοντα. υἱοὶ βανουῒ ἑξα
cēti quadraginta octo. filii bebai se
κόσιοι τεσσαρακονταοκτώ. υἱοὶ βηβαῒ ἑξα
xcēti vigīti octo. filii asgad duo milia tre
κόσιοι εἰκοσιοκτώ. υἱοὶ ἀσγὰδ δισχίλιοι τρι
centi vigīti duo. filii adonicā sexcēti
ακόσιοι εἰκοσιδύο. υἱοὶ ἀδωνικὰμ ἑξακόσιοι
sexaginta septē. filii bagui duo milia sexagī
ἑξηκονταεπτά. υἱοὶ βαγουῒ δισχίλιοι ἑξήκον
ta septē. filii edā sexcēti q̄nqua
ταεπτά. υἱοὶ ἠδὰν ἑξακόσιοι πεντη
ginta quinq̧. filii ater ezecia nonagin
κονταπέντε. υἱοὶ ἀτὴρ τῷ ἐζεκία ἐνενήκον
ta octo. filii esam trecēti vigīti octo.
ταοκτώ. υἱοὶ ἠσὰμ τριακόσιοι εἰκοσιοκτώ.
filii besei trecēti q̄nquaginta quattuor.
υἱοὶ βεσεῒ τριακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες.
filii areb centū duo deci. filii asen du
υἱοὶ ἀρὴβ ἑκατὸν δεκαδύο. υἱοὶ ἀσὲν δια
centi viginti tres. filii gabaō nonagīta
κόσιοι εἰκοσιτρεῖς. υἱοὶ γαβαὼν ἐνενήκοντα
quinq̧. filii bethalē et netophathi
πέντε. υἱοὶ βαιθαλὲμ καὶ νετωφαθὶ
centū octoginta octo. filii anathoth centū vi
ἑκατὸν ὀγδοηκονταοκτώ. υἱοὶ ἀναθὼθ ἑκατὸν εἰ
ginti octo. filii azamoth viri q̄dragīta
κοσιοκτώ. υἱοὶ ἀζαμὼθ ἄνδρες τεσσαρα
duo. viri cariathiarim
κονταδύο. ἄνδρες καριαθιαρεὶμ

caphera et beroth septingēti quadragin
καφηρὰ καὶ βηρὼθ ἑπτακόσιοι τεσσαρακοντα
ta tres. viri arama et gabaa sexcenti vi
τρεῖς. ἄνδρες ἀραμὰ καὶ γαβαὰ ἑξακόσιοι εἰ
ginti vn'. viri machemas centū viginti duo.
κοσιεῖς. ἄνδρες μαχεμὰς ἑκατὸν εἰκοσιδύο.
viri bethel et ai centū viginti tres. vi
ἄνδρες βαιθὴλ καὶ αἲ ἑκατὸν εἰκοσιτρεῖς. ἄν
ri nabab alteri' quinquaginta duo. filii he
δρες ναβὼβ ἑτέρου πεντηκονταδύο. υἱοὶ αἰ
lā alteri' mille ducēti q̄nquaginta quat
λὰμ ἑτέρου χίλιοι διακόσιοι πεντηκοντατέσσα
tuor. filii erā trecēti viginti. filii hiericho
ρες. υἱοὶ ἠρὰμ τριακόσιοι εἴκοσι. υἱοὶ ἱεριχὼ
trecenti quadraginta quinque. filii lada
τριακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. υἱοὶ λαδα
di et ono septingēti viginti vn'. filii senaa
δὶ καὶ ὠνὼ ἑπτακόσιοι εἰκοσιεῖς. υἱοὶ σεναὰ
tria milia nōgenti triginta. sacerdotes filii
τρισχίλιοι ἐννακόσιοι τριάκοντα. οἱ ἱερεῖς υἱοὶ
ioiade in domū iesu nōgenti septuaginta
ἰωιαδὲ εἰς οἶκον ἰησοῦ ἐννακόσιοι ἑβδομηκοντα
tres. filii emmer mille quinquaginta duo.
τρεῖς. υἱοὶ ἐμμὴρ χίλιοι πεντηκονταδύο.
filii phaseur mille ducēti quadraginta se
υἱοὶ φασεοὺρ χίλιοι διακόσιοι τεσσαρακοντα
ptē. filii erā mille decē et septē. leuite
επτά. υἱοὶ ἠρὰμ χίλιοι δεκαεπτά. οἱ λευῖται
filii iesu cadmiel filiis o
υἱοὶ ἰησοῦ τοῦ καδμιὴλ τοῖς υἱοῖς τοῦ ὠ
duia septuaginta quattuor. cātores filii
δουία ἑβδομηκοντατέσσαρες. οἱ ᾄδοντες υἱοὶ
asaph centū quadraginta octo. ianitores
ἀσὰφ ἑκατὸν τεσσαρακονταοκτώ. οἱ πυλωροὶ
filii sellū filii ater filii telmon filii
υἱοὶ σελλοὺμ υἱοὶ ἀτὴρ υἱοὶ τελμὼν υἱοὶ
acub filii atita filii sabi: centū tri
ἀκοὺβ υἱοὶ ἀτιτὰ υἱοὶ σαβί, ἑκατὸν τρια
ginta octo. nathenim filii sea filii asepha filii
κονταοκτώ. οἱ ναθινιεὶμ υἱοὶ σηὰ υἱοὶ ἀσηφὰ υἱοὶ
tabaoth filii ceras: filii siaia filii phadon filii
ταβαὼθ υἱοὶ κηρὰς, υἱοὶ σιαϊὰ υἱοὶ φαδὼν υἱοὶ
labana: filii aggaba filii selmei filii anā
λαβανά, υἱοὶ ἀγγαβὲ υἱοὶ σελμεῒ υἱοὶ ἀνὰν
filii gadel filii gaer filii raaia: filii ras
υἱοὶ γαδὴλ υἱοὶ γαὴρ υἱοὶ ῥααΐα, υἱοὶ ῥασ
son filii necoda: filii gazem filii oza filii
σὼν υἱοὶ νεκωδά, υἱοὶ γαζὴμ υἱοὶ ὀζὰ υἱοὶ
phesi filii besi filii meinon: filii nephosai filii
φεσὶ υἱοὶ βησὶ υἱοὶ μεϊνῶν, υἱοὶ νεφωσαῒ υἱοὶ
bacbuc filii achipha filii arur: filii basa
βακβοὺκ υἱοὶ ἀχιφὰ υἱοὶ ἀρούρ, υἱοὶ βασα
loth filii meida filii adasa: filii barcue filii
λὼθ υἱοὶ μεϊδὰ υἱοὶ ἀδασά, υἱοὶ βαρκουὲ υἱοὶ

cephira & beroth septingenti quadraginta tres. Viri rama & nebo sexcenti viginti vnus. Viri machmas centum viginti duo. Viri bethel & chai centū vigiti tres. Viri nebo alterius quinquaginta duo. Viri helan alterius mille ducenti quinquagita quattuor. Filii arem trecenti viginti. Filii hiericho trecenti quadraginta quinq̧. Filii lodadin & ono septingenti viginti vnus. Filii senaa tria milia nōgenti triginta. Sacerdotes. Filii idaia in domo iesua nōgenti septuaginta tres. filii emmer mille quinquaginta duo. Filii phessur mille ducenti quadraginta septem. Filii arem mille decem & septem. Leuite. Filii iosue & cedmihel filiorum oduie septuaginta quattuor. Cantores. Filii asaph centum quadraginta octo. Ianitores. Filii sellum: filii ather: filii thelmon: filii accub: filii athita: filii sobai centum triginta octo. Nathinnei. Filii soa: filii asupha: filii thebaoth: filii ceros: filii siaa: filii phadon: filii lebana: filii agaba: filii selmon: filii anan: filii geddel: filii gaer: filii raaia: filii rasin: filii nechoda. filii iezen: filii aza: filii phasea: filii besai: filii munim: filii nephusim: filii bechuc: filii acupha. filii azur: filii besluth: filii maida: filii arsa: filii berchos: filii

יערים כפירה ובארות שבע מאות ארבעים ושלשה: אנשי הרמה וגבע שש מאות עשרים ואחד: אנשי מכמס מאה ועשרים ושנים: אנשי בית אל והעי מאה עשרים ושלשה: אנשי נבו אחר חמשים ושנים: בני עילם אחר אלף מאתים חמשים וארבעה: בני חרם שלש מאות ועשרים: בני ירחו שלש מאות ארבעים וחמשה: בני לד חדיד ואנו שבע מאות ועשרים ואחד: בני סנאה שלשת אלפים תשע מאות ושלשים: הכהנים בני ידעיה לבית ישוע תשע מאות שבעים ושלשה: בני אמר אלף חמשים ושנים: בני פשחור אלף מאתים ארבעים ושבעה: בני חרם אלף שבעה עשר: הלוים בני ישוע לקדמיאל לבני להודוה שבעים וארבעה: המשררים בני אסף מאה ארבעים ושמנה: השערים בני שלם בני אטר בני טלמון בני עקוב בני חטיטא בני שבי מאה שלשים ושמנה: הנתינים בני ציחא בני חשופא בני טבעות: בני קירס בני סיעא בני פדון: בני לבנה בני חגבה בני שלמי: בני חנן בני גדל בני גחר: בני ראיה בני רצין בני נקודא: בני גזם בני עזא בני פסח: בני בסי בני מעונים בני נפושסים: בני בקבוק בני חקופא בני חרחור: בני בצלית בני מחידא בני חרשא: בני ברקוס בני

סיסרא בני תמח ׃ בני נציח בני
חטיפא ׃ בני עבדי שלמה בני
סוטי בני ספרת בני פרידא ׃
בני יעלא בני דרקון בני
גדל ׃ בני שפטיה בני חטיל
בני פכרת הצביים בני אמון ׃
כל הנתינים ובני עבדי שלמה
שלש מאות תשעים ושנים ׃ — שנה
ואלה העולים מתל מלח תל — עלה
חרשא כרוב אדון ואמר
ולא יכלו להגיד בית אבתם — נגד
וזרעם אם מישראל הם ׃ בני
דליה בני טוביה בני נקודא שש
מאות וארבעים ושנים ׃ ומן — מאה
הכהנים בני חביה בני הקוץ
בני ברזלי אשר לקח מבנות
ברזלי הגלעדי אשה ויקרא — איש קרא
על שמם ׃ אלה בקשו כתבם
המתיחשים ולא נמצא ויגאלו — יחס מצא
מן הכהנה ׃ ויאמר התרשתא — גאל אמר
להם אשר לא יאכלו מקדש — אכל
הקדשים עד עמד הכהן לאורים
ותמים ׃ כל הקהל כאחד — תמם
ארבע רבוא אלפים שלש — רבע רבב
מאות וששים ׃ מלבד עבדיהם — עבד
ואמהתיהם אלה שבעת
אלפים שלש מאות שלשים
ושבעה ולהם משררים — שור
ומשררות מאתים וארבעים
וחמשה ׃ סוסיהם שבע מאות
שלשים ושעשה פרדיהם מאתים — מאה
וארבעים וחמשה ׃ גמלים ״
ארבע מאות שלשים וחמשה
חמרים ששת אלפים שבע מאות
ועשרים ׃ ומקצת ראשי האבות — קצה
נתנו למלאכה התרשתא נתן

zizara: filii thema: filii nasia: filii atupha: filii seruorum salomonis: filii sothai: filii sopherech: filii pheruda. Filii iohala: filii dercon: filii iedel. Filii saphata: filii athil: filii phocereth qui erat ortus ex asbaim filio amon. Omnes nathinei & filii seruorū solomōis trecēti nonagiñta duo. Hi sunt aūt qui ascenderunt de thelmala: thelarsa: cherub: adon: & emmer: & non potuerūt indicare domum patrū suorū & semen suum: vtrum ex israel essent. Filii dalaia: filii tobia: filii nechoda sexcenti quadraginta duo. Et de sacerdotibus filii iobia: filii accos: filii berzellai qui accepit de filiabus berzellai galaaditidis vxorem: & vocatus est nomine eorū. Hi quesierunt scripturā suam in censu & nō inuenerūt: & eiecti sunt de sacerdotio. Dixitq; athersatha eis vt non manducarēt de sanctis sanctorum: donec staret sacerdos doctus & eruditus. Omīs multitudo quasi vir vnus quadraginta duo milia sexcenti sexaginta: absq; seruis & ancillis eorū qui erant septem milia trecenti triginta septem: & inter eos cantores & cantatrices ducente quadraginta et quinq;. Equi eorum sexcenti triginta septem: muli eorum ducenti quadraginta quinq;: cameli eorum quadringenti triginta quinq;: asini sex milia septingenti viginti. Nōnulli autem de principib⁹ familiarū dederūt īpēsas in opus. Athersatha dedit

ssara filij thema: filij nesia filij atipha: filij
σισαρὰ υἱοὶ θημά, υἱοὶ νησιὰ υἱοὶ ἀτιφά, υἱοὶ
seruoꝝ salomonis filij sutei filij sapha-
δούλων σολομῶντος υἱοὶ σουτεὶ υἱοὶ σαφα-
rat filij pherida filij iela. filij dorcō filij
ρὰτ υἱοὶ φεριδὰ υἱοὶ ἰελά. υἱοὶ δορκὼν υἱοὶ
gadael: filij saphatia filij atil filij phacha
γαδαήλ, υἱοὶ σαφατία υἱοὶ ἀτὶλ υἱοὶ φαχα-
rath filij sabain ꝛ filij amō: oēs na-
ρὰθ υἱοὶ σαβαΐν καὶ υἱοὶ ἀμών, πάντες οἱ να-
thenim ꝛ filij seruoꝝ salomonis trecē-
θηνιεὶμ καὶ οἱ υἱοὶ δούλων σολομῶντος τρια-
ti nonaginta duo. ꝛ isti ascenderūt
κόσιοι ἐννενηκονταδύο. καὶ οὗτοι ἀνέβησαν
de thelmalech thelasar cherub edan ꝛ em
ἀπὸ θελμαλὲχ θελασὰρ χεροὺβ ἠδὰν καὶ ἐμ-
mer. ꝛ nō potuerūt annūciare domos
μήρ. καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἀπαγγεῖλαι οἴκους
familiaꝝ suaꝝ ꝛ semē suū: si de
πατριῶν αὐτῶν καὶ σπέρμα αὐτῶν, εἰ ἀπὸ
israel sunt. filij dalaia filij tobia ꝛ fi
ἰσραήλ εἰσιν. υἱοὶ δαλαΐα υἱοὶ τωβία καὶ υἱ-
lij necoda sexcēti q̄draginta duo. ꝛ
οὶ νεκωδὰ ἑξακόσιοι τεσσαρακονταδύο, καὶ
de sacerdotib⁹ filij ebia filij accos filij ber
ἀπὸ τῶν ἱερέων υἱοὶ ἐβιὰ υἱοὶ ἀκκὼς υἱοὶ βερ-
zelei: q̄ accepit de filiabus berzelei
ζελεῒ, ὃς ἔλαβεν ἀπὸ θυγατέρων βερζελεῒ
galaaditidis vxorē ꝛ vocat⁹ ē in nomi-
τοῦ γαλααδίτου γυναῖκα καὶ ἐκλήθη ἐπ' ὀνό-
ne eoꝝ. hi q̄sierūt scripturā suā
ματι αὐτῶν. οὗτοι ἐζήτησαν γραφὴν ἑαυτῶν
comitat⁹ ꝛ nō est inuēta: ꝛ eiecti sunt
τῆς συνοδίας καὶ οὐχ εὑρέθη, καὶ ἀπώσθησαν
de sacerdotio. ꝛ dixit arthasastha e-
ἀπὸ τῆς ἱερατείας. καὶ εἶπεν ἀρθασασθὰ αὐ-
is: vt nō mādūcarēt de sctō
τοῖς, ἵνα μὴ φάγωσιν ἀπὸ τοῦ ἁγίου τῶν
sctōꝝ: donec staret sacerdos illuminationib⁹ ꝛ
ἁγίων, ἕως ἀναστῇ ἱερεὺς τοῖς φωτισμοῖς καὶ
initiationib⁹. ꝛ facta est oīs multi-
ταῖς τελειώσεσι. καὶ ἐγένετο πᾶσα ἡ ἐκκλη-
tudo vnanimit̄ q̄si q̄draginta milia ꝛ
σία ὁμοθυμαδὸν ὡς τέσσαρες μυριάδες καὶ
duomilia trecēti sexaginta: absq; ser-
δισχίλιοι τριακόσιοι ἑξήκοντα, πάρεξ δού-
uis eoꝝ ꝛ ancillis eoꝝ. isti septē
λων αὐτῶν καὶ παιδισκῶν αὐτῶν. οὗτοι ἑπτα-
milia trecēti triginta septē. ꝛ cāto-
κισχίλιοι τριακόσιοι τριακονταεπτά. καὶ ᾄδον-
res ꝛ cātatrices ducēti q̄draginta quin-
τες καὶ ᾄδουσαι διακόσιοι τεσσαρακονταπέν-
q;. equi septingēti triginta sex. muli
τε. ἵπποι ἑπτακόσιοι τριακονταέξ. ἡμίονοι
ducēti q̄draginta q̄nq;. cameli q̄drigē-
διακόσιοι τεσσαρακονταπέντε. κάμηλοι τετρα-
ti triginta q̄nq;. asini sex milia septin-
κόσιοι τριακονταπέντε. ὄνοι ἑξακισχίλιοι ἑπτακό-
gēti viginti. ꝛ de parte principū
σιοι εἴκοσι. καὶ ἀπὸ μέρους ἀρχηγῶν τῶν
familiaꝝ dederūt in opus arthasastha
πατριῶν ἔδωκαν εἰς τὸ ἔργον τῷ ἀρθασασθὰ

F

G

in thesauꝝ auri dragmas mille: phialas
εἰς θησαυρὸν χρυσίου δραχμὰς χιλίας, φιάλας
q̄nquaginta: stolas sacerdotū q̄ngentas
πεντήκοντα, στολὰς τῶν ἱερέων πεντακοσίας
triginta. ꝛ de p̄ncipibus familiaꝝ
τριάκοντα. καὶ ἀπὸ ἀρχηγῶν τῶν πατριῶν
dederūt in thesauros operis: auri numisma
ἔδωκαν εἰς θησαυροὺς τοῦ ἔργου, χρυσοῦ νόμισμα
decēmilia bis: ꝛ argēti minas duomilia ducē
μυριάδας δύο, καὶ ἀργυρίου μνᾶς δισχιλίας διακο-
tas. ꝛ dederūt reliqui populi au-
σίας. καὶ ἔδωκαν οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ χρυ-
ri dragmas bis decēmilia: argēti minas
σίου δραχμὰς δύο μυριάδας, καὶ ἀργυρίου μνᾶς
duomilia ꝛ stolas sacerdotū sexagīta septē. ꝛ se-
δισχιλίας καὶ στολὰς τῶν ἱερέων ἑξηκονταεπτά. καὶ ἐκά-
derūt sacerdotes ꝛ leuite ꝛ ianitores
θησαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ πυλωροὶ
ꝛ cātores ꝛ q̄ de populo: ꝛ na
καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ οἱ να-
thenim ꝛ oīs israel in ciuitatib⁹ suis.
θηνιεὶμ καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἐν πόλεσιν αὐτῶν. Ca. 8.

A

Et p̄uenerat mēsis septim⁹: ꝛ filij
Καὶ ἔφθασεν ὁ μὴν ὁ ἕβδομος, καὶ οἱ υἱοὶ
israel in ciuitatib⁹ suis: ꝛ cōgregati sunt oīs
ἰσραὴλ ἐν πόλεσιν αὐτῶν, καὶ συνήχθησαν πᾶς

Esdr. 3.a.

popul⁹ q̄si vir vn⁹ ad plateā q̄ ante por-
ὁ λαὸς ὡς ἀνὴρ εἷς εἰς τὸ πλάτος τὸ ἔμπροσθεν πύ-
tā aque. ꝛ dixerūt esdre
λης τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπον τῷ ἔσδρα τῷ
scribe: vt afferret librū legis moysi q̄
γραμματεῖ, ἐνέγκαι τὸ βιβλίον νόμου μωυσῆ ὃν
p̄ceperat dn̄s israel. ꝛ attulit es-
ἐνετείλατο κύριος τῷ ἰσραήλ. καὶ ἤνεγκεν ἔσ-
dras sacerdos legē corā multitudine
δρας ὁ ἱερεὺς τὸν νόμον ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας
a viro vsq; ad mulierē: ꝛ oīs itelligēs
ἀπὸ ἀνδρὸς ἕως γυναικός, καὶ πᾶς ὁ συνιῶν
ad audiendū in die vna mēsis septimi.
ἀκούειν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ ἑβδόμου.
ꝛ legit in eo cōtra plateā q̄
καὶ ἀνέγνω ἐν αὐτῷ ἀπέναντι τῆς πλατείας τῆς
ante portā aquaꝝ ab ho-
ἔμπροσθεν τῆς πύλης τῶν ὑδάτων ἀπὸ τῆς ὥ-
ra illuminationis solis vsq; ad medietatē
ρας τοῦ διαφωτίσαι τὸν ἥλιον ἕως μεσούσης
diei: in cōspectu viroꝝ ꝛ mulieꝝ:
τῆς ἡμέρας, ἀπέναντι ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν,
ꝛ ipi intelligētes. ꝛ aures oīs
καὶ αὐτοὶ συνιέντες. καὶ ὦτα παντὸς τοῦ
ppl̄i in librū legis. ꝛ stetit es-
λαοῦ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ νόμου. καὶ ἔστη ἔσ-
dras scriba sup gradū ligneū quē
δρας ὁ γραμματεὺς ἐπὶ βήματος ξυλίνου ὃ
fecerat ad cōcionādū: ꝛ steterūt iu-
ἐποίησεν εἰς τὸ δημηγορῆσαι, καὶ ἔστησαν ἐχό-
xta eū matthathias ꝛ semeias ꝛ ananias
μενα αὐτοῦ ματθαθίας καὶ σαμείας καὶ ἀνανίας
ꝛ vrias: ꝛ chelcias ꝛ maasias a dextris
καὶ οὐρίας, καὶ χελκίας καὶ μαασίας ἐκ δεξιῶν
eius: ꝛ a sinistris phadaias ꝛ misael ꝛ
αὐτοῦ, καὶ ἐξ εὐωνύμων φαδαΐας καὶ μισαὴλ καὶ
melchias ꝛ ason ꝛ asabdana ꝛ zacharias
μελχίας καὶ ἀσὼν καὶ ἀσαβδανὰ καὶ ζαχαρίας
ꝛ mesollā. ꝛ aperuit esdras librū
καὶ μεσολλάμ. καὶ ἤνοιξεν ἔσδρας τὸ βιβλίον
corā omni populo: qm̄ ipe erat supra
ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅτι αὐτὸς ἦν ἐπάνω

D

in thesaurū auri dragmas mille: phialas quinq̄ginta: tunicas sacerdotales quīgētas triginta. Et de principibus familiaruꝫ dederunt in thesaurum operis auri dragmas viginti milia: & argenti minas duo milia ducentas. Et quod dedit reliquus populus: auri dragmas viginti milia: & argenti minas duo milia: & tunicas sacerdotales sexaginta septem. Habitauerunt autē sacerdotes & leuite & ianitores & cantores et reliquū vulgus & nathinnei & omnis israel in ciuitatibus suis.

8.

Et venerat mensis septimus: filii autē israel erant in ciuitatibus suis. Cōgregatusq; est ois populus q̄si vir vnus ad plateam que est ante portam aquarum. & dixerunt esdre scribe vt afferret librum legis moysi quā preceperat dn̄s israeli. Attulit ergo esdras sacerdos legem coram multitudine viroruꝫ & mulierum: cunctisq; qui poterāt intelligere: in die prima mensis septimi. Et legit in eo aperte in platea q̄ erat ante portā aquarum de mane vsq; ad mediam diem in conspectu virorum & mulierum & sapientium. Et aures oīs populi erant erecte ad librum. Stetit autem esdras scriba super gradū ligneū quē fecerat ad loquendum: & steterūt iuxta eū: mathathia & semeia & ania & vria & bechia & maasia ad dexteram eius: & ad sinistram phadaia misael & melchia & asum & asephdana zacharia & mosollam. Et aperuit esdras librum coram omni populo. Sup vniuersum quippe

לאוצר זהב דרכמנים אלף — אצר זהב
מזרקות חמשים כתנות כהנים — זרק
שלשים וחמש מאות ׃ ומראשי
האבות נתנו לאוצר המלאכה
זהב דרכמונים שתי רבות — רבב
וכסף מנים אלפים ומאתים ׃ — מנה מאה
ואשר נתנו שארית העם
זהב דרכמנים שתי רבוא וכסף
מנים אלפים וכתנת כהנים
ששים ושבעה ׃ וישבו הכהנים
והלוים והשוערים והמשררים — שור
ומן העם והנתינים וכל ״ — נתן עיר
ישראל בעריהם ׃

Cap. viij.

ויגע החדש השביעי — נגע שבע
ובני ישראל בעריהם ׃ ויאספו — אסף
כל העם כאיש אחד אל הרחוב — רחב
אשר לפני שער המים — פנה
ויאמרו לעזרא הספר להביא — אמר בוא
את ספר תורת משה אשר — ירה
צוה יהוה את ישראל ׃ ויביא — בוא
עזרא הכהן את התורה לפני
הקהל מאיש ועד אשה וכל
מבין לשמע ביום אחד לחדש — בין
השביעי ׃ ויקרא בו לפני — קרא
הרחוב אשר לפני שער
המים מן האור עד מחצית — חצה
היום נגד האנשים והנשים — נשה
והמבינים ואזני כל העם אל
ספר התורה ׃ ויעמד עזרא הספר — עמד
על מגדל עץ אשר עשו לדבר — גדל עשה
ויעמד אצלו מתתיה ושמע ועניה
ואוריה וחלקיה ומעשיה על
ימינו ומשמאלו פדיה ומישאל — ימן שמל
ומלכיה וחשם וחשבדנה זכריה
משלם ׃ ויפתח עזרא הספר — פתח
לעיני כל העם כי מעל כל

העם היה ובפתחו עמדו כל העם׃ ויברך עזרא את יהוה האלהים הגדול ויענו כל העם אמן אמן במעל ידיהם ויקדו וישתחוו ליהוה אפים ארצה׃ וישוע ובני ושרביה ימין עקוב שבתי הודיה מעשיה קליטא עזריה יוזבד חנן פלאיה והלוים מבינים את העם לתורה והעם על עמדם׃ ויקראו בספר בתורת האלהים מפרש ושום שכל ויבינו במקרא׃ ויאמר נחמיה הוא התרשתא ועזרא הכהן הספר והלוים המבינים את העם לכל העם היום קדש הוא ליהוה אלהיכם אל תתאבלו ואל תבכו כי בוכים כל העם כשמעם את דברי התורה׃ ויאמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדנינו ואל תעצבו כי חדות יהוה היא מעזכם׃ והלוים מחשים לכל העם לאמר הסו כי היום קדש ואל תעצבו׃ וילכו כל העם לאכל ולשתות ולשלח מנות ולעשות שמחה גדולה כי הבינו בדברים אשר הודיעו להם׃ וביום השני נאספו ראשי האבות לכל העם הכהנים והלוים אל עזרא הספר ולהשכיל אל דברי התורה׃ וימצאו כתוב בתורה אשר צוה יהוה ביד משה אשר ישבו בני ישראל בסכות בחג בחדש השביעי׃ ואשר ישמיעו ויעבירו קול בכל עריהם ובירושלם לאמר צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן

Margin: ברך גדל ענה קדד שחה בין ירה קרא פרש בין קרא אמר בין קדש אבל בכה הלך שמן מתק נכן עצב חדה עזז חשה עשה גדל בין ידע אסף שכל יצא כתב שמע עבר יצא בוא עלה

ppl'm eminebat. Et cū aperuisset eum: stetit oīs populus. Et benedixit esdras domino deo magno. Et rñdit oīs populꝰ: amen: amē: eleuās manꝰ suas. Et incuruati sunt & adorauerūt dñm proni in terram. Porro iosue & baani & serabia iamin accub sebthai odia maasia celita azarias iozabet anani phalaia: leuite silentiū faciebāt in pplo ad audiendā legē. Populꝰ āt stabat in gradu suo. et legerūt ī libro legis dei distincte & aperte ad intelligendū: & intellexerūt cū legeretur. Dixit autē neemias: ipse est athersatha & esdras sacerdos & scriba & leuite interpretantes vniuerso populo. Dies sanctificatus est domino deo vestro. Nolite lugere & nolite flere. Flebat enim omnis populus cum audiret verba legis. et dixit eis. Ite comedite pinguia & bibite mulsum & mittite partes eis qui non prepauerūt sibi: qa sanctꝰ dies domini est: & nolite contristari. Gaudiū etenim dñi est fortitudo vestra. Leuite aūt silētiū faciebāt in omī pplo dicētes Tacete qa dies sanctus est: & nolite dolere. Abiit itaq; omnis populꝰ vt comederet & biberet & mitteret partes & faceret leticiam magnam: quia intellexerāt verba que docuerat eos. Et in die secūdo cōgregati sunt principes familiarū vniuersi populi sacerdotes & leuite ad esdrā scribam vt interpretaretur eis verba legis. Et inuenerunt scriptum in lege precepisse dominū in manu moysi vt habitent filii israel in tabernaculis in die solēni mense septimo: & vt predicent & diuulgent vocem in vniuersis vrbibus suis & in hierusalē dicentes. Egredimini in montē et afferte frōdes oliue & frōdes ligni pucherrimi

τοῦ λαοῦ· καὶ ἐγένετο ἡνίκα ἤνοιξεν αὐτό, ἔστη πᾶς ὁ λαός. καὶ εὐλόγησεν ἔσδρας κύριον τὸν θεὸν τὸν μέγαν· καὶ ἀπεκρίθη πᾶς ὁ λαὸς καὶ εἶπον, ἀμὴν ἀμήν, ἐπάραντες τὰς χεῖρας αὐτῶν, ἔκυψαν καὶ προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἰησοῦς καὶ βανέας καὶ σαραβίας, καὶ ἰαμεὶν καὶ ἀκοὺβ καὶ σαβαθθαῖος καὶ ὠδουίας καὶ μαασίας καὶ καλλίτας καὶ ἀσαρίας καὶ ἰωσαβὲδ καὶ ἄναν καὶ φαλαΐας, καὶ οἱ λευῖται ἦσαν συνετίζοντες τὸν λαὸν εἰς τὸν νόμον, καὶ ὁ λαὸς ἐν τῇ στάσει αὐτοῦ. καὶ ἀνέγνωσαν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐδίδασκεν ἔσδρας. καὶ διέστελλεν ἐν ἐπιστήμῃ κυρίου. καὶ συνῆκεν ὁ λαὸς ἐν τῇ ἀναγνώσει. καὶ εἶπε νεεμίας ὅς ἐστιν ἀταρσαθὰ καὶ ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ γραμματεὺς καὶ οἱ λευῖται οἱ συνετίζοντες τὸν λαόν. καὶ εἶπον παντὶ τῷ λαῷ, ἡμέρα ἁγία ἐστὶ τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν, μὴ πενθεῖτε μηδὲ κλαίετε, ὅτι ἔκλαιε πᾶς ὁ λαὸς ὡς ἤκουσε τοὺς λόγους τοῦ νόμου. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορεύεσθε καὶ φάγετε λιπάσματα, καὶ πίετε γλυκάσματα, καὶ ἀποστείλατε μερίδας τοῖς μὴ ἔχουσιν· ὅτι ἁγία ἐστὶν ἡ ἡμέρα τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν. καὶ μὴ διαπέσητε ὅτι ἡ χαρὰ κυρίου, αὕτη ἐστὶν ἰσχὺς ἡμῶν. καὶ οἱ λευῖται κατεσιώπων πάντα τὸν λαὸν λέγοντες, σιωπᾶτε, ὅτι ἡμέρα ἁγία, καὶ μὴ καταπίπτετε. καὶ ἀπῆλθε πᾶς ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν καὶ ἀποστέλλειν μερίδας, καὶ ποιῆσαι εὐφροσύνην μεγάλην, ὅτι συνῆκαν ἐν τοῖς λόγοις οἷς ἐγνώρισεν αὐτοῖς. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ συνήχθησαν οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν τῷ παντὶ λαῷ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται πρὸς ἔσδραν τὸν γραμματέα, ἐπιστῆσαι πρὸς πάντας τοὺς λόγους τοῦ νόμου. καὶ εὗρον γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ᾧ ἐνετείλατο κύριος τῷ μωυσῇ, ὅπως κατοικήσωσιν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν σκηναῖς ἐν ἑορτῇ ἐν μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ, καὶ ὅπως σημάνωσιν ἐν σάλπιγξιν ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν αὐτῶν καὶ ἐν ἱλῆμ. καὶ εἶπεν ἔσδρας, ἐξέλθετε εἰς τὸ ὄρος καὶ ἐνέγκατε φύλλα ἐλαίας καὶ φύλλα ξύλων κυπαρισσίνων

Leui. 23.g.

C

D

καὶ φύλλα μυρσίνης καὶ φύλλα φοινίκων, καὶ φύλλα ξύλου δασέος, ποιῆσαι σκηνὰς κατὰ τὸ γεγραμμένον. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λαὸς καὶ ἤνεγκαν καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς σκηνάς· ἀνὴρ ἐπὶ τοῦ δώματος αὐτοῦ καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς αὐτῶν καὶ ἐν αὐλαῖς οἴκου τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν πλατείαις τῆς πύλης τῶν ὑδάτων καὶ ἐν ταῖς πλατείαις τῆς πύλης ἐφραΐμ. καὶ ἐποίησαν πᾶσα ἡ ἐκκλησία οἱ ἐπιστρέψαντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας σκηνάς, καὶ ἐκάθισαν ἐν σκηναῖς· ὅτι οὐκ ἐποίησαν ἀπὸ ἡμερῶν ἰησοῦ υἱοῦ ναυὴ οὕτως οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης. καὶ ἐγένετο εὐφροσύνη μεγάλη σφόδρα. καὶ ἀνέγνω ἐν βιβλίῳ νόμου τοῦ θεοῦ ἡμέραν ἐν ἡμέρᾳ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἐσχάτης, καὶ ἐποίησαν ἑορτὴν ἑπτὰ ἡμέρας. καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἐξόδιον κατὰ τὸ κρίμα. Ca. 9.

A

Καὶ ἐν ἡμέρᾳ εἰκοστῇ καὶ τετάρτῃ τοῦ μηνὸς τούτου συνήχθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐν νηστείᾳ καὶ ἐν σάκκοις καὶ κόνεις ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῶν. καὶ ἐχωρίσθησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ ἀπὸ παντὸς υἱοῦ ἀλλοτρίου. καὶ ἔστησαν καὶ ἐξηγόρευσαν τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἀνομίας τῶν πατέρων αὐτῶν. καὶ ἔστησαν ἐπὶ τῇ στάσει αὐτῶν, καὶ ἀνέγνωσαν ἐν βιβλίῳ νόμου κυρίου θεοῦ αὐτῶν τὸ τέταρτον τῆς ἡμέρας. καὶ ἦσαν ἐξαγορεύοντες τῷ κυρίῳ τὸ τέταρτον τῆς ἡμέρας καὶ προσκυνοῦντες τῷ κυρίῳ θεῷ αὐτῶν. καὶ ἔστη ἐπὶ ἀναβάσει τῶν λευιτῶν ἰησοῦς, καὶ υἱοὶ καδμιήλ, σαχανίας υἱὸς σαραβία υἱοῦ χαναννί. καὶ ἐβόησαν φωνῇ μεγάλῃ πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ εἶπον οἱ λευῖται ἰησοῦς καὶ καδμιὴλ βοννείας σαραβίας σοβανίας ὠδουίας σεχενίας φεθίας, ἀνάστητε εὐλογεῖτε τὸν κύριον θεὸν ἡμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. καὶ εὐλογήσουσιν ὄνομα δόξης σου, καὶ ὑψώσουσιν ἐπὶ πάσῃ εὐλογίᾳ καὶ αἰνέσει. καὶ εἶπεν ἔσδρας, σὺ εἶ αὐτὸς κύριος μόνος, σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντας τὰς δυνάμεις αὐτῶν,

& frōdes myrti: & rāos palmarū: & frōdes ligni nemorosi: vt fiāt tabernacula sicut scriptū ē. Et egressus est oīs pplus & attulerūt. Feceruntq; sibi tabernacula vnusquisq; in domate suo: & ī atriis suis: & in atriis domus dei: & in platea porte aquarum: & in platea porte effraim. Fecit ergo vniuersa ecclesia eorū q redierāt de captiuitate tabernacula: & habitauerūt in tabernaculis. Non enī fecerāt a diebꝰ iosue filii nū talia filii israel vsq; ad diē illum. Et fuit leticia magna nimis. Legit aūt in libro legis dei per dies singulos a die primo vsq; ad diem nouissimum. Et fecerunt solemnitatem septem diebus: & in die octauo collectam iuxta ritum.

9.

In die autē vicesimo quarto mensis huius conuenerunt filii israel in ieiunio & in saccis & humus super eos. Et separatū est semē filiorū israel ab oī filio alienigena. Et steterūt & confitebantur peccata sua & iniquitates patrum suorum. Et surrexerunt ad standum. Et legerunt in volumine legis domini dei sui quater in die: & quater confitebantur: & adorabant dominū deum suum. Surrexerunt autē super gradū leuitarū iosue & bani & cedmihel sabania bani sarebias bani & thanai: & clamauerunt voce magna ad dominum deum suum. Et dixerunt leuite iosue & cedmihel bonni asebia serebia odaia sebna fataia. Surgite: benedicite domino deo vestro ab eterno vsq; in eternum. Et benedicant nomini glorie tue excelso in omni benedictione & laude. Tu ipse domine solus: tu fecisti celū & celum celorum & oēm exercitum eorum:

ועלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבת לעשת סכת ככתוב׃ ויצאו העם ויביאו ויעשו להם סכות איש על גגו ובחצרתיהם ובחצרות בית האלהים וברחוב שער המים וברחוב שער אפרים׃ ויעשו כל הקהל השבים מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי ישוע בן נון כן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד׃ ויקרא בספר תורת האלהים יום ביום מן היום הראשון עד היום האחרון ויעשו חג שבעת ימים וביום השמיני עצרת כמשפט׃

Cap.ix.

וביום עשרים וארבעה לחדש הזה נאספו בני ישראל בצום ובשקים ואדמה עליהם׃ ויבדלו זרע ישראל מכל בני נכר ויעמדו ויתודו על חטאתיהם ועונות אבתיהם׃ ויקומו על עמדם ויקראו בספר תורת יהוה אלהיהם רבעית היום ורבעית מתודים ומשתחוים ליהוה אלהיהם׃ ויקם על מעלה הלוים ישוע ובני קדמיאל שבניה בני שרביה בני כנני ויזעקו בקול גדול אל יהוה אלהיהם׃ ויאמרו הלוים ישוע וקדמיאל בני חשבניה שרביה הודיה שבניה פתחיה קומו ברכו את יהוה אלהיכם מן העולם עד העולם ויברכו שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה׃ אתה הוא יהוה לבדך את עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם

Margin: עבת סכך כתב בוא רחב שוב שבה עשה יום היה גדל קרא יום שמן שפט אסף צום בדל עמד ידה קום שחה קום עלה זעק גדל אמר עלם ברך כבד רמם הלל בדד עשה

הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא השמים לך משתחוים׃ אתה הוא יהוה האלהים אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם׃ ומצאת את לבבו נאמן לפניך וכרות עמו הברית לתת את ארץ הכנעני החתי האמרי והפרזי והיבוסי והגרגשי לתת לזרעו ותקם את דבריך כי צדיק אתה׃ ותרא את עני אבתינו במצרים ואת זעקתם שמעת על ים סוף׃ ותתן אתת ומפתים בפרעה ובכל עבדיו ובכל עם ארצו כי ידעת כי הזידו עליהם ותעש לך שם כהיום הזה׃ והים בקעת לפניהם ויעברו בתוך הים ביבשה ואת רדפיהם השלכת במצולת כמו אבן במים עזים׃ ובעמוד ענן הנחיתם יומם ובעמוד אש לילה להאיר להם את הדרך אשר ילכו בה׃ ועל הר סיני ירדת ודבר עמהם משמים ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חקים ומצות טובים׃ ואת שבת קדשך הודעת להם ומצוות וחקים ותורה צוית להם ביד משה עבדך׃ ולחם משמים נתתה להם לרעבם ומים מסלע הוצאת להם לצמאם ותאמר להם לבוא לרשת את הארץ אשר נשאת את ידך לתת להם׃ והם ואבתינו הזידו ויקשו את ערפם ולא שמעו

terram & vniuersa que in ea sunt: maria & omnia que in eis sunt. Et tu viuificas omnia hec: & exercitus celi te adorat. Tu ipse domine deus qui elegisti abrā & eduxisti eum de igne chaldeorum: & posuisti nomen eius abraam: & inuenisti cor eius fidele coram te: & percussisti cum eo fedus vt dares ei terram chananei ethei & amorrei & pherezei et iebusei & gergesei: vt dares semini eius. Et implesti verba tua: quoniam iustus es. Et vidisti afflictionem patrum nostrorū in egypto: clamoremq; eorum audisti super mare rubrum: & dedisti signa atq; portēta in pharaōe & in vniuersis seruis ei⁹: & in oī pplo terre illius. Cognouisti enī qa sup be egerant cōtra eos: & fecisti tibi nomen: sicut & in hac die. Et mare diuisisti āte eos: & trāsierūt p mediū maris in sicco. Persecutores autē eorū proiecisti in profundū quasi lapidem in aquas validas: & in colūna nubis ductor eorū fuisti per diem: & in colūna ignis per noctē: vt appareret eis via per quam ingre diebantur. Ad montē quoq; synai descendisti & locut⁹ es cū eis de celo: & dedisti eis iudicia recta & legem veritatis cerimonias et precepta bona. Et sabbatū sanctificatū tuū ostendisti eis: & mandata & cerimonias & legem precepisti eis in manu moysi serui tui. Panem quoq; de celo dedisti eis in fame eorum: & aquam de petra eduxisti eis sitientibus. Et dixisti eis vt ingrederentur & possiderent terram sup quam leuasti manum tuam vt traderes eis. Ipsi vero & patres nostri superbe egerunt: & indurauerunt ceruices suas: & non audierunt

τὴν γῆν καὶ πάντα ὅσα ἐστὶν ἐν αὐτῇ, τὰς θαλάσσας καὶ πάντα τὰ ἐν αὐταῖς. καὶ σὺ ζωοποιεῖς τὰ πάντα καὶ σοὶ προσκυνοῦσιν αἱ στρατιαὶ τῶν οὐρανῶν. σὺ εἶ κύριε ὁ θεός, σὺ ἐξελέξω Ἄβραμ καὶ ἐξήγαγες αὐτὸν ἐκ τῆς χώρας τῶν χαλδαίων, καὶ ἐπέθηκας αὐτῷ ὄνομα Ἀβραάμ, καὶ εὗρες τὴν καρδίαν αὐτοῦ πιστὴν ἐνώπιόν σου. καὶ διέθου πρὸς αὐτὸν διαθήκην, δοῦναι αὐτῷ τὴν γῆν τῶν χαναναίων καὶ χετταίων καὶ ἀμμορραίων καὶ φερεζαίων καὶ ἰεβουσαίων καὶ γεργεσαίων, καὶ δοῦναι αὐτὴν τῷ σπέρματι αὐτοῦ. καὶ ἔστησας τοὺς λόγους σου ὅτι δίκαιος σύ, καὶ εἶδες τὴν ταπείνωσιν τῶν πατέρων ἡμῶν ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τὴν κραυγὴν αὐτῶν ἤκουσας ἐπὶ θάλασσαν ἐρυθράν. καὶ ἔδωκας σημεῖα καὶ τέρατα ἐν αἰγύπτῳ ἐν φαραὼ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς παισὶν αὐτοῦ καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ τῆς γῆς αὐτοῦ, ὅτι ἔγνως ὅτι ὑπερηφάνησαν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ τὴν θάλασσαν διέρρηξας ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ παρῆλθον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης ἐν ξηρασίᾳ. καὶ τοὺς καταδιώκοντας αὐτοὺς ἔρριψας εἰς βόθυνον, ὡσεὶ λίθον ἐν ὕδατι σφοδρῷ. καὶ ἐν στύλῳ νεφέλης ὡδήγησας αὐτοὺς ἡμέρας, καὶ ἐν στύλῳ πυρὸς τὴν νύκτα, τοῦ φωτίσαι αὐτοῖς τὴν ὁδόν, ἐν ᾗ πορεύσονται ἐν αὐτῇ. καὶ ἐπὶ ὄρος σινᾶ κατέβης καὶ ἐλάλησας πρὸς αὐτοὺς ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔδωκας αὐτοῖς κρίματα εὐθέα καὶ νόμους ἀληθείας προστάγματα καὶ ἐντολὰς ἀγαθάς. καὶ τὸ σάββατόν σου τὸ ἅγιον ἐγνώρισας αὐτοῖς, ἐντολὰς καὶ προστάγματα καὶ νόμον ἐνετείλω αὐτοῖς ἐν χειρὶ μωυσῆ τοῦ δούλου σου. καὶ ἄρτον ἐξ οὐρανοῦ ἔδωκας αὐτοῖς εἰς σιτοδοσίαν αὐτῶν, καὶ ὕδωρ ἐκ πέτρας ἐξήνεγκας αὐτοῖς εἰς δίψαν αὐτῶν. καὶ εἶπας αὐτοῖς εἰσελθεῖν κληρονομῆσαι τὴν γῆν εἰς ἣν ἐξέτεινας τὴν χεῖρά σου, δοῦναι αὐτοῖς. καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ὑπερηφανεύσαντο, καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν, καὶ οὐκ ἤκουσαν

(Interp. latina:) terrā & oīa quotquot sūt in ea: maria & oīa q̄ in eis. & tu viuificas oīa & te adorāt exercitus celorū. tu es dn̄e deus: tu elegisti abrā & eduxisti eū de regione chaldeorū: & iposuisti ei nomē abraā: & inuenisti cor eius fidele corā te. & disposuisti ad eū fedus: vt dares ei terrā chananeorū & chetteorū & ammorreorū & phereseorū & iebuseorū & gergeseorū: & vt dares eā semini eius. & statuisti verba tua qm̄ iustus tu: & vidisti humilitatē patrū nr̄orū in egypto: & clamorē eorū audisti sup mare rubrū. & dedisti signa & portēta in egypto in pharaōe & in oibus seruis ei⁹ & in omni pplo terre illius: qm̄ cognouisti q superbierāt sup eos: & fecerūt tibi ipī nomē sicut dies hec. & mare diuisisti corā eis: & trāsierūt in medio maris in sicco. & psequētes eos proiecisti in pfundū: tanq̄ lapidē in aqua valida. & in colūna nubis duxisti eos die: & in colūna ignis nocte: vt illuminares eis viā: in q̄ ibūt in ea. & sup mōtē sinai descēdisti & locut⁹ es ad eos de celo: & dedisti eis iudicia recta & leges veritatis p̄cepta & mādata bona. & sabbatū tuū sctū notificasti eis: mādata & p̄cepta & legē p̄cepisti eis in manu moysi serui tui. & panē de celo dedisti eis in cibū eorū: & aquā de petra eduxisti eis in sitim eorū. & dixisti eis vt igrederent ad hereditādū terrā in q̄m extēdisti manū tuā: vt dares eis. & ipī & patres nr̄i superbierūt: & idurauerūt ceruicē suā: & nō audierūt

Gen. 11.g. — B — Exo. 2.b. — Exo. 14.a. — C — Exo. 16.c.

τῶν ἐντολῶν σου. καὶ ἀνένευσαν τοῦ εἰσακοῦσαι, καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν τῶν θαυμασίων σου ὧν ἐποίησας ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον ἑαυτῶν, καὶ ἔδωκαν ἀρχὴν ἐπιστρέψαι εἰς δουλείαν αὐτῶν ἐν αἰγύπτῳ. καὶ σὺ ὁ θεὸς ἀφίων ἁμαρτίας, ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες αὐτούς. ἔτι δὲ καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς μόσχον χωνευτόν, καὶ εἶπαν, οὗτοι οἱ θεοὶ οἱ ἐξαγαγόντες ἡμᾶς ἐξ αἰγύπτου. καὶ ἐποίησαν παροργισμοὺς μεγάλους. καὶ σὺ ἐν οἰκτιρμοῖς σου τοῖς μεγάλοις οὐκ ἐγκατέλιπες αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸν στύλον τῆς νεφέλης οὐκ ἐξέκλινας ἀπ' αὐτῶν ἡμέρας ὁδηγῆσαι αὐτοὺς ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ τὸν στύλον τοῦ πυρὸς τὴν νύκτα φωτίζειν αὐτοὺς τὴν ὁδὸν ἐν ᾗ πορεύσονται ἐν αὐτῇ. καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν ἔδωκας συνετίσαι αὐτούς. καὶ τὸ μάννα σου οὐ καθυστέρησας ἀπὸ στόματος αὐτῶν, καὶ ὕδωρ ἔδωκας αὐτοῖς ἐν τῇ δίψῃ αὐτῶν. καὶ τεσσαράκοντα ἔτη διέθρεψας αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐχ ὑστέρησεν αὐτοῖς οὐδέν. ἱμάτια αὐτῶν οὐκ ἐπαλαιώθησαν, καὶ ὑποδήματα αὐτῶν οὐ διερράγησαν. καὶ ἔδωκας αὐτοῖς βασιλείας, καὶ λαοὺς διεμέρισας αὐτοῖς, καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν σηὼν βασιλέως ἐσσεβών, καὶ τὴν γῆν ὢγ βασιλέως τῆς βασάν. καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐπλήθυνας ὡς τοὺς ἀστέρας τοῦ οὐρανοῦ. καὶ εἰσήγαγες αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν εἶπας τοῖς πατράσιν αὐτῶν τοῦ εἰσελθεῖν καὶ κληρονομῆσαι. καὶ εἰσῆλθον υἱοὶ αὐτῶν, καὶ ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν καὶ ἐξέτριψας ἐνώπιον αὐτῶν τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν τῶν χαναναίων, καὶ ἔδωκας αὐτοὺς εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν καὶ τοὺς λαοὺς τῆς γῆς, ποιῆσαι αὐτοῖς ὡς ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ κατελάβοντο πόλεις ὑψηλὰς καὶ γῆν πίονα. καὶ ἐκληρονόμησαν οἰκίας πλήρεις πάντων ἀγαθῶν, λάκκους λελατομημένους, ἀμπελῶνας, καὶ ἐλαιῶνας, καὶ πᾶν ξύλον βρώσιμον εἰς πλῆθος, καὶ ἔφαγον καὶ ἐνεπλήσθησαν καὶ ἐλιπάνθησαν,

(Interp. latina:) mādata tua. & renuerūt vt audirēt: & nō recordati sūt mirabiliū tuorū q̄ feceras in eis. & indurauerūt ceruicē suam: & dederūt p̄ncipiū vt cōuerterent in seruitutē suā in egypto. & tu deus dimittēs peccata: misericors & clemēs: lōganimis & multe miserationis: & nō dereliquisti eos. adhuc aūt & fecerūt sibi vitulū cōflatile: & dixerūt: isti dei qui eduxerūt nos de egypto. & fecerūt irritationes magnas. & tu in misericordijs tuis magnis nō dereliquisti eos in deserto: colūnā nubis nō declinasti ab eis die vt duceret eos in via. & colūnā ignis p nocte vt illūinaret eis viā in q̄ ibunt in ea. & spūm tuū bonū dedisti vt prudētes faceret eos. & māna tuū nō prohibuisti ab ore eorū: & aquā dedisti eis in siti eorū. & q̄dragīta ānis pauisti eos in deserto: nō defuit eis q̄cq̄. vestimēta eorū nō inueterauerūt: & calciamēta eorū nō interrupta sūt. & dedisti eis regna: & pplos partit⁹ es eis: & hereditauerūt terrā seō regis essebō: & terrā og regis basan. & filios eorū multiplicasti sicut stellas celi. & adduxisti eos in terrā quā dixisti patrib⁹ eorū vt igrederent & hereditarēt. & ingressi sūt filij eorū: & hereditauerūt terrā & cōtriuisti corā eis habitātes terrā chananeorū: & dedisti eos in man⁹ eorū: & reges eorū & pplos terre: vt facerēt eis vt placitū corā eis. & ceperūt ciuitates excelsas & humū piguē. & possederūt domos plenas oibus bonis: cisternas fabricatas: vineas & oliueta: & oē lignū fructiferū in multitudine: & comederūt & ipleti sunt. & ipiguati sunt:

mandata tua: et noluerunt audire: & non sunt recordati mirabilium tuorū que feceras eis. Et indurauerūt ceruices suas: & dederunt caput vt cōuerterētur ad seruitutē suā quasi p contentionē. Tu autē deus ppitius clemēs & misericors lōganimis & multe miseratiōis: nō dereliquisti eos. Et quidē cū fecissent sibi vitulū conflatilē: & dixissent: iste est de⁹ tu⁹ qui eduxit te de egypto: fecerūtq; blasphemias magnas: tu autem in misericordiis tuis multis non dimisisti eos in deserto. Columna nubis non recessit ab eis per diem vt duceret eos in via: & colūna ignis per noctem vt ostenderet eis iter p quod ingrederentur. Et spiritum tuum bonū dedisti q doceret eos: & manna tuum non prohibuisti ab ore eorum: & aquam dedisti eis in siti. Quadraginta annis pauisti eos in deserto: nihilq; eis defuit. Vestimenta eorum non inueterauerunt: & pedes eorū nō sunt attriti. Et dedisti eis regna & populos: & partitus es eis sortes. Et possederunt terram seon: & terram regis esebon: & terram og regis basan. Et multiplicasti filios eorū sicut stellas celi: & adduxisti eos ad terrā de qua dixeras patribus eorum vt ingrederētur & possiderēt eā. Et venerūt filii & possederunt terram. Et humiliasti coram eis habitatores terre chananeos: & dedisti eos in manu eorum: & reges eorum & populos terre: vt facerent eis sicut placebat illis. Ceperūt itaq; vrbes munitas & humū pinguem: & possederunt domos plenas cunctis bonis: cisternas ab eis fabricatas: vineas & olíueta & ligna pomifera multa. Et comederūt & saturati sunt:

אל מצותיך׃ וימאנו לשמע ולא זכרו נפלאתיך אשר עשית עמהם ויקשו את ערפם ויתנו ראש לשוב לעבדתם במרים ואתה אלוה סליחות חנון ורחום ארך אפים ורב וחסד ולא עזבתם׃ אף כי עשו להם עגל מסכה ויאמרו זה אלהיך אשר העלך ממצרים ויעשו נאצות גדלות׃ ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר את עמוד הענן לא סר מעליהם ביומם להנחתם בהדרך ואת עמוד האש בלילה להאיר להם ואת הדרך אשר ילכו בה׃ ורוחך הטובה נתת להשכילם ומנך לא מנעת מפיהם ומים נתתה להם לצמאם׃ וארבעים שנה כלכלתם במדבר לא חסרו שלמתיהם לא בלו ורגליהם לא בצקו׃ ותתן להם ממלכות ועממים ותחלקם לפאה ויירשו את ארץ סיחון ואת ארץ מלך חשבון ואת ארץ עוג מלך הבשן׃ ובניהם הרבית ככוכבי השמים ותביאם אל הארץ אשר אמרת לאבתיהם לבוא לרשת׃ ויבאו הבנים ויירשו את הארץ ותכנע לפניהם את ישבי הארץ הכנענים ותתנם בידם ואת מלכיהם ואת עממי הארץ לעשות בהם כרצונם׃ וילכדו ערים בצרות ואדמה שמנה ויירשו בתים מלאים כל טוב ברות חצובים כרמים וזיתים ועץ מאכל לרב ויאכלו וישבעו

D — Exo. 13.d. — E

וישמינו ויתעדנו בטובך הגדול:
וימרו וימרדו בך וישליכו את
תורתך אחרי גום ואת נביאיך
הרגו אשר העידו בם להשיבם
אליך ויעשו נאצות גדולת:
ותתנם ביד צריהם ויצרו להם
ובעת צרתם יצעקו אליך ואתה
משמים תשמע וכרחמיך הרבים
תתן להם מושיעים ויושיעום
מיד צריהם: וכנוח להם
ישובו לעשות רע לפניך
ותעזבם ביד איביהם וירדו
בהם וישובו ויזעקוך ואתה
משמים תשמע ותצילם כרחמיך
רבות עתים: ותעד בהם להשיבם
אל תורתך והמה הזידו ולא
שמעו למצותיך ובמשפטיך
חטאו בם אשר יעשה אדם
וחיה בהם ויתנו כתף סוררת
וערפם הקשו ולא שמעו: ותמשך
עליהם שנים רבות ותעד בם
ברוחך ביד נביאיך ולא האזינו
ותתנם ביד עמי הארצות:
וברחמיך הרבים לא עשיתם כלה
ולא עזבתם כי אל חנון ורחום
אתה: ועתה אלהינו האל הגדול
הגבור והנורא שומר הברית
והחסד אל ימעט לפניך את
כל התלאה אשר מצאתנו
למלכינו לשרינו ולכהנינו
ולנביאינו ולאבתינו ולכל
עמך מימי מלכי אשור עד
היום הזה: ואתה צדיק על כל
הבא עלינו כי אמת עשית
ואנחנו הרשענו: ואת מלכינו
שרינו כהנינו ואבתינו לא עשו

et ĩpinguati sunt: & abūdauerūt delitiis in bonitate tua magna. Prouocauerūt aūt te ad iracundiā: & recesserūt a te: & ꝓiecerūt legē tuā post terga sua. Et ꝓphetas tuos occiderūt qui ꝯtestabātur eos vt reuerterētur ad te. Feceruntq; blasphemias grādes. Et dedisti eos in manus hostiū suorū: & afflixerūt eos. Et in tpe tribulationis sue clamauerūt ad te: & tu de celo audisti: & sm̄ miserationes tuas multas dedisti eis saluatores: qui saluarent eos de manu hostium suorū. Cumq; requieuissent reuersi sunt vt facerent malū in conspectu tuo: & dereliqsti eos in manu inimicorū suorū: & possederūt eos. Conuersiq; sunt & clamauerūt ad te. Tu aūt de celo exaudisti & liberasti eos in misericordiis tuis multis tēpibus. & cōtestat° es eos vt reuerterētur ad legē tuā. Ipsi vero supbe egerūt & non audierūt mādata tua: & in iudiciis tuis peccauerunt que faciet homo & viuet in eis. Et dederunt humerū recedentē & ceruicē suā idurauerūt nec audierūt. Et ptraxisti sup eos annos multos: & cōtestatus es eos in spū tuo p manū prophetarū tuorū: & nō audierunt: & tradidisti eos in manū pplorū terrarū. In misericordiis autē tuis plimis nō fecisti eos in cōsumptionē nec dereliquisti eos: qm̄ deus miserationū & clemens es tu. Nūc itaq; de° nr̄ magne fortis & terribilis: custodiens pactum & misericordiam: ne auertas a facie tua omnem laborem qui inuenit nos reges nr̄os: principes nr̄os: & sacerdotes nr̄os: & prophetas nostros: & patres nostros: & omnē populum tuū a diebus regis assur vsq; in diem hanc. Et tu iustus es in omnibus que venerunt super nos qa veritatē fecisti nobis: nos autē impie egimus: reges nostri principes nr̄i: sacerdotes nr̄i & pr̄es nr̄i nō fecerūt

τ delitiati sunt in bonitate tua magna. τ muta=
καὶ ἐτρύφησαν ἐν ἀγαθοσύνῃ σου τῇ μεγάλῃ. καὶ ἤλλα=
uerūt τ recesserūt a te: τ ꝓiecerūt legē tuā
ξαν καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔρριψαν τὸν νόμον σου
post corpus suū. τ ꝓphetas tuos occi
ὀπίσω σώματος αὐτῶν. καὶ τοὺς προφήτας σου ἀπέ
derūt q cōtestabant in eis vt reuerterent ipsi
κτειναν οἳ διεμαρτύραντο ἐν αὐτοῖς ἐπιστρέψαι αὐτοὺς
ad te. τ fecerūt irritationes magnas. τ de=
πρὸς σέ. καὶ ἐποίησαν παροργισμοὺς μεγάλους. καὶ ἔ=
disti eos in manu affligentiū eos: τ afflixe
δωκας αὐτοὺς ἐν χειρὶ θλιβόντων αὐτούς, καὶ ἔθλι=
rūt eos. τ clamauerūt ad te in tēpore tribulatiōis
ψαν αὐτούς. καὶ ἀνεβόησαν πρὸς σὲ ἐν καιρῷ θλίψεως
sue. τ tu de celo tuo audisti: τ in misera
αὐτῶν. καὶ σὺ ἐξ οὐρανοῦ σου ἤκουσας, καὶ ἐν οἰκτιρ=
tiōib° tuis magnis dedisti eis saluatores: τ sal
μοῖς σου τοῖς μεγάλοις ἔδωκας αὐτοῖς σωτῆρας, καὶ ἔ=
uasti eos de manu affligentiū eos. τ postq̄ de
σωσας αὐτοὺς ἐκ χειρὸς θλιβόντων αὐτούς. καὶ ὡς ἀνε
uerūt: reuersi sūt vt facerēt malū corā
παύσαντο, ἐπέστρεψαν ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιόν
te. τ dereliquisti eos in manus inimicoꝝ suo
σου. καὶ ἐγκατέλιπες αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐ=
rū: τ dñati sūt in eis. τ rursus clamauerūt ad
τῶν, καὶ κατῆρξαν ἐν αὐτοῖς. καὶ πάλιν ἀνεβόησαν πρὸς
te: τ tu de celo exaudisti τ liberasti eos in
σέ, καὶ σὺ ἐξ οὐρανοῦ εἰσήκουσας καὶ ἐρρύσω αὐτοὺς ἐν
misericordiis tuis multis: τ in tēporib° cōtestatus es
οἰκτιρμοῖς σου πολλοῖς, καὶ ἐν καιροῖς ἐπεμαρτύρω
eos vt cōuerterent ipsi ad legē tuā. ipsi vo
αὐτοῖς ἐπιστρέψαι αὐτοὺς εἰς τὸν νόμον σου. αὐτοὶ δὲ
superbierūt τ nō audierūt mādata tua τ
ὑπερηφανεύσαντο καὶ οὐκ ἤκουσαν τῶν ἐντολῶν σου καὶ
in iudiciis tuis peccauerūt: q cū fecerit ea ho-
ἐν τοῖς κρίμασί σου ἥμαρτον, ἃ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρω
mo: viuet in eis. τ dederūt hũerū inobedientē:
πος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς. καὶ ἔδωκαν νῶτον ἀπειθοῦντα,
τ ceruicē suā indurauerūt τ nō audierūt. τ
καὶ τράχηλον αὐτῶν ἐσκλήρυναν καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ
lōganimis fuisti sup eos ānis multis τ ptraxisti
ἐμακροθύμησας ἐπ' αὐτοῖς ἔτη πολλὰ καὶ εἵλκυσας
sup eos ānos multos. τ cōtestatus es eos in spiri=
ἐπ' αὐτοὺς ἔτη πολλά. καὶ ἐπεμαρτύρω αὐτοῖς ἐν πνεύ=
tu tuo in manu ꝓphetaꝝ tuoꝝ: τ nō aurib° pceperūt:
ματί σου ἐν χειρὶ προφητῶν σου, καὶ οὐκ ἐνωτίσαντο.
τ dedisti eos in manu populoꝝ terre. τ tu in mi=
καὶ ἔδωκας αὐτοὺς ἐν χειρὶ λαῶν τῆς γῆς. καὶ σὺ ἐν οἰκτιρ
sericordiis tuis plurimis: nō fecisti eos in cōsūptio=
μοῖς σου τοῖς πολλοῖς, οὐκ ἐποίησας αὐτοὺς εἰς συντέλει
nē: τ nō dereliqsti eos: qm̄ fortis es τ misericors
αν, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπες αὐτούς, ὅτι ἰσχυρὸς εἶ καὶ ἐλεήμων
τ clemēs. τ nūc de° noster fortis magne potēs
καὶ οἰκτίρμων. καὶ νῦν ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἰσχυρὸς ὁ μέγας ὁ κραταιὸς
τ terribilis: custodiēs pactū tuū τ miaz tuā:
καὶ φοβερός, φυλάσσων τὴν διαθήκην σου καὶ τὸ ἔλεός σου,
ne diminuat corā te ois labor q inuenit nos: τ
μὴ ὀλιγωθήτω ἐνώπιόν σου πᾶς ὁ μόχθος ὃς εὗρεν ἡμᾶς, καὶ
reges nr̄os: τ pncipes nr̄os: τ sacerdotes
τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, καὶ τοὺς ἄρχοντας ἡμῶν, καὶ τοὺς ἱερεῖς
nr̄os: τ ꝓphetas nr̄os: τ patres nr̄os:
ἡμῶν, καὶ τοὺς προφήτας ἡμῶν, καὶ τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τ in omni pplo tuo: a dieb° regis assur
καὶ ἐν παντὶ τῷ λαῷ σου, ἀπὸ ἡμερῶν βασιλέως ἀσσοὺρ
τ vsq; in diē hāc. τ tu iustus es in oībus
καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ σὺ δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσι
venientibus sup nos: qr veritatē fecisti: τ nos
τοῖς ἐρχομένοις ἐφ' ἡμᾶς, ὅτι ἀλήθειαν ἐποίησας, καὶ ἡμεῖς
peccauim°. τ reges nr̄i τ pncipes nr̄i τ
ἐξημάρτομεν. καὶ οἱ βασιλεῖς ἡμῶν καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν καὶ
sacerdotes nr̄i τ patres nr̄i: nō fecerunt
οἱ ἱερεῖς ἡμῶν καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν, οὐκ ἐποίησαν

F

ū.l.d.

G

legē tuā: τ nō attēderūt mādata
τὸν νόμον σου, καὶ οὐ προσέσχον ταῖς ἐντολαῖς
tua τ testimonia tua: q testificat° es eis.
σου καὶ τὰ μαρτύριά σου, ἃ διεμαρτύρω αὐτοῖς.
τ ipsi in regno tuo τ in bonitate tua
καὶ αὐτοὶ ἐν βασιλείᾳ σου καὶ ἐν ἀγαθοσύνῃ σου
multa: quā dedisti eis: τ in terra
τῇ πολλῇ, ᾗ ἔδωκας αὐτοῖς, καὶ ἐν τῇ γῇ τῇ
lata τ pingui: quā dedisti corā eis:
πλατείᾳ καὶ λιπαρᾷ, ᾗ ἔδωκας ἐνώπιον αὐτῶν,
nō fuerūt tibi: τ nō reuersi sunt a
οὐκ ἐδούλευσάν σοι, καὶ οὐκ ἀπέστρεψαν ἀπὸ
studiis suis prauis. ecce
ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν τῶν πονηρῶν. ἰδού
sum° hodie serui: τ terra: quā dedi=
ἐσμὲν σήμερον δοῦλοι, καὶ ἡ γῆ, ἣν ἔδω=
sti patrib° nr̄is vt comederēt fructū
κας τοῖς πατράσιν ἡμῶν φαγεῖν τὸν καρπὸν
eius τ bona eius: τ ecce sum° ser=
αὐτῆς καὶ τὰ ἀγαθὰ αὐτῆς, καὶ ἰδοὺ ἐσμὲν δοῦ
ui in ea: τ fruct° ei° multi
λοι ἐπ' αὐτῆς, καὶ οἱ καρποὶ αὐτῆς οἱ πολλοὶ
facti sūt regib°: quos dedisti sup nos
ἐγένοντο τοῖς βασιλεῦσιν, οὓς ἔδωκας ἐφ' ἡμᾶς
in peccatis nr̄is: τ in corporib° nr̄is
ἐν ἁμαρτίαις ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τὰ σώματα ἡμῶν
dominant τ in iumētis nr̄is: vt placitū eis:
ἐξουσιάζουσι καὶ ἐν κτήνεσιν ἡμῶν, ὡς ἀρεστὸν αὐ
τ in tribulatiōe magna sum°. τ in oī=
τοῖς, καὶ ἐν θλίψει μεγάλῃ ἐσμέν. καὶ ἐν πᾶ
bus istis nos disponimus fidē τ scribi=
σι τούτοις ἡμεῖς διατιθέμεθα πίστιν καὶ γράφο
mus: τ sigillāt pncipes nr̄i leui=
μεν, καὶ ἐπισφραγίζουσιν ἄρχοντες ἡμῶν λευῖ=
te nr̄i sacerdotes nr̄i.
ται ἡμῶν ἱερεῖς ἡμῶν.

Ca.10.

A

Et in sigillātibus neemias arta=
Καὶ ἐπὶ τῶν σφραγιζόντων νεεμίας ἀρτα
sastha fili° achalia: sedecias filius araia: aza
σασθὰ υἱὸς ἀχαλία, σεδεκίας υἱὸς ἀραία, ἀζα
rias: hieremias: phasur: amarias: melchias: at=
ρίας, ἱερεμίας, φασούρ, ἀμαρίας, μελχίας, ἀτ=
tus: sabani: erā: maluch: meramoth: ab
τους, σαβανί, ἡράμ, μαλούχ, μεραμώθ, ἀβ
dia: daniel: gaannathō: baruch: mesulā:
δία, δανιήλ, γααναθών, βαρούχ, μεσουλάμ,
abia: miamin: maazias: belgai: τ samaias:
ἀβιά, μιαμίν, μααζίας, βελγαΐ, καὶ σαμαίας,
hi sacerdotes. τ leuite: iesue filius azanie:
οὗτοι ἱερεῖς. καὶ λευῖται, ἰησοῦς υἱὸς ἀζανίου,
baneas de filiis enadad: cadamiel τ fra
βαναίας ἀπὸ υἱῶν ἠναδάδ, καδμιὴλ καὶ οἱ ἀδελ
tres eius: sabanias: aduias: calitā: phe
φοὶ αὐτοῦ, σαβανίας, ἀδουίας, καλιτάν, φε
lia: anan: micharoob: esebias: zacchur: sa=
λιά, ἀνάν, μιχὰ ῥοώβ, ἠσεβίας, ζακχούρ, σα
rabias: sebanias τ odua. filii banune pn
ραβίας, σεβανίας καὶ ὠδουά. υἱοὶ βανουνὲ ἄρ
cipes ppli: phoros phaathmoab: elā τ
χοντες τοῦ λαοῦ, φόρος φααθμωάβ, ἠλὰμ καὶ
saththuia. filii baani: asgag: bebai: adoni=
σαθθουία. υἱοὶ βαανί, ἀσγάγ, βηβαΐ, ἀδονι=
as: bagoi: adin ater: ezecias: aszur: odu=
ας, βαγοΐ, ἀδὶν ἀτήρ, ἐζεκίας, ἀσζούρ, ὠδου
ia: assom: besi: ariph: anathoth: nobai: ma
ΐα, ἀσσόμ, βησί, ἀρίφ, ἀναθώθ, νωβαΐ, μα
gab: mesulā: ezer: mesozebel: saduc:
γάβ, μεσουλάμ, ἠζήρ, μεσωζεβήλ, σαδούκ,
ieddua: phaltias: anā: anaia: osee:
ἰεδδουάς, φαλτίας, ἀνάν, ἀναΐα, ὠσηέ,
ananias asub: alloes:
ἀνανίας, ἀσούβ, ἀλλωής,

legem tuam: & non attenderunt mandata tua: & testimonia tua que testificatus es in eis. Et ipsi in regnis suis bonis & i bonitate tua multa quā dederas eis & in terra latissima & pingui quā tradideras in cōspectu eorū nō seruierunt tibi: nec reuersi sunt a studiis suis pessimis. Ecce nosipsi hodie serui sumus: & terra quā dedisti patribus nostris vt comederēt panē eius & que bona sunt ei°: & nosipsi serui sumus in ea. Et fruges eius multiplicantur regibus quos posuisti super nos ꝓpter peccata nostra: & corporib° nr̄is dñantur & iumētis nr̄is sm̄ volūtatē suā: & in tribulatione magna sumus. Sup oībus ergo his nosipsi percutim° fedus & scribimus: & signāt pricipes nr̄i leuite nr̄i & sacerdotes nr̄i. 10.

Signatores autem fuerunt: neemias: athersatha filius achelai & sedechias saraias azarias hieremias phessur amarias melchias accus sebenia melluc maarem merimuth obdias daniel genthon baruch mosollam abia miamin mazia belga semeia: hi sacerdotes. Porro leuite: iosue filius azarie: bennui de filiis enadad: cedmihel & fratres eorum sechenia odeuia celita phalaia enan micha roob assebia zachur serebia sabania odia bani baninu. Capita populi: pheros: phetmoab elam zethu bani bonni azgad bebai adonaia beggoai adin ather ezechia azur odeuia asum besai areth anathot nebai mechphia mosollā azir mesizabel sadoch ieddua felthia anan ania: osee anania asub: aloes

תורתך ולא הקשיבו אל מצותיך
ולעדותיך אשר העידות בהם:
והם במלכותם ובטובך הרב אשר
נתת להם ובארץ הרחבה
והשמנה אשר נתת לפניהם לא
עבדוך ולא שבו ממעלליהם
הרעים: הנה אנחנו היום עבדים
והארץ אשר נתתה לאבתינו
לאכל את פריה ואת טובה הנה
אנחנו עבדים עליה: ותבואתה
מרבה למלכים אשר נתתה עלינו
בחטאתינו ועל גויתינו משלים
ובבהמתנו כרצונם ובצרה
גדולה אנחנו: ובכל זאת אנחנו
כרתים אמנה וכתבים ועל
החתום שרינו לוינו כהנינו:

Cap.x.

ועל החתומים נחמיה
התרשתא בן חכליה וצדקיה:
שריה עזריה ירמיה: פשחור
אמריה מלכיה: חטוש שבניה
מלוך: חרם מרמות עבדיה:
דניאל גנתון ברוך: משלם אביה
מימין: מעזיה בלגי שמעיה
אלה הכהנים: והלוים וישוע
בן אזניה בנוי מבני חנדד
קדמיאל: ואחיהם שבניה הודיה
קליטא פלאיה חנן: מיכא רחוב
חשביה: זכור שרביה שבניה:
הודיה בני בנינו: ראשי העם
פרעש פחת מואב עילם זתוא
בני: בני עזגד בבי: אדניה בגוי
עדין: אטר חזקיה עזור: הודיה
חשם בצי: חריף ענתות נובי:
מגפיעש משלם חזיר: משיזבאל
צדוק ידוע: פלטיה חנן ענינה:
הושע חנניה חשוב: הלוחש

פלחא שובק: רחום חשבנה
מעשיהו ואחיה חנן ענן: מלוך חרם
בענה: ושאר העם הכהנים הלוים
השוערים המשררים הנתינים
וכל הנבדל מעמי הארצות אל
תורת האלהים נשיהם בניהם
ובנתיהם כל יודע מבין:
מחזיקים על אחיהם אדיריהם
ובאים באלה ובשבועה ללכת
בתורת האלהים אשר נתנה
ביד משה עבד האלהים ולשמור
ולעשות את כל מצות יהוה אדנינו
ומשפטיו וחקיו: ואשר לא
נתן בנתינו לעמי הארץ ואת
בנתיהם לא נקח לבנינו: ועמי
הארץ המביאים את המקחות
וכל שבר ביום השבת למכור
לא נקח מהם בשבת וביום קדש
ונטש את השנה השביעית
ומשא כל יד: והעמדנו עלינו
מצות לתת עלינו שלישית
השקל בשנה לעבדת בית
אלהינו: ללחם המערכת ומנחת
התמיד ולעולת התמיד השבתות
החדשים למועדים ולקדשים
ולחטאות לכפר על ישראל וכל
מלאכת בית אלהינו: והגורלות
הפלנו על קרבן העצים הכהנים
הלוים והעם להביא לבית
אלהינו לבית אבתינו לעתים
מזמנים שנה בשנה לבער על
מזבח יהוה אלהינו ככתוב בתורה:
ולהביא את בכורי אדמתנו ובכורי
כל פרי כל עץ שנה בשנה לבית
יהוה: ואת בכרות בנינו ובהמתנו
ככתוב בתורה ואת בכורי בקרינו

שור נתן · בדל · ירה נשה · בנה ידע · בין חזק · אדר בוא · שבע ילך · עשה צוה · שפט · לקח · בוא לקח · מכר · שבע · נשא עמד · נתן שלש · ערך · תמד עלה · יעד · באר גרל · נפל · בוא · זמן · זבח כתב · ירה בוא · בכר פרה

phaleam sobech reum asebna maasia ethaia hannā anan mesluch aram baana & reliq de populo. Sacerdotes leuite ianitores & cantores nathinnei: & oēs qui se separauerūt de populis terrarum ad legem dei: vxores eorū filii eorum: & filie eorum: & omnes qui poterant sapere respondentes pro fratribus suis optimates eorū: et q veniebāt ad pollicēdu3 & iurandū vt ambularent in lege dei quam dederat in manu moysi serui sui vt facerēt & custodirent vniuersa mandata dñi dei nostri & iudicia eius & cerimonias eius. & vt non daremus filias nostras populo terre: & filias eorū nō acciperemus filiis nostris. Populi quoq terre qui important venalia & omnia ad vsum per diem sabbati vt vendāt: nō accipiemus ab eis in sabbato & in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum & exactionem vniuerse manus. Et statuemus super nos precepta vt demus tertiam partem sicli per annu3 ad opus domus dei nostri ad panes ppositionis: & ad sacrificiu3 sempiternū: & i holocaustū sempiternū: in sabbatis: in Kalendis: in solēnitatibus: & in sanctificatis pro peccato vt exoretur pro israel: & in omnem vsum domus dei nostri. Sortes ergo misimus sup oblationē lignorū inter sacerdotes leuitas & populum vt inferrentur in domum dei nostri per domus patrum nostrorū per tpa a tēporibus anni vsq ad annum: vt arderent sup altare dñi dei nrī: sicut scriptū est in lege moysi. Et vt afferremus pmogenita terre nre: & primitiua vniuersi fructus oīs ligni: ab āno in annū: in domo dñi. Et primitiua filiorum nrorum: & pecorum nrorum sicut scriptū ē in lege: & primitiua boū nrorum

phalai: sobec: raū: esebuna: maasias: aia:
φαλαΐ, σωβὴκ, ῥαούμ, ἐσεβανά, μαασίας, αἰά,
aināi: enā: maluch: arā: baana: τ reli
αἰνάν, ἠνάν, μαλούχ, ἀρήμ, βαανά, καὶ οἱ κατά-
qui ppli. sacerdotes τ leuite ianitores
λοιποὶ τοῦ λαοῦ. ἱερεῖς καὶ λευῖται οἱ πυλωροὶ οἱ
cātores: nathinim. τ oēs separati
ᾄδοντες, οἱ ναθινιείμ. καὶ πάντες διαχωρισθέντες
a populis terre ad legē dei:
ἀπὸ τῶν λαῶν τῆς γῆς πρὸς τὸν νόμον τοῦ θεοῦ,
vxores eorum filii eorum filie eorum: ois q
γυναῖκες αὐτῶν υἱοὶ αὐτῶν θυγατέρες αὐτῶν, πᾶς ὁ
sciuit τ intellexit spōdebāt sup fratribus su-
εἰδὼς καὶ συνιὼν. ἐνίσχυον ἐπὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐ-
is: τ maledixerūt eis: τ ingressi sūt in
τῶν, καὶ κατηράσαντο αὐτούς, καὶ εἰσῆλθον ἐν
execratiōe τ in iuramēto vt ābularēt in lege dei:
ἀρᾷ καὶ ἐν ὅρκῳ τοῦ πορεύεσθαι ἐν νόμῳ τοῦ θεοῦ,
q data fuit in manu moysi serui dei: vt custo
ὃς ἐδόθη ἐν χειρὶ μωυσῆ δούλου τοῦ θεοῦ, φυλάσ-
dirēt τ facerēt oia mādata dñi
σεσθαι καὶ ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολὰς κυρίου τοῦ
dei nri τ iudicia eius τ prece
θεοῦ ἡμῶν καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγμα-
pta eius τ vt nō darem9 filias nras pplis
τα αὐτοῦ καὶ τοῦ μὴ δοῦναι θυγατέρας ἡμῶν τοῖς λαοῖς
terre: τ filias eorum nō acciperem9
τῆς γῆς, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν οὐ ληψόμεθα τοῖς
filiis nris. τ ppli terre ferētes vena-
υἱοῖς ἡμῶν. καὶ λαοὶ τῆς γῆς οἱ φέροντες τοὺς ἀγορα-
lia τ oēm vēditionē in die sabbati
σμοὺς καὶ πᾶσαν πρᾶσιν ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου
vt vendāt: nō ememus ab eis in sabbato
ἀποδόσθαι, οὐκ ἀγορασόμεθα παρ' αὐτῶν ἐν σαββάτῳ
τ in die sctificato. τ ascēdere faciemus ānū septimū:
καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἁγίᾳ. καὶ ἀναβήσομεν τὸ ἔτος τὸ ἕβδομον,
τ exactio vniuerse manus. τ statuemus sup nos p̄
καὶ ἀπαίτησις πάσης χειρός. καὶ στήσομεν ἐφ' ἡμᾶς ἐν-
cepta vt demus sup nos tertiū sicli p an-
τολὰς δοῦναι ἐφ' ἡμᾶς τρίτον τοῦ διδράχμου κατ' ἐνιαυ-
nū in suitutē domus dei nri: ad panes
τὸν εἰς δουλείαν οἴκου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, εἰς ἄρτους τοῦ
faciei: τ sacrificiū cōtinuitatis τ ad
προσώπου, καὶ θυσίαν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ καὶ εἰς
holocausta sempiterna sabbatorum
ὁλοκαυτώματα διαπαντὸς τῶν σαββάτων. τῶν
kalendarum: ad solēnitates τ ad ea q p pecca
νουμηνιῶν, εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ εἰς τὰ περὶ ἁμαρτί-
to: vt exorēt pro israel: τ ad opera do
ας, ἐξιλάσασθαι περὶ ἰσραήλ, καὶ εἰς ἔργα τοῦ οἴ-
mus dei nri. τ sortes misimus pro
κου τοῦ θεοῦ ἡμῶν. καὶ κλήρους ἐβάλομεν περὶ τῶν
donis portatiōis lignorum: sacerdotes τ leuite τ pplus
δώρων ξυλοφορίας, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ ὁ λαὸς
vt inferrent in domū dei nri: ad domos familiarum
ἐνέγκαι εἰς οἶκον θεοῦ ἡμῶν, εἰς οἴκους πατριῶν
nrarum: ad tēpora a tēporibus: annū sm an-
ἡμῶν, εἰς καιροὺς ἀπὸ χρόνων, ἐνιαυτὸν κατ' ἐνιαυ-
nū: vt arderēt sup altare dñi dei
τόν, ἐκκαῦσαι ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον κυρίου τοῦ θεοῦ
nri: sicut scriptū est in lege. τ afferremus
ἡμῶν, ὡς γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ ἐνέγκαι τὰ
pmogenita terre nre: τ pmiti
πρωτογεννήματα τῆς γῆς ἡμῶν. καὶ πρωτογεννήματ-
ua fructus vniuersi ligni: annū sm annū
τα καρποῦ παντὸς ξύλου, ἐνιαυτὸν κατ' ἐνιαυτὸν
in domū dñi. τ pmogenita filiorum nrorum τ
εἰς οἶκον κυρίου. καὶ τὰ πρωτότοκα υἱῶν ἡμῶν καὶ
iumētorum nrorum sicut scriptū est in lege: τ pri-
κτηνῶν ἡμῶν ὡς γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ τὰ πρω-
mogenita boū nrorum
τότοκα τῶν βοῶν ἡμῶν

τ gregū nrorum vt offerrent i domū dei nri:
καὶ ποιμνίων ἡμῶν ἐνέγκαι εἰς οἶκον θεοῦ ἡμῶν, τοῖς
sacerdotib9 q ministrāt in domo dei nri. τ
ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσιν ἐν οἴκῳ θεοῦ ἡμῶν. καὶ
pmitias ciborum nrorum τ pmitias nras τ
τὴν ἀπαρχὴν σίτων ἡμῶν καὶ τὰς ἀπαρχὰς ἡμῶν καὶ
fructū ois ligni: vini τ olei: affe-
τὸν καρπὸν παντὸς ξύλου, οἴνου καὶ ἐλαίου, οἴσο-
rem9 sacerdotib9 i gazophylacia dom9 dei
μεν τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τὰ γαζοφυλάκια οἴκου τοῦ θε-
nri: τ decimas terre nre leuitis. τ
οῦ ἡμῶν, καὶ δεκάτας γῆς ἡμῶν τοῖς λευίταις. καὶ
ipsi leuite decimas accipiētes i oibus ciuitatib9 sui
αὐτοὶ οἱ λευῖται δεκατοῦντες ἐν πάσαις πόλεσι δου-
tutis nre. τ erit sacerdos fili9 aarō: cū
λείας ἡμῶν. καὶ ἔσται ὁ ἱερεὺς υἱὸς ἀαρών, μετὰ τῶν
leuitis in decima leuitarum. τ leui-
λευιτῶν ἐν τῇ δεκάτῃ τῶν λευιτῶν. καὶ οἱ λευῖ-
te offerēt decimā decime in domū dei
ται ἀνοίσουσι τὴν δεκάτην τῆς δεκάτης εἰς οἶκον θεοῦ
nri in gazophylaciū dom9 thesauri. qz in the
ἡμῶν εἰς γαζοφυλάκιον οἴκου τοῦ θησαυροῦ. ὅτι εἰς τοὺς θη-
sauros deportabūt filii israel: τ filii leui
σαυροὺς εἰσοίσουσιν οἱ υἱοὶ ἰσραήλ, καὶ υἱοὶ τοῦ λευὶ τὰς
primitias frumēti τ vini τ olei: τ
ἀπαρχὰς τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, καὶ
ibi vasa sctificata τ sacerdotes ministri τ
ἐκεῖ σκεύη τὰ ἅγια καὶ οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοὶ καὶ οἱ
ianitores τ cātores: τ nō dimittemus
πυλωροὶ καὶ οἱ ᾄδοντες, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψο-
domū dei nri.
μεν τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

Ca.11.

Et habitauerūt pncipes ppli in hierusa
Καὶ ἐκάθισαν οἱ ἄρχοντες τοῦ λαοῦ ἐν ἱερουσα-
lē. τ reliqui ppli miserūt sortes vt tol
λήμ. καὶ οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ ἔβαλον κλήρους ἐνέγ-
lerēt vnū de decē vt habitaret i hierusalē ciui-
και ἕνα ἀπὸ τῶν δέκα καθίσαι ἐν ἱερουσαλὴμ τῇ πό-
tate sctā: τ nouē partes in ciuitatib9. τ bene
λει τῇ ἁγίᾳ, καὶ ἐννέα μέρη ἐν ταῖς πόλεσι. καὶ εὐλό-
dixit pplus oibus viris q spōte offerūt:
γησεν ὁ λαὸς πάντας τοὺς ἄνδρας τοὺς ἑκουσιαζομένους,
ad habitādū i hierusalē. τ hi principes pui
καθίσαι ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ οὗτοι οἱ ἄρχοντες τῆς χώ-
cie q habitauerūt i hierusalē τ in ciuitatib9 iuda.
ρας οἳ ἐκάθισαν ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πόλεσιν ἰούδα.
habitauerūt vir in possessione sua in ciuitatib9 su-
ἐκάθισαν ἀνὴρ ἐν κατασχέσει αὐτοῦ ἐν πόλεσιν αὐ-
is israel. sacerdotes τ leuite τ nathinei:
τῶν ἰσραήλ. οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται καὶ οἱ ναθιναῖοι,
τ filii seruorum salomonis. τ in hierusalē habita
καὶ υἱοὶ δούλων σολομῶντος. καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ ἐκάθι-
uerūt de filiis iuda τ de filiis beniamin. de filiis
σαν ἀπὸ υἱῶν ἰούδα καὶ ἀπὸ υἱῶν βενιαμίν. ἀπὸ υἱῶν
iuda ather fili9 ozia: fili9 zacharias: fili9 samaria: fili9
ἰούδα ἀθεὶ υἱὸς ὀζία, υἱὸς ζαχαρίας, υἱὸς σαμαρία, υἱὸς
saphatia: fili9 maleliel. τ de filiis phares:
σαφατία, υἱὸς μαλελιήλ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν φαρές,
maalia fili9 baruch: fili9 chalaza: fili9 ozia: fili9 ada-
μααλία υἱὸς βαρούχ, υἱὸς χαλαζά, υἱὸς ὀζιά, υἱὸς ἀδα-
ia: fili9 ioarib: fili9 zacharie: τ fili9 seloni. om-
ϊα, υἱὸς ἰωαρείβ, υἱὸς ζαχαρίου, καὶ υἱὸς σηλωνί. πάν-
nes filii phares q habitāt in hierusalē quadringenti
τες υἱοὶ φαρὲς οἱ καθήμενοι ἐν ἱερουσαλὴμ τετρακόσι-
sexaginta octo viri fortitudinis. τ hi filii ben
οι ἑξηκονταοκτὼ ἄνδρες δυνάμεως. καὶ οὗτοι οἱ υἱοὶ βεν-
iamin: selō fili9 mesolā: fili9 ioad: fili9 phadaia:
ιαμίν, σηλὼμ υἱὸς μεσολάμ, υἱὸς ἰωάδ, υἱὸς φαδαΐα,
fili9 colia: fili9 maasie: fili9 ethiel: fili9 ies-
υἱὸς κωλεία, υἱὸς μαασίου, υἱὸς ἐθιήλ, υἱὸς ἰεσσ-
sia. τ post eum gebue
σεία. καὶ ὀπίσω αὐτοῦ γεβουέ

et ouiū nostrarū vt offerātur in domo dei nostri sacerdotibus qui ministrāt in domo dei nostri. Et primitias ciborū nostrorum & libaminū nrorum: & poma ois ligni: vindemie quoq & olei afferemus sacerdotibus ad gazophylacium dei nostri: et decimā partē terre nostre leuitis. Ipsi leuite decimas accipiēt ex oīb9 ciuitatib9 operū nrorū. Erit aūt sacerdos filius aaron cū leuitis in decimis leuitarū: & leuite offerēt decimā ptem decime sue in domo dei nri ad gazophylaciū in domo thesauri. Ad gazophylaciū eni deportabūt filii israel & filii leui primitias frumenti, vini & olei: & ibi erunt vasa sanctificata: & sacerdotes & cantores & ianitores & ministri: & non dimittemus domum dei nostri.

11\.

Habitauerunt autem principes populi in hierusalē. Reliqua vero plebs misit sortem vt tolleret vnam partem de decem qui habitaturi essent in hierusalē ciuitate sācta: nouē vero ptes in ciuitatibus. Bñdixit aūt pplus oībus viris qui se spōte obtulerant vt habitarēt in hierusalē. Hi sunt itaq principes puincie qui hitauerūt in hierusalē & in ciuitatib9 iuda. Habitauit aūt vnusqsq in possessione sua in vrbib9 suis israel: sacerdotes: leuite: nathinnei: & filii seruorū salomōis. Et in hierusalē habitauerūt de filiis iuda & de filiis bēiamin. De filiis iuda athaias filius aziam: filii zacharie: filii amarie: filii saphatie: filii malalehel. De filiis phares hismaasia: filius baruch: filius coloza: filius azia: filius adaia: filius ioarib: filius zacharie: filius silonites. Oēs hi filii phares q hitauerūt in hierlm: qdringenti sexaginta octo viri fortes. Hi sunt aūt filii bēiamin. Sellū filius mosollā: filius ioed: filius phadaia: filius colaia: filius masia: filius etheel: filius esaia. Et post eum gebbai:

ואצינו להביא לבית אלהינו
לכהנים המשרתים בבית אלהינו:
ואת ראשית עריסתינו ותרומתינו
ופרי כל עץ תירוש ויצהר נביא
לכהנים אל לשכות בית אלהינו
ומעשר אדמתנו ללוים והם הלוים
המעשרים בכל ערי עבדתנו: והיה
הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים
והלוים יעלו את מעשר המעשר
לבית אלהינו אל הלשכות לבית
האוצר: כי אל הלשכות יביאו בני
ישראל ובני הלוי את תרומת הדגן
התירוש והיצהר ושם כלי המקדש
והכהנים המשרתים והשוערים
והמשררים ולא נעזב את בית
אלהינו:

Cap.xi.

וישבו שרי
העם בירושלם ושאר העם הפילו
גורלות להביא אחד מן העשרה
לשבת בירושלם עיר הקדש
ותשע הידות בערים: ויברכו העם
לכל האנשים המתנדבים לשבת
בירושלם: ואלה ראשי המדינה אשר
ישבו בירושלם ובערי יהודה ישבו
איש באחזתו בעריהם ישראל
הכהנים והלוים והנתינים ובני עבדי
שלמה: ובירושלם ישבו מבני יהודה
ומבני בנימן מבני יהודה עתיה בן
עזיה בן זכריה בן אמריה בן שפטיה
בן מהללאל מבני פרץ: ומעשיה בן
ברוך בן כל חזה בן חזיה בן עדיה
בן יויריב בן זכריה בן השלני: כל
בני פרץ הישבים בירושלם ארבע
מאות ששים ושמנה אנשי חיל:
ואלה בני בנימן סלא בן משלם בן
יועד בן פדיה בן קוליה בן מעשיה
בן איתיאל בן ישעיה: ואחריו גבי

שרת · ערס רום · ירש צהר · בוא · עשר · עיר · עלה · אצר בוא · רום · כלה קדש · שור עזב · שור · נפל · גרל בוא · ישב · ברך · נדב · נתן · רבע · מאה

סלי תשע מאות עשרים ושמנה: ויואל בן זכרי פקיד עליהם ויהודה בן הסנואה על העיר משנה: מן הכהנים ידעיה בן יויריב יכין: שריה בן חלקיה בן משלם בן צדוק בן מריות בן אחיטוב נגד בית האלהים: ואחיהם עשה המלאכה לבית שמנה מאות עשרים ושנים ועדיה בן ירחם בן פלליה בן אמצי בן זכריה בן פשחור בן מלכיה: ואחיו ראשים לאבות מאתים ארבעים ושנים ועמשסי בן עזראל בן אחזי בן משלמות בן אמר: ואחיהם גברי חיל מאה עשרים ושמנה ופקיד עליהם זבדיאל בן הגדולים: ומן הלוים שמעיה בן חשוב בן עזריקם בן חשביה בן בוני: ושבתי ויוזבד על המלאכה החיצנה לבית האלהים מראשי הלוים: ומתניה בן מיכה בן זבדי בן אסף ראש התחלה יהודה לתפלה ובקבקיה משנה מאחיו ועבדא בן שמוע בן גלל בן ידותון: כל הלוים בעיר הקדש מאתים שמנים וארבעה: והשוערים עקוב טלמון ואחיהם השמרים בשערים מאה שבעים ושנים: ושאר ישראל הכהנים הלוים בכל ערי יהודה איש בנחלתו: והנתינים ישבים בעפל וציחא וגשפא על הנתינים: ופקיד הלוים בירושלם עזי בן בני בן חשביה בן מתניה בן מיכא מבני אסף המשררים לנגד מלאכת בית האלהים: כי מצות המלך עליהם ואמנה על המשררים דבר יום ביומו: ופתחיה בן משיזבאל מבני

sellai: nongenti viginti octo. Et iohel filius zechri prepositus eorum: et iudas filius sennua super ciuitatē secūdus. Et de sacerdotibus idaia filius ioarib: iachin: saraia filius helchie: filius mosollā: filius sadoch: filius meraioth: filius ahitob: pricipes domus dei: & fratres eorum facientes opera templi octingenti viginti duo. Et adaia filius ieroam: filius phelela: filius amsi: filius zacharie: filius phessur: filius melchie. et fratres eius principes patrum: ducenti quadraginta duo. Et amasai filius azrihel: filius azi: filius mosollamoth: filius emmer: & fratres eorū potentes nimis: centum viginti octo: & prepositus eorum zabdihel filius potentium. Et de leuitis zebenia filius asoph: filius azaricā: filius asabia filius bonni: & sabathai & iosabeth sup oia opa q̄ erant forinsecus in domo dei a principibus leuitarum. Et mathania filius micha: filius zebedei: filius asaph princeps ad laudandū & ad cōfitēdum in orone: & bechecias secūdus de fribus eius: & abda filius samuha: filius galal: filius ydithū. Omes leuite in ciuitate sancta ducenti octoginta quattuor. Et ianitores: accub: telmon & fratres eorum qui custodiebant ostia centum septuaginta duo. Et reliqui ex israel sacerdotes & leuite in vniuersis ciuitatibus iuda: vnusquisq̄ in possessione sua: & nathinei q habitabāt in ofel et syaha & gaspha de nathinneis. Et episcopus leuitarū in hierusalem azi filius baani: filius asabie: filius mathanie filius miche. De filiis asaph cantores in ministerio domus dei. Preceptum quippe regis super eos erat & ordo in cantoribus per dies singulos: & fathaia filius mesezebel de filiis

selecti: nongenti viginti octo. et ioel filius zechri
σηλεί, ἐννακόσιοι εἰκοσιοκτώ. καὶ ἰωὴλ υἱὸς ζεχρὶ
episcopus sup eos. et iuda filius asam sup
ἐπίσκοπος ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ ἰούδας υἱὸς ἀσὰμ ἐπὶ τῆς
ciuitate secund. de sacerdotibus: iadia filius io
πόλεως δεύτερος. ἀπὸ τῶν ἱερέων καὶ ἰαδίας υἱὸς ἰω
arib: iachin: sareas filius elchia: filius mesulā:
αρὶβ, ἰαχὶν, σαραίας υἱὸς ἐλχία, υἱὸς μεσουλάμ,
filius adoc: filius marioth: filius achitob dux do
υἱὸς ἀδώκ, υἱὸς μαριώθ, υἱὸς ἀχιτὼβ ἡγούμενος οἴ
mus dei. et fratres eorum facientes o
κου τοῦ θεοῦ. καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν ποιοῦντες τὸ ἔρ
pus domus: octingenti viginti duo. et adaia fi
γον τοῦ οἴκου, ὀκτακόσιοι εἰκοσιδύο. καὶ ἀδαΐα υἱ
lius hieroā filius phalalia: filius namasi: filius zacha
ὸς ἱεροὰμ υἱοῦ φαλαλία, υἱοῦ ναμασί, υἱοῦ ζαχα
ria: filius phasur: filius melchia: et fratres eius
ρία, υἱοῦ φασούρ, υἱοῦ μελχία, καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
principes familiarum: ducenti quadraginta duo. et
ἄρχοντες πατριῶν διακόσιοι τεσσαρακονταδύο. καὶ
amasai: filius esriel: filius sacchie: filius masalimoth: filius emmer: et fratres eius potetes in
ἀμασαί, υἱὸς ἐσριὴλ, υἱοῦ σακχίου, υἱοῦ μασαλιμὼθ, υἱοῦ ἐμμήρ, καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ δυνατοὶ
acie centum viginti octo. et speculator sup eos
παρατάξεως ἑκατὸν εἰκοσιοκτώ. καὶ ἐπίσκοπος ἐπ᾽ αὐτοὺς
zechriel filius magnorum. et de leuitis sa
ζεχριὴλ υἱὸς τῶν μεγάλων. καὶ ἀπὸ τῶν λευιτῶν σα
maia: filius asub: filius esrica: filius asabia: filius bon
μαΐα, υἱὸς ἀσοὺβ, υἱοῦ ἐσρικάμ, υἱοῦ ἀσαβία, υἱοῦ βον
na: et sabbathe et iosabad sup opera
νί. καὶ σαββαθαῖος καὶ ἰωσαβὰδ ἐπὶ τὰ ἔργα τοῦ
domus dei forinsecus. et de pncipibus
οἴκου τοῦ θεοῦ τοῦ ἐξωτάτου. καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων
leuitarum et matthanias filius micha: filius zechri:
τῶν λευιτῶν καὶ ματθανίας υἱὸς μιχά, υἱὸς ζεχρὶ,
filius asaf: pnceps ad laudādū: et iudas ad adorādū: et bochias secund de fratribus eius:
υἱοῦ ἀσάφ, ἄρχων τοῦ αἴνου, καὶ ἰούδας τῆς προσευχῆς καὶ βοκχείας δεύτερος ἐκ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ,
et abdias filius samaie: filius galel filius idithū.
καὶ ἀβδίας υἱὸς σαμαίου, υἱοῦ γαλὲλ υἱοῦ ἰδιθούν.
oēs leuite in ciuitate sctā ducēti octoginta quattuor. et ianitores: acub: telamin: et fratres eorum custodientes in
πάντες οἱ λευῖται ἐν τῇ πόλει τῇ ἁγίᾳ διακόσιοι ὀγδοηκοντατέσσαρες. καὶ οἱ πυλωροὶ, ἀκοὺβ, τελαμὶν, καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν οἱ φυλάσσοντες ἐν ταῖς
portis centū septuaginta duo. et reliqui
πύλαις ἑκατὸν ἑβδομηκονταδύο. καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ
israel et sacerdotes et leuite in vniuersis
ἰσραὴλ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται ἐν πάσαις ταῖς
ciuitatibus iuda vir in hereditate sua.
πόλεσι τῆς ἰουδαίας ἀνὴρ ἐν τῇ κληρονομίᾳ αὐτοῦ.
et nathinei q habitauerūt in ophla et
καὶ οἱ ναθιναῖοι οἱ κατῴκησαν ἐν ὀφλὰ καὶ
siaa et gesphas de nathineis. et episcopus leuitarum in hierusalē ozei filius bani filius asabia: filius mathanie: filius micha. de filijs asaph
σιαὰ καὶ γεσφὰς ἀπὸ τῶν ναθιναίων. καὶ ἐπίσκοπος λευιτῶν ἐν ἱερουσαλὴμ ὀζεὶ υἱὸς βανὶ υἱοῦ σαβία, υἱοῦ μαθθανίου, υἱοῦ μιχά. ἀπὸ υἱῶν ἀσὰφ
cātorū ante opus domus dei:
τῶν ᾀδόντων ἀπέναντι ἔργου οἴκου τοῦ θεοῦ,
quī pceptū regis sup eos. et erpectabat in fide in cātoribus: ratio vniuscuiusq in die sua. et phathaia filius masisabel. de filiis
ὅτι ἐντολὴ τοῦ βασιλέως ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ πιστεύειν ἐπὶ τοῖς ᾀδοῖς, λόγος ἑκάστης ἡμέρας ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. καὶ φαθαΐα υἱὸς μασιζαβήλ. ἀπὸ τῶν υἱῶν

zara filii iuda ad manū regis in omne verbū ppli: et ad suburbia in agro
ζαρὰ υἱοῦ ἰούδα πρὸς χεῖρα τοῦ βασιλέως εἰς πᾶν ῥῆμα τῷ λαῷ, καὶ πρὸς τὰς ἐπαύλεις ἐν ἀγρῷ
eorum. et de filijs iuda habitauerūt in cariatharboc: et in filiabus eius: et in debon et in filiabus eius: et in cabseel et in viculis eius: et in iesue: et in molada et in bethphalat et in aserfoal et in bersabee et in filiabus eius: et in secelag et in mabne et in filiabus eius: et in remaō et in sara et in hierimuth et in zannoa et odollā et suburbijs eorum: et in lachis et agris eius et in azeca et in filiabus eius. et castrametati sūt in bersabee vsq ad vallē ennō. et filij beniamin a gabaa et magmas et aia et bethel et filiabus eius. et in anathoth nobania asor rama geththaim aded sebol nabalat lyda et onogearasim. et ex leuitis partes in iuda et beniamin.
αὐτῶν. καὶ ἀπὸ υἱῶν ἰούδα ἐκάθισαν ἐν καριαθαρβὸκ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν δαιβὼν καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν καβσεὴλ καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς αὐτῆς, καὶ ἐν ἰησοῦ καὶ ἐν μωλαδὰ καὶ ἐν βηθφαλὰτ καὶ ἐν ἀσερσωὰλ καὶ ἐν βηρσαβεὶ καὶ ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν σεκελὰγ καὶ ἐν μαβνῆ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς, καὶ ἐν ῥεμμὼθ καὶ ἐν σαρὰ καὶ ἐν ἰεριμοὺθ καὶ ἐν ζαννοὰ καὶ ὀδολλὰμ καὶ ταῖς ἐπαύλεσιν αὐτῶν, καὶ ἐν λαχὶς καὶ τοῖς ἀγροῖς αὐτῆς καὶ ἐν ἀζηκὰ καὶ ἐν ταῖς θυγατράσιν αὐτῆς. καὶ παρενέβαλον ἐν βερσαβεὶ ἕως φάραγγος ἐννόμ. καὶ υἱοὶ βενιαμὶν ἀπὸ γαβαὰ καὶ μαγμὰς καὶ γεαὶ βαιθὴλ καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῆς. καὶ ἐν ἀναθὼθ νὼβ ἀνία ἀσὼρ ῥαμὰ γεθθαὶμ ἀδὼδ σεβωεὶμ ναβαλὰτ λὺδ καὶ ὠνογαρασεὶμ. καὶ ἐκ τῶν λευιτῶν μερίδες ἐν τῷ ἰούδα καὶ βενιαμίν.

Ca. 12.

Et hi sacerdotes et leuite q ascēderūt cū zorobabel filio salathiel et iesue: sarias: hieremias: esdras: amarias: maluch: et sechenias. rcū marimoth: adaias genathō: abias: miami: maadias: belgas: semeias: ioiarib: ideias: salu: amuc: chelcias: oduias. isti pncipes sacerdotū et fratres eorū in diebus iesue. et leuite iesus: banui: cadmiel: sarabias: iodae: et matthanias sup confessiones ipse et fratres eius et bacbacias: et anai: fratres eorū ante eos ad vices. et iesue genuit ioacī: et ioacim genuit eliasib: et eliasib genuit ioiadae: et ioiadae genuit ionathā: et ionathā genuit addu. et in dieb ioacī erāt sacerdotes et pncipes familiarū. saraia amarias: ieremia ananias: esdre mesulā: amaria ionā: amaluch ionathā: sechenia ioseph: areo ednas:
Καὶ οὗτοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται οἱ ἀναβάντες μετὰ ζοροβάβελ υἱοῦ σαλαθιὴλ καὶ ἰησοῦ, σαραία, ἱερεμίας, ἔσδρας, ἀμαρίας, μαλούχ, ἀττούς, σεχενίας, ῥεούμ μαρειμώθ, ἀδαΐας γενναθών, ἀβίας, μιαμείν, μααδίας, βελγάς, σεμείας, ἰωαρίβ, ἰδείας, σαλού, ἀμούκ, χελκίας, ἀδουιά. οὗτοι οἱ ἄρχοντες τῶν ἱερέων καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἐν ἡμέραις ἰησοῦ. καὶ οἱ λευῖται ἰησοῦς, βανουί, καδμιήλ, σαραβίας, ἰωδαέ, καὶ ματθανίας ἐπὶ τῶν ἐξομολογήσεων αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ βακβακίας, καὶ ἀναί, οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν ἀπέναντι αὐτῶν εἰς τὰς ἐφημερίας. καὶ ἰησοῦς ἐγέννησε τὸν ἰωακείμ, καὶ ἰωακεὶμ ἐγέννησε τὸν ἐλιασείβ, καὶ ἐλιασεὶβ ἐγέννησε τὸν ἰωδαέ, καὶ ἰωδαὲ ἐγέννησε τὸν ἰωνάθαν, καὶ ἰωνάθαν ἐγέννησε τὸν ἀδδού. καὶ ἐν ἡμέραις ἰωακεὶμ ἦσαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν πατριῶν, τῷ σαραίᾳ ἀμαρίας, τῷ ἱερεμίᾳ ἀνανίας, τῷ ἔσδρα μεσουλάμ, τῷ ἀμαρίᾳ ἰωνάν, τῷ ἀμαλοὺχ ἰωνάθαν, τῷ σεχενίᾳ ἰωσήφ, τῷ ἀρὲς ἐδνάς,

zara filii iuda in manu regis iuxta omne verbū ppli: & in domibus p oēs regiones eorū. De filiis iuda hitauerūt in cariathabe & in filiabus eius: & in dybon & i filiab eius: et in capseel & in viculis eius: & in iesue: & i molada: & in bethphalet: & in asersual: & i bersabee: & in filiab eius: & i sicelech: et in mochona & in filiabus eius: & in remmon: & in zara & i hierimuth zonoa odollam & in villis earū: lachis & in regionib eius: azecha & in filiab eius. Et māserunt in bersabee vsq̄ ad vallē hēnon. Filii aut bēiamin ageba mechmas & hai & bethel & filiab eius: anathot nob anana asor rama gethai madid seboim neballath & ono valle artificum: & de leuitis portiones iude & beniamin. 12.

Hi sunt autem sacerdotes & leuite qui ascenderunt cum zorobabel filio salathiel iosue: saraia: hieremias: esdras: amaria: melluch: acchus: sechenias reum: merimuth: addo genthon abia miniamin madia belga semeia & ioarib & idaia sellum amoch elceia adaia. Isti principes sacerdotū & fratres eorū in diebus iosue. Porro leuite: iesua bennui cedmihel sarabia iuda mathanias: super hymnos ipsi & fres eorū & becbecia atq̄ ethāni & fres eorū vnusquisq̄ in officio suo. Iosue autem genuit ioachim: & ioachim genuit eliasib: & eliasib genuit ioiada: et ioiada genuit ionathan: et ionathā genuit iedda. In diebus autē ioachim erant sacerdotes & principes familiarum saraie maarie hieremie anani esdre mosollam amarie iohānan milico ionathā sebenie ioseph aram edna:

זרח בן יהודה ליד המלך לכל דבר לעם: ואל החצרים בשדתם מבני יהודה ישבו בקרית הארבע ובנתיה ובדיבן ובנתיה וביקבצאל וחצריה: ובישוע ובמלדה ובבית פלט: ובחצר שועל ובבאר שבע ובנתיה: ובצקלג ובמכנה ובבנתיה: ובעין רמון ובצרעה ובירמות: זנח עדלם וחצריהם לכיש ושדתיה עזקה ובנתיה ויחנו מבאר שבע עד גיא הנם: ובני בנימן מגבע מכמש ועיה וביתאל ובנתיה: ענתות נב ענניה: חצור רמה גתים: חדיד צבעים נבלט: לד ואונו גי החרשים: ומן הלוים מחלקות יהודה לבנימין:

Cap. xij.

ואלה הכהנים והלוים אשר עלו עם זרבבל בן שאלתיאל וישוע שריה ירמיה עזרא: אמריה מלוך חטוש: שבניה רחם מרמת: עדוא גנתוי אביה: מימין מעדיה בלגה: שמעיה ויויריב ידעיה: סלוא עמוק חלקיה ידעיה אלה ראשי הכהנים ואחיהם בימי ישוע: והלוים ישוע בנוי קדמיאל שרביה יהודה מתניה על הידות הוא ואחיו: ובקבקיה ועני אחיהם לנגדם למשמרות: וישוע הוליד את יויקים ויויקים הוליד את אלישיב ואלישיב הוליד את יוידע: ויוידע הוליד את יונתן ויונתן הוליד את ידוע: ובימי יויקים היו כהנים ראשי האבות לשריה מריה לירמיה חנניה: לעזרא משלם לאמריה יהוחנן: למלוכו יונתן לשבניה יוסף: לחרם עדנא

לְמִרְיוֹת חֶלְקָי׃ לְעִדּוֹא זְכַרְיָה לְגִנְּתוֹן
מְשֻׁלָּם׃ לַאֲבִיָּה זִכְרִי לְמִנְיָמִין
לְמוֹעַדְיָה פִּלְטָי׃ לְבִלְגָּה שַׁמּוּעַ
לִשְׁמַעְיָה יְהוֹנָתָן׃ וּלְיוֹיָרִיב מַתְּנָי
לִידַעְיָה עֻזִּי׃ לְסַלַּי קַלָּי לְעָמוֹק
עֵבֶר׃ לְחִלְקִיָּה חֲשַׁבְיָה לִידַעְיָה
נְתַנְאֵל׃ הַלְוִיִּם בִּימֵי אֶלְיָשִׁיב יוֹם
יוֹיָדָע וְיוֹחָנָן וְיַדּוּעַ כְּתוּבִים רָאשֵׁי כָּתַב
אָבוֹת וְהַכֹּהֲנִים עַל מַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ
הַפָּרְסִי׃ בְּנֵי לֵוִי רָאשֵׁי הָאָבוֹת
כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים וְעַד
יְמֵי יוֹחָנָן בֶּן אֶלְיָשִׁיב׃ וְרָאשֵׁי
הַלְוִיִּם חֲשַׁבְיָה שֵׁרֵבְיָה וְיֵשׁוּעַ בֶּן
קַדְמִיאֵל וַאֲחֵיהֶם לְנֶגְדָּם לְהַלֵּל
לְהוֹדוֹת בְּמִצְוַת דָּוִיד אִישׁ הָאֱלֹהִים יָדָה צָוָה
מִשְׁמָר לְעֻמַּת מִשְׁמָר׃ מַתַּנְיָה שָׁמַר
וּבַקְבֻּקְיָה עֹבַדְיָה מְשֻׁלָּם טַלְמוֹן
עַקּוּב שֹׁמְרִים שׁוֹעֲרִים מִשְׁמָר
בַּאֲסֻפֵּי הַשְּׁעָרִים׃ אֵלֶּה בִּימֵי סָפַף
יוֹיָקִים בֶּן יֵשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק וּבִימֵי
נְחֶמְיָה הַפֶּחָה וְעֶזְרָא הַכֹּהֵן הַסּוֹפֵר׃ סָפַר
וּבַחֲנֻכַּת חוֹמַת יְרוּשָׁלַם בִּקְשׁוּ אֶת חָמָה
הַלְוִיִּם מִכָּל מְקוֹמֹתָם לַהֲבִיאָם קוּם בּוֹא
לִירוּשָׁלָם לַעֲשֹׂת חֲנֻכָּה וְשִׂמְחָה עָשָׂה
וּבְתוֹדוֹת וּבְשִׁיר מְצִלְתַּיִם נְבָלִים יָדָה שׁוּר
וּבְכִנֹּרוֹת׃ וַיֵּאָסְפוּ בְּנֵי הַמְשֹׁרְרִים וּמִן צָלַל אָסַף
הַכִּכָּר סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַם וּמִן חַצְרֵי שׁוּר סָבַב
נְטֹפָתִי׃ וּמִבֵּית הַגִּלְגָּל וּמִשְּׂדוֹת גֶּבַע
וְעַזְמָוֶת כִּי חֲצֵרִים בָּנוּ לָהֶם בָּנָה
הַמְשֹׁרְרִים סְבִיבוֹת יְרוּשָׁלָם׃
וַיִּטַּהֲרוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וַיְטַהֲרוּ אֶת טָהַר
הָעָם וְאֶת הַשְּׁעָרִים וְאֶת הַחוֹמָה׃ חָמָה
וָאַעֲלֶה אֶת שָׂרֵי יְהוּדָה מֵעַל לַחוֹמָה עָלָה שׁוּר
וָאַעֲמִידָה שְׁתֵּי תוֹדֹת גְּדוֹלֹת וְתַהֲלֻכֹת עָמַד גָּדַל
לַיָּמִין מֵעַל לַחוֹמָה לְשַׁעַר הָאַשְׁפֹּת׃ הָלַךְ יָמַן
וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וַחֲצִי שָׂרֵי חָצָה

maraioth elci adaie za
charie genthon
mosollam abie zechri
miamin: &
moadie felthi belge sa=
mua:
semeie ioathan ioarib
mathanai
iodaie azzi: sellaie cela=
ia mochober:
elchie asebie idaie
nathanahel. Leuite in
diebus eliasib
& ioiada & ionan & ied
boa scripti principes
familiarum & sacerdo=
tes in regno darii
perse. Filii leui princi=
pes familiarum
scripti in libro verborũ
dierum: & vsq; ad
dies ionathan filii elia=
sib. Et principes
leuitarum asebia sere=
bia & iesue filius
cedmihel & frẽs eorũ p
vices suas vt laudarent &
confiterentur iuxta pre
ceptum dauid viri dei &
obseruarent eque per
ordinem. Mathania
et bechetia & obedia mo
sollam thelmon
accub: custodes porta=
rum &
vestibulorum ante por
tas. Hi in diebus
ioiachim filii iosue filii
iosedech: & in diebus
neemie ducis & esdre sa
cerdotis scribeq;.
In dedicatione autẽ mu
ri hierusalem requisierũt
leuitas de omnibus locis
suis vt adducerent eos
in hierusalem & facerẽt
dedicationem & letitia;
in actione gratiarũ & cã
tico: & in cymbalis psalte
riis & citharis. Congre
gati sunt autẽ filii cantorũ
de campestribus circa
hierusalem & de villis
netuphati: & de domo
galgal: & de regionibus
geba & asmaueth: quĩ
villas edificauerunt sibi
cantores in circuitu hie
rusalem.
& mundati sunt sacerdo
tes & leuite & mũdauerũt
populum & portas &
murum.
Ascendere autẽ feci pri
cipes iuda sup murum:
& statui duos choros
laudantiũ magnos. Et ie=
runt ad dexterã sup mu
rum ad portã sterquilinii
Et iuit post eos osaias
& media pars principũ

marioth elce τ addai zacharias: ganathon
τῷ μαριὼθ ἐλκὲ καὶ ἀδδαΐ ζαχαρίας, τῷ γαναθὼν
mesolã: abia zechri: miamin maadai phe
μισολάμ, τῷ ἀβιὰ ζεχρί, τῷ μιαμὶν μααδαΐ τῷ φε
leti balgas samue: semeia ionathã.
λετὶ τῷ βαλγὰς σαμουέ, τῷ σεμεΐα ἰωνάθαν. τῷ
iotarib mathanai: idio ozi: salai callai.
ἰωιαρεὶβ ματθαναΐ, τῷ ἰδίῳ ὀζί, τῷ σαλαΐ καλλαΐ.
amuc abed elcia: asabia odula
τῷ ἀμοὺκ ἀβέδ τῷ ἐλκία, τῷ ἀσαβία τῷ ὀδουΐα
nathanael. τ leuite in diebus eliaseb: ioada:
ναθαναήλ. καὶ οἱ λευῖται ἐν ἡμέραις ἐλιασήβ, ἰωάδα,
τ ioa: τ ioanã: τ idua: scripti pnci
καὶ ἰωά, καὶ ἰωανάν, καὶ ἰδουά, γεγραμμένοι ἄρχον
pes familiaꝝ τ sacerdotes in regno darii
τες πατριῶν καὶ ἱερεῖς ἐν βασιλείᾳ δαρείου τοῦ
perse. filii autẽ leui pncipes familiaꝝ scri=
πέρσου. υἱοὶ δὲ λευὶ ἄρχοντες τῶν πατριῶν γεγραμ
pti in libro verboꝝ dieꝝ: τ vsq; ad di
μένοι ἐπὶ βιβλίου λόγων τῶν ἡμερῶν, καὶ ἕως ἡμε
eꝝ ionan filii eliasub. τ pncipes leui
ρῶν ἰωνὰν υἱοῦ ἐλιασούβ. καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν λευι
taꝝ asabias τ sarabias τ iesue. τ filii
τῶν ἀσαβίας καὶ σαραβίας καὶ ἰησοῦς. καὶ οἱ υἱοὶ
cadmiel τ fratres coꝝ ante eos vt
καδμιὴλ καὶ ἀδελφοὶ αὐτῶν κατέναντι αὐτῶν εἰς
laudarẽt τ cõfiterentur in pcepto dauid re=
τὸ αἰνεῖν καὶ ἐξομολογεῖσθαι ἐν ἐντολῇ δαυίδ βασι
gis hois dei p vices ad vices.
λέως ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ ἐφημερία πρὸς ἐφημερίαν.
maththanias τ bacbacias abdias mosolã tel=
ματθανίας καὶ βακβακίας ἀβδίας μοσολὰμ τελ
mõ accub custodiẽtes ianitores custodie cũ
μὼν ἀκκοὺβ φυλάσσοντες πυλωροὶ φυλακῆς ἐν τῷ
cõgregarẽ ego ianitores. illi in die=
συναγαγεῖν με τοὺς πυλωρούς. οὗτοι ἐν ἡμέ
bus ioacim filii iesue: filii iosedec. τ in
ραις ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰησοῦ, υἱοῦ ἰωσεδέκ. καὶ ἐν
diebus neemia pncipis τ esdras
ἡμέραις νεεμία τοῦ ἄρχοντος καὶ ἔσδρας τοῦ
sacerdotis τ scribe τ in dedicationib⁹ muri
ἱερέως καὶ γραμματέως καὶ ἐν ἐγκαινίοις τείχους
hierusalẽ qsierũt leuitas in locis
ἱερουσαλὴμ ἐζήτησαν τοὺς λευίτας ἐν τοῖς τόποις
suis vt adducerẽt eos in hierusalẽ ad faciẽdũ de
αὐτῶν τοῦ ἐνεγκεῖν αὐτοὺς εἰς ἱερουσαλὴμ ποιῆσαι ἐγ
dicationẽ τ leticiã τ in laude τ in cãticis pul=
καίνια καὶ εὐφροσύνην καὶ ἐν αἰνέσει καὶ ἐν ᾠδαῖς κυμ
santes cymbala: τ psalteria τ in citharis. τ congre
βαλίζοντες, καὶ ψαλτήρια καὶ ἐν κινύραις. καὶ συνήχ
gati sũt filii cãtoꝝ de regione cir=
θησαν οἱ υἱοὶ τῶν ᾀδόντων ἀπὸ τῆς περιχώρου κυ
ca hierusalẽ: τ de suburbiis netopha
κλόθεν ἱερουσαλήμ, καὶ ἀπὸ ἐπαύλεων τοῦ νετωφα
ti τ in bethgalgal τ de agris gabee τ
τί καὶ ἐν βαιθγαλγὰλ καὶ ἀπὸ ἀγρῶν γαβεὰ καὶ
asmoth, qm̃ villas edificauerãt sibi cãto=
ἀσμώθ. ὅτι ἐπαύλεις ᾠκοδόμησαν ἑαυτοῖς οἱ ᾄδον
res in circuitu hierusalẽ. τ mũdati sunt
τες περὶ κύκλῳ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκαθαρίσθησαν οἱ
sacerdotes τ leuite: τ mũdauerũt populũ: τ
ἱερεῖς καὶ οἱ λευῖται, καὶ ἐκαθάρισαν τὸν λαόν, καὶ
portas τ muꝝ: τ ascẽdere fecerũt princi=
τὰς πύλας καὶ τὸ τεῖχος, καὶ ἀνήνεγκαν τοὺς ἄρχον
pes iuda supra murũ: τ statuerũt duos de
τας ἰούδα ἐπάνω τοῦ τείχους, καὶ ἔστησαν δύο περὶ
laude magnos. τ ierũt a dextris sup
αἰνέσεως μεγάλους. καὶ διῆλθον ἐκ δεξιῶν ἐπάνω τοῦ
muꝝ porte sterqlinii. τ iuit post
τείχους τῆς πύλης τῆς κοπρίας. καὶ ἐπορεύθη ὀπίσω
eos asaias τ medietas principum
σω αὐτῶν ἀσαΐας καὶ ἥμισυ ἀρχόντων

B

C

iuda τ azarias esdras τ mesulã: iudas
ἰούδα καὶ ἀζαρίας ἔσδρας καὶ μεσουλάμ, ἰούδας
τ beniamin τ samaias τ hieremias. τ de fi=
καὶ βενιαμὶν καὶ σαμαΐας καὶ ἱερεμίας. καὶ ἀπὸ τῶν υἱ
liis sacerdotũ in tubis zacharias fili⁹ ionathã: fi
ῶν τῶν ἱερέων ἐν σάλπιγξι ζαχαρίας υἱὸς ἰωνάθαν, υἱ
lii samaia: filii matthania: filii machaia: filii zac=
οῦ σαμαΐα, υἱοῦ ματθανία, υἱοῦ μαχαΐα, υἱοῦ ζακ
chur: filii asaph. τ fratres eius: samaias:
χούρ, υἱοῦ ἀσάφ. καὶ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, σαμαΐας,
τ ezriel: gelolai: maia: nathanael: τ iu=
καὶ ἐζριήλ, γελωλαΐ, μαΐα, ναθαναήλ, καὶ ἰού
das τ anani: vt laudaret in vasis cãtus dauid
δας καὶ ἀνανί· τοῦ αἰνεῖν ἐν σκεύεσιν ᾠδῆς δαυίδ
hois dei. τ esdras scriba an
ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. καὶ ἔσδρας ὁ γραμματεὺς ἔμ
te eos in porta fontis cõtra
προσθεν αὐτῶν ἐπὶ πύλης τῆς πηγῆς κατέναντι
eos: ascenderũt in gradibus ciuitatis dauid
αὐτῶν, ἀνέβησαν ἐπὶ τοῖς βαθμοῖς πόλεως δαυίδ
in ascensu muri super domũ dauid
ἐν ἀναβάσει τοῦ τείχους ἐπάνωθεν τοῦ οἴκου δαυίδ
τ vsq; ad portã aque ad orientẽ. τ de
καὶ ἕως πύλης τοῦ ὕδατος κατ᾽ ἀνατολάς. καὶ περὶ
laude secundus pcedebat obuiãs eis.
αἰνέσεως ἡ δευτέρα ἐξεπορεύετο συναντῶσα αὐ
τ ego post eã. medietas
τοῖς. καὶ ἐγὼ ὀπίσω αὐτῆς. καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ
ppli sup muꝝ super turrim
λαοῦ ἐπάνω τοῦ τείχους ὑπεράνω τοῦ πύργου
furnoꝝ: τ vsq; ad muꝝ latũ:
τῶν θανουρείμ, καὶ ἕως τοῦ τείχους τοῦ πλατέ
τ sup portã ephrai. τ super portã
ος, καὶ ὑπεράνω τῆς πύλης ἐφραΐμ. καὶ ἐπὶ τὴν πύλην
antiquã: τ sup portã piscariã: τ tur
τὴν ἰσιανά, καὶ ἐπὶ τὴν πύλην τὴν ἰχθυηράν, καὶ πύρ
rim anameel. τ a turri mea τ vsq; ad por
γον ἀναμεήλ. καὶ ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ μεά καὶ ἕως τῆς πύ
tã gregis: τ steterũt sup portã custo=
λης τῆς προβατικῆς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ πύλῃ τῆς φυλα
die τ steterũt duo laudis in domo dei: τ
κῆς καὶ ἔστησαν αἱ δύο τῆς αἰνέσεως ἐν οἴκῳ τοῦ θεοῦ, καὶ
ego τ dimidia pars magistratuũ mecũ. τ sacerdotes:
ἐγὼ καὶ τὸ ἥμισυ τῶν στρατηγῶν μετ᾽ ἐμοῦ. καὶ οἱ ἱερεῖς,
eliaci: maasias: miami: michaias: elionai: zachari
ἐλιακείμ, μαασίας, μιαμίν, μιχαΐας, ἐλιωναΐ, ζαχαρί
as: ananias in tubis: τ maasias: τ semeias:
ας, ἀνανίας ἐν σάλπιγξιν, καὶ μαασίας, καὶ σεμεΐας,
eleazar: ozi: ioanã: melchias: elã: τ iezur. τ
ἐλεάζαρ, ὀζί, ἰωανάν, μελχίας, αἰλάμ, καὶ ἰεζούρ. καὶ
auditi fuerũt cãtores τ iesrias ppositus. τ sacri
ἠκούσθησαν οἱ ᾄδοντες καὶ ἰεσρίας ἐπίσκοπος. καὶ ἔθυ
ficauerũt in die illa victimas magnas: τ le=
σαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ θυσιάσματα μεγάλα, καὶ εὐ
tati sunt qm̃ deus letificauit eos leticia ma=
φράνθησαν ὅτι ὁ θεὸς εὔφρανεν αὐτοὺς εὐφροσύνῃ με
gna: τ vxores eoꝝ τ liberi eoꝝ gaui
γάλῃ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν εὐφράν
sũt. τ audita ẽ leticia in hierusalẽ pcul
θησαν. καὶ ἠκούσθη εὐφροσύνη ἐν ἱερουσαλὴμ μακρόθεν
τ cõstituerũt in die illa viros sup ga=
καὶ κατέστησαν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἄνδρας ἐπὶ τῶν γα
zophylacia: thesauris: pmiciis: τ
ζοφυλακίων, τοῖς θησαυροῖς, ταῖς ἀπαρχαῖς, καὶ
decimis vt introferrẽt in eis ab agris
ταῖς δεκάταις τοῦ συναγαγεῖν ἐν αὐτοῖς ἀπὸ τῶν ἀγρῶν
ciuitatũ partes sacerdotib⁹ τ leuitis. qz
τῶν πόλεων μερίδας τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευίταις. ὅτι
leticia erat iuda: τ sup sacerdotes τ leuitas
εὐφροσύνη ἦν ἐν ἰούδα, καὶ ἐπὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς λευίτας
stãtes. τ custodierũt obseruationẽ dei sui:
τοὺς ἑστῶτας. καὶ ἐφύλαξαν φυλακὴν τοῦ θεοῦ αὐτῶν,

D

iuda & azarias: esdra &
mosollam:
iuda & beniamin & se=
meia & hieremia.
Et de filiis sacerdotum
in tubis zacharias filius
ionathan: filius semeie:
filius mathanie: fili⁹ mi
chaie: filius zechur: fili⁹
asaph & frẽs eius semeia
& azarel: malalai gala=
lai: maai nathanael
& iuda & anani in vasis
cantici dauid viri
dei: & esdras scriba ãte
eos
in porta fontis. Et cõ=
tra eos ascenderunt in
gradibus ciuitatis dauid
in ascensu muri
super domum dauid &
vsq; ad portam aquarũ
ad orientẽ. Et chorus se
cundus gratias referẽtiũ
ibat ex aduerso: & ego
post eũ: & media ps ppli
sup murũ & sup turrim
furnorum
& vsq; ad murum latissi=
mum: & super portam
ephraim: & sup portã
antiquã: & super portã
piscium & turrim ana=
nehel: & turrim emath.
& vsq; ad portam gre=
gis: & steterunt in porta
custodie. Steteruntq;
duo chori laudantium
in domo dei: & ego &
dimidia pars magistratuũ
mecum. Et sacerdotes
eliachim: maasia:
miamin: michea: elioe
nai: zacharia & anania
in tubis & maasia & se=
meia
& eleazar & azi & iohan
nan & melchia & elan
& ezer. Et clare cecine=
rũt cantores: & iezraia
prepositus. Et imolaue
runt in die illa victimas
magnas: & letati sunt.
Deus enĩ letificauerat
eos leticia magna. Sed
& vxores eorũ & liberi
gauisi sunt: & audita est
leticia illa hierusalẽ
procul. Recensuerunt
quoq; in die illa
viros super gazophyla
cia thesauri:
ad libamina & ad primi=
tias & ad decimas
vt itroferrẽt per eos pri
cipes ciuitatis in decore
gratiarũ actiones sacer=
dotes & leuitas: qa letifi
catus est iuda in sacerdo
tibus & leuitis
astãtib⁹. Et custodierũt
obseruationem dei sui.

יְהוּדָה׃ וַעֲזַרְיָה עֶזְרָא וּמְשֻׁלָּם׃
יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וּשְׁמַעְיָה וְיִרְמְיָה׃
וּמִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים בַּחֲצֹצְרוֹת זְכַרְיָה בֶן חָצַר
יוֹנָתָן בֶּן שְׁמַעְיָה בֶּן מַתַּנְיָה בֶּן מִיכָיָה
בֶּן זַכּוּר בֶּן אָסָף׃ וְאֶחָיו שְׁמַעְיָה
וַעֲזַרְאֵל מִלֲלַי גִּלֲלַי מָעַי נְתַנְאֵל
וִיהוּדָה חֲנָנִי בִּכְלֵי שִׁיר דָּוִיד אִישׁ כָּלָה שׁוּר
הָאֱלֹהִים וְעֶזְרָא הַסּוֹפֵר לִפְנֵיהֶם׃ פָּנָה
וְעַל שַׁעַר הָעַיִן וְנֶגְדָּם עָלוּ עַל עָלָה
מַעֲלוֹת עִיר דָּוִיד בַּמַּעֲלֶה לַחוֹמָה חָמָה
מֵעַל לְבֵית דָּוִיד וְעַד שַׁעַר הַמַּיִם
מִזְרָח׃ וְהַתּוֹדָה הַשֵּׁנִית הַהוֹלֶכֶת זָרַח יָדָה
לְמוֹאל וַאֲנִי אַחֲרֶיהָ וַחֲצִי הָעָם שָׁנָה הָלַךְ
מֵעַל לְהַחוֹמָה מֵעַל לְמִגְדַּל הַתַּנּוּרִים מוּל חָצָה
וְעַד הַחוֹמָה הָרְחָבָה׃ וּמֵעַל לְשַׁעַר גָּדַל תָּנַר
אֶפְרַיִם וְעַל שַׁעַר הַיְשָׁנָה וְעַל שַׁעַר
הַדָּגִים וּמִגְדַּל חֲנַנְאֵל וּמִגְדַּל הַמֵּאָה דָּגָה
וְעַד שַׁעַר הַצֹּאן וְעָמְדוּ בְּשַׁעַר
הַמַּטָּרָה׃ וַתַּעֲמֹדְנָה שְׁתֵּי הַתּוֹדֹת נָטַר עָמַד
בְּבֵית הָאֱלֹהִים וַאֲנִי וַחֲצִי הַסְּגָנִים
עִמִּי׃ וְהַכֹּהֲנִים אֶלְיָקִים מַעֲשֵׂיָה
מִנְיָמִין מִיכָיָה אֶלְיוֹעֵינַי זְכַרְיָה חֲנַנְיָה
בַּחֲצֹצְרוֹת׃ וּמַעֲשֵׂיָה וּשְׁמַעְיָה
וְאֶלְעָזָר וְעֻזִּי וִיהוֹחָנָן וּמַלְכִּיָּה וְעֵילָם
וָעָזֶר וַיַּשְׁמִיעוּ הַמְשֹׁרְרִים וְיִזְרַחְיָה שָׁמַע שׁוּר
הַפָּקִיד׃ וַיִּזְבְּחוּ בַיּוֹם הַהוּא זְבָחִים פָּקַד זָבַח
גְּדוֹלִים וַיִּשְׂמָחוּ כִּי הָאֱלֹהִים שִׂמְּחָם שָׂמַח
שִׂמְחָה גְדוֹלָה וְגַם הַנָּשִׁים וְהַיְלָדִים נָשָׁה שָׁמַע
שָׂמֵחוּ וַתִּשָּׁמַע שִׂמְחַת יְרוּשָׁלַם
עַד מֵרָחוֹק׃ וַיִּפָּקְדוּ בַיּוֹם הַהוּא רָחַק פָּקַד
אֲנָשִׁים עַל הַנְּשָׁכוֹת לָאוֹצָרוֹת אָצַר
לַתְּרוּמוֹת לָרֵאשִׁית וְלַמַּעַשְׂרוֹת רוּם עָשַׂר
לִכְנוֹס בָּהֶם לִשְׂדֵי הֶעָרִים מְנָאוֹת כָּנַס שָׂדָה
הַתּוֹרָה לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם כִּי שִׂמְחַת עִיר מָנָה
יְהוּדָה עַל הַכֹּהֲנִים וְעַל הַלְוִיִּם
הָעֹמְדִים׃ וַיִּשְׁמְרוּ מִשְׁמֶרֶת אֱלֹהֵיהֶם שָׁמַר

ומשמרת הטהרה והמשררים
והשערים כמצות דויד שלמה בנו
כי בימי דויד ואסף מקדם ראשי
המשררים ושיר תהלה והדות
לאלהים וכל ישראל בימי זרבבל
ובימי נחמיה נתנים מניות
המשררים והשערים דבר יום
ביומו ומקדשים ללוים והלוים
מקדשים לבני אהרן

Cap. xiij.

ביום ההוא נקרא בספר משה באזני
העם ונמצא כתוב בו אשר לא יבוא
עמני ומאבי בקהל האלהים עד
עולם כי לא קדמו את בני ישראל
בלחם ובמים וישכר עליו את בלעם
לקללו ויהפך אלהינו הקללה
לברכה ויהי כשמעם את התורה
ויבדילו כל ערב מישראל ולפני
מזה אלישיב הכהן נתון בלשכת
בית אלהינו קרוב לטוביה ויעש
לו לשכה גדולה ושם היו לפנים
נתנים את המנחה הלבונה והכלים
ומעשר הדגן התירוש והיצהר מצות
הלוים והמשררים והשוערים
ותרומת הכהנים ובכל זה לא הייתי
בירושלם כי בשנת שלשים
ושתים לארתחשסתא מלך בבל
באתי אל המלך ולקץ ימים
נשאלתי מן המלך ואבוא לירושלם
ואבינה ברעה אשר עשה אלישיב
לטוביה לעשות לו נשכה בחצרי
בית האלהים וירע לי מאד
ואשליכה את כל כלי בית טוביה
החוץ מן הלשכה ואמרה ויטהרו
הלשכות ואשיבה שם כלי בית
האלהים את המנחה והלבנה
ואדעה כי מניות הלוים לא נתנה

שמר · שור · צוה · יום · שור · הלל · ידה · מנה · קדש · קרא · מצא · כתב · בוא · עלם · לחם · שכר · קלל · הפך · היה · בדל · נתן · קרב · עשה · היה · פנה · כלה · עשר · ירש · צהר · צוה · רום · היה · שנה · בוא · יום · שאל · בוא · בין · רעע · עשה · רעע · שלך · כלה · טהר · שוב · ידע

et obſeruationem expiationis: & cantores & ianitores iuxta preceptū dauid & ſalomōis filii eius: quia in diebus dauid & aſaph ab exordio erant principes cōſtituti cātorum in carmine laudantiū & cōfitentiū deo. Et omnis iſrael in diebus zorobabel & in diebus neemie dabant partes cantoribus & ianitoribus per dies ſingulos: & ſanctificabāt leuitas: & leuite ſanctificabant filios aaron. 13.

In die aūt illo lectū ē in volumine moyſi audiēte populo. Et inuentū ē ſcriptū in eo: quod nō debeāt introire āmonites & moabites in eccleſiā dei vſq; in eternum: eo quod non occurrerint filiis iſrael cum pane & aqua: & cōduxerūt aduerſus eos balaā ad maledicēdū eis: & cōuertit deus nr̄ maledictionē in bn̄dictionē. Factū eſt autē cū audiſſent legē: ſeparauerūt oēm alienigenā ab iſrael: & ſuper hoc erat eliaſib ſacerdos qui fuerat ꝓpoſitus in gazophylacio domus dei nr̄i: & proximus tobie. Fecit ergo ſibi gazophylaciū grande: & ibi erāt āte eum reponentes munera & thus & vaſa & decimam frumenti vini & olei: partes leuitarum & cantorum & ianitorum & primitias ſacerdotales. In oībus aūt his nō fui in hieruſalem: quia in anno triceſimo ſecundo artaxerxis regis babylonis veni ad regem. Et in fine dierum rogaui regem & veni in hieruſalem. Et intellexi malū quod fecerat eliaſib tobie: vt faceret ei theſaurum in veſtibulis domus dei: & malum mihi viſum eſt valde. Et proieci vaſa tobie foras de gazophylacio: precepiq; & emūdauerūt gazophylacium. Et retuli ibi vaſa domus dei ſacrificium & thus. Et cognoui quod partes leuitarū non fuiſſent date:

καὶ φυλακὰς τοῦ καθαρισμοῦ, καὶ τοὺς ᾄδοντας, καὶ τοὺς πυλωρούς, ὡς ἐντολαὶ δαυὶδ καὶ σολομῶντος υἱοῦ αὐτοῦ. ὅτι ἐν ἡμέραις δαυὶδ καὶ ἀσὰφ ἀπ᾽ ἀρχῆς πρῶτος τῶν ᾀδόντων, εἰς ὕμνον καὶ αἴνεσιν τῷ θεῷ. καὶ πᾶς ἰσραὴλ ἐν ἡμέραις ζοροβάβελ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις νεεμίου, διδόντες μερίδας τῶν ᾀδόντων καὶ τῶν πυλωρῶν, λόγον ἡμέρας ἐν ἡμέρᾳ αὐτοῦ, καὶ ἁγιάζοντες τοῖς λευίταις, καὶ οἱ λευῖται ἁγιάζοντες τοῖς υἱοῖς ἀαρών. Ca. 13.

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεγνώσθη ἐν βιβλίῳ μωσῆ ἐν ὠσὶ τοῦ λαοῦ. καὶ εὑρέθη γεγραμμένον ἐν αὐτῷ ὅπως μὴ εἰσέλθωσιν ἀμμανῖται καὶ μωαβῖται ἐν ἐκκλησίᾳ θεοῦ ἕως αἰῶνος. ὅτι οὐ συνήντησαν τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ ἐν ἄρτῳ καὶ ὕδατι, καὶ ἐμισθώσαντο ἐπ᾽ αὐτοὺς τὸν βαλαὰμ καταράσασθαι αὐτούς, καὶ ἐπέστρεψεν ὁ θεὸς ἡμῶν τὴν κατάραν εἰς εὐλογίαν. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν τὸν νόμον, καὶ ἐχωρίσθησαν πᾶς ἐπίμικτος ἐν ἰσραήλ. καὶ πρὸ τούτου ἐλιασὴβ ὁ ἱερεὺς οἰκῶν ἐν γαζοφυλακίῳ οἴκου θεοῦ ἡμῶν ἐγγίων τῷ τωβίᾳ. καὶ ἐποίησεν αὐτῷ γαζοφυλάκιον μέγα, καὶ ἐκεῖ ἦσαν πρότερον διδόντες τὴν θυσίαν καὶ τὸν λίβανον καὶ τὰ σκεύη, καὶ τὴν δεκάτην τοῦ σίτου καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, ἐντολὴν τῶν λευιτῶν καὶ τῶν ᾀδόντων καὶ τῶν πυλωρῶν, καὶ ἀπαρχὰς τῶν ἱερέων. καὶ ἐν παντὶ τούτῳ οὐκ ἤμην ἐν ἱερουσαλήμ, ὅτι ἐν ἔτει τριακοστῷ καὶ δευτέρῳ τοῦ ἀρθασασθὰ βασιλέως βαβυλῶνος ἦλθον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν ᾐτησάμην παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἦλθον εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ συνῆκα ἐν τῇ πονηρίᾳ ἣ ἐποίησεν ἐλιασὴβ τῷ τωβίᾳ, ποιῆσαι αὐτῷ γαζοφυλάκιον ἐν αὐλῇ οἴκου τοῦ θεοῦ, καὶ πονηρόν μοι ἐφάνη σφόδρα. καὶ ἔρριψα πάντα τὰ σκεύη οἴκου τωβία ἔξω ἀπὸ τοῦ γαζοφυλακίου. καὶ εἶπα, καὶ ἐκαθάρισαν τὰ γαζοφυλάκια. καὶ ἐπέστρεψα ἐκεῖ σκεύη οἴκου τοῦ θεοῦ τὴν θυσίαν καὶ τὸν λίβανον. καὶ ἔγνων ὅτι μερίδες τῶν λευιτῶν οὐκ ἐδόθησαν.

(Interlinear Latin:) et obſeruatiōes expiationis: et cātores: et ianitores: vt precepta dauid et ſalomonis filii eius. quia in diebus dauid et aſaph ab exordio primus cātorum: in hymnū et laudē deo. et ois iſrael in diebus zorobabel et in diebus neemie: dātes partes cantorum et ianitorum: prōnē diei in die ſuo: et ſctificātes leuitas: et leuite ſctificātes filios aaron. In die illa lectū eſt in libro moyſi in auribus populi. et inuētū ē ſcriptū in eo quod nō ingrederent ammanite et moabite in eccleſiā dei vſq; in eternū. quia nō occurrerūt filiis iſrael in pane et aqua: et cōduxerūt aduerſū eos balaā ad maledicendū eis: et cōuertit deus nr̄ maledictionē in benedictionē. et factū eſt vt audierūt legē: et ſeparati ſunt ois mixtus in iſrael. et ante hoc eliaſeb ſacerdos habitās i gazophylacio domus dei nr̄i proximus tobia. et fecit ſibi gazophylaciū magnū: et ibi erāt prius dātes ſacrificiū et thus et vaſa: et decimā frumēti et vini et olei: mandatū leuitarum et cantorum et ianitorum: et pmitias ſacerdotū. et in omni iſtorum nō fui in hieruſalē: quia in anno triceſimo et ſecundo arthaſaſtha regis babylonis veni ad regē: et poſt finē dierum petii a rege et veni in hieruſalē: et intellexi in nequicia quā fecit eliaſeb tobia: vt faceret ei gazophylaciū in aula domus dei: et malū mihi viſū eſt valde. et pieci oia vaſa domus tobia foras de gazophylacio. et dixi: et mūdauerūt gazophylacia. et retuli ibi vaſa domus dei ſacrificiū et thus. et cognoui quod partes leuitarum nō date fuerūt.

A

B

καὶ ἔφυγον ἀνὴρ εἰς ἀγρὸν ἑαυτοῦ. οἱ λευῖται καὶ οἱ ᾄδοντες καὶ ποιοῦντες τὸ ἔργον. καὶ ἐμαχεσάμην τοῖς στρατηγοῖς καὶ εἶπον, διατί ἐγκατελείφθη ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ; καὶ συνήγαγον αὐτούς, καὶ ἔστησα αὐτοὺς ἐπὶ τῇ στάσει αὐτῶν. καὶ πᾶς ἰούδας ἤνεγκαν δεκάτην τοῦ πυροῦ καὶ τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου εἰς τοὺς θησαυροὺς καὶ ἐνετειλάμην ἐπὶ χεῖρα σελεμία τοῦ ἱερέως σαδὼκ τοῦ γραμματέως, καὶ φαδαία ἀπὸ τῶν λευιτῶν. καὶ ἐπὶ χεῖρα αὐτῶν ἀνὰν υἱὸς ζακχοὺρ υἱοῦ ματθανίου, ὅτι πιστοὶ ἐλογίσθησαν ἐπ᾽ αὐτοὺς μερίζειν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτῶν. μνήσθητί μου ὁ θεὸς ἐν ταύτῃ, καὶ μὴ ἐξαλειφθήτω τὸ ἔλεός μου ὃ ἐποίησα ἐν οἴκῳ κυρίου τοῦ θεοῦ μου καὶ ἐν ταῖς φυλακαῖς αὐτοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εἶδον ἐν ἰούδα πατοῦντας ληνοὺς ἐν σαββάτῳ, καὶ φέροντας δράγματα καὶ ἐπιγεμίζοντας ἐπὶ τοὺς ὄνους καὶ οἶνον καὶ σταφυλὴν καὶ σῦκα καὶ πᾶν βάσταγμα, καὶ φέροντας εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου. καὶ ἐπεμαρτυράμην ἐν ἡμέρᾳ πράσεως αὐτῶν, ὅτι ἐπώλουν ἐπισιτισμόν καὶ οἱ τύριοι, καὶ ἐκάθισαν ἐν αὐτῇ φέροντες ἰχθὺν καὶ πᾶσαν πρᾶσιν πωλοῦντες ἐν τῷ σαββάτῳ τοῖς υἱοῖς ἰούδα καὶ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκρίθην μετὰ τῶν ἐλευθέρων ἰούδα. καὶ εἶπα αὐτοῖς, τίς ὁ λόγος οὗτος ὁ πονηρὸς ὃν ὑμεῖς ποιεῖτε; καὶ βεβηλοῦτε τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου; οὐχὶ οὕτως ἐποίησαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἤνεγκεν ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ θεὸς ἡμῶν καὶ ἐφ᾽ ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην; καὶ ὑμεῖς προστίθετε ὀργὴν ἐπὶ ἰσραὴλ βεβηλῶσαι τὸ σάββατον. καὶ ἐγένετο ἡνίκα κατέστησαν πύλαι ἐν ἱερουσαλὴμ πρὸ τοῦ σαββάτου, καὶ εἶπα, καὶ ἔκλεισαν τὰς πύλας. καὶ εἶπα, ὥστε μὴ ἀνοιγῆναι αὐτάς, ἕως ὀπίσω τοῦ σαββάτου. καὶ ἐκ τῶν παιδαρίων μου ἔστησα ἐπὶ τὰς πύλας, ὥστε μὴ αἴρειν βαστάγματα ἐν ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. καὶ ηὐλίσθησαν πάντες οἱ μετάβολοι καὶ ἐποίησαν πρᾶσιν ἔξω ἱερουσαλὴμ ἅπαξ καὶ δίς. καὶ διεμαρτυράμην

(Interlinear Latin:) et fugerūt vir in agrū ſuū. leuite et cātores et faciētes opus. et pugnaui cū imperatoribus et dixi: quare derelicta eſt domus dei? et cōgregaui eos: et ſtare feci eos in ſtatione ſua. et ois iuda attulerūt decimā tritici et vini et olei ad theſauros et precepi ad manū ſelemia ſacerdotis ſadoc ſcribe: et phadaia de leuitis. et ad manū eorum anā filius zacchur filii matthanie: quia fideles exiſtimati ſunt ſup eos vt diuidāt fratribus ſuis. memēto mei deus in hoc: et ne deleatur miā mea quā feci in domo dūi dei mei et in cuſtodiis eius. in diebus illis vidi in iuda calcātes torcularia i ſabbato: et ferētes manipulos et onerantes ſup aſinos et vinū et vuā et ficus et omne onus: et ferētes in hieruſalē in die ſabbati. et cōteſtatus ſū in die vēditiōis eorum: quod vēdebāt cibaria et tyrii: et habitauerūt i ea ferētes piſces et oēm vēditionē vendētes in ſabbato filiis iuda et in hieruſalē. et veni i iudiciū cū igenuis iuda. et dixi eis: quis ſermo iſte malus quē vos facitis? et pfanatis diē ſabbati? nūquid ſic fecerūt patres vr̄i? et adduxit ſup eos deus noſter et ſup nos oia mala hec et ſup ciuitatē hāc? vos additis irā ſup iſrael ad pfanandū ſabbatū. et factū eſt cū quieuerūt porte in hieruſalē ante ſabbatū: et dixi: et clauſerūt portas. et dixi: quod nō aperirent ipſe: vſq; poſt ſabbatū. et ex pueris meis cōſtitui ſup portas: vt nō eleuēt onera in die ſabbati. et māſerūt oēs inſtitores et fecerūt vēditionē extra hierl'm ſemel et bis. et cōteſtatus ſum

& fugiſſet vnuſquiſq; in regionē ſuam de leuitis & cantoribus: & de his qui miniſtrabāt: & egi cauſā aduerſum magiſtratus & dixi. Quare dereliquimus domum dei? Et cōgregaui eos & feci ſtare in ſtationibus ſuis. Et oīs iuda apportabat decimā frumenti vini & olei in horrea. Et cōſtituimus ſuper horrea ſelemiam ſacerdotē et ſadoch ſcribam: & fadaiam de leuitis: & iuxta eos anan filiū zachur: filiū mathanie: quoniam fideles comprobati ſunt: & ipſis credite ſunt partes fratrū ſuorum. Memēto mei deus meus pro hoc et ne deleas miſeratōes meas quas feci in domo dei mei & in cerimoniis eius. In diebus illis vidi in iuda calcantes torcularia in ſabbato portantes aceruos & onerantes ſuper aſinos vinum & vuas et ficus & omne opus: & inferentes in hieruſalem die ſabbati. Et cōteſtatus ſum eos vt in die qua vēdere liceret venderēt. Et tyrii hītauerūt in ea: īferētes piſces & oīa venalia. Et vendebant in ſabbatis filiis iuda & hieruſalem. et obiurgaui optimates iuda: & dixi eis. Que eſt hec res mala quam vos facitis & prophanatis diem ſabbati? Nunquid non hec fecerunt patres vr̄i et adduxit deus noſter ſuper nos omne malū hoc & ſuper ciuitatem hanc? Et vos additis iracundiam ſuper iſrael: violando ſabbatum. Factum eſt autem cum quieuiſſent porte hieruſalem in die ſabbati: dixi: et clauſerunt ianuas & precepi vt non aperirent eas vſq; poſt ſabbatum. Et de pueris meis cōſtitui ſuper portas vt nullus inferret onus die ſabbati. Et manſerunt negociatores & vendentes vniuerſa venalia foris hieruſalem ſemel & bis: & conteſtatus ſum

C

ויברחו איש לשדהו הלוים
והמשררים עשי המלאכה ואריבה
את הסגנים ואמרה מדוע נעזב
בית האלהים ואקבצם ואעמדם
על עמדם וכל יהודה הביאו מעשר
הדגן והתירוש והיצהר לאוצרות
ואוצרה על אוצרות שלמיה הכהן
וצדוק הסופר ופדיה מן הלוים
ועל ידם חנן בן זכור בן מתניה כי
נאמנים נחשבו ועליהם לחלק
לאחיהם זכרה לי אלהי על זאת
ואל תמח חסדי אשר עשיתי בבית
אלהי ובמשמריו בימים ההמה
ראיתי ביהודה דרכים גתות
בשבת ומביאים הערמות ועמסים
על החמרים ואף יין ענבים
ותאנים וכל משא ומביאים
ירושלם ביום השבת ואעיד
ביום מכרם ציד והצרים ישבו
בה מביאים דאג וכל מכר ומוכרים
בשבת לבני יהודה ובירושלם
ואריבה את חרי יהודה ואמרה
להם מה הדבר הרע הזה אשר
אתם עשים ומחללים את יום
השבת הלא כה עשו אבתיכם
ויבא אלהינו עלינו את כל הרעה
הזאת ועל העיר הזאת ואתם
מוסיפים חרון על ישראל לחלל
את השבת ויהי כאשר צללו
שערי ירושלם לפני השבת
ואמרה ויסגרו הדלתות ואמרה
אשר לא יפתחום עד אחר השבת
ומנערי העמדתי על השערים לא
יבוא משא ביום השבת וילינו
הרכלים ומכרי כל ממכר מחוץ
לירושלם פעם ושתים ואעידה

ברח · שור · עשה · ריב · דוע · עזב · קבץ · עמד · בוא · אצר · אמן · חשב · מחה · עשה · שמר · יום · ראה · גת · בוא · נשא · עוד · צוד · ישב · בוא · דגה · ריב · חור · רעע · עשה · חלל · בוא · יסף · חרה · היה · פנה · סגר · פתח · עמד · בוא · נשא · לון · עוד

בָּהֶם וָאֹמְרָה אֲלֵיהֶם מַדּוּעַ אַתֶּם | מָדַע
לֵנִים נֶגֶד הַחוֹמָה אִם תִּשְׁנוּ יָד | לוּן חָמָה
אֶשְׁלַח בָּכֶם מִן הָעֵת הַהִיא לֹא | שָׁנָה
בָּאוּ בַּשַּׁבָּת וָאֹמְרָה לַלְוִיִּם אֲשֶׁר | שָׁלַח
יִהְיוּ מִטַּהֲרִים וּבָאִים שֹׁמְרִים | בּוֹא
הַשְּׁעָרִים לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת | הָיָה טָהַר
גַּם זֹאת זָכְרָה לִּי אֱלֹהַי וְחוּסָה | בּוֹא
עָלַי כְּרֹב חַסְדֶּךָ׃ גַּם בַּיָּמִים הָהֵם | יוֹם
רָאִיתִי אֶת הַיְּהוּדִים הֹשִׁיבוּ נָשִׁים | רָאָה יָשַׁב
אַשְׁדֳּדִיּוֹת עַמֳּנִיּוֹת מוֹאֲבִיּוֹת׃ | נָשָׁה
וּבְנֵיהֶם חֲצִי מְדַבֵּר אַשְׁדּוֹדִית | חָצָה דָּבַר
וְאֵינָם מַכִּירִים לְדַבֵּר יְהוּדִית | נָכַר יָדָה
וְכִלְשׁוֹן עַם וָעָם׃ וָאָרִיב עִמָּם | לָשׁוֹן רוּב
וָאֲקַלְלֵם וָאַכֶּה מֵהֶם אֲנָשִׁים | קָלַל נָכָה
וָאֶמְרְטֵם וָאַשְׁבִּיעֵם בֵּאלֹהִים | מָרַט שָׁבַע
אִם תִּתְּנוּ בְנֹתֵיכֶם לִבְנֵיהֶם וְאִם | נָתַן
תִּשְׂאוּ מִבְּנֹתֵיהֶם לִבְנֵיכֶם וְלָכֶם׃ | נָשָׂא
הֲלוֹא עַל אֵלֶּה חָטָא שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל וּבַגּוֹיִם הָרַבִּים לֹא הָיָה | רָבַב
מֶלֶךְ כָּמֹהוּ וְאָהוּב לֵאלֹהָיו הָיָה | כְּמוֹ אָהַב
וַיִּתְּנֵהוּ אֱלֹהִים מֶלֶךְ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל
גַּם אוֹתוֹ הֶחֱטִיאוּ הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת׃ | חָטָא
וְלָכֶם הֲנִשְׁמַע לַעֲשֹׂת אֵת כָּל הָרָעָה | שָׁמַע עָשָׂה
הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת לִמְעֹל בֵּאלֹהֵינוּ | רוּעַ גָּדַל
לְהֹשִׁיב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת׃ וּמִבְּנֵי יוֹיָדָע | יָשַׁב
בֶּן אֶלְיָשִׁיב הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל חָתָן | גָּדַל
לְסַנְבַלַּט הַחֹרֹנִי וָאַבְרִיחֵהוּ מֵעָלָי׃ | בָּרַח
זָכְרָה לָהֶם אֱלֹהָי עַל גָּאֳלֵי הַכְּהֻנָּה
וּבְרִית הַכְּהֻנָּה וְהַלְוִיִּם׃ וְטִהַרְתִּים | כָּרַת
מִכָּל נֵכָר וָאַעֲמִידָה מִשְׁמָרוֹת | עָמַד שָׁמַר
לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם אִישׁ בִּמְלַאכְתּוֹ׃ | לָאַךְ
וּלְקֻרְבַּן הָעֵצִים בְּעִתִּים מְזֻמָּנוֹת | זָמַן
וְלַבִּכּוּרִים זָכְרָה לִּי אֱלֹהַי לְטוֹבָה׃ | בָּכַר

cos: & dixi eis. Quare manetis ex aduerso muri? Si secūdo hoc feceritis manum mittam in vos. Itaq; ex tēpore illo non venerūt in sabbato. Dixiq; leuitis vt mundarentur & venirent ad custodiendas portas: & sanctificandā diem sabbati. Et pro hoc ergo memēto mei deus: & parce mihi sm multitudinē miserationū tuarū. Sed & in diebus illis vidi iudeos ducentes vxores azotidas: ammonitidas & moabitidas. Et filii eorum ex media parte loqbantur azotice & nesciebāt loqui iudaice: & loquebantur iuxta linguam populi & popli. Et obiurgaui eos & maledixi. Et cecidi ex eis viros & decalcaui eos: & adiuraui in deo vt non darent filias suas filiis eorum & non acciperēt de filiab9 eorū filiis suis & sibimetipsis dicens. Nunqd nō in huiuscemodi re peccauit salomon rex isrl? Et certe in gentibus multis nō erat rex similis ei: & dilectus deo suo erat: & posuit eum deus regem super omnē israel. Et ipm ergo duxerūt ad pctm mulieres alienigene. Nunqd & nos inobediētes faciemus oē malū grade hoc vt preuaricemur in deo nostro: & ducam9 vxores peregrinas? De filiis aūt ioiada filii eliasib sacerdotis magni gener erat sanaballath horonitis quem fugaui a me. Recordare dñe de9 me9 aduersum eos q polluūt sacerdotiū: iusq; sacerdotale & leuiticū. Igitur mūdaui eos ab oib9 alienigenis & cōstitui ordies sacerdotū & leuitarū vnūquenq; in ministerio suo & in oblatione lignorū in tēporibus constitutis et in primitiis. Memēto mei deus me9 in bonū.

Explicit liber Neemie: qui est Esdre secundus.

eos: & dixi ad eos: quare vos mane-
αὐτοῖς, καὶ εἶπον πρὸς αὐτούς, διατί ὑμεῖς αὐλίζε-
tis ex aduerso muri? si secūdo feceritis: extē
σθε ἀπέναντι τοῦ τείχους; ἐὰν δευτερώσητε, ἐκτε-
dā manū meā in vos. a tēpore illo
νῶ τὴν χεῖρά μου ἐν ὑμῖν. ἀπὸ τοῦ καιροῦ ἐκείνου
nō venerūt in sabbato. & dixi leuitis qui
οὐκ ἦλθον ἐν σαββάτῳ. καὶ εἶπα τοῖς λευίταις οἳ
erāt mūdi & veniētes ad custodiendū por
ἦσαν καθαριζόμενοι καὶ ἐρχόμενοι φυλάσσοντες τὰς πύ-
tas: vt sctificēt diē sabbati. ad hec me
λας, ἁγιάζειν τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου. πρὸς ταῦτα μνή-
mēto mei de9 me9: & parce mihi sm multitu
σθητί μου ὁ θεός μου, καὶ φεῖσαί μου κατὰ τὸ πλῆ-
dinē mie tue. & in dieb9 illis vidi
θος τοῦ ἐλέους σου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εἶδον τοὺς
iudeos q duxerūt vxores azotidas ammanitidas
ἰουδαίους οἳ ἐκάθισαν γυναῖκας ἀζωτίας ἀμμανίτιδας
moabitidas: & filij eorū ex media pte loquunt azo
μωαβίτιδας, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἥμισυ λαλοῦσιν ἀζω-
tice: & nō sunt cognoscentes loqui iudaice:
τιστί, καὶ οὐκ εἰσὶν ἐπιγινώσκοντες λαλεῖν ἰουδαϊστί,
sed iuxta linguā ppli & populi. & pugna-
ἀλλὰ κατὰ γλῶσσαν λαοῦ καὶ λαοῦ. καὶ ἐμαχεσά-
ui cū eis: & maledixi eis. & per
μην μετ᾽ αὐτῶν, καὶ κατηρασάμην αὐτούς. καὶ ἐπά-
cussi in eis viros: & decaluaui eos:
ταξα ἐν αὐτοῖς ἄνδρας, καὶ ἐμαδάρωσα αὐτούς,
& adiuraui eos in deo: si dederitis filias
καὶ ὥρκισα αὐτοὺς ἐν τῷ θεῷ, ἂν δῶτε τὰς θυγατέρας
vras filijs eorū: & si acceperitis de filiab9
ὑμῶν τοῖς υἱοῖς αὐτῶν, καὶ εἰ λήψεσθε τῶν θυγατέρων
eorū filijs vris & sibi ipsis. nūqd sic pecca-
αὐτῶν τοῖς υἱοῖς ὑμῶν καὶ ἑαυτοῖς. οὐχ οὕτως ἥμαρ-
uit salomon rex israel? & in gētib9 multis
τε σολομὼν βασιλεὺς ἰσραήλ; καὶ ἐν ἔθνεσι πολλοῖς
nō erat similis ei rex: & dilectus deo
οὐκ ἦν ὅμοιος αὐτῷ βασιλεύς, καὶ ἀγαπώμενος τῷ θεῷ
erat. & dedit eū deus in regē sup oēm
ἦν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ὁ θεὸς εἰς βασιλέα ἐπὶ πάντα
israel. & hūc inclinauerūt mulieres alie
ἰσραήλ. καὶ τοῦτον ἐξέκλιναν αἱ γυναῖκες αἱ ἀλλό-
ne: & vos nūqd audierim9 facere prauita
τριαι. καὶ ὑμῶν μὴ ἀκουσώμεθα ποιῆσαι τὴν πονηρί-
tē hāc: vt puaricemur in deo nro. & duca
αν ταύτην; ἀσυνθετῆσαι ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν. καὶ καθί-
mus vxores alienas. & de filijs ioada filij
σαι γυναῖκας ἀλλοτρίας. καὶ ἀπὸ υἱῶν ἰωαδὰ τοῦ
eliasub sacerdotis magni gener sa
ἐλιασοὺβ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου γαμβρὸς τοῦ σα-
nabalat oranite: & fugaui eū a
ναβαλὰτ τοῦ ὠρανίτου, καὶ ἐξέβρασα αὐτὸν ἀπ᾽
me. recordare eorū de9 me9 pro apropinquatiōe sa
ἐμοῦ. μνήσθητι αὐτοῖς ὁ θεός μου ἐπὶ ἀγχιστείᾳ τῆς ἱε-
cerdocij: & testamenti sacerdotū et leuitarū.
ρατείας, καὶ τὴν διαθήκην τῶν ἱερέων καὶ τῶν λευιτῶν.
& mūdaui eos ab omni alienatione &
καὶ ἐκαθάρισα αὐτοὺς ἀπὸ πάσης ἀλλοτριώσεως καὶ
cōstitui vices sacerdotib9 & leuitis: vir
ἔστησα ἐφημερίας τοῖς ἱερεῦσι καὶ τοῖς λευίταις, ἀνὴρ
quēadmodū op9 ei9: & ad donū lignorū in tēpo
ὡς τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ εἰς τὸ δῶρον τῶν ξύλων ἐν και-
rib9 a tēporib9: & in primitijs memen
ροῖς ἀπὸ χρόνων, καὶ ἐν τοῖς πρωτογεννήμασι μνήσθη-
to mei de9 nr in bonitatem.
τί μου ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς ἀγαθοσύνην.

D

Incipit Prologus. B. Hiero. in librum Tobie.

Chromatio & Heliodoro episcopis Hieronymus presbyter in domino Salutem. Mirari non desino exactionis vestre instantiam. Exigitis enim vt librum chaldeo sermone conscriptum ad latinum stilum traham: librum vtiq; Tobie quem Hebrei de catalogo diuinarū scripturarum secantes: his que agiographa memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro: non tamen meo studio. Arguunt enim nos hebreorum studia & imputant nobis contra suum canonem latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans pharisorum displicere iudicio: & episcoporum iussionibus deseruire institi vt potui. Et quia vicina est Chaldeorum lingua sermoni Hebraico vtriusq; lingue peritissimum loquacem reperiens vnius diei laborem arripui: & quicquid ille mihi hebraicis verbis expressit: hoc ego accito notario sermonibus latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo: cum gratum vobis didicero me quod iubere estis dignati cōplesse. Explicit Prologus.

Incipit liber Tobie. Cap. I.

Trāsla.gre.To.cū iter.lati. Trāsla.B.Hie. Trāsla.gre.To.cū iter.la.

Ca. I.

Liber sermonū tobie
Βίβλος λόγων τωβὴτ
filii tobiel filii ananiel
τοῦ τωβιὴλ τοῦ ἀνανιὴλ
filii aduin filii gabael: de
τοῦ ἀδουὶ τοῦ γαβαὴλ, ἐκ
semine asael:
τοῦ σπέρματος ἀσαὴλ,
ex tribu nephthalim: q captus est in
ἐκ τῆς φυλῆς νεφθαλείμ, ὃς ᾐχμαλωτεύθη ἐν
diebus enemessari regis assyrio-
ἡμέραις ἐνεμεσσάρου τοῦ βασιλέως ἀσσυρί-
rū e thisbe: q est a dextris pprie neph
ων ἐκ θίσβης, ἥ ἐστιν ἐκ δεξιῶν κυρίως τῆς νεφ-
thalim in galilea supra aser. ego to
θαλεὶμ ἐν τῇ γαλιλαίᾳ ὑπεράνω ἀσήρ. ἐγὼ τω-
bias vijs veritatis ambulaui & iusti
βὴτ ὁδοῖς ἀληθείας ἐπορευόμην καὶ δικαιοσύ-
cie oibus diebus vite mee. & ele-
νης πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου. καὶ ἐλεη-
mosynas multas faciebam fratrib9 meis
μοσύνας πολλὰς ἐποίουν τοῖς ἀδελφοῖς μου
& genti mee: q ambulauerunt me-
καὶ τῷ ἔθνει μου, τοῖς συμπορευθεῖσι μετ᾽
cum in regionē assyriorū in niniuē. & qū e-
ἐμοῦ εἰς χώραν ἀσσυρίων εἰς νινευΐ. καὶ ὅτε ἤ-
rā in regiōe mea in terra israel: iunio
μην ἐν τῇ χώρᾳ μου ἐν τῇ γῇ ἰσραήλ, νεωτέ-
re me exūtēte: ois tribus nephthalim
ρου μου ὄντος, πᾶσα φυλὴ τοῦ νεφθαλεὶμ
patris mei recessit a domo hiero
τοῦ πατρός μου ἀπέστη ἀπὸ τοῦ οἴκου ἱερο-
solymorū q electa est ab oibus
σολύμων τοῦ ἐκλεχθέντος ἀπὸ πασῶν τῶν
tribubus israel: vt sacrificarēt oēs tri
φυλῶν ἰσραήλ, εἰς τὸ θυσιάζειν πάσας τὰς φυ-
bus. & sctificatum ē tēplū tabernaculi
λάς. καὶ ἡγιάσθη ὁ ναὸς τῆς κατασκηνώσεως
altissimi: & edificatum ē in oēs
τοῦ ὑψίστου, καὶ ᾠκοδομήθη εἰς πάσας τὰς
gnatiōes seculi. & oēs tribus q re
γενεὰς τοῦ αἰῶνος. καὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ αἱ συ-
cesserant: sacrificabāt baal vitulo:
ναποστᾶσαι, ἔθυον τοῦ βάαλ τῇ δαμάλει,
& domus nephthalim patris mei. &
καὶ ὁ οἶκος νεφθαλεὶμ τοῦ πατρός μου. καὶ
ego solus ibam multoties in hierlz
ἐγὼ μόνος ἐπορευόμην πλεονάκις εἰς ἰλῆμ
in festiuitatibus: sicut scriptum est omni
ἐν ταῖς ἑορταῖς, καθὼς γέγραπται παντὶ
populo israel in pcepto sempiterno
τῷ λαῷ ἰσραὴλ ἐν προστάγματι αἰωνίῳ τὰς
primitias & decimas foetuum
ἀπαρχὰς καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων
& primitiua habens: & dabam il-
καὶ τὰς πρωτοκουρίας ἔχων, καὶ ἐδίδουν αὐ-
la sacerdotibus filiis aaron ad al
τὰς τοῖς ἱερεῦσι τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν πρὸς τὸ θυ-
tare omnium foetuum. pri
σιαστήριον πάντων τῶν γενημάτων. τὴν πρώ-

Tobias ex tribu & ciuitate Neptali: que est in superioribus Galilee supra Naason post viaʒ que ducit ad occidentem: in sinistro hñs ciuitatem Sephet: cum captus esset i diebus salmanasar regis assyriorū: in captiuitate tñ positus viā veritatis non deseruit: ita vt omnia que habere poterat cotidie cōcaptiuis fratribus: qui erāt ex eius genere impartiret. Cumq; esset iunior oibus in tribu Neptali nihil tñ puerile gessit in opere. Deniq; cū irent oēs ad vitulos aureos quos Hieroboā fecerat rex israel: hic solus fugiebat consortia oim & pergebat ad Hierusalē ad templū dñi & ibi adorabat dominū deum israel: omnia primitiua sua & decimas suas fideliter offerens: ita vt i tertio anno pselytis & aduenis ministraret oēm decimationē. Hec & his similia secundū legē dei puerulus obseruabat. Cum vero factus fuisset vir: accepit vxorē Annā de tribu sua genuitq; ex ea filiū nomen suū imponēs ei: quem ab īfantia timere deū docuit: & abstinere ab oi pctō. Igitur duʒ per captiuitatē deuenisset cū vxore sua & filio in ciuitatem niniuem cum oi tribu sua: & cum oēs ederēt ex cibis gentiliuʒ: iste custodiuit aīaʒ suā: & nunq; cōtaminat9 est in escis eoruʒ. Et qm̄ memor fuit dñi in toto corde suo: dedit illi deus gratiam in cōspectu Salmanasar regis: & dedit illi potestatē quocunq; vellet ire habēs libertateʒ quecūq; facere voluisset. Pergebat em̄ per oēs qui erāt in captiuitate: & monita salutis dabat eis. Cuʒ aūt venisset in Rages ciuitatem medorū & ex his quibus honoratus fuerat a rege habuisset decē talenta argēti: et cū in multa turba gñis sui Gabelū egentē videret qui erat ex tribu ei9: sub chirographo dedit illi memoratū pōdus argēti. Post multum vero tpis mortuo salmanasar rege cum regnaret Sennacherib filius eius p eo & filios Israel exosos haberet in conspectu suo: Tobias cotidie pergebat per oēm cognationem suam & cōsolabatur eos diuidebatq; vnicuiq; put poterat de facultatib9 suis. Esurientes alebat: nudisq; vestimenta

mam decimā dabam filiis aaron mi-
την δεκάτην ἐδίδουν τοῖς υἱοῖς ἀαρὼν τοῖς θε-
nistrantibus in hierusalē. at secundam deci
ραπεύουσιν ἐν ἰλῆμ. τὴν δὲ δευτέραν δεκά-
mam vendebā: & ibam & expē
την ἀπεπρατιζόμην, καὶ ἐπορευόμην καὶ ἐδα-
debam illa in hierusalē p singulos annos.
πάνων αὐτὰ ἐν ἰλῆμ καθ᾽ ἕκαστον ἐνιαυτόν.
& tertiam dabam qbus cōueniebat: sicut
καὶ τὴν τρίτην ἐδίδουν οἷς καθήκει, καθὼς
pcepat debbora mater patris
ἐνετείλατο δεββώρα ἡ μήτηρ τοῦ πατρός
mei: quia orphanus relictus sum a pa
μου, διότι ὀρφανὸς κατελείφθην ὑπὸ τοῦ πα-
tre meo. & cū factus essē vir: accepi an
τρός μου. καὶ ὅτε ἐγενόμην ἀνήρ, ἔλαβον ἄν-
nam vxorē de semine familie
ναν γυναῖκα ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς πατριᾶς
nostre: & genui ex ea tobiā: & qū
ἡμῶν, καὶ ἐγέννησα ἐξ αὐτῆς τωβίαν, καὶ ὅτε
captiu9 duct9 fui in niniuē: oēs fra
ᾐχμαλωτίσθην εἰς νινευΐ, πάντες οἱ ἀδελ-
tres mei & q de gñe meo: edebāt de
φοί μου καὶ οἱ ἐκ τοῦ γένους μου, ἤσθιον ἐκ τῶν
panibus gētiliū. ego vero custodiui ani
ἄρτων τῶν ἐθνῶν. ἐγὼ δὲ συνετήρησα τὴν ψυ-
mā meaʒ ne manducarē: qa memor fui de
χήν μου μὴ φαγεῖν, καθότι ἐμεμνήμην τοῦ θε-
i in tota anima mea: & dedit altissimus
οῦ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ μου, καὶ ἔδωκεν ὁ ὕψιστος
gratiā & formā i cōspectu enemessari: &
χάριν καὶ μορφὴν ἐνώπιον ἐνεμεσσάρου, καὶ ἤ-
fui eius emptor. & pfectus sum in
μην αὐτοῦ ἀγοραστής. καὶ ἐπορευόμην εἰς τὴν
mediā. & tradidi gabelo fra
μηδίαν. καὶ παρεθέμην γαβαήλῳ τῷ ἀδελ-
tri gabrie in rages medie argenti
φῷ γαβρία ἐν ῥάγοις τῆς μηδίας ἀργυρίου
talenta decē: & cū mortuus esset enemessa
τάλαντα δέκα, καὶ ὅτε ἀπέθανεν ἐνεμέσσα-
rus: regnauit sennacherib filius eius pro
ρος, ἐβασίλευσε σενναχηρεὶβ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ᾽
eo. & vie eius cessauerunt. & nō a-
αὐτοῦ. καὶ αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἠκαταστάτησαν. καὶ οὐκέ-
plius potui ire in mediam. &
τι ἠδυνήθην πορευθῆναι εἰς τὴν μηδίαν. καὶ
in diebus enemessari elemosynas
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐνεμεσσάρου ἐλεημοσύνας
multas faciebā fratribus meis. pa
πολλὰς ἐποίουν τοῖς ἀδελφοῖς μου. τοὺς ἄρ-
nes meos dabam esurientibus: & vesti
τους μου ἐδίδουν τοῖς πεινῶσι, καὶ τὰ ἱμά-
mēta mea nudis. & si quēpiā de gñe
τιά μου τοῖς γυμνοῖς. καὶ εἴ τινα ἐκ τοῦ γένους
meo videbā mortuum & pfectum in
μου ἐθεώρουν τεθνηκότα καὶ ἐρριμμένον ἐπὶ τοῦ
muro in niniue: sepeliebā eum: & si quē
τείχους εἰς νινευΐ, ἔθαπτον αὐτόν, καὶ εἴ τι-
piā occidit sennacherib rex qū
να ἀπέκτεινε σενναχηρεὶβ ὁ βασιλεὺς ὅτε

venit fugiens de iudea: ſepeliui eum
ἦλθε φεύγων ἐκ τῆς ἰουδαίας, ἔθαψα αὐτὸν
furatus. multos em̄ oc̄cidit in fu
κλέπτων. πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσεν ἐν τῷ θυ
rore ſuo. τ queſita ſunt a rege
μῷ αὐτοῦ. καὶ ἐζητήθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὰ
corpora: τ nō ſunt īuēta. pergens āt vnus
σώματα, καὶ οὐχ εὑρέθη. πορευθεὶς δὲ εἷς
niniuitarū: manifeſtauit regi de
τῶν νινευιτῶν, ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ
me ꝙ ſepeliebam eos. τ abſcōdit̄ ſū.co
ἐμοῦ ὅτι ἔθαπτον αὐτούς. καὶ ἐκρύβην. ἐπι
gnoſcēs āt ꝙ querer vt morer: timens
γνοὺς δὲ ὅτι ζητοῦμαι ἀποθανεῖν, φοβηθεὶς
ſeceſſi. τ direpte ſunt oēs ſubſtā
ἀνεχώρησα. καὶ διηρπάγη πάντα τὰ ὑπάρ
tie mee: τ nō eſt relictum mihi quicq̄:
χοντά μου, καὶ οὐ κατελείφθη μοι οὐδέν,
preter annam vxorem meā τ tobiam
πλὴν ἄννας τῆς γυναικός μου καὶ τωβίου
filiū meū. τ nō trāſierūt dies quinquagīta
τοῦ υἱοῦ μου. καὶ οὐ διῆλθον ἡμέραι πεντήκον
taq̄ quinq̄ vſq̄ quo occiderūt eum duo
τα πέντε, ἕως οὗ ἀπέκτειναν αὐτὸν οἱ δύο
filii eius: τ fugerūt in mōtes ararat. τ re
υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον εἰς τὰ ὄρη ἀραράτ. καὶ ἐ
gnauit achirdonus filius eius p̄ e
βασίλευσεν ἀχιρδονὸς υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐ
o. τ cōſtituit achiacharum anael filiū fra
τοῦ. καὶ ἔταξεν ἀχιάχαρον ἀναὴλ τὸν υἱὸν τοῦ
tris mei ſup oēm computationē
ἀδελφοῦ μου ἐπὶ πᾶσαν τὴν ἐκλογιστίαν τοῦ
patris ſui: τ ſup omnem guberna
πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν διοίκη
tionē. τ orauit achiacharus pro me: τ
σιν. καὶ ἠξίωσεν ἀχιάχαρος περὶ ἐμοῦ, καὶ
veni in niniuē. achiacharus āt erat pincerna
ἦλθον εἰς νινευΐ. ἀχιάχαρος δὲ ἦν οἰνοχόος
τ ab annulo τ gubernator τ cōpu
καὶ ἐπὶ τοῦ δακτυλίου καὶ διοικητὴς καὶ ἐκλο
tator. τ cōſtituit eum achirdonus
γιστής. καὶ κατέστησεν αὐτὸν ὁ ἀχιρδονὸς
ſecundo. erat āt patruelis meus. cum āt re
ἐκ δευτέρας. ἦν δὲ ἐξάδελφός μου. ὅτε δὲ κα
diui in domum meā: τ reſtituta ē mihi an
τῆλθον εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἀπεδόθη μοι ἄν
na vxor mea: τ tobias filius meus. Ca. 2.
να ἡ γυνή μου, καὶ τωβίας ὁ υἱός μου.

In quinquageſimo feſto: quod eſt ſanctū
ἐν τῇ πεντηκοστῇ τῇ ἑορτῇ, ἥ ἐστιν ἁγία
ſeptē hebdomadarum: factū ē prādiū bonū mihi.
ἑπτὰ ἑβδομάδων, ἐγενήθη ἄριστον καλόν μοι.
τ accubui vt māducarē. τ vidi cibaria
καὶ ἀνέπεσα τοῦ φαγεῖν. καὶ ἐθεασάμην ὄψα
multa. τ dixi filio meo: vade adduc
πολλά. καὶ εἶπα τῷ υἱῷ μου, βάδιζε ἄγαγε
quēcūq̄ inueneris de fratribꝰ noſtris idigētē: q
ὃν ἐὰν εὕρῃς τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐνδεῆ, ὃς
memor eſt dn̄i. τ ecce expecto te. τ re
μέμνηται τοῦ κυρίου. καὶ ἰδοὺ μένω σε. καὶ ἐλ
diēs dixit: pater vnus de gēte noſtro
θὼν εἶπε, πάτερ εἷς ἐκ τοῦ γένους ἡμῶν ἐ
ſtrāgulatus: ꝓiectus ē in platea. τ ego
στραγγάλωται, ἔρριπται ἐν τῇ ἀγορᾷ. κἀγὼ
antēq̄ guſtarem ego: exiliens tuli
πρὶν ἢ γεύσασθαί με, ἀναπηδήσας ἀνείλό
eū in quādā domū: quouſq̄ occideret ſol.
μην αὐτὸν εἴς τι οἴκημα, ἕως οὗ τὸν ἥλιον ἔδυ.
τ reuerſus lotus ſum τ māducaui
καὶ ἐπιστρέψας ἐλουσάμην καὶ ἤσθιον
panē meū in triſtitia. τ memor fui pro
τὸν ἄρτον μου ἐν λύπῃ. καὶ ἐμνήσθην τῆς προ

p̄bebat: & mortuis atq̄ occiſis ſepulturā ſollicitꝰ exhibebat. Deniq̄ cū reuerſus eſſet rex ſennacherib fugiēs a iudea plagā quā circa eū fecerat deus ꝓpt̄ blaſphemiā ſuā: & iratus multos occideret ex filiis iſrael tobias ſepeliebat corpa eorū. At vbi nūciatū eſt regi: iuſſit eū occidi: & tulit oēm ſubſtātiā eius. Tobias vero cū filio ſuo & cū vxore fugiens nudus latuit: qa multi diligebāt eū. Poſt dies vero .xlv. occiderūt regē filii ipſius. Et reuerſus eſt tobias in domū ſuā oīſq̄ facultas eius reſtituta eſt ei. Ca. 2.

Poſt hec vero cū eēt dies feſtꝰ dn̄i & factū eſſet prandiū bonū in domo tobie: dixit filio ſuo. Vade & adduc aliquos de tribu nr̄a timētes deū vt epulentur nobiſcū. Cūq̄ abiſſet reuerſus nūciauit ei vnū ex filiis iſrl̄ iugulatū iacere ī platea. Statiq̄ exiliēs de accubito ſuo relinq̄ns prandiū ieiunus ꝑuenit ad corpus tollēſq̄ illud portauit ad domū ſuā occulte vt dum ſol occubuiſſet caute ſepeliret eū. cūq̄ occultaſſet corpꝰ mādncauit panē cū luctu & tremore memorās illū ſermonē quē dixit dn̄s p̄ amos ꝓphetā. Dies feſti vr̄i cōuertētur in lamētationē & luctū. Cū vero ſol occubuiſſet abiit & ſepeliuit eū: arguebāt āt eū oēs ꝓximi eius: dicentes. Iā huius rei cauſa interfici iuſſus es: & vix effugiſti mortis imperiū: & iterū ſepelis mortuos. Sed tobias plus timēs deū q̄ reges rapiebat corpa occiſorū & occultabat in domo ſua: & mediis noctibꝰ ſepeliebat ea. Cōtigit āt vt q̄dam die fatigatus a ſepultura veniēs domū iactaſſet ſe iuxta parietē & obdormiſſet & ex nido hirūdinū dormiēti illi calida ſtercora īciderēt ſup oculos eius fieretq̄ cecus. Hāc āt tētationē ideo ꝑmiſit dn̄s euenire illi: vt poſteris daretur exemplū patiē eius ſicut & ſancti iob. Nā cū ab infantia ſua ſp̄ deum timuerit & mādata eiꝰ cuſtodierit: nō ē cōtriſtatus contra deū ꝙ plaga cecitatis euenerit ei: ſʒ īmobilis in dei timore ꝑmāſit: agēs grās deo oībus diebꝰ vite ſue. Nam ſicut beato iob inſultabāt reges: ita iſti parētes & cognati eiꝰ irridebāt vitā eius: dicētes. Vbi eſt ſpes tua ꝓ q̄ elemoſynas & ſepulturas faciebas. Tobias vero īcrepabat eos: dicēs. Nolite ita loqui qm̄ filii ſctōrū ſumus: & vitā illā expectamꝰ: quā deꝰ daturus eſt his q fidem ſuā nunq̄ mutant ab eo. Anna vero vxor eius ibat ad opus textrinū cotidie: & de labore manuū ſuarū victū quē cōſeq potuiſſet deferebat. Vn̄ factū eſt: vt hedū caprarū accipiēs detuliſſet domi. Cuiꝰ cū vocē balātis vir eiꝰ audiſſet: dixit: videte ne forte furtiuꝰ ſit. Reddite eū dn̄is ſuis: qa nō licet nobis aut edere ex furto aliqd aut cōtingere. Ad hec vxor eius irata rn̄dit. Manifeſte vana facta ē ſpes tua & elemoſyne tue mō apparuerūt. Atq̄ his & aliis huiuſcemodi verbis exprobrabat ei.

phetie amos ſicut dixit: cōuertentur
φητείας ἀμὼς καθὼς εἶπε, στραφήσονται
feſtiuitates veſtre i luctū: τ omnes
αἱ ἑορταὶ ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πᾶσαι αἱ
letitie veſtre in lamētationē. τ fleui.
εὐφροσύναι ὑμῶν εἰς θρῆνον. καὶ ἔκλαυσα.
τ cum occidit ſol: abii: τ effodiēs ſepe
καὶ ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ᾠχόμην, καὶ ὀρύξας ἔθα
liui eum. τ ꝓpinqui deridebāt dicen
ψα αὐτόν. καὶ οἱ πλησίον ἐπεγέλων λέγον
tes: nō adhuc timet hic interfici pro
τες, οὐκέτι φοβεῖται φονευθῆναι περὶ
negocio iſto: τ fugit: τ ec
τοῦ πράγματος τούτου, καὶ ἀπέδρα, καὶ ἰδοὺ
ce iterum ſepelit mortuos. τ in ea
πάλιν θάπτει τοὺς νεκρούς. καὶ ἐν αὐ
dem nocte dormiui fedatus fuera
τῇ τῇ νυκτὶ ἐκοιμήθην μεμιαμμένος παρὰ
parietem aule. τ facies mea
τὸν τοῖχον τῆς αὐλῆς. καὶ τὸ πρόσωπόν μου
diſcooperta erat. τ nō ſciebā ꝙ paſſeres eſſent
ἀνακεκαλυμμένον. καὶ οὐκ ᾔδειν ὅτι στρουθί
in pariete erāt. τ oculis meis ap
ἐν τῷ τοίχῳ εἰσί. καὶ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἀνε
tis: immiſerūt ſtercꝰ paſſeres calidū in
ῳγότων, ἀφώδευσαν τὰ στρουθία θερμὸν εἰς
oculos meos. τ facte ſunt albugines
τοὺς ὀφθαλμούς μου. καὶ ἐγενήθη λευκώματα
in oculis meis. τ abii
ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. καὶ ἐπορεύθην
ad medicos: τ nō ꝓfuerunt mihi. achia
πρὸς ἰατρούς, καὶ οὐκ ὠφέλησάν με. ἀχιά
charus āt nutriebat me: quouſq̄ ꝓfectus ſū in
χαρος δὲ ἔτρεφέ με, ἕως οὗ ἐπορεύθην εἰς
elymaida. τ vxor mea anna ſeruiebat
τὴν ἐλυμαΐδα. καὶ ἡ γυνή μου ἄννα ἠριθεύετο
in muliebribus: τ mittebat domi
ἐν τοῖς γυναικείοις, καὶ ἀπέστελλε τοῖς κυ
nis. τ retribuerunt et τ ipſi mer
ρίοις. καὶ ἀπέδωκαν αὐτῇ καὶ αὐτοὶ τὸν μισ
cedē: addentes et hedum. cū āt veniſſet
θόν, προσδόντες καὶ ἔριφον. ὅτε δὲ ἦλθε
ad me: cepit balare. τ dixi ei: vn
πρός με, ἤρξατο κράζειν. καὶ εἶπον αὐτῇ, πό
de hedulꝰ: nūqd furtiuus eſt: redde
θεν τὸ ἐρίφιον, μὴ κλεψιμαῖόν ἐστιν; ἀπόδος
illum dn̄is. nō em̄ licitum eſt man
αὐτὸ τοῖς κυρίοις. οὐ γὰρ θεμιτόν ἐστι φα
ducare furtiuum. ipſa āt dixit: dono datus
γεῖν κλεψιμαῖον. ἡ δὲ εἶπε, δῶρον δέδο
eſt mihi ſupra mercedē. τ nō credebam
ταί μοι ἐπὶ τῷ μισθῷ. καὶ οὐκ ἐπίστευον
illi. τ dicebā reddere illum
αὐτῇ. καὶ ἔλεγον ἀποδιδόναι αὐτὸ τοῖς
dn̄is. τ erubeſcebā ad eam. illa āt
κυρίοις. καὶ ἠρυθρίων πρὸς αὐτήν. ἡ δὲ
rn̄dens mihi dixit: vbi ſunt ele
ἀποκριθεῖσά μοι εἶπε, ποῦ εἰσιν αἱ ἐλε
moſyne tue τ iuſticie tue:
ημοσύναι σου καὶ αἱ δικαιοσύναι σου;
ecce cognita omnia tecum.
ἰδοὺ γνωστὰ πάντα μετὰ σοῦ. Ca. 3.

Et triſtatus fleui. τ ora
Καὶ λυπηθεὶς ἔκλαυσα. καὶ προ
ui cum dolore dicēs: iuſtus es
σηυξάμην μετ' ὀδύνης λέγων, δίκαιος εἶ
dn̄e τ omnia opera tua. τ om
κύριε καὶ πάντα τὰ ἔργα σου. καὶ πᾶ
nes vie tue mīa τ veritas.
σαι αἱ ὁδοί σου ἐλεημοσύνη καὶ ἀλήθεια.
τ iudiciū verum τ iuſtum tu iudicas
καὶ κρίσιν ἀληθινὴν καὶ δικαίαν σὺ κρίνεις

in eternū. memor eſto mei τ reſpice
εἰς τὸν αἰῶνα. μνήσθητί μου καὶ ἐπίβλεψον
in me. ne me vlciſcaris ob pctā
ἐπ' ἐμέ. μή με ἐκδικήσῃς ταῖς ἁμαρτίαις
mea τ ignorantias meas: τ pa
μου καὶ τοῖς ἀγνοήμασί μου, καὶ τῶν πατέ
trū meorū q̄ peccauerūt corā te. nō obedie
ρων μου ἃ ἥμαρτον ἐνώπιόν σου. παρήκου
runt n. preceptis tuis. τ dedisti nos
σαν γὰρ τῶν ἐντολῶν σου. καὶ ἔδωκας ἡμᾶς
in direptionem τ captiuitatē τ mor
εἰς διαρπαγὴν καὶ αἰχμαλωσίαν καὶ θάνα
tem τ fabulam improperii oibus i qbꝰ
τον καὶ παραβολὴν ὀνειδισμοῦ πᾶσι τοῖς
diſperſi ſumꝰ. τ nūc multa iudicia
ἐν οἷς διεσκορπίσμεθα. καὶ νῦν πολλαὶ αἱ κρίσεις
tua ſunt τ vera. de me fac pro
σου ὑπάρχουσιν ἀληθιναί. ἐξ ἐμοῦ ποιῆσαι περὶ
pctis meis τ patrū meorū:
τῶν ἁμαρτιῶν μου καὶ τῶν πατέρων μου,
qm̄ non tenuimꝰ pcepta tua. non em̄
ὅτι οὐκ ἐποιήσαμεν τὰς ἐντολάς σου. οὐ γὰρ
ambulauimꝰ in veritate corā te. τ nūc
ἐπορεύθημεν ἀληθινῶς ἐνώπιόν σου. καὶ νῦν
ſecundū placitū corā te fac me
κατὰ τὸ ἀρεστὸν ἐνώπιόν σου ποίησον μετ' ἐ
cum. pcipe recipere ſpm̄ meū:
μοῦ. ἐπίταξον ἀναλαβεῖν τὸ πνεῦμά μου,
vt peream τ fiam terra. qm̄ vti
ὅπως ἀπολυθῶ καὶ γένωμαι γῆ. διότι λυσι
le mihi mori q̄ viuere: qa opprobria
τελεῖ μοι ἀποθανεῖν ἢ ζῆν, ὅτι ὀνειδισμοὺς
mendoſa audiui: τ triſtitia eſt multa in
ψευδεῖς ἤκουσα, καὶ λύπη ἐστὶ πολλὴ ἐν ἐ
me. pcipe abſolui me de neceſſitate
μοί. ἐπίταξον ἀπολυθῆναί με τῆς ἀνάγκης
iam in eternū locū. ne auertas
ἤδη εἰς τὸν αἰώνιον τόπον. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ
faciē tuam a me. in eadem die cō
πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ. ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συ
tigit: filie raguelis farre in ecbatanis
νέβη τῇ θυγατρὶ ῥαγουὴλ σάρρᾳ ἐν ἐκβατά
nis medie: τ hanc opprobrari ab
νοις τῆς μηδίας, καὶ ταύτην ὀνειδισθῆναι ὑπὸ
ancillis patris ſui: qm̄ erat tradita vi
παιδισκῶν τοῦ πατρὸς αὐτῆς, ὅτι ἦν δεδομένη ἀν
ris ſeptem: τ aſmodeus nequā
δράσιν ἑπτά, καὶ ὁ ἀσμοδαῖος τὸ πονηρὸν
demonium occidit eos: anteq̄ eſſent
δαιμόνιον ἀπέκτεινεν αὐτούς, πρὶν ἢ γενέσθαι
ipſi cū ea vt in mulieribꝰ. τ dixerūt
αὐτοὺς μετ' αὐτῆς ὡς ἐν γυναιξί. καὶ εἶπον
ei: nō intelligis ꝙ ſuffocauerīs vi
αὐτῇ, οὐ συνίεις ἀποπνίγουσα τοὺς ἄν
ros tuos? iam ſeptem viros habuiſti:
δρας σου; ἤδη ἑπτὰ ἄνδρας ἔσχες,
τ vnius eorū nō es noiata. q̄ nos ver
καὶ ἑνὸς αὐτῶν οὐκ ὠνομάσθης. τί ἡμᾶς μα
beras pro eis? ſi mortui ſunt: vade
στιγοῖς περὶ αὐτῶν; εἰ ἀπέθανον, βάδιζε
cum illis: ne videamus ex te filiū aut filiā
μετ' αὐτῶν, μὴ ἴδοιμέν σου υἱὸν ἢ θυγατέρα
in eternū. hec cū audiſſet: triſta
εἰς τὸν αἰῶνα. ταῦτα ἀκούσασα, ἐλυ
ta eſt valde: vt ſuffocaretur. τ di
πήθη σφόδρα, ὥστε ἀπάγξασθαι. καὶ εἶ
xit: vna q̄dē ſum patri meo. ſi fece
πε, μία μέν εἰμι τῷ πατρί μου. ἐὰν ποιή
ro hoc: improperiū ipſi eſt: τ ſenectā e
σω τοῦτο, ὄνειδος αὐτῷ ἐστι, καὶ τὸ γῆρας αὐ
ius deducā cū dolore in infernū. τ depcata ē
τοῦ κατάξω μετ' ὀδύνης εἰς ᾅδου. καὶ ἐδεήθη

Nunc Tobias ingemuit & cepit orare cū lachrymis dicēs. Iuſtꝰ es dn̄e: & oīa iudicia tua vera ſunt: & oēs vie tue mīa & veritas & iudiciū. Et nunc dn̄e memor eſto mei: & ne vindictā ſumas de pctīs meis: neq̄ reminiſcaris delicta mea vel parētū meorū. Qm̄ nō obediuimꝰ p̄ceptis tuis ideo traditi ſumus ī direptionē & captiuitatē & morte & in fabulā & in īproperiū oībus natiōbus in quibus diſpſiſti nos. et nūc dn̄e magna iudicia tua qa nō egimus ſecundū p̄cepta tua: & nō ambulauimus ſinceriter corā te. Et nūc dn̄e ſecūdū volūtatem tuā fac mecū & p̄cipe in pace recipi ſpm̄ meū. Expedit. n. mihi mori magis q̄ viuere. Eadē igitur die cōtigit vt ſara filia raguelis in rages ciuitate medorū: & ipa audiret improperiū ab vna ex āciliis patris ſui qm̄ tradita fuerat ſeptē viris: & demoniū noīe aſmodeus occiderat eos mox vt ingreſſi fuiſſent ad eā. Ergo cū ꝓ culpa ſua increparet puellā: rn̄dit ei dicēs. Amplius ex te nō videamꝰ filiū aut filiā ſup t̄rā interfectrix virorū tuorū. nūqd & occidere me vis ſicut etiā occidiſti ſepte viros? Ad hāc vocē prexit ī ſupius cubiculum domꝰ ſue: & tribus diebꝰ & tribus noctibus nō manducauit neq̄ bibit: ſed in orōne pſiſtēs cū lachrymis depcabatur deū vt ab iſto īpropio liberaret eā. Factū eſt āt die tertia dū cōpleret orōnem: bn̄dicēs dn̄m dixit. Bn̄dictus eſt nomen tuū deus prm̄ nr̄orum: q cum iratus fueris miaʒ facies, & in tpe tribulatiōis pctā dimittis his q inuocant te. Ad te dn̄e faciem meam cōuerto: ad te oculos meos erigo. Peto dn̄e vt de viculo īproperii huius abſoluas me aut certe deſup terram eripias me. Tu ſcis dn̄e quia nunq̄ cōcupiui virum: & mundam ſeruaui aīam meā ab oī cōcupiſcentia. Nunq̄ cum ludentibus miſcui me: neq̄ cum his q in leuitate ambulant participē me prebui. Virum autem cum timore tuo non cum libidine mea conſenſi ſuſcipere. Et aut ego indigna fui illis: aut illi forſitan mihi non fuerunt digni: quia forſitan viro alii conſeruaſti me. Non eſt ei in hoīs poteſtate cōſilium tuum. Hoc autem ꝓ certo habet omnis qui colit te: quia vita eius ſi in probatione fuerit coronabitur: ſi autem in tribulatione fuerit: liberabitur: & ſi in corruptione fuerit ad miſericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditiōibus noſtris: quia poſt tempeſtatem tranquillum facis: & poſt lachrymationem & fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum deus Iſrael benedictum in ſecula. In illo tempore exaudite ſunt p̄ces amborū in cōſpetu glīe ſūmi dei. Et miſſus eſt āgelus dn̄i ſctūs raphael vt curaret eos ambos q̄rū vno tpe ſūt orōes ī cōſpectu dn̄i recitate.

ad feneſtrā. τ dixit: benedictus es dn̄e
πρὸς τῇ θυρίδι καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς εἶ κύριε
deus meus: τ bn̄dictū nomen glorie
ὁ θεός μου, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τῆς δόξης
tue ſanctū τ honorabile i ſecula. bn̄di
σου τὸ ἅγιον καὶ ἔντιμον εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλο
cant te oīa opera tua in ſecu
γήσαισάν σε πάντα τὰ ἔργα σου εἰς τὸν αἰῶ
lū. τ nūc dn̄e oculos meos τ
να. καὶ νῦν κύριε τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ τὸ
faciem meā in te dedi. dixi vt ab
πρόσωπόν μου εἰς σὲ δέδωκα. εἶπον ἀπο
ſolutas me de terra. τ vt nō audiā ego
λῦσαί με ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ μὴ ἀκοῦσαί με
amplius improperiū. tu cognoſcis dn̄e ꝙ
μηκέτι ὀνειδισμόν. σὺ γινώσκεις κύριε ὅτι
munda ſum ab oī pctō viri.
καθαρά εἰμι ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας ἀνδρός.
τ nō coīnquinaui nomē meū neq̄ no
καὶ οὐκ ἐμόλυνα τὸ ὄνομά μου οὐδὲ τὸ ὄνο
mē patris mei in terra captiuita
μα τοῦ πατρός μου ἐν τῇ γῇ τῆς αἰχμαλω
tis mee. vnigenita ſum patri meo: τ
σίας μου. μονογενής εἰμι τῷ πατρί μου, καὶ
non eſt ei filius q̄ ſit he
οὐχ ὑπάρχει αὐτῷ παιδίον ὃ κληρονομή
res ei: neq̄ frater ꝓpinquus: neq̄ ex ei
σει αὐτόν, οὐδὲ ἀδελφὸς ἐγγύς, οὐδὲ ὑπάρ
ſtens ei filius: vt ſeruem me ei
χων αὐτῷ υἱός, ἵνα συντηρήσω ἐμαυτὴν αὐ
τ vxorē. iam perierunt mihi ſepte. vt q̄d
τῷ γυναῖκα. ἤδη ἀπώλοντό μοι ἑπτά. ἵνα
mihi reliquū viuere? τ ſi nō videtur tibi inter
τί μοι λοιπὸν ζῆν; καὶ εἰ μή σοι δοκεῖ ἀπο
ficere me: pcipe reſpicere in me
κτεῖναί με, ἐπίταξον ἐπιβλέψαι ἐπ' ἐμὲ
τ miſereri mei: τ nō audire me ꝙplius
καὶ ἐλεῆσαί με, καὶ μηκέτι ἀκοῦσαί με
improperiū. τ audita eſt oratio am
ὀνειδισμόν. καὶ εἰσηκούσθη ἡ προσευχὴ ἀμ
borum in cōſpectu glorie ſummi
φοτέρων ἐνώπιον τῆς δόξης τοῦ μεγάλου
dei. τ miſſus eſt raphael vt curaret
θεοῦ. καὶ ἀπεστάλη ῥαφαὴλ ἰάσασθαι τοὺς
duos: tobie vt decorticaret albugines: τ
δύο, τοῦ βὴτ λεπίσαι τὰ λευκώματα, καὶ
farram filiā raguel vt daret tobie
σάρραν τὴν τοῦ ῥαγουὴλ δοῦναι τῷ τωβίᾳ
filio tobie vxorē: τ ligaret aſmo
τῷ υἱῷ τωβὴτ γυναῖκα, καὶ δῆσαι ἀσμο
deum nequā demonium: qm̄ ad to
δαῖον τὸ πονηρὸν δαιμόνιον, διότι τῷ τω
bia attinet hereditare eam. in
βίᾳ ἐπιβάλλει κληρονομῆσαι αὐτήν. ἐν
eodē tpe reuerſus tobias: intrauit
αὐτῷ τῷ καιρῷ ἐπιστρέψας τωβὴτ εἰσῆλ
in domū ſuā. τ ſarra filia rague
θεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ σάρρα ἡ τοῦ ῥαγου
lis deſcēdit de ſuperiori cubiculo ſuo.
ὴλ κατέβη ἐκ τοῦ ὑπερῴου αὐτῆς. Ca. 4.

In die illa: recordatus ē tobias de
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐμνήσθη τωβὴτ περὶ
argento quod tradidit gabelo in rageis
τοῦ ἀργυρίου οὗ παρέθετο γαβαήλῳ ἐν ῥάγοις
medie. τ dixit intra ſe: ego pe
τῆς μηδίας. καὶ εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, ἐγὼ ᾐτησά
tii mortē. cur nō voco tobiā filiū meū
μην θάνατον. τί οὐ καλῶ τωβίαν τὸν υἱόν μου
vt ei oſtēdā anteq̄ moriar. ergo vocaui
ἵνα αὐτῷ δείξω πρὶν ἀποθανεῖν με; καὶ καλέσας
eum dixit: fili ſi mortuus fuero: ſepeli me
αὐτὸν εἶπε, παιδίον ἐὰν ἀποθάνω, θάψον με

מֵעַמֵּי הָאָרֶץ וּמִן הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת: וַיַּעֲנוּ כָל הַקָּהָל וַיֹּאמְרוּ קוֹל גָּדוֹל כֵּן כִּדְבָרְךָ עָלֵינוּ לַעֲשׂוֹת: אֲבָל הָעָם רָב וְהָעֵת גְּשָׁמִים וְאֵין כֹּחַ לַעֲמוֹד בַּחוּץ וְהַמְּלָאכָה לֹא לְיוֹם אֶחָד וְלֹא לִשְׁנַיִם כִּי הִרְבִּינוּ לִפְשֹׁעַ בַּדָּבָר הַזֶּה: יַעַמְדוּ נָא שָׂרֵינוּ לְכָל הַקָּהָל וְכֹל אֲשֶׁר בֶּעָרֵינוּ הַהֹשִׁיב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת יָבֹא לְעִתִּים מְזֻמָּנִים וְעִמָּהֶם זִקְנֵי עִיר וָעִיר וְשֹׁפְטֶיהָ עַד לְהָשִׁיב חֲרוֹן אַף אֱלֹהֵינוּ מִמֶּנּוּ עַד לַדָּבָר הַזֶּה: אַךְ יוֹנָתָן בֶּן עֲשָׂהאֵל וְיַחְזְיָה בֶן תִּקְוָה עָמְדוּ עַל זֹאת וּמְשֻׁלָּם וְשַׁבְּתַי הַלֵּוִי עֲזָרֻם: וַיַּעֲשׂוּ כֵן בְּנֵי הַגּוֹלָה וַיִּבָּדְלוּ עֶזְרָא הַכֹּהֵן אֲנָשִׁים רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְבֵית אֲבֹתָם וְכֻלָּם בְּשֵׁמוֹת וַיֵּשְׁבוּ בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי לִדְרוֹשׁ הַדָּבָר: וַיְכַלּוּ בַכֹּל אֲנָשִׁים הַהֹשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת עַד יוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן: וַיִּמָּצֵא מִבְּנֵי הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הֹשִׁיבוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת מִבְּנֵי יֵשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק וְאֶחָיו מַעֲשֵׂיָה וֶאֱלִיעֶזֶר וְיָרִיב וּגְדַלְיָה: וַיִּתְּנוּ יָדָם לְהוֹצִיא נְשֵׁיהֶם וַאֲשֵׁמִים אֵיל צֹאן עַל אַשְׁמָתָם: וּמִבְּנֵי אִמֵּר חֲנָנִי וּזְבַדְיָה: וּמִבְּנֵי חָרִם מַעֲשֵׂיָה וְאֵלִיָּה וּשְׁמַעְיָה וִיחִיאֵל וְעֻזִּיָּה: וּמִבְּנֵי פַּשְׁחוּר אֶלְיוֹעֵינַי מַעֲשֵׂיָה יִשְׁמָעֵאל נְתַנְאֵל יוֹזָבָד וְאֶלְעָשָׂה: וּמִן הַלְוִיִּם יוֹזָבָד וְשִׁמְעִי וְקֵלָיָה הוּא קְלִיטָא פְּתַחְיָה יְהוּדָה וֶאֱלִיעֶזֶר: וּמִן הַמְשֹׁרְרִים אֶלְיָשִׁיב וּמִן הַשֹּׁעֲרִים שַׁלֻּם וָטֶלֶם וְאוּרִי: וּמִיִּשְׂרָאֵל מִבְּנֵי פַרְעֹשׁ רַמְיָה וְיִזִּיָּה וּמַלְכִּיָּה וּמִיָּמִן וְאֶלְעָזָר וּמַלְכִּיָּה וּבְנָיָה:

ענה אמר · גדל · כוח · עמד לאר · שנה רבה · שור · עיר ישב · בוא זמן · שוב חרה · עשה · עשה בדל · עשר · כלה נשא · מצא · נתן · יצא

ᵒa populisᵖ terre : ᵠ& abʳ vxoribusˢ alienigenis. ᵗEt rñditᵘ vniuersaˣ multitudo :ʸ dixitq́ʒ ᶻvoceᵃ magna.ᶜIuxta verbū tuūᵒ ad nos :ᵇ sicᶜ fiat.ᶠ Verūtñ qaᵍ pplˢʰ multus estⁱ & tēpusᵏ pluuie:ˡ& nō sustinemusⁿ stareᵒ foris :ᵖ & opusᵠ nō estʳ diei ∞∞∞∞∞∞ ˢvniusᵗ velᵘ duorū:ʳ vehemēterˣ qppeʸ peccauimusᵃ in sermōeᵇ isto:ᶜ cōstituātur ᵉprincipesᶠ in vniuersaᵍ multitudine:ʰ& oēsᵏ in ciuitatibꝰ nrisˡ qui duxerūtᵐ vxoresⁿ alienigenasᵒ veniantᵖ in tpibusᵠ statutis:ʳ& cū hisˢ seniores pᵗ ciuitatēᵘ in ciuitatēˣ & iudices ciꝰʸ donecᶻ auertaturᵃ iraᶜ dei nostriᵒ a nobis ∞∞∞ ᶠsuperᶠ peccatoᵍ hoc.ʰ Igiturⁱ ionathan ᵏ filiꝰˡ asehel:ⁿ et iaaziaᵒ filiusᵖ thecueᵠ steteruntʳ superˢ hoc : ∞ ᵗ& mosollāᵘ & sebachiˣ leuitesʸ adiuuerūt eos.ᶻ Fecerūtq́ʒᵃ sicᵇ filiiᶜ trāsmigrationis.ᵒ Et abierūtᵉ esdrasᶠ sacerdos &ᵍ viriʰ prīcipesⁱ familiarūᵏ in domosˡ patrū suoꝝᵐ& oēsⁿ per noīa sua:ᵒ& sederūtᵖ ī dieᵠ prīoʳ mensisˢ decimiᵗ vt quererentᵘ rem. ∞∞∞∞ ˣEt cōsummati suntʸ oēsᶻ viriᵃ qui duxerūtᵇ vxoresᶜ alienigenasᵒ vsq́ʒ adᵉ dīēᶠ primamᵍ mensis ∞∞∞ ʰprimi :ⁱ & inuenti suntᵏ de filiisˡ sacerdotum ∞∞ ᵐqui ⁿduxeruntᵒ vxoresᵖ alienigenasᵠ de filiis ∞∞ ʳiosueˢ filiiᵗ iosedechᵘ & fratres eiusˣ maasia: ∞∞ ʸ& eliezerᶻ & iaribᵃ & godolia.ᵇ Et dederūtᶜ manꝰ suasᵒ vt eiicerentᵉ vxores suas :ᶠ&ᵍ proʰ delicto suoᵍ arietem deʰ ouibus offerrent.ˡ Et de filiisᵐ emmer:ⁿ annaniᵒ & zebedia.ᵖ Et de filiisᵠ ferim:ʳ masia ∞∞ ˢ& heliaᵗ & semeiaᵘ iehielˣ & ozias.ʸ Et de filiis ∞∞ ᶻphessur:ᵃ elioenai :ᵇ maasia:ᶜ hismael : ∞∞∞∞ ᵒnathanael :ᵉ iosabeth :ᶠ& helesa.ᵍ Et de filiisʰ leuitarumⁱ iosabethᵏ & semeiˡ & celaia :ᵐ ipse estⁿ calitha :ᵒ phathaia :ᵖ iudaᵠ & eliezer.ʳ Et de ∞∞∞∞∞∞ ˢcantoribusᵗ eliasub :ᵘ & deˣ ianitoribus ∞∞∞∞∞ ʸsellumᶻ & thelemᵃ & vri.ᵇ Et ex israel ∞∞∞∞∞∞ ᶜde filiisᵒ pharosᵉ remeiaᶠ & ieziaᵍ & melhia: ∞∞∞ ʰ& miamin ⁱ& eliezerᵏ & melchiaˡ & banea. ∞∞∞

a pplis terre: & ab vxoribus alienigenis.
ἀπὸ λαῶν τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ γυναικῶν τῶν ἀλλοτρίων. καὶ ἀπεκρίθησαν πᾶσα ἡ ἐκκλησία φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπον, κατὰ τοὺς λόγους σου οὓς ἔφης οὕτως ποιήσομεν, ἀλλὰ ὁ λαὸς πολύς, καὶ καιρὸς χειμερινός, καὶ οὐκ ἔστι δύναμις στῆναι ἔξω. καὶ τὸ ἔργον οὐκ εἰς ἡμέραν μίαν οὐδὲ δύο, ὅτι ἐπληθύναμεν τοῦ ἀδικῆσαι ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ. στήτωσαν δὴ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν τῇ πάσῃ ἐκκλησίᾳ καὶ πᾶσι τοῖς ἐν πόλεσιν ἡμῶν, ὃς ἐκάθισεν γυναῖκας ἀλλοτρίας, ἐλθέτωσαν εἰς καιροὺς ἀπὸ συνταγῶν. καὶ μετ' αὐτῶν οἱ πρεσβύτεροι πόλεως καὶ πόλεως κριταὶ τοῦ ἀποστρέψαι ὀργὴν θυμοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐξ ἡμῶν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου. πλὴν ἰωνάθαν υἱὸς ἀσαὴλ καὶ ἰαζίας υἱὸς θεκουὲ μετ' ἐμοῦ, καὶ μεσολλὰμ καὶ σαββαθαὶ ὁ λευίτης ἀντιλαμβανόμενοι αὐτοῖς. καὶ ἐποίησαν οὕτως οἱ υἱοὶ τῆς ἀποικίας. καὶ διεστάλησαν ἔσδρας ὁ ἱερεὺς καὶ ἄνδρες ἄρχοντες πατριῶν τῶν οἴκων καὶ πάντες ἐν ὀνόμασιν. ὅτι ἐπέστρεψαν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ δεκάτου ἐκζητῆσαι τὸ ῥῆμα. καὶ ἐτέλεσαν ἐν πᾶσιν τοῖς ἀνδράσιν οἳ ἐκάθισαν γυναῖκας ἀλλοτρίας, ἕως ἡμέρας μιᾶς τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου. καὶ εὑρέθησαν ἀπὸ υἱῶν τῶν ἱερέων οἳ ἐκάθισαν γυναῖκας ἀλλοτρίας, ἀπὸ υἱῶν ἰησοῦ υἱοῦ ἰωσεδὲκ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μαασία καὶ ἐλιέζερ καὶ ἰαρὶβ καὶ γαδαλίας. καὶ ἔδωκαν χεῖρα αὐτῶν τοῦ ἐξενέγκαι γυναῖκας ἑαυτῶν καὶ πλημμελείας κριὸν ἐκ προβάτων περὶ πλημμελήσεως αὐτῶν. καὶ ἀπὸ υἱῶν ἐμμήρ, ἀνανία καὶ ζαβδία. καὶ ἀπὸ υἱῶν ἠράμ, μαασία καὶ ἐλία καὶ σαμαρία καὶ ἰεϊὴλ καὶ ὀζίας. καὶ ἀπὸ υἱῶν φασοὺρ, ἐλιωναὶ μαασία ἰσμαὴλ καὶ ναθαναὴλ καὶ ἰωζαβὰδ καὶ ἠλασά. καὶ ἀπὸ τῶν λευιτῶν, ἰωζαβὰδ καὶ σεμεεὶ καὶ κωλία, αὐτὸς κωλίτας, καὶ φεθεΐα καὶ ἰούδας καὶ ἐλιέζερ. καὶ ἀπὸ τῶν ᾀδόντων, ἐλιασάβ. καὶ ἀπὸ τῶν θυρωρῶν, σολλὴμ καὶ τελλὴμ καὶ ὠδουΐθ. καὶ ἐξ ἰσραὴλ ἀπὸ υἱῶν φόρος, ῥαμία καὶ ἀζία καὶ μελχία καὶ μεϊαμὶν καὶ ἐλεάζαρ καὶ μελχίας καὶ βαναίας. ∞∞∞

D

καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἠλάμ, ματθανίας καὶ ζαχαρίας καὶ ἰαϊὴλ καὶ ἀβδίας καὶ ἰεριμὼθ καὶ ἠλία. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ζαθουά, ἐλιωναὶ ἐλισοὺβ ματθαναὶ καὶ ἰαριμὼθ καὶ ζαβὰδ καὶ ὀζιζά. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν βαβί, ἰωανὰν καὶ ἀνανὶ καὶ ζαβοὺ καὶ θαλί. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν βαανί, μοσολλὰμ καὶ μαλοὺκ καὶ ἀδαίας καὶ ἰασοὺβ καὶ σαὰλ καὶ ῥαμώθ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν φαὰθ μωὰβ ἐδνὲ καὶ χαλὴλ καὶ βαναΐ καὶ μαασίας, καὶ ματθανίας καὶ βεσελεὴλ καὶ βανουῒ καὶ μανασσῆς. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἠράμ, ἐλιέζερ ἰεσεΐα μελχίας, σαμαὶ σεμεὼν βενιαμὶν μελοὺχ καὶ σαμαρί. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν ἀσέμ, ματθαναὶ ματθαθὰ ζαβὰδ ἐλιφαλὲτ ἰερεμὶ μανασσῆς καὶ σεμεΐ. καὶ ἀπὸ τῶν υἱῶν βανί, μοοδεὶ ἀμρὰμ οὐὴλ βαναῒ βαδαίας χελκία οὐιεχωὰ μαριμὼθ, ἐλιασὶβ ματθανίας καὶ ματθαναΐ. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ οἱ υἱοὶ βαουνὶ καὶ οἱ υἱοὶ σεμεῒ καὶ σελεμίας καὶ νάθαν καὶ ἀδαίας. καὶ μαχαδαβαὶ καὶ σαρουὰς καὶ σεσεῒ καὶ ἐζριὴλ καὶ σελεμίας καὶ σαμαρίας, καὶ σελλοὺμ καὶ ἀμαρίας καὶ ἰωσήφ. ἀπὸ υἱῶν ναβού, ἰεϊὴλ ματθαθίας ζαβὰδ, ζεβεννὰ ἰαδαὶ καὶ ἰωὴλ καὶ βαναίας. πάντες οὗτοι ἔλαβον γυναῖκας ἀλλοτρίας, καὶ εἰσὶ ἐξ αὐτῶν τῶν γυναικῶν αἳ ἐγέννησαν ἐξ αὐτῶν υἱούς.

Neemias.
Νεεμίας.

Ca.i.

A

Uerba neemie filij chalcie. & factū est in mēse
Λόγοι νεεμίου υἱοῦ χαλκίου. καὶ ἐγένετο ἐν μηνὶ χασελὲβ ἔτους εἰκοστοῦ, καὶ ἐγὼ ἤμην ἐν σουσὰν τῇ βιρὰ, καὶ ἦλθεν ἀνανὶ εἷς ἐκ ἀδελφῶν μου, αὐτὸς καὶ ἄνδρες ἰούδα, καὶ ἠρώτησα αὐτοὺς περὶ τῶν ἰουδαίων τῶν διασωθέντων, οἳ κατελείφθησαν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ περὶ ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπον πρός με, οἱ ὑπολελειμμένοι οἱ καταλειφθέντες ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἐκεῖ ἐν τῇ χώρᾳ, ἐν πονηρίᾳ μεγάλῃ καὶ ἐν ὀνειδισμῷ, καὶ τὰ τείχη ἱερουσαλὴμ ∞∞

ᵐEt de filiisⁿ helam :ᵒ mathania:ᵖ zacharias : ∞∞ ᵠ& iehihelʳ & abdiˢ & rimothᵗ & helia. ∞∞∞∞ ᵘEt de filiisˣ zethua :ʸ elioenai :ᶻ eliasib: ∞∞∞∞ ᵃnathania ᵇ& hierimuth ᶜ& zabethᶜ & aziza. ∞∞ ᵒEt de filiisᵉ bebai:ᶠ iohannāᵍ anania:ʰ zabbai: ∞∞ ⁱathalai.ᵏ Et de filiisˡ beni.ᵐ mosollā &ⁿ melluch ∞∞ ᵒ& adaiaᵖ iasubᵠ & saalʳ & ramoth:ˢ et de filiis ∞∞ ᵗphetmoab :ˣ ednaʸ & chalaal:ᶻ banaias & ∞∞∞ ᵃmaasias :ᵇ mathaniasᶜ beselehel :ᵒ bennui ∞∞∞ ᶜ& manasse .ᶠ Et de filiisᵍ erem :ʰ eliezer:ⁱ iesue: ∞ ᵏmelchias :ˡ semeias :ᵐ symeon :ⁿ beniamin : ∞∞ ⁿmaloch :ᵖ samarias . Et ᵠde filiisʳ asomˢ mathanaiᵗ mathet:ᵘ azabeth:ˣ elpheleth :ʸ iermai :ᶻ manassesᵃ semei.ᵇ De filiis ᶜ bani:ᵒ maaddi :ᶜ amram ∞∞∞ ᶠ& huel:ᵍ baneas &ʰ badaias:ⁱ cheliau:ᵏ bannia. ∞∞ ˡMarimuth : &ᵐ eliasib :ⁿ mathanias :ᵒ mathanaiᵖ et iasiᵠ & baniʳ & bennuiˢ semei ∞∞∞∞∞ ᵗ& salmiasᵘ & nathanˣ & adaias:ʸ mechnedabai ∞ ᶻsysaiᵃ saraiᵇ ezrelᶜ & selemau& ∞∞∞∞∞ ᵒsemeriaᶜ sellumᶠ amariaᵍ ioseph. ∞∞∞∞∞ ʰDe filiisⁱ nebui:ᵏ ahielˡ mathathiasᵐ zabet ∞∞∞ ⁿzabinaᵒ iedduᵖ & iohel &ᵠ banai.ʳ Omnesˢ hi ∞∞ ᵗacceperantᵘ vxoresˣ alienigenas:ʸ & fuerūtᶻ ex eisᵃ mulieres queᵇ pepererātᶜ filios.
Explicit liber Esdre pmꝰ.

Incipit liber Neemie.
Cap. i.
UErbaᵇ Neemieᶜ filiiᵒ helchie.ᶜ Et factū ēᶠ in menseᵍ casleuʰ annoⁱ vicesimo:ᵏ& ego ∞∞∞∞ ˡeramᵐ in susisⁿ castro. ᵒEt venit ∞∞∞∞∞ ᵖananiᵠ vnusʳ de fratribus meis:ipseᵗ & viri ∞∞∞ ᵘiuda.ˣ et interrogaui eosʸ deᶻ iudeis ∞∞∞∞∞ ᵇquiᶜ remanserant &ᵃ superērantᵒ de ∞∞∞∞∞ ᶜcaptiuitateᶠ & deᵍ hierusalem.ʰ Et dixeruntⁱ ∞∞ ˡmihi.ᵏ Qui remanserunt ˡ&ᵐ derelicti sunt ∞∞∞ ⁿdeᵒ captiuitateᵖ ibiᵠ in puincia:ʳ in afflictione ∞∞ ˢmagna suntᵗ & in opprobrio :ᵘ & murusˣ hierusalē

וּמִבְּנֵי עֵילָם מַתַּנְיָה זְכַרְיָה וִיחִיאֵל וְעַבְדִּי וִירֵמוֹת וְאֵלִיָּה: וּמִבְּנֵי זַתּוּא אֶלְיוֹעֵנַי אֶלְיָשִׁיב מַתַּנְיָה וִירֵמוֹת וְזָבָד וַעֲזִיזָא: וּמִבְּנֵי בֵּבָי יְהוֹחָנָן חֲנַנְיָה זַבַּי עַתְלָי: וּמִבְּנֵי בָּנִי מְשֻׁלָּם מַלּוּךְ וַעֲדָיָה יָשׁוּב וּשְׁאָל יְרָמוֹת: וּמִבְּנֵי פַּחַת מוֹאָב עַדְנָא וּכְלָל בְּנָיָה מַעֲשֵׂיָה מַתַּנְיָה בְצַלְאֵל וּבִנּוּי וּמְנַשֶּׁה: וּבְנֵי חָרִם אֱלִיעֶזֶר יִשִּׁיָּה מַלְכִּיָּה שְׁמַעְיָה שִׁמְעוֹן: בִּנְיָמִן מַלּוּךְ שְׁמַרְיָה: מִבְּנֵי חָשֻׁם מַתְּנַי מַתַּתָּה זָבָד אֱלִיפֶלֶט יְרֵמַי מְנַשֶּׁה שִׁמְעִי: מִבְּנֵי בָנִי מַעֲדַי עַמְרָם וְאוּאֵל: בְּנָיָה בֵדְיָה כְּלוּהוּ: וַנְיָה מְרֵמוֹת אֶלְיָשִׁיב: מַתַּנְיָה מַתְּנַי וְיַעֲשׂוּ: וּבָנִי וּבִנּוּי שִׁמְעִי: וְשֶׁלֶמְיָה וְנָתָן וַעֲדָיָה: מַכְנַדְבַי שָׁשַׁי שָׁרָי: עֲזַרְאֵל וְשֶׁלֶמְיָהוּ שְׁמַרְיָה: שַׁלּוּם אֲמַרְיָה יוֹסֵף: מִבְּנֵי נְבוֹ יְעִיאֵל מַתִּתְיָה זָבָד זְבִינָא יַדַּי וְיוֹאֵל בְּנָיָה: כָּל אֵלֶּה נָשְׂאוּ נָשִׁים נָכְרִיּוֹת וְיֵשׁ מֵהֶם נָשִׁים וַיָּשִׂימוּ בָּנִים:

נשא · שום

Cap. i.

דִּבְרֵי נְחֶמְיָה בֶּן חֲכַלְיָה וַיְהִי בְחֹדֶשׁ כִּסְלֵו שְׁנַת עֶשְׂרִים וַאֲנִי הָיִיתִי בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה: וַיָּבֹא חֲנָנִי אֶחָד מֵאַחַי הוּא וַאֲנָשִׁים מִיהוּדָה וָאֶשְׁאָלֵם עַל הַיְּהוּדִים הַפְּלֵיטָה אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ מִן הַשֶּׁבִי וְעַל יְרוּשָׁלָםִ: וַיֹּאמְרוּ לִי הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר נִשְׁאֲרוּ מִן הַשְּׁבִי שָׁם בַּמְּדִינָה בְּרָעָה גְדֹלָה וּבְחֶרְפָּה וְחוֹמַת יְרוּשָׁלַםִ

היה שנה · היה בוא · שאל יהד · פלט שאר · שבה אמר · מדן רוע · חרף

τ ne despexeris matrem tuā. honora
καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν μητέρα σου. τίμα
eam oībus diebus vite tue. τ
αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου· καὶ
fac quod placitū ei. τ ne tristicia afficias
ποίει τὸ ἀρεστὸν αὐτῇ. καὶ μὴ λυπήσῃς αὐ-
eā. memēto fili: φ multa peri-
τήν. μνήσθητι παιδίον, ὅτι πολλοὺς κινδύ-
cula vidit ppter te in vtero. cū
νους ἑώρακεν ἐπὶ σοὶ ἐν τῇ κοιλίᾳ. ὅταν
mortua fuerit: sepeli eā apud me in vno se-
ἀποθάνῃ, θάψον αὐτὴν παρ' ἐμοὶ ἐν ἑνὶ τά-
pulchro. oībus diebus fili dei
φῳ. πάσας τὰς ἡμέρας παιδίον κυρίου τοῦ θεοῦ
nostri memēto. τ ne velis pecca-
ἡμῶν μνημόνευε. καὶ μὴ θελήσῃς ἁμαρτά-
re τ transgredi precepta eius.
νειν καὶ παραβῆναι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ.
τ iusticiā fac oībus diebus
καὶ δικαιοσύνην ποίει πάσας τὰς ἡμέρας
vite tue. τ ne ambules vijs
τῆς ζωῆς σου. καὶ μὴ πορευθῇς ταῖς ὁδοῖς
iniqtatis: qā faciente te verita-
τῆς ἀδικίας, διότι ποιοῦντός σου τὴν ἀλήθει-
tē, psperitates erūt in operib⁹ tuis: τ
αν εὐοδίαι ἔσονται ἐν τοῖς ἔργοις σου, καὶ
oībus facientibus iustitiā. de
πᾶσι τοῖς ποιοῦσι τὴν δικαιοσύνην. ἐκ τῶν
facultatibus tuis fac elemosynā: τ ne
ὑπαρχόντων σοι ποίει ἐλεημοσύνην, καὶ μὴ
inuideat tuus oculus in faciēdo e-
φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς ἐν τῷ ποιεῖν ἐ-
lemosynam. ne auertas faciem
λεημοσύνην. μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον
tuā ab omni paupere: τ a te nō
σου ἀπὸ παντὸς πτωχοῦ, καὶ ἀπὸ σοῦ οὐ-
auertetur facies dei. quēadmodū tibi
μὴ ἀποστραφῇ τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ. ὡς σοὶ
fuerit secūdū multitudinē: fac ex e-
ὑπάρχει κατὰ τὸ πλῆθος, ποίησον ἐξ αὐ-
is elemosynā. si paucū tibi fuerit:
τῶν ἐλεημοσύνην. ἐὰν ὀλίγον σοι ὑπάρχῃ,
iuxta paucū ne timeas facere elemosy-
κατὰ τὸ ὀλίγον μὴ φοβοῦ ποιεῖν ἐλεημοσύ-
nā. premiū.n. bonū thesaurizas tibi in
νην. θέμα γὰρ ἀγαθὸν θησαυρίζεις σεαυτῷ εἰς
die necessitatis. qm elemosyna a morte
ἡμέραν ἀνάγκης. διότι ἐλεημοσύνη ἐκ θανάτου
liberat: τ nō sinit intrare in tenebras. do
ῥύεται, καὶ οὐκ ἐᾷ εἰσελθεῖν εἰς τὸ σκότος. δῶ-
nū eīn bonū est elemosyna oībus
ρον γὰρ ἀγαθόν ἐστιν ἐλεημοσύνη πᾶσι τοῖς
facientibus eā corā altissimo. atten-
ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου. πρόσεχε
de tibi fili ab oī fornicatiōe.
σεαυτῷ παιδίον ἀπὸ πάσης πορνείας.
τ vxorē primū accipe de semi-
καὶ γυναῖκα πρῶτον λαβὲ ἀπὸ τοῦ σπέρμα-
ne patrū tuo. τ ne accipias vxo-
τος τῶν πατέρων σου. καὶ μὴ λάβῃς γυναῖ-
rē extraneā: q̄ nō est de tribu
κα ἀλλοτρίαν, ἣ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ
patris tui. qm filii pphetarū sumus: noe
πατρός σου. διότι υἱοὶ προφητῶν ἐσμέν, νῶε
abraam isaac τ iacob: patres no
ἀβραὰμ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, οἱ πατέρες ἡ-
stri ab eterno: memēto fili: φ
μῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, μνήσθητι παιδίον, ὅτι
oēs isti acceperūt vxores de
πάντες οὗτοι ἔλαβον γυναῖκας ἀπὸ τῶν ἀ-
fratribus suis: τ bñdicti sunt in
δελφῶν αὐτῶν, καὶ εὐλογήθησαν ἐν τοῖς

Capitulum quartum.

Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri: vt mori potuisset vocauit ad se Tobiam filium suum: dixitq; ei. Audi fili mi verba oris mei: et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit deus animam meam: corpus meum sepeli: & honorem habebis matri tue omnibus diebus vite eius. Mēor.n. esse debes que & q̄nta picula passa sit ppter te in vtero suo. Cum āt & ipsa cōpleuerit tp̄s vite sue: sepelias eā circa me. Oībus āt diebus vite tue in mente habeto deum: & caue ne aliqñ pctō consentias & p̄termittas p̄cepta dei nr̄i. Ex substātia tua fac elemosynā: & noli auertere faciem tuaʒ ab vllo paupe. Ita.n. fiet vt nec a te auertatur facies dñi. quō potueris ita esto misericors. Si multū tibi fuerit: abūdant tribue. si exiguū tibi fuerit: etiam exiguū libenter impartiri stude. Premium.n. bonū tibi thesaurizas in die necessitatis. qm̄ elemosyna ab oī pctō & morte liberat: & nō patietur aīam ire in tenebras. Fiducia magna erit corā sūmo deo elemosyna omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione: & preter vxorem tuam nūq̄ patiaris crimen scire. Superbiam nunquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas. In ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicunq; tibi aliquid operatus fuerit: statim ei mercedem restitue: & merces mercenarii tui apud te omnino nō remaneat. Quod ab alio oderis fieri tibi: vide ne tu aliquando alteri facias. Panem tuum cū esurientibus et egētib⁹ comede: et de uestimētis tuis nudos tege. Panē tuū & vinū tuum super sepulturā iusti constitue: & noli ex eo manducare & bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic deum & pete ab eo vt vias tuas dirigat: & omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti dum infantulus esses Gabelo in Rages ciuitate Medorum: & chirographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo ad euʒ peruenias: & recipias ab eo supra memoratum pondus argenti: & restituas ei chirographum suum. Noli timere fili mi. pauperem quidem vitam gerimus: sed multa bona habebimus si timuerimus deum & recesserimus ab omni peccato & fecerimus bene.

Capitulum quintum.

filiis suis. τ semen eorū here-
τέκνοις αὐτῶν. καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν κληρο-
ditabit terrā. τ nūc fili dilige
νομήσει γῆν. καὶ νῦν παιδίον ἀγάπα τοὺς
fratres tuos. τ nō supbias in
ἀδελφούς σου. καὶ μὴ ὑπερηφανεύου ἐν τῇ
corde tuo de fratribus tuis τ
καρδίᾳ σου ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν σου καὶ τῶν
filiis τ filiabus populi tui accipere ti
υἱῶν καὶ θυγατέρων τοῦ λαοῦ σου λαβεῖν σε-
bi ex eis vxorē. qm in super
αυτῷ ἐξ αὐτῶν γυναῖκα. διότι ἐν τῇ ὑπερη-
bia perditio τ nō stabilitas mul
φανίᾳ ἀπώλεια καὶ ἀκαταστασία πολ-
ta. τ in inutilitate diminutio τ in-
λή· καὶ ἐν τῇ ἀχρειότητι ἐλάττωσις καὶ ἔν-
digētia magna. nam inutilitas mater est
δεια μεγάλη. ἡ γὰρ ἀχρειότης μήτηρ ἐστὶ τοῦ
famis. merces oīs hois: qcūq; ope
λιμοῦ. μισθὸς παντὸς ἀνθρώπου, ὃς ἐὰν ἐρ-
ratus fuerit tibi: apud te nō remaneat. sed
γάσηταί σοι, παρὰ σοὶ μὴ αὐλισθήτω. ἀλ-
redde ei statim. τ si ser-
λὰ ἀπόδος αὐτῷ παραυτίκα. καὶ ἐὰν δου-
uieris deo reddetur tibi. attende
λεύσῃς τῷ θεῷ, ἀποδοθήσεταί σοι. πρόσεχε
tibi fili in oibus opib⁹ tuis.
σεαυτῷ παιδίον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου.
τ esto eruditus in oī cōuersatio-
καὶ ἴσθι πεπαιδευμένος ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ
ne tua. τ qd oderis: nemini facias. vinū
σου. καὶ ὃ μισεῖς, μηδενὶ ποιήσῃς. οἶνον
ad ebrietatē ne bibas. τ ne ambulet tecum
εἰς μέθην μὴ πίῃς. καὶ μὴ πορευθήτω μετὰ
ebrietas i via tua. de pane tuo da
σοῦ μέθη ἐν τῇ ὁδῷ σου. ἐκ τοῦ ἄρτου σου δίδου
esurienti: τ de vestimētis tuis nu-
πεινῶντι, καὶ ἐκ τῶν ἱματίων σου τοῖς γυμ-
dis. de oī quod supfuerit tibi: fac ele-
νοῖς. πᾶν ὃ ἐὰν περισσεύσῃ σοι, ποίει ἐλεη-
mosynam. τ ne inuideat tu⁹ oculus
μοσύνην. καὶ μὴ φθονησάτω σου ὁ ὀφθαλμὸς
dum feceris elemosynā. effunde pa-
ἐν τῷ ποιεῖν ἐλεημοσύνην. ἔκχεον τοὺς ἄρ-
nes tuos sup sepulturā iustorū: τ ne
τους σου ἐπὶ τὸν τάφον τῶν δικαίων, καὶ μὴ
des peccatoribus. cōsilium ab
δῷς τοῖς ἁμαρτωλοῖς. συμβουλίαν παρὰ
omni sapiēte requre. τ ne despici-
παντὸς φρονίμου ζήτησον. καὶ μὴ καταφρονή-
as omnino cōsilium vtile. τ
σῃς ἐπὶ παντὸς συμβουλίας χρησίμης. καὶ
in omni tpe bñdic dñm: τ ab
ἐν παντὶ καιρῷ εὐλόγει τὸν κύριον, καὶ παρ'
eo pete: vt vie tue recte fiant:
αὐτοῦ αἴτησον, ὅπως αἱ ὁδοί σου εὐθεῖαι γένωνται
τ oēs semite tue τ cōsilia
καὶ πᾶσαι αἱ τρίβοι σου καὶ αἱ βουλαὶ
tua psperētur. qm oīs gēs nō hʒ cō-
σου εὐοδωθῶσι. διότι πᾶν ἔθνος οὐκ ἔχει βου-
silium: sʒ ipse dñs dat oīa bo-
λήν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος δίδωσι πάντα τὰ ἀγα-
na. τ quē vult humiliat: sicut vult.
θά. καὶ ὃν θέλει ταπεινοῖ, καθὼς βούλεται.
τ nunc fili memor esto pceptorū meorū.
καὶ νῦν παιδίον μνημόνευε τῶν ἐντολῶν μου.
τ ne deleātur de corde tuo.
καὶ μὴ ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ τῆς καρδίας σου.
τ nūc indico tibi decē talenta
καὶ νῦν ὑποδεικνύω σοι τὰ δέκα τάλαντα
argenti q̄ dedi gabelo fratri
τοῦ ἀργυρίου ἃ παρεθέμην γαβαήλῳ τῷ

gabrie in rages medie. τ ne
τοῦ γαβρία ἐν ῥάγοις τῆς μηδίας. καὶ μὴ
timeas fili: φ mēdici facti sumus. sunt
φοβοῦ παιδίον, ὅτι ἐπτωχεύσαμεν. ὑπάρ-
tibi multa: si timueris deū: τ recesse-
χει σοι πολλά, ἐὰν φοβηθῇς τὸν θεόν, καὶ ἀπο-
ris ab omni pctō: τ feceris qd
στῇς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, καὶ ποιήσῃς τὸ
placitū est corā eo.
ἀρεστὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. Ca.5.

Et rñdens tobias dixit: pa-
Καὶ ἀποκριθεὶς τωβίας εἶπε, πά-
ter faciam omnia q̄cūq; pcepisti mihi.
τερ ποιήσω πάντα ὅσα ἐντέταλσαί μοι.
sed quō potero accipere pecuniam:
ἀλλὰ πῶς δυνήσομαι λαβεῖν τὸ ἀργύριον,
nō cognoscēs eū: τ dedit ei chi-
μὴ γινώσκων αὐτόν; καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ χει-
rographum τ dixit ei: inqre tibi
ρόγραφον καὶ εἶπεν αὐτῷ, ζήτησον σεαυτῷ
hoiem q̄ ibit tecum: τ da-
ἄνθρωπον ὃς συμπορεύσεταί σοι, καὶ δώ-
bo ei mercedē dū viuo. τ recipe va-
σω αὐτῷ μισθὸν ἕως ζῶ. καὶ λαβὲ πορευ-
dēs pecuniā. τ iuit ad qrendū ho-
θεὶς τὸ ἀργύριον. καὶ ἐπορεύθη ζητῆσαι ἄν-
minē. τ inuenit raphaelē q̄ erat angelus:
θρωπον. καὶ εὗρε τὸν ῥαφαὴλ ὃς ἦν ἄγγελος,
τ nō cognouit. τ dixit ei: si potes
καὶ οὐκ ᾔδει. καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἰ δύνασαι
ire mecum in rages medie:
πορευθῆναι μετ' ἐμοῦ ἐν ῥάγοις τῆς μηδίας,
τ si expertus es locorū: τ dixit e-
καὶ εἰ ἔμπειρος εἶ τῶν τόπων; καὶ εἶπεν αὐ-
angelus: ibo tecum. τ
τῷ ὁ ἄγγελος, πορεύσομαι μετὰ σοῦ. καὶ
apud gabelum fratrē nostrū morat⁹ sū.
παρὰ γαβαὴλ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ηὐλίσθην.
τ dixit ei tobias: sustine me: τ
καὶ εἶπεν αὐτῷ τωβίας, ὑπόμεινόν με, καὶ
dicā patri meo. τ dixit ei: vade
ἐρῶ τῷ πατρί μου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, πορεύου
τ ne moreris. τ ingressus dixit pa-
καὶ μὴ χρονίσῃς. καὶ εἰσελθὼν εἶπε τῷ πα-
tri: ecce inueni q̄ ibit mecū. ille aūt
τρί, ἰδοὺ εὕρηκα ὃς συμπορεύσεταί μοι. ὁ δὲ
dixit: voca eū ad me: vt cognoscā
εἶπε, φώνησον αὐτὸν πρός με, ἵνα ἐπιγνῶ
cuius tribus est: τ si fidelis est ad e-
ποίας φυλῆς ἐστι, καὶ εἰ πιστός ἐστι τοῦ πο-
undū tecum. τ vocauit eū: τ
ρευθῆναι μετὰ σοῦ. καὶ ἐκάλεσεν αὐτόν, καὶ
ingressus est: τ salutauerūt se inuicem. et di-
εἰσῆλθε, καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους. καὶ εἶ-
xit ei tobias: frater de qua tri-
πεν αὐτῷ τωβήτ, ἀδελφέ, ἐκ ποίας φυ-
bu et de qua familia tu es? ostēn-
λῆς καὶ ἐκ ποίας πατριᾶς εἶ; ὑπόδει-
de mihi. et dixit ei: tribum et familiā
ξόν μοι. καὶ εἶπεν αὐτῷ, φυλὴν καὶ πατριὰν
tu reqris: an mercenariū q̄ eat cum
σὺ ζητεῖς, ἢ μίσθιον ὃς συμπορεύσεταί με-
filio tuo? et dixit ei tobias: vo-
τὰ τοῦ υἱοῦ σου; καὶ εἶπεν αὐτῷ τωβήτ, βού-
lo frater cognoscere gen⁹ tuū et
λομαι ἀδελφὲ ἐπιγνῶναι τὸ γένος σου καὶ
nomen. ille aūt dixit: ego de gñe azarie et
τὸ ὄνομα. ὁ δὲ εἶπεν, ἐγὼ ἐκ γένους ἀζαρίου καὶ
ananie magni et fratris tui. et
ἀνανίου τοῦ μεγάλου καὶ ἀδελφοῦ σου. καὶ
dixit tobias: sanus venias frater: τ ne
εἶπε τωβήτ, ὑγιαίνων ἔλθοις ἀδελφέ, καὶ μὴ

Tunc rñdit tobias pr̄i suo: & dixit. oīa q̄cūq; p̄cepisti mihi faciam pr̄. Quō aūt pecuniā hāc reqrā ignoro. Ille me nescit: & ego eū ignoro. qd̄ signū dabo ei? Sʒ neq; viā p quā pgatur illuc aliqñ cognoui. Tūc pr̄ suus rñdit illi & dixit. Chirographū qdeʒ illius apud me hēo. qd̄ dū illi ostēderis statī restituet. Sʒ pge nūc & iquire tibi aliquē fidelē virū qui eat tecū salua mercede sua duʒ adhuc viuo: vt recipias eā. Tūc egressus tobias īuenit iuuenē splendidū stātem p̄cinctū & q̄si patū ad ābulādum: Et ignorās φ angel⁹ dei esset salutauit eum & dixit. Vñ te hēmus bone iuuenis? At ille rñdit. Ex filiis isrl̄. Et tobias dixit ei. Nosti viā que ducit i regiōem medorū? Cui rñdit. noui & oīa itinera eius frequenter ambulaui; & māsi apud gabelū fratrem nr̄ʒ qui moratur ī rages ciuitate medorū que posita est ī mōte egbathanis. Cui tobias ait. Sustine me obsecro donec hec ipa nūciem pr̄i meo. Tūc igressus tobias īdicauit vniuersa hec pr̄i suo. Sup que āmiratus pr̄: rogauit vt itroiret ad eū. Ingressus itaq; salutauit eū & dixit. Gaudiū tibi sit sp. Et ait tobias. q̄le gaudiū mihi erit q ī tenebris sedeo & lumē celi nō video? Cui ait iuuenis. Forti aīo esto in pxīo est vt a deo cureris. Dixit itaq; illi tobias. Nūquid poteris pducere filiū meū ad gabelū ī rages ciuitatem medorū? Et cum redieris restituā tibi mercedem tuā. Et dixit ei angelus. Ego ducā & reducā eum ad te. Cui tobias rñdit. rogo te: indica mihi de q̄ domo aut de q̄ tribu es tu. Cui raphael angel⁹ dixit. Genus queris mercenarii an ip̄m mercenarium qui cū filio tuo eat? Sʒ ne forte sollicitum te reddā: ego sum azarias ananie magni fili⁹. Et tobias rñdit. Ex magno gñe es tu. sʒ peto ne irascaris φ voluerī cognoscere genus tuum. Dixit āt illi angelus. Ego sanum ducā & sanum tibi reducā filiū tuum. Rñdens āt tobias ait. Bñ ābuletis & sit dñs in itinere vr̄o & angelus eius comitetur vobiscum. Tunc patis oībus que erāt ī via portāda: fecit tobias vale pr̄i suo & matri sue: & ābulauerūt ambo sil̄. Cumq; pfecti essent cepit mat̄ eius flere & dicere. Baculuʒ senectutis nr̄e tulisti & trāsmisisti a nobis. Nunq; fuisset ipa pecunia p q̄ misisti eum. sufficiebat nobis pauptas nr̄a vt diuitias cōputaremus hoc: φ videbamus filiuʒ nr̄ʒ. Dixitq; ei tobias noli flere. saluus p̄ueniet filius nr̄ & saluus reuertetur ad nos & oculi tui videbunt illuʒ. credo.n. φ āgelus dei bonus comitetur ei: & bñ disponat oīa que circa eum geruntur: ita vt cum gaudio reuertatur ad nos. Ad hanc vocem cessauit mr̄ eius flere & tacuit. Ca.6.

Profect⁹ ē āt tob. & canis secut⁹ est eū: et māsit pr̄ia māsiōe iuxta fluuiū tigris. et exiuit vt lauaret pedes

mihi irascaris: q̄ qsiui tribum tuam τ
μοι ὀργισθῇς, ὅτι ἐζήτησα τὴν φυλήν σου καὶ
familiā tuā cognoscere. et tu es
τὴν πατριάν σου ἐπιγνῶναι. καὶ σὺ τυγχάνεις
frater meus de honesta τ bona gñatiōe.
ἀδελφός μου ἐκ τῆς καλῆς καὶ ἀγαθῆς γενεᾶς.
cognosco.n. ananiam τ ionathā fi-
ἐπεγίνωσκον γὰρ ἀνανίαν καὶ ἰωνάθαν υἱοὺς σ-
lios samie magni. qui venimus sit
αμαίου τοῦ μεγάλου, ὡς ἐπορευόμεθα κοινῶς
in hierusalē ad adorādū: offerētes primi-
εἰς ἱερουσαλὴμ προσκυνεῖν, ἀναφέροντες τὰ πρωτό-
tiua τ decimas fructuum. τ nō
τοκα καὶ τὰς δεκάτας τῶν γενημάτων. καὶ οὐκ
errauerunt errore fratrum nostror.
ἐπλανήθησαν τῇ πλάνῃ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν.
e radice magna es frater. sed dic φ
ἐκ ῥίζης μεγάλης εἶ ἀδελφέ. ἀλλὰ εἰπόν τί
tibi ero mercedē daturus: drachmā
σοι ἔσομαι μισθὸν διδόναι, δραχμὴν τῆς
in die τ necessaria sicut τ filio meo. τ
ἡμέρας καὶ τὰ δέοντα ὡς καὶ τῷ υἱῷ μου. καὶ
insup addā tibi supra mercedē: si sa-
ἔτι προσθήσω σοι ἐπὶ τὸν μισθόν, ἐὰν ὑγιαί-
ni reuersi fueritis. τ cōplacuit eis sic.
νοντες ἐπιστρέψητε. καὶ εὐδόκησαν οὕτως.
τ dixit ad tobiā: paratus sis in
καὶ εἶπε πρὸς τωβίαν, ἕτοιμος γίνου εἰς τὴν ὁ-
via. τ psperemini. τ parauit filius ei⁹
δόν, καὶ εὐοδωθείητε. καὶ ἡτοίμασεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ
q̄ ad viā. τ dixit ei pater eius:
τὰ πρὸς τὴν ὁδόν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ πατὴρ αὐτοῦ,
vade cū hoīe hoc. τ in ce-
πορεύου μετὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ὁ δὲ ἐν τῷ οὐρα-
lo habitans de⁹ psperet viā vestrā. τ
νῷ κατοικῶν θεὸς εὐοδώσει τὴν ὁδὸν ὑμῶν. καὶ ὁ
angelus dei eat vobiscum. τ exie-
ἄγγελος αὐτοῦ συμπορευθήτω ὑμῖν. καὶ ἐξῆλ-
runt ambo vt pficiscerēt: τ canis pue-
θον ἀμφότεροι ἀπελθεῖν, καὶ ὁ κύων τοῦ παι-
ri cum eis. fleuit āt anna mater
δαρίου μετ' αὐτῶν. ἔκλαυσε δὲ ἄννα ἡ μήτηρ
eius: τ dixit ad tobiam: qd misisti
αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς τωβήτ, τί ἐξαπέστειλας
puerulum nostrū: nōne baculus manus
τὸ παιδίον ἡμῶν; οὐχὶ ῥάβδος τῆς χειρὸς ἡ-
nostre dum ingreditur ipse τ egre-
μῶν ἐστιν ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτὸν καὶ ἐκπο-
ditur coram nobis: argentum argentū
ρεύεσθαι ἐνώπιον ἡμῶν; ἀργύριον τῷ ἀργυρίῳ
vtinā nō peruenisset: sʒ relicte filii no-
μὴ φθάσαι, ἀλλὰ περίψημα τοῦ παιδίου ἡ-
stri fiat. sicut.n. datum ē nobis viuere a
μῶν γένοιτο. ὡς γὰρ δέδοται ἡμῖν ζῆν παρὰ τοῦ
dño: hoc sufficiēs nobis est. τ dixit
κυρίου, τοῦτο ἱκανὸν ἡμῖν ὑπάρχει. καὶ εἶπεν
et tobias: ne curā habeas soror: saluus
αὐτῇ τωβήτ, μὴ λόγον ἔχε ἀδελφή· ὑγιαίνων
pueniet: τ oculi tui videbunt eū.
ἐλεύσεται, καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου ὄψονται αὐτόν.
angelus eīn bonus ibit cum eo.
ἄγγελος γὰρ ἀγαθὸς συμπορεύσεται αὐτῷ.
τ psperabitur via eius: τ reuertetur
καὶ εὐοδωθήσεται ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, καὶ ὑποστρέψει
saluus. τ cessauit flere.
ὑγιαίνων. καὶ ἐπαύσατο κλαίουσα. Ca.6.

Illi āt euntes viam: venerunt ve-
Οἱ δὲ πορευόμενοι τὴν ὁδόν, ἦλθον ἑσπέ-
spere ad tigrim fluuiū. τ māserunt
ρας ἐπὶ τὸν τίγρην ποταμόν. καὶ ηὐλίζοντο
ibi. at puer descēdit vt laua-
ἐκεῖ. τὸ δὲ παιδάριον κατέβη περικλύσα-

ῥοῦ. καὶ ἀνεπήδησεν ἰχθὺς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἐβουλήθη καταπιεῖν τὸ παιδάριον. ὁ δὲ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, ἐπιλαβοῦ τοῦ ἰχθύος. καὶ ἐκράτησε τὸν ἰχθὺν τὸ παιδάριον, καὶ ἀνέβαλεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος, ἀνάτεμε τὸν ἰχθὺν. καὶ λαβὼν τὴν καρδίαν καὶ τὸ ἧπαρ καὶ τὴν χολὴν, θὲς ἀσφαλῶς. καὶ ἐποίησε τὸ παιδάριον, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος. τὸν δὲ ἰχθὺν ὀπτήσαντες ἔφαγον. καὶ ὥδευον ἀμφότεροι ἕως οὗ ἤγγισαν ἐκβατάνοις. καὶ εἶπε τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ, ἀζαρία ἀδελφὲ, τί ἐστιν ἡ καρδία καὶ τὸ ἧπαρ καὶ ἡ χολὴ τοῦ ἰχθύος; καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἡ καρδία καὶ τὸ ἧπαρ, ἐάν τινα ὀχλῇ δαιμόνιον ἢ πνεῦμα πονηρὸν, ταῦτα δεῖ καπνίσαι ἐνώπιον ἀνδρὸς ἢ γυναικὸς, καὶ οὐκ ἔτι ὀχληθήσεται. ἡ δὲ χολὴ ἐγχρῖσαι ἄνθρωπον ὃς ἔχει λευκώματα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ἰαθήσεται. ὡς δὲ προσήγγιζον τῇ ῥάγῃ, εἶπεν ὁ ἄγγελος τῷ παιδαρίῳ, ἀδελφὲ σήμερον αὐλισθησόμεθα παρὰ ῥαγουὴλ, καὶ αὐτὸς συγγενής σου ἐστί. καὶ ἔστιν αὐτῷ θυγάτηρ μονογενὴς ὀνόματι σάρρα. λαλήσω περὶ αὐτῆς τοῦ δοθῆναί σοι αὐτὴν εἰς γυναῖκα. ὅτι σοὶ ἐπιβάλλει ἡ κληρονομία αὐτῆς, καὶ σὺ μόνος εἶ ἐκ τοῦ γένους αὐτῆς. καὶ τὸ κοράσιον καλὸν καὶ φρόνιμόν ἐστι. καὶ νῦν ἄκουσόν μου καὶ λαλήσω τῷ πατρὶ αὐτῆς. καὶ ὅταν ἐπιστρέψωμεν ἐκ ῥαγῶν, ποιήσομεν τὸν γάμον. διότι ἐπίσταμαι ῥαγουὴλ, ὅτι οὐ μὴ δῷ αὐτὴν ἀνδρὶ ἑτέρῳ κατὰ τὸν νόμον μωυσῆ, ἢ ὀφειλήσει θάνατον. ὅτι τὴν κληρονομίαν σοὶ καθήκει λαβεῖν, ἢ πάντα ἄνθρωπον. τότε εἶπε τὸ παιδάριον τῷ ἀγγέλῳ, ἀζαρία ἀδελφὲ, ἀκήκοα ἐγὼ τὸ κοράσιον δεδόσθαι ἑπτὰ

suos & ecce piscis immanis exiuit ad deuorandum eum. Quē expauescens tobias clamauit voce magna dicēs. Dñe inuadit me. Et dixit ei angelus. Apprehende brāchium eius: & trahe eum ad te. Quod cū fecisset: attraxit eum in siccū & palpitare cepit ante pedes eius. Tunc dixit ei angelus. Exentera hunc piscem: & cor eius & fel & iecur repone tibi. Sunt enim hec necessaria ad medicamenta vtiliter. Quod cū fecisset: assauit carnes eius & secum sustulerunt in via: cetera salierunt que sufficerent eis quousq; peruenirent in rages ciuitatem medorum. Tunc interrogauit Tobias angelum & dixit ei. Obsecro te azaria frater vt dicas mihi quod remedium habebunt ista que de pisce seruare iussisti. Et respōdens angelus dixit ei. Cordis eius particulam si super carbones ponas: fumus eius extricat omne genus demoniorum siue a viro siue a muliere: ita vt vltra non accedat ad eos. Et fel valet ad vngendos oculos i quibus fuerit albugo: & sanabuntur. Et dixit ei tobias. Vbi vis vt maneamus? Rñdēsq; angelus ait. Est hic Raguel noie vir ppinquus de tribu tua: & hic habet filiā noie sarā: s; neq; masculū neq; feminā vllā h; aliā pter eā. Tibi debetur ois substātia eius & opz eā te accipe cōiugē. Pete ergo eā a pre eius: & dabit tibi eā i vxorem. Tūc rñdit tobias & dixit. Audio quia tradita est septē uiris & mortui sunt: sed & hoc audiui qa demoniū occidit illos. Timeo ergo ne forte & mihi hec eueniant: & cū sim vnicus pentib; meis deponā senectutem illorū cū tristicia ad inferos. Tunc angelus Raphael dixit ei. Audi me: & ostendam tibi qui sunt quibus praeualere potest demonium. Hi nanq; qui coniugium ita suscipiunt vt deum a se & a sua mente excludant: & suae libidini ita vacent sicut equus & mulus quibus non est intellectus: habet ptātem demoniū super eos. Tu aūt cum acceperis eam: ingressus cubiculū per tres dies continens esto ab ea: & nihil aliud nisi orationibus vacabis cum ea. Ipsa autem nocte incenso iecore piscis fugabitur demonium. Secunda vero nocte in copulatiōe sanctorum patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem consequeris vt filii ex vobis procreentur incolumes. Transacta autem tertia nocte accipies virginem cum timore domini: amore filiorū magis q̄ libidinis ductus: vt in semine Abrae benedictionem in filiis consequaris.

Cap. 7.

INgressi sunt autem ad Raguelem: & suscepit eos raguel cum gaudio. Intuensq; Tobiam Raguel

ἀνδράσι, καὶ πάντας ἐν τῷ νυμφῶνι ἀπολωλότας. καὶ νῦν ἐγὼ μόνος εἰμὶ τῷ πατρί. καὶ φοβοῦμαι μὴ εἰσελθὼν ἀποθάνω, καθὼς καὶ οἱ πρότεροι. ὅτι δαιμόνιον φιλεῖ αὐτὴν, ὃ οὐκ ἀδικεῖ οὐδένα πλὴν τῶν προσαγόντων αὐτῇ. καὶ νῦν ἐγὼ φοβοῦμαι μὴ ἀποθάνω, καὶ κατάξω τὴν ζωὴν τοῦ πατρός μου καὶ τῆς μητρός μου μετ᾽ ὀδύνης ἐπ᾽ ἐμοὶ εἰς τὸν τάφον αὐτῶν. καὶ υἱὸς ἕτερος οὐχ ὑπάρχει αὐτοῖς, ὃς θάψει αὐτούς. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄγγελος, οὐ μέμνησαι τῶν λόγων ὧν ἐνετείλατό σοι ὁ πατήρ σου, ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν σε γυναῖκα ἐκ τοῦ γένους σου; καὶ νῦν ἄκουσόν μου ἀδελφὲ, ὅτι σοὶ ἔσται εἰς γυναῖκα. καὶ τοῦ δαιμονίου μηδένα λόγον ἔχε, ὅτι τὴν νύκτα ταύτην δοθήσεταί σοι αὐτὴ εἰς γυναῖκα. καὶ ἐὰν εἰσέλθῃς εἰς τὸν νυμφῶνα, λήψῃ τέφραν θυμιαμάτων, καὶ ἐπιθήσεις ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ ἰχθύος καὶ τοῦ ἥπατος καὶ καπνίσεις. καὶ ὀσφρανθήσεται τὸ δαιμόνιον καὶ φεύξεται καὶ οὐκ ἐπανελεύσεται εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. ὅταν δὲ προσπορεύῃ αὐτῇ, ἐγέρθητε ἀμφότεροι καὶ βοήσατε πρὸς τὸν ἐλεήμονα θεὸν, καὶ σώσει ὑμᾶς καὶ ἐλεήσει. μὴ φοβοῦ, ὅτι σοὶ αὐτὴ ἡτοιμασμένη ἦν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος. καὶ σὺ αὐτὴν σώσεις. καὶ πορεύσεται μετὰ σοῦ. καὶ ὑπολαμβάνω ὅτι σοὶ ἔσται ἐξ αὐτῆς παιδία. καὶ ὡς ἤκουσε τωβίας ταῦτα, ἐφίλησεν αὐτὴν, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐκολλήθη αὐτῇ σφόδρα. καὶ ἦλθον εἰς ἐκβάτανα.

Ca. 7.

ΚΑὶ παρεγένοντο εἰς τὴν οἰκίαν ῥαγουήλ. σάρρα δὲ ὑπήντησεν αὐτοῖς, καὶ ἐχαιρέτισεν αὐτούς, καὶ αὐτοὶ αὐτήν. καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν οἰκίαν. καὶ εἶπε ῥαγουὴλ ἔδνᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ὡς ὅμοιος ὁ νεανίσκος τωβὴτ τῷ ἀνεψιῷ μου. καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς ῥαγουὴλ, πόθεν ἐστὲ ἀδελφοί; καὶ εἶπαν αὐτῷ, ἐκ τῶν υἱῶν νεφθαλεὶμ τῶν αἰχμαλώτων ἐν νινευῇ. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, γινώσκετε τωβὴτ τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν; οἱ δὲ εἶπον, γινώσκομεν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑγιαίνει; οἱ δὲ εἶπον, καὶ ζῇ καὶ ὑγιαίνει. καὶ εἶπε τωβίας, πατήρ μου ἐστί. καὶ ἀνεπήδησε ῥαγουὴλ καὶ κατεφίλησεν αὐτὸν καὶ ἔκλαυσε. καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ, τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου υἱός. καὶ ἀκούσας ὅτι τωβὴτ ἀπώλεσε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ἐλυπήθη καὶ ἔκλαυσε. καὶ ἔδνα ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ σάρρα ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἔκλαυσαν. καὶ ὑπεδέξαντο αὐτοὺς προθύμως. καὶ ἔθυσαν κριὸν προβάτων καὶ παρέθηκαν ὄψα πολλά. εἶπε δὲ τωβίας τῷ ῥαφαήλ, ἀζαρία ἀδελφὲ, λάλησον ὑπὲρ ὧν ἔλεγες ἐν τῇ πορείᾳ, καὶ τελεσθήτω τὸ πρᾶγμα. καὶ μετέδωκε τὸν λόγον τῷ ῥαγουήλ. καὶ εἶπε ῥαγουὴλ πρὸς τωβίαν, φάγε καὶ πίε καὶ ἡδέως γίνου. σοὶ γὰρ καθήκει τὸ παιδίον μου λαβεῖν. πλὴν ὑποδείξω σοι τὴν ἀλήθειαν. ἔδωκα τὸ παιδίον μου ἑπτὰ ἀνδράσι, καὶ ὅτε ἂν εἰσεπορεύοντο πρὸς αὐτὴν, ἀπέθνησκον ὑπὸ τὴν νύκτα. ἀλλὰ τὸ νῦν ἔχον ἡδέως γίνου. καὶ εἶπε τωβίας, οὐ γεύσομαι οὐδὲν ὧδε, ἕως ἂν στήσητε καὶ σταθῆτε πρός με. καὶ εἶπε ῥαγουὴλ, κομίζου αὐτὴν ἀπὸ τοῦ νῦν κατὰ τὴν κρίσιν. σὺ δὲ ἀδελφὸς εἶ αὐτῆς καὶ αὐτή σου. ὁ δὲ ἐλεήμων θεὸς εὐοδώσει ὑμῖν τὰ κάλλιστα. καὶ ἐκάλεσε σάρραν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. καὶ ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς. καὶ λαβὼν τῆς χειρὸς αὐτῆς

dixit anne vxori sue. Quam similis est iuuenis iste consobrino meo. Et cū hec dixisset: ait. Vnde estis iuuenes fratres nostri? At illi dixerūt. ex tribu neptalim sumus ex captiuitate niniue. dixitq; illis raguel. Nostis tobiā fratrē meū? Qui dixerūt. Nouimus. Cūq; multa bona loqueretur de eo. dixit angelus ad raguelē. tobias de quo interrogas pater istius ē. & misit se raguel & cū lachrymis osculatus est eū & plorās supra collū eius dixit. Benedictio sit tibi fili mi qa boni & optimi viri fili; es. Et anna vxor eius & sara ipsorum filia lachrymate sūt. postq; aūt locuti sūt: pcepit raguel occidi arietem: & parari cōuiuiū. Cunq; hortaretur eos discūbere ad prādium tobias dixit. Hic ego hodie nō māducabo neq; bibā nisi prius petitionē meā cōfirmes & pmittas mihi dare sarā filiā tuā. quo audito verbo raguel expauit sciēs qd euenerit illis septē viris: qui ingressi fuerāt ad eā & timere cepit ne forte & huic similiter cōtingeret. Et cū nutaret & nō daret petenti vllū rñsu: dixit ei angelus. Noli timere dare eā illi: qm huic timenti deū debetur coniū. filia tua. ppterea alius nō potuit habere illā. Tunc dixit raguel. Nō dubito q deus pces & lachrymas meas i cōspectu suo admiserit. Et credo qm ideo fecit vos venire ad me vt ista coniūgeretur cognatiōi sue fm legē moysi. & nunc noli dubiū gerere q tibi eā tradā: & apphendens dexterā filie sue: dextere tobie tradidit dicens. Deus abraā & deus isaac & deus iacob vobiscū sit & ipse cōiūgat vos ipleatq; bñdictionem suā i vobis. & accepta charta fecerūt cōscriptiōem cōiugii. Et post hec epulati sūt. bñdicētes deū. Vocauitq; raguel ad se annā vxorē suā & pcepit ei vt pararet alterum cubiculū. Et itroduxit illuc sarā filiā suā & lachrymata est. dixitq; ei. Forti aio esto filia mea. dñs celi det tibi gaudiū ptedio qd ppessa es.

Ca. 8

POstq; vero cenauerūt introduxerūt iuuenem ad eā. Recordatus itaq; tobias sermonū angeli ptulit de cassidili suo ptē iecoris posuitq; eā sup carbōes viuos. Tūc raphael angelus apphendit demoniū & religauit illud i deserto supioris egypti. Tūc hortatus est virginē tobias dixitq; ei. Sara exurge & depcemur deū hodie & cras & fm cras. qa his tribus noctib; deo iūgimur: tertia aūt nocte i nro erimus cōiugio. Filii quippe sctōrū sumus & nō possumus ita cōiungi sicut gentes q ignorant deū. Surgentes aūt pariter istanter orabāt ambo simul vt sanitas daretur ei. dixitq; tobias. Dñe deus patrū nostrorū bñdicāt te celi terre mareq; & fontes & flumia & oēs creature tue q in eis sunt. Tu fecisti adā de limo terre: dedistiq; ei adiutoriū euā. Et nūc dñe tu scis quia nō luxu

παρέδωκεν αὐτὴν τωβίᾳ γυναῖκα, εἶπεν, ἰδοὺ κατὰ τὸν νόμον μωυσέως κόμιζου αὐτὴν καὶ ἄπαγε πρὸς τὸν πατέρα σου. καὶ εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐκάλεσεν ἔδναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ λαβὼν βιβλίον ἔγραψε συγγραφὴν καὶ ἐσφραγίσατο. καὶ ἤρξαντο ἐσθίειν. καὶ ἐκάλεσε ῥαγουὴλ ἔδναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, ἀδελφὴ ἑτοίμασον τὸ ἕτερον ταμιεῖον καὶ εἰσάγαγε αὐτήν. καὶ ἐποίησεν ὡς εἶπε. καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν ἐκεῖ καὶ ἔκλαυσε. καὶ ἀπεδέξατο τὰ δάκρυα τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει τέκνον. ὁ κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς δώῃ σοι χαρὰν ἀντὶ τῆς λύπης σου ταύτης. θάρσει θύγατερ.

Ca. 8.

ὍΤε δὲ συνετέλεσαν δειπνοῦντες, εἰσήγαγον τωβίαν πρὸς αὐτήν. ὁ δὲ πορευόμενος ἐμνήσθη τῶν λόγων ῥαφαήλ. καὶ ἔλαβε τὴν τέφραν τῶν θυμιαμάτων, καὶ ἐπέθηκε τὴν καρδίαν τοῦ ἰχθύος καὶ τὸ ἧπαρ, καὶ ἐκάπνισεν. ὅτε δὲ ὠσφράνθη τὸ δαιμόνιον τῆς ὀσμῆς, ἔφυγεν εἰς τὰ ἀνώτατα τῆς αἰγύπτου, καὶ ἔδησεν αὐτὸ ὁ ἄγγελος. ὡς δὲ συνεκλείσθησαν ἀμφότεροι, ἀνέβη τωβίας ἀπὸ τῆς κλίνης καὶ εἶπεν, ἀνάστηθι ἀδελφὴ καὶ προσευξώμεθα ἵνα ἐλεήσῃ ἡμᾶς ὁ κύριος. καὶ ἤρξατο τωβίας λέγειν, εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον καὶ ἔνδοξον εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογησάτωσάν σε οἱ οὐρανοὶ καὶ πᾶσαι αἱ κτίσεις σου. σὺ ἐποίησας ἀδὰμ καὶ ἔδωκας αὐτῷ βοηθὸν εὔαν στήριγμα τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. ἐκ τούτων ἐγεννήθη τὸ τῶν ἀνθρώπων σπέρμα. σὺ εἶπας, οὐ καλὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μόνον, ποιήσωμεν αὐτῷ βοηθὸν ὅμοιον αὐτῷ. καὶ νῦν κύριε οὐχὶ διὰ πορνεί-

tionē ego accipio sororē meā hanc:
αν ἐγὼ λαμβάνω τὴν ἀδελφήν μου ταύτην,
sed in veritate. pcipe misereri mei et
ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας. ἐπίταξον ἐλεῆσαί με καὶ
cū hac senescere. et dixit se
ταύτῃ συγκαταγηρᾶσαι. καὶ εἶπε μετ' αυ
cū amen. et dormierunt ambo
τοῦ ἀμήν. καὶ ἐκοιμήθησαν ἀμφότεροι τὴν
nocte. et surgēs raguel abiit et ef
νύκτα. καὶ ἀναστὰς ῥαγουὴλ ἐπορεύθη καὶ ὤ
fodit sepulchrū dicēs: nū et hic morietur?
ρυξε τάφον λέγων, μὴ καὶ οὗτος ἀποθάνῃ;
et venit raguel in domū suā. et
καὶ ἦλθε ῥαγουὴλ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ. καὶ
dixit edne vxori sue: mitte
εἶπεν ἔδνα τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, ἀπόστειλον
vnā ancillarū et videat si viuit. si
μίαν τῶν παιδισκῶν καὶ ἰδέτω εἰ ζῇ. εἰ
aūt nō: vt sepeliā eū, et nemo sciat.
δὲ μή, ἵνα θάψω αὐτόν. καὶ μηδεὶς γνώτω.
et introiuit ancilla apertēs ia
καὶ εἰσῆλθεν ἡ παιδίσκη ἀνοίξασα τὴν θύ
nuā: et inuenit duos dormientes.
ραν, καὶ εὗρε τοὺς δύο καθεύδοντας.
et egressa nunciauit eis q viueret.
καὶ ἐξελθοῦσα ἀπήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι ζῇ.
et benedixit raguel deum dicens:
καὶ εὐλόγησε ῥαγουὴλ τὸν θεὸν λέγων,
benedict' es deus in oi bn̄dictiōe mū
εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ κα
da et sctā. et bn̄dicant te
θαρᾷ καὶ ἁγίᾳ. καὶ εὐλογησάτωσάν σε οἱ
sancti tui et oēs creature tue: et
ἅγιοί σου καὶ πᾶσαι αἱ κτίσεις σου, καὶ
oēs angeli tui et electi
πάντες οἱ ἄγγελοί σου καὶ οἱ ἐκλεκτοί
tui bn̄dicant te in omnia
σου εὐλογησάτωσάν σε εἰς πάντας τοὺς
secula. bn̄dictus es q letificasti me. et
αἰῶνας. εὐλογητὸς εἶ ὅτι εὔφρανάς με. καὶ
nō est factū mihi queadmodū putabā: sed se
οὐκ ἐγένετό μοι καθὼς ὑπενόουν, ἀλλὰ κα
cūdū magnā miaz tuā fecisti nobiscū.
τὰ τὸ πολὺ ἔλεός σου ἐποίησας μεθ' ἡμῶν.
bn̄dictus qm̄ misertus es duob' vnigenitis.
εὐλογητὸς ὅτι ἠλέησας δύο μονογενεῖς. ποί
fac eis dn̄e miam. pfice
ησον αὐτοῖς δέσποτα ἔλεος. συντέλεσον
vitā eorū in sanitate cum letitia
τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐν ὑγείᾳ μετ' εὐφροσύνης
et mia. iussit aūt seruis re
καὶ ἐλέους. ἐκέλευσε δὲ τοῖς οἰκέταις χῶ
plere terra sepulchrū. et fecit eis nupti
σαι τὸν τάφον. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς γά
as dierū quattuordecim. et dixit e
μον ἡμερῶν δεκατεσσάρων. καὶ εἶπεν αὐ
i raguel: anteq̄ cōplerentur di
τῷ ῥαγουήλ, πρὶν ἢ συντελεσθῆναι τὰς ἡ
es nuptiarū cū iureiurādo: ne exiret ip
μέρας τοῦ γάμου ἐνόρκως, μὴ ἐξελθεῖν αὐ
se vsq; quo implerētur quattuordecim
τὸν ἕως ἂν πληρωθῶσιν αἱ δεκατέσσαρες
dies nuptiarū. et tunc accipiēs
ἡμέραι τοῦ γάμου. καὶ τότε λαβόντα τὸ
medietatē substantie sue: vt iret
ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ, πορεύεσθαι
cum salute ad patrem. et reli
μεθ' ὑγείας πρὸς τὸν πατέρα. καὶ τὰ λοι
qua: qm̄ moriar et vxor mea.
πά, ὅταν ἀποθάνω καὶ ἡ γυνή μου. Ca. 9.

ET vocauit tobias raphaelē
Καὶ ἐκάλεσε τωβίας τὸν ῥαφαὴλ

ric causa accipio sororem meā cōiu
gem: sed sola posteritatis dilectiōe:
in q̄ bn̄dicatur nomen tuū i scl'a se
culorū. Dixit itaq; sara. Miserere dn̄e
miserere nobis: & cōsenescamus ā
bo pit' sani. Et factū est circa pullo
rū cantum: accersiri iussit raguel ser
uos suos. & abierūt cū eo pariter vt fo
derent sepulchrū. Dicebat.n. ne sil'
mō euenerit ei: quo& ceteris aliis se
ptem viris q̄ sunt ingressi ad eā. Cū
q; parasset fossam: reuersus raguel ad
vxorem suā: dixit ei. Mitte vnā ex
ancillis tuis: & videat si mortuus est
vt sepeliā eū anteq̄ illucescat. At illa
misit vnā ex ācillis suis. que igressa
cubiculū reppit eos saluos & icolu
mes secū pit' dormiētes. Et reuersa
nūciauit bonū nunciū. Et bn̄dixerūt
dn̄m: raguel vid; & anna vxor eius
& dixerūt. Bn̄dicimus te dn̄e de' isrl'
qa nō cōtigit nobis q̄admodū pu
tabam'. Fecisti.n. nobiscū miaz tuā
& exclusisti a nobis inimicū psequēte
nos. misertus aūt es duobus vnicis.
Fac eos dn̄e plenius bn̄dicere te: & sa
crificium laudis tue & sue sanitatis
offerre: vt cognoscat vniuersitas gē
tiū qa tu es deus sol' i vniuersa t'ra.
Statiq; pcepit seruis suis raguel vt i
plerēt t'ra fossā quā fecerāt priusq; e
lucesceret. Vxori aūt sue dixit vt in
strueret cōuiuiū & pararet oia q̄ in
cibos erāt iter agētibus necessaria.
Duas quoq; pigues vaccas & q̄ttuor
arietes occidi fecit: et parari epulas
oibus vicinis suis cunctisq; amicis.
Et adiurauit raguel tobiam vt duas
hebdomadas moraretur apd' eū. De
oibus āt q̄ possidebat raguel dimi
diā ptē dedit tobie. et fecit hāc scriptu
rā vt ps dimidia q̄ superat: post obi
tū eorū tobie dn̄o deueniret. 9.

TVnc vocauit tobias angelū ad
se: quē quidē hoiem existiabat
dixitq; ei. Azaria fr̄: peto vt auscul
tes verba mea. Si meipm tradā tibi
seruū: nō ero condignus puidentie
tue. Tn̄ obsecro te vt assūas tibi aia
lia siue seruitia et vadas ad gabelū i
rages ciuitatē medorū: reddasq; ei
chirographū suū et recipies ab eo
pecuniam et roges eū venire ad nu
ptias meas. Scis.n. ipe q̄m nūerat pr̄
meus dies et si tardauero vna die
plus cōtristatur aia eius. Et certe vi
des quō adiurauit me raguel: cuius
adiuramentū spnere nō possū. Tūc
raphael assumēs q̄ttuor ex seruis ra
guelis et duos camelos in rages ciui
tatē medorū prexit: et iueniens ga
belū dedit ei chirographū suū: et re
cepit oē pecuniā. Indicauitq; ei de
tobia filio tobie oia q̄ gesta sunt: fe
citq; eū secū venire ad nuptias. Cū
q; ingressus esset domū raguelis: in
uenit tobiā discūbentem: et exiliēs
osculati sunt seiuicē. Et fleuit gabe
lus: bn̄dixitq; deū et dixit. Bn̄dicat
te deus isrl': quia filius es optimi viri &
iusti et timētis deū: et elemosynas fa
cietis. Et dicatur bn̄dictō sup vxorē

et dixit ei: azaria frater accipe te
καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀζαρία ἀδελφὲ λάβε μετὰ
cum puerum et duos camelos: et va
σεαυτοῦ παῖδα καὶ δύο καμήλους, καὶ πο
de in rages medie ad gabe
ρεύθητι ἐν ῥάγοις τῆς μηδίας παρὰ γαβα
lum et porta mihi argentum: et eum
ὴλ καὶ κόμισαί μοι τὸ ἀργύριον, καὶ αὐτὸν
adduc ad nuptias: qm̄ iurauit raguel
ἄγε εἰς τὸν γάμον, διότι ὀμώμοκε ῥαγουὴλ
nō exiturū me. et pater meus nūerat
μὴ ἐξελθεῖν με. καὶ ὁ πατήρ μου ἀριθμεῖ
dies. et si tardauero multum:
τὰς ἡμέρας. καὶ ἐὰν χρονίσω μεγάλως,
tristabitur valde. et abiit raphael:
ὀδυνηθήσεται λίαν. καὶ ἐπορεύθη ῥαφαήλ,
et mansit apud gabelum. et dedit
καὶ ηὐλίσθη παρὰ γαβαήλῳ. καὶ ἔδωκεν
ei chirographū. ille aūt obtulit
αὐτῷ τὸ χειρόγραφον. ὁ δὲ προσήνεγκε τὰ
theculas in sigillis et dedit e
θυλάκια ἐν ταῖς σφραγίσι καὶ ἔδωκεν αὐ
i. et mane surrexerūt sil': et venerūt ad
τῷ. καὶ ὤρθρισαν κοινῶς, καὶ ἦλθον εἰς τὸν
nuptias. et benedixit tobias vxo
γάμον. καὶ εὐλόγησε τωβίας τὴν γυναῖ
rem suam.
κα αὐτοῦ. Ca. 10.

ET pater eius tobias cōputa
Καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τωβὴτ ἐλογί
bat vnūquēq; diē. et vt impleti sunt
ζετο ἑκάστης ἡμέρας. καὶ ὡς ἐπληρώθησαν
dies vie: et nō veniebāt:
αἱ ἡμέραι τῆς πορείας, καὶ οὐκ ἤρχοντο,
dixit tobias. nunqd confusi sunt nun
εἶπε τωβήτ, μήποτε κατῄσχυνται; μήπο
qd mortuus ē gabel': et nemo ei
τε ἀπέθανε γαβαήλ, καὶ οὐδεὶς αὐτῷ δί
dat pecuniā? et tristabatur valde. dixit
δωσι τὸ ἀργύριον; καὶ ἐλυπεῖτο λίαν. εἶπε
aūt ei vxor: periit puer:
δὲ αὐτῷ ἡ γυνή, ἀπώλετο τὸ παιδίον,
qm̄ moratus est. et cepit flere eum. et
ὅτι κεχρόνικε. καὶ ἤρξατο θρηνεῖν αὐτόν. καὶ
dixit: nō cure est mihi fili qm̄ dimisi te
εἶπεν, οὐ μέλει μοι, τέκνον, ὅτι ἀφῆκά σε
lumē oculorū meorū. et tobias di
τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου. καὶ τωβὴτ λέ
cit ei: tace ne verbū hēas. sanus est. et
γει αὐτῇ, σίγα μὴ λόγον ἔχε. ὑγιαίνει. καὶ
dicit ei: tace ne seducas me. periit
λέγει αὐτῷ, σίγα μὴ πλάνα με. ἀπώλετο
puer me'. et ibat cotidie
τὸ παιδίον μου. καὶ ἐπορεύετο καθ' ἡμέραν
in viam extra: qua pfecti sunt. p dies aūt
εἰς τὴν ὁδὸν ἔξω, οἵας ἀπῆλθον. ἡμέρας δὲ
panē nō manducabat: at noctes oēs nō ces
ἄρτον οὐκ ἤσθιε, τὰς δὲ νύκτας ὅλας οὐ διε
sabat flere tobiam filiū suum:
λίμπανε θρηνοῦσα τωβίαν τὸν υἱὸν αὐτῆς,
quousq; cōpleti sunt quattuordecim di
ἕως οὗ διετελέσθησαν αἱ δεκατέσσαρες ἡμέ
es nuptiarū quas iurauit raguel facere
ραι τοῦ γάμου ἃς ὤμοσε ῥαγουὴλ ποιῆσαι
eū ibi. dixit aūt tobias raguelī: di
αὐτὸν ἐκεῖ. εἶπε δὲ τωβίας τῷ ῥαγουήλ, ἐξα
mitte me, qm̄ pater meus et mater
πόστειλόν με, ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ
mea iā nō sperāt videre me. dixit
μου οὐκέτι ἐλπίζουσιν ὄψεσθαί με. εἶπε
aūt ei socer eius: mane apud me:
δὲ αὐτῷ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ, μεῖνον παρ' ἐμοί,

et ego mittā ad patrem tuū: et
κἀγὼ ἀποστελῶ πρὸς τὸν πατέρα σου, καὶ
manifestabūt ei ea q de te. et tobias
δηλώσουσιν αὐτῷ τὰ κατὰ σέ. καὶ τωβίας
dicit: non: sed mitte me ad
λέγει, οὐχί, ἀλλ' ἐξαπόστειλόν με πρὸς τὸν
patrem meū: surgens āt raguel dedit
πατέρα μου. ἀναστὰς δὲ ῥαγουὴλ ἔδωκεν
ei sarrā vxorē eius et
αὐτῷ σάρραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὰ
dimidiū bonorum: corpora et
ἡμίση τῶν ὑπαρχόντων, σώματα καὶ
iumenta et argentū. et bn̄dicens eos
κτήνη καὶ ἀργύριον. καὶ εὐλογήσας αὐτοὺς
misit dicēs: psperet vos deus fi
ἐξαπέστειλε λέγων, εὐοδώσει ὑμᾶς ὁ θεὸς τέ
lii deus celi anteq̄ ego moriar.
κνα ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ πρὸ τοῦ με ἀποθανεῖν.
et dixit filie sue: honora soce
καὶ εἶπε τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ, τίμα τοὺς πεν
ros tuos. ipsi nūc parētes tui sunt. vti
θερούς σου. αὐτοὶ νῦν γονεῖς σου εἰσίν. ἀ
nā audiā tuā famā bonā. et osculat' est
κούσαιμί σου ἀκοὴν καλήν. καὶ ἐφίλησεν
eam. et edna dixit ad tobiā: fra
αὐτήν. καὶ ἔδνα εἶπε πρὸς τωβίαν, ἀδελ
ter dilecte restituat te dn̄s
φὲ ἀγαπητέ, ἀποκαταστήσαι σε ὁ κύριος
celi: et det mihi videre tuos filios e
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ δῴη μοι ἰδεῖν σου παιδία ἐκ
sarra filia mea: vt letificer co
σάρρας τῆς θυγατρός μου, ἵνα εὐφρανθῶ ἐνώ
ram dn̄o. et ecce trado tibi
πιον κυρίου. καὶ ἰδοὺ παρατίθεμαί σοι
filiā meā in depositum, et
τὴν θυγατέρα μου ἐν παρακαταθήκῃ. καὶ
ne tristitiā iferas ei. post hec pficisce
μὴ λυπήσῃς αὐτήν. μετὰ ταῦτα ἐπορεύε
batur et tobias bn̄dicēs deum. et psperā
το καὶ τωβίας εὐλογῶν τὸν θεόν. καὶ εὐώ
fecit viam eius. et bn̄dicebat ra
δωσε τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ κατηυλόγει ῥα
guelē et ednam vxorē eius.
γουὴλ καὶ ἔδναν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. 11.

ET profect' ē quousq; appropinq̄rēt ip
Καὶ ἐπορεύθη μέχρις οὗ ἐγγίσαι αὐ
si in niniuē. et dixit raphael ad to
τοὺς εἰς νινευΐ. καὶ εἶπε ῥαφαὴλ πρὸς τω
biam: cognoscis frater quō reliqsti
βίαν, γινώσκεις ἀδελφέ, πῶς ἀφῆκας τὸν
patrē tuū: precurramus ante
πατέρα σου, προδράμωμεν ἔμπροσθεν τῆς
vxorem tuam et pparemus domū.
γυναικός σου καὶ ἑτοιμάσωμεν τὴν οἰκίαν.
accipe iā ad manum fel pi
λάβε δὴ παρὰ χεῖρα τὴν χολὴν τοῦ ἰχ
scis. et abierūt. et iuit canis
θύος. καὶ ἐπορεύθησαν. καὶ συνῆλθεν ὁ κύων
post ipsos. et anna sedebat circūspi
ὀπίσω αὐτῶν. καὶ ἄννα ἐκάθητο περιβλε
ciens filiū suum in via:
πομένη τὸν παῖδα αὐτῆς εἰς τὴν ὁδόν,
et precognouit eum venientē. et dixit
καὶ προσενόησεν αὐτὸν ἐρχόμενον. καὶ εἶπε
patri suo: ecce filius tuus ve
τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἰδοὺ ὁ υἱός σου ἔρχε
nit: et hō q iuit cū illo.
ται, καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ πορευθεὶς μετ' αὐτοῦ.
et raphael dixit: scio ego tobia
καὶ ῥαφαὴλ εἶπεν, ἐπίσταμαι ἐγὼ τωβία
q aperiet oculos pater tuus.
ὅτι ἀνοίξει τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ πατήρ σου.

tuā & sup parentes vros: & videatis fili
os vros: & filios filiorū vrorū vsq; i
t'tiā & q̄rtā gn̄atione: et sit semē vrm
bn̄dictū a deo isrl': q regnat i scl'a se
culorū. Cūq; oēs dixissent amē: acces
sert ad cōuiuiū. S; cū timore dn̄i nu
ptiarū cōuiuiū exercebant. Ca. 10.

CVm vero moras faceret tobias
cā nuptiarū: sollicit' erat pr̄ eius
tobias dicēs. Putas q̄re moratur fili
us meus: aut q̄re detētus ē ibi. putas
ne gabelus mortu' est & nemo red
dat illi pecuniā? cepit āt cōtristari ni
mis ipe & anna vxor eius cū eo & ce
perūt ambo sil' flere: eo q die statuto
minime reuerteretur filius eorū ad e
os. Flebat igitur mr̄ eius irremedia
bilibus lachrymis atq; dicebat. heu
me fili mi vt qd te misimus pegrina
ri: lumē oculorū nrorū: baculū senec
tutis nr̄e: solatiū vite nr̄e: spem po
steritatis nostre: oia sil' in te vno hn̄
tes te nō debuimus dimittere a no
bis. Cui dicebat tobias. Tace & noli
turbari: sanus ē filius nr̄: satis fidelis
ē vir ille cū quo misimus eū. Illa āt
nullo mō cōsolari poterat: sed cotidie
exiliens circūspiciebat et circuibat
vias oēs p q̄s spes remeandi videba
tur vt pcul videret eū: si fieri posset
venientē. At uero raguel dicebat ad
generū suū. Mane hic et ego mittā
nunciū salutis de te ad tobiā patrē
tuū. Cui tobias ait. Ego noui qa pat'
meus et mr̄ mea mō dies cōputāt et
cruciatur spūs eorū i ipis. Cūq; ver
bis multis rogaret raguel tobiā et il
le eū nulla ratiōe vellet audire: tradi
dit ei sarā et dimidiā ptē oīs substan
tie sue i pueris i puellis i pecudibus i
camelis et in vaccis: et pecunia mul
ta: et saluū atq; gaudentē dimisit eū
a se: dicēs. Angelus dn̄i sctūs sit i iti
nere vro: pducatq; vos icolumes et
inueniatis oia recte circa pētes vros
et vidēat oculi mei filios vros prius
q̄; moriar. Et apphendētes parētes
filiā suā: osculati sunt eā: et dimiserūt
ire: monētes eā honorare soceros: di
ligere maritū: regere familiā: guber
nare domū: et seipsam irreprehensi
bilem exhibere. Cap. 11.

CVmq; reuerterētur puenerūt ad
charrā q̄ est in medio itinere cō
tra niniue. xi. die. Dixitq; angel'. To
bia fr̄ scis queadmodū reliquisti pa
trē tuū. si placet itaq; tibi pcedam':
et lento gradu insequātur iter nr̄; fa
milie sil' cū cōiuge tua et cū aialibus
Cūq; hoc placuisset vt irēt: dixit ra
phael ad tobiā. Tolle tecū ex felle pi
scis: erit.n. necessariū. tulit itaq; tobi
as ex felle illo et abiērūt. Anna āt sede
bat secus viā cotidie i supcilio mōtis
vn̄ respicere poterat de lōgiquo. Et dū
ex eodē loco specularetur aduentū
eius vidit a longe: et ilico cognouit
uenietē filiū suū currensq; nūciauit
uiro suo dicēs. Ecce uenit filius tuus.
Dixitq; raphael ad tobiā. At ubi in
troieris domū tuā: statim adora dn̄;
deū tuū: et gratias agens ei: accede

tu igitur line fel in ocu
σὺ οὖν ἔγχρισον τὴν χολὴν εἰς τοὺς ὀφ
los eius. et cōpunctus deterget et
θαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ δηχθεὶς διατρίψει καὶ
abiiciet albugines: et videbit te.
ἀποβαλεῖ τὰ λευκώματα, καὶ ὄψεταί σε.
et currens anna cecidit super
καὶ προσδραμοῦσα ἄννα ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν
collum filii sui. et dixit ei:
τράχηλον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς. καὶ εἶπεν αὐτῷ,
vidi te fili: abhinc mori
εἶδόν σε παιδίον, ἀπὸ τοῦ νῦν ἀποθανοῦ
ar: et fleuerunt ambo. et tobias
μαι, καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι. καὶ τωβὴτ
exiit ad ianuā et offendit.
ἐξήρχετο πρὸς τὴν θύραν καὶ προσέκοπτε.
at filius eius cucurrit ad eum: et app
ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ προσέδραμεν αὐτῷ, καὶ ἐπελά
hēdit patrē suum: et sparsit
βετο τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ προσέπασε
fel sup oculos pa
τὴν χολὴν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ πα
tris sui, dicēs: cōfide pater. vt
τρὸς αὐτοῦ λέγων, θάρσει ὦ πάτερ. ὡς
aūt cōpuncti sunt: attriuit ocu
δὲ συνεδήχθησαν, διέτριψε τοὺς ὀφθαλ
los suos. et decorticate sunt ab angu
μοὺς αὐτοῦ. καὶ ἐλεπίσθη ἀπὸ τῶν καν
lis oculorū ei' albugines et videns filiū
θῶν αὐτοῦ τὰ λευκώματα. καὶ ἰδὼν τὸν
suum cecidit sup collum eius
υἱὸν αὐτοῦ ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ
et fleuit. et dixit: bn̄dictus deus et
καὶ ἔκλαυσε. καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ
bn̄dictū nomen tuū in secula.
εὐλογητὸν τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας.
et bn̄dicti oēs sancti tui ange
καὶ εὐλογημένοι πάντες οἱ ἅγιοί σου ἄγγε
li: qa flagellasti et misert' es. et ecce
λοι, ὅτι ἐμαστίγωσας καὶ ἠλέησας. καὶ ἰδοὺ
video tobiam filiū meū. et introiuit
βλέπω τωβίαν τὸν υἱόν μου. καὶ εἰσῆλθεν
filius eius gaudens: et annunciauit
ὁ υἱὸς αὐτοῦ χαίρων, καὶ ἀπήγγειλε τῷ
patri suo magnalia q̄ facta fuerant i
πατρὶ αὐτοῦ τὰ μεγαλεῖα τὰ γενόμενα ἐν
media. et exiit tobias in occur
τῇ μηδίᾳ. καὶ ἐξῆλθε τωβὴτ εἰς συνάντη
sum nurus sue gaudēs et bn̄dicens
σιν τῆς νύμφης αὐτοῦ χαίρων καὶ εὐλογῶν
deum ad portam niniues. et mirabā
τὸν θεὸν πρὸς τὴν πύλην νινευΐ. καὶ ἐθαύμα
tur videntes ipsū ambulantem: qa
ζον οἱ θεωροῦντες αὐτὸν πορευόμενον, ὅτι
vidit. et tobias cōfitebatur coram
ἔβλεψε. καὶ τωβὴτ ἐξωμολογεῖτο ἐνώπι
eis q misert' fuisset eius deus. et vt
ον αὐτῶν ὅτι ἠλέησεν αὐτὸν ὁ θεός. καὶ ὡς
appropinquit tobias ad sarrā nurum suā: be
ἤγγισε τωβὴτ σάρρᾳ τῇ νύμφῃ αὐτοῦ, κα
nedixit eam dicens: venias sana
τευλόγησεν αὐτὴν λέγων, ἔλθοις ὑγιαίνου
filia. bn̄dictus deus q duxit te
σα θύγατερ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς ὃς ἤγαγέ σε
ad nos: et pater tuus et mater
πρὸς ἡμᾶς, καὶ ὁ πατήρ σου καὶ ἡ μήτηρ
tua. et factū est gaudiū oibus iis q in niniue
σου. καὶ ἐγένετο χαρὰ πᾶσι τοῖς ἐν νινευΐ
fratribus suis. et venit achiacha
ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ παρεγένετο ἀχιάχα
rus et nasbas cōsobrinus eius. et
ρος καὶ νασβᾶς ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ. καὶ

facte sunt nuptie tobie cum leticia
ἤχθη ὁ γάμος τωβία μετ' εὐφροσύνης
per dies septé.
ἡμέρας ἑπτά. Ca.12.

Et vocauit tobias tobiam
Καὶ ἐκάλεσε τωβὴτ τωβίαν τὸν
filium suum et dixit ei: vide fi
υἱὸν αὐτοῦ καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὅρα τέ
li vt des mercedé homini qui
κνον δώσεις μισθὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ
venit tecum. et addere ei
συνελθόντι σοι. καὶ προσθεῖναι αὐτῷ
ops. et dixit ei tobias: pater
δεῖ. καὶ εἶπεν αὐτῷ τωβίας, πάτερ.
nō ledor dans ei dimidiū
οὐ βλάπτομαι διδοὺς αὐτῷ τὸ ἥμισυ
eorū q attuli: qm me adduxit tibi sanum:
ὧν ἐνήνοχα, ὅτι με ἀγήοχέ σοι ὑγιῆ,
et vxoré meā curauit: et
καὶ τὴν γυναῖκά μου ἐθεράπευσε. καὶ
argentum meū attulit: et te silr
τὸ ἀργύριόν μου ἤνεγκε, καὶ σὲ ὁμοίως
curauit. et dixit senex:
ἐθεράπευσε. καὶ εἶπεν ὁ πρεσβύτης,
iuste fit ei. et vocauit ange
δικαιοῦται αὐτῷ. καὶ ἐκάλεσε τὸν ἄγγε
lum et dixit ei: accipe dimidiū
λον καὶ εἶπεν αὐτῷ, λάβε τὸ ἥμισυ
oim que attulistis. et abduc sal
πάντων ὧν ἐνηνόχατε καὶ ὕπαγε ὑγι
uus. tunc vocans ambos occul
αίνων. τότε καλέσας τοὺς δύο κρυ
te: dixit eis: bñdicite deū
πτῶς, εἶπεν αὐτοῖς, εὐλογεῖτε τὸν θεὸν
et ipsi cōfitemini: et magnificē
καὶ αὐτῷ ἐξομολογεῖσθε, καὶ μεγαλω
tiā date ei. et cōfitemini
σύνην δίδοτε αὐτῷ. καὶ ἐξομολογεῖσθε
corā oibus viuētibus pro iis q
ἐνώπιον πάντων τῶν ζώντων περὶ ὧν
fecit vobiscū. bonū bñdicere
ἐποίησε μεθ' ὑμῶν. ἀγαθὸν τὸ εὐλογεῖν
deum et exaltare nomé eius:
τὸν θεὸν καὶ ὑψοῦν τὸ ὄνομα αὐτοῦ.
sermones dei honorifice osten
τοὺς λόγους τοῦ θεοῦ ἐντίμως ὑπο
detis. et ne cunctemini confi
δεικνύοντες. καὶ μὴ ὀκνεῖτε ἐξομολογεῖ
teri ei. mysteriū. n. regis bo
σθαι αὐτῷ. μυστήριον γὰρ βασιλέως κα
num abscōdere: at opera dei re
λὸν κρύψαι, τὰ δὲ ἔργα τοῦ θεοῦ ἀνακα
uelare honorificū. bonū facite et
λύπτειν ἔνδοξον. ἀγαθὸν ποιεῖτε καὶ
malum nō inueniet vos. bonum ora
κακὸν οὐχ εὑρήσει ὑμᾶς. ἀγαθὸν προ
tio cum ieiunio et elemosyna
σευχὴ μετὰ νηστείας καὶ ἐλεημοσύνης
et iusticia. bonum parum cum
καὶ δικαιοσύνης. ἀγαθὸν τὸ ὀλίγον μετὰ
iusticia: q multum cum iniusticia.
δικαιοσύνης, ἢ τὸ πολὺ μετ' ἀδικίας.
bonum facere elemosynam: q thesauri
καλὸν ποιῆσαι ἐλεημοσύνην, ἢ θησαυρί
zare aurū: elemosyna enī a mor
σαι χρυσίον. ἐλεημοσύνη γὰρ ἐκ θανά
te liberat. et ipsa emundat om
του ῥύεται. καὶ αὐτὴ ἀποκαθαίρει πᾶ
ne pctm. facientes elemosy
σαν ἁμαρτίαν. οἱ ποιοῦντες ἐλεημοσύ
nas et iustitias replebuntur vita.
νας καὶ δικαιοσύνας πλησθήσονται ζωῆς.

ad prēm tuū: & osculare eū. Statimqz lini sup oculos eius ex felle isto piscis: qd portas tecū. Scias. n. qm mox aperientur oculi eius: & videbit pr̄ tuus lumē celi: & ī aspectu tuo gaudebit. Tūc pcucurrit cāis q sil fuerat in via & q̄si nūcius adueniēs blādimento sue caude gaudebat. Et exurgens cecus pr̄ cepit offendēs pedibus currere & data manu puero: occurrit ī obuiā filio suo. Et suscipiēs osculat' est eū cū vxore sua & cepert flere p̄ gaudio. Cūqz adorassent deū & grās egissent: cōsederūt. Tūc sumēs tobias de felle piscis liniuit oculos prī suo: et sustinuit q̄si dimidiā fere horā: & cepit albugo ex oculis ei' q̄si mēbrana oui egredi. quā apphēdēs tobias traxit ab oculis eius: statiqz visum recepit. Et glorificabāt deū ipe vidz & vxor ei': & oēs qui sciebāt eū. dicebatqz tobias. bñdico te dñe de' isrl quia tu castigasti me & tu saluasti me. et ecce ego video tobiā filiū meū. Ingressa est etiā post. vii. dies sara vxor filii eius: et oīs familia et pecora sana et cameli et pecūia multa vxoris sz et illa pecūia quā receperat a gabelo: et narrauit pentibus oīa bñficia dei q̄ fecissz circa eū p hoīez q eū duxerat. Venerūtqz achior & nabath cōsobrini tobie: gaudentes ad tobiā et cōgratulātes ei de oībus bonis q̄ circa illū ōnderat deus. Et per septem dies epulantes oīs cū gaudio magno gauisi sunt. Ca.12.

TUnc vocauit adse tobias filiū suū dixitqz ei. Quid possum' dare viro isti sctō q venit tecū? Rñdens tobias dixit prī suo. Pr̄ quā mercedez dabim' ei: aut qd dignū poterit esse bñficiis eius? me duxit et reduxit sanū: pecuniā a gabelo ipe recepit: vxorez ipe me hr̄e fecit: et demoniū ab ea ipe cōpescuit: gaudiū pentib' eius fecit: meipm a deuoratōe piscis eripuit: te quoqz videre fecit lumen celi: et bonis oib' p eū repleti sum'. Quid illi adhuc poterim' dignū dare? Sed peto te pr̄ mi: vt roges eū si forte dignabitur medietatē de oib' q̄ allata sunt sibi assumere. Et vocātes eū pr̄. s. et filius: tulerūt eū in ptē et rogare cepert vt dignaretur dimidiā ptē oīz q̄ attulerāt acceptā hr̄e. Tūc dixit eis occulte. Bñdicite deū celi et corā oibus viuētibus cōfitemini ei: qa fecit vobiscū miaz suā. Etenī sacrm regis abscōdere bonū est: opa āt dei reuelare et cōfiteri honorificū est. Bona ē oro cū ieiunio & elemosyna: magisqz thesauros auri recōderē. qm elemosyna a morte liberat: et ipa ē q̄ purgat pctā & facit inuenire vitā eternā. Qui āt faciūt pctū & iniqtatē hostes sūt aīe sue. Manifesto ergo vobis veritatē & nō abscōdā a vobis occultū smonē. Qn orabas cū lachrymis & sepeliebas mortuos & derelinqbas prādiū tuum: & mortuos abscōdebas p diē ī domo tua & nocte sepeliebas eos: ego obtuli orationē tuā dño. et qa accept' eras deo: necesse fuit ut tentatio pbaret te. Et nūc misit me dñs vt curarē te: & sarā uxorē filii tui a demonio liberarem. Ego. n. suz raphael angelus unus ex septez q astamus añ dñm. Cūqz hec audissent turbati sūt & trementes ceciderūt sup t'ram ī faciem suā. Dixitqz eis angel'. Pax uobis: nolite timere. Etenī cū essem uobiscū p uolūtatē dei erā: ipsum

at peccantes hostes sunt
οἱ δὲ ἁμαρτάνοντες πολέμιοί εἰσι τῆς
sue vite. non abscondā a vobis omne
ἑαυτῶν ζωῆς. οὐ μὴ κρύψω ἀφ' ὑμῶν πᾶν
verbū. dixi at mysteriū regis abscō
ῥῆμα. εἴρηκα δὲ μυστήριον βασιλέως κρύ
dere bonum: at opera dei reuela
ψαι καλόν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ θεοῦ ἀνακα
re honorificū. et nunc qū orasti
λύπτειν ἔνδοξον. καὶ νῦν ὅτε προσηύξω
tu et nurus tua sarra: ego in
σὺ καὶ ἡ νύμφη σου σάῤῥα, ἐγὼ προσή
duxi memoriā orationis ve
γαγον τὸ μνημόσυνον τῆς προσευχῆς ὑ
stre coram sancto. et qū sepeliebas
μῶν ἐνώπιον τοῦ ἁγίου. καὶ ὅτε ἔθαπτες
mortuos: silr aderam
τοὺς νεκρούς, ὡσαύτως συμπαρήμην
tibi. et qū nō cunctatus fuisti surgere et
σοι. καὶ ὅτε οὐκ ὤκνησας ἀναστῆναι καὶ
relinquere prandiū tuū vt abi
καταλιπεῖν τὸ ἄριστόν σου ὅπως ἀπελ
ens cooperires mortuū: nō latuisti
θὼν περιστείλῃς τὸν νεκρόν, οὐκ ἔλαθές
me bñfaciens. sed tecum erā. et
με ἀγαθοποιῶν. ἀλλὰ σὺν σοὶ ἤμην. καὶ
nunc misit me deus adsanādū te
νῦν ἀπέστειλέ με ὁ θεὸς ἰάσασθαί σε
et nurum tuā sarram. ego sum
καὶ τὴν νύμφην σου σάῤῥαν. ἐγώ εἰμι
raphael vnus de septē angelis
ῥαφαὴλ εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν
sctis q offerunt oratio
ἁγίων οἳ προσαναφέρουσι τὰς προσευ
nes sctorum: et ambulant an
χὰς τῶν ἁγίων, καὶ ἐκπορεύονται ἐνώπι
te maiestatē scti. et turbati
ον τῆς δόξης τοῦ ἁγίου. καὶ ἐταράχθη
sunt duo: et ceciderūt in faciem
σαν οἱ δύο, καὶ ἔπεσαν ἐπὶ πρόσωπον
quia timuerunt. et dixit eis: ne
ὅτι ἐφοβήθησαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ
timeatis: qa pax vobis erit. at
φοβεῖσθε, ὅτι εἰρήνη ὑμῖν ἔσται. τὸν δὲ
deum bñdicite: qa non mea gratia:
θεὸν εὐλογεῖτε, ὅτι οὐ τῇ ἐμαυτοῦ χάρι
sed voluntate dei nostri ve
τι, ἀλλὰ τῇ θελήσει τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἦλ
ni. vñ bñdicite eū in secu
θον. ὅθεν εὐλογεῖτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶ
la. oibus diebus apparebā vo
νας. πάσας τὰς ἡμέρας ὠπτανόμην ὑ
bis. et non mādūcaui: neqz bibi. sed
μῖν. καὶ οὐκ ἔφαγον, οὐδὲ ἔπιον. ἀλλὰ
visionē vos videtis. et nūc cōfite
ὅρασιν ὑμεῖς ἐθεωρεῖτε. καὶ νῦν ἐξομο
mini deo: qm ascendo ad eū q
λογεῖσθε τῷ θεῷ, ὅτι ἀναβαίνω πρὸς τὸν
misit me. et scribite oia
ἀποστείλαντά με. καὶ γράψατε πάν
q cōsumata sunt in libro. et
τα τὰ συντελεσθέντα εἰς βιβλίον. καὶ
surrexerunt et nō amplius viderunt eum. et
ἀνέστησαν καὶ οὐκ ἔτι εἶδον αὐτόν. καὶ
cōfitebātur opa magna et
ἐξωμολογοῦντο τὰ ἔργα τὰ μεγάλα καὶ
mirabilia dei.
θαυμαστὰ τοῦ θεοῦ. Ca.13.

Et vt apparuit eis angelus
Καὶ ὡς ὤφθη αὐτοῖς ὁ ἄγγελος
dñi: et tobias scripsit orationem
κυρίου, καὶ τωβὴτ ἔγραψε προσευχὴν

in exultationé: et dixit: benedictus
εἰς ἀγαλλίασιν, καὶ εἶπεν, εὐλογητὸς ὁ
deus viuēs in secula et re
θεὸς ὁ ζῶν εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἡ βασι
gnum eius: qa ipse flagellat et mi
λεία αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸς μαστιγοῖ καὶ ἐ
seret: deducit ad inferos et reducit. et
λεεῖ, κατάγει εἰς ᾅδην καὶ ἀνάγει. καὶ
nō est q effugiat manum e
οὐκ ἔστιν ὃς ἐκφεύξεται τὴν χεῖρα αὐ
ius. cōfitemini et filii israel
τοῦ. ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
in cōspectu gentiū: qm ipse disper
ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, ὅτι αὐτὸς διέσπει
sit nos inter eos. ibi ondite
ρεν ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς. ἐκεῖ ὑποδείξατε
magnificētiā eius. et exaltate e
τὴν μεγαλωσύνην αὐτοῦ. καὶ ὑψοῦτε αὐ
um in cōspectu ois viuētis: qm ip
τὸν ἐνώπιον παντὸς ζῶντος, καθότι αὐ
se dñs noster. et deus ipse pa
τὸς κύριος ἡμῶν. καὶ ὁ θεὸς αὐτὸς πα
ter noster in oia secula. et
τὴρ ἡμῶν εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. καὶ
flagellabit nos in iniqtatib' no
μαστιγώσει ἡμᾶς ἐν ταῖς ἀδικίαις ἡ
stris: et iterū miserebit. et cōgregabit
μῶν, καὶ πάλιν ἐλεήσει. καὶ συνάξει
nos ex oibus gētibus: vbi disp
ἡμᾶς ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, οὗ διέσπει
sit nos inter eas. si cōuersi fueritis
ρεν ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς. ἐὰν ἐπιστρέψητε
ad eum in toto corde vestro et in
πρὸς αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ὑμῶν καὶ ἐν
tota aīa vestra: vt faciatis ante
ὅλῃ τῇ ψυχῇ ὑμῶν, ποιῆσαι ἐνώπιον
eum veritatem: tunc cōuertetur ad
αὐτοῦ ἀλήθειαν, τότε ἐπιστρέψει πρὸς ὑ
vos. et nō abscōdet faciē suam
μᾶς. καὶ οὐ μὴ κρύψῃ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
a vobis: et videbitis q faciet vobi
ἀφ' ὑμῶν, καὶ θεάσεσθε ἃ ποιήσει μεθ' ὑ
scum. et confitemini ei in toto
μῶν. καὶ ἐξομολογήσασθε αὐτῷ ἐν ὅλῳ
ore vestro. et bñdicite do
τῷ στόματι ὑμῶν. καὶ εὐλογεῖτε τὸν κύ
minū ptātis. et exaltate
ριον τῆς δυνάμεως. καὶ ὑψώσατε τὸν
regem seculorū. ego in terra
βασιλέα τῶν αἰώνων. ἐγὼ ἐν τῇ γῇ τῆς
captiuitatis mee cōfiteor il
αἰχμαλωσίας μου ἐξομολογοῦμαι αὐ
li: et ondo fortitudiné et ma
τῷ, καὶ δεικνύω τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν με
gnificentiā eius genti peccatrici. qs
γαλωσύνην αὐτοῦ ἔθνει ἁμαρτωλῶν. τίς
cognoscit si volet vos. et faciet
γινώσκει εἰ θελήσει ὑμᾶς, καὶ ποιήσει
miam vobis? deū meū exalto: et
ἐλεημοσύνην ὑμῖν; τὸν θεόν μου ὑψῶ, καὶ
aīa mea regem celi:
ἡ ψυχή μου τὸν βασιλέα τοῦ οὐρανοῦ,
et exaltabit magnificentiā e
καὶ ἀγαλλιάσεται τὴν μεγαλωσύνην αὐ
ius. dicant oēs et cōfitean
τοῦ. λεγέτωσαν πάντες καὶ ἐξομολογεί
tur ei in iusticia. hierlz ciui
σθωσαν αὐτῷ ἐν δικαιοσύνῃ. ἱλὴμ πό
tas sancta flagellabit te in opibus
λις ἁγία μαστιγώσει σε ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν

benedicite & cantate illi: videbar quidem vobiscum manducare & bibere. sed ego cibo inuisibili & potu q ab hoībus videri nō potest: vtor. Tempus est ergo vt reuertar ad eum qui me misit. vos autem benedicite deum: & narrate omnia mirabilia eius. Et cum hec dixisset: ab aspectu eorum ablatus est: & vltra eum videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas tres in faciem: benedixerunt deum. Et exurgētes narrauerunt oīa mirabilia eius. Ca.13.

APeriens autez tobias senior os suum benedixit dominū. & dixit. Magnus es dñe in eternum. & in omnia secula regnū tuum: qm tu flagellas & saluas: deducis ad inferos & reducis: & non est qui effugiat manum tuam. Confitemini domino filii israel: & in conspectu gentium laudate eum. quoniā ideo dispersit vos inter gentes que ignorant eum: vt vos enarretis mirabilia eius & faciatis scire eos: quia non est alius deus omnipotens preter eū. Ipse castigauit nos pter iniquitates nostras: & ipse saluabit nos pter misericordiam suam. Aspicite ergo que fecit nobiscum: & cum timore & tremore cōfitemini illi: regemqz seculorum exaltate in operibus vestris. Ego autem in terra captiuitatis mee confitebor illi: quoniā ostendit maiestatem suam in gentem peccatricez. Conuertimini itaqz peccatores: & facite iustitiam coram domino credentes q faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem & anima mea in eo letabimur. Benedicite domino omnes electi eius: agite dies leticie & confitemini illi. Hierusalem ciuitas dei castigauit te dominus in operibus manuum tuarum. Confitere domino in bonis tuis & benedic deum seculorum vt reedificet in te tabernaculuz suum & reuocet ad te omnes captiuos & gaudeas in omnia secula seculorum. Luce splendida fulgebis & omēs fines terre adorabūt te. Nationes ex longinquo ad te venient: & munera deferentes adorabunt in te dominum & terram tuam in sanctificationē habebunt. Nomē enim magnū inuocabūt in te. Maledicti erūt qui cōtempserint te: & condemnati erunt oēs qui blasphemauerint te: benedictiqz erunt qui edificauerint te. Tu autē letaberis in filiis tuis: quoniam omnes benedicentur & congregabuntur ad dñm. Beati omnes qui diligūt te: & qui gaudent super pace tua. Anima mea benedic dominum qm liberauit hierusalem ciuitatem suam a cunctis tribulationibus eius dominus deus noster. Btūs erō si fuerint reliquie seminis mei ad vidēdam claritatem hierusalem. Porte hierusalem ex saphyro & smaragdo edificabūtur & ex lapide precioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido & mūdo omnes platee eius sternentur: & per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus dominus qui exaltauit eam: vt sit regnum eius in secula seculorum super eā.

A M E N.

filiorū tuorū: et rursum miserabitur filios
υἱῶν σου, καὶ πάλιν ἐλεήσει τοὺς υἱοὺς
iustorū. cōfitere dño: qm
τῶν δικαίων. ἐξομολογοῦ τῷ κυρίῳ, ὅτι
bonus. et bñdic regem
ἀγαθός. καὶ εὐλόγει τὸν βασιλέα τῶν
seculorū: vt iterum tabernaculū ei' edifi
αἰώνων, ἵνα πάλιν ἡ σκηνὴ αὐτοῦ οἰκοδο
cetur in te cum gaudio: et letificet
μηθῇ ἐν σοὶ μετὰ χαρᾶς, καὶ εὐφράνῃ
in te captiuos tuos: et dili
ἐν σοὶ τοὺς αἰχμαλώτους σου, καὶ ἀγα
gat in te miseros in
πήσαι ἐν σοὶ τοὺς ταλαιπώρους εἰς
omnes gnationes seculi. gētes mul
πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος. ἔθνη πολ
te a longe venient ad nomē dñi
λὰ μακρόθεν ἥξει πρὸς τὸ ὄνομα κυρίου
dei: munera in manibus hñtes: mu
τοῦ θεοῦ, δῶρα ἐν χερσὶν ἔχοντες, δῶ
nera regi celi. gnatiōes gna
ρα τῷ βασιλεῖ τοῦ οὐρανοῦ. γενεαὶ γενε
tionū laudabūt te: et dabunt exul
ῶν αἰνέσουσί σε, καὶ δώσουσιν ἀγαλ
tationé. maledicti oēs q ode
λίασιν. ἐπικατάρατοι πάντες οἱ μι
runt te. bñdicti erunt oēs
σοῦντές σε. εὐλογημένοι ἔσονται πάν
q diligūt te in seculū.
τες οἱ ἀγαπῶντές σε εἰς τὸν αἰῶνα.
letare et exulta in filiis
χάρηθι καὶ ἀγαλλίασαι ἐπὶ τοὺς υἱοὺς
iustorum: qm cōgregabuntur et bñ
τῶν δικαίων, ὅτι συναχθήσονται καὶ εὐ
dicent dñm iustorū. o bea
λογήσουσι τὸν κύριον τῶν δικαίων. ὦ μακάριοι
ti q diligunt te. gaudebunt super
οἱ ἀγαπῶντές σε. χαρήσονται ἐπὶ τῇ
pace tua. bti qui tristati fuerūt in
εἰρήνῃ σου. μακάριοι ὅσοι ἐλυπήθησαν ἐπὶ
oibus flagellis tuis: qm in te gau
πάσαις ταῖς μάστιξί σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ χα
debūt videtes oēm gloriam
ρήσονται θεασάμενοι πᾶσαν τὴν δόξαν
tuā: et letabūtur in eternū.
σου, καὶ εὐφρανθήσονται εἰς τὸν αἰῶνα. ἡ
aīa mea bñdicat deū regem
ψυχή μου εὐλογείτω τὸν θεὸν τὸν βασιλέα
magnū: qa edificabitur hierusa
τὸν μέγαν, ὅτι οἰκοδομηθήσεται ἱερουσα
lem saphiro et smaragdo et la
λὴμ σαπφείρῳ καὶ σμαράγδῳ, καὶ λί
pide pcioso: muri tui et turres
θῳ ἐντίμῳ, τὰ τείχη σου καὶ οἱ πύργοι
et ppugnacula in auro mun
καὶ οἱ προμαχῶνες ἐν χρυσίῳ καθα
do. et platee hierusalem
ρῷ. καὶ αἱ πλατεῖαι ἱερουσαλὴμ
beryllo et carbūculo et lapide e
βηρύλλῳ καὶ ἄνθρακι καὶ λίθῳ ἐκ
suphir sternētur. et di
σουφεὶρ ψηφολογηθήσονται. καὶ ἐροῦ
cēt omnes vici eius allelu
σι πᾶσαι αἱ ῥῦμαι αὐτῆς ἀλληλού
ia. et laudabunt dicentes: bñdi
ϊα. καὶ αἰνέσουσι λέγοντες, εὐλογη
ctus deus qui exaltauit omnia
τὸς ὁ θεὸς ὃς ὕψωσε πάντας τοὺς
secula.
αἰῶνας. Ca.14.

Et cessauit cōfiteri tobias.
Καὶ ἐπαύσατο ἐξομολογούμενος τωβήτ.
τ erat annorū quinquagintaocto: qn̄ pdidit
καὶ ἦν ἐτῶν πεντηκονταοκτώ, ὅτε ἀπώλεσε
visum: τ post annos octo respexit. τ
τὰς ὄψεις, καὶ μετὰ ἔτη ὀκτὼ ἀνέβλεψε. καὶ
faciebat elemosynas. τ apposuit time
ἐποίει ἐλεημοσύνας. καὶ προσετίθετο φοβεῖσ-
re dn̄m deum τ cōfiteri e-
θαι κύριον τὸν θεὸν καὶ ἐξομολογεῖσθαι αὐ-
i, maxime āt senuit. τ vocauit fili
τῷ. μεγάλως δὲ ἐγήρασε. καὶ ἐκάλεσε τὸν υἱ-
um suum τ sex filios filii sui. τ
ὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἓξ υἱοὺς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ
dixit ei: fili accipe filios tuos.
εἶπεν αὐτῷ, τέκνον λάβε τοὺς υἱούς σου.
ecce senui: τ ad discedendū
ἰδοὺ γεγήρακα, καὶ πρὸς τὸ ἀποτρέχειν ἀπ-
a vita sum. vade in mediam fi
ὸ τοῦ ζῆν εἰμί. ἄπελθε εἰς τὴν μηδίαν τέ-
li: qa credidi quecunqȝ locutus ē ionas
κνον, ὅτι πέπεισμαι ὅσα ἐλάλησεν ἰωνᾶς
ppheta de niniue: q subuerte
ὁ προφήτης περὶ νινευί, ὅτι καταστραφήσε-
tur. in āt media magis erit pax vsqȝ ad
ται. ἐν δὲ τῇ μηδίᾳ μᾶλλον ἔσται εἰρήνη ἕως
tps. τ q fratres nostri in terra di-
καιροῦ. καὶ ὅτι οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐν τῇ γῇ σκο-
spergētur a bona terra. τ hieru
πισθήσονται ἀπὸ τῆς ἀγαθῆς γῆς. καὶ ἱερο-
salē erit deserta: τ dom⁹ dei in
σόλυμα ἔσται ἔρημος, καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐν
ea cōburetur: τ deserta erit vsqȝ ad
αὐτῇ κατακαήσεται, καὶ ἔρημος ἔσται μέχρι
tps. τ iterū miserebitur eorū deus: τ
χρόνου. καὶ πάλιν ἐλεήσει αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ
cōuertet eos in terrā. τ edifi
ἐπιστρέψει αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ οἰκοδομή-
cabit domū nō q̄lis prior: vsqȝ quo cō
σουσι τὸν οἶκον οὐχ οἷος ὁ πρότερος, ἕως πλη-
pleātur tpa seculi. τ post hec re
ρωθῶσι καιροὶ τοῦ αἰῶνος. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπι-
uertētur de captiuitatibus: τ edi
στρέψουσιν ἐκ τῶν αἰχμαλωσιῶν, καὶ οἰκο-
ficabunt hierlm honorifice. τ domus dei
δομήσουσιν ἱλ̄ημ ἐντίμως. καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ
in ea edificabitur. τ in omnes
ἐν αὐτῇ οἰκοδομηθήσεται. καὶ εἰς πάσας τὰς
gnatiōes seculi edificatio gloriosa: si-
γενεὰς τοῦ αἰῶνος οἰκοδομὴ ἔνδοξος, κα-
cut locuti sunt de ea pphete. τ
θὼς ἐλάλησαν περὶ αὐτῆς οἱ προφῆται. καὶ
oēs gētes cōuertētur vere ad ti
πάντα τὰ ἔθνη ἐπιστρέψουσιν ἀληθινῶς φο-
mendū dn̄m deū: τ cōfodient
βεῖσθαι κύριον τὸν θεόν, καὶ κατορύξουσι τὰ
idola sua. τ bn̄dicent oēs
εἴδωλα αὐτῶν. καὶ εὐλογήσουσι πάντα τὰ
gētes dn̄m. τ popul⁹ eius confitebi-
ἔθνη τὸν κύριον. καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐξομολογήσε-
tur deo. τ exaltabit dn̄s populū suū.
ται τῷ θεῷ. καὶ ὑψώσει κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ.
τ gaudebūt oēs q diligunt dn̄m
καὶ χαρήσονται πάντες οἱ ἀγαπῶντες κύριον
deū in veritate τ iusticia facientes
τὸν θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ ποιοῦντες

Capitulum quartūdecimū.

Et cōsumati sunt sermōes tobie. Et postq̄ illuminatus est tobias vixit annis q̄dragita duobus: & vidit filios nepotū suorū. Cōpletis itaqȝ annis centūduobus: sepult⁹ ē honorifice ī niniue. Quinq̄ginta nāqȝ sex annorū lumen oculorū amisit: sexagenarius vero recepit. Reliquū vero vite sue in gaudio fuit: & cū bono pfectu timoris dei prexit in pace. In hora āt mortis sue vocauit ad se tobiā filiū suū & septē iuuenes filios sui os nepotes: dixitqȝ eis. Prope erit interitus niniue. Nō .n. excidit verbū dn̄i: & fratres nr̄i qui dispersi sunt a a t̄ra israel reuertētur ad eā. Oīs aūt deserta t̄ra eius replebitur & dom⁹ dei que in ea incēsa est iterū reedificabitur: ibiqȝ reuertētur oēs timentes deū & relinqnt gentes idola sua & veniēt in hierl̄m: & ihabitabūt in ea & gaudebūt in ea oēs reges terre adorantes deū isrl̄. Audite ergo filii mei patrem vestrum. Seruite domino in veritate & inquirite vt faciatis que placita sūt illi: & filiis vestris mandate vt faciāt iusticias & elemosynas vt sint mēores dei & bn̄dicant eum in oī tpe in veritate & in tota virtute sua. Nunc ergo filii audite me & nolite manere hic: sed quacūqȝ die sepelieritis mr̄em vestram circa me in vno sepulchro: ex eo dirigite gressus vestros: vt exeatis hinc. Video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris sue: Tobias abscessit ex niniue cum vxore sua & filiis & filiorum filiis: & reuersus est ad soceros suos: inuenitqȝ eos incolumes in senectute bona: & curam eorum gessit: & ipse clausit oculos eorum: & omnem hereditatem domus raguelis ipse percepit. viditqȝ quintam generationem filiosqȝ filiorum suorum: & completis annis nonaginta & nouem in timore domini cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius & oīs generatio eius in bona vita & in sancta conuersatione permansit: ita vt accepti essent tam deo q̄ hominibus & cunctis habitantibus terram.

Explicit liber Tobie.

mam fratribus nostris. τ nūc fili
ἔλεος τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν. καὶ νῦν τέκνον ἄ-
abi a niniue: qm̄ omnino erūt q locu
πελθε ἀπὸ νινευί, ὅτι πάντως ἔσται ἃ ἐλά-
tus est ppheta ionas. tu āt serua le
λησεν ὁ προφήτης ἰωνᾶς. σὺ δὲ τήρησον τὸν
gem τ pcepta: τ esto amator ele-
νόμον καὶ τὰ προστάγματα, καὶ γίνου φιλελεή-
mosynarū τ iustus: vt tibi bene sit. τ sepeli
μων καὶ δίκαιος, ἵνα σοι καλῶς ᾖ. καὶ θάψον
me bene: τ matrem tuā mecum. τ
με καλῶς, καὶ τὴν μητέρα σου μετ' ἐμοῦ. καὶ
nō vltra maneatis in niniue. fili vide qd
μηκέτι αὐλισθῆτε εἰς νινευί. τέκνον ἴδε τί
fecit aman achiacharo q nutriuit e-
ἐποίησεν ἀμὰν ἀχιαχάρῳ τῷ θρέψαντι αὐ-
um: vt e luce duxit eū in tene
τόν, ὡς ἐκ τοῦ φωτὸς ἤγαγεν αὐτὸν εἰς τὸ σκό-
bras: τ q̄nta retribuit ei. τ achia
τος, καὶ ὅσα ἀνταπέδωκεν αὐτῷ. καὶ ἀχιά-
charus q̄dē saluat⁹ ē: illi vero retribu
χαρος μὲν ἐσώθη, ἐκείνῳ δὲ τὸ ἀνταπόδο-
tio data est: τ ipse descendit in tene
μα ἀπεδόθη, καὶ αὐτὸς κατέβη εἰς τὸ σκό-
bras. manasses in elemosyna erat: τ saluat⁹ ē
τος. μανασσῆς ἐν ἐλεημοσύνῃ ἦν, καὶ ἐσώθη
de laqō mortis quē fixerūt ei. aman
ἐκ παγίδος θανάτου ἧς ἔπηξαν αὐτῷ. ἀμὰν
āt incidit in laqueū: τ peri-
δὲ ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα, καὶ ἀπώλε-
it. τ nūc fili vide qd elemosyna fa-
το. καὶ νῦν παιδίον ἴδε τί ἐλεημοσύνη ποι-
cit: τ quō iusticia liberat. τ hec ip
εῖ, καὶ πῶς δικαιοσύνη ῥύεται. καὶ ταῦτα αὐ-
so dicente: defecit aīa eius in
τοῦ λέγοντος, ἐξέλιπεν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν
lecto. erat āt ānorū cētum quinquagintaocto.
κλίνην. ἦν δὲ ἐτῶν ἑκατὸν πεντηκονταοκτώ.
τ sepeliuit eum honorifice. τ qn̄ obi
καὶ ἔθαψεν αὐτὸν ἐνδόξως. καὶ ὅτε ἀπέθα-
it anna mater eius: sepeliuit eā cum
νεν ἄννα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, ἔθαψεν αὐτὴν μετὰ
patre suo. abiit āt tobias cum
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. ἀπῆλθε δὲ τωβίας μετὰ
vxore sua τ filiis in ecbata
τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν εἰς ἐκβάτα-
na ad raguelē socerum suum. τ
να πρὸς ῥαγουὴλ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ. καὶ
senuit honorifice. τ mortuos so-
ἐγήρασεν ἐντίμως. καὶ θανόντας τοὺς πεν-
ceros suos sepeliuit gloriose. τ hereditate
θεροὺς αὐτοῦ ἔθαψεν ἐνδόξως. καὶ ἐκληρονό-
acq̄siuit substātiā eorū τ tobie
μησε τὴν οὐσίαν αὐτῶν καὶ τωβὴτ τοῦ
patris sui. obiit autē τ ipse an
πατρὸς αὐτοῦ. ἀπέθανε δὲ καὶ αὐτὸς ἐ-
norū centum viginti septē in ecbatanis
τῶν ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ ἐν ἐκβατάνοις τῆς
medie. τ audiuit anteq̄ moreretur ip-
μηδίας. καὶ ἤκουσε πρὶν ἢ ἀποθανεῖν αὐ-
se destructionē niniues q̄ in captiuitatē
τὸν τὴν ἀπώλειαν νινευί, ἣν ᾐχμαλώτευ-
cepit nabuchadonosor τ assuerus. τ
σε ναβουχοδονόσωρ καὶ ἀσουῆρος. καὶ
gauisus ē anteq̄ moreretur sup niniue.
ἐχάρη πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν ἐπὶ νινευί.

Finis Tobie.

Τέλος τοῦ τωβήτ.

Incipit Prologus. B. Hieronymi presbyteri in librum Judith.

Apud hebreos liber Iudith inter agiographa legitur: cuius autoritas ad roboranda illa que in contentionem veniunt: minus idonea iudicatur. Chaldeo tamen sermone conscriptus inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse: acquieui postulationi vestre: immo exactioni & sepositis occupationibus quibus vehementer arctabar: huic vnam lucubratiunculam dedi: magis sensum e sensu q̄ ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem vitiosissimam amputaui: sola ea que intelligentia integra in verbis chaldeis inuenire potui: latinis expressi. Accipite Iudith viduam castitatis exemplum. & triumphali laude perpetuis eam preconiis declarate. Hanc enim non solum feminis: sed & viris imitabilem dedit qui castitatis eius remunerator virtutem ei talem tribuit vt inuictum omnibus hominibus vinceret: & insuperabilem superaret.

Explicit prologus.

Ca. I.

Anno duodecimo
Ἔτους δωδεκάτου τῆς
regni nabuchodo
βασιλείας ναβουχοδο-
nosor: q regnauit
νόσορ, ὃς ἐβασίλευσεν
in niniue ciuitate magna in
ἐν νινευὶ τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ ἐν ταῖς
diebus arphaxad q regnauit me
ἡμέραις ἀρφαξὰδ ὃς ἐβασίλευσεν μή-
dis in ecbatanis. τ edificauit in
δων ἐν ἐκβατάνοις. καὶ ᾠκοδόμησεν ἐπ'
ecbatanis circūcirca muros ex lapidib⁹ se-
ἐκβατάνων κύκλῳ τείχη ἐκ λίθων λελα-
ctis in latitudinē cubitorū trium: in
ξευμένων εἰς πλάτος πηχῶν τριῶν, εἰς
longitudinē cubitorū sex: τ fecit altitudinē
μῆκος πηχῶν ἕξ, καὶ ἐποίησε τὸ ὕψος
muri cubitorū septuaginta: τ
τοῦ τείχους πηχῶν ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ
latitudinē ipsius cubitorū quinquaginta.
πλάτος αὐτοῦ πηχῶν πεντήκοντα.
τ turres eius statuit sup
καὶ τοὺς πύργους αὐτοῦ ἔστησεν ἐπὶ
portis eius cubitorū centū: τ
ταῖς πύλαις αὐτῆς πηχῶν ἑκατόν, καὶ
latitudinē eius fundauit ad cubi
τὸ πλάτος αὐτῆς ἐθεμελίωσεν εἰς πή-
tos sexaginta. τ fecit portas e
χεις ἑξήκοντα. καὶ ἐποίησε τὰς πύλας αὐ-
ius portas sublatas in altitudinē cubitorū
τῆς πύλας διεγειρομένας εἰς ὕψος πηχῶν
septuaginta: τ latitudo ipsarū cubi-
ἑβδομήκοντα, καὶ τὸ πλάτος αὐτῶν πή-
ti quadraginta ad exitus exercitu
χεις τεσσαράκοντα εἰς ἐξόδους δυνάμε-
um potentium eius: τ ad acies
ων δυνατῶν αὐτοῦ, καὶ εἰς διατάξεις τῶν
peditum eius. τ fecit bellum in
πεζῶν αὐτοῦ. καὶ ἐποίησε πόλεμον ἐν
diebus illis rex na
ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὁ βασιλεὺς να-
buchodonosor cōtra regem arphaxad in
βουχοδονόσορ πρὸς βασιλέα ἀρφαξὰδ ἐν
campo magno. hic est cam
τῷ πεδίῳ τῷ μεγάλῳ. τοῦτό ἐστι πεδί-
pus in terminis ragau. τ occurrerunt
ον ἐν τοῖς ὁρίοις ῥαγαῦ. καὶ συνήντησαν
ad eum oēs habitantes
πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν
montana: τ omnes habitantes eu
ὀρεινήν, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες τὸν εὐ-
phratem τ tigrim τ hydaspem
φράτην καὶ τὸν τίγρην καὶ τὸν ὑδάσπην

INCIPIT TRANSLATIO beati Hieronymi libri Iudith.

Capitulum primum.

Arphaxat itaqȝ Rex Medorum subiugauerat multas gentes imperio suo: & ipse edificauit ciuitatem potentissimam quam appellauit Egbathanis. Ex lapidibus quadratis & sectis fecit muros eius: in altitudine cubitorum septuaginta & in latitudine cubitorū triginta. Turres vero eius posuit in altitudine cubitorum centum. Per quadrum vero earum latus vtrunqȝ vicenorum pedum spacio tendebatur. Posuitqȝ portas eius in altitudine turrium: & gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui: & in gloria quadrigarum suarum.

Anno igitur duodecimo regni sui: Nabuchodonosor rex Assyriorum: qui regnabat in niniue ciuitate magna: pugnauit cōtra arphaxat: & obtinuit eum in campo magno: qui appellatur Ragau: circa Eufratem & Tigrim & Iadason in campo Erioch regis Elicorum. Tunc exaltatum est regnum nabuchodonosor: & cor eius eleuatum est: & misit ad omnes

τ campum arioch regis elymeo
καὶ πεδίον ἀριὼχ τοῦ βασιλέως ἐλυμαί-
rum. τ cōuenerūt gētes multe valde in
ων. καὶ συνῆλθον ἔθνη πολλὰ σφόδρα εἰς
prelium filiorū gelod. τ misit
παράταξιν υἱῶν χελεούδ. καὶ ἀπέστειλε
nabuchodonosor rex assyriorum
ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς ἀσσυρίων
ad omnes habitantes per-
ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν περ-
siam: τ ad omnes habitan-
σίδα, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦν-
tes versus occidentem: τ habitan
τας πρὸς δυσμαῖς, καὶ τοὺς κατοικοῦν-
tes ciliciam τ damascum τ libanum
τας κιλικίαν καὶ δαμασκὸν καὶ λίβανον
τ antilibanum: τ omnes habitā
καὶ ἀντιλίβανον, καὶ πάντας τοὺς κατοι-
tantes cōtra faciem maritime regiōis:
κοῦντας κατὰ πρόσωπον τῆς παραλίας,
τ eos q in gētibus carmeli: τ gala
καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῦ καρμήλου, καὶ γαλα-
ad τ supiorē galileam τ magnū cā
ὰδ καὶ τὴν ἄνω γαλιλαίαν καὶ τὸ μέγα πε-
pum esdrelom: τ omnes qui in sa
δίον ἐσδρηλώμ, καὶ πάντας τοὺς ἐν σα-
maria τ ciuitates eius: τ trans
μαρείᾳ καὶ τὰς πόλεις αὐτῆς, καὶ πέραν
iordanem vsqȝ ad hierusalem τ beta
τοῦ ἰορδάνου ἕως ἱερουσαλὴμ καὶ βετά-
ne τ chellus τ cades τ flu
νη καὶ χελλοῦς καὶ κάδης καὶ τοῦ ποτα-
men egypti τ taphnē τ ramesse:
μοῦ αἰγύπτου καὶ τάφνας καὶ ῥαμεσσῆ,
τ omnem terrā gesem quousqȝ puenitur ad
καὶ πᾶσαν γῆν γεσὲμ ἕως τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ
terga tanis τ memphis: τ oēs
νῶτα τάνεως καὶ μέμφεως, καὶ πάντας
habitantes egyptum: quousqȝ
τοὺς κατοικοῦντας τὴν αἴγυπτον, ἕως τοῦ
puenitur ad terminos ethiopie. τ vilipen
ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὅρια αἰθιοπίας. καὶ ἐφαύλι-
derūt omnes habitantes terram
σαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν τὸ
verbum nabuchodonosor regis assy
ῥῆμα ναβουχοδονόσορ τοῦ βασιλέως ἀσσυ-
riorum: τ nō cōuenerunt illi in bellum:
ρίων, καὶ οὐ συνῆλθον αὐτῷ εἰς τὸν πόλεμον,
qm̄ nō timuerunt eum: sed erat coram
ὅτι οὐκ ἐφοβήθησαν αὐτόν, ἀλλ' ἦν ἐναντίον αὐ-
ipsis tanq̄ vir vnus. τ remiserunt nuncios
τῶν ὡς ἀνὴρ εἷς. καὶ ἀπέστρεψαν τοὺς ἀγγέλους
eius vacuos in ignominia a facie ipsorum.
αὐτοῦ κενοὺς ἐν ἀτιμίᾳ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν.

⁊ idignatus ē nabuchodonoſor cōtra oēm
καὶ ἐθυμώθη ναβουχοδονόσορ ἐπὶ πᾶσαν
terrā hanc valde. ⁊ iurauit per
τὴν γῆν ταύτην σφόδρα. καὶ ὤμοσε κα-
thronū ⁊ regnum ſu
τὰ τοῦ θρόνου καὶ τῆς βασιλείας αὐ-
um nimirū vlturum ſe omnes
τοῦ ἦ μὴν ἐκδικήσειν αὐτὸν πάντα τὰ
terminos cilicie ⁊ damaſci ⁊ ſy-
ὅρια τῆς κιλικίας καὶ δαμασκοῦ καὶ συ-
rie: ⁊ iterēpturū gladio ſuo om
ρίας, καὶ ἀνελεῖν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτοῦ πάν-
nes habitantes in terra moab ⁊
τας τοὺς κατοικοῦντας ἐν γῇ μωάβ καὶ
filios ammon ⁊ omnem iu-
τοὺς υἱοὺς ἀμμὼν καὶ πᾶσαν τὴν ἰου-
deam ⁊ omnes ꝗ in egypto: donec
δαίαν καὶ πάντας τοὺς ἐν αἰγύπτῳ, ἕως
pueniat ad terminos duplicis ma
τοῦ ἐλθεῖν ἐπὶ ὅρια τῶν δύο θαλασ-
ris. ⁊ aciē instruxit in potentia ſua
σῶν. καὶ παρετάξατο ἐπὶ δυνάμει αὐτοῦ
cōtra arphaxad regem in anno ſe
πρὸς ἀρφαξὰδ βασιλέα ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑ-
ptimo decimo. ⁊ cōfortatus ē in bel
πτακαιδεκάτῳ. καὶ ἐκραταιώθη ἐν τῷ πολέ-
lo ſuo: ⁊ oēs currus ſui.
μῳ αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ἅρματα αὐτοῦ.
⁊ dn̄atus eſt ciuitatibus eius. ⁊ pue-
καὶ ἐκυρίευσε τῶν πόλεων αὐτοῦ. καὶ ἀφί-
nit vſq3 ad ecbatana: ⁊ obtinuit
κετο ἕως ἐκβατάνων, καὶ ἐκράτησε τῶν
turres: ⁊ deſtruxit plate-
πύργων, καὶ προενόμευσε τὰς πλατεί-
as eius: ⁊ ornatū eius dedit
ας αὐτῆς, καὶ τὸν κόσμον αὐτῆς ἔδωκεν
in opprobriū eius. ⁊ cepit arpha-
εἰς ὄνειδος αὐτῆς. καὶ ἔλαβε τὸν ἀρφα-
xad in mōtib⁹ ragau: ⁊ iaculatus
ξὰδ ἐν τοῖς ὄρεσι ῥαγαῦ, καὶ κατηκόντι-
eſt eum in iaculis ſuis. ⁊
σεν αὐτὸν ἐν ταῖς ζιβύναις αὐτοῦ. καὶ
diſperdit eum vſq3 ad diem il
ἐξωλόθρευσεν αὐτὸν ἕως τῆς ἡμέρας ἐκεί-
lam: ⁊ reuerſus ē poſt eum in niniue3
νης, καὶ ἀνέστρεψε μετ᾽ αὐτὸν εἰς νινευὶ
ipſe ⁊ oīs cōmixtus eius: mul
αὐτὸς καὶ πᾶς ὁ σύμμικτος αὐτοῦ, πλῆ-
titudo viroꝝ bellatorum magna valde.
θος ἀνδρῶν πολεμιστῶν πολὺ σφόδρα.
⁊ erat ibi torpens ⁊ cōuiuāſ faciēs ip-
καὶ ἦν ἐκεῖ ῥαθυμῶν καὶ εὐωχούμενος αὐ-
ſe ⁊ exercitus eius ꝑ dies cen
τὸς καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμέρας ἑκα-
tum viginti.
τὸν εἴκοσι.

Ca. 2.

Et in anno octauo ⁊ decimo
Καὶ ἐν ἔτει τῷ ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ
ſecunda ⁊ vigeſima primi mēſis
δευτέρᾳ καὶ εἰκάδι τοῦ πρώτου μηνὸς
factū ē verbum in domo nabuchodonoſor
ἐγένετο λόγος ἐν οἴκῳ ναβουχοδονόσορ
regis aſſyriorum vt vlciſceretur omnē
βασιλέως ἀσσυρίων ἐκδικῆσαι πᾶσαν
terrā ſicut locutus ē. ⁊ cōuoca
τὴν γῆν καθὼς ἐλάλησε. καὶ συνεκάλε-
uit omnes ſeruos ſuos ⁊
σε πάντας τοὺς θεράποντας αὐτοῦ καὶ
omnes magnates ſuos: ⁊ poſuit
πάντας τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ ἔθετο
cum eis myſteriū cōſilii ſui.
μετ᾽ αὐτῶν τὸ μυστήριον τῆς βουλῆς αὐτοῦ.

qui habitabant in cilicia & damaſco & libano: & ad gentes que ſunt in carmelo & cedar & inhabitantes galileam: in campo magno eſdrelon & ad omnes qui erant in ſamaria: & trās flumen iordanem vſq3 ad hieruſalem: & omnem terram ieſſe: quouſq3 perueniatur ad montes ethiopie. Ad hos omnes miſit nuncios Nabuchodonoſor rex Aſſyriorum: qui omnes vno animo contradixerunt: & remiſerunt eos vacuos: ac ſine honore abiecerunt. Tunc indignatus Nabuchodonoſor rex ad omnem terram illam: iurauit per thronum & regnum ſuum: ꝙ defenderet ſe de omnibus regionibus his.

Capitulum ſecundum.

Anno tertiodecimo Nabuchodonoſor regis: viceſima & ſecunda die menſis primi: factum eſt verbum in domo Nabuchodonoſor regis aſſyriorum: vt defenderet ſe. Vocauitq3 omnes maiores natu: omneſq3 duces bellatores ſuos: & habuit cum eis myſterium conſilii ſui. Dixitq3 cogitationem ſuam in eo eſſe: vt omnem terram ſuo ſubiugaret imperio. Quod dictum cum placuiſſet omnibus: vocauit Nabuchodonoſor rex Holofernem principem militie ſue: & dixit ei. Egredere aduerſum omne regnum occidentis: & contra eos precipue: qui cōtempſerunt imperium meum. Non parcet oculus tuus vlli regno: omnemq3 vrbem munitam ſubiugabis mihi.

⁊ cōuocauit oēm malitiā
καὶ συνεκάλεσε πᾶσαν τὴν κακίαν τῆς
terre ab ore ſuo. ⁊ ipſi decre
γῆς ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ αὐτοὶ ἔκρι-
uerūt exterminare oēm carnem ꝗ nō
ναν ὀλοθρεῦσαι πᾶσαν σάρκα οἳ οὐκ
ſecuti ſunt verbū oris e
ἠκολούθησαν τῷ λόγῳ τοῦ στόματος αὐ-
ius. ⁊ factū eſt vt cōſumauit cōſi-
τοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς συνετέλεσε τὴν βου-
lium ſuum: vocauit nabuchodonoſor
λὴν αὐτοῦ, ἐκάλεσε ναβουχοδονόσορ βα-
rex aſſyriorum holofernē princi
σιλεὺς ἀσσυρίων τὸν ὀλοφέρνην ἀρχιστράτη-
pem militie ſue: ſecūdū exiſtentem
γον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δεύτερον ὄντα
poſt ipſum. ⁊ dixit ad eum: hec di
μετ᾽ αὐτόν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, τάδε λέ-
cit rex magn⁹ dn̄s vniuerſe tre.
γει ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας ὁ κύριος πάσης γῆς.
ecce tu egredieris a facie mea: ⁊ ſu
ἰδοὺ σὺ ἐξελεύσῃ ἐκ προσώπου μου, καὶ λή-
mes tecum viros cōfidētes i fortitudie
ψῃ μετὰ σοῦ ἄνδρας πεποιθότας ἐν ἰσχύϊ
ſua: peditū in miliaria centum vigin
αὐτῶν, πεζῶν εἰς χιλιάδας ἑκατὸν εἴκο-
ti: ⁊ multitudinē equorū cū aſcēſoribus: mi
σι. καὶ πλῆθος ἵππων σὺν ἀναβάταις, χι-
liaria duodecim: ⁊ exibis in occur
λιάδας δώδεκα, καὶ ἐξελεύσῃ εἰς συνάν-
ſum vniuerſe terre ad occidentē: quā
τησιν πάσῃ τῇ γῇ εἰς δυσμάς, ὅτι
inobedientes fuerūt verbo meo: ⁊
ἠπείθησαν ἐν τῷ ῥήματί μου, καὶ
nunciabis eis vt ꝑparēt mihi
ἀπαγγελεῖς αὐτοῖς ἑτοιμάζειν μοι
terrā ⁊ aquā: quia exibo in fu
γῆν καὶ ὕδωρ, ὅτι ἐξελεύσομαι ἐν θυ-
rore meo in eos: ⁊ cooperiā oēm
μῷ μου ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ καλύψω πᾶν τὸ
faciem terre in pedib⁹ exer-
πρόσωπον τῆς γῆς ἐν τοῖς ποσὶ τῆς δυ-
citus mei: ⁊ dabo eos in rapi
νάμεώς μου, καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς διαρ-
nam illis. ⁊ vulnerati eo-
παγὴν αὐτοῖς. καὶ οἱ τραυματίαι αὐ-
rum replebunt valles eorum
τῶν πληρώσουσι τὰς φάραγγας αὐτῶν
⁊ [illegible] torrētes. ⁊ flumē in-
καὶ τοὺς χειμάρρους. καὶ ποταμὸς ἐπι-
undans mortuis eorum implebi
κλύζων τοῖς νεκροῖς αὐτῶν πληρωθήσε-
tur. ⁊ ducā captiuitatem eorum
ται. καὶ ἄξω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν
in extremitates vniuerſe terre. tu autē
ἐπὶ τὰ ἄκρα πάσης τῆς γῆς. σὺ δὲ
exiens ꝑoccupabis mihi oēs terminos eo
ἐξελθὼν προκαταλήψῃ μοι πᾶν ὅριον αὐ-
rum: ⁊ dedent tibi ſeipſos. ⁊
τῶν, καὶ ἐκδώσουσί σοι ἑαυτούς. καὶ
ſeruabis mihi eos in diem redar-
διατηρήσεις ἐμοὶ αὐτοὺς εἰς ἡμέραν ἐλε-
gutionis eoꝝ. aduerſū āt inobedientes
γμοῦ αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τοὺς ἀπειθοῦντας
nō parcet oculus tuus: da
οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός σου, τοῦ δοῦ-
re eos in cedem ⁊ rapinam in
ναι αὐτοὺς εἰς φόνον καὶ ἁρπαγὴν ἐν
omni terra tua: quia viuēs ego ⁊
πάσῃ τῇ γῇ σου, ὅτι ζῶν ἐγὼ καὶ τὸ
poteſtas regni mei:
κράτος τῆς βασιλείας μου,

quecunq3 locutus ſum ⁊ faciam hec
ὅσα ἐλάλησα καὶ ποιήσω ταῦτα
in manu mea. tu autē nō trāſgredieris vnū
ἐν χειρί μου. σὺ δὲ οὐ παραβήσῃ ἕν
quippiam verborum domini tui.
τι τῶν ῥημάτων τοῦ κυρίου σου.
ſed conſumans conſumabis ſicut impe
ἀλλ᾽ ἐπιτελῶν ἐπιτελέσεις καθότι προσ-
raui tibi. ⁊ nō tardabis face-
τέταχά σοι. καὶ οὐ μακρυνεῖς τοῦ ποιῆ-
re ipſa. ⁊ exiit holofernes a
σαι αὐτά. καὶ ἐξῆλθεν ὁ ὀλοφέρνης ἀπὸ
facie dn̄i ſui: ⁊ voca-
προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ ἐκάλε-
uit omnes magnates ⁊ du
σε πάντας τοὺς δυνάστας καὶ τοὺς στρα-
ces ⁊ ꝑfectos virtutis aſſy
τηγοὺς καὶ ἐπιστάτας τῆς δυνάμεως ασ-
riorum: ⁊ numerauit electos viros
σούρ, καὶ ἠρίθμησεν ἐπιλέκτους ἄνδρας
in prelium ſicut precepit ei
εἰς παράταξιν καθότι προσέταξεν αὐτῷ
dn̄s ſuus ad centū viginti milia:
ὁ κύριος αὐτοῦ εἰς μυριάδας δεκαδύο,
⁊ equites ſagittarios duodecim mille.
καὶ ἱππεῖς τοξότας μυρίους δισχιλίους.
⁊ ordinauit eos quēadmodū pre-
καὶ διέταξεν αὐτοὺς ὃν τρόπον πολέ-
lii multitudo ordinatur. ⁊ aſſumpſit ca
μου πλῆθος συντάσσεται. καὶ ἔλαβε κα-
melos ⁊ aſinos ad ſarcinas eo-
μήλους καὶ ὄνους εἰς τὴν ἀπαρτίαν αὐ-
rum multitudinē multā valde: ⁊ oues
τῶν πλῆθος πολὺ σφόδρα, καὶ πρόβα-
⁊ boues ⁊ capras ad ꝑparationes
τα καὶ βόας καὶ αἶγας εἰς παρασκευὴν
eorum: quorū nō erat nūerus: ⁊ frumētaceū
αὐτῶν, ὧν οὐκ ἦν ἀριθμός, καὶ ἐπισιτι-
victū omni viro ad multitudinē: ⁊ au-
σμὸν παντὶ ἀνδρὶ εἰς πλῆθος, καὶ χρυ-
rum ⁊ argentum de domo regis mul-
σίον καὶ ἀργύριον ἐξ οἴκου βασιλέως πο-
tum nimis ⁊ egreſſus ē ipſe ⁊ om
λὺ σφόδρα. καὶ ἐξῆλθεν αὐτὸς καὶ πᾶ-
nis exercitus eius in viam vt pre
σα ἡ δύναμις αὐτοῦ εἰς πορείαν τοῦ προ-
cederēt regem nabuchodonoſor ⁊
ελθεῖν βασιλέως ναβουχοδονόσορ, καὶ
cooperirēt oēm faciem terre
καλύψαι πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς
ad occidens in curribus ⁊ equitibus ⁊
πρὸς δυσμαῖς ἐν ἅρμασι καὶ ἱππεῦσι καὶ
peditibus electis eorum: ⁊ multi
πεζοῖς ἐπιλέκτοις αὐτῶν. καὶ πολὺς ὁ
mixti ſicut locuſta venerunt cum eis: ⁊
ἐπίμικτος ὡς ἀκρὶς συνῆλθον αὐτοῖς, καὶ
ſicut arena terre, nō n. erat numerus ꝑ
ὡς ἄμμος τῆς γῆς. οὐ γὰρ ἦν ἀριθμὸς ἀπὸ
multitudine eoꝝ. ⁊ exierunt e niniue viam
πλήθους αὐτῶν. καὶ ἐξῆλθον ἐκ νινευὶ ὁδὸν
trium dierum ſuper faciem cam
τριῶν ἡμερῶν ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πε-
pi bectileth. ⁊ caſtrametatus eſt
δίου βεκτιλέθ. καὶ ἐπεστρατοπέδευσεν
a bectileth: prope mōtem ꝗ
ἀπὸ βεκτιλέθ, πλησίον τοῦ ὄρους τοῦ
ad ſiniſtram ſuperioris cilicie. ⁊ cepit
ἐπ᾽ ἀριστερὰ τῆς ἄνω κιλικίας. καὶ ἔλαβε
omnem poteſtatem eius: pedites
πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τοὺς πεζοὺς
⁊ equites ⁊ currus eius.
καὶ τοὺς ἱππεῖς καὶ τὰ ἅρματα αὐτοῦ.

Tunc holofernes vocauit duces & magiſtratus virtutis aſſyriorum: & dinumerauit viros in expeditiōe ſicut precepit ei rex centum viginti milia peditum pugnatorum: & equites ſagittarios duodecim milia. Omnemq3 expeditionem ſuam fecit preire in multitudine innumerabilium camelorum: cum his que exercitibus ſufficerent copioſe: boum quoq3 armenta gregeſq3 ouium: quorum non erat numerus. Frumentum ex omni ſyria in tranſitu ſuo parari conſtituit. Aurum vero & argentu3 de domo regis aſſūpſit multum nimis. Et profect⁹ eſt ipſe & omnis exercitus cum quadrigis & equitibus & ſagittariis: qui cooperuerunt facie3 terre ſicut locuſte. Cumq3 pertranſiſſet fines aſſyriorum: venit ad magnos mōtes ange qui ſunt a ſiniſtro cilitie: aſcenditq3 omnia caſtella eorum: & obtinuit omnem munitionem. Effregit autem ciuitatem opinatiſſimam melothi: predauitq3 omnes filios tharſis & filios hiſmael: qui erant contra faciem deſerti: & ad auſtrum terre celeon. Et tranſiuit eufratem & venit in meſopotamiam: & fregit omnes ciuitates excelſas: que erant ibi a torrente mambre vſq3 quo perueniatur ad mare: occupauit terminos eius a cilitia vſq3 ad fines iaphet qui ſunt ad auſtrum. Adduxitq3 omnes filios madian: & predauit omnem locupletationem eorum: omneſq3 reſiſtentes ſibi occidit in ore gladii. Et poſt hec deſcēdit in campos damaſci in diebus meſſis: & ſuccendit omnia ſata: omneſq3 arbores & vineas fecit incidi: & cecidit timor illius ſuper omnes inhabitantes terram.

Capitulum tertium.

Tunc miſerunt legatos ſuos vniuerſarum vrbium ac ꝓuinciarum reges ac principes: ſyrie ſcilicet & meſopotamie: & ſyrie ſobal & lybie atq3 cilitie: qui venientes ad Holofernem dixerunt. Dēſinat indignatio tua circa nos. Melius eſt enim vt viuentes ſeruiamus nabuchodonoſor regi magno: & ſubditi ſimus tibi: ꝙ morientes cum interitu noſtro: ipſi ſeruitutis noſtre damna patiamur.

⁊ abiit inde in mōtana.
καὶ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν ὀρεινήν.
⁊ incidit phud ⁊ lud ⁊
καὶ διέκοψε τὸ φοὺδ καὶ τὸ λούδ. καὶ
predatus eſt filios omnes raſes ⁊
προενόμευσεν υἱοὺς πάντας ῥασσὴς καὶ
filios iſmael eos ꝗ cōtra faciem
υἱοὺς ἰσμαὴλ τοὺς κατὰ πρόσωπον τῆς
deſerti ad auſtrū chellon. ⁊
ἐρήμου πρὸς νότον τῆς χελλών. καὶ
tranſiuit euphratem: ⁊ tranſiit
παρῆλθε τὸν εὐφράτην, καὶ διῆλθε
meſopotamiam. ⁊ fregit
τὴν μεσοποταμίαν. καὶ κατέσκαψε
omnes ciuitates excelſas ꝗ
πάσας τὰς πόλεις τὰς ὑψηλὰς τὰς ἐ-
in torrente arbonai quouſq3 ꝑ-
πὶ τοῦ χειμάρρου ἀρβωναὶ ἕως τοῦ ἐλ-
ueniatur ad mare. ⁊ occupauit
θεῖν ἐπὶ θάλασσαν. καὶ κατελάβετο τὰ
terminos cilicie. ⁊ incidit om-
ὅρια τῆς κιλικίας. καὶ κατέκοψε πάν-
nes reſiſtentes ei. ⁊ venit vſq3 ad
τας τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ. καὶ ἦλθεν ἕως
fines iapheth ꝗ ad auſtrū ⁊ faci
ὁρίων ἰάφεθ τὰ πρὸς νότον καὶ πρόσω-
em arabie. ⁊ circūdedit om
πον τῆς ἀραβίας. καὶ ἐκύκλωσε πάν-
nes filios madiā: ⁊ ſuccendit
τας τοὺς υἱοὺς μαδιάμ, καὶ ἐνέπρησε τὰ
tabernacula eorū. ⁊ predatus eſt
σκηνώματα αὐτῶν. καὶ προενόμευσε τὰς
cubilia eorum. ⁊ deſcendit in cam
μάνδρας αὐτῶν. καὶ κατέβη εἰς πεδί-
pū damaſci in diebus meſſis triti
ον δαμασκοῦ ἐν ἡμέραις θερισμοῦ πυ-
ci: ⁊ ſuccendit omnes agros
ρῶν, καὶ ἐνέπρησε πάντας τοὺς ἀγροὺς
eorum: ⁊ greges ⁊ armenta
αὐτῶν, καὶ τὰ ποίμνια καὶ τὰ βουκόλια
dedit in deletionem. ⁊ ciuitates
ἔδωκεν εἰς ἀφανισμόν. καὶ τὰς πόλεις
eorum ſpoliauit: ⁊ campos eorum
αὐτῶν ἐσκύλευσε, καὶ τὰ πεδία αὐτῶν
ventilauit. ⁊ peuſſit omnes
ἐξελίκμησε. καὶ ἐπάταξε πάντας τοὺς
iuuenes eorū in ore gladii.
νεανίσκους αὐτῶν ἐν στόματι ῥομφαίας.
⁊ cecidit timor ⁊ tremor eius
καὶ ἔπεσεν ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος αὐτοῦ
ſuper inhabitātes regionē maritimā:
ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν παραλίαν,
qui erant in ſidone ⁊ in tyro: ⁊
τοὺς ὄντας ἐν σιδῶνι καὶ ἐν τύρῳ, καὶ
habitantes ſur ⁊ ocina: ⁊
τοὺς κατοικοῦντας σοὺρ καὶ ὀκεινά, καὶ
omnes habitantes iemnaan: ⁊
πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἰεμνάαν, καὶ
hitantes in azoto ⁊ aſcalone:
οἱ κατοικοῦντες ἐν ἀζώτῳ καὶ ἀσκάλωνι,
timuerunt eum valde.
ἐφοβήθησαν αὐτὸν σφόδρα.

Ca. 3.

Et miſerunt ad eum le-
Καὶ ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν ἀγ-
gatos verbis pacificis dicentes.
γέλους λόγοις εἰρηνικοῖς λέγοντες.
ecce nos famuli nabuchodo
ἰδοὺ ἡμεῖς οἱ παῖδες ναβουχοδο-
noſor regis magni:
νόσορ βασιλέως μεγάλου,

aſtamus in cõſpectu tuo: vtere nobis
παρακείμεθα ἐνώπιόν σου, χρῆσαι ἡμῖν
quẽadmodũ placitũ ẽ faciei tue. ecce
καθὼς ἀρεσόν ἐστι τῷ προσώπῳ σου. ἰδοὺ
ſuburbia noſtra ⁊ omnis locus
αἱ ἐπαύλεις ἡμῶν καὶ πᾶς τόπος ἡ-
noſter. ⁊ ois campus trinci. ⁊ gre-
μῶν. καὶ πᾶν πεδίον πυρῶν. καὶ τὰ ποί-
ges ⁊ armenta. ⁊ omnes man
μνια καὶ τὰ βουκόλια. καὶ πᾶσαι αἱ μάν-
dre tabernaculorũ noſtrorũ aſtant
δραι τῶν σκηνωμάτων ἡμῶν παράκειν-
añ faciem tuam: vtere quẽadmodũ
ται πρὸ προσώπου σου, χρῆσαι καθὼς
placuerit tibi. ecce et ciuitates noſtre
ἂν ἀρέσκῃ σοι. ἰδοὺ καὶ αἱ πόλεις ἡμῶν
⁊ habitãtes in eis: ſerui
καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐταῖς, δοῦλοί
tui ſunt. veniens obuia eis
σου εἰσίν. ἐλθὼν ἀπάντησον αὐταῖς
vt eſt bonũ in oculis tuis. ⁊
ὡς ἐστὶν ἀγαθὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου. καὶ
venerunt viri ad holofernẽ: ⁊
παρεγένοντο οἱ ἄνδρες πρὸς ὀλοφέρνην, καὶ
ãnuntiauerunt ei iuxta verba
ἀπήγγειλαν αὐτῷ κατὰ τὰ ῥήματα
hec. ⁊ deſcendit in regionẽ maritumã
ταῦτα. καὶ κατέβη ἐπὶ τὴν παραλίαν
ipſe ⁊ exercitus. ⁊ cuſtodiuit
αὐτὸς καὶ ἡ δύναμις. καὶ ἐφρούρησε τὰς
ciuitates excelſas. ⁊ accepẽrũt ex e
πόλεις τὰς ὑψηλάς. καὶ ἔλαβον ἐξ αὐ-
is in auxilium viros ele
τῶν εἰς συμμαχίαν ἄνδρας ἐπιλε-
ctos. ⁊ ſuſceperũt eũ ipi ⁊ om
κτούς. καὶ ἐδέξαντο αὐτὸν αὐτοὶ καὶ πᾶ-
nis regio eorum: cum coronis
σα ἡ περίχωρος αὐτῶν, μετὰ στεφάνων
⁊ choris ⁊ tympanis. ⁊ demolit⁹
καὶ χορῶν καὶ τυμπάνων. καὶ κατέσκα-
eſt omnes fines eorũ. ⁊ lucos
ψε πάντα τὰ ὅρια αὐτῶν. καὶ τὰ ἄλση
eorum excidit. ⁊ erat decretum ei
αὐτῶν ἐξέκοψε. καὶ ἦν δεδογμένον αὐτῷ
exterminare omnes deos terre:
ἐξολοθρεῦσαι πάντας τοὺς θεοὺς τῆς γῆς,
vt ipſi ſoli nabuchodonoſor
ὅπως αὐτῷ μόνῳ τῷ ναβουχοδονόσορ
ſeruirent omnes gẽtes: ⁊ omnes
λατρεύσωσι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πᾶσαι
lingue ⁊ tribus eorũ inuo
αἱ γλῶσσαι καὶ αἱ φυλαὶ αὐτῶν ἐπικα-
carent ipm deũ. ⁊ venit cõtra faci
λέσωνται αὐτὸν θεόν. καὶ ἦλθε κατὰ πρόσω-
em eſdraelon prope doteam:
πον ἐσδραήλων πλησίον τῆς δωταίας,
q̃ eſt contra ſerrã magnã
ἥ ἐστιν ἀπέναντι τοῦ πρίονος τοῦ μεγά-
iudee. ⁊ caſtrametatus
λου τῆς ἰουδαίας. καὶ κατεστρατοπέδευ-
eſt inter gaba ⁊ ſcytharũ ciuitatem.
σεν ἀναμέσον γαβᾶ καὶ σκυθῶν πόλεως.
⁊ fuit ibi menſem dierum vt cõgrega
καὶ ἦν ἐκεῖ μῆνα ἡμερῶν εἰς τὸ συλλέ-
ret omnem ſarcinam exerci
ξαι πᾶσαν τὴν ἀπαρτίαν τῆς δυνάμε-
tus ſui.
ως αὐτοῦ.

Ca.4.

Et audierunt filii iſrael qui ha-
Καὶ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ κα-

Omnis ciuitas noſtra: omniſq̃ poſſeſſio omnes montes & colles & campi & armenta boum gregeſq̃ ouium & caprarum: equorumq̃ & camelorum: & vniuerſe facultates noſtre atq̃ familie in cõſpectu tuo ſunt. Sint oĩa ſub lege tua. Nos etiam & filii noſtri ſerui tui ſumus. Veni nobis pacificus dominus: & vtere ſeruitio noſtro ſicut placuerit tibi. Tunc deſcendit de montibus cum equitibus in virtute magna: & obtinuit omnem ciuitatem: & omnem inhabitantem terram. De vniuerſis autem vrbibus aſſumpſit ſibi auxiliarios viros fortes & electos ad bellum. Tantuſq̃ metus prouintiis illis incubuit: vt vniuerſarum vrbium habitatores: principes & honorati ſimul cum populis exirent in obuiam venienti: excipientes eum cũ coronis & lãpadibus ducẽtes choros in tympanis & tibiis. Nec iſta tamen facientes: ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt. Nã & ciuitates eorum deſtruxit: & lucos eorum excidit. Preceperat enĩ illi nabuchodonoſor rex: vt oẽs deos terre exterminaret: videlicet vt ipſe ſolus diceretur deus ab his nationibus: que potuiſſent holofernis potentia ſubiugari. Pertranſiens autem ſyriam ſobal: & omnẽ appamiam: omnemq̃ meſopotamiam: venit ad idumeos in terra gabaa: accepitq̃ ciuitates eorum: & ſedit ibi per triginta dies: in quibus diebus adunari precepit vniuerſum exercitum virtutis ſue.

Capitulum quartum.

Tunc audientes hec filii iſrael: qui habitabant terram iuda: timuerunt valde a facie eius. Tremor etiam & horror inuaſit ſenſus eorum: ne hoc faceret hieruſalem & templo domini: quod fecerat ceteris ciuitatibus & templis earum. Et miſerunt in omnem ſamariam per circuitum vſq̃ hiericho: & preoccupauerunt omnes vertices montium. Et muris circundederunt vicos ſuos: & congregauerunt frumenta in preparationem pugne. Sacerdos etiam eliachim ſcripſit ad vniuerſos qui erant contra eſdrelon: que eſt contra faciem campi magni iuxta dothaim: & vniuerſis per quos vie tranſitus eſſe poterat: vt obtinerent aſcenſus montium per quos via eſſe poterat ad hieruſalem: & illic cuſtodirent vbi anguſtum iter eſſe poterat inter montes. Et fecerunt filii iſrael: ſecundum q̃ conſtituerat eis ſacerdos dñi eliachim.

bitabãt in iudea: omnia q̃
τοικοῦντες ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, πάντα ὅσα
fecit holofernes gẽtibus pnceps
ἐποίησεν ὀλοφέρνης τοῖς ἔθνεσιν ὁ ἀρχι-
exercitus nabuchodonoſor re-
στράτηγος ναβουχοδονόσορ τοῦ βασιλέ-
gis aſſyriorum. ⁊ quẽadmodum ſpoliauit
ως ἀσσυρίων. καὶ ὃν τρόπον ἐσκύλευσε
omnia tẽpla eorum. ⁊ dedit ea
πάντα τὰ ἱερὰ αὐτῶν. καὶ ἔδωκεν αὐτὰ
in delectionem. ⁊ timuerunt valde
εἰς ἀφανισμόν. καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα
a facie eius. et p hieru
ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ περὶ ἱερου-
ſalem ⁊ tẽplo dñi dei ſui
σαλὴμ καὶ τοῦ ναοῦ κυρίου θεοῦ αὐτῶν
turbati ſunt. quia recenter fuerant
ἐταράχθησαν. ὅτι προσφάτως ἦσαν
aſcendẽtes de captiuitate: ⁊
ἀναβεβηκότες ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ
nuper ois popul⁹ cõgregatus fuerat ex
νεωστὶ πᾶς ὁ λαὸς συνελέλεκτο ἐκ τῆς
iudea. ⁊ vaſa ⁊ alta-
ἰουδαίας. καὶ τὰ σκεύη καὶ τὸ θυσιαστήρι-
re ⁊ dom⁹ a pphanatione ſctifica-
ον καὶ ὁ οἶκος ἐκ βεβηλώσεως ἡγιασμέ-
ta erant. ⁊ miſerunt ad oẽm terminũ ſa
να ἦν. καὶ ἀπέστειλαν εἰς πᾶν ὅριον σα-
marie. ⁊ vicos. ⁊ bethoro. ⁊
μαρείας. καὶ κώμας. καὶ βεθωρώ. καὶ
belmen. ⁊ hiericho. ⁊ ad choba. ⁊
βελμὲν. καὶ ἱεριχώ. καὶ εἰς χωβά. καὶ
eſora. ⁊ vallem ſalem. ⁊ pre-
ἐσωρά. καὶ τὸν αὐλῶνα σαλήμ. καὶ προ-
occupauerunt oẽs vertices
κατελάβοντο πάσας τὰς κορυφὰς τῶν
montiũ excelſorũ. ⁊ muris circũdederũt q̃
ὀρέων τῶν ὑψηλῶν. καὶ ἐτείχισαν τὰς
in eis vicos: ⁊ appoſuerũt in fru
ἐν αὐταῖς κώμας, καὶ παρέθεντο εἰς ἐπι-
mẽtatiõem in pparationem pugne. quĩ
σιτισμὸν εἰς παρασκευὴν πολέμου. ὅτι
recenter erãt campi eorum de
προσφάτως ἦν τὰ πεδία αὐτῶν τε-
meſſi. ⁊ ſcripſit ioachim ſacerdos
θερισμένα. καὶ ἔγραψεν ἰωακεὶμ ὁ ἱερεὺς
magnus q̃ erat in diebus illis
ὁ μέγας ὃς ἦν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις
in hieruſalem: iis q̃ habitabãt betu
ἐν ἱερουσαλήμ, τοῖς κατοικοῦσι βετου-
lia ⁊ betemeſthaim q̃ eſt cõtra
λούα καὶ βετομεσθαὶμ ἥ ἐστιν ἀπέναντι
eſdraelon cõtra faciem cãpi
ἐσδραήλων κατὰ πρόσωπον τοῦ πεδίου
qui ppe dothaim: dicens: vt obtine
τοῦ πλησίον δωθαείμ, λέγων, διακατα-
rent aſcenſus mõtanoꝝ: q̃a p
σχεῖν τὰς ἀναβάσεις τῆς ὀρεινῆς. ὅτι δι᾽
illos erat introitus ad iudeam.
αὐτῶν ἦν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν ἰουδαίαν.
⁊ erat facile phibere eos adue
καὶ ἦν εὐχερῶς διακωλῦσαι αὐτοὺς προ-
nientes: cũ anguſtus tranſitus eſ-
σβαίνοντας, στενῆς τῆς διαβάσεως οὔ-
ſet: ad viros ad ſũmũ duos. ⁊
σης, ἐπ᾽ ἄνδρας τοὺς πάντα δύο. καὶ
fecerunt filii iſrael ſicut conſtitu
ἐποίησαν οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καθὰ συνέτα-
it eis ioachim ſacerdos magnus ⁊
ξεν αὐτοῖς ἰωακεὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας καὶ
ſenatus vniuerſi populi iſrael.
ἡ γερουσία παντὸς δήμου ἰσραήλ.

qui ſedebant in hieruſalem. ⁊ clama
οἱ ἐκάθηντο ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἀνεβόη-
uerũt ois vir iſrael ad deũ in
σαν πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ πρὸς τὸν θεὸν ἐν
inſtantia magna. ⁊ humiliauerũt
ἐκτενείᾳ μεγάλῃ. καὶ ἐταπείνωσαν τὰς
aĩas ſuas in [illegible] magna ip
ψυχὰς αὐτῶν ἐν ἐκτενείᾳ μεγάλῃ αὐ-
ſi ⁊ mulieres eorum. ⁊ ĩfantes
τοὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν. καὶ τὰ νήπια
eorum: ⁊ iumẽta [illegible]: ⁊ ois adue
αὐτῶν, καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ πᾶς πάρ-
na ⁊ mercẽnari⁹ ⁊ ſeruus eorũ:
οικος καὶ μισθωτὸς καὶ ἀργυρώνητος αὐτῶν,
impoſuerũt cilitia ſuper lũbos ſuos.
ἐπέθεντο σάκκους ἐπὶ τὰς ὀσφύας αὐτῶν.
⁊ ois vir ⁊ mulier ⁊ pueri ⁊
καὶ πᾶς ἀνὴρ καὶ γυνὴ καὶ τὰ παιδία καὶ
hitantes hieruſalem, ceciderũt cõ-
οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ ἔπεσαν κα-
tra faciem tẽpli: ⁊ cinere cõſpſerũt
τὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ, καὶ ἐσποδώσαντο
capita ſua: ⁊ extenderunt
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἐξέτειναν τοὺς
cilitia ſua cõtra faciem dñi.
σάκκους αὐτῶν κατὰ πρόσωπον κυρίου.
⁊ altare cilitio operuerunt.
καὶ τὸ θυσιαστήριον σάκκῳ περιέβαλον.
⁊ clamauerũt ad deum iſrael vna-
καὶ ἐβόησαν πρὸς τὸν θεὸν ἰσραὴλ ὁμοθυ-
nimiter aſſidue: ne daret i pre
μαδὸν ἐκτενῶς, τοῦ μὴ δοῦναι εἰς διαρ-
dam infantes eorum: ⁊ vxo-
παγὴν τὰ νήπια αὐτῶν, καὶ τὰς γυναῖ-
res in diuiſionẽ: ⁊ ciuitates he-
κας εἰς προνομήν, καὶ τὰς πόλεις τῆς κλη-
reditatis eorũ in interitum: ⁊
ρονομίας αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν, καὶ τὰ
ſancta in pollutionem ⁊ opprobriũ: deri
ἅγια εἰς βεβήλωσιν καὶ ὀνειδισμόν, ἐπι-
ſionem gẽtibus. ⁊ exaudiuit de
χαρμα τοῖς ἔθνεσι. καὶ εἰσήκουσεν ὁ θε-
us depcationẽ eorũ. ⁊ de tribulatio
ὸς τῆς δεήσεως αὐτῶν. καὶ ἐκ τῆς θλίψε-
ne eorum liberauit eos. ⁊ erat popul⁹
ως αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς. καὶ ἦν ὁ λαὸς
ieiunans diebus multis in vniuerſa iu-
νηστεύων ἡμέρας πλείους ἐν πάσῃ τῇ ἰου-
dea ⁊ hieruſalem ante faciem
δαίᾳ καὶ ἱερουσαλὴμ κατὰ πρόσωπον
ſctõꝝ dñi oĩpotentis. ⁊ io
τῶν ἁγίων κυρίου παντοκράτορος. καὶ ἰω-
achim ſacerdos magn⁹: ⁊ oẽs q̃ a-
ακεὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ πάντες οἱ πα-
ſtabant corã dño ſacerdotes: ⁊ q̃ mi
ρεστηκότες ἐνώπιον κυρίου ἱερεῖς, καὶ οἱ λει-
niſtrabant dño ciliciis pcincti
τουργοῦντες κυρίῳ σάκκους περιεζωσμέ-
lumbos ſuos: offerebant
νοι τὰς ὀσφύας αὐτῶν, προσέφερον τὴν
holocauſtum cõſueti ſacrificii ⁊
ὁλοκαύτωσιν τοῦ ἐνδελεχισμοῦ καὶ τὰς
orõnes ⁊ voluntaria dona populi.
εὐχὰς καὶ τὰ ἑκούσια δόματα τοῦ λαοῦ.
⁊ erat cinis ſup mitras eorũ.
καὶ ἦν σποδὸς ἐπὶ τὰς κιδάρεις αὐτῶν.
⁊ clamabant ad dñm ex oi virtu
καὶ ἐβόων πρὸς κύριον ἐκ πάσης δυνά-
te: in bonũ vt viſitaret oẽm
μεως, εἰς ἀγαθὸν ἐπισκέψασθαι πάντα
domũ iſrael.
οἶκον ἱερουσαλήμ.

Ca.5.

Et clamauit oĩs populus ad dñm iſtãtia magna: & humiliauerũt aĩas ſuas ĩ ieiuniis & orõnib⁹ ipi & mulieres eorũ. Et induerũt ſe ſacerdotes ciliciis: infantes pſtrauerunt cõtra faciẽ templi dñi: & altare dñi operuerũt cilicio. Et clamauerunt ad dñm deum iſrael vnanimiter: ne darentur in predã infantes eorum & vxores eorum in diuiſionem: & ciuitates eorum in exterminiũ: & ſancta eorũ in pollutionẽ & fierent in opprobrium gentibus. Tunc eliachim ſacerdos domini magnus circuiuit oẽm iſrael: allocutuſq̃ eſt eos dicens. Scitote qm̃ exaudiet dominus preces veſtras: ſi manentes permanſeritis in ieiuniis & orationibus in conſpectu dñi. Memores eſtote moyſi ſerui domini: qui amelech cõfidentem in virtute ſua & in exercitu ſuo: & in clypeis ſuis: & in curribus ſuis: & in equitibus ſuis: non ferro pugnando: ſed precibus ſanctis orando deiecit. Sic erunt vniuerſi hoſtes iſrael: ſi perſeueraueritis in hoc opere quod cepiſtis. Ad hãc igitur exhortationem eius depcantes dñm pmanebant in conſpectu dñi: ita vt etiam hi qui offerebant dño holocauſta pcincti ciliciis offerrẽt ſacrificia dño: & erat cinis ſupra capita eorũ. Et ex toto corde ſuo omnes orabant deum vt viſitaret populum ſuum iſrael.

Capitulum quintum.

Nunciatumq̃ eſt holoferni principi militie aſſyriorum q̃ filii iſrael ppararent ſe ad reſiſtendum: ac montium itinera cõcluſiſſent: & furore nimio exarſit in iracundia magna. Vocauitq̃ omnes principes moab: & duces ammon: & dixit eis. Dicite mihi quis ſit populus iſte qui montana obſidet: aut que & quales et quante ſint ciuitates eorũ: q̃ etiã ſit virt⁹ eorũ: aut q̃ ſit multitudo eorũ: vel qs rex militie illorũ: & q̃re p̃ oĩbus qui habitant in oriente iſti contempſerunt nos: & nõ exierunt in obuiam nobis: vt ſuſciperent nos cum pace. Tunc achior dux omnium filiorum ammon reſpondens ait. Si digneris audire domine dicam veritatem in conſpectu tuo de populo iſto qui in montanis habitat: & non egredietur verbum falſum ex ore meo. Populus iſte ex progenie chaldeorum eſt: hic primũ in meſopotamia habitauit: quoniam noluerunt ſequi deos patrum ſuorum qui erant in terra chaldeorum. Deſerentes itaq̃ cerimonias patrum ſuorum: que in multitudine deorum erant vnum deum celi coluerunt: qui & precepit eis vt exirent inde & habita-

Et nuntiatũ eſt holoferni princi
Καί ἀνηγγέλη ὀλοφέρνῃ ἀρχιστρα-
pi militie aſſyriorũ: q̃ filii iſra
τήγῳ δυνάμεως ἀσσούρ, διότι οἱ υἱοὶ ἰσρα-
el pparati eſſent ad pliũ. ⁊
ὴλ παρεσκευάσαντο εἰς πόλεμον. καὶ
itinera montanoꝝ cõcluſiſſent: ⁊
τὰς διόδους τῆς ὀρεινῆς συνέκλεισαν, καὶ
muniuiſſent oẽ vertícem mõtis excel
ἐτείχισαντο πᾶσαν κορυφὴν ὄρους ὑψη-
ſi: ⁊ poſuiſſent in campis ſcanda
λοῦ, καὶ ἔθηκαν ἐν τοῖς πεδίοις σκάνδα-
la. ⁊ iratus ẽ furore nimis. ⁊ voca
λα. καὶ ὠργίσθη θυμῷ σφόδρα. καὶ ἐκά-
uit oẽs principes moab: ⁊
λεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας μωάβ, καὶ
duces ammon: ⁊ omnes
τοὺς στρατηγοὺς ἀμμών, καὶ πάντας τοὺς
ſatrapas regiõis maritie. ⁊ dixit
σατράπας τῆς παραλίας. καὶ εἶπεν
eis: nunciate iã mihi filii chanaan
αὐτοῖς, ἀπαγγείλατε δή μοι υἱοὶ χαναάν
quis populus iſte qui ſedet in mõta
τίς ὁ λαὸς οὗτος ὁ καθήμενος ἐν τῇ ὀρει-
nis: ⁊ que q̃s habitant ciuitates: ⁊
νῇ, καὶ τίνες ἃς κατοικοῦσι πόλεις, καὶ
que multitudo exercitus eorũ: ⁊
τί τὸ πλῆθος τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ
in quo robur eorum ⁊ fortitudo eo-
ἐν τίνι τὸ κράτος αὐτῶν καὶ ἡ ἰσχὺς αὐ-
rum: ⁊ quis inſurrexit in eis rex
τῶν, καὶ τίς ἀνέστηκεν ἐπ᾽ αὐτῶν βασι-
aut dux exercitus eorum: ⁊
λεὺς ἢ ἡγούμενος στρατηγίας αὐτῶν, καὶ
quare decreuerunt vt non venirent in
διατί κατεγνώσαντο τοῦ μὴ ἐλθεῖν εἰς
occurſum meum pre omnibus habi
ἀπάντησίν μου παρὰ πάντας τοὺς κα-
bitantibus in occidenti. ⁊ dixit ad
τοικοῦντας ἐν δυσμαῖς. καὶ εἶπε πρὸς
eum achior dux oim filioꝝ
αὐτὸν ἀχιὼρ ὁ ἡγούμενος πάντων υἱῶν
ammon: audiat iã dominus me⁹ verbũ
ἀμμών, ἀκουσάτω δὴ ὁ κύριός μου λόγον
de ore ſerui tui. ⁊ annũtiabo
ἐκ στόματος τοῦ δούλου σου. καὶ ἀναγγελῶ
tibi veritatẽ de populo iſto:
σοι τὴν ἀλήθειαν περὶ τοῦ λαοῦ τούτου,
qui habitat montana hec: prope
ὃς κατοικεῖ τὴν ὀρεινὴν ταύτην, πλησίον
te habitante. ⁊ nõ egredietur mẽda
σου οἰκοῦντος. καὶ οὐκ ἐξελεύσεται ψεῦ-
tium de ore ſerui tui.
δος ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δούλου σου. ὁ
populus iſte eſt ex pgenie chaldeorũ:
λαὸς οὗτός εἰσιν ἀπόγονοι χαλδαίων.
⁊ habitauerunt prius in meſo
καὶ παρῴκησαν τὸ πρότερον ἐν τῇ μεσο-
potamia: quia nõ voluerunt ſe-
ποταμίᾳ, ὅτι οὐκ ἠβουλήθησαν ἀκολου-
qui deos patrum ſuoruꝫ
θῆσαι τοῖς θεοῖς τῶν πατέρων αὐτῶν
qui fuerunt in terra chaldeorum: ⁊ exie
οἳ ἐγένοντο ἐν γῇ χαλδαίων, καὶ ἐξέ-
runt ex via gñationum ſuarũ.
βησαν ἐξ ὁδοῦ τῶν γενεῶν αὐτῶν.
⁊ adorauerunt deum ce-
καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρα-
li: deũ quẽ cognouerant: ⁊ proiece
νοῦ, θεῷ ᾧ ἐπέγνωσαν. καὶ ἐξέβα-
runt eos a facie
λον αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου

deorum suorum: et fugerunt in mesopo-
τῶν θεῶν αὐτῶν, καὶ ἔφυγον εἰς μεσοπο-
tamiam. et habitauerunt ibi diebus mul
ταμίαν· καὶ παρῴκησαν ἐκεῖ ἡμέρας πολ
tis. et dixit deus eorum vt exirent de
λάς. καὶ εἶπεν ὁ θεὸς αὐτῶν ἐξελθεῖν ἐκ
habitatione sua: et irent
τῆς παροικίας αὐτῶν, καὶ πορευθῆναι
in terram chanaan. et habitauerunt ibi:
εἰς γῆν χαναάν. καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ,
et repleti sunt auro et argento
καὶ πληθύνθησαν χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ
et in iumentis multis nimis. et de-
καὶ ἐν κτήνεσι πολλοῖς σφόδρα. καὶ κα
scenderunt in egyptum. cooperuit enim
τέβησαν εἰς αἴγυπτον. ἐκάλυψε γὰρ τὸ πρό-
faciem terre chanaan fames. et habi
σωπον τῆς γῆς χαναὰν λιμός. καὶ παρ
tauerunt ibi vsquequo reuersi sunt.
ῴκησαν ἐκεῖ μέχρις οὗ διετράφησαν.
et facti sunt ibi in multitudinem magnam. et non
καὶ ἐγένοντο ἐκεῖ εἰς πλῆθος πολύ. καὶ οὐκ
erat numerus generis eorum. et insurrexit
ἦν ἀριθμὸς τοῦ γένους αὐτῶν. καὶ ἐπανέστη
eis rex egypti: et vera
αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου, καὶ κατε-
nerunt eos: et in labore et in
σοφίσατο αὐτούς, καὶ ἐν πόνῳ καὶ ἐν
latere humiliauerunt eos. et posuerunt
πλίνθῳ ἐταπείνωσαν αὐτούς, καὶ ἔθεντο
eos in seruos. et clamauerunt ad
αὐτοὺς εἰς δούλους. καὶ ἀνεβόησαν πρὸς
deum suum. et percussit omnem
τὸν θεὸν αὐτῶν. καὶ ἐπάταξε πᾶσαν τὴν
terram egypti plagis in quibus non erat sani
γῆν αἰγύπτου πληγαῖς ἐν αἷς οὐκ ἦν ἴα
tas. et eiecerunt eos egyptii a
σις. καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς οἱ αἰγύπτιοι ἀπὸ
facie sua. et exiccauit de
προσώπου αὐτῶν. καὶ κατεξήρανεν ὁ θε
us rubrum mare ante e-
ὸς τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἔμπροσθεν αὐ-
os. et duxit eos in montes sina
τῶν. καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ ὄρος τὸ σινᾶ
et cades barne. et eiecit omnes
καὶ κάδης βαρνή. καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς
habitatores in deserto. et habitauerunt in
κατοικοῦντας ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ᾤκησαν ἐν
terra ammorreorum. et omnes esebon
γῇ ἀμμορραίων. καὶ πάντας τοὺς ἐσεβὼν
disperderunt in fortitudine eorum. et transe-
ἐξωλόθρευσαν ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτῶν. καὶ δια-
untes iordanem: sortiti sunt om
βάντες τὸν ἰορδάνην, ἐκληρονόμησαν πᾶ-
nia montana. et eiecerunt a fa
σαν τὴν ὀρεινήν. καὶ ἐξέβαλον ἀπὸ προ-
cie sua chananeum et phe-
σώπου αὐτῶν τὸν χαναναῖον καὶ τὸν φε-
rezeum et iebuseum et sy
ρεζαῖον καὶ τὸν ἰεβουσαῖον καὶ τὸν συ-
chem et omnes gergeseos. et
χὲμ καὶ πάντας τοὺς γεργεσαίους. καὶ
habitauerunt in eis diebus multis. et
κατῴκησαν ἐν αὐτῇ ἡμέρας πολλάς. καὶ
dum non peccauerunt coram deo suo:
ἕως οὐχ ἥμαρτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ αὐτῶν,
erant cum eis bona. quia deus qui
ἦν μετ' αὐτῶν τὰ ἀγαθά· ὅτι ὁ θεὸς μι-
odit iniquitatem cum eis est. quando autem recesserunt
σῶν ἀδικίαν μετ' αὐτῶν ἐστιν. ὅτε δὲ ἀπέ-
ferunt a via quam proposuit eis:
στησαν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἧς διέθετο αὐτοῖς,

rent in charrā. Cūq; operuiſſet oēm terrā fames: deſcenderūt in egyptum: illicq; p q̄dringētos annos ſic multiplicati ſunt: vt dinumerari eorū nō poſſet exercitus. Cūq; grauaſſet eos rex egypti: atq; in edificatiōibus vrbiū ſuarum in luto & latere ſubiugaſſet eos clamauerūt ad dn̄m ſuū: & pcuſſit totam terrā egypti plagis variis. Cūq; eiecisſet eos egyptii a ſe & ceſſaſſet plaga ab eis: & iterū eos vellēt cape & ad ſuū ſeruitiū reuocare: fugientibus his deus celi mare aperuit: ita vt hinc inde aque q̄ſi mur⁹ ſolidarētur: & iſti pede ſicco fundū maris pambulādo tranſirent. In quo loco dū innūerabilis exercitus egyptiorū eos pſeq̄retur: ita aquis cooptus eſt vt nō remaneret vel vnus q factū poſteris nūciaret. Egreſſus etiā mare rubrū deſerta ſina montis occurrerūt: ī quibus nunq̄; hō habitare potuit vel filius hoīs requieuit. Illic fontes amari obdulcati ſunt eis ad bibendū: & per annos q̄draginta ānonam de celo cōſecuti ſunt. Vbicūq; ingreſſi ſunt ſine arcu & ſagitta: & abſq; ſcuto & gladio: deus eorū pugnauit p eis & vicit. Et nō fuit qui īſultaret populo iſti: niſi qn̄ receſſit a cultu dn̄i dei ſui. quotieſcūq; āt preter ipſum deū ſuum alterum coluerunt: dati ſunt in predam & in gladium & in opprobrium. Quotieſcūq; autem penituerūt ſe receſſiſſe a cultura dei ſui: dedit eis deus celi virtutē reſiſtēdi. Deniq; chananeū regē & iebuſeū & pherezeū & etheū & eueū & amorreū: & oēs potētes in eſebon pſtrauerūt & terras eorū & ciuitates eorū ipſi poſſederūt: & vſq; dū nō peccarēt ī cōſpectu dei ſui: erāt cū illis bona. De⁹.n. illorū odit iniq̄tatē. Nā & ān hos annos cū receſſiſſent a via quā dederat illis deus vt ambularēt in ea: exterminati ſunt p̄liis a multis natiōibus: & p̄limi eorū captiui abducti ſunt ī terrā nō ſuā. Nup āt reuerſi ad dn̄m deū ſuū ex diſpſiōe q̄ diſpſi fuerāt: adunati ſunt & aſcēderūt mōtana hec oīa: & iterū poſſidēt hierl'm vbi ſunt ſctā ſctōrū. Nūc ergo mi dn̄e pq̄re ſi eſt aliq̄ īiq̄uitas eorū in cōſpectu dei eorū: aſcēdam⁹ ad illos: qm̄ tradēs tradet illos deus eorū tibi: & ſubiugati erūt ſub iugo potētie tue. Si vero n̄ eſt offenſio populi huius corā deo ſuo nō poterim⁹ reſiſtere illis qm̄ deus eorum defendet illos: & erimus ī opprobriū vniuerſe t̄re. Et factū ē cū ceſſaſſ; loq̄ achior verba hec: irati ſūt oēs magnates holofornis & cogitabāt īterficere eū: dicētes ad alterutrū. Quis eſt iſte q filios iſrl' poſſe dicat reſiſtere regi nabuchodonoſor & exercitib⁹ ei⁹: hoīes īermes & ſine virtute: & ſine pitia artis pugne! Vt ergo agnoſcat achior qm̄ fallit nos: aſcēdem⁹ ī mōtana & cū capti fuerīt potētes eorū: tūc cū eiſdem gladio trāſuerberabitur: vt ſciat oīs gēs qm̄ nabuchodonoſor deus terre eſt: & p̄ter ip̄ȝ alius nō eſt. Ca. 6.

Factū eſt āt cū ceſſaſſent loqui: indignatus holofernes vehement

exterminati sunt in multis prelijs
ἐξωλοθρεύθησαν ἐν πολλοῖς πολέμοις
valde nimis. et captiui ducti sunt
ἐπὶ πολὺ σφόδρα. καὶ ᾐχμαλωτεύθησαν
in terram non propriam. et templum dei eo
εἰς γῆν οὐκ ἰδίαν. καὶ ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ αὐ-
rum factum est in pauimentum. et ciuitates
τῶν ἐγενήθη εἰς ἔδαφος. καὶ αἱ πόλεις
eorum capte sunt ab aduersa
αὐτῶν ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν ὑπεναν-
riis. et nunc conuersi ad de
τίων. καὶ νῦν ἐπιστρέψαντες ἐπὶ τὸν θε-
um suum ascenderunt de dispersione qua
ὸν αὐτῶν, ἀνέβησαν ἐκ τῆς διασπορᾶς οὗ
dispersi erant illic. et possederunt hieru
διεσπάρησαν ἐκεῖ. καὶ κατέσχον τὴν ἱερου-
salem: vbi sanctuarium eorum: et habita-
σαλήμ, οὗ τὸ ἁγίασμα αὐτῶν, καὶ κατῳ-
uerunt in montana quia erat deserta. et nunc
κίσθησαν ἐν τῇ ὀρεινῇ ὅτι ἦν ἔρημος. καὶ νῦν
domine si est ignorantia in popu
δέσποτα κύριε, εἰ μέν ἐστιν ἀγνόημα ἐν τῷ
lo isto: et peccant contra deum suum:
λαῷ τούτῳ, καὶ ἁμαρτάνουσιν εἰς τὸν θεὸν αὐτῶν,
considerabimus quia est inter eos scan-
καὶ ἐπισκεψόμεθα ὅτι ἐστὶν ἐν αὐτοῖς σκάν-
dalum hoc: et ascendemus et debel
δαλον τοῦτο, καὶ ἀναβησόμεθα καὶ ἐκπολε-
lemus eos. si vero non est iniquitas in
μήσωμεν αὐτούς. εἰ δὲ οὐκ ἔστιν ἀνομία ἐν
gente eorum: pretereat iam dominus
τῷ ἔθνει αὐτῶν, παρελθέτω δὴ ὁ κύριός
meus: ne forte defendat dominus eorum,
μου, μήποτε ὑπερασπίσῃ ὁ κύριος αὐτῶν,
et deus eorum pro eis. et erimus
καὶ ὁ θεὸς αὐτῶν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ἐσόμεθα
in opprobrium in conspectu vniuerse terre.
εἰς ὀνειδισμὸν ἐναντίον πάσης τῆς γῆς.
et factum est vt cessauit achior loquens
καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο ἀχιὼρ λαλῶν
verba hec: murmurauit omnis popu
τοὺς λόγους τούτους, ἐγόγγυσε πᾶς ὁ λα-
lus qui in circuitu tabernaculi stabat. et dixerunt
ὸς ὁ κύκλῳ τῆς σκηνῆς περιεστώς. καὶ εἶπον
magnates holofernis et omnes qui
οἱ μεγιστᾶνες ὀλοφέρνου καὶ πάντες οἱ
habitabant terram maritimam et mo-
κατοικοῦντες γῆν παραλίαν καὶ τὴν μω-
ab: vt interficerent eum. non enim timebimus
άβ, συγκόψαι αὐτόν. οὐ γὰρ φοβηθησόμεθα
a facie filiorum israel. ecce enim
ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰσραήλ. ἰδοὺ γὰρ
populus in quo non est potentia neque robur
λαὸς ἐν ᾧ οὐκ ἔστι δύναμις οὐδὲ κράτος
ad aciem fortem. ideo et ascende-
εἰς παράταξιν ἰσχυράν. διὸ δὴ ἀναβησό-
mus: et erunt in cibum vniuerso
μεθα, καὶ ἔσονται εἰς κατάβρωσιν πάσῃ
exercitui tuo domine holoferne.
τῇ στρατιᾷ σου δέσποτα ὀλοφέρνη. .6.
Et vt cessauit tumultus
Καὶ ὡς κατέπαυσεν ὁ θόρυβος τῶν
virorum qui in circuitu consessus: et
ἀνδρῶν τῶν κύκλῳ τῆς συνεδρίας, καὶ
dixit holofernes dux exerci
εἶπεν ὀλοφέρνης ἀρχιστράτηγος δυνάμε-
tus assyriorum ad achior coram omni
ως ἀσσοὺρ πρὸς ἀχιὼρ ἐναντίον παντὸς
populo alienigenarum: quis es tu achior
τοῦ δήμου ἀλλοφύλων, καὶ τίς εἶ σὺ ἀχιὼρ
coram omni populo alienigenarum: et
ἐναντίον παντὸς τοῦ δήμου ἀλλοφύλων, καὶ

ad omnes filios moab: et mercenarii
πρὸς πάντας υἱοὺς μωάβ, καὶ οἱ μισθωτοὶ
ephraim: quia prophetasti inter nos
τοῦ ἐφραΐμ, ὅτι προεφήτευσας ἐν ἡμῖν
sicut hodie: et dixisti genus hieru
καθὼς σήμερον, καὶ εἶπας τὸ γένος ἱερου-
salem non debellare: quia deus eorum
σαλὴμ μὴ πολεμῆσαι, ὅτι ὁ θεὸς αὐτῶν
proteget eos? et quis deus nisi na-
ὑπερασπιεῖ αὐτῶν; καὶ τίς θεὸς εἰ μὴ να-
buchodonosor? hic mittet potentiam
βουχοδονόσορ; οὗτος ἀποστελεῖ τὸ κράτος
suam: et disperdet eos a facie
αὐτοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσει αὐτοὺς ἀπὸ προσώ-
terre: et non liberabit eos deus
που τῆς γῆς, καὶ οὐ ῥύσεται αὐτοὺς ὁ θεὸς
eorum: sed nos serui eius exter
αὐτῶν, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἐξολο-
minabimus eos velut hominem vnum. et
θρεύσομεν αὐτοὺς ὡς ἄνθρωπον ἕνα. καὶ
non sustinebunt potentiam equorum
οὐχ ὑποστήσονται τὸ κράτος τῶν ἵππων
nostrorum. conculcabimus enim eos in ea:
ἡμῶν. κατακαύσομεν γὰρ αὐτοὺς ἐν αὐ-
psis. et montes eorum inebriabuntur in
τοῖς. καὶ τὰ ὄρη αὐτῶν μεθυσθήσονται ἐν τῷ
sanguine eorum: et campi eorum reple-
αἵματι αὐτῶν, καὶ τὰ πεδία αὐτῶν πλη-
buntur mortuis eorum. et non re
ρωθήσονται τῶν νεκρῶν αὐτῶν. καὶ οὐκ ἀν-
sistet vestigium pedum ipsorum con
τιστήσεται τὸ ἴχνος τῶν ποδῶν αὐτῶν κα-
tra faciem nostram: sed perditione peri
τὰ πρόσωπον ἡμῶν, ἀλλὰ ἀπωλείᾳ ἀπο-
bunt dicit rex nabuchodonosor
λοῦνται λέγει βασιλεὺς ναβουχοδονόσορ
dominus vniuerse terre. dixit enim non vana
ὁ κύριος πάσης τῆς γῆς. εἶπε γὰρ οὐ μαται-
erunt verba sermonum meorum. tu
ωθήσονται τὰ ῥήματα τῶν λόγων μου. σὺ
autem achior mercenarie ammon qui locutus es
δὲ ἀχιὼρ μισθωτὲ τοῦ ἀμμὼν ὃς ἐλάλησας
verba hec in die iniquitatis tue:
τοὺς λόγους τούτους ἐν ἡμέρᾳ ἀδικίας σου,
non videbis amplius faciem meam a di
οὐκ ὄψει ἔτι τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς ἡμέ-
e hac: quousque vlciscar genus eorum qui
ρας ταύτης, ἕως οὗ ἐκδικήσω τὸ γένος τῶν
ex egypto: et tunc pertransibit ferrum
ἐξ αἰγύπτου. καὶ τότε διελεύσεται ὁ σίδηρος
militie mee et populus seruo
τῆς στρατιᾶς μου καὶ ὁ λαὸς τῶν θεραπόν-
rum meorum latera tua. et cades inter
των μου τὰς πλευράς σου, καὶ πεσῇ ἐν
vulneratos eorum quando reuersus fuero.
τοῖς τραυματίαις αὐτῶν ὅταν ἐπιστρέψω.
et restituent te serui mei in
καὶ ἀποκαταστήσουσί σε οἱ δοῦλοί μου εἰς
montana: et statuent te in vna de ciui
τὴν ὀρεινήν, καὶ θήσουσί σε ἐν μιᾷ τῶν πό-
tatibus ascensuum. et non peribis donec
λεων τῶν ἀναβάσεων. καὶ οὐκ ἀπολῇ ἕως οὗ
extermineris cum illis. et siquidem spe
ἐξολοθρευθῇς μετ' αὐτῶν. καὶ εἴπερ ἐλπί-
ras in corde tuo quod non comprehendentur:
ζεις τῇ καρδίᾳ σου ὅτι οὐ συλληφθήσονται,
ne concidat tuus vultus. locutus
μὴ συμπεσέτω σου τὸ πρόσωπον. ἐλάλη-
sum et nihil cadet de verbis
σα καὶ οὐδὲν διαπεσεῖται τῶν ῥημάτων
meis. et precepit holofernes ser
μου. καὶ προσέταξεν ὀλοφέρνης τοῖς δού-

dixit ad achior. qm̄ pphetaſti nobis dicens q gēs iſrl' defendatur a deo ſuo vt oñdam tibi qm̄ nō eſt deus niſi nabuchodonoſor: cū pcuſſerimus eos oēs ſicut hoiem vnū: tūc & ip̄e cū illis aſſyriorū gladio interibis & oīs iſrl' tecū pditōe diſpiet: & pbabis qm̄ nabuchōdonoſor dn̄s ſit vniuerſe terre. tūc q; gladi⁹ militie mee trāſiet p lata tua & cōfixus cades int' vulneratos iſrl': & nō reſpirabis vltra donec extermineris cū illis. Porro āt ſi pphetiā tuā verā exiſtimas: nō cōcidat vult⁹ tuus & pallor q̄ faciē tuā obtinet abſcedat a te: ſi verba mea hec putas iplere nō poſſe. Vt āt noueris q̄a ſil cū illis hec expieris: ecce ex hac hora illorū pplo ſatiaberis: vt dū dignas mei gladii penas exceperint: ip̄e ſil vltiōi ſubiaceas. Tunc holofernes p̄cepit ſeruis ſuis vt comp̄henderent achior & ducerent eum in Bethuliā & traderent eum in manus filiorum iſrael. Et accipientes eum ſerui holofernis: pfecti ſunt per campeſtria: ſed cū appropinquaſſent ad montana: exierunt contra eos fundibularii. Illi autem diuertentes a latere montis ligauerunt achior ad arborem manibus & pedibus: & ſic vinctū de reſtibus dimiſerunt eum: & reuerſi ſunt ad dominum ſuum. Porro filii iſrael deſcendentes de bethulia: venerunt ad eum. Quem ſoluentes duxerunt ad bethuliam: atq; in medium populi illiuȝ ſtatuentes percontati ſūt quid rerum eſſet q illum vinctum aſſyrii reliquiſſent. In dieb⁹ illis erant illic prīcipes: ozias fili⁹ micha de tribu ſymeon: & charmi qui & gothoniel. In medio itaq; ſeniorum: & in conſpectu omnium: achior dixit omnia que locutus fuerat: ab holoferne interrogatus: & qualiter populus holofernis voluiſſet propter hoc verbum interficere eum: & quemadmodum ipſe holofernes iratus iuſſerit eum iſraelitis hac de cauſa tradi: vt dum vinceret filios iſrael: tunc & ipſum achior diuerſis iubeat interire ſuppliciis: propter hoc q dixiſſet deus celi defēſor eorum eſt. Cumq; achior vniuerſa hec expoſuiſſet: omnis populus cecidit in faciem adorantes dominum: & communi lamentatione & fletu vnanimes preces ſuas domino effuderūt dicentes. Domine deus celi & terre intuere ſuperbiam eorum: & reſpice ad n̄ram humilitatē: & faciem ſanctorū tuorū attende: & oſtende qm̄ non derelinquis preſumentes de te: & preſumentes de ſe & de ſua virtute glorian tes humilias. Finito itaq; fletu: & per totam diem oratione populorum cōpleta: conſolati ſunt achior dicentes. Deus patrum noſtrorum cuius tu virtutem predicaſti ipſe tibi hanc dabit viciſſitudinem: vt eorum magis tu interitum videas. Cum vero dominus deus noſter dederit hanc libertatem ſeruis ſuis: ſit & tecum deus in medio noſtri: vt ſicut placuerit tibi ita cum

uis suis qui erant assistentes tabernaculo
λοις αὐτοῦ οἳ ἦσαν παρεστηκότες τῇ σκηνῇ
suo: vt comprehenderent achior: et restitue-
αὐτοῦ, συλλαβεῖν τὸν ἀχιώρ, καὶ ἀποκατα-
rent eum in betuliam: et trade
στῆσαι αὐτὸν εἰς βετυλούα, καὶ παραδοῦ-
rent in manus filiorum israel. et acce
ναι εἰς χεῖρας υἱῶν ἰσραήλ. καὶ συνέλα-
perunt eum serui eius et duxerunt e-
βον αὐτὸν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ ἤγαγον αὐ-
um extra castra in campum. et
τὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς εἰς τὸ πεδίον. καὶ
profecti sunt de medio campestrium in monta
ἀπῆραν ἐκ μέσου τῆς πεδινῆς εἰς τὴν ὀρει-
na: et appropinquauerunt ad fontes qui e-
νήν, καὶ παρεγένοντο ἐπὶ τὰς πηγὰς αἳ ἦ-
rant sub betulua. et viderunt
σαν ὑποκάτω βετυλούας. καὶ ὡς εἶδον
eos viri ciuitatis in ver
αὐτοὺς οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν κο-
tice montis: et omnis vir fundibulari
ρυφὴν τοῦ ὄρους, καὶ πᾶς ἀνὴρ σφενδονή-
us detinuit ascensum eorum.
της διεκράτησε τὴν ἀνάβασιν αὐτῶν. καὶ
iaculauerunt in lapidibus super eos. et ingres-
ἔβαλον ἐν λίθοις ἐπ' αὐτούς. καὶ ὑποδύ-
si subtus montem: ligauerunt
σαντες ὑποκάτω τοῦ ὄρους, ἔδησαν τὸν
achior: et dimiserunt proiectum sub
ἀχιώρ, καὶ ἀφῆκαν ἐρριμμένον ὑπὸ τὴν
radice montis: et abierunt ad do-
ῥίζαν τοῦ ὄρους. καὶ ἀπῴχοντο πρὸς τὸν κύ-
minum suum. descendentes autem filii israel
ριον αὐτῶν. καταβάντες δὲ οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ
de ciuitate sua: steterunt super eum:
ἐκ τῆς πόλεως αὐτῶν, ἐπέστησαν ἐπ' αὐτόν,
et soluentes eum adduxerunt ad be-
καὶ λύσαντες αὐτὸν ἀπήγαγον εἰς βε-
tuluam: et statuerunt eum inter prin
τουλουά, καὶ κατέστησαν αὐτὸν ἐπὶ τοὺς ἄρ-
cipes ciuitatis eorum: qui erant in
χοντας τῆς πόλεως αὐτῶν, οἳ ἦσαν ἐν ταῖς
diebus illis: ozias filius micha de
ἡμέραις ἐκείναις, ὀζίας ὁ τοῦ μιχὰ ἐκ τῆς
tribu symeon: et chabris filius gothoniel:
φυλῆς συμεών, καὶ χαβρὶς ὁ τοῦ γοθονιήλ,
et charmis filius melchiel. et conuocaue-
καὶ χαρμὶς ὁ τοῦ μελχιήλ. καὶ συνεκάλε-
runt omnes seniores ciui-
σαν πάντας τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πό-
tatis. et concurrerunt omnes iuuenes eo
λεως. καὶ συνέδραμον πᾶς νεανίσκος αὐ-
rum et mulieres ad congregationem. et
τῶν καὶ αἱ γυναῖκες εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ
statuerunt achior in medio vniuersi popu
ἔστησαν τὸν ἀχιὼρ ἐν μέσῳ παντὸς τοῦ λα-
li eorum. et interrogauit eum ozias quod
οῦ αὐτῶν. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὀζίας τὸ
contigerat. et respondens nunciauit
συμβεβηκός. καὶ ἀποκριθεὶς ἀπήγγειλεν
eis verba consessus holofer-
αὐτοῖς τὰ ῥήματα τῆς συνεδρίας ὀλοφέρ-
nis: et omnia verba que locutus fuit
νου, καὶ πάντα τὰ ῥήματα ὅσα ἐλάλησεν
in medio principum assyriorum: et que
ἐν μέσῳ τῶν ἀρχόντων ἀσσούρ, καὶ ὅσα
superbe locutus fuit holofernes contra domum
ἐμεγαλορρημόνησεν ὀλοφέρνης εἰς τὸν οἶκον
israel. et procidentes populus adorauerunt
ἰσραήλ. καὶ πεσόντες ὁ λαὸς προσεκύνη-
runt deum: et clamauerunt deo dicentes
σαν τῷ θεῷ, καὶ ἐβόησαν λέγοντες

dñe deus celi respice in
κύριε ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ κάτιδε ἐπὶ τὰς
superbias eorum: ꝛ miserere humi
ὑπερηφανίας αὐτῶν, καὶ ἐλέησον τὴν τα-
litatis generis nostri: ꝛ respice
πείνωσιν τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ἐπίβλεψον
super faciem sctificatorũ tibi in
ἐπὶ τὸ πρόσωπον τῶν ἡγιασμένων σοι ἐν
die hac. ꝛ vocauerunt
τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ παρεκάλεσαν τὸν
achior: ꝛ laudauerũt eum valde. ꝛ
ἀχιώρ, καὶ ἐπῄνεσαν αὐτὸν σφόδρα. καὶ
assumpsit eum ozias de cõgregatiõe
παρέλαβεν αὐτὸν ὀζίας ἐκ τῆς ἐκκλησίας
in domũ suã: ꝛ fecit cõuiuium
εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐποίησε πότον τοῖς
senioribus. ꝛ inuocauerunt
πρεσβυτέροις. καὶ ἐπεκαλέσαντο τὸν
deum israel in auxilium ꝑ totã noctẽ
θεὸν ἰσραὴλ εἰς βοήθειαν ὅλην τὴν νύκτα
illam.
ἐκείνην.

Ca. 7.

Et postridie nunciauit holo
Τῇ δὲ ἐπαύριον παρήγγειλεν ὁλο
fernes omni exercitui suo ꝛ omni
φέρνης πάσῃ τῇ στρατιᾷ αὐτοῦ καὶ παντὶ
populo suo: qui venerunt in
τῷ λαῷ αὐτοῦ, οἳ παρεγένοντο ἐπὶ τὴν
auxilium eius: vt moueret castra cõtra be
συμμαχίαν αὐτοῦ, ἀναζευγνύειν ἐπὶ βε
tuliam: ꝛ ascensus montanorũ
τυλούα, καὶ τὰς ἀναβάσεις τῆς ὀρεινῆς
preoccuparent: ꝛ facerẽt preli-
προκαταλαμβάνεσθαι, καὶ ποιεῖν πόλε-
um contra filios israel. ꝛ mouit castra
μον πρὸς τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ ἀνέζευξεν
in die illa omnis vir potens eo-
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πᾶς ἀνὴρ δυνατὸς αὐ
rum. ꝛ exercitus suorum virorum bella-
τῶν. καὶ ἡ δύναμις αὐτῶν ἀνδρῶν πολε
torum milia peditum septuaginta ꝛ
μιστῶν χιλιάδες πεζῶν ἑβδομήκοντα καὶ
centum: ꝛ equitum milia duodecim: pre
ἑκατόν, καὶ ἱππέων χιλιάδες δεκαδύο, χω
ter ꝑparationes ꝛ viros q̃ erant
ρὶς τῆς ἀποσκευῆς καὶ τῶν ἀνδρῶν οἳ ἦσαν
pedites inter eos magna multitudo nimis. ꝛ
πεζοὶ ἐν αὐτοῖς πολὺ πλῆθος σφόδρα. καὶ
castrametati sũt in valle prope betu
παρενέβαλον ἐν τῷ αὐλῶνι πλησίον βετου
luam supra fontẽ. ꝛ extenderũt in
λούα ἐπὶ τῆς πηγῆς. καὶ παρέτειναν εἰς
latitudinẽ sup dothaim vsq̧ belmaim: ꝛ in
εὖρος ἐπὶ δωθαεὶμ ἕως βελμαΐμ, καὶ εἰς
lõgitudinẽ a betulua vsq̧ ad cyamonem q̃
μῆκος ἀπὸ βετουλούα ἕως κυάμωνος ἥ
est contra esdraelom. at filii is-
ἐστιν ἀπέναντι ἐσδρηλώμ. οἱ δὲ υἱοὶ ἰσ
rael vt viderunt eorũ multitudinẽ: turbati
ραὴλ ὡς εἶδον αὐτῶν τὸ πλῆθος, ἐταράχθη
sunt valde. ꝛ dixit vnusq̧sq̧ ad
σαν σφόδρα. καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν
proximum suum: nunc occupabunt isti
πλησίον αὐτοῦ, νῦν ἐκλείσουσιν οὗτοι τὸ
faciem terre vniuerse: ꝛ neq̧
πρόσωπον τῆς γῆς πάσης, καὶ οὔτε τὰ
mõtes excelsi: neq̧ valles: neq̧
ὄρη τὰ ὑψηλὰ, οὔτε αἱ φάραγγες, οὔτε οἱ
colles sustinebunt grauitatẽ eorum: ꝛ
βουνοὶ ὑποστήσονται τὸ βάρος αὐτῶν, καὶ
assumentes vnusquisq̧ arma bel-
ἀναλαβόντες ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πολε

tuis omnibus conuerseris nobiscum. Tunc ozias finito cõsilio suscepit eũ in domum suam: & fecit cenam magnam. Et vocatis omnibus presbyteris: simul expleto ieiunio refecerunt. Postea vero cõuocatus omnis populus per totam noctem intra ecclesiam orauerunt petentes auxilium a deo israel.

Capitulum. 7.

Holofernes autem altera die ꝑcepit exercitibus suis: vt ascẽderẽt cõtra bethuliam. Erant autem pedites bellatorum centum viginti milia: & equites viginti duo milia: preter preparationes virorum illorum quos occupauerat captiuitas: & abducti fuerant de prouinciis & vrbibus vniuerse iuuentutis. Omnes parauerunt se pariter ad pugnam cõtra filios israel: & venerunt per crepidinem montis vsq̧ ad apicem qui respicit super dothaim: a loco qui dicitur belma vsq̧ ad chelmon qui est contra esdrelon. Filii autem israel vt viderunt multitudinẽ illorũ: prostrauerunt se sup terrã mittentes cinerem sup capita sua: vnanimes orantes: vt deus israel misericordiam suam ostẽderet super populũ suum. Et assumentes arma sua bellica: sederũt per loca q̃ angusti itineris tramitem dirigunt inter mõtosa: & erãt custodientes ea tota die & nocte. Porro holofernes dum circuit per gyrum: repperit q̧ fons qui influebat aqueductum illorum a parte australi extra ciuitatẽ dirigeret: & incidi ꝑcepit aq̃ductum illorum. Erant tñ non longe a muris fontes: ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius q̧ ad potandum. Sed filii ammon & moab accesserunt ad holofernem dicentes. Filii israel non in lancea nec in sagitta confidunt: sed montes defendunt illos: & muniunt illos colles in precipitio cõstituti. Vt ergo sine congressione pugne possis superare eos: pone custodes fontiũ vt non hauriant aquam ex eis: & sine gladio interficies eos: vel certe fatigati: tradent ciuitatem suam quam putant in montibus positam superari nõ posse. Et placuerunt verba hec coram holoferne: & coram satellitibus eius & constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. Cumq̧ ista custodia per dies viginti fuisset expleta: defecerũt cisterne & collectiones aquarum omnibus inhabitantibus bethuliam: ita vt non esset in ciuitate vnde satiarentur vel vna die: qm̃ ad mensuram dabatur populis aqua cottidie. Tunc ad oziam congregati omnes viri femineq̧ iuuenes & paruuli omnes simul, vna voce dixerunt. Iudicet deus inter nos & te: quoniam fecisti in nos mala: nolẽs loqui pacifice cum assyriis: & propter hoc vendidit nos deus in manibus eorum. Et ideo non est qui adiuuet: cum prosternamur ante oculos eorum in siti & in perditione magna. Et nunc cõgregate vniuersos qui in ciuitate sũt:

lica sua: ꝛ incẽdentes pyram sup
μικὰ αὐτῶν, καὶ ἀνάψαντες πυρὰν ἐπὶ
turribus suis: mãserunt custodientes
τοὺς πύργους αὐτῶν, ἔμενον φυλάσσοντες
tota nocte illa. at die se
ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην. τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ δευ
cunda eduxit holofernes oẽm eque-
τέρᾳ ἐξήγαγεν ὁλοφέρνης πᾶσαν τὴν ἵπ
tatũ suum versus cõspectum filiorũ is-
πον αὐτοῦ κατὰ πρόσωπον τῶν υἱῶν ἰσ
rael q̃ erant in betulua. ꝛ cõsidera
ραὴλ οἳ ἦσαν ἐν βετουλούα. καὶ ἐπεσκέ
uit ascensus ciuitatis eorũ.
ψατο τὰς ἀναβάσεις τῆς πόλεως αὐτῶν,
ꝛ fontes aquarum eorum aggres-
καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων αὐτῶν ἐφώ-
sus est: ꝛ ꝑoccupauit eos. ꝛ ipo-
δευσε, καὶ προκατελάβετο αὐτάς. καὶ ἐπέ
suit eis castra virorum bel-
στησεν αὐτοῖς παρεμβολὰς ἀνδρῶν πο
latorum. ꝛ ipse trãstulit castra in populũ
λεμιστῶν. καὶ αὐτὸς ἀνέζευξεν εἰς τὸν λαὸν
suum. ꝛ accedentes et omnes
αὐτοῦ. καὶ προσελθόντες αὐτῷ πάντες οἱ
principes filiorum esau: ꝛ omnes
ἄρχοντες τῶν υἱῶν ἠσαῦ, καὶ πάντες οἱ
duces populi moab: ꝛ duces
ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ μωάβ, καὶ οἱ στρατηγοὶ
regiõis maritime: dixerũt: audiat . iam ver-
τῆς παραλίας, εἶπον, ἀκουσάτω δὴ λό-
bum dominus noster: vt non sit fractio
γον ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἵνα μὴ γένηται θραῦσις
in exercitu tuo. nã populus iste
ἐν τῇ δυνάμει σου. ὁ γὰρ λαὸς οὗτος τῶν
filiorũ israel: non confidunt in lan
υἱῶν ἰσραὴλ, οὐ πεποίθασιν ἐπὶ τοῖς δό-
ceis suis: sed in sublimitatib9 mõ
ρασιν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖς ὕψεσι τῶν ὀρέ
tiũ in q̃bus ipsi habitant in eis. nõ
ων ἐν οἷς αὐτοὶ κατοικοῦσιν ἐν αὐτοῖς. οὐ
enim est facile ꝓcedere ꝑ vertices
γάρ ἐστιν εὐχερὲς προσβῆναι ταῖς κορυφαῖς
montiũ eorum. ꝛ nunc domine ne pre-
τῶν ὀρέων αὐτῶν. καὶ νῦν δέσποτα μὴ πο
liũ ineas aduersus eos sicut fit preli
λέμει πρὸς αὐτοὺς καθὼς γίνεται πολέ-
um aciei: ꝛ non cadet de
μος παρατάξεως, καὶ οὐ πεσεῖται ἐκ τοῦ
populo tuo vt vir vnus. mane in
λαοῦ σου ὡς ἀνὴρ εἷς. ἀνάμεινον ἐπὶ τῆς
castris tuis custodiens omnem vi
παρεμβολῆς σου διαφυλάσσων πάντα ἄν
rum ex exercitu tuo. ꝛ obtine
δρα ἐκ τῆς δυνάμεώς σου. καὶ ἐπικρατησά-
ant serui tui fontem aque:
τωσαν οἱ παῖδές σου τῆς πηγῆς τοῦ ὕδα-
qui erit de radice montis. quia
τος, ἣ ἐκπορεύεται ἐκ τῆς ῥίζης τοῦ ὄρους. διό-
inde aquantur omnes habitan-
τι ἐκεῖθεν ὑδρεύονται πάντες οἱ κατοικοῦν
tes betulua. ꝛ interimet eos si-
τες βετουλούα. καὶ ἀνελεῖ αὐτοὺς ἡ δί-
tis: ꝛ tradent ciuitatem suam. ꝛ
ψα, καὶ ἐκδώσουσι τὴν πόλιν ἑαυτῶν. καὶ
nos ꝛ populus noster ascendemus sup
ἡμεῖς καὶ ὁ λαὸς ἡμῶν ἀναβησόμεθα ἐπὶ
proximas altitudies montiũ: ꝛ ca
τὰς πλησίον κορυφὰς τῶν ὀρέων, καὶ πα
strametabimur super eas in custodi-
ρεμβαλοῦμεν ἐπ᾽ αὐταῖς εἰς προφυλα-
am. ne exeat de ciuitate vir
κήν. τοῦ μὴ ἐξελθεῖν ἐκ τῆς πόλεως ἄνδρα

vnus. τ contabescēt in fame ipsi: τ
ἕνα. καὶ τακήσονται ἐν τῷ λιμῷ αὐτοί, καὶ
vxores eorum: τ filii eorum:
αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν.
τ anteq̄ veniat gladius sup eos:
καὶ πρὶν ἐλθεῖν τὴν ῥομφαίαν ἐπ᾽ αὐτούς,
subuertentur in plateis
καταστραφήσονται ἐν ταῖς πλατείαις
habitationis eorum. τ retribues
τῆς οἰκήσεως αὐτῶν. καὶ ἀνταποδώσεις
eis retributionem malam: eo q͞ re
αὐτοῖς ἀνταπόδομα πονηρόν, ἀνθ᾽ ὧν ἐσα
bellauerūt τ nō obedierunt faci=
σίασαν καὶ οὐχ ὑπήκουσαν τῷ προσώ
ei tue in pace. τ placuerunt verba eo
πῳ σου ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἤρεσαν οἱ λόγοι αὐ
rum coram holoferne: τ coram omni
τῶν ἐνώπιον ὀλοφέρνου, καὶ ἐνώπιον πάν
bus satellitibus eius. τ constituti
των τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ συνέταξε
facere sicut locuti fuerūt. τ recesserunt ca
ποιεῖν καθὰ ἐλάλησαν. καὶ ἀπῆραν πα
stra filiorū ammon: τ cum eis mi
ρεμβολὴ υἱῶν ἀμμών, καὶ μετ᾽ αὐτῶν χι
lia quinq̄ filiorū assur. τ castrame
λιάδες πέντε υἱῶν ἀσούρ. καὶ παρενέ=
tati sunt in valle. τ preoccupauerunt
βαλον ἐν τῷ αὐλῶνι. καὶ προκατελάβοντο
aquas τ fontes aquarum
τὰ ὕδατα καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων
filiorū israel. τ ascenderūt filii esau
τῶν υἱῶν ἰσραήλ. καὶ ἀνέβησαν υἱοὶ ἡσαῦ
τ filii ammon: τ castrametati sunt in
καὶ υἱοὶ ἀμμών, καὶ παρενέβαλον ἐν τῇ
mōtanis contra dothaim. τ mise=
ὀρεινῇ ἀπέναντι δωθαείμ. καὶ ἀπέστει
runt ex eis ad austrū τ subsolanum
λαν ἐξ αὐτῶν πρὸς νότον καὶ ἀπηλιώτην
contra ecrebel: q̄ est ꝓpe chu
ἀπέναντι ἐκρεβήλ, ἥ ἐστιν πλησίον χου
si: q̄ est super torrentem mochmur.
σί, ἥ ἐστιν ἐπὶ τοῦ χειμάρρου μοχμούρ.
τ reliqu⁹ exercitus assyriorū castra
καὶ ἡ λοιπὴ στρατιὰ τῶν ἀσσυρίων παρε
metati sūt in campo: τ cooperuerūt oēm
νέβαλον ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἐκάλυψαν πᾶν
faciem terre. τ tabernacla τ
τὸ πρόσωπον τῆς γῆς. καὶ αἱ σκηναὶ καὶ
sarcine eorū castra fece
αἱ ἀπαρτίαι αὐτῶν κατεστρατοπέδευ=
runt in multitudie multa valde. τ
σαν εἰς πλῆθος πολὺ σφόδρα. καὶ οἱ
filii israel clamauerunt ad dn̄m deū
υἱοὶ ἰσραὴλ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον θεὸν
eorum: qm̄ defecit aīo spūs eo
αὐτῶν, ὅτι ὠλιγοψύχησε τὸ πνεῦμα αὐ
rum: qm̄ ī circuitu erāt omnes inimici eo
τῶν, ὅτι ἐκύκλωσαν πάντες οἱ ἐχθροὶ αὐ
rum: τ nō poterāt fugere de medio eorum.
τῶν, καὶ οὐκ ἦν διαφυγεῖν ἐκ μέσου αὐτῶν.
τ manserūt ī circuitu eorū omnis cōgrega
καὶ ἔμεινον κύκλῳ αὐτῶν πᾶσα συναγω
tio assyriorū: pedites τ currus τ
γὴ ἀσσούρ, οἱ πεζοὶ καὶ τὰ ἅρματα καὶ οἱ
equites eorum diebus trigintaquattu=
ἱππεῖς αὐτῶν ἡμέρας τριακοντατέσσα=
or. τ deficiebant oībus habitanti=
ρας. καὶ ἐξέλειπον πάντας τοὺς κατοικοῦν
bus betulua oīa receptacula sua
τας βετυλουὰ πάντα τὰ ἀγγεῖα αὐτῶν
aquarum. τ lacus euacuabātur
τῶν ὑδάτων. καὶ οἱ λάκκοι ἐξεκενοῦντο.

vt sponte tradamus nos popu lo holofernis. Melius est enim vt captiui benedicamus dominum viuentes: q̄ moriamur & simus opprobrium omni carni: cum videamus vxores nostras & infantes nostros mori ante oculos nostros. Contestamur hodie celum & terram & deum patrum nostrorum: qui vlciscitur nos secundum peccata nostra: vt iam tradatis ciuitatem in manu militie holofernis: vt sit finis noster breuis in ore gladii: qui longior efficitur in ariditate sitis. Et cum hec dixissent factus est fletus & vlulatus magnus in ecclesia omnibus: & per multas horas vna voce clamauerunt ad deum dicentes. Peccauimus cum patribus nostris: iniuste egimus: iniquitatem fecimus. Tu quia pi⁹ es miserere nostri: & in tuo flagello vindica iniquitates nostras: & noli tradere confitentes te populo qui ignorat te: vt non dicant inter gentes: vbi est deus eorum. Et cum fatigati his clamoribus: & his fletibus lassati siluissent: exurgens ozias infusus lachrymis dixit. Equo animo estote fratres: & hos quinq̄ dies expectemus a domino misericordiam. Forsitan enim indignationem suam abscindet: & dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinq̄ diebus non venerit adiutorium: faciemus hec verba que locuti estis.

Capitulum octauum.

Et factum est cum audisset hec verba iudith vidua que erat filia merari: filii idox: filii ioseph: filii ozie: filii elai: filii iamnor: filii iedeon: filii raphoim filii achitob: filii melchie: filii enan: filii nathanie: filii salathiel: filii symeon: filii ruben: & vir eius fuit manasses: qui mortuus est in diebus messis hordeacee: instabat enim super alligantes manipulos in campo: & venit estus super caput eius: & mortuus est in bethulia ciuitate sua: & sepultus est cum patribus suis. Erat autem iudith

τ non hēbāt ad bibēdū ad satietatem aquā
καὶ οὐκ εἶχον πιεῖν εἰς πλησμονὴν ὕδωρ
die vna: qm̄ in mēsura dabant e=
ἡμέραν μίαν, ὅτι ἐν μέτρῳ ἐδίδουν αὐ=
is ad bibēdū. τ cōsternati sūt infantes eorū:
τοῖς πιεῖν. καὶ ἠθύμησαν τὰ νήπια αὐτῶν,
τ vxores τ iuuenes defecerūt
καὶ αἱ γυναῖκες καὶ οἱ νεανίσκοι ἐξέλιπον
a siti. τ cadebant in
ἀπὸ τῆς δίψης. καὶ ἔπιπτον ἐν ταῖς
plateis ciuitatis: τ in trāsi=
πλατείαις τῆς πόλεως, καὶ ἐν ταῖς διό
tibus portarū. τ non erat vigor
δοις τῶν πυλῶν. καὶ οὐκ ἦν κραταίωσις
ampli⁹ in eis. τ cōgregatus est vniuersus
ἔτι ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐπισυνήχθησαν πᾶς ὁ
ppl̄s ad oziam τ principes ciui
λαὸς ἐπὶ ὀζίαν καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς πό
tatis: iuuenes τ mulieres τ
λεως, οἱ νεανίσκοι καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ
pueri. τ clamauerunt voce magna:
παιδία. καὶ ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ,
τ dixerūt coram oībus seniori
καὶ εἶπον ἐναντίον πάντων τῶν πρεσβυ
bus: iudicet deus inter nos τ
τέρων, κρίναι ὁ θεὸς ἀναμέσον ἡμῶν καὶ ὑ
vos: qm̄ fecistis in nobis iniusticiā ma
μῶν, ὅτι ἐποιήσατε ἐν ἡμῖν ἀδικίαν με=
gnam nō loquētes pacifica cum
γάλην οὐ λαλήσαντες εἰρηνικὰ μετὰ τῶν
filiis assyriorū. τ nūc non est auxiliator nr̄:
υἱῶν ἀσσούρ. καὶ νῦν οὐκ ἔστι βοηθὸς ἡμῶν,
sed vendidit nos deus in mani
ἀλλὰ πέπρακεν ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς τὰς χεῖ
bus eorum: vt ꝓsternamur ante e
ρας αὐτῶν, τοῦ καταστρωθῆναι ἐναντίον αὐ
os in siti τ ꝑditiōe magna. τ
τῶν ἐν δίψῃ καὶ ἀπωλείᾳ μεγάλῃ. καὶ
nunc cōuocate eos: τ tradite
νῦν ἐπικαλέσασθε αὐτούς, καὶ ἔκδοτε τὴν
ciuitatē oēm ī direptionē populo holofer
πόλιν πᾶσαν εἰς προνομὴν λαῷ ὀλοφέρ
nis τ vniuerso exercitui eius. qm̄ meli
νου καὶ πάσῃ τῇ δυνάμει αὐτοῦ. ὅτι κρεῖ
us nos fieri eis in rapi=
σσον ἡμᾶς γενηθῆναι αὐτοῖς εἰς διαρπα=
nam: q̄ mori in siti. erimus eñi in
γήν, ἢ ἀποθανεῖν ἐν δίψῃ. ἐσόμεθα γὰρ εἰς
seruos: τ viuet aīa nostra. τ
δούλους, καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ἡμῶν. καὶ
non videbimus mortem infantium no
οὐκ ὀψόμεθα τὸν θάνατον τῶν νηπίων ἡ=
strorū in oculis nostris: τ vxo
μῶν ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, καὶ τὰς γυναῖ=
res τ filios nostros deficientes
κας καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν ἐκλειπούσας
aīas ipsorū. cōtestamur vobis
τὰς ψυχὰς αὐτῶν. μαρτυρόμεθα ὑμῖν τὸν
celum τ terrā τ deum nostrū τ
οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν θεὸν ἡμῶν καὶ
dn̄m patrum nostrorū: q̄ vlciscitur
κύριον τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐκδικεῖ ἡ=
nos secundū peccata nostra: τ
μᾶς κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ τὰ
peccata patrum nostrorū: vt nō
ἁμαρτήματα τῶν πατέρων ἡμῶν, ἵνα μὴ
faciat secundū verba hec in di
ποιήσῃ κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ ἡμέ
e hodierna. τ factus fuit planctus ma
ρᾳ τῇ σήμερον. καὶ ἐγένετο κλαυθμὸς με=
gnus in medio cōgregatiōis oīm
γας ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας πάντων

vnanimiter. ⁊ clamauerunt ad dñm
ὁμοθυμαδόν. καὶ ἐβόησαν πρὸς τὸν κύριον
deum voce magna. ⁊ dixit ad eos
θεὸν φωνῇ μεγάλῃ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς
ozias: cōfidite fratres. expectemus
ὀζίας, θαρσεῖτε ἀδελφοί. διακαρτερήσω-
adhuc q̄nq̄ dies: in q̄bus cōuertet
μεν ἔτι πέντε ἡμέρας, ἐν αἷς ἐπιστρέψει
dñs deus noster miām suam super nos.
κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς.
nō.n.derelinquet nos in finē. ſi
οὐ γὰρ ἐγκαταλείψει ἡμᾶς εἰς τέλος. ἐὰν
aūt trāſierint iſti: ⁊ nō venerit ſup nos
δὲ διέλθωσιν αὗται, καὶ μὴ ἔλθῃ ἐφ' ἡμᾶς
adiutoriū: faciam iuxta verbū veſtrū. ⁊
βοήθεια, ποιήσω κατὰ τὸ ῥῆμα ὑμῶν. καὶ
diſperſit populū in ſua ca-
ἐσκόρπισε τὸν λαὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ παρεμ-
ſtra. ⁊ ad muros ⁊ turres
βολήν. καὶ ἐπὶ τὰ τείχη καὶ τοὺς πύργους
ciuitatis ſue abierūt: ⁊ vxo-
τῆς πόλεως αὐτῶν ἀπῆλθον, καὶ τὰς γυ-
res ⁊ filios in domos ſuas
ναῖκας καὶ τὰ τέκνα εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν
miſerunt. ⁊ erant in humilitate mul-
ἀπέστειλαν. καὶ ἦσαν ἐν ταπεινώσει πολ-
ta in ciuitate.
λῇ ἐν τῇ πόλει.

Ca.8.

Et audiuit in illis die-
Καὶ ἤκουσεν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέ-
bus iudith filia merari: filii ox filii io-
ραις ἰουδεὶθ θυγάτηρ μεραρί, υἱοῦ ὢξ υἱοῦ ἰω-
ſeph filii oziel: filii helcia: filii anane filii
σὴφ υἱοῦ ὀζιήλ, υἱοῦ ἐλκία υἱοῦ ἀνανίου υἱοῦ
gedeon: filii raphain filii acitho filii eliu:
γεδεών, υἱοῦ ῥαφαὶν υἱοῦ ἀκιθὼ υἱοῦ ἠλιού,
filii eliab filii nathanael: filii ſamaliel
υἱοῦ ἐλιὰβ υἱοῦ ναθαναήλ, υἱοῦ σαμαλιὴλ
filii ſaladai filii iſrael: ⁊ vir e-
υἱοῦ σαλαδαῒ υἱοῦ ἰσραήλ, καὶ ὁ ἀνὴρ αὐ-
ius manaſſes de tribu eius ⁊ de fa-
τῆς μανασσῆς τῆς φυλῆς αὐτῆς καὶ τῆς πα-
milia eius. ⁊ mortuus eſt i diebus meſ-
τριᾶς αὐτῆς. καὶ ἀπέθανεν ἐν ἡμέραις θερι-
ſis ordei. iſtabat.n.ſup alligan-
σμοῦ κριθῶν. ἐπέστη γὰρ ἐπὶ τοὺς δεσμεύον-
tes manipulos in campo: ⁊
τας τὰ δράγματα ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ὁ
eſtus venit ſup caput eius: ⁊
καύσων ἦλθεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ
cecidit in lectum ſuum. ⁊ ſepelierūt
ἔπεσεν ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ. καὶ ἔθαψαν
eum cum patribus ſuis in a-
αὐτὸν μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ ἐν τῷ ἀ-
gro q̄ inter dothain ⁊ balamo.
γρῷ τῷ ἀναμέσον δωθαεὶμ καὶ βαλαμώ.
⁊ erat iudith in domo ſua vidua
καὶ ἦν ἰουδεὶθ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῆς χηρεύουσα
annis trib⁹ ⁊ mēſibus q̄ttuor. ⁊ fe-
ἔτη τρία καὶ μῆνας τέσσαρας. καὶ ἐποίη-
cit ſibi tabernaculū in p̄te ſupiori
σεν ἑαυτῇ σκηνὴν ἐπὶ τοῦ δώματος τοῦ
domus ſue: ⁊ impoſuit ſup lumbū
οἴκου αὐτῆς, καὶ ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν ὀσφὺν
ſuū ciliciū: ⁊ erāt ſup eam veſtes
αὐτῆς σάκκον, καὶ ἦν ἐπ' αὐτῆς τὰ ἱμάτια
viduitatis ſue. ⁊ ieiunauit om-
τῆς χηρεύσεως αὐτῆς. καὶ ἐνήστευσε πά-
nibus diebus viduitatis ſue:
σας τὰς ἡμέρας τῆς χηρεύσεως αὐτῆς,
p̄ter anteſabbata ⁊ ſabbata ⁊
χωρὶς προσαββάτων καὶ σαββάτων καὶ

relicta eius vidua iam annis tri-
bus & menſibus ſex. Et in ſupe
rioribus domus ſue fecit ſibi ſe
cretum cubiculum: in quo cum
puellis ſuis clauſa morabatur:
& habens ſuper lumbos ſuos ci
litium ieiunabat omnibus die-
bus vite ſue: preter ſabbata &
neomenias & feſta domus iſra-
el. Erat autem eleganti aſpectu
nimis: cui vir ſuus reliquerat di-
uitias multas & familiam copio
ſam: ac poſſeſſiones armentis
boum ac gregibus ouium ple
nas. Et erat hec i omībus famo
ſiſſima: quoniam timebat do
minum valde: nec erat qui lo-
queretur de illa verbum malū.
Hec itaq; cum audiſſet quoni-
am ozias promiſiſſet: ꝙ tranſa
cto quinto die traderet ciuita-
tem: miſit ad preſbyteros cha-
bri & charmi. Et venerunt ad
illam: & dixit illis. Quod ē hoc
verbū in quo conſenſit ozias:
vt tradat ciuitatem aſſyriis: ſi in
tra quinq; dies non venerit vo-
bis adiutorium? Et qui eſtis vos
qui temptatis dominum? Non
eſt iſte ſermo qui miſericordiā
prouocet: ſed potius qui iram
excitet: & furorem accendat.
Poſuiſtis vos tempus miſeratio
nis domini: & in arbitrium ve-
ſtrum diem conſtituiſtis ei. Sed
quia patiens dominus eſt: i hoc
ipſo peniteamus: & indulgen-
tiam eius fuſis lachrymis po-
ſtulemus. Non enim quaſi ho-
mo deus ſic comminabitur:
neq; ſicut filius hominis ad ira-
cundiam inflāmabitur. Et ideo
humiliem⁹ illi animas noſtras:
& in ſpiritu conſtituti humilia-
to ſeruientes illi: dicamus flētes
domino: vt ſecundum volunta-
tem ſuam ſic faciat nobiſcum ci
to miſericordiam ſuam: vt ſicut
conturbatum eſt cor noſtrum
in ſuperbia eorum: ita etiam de
noſtra humilitate gloriemur:
quoniam non ſumus ſecuti pec
cata patrum noſtrorum: qui de
reliquerunt deum ſuum: & ado
rauerunt deos alienos. pro quo
ſcelere dati ſunt in gladium & i
rapinam & in confuſionem ini-
micis ſuis. Nos autem alterum
deum neſcimus preter ipſum.
Expectemus humiles conſola-
tionem eius: & exquiret ſangui
nem noſtrum de afflictionibus
inimicorum noſtrorum: & hu-
miliabit omnes gentes quecun
q; inſurgunt contra nos: & faci
et illas ſine honore dominus de
us noſter. Et nunc fratres quo-
niam vos qui eſtis preſbyteri in
populo dei: & ex vobis pendet

anteneomenias ⁊ feſta ⁊ ſolēnitates
προνουμηνιῶν καὶ ἑορτῶν καὶ χαρμοσυνῶν
domus iſrael. ⁊ erat ſpecioſa forma.
οἴκου ἰσραήλ. καὶ ἦν καλὴ τῷ εἴδει,
⁊ elegans aſpectu nimis. ⁊ relique-
καὶ ὡραία τῇ ὄψει σφόδρα. καὶ ὑπελεί-
rat ei manaſſes vir eius au-
πετο αὐτῇ μανασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς χρυσί-
rū ⁊ argentum ⁊ famulos ⁊ ancil-
ον καὶ ἀργύριον καὶ παῖδας καὶ παιδίσ-
las ⁊ pecora ⁊ agros: ⁊ manebat in e-
κας καὶ κτήνη καὶ ἀγρούς, καὶ ἔμενεν ἐπ' αὐ-
is. ⁊ nō erat q̄ inferret in eā ver-
τῶν. καὶ οὐκ ἦν ὃς ἐπήνεγκεν ἐπ' αὐτὴν ῥῆ-
bum malū: q̄m timebat deum valde.
μα πονηρόν, ὅτι ἐφοβεῖτο τὸν θεὸν σφόδρα.
⁊ audiuit verba populi mala
καὶ ἤκουσε τὰ ῥήματα τοῦ λαοῦ τὰ πονηρὰ
contra principem: q̄m cōſternati ſunt in
ἐπὶ τὸν ἄρχοντα, ὅτι ὠλιγοψύχησαν ἐν
paucitate aq̄rum. ⁊ audiuit om-
τῇ σπάνει τῶν ὑδάτων. καὶ ἤκουσε πάν-
nia verba iudith que locut⁹ fuit ad
τας τοὺς λόγους ἰουδεὶθ οὓς ἐλάλησε πρὸς
eos ozias: quō iurauit eis ꝙ tra-
αὐτοὺς ὀζίας, ὡς ὤμοσεν αὐτοῖς παραδώ-
deret ciuitatē poſt dies quinq;
σειν τὴν πόλιν μετὰ ἡμέρας πέντε τοῖς
aſſyriis. ⁊ cū miſiſſet ancillam ſu-
ἀσσυρίοις. καὶ ἀποστείλασα τὴν ἄβραν αὐ-
am q̄ p̄erat oībus facultatibus
τῆς τὴν ἐφεστῶσαν πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν
ſuis: vocauit oziā ⁊ chabrin ⁊ char-
αὐτῇ, ἐκάλεσεν ὀζίαν καὶ χαβρὶν καὶ χαρ-
min preſbyteros ciuitatis ſu-
μὶν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως αὐ-
e: ⁊ venerūt ad eam. ⁊ dixit ad
τῆς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτήν. καὶ εἶπε πρὸς
eos: audite iā me principes
αὐτούς, ἀκούσατε δή μου ἄρχοντες τῶν
habitantium betulua: q̄m nō rectū
κατοικούντων βετυλουά, ὅτι οὐκ εὐθὺς ὁ
verbū veſtrū quod locuti eſtis coram
λόγος ὑμῶν ὃν ἐλαλήσατε ἐναντίον τοῦ
populo in die hac: ⁊ conſtituiſtis
λαοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, καὶ ἐστήσατε τὸν
iuſiurādū hoc quod locuti eſtis inter
ὅρκον τοῦτον ὃν ἐλαλήσατε ἀναμέσον τοῦ
deum ⁊ nos: ⁊ dixiſtis tradituros eſſe
θεοῦ καὶ ἡμῶν, καὶ εἴπατε ἐκδώσειν τὴν
ciuitatem inimicis noſtris: niſi in illis
πόλιν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἐὰν μὴ ἐν αὐταῖς
cōuerſus fuerit dñs ad adiuuādū nos. ⁊ nūc q̄
ἐπιστρέψῃ κύριος βοηθῆσαι ἡμῖν. καὶ νῦν τί-
eſtis vos q̄ tētaſtis deū in
νες ἐστὲ ὑμεῖς οἳ ἐπειράσατε τὸν θεὸν ἐν τῇ
die hodierna: ⁊ ſtatuitis p
ἡμέρᾳ τῇ σήμερον, καὶ ἵστασθε ὑπὲρ τοῦ
deo in medio filioꝝ hoim? ⁊ nūc domi-
θεοῦ ἐν μέσῳ υἱῶν ἀνθρώπων; καὶ νῦν κύρι-
nū oīpotentem exq̄ritis: ⁊ nihil co-
ον παντοκράτορα ἐξετάζετε, καὶ οὐθὲν ἐπι-
gnoſcetis vſq; i ſeculū. q̄a pfundū cor-
γνώσεσθε ἕως τοῦ αἰῶνος. ὅτι βάθος καρδί-
dis hoīs nō inuenietis: ⁊ verba
ας ἀνθρώπου οὐχ εὑρήσετε, καὶ λόγους τῆς
cogitatiōis eius nō pcipietis: ⁊ quomodo
διανοίας αὐτοῦ οὐ διαλήψεσθε, καὶ πῶς τὸν
deū q̄ fecit oīa hec ſcrutabimini:
θεὸν ὃς ἐποίησε πάντα ταῦτα ἐρευνήσετε,
⁊ mentē eius cognoſcetis: ⁊
καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐπιγνώσεσθε, καὶ τὸν

cogitationē eius dignoſcetis? nequaq̄
λογισμὸν αὐτοῦ κατανοήσετε; μηδαμῶς
fratres. ne ad irā excitetis dñm deum
ἀδελφοί. μὴ παροργίζετε κύριον τὸν θεὸν
nrm: q̄m ſi noluerit in q̄nq;
ἡμῶν, ὅτι ἐὰν μὴ βούληται ἐν ταῖς πέντε
diebus adiuuare nos: ipſe habet
ἡμέραις βοηθῆσαι ἡμῖν, αὐτὸς ἔχει τὴν
p̄tātem in q̄bus voluerit defendere ⁊ oīni-
ἐξουσίαν ἐν αἷς θέλει σκεπάσαι καὶ πά-
bus diebus: aut eciā exterminare nos
σαις ἡμέραις, ἢ καὶ ὀλοθρεῦσαι ἡμᾶς
ante faciem inimicorū nr̄orum. vos
πρὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. ὑμεῖς
aūt ne alienetis conſilia dñi
δὲ μὴ ἐνεχυριάζετε τὰς βουλὰς κυρίου
dei noſtri: q̄m nō q̄ſi homo de-
τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ὅτι οὐχ ὡς ἄνθρωπος ὁ θε-
us vt minis afficiatur: neq; ſicut fili⁹ hoīs vt
ὸς ἀπειληθῆναι, οὐδ' ὡς υἱὸς ἀνθρώπου δι-
iudicetur. ideoq; expectātes q̄ ab
αιτηθῆναι. διόπερ ἀναμένοντες τὴν παρ'
eo ſalutem: inuocemus eum
αὐτοῦ σωτηρίαν, ἐπικαλεσώμεθα αὐτὸν
in adiutoriū noſtrū. ⁊ exaudiet
εἰς βοήθειαν ἡμῶν. καὶ εἰσακούσεται τῆς
vocē noſtrā: ſi fuerit ei placitū. q̄m nō
φωνῆς ἡμῶν, ἐὰν ᾖ αὐτῷ ἀρεστόν. ὅτι οὐκ
ſurrexit in gn̄atiōib⁹ nr̄is: neq; eſt in
ἀνέστη ἐν ταῖς γενεαῖς ἡμῶν, οὐδέ ἐστιν ἐν
die hodierna: neq; tribus: neq;
τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον, οὔτε φυλή, οὔτε
familia: neq; populus: neq; ciuitas ex no-
πατριά, οὔτε δῆμος, οὔτε πόλις ἐξ ἡ-
bis: q̄ adorent deos manufactos:
μῶν, οἳ προσκυνοῦσι θεοῖς χειροποιήτοις,
ſicut fuit in prioribus die-
καθάπερ ἐγένετο ἐν ταῖς πρότερον ἡμέ-
bus: quoꝝ gr̄a dati ſunt in gladium
ραις, ὧν χάριν ἐδόθησαν εἰς ῥομφαίαν
⁊ rapinam patres noſtri: ⁊ ceci-
καὶ διαρπαγὴν οἱ πατέρες ἡμῶν, καὶ ἔπε-
derūt ruina magna i cōſpectu inimicoꝝ
σον πτῶμα μέγα ἐνώπιον τῶν ἐχθρῶν
nr̄oꝝ. nos aūt alterū deū nō cognouim⁹.
ἡμῶν. ἡμεῖς δὲ ἕτερον θεὸν οὐκ ἔγνωμεν.
vnde ſperamus ꝙ nō deſpiciet
ὅθεν ἐλπίζομεν ὅτι οὐχ ὑπερόψεται ἡ-
nos: neq; de gn̄e nr̄o: neq; eū
μᾶς, οὔτε ἀπὸ τοῦ γένους ἡμῶν, οὔτε ἐν
capti fuerimus nos? ſic vocabitur
τῷ ληφθῆναι ἡμᾶς, οὕτως κληθήσεται ἡ
iudea. ⁊ diripientur ſancta no-
ἰουδαία. καὶ προνομευθήσεται τὰ ἅγια ἡ-
ſtra: ⁊ exq̄ret pfanationē eius
μῶν, καὶ ἐκζητήσει τὴν βεβήλωσιν αὐτοῦ
de ore nr̄o: ⁊ timorē ocu-
ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν, καὶ τὸν φόβον τῶν ὀφ-
loꝝ nr̄oꝝ ⁊ captiuitatē
θαλμῶν ἡμῶν καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς
terre ⁊ deſolationē hereditatis noſtre
γῆς καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς κληρονομίας ἡμῶν
cōuertet in caput noſtrū in gēti-
ἐπιστρέψει εἰς κεφαλὴν ἡμῶν ἐν τοῖς ἔθνε-
bus: vbicūq; ſeruierimus illic. ⁊ erimus
σιν, οὗ ἐὰν δουλεύσωμεν ἐκεῖ. καὶ ἐσόμε-
in offenſionē ⁊ in vituperiū i con-
θα εἰς πρόσκομμα καὶ εἰς ὄνειδος ἐναντί-
ſpectu poſſidētiū nos: q̄m nō dirige-
ον τῶν κτωμένων ἡμᾶς, ὅτι οὐ κατευθυν-
tur ſeruitus noſtra in gratiam: ſed
θήσεται ἡ δουλεία ἡμῶν εἰς χάριν, ἀλλ'

anima illorum: ad eloquium
veſtrum corda eorum erigite:
vt memores ſint quia tempta
ti ſunt patres noſtri: vt pro-
barentur ſi vere colerent de-
um ſuum. Memores eſſe de-
bent: quomodo pater noſter
Abraam temptatus eſt: & per
multas tribulationes proba-
tus: dei amicus effectus eſt.
Sic Iſaac: ſic Iacob: ſic mo-
yſes: & omnes qui placue-
runt deo: per multas tribu-
lationes tranſierunt fideles.
Illi autem qui temptationes
non ſuſceperunt cum timore
domini: & impatientiam ſu-
am: & improperium murmu
rationis ſue contra dominum
protulerunt: exterminati ſunt
ab exterminatore: & a ſerpen
tibus perierunt. Et nos er-
go non vlciſcamur nos pro
his que patimur: ſed repu-
tantes peccatis noſtris hec ip
ſa ſupplicia minora eſſe: fla-
gella domini quaſi ſerui qui
corripimur ad emendationem
& non ad perditionem no-
ſtram eueniſſe credamus. Et
dixerunt illi ozias & preſby-
teri. Omnia que locuta es
vera ſunt: & non eſt in ſer-
monibus tuis vlla reprehen-
ſio. Nunc ergo ora pro no-
bis: quoniam mulier ſancta
es: & timens deum. Et di-
xit illis iudith. Sicut qd̄ potui
loqui dei eſſe cognoſcitis: ita
quod facere diſpoſui proba-
te ſi ex deo eſt: & orate vt
firmum faciat deus conſilium
meum. Stabitis vos ad portam
nocte iſta: & ego exeam cum
abra mea: & orate vt ſicut di
xiſtis in diebus quinq; reſpi-
ciat dominus populum ſuum
iſrael. Vos autem nolo vt
ſcrutemini actum meum: &
vſq; dum renunciem vobis
nihil aliud fiat: niſi oratio pro
me ad dominum deum no-
ſtrum. Et dixit ad eam ozias
princeps iude. Vade in pace:
& dominus ſit tecum in vltionē

in dedecus ponet eam dñs deus
εἰς ἀτιμίαν θήσει αὐτὴν κύριος ὁ θεὸς
noſter. ⁊ nunc fratres oſtendamus
ἡμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοὶ ἐπιδειξώμεθα τοῖς
fratribus noſtris: ꝙ a nobis pendet
ἀδελφοῖς ἡμῶν, ὅτι ἐξ ἡμῶν ἐκκρέμαται ἡ
anima eorum: ⁊ ſctā ⁊ domus ⁊
ψυχὴ αὐτῶν, καὶ τὰ ἅγια καὶ ὁ οἶκος καὶ τὸ
altare firmata ſunt in nobis. p̄ter
θυσιαστήριον ἐπεστήρικται ἐφ' ἡμῖν. παρὰ
oīa hec agamus grās dño
πάντα ταῦτα εὐχαριστήσωμεν κυρίῳ τῷ
deo noſtro: q̄ tēptat nos ſicut ⁊
θεῷ ἡμῶν, ὃς πειράζει ἡμᾶς καθὼς καὶ τοὺς
patres noſtros. memores eſtote q̄ fecit
πατέρας ἡμῶν. μνήσθητε ὅσα ἐποίησε
cum abraam: ⁊ q̄bus tēptauit iſa-
μετὰ ἀβραάμ, καὶ ὅσα ἐπείρασε τὸν ἰσα-
ac: ⁊ q̄ facta ſunt iacob in meſopo-
άκ, καὶ ὅσα ἐγένετο τῷ ἰακὼβ ἐν μεσοπο-
tamia ſyrie paſcenti o-
ταμίᾳ τῆς συρίας ποιμαίνοντι τὰ πρό-
ues laban fratris matris
βατα λάβαν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς μητρὸς
ſue. q̄m nō ſicut illos examinauit
αὐτοῦ. ὅτι οὐ καθὼς ἐκείνους ἐπύρωσεν
in examen cordis eorum: ⁊ nos
εἰς ἐτασμὸν καρδίας αὐτῶν, καὶ ἡμᾶς
non vltus eſt: ſed admonitionē flagel-
οὐκ ἐξεδίκησεν, ἀλλ' εἰς νουθεσίαν μαστι-
lat dñs appropinq̄ntes ſibi. ⁊ dixit
γοῖ κύριος τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῷ. καὶ εἶπε
ad eam ozias: oīa q̄cūq; dixiſti in
πρὸς αὐτὴν ὀζίας, πάντα ὅσα εἶπας ἐν
bono corde locuta es. ⁊ nō eſt q̄
ἀγαθῇ καρδίᾳ ἐλάλησας. καὶ οὐκ ἔστιν ὃς
reſiſtat verbis tuis. q̄m non in
ἀντιστήσεται τοῖς λόγοις σου. ὅτι οὐκ ἐν
hodierno die ſapia tua manifeſta eſt:
τῇ σήμερον ἡ σοφία σου πρόδηλός ἐστιν,
ſed a pncipio dierum tuorū cognouit oīs
ἀλλὰ ἀπ' ἀρχῆς ἡμερῶν σου ἔγνω πᾶς ὁ
populus prudētiam tuā: q̄m bona eſt
λαὸς τὴν σύνεσίν σου, καθότι ἀγαθόν ἐστι
formatio cordis tui. ſed popu-
τὸ πλάσμα τῆς καρδίας σου. ἀλλ' ὁ λα-
lus ſitiuit valde: ⁊ coegerunt
ὸς δεδίψηκε σφόδρα, καὶ ἠνάγκασαν ἡ-
nos ſicut locuti ſumus facere eis:
μᾶς καθὰ ἐλαλήσαμεν ποιῆσαι αὐτοῖς,
⁊ inducere iuramētū ſup nos: qd̄ nō trāſ-
καὶ ἐπαγαγεῖν ὅρκον ἐφ' ἡμᾶς, ὃν οὐ παρα-
grediemur. ⁊ nūc ora tu p nobis:
βησόμεθα. καὶ νῦν δεήθητι σὺ περὶ ἡμῶν,
q̄m mulier religioſa es. ⁊ mittet domi-
ὅτι γυνὴ εὐσεβὴς εἶ. καὶ ἀποστελεῖ κύρι-
nus pluuiā ad repletionē lacuum
ος τὸν ὑετὸν εἰς πλήρωσιν τῶν λάκκων
noſtroꝝ: ⁊ nō deficiemus āplius. ⁊ dixit
ἡμῶν, καὶ οὐκ ἐκλείψομεν ἔτι. καὶ εἶπε
ad eos iudith: audite me: ⁊
πρὸς αὐτοὺς ἰουδείθ, ἀκούσατέ μου, καὶ
faciam negociū quod pueniet in gn̄atiōes
ποιήσω πρᾶγμα ὃ ἀφίξεται εἰς γενεὰς
gn̄ationū filiis gn̄is noſtri. vos ſtabi-
γενεῶν υἱοῖς τοῦ γένους ἡμῶν. ὑμεῖς στήσε-
tis in porta nocte hac: ⁊
σθε ἐπὶ τῆς πύλης τὴν νύκτα ταύτην, καὶ
exibo ego cū ancilla mea.
ἐξελεύσομαι ἐγὼ μετὰ τῆς ἄβρας μου.
⁊ in diebus poſt q̄s dixiſtis
καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μεθ' ἃς εἴπατε

traditiuros civitatem inimicis no
παραδώσειν τὴν πόλιν τοῖς ἐχθροῖς ἡ-
stris: respiciet dñs israel in ma
μῶν, ἐπισκέψεται κύριος τὸν ἰσραὴλ ἐν χει-
nu mea. vos aũt nõ scrutabimini a
ρί μου. ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐξερευνήσετε τὴν πρᾶ-
ctũ meũ. nõ .n. annuntiabo vobis vsq̃dũ pfi
ξίν μου. οὐ γὰρ ἀπαγγελῶ ὑμῖν ἕως τοῦ τε-
ciantur q̃ ego facio. ⁊ dixit ozias ⁊
λεσθῆναι ἃ ἐγὼ ποιῶ. καὶ εἶπεν ὀζίας καὶ
principes ad eam: vade in pa
οἱ ἄρχοντες πρὸς αὐτήν, πορεύου εἰς εἰρή-
ce: ⁊ dñs deus ante te in
νην, καὶ κύριος ὁ θεὸς ἔμπροσθέν σου εἰς
vltionem inimicorũ nroꝝ. ⁊ reuertẽ
ἐκδίκησιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν. καὶ ἀποστρέ-
tes de tabernaculo: abierũt ad
ψαντες ἐκ τῆς σκηνῆς, ἐπορεύθησαν ἐπὶ
acies suas.
τὰς διατάξεις αὐτῶν. Ca. 9.

Iudith vero cecidit in faciem:
Ἰουδεὶθ δὲ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον,
⁊ imposuit cinerem sup caput su
καὶ ἐπέθετο σποδὸν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐ-
um: ⁊ exuit quo induta erat cili
τῆς, καὶ ἐγύμνωσεν ὃν ἐνεδιδύσκετο σάκ-
tium. ⁊ erat nuper oblatũ in hierũ
κον. καὶ ἦν ἄρτι προσφερόμενον εἰς ἱερουσαλὴμ
in domũ dñi incensum vespere illi
εἰς τὸν οἶκον κυρίου τὸ θυμίαμα τῆς ἑσπέρας ἐκεί-
us. ⁊ clamauit voce magna iudith ⁊
νης. καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ ἰουδεὶθ καὶ
dixit: dñe deus patris mei symeõ cui
εἶπε, κύριε ὁ θεὸς τοῦ πρός μου συμεὼν ᾧ
dedisti gladium in vltionem alienige
ἔδωκας ῥομφαίαν εἰς ἐκδίκησιν ἀλλογε-
narũ: q̃ soluerũt vuluã virginis in coinq̃
νῶν, οἳ ἔλυσαν μήτραν παρθένου εἰς μία-
natione: ⁊ nudauerũt femur in cõfusionẽ: ⁊
σμα, καὶ ἐγύμνωσαν μηρὸν εἰς αἰσχύνην, καὶ
pfanauerũt virginitatẽ in opprobriũ. di
ἐβεβήλωσαν παρθενίαν εἰς ὄνειδος. εἶ-
xisti eñi nõ sic erit. ⁊ fecerunt
πας γὰρ οὐχ οὕτως ἔσται. καὶ ἐποίησαν
p q̃bus dedisti pricipes eorũ in cedes.
ἀνθ' ὧν ἔδωκας ἄρχοντας αὐτῶν εἰς φόνον.
⁊ stratum eorum irrigauit de
καὶ τὴν στρωμνὴν αὐτῶν ᾐδέσατο τὴν ἀ-
ceptum in sanguine. ⁊ pcussisti ser
πατηθεῖσαν εἰς αἷμα. καὶ ἐπάταξας δού-
uos in potẽtibus: ⁊ potentes in thro
λους ἐπὶ δυνάσταις, καὶ δυνάστας ἐπὶ θρό-
nis suis. ⁊ dedisti mulieres eorum
νους αὐτῶν. καὶ ἔδωκας γυναῖκας αὐτῶν
in predam: ⁊ filias eorum in cap-
εἰς προνομήν, καὶ θυγατέρας αὐτῶν εἰς αἰχ-
tiuitatẽ: ⁊ omnia spolia eorum
μαλωσίαν, καὶ πάντα τὰ σκῦλα αὐτῶν
in diuisionẽ filiorũ dilectorũ a te: q̃
εἰς διαίρεσιν υἱῶν ἠγαπημένων ὑπὸ σοῦ, οἳ
et zelauerunt zelum tuum: ⁊ abomina
καὶ ἐζήλωσαν τὸν ζῆλόν σου, καὶ ἐβδελύ-
ti sunt coinq̃nationẽ sanguis sui: ⁊ inuoca-
ξαντο μίασμα αἵματος αὐτῶν, καὶ ἐπεκα-
uerunt te i auxiliatorẽ. de⁹ deus me⁹ ex
λέσαντό σε εἰς βοηθόν. ὁ θεὸς ὁ θεὸς ὁ ἐμὸς εἰσά-
audi me viduam. tu eñi fecisti
κουσόν μου τῆς χήρας. σὺ γὰρ ἐποίησας τὰ
priora illorũ ⁊ illa ⁊ posterio
πρότερον ἐκείνων καὶ ἐκεῖνα καὶ τὰ μετέπει-
ra ⁊ pñtia: ⁊ superuẽtẽtia cogitasti:
τα καὶ τὰ νῦν, καὶ τὰ ἐπερχόμενα διενοήθης,

inimicorum nostrorum: & reuertentes abierunt. Cap. 9.

Quibus ascendentibus: iudith ingressa est oratorium suum: & induens se cilitio posuit cinerem super caput suum: & prosternens se domino clamabat ad dominum dicens. Domine deus patris mei symeon: qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum: qui violatores extiterunt in coinquinatione sua: & denudauerunt femur virginis in confusionem & dedisti mulieres illorum in predam: & filias illorum in captiuitatem: & omnem predam in diuisionem seruis tuis qui zelauerunt zelum tuum: subueni queso te domine deus meus mihi vidue. Tu enim fecisti priora: & illa post illa cogitasti: & hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enim vie tue parate sunt: & tua iudicia in tua puidentia posuisti. Respice castra assyriorum: nunc sicut tunc castra egyptiorum videre dignatus es: quando post seruos tuos armati currebant confidentes in quadrigis & in equitatu suo & in multitudine bellatorum. Sed aspexisti super castra eorum & tenebre fatigauerunt eos. Tenuit pedes eorum abyssus: & aque operuerunt eos. Sic fiant & isti domine: qui confidunt in multitudine sua: & in curribus suis & in contis & in sagittis suis: & in lanceis gloriantur: & nesciunt quia tu ipse es deus noster q conteris bella ab initio: & dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum sicut ab initio: & allide virtutem eorum in virtute tua: cadat virtus eorum in iracundia tua qui promittunt se violare sancta tua: & polluere tabernaculum nominis tui: & deiicere gladio suo cornu altaris tui. Fac domine vt gladio proprio eius superbia amputetur. Capiatur laqueo oculorum suorum in me: & pcuties eum ex labiis charitatis mee. Da mihi ĩ animo constantiam: vt contemnã illum & virtutem vt euertam illũ. Erit .n. hoc memoriale nois tui: cũ manus femine deiecerit eum. Nõ enim in multitudine est virtus tua dñe: neq; in equorũ viribus voluntas tua. Nec superbi ab initio placuerunt tibi: sed humilium & mansuetorum sp tibi placuit deprecatio. Deus celorum creator aquarum: & dominus totius creature: exaudi me miseram depcantem: & de tua misericordia psumentẽ. memento dñe testamẽti tui: & da verbum in ore meo: & in corde meo consiliu; corrobora: vt domus tua in sanctificatione pmaneat: & oẽs gẽtes agnoscãt qa tu es deus: & nõ est alius preter te.

Capitulum decimũ.

⁊ adfuerunt q̃ decreuisti ⁊ dixerũt:
καὶ παρέστησαν ἃ ἐβουλεύσω καὶ εἶπον,
ecce adsumus. oẽs .n. vie tue para
ἰδοὺ πάρεσμεν. πᾶσαι γὰρ αἱ ὁδοί σου ἕτοι-
te: ⁊ iudicia tua in pũidentia. ecce eñi
μοι, καὶ αἱ κρίσεις σου ἐν προγνώσει. ἰδοὺ γὰρ
assyrii multiplicati sunt in potẽtia sua:
ἀσσύριοι ἐπληθύνθησαν ἐν δυνάμει αὐτῶν,
exaltati sunt in equo ⁊ ascensore: gloriati
ὑψώθησαν ἐφ' ἵππῳ καὶ ἀναβάτῃ, ἐγαυρία-
sunt in brachio peditũ: sperauerũt i clypeo
σαν ἐν βραχίονι πεζῶν, ἤλπισαν ἐν ἀσπίδι
⁊ arcu ⁊ funda: ⁊ nõ cognouerũt q̃
καὶ τόξῳ καὶ σφενδόνῃ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ὅτι
tu es dñs cõterens bella. dñs nomẽ
σὺ εἶ κς συντρίβων πολέμους. κς ὄνομα
tibi. tu rumpe eoꝝ fortitudinẽ i virtute tua:
σοι. σὺ ῥῆξον αὐτῶν τὴν ἰσχὺν ἐν δυνάμει σου,
⁊ cõfringe robur eorum in iracũdia tua
καὶ κάταξον τὸ κράτος αὐτῶν ἐν τῷ θυμῷ σου.
deliberauerũt eñi pfanare sancta
ἐβουλεύσαντο γὰρ βεβηλῶσαι τὰ ἅγιά
tua: polluere tabernaculum quietis
σου, μιᾶναι τὸ σκήνωμα τῆς καταπαύσεως
nois glorie tue: ⁊ deiicere
τοῦ ὀνόματος τῆς δόξης σου, καὶ καταβαλεῖν
ferro cornu altaris tui. respice in
σιδήρῳ κέρας θυσιαστηρίου σου. βλέψον εἰς
supbiam eorum. mitte iram
ὑπερηφανίαν αὐτῶν. ἀπόστειλον τὴν ὀργήν
tuam in capita eorũ. da in manu mea
σου εἰς κεφαλὰς αὐτῶν. δὸς ἐν χειρί μου
vidue quod cogitaui robur. pcute ser
τῆς χήρας ὃ διενοήθην κράτος. πάταξον δοῦ-
uum ex labiis deceptiõis mee sup principẽ:
λον ἐκ χειλέων ἀπάτης μου ἐπ' ἄρχοντι,
⁊ principẽ sup seruũ suũ. frãge
καὶ ἄρχοντα ἐπὶ θεράποντι αὐτοῦ. θραῦσον
eorum celsitudinẽ in manu femine. nõ .n.
αὐτῶν τὸ ἀνάστημα ἐν χειρὶ θηλείας. οὐ γὰρ
in multitudine robur tuũ: neq; potentia
ἐν πλήθει τὸ κράτος σου, οὐδὲ ἡ δυναστεία
tua in fortibus: sed humiliũ es domi
σου ἐν ἰσχύουσιν, ἀλλὰ ταπεινῶν εἶ κύρι-
nus: ⁊ minorũ es adiutor: defensor
ος, καὶ ἐλαττόνων εἶ βοηθός, ἀντιλήπτωρ
impotentiũ: desperantiũ ptector: spe
ἀσθενούντων, ἀπεγνωσμένων σκεπαστής, ἀ-
carentium saluator. vtiq; vtiq;: deus pa
πηλπισμένων σωτήρ. ναὶ ναί, ὁ θεὸς τοῦ πα-
tris mei ⁊ deus hereditatis israel: dña
τρός μου καὶ θεὸς κληρονομίας ἰηλ, δέσπο-
tor celorũ ⁊ terre: creator aqua
τα τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς, κτίστα τῶν ὑδά-
rum: rex vniuerse creature tue: tu
των, βασιλεῦ πάσης κτίσεώς σου, σὺ
exaudi depcationẽ meã: ⁊ da verbũ
εἰσάκουσον τῆς δεήσεώς μου, καὶ δὸς λόγον
meũ ⁊ deceptionẽ ⁊ vulnus ⁊ cicatricem
μου καὶ ἀπάτην καὶ τραῦμα καὶ μώλωπα
eis: q̃ aduersus testamentũ tuũ: ⁊ domũ
αὐτοῖς, οἳ κατὰ τῆς διαθήκης σου, καὶ οἴκου
sanctificatã tuã: ⁊ verticẽ sion: ⁊ domũ
ἡγιασμένου σου, καὶ κορυφῆς σιών, καὶ οἴκου
possessiõis filiorũ tuorũ: decreuerunt du
κατασχέσεως υἱῶν σου, ἐβουλεύσαντο σκλη-
ra. ⁊ fac sup oẽm gentẽ tuã ⁊
ρά. καὶ ποίησον ἐπὶ παντὸς ἔθνους σου καὶ
oẽm potẽtiã ⁊ fortitudinẽ: q̃m nõ ẽ
πάσης δυνάμεως καὶ κράτους, ὅτι οὐκ ἔστιν
alius defensor gentis israel: nisi tu.
ἄλλος ὑπερασπίζων τοῦ γένους ἰηλ, εἰ μὴ σύ.

C.10. Et factũ ẽ vt cessauit clamare ad
Καὶ ἐγένετο ὡς ἐπαύσατο βοῶσα πρὸς
deum israel: ⁊ cõsũmauit omnia
τὸν θεὸν ἰσραήλ, καὶ συνετέλεσε πάντα τὰ
verba hec: ⁊ surrexit de ruina:
ῥήματα ταῦτα, καὶ ἀνέστη ἀπὸ τῆς πτώσεως,
⁊ vocauit ancillam suam. ⁊ descẽdit
καὶ ἐκάλεσε τὴν ἅβραν αὐτῆς. καὶ κατέβη
in domum: in q̃ morabatur in ea in
εἰς τὸν οἶκον, ἐν ᾧ διέτριβεν ἐν αὐτῷ ἐν ταῖς
diebus sabbatorum ⁊ in festiuitatibus
ἡμέραις τῶν σαββάτων καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς
suis. ⁊ euoluit cilitium quo induta
αὐτῆς. καὶ περιείλετο τὸν σάκκον ὃν ἐνεδιδύ-
erat: ⁊ exuit se vestimẽtis viduita
σκετο, καὶ ἐξεδύσατο τὰ ἱμάτια τῆς χηρεύσε-
tis sue. ⁊ lauit os aqua:
ως αὐτῆς. καὶ περιεκλύσατο τὸ σῶμα ὕδατι,
⁊ vnxit vnguẽto pingui. ⁊ discriminauit
καὶ ἐχρίσατο μύρῳ παχεῖ. καὶ διέταξε τὰς
crines capitis sui: ⁊ imposuit mi
τρίχας τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, καὶ ἐπέθετο μί-
tram sup ipsum. ⁊ induta est vestimẽtis
τραν ἐπ' αὐτῆς. καὶ ἐνεδύσατο τὰ ἱμάτια
iocũditatis sue: in q̃bus ornabat̃ in
τῆς εὐφροσύνης αὐτῆς, ἐν οἷς ἐστολίζετο ἐν ταῖς
diebus vite viri sui manasse.
ἡμέραις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς μανασσῆ.
⁊ assũpsit sandalia in pedibus suis.
καὶ ἔλαβε σανδάλια εἰς τοὺς πόδας αὐτῆς.
⁊ induit brachioꝝ ornamẽta ⁊ dextrariola
καὶ περιέθετο τοὺς χλιδῶνας καὶ τὰ ψέλλια
⁊ anulos ⁊ inaures: ⁊ oẽe
καὶ τοὺς δακτυλίους καὶ τὰ ἐνώτια, καὶ πάν-
ornamẽtũ suũ. ⁊ ornata est
τα τὸν κόσμον αὐτῆς. καὶ ἐκαλλωπίσατο
valde in deceptionẽ oculorum virorum
σφόδρα εἰς ἀπάτησιν ὀφθαλμῶν ἀνδρῶν
q̃cũq; vidissent eam. ⁊ dedit ãcille sue
ὅσοι ἂν ἴδωσιν αὐτήν. καὶ ἔδωκε τῇ ἅβρᾳ αὐ-
ascopam vini ⁊ vas olei:
τῆς ἀσκοπυτίνην οἴνου καὶ καμψάκην ἐλαίου,
⁊ peram impleuit farina ⁊ palatha
καὶ πήραν ἐπλήρωσεν ἀλφίτων καὶ παλά-
⁊ panibus mũdis. ⁊ duplicauit
θης καὶ ἄρτων καθαρῶν. καὶ περιεδίπλωσε
omnia vasa sua: ⁊ iposuit in ea.
πάντα τὰ ἀγγεῖα αὐτῆς, καὶ ἐπέθηκεν ἐν αὐ-
⁊ exierunt simul ad portam ciuita
τῇ. καὶ ἐξῆλθον ὁμοῦ ἐπὶ τὴν πύλην τῆς πόλε-
tis betulie: ⁊ inuenerũt pfectos sup eam
ως βετουλούα, καὶ εὗρον ἐφεστῶτας ἐπ' αὐτῇ
oziam ⁊ presbyteros ciuitatis cha
ὀζίαν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως χα-
brin ⁊ charmin. vt aũt viderũt eam: ⁊ erat
βρὶν καὶ χαρμίν. ὡς δὲ εἶδον αὐτήν, καὶ ἦν
mutata facies eius: ⁊ ve-
ἠλλοιωμένον τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ τὴν στο-
stem mutatam eius: mirati sunt
λὴν μεταβεβληκυῖαν αὐτῆς, ἐθαύμασαν
in pulchritudĩe eius valde nimis. ⁊
ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς ἐπὶ πολὺ σφόδρα. καὶ
dixerũt ei: deus deus patrum nrorũ det
εἶπον αὐτῇ, ὁ θεὸς ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν δῴη
te in grãm ⁊ pficiat studia
σε εἰς χάριν καὶ τελειώσαι τὰ ἐπιτηδεύματά
tua ad gloriam filioꝝ isrl: ⁊ exaltatiõez
σου εἰς γαυρίαμα υἱῶν ἰηλ, καὶ ὕψωμα
hierl̃z. ⁊ adorauerunt deũ. ⁊ dixit
ἰλημ. καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ. καὶ εἶπε
ad eos: precipite aperire mihi
πρὸς αὐτούς, ἐπιτάξατε ἀνοῖξαί μοι τὴν

Factum est autem cum cessasset clamare ad dominum: surrexit de loco in quo iacuerat pstrata ad dominũ. Vocauitq; abrã suam: & descendens in domum suam abstulit a se cilitium: & exuit se vestimentis viduitatis sue. Et lauit corpus suum. & vnxit se myrto optimo. & discriminauit crinem capitis sui: & imposuit mitram sup caput suum. & induit se vestimentis iocunditatis sue. Induitq; sandalia pedibus suis. assumpsitq; dextrariola & lilia & inaures & annulos: & omnibus ornamentis suis ornauit se. Cui etiam dominus cõtulit splendorem: quoniam omnis ista compositio nõ ex libidine sed ex virtute pendebat. & ideo dominus hanc in illam pulchritudinem ampliauit: vt incõparabili decore omniũ oculis appareret. Imposuit itaq; abre sue ascopam vini & vas olei & polentam & lapates & panes & caseum & profecta est. Cumq; venissent ad portas ciuitatis inuenerunt expectantem oziam & presbyteros ciuitatis. Qui cum vidissent eam: stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem eius. Nihil tamen interrogãtes eam: dimiserũt trãsire dicẽtes: Deus patrũ nostrorum det tibi gratiam: & omne consilium tui cordis sua virtute corroboret: & glorietur super te hierusalem & sit nomen tuum in numero sanctorum & iustorum. Et dixerunt hi qui illic erant omnes vna voce. fiat fiat. Iudith vero orans dominum: transiuit per portas ipsa & abra eius. Factum est autem cum descenderet montem circa ortum diei: occurrerunt ei exploratores assyriorum: & tenuerunt eam dicentes. Vnde venis aut quo vadis? que respondit. Filia sum hebreorum. Ideo ego fugi a facie eorum: quoniam futurum agnoui q dentur vobis in depredationem pro eo q cõtemnentes vos noluerunt tradere seipsos: vt inuenirent misericordiam in conspectu vestro. Hac de causa cogitaui mecum dicens. Vadam ad faciem principis holofernis vt indicem illi secreta illorum: & ostendam illi quo aditu possit obtinere eos: ita vt non cadat vir vnus de exercitu eius. Et cum audissent viri illi verba eius: considerabant faciem eius & erat in oculis eorum stupor: quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis. Et dixerunt ad eam. Conseruasti animam tuam eo q tale repperisti consilium vt descenderes ad dominum nostrum. Hoc autem scias

portam ciuitatis: ⁊ exibo in cõ
πύλην τῆς πόλεως, καὶ ἐξελεύσομαι εἰς τε-
summatiõez verboꝝ q̃ locuti estis mecum.
λείωσιν τῶν λόγων ὧν ἐλαλήσατε μετ' ἐμοῦ.
⁊ preceperunt iuuenibus aperire ei
καὶ συνέταξαν τοῖς νεανίσκοις ἀνοῖξαι αὐτῇ
sicut locuta est. ⁊ fecerunt sic. ⁊ ex
καθότι ἐλάλησε. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ἐξ-
iuit iudith ipsa ⁊ ancilla eius cum
ῆλθεν ἰουδεὶθ αὐτὴ καὶ ἡ παιδίσκη αὐτῆς μετ'
ea. speculabãtur autem eam viri
αὐτῆς. ἀπεσκόπευον δὲ αὐτὴν οἱ ἄνδρες τῆς
ciuitatis: quousq; descẽdit mõtez: ⁊ q̃usq;
πόλεως, ἕως οὗ κατέβη τὸ ὄρος, καὶ ἕως οὗ
ptransiuit vallem. ⁊ nõ ãplius viderunt
διῆλθε τὸν αὐλῶνα. καὶ οὐκέτι ἐθεώρησαν
eam. ⁊ abierunt in valle in
αὐτήν. καὶ ἐπορεύοντο ἐν τῷ αὐλῶνι εἰς
rectum. ⁊ obuiauit ei vigilia
εὐθεῖαν. καὶ συνήντησεν αὐτῇ προφυλακὴ
assyrioꝝ: ⁊ tenuerunt eam:
τῶν ἀσσυρίων. καὶ συνελάβοντο αὐτήν,
⁊ interrogauerũt eam: quoꝝ es ⁊
καὶ ἐπηρώτησαν αὐτήν, τίνων εἶ καὶ
vnde venis? ⁊ dixit filia sum he
πόθεν ἔρχῃ; καὶ εἶπε θυγάτηρ εἰμὶ τῶν ἑ-
breoꝝ: ⁊ fugio a facie
βραίων, καὶ ἀποδιδράσκω ἀπὸ προσώπου
eorum: q̃m futuꝝ est vt dẽtur vobis in de
αὐτῶν, ὅτι μέλλουσι δίδοσθαι ὑμῖν εἰς κα-
predationẽ. ⁊ ego venio ad faciem
τάβρωμα. κἀγὼ ἔρχομαι εἰς τὸ πρόσωπον
holofernis principis exercitus vñi:
ὀλοφέρνου ἀρχιστρατήγου δυνάμεως ὑμῶν,
vt annunciem verba veritatis. ⁊ ostẽ
τοῦ ἀπαγγεῖλαι ῥήματα ἀληθείας. καὶ δεί-
dã ante faciem eius viam p quam ibit
ξω πρὸ προσώπου αὐτοῦ ὁδὸν καθ' ἣν πο-
⁊ dñabitur omnium mõta-
ρεύσεται καὶ κυριεύσει πάσης τῆς ὀρει-
noꝝ. ⁊ nõ interibit viroꝝ eius
νῆς. καὶ οὐ διαφωνήσει τῶν ἀνδρῶν αὐτοῦ
caro vna: neq; spũs vite. vt aũtẽ
σὰρξ μία, οὐδὲ πνεῦμα ζωῆς. ὡς δὲ
audissent viri verba ei: cõ
ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τὰ ῥήματα αὐτῆς, κα-
siderauerũt faciem eius: ⁊ erat co-
τενόησαν τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ ἦν ἐναν-
ram eis mirabilis pulchritudĩe nimis.
τίον αὐτῶν θαυμασία τῷ κάλλει σφόδρα.
⁊ dixerũt ad eam: cõseruasti ani-
καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν, σέσωκας τὴν ψυ-
mã tuam festinans descendere ad faci-
χήν σου σπεύσασα καταβῆναι εἰς πρό-
em dñi nostri. ⁊ nũc accede
σωπον τοῦ κυρίου ἡμῶν. καὶ νῦν πρόσελ-
ad tabernaculũ eius: ⁊ de nobis co-
θε ἐπὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀφ' ἡμῶν προ-
mitabũtur te donec cõmẽdent te in
πέμψουσί σε ἕως παραδώσουσί σε εἰς
manus eius. si autẽ steteris corã
τὰς χεῖρας αὐτοῦ. ἐὰν δὲ στῇς ἐναντίον
eo: ne timeas in corde tuo: sed
αὐτοῦ, μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ σου, ἀλλὰ
annuntia iuxta verba tua: ⁊ bñ
ἀνάγγειλον κατὰ τὰ ῥήματά σου, καὶ εὖ
tibi faciet. ⁊ elegerunt ex eis vi
σοι ποιήσει. καὶ ἐπέλεξαν ἐξ αὐτῶν ἄν-
roscentum: ⁊ currũ iunxerunt ei ⁊ an-
δρας ἑκατόν, καὶ παρέζευξαν αὐτῇ καὶ τῇ
cille eius: ⁊ duxerunt eam ad tabernaculũ
ἅβρᾳ αὐτῆς, καὶ ἤγαγον αὐτὴν ἐπὶ τὴν σκηνὴν

holofernis. et fact⁹ est concursus in oībus
ὀλοφέρνου. καὶ ἐγένετο συνδρομὴ ἐν πάσῃ
castris: diffonuit eni in tabernacu
τῇ παρεμβολῇ, διεβοήθη γὰρ εἰς τὰ σκηνώματα
lis aduentus eius. et venientes circūdabāt
ἡ παρουσία αὐτῆς. καὶ ἐλθόντες ἐκύκλουν
eam: quā stabat extra tabernaculū holofernis:
αὐτήν, ὡς εἱστήκει ἔξω τῆς σκηνῆς ὀλοφέρνου,
quousque annūtiauerūt ei de ipa. et mira
ἕως προσήγγειλαν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ ἐθαύ
bātur in pulchritudie eius: et mirabā
μαζον ἐπὶ τῷ κάλλει αὐτῆς, καὶ ἐθαύμα
tur filios israel. et dixit vnusquisque ad
ζον τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς
proximū suū: quis cōtemnet popu
τὸν πλησίον αὐτοῦ, τίς καταφρονήσει τοῦ λα
lū hunc: qui habet in seipso mulieres ta
οῦ τούτου, ὃς ἔχει ἐν ἑαυτῷ γυναῖκας τοιαύ
les: quoniam nō bonū est relinqui ex e
τας; ὅτι οὐ καλόν ἐστιν ὑπολείπεσθαι ἐξ αὐ
is virū vnū: qui dimissi poterunt de
τῶν ἄνδρα ἕνα, οἳ ἀφεθέντες δυνήσονται κα
cipere oēm terrā. et exierūt
τασοφίσασθαι πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἐξῆλθον
qui dormiebant apud holofernē et oēs
οἱ παρακαθεύδοντες ὀλοφέρνῃ καὶ πάντες
famuli eius: et introduxerūt eā in
οἱ θεράποντες αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγον αὐτὴν εἰς
tabernaculū. et erat holofernes requiescēs
τὴν σκηνήν. καὶ ἦν ὀλοφέρνης ἀναπαυόμενος
sup lectū suū in conopeo: qd erat ex
ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ ἐν τῷ κωνωπίῳ, ὃ ἦν ἐκ
purpura et auro et smaragdo et
πορφύρας καὶ χρυσίου καὶ σμαράγδου καὶ
lapidibus p̄ciosis intextum. et annū
λίθων πολυτελῶν καθυφασμένον. καὶ ἀνήγ
tiauerunt ei de ea. et exijt in
γειλαν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸ
proscenium: et lampades argētee p̄ceden
προσκήνιον, καὶ λαμπάδες ἀργυραῖ προάγου
tes eum: vt aūt venit ante faciem eius
σαι αὐτοῦ. ὡς δὲ ἦλθε κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ
iudith et seruorum eius: obstupue
ἰουδὶθ καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ἐθαύμα
runt oēs in pulchritudie faciei
σαν ἅπαντες ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ προσώπου
eius. et cadēs sup faciem: adora
αὐτῆς. καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον, προσε
uit eum. et eleuauerūt eā ser
κύνησεν αὐτῷ. καὶ ἤγειραν αὐτὴν οἱ δοῦ
ui eius.
λοι αὐτοῦ. Ca.11

Et dixit ad eam holofernes: confi
Καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὀλοφέρνης, θάρση
de mulier. ne paueas in corde tuo: quoniam
σον γύναι. μὴ φοβηθῇς τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι
ego nō nocui hoī: qui elegit
ἐγὼ οὐκ ἐκάκωσα ἄνθρωπον, ὅστις ἡρέτικε
seruire nabuchodonosor regi
δουλεύειν ναβουχοδονόσορ τῷ βασιλεῖ
vniuerse terre. et nūc popul⁹ tu⁹ qui habi
πάσης τῆς γῆς. καὶ νῦν ὁ λαός σου ὁ κατοι
tat mōtana: si nō cōtēpsisset me: nō ele
κῶν τὴν ὀρεινήν, εἰ μὴ ἐφαύλισάν με, οὐκ ἂν
uassem lanceā meā sup eos: sed ipsi si
ἦρα τὸ δόρυ μου ἐπ᾽ αὐτούς, ἀλλ᾽ αὐτοὶ ἑαυ
bi fecerunt hec. et nūc dic mihi cui⁹
τοῖς ἐποίησαν ταῦτα. καὶ νῦν λέγε μοι τίνος
causa fugisti ab eis: et venisti ad
ἕνεκα ἀπέδρας ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ ἦλθες πρὸς
nos. venis.n. ad salutem: confide. in
ἡμᾶς. ἥκεις γὰρ εἰς σωτηρίαν, θάρσει. ἐν τῇ

quoniam cum steteris in conspectu eius bene tibi faciet & eris gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum holofernis nunciantes eam. Cumque intrasset ante faciem eius: statim captus est in suis oculis holofernes. Dixeruntque ad eum satellites eius. Quis cōtemnat populum hebreorum qui tam decoras mulieres habent: vt nō pro his merito pugnare contra eos debeamus? Videns itaque iudith holofernem sedentem in conopeo quod erat ex purpura & auro & smaragdo & lapidibus preciosis intextus: & cum in faciem eius intendisset adorauit eū prosternens se super terram: & eleuauerūt eam serui holofernis iubente domino suo.

Capitulum vndecimū

Tunc Holofernes dixit ei. Equo animo esto & noli pauere in corde tuo quoniam ego nūque nocui uirum qui voluit seruire nabuchodonosor regi. Populus autem tuus si non contēpsisset me: nō alleuassem lanceā meam super eum. Nunc autem dic mihi qua ex causa recessisti ab illis: & placuit tibi vt venires ad nos. Et dixit illi iudith. Sume verba ancille tue. quoniam si secutus fueris verba ancille tue: perfectā rem faciet dominus tecū. Viuit enim nabuchodonosor rex terre: & viuit virt⁹ eius que est in te ad correptionem omnium animarum errātium: quoniam nō solum homines seruient illi per te: sed & bestie agri obtemperāt illi. Nunciatur enim animi tui industria vniuersis gentibus: & indicatum est omni seculo quoniam tu solus bonus & potens es in omni regno eius: & disciplina tua omnibus prouinciis predicatur. Nec hoc latet quod locutus est achior: nec illud ignoratur quod eis iusseris euenire. Constat enim deum nostrum sic peccatis offensum vt mandauerit per prophetas suos ad populum quod tradet eum pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse deum suum filii israel: tremor tuus super ipsos est.

nocte hac viues et in reliquū. nō eni
νυκτὶ ταύτῃ ζήσῃ καὶ εἰς τὸ λοιπόν. οὐ γάρ
est qui iniuria afficiat te: sed bn̄ tibi faciet si
ἐστιν ὃς ἀδικήσει σε, ἀλλ᾽ εὖ σοι ποιήσει κα
cut fit seruis dn̄i mei nabu
θὰ γίνεται τοῖς δούλοις τοῦ κυρίου μου ναβου
chodonosor regis. et dixit ad e
χοδονόσορ τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπε πρὸς αὐ
um iudith: accipe verba famule tue:
τὸν ἰουδίθ, δέξαι τὰ ῥήματα τῆς δούλης σου,
et loquatur ancilla tua ante faci
καὶ λαλησάτω ἡ παιδίσκη σου κατὰ πρόσω
em tuā. et nō annuntiabo mēdaciū domi
πόν σου. καὶ οὐκ ἀναγγελῶ ψεῦδος τῷ κυρί
no meo in nocte hac. et si secut⁹ fu
ῳ μου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. καὶ ἐὰν κατακολου
eris verba ancille tue: pfe
θήσῃς τοῖς λόγοις τῆς παιδίσκης σου, τελεί
cte rem faciet tecum deus: et non
ως πρᾶγμα ποιήσει μετὰ σοῦ ὁ θεός, καὶ οὐκ
cadet dn̄s meus a studi
ἀποπεσεῖται ὁ κύριός μου τῶν ἐπιτηδευμά
is suis. viuit.n. rex nabuchodono
των αὐτοῦ. ζῇ γὰρ ὁ βασιλεὺς ναβουχοδονό
sor vniuerse terre: et viuit virtus eius: qui
σορ πάσης τῆς γῆς, καὶ ζῇ τὸ κράτος αὐτοῦ, ὃς
misit te ad correctionē oīs ani
ἀπέστειλέ σε εἰς κατόρθωσιν πάσης ψυ
me: quoniam nō solū hoīes p te seruī
χῆς, ὅτι οὐ μόνον ἄνθρωποι διὰ σοῦ δουλεύ
unt ei: sed et bestie agri et
ουσιν αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ
iumēta et volatilia celi propter
τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ διὰ τῆς
fortitudinē tuā viuent in nabuchodonosor et
ἰσχύος σου ζήσονται ἐπὶ ναβουχοδονόσορ καὶ
omnem domū eius. audiuimus.n. sapiē
πάντα τὸν οἶκον αὐτοῦ. ἠκούσαμεν γὰρ τὴν σοφί
tiā tuā et industrias aīe tue
αν σου καὶ τὰ πανουργεύματα τῆς ψυχῆς σου
et annūciatū ē vniuerse terre: q tu solus bo
καὶ ἀνηγγέλη πάσῃ τῇ γῇ, ὅτι σὺ μόνος ἀγα
nus in omni regno: et potens in sciē
θὸς ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ, καὶ δυνατὸς ἐν ἐπι
tia: et mirabilis in exercitu belli.
στήμῃ, καὶ θαυμαστὸς ἐν στρατεύματι πολέμου,
et nūc verbū qd locutus est achior in cō
καὶ νῦν ὁ λόγος ὃν ἐλάλησεν ἀχιὼρ ἐν τῇ συ
sessu tuo audiuimus verba eius: quoniam
νεδρίᾳ σου ἠκούσαμεν τὰ ῥήματα αὐτοῦ, ὅτι
ceperunt eū viri betulue:
περιεποιήσαντο αὐτὸν οἱ ἄνδρες βετυλούα,
et nuntiauit eis oīa que locutus
καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς πάντα ὅσα ἐξελάλη
est ipse apud te. ideo dn̄ator dn̄e ne trāns
σεν αὐτὸς παρὰ σοί. διὸ δέσποτα κύριε μὴ πα
grediaris verbū eius: sed pone ipm
ρέλθῃς τὸν λόγον αὐτοῦ, ἀλλὰ κατάθου αὐτὸν
in corde tuo: quoniam verū est. nō.n. sumitē
ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἀληθής ἐστιν. οὐ γὰρ ἐκδι
vindicta de gēne nostro: nō.n. p̄ualet gladi⁹
κεῖται τὸ γένος ἡμῶν, οὐ γὰρ ἰσχύει ῥομφαία
cōtra eos: nisi peccauerit cōtra deū
ἐπ᾽ αὐτούς, εἰ μὴ ἁμάρτωσιν εἰς τὸν θεὸν
suum. et nūc vt nō sit dn̄s me⁹ expul
αὐτῶν. καὶ νῦν ἵνα μὴ γένηται ὁ κύριός μου ἔκβο
sus et re infecta desistēs: et cecidit mors sup
λος καὶ ἄπρακτος, καὶ ἐπέπεσε θάνατος ἐπὶ
faciē eorū: et dephēdit eos pec
πρόσωπον αὐτῶν, καὶ κατέλαβεν αὐτοὺς ἁ
catum: in quo irritabunt deū suū
μάρτημα, ἐν ᾧ παροργιοῦσι τὸν θεὸν αὐτῶν

quandocunque fecerint absurditatē. quoniam
ὁπηνίκα ἐὰν ποιήσωσιν ἀτοπίαν. ἐπεὶ
defecerunt eis cibaria su
παρεξέλιπεν αὐτοῖς τὰ βρώματα αὐ
a: et diminuta ē oīs aqua. et ordinaue
τῶν, καὶ ἐσπανίσθη πᾶν ὕδωρ. καὶ ἐβουλεύ
runt initere manū pecoribus suis:
σαντο ἐπιβαλεῖν τοῖς κτήνεσιν αὐτῶν,
et omnia que distinxit eis deus in
καὶ πάντα ὅσα διεστείλατο αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐν
legibus suis ne māducarēt: decreuerūt im
τοῖς νόμοις αὐτοῦ μὴ φαγεῖν, διέγνωσαν δα
pendere. et primitias frumēti
πανῆσαι. καὶ τὰς ἀπαρχὰς τοῦ σίτου
et decimas vini et olei: que
καὶ τὰς δεκάτας τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, ἃ
seruauerūt sanctificantes sacerdotibus
ἐφύλαξαν ἁγιάσαντες τοῖς ἱερεῦσι τοῖς
astantibus in hierusalem ante
παρεστηκόσιν ἐν ἱερουσαλὴμ ἀπέναντι τοῦ
faciem dei nostri: decreuerūt
προσώπου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, κεκρίκασιν
consumere: que neque manibus cōueniebat
ἐξαναλῶσαι, ὧν οὐδὲ ταῖς χερσὶν καθῆκεν
contingere quēquā eorū qui de populo. et mise
ἅψασθαι οὐδένα τῶν ἐκ τοῦ λαοῦ. καὶ ἀπέ
runt in hierusalem: quoniam et
σταλκασιν εἰς ἱερουσαλήμ, ὅτι καὶ οἱ
ibi habitantes fecerunt hec nu
ἐκεῖ κατοικοῦντες ἐποίησαν ταῦτα, τοὺς
qui transtulerunt ipsis remissionē a
μετακομίσασιν αὐτοῖς τὴν ἄφεσιν παρὰ
senatu. et erunt quousque renūciet
τῆς γερουσίας. καὶ ἔσονται ἕως ἀναγγείλῃ
ipsis et facient: dabunt tibi in
αὐτοῖς καὶ ποιήσουσι, δοθήσονταί σοι εἰς
pditionē in die illa. vnde ego ancilla
ὄλεθρον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὅθεν ἐγὼ ἡ δούλη
tua cognoscens oīa hec: fugi
σου ἐπιγνοῦσα πάντα ταῦτα, ἀπέδρων
a facie eorum. et misit me
ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. καὶ ἀπέστειλέ με ὁ
deus ad faciēdū tecum rem: in quibus obstu
θεὸς ποιῆσαι μετὰ σοῦ πράγματα, ἐφ᾽ οἷς ἐκστή
pebit omnis terra quicunque audierint hec.
σεται πᾶσα ἡ γῆ ὅσοι ἂν ἀκούσωσιν αὐτά.
quoniam ancilla tua religiosa est et colens
ὅτι ἡ δούλη σου θεοσεβής ἐστι καὶ θεραπεύ
nocte et die deum celi.
ουσα νυκτὸς καὶ ἡμέρας τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ.
et nunc manebo apud te dn̄e mi: et exi
καὶ νῦν μενῶ παρὰ σοί κύριέ μου, καὶ ἐξε
bit ancilla tua in nocte in
λεύσεται ἡ δούλη σου κατὰ νύκτα εἰς τὴν
vallem: et orabo ad deum. et
φάραγγα, καὶ προσεύξομαι πρὸς τὸν θεόν. καὶ
annunciabit mihi quando fecerunt pecca
ἀναγγελεῖ μοι πότε ἐποίησαν τὰ ἁμαρτή
ta eorum. et veniēs referam tibi.
ματα αὐτῶν. καὶ ἐλθοῦσα προσανοίσω σοι.
et exibis cum oī exercitu tuo: et
καὶ ἐξελεύσῃ σὺν πάσῃ δυνάμει σου, καὶ
non est qui resistat tibi ex eis. et ad
οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιστήσεταί σοι ἐξ αὐτῶν. καὶ ἄ
ducā te p mediū iudee: quousque venias
ξω σε διὰ μέσου τῆς ἰουδαίας, ἕως τοῦ ἐλθεῖν
ante hierlm. et ponā sedem tuā in
ἀπέναντι ἱλήμ. καὶ θήσω τὸν δίφρον σου ἐν
medio eius: et ages eos sicut oues quib⁹
μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἄξεις αὐτοὺς ὡς πρόβατα οἷς
nō est pastor, et nō latrabit canis lingua
οὐκ ἔστι ποιμήν. καὶ οὐ γρύξει κύων τῇ γλώσσῃ

Insuper etiam fames inuasit eos: & ab ariditate aque iam inter mortuos computantur. Denique hoc ordinant vt interficiant pecora sua: & bibant sanguinem eorum: & sancta domini sui que precepit deus non contingi: in frumento vino & oleo hec cogitauerunt impendere. & volunt consumere que nec manibus deberet cōtingere. Ergo quoniam hec faciunt certum ē quod in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla tua cognoscens fugi ab illis: & misit me dominus hec ipsa nunciare tibi. Ego enim ancilla tua deum colo etiam nunc apud te. & exiet ancilla tua & orabo deum: & dicet mihi: quando eis reddat peccatum suum: & veniens nunciabo tibi: ita vt ego adducam te per medium hierusalem. Et habebis omnem populum israel sicut oues quibus non est pastor: & non latrabit vel vnus canis contra te: quoniam hec mihi dicta sunt per prouidētiam dei. Et quoniam iratus est illis deus: hec ipsa missa sum nūciare tibi. Placuerunt aūt oīa verba hec corā Holoferne & coram pueris eius: & mirabantur ad sapientiam eius: & dicebāt alter ad alterum. Non est talis mulier super terram in aspectu in pulchritudine & in sensu verborum. Et dixit ad illam holofernes. Bene fecit deus qui misit te ante populum: vt des illum tu in manibus nostris. Et quoniam bona est promissio tua: si fecerit mihi hoc deus tuus: erit & deus meus: & tu in domo Nabuchodonosor magna eris: & nomen tuum nominabitur in vniuersa terra.

Capitulum duodecimum.

Tunc iussit eam introire vbi repositi erant thesauri eius: & iussit illic manere eam: & constituit quid daretur illi de conuiuio suo. Cui respondit iudith: & dixit. Nunc non potero manducare ex his que mihi precipis tribui: ne veniat supra me offensio. Ex his autem que mihi detuli manducabo. Cui Holofernes ait. Si defecerint tibi ista que tecum detulisti: quid faciemus tibi? Et dixit iudith. Viuit anima tua domine meus: quoniam non expendet omnia hec ancilla tua: donec faciat deus in manu mea hec que cogitaui. Et induxerunt illam serui eius in tabernaculum quo preceperat:

sua coram te: quoniam mihi hec dicta
αὐτοῦ ἀπέναντί σου, ὅτι μοι ταῦτα ἐλα
sunt p prudentiā meā et annūciata sūt mihi:
λήθη κατὰ πρόγνωσίν μου καὶ ἀνηγγέλη μοι,
et missa sum nuntiare tibi. et placuerūt
καὶ ἀπεστάλην ἀπαγγεῖλαί σοι. καὶ ἤρεσαν
verba eius coram holoferne: et co
οἱ λόγοι αὐτῆς ἐναντίον ὀλοφέρνου, καὶ ἐναν
ram oībus pueris eius. et
τίον πάντων τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. καὶ
mirati sunt in sapiā eius et dixerūt:
ἐθαύμασαν ἐπὶ τῇ σοφίᾳ αὐτῆς καὶ εἶπον,
non est talis mulier a summo vsque ad summū
οὐκ ἔστι τοιαύτη γυνὴ ἀπ᾽ ἄκρου ἕως ἄκρου
terre in pulchritudie faciei et prudētia
τῆς γῆς ἐν κάλλει προσώπου καὶ συνέσει
verborū. et dixit ad eam holofernes: bn̄
λόγων. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὀλοφέρνης, εὖ
fecit deus qui misit te ante
ἐποίησεν ὁ θεὸς ἀποστείλας σε ἔμπροσθεν τοῦ
populū vt esset in manibus nr̄is fortitudo: i
λαοῦ τοῦ γενηθῆναι ἐν χερσὶν ἡμῶν κράτος, ἐν
aūt cōtemnētibus dn̄m meū pditio.
δὲ τοῖς φαυλίσασι τὸν κύριόν μου ἀπώλειαν.
et nunc venusta es tu in aspectu tuo: et bo
καὶ νῦν ἀστεία εἶ σὺ ἐν τῷ εἴδει σου, καὶ ἀγα
na in sermōibus tuis. q si feceris sicut
θὴ ἐν τοῖς λόγοις σου. ὅτι ἐὰν ποιήσῃς καθὰ
locuta es: deus tuus erit mihi deus: et tu in
ἐλάλησας, ὁ θεός σου ἔσται μοι θεός, καὶ σὺ ἐν
domo regis nabuchodonosor sedebis:
οἴκῳ βασιλέως ναβουχοδονόσορ καθήσῃ,
et eris noīata in vniuersa terra.
καὶ ἔσῃ ὀνομαστὴ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. 12.

Et iussit introducere eam vbi
Καὶ ἐκέλευσεν εἰσαγαγεῖν αὐτὴν οὗ
repositi erāt thesauri eius. et iussit
ἐτίθετο τὰ ἀργυρώματα αὐτοῦ. καὶ συνέταξε
mensam parari ei e cibari
καταστρωθῆναι αὐτῇ ἀπὸ τῶν ὀψοποιημά
is suis et vino suo ad bibēdū. et dixit
των αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴνου αὐτοῦ πιεῖν. καὶ εἶπεν
iudith: nō māducabo ex eis vt nō fi
ἰουδείθ, οὐ φάγομαι ἐξ αὐτῶν ἵνα μὴ γένη
at scandalum: sed de iis que secuta sunt
ται σκάνδαλον, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἠκολουθηκότων
me fiet expensa. et dixit ad eam holo
μοι χορηγηθήσεται. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὀλο
fernes: si aūt defecerint que sunt tecum:
φέρνης, ἐὰν δὲ ἐκλίπῃ τὰ ὄντα μετὰ σοῦ,
vnde poterimus tibi dare similia eorū: nō.n.
πόθεν ἐξόμεθά σοι δοῦναι ὅμοια αὐτῶν; οὐ γάρ
est nobiscum de gēne tuo. et dixit
ἐστι μεθ᾽ ἡμῶν ἐκ τοῦ γένους σου. καὶ εἶπεν
iudith ad eum: viuit aīa tua dn̄e mi:
ἰουδείθ πρὸς αὐτόν, ζῇ ἡ ψυχή σου κύριέ μου,
quoniam nō expendet ancilla tua que sunt
ὅτι οὐ δαπανήσει ἡ δούλη σου τὰ ὄντα
mecum: donec faciat dn̄s in manu
μετ᾽ ἐμοῦ, ἕως ἂν ποιήσῃ κύριος ἐν χειρί
mea que decreuit. et induxerūt illā
μου ἃ ἐβουλεύσατο. καὶ ἤγαγον αὐτὴν οἱ
serui holofernis in tabernaculū. et
θεράποντες ὀλοφέρνου εἰς τὴν σκηνήν. καὶ
dormiuit vsque ad mediā noctem: et
ὕπνωσε μέχρι μεσούσης τῆς νυκτός, καὶ
surrexit ad matutinā custodiā: et mi
ἀνέστη πρὸς τὴν ἑωθινὴν φυλακήν, καὶ ἀπέ
sit ad holofernem dicens: iube
στειλε πρὸς ὀλοφέρνην λέγουσα, ἐπιταξά
at iam dn̄s meus dimittere ancillā
τω δὴ ὁ κύριός μου ἐᾶσαι τὴν δούλην

tuam ad orationem exire. ⁊ iussit holofernes satellitibus ne p̄hiberent eam. ⁊ mansit in castris diebus tribus. ⁊ exibat p̄ noctem in vallem betulia: ⁊ baptizabatur in fonte aque in castris. ⁊ vt ascēdebat: orabat dn̄m deū israel: vt dirigeret viam eius ad exaltationē filiorū populi sui. ⁊ introiens munda manebat in tabernaculo vsq; dū tulisset escam suam ad vesperā. ⁊ factū est in die quarto: fecit holofernes cōuiuium seruis suis solis: ⁊ nō vocauit ad inuitationē quenq̄ eorū q̄ ad vsus. ⁊ dixit bagoe eunucho: q̄ erat p̄fectus sup oīa q̄ eius: suade ī iā vadēs mulierē hebreā q̄ est apud te: vt veniat ad nos ⁊ mādūcet ⁊ bibat nobiscum. ecce enī fedum cōspectui nostro: si feminā talem dimiserimus non cōmunicantes cū ea. q̄ nisi eā attraxerimus irridebit nos. ⁊ exiit bagoas a facie holofernis: ⁊ introiuit ad eam ⁊ dixit: ne grauetur ancilla bona hec veniens ad dominū meū honorificari ante faciem eius: ⁊ bibere nobiscū ad iocunditatē vinū: ⁊ fieri in die hac vt vna filia filiorū assyriorū: q̄ assisterunt in domo nabuchodonosor. ⁊ dixit ad eum iudith: ⁊ q̄ sum ego vt cōtradicam dn̄o meo: q̄ oē quod erit in oculis eius placitū festinans faciā: ⁊ erit mihi hoc ad exultationē vsq; ad

σου ἐπὶ προσευχὴν ἐξελθεῖν. καὶ ἐπέταξεν ὁλοφέρνης τοῖς σωματοφύλαξι μὴ διακωλύειν αὐτήν. καὶ παρέμεινεν ἐν τῇ παρεμβολῇ ἡμέρας τρεῖς. καὶ ἐξεπορεύετο κατὰ νύκτα εἰς τὴν φάραγγα βετουλουά, καὶ ἐβαπτίζετο ἐπὶ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος ἐν τῇ παρεμβολῇ. καὶ ὡς ἀνέβη, ἐδέετο τοῦ κυρίου θεοῦ ἰσραήλ, κατευθῦναι τὴν ὁδὸν αὐτῆς εἰς ἀνάστημα τῶν υἱῶν τοῦ λαοῦ αὐτῆς. καὶ εἰσπορευομένη καθαρὰ παρέμενεν ἐν τῇ σκηνῇ μέχρις οὗ προσηνέγκατο τὴν τροφὴν αὐτῆς εἰς ἑσπέραν. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τετάρτῃ, ἐποίησεν ὁλοφέρνης πότον τοῖς δούλοις αὐτοῦ μόνοις, καὶ οὐκ ἐκάλεσεν εἰς τὴν κλῆσιν οὐδένα τῶν πρὸς ταῖς χρείαις. καὶ εἶπε βαγώᾳ τῷ εὐνούχῳ, ὃς ἦν ἐφεστηκὼς ἐπὶ πάντων τῶν αὐτοῦ, πεῖσον δὴ πορευθεὶς τὴν γυναῖκα τὴν ἑβραίαν ἥ ἐστι παρὰ σοί, τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ἡμᾶς καὶ φαγεῖν καὶ πιεῖν μεθ' ἡμῶν. ἰδοὺ γὰρ αἰσχρὸν τῷ προσώπῳ ἡμῶν, εἰ γυναῖκα τοιαύτην παρησόμεθα οὐχ ὁμιλήσαντες αὐτῇ. ὅτι ἐὰν μὴ αὐτὴν ἐπισπασώμεθα καταγελάσεται ἡμῶν. καὶ ἐξῆλθε βαγώας ἀπὸ προσώπου ὁλοφέρνου, καὶ εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν καὶ εἶπε, μὴ ὀκνησάτω ἡ παιδίσκη ἡ καλὴ αὕτη ἐλθοῦσα πρὸς τὸν κύριόν μου δοξασθῆναι κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ πιεῖν μεθ' ἡμῶν εἰς εὐφροσύνην οἶνον, καὶ γενηθῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ὡς μία θυγάτηρ τῶν υἱῶν ἀσσούρ, αἳ παρεστήκασιν ἐν οἴκῳ ναβουχοδονόσορ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ἰουδείθ, καὶ τίς εἰμι ἐγὼ ἀντεροῦσα τῷ κυρίῳ μου; ὅτι πᾶν ὃ ἔσται ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ ἀρεστὸν σπεύσασα ποιήσω, καὶ ἔσται μοι τοῦτο εἰς ἀγαλλίαμα ἕως

& petiit dum introiret vt daretur ei copia nocte & ante lucem egrediendi foras ad orationem: & deprecandi dominum: & precepit cubiculariis suis vt sicut placeret illi exiret & introiret ad adorandum deum suum per triduum. Et exibat noctibus in vallem bethulie: & baptizabat se in fonte aq̄: & vt ascendebat orabat ad dominum deum israel: vt dirigeret viam eius ad liberationem populi sui: & introiens munda manebat in tabernaculo: vsq; dum acciperet escam suam in vesperum. & factum est quarto die Holofernes fecit cenam seruis suis: & dixit ad Vagao eunuchum. Vade & suade hebream illam: vt sponte consentiat habitare mecum. Fedum est enim apud Assyrios si femina irrideat virum agendo: vt immunis ab eo transeat. Tunc introiuit Vagao ad Iudith: & dixit. Non vereatur bona puella introire ad dominum meum: vt honorificetur ante faciem eius: & manducet cum eo: & bibat vinum in iocunditate. Cui Iudith respondit. Que ego sum vt contradicam domino meo? Omne quod erit ante oculos eius bonum & optimum faciam. Quicquid autem illi placuerit: hoc mihi erit optimum omnibus diebus vite mee. Et surrexit & ornauit se vestimento suo: & ingressa stetit ante faciem eius. Cor autem Holofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia eius: & dixit ad eam holofernes. Bibe nunc & accumbe in iocunditate: quoniam inuenisti gratiam coram me. Et dixit Iudith. Bibam domine: quoniam magnificata est anima mea hodie pre omnibus diebus meis: & accepit & manducauit & bibit coram ipso: ea que parauerat illi ancilla eius: & iocundus factus est holofernes ad eam: bibitq; vinum multum nimis quantum nunq̄ biberat in vita sua.

Capitulum tertiumdecimū.

Ut autem sero factum est festinauerunt serui illius ad hospitia sua. & conclusit Vagao ostia cubiculi: & abiit. Erant autem omnes fatigati a vino. Porro Holofernes iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus. Dixitq; Iudith puelle sue: vt staret foris ante cubiculum: & obseruaret. Stetitq; iudith ante lectū orans cū lachrymis & labiorū motu in silentio dicens. Confirma me domine deus israel: & respice in hac hora ad opa manuum mearum: vt sicut promisisti hierusalem ciuitatē tuā erigas: & hoc q̄ credens per te posse fieri cogitaui perficiam. Et cū hec dixisset: accessit ad columnam que erat ad caput lectuli eius: & pugionem eius qui in ea ligatus pēdebat exoluit. Cūq; euaginasset illum apprehendit comā capitis eius & ait. Confirma me domine deus in

diem mortis mee. ⁊ surgens ornata est vestimēto ⁊ oī ornatu muliebri. ⁊ introiuit ancilla eius: ⁊ strauit ei ante holofernem in terra pelles q̄s accepat a bagoa ad cottidianū vsum vite sue vt mādūcaret reclinata sup eas. ⁊ ingressa accubuit iudith. ⁊ obstupuit cor holofernis in ea: ⁊ cōcussa fuit aīa eius: ⁊ erat cupidus valde coeundi cum ea. ⁊ obseruabat tp̄s vt deciperet eam: ex q̄ die vidit eam. ⁊ dixit ad eam holofernes: bibe iam ⁊ sis nobiscum in iocunditate. ⁊ dixit iudith: bibam iā dn̄e: q̄m magnificatū ē viuere meū in me hodie p̄ oībus diebus gn̄ationis mee. ⁊ accipiēs mādūcauit ⁊ bibit coram ipso: que parauerat ancilla eius. ⁊ iocūd⁹ fact⁹ ē holofernes in ea: ⁊ bibit vinū multū nimis q̄tū non biberat vnq̄ in die vna ex q̄ natus fuit.

ἡμέρας θανάτου μου. καὶ ἀναστᾶσα ἐκοσμήθη τῷ ἱματισμῷ καὶ παντὶ τῷ κόσμῳ τῷ γυναικείῳ. καὶ προσῆλθεν ἡ δούλη αὐτῆς, καὶ ἔστρωσεν αὐτῇ κατέναντι ὁλοφέρνου χαμαὶ τὰ κώδια ἃ ἔλαβε παρὰ βαγώου εἰς τὴν καθημερινὴν δίαιταν αὐτῆς εἰς τὸ ἐσθίειν κατακλινομένην ἐπ' αὐτῶν. καὶ ἐλθοῦσα ἀνέπεσεν ἰουδείθ. καὶ ἐξέστη ἡ καρδία ὁλοφέρνου ἐπ' αὐτῇ, καὶ ἐσαλεύθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ἦν κατεπίθυμος σφόδρα τοῦ συγγενέσθαι μετ' αὐτῆς. καὶ ἐτήρει καιρὸν τοῦ ἀπατῆσαι αὐτήν, ἀφ' ἧς ἡμέρας εἶδεν αὐτήν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν ὁλοφέρνης, πίε δὴ καὶ γενήθητι μεθ' ἡμῶν εἰς εὐφροσύνην. καὶ εἶπεν ἰουδείθ, πίομαι δὴ κύριε, ὅτι ἐμεγαλύνθη τὸ ζῆν μου ἐν ἐμοὶ σήμερον παρὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς γενέσεώς μου. καὶ λαβοῦσα ἔφαγε καὶ ἔπιε κατέναντι αὐτοῦ, ἃ ἡτοίμασεν ἡ δούλη αὐτῆς. καὶ εὐφράνθη ὁλοφέρνης ἐπ' αὐτῇ, καὶ ἔπιεν οἶνον πολὺν σφόδρα ὅσον οὐκ ἔπιε πώποτε ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἀφ' οὗ ἐγεννήθη.

Ut ãt vespera fctã est: festinauerunt serui eius diuertere. ⁊ bagoas cōclusit tabernaculū ei⁹ foris: ⁊ dimisit astantes a facie domini sui. ⁊ abierunt ad cubilia sua. erant.n. omnes fatigati q̄a diu factū fuit cōuiuiū. relicta est ãt iudith sola i tabernaculo: ⁊ holofernes p̄cumbens sup lectū suū. erat.n. p̄fusum ipsi vinū. ⁊ dixit iudith ancille sue: vt staret extra cubiculum eius: ⁊ obseruaret exitum eius sicut cottidie. se exituram eīn dixit ad orationē suā. ⁊ bagoe

Ca.13

Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, ἐσπούδασαν οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀναλύειν. καὶ βαγώας συνέκλεισε τὴν σκηνὴν αὐτοῦ ἔξωθεν, καὶ ἀπέλυσε τοὺς παρεστῶτας ἐκ προσώπου τοῦ κυρίου αὐτοῦ. καὶ ἀπῴχοντο εἰς τὰς κοίτας αὐτῶν. ἦσαν γὰρ πάντες κεκοπωμένοι διὰ τὸ ἐπὶ πλεῖον γεγονέναι τὸν πότον. ὑπελείφθη δὲ ἰουδείθ μόνη ἐν τῇ σκηνῇ, καὶ ὁλοφέρνης προπεπτωκὼς ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ. ἦν γὰρ περικεχυμένος αὐτῷ ὁ οἶνος. καὶ εἶπεν ἰουδείθ τῇ δούλῃ αὐτῆς, στῆναι ἔξω τοῦ κοιτῶνος αὐτῆς, καὶ ἐπιτηρεῖν τὴν ἔξοδον αὐτῆς καθάπερ καθ' ἡμέραν. ἐξελεύσεσθαι γὰρ ἔφη ἐπὶ τὴν προσευχὴν αὐτῆς. καὶ τῷ βαγώᾳ

locuta est iuxta verba hec. ⁊ abierūt oēs a facie ipsius: ⁊ nemo relictus est in cubiculo a paruo vsq; ad magnū. ⁊ stans iudith sup lectum illius: dixit in corde suo: dn̄e deus vniuerse potētie respice in hora hac ad opera manuū mearū ad exaltationē hierlm. q̄m nunc temp⁹ adiuuādi hereditatem tuā: ⁊ ad faciendū studia mea in fractionē inimicorū q̄ insurrexerūt nobis. ⁊ accedens regule lectuli q̄ erat ad caput holofernis: demisit pugionē ab ea. ⁊ appropinq̄ns lectulo āpphendit comā capitis eius ⁊ ait: confirma me dn̄e deus in die hac. ⁊ pcussit in ceruicem eius bis i fortitudīe sua: ⁊ abstulit caput eius ab eo: ⁊ euoluit corpus eius de lecto: ⁊ abstulit conopeum a columnis. ⁊ post pusillū exiuit: ⁊ tradidit ancille sue caput holofernis: ⁊ misit illud in peram cibariorū suorum. ⁊ exierunt due simul secundū cōsuetudinē suā ad orationem. ⁊ transeuntes castra: circuierunt vallem illam: ⁊ ascenderunt mōtē betulua: ⁊ venerūt ad portas eius. ⁊ dixit iudith a longe custodiētibus in portis: aperite aperite iam portam: nobiscum deus deus noster vt faceret adhuc virtutē i isrl ⁊ potentiā aduersus inimicos: sicut ⁊ hodie fecit. ⁊ factū est cū audissent viri ciuitatis ipsius vocem eius: festinauerunt descendere ad

ἐλάλησε κατὰ τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἀπῆλθον πάντες ἐκ προσώπου αὐτῆς, καὶ οὐδεὶς κατελείφθη ἐν τῷ κοιτῶνι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου. καὶ στᾶσα ἰουδείθ ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ, εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, κύριε ὁ θεὸς πάσης δυνάμεως ἐπίβλεψον ἐν τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν μου εἰς ὕψωμα ἱερουσαλήμ. ὅτι νῦν καιρὸς ἀντιλαβέσθαι τῆς κληρονομίας σου, καὶ ποιῆσαι τὰ ἐπιτηδεύματά μου εἰς θραῦμα ἐχθρῶν οἳ ἐπανέστησαν ἡμῖν. καὶ προσελθοῦσα τῷ κανόνι τῆς κλίνης ὃς ἦν πρὸς κεφαλῆς ὁλοφέρνου, καθεῖλε τὸν ἀκινάκην ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἐγγίσασα τῇ κλίνῃ ἐδράξατο τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ εἶπε, κραταίωσόν με κύριε ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. καὶ ἐπάταξεν εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ δὶς ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτῆς, καὶ ἀφεῖλε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀπεκύλισε τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς στρωμνῆς, καὶ ἀφεῖλε τὸ κωνώπιον ἀπὸ τῶν στύλων. καὶ μετ' ὀλίγον ἐξῆλθε, καὶ παρέδωκε τῇ ἅβρᾳ αὐτῆς τὴν κεφαλὴν ὁλοφέρνου, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὴν εἰς τὴν πήραν τῶν βρωμάτων αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθον αἱ δύο ἅμα κατὰ τὸν ἐθισμὸν αὐτῶν ἐπὶ τὴν προσευχήν. καὶ διελθοῦσαι τὴν παρεμβολήν, ἐκύκλωσαν τὴν φάραγγα ἐκείνην, καὶ προσανέβησαν τὸ ὄρος βετυλουά, καὶ ἦλθον πρὸς τὰς πύλας αὐτῆς. καὶ εἶπεν ἰουδείθ μακρόθεν τοῖς φυλάσσουσιν ἐπὶ τῶν πυλῶν, ἀνοίξατε ἀνοίξατε δὴ τὴν πύλην, μεθ' ἡμῶν ὁ θεὸς ὁ θεὸς ἡμῶν ποιῆσαι ἔτι ἰσχὺν ἐν ἰσραὴλ καὶ κράτος κατὰ τῶν ἐχθρῶν, καθὰ καὶ σήμερον ἐποίησε. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσαν οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως αὐτῆς τὴν φωνὴν αὐτῆς, ἐσπούδασαν τοῦ καταβῆναι εἰς τὴν

hac hora: & pcussit bis in ceruicē ei⁹: & abscidit caput eius: & abstulit conopeum eius a columnis: & euoluit corpus eius truncū. Et post pusillū exiuit & tradidit caput holofernis ācille sue: & iussit vt mitteret illud in peram suam: & exierunt due secundum consuetudinem suam: quasi ad orationem: & transierunt castra & gyrantes vallem venerunt ad portam ciuitatis: & dixit Iudith a longe custodibus murorum. Aperite portas qm̄ nobiscum est deus: qui fecit virtutem in israel. Et factum est cum audissent viri vocem eius: vocauerunt presbyteros ciuitatis. Et occurrerunt ad eam omnes a minimo vsq; ad maximum: quoniam sperauerunt eam iam non esse venturā. Et accendentes luminaria congyrauerunt circa eam vniuersi: illa autem ascendens in eminentiorem locum: iussit fieri silentium. Cunq; omnes tacuissent dixit iudith. Laudate dominum deum nostrum: qui non deseruit sperantes in se: & in me ancillam suam adimpleuit misericordiam suam: quam promisit domui israel: et interfecit in manu mea hostem populi sui in hac nocte: & proferens de pera caput holofernis: ostendit illis dicēs. Ecce caput Holofernis principis militie Assyriorum. Et ecce conopeum illius in quo recumbebat in ebrietate sua: vbi & per manum femine percussit illum dominus deus noster. Viuit autem ipse dominus: quoniam custodiuit me angelus eius: & hinc euntem: & ibi cōmorantem & inde huc reuertentem: & non permisit me dominus ancillā suam coinquinari: sed sine pollutione peccati reuocauit me vobis gaudentem in victoria sua: in euasione mea: in liberatione vestra. Confitemini illi omnes quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Vniuersi autem adorantes dominum dixerūt ad eam. Benedixit te dominus in virtute sua: quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Porro ozias princeps populi israel dixit ad eam. Benedicta es tu filia a domino deo excelso: pre omnibus mulieribus super terrā. Benedictus dominus qui creauit celum & terram: qui te direxit in vulnera capitis pricipis inimicorum nostrorum: quia hodie nomen tuum ita magnificauit: vt non recedat laus tua de ore hoim q memores fuerint virtutis dn̄i in eternum: p quibus nō pepcisti aie tue pp̄ter angustias & tribulatiōes gn̄is tui: sed subuenisti ruine ante conspectum dei nostri. Et dixit oīs populus. fiat fiat. Porro achior vocatus venit. et dixit ei iudith. Deus israel cui tu testimoniū dedisti q vlciscatur se de inimicis suis: ipse caput oīū incredulorū incidit i hac nocte in manu mea. Et vt probes quia ita est: ecce caput holofernis qui in contēptu supbie sue deū israel cōtempsit: & tibi iteritū minabatur

portam ciuitatis sue. ⁊ cōuocauerunt p̄sbyteros ciuitatis. ⁊ cōcurrerūt omnes a paruo vsq; ad magnū: q̄m p̄ter opinionē erat eis vt veniret ipsa. ⁊ apuerunt portam ⁊ susceperūt eas. ⁊ accendentes ignē ad flammā: circūdederunt eas. illa ãt dixit ad eos voce magna: laudate deū laudate: laudate deum: q̄m nō amouit miam suam a domo israel: sed cōfregit hostes nostros p manū meā in nocte hac. ⁊ pferens caput de pera ōndit ⁊ dixit eis: ecce caput holofernis principis militie assyriorum: ⁊ ecce conopeum in q̄ recūbebat in ebrietatibus suis: ⁊ pcussit illum dn̄s in manu femine. ⁊ viuit dominus q̄ custodiuit me in via mea q̄ abiui: q̄m decepit eum facies mea in pditionem eius: ⁊ nō fecit petm̄ mecum in pollutionē ⁊ cōfusionē. ⁊ obstupuit oīs pp̄ls nimis. ⁊ inclināntes adorauerunt deū ⁊ dixerūt vnanimiter: bn̄dictus es deus noster q̄ ad nihilū redegisti in die hodierna inimicos populi tui. ⁊ dixit ei ozias: bn̄dicta tu es filia a deo excelso p̄ oībus mulieribus q̄ sup terrā: ⁊ bn̄dictus dn̄s deus q̄ creauit celos ⁊ terram: q̄ direxit te in vulnus capitis principis inimicorū nrōrū. q̄a non recedet spes tua a corde hominum q̄ mēores fuerit virtutis dei vsq; i seculū. ⁊ faciat tibi hec deus i exaltatiōē sempiternā vt visitet te in bonis: p̄ q̄bus nō pepercisti anime tue p̄pter

πύλην τῆς πόλεως αὐτῶν. καὶ συνεκάλεσαν τοὺς πρεσβυτέρους τῆς πόλεως. καὶ συνέδραμον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, ὅτι παράδοξον ἦν αὐτοῖς τὸ ἐλθεῖν αὐτήν. καὶ ἤνοιξαν τὴν πύλην καὶ ὑπεδέξαντο αὐτάς. καὶ ἅψαντες πῦρ εἰς φαῦσιν, περιεκύκλωσαν αὐτάς. ἡ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς φωνῇ μεγάλῃ, αἰνεῖτε τὸν θεὸν αἰνεῖτε, αἰνεῖτε τὸν θεόν, ὅτι οὐκ ἀπέστησε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου ἰσραήλ, ἀλλ' ἔθραυσε τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν διὰ χειρός μου ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ. καὶ προελοῦσα τὴν κεφαλὴν ἐκ τῆς πήρας ἔδειξε καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ κεφαλὴ ὁλοφέρνου ἀρχιστρατήγου δυνάμεως ἀσσούρ, καὶ ἰδοὺ τὸ κωνώπιον ἐν ᾧ κατέκειτο ἐν ταῖς μέθαις αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν κύριος ἐν χειρὶ θηλείας. καὶ ζῇ ὁ κύριος ὃς διεφύλαξέ με ἐν τῇ ὁδῷ μου ᾗ ἐπορεύθην, ὅτι ἠπάτησεν αὐτὸν τὸ πρόσωπόν μου εἰς ἀπώλειαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐποίησεν ἁμάρτημα μετ' ἐμοῦ εἰς μίασμα καὶ αἰσχύνην. καὶ ἐξέστη πᾶς ὁ λαὸς σφόδρα. καὶ κύψαντες προσεκύνησαν τῷ θεῷ καὶ εἶπον ὁμοθυμαδόν, εὐλογητὸς εἶ ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἐξουδενώσας ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ σήμερον τοὺς ἐχθροὺς τοῦ λαοῦ σου. καὶ εἶπεν αὐτῇ ὀζίας, εὐλογητὴ σὺ εἶ θύγατερ τῷ θεῷ τῷ ὑψίστῳ παρὰ πάσας τὰς γυναῖκας τὰς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εὐλογημένος κύριος ὁ θεὸς ὃς ἔκτισε τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὴν γῆν, ὃς κατεύθυνέ σε εἰς τραῦμα κεφαλῆς ἄρχοντος ἐχθρῶν ἡμῶν. ὅτι οὐκ ἀποστήσεται ἡ ἐλπίς σου ἀπὸ καρδίας ἀνθρώπων μνημονευόντων ἰσχὺν θεοῦ ἕως αἰῶνος. καὶ ποιῆσαι σοι αὐτὰ ὁ θεὸς εἰς ὕψος αἰώνιον τοῦ ἐπισκέψασθαί σε ἐν ἀγαθοῖς, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐφείσω τῆς ψυχῆς σου διὰ τὴν

humilitatē gñis noſtri: ſed ſubueniſti
παρείωσιν τ̃ γένους ἡμῶν, ἀλλ᾽ ἐπεξῆλθες
ruine noſtre in rectū vadens
τῷ πτώματι ἡμῶν ἐπ᾽ εὐθεῖαν πορευθεῖσα
ante cōſpectū dei nři. τ dixit oīs popu
ἐνώπιον τ̃ θεοῦ ἡμῶν. καὶ εἶπον πᾶς ὁ λα-
lus: fiat fiat.
ὸς, γένοιτο γένοιτο. Ca.14.

Et dixit ad eos iudith: audi-
Καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ἰουδείθ, ἀκού-
te iā me fratres: τ accipiētes ca-
σατε δή μου ἀδελφοί, καὶ λαβόντες τὴν κε-
put hoc: ſuſpēdite illud ſup
φαλὴν ταύτην, κρεμάσατε αὐτὴν ἐπὶ τῆς
pinaculum muri nři. τ erit quum
ἐπάλξεως τ̃ τείχους ἡμῶν. καὶ ἔσαι ἡνίκα
illuxerit diluculū τ exierit ſol ſup
ἂν διαφαύσῃ ὁ ὄρθρος καὶ ἐξέλθῃ ὁ ἥλιος ἐπὶ
terrā: recipietis vnuſquiſq; arma bel
τὴν γῆν, ἀναλήψεσθε ἕκαστος τὰ σκεύη τὰ πο
lica veſtra: τ exibit omnis vir
λεμικὰ ὑμῶν, καὶ ἐξελεύσεται πᾶς ἀνὴρ
fortis extra ciuitatem. τ dabitis princi
ἰσχύων ἔξω τῆς πόλεως. καὶ δώσετε ἀρχη-
pem ſup eos quaſi deſcēdentes in cam
γὸν ἐπ᾽ αὐτούς ὡς καταβαίνοντες εἰς τὸ πε
pum ad vigiliam filiorū aſſyrior: τ nō
δίον εἰς τὴν προφυλακὴν υἱῶν ἀσσούρ, καὶ οὐ
deſcendetis. τ cū acceperint iſti
καταβήσεσθε. καὶ ἀναλαβόντες οὗτοι τὰς
armaturas ſuas: ibunt in ca
πανοπλίας αὐτῶν, πορεύσονται εἰς τὴν πα
ſtra ſua: τ excitabunt princi
ρεμβολὰς αὐτῶν, καὶ ἐγεροῦσι τοὺς στρατη-
pes exercitus aſſyrior: τ current
γοὺς τῆς δυνάμεως ἀσσούρ, καὶ δραμοῦνται
ad tabernaculū holofernis: τ nō inuenient
ἐπὶ τὴν σκηνὴν ὀλοφέρνου, καὶ οὐχ εὑρήσου-
ent eum. τ cecidet ſup eos ti-
σιν αὐτόν. καὶ ἐπιπεσεῖται ἐπ᾽ αὐτοὺς φό
mor: τ fugient a facie noſtra. τ
βος, καὶ φεύξονται ἀπὸ προσώπου ἡμῶν. καὶ
inſequentes vos τ oēs ha
ἐπακολουθήσαντες ὑμεῖς καὶ πάντες οἱ κα
bitantes oēm terminū iſrael: ꝑſtrate
τοικοῦντες πᾶν ὅριον ἰηλ, καταστρώσατε
eos in vijs ſuis. ante āt hec facite
αὐτοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. πρὸ δὲ τ̃ ποιῆ-
ſatio hec: vocate mihi achior am-
σαι ταῦτα, καλέσατέ μοι ἀχιὼρ τὸν ἀμ/
manitē: vt vidēs cognoſcat vilipenden
μανίτην, ἵνα ἰδὼν ἐπιγνῷ τὸν ἐκφαυλίσαν
tem domū iſrael: τ ipm in mortē miſ
τα τὸν οἶκον ἰηλ, καὶ αὐτὸν εἰς θάνατον ἀπο
tentem ad nos. τ vocauerunt achior
στείλαντα εἰς ἡμᾶς. καὶ ἐκάλεσαν τὸν ἀχιὼρ
de domo ozia. vt aūt venit τ vidit ca
ἐκ τ̃ οἴκου ὀζία. ὡς δὲ ἦλθε καὶ εἶδε τὴν κεφα
put holofernis in manu viri vnius in con
λὴν ὀλοφέρνου ἐν χειρὶ ἀνδρὸς ἑνὸς ἐν τῇ ἐκ
gregatione populi: cecidit in faciem τ
κλησίᾳ τ̃ λαοῦ, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον καὶ
defecit ſpūs eius. vt āt recreauerūt il
ἐξελύθη τὸ πνεῦμα αὐτ̃. ὡς δὲ ἀνέλαβον αὐ
lum: cecidit ad pedes iudith: τ ado
τόν, προσέπεσε τοῖς ποσὶν ἰουδείθ, καὶ προ
rauit faciem eius τ dixit: bñ-
σεκύνησε τῷ προσώπῳ αὐτ̃ καὶ εἶπεν, εὐ-
dicta tu in oī tabernaculo iuda τ
λογημένη σὺ ἐν παντὶ σκηνώματι ἰουδὰ καὶ
in oī gente: qcūq; audiētes no
ἐν παντὶ ἔθνει, οἵτινες ἀκούσαντες τὸ ὄνο-

dicens. Cum captus fuerit populus Iſrael: gladio perforari precipiam latera tua. Videns autem Achior caput holofernis: anguſtiatus pre pauore: cecidit in faciem ſuam ſuper terram: & eſtuauit anima eius. Poſtea vero q̄ reſumpto ſpiritu recreatus eſt: procidit ad pedes eius: & adorauit eam: & dixit. Benedicta tu a deo tuo in omni tabernaculo iacob: quoniam in omni gente: que audierit nomen tuum: magnificabitur ſuper te deus iſrael.

Capitulum quartumdecimū.

Dixit autem iudith ad omnem populum. Audite me fratres. Suſpendite caput hoc ſuper muros noſtros & erit cum exierit ſol: accipiat vnuſquiſq; arma ſua: & exite cum impetu non vt deſcendatis deorſum: ſed quaſi impetum facientes. Tunc exploratores neceſſe erit: vt fugiant ad principem ſuum excitandum ad pugnam. Cunq; duces eorum concurrerint ad tabernaculum holofernis: & inuenerint eum truncum in ſuo ſanguine volutatum: decidet ſuper eos timor. Cunq; cognoueritis fugere eos: ite poſt illos ſecuri: quoniam dominus conteret eos ſub pedibus veſtris. Tunc achior videns virtutem quam fecit deus iſrael: relicto gentilitatis ritu: credidit deo: & circuncidit carnem preputii ſui: & appoſitus eſt ad populum iſrael: & omnis ſucceſſio generis eius vſq; in hodiernum diem. Mox autem vt ortus eſt dies ſuſpenderunt ſuper muros caput holofernis: accepitq; vnuſquiſq; vir arma ſua: & egreſſi ſunt cum grandi ſtrepitu & vlulatu. Quod videntes exploratores ad tabernaculum holofernis cucurrerunt. Porro hi qui in tabernaculo erant venientes: & ante ingreſſum cubiculi perſtrepentes excitandi gratia: inquietudinem arte moliebantur: vt non ab excitantibus: ſed a ſonantibus holofernes euigilaret. Nullus enim audebat cubiculum virtutis aſſyriorū pulſando aut intrādo aperire. Sed cum veniſſent eius duces ac tribuni & vniuerſi maiores exercitus aſſyriorum: dixerūt cubiculariis. Intrate & excitate illū: q̄m egreſſi mures de cauernis ſuis auſi ſunt ꝓuocare nos ad ꝑliū. Tunc ingreſſus vagao cubiculum eius ſtetit ante cortinam & plauſum fecit manibus ſuis. ſuſpicabatur enim illum cū iudith dormire. Sed cū nullū motū iacentis ſenſu auriū caperet acceſſit ꝓximās ad cortinam: & eleuans eā videnſq; cadauer abſq; capite holofernis ī ſuo ſanguīe tabefactū iacere ſuper terrā: exclamauit voce magna cū fletu & ſcidit veſtimenta ſua. Et ingreſſus tabernaculū iudith nō inuenit eā. Et exiliuit foras ad populum & dixit. Vna mulier hebrea fecit cōfuſionem in domo regis

men tuū turbabūtur. τ nunc nuncia
μά σου ταραχθήσονται. καὶ νῦν ἀνάγγειλόν
mihi q̄ feciſti in diebus iſtis.
μοι ὅσα ἐποίησας ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις.
τ annūciauit ei iudith in medio popu
καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ἰουδεὶθ ἐν μέσῳ τ̃ λα-
li oīa q̄ fecerat a q̄ di-
οῦ πάντα ὅσα ἦν πεποιηκυῖα ἀφ᾽ ἧς ἡμέ-
e exiuit: vſq; quo loquta ē eis. vt āt ceſ-
ρας ἐξῆλθεν, ἕως οὗ ἐλάλει αὐτοῖς. ὡς δὲ ἐ-
ſauit loq: voce magna exultauit
παύσατο λαλοῦσα, φωνῇ μεγάλῃ ἠλάλαξεν
populus: τ dederūt vocem iocundā in
ὁ λαός, καὶ ἔδωκαν φωνὴν εὐφρόσυνον ἐν τῇ
ciuitate ſua. videns āt achior oīa q̄
πόλει αὐτῶν. ἰδὼν δὲ ὁ ἀχιὼρ πάντα ὅσα
fecit deus iſrael: credidit deo val
ἐποίησεν ὁ θς τ̃ ἰηλ, ἐπίστευσε τῷ θεῷ σφό
de: τ circūcidit carnē ꝓpu
δρα, καὶ περιετέμετο τὴν σάρκα τῆς ἀκρο-
tii ſui: τ appoſitus ē ad domū iſrl
βυστίας αὐτ̃. καὶ προσετέθη εἰς τὸν οἶκον ἰηλ
vſq; in diem hāc. cū āt diluculū aſce
ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ἡνίκα δὲ ὁ ὄρθρος ἀνέ
dit: ſuſpenderūt caput holofernis de
βη, ἐκρέμασαν τὴν κεφαλὴν ὀλοφέρνου ἐκ τ̃
muro. τ accepit oīs vir arma ſu
τείχους. καὶ ἀνέλαβε πᾶς ἀνὴρ τὰ ὅπλα αὐ
a: τ exierūt in circuitum ad aſcen
τ̃, καὶ ἐξῆλθον κατὰ σπείρας ἐπὶ τὰς ἀναβά
ſus montis. at filij aſſyrior vt viderūt e
σεις τοῦ ὄρους. οἱ δὲ υἱοὶ ἀσσοὺρ ὡς εἶδον αὐ
os: miſerunt ad duces ſuos.
τούς, διέπεμψαν ἐπὶ τοὺς ἡγουμένους αὐτῶν.
illi āt venerūt ad duces τ tribu
οἱ δὲ ἦλθον ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ χιλιάρ-
nos τ ad oēm principem ſuum. τ
χους καὶ ἐπὶ πάντα ἄρχοντα αὐτῶν. καὶ
venerunt ad tabernaculū holofernis: τ
παρεγένοντο ἐπὶ τὴν σκηνὴν ὀλοφέρνου, καὶ
dixerunt ei q̄ erat ſup oīa: eia excita
εἶπον τῷ ὄντι ἐπὶ πάντων τῶν αὐτ̃, ἔγειρον
iam dñm noſtrū: q̄m auſi ſunt ſerui deſ
δὴ τὸν κύριον ἡμῶν, ὅτι ἐτόλμησαν οἱ δοῦλοι κα
cendere ſup nos ad bellum: vt diſper
ταβαίνειν ἐφ᾽ ἡμᾶς εἰς πόλεμον, ἵνα ἐξολο-
dantur in finem. τ ingreſſus ē bagoas:
θρευθῶσιν εἰς τέλος. καὶ εἰσῆλθε βαγώας,
τ pulſauit aulā tabernaculi: ſuſpicabat .n.
καὶ ἔκρουσε τὴν αὐλὴν τῆς σκηνῆς, ὑπενόει γὰρ
dormire ipm cum iudith. vt āt nemo
καθεύδειν αὐτὸν μετὰ ἰουδείθ. ὡς δὲ οὐδεὶς
audiuit: aperiēs introiuit in cubicu
ὑπήκουσε, διαστείλας εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶ
lum: τ inuenit eū ſup ſtratū ꝓie
να, καὶ εὗρεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς χελωνίδος ἐρριμ
ctum mortuū: τ caput eius ablatū erat ab
μένον νεκρόν, καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτ̃ ἀφῄρητο ἀπ᾽
eo. τ exclamauit voce magna cum fle-
αὐτ̃. καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ μετὰ κλαυθ
tu τ gemitu τ clamore validoq; ſci-
μοῦ καὶ στεναγμοῦ καὶ βοῆς ἰσχυρᾶς, καὶ διέρ
dit veſtimēta ſua. τ ingreſſus ē in taber
ρηξε τὰ ἱμάτια αὐτ̃. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν σκη
naculū vbi erat iudith diuerteſ: τ nō inuenit
νὴν οὗ ἦν ἰουδεὶθ καταλύουσα, καὶ οὐχ εὗρεν
eam. τ exiliit ad populū τ clama
αὐτήν. καὶ ἐξεπήδησεν εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐβόη
uit: ꝓuaricati ſunt ſerui. fecit cōfuſionē
σεν, ἠθέτησαν οἱ δοῦλοι. ἐποίησεν αἰσχύνην
vna mulier hebreorū in domū regis
μία γυνὴ τῶν ἑβραίων εἰς τὸν οἶκον τ̃ βασιλέως

nabuchodonoſor: q̄m ecce holofernes ī terra:
ναβουχοδονόσορ, ὅτι ἰδοὺ ὀλοφέρνης χαμαί,
τ caput eius non ē in ipſo. cū āt audiſ
καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτ̃ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ὡς δὲ ἤκου
ſent hec verba principes vir-
σαν ταῦτα τὰ ῥήματα οἱ ἄρχοντες τῆς δυ-
tutis aſſyrior: ſciderūt ſtati veſtimēta
νάμεως ἀσσούρ, διέρρηξαν εὐθὺς τοὺς χιτῶνας
ſua: τ turbata ē aīa eorū valde:
αὐτῶν, καὶ ἐταράχθη ἡ ψυχὴ αὐτῶν σφόδρα
τ facta ē eorū clamor τ vociferatio magna
καὶ ἐγένετο αὐτῶν κραυγὴ καὶ βοὴ μεγάλη
nimis in medio caſtrorum.
σφόδρα ἐν μέσῳ τῆς παρεμβολῆς. 15.

Et cū audiſſent qui in tabernaculis
Καὶ ὡς ἤκουσαν οἱ ἐν τοῖς σκηνώμασιν
erant: obſtupuerunt ſup factū: τ ceciđit
ὄντες, ἐξέστησαν ἐπὶ τὸ γεγονός, καὶ ἐπέπεσεν
ſup eos timor. τ tremor. τ nō fuit homo
ἐπ᾽ αὐτ̃ φόβος καὶ τρόμος. καὶ οὐκ ἦν ἄνθρω
mo manēs ante faciem amplius ꝓximi
πος ὑπομένων κατὰ πρόσωπον ἔτι τ̃ πλησίον
ſui: ſed diffuſi vnanimiter fugerūt
αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐκχυθέντες ὁμοθυμαδὸν ἔφυγον
ad oēm viā campi τ montanorū.
ἐπὶ πᾶσαν ὁδὸν τοῦ πεδίου καὶ τῆς ὀρεινῆς.
τ q̄ caſtrametati erant in montib' ī circuitu
καὶ οἱ παρεμβεβληκότες ἐν τῇ ὀρεινῇ κύκλῳ
bethulie: cōuerſi ſunt in fugā. τ tūc
βετυλουὰ ἐτράπησαν εἰς φυγήν. καὶ τότε
filij iſrael oīs vir ꝓliator ex eis
οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ πᾶς ἀνὴρ πολεμιστὴς ἐξ αὐτῶν
effuſi ſunt ſup eos. τ miſit ozias
ἐξεχύθησαν ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ ἐξαπέστειλεν ὀζίας
in betomaſthem τ bebe τ chobe
εἰς βετομασθὲμ καὶ βηβαὶ καὶ χωβαὶ
τ cola: τ in oēm terminū iſrl q̄ annūciarent
καὶ κωλά, καὶ εἰς πᾶν ὅριον ἰηλ τοὺς ἀπαγ-
ſup ꝑꝑeq cōſumata ſunt: τ
γέλλοντας ὑπὲρ τῶν συντετελεσμένων, καὶ
vt oēs diffunderētur ſup inimicos
ἵνα πάντες ἐπεκχυθῶσι τοῖς πολεμίοις
in interitū eorū. vt āt audierūt filij
εἰς τὴν ἀναίρεσιν αὐτῶν. ὡς δὲ ἤκουσαν οἱ υἱοὶ
iſrael: oēs vnanimiter ceciderūt ſup
ἰσραήλ, πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐπέπεσον ἐπ᾽
eos: τ ceciderūt eos vſq; ad chobe. ſimiliter āt τ q̄ ex hie
αὐτοὺς ἕως χωβαί. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἐξ ἱε-
ruſalem aduenerunt: τ ex oībus
ρουσαλὴμ παρεγένοντο, καὶ ἐκ πάσης τῆς
montanis: annūtiauerūt.n. eis q̄ facta fuerāt
ὀρεινῆς, ἀνήγγειλαν γὰρ αὐτοῖς τὰ γενόμενα
caſtris inimicorum: τ q̄ in
τῇ παρεμβολῇ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐν
galaad τ q̄ in galilea diſſipauerūt
γαλαὰδ καὶ οἱ ἐν τῇ γαλιλαίᾳ ὑπερεκέρα
eos plaga magna: vſq;quo ꝑterierunt
σαν αὐτοὺς πληγῇ μεγάλῃ, ἕως οὗ παρῆλ
damaſcū τ fines eius. at reli
θον δαμασκὸν καὶ τὰ ὅρια αὐτῆς. οἱ δὲ λοι
qui habitātes bethuliam irruerūt
ποὶ οἱ κατοικοῦντες βετυλουὰ ἐπέπεσον τῇ
caſtris aſſyrior: τ ꝑdati ſunt e-
παρεμβολῇ ἀσσοὺρ καὶ προενόμευσαν αὐ-
os: τ ditati ſunt valde. at filij iſrl
τούς, καὶ ἐπλούτησαν σφόδρα. οἱ δὲ υἱοὶ ἰηλ
reuerſi ab occiſiōe: ditati ſunt
ἀναστρέψαντες ἀπὸ τῆς κοπῆς, ἐκυρίευσαν
reliquorū. τ ville τ ciuitates q̄
τῶν λοιπῶν. καὶ αἱ κῶμαι καὶ αἱ πόλεις αἱ
in mōtanis τ cāpeſtrib' obtinuerūt multa
ἐν τῇ ὀρεινῇ καὶ πεδινῇ ἐκράτησαν πολλῶν

Nabuchodonoſor. Ecce enim holofernes iacet in terra: & caput eius non eſt in illo. Quod cum audiſſent principes virtutis aſſyriorum ſciderunt omnes veſtimenta ſua: & intolerabilis timor & tremor cecidit ſup eos & turbati ſunt animi eorū valde. Et factus ē clamor incōparabilis in medio caſtrorum eorū. Capitulū.15.

Cunq; oīs exercitus decollatū holofernē audiſſet: fugit mēs & conſiliū ab eis & ſolo tremore & metu agitati: fuge ꝑſidium ſumūt: ita vt nullus loqueretur cū ꝓximo ſuo: ſed inclinato capite relictis oībus euadere feſtinabant hebreos: quos armatos ſup ſe venire audierant fugientes p vias cāporū & ſemitas colliū. Vidētes itaq; filii iſrl fugiētes ſecuti ſūt illos. Deſcēderuntq; clangentes tubis & vlulantes poſt ipſos. Et q̄m aſſyrii nō adunati: in fugam ibant ꝑcipites: filii aūt iſrael vno agmine ꝑſequentes debilitabant oēs quos inuenire potuiſſent. Miſitq; ozias nuncios per oēs ciuitates & regiōes iſrael. Omnis itaq; regio oīſq; vrbs electā iuuentutē armatā miſit poſt eos & ꝑſecuti ſunt eos in ore gladii quouſq; ꝑuenirent ad extremitatē finium ſuorum. Reliqui aūt qui erāt in bethulia: ingreſſi ſunt caſtra aſſyriorum: & predam quam fugientes aſſyrii reliq̄rant abſtulerunt & onuſtati ſūt valde. Hi vero qui victores reuerſi ſūt ad bethuliā oīa q̄ erāt illorum abſtulerūt ſecū: ita vt nō eſſet numerus in pecoribus in iumētis & vniuerſis mobilib' eorū: vt a minimo vſq; ad magnū oēs diuites fierēt de ꝑdationib' eorū. Ioachim aūt ſummus pōtifex de hieruſalem venit in bethuliā cū vniuerſis ꝑſbyteris ſuis vt videret iudith Que cū exiſſet ad illū: bñdixerunt illam oēs vna voce dicētes. Tu gloria hieruſalē: tu letitia iſrael: tu honorificētia populi nři: quia feciſti viriliter & cōfortatū eſt cor tuū: eo q̄ caſtitatē amaueris: & poſt virū tuū alterū neſcieris: ideo & manus dñi cōfortauit te: & ideo eris bñdicta ī eternū. Et dixit oīs populus: fiat fiat. Per dies āt triginta vix collecta ſunt ſpolia aſſyriorū a populo iſrl. Porro āt vniuerſa q̄ holofernis peculiaria fuiſſe ꝓbata ſunt dederūt iudith in auro & argēto & veſtibus & gēmis & oī ſupellectili & tradita ſunt omnia illi a populo. Et oēs populi gaudebāt cū mulieribus & virginibus & iuuenibus in organis & cytharis. Cap.16.

Tunc cantauit cāticum hoc domino iudith: dicens. Incipite domino in tympanis: cantate domino in cymbalis: modulamini illi pſalmum nouum: exultate & inuocate nomē ei'. Dñs cōterēs bella

ſpolia: erat.n. multitudo magna nimis. τ
λαφύρων, ἦν γὰρ πλῆθος πολὺ σφόδρα. καὶ
ioachim ſacerdos magnus τ ſenatus
ἰωακεὶμ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας καὶ ἡ γερουσία τῶν
filior iſrl q̄ habitabāt in hieruſalē venerūt vt
υἱῶν ἰηλ οἱ κατοικοῦντες ἐν ἰλημ ἦλθον τοῦ
fundarēt bona q̄ fecit deus
θεμελιῶσαι τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐποίησεν ὁ θεὸς τῷ
iſrael: τ vt viderēt iudith τ loquerentur cū
ἰηλ, καὶ τ̃ ἰδεῖν ἰουδεὶθ καὶ λαλῆσαι μετ᾽
ea pacē. vt āt introierūt ad eam: bñ-
αὐτῆς εἰρήνην. ὡς δὲ εἰσῆλθον πρὸς αὐτήν, εὐ-
dixerunt eā vnanimiter: τ dixerūt ad
λόγησαν αὐτὴν ὁμοθυμαδόν, καὶ εἶπον πρὸς
eam: tu exaltatio hieruſalē: tu gloria magna
αὐτήν, σὺ ὕψωμα ἰλημ, σὺ γαυρίαμα μέγα
iſrael: tu honorificētia magna gñis noſtri:
τ̃ ἰσραήλ, σὺ καύχημα μέγα τ̃ γένους ἡμῶν,
q̄a feciſti hec oīa in manu tua.
ὅτι ἐποίησας ταῦτα πάντα ἐν χειρί σου.
feciſti bona cum iſrael: τ complacuit
ἐποίησας ἀγαθὰ μετὰ ἰηλ, καὶ εὐδόκησεν
ſup eos de'. bñdicta ſis ab
ἐπ᾽ αὐτοὺς ὁ θεός. εὐλογημένη γίνου παρὰ τῷ
oīpotenti dño in eternū tēpus.
παντοκράτορι κυρίῳ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.
τ dixit oīs popul': fiat. τ expolia
καὶ εἶπε πᾶς ὁ λαός, γένοιτο. καὶ ἐλαφύρευ-
uit popul' caſtra ꝑ dies tri
σεν ὁ λαὸς τὴν παρεμβολὴν ἐφ᾽ ἡμέρας τρι-
ginta: τ dederūt iudith tabernaculū holo
άκοντα, καὶ ἔδωκαν τῇ ἰουδεὶθ τὴν σκηνὴν ὀλο
fernis τ oīa argentaria τ
φέρνου καὶ πάντα τὰ ἀργυρώματα. καὶ τὰς
lectulos τ ſtateras τ oīa ſupellectilia
κλίνας καὶ τὰ ὅλκια καὶ πάντα τὰ σκευάσματα
eius. τ accipiens ipa: impoſuit ſup
αὐτ̃. καὶ λαβοῦσα αὐτή, ἐπέθηκεν ἐπὶ
mulā ſuā: τ cōiunxit currus ſu
τὴν ἡμίονον αὐτῆς, καὶ ἔζευξε τὰς ἁμάξας αὐ-
os: τ accumulauit ea ſup illos. τ cōcur
τῆς, καὶ ἐσώρευσεν αὐτὰ ἐπ᾽ αὐτῶν. καὶ συνέδραμε
rit oīs mulier iſrael ad videndū eā: τ bñ
πᾶσα γυνὴ ἰηλ τ̃ ἰδεῖν αὐτήν, καὶ εὐ
dixerūt eā: τ fecerūt ei chorū
λόγησαν αὐτήν, καὶ ἐποίησαν αὐτῇ χορὸν
ex eis. τ accepit thyrſos in manib'
ἐξ αὐτῶν. καὶ ἔλαβε θύρσους ἐν ταῖς χερσὶν
ſuis: τ dedit et mulierib' q̄ cū
αὐτῆς, καὶ ἔδωκε καὶ ταῖς γυναιξὶ ταῖς μετ᾽
ea. τ coronauerūt oliua ipſam τ
αὐτῆς. καὶ ἐστεφανώσαντο τὴν ἐλαίαν αὐτὴ καὶ
eā q̄ cū ipſa: τ ꝓceſſit ante om
αἱ μετ᾽ αὐτῆς, καὶ προῆλθεν ἔμπροσθεν παν-
nē populū in chorea ducēs oēs
τὸς τ̃ λαοῦ ἐν χορείᾳ ἡγουμένη πασῶν τῶν
mulieres. τ ſequebatur oīs vir iſrael
γυναικῶν. καὶ ἠκολούθει πᾶς ἀνὴρ ἰσραὴλ
armatus: cum coronis τ hymnis i
ἐνωπλισμένος, μετὰ στεφάνων καὶ ὕμνων ἐν
ore eor:
τῷ στόματι αὐτῶν. Ca.16.

Et cepit cātare iudith cōfeſſionē hāc
Καὶ ἐξῆρχεν ἰουδεὶθ τὴν ἐξομολόγησιν ταύτην
in omni iſrael: τ oīs popul' canta-
ἐν παντὶ ἰηλ, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὑπερεφώ
bat cāticū hoc. τ dixit iudith in-
νει τὴν αἴνεσιν ταύτην. καὶ εἶπεν ἰουδεὶθ ἐξ-
cipite deo meo in tympanis: modulamini
άρχετε τῷ θεῷ μου ἐν τυμπάνοις, ἐναρμόσατε
ni et pſalmos τ laudē: exaltate τ
αὐτῷ ψαλμὸν καὶ αἶνον, ὑψοῦτε καὶ

inuocate nomē eius: qm̄ deus cō-
ἐπικαλέσασθε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς συν
terens bella: qm̄ in castris in
τρίβων πολέμους, ὅτι εἰς παρεμβολὰς ἐν
medio ppl̄i eripuit me de manu perse-
μέσῳ λαοῦ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς τῶν καταδι
quētiū me. venit assur ex mōtib⁹ ab aqlone:
ωκόντων με. ἦλθεν ἀσσοὺρ ἐξ ὀρέων ἀπὸ βορρᾶ,
venit in milliarib⁹ exercitus sui: quorū multitudo
ἦλθεν ἐν μυριάσι δυνάμεως αὐτοῦ, ὧν τὸ πλῆθος
eorum obturauit torrentes: τ equitatus eo-
αὐτῶν ἔφραξε χειμάρρους, καὶ ἡ ἵππος αὐ-
rū cooperuit colles. dixit se incensurū
τῶν ἐκάλυψε βουνούς. εἶπεν ἐμπρήσειν τὰ
fines meos: τ iuuenes meos occisurū in
ὅριά μου, καὶ τοὺς νεανίσκους μου ἀνελεῖν ἐν
gladio: τ lactātes positurū ī pauimētū:
ῥομφαίᾳ, καὶ τὰ θηλάζοντα θήσειν εἰς ἔδαφος,
τ infātes meos daturū in predam: τ
καὶ τὰ νήπιά μου δώσειν εἰς προνομήν, καὶ τὰς
virgines meas predaturū τ dn̄s omni-
παρθένους μου σκυλεῦσαι. καὶ κύριος παντο
potens quassauit eos in manu femine. nō.n.
κράτωρ ἠθέτησεν αὐτοὺς ἐν χειρὶ θηλείας. οὐ γὰρ
cecidit potens a iuuenibus: neqꝫ filii ti
ἔπεσεν ὁ δυνατὸς ὑπὸ νεανίσκων, οὐδὲ υἱοὶ τι
tanū percusserunt eum: neqꝫ excelsi gigantes
τάνων ἐπάταξαν αὐτόν, οὐδὲ ὑψηλοὶ γίγαντες
iposuerūt se illi: sed iudith filia merari
ἐπέθεντο αὐτῷ, ἀλλὰ ἰουδὶθ θυγάτηρ μεραρὶ
in specie faciei sue dissoluit eum.
ἐν κάλλει προσώπου αὐτῆς παρέλυσεν αὐτόν.
exuit .n. vestimētū viduitatis sue in ex
ἐξεδύσατο γὰρ στολὴν χηρεύσεως αὐτῆς εἰς ὕ-
altatiōē laborantiū isrl̄: vnxit faciem
ψος τῶν πονούντων ἰσραήλ, ἠλείψατο τὸ πρόσω-
suam in vnguento: τ colligauit cincinos
πον αὐτῆς ἐν μυρισμῷ, καὶ ἐδήσατο τὰς τρίχας
suos in mitra: τ accepit vestē lineā ad dece-
αὐτῆς ἐν μίτρᾳ, καὶ ἔλαβε στολὴν λινῆν εἰς ἀπά
ptiōē ei⁹. sandalium eius rapuit oculū
την αὐτοῦ. τὸ σανδάλιον αὐτῆς ἥρπασεν ὀφθαλ
eius: τ pulchritudo eius captiuā fecit
μὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς ᾐχμαλώτευσεν
aīam eius. ptrāsiuit pugio ceruicem
ψυχὴν αὐτοῦ. διῆλθεν ὁ ἀκινάκης τὸν τράχηλον
eius. horruerūt perse audaciam eius: τ
αὐτοῦ. ἔφριξαν πέρσαι τὴν τόλμαν αὐτῆς, καὶ
medi cōstātia eius turbati sunt. tunc
μῆδοι τὸ θάρσος αὐτῆς ἐταράχθησαν. τότε ἠ
vlulauerūt humiles mei: τ clamauerūt infir
λάλαξαν οἱ ταπεινοί μου, καὶ ἐβόησαν οἱ ἀσθε
midi mei τ timuerunt: exaltauerūt vocem
νοῦντές μου καὶ ἐπτοήθησαν, ὕψωσαν τὴν φωνὴν
suam: τ conuersi sunt. filii puellarum cōpū
αὐτῶν, καὶ ἀνετράπησαν. υἱοὶ κορασίων κατε
xerunt eos: τ sicut pueros fugienti-
κέντησαν αὐτούς, καὶ ὡς παῖδας αὐτομολούν
um vulnerauerūt eos. perierunt de prelio
των ἐτίτρωσκον αὐτούς. ἀπώλοντο ἐκ παρα
dn̄i dei mei. cātabo dn̄o hymnū no-
τάξεως κυρίου θεοῦ μου. ὑμνήσω τῷ κυρίῳ ὕμνον και
uū. dn̄e magnus es τ pclarus: mirabilis in virtute
νόν. κύριε μέγας εἶ καὶ ἔνδοξος, θαυμαστὸς ἐν ἰσχύϊ
τ insuperabilis. tibi seruiat omnis
καὶ ἀνυπέρβλητος. σοὶ δουλευσάτω πᾶσα ἡ
creatura tua: qꝛ dixisti τ facta sunt. misisti
κτίσις σου, ὅτι εἶπας καὶ ἐγενήθησαν. ἀπέστει
spiritū tuū τ edificauit: τ nō est
λας τὸ πνεῦμά σου καὶ ᾠκοδόμησε, καὶ οὐκ ἔστιν
q resistat voci tue. mōtes .n. a fūdamē
ὃς ἀντιστήσεται τῇ φωνῇ σου. ὄρη γὰρ ἐκ θεμελί

dn̄s nomen ē illi. Qui posuit castra sua ī medio ppl̄i sui vt eriperet nos de manu oīū inimicorū nrōꝝ. venit assur ex mōtib⁹ ab aqlone ī mltitudīe fortitudīs sue. Cui⁹ multitudo obturauit torrētes: & eq eorū cooperuerūt valles. Dixit se icēsurū fines meos & iuuenes meos occisurū gladio: ifātes meos dare ī pdā: & virgīes ī captiuitatē. Dn̄s aūt ops nocuit eū & tradidit eū in manu femie: & cōfudit eū. Nō .n. cecidit potēs eorū a iuuenib⁹: nec filii titā pcusserūt eū: nec excelsi gigātes īposuerūt se illi: sꝫ iudith filia merari in specie faciei sue dissoluit eū. Exuit enī se vestimēto viduitatis: & īduit se vestimēto leticie ī exultatiōe filiorū isrl̄. Vnxit faciē suā vnguēto: colligauit cicinos suos mitra ad decipiēdū illū. Sādalia ei⁹ rapuerūt oculos ei⁹: pulchitudo ei⁹ captiuā fecit aīaꝫ ei⁹. āputauit pugione ceruicē ei⁹. Horruerūt pse cōstātiā eius & medi audaciā ei⁹. Tūc vlulauerunt castra assyriorū: qn̄ apparuerūt humiles mei arescētes ī siti. Filii puellarū cōpunxerūt eos: & sicut pueros fugiētes occiderūt eos. pierūt ī p̄lio a facie dn̄i dei mei. Hymnū cātemus dn̄o: hymnū nouū cātem⁹ deo nr̄o. Adonai dn̄e magn⁹ es tu & p̄clar⁹ ī virtute: & quē supare nēo pōt. Tibi ſuiat oīs creatura tua: qa dixisti & facta sunt: misisti spm̄ tuū & creata sunt: & nō ē q resistat voci tue. Mōtes a fūdamētis mouebūtur cū aqs petre sicut cera liqscēt añ faciē tuā. Qui aūt timēt te magni erūt apud te p oīa. Ve gēti isurgēti sup genus meū. Dn̄s .n. ops vīdicabit ī eis: ī die iudicii visitabit illos. Dabit .n. ignē & vermes ī carnes eorū: vt vrātur & sētiāt vsqꝫ ī sēpitnū. Et factū ē p⁹ hᶜ: oīs ppl̄s p⁹ victoriā vēit ī hierl̄m adorare dn̄m: & mox vt purificati sūt obtulerūt oēs holocausta & vota & repromissiōes suas. Porro iudith vniuersa vasa bellica holofernis q̄ dedit illi ppl̄s & conopeū quod ip̄a sustulerat obtulit ī anathēa obliuiōīs. Erat aūt ppl̄s iocūdus ſm faciē sctōrū: & p tres mēses gaudiū hui⁹ victorie celebratū ē cū iudith. Post dies autē illos vnusqsqꝫ rediit ī sua: & iudith magna facta ē in bethulia & p̄clarior erat vniuerse terre isrl̄. Erat etiā virtuti castitas adiūcta: ita vt nō cōgnosceret virū oīb⁹ dieb⁹ vite sue ex quo defūct⁹ est manasses vir ei⁹. Erat āt dieb⁹ festis pcedēs cū magna glīa. Māsit āt in domo viri sui ānos cētū qnqꝫ: & dimisit abrā suā liberā: & defūcta est ac sepulta cū viro suo ī bethulia: luxitqꝫ illā oīs ppl̄s dieb⁹ septē. In oī āt spatio vite ei⁹ nō fuit q pturbaret isrl̄ & post mortē ei⁹ ānis multis. Dies āt victorie hui⁹ festiuitatis ab hebreis ī numero sctōrū dierū accipitur & colitur a iudeis ex illo tpe vsqꝫ ad p̄ntem diem. Finis.

tis cum aquis mouebūtur: petre vero a
ων σὺν ὕδασι σαλευθήσονται, πέτραι δὲ ἀπὸ
facie tua vt cera liquescent. in autē
προσώπου σου ὡς κηρὸς τακήσονται. ἐπὶ δὲ τοῖς
timentibus te tu propiciaberis eis: qm̄
φοβουμένοις σε σὺ εὐϊλατεύσεις αὐτοῖς, ὅτι
paruū tibi omne sacrificiū i odorē suauitatis: τ
μικρὸν σοι πᾶσα θυσία εἰς ὀσμὴν εὐωδίας, καὶ
minim⁹ omnis adeps i holocaustum tuū. at
ἐλάχιστον πᾶν στέαρ εἰς ὁλοκαύτωμά σου. ὁ δὲ
qui timet dn̄m magn⁹ semper. veh gēti
φοβούμενος τὸν κύριον μέγας διὰ παντός. οὐαὶ ἔθνε
bus insurgentibus generi meo. dn̄s omnipo-
σιν ἐπανισταμένοις τῷ γένει μου. κύριος παντοκρά
tēs vindicabit eos in die iudicii: vt det
τωρ ἐκδικήσει αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, δοῦναι
ignē τ vermes in carnes eorū: τ fle-
πῦρ καὶ σκώληκας εἰς σάρκας αὐτῶν, καὶ κλαύ
bunt in sensu vsqꝫ in seculū. vt āt introierūt
σονται ἐν αἰσθήσει ἕως αἰῶνος. ὡς δὲ εἰσῆλθον
in hierl̄m: adorauerunt dn̄m. τ mox vt pu-
εἰς ἱερουσαλήμ, προσεκύνησαν τῷ κυρίῳ. καὶ ἡνίκα ἐκα
rificatus ē ppl̄s: obtulerunt holocausta
θαρίσθη ὁ λαός, ἀνήνεγκαν τὰ ὁλοκαυτώματα
sua τ vota sua τ dona.
αὐτῶν καὶ τὰ ἑκούσια αὐτῶν καὶ τὰ δόματα.
τ obtulit iudith omnia vasa holofernis
καὶ ἀνέθηκεν ἰουδὶθ πάντα τὰ σκεύη ὀλοφέρνου
que dedit ppl̄s ei: τ conopeū qd̄ acce
ὅσα ἔδωκεν ὁ λαὸς αὐτῇ, καὶ τὸ κωνωπεῖον ὃ ἔλα
pit a cubiculo eius in oblationē dn̄o
βεν ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ εἰς ἀνάθημα τῷ κυρίῳ
dedit. τ erat ppl̄s iocundus in hierl̄m ſm
ἔδωκε. καὶ ἦν ὁ λαὸς εὐφραινόμενος εἰς ἱερουσαλὴμ κα
faciem sctōꝝ per mēses tres: τ
τὰ πρόσωπον τῶν ἁγίων ἐπὶ μῆνας τρεῖς, καὶ
iudith cum eis mansit. post aūt di-
ἰουδὶθ μετ᾽ αὐτῶν κατέμεινε. μετὰ δὲ τὰς ἡμέ
es hos: rediit vnusquisqꝫ in hereditatē
ρας ταύτας, ἀνέζευξεν ἕκαστος εἰς τὴν κληρονομί
suā: τ iudith abiit in bethulia: τ
αν αὐτοῦ, καὶ ἰουδὶθ ἀπῆλθεν εἰς βετυλουά, καὶ
pmāsit in substantia sua. τ erat
κατέμεινεν ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. καὶ ἐγένε
in tpe suo gloriosa in omni ter
το κατὰ τὸν καιρὸν αὐτῆς ἔνδοξος ἐν πάσῃ τῇ
ra. τ multi cupierunt eam. τ nō cognouit vir
γῇ. καὶ πολλοὶ ἐπεθύμησαν αὐτήν. καὶ οὐκ ἔγνω ἀνὴρ
eam oibus diebus vite sue: ex qua hora
αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς, ἀφ᾽ ἧς ὥρας
defūctus ē manasses vir eius: τ apposit⁹ ē ad
ἀπέθανε μανασσῆς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, καὶ προσετέθη πρὸς
ppl̄m suum. τ pcedens erat magna valde.
τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ προβαίνουσα ἦν μεγάλη σφόδρα.
τ senuit in domo viri sui centū quinqꝫ
καὶ ἐγήρασεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἑκατὸν πέντε
ānis: τ dimisit ancillaꝫ suam liberam. τ defūcta
ἔτη, καὶ ἀφῆκε τὴν ἅβραν αὐτῆς ἐλευθέραν. καὶ ἀπέθα
est in betulua: τ sepelierunt eā in spelūca
νεν εἰς βετυλουά, καὶ ἔθαψαν αὐτὴν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ
viri sui manasse: τ luxit eam domus isrl̄
ἀνδρὸς αὐτῆς μανασσῆ, καὶ ἐπένθησεν αὐτὴν οἶκος ἰσραὴλ
diebus septem. diuisit aūt substantias suas añ q̄ mo-
ἡμέρας ἑπτά. διεῖλε δὲ τὰ ὑπάρχοντα αὐτῆς πρὸ τοῦ ἀπο
reretur ipsa oibus ppinqs manasse viri sui
θανεῖν αὐτὴν πᾶσι τοῖς ἔγγιστα μανασσῆ τοῦ ἀνδρὸς αὐ-
τ ppinqs generis sui. τ nō erat āplius q terre
τῆς καὶ τοῖς ἔγγιστα τοῦ γένους αὐτῆς. καὶ οὐκ ἦν ἔτι ὁ ἐκφο
reret filios isrl̄ in diebus iudith: τ post
βῶν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐν ταῖς ἡμέραις ἰουδίθ, καὶ μετὰ τὸ
mortem eius diebus multis. Finis iudith.
ἀποθανεῖν αὐτὴν ἡμέρας πολλάς. Τέλος ἰουδίθ.

Incipit prologus beati Hieronyimi presbyteri in librum Hester.

Librum hester variis translatoribus constat esse vitiatū: quē ego de archiuis hebreorū reuelās verbum e verbo expressius transtuli. Quem librū editio vulgata laciniosis hinc inde verborū funibus trahit: addens ea que ex tēpore dici poterant: & audiri: sicut solitū est scholaribus disciplinis sumpto themate excogitare qbus verbis vti potuit qui iniuriam passus est: vel ille qui iniuriā fecit. Vos aūt o paula & eustochium qm̄ & bibliothecas hebreorū studuistis intrare: & interpretū certamina cōprobastis: tenentes hester hebraicum librum: per singula verba nostram translationē aspicite: vt possitis agnoscere: me nihil etiam augmentasse addendo: sed fideli testimonio simpliciter sicut in hebreo habetur: historiā hebraicā latine lingue tradidisse. Nec affectamus laudes hominū nec vituperationes expauescimus: deo enim placere curantes minas hominū penitus non timemus: quoniā deus dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant. & ſm apostolū qui eiusmodi sunt: serui christi esse non possunt. Rursum in libro hester alphabetum ex minio vsqꝫ ad theta litterā fecimus diuersis in locis: volentes .s. septuaginta interpretū ordinem per hoc insinuare studioso lectori. Nos enim iuxta morem hebraicū ordinē prosequi etiā in septuaginta editione maluimus.

Explicit prologus.

Trāſ. Gre.lxx.cū interp̄.latina. Trāſla.B.Hie. Tex.he.hester.i. P̄itiua.heb.

ESTHER.

ΕΣΘΗΡ. Ca.i.

A

Et factū est in diebus artaxerxis: hic
Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἀρταξέρξου, οὗ
artaxerxes ab india centū
τος ὁ ἀρταξέρξης ἀπὸ τῆς ἰνδικῆς ἑκατὸν
viginti septē puincijs imperauit. in aūt istis die-
εἰκοσιεπτὰ χωρῶν ἐκράτησεν. ἐν δὲ ταύταις ταῖς ἡμέ
bus qn̄ sedit in solio rex artaxerxes in susis
ραις ὅτε ἐνεθρονίσθη βασιλεὺς ἀρταξέρξης ἐν σούσοις τῇ
ciuitate: in tertio āno regnāte ipo: conuiuiū fe
πόλει, ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει βασιλεύοντος αὐτοῦ, δοχὴν ἐ-
cit amicis τ reliquis gentib⁹ τ
ποίησε τοῖς φίλοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς
psarū τ medorū inclytis: τ pncipib⁹ sa
περσῶν καὶ μήδων ἐνδόξοις, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν σα
traparū. τ post hec postq̄ ostēdit eis
τραπῶν. καὶ μετὰ ταῦτα μετὰ τὸ δεῖξαι αὐτοῖς τὸν
diuitias regni sui τ gl̄iam le
πλοῦτον τῆς βασιλείας αὐτοῦ καὶ τὴν δόξαν τῆς εὐ-
titie sue in dieb⁹ centū octoginta: qn̄
φροσύνης αὐτοῦ ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα, ὅ-
aūt impleti sunt dies nuptiarū: fecit
τε δὲ ἀνεπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ γάμου, ἐποίησεν
rex conuiuiū gētib⁹ inuētis in
ὁ βασιλεὺς πότον τοῖς ἔθνεσι τοῖς εὑρεθεῖσιν εἰς τὴν
ciuitate in dieb⁹ sex: in aula dom⁹ regis
πόλιν ἐπὶ ἡμέρας ἕξ, ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλέ-
ornata byssinis τ carpasinis exten-
ως κεκοσμημένῃ βυσσίνοις καὶ καρπασίνοις τεταμέ-
sis sup funiculis byssinis τ purpureis in tari
νοις ἐπὶ σχοινίοις βυσσίνοις καὶ πορφυροῖς ἐπὶ κύ-
lis aureis τ argēteis: in colūnis pariis τ
βοις χρυσοῖς καὶ ἀργυροῖς, ἐπὶ στύλοις παρίνοις καὶ

B

lapideis. lectuli aurei τ argētei sup pauimen
λιθίνοις. κλῖναι χρυσαῖ καὶ ἀργυραῖ ἐπὶ λιθοστρώ-
to smaragdini lapidis τ pinini τ parii la
του σμαραγδίτου λίθου καὶ πιννίνου καὶ παρίνου λί-
pidis: τ strat⁹ diaphani varie floribus ornati: po
θου, καὶ στρωμναὶ διαφανεῖς ποικίλως διηνθισμέναι, πο-
cula aurea τ argētea: vinū multū τ suaue: qd̄
τήρια χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ. οἶνος πολὺς καὶ ἡδύς, ὃν
ipe rex bibebat. at pot⁹ hic nō ſm
αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔπινεν. ὁ δὲ πότος οὗτος οὐ κατὰ
ppositā legē fuit. sic aūt voluit rex:
προκείμενον νόμον ἐγένετο. οὕτως δὲ ἠθέλησεν ὁ βα-
τ pcepit dispēsatorib⁹ facere volūta-
σιλεύς, καὶ ἐπέταξε τοῖς οἰκονόμοις ποιῆσαι τὸ θέλη-
tē eius τ hoim. τ astin regina fe-
μα αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. καὶ ἀστὶν ἡ βασίλισσα ἐποί-
cit conuiuiū mulierib⁹ in regiis: vbi
ησε πότον ταῖς γυναιξὶν ἐν τοῖς βασιλείοις, ὅπου ὁ
rex artaxerxes. in aūt die septimo hilaris
βασιλεὺς ἀρταξέρξης. ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἡδέως
factus rex: dixit amā τ bazatha τ char
γενόμενος ὁ βασιλεύς, εἶπε τῷ ἀμὰν καὶ βαζαθὰ καὶ χαρ-
bona bagatha τ abagatha τ zethar τ charabas
βωνὰ βαγαθὰ καὶ ἀβαγαθὰ καὶ ζηθὰρ καὶ χαραβᾶς
septē eunuchis
τοῖς ἑπτὰ εὐνούχοις

Incipit liber Hester.

In dieb⁹ assueri qui regnauit ab īdia vsqꝫ ethiopiā sup cētū viginti septē puincias: qn̄ sedit ī solio regni sui susa ciuitas regni ei⁹ exordiū fuit. Tertio igitur anno imperii sui fecerat grande cōuiuiū cunctis pricipibus: & pueris suis fortissimis psarū & medorū inclytis & p̄fectis puinciarū corā se: vt oñderet diuitias glorie regni sui: ac magnitudinem atqꝫ iactantiam potentie sue multo tpe centū videlicet & octoginta diebus. Cūqꝫ implerētur dies cōuiuii: inuitauit omnē ppl̄m qui inuētus est in susis a maximo vsqꝫ ad minimū: & iussit septē dieb⁹ cōuiuiū prepari in vestibulo horti & nemoris qd̄ regio cultu & manu cōsitū erat. Et pēdebāt ex omī pte tentoria aerei coloris & carbasini ac hyacīthini sustētata funib⁹ bissinis atqꝫ purpureis: qui eburneis circulis inserti erant & colūnis marmoreis fulciebātur. Lectuli qꝫ aurei & argētei: sup pauimētū smaragdino & pario stratū lapide dispositi erāt: qd̄ mira varietate pictura decorabat. Bibebāt aūt q īuitati erāt aureis poculis: & aliis atqꝫ aliis vasis cibi īferebātur. Vinū qꝫ vt magnificentia regis dignū erat abūdans & p̄cipuū ponebatur. Nec erat q nolētes cogeret ad bibēdū: sed sicut rex statuerat: p̄ponēs mēsis singulos de pricipibus suis vt sumeret vnusqsqꝫ qd̄ vellet. Vasthi qꝫ regina fecit cōuiuiū feminaꝝ in palatio vbi rex assuer⁹ manere cōsueuerat. Itaqꝫ die septio cū rex esset hilarior: & post nimiā potionē icaluisset mero: p̄cepit maumā & bazatha & arbona & bagatha & abgatha & zarath & charchas septē eunuchis q in cōspectu ei⁹ ministrabāt

ויהי בימי אחשורוש הוא אחשורוש המלך מהדו ועד כוש שבע ועשרים ומאה מדינה: בימים ההם כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה: בשנת שלוש למלכו עשה משתה לכל שריו ועבדיו חיל פרס ומדי הפרתמים ושרי המדינות לפניו: בהראתו את עשר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו ימים רבים שמונים ומאת יום: ובמלואת הימים האלה עשה המלך לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטן משתה שבעת ימים בחצר גנת ביתן המלך: חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוץ וארגמן על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף על רצפת בהט ושש ודר וסחרת: והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים ויין מלכות רב כיד המלך: והשתיה כדת אין אנס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש: גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות אשר למלך אחשורוש: ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אמר למהומן בזתא חרבונא בגתא ואבגתא זתר וכרכס שבעת הסריסים המשרתים את פני

Cap. i.

היה יום / מדן / ישב / שנה שתה / שור / פנה / ראה כבד / יקר גדל / רבב מאה / מלא / מצא / גדל / אחד / גלל עמד / נטה / שקה כלה / שנה / שתה / עשה רצה / שבע / סרס שרת / פנה

המלך אחשורוש להביא את
ושתי המלכה לפני המלך בכתר
מלכות להראות העמים והשרים
את יפיה כי טובת מראה היא ׃
ותמאן המלכה ושתי לבוא בדבר
המלך אשר ביד הסריסים
ויקצף המלך מאד וחמתו בערה
בו ׃ ויאמר המלך לחכמים ידעי
העתים כי כן דבר המלך לפני
כל ידעי דת ודין ׃ והקרב אליו
כרשנא שתר אדמתא תרשיש
מרס מרסנא ממוכן שבעת שרי
פרס ומדי ראי פני המלך הישבים
ראשנה במלכות ׃ כדת מה לעשות
במלכה ושתי על אשר לא עשתה
את מאמר המלך אחשורוש ביד
הסריסים ׃ ויאמר מומכן לפני המלך
והשרים לא על המלך לבדו עותה
ושתי המלכה כי על כל השרים
ועל כל העמים אשר בכל מדינות
המלך אחשורוש ׃ כי יצא דבר
המלכה על כל הנשים להבזות
בעליהן בעיניהן באמרם המלך
אחשורוש אמר להביא את ושתי
המלכה לפניו ולא באה ׃ והיום הזה
תאמרנה שרות פרס ומדי אשר
שמעו את דבר המלכה לכל שרי
המלך וכדי בזיון וקצף ׃ אם על
המלך טוב יצא דבר מלכות מלפניו
ויכתב בדתי פרס ומדי ולא יעבור
אשר לא תבוא ושתי לפני המלך
אחשורוש ומלכותה יתן המלך
לרעותה הטובה ממנה ׃ ונשמע
פתגם המלך אשר יעשה בכל
מלכותו כי רבה היא וכל הנשים
יתנו יקר לבעליהן למגדול ועד

vt introducerent reginam vasthi coram rege: posito super caput eius diademate: vt ostenderet cunctis populis & principibus eius pulchritudinem. Erat enim pulchra valde. Que renuit: & ad regis imperium quod per eunuchos mandauerat: venire contempsit. Vnde iratus rex & nimio furore succensus interrogauit sapientes qui ex more regio semper ei aderant: & illorum faciebat cuncta consilio: scientium leges ac iura maiorum erant autem primi & proximi charsena & zethar & admatha & tharsis & mares & marsana & mamucha: septem duces persarum atque medorum qui videbant faciem regis: & primi post eum residere soliti erant: cui sententie vasthi regina subiaceret: que assueri regis imperium quod per eunuchos mandauerat: facere noluisset. Responditque mamucha audiente rege atque principibus. Non solum regem lesit regina vasthi: sed & omnes populos & principes qui sunt in cunctis prouintiis regis assueri. Egredietur enim sermo regine ad omnes mulieres vt contemnant viros suos: & dicant. Rex assuerus iussit vt regina vasthi intraret ad eum: & illa noluit: atque hoc exemplo omnes principum coniuges persarum atque medorum paruipendent imperia maritorum. Vnde regis iusta est indignatio. Si tibi placet egrediatur edictum a facie tua & scribatur iuxta legem persarum atque medorum quam preteriri illicitum est: vt nequaquam vltra vasthi ingrediatur ad regem: sed regnum illius altera que melior est illa accipiat. Et hoc in omne quod latissimum est prouintiarum tuarum diuulgetur imperium: & cuncte vxores tam maiorum quam

C

τοῦ βασιλέως ἀρταξέρξου, εἰσαγαγεῖν τὴν βασίλισσαν πρὸς αὐτὸν βασιλεύειν αὐτὴν καὶ περιθεῖναι αὐτῇ τὸ διάδημα, καὶ δεῖξαι αὐτὴν πᾶσι τοῖς ἄρχουσι καὶ τοῖς ἔθνεσι τὸ κάλλος αὐτῆς, ὅτι καλὴ ἦν. καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῷ ἀστὶν ἡ βασίλισσα ἐλθεῖν μετὰ τῶν εὐνούχων. καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεὺς καὶ ὠργίσθη, καὶ εἶπε τοῖς φίλοις αὐτοῦ, κατὰ ταῦτα ἐλάλησεν ἀστί. ποιήσατε οὖν περὶ τούτου νόμον καὶ κρίσιν. καὶ προσῆλθεν αὐτῷ καρσενὰ καὶ σηθὰρ καὶ ἀδμαθὰ καὶ θαρσὶς καὶ μαρσενὰ καὶ μεμουχὰν ἑπτὰ ἄρχοντες περσῶν καὶ μήδων οἱ ἐγγὺς τοῦ βασιλέως, οἱ πρῶτοι παρακαθήμενοι τῷ βασιλεῖ. καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ κατὰ τοὺς νόμους ὡς δεῖ ποιῆσαι ἀστὶ τῇ βασιλίσσῃ, ὅτι οὐκ ἐποίησε τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προσταχθέντα διὰ τῶν εὐνούχων. καὶ εἶπεν ὁ μεμουχὰν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας, οὐ τὸν βασιλέα μόνον ἠδίκησεν ἀστὶ ἡ βασίλισσα, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς ἡγουμένους τοῦ βασιλέως. καὶ γὰρ ἐπιδιηγήσατο αὐταῖς τὰ ῥήματα τῆς βασιλίσσης, καὶ ὡς ἀντεῖπε τῷ βασιλεῖ. ὡς οὖν ἀντεῖπε τῷ βασιλεῖ ἀρταξέρξῃ, οὕτως σήμερον αἱ τυραννίδες αἱ λοιπαὶ τῶν ἀρχόντων περσῶν καὶ μήδων ἀκούσασαι τὰ τῷ βασιλεῖ λεχθέντα ὑπ' αὐτῆς, τολμήσουσιν ὁμοίως ἀτιμάσαι τοὺς ἄνδρας αὐτῶν. εἰ οὖν δοκεῖ τῷ βασιλεῖ, προσταξάτω βασιλικὸν καὶ γραφήτω κατὰ τοὺς νόμους μήδων καὶ περσῶν, καὶ μὴ ἄλλως χρησάσθω, μηδὲ εἰσελθέτω ἔτι ἡ βασίλισσα πρὸς αὐτόν, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῆς δότω ὁ βασιλεὺς γυναικὶ κρείττονι αὐτῆς. καὶ ἀκουσθήτω ὁ νόμος ὁ ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὃν ἂν ποιῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ οὕτως πᾶσαι αἱ γυναῖκες περιθήσουσι τιμὴν τοῖς ἀνδράσιν ἑαυτῶν ἀπὸ πτωχοῦ ἕως

D

πλουσίου. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς ἄρχουσι. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς καθὰ ἐλάλησεν ὁ μεμουχαῖος. καὶ ἀπέστειλεν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν κατὰ χώραν, κατὰ τὴν λέξιν αὐτῶν, ὥστε εἶναι φόβον αὐτοῖς ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν.

Ca. 2.

A

Καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους, ἐκόπασεν ὁ βασιλεὺς τοῦ θυμοῦ, καὶ ἐμνήσθη τῆς ἀστί, μνημονεύων οἷα ἐλάλησε καὶ ὡς κατέκρινεν αὐτήν. καὶ εἶπον οἱ διάκονοι τοῦ βασιλέως, ζητηθήτω τῷ βασιλεῖ κοράσια ἄφθορα καλὰ τῷ εἴδει. καὶ καταστήσει ὁ βασιλεὺς κωμάρχας ἐν πάσαις ταῖς χώραις τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἐπιλεξάτωσαν κοράσια παρθενικὰ καλὰ τῷ εἴδει εἰς σοῦσαν τὴν πόλιν εἰς τὸν γυναικῶνα, καὶ παραδοθήτωσαν τῷ εὐνούχῳ τοῦ βασιλέως τῷ φύλακι τῶν γυναικῶν, καὶ δοθήτω σμῆγμα καὶ ἡ λοιπὴ ἐπιμέλεια. καὶ ἡ γυνὴ ἣ ἂν ἀρέσῃ τῷ βασιλεῖ, βασιλεύσει ἀντὶ ἀστί. καὶ ἤρεσε τῷ βασιλεῖ τὸ πρᾶγμα, καὶ ἐποίησεν οὕτως. καὶ ἄνθρωπος ἦν ἰουδαῖος ἐν σούσοις τῇ πόλει, καὶ ὄνομα αὐτῷ μαρδοχαῖος ὁ τοῦ ἰαείρου τοῦ σεμεΐ τοῦ κισαίου ἐκ φυλῆς βενιαμίν, ὃς ἦν αἰχμάλωτος ἐξ ἱερουσαλήμ, ἣν ᾐχμαλώτευσε ναβουχοδονόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος. καὶ ἦν τούτῳ παῖς θρεπτή, θυγάτηρ ἀδελφοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ὄνομα αὐτῇ ἐσθήρ. ἐν δὲ τῷ μεταλλάξαι αὐτῆς τοὺς γονεῖς, ἐπαίδευσεν αὐτὴν ἑαυτῷ εἰς γυναῖκα. καὶ ἦν τὸ κοράσιον καλὸν τῷ εἴδει. καὶ ὅτε ἠκούσθη τοῦ βασιλέως τὸ πρόσταγμα, συνήχθησαν πολλὰ κοράσια εἰς σοῦσαν τὴν πόλιν ὑπὸ χεῖρα γαΐ. καὶ ἤχθη ἐσθὴρ πρὸς γαΐ τὸν φύλακα τῶν γυναικῶν. καὶ ἤρεσεν αὐτῷ τὸ κοράσιον, καὶ εὗρε χάριν ἐνώπιον αὐτοῦ.

4. Re. 25. f.

B

minorum deferant maritis suis honorem. Placuit consilium eius regi & principibus: fecitque iuxta consilium mamucha: & misit epistolas ad vniuersas prouincias regni sui: vt quecumque gens audire & legere poterat diuersis linguis & literis: esse viros principes ac maiores in domibus suis: & hoc cunctos populos diuulgari.

2.

His itaque gestis: postquam regis asueri indignatio deferbuerat: recordatus est vasthi quam fecisset vel que passa esset. Dixeruntque pueri regis ac ministri eius. Querantur regi puelle virgines ac speciose: & mittantur qui considerent per vniuersas prouintias puellas speciosas & virgines: & adducant eas ad ciuitatem susan & tradant eas in domum feminarum sub manu egei eunuchi qui est prepositus & custos mulierum regiarum: & accipiant mundum muliebrem & cetera ad vsus necessaria. Et quecumque inter omnes oculis regis placuerit: ipsa regnet pro vasthi. Placuit sermo regi: & ita vt suggesserant iussit fieri. Erat vir iudeus in susis ciuitate: vocabulo madocheus filius iair: filii semei: filii cis: de stirpe gemini. qui translatus fuerat de hierusalem tempore quo iechoniam regem iuda nabuchodonosor rex babylonis transtulerat: qui fuit nutritius filie fratris sui edisse que altero nomine vocabatur hester: & vtrumque parentem amiserat pulchra nimis & decora facie. Mortuisque patre eius ac matre: mardocheus sibi eam adoptauit in filiam. Cumque percrebruisset regis imperium: & iuxta mandatum illius multe pulchre virgines adducerentur susan: & egeo traderentur eunucho: hester quoque inter ceteras puellas ei tradita est: vt seruaretur in numero feminarum. que placuit ei & inuenit gratiam in conspectu illius

קטן ׃ וייטב הדבר בעיני המלך
והשרים ויעש המלך כדבר
ממוכן ׃ וישלח ספרים אל כל
מדינות המלך אל מדינה
ומדינה ככתבה ואל עם ועם
כלשונו להיות כל איש שרר
בביתו ומדבר כלשון עמו ׃

Cap. ij.

אחר הדברים האלה
כשך חמת המלך אחשורוש
זכר את ושתי ואת אשר עשתה
ואת אשר נגזר עליה ׃ ויאמרו
נערי המלך משרתיו יבקשו
למלך נערות בתולות טובות מראה ׃
ויפקד המלך פקידים בכל
מדינות מלכותו ויקבצו את כל
נערה בתולה טובת מראה אל
שושן הבירה אל בית הנשים אל
יד הגא סריס המלך שמר הנשים
ונתון תמרוקיהן ׃ והנערה אשר
תיטב בעיני המלך תמלך תחת
ושתי וייטב הדבר בעיני המלך
ויעש כן ׃ איש יהודי היה בשושן
הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן
שמעי בן קיש איש ימיני ׃ אשר
הגלה מירושלים עם הגלה אשר
הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר
הגלה נבוכדנצר מלך בבל ׃ ויהי אמן
את הדסה היא אסתר בת דודו כי
אין לה אב ואם והנערה יפת תאר
וטובת מראה ובמות אביה ואמה
לקחה מרדכי לו לבת ׃ ויהי בהשמע
דבר המלך ודתו ובהקבץ נערות
רבות אל שושן הבירה אל יד
הגי ותלקח אסתר אל בית המלך
אל יד הגי שמר הנשים ׃ ותיטב
הנערה בעיניו ותשא חסד לפניו

וַיְבַהֵל אֶת תַּמְרוּקֶיהָ וְאֶת מָנוֹתֶהָ
לָתֵת לָהּ וְאֵת שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת
הָרְאֻיוֹת לָתֶת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ
וַיְשַׁנֶּהָ וְאֶת נַעֲרוֹתֶיהָ לְטוֹב בֵּית
הַנָּשִׁים: לֹא הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת
עַמָּהּ וְאֶת מוֹלַדְתָּהּ כִּי מָרְדֳּכַי צִוָּה
עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא תַגִּיד: וּבְכָל יוֹם
וָיוֹם מָרְדֳּכַי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי חֲצַר
בֵּית הַנָּשִׁים לָדַעַת אֶת שְׁלוֹם
אֶסְתֵּר וּמַה יֵּעָשֶׂה בָּהּ: וּבְהַגִּיעַ תֹּר
נַעֲרָה וְנַעֲרָה לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מִקֵּץ הֱיוֹת לָהּ כְּדָת
הַנָּשִׁים שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֵּן
יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקֵיהֶן שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים
בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים
בַּבְּשָׂמִים וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים: וּבָזֶה
הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל
אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֵן לָהּ לָבוֹא עִמָּהּ
מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד בֵּית הַמֶּלֶךְ:
בָּעֶרֶב הִיא בָאָה וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה אֶל
בֵּית הַנָּשִׁים שֵׁנִי אֶל יַד שַׁעֲשְׁגַז
סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילַגְשִׁים לֹא
תָבוֹא עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ כִּי אִם חָפֵץ
בָּהּ הַמֶּלֶךְ וְנִקְרְאָה בְשֵׁם: וּבְהַגִּיעַ
תֹּר אֶסְתֵּר בַּת אֲבִיחַיִל דֹּד מָרְדֳּכַי
אֲשֶׁר לָקַח לוֹ לְבַת לָבוֹא אֶל
הַמֶּלֶךְ לֹא בִקְשָׁה דָּבָר כִּי אִם
אֶת אֲשֶׁר יֹאמַר הֵגַי סְרִיס הַמֶּלֶךְ
שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נֹשֵׂאת
חֵן בְּעֵינֵי כָּל רֹאֶיהָ: וַתִּלָּקַח אֶסְתֵּר
אֶל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶל בֵּית
מַלְכוּתוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא
חֹדֶשׁ טֵבֵת בִּשְׁנַת שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ:
וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ אֶת אֶסְתֵּר מִכָּל
הַנָּשִׁים וַתִּשָּׂא חֵן וָחֶסֶד לְפָנָיו
מִכָּל הַבְּתוּלוֹת וַיָּשֶׂם כֶּתֶר מַלְכוּת

Et precepit eunucho vt acceleraret mundũ muliebrẽ & traderet ei ptes suas: & septẽ puellas speciosissimas de domo regis: & tam ipsam q̃ pedissequas eius ornaret atq̧ excoleret. Que noluit indicare ei populũ & patriã suam. Mardocheus enĩ preceperat ei vt de hac re oĩno reticeret: q deambulabat quotidie ante vestibulum domus in qua electe virgines seruabantur: curam agens salutis hester: & scire volẽs qd ei accideret. Cũ aũt venisset tp̃s singularũ p ordinẽ puellarũ vt intrarẽt ad regẽ expletis oibus q̃ ad cultũ muliebrẽ ptinebãt: mẽsis duodecimus vertebatur ita dumtaxat vt sex mensibus oleo vngerẽtur myrrhino: & aliis sex quibusdã pigmentis & aromatibus vterentur. Ingredientesq̧ ad regẽ: quicquid postulassent ad ornatũ pertinẽs accipiebãt: & vt eis placuerat composite: de triclinio feminarũ ad regis cubiculũ transibãt. Et que intrauerat vespe egrediebatur mane: atq̧ inde in secũdas edes deducebãtur q̃ sub manu sasagazi eunuchi erant: q concubinis regis presidebat: nec hẽbat ptatem ad regẽ vltra redeũdi: nisi voluisset rex & eã venire iussisset ex noĩe: euoluto aũt tpe p ordinẽ: instabat dies q̃ hester filia abiahil fris mardochei quã sibi adoptauerat in filiã deberet intrare ad regem. Que nõ q̃siuit muliebrẽ cultũ: sed q̃cunq̧ voluit egeus eunuchus custos virginũ hec ei ad ornatũ dedit. Erat enĩ formosa valde: & icredibili pulchritudine oĩm oculis gratiosa & amabilis videbatur. Ducta ẽ itaq̧ ad cubiculũ regis asueri mẽse decimo q vocabatur thebeth: septĩo anno regni eius: & adamauit eam rex plusquam omnes mulieres: habuitq̧ gratiam & miam coram eo super oẽs mulieres: & posuit diadema regni

τ festinauit dare ei vnguentũ τ par=
καὶ ἔσπευσε δοῦναι αὐτῇ τὸ σμῆγμα καὶ τὴν με=
tem: τ septẽ puellas designatas
ρίδα, καὶ τὰ ἑπτὰ κοράσια τὰ ἀποδεδειγμένα
ei de domo regis. τ vsus est ea bene
αὐτῇ ἐκ βασιλικοῦ. καὶ ἐχρήσατο αὐτῇ καλῶς
τ ancillis eius in domo mulierũ. τ
καὶ ταῖς ἅβραις αὐτῆς ἐν τῷ γυναικῶνι. καὶ
nõ indicauit esther genus suũ neq̧ pa
οὐχ ὑπέδειξεν ἐσθὴρ τὸ γένος αὐτῆς οὐδὲ τὴν πα
triã. nã mardocheus p̃ceperat ei nõ
τρίδα. ὁ γὰρ μαρδοχαῖος ἐνετείλατο αὐτῇ μὴ
ãnũtiare. p singulos aũt dies deambulabat
ἀπαγγεῖλαι. καθ᾽ ἑκάστην δὲ ἡμέραν περιεπάτει ὁ
mardocheus iuxta aulã muliebrẽ:
μαρδοχαῖος κατὰ τὴν αὐλὴν τὴν γυναικείαν,
obseruãs qd esther cõtingeret. hoc enim
ἐπισκοπῶν τί ἐσθὴρ συμβήσεται. οὗτος γὰρ
erat tp̃s puelle vt introiret ad re=
ἦν καιρὸς κορασίου εἰσελθεῖν πρὸς τὸν βασι=
gem cũ impleret mẽses duodecim: sic
λέα ὅταν ἀναπληρώσῃ μῆνας δεκαδύο. οὕ=
enim implent dies cura=
τως γὰρ ἀναπληροῦνται αἱ ἡμέραι τῆς θερα=
tionis. mẽses sex in aromatibus τ in
πείας. μῆνας ἓξ ἐν τοῖς ἀρώμασι καὶ ἐν τοῖς
pigmẽtis mulierũ: τ mẽses sex vnguẽ
σμήγμασι τῶν γυναικῶν, καὶ μῆνας ἓξ ἀλεί=
tur myrrhino oleo: τ tũc ingredi=
φονται σμυρνίνῳ ἐλαίῳ, καὶ τότε εἰσπο=
unt ad regẽ. τ cuicũq̧ dixisset
ρεύονται πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ᾧ ἂν εἴπῃ
vt daret ipsã vt ingrederet ad eũ a
παραδώσει αὐτὴν συνεισέρχεσθαι αὐτῷ ἀπὸ
domo mulierũ vsq̧ ad domũ regis: vespere
τοῦ γυναικῶνος ἕως τῶν βασιλείων, δείλης
ingredit. τ ad vesperã regredit
εἰσπορεύεται. καὶ πρὸς ἡμέραν ἀποτρέχει
in domũ mulierũ secundã: vbi gat eu
εἰς τὸν γυναικῶνα τὸν δεύτερον, οὗ γαὶ ὁ εὐ
nuchus regis custos mulierũ:
νοῦχος τοῦ βασιλέως ὁ φύλαξ τῶν γυναικῶν,
τ nõ amplius ingredit ad regẽ:
καὶ οὐκέτι εἰσπορεύεται πρὸς τὸν βασιλέα,
nisi vocaret nomine. cũ aũt adimpleret
ἐὰν μὴ κληθῇ ὀνόματι. ἐν δὲ τῷ ἀναπληροῦσθαι
tẽpus esther filie abichail fra=
τὸν χρόνον ἐσθὴρ τῆς θυγατρὸς ἀβιχαὶλ ἀδελ
tris patris mardochei vt intraret ad re
φοῦ πατρὸς μαρδοχαίου εἰσελθεῖν εἰς τὸν βα
gẽ: nihil spreuit eorũ q̃ mãdauit ei
σιλέα, οὐδὲν ἠθέτησεν ὧν ἐνετείλατο αὐτῇ ὁ
eunuchus custos mulierũ. erat.n. esther
εὐνοῦχος ὁ φύλαξ τῶν γυναικῶν. ἦν γὰρ ἐσθὴρ
inueniens grãm apud oẽs viden=
εὑρίσκουσα χάριν παρὰ πάντων τῶν βλεπόν
tes eã. τ introiuit esther ad artaxer=
των αὐτήν. καὶ εἰσῆλθεν ἐσθὴρ πρὸς ἀρταξέρ
xen regem decimo mense q̃ est te=
ξην τὸν βασιλέα τῷ δεκάτῳ μηνὶ ὅς ἐστιν τη
beth: septimo anno regni eius.
βὴθ, τῷ ἑβδόμῳ ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ.
τ adamauit rex esther: τ inuenit grãm
καὶ ἠράσθη ὁ βασιλεὺς ἐσθὴρ, καὶ εὗρε χάριν
vltra oẽs virgines. τ imposuit
παρὰ πάσας τὰς παρθένους. καὶ ἐπέθηκεν
ei diadema
αὐτῇ τὸ διάδημα

D

mulicbre. τ fecit rex cõuiuiũ oĩ
τὸ γυναικεῖον. καὶ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς πότον πᾶ
bus amicis suis τ potestatibus in die
σι τοῖς φίλοις αὐτοῦ καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἐπὶ ἡμέ
bus septẽ: τ exaltauit nuptias esther: τ remissionẽ
ρας ἑπτὰ, καὶ ὕψωσε τοὺς γάμους ἐσθὴρ, καὶ ἄφεσιν
fecit his q̃ sub regno suo. at mardo=
ἐποίησε τοῖς ὑπὸ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ. ὁ δὲ μαρδο=
cheus inseruiebat in aula at esther nõ demo=
χαῖος ἐθεράπευεν ἐν τῇ αὐλῇ. ἡ δὲ ἐσθὴρ οὐχ ὑπέ=
strauit patriã suã: sic enim mãdauerat
δειξε τὴν πατρίδα αὐτῆς, οὕτως γὰρ ἐνετείλατο
ei mardocheus: vt timeret deũ τ faceret
αὐτῇ μαρδοχαῖος, φοβεῖσθαι τὸν θεὸν καὶ ποιεῖν
precepta eius sicut erat cũ eo. τ
τὰ προστάγματα αὐτοῦ καθὼς ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ
esther nõ mutauit educationẽ suã. τ cõtristati
ἐσθὴρ οὐ μετήλλαξε τὴν ἀγωγὴν αὐτῆς. καὶ ἐλυπή=
sunt duo eunuchi regis τ p̃ncipes
θησαν οἱ δύο εὐνοῦχοι τοῦ βασιλέως καὶ οἱ ἀρχι
custodie corporis: eo q̧ adductus ẽ mardocheus: τ
σωματοφύλακες, ὅτι προήχθη μαρδοχαῖος, καὶ
q̃rebãt interficere artaxerxẽ regẽ.
ἐζήτουν ἀποκτεῖναι ἀρταξέρξην τὸν βασιλέα.
τ patefactũ ẽ mardocheo verbũ: τ significauit il
καὶ ἐδηλώθη μαρδοχαίῳ ὁ λόγος, καὶ ἐσήμανεν αὐ
lud esther: τ ipa manifestauit regi
τὸν τῇ ἐσθὴρ, καὶ αὐτὴ ἐνεφάνισε τῷ βασιλεῖ τὰ
insidias. at rex examinauit duos
τῆς ἐπιβουλῆς. ὁ δὲ βασιλεὺς ἤτασε τοὺς δύο
eunuchos τ suspẽdit eos. τ iussit
εὐνούχους καὶ ἐκρέμασεν αὐτούς. καὶ ἐπέταξεν ὁ
rex vt scriberẽt in memoriali in re
βασιλεὺς καταγράψαι εἰς μνημόσυνον ἐν τῇ βα
gia bibliotheca pro beneuolẽtia mardochei
σιλικῇ βιβλιοθήκῃ ὑπὲρ τῆς εὐνοίας μαρδοχαίου
in laude.
ἐν ἐγκωμίῳ.

Infra. 6.a.τ infra.12.a.

Ca.3.

A

Infra. eo

Post hec exaltauit rex arta
Μετὰ ταῦτα ἐδόξασεν ὁ βασιλεὺς ἀρτα
xerxes amã filiũ amadatha ugeũ: τ exaltauit eũ:
ξέρξης ἀμὰν τὸν ἀμαδάθου βουγαῖον, καὶ ὕψωσεν αὐ
τ porincedebat oĩbus amicis su=
τόν, καὶ ἐπρωτοβάθρει πάντων τῶν φίλων αὐ=
is. τ oẽs q̃ in aula adorabãt eũ:
τοῦ. καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ αὐλῇ προσεκύνουν αὐ
sic enim p̃ceperat rex vt facerẽt.
τῷ, οὕτως γὰρ προσέταξεν ὁ βασιλεὺς ποιῆσαι.
at mardocheus nõ adorabat eũ. τ dixe=
ὁ δὲ μαρδοχαῖος οὐ προσεκύνει αὐτῷ. καὶ ἐλά=
rũt q̃ in aula regis mardocheo:
λησαν οἱ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως μαρδοχαίῳ,
mardochee qd obaudis q̃ a re
μαρδοχαῖε τί παρακούεις τὰ ὑπὸ τοῦ βασι=
ge dicũtur? per singulos dies loquebant ei:
λέως λεγόμενα, καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐλάλουν αὐτῷ,
τ nõ obediuit eis. τ nũciauerũt
καὶ οὐχ ὑπήκουσεν αὐτοῖς. καὶ ὑπέδειξαν τῷ
amã mardocheũ regis dictis cõ=
ἀμὰν μαρδοχαῖον τοῖς τοῦ βασιλέως λόγοις ἀν
tradicentẽ: τ ostẽdit eis mardoche=
τιτασσόμενον, καὶ ὑπέδειξεν αὐτοῖς μαρδοχαῖ
us: q̃ iudeus est. τ cognoscens amã q̧ nõ
ος, ὅτι ἰουδαῖός ἐστιν. καὶ ἐπιγνοὺς ἀμὰν ὅτι οὐ
adorat eũ mardocheus: irat⁹ est valde:
προσκυνεῖ αὐτῷ μαρδοχαῖος, ἐθυμώθη σφόδρα,

B

in capite eius: fecitq̧ eã regnare in loco vasthi. Et iussit cõuiuiũ prepa rari p magnificũ cũctis principibus & suis suis & p cõiunctione & nuptiis hester. Et dedit requiẽ vniuersis prouintiis: ac dona largitus est iuxta magnificentiã pricipalẽ. Cũq̧ & scdo q̃rerentur virgĩes & cõgregarẽtur mardocheus manebat ad ianuã regis necdũ pdiderat hester patriã & populũ suũ: iuxta mãdatũ eius. Quicquid enim ille precipiebat: obseruabat hester: & ita cũcta faciebat: vt eo tpe solita erat quo eã paruulã nutriebat. Eo igitur tẽpore quo mardocheus ad regis ianuã morabatur: irati sunt bagathã & thares duo eunuchi regis q ianitores erant & in primo palatii limine residebãt: volueruntq̧ insurgere in regẽ & occidere eũ. Qd mardocheũ non latuit Statimq̧ nũciauit regine hester: & illa regi ex nomine mardochei q ad se rem detulerat. Quesitũ est & iuentũ & appẽsus ẽ vterq̧ eorũ in patibulo. Mandatũq̧ ẽ historiis: & ãnalibus traditũ corã rege.

Post hec 3. rex assuerus exaltauit aman filiũ amadathi qui erat de stirpe agag: & posuit solium eius super oĩs principes quos habebat. Cunctiq̧ serui ragis qui in foribus palatii versabãtur flectebant genua: & adorabãt aman. Sic enĩ preceperat eis iperator. Solus mardocheus nõ flectebat genu: neq̧ adorabat eũ. Cui dixerũt pueri regis q ad fores palatii residebant. Cur p̃ter ceteros non obseruas mandatum regis? Cũq̧ hoc crebrius dicerent: & ille nollet audire: nũciauerunt aman: scire cupientes vtrũ pseueraret in snia. Dixerat enim eis se esse iudeũ. Quod cũ audisset aman & expimẽto pbasset q̧ mardocheus nõ sibi flecteret genu: nec se adoraret: iratus est valde: & p nihilo duxit in vnũ

בְּרֹאשָׁהּ וַיַּמְלִיכֶהָ תַּחַת וַשְׁתִּי:
וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֶּה גָדוֹל לְכָל
שָׂרָיו וַעֲבָדָיו אֵת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר
וַהֲנָחָה לַמְּדִינוֹת עָשָׂה וַיִּתֵּן
מַשְׂאֵת כְּיַד הַמֶּלֶךְ: וּבְהִקָּבֵץ
בְּתוּלוֹת שֵׁנִית וּמָרְדֳּכַי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר
הַמֶּלֶךְ: אֵין אֶסְתֵּר מַגֶּדֶת מוֹלַדְתָּהּ
וְאֶת עַמָּהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ
מָרְדֳּכָי וְאֶת מַאֲמַר מָרְדֳּכַי אֶסְתֵּר
עֹשָׂה כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְאָמְנָה אִתּוֹ:
בַּיָּמִים הָהֵם וּמָרְדֳּכַי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר
הַמֶּלֶךְ קָצַף בִּגְתָן וָתֶרֶשׁ שְׁנֵי
סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשֹּׁמְרֵי הַסַּף
וַיְבַקְשׁוּ לִשְׁלֹחַ יָד בַּמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ:
וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדֳּכַי וַיַּגֵּד
לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר
לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי: וַיְבֻקַּשׁ הַדָּבָר
וַיִּמָּצֵא וַיִּתָּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל עֵץ וַיִּכָּתֵב
בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:

Cap. iij.

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
גִּדַּל הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶת הָמָן
בֶּן הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי וַיְנַשְּׂאֵהוּ וַיָּשֶׂם
אֶת כִּסְאוֹ מֵעַל כָּל הַשָּׂרִים אֲשֶׁר
אִתּוֹ: וְכָל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כֹּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים
לְהָמָן כִּי כֵן צִוָּה לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמָרְדֳּכַי
לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה: וַיֹּאמְרוּ
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ
לְמָרְדֳּכָי מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֵת
מִצְוַת הַמֶּלֶךְ: וַיְהִי כְּאָמְרָם אֵלָיו
יוֹם וָיוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיַּגִּידוּ
לְהָמָן לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ דִּבְרֵי
מָרְדֳּכַי כִּי הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר הוּא
יְהוּדִי: וַיַּרְא הָמָן כִּי אֵין מָרְדֳּכַי
כֹּרֵעַ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמָּלֵא הָמָן
חֵמָה: וַיִּבֶז בְּעֵינָיו לִשְׁלֹחַ יָד

בְּמָרְדֳּכַי לְבַדּוֹ כִּי הִגִּידוּ לוֹ אֶת עַם — בדד
מָרְדֳּכָי וַיְבַקֵּשׁ הָמָן לְהַשְׁמִיד אֶת — בקש שמד
כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מַלְכוּת
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַם מָרְדֳּכָי׃ בַּחֹדֶשׁ
הָרִאשׁוֹן הוּא חֹדֶשׁ נִיסָן בִּשְׁנַת
שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ
הִפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לִפְנֵי הָמָן — נפל
מִיּוֹם לְיוֹם וּמֵחֹדֶשׁ לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים — פנה
עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר׃ וַיֹּאמֶר הָמָן — אמר
לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ יֶשְׁנוֹ עַם אֶחָד — ישה
מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכֹל — בזר פרד
מְדִינוֹת מַלְכוּתֶךָ וְדָתֵיהֶם שֹׁנוֹת — מדן שנה
מִכָּל עָם וְאֶת דָּתֵי הַמֶּלֶךְ אֵינָם
עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין שֹׁוֶה לְהַנִּיחָם׃ — נוח
אִם עַל הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכָּתֵב לְאַבְּדָם — כתב
וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כִּכַּר כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל — שקל
עַל יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל — עשה לאך
גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת טַבַּעְתּוֹ — בוא סור
מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהָמָן בֶּן הַמְּדָתָא — נתן
הָאֲגָגִי צֹרֵר הַיְּהוּדִים׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ — צור ידה
לְהָמָן הַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת — נתן
בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ׃ וַיִּקָּרְאוּ סֹפְרֵי — עשה קרא
הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה
עָשָׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכָּתֵב כְּכָל אֲשֶׁר צִוָּה
הָמָן אֶל אֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְאֶל
הַפַּחוֹת אֲשֶׁר עַל מְדִינָה וּמְדִינָה — פחה
וְאֶל שָׂרֵי עַם וָעָם מְדִינָה וּמְדִינָה — שור
כִּכְתָבָהּ וְעַם וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרֹשׁ נִכְתָּב וְנֶחְתָּם — כתב חתם
בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ׃ וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים בְּיַד — שלח
הָרָצִים אֶל כָּל מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ — רוץ
לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת כָּל — שמד
הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד זָקֵן טַף וְנָשִׁים — נשה
בְּיוֹם אֶחָד בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ
שְׁנֵים עָשָׂר הוּא חֹדֶשׁ אֲדָר וּשְׁלָלָם
לָבוֹז׃ פַּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב לְהִנָּתֵן דָּת — בזז

mardocheū mittere manus ſuas: audierat enī q̄ eſſet gentis iudee: magiſq̄ voluit omnem iudeorum qui erant in regno aſſueri perdere nationem. Menſe primo cuius vocabulū eſt niſan anno duodecimo regni aſſueri miſſa eſt ſors in vrnā q̄ hebraice dicitur phur corā aman q̄ die & q̄ mēſe gens iudeorū deberet interfici: & exiuit menſis duodecimꝰ qui vocatur adar. Dixitq̄ amā regi aſſuero. Eſt ꝑpl's ꝑ oēs ꝑuincias regni tui diſperſus & a ſe mutuo ſeparatus: nouis vtens legibus & cerimonijs: & inſup regis ſcita contēnens. Et optime noſti q̄ non expediat regno tuo vt inſoleſcat per licentiā. Si tibi placet decerne vt pereat: & decem milia talentorum appendam arcariis gaze tue. Tulit ergo rex anulū q̄ vtebatur de manu ſua: & dedit eū amā filio amadathai de progenie agag hoſti iudeorum: dixitq̄ ad eum. Argentū q̄d tu polliceris tuū ſit: de ꝑplo age quod tibi placet. Vocatiq̄ ſunt ſcribe regis menſe primo niſan: tertiadecima die eiuſdem menſis & ſcriptum eſt vt iuſſerat aman ad omnes ſatrapas regis & iudices ꝑuinciarū diuerſarūq̄ gentiū: vt queq̄ gens legere poterat & audire ꝑ varietate linguarū ex nomine regis aſſueri & littere ſignate ipſius anullo miſſe ſunt per curſores regis ad vniueſas ꝑuīcias: vt occiderent atq̄ delerent omnes iudeos a puero vſq̄ ad ſenē paruulos & mulieres vno die: hoc eſt tertiodecimo menſis duodecimi qui vocatur adar: & bona eorum diriperent. Summa aūt epiſtolarum hec fuit: vt

ꝛ decreuit delere oēs q̄ ſub
καὶ ἐβουλεύσατο ἀφανίσαι πάντας τοὺς ὑπὸ τὴν
artaxerxis regno iudeos. ꝛ fecit decre-
ἀρταξέρξου βασιλείαν ἰουδαίους. καὶ ἐποίησε ψήφι-
tū in anno duodecimo regni artaxerxis:
σμα ἐν ἔτει δωδεκάτῳ τῆς βασιλείας ἀρταξέρξου,
ꝛ miſit ſortes dies ex die: ꝛ mēſes ex mē
καὶ ἔβαλε κλήρους ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ μῆνα ἐκ μη-
ſe: vt pderet in vna die gen⁹ mardo-
νός, ὥστε ἀπολέσαι ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὸ γένος μαρδο-
chei. ꝛ cecidit ſors in quartadeci-
χαίου. καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδε-
ma mēſis q̄ eſt adar. ꝛ locut⁹ eſt ad
κάτην τοῦ μηνὸς ὅς ἐστιν ἀδάρ. καὶ ἐλάλησε πρὸς τὸν
regē artaxerxē dicēs: eſt gens puer-
βασιλέα ἀρταξέρξην λέγων, ὑπάρχει ἔθνος διεσπαρ-
ſa inf gētes in omni regno tuo. at
μένον ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ σου. οἱ δὲ
leges eoꝝ extrācē pꝛ oēs gētes. at
νόμοι αὐτῶν ἔξαλλοι παρὰ πάντα τὰ ἔθνη. τῶν δὲ
legi regis nō obediūt: ꝛ nō expedit
νόμων τοῦ βασιλέως παρακούουσι, καὶ οὐ συμφέρει
regi dimittere eos: ſi placet regi
τῷ βασιλεῖ ἐᾶσαι αὐτούς, εἰ δοκεῖ τῷ βασιλεῖ
decernat perdere eos. et ego deſcribā
δογματισάτω ἀπολέσαι αὐτούς. κἀγὼ διαγράψω
in gazophylaciū regis argenti talēto-
εἰς τὸ γαζοφυλάκιον τοῦ βασιλέως ἀργυρίου τάλαν-
rū decē milia. ꝛ tollēs rex anu-
τα μύρια. καὶ περιελόμενος ὁ βασιλεὺς τὸν δακτύ-
lū: dedit in man⁹ aman vt ſigillaret in-
λιον, ἔδωκεν εἰς χεῖρας τῷ ἀμὰν σφραγίσαι κα-
xta ſcripta cōtra iudeos. ꝛ di-
τὰ τὰ γεγραμμένα κατὰ τῶν ἰουδαίων. καὶ εἶπε
xit rex aman: eq̄dē argentū habe:
δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀμάν, τὸ μὲν ἀργύριον ἔχε, τῷ
at gēte vtere vt volueris. ꝛ vocati ſunt ſcri-
δὲ ἔθνει χρῶ ὡς θέλεις. καὶ ἐκλήθησαν οἱ γραμ-
be regis mēſe pꝛimo tertia
ματεῖς τοῦ βασιλέως μηνὶ πρώτῳ τῇ τρισκαι-
decima: ꝛ ſcripſerūt vt iuſſerat amā
δεκάτῃ, καὶ ἔγραψαν ὡς ἐπέταξεν ἀμὰν τοῖς
ducibus ꝛ pncipib⁹ per oēm regio-
στρατηγοῖς καὶ τοῖς ἄρχουσι κατὰ πᾶσαν χώ-
nē ab india vſq̄ ad ethiopiā cen-
ραν ἀπὸ ἰνδικῆς ἕως τῆς αἰθιοπίας ταῖς ἑκα-
tū viginti regionib⁹: et pncipib⁹
τὸν εἰκοσιεπτὰ χώραις, τοῖς τε ἄρχουσι τῶν
gentiū iuxta eoꝝ dictionē p artaxerxē
ἐθνῶν κατὰ τὴν αὐτῶν λέξιν διὰ ἀρταξέρξου τοῦ
regē. ꝛ miſſum eſt p ſcriptores in
βασιλέως. καὶ ἀπεστάλη διὰ βιβλιογράφων εἰς
artaxerxis regnū: vt delerēt gen⁹
τὴν ἀρταξέρξου βασιλείαν, ἀφανίσαι τὸ γένος
iudeoꝝ in die vna mēſis duodecimi:
τῶν ἰουδαίων ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μηνὸς δωδεκάτου,
q̄ eſt adar ꝛ diriperēt bona eo-
ὅς ἐστιν ἀδὰρ καὶ διαρπάσαι τὰ ὑπάρχοντα αὐ-
rū. at exēplaria epiſtolaꝝ dducta fuerūt
τῶν. τὰ δὲ ἀντίγραφα τῶν ἐπιστολῶν ἐξετίθετο

Infra. 9.c.

Infra. 13.b.

C

D

per regiones: ꝛ imperatū fuit oībus patos eſſe
κατὰ χώραν, καὶ προσετάγη πᾶσιν ἑτοίμους εἶναι
ad diē hūc. ꝑperabat aūt res ꝛ
εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην. ἐσπεύδετο δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ
in ſuſas: at rex ꝛ amā epulabant:
εἰς σοῦσαν, ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἀμὰν ἐκωθωνίζοντο,
turbabat aūt ciuitas.
ἐταράσσετο δὲ ἡ πόλις.

Infra. 8.d.

Ca. 4.

A

Et mardocheus cognoſcēs q̄d cōſūmatū fuerat:
Ὁ δὲ μαρδοχαῖος ἐπιγνοὺς τὸ συντελούμενον,
ſcidit veſtimēta ſua ꝛ indutus eſt ſacco ꝛ
διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἐνεδύσατο σάκκον καὶ
cōſperſus fuit cinere ꝛ ſaliēs p pla-
κατεπάσατο σποδὸν καὶ ἐκπηδήσας διὰ τῆς πλα-
teā ciuitas: clamabat voce magna: tollit gēs
τείας τῆς πόλεως, ἐβόα φωνῇ μεγάλῃ, αἴρεται ἔθνος
q̄ nihil iniuſte egit. ꝛ venit vſq̄ ad ianuā re-
μηδὲν ἠδικηκός. καὶ ἦλθεν ἕως τῆς πύλης τοῦ βα-
gis ꝛ ſtetit. nō eni erat ei licitū ingredi in
σιλέως καὶ ἔστη. οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ ἐξὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν
aulā ſaccū habēti ꝛ cinerē. ꝛ in omni regio-
αὐλὴν σάκκον ἔχοντι καὶ σποδόν. καὶ ἐν πάσῃ χώ-
ne vbi expoſite fuerāt littere: clamor ꝛ plan-
ρᾳ οὗ ἐξετίθετο τὰ γράμματα, κραυγὴ καὶ κοπε-
ct⁹ ꝛ luct⁹ magn⁹ iudeis: ꝛ ſaccū
τὸς καὶ πένθος μέγα τοῖς ἰουδαίοις, καὶ σάκκον
ꝛ cinerē ſtrauerāt ſibi. ꝛ ingreſſe ſūt
καὶ σποδὸν ἔστρωσαν ἑαυτοῖς. καὶ εἰσῆλθον αἱ
ancille ꝛ eunuchi regine: ꝛ anūtiaue-
ἅβραι καὶ οἱ εὐνοῦχοι τῆς βασιλίσσης, καὶ ἀνήγγει-
rūt ei: ꝛ turbata fuit cū audiuit q̄d factū fuerat:
λαν αὐτῇ. καὶ ἐταράχθη ἀκούσασα τὸ γεγονός,
ꝛ miſit ornare mardocheū: ꝛ auferre
καὶ ἀπέστειλε στολίσαι τὸν μαρδοχαῖον, καὶ ἀφελέσθαι
eius ſaccū. ille aūt nō pſuaſus ē. at eſther vo-
αὐτοῦ τὸν σάκκον. ὁ δὲ οὐκ ἐπείσθη. ἡ δὲ ἐσθὴρ προσ-
cauit athach eunuchū ſuū q̄ aſta-
εκαλέσατο ἀθὰχ τὸν εὐνοῦχον αὐτῆς ὃς παρειστή-
bat ei: ꝛ miſit vt ſciret ipa a mar-
κει αὐτῇ, καὶ ἀπέστειλε μαθεῖν αὐτῇ παρὰ τοῦ μαρ-
docheo rē diligēt. at mardocheus indicauit ei
δοχαίου τὸ ἀκριβές. ὁ δὲ μαρδοχαῖος ὑπέδειξεν αὐ-
q̄d factū fuerat ꝛ ꝓmiſſionē quā ꝓmiſit
τῷ τὸ γεγονὸς καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἣν ἐπηγγείλατο
amā regi in theſauꝛ talentoꝝ decē milia:
ἀμὰν τῷ βασιλεῖ εἰς τὴν γάζαν ταλάντων μυρίων,
vt pderet iudeos: ꝛ exēplar q̄d
ἵνα ἀπολέσῃ τοὺς ἰουδαίους. καὶ τὸ ἀντίγραφον τὸ
in ſuſis expoſitū vt pderēt eos:
ἐν σούσοις ἐκτεθὲν ὑπὲρ τοῦ ἀπολέσθαι αὐτούς,
dedit ei vt indicaret eſther. ꝛ dixit ei: vt preci-
ἔδωκεν αὐτῷ δεῖξαι τῇ ἐσθήρ. καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐντεῖ-
peret ei ingredieti petere a re-
λασθαι αὐτῇ εἰσελθούσῃ παραιτήσασθαι τὸν βα-
ge: ꝛ deprecari eū pro pplo memo-
σιλέα, καὶ ἀξιῶσαι αὐτὸν περὶ τοῦ λαοῦ μνησθεῖ-
dierꝝ humilitatis tue: vt nutrita fuiſſi in ma-
σα ἡμερῶν ταπεινώσεώς σου, ὡς ἐτράφης ἐν χει-
nu mea: q: amā ſecundus a rege: lo-
ρί μου, διότι ἀμὰν ὁ δευτερεύων τῷ βασιλεῖ, ἐλά-
cut⁹ ē cōtra nos in mortē: inuoca dn̄m:
λησε καθ᾽ ἡμῶν εἰς θάνατον, ἐπικάλεσαι τὸν κύριον,
ꝛ loquere regi pro nobis. ꝛ libera nos
καὶ λάλησον τῷ βασιλεῖ περὶ ἡμῶν. καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς
a morte. ingreſſus aūt athach: locut⁹ fuit eſther
ἐκ θανάτου. εἰσελθὼν δὲ ὁ ἀθάχ, ἐλάλησεν ἐσθὴρ
omnia verba hec. dixit aūt eſther ad
πάντας τοὺς λόγους τούτους. εἶπε δὲ ἐσθὴρ πρὸς
athach: vade ad mardocheū: ꝛ dic:
ἀθάχ, πορεύθητι πρὸς μαρδοχαῖον, καὶ εἶπον,
q̄ gētes oēs regni
ὅτι τὰ ἔθνη πάντα τῆς βασιλείας

B

C

oēs prouintie ſcirent & pararent ſe ad predictā diem. Feſtinabant curſores qui miſſi erant regis imperiū explere. Statimq̄ in ſuſis ꝑpendit edictum: rege & aman celebrāte cōuiuiū: & cūctis iudeis q in vrbe erāt flentibus. 4.

Que cū audiſſet mardocheus ſcidit veſtimenta ſua & indut⁹ eſt ſacco ſpargēs cinerē capiti: & in platea medie ciuitatis voce magna clamabat: oſtendēs amaritudinē animi ſui: & hoc eiulatu vſq̄ ad fores palatii gradiēs. Non enī erat licitū indutū ſacco aulā regis intrare. In oībus q̄q̄ ꝑuītiis oppidis ac locis ad q̄ crudele regis dogma ꝑuenerat: planctus ingens erat apud iudeos: ieiuniū: vlulat⁹ & fletus: ſacco & cinere multis ꝑ ſtratu vtentib⁹. Igreſſe autē ſunt puelle heſter & eunuchi: nūciaueruntq̄ ei. Quod audiēs conſternata eſt: & veſtē miſit vt ablato ſacco indueret eā: quā accipere noluit. Accitoq̄ athach eunucho quē rex miniſtrum ei dederat: precepit vt iret ad mardocheum & diſceret ab eo cur hoc faceret. Egreſſuſq̄ athach iuit ad mardocheum: & iuenit eū ſtantē in platea ciuitatis ante oſtiū palatii. q̄ idicauit ei omnia que acciderāt: quomodo aman promiſiſſet vt in theſauros regis pro iudeorum nece inferret argentum. Exēplar quoq̄ edicti quod pendebat in ſuſis dedit ei vt regine oſtenderet: & moneret eam vt intraret ad regem & deprecaretur eum pro populo ſuo. Regreſſus athach nūciauit heſter omīa que mardocheus dixerat. Que reſpōdit ei: & iuſſit vt diceret mardocheo. Omnes ſerui regis & cuncte que ſub ditione eius ſunt

בְּכָל מְדִינָה וּמְדִינָה גָּלוּי לְכָל — גלה
הָעַמִּים לִהְיוֹת עֲתִדִים לַיּוֹם הַזֶּה׃ — היה עתד
הָרָצִים יָצְאוּ דְחוּפִים בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ — דחף
וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ
וְהָמָן יָשְׁבוּ לִשְׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוּשָׁן — שתה בוך
נָבוֹכָה׃ וּמָרְדֳּכַי יָדַע — Cap.iiij.
אֶת כָּל אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיִּקְרַע מָרְדֳּכַי — עשה קרע
אֶת בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שַׂק וָאֵפֶר וַיֵּצֵא — לבש
בְּתוֹךְ הָעִיר וַיִּזְעַק זְעָקָה גְדֹלָה — זעק גדל
וּמָרָה׃ וַיָּבוֹא עַד לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ — מרר בוא
כִּי אֵין לָבוֹא אֶל שַׁעַר הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ — פנה
שָׂק׃ וּבְכָל מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם — מדן קום
אֲשֶׁר דְּבַר הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ אֵבֶל — נגע
גָּדוֹל לַיְּהוּדִים וְצוֹם וּבְכִי וּמִסְפֵּד — בכה ספד
שַׂק וָאֵפֶר יֻצַּע לָרַבִּים׃ וַתָּבוֹאינָה — רבב בוא
נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר וְסָרִיסֶיהָ וַיַּגִּידוּ לָהּ — סרס נגד
וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה מְאֹד וַתִּשְׁלַח — חול שלח
בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת מָרְדֳּכַי וּלְהָסִיר — לבש סור
שַׂקּוֹ מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל׃ וַתִּקְרָא — קרא
אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
הֶעֱמִיד לְפָנֶיהָ וַתְּצַוֵּהוּ עַל מָרְדֳּכָי — עמד פנה
לָדַעַת מַה זֶּה וְעַל מַה זֶּה׃ וַיֵּצֵא — צוה ידע
הֲתָךְ אֶל מָרְדֳּכָי אֶל רְחוֹב הָעִיר — רחב
אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר הַמֶּלֶךְ׃ וַיַּגֶּד לוֹ
מָרְדֳּכַי אֵת כָּל אֲשֶׁר קָרָהוּ וְאֵת
פָּרָשַׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמָן
לִשְׁקוֹל עַל גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בַּיְּהוּדִיים — ידה
לְאַבְּדָם׃ וְאֶת פַּתְשֶׁגֶן כְּתָב הַדָּת
אֲשֶׁר נִתַּן בְּשׁוּשָׁן לְהַשְׁמִידָם נָתַן — שמד
לוֹ לְהַרְאוֹת אֶת אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד — ראה נגד
לָהּ וּלְצַוּוֹת עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל הַמֶּלֶךְ — צוה
לְהִתְחַנֶּן לוֹ וּלְבַקֵּשׁ מִלְּפָנָיו עַל — חנן פנה
עַמָּהּ׃ וַיָּבוֹא הֲתָךְ וַיַּגֵּד לְאֶסְתֵּר אֵת — בוא
דִּבְרֵי מָרְדֳּכָי׃ וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר — אמר
לַהֲתָךְ וַתְּצַוֵּהוּ אֶל מָרְדֳּכָי׃ כָּל
עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ — ידו

ידעים אשר כל איש ואשה אשר
יבוא אל המלך אל החצר הפנימית
אשר לא יקרא אחת דתו להמית
לבד מאשר יושיט לו המלך את
שרביט הזהב וחיה ואני לא
נקראתי לבוא אל המלך זה
שלושים יום: ויגידו למרדכי את
דברי אסתר: ויאמר מרדכי להשיב
אל אסתר אל תדמי בנפשך
להמלט בית המלך מכל היהודים:
כי אם החרש תחרישי בעת הזאת
רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום
אחר ואת ובית אביך תאבדו ומי
יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות:
ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי:
לך כנוס את כל היהודים הנמצאים
בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל
תשתו שלשת ימים לילה ויום
גם אני ונערתי אצום כן ובכן
אבוא אל המלך אשר לא כדת
וכאשר אבדתי אבדתי: ויעבר
מרדכי ויעש ככל אשר צותה
עליו אסתר:

Cap. v.

ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר
מלכות ותעמד בחצר בית המלך
הפנימית נכח בית המלך והמלך
יושב על כסא מלכותו בבית המלכות
נכח פתח הבית: ויהי כראות המלך
את אסתר המלכה עמדת בחצר
נשאה חן בעיניו ויושט המלך
לאסתר את שרביט הזהב אשר
בידו ותקרב אסתר ותגע בראש
השרביט: ויאמר לה המלך מה לך
אסתר המלכה ומה בקשתך עד
חצי המלכות וינתן לך: ותאמר
אסתר אם על המלך טוב יבוא

איש / פנה / קרא מות / בדד ישט / שוב / דמה / מלט / חרש / נצל עמד / קום אבד / ידע נגע / הלך כנס / מצא אכל / שתה יום / צום / בוא / עבר / עשה צוה / היה שלש / לבש / פנה / ישב / ראה / ישט / קרב נגע / חצה נתן / אמר בוא

norunt prouintie: quod siue vir siue mulier non vocatus interius atrium regis intrauerit: absqꝫ vlla cūctatione statim interficietur: nisi forte rex aureā virgā ad eum tetenderit pro signo clementie: atqꝫ ita possit viuere. Ego igitur quō ad regē itrare potero: q̄ triginta iam diebus non sum vocata ad eū. Quod cū audisset mardocheus rursum mādauit hester: dicens. Ne putes quod animā tuā tantum liberes: quia in domo regis es: sed pre cunctis iudeis. Si enim nunc silueris: per aliam occasionem liberabuntur iudei: tu & domus patris tui peribitis. Et quis nouit vtrum idcirco ad regnum veneris: vt in tali tpe parareris? Rursumqꝫ hester hec mardocheo verba mandauit. Vade & cōgrega oēs iudeos quos in susis repereris: & orate pro me. Nō comedetis & non bibetis tribus diebus & tribus noctibus: & ego cuꝫ ancillis meis similiter ieiunabo: & tunc ingrediar ad regē contra legē faciens non vocata: tradensqꝫ me morti & periculo. Iuit itaqꝫ mardocheus & fecit omnia que hester preceperat. 5.

Die autem tertio induta est hester regalibus vestimētis: & stetit in atrio domus regie quod erat interius contra basilicam regis. At ille sedebat super soliuꝫ suū in consistorio palatii contra ostium domus. Cumqꝫ vidisset hester reginam stantem placuit oculis eius: & extendit contra eam virgam auream quam tenebat manu. Que accedens osculata est summitateꝫ virge eius: dixitqꝫ ad eā rex. Quid vis Hester regina? Que est petitio tua? Etiam si dimidiam partem regni petieris dabitur tibi. At illa respondit. Si regi placet obsecro vt venias

cognoscit: quod ois homo aut mulier qui ingressus fuerit
γινώσκει, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος ἢ γυνὴ ὃς εἰσελεύσεται
ad regē in aulā interiorē nō vo
πρὸς τὸν βασιλέα εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν ἄκλη
catus: nō est ei salus. nisi cui extenderit
τος, οὐκ ἔστιν αὐτῷ σωτηρία. πλὴν ᾧ ἐὰν ἐκτείνῃ ὁ
rex aureā virgā: hic saluabit.
βασιλεὺς τὴν χρυσῆν ῥάβδον, οὗτος σωθήσεται.
et ego nō sum vocata ingredi ad regē sunt
κἀγὼ οὐ κέκλημαι εἰσελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα εἰσὶν
hi dies triginta. ⁊ nūtiauit athach
αὗται ἡμέραι τριάκοντα. καὶ ἐπήγγειλεν ἀθὰχ τῷ
mardocheo oīa verba esther. ⁊ dixit
μαρδοχαίῳ πάντας τοὺς λόγους ἐσθήρ. καὶ εἶπε
mardocheus ad athach: vade ⁊ dic ipsi:
μαρδοχαῖος πρὸς ἀθάχ, πορεύθητι καὶ εἶπον αὐτῇ,
esther ne dicas tibi ipsi: quod saluaberis sola in re-
ἐσθὴρ μὴ εἴπῃς σεαυτῇ, ὅτι σωθήσῃ μόνη ἐν τῇ βα-
gno pre cūctis iudeis. quia si ob
σιλείᾳ παρὰ πάντας τοὺς ἰουδαίους. ὡς ὅτι ἐὰν πα
audieris in hoc tēpore: aliūde auxiliū
ρακούσῃς ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ, ἀλλαχόθεν βοήθεια
⁊ protectio erit iudeis: tu autē ⁊ domus
καὶ σκέπη ἔσται τοῖς ἰουδαίοις, σὺ δὲ καὶ ὁ οἶκος τοῦ
patris tui peribitis. ⁊ quis nouit si ad tē-
πατρός σου ἀπολεῖσθε. καὶ τίς οἶδεν εἰ εἰς τὸν και
pus istud regnasti? ⁊ misit esther
ρὸν τοῦτον ἐβασίλευσας; καὶ ἐξαπέστειλεν ἐσθὴρ τὸν
venientē ad eā ad mardocheū dicēs: va-
ἥκοντα πρὸς αὐτὴν πρὸς μαρδοχαῖον λέγουσα, βαδί
dēs cōgrega iudeos qui in susis:
σας ἐκκλησίασον τοὺς ἰουδαίους τοὺς ἐν σούσοις,
⁊ ieiunate pro me: ⁊ ne comedatis neqꝫ bibatis
καὶ νηστεύσατε ἐπ' ἐμοί, καὶ μὴ φάγητε μηδὲ πίητε
in diebus tribus nocte ⁊ die. et ego autē ⁊
ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς νύκτα καὶ ἡμέραν. κἀγὼ δὲ καὶ αἱ
ancille mee nō māducabimus: ⁊ tūc ingrediar
ἅβραι μου ἀσιτήσομεν, καὶ τότε εἰσελεύσομαι
ad regē contra legē: ⁊ si perire
πρὸς τὸν βασιλέα παρὰ τὸν νόμον, ἐὰν καὶ ἀπολέ-
me conueniat. ⁊ pergens mardocheus: fecit
σθαι με δέῃ. καὶ βαδίσας μαρδοχαῖος, ἐποίησεν
que mandauit ei esther:
ὅσα ἐνετείλατο αὐτῷ ἐσθήρ. Ca. 5.

Et factū est in die tertio induta est
Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ἐνεδύσατο
esther regalibus: ⁊ stetit in atrio domus re-
ἡ ἐσθὴρ βασιλικοῖς, καὶ ἔστη ἐν αὐλῇ τοῦ οἴκου βα-
gis interiore cōtra basilicaꝫ
σιλέως τῇ ἐσωτέρᾳ ἐξεναντίας τῆς βασιλικῆς τοῦ
regis. at rex sedebat in solio sui
βασιλέως. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκάθητο ἐν θρόνῳ τῆς ἑαυ
regni in domo regali contra
τοῦ βασιλείας ἐν τῷ οἴκῳ τῷ βασιλικῷ ἐξεναντί
hostiū domus. cū autē vidisset rex esther
ας τῆς θύρας τοῦ οἴκου. ὡς δὲ εἶδεν ὁ βασιλεὺς ἐσθὴρ
reginā stantē in atrio: inuenit autē gratiam
τὴν βασίλισσαν ἑσταμένην ἐν τῇ αὐλῇ, εὗρε δὲ χάριν
in oculis eius: ⁊ extendēs rex esther
ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, καὶ ἐκτείνας ὁ βασιλεὺς τῇ ἐσθὴρ
virgā aureā que in manu sua: ⁊ ac-
τὴν ῥάβδον τὴν χρυσῆν τὴν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ προ
cessit esther: ⁊ tetigit sūmitatē virge. ⁊
σῆλθεν ἡ ἐσθήρ, καὶ ἥψατο τῆς ἄκρας τῆς ῥάβδου. καὶ
dixit rex: quid vis esther: ⁊ quid tua
εἶπεν ὁ βασιλεύς, τί θέλεις ἐσθήρ; καὶ τί σου
est petitio? vsqꝫ ad dimidiū regni mei
ἐστὶ τὸ ἀξίωμα; ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου
erit tibi. dixit autē esther: dies mea insignis
ἔσται σοι. εἶπε δὲ ἐσθήρ, ἡμέρα μου ἐπίσημος
hodie est. si igitur placet
σήμερόν ἐστι. εἰ οὖν δοκεῖ τῷ

regi: veniat ⁊ rex ⁊ amā ad
βασιλεῖ, ἐλθέτω καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀμὰν εἰς
cōuiuiū quod faciā hodie. ⁊ dixit
τὴν δοχὴν ἣν ποιήσω σήμερον. καὶ εἶπεν ὁ
rex: solicitate amā vt facia-
βασιλεύς, κατασπεύσατε ἀμὰν ὅπως ποιήσω
mus verbū esther. ⁊ venerūt am-
μεν τὸν λόγον ἐσθήρ. καὶ παραγίνονται ἀμφό
bo ad conuiuiū quod fecit esther. in autem
τεροι εἰς τὴν δοχὴν ἣν ἐποίησεν ἐσθήρ. ἐν δὲ
cōuiuio dixit rex ad esther: quid
τῷ πότῳ εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐσθήρ, τί
est tibi regina esther? ⁊ erūt tibi quecūqꝫ
ἐστί σοι βασίλισσα ἐσθήρ; καὶ ἔσται σοι ὅσα
petieris. ⁊ dixit petitio mea ⁊ postu
ἀξιοῖς. καὶ εἶπε, τὸ αἴτημά μου καὶ τὸ ἀξίω-
latio mea: si inueni gratiā in cōspectu regis:
μά μου, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιον τοῦ βασιλέ
veniat rex ⁊ amā in
ως, ἐλθέτω ὁ βασιλεὺς καὶ ἀμὰν ἐπὶ τὴν
crastinū ad conuiuiū quod faciā eis: ⁊
αὔριον εἰς τὴν δοχὴν ἣν ποιήσω αὐτοῖς, καὶ
cras faciā eadē. ⁊ exijt amā a
αὔριον ποιήσω τὰ αὐτά. καὶ ἐξῆλθεν ἀμὰν ἀπὸ
rege alacer ⁊ letus:
τοῦ βασιλέως ὑπέρχαρις καὶ εὐφραινόμενος,
cū autē vidisset amā mardocheū iudeū
ἐν δὲ τῷ ἰδεῖν ἀμὰν μαρδοχαῖον τὸν ἰουδαῖον
in aula: iratus est valde. ⁊ ingressus
ἐν τῇ αὐλῇ, ἐθυμώθη σφόδρα. καὶ εἰσελθὼν
in propria: vocauit amicos ⁊ zosa-
εἰς τὰ ἴδια, ἐκάλεσε τοὺς φίλους καὶ ζωσά
ram vxorē suā: ⁊ ostendit eis
ραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ὑπέδειξεν αὐ-
diuitias suas: ⁊ gloriam quam
τοῖς τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, καὶ τὴν δόξαν ἣν
rex ei apposuit. ⁊ quod fecit
ὁ βασιλεὺς αὐτῷ περιέθηκε. καὶ ὡς ἐποίησεν
eū principatū habere ⁊ gubernare regnū.
αὐτὸν πρωτεύειν καὶ ἡγεῖσθαι τῆς βασιλείας.
⁊ dixit amā: nō vocauit regina cū
καὶ εἶπεν ἀμάν, οὐ κέκληκεν ἡ βασίλισσα με
rege quemquā ad conuiuiū:
τὰ τοῦ βασιλέως οὐδένα εἰς τὴν δοχήν,
nisi me: ⁊ in crastinū vocauit me. ⁊
ἀλλ' ἢ ἐμέ, καὶ εἰς τὴν αὔριον κέκληκέ με. καὶ
hec mihi nō placent: quādiu videro mardo-
ταῦτά μοι οὐκ ἀρέσκει, ὅταν ἴδω μαρδο-
cheū iudeū in aula. ⁊ dixit ad
χαῖον τὸν ἰουδαῖον ἐν τῇ αὐλῇ. καὶ εἶπε πρὸς
eū zosara vxor eius ⁊ amici: inci
αὐτὸν ζωσάρα ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ οἱ φίλοι, κο
datur tibi lignū cubitorum quinquaginta. mane
πήτω σοι ξύλον πηχῶν πεντήκοντα. ὄρθρου
autem dic regi ⁊ suspendatur mar-
δὲ εἰπὸν τῷ βασιλεῖ καὶ κρεμασθήτω μαρ-
docheus sup lignū: tu autem ingredere ad
δοχαῖος ἐπὶ τοῦ ξύλου, σὺ δὲ εἴσελθε εἰς
conuiuiū cū rege ⁊ letare. ⁊
τὴν δοχὴν σὺν τῷ βασιλεῖ καὶ εὐφραίνου. καὶ
placuit verbū amā: ⁊ parauit lignū.
ἤρεσε τὸ ῥῆμα τῷ ἀμάν, καὶ ἡτοίμασε τὸ ξύλον.

Et dñs abstulit somnū a
Ὁ δὲ κύριος ἀπέστησε τὸν ὕπνον ἀπὸ τοῦ
rege nocte illa. ⁊ dixit mini-
βασιλέως τὴν νύκτα ἐκείνην. καὶ εἶπε τῷ διακό
stro suo afferre litteras memoriales
νῳ αὐτοῦ εἰσφέρειν γράμματα μνημόσυνα

ad me hodie & aman tecum ad conuiuium quodqꝫ paraui. Statimqꝫ rex: vocate inquid cito amā vt hester obediat voluntati. Venerūt itaqꝫ rex & aman ad conuiuium quod eis regina parauerat. Dixitqꝫ ei rex postqꝫ vinū bibe rat abūdanter. Quid petis vt detur tibi: & pro qua re postulas? Etiam si dimidiam partē regni mei petieris: īpetrabis. Cui respōdit hester. Petitio mea & preces sunt iste. Si inueni in cōspectu regis gratiā & si regi placet vt det mihi quod postulo: & meam impleat petitionem: veniat rex & aman ad conuiuium quod paraui eis: & cras aperiā regi volūtatem meam. Egressus ē itaqꝫ illo die amā letus & alacer. Cūqꝫ vidisset mardocheum sedentē ante fores palatii: & nō solū nō assurrexisset sibi: sed nec motū quidē de loco sessionis sue: indignatus est valde: & dissimulata ira reuersus in domū suā cōuocauit ad se amicos suos: & zares vxorem suā: & exposuit illis magnitudinē diuitiarum suarū filiorūqꝫ turbā: & quāta eū gloria super oms principes & seruos suos rex eleuasset. Et post hec ait. Regina quoqꝫ hester nullū aliū vocauit ad conuiuium cum rege preter me: apud quam etiam cras cū rege pransurus sum: Et cum hec oīa habeā: nihil me hebere puto: quandiu videro mardocheū iudeū sedētem ante fores regias. Rūderuntqꝫ ei zares vxor eius & ceteri amici. Iube parari excelsam trabē habentē altitudinis quiquaginta cubitos: & dic mane regi vt appendatur sup eam mardocheus. & sic ibis cum rege letus ad cōuiuiū. Placuitqꝫ ei cōsiliuꝫ: & iussit excelsam preparari crucem. 6.

Noctem illam duxit rex insomnem: iussitqꝫ sibi afferri historias: & annales priorum

המלך והמן היום אל המשתה אשר
עשיתי לו: ויאמר המלך מהרו את
המן לעשות את דבר אסתר ויבא
המלך והמן אל המשתה אשר
עשתה אסתר: ויאמר המלך
לאסתר במשתה היין מה שאלתך
וינתן לך ומה בקשתך עד חצי
המלכות ותעש: ותען אסתר ותאמר
שאלתי ובקשתי: אם מצאתי חן
בעיני המלך ואם על המלך טוב לתת
את שאלתי ולעשות את בקשתי
יבוא המלך והמן אל המשתה אשר
אעשה להם ומחר אעשה כדבר
המלך: ויצא המן ביום ההוא שמח
וטוב לב וכראות המן את מרדכי
בשער המלך ולא קם ולא זע
ממנו וימלא המן על מרדכי חמה:
ויתאפק המן ויבא אל ביתו וישלח
ויבא את אהביו ואת זרש אשתו:
ויספר להם המן את כבוד עשרו
ורב בניו ואת כל אשר גדלו המלך
ואת אשר נשאו על השרים ועבדי
המלך: ויאמר המן אף לא הביאה
אסתר המלכה עם המלך אל המשתה
אשר עשתה כי אם אותי וגם למחר
אני קרוא לה עם המלך: וכל זה
איננו שוה לי בכל עת אשר אני
ראה את מרדכי היהודי יושב בשער
המלך: ותאמר לו זרש אשתו וכל
אהביו יעשו עץ גבה חמשים
אמה ובבקר אמר למלך ויתלו את
מרדכי עליו ובא עם המלך אל
המשתה שמח וייטב הדבר לפני
המן ויעש העץ:

Cap. vj.

בלילה ההוא נדדה שנת המלך
ויאמר להביא את ספר הזכרנות

שתה / עשה / עשה ענה / נתן / ראה / קום זוע / מלא / אפק בוא / שלח / איש / ספר כבד / שור / אמר בוא / עשה את / קרא / ירה ישב / אמר / תלה / בוא / שתה יטב / פנה / שנה אמר / בוא

דברי הימים ויהיו נקראים לפני
המלך: וימצא כתוב אשר הגיד
מרדכי על בגתנא ותרש שני סריסי
המלך משמרי הסף אשר בקשו
לשלח יד במלך אחשורוש: ויאמר
המלך מה נעשה יקר וגדולה
למרדכי על זה ויאמרו נערי המלך
משרתיו לא נעשה עמו דבר:
ויאמר המלך מי בחצר והמן בא
לחצר בית המלך החיצונה לאמר
למלך לתלות את מרדכי על העץ
אשר הכין לו: ויאמרו נערי המלך
אליו הנה המן עמד בחצר ויאמר
המלך יבוא: ויבוא המן ויאמר לו
המלך מה לעשות באיש אשר המלך
חפץ ביקרו ויאמר המן בלבו למי
יחפץ המלך לעשות יקר יותר
ממני: ויאמר המן אל המלך איש
אשר המלך חפץ ביקרו: יביאו
לבוש מלכות אשר לבש בו המלך
וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר
נתן כתר מלכות בראשו: ונתון
הלבוש והסוס על יד איש משרי
המלך הפרתמים והלבישו את
האיש אשר המלך חפץ ביקרו
והרכיבהו על הסוס ברחוב העיר
וקראו לפניו ככה יעשה לאיש
אשר המלך חפץ ביקרו: ויאמר
המלך להמן מהר קח את הלבוש
ואת הסוס כאשר דברת ועשה כן
למרדכי היהודי היושב בשער המלך
אל תפל דבר מכל אשר דברת:
ויקח המן את הלבוש ואת הסוס
וילבש את מרדכי וירכיבהו ברחוב
העיר ויקרא לפניו ככה יעשה
לאיש אשר המלך חפץ ביקרו:

יום היה · קרא מצא · כתב נגד · שנה סרס · עשה גדל · שרת · בוא · חוץ · תלה · כון · בוא · עשה · חפץ יתר · בוא · לבש · נתן · שור · רכב רחב · קרא עשה · לקח · ידה · נפל · לקח · רכב · קרא פנה · עשה

temporum. Que cum illo presente legerentur ventum est ad illum locum vbi scriptum erat quomodo nunciasset mardocheus insidias bagathan & thares eunuchorum: regem assuerum iugulare cupientium. Quod cum audisset rex: ait. Quid pro hac fide honoris ac premii mardocheus consecutus est? Dixerunt ei serui illius ac ministri. Nihil omnino mercedis accepit. Statimque rex. Quis est inquit in atrio? Aman quippe interius atrium domus regie intrauerat: vt suggereret regi & iuberet mardocheum affigi patibulo quod ei fuerat preparatum. Responderunt pueri. Aman stat in atrio. Dixitque rex: ingrediatur. Cumque esset ingressus: ait illi. Quid debet fieri viro quem rex honorare desiderat? Cogitans autem in corde suo aman: & reputans quod nullum alium rex nisi se vellet honorare. respondit. Homo quem rex honorare cupit: debet indui vestibus regiis & imponi super equum qui de sella regis est: & accipere regium diadema super caput suum: & primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius: & per plateam ciuitatis incedens clamet: & dicat. Sic honorabitur quemcunque voluerit rex honorare. Dixitque ei rex. Festina & sumpta stola & equo fac vt locutus es mardocheo iudeo qui sedet ante fores palatii. Caue ne quicquam de his que locutus es pretermittas. Tulit itaque aman stolam & equum: indutumque mardocheum in platea ciuitatis & impositum equo precedebat atque clamabat. Hoc honore condignus est quemcunque rex voluerit honorare.

dies vt legeret ei. inuenit autem litte-
τῶν ἡμερῶν ἀναγινώσκειν αὐτῷ. εὗρε δὲ γράμμα
ras que scripte fuerant de mardocheo: quomodo nun
τα τὰ γραφέντα περὶ μαρδοχαίου, ὡς ὑπήγ-
ciauit regi de duobus eunuchis re-
γειλε τῷ βασιλεῖ περὶ τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βα-
gis dum custodirent ipsi: et quesiuissent
σιλέως ἐν τῷ φυλάσσειν αὐτούς, καὶ ζητῆσαι
inicere manus artaxerxi. dixit autem rex:
ἐπιβαλεῖν τὰς χεῖρας ἀρταξέρξῃ. εἶπε δὲ ὁ βα-
quam gloriam aut gratiam fecimus mar
σιλεύς, τίνα δόξαν ἢ χάριν ἐποιήσαμεν τῷ μαρ-
docheo? et dixerunt ministri regis:
δοχαίῳ; καὶ εἶπον οἱ διάκονοι τοῦ βασιλέως,
non fecisti ei quicquam. dum autem interroga
οὐκ ἐποίησας αὐτῷ οὐδέν. ἐν δὲ τῷ πυνθάνε-
ret rex de beneuolentia mardochei:
σθαι τὸν βασιλέα περὶ τῆς εὐνοίας μαρδοχαίου,
ecce aman in aula. dixit autem rex: quis
ἰδοὺ ἀμὰν ἐν τῇ αὐλῇ. εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς, τίς
in atrio? ille autem introiuit vt diceret regi: vt su
ἐν τῇ αὐλῇ; ὁ δὲ εἰσῆλθεν εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, κρε-
spenderet mardocheum in ligno quod parauerat.
μάσαι τὸν μαρδοχαῖον ἐν τῷ ξύλῳ ᾧ ἡτοίμασε.
et dixerunt ministri regis: ecce aman
καὶ εἶπον οἱ διάκονοι τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ ἀμὰν
stat in atrio. et dixit rex: voca
ἕστηκεν ἐν τῇ αὐλῇ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, καλέσα-
te eum. dixit autem rex aman: quid fa
τε αὐτόν. εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ ἀμάν, τί ποι-
ciam homini quem ego volo honorare? dixit autem
ήσω τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ἐγὼ θέλω δοξάσαι; εἶπε δὲ
intra se aman: quem vult rex honorare
ἐν ἑαυτῷ ἀμάν, τίνα θέλει ὁ βασιλεὺς δοξάσαι
nisi me? dixit autem ad regem: homini
εἰ μὴ ἐμέ; εἶπε δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, ἄνθρωπον
quem rex vult honorare: afferant
ὃν ὁ βασιλεὺς θέλει δοξάσαι, ἐνεγκάτωσαν οἱ
serui regis stolam byssinam qua rex
παῖδες τοῦ βασιλέως στολὴν βυσσίνην ἣν ὁ βασι-
induit: et equum super quem rex
λεὺς περιβάλλεται, καὶ ἵππον ἐφ' ὃν ὁ βασι-
ascendit: et det vni amicorum re
λεὺς ἐπιβαίνει, καὶ δότω ἑνὶ τῶν φίλων τοῦ βα-
gis honorabilium: et ornet homi
σιλέως τῶν ἐνδόξων, καὶ στολισάτω τὸν ἄνθρω-
nem quem rex diligit: et imponat
πον ὃν ὁ βασιλεὺς ἀγαπᾷ, καὶ ἀναβιβασάτω
eum super equum: et predicet per pla
αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἵππον, καὶ κηρυσσέτω διὰ τῆς πλα-
team ciuitatis dicens: sic erit om-
τείας τῆς πόλεως λέγων, οὕτως ἔσται παν-
ni homini quem rex honorat. dixit autem
τὶ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασιλεὺς δοξάζει. εἶπε δὲ
rex aman: bene locutus es: sic
ὁ βασιλεὺς τῷ ἀμάν, καλῶς ἐλάλησας, οὕ-
fac mardocheo iudeo
τως ποίησον τῷ μαρδοχαίῳ τῷ ἰουδαίῳ τῷ
seruienti in atrio: et ne pretermitta-
θεράποντι ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ μὴ παραπεσέ-
tur a te verbum quod locutus es. tulit autem aman
τω σου λόγος ὃν ἐλάλησας. ἔλαβε δὲ ἀμὰν
stolam et equum et ornauit mar
τὴν στολὴν καὶ τὸν ἵππον καὶ ἐστόλισε τὸν μαρ-
docheum et imposuit eum super equum:
δοχαῖον καὶ ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἵπ-
et processit per plateam ciuitatis
πον, καὶ διῆλθε διὰ τῆς πλατείας τῆς πόλεως
et predicabat dicens: sic erit omni ho-
καὶ ἐκήρυσσε λέγων, οὕτως ἔσται παντὶ ἀν-
mini quem rex vult honorare.
θρώπῳ ὃν ὁ βασιλεὺς θέλει δοξάσαι.

ŭ.2.b. Infra. 12.a.

B

C

D

reuersus est autem mardocheus in atrium: et
ἐπέστρεψε δὲ μαρδοχαῖος εἰς τὴν αὐλήν, καὶ
aman reuersus fuit ad propria lugens in
ἀμὰν ἐπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια λυπούμενος κατὰ
capite. et narrauit aman que contige-
κεφαλῆς. καὶ διηγήσατο ἀμὰν τὰ συμβεβηκό-
rant ei zosara vxori sue et
τα αὐτῷ ζωσάρᾳ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ τοῖς
amicis. et dixerunt ad eum amici et vxor:
φίλοις. καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν οἱ φίλοι καὶ ἡ γυ-
si de genere iudeorum mardocheus: et cepisti
νή, εἰ ἐκ γένους ἰουδαίων μαρδοχαῖος, καὶ ἦρξω
humiliari ante eum: cadens cades.
ταπεινοῦσθαι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, πεσὼν πεσῇ.
non poteris eum vlcisci: quoniam deus viuens cum
οὐ μὴ δύνῃ αὐτὸν ἀμύνασθαι, ὅτι θεὸς ζῶν μετ'
eo. adhuc ipsis loquentibus: aduenerunt
αὐτοῦ. ἔτι αὐτῶν λαλούντων, παραγίνονται οἱ
eunuchi compellentes aman ad poti
εὐνοῦχοι ἐπισπεύδοντες τὸν ἀμὰν ἐπὶ τὸν πό-
nem quod parauerat esther.
τον ὃν ἡτοίμασεν ἐσθήρ.

Ca. 7.

Intrauit autem rex et aman vt bibe-
Εἰσῆλθε δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀμὰν συμπι-
rent cum regina. dixit autem rex esther
εῖν τῇ βασιλίσσῃ. εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς τῇ ἐσθὴρ
secunda die in conuiuio: quid est esther regi
τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ἐν τῷ πότῳ, τί ἐστιν ἐσθὴρ βασί-
na: et que petitio tua? et que postulatio tua?
λισσα, καὶ τί τὸ αἴτημά σου; καὶ τί τὸ ἀξίωμά σου;
et erit tibi vsque ad dimidium regni mei. et
καὶ ἔσται σοι ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. καὶ
respondens dixit: si inueni gratiam ante re-
ἀποκριθεῖσα εἶπεν, εἰ εὗρον χάριν ἐνώπιον τοῦ βα-
gem: detur anima petitioni mee: et
σιλέως, δοθήτω ἡ ψυχὴ τῷ αἰτήματί μου, καὶ
populus meus postulationi mee: traditi sumus ego que et
ὁ λαός μου τῷ ἀξιώματί μου, ἐπράθημεν ἐγώ τε καὶ
populus meus in perditionem et rapinam et fui
ὁ λαός μου εἰς ἀπώλειαν καὶ διαρπαγὴν καὶ δου-
tute: nos que et filii nostri in ser-
λείαν, ἡμεῖς τε καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν εἰς παῖ-
uos et ancillas: et obaudiui: non enim
δας καὶ παιδίσκας, καὶ παρήκουσα, οὐ γὰρ
dignus diabolus atrii regis. di
ἄξιος ὁ διάβολος τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως. εἶ-
xit autem rex: quis hic qui ausus est fa
πε δὲ ὁ βασιλεύς, τίς οὗτος ὃς ἐτόλμησε ποι-
cere rem hanc? dixit autem esther: ho-
ῆσαι τὸ πρᾶγμα τοῦτο; εἶπε δὲ ἐσθήρ, ἄνθρω-
mo inimicus aman prauus iste. aman vero tur
πος ἐχθρὸς ἀμὰν ὁ πονηρὸς οὗτος. ἀμὰν δὲ ἐτα-
batus est a rege et regina.
ράχθη ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης.
at rex surrexit a conuiuio in
ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξανέστη ἐκ τοῦ συμποσίου εἰς
hortum: at aman rogabat et petebat
τὸν κῆπον, ὁ δὲ ἀμὰν παρεκάλει καὶ ᾐτεῖτο
reginam: videbat enim se in malis
τὴν βασίλισσαν, ἑώρα γὰρ ἑαυτὸν ἐν κακοῖς
existentem. reuersus est autem rex de horto.
ὄντα. ἐπέστρεψε δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ κήπου.
aman vero corruerat super lectum rogans
ἀμὰν δὲ ἐπεπτώκει ἐπὶ τὴν κλίνην ἀξιῶν τὴν
reginam. dixit autem rex: itaque et
βασίλισσαν. εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς, ὥστε καὶ
mulierem opprimit in domo mea?
τὴν γυναῖκα βιάζῃ ἐν τῇ οἰκίᾳ μου;

A

B

C

Reuersusque est mardocheus ad ianuam palatii: & aman festinauit ire in domum suam lugens & operto capite: narrauitque zares vxori sue & amicis omnia que euenissent sibi. Cui responderunt sapientes quos habebat in consilio & vxor eius. Si de semine iudeorum est mardocheus ante quem cadere cepisti: non poteris ei resistere: sed cades in conspectu eius. Adhuc illis loquentibus: venerunt eunuchi regis: & cito eum ad conuiuium quod regina parauerat pergere compulerunt.

7\.

Intrauit itaque rex & aman: vt biberent cum regina. Dixitque ei rex etiam secundo die postquam vino incaluerat. Que est petitio tua hester vt detur tibi? & quid vis fieri? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris: impetrabis. Ad quem illa respondit. Si inueni gratiam in oculis tuis o rex: & si tibi placet: dona mihi animam meam pro qua rogo: & populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus ego & populus meus vt conteramur iugulemur & pereamus. Atque vtinam in seruos & famulas venderemur: esset tollerabile malum: & gemens tacerem: nunc autem hostis noster est cuius crudelitas redundat in regem. Respondensque rex asuerus: ait. Quis est iste & cuius potentie: vt hec audeat facere? Dixitque hester. Hostis & inimicus noster pessimus iste est aman. Quod ille audiens illico obstupuit: vultum regis ac regine ferre non sustinens. Rex autem iratus surrexit: & de loco conuiuii intrauit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit vt rogaret hester reginam pro anima sua: intellexit enim a rege sibi paratum malum. Qui cum reuersus esset de horto nemoribus consito: & intrasset conuiuii locum reperit aman super lectum corruisse in quo iacebat hester & ait. Etiam reginam vult opprimere me presente in

וישב מרדכי אל שער המלך והמן
נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש:
ויספר המן לזרש אשתו ולכל
אהביו את כל אשר קרהו ויאמרו
לו חכמיו וזרש אשתו אם מזרע
היהודים מרדכי אשר החלות לנפל
לפניו לא תוכל לו כי נפול תפול
לפניו: עודם מדברים עמו וסריסי
המלך הגיעו ויבהלו להביא את
המן אל המשתה אשר עשתה
אסתר: ויבא המלך

Cap.vij.

והמן לשתות עם אסתר המלכה:
ויאמר המלך לאסתר גם ביום
השני במשתה היין מה שאלתך
אסתר המלכה ותנתן לך ומה
בקשתך עד חצי המלכות ותעש: ותען
אסתר המלכה ותאמר אם מצאתי
חן בעיניך המלך ואם על המלך
טוב תנתן לי נפשי בשאלתי ועמי
בבקשתי: כי נמכרנו אני ועמי
להשמיד להרוג ולאבד ואלו
לעבדים ולשפחות נמכרנו החרשתי
כי אין הצר שוה בנזק המלך:
ויאמר המלך אחשורוש ויאמר
לאסתר המלכה מי הוא זה ואי זה
הוא אשר מלאו לבו לעשות כן:
ותאמר אסתר איש צר ואויב המן
הרע הזה והמן נבעת מלפני המלך
והמלכה: והמלך קם בחמתו ממשתה
היין אל גנת הביתן והמן עמד
לבקש על נפשו מאסתר המלכה
כי ראה כי כלתה אליו הרעה מאת
המלך: והמלך שב מגנת הביתן אל
בית משתה היין והמן נפל על המטה
אשר אסתר עליה ויאמר המלך
הגם לכבוש את המלכה עמי בבית

שוב · דחף חפה · ספר איש · אהב · חכם · חלל · נפל · דבר סרס · נגע בהל · בוא שתה · עשה · בוא · אמר · שנה · נתן · חצה עשה · ענה · מצא · מכר · שמד הרג · עבד · שפחה · חרש צור · עשה · איב · רוע בעת · פנה קום · חמה · כלה רוע · שוב · נטה · כבש

הדבר יצא מפי המלך ופני המן
חפו: ויאמר חרבונה אחד מן
הסריסים לפני המלך גם הנה העץ
אשר עשה המן למרדכי אשר
דבר טוב על המלך עמד בבית המן
גבה חמשים אמה ויאמר המלך
תלהו עליו: ויתלו את המן על העץ
אשר הכין למרדכי וחמת המלך
שככה:

Cap. viij.

ביום ההוא נתן
המלך אחשורוש לאסתר המלכה
את בית המן צרר היהודים ומרדכי
בא לפני המלך כי הגידה אסתר
מה הוא לה: ויסר המלך את טבעתו
אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי
ותשם אסתר את מרדכי על בית
המן: ותוסף אסתר ותדבר לפני
המלך ותפל לפני רגליו ותבך
ותתחנן לו להעביר את רעת המן
האגגי ואת מחשבתו אשר חשב
על היהודים: ויושט המלך לאסתר
את שרבט הזהב ותקם אסתר
ותעמד לפני המלך: ותאמר אם
על המלך טוב ואם מצאתי חן
לפניו וכשר הדבר לפני המלך
וטובה אני בעיניו יכתב להשיב
את הספרים מחשבת המן בן המדתא
האגגי אשר כתב לאבד את
היהודים אשר בכל מדינות המלך:
כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר
ימצא את עמי ואיככה אוכל
וראיתי באבדן מולדתי: ויאמר
המלך אחשורוש לאסתר המלכה
ולמרדכי היהודי הנה בית המן
נתתי לאסתר ואתו תלו על העץ
על אשר שלח ידו ביהודים: ואתם
כתבו על היהודים כטוב בעיניכם

פנה · חפה · סרס · אמר · תלה · כון · שכך · צור · בוא · נגד · סור · עבר · נתן · שום · יסף · דבר · נפל · בכה · חנן · רעע · חשב · ידה · ישט · קום · עמד · אמר · כתב · שוב · מדן · כל · ראה · מצא · ילד · נתן · תלה

domo mea. Necdū verbū de ore regis exierat: & statim operuerūt faciē eius. Dixitq̄ arbona vnus de eunuchis qui stabant in ministerio regis. En lignū quod parauerat mardocheo qui locutus est pro rege: stat in domo aman: habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex. Appēdite eū in eo. Suspēsus ē itaq̄ aman in patibulo quod parauerat mardocheo: & regis ira quieuit. 8.

Die illo dedit rex assuerus hester regine domū aman aduersarii iudeorū: & mardocheus ingressus ē ante faciē regis. Cōfessa est enī ei hester q̄ esset patruus suus. Tulitq̄ rex anulum quē ab amā recipi iusserat: & tradidit mardocheo. Hester aūt cōstituit mardocheū sup domū suam. Nec his contenta ꝓcidit ad pedes regis. fleuitq̄ & locuta ad eū orauit vt maliciā amā agagite & machinationes eius pessimas q̄s excogitauerat contra iudeos iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrū aureū ꝓtendit manu: quo signū clemētie mōstrabatur. Illaq̄ cōsurgēs stetit ante eū & ait. Si placet regi: & si inueni gratiā in oculis eius & deprecatio mea non ei videtur esse contraria: obsecro vt nouis epistolis veteres aman littere īsidiatoris & hostis iudeorū: quibus eos in cunctis regis prouintiis perire preceperat corrigantur. Quomodo enī poterō sustinere necem & interfectionem populi mei? Responditq̄ rex assuerus hester regine & mardocheo iudeo. Domum aman concessi hester regine & ipsum iussi affigi cruci: quia ausus est manū mittere in iudeos. Scribite ergo iudeis sicut vobis placet

amā aūt audiens erubuit facie. dixit
ἀμὰν δὲ ἀκούσας, διετράπη τῷ προσώπῳ. εἶπε
aūt charbona vnus de eunuchis: iste aūt cognouerat illud lignū cū vidisset crucis in domo
δὲ ὁ χαρβωνὰ εἷς τῶν εὐνούχων, οὗτος δὲ ἐγνώκει τοῦτο τὸ ξύλον ἰδὼν τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ
amā: qñ vocauerat eū ad cenā
τοῦ ἀμὰν, ὅτε ἐκάλει αὐτὸν ἐπὶ τὸν δεῖπνον
regū: & de illo interrogās: cognouit ab vno puerorū qđ parabat.
τῶν βασιλέων, καὶ περὶ τούτου πυθόμενος, ἔγνω παρ᾽ ἑνὸς τῶν παίδων τὸ κατασκευαζόμενον.
& dixit ad regē: ecce & lignū parauit amā mardocheo q locutus fuit de
καὶ εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα, ἰδοὺ καὶ ξύλον ἡτοίμασεν ἀμὰν μαρδοχαίῳ τῷ λαλήσαντι περὶ τοῦ
rege: & erectū ē in domo amā cubitorū
βασιλέως, καὶ ὤρθωται ἐν τοῖς ἀμὰν πηχῶν
quinquaginta. dixit aūt rex: appēdatur
πεντήκοντα. εἶπε δὲ ὁ βασιλεύς, σταυρωθήτω
in eo. & suspēsus ē amā sup lignū qđ
ἐπ᾽ αὐτῷ. καὶ ἐκρεμάσθη ἀμὰν ἐπὶ τοῦ ξύλου ὃ
parauit mardocheo. & tūc cessauit rex ab ira.
ἡτοίμασε μαρδοχαίῳ. καὶ τότε ἐκόπασεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ θυμοῦ.

Ca. 8.

Et in illo die donauit rex
Καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐδωρήσατο ὁ βασι
artaxerxes esther q̄cunq̄ erāt amā calūniatori: & mardocheus vocatus est a re
λεὺς ἀρταξέρξης τῇ ἐσθὴρ ὅσα ὑπῆρχεν ἀμὰν τῷ διαβόλῳ, καὶ μαρδοχαῖος προσεκλήθη παρὰ τοῦ βα
ge. ostēderat eñ esther: q̄ ꝓpinquus erat sibi.
σιλέως. ὑπέδειξε γὰρ ἐσθὴρ, ὅτι ἐνῳκείωται αὐτῇ.
tulit aūt rex anulū quē abstulerat ab amā: & dedit mardocheo. & cōstituit
ἔλαβε δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν δακτύλιον ὃν ἀφείλετο ἀμὰν, καὶ ἔδωκε τῷ μαρδοχαίῳ. καὶ κατέστησεν
esther mardocheū sup oīa q amā: &
ἐσθὴρ μαρδοχαῖον ἐπὶ πάντων τῶν τοῦ ἀμὰν, καὶ
addens locuta fuit ad regē: & cecidit
προσθεῖσα ἐλάλησε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσέπεσεν
ad pedes eius: & orauit irritā facere
ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἠξίου ἀφελεῖν τὴν
amā malitiā: & q fecit iudeis. extēdit aūt rex esther virgā au
ἀμὰν κακίαν, καὶ ὅσα ἐποίησε τοῖς ἰουδαίοις. ἐξέτεινε δὲ ὁ βασιλεὺς τῇ ἐσθὴρ τὴν ῥάβδον τὴν χρυ
reā & surrexit esther vt astaret regi.
σῆν καὶ ἐξηγέρθη ἐσθὴρ παρεστηκέναι τῷ βασιλεῖ.
& dixit esther: si videtur tibi & inueni grām: mittatur vt reuertantur littere misse
καὶ εἶπεν ἐσθὴρ, εἰ δοκεῖ σοι καὶ εὗρον χάριν, πεμφθήτω ἀποστραφῆναι τὰ γράμματα τὰ ἀπεσταλμένα
ab amā: q̄ scripte fuerāt ad ꝑdendū iudeos q sunt in regno tuo. quomō enī potero videre afflictionē ppli mei? & quomō potero saluari in ꝑditione patrie mee? &
ἀπὸ ἀμὰν, τὰ γραφέντα ἀπολέσθαι τοὺς ἰουδαίους οἵ εἰσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. πῶς γὰρ δυνήσομαι ἰδεῖν τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου; καὶ πῶς δυνήσομαι σωθῆναι ἐν τῇ ἀπωλείᾳ τῆς πατρίδος μου; καὶ
dixit rex ad esther: si oīa bona amā dedi & donaui tibi: & illū suspēdi in ligno: qz manus intulit
εἶπεν ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐσθὴρ, εἰ πάντα τὰ ὑπάρχοντα ἀμὰν ἔδωκα καὶ ἐχαρισάμην σοι, καὶ αὐτὸν ἐκρέμασα ἐπὶ ξύλου, ὅτι τὰς χεῖρας ἐπήνεγκε τοῖς
iudeis. qđ amplius q̄ris? scribite & vos ex noīe meo vt videtur vobis:
ἰουδαίοις. τί ἔτι ἐπιζητεῖς; γράψατε καὶ ὑμεῖς ἐκ τοῦ ὀνόματός μου ὡς δοκεῖ ὑμῖν,

& sigillate anulo meo. q̄cunq̄ enī scribunt rege iubēte & signata sūt anulo meo: nō est eis contradicere. vocati sunt aūt scribe in primo mēse: q est nisan tertia & vicesima eiusdē anni. & scripta sūt iudeis q̄cunq̄ iussit procuratoribus & principibus satraparū: ab india vsq̄ ad ethiopiā: centū viginti septē satrapis ꝑ regionē & regionē sm eorū locutionē. scripte sūt aūt ꝑ regē & sigillate sunt anulo eius. & miserūt litteras per veredarios sicut p̄cepit eis vt vterent legibus suis in omni ciuitate iuuarēt q̄ illos & vt vterent inimicis suis & oppositis eis: vt voluissent in die vna in omni regno artaxerxis: tertiadecima duodecimi mēsis q est adar. at exēplaria apponant visibiliter in omni regno. parati q̄ sint oēs iudei in hāc diē ad debellandū suos hostes. ipī q̄dē igitur eq̄tes exierūt festinantes ad eaq̄ a rege dicta erāt ꝑficiendū. appositū fuit aūt p̄ceptū et in susis. at mardocheus exijt ornatus regio ornatu & coronā habēs aureā & diadema byssinū purpureū. vidētes aūt q in susis: gauisi sunt. at iudeis fuit lumē

καὶ σφραγίσατε τῷ δακτυλίῳ μου. ὅσα
γὰρ γράφεται τοῦ βασιλέως ἐπιτάξαντος
καὶ σφραγισθῇ τῷ δακτυλίῳ μου, οὐκ ἔστιν
αὐτοῖς ἀντειπεῖν. ἐκλήθησαν δὲ οἱ γραμμα
τεῖς ἐν τῷ πρώτῳ μηνί, ὅς ἐστι νισὰν τῇ
τρίτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ ἔτους. καὶ
ἐγράφη τοῖς ἰουδαίοις ὅσα ἐνετείλατο
τοῖς οἰκονόμοις καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν σα
τραπῶν, ἀπὸ τῆς ἰνδικῆς ἕως τῆς αἰθιο
πίας, ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατράπαις κα
τὰ χώραν καὶ χώραν κατὰ τὴν αὐτῶν λέ
ξιν. ἐγράφη δὲ διὰ τοῦ βασιλέως καὶ ἐσ
φραγίσθη τῷ δακτυλίῳ αὐτοῦ. καὶ ἐξα
πέστειλαν τὰ γράμματα διὰ βιβλιοφό
ρων ὡς ἐπέταξεν αὐτοῖς χρήσασθαι τοῖς
νόμοις αὐτῶν ἐν πάσῃ πόλει βοηθῆσαί
τε αὐτοῖς καὶ χρήσασθαι τοῖς ἀντιδί
κοις αὐτῶν καὶ τοῖς ἀντικειμένοις αὐτοῖς,
ὡς βούλονται ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ ἐν πάσῃ τῇ βα
σιλείᾳ ἀρταξέρξου, τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ
δωδεκάτου μηνὸς ὅς ἐστιν ἀδάρ. τὰ δὲ
ἀντίγραφα ἐκτιθέσθωσαν ὀφθαλμοφανῶς
ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ. ἑτοίμους τε εἶναι
πάντας τοὺς ἰουδαίους εἰς ταύτην τὴν
ἡμέραν πολεμῆσαι αὐτῶν τοὺς ὑπεναντί
ους. οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς ἐξῆλθον σπεύδον
τες τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως λεγόμενα ἐπι
τελεῖν. ἐξετέθη δὲ τὸ πρόσταγμα καὶ ἐν
σούσοις. ὁ δὲ μαρδοχαῖος ἐξῆλθεν ἐστολι
σμένος τὴν βασιλικὴν στολὴν καὶ στέφανον
ἔχων χρυσοῦν καὶ διάδημα βύσσινον πορ
φυροῦν. ἰδόντες δὲ οἱ ἐν σούσοις, ἐχάρη
σαν. τοῖς δὲ ἰουδαίοις ἐγένετο φῶς

ex regis noīe: signātes līas anulo meo. Hec enī cōsuetudo erat vt epl̄is q̄ ex regis noīe mittebātur: & illius anulo signate erant: nemo auderet cōtradicere. Accitisq̄ scribis & librariis regis: erat aūt tēpus tertii mēsis q appellatur siban: vicesima & tertia illius die: scripte sunt epistole vt mardocheus voluerat ad iudeos & ad principes procuratoresq̄ & iudices q centū viginti septē ꝓuintiis ab india vsq̄ ethiopiam presidebant: prouintie atq̄ prouintie: populo & populo iuxta linguas & līas suas: & iudeis prout legere poterāt & audire. Ipseq̄ epl̄e que ex regis nomine mittebātur anulo illius obsignate sunt & misse per veredarios: qui per oēs ꝓuintias discurrētes: veteres litteras nouis nunciis preuenirent. Quibus imperauit rex: vt cōuenirent iudeos per singulas ciuitates: & in vnū preciperēt cōgregari: vt starent pro animabus suis & omnes inimicos suos cum cōiugibus ac liberis & vniuersis domibus interficerēt atq̄ delerēt. Et cōstituta est per oēs ꝓuintias vna vltiōis dies: idest tertiadecima die mensis duodecimi adar. Summa epistole hec fuit. Vt in omnibus terris ac ppl̄is q regis assueri subiacebāt imperio: notū fieret paratos esse iudeos ad capiendā vindictā de hostibus suis. Egressiq̄ sunt veredarii celeres nūcia ꝑferentes: & edictum regis pependit in susis. Mardocheus aūt de palatio & de cōspectu regis egrediēs fulgebat vestibus regiis hyacinthinis videlicet & aerinis coronā aureā portās in capite: & amictus serico pallio atq̄ purpureo. Omnisq̄ ciuitas exultauit atq̄ letata est. Iudeis autē noua lux oriri visa est

בשם המלך וחתמו בטבעת המלך
כי כתב אשר נכתב בשם המלך
ונחתום בטבעת המלך אין להשיב:
ויקראו ספרי המלך בעת ההיא
בחדש השלישי הוא חדש סיון
בשלושה ועשרים בו ויכתב ככל
אשר צוה מרדכי אל היהודים
ואל האחשדרפנים והפחות
ושרי המדינות אשר מהדו ועד
כוש שבע ועשרים ומאה מדינה
מדינה ומדינה ככתבה ועם
ועם כלשנו ואל היהודים ככתבם
וכלשונם: ויכתב בשם המלך
אחשורש ויחתם בטבעת
המלך וישלח ספרים ביד
הרצים בסוסים רכבי הרכש
האחשתרנים בני הרמכים: אשר
נתן המלך ליהודים אשר בכל עיר
ועיר להקהל ולעמד על נפשם
להשמיד ולהרג ולאבד את כל
חיל עם ומדינה הצרים אתם
טף ונשים ושללם לבוז: ביום
אחד בכל מדינות המלך אחשורוש
בשלושה עשר לחדש שנים
עשר הוא חדש אדר: פתשגן
הכתב להנתן דת בכל מדינה
ומדינה גלוי לכל העמים
ולהיות היהודים עתודים ליום
הזה להנקם מאיביהם: הרצים
רכבי הרכש האחשתרנים יצאו
מבהלים ודחופים בדבר המלך
והדת נתנה בשושן הבירה: ומרדכי
יצא מלפני המלך בלבוש מלכות
תכלת וחור ועטרת זהב גדולה ותכריך
בוץ וארגמן והעיר שושן צהלה
ושמחה: ליהודים היתה אורה

חתם · שוב · קרא · שלש · פחה · שור · מדן · לשן · כתב · שלח · רוץ · קהל · שמד · צור · נשה · בזז · נתן · גלה · היה · ידה · עתד · נקם · בהל · דחף · יצא · כל · כבד · היה

ושמחה וששן ויקר ובכל מדינה
ומדינה ובכל עיר ועיר מקום אשר
דבר המלך ודתו מגיע שמחה
וששון ליהודים משתה ויום טוב
ורבים מעמי הארץ מתיהדים
כי נפל פחד היהודים עליהם׃

Cap. ix.

ובשנים עשר
חדש הוא חדש אדר בשלושה
עשר יום בו אשר הגיע דבר
המלך ודתו להעשות ביום אשר
שברו איבי היהודים לשלט
בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו
היהודים המה בשנאיהם׃ נקהלו
היהודים בעריהם בכל מדינות
המלך אחשורוש לשלח יד
במבקשי רעתם ואיש לא עמד
לפניהם כי נפל פחדם על כל
העמים׃ וכל שרי המדינות
והאחשדרפנים והפחות ועשי
המלאכה אשר למלך מנשאים
את היהודים כי נפל פחד מרדכי
עליהם׃ כי גדול מרדכי בבית
המלך ושמעו הולך בכל
המדינות כי האיש מרדכי הולך
וגדול׃ ויכו היהודים בכל איביהם
מכת חרב והרג ואבדן ויעשו
בשנאיהם כרצונם׃ ובשושן הבירה
הרגו היהודים ואבד חמש מאות
איש׃ ואת פרשנדתא ואת דלפון
ואת אספתא׃ ואת פורתא ואת
אדליא ואת ארידתא׃ ואת פרמשתא
ואת אריסי ואת ארידי ואת ויזתא׃
עשרת בני המן בן המדתא צרר
היהודים הרגו ובבזה לא שלחו
את ידם׃ ביום ההוא בא מספר
ההרוגים בשושן הבירה לפני

gaudiū honor & tripudiū. Apud oēs populos vrbes atq; prouincias quocunq; regis precepta veniebant mira exultatio epule atq; conuiuia & festus dies: intantum vt plures alterius gētis & secte eorum religioni & cerimoniis iūgerentur. Grādis enī cunctos iudaici nois terror inuaserat. 9.

Igitur duodecimi mensis quē adar vocari ante iā diximus: tertiadecima die quando cūctis iudeis interfectio parabatur & hostes eorum inhiabant sanguini: versa vice superiores iudei esse ceperūt & se de aduersariis vindicare. Cōgregatiq; sunt p singulas ciuitates & oppida & loca: vt extenderent manum cōtra inimicos & psecutores suos. Nullusq; ausus est resistere: eo q oēs populos magnitudinis eorū formido penetraret. Nam & prouintiarum iudices duces & pcuratores: oisq; dignitas: q singulis locis ac operibus preerat extollebant iudeos timore mardochei quē principē esse palatii & plurimū posse cognouerant. Fama quoq; nois eius crescebat quotidie: & per cūctorum ora volitabat. Itaq; pcusserunt iudeis inimicos suos plaga magna: & occiderunt eos: reddētes eis qd sibi parauerāt facere: intantum vt etiam in susis quingentos viros interficerent: extra decē filios amā agagite hostis iudeorum. Quorū ista sunt noia. Parsādatha & delphon & esphata & phorata & adalia & aridatha & ephermestha & arisai & aridai & vaisatha. Quos cum occidissent predas de substātiis eorū agere noluerunt. Statimq; numerus eorum qui occisi erant in susis ad

καὶ εὐφροσύνη κατὰ πόλιν καὶ χώραν, οὗ ἂν ἐξετέθη τὸ ἔκθεμα, χαρὰ καὶ εὐφροσύνη τοῖς ἰουδαίοις κώθων καὶ εὐφροσύνη. καὶ πολλοὶ τῶν ἐθνῶν περιετέμοντο καὶ ἰουδάιζον διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων. Ca. 9.

Ἐν γὰρ τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς ὅς ἐστιν ἀδάρ, παρῆν τὰ γράμματα τὰ γραφέντα παρὰ τοῦ βασιλέως. καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἀπώλοντο οἱ ἀντικείμενοι τοῖς ἰουδαίοις. οὐδεὶς γὰρ ἀντέστη φοβούμενος αὐτούς. οἱ γὰρ ἄρχοντες τῶν σατραπῶν καὶ οἱ τύραννοι καὶ οἱ βασιλικοὶ γραμματεῖς ἐτίμων τοὺς ἰουδαίους, ὅτι ὁ φόβος μαρδοχαίου ἐπέκειτο αὐτοῖς. προσέπεσε γὰρ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως ὀνομασθῆναι ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ. καὶ ἐν σούσοις τῇ πόλει ἀπέκτειναν οἱ ἰουδαῖοι ἄνδρας πεντακοσίους, τόν τε φαρσανδαθὰ καὶ δελφὼν καὶ ἀσφαθά, καὶ φοραδαθὰ καὶ ἀδαλία καὶ ἀριδαθὰ καὶ φαρμαθὰ καὶ ἀρισαῖ καὶ ἀριδαῖ καὶ βαιζαθά, καὶ τοὺς δέκα υἱοὺς ἀμὰν ἀμαδαθοῦ βουγαίου τοῦ ἐχθροῦ τῶν ἰουδαίων, καὶ οὐ διήρπασαν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ. ἐπεδόθη δὲ ὁ ἀριθμὸς τῷ βασιλεῖ τῶν ἀπολωλότων ἐν σούσοις.

et letitia per ciuitatē et regionē: vbicūque posita fuit exēplar: gaudiū et letitia iudeis cōuiuiū et festiuitas. et multi gētiliū circūcidebant et iudaizabāt ppt metum iudeorum. In enī duodecimo mēse tertiadecima mēsis q est adar: aderāt littere q scripte fuerāt a rege. et in ea die pierunt q oppositi erāt iudeis. nullus .n. isurrexit timēs eos. nā pncipes satraparum et tyrāni et regij scribe honorabāt iudeos: qm timor mardochei incubuerat sup eos. cōtingit enī pceptū regis nominatū fuisse i omni regno. et in susis ciuitate occiderūt iudei viros qngentos: et pharsandatha et delphō et asphatha: et phoradatha et adalia et aridatha et pharmastha et arisai et aridai et baizatha: et decē filios amā amadathu bugei inimici iudeorum: et nō diripuerūt in eadē die. traditus est aūt numerus regi eorum q perierāt in susis.

A

B

εἶπε δὲ ὁ βασιλεὺς πρὸς ἐσθήρ, ἀπώλεσαν οἱ ἰουδαῖοι ἐν σούσοις ἄνδρας πεντακοσίους ἐν τῇ πόλει. ἐν δὲ τῇ περιχώρῳ πῶς οἴει ὅτι ἐχρήσαντο; τί οὖν ἀξιοῖς ἔτι, καὶ ἔσται σοι; καὶ εἶπεν ἐσθὴρ τῷ βασιλεῖ, δοθήτω τοῖς ἰουδαίοις χρῆσθαι ὡσαύτως τὴν αὔριον, ὥστε τοὺς δέκα υἱοὺς ἀμὰν κρεμάσαι. καὶ ἐπέτρεψεν ὁ βασιλεὺς οὕτως γενέσθαι, καὶ ἐξέθηκε τοὺς ἰουδαίους τῆς πόλεως τὰ σώματα τῶν υἱῶν ἀμὰν κρεμάσαι. καὶ συνήχθησαν οἱ ἰουδαῖοι ἐν σούσοις τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ ἀδάρ, καὶ ἀπέκτειναν ἄνδρας τριακοσίους καὶ οὐδὲν διήρπασαν. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἰουδαίων τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ συνήχθησαν καὶ ἑαυτοῖς ἐβοήθουν, καὶ ἀνεπαύσαντο ἀπὸ τῶν πολεμίων. ἀπώλεσαν γὰρ αὐτῶν μυριάδας ἑπτὰ πεντακισχιλίους τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ ἀδάρ, καὶ οὐδὲν διήρπασαν. καὶ ἀνεπαύσαντο τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός. καὶ ἦγον αὐτὴν ἡμέραν ἀναπαύσεως μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἐν σούσοις τῇ πόλει συνήχθησαν, καὶ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἀνεπαύσαντο. ἦγον δὲ καὶ τὴν πεντεκαιδεκάτην μετὰ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης. διὰ τοῦτο οὖν οἱ ἰουδαῖοι διεσπαρμένοι ἐν πάσῃ χώρᾳ τῇ ἔξω, ἄγουσι τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην τοῦ ἀδὰρ ἡμέραν ἀγαθὴν μετ᾽ εὐφροσύνης, ἀποστέλλοντες μερίδας ἕκαστος τῷ πλησίον. οἱ δὲ κατοικοῦντες ἐν ταῖς μητροπόλεσι, καὶ τὴν πεντεκαιδεκάτην ἡμέραν τοῦ ἀδὰρ ἐν εὐφροσύνῃ ἄγουσιν, ἐξαποστέλλοντες μερίδας τοῖς πλησίον. ἔγραψε δὲ μαρδοχαῖος τοὺς λόγους τούτους εἰς βιβλίον καὶ ἐξαπέστειλε τοῖς ἰουδαίοις, ὅσοι ἦσαν ἐν τῇ ἀρταξέρξου βασιλείᾳ τοῖς ἐγγὺς καὶ τοῖς μακράν,

dixit aūt rex ad esther: interfecerūt iudei in susis viros qngentos in ciuitate. in aūt regione quomō existimas q exercuerūt? qd igit petis aplius: et erit tibi? et dixit esther regi: detur iudeis vti similit cras: ita q decē filios amā suspendāt. et pmisit rex sic fieri: et pmisit iudeos ciuitatis corpora filiorum amā suspendere. et ɔgregati sūt iudei in susis quattuordecima adar: et occiderūt viros trecentos et nihil rapuerūt. at reliqui iudeorum q in regno ɔgregati fuerāt et se adiuuabāt: et cessauerūt a bellis. pdiderūt .n. de ipsis decē milia septies quinq; milia tertiadecima adar: et nihil rapuerūt. et cessauerūt quartadecima eiusdē mēsis. et egerūt eādē diē requiei cū gaudio et letitia. at iudei in susis ciuitate ɔuenerūt: et quartadecima cessauerūt. egerūt aūt et quintādecimā cū gaudio et letitia. ppt hoc igit iudei dispsi in omni regiōe extranea: agūt quartādecimā adar diē bonā cū letitia: mittentes ptes qlibet primo. q vo habitant in metropolibus: et qntādecimā diē adar in letitia ducūt: mittentes ptes primis. scripsit aūt mardocheus vba hec in libro et misit iudeis: qui erant in artaxerxis regno iis q ppe et iis q longe:

C

D

E

regem relatus est. Qui dixit regine. In vrbe susis interfecerunt iudei quingētos viros: & alios decē filios amā. Quantā putas eos exercere cedē in vniuersis prouintiis? Quid vltra postulas: & quid vis vt fieri iubeam? Cui illa respondit. Si regi placet detur potestas iudeis: vt sicut fecerūt hodie in susis: sic & cras faciant & decem filii aman in patibulis suspendantur. Precepitq; rex vt ita fieret. Statimq; i susis pependit edictum & decē filii aman suspensi sunt. Congregatis iudeis quartadecima die mensis adar: interfecti sunt in susis trecenti viri: nec eorum ab illis direpta substātia est: sed & per oēs prouintias q ditōi regis subiacebāt p aīabus suis steterunt iudei: interfectis hostibus ac psecutoribus suis: in tantū vt septuaginta quinq; milia occisorum iplerētur: & nullus de substātiis eorū quicq; cōtingeret. Dies autē tertiusdecimus mensis adar vnus apud oēs interfectiōis fuit: & quartadecima die cedere desierunt. Quē cōstituerūt esse solemnē: vt in eo oī tpe deinceps vacarent epulis gaudio atq; conuiuiis. At hi qui in vrbe susis cedē exercuerant tertio decimo & quartodecio die eiusdē mēsis in cede versati sunt: quintodecimo aūt die pcutere desierūt. Et idcirco eundē diē cōstituerūt solēnem epularū atq; leticie. Hi vero iudei q in oppidis nō muratis ac villis morabātur: quartūdecimū diē mēsis adar cōuiuiorū & gaudii decreuerūt: ita vt exultēt in eo: & mittāt sibi mutuo partes eplarū & ciborū. Scripsit itaq; mardocheus oia hec: & lris cōprehensa misit ad iudeos q in oibus regis prouintiis morabantur: tam in vicino positis q procul

המלך׃ ויאמר המלך לאסתר
המלכה בשושן הבירה הרגו
היהודים ואבד חמש מאות איש
ואת עשרת בני המן בשאר
מדינות המלך מה עשו ומה
שאלתך וינתן לך ומה בקשתך
עוד ותעש׃ ותאמר אסתר אם על
המלך טוב ינתן גם מחר ליהודים
אשר בשושן לעשות כדת היום
ואת עשרת בני המן יתלו על
העץ׃ ויאמר המלך להעשות כן
ותנתן דת בשושן ואת עשרת
בני המן תלו׃ ויקהלו היהודיים
אשר בשושן גם ביום ארבעה
עשר לחדש אדר ויהרגו בשושן
שלש מאות איש ובבזה לא
שלחו את ידם׃ ושאר היהודים
אשר במדינות המלך נקהלו
ועמד על נפשם ונוח מאיביהם
והרג בשנאיהם חמשה ושבעים
אלף ובבזה לא שלחו את ידם
ביום שלשה עשר לחדש אדר
ונוח בארבעה עשר בו ועשה
אתו יום משתה ושמחה׃
והיהודיים אשר בשושן נקהלו
בשלשה עשר בו ובארבעה עשר
בו ונוח בחמשה עשר בו ועשה
אתו יום משתה ושמחה׃ על כן
היהודים הפרוזים הישבים בערי
הפרזות עשים את יום ארבעה
עשר לחדש אדר שמחה ומשתה
ויום טוב ומשלח מנות איש
לרעהו׃ ויכתב מרדכי את הדברים
האלה וישלח ספרים אל כל
היהודים אשר בכל מדינות המלך
אחשורוש הקרובים והרחוקים׃

לקים עליהם להיות עשים את
יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת
יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה:
כימים אשר נחו בהם היהודים
מאיביהם והחדש אשר נהפך להם
מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב
לעשות אותם ימי משתה ושמחה
ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות
לאביונים: וקבל היהודים את
אשר החלו לעשות ואת אשר כתב
מרדכי אליהם: כי המן בן המדתא
האגגי צרר כל היהודים חשב על
היהודים לאבדם והפיל פור הוא
הגורל להמם ולאבדם: ובבאה
לפני המלך אמר עם הספר ישוב
מחשבתו הרעה אשר חשב על
היהודים על ראשו ותלו אתו ואת
בניו על העץ: על כן קראו לימים
האלה פורים על שם הפור על כן
על כל דברי האגרת הזאת ומה
ראו על ככה ומה הגיע אליהם:
קימו וקבל היהודים עליהם ועל
זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא
יעבור להיות עשים את שני הימים
האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה
ושנה: והימים האלה נזכרים
ונעשים בכל דור ודור משפחה
ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר
וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך
היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם:
ותכתב אסתר המלכה בת אביחיל
ומרדכי היהודי את כל תקף לקים
את אגרת הפורים הזאת השנית:
וישלח ספרים אל כל היהודים אל
שבע ועשרים ומאה מדינה מלכות
אחשורוש דברי שלום ואמת: לקים

קום היה · רבע · יום נוח · הפך · יגה · עשה את · שלח מנה · נתן אבה · חלל · צור · נפל · גרל בוא · פנה שוב · חשב רוע · תלה · ראה נגע · קום · לוה · עבר · עשה שנה · זכר · עשה שפחה · מדן · יום · סוף · כתב · שנה · שלח · שלם

vt quartãdecimã & quintamdecimam diẽ mensis adar pro festis susciperent: & reuertẽte semp anno solẽni celebrarẽt honore: quia in ipsis diebus se vlti sunt iudei de inimicis suis: & luctus atq tristicia in hilaritatẽ gaudiũq cõuersi sunt: essentq dies isti epularum atq leticie: & mitterent sibiinuicẽ ciborum partes: & paupibus munuscula largirẽtur. Susceperũtq iudei in solẽnem ritũ cũcta que eo tpe facere ceperãt: & que mardocheus lrĩs faciẽda mãdauerat. Amã enĩ filius amadathi stirpis agag hostis & aduersarius iudeorum cogitauit cõtra eos malũ: vt occideret illos atq deleret: & misit phur qđ nr̃a lingua vertitur in sortẽ: & postea ingressa est hester ad regẽ: obsecrãs vt conatus eius lrĩs regis irriti fierent: & malũ qđ contra iudeos cogitauerat: reuerteretur in caput eius. Deniq & ipm & filios eius affixerũt cruci atq ex illo tpe dies isti appellati sunt phurim.i.sortiũ: eo q phur.i.sors in vrnã missa fuerit. Et cuncta que gesta sunt eplẽ.i.libri huius volumine cõtinẽtur: queq sustinuerũt: & que deinceps immutata sunt: susceperũt iudei sup se & semẽ suũ & sup cũctos qui religioni eorũ voluerũt copulari: vt nulli liceat duos hos dies absq solẽnitate trãsigere quos scriptura testatur: & certa expetũt tpa annis sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla vnq delebit obliuio: & p singulas gñationes cũcte in toto orbe prouintie celebrabũt: nec ẽ vlla ciuitas in qua dies phurim.i.sortiũ nõ obseruẽtur a iudeis: & ab eorũ pgenie que his cerimoniis obligata ẽ. Scripserũtq hester regina filia abiahil & mardocheus iudeus etiã scđam eplãm: vt omni studio dies ista solẽnis fãciretur in posterũ. Et miserũt ad oẽs iudeos qui in cẽtũ vigitiseptẽ puĩtiis regis assueri versabãtur: vt haberẽt pacẽ & susciperẽt veritatẽ obseruãtes

vt cõstituerẽt dies hos bonos: agerẽt q
στῆσαι τὰς ἡμέρας ταύτας ἀγαθάς, ἄγειν τε
quartadecimã et quintade
τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην καὶ τὴν πεντεκαιδε
cimã adar. in eis his diebus
κάτην τοῦ ἀδάρ. ἐν γὰρ ταύταις ταῖς ἡμέραις
quieuerũt iudei ab inimicis su
ἀνεπαύσαντο οἱ ἰουδαῖοι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν αὐ
is. et mẽsem in quo cõuersus ẽ eis qui erat
τῶν. καὶ τὸν μῆνα ἐν ᾧ ἐστράφη αὐτοῖς ὃς ἦν
adar a luctu in gaudiũ: et a tristi
ἀδὰρ ἀπὸ πένθους εἰς χαρὰν, καὶ ἀπὸ ὀδύ
tia in bonã diẽ: agerẽt totũ in bonos
νης εἰς ἀγαθὴν ἡμέραν, ἄγειν ὅλον εἰς ἀγαθὰς
dies nuptiarũ et leticie: mittẽtes
ἡμέρας γάμων καὶ εὐφροσύνης, ἐξαποστέλλον
partes amicis et pauperibus.
τες μερίδας τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πτωχοῖς.
et susceperũt iudei sicut scripsit
καὶ προσεδέξαντο οἱ ἰουδαῖοι καθὼς ἔγραψεν
eis mardocheus. quãliter amã amadathi
αὐτοῖς ὁ μαρδοχαῖος. πῶς ἀμὰν ἀμαδάθου
macedo bellabat cõtra eos: sicut posuit
ὁ μακεδὼν ἐπολέμει αὐτούς, καθὼς ἔθετο
sententiã et sorte vt deleret eos: et
ψήφισμα καὶ κλῆρον ἀφανίσαι αὐτούς, καὶ
quomõ introiuit ad regẽ dicẽs vt suspẽ
ὡς εἰσῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα λέγων κρεμά
deret mardocheũ. quecũq aũt conatus est
σαι τὸν μαρδοχαῖον. ὅσα δὲ ἐπεχείρησεν
inducere cõtra iudeos mala: sup ipm
ἐπάξαι ἐπὶ τοὺς ἰουδαίους κακά, ἐπ᾽ αὐτὸν
facta sũt. et suspẽsus ẽ ipse et filii sui.
ἐγένοντο. καὶ ἐκρεμάσθη αὐτὸς καὶ τὰ τέκνα αὐ
ppter hoc appellati sunt dies isti
τοῦ. διὰ τοῦτο ἐπεκλήθησαν αἱ ἡμέραι αὗ
phuri ppter sortes. quia lin
ται φουρίμ διὰ τοὺς κλήρους. ὅτι τῇ διαλέ
gua eorum vocant phuri: ppter ver
κτῳ αὐτῶν καλοῦνται φουρίμ, διὰ τοὺς λό
ba epistole huius. et quecũq passi
γους τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ ὅσα πεπόν
sunt pptr ea: et quecũq eis facta sũt et
θασιν διὰ ταύτην, καὶ ὅσα αὐτοῖς ἐγένετο καὶ
statuit. et susceperũt iudei sup se
ἔστησε. καὶ προσεδέχοντο οἱ ἰουδαῖοι ἐφ᾽ ἑαυ
psos et sup semẽ suũ: et sup
τοῖς καὶ ἐπὶ τῷ σπέρματι αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς
appositos sup eos: neq quidẽ aliter
προστεθειμένοις ἐπ᾽ αὐτῶν, οὐδὲ μὴν ἄλλως
vtentur. at dies hi ducent
χρήσονται. αἱ δὲ ἡμέραι αὗται ἀχθήσονται
in omne tẽpus: et memoria
εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ τὸ μνημόσυ
le eorum nõ deficiet vsq ad gñationes. et scri
νον αὐτῶν οὐ μὴ ἐκλίπῃ ἕως γενεῶν. καὶ ἔγρα
psit esther regina filia abichail: et
ψεν ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα θυγάτηρ ἀβιχαὶλ, καὶ
mardocheus iudeus: quãta fecerũt:
μαρδοχαῖος ὁ ἰουδαῖος, ὅσα ἐποίησαν, τό,
et firmamentũ epistole phuri.
τε στερέωμα τῆς ἐπιστολῆς τῶν φουρίμ.

et mardocheus et esther regina statue
καὶ μαρδοχαῖος καὶ ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα ἔστη
rũt sibi fm se. et tũc statuẽtes
σαν ἑαυτοῖς καθ᾽ ἑαυτῶν. καὶ τότε στήσαντες
fm ieiuniũ eorum et cõsiliũ ipso
κατὰ τὴν ὑγείαν αὐτῶν καὶ τὴν βουλὴν αὐ
rũ: et esther vbo statuit in eternũ:
τῶν, καὶ ἐσθὴρ λόγῳ ἔστησεν εἰς τὸν αἰῶνα,
et scriptũ ẽ in memoriali.
καὶ ἐγράφη εἰς μνημόσυνον. Ca.10.
Scripsit aũt rex ad re
Ἔγραψε δὲ ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν βασι
gnũ et terre et maris: et
λείαν τῆς τε γῆς καὶ τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν
vim suã et fortitudinẽ diuitias
ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνδραγαθίαν πλοῦτόν
que et gloriam regni sui: ecce
τε καὶ δόξαν τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἰδοὺ
scripta sunt in libro psarum et medorum
γέγραπται ἐν βιβλίῳ περσῶν καὶ μήδων
in memoriã. et mardocheus secundus
εἰς μνημόσυνον. ὁ, τε μαρδοχαῖος διεδέχε
erat a rege artaxerxe. et magnus erat
το τὸν βασιλέα ἀρταξέρξην. καὶ μέγας ἦν
in regno et honoratus a
ἐν τῇ βασιλείᾳ καὶ δεδοξασμένος ὑπὸ τῶν
iudeis: et amatus narrauit
ἰουδαίων, καὶ φιλούμενος διηγεῖτο τὴν
educationẽ omni genti sue.
ἀγωγὴν παντὶ τῷ ἔθνει αὐτῶν.
et dixit mardocheus: a deo facta
καὶ εἶπε μαρδοχαῖος, παρὰ τοῦ θεοῦ ἐγένε
sũt ista. recordatus sũ enim de somnio:
το ταῦτα. ἐμνήσθην γὰρ περὶ τοῦ ἐνυπνίου,
quod videram de istis his. neq enim
οὗ εἶδον περὶ τῶν λόγων τούτων. οὐδὲ γὰρ
preteriit ab eis vnũ. paruus fons
παρῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῶν λόγος. ἡ μικρὰ πηγὴ
factus est fluuius: et erat lux et sol et
ἐγένετο ποταμός, καὶ ἦν φῶς καὶ ἥλιος καὶ
aqua multa. esther est fluuius: quem du
ὕδωρ πολύ. ἐσθήρ ἐστιν ὁ ποταμός, ἣν ἐγά
xit rex et fecit reginã.
μησεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐποίησε βασίλισσαν.
at duo dracones ego sũ et amã. at
οἱ δὲ δύο δράκοντες ἐγώ εἰμι καὶ ἀμάν. τὰ
gẽtes que cõuenerãt vt pderẽt no
δὲ ἔθνη τὰ ἐπισυναχθέντα ἀπολέσαι τὸ ὄνο
mẽ iudeorum. at gens mea hic
μα τῶν ἰουδαίων. τὸ δὲ ἔθνος τὸ ἐμὸν οὗτός
est israel qui clamauerũt ad deũ
ἐστιν ὁ ἰσραὴλ οἱ βοήσαντες πρὸς τὸν θεὸν
et saluati sunt: et saluauit dñs pplm
καὶ σωθέντες, καὶ ἔσωσε κύριος τὸν λαὸν
suũ: et liberauit dñs nos ab oibus
αὐτοῦ, καὶ ἐρρύσατο κύριος ἡμᾶς ἐκ πάντων
malis istis: et fecit deus
τῶν κακῶν τούτων, καὶ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὰ
signa et portẽta magna que nõ facta
σημεῖα καὶ τὰ τέρατα τὰ μεγάλα ἃ οὐ γέγο
fuerãt inter gentes. ppter hec fecit sortes
νεν ἐν τοῖς ἔθνεσι. διὰ τοῦτο ἐποίησε κλήρους
duas: vnã pplo dei: et vnã cũctis
δύο, ἕνα τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, καὶ ἕνα πᾶσι τοῖς
gentibus. et venerũt due sortes iste in horã
ἔθνεσι. καὶ ἦλθον οἱ δύο κλῆροι οὗτοι εἰς ὥραν
et tpus et diẽ iudicii corã
καὶ καιρὸν καὶ ἡμέραν κρίσεως ἐνώπιον τοῦ
deo in oibus gentibus. et recordatus ẽ deus
θεοῦ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. καὶ ἐμνήσθη ὁ θεὸς
populi sui: et iustificauit here
τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐδικαίωσε τὴν κλη
ditatẽ suã: et erũt eis di
ρονομίαν αὐτοῦ, καὶ ἔσονται αὐτοῖς αἱ ἡμέ
es isti in mẽse adar quartadecima
ραι αὗται ἐν μηνὶ ἀδὰρ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ
eiusdẽ mẽsis: cũ cetu et gaudio
τοῦ αὐτοῦ μηνός, μετὰ συναγωγῆς καὶ χαρᾶς
et leticia in cõspectu dei fm gñationẽ
καὶ εὐφροσύνης ἐνώπιον τοῦ θεοῦ κατὰ γενεὰν
in eternũ in pplo suo.
εἰς τὸν αἰῶνα ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ. Ca.11.
Anno quarto regnãte pto
Ἔτους τετάρτου βασιλεύοντος πτο
lemeo et cleopatra: attulit dositheus
λεμαίου καὶ κλεοπάτρας, εἰσήνεγκε δοσίθεος
qui dicebat esse sacerdos et leuites et ptolemeus
ὃς ἔφη εἶναι ἱερεὺς καὶ λευίτης καὶ πτολεμαῖ
filius eius ppositã epistolã
ος ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν προκειμένην ἐπιστολὴν τῶν
phuri: quã dixerũt esse et interpretasse li
φουρίμ, ἣν ἔφασαν εἶναι καὶ ἑρμηνευκέναι λυ
simachũ ptolomei qui in hierusalẽ.
σίμαχον πτολεμαίου τὸν ἐν ἱερουσαλήμ.
ãno secũdo regnante artaxer
ἔτους δευτέρου βασιλεύοντος ἀρταξέρ
xe magno vna nisan somni
ξου τοῦ μεγάλου τῇ μιᾷ τοῦ νισὰν ἐνύπνι
um vidit mardocheus filius iari filii se
ον εἶδε μαρδοχαῖος ὁ τοῦ ἰαΐρου τοῦ σε
mei filii cisei ex tribu beniamin: ho
μεῒ τοῦ κισαίου ἐκ φυλῆς βενιαμίν, ἄνθρω
mo iudeus habitãs in susis ciuitate:
πος ἰουδαῖος οἰκῶν ἐν σούσοις τῇ πόλει,
homo magnus: minister existẽs in au
ἄνθρωπος μέγας, θεραπεύων ἐν τῇ αὐ
la regis. erat aũt ex
λῇ τοῦ βασιλέως. ἦν δὲ ἐκ τῆς

dies sortiũ: & suo tẽpore cum gaudio celebrarẽt sicut constituerãt mardocheus & hester. Et illi obseruãda susceperunt a se & a semine suo ieiunia atq clamores & sortiũ dies: & omnia que libri huius qui vocatur hester historia cõtinentur.

10. Rex vero assuerus omnem terrã & cũctas maris insulas fecit tributarias: cuius fortitudo & imperiũ: & dignitas atq sublimitas qua exaltauit mardocheum: scripta sunt in libris medorũ atq psarum: & quomodo mardocheus iudaici generis secundus a rege assuero fuerit: & magnus apud iudeos: & acceptabilis plebi fratrũ suorum: querẽs bona pplo suo: & loquens ea que ad pacẽ seminis sui pertinerent.

Que hẽtur i hebreo plena fide expssi. hec aũt que sequũtur scripta reperi in editione vulgata que grecorũ lingua & lrĩs cõtinẽtur: & interim post finẽ libri hoc capl'm ferebatur: qđ iuxta cõsuetudinẽ nr̃am obelo.i.veru pnotauimus. Dixitq mardocheus. A deo facta sunt ista. Recordatus sum sõnii qđ viderã. hec eadẽ significãtis: nec eorum quicq irritũ fuit. Paruulus fons qui creuit in fluuiũ & in lucẽ soleq cõuersus est: & in aq̃s plurimas redũdauit hester ẽ. quã rex accepit vxorẽ & voluit esse reginam. Duo aũt dracones: ego sum & aman. Gentes que cõuenerãt: hi sunt qui conati sunt delere nomẽ iudeorũ. Gens aũt mea isrl' est que clamauit ad dñm: & saluũ fecit ppl'm suũ. liberauitq nos ab oĩbus malis: & fecit signa atq portẽta inter gentes: & duas sortes esse pcepit vnã ppl'i dei: & alterã cunctarum gentiũ. Venitq vtraq sors in statutũ ex illo iã tpe corã deo vniuersis gentibus: & recordatus est dñs ppl'i sui: ac misertus hereditatis sue. Et obseruabũtur dies isti in mense adar quartadecima & quintadecima die eiusdẽ mẽsis cum omni studio & gaudio in vnũ cetum populi cõgregati in cunctas deinceps generationes populi israel. 11.

Anno quarto regnãtibus ptolomeo & cleopatra: attulerũt dositheus qui se sacerdotẽ & leuitici gñis ferebat & ptolomeus filius eius hanc epistolã phurim: quã dixerũt interptatam esse lysimacũ ptolomei filiũ in hierusalẽ. Hoc quoq principiũ erat in editione vulgata qđ nec in hebreo: nec apud vllum fertur interpretũ. Anno secundo regnante artaxerxe maximo prima die mensis nisan vidit somnium mardocheus filius iaheri: filii semei filii cis de tribu beniamin: homo iudeus qui habitabat in vrbe susis vir magnus & inter primos aule regie. Erat autem de eo numero

את ימי הפורים האלה בזמניהם
כאשר קים עליהם מרדכי היהודי
ואסתר המלכה וכאשר קימו על
נפשם ועל זרעם דברי הצומות
וזעקתם: ומאמר אסתר קים דברי
הפורים האלה ונכתב בספר:

Cap. x.

וישם המלך אחשורוש
מס על הארץ ואיי הים: וכל מעשה
תקפו וגבורתו ופרשת גדלת
מרדכי אשר גדלו המלך הלא הם
כתובים על ספר דברי הימים למלכי
מדי ופרס: כי מרדכי היהודי
משנה למלך אחשורוש וגדול
ליהודים ורצוי לרב אחיו דרש
טוב לעמו ודבר שלום לכל זרעו:

צום · אמר · כתב · אי עשה · גבר · יום · ידה · שנה גדל · רצה · שלם

captiuitate quā captiuauit nabuchodo=
αἰχμαλωσίας ἧς ᾐχμαλώτευσε ναβουχοδο
noſo: rex babylonis de hieruſalē
νόσορ ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐξ ἱερουσαλὴμ
cū iechonia rege iudee. ⁊ hoc
μετὰ ἰεχονίου βασιλέως τῆς ἰουδαίας. καὶ τοῦ
eiꝰ ſomniū. ⁊ ecce vox tumultꝰ
τοαὐτοῦ τὸ ἐνύπνιον. καὶ ἰδοὺ φωνὴ θορύβου
tonitrua ⁊ terremotꝰ ⁊ cōturbatio ſup
βρονταὶ καὶ σεισμὸς καὶ τάραχος ἐπὶ τῆς
terrā: ⁊ ecce duo dracones magni para
γῆς, καὶ ἰδοὺ δύο δράκοντες μεγάλοι ἕτοι=
ti pceſſerūt vterq̄ pliari. ⁊ facta
μοι προῆλθον ἀμφότεροι παλαίειν. καὶ ἐγένε
eſt eoꝝ vox magna: ⁊ voce eoꝝ
το αὐτῶν φωνὴ μεγάλη, καὶ τῇ φωνῇ αὐτῶν ἡ
pata eſt oīs gens ad pliū: vt expu=
τοιμάσθη πᾶν ἔθνος εἰς πόλεμον, ὥστε πολε
gnarēt iuſtoꝝ gentē. ⁊ ecce dies tenebraꝝ
μῆσαι δικαίων ἔθνος. καὶ ἰδοὺ ἡμέρα σκότους
⁊ caliginis: tribulatio ⁊ anguſtia: afflictio ⁊
καὶ γνόφου, θλῖψις καὶ στενοχωρία, κάκωσις καὶ
turbatio magna ſup terrā. ⁊ ɔturbata ē
τάραχος μέγας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἐταράχθη
oīs gēs iuſta timētes ſua mala:
πᾶν ἔθνος δίκαιον φοβούμενοι τὰ ἑαυτῶν κακά,
⁊ pparati ſunt perire: ⁊ clamauerūt
καὶ ἡτοιμάσθησαν ἀπολέσθαι, καὶ ἐβόησαν
ad deū. ab aūt clamore eoꝝ: factū ē
πρὸς τὸν θεόν. ἀπὸ δὲ τῆς βοῆς αὐτῶν, ἐγένετο
ſicut a paruo fonte fluuiꝰ magnꝰ:
ὡσανεὶ ἀπὸ μικρᾶς πηγῆς ποταμὸς μέγας,
aqua multa: ⁊ lux ⁊ ſol ortꝰ eſt: ⁊
ὕδωρ πολύ. καὶ φῶς καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτειλε, καὶ
humiles exaltati ſūt ⁊ deuorauerūt in
οἱ ταπεινοὶ ὑψώθησαν καὶ κατέφαγον τοὺς ἐν
clytos. ⁊ cū ſurrexiſſet mardocheꝰ q̄ vidit
δόξους. καὶ διεγερθεὶς μαρδοχαῖος ὁ ἑωρακὼς
ſomniū hoc: ⁊ qd deꝰ deliberat
τὸ ἐνύπνιον τοῦτο, καὶ τί ὁ θεὸς βουλεύεται
facere: habuit inſomniū hoc in corde:
ποιῆσαι, εἶχε τὸ ἐνύπνιον τοῦτο ἐν τῇ καρδίᾳ,
⁊ in omni vbo voluit cognoſcere hoc
καὶ ἐν παντὶ λόγῳ ἤθελησεν ἐπιγνῶναι αὐ=
vſq̄ ad noctem.
τὸ ἕως τῆς νυκτός.

Ca. 12.

Et dedit mardocheꝰ in aula
Καὶ ἡσύχασε μαρδοχαῖος ἐν τῇ αὐλῇ
cū gabatha ⁊ tharra duobꝰ eunuchis
μετὰ γαβαθὰ καὶ θάρρα τῶν δύο εὐνούχων τοῦ
regis cuſtodientibꝰ aulā. au
βασιλέως τῶν φυλασσόντων τὴν αὐλήν. ἤ=
diuitq̄ eoꝝ cogitatiōes: ⁊ cu
κουσέ τε αὐτῶν τοὺς λογισμούς, καὶ τὰς με
ras eoꝝ ſcrutatꝰ eſt: ⁊ didicit q̄ pa=
ρίμνας αὐτῶν ἐξηρεύνησε, καὶ ἔμαθεν ὅτι ἑτοι
rāt manꝰ iniicere artaxerxi
μάζουσι τὰς χεῖρας ἐπιβαλεῖν ἀρταξέρξῃ τῷ
regi: ⁊ dmōſtrauit regi de eis.
βασιλεῖ, καὶ ὑπέδειξε τῷ βασιλεῖ περὶ αὐ
⁊ q̄ſiuit rex duos eunu
τῶν. καὶ ἐξήτασεν ὁ βασιλεὺς τοὺς δύο εὐνού
chos ſuos: ⁊ cōfitentes appēſi ſunt.
χους αὐτοῦ, καὶ ὁμολογήσαντες ἀπήχθησαν.
⁊ ſcripſit rex ſmones hos
καὶ ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους
in cōmentariis. ⁊ mardocheꝰ ſcripſit de
εἰς μνημόσυνον. καὶ μαρδοχαῖος ἔγραψε περὶ
vbis. ⁊ pcepit rex mardo
τῶν λόγων. καὶ ἐπέταξεν ὁ βασιλεὺς μαρδο
cheū deſeruire in aula: ⁊ dedit ei
χαῖον θεραπεύειν ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ

captiuorum quos tranſtulerat nabu=chodonoſor rex babylonis de hieru=ſalem cū iechonia rege iuda: & hoc eiꝰ ſomnium fuit. Apperuerūt voces & tumultus tonitrua & terremotꝰ & cō=turbatio ſup terrā: & ecce duo draco=nes magni paratiq̄ cōtra ſe in preliū. Ad quorū clamorem cuncte cōcitate ſunt nationes: vt pugnarēt cōtra gen tē iuſtorū. Fuitq̄ dies illa tenebrarū & diſcriminis tribulationis & anguſtie: & ingēs formido ſup terrā. Conturba taq̄ ē gens iuſtoꝝ timentiū mala ſua: et prepata ad mortē. Clamauerūtq̄ ad deū: & illis vociferātibus fons paruus creuit in fluuiū maximū: & in aq̄s plu rimas redūdauit. Lux & ſol ortus eſt: & hūiles exaltati ſunt: & deuorauerūt īclytos. Quod cū vidiſſet mardocheꝰ & ſurrexiſſet de ſtratu: cogitabat quid deus facere vellet: & fixū hēbat in aīo: ſcire cupiēs qd ſignificaret ſōniū. 12.

Morabatur autē eo tēpore in aula regis cum bagatha & thara eunu chis regis: qui ianitores erant palatii. Cūq̄ intellexiſſet cogitationes eorū & curas diligētiꝰ puidiſſet: didicit q̄ co narētur in regē artaxerxē manus mit=tere: & nunciauit ſup eo regi. Qui de vtroq̄ habita q̄ſtione: confeſſos iuſſit duci ad mortē. Rex aūt qd geſtū erat ſcripſit in cōmentariis. Sed & mar=docheus rei memoriā litteris tradidit. Precepitq̄ ei rex vt in aula palatii mo raretur: datis ei pro delatione muneri bus. Aman vero filius amadathi buge us erat glorioſiſſimus corā rege & vo luit nocere mardocheo & populo eiꝰ pro duobus eunuchis regis qui fuerāt īterfecti. Hucuſq̄ proemiū. Que ſe=quūtur in eo loco poſita erant vbi ſcri ptum eſt in volumine. Et diripuerunt bona vel ſubſtantias eorū. Que in ſo la vulgata editione reperimus. Epiſto le autem hoc exemplar fuit. 13.

Rex maximꝰ artaxerxes ab india vſ q̄ ethiopiā cētū vigīti ſeptē puin tiarū pricipibꝰ & ducibꝰ q eius īperio ſubiecti ſunt ſalutē. Cū plīmis gētibꝰ īperarē: & vniuerſum orbē mee ditiōi ſubiugaſſē: volui neq̄q̄ abuti potētie magnitudine: ſed clemētia & lenitate gubernare ſubiectos: vt abſq̄ vllo ter rore vitā ſilētio tranſigētes: optata cū ctis mortalibꝰ pace fruerētur. Querē te aūt me a cōſiliariis meis quō poſſet hoc īpleri: vnus q ſapiā & fide ceteros pcellebat. & erat poſt regē ſcd̄s aman noīe indicauit mihi in toto orbe terra rū pplm eſſe diſpſū: q nouis vteretur legibꝰ: & cōtra oīm gētiū cōſuetudinē faciēs regū iuſſa cōtēneret: & vniuerſa rū cōcordiā nationū ſua diſſenſione violaret. Quod cū didiciſſemꝰ vidētes vnā gentē rebellē aduerſus oē hoīm genus puerſis vti legibꝰ: nr̄iſq̄ iuſſio nibꝰ cōtraire: & turbare ſubiectaꝝ no bis puinciarū pacē atq̄ cōcordiā: iuſſi mus vt q̄ſcunq̄ amā q oibus puintiis prepoſitꝰ eſt: & ſecūdus a rege: & quē patris loco colimus monſtrauerit: cū cōiugibꝰ ac liberis deleātur ab inimicis

dona ppt hoc. ⁊ erat amā amadathu
δόματα περὶ τούτου. καὶ ἦν ἀμὰν ἀμαδαθοῦ
bugeus inclytꝰ corā rege: ⁊ q̄ſi
βουγαῖος ἔνδοξος ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐζή
uit affligere mardocheū ⁊
τησε κακοποιῆσαι τὸν μαρδοχαῖον καὶ τὸν
pplm eiꝰ ppt duos eunuchos re=
λαὸν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν δύο εὐνούχων τοῦ βασι=
gis. at epiſtole eſt exēplar hoc.
λέως. τῆς δὲ ἐπιστολῆς ἐστὶ τὸ ἀντίγραφον τόδε.

Ca. 13

Rex magnꝰ artaxerxes his q̄ ab
Βασιλεὺς μέγας ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ
india vſq̄ ad ethiopiā centū viginti
τῆς ἰνδικῆς ἕως τῆς αἰθιοπίας ἑκατὸν εἰκοσιε=
ſeptē puinciaꝝ pncipes ⁊ locoꝝ pſides ordina
πτὰ χωρῶν ἄρχουσι καὶ τοπάρχαις ὑποτε
ti ſunt: hec ſcribit. cū multis īperaſſem
ταγμένοις, τάδε γράφει. πολλῶν ἐπάρξας
gētibꝰ ⁊ vniuerſi dnarer orbis terre:
ἐθνῶν καὶ πάσης ἐπικρατήσας οἰκουμένης, ἐ=
volui nō temeritate potētie eleua=
βουλήθην μὴ τῷ θράσει τῆς ἐξουσίας ἐπαιρό=
tꝰ: mitiꝰ aūt ⁊ cū q̄ete ſēp
μενος, ἐπιεικέστερον δὲ καὶ μετὰ ἠπιότητος ἀεὶ
gubernās ſubiectos trāquil
διεξάγων τοὺς τῶν ὑποτεταγμένων ἀκυμά=
los ſemp ſtatuere vita: et re
τους διαπαντὸς καταστῆσαι βίους, τήν τε βα
gnū quietū ⁊ puiū vſq̄ ad fines
σίλειαν ἥμερον καὶ πορευτὴν μέχρι περάτων
pbens: renouare q̄ deſi
παρεξόμενος, ἀνανεώσασθαί τε τὴν πο
deratā cūctis hoibꝰ pacē. que
θουμένην τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις εἰρήνην. πυ
rente aūt me a cōſiliariis quomō duce=
θομένου δέ μου τῶν συμβούλων πῶς ἂν ἀχ
ret hoc ad finē: q ſapiētia apud
θείη τοῦτο ἐπὶ πέρας, ὁ σωφροσύνῃ παρ' ἡ=
nos pcedebat: ⁊ in beneuolētia immabi
μῖν διαπρέψας, καὶ ἐν τῇ εὐνοίᾳ ἀπαραλλά
li ⁊ firma fide approbatꝰ eſt: ⁊
κτῳ καὶ βεβαίᾳ πίστει ἀποδεδειγμένος, καὶ
ſecūdo regis dono pcede=
δεύτερον τῶν βασιλειῶν γέρας ἀπενηνεγ=
bat amā: indicauit nobis in omnibꝰ
μένος ἀμάν, ἀπέδειξεν ἡμῖν ἐν πάσαις ταῖς
per orbē terre tribubꝰ cōmixtū eſſe ini
κατὰ τὴν οἰκουμένην φυλαῖς ἀναμεμίχθαι δυ
micū pplm quedā: legibꝰ cōtrariū ad
σμενῆ λαόν τινα, τοῖς νόμοις ἀντίθετον πρὸς
oēm gentē: et regū ptermit
πᾶν ἔθνος, τά τε τῶν βασιλέων παραπέμ
tentes aſſidue edicta: vt nō
ποντας διηνεκῶς διατάγματα, πρὸς τὸ μὴ
deducat qui a nobis dirigit
κατατίθεσθαι τὴν ὑφ' ἡμῶν κατευθυνομένην
ſine defectu pncipatꝰ. cū didiciſſemꝰ ergo q̄ hec
ἀμέμπτως συναρχίαν. διειληφότες οὖν ὡς τὸ
gens ſola in rebellione
δὲ τὸ ἔθνος μονώτατον ἐν ἀντιπαραγωγῇ
omni ſemp homini poſita ſit: vt
παντὶ διαπαντὸς ἀνθρώπῳ κείμενον, διαγω
tā legū peregrinā pmutās ⁊ diſſe
γὴν νόμων ξενίζουσαν παραλλάσσον καὶ δυσ
tiēs nr̄is rebꝰ: peſſima q̄
νοοῦν τοῖς ἡμετέροις πράγμασι, τὰ χείριστα τε
cōſūmās mala: ⁊ vt nō regnū
συντελοῦν κακά, καὶ πρὸς τὸ μὴ τὴν βασιλεία
cōſtantiā cōſequeret. pcepimꝰ igit
ν εὐσταθείας τυγχάνειν. προστετάχαμεν οὖν
eos q̄ ſignificant vobis ī ſcriptis
τοὺς σημαινομένους ὑμῖν ἐν τοῖς γεγραμμένοις

ab amā pposito in rebꝰ
ὑπὸ ἀμὰν τοῦ τεταγμένου ἐπὶ τῶν πραγμάτων
⁊ ſecūdo a nobis oēs cū mulieribꝰ ⁊
καὶ δευτέρου πρὸς ἡμῶν πάντας σὺν γυναιξὶ καὶ
filiis pdi radicitꝰ inimicoꝝ
τέκνοις ἀπολέσθαι ὁλοῤῥίζους τῶν ἐχθρῶν ταῖς
gladiis ſine omni mia ⁊ parcitate:
μαχαίραις ἄνευ παντὸς οἴκτου καὶ φειδοῦς, τῇ
q̄rtadecima duodecimi mēſis adar
τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς ἀδὰρ
pſentis anni. vt q̄ olim ⁊ nūc ini
τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους. ὅπως οἱ πάλαι καὶ νῦν δυ
mici in die vna violēter in īfernū de
σμενεῖς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ βιαίως εἰς τὸν ᾅδην κα
ſcendētes: in poſterum tpa q̄etas
τελθόντες, εἰς τὸν μετέπειτα χρόνον εὐσταθῆ
⁊ trāquillas pbeant nobis pfecte
καὶ ἀτάραχα παρέχωσιν ἡμῖν διατέλους
res. ⁊ depcatꝰ ē dnm: memor
τὰ πράγματα. καὶ ἐδεήθη κυρίου, μνημονεύων
oium opum dnī. ⁊ dixit: dne do
πάντα τὰ ἔργα κυρίου. καὶ εἶπε, κύριε κύ
mine rex oipotens: q̄r in ptāte
ριε βασιλεὺς παντοκράτωρ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ
tua cūcta ſunt: ⁊ nō eſt q̄ reſiſtat tibi
σου πᾶν ἐστι, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀντιδοξῶν σοι
cum volueris tu ſaluare iſrael. q̄r tu
ἐν τῷ θέλειν σε σῶσαι τὸν ἰσραήλ. ὅτι σὺ
feciſti celum ⁊ terrā: ⁊ oīne
ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ πᾶν
mirabile in ſub celo: ⁊ dnūs es
θαυμαζόμενον ἐν τῇ ὑπ' οὐρανόν, καὶ κύριος εἶ
omniū: ⁊ nō eſt q̄ reſiſtat tibi
πάντων, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀντιτάξεταί σοι τῷ
dno: tu omnia noſti: tu ſcis dne:
κυρίῳ, σὺ πάντα γινώσκεις, σὺ οἶδας κύριε,
q̄r nō in cōtumelia neq̄ ī ſupbia neq̄
ὅτι οὐκ ἐν ὕβρει οὐδὲ ἐν ὑπερηφανίᾳ οὐδὲ
in glie cupiditate feci hoc vt nō adora
ἐν φιλοδοξίᾳ ἐποίησα τοῦτο τὸ μὴ προσκυ
rē ſupbū amā: q̄r cōplacebā
νεῖν τὸν ὑπερήφανον ἀμάν, ὅτι εὐδόκουν
deoſculari veſtigia pedum eius ad ſa=
φιλεῖν πέλματα ποδῶν αὐτοῦ πρὸς σω
lutē iſrael: ſed feci hoc: vt nō
τηρίαν ἰσραήλ, ἀλλ' ἐποίησα τοῦτο, ἵνα μὴ
ponerē gliā hoīs ſuper gloriam dei:
θῶ δόξαν ἀνθρώπου ὑπεράνω δόξης θεοῦ,
⁊ nō adorabo quēq̄ pter te dne:
καὶ οὐ προσκυνήσω οὐδένα πλὴν σοῦ κύριε,
⁊ nō faciā hoc in ſupbia. ⁊ nūc
καὶ οὐ ποιήσω αὐτὸ ἐν ὑπερηφανίᾳ. καὶ νῦν
dne deus rex: parce populo
κύριε ὁ θεὸς ὁ βασιλεύς, φεῖσαι τοῦ λαοῦ
tuo: q̄r reſpiciunt nos in pditio=
σου, ὅτι ἐπιβλέπουσιν ἡμῖν εἰς καταφθο
nē: ⁊ deſiderauerūt pdere eā q̄ a
ράν, καὶ ἐπεθύμησαν ἀπολέσθαι τὴν ἐξ
pncipio hereditatē tuā. ne deſpicias
ἀρχῆς κληρονομίαν σου. μὴ ὑπερίδῃς τὴν
ptem tuā: quā tibi redemiſti de terra
μερίδα σου, ἣν σεαυτῷ ἐλυτρώσω ἐκ γῆς
egypti: exaudi depcationē meā ⁊
αἰγύπτου, ἐπάκουσον τῆς δεήσεώς μου καὶ
ppiciꝰ eſto ſorti tue: ⁊ cōuerte lu=
ἱλάσθητι τῷ κλήρῳ σου, καὶ στρέψον τὸ πέν
ctū nr̄m in gaudium: vt viuētes laude=
θος ἡμῶν εἰς εὐωχίαν, ἵνα ζῶντες ὑμνήσω
mꝰ tuū nomē dne: ⁊ ne perdas
μέν σου τὸ ὄνομα κύριε, καὶ μὴ ἀφανίσῃς
os laudantiū te dne: ⁊ oīs iſrael
στόμα αἰνούντων σε κύριε, καὶ πᾶς ἰσραὴλ

ſuis. Nulluſq̄ eorū miſereatur q̄rtade cima die duodecimi menſis adar anni pſentis vt nepharii hoīes vno die ad inferos deſcendētes: reddāt īperio nr̄o pacē quā turbauerāt. Hucuſq̄ exem=plar epl̄e. Que ſequūtur poſt eū locū ſcripta reperi: vbi legitur. Pergenſq̄ mardocheus fecit oīa q̄ ei mādauerat heſter. Nec tn̄ habetur in hebraico: & apud nullū penitus ferūtur interptū. Mardocheꝰ aūt depcatus eſt dnm: me mor oīm operū eius: & dixit. Dne dne rex oīps: in ditione enī tua cūcta ſunt poſita: & nō eſt qui poſſit tue reſiſtere volūtati: ſi decreueris ſaluare iſrael. Tu feciſti celū & terrā: & quicqd celi ambitu cōtinetur. dn̄s oīm es: nec ē q reſiſtat maieſtati tue. Cuncta noſti & ſcis: q̄a nō pro ſupbia & cōtumelia: & aliq̄ glorie cupiditate feceri hoc: vt nō adorarē aman ſupbiſſimū: libēter ei pro ſalute iſrael: et veſtigia pedū eiꝰ de oſculari paratꝰ eſſē. ſed timui ne hono rē dei mei trāſferrē ad hoīe: & ne quē q̄ adorarē: excepto deo meo. Et nunc dne rex deꝰ abraā miſere ppli tui: quia volūt nos inimici nr̄i pdere: & heredi tatē tuā delere. Ne deſpicias partē ma quā redemiſti de egypto. Exaudi dep cationē meā: & ppitius eſto ſorti & fu=niculo tuo: & cōuerte luctum nr̄m in gaudiū. vt viuētes laudemꝰ nomē tuū. dne: & ne claudas ora te canentiū. Oīs quoq̄ iſrael pari mente & obſecratio ne clamauit ad dominū: eo q̄ eis certa mors impenderet. 14.

Heſter quoq̄ regina cōfugit ad dnm pauēs piculū qd īminēbat. Cūq̄ depoſuiſſet veſtes regias: fletibꝰ & lu=ctui apta indumēta ſuſcepit: & pro vn guentis variis cinere & ſtercore iple=uit caput: & corpus ſuū humiliauit ie=iuniis: oīaq̄ loca in q̄bus antea letari cōſueuerat: criniū laceratione cōple=uit. Et deprecabatur dnm deū iſrael: dicēs. Dne mi q[ui] rex nr̄ es ſolus: adiuua me ſolitariā: & q̄a preter te nullus eſt auxiliator alius. Periculū meū in ma=nibꝰ meis eſt. Audiui a patre meo q̄ tu dne tuliſſes iſrael de cūctis gentibꝰ: & patres nr̄os ex oībus retro maioribus ſuis: vt poſſideres hereditatē ſempi=ternā: feciſtiq̄ eis ſicut locutus es. Pec cauimꝰ in cōſpectu tuo: & idcirco tra=didiſti nos in manus inimicorū nr̄orū Coluimꝰ enī deos eoꝝ. Iuſtus es dne. Et nunc non eis ſufficit q̄ duriſſima nos opprimūt ſeruitute: ſed robur ma nuū ſuarū idolorū potētie deputātes: volunt tua mutare promiſſa: & delere hereditatē tuam: & claudere ora laudā tiū te: atq̄ extinguere gloriā templi et altaris tui: vt aperiant ora gentiū & laudent idolorū fortitudinē: & predi=cent carnalē regē in ſempiternū. Ne tradas dne ſceptrū tuū his qui nō ſunt ne rideant ad ruinam noſtram: ſed cō uertere conſilium eorum ſuper eos: & eū qui in nos cepit ſeuire diſperde.

clamauerūt ex fortitudie ſua: q̄m mors eo
ἐκέκραξαν ἐξ ἰσχύος αὐτῶν, ὅτι θάνατος αὐ
rū in oculis eoꝝ.
τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτῶν.

Ca. 14.

Et eſther regina cōfugit
Καὶ ἐσθὴρ ἡ βασίλισσα κατέφυγεν
ad dnm: in agone mortis cōpre=
ἐπὶ τὸν κύριον, ἐν ἀγῶνι θανάτου κατει
henſa. ⁊ deponēs veſtes glo
λημμένη. καὶ ἀφελομένη τὰ ἱμάτια τῆς δό
rie ſue: induta eſt indumētis anguſtie
ξης αὐτῆς, ἐνεδύσατο ἱμάτια στενοχωρίας
⁊ luctus. ⁊ pro ſuperbis vn
καὶ πένθους. καὶ ἀντὶ τῶν ὑπερηφανῶν ἡ=
guētis: cinere ⁊ ſtercore impleuit
δυσμάτων, σποδοῦ καὶ κοπριῶν ἐνέπλησε
caput ſuū: ⁊ corpꝰ ſuum
τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς
humiliauit valde. ⁊ omnē locū
ἐταπείνωσε σφόδρα. καὶ πάντα τόπον
exultationis ſue impleuit laceratis cri
ἀγαλλιάματος αὐτῆς ἔπλησε στρεπτῶν τρι
nibꝰ ſuis. ⁊ depcabat dnm deū iſrael
χῶν αὐτῆς. καὶ ἐδεῖτο κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ
⁊ dixit: dne mi rex nr̄ tu
καὶ εἶπε, κύριέ μου ὁ βασιλεὺς ἡμῶν σὺ
es ſolus: adiuua me ſolitariā ⁊ nō habē
εἶ μόνος, βοήθησόν μοι τῇ μόνῃ καὶ μὴ ἐχού
tē adiutorē niſi te: q̄m piculum meū in ma
σῃ βοηθὸν εἰ μὴ σέ, ὅτι κίνδυνός μου ἐν χει
nu mea. ego audiui a natiuitate mea ī tribu
ρί μου. ἐγὼ ἤκουον ἐκ γενετῆς μου ἐν φυλῇ
familie me: q̄ tu dne tuliſti
πατριᾶς μου, ὅτι σὺ κύριε ἔλαβες τὸν
iſrael de oibus gentibꝰ: ⁊ pa=
ἰσραὴλ ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ τοὺς πα
tres nr̄os de oibus maioribꝰ ſuis
τέρας ἡμῶν ἐκ πάντων τῶν προγόνων αὐτῶν
in hereditatē ſempiternā: ⁊ feciſti e=
εἰς κληρονομίαν αἰώνιον, καὶ ἐποίησας αὐ
is q̄ locutus es: ⁊ nūc peccauimꝰ ī cō=
τοῖς ὅσα ἐλάλησας, καὶ νῦν ἡμάρτομεν ἐνώ
ſpectu tuo: ⁊ tradidiſti nos in ma=
πιόν σου, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖ
nus inimicis nr̄is: eoq̄ glorificauimꝰ
ρας τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν, ἀνθ' ὧν ἐδοξάσαμεν
deos eoꝝ: iuſtus es dne. ⁊ nūc
τοὺς θεοὺς αὐτῶν, δίκαιος εἶ κύριε. καὶ νῦν
non eis ſufficit in amaritudie ſeruitutis
οὐχ ἱκανώθησαν ἐν πικρασμῷ δουλείας
nr̄e: ſed poſuiſti manus eoꝝ ſup
ἡμῶν, ἀλλ' ἔθηκας τὰς χεῖρας αὐτῶν ἐπὶ
manus idoloꝝ ſuoꝝ: vt extollerēt
τὰς χεῖρας τῶν εἰδώλων αὐτῶν, ἐξᾶραι
definiatiōe oris tui ⁊ delerent heredi
ὁρισμὸν στόματός σου καὶ ἀφανίσαι κληρο
tatem tuā: ⁊ obturarēt os laudātiū
νομίαν σου, καὶ ἐμφράξαι στόμα αἰνούντων
te: ⁊ extinguerēt gliā dōmꝰ tue ⁊ al=
σε, καὶ σβέσαι δόξαν οἴκου σου καὶ θυσι
taris tui: ⁊ aperirēt os gētiū ad vir=
αστηρίου σου, καὶ ἀνοῖξαι στόμα ἐθνῶν εἰς ἀρε
tutes ſtultoꝝ: ⁊ magnificaretur rex
τὰς ματαίων, καὶ θαυμασθῆναι βασιλέα
carnalis in ſēpiternū. ne tradas dne
σάρκινον εἰς αἰῶνα. μὴ παραδῷς κύριε τὸ
ſceptrū tuum his q̄ nō ſunt: ⁊ ne deri
σκῆπτρόν σου τοῖς μὴ οὖσι, καὶ μὴ κατα
deant in caſu nr̄o: ſed
γελάτωσαν ἐν τῇ πτώσει ἡμῶν, ἀλλὰ
cōuerte cōſiliū eoꝝ ſup eos.
στρέψον τὴν βουλὴν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς. τὸν

at q̄ incepit ſup nos diſperde.
δὲ ἐρξαίμενον ἐφ᾽ ἡμᾶς παραδειγμάτισον.
memēto dn̄e notus te fac in tp̄e tribulatio
μνήσθητι κύριε γνώσθητι ἐν καιρῷ θλίψε
nis nr̄e: & da mihi fiduciā rex
ως ἡμῶν, καὶ ἐμὲ θάρσυνον βασιλεῦ τῶν
gētiū & oīs p̄ncipat⁹ dn̄ator: tribue
ἐθνῶν καὶ πάσης ἀρχῆς ἐπικρατῶν, δὸς
ſmonē cōpoſitū in ore meo in cōſpectu
λόγον εὔρυθμον εἰς τὸ στόμα μου ἐνώπιον
leonis: & transfer cor il
τοῦ λέοντος, καὶ μετάθες τὴν καρδίαν αὐ
lius in odiū oppugnātis nos in
τοῦ εἰς μῖσος τοῦ πολεμοῦντος ἡμᾶς εἰς
pditionē eius & coꝝ q̄ cōſentiunt
συντέλειαν αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμονοούντων
ei. nos aūt libera in manu tua: & adiu
αὐτῷ. ἡμᾶς δὲ ῥῦσαι ἐν χειρί σου, καὶ βοή
ua me ſolitariā: & nō hn̄tē alium
θησόν μοι τῇ μόνῃ, καὶ μὴ ἐχούσῃ ἕτερον
adiutorē niſi te. dn̄e oīm ſciam
βοηθὸν εἰ μὴ σέ. κύριε πάντων γνῶσιν
hēs: & noſti q᷑ oderim gl̄iam ini
ἔχεις, καὶ οἶδας ὅτι ἐμίσησα δόξαν ἀνό
quoꝝ: & deteſter cubile incircūciſo-
μων, καὶ βδελύσσομαι κοίτην ἀπεριτμή-
rū & oīs alienigene. tu ſcis
των καὶ παντὸς ἀλλοτρίου. σὺ οἶδας τὴν
neceſſitatē meā: q᷑ abominer ſignum
ἀνάγκην μου, ὅτι βδελύσσομαι τὸ σημεῖον
ſuperbie mee qđ eſt ſup ca-
τῆς ὑπερηφανίας μου ὅ ἐστιν ἐπὶ τῆς κεφα
put meū in diebus oſtentatōis mee: de-
λῆς μου ἐν ἡμέραις ὀπτασίας μου, βδε
teſter illud q̄ſi pānū menſtruorum: &
λύσσομαι αὐτὸ ὡς ῥάκος καταμηνίων, καὶ
nō portē illud in diebus ſilentij mei: &
οὐ φορῶ αὐτὸ ἐν ἡμέραις ἡσυχίας μου, καὶ
nō comederit ancilla tua in menſa aman:
οὐκ ἔφαγεν ἡ δούλη σου τράπεζαν ἀμάν,
& nō magnificauerī cōuiuiū regis:
καὶ οὐκ ἐδόξασα συμπόσιον βασιλέως,
neq̄ biberi vinū libaminū: & non le-
οὐδὲ ἔπιον οἶνον σπονδῶν, καὶ οὐκ εὐφ
tata ſit ancilla tua a die tranſlatio
ράνθη ἡ δούλη σου ἀφ᾽ ἡμέρας μεταβο
nis mee vſq̄ nunc. niſi in te
λῆς μου μέχρι τοῦ νῦν. πλὴν ἐπὶ σοί
dn̄e deus abraam de⁹ fortis ſup om-
κύριε ὁ θεὸς ἀβραάμ ὁ θεὸς ἰσχύων ἐπὶ πάν
nes: exaudi vocē deſperantiū:
τας, εἰσάκουσον φωνῆς ἀπηλπισμένων,
& libera nos de manu malignā-
καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἐκ χειρὸς τῶν πονηρευο-
tium: & libera me a timore meo.
μένων, καὶ ῥῦσαί με ἐκ τοῦ φόβου μου. C.15.

Et factū ē in die tertia vt
Καὶ ἐγενήθη ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ ὡς
ceſſauit orans: depoſuit
ἐπαύσατο προσευχομένη, ἐξεδύσατο τὰ
ueſtimēta luctus & induta ē glo
ἱμάτια τοῦ πένθους καὶ περιεβάλετο δό
ria ſua. & facta ſplendens: cū in-
ξαν αὐτῆς. καὶ γενηθεῖσα ἐπιφανής, ἐπικα
uocaſſet omnium ſpectatorē & ſaluato
λεσαμένη τὸν πάντων ἐπόπτην καὶ σωτῆ
rē: aſſumpſit duas famulas. & qdem
ρα, παρέλαβε τὰς δύο ἅβρας. καὶ τῇ μὲν
ſup vnā innitebat: q̄ſi delicata: at alte
μιᾷ ἐπηρείδετο, ὡς τρυφερευομένη, ἡ δὲ ἑτέ
ra ſeq̄batur leuans indumētū
ρα ἐπηκολούθει κουφίζουσα τὴν ἔνδυσιν

Memento dn̄e & oſn̄de te nobis in tp̄e tribulatiōis nr̄e: & da mihi fiduciā dn̄e rex deorum & vniuerſe ptātis: tribue ſmonē cōpoſitū in ore meo in cōſpectu leonis: & trāſfer cor illi⁹ in odiū hoſtis nr̄i: vt & ipſe pereat: & ceteri qui ei cōſentiūt. Nos aūt libera in māu tua: & adiuua me nullū aliud auxiliū habē tē: niſi te dn̄e q habes oīm ſcientiā: & noſti q̄a oderim gloriā iniq̄rū: & deteſter cubile incircūciſorū & oīs alienigene. Tu ſcis neceſſitatē meā q᷑ abominer ſignū ſupbie & glorie mee qđ eſt ſup caput meū in dieb⁹ oſtētationis mee: & deteſter illud q̄ſi pānū mēſtruate: & nō portē in dieb⁹ ſilentii mei: & q᷑ nō comederī in menſa amā: nec mihi placuerit cōuiuiū regis: & nō biberim vinū libāminū: & nūq̄ letata ſit ancilla tua ex q̄ huc trāſlata ſum vſq̄ in preſentē diē: niſi in te dn̄e de⁹ abraā. Deus fortis ſup oēs: exaudi vocē eoꝝ q nullā aliā ſpem hn̄t: & libera nos de manu iniq̄rū: & erue me a timore meo. Hec q̄q̄ addita repi in editiōe vulgata. 15.

Et mādauit ei haud dubiū qn heſter mardoche⁹ vt ingrederetur ad regē: & rogaret p̄ pp̄lo ſuo & p̄ p̄ria ſua. Memorare inq̄t dierū humilitatis tue: quō nutrita ſis in manu mea: q̄a aman ſcđs a rege locut⁹ eſt cōtra nos in mortē: & tu inuoca dn̄m & loq̄re regi p̄ nobis: & libera nos de morte. Nec non & iſta q̄ ſubdita ſunt: in editione vulgata reperi. Die aūt tertio depoſuit veſtimēta ornat⁹ ſui: & circūdata ē gloria ſua. Cūq̄ regio fulgeret habitu: & inuocaſſet oīm rectorem & ſaluatorē deū: aſſūpſit duas famulas: & ſup vnā qdē innitebatur q̄ſi pre delitiis & nimia teneritudine corpus ſuū ferre nō ſuſtinēs: altera aūt famulaꝝ ſeq̄batur dn̄am defluētia in humū indumēta ſuſtētās. Ipſa aūt roſeo colore vultū perfuſa: & gratis ac nitentib⁹ oculis triſtē celabat animū & nimio timore contractū. Ingreſſa igitur cūcta p ordinē oſtia: ſtetit contra regē vbi reſidebat ſup ſoliū regni ſui: indutus veſtib⁹ regiis auroq̄ fulgēs & p̄cioſis lapidib⁹. Eratq̄ terribilis aſpectu. Cūq̄ eleuaſſet faciem & ardentib⁹ oculis furorē pectoris indicaſſet: regina corruit: & in pallorē colore mutato: laſſum ſup ancillulā reclinauit caput. Cōuertitq̄ de⁹ ſp̄m regis in māſuetudinē: & feſtinus ac metuēs exiliuit de ſolio: & ſuſtentās eā vlnis ſuis donec rediret ad ſe his verbis blādiebatur. Quid habes heſter. Ego ſum fr̄ tu⁹: noli metuere. Nō morieris: nō eni pro te ſed p̄ oībus hec lex cōſtituta ē. Accede igitur & tange ſceptrū. Cumq̄ illa reticeret: tulit aureā virgā: & poſuit ſup collū eius: & oſculatus eſt eā: & ait. Cur mihi nō loq̄ris? Que rn̄dit. Vidi te dn̄e q̄ſi āgelū dei: & cōturbatū ē cor meū pre timore gl̄ie tue. Valde eī mirabilis es dn̄e: & facies tua plena ē grārū. Cūq̄ loq̄retur: rurſus corruit & pene exanimata eſt. Rex aūt turbabatur: & oēs miſtri ei⁹ cōſolabātur eā. 16.

Rex magnus artaxerxes ab india

eius. & ipſa rubefacta vigore pulchritudīs
αὐτῆς, καὶ αὐτὴ ἐρυθριῶσα ἀκμῇ κάλλους
ſue: & vultus eius hilaris q̄ſi
αὐτῆς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτῆς ἱλαρὸν ὡς
amabilis: at cor eius arctatū
προσφιλές, ἡ δὲ καρδία αὐτῆς ἀπεστενωμένη
pre timore. & ingreſſa oſtia
ἀπὸ τοῦ φόβου. καὶ εἰσελθοῦσα πάσας
portas: ſtetit coram rege.
τὰς θύρας, κατέστη ἐνώπιον τοῦ βασιλέ
& ipſe ſedebat ſup ſoliū
ως. καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς
regni ſui. & omnem ſtolā
βασιλείας αὐτοῦ. καὶ πᾶσαν στολὴν τῆς
ſplendoris ſui idut⁹ erat: totus in
ἐπιφανείας αὐτοῦ ἐνεδεδύκει, ὅλος διὰ
auro & lapidib⁹ p̄cioſis: & erat ter
χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτελῶν, καὶ ἦν φο
ribilis nimis. & eleuās faciem ſu-
βερὸς σφόδρα. καὶ ἄρας τὸ πρόσωπον αὐ
am incenſam gl̄ia: in acie furoris cōſpe
τοῦ πεπυρωμένον δόξῃ, ἐν ἀκμῇ θυμοῦ ἔβλε
xit. & corruit regina & muta-
ψε. καὶ ἔπεσεν ἡ βασίλισσα καὶ μετέβα
uit colorē ſuum in diſſolutione: & recli
λε τὸ χρῶμα αὐτῆς ἐν ἐκλύσει, καὶ κατέ
nauit ſe ſup caput ācille pre-
κυψεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς ἅβρας τῆς προ
cedentis. & conuertit deus ſpiri-
πορευομένης. καὶ μετέβαλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦ
tū regis in māſuetudinē. & feſti
μα τοῦ βασιλέως εἰς πραΰτητα. καὶ ἀγω
nans exiliuit de ſolio: &
νιάσας, ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ
aſſumpſit eam, in vlnis ſuis
ἀνέλαβεν αὐτὴν ἐπὶ τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ
donec rediret: & cōſolabatur eā
μέχρις οὗ κατέστη, καὶ παρεκάλει αὐτὴν
verbis pacificis. & dixit ei: quid eſt
λόγοις εἰρηνικοῖς. καὶ εἶπεν αὐτῇ, τί ἐστιν
eſther: ego frater tuus: cōfide nō
ἐσθήρ; ἐγὼ ὁ ἀδελφός σου, θάρσει οὐ μὴ
morieris: q̄m cōmune p̄ceptum nr̄m
ἀποθάνῃς, ὅτι κοινὸν τὸ πρόσταγμα ἡμῶν
eſt: accede. & tollens auream vir
ἐστι. πρόσελθε. καὶ ἄρας τὴν χρυσῆν ῥάβ
gam: impoſuit ſup collum eius. &
δον, ἐπέθηκεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτῆς. καὶ
āplexat⁹ ē eam & dixit: loq̄re mihi.
ἠσπάσατο αὐτὴν καὶ εἶπεν, λάλησόν μοι.
& dixit ei: vidi te dn̄e q̄ſi an-
καὶ εἶπεν αὐτῷ, εἶδόν σε κύριε ὡς ἄγ
gelum dei: & turbatū eſt cor meū
γελον θεοῦ, καὶ ἐταράχθη ἡ καρδία μου
pre timore glorie tue: quia
ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς δόξης σου, ὅτι
mirabilis es dn̄e: & facies tua
θαυμαστὸς εἶ κύριε, καὶ τὸ πρόσωπόν σου
grārum plena. cū aūt loqueretur
χαρίτων μεστόν. ἐν δὲ τῷ διαλέγεσθαι
ipſa: corruit pre diſſolutiōe ſua:
αὐτήν, ἔπεσεν ἀπὸ ἐκλύσεως αὐτῆς,
& rex turbabatur & om-
καὶ ὁ βασιλεὺς ἐταράσσετο καὶ πᾶ
nis famulat⁹ eius conſolabatur
σα ἡ θεραπεία αὐτοῦ παρεκάλει
eam.
αὐτήν. Ca. 16.

Rex magn⁹ artaxerxes his
Βασιλεὺς μέγας ἀρταξέρξης τοῖς
q̄ ab india vſq̄ ad ethiopiam
ἀπὸ τῆς ἰνδικῆς ἕως τῆς αἰθιοπίας

centū viginti ſeptē ſatrapis regionū
ἑκατὸν εἰκοσιεπτὰ σατράπαις χωρῶν
p̄ncipes ſūt & his q̄ nr̄a ſapiūt:
ἄρχουσι καὶ τοῖς τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι,
valere. multi plurima coꝝ q̄ be
χαίρειν. πολλοὶ τῇ πλείστῃ τῶν εὐερ
nefaciūt bonitate frequēti⁹ hono
γετούντων χρηστότητι πυκνότερον τιμώ
rati: magis ſuperbierūt & nō ſolū
μενοι, μεῖζον ἐφρόνησαν καὶ οὐ μόνον τοὺς
ſubiectos nobis querūt affligē
ὑποτεταγμένους ἡμῖν ζητοῦσι κακοποι
re: et vbertatē nō potētes ferre: &
εῖν, τόν τε κόρον οὐ δυνάμενοι φέρειν, καὶ
in ſuos benefactores conant machi
τοῖς ἑαυτῶν εὐεργέταις ἐπιχειροῦσι μηχα
nari: & gratitudinē nō ſolū ab
νᾶσθαι, καὶ τὴν εὐχαριστίαν οὐ μόνον ἐκ τῶν
hominib⁹ auferentes: ſed &
ἀνθρώπων ἀνταναιροῦντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς
inexperientia bonoꝝ elationib⁹ eleuati:
τῶν ἀπειραγάθων κόμποις ἐπαρθέντες,
ei⁹ q̄ oīa cernit ſemp̄ dei
τοῦ τὰ πάντα κατοπτεύοντος ἀεὶ θεοῦ τὴν
odioſā arbitrant̄ fugere poſſe
μισοπόνηρον ὑπολαμβάνουσιν ἐκφεύξεσθαι
iuſtitiam. ſepe aūt & multos ex his q̄ in po
δίκην. πολλάκις δὲ καὶ πολλοὺς τῶν ἐπ᾽ ἐξ
teſtatib⁹ cōſtituti ſunt q̄ crediti ſunt guber
ουσίαις τεταγμένων τῶν πιστευθέντων χει
nare amicoꝝ res ſolatiū p̄ti
ρίζειν φίλων τὰ πράγματα παραμυθία με
cipes ſanguine inocētū cōſtituēs: in-
τόχους αἱμάτων ἀθώων καταστήσασα, περι
duit calamitatib⁹ imedicabilib⁹: prauī
έβαλε συμφοραῖς ἀνηκέστοις, τῷ τῆς κακοη
tatis mēdatiis fraude decipien
θείας ψευδεῖ παραλογισμῷ παραλογισα
tiū: coꝝ q̄ dn̄antur ſimplicē be
μένων, τὴν τῶν ἐπικρατούντων ἀκέραιον εὐ
neuolētiā. ꝯſiderare aūt licet nō tm̄
γνωμοσύνην. σκοπεῖν δὲ ἔξεστιν οὐ τοσοῦτον
ex veterib⁹ vt tradidim⁹ hiſto
ἐκ τῶν παλαιοτέρων ὡς παρεδώκαμεν ἱστο
riis: q̄ ſūt prope vos queren
ριῶν, ὅσα ἐστὶ παρὰ πόδας ὑμᾶς ἐκζητοῦν
tes inique cōſummata: coꝝ q̄ in
τας ἀνοσίως συντετελεσμένα, τῇ τῶν ἀνα
digne dominant̄ peſte: & attēde
ξίως δυναστευόντων λοιμότητι, καὶ προσέ
re ad ea q̄ poſt hec: ita vt re-
χειν εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, ὥστε τὴν βασι
gnū ſine turbatione oīb⁹ hoīb⁹ cū
λείαν ἀτάραχον τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποις μετ᾽
pace p̄beam⁹: vtentes q᷑ mutatio
εἰρήνης παρεξόμεθα, χρώμενοί τε μεταβο
nib⁹: ea aūt q̄ ad ꝯſpectū veniūt diſcer
λαῖς, τὰ δὲ ὑπὸ τὴν ὄψιν ἐρχόμενα διακρί
nētes ſemp̄ cū manſueta obuiatione.
νοντες ἀεὶ μετ᾽ ἐπιεικεστέρας ἀπαντήσε
ως. vt .n. amā amadathu macedo:
ὡς γὰρ ἀμὰν ἀμαδαθοῦ μακεδών, ταῖς
xitatib⁹ alien⁹ de pſaꝝ ſangui
ἀληθείαις ἀλλότριος τοῦ τῶν περσῶν αἵμα
ne: & multū diſtans a nr̄a beni
τος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τῆς ἡμετέρας χρη
gnitate: & hoſpitat⁹ a nobis: ꝯſecut⁹ ē q᷑ habe
στότητος, καὶ ξενωθεὶς ἡμῖν, ἔτυχεν ἧς ἔχο
m⁹ ad oēm gentē humanitatē in tan
μεν πρὸς πᾶν ἔθνος φιλανθρωπίας ἐπὶ το
tū: vt vocaret̄ nr̄ pater
σοῦτον, ὥστε ἀγορεύεσθαι ἡμῶν πατέρα

vſq̄ ethiopiam centū viginti ſeptem prouinciarū ducibus ac principibus qui nr̄e iuſſioni obediūt ſalutē dicit. Multi bonitate principū & honore q in eos collatus eſt: abuſi ſunt in ſuperbiā: & nō ſolū ſubiectos regibus nitūtur opprimere: ſed datā ſibi gloriā nō ferentes: in ipſos qui dederūt moliūtur inſidias. Nec cōtenti ſunt grās nō agere bn̄ficiis: & humanitatis in ſe iura violare: ſed dei quoq̄ cūcta cernentis arbitrātur ſe poſſe fugere ſentētiā. Et intantū veſanie p̄ruperunt vt eos qui credita ſibi officia diligēter obſeruant: & cuncta agunt vt oīum laude digni ſint mendaciorū cuniculis conētur ſubuertere: dum aures principū ſimplices ex ſua natura alios eſtimātes calida fraude decipiūt. Que res & ex veteribus p̄batur hiſtoriis: & ex his q̄ gerūtur quotidie: quō malis quorundam ſuggeſtionib⁹ regū ſtudia deprauentur. Vnde p̄uidendū eſt paci oīm prouinciarū. Nec putare debetis ſi diuerſa iubeamus ex animi nr̄i venire leuitate: ſed p̄ q̄litate & neceſſitate tēporum vt rei publice poſſit vtilitas ferre ſententiā. Et vt manifeſti⁹ qđ dicimus intelligatis. Aman filius amadathi & aīo & gente macedo alienuſq̄ a pſarū ſanguine & pietatē nr̄am ſua crudelitate cōmaculās: pegrin⁹ a nobis ſuſceptus eſt: & tantā in ſe exptus humanitate vt pater nr̄ vocaretur: & adoraretur ab oībus poſt regē ſcđs. q in tantū arrogātie tumorem ſublatus eſt vt regno priuare nos niteretur & ſpiritu. Nam mardocheū cuius fide & beneficiis viuimus: & cōſortem regni noſtri heſter: cum oīm gente ſua: nouis quibuſdā atq̄ inauditis machinis expetiuit in mortem: hoc cogitans vt illis interfectis inſidiaretur noſtre ſolitudini: & regnū perſarū transferret in macedonas. Nos aūt a peſſimo mortalium iudeos neci deſtinatos: in nulla penit⁹ culpa reperimus: ſed econtrario iuſtis vtētes legibus & filios altiſſimi & maximi ſempq̄ viuentis dei cuius beneficio & patribus nr̄is & nobis regnum eſt traditum & vſq̄ hodie cuſtoditur. Vnde eas litteras quas ſub noīe nr̄o ille direxerat ſciatis eſſe irritas. Pro quo ſcelere ante portas hui⁹ vrbis .i. ſuſis & ipſe qui machinatus eſt: & oīs cognatio eius pendet in patibulis: non nobis: ſed deo reddente ei qđ meruit. Hoc aūt edictum qđ nunc mittimus: in cunctis vrbibus proponatur: vt liceat iudeis vti legibus ſuis. Quibus debetis eſſe āminiculo: vt eos qui ſe ad necem eorum parauerāt: poſſint interficere tertiadecima die mēſis duodecimi qui vocatur adar. Hanc enim diem deus oīpotens meroris & luctus eis vertit in gaudiū. Vnde & vos inter ceteros feſtos dies hanc habetote diē & celebrate eam cum omni leticia.

& adoraretur ab omnibus: ſecun-
καὶ προσκυνούμενον ὑπὸ πάντων, τὸ δεύτε
dū regij throni pſonā ge
ρον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου πρόσωπον διατε
rens. nō ferens aūt ſuperbiam: nixus
λεῖν. οὐκ ἐνέγκας δὲ τὴν ὑπερηφανίαν, ἐπε
eſt p̄ncipatu p̄uare nos &
τήδευσε τῆς ἀρχῆς στερῆσαι ἡμᾶς καὶ τοῦ
ſpiritu. & nr̄m ſaluatorē &
πνεύματος. τόν τε ἡμέτερον σωτῆρα καὶ
in omnibus bn̄factorē mardocheū: &
διὰ πάντων εὐεργέτην μαρδοχαῖον, καὶ τὴν
irrep̄hēſibilē regni cōſortē eſther:
ἄμεμπτον τῆς βασιλείας κοινωνὸν ἐσθήρ,
cū omni hoꝝ gente: multiplicibus
σὺν παντὶ τῷ τούτων ἔθνει, πολυπλόκοις
viarum deceptionibus expetens in
μεθόδων παραλογισμοῖς ᾐτήσατο εἰς
pditionem. per .n. modos iſtos exiſtia
ἀπώλειαν. διὰ γὰρ τῶν τρόπων τούτων ᾠή
uit accipiēs nos deſertos pſarum
θη λαβὼν ἡμᾶς ἐρήμους, τὴν τῶν περσῶν
dominium in macedonas transfer-
ἐπικράτησιν εἰς τοὺς μακεδόνας μεταθεῖ
re. nos vero ab exicilali
ναι. ἡμεῖς δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ τρισαλιτηρίου πα
traditos in necem iudeos: re
ραδεδομένους εἰς ἀφανισμὸν ἰουδαίους, εὑ
perimus nō malefactores exiſtes: iuſtiſſimis
ρίσκομεν οὐ κακούργους ὄντας, δικαιοτάτοις
vero degentes legibus: exiſtes aūt filios
δὲ πολιτευομένους νόμοις, ὄντας δὲ υἱοὺς τοῦ
altiſſimi maximi viuētis dei: q̄ dirigit
ὑψίστου μεγίστου ζῶντος θεοῦ, τοῦ κατευθύνον
nobis q᷑ & p̄mogenitoꝝ nr̄is re
τος ἡμῖν τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βα
gnum in optima diſpoſitiōe. bene ergo
σιλείαν ἐν τῇ καλλίστῃ διαθέσει. καλῶς οὖν
facite non vtentes his q̄ ab a-
ποιεῖτε μὴ προσχρησάμενοι τοῖς ὑπὸ ἀ
mā amadathu miſſe fuerunt litteris:
μὰν ἀμαδαθοῦ ἀποσταλεῖσι γράμμασι,
p̄ptea qđ hic q̄ hec operatus eſt:
διὰ τὸ αὐτὸν τὸν ταῦτα ἐξεργασάμενον,
ante ſuſaꝝ portas appēſus eſt
πρὸς ταῖς σούσων πύλαις ἐσταυρῶσθαι
cū omni familia: dignā eo q̄ oium
σὺν τῇ πανοικίᾳ, τὴν καταξίαν τοῦ τὰ πάντα
dn̄ator deo velociter reddēte
ἐπικρατοῦντος θεοῦ διὰ τάχους ἀποδόντος
ei iudiciū. at exemplar epi
αὐτῷ κρίσιν. τὸ δὲ ἀντίγραφον τῆς ἐπι
ſtole huius p̄ponētes in omni lo-
στολῆς ταύτης ἐκθέντες ἐν παντὶ τό
co: cū libertate dimittatis iu-
πῳ, μετὰ παρρησίας ἐᾶν τοὺς ἰου
deos vti ſuis legibus:
δαίους χρῆσθαι τοῖς ἑαυτῶν νόμοις,
& adiuuetis eos. vt eos q̄ in tem
καὶ συνεπισχύειν αὐτοῖς. ὅπως τοὺς ἐν και
pus tribulatiōis impoſiti erant eis: vlciſca-
ρῷ θλίψεως ἐπιθεμένους αὐτοῖς, ἀμύνων
tur tertiadecima duodecimi mē
ται τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μη
ſis adar eadē die. hanc .n.
νὸς ἀδάρ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ ὁ
oīum dn̄ator deus p̄ pditione
πάντα δυναστεύων θεὸς ἀντ᾽ ὀλεθρίας τοῦ
electi generis fecit eis gaudi
ἐκλεκτοῦ γένους ἐποίησεν αὐτοῖς εὐφρο
um. & vos ergo in inſignibus
σύνην. καὶ ὑμεῖς οὖν ἐν ταῖς ἐπωνύμοις

Trāſ.gre.heſter.cū iter.lati. Trāſla.B.Hie. Trāſ.Gre.heſter.cū iter.lati.

vtis feſtiuitatib⁹ inſignē diē cū om-
ὑμῶν ἑορταῖς ἐπίσημον ἡμέραν μετὰ πά-
ni letitia ducite. ut et nūc τ
σης εὐωχίας ἄγετε. ὅπως καὶ νῦν καὶ
poſt hec ſal⁹ nobis τ be-
μετὰ ταῦτα σωτηρία ἡμῖν καὶ τοῖς εὐ-
neuolis pſis: his ꝯo q̄ nobis inſidiant:
νοοῦσι πέρσαις, τοῖς δὲ ἡμῖν ἐπιβουλεύου-
memoriale pditionis. ois aūt
σι, μνημόσυνον τῆς ἀπωλείας. πᾶσα δὲ

vt & in poſterum cognoſcantur: omnes qui fideliter perſis obediunt dignā pro fide recipere mercedem. qui autē inſidiantur regno eorum: perire pro ſcelere. Omnis autem prouintia & ciuitas que noluerit ſolemnitatis huius eſſe particeps: gladio & ignē pereat: & ſic deleatur vt non ſolum hominibus: ſed etiā inuia beſtiis ſit in ſempiternū pro exēplo contēptus & inobediētie.

ciuitas vel regio omnino q̄ iuxta hec
πόλις ἢ χώρα τοσύνολον ἥτις κατὰ ταῦ-
nō fecerit: lācea τ igni cōſumetur
τα μὴ ποιήσῃ, δόρατι καὶ πυρὶ καταναλωθήσεται
cū ira. τ nō ſolū hoibus
μετ᾽ ὀργῆς. καὶ οὐ μόνον ἀνθρώποις
inuia: ſed τ beſtiis τ volatilib⁹ in
ἄβατος, ἀλλὰ καὶ θηρίοις καὶ πετεινοῖς εἰς τὸν
omne tpꝰ inimiciſſimaq; conſtituetur.
ἅπαντα χρόνον ἔχθιστός τι καταςαθήσεται.

Explicit liber Heſter.

Incipit prologus primus in Job ſcdm traſlationē.lxx.

Cogor per ſinglos ſcripturæ diuinæ libros: aduerſariorū reſpōdere maledictis: qui interpretationē meā reprehenſionem ſeptuaginta interpretū criminantur quaſi nō & apud græcos aquila ſymmachus & theodotion: vel verbum e verbo: vel ſenſuʒ e ſenſu: vel ex vtroq; cōmixtum & mediæ tēperatū genus trāſlationis expreſſerint: & omnia veteris inſtrumenti volumina origenes obelis aſteriſciſq; diſtinxerit: quos vel additos vel de theodotione ſumptos traſlationi antiquæ inſeruit: pbans defuiſſe quod additum eſt. Diſcant igitur obtrectatores mei recipere in toto qd in partibus ſuſceperūt aut interp̄tatione meā cum aſteriſcis ſuis radere. Neq; em̄ fieri poteſt vt quos plura intermiſiſſe ſuſceperint: nō eoſdem etiam in quibuſdam erraſſe fateātur præcipue ī iob. cui ſi ea quæ ſub aſteriſcis addita ſunt ſubtraxeris: pars maxima detruncabitur. Et hoc dūtaxat apud græcos. Cæterum apud latinos ante eā tranſlationē quā ſub aſteriſcis & obelis nuper edidimus: ſeptingenti ferme aut octingenti verſus deſunt: vt decurtatus & laceratus corroſuſq; liber: fœditatē ſui publice legentibus præbeat. Hæc auteʒ tranſlatio nullū de veterib⁹ ſequitur interpretē: ſed ex ipſo hebraico arabicoq; ſermone. & interdum ſyro: nunc verba: nunc ſenſus: nunc ſimul vtrūq; reſonabit. Obliqu⁹ em̄ ēt apud hebræos totus liber fertur & lubric⁹: & qd græci rhetores vocant ſchematiſmenos: dum qui aliud loquitur: aliud agit. Vt ſi velis anguillam vel murenulam ſtrictis tenere manibus quanto fortius preſſeris: tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiā huius voluminis lyddeum quendā p̄ceptorē qui apud hebræos primus haberi putabatur: nō paruis redemiſſe nūmis: cuius doctrina an aliquid pfecerim: neſcio. Hoc vnū ſcio nō potuiſſe me interpretari: niſi qd ante intellexerā. A principio itaq; voluminis uſq; ad uerba iob apud hebræos proſa oro eſt. Porro a uerbis iob in quibus ait: pereat dies in qua natus ſum & nox in qua dictū eſt cōceptus eſt homo: uſq; ad eū locū ubi ante finē uoluminis ſcriptū eſt: idcirco ipē me rep̄hendo & ago penitentiā in fauilla & cinere: hexametri uerſus ſunt: dactylo ſpondeoq; currentes: & pꝑter linguæ idioma crebro recipientes & alios pedes: nō earūdē ſyllabarū: ſed earūdē temporū. Interduʒ quoq; rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris peduʒ ſolutis: qd metrici magis q̄ ſimplex lector intelligūt. A ſupradicto aūt uerſu uſq; ad finem libri: paruū cōma quod remanet proſa oratione cōtexitur. Quod ſi cui uidetur incredulum: metra ſcʒ eē apd hebræos: & in morē noſtri flacci græciq; pindari & alcei & ſapho: uel pſalterium uel lamentationes hieremiæ: uel omnia ferme ſcripturaruʒ cantica cōpræhendi: legat philonē: ioſephū: origenē: ceſarienſem euſebiū: & eorū teſtimonio me uerū dicere cōprobabit. Audiāt quapropter canes mei: idcirco me in hoc uolumine laboraſſe: nō ut interpretationem antiquā repræhenderē: ſed ut ea quæ in illa aut obſcura ſunt: aut omiſſa: aut certe ſcriptorum uitio deprauata: manifeſtiora noſtra interp̄tatione fierent: qui & hebræum ſermonem ex parte didicimus: & in latino pene ab ipſis cunabulis inter grāmaticos & rhetores & philoſophos detriti ſumus. Qd ſi apud græcos poſt ſeptuaginta editionē iam chriſti euangelio coruſcante iudeus aquila & ſymmachus ac theodotion iudaizantes heretici ſunt recepti: qui multa myſteria ſaluatoris ſubdola interpretatione celarunt: & tamen in exapleis habentur apud eccleſias & explanantur ab eccleſiaſticis uiris: quanto magis ego chriſtianus & de parentibus chriſtianis natus: & uexillum crucis in mea fronte portans: cuius ſtudium fuit omiſſa repetere: deprauata corrigere: & ſacramenta eccleſiæ puro & fideli aperire ſermone: uel a faſtidioſis uel a malignis lectoribus nō debeo reprobari. Habeāt q uolūt ueteres libros uel in mēbranis purpureis auro argentoq; deſcriptos: uel uncialibus (ut uulgo aiunt) litteris onera magis exarata q̄ codices: dūmodo mihi meiſq; pmittant pauperes habere ſcedulas: & non tam pulchros codices q̄ emendatos. Vtraq; autem editio: & ſeptuaginta iuxta græcos: & mea iuxta hebræos in latinum meo labore tranſlata eſt. Eligat unuſquiſq; qd uult: & ſtudioſum me magis q̄ maliuolum probet.

Explicit primus prologus in librū Iob.

Incipit ſecundus prologus in Iob ſecundū hebraicum.

Cogor ſicellam iunco texerē: aut palmarū folia cōplicarem ut in ſudore uultus mei comederem panem & uentris opus ſollicita mente pertractarē: nullus morderet nemo reprehenderet. Nūc aūt quia iuxta ſententiam ſaluatoris uolo operari cibum qui non perit: & antiquam diuinorum uoluminum uiam ſentibus uirgultiſq; purgare: error mihi geminus infligitur: corrector uitiorum falſarius uocor: & errores non auferre: ſed ſerere. Tanta eſt enim uetuſtatis conſuetudo: ut etiam confeſſa plæriſq; uitia placeant: dum magis pulchros habere uolunt codices q̄ emendatos. Quapropter o fratres dilectiſſimi: unicum nobilitatis & humilitatis exemplar: pro flabello calathis ſportelliſq; munuſculis monachorum ſpiritalia hæc & manſura dona ſuſcipite: ac beatum iob qui adhuc apud latinos iacebat in ſtercore: & uermibus ſcatebat errorū: integrū immaculatūq; gaudete. Quomodo enim poſt probationē atq; uictoriam duplicia ſunt ei uniuerſa reddita: ita ego in lingua noſtra (ut audacter loquar) feci eū habere quæ amiſerat. Igitur & uos & unūquēq; lectorem ſolita prefatiōe cōmoneo & in principiis librorum eadē ſemp annectens rogo: ut ubicunq; ſemper p̄cedentes uirgulas uideritis: ſciatis ea quæ ſubiecta ſunt in hebraicis uoluminibus non haberi. Porro ubi ſtellæ imago præfulſerit: ex hebræo in ſermone noſtro addita ſunt. Necnon & illa quæ haberi uidebantur & ita corrupta era⟨n⟩t ut ſenſum legentibus tollerēt orantibus uobis magno labore correxi: magis utile quid ex odio meo eccleſiis chriſti uenturum ratus: q̄ ex aliorum negocio.

Explicit prologus ſecūdus in librū Iob.

Incipit argumentum in librū Iob.

In terra quidē habitaſſe Iob utiſidi in finibus idumeæ & arabiæ fertur: & erat ei ante nomē iobab. Et accepit uxorem arabiſſam: & genuit filiū quē uocauit ennon. Erat aūt ipſe filius quidem zareth de eſau filiis filius: de matre uero Boſra: ita ut ſit quintus ab abraam. Et hi ſunt reges qui regnauerunt in edom: in qua & ipſe regnauit. Sed primus in ea regnauit balach filius beor & nomen eiuſdem ciuitatis denaba. Poſt hunc autem barich. Poſt eum iobab qui uocatur Iob. Poſt iob autem huſſan: qui erat dux ex themanorum regiōe. Et poſt illum regnauit adar filius bedath: qui excidit madiam in campo moab: & nomen ciuitatis eius auith.

Explicit argumentum.

Trāſ.gre.lxx.cū iter.lati.

IOB.

ΙΩΒ. Ca.1.

A

Homo qdā fuit ī terra vs iob nomē
Ἄνθρωπός τις ἦν ἐν γῇ αὐσίτιδι ᾧ ὄνομα ἰώβ
ei: τ erat homo ille verax imaculatꝰ vir ſimplex τ rectꝰ τ timēs
αὐτῷ, καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ἀληθινὸς ἄμωμος ἀνὴρ ἁπλοῦς καὶ εὐθὺς καὶ φοβούμενος
deū: abſtinēs ab omni mala re.
τὸν θεόν, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος.
fuerūt aūt ei filii ſeptē: τ filie tres. τ
ἐγένοντο δὲ αὐτῷ υἱοὶ ἑπτά, καὶ θυγατέρες τρεῖς. καὶ
fuerūt pecora eius oues ſeptē mille: camelorū tria milia: iuga boū quingēta: τ aſine femine q̄ paſcebant qngente:
ἦν τὰ κτήνη αὐτοῦ πρόβατα ἑπτακισχίλια, κάμηλοι τρισχίλιαι, ζεύγη βοῶν πεντακόσια, καὶ ὄνοι θήλειαι νομάδες πεντακόσιαι,
τ famulatꝰ multꝰ nimis: τ opera magna erāt ei in terra: τ erat homo ille magnꝰ eorū q a ſolis ortu.
καὶ ὑπηρεσία πολλὴ σφόδρα, καὶ ἔργα μεγάλα ἦν αὐτῷ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος μέγας τῶν ἀφ᾽ ἡλίου ἀνατολῶν.
cōuenientes aūt filii eiꝰ ad inuicē faciebāt ꝯuiuiū vnuſqſq; ſua die
συμπορευόμενοι δὲ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους ἐποίουν πότον ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ἡμέραν
aſſumentes ſimul τ tres ſorores ſuas: vt comederēt τ biberēt cū eis.
συμπαραλαμβάνοντες ἅμα καὶ τὰς τρεῖς ἀδελφὰς αὐτῶν, ἐσθίειν καὶ πίνειν μετ᾽ αὐτῶν.
τ cū ꝯſūmati eſſent dies ꝯuiuii: mittebat iob τ purificabat
καὶ ὡς ἂν συνετελέσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ πότου, ἀπέστελλεν ἰὼβ καὶ ἐκαθάριζεν

B

eos ꝯſurgens diluculo: τ offerēs pro eis ſacrificia ſcdm numerū eorū.
αὐτοὺς ἀναστάμενος τὸ πρωΐ, καὶ προσφέρων περὶ αὐτῶν θυσίας κατὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.
dicebat.n.iob: nequādo pcāuerit filii mei. τ bñdixerint deū in corde ſuo.
ἔλεγε γὰρ ἰώβ, μήποτε ἥμαρτον οἱ υἱοί μου. καὶ εὐλόγησαν θεὸν ἐπὶ καρδίας αὐτῶν.
ſic igit faciebat iob cūctis diebꝰ eorū. τ fuit ſicut dies hec:
οὕτως οὖν ἐποίει ἰὼβ πάσας τὰς ἡμέρας αὐτῶν. καὶ ἐγένετο ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη,
τ ecce venerūt filii dei vt aſſiſterēt corā dño:
καὶ ἰδοὺ ἦλθον οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ παραστῆναι ἐνώπιον τοῦ κυρίου,
τ diabolꝰ venit in medio eorū. τ dixit dñs diabolo: vnde venis?
καὶ ὁ διάβολος ἦλθε ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ εἶπεν ὁ κύριος τῷ διαβόλῳ, πόθεν παραγέγονας;
τ reſpōdēs diabolꝰ dño dixit: poſtq̄ circuiui terrā τ pābulaui eā q̄ ſub celo eſt adſum.
καὶ ἀποκριθεὶς ὁ διάβολος τῷ κυρίῳ εἶπεν, περιελθὼν τὴν γῆν καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ᾽ οὐρανὸν πάρειμι.
τ dixit ei dñs: ꝯſideraſti igit mēte tua ꝯtra ſeruū meū iob? qm̄ nō eſt ei ſimilis ex his q ſūt ī terra:
καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, προσέσχες οὖν τῇ διανοίᾳ σου κατὰ τοῦ θεράποντός μου ἰώβ; ὅτι οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὅμοιος τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,
homo ſine defectu vir ſimplex τ rectus τ timēs deū cōtinēs ab omni mala re?
ἄνθρωπος ἄμεμπτος ἀνὴρ ἁπλοῦς καὶ εὐθὺς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος;
reſpōdit aūt diabolꝰ
ἀπεκρίθη δὲ ὁ διάβολος

Infra. 1.8.
Infra. 41.b.
Infra. 1.a.

Trāſla.B.Hie.

Incipit liber Iob. Ca.1.

Vir erat in terra hus nomine iob. Et erat vir ille ſimplex & rectus ac timens deū: & recedēs a malo. Natiq; ſunt ei ſeptem filii: & tres filie. Et fuit poſſeſſio eius ſeptem milia ouium: & tria milia camelorum: quingenta quoq; iuga boum: & quingente aſine: ac familia multa nimis. Erat q; vir ille magnus inter omnes orientales. Et ibant filii eiꝰ: & faciebāt cōuiuia p domos: vnuſqſq; in die ſuo. Et mittētes vocabāt tres ſorores ſuas vt comederent & biberēt cū eis. Cūq; in orbē tranſiſſent dies cōuiuii: mittebat ad eos iob: & ſctificabat illos: cōſurgēſq; diluculo offerebat holocauſta p ſinglos. Dicebat ei. Ne forte peccauerint filii mei & bñdixerint deo in cordibus ſuis. Sic faciebat iob cunctis diebꝰ. Quadam autem die cū veniſſent filii dei vt aſſiſterent corā dño affuit inter eos etiā ſathan. Cui dixit dominꝰ. Vnde venis? Qui reſpondens ait. Circuiui terram: & perambulaui eaʒ. Dixitq; dñs ad eū. Nunquid conſideraſti ſeruum meū iob q non ſit ei ſimilis in terra: homo ſimplex & rectus ac timens deū & recedēs a malo. Cui reſpōdens ſathan:

Tex.heb. Job.i.

איש היה בארץ עוץ איוב שמו
והיה האיש ההוא תם וישר וירא
אלהים וסר מרע: ויולדו לו שבעה
בנים ושלוש בנות: ויהי מקנהו
שבעת אלפי צאן ושלשת אלפי
גמלים וחמש מאות צמד בקר וחמש
מאות אתנות ועבדה רבה מאד
ויהי האיש ההוא גדול מכל בני
קדם: והלכו בניו ועשו משתה בית
איש יומו ושלחו וקראו לשלשת
אחיתיהם לאכל ולשתות עמהם:
ויהי כי הקיפו ימי המשתה וישלח
איוב ויקדשם והשכים בבקר
והעלה עלות מספר כלם כי אמר
איוב אולי חטאו בני וברכו אלהים
בלבבם ככה יעשה איוב כל הימים:
ויהי היום ויבאו בני האלהים
להתיצב על יהוה ויבוא גם השטן
בתוכם: ויאמר יהוה אל השטן
מאין תבא ויען השטן את יהוה
ויאמר משוט בארץ ומהתהלך
בה: ויאמר יהוה אל השטן השמת
לבך על עבדי איוב כי אין כמהו
בארץ איש תם וישר ירא
אלהים וסר מרע: ויען השטן את

Pritiua.heb.

תמם
סור רוע
ילד היה
קנה
מאה
רבב
גדל
עשה שתה
אח שתה
נקף יום
שלח קדש
שכם עלה
ספר
בוא
יצב
בוא ענה
אמר הלך
שום
כמו

אלהים: הלא את שכת בעדו ובעד ביתו ובעד כל אשר לו מסביב מעשה ידיו ברכת ומקנהו פרץ בארץ: ואולם שלח נא ידך וגע בכל אשר לו אם לא על פניך יברכך: ויאמר יהוה אל השטן הנה כל אשר לו בידך רק אליו אל תשלח ידך ויצא השטן מעם פני יהוה: ויהי היום ובניו ובנתיו אכלים ושתים יין בבית אחיהם הבכור: ומלאך בא אל איוב ויאמר הבקר היו חרשות והאתנות רעות על ידיהם: ותפל שבא ותקחם ואת הנערים הכו לפי חרב ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך: עוד זה מדבר וזה בא ויאמר אש אלהים נפלה מן השמים ותבער בצאן ובנערים ותאכלם ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך: עוד זה מדבר וזה בא ויאמר כשדים שמו שלשה ראשים ויפשטו על הגמלים ויקחום ואת הנערים הכו לפי חרב ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך: עד זה מדבר וזה בא ויאמר בניך ובנותיך אכלים ושתים יין בבית אחיהם הבכור: והנה רוח גדולה באה מעבר המדבר ויגע בארבע פנות הבית ויפל על הנערים וימותו ואמלטה רק אני לבדי להגיד לך: ויקם איוב ויקרע את מעלו ויגז את ראשו ויפל ארצה וישתחו: ויאמר ערם יצתי מבטן אמי וערם אשוב שמה יהוה נתן ויהוה לקח יהי שם יהוה מברך: בכל זאת לא חטא

ait. Nunquid frustra iob timet deum? Nonne tu vallasti eum ac domum eius vniuersamque substantiam eius per circuitum? Operibus manuum eius benedixisti: & possessio eius creuit in terra. Sed extende paululum manum tuam: & tange cuncta que possidet: nisi in faciem benedixerit tibi. Dixit ergo dominus ad sathan. Ecce vniuersa que habet in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est sathan a facie domini. Cum autem quadam die filii & filie eius comederent & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti: nuncius venit ad iob qui diceret. Boues arabant & asine pascebantur iuxta eos: & irruerunt sabei tuleruntque omnia & pueros percusserunt gladio: & euasi ego solus vt nunciarem tibi. Cumque adhuc ille loqueretur venit alter: & dixit. Ignis dei cecidit e celo: & tactas oues puerosque consumpsit: & effugi ego solus vt nunciarem tibi. Sed & adhuc illo loquente: venit alius: & dixit. Chaldei fecerunt tres turmas: & inuaserunt camelos & tulerunt eos: necnon & pueros percusserunt gladio & ego fugi solus vt nunciarem tibi. Adhuc loquebatur ille: & ecce alius intrauit: & dixit. Filiis tuis & filiabus vescentibus & bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti: repente ventus vehemens irruit a regione deserti: & concussit quattuor angulos domus: que corruens oppressit liberos tuos & mortui sunt: & effugi ego solus vt nunciarem tibi. Tunc surrexit iob: & scidit vestimenta sua: & tonso capite corruens in terram: adorauit & dixit. Nudus egressus sum de vtero matris mee: & nudus reuertar illuc. Dominus dedit: dominus abstulit: sit nomen domini benedictum. In omnibus his non peccauit

καὶ εἶπεν ἔναντι τοῦ κυρίου, μὴ δωρεὰν Ἰὼβ φοβεῖται τὸν θεόν; οὐ σὺ περιέφραξας τὰ ἔξω αὐτοῦ καὶ τὰ ἔσω τῆς οἰκίας αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔξω πάντων τῶν ὄντων αὐτῷ κύκλῳ; τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ εὐλόγησας, καὶ τὰ κτήνη αὐτοῦ πολλὰ ἐποίησας ἐπὶ τῆς γῆς. ἀλλὰ ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου, καὶ ἅψαι πάντων ὧν ἔχει, εἰ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει. τότε εἶπεν ὁ κύριος τῷ διαβόλῳ, ἰδοὺ πάντα ὅσα ἐστὶν αὐτῷ, δίδωμι ἐν τῇ χειρί σου, ἀλλ' αὐτοῦ μὴ ἅψῃ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ διάβολος παρὰ τοῦ κυρίου. καὶ ἦν ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, οἱ υἱοὶ Ἰὼβ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ ἔπινον οἶνον ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν τοῦ πρεσβυτέρου. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος ἦλθε πρὸς Ἰὼβ καὶ εἶπεν αὐτῷ, τὰ ζεύγη τῶν βοῶν ἠροτρία, καὶ αἱ θήλειαι ὄνοι ἐβόσκοντο ἐχόμεναι αὐτῶν. καὶ ἐλθόντες οἱ αἰχμαλωτεύοντες ᾐχμαλώτευσαν αὐτάς, καὶ τοὺς παῖδας ἀπέκτειναν ἐν μαχαίραις, σωθεὶς δὲ ἐγὼ μόνος ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι. ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἦλθεν ἕτερος ἄγγελος καὶ εἶπε πρὸς Ἰὼβ, πῦρ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ κατέκαυσε τὰ πρόβατα, καὶ τοὺς ποιμένας κατέφαγεν ὁμοίως, καὶ σωθεὶς ἐγὼ μόνος ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι. ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἦλθεν ἕτερος ἄγγελος καὶ εἶπε πρὸς Ἰὼβ, οἱ χαλδαῖοι ἐποίησαν τρεῖς ἀρχὰς καὶ ἐκύκλωσαν τὰς καμήλους καὶ ᾐχμαλώτευσαν αὐτάς, καὶ τοὺς παῖδας ἀπέκτειναν ἐν μαχαίραις, ἐσώθην δὲ ἐγὼ μόνος καὶ ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι. ἔτι τούτου λαλοῦντος, ἄλλος ἄγγελος ἔρχεται λέγων τῷ Ἰὼβ, τῶν υἱῶν σου καὶ τῶν θυγατέρων ἐσθιόντων καὶ πινόντων παρὰ τῷ ἀδελφῷ αὐτῶν τῷ πρεσβυτέρῳ, ἐξαίφνης ἄνεμος μέγας ἐπῆλθεν ἐκ τῆς ἐρήμου, καὶ ἥψατο τῶν τεσσάρων γωνιῶν τῆς οἰκίας, καὶ ἔπεσεν ἡ οἰκία ἐπὶ τὰ παιδία σου καὶ ἐτελεύτησαν, ἐσώθην δὲ ἐγὼ μόνος καὶ ἦλθον τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι. οὕτως ἀναστὰς Ἰὼβ διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐκείρατο τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ πεσὼν χαμαὶ προσεκύνησε καὶ εἶπεν, αὐτὸς γυμνὸς ἐξῆλθον ἐκ κοιλίας μητρός μου, γυμνὸς καὶ ἀπελεύσομαι ἐκεῖ. ὁ κύριος ἔδωκεν, ὁ κύριος ἀφείλετο, ὡς τῷ κυρίῳ ἔδοξεν, οὕτω καὶ ἐγένετο, εἴη τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον. ἐν τούτοις πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ οὐδὲν ἥμαρτεν

Ἰὼβ τοῖς χείλεσιν ἔναντι τοῦ κυρίου, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἀφροσύνην τῷ θεῷ.

Ca. 2.

Ἐγένετο δὲ ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ ἦλθον οἱ υἱοὶ τοῦ θεοῦ παραστῆναι ἐναντίον τοῦ κυρίου, καὶ ὁ διάβολος ἦλθεν ἐν μέσῳ αὐτῶν παραστῆναι ἔναντι τοῦ κυρίου. καὶ εἶπεν ὁ κύριος τῷ διαβόλῳ, πόθεν σὺ ἔρχῃ; τότε εἶπεν ὁ διάβολος ἐναντίον τοῦ κυρίου, διαπορευθεὶς τὴν ὑπ' οὐρανὸν καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν σύμπασαν πάρειμι. εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς τὸν διάβολον, προσέσχες οὖν τῷ θεράποντί μου Ἰώβ, ὅτι οὐκ ἔστι κατ' αὐτὸν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ἄνθρωπος ἄκακος, ἀληθινός, ἄμεμπτος, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς κακοῦ, ἔτι δὲ ἔχεται ἀκακίας; σὺ δὲ εἶπας τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ διακενῆς ἀπολέσαι. ὑπολαβὼν δὲ ὁ διάβολος εἶπε τῷ κυρίῳ, δέρμα ὑπὲρ δέρματος, καὶ πάντα ὅσα ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὲρ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ δώσει, οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ ἀπόστειλον τὴν χεῖρά σου καὶ ἅψαι τῶν ὀστῶν αὐτοῦ καὶ τῶν σαρκῶν αὐτοῦ, εἰ μὴν εἰς πρόσωπόν σε εὐλογήσει. εἶπε δὲ ὁ κύριος τῷ διαβόλῳ, ἰδοὺ παραδίδωμί σοι αὐτόν, μόνον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φύλαξον. ἐξῆλθε δὲ ὁ διάβολος ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ ἔπαισε τὸν Ἰὼβ ἕλκει πονηρῷ ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς. καὶ ἔλαβεν ἑαυτῷ ὄστρακον, ἵνα τὸν ἰχῶρα ξύῃ, καὶ αὐτὸς ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κοπρίας ἔξω τῆς πόλεως. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, μέχρι τίνος καρτερήσεις; ἀλλὰ εἰπόν τι ῥῆμα πρὸς θεὸν καὶ τελεύτα. ὁ δὲ ἐμβλέψας ἀνεῖπεν αὐτῇ, ἵνα τί ὥσπερ μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν ἐλάλησας; εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν; ἐν τούτοις πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσιν αὐτῷ οὐδὲν ἥμαρτεν Ἰὼβ τοῖς χείλεσιν ἐναντίον τοῦ θεοῦ. ἀκούσαντες δὲ οἱ τρεῖς φίλοι αὐτοῦ τὰ κακὰ πάντα τὰ ἐπελθόντα αὐτῷ, παρεγένοντο ἕκαστος ἐκ τῆς ἰδίας χώρας πρὸς αὐτόν, Ἐλιφὰζ ὁ Θαιμανῶν βασιλεύς, Βαλδὰδ ὁ Σαυχαίων τύραννος, Σωφὰρ ὁ Μιναίων βασιλεύς, καὶ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν ὁμοθυμαδὸν τοῦ παρακαλέσαι καὶ ἐπισκέψασθαι αὐτόν. ἰδόντες δὲ αὐτὸν πόρρωθεν οὐκ ἐπέγνωσαν, καὶ βοήσαντες φωνῇ μεγάλῃ ἔκλαυσαν, ῥήξαντες ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ στολήν, καὶ καταπασάμενοι γῆν

Iob neque stultum quid contra deum locutus est.

2.

Factum est autem cum quadam die venissent filii dei: & starent coram domino: venisset quoque sathan inter eos: & staret in conspectu eius: vt diceret dominus ad sathan. Vnde venis? Qui respondens ait. Circuiui terram: & perambulaui eam. Et dixit dominus ad sathan. Nunquid considerasti seruum meum iob quod non sit ei similis in terra vir simplex & rectus ac timens deum & recedens a malo & adhuc retinens innocentiam. Tu autem commouisti me aduersus eum vt affligerem eum frustra. Cui respondens sathan ait. Pellem pro pelle & cuncta que habet homo dabit pro anima sua: alioquin mitte manum tuam: & tange os eius & carnem: & tunc videbis quod in faciem benedicat tibi: dixit ergo dominus ad sathan. Ecce in manu tua est: veruntamen animam illius serua. Egressus igitur sathan a facie domini: percussit iob vlcere pessimo a planta pedis vsque ad verticem eius. Qui testa saniem radebat: sedens in sterquilinio. Dixit autem illi vxor sua. Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic deo & morere. Qui ait ad illam. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu dei: mala quare non sustineamus? In omnibus his non peccauit iob labiis suis. Igitur audientes tres amici iob omne malum quod accidisset ei: venerunt singuli de loco suo: eliphaz themanites & baldath suites: & sophar naamathites. Condixerant enim vt pariter venientes visitarent eum & consolarentur. Cumque eleuassent procul oculos suos: non cognouerunt eum. Et exclamantes plorauerunt: scissisque vestibus sparserunt puluerem super caput suum

איוב ולא נתן תפלה לאלהים:

Cap. ij.

ויהי היום ויבאו בני האלהים להתיצב על יהוה ויבוא גם השטן בתכם להתיצב על יהוה: ויאמר יהוה אל השטן אי מזה תבא ויען השטן את יהוה ויאמר משט בארץ ומהתהלך בה: ויאמר יהוה אל השטן השמת לבך אל עבדי איוב כי אין כמהו בארץ איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע ועדנו מחזיק בתמתו ותסיתני בו לבלעו חנם: ויען השטן את יהוה ויאמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו: אולם שלח נא ידך וגע אל עצמו ואל בשרו אם לא אל פניך יברכך: ויאמר יהוה אל השטן הנו בידך אך את נפשו שמר: ויצא השטן מאת פני יהוה ויך את איוב בשחין רע מכף רגלו ועד קדקדו: ויקח לו חרש להתגרד בו והוא ישב בתוך האפר: ותאמר לו אשתו עדך מחזיק בתמתך ברך אלהים ומת: ויאמר אליה כדבר אחת הנבלות תדברי גם את הטוב נקבל מאת האלהים ואת הרע לא נקבל בכל זאת לא חטא איוב בשפתיו: וישמעו שלשת רעי איוב את כל הרעה הזאת הבאה עליו ויבאו איש ממקמו אליפז התימני ובלדד השוחי וצפר הנעמתי ויועדו יחדו לבוא לנוד לו ולנחמו: וישאו את עיניהם מרחוק ולא הכירהו וישאו קולם ויבכו ויקרעו איש מעלו ויזרקו עפר על ראשיהם

השמימה: וישבו אתו לארץ שבעת ימים ושבעת לילות ואין דבר אליו דבר כי ראו כי גדל הכאב מאד:

Cap.iij.

אחרי כן פתח איוב את פיהו ויקלל את יומו: ויען איוב ויאמר: יאבד יום אולד בו והלילה אמר הרה גבר: היום ההוא יהי חשך אל ידרשהו אלוה ממעל ואל תופע עליו נהרה: יגאלהו חשך וצלמות תשכן עליו עננה יבעתהו כמרירי יום: הלילה ההוא יקחהו אפל אל יחד בימי שנה במספר ירחים אל יבא: הנה הלילה ההוא יהי גלמוד אל תבוא רננה בו: יקבהו אררי יום העתידים עורר לויתן: יחשכו כוכבי נשפו יקו לאור ואין ואל יראה בעפעפי שחר: כי לא סגר דלתי בטני ויסתר עמל מעיני: למה לא מרחם אמות מבטן יצאתי ואגוע: מדוע קדמוני ברכים ומה שדים כי אינק: כי עתה שכבתי ואשקוט ישנתי אז ינוח לי: עם מלכים ויעצי ארץ הבנים חרבות למו: או עם שרים זהב להם הממלאים בתיהם כסף: או כנפל טמון לא אהיה כעללים לא ראו אור: שם רשעים חדלו רגז ושם ינוחו יגיעי כח: יחד אסירים שאננו לא שמעו קול נגש: קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו: למה יתן לעמל אור וחיים למרי נפש: המחכים למות ואיננו ויחפרהו ממטמונים: השמחים אלי גיל ישישו כי ימצאו קבר:

in celum. Et ſederunt cum eo in terra ſeptem diebus & ſeptem noctibus: & nemo loq̄batur ei verbū. Videbant enī dolorem eſſe vehementem. 3.

Poſt hec aperuit iob os ſuū: & maledixit diei ſue & locutus eſt. Pereat dies in qua natus ſum: & nox in qua dictū eſt: cōcept9 eſt hō. Dies illa vertatur ī tenebras. Nō requirat eū de9 deſup: & non illuſtretur lumine. Obſcurent eum tenebre & vmbra mortis: occupet eum caligo & īuoluatur amaritudīe. Nocte illam tenebroſus turbo poſſideat. Nō cōputetur in diebus anni: nec numeretur in menſibus. Sit nox illa ſolitaria: nec laude digna. Maledicāt ei qui maledicunt diei: qui parati ſunt ſuſcitare leuiathan. Obtenebrētur ſtelle caligine ei9. Expectet lucem & nō videat: nec ortū ſurgetis aurore. Quia non cōcluſit oſtia ventris q portauit me: nec abſtulit mala ab oculis meis. Quare nō in vulua mortuus ſum: egreſſus ex vtero nō ſtatim perii? Quare exceptus genib9: cur lactat9 vberib9? Nunc enī dormiēs ſilerē: & ſōno meo reqeſcerē cum regibus & cōſulibus terre: qui edificāt ſibi ſolitudines: aut cum principib9 qui poſſidēt aurū: & replent domos ſuas argento. Aut ſicut abortiuū abſconditum non ſubſiſterē: vel qui concepti non viderunt lucem. Ibi impii ceſſauerunt a tumultu: & ibi requieuerūt feſſi robore: & q̄ndam vincti pariter ſine moleſtia. Non audierūt vocem exactoris. Paruus & magnus ibi ſunt & ſeruus liber a domino ſuo. Quare miſero data eſt lux & vita his q in amaritudine anime ſunt? Qui expectant mortē & nō venit: quaſi effodientes theſaurū: gaudentq̧ vehementer cum inuenerint ſepulchrum.

συνεκάθισαν αὐτῷ ἑπτὰ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας, καὶ οὐδεὶς αὐτῶν ἐλάλησε πρὸς αὐτὸν λόγον, ἑώρων γὰρ τὴν πληγὴν δεινὴν οὖσαν καὶ μεγάλην σφόδρα. Ca.3.

Καὶ μετὰ τοῦτο ἤνοιξεν ἰὼβ τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ κατηράσατο τὴν ἡμέραν αὐτοῦ λέγων, ἀπόλοιτο ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ἐγεννήθην, καὶ ἡ νὺξ ἐν ᾗ εἶπαν, ἰδοὺ ἄρσεν. ἡ νὺξ ἐκείνη εἴη σκότος, καὶ μὴ ἀναζητήσαι αὐτὴν ὁ κύριος ἄνωθεν, μηδὲ ἔλθοι εἰς αὐτὴν φέγγος. ἐκλάβοι δὲ αὐτὴν σκότος καὶ σκιὰ θανάτου, ἐπέλθοι ἐπ' αὐτὴν γνόφος, καὶ ταραχθείη ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ ἡ νὺξ ἐκείνη, ἀπενέγκαιτο αὐτὴν σκότος, μὴ εἴη εἰς ἡμέρας ἐνιαυτοῦ, μηδὲ ἀριθμηθείη εἰς ἡμέρας μηνῶν. ἀλλὰ ἡ νὺξ ἐκείνη εἴη ὀδύνη, καὶ μὴ ἔλθοι ἐπ' αὐτὴν εὐφροσύνη μηδὲ χαρμονή. ἀλλὰ καταράσαιτο αὐτὴν ὁ καταρώμενος τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ μέλλοντες δειγείρειν τὸν λεβιαθάν. σκοτωθείη τὰ ἄστρα τῆς νυκτὸς ἐκείνης, ὑπομείναι καὶ εἰς φωτισμὸν μὴ ἔλθοι, καὶ μὴ ἴδοι ἑωσφόρον ἀνατέλλοντα, ὅτι οὐ συνέκλεισε πύλας γαστρὸς μητρός μου, ἀπήλλαξε γὰρ πόνον ἀπὸ ὀφθαλμῶν μου. διατί γὰρ ἐν κοιλίᾳ οὐκ ἐτελεύτησα, ἐκ γαστρὸς δὲ ἐξῆλθον, καὶ οὐκ εὐθὺς ἀπωλόμην; ἱνατί δὲ συνήντησάν μοι γόνατα, ἱνατί δὲ μαστοὺς ἐθήλασα; νῦν ἂν κοιμηθεὶς ἡσύχασα, ὑπνώσας ἂν ἀνεπαυσάμην μετὰ βασιλέων βουλευτῶν γῆς, οἳ ἐγαυριῶντο ἐπὶ ξίφεσιν, ἢ μετὰ ἀρχόντων, ὧν πολὺς ὁ χρυσός, οἳ ἔπλησαν τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀργυρίου, ἢ ὥσπερ ἔκτρωμα ἐκπορευόμενον ἐκ μήτρας μητρός, ἢ ὥσπερ νήπιοι οἳ οὐκ εἶδον φῶς. ἐκεῖ ἀσεβεῖς ἐξέκαυσαν θυμὸν ὀργῆς, ἐκεῖ ἀνεπαύσαντο κατάκοποι τῷ σώματι, ὁμοθυμαδὸν δὲ οἱ δεδεμένοι οὐκ ἤκουσαν φωνὴν φορολόγου. μικρὸς καὶ μέγας ἐκεῖ ἐστι, καὶ θεράπων οὐ δεδοικὼς τὸν κύριον αὐτοῦ. ἱνατί γὰρ δέδοται τοῖς ἐν πικρίᾳ φῶς, ζωὴ δὲ ταῖς ἐν ὀδύναις ψυχαῖς, οἳ ἱμείρονται τοῦ θανάτου, καὶ οὐ τυγχάνουσιν, ἀνορύσσοντες ὥσπερ θησαυρούς, περιχαρεῖς δὲ ἐγένοντο ἐὰν κατατύχωσι, θάνατος

ἀνδρὶ ἀνάπαυσις, ὁ θάνατος· συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς κατ' αὐτοῦ. πρὸ γὰρ τῶν σίτων μου στεναγμός μοι ἥκει, δακρύω δὲ συνεχόμενος φόβῳ. φόβος γὰρ ὃν ἐφρόντισα ἦλθέ μοι, καὶ ὃν ἐδεδοίκειν συνήντησέ μοι. οὔτε εἰρήνευσα, οὔτε ἡσύχασα, οὔτε ἀνεπαυσάμην, ἦλθε δέ μοι ὀργή.

Ca.4

Ὑπολαβὼν δὲ ἐλίφαζ ὁ θαιμανίτης λέγει, μὴ πολλάκις σοι λελάληται ἐν κόπῳ; ἰσχὺν δὲ ῥημάτων σου τίς ὑποίσει; εἰ γὰρ σὺ ἐνουθέτησας πολλοὺς καὶ χεῖρας ἀσθενοῦς παρεκάλεσας, ἀσθενοῦντάς τε ἐξανέστησας ῥήμασι, γόνασί τε ἀδυνατοῦσι θάρσος περιέθηκας. νυνὶ δὲ ἥκει ἐπὶ σὲ πόνος καὶ ἥψατό σου, σὺ δὲ ἐσπούδασας. πότερον οὐχ ὁ φόβος σού ἐστιν ἐν ἀφροσύνῃ καὶ ἡ ἐλπίς σου καὶ ἡ ἀκακία τῆς ὁδοῦ σου; μνήσθητι οὖν, τίς καθαρὸς ὢν ἀπώλετο, ἢ πότε ἀληθινοὶ ὁλόρριζοι ἀπώλοντο; καθ' ὃν τρόπον εἶδον τοὺς ἀροτριῶντας τὰ ἄτοπα, οἱ δὲ σπείροντες αὐτὰ ὀδύνας θεριοῦσιν ἑαυτοῖς. ἀπὸ προστάγματος κυρίου ἀπολοῦνται, ἀπὸ δὲ πνεύματος ὀργῆς αὐτοῦ ἀφανισθήσονται. σθένος λέοντος, φωνὴ δὲ λεαίνης, γαυρίαμα δὲ δρακόντων ἐσβέσθη. μυρμηκολέων ὤλετο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν βοράν, σκύμνοι δὲ λεόντων ἔλιπον ἀλλήλους. πρὸς ἐμὲ ... ῥῆμα ... ἐγεγόνει ἐν λόγοις σου, ... πότερον οὐ δέξεταί μου τὸ οὖς ἐξαίσια παρ' αὐτοῦ; φόβοι δὲ καὶ ἠχὼ νυκτερινή, ἐμπίπτων φόβος ἐπ' ἀνθρώπους, φρίκη δέ μοι συνήντησε καὶ τρόμος, καὶ μεγάλως μου τὰ ὀστᾶ συνέσεισε. καὶ πνεῦμα ἐπὶ πρόσωπόν μου ἐπῆλθεν, ἔφριξαν δέ μου τρίχες καὶ σάρκες. ἀνέστην καὶ οὐκ ἐπέγνων, εἶδον καὶ οὐκ ἦν μορφὴ πρὸ ὀφθαλμῶν μου, ἀλλ' ἢ αὔραν καὶ φωνὴν ἤκουον. τί γάρ; μὴ καθαρὸς ἔσται βροτὸς ἐναντίον τοῦ κυρίου; ἢ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἄμεμπτος ἀνήρ; εἰ κατὰ παίδων αὐτοῦ οὐ πιστεύει, κατὰ δὲ ἀγγέλων αὐτοῦ σκολιόν τι ἐπενόησε, τοὺς δὲ κατοικοῦντας οἰκίας πηλίνας, ἐξ ὧν καὶ αὐτοὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἐσμέν, ἔπαισεν αὐτοὺς σητὸς τρόπον, καὶ ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας οὐκ ἔτι εἰσί, παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἑαυτοῖς βοηθῆσαι ἀπώλοντο. συνεξῆρε τὸ ὑπόλειμμα αὐτῶν ... ἀπώλοντο παρὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτοὺς σοφίαν. Ca.5.

Ἐπικάλεσαι δέ, εἴ τίς σοι ὑπακούσεται, ἢ εἴ τινα ἀγγέλων

Viro cui9 abſcondita eſt via: & circundedit eum deus tenebris. Anteq̄ comedo ſuſpiro: & quaſi inūdātes aque ſic rugit9 me9: q̄a timor quē timebā euenit mihi: & q̄d verebar accidit. Nonne diſſimulaui? nōne ſilui? nonne quieui? Et venit ſup me indignatio. 4.

Reſpondēs āt eliphaz themanites: dixit. Si cepim9 loq tibi forſitā moleſte accipies. Sed cōceptū ſmonē tenere q̄s poterit? Ecce docuiſti multos: & man9 laſſas roboraſti: vacillātes cōfirmauerūt ſmones tui: & genua tremētia cōfortaſti. Nūc aūt venit ſup te plaga: & defeciſti: tetigit te & conturbatus es. Vbi ē timor tu9: fortitudo tua: & paciētia tua: & pfectio viarū tuarū? Recordare obſecro te: quis vnq̄ inocēs piit: aut q̄n recti deleti ſunt? Quin potius vidi eos q operātur iniq̄tatē: & ſeminant dolores: & metūt eos: flante deo periſſe & ſpū ire eius eſſe cōſumptos. Rugit9 leonis & vox leene: & dentes catulox leonū cōtriti ſūt. Tigris periit eo q nō haberet predā & catuli leonis diſſipati ſunt. Porro ad me dictū eſt verbū abſcōditum: & q̄ſi furtiue ſuſcepit auris mea venas ſuſurrii eius. In horrore viſionis nocturne q̄n ſolet ſopor occupare hoīes: pauor tenuit me & tremor & oīa oſſa mea ꝑterrita ſūt. Et cū ſpūs me pn̄te trāſiret: inhorruerunt pili carnis mee. Stetit quidā cui9 nō agnoſcebā vultum: imago corā oculis meis: & vocē q̄ſi aure lenis audiui. Nūq̄d hō dei cōparatiōe iuſtificabitur aut factore ſuo purior erit vir? Ecce q ſuiūt ei nō ſunt ſtabiles: & in angelis ſuis repit prauitatē. Quāto magis hi q hītāt domos luteas: q terrenū hn̄t fūdamentū cōſumentur velut a tinea: de māe vſq̧ ad veſpa ſuccidētur & q̄a null9 ītelligit ī etnū pibūt. Qui aūt reliq fuerint auferētur ex eis: morietur & nō in ſapia. 5.

Voca ergo ſi ē q tibi rn̄deat: & ad aliquē

לגבר אשר דרכו נסתרה ויסך אלוה בעדו: כי לפני לחמי אנחתי תבא ויתכו כמים שאגתי: כי פחד פחדתי ויאתיני ואשר יגרתי יבא לי: לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז:

Cap.iiij.

ויען אליפז התימני ויאמר: הנסה דבר אליך תלאה ועצר במלין מי יוכל: הנה יסרת רבים וידים רפות תחזק: כושל יקימון מליך וברכים כרעות תאמץ: כי עתה תבוא אליך ותלא תגע עדיך ותבהל: הלא יראתך כסלתך תקותך ותם דרכיך: זכר נא מי הוא נקי אבד ואיפה ישרים נכחדו: כאשר ראיתי חרשי און וזרעי עמל יקצרהו: מנשמת אלוה יאבדו ומרוח אפו יכלו: שאגת אריה וקול שחל ושני כפירים נתעו: ליש אבד מבלי טרף ובני לביא יתפרדו: ואלי דבר יגנב ותקח אזני שמץ מנהו: בשעפים מחזינות לילה בנפל תרדמה על אנשים: פחד קראני ורעדה ורב עצמותי הפחיד: ורוח על פני יחלף תסמר שערת בשרי: יעמד ולא אכיר מראהו תמונה לנגד עיני דממה וקול אשמע: האנוש מאלוה יצדק אם מעשהו יטהר גבר: הן בעבדיו לא יאמין ובמלאכיו ישים תהלה: אף שכני בתי חמר אשר בעפר יסודם ידכאום לפני עש: מבקר לערב יכתו מבלי משים לנצח יאבדו: הלא נסע יתרם בם ימותו ולא בחכמה:

Cap.v.

קרא נא היש עונך ואל מי

sctorū couertere. Vere stultū iterficit iracūdia: & paruulū occidit inuidia. Ego vidi stultum firma radice: & maledixi pulchritudini ei⁹ statim. Lōge fiēt filii ei⁹ a salute & cōterētur in porta: & nō erit q eruat. cui⁹ messem famelic⁹ comedet & ipm rapiet armat⁹: & bibēt sitiētes diuitias eius. Nihil in tra sine cā fit: & de humo nō egredietur dolor. Hō nascitur ad laborē: & auis ad volatū. Quāobrē ego deprecabor deum: & deū ponā eloquiū meū: Qui facit magna & iscrutabilia: & mirabilia absq3 nūero. Qui dat pluuiā sup faciē terre & irrigat aqs vniuersa. Qui ponit hūiles i sublime & merētes erigit sospitate. Qui dissipat cogitatiōes malignorū ne possint iplere man⁹ eorū qd cepant. Qui apprehēdit sapiētes in astutia eorū: & cōsiliū prauorū dissipat. Per diē icurrēt tenebras: & quasi in nocte sic palpabūt in meridie. Porro saluū faciet egenū a gladio oris eorū: & de manu violenti pauperē. Et erit egeno spes: iniqtas aūt contrahet os suū. Beat⁹ homo qui corripitur a deo. Increpationē ergo dñi ne reprobes: qa ipse vulnerat & medetur: pcutit & manus eius sanabūt. In sex tribulationib⁹ liberabit te: & in septima nō tanget te malū. In fame eruet te de morte: & in bello de manu gladii. A flagello lingue absconderis: & non timebis calamitatē cū venerit. In vastitate & fame ridebis: & bestias terre non formidabis. Sed cū lapidib⁹ regionū pactum tuū: & bestie terre pacifice erunt tibi. Et scies q pacem habeat tabernaculū tuū: & visitās speciē tuam non peccabis. Et scies qm multiplex erit semen tuū: & progenies tua quasi herba terre. Ingredieris in abūdantia sepulchrū: sicut infertur acervus tritici in tēpore suo. Ecce hoc vt inuestigauimus ita est: quod auditū mēte pertracta. 6.

Cap.vi.

Respondens autē iob dixit. Vtinam appenderētur pctā mea qbus irā meruit: & calamitas quā patior in statera: q̄si arena maris hec grauior appareret. Vñ & verba mea dolore sunt plena: qa sagitte dñi in me sunt: quarū indignatio ebibit spiritū meū: & terrores dei militāt contra me. Nūqd rugiet onager cū habuerit herbā aut mugiet bos cū āte psepe plenū steterit. Aut poterit comedi isulsū: qd nō est sale cōditū? Aut pōt aliqs gustare: qd gustatū affert mortē? Que prius nolebat tāgere aīa mea nūc p angustia cibi mei sunt. Quis det vt veniat petitio mea & qd expecto tribuat mihi deus: & q cepit ipse me cōterat: soluat manū suā: & succidat me: & hec mihi sit cōsolatio vt affligēs me dolore nō pcat: nec cōtradicā smonib⁹ scti. Que est enī fortitudo mea vt sustineā: aut qs finis me⁹ vt patiēter agā. Nec fortitudo lapidum fortitudo mea: nec caro mea enea est. Ecce nō ē auxiliū mihi i me: & necessarii qq3 mei recesserūt a me. Qui tollit ab amico suo miaz: timorē dñi derelinqt. Frēs mei ptericrunt me: sicut torrēs q raptī trāsit in cōuallib⁹. Qui timēt pruinā irruet sup eos nix. Tpe q fuerint dissipati pibūt: & vt incaluerit soluētur de loco suo. Inuolute sunt semite gressuū eorū: ābulabūt i vacuū & pibunt. Cōsiderate semitas thema: itinera sabbata & expectate paulisp. Confusi sunt: qa spaui. Venerūt qq3 vsq3 ad me & pudore coopti sunt. Nūc venistis: & mō vidētes plagā meā timetis: Nūqd dixi. afferte mihi: & de substātia vra donate mihi: vel liberate me de manu hostis: & de māu robustorꝶ eruite me? Docete me: & ego tacebo: & si quid forte ignoraui instruite me. Q̄re detraxistis smōib⁹ veritatis: cū e vobis null⁹ sit q possit arguere me. Ad icrepandū tm eloqa cōcinnatis: & in ventū verba pfertis. Super pupillum irruitis & subuertere nitimini

וְעַמּוּדֶיהָ יִתְפַּלָּצוּן׃ הָאֹמֵר לַחֶרֶס וְלֹא יִזְרָח וּבְעַד כּוֹכָבִים יַחְתֹּם׃ נֹטֶה שָׁמַיִם לְבַדּוֹ וְדוֹרֵךְ עַל בָּמֳתֵי יָם׃ עֹשֶׂה עָשׁ כְּסִיל וְכִימָה וְחַדְרֵי תֵמָן׃ עֹשֶׂה גְדֹלוֹת עַד אֵין חֵקֶר וְנִפְלָאוֹת עַד אֵין מִסְפָּר׃ הֵן יַעֲבֹר עָלַי וְלֹא אֶרְאֶה וְיַחֲלֹף וְלֹא אָבִין לוֹ׃ הֵן יַחְתֹּף מִי יְשִׁיבֶנּוּ מִי יֹאמַר אֵלָיו מַה תַּעֲשֶׂה׃ אֱלוֹהַּ לֹא יָשִׁיב אַפּוֹ תַּחְתָּו שָׁחֲחוּ עֹזְרֵי רָהַב׃ אַף כִּי אָנֹכִי אֶעֱנֶנּוּ אֶבְחֲרָה דְבָרַי עִמּוֹ׃ אֲשֶׁר אִם צָדַקְתִּי לֹא אֶעֱנֶה לִמְשֹׁפְטִי אֶתְחַנָּן׃ אִם קָרָאתִי וַיַּעֲנֵנִי לֹא אַאֲמִין כִּי יַאֲזִין קוֹלִי׃ אֲשֶׁר בִּשְׂעָרָה יְשׁוּפֵנִי וְהִרְבָּה פְצָעַי חִנָּם׃ לֹא יִתְּנֵנִי הָשֵׁב רוּחִי כִּי יַשְׂבִּעַנִי מַמְּרֹרִים׃ אִם לְכֹחַ אַמִּיץ הִנֵּה וְאִם לְמִשְׁפָּט מִי יוֹעִידֵנִי׃ אִם אֶצְדָּק פִּי יַרְשִׁיעֵנִי תָּם אָנִי וַיַּעְקְשֵׁנִי׃ תָּם אָנִי לֹא אֵדַע נַפְשִׁי אֶמְאַס חַיָּי׃ אַחַת הִיא עַל כֵּן אָמַרְתִּי תָּם וְרָשָׁע הוּא מְכַלֶּה׃ אִם שׁוֹט יָמִית פִּתְאֹם לְמַסַּת נְקִיִּם יִלְעָג׃ אֶרֶץ נִתְּנָה בְיַד רָשָׁע פְּנֵי שֹׁפְטֶיהָ יְכַסֶּה אִם לֹא אֵפוֹא מִי הוּא׃ וְיָמַי קַלּוּ מִנִּי רָץ בָּרְחוּ לֹא רָאוּ טוֹבָה׃ חָלְפוּ עִם אֳנִיּוֹת אֵבֶה כְּנֶשֶׁר יָטוּשׂ עֲלֵי אֹכֶל׃ אִם אָמְרִי אֶשְׁכְּחָה שִׂיחִי אֶעֶזְבָה פָנַי וְאַבְלִיגָה׃ יָגֹרְתִּי כָל עַצְּבֹתָי יָדַעְתִּי כִּי לֹא תְנַקֵּנִי׃ אָנֹכִי אֶרְשָׁע לָמָּה זֶּה הֶבֶל אִיגָע׃ אִם הִתְרָחַצְתִּי בְמוֹ שָׁלֶג וַהֲזִכּוֹתִי בְּבֹר כַּפָּי׃ אָז בַּשַּׁחַת תִּטְבְּלֵנִי וְתִעֲבוּנִי שַׂלְמוֹתָי׃ כִּי לֹא אִישׁ כָּמֹנִי אֶעֱנֶנּוּ נָבוֹא יַחְדָּו בַּמִּשְׁפָּט׃ לֹא יֵשׁ בֵּינֵינוּ מוֹכִיחַ יָשֵׁת יָדוֹ עַל שְׁנֵינוּ׃ יָסֵר מֵעָלַי

et colũne eius cõcutiũtur. Qui precipit soli: & nõ oritur: & stellas claudit quaſi ſub ſignaculo. Qui ex tendit celos ſolus: & gra ditur ſup fluctus maris. Qui facit arcturũ & ori ona & hyadas: & interio ra auſtri. Qui facit ma gna & incõprehenſibilia & mirabilia: quorũ non eſt numerus. Si venerit ad me nõ videbo eũ: ſi abierit nõ intelligã. Si repẽte interroget: quis reſpõdebit ei? Vel quis dicere põt: cur ita facis? Deus cuius ire ne mo reſiſtere põt: & ſub quo curuãtur qui portãt orbẽ. Quãtus ergo ſum ego vt reſpõdeã ei: & loquar verbis meis cũ eo? Qui etiã ſi habuero quippiã iuſtũ nõ reſpõdebo: ſed meũ iudicẽ deprecabor. Et cum inuo cantẽ me exaudierit: nõ credo quod audierit vocẽ meam. In turbine enim cõ teret me: & multiplicabit vulnera mea: etiã ſine cau ſa. Non cõcedit requieſce re ſpiritũ meũ: & implet me amaritudinibus. Si forti tudo queritur: robuſtiſſi mus eſt. Si equitas iudicii: nẽo audet pro me teſtimo niũ dicere. Si iuſtificare me voluero: os meũ cõ dẽnabit me. Si innocentẽ oſtẽdero: prauũ me cõpro babit. Etiã ſi ſimplex fue ro: hoc ipſum ignorabit aĩa mea: & tedebit me vi te mee. Vnũ eſt quod locut ſum: & innocentẽ & impiũ ipſe cõſumit. Si flagellat occidat ſemel: & nõ de penis innocentiũ rideat. Terra data eſt in manũ impii: vultũ iudicũ eius operit. Quod ſi nõ ille eſt: quis ergo eſt? Dies mei velociores fuerũt curſore: fugerũt & nõ viderũt bonũ. Per tranſierũt quaſi naues poma portãtes: ſicut aquila volãs ad eſcã. Cũ dixero: nequaquã ita loquar: cõmuto fa ciẽ meã: & dolore torquor. Verebar oĩa opera mea ſciẽs quod nõ parceres delin quenti. Si aũt & ſic impius ſũ: quare fruſtra laboraui? Si lotus fuero quaſi aquis niuis: & fulſerint velut mũdiſſi me manus mee: tamẽ ſordi bus intinges me: & abo minabũtur me veſtimẽta mea. Neq; enim viro quiſimi lis mei eſt: quẽ reſpõdebo: nec qui me cũ in iudicio ex equo poſſit audiri. Nõ eſt qui vtrũq; va leat arguere: & ponere

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina. Trāſla.B.Hie. Tex.heb.Job.x. Pritiua.heb.

Cap. x.

ſhivto veaimato al tevaatanni... (Hebrew) שִׁבְטוֹ וְאֵמָתוֹ אַל תְּבַעֲתַנִּי׃ אֲדַבְּרָה וְלֹא אִירָאֶנּוּ כִּי לֹא כֵן אָנֹכִי עִמָּדִי׃ נָקְטָה נַפְשִׁי בְּחַיָּי אֶעֶזְבָה עָלַי שִׂיחִי אֲדַבְּרָה בְּמַר נַפְשִׁי׃ אֹמַר אֶל אֱלוֹהַּ אַל תַּרְשִׁיעֵנִי הוֹדִיעֵנִי עַל מַה תְּרִיבֵנִי׃ הֲטוֹב לְךָ כִּי תַעֲשֹׁק כִּי תִמְאַס יְגִיעַ כַּפֶּיךָ וְעַל עֲצַת רְשָׁעִים הוֹפָעְתָּ׃ הַעֵינֵי בָשָׂר לָךְ אִם כִּרְאוֹת אֱנוֹשׁ תִּרְאֶה׃ הֲכִימֵי אֱנוֹשׁ יָמֶיךָ אִם שְׁנוֹתֶיךָ כִּימֵי גָבֶר׃ כִּי תְבַקֵּשׁ לַעֲוֺנִי וּלְחַטָּאתִי תִדְרוֹשׁ׃ עַל דַּעְתְּךָ כִּי לֹא אֶרְשָׁע וְאֵין מִיָּדְךָ מַצִּיל׃ יָדֶיךָ עִצְּבוּנִי וַיַּעֲשׂוּנִי יַחַד סָבִיב וַתְּבַלְּעֵנִי׃ זְכָר נָא כִּי כַחֹמֶר עֲשִׂיתָנִי וְאֶל עָפָר תְּשִׁיבֵנִי׃ הֲלֹא כֶחָלָב תַּתִּיכֵנִי וְכַגְּבִנָּה תַּקְפִּיאֵנִי׃ עוֹר וּבָשָׂר תַּלְבִּישֵׁנִי וּבַעֲצָמוֹת וְגִידִים תְּשֹׂכְכֵנִי׃ חַיִּים וָחֶסֶד עָשִׂיתָ עִמָּדִי וּפְקֻדָּתְךָ שָׁמְרָה רוּחִי׃ וְאֵלֶּה צָפַנְתָּ בִלְבָבֶךָ יָדַעְתִּי כִּי זֹאת עִמָּךְ׃ אִם חָטָאתִי וּשְׁמַרְתָּנִי וּמֵעֲוֺנִי לֹא תְנַקֵּנִי׃ אִם רָשַׁעְתִּי אַלְלַי לִי וְצָדַקְתִּי לֹא אֶשָּׂא רֹאשִׁי שְׂבַע קָלוֹן וּרְאֵה עָנְיִי׃ וְיִגְאֶה כַּשַּׁחַל תְּצוּדֵנִי וְתָשֹׁב תִּתְפַּלָּא בִי׃ תְּחַדֵּשׁ עֵדֶיךָ נֶגְדִּי וְתֶרֶב כַּעַשְׂךָ עִמָּדִי חֲלִיפוֹת וְצָבָא עִמִּי׃ וְלָמָּה מֵרֶחֶם הֹצֵאתָנִי אֶגְוַע וְעַיִן לֹא תִרְאֵנִי׃ כַּאֲשֶׁר לֹא הָיִיתִי אֶהְיֶה מִבֶּטֶן לַקֶּבֶר אוּבָל׃ הֲלֹא מְעַט יָמַי יַחְדָּל וְיָשִׁית מִמֶּנִּי וְאַבְלִיגָה מְּעָט׃ בְּטֶרֶם אֵלֵךְ וְלֹא אָשׁוּב אֶל אֶרֶץ חֹשֶׁךְ וְצַלְמָוֶת׃ אֶרֶץ עֵיפָתָה כְּמוֹ אֹפֶל צַלְמָוֶת וְלֹא סְדָרִים וַתֹּפַע כְּמוֹ אֹפֶל׃

manũ ſuã in ambobus. Auferat a me virgã ſuã: & pauor eius nõ me ter reat. Loquar: & non time bo eũ. Neq; enim poſſum metuens reſpõdere.

Ca. 10.

Tedet aiam meã vite mee: dimittã aduer ſum me eloquiũ meũ. Lo quar in amaritudie aie mee. Dicã deo: noli me cõdẽ nare. Indica mihi: cur me ita iudices. Nũquid bonũ tibi videtur ſi ca lũnieris me: & opprimas me opus manuũ tuarũ: & cõſiliũ impiorũ adiuues? Nũquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut videt hõ: & tu videbis? Nũquid ſicut dies hoĩs dies tui: & ãni tui ſicut hũana ſunt tpa: vt queras iniquitatẽ meã & peccatũ meũ ſcruteris? Et ſcias quia nihil impiũ fecerim: cũ ſit nemo qui de manu tua poſſit erue re. Manus tue fecerũt me: & plaſmauerũt me totũ in circuitu: & ſic repẽte precipitas me. Memento quęſo quod ſicut lutũ feceris me: & in puluerẽ reduces me. Nõne ſicut lac mul ſiſti me: & ſicut caſeũ me coagulaſti? Pelle & carni bus veſtiſti me: oſſibus & neruis cõpegiſti me. Vi tã & miam tribuiſti mi hi: & viſitatio tua cuſtodi uit ſpũm meũ. Licet hec celes in corde tuo: tamẽ ſcio quia vniuerſorũ memineris. Si peccaui & ad horã pe percisti mihi: cur ab iniqui tate mea mundũ me eſſe nõ pateris? Et ſi impius fue ro ve mihi eſt: & ſi iuſtus nõ leuabo caput: ſaturatus afflictiõe & miſeria. Et propter ſupbiã quaſi leenã capies me: reuerſuſq; mirabiliter me crucias. Inſtauras teſtes tuos cõ tra me: & multiplicas irã tuã aduerſũ me: & pene militat in me. Quare de vulua eduxiſti me: qui vtinã cõſumptus eſſem ne oculus me videret. Fuiſſẽ quaſi nõ eſſem de vtero tranſlatus ad tumulũ. Nũ quid nõ paucitas dierũ meorũ finietur breui? Di mitte ergo me vt plangã paululũ dolorẽ meũ ãte quam vadam & nõ reuertar ad terrã tenebroſam & opertã mortis caligine: ter rã miſerie & tenebrarũ: vbi vmbra mortis & nul lus ordo: ſed ſempiternus horror inhabitat.

11.

(Greek Septuagint with Latin interlinear, Job 9:7–35 and 10:1–22; marginal letters A, B, C, D; marginal references: Eccl. 8; Deut. 32.; Ps. 118; Infra 7.d.; 3.b. Hiere. 20.d.)

Ca. 10.

Ca. 11.

Cap.xi.

Reſpondēs āt ſophar naamathites dixit. Nunqd qui multa loquitur non audiet: aut vir verboſus iuſtificabitur? Tibi ſoli tacebũt homines? & cũ ceteros irriſeris a nullo cõfutaberis. Dixiſti ei. Pur9 eſt ſmo meus: & mũdus ſum in cõſpectu tuo. Atqꝫ vtinã deus loqueretur tecum: & aperiret labia ſua tibi vt oſtẽderet tibi ſecreta ſapiẽtie & ꝙ multiplex eſſet lex ei9: & ītelligeres ꝙ multo minora exigaris ab eo ꝙ̃ meretur iniqtas tua. Forſitan veſtigia dei cõprehẽdes? & vſqꝫ ad pfectũ oīpotentẽ reperies? Excelſior celo ē: et qd facies? Profũdior inferno: & vnde cognoſces? Longior terra mẽſura eius: latior mari. Si ſubuertit oīa vel in vnũ coartauerit: qs cõtradicet ei? Ipſe enĩ nouit hominũ vanitatẽ & videns iniquitatẽ: nõne cõſiderat? vir vanus in ſupbiã erigitur: & tanqꝫ pullum onagri ſe liberũ natũ putat. Tu aũt firmaſti cor tuũ: & expandiſti ad eũ manus tuas. Si iniqtatẽ q̃ eſt in manu tua abſtuleris a te: & nõ mãſerit in tabernaculo tuo iniuſtitia: tunc leuare poteris faciẽ tuã abſqꝫ macula: & eris ſtabilis: & nõ timebis. Miſerie qꝫ obliuiſceris: & q̃ſi aquarũ q̄ ꝑterierũt recordaberis: & q̃ſi meridianus fulgor cõſurget tibi ad veſperã. Et cũ te cõſumptũ putaueris orieris vt lucifer: & habebis fiduciã ꝓpoſita tibi ſpe: & defoſſus ſecur9 dormies. Reqeſces: & nõ erit q te exterreat. Et depcabũtur faciẽ tuã plurimi. Oculi āt ipſorũ deficiẽt: & effugiũ peribit ab eis: & ſpes illoꝝ abominatio aĩe. 12.

Cap.xij.

Rñdens āt iob: dixit. Ergo vos eſtis ſoli hoĩes: & vobiſcũ morietur ſapiã? Et mihi ē cor ſicut vobis: nec iferior vrĩ ſũ. Quis ei hec q̄ noſtis ignorat? Qui deridetur ab aĩco ſuo ſicut ego: inuocabit deũ: & exaudiet eũ. Deridetur em̄ iuſti ſimplicitas: lãpas contẽpta apud cogitatiões diuitũ pata ad tp̄s ſtatutũ. Abundant tabernacula predonũ & audacter ꝓuocant deum: cum ipſe dederit oĩa in manus eorum. Nimirũ interroga iumẽta: & docebũt te: & volatilia celi & indicabũt tibi. Loquere terre & reſpõdebit tibi: & narrabũt piſces maris. Quis ignorat ꝙ oĩa hec manus dñi fecerit? In cuius manu anima oĩs viuentis: & ſpũs vniuerſe carnis hominis. Nõne auris verba diiudicat & fauces comedẽtis ſaporem? In antiqs eſt ſapiẽtia: & in multo tpe prudentia. Apud ipm̃ eſt ſapiẽtia & fortitudo: & ipſe habet conſiliũ & intelligentiã. Si deſtruxerit: nemo eſt qui edificet: ſi incluſerit hoĩem nullus ē qui apeiat. Si cõtinuerit aqs: oĩa ſiccabũtur: ſi emiſerit eas: ſubuertent terrã. Apud ipm̃ eſt fortitudo & ſapiẽtia. Ipſe nouit & decipientẽ: & eũ qui decipitur. Adducit cõſilarios in ſtultũ finẽ: & indices in ſtuporẽ. Baltez regũ diſſoluit: & precingit fune renes eorũ. Ducit ſacerdotes iglorios: & optimates ſupplãtat. cõmutans labium veracium: & doctrinã ſenum auferens. Effundit deſpectionẽ ſup pricipes: & eos q oppreſſi fuerãt releuãs. Qui reuelat pfũda de tenebris: & producit in lucem vmbrã mortis. Qui multiplicat gentes & perdit eas: & ſubuerſas in ītegrũ reſtituit. Qui immutat cor principũ populi terre: & decipit eos vt fruſtra incedãt per inuiũ. Palpabũt quaſi in tenebris: & nõ in luce: & errare eos faciet quaſi ebrios. 13.

Cap.xiij.

Ecce omĩa hec vidit oculus me9: & audiuit auris mea: & ītellexi ſingula. Scdm̃ ſciẽtiam veſtrã & ego noui: nec inferior vrĩ ſum. Sed tñ ad oĩpotẽtẽ loquar: & diſputare cũ deo cupio: prius vos oſtẽdens fabricatores mendatii: & cultores puerſorũ dogmatũ. Atqꝫ vtinã taceretis. vt putaremini eſſe ſapiẽtes. Audite ergo correctiones meas: & iudiciũ labiorum meorum

הקשיבו׃ הלאל תדברו עולה
ולו תדברו רמיה׃ הפניו תשאון
אם לאל תריבון׃ הטוב כי יחקר
אתכם אם כהתל באנוש תהתלו
בו׃ הוכח יוכיח אתכם אם בסתר
פנים תשאון׃ הלא שאתו תבעת
אתכם ופחדו יפל עליכם׃ זכרניכם
משלי אפר לגבי חמר גביכם׃
החרישו ממני ואדברה אני ויעבר
עלי מה׃ על מה אשא בשרי בשני
ונפשי אשים בכפי׃ הן יקטלני
לו איחל אך דרכי אל פניו
אוכיח׃ גם הוא לי לישועה כי
לא לפניו חנף יבוא׃ שמעו שמוע
מלתי ואחותי באזניכם׃ הנה
נא ערכתי משפט ידעתי כי
אני אצדק׃ מי הוא יריב עמדי
כי עתה אחריש ואגוע׃ אך שתים
אל תעש עמדי אז מפניך לא
אסתר׃ כפך מעלי הרחק ואמתך
אל תבעתני׃ וקרא ואנכי אענה
או אדבר והשיבני׃ כמה לי עונות
וחטאות פשעי וחטאתי הדיעני׃
למה פניך תסתיר ותחשבני
לאויב לך׃ העלה נדף תערוץ
ואת קש יבש תרדף׃ כי תכתב
עלי מררות ותורישני עונות נעורי׃
ותשם בסד רגלי ותשמור כל
ארחותי על שרשי רגלי תתחקה׃
והוא כרקב יבלה כבגד אכלו עש׃

Cap. xiiij.

אדם ילוד אשה
קצר ימים ושבע רגז׃ כציץ יצא
וימל ויברח כצל ולא יעמוד׃ אף
על זה פקחת עיניך ואתי תביא
במשפט עמך׃ מי יתן טהור מטמא
לא אחד׃ אם חרוצים ימיו מספר

קשב · רבה פנה · נשא · ריב חקר · אנש · נשא בעת · נפל · זכר גבב · חרש עבר · נשא שן · שום קטל · יחל פנה · יכח ישע · בוא · מלל חוה · שפט · צדק ריב · חרש גוע · עשה פנה · סתר רחק · בעת ענה · דבר שוב · עוה ידע · חשב · איב ערץ · רדף כתב · ירש · נער שום · שמר · חקה · בלה · ילד איש · נבל ברח · עמד בוא · שפט טמא · טהר יום · ספר

attendite. Nūquid deus indiget veſtro mēdatio: vt p illo loq̄mini dolos? Nunq̄d faciē eius accipitis & p deo iudicare nitimini? Aut placebit ei quē celare nihil pōt: aut decipietur vt hō vr̄is fraudulentiis? Ipſe vos arguet: quoniam in abſcondito faciē eius accipitis. Statim vt ſe cōmouerit turbabit vos: & terror eius irruet ſuper vos. Memoria vr̄a cōpabitur cineri: & redigētur in lutū ceruices veſtre. Tacete paulisper: vt loquar quodcunq̄ mihi mens ſuggeſſerit. Quare lacero carnes meas dētibus meis: & aīam meā porto in manibus meis? Etiam ſi occiderit me in ipſo ſperabo. Veruntñ vias meas in conſpectu eius arguā: & ipſe erit ſaluator meus. Nō enī veniet in cōſpectu eius oīs hypocrita. Audite ſmonē meū: & enigmata pcipite auribus vr̄is. Si fuero iudicatus: ſcio q̄ iuſtus inueniar. Quis ē q̄ iudicetur mecum? Veniat. Quare tacens conſumor? Duo tantum ne facias mihi & tunc a facie tua non abſcondar. Manū tuā longe fac a me & formido tua non me terreat. voca me & ego rñdebo tibi: aut certe loq̄r: & tu rñde mihi. Quātas hēo iniqtates & pctā: ſcelera mea & delicta mea oñde mihi. Cur faciē tuā abſcondis & arbitraris me inimicū tuū? Cōtra foliū qd vento rapitur oñdis potentiā tuā: & ſtipulam ſiccā perſeq̄ris. Scribis enī cōtra me amaritudines: & cōſumere me vis pctīs adoleſcentie mee. Poſuiſti in neruo pedē meū: & obſeruaſti oēs ſemitas meas: & veſtigia pedū meoꝝ cōſideraſti. Qui q̄ſi putredo cōſumēdus ſū & q̄ſi veſtimētū qd comeditur a tinea. 14.

Homo natus de muliere: breui viuēs tpe repletur multis miſeriis. Qui q̄ſi flos egreditur & cōteritur: & fugit velut vmbra: & nunq̄ī eodez ſtatu pmanet. Et dignū ducis ſup huiuſcemodi aprire oculos tuos: & adducere eū tecū in iudiciū? Quis pōt facere mūdū de imūdo cōceptū ſe

attēdite. nūq̄d nō corā dn̄o loquimini:
προσέχετε. πότερον οὐ κατέναντι κυρίου λαλεῖτε,
corā aūt eo dicitis dolū? nūq̄d verebimini:
ἔναντι δὲ αὐτοῦ φθέγγεσθε δόλον; ἢ ὑποστελεῖσθε, ὑ-
vos aūt ipi iudices eſtis. bonū ſi inueſtigauerit
μεῖς δὲ αὐτοὶ κριταὶ γίνεσθε. καλόν γε ἐὰν ἐξιχνιάσῃ ὑ-
vos: ſi enī oīa facientes addetis ei:
μᾶς, εἰ γὰρ τὰ πάντα ποιοῦντες προστεθήσεσθε αὐτῷ,
nihilo minus redarguet vos. ſi aūt ꝛ latēter vult⁹
οὐδὲν τι ἧσσον ἐλέγξει ὑμᾶς. εἰ δὲ καὶ κρυφῇ πρόσωπα
mirabimini: nūq̄d nō reuolutio ei⁹ verſabit vos?
θαυμάσετε, πότερον οὐχὶ δεινὰ αὐτοῦ στροβήσει ὑμᾶς;
timor aūt ab eo irruet in vos: recedet
φόβος δὲ παρ᾽ αὐτοῦ ἐπιπεσεῖται ὑμῖν, ἀποβήσεται
aūt a vobis elatio tanq̄ cinis: at corp⁹ luteū:
δὲ ὑμῶν τὸ γαυρίαμα ἴσον σποδῷ, τὸ δὲ σῶμα πήλινον,
obmuteſcite vt loquar ꝛ quieſcā a furore: acci
κωφεύσατε ἵνα λαλήσω καὶ ἀναπαύσωμαι θυμοῦ, ἀνα-
piens carnes meas dentib⁹: aīam aūt meā po
λαβὼν τὰς σάρκας μου τοῖς ὀδοῦσι, ψυχὴν δέ μου θή-
nā in manu mea. ſi me ceperit potēs qm̄ ꝛ
σω ἐν χειρί μου. ἐάν με χειρώσηται ὁ δυνάστης ἐπεὶ καὶ
pnceps ē: pfecto loquar ꝛ redarguā corā ipo: ꝛ
ἦρκται, ἦ μὴν λαλήσω καὶ ἐλέγξω ἐναντίον αὐτοῦ, καὶ
hoc mihi euadet in ſalutē: nō enī corā
τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν, οὐ γὰρ ἐναντίον
eo dol⁹ ingredietur. audite audite ver
αὐτοῦ δόλος εἰσελεύσεται. ἀκούσατε ἀκούσατε τὰ ῥή-
ba mea: renūciabo enī vobis audiētib⁹. ecce ego
ματά μου, ἀναγγελῶ γὰρ ὑμῶν ἀκουόντων. ἰδοὺ ἐγὼ
ppe ſū iudicio meo: noui ego q̄ iuſt⁹ ap-
ἐγγύς εἰμι τοῦ κρίματός μου, οἶδα ἐγὼ ὅτι δίκαιος ἀνα-
parebo. q̄s enī eſt q iudicabit mihi: q̄m nūc ob-
φανοῦμαι. τίς γάρ ἐστιν ὁ κριθησόμενός μοι, ὅτι νῦν κω-
muteſcā ꝛ deficiā? duob⁹ āt me vteris: tūc a
φεύσω καὶ ἐκλείψω; δυεῖν δέ μοι χρήσῃ, τότε ἀπὸ τοῦ
facie tua nō abſcōdar. manū a me abſtine:
προσώπου σου οὐ κρυβήσομαι. τὴν χεῖρα ἀπ᾽ ἐμοῦ ἀπέχου,
ꝛ timor tu⁹ ne me terreat. poſtea vocabis:
καὶ ὁ φόβος σου μή με καταπλησσέτω. εἶτα καλέσεις,
ego āt tibi obediā: aut loqueris: ego aūt tibi da-
ἐγὼ δέ σοι ὑπακούσομαι, ἢ λαλήσεις, ἐγὼ δέ σοι δώ-
bo reſpōſum. quot ſunt peccata ꝛ ini-
σω ἀνταπόκρισιν. πόσαι εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι καὶ αἱ ἀνο-
quitates mee: doce me q̄ ſūt: cur a me abſcōderis?
μίαι μου, δίδαξόν με τίνες εἰσί; διατί ἀπ᾽ ἐμοῦ κρύπτῃ;
putaſti aūt me cōtrariū tibi: aut tanq̄ foliū qd mouet
ἥγησαι δέ με ὑπεναντίον σοι, ἢ ὡς φύλλον κινούμενον
a vēto vereberis: aut ſicut feno qd fert a ſpi-
ὑπὸ ἀνέμου εὐλαβηθήσῃ, ἢ ὡς χόρτῳ φερομένῳ ὑπὸ πνεύ-
ritu ꝯtrapoſit⁹ es mihi: qm̄ ſcripſiſti ꝯtra me ma-
ματος ἀντίκεισαί μοι, ὅτι κατέγραψας κατ᾽ ἐμοῦ κα-
la. circūpoſuiſti āt mihi iuuētutis pctā: poſuiſti āt meū
κά. περιέθηκας δέ μοι νεότητος ἁμαρτίας, ἔθου δέ μου
pedē in ipedimēto: obſeruaſti āt mea oīa opa:
τὸν πόδα ἐν κωλύματι, ἐφύλαξας δέ μου πάντα τὰ ἔργα,
in āt radices pedū meoꝝ veniſti: qd veteraſcit ſicut vter:
εἰς δὲ ῥίζας ποδῶν μου ἀφίκου, ὃ παλαιοῦται ἴσα ἀσκῷ,
aut ſicut veſtimētū qd comedit a tinea.
ἢ ὥσπερ ἱμάτιον σητόβρωτον.

Ca. 14.

Mortalis enī nat⁹ de muliere breuis vite ꝛ replet⁹
Βροτὸς γὰρ γεννητὸς γυναικὸς ὀλιγόβιος καὶ πλήρης
ira: aut ſicut flos q floruit decidit: aufugit āt velut
ὀργῆς, ἢ ὥσπερ ἄνθος ἀνθῆσαν ἐξέπεσεν, ἀπέδρα δὲ ὥσπερ
vmbra ꝛ nō ſtetit: nō ꝛ hui⁹ rōnē feciſti: ꝛ
σκιὰ καὶ οὐ μὴ στῇ, οὐχὶ καὶ τούτου λόγον ἐποιήσω, καὶ
hūc feciſti ingredi corā te in iuditio. q̄s
τοῦτον ἐποίησας εἰσελθεῖν ἐνώπιόν σου ἐν κρίματι. τίς
enī mūd⁹ erit a ſorde? ſed null⁹: ſi ꝛ vn⁹
γὰρ καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ῥύπου; ἀλλ᾽ οὐδείς, ἐὰν καὶ μία
dies vita ei⁹ in terra. numerabiles aūt
ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. ἀριθμητοὶ δὲ

menſes ei⁹ apud te. in tēpus poſuiſti ꝛ nō traſgrediat:
μῆνες αὐτοῦ παρὰ σοί. εἰς χρόνον ἔθου καὶ οὐ μὴ ὑπερβῇ,
recede ab eo vt quieſcat: ꝛ letificabit vitā ſi-
ἀπόστα ἀπ᾽ αὐτοῦ ἵνα ἡσυχάσῃ, καὶ εὐδοκήσει τὸν βίον ὥσ-
cut mercenari⁹. eſt enī arbori ſpes: ſi enī pciſa fuerit:
περ ὁ μισθωτός. ἔστι γὰρ δένδρῳ ἐλπίς, ἐὰν γὰρ κοπῇ,
adhuc pullulabit: ꝛ ram⁹ ei⁹ nō deficiet. ſi
ἔτι ἐπανθήσει, καὶ ὁ ῥάδαμνος αὐτοῦ οὐ μὴ ἐκλείπῃ. ἐὰν
enī ſenuerit: in terra radix ei⁹: in āt petra mortua
γὰρ γηράσῃ, ἐν γῇ ἡ ῥίζα αὐτοῦ, ἐν δὲ πέτρᾳ τελευτή-
fuerit: trūcus ei⁹ ab odore aque germinabit. fa
σῃ, τὸ στέλεχος αὐτοῦ ἀπὸ ὀσμῆς ὕδατος ἀνθήσει. ποι-
ciet aūt meſſē ſicut noua plāta: vir āt cū mortu⁹ fuerit abi
ήσει δὲ θερισμὸν ὥσπερ νεόφυτον, ἀνὴρ δὲ τελευτήσας ᾤ-
uit: poſtq̄ cecidit āt mortalis nō āpli⁹ eſt. tpore enī rare
χετο, πεσὼν δὲ βροτὸς οὐκ ἔτι ἐστί. χρόνῳ γὰρ σπανί-
ſcit mare: flumi⁹ āt deſolatus aruit: homo
ζεται θάλασσα, ποταμὸς δὲ ἐρημωθεὶς ἐξηράνθη, ἄνθρωπος
āt poſtq̄ dormierit nō reſurget: quouſq̄ celū nō ꝯſutū ſit ꝛ
δὲ κοιμηθεὶς οὐ μὴ ἀναστῇ, ἕως ἂν ὁ οὐρανὸς οὐ μὴ συρραφῇ καὶ
nō excitabunt de ſomno ſuo. vtinā enī in iferno
οὐκ ἐξυπνισθήσονται ἐξ ὕπνου αὐτῶν. εἰ γὰρ ὄφελον ἐν ᾅδῃ
me ſeruaſſes: abſcōdiſſes āt me donec ceſſaſſet tu⁹ fu
μ᾽ ἐφύλαξας, ἔκρυψας δέ με ἕως ἂν παύσηταί σου ἡ ὀρ-
ror: ꝛ ꝯſtituas mihi tēp⁹ in quo memoriā mei facias. ſi enī
γή, καὶ τάξῃ μοι χρόνον ἐν ᾧ μνείαν μου ποιήσῃ. ἐὰν γὰρ
mortu⁹ fuerit homo viuet poſtq̄ ꝯſumauerit dies
ἀποθάνῃ ἄνθρωπος ζήσεται συντελέσας τὰς ἡμέρας τοῦ
vite ſue. expectabo quouſq̄ rurſus ſiā. poſtea vocabis:
βίου αὐτοῦ. ὑπομενῶ ἕως πάλιν γένωμαι. εἶτα καλέσεις,
ego aūt tibi obediā: at opa manuū tuaꝝ ne
ἐγὼ δέ σοι ὑπακούσομαι, τὰ δὲ ἔργα τῶν χειρῶν σου μὴ
repellas. numeraſti aūt mea ſtudia: ꝛ nō
ἀποποιοῦ. ἠρίθμησας δέ μου τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ οὐ
pterijt te aliqd peccatoꝝ meoꝝ. ſignaſti āt
μὴ παρέλθῃ σε οὐδὲν τῶν ἁμαρτιῶν μου. ἐσφράγισας δὲ
meas iniq̄tates in marſuppio: adnotaſti aūt ſiq̄d inuit⁹
μου τὰς ἀνομίας ἐν βαλαντίῳ, ἐπεσημήνω δὲ εἴ τι ἄκων
trāſgreſſ⁹ ſū. ꝛ verūtñ mōs cadēs decidet: ꝛ petra
παρέβην. καὶ πλὴν ὄρος πῖπτον διαπεσεῖται, καὶ πέτρα
ſeneſcet de loco ſuo. lapides cauauerūt aque
παλαιωθήσεται ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς. λίθους ἐλέαναν ὕδα-
ꝛ demerſerūt aque ſupina cumuli terre.
τα, καὶ κατέκλυσεν ὕδατα ὕπτια τοῦ χώματος τῆς γῆς.
ꝛ expectationē hoīs pdidiſti. expuliſti eū in finē
καὶ ὑπομονὴν ἀνθρώπου ἀπώλεσας. ὦσας αὐτὸν εἰς τέλος
ꝛ abiuit. impoſuiſti ei faciē ꝛ emiſiſti.
καὶ ᾤχετο. ἐπέστησας αὐτῷ τὸ πρόσωπον καὶ ἐξαπέστειλας.
multis āt exiſtētibus filijs ei⁹: nō nouit: ſi q̄
πολλῶν δὲ γενομένων τῶν υἱῶν αὐτοῦ, οὐκ οἶδεν, ἐάν τε
pauci fuerint: nō ſcit. ſed carnes ei⁹ do
ὀλίγοι γένωνται, οὐκ ἐπίσταται. ἀλλ᾽ ἢ αἱ σάρκες αὐτοῦ ἤλ-
luerūt: at aīa ei⁹ ꝑplorauit:
γησαν, ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ ἐπένθησεν.

Ca. 15.

Reſpōdēs āt eliphaz themanites dicit: num-
Ὑπολαβὼν δὲ ἐλιφὰζ ὁ θαιμανίτης λέγει, πότε-
q̄d ſapiēs reſpōſum dabit intellect⁹ ſpūs: ꝛ
ρον σοφὸς ἀπόκρισιν δώσει συνέσεως πνεύματος, καὶ
impleuit laborē vētris: arguēs in verbis q̄b⁹ nō oportet.
ἐνέπλησε πόνον γαστρός, ἐλέγχων ἐν ῥήμασιν οἷς οὐ δεῖ
in ſmonib⁹ q̄b⁹ nulla vtilitas: nō ꝛ tu expuliſti timorē:
ἐν λόγοις οἷς οὐδὲν ὄφελος, οὐ καὶ σὺ ἀπεποιήσω φόβον,
cōſumaſti āt verba talia corā dn̄o?
συνετελέσω δὲ ῥήματα τοιαῦτα ἐναντίον τοῦ κυρίου;
reus es verbis oris tui: nō diſcreuiſti verba potē
ἔνοχος εἶ ῥήμασι στόματός σου, οὐδὲ ἔκρινας ῥήματα δυνα-
tū? redarguat te tuū os: ꝛ nō ego: at labia
στῶν; ἐλέγξαι σε τὸ σὸν στόμα, καὶ μὴ ἐγώ, τὰ δὲ χείλη
tua teſtimoniū dēt ꝯtra te: q̄d enī nūq̄d pmus homi-
σου καταμαρτυρήσουσί σου, τί γὰρ μὴ πρῶτος ἀνθρώ-
nū natus es? aut āte colles
πων ἐγεννήθης; ἢ πρὸ θινῶν

mine? Nōne tu q̄ ſol⁹ es? breues dies hoīs ſunt: nūerus mēſiū eius apud te ē. Cōſtituiſti terminos eius: q̄ pterire nō poterit. Recede paululū ab eo: vt q̄eſcat donec optata veniāt: & ſicut mercenarii dies eius. Lignū hēt ſpē: ſi pciſū fuerit: rurſum vireſcat: & rami eius pullulant. Si ſenuerit in terra radix eius: & in puluere emortuus fuerit trūcus illius: ad odorē aq̄ germinabit: & faciet comā q̄ſi cū primū plātatū eſt. Hō vero cū mortuus fuerit: & nudatus atq̄ cōſūptus: vbi q̄ſo ē? Quō ſi recedāt aq̄ de mari: & fluuius vacuefactus areſcat: ſic hō cū dormierit nō reſurget. Donec atteratur celū nō euigilabit: nec cōſurget de ſomno ſuo. Quis mihi hoc tribuat vt in iferno ptegas me: & abſcondas me donec ptrāſeat furor tuus: & cōſtituas mihi tps in q̄ recorderis mei. Putaſne mortuus hō rurſū viuet? Cūctis diebus q̄bus nūc milito expecto dōec veniat imutatio mea. Vocabis me: & ego rñdebo tibi: opeᷓ manuū tuarū porriges dexterā. Tu q̄dē greſſus meos dinumeraſti: ſed pce pctīs meis. Signaſti q̄ſi ī ſacculo delicta mea: ſed curaſti iniqtatē meā. Mons cadēs defluit: & ſaxū transfertur de loco ſuo. Lapides excauāt aq̄: & alluuione paulatī̄ t̄ra cōſumitur: & hoīes ergo ſilr pdes. Roboraſti eū paululū vt in ppetuū trāſiret: imutabis faciē eius & emittes eū. ſiue nobiles fuerit filii eius ſiue ignobiles: non itelliget. Attñ caro eius dū viuet dolebit: & aīa illius ſr ſemetipo lugebit.

Rñdens āt eliphaz 15. themanites: dixit. Nūq̄d ſapiēs rñdebit q̄ſi in vētū loq̄ns: & iplebit ardore ſtomachū ſuū? Arguis verbis cū q̄ nō eſt eq̄lis tibi & loq̄ris q̄d tibi nō expedit. Quātū in te ē euacuaſti timorē: & abſtuliſti preces corā deo. Docuit enī iniqtas tua os tuū: & imitaris linguā blaſphemātiū. Condēnabit te os tuū: & nō ego: & labia tua rñdebūt tibi. Nūq̄d primus hō tu natus es: & añ oēs colles

חדשיו אתך חקו עשית ולא
יעבר׃ שעה מעליו ויחדל עד
ירצה כשכיר יומו׃ כי יש לעץ
תקוה אם יכרת ועוד יחליף וינקתו
לא תחדל׃ אם יזקין בארץ שרשו
ובעפר ימות גזעו׃ מריח מים יפרח
ועשה קציר כמו נטע׃ וגבר ימות
ויחלש ויגוע אדם ואיו׃ אזלו
מים מני ים ונהר יחרב ויבש׃
ואיש שכב ולא יקום עד בלתי
שמים לא יקיצו ולא יערו משנתם׃
מי יתן בשאול תצפנני תסתירני
עד שוב אפך תשית לי חק
ותזכרני׃ אם ימות גבר היחיה כל
ימי צבאי איחל עד בוא חליפתי׃
תקרא ואנכי אענך למעשה ידיך
תכסף׃ כי עתה צעדי תספור לא
תשמור על חטאתי׃ חתם בצרור
פשעי ותטפל על עוני׃ ואולם
הר נופל יבול וצור יעתק ממקומו׃
אבנים שחקו מים תשטף
ספיחיה עפר ארץ ותקות
אנוש האבדת׃ תתקפהו לנצח
ויהלך משנה פניו ותשלחהו׃
יכבדו בניו ולא ידע ויצערו
ולא יבין למו׃ אך בשרו עליו
יכאב ונפשו עליו תאבל׃
ויען אליפז התימני
ויאמר׃ החכם יענה דעת רוח וימלא
קדים בטנו׃ הוכח בדבר לא
יסכון ומלים לא יועיל בם׃ אף
אתה תפר יראה ותגרע שיחה
לפני אל׃ כי יאלף עונך פיך
ותבחר לשון ערומים׃ ירשיעך
פיך ולא אני ושפתיך יענו בך׃
הראישון אדם תולד ולפני גבעות

עשה · עבר חדל · רצה שכר · קוה כרת · חלף ינק · חדל זקן · מות ריח פרח · קצר · חלש נטע · אזל · אי חרב · קום · קוץ עור · ישן צפן · שאל צפן · סתר שות · זכר חיה · יום יחל · חלף קרא · ענה עשה · כסף ספר · שמר צרר · תפל אלם · נבל עתק · קום שטף · ספח קוה · אנש אבד · תקף הלך · שנה פנה · שלח כבד · צער בין · כאב אבל

Cap. xv.

ענה אמר · ידע מלא · קדם יכח · סכן מלל · יעל פור · ירא שיח · פנה אלף · פה בחר · ערם רשע · שפה ראש · ילד

formatus? Nunquid consilium dei audisti: & inferior te erit eius sapientia? Quid nosti quod ignoremus: quid intelligis quod nesciamus? Et senes & antiqui sunt in nobis: multo vetustiores quam patres tui. Nunquid grande est ut consoletur te deus? sed verba tua prava hoc prohibent. Quid te elevat cor tuum: & quasi magna cogitans attonitos habes oculos? Quid tumet contra deum spiritus tuus ut proferas de ore tuo huiuscemodi sermones? Quid est homo ut immaculatus sit: & ut iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis: & celi non sunt mundi in conspectu eius. Quanto magis abominabilis & inutilis homo: qui bibit quasi aquam iniquitatem. Ostendam tibi audi me: quod vidi narrabo tibi. Sapientes confitentur: & non abscondunt patres suos. Quibus solis data est terra: & non transiit alienus per eos. Cunctis diebus suis impius superbit: & numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit: ille semper insidias suspicatur. Non credit quod reverti possit de tenebris: circumspectans undique gladium. Cum se moverit ad querendum panem: novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Terrebit eum tribulatio: & angustia vallabit eum sicut regem qui preparatur ad prelium. Tetendit enim adversus deum manum suam: & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo: & pingui cervice armatus est. Operuit faciem eius crassitudo: & de lateribus eius arvina dependet. Habitavit in civitatibus desolatis: & in domibus desertis que in tumulos sunt redacte. Non ditabitur nec perseverabit substantia eius: nec mittet in terra radicem suam. Non recedet de tenebris: ramos eius arefaciet flamma: & auferetur spiritu oris eius. Non credet frustra errore deceptus: quod aliquo precio redimendus sit. Antequam dies eius impleantur peribit: & manus eius arescet. Ledetur quasi vinea in primo flore botrus eius: & quasi oliva proiciens florem suum.

Congregatio enim hypocrite sterilis: & ignis devorabit tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt. Concepit dolorem & peperit iniquitatem: & uterus eius preparat dolos. 16.

Respondens autem iob: dixit. Audivi frequenter talia: consolatores onerosi omnes vos estis. Nunquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris? Poteram & ego similia vestri loqui. Atque utinam esset anima vestra pro anima mea: consolarer & ego vos sermonibus: & moverem caput meum super vos. Roborarem vos ore meo: & moverem labia mea quasi parcens vobis. Sed quid agam? Si locutus fuero: non quiescet dolor meus: & si tacuero non recedet a me. Nunc autem oppressit me dolor meus: & in nihilum redacti sunt omnes artus mei. Ruge mee testimonium dicunt contra me: & suscitatur falsiloquus adversus faciem meam contradicens mihi. Collegit furorem suum in me: & comminans mihi infremuit contra me dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerunt super me ora sua: & exprobrantes percusserunt maxillam meam: saciati sunt penis meis. Conclusit me deus apud iniquum: & manibus impiorum me tradidit. Ego ille quondam opulentus repente contritus sum: tenuit cervicem meam: confregit me: & posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis: convulneravit lumbos meos. Non pepercit: & effudit in terra viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus: irruit in me quasi gigas. Saccum consui super cutem meam: & operui cinere carnem meam. Facies mea intumuit a fletu: & palpebre mee caligaverunt. Hec passus sum absque iniquitate manus mee: cum haberem mundas ad deum preces. Terra ne operias sanguinem meum: neque inveniat in te locum latendi clamor meus. Ecce enim in celo testis meus: & conscius meus in excelsis. Verbosi amici mei: ad deum stillat oculus meus. Atque utinam sic iudicaretur vir cum deo: quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Ecce enim breves anni transeunt: & semitam per quam non revertar ambulo. 17.

Cap.xvij.

רוּחִי חֻבָּלָה יָמַי נִזְעָכוּ קְבָרִים לִי׃ אִם לֹא הֲתֻלִים עִמָּדִי וּבְהַמְּרוֹתָם תָּלַן עֵינִי׃ שִׂימָה נָּא עָרְבֵנִי עִמָּךְ מִי הוּא לְיָדִי יִתָּקֵעַ׃ כִּי לִבָּם צָפַנְתָּ מִּשָּׂכֶל עַל כֵּן לֹא תְרֹמֵם׃ לְחֵלֶק יַגִּיד רֵעִים וְעֵינֵי בָנָיו תִּכְלֶנָה׃ וְהִצִּיגַנִי לִמְשֹׁל עַמִּים וְתֹפֶת לְפָנִים אֶהְיֶה׃ וַתֵּכַהּ מִכַּעַשׂ עֵינִי וִיצֻרַי כַּצֵּל כֻּלָּם׃ יָשֹׁמּוּ יְשָׁרִים עַל זֹאת וְנָקִי עַל חָנֵף יִתְעֹרָר׃ וְיֹאחֵז צַדִּיק דַּרְכּוֹ וּטְהָר יָדַיִם יֹסִיף אֹמֶץ׃ וְאוּלָם כֻּלָּם תָּשֻׁבוּ וּבֹאוּ נָא וְלֹא אֶמְצָא בָכֶם חָכָם׃ יָמַי עָבְרוּ זִמֹּתַי נִתְּקוּ מוֹרָשֵׁי לְבָבִי׃ לַיְלָה לְיוֹם יָשִׂימוּ אוֹר קָרוֹב מִפְּנֵי חֹשֶׁךְ׃ אִם אֲקַוֶּה שְׁאוֹל בֵּיתִי בַּחֹשֶׁךְ רִפַּדְתִּי יְצוּעָי׃ לַשַּׁחַת קָרָאתִי אָבִי אַתָּה אִמִּי וַאֲחֹתִי לָרִמָּה׃ וְאַיֵּה אֵפוֹ תִקְוָתִי וְתִקְוָתִי מִי יְשׁוּרֶנָּה׃ בַּדֵּי שְׁאֹל תֵּרַדְנָה אִם יַחַד עַל עָפָר נָחַת׃

Cap.xviij.

וַיַּעַן בִּלְדַּד הַשֻּׁחִי וַיֹּאמַר׃ עַד אָנָה תְּשִׂימוּן קִנְצֵי לְמִלִּין תָּבִינוּ וְאַחַר נְדַבֵּר׃ מַדּוּעַ נֶחְשַׁבְנוּ כַבְּהֵמָה נִטְמִינוּ בְּעֵינֵיכֶם׃ טֹרֵף נַפְשׁוֹ בְּאַפּוֹ הַלְמַעַנְךָ תֵּעָזַב אָרֶץ וְיֶעְתַּק צוּר מִמְּקֹמוֹ׃ גַּם אוֹר רְשָׁעִים יִדְעָךְ וְלֹא יִגַּהּ שְׁבִיב אִשּׁוֹ׃ אוֹר חָשַׁךְ בְּאָהֳלוֹ וְנֵרוֹ עָלָיו יִדְעָךְ׃ יֵצְרוּ צַעֲדֵי אוֹנוֹ וְתַשְׁלִיכֵהוּ עֲצָתוֹ׃ כִּי שֻׁלַּח בְּרֶשֶׁת בְּרַגְלָיו וְעַל שְׂבָכָה יִתְהַלָּךְ׃ יֹאחֵז בְּעָקֵב פָּח יַחֲזֵק עָלָיו צַמִּים׃ טָמוּן בָּאָרֶץ חַבְלוֹ וּמַלְכֻּדְתּוֹ עֲלֵי נָתִיב׃ סָבִיב בִּעֲתֻהוּ בַלָּהוֹת וְהֱפִיצֻהוּ לְרַגְלָיו׃ יְהִי רָעֵב אֹנוֹ וְאֵיד נָכוֹן לְצַלְעוֹ׃ יֹאכַל בַּדֵּי עוֹרוֹ יֹאכַל בַּדָּיו

Spiritꝰ meꝰ attenuabitur: dies mei breuiabūtur: & solū mihi superest sepulchrū. Nō peccaui: & in amaritudinibꝰ moratur ocl's meꝰ. Libera me & pone me iuxta te & cuiꝰ vis manꝰ pugnet cōtra me. Cor eorꝫ lōge fecisti a disciplina: ꝓpterea nō exaltabūtur. Predam pollicetur sociis: & oculi filiorū eiꝰ deficiēt. Posuit me q̄si in prouerbiū vulgi: & exēplū sū corā eis. Caligauit ad indignationē oculꝰ meus & mēbra mea q̄si in nihilū redacta sunt. Stupebunt iusti sup hoc: & inocēs cōtra hypocritā suscitabitur. Et tenebit iustus viā suā: & mūdis manibus addet fortitudinē. Igitur oēs vos cōuertimini & venite: & nō inueniā in vobis vllū sapiētē. Dies mei transierūt: cogitationes mee dissipate sunt: torq̄ntes cor meū. Noctē verterūt in diē: & rursū post tenebras spero lucē. Si sustinuero: infernꝰ domꝰ mea est: & in tenebris straui lectulū meū. Putredini dixi: pr̄ meꝰ es: mr̄ mea & soror mea vermibꝰ. Vbi ē ergo nūc p̄stolatio mea: & patiāꝫ meā q̄s ꝯsiderat In ꝓfūdissimū īfernū descēdēt oīa mea. Putas ne saltē ibi erit reqes mihi.

Rñdēs āt baldath 18. suites: dixit. Vsq̄ ad quē finē verba iactabitis. Intelligite prius: & sic loq̄mur. Quare reputati sumꝰ vt iumenta: & sorduimꝰ corā vobis? Quid pdis aīam tuā in furore tuo? Nūqd ꝓpter te derelinq̄tur terra: & trāsferētur rupes de loco suo? Nōne lux ipiꝰ extinguetur: nec splēdebit flāma ignis eiꝰ. Lux obtenebrescet in tabernaclo illiꝰ: & lucerna q̄ sup eū ē extiguetur. Arctabūtur gressus virtutis eius: & pcipitabit eū cōsiliū suū. Immisit ei in rete pedes suos: & in maculis eiꝰ ambulat. Tenebitur plāta illiꝰ laq̄o: & exardescet cōtra eum sitis. Abscōdita ē in terra pedica eiꝰ & decipula illius sup semitā. Vndiq̄ terrebūt eū formidines: & inoluēt pedes eius. Attenuetur fame robur eius & inedia inuadat costas illius. Deuoret pulchritudinē cutis eius: & cōsumat brachia illius

Pereo spū latus: egeo aūt sepulchro:
Ὀλέκομαι πνεύματι φερόμενος, δέομαι δὲ ταφῆς,
ꝛ nō assequor. supplico laborās: ꝛ qd faciā: furati
καὶ οὐ τυγχάνω. λιτάνομαι κάμνων, καὶ τί ποιήσω; ἔκλε-
sunt āt meas facultates alieni. qs est hic:
ψαν δέ μου τὰ ὑπάρχοντα ἀλλότριοι. τίς ἐστιν οὗτος, τῇ
manu mea liget? qm̄ cor eorꝫ abscōderūt a
χειρί μου συνδεθήτω; ὅτι καρδίαν αὐτῶν ἔκρυψας ἀπὸ
prudētia: ꝓpt hoc non exaltabis eos. parti nun-
φρονήσεως, διὰ τοῦτο οὐ μὴ ὑψώσῃς αὐτούς. τῇ μερίδι ἀναγ-
ciabit mala: oculi aūt mei in filiis cōtabuerūt. posuisti
γελεῖ κακίας, ὀφθαλμοὶ δέ μου ἐφ' υἱοῖς ἐτάκησαν. ἔθου
āt me fabulā in gētibus: risus āt eis euasi. ceci fa-
δέ με θρύλημα ἐν ἔθνεσι, γέλως δὲ αὐτοῖς ἀπέβην. πεπώ-
cti sunt eīm ab ira oculi mei: obsessus sū val
ρωνται γὰρ ἀπὸ ὀργῆς οἱ ὀφθαλμοί μου, πεπολιόρκημαι με-
de ab oībus. stupor tenuit veraces sup his:
γάλως ὑπὸ πάντων. θαῦμα ἔσχεν ἀληθινοὺς ἐπὶ τούτοις,
iustus āt sup iniquū suscitet. teneat āt fidelis
δίκαιος δὲ ἐπὶ παρανόμῳ ἐπαναστάιη. σχοίη δὲ πιστὸς τὴν
suā viā: mūdus āt manibus recipiat audaciā. quinimo
ἑαυτοῦ ὁδόν, καθαρὸς δὲ χεῖρας ἀναλάβοι θάρσος. οὐ μὴν δὲ
oēs nitimini ꝛ venite iā: nō eīm inuenio in
ἀλλὰ πάντες ἐρείδετε καὶ δεῦτε δή, οὐ γὰρ εὑρίσκω ἐν
vobis verū. dies mei trāsierūt in strepitu: rupti sūt āt
ὑμῖν ἀληθές. αἱ ἡμέραι μου παρῆλθον ἐν βρόμῳ, ἐρράγη δὲ
articuli cordis mei. noctē in diē posui: lumē ꝓpe
τὰ ἄρθρα τῆς καρδίας μου. νύκτα εἰς ἡμέραν ἔθηκα, φῶς ἐγγὺς
a facie tenebraꝝ. si eīm sustinuero: īfernꝰ mea
ἀπὸ προσώπου σκότους. ἐὰν γὰρ ὑπομείνω, ᾅδης μου ὁ
domꝰ: in āt caligine stratꝰ ē meꝰ lectꝰ. mortē in
οἶκος, ἐν δὲ γνόφῳ ἔστρωταί μου ἡ στρωμνή. θάνατον ἐπε-
uocaui patrē meū esse: matrē āt meā esse ꝛ
καλεσάμην πατέρα μου εἶναι, μητέρα δέ μου εἶναι καὶ
sororē putredinē. vbi igit mea est spes: aut bona
ἀδελφὴν σαπρίαν. ποῦ οὖν μου ἐστὶν ἡ ἐλπίς, ἢ τὰ ἀγα-
mea videbo? aut mecū in īfernū descendēt? aut vna
θά μου ὄψομαι; ἢ μετ' ἐμοῦ εἰς ᾅδην καταβήσεται; ἢ ὁμο-
nimit in sepulchrū descēdemus?
θυμαδὸν ἐπὶ χώματος καταβησόμεθα; Ca.18.

Respōdens āt baldad sauchites dicit: vsq̄
Ὑπολαβὼν δὲ Βαλδὰδ ὁ σαυχίτης λέγει, μέ-
quo nō cessabis? mane: vt ꝛ ipi loquamur.
χρι τίνος οὐ παύσῃ; ἐπίσχες, ἵνα καὶ αὐτοὶ λαλήσωμεν.
quare vt q̄drupedes tacuimꝰ corā te? in
διατί ὥσπερ τετράποδα σεσιωπήκαμεν ἐνώπιόν σου; κέ-
terfecit te ira. qd eīm si tu mortuꝰ fueris: ihabitabilis q̄
χρηταί σε ὀργή. τί γὰρ ἐὰν σὺ ἀποθάνῃς, ἀοίκητος ἡ ὑπ'
sub celo? aut subuertent mōtes a fundamētis? ꝛ lumē
οὐρανόν; ἢ καταστραφήσεται ὄρη ἐκ θεμελίων; καὶ φῶς
impioꝝ extinguet? ꝛ nō eueniet eoꝝ flāma.
ἀσεβῶν σβεσθήσεται; καὶ οὐκ ἀποβήσεται αὐτῶν ἡ φλόξ.
lumē eis tenebre in tabnaculo: at lucerna in eo
τὸ φῶς αὐτοῖς σκότος ἐν διαίτῃ, ὁ δὲ λύχνος ἐπ' αὐτῷ
extinguet. venent minimi facultates eiꝰ
σβεσθήσεται. θηρεύσαισαν ἐλάχιστοι τὰ ὑπάρχοντα αὐ-
erret āt eiꝰ cōsiliū. imittat āt pes
τοῦ. σφάλαι δὲ αὐτοῦ ἡ βουλή. ἐμβληθείη δὲ ὁ πούς
eiꝰ in laqueo: in rete inuoluat. veniāt āt sup
αὐτοῦ ἐν παγίδι, ἐν δικτύῳ ἑλιχθείη. ἔλθοισαν δὲ ἐπ'
eū laquei: roborabit in eū sitiētes. abscōdi
αὐτὸν παγίδες, κατισχύσει ἐπ' αὐτὸν διψῶντας. κέκρυ-
tꝰ est āt in terra funiculꝰ eiꝰ: ꝛ decipula il-
πται δὲ ἐν τῇ γῇ σχοινίον αὐτοῦ, καὶ ἡ σύλληψις αὐ-
lius in semitis. icircuitu pdant eū dolores:
τοῦ ἐπὶ τρίβων. κύκλῳ ὀλέσαισαν αὐτὸν ὀδύναι,
multi aūt circū pedē eiꝰ veniāt in fame an-
πολλοὶ δὲ περὶ πόδα αὐτοῦ ἔλθοισαν ἐν λιμῷ στε-
gusta: ruina āt ei ꝓparata est indecēs. comedant
νῷ, πτῶμα δὲ αὐτῷ ἡτοίμασται ἐξαίσιον. βρωθείησαν
āt eiꝰ rami pedū: comedat aūt eius
δὲ αὐτοῦ κλῶνες ποδῶν, κατέδεται δὲ αὐτοῦ ∞∞

pulchra mors. scindat āt de tabnaculo eiꝰ sanitas:
τὰ ὡραῖα θάνατος. ἐκραγείη δὲ ἐκ διαίτης αὐτοῦ ἴασις,
teneat āt eū necessitas accusatiōe regia. habitabit in
σχοίη δὲ αὐτὸν ἀνάγκη αἰτίᾳ βασιλικῇ. κατασκηνώσει ἐν τῇ
habitaculo eiꝰ ī nocte eiꝰ: dispergent decē
σκηνῇ αὐτοῦ ἐν νυκτὶ αὐτοῦ, κατασπαρήσονται τὰ εὐπρε-
tia eiꝰ in sulfure. deorsū radices eiꝰ siccabunt:
πῆ αὐτοῦ ἐν θείῳ. ὑποκάτωθεν αἱ ῥίζαι αὐτοῦ ξηρανθήσονται,
ꝛ sursū corruet messis eiꝰ. memoria
καὶ ἐπάνωθεν ἐπιπεσεῖται θερισμὸς αὐτοῦ. τὸ μνημόσυνον
eiꝰ pereat de terra: ꝛ erit nomē ei in fa-
αὐτοῦ ἀπόλοιτο ἐκ γῆς, καὶ ὑπάρξει ὄνομα αὐτῷ ἐπὶ πρόσ-
ciē extraneo. expellat eū de luce in tenebras: ꝛ
ωπον ἐξωτέρω. ἀπώσειεν αὐτὸν ἐκ φωτὸς εἰς σκότος, καὶ
ab orbe terrarū trāstulerūt eū. nō erit notꝰ
ἀπὸ τῆς οἰκουμένης μετώκισαν αὐτόν. οὐκ ἔσται ἐπίγνωστος
in pplo eius: neq̄ saluatꝰ in subcelesti domꝰ eiꝰ.
ἐν λαῷ αὐτοῦ, οὐδὲ σεσωσμένος ἐν τῇ ὑπ' οὐρανὸν ὁ οἶκος αὐτοῦ.
sed in rebꝰ eiꝰ viuēt alij: sup eū gemuerūt vltimi:
ἀλλ' ἐν τοῖς αὐτοῦ ζήσονται ἕτεροι, ἐπ' αὐτῷ ἐστέναξαν ἔσχατοι,
primos āt tenuit stupor. he sunt domꝰ iniustoꝝ: hic āt
πρώτους δὲ ἔσχε θαῦμα. οὗτοί εἰσιν οἶκοι ἀδίκων, οὗτος δὲ
locus ignorantiū dn̄m.
ὁ τόπος τῶν μὴ εἰδότων τὸν κύριον. Ca.19.

Respōdens iob dicit: vsq̄ quo affligētis aīam meā: ꝛ occidetis me s̄monibꝰ? cognoscite solū
Ὑπολαβὼν ἰὼβ λέγει, ἕως τίνος ἔγκοπον ποιήσε-
τε τὴν ψυχήν μου, καὶ καθαιρεῖτέ με λόγοις; γνῶτε μόνον
q̄ dn̄s fecit me sic: loquimini ꝯtra me: nō re-
ὅτι ὁ κύριος ἐποίησέ με οὕτως, καταλαλεῖτέ μου, οὐκ αἰ-
uerētes me incūbitis mihi: nēpe iā in v̄itate ego erra-
σχυνόμενοί με ἐπίκεισθέ μοι, ναὶ δὴ ἐπ' ἀληθείας ἐγὼ ἐπλα-
ui: apud me āt habitat error. locutū esse v̄bū qd nō
νήθην, παρ' ἐμοὶ δὲ αὐλίζεται πλάνος. λαλῆσαι ῥῆμα ὃ οὐκ
oportebat: at verba mea errāt ꝛ nō in tpore. sine
ἔδει, τὰ δὲ ῥήματά μου πλανᾶται καὶ οὐκ ἐπὶ καιροῦ. ἔα
āt qm̄ i me magnificamini: insultatis āt mihi opprobrio. cognoscite igit q̄ dn̄s est q turbauit: munitionē āt eiꝰ in me exal-
δὲ ὅτι ἐπ' ἐμοὶ μεγαλύνεσθε, ἐνάλλεσθε δέ μοι ὀνείδει. γνῶ-
τε οὖν ὅτι ὁ κύριός ἐστιν ὁ ταράξας, ὀχύρωμα δὲ αὐτοῦ ἐπ' ἐμὲ ὕ-
tauit. ecce rideo opprobrio: ꝛ nō loquar: clamabo:
ψωσεν. ἰδοὺ γελῶ ὀνείδει, καὶ οὐ λαλήσω, κεκράξομαι, καὶ
neq̄q̄ iudiciū icircuitu circūedificatꝰ sū: ꝛ nō trāsibo:
οὐδαμοῦ κρίμα κύκλῳ περιῳκοδόμημαι, καὶ οὐ μὴ διαβῶ,
in facie mea tenebras posuit. at gloriā meā a me
ἐπὶ προσώπου μου σκότος ἔθετο. τὴν δὲ δόξαν μου ἀπ' ἐ-
exuit: abstulit āt coronā de capite meo. dilaniauit āt me icircuitu ꝛ abiui: excidit āt sicut arborē
μοῦ ἐξέδυσεν, ἀφεῖλε δὲ στέφανον ἀπὸ κεφαλῆς μου. διέσπασέ με κύκλῳ καὶ ᾠχόμην, ἐξέκοψε δὲ ὥσπερ δένδρον
spē meā. grauit āt mihi ira vsus est: reputauit
τὴν ἐλπίδα μου. δεινῶς δέ μοι ὀργῇ ἐχρήσατο, ἡγήσατο
āt me sicut inimicū. simul āt eiꝰ venerūt tēpta-
δέ με ὥσπερ ἐχθρόν. ὁμοθυμαδὸν δὲ ἦλθον τὰ πειρα-
tiones in me: vijs meis circūdederūt me insidiatores.
τήρια ἐπ' ἐμοί, ταῖς ὁδοῖς μου ἐκύκλωσάν με ἐγκάθετοι.
a me āt fratres mei recesserūt: cognouerūt alienos plꝰ q̄ me. amici āt mei imisericordes facti sunt: neq̄ adiūxerūt me ꝓxi-
ἀπ' ἐμοῦ δὲ ἀδελφοί μου ἀπέστησαν, ἔγνωσαν ἀλλοτρίους ἢ ἐμέ. φί-
λοι δέ μου ἀνελεήμονες γεγόνασιν, οὐ δὲ προσεποιήσαντό με οἱ ἐγ-
mi mei. ꝛ q̄ nouerūt meū nomē obliti sunt mei. vici-
γύτατοί μου. καὶ οἱ εἰδότες μου τὸ ὄνομα ἐπελάθοντό μου. γείτο-
ni domꝰ: ancille q̄q̄ mee: alienꝰ fui corā eis. ser-
νες οἰκίας, θεράπαιναί τέ μου, ἀλλογενὴς ἤμην ἐναντίον αὐτῶν. θερά-
uū meū vocaui: ꝛ nō obediuit. os āt meū deprecabat: ꝛ
ποντά μου ἐκάλεσα, καὶ οὐχ ὑπήκουσε. στόμα δέ μου ἐδέετο, καὶ
supplicabā vxori mee: aduocabā āt adulās filios
ἱκέτευον τὴν γυναῖκά μου, προσεκαλούμην δὲ κολακεύων υἱοὺς
cōcubinarū meaꝝ. ipi āt in seculū me auersati sunt: qū
παλλακίδων μου. οἱ δὲ εἰς τὸν αἰῶνά με ἀπεποιήσαντο, ὅταν
resurgo: ꝯtra me loquunt. abominati sunt āt me
ἀναστῶ, κατ' ἐμοῦ λαλοῦσιν. ἐβδελύξαντο δέ με ∞∞∞

primogenita mors. Auellatur de tabernaculo suo fiducia eiꝰ: & calcet sup eū q̄si rex interitꝰ. Habitēt in tabernaculo illiꝰ socii eiꝰ q nō est: aspgatur in tabernaculo eius sulfur. Deorsuꝫ radices eiꝰ siccētur: sursum āt atteratur messis eiꝰ. Memoria illiꝰ peat de terra: & nō celebretur nomē eius in plateis. Expellet eū de luce in tenebras: & de vrbe trāsferet eū. Nō erit semē eius neq̄ ꝓgenies in ppl'o suo: nec vlle reliq̄ in regionibꝰ eius. In die eiꝰ stupebūt nouissimi: & primos inuadet horror. Hec sūt ergo tabernacula iniqui: & iste locus eius qui ignorat deum. 19.

Respondēs āt iob: dixit. Vsq̄quo affligitis aīam meā: & atteritis me s̄monibꝰ? En decies cōfūditis me: & nō erubescitis opprimētes me. Nempe & si ignoraui: mecum erit ignorantia mea at vos cōtra me erigimini: & arguitis me opprobriis meis. Saltem nūc itelligite q̄a deꝰ nō eq̄ iudicio afflixerit me: & flagellis suis me cīxerit. Ecce clamabo vim patiēs: & nemo audiet. Vociferabor: & nō ē qui iudicet. Semitā meā circūsepsit & trāsire nō possum: & in calle meo tenebras posuit. Spoliauit me gl'ia mea: & abstulit coronā de capite meo. Destruxit me vndiq̄ & pereo: & q̄si euulse arbori abstulit spē meā. Iratꝰ est cōtra me furor eiꝰ: & sic me habuit q̄si hostem suū. Simul venerūt latrones eiꝰ: & fecerūt sibi viā per me: & obsederūt in gyro tabernaculū meū. Fr̄es meos longe fecit a me & noti mei q̄si alieni recesserūt a me. Dereliq̄rūt me ꝓpinq mei: & q me nouerāt obliti sūt mei. Iq̄lini domꝰ mee & ācille mee sic alienū hūerīt me: & q̄si pegrinꝰ fui in ocl'is eorū. Seruū meū vocaui & nō r̄ndit: ore ꝓprio deprecabar illū. Halitū meum exhorruit vxor mea & orabā filios vteri mei. Stulti q̄q̄ despiciebāt me: & cū ab eis recessissem detrahebāt mihi. Abominati sunt me ∞

בְּכוֹר מָוֶת׃ יִנָּתֵק מֵאָהֳלוֹ מִבְטַחוֹ וְתַצְעִדֵהוּ לְמֶלֶךְ בַּלָּהוֹת׃ תִּשְׁכּוֹן בְּאָהֳלוֹ מִבְּלִי לוֹ יְזֹרֶה עַל נָוֵהוּ גָפְרִית׃ מִתַּחַת שָׁרָשָׁיו יִבָשׁוּ וּמִמַּעַל יִמַּל קְצִירוֹ׃ זִכְרוֹ אָבַד מִנִּי אָרֶץ וְלֹא שֵׁם לוֹ עַל פְּנֵי חוּץ׃ יֶהְדְּפֻהוּ מֵאוֹר אֶל חֹשֶׁךְ וּמִתֵּבֵל יְנִדֻּהוּ׃ לֹא נִין לוֹ וְלֹא נֶכֶד בְּעַמּוֹ וְאֵין שָׂרִיד בִּמְגוּרָיו׃ עַל יוֹמוֹ נָשַׁמּוּ אַחֲרֹנִים וְקַדְמֹנִים אָחֲזוּ שָׂעַר׃ אַךְ אֵלֶּה מִשְׁכְּנוֹת עַוָּל וְזֶה מְקוֹם לֹא יָדַע אֵל׃

Cap.xix.

וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ עַד אָנָה תּוֹגְיוּן נַפְשִׁי וּתְדַכְּאוּנַנִי בְמִלִּים׃ זֶה עֶשֶׂר פְּעָמִים תַּכְלִימוּנִי לֹא תֵבֹשׁוּ תַּהְכְּרוּ לִי׃ וְאַף אָמְנָם שָׁגִיתִי אִתִּי תָּלִין מְשׁוּגָתִי׃ אִם אָמְנָם עָלַי תַּגְדִּילוּ וְתוֹכִיחוּ עָלַי חֶרְפָּתִי׃ דְּעוּ אֵפוֹ כִּי אֱלוֹהַּ עִוְּתָנִי וּמְצוּדוֹ עָלַי הִקִּיף׃ הֵן אֶצְעַק חָמָס וְלֹא אֵעָנֶה אֲשַׁוַּע וְאֵין מִשְׁפָּט׃ אָרְחִי גָדַר וְלֹא אֶעֱבוֹר וְעַל נְתִיבוֹתַי חֹשֶׁךְ יָשִׂים׃ כְּבוֹדִי מֵעָלַי הִפְשִׁיט וַיָּסַר עֲטֶרֶת רֹאשִׁי׃ יִתְּצֵנִי סָבִיב וָאֵלַךְ וַיַּסַּע כָּעֵץ תִּקְוָתִי׃ וַיַּחַר עָלַי אַפּוֹ וַיַּחְשְׁבֵנִי לוֹ כְצָרָיו׃ יַחַד יָבֹאוּ גְדוּדָיו וַיָּסֹלּוּ עָלַי דַּרְכָּם וַיַּחֲנוּ סָבִיב לְאָהֳלִי׃ אַחַי מֵעָלַי הִרְחִיק וְיֹדְעַי אַךְ זָרוּ מִמֶּנִּי׃ חָדְלוּ קְרוֹבָי וּמְיֻדָּעַי שְׁכֵחוּנִי׃ גָּרֵי בֵיתִי וְאַמְהֹתַי לְזָר תַּחְשְׁבֻנִי נָכְרִי הָיִיתִי בְעֵינֵיהֶם׃ לְעַבְדִּי קָרָאתִי וְלֹא יַעֲנֶה בְּמוֹ פִי אֶתְחַנֶּן לוֹ׃ רוּחִי זָרָה לְאִשְׁתִּי וְחַנֹּתִי לִבְנֵי בִטְנִי׃ גַּם עֲוִילִים מָאֲסוּ בִי אָקוּמָה וַיְדַבְּרוּ בִי׃ תִּעֲבוּנִי כָּל

quōdā cōſiliariū mei: & quē maxime diligebam auerſat⁹ ē me. Pelli mee cōſumptis carnib⁹ adheſit os meū: & d̄relicta ſūt tm̄modo labia circa dentes meos. Miſeremini mei miſeremini mei ſaltē vos amici mei: qa man⁹ dei tetigit me. Q̄re pſeq̄mini me ſicut deus & carnib⁹ meis ſaturamini? Quis mihi tribuat vt ſcribātur ſmōēs mei? Quis mihi det vt exarētur in libro ſtilo ferreo & plūbi lamina vel certe ſculpātur in ſilice. Scio eñi q̄ redēptor me⁹ viuit: & in nouiſſimo die de terra ſurrectur⁹ ſum. Et rurſum circūdabor pelle mea: & i carne mea videbo deū. Quē viſur⁹ ſū ego ipſe & oculi mei cōſpecturi ſunt: & nō ali⁹. Repoſita eſt hec ſpes mea in ſinu meo. Quare ergo nūc dicitis: pſeq̄mur eū: & radicē verbi inueniam⁹ cōtra eum? Fugite ergo a facie gladii: q̄m vltor iniquitatū gladi⁹ eſt: & ſcitote eſſe iudicium. 20.

Reſpōdēs aūt ſophar naamathites dixit. Idcirco cogitatiōes mee varie ſuccedunt ſibi: & mens in diuerſa rapitur. Doctrinā q̄ me arguis audiā: & ſpūs itelligētie mee rñdebit mihi. Hoc ſcio a pricipio ex q̄ poſit⁹ ē hō ſup terrā: q̄ laus ipiorū breuis ſit & gaudium hypocrite ad inſtar pūcti. Si aſcēderit vſq; ad celū ſupbia ei⁹: & caput ei⁹ nubes tetigerit q̄ſi ſterq̄linū i fine pdetur & q eū viderāt: dicēt: vbi eſt? Velut ſōniū auolans nō inuenietur: trāſiet ſicut viſio nocturna. Oculus qui eum viderat nō videbit: neq; vltra intuebitur eū locus ſu⁹. Filii ei⁹ atterētur egeſtate: & man⁹ illi⁹ reddēt ei dolorē ſuū. Oſſa eius iplebūtur vitiis adoleſcētie eius: & cū eo in puluere dormiēt. Cū ei dulce fuerit in ore ei⁹ malū: abſcondit illud ſub lingua ſua. Parcet illi & nō derelinq̄t illud: & celabit in gutture ſuo. Panis ei⁹ in vtero illi⁹ vertetur i fel aſpidū intriſec⁹. Diuitias quas deuorauit euomet: & de vētre illi⁹

Cap.xx.

extrahet eas deus. Caput aſpidum ſuget: & occidet eum lingua vipere. Non videat riuulos fluminis torrētis mellis & butyri. Luet q̄ fecit oīa, nec tñ cōſumetur. Iuxta multitudinē adinuētionū ſuarū ſic & ſuſtinebit: q̄m cōfringēs nudauit pauꝑes: domū rapuit & nō edificauit eā: nec eſt ſatiatus vēter ei⁹. Et cū habuerit q̄ cōcupierat: poſſidere nō poterit. Non remāſit de cibo ei⁹: & ꝓpterea nihil permanebit de bonis ei⁹. Cū ſatiat⁹ fuerit arctabitur: eſtuabit: & oīs dolor irruet ſup eū. Vtinā ipleatur vēter ei⁹: vt emittat in eū irā furoris ſui: & pluat ſup illum bellū ſuū. Fugiet arma ferrea: & irruet in arcū ereū: gladi⁹ deductus & egrediēs de vagina ſua & fulgurā in amaritudine ſua. Vadet & veniēt ſup eū horribiles: oēs tenebre abſcōdite ſunt in occultis eius. Deuorabit eū ignis q̄ nō ſuccēditur: affligetur relictus in tabernaculo ſuo. Reuelabūt celi iniq̄tatē ei⁹ & terra cōſurget aduerſus eū. Apertū erit germē domus illi⁹ detrahetur i die furoris dei. Hec eſt ps hoīs ipii a deo & hereditas verboꝝ ei⁹ a deo. 21.

Rñdens aūt iob dixit. Audite queſo ſermones meos: & agite penitentiam. Suſtinete me vt ego loquar: & poſt mea ſi videbitur verba ridete. Nunqd cōtra hoiem diſputatio mea ē vt merito nō debeā cōtriſtari? Attendite me & obſtupeſcite: & ſuperponite digitū ori veſtro. Et ego quando recordatus fuero ptimeſco: & cōcutit carnē meā tremor. Quare ergo ipii viuunt ſubleuati ſunt cōfortatiq; diuitiis? Semē coꝝ pmanet corā eis: ꝓpinquorū turba & nepotū in cōſpectu coꝝ. Domus coꝝ ſecure ſunt & pacate: & nō eſt virga dei ſuper illos. Bos eorum concepit & non abortiuit: vacca peperit & nō ē priuata fetu ſuo. Egrediūtur quaſi greges puuli corū: & īfātes coꝝ

Cap.xxi.

Primitiua heb.

רקד נשא תפף כנר שמח עגב כלה יום שאל חתת

Text. heb. Job. xxi.

ישאו בתף וכנור וישמחו לקול עוגב: יכלו בטוב ימיהם וברגע שאול יחתו: ויאמרו לאל סור ממנו ודעת דרכיך לא חפצנו: מה שדי כי נעבדנו ומה נועיל כי נפגע בו: הן לא בידם טובם עצת רשעים רחקה מני: כמה נר רשעים ידעך ויבא עלימו אידם חבלים יחלק באפו: יהיו כתבן לפני רוח וכמץ גנבתו סופה: אלוה יצפן לבניו אונו ישלם אליו וידע: יראו עיניו כידו ומחמת שדי ישתה: כי מה חפצו בביתו אחריו ומספר חדשיו חצצו: הלאל ילמד דעת והוא רמים ישפוט: זה ימות בעצם תמו כלו שלאנן ושליו: עטיניו מלאו חלב ומח עצמותיו ישקה: וזה ימות בנפש מרה ולא אכל בטובה: יחד על עפר ישכבו ורמה תכסה עליהם: הן ידעתי מחשבותיכם ומזמות עלי תחמסו: כי תאמרו איה בית נדיב ואיה אהל משכנות רשעים: הלא שאלתם עוברי דרך ואתתם לא תנכרו: כי ליום איד יחשך רע ליום עברות יובלו: מי יגיד על פניו דרכו והוא עשה מי ישלם לו: והוא לקברות יובל ועל גדיש ישקוד: מתקו לו רגבי נחל ואחריו כל אדם ימשוך ולפניו אין מספר: ואיך תנחמוני הבל ותשובתיכם נשאר מעל:

Cap. xxij. ויען אליפז התמני ויאמר: הלאל

Trāsla. B. Hie.

exultant lusibus. Tenēt tympanū & citharam: & gaudent ad sonitū organi. Ducunt in bonis dies suos: & in pūcto ad infernū descendūt. Qui dixerunt deo: recede a nobis: & scientiam viarum tuarū nolumus. Quis est omnipotens vt seruiam9 ei? Et qd nobis pdest: si orauerimus illū? Verūtñ qa nō sunt in manu eorū bona sua: cōsiliū ipiorū longe sit a me. Quoties lucerna ipiorū extinguetur: & superueniet eis inūdatio: & dolores diuidet furoris sui. Erunt sicut palee añ faciē venti: & sicut fauilla quā turbo dispgit. De9 seruabit filiis illi9 dolorē pris: & cū reddiderit tunc sciet. Videbūt oculi eius interfectionē suā: & de furore oipotentis bibet. Quid eni ad eum pertinet de domo sua post se? et si numerus mensiū eius dimidietur. Nunqd deū docebit quispiam: qui excelsos iudicat? Iste moritur robustus, & sanus diues & felix: viscera ei9 plena sūt adipe: & medullis ossa illius irrigātur. Ali9 vero moritur in amaritudine aie sue absq; vllis opibus: & tamen simul in puluere dormiēt: & vermes opcrient eos. Certe noui cogitationes vestras & sententias contra me iniquas. Dicitis enim. Vbi est domus principis? & vbi tabernacula impiorū? Interrogate quenlibet de viatoribus: & hec eadem illū intelligere cognoscetis. Quia in diem perditiōis seruatur malus & ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo viam eius? & que fecit quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur: & i cōgerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis cocyti: & post se omnē hominē trahet: & ante se inumerabiles. Quō igitur consolamini me frustra cū rñsio vr̄a repugnare ostensa sit veritati? 22.

Respondens autē eliphaz themanites: dixit. Nunquid deo

Trās. Gre. lxx. cū iter. latina.

προσπαίζουσιν. ἀναλαβόντες ψαλτήριον καὶ κιθάραν, καὶ εὐφραίνονται φωνῇ ψαλμοῦ. συνετέλεσαν δὲ ἐν ἀγαθοῖς τὸν βίον αὐτῶν, ἐν δὲ ἀναπαύσει ᾅδου ἐκοιμήθησαν. λέγει δὲ κυρίῳ, ἀπόστα ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὁδούς σου εἰδέναι οὐ βούλομαι. τί ἱκανός, ὅτι δουλεύσομεν αὐτῷ; καὶ τίς ὠφέλεια, ὅτι ἀπαντήσομεν αὐτῷ; ἐν χερσὶ γὰρ οὐκ ἦν αὐτῷ τὰ ἀγαθά, ἔργα δὲ ἀσεβῶν οὐκ ἐφορᾷ. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ ἀσεβῶν λύχνος σβεσθήσεται, ἐπελεύσεται δὲ αὐτοῖς ἡ καταστροφή, ὠδῖνες δὲ αὐτοὺς ἕξουσιν ἀπὸ ὀργῆς. ἔσονται δὲ ὥσπερ ἄχυρα πρὸ ἀνέμου, ἢ ὥσπερ κονιορτὸς ὃν ὑφείλετο λαῖλαψ. ἐκλείποι υἱοὺς ὑπάρχοντα αὐτοῦ, ἀνταποδώσει πρὸς αὐτὸν καὶ γνώσεται. ἴδοισαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τὴν αὐτοῦ σφαγήν, ἀπὸ δὲ κυρίου μὴ διασωθείη, ὅτι τὸ θέλημα αὐτοῦ ἐν οἴκῳ αὐτοῦ μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀριθμοὶ μηνῶν αὐτοῦ διῃρέθησαν. πότερον οὐχ ὁ κύριός ἐστιν ὁ διδάσκων σύνεσιν καὶ ἐπιστήμην, αὐτὸς δὲ σοφοὺς διακρινεῖ; οὗτος δὲ ἀποθανεῖται ἐν κράτει ἀφροσύνης αὐτοῦ, ὅλος δὲ εὐπαθῶν καὶ εὐθηνῶν. τὰ δὲ ἐγκατα αὐτοῦ πλήρη στέατος, μυελὸς δὲ αὐτοῦ διαχεῖται. ὁ δὲ τελευτᾷ ὑπὸ πικρίας ψυχῆς αὐτοῦ, οὐ φαγὼν οὐδὲν ἀγαθόν. ὁμοθυμαδὸν δὲ ἐπὶ γῆς κοιμῶνται, σαπρία δὲ αὐτοὺς ἐκάλυψεν. ὥστε οἶδα ὑμᾶς, ὅτι τόλμῃ ἐπίκεισθέ μοι. ὅτι ἐρεῖτε, ποῦ ἐστιν οἶκος ἄρχοντος καὶ ποῦ ἐστιν ἡ σκέπη τῶν σκηνωμάτων τῶν ἀσεβῶν; ἐρωτήσατε παραπορευομένους ὁδόν, καὶ τὰ σημεῖα αὐτῶν οὐκ ἀπαλλοτριώσετε. ὅτι εἰς ἡμέραν ἀπωλείας κουφίζεται ὁ πονηρός, εἰς ἡμέραν ὀργῆς αὐτοῦ ἀπαχθήσεται. τίς ἀπαγγελεῖ ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; καὶ αὐτὸς ἐποίησε. τίς ἀνταποδώσει αὐτῷ, καὶ αὐτὸς εἰς τάφους ἀπηνέχθη, καὶ ἐπὶ σωρῷ ἠγρύπνησεν. ἐγλυκάνθησαν αὐτῷ χάλικες χειμάρρου, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ πᾶς ἄνθρωπος ἀπελεύσεται, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἀναρίθμητοι. πῶς δέ με παρακαλεῖτε κενά; τὸ δ᾽ ἐμὲ καταπαύσασθαι ἀφ᾽ ὑμῶν οὐδέν.

Interlinear Latin: illudūt. sumētes psalteriū & citharā: & gaudent voce psalmi. cōsummauerūt āt in bonis vitā suā: in āt requie iferni dormierūt. dicit āt dño: recede a me: vias tuas scire nō volo: qd oipotēs: qm̄ seruiem9 ei? & que vtilitas: qm̄ obuiabim9 ei? in manib9 enī nō fuerūt ei bona: opa aūt impiorū nō aspicit. verūtñ & impiorū lucerna extinguet: superueniet āt eis subuersio: dolores aūt eos habebūt a furore. erūt aūt sicut palee ante ventū: aut sicut puluis quē abstulit turbo. deficiāt filios facultates ei9: retribuet ad eū & cognoscet. videāt oculi ei9 suā iterfectionē: ab āt dño nō saluetur: qm̄ volūtas ei9 in domo ei9 cū eo: & numeri mensiū ei9 diuisi sunt. nunqd nō dñs est qui docet itellectū & sciētiā: ipse aūt sapiētes discernet? iste āt morietur in potētia stultitie sue: tot9 aūt beneaffect9 & abundās. at viscera ei9 plena adipe: medulla āt ei9 effluet. ali9 āt moritur ab amaritudine aīe sue: eū nō comederit qppiā bonū. simul āt in terra dormiūt: putredo āt eos operuit. itaq; noui vos: qm̄ audacia incūbitis mihi. qm̄ dicetis: vbi est dom9 pncipis & vbi est tegmē tabernaculorū impiorū? interrogate pterentes viā: & signa eorū nō alienabitis. qm̄ in diē pditionis subleuatur mal9: in diē furoris ei9 ducetur. qs renūciabit in faciē ei9 viā ei9? & ipse fecit. qs retribuet ei: & ipse ad sepulchra duct9 est: & in aceruo vigilauit. dulces fuerūt ei silices torrētis: & post eū oīs homo abibit: & ante illū inumerabiles. qm̄ aūt mihi adiicietis inania? at me quiescere a vobis nihil.

Ca. 22.

Ὑπολαβὼν δὲ ἐλιφὰζ ὁ θαιμανίτης λέγει, πότερον οὐχὶ ὁ κύριός

Interlinear Latin: Respōdens aūt eliphaz themanites dicit: nunqd nō dñs

Trāsla. gre. lxx. cū iter. latina.

ἐστιν, ὁ διδάσκων σύνεσιν καὶ ἐπιστήμην; τί γὰρ μέλει τῷ κυρίῳ, ἐὰν σὺ ἦσθα τοῖς ἔργοις ἄμεμπτος; ἢ ὠφέλεια ὅτι ἁπλώσεις τὴν ὁδόν σου. ἢ λόγον σου ποιούμενος ἐλέγξει σε, καὶ συνεισελεύσεταί σοι εἰς κρίσιν; πότερον οὐχ ἡ κακία σου ἐστὶ πολλή, ἀναρίθμητοι δέ σου εἰσὶν αἱ ἁμαρτίαι; ἠνεχυρίαζες δὲ τοὺς ἀδελφούς σου διακενῆς, ἀμφίασιν δὲ γυμνῶν ἀφείλου, οὐδὲ ὕδωρ διψῶντας ἐπότισας, ἀλλὰ πεινώντων ἐστέρησας ψωμόν. ἐθαύμασας δὲ τινῶν πρόσωπα, ᾤκισας δὲ τοὺς ἐπὶ γῆς. χήρας δὲ ἐξαπέστειλας κενάς, ὀρφανοὺς δὲ ἐκάκωσας. τοιγαροῦν ἐκύκλωσάν σε παγίδες, καὶ ἐσπούδασέ σε πόλεμος ἐξαίσιος. τὸ φῶς σοι σκότος ἀπέβη, κοιμηθέντα δὲ ὕδωρ σε ἐκάλυψε. μὴ οὐχὶ ὁ τὰ ὑψηλὰ ναίων ἐφορᾷ; τοὺς δὲ ὕβρει φερομένους ἐταπείνωσε; καὶ εἶπας, τί ἔγνω ὁ ἰσχυρός. ἢ κατὰ τοῦ γνόφου κρινεῖ; νεφέλη ἀποκρυφὴ αὐτοῦ καὶ οὐχ ὁραθήσεται, καὶ γῦρον οὐρανοῦ διαπορεύεται. μὴ τρίβον αἰώνιον φυλάξεις, ἣν ἐπάτησαν ἄνδρες ἄδικοι, οἳ συνελήφθησαν ἄωροι. ποταμὸς ἐπιρρέων οἱ θεμέλιοι αὐτῶν. οἱ λέγοντες κύριος τί ποιήσει ἡμῖν; ἢ τί ἐπάξεται ἡμῖν ὁ παντοκράτωρ; ὃς δὲ ἐνέπλησε τοὺς οἴκους αὐτῶν ἀγαθῶν. βουλὴ δὲ ἀσεβῶν πόρρω αὐτοῦ. ἰδόντες δίκαιοι ἐγέλασαν, ἄμεμπτος δὲ ἐμυκτήρισεν αὐτούς. εἰ μὴ ἠφανίσθη ἡ ὑπόστασις αὐτῶν καὶ τὸ κατάλειμμα αὐτῶν καταφάγεται πῦρ. γενοῦ δὲ σκληρός, ἐὰν ὑπομείνῃς, εἶτα ὁ καρπός σου ἔσται ἐν ἀγαθοῖς. ἔκλαβε ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐξηγορίαν, καὶ ἀνάλαβε τὰ ῥήματα αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ σου. ἐὰν δὲ ἐπιστραφῇς καὶ ταπεινώσῃς σεαυτὸν ἔναντι κυρίου, πόρρω ἐποίησας ἀπὸ διαίτης σου τὸ ἄδικον. καθήσῃ ἐπὶ χώματι ἐν πέτρᾳ, καὶ ὡς πέτρα χειμάρρου ὠφείρ. ἔσται οὖν σου ὁ παντοκράτωρ βοηθὸς ἀπὸ ἐχθρῶν, καθαρὸν δὲ ἀποδώσει σε ὥσπερ ἀργύριον πεπυρωμένον. εἶτα παρρησιασθήσῃ ἔναντι κυρίου ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἱλαρῶς. εὐξαμένου δέ σου

Interlinear Latin: est: docēs intellectū & scientiā? qd enī cure est dño: si tu fuisti opib9 irreprehēsibilis? nunqd vtilitas qm̄ simplicē facies viā tuā. aut sermonē tuū faciēs redarguet te: & simul veniet tecū in iudiciū? nunqd nō malitia tua est multa: innumerabilia āt tua sunt peccata? pignerabas āt a fratrib9 tuis frustra: vestimentū aūt nudorū abstulisti: neq; aqua sitiētes potasti: sed esurientiū subtraxisti frustū panis. mirat9 es āt qrūdā vult9: habitare fecisti āt pauperes in terra. viduas aūt dimisisti vanas: pupillos āt afflixisti. igit circūdauerūt te laquei: & vrsit te bellū idecēs. lumē tibi tenebre euasit: dormientē āt aqua te operuit. nunqd nō excelsa habitās aspicit? at iniuria latos hūiliauit? & dixisti: qd nouit fortis. nunqd p caligimē iudicabit? nubes latibulū ei9 & nō videbit: & gyrū celi pambulat. nunqd semitā eternā custodies: quā calcauerūt viri iniusti: q cōprehēsi sunt imaturi. fluui9 fluēs fundamēta eorū. dicētes dñs qd faciet nobis? aut qd inducet nobis oipotens? q aūt ipleuit domos eorū bonis. cōsiliū āt ipiorū lōge ab eo. videtes iusti riserūt: irreprehēsibilis āt subsānauit eos. nisi destructa ē substāntia eorū & reliqas eorū deuorat ignis. esto āt durus. si sustinueris: postea fruct9 tuus erit in bonis. suscipe de ore illi9 iterptationē: & recipe v̄ba ei9 in corde tuo. si āt reuersus fueris & hūiliaueris teipm̄ corā dño: lōge fecisti a tabnaculo tuo iniqtatē. sedebis sup aggerē in petra: & vt petra torrētis ophir. erit igit tu9 oipotēs adiutor ab inimicis: purū āt reddet te sicut argētū igne pbatū. postea cū audacia loqueris corā dño cū respexeris in celū hilarit. cū oraueris āt in

Marginal notes: Prou. 14. c.; C; B; C; D; A; s. a. b.; ps. 106.

Trāsla. B. Hie.

cōparari potest hō: etiā cū pfecte fuerit scientie? Quid pdest deo si iustus fueris: aut quid ei cōfers si imaculata fuerit via tua? Nunqd timēs arguet te: & veniet tecū in iudicium? & non propter maliciam tuā plurimā & infinitas iniqtates tuas? Abstulisti enī pign9 fratrū tuorū sine causa & nudos spoliasti vestibus. Aquā lasso non dedisti & esurienti subtraxisti panē. In fortitudine brachii tui possidebas terrā: & potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas & lacertos pupillorum cōminuisti. Propterea circundatus es laqueis & conturbat te formido subita. Et putabas te tenebras nō visurū: & ipetu aquarū inūdantiū nō oppressū iri. An cogitas q de9 excelsior celo sit: & sup stellarū verticem sublimetur. Et dicis. Quid enī nouit de9? Et qsi per caliginē iudicat. Nubes latibulū ei9: nec nr̄a considerat: & circa cardines celi pambulat. Nunqd semitā seculorū custodire cupis quā calcauerunt viri iniqui? qui sublati sunt ante tēpus suum: & fluuius subuertit fundamētum eorū. Qui dicebāt deo: recede a nobis: & qsi nihil possit facere oīps: estimabāt eū: cū ille iplesset domos eorum bonis. Quorū sentētia procul sit a me. Videbunt iusti & letabuntur: & innocens subsannabit eos. Nōne succisa ē erectio eorū & reliquias eorū deuorauit ignis? Acqesce igitur ei: & hēto pacē & per hec hēbis fructus optīos. Suscipe ex ore illius legē: & pone smones eius in corde tuo. Si reuersus fueris ad oipotentē edificaberis: & lōge facies iniqtatē a tabernaculo tuo. Dabit p terra silicem: & pro silice torrentes aureos. Eritq; oipotēs cōtra hostes tuos: & argentū coaceruabitur tibi. Tūc super oipotentē delitiis afflues: & eleuabis ad deū faciem tuam. Rogabis

Text. heb. Job. xxij.

יסכן גבר כי יסכן עלימו משכיל: החפץ לשדי כי תצדק ואם בצע כי תתם דרכיך: המיראתך יכחך יבוא עמך במשפט: הלא רעתך רבה ואין קץ לעונתיך: כי תחבל אחיך חנם ובגדי ערומים תפשיט: לא מים עיף תשקה ומרעב תמנע לחם: ואיש זרוע לו הארץ ונשוא פנים ישב בה: אלמנות שלחת ריקם וזרעות יתומים ידכא: על כן סביבותיך פחים ויבהלך פחד פתאם: או חשך לא תראה ושפעת מים תכסך: הלוא אלוה גבה שמים וראה ראש כוכבים כי רמו: ואמרת מה ידע אל הבעד ערפל ישפוט: עבים סתר לו ולא יראה וחוג שמים יתהלך: הארח עולם תשמור אשר דרכו מתי און: אשר קמטו ולא עת נהר יוצק יסודם: האמרים לאל סור ממנו ומה יפעל שדי למו: והוא מלא בתיהם טוב ועצת רשעים רחקה מני: יראו צדיקים וישמחו ונקי ילעג למו: אם לא נכחד קימנו ויתרם אכלה אש: הסכן נא עמו ושלם בהם תבואתך טובה: קח נא מפיו תורה ושים אמריו בלבבך: אם תשוב עד שדי תבנה תרחיק עולה מאהלך: ושית על עפר בצר ובצור נחלים אופיר: והיה שדי בצריך וכסף תועפות לך: כי אז על שדי תתענג ותשא אל אלוה פניך: תעתיר

Primitiua heb.

סכן שכל צדק תמם ירא בוא

eum & exaudiet te: & vota tua reddes. Decernes rem & veniet tibi: & in vijs tuis splendebit lumē. Qui enī hūiliatus fuerit: erit in gl'ia: & q incliauerit oculos suos ipse saluabitur. Saluabitur innocēs: saluabitur autem mūdicia manuū suarum.

23.

Rñdens autē iob: ait. Nunc quoq; in amaritudine ē sermo meus: & manus plage mee aggrauata est super gemitū meum. Quis mihi tribuat vt cognoscā & iueniā illū: & veniā vsq; ad soliū eius? Ponā corā eo iudiciū: & os meū replebo increpationibus: vt sciā verba que mihi rñdeat: & intelligā qd loquatur mihi. Nolo multa fortitudine cōtēdat mecū: nec magnitudinis sue mole me pmat. Proponat equitatē cōtra me: & perueniet ad victoriā iudiciū meū. Si ad orientē iero nō apparet: si ad occidentē nō itelligā eū. Si ad sinistrā: qd agā? Non apphendā eū. Si me vertā ad dexterā: nō videbo illū. Ipse vero scit viam meā: & probauit me quasi aurū qd p ignē trāsit. Vestigia eius secutus ē pes meus: viā eius custodiui: & nō declinaui ex ea. A mādatis labiorū eius nō recessi: & in sinu meo abscondi verba oris eius. Ipse eī solus ē & nemo auertere pōt cogitationē eius: & aia eius qdcūq; voluit hoc fecit. Cumq; expleuerit i me volūtatē suā: & alia multa silia psto sunt ei. Et idcirco a facie eius turbatus sum: & cōsiderās eū timore sollicitor. Deus molliuit cor meū: & ops cōturbauit me. Nō enī perii ppter imminētes tenebras: nec faciē meam operuit caligo.

24.

Ab omnipotēte nō sunt abscōdita tpa: qui aūt nouerūt eū ignorāt dies illius. Alii termios trāstulerūt: diripuerūt greges & pauerūt eos. Asinū pupillorū abegerūt: & abstulerūt p pignore bouē viduae. Subuerterūt pauperū viā: & oppsserūt pariter māsuetos terre. Alii quasi onagri in deserto egrediūtur ad opus suū: vigilantesq; ad predam preparāt panē liberis.

Agrū nō suū demetūt: & vineā eius quē vi oppsserāt vindemiāt. Nudos dimittūt hoīes indumenta tollētes: quibus nō est opimentū in frigore: quos imbres montiū rigāt: & nō habētes velamē āplexantur lapides. Vim fecērt depdantes pupillos: & vulgū pauperē spoliauerūt. Nudis incedētibus absq; vestitu & esurientibus tulerūt spicas. Inter aceruos eorū meridiati sunt: qui calcatis torcularibus sitiūt. De ciuitatibus fecerūt viros gemere: & aīa vulneratorum clamauit & deus inultū abire nō patitur. Ipsi fuerūt rebelles lumini: nescierūt vias eius: nec reuersi sunt p semitas eius. Mane primo consurgit homicida: iterficit egenū & pauperē: p noctē vero erit quasi fur. Oculus adulteri obseruat caligimem dicens: non me videbit oculus: & operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos: sicut in die condixerant sibi: & ignorauerunt lucem. Si subito apparuerit aurora: arbitrātur vmbram mortis: & sic in tenebris quasi in luce ambulant. Leuis est sup faciē aque: maledicta sit pars eius in terra nec ambulet per viā vinearum. Ad nimium calorē transiet ab aquis niuiū: & vsq; ad inferos peccatū illius. Obliuiscatur eius mia: dulcedo illius vermis. Non sit in recordatiōe: sed cōteratur sicut lignū ifructuosum. Pauit enī sterilē & q nō parit: & vidue bene nō fecit. Detraxit fortes in fortitudie sua: & cū steterit non credet vite sue. Dedit ei deus locum pnie: & ille abutitur eo in supbia: oculi aūt eius sunt in vijs illius. Eleuati sunt ad modicū: & non subsistent: & hūiliabūtur sicut oīa & auferētur & sicut sūmitates spicarū cōterētur. Qd si nō est ita quis me pōt arguere esse mentitū: & ponere āte deū verba mea?

25.

Rñdens āt baldath suites: dixit. Ptās & terror apud eū est qui facit cōcordiā in sublimibus suis. Nunqd ē numerus

לְנִדּוּדָיו׃ וְעַל מִי לֹא יָקוּם אוֹרֵהוּ׃ וּמַה יִּצְדַּק אֱנוֹשׁ עִם אֵל וּמַה יִּזְכֶּה יְלוּד אִשָּׁה׃ הֵן עַד יָרֵחַ וְלֹא יַאֲהִיל וְכוֹכָבִים לֹא זַכּוּ בְעֵינָיו׃ אַף כִּי אֱנוֹשׁ רִמָּה וּבֶן אָדָם תּוֹלֵעָה׃

Cap.xxvi.

וַיַּעַן אִיּוֹב וַיֹּאמַר׃ מֶה עָזַרְתָּ לְלֹא כֹחַ הוֹשַׁעְתָּ זְרוֹעַ לֹא עֹז׃ מַה יָּעַצְתָּ לְלֹא חָכְמָה וְתוּשִׁיָּה לָרֹב הוֹדָעְתָּ׃ אֶת מִי הִגַּדְתָּ מִלִּין וְנִשְׁמַת מִי יָצְאָה מִמֶּךָּ׃ הָרְפָאִים יְחוֹלָלוּ מִתַּחַת מַיִם וְשֹׁכְנֵיהֶם׃ עָרוֹם שְׁאוֹל נֶגְדּוֹ וְאֵין כְּסוּת לָאֲבַדּוֹן׃ נֹטֶה צָפוֹן עַל תֹּהוּ תֹּלֶה אֶרֶץ עַל בְּלִימָה׃ צֹרֵר מַיִם בְּעָבָיו וְלֹא נִבְקַע עָנָן תַּחְתָּם׃ מְאַחֵז פְּנֵי כִסֵּה פַּרְשֵׁז עָלָיו עֲנָנוֹ׃ חֹק חָג עַל פְּנֵי מָיִם עַד תַּכְלִית אוֹר עִם חֹשֶׁךְ׃ עַמּוּדֵי שָׁמַיִם יְרוֹפָפוּ וְיִתְמְהוּ מִגַּעֲרָתוֹ׃ בְּכֹחוֹ רָגַע הַיָּם וּבִתְבוּנָתוֹ מָחַץ רָהַב׃ בְּרוּחוֹ שָׁמַיִם שִׁפְרָה חֹלְלָה יָדוֹ נָחָשׁ בָּרִחַ׃ הֶן אֵלֶּה קְצוֹת דְּרָכָיו וּמַה שֵּׁמֶץ דָּבָר נִשְׁמַע בּוֹ וְרַעַם גְּבוּרֹתָו מִי יִתְבּוֹנָן׃

Ca.xxvii.

וַיֹּסֶף אִיּוֹב שְׂאֵת מְשָׁלוֹ וַיֹּאמַר׃ חַי אֵל הֵסִיר מִשְׁפָּטִי וְשַׁדַּי הֵמַר נַפְשִׁי׃ כִּי כָל עוֹד נִשְׁמָתִי בִי וְרוּחַ אֱלוֹהַּ בְּאַפִּי׃ אִם תְּדַבֵּרְנָה שְׂפָתַי עַוְלָה וּלְשׁוֹנִי אִם יֶהְגֶּה רְמִיָּה׃ חָלִילָה לִּי אִם אַצְדִּיק אֶתְכֶם עַד אֶגְוָע לֹא אָסִיר תֻּמָּתִי מִמֶּנִּי׃ בְּצִדְקָתִי הֶחֱזַקְתִּי וְלֹא אַרְפֶּהָ לֹא יֶחֱרַף לְבָבִי מִיָּמָי׃ יְהִי כְרָשָׁע אֹיְבִי וּמִתְקוֹמְמִי כְעַוָּל׃

militũ illius? Et sup quẽ non surget lumẽ illius? Nunqd iustificari potest homo cõparatus deo: aut apparere mũdus natus de muliere? Ecce luna etiã non splendet: & stelle non sunt mundę in cõspectu eius: quãto magis homo putredo: & filius hois vermis. 26.

Rñdens aũt iob: dixit. Cuius adiutor es: nũquid imbecillis? Et sustẽtas brachiũ eius q non est fortis? Cui dedisti consiliũ? forsitã illi q nõ habet sapientiã: & prudentiã tuã ostẽdisti plurimã. Quẽ docere voluisti: nõne eũ qui fecit spiramentum? Ecce gigantes gemunt sub aquis: & qui habitant cum eis. Nudus est infernus corã illo: & nullũ est operimentũ perditioni. Qui extẽdit aquilonem sup vacuũ: & appẽdit terrã sup nihilũ. Qui ligat aquas in nubibus suis: vt non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultũ solii sui: & expandit sup illud nebulã suã. Terminũ circũdedit aquis: vsq dũ finiatur lux & tenebre. Colũne celi cõtremiscũt: & pauent ad nutũ eius. In fortitudine illius repẽte maria cõgregata sunt: & prudẽtia eius percussit superbũ. Spiritus eius ornauit celos: & obstetricãte manu eius eductus est coluber tortuosus. Ecce hec ex parte dicta sunt viarũ eius: & cũ vix paruã stillã sermonis eius audierimus: quis poterit tonitruũ magnitudinis illius intueri? 27.

Addidit quoq iob assumens parabolã suã: & dixit. Viuit deus qui abstulit iudiciũ meũ: & omnipotens qui ad amaritudinẽ adduxit aiam meã: quia donec supest halitus in me: & spũs dei in naribus meis: nõ loquẽtur labia mea iniquitatẽ: nec lingua mea meditabitur mendaciũ. Absit a me vt iustos vos esse iudicẽ. Donec deficiã: nõ recedã ab innocẽtia mea. Iustificationẽ meã quã cepi tenere: nõ deseram. Neq; enĩ reprehendit me cor meũ in omni vita mea. Sit vt impius inimicus meus: & aduersarius meus quasi iniquus.

πεζοτάταις, ἐπί τινας δὲ οὐκ ἐπελεύσεται ἐνέδρα παρ' αὐτοῦ; πῶς γὰρ ἔσται δίκαιος βροτὸς ἔναντι κυρίου; ἢ τίς ἂν ἀποκαθαρίσαι αὑτὸν γεννητὸς γυναικός; εἰ σελήνῃ συντάσσει, καὶ οὐκ ἐπιφαύσκει, ἄστρα δὲ οὐ καθαρὰ ἐναντίον αὐτοῦ. ἐᾶ δὲ, ἄνθρωπος σαπρία, καὶ υἱὸς ἀνθρώπου σκώληξ. Ca.26.

Ὑπολαβὼν δὲ ἰὼβ λέγει, τίνι πρόσκεισαι, ἢ τίνι μέλλεις βοηθεῖν; πότερον οὐχ ᾧ πολλὴ ἰσχύς, καὶ ᾧ βραχίων κραταιός ἐστι; τίνι συμβεβούλευσαι; οὐχ ᾧ πᾶσα σοφία; ἢ τίνι ἐπακολουθήσεις; οὐχ ᾧ μεγίστη δύναμις; τίνι ἀνήγγειλας ῥήματα; πνοὴ δὲ τίνος ἐστὶν ἡ ἐξελθοῦσα ἐκ σοῦ; μὴ γίγαντες μαιωθήσονται, ὑποκάτωθεν ὕδατος καὶ τῶν γειτόνων αὐτοῦ; γυμνὸς ὁ ᾅδης ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστι περιβόλαιον τῇ ἀπωλείᾳ. ἐκτείνων βορέαν ἐπ' οὐδέν, κρεμάζων γῆν ἐπὶ μηδενός. δεσμεύων ὕδωρ ἐν νεφέλαις αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐρράγη νέφος ὑποκάτω αὐτοῦ. ὁ κρατῶν πρόσωπον θρόνου, ἐκπετάζων ἐπ' αὐτὸν νέφος αὐτοῦ. πρόσταγμα ἐγύρωσεν ἐπὶ πρόσωπον ὕδατος, μέχρι συντελείας φωτὸς μετὰ σκότους. στῦλοι οὐρανοῦ ἐπετάσθησαν, καὶ ἐξέστησαν ἀπὸ τῆς ἐπιτιμήσεως αὐτοῦ. ἰσχύϊ κατέπαυσε τὴν θάλασσαν, ἐπιστήμῃ δὲ ἔτρωσε τὸ κῆτος. κλεῖθρα δὲ οὐρανοῦ δεδοίκασιν αὐτόν· προστάγματι δὲ αὐτοῦ ἐθανάτωσε δράκοντα ἀποστάτην. ἰδοὺ ταῦτα μέρη ὁδοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ ἰκμάδα λόγου ἀκουσόμεθα ἐν αὐτῷ, σθένος δὲ βροντῆς αὐτοῦ, τίς οἶδεν ὁπότε ποιήσει; Ca.27.

Ἔτι δὲ προσθεὶς ἰὼβ εἶπε τῷ προοιμίῳ, ζῇ κύριος ὃς οὕτω με κέκρικε, καὶ ὁ παντοκράτωρ ὁ πικράνας μου τὴν ψυχήν. εἰ μὴν ἔτι τῆς πνοῆς μου ἐνούσης, πνεῦμα δὲ θεῖον τὸ περιὸν μοι ἐν ῥισί. μὴ λαλήσει τὰ χείλη μου ἄνομα, οὐδὲ ἡ ψυχή μου μελετήσει ἄδικα. μή μοι εἴη δικαίους ὑμᾶς ἀποφῆναι, ἕως ἂν ἀποθάνω, οὐ γὰρ ἀπαλλάξω τὴν ἀκακίαν μου. δικαιοσύνῃ δὲ προσέχων οὐ μὴ πρόωμαι, οὐ γὰρ σύνοιδα ἐμαυτῷ ἄτοπα πράξας. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ εἴησαν οἱ ἐχθροί μου, ὥσπερ ἡ καταστροφὴ τῶν ἀσεβῶν, καὶ οἱ ἐπ' ἐμὲ ἐπανιστάμενοι, ὥσπερ ἡ ἀπώλεια τῶν παρανόμων.

καὶ τίς γάρ ἐστιν ἐλπὶς ἀσεβεῖ, ὅτι ἐπέχει; πεποιθὼς ἐπὶ κύριον ἆρα σωθήσεται; ἢ τὴν δέησιν αὐτοῦ εἰσακούσεται ὁ θεός; ἢ ἐπελθούσης αὐτῷ ἀνάγκης μὴ ἔχει τινὰ παρρησίαν ἔναντι αὐτοῦ; ἢ ὡς ἐπικαλεσαμένου αὐτοῦ εἰσακούσεται αὐτοῦ; ἀλλὰ δὴ ἀναγγελῶ ὑμῖν τί ἐστιν ἐν χειρὶ κυρίου, ἅ ἐστι παρὰ παντοκράτορι, οὐ ψεύσομαι. ἰδοὺ δὴ πάντες οἴδατε, ὅτι κενὰ κενοῖς ἐπιβάλλετε. αὕτη ἡ μερὶς ἀνθρώπου ἀσεβοῦς παρὰ κυρίου, κτῆμα δὲ δυναστῶν ἐλεύσεται παρὰ παντοκράτορος ἐπ' αὐτούς. ἐὰν δὲ πολλοὶ γένωνται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, εἰς σφαγὴν ἔσονται, ἐὰν δὲ ἄνδρωθῶσι προσαιτήσουσιν. οἱ δὲ περιόντες αὐτοῦ θανάτῳ τελευτήσουσι, χήρας δὲ αὐτῶν οὐδεὶς ἐλεήσει. ἐὰν συναγάγῃ ὥσπερ γῆν ἀργύριον, ἴσα δὲ πηλῷ ἑτοιμάσῃ χρυσίον· ταῦτα πάντα δίκαιοι περιποιήσονται, τὰ δὲ χρήματα αὐτοῦ ἀληθινοὶ καθέξουσιν. ἀπέβη δὲ ὁ οἶκος αὐτοῦ ὥσπερ σῆτες, καὶ ὥσπερ ἀράχνη. πλούσιος κοιμηθήσεται καὶ οὐ προσθήσει, ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ διήνοιξε, καὶ οὐκ ἔστι. συνήντησαν αὐτῷ ὥσπερ ὕδωρ αἱ ὀδύναι, νυκτὶ δὲ ἀφείλετο αὐτὸν γνόφος. ἀναλήψεται αὐτὸν καύσων καὶ ἀπελεύσεται, καὶ λικμήσει αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. καὶ ἐπιρρίψει ἐπ' αὐτὸν καὶ οὐ φείσεται, ἐκ χειρὸς αὐτοῦ φυγῇ φεύξεται. κροτήσει ἐπ' αὐτοὺς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ συριεῖ αὐτὸν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. Ca.28.

Ἔστι γὰρ ἀργυρίῳ τόπος ὅθεν γίνεται, τόπος δὲ χρυσίῳ ὅθεν διηθεῖται. σίδηρος μὲν γὰρ ἐκ γῆς γίνεται, χαλκὸς δὲ ἴσα λίθῳ λατομεῖται. τάξιν ἔθετο σκότει, καὶ πᾶν πέρας αὐτὸς ἐξακριβάζεται, λίθος σκοτία καὶ σκιὰ θανάτου. διακοπὴ χειμάρρου ἀπὸ κονίας, οἱ δὲ ἐπιλανθανόμενοι ὁδὸν δικαίαν ἠσθένησαν ἐκ βροτῶν. γῆ ἐξ αὐτῆς ἐξελεύσεται ἄρτος, ὑποκάτω αὐτῆς ἐστράφη ὡσεὶ πῦρ. τόπος σαπφείρου οἱ λίθοι αὐτῆς, καὶ χῶμα χρυσίον αὐτῷ. τρίβος, οὐκ ἔγνω αὐτὴν πετεινόν, καὶ οὐ παρέβλεψεν αὐτὴν ὀφθαλμὸς γυπός. οὐκ ἐπάτησαν αὐτὴν υἱοὶ ἀλαζόνων, οὐ παρῆλθεν ἐπ' αὐτῆς λέων. ἐν ἀκροτόμῳ ἐξέτεινε χεῖρα αὐτοῦ, κατέστρεψε δὲ ἐκ ῥιζῶν ὄρη.

Que est enĩ spes hypocrite si auare rapiat: & nõ liberet deus aiam eius? Nũquid deus audiet clamorẽ eius cũ venerit sup eum angustia? Aut poterit in omnipotẽte delectari & inuocare deũ oĩ tpe? Docebo vos per manum dei que omnipotens habeat: nec abscondam. Ecce vos omnes nostis: & quid sine causa vana loquimini? Hec est pars hois impii apud deũ: & hereditas violẽtorũ quã ab oĩpotẽte suscipient. Si multiplicati fuerint filii eius: in gladio erũt: & nepotes eius nõ saturabũtur pane. Qui reliq fuerint ex eo: sepelientur in interitu: & vidue illius nõ plorabũt. Si cõportauerit quasi terrã argentũ: & sicut lutũ preparauerit vestimẽta: ppabit qdẽ: sed iustus vestietur illis: & argentũ innocẽs diuidet. Edificauit sicut tinea domũ suam: & sicut custos fecit vmbraculũ. Diues cũ dormierit: nihil secũ auferet: aperiet oculos suos: & nihil inueniet. Apprehẽdet eũ quasi aqua inopia: nocte opprimet eũ tẽpestas. Tollet eũ ventus vrẽs & auferet: & velut turbo rapiet eũ de loco suo. Emittet sup eũ & nõ parcet: de manu eius fugiẽs fugiet. Stringet super eũ manus suas: & sibilabit super illũ intuẽs locũ eius. 28

Habet argentũ venarũ suarũ principia: & auro locus ẽ in quo cõflatur. Ferrũ de terra tollitur: & lapis solutus calore in es vertitur. Tps posuit tenebris: & vniuersorũ finẽ ipse cõsiderat. Lapidẽ quoq caliginis & vmbre mortis diuidit torrens a ppłó peregrinãte: eos quos oblitus est pes egẽtis hois & inuios. Terra de qua oriebatur panis: in loco suo igni subuersa est. Locus sapphiri lapides eius: & glebe illius aurũ. Semitam ignorauit auis: nec intuitus est oculus vulturis. Non calcauerunt eam filii institorũ: nec pertransiuit per eã leena. Ad silicem extendit manũ suã: subuertit a radicibus mõtes.

כִּי מַה תִּקְוַת חָנֵף כִּי יִבְצָע כִּי יֵשֶׁל אֱלוֹהַּ נַפְשׁוֹ׃ הֲצַעֲקָתוֹ יִשְׁמַע אֵל כִּי תָבוֹא עָלָיו צָרָה׃ אִם עַל שַׁדַּי יִתְעַנָּג יִקְרָא אֱלוֹהַּ בְּכָל עֵת׃ אוֹרֶה אֶתְכֶם בְּיַד אֵל אֲשֶׁר עִם שַׁדַּי לֹא אֲכַחֵד׃ הֵן אַתֶּם כֻּלְּכֶם חֲזִיתֶם וְלָמָּה זֶּה הֶבֶל תֶּהְבָּלוּ׃ זֶה חֵלֶק אָדָם רָשָׁע עִם אֵל וְנַחֲלַת עָרִיצִים מִשַּׁדַּי יִקָּחוּ׃ אִם יִרְבּוּ בָנָיו לְמוֹ חָרֶב וְצֶאֱצָאָיו לֹא יִשְׂבְּעוּ לָחֶם׃ שְׂרִידָו בַּמָּוֶת יִקָּבֵרוּ וְאַלְמְנֹתָיו לֹא תִבְכֶּינָה׃ אִם יִצְבֹּר כֶּעָפָר כָּסֶף וְכַחֹמֶר יָכִין מַלְבּוּשׁ׃ יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ וְכֶסֶף נָקִי יַחֲלֹק׃ בָּנָה כָעָשׁ בֵּיתוֹ וּכְסֻכָּה עָשָׂה נֹצֵר׃ עָשִׁיר יִשְׁכַּב וְלֹא יֵאָסֵף עֵינָיו פָּקַח וְאֵינֶנּוּ׃ תַּשִּׂיגֵהוּ כַמַּיִם בַּלָּהוֹת לַיְלָה גְּנָבַתּוּ סוּפָה׃ יִשָּׂאֵהוּ קָדִים וְיֵלַךְ וִישָׂעֲרֵהוּ מִמְּקֹמוֹ׃ וְיַשְׁלֵךְ עָלָיו וְלֹא יַחְמֹל מִיָּדוֹ בָּרוֹחַ יִבְרָח׃ יִשְׂפֹּק עָלֵימוֹ כַפֵּימוֹ וְיִשְׁרֹק עָלָיו מִמְּקֹמוֹ׃

C. xxviii.

כִּי יֵשׁ לַכֶּסֶף מוֹצָא וּמָקוֹם לַזָּהָב יָזֹקּוּ׃ בַּרְזֶל מֵעָפָר יֻקָּח וְאֶבֶן יָצוּק נְחוּשָׁה׃ קֵץ שָׂם לַחֹשֶׁךְ וּלְכָל תַּכְלִית הוּא חוֹקֵר אֶבֶן אֹפֶל וְצַלְמָוֶת׃ פָּרַץ נַחַל מֵעִם גָּר הַנִּשְׁכָּחִים מִנִּי רָגֶל דַּלּוּ מֵאֱנוֹשׁ נָעוּ׃ אֶרֶץ מִמֶּנָּה יֵצֵא לָחֶם וְתַחְתֶּיהָ נֶהְפַּךְ כְּמוֹ אֵשׁ׃ מְקוֹם סַפִּיר אֲבָנֶיהָ וְעַפְרֹת זָהָב לוֹ׃ נָתִיב לֹא יְדָעוֹ עַיִט וְלֹא שְׁזָפַתּוּ עֵין אַיָּה׃ לֹא הִדְרִיכֻהוּ בְנֵי שָׁחַץ לֹא עָדָה עָלָיו שָׁחַל׃ בַּחַלָּמִישׁ שָׁלַח יָדוֹ הָפַךְ מִשֹּׁרֶשׁ הָרִים׃

In petris riuos excidit: & omne preciosum vidit oculus eius. Profūda quoq fluuiorū ſcrutatus eſt: & abſcondita pduxit in lucē. Sapiā vero vbi inuenitur? & quis eſt locus intelligentie? Neſcit homo preciū eius: nec inuenitur in tra ſuauiter viuentium. Abyſſus dicit: non eſt in me: & mare loquitur nō eſt mecū. Nō dabitur aurum obrizum p ea: nec appēdetur argentū in cōmutatiōe eius. Nō cōferetur tinctis indie coloribus: nec lapidi ſardōico pcioſiſſimo vel ſaphiro. Nō adeq̄bitur ei aurū vel vitrū: nec cōmutabūtur p ea vaſa auri: excelſa & eminētia nō cōmemorabūtur cōparatione eius. Trahitur aūt ſapiā de occultis. Nō adeq̄bitur ei topazius de ethiopia: nec tincture mūdiſſime cōponētur. Vñ ergo ſapiā venit? & qs eſt locus intelligētie? Abſcōdita eſt ab oculis oīm viuētiū volucres quoq celi latet. Perditio & mors dixerūt: auribus noſtris audiuimus famam eius. Deus intelligit viam eius: & ipſe nouit locum illius. Ipſe enim fines mundi intuetur: & oīa que ſub celo ſunt reſpicit. Qui fecit ventis pondus: & aquas appendit in mēſura. Qñ ponebat pluuiis legē: & viā pcellis ſonātibus: tūc vidit illā & enarrauit: & preparauit & inueſtigauit: & dixit homini. Ecce timor domini ipſe eſt ſapientia: & recedere a malo intelligentia. 29.

Addidit quoq iob aſſumens parabolā ſuam: & dixit. Quis mihi tribuat vt ſim iuxta mēſes priſtinos: ſm dies qbus deus cuſtodiebat me. Qñ ſplendebat lucerna eius ſuper caput meū: & ad lumē eius ābulabā i tenebris. Sicut fui in diebus adoleſcētie mee: qñ ſecreto deus erat i tabernaclo meo. Qñ erat ops mecū: & in circuitu meo pueri mei. Qñ lauabā pedes meos butyro: & petra fundebat mihi riuos olei. Quādo pcedebā ad portā ciuitatis:

Ca.29.

Ca.30.

& i platea pabāt cathedrā mihi. Videbāt me iuuenes & abſcondebātur: & ſenes aſſurgētes ſtabant. Principes ceſſabāt loqui: & digitum ſupponebāt ori ſuo. Vocem ſuā cohibebant duces: & lingua eorū gutturi ſuo adherebat. Auris audiēs btificabat me & oculus vidēs teſtioniū reddebat mihi: eo q liberaſſē pauperē vociferantē & pupillum cui nō eſſet adiutor. Bñdictio pituri ſup me veniebat: & cor vidue cōſolatus ſū. Iuſticiā indutus ſum: & veſtiui me ſicut veſtimēto & diademate iudicio meo. Oculus fui ceco: & pes claudo. Pater eram pauperum: & cauſam quā neſciebā diligētiſſime iueſtigabā. Conterebā molas iniqui: & de dētibus illius auferebā predā. Dicebāq: in nidulo meo moriar & ſicut palma mltiplicabo dies. Radix mea apta ē ſecus aquas: & ros morabitur i meſſiōe mea. Gl'ia mea ſemp inouabitur: & arcus meus in manu mea inſtaurabitur. Qui me audiebāt: expectabāt ſentētiā: & intenti tacebāt ad cōſiliū meū. Verbis meis addere nihil audebāt: & ſup illos ſtillabat eloquiū meū. Expectabant me ſic pluuiā: & os ſuū apiebāt quaſi ad ibrē ſerotinū. Si qñ ridebā ad eos nō credebāt & lux vultus mei nō cadebat i t'ra. Si voluiſſe ire ad eos: ſedebā pmus. Cūq ſederē quaſi rex circūſtāte exercitu: erā tñ merētiū cōſolator.

Nūc aūt derident me 30. iuniores tpe: quorū nō dignabar pres ponere cū canibus gregis mei. Quorū virtus manuū mihi erat pro nihilo: & vita ipſa putabātur indigni. Egeſtate & fame ſteriles: q rodebāt in ſolitudie ſqualētes calamitate & miſria. Et mādebāt herbas & arborū cortices: & radix iuniporū erat cibus eorū. Qui de cōuallibus iſta rapiētes: cū ſingla repiſſent: ad ea cū clamore currebāt. In deſtis habitabāt torrētiū: & in cauernis tre vel ſup glareā. Qui inter huiuſcemodi letabantur: & eſſe ſub

Cap.xxx.

sentibus delitias computabant. Filii stultorū & ignobiliū & in terra penitꝰ nō parētes. Nunc in eorū cāticū versus sū: & factꝰ sum eis in pūerbiū. Abominātur me & longe fugiunt a me: & faciē meā cōspuere non verētur. Pharetrā ei suā apuit & afflixit me & frenū posuit in os meū. Ad dexteram orientis calamitatis mee ilico surrexerūt: pedes meos subuerterunt: oppresserūt q̄si fluctibꝰ semitis suis. Dissipauerūt itinera mea: isidiati sunt mihi & pualuerūt: & nō fuit qui ferret auxilium. Quasi rupto muro & apta ianua irruerūt sup me: & ad meas miserias deuoluti sunt. Redactꝰ sū in nihilū. Abstulit q̄si vētꝰ desideriū meum & velut nubes ptrāsiit salus mea. Nūc aūt in memetipso marcescit aīa mea & possidēt me dies afflictionis. Nocte os meū pforatur doloribus: & q me comedunt non dormiūt. In multitudine eorꝫ cōsumitur vestimentū meū: & q̄si capitio tunice succixerūt me. Cōpatus sū luto: & assimilatꝰ sū fauille & cineri. Clamo ad te & nō exaudies me: sto & respicis me. Mutatꝰ es mihi in crudelē & ī duritia manus tue aduersaris mihi. Eleuasti me: & q̄si sr̄ vētū ponēs elisisti me valide. Scio q̄a morti trades me: vbi cōstituta ē domꝰ oī viuēti. Verūtn̄ nō ad cōsumptionē eorū emittis manū tuā: & si corruerint ipse saluabis. Flebā quōdā sup eo q afflictus erat: & cōpatiebatur aīa mea paupi. Expectabā bona & venerūt mihi mala: pstolabar lucē & eruperūt tenebre. Interiora mea efferbuerūt absq̄ vlla reqe: puenerūt me dies afflictiōis. Merens icedebā sine furore: cōsurgēs: ī turba clamabā. Fr̄ fui draconū: & sociꝰ struthionū. Cutis mea denigrata ē sup me: & ossa mea aruerūt p̄ caumate. Versa ē in luctū cithara mea: & organū meū in vocē flentium.

31.

Pepigi fedus cū oculis meis: vt ne cogitarem quidē de virgine.

Quā eni parte hēret in me deꝰ desup: & hereditatē ops de excelsis? Nū qd nō perditio ē iniquo & alienatio operātibus iniusticiā? Nōne ipse cōsiderat vias meas: & cūctos gressus meos dinumerat? Si ābulaui in vanitate & festinauit ī dolo pes meꝰ: appendat me in statera iusta: & sciat deꝰ simplicitatē meā. Si declinauit gressus meus de via: & si secutus est oculus meꝰ cor meum: & si in manibus meis adhesit macula: seram & alius comedat: & pgenies mea erradicetur. Si deceptū est cor meū super muliere: & si ad ostiū amici mei insidiatꝰ sum: scortū alterius sit vxor mea: & super illam incuruentur alii. Hoc enim nefas est & iniquitas maxima: ignis vsq̄ ad perditionem deuorans & oīa erradicās genimina. Si contempsi subire iudiciū cū seruo meo & ancilla mea: cū disceptarēt aduersū me. Quid ei faciā cū surrexerit ad iudicādū deꝰ? & cū q̄sierit: qd rn̄debo illi? Nūquid nō in vtero fecit me q & illū opatus ē: & formauit me in vulua vnus? Si negaui qd volebāt paupibꝰ & oculos vidue expectare feci. Si comedi bucellā meā solꝰ: & nō comedit pupillus ex ea: qa ab infantia mea creuit mecū miseratio: & de vtero matris mee egressa ē mecū. Si despexi ptereuntē eo q nō habuerit idumentū: & absq̄ opimento pauperē. Si nō bn̄dixerunt mihi latera eius: & de vellerib ouiū mearū calefactus ē. Si leuaui sup pupillū manū meā: ēt cū viderē me in porta supiorē: hūerus meꝰ a iūctura sua cadat: & brachiū meum cū suis ossibꝰ cōfringatur. Semp eī q̄si tumētes sup me fluctus timui deū: & pōdus eiꝰ ferre nō potui. Si putaui aurū robur meū & obrizo dixi fiducia mea. Si letatus sum super multis diuitiis meis: & qa plurima repit manꝰ mea. Si vidi solem cū fulgeret: & lunā incedentē clare:

וַיִּפְתְּ בַּסֵּתֶר לִבִּי וַתִּשַּׁק יָדִי לְפִי׃ גַּם הוּא עָוֹן פְּלִילִי כִּי כִחַשְׁתִּי לָאֵל מִמָּעַל׃ אִם אֶשְׂמַח בְּפִיד מְשַׂנְאִי וְהִתְעֹרַרְתִּי כִּי מְצָאוֹ רָע׃ וְלֹא נָתַתִּי לַחֲטֹא חִכִּי לִשְׁאֹל בְּאָלָה נַפְשׁוֹ׃ אִם לֹא אָמְרוּ מְתֵי אָהֳלִי מִי יִתֵּן מִבְּשָׂרוֹ לֹא נִשְׂבָּע׃ בַּחוּץ לֹא יָלִין גֵּר דְּלָתַי לָאֹרַח אֶפְתָּח׃ אִם כִּסִּיתִי כְאָדָם פְּשָׁעָי לִטְמוֹן בְּחֻבִּי עֲוֹנִי׃ כִּי אֶעֱרוֹץ הָמוֹן רַבָּה וּבוּז מִשְׁפָּחוֹת יְחִתֵּנִי וָאֶדֹּם לֹא אֵצֵא פָתַח׃ מִי יִתֶּן לִי שֹׁמֵעַ לִי הֶן תָּוִי שַׁדַּי יַעֲנֵנִי וְסֵפֶר כָּתַב אִישׁ רִיבִי׃ אִם לֹא עַל שִׁכְמִי אֶשָּׂאֶנּוּ אֶעֶנְדֶנּוּ עֲטָרוֹת לִי׃ מִסְפַּר צְעָדַי אַגִּידֶנּוּ כְּמוֹ נָגִיד אֲקָרְבֶנּוּ׃ אִם עָלַי אַדְמָתִי תִזְעָק וְיַחַד תְּלָמֶיהָ יִבְכָּיוּן׃ אִם כֹּחָהּ אָכַלְתִּי בְלִי כֶסֶף וְנֶפֶשׁ בְּעָלֶיהָ הִפָּחְתִּי׃ תַּחַת חִטָּה יֵצֵא חוֹחַ וְתַחַת שְׂעֹרָה בָאְשָׁה תַּמּוּ דִּבְרֵי אִיּוֹב׃

Cap.xxxij.

וַיִּשְׁבְּתוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מֵעֲנוֹת אֶת אִיּוֹב כִּי הוּא צַדִּיק בְּעֵינָיו׃ וַיִּחַר אַף אֱלִיהוּא בֶן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי מִמִּשְׁפַּחַת רָם בְּאִיּוֹב חָרָה אַפּוֹ עַל צַדְּקוֹ נַפְשׁוֹ מֵאֱלֹהִים׃ וּבִשְׁלֹשֶׁת רֵעָיו חָרָה אַפּוֹ עַל אֲשֶׁר לֹא מָצְאוּ מַעֲנֶה וַיַּרְשִׁיעוּ אֶת אִיּוֹב׃ וֶאֱלִיהוּ חִכָּה אֶת אִיּוֹב בִּדְבָרִים כִּי זְקֵנִים הֵמָּה מִמֶּנּוּ לְיָמִים׃ וַיַּרְא אֱלִיהוּא כִּי אֵין מַעֲנֶה בְּפִי שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר אַפּוֹ׃ וַיַּעַן אֱלִיהוּא בֶן בַּרַכְאֵל הַבּוּזִי וַיֹּאמַר צָעִיר אֲנִי

פָּתָה נָשַׁק · פָּלַל · עָלָה · שָׂנֵא עוּר · רוּעַ נָתַן · חָטָא · אָמַר · נָתַן · שָׂבַע לוּן · גּוּר פָּתַח · כָּסָה חָבָא · עָרַץ הָמָה · רָבַב שָׁפַח · חָתַת דּוּם · נָתַן תָּוָה · עָנָה רוּב · נָשָׂא · עָנַד סָפַר · נָגַד קָרַב · זָעַק · בָּכָה כֹּחַ · תָּמַם · שָׁבַת · עָנָה · צָדַק חָרָה · יוֹם רָאָה · פֶּה · אָמַר צָעַר

et letatū ē in abſcōdito cor meū: & oſculatus ſū manū meā ore meo: q̄ ē iniq̄tas maxia: & negatio cōtra deū altiſſimū. Si gauiſus ſum ad ruinā eius qui me oderat: & exultaui q̄ inueniſſet eum malū. Nō ei dedi ad peccandū guttur meū: vt expeterē maledicens aīam eius. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: q̄s det de carnibus eius vt ſaturemur? Foris non manſit peregrinus: oſtiū meū viatori patuit. Si abſcondi quaſi homo pctm meū: & celaui in ſinu meo iniq̄tatē meā. Si expaui ad multitudinē nimiā: & deſpectio propinquorū terruit me: & non magis tacui: nec egreſſus ſum oſtiū. Quis mihi tribuat auditorē: vt deſideriū meū audiat oīps: & librū ſcribat ipſe q̄ iudicat: vt in humero meo portē illum & circundē illū q̄ſi coronā mihi. Per ſinglos grad⁹ meos pronunciabo illū: & q̄ſi principi offerā eū. Si aduerſum me terra mea clamat: & cum ipſa ſulci ei⁹ deflent. Si fructus eius comedi abſq; pecunia: & animā agricolarū eius afflixi: p̄ frumēto oriatur mihi tribulus & p̄ hordeo ſpina. Finita ſunt verba iob. 32.

Miſerunt autē tres viri iſti reſpondere iob: eo q̄ iuſtus ſibi videretur. Et iratus indignatuſq; eſt heliu filius barachel buzites de cognatiōe ram. Iratus eſt aūt aduerſus iob: eo q̄ iuſtum ſe eſſe diceret coram deo. Porro aduerſū amicos eius indignatus eſt: eo q̄ nō inueniſſent rñſionē rōnabilē: ſed tantūmodo condēnaſſent iob. Igitur heliu expectauit iob loquentem: eo q̄ ſeniores eſſent qui loq̄bantur. Cum autem vidiſſet q̄ tres reſpondere non potuiſſent: iratus eſt vehementer. Reſpondēſq; heliu filius barachel buzites: dixit. Iunior ſum

εἰ ἠπατήθη λάθρα ἡ καρδία μου, εἰ δὲ καὶ χεῖρά μου ἐπιθεὶς ἐπὶ στόματί μου ἐφίλησα. καὶ τοῦτό μοι ἄρα ἀνομία ἡ μεγίστη λογισθείη, ὅτι ἐψευσάμην ἐναντίον κυρίου τοῦ ὑψίστου. εἰ δὲ καὶ ἐπιχαρὴς ἐγενόμην πτώματι ἐχθρῶν μου, καὶ εἶπεν ἡ καρδία μου εὖγε, ἀκούσαι ἄρα τὸ οὖς μου τὴν κατάραν μου, θρυλληθείην δὲ ἄρα ὑπὸ λαοῦ μου κακούμενος. εἰ δὲ καὶ πολλάκις εἶπον αἱ θεράπαιναί μου, τίς ἂν δῴη ἡμῖν τῶν σαρκῶν αὐτοῦ πλησθῆναι; λίαν μου χρηστοῦ ὄντος, ἔξω δὲ οὐκ ηὐλίζετο ξένος, ἡ δὲ θύρα μου παντὶ ἐλθόντι ἀνέῳκτο. εἰ δὲ καὶ ἁμαρτὼν ἀκουσίως ἔκρυψα τὴν ἁμαρτίαν μου, οὐ γὰρ διετράπην πολυοχλίαν πλήθους, τοῦ μὴ ἐξαγορεῦσαι ἐνώπιον αὐτῶν. εἰ δὲ καὶ εἴασα ἀδύνατον ἐξελθεῖν θύραν μου κόλπῳ κενῷ. τίς δῴη ἀκούοντά μου; χεῖρα δὲ κυρίου εἰ μὴ ἐδεδοίκειν; συγγραφὴν δὲ ἣν εἶχον κατά τινος ἐπ' ὤμοις ἂν περιθέμενος στέφανον ἀνεγίνωσκον. καὶ εἰ μὴ ῥήξας αὐτὴν ἀπέδωκα, οὐθὲν λαβὼν παρὰ χρεωφειλέτου. εἰ ἐπ' ἐμοί ποτε ἡ γῆ ἐστέναξεν, εἰ δὲ καὶ οἱ αὔλακες αὐτῆς ἔκλαυσαν ὁμοθυμαδόν. εἰ δὲ καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτῆς ἔφαγον μόνος ἄνευ τιμῆς, εἰ δὲ καὶ ψυχὴν κυρίου τῆς γῆς ἐκλαβὼν ἐλύπησα, ἀντὶ πυροῦ ἄρα ἐξέλθοι μοι κνίδη, ἀντὶ δὲ κριθῆς βάτος. καὶ ἐπαύσατο ἰὼβ ῥήμασιν.

et decepta eſt ſi latenter cor meū: ſi et manum meam imponens in ore meo oſculatus ſum. et hoc mihi igitur iniquitas maxima computetur: quia mentitus ſum coram domino altiſſimo. ſi autem et gaudens factus ſum ruina inimicorum meorum. et dixit cor meum euge: audiat igitur auris mea maledictionem meam. diuulgetur autem igitur a populo meo malefactus. ſi autem et ſepe dixerunt ancillae meae: quis daret nobis de carnibus eius ſaturari? valde me mitis exiſtente: foris autem non morabatur peregrinus. ſi autem oſtium meum omni venienti patuit. ſi autem et peccaui inuite, abſcondi peccatum meum: non enim reueritus ſum multitudinem turbae: vt non eloquerer coram ipſis. ſi autem et dimiſi impotentem exire de ſinu meo vacuo. quis daret audientem me? manum autem domini ſi non timuerim? ſyngraphum autem quod habui contra aliquem, ſuper humeros circumponens coronam legebam. et ſi non ſcindens illud reddidi: nihil accipiens a debitore. ſi in me aliquando terra gemuit: ſi autem et ſulci eius fleuerunt vna. ſi autem et fortitudinem eius comedi ſolus ſine precio: ſi autem et animam domini terrae apprehendens afflixi: pro tritico igitur egrediatur mihi vrtica: pro hordeo autem rubus. et ceſſauit iob a verbis.

Ca.32.

Ἡσύχασαν δὲ καὶ οἱ τρεῖς φίλοι αὐτοῦ ἔτι ἀντειπεῖν ἰώβ· ἦν γὰρ ἰὼβ δίκαιος ἐναντίον αὐτῶν. ὠργίσθη δὲ ἐλιοὺς ὁ τοῦ βαραχιὴλ ὁ βουζίτης ἐκ τῆς συγγενείας ῥάμ, τῆς αὐσίτιδος χώρας· ὠργίσθη δὲ τῷ ἰὼβ σφόδρα, διότι ἀπέφηνεν ἑαυτὸν δίκαιον ἐναντίον τοῦ κυρίου. καὶ κατὰ τῶν τριῶν δὲ φίλων ὠργίσθη σφόδρα, διότι οὐκ ἠδυνάσθησαν ἀποκριθῆναι ἀντίθετα ἰώβ, καὶ ἔθεντο αὐτὸν εἶναι ἀσεβῆ. ἐλιοὺς δὲ ὑπέμεινε δοῦναι ἀπόκρισιν ἰώβ, ὅτι πρεσβύτεροι αὐτοῦ εἰσιν ἡμέραις. καὶ εἶδεν ἐλιοὺς ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόκρισις ἐν στόματι τῶν τριῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐθυμώθη ὀργὴ αὐτοῦ. ὑπολαβὼν δὲ ἐλιοὺς ὁ τοῦ βαραχιὴλ ὁ βουζίτης εἶπε, νεώτερος μέν εἰμι

Quieuerunt autem et tres amici eius adhuc contradicere iob: erat enim iob iuſtus coram eis. iratus eſt autem elius filius barachiel buzites de cognatione ram, auſitidis regionis. iratus eſt autem aduerſus iob valde: eo quod oſtendit ſe iuſtum coram domino. et contra tres autem amicos iratus eſt valde: quia non potuerunt reſpondere contraria iob: et poſuerunt ipſum eſſe impium. elius autem expectauit dare reſponſionem iob. quia ſeniores eo ſunt diebus. et vidit elius quod non eſt reſponſio in ore trium virorum: et iratus eſt furor eius. reſpondens autem elius filius barachiel buzites dixit: iunior quidem ſum

τῷ χρόνῳ, ὑμεῖς δέ ἐστε πρεσβύτεροι· διὸ ἡσύχασα φοβηθεὶς τοῦ ὑμῖν ἀναγγεῖλαι τὴν ἐμαυτοῦ ἐπιστήμην. εἶπα δὲ ὅτι οὐχ ὁ χρόνος ἐστὶν ὁ λαλῶν, ἐν πολλοῖς δὲ ἔτεσιν οἴδασι σοφίαν, ἀλλὰ πνεῦμά ἐστιν ἐν βροτοῖς· πνοὴ δὲ παντοκράτορός ἐστιν ἡ διδάσκουσα. οὐχ οἱ πολυχρόνιοί εἰσι σοφοί, οὐδ' οἱ γέροντες οἴδασι κρίμα. διὸ εἶπα· ἀκούσατέ μου, καὶ ἀναγγελῶ ὑμῖν ἃ οἶδα. ἐνωτίζεσθέ μου τὰ ῥήματα, ἐρῶ γὰρ ὑμῶν ἀκουόντων ἄχρι οὗ ἐτάσητε λόγους. καὶ μέχρι ὑμῶν συνήσω, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν τῷ ἰὼβ ἐλέγχων, ἀνταποκρινόμενος ῥήματα αὐτοῦ ἐξ ὑμῶν, ἵνα μὴ εἴπητε, εὕρομεν σοφίαν κυρίῳ προσθέμενοι. ἀνθρώπῳ δὲ ἐπετρέψατε λαλῆσαι τοιαῦτα ῥήματα. ἐπτοήθησαν, οὐκ ἀπεκρίθησαν ἔτι, ἐπαλαίωσαν ἐξ αὐτῶν λόγους. ὑπέμεινα, οὐ γὰρ ἐλάλησα, ὅτι ἔστησαν, οὐκ ἀπεκρίθησαν. ὑπολαβὼν δὲ ἐλιοὺς λέγει· πάλιν λαλήσω. πλήρης γάρ εἰμι ῥημάτων, ὀλέκει γάρ με τὸ πνεῦμα τῆς γαστρός. ἡ δὲ γαστήρ μου ὥσπερ ἀσκὸς γλεύκους ζέων δεδεμένος, καὶ ὥσπερ φυσητὴρ χαλκέως ἐρρηγώς. λαλήσω ἵνα ἀναπαύσωμαι, ἀνοίξας τὰ χείλη. ἄνθρωπον γὰρ οὐ μὴ αἰσχυνθῶ, ἀλλὰ μὴν οὐδὲ βροτὸν οὐ μὴ ἐντραπῶ. οὐ γὰρ ἐπίσταμαι θαυμάσαι πρόσωπον· εἰ δὲ μή, καὶ ἐμὲ σῆτες ἔδονται.

tempore: vos autem eſtis ſeniores. Idcirco tacui timens vobis renunciare meam ſcientiam. dixi autem non tempus eſt loquens: in multis autem annis norunt ſapientiam. ſed ſpiritus eſt in hominibus: inſpiratio autem omnipotentis eſt docens. non longeui ſunt ſapientes: neque ſenes norunt iudicium. ideo dixi: audite me et nunciabo vobis quae noui. auribus percipite mea verba: dicam enim vobis audientibus vſque quo ſcrutemini ſermones. et vſque ad vos intelligam: et ecce non fuit ipſi iob redarguens, reſpondens verba eius ex vobis. ne dicatis inuenimus ſapientiam domino addentes: homini autem commiſiſtis loqui talia verba. timuerunt, non reſponderunt amplius: antiqua fecerunt ex ipſis ſermones. expectaui, non enim locutus ſum: quia ſteterunt, non reſponderunt. reſpondens autem elius dicit: rurſum loquar. plenus enim ſum verbis: perdit enim me ſpiritus ventris. at venter meus ſicut vter muſti feruens ligatus: et ſicut follis fabri ferrarii ruptus. loquar vt requieſcam aperiens labia: hominem enim non vereor, ſed neque mortalem non reuerebor: non enim ſcio mirari perſonam: ſi autem non, et me tineae comedent.

Ca.33.

Οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ ἄκουσον ἰὼβ τὰ ῥήματά μου, καὶ λαλιὰν ἐνωτίζου μου. ἰδοὺ γὰρ ἤνοιξα τὸ στόμα μου, καὶ ἐλάλησεν ἡ γλῶσσά μου. καθαρά μου ἡ καρδία ῥήμασι, σύνεσις δὲ χειλέων μου καθαρὰ νοήσει. πνεῦμα θεῖον τὸ ποιῆσάν με, πνοὴ δὲ παντοκράτορος ἡ διδάσκουσά με. ἐὰν δύνῃ, δός μοι ἀπόκρισιν πρὸς ταῦτα· ὑπόμεινον, στῆθι κατ' ἐμέ, κἀγὼ κατὰ σέ. ἐκ πηλοῦ διήρτισαι σὺ ὡς καὶ ἐγώ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ διηρτίσμεθα. οὐχ ὁ φόβος μου σε ἐκθαμβήσει, οὐδὲ ἡ χείρ μου βαρεῖα ἔσται ἐπὶ σοί. πλὴν εἶπας

Veruntamen audi iob verba mea: et ſermonem auribus percipe meum. ecce enim aperui os meum: et locuta eſt lingua mea: mundum meum cor verbis: intellectus autem labiorum meorum munda cogitabit. ſpiritus diuinus qui fecit me: ſpiraculum autem omnipotentis eſt docens me. ſi potueris da mihi reſponſum ad haec: expecta: ſta ante me: et ego ante te. de luto formatus es tu ſicut et ego: de eodem formati ſumus. non timor meus te ſtupefaciet: neque manus mea grauis erit in te. ſed dixiſti

tempore: vos autem antiquiores. Idcirco demiſſo capite veritus ſū vobis indicare meā ſententiā. Sperabā eī q̄ etas prolixior loq̄retur: & annorū multitudo doceret ſapiētiam. Sed vt video ſpūs eſt in hoibus: & inſpiratio oīpotētis dat intelligētiā. Non ſunt longeui ſapiētes: nec ſenes intelligunt iudicium. Ideo dicam audite me: oſtēdam vobis etiā ego meam ſapientiam. Expectaui enim ſermones veſtros: audiui prudentiā vr̄am. Donec diſceptaremini ſermonibus vr̄is: & donec putabā vos aliq̄d dicere: cōſiderabā. Sed vt video nō eſt q̄ poſſit arguere iob: & reſpondere ex vobis ſermonibus eius. Ne forte dicatis: inuenim⁹ ſapiām: de⁹ proiecit eū nō hō. Nihil locutus eſt mihi: & ego non ſm ſermōes vr̄os rñdebo illi. Extimuerūt: nec rñderūt vltra: abſtulerūtq; a ſe eloquia. Q̄m igitur expectaui: & nō ſunt locuti: ſteterūt: nec rñderunt vltra: rñdebo & ego ptē meā: & oſtendā ſciētiā meā. Plen⁹ ſū eīm ſermonibus: & coarctat me ſpūs vteri mei. En venter me⁹ quaſi muſtū abſq; ſpiraculo qd̄ lagūculas nouas dirūpit. Loquar & reſpirabo paululum: aperiam labia mea & reſpondebo. Non accipiam perſonā viri: & deum homini non equabo. Neſcio eni quādiu ſubſiſtā: & ſi poſt modicum tollat me factor meus. 33.

Audi igitur iob eloquia mea: & omnes ſermones meos auſculta. Ecce aperui os meū: loq̄tur lingua mea i faucib⁹ meis. Simplici corde meo ſermones mei: & ſciam labia mea puram loquētur. Spūs dei fecit me: & ſpiraculū oīpotētis viuificauit me. Si potes reſpōde mihi & aduerſus faciē meā conſiſte. Ecce & me ſicut & te fecit de⁹: & de eodem luto ego q̄q; format⁹ ſum. Verūtñ miraculū meū nō te terreat: & eloquētia mea non ſit tibi grauis. Dixiſti ergo

לְיָמִים וְאַתֶּם יְשִׁישִׁים עַל כֵּן זָחַלְתִּי וָאִירָא מֵחַוֹּת דֵּעִי אֶתְכֶם׃ אָמַרְתִּי יָמִים יְדַבֵּרוּ וְרֹב שָׁנִים יֹדִיעוּ חָכְמָה׃ אָכֵן רוּחַ הִיא בֶאֱנוֹשׁ וְנִשְׁמַת שַׁדַּי תְּבִינֵם׃ לֹא רַבִּים יֶחְכָּמוּ וּזְקֵנִים יָבִינוּ מִשְׁפָּט׃ לָכֵן אָמַרְתִּי שִׁמְעָה לִּי אֲחַוֶּה דֵעִי אַף אָנִי׃ הֵן הוֹחַלְתִּי לְדִבְרֵיכֶם אָזִין עַד תְּבוּנֹתֵיכֶם עַד תַּחְקְרוּן מִלִּין׃ וְעָדֵיכֶם אֶתְבּוֹנָן וְהִנֵּה אֵין לְאִיּוֹב מוֹכִיחַ עוֹנֶה אֲמָרָיו מִכֶּם׃ פֶּן תֹּאמְרוּ מָצָאנוּ חָכְמָה אֵל יִדְּפֶנּוּ לֹא אִישׁ׃ וְלֹא עָרַךְ אֵלַי מִלִּין וּבְאִמְרֵיכֶם לֹא אֲשִׁיבֶנּוּ׃ חַתּוּ לֹא עָנוּ עוֹד הֶעְתִּיקוּ מֵהֶם מִלִּים׃ וְהוֹחַלְתִּי כִּי לֹא יְדַבֵּרוּ כִּי עָמְדוּ לֹא עָנוּ עוֹד׃ אַעֲנֶה אַף אֲנִי חֶלְקִי אֲחַוֶּה דֵעִי אַף אָנִי׃ כִּי מָלֵתִי מִלִּים הֱצִיקַתְנִי רוּחַ בִּטְנִי׃ הִנֵּה בִטְנִי כְּיַיִן לֹא יִפָּתֵחַ כְּאֹבוֹת חֲדָשִׁים יִבָּקֵעַ׃ אֲדַבְּרָה וְיִרְוַח לִי אֶפְתַּח שְׂפָתַי וְאֶעֱנֶה׃ אַל נָא אֶשָּׂא פְנֵי אִישׁ וְאֶל אָדָם לֹא אֲכַנֶּה׃ כִּי לֹא יָדַעְתִּי אֲכַנֶּה כִּמְעַט יִשָּׂאֵנִי עֹשֵׂנִי׃

Ca.xxxiij.

וְאוּלָם שְׁמַע נָא אִיּוֹב מִלָּי וְכָל דְּבָרַי הַאֲזִינָה׃ הִנֵּה נָא פָּתַחְתִּי פִי דִּבְּרָה לְשׁוֹנִי בְחִכִּי׃ יֹשֶׁר לִבִּי אֲמָרָי וְדַעַת שְׂפָתַי בָּרוּר מִלֵּלוּ׃ רוּחַ אֵל עָשָׂתְנִי וְנִשְׁמַת שַׁדַּי תְּחַיֵּנִי׃ אִם תּוּכַל הֲשִׁיבֵנִי עֶרְכָה לְפָנַי הִתְיַצָּבָה׃ הֵן אֲנִי כְפִיךָ לָאֵל מֵחֹמֶר קֹרַצְתִּי גַם אָנִי׃ הִנֵּה אֵמָתִי לֹא תְבַעֲתֶךָּ וְאַכְפִּי עָלֶיךָ לֹא יִכְבָּד׃ אַךְ אָמַרְתָּ

יָשַׁשׁ · יָרֵא חָוָה · יָדַע דָּבַר · שָׁנָה · אָנַשׁ בִּין · רָבַב חָכַם · שָׁפַט · יָדַע · יָחַל אָזַן · בִּין חָקַר · מָלַל · יָכַח · נָדַף · עָרַךְ · שׁוּב חָתַת · עָנָה עָתַק · יָחַל · צוּק · פָּתַח אוֹב · חָדַשׁ רוּחַ · פָּתַח שָׂפָה · נָשָׂא פָּנָה · כָּנָה · עָשָׂה · אָלַם · פֶּה לָשׁוֹן · חָךְ יָדַע · שָׂפָה בָּרַר · חָיָה יָכֹל · שׁוּב פָּנָה · יָצַב · אִים בָּעַת · כָּבַד

in auribus meis: & vocem verborum tuorum audiui. Mundus sum ego & absque delicto: immaculatus: & non est iniquitas in me. Quia querelas in me reperit: ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in neruo pedes meos: custodiuit omnes semitas meas. Hoc est ergo in quo non es iustificatus. Respondebo tibi: quia maior sit deus homine. Aduersus eum contendis: quod non ad omnia verba responderit tibi. Semel loquitur deus: & secundo idipsum non repetit. Per somnium in visione nocturna: quando irruit sopor super homines: & dormiunt in lectulo. Tunc aperit aures virorum: & erudiens eos instruit disciplina: vt auertat hominem ab his que fecit: & liberet eum de superbia: eruens animam eius a corruptione & vitam illius vt non transeat in gladium. Increpat quoque per dolorem in lectulo: & omnia ossa eius marcescere facit. Abominabilis ei fit in vita sua panis: & anime illius cibus ante desiderabilis. Tabescet caro eius: & ossa que tecta fuerant nudabuntur. Appropinquabit corruptioni anima eius: & vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquens vnus de milibus: vt annunciet hominis equitatem: miserebitur eius: & dicet. Libera eum vt non descendat in corruptionem: inueni in quo ei propitier. Consumpta est caro eius a suppliciis: reuertatur ad dies adolescentie sue. Deprecabitur deum & placabilis ei erit: & videbit faciem eius in iubilo: & reddet homini iusticiam suam. Respiciet homines: & dicet. Peccaui & vere deliqui: & vt eram dignus non recepi. Liberauit animam suam ne pergeret in interitum: sed viuens lucem videret. Ecce hec omnia operatur deus tribus vicibus per singulos: vt reuocet animas eorum a corruptione & illuminet luce viuentium. Attende iob & audi me: et tace dum ego loquor. Si autem habes quod loquaris: responde mihi. Loque re: volo enim

te apparere iustum. Quod si non habes: audi me: tace & docebo te sapientiam.

34.

PRonuncians itaque heliu etiam hec locutus est. Audite sapientes verba mea: & eruditi auscultate me. Auris enim verba probat: & guttur escas gustu diiudicat. Iudicium eligamus nobis: & inter nos videamus quid sit melius: quia dixit iob iustus sum: & deus subuertit iudicium meum. In iudicando enim me mendacium est: violenta sagitta mea absque vllo peccato. Quis est vir vt est iob qui bibit subsannationem quasi aquam: qui graditur cum operantibus iniquitatem: & ambulat cum viris impiis. Dixit enim. Non placebit vir deo: etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite me. Absit a deo impietas: & ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei: & iuxta vias singulorum restituet eis. Vere enim deus non condemnabit frustra: nec omnipotens subuertet iudicium. Quem constituit alium super terram: aut quem posuit super orbem quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suum: spiritum illius & flatum ad se trahet: deficiet omnis caro simul: & homo in cinerem reuertetur. Si habes ergo intellectum: audi quod dicitur: & ausculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat iudicium sanari potest? Et quomodo tu eum qui iustus est in tantum condemnas? Qui dicit regi apostata: qui vocat duces impios. Qui non accipit personas principum: nec cognouit tyrannum cum disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt vniuersi. Subito morientur: & in media nocte turbabuntur populi & pertransibunt: & auferent violentum absque manu. Oculi enim eius super vias hominum: & omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebre & non est vmbra mortis: vt abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Neque enim vltra in hominis potestate est: vt veniat ad deum

in iudicium. Conteret multos & innūerabiles: & ſtare faciet alios pro eis. Nouit enī opera eorū: & idcirco inducet noctē: & conterentur. Quaſi impios percuſſit eos in loco videntium. Qui quaſi de induſtria receſſerūt ab eo: & oēs vias eius intelligere noluerūt. Vt puenire facerēt ad eū clamorem egeni: & audiret vocē pauperū. Ipſo enī cōcedēte pacē: qs eſt q cōdēnet? Ex q abſcōderit vultū: qs ē q cōtēpletur eū? & ſup gentes & ſup oēs homies. Qui regnare facit hoīem hypocritā: ppter pctā populi. Quia ergo ego locutus ſum ad deū: te quoqꝫ nō prohibebo. Si erraui: tu doce me. Si iniqtatē locutus ſuꝫ: vltra nō addā. Nunqͣd a te deus expetit eam quia diſplicuit tibi? Tu eī cepiſti loq: & nō ego. Qđ ſi qđ noſti melius: loquere. Viri intelligentes loquātur mihi: & vir ſapiēs audiat me. Iob autem ſtulte locutus eſt: & verba illi⁹ non ſonant diſciplinā. Pater mi: pbetur iob vſqꝫ ad finem. Ne deſinas ab homine iniquitatis: qui addidit ſup pctā ſua blaſphemiā. Inter nos iterim cōſtringatur: & tūc ad iudiciū puocet ſermonib⁹ ſuis deū.

Igitur heliu hec 35. rurſum locutus eſt. Nūqđ equa videtur tibi tua cogitatio: vt diceres iuſtior deo ſum? Dixiſti enim. Non tibi placet qđ rectū ē: vel qđ tibi pderit ſi ego peccauero? Itaqꝫ ego rñdebo ſermonib⁹ tuis: & amicis tuis tecū. Suſpice celū & intuere: & cōtēplare ethera: q altior te ſit. Si peccaueris: qđ ei nocebis? et ſi multiplicate fuerit iniqtates tue: qđ facies cōtra eū? Porro ſi iuſte egeris qđ donabis ei: aut quid de manu tua accipiet? Homini q ſilis tui ē nocebit ipietas tua: & filiū hois adiuuabit iuſtitia tua. Propt mltitudinē caluniatorū clamabūt: & eiulabūt pp vi̇ꝫ brachii tyrānoꝝ. Et nō dixit vbi eſt deus qui fecit me: qui dedit carmina in nocte. Qui docet nos ſuper iumenta terrē: & ſuper volucres celi erudit nos. Ibi clamabūt & nō exaudiet ppter ſupbiā malorū. Nō ergo fruſtra audiet de⁹: & oīps cauſas ſingulorū intuebitur. Etiā cū dixeris non cōſiderat: iudicare coram illo & expecta eum. Nunc enī non infert furorem ſuū: nec vlciſcitur ſcelus valde. Ergo iob fruſtra aperit os ſuum: & abſqꝫ ſcientia verba multiplicat. 36.

Addens quoqꝫ heliu: hec locutus eſt. Suſtine me paululū: & indicabo tibi. Adhuc enī habeo qđ p deo loquar. Repetā ſciam meā a principio: & opatorē meū pbabo iuſtū. Vere eī abſqꝫ mēdacio ſmones mei: & pfecta ſciā pbabitur tibi. De⁹ potētes nō abiicit: cū & ipe ſit potēs. Sed nō ſaluat ipios: & iudicium paupibus tribuit. Nō auferet a iuſto oculos ſuos: & reges in ſolio collocat in perpetuum: & illi erigūtur. Et ſi fuerint in catenis: & vinciantur funibus paupertatis: indicabit eis opera eorum & ſcelera eorū qa violēti fuerūt. Reuelabit qꝫ aurē eorū vt corripiat: & loqtur vt reuertantur ab iniqtate. Si audierint & obſeruauerint: cōplebūt dies ſuos in bono: & annos ſuos in gloria. Si aūt nō audierint: tranſibūt p gladiū: & cōſumētur in ſtulticia. Simulatores & callidi puocāt irā dei: neqꝫ clamabunt cū vincti fuerit. Morietur in tēpeſtate aīa eorū: & vita eoꝝ iter effemiatos. Eripiet de anguſtia ſua paupē: & reuelabit in tribulatiōe aurē ei⁹. Igitur ſaluabit te de ore angu ſto latiſſime & non hūte fūdamētū ſubter ſe: req es aūt menſe tue erit plena pinguedie. Cauſa tua qͣſi ipii iudicata ē: cām iudiciūqꝫ recipies. Nō te ergo ſupet ira vt aliquē opprimas: nec mltitudo donorū iclinet te. Depone magnitudinē tuam abſqꝫ tribulatione: & oēs

מאמצי כח: אל תשאף הלילה לעלות עמים תחתם: השמר אל תפן אל און כי על זה בחרת מעני: הן אל ישגיב בכחו מי כמהו מורה: מי פקד עליו דרכו ומי אמר פעלת עולה: זכר כי תשגיא פעלו אשר שררו אנשים: כל אדם חזו בו אנוש יביט מרחוק: הן אל שגיא ולא נדע מספר שניו ולא חקר: כי יגרע נטפי מים יזקו מטר לאדו: אשר יזלו שחקים ירעפו עלי אדם רב: אף אם יבין מפרשי עב תשאות סכתו: הן פרש עליו אורו ושרשי הים כסה: כי בם ידין עמים יתן אכל למכביר: על כפים כסה אור ויצו עליה במפגיע: יגיד עליו רעו מקנה אף על עולה:

C.xxxvii.

אף לזאת יחרד לבי ויתר ממקומו: שמעו שמוע ברגז קלו והגה מפיו יצא: תחת כל השמים ישרהו ואורו על כנפות הארץ: אחריו ישאג קול ירעם בקול גאונו ולא יעקבם כי ישמע קולו: ירעם אל בקולו נפלאות עשה גדלות ולא נדע: כי לשלג יאמר הוא ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו: ביד כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו: ותבוא חיה במו ארב ובמעונתיה תשכן: מן החדר תבוא סופה וממזרים קרה: מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במוצק: אף ברי יטריח עב יפיץ ענן אורו: והוא מסבות מתהפך בתחבולתו

robustos fortitudine. Ne protrahas noctem: ut ascendant populi pro eis. Caue ne declines ad iniquitatem: hanc enim cepisti sequi post miseriam. Ecce deus excelsus in fortitudine sua: et nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? aut quis audet ei dicere: operatus es iniquitatem? Memento quod ignores opus eius: de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum: unusquisque intuetur procul. Ecce deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum eius inestimabilis. Qui aufert stillas pluuie: et effundit imbres ad instar gurgitum: qui de nubibus fluunt que pretexunt cuncta desuper. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum: et fulgurare lumine suo desuper: cardines quoque maris operiet. Per hec enim iudicat populos: et dat escas multis mortalibus. In manibus abscondit lucem: et precipit ei ut rursus adueniat. Annunciat de ea amico suo quod possessio eius sit: et ad eam possit ascendere. 37.

Super hoc expauit cor meum: et emotum est de loco suo. Audiet auditionem in terrore vocis eius: et sonum de ore illius procedentem. Subter omnes celos ipse considerat: et lumen illius super terminos terre. Post eum rugiet sonitus: tonabit voce magnitudinis sue: et non inuestigabitur cum audita fuerit vox eius. Tonabit deus in voce sua mirabiliter: qui facit magna et inscrutabilia. Qui precipit niui ut descendat in terram: et hiemis pluuiis et imbri fortitudinis sue. Qui in manu omnium hominum signat: ut nouerint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulum suum: et in antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas: et ab arcturo frigus. Flante deo concrescit gelu: et rursum latissime funduntur aque. Frumentum desiderat nubes: et nubes spargunt lumen suum. Que lustrant cuncta per circuitum: quocunque eas voluntas gubernantis

τοὺς κραταιοῦντας ἰσχύν, μὴ ἐξελκύσῃς τὴν νύκτα τοῦ ἀναβῆναι λαοὺς ἀντ᾽ αὐτῶν, ἀλλὰ φύλαξαι μὴ πράξῃς ἄτοπα, ἐπὶ τούτων γὰρ ἐξείλου ἀπὸ πτωχείας. ἰδοὺ ὁ ἰσχυρὸς κραταιώσει ἐν ἰσχύι αὐτοῦ, τίς γάρ ἐστιν κατ᾽ αὐτὸν δυνάστης; τίς δέ ἐστιν ὁ ἐτάζων αὐτοῦ τὰ ἔργα; ἢ τίς ὁ εἴπας, ἔπραξεν ἄδικα; μνήσθητι ὅτι μεγάλα ἐστὶν αὐτοῦ τὰ ἔργα ὧν ἦρξαν ἄνδρες. πᾶς ἄνθρωπος εἶδεν ἐν ἑαυτῷ, ὅσοι τιτρωσκόμενοί εἰσι βροτοί. ἰδοὺ ὁ ἰσχυρὸς πολύς, καὶ οὐ γνωσόμεθα· ἀριθμὸς ἐτῶν αὐτοῦ καὶ ἀπέραντος. ἀριθμηταὶ δὲ αὐτῷ σταγόνες ὑετοῦ, καὶ ἐπιχυθήσονται ὑετῷ εἰς νεφέλην· ῥυήσονται παλαιώματα, ἐσκίασε δὲ νέφη ἐπὶ ἀμυθήτων βροτῶν. καὶ ἐὰν συνῇ ἐπεκτάσεις νεφέλης, ἰσότητα σκηνῆς αὐτοῦ. ἰδοὺ ἐκτείνει ἐπ᾽ αὐτὸν ἠδώ, καὶ ῥιζώματα τῆς θαλάσσης ἐκάλυψεν. ἐν γὰρ αὐτοῖς κρινεῖ λαούς, δώσει τροφὴν τῷ ἰσχύοντι. ἐπὶ χειρῶν ἐκάλυψε φῶς, καὶ ἐνετείλατο περὶ αὐτῆς ἐν ἀπαντῶντι. ἀναγγελεῖ περὶ αὐτοῦ φίλον αὐτοῦ· κτῆσις καὶ περὶ ἀδικίας. C.37

Καὶ ἀπὸ ταύτης ἐταράχθη ἡ καρδία μου, καὶ ἀπερρύη ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς. ἄκουε ἀκοὴν ἐν ὀργῇ θυμοῦ κυρίου, καὶ μελέτη ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐξελεύσεται. ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ ἐπὶ πτερύγων τῆς γῆς. ὀπίσω αὐτοῦ βοήσεται φωνῇ, βροντήσει ἐν φωνῇ ὕβρεως αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀνταλλάξει αὐτούς, ὅτι ἀκούσει φωνὴν αὐτοῦ. βροντήσει ὁ ἰσχυρὸς ἐν φωνῇ αὐτοῦ θαυμάσια, ἐποίησε γὰρ μεγάλα ἃ οὐκ ᾔδειμεν, συντάσσων χιόνι, γίνου ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ χειμὼν ὑετός, καὶ χειμὼν ὑετῶν δυναστείας αὐτοῦ. ἐν χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου κατασφραγίζει, ἵνα γνῷ πᾶς ἄνθρωπος τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν. εἰσῆλθε δὲ θηρία ὑπὸ σκέπην, ἡσύχασαν δὲ ἐπὶ κοίτης. ἐκ ταμιείων ἐπέρχονται ὀδύναι, ἀπὸ δὲ ἀκρωτηρίων ψῦχος. καὶ ἀπὸ πνοῆς ἰσχυροῦ δώσει πάγος, διακυβερνᾷ δὲ τὸ ὕδωρ ὡς ἐὰν βούληται. καὶ ἐκλεκτὸν καταπλάσσει νεφέλη, διασκορπιεῖ νέφος φῶς αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κυκλώματα διαστρέψει ἐν θεεβουλαθωθ

εἰς ἔργα αὐτῶν, πάντα ὅσα ἂν ἐντείληται αὐτοῖς, ταῦτα συντέτακται παρ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς. ἐὰν εἰς παιδείαν, ἐὰν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, ἐὰν εἰς ἔλεος εὑρήσει αὐτόν. ἐνωτίζου ταῦτα Ἰώβ, στῆθι, νουθετοῦ δύναμιν κυρίου. οἴδαμεν ὅτι κύριος ἔθετο τὰ ἔργα αὐτοῦ, φῶς ποιήσας ἐκ σκότους. ἐπίσταται δὲ διάκρισιν νεφῶν, ἐξαίσια δὲ πτώματα πονηρῶν. σοῦ δὲ ἡ στολὴ θερμή, ἡσυχάζεται δὲ ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ νότου. στερεώσεις μετ᾽ αὐτοῦ εἰς παλαιώματα, ἰσχυραὶ ὡς ὅρασις ἐπιχύσεως. διατί; δίδαξόν με, τί ἐροῦμεν αὐτῷ; καὶ παυσώμεθα πολλὰ λέγοντες. μὴ βίβλος ἢ γραμματεύς μοι παρέστηκεν, ἵνα ἄνθρωπον ἑστηκὼς κατασιωπήσω. πᾶσι δὲ οὐχ ὁρατὸν τὸ φῶς, τηλαυγές ἐστιν ἐν τοῖς παλαιώμασιν, ὥσπερ τὸ παρ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ νεφῶν. ἀπὸ βορρᾶ νέφη χρυσαυγοῦντα, ἐπὶ τούτοις μεγάλη ἡ δόξα καὶ τιμὴ παντοκράτορος, καὶ οὐχ εὑρίσκομεν ἄλλον ὅμοιον τῇ ἰσχύι αὐτοῦ, ὁ τὰ δίκαια κρίνων, οὐκ οἴει εἰσακούειν αὐτόν; διὸ φοβηθήσονται αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι, φοβηθήσονται δὲ αὐτὸν καὶ οἱ σοφοὶ καρδίᾳ. Ca.38

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι Ἐλιοῦ τῆς λέξεως, εἶπεν ὁ κύριος τῷ Ἰὼβ διὰ λαίλαπος καὶ νεφῶν. τίς οὗτος ὁ κρύπτων με βουλήν, συνέχων δὲ ῥήματα ἐν καρδίᾳ, ἐμὲ δὲ οἴεται κρύπτειν; ζῶσαι ὥσπερ ἀνὴρ τὴν ὀσφύν σου, ἐρωτήσω δέ σε, σὺ δέ μοι ἀποκρίθητι. ποῦ ἦς ἐν τῷ θεμελιοῦν με τὴν γῆν; ἀπάγγειλον δέ μοι εἰ ἐπίστῃ σύνεσιν. τίς ἔθετο τὰ μέτρα αὐτῆς εἰ οἶδας; ἢ τίς ὁ ἐπαγαγὼν σπαρτίον ἐπ᾽ αὐτῆς; ἐπὶ τίνος οἱ κρίκοι αὐτῆς πεπήγασι; τίς δέ ἐστιν ὁ βαλὼν λίθον γωνιαῖον ἐπ᾽ αὐτῆς; ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ᾔνεσάν με φωνῇ μεγάλῃ πάντες ἄγγελοί μου. ἔφραξα δὲ θάλασσαν πύλαις, ὅτε ἐμαίμασσεν ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτῆς ἐκπορευομένη. ἐθέμην δὲ αὐτῇ νέφος ἀμφίασιν, ὁμίχλῃ δὲ αὐτὴν ἐσπαργάνωσα. ἐθέμην δὲ αὐτῇ ὅρια, περιθεὶς κλεῖθρα καὶ πύλας. εἶπα δὲ αὐτῇ, μέχρι τούτου ἐλεύσῃ, καὶ οὐχ ὑπερβήσῃ, ἀλλ᾽ ἐν σεαυτῇ συντριβήσονταί σου τὰ κύματα.

duxerit ad omne quod preceperit illis super faciem orbis terrarum: siue in vna tribu siue in terra sua: siue in quocunque loco misericordie sue eas iusserit inueniri. Ausculta hec iob: sta et considera mirabilia dei. Nunquid scis quando preceperit deus pluuiis: ut ostenderent lucem nubium eius? Nunquid nosti semitas nubium magnas et perfectas scientias? Nonne vestimenta tua calida sunt: cum perflata fuerit terra austro? Tu forsitan cum eo fabricatus es celos: qui solidissimi quasi ere fusi sunt. Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe inuoluimur tenebris. Quis narrabit ei que loquor? etiam si locutus fuerit homo: deuorabitur. At nunc non vident lucem. Subito aer cogetur in nubes: et ventus transiens fugabit eas. Ab aquilone aurum venit: et ad deum formidolosa laudatio. Digne eum inuenire non possumus. Magnus fortitudine et iudicio et iustitia: et enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri: et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes. 38.

Respondens autem dominus iob de turbine: dixit. Quis est iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te: et responde mihi. Vbi eras quando ponebam fundamenta terre? Indica mihi si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras eius si nosti: vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases illius solidate sunt? Aut quis demisit lapidem angularem eius cum me laudarent simul astra matutina: et iubilarent omnes filii dei? Quis conclusit ostiis mare: quando erumpebat quasi de vulua procedens: cum ponerem nubem vestimentum eius: et caligine illud quasi pannis infantie obuoluere? Circundedi illud terminis meis: et posui vectem et ostia: et dixi. Usque huc venies: et non procedes amplius: et hic confringes tumentes fluctus tuos.

לפעלם כל אשר יצום על פני תבל ארצה: אם לשבט אם לארצו אם לחסד ימציאהו: האזינה זאת איוב עמד והתבונן נפלאות אל: התדע בשום אלוה עליהם והופיע אור עננו: התדע על מפלשי עב מפלאות תמים דעים: אשר בגדיך חמים בהשקט ארץ מדרום: תרקיע עמו לשחקים חזקים כראי מוצק: הודיענו מה נאמר לו לא נערך מפני חשך: היספר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבלע: ועתה לא ראו אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותטהרם: מצפון זהב יאתה על אלוה נורא הוד: שדי לא מצאנהו שגיא כח ומשפט ורב צדקה לא יענה: לכן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב:

C.xxxviij.

ויען יהוה את איוב מן הסערה ויאמר: מי זה מחשיך עצה במלין בלי דעת: אזר נא כגבר חלציך ואשאלך והודיעני: איפה היית ביסדי ארץ הגד אם ידעת בינה: מי שם ממדיה כי תדע או מי נטה עליה קו: על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה: ברן יחד כוכבי בקר ויריעו כל בני אלהים: ויסך בדלתים ים בגיחו מרחם יצא: בשומי ענן לבשו וערפל חתלתו: ואשבר עליו חקי ואשים בריח ודלתים: ואמר עד פה תבוא ולא תסיף ופא ישית בגאון גליך:

המימיך צוית בקר ידעת השחר
מקומו: לאחז בכנפות הארץ
וינערו רשעים ממנה: תתהפך
כחמר חותם ויתיצבו כמו לבוש:
וימנע מרשעים אורם וזרוע
רמה תשבר: הבאת עד נבכי
ים ובחקר תהום התהלכת:
הנגלו לך שערי מות ושערי
צלמות תראה: התבננת עד רחבי
ארץ הגד אם ידעת כלה:
אי זה הדרך ישכן אור וחשך
אי זה מקומו: כי תקחנו אל
גבולו וכי תבין נתיבות ביתו:
ידעת כי אז תולד ומספר ימיך
רבים: הבאת אל אצרות
שלג ואוצרות ברד תראה: אשר
חשכתי לעת צר ליום קרב
ומלחמה: אי זה הדרך יחלק אור
יפץ קדים עלי ארץ: מי פלג
לשטף תעלה ודרך לחזיז
קלות: להמטיר על ארץ לא
איש מדבר לא אדם בו: להשביע
שאה ומשאה ולהצמיח מצא
דשא: היש למטר אב או מי הוליד
אגלי טל: מבטן מי יצא הקרח
וכפר שמים מי ילדו: כאבן מים
יתחבאו ופני תהום יתלכדו:
התקשר מעדנות כימה או
משכות כסיל תפתח: התוציא
מזרות בעתו ועיש על בניה
תנחם: הידעת חקות שמים אם
תשים משטרו בארץ: התרים
לעב קולך ושפעת מים תכסך:
התשלח ברקים וילכו ויאמרו
לך הננו: מי שת בטחות חכמה
או מי נתן לשכוי בינה:

יום צוה · קום · נער הפך · חתם נצב · לבש מנע · זרע שבר · בוא בכה · חקר הלך · גלה · ראה בין · נגד · שכן לקח · בין נתב · ילד ספר · יום רבב · ראה · צור · לחם חלק · פוץ קדם · עלה חזז · קול מטר · דבר שבע · שאה צמח · יצא ילד · חבא פנה · תהם לכד · קשר עדן · כסל פתח · יצא עוש · נחם חקק · שום שטר · רום כסה · שלח אמר · שות טוח · שכה

Nunqd post ortū tuū p̄cepisti diluculo & ostēdisti aurore locum suū: & tenuisti cōcutiens extrema terre? & excussisti impios ex ea? Restituetur vt lutum signaculū: & stabit sicut vestimētum. Auferetur ab impiis lux sua: & brachium excelsum confringetur. Nunqd ingressus es profundū maris: & in nouissimis abyssi deambulasti? Nunquid aperte sunt tibi porte mortis: & ostia tenebrosa vidisti? Nunqd cōsiderasti latitudinē terre? Indica mihi si nosti omnia. In qua via lux habitet & tenebrarum quis locus sit: vt ducas vnumquodqꝫ ad terminos suos: & intelligas semitas domus eius. Sciebas tunc q̄ nasciturus esses: & nūerū dierū tuorū noueras? Nunqd ingressus es thesauros niuis: aut thesauros grādinis aspexisti? que preparaui in tēpus hostis: in diem pugne & belli. Per quam viam spargitur lux: diuiditur estus sup terrā? Quis dedit vehemētissimo imbri cursum? & viam sonantis tonitrui: vt plueret sup terrā absqꝫ hoīe in deserto vbi nullꝰ mortaliū cōmoratur: vt impleret inuiam & desolatam: & produceret herbas virētes. Quis ē pluuie p̄r: vel qs genuit stillas roris? De cuius vtero egressa est glacies: & gelu de celo qs genuit? In similitudinē lapidis aque durantur: & supficies abyssi cōstringitur. Nunqd cōiungere valebis micantes stellas pliades: aut gyrum arcturi poteris dissipare? Nūqd pducis luciferum in tp̄e suo? & vesperū sup fines terre consurgere facis? Nūqd nosti ordinē celi: & pones rationē eiꝰ in terra? Nunquid eleuabis in nebula vocem tuā? & ipetꝰ aquarū opiet te. Nūqd mittes fulgura & ibūt: & reuertētia dicēt tibi adsum? Quis posuit in visceribus hoīs sapientiam: vel quis dedit gallo intelligentiam?

aut in te ordinaui lucem matutinā: lucifer aūt sci
ἢ ἐπὶ σοῦ συντέταχα φέγγος πρωϊνόν, ἑωσφόρος δὲ εἶ
uit suum ordinē? apphendere alas tre: excu
δε τὴν ἑαυτοῦ τάξιν; ἐπιλαβέσθαι πτερύγων γῆς, ἐκτι
tere impios ex ea. & tu accipiēs tre lutū: forma
νάξαι ἀσεβεῖς ἐξ αὐτῆς. καὶ σὺ λαβὼν γῆς πηλόν, ἔπλα
sti aial: & loqui potēs ipm posuisti sup trā. abstulisti āt
σας ζῶον, καὶ λαλητὸν αὐτὸν ἔθου ἐπὶ γῆς. ἀφεῖλες δὲ
ab impiis lumē: brachiū āt supboꝝ con
ἀπὸ ἀσεβῶν τὸ φῶς, βραχίονα δὲ ὑπερηφάνων συνέ
fregisti. venisti in trā maris: in āt vestigiis abys
τριψας. ἦλθες ἐπὶ πηγὴν θαλάσσης, ἐν δὲ ἴχνεσιν ἀβύσ
si deambulasti? apiūtur āt tibi tiore ianue mor
σου περιεπάτησας; ἀνοίγονται δέ σοι φόβῳ πύλαι θα
tis? ianitores āt inferni videntes te stupuerūt; admo
νάτου. πυλωροὶ δὲ ᾅδου ἰδόντες σε ἔπτηξαν; νενου
nitus fuisti āt latitudinē subcelestis? nuncia ergo mihi quā
θέτησαι δὲ τὸ εὖρος τῆς ὑπ' οὐρανόν, ἀνάγγειλον δή μοι πό
ta est? qui aūt tra habitat lux: tenebraꝝ āt
ση τίς ἐστι; ποίᾳ δὲ γῇ αὐλίζεται τὸ φῶς, σκότους δὲ
qlis locus? si duxeris me in finios eaꝝ: si āt
ποῖος ὁ τόπος; εἰ ἀγάγοις με εἰς ὅρια αὐτῶν, εἰ δὲ
& scis semitas eoꝝ: noui igit qm̄ tunc na
καὶ ἐπίστασαι τρίβους αὐτῶν; οἶδα ἄρα ὅτι τότε γεγέν
tus es: nūerus āt ānoꝝ tuoꝝ multus. venisti āt in the
νησαι, ἀριθμὸς δὲ ἐτῶν σου πολύς. ἦλθες δὲ ἐπὶ θη
sauros niuis: thesauros āt grādinis vidisti? repositi
σαυροὺς χιόνος, θησαυροὺς δὲ χαλάζης ἑώρακας; ἀπό
ti est āt tibi in horā inimicoꝝ in diem belli &
κειται δέ σοι εἰς ὥραν ἐχθρῶν εἰς ἡμέραν πολέμου καὶ
pugne. vnde aūt egreditur pruina: aut dispgit
μάχης. πόθεν δὲ ἐκπορεύεται πάχνη, ἢ διασκεδάννυται
auster in subcelestem? qs āt pparauit pluuie ipe
νότος εἰς τὴν ὑπ' οὐρανόν; τίς δὲ ἡτοίμασεν ὑετῷ λά
tuose fluxū: viam aūt tumultui? vt plueret sup trā vbi
βρῳ ῥύσιν, ὁδὸν δὲ κυδοιμῶν; τοῦ ὑετίσαι ἐπὶ γῆν οὗ
non vir: desertū vbi nō est homo in ea.
οὐκ ἀνήρ, ἔρημον οὗ οὐχ ὑπάρχει ἄνθρωπος ἐν αὐτῇ.
vt saturaret inuiam & ihitabilem: & vt pduce
τοῦ χορτάσαι ἄβατον καὶ ἀοίκητον, καὶ τοῦ ἐκβλα
ret exitū herbe virētis. qs est pluuie pater? qs aūt
στῆσαι ἔξοδον χλόης. τίς ἐστιν ὑετοῦ πατήρ; τίς δέ
est q genuit guttas roris? ex vētre autē cuius;
ἐστιν ὁ τετοκὼς βώλους δρόσου; ἐκ γαστρὸς δὲ τίνος
egreditur gelu? glaciem āt in celo qs
ἐκπορεύεται ὁ κρύσταλλος; πάχνην δὲ ἐν οὐρανῷ τίς
peperit? q̄ descēdit sicut aqua fluēs: vultū
τέτοκεν; ἣ καταβαίνει ὥσπερ ὕδωρ ῥέον, πρόσωπον
āt abyssi qs tabefecit? ꝯposuisti āt vinculū plia
δὲ ἀβύσσου τίς ἔπηξε; συνῆκας δὲ δεσμὸν πλειά
dis & septū orionis aperuisti? aut aperies ma
δος καὶ φραγμὸν ὠρίωνος ἤνοιξας; ἢ διανοίξεις μα
zuroth in tp̄e suo: & vesper cū coma su
ζουρὼθ ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ ἕσπερον ἐπὶ κόμης αὐ
a duces eum? scis āt versiones celi: aut q̄
τοῦ ἄξεις αὐτόν; ἐπίστασαι δὲ τροπὰς οὐρανοῦ, ἢ τὰ
sub celū simul facta? vocabis āt ne
ὑπ' οὐρανὸν ὁμοθυμαδὸν γινόμενα; καλέσεις δὲ νέ
bulā voce: & tremore aque ipetuose obediet
φος φωνῇ, καὶ τρόμῳ ὕδατος λάβρου ὑπακούσεταί
tibi? mittes aūt fulmina & ibunt: dicēt
σοι; ἀποστελεῖς δὲ κεραυνοὺς καὶ πορεύσονται, ἐροῦ
āt tibi: qd est? qs āt dedit mulierib' textu
σι δέ σοι, τί ἐστι; τίς δὲ ἔδωκεν γυναιξὶν ὑφάσμα
re sapiam: aut variegatiuā scientiam? qs āt
τος σοφίαν, ἢ ποικιλτικὴν ἐπιστήμην; τίς δὲ

q nūerat nebulas sapia: celū āt in trā declinauit su
ὁ ἀριθμῶν νέφη σοφίᾳ, οὐρανὸν δὲ εἰς γῆν ἔκλινε; κέ
sum ē aūt sicut ītra puluis: cōglutinaui āt ipm sicut
χυται δὲ ὥσπερ γῆ κονία, κεκόλληκα δὲ αὐτὸν ὥσπερ
lapide cubū? capies aūt leonib' cibum: aias āt dra
λίθῳ κύβον; θηρεύσεις δὲ λέουσι βοράν, ψυχὰς δὲ δρα
conum implebis? timuerūt .n. in cubilib' suis.
κόντων ἐμπλήσεις; δεδοίκασι γὰρ ἐν κοίταις αὐτῶν,
sedent aūt in syluis insidiantes? qs āt pparauit
κάθηνται δὲ ἐν ὕλαις ἐνεδρεύοντες; τίς δὲ ἡτοίμασε
coruo escam: pulli .n. eoꝝ ad dūm clama
κόρακι βοράν, νεοσσοὶ γὰρ αὐτοῦ πρὸς κύριον κεκρά
uerūt. vagantes cibos querentes?
γασι, πλανώμενοι τὰ σῖτα ζητοῦντες; Ca. 39.
Si nosti tp̄s partus capre siluestris ī petra?
Εἰ ἔγνως καιρὸν τοκετοῦ τραγελάφου πέτρας;
obseruasti āt dolores pt' ceruaꝝ? nūerasti āt mēses ea
ἐφύλαξας δὲ ὠδῖνας ἐλάφων; ἠρίθμησας δὲ μῆνας αὐ
rū plenos partus? dolores aūt eaꝝ soluisti? eni
τῶν πλήρεις τοκετοῦ; ὠδῖνας δὲ αὐτῶν ἔλυσας; ἐξέ
triuisti āt eaꝝ fetus extra tiorem: dolores āt
θρεψας δὲ αὐτῶν τὰ παιδία ἔξω φόβου, ὠδῖνας δὲ
eaꝝ emittes? abrumpent filii eaꝝ:
αὐτῶν ἐξαποστελεῖς; ἀπορρήξουσι τὰ τέκνα αὐτῶν,
implebuntur in genimine: egredientur & non
πληθυνθήσονται ἐν γεννήματι, ἐξελεύσονται καὶ οὐ μὴ
reflectent ipis. qs aūt est q dimisit asinū agrestē
ἀνακάμψωσιν αὐτοῖς. τίς δέ ἐστιν ὁ ἀφεὶς ὄνον ἄγριον
liberum: vincula aūt eius qs soluit? posui āt
ἐλεύθερον, δεσμοὺς δὲ αὐτοῦ τίς ἔλυσεν; ἐθέμην δὲ
hitaculū eius desertū: & tabernacula e
τὴν δίαιταν αὐτοῦ ἔρημον, καὶ τὰ σκηνώματα αὐ
ius terrā salsam. deridens tumultum ciuitatis:
τοῦ ἁλμυρίδα. καταγελῶν πολυοχλίας πόλεως,
accusationē āt exactoris nō audiens. considerabit mōtes
μέμψιν δὲ φορολόγου οὐκ ἀκούων. κατασκέψεται ὄρη
pascuū suum? & post omne viride querit.
νομὴν αὐτοῦ; καὶ ὀπίσω παντὸς χλωροῦ ζητεῖ.
volet aūt tibi vnicornis seruire: aut dormire
βουλήσεται δέ σοι μονόκερως δουλεῦσαι, ἢ κοιμηθῆναι
in p̄sepi tuo? ligabis āt in loris iugū eius:
ἐπὶ φάτνης σου; δήσεις δὲ ἐν ἱμᾶσι ζυγὸν αὐτοῦ,
aut trahet tuos sulcos in agro? fiduciā habuisti
ἢ ἑλκύσει σου αὔλακας ἐν πεδίῳ; πέποιθας τε
āt in illo: qm̄ multa fortitudo eiꝰ: derelinques
δὲ ἐπ' αὐτῷ, ὅτι πολλὴ ἰσχὺς αὐτοῦ, ἐπαφήσεις
āt ei opa tua? credes āt q' reddet
δὲ αὐτῷ τὰ ἔργα σου; πιστεύσεις δὲ ὅτι ἀποδώ
tibi semen: inducet āt tibi aream?
σει σοι τὸν σπόρον, εἰσοίσει δέ σοι τὴν ἅλωνα;
ala eoꝝ q̄ delectāt gloriosa: si cōphēderit ciconia
πτέρυξ τερπομένων νεέλασα, ἐὰν συλλάβῃ ἀσίδα
& accipiter: qm̄ relinqt in trā oua sua: &
καὶ νέσσα; ὅτι ἀφήσει εἰς γῆν τὰ ᾠὰ αὐτῆς, καὶ
in puluerē calefaciet. & oblita est qm̄ pes spar
ἐπὶ χοῦν θάλψει. καὶ ἐπελάθετο ὅτι πούς σκορπι
get: & bestie agri conculcabunt. indurauit
εῖ, καὶ θηρία ἀγροῦ καταπατήσει. ἀπεσκλήρυνε τὰ
filios suos vt nō se. in vanū laborauit sine
τέκνα αὐτῆς ὥστε μὴ ἑαυτήν. εἰς κενὸν ἐκοπίασεν ἄνευ
timore. qm̄ tacuit ei deꝰ sapiam: &
φόβου. ὅτι κατεσιώπησεν αὐτῇ ὁ θεὸς σοφίαν, καὶ
non diuisit ei in intellectu. scd̄m tp̄s ī altitudie
οὐκ ἐμέρισεν αὐτῇ ἐν τῇ συνέσει. κατὰ καιρὸν ἐν ὕψει
extollet: deridet equum & ascēsorem
ὑψώσει, καταγελάσεται ἵππου καὶ τοῦ ἐπιβάτου
eius. aut tu circūposuisti equo potētiam: induisti
αὐτοῦ. ἢ σὺ περιέθηκας ἵππῳ δύναμιν, ἐνέδυσας
aūt collū eius timorē? circūposuisti āt ei
δὲ τραχήλῳ αὐτοῦ φόβον; περιέθηκας δὲ αὐτῷ

Quis enarrabit celorū rationē: & concentum celi quis dormire faciet? Qn̄ fundabatur puluis in terra & glebe cōpingebantur. Nunqd capies leene predam: & animā catulorū eius implebis? quando cubant in antris: & in specubus insidiantur. Quis preparat coruo escam suā? quando pulli eius clamant ad deum vagantes eo q̄ non habeant cibos.

39\. Nunquid nosti tempus partus ibicū in petris: vel parturientes ceruas obseruasti? Dinumerasti menses cōceptus earū: & scisti tempus partus earum? Incuruātur ad fetum & pariunt: & rugitus emittūt. Separātur filii earum: & pergunt ad pastum: egrediūtur & nō reuertētur ad eas. Quis dimisit onagrum liberū: & vincula eius qs soluit? Cui dedi in solitudine domū: & tabernacula eius in terra salsuginis. Contēnit multitudinē ciuitatis: clamorem exactoris nō audit. Circumspicit mōtes pascue sue: & virētia queqꝫ perqrit. Nūqd volet rhinoceros seruire tibi: aut morabitur ad p̄sepe tuū? Nūqd alligabis rhinocerota ad arandū loro tuo? aut confringet glebas valliū post te? Nunqd fiduciā habebis in magna fortitudīe eiꝰ: & derelinqs ei labores tuos? Nūqd credes illi q̄m semētē reddat tibi? & areā tuā cōgreget? Pēna struthiōis similis est pēnis herodii & accipitris. Quādo derelinqt oua sua in terra: tu forsitan in puluere calefacies ea? Obliuiscitur q̄ pes conculcet ea: aut bestia agri cōterat. Duratur ad filios suos q̄si nō sint sui: frustra laborauit nullo timore cogente. Priuauit ei eā deꝰ sapiētia nec dedit illi intelligētiā. Cū tp̄s fuerit in altū alas erigit: deridet equū & ascensorē eiꝰ. Nunqd p̄bebis equo fortitudinē: aut circūdabis collo eiꝰ hinitū? nūqd suscitabis eū

מי יספר שחקים בחכמה ונבלי
שמים מי ישכיב: בצקת עפר
למוצק ורגבים ידבקו: התצוד
ללביא טרף וחית כפירים תמלא:
כי ישחו במעונות ישבו בסכה
למו ארב: מי יכין לערב צידו
כי ילדו אל אל ישועו יתעו
לבלי אכל:

Ca. xxxix

הידעת עת לדת
יעלי סלע חלל אילות
תשמר: תספר ירחים תמלאנה
וידעת עת לדתנה: תכרענה
ילדיהן תפלחנה חבליהם
תשלחנה: יחלמו בניהם ירבו
בבר יצאו ולא שבו למו:
מי שלח פרא חפשי ומסרות
ערוד מי פתח: אשר שמתי ערבה
ביתו ומשכנותיו מלחה: ישחק
להמון קריה תשאות נוגש לא
ישמע: יתור הרים מרעהו ואחר
כל ירוק ידרוש: היאבה רים עבדך
אם ילין על אבוסך: התקשר
רים בתלם עבתו אם ישדד עמקים
אחריך: התבטח בו כי רב כחו
ותעזב אליו יגיעך: התאמין
בו כי ישיב זרעך וגרנך יאסף:
כנף רננים נעלסה אם אברה
חסידה ונצה: כי תעזב לארץ
ביציה ועל עפר תחמם: ותשכח כי
רגל תזורה וחית השדה תדושה:
הקשיח בניה ללא לה לריק
יגיעה בלי פחד: כי השה אלוה
חכמה ולא חלק לה בבינה: כעת
במרום תמריא תשחק לסוס
ולרכבו: התתן לסוס גבורה
התלביש צוארו רעמה: התרעישנו

ספר · שכב יצק · דבק צוד · לבא חיה · כפר מלא · שוח עין · סכן כון · צוד שוע · ילד חול · שמר ספר · כרע · פלח · שלח חלם · רבה שוב · אסר · ערד שום · שכן שחק · המן קרה · שמע · שמע יתר · רעה ירק · דרש אבה · ראם לון · אבס קשר · שדד עמק · כח עזב · יגע אמן · שוב אסף · עלס חסד · בצה חמם · שכח זור · דוש · קשה · נשה · רום מרא · שחק נתן · גבר לבש · צור רעש

quaſi locuſtas? Gloria naríū eius terror: terrā vngula fodit. Exultat audacter: in occurſum pergit armatis. Contemnit pauorem: nec cedit gladio. Super ipſum ſonabit pharetra: vibrabit haſta & clypeus. Feruens & fremens ſorbet terram: nec reputat tube ſonare clangorem. Vbi audierit buccinā: dicit vah: procul odoratur bellū exhortationē ducum & vlulatū exercitus. Nunquid per ſapientiā tuā plumeſcit accipiter expandens alas ſuas ad auſtrū? Nunquid ad preceptū tuū eleuabitur aquila & in arduis ponet nidū ſuū? In petris manet: in preruptis ſilicibus commoratur atque in inacceſſis rupibus. Inde contemplatur eſcā: & de longe oculi eius proſpiciunt. Pulli eius lambunt ſanguinē: & vbicunque cadauer fuerit ſtatim adeſt. Et adiecit dominus: & locutus eſt ad iob. Nunquid qui contendit cū deo tam facile conqueſcit? Vtique qui arguit deū: debet rńdere ei. Ŕndens autem iob domino: dixit. Qui leuiter locutus ſum: reſpondere quid poſſum? Manū meā ponā ſuper os meū. Vnū locutus ſum: quod vtinam non dixiſſem: & alterū quibus vltra non addam.

40.

Reſpondens autem dominus iob de turbine: dixit. Accinge ſicut vir lumbos tuos: interrogabo te & indica mihi. Nunquid irritū facies iudiciū meū: & condemnabis me vt tu iuſtificeris? Et ſi habes brachiū ſicut deus & voce ſimili tonas: circūda tibi decorē & in ſublime erigere: & eſto glorioſus: & ſpecioſis induere veſtibus. Diſperge ſuperbos in furore tuo: & confunde eos: & reſpiciens omnē arrogantē humilia. Reſpice cunctos ſuperbos: & confunde eos: & contere impios in loco ſuo. Abſconde eos in puluere ſimul: & facies eorū demerge in foueā: & ego confitebor quod ſaluare te poſſit dextera tua. ecce behemoth quē feci tecū: fenū quaſi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius: & virtus illius in vmbilico vētris eius. Stringit caudā ſuā quaſi

cedrū: nerui teſticulorū eius perplexi ſunt. Oſſa eius velut fiſtule eris: cartilago illius quaſi lamine ferree. Ipſe eſt principiū viarū dei: qui fecit eū applicabit gladiū eius. Huic montes herbas ferūt: omnes beſtie agri ludent ibi. Sub vmbra dormit in ſecreto calami in locis humentibus. Protegūt vmbre vmbrā eius: circūdabūt eū ſalices torrētis. Ecce abſorbebit fluuiū & nō mirabitur: & habet fiduciā quod influat iordanis in os eius. In oculis eius quaſi hamo capiet eū: in ſudibus perforabit nares eius. An extrahere poteris leuiathā hamo: & fune ligabis linguā eius? Nunquid pones circulū in naribus eius: aut armilla perforabis maxillā eius? Nunquid multiplicabit ad te preces: aut loquetur tibi mollia? Nunquid feriet tecū pactū: & accipies eū ſeruū ſempiternū? Nunquid illudes ei quaſi aui: aut ligabis eum ancillis tuis? Concident eum amici: diuident illū negociatores? Nunquid implebis ſagenas pelle eius: & gurguſtiū piſciū capite illius? Pones ſuper eū manū tuā. Memento belli. Nec vltra addas loqui. Ecce ſpes eius fruſtrabitur eum: & videntibus cunctis precipitabitur.

41.

Non quaſi crudelis ſuſcitabo eum. Quis enim reſiſtere poteſt vultui meo? & quis ante dedit mihi vt reddā ei? Omnia que ſub celo ſunt mea ſunt. Non parcā ei verbis potentibus: & ad deprecandū compoſitis. Quis reuelabit faciē indumenti eius? & in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrū dentiū eius formido: corpus illius quaſi ſcuta fuſilia compactū ſquamis ſe prementibus. Vna vni coniungitur: & ne ſpiraculum quidem incedit per eas. Vna alteri adherebūt: & tenētes ſe nequaquam ſeparabuntur. Sternutatio eius ſplendor ignis: & oculi eius vt palpebre diluculi. De ore eius lampades

יהלכו כידודי אש יתמלטו: מנחיריו יצא עשן כדוד נפוח ואגמן: נפשו גחלים תלהט ולהב מפיו יצא: בצוארו ילין עז ולפניו תדוץ דאבה: מפלי בשרו דבקו יצוק עליו בל ימוט: לבו יצוק כמו אבן ויצוק כפלח תחתית: משתו יגורו אילים משברים יתחטאו: משיגהו חרב בלי תקום חנית מסע ושריה: יחשב לתבן ברזל לעץ רקבון נחושה: לא יבריחנו בן קשת לקש נהפכו לו אבני קלע: כקש נחשבו תותח וישחק לרעש כידון: תחתיו חדודי חרש ירפד חרוץ עלי טיט: ירתיח כסיר מצולה ים ישים כמרקחה: אחריו יאיר נתיב יחשב תהום לשיבה: אין על עפר משלו העשו לבלי חת: את כל גבה יראה הוא מלך על כל בני שחץ:

Cap. xlij.

ויען איוב את יהוה ויאמר: ידעתי כי כל תוכל ולא יבצר ממך מזמה: מי זה מעלים עצה בלי דעת לכן הגדתי ולא אבין נפלאות ממני ולא אדע: שמע נא ואנכי אדבר אשאלך והודיעני: לשמע אזן שמעתיך ועתה עיני ראתך: על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר: ויהי אחר דבר יהוה את הדברים האלה אל איוב ויאמר יהוה אל אליפז התימני חרה אפי בך ובשני רעיך כי לא דברתם

procedunt sicut tede ignis accense: De naribus eius procedit fumus: sicut olle succense atque feruentis. Halitus eius prunas ardere facit: et flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabitur fortitudo: et faciem eius precedit egestas. Membra carnium eius coherentia sibi: Mittet contra eum fulmina: et ad locum alium non ferentur. Cor eius indurabitur tanquam lapis: et stringetur quasi mallea toris incus. Cum sublatus fuerit: timebunt angeli: et territi purgabuntur. Cum apprehenderit eum gladius: subsistere non poterit: neque hasta: neque thorax. Reputabit enim quasi paleas ferrum: et quasi lignum putridum es. Non fugabit eum vir sagittarius: in stipulam versi sunt ei lapides funde. Quasi stipulam estimabit malleum: et deridebit vibrantem hastam. Sub ipso erunt radii solis: et sternet sibi aurum quasi lutum. Feruescere faciet quasi ollam profundum maris: et ponet quasi cum vnguenta bulliunt. Post eum lucebit semita: estimabit abyssum quasi senescentem. Non est super terram potestas que comparetur ei: qui factus est vt nullum timeret. Omne sublime videt: ipse est rex super vniuersos filios superbie. 42.

Respondens autem Iob domino: dixit. Scio quia omnia potes: et nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui celat consilium absque scientia? Ideo insipienter locutus sum: et que vltra modum excederent scientiam meam. Audi et ego loquar: interrogabo te et responde mihi. Auditu auris audiui te: nunc autem oculus meus videt te. Idcirco ipse me reprehendo: et ago penitentiam in fauilla et cinere. Postquam autem locutus est dominus verba hec ad Iob: dixit ad eliphaz themanitem. Iratus est furor meus in te et in duos amicos tuos: quia non estis locuti

καίονται, καὶ διαῤῥιπτοῦνται ἐσχάραι πυρός, ἐκ μυκτήρων αὐτοῦ ἐκπορεύεται καπνὸς καμίνου καιομένης πυρὶ ἀνθράκων. ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἄνθρακες, φλὸξ δὲ ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται, ἐν δὲ τραχήλῳ αὐτοῦ αὐλίζεται δύναμις, ἔμπροσθεν αὐτοῦ τρέχει ἀπώλεια. σάρκες δὲ σώματος αὐτοῦ κεκόλληνται, καταχέει ἐπ᾽ αὐτὸν οὐ σαλευθήσεται. ἡ καρδία αὐτοῦ πέπηγεν ὥσπερ λίθος, ἕστηκε δὲ ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος. στραφέντος δὲ αὐτοῦ φόβος θηρίοις τετράποσιν ἐπὶ γῆς ἁλλομένοις. ἐὰν συναντήσωσιν αὐτῷ λόγχαι, οὐδὲν μὴ ποιήσωσι δόρυ ἐπηρμένον καὶ θώρακα. ἥγηται μὲν γὰρ σίδηρον ἄχυρα, χαλκὸν δὲ ὥσπερ ξύλον σαθρόν. ἥγηται πετροβόλον μὲν χόρτον, οὐ μὴ τρώσει αὐτὸν τόξον χάλκειον. ὡς καλάμη ἐλογίσθησαν σφῦραι, καταγελᾷ δὲ σεισμοῦ πυρφόρου. ἡ στρωμνὴ αὐτοῦ ὀβελίσκοι ὀξεῖς, πᾶς δὲ χρυσὸς θαλάσσης ἐπ᾽ αὐτὸν ὥσπερ πηλός. ἀμύθητος ἀναζεῖ τὴν ἄβυσσον ὥσπερ χαλκεῖον. ἥγηται δὲ τὴν θάλασσαν ὥσπερ ἐξάλειπτρον, τὸν δὲ τάρταρον τῆς ἀβύσσου ὥσπερ αἰχμάλωτον, ἐλογίσατο ἄβυσσον εἰς περίπατον. οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐπὶ τῆς γῆς ὅμοιον αὐτῷ πεποιημένον, ἐγκαταπαίζεσθαι ὑπὸ τῶν ἀγγέλων μου. πᾶν ὑψηλὸν ὁρᾷ, αὐτὸς δὲ βασιλεὺς πάντων τῶν ἐν τοῖς ὕδασιν.

accense: et iaciuntur craticule ignis: de naribus eius procedit fumus camini accensi igne carbonum. anima eius carbones: flamma autem de ore eius procedit. in autem collo eius habitat potentia: ante eum currit perditio. carnes autem corporis eius coherentes sunt: effundit in eum non commouebitur. cor eius induratum est vt lapis: stetit autem sicut incus impulsata. cum versus fuerit autem ipse timor bestiis quadrupedibus in terra saltantibus. si occurrerint ei lancee: non timebunt hastam sublatam et thoracem. reputauit quidem enim ferrum paleas: es autem vt lignum putridum. reputauit applumbatam quidem fenum: non vulnerabit eum arcus eneus. vt calamus reputati sunt mallei: deridet autem concussionem igniferam. lectus eius obelisci acuti: omne autem aurum maris in illum sicut lutum. indicibilis feruere facit abyssum tanquam officia ferrarii. reputauit autem mare tanquam spongiam: at tartarum abyssi sicut captiuum: estimauit abyssum in deambulationem. non est quicquam in terra simile illi factum: vt illudatur ab angelis meis. omne sublime videt: ipse autem rex omnium que in aquis.

Ca. 42.

Ὑπολαβὼν δὲ ἰὼβ τῷ κυρίῳ λέγει, οἶδα ὅτι πάντα δύνασαι, ἀδυνατεῖ δέ σοι οὐδέν. τίς γάρ ἐστιν ὁ κρύπτων σε βουλήν; φειδόμενος δὲ ῥημάτων, καί σε οἴεται κρύπτειν. τίς δὲ ἀναγγελεῖ μοι ἃ οὐκ ᾔδειν; μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ἃ οὐκ ἐπιστάμην; ἄκουσον δέ μου κύριε, ἵνα κἀγὼ λαλήσω. ἐρωτήσω δέ σε, σὺ δέ με δίδαξον. ἀκοὴν μὲν ὠτὸς ἤκουόν σου τὸ πρότερον, νῦν δὲ ὁ ὀφθαλμός μου ἑώρακέ σε. διὸ ἐφαύλισα ἐμαυτὸν καὶ ἐτάκην, ἥγημαι δὲ ἐμαυτὸν γῆν καὶ σποδόν. ἐγένετο δὲ μετὰ τὸ λαλῆσαι τὸν κύριον πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα τῷ ἰώβ, εἶπεν ὁ κύριος ἐλιφὰζ τῷ θαιμανίτῃ, ἥμαρτες σὺ καὶ οἱ δύο φίλοι σου, οὐ γὰρ ἐλαλήσατε

Respondens autem Iob domino ait: noui quia omnia potes: impossibile est autem tibi nihil. quis enim est qui celat a te consilium? parcens autem verbis: et te putat abscondere. quis autem renunciabit mihi que non noueram: magna et mirabilia que non noram? audi autem me domine: vt et ego loquar. interrogabo autem te: tu autem me doce: auditionem quidem auris audiui te prius: nunc autem oculus meus vidit te. idcirco vilipendi meipsum et liquefactus sum: reputaui autem meipsum terram et cinerem. factum est autem postquam locutus est dominus omnia verba hec Iob: dixit dominus eliphaz themanite: peccasti tu et duo amici tui: non enim locuti estis

---

ἐνώπιόν μου ἀληθὲς οὐδέν, ὥσπερ ὁ θεράπων μου ἰώβ. νῦν δὲ λάβετε ἑπτὰ μόσχους καὶ ἑπτὰ κριούς, καὶ πορεύθητε πρὸς τὸν θεράποντά μου ἰώβ, καὶ ποιήσει κάρπωσιν περὶ ὑμῶν, ὅτι εἰ μὴ πρόσωπον αὐτοῦ λήψομαι, εἰ μὴ γὰρ δι᾽ αὐτὸν ἀπώλεσα ἂν ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἐλαλήσατε ἀληθὲς κατὰ τοῦ θεράποντός μου ἰώβ. ἐπορεύθη δὲ ἐλιφὰζ ὁ θαιμανίτης, καὶ βαλδὰδ ὁ σαυχίτης, καὶ σωφὰρ ὁ μιναῖος, καὶ ἐποίησαν καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ κύριος, καὶ ἔλυσε τὴν ἁμαρτίαν αὐτοῖς διὰ ἰώβ. ὁ δὲ κύριος ηὔξησε τὸν ἰώβ, εὐξαμένου δὲ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, ἀφῆκεν αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν. ἔδωκε δὲ ὁ κύριος διπλᾶ ὅσα ἦν ἔμπροσθεν ἰὼβ εἰς διπλασιασμόν. ἤκουσαν δὲ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ πάντα τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ πάντες ὅσοι ᾔδεισαν αὐτὸν ἐκ πρώτου. φαγόντες δὲ καὶ πιόντες παρ᾽ αὐτῷ παρεκάλεσαν αὐτόν, καὶ ἐθαύμασαν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐπήγαγεν ἐπ᾽ αὐτῷ ὁ κύριος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἕκαστος ἀμνάδα μίαν καὶ τετράδραχμον χρυσοῦν ἄσημον. ὁ δὲ κύριος ηὐλόγησε τὰ ἔσχατα ἰὼβ ἢ τὰ ἔμπροσθεν, ἦν δὲ τὰ κτήνη αὐτοῦ πρόβατα μύρια τετρακισχίλια, κάμηλοι ἑξακισχίλιαι, ζεύγη βοῶν χίλια, ὄνοι θήλειαι νομάδες χίλιαι. γεννῶνται δὲ αὐτῷ υἱοὶ ἑπτὰ καὶ θυγατέρες τρεῖς, καὶ ἐκάλεσε τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν, τὴν δὲ δευτέραν κασίαν, τὴν δὲ τρίτην ἀμαλθαίας κέρας. καὶ οὐχ εὑρέθησαν κατὰ τὰς θυγατέρας ἰὼβ βελτίους αὐτῶν ἐν τῇ ὑπ᾽ οὐρανόν. ἔδωκε δὲ αὐταῖς ὁ πατὴρ κληρονομίαν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς. ἔζησε δὲ ἰὼβ μετὰ τὴν πληγὴν ἔτη ἑκατὸν τεσσαράκοντα. καὶ εἶδεν ἰὼβ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τετάρτην γενεάν. καὶ ἐτελεύτησεν ἰὼβ πρεσβύτερος καὶ πλήρης ἡμερῶν.

coram me verum nullum: sicut seruus meus Iob. nunc autem accipite septem vitulos et septem arietes: et ite ad seruum meum Iob: et faciet libationem pro vobis: quoniam si non faciem eius acciperem: si non enim propter eum perdidissem vtique vos. non enim locuti estis verum contra seruum meum Iob: abiit autem eliphaz themanites: et baldad sauchites et sophar meneus: et fecerunt sicut precepit eis dominus: et soluit peccatum eis propter Iob. at dominus auxit Iob: cum orasset autem ipse et pro amicis suis: dimisit illis peccatum. dedit autem dominus dupla quecunque erant prius Iob in duplicationem. audierunt autem omnes fratres eius et sorores eius omnia que acciderunt ei: et venerunt ad eum. et omnes quicunque viderant eum a primo. cum comedissent autem et bibissent apud eum consolati sunt eum: et mirati sunt in omnibus que induxit in eum dominus. et dedit ei vnusquisque agnam vnam et quadridrachmum aureum sine signo. at dominus benedixit nouissimis Iob magis quam prioribus: fuerunt autem pecora eius oues decem et quattuor mille: cameli sex mille: iuga boum mille: asine femine pascentes mille. nascuntur autem ei filii septem et filie tres: et vocauit quidem primam diem: at secundam cassiam: at tertiam amalthee cornu: et non inuente sunt secundum filias Iob meliores eis in sub celesti. dedit autem eis pater hereditatem inter fratres. vixit autem Iob post plagam annos centum quadraginta. et vidit Iob filios suos et filios filiorum suorum: quartam generationem. et mortuus est Iob senior et plenus dierum.

Explicit liber Iob.

coram me rectum sicut seruus meus Iob. Sumite ergo vobis septem tauros et septem arietes: et ite ad seruum meum Iob: et offerte holocaustum pro vobis. Iob autem seruus meus orabit pro vobis: faciem eius suscipiam: vt non vobis imputetur stulticia. Neque enim locuti estis coram me rectum sicut seruus meus Iob. Abierunt ergo eliphaz themanites et baldath suites et sophar naamathites: et fecerunt sicut locutus fuerat dominus ad eos. Et suscepit dominus faciem Iob. Dominus quoque conuersus est ad penitentiam Iob: cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit dominus omnia quecunque fuerant Iob duplicia. Venerunt autem ad eum omnes fratres sui: et vniuerse sorores sue: et cuncti qui nouerant eum prius: et comederunt cum eo panem in domo eius. Et mouerunt super eum caput: et consolati sunt eum super omni malo quod intulerat dominus super eum: et dederunt ei vnusquisque ouem vnam: et inaurem auream vnam. Dominus autem benedixit nouissimis Iob magis quam principio eius. Et facta sunt ei quattuordecim milia ouium: et sex milia camelorum: et mille iuga boum: et mille asine. Et fuerunt ei septem filii: et tres filie. Et vocauit nomen vnius diem: et nomen secunde cassia: et nomen tertie cornu stibii. Non sunt autem inuente mulieres speciose sicut filie Iob in vniuersa terra. Deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum. Vixit autem Iob post flagella hec centum quadraginta annis: et vidit filios suos: et filios filiorum suorum vsque ad quartam generationem: et mortuus est senex et plenus dierum.

Explicit liber Iob.

אלי נכונה כעבדי איוב: ועתה קחו לכם שבעה פרים ושבעה אילים ולכו אל עבדי איוב והעליתם עולה בעדכם ואיוב עבדי יתפלל עליכם כי אם פניו אשא לבלתי עשות עמכם נבלה כי לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב: וילכו אליפז התימני ובלדד השוחי צפר הנעמתי ויעשו כאשר דבר אליהם יהוה וישא יהוה את פני איוב: ויהוה שב את שבות איוב בהתפללו בעד רעהו ויסף יהוה את כל אשר לאיוב למשנה: ויבאו אליו כל אחיו וכל אחיתיו וכל ידעיו לפנים ויאכלו עמו לחם בביתו וינדו לו וינחמו אתו על כל הרעה אשר הביא יהוה עליו ויתנו לו איש קשיטה אחת ואיש נזם זהב אחד: ויהוה ברך את אחרית איוב מראשתו ויהי לו ארבעה עשר אלף צאן וששת אלפים גמלים ואלף צמד בקר ואלף אתונות: ויהי לו שבענה בנים ושלוש בנות: ויקרא שם האחת ימימה ושם השנית קציעה ושם השלישית קרן הפוך: ולא נמצא נשים יפות כבנות איוב בכל הארץ ויתן להם אביהם נחלה בתוך אחיהם: ויחי איוב אחרי זאת מאה וארבעים שנה וירא את בניו ואת בני בניו ארבעה דרות: וימת איוב זקן ושבע ימים:

Incipit prologus beati Hieronymi presbyteri in psalterium.lxx.

PSALTERIUM ROMAE dudum positus emendaram: & iuxta septuaginta interpretes (licet cursim) magna tamen ex parte correxeram. Quod quia rursum videtis o paula & eustochium scriptorum vitio deprauatum: plusq̃ antiquum errorem q̃ nouam emendationem valere: me cogitis vt veluti quodam nouali scissum iam aruum exerceam: & obliquis sulcis renascẽtes spinas erradicem: æquũ esse dicentes: vt quod crebro male pullulat crebrius succidatur. Vnde consueta prefatione commoneo tam vos quibus forte labor iste desudat: q̃ eos qui exemplaria istiusmodi habere voluerint: vt que diligenter emendaui: cũ cura & diligentia transcribantur. Notet sibi vnusquisq̃ vel iacentem lineam: vel radiantia signa. i. obelos vel asteriscos: & vbicũq̃ viderit virgulam p̃cedentem: ab ea vsq̃ ad duo puncta que impressimus: sciat in septuaginta trãslatoribus plus haberi: ubi autem perspexerit stelle similitudinem: de hebreis uoluminibus additum nouerit eque usq̃ ad duo puncta iuxta theodotionis dumtaxat editionem: qui simplicitate sermonis a septuagĩta interp̃tibus non discordat. Hec ergo & uobis & studioso cuiq̃ fecisse me sciens: non ambigo multos fore qui uel inuidia uel supercilio malint contemnere uideri p̃clara q̃ discere: & de turbulento magis riuo q̃ de purissimo fonte potare.

Explicit p̃logus beati Hieronymi.

Incipit p̃logus B. Hieronymi p̃sbyteri in psalterium quod transtulit in latinũ iuxta Hebraicam ueritatem.

EVSEBIVS HIERonymus Sophronio suo salutẽ dicit. Scio quosdam putare psalterium in quinq̃ libros esse diuisum: ut ubicunq̃ apud septuaginta interp̃tes scriptũ est, γένοιτο γένοιτο. i. fiat fiat: finis librorum sit: p̃ quo in hebreo legitur Amen amen. Nos autem Hebreorum auctoritatem sequuti: & maxime apostolorum qui semper in nouo testamento psalmorum librum nominãt: unum uolumen asserimus. Psalmos quoq̃ omnes eorum testamur auctorum qui ponuntur in titulis: Dauid scilicet & Asaph: idithun: filiorum chore: heman ezraite: moysi: & Salomonis: & reliquorum quos esdras uno uolumine comprehendit. Si enim amen. i. fideliter p̃ quo Aquila transtulit πεπιστωμένως: in fine tãtum librorum ponitur: & nõ interdũ aut in exordio aut in calce sermonis siue sententie: nunq̃ saluatori euãgelio loq̃retur: amen amen dico uobis: nec pauli epistole in medio illud opere continerent. Moyses quoq̃ & Hieremias & ceteri in hunc modũ multos haberent libros: qui in medio uoluminibus suis amen frequenter inserunt. Sed & numerus. xxii. hebraicorum librorum & mysterium eiusdem numeri commutabitur. Nam & titulus ipse hebraicus sefer tehilim: quod interp̃tatur uolumen hymnorum Apostolicé auctoritati congruens: non plures libros sed unum uolumen ostendit. Quia igitur cum hebreo nuper disputans: quedam p̃ dño saluatore de psalmis testimonia p̃tulisti: uolensq̃ ille te illudere p̃ sermones pene singulos asserebat non ita haberi in hebreo ut tu de. lxx. interp̃tibus opponebas: studiosissime postulasti ut post aquilam symmachum & theodotionem nouam editionem latino sermone transferrem. Aiebas enim te magis interp̃tum uarietate turbari: & amore quo laberis: uel translatione uel iudicio meo esse contentum: unde impulsus a te: cui & que possum debeo: & que non possum: rursum me obtrectatorum latratibus tradidi: maluiq̃ te uires potius meas q̃ uoluntatem in amicitia querere. Certe confidenter dicam & multos huius operis testes citabo: me nihil dumtaxat scientem de hebraica ueritate mutasse. Sicubi ergo editio mea a ueteribus discrepauerit: interroga quemlibet hebreorum: & liquido p̃uidebis me ab emulis frustra lacerari: qui malunt contemnere uideri p̃clara q̃ discere peruersissimi homines. Nam cum semp nouas expetãt uoluptates: & gule eorum uicina maria non sufficiant: cur in solo studio scripturarum ueteri sapore contenti sunt? Nec hoc dico quo p̃cessores meos mordeam: aut quicq̃ de his arbitrer detrahendum quorum translationem diligentissime emendatam olim lingue mee hominibus dederim: sed quod aliud sit in ecclesiis christo credentium psalmos legere: aliud iudeis calumniãtibus p̃ singula uerba respõdere. Quod opusculum meum si in grecum ut polliceris transtuleris: & imperitie mee doctissimos quosq̃ testes facere uolueris: dicã tibi illud Horatianũ in syluã ne ligna feras: nisi q̃ hoc habebo solamen: si in labore communi intelligam mihi uel laudem uel uitupationem tecum esse cõmunem. Valere te cupio in dño Iesu: & meminisse mei.

Explicit prologus. B. Hieronymi.

PSALTERIVM.
ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ.

Psalm⁹ dauid: sine titulo apud hebreos. 1.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ, ἀνεπίγραφος παρ' ἑβραίοις. α.
Beatus vir q̃ nõ abijt in cõsilio ip̃io⁊:
Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλῇ ἀσεβῶν,
et in via pctõ⁊ nõ stetit: ⁊ in cathedra
καὶ ἐν ὁδῷ ἁμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδρα
pestilẽtie nõ sedit. Sed in lege dñi volũ
λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν. Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ κυρίου τὸ θέλη
tas eius: ⁊ in lege ei⁹ meditabit die ac nocte.
μα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτός.
Et erit tanq̃ lignũ qđ plãtatũ est secus decursus
Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους
aquarum. qđ fructũ suũ dabit in tpe suo:
τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ,
Et foliũ eius nõ defluet: ⁊ oĩa q̃cunq̃
Καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρυήσεται, καὶ πάντα ὅσα ἂν
faciet: p̃sperabũtur. Non sic impij nõ sic
ποιῇ, κατευοδωθήσεται. Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς οὐχ οὕ-
sed tanq̃ puluis quẽ p̃ijcit vẽtus a facie
τως, ἀλλ' ἢ ὡσεὶ χνοῦς ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου
terre. Ideo nõ resurgẽt impij in iudicio:
τῆς γῆς. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει,
neq̃ pctõres in cõsilio iusto⁊. Qm̃ nouit dñs viã iu
οὐδὲ ἁμαρτωλοὶ ἐν βουλῇ δικαίων. Ὅτι γινώσκει κύριος ὁδὸν δι
sto⁊: ⁊ iter impio⁊ peribit. Psalmus dauid. 2.
καίων, καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται. Ψαλμὸς τῷ δαδ. β.

Quare fremuerũt gẽtes ⁊ p̃pli: meditati sũt inania?
Ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοί, ἐμελέτησαν κενά;
Astiterũt reges terre: ⁊ p̃ncipes cõuene-
Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθη
rũt in vnũ: aduersus dñm ⁊ aduersus xp̃m
σαν ἐπὶ τὸ αὐτό, κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ
eius. Dirũpamus vincula eo⁊: ⁊ p̃ijciamus
αὐτοῦ. Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, καὶ ἀπορρίψω
a nobis iugũ ipso⁊. Qui habitat in celis irride-
μεν ἀφ' ἡμῶν τὸν ζυγὸν αὐτῶν. Ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελά
bit eos: ⁊ dñs subsãnabit eos. Tũc lo
σεται αὐτούς, καὶ ὁ κύριος ἐκμυκτηριεῖ αὐτούς. Τότε λα
q̃tur ad eos in ira sua: ⁊ in furore suo cõ
λήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ τα
turbabit eos. Ego aũt cõstitut⁹ sũ rex ab eo sup
ράξει αὐτούς. Ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ
sion montẽ sanctũ ei⁹: p̃dicãs p̃ceptũ dñi. Dñs
σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, διαγγέλλων τὸ πρόσταγμα κυ. Κύριος
dixit ad me: fili⁹ me⁹ es tu: ego hodie genui te. Po
εἶπε πρός με, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. Αἴ
stula a me: et dabo tibi gẽtes hereditatẽ tuã: ⁊
τησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ
possessionẽ tuã terminos terre. Reges eos in
τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς. Ποιμανεῖς αὐτοὺς ἐν
virga ferrea: tanq̃ vasa figuli cõfringes eos. Et
ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς σκεύη κεραμέως συντρίψεις αὐτούς. Καὶ
nũc reges intelligite: erudimini oẽs q̃ iudicatis
νῦν βασιλεῖς σύνετε, παιδεύθητε πάντες οἱ κρίνοντες τὴν
terrã. Seruite dño in timore: ⁊ exultate ei
γῆν. Δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ
in tremore. App̃hẽdite disciplinã: nequãdo irascat dñs: ⁊ pe-
ἐν τρόμῳ. Δράξασθε παιδείας, μήποτε ὀργισθῇ κς, καὶ ἀπο
reatis de via iusta. Cum exarserit in breui ira e-
λεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας. Ὅταν ἐκκαυθῇ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐ-
ius: beati oẽs q̃ cõfidũt in eo.
τοῦ, μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ.

Psalmus dauid: cũ fugeret a fa
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ, ὁπότε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προ
cie absalom filij sui. 3.
σώπου ἀβεσσαλὼμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. γ.
Domine qđ multiplicati sũt q̃ tribulãt me: multi
Κύριε τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; πολλοὶ
insurgũt aduersũ me: multi dicũt anime mee: nõ
ἐπανίστανται ἐπ' ἐμέ, πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου, οὐκ
est salus ipsi in deo eius. Dp.
ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ θεῷ αὐτοῦ. Διάψαλμα.

Incipit liber psalmorum. 1.

Beatus[b] vir[c] qui[d] non[e] abiit[f] in consilio[g] impiorum:[h] & in via[i] peccatorum[k] non[l] stetit:[m] & in cathedra[n] derisorũ[o] non[p] sedit.[q] Sed[s] in lege[t] domini[u] voluntas eius:[x] & in lege eius[y] meditabitur[z] die[a] ac nocte.[b] Et erit[c] tanq̃ lignum[d] transplãtatum[e] iuxta[f] riuos[g] aq̃rum:[h] quod[i] fructũ suũ[k] dabit[l] in tpe suo:[m] & folium eius[n] non[o] defluet:[p] & omne[q] quod[r] fecerit[s] prosperabitur.[t] Nõ[u] sic[x] impii:[y] sed[z] tanquã puluis[b] quem ∞∞∞∞∞∞∞[c] proiicit[d] ventus.[e] Propterea[g] non[h] resurgent[i] impii[k] in iudicio:[l] neq̃ peccatores[m] in cõgregatione[n] iustorum.[o] Quoniam[p] noscit[q] dñs[r] viam[s] iustorum:[t] & iter[u] impiorum[x] peribit. 2.

Quare[b] congregauerunt[c] gentes:[d] & tribus[e] meditabuntur[f] inania.[g] Consurgent[h] reges[i] terre:[k] & principes[l] tractabũt[m] pariter:[n] aduersus[o] dñm[p] & aduersus[q] xp̃m eius.[r] Dirumpamus[s] vincula eorum:[u] & proiiciamus[x] a nobis[y] laqueos eorum.[z] Habitans[a] in celis[b] irridebit:[c] dominus[d] subsannabit[e] eos.[f] Tũc[g] loquetur[h] ad eos[i] in ira sua:[k] & ĩ furorẽ suo[l] cõturbabit eos.[m] Ego autem[n] ordinaui[o] regẽ meum:[p] super[q] sion[r] mõtẽ[s] sctũ meũ.[t] Annunciabo[u] dei[x] preceptũ:[y] dñs[z] dixit[a] ad me[b] filius meus es[c] tu:[d] ego[e] hodie[f] genui te.[g] Postula[h] a me[i] & dabo[k] gentes[l] hereditatem tuam:[m] & possessionem tuam[n] terminos[o] terre.[p] Franges eos[q] in virga[r] ferrea:[s] vt vas[t] figuli[u] conteres eos.[x] Et nunc[y] reges[z] intelligite:[a] erudimini[b] iudices[c] tre.[e] Seruite[f] dño[g] in timore:[h] & exultate[i] ĩ tremore.[k] Adorate[l] pure:[m] ne forte[n] irascatur[o] & pereatis de[p] via:[q] cum[r] exarserit[s] post paululũ[t] furor eius:[u] bti[x] oẽs[y] q̃ sp̃ant[z] ĩ eũ.

[a] Psalm⁹[b] dd[c] cũ fugeret[d] a facie[e] absalõ[f] filii sui. 3.

Domine[b] q̃re[c] multiplicati sunt[k] hostes mei?[l] m̃lti[m] cõsurgũt[n] aduersum me.[o] Multi[p] dicunt[q] anime mee:[r] nõ est[s] salus[t] huic[u] in deo.[x] Sp.

אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ
בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא
עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב׃
כִּי אִם בְּתוֹרַת יְהוָה חֶפְצוֹ
וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה׃ וְהָיָה
כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר
פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל
וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ׃ לֹא כֵן
הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ אֲשֶׁר
תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ׃ עַל כֵּן לֹא יָקֻמוּ
רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת
צַדִּיקִים׃ כִּי יוֹדֵעַ יְהוָה דֶּרֶךְ
צַדִּיקִים וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים תֹּאבֵד׃

ii. לָמָּה רָגְשׁוּ גוֹיִם וּלְאֻמִּים
יֶהְגּוּ רִיק׃ יִתְיַצְּבוּ מַלְכֵי
אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ יָחַד עַל יְהוָה
וְעַל מְשִׁיחוֹ׃ נְנַתְּקָה אֶת יי
מוֹסְרוֹתֵימוֹ וְנַשְׁלִיכָה מִמֶּנּוּ
עֲבֹתֵימוֹ׃ יוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם יִשְׂחָק
אֲדֹנָי יִלְעַג לָמוֹ׃ אָז יְדַבֵּר אֵלֵימוֹ
בְאַפּוֹ וּבַחֲרוֹנוֹ יְבַהֲלֵמוֹ׃ וַאֲנִי
נָסַכְתִּי מַלְכִּי עַל צִיּוֹן הַר קָדְשִׁי׃
אֲסַפְּרָה אֶל חֹק יְהוָה אָמַר אֵלַי
בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ׃
שְׁאַל מִמֶּנִּי וְאֶתְּנָה גוֹיִם נַחֲלָתֶךָ
וַאֲחֻזָּתְךָ אַפְסֵי אָרֶץ׃ תְּרֹעֵם
בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל כִּכְלִי יוֹצֵר תְּנַפְּצֵם׃
וְעַתָּה מְלָכִים הַשְׂכִּילוּ הִוָּסְרוּ
שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃ עִבְדוּ אֶת יְהוָה
בְּיִרְאָה וְגִילוּ בִּרְעָדָה׃ נַשְּׁקוּ בַר
פֶּן יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דֶרֶךְ כִּי יִבְעַר
כִּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל חוֹסֵי בוֹ׃

iii. מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם
בְּנוֹ׃ יְהוָה מָה רַבּוּ צָרָי רַבִּים
קָמִים עָלָי׃ רַבִּים אֹמְרִים לְנַפְשִׁי
אֵין יְשׁוּעָתָה לּוֹ בֵאלֹהִים סֶלָה׃

יעץ · ישב · לוץ · ירה · הגה · שתל · פלג · נתן · עשה · נבל · צלח · מוץ · נדף · קום · שפט · עדה · צדק · ידע · אבד · רגש · הגה · יצב · יסד · משח · נתק · יסר · שלך · ישב · שחק · לעג · דבר · חרה · בהל · נסך · ספר · חקק · בנה · נתן · רעע · כלה · יצר · נפץ · שכל · יסר · ברר · אנף · אבד · בער · חסה · זמר · פנה · רבה · צור · רבב · קום · ישע

Tu aūt dñe clypeus circa me: gl'ia mea & exaltās caput meum. Voce mea ad dñm clamabo: & exaudiet me de monte ſctō ſuo. Sp. Ego dormiui & ſoporatus ſū: euigilaui quia dñs ſuſtētabit me. Non timebo milia ppl'i: q̄ circūdederūt me. Exurge dñe ſaluum me fac deus meus: quia pcuſſiſti oīm inimicorū meorū maxillā: dētes impiorū cōfregiſti. Dño ſal9: ſuper populum tuum bñdictio tua. Semper.

Victori in canticis ps dauid. 4.

INuocante me exaudi me deus iuſticie mee: ī tribulatiōe dilataſti mihi: miſerere mei & exaudi orōnē meā. Filii viri vſq; quo inclyti mei ignominioſe diligitis vanitatē: q̄rentes mēdaciū. Semp. Et cognoſcite q̄m mirabilē reddidit dñs ſctm̄ ſuū: dñs exaudiet cū clamauero ad eū. Iraſcimini & nolite peccare: loq̄mini ī cordibus vr̄is ſup cubilia vr̄a. & tacete. Sp. Sacrificate ſacrificium iuſticie: & cōfidite ī dño. Multi dicūt quis oñdet nobis bonū? leua ſup nos lumē vult9 tui dñe. Dediſti leticiā ī corde meo in tpe frumētū coꝝ & vinū corū m'tiplicata ſūt. In pace ſi' reqeſcā & dormiā: quia tu dñe ſpāl'r ſecurū habitare feciſti me.

Victori pro hereditatibus ps dauid. 5.

VErba mea exaudi dñe: ītellige rugitū meū. Aduerte ad vocē clamoris mei rex meus & de9 meus: quia te depcor. Dñe mãe audies vocē meā: mane p̄pabor ad te & cōtēplabor. Q̄m nō deus volēs iniquitatē tu: nec hītabit iuxta te malignus. Nō ſtabūt iniqui ī cōſpectu ocl'oꝝ tuorū: odiſti oēs qui opantur iniquitatē. Perdes loq̄ntes mēdaciū: virū ſanguinū & doloſū aboīabitur dñs. Ego āt ī m'titudie mie tue itroibo in domū tuā: adorabo ad tēplū ſctm̄ tuū ī tiore tuo. Dñe deduc me

in iuſticia tua pp īſidiatores meos: dirige añ faciē meā viā tuā. Nō ē ei in ore corū rectū: īteriora corū inſidie: ſepulchrū patens gūttur eorū: linguā ſuā lenificant. Cōdēna eos deus excidāt a conſiliis ſuis: iuxta multitudinē ſcelerū corū expelle eos: quoniā puocauerūt te. Et letētur oēs qui ſperāt in te: in ppetuū laudabunt: & pteges eos: & letabūtur ī te qui diligūt nomē tuū. Quoniā tu benedices iuſto: dñe vt ſcuto placabilitatis coronabis eū.

Victori in pſalmis ſup octauā pſalm9 dd̄. 6.

DOmine ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me. Miſererē mei dñe quoniā īfirmus ſū: ſana me dñe quoniā conturbata ſunt oſſa mea. Et aīa mea turbata eſt valde: & tu dñe vſque quo? Cōuertere dñe eruc aiam meam: ſalua me pp miām tuā. Quoniā nō in morte recordatio tui: ī iferno quis cōfitebitur tibi? Laboraui in gemitu meo: natare faciā tota nocte lectū meū: lachrimis meis ſtratū meū rigabo. Caligauit pre amaritudine oculus meus: conſumptus ſum ab vniuerſis hoſtibus meis. Recedite a me oēs qui opami iniquitatē: quia audiuit dñs vocem fletus mei. Audiuit dñs depcationē meā: dñs orōnē meā ſuſcipiet. Cōfūdātur & cōturbētur vehementer oēs inimici mei: reuertantur & cōfundantur ſubito.

Pro ignoratiōe dd̄: q cecinit dño ſup verba ethiopis filii iēini. 7.

DOmie de9 me9 in te ſpaui: ſalua me ab oibus pſeqūētibus me & libera me. Ne forte rapiat vt leo animā meā: laceret & nō ſit q eripiat. Dñe deus meus ſi feci iſtud: ſi ē iniquitas in māibus meis: Si reddidi retribuētibus mihi mala: & dimiſi hoſtes meos vacuos. pſeq̄tur iimic9 aiam meā & apphēdat: & cōculcet

לארץ חיי וכבודי לעפר ישכן
סלה: קומה יהוה באפך הנשא
בעברות צוררי ועורה אלי
משפט צוית: ועדת לאמים
תסובבך ועליה למרום שובה:
יהוה ידין עמים שפטני יהוה
כצדקי וכתומי עלי: ינמר נא רע
רשעים ותכונן צדיק ובחן לבות
וכליות אלהים צדיק: מגני על
אלהים מושיע ישרי לב: אלהים
שופט צדיק ואל זעם בכל יום:
אם לא ישוב חרבו ילטוש
קשתו דרך ויכוננה: ולו הכין כלי
מות חציו לדלקים יפעל: הנה יחבל
און והרה עמל וילד שקר: בור
כרה ויחפרהו ויפול בשחת יפעל:
ישוב עמלו בראשו ועל קדקדו
חמסו ירד: אודה יהוה כצדקו
ואזמרה שם יהוה עליון: viii.
למנצח על הגתית מזמור לדוד:
יהוה אדנינו מה אדיר שמך בכל
הארץ אשר תנה הודך על
השמים: מפי עוללים וינקים
יסדת עז למען צורריך להשבית
אויב ומתנקם: כי אראה שמיך
מעשה אצבעתיך ירח וכוכבים
אשר כוננתה: מה אנוש כי
תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו:
ותחסרהו מעט מאלהים וכבוד והדר
תעטרהו: תמשילהו במעשי
ידיך כל שתה תחת רגליו: צנה
ואלפים כלם וגם בהמות שדי:
צפור שמים ודגי הים עבר
ארחות ימים: יהוה אדנינו מה
אדיר שמך בכל הארץ: ix.
למנצח על מות לבן מזמור לדוד:

חיה שכן · נשא · שפט גוה · עוד סבב · רום דון · תמם גמר · רוע כון · צדק כלה · ישע · שפט · שוב לטש · כון כון · כלה פעל · חבל · חפר נפל · שוב קדד · ירד · זמר עלה · נצח נגן · זמר אדר · נתן · פה עלל · עזז שבת · איב נקם · ראה עשה · צבע ככב · אנש זכר · פקד חסר · כבד · עטר משל · עשה שות · צנן · כלל שדה · צפר דגה · נצח זמר

in terra vitā meā: & gloriā meā i puluerem colloc. Sēp. Surge dñe in furore tuo: eleuare indignās super hostes meos: & consurge ad me iudicio quod mādasti. Et congregatio tribuum circūdet te: & p hac in altum reuertere. Domin9 iudicabit populos: iudica me domine sedm iusticiā meā: & sedm simplicitatē meā q est in me. Consumetur nūc malū iniquorum: & cōfirmetur iust9: p bator cordis & renum deus iust9. Clype9 meus in deo: qui saluat rectos corde. De9 iudex iustus: & fortis cōminās tota dic. Nō cōuertenti gladiū suū acuet arcū suū tetēdit & parauit illū. Et in ipso preparauit vasa mortis: sagittas suas ad cōburēdū opatus ē. Ecce pturit iniqtatē & cōcepit dolorē: & pepit mēdaciū. Lacū apuit & effodit eū: & icidit in interitū quē opat9 ē. Reuertetur dolor su9 i caput eius: & sup vorticē eius iniqtas sua descendet. Confitebor dño sedm iusticiam ei9: & cātabo noi dñi altissimi.

Victori pro torcularibus psalmus dauid. 8.

Omine dñator nr̄ q̄ grāde ē nomen tuū i vniuersa terra: q posuisti gloriā tuā sup celos. Ex ore īfantium & lactentiū pfecisti laudē pp aduersarios tuos vt qescat inimic9 & vltor. Qm̄ videbo celos tuos opa digitorū tuorū: lunā & stellas q̄ fūdasti. Quid est hō q̄m recordaris eius? vel filius hominis quoniā visitas eū? Et minuisti eū paulomin9 a deo: gloria & decore coronasti eū. Dedisti ei ptātē sup opa manuū tuarū: cuncta posuisti sub pedib9 eius. Oues & armenta oīa: īsup & aīalia agri. Aues celi & pisces maris: qui transeunt semitas ponti. Domie dominator noster quā grande est nomē tuū i vniuersa terra.

Victori super mortem filii psalmus dauid. 9.

in tra vitā meā: & gloriā meā in puluerē colloc
εἰς γῆν τὴν ζωήν μου, καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκη-
cet. exurge dñe in ira tua: exaltare in finibus
νώσαι. Ἀνάστηθι κύριε ἐν ὀργῇ σου, ὑψώθητι ἐν τοῖς πέρα-
inimicoꝝ meoꝝ. Et exurge dñe deus meus in pce
σι τῶν ἐχθρῶν σου. Καὶ ἐξεγέρθητι κύριε ὁ θεός μου ἐν προ-
pto q̄d mādasti: & sinagoga ppl'oꝝ circūdabit te.
στάγματι ὧ ἐνετείλω, καὶ συναγωγὴ λαῶν κυκλώσει σε.
Et pp hanc in altū regredere: dñs iudicabit pplos.
Καὶ ὑπὲρ ταύτης εἰς ὕψος ἐπίστρεψον, κύριος κρινεῖ λαούς.
Judica me dñe sm iustitiā meā: & sm
Κρῖνόν μοι κύριε κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν
inocētiā meā sup me. Cōsumetur tā neqtia pctōꝝ:
ἀκακίαν μου ἐπ' ἐμοί. Συντελεσθήτω δὴ πονηρία ἁμαρτω-
& diriges iustū: scrutās corda & renes
λῶν, καὶ κατευθυνεῖς δίκαιον, ἐτάζων καρδίας καὶ νεφροὺς
deus iuste. adiutoriū meū a deo q̄ sal-
ὁ θεὸς δικαίως. Ἡ βοήθειά μου παρὰ τοῦ θεοῦ τοῦ σώζον-
uos facit rectos corde. Deus iudex iustus & for-
τος τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ὁ θεὸς κριτὴς δίκαιος καὶ ἰσχυ-
tis & patiēs: & nūqd irascit p singulos
ρὸς καὶ μακρόθυμος, καὶ μὴ ὀργὴν ἐπάγων καθ' ἑκάστην
dies? Nisi cōuersi fueritis: gladiū suū vibra
ἡμέραν; Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ στιλ-
bit: arcū suū tetēdit: & pauit illū.
βώσει, τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε, καὶ ἡτοίμασεν αὐτό.
Et in eo pauit vasa mortis: sagittas suas
Καὶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκεύη θανάτου, τὰ βέλη αὐτοῦ
ardētibus effecit. Ecce pturit iniustitiā:
τοῖς καιομένοις ἐξειργάσατο. Ἰδοὺ ὠδίνησεν ἀδικίαν,
cōcepit dolorē & pepit iniqtatē. Lacū apuit & effo-
συνέλαβε πόνον καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν. Λάκκον ὤρυξε, καὶ ἀνέ-
dit eū: & incidet in foueā quā fecit.
σκαψεν αὐτόν, καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο.
Cōuertetur dolor eius in caput eius: & in ver
Ἐπιστρέψει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κο-
ticē ipius iniquitas eius descēdet. Cōfitebor
ρυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται. Ἐξομολογήσο-
dño sm iustitiā eius: & psallā
μαι τῷ κυρίῳ κατὰ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ψαλῶ
nomini dñi altissimi.
τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ ὑψίστου.

in finē pro torcularibus psalm9 dd. 8.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ληνῶν ψαλμὸς τῷ δαδ. η.

Oñe dñs nr̄ q̄ admirabile nomē tuū in vniuersa tra.
Κύριε ὁ κς ἡμῶν ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.
Qm̄ eleuata ē magnificētia tua sup celos. Ex
Ὅτι ἐπήρθη ἡ μεγαλοπρέπειά σου ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν. Ἐκ
ore infantiū & lactētiū pfecisti laudē: Propt
στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον, ἕνεκα τῶν
inimicos tuos vt destruas inimicū & vltorē. Qm̄ videbo
ἐχθρῶν σου τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητήν. Ὅτι ὄψομαι
celos: opa digitoꝝ tuoꝝ: lunā & stellas: q̄
τοὺς οὐρανούς, ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ
tu fundasti. Quid est hō: q̄d memores ei9? aut
σὺ ἐθεμελίωσας. Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; ἢ
filius hoīs: qm̄ visitas eū? Minuisti eū pau
υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; Ἠλάττωσας αὐτὸν βρα-
lominus ab angelis: glīa & honore coronasti eū: &
χύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ
cōstituisti eū sup opa manuū tuaꝝ. Oīa subie
κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου. Πάντα ὑπέ-
cisti sub pedibus eius: oues & boues vniuer
ταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα καὶ βόας ἁπά-
sas: insup & pecora cāpi. Uolucres celi:
σας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου. Τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ,
& pisces maris: q̄ pambulant semitas ma-
καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, τὰ διαπορευόμενα τρίβους θα-
ris. Dñe dñs nr̄ q̄ admirabile nomē tuū in vniuersa tra.
λασσῶν. Κε ὁ κς ἡμῶν ὡς θαυμαστὸν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.
in finē pro occultis filij psalmus dd. 9.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ υἱοῦ ψαλμὸς τῷ δαδ. θ.

Job 15. d. · Infra 11. · Math. 21. b. · Heb. 2. b.

Infra 110. a 137.

Confitebor tibi dñe in toto corde meo: narrabo
Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, διηγήσο-
oīa mirabilia tua. Letabor & exulta
μαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου. Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιά-
bo in te: psallā nomini tuo altissime. In cōuer
σομαι ἐν σοί, ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου ὕψιστε. Ἐν τῷ ἀποστρα-
tēdo inimicū meū retrorsū: infirmabūtur & peribūt
φῆναι τὸν ἐχθρόν μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἀσθενήσουσι καὶ ἀπολοῦν-
a facie tua. Qm̄ fecisti iudiciū meū
ται ἀπὸ προσώπου σου. Ὅτι ἐποίησας τὴν κρίσιν μου
& causā meā: sedisti sup thronū q̄ iudicas iusti-
καὶ τὴν δίκην μου, ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου ὁ κρίνων δικαιο-
tiā. Increpasti gētes & perijt impius: no
σύνην. Ἐπετίμησας ἔθνεσι καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής, τὸ ὄνο-
mē eius delesti in eternū: & in seculū seculi.
μα αὐτοῦ ἐξήλειψας εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
Inimici defecerūt frameę in fine: & ciuitates
Τοῦ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος, καὶ πόλεις
destruxisti. Perijt memoria eius cū sonitu: &
καθεῖλες. Ἀπώλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ μετ' ἤχου, καὶ ὁ
dñs in eternū pmanet. Parauit in iudicio thronū
κύριος εἰς τὸν αἰῶνα μένει. Ἡτοίμασεν ἐν κρίσει τὸν θρόνον
suū: & ipe iudicabit orbē terre in eqtate: iudicabit
αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κρινεῖ τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, κρινεῖ
populos in iustitia. & factus ē dñs refugiū paupi:
λαοὺς ἐν εὐθύτητι. καὶ ἐγένετο κύριος καταφυγὴ τῷ πένητι,
adiutor in opportunitatib9 i tribulatiōe. Et sperent in
βοηθὸς ἐν εὐκαιρίαις ἐν θλίψεσι. Καὶ ἐλπισάτωσαν ἐπὶ
te q̄ cognoscūt nomē tuū: qm̄ nō dereliquisti
σοὶ οἱ γινώσκοντες τὸ ὄνομά σου, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπες
querētes te dñe. Psallite dño qui hitat
τοὺς ἐκζητοῦντάς σε κύριε. Ψάλατε τῷ κυρίῳ τῷ κατοι-
in sion: annūciate inter gētes studia
κοῦντι ἐν σιών, ἀναγγείλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύ-
eius. Qm̄ reqrēs sāguinē coꝝ recordat9 ē:
ματα αὐτοῦ. Ὅτι ὁ ἐκζητῶν τὰ αἵματα αὐτῶν ἐμνήσθη,
nō ē oblit9 clamoris pauperū. Miserere mei do
οὐκ ἐπελάθετο τῆς κραυγῆς τῶν πενήτων. Ἐλέησόν με κύ-
mine: vide humilitatē meā de inimicis meis. Qui exaltas
ριε, ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου. Ὁ ὑψῶν
me de portis mortis: vt annūciē oēs
με ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου, ὅπως ἂν ἐξαγγείλω πά-
laudatiōes tuas i portis filie
σας τὰς αἰνέσεις σου ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς
siō. Exultabimus in salutari tuo: infixe
σιών. Ἀγαλλιασώμεθα ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου, ἐνεπά-
sūt gētes in interitu quē fecerūt. In laq̄o isto quē abscō
γησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ ᾗ ἐποίησαν. Ἐν παγίδι ταύτῃ ᾗ ἔκρυ-
derūt: cōphēsus ē pes coꝝ. Cognoscitur dñs iuditia
ψαν, συνελήφθη ὁ πους αὐτῶν. Γινώσκεται κύριος κρίματα
faciēs: in opibus manuū suaꝝ cōprehēsus ē pec
ποιῶν, ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ συνελήφθη ὁ ἁ-
cator. Cōuertātur peccatores in infernū:
μαρτωλός. Ἀποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ᾅδην,
oēs gētes q̄ obliuiscūtur deū. Qm̄ nō in fi-
πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐπιλανθανόμενα τοῦ θεοῦ. Ὅτι οὐκ εἰς τέ-
nē obliuio erit paupis: patiētia pauperū
λος ἐπιλησθήσεται ὁ πτωχός, ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων
nō peribit in finē. Exurge dñe nō cōfortet hō:
οὐκ ἀπολεῖται εἰς τέλος. Ἀνάστηθι κύριε μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος,
iudicētur gētes in cōspectu tuo. Cōstitue dñe legis
κριθήτωσαν ἔθνη ἐνώπιόν σου. Κατάστησον κύριε νομοθέ-
latorē sup eos: sciāt gētes qm̄ hoīes sūt. Ut qd
την ἐπ' αὐτούς, γνώτωσαν ἔθνη ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν. Ἵνα τί
dñe recessisti longe despicis in opportunitatib9 i tri
κύριε ἀφέστηκας μακρόθεν ὑπερορᾷς ἐν εὐκαιρίαις ἐν θλί-
bulatiōib9. Dū supbit impius incēdit
ψεσιν. Ἐν τῷ ὑπερηφανεύεσθαι τὸν ἀσεβῆ ἐμπυρίζεται
paup: cōphēdūtur in cōsilijs q̄b9 cogitāt.
ὁ πτωχός, συλλαμβάνονται ἐν διαβουλίοις οἷς διαλογίζον-
Qm̄ laudat peccator in
ται. Ὅτι ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς

Confitebor tibi dño mine in toto corde meo: narrabo oīa mirabilia tua. Letabor & gaudebo i te: cantā noi tuo altissime. Cū ceciderīt inimici mei retrorsum: & corruerīt & pierint a facie tua. Fecisti ei iudiciū meū & cām meā: sedisti super soliū iudex iusticie. Increpasti gētes pdidisti ipiū: nomen eorum delesti in sēpiternū & iugiter. Inimici cōplete sūt solitudines in finē: & ciuitates subuertisti: periit memoria corū cū ipsis. Dñs āt in sēpiternū sedebit: stabiliuit ad iudicandū soliū suū. Et ipse iudicat orbem in iusticia: iudicat populos in equitatibus. Et erit dominus eleuatio oppsso: eleuatio opportuna in angustia. Et cōfidēt in te q nouerūt nomē tuum: quoniā nō dereliqsti qrētes te dñe. Cantate dño habitatori siō: ānūciate in populis cogitatiōes eius. Quoniā querēs sanguinē eorū recordatus est: nō ē oblitus clamoris pauperū. Miserere mei dñe: vide afflictionē meam ex inimicis meis: exaltās me d portis mortis. Vt narrē oēs laudes tuas in portis filie siō: exultabo i salutari tuo. Demerse sunt gētes in interitu quē fecerūt: in rete isto qd absconderūt capt9 ē pes eorū. Agnit9 est dñs iudiciū faciēs in ope manuū suarum corruit ipius. meditatio sp. Cōuertātur ipii in infernū: oēs gentes q̄ oblite sunt dei. Quoniā nō in eternū obliuiōi erit paup: expectatio pauperū nō pibit i ppetuū. Surge dñe nō cōfortetur hō: iudicētur gētes ante faciē tuam. Pone dñe terrorē eis: sciant gentes homines esse. Semp. ps. 10.

Vare domine stas a longe: despicis in tpibus angustie. In superbia impii ardet paup: capiantur in sceleribus q̄ cogitauerūt. Quia laudauit ipi9 desideriū

אודה יהוה בכל לבי אספרה כל
נפלאותיך: אשמחה ואעלצה
בך אזמרה שמך עליון: בשוב
אויבי אחור יכשלו ויאבדו
מפניך: כי עשית משפטי ודיני
ישבת לכסא שופט צדק: גערת
גוים אבדת רשע שמם מחית
לעולם ועד: האויב תמו חרבות
לנצח וערים נתשת אבד זכרם
המה: ויהוה לעולם ישב כונן
למשפט כסאו: והוא ישפט תבל
בצדק ידין לאמים במישרים:
ויהי יהוה משגב לדך משגב
לעתות בצרה: ויבטחו בך יודעי
שמך כי לא עזבת דרשיך יהוה:
זמרו ליהוה ישב ציון הגידו
בעמים עלילותיו: כי דרש דמים
אותם זכר לא שכח צעקת ענוים:
חננני יהוה ראה עניי משנאי
מרוממי משערי מות: למען
אספרה כל תהלתיך בשערי בת
ציון אגילה בישועתך: טבעו
גוים בשחת עשו ברשת זו טמנו
נלכדה רגלם: נודע יהוה משפט
עשה בפעל כפיו נוקש רשע
הגיון סלה: ישובו רשעים
לשאולה כל גוים שכחי אלהים:
כי לא לנצח ישכח אביון תקות
ענוים תאבד לעד: קומה יהוה אל
יעז אנוש ישפטו גוים על פניך:
שיתה יהוה מורה להם ידעו
גוים אנוש המה סלה: x.
למה יהוה תעמד ברחוק
תעלים לעתות בצרה: בגאות
רשע ידלק עני יתפשו במזמות
זו חשבו: כי הלל רשע על תאות

ידה ספר · פלא שמח · עלץ זמר · עלה איב · אחר כשל · אבד פנה · עשה שפט · דון מחה · עלם איב · תמם · עיר · דון ישר · היה שגב · דוך צרר · בטח ידע · דרש · נגד · עלל · ענה ענה · רום · ספר הלל · גיל ישע · עשה · לכד ידע · שפט יקש · הגה שוב · שאל · שכח אנה · קוה ענה · אבד עזז · אנש שפט · פנה שות · ירא עמד · רחק עלם · צור גאה · דלק ענה · תפש זמם · אוה

נפשו ובצע ברך נאץ יהוה׃
רשע כגבה אפו בל ידרש אין
אלהים כל מזמותיו׃ יחילו
דרכיו בכל עת מרום משפטיך
מנגדו כל צורריו יפיח בהם׃ אמר
בלבו בל אמוט לדר ודר אשר
לא ברע׃ אלה פיהו מלא ומרמות
ותך תחת לשונו עמל ואון׃
ישב במארב חצרים במסתרים
יהרג נקי עיניו לחלכה יצפנו׃
יארב במסתר כאריה בסכה יארב
לחטוף עני יחטף עני במשכו
ברשתו׃ ידכה ישח ונפל
בעצומיו חלכאים׃ אמר בלבו
שכח אל הסתיר פניו בל ראה
לנצח׃ קומה יהוה אל נשא ידך
אל תשכח ענוים׃ על מה נאץ
רשע אלהים אמר בלבו לא
תדרש׃ ראתה כי אתה עמל וכעס
תביט לתת בידך עליך יעזב
חלכה יתום אתה היית עוזר׃
שבר זרוע רשע ורע תדרוש
רשעו בל תמצא׃ יהוה מלך
עולם ועד אבדו גוים מארצו׃
תאות ענוים שמעת יהוה תכין
לבם תקשיב אזנך׃ לשפט
יתום ודך בל יוסיף עוד לערץ
אנוש מן הארץ׃ יא למנצח לדוד
ביהוה חסיתי איך תאמרו
לנפשי נודי הרכם צפור׃ כי הנה
הרשעים ידרכון קשת כוננו
חצם על יתר לירות במו אפל
לישרי לב׃ כי השתות יהרסון
צדיק מה פעל׃ יהוה בהיכל
קדשו יהוה בשמים כסאו עיניו
יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם׃

aie sue: & auarus applaudens sibi blasphemauit dñm. Impius scdm altitudinē furoris sui non requiret: nec deus in oībus cogitatiōibus eius. Parturiūt vie eius in omni tpe: lōge sunt iudicia tua a facie eius: oēs inimicos suos despicit. Loquitur in corde suo nō mouebor: in gñatiōe & gñatiōe ero sine malo. Maledictiōe os eius plenū est & dolis & auaricia: sub lingua eius dolor & iniqtas. Sedet insidiās iuxta vestibula in abscōditis vt interficiat inocētē: oculi eius robustos tuos circūspiciūt. Insidiatur i abscōdito q̄si leo in cubili suo: insidiatur vt rapiat pauperem: rapiet pauperē cū attraxerit eū ad rete suū. Et cōfractū subiiciet eū & irruet viribus suis valēter. Dixit in corde suo oblitus est deus: abscōdit faciē suā: nō respiciet in ppetuū. Surge dñe deus leua manū tuā: noli obliuisci pauperū. Quare blasphemat impius deū: dicēs i corde suo q̄ nō requiras. Vides q̄a tu laborē & furorē respicis vt detur in mānu tua: tibi derelinquitur fortes tui pupillo tu es adiutor. Contere brachiū impii & maligni: q̄res impietatem eius & nō inuenies. Dominus rex seculi & eternitatis: perierunt gentes de terra eius. Desideriū pauperū audisti dñe: preparasti cor eorum: audiat auris tua. Vt iudices pupillū & oppssum: & nequaq̄ vltra supbiat homo de terra.

Victori dauid. 11.

In domino speraui: quomodo dicitis aie mee: trāsuola i mōtem vt auis. Quia ecce impii tetenderūt arcum: posuerunt sagittā suā sup nerUū: vt sagittent in abscōdito rectos corde. Quia leges dissipate sunt: iustus quid operatus ē. Dominus in templo sancto suo: dñs in celo thronus eius: oculi eius vident: palpebre eius probant filios hoim.

desideriis aie sue: et iniqus bndicit. Exacer-
ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀδικῶν εὐλογεῖται. Παρώξυ-
bauit dnm peccator: scdm multitudinē ire sue nō q-
νε τὸν κν̄ ὁ ἁμαρτωλός, κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ οὐκ ἐκ-
ret. Nō est deus in cōspectu eius: inquinate sūt vie illius
ζητήσει. Οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς ἐνώπιον αὐτοῦ, βεβηλοῦνται αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ
in omni tēpore. Auferūtur iudicia tua a fa-
ἐν παντὶ καιρῷ. Ἀνταναιρεῖται τὰ κρίματά σου ἀπὸ προ-
cie eius: oim inimicoꝝ suoꝝ dominabit. Dixit
σώπου αὐτοῦ, πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κατακυριεύσει. Εἶπε
.n. in corde suo: nō mouebor a gñatiōe in gñatiōe sine
γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐ μὴ σαλευθῶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἄνευ
malo. Cuius maledictiōe os eius plenū ē et amaritudine et dolo: sub
κακοῦ. Οὗ ἀρᾶς τὸ στόμα αὐτοῦ γέμει καὶ πικρίας καὶ δόλου, ὑ-
lingua eius labor et dolor. Sedet in insidiis
πὸ τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ κόπος καὶ πόνος. Ἐγκάθηται ἐνέδρᾳ
cū diuitibus in occultis: vt īterficiat inocentē. Ocu-
μετὰ πλουσίων ἐν ἀποκρύφοις, τοῦ ἀποκτεῖναι ἀθῷον. Οἱ ὀφ-
li eius in pauperē respiciūt: insidiatur in ab-
θαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πένητα ἀποβλέπουσιν, ἐνεδρεύει ἐν ἀπο- Infra. 10.
scondito q̄si leo in spelunca sua. Insidiatur vt rapiat
κρύφῳ ὡς λέων ἐν τῇ μάνδρᾳ αὐτοῦ. Ἐνεδρεύει τοῦ ἁρπάσαι
pauperē: rapere pauperē dū attrahit eum. In la-
πτωχόν, ἁρπάσαι πτωχὸν ἐν τῷ ἑλκύσαι αὐτόν. Ἐν τῇ πα-
queo suo humiliabit eū: iclinabit se et cadet cū ipse
γίδι αὐτοῦ ταπεινώσει αὐτόν, κύψει καὶ πεσεῖται ἐν τῷ αὐτὸν
dñatus fuerit pauperū. Dixit.n. in corde suo: obli-
κατακυριεῦσαι τῶν πενήτων. Εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, ἐπι-
tus ē deus: auertit faciē suā: ne videat
λέλησται ὁ θεός, ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, τοῦ μὴ βλέ-
in finē. Exurge dñe deus meus: exaltet manus tua:
πειν εἰς τέλος. Ἀνάστηθι κύριε ὁ θεός μου, ὑψωθήτω ἡ χείρ σου,
ne obliuiscaris pauperū tuorū in finē. Propter qd irrita-
μὴ ἐπιλάθῃ τῶν πενήτων σου εἰς τέλος. Ἕνεκεν τίνος παρώ-
uit impius deū: dixit.n. in corde suo: nō req-
ξυνεν ὁ ἀσεβὴς τὸν θεόν, εἶπε γὰρ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἐκζητή-
ret. Vides quia tu laborē et dolorē cōsideras, vt tra-
σει. Βλέπεις ὅτι σὺ πόνον καὶ θυμὸν κατανοεῖς, τοῦ παρα-
das eū in manus tuas. Tibi derelictus est pau-
δοῦναι αὐτὸν εἰς χεῖράς σου. Σοὶ ἐγκαταλέλειπται ὁ πτω-
per: orphano tu fuisti adiutor. Cōtere brachiū pec-
χός, ὀρφανῷ σὺ ἦσθα βοηθός. Σύντριψον τὸν βραχίονα τοῦ ἁ-
catoris et maligni: q̄ret peccatū illius et nō inue-
μαρτωλοῦ καὶ πονηροῦ, ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ εὑ-
niet. Dñs rex in eternū et in sclm seculi:
ρεθῇ. Κύριος βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος,
peribitis gētes de tra illius. Desideriū pau-
ἀπολεῖσθε ἔθνη ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ. Τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πενή-
peꝝ exaudiuit dñe: p̄paratiōt cordis eoꝝ audi-
των εἰσήκουσας κε, τὴν ἑτοιμασίαν τῆς καρδίας αὐτῶν προσέ-
uit auris tua: Iudicare pupillo et humili: vt nō apponat
σχε τὸ οὖς σου, Κρῖναι ὀρφανῷ καὶ ταπεινῷ, ἵνα μὴ προσθῇ
vltra magnificare se hō sup trā.
ἔτι τοῦ μεγαλαυχεῖν ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς.

In finē psalmus dauid. 10.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαδ. ι.

In dño cōfido: quō dicitis aie mee: trāſ-
Ἐπὶ τῷ κυρίῳ πέποιθα, πῶς ἐρεῖτε τῇ ψυχῇ μου, μετα-
migra in mōtē sicut passer? Quoniā ecce peccatores in-
νάστευου ἐπὶ τὰ ὄρη ὡς στρουθίον; Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐνέ-
tenderūt arcū: parauerūt sagittas in pharetra: vt sagittēt
τειναν τόξον, ἡτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν, τοῦ κατατοξεῦ-
in obscuro rectos corde. Quoniā q̄ tu pfeci-
σαι ἐν σκοτομήνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Ὅτι ἃ σὺ κατηρ-
sti: ipsi destruxerūt. iustus aūt qd fecit? Dñs
τίσω, αὐτοὶ καθεῖλον. ὁ δὲ δίκαιος τί ἐποίησε; Κύριος
in tēplo scto suo: dñs in celo sedes eius. O-
ἐν ναῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, κύριος ἐν οὐρανῷ ὁ θρόνος αὐτοῦ. Οἱ
culi eius in pauperē respiciūt: palpe- Abac. 2.d. ō.9.
ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πένητα ἐπιβλέπουσι, τὰ βλέ-
bre eius interrogāt filios hominū.
φαρα αὐτοῦ ἐξετάζει τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

Dñs interrogat iustū et impiū. q̄ aūt diligit
Κύριος ἐξετάζει τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἀσεβῆ. ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν
iniquitatē: odit suā aiaꝫ. Pluet sup peccato-
ἀδικίαν, μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν. Ἐπιβρέξει ἐπὶ ἁμαρτω-
res laqueos: ignis et sulphur et spūs pcellaꝝ pars
λοὺς παγίδας, πῦρ καὶ θεῖον καὶ πνεῦμα καταιγίδος ἡ μερὶς
calicis eoꝝ. Quā iustus dñs et iusticias dile-
τοῦ ποτηρίου αὐτῶν. Ὅτι δίκαιος κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγά-
xit: equitatē vidit vultus eius.
πησεν, εὐθύτητας εἶδε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ.

In finē p octaua psalmus dauid. 11.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ψαλμὸς τῷ δαδ. ιά.

Saluū me fac dñe: qm̄ defecit sctus: qm̄ diminute sūt
Σῶσόν με κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὅσιος, ὅτι ὠλιγώθησαν
veritates a filiis hoim. Uana locutus ē
αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων. Μάταια ἐλάλησεν
vnusqsq; ad primū suū: labia dolosa in corde: et
ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ
in corde locutus ē mala. Disperdat dñs vniuersa
ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακά. Ἐξολοθρεύσαι κύριος πάντα τὰ
labia dolosa: linguā magniloquā. Qui dixerūt
χείλη τὰ δόλια, γλῶσσαν μεγαλορρήμονα. Τοὺς εἰπόντας
linguā nrāꝫ magnificabimus: labia nra a nobis
τὴν γλῶσσαν ἡμῶν μεγαλυνοῦμεν, τὰ χείλη ἡμῶν παρ' ἡμῶν
sūt. qs nr dñs est? Propter miseriā ino-
ἐστί, τίς ἡμῶν κύριός ἐστιν; Ἕνεκεν τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτω-
pū et gemitū paupeꝝ: nūc exurgam dicit
χῶν καὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων, νῦν ἀναστήσομαι λέγει
dñs. Ponā in salutari: fiducialiter agā in eo.
κύριος. Θήσομαι ἐν σωτηρίῳ, παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ. Τὰ
Eloquia dñi eloquia casta: argentū igne examinatū: pbatū
λόγια κυρίου λόγια ἁγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ
tre: purgatū septupliū. Tu dñe seruabis nos
γῇ, κεκαθαρισμένον ἑπταπλασίως. Σὺ κύριε φυλάξαις ἡμᾶς
et custodies nos a gñatiōe hac: et in
καὶ διατηρήσαις ἡμᾶς ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ εἰς τὸν
eternū. In circuitu impii ambulant: scdm altitudinē tuā
αἰῶνα. Κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι, κατὰ τὸ ὕψος σου
multiplicasti filios hoim.
ἐπολυώρησας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων.

In finē psalmus dauid. 12.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαδ. ιβ.

Usquequo dñe obliuisceris me in finē: vsquequo
Ἕως πότε κύριε ἐπιλήσῃ μου εἰς τέλος, ἕως πότε
auertis faciē tuā a me? Quā diu po-
ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ; Ἕως τίνος θήσο-
nā cōsilia in aīa mea: dolorē in corde meo p diē et
μαι βουλὰς ἐν ψυχῇ μου, ὀδύνας ἐν καρδίᾳ μου ἡμέρας καὶ
noctē? Usquequo exaltabit inimicus meus sup me? respi-
νυκτός; Ἕως πότε ὑψωθήσεται ὁ ἐχθρός μου ἐπ' ἐμέ; ἐπί-
ce exaudi me dñe deus meus. Illumina ocu-
βλεψον εἰσάκουσόν μου κύριε ὁ θεός μου. Φώτισον τοὺς ὀφ-
los meos: ne vnq̄ obdormiā in morte: neq̄n dicat
θαλμούς μου, μήποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον, μήποτε εἴποι
inimicus meus: preualui aduersus eū. Qui tribulāt me exul-
ὁ ἐχθρός μου, ἴσχυσα πρὸς αὐτόν. Οἱ θλίβοντές με ἀγαλ-
tabūt si motus fuero: ego aūt in mia tua speraui.
λιάσονται ἐὰν σαλευθῶ, ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ ἐλέει σου ἤλπισα.
ö.7. Exultabit cor meū in salutari tuo: cātabo
Ἀγαλλιάσεται ἡ καρδία μου ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου, ᾄσω
dño q̄ bona tribuit mihi: et psallā nomini do-
τῷ κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι κυ-
mini altissimi.
ρίου τοῦ ὑψίστου.

In finē psalmus dauid. 13.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαδ. ιγ.

Dixit insipiēs in corde suo: nō est deus. Corru-
Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι θεός. Διεφ-
pti sūt et abominabiles facti sūt in studiis: nō ē
θάρησαν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἐπιτηδεύμασιν, οὐκ ἔστι
q̄ faciat bonū. Dñs de celo
ποιῶν χρηστότητα. Κύριος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ

Dñs iustū probat: ipsum autē & diligentem iniquitatem odit anima eius. Pluet super peccatores laqueos: ignis & sulphur & spūs tēpestatū pars calicis eorum. Quoniā iustus dñs iusticias dilexit: rectum videbūt facies eius. Victori super octauā ps dauid. 12.

Salua domine quoniam defecit sctus: quoniā imminuti sūt fideles a filiis hominū. Frustra loquuntur vnusquisq; proximo suo: labium subdolum in corde & corde locuti sunt. Disperdat dominus omnia labia dolosa: linguam magniloquam. Qui dixerunt linguā nostram roboremus: labia nra nobiscū sūt: quis nr dñs est? Propter vastitatē inopū & gemitū pauperū: nūc consurgam dicit dominus: ponam in salutari auxiliū eorū. Eloquia domini eloquia munda: argetū igne probatū separatum a terra colatū septuplū. Tu dñe custodies ea: seruabis nos a gñatiōe hac in eternum. In circuitu impii ambulant: cū exaltati fuerīt vilissimi filiorum hominum.

Victori psalmus dauid. 13.

Usqquo dñe obliuisceris mei penitus: vsqquo abscondes faciem tuam a me? Vsqquo ponā cōsilia in anima mea: dolorē in corde meo per diē: vsqquo exaltabitur inimicus meus sup me? Cōuertere exaudi me dñe deus meus: illumina oculos meos: ne vnq̄ obdormiā in morte. Nequādo dicat inimicus meus preualui aduersus eum: hostes mei exultabunt cū motus fuero. Ego aūt i mia tua cōfisus: exultabit cor meum in salutari tuo: cātabo dño qui meruit sup me. Victori dd. 14.

Dixit stultus i corde suo nō ē deus: corrupti sunt & aboīabiles fcti sunt studiose: nō ē qui faciat bonū. Dñs

יהוה צדיק יבחן ורשע ואהב
חמס שנאה נפשו׃ ימטר על
רשעים פחים אש וגפרית ורוח
זלעפות מנת כוסם׃ כי צדיק
יהוה צדקות אהב ישר יחזו
פנימו׃ יב למנצח על השמינית
מזמור לדוד׃ הושיעה
יהוה כי גמר חסיד כי פסו אמונים
מבני אדם׃ שוא ידברו איש
את רעהו שפת חלקות בלב ולב
ידברו׃ יכרת יהוה כל שפתי
חלקות לשון מדברת גדלות׃
אשר אמרו ללשננו נגביר
שפתינו אתנו מי אדון לנו׃ משד
עניים מאנקת אביונים עתה
אקום יאמר יהוה אשית בישע
יפיח לו׃ אמרות יהוה אמרות
טהרות כסף צרוף בעליל לארץ
מזקק שבעתים׃ אתה יהוה
תשמרם תצרנו מן הדור זו
לעולם׃ סביב רשעים יתהלכון
כרם זלות לבני אדם׃ יג
למנצח מזמור לדוד׃ עד
אנה יהוה תשכחני נצח עד
אנה תסתיר את פניך ממני׃
עד אנה אשית עצות בנפשי יגון
בלבבי יומם עד אנה ירום איבי
עלי׃ הביטה ענני יהוה אלהי
האירה עיני פן אישן המות׃ פן
יאמר איבי יכלתיו צרי יגילו כי
אמוט׃ ואני בחסדך בטחתי יגל
לבי בישועתך אשירה ליהוה כי
גמל עלי׃ יד למנצח לדוד
אמר נבל בלבו אין
אלהים השחיתו התעיבו עלילה
אין עשה טוב׃ יהוה משמים

השקיף על בני אדם לראות היש
משכיל דרש את אלהים׃ הכל
סר יחדו נאלחו אין עשה טוב
אין גם אחד׃ הלא ידעו כל
פעלי און אכלי עמי אכלו לחם
יהוה לא קראו׃ שם פחדו פחד
כי אלהים בדור צדיק׃ עצת עני
תבישו כי יהוה מחסהו׃ מי יתן
מציון ישועת ישראל בשוב יהוה
שבות עמו יגל יעקב ישמח
ישראל׃ טו. מזמור לדוד
יהוה מי יגור באהלך מי
ישכן בהר קדשך׃ הולך תמים
ופעל צדק ודבר אמת בלבבו׃
לא רגל על לשנו לא עשה
לרעהו רעה וחרפה לא נשא על
קרבו׃ נבזה בעיניו נמאס ואת
יראי יהוה יכבד נשבע להרע
ולא ימר׃ כספו לא נתן בנשך
ושחד על נקי לא לקח עשה אלה
לא ימוט לעולם׃ טז. מכתם
לדוד שמרני אל כי חסיתי
בך׃ אמרת ליהוה אדני אתה
טובתי בל עליך׃ לקדושים
אשר בארץ המה ואדירי כל
חפצי בם׃ ירבו עצבותם אחר
מהרו בל אסיך נסכיהם מדם
ובל אשא את שמותם על שפתי׃
יהוה מנת חלקי וכוסי אתה
תומיך גורלי׃ חבלים נפלו לי
בנעמים אף נחלת שפרה עלי׃
אברך את יהוה אשר יעצני אף
לילות יסרוני כליותי׃ שויתי
יהוה לנגדי תמיד כי מימיני בל
אמוט׃ לכן שמח לבי ויגל כבודי
אף בשרי ישכן לבטח׃ כי לא

de celo prospexit super filios hominum: vt videret si est intelligens requirens deum. Omnes recesserunt simul coglutinati sunt: non est qui faciat bonum: non est vsque ad vnum. Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem: qui deuorant populum meum vt cibum panis: dominum non inuocauerunt. Ibi timebunt formidine: quoniam deus in generatione iusta est. Consilium pauperis confudistis: quoniam dominus spes eius est. Quis dabit de sion salutem israel? quando reduxerit dominus captiuitatem populi sui: exultabit iacob: letabitur israel.

Psalmus dauid. 15.

Domine quis peregrinabitur in tentorio tuo: quis habitabit in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula & operatur iusticiam: & loquitur veritatem in corde suo. Non est facilis in lingua sua: nec fecit amico suo malum: & opprobrium non sustinuit super propinquo suo. Despicitur oculis eius improbus: timentes autem dominum glorificat: iurat vt se affligat & non mutat. Pecuniam suam non dedit ad vsuram: & munera aduersum innoxium non accepit: qui facit hec non commouebitur in eternum.

Humilis & simplicis dauid. 16.

Custodi me deus: quoniam speraui in te. Dices domino dominus meus es tu: bonum mihi non est sine te. Sanctis qui in terra sunt & magnificis: omnis voluntas mea in eis. Multiplicabuntur idola eorum post tergum sequentium: non libabo libamina eorum de sanguine: neque assumam nomina eorum in labiis meis. Dominus pars hereditatis mee & calicis mei: tu possessor sortis mee. Linee ceciderunt mihi in pulcherrimis: & hereditas speciosissima mea est. Benedicam dominum qui dedit mihi consilium: insuper & noctibus erudierunt me renes mei. Proposui dominum in conspectu meo semper: quia a dextris meis est ne commouear. Propterea letatum est cor meum & exultauit gloria mea: & caro mea habitabit confidenter.

διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν εἰ ἔστι συνιῶν, ἢ ἐκζητῶν τὸν θεόν. Πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. Οὐχὶ γνώσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, οἱ ἐσθίοντες τὸν λαόν μου ἐν βρώσει ἄρτου. Τὸν κύριον οὐκ ἐπεκαλέσαντο, ἐκεῖ ἐδειλίασαν φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος. Ὅτι κύριος ἐν γενεᾷ δικαίων, βουλὴν πτωχοῦ κατῃσχύνατε, ὁ δὲ κύριος ἐλπὶς αὐτοῦ ἐστι. Τίς δώσει ἐκ Σιὼν τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραήλ; ἐν τῷ ἐπιστρέψαι κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσεται Ἰακὼβ καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραήλ.

In finem psalmus dauid. 14

Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. ιδʹ.

Κύριε τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου, ἢ τίς κατασκηνώσει ἐν ὄρει ἁγίῳ σου; Πορευόμενος ἄμωμος, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην. Λαλῶν ἀλήθειαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, ὃς οὐκ ἐδόλωσεν ἐν γλώσσῃ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐποίησε τῷ πλησίον αὐτοῦ κακόν, καὶ ὀνειδισμὸν οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ τοῖς ἔγγιστα αὐτοῦ. Ἐξουδένωται ἐνώπιον αὐτοῦ πονηρευόμενος, τοὺς δὲ φοβουμένους τὸν κύριον δοξάζει. Ὁ ὀμνύων τῷ πλησίον αὐτοῦ καὶ οὐκ ἀθετῶν, τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ, καὶ δῶρα ἐπ᾿ ἀθῴοις οὐκ ἔλαβεν. Ὁ ποιῶν ταῦτα, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.

Tituli inscriptio ipsi dauid. 15.

Στηλογραφία τῷ Δαυίδ. ιεʹ.

Φύλαξόν με κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα. Εἶπα τῷ κυρίῳ, κύριός μου εἶ σύ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρείαν ἔχεις. Τοῖς ἁγίοις τοῖς ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσεν ὁ κύριος πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς. Ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐτῶν, μετὰ ταῦτα ἐτάχυναν. Οὐ μὴ συναγάγω τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων, οὐδ᾿ οὐ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων μου. Κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου, σὺ εἶ ὁ ἀποκαθιστῶν τὴν κληρονομίαν μου ἐμοί. Σχοινία ἐπέπεσέ μοι ἐν τοῖς κρατίστοις, καὶ γὰρ ἡ κληρονομία μου κρατίστη μοί ἐστιν. Εὐλογήσω τὸν κύριον τὸν συνετίσαντά με, ἔτι δὲ καὶ ἕως νυκτὸς ἐπαίδευσάν με οἱ νεφροί μου. Προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ. Διὰ τοῦτο ηὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ᾿ ἐλπίδι. Ὅτι οὐκ

Ro. 3.b

ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. Ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου, τερπνότης ἐν τῇ δεξιᾷ σου εἰς τέλος.

Actu. 13.c.

Oratio dauid. 16.

Προσευχὴ τῷ Δαυίδ. ιϛʹ.

Εἰσάκουσον κύριε δικαιοσύνης μου, πρόσχες τῇ δεήσει μου. Ἐνώτισαι τὴν προσευχήν μου οὐκ ἐν χείλεσι δολίοις. Ἐκ προσώπου σου τὸ κρίμα μου ἐξέλθοι, οἱ ὀφθαλμοί μου ἰδέτωσαν εὐθύτητας. Ἐδοκίμασας τὴν καρδίαν μου, ἐπεσκέψω νυκτός, ἐπύρωσάς με καὶ οὐχ εὑρέθη ἐν ἐμοὶ ἀδικία. Ὅπως ἂν μὴ λαλήσῃ τὸ στόμα μου τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, διὰ τοὺς λόγους τῶν χειλέων σου ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς. Κατάρτισαι τὰ διαβήματά μου ἐν ταῖς τρίβοις σου, ἵνα μὴ σαλευθῶσι τὰ διαβήματά μου. Ἐγὼ ἐκέκραξα, ὅτι ἐπήκουσάς μου ὁ θεός, κλῖνον τὸ οὖς σου ἐμοί, καὶ εἰσάκουσον τῶν ῥημάτων μου. Θαυμάστωσον τὰ ἐλέη σου ὁ σώζων τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ. Ἐκ τῶν ἀνθεστηκότων τῇ δεξιᾷ σου, φύλαξόν με κύριε ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ. Ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου σκεπάσεις με, ἀπὸ προσώπου ἀσεβῶν τῶν ταλαιπωρησάντων με. Οἱ ἐχθροί μου τὴν ψυχήν μου περιέσχον, τὸ στέαρ αὐτῶν συνέκλεισαν, τὸ στόμα αὐτῶν ἐλάλησεν ὑπερηφανίαν. Ἐκβάλλοντές με νυνὶ περιεκύκλωσάν με, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἔθεντο ἐκκλῖναι ἐν τῇ γῇ. Ὑπέλαβόν με ὡσεὶ λέων ἕτοιμος εἰς θήραν, καὶ ὡσεὶ σκύμνος οἰκῶν ἐν ἀποκρύφοις. Ἀνάστηθι κύριε, πρόφθασον αὐτούς, καὶ ὑποσκέλισον αὐτούς, ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου ἀπὸ ἀσεβοῦς, ῥομφαίαν σου ἀπὸ ἐχθρῶν τῆς χειρός σου. Κύριε ἀπὸ ὀλίγων ἀπὸ γῆς διαμέρισον αὐτοὺς ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν, καὶ τῶν κεκρυμμένων σου ἐπλήσθη ἡ γαστὴρ αὐτῶν. Ἐχορτάσθησαν υἱῶν, καὶ ἀφῆκαν τὰ κατάλοιπα τοῖς νηπίοις αὐτῶν. Ἐγὼ δὲ ἐν δικαιοσύνῃ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ σου, χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου.

In finem pueri domini dauid: que locutus est

Εἰς τὸ τέλος τῷ παιδὶ κυρίου τῷ Δαυίδ, ἃ ἐλάλησε τῷ κυρίῳ τοὺς λόγους τῆς ᾠδῆς ταύτης, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐρρύσατο αὐτὸν ὁ κύριος ἐκ χειρὸς πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκ χειρὸς Σαούλ, καὶ εἶπεν. ιζʹ. .17.

Actu. 2.d.

ter. Non enim derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Ostendisti mihi semitam vite: plenitudinem leticiarum ante vultum tuum: decores in dextera tua eternos.

Oratio dauid. 17.

Audi domine iusticiam: intende deprecationem meam: auribus percipe orationem meam absque labiis mendacibus. De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant equitates. Probasti cor meum visitasti nocte: conflasti me & non inuenisti cogitationes meas non transire os meum. In opere hominum propter verbum labiorum tuorum: ego obseruaui vias latronis. Sustenta gressus meos in callibus tuis: & non labentur vestigia mea. Ego inuocaui te quia exaudies me deus: inclina aurem tuam mihi: audi eloquium meum. Mirabilem fac misericordiam tuam saluator sperantium: a resistentibus dextere tue: Custodi me quasi pupillam filiam oculi: in vmbra alarum tuarum protege me. A facie impiorum vastantium me: inimici mei animam meam circumdederunt. Adipe suo concluserunt: ore locuti sunt superbe. Incedentes aduersum me nunc circumdederunt me: oculos suos posuerunt declinare in terram. Similitudo eius quasi leonis desiderantis predam: & quasi catuli leonis sedentis in absconditis. Surge domine preueni faciem eius incurua eum: salua animam meam ab impio qui est gladius tuus. A viris manus tue domine qui mortui sunt in profundo: quorum pars in vita: & quorum de absconditis tuis repleui ventrem: qui saturabuntur filiis & dimittent reliquias suas paruulis eorum. Ego in iusticia videbo faciem tuam: implebor cum euigilauero similitudine tua. Victori seruo domini dauid: qui locutus est domino verba cantici huius in die qua liberauit eum dominus de manu omnium inimicorum suorum & de manu saul: & dixit. 18.

תעזב נפשי לשאול לא תתן
חסידך לראות שחת׃ תודיעני
ארח חיים שבע שמחות את פניך
נעמות בימינך נצח׃
יז. תפלה לדוד שמעה יהוה
צדק הקשיבה רנתי האזינה
תפלתי בלא שפתי מרמה׃
מלפניך משפטי יצא עיניך
תחזינה מישרים׃ בחנת לבי
פקדת לילה צרפתני בל תמצא
זמתי בל יעבר פי׃ לפעלות
אדם בדבר שפתיך אני שמרתי
ארחות פריץ׃ תמך אשרי
במעגלותיך בל נמוטו פעמי׃ אני
קראתיך כי תענני אל הט אזנך
לי שמע אמרתי׃ הפלה חסדיך
מושיע חוסים ממתקוממים
בימינך׃ שמרני כאישון בת
עין בצל כנפיך תסתירני׃ מפני
רשעים זו שדוני איבי בנפש
יקיפו עלי׃ חלבמו סגרו פימו
דברו בגאות׃ אשרנו עתה
סבבונו עיניהם ישיתו לנטות
בארץ׃ דמינו כאריה יכסוף
לטרף וככפיר ישב במסתרים׃
קומה יהוה קדמה פניו הכריעהו
פלטה נפשי מרשע חרבך׃
ממתים ידך יהוה ממתים מחלד
חלקם בחיים וצפינך תמלא בטנם
ישבעו בנים והניחו יתרם
לעולליהם׃ אני בצדק אחזה
פניך אשבעה בהקיץ תמונתך׃
יח. למנצח לעבד יהוה לדוד
אשר דבר ליהוה את דברי השירה
הזאת ביום הציל יהוה אותו מכף
כל איביו ומיד שאול׃ ויאמר

Pritiua.he. Ter.heb. ps.xviij.	Trāſla.B.Hie.	Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

Trāſla.B.Hie.

Diligā te dn̄e fortitudo mea. Dominꝰ petra mea & robur meum & ſaluator meus: deus meus fortis meus & ſpabo i eū: ſcutū meū & cornu ſalutis mee ſuſceptor meus. Laudatū inuocabo dn̄m: & ab inimicis meis ſaluꝰ ero. Circūdederūt me funes mortis: & torrētes iniquitatis terruerunt me. Funes inferni circūdederūt me: p̄uenerūt me laq̄i mortis. In tribulatiōe mea inuocabo dominū: & ad deū meum clamabo: & exaudiet d̄ tēplo ſuo vocē meā: & clamor meus añ faciē eiusvēiet i aures eiꝰ. Cōmota ē & cōtremuit terra: & fundamēta mōtium cōcuſſa ſunt & conq̄ſſata ſunt: q̄m iratus eſt. Aſcendit fumus in furore eius: & ignis ex ore eius deuorās: carbones incēſi ſūt ab eo. Inclinauit celos & deſcēdit: & caligo ſub pedibus eius. Et aſcendit ſup cherub & volauit: & trāſuolauit ſup pennas venti. Poſuit tenebras latibulū ſuū: in circuitu eius tabernaculū eius: tenebroſa aq̄ in nubibus etheris. Pre fulgore in cōſpectu eiꝰ nubes trāſierūt: grādo & carbōes ignis. Et intonuit de celo dn̄s: & altiſſimus dedit vocem ſuā grādinē & carbones ignis. Et miſit ſagittas ſuas & diſſipauit eos: & fulgura mltiplicauit & cōſūpſit eos. Et appuerūt effuſiōes aq̄rum: & reuelata ſunt fūdamēta orbis: ab icrepatōe tua dn̄e ab iſpiratiōe ſpūs furoris tui. Miſit de alto accepit me: extraxit me de aquis multis. Liberauit me de inimicis meis potētiſſimis: & ab his qui oderūt me: q̄m robuſtiores me erant. Preuenerūt me in die afflictiōis mee: & fctūs ē dn̄s firmamētū meū. Et eduxit me i latitudinem: liberauit me quia placuit ei. Retribuit mihi dn̄s ſcd̄m iuſticiā meam: & ſcd̄m mūdiciam manuū mearū reddidit mihi. Quia cuſtodiui vias dn̄i: & nō egi im-

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

Diligam te dn̄e fortitudo mea: dn̄s firmamētū meū: & refugiū meū & liberator meꝰ. Deꝰ meꝰ adiutor meꝰ: & ſperabo in eū. Protector meꝰ & cornu ſalutis mee: & ſuſceptor meꝰ. Laudās inuocabo dn̄m: & ab inimicis meis ſaluꝰ ero. Circūdederūt me dolores mortis: & torrētes iniq̄tatis cōturbauerūt me. Dolores inferni circūdederūt me: Preocupauerūt me laq̄i mortis. Et in tribulatiōe mea inuocaui dn̄m: & ad deū meū clamaui. Exaudiuit de tēplo ſcto ſuo vocē meā: & clamor meꝰ in cōſpectu eiꝰ introibit in aures eiꝰ. Et cōmota ē & cōtremuit fra: & fundamēta mōtiū cōturbata ſūt & cōmota ſūt: q̄m iratꝰ ē eis deꝰ. Aſcendit fumus in ira eiꝰ: & ignis a facie eiꝰ exardeſcet: carbones ſuccēſi ſūt ab eo. Et iclinauit celos & deſcēdit: & caligo ſub pedibus eiꝰ. Et aſcēdit ſup cherubim & volauit: volauit ſup pēnas ventoꝝ. Et poſuit tenebras latibulū ſuū: icircuitu eius tabernaculū eius: tenebroſa aqua in nubibus aeris. Pre fulgore icōſpectu eius nubes trāſierūt: grādo & carbones ignis. Et intonuit de celo dn̄s: & altiſſimus dedit vocē ſuā. Miſit ſagittas & diſſipauit eos: Et fulgura multiplicauit: & cōturbauit eos. Et apparuerūt fontes aquaꝝ: & reuelata ſūt fundamēta orbis fre. Ab increpatiōe tua dn̄e: ab inſpiratiōe ſpiritus ire tue. Miſit de ſūmo & accepit me: aſſūpſit me de aq̄s multis. Eripiet me de inimicis meis fortiſſimis: & ab iis q̄ oderūt me: q̄m cōfortati ſūt ſup me. Preuenerūt me in die afflictiōis mee: & factus ē dn̄s p̄tectio mea. Et eduxit me in latitudinē: ſaluū faciet me: q̄m voluit me. Et retribuet mihi dn̄s ſcd̄m iuſticiā meā: & ſcd̄m puritatē manuū meaꝝ retribuet mihi. Quia cuſtodiui vias dn̄i: & nō īpie geſſi a deo meo. Q̄m oīa iudicia eius i cōſpectu meo: & iuſticias eius nō repuli a me. Et ero

Ἀγαπήσω σε κύριε ἡ ἰσχύς μου, κύριος στερέωμά μου, καὶ καταφυγή μου καὶ ῥύστης μου. Ὁ θεός μου βοηθός μου, καὶ ἐλπιῶ ἐπ᾽ αὐτόν. Ὑπερασπιστής μου καὶ κέρας σωτηρίας μου, καὶ ἀντιλήπτωρ μου. Αἰνῶν ἐπικαλέσομαι τὸν κύριον, καὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου σωθήσομαι. Περιέσχον με ὠδῖνες θανάτου, καὶ χείμαρροι ἀνομίας ἐξετάραξάν με. Ὠδῖνες ᾅδου περιεκύκλωσάν με, Προέφθασάν με παγίδες θανάτου. Καὶ ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐπεκαλεσάμην τὸν κύριον, καὶ πρὸς τὸν θεόν μου ἐκέκραξα. Ἤκουσεν ἐκ ναοῦ ἁγίου αὐτοῦ φωνῆς μου, καὶ ἡ κραυγή μου ἐνώπιον αὐτοῦ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ. Καὶ ἐσαλεύθη καὶ ἔντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ, καὶ τὰ θεμέλια τῶν ὀρέων ἐταράχθησαν καὶ ἐσαλεύθησαν, ὅτι ὠργίσθη αὐτοῖς ὁ θεός. Ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ πῦρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ καταφλογήσεται, ἄνθρακες ἀνήφθησαν ἀπ᾽ αὐτοῦ. Καὶ ἔκλινεν οὐρανοὺς καὶ κατέβη, καὶ γνόφος ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Καὶ ἐπέβη ἐπὶ χερουβὶμ καὶ ἐπετάσθη, ἐπετάσθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ κύκλῳ αὐτοῦ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ, σκοτεινὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων. Ἀπὸ τῆς τηλαυγήσεως ἐνώπιον αὐτοῦ αἱ νεφέλαι διῆλθον, χάλαζα καὶ ἄνθρακες πυρός. Καὶ ἐβρόντησεν ἐξ οὐρανοῦ ὁ κύριος, καὶ ὁ ὕψιστος ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ. Ἐξαπέστειλε βέλη καὶ ἐσκόρπισεν αὐτούς, Καὶ ἀστραπὰς ἐπλήθυνε, καὶ συνετάραξεν αὐτούς. Καὶ ὤφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης. Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου κύριε, ἀπὸ ἐμπνεύσεως πνεύματος ὀργῆς σου. Ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβέ με, προσελάβετό με ἐξ ὑδάτων πολλῶν. Ῥύσεταί με ἐξ ἐχθρῶν μου δυνατῶν, καὶ ἐκ τῶν μισούντων με, ὅτι ἐστερεώθησαν ὑπὲρ ἐμέ. Προέφθασάν με ἐν ἡμέρᾳ κακώσεώς μου, καὶ ἐγένετο κύριος ἀντιστήριγμά μου. Καὶ ἐξήγαγέ με εἰς πλατυσμόν, ῥύσεταί με, ὅτι ἠθέλησέ με. Καὶ ἀνταποδώσει μοι κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν μου ἀνταποδώσει μοι. Ὅτι ἐφύλαξα τὰς ὁδοὺς κυρίου, καὶ οὐκ ἠσέβησα ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου. Ὅτι πάντα τὰ κρίματα αὐτοῦ ἐνώπιόν μου, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτοῦ οὐκ ἀπέστησα ἀπ᾽ ἐμοῦ. Καὶ ἔσομαι

Ter.heb. ps.xviij.

ארחמך יהוה חזקי׃ יהוה סלעי ומצודתי ומפלטי אלי צורי אחסה בו מגני וקרן ישעי משגבי׃ מהלל אקרא יהוה ומן איבי אושע׃ אפפוני חבלי מות ונחלי בליעל יבעתוני׃ חבלי שאול סבבוני קדמוני מוקשי מות׃ בצר לי אקרא יהוה ואל אלהי אשוע ישמע מהיכלו קולי ושועתי לפניו תבוא באזניו׃ ותגעש ותרעש הארץ ומוסדי הרים ירגזו ויתגעשו כי חרה לו׃ עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל גחלים בערו ממנו׃ ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו׃ וירכב על כרוב ויעף וידא על כנפי רוח׃ ישת חשך סתרו סביבותיו סכתו חשכת מים עבי שחקים׃ מנגה נגדו עביו עברו ברד וגחלי אש׃ וירעם בשמים יהוה ועליון יתן קלו ברד וגחלי אש׃ וישלח חציו ויפיצם וברקים רב ויהמם׃ ויראו אפיקי מים ויגלו מוסדות תבל מגערתך יהוה מנשמת רוח אפך׃ ישלח ממרום יקחני ימשני ממים רבים׃ יצילני מאיבי עז ומשנאי כי אמצו ממני׃ יקדמוני ביום אידי ויהי יהוה למשען לי׃ ויוציאני למרחב יחלצני כי חפץ בי׃ יגמלני יהוה כצדקי כבר ידי ישיב לי׃ כי שמרתי דרכי יהוה ולא רשעתי מאלהי׃ כי כל משפטיו לנגדי וחקתיו לא אסיר מני׃ ואהיה

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄e.latina.	Trāſla.B.Hiero.	Ter.heb.ps.xviij. Pritiua.heb.

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄e.latina.

Immaculatꝰ cum eo. & obſeruabo me ab iniquitate mea. Et retribuet mihi dn̄s ſcd̄m iuſticiā meā: & ſcd̄m puritatē manuū meaꝝ: in cōſpectu oculoꝝ eiꝰ. Cum ſctō ſctūs eris: & cum viro inocēte inocēs eris: Et cū electo electꝰ eris: & cū puerſo puerteris. Q̄m tu ppl̄m humilē ſaluū facies: & oculos ſupboꝝ humiliabis. Q̄m tu illuminabis lucernā meā dn̄e deꝰ meꝰ: illuminabis tenebras meas. Q̄m in te eripiar a tentatiōe: & in deo meo trāſgrediar murū. Deus meꝰ īpolluta via eius: eloquia dn̄i igne examinata: protector eſt oīm ſperantiū in ſe. Q̄m q̄s deꝰ p̄ter dn̄m: aut q̄s deꝰ p̄ter deū nrm̄? Deꝰ qui precingit me v̄tute: & poſuit immaculatā viā meā. Qui pfecit pedes meos tanq̄ ceruī: & ſup excelſa ſtatuēs me. Qui docet manꝰ meas ad preliū: & poſuiſti arcū ereū brachia mea. Et dediſti mihi ptectiōez ſalutis: & dextera tua ſuſcepit me. Et diſciplina tua correxit me in finē: & diſciplina tua ipa me docebit. Dilataſti greſſus meos ſubtus me: & nō ſūt infirmata veſtigia mea. Perſequar inimicos meos & cōprehendā illos: & nō cōuertar donec deficiant. Cōfringā illos nec poterūt ſtare: cadent ſubtꝰ pedes meos. Et p̄cinxiſti me v̄tute ad bellum: ſupplantaſti oēs inſurgentes in me ſubtus me. Et inimicos meos dediſti mihi dorſum: & odientes me diſpdidiſti. Clamauerūt nec erat q̄ ſaluos faceret ad dn̄z: & nō exaudiuit eos. Et cōminuā eos vt puluerē añ faciē venti: vt lutū plateaꝝ delebo eos. Eripies me de cōtradictiōe populi: cōſtitues me in caput gentiū. Ppl̄s quē nō cognoui: ſeruiuit mihi: in auditu auris obediuit mihi. filij alieni mentiti ſūt mihi: filij alieni inueterati ſūt. & claudicauerūt a ſemitis ſuis.

ἄμωμος μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ φυλάξομαι ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου. Καὶ ἀνταποδώσει μοι κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν μου, ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Μετὰ ὁσίου ὅσιος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθῴου ἀθῷος ἔσῃ, Καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις. Ὅτι σὺ λαὸν ταπεινὸν σώσεις, καὶ ὀφθαλμοὺς ὑπερηφάνων ταπεινώσεις. Ὅτι σὺ φωτιεῖς λύχνον μου κύριε ὁ θεός μου, φωτιεῖς τὸ σκότος μου. Ὅτι ἐν σοὶ ῥυσθήσομαι ἀπὸ πειρατηρίου, καὶ ἐν τῷ θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος. Ὁ θεός μου ἄμωμος ἡ ὁδὸς αὐτοῦ, τὰ λόγια κυρίου πεπυρωμένα, ὑπερασπιστής ἐστι πάντων τῶν ἐλπιζόντων ἐπ᾽ αὐτόν. Ὅτι τίς θεὸς πάρεξ τοῦ κυρίου, ἢ τίς θεὸς πλὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν; Ὁ θεὸς ὁ περιζωννύων με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν ὁδόν μου. Καταρτιζόμενος τοὺς πόδας μου ὡσεὶ ἐλάφου, καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἱστῶν με. Διδάσκων χεῖράς μου εἰς πόλεμον, καὶ ἔθου τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονάς μου. Καὶ ἔδωκάς μοι ὑπερασπισμὸν σωτηρίας, καὶ ἡ δεξιά σου ἀντελάβετό μου. Καὶ ἡ παιδεία σου ἀνώρθωσέ με εἰς τέλος, καὶ ἡ παιδεία σου αὐτή με διδάξει. Ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκάτω μου, καὶ οὐκ ἠσθένησε τὰ ἴχνη μου. Καταδιώξω τοὺς ἐχθρούς μου καὶ καταλήψομαι αὐτούς, καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι ἕως ἂν ἐκλείπωσιν. Ἐκθλίψω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ δύνωνται στῆναι, πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου. Καὶ περιέζωσάς με δύναμιν εἰς πόλεμον, συνεπόδισας πάντας τοὺς ἐπανισταμένους ἐπ᾽ ἐμὲ ὑποκάτω μου. Καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἔδωκάς μοι νῶτον, καὶ τοὺς μισοῦντάς με ἐξωλόθρευσας. Ἐκέκραξαν καὶ οὐκ ἦν ὁ σώζων πρὸς κύριον, καὶ οὐκ εἰσήκουσεν αὐτῶν. Καὶ λεπτυνῶ αὐτοὺς ὡσεὶ χνοῦν κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, ὡς πηλὸν πλατειῶν λεανῶ αὐτούς. Ῥύσαι με ἐξ ἀντιλογίας λαοῦ, καταστήσεις με εἰς κεφαλὴν ἐθνῶν. Λαὸς ὃν οὐκ ἔγνων, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μου. Υἱοὶ ἀλλότριοι ἐψεύσαντό μοι, υἱοὶ ἀλλότριοι ἐπαλαιώθησαν. καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν.

Trāſla.B.Hiero.

pie a deo meo. Oīa enī iudicia eius in cōſpectu meo: & p̄cepta eiꝰ nō amoui a me. Et fui immaculatꝰ cū eo: & cuſtodiui me ab iniqtate mea. Et reſtituit mihi dn̄s ſcd̄m iuſticiā meā: & ſcd̄m manuū mearum mūdiciā in cōſpectu oclorū eius. Cū ſctō ſctūs eris: & cū viro inocēte innocēter ages. Et cū electo electus eris: & cū puerſo peruerteris. Q̄m ppl̄m pauperē ſaluabis: & oclos excelſos hūiliabis. Quia tu illumīas lucernā meā: dn̄e deus meus illuminabis tenebras meas. In te eī curram accīctus: & in deo meo trāſiliā murū. Deus immaculata via eius: eloquium dn̄i igne examinatū: ſcutū eſt omnium ſperantiū in ſe. Quis eſt deus preter dominum? & q̄s fortis p̄ter deū noſtrum? Deus q accingit me fortitudine & poſuit immaculatam viam meam. Coequans pedes meos ceruis: & ſuper excelſa mea ſtatuens me. Docens manus meas ad preliū: & componens quaſi arcum ereum brachia mea. Dediſti mihi clypeum ſalutis tue: & dextera tua cōfortabit me: & manſuetudo tua multiplicabit me. Dilatabis greſſus meos ſubter me: & nō deficiēt tali mei. Perſequar inimicos meos & apprehēdam eos: & non reuertar dōec conſumam eos. Cedā eos & non poterunt ſurgere: cadent ſub pedibus meis. Accinxiſti me fortitudine ad preliū: incuruaſti reſiſtentes mihi ſub me. Et inimicorum meorū dediſti mihi dorſum: & odiētes me diſperdidiſti. Clamabunt & non erit qui ſaluet: ad dominum & non exaudiet eos. Et delebo eos vt puluerem ante faciem venti: vt lutū platearum proiiciam eos. Saluabis me a contradictionibꝰ ppl̄i: pones me in caput gentium: populus quem ignoraui ſeruiet mihi. Auditiōe auris obediet mihi: filii alieni mentiti ſunt mihi. Filii alieni defluent: & contrahentur in anguſtiis ſuis.

Ter.heb.ps.xviij.

תמים עמו ואשתמר מעוני׃ וישב יהוה לי כצדקי כבר ידי לנגד עיניו׃ עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם׃ עם נבר תתברר ועם עקש תתפתל׃ כי אתה עם עני תושיע ועינים רמות תשפיל׃ כי אתה תאיר נרי יהוה אלהי יגיה חשכי׃ כי בך ארץ גדוד ובאלהי אדלג שור׃ האל תמים דרכו אמרת יהוה צרופה מגן הוא לכל החוסים בו׃ כי מי אלוה מבלעדי יהוה ומי צור זולתי אלהינו׃ האל המאזרני חיל ויתן תמים דרכי׃ משוה רגלי כאילות ועל במתי יעמידני׃ מלמד ידי למלחמה ונחתה קשת נחושה זרועתי׃ ותתן לי מגן ישעך וימינך תסעדני וענותך תרבני׃ תרחיב צעדי תחתי ולא מעדו קרסלי׃ ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם׃ אמחצם ולא יכלו קום יפלו תחת רגלי׃ ותאזרני חיל למלחמה תכריע קמי תחתי׃ ואיבי נתתה לי ערף ומשנאי אצמיתם׃ ישועו ואין מושיע על יהוה ולא ענם׃ ואשחקם כעפר על פני רוח כטיט חוצות אריקם׃ תפלטני מריבי עם תשימני לראש גוים עם לא ידעתי יעבדוני׃ לשמע אזן ישמעו לי בני נכר יכחשו לי׃ בני נכר יבלו ויחרגו ממסגרותיהם׃

חי יהוה וברוך צורי וירום אלוהי ישעי: האל הנותן נקמות לי וידבר עמים תחתי: מפלטי מאיבי אף מן קמי תרוממני מאיש חמס תצילני: על כן אודך בגוים יהוה ולשמך אזמרה: מגדיל ישועות מלכו ועשה חסד למשיחו לדוד ולזרעו עד עולם:

xix.

למנצח מזמור לדוד: השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד הרקיע: יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחוה דעת: אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם: בכל הארץ יצא קום ובקצה תבל מליהם לשמש שם אהל בהם: והוא כחתן יצא מחפתו ישיש כגבור לרוץ ארח: מקצה השמים מוצאו ותקופתו על קצותם ואין נסתר מחמתו: תורת יהוה תמימה משיבת נפש עדות יהוה נאמנה מחכימת פתי: פקודי יהוה ישרים משמחי לב מצות יהוה ברה מאירת עינים: יראת יהוה טהורה עומדת לעד משפטי יהוה אמת צדקו יחדו: הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים: גם עבדך נזהר בהם בשמרם עקב רב: שגיאות מי יבין מנסתרות נקני: גם מזדים חשך עבדך אל ימשלו בי אז איתם ונקיתי מפשע רב: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך יהוה צורי וגואלי:

ברך רום אלה נתן דבר פלט קום רמם נצל ידה זמר גדל ישע משח עלם נצח זמר ספר כבד עשה נגד רקע נבע חוה ידע בלל שמע מלל שום חפף שוש גבר יצא תקף קצה סתר חמם ברה תמם שוב עוד אמן חכם פתה פקד שמח צוה בדד אור שפט חמד רבב מתק נוף זהר שנה בין סתר נקה זוד משל תמם נקה היה רצה פה הגה פנה גאל

Viuit dñs & benedictus deus meus: & exaltetur deus salutis mee. Deus qui das vindictas mihi: & subdidisti populos sub me. Qui seruas me ab inimicis meis: & a resistētibus mihi eleuas me: a viro iniquo libera me. Propterea cōfitebor tibi in gētibus dñe: & nomini tuo cantabo. Magnificanti salutes regis sui: & facienti misericordiam christo suo dauid: & semini eius vsq; in seculū.

Victori psalmus dauid. 19.

Celi enarrant gloriā dei: & opus manuū eius annunciat firmamentum. Dies diei eructat verbum: & nox nocti indicat scientiam. Non est sermo & non sunt verba: quibus nō audiatur vox eorum. In omnem terram exiuit sonus eorū: & ī fines orbis verba eorum: soli posuit tabernaculū in eis. Et ipse quasi spōsus procedēs de thalamo suo: exultabit vt fortis ad currendā viā. A summitate celi egressus eius: & cursus eius vsq; ad summitatē illius: nec est qui se abscōdat a calore eius. Lex dñi immaculata conuertens animas: testimoniū dñi fidele sapientiam prestans paruulis. Precepta domini recta letificantia cor: mandatum domini lucidum illuminans oculos. Timor domini mundus perseuerans in secula: iudicia domini vera iustificata in semetipsa. Desiderabilia super aurum & obrizum p̄ciosum multū: & dulciora super mel & fauum redundātē. Vnde seruus tuus docebit ea: in custodiendis eis fructus multus. Errores quis intelliget: ab occultis meis munda me. A superbis quoq; libera seruū tuū: si non fuerit dñati mei tūc immaculatus ero: & emūdabor a delicto maximo. Sit placētes sermones oris mei: & meditatio cordis mei in cōspectu tuo: dñs fortis me & redēptor meus.

Viuit dñs: & bñdict⁹ de⁹: & exaltet̄ de⁹
Ζῇ κύριος καὶ εὐλογητὸς ὁ θεός, καὶ ὑψωθήτω ὁ θεὸς τῆς
salutis mee. De⁹ q̄ das vindictas mihi: & sub-
σωτηρίας μου. Ὁ θεὸς ὁ διδοὺς ἐκδικήσεις ἐμοί, καὶ ὑπο-
dis pp̄los sub me: liberator me⁹ de inimicis meis iracūdis.
τάξας λαοὺς ὑπ' ἐμέ, ὁ ῥύστης μου ἐξ ἐχθρῶν μου ὀργίλων.
Ab insurgentibus in me exaltabis me: a vi-
Ἀπὸ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ' ἐμὲ ὑψώσεις με, ἀπὸ ἀν-
ro iniquo eripies me. Propterea cōfitebor tibi in
δρὸς ἀδίκου ῥύσῃ με. Διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν
nationib⁹ dñe: & nomini tuo psallā dicēs. Magnificās
ἔθνεσι κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ. Μεγαλύνων
salutes regis: & faciēs miaz chri-
τὰς σωτηρίας τοῦ βασιλέως, καὶ ποιῶν ἔλεος τῷ χρι-
sto suo dauid: & semini eius vsq; in seculū.
στῷ αὐτοῦ τῷ δαυίδ, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἕως αἰῶνος.

1.Re. 22.b. ro.15.d

In finē psalm⁹ dauid. 18.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ιη.

Celi enarrāt gloriā dei: op.a āt ma-
Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν θεοῦ, ποίησιν δὲ χει-
nuū ei⁹ āñūciat firmamētū. Dies diei eru-
ρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα. Ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἐρεύ-
ctat v̄bū: & nox nocti indicat sciētiā. Nō sunt
γεται ῥῆμα, καὶ νὺξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γνῶσιν. Οὐκ εἰσὶ
loq̄le neq; sermones: quoz nō audiātur voces eoz.
λαλιαὶ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν.
In oēm trā exiuit sonus eoz: & in
Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς

Roma. 10. d.

fines orbis terre verba eoz. In
τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν. Ἐν τῷ
sole posuit tabernaculū suū: & ipe tanq̄ spon-
ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκήνωμα αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ὡς νυμφί-
sus p̄cedēs de thalamo suo. Exultabit
ος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ. Ἀγαλλιάσεται
vt gigas adcurrēdā viā: a summo celo egres-
ὡς γίγας δραμεῖν ὁδόν, ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξο-
sio eius. Et occursus eius vsq; ad summū
δος αὐτοῦ. Καὶ τὸ κατάντημα αὐτοῦ ἕως ἄκρου
celi: nec est q̄ se abscondat a calo-
τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἀποκρυβήσεται τῆς θέρ-
re eius. Lex dñi imaculata cōuertēs ani-
μης αὐτοῦ. Ὁ νόμος κυρίου ἄμωμος ἐπιστρέφων ψυ-
mas: testimoniū dñi fidele sapiētiā p̄stās paruulis. Iu-
χάς, ἡ μαρτυρία κυρίου πιστὴ σοφίζουσα νήπια. Τὰ δι-
stitie dñi recte letificantes cor: p̄ceptū
καιώματα κυρίου εὐθέα εὐφραίνοντα καρδίαν, ἡ ἐντολὴ
dñi lucidū illuminās oculos. Timor
κυρίου τηλαυγὴς φωτίζουσα ὀφθαλμούς. Ὁ φόβος
dñi sctūs p̄manēs in seculū seculi. iudicia
κυρίου ἁγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος. τὰ κρίματα
dñi vera: iustificata in semetipsa. Desiderabilia
κυρίου ἀληθινά, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐπιθυμητὰ
sup̄ aurū & lapidē p̄ciosū multū: & dulciora sup̄
ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον πολύν, καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ
mel & fauū. Et .n. seru⁹ tu⁹ custodit e-
μέλι καὶ κηρίον. Καὶ γὰρ ὁ δοῦλός σου φυλάσσει αὐ-
a: in custodiēdis illis retributio multa.
τά, ἐν τῷ φυλάσσειν αὐτὰ ἀνταπόδοσις πολλή.
Delicta q̄s intelliget: ab occultis meis mū-
Παραπτώματα τίς συνήσει; ἐκ τῶν κρυφίων μου κα-
da me: & ab alienis parce seruo
θάρισόν με, καὶ ἀπὸ ἀλλοτρίων φεῖσαι τοῦ δούλου
tuo. Si mei nō fuerint dominati: tunc imaculatus
σου. Ἐὰν μή μου κατακυριεύσωσι, τότε ἄμωμος
ero: & mundabor a delicto maximo.
ἔσομαι, καὶ καθαρισθήσομαι ἀπὸ ἁμαρτίας μεγάλης.
Et erūt vt cōplaceāt eloq̄a oris mei:
Καὶ ἔσονται εἰς εὐδοκίαν τὰ λόγια τοῦ στόματός μου,
& meditatio cordis mei in cōspectu tuo semp̄.
καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου ἐνώπιόν σου διαπαντός.
Dñe adiutor me⁹ & redēptor me⁹.
Κύριε βοηθέ μου καὶ λυτρωτά μου.

In finē psalmus dauid. 19.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαδ. ιθ.

Exaudiat te dñs in die tribulationis: p̄te-
Ἐπακούσαι σου κύριος ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὑπερασπί-
gat te nomē dei iacob. Mittat tibi auxi-
σαι σου τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ ἰακώβ. Ἐξαποστείλαι σοι βοήθει-
liū de scto: & de siō tueatur te. Memor sit oīs
αν ἐξ ἁγίου, καὶ ἐκ σιὼν ἀντιλάβοιτό σου. Μνησθείη πάσης
sacrificij tui: & holocaustū tuū pingue fiat. Tribuat tibi do-
θυσίας σου, καὶ τὸ ὁλοκαύτωμά σου πιανάτω. Δῴη σοι κύ-
minus fm̄ cor tuū: & oīe cōsiliū tuū im-
ριος κατὰ τὴν καρδίαν σου, καὶ πᾶσαν τὴν βουλήν σου πλη-
pleat. Letabimur in salutari tuo: & in noīe
ρώσαι. Ἀγαλλιασώμεθα ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου, καὶ ἐν ὀνόματι
dñi dei nr̄i magnificabimur. Impleat dñs om-
κυρίου θεοῦ ἡμῶν μεγαλυνθησόμεθα. Πληρώσαι κς̄ πά-
nes petitiōes tuas: nūc cognoui qm̄ saluū fecit dñs christū
τα τὰ αἰτήματά σου· νῦν ἔγνων ὅτι ἔσωσε κύριος τὸν χριστὸν
suū. Exaudiet illū de celo scto suo: in po-
αὐτοῦ. Ἐπακούσεται αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἁγίου αὐτοῦ, ἐν δυ-
tētatibus salus dextere eius. Hi in curribus
ναστείαις ἡ σωτηρία τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ. Οὗτοι ἐν ἅρμασι
& hi in equis: nos āt in noīe dñi dei nr̄i inuo-
καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις, ἡμεῖς δὲ ἐν ὀνόματι κῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπι-
cabimus. Ipi obligati sunt & ceciderūt: nos
καλεσόμεθα. Αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσον, ἡμεῖς
aūt surrexim⁹ & erecti sum⁹. Dñe saluū fac regē & ex-
δὲ ἀνέστημεν καὶ ἀνωρθώθημεν. Κύριε σῶσον τὸν βασιλέα καὶ ἐ-
audi nos: in qua die inuocauerim⁹ te.
πάκουσον ἡμῶν, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλεσώμεθά σε.

Psalmus dauid. 20.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. κ.

Domine in virtute tua letabitur rex:
Κύριε ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεύς,
& sup̄ salutare tuū exultabit vehemēter. Desyde-
καὶ ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου ἀγαλλιάσεται σφόδρα. Τὴν ἐπιθυ-
riū cordis eius tribuisti ei: & volūtate
μίαν τῆς καρδίας αὐτοῦ ἔδωκας αὐτῷ, καὶ τὴν θέλησιν τῶν
labioz eius nō fraudasti eū. Qm̄ p̄uenisti eū
χειλέων αὐτοῦ οὐκ ἐστέρησας αὐτόν. Ὅτι προέφθασας αὐτὸν
in bñdictiōibus dulcedinis: posuisti in capite eius co-
ἐν εὐλογίαις χρηστότητος, ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέ-
ronā de lapide p̄cioso. Vitā petiit a te: & tribuisti ei
φανον ἐκ λίθου τιμίου. Ζωὴν ᾐτήσατό σε, καὶ ἔδωκας αὐτῷ
lōgitudinē dierū in seculū seculi. Magna est glia e-
μακρότητα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Μεγάλη ἡ δόξα αὐ-
ius in salutari tuo: gliaz & magnū decorē im-
τοῦ ἐν τῷ σωτηρίῳ σου, δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐπι-
pones sup̄ eū. Qm̄ dabis ei bñdictiōēz ī seculū seculi:
θήσεις ἐπ' αὐτόν. Ὅτι δώσεις αὐτῷ εὐλογίαν εἰς αἰῶνα αἰῶνος,
letificabis eū in gaudio cū vultu tuo. Qm̄
εὐφρανεῖς αὐτὸν ἐν χαρᾷ μετὰ τοῦ προσώπου σου. Ὅτι ὁ
rex sperat in dño: & in mia altis-
βασιλεὺς ἐλπίζει ἐπὶ κύριον, καὶ ἐν τῷ ἐλέει τοῦ ὑψί-
simi nō cōmouebit. Inueniat manus tua oīb⁹ inimi-
στου οὐ μὴ σαλευθῇ. Εὑρεθείη ἡ χείρ σου πᾶσι τοῖς ἐχ-
cis tuis: dextera tua inueniat oēs q̄ oderūt te.
θροῖς σου, ἡ δεξιά σου εὕροι πάντας τοὺς μισοῦντάς σε.
Qm̄ pones eos vt clibanū ignis in tp̄e
Ὅτι θήσεις αὐτοὺς ὡς κλίβανον πυρὸς εἰς καιρὸν τοῦ
vultus tui: dñs in ira sua cōturbabit e-
προσώπου σου, κύριος ἐν ὀργῇ αὐτοῦ συνταράξει αὐ-
os: & deuorabit eos ignis. Fructum eo-
τούς, καὶ καταφάγεται αὐτοὺς πῦρ. Τὸν καρπὸν αὐ-
rū de tra perdes: & semē eoz a
τῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἀπολεῖς, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπὸ
filijs hoīuz. Qm̄ declinauerūt in te mala: cogitauerūt cō-
υἱῶν ἀνθρώπων. Ὅτι ἔκλιναν εἰς σὲ κακά, διελογίσαντο βου-
silia q̄ nō potuerūt stabilire. Qm̄ pones eos dorsū.
λὰς αἷς οὐ μὴ δύνωνται στῆναι. Ὅτι θήσεις αὐτοὺς νῶτον

Victori ps dd. 20.

Exaudiat te dñs in die tribulatiōis: p̄tegat te nomen dei iacob. Mittat auxiliū tibi de sancto: & de sion tueatur te. Memor sit omnis sacrificij tui: & holocaustū tuū pingue fiat. Sp. Det tibi secundum cor tuum: & omē cōsiliū tuū ipleat. Laudabimur in salutari tuo: & in noīe dei nr̄i ducemus choros: ipleat dominus oēs petitiōes tuas. Nūc scio qm̄ saluauit dñs x̄pm suum: exaudiet eum de celis sanctuarij sui: in fortitudinibus salus dextere sue. Hi in curribus & hi in equis: & nos in nomine domini dei nostri recordabimur. Ipsi incuruati sūt & ceciderūt: nos vero surreximus & erecti sumus. Dñe salua: rex exaudi nos in die inuocationis nostre.

Victori ps dd. 21.

Domine in fortitudine tua letabitur rex: & sup salutari tuo exultabit vehementer. Desideriū cordis eius dedisti ei: & voluntate labiorū eius nō fraudasti eū. Sp. Qm̄ p̄uenisti eū in bñdictionibus bonitatis: pones in capite eius coronā de obrizo. Vitam petiit a te dedisti ei lōgitudinem dierū in seculū & in eternū. Magna gloria eius in salutari tuo: gloriā & decorē pones sup eū. Pones ei eū ī bñdictionē sempiternā: exhilarabis eum leticia apud vultū tuū. Quoniam rex confidet in domino: & in misericordia excelsi non decipietur. Inueniet manus tua omnes inimicos tuos: dextera tua inueniet omnes odientes te. Pones eos vt clibanum ignis in tempore vultus tui: dñs in furore suo precipitabit eos: & deuorabit eos ignis. Fructum eorū de terra pdes: & semē eorū de filiis hoīm. Qm̄ declinauerunt sup te malū: cogitauerūt scelus qd non potuerunt. Qm̄ pones eos humerum:

xx.

למנצח מזמור לדוד: יענך יהוה ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב: ישלח עזרך מקדש ומציון יסעדך: יזכר כל מנחתיך ועולתך ידשנה סלה: יתן לך כלבבך וכל עצתך ימלא: נרננה בישועתך ובשם אלהינו נדגל ימלא יהוה כל משאלותיך: עתה ידעתי כי הושיע יהוה משיחו יענהו משמי קדשו בגברות ישע ימינו: אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם יהוה אלהינו נזכיר: המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד: יהוה הושיעה המלך יעננו ביום קראנו:

xxi.

למנצח מזמור לדוד: יהוה בעזך ישמח מלך ובישועתך מה יגיל מאד: תאות לבו נתתה לו וארשת שפתיו בל מנעת סלה: כי תקדמנו ברכות טוב תשית לראשו עטרת פז: חיים שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד: גדול כבודו בישועתך הוד והדר תשוה עליו: כי תשיתהו ברכות לעד תחדהו בשמחה את פניך: כי המלך בטח ביהוה ובחסד עליון בל ימוט: תמצא ידך לכל איביך ימינך תמצא שנאיך: תשיתמו כתנור אש לעת פניך יהוה באפו יבלעם ותאכלם אש: פרימו מארץ תאבד וזרעם מבני אדם: כי נטו עליך רעה חשבו מזמה בל יוכלו: כי תשיתמו שכם

נצח זמר ענה צור שגב שלח סעד זכר עלה דשן נתן יעץ מלא רנן ישע דגל שאל ישע משח ענה ימן זכר קום עדד נצח זמר עזז שמח ישע גול אוה נתן שפה קדם שות מן נתן יום עלם גדל כבד שוה שות חדה פנה עלה מוט מצא ימן שות תנר פנה בלע אכל פרה אבד נטה רוע זמם יכל

fines tuos firmabis cōtra facies eorum. Exaltare dñe in virtute tua: cantabimus & psallemus fortitudines tuas.

Victori pro cerua matutina ps david. zz.

Deus meus deus meus quare dereliquisti me: longe a salute mea verba rugitus mei. Deus meus clamabo per diē & nō exaudies: & nocte nec est silētiū mihi. Et tu habitator sancte laus israel. In te cōfisi sunt patres nostri: confisi sunt & liberasti eos. Ad te clamauerūt & salui facti sunt: in te cōfisi sunt & nō sūt cōfusi. Ego aūt sū vermis & nō homo: opprobrium hominū & abiectio plebis. Oēs videntes me subsannāt me: dimittūt labiū mouēt caput. Cōfugit ad dñm saluet eū: liberet eum quoniam vult eū. Tu autē propugnator meus ex vtero: fiducia mea ab vberibus matris mee. In te proiectus sum ex vulua: de ventre mris mee deus meus es tu. Ne longe fias a me quoniam tribulatio proxima ē: quoniā nō est adiutor. Circūdederunt me vituli multi tauri basan vallauerūt me. Aperuerūt super me os suum: quasi leo rapiēs & rugiens. Sicut aq effusus sū & sepata sunt oīa ossa mea: factū ē cor meum tanq̄ cera liquefacta i medio ventris mei. Aruit velut testa fortitudo mea: & līgua mea adhesit palato meo: & in puluerē mortis detraxisti me. Quoniā circundederunt me canes: cōciliū pessimorum vallauit me: foderunt manus meas & pedes meos. Numeraui oīa ossa mea: ipsi respiciētes viderunt in me. Diuiserunt vestimenta mea sibi: & sup vestimētū meū miserunt sortē. Tu autem dñe ne longe fias: fortitudo mea in auxiliū meū festina. Erue a gladio animā meā: de manu canis solitariam meam. Salua me ex ore leōis

& de cornibus vnicorniū exaudi me. Narrabo nomē tuū fribus meis: i medio ecclie laudabo te. Qui timetis dominū laudate eū: oēs semē iacob glificate eū: & metuat eū vniuersū semē isrl. Quoniā nō despexit neq̄ contempsit modestiā pauperis: & nō abscondit faciē suam ab eo: & cū clamauerit ad eū exaudiet. Apud te laus mea in ecclesia multa: vota mea reddā i cōspectu timētiū eū. Comedēt mites & saturabuntur: laudabunt dñm qrētes eū: viuet cor eorum in sēpiternū. Recordabūtur & cōuertētur ad dñm oēs fines terre: & adorabūt corā eo vniuerse cognationes gētium. Quia dñi regnū: & dñatur gētibus. Comederunt & adorauerūt oēs pingues terre: añ faciē eius curuabūt genu vniuersi q descēdūt in puluerē: & aīa eius ipi viuit. Semē seruiet ei: narrabitur dño in gnatiōe. Venient & annunciabunt iusticiam eius: populo q nascetur quem fecit.

Psalmus david. 23.

Dominus pastor meus: nihil mihi derit. In loco viridi accubauit me: sup aquas refectiōis enutriuit me. Animā meā refecit: deduxit me sup semitas iusticie pp nomen suū. Sed & si ambulauero in valle vmbre mortis: nō timebo malū quoniā tu mecū es: virga tua & baculus tuus ipsa me cōsolabūtur. Pones corā me mēsā ex aduerso hostium meorū: impiguasti in oleo caput meū: calix meus inebrians. Sed & benignitas & mīa subsequtur me oībus diebus vite mee: & hītabo i domo dñi i lōgitudinē dierum. Psalmus dd. 24.

Domino terra & plenitudo eius: orbis & hitatores eius. Quia ipse sup maria fūdauit eū: & sup flumina stabiliuit illū. Quis ascēdet i mōtē domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus & mundo corde qui

לא נָשָׂא לַשָּׁוְא נַפְשִׁי וְלֹא
נִשְׁבַּע לְמִרְמָה׃ יִשָּׂא בְרָכָה
מֵאֵת יְהוָה וּצְדָקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׁעוֹ׃
זֶה דּוֹר דֹּרְשׁוֹ מְבַקְשֵׁי פָנֶיךָ יַעֲקֹב
סֶלָה׃ שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבוֹא מֶלֶךְ
הַכָּבוֹד׃ מִי זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה
עִזּוּז וְגִבּוֹר יְהוָה גִּבּוֹר מִלְחָמָה׃
שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם וּשְׂאוּ
פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד׃
מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד יְהוָה
צְבָאוֹת הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד סֶלָה׃
לְדָוִד xxv. אֵלֶיךָ יְהוָה
נַפְשִׁי אֶשָּׂא׃ אֱלֹהַי בְּךָ בָטַחְתִּי
אַל אֵבוֹשָׁה אַל יַעַלְצוּ אוֹיְבַי לִי׃
גַּם כָּל קֹוֶיךָ לֹא יֵבֹשׁוּ יֵבֹשׁוּ
הַבּוֹגְדִים רֵיקָם׃ דְּרָכֶיךָ יְהוָה
הוֹדִיעֵנִי אֹרְחוֹתֶיךָ לַמְּדֵנִי׃
הַדְרִיכֵנִי בַאֲמִתֶּךָ וְלַמְּדֵנִי כִּי
אַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׁעִי אוֹתְךָ קִוִּיתִי
כָּל הַיּוֹם׃ זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְהוָה
וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה׃ חַטֹּאות
נְעוּרַי וּפְשָׁעַי אַל תִּזְכֹּר כְּחַסְדְּךָ
זְכָר לִי אַתָּה לְמַעַן טוּבְךָ יְהוָה׃
טוֹב וְיָשָׁר יְהוָה עַל כֵּן יוֹרֶה
חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ׃ יַדְרֵךְ עֲנָוִים בַּמִּשְׁפָּט
וִילַמֵּד עֲנָוִים דַּרְכּוֹ׃ כָּל אָרְחוֹת
יְהוָה חֶסֶד וֶאֱמֶת לְנֹצְרֵי בְרִיתוֹ
וְעֵדֹתָיו׃ לְמַעַן שִׁמְךָ יְהוָה וְסָלַחְתָּ
לַעֲוֹנִי כִּי רַב הוּא׃ מִי זֶה הָאִישׁ
יְרֵא יְהוָה יוֹרֶנּוּ בְּדֶרֶךְ יִבְחָר׃
נַפְשׁוֹ בְּטוֹב תָּלִין וְזַרְעוֹ יִירַשׁ
אָרֶץ׃ סוֹד יְהוָה לִירֵאָיו וּבְרִיתוֹ
לְהוֹדִיעָם׃ עֵינַי תָּמִיד אֶל יְהוָה
כִּי הוּא יוֹצִיא מֵרֶשֶׁת רַגְלָי׃ פְּנֵה
אֵלַי וְחָנֵּנִי כִּי יָחִיד וְעָנִי אָנִי׃

שבע רמה · נשא · בקש פנה · נשא · עלם בוא · כבד · עזז גבר · לחם · בוש עלץ · איב קוה · בוש · ידע · דרך · קוה · עלם · נער זכר · ירה · ענה שפט · למד · ברת · עוד · בחר · לון ירש · ידע תמד · יצא · יחד ענה

non exaltauit frustra animam suam: & non iurauit dolose. Accipiet benedictionem a domino: & iusticiam a deo salutis sue. Hec generatio querentium eum: querentium faciem tuã iacob. Semper. Leuate porte capita vestra: & eleuamini ianue sempiterne: & ingredietur rex glorie. Quis iste rex glorie? dominus fortis & potens: dominus potens in prelio. Leuate porte capita vestra: & erigite ianue sempiterne: & ingredietur rex glorie. Quis ipse iste rex glorie? dominus exercituũ ipse rex glorie. Semper.

David. 25.

Ad te dñe aiam meam leuabo. Deus meus in te confisus sũ non erubescã: neq̃ letabũtur inimici mei mihi. Etiã vniuersi q̃ sperãt in te non erubescẽt: erubescẽt q̃ iniq̃ egerunt frustra. Vias tuas dñe ostẽde mihi: & semitas tuas doce me. Deduc me in veritate tua & doce me: quia tu deus salutis mee: te expectaui tota die. Recordare miseratiõnũ tuarũ dñe & mĩarũ tuarũ: q̃ a sempiterno sũt. Peccatorũ adolescẽtie mee & scelerũ meorum ne memineris: secundũ mĩam tuã recordare mei tu ꝓpter bonitatẽ tuã dñe. Bonus & rectus dñs: ꝓpterea docebit pctõres in via. Ducet mãsuetos in iudicio: & docebit modestos viã suã. Oẽs semite dñi mĩa & veritas: his q̃ custodiũt pactũ eius & testificatiões eius. Propter nomẽ tuum dñe ꝓpiciare iniquitati mee: q̃m grãdis ẽ. Quis ẽ iste vir timens dominũ? quẽ docebit in via quã elegerit. Aia eius in bõis cõmorabitur: & semẽ eius hereditabit terrã. Secretũ dñi timẽtibus eũ: & pactũ suũ ostẽdit eis. Ocli mei sp ad dñm: q̃m ipe educet de rete pedes meos. Respice in me & miserere mei: quoniam solus & pauper sũ ego.

nõ accepit in vano aiãs suã: τ nõ iu-
οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ ματαίῳ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ὤ-
rauit in dolo primo suo. Hic accipiet
μοσεν ἐπὶ δόλῳ τῷ πλησίον αὐτοῦ. Οὗτος λήψεται
bñdictionẽ a dño: τ mĩam a deo sa-
εὐλογίαν παρὰ κυρίου, καὶ ἐλεημοσύνην παρὰ θεοῦ σω-
lutari suo. Hec gñatio qrẽtiũ dñz: qrẽ-
τῆρος αὐτοῦ. Αὕτη ἡ γενεὰ ζητούντων τὸν κύριον, ζητούν-
tiũ faciẽ dei iacob. Attollite portas
των τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ ἰακώβ. Ἄρατε πύλας οἱ
pricipes vrãs: τ eleuamini porte eternales: τ introi-
ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσε-
bit rex glorie. Quis est iste rex
λεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασι-
glorie? dñs fortis τ potẽs: dñs po-
λεὺς τῆς δόξης; κύριος κραταιὸς καὶ δυνατός, κύριος δυ-
tẽs in prelio. Attollite portas pricipes vrãs: τ
νατὸς ἐν πολέμῳ. Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν, καὶ
eleuamini porte eternales: τ introibit rex
ἐπάρθητε πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ βασιλεὺς τῆς
glorie. Quis est iste rex glorie? dñs
δόξης. Τίς ἐστιν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; κύριος τῶν
virtutũ ipe est rex glorie.
δυνάμεων αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης.

Psalmus dauid. 24.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. κδʹ.

Ad te dñe leuaui aiaz meã: deus meus in te
Πρὸς σὲ κύριε ἦρα τὴν ψυχήν μου, ὁ θεός μου ἐπὶ σοὶ
cõfido: nõ erubescã in eternũ. Neq̃ irri-
πέποιθα, μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα. Μὴ δὲ καταγε-
deant me inimici mei: τ .n. vniuersi q̃ sustinẽt
λάτωσάν με οἱ ἐχθροί μου, καὶ γὰρ πάντες οἱ ὑπομένοντές
te: nõ cõfundẽtur. Cõfundãtur iniq̃ agẽtes sup
σε, οὐ μὴ καταισχυνθῶσιν. Αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀνομοῦντες διὰ
vacue. Uias tuas dñe demõstra mihi: τ semitas
κενῆς. Τὰς ὁδούς σου κύριε γνώρισόν μοι, καὶ τὰς τρίβους
tuas edoce me. Dirige me in ṽitate tua: τ
σου δίδαξόν με. Ὁδήγησόν με ἐπὶ τὴν ἀλήθειάν σου, καὶ
doce me: q: tu es deus saluator meus: τ te sustĩ-
δίδαξόν με, ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς ὁ σωτήρ μου, καὶ σὲ ὑπέμει-
nui tota die. Reminiscere miseratiõnũ tuaꝝ dñe: τ
να ὅλην τὴν ἡμέραν. Μνήσθητι τῶν οἰκτιρμῶν σου κύριε, καὶ
misericordiaꝝ tuaꝝ: q: a seculo sũt. Delicta iuuẽ-
τὰ ἐλέη σου, ὅτι ἀπὸ τοῦ αἰῶνός εἰσιν. Ἁμαρτίας νεό-
tutis mee τ ignorãtias meas ne memineris. Scḋz mĩaz tuã
τητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῇς. Κατὰ τὸ ἔλεός σου
memẽto mei tu: pp bonitatẽ tuã dñe. Dul-
μνήσθητί μου σύ, ἕνεκεν τῆς χρηστότητός σου κύριε. Χρη-
cis τ rectus dñs: pp hoc legẽ dabit delinquẽtib9 in
στὸς καὶ εὐθὺς ὁ κς, διὰ τοῦτο νομοθετήσει ἁμαρτάνοντας ἐν
via. Diriget mãsuetos in iudicio: docebit mites vias
ὁδῷ. Ὁδηγήσει πραεῖς ἐν κρίσει, διδάξει πραεῖς ὁδοὺς
suas. Uniuerse vie dñi mĩa τ ṽitas: reqrẽtibus
αὐτοῦ. Πᾶσαι αἱ ὁδοὶ κυ ἔλεος καὶ ἀλήθεια, τοῖς ἐκζητοῦσι
testamẽtũ eius τ testimõia eius: Propter nomẽ
τὴν διαθήκην αὐτοῦ καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ. Ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός
tuũ dñe: τ ꝓpitiare pctõ meo: multũ enĩ est. Quis ẽ
σου κε, καὶ ἱλάσθητι τῇ ἁμαρτίᾳ μου, πολλὴ γάρ ἐστι. Τίς ἐστιν
hõ qui timet dñz? legẽ statuet ei in via: q̃ ele-
ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν κν; νομοθετήσει αὐτῷ ἐν ὁδῷ ᾗ ᾑρετίσα-
git. Aia eius in bonis demorabitur: τ semẽ e-
το. Ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν ἀγαθοῖς αὐλισθήσεται, καὶ τὸ σπέρμα αὐ-
ius hereditabit trã. Firmamẽtũ dñs timẽtibus e-
τοῦ κληρονομήσει γῆν. Κραταίωμα κς τῶν φοβουμένων αὐ-
um: τ testamẽtũ ipĩ manifestabit illis. Oculi mei
τόν, καὶ ἡ διαθήκη αὐτοῦ δηλώσει αὐτοῖς. Οἱ ὀφθαλμοί μου
semp ad dñz: qm ipe euellet de la-
διαπαντὸς πρὸς τὸν κύριον, ὅτι αὐτὸς ἐκσπάσει ἐκ παγί-
queo pedes meos. Respice in me τ miserere
δος τοὺς πόδας μου. Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμὲ καὶ ἐλέησόν
mei: q: vnicus τ pauper sũz ego.
με, ὅτι μονογενὴς καὶ πτωχός εἰμι ἐγώ.

Infra. 85.

Tribulatiões cordis mei multiplicate sũt: de necessi-
Αἱ θλίψεις τῆς καρδίας μου ἐπληθύνθησαν, ἐκ τῶν ἀναγ-
tatib9 meis erue me. Uide humilitatẽ meã τ la-
κῶν μου ἐξάγαγέ με. Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ τὸν κό-
borẽ meũ: τ dimitte vniuersa delicta mea. Respice
πον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. Ἴδε τοὺς
inimicos meos: qm̃ multiplicati sũt: τ odio iniquo ode-
ἐχθρούς μου, ὅτι ἐπληθύνθησαν, καὶ μῖσος ἄδικον ἐμίση-
rũt me. Custodi aiaz meã: τ erue me: nõ eru-
σάν με. Φύλαξον τὴν ψυχήν μου, καὶ ῥῦσαί με, μὴ κα-
besca: qm̃ speraui in te. Innocẽtes τ recti ad-
ταισχυνθείην, ὅτι ἤλπισα ἐπὶ σέ. Ἄκακοι καὶ εὐθεῖς ἐ-
heserũt mihi: q: sustinui te dñe. Libera
κολλῶντό μοι, ὅτι ὑπέμεινά σε κύριε. Λύτρωσαι ὁ
deus israel ex oibus tribulatiõibus suis.
θεὸς τὸν ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ.

Psalmus dauid. 25.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. κεʹ.

Iudica me dñe: qm̃ ego in innocẽtia mea ingressus
Κρῖνόν μοι κύριε, ὅτι ἐγὼ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύ-
sum: τ in dño sperãs nõ infirmabor. Pro-
θην, καὶ ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἐλπίζων οὐ μὴ ἀσθενήσω. Δοκί-
ba me dñe τ tẽta me: vre renes
μασόν με κύριε καὶ πείρασόν με, πύρωσον τοὺς νεφρούς
meos τ cor meũ. Quã mĩa tua ante
μου καὶ τὴν καρδίαν μου. Ὅτι τὸ ἔλεός σου κατέναν-
oculos meos est: τ cõplacui in veri-
τι τῶν ὀφθαλμῶν μού ἐστι, καὶ εὐηρέστησα ἐν τῇ ἀλη-
tate tua. Nõ sedi cũ cõcilio vanitatis:
θείᾳ σου. Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος,
τ cũ iniqua gerẽtibus nõ introibo. Odiui
καὶ μετὰ παρανομούντων οὐ μὴ εἰσέλθω. Ἐμίσησα
ecclesiã malignãtiũ: τ cũ ipiis nõ
ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ
sedebo. Lauabo inter innocẽtes manus meas: τ cir-
καθίσω. Νίψομαι ἐν ἀθώοις τὰς χεῖράς μου, καὶ κυ-
cũdabo altare tuũ dñe. Ut audiã vo-
κλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου κύριε. Τοῦ ἀκοῦσαί με φω-
cẽ laudis tue: τ enarrẽ vniuersa mirabilia
νῆς αἰνέσεώς σου, καὶ διηγήσασθαι πάντα τὰ θαυμάσιά
tua. Dñe dilexi decorẽ domus tue: τ locũ
σου. Κύριε ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ τόπον
hitatiõis glorie tue. Ne pdas cũ ipiis
σκηνώματος δόξης σου. Μὴ συναπολέσῃς μετὰ ἀσεβῶν
aiaz meã: τ cũ viris sãguinũ vitã meã.
τὴν ψυχήν μου, καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωήν μου.
Quoꝝ i manib9 iniq̃tates: dextera eoꝝ repleta ẽ munerib9. ego
Ὧν ἐν χερσὶν αἱ ἀνομίαι, ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων. Ἐγὼ
aũt i innocẽtia mea ingressus sũ: redime me dñe τ miserere mei:
δὲ ἐν ἀκακίᾳ μου ἐπορεύθην, λύτρωσαί με κε καὶ ἐλέησόν με.
Pes meus stetit in directo: in ecclesiis bñdicã te dñe.
Ὁ πούς μου ἔστη ἐν εὐθύτητι, ἐν ἐκκλησίαις εὐλογήσω σε κε.

Psalmus dd: añ q̃ liniretur. 26.
Ψαλμὸς τῷ δαδ, πρὸ τοῦ χρισθῆναι. κϛʹ.

Dñs illuminatio mea τ salus mea: quẽ ti-
Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβη-
mebo? Dñs ptector vite mee: a quo
θήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος
trepidabo? Dũ appropiãt sup me nocẽtes: vt e-
δειλιάσω; Ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας, τοῦ φα-
dãt carnes meas. Qui tribulãt me τ inimici mei:
γεῖν τὰς σάρκας μου. Οἱ θλίβοντές με καὶ οἱ ἐχθροί μου,
ipĩ infirmati sũt τ ceciderũt. Si cõsistãt aduersũ me
αὐτοὶ ἠσθένησαν καὶ ἔπεσον. Ἐὰν παρατάξηται ἐπ' ἐμὲ
castra: nõ timebit cor meũ. Si exur-
παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου. Ἐὰν ἐπανα-
gat aduersũ me pliũ: in hoc ego spero. Unã pe-
στῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω. Μίαν ᾐτησά-
tij a dño: hãc reqrã: vt inhabitẽ in domo
μην παρὰ κυρίου, ταύτην ζητήσω, τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ
dñi oĩbus diebus vite mee: Ut videã
κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, Τοῦ θεωρεῖν

Infra. 85.

Tribulatiões cordis mei multiplicate sunt: de angustiis meis educ me. Vide humilitatẽ meã & laborẽ meũ: & porta omnia pctã mea. Vide inimicos meos qm̃ multiplicati sunt: & odio iniquo oderũt me. Custodi aiam meã & libera me: nõ confundar qm̃ speraui in te. Simplicitas & equitas seruabunt me: quia expectaui te. Redime deus israel ex omnibus angustiis suis.

David. 26.

Iudica me domine quia ego in simplicitate mea ambulaui: & in dño cõfidẽs nõ deficiam. Proba me domine & tẽta me: confla renes meos & cor meum. Qm̃ mĩa tua in cõspectu oculorũ meorũ: & ãbulabo in veritate tua. Non sedi cum viris vanitatis: & cum superbis non ingrediar. Odiui ecclesiã pessimorum: & cum iniquis nõ sedebo. Lauabo in innocẽtia manus meas: & circuibo altare tuũ domine. Vt audiam vocem laudis: & enarrem omnia mirabilia tua. Domine dilexi habitaculũ domus tue: & locũ tabernaculi glorie tue. Ne auferas cum peccatoribus aiam meam: & cum viris sanguinum vitã meã. In quorum mãibus scelus: & dextera eorum repleta est muneribus. Ego autẽ in simplicitate mea gradiar: redime me & miserere mei. Pes meus stetit in recto: in ecclesiis bñdicam dñm.

David. 27.

Dominus lux mea & salus mea quẽ timebo? dñs fortitudo vite mee quem formidabo? Dũ appropinq̃rent sup me maligni vt comederẽt carnẽ meam: hostes mei & inimici mei ipĩ ipe gerũt & ceciderũt. Si steterit aduersum me castra non timebit cor meũ: si surrexerit cõtra me bellum in hoc ego cõfidã. Vnã petii a dño hãc requiram: vt inhabitẽ in domo domini omnib9 diebus vite mee: vt videam

צָרוֹת לְבָבִי הִרְחִיבוּ מִמְּצוּקוֹתַי
הוֹצִיאֵנִי׃ רְאֵה עָנְיִי וַעֲמָלִי
וְשָׂא לְכָל חַטֹּאותָי׃ רְאֵה אוֹיְבַי
כִּי רָבּוּ וְשִׂנְאַת חָמָס שְׂנֵאוּנִי׃
שָׁמְרָה נַפְשִׁי וְהַצִּילֵנִי אַל
אֵבוֹשׁ כִּי חָסִיתִי בָךְ׃ תֹּם וָיֹשֶׁר
יִצְּרוּנִי כִּי קִוִּיתִיךָ׃ פְּדֵה
אֱלֹהִים אֶת יִשְׂרָאֵל מִכֹּל צָרוֹתָיו׃
לְדָוִד xxvi. שָׁפְטֵנִי יְהוָה
כִּי אֲנִי בְּתֻמִּי הָלַכְתִּי וּבַיהוָה
בָּטַחְתִּי לֹא אֶמְעָד׃ בְּחָנֵנִי יְהוָה
וְנַסֵּנִי צָרְפָה כִלְיוֹתַי וְלִבִּי׃ כִּי
חַסְדְּךָ לְנֶגֶד עֵינָי וְהִתְהַלַּכְתִּי
בַּאֲמִתֶּךָ׃ לֹא יָשַׁבְתִּי עִם מְתֵי
שָׁוְא וְעִם נַעֲלָמִים לֹא אָבוֹא׃
שָׂנֵאתִי קְהַל מְרֵעִים וְעִם
רְשָׁעִים לֹא אֵשֵׁב׃ אֶרְחַץ
בְּנִקָּיוֹן כַּפָּי וַאֲסֹבְבָה אֶת מִזְבַּחֲךָ
יְהוָה׃ לַשְׁמִעַ בְּקוֹל תּוֹדָה
וּלְסַפֵּר כָּל נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ יְהוָה
אָהַבְתִּי מְעוֹן בֵּיתֶךָ וּמְקוֹם מִשְׁכַּן
כְּבוֹדֶךָ׃ אַל תֶּאֱסֹף עִם חַטָּאִים
נַפְשִׁי וְעִם אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי׃
אֲשֶׁר בִּידֵיהֶם זִמָּה וִימִינָם
מָלְאָה שֹּׁחַד׃ וַאֲנִי בְּתֻמִּי אֵלֵךְ
פְּדֵנִי וְחָנֵּנִי׃ רַגְלִי עָמְדָה בְמִישׁוֹר
בְּמַקְהֵלִים אֲבָרֵךְ יְהוָה׃ xxvii.
לְדָוִד יְהוָה אוֹרִי וְיִשְׁעִי מִמִּי
אִירָא יְהוָה מָעוֹז חַיַּי מִמִּי אֶפְחָד׃
בִּקְרֹב עָלַי מְרֵעִים לֶאֱכֹל אֶת בְּשָׂרִי
צָרַי וְאֹיְבַי לִי הֵמָּה כָשְׁלוּ וְנָפָלוּ׃
אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לִבִּי
אִם תָּקוּם עָלַי מִלְחָמָה בְּזֹאת
אֲנִי בוֹטֵחַ׃ אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת
יְהוָה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שִׁבְתִּי בְּבֵית
יְהוָה כָּל יְמֵי חַיַּי לַחֲזוֹת

צור רחב · צוק יצא · ענה נשא · רבה · נצל · בוש חסה · תמם נצר · קוה · צור · תמם · מעד · נסה · כלה הלך · מתה · עלם בוא · רוע · ישב רחץ · נקה סבב · זבח ידה · פלא · ען קום · שכן כבד · אסף חיה · זמם ימן · תמם ילך · פדה ישר · קהל ברך · ירא עזז · חיה פחד · רעע צור · חנה ירא · קום לחם · את בקש · ישב יום · חזה

בנעם יהוה ולבקר בהיכלו: כי יצפנני בסכה ביום רעה יסתרני בסתר אהלו בצור ירוממני: ועתה ירום ראשי על איבי סביבותי ואזבחה באהלו זבחי תרועה אשירה ואזמרה ליהוה: שמע יהוה קולי אקרא וחנני וענני: לך אמר לבי בקשו פני את פניך יהוה אבקש: אל תסתר פניך ממני אל תט באף עבדך עזרתי היית אל תטשני ואל תעזבני אלהי ישעי: כי אבי ואמי עזבוני ויהוה יאספני: הורני יהוה דרכך ונחני בארח מישור למען שוררי: אל תתנני בנפש צרי כי קמו בי עדי שקר ויפח חמס: לולא האמנתי לראות בטוב יהוה בארץ חיים: קוה אל יהוה חזק ויאמץ לבך וקוה אל יהוה:

.xxviii. לדוד

אליך יהוה אקרא צורי אל תחרש ממני פן תחשה ממני ונמשלתי עם יורדי בור: שמע קול תחנוני בשועי אליך בנשאי ידי אל דביר קדשך: אל תמשכני עם רשעים ועם פעלי און דברי שלום עם רעיהם ורעה בלבבם: תן להם כפעלם וכרע מעלליהם כמעשה ידיהם תן להם השב גמולם להם: כי לא יבינו אל פעלת יהוה ואל מעשה ידיו יהרסם ולא יבנם: ברוך יהוה כי שמע קול תחנוני: יהוה עזי ומגני בו בטח לבי ונעזרתי ויעלז לבי ומשירי אהודנו: יהוה עז

היכל · צפן סכך · רע סתר · רום · סבב זבח · רוע · שור זמר · קרא · ענה · חנן · בקש סתר · נטה · היה נטש · עזב · אסף ירה · נחה ישר · נתן · צור קום · עוד אמן · ראה · קוה · אמץ · קרא · חרש חשה · משל ירד · חנן · דבר משך · שלם רעה · רוע נתן · על עשה · שוב נטל · בין · הרס בנה · ברך חנן · עזז עזר · עלז שיר · ידה

pulchritudinē dñi & attē dā tēplū eius. Abscondit enim me in vmbra sua in die pessimo: abscondit me in secreto tabernaculi sui: in petra exaltauit me. Nūc quoq; exaltauit caput meum sup inimicos meos q sūt ī circuitu meo: & īmolabo ī tabernaculo eius hostias iubili: cantabo & psallā dño. Audi dñe vocem meam inuocantis: miserere mei & exaudi me. Tibi dixit cor meū quesiuit vultus me᷒: faciem tuam domine requiram. Ne abscōdas faciem tuam a me: ne declines in furore a seruo tuo: auxiliū meum fuisti: ne derelinq̄s me & ne dimittas me deus salutis mee. Pater enim meus & mater mea dereliquerūt me: dñs aūt collegit me. Ostēde mihi dñe viā tuā: & deduc me ī semitā rectā pp insidiatores meos. Ne tradas me aīe tribulātiū me: qm̄ insurrexerunt cōtra me testes falsi & apertum mendacium. Credo vt videam bona domini in terra viuentium. Expecta dñm: confortare & roboretur cor tuū: & sustine dñm.

Dauid. 28.

Ad te domine clamabo: fortis meus ne obsurdescas mihi: ne forte tacente te mihi comparer his qui descendunt in lacum. Audi domine vocē depcatiōis mee cū clamauero ad te: cum leuauero manus meas ad oraculum sanctum tuū. Ne trahas me cum impiis & cum operantibus iniquitatem: qui loquūtur pacem cū amicis suis & est malū in corde eorū. Da eis scd̄m opus suum & scd̄m malū adinuentionū suarū: iuxta opus manuū suarū da eis: red de retributionē suā illis. Qm̄ non intellexerunt opera domini & opus manuū ei᷒: destruet eos & nō edificabit. Bñdict᷒ dñs qm̄ exaudiuit vocē depcatōis mee. Dñs fortitudo mea & scutū meū: in ipso cōfisū est cor meum & habui adiutoriū: & gauisū est cor meū: & in cātico meo confitebor illi. Dominus fortitudo

voluptatē dñi: & visitē templū

με τὴν τερπνότητα κυρίου, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν τὸν

sctm eius. Quia abscōdit me in tabernaculo suo: in die malorū

ἅγιον αὐτοῦ. Ὅτι ἔκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ κακῶν

meor. protexit me in abscōdito tabernaculi sui. In petra

μου ἐσκέπασέ με ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. Ἐν πέτρᾳ

exaltauit me: & nūc ecce exaltauit caput meū sup inimicos meos.

ὕψωσέ με, καὶ νῦν ἰδοὺ ὕψωσε κεφαλήν μου ἐπ᾽ ἐχθρούς μου.

Circuiui & imolaui in tabernaculo eius hostiā laudis &

Ἐκύκλωσα καὶ ἔθυσα ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ θυσίαν αἰνέσεως καὶ

iubilatiōis: cātabo & psallā dño. Exaudi dñe

ἀλαλαγμοῦ, ᾄσω καὶ ψαλῶ τῷ κυρίῳ. Εἰσάκουσον κύριε τῆς

vocē meā: qua clamaui. miserere mei & exaudi me. Tibi

φωνῆς μου, ἧς ἐκέκραξα. ἐλέησόν με καὶ εἰσάκουσόν μου. Σοὶ

dixit cor meū: dñm requirā. exquisiuit te fa

εἶπεν ἡ καρδία μου, κύριον ζητήσω. ἐξεζήτησέ σε τὸ πρόσω-

cies mea: faciē tuā dñe requirā. Ne auertas

πόν μου, τὸ πρόσωπόν σου κύριε ζητήσω. Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ

faciē tuā a me: & ne declines in ira a ser

πρόσωπόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνῃς ἐν ὀργῇ ἀπὸ τοῦ δού-

uo tuo. Adiutor me᷒ esto: ne derelinquas me: neq; de

λου σου. Βοηθός μου γενοῦ, μὴ ἀποσκορακίσῃς με, καὶ μὴ ἐγ-

mittas me deus salutaris me᷒. Qm̄ pr̄ meus

καταλίπῃς με ὁ θεὸς ὁ σωτήρ μου. Ὅτι ὁ πατήρ μου

& mr̄ mea dereliquerūt me: dñs aūt assūp

καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με, ὁ δὲ κύριος προσελάβε-

sit me. Legem pone mihi dñe in via tua: & dirī

τό με. Νομοθέτησόν με κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ ὁδήγη-

ge me in semita recta pp inimicos meos. Ne tradi

σόν με ἐν τρίβῳ εὐθείᾳ ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου. Μὴ παραδῷς

deris me in aīas tribulātiū me: qm̄ insurrexerūt in me te

με εἰς ψυχὰς θλιβόντων με, ὅτι ἐπανέστησάν μοι μάρ-

stes iniqui: & mētita est iniquitas sibi. Credo videre

τυρες ἄδικοι, καὶ ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῇ. Πιστεύω τοῦ ἰδεῖν

bona dñi in terra viuētiū. Expecta dñm: viriliter age:

τὰ ἀγαθὰ κυρίου ἐν γῇ ζώντων. Ὑπόμεινον τὸν κύριον, ἀνδρίζου,

& cōfortetur cor tuū: & sustine dñm.

καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου, καὶ ὑπόμεινον τὸν κύριον.

Psalmus dd. 27.

Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. κζ΄.

Ad te dñe clamabo: deus meus ne sileas

Πρὸς σὲ κύριε κεκράξομαι, ὁ θεός μου μὴ παρασιωπήσῃς

a me: ne qñ taceas & assimilabor

ἀπ᾽ ἐμοῦ, μή ποτε παρασιωπήσῃς καὶ ὁμοιωθήσομαι

descēdētibus in lacū. Exaudi dñe vocē

τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. Εἰσάκουσον κύριε τῆς φωνῆς

deprecatiōis mee: dū oro ad te: dū extollo

τῆς δεήσεώς μου, ἐν τῷ δεῖσθαί με πρὸς σέ, ἐν τῷ αἴρειν με

manus meas ad templū sctm tuū. Ne simul trahas me cū

χεῖράς μου πρὸς ναὸν ἅγιόν σου. Μὴ συνελκύσῃς με μετὰ

peccatoribus: & cū operantibus iniquitatē ne per

ἁμαρτωλῶν, καὶ μετὰ ἐργαζομένων ἀδικίαν μὴ συναπολέ-

das me: Qui loquūtur pacē cū primo suo: mala

σῃς με, Τῶν λαλούντων εἰρήνην μετὰ τῶν πλησίον αὐτῶν, κακὰ

aūt in cordibus eorū. Da illis dñe fm̄ opa eo

δὲ ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. Δὸς αὐτοῖς κύριε κατὰ τὰ ἔργα αὐ-

rū: & fm̄ nequitiā adinuētionū ipsorū. Fm̄

τῶν, καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν. Κατὰ

opa manuū eorū tribue illis: redde retributionē

τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν δὸς αὐτοῖς, ἀπόδος τὸ ἀνταπόδομα

eorū ipsis. Quoniā intellexerūt in opa dñi: & in ope

αὐτῶν αὐτοῖς. Ὅτι οὐ συνῆκαν εἰς τὰ ἔργα κυρίου, καὶ εἰς τὰ ἔρ-

ra manuū eius destrues illos: & nō edificabis e

γα τῶν χειρῶν αὐτοῦ καθελεῖς αὐτούς, καὶ οὐ μὴ οἰκοδομήσεις αὐ-

os. Bñdictus dñs: qm̄ exaudiuit vocē deprecatiōis mee:

τούς. Εὐλογητὸς κύριος, ὅτι εἰσήκουσε τῆς φωνῆς τῆς δεήσεώς μου.

Dñs adiutor meus & protector me᷒: in ipso sperauit cor

Κύριος βοηθός μου καὶ ὑπερασπιστής μου, ἐπ᾽ αὐτῷ ἤλπισεν ἡ καρ-

meū: & adiutus sū. Et refloruit caro mea: & ex vo

δία μου, καὶ ἐβοηθήθην. Καὶ ἀνέθαλεν ἡ σάρξ μου, καὶ ἐκ θελή-

tate mea cōfitebor ei. Dñs fortitudo

ματός μου ἐξομολογήσομαι αὐτῷ. Κύριος κραταίωμα τοῦ

plebis sue: & protector saluationū xpi

λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ὑπερασπιστὴς τῶν σωτηρίων τοῦ χριστοῦ

sui est. Saluū fac ppłm tuū: & bndic here

αὐτοῦ ἐστι. Σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρο-

ditati tue: & rege eos: & extolle illos

νομίαν σου, καὶ ποίμανον αὐτούς, καὶ ἔπαρον αὐτοὺς

vsq; in eternū.

ἕως τοῦ αἰῶνος.

Psalmus dd. In cōsumatiōe tabnaculi. 28.

Ψαλμὸς τῷ δαυίδ, Ἐξοδίου σκηνῆς. κη΄.

Afferte dño filii dei: afferte dño fi

Ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεοῦ, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱ-

lios arietū. Afferte dño gloriā & honorē:

οὺς κριῶν. Ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ δόξαν καὶ τιμήν,

afferte dño gloriā nomini eius: ado

ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ δόξαν ὀνόματι αὐτοῦ, προσκυ-

rate dñm in atrio scto eius. Vox dñi sup

νήσατε τῷ κυρίῳ ἐν αὐλῇ ἁγίᾳ αὐτοῦ. Φωνὴ κυρίου ἐπὶ

aquas: deus maiestatis intonuit dñs sup aquas

τῶν ὑδάτων, ὁ θεὸς τῆς δόξης ἐβρόντησε κύριος ἐπὶ ὑδάτων

multas. Vox dñi in virtute: vox dñi in magnifi

πολλῶν. Φωνὴ κυρίου ἐν ἰσχύϊ, φωνὴ κυρίου ἐν μεγαλοπρε-

cētia. Vox dñi cōfringētis cedros: & cōfringet

πείᾳ. Φωνὴ κυρίου συντρίβοντος κέδρους, καὶ συντρίψει

dñs cedros libani. Et cōminuet eas tāq̄

κύριος τὰς κέδρους τοῦ λιβάνου. Καὶ λεπτυνεῖ αὐτὰς ὡς τὸν

vitulū libani: & dilectus quēadmodū filius vnicornuū.

μόσχον τὸν λίβανον, καὶ ὁ ἠγαπημένος ὡς υἱὸς μονοκερώτων.

Vox dñi intercidētis flāmā ignis: vox dñi cōcu

Φωνὴ κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρός, φωνὴ κυρίου συσ-

tiētis desertū: & cōmouebit dñs desertū cades.

σείοντος ἔρημον, καὶ συσσείσει κύριος τὴν ἔρημον καδής.

Vox dñi pparātis ceruos: & reuelabit

Φωνὴ κυρίου καταρτιζομένη ἐλάφους, καὶ ἀποκαλύψει

cōdēsa: & in teplo eius oēs dicēt gloriā.

δρυμούς, καὶ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ πᾶς τις λέγει δόξαν.

Dñs diluuiū inhabitare facit: & sedebit dñs

Κύριος τὸν κατακλυσμὸν κατοικιεῖ, καὶ καθιεῖται κύριος

rex in eternū. Dñs virtutē ppło suo dabit.

βασιλεὺς εἰς τὸν αἰῶνα. Κύριος ἰσχὺν τῷ λαῷ αὐτοῦ δώσει,

dñs benedicet ppłm suū in pace.

κύριος εὐλογήσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν εἰρήνῃ.

Psalmus cātici in dedicatiōe domus dd. 29.

Ψαλμὸς ᾠδῆς τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου δαυίδ. κθ΄.

Exaltabo te dñe: qm̄ suscepisti me: & nō delectasti

Ὑψώσω σε κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με, καὶ οὐκ εὔφρανας

inimicos meos sup me. Dñe deus meus clamaui ad te:

τοὺς ἐχθρούς μου ἐπ᾽ ἐμέ. Κύριε ὁ θεός μου ἐκέκραξα πρὸς σέ,

& sanasti me. Dñe eduxisti ab inferno aīam meā: sal

καὶ ἰάσω με. Κύριε ἀνήγαγες ἐξ ᾅδου τὴν ψυχήν μου, ἔσω-

uasti me a descēdētibus in lacū. Psallite

σάς με ἀπὸ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. Ψάλατε τῷ

dño scti eius: & cōfitemini memorie sancti

κυρίῳ οἱ ὅσιοι αὐτοῦ, καὶ ἐξομολογεῖσθε τῇ μνήμῃ τῆς ἁγιω-

tatis eius. Qm̄ ira in indignatiōe eius: & vita

σύνης αὐτοῦ. Ὅτι ὀργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ, καὶ ζωὴ

in volūtate eius. Ad vesperū demorabitur

ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ. Τὸ ἑσπέρας αὐλισθήσεται

fletus: & ad matutinū letitia. Ego aūt di

κλαυθμός, καὶ εἰς τὸ πρωῒ ἀγαλλίασις. Ἐγὼ δὲ εἶ-

xi in abūdātia mea: nō mouebor in eternū.

πα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου, οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα.

Dñe in volūtate tua prestitisti decori meo

Κύριε ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχου τῷ κάλλει μου

virtutē. Auertisti aūt faciē tuā: & fact᷒

δύναμιν. Ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγε-

sum cōturbatus. Ad te dñe clamabo: &

νήθην τεταραγμένος. Πρὸς σὲ κύριε κεκράξομαι, καὶ

ad deū meū deprecabor. Que vtilitas in

πρὸς τὸν θεόν μου δεηθήσομαι. Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ

sanguine meo: dū descēdo in corruptionē?

αἵματί μου, ἐν τῷ καταβαίνειν με εἰς διαφθοράν;

mea: & robur salutariū christi sui est. Salua populū tuū & bñdic hereditati tue: & pasce eos & subleua eos vsq; in eternum.

Psalmus dauid. 29.

Afferte domino filii dei: afferte dño gloriam & imperium. Afferte domino gloriam nomini eius: adorate dominum in decore sancto. Vox domini super aquas: deus glorie intonuit: dominus super aq̄s multas. Vox domini in fortitudine: vox domini in decore. Vox domini confringentis cedros: & confringet dominus cedros libani. Et disperget eas quasi vitulus libani & sarion: quasi filius rhinocerotis. Vox domini diuidens flammas ignis. Vox dñi parturire faciens desertū: parturire faciens dominus desertum cades. Vox domini obstetricans ceruis & reuelans saltus: & in tēplo eius oīs loq̄tur gloriam. Dominus diluuium inhabitat: & sedebit dominus rex in eternū. Dñs fortitudinem populo suo dabit: dominus benedicet populo suo in pace.

Psalmus cantici pro dedicatiōe dom᷒ dd. 30.

Exaltabo te domine quoniam saluasti me: & non delectasti inimicos meos sup me. Domine deus meus clamaui ad te: & sanasti me. Domine eduxisti ex īferno animam meā: viuificasti me ne descēderem in lacū. Cātate dño scti eius: & cōfitemini memorie sctitatis eius. Qm̄ ad momētū ē ira eius: & vita in repropiciatiōe eius: ad vesperū cōmorabitur flet᷒: & in matutio laus. Ego āt dixi ī abundātia mea nō mouebor ī sēpiternū. Dñe in volūtate tua statuisti mōti meo fortitudinē: abscōdisti faciē tuā & fctūs sū cōturbatus. Ad te dñe clamabo: & dñz depcabor. Que vtilitas ē ī sāguie meo dū descēdero ī corruptionē?

למו ומעוז ישועות משיחו הוא: הושיעה את עמך וברך את נחלתך ורעם ונשאם עד העולם:

.xxix. מזמור לדוד

הבו ליהוה בני אלים הבו ליהוה כבוד ועז: הבו ליהוה כבוד שמו השתחוו ליהוה בהדרת קדש: קול יהוה על המים אל הכבוד הרעים יהוה על מים רבים: קול יהוה בכח קול יהוה בהדר: קול יהוה שבר ארזים וישבר יהוה את ארזי הלבנון: וירקידם כמו עגל לבנון ושרין כמו בן ראמים: קול יהוה חצב להבות אש: קול יהוה יחיל מדבר יחיל יהוה מדבר קדש: קול יהוה יחולל אילות ויחשף יערות ובהיכלו כלו אמר כבוד: יהוה למבול ישב וישב יהוה מלך לעולם: יהוה עז לעמו יתן יהוה יברך את עמו בשלום:

.xxx. מזמור שיר חנכת הבית לדוד: ארוממך יהוה כי דליתני ולא שמחת איבי לי: יהוה אלהי שועתי אליך ותרפאני: יהוה העלית מן שאול נפשי חייתני מירדי בור: זמרו ליהוה חסידיו והודו לזכר קדשו: כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה: ואני אמרתי בשלוי בל אמוט לעולם: יהוה ברצונך העמדתה להררי עז הסתרת פניך הייתי נבהל: אליך יהוה אקרא ואל אדני אתחנן: מה בצע בדמי ברדתי אל שחת

ישע משח · זמר · עלם · יהב איל · כבד עזז · שחה · רעם · רבב כחח · שבר · רקד · חול · דבר · חול חשף · הכל · בול עלם · עזז נתן · ברך שלם · זמר שיר · רמם · דלה · רפא · עלה · שאל חיה · ידה חסד · רגע · רצה · לון בכה · רנן שלה · מוט עלם · עמד עזז · סתר פנה · היה בהל · קרא חנן · דמה ירד

היודך עפר היגיד אמתך׃
שמע יהוה וחנני יהוה היה
עזר לי׃ הפכת מספדי למחול
לי פתחת שקי ותאזרני שמחה׃
למען יזמרך כבוד ולא ידום
יהוה אלהי לעולם אודך׃
למנצח מזמור לדוד׃ xxxi.
בך יהוה חסיתי אל אבושה
לעולם בצדקתך פלטני׃ הטה
אלי אזנך מהרה הצילני היה
לי לצור מעוז לבית מצודות
להושיעני׃ כי סלעי ומצודתי
אתה ולמען שמך תנחני
ותנהלני׃ תוציאני מרשת זו
טמנו לי כי אתה מעוזי׃ בידך
אפקיד רוחי פדיתה אותי
יהוה אל אמת׃ שנאתי השמרים
הבלי שוא ואני אל יהוה
בטחתי׃ אגילה ואשמחה
בחסדך אשר ראית את עניי
ידעת בצרות נפשי׃ ולא
הסגרתני ביד אויב העמדת
במרחב רגלי׃ חנני יהוה כי
צר לי עששה בכעס עיני
נפשי ובטני׃ כי כלו ביגון
חיי ושנותי באנחה כשל
בעוני כחי ועצמי עששו׃
מכל צררי הייתי חרפה ולשכני
מאד ופחד למידעי ראי בחוץ
נדדו ממני׃ נשכחתי כמת
מלב הייתי ככלי אבד׃ כי
שמעתי דבת רבים מגור מסביב
בהוסדם יחד עלי לקחת נפשי
זממו׃ ואני עליך בטחתי יהוה
אמרתי אלהי אתה׃ בידך
עתתי הצילני מיד אויבי

numquid confitebitur tibi puluis aut annunciabit veritatē tuam? Audi dñe & miserere mei: dñe esto adiutorium meum. Conuertisti planctū meū in chorum mihi: soluisti saccū meū & accinxisti me leticia. Vt laudet te gloria & non taceat: domine deus meus in sempiternum confitebor tibi.

Victori psalmus dauid. 31.

In te dñe speraui nō confundar in eternū: in iusticia tua salua me. Inclina ad me aurē tuā velociter libera me: esto mihi in lapidem fortissimum & in domum munitam vt salues me. Quia petra mea & munitio mea tu es: & propter nomen tuum dux meus eris & enutries me. Educes me de reti quod absconderunt mihi: quia tu fortitudo mea es. In manu tua commendo spiritum meum: redemisti me domine deus veritatis. Odisti custodientes vanitates frustra: ego autem in domino confisus sum. Exultabo & letabor in misericordia tua: quoniam vidisti afflictionem meam: cognouisti tribulationem anime mee. Et non conclusisti me in manu inimici: statuisti in latitudine pedes meos. Miserere mei domine quoniam tribulor: caligauit in furore oculus meus anima mea & venter meus. Quia consumpte sunt in merore vite mee & anni mei in gemitu: infirmata est in iniquitate virtus mea: & ossa mea contabuerunt. Apud omnes hostes meos factus sum opprobrium & vicinis meis nimis & timor notis meis: qui videbant me in plateis fugiebant a me. Obliuioni traditus sum quasi mortuus a corde: factus sum quasi vas perditū. Audiui enim opprobriū multorū congregationem in circuitu: cū inirent consiliū aduersū me: vt auferrent animam meā cogitauerunt. Ego autē in te speraui domine: dixi deus meus es tu. In manu tua tempora mea: libera me de manu inimicorū meorū

Numquid cōfitebitur tibi puluis? aut annūciabit veritatē
Μὴ ἐξομολογήσεταί σοι χοῦς; ἢ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν
tuā? Audiuit dñs τ misertus est mei: dñs fact⁹ est adiutor
σου; Ἤκουσε κύριος καὶ ἠλέησέ με, κύριος ἐγενήθη βοηθός
meus. Cōuertisti planctū meū in gaudiū mihi: cōscidisti
μου. Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί, διέῤῥηξας
saccū meū: τ circūdedisti me leticia. Ut
τὸν σάκκον μου, καὶ περιέζωσάς με εὐφροσύνην. Ὅπως
cātet tibi gloria mea: τ nō cōpungar: dñe deus
ἂν ψάλῃ σοι ἡ δόξα μου, καὶ οὐ μὴ κατανυγῶ, κύριε ὁ θεός
me⁹ in eternū cōfitebor tibi.
μου εἰς τὸν αἰῶνα ἐξομολογήσομαί σοι.

In finē psalmus dauid. pro extasi. 30.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαδ. ἐκστάσεως. λ´.

In te dñe speraui nō cōfundar in eter
Ἐπὶ σοί κύριε ἤλπισα μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶ
nū: in iusticia tua libera me τ eripe me. Inclina
να, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ῥῦσαί με καὶ ἐξελοῦ με. Κλῖνον
ad me aurē tuā: accelera vt eruas me. Esto
πρός με τὸ οὖς σου, τάχυνον τοῦ ἐξελέσθαί με. Γενοῦ
mihi in deū protectorē: τ in domū refugij
μοι εἰς θεὸν ὑπερασπιστήν, καὶ εἰς οἶκον καταφυγῆς τοῦ
vt saluū me facias. Quā fortitudo mea τ refugiū meū
σῶσαί με. Ὅτι κραταίωμά μου καὶ καταφυγή μου
es tu: τ pp nomē tuū deduces me τ enu
εἶ σύ, καὶ ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὁδηγήσεις με καὶ δια-
tries me. Educes me de laqueo hoc quē absconderūt
θρέψεις με. Ἐξάξεις με ἐκ παγίδος ταύτης ἧς ἔκρυψάν
mihi: quā tu es protector me⁹ dñe in manus
μοι, ὅτι σὺ εἶ ὁ ὑπερασπιστής μου κύριε, εἰς χεῖράς
tuas cōmēdabo spm̄ meū. Redemisti me do
σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου. Ἐλυτρώσω με κύ-
mine deus veritatis. Odisti obseruātes
ριε ὁ θεὸς τῆς ἀληθείας. Ἐμίσησας τοὺς διαφυλάσσοντας
vanitates superuacue. Ego aūt in dño speraui:
ματαιότητας διακενῆς. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ κυρίῳ ἤλπισα,
exultabo τ letabor in mīa tua. Quā
ἀγαλλιάσομαι καὶ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ ἐλέει σου. Ὅτι
respexisti in humilitatē meā: saluasti de necessi
ἐπεῖδες ἐπὶ τὴν ταπείνωσίν μου, ἔσωσας ἐκ τῶν ἀναγ
tatibus aīaʒ meā. Et nō cōclusisti me in manus
κῶν τὴν ψυχήν μου. Καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας
inimicoꝝ: statuisti in loco spatioso pedes meos. Miserere
ἐχθρῶν, ἔστησας ἐν εὐρυχώρῳ τοὺς πόδας μου. Ἐλέησόν
mei dñe: quā tribulor. cōturbatus ē in ira oculus
με κύριε, ὅτι θλίβομαι. ἐταράχθη ἐν θυμῷ ὁ ὀφθαλμός
meus: aīa mea τ vēter meus. Quā defecit in do
μου, ἡ ψυχή μου καὶ ἡ γαστήρ μου. Ὅτι ἐξέλιπεν ἐν ὀδύ
lore vita mea: τ ānī mei in gemitibus. Infirmata ē
νῃ ἡ ζωή μου, καὶ τὰ ἔτη μου ἐν στεναγμοῖς. Ἠσθένησεν
in paupertate virtus mea: τ ossa mea cōturbata sūt.
ἐν πτωχείᾳ ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἐταράχθησαν.
Sup oēs inimicos meos factus sū opprobriū: τ
Παρὰ πάντας τοὺς ἐχθρούς μου ἐγενήθην ὄνειδος, καὶ
vicinis meis valde: τ timor notis
τοῖς γείτοσί μου σφόδρα, καὶ φόβος τοῖς γνωστοῖς
meis. Qui videbāt me foras fugerūt a me: obliuioni
μου. Οἱ θεωροῦντές με ἔξω ἔφυγον ἀπ' ἐμοῦ, ἐπελή-
dat⁹ sū tanq̄ mortuus a corde. Fact⁹ sū tanq̄ vas
σθην ὡσεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας. Ἐγενήθην ὡσεὶ σκεῦος
perditū: quā audiui vituperationē multoꝝ cōmorātiū
ἀπολωλός, ὅτι ἤκουσα ψόγον πολλῶν παροικούντων
in circuitu. In eo dū cōuenirēt ipi simul aduersū me:
κυκλόθεν. Ἐν τῷ ἐπισυναχθῆναι αὐτοὺς ἅμα ἐπ' ἐμέ,
accipere aīaʒ meā cōsiliati sūt. Ego aūt
τοῦ λαβεῖν τὴν ψυχήν μου ἐβουλεύσαντο. Ἐγὼ δὲ
in te dñe speraui. dixi: tu es deus meus: in
ἐπὶ σοί κύριε ἤλπισα. εἶπα, σὺ εἶ ὁ θεός μου, ἐν ταῖς
manibus tuis sortes mee. Eripe me de manu inimicoꝝ meoꝝ:
χερσί σου οἱ κλῆροί μου. Ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου,

Luce. 23.f.

Hiere. 21.

τ a persequētibus me. Illustra faciē
καὶ ἐκ τῶν καταδιωκόντων με. Ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν
tuā sup seruū tuū. saluū fac me in mīa tua: do
σου ἐπὶ τὸν δοῦλόν σου. σῶσόν με ἐν τῷ ἐλέει σου, κύ-
mine nō cōfundar quā inuocaui te. Erubescāt
ριε μὴ καταισχυνθείην ὅτι ἐπεκαλεσάμην σε. Αἰσχυνθείησαν
impij τ deducātur in infernū. Muta fiāt
ἀσεβεῖς καὶ καταχθείησαν εἰς ᾅδου. Ἄλαλα γενηθήτω τὰ
labia dolosa: q̄ loquūtur aduersū iustū iniq̄tatē in
χείλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν ἐν
supbia τ cōtēptu. Quā magna multitudo
ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει. Ὡς πολὺ τὸ πλῆθος τῆς
dulcedinis tue dñe: q̄ abscōdisti timētibus te.
χρηστότητός σου κύριε, ἧς ἔκρυψας τοῖς φοβουμένοις σε.
Perfecisti eis q̄ sperāt in te: in ꝯspectu filioꝝ
Ἐξειργάσω τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ σέ, ἐναντίον τῶν υἱῶν
hoīuʒ. Abscōdes eos in abscōdito
τῶν ἀνθρώπων. Κατακρύψεις αὐτοὺς ἐν ἀποκρύφῳ τοῦ
faciei tue a ꝯturbatiōe hoīuʒ. Proteges
προσώπου σου ἀπὸ ταραχῆς ἀνθρώπων. Σκεπάσεις
eos in tabnaculo a cōtradictiōe linguaꝝ. Bñdictus domi
αὐτοὺς ἐν σκηνῇ ἀπὸ ἀντιλογίας γλωσσῶν. Εὐλογητὸς κύρι-
nus: quā mirificauit mīaʒ suā in ciuitate munita.
ος, ὅτι ἐθαυμάστωσε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιοχῆς.
Ego aūt dixi in excessu mētis mee: piectus sū a fa
Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου, ἀπέῤῥιμμαι ἀπὸ προσώ-
cie oculoꝝ tuoꝝ. Propter hoc exaudisti vo
που τῶν ὀφθαλμῶν σου. Διὰ τοῦτο εἰσήκουσας τῆς φω-
cē orōnis mee dū clamarē ad te. Dili
νῆς τῆς δεήσεώς μου ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ. Ἀγα-
gite dñz oēs sci eius: quā veritates
πήσατε τὸν κύριον πάντες οἱ ὅσιοι αὐτοῦ, ὅτι ἀληθείας
requirit dñs: τ retribuit abūdāter faciē-
ἐκζητεῖ κύριος, καὶ ἀνταποδίδωσι τοῖς περισσῶς ποιοῦ-
tib⁹ supbiā. Viriliter agite τ cōfortetur cor
σιν ὑπερηφανίαν. Ἀνδρίζεσθε καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία
vrm̄ oēs q̄ sperātis in dño.
ὑμῶν πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπὶ κύριον.

Psalmus dd intellectus. 31.
Ψαλμὸς τῷ δαδ συνέσεως. λα´.

Beati quoꝝ remisse sūt iniq̄tates: τ quoꝝ tecta
Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφ
sunt peccata. Beatus vir: cui nō iputabit dñs
θησαν αἱ ἁμαρτίαι. Μακάριος ἀνήρ, ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος
pctm: neq₃ est in ore eius dol⁹. Quā ta
ἁμαρτίαν, οὐδὲ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ δόλος. Ὅτι ἐσί-
cui: inueterauerūt ossa mea: dū clamarē tota
γησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀστᾶ μου, ἀπὸ τοῦ κράζειν με ὅλην
die. Quā die ac nocte grauata ē sup me man⁹
τὴν ἡμέραν. Ὅτι ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐβαρύνθη ἐπ' ἐμὲ ἡ χείρ
tua: cōuersus sū in erumnā: dū cōfingit mihi
σου, ἐστράφην εἰς ταλαιπωρίαν, ἐν τῷ ἐμπαγῆναί μοι ἄ-
spina. Delictū meū cognitū feci: τ iniustitiā
κανθαν. Τὴν ἀνομίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἁμαρτίαν
meā nō abscōdi. Dixi cōfitebor aduersū me iniu
μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνο-
stitiā meā dño: τ tu remisisti impietatē
μίαν μου τῷ κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς
cordis mei. Pro hac orabit ad te oīs sā-
καρδίας μου. Ὑπὲρ ταύτης προσεύξεται πρὸς σὲ πᾶς ὅ-
ctus in tpe oportuno. Uerūtñ in diluuio aquaꝝ
σιος ἐν καιρῷ εὐθέτῳ. Πλὴν ἐν κατακλυσμῷ ὑδάτων
multaꝝ ad eū nō approximabūt. Tu meū es refugiū a
πολλῶν πρὸς αὐτὸν οὐκ ἐγγιοῦσι. Σύ μου εἶ καταφυγὴ ἀπὸ
tribulatiōe q̄ circūdedit me: exultatio mea e-
θλίψεως τῆς περιεχούσης με, τὸ ἀγαλλίαμά μου λύ-
rue me a circūdātib⁹ me. Intellectū tibi dabo
τρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με. Συνετιῶ σε
τ instruā te in via hac qua gradieris: firmabo
καὶ συμβιβῶ σε ἐν ὁδῷ ταύτῃ ᾗ πορεύσῃ, ἐπιστηριῶ
sup te oculos meos. Nolite
ἐπὶ σὲ τοὺς ὀφθαλμούς μου. Μὴ

Ro. 4.a.

& persequentium me. Ostende faciē tuā super seruū tuū: salua me in misericordia tua. Domine ne confundar quia inuocaui te: confundantur impij taceant in inferno. Muta fiant labia mendacij: que loquuntur contra iustum dura in superbia & despectione. Quā multa est bonitas tua quā abscondisti timentibus te: operatus es sperantibus in te in conspectu filiorū hominū. Abscondes eos in protectione vultus tui a duricia virorū: abscondes eos in vmbra a contradictione linguarū. Benedictus dominus qui mirabilē fecit misericordiam suam mihi in ciuitate munita. Ego autem dixi in stupore meo: proiectus sum a conspectu oculorū tuorū: ergo ne audisti vocē deprecationis mee dū clamarem ad te. Diligite Dominum omnes sancti eius: fideles seruat dominus: & retribuet his qui satis operantur superbiam. Confortamini & roboretur cor vestrum: omnes qui expectatis dominum.

Eruditio dauid. 32.

Beatus cui dimissa est iniquitas: & absconditū est peccatū. Beatus homo cui nō imputabit dominus iniquitatem: nec est in spiritu eius dolus. Quoniam tacui attrita sunt ossa mea in rugitu meo tota die. Die enim ac nocte grauatur super me manus tua: versatus sum in miseria mea cū exardesceret estas. Semper. Peccatū meū notū faciā tibi: & iniquitatē meā nō abscondi: dixi confitebor scelus meū domino: & tu dimisisti iniquitatē peccati mei. Semper. Pro hac orabit omnis misericors ad te tempus inueniens: vt cum inundauerint aque multe ad illum non accedant. Tu es protectio mea ab hoste custodies me: laus mea saluans circundabis me. Semper. Docebo te & monstrabo tibi viā per quam ambules: cogitabo de te oculo meo. Nolite

ומרדפי׃ האירה פניך על עבדך
הושיעני בחסדך׃ יהוה אל
אבושה כי קראתיך יבשו
רשעים ידמו לשאול׃ תאלמנה
שפתי שקר הדברות על צדיק
עתק בגאוה ובוז׃ מה רב טובך
אשר צפנת ליראיך פעלת
לחסים בך נגד בני אדם׃
תסתירם בסתר פניך מרכסי
איש תצפנם בסכה מריב
לשנות׃ ברוך יהוה כי הפליא
חסדו לי בעיר מצור׃ ואני
אמרתי בחפזי נגרזתי מנגד
עיניך אכן שמעת קול תחנוני
בשועי אליך׃ אהבו את יהוה
כל חסידיו אמונים נצר יהוה
ומשלם על יתר עשה גאוה׃
חזקו ויאמץ לבבכם כל המיחלים
ליהוה׃ לדוד משכיל xxxii.
אשרי נשוי פשע כסוי חטאה׃
אשרי אדם לא יחשב יהוה
לו עון ואין ברוחו רמיה׃ כי
החרשתי בלו עצמי בשאגתי כל
היום׃ כי יומם ולילה תכבד
עלי ידך נהפך לשדי בחרבני
קיץ סלה׃ חטאתי אודיעך
ועוני לא כסיתי אמרתי אודה
עלי פשעי ליהוה ואתה נשאת
עון חטאתי סלה׃ על
זאת יתפלל כל חסיד אליך
לעת מצוא רק לשטף מים
רבים אליו לא יגיעו׃ אתה
סתר לי מצר תצרני רני
פלט תסובבני סלה׃ אשכילך
ואורך בדרך זו תלך
איעצה עליך עיני׃ אל

אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן עדיו לבלום בל קרב אליך רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהוה חסד יסובבנו שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב

xxxiii.

רננו צדיקים ביהוה לישרים נאוה תהלה הודו ליהוה בכנור בנבל עשור זמרו לו שירו לו שיר חדש היטיבו נגן בתרועה כי ישר דבר יהוה וכל מעשהו באמונה אהב צדקה ומשפט חסד יהוה מלאה הארץ בדבר יהוה שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם כנס כנד מי הים נתן באוצרות תהומות ייראו מיהוה כל הארץ ממנו יגורו כל ישבי תבל כי הוא אמר ויהי הוא צוה ויעמד יהוה הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים עצת יהוה לעולם תעמד מחשבות לבו לדר ודר אשרי הגוי אשר יהוה אלהיו העם בחר לנחלה לו משמים הביט יהוה ראה את כל בני האדם ממכון שבתו השגיח אל כל ישבי הארץ היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם אין המלך נושע ברב חיל גבור לא ינצל ברב כח שקר הסוס לתשועה וברב חילו לא ימלט הנה עין יהוה אל יראיו למיחלים לחסדו להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב נפשנו חכתה ליהוה עזרנו ומגננו הוא כי בו ישמח לבנו כי בשם קדשו בטחנו יהי חסדך יהוה

fieri sicut equus & mulus quibus non est intellectus: in camo & freno maxillas eorum constringe qui non accedunt ad te. Multi dolores impii: confidentem autem in domino misericordia circundabit. Letamini in domino & exultate iusti: & laudate eum omnes recti corde. 33.

Laudate iusti dominum: rectos decet laudatio. Confitemini domino in cithara: in psalterio decachordo cantate ei. Cantate ei canticum novum: diligenter psallite ei in iubilo. Quia rectum est verbum domini: & omne opus eius in fide. Diligit iusticiam & iudicium: misericordia domini plena est terra. Verbo domini celi firmati sunt: & spiritu oris eius omnis ornatus eorum. Congregans quasi in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos. Timeat dominum omnis terra: ipsum formident universi habitatores orbis. Quia ipse dixit & facta sunt: ipse precipiente steterunt. Dominus absolvit consilia gentium: irritas facit cogitationes populorum. Consilium autem domini stabit in eternum: cogitationes cordis eius in generatione & generationem. Beata gens cuius est dominus deus eius: populus quem elegit in hereditatem sibi. De celo respexit dominus: vidit omnes filios adam. De firmissimo solio suo prospexit universos habitatores terre. Fingens pariter corda eorum: intelligens omnia opera eorum. Non salvatur rex in multitudine exercitus: nec fortis liberabitur in multitudine virtutis. Fallax equus ad salutem: & in multitudine roboris sui non salvabitur. Ecce oculi domini super timentes eum: & expectantes misericordiam eius. Ut eruat de morte animas eorum: & vivificet eos in fame. Anima nostra expectavit dominum: auxilium nostrum & clypeus noster est. In ipso enim letabitur cor nostrum: quia in nomine sancto eius speravimus. Sit misericordia tua domine

μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις. Ἐν κημῷ καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας αὐτῶν ἄγξαι, τῶν μὴ ἐγγιζόντων πρὸς σέ. Πολλαὶ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τὸν δὲ ἐλπίζοντα ἐπὶ κύριον ἔλεος κυκλώσει. Εὐφράνθητε ἐπὶ κύριον καὶ ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι, καὶ καυχᾶσθε πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.

Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ἀνεπίγραφος παρ' Ἑβραίοις. λβ'.

Ἀγαλλιᾶσθε δίκαιοι ἐν κυρίῳ, τοῖς εὐθέσι πρέπει αἴνεσις. Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ἐν κιθάρᾳ, ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψάλατε αὐτῷ. Ἄσατε αὐτῷ ᾆσμα καινόν, καλῶς ψάλατε αὐτῷ ἐν ἀλαλαγμῷ. Ὅτι εὐθὺς ὁ λόγος τοῦ κυρίου, καὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πίστει. Ἀγαπᾷ ἐλεημοσύνην καὶ κρίσιν ὁ κύριος, τοῦ ἐλέους κυρίου πλήρης ἡ γῆ. Τῷ λόγῳ κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν, καὶ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν. Συνάγων ὡσεὶ ἀσκὸν ὕδατα θαλάσσης, τιθεὶς ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους. Φοβηθήτω τὸν κύριον πᾶσα ἡ γῆ, ἀπ' αὐτοῦ δὲ σαλευθήτωσαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην. Ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλατο καὶ ἐκτίσθησαν. Κύριος διασκεδάζει βουλὰς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων. Ἡ δὲ βουλὴ τοῦ κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα μένει, λογισμοὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Μακάριον τὸ ἔθνος οὗ ἐστι κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ, λαὸς ὃν ἐξελέξατο εἰς κληρονομίαν ἑαυτῷ. Ἐξ οὐρανοῦ ἐπέβλεψεν ὁ κύριος, εἶδε πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ἐξ ἑτοίμου κατοικητηρίου αὐτοῦ ἐπέβλεψεν ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν. Ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν. Οὐ σῴζεται βασιλεὺς διὰ πολλὴν δύναμιν, καὶ γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ. Ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, ἐν δὲ πλήθει δυνάμεως αὐτοῦ οὐ σωθήσεται. Ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτόν, τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ, ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομένει τῷ κυρίῳ, ὅτι βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστιν. Ὅτι ἐν αὐτῷ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία ἡμῶν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ἠλπίσαμεν. Γένοιτο

τὸ ἔλεός σου κύριε ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπὶ σέ.

Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ, ὅτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν καὶ ἀπῆλθε. λγ'.

Εὐλογήσω τὸν κύριον ἐν παντὶ καιρῷ, διαπαντὸς ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου. Ἐν τῷ κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχή μου, ἀκουσάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν. Μεγαλύνατε τὸν κύριον σὺν ἐμοί, καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐξεζήτησα τὸν κύριον, καὶ ἐπήκουσέ μου, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύσατό με. Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ. Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσεν αὐτοῦ, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἔσωσεν αὐτόν. Παρεμβαλεῖ ἄγγελος κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτόν, καὶ ῥύσεται αὐτούς. Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος, μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐλπίζει ἐπ' αὐτόν. Φοβήθητε τὸν κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν. Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ ἐκζητοῦντες τὸν κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παντὸς ἀγαθοῦ. Δεῦτε τέκνα ἀκούσατέ μου, φόβον κυρίου διδάξω ὑμᾶς. Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωήν, ἀγαπῶν ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθάς; Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον. Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν, ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν. Ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν. Πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν, καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. Ἐγγὺς κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει. Πολλαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων, καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ κύριος. Φυλάσσει πάντα τὰ ὀστᾶ αὐτῶν, ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται. Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρός, καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσι. Λυτρώσεται κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν. Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. λδ'.

Δίκασον κύριε τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς

super nos: sicut expectavimus in te. David: quando mutavit os suum coram abimelech & eiecit eum & abiit. 34.

Benedicam dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea: audiant mites & letabuntur. Magnificate dominum mecum: & exaltabimus nomen eius pariter. Quesivi dominum & exaudivit me: & de omnibus angustiis meis liberavit me. Respicite ad eum & illuminamini: & vultus vestri non erubescent. Hic pauper clamavit: & dominus exaudivit: & de omnibus tribulationibus eius salvavit eum. Circundat angelus domini in gyro timentes eum: & eruet eos. Gustate & videte quoniam bonus dominus: beatus vir qui sperat in eo. Timete dominum sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. Leones indiguerunt & esurierunt: querentibus autem dominum non deerit omne bonum. Venite filii audite me: timorem domini docebo vos. Quis est vir qui vult vitam: diligens dies videre bonos? Custodi linguam tuam a malo: & labia tua ne loquantur dolum. Recede a malo & fac bonum: quere pacem & persequere eam. Oculi domini ad iustos: & aures eius ad clamorem eorum. Vultus autem domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum. Clamaverunt & dominus exaudivit: & ex omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Iuxta est dominus contritis corde: & confractos spiritu salvabit. Multe tribulationes iusti: & ex omnibus illis liberabit eum dominus. Custodit dominus omnia ossa eius: unum ex eis non confringetur. Interficiet impium malitia: & odientes iustum culpabuntur. Redimet dominus animas servorum suorum: & non peccabunt omnes sperantes in eo. David. 35.

Iudica domine adversarios meos: pugna

עלינו כאשר יחלנו לך

xxxiiii.

לדוד בשנותו את טעמו לפני אבימלך ויגרשהו וילך אברכה את יהוה בכל עת תמיד תהלתו בפי ביהוה תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו גדלו ליהוה אתי ונרוממה שמו יחדו דרשתי את יהוה וענני ומכל מגורותי הצילני הביטו אליו ונהרו ופניהם אל יחפרו זה עני קרא ויהוה שמע ומכל צרותיו הושיעו חנה מלאך יהוה סביב ליראיו ויחלצם טעמו וראו כי טוב יהוה אשרי הגבר יחסה בו יראו את יהוה קדשיו כי אין מחסור ליראיו כפירים רשו ורעבו ודרשי יהוה לא יחסרו כל טוב לכו בנים שמעו לי יראת יהוה אלמדכם מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב נצר לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו עיני יהוה אל צדיקים ואזניו אל שועתם פני יהוה בעשי רע להכרית מארץ זכרם צעקו ויהוה שמע ומכל צרותם הצילם קרוב יהוה לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהוה שמר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה תמותת רשע רעה ושנאי צדיק יאשמו פדה יהוה נפש עבדיו ולא יאשמו כל החסים בו

xxxv.

לדוד ריבה יהוה את יריבי לחם את

Primitiua.he. Text.heb. ps.xxxv.

להחזיק מגן וצנה וקומה
בעזרתי: והרק חנית וסגר
לקראת רדפי אמר לנפשי
ישעתך אני: יבשו ויכלמו
מבקשי נפשי יסגו אחור ויחפרו
חשבי רעתי: יהיו כמץ לפני
רוח ומלאך יהוה דוחה: יהי
דרכם חשך וחלקלקות ומלאך יהוה
רדפם: כי חנם טמנו לי שחת
רשתם חנם חפרו לנפשי:
תבואהו שואה לא ידע ורשתו
אשר טמן תלכדו בשואה יפל
בה: ונפשי תגיל ביהוה תשיש
בישועתו: כל עצמתי תאמרנה
יהוה מי כמוך מציל עני מחזק
ממנו ועני ואביון מגזלו: יקומון
עדי חמס אשר לא ידעתי
ישאלוני: ישלמוני רעה תחת
טובה שכול לנפשי: ואני
בחלותם לבושי שק עניתי בצום
נפשי ותפלתי על חיקי תשוב:
כרע כאח לי התהלכתי כאבל
אם קדר שחותי: ובצלעי
שמחו ונאספו נאספו עלי נכים
ולא ידעתי קרעו ולא דמו:
בחנפי לעגי מעוג חרק עלי
שנימו: אדני כמה תראה
השיבה נפשי משאיהם
מכפירים יחידתי: אודך בקהל
רב בעם עצום אהללך: אל
ישמחו לי איבי שקר שנאי חנם
יקרצו עין: כי לא שלום ידברו
ועל רגעי ארץ דברי מרמות
יחשבון: וירחיבו עלי פיהם
אמרו האח האח ראתה עינינו:
ראיתה יהוה אל תחרש אדני

Trāſla.B.Hie.

cōtra ipugnantes me. Apphēde ſcutū & haſtā: & cōſurge in adiutoriū meū. Euagīa gladiū & pʼoccupa ex aduerſo pſequentes me: dic anime mee ſal⁹ tua ego ſū. Cōfundāţur & reuereātur q querunt anımā meā: couertantur retrorſum: & cōfundātur qui cogitant mihi mala. Fiant ſicut puluis ante faciē venti: & angelus dñi impellat. Sit via eorū tenebre & lubricū: & āgelus dñi pſeq̄tur eos. Quía fruſtra abſcōderūt mihi inſidías retis ſui: ſine cā foderūt aie mee. Veniat ei calamitas quā ignorat: & rete ſuū qđ abſcōdit cōphendat eū: & cadat ī laqueū. Aīa āt mea exultabit ī dño: letabitur in ſalute ſua. Oia oſſa mea dicent dñe qs ſimilís tui? eruens inopem a validiore eo & pauperē & mendicū a violento. Surgētes teſtes iníqui: que neſciebam interrogabāt me. Reddebant m hi mala pro bono: ſterilitatem aie mee. Ego autem cū īfirmarer ab eis induebar cilicio: humilıabā in ieiunio aīam meā & oratıo mea in ſinū meum conuertebatur. Quaſi ad amıcū q̄ſi ad frēm meū ſic ābulabā: q̄ſi lugēs mr̄ triſtis ſic īcuruabar. Et ī īfirmitate mea letabātur & cōgregabātur: collecti ſūt aduerſū me pcutientes & neſciebā: ſcīdētes & nō tacētes. In ſimulatiōe verbōrū fictorum: frēdebāt cōtra me dētibus ſuis. Dñe qñ aſpícies: cōuerte aīam meam a calamitatibus ſuis a leōibus ſolitaria meā. Cōfitebor tıbi ī eccl'ia grādi: ī pplo forti laudabo te. Nō letētur ſup me inimici mei mēdaces: odiētes me fruſtra cōniuētes oclo. Nō eī pacē loquūtur: ſed ī rapína terre verba fraudulēta cōcīnāt. Et dılatauerunt ſup me os ſuum: dixerunt vah vah vídit oculus nr̄. Vidiſti domine ne taceas: domine

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina

impugnātes me. Apphēde arma τ ſcutū: τ exurge
πολεμοῦντάς με. Ἐπιλαβοῦ ὅπλου καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀνάστηθι
in adiutoriū meū. Effunde frameā: τ cōclude ad
εἰς τὴν βοήθειάν μου. Ἔκχεον ῥομφαίαν, καὶ σύγκλεισον ἐξ
uerſus eos q̄ pſequūtur me: dic aie mee ſa
ναντίας τῶν καταδιωκόντων με, εἰπὸν τῇ ψυχῇ μου σωτη
lus tua ſū ego. Cōfundātur τ reuereātur q̄
ρία σου εἰμὶ ἐγώ. Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν οἱ ζη
rētes aīaʒ meā. Auertantur retrorſū:
τοῦντες τὴν ψυχήν μου. Ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω,
τ cōfundātur cogitātes mihi mala. Fi
καὶ καταισχυνθήτωσαν οἱ λογιζόμενοί μοι κακά. Γενηθήτω
ant tāq̄ puluis ante faciē vēti: τ angelus dñi
σαν ὡσεὶ χνοῦς κατὰ πρόσωπον ἀνέμου, καὶ ἄγγελος κυρίου
coartās eos. Fiat via eoꝝ tenebre τ lu
ἐκθλίβων αὐτούς. Γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος καὶ ὀλί
bricū: τ angelus dñi pſeq̄ns eos. Qm̄ gra
σθημα, καὶ ἄγγελος κυρίου καταδιώκων αὐτούς. Ὅτι δωρε
tis abſcōderūt mihi interitū laquei ſui: ſupuacue exꝓbrauerūt
ὰν ἔκρυψάν μοι διαφθορὰν παγίδος αὐτῶν, μάτην ὠνείδισαν
aīam meā. Ueniat illi laque⁹: quē ignorat. τ
τὴν ψυχήν μου. Ἐλθέτω αὐτῷ παγίς, ἣν οὐ γινώσκει· καὶ ἡ
captio q̄ abſcōdit: appꝛehēdat eū. τ in laqueū ca
θήρα ἣν ἔκρυψε, συλλαβέτω αὐτόν· καὶ ἐν τῇ παγίδι πεσεῖ
dat in idipſū. Aīa āt mea exultabit in dño: dele
ται ἐν αὐτῇ. Ἡ δὲ ψυχή μου ἀγαλλιάσεται ἐπὶ τῷ κυρίῳ, τερ
ctabit ſup ſalutari ſuo. Omnia oſſa mea dicēt:
φθήσεται ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ αὐτοῦ. Πάντα τὰ ὀστᾶ μου ἐροῦσι,
dñe dñe quis ſimilis tibi? Eripiēs inopē de manu for
κύριε κύριε τίς ὅμοιός σοι; Ῥυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεω
tioꝝ eius: τ egenū τ paupē a diripiē
τέρων αὐτοῦ, καὶ πτωχὸν καὶ πένητα ἀπὸ τῶν διαρπαζόν
tib⁹ eū. Surgētes mihi teſtes iniqui que ignorabā
των αὐτόν. Ἀναστάντες μοι μάρτυρες ἄδικοι ἃ οὐκ ἐγίνωσκον
interrogabāt me. Retribuebāt mihi mala p bonis: τ
ἠρώτων με. Ἀνταπεδίδοσάν μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ
ſterilitatē aie mee. Ego āt cū ipi moleſti eſſent
ἀτεκνίαν τῇ ψυχῇ μου. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ αὐτοὺς παρενοχλεῖν
mihi: induebar cilicio: Et humiliabā in ieiunio aīam
μοι, ἐνεδυόμην σάκκον. Καὶ ἐταπείνουν ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν
meā: τ oꝛo mea in ſinu meo cōuertet.
μου, καὶ ἡ προσευχή μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται.
Quaſi p̄ximo q̄ſi frī nr̄o ſic cōplacebā: q̄ſi lu
Ὡς πλησίον ὡς ἀδελφῷ ἡμετέρῳ οὕτως εὐηρέστουν, ὡς πεν
gēs τ cōtriſtatus ſic humiliabar. Et aduerſū me
θῶν καὶ σκυθρωπάζων οὕτως ἐταπεινούμην. Καὶ κατ' ἐμοῦ
letati ſunt τ cōuenerūt: cōgregata ſūt ſup me flagella
εὐφράνθησαν καὶ συνήχθησαν, συνήχθησαν ἐπ' ἐμὲ μάστιγες
τ ignoraui. Diſſipati ſūt nec cōpuncti: tenta
καὶ οὐκ ἔγνων. Διεσχίσθησαν καὶ οὐ κατενύγησαν, ἐπείρα
uerūt me ſubſānauerūt me ſubſānatiōe frēduerūt ſup me
σάν με, ἐξεμυκτήρισάν με μυκτηρισμῷ, ἔβρυξαν ἐπ' ἐμὲ
dētibus ſuis. Dñe qn̄ reſpicies: reſtitue
τοὺς ὀδόντας αὐτῶν. Κύριε πότε ἐπόψῃ, ἀποκατάστησον τὴν
aīam meā a malignitate eoꝝ: a leonibus
ψυχήν μου ἀπὸ τῆς κακουργίας αὐτῶν, ἀπὸ λεόντων τὴν
vnicā meā. Cōfitebor tibi in eccleſia ma
μονογενῆ μου. Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἐκκλησίᾳ πολ
gna: in pplo graui laudabo te. Nō ſupgaudeāt mihi q̄
λῇ, ἐν λαῷ βαρεῖ αἰνέσω σε. Μὴ ἐπιχαρείησάν μοι οἱ
aduerſantur mihi inique: qui oderūt me gratis: τ
ἐχθραίνοντές μοι ἀδίκως, οἱ μισοῦντές με δωρεάν, καὶ
annuūt oculis. Qm̄ mihi quidē pacifice loq̄bātur:
διανεύοντες ὀφθαλμοῖς. Ὅτι ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν,
τ in iracūdia dolos cogitabāt. Dilatauerūt ſup me
καὶ ἐπ' ὀργὴν δόλους διελογίζοντο. Ἐπλάτυναν ἐπ' ἐμὲ τὸ
os ſuū: dixerūt euge euge: viderūt oculi nr̄i.
στόμα αὐτῶν, εἶπον εὖγε εὖγε, εἴδον οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν.
Uidiſti dñe ne ſileas: dñe
Εἶδες κύριε, μὴ παρασιωπήσῃς, κύριε

Infra. 59.c. 69.

1. Joh. 3.d.

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

ne diſcedas a me. Exurge dñe τ intēde iudicio meo.
μὴ ἀποστῇς ἀπ' ἐμοῦ. Ἐξεγέρθητι κύριε καὶ πρόσχες τῇ κρίσει μου,
deus meus τ dñs meus in cauſā meā. Judica me dñe ſm iu
ὁ θεός μου καὶ ὁ κύριός μου εἰς τὴν δίκην μου. Κρῖνόν με κύριε κατὰ τὴν δι
ſtitiā tuā dñe de⁹ meus: τ nō ſupgaudeāt mihi. Nō di
καιοσύνην σου κύριε ὁ θεός μου, καὶ μὴ ἐπιχαρείησάν μοι. Μὴ εἴποι
cāt in cordib⁹ ſuis: Euge euge aie nr̄e: nec di
σαν ἐν καρδίαις αὐτῶν, Εὖγε εὖγε τῇ ψυχῇ ἡμῶν, μὴ δὲ εἴποι
cāt deuorauimus eū. Erubeſcāt τ reuereātur ſimul
εν κατεπίομεν αὐτόν. Αἰσχυνθείησαν καὶ ἐντραπείησαν ἅμα
qui gratulātur malis meis. Induantur ꝯfuſiōe
οἱ ἐπιχαίροντες τοῖς κακοῖς μου. Ἐνδυσάσθωσαν αἰσχύνην
τ reuerētia q̄ magna loquūtur ſup me. Exul
καὶ ἐντροπὴν οἱ μεγαλορρημονοῦντες ἐπ' ἐμέ. Ἀγαλλιά
tent τ letentur q̄ volūt iuſtitiā meā.
σθωσαν καὶ εὐφρανθήτωσαν οἱ θέλοντες τὴν δικαιοσύνην μου.
Et dicant ſemp magnificet dñs q̄ volūt
Καὶ εἰπάτωσαν διαπαντὸς μεγαλυνθήτω ὁ κύριος οἱ θέλοντες
pacē ſerui eius. Et lingua mea meditabit
τὴν εἰρήνην τοῦ δούλου αὐτοῦ. Καὶ ἡ γλῶσσά μου μελετήσει
iuſtitiā tuā: tota die laudē tuā.
τὴν δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαινόν σου.

In fine ſeruo dñi dauid. 35.

Εἰς τὸ τέλος τῷ παιδὶ κυρίου τῷ δαυίδ. λέ.

Dicit iniuſtus vt delinquat in ſemetipſo: nō eſt
Φησὶν ὁ παράνομος τοῦ ἁμαρτάνειν ἐν ἑαυτῷ, οὐκ ἔστι
timor dei an̄ oculos eius. Qm̄ doloſe egit in
φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ὅτι ἐδόλωσεν ἐ
cōſpectu eius: vt inueniret iniq̄tatē ſuā τ odiret.
νώπιον αὐτοῦ, τοῦ εὑρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισῆσαι.
Uerba oris eius iniq̄tas τ dolus: no
Τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνομία καὶ δόλος, οὐκ ἐβουλή
luit intelligere vt bn̄ ageret. Iniq̄tatē meditatus eſt in cu
θη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι. Ἀνομίαν διελογίσατο ἐπὶ τῆς κοί
bili ſuo: aſtitit oī vie nō bone: malitiā āt nō o
της αὐτοῦ, παρέστη πάσῃ ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ, κακίᾳ δὲ οὐ προσ
diuit. Dñe in celo mīa tua: τ veritas
ώχθισε. Κύριε ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ ἔλεός σου, καὶ ἡ ἀλήθειά
tua vſq̄ ad nubes. Juſtitia tua ſicut mōtes dei:
σου ἕως τῶν νεφελῶν. Ἡ δικαιοσύνη σου ὡς ὄρη θεοῦ, τὰ
iudicia tua abyſſus multa. Hoies τ iumēta ſal
κρίματά σου ἄβυσσος πολλή. Ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώ
uabis dñe: quēadmodū multiplicaſti miaꝫ tuā de⁹. Filij āt
σεις κύριε, ὡς ἐπλήθυνας τὸ ἔλεός σου ὁ θεός. Οἱ δὲ υἱοὶ τῶν
hoium in tegimine alaꝝ tuaꝝ ſpabūt. Inebria
ἀνθρώπων ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἐλπιοῦσι. Μεθυσθή
būtur ab vbertate dom⁹ tue: τ torrēte volu
σονται ἀπὸ πιότητος οἴκου σου, καὶ τὸν χειμάρρουν τῆς τρυ
ptatis tue potabis eos. Qm̄ apud te fons vite: in
φῆς σου ποτιεῖς αὐτούς. Ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, ἐν
lumine tuo videbimus lumē. Pretēde miam tuā
τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς. Παράτεινον τὸ ἔλεός σου
ſciētibus te. τ iuſtitiā tuā his q̄ recto ſūt
τοῖς γινώσκουσί σε. καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τοῖς εὐθέσι τῇ
corde. Nō veniat mihi pes ſupbie: τ man⁹ pec
καρδίᾳ. Μὴ ἐλθέτω μοι ποὺς ὑπερηφανίας, καὶ χεὶρ ἁμαρ
catoris nō moueat me. Ibi ceciderūt oēs q̄ opā
τωλοῦ μὴ σαλεύσαι με. Ἐκεῖ ἔπεσον πάντες οἱ ἐργα
tur iniq̄tatē: expulſi ſūt nec potuerūt ſtare.
ζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἐξώσθησαν καὶ οὐ μὴ δύνωνται στῆναι.

Pſalmus dauid. 36.

Ψαλμὸς τῷ δαυίδ. λϛ.

Noli emulari in malignātib⁹: neq̄ zelaueris
Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, μὴ δὲ ζήλου τοὺς
faciētes iniq̄tatē. Qm̄ tāq̄ fenū velocit arēſ
ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν. Ὅτι ὡσεὶ χόρτος ταχὺ ἀποξηραν
cent: τ quēadmodū olera herbaꝝ cito decidēt. Spe
θήσονται, καὶ ὡσεὶ λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται. Ἔλ
ra in dño: τ fac bonitatē: τ inhabita
πισον ἐπὶ κύριον, καὶ ποίει χρηστότητα, καὶ κατασκήνου
terraꝫ: τ paſceris in diuitijs eius.
τὴν γῆν, καὶ ποιμανθήσῃ ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτῆς.

Trāſla.B.Hie.

ne elōgeris a me. Cōſurge & vigila in iudicium meū: deus meus & dñs meus in cām meā. Judica me ſcdm iuſticiam meā dñe deus me⁹: & ne inſultēt mihi. Ne dicāt ī corde ſuo vah aie nr̄e: ne dicāt obſorbuimus eū. Cōfundantur & reuereantur piter qui letantur in afflictione mea: induātur cōfuſione & verecūdia qui magnificātur ſuper me. Gaudeāt & letētur qui volūt iuſticiā meā: & dicāt ſp magnificetur dominus qui vult pacem ſerui eius. Et ligua mea meditabitur iuſticiā tuam: tota die laudē tuā.

victori ſuo dñi dd. 36

Dixit ſcelus impii ī medio cordis eius: nō eſt timor dei ante oculos eius. Qm̄ doloſe agit aduerſū eū in oculis ſuis: vt inueniret iniqtatē eius ad odiendū. Verba oris eius iniquitas & dolus: ceſſauit cogitare bn̄facere. Iniquitatē cogitat in cubili ſuo: ſtabit in via nō bona: malū nō abiiciet. Domine in celo miſericordia tua: fides tua vſq̄ ad nubes. Iuſtitia tua quaſi montes dei: iudicia tua abyſſus multa: homines & iumenta ſaluos facies domine. Quam preciosa eſt miſericordia tua deus: & filii adam in vmbra alarum tuarum ſperabunt. Inebriabuntur de pinguedine domus tue: & torrēte delitiarū tuaꝝ potabis eos. Qm̄ tecū eſt fōs vite: ī lumine tuo videbım⁹ lumē. Attrahe miam tuā ſciētibus te: & iuſtitiam tuam rectis corde. Non veniat mihi pes ſuperbie: & man⁹ ipioꝝ non me cōmoueat. Ibi ceciderūt opantes iniquitatem: expulſi ſunt & nō potuerunt ſurgere.

David. 37.

Noli cōtēdere cum malignis: nec emuleris facíētes iniquitatē. Qm̄ ſicut herba velociter conterētur: & ſicut holus viride marceſcēt. Spera in domio & fac bonum: peregrinare ī terra & paſcere fide.

Text.heb.ps.xxxvi. Primitiua.he.

אל תרחק ממני: העירה והקיצה
למשפטי אלהי ואדני לריבי:
שפטני כצדקך יהוה אלהי ואל
ישמחו לי: אל יאמרו בלבם
האח נפשנו אל יאמרו בלענוהו:
יבשו ויחפרו יחדו שמחי רעתי
ילבשו בשת וכלמה המגדילים
עלי: ירנו וישמחו חפצי צדקי
ויאמרו תמיד יגדל יהוה החפץ
שלום עבדו: ולשוני תהגה
צדקך כל היום תהלתך: xxxvi.
למנצח לעבד יהוה לדוד:
נאם פשע לרשע בקרב לבי אין
פחד אלהים לנגד עיניו: כי
החליק אליו בעיניו למצא עונו
לשנא: דברי פיו און ומרמה
חדל להשכיל להיטיב: און
יחשב על משכבו יתיצב על דרך
לא טוב רע לא ימאס: יהוה
בהשמים חסדך אמונתך עד
שחקים: צדקתך כהררי אל
משפטיך תהום רבה אדם ובהמה
תושיע יהוה: מה יקר חסדך
אלהים ובני אדם בצל כנפיך
יחסיון: ירוין מדשן ביתך ונחל
עדניך תשקם: כי עמך מקור
חיים באורך נראה אור: משך
חסדך לידעיך וצדקתך לישרי
לב: אל תבואני רגל גאוה ויד
רשעים אל תנדני: שם נפלו
פעלי און דחו ולא יכלו קום:
לדוד xxxvii. אל
תתחר במרעים אל תקנא בעשי
עולה: כי כחציר מהרה ימלו וכירק
דשא יבולון: בטח ביהוה ועשה
טוב שכן ארץ ורעה אמונה:

והתענג על יהוה ויתן לך
משאלות לבך: גול על יהוה
דרכך ובטח עליו והוא יעשה:
והוציא כאור צדקך ומשפטך
כצהרים: דום ליהוה והתחולל
לו אל תתחר במצליח דרכו
באיש עשה מזמות: הרף מאף
ועזב חמה אל תתחר אך להרע:
כי מרעים יכרתון וקוי יהוה המה
יירשו ארץ: ועוד מעט ואין
רשע והתבוננת על מקומו
ואיננו: וענוים יירשו ארץ
והתענגו על רב שלום: זמם
רשע לצדיק וחרק עליו שניו:
אדני ישחק לו כי ראה כי יבא
יומו: חרב פתחו רשעים ודרכו
קשתם להפיל עני ואביון
לטבוח ישרי דרך: חרבם תבוא
בלבם וקשתותם תשברנה:
טוב מעט לצדיק מהמון רשעים
רבים: כי זרועות רשעים תשברנה
וסומך צדיקים יהוה: יודע יהוה
ימי תמימם ונחלתם לעולם תהיה:
לא יבשו בעת רעה ובימי רעבון
ישבעו: כי רשעים יאבדו ואיבי
יהוה כיקר כרים כלו בעשן כלו:
לוה רשע ולא ישלם וצדיק
חונן ונותן: כי מברכיו
יירשו ארץ ומקלליו יכרתו:
מיהוה מצעדי גבר כוננו ודרכו
יחפץ: כי יפל לא יוטל
כי יהוה סומך ידו: נער הייתי
גם זקנתי ולא ראיתי צדיק
נעזב וזרעו מבקש לחם: כל
היום חונן ומלוה וזרעו לברכה:
סור מרע ועשה טוב ושכן

Et delectare in dño: & dabit tibi petitiões cordis tui. Volue super dominum viam tuam: & confide in eo & ipse faciet. Et educet sicut lumen iusticiam tuam: & iudicium tuũ sicut meridiem. Tace domino & expecta eum: noli contendere aduersus eum qui proficit in via sua: aduersus virum qui facit que cogitat. Dimitte irã & relinq̃ furorẽ. noli cõtẽdere vt male facias. Q̃m qui malefaciũt interibũt: expectãtes aũt dñm ipsi hereditabũt terrã. Adhuc enĩ modicũ & nõ erit ipius: & cogitabis de loco eius & nõ subsistet. Mites aũt hereditabũt terrã: & delectabuntur in multitudine pacis. Cogitat ipius de iusto: & frẽdet aduersus eũ dentibus suis. Dñs deridebit eũ: vides q̃ veniet dies eius. Gladiũ euaginauerũt impii & tetẽderũt arcũ suũ: vt percutiant egenũ & pauperẽ & interficiãt rectos ĩ via. Gladius eorũ ĩgrediatur in cor eorũ: & arcus eorũ cõfringantur. Melius est parũ iusto: quam diuitie ĩpiorum multe. Q̃m brachia ĩpiorũ confringentur: subleuat aũt iustos dominus. Nouit dñs dies immaculatorũ: & hereditas eorũ eterna erit. Non cõfundẽtur in tpe malo: & ĩ diebus famis saturabũtur. Quia impii peribunt: & inimici dñi gloriãtes vt monocerotes cõsumẽtur vt fum9 cõsumẽtur. Fen9 accipit ipius & nõ reddit: iustus aũt donat & tribuit. Quia q bñdicti fuerit ab eo herditabũt terrã: & q maledicti interibũt. A dño gressus viri firmãtur: & viã ei9 volet. Cum ceciderit non allidetur: quia dñs sustentat manũ eius. Puer fui siquidem senui: & non vidi iustum derelictũ: nec semẽ ei9 querens panem. Tota die donat & cõmodat: & semẽ eius ĩ bñdictione erit. Recede a malo & fac bonũ: & habita

Delectare in dño: & dabit tibi petitiões cordis tui. Reuela ad dñm viã tuã: &
Κατατρύφησον τοῦ κυρίου, καὶ δώσει σοι τὰ αἰτήματα τῆς καρδίας σου. Ἀποκάλυψον πρὸς κύριον τὴν ὁδόν σου, καὶ
spera in eo: & ipse faciet. Et educet q̃si lumẽ
ἔλπισον ἐπ' αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει. Καὶ ἐξοίσει ὡς φῶς
iusticiã tuã: & iudiciũ tuũ, tãq̃ meridiẽ.
τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ τὸ κρίμά σου ὡς μεσημβρίαν.
Subditus esto dño: & ora eũ. Noli emulari
Ὑποτάγηθι τῷ κυρίῳ, καὶ ἱκέτευσον αὐτόν. Μὴ παραζήλου
in eo q̃ p̃sperat in via sua: in hõe faciẽti iniustitias. Desine ab ira: & derelinque
ἐν τῷ κατευοδουμένῳ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἐν ἀνθρώπῳ ποιοῦντι παρανομίαν. Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς, καὶ ἐγκατάλιπε
furorẽ. noli emulari: vt maligneris. Q̃m q̃ malignãtur exterminabũtur: sustinẽtes aũt dñm: ipi
θυμόν. μὴ παραζήλου, ὥστε πονηρεύεσθαι. Ὅτι οἱ πονηρευόμενοι ἐξολοθρευθήσονται, οἱ δὲ ὑπομένοντες τὸν κύριον, αὐτοὶ
hereditabũt terrã. Et adhuc pusillũ & nõ erit peccator. & q̃res locũ eius: & nõ inuenies.
κληρονομήσουσι γῆν. Καὶ ἔτι ὀλίγον καὶ οὐ μὴ ὑπάρξῃ ὁ ἁμαρτωλός. καὶ ζητήσεις τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὕρῃς.
Mansueti aũt hereditabũt terrã: & delectabũtur in multitudine pacis. Obseruabit peccator iustũ: & stridebit sup eũ dẽtib9 suis. Dñs aũt irridebit eũ: q̃m p̃spicit q̃ veniet dies ei9. Gladiũ
Οἱ δὲ πραεῖς κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατατρυφήσουσιν ἐπὶ πλήθει εἰρήνης. Παρατηρήσεται ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ βρύξει ἐπ' αὐτὸν τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ. Ὁ δὲ κύριος ἐκγελάσεται αὐτόν, ὅτι προβλέπει ὅτι ἥξει ἡ ἡμέρα αὐτοῦ. Ῥομφαίαν
euaginauerũt peccatores: intẽderũt arcũ suũ: vt deiciãt pauperẽ & inopẽ: vt trucidẽt rectos corde.
ἐσπάσαντο οἱ ἁμαρτωλοί, ἐνέτειναν τόξον αὐτῶν, τοῦ καταβαλεῖν πτωχὸν καὶ πένητα, τοῦ σφάξαι τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ.
Gladius eorũ intret in corda ipsorũ: & arcus eorũ cõfringãtur. Meli9 ẽ modicũ iusto sup diuitias peccatorũ multas. Q̃m brachia peccatorũ cõterẽtur: cõfirmat aũt iustos dñs.
Ἡ ῥομφαία αὐτῶν εἰσέλθοι εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ τὰ τόξα αὐτῶν συντριβείη. Κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ ὑπὲρ πλοῦτον ἁμαρτωλῶν πολύν. Ὅτι βραχίονες ἁμαρτωλῶν συντριβήσονται, ὑποστηρίζει δὲ τοὺς δικαίους ὁ κύριος.
Nouit dñs vias immaculatorũ: & hereditas eorũ in eternũ erit. Nõ cõfundẽtur in tpe malo: & in diebus famis saturabũtur: q̃ peccatores pibũt. Inimici vero dñi mox vt honorificati fuerit ipi & exaltati: deficiẽtes quẽadmodũ fumus defecerũt.
Γινώσκει κύριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων, καὶ ἡ κληρονομία αὐτῶν εἰς αἰῶνα ἔσται. Οὐ καταισχυνθήσονται ἐν καιρῷ πονηρῷ, καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ χορτασθήσονται, ὅτι οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπολοῦνται. Οἱ δὲ ἐχθροὶ τοῦ κυρίου ἅμα τῷ δοξασθῆναι αὐτοὺς καὶ ὑψωθῆναι, ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον.
Mutuatur peccator: & nõ soluet. iustus aũt miseretur: & tribuit: Quia bñdicẽtes ei hereditabũt terrã: maledicẽtes aũt ei dispibũt.
Δανείζεται ὁ ἁμαρτωλός, καὶ οὐκ ἀποτίσει. ὁ δὲ δίκαιος οἰκτείρει, καὶ δίδωσιν. Ὅτι οἱ εὐλογοῦντες αὐτὸν κληρονομήσουσι γῆν, οἱ δὲ καταρώμενοι αὐτὸν ἐξολοθρευθήσονται.
A dño gressus hoĩs dirigũtur: & viã eius volet valde. Cũ ceciderit nõ collidetur: q̃ dñs supponit manũ ei. Iunior fui: & enĩ senui: & nõ vidi iustũ derelictũ: neq̃ semẽ eius q̃rẽs panẽ. Tota die miseret & cõmodat iustus: & semẽ illi9 in bñdictiõe erit.
Παρὰ κυρίου τὰ διαβήματα ἀνθρώπου κατευθύνεται, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ θελήσει σφόδρα. Ὅταν πέσῃ οὐ καταραχθήσεται, ὅτι κύριος ἀντιστηρίζει χεῖρα αὐτοῦ. Νεώτερος ἐγενόμην, καὶ γὰρ ἐγήρασα, καὶ οὐκ εἶδον δίκαιον ἐγκαταλελειμμένον, οὐδὲ τὸ σπέρμα αὐτοῦ ζητοῦν ἄρτους. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐλεεῖ καὶ δανείζει ὁ δίκαιος, καὶ τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν ἔσται.
Declina a malo: & fac bonũ: & inhabita
Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποίησον ἀγαθόν, καὶ κατασκήνου

Infra co.

in seculũ seculi. Quia dñs amat iudiciũ: & nõ derelinquet sctõs suos. in eternũ cõseruabũtur.
εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Ὅτι κύριος ἀγαπᾷ κρίσιν, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψει τοὺς ὁσίους αὐτοῦ, εἰς τὸν αἰῶνα φυλαχθήσονται.
Iniusti aũt punientur: & semẽ impiorũ peribit.
Ἄνομοι δὲ ἐκδιωχθήσονται, καὶ σπέρμα ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσεται.
Iusti aũt hereditabũt terrã: & inhabitabũt in seculũ seculi sup eã. Os iusti meditabit sapiẽtiã: & lingua eius loquet iudiciũ. Lex dei eius in corde ipi9: & nõ supplãtabũtur gressus eius.
Δίκαιοι δὲ κληρονομήσουσι γῆν, καὶ κατασκηνώσουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος ἐπ' αὐτῆς. Στόμα δικαίου μελετήσει σοφίαν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ λαλήσει κρίσιν. Ὁ νόμος τοῦ θεοῦ αὐτοῦ ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὑποσκελισθήσεται τὰ διαβήματα αὐτοῦ.
Cõsiderat peccator iustũ: & q̃rit mortificare eũ. Dñs aũt nõ derelinquet eũ in manib9 eius: nec dãnabit eũ: cũ iudicabit illi.
Κατανοεῖ ὁ ἁμαρτωλὸς τὸν δίκαιον, καὶ ζητεῖ τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. Ὁ δὲ κύριος οὐ μὴ ἐγκαταλίποι αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, οὐδ' οὐ μὴ καταδικάσηται αὐτόν, ὅταν κρίνηται αὐτῷ.
Expecta dñz: & custodi viã eius: & exaltabit te vt hereditate capias terrã: cũ perierint peccatores videbis.
Ὑπόμεινον τὸν κύριον, καὶ φύλαξον τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει σε τοῦ κατακληρονομῆσαι γῆν, ἐν τῷ ἐξολοθρεύεσθαι ἁμαρτωλοὺς ὄψει.
Vidi impiũ superexaltatũ: & eleuatũ: sicut cedros libani. Et trãsiui & ecce nõ erat: & q̃siui eũ & nõ ẽ inuent9 locus eius.
Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ ἐπαιρόμενον, ὡς τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου. Καὶ παρῆλθον καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὑρέθη ὁ τόπος αὐτοῦ.
Custodi inocẽtiã & vide equitatẽ: q̃m sũt reliquie hoĩ pacifico. Iniusti aũt disperibũt simul: reliquie impiorũ interibũt.
Φύλασσε ἀκακίαν καὶ ἴδε εὐθύτητα, ὅτι ἔστιν ἐγκατάλειμμα ἀνθρώπῳ εἰρηνικῷ. Οἱ δὲ παράνομοι ἐξολοθρευθήσονται ἐπὶ τὸ αὐτό, τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν ἀσεβῶν ἐξολοθρευθήσονται.
Salus aũt iustorũ a dño: & protector eorũ est in tpe tribulatiõis. Et adiuuabit eos dñs: & liberabit eos: & eruet eos a peccatoribus: & saluabit eos: q̃ sperauerũt in eo.
Σωτηρία δὲ τῶν δικαίων παρὰ κυρίου, καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν ἐν καιρῷ θλίψεως. Καὶ βοηθήσει αὐτοῖς κύριος [illegible] αὐτούς, καὶ ἐξελεῖται αὐτοὺς ἐξ ἁμαρτωλῶν [illegible] αὐτούς, ὅτι ἤλπισαν ἐπ' αὐτόν.

Psalmus dd in cõmemoratiõe de sabbato. 37.
Ψαλμὸς τῷ Δαυὶδ εἰς ἀνάμνησιν περὶ τοῦ σαββάτου. λζ.

6.6.

Domine ne furore tuo arguas me: neq̃ ira tua corripias me. Q̃m sagitte tue infixe sũt mihi: & cõfirmasti sup me manũ tuã. Nõ est sanitas in carne mea a facie ire tue: nõ est pax in ossib9 meis a facie peccatorũ meorũ. Q̃m iniq̃tates mee supgresse sũt caput meũ: sicut onus graue grauate sũt sup me. Putruerũt & corrupte sũt cicatrices mee a facie insipiẽtie mee. Miser factus sũ & curuatus sũ vsq̃ in finẽ: tota die cõtristatus ingrediebar. Q̃m lũbi mei impleti sũt illusionibus: & nõ est sanitas in carne mea. Afflict9 sũ & humiliatus sũ nimis: rugiebã a gemitu cordis mei. Dñe ante te oĩne desideriũ meũ: & gemitus meus a te nõ est abscõdit9.
Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσῃς με. Ὅτι τὰ βέλη σου ἐνεπάγησάν μοι, καὶ ἐπεστήριξας ἐπ' ἐμὲ τὴν χεῖρά σου. Οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου, οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου. Ὅτι αἱ ἀνομίαι μου ὑπερῆραν τὴν κεφαλήν μου, ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ. Προσώζεσαν καὶ ἐσάπησαν οἱ μώλωπές μου ἀπὸ προσώπου τῆς ἀφροσύνης μου. Ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους, ὅλην τὴν ἡμέραν σκυθρωπάζων ἐπορευόμην. Ὅτι αἱ ψόαι μου ἐπλήσθησαν ἐμπαιγμάτων, καὶ οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου. Ἐκακώθην καὶ ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα, ὠρυόμην ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου. Κύριε ἐναντίον σου πᾶσα ἡ ἐπιθυμία μου, καὶ ὁ στεναγμός μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβη.

in sempiternũ. Quia dominus diligit iudicium: & non derelinquet sanctos suos in eternũ custoditi sunt: & semẽ impiorum pibit. Iusti hereditabunt terram: & inhabitabũt in seculũ sup eã. Os iusti meditabitur sapientiam: & lingua eius loquetur iudicium. Lex dei eius in corde eius: non deficient gressus eius. Considerat impius iustum: & querit vt occidat eũ. Dñs nõ derelinquet eum in manu eius: & nõ condẽnabit eum cũ iudicatur. Expecta dominũ & custodi viam eius: & exaltabit te vt possideas terrã: cũ interibunt impii videbis. Vidi impium robustum & fortissimum sicut indigenam virentem. Et transiui & ecce non erat: & quesiui eum & non est inuentus. Custodi simplicitatem & vide rectũ: quia erit ad extremum viro pax. Preuaricatores aũt delebũtur pariter: nouissimum impiorum peribit. Salus aũt iustorũ a dño: fortitudo eorũ in tpe tribulatiõis. Et auxiliabitur eis dñs & liberabit eos: eripiet eos ab ĩpiis & saluabit eos quia sperauerũt ĩ eo.

Psalmus dauid in commemoratione. 38.

Domine ne ĩ ira tua arguas me: neq̃ ĩ furorẽ tuo corripias me. Q̃m sagitte tue infixe sũt mihi: & tetigit me manus tua. Nõ sanitas in carne mea a facie indignatiõis tue: nõ pax ossib9 meis a facie pctĩ mei. Q̃m iniq̃tates mee trãsierũt caput meũ: q̃si on9 graue aggrauate sunt sup me. Cõputruerũt & tabuerũt cicatrices mee a facie ĩsipiẽtie mee. Afflict9 sũ & ĩcuruat9 sũ nimis: tota die merens ãbulabã. Q̃m lũbi mei repleti sunt ignominia: & nõ ẽ sanitas ĩ carne mea. Euigilaui & afflictus sũ nimis: rugiebã a gemitu cordis mei. Dñe ĩ cõspectu tuo oẽ desideriũ meũ: & gemitus meus a te non est absconditus.

לעולם: כי יהוה אהב משפט
ולא יעזב את חסידיו לעולם
נשמרו וזרע רשעים נכרת:
צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד
עליה: פי צדיק יהגה חכמה
ולשונו תדבר משפט: תורת
אלהיו בלבו לא תמעד אשריו:
צופה רשע לצדיק ומבקש
להמיתו: יהוה לא יעזבנו בידו
ולא ירשיענו בהשפטו: קוה
אל יהוה ושמר דרכו וירממך
לרשת ארץ בהכרת רשעים
תראה: ראיתי רשע עריץ
ומתערה כאזרח רענן: ויעבר
והנה איננו ואבקשהו ולא
נמצא: שמר תם וראה ישר כי
אחרית לאיש שלום: ופשעים
נשמדו יחדו אחרית רשעים
נכרתה: ותשועת צדיקים
מיהוה מעוזם בעת צרה: ויעזרם
יהוה ויפלטם יפלטם מרשעים

XXXVIII.

ויושיעם כי חסו בו:
מזמור לדוד להזכיר: יהוה
אל בקצפך תוכיחני ובחמתך
תיסרני: כי חציך נחתו בי
ותנחת עלי ידך: אין מתם בבשרי
מפני זעמך אין שלום בעצמי מפני
חטאתי: כי עונתי עברו ראשי
כמשא כבד יכבדו ממני: הבאישו
נמקו חבורתי מפני אולתי:
נעויתי שחתי עד מאד כל היום
קדר הלכתי: כי כסלי מלאו
נקלה ואין מתם בבשרי: נפוגותי
ונדכיתי עד מאד שאגתי מנהמת
לבי: אדני נגדך כל תאותי
ואנחתי ממך לא נסתרה:

לבי סחרחר עזבני כחי ואור עיני גם הם אין אתי׃ אהבי ורעי מנגד נגעי יעמדו וקרובי מרחק עמדו׃ וינקשו מבקשי נפשי ודרשי רעתי דברו הוות ומרמות כל היום יהגו׃ ואני כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו׃ ואהי כאיש אשר לא שמע ואין בפיו תוכחות׃ כי לך יהוה הוחלתי אתה תענה אדני אלהי׃ כי אמרתי פן ישמחו לי במוט רגלי עלי הגדילו׃ כי אני לצלע נכון ומכאובי נגדי תמיד׃ כי עוני אגיד אדאג מחטאתי׃ ואיבי חיים עצמו ורבו שנאי שקר׃ ומשלמי רעה תחת טובה ישטנוני תחת רדפי טוב׃ אל תעזבני יהוה אלהי אל תרחק ממני׃ חושה לעזרתי אדני תשועתי׃

xxxix.

למנצח לידותון מזמור לדוד׃ אמרתי אשמרה דרכי מחטוא בלשוני אשמרה לפי מחסום בעד רשע לנגדי׃ נאלמתי דומיה החשיתי מטוב וכאבי נעכר׃ חם לבי בקרבי בהגיגי תבער אש דברתי בלשוני׃ הודיעני יהוה קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני׃ הנה טפחות נתתה ימי וחלדי כאין נגדך אך כל הבל כל אדם נצב סלה׃ אך בצלם יתהלך איש אך הבל יהמיון יצבר ולא ידע מי אספם׃ ועתה מה קויתי אדני תוחלתי לך היא׃ מכל פשעי הצילני חרפת נבל אל תשימני׃ נאלמתי לא אפתח פי כי אתה עשית׃

Cor meū fluctuabat: dereliquit me fortitudo mea: & lux oculorū meorū & ipsa nō ē mecū. Cari mei & proximi mei q̄si cōtra leprā meā steterunt: & vicini mei lōge steterūt. Et irruebāt q̄rētes aīam meam: & inuestigātes mala mihi loq̄bātur insidias: & dolos tota die meditabātur. Et ego tanq̄ surdus nō audiebā: & sicut mutus nō apiēs os suū. Et fui sicut hō qui non audit: nec in ore suo redargutiones. Te eni dñe expectabā: tu exaudies dñe deus meus. Quia dixi ne forte insultēt mihi: & cū vacillauerit pedes mei sup me magnificentur. Quia ego ad plagas paratus sum: & dolor meus cōtra me semper. Quia iniquitatē meā annūcio: sollicitus ero p pctō meo. Inimici āt mei viuētes confortati sunt: & multiplicati sūt odiētes me mēdaciter. Et qui reddūt malū p bono aduersabātur mihi: q̄m seq̄bar bonum. Ne derelinquas me dñe deus meus: ne elongeris a me. Festina i auxiliū meū: dñe salutis mee.

Victori pro idithun ps dauid. 39.

Dixi custodiam vias meas ne peccē in lingua mea: custodiam os meū silētio: donec ē impius cōtra me. Obmutui silētio tacui de bono: & dolor me⁹ cōturbatus ē. Incaluit cor meum i medio mei: in meditatiōe mea incēsus sū igni: locut⁹ sū lingua mea. Ostēde mihi dñe finē meū: & mēsurā dieꝝ meoꝝ q̄ sit: vt sciā qd mihi deest. Ecce breues posuisti dies meos: & vita mea q̄si nō sit in cōspectu tuo: oīa eī vanitas ois hō subsistens. Sp. Tātū i imagie ābulat hō: tm̄ frustra cōturbatur: cōgregat & ignorat cui dimittat ea. Nūc ergo qd expecto? dñe pstolatio mea tu es. Ab oibus iniquitatib⁹ meis libera me: opprobriū stulto ne pōas me. Obmutui nō apui os meū: quia tu fecisti

Cor meū cōturbatū ē: dereliquit me ꝟtus mea:
Η καρδία μου ἐταράχθη, ἐγκατέλιπέ με ἡ ἰσχύς μου, καὶ τὸ
lumē oculoꝝ meoꝝ ꝛ ipm nō est mecū. Amici mei
φῶς τῶν ὀφθαλμῶν μου καὶ αὐτὸ οὐκ ἔστι μετ᾽ ἐμοῦ. Οἱ φίλοι μου
ꝛ ꝓximi mei aduersū me appropinquauerūt ꝛ steterūt. Et
καὶ οἱ πλησίον μου ἐξεναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν. Καὶ
qui iuxta me de lōge steterūt: ꝛ vim faciebāt q̄ quere
οἱ ἔγγιστά μου ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν, καὶ ἐξεβιάζοντο οἱ ζητοῦν
bāt aīaꝫ meā. Et q̄ inquirebāt mala mihi: locuti sūt va
τες τὴν ψυχήν μου. Καὶ οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι, ἐλάλησαν μα
nitatēs: ꝛ dolos tota die meditabātur. Ego āt
ταιότητας, καὶ δολιότητας ὅλην τὴν ἡμέραν ἐμελέτησαν. Ἐγὼ δὲ
tāq̄ surdus nō audiebā: ꝛ sicut mutus nō aperiēs os su
ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐ
uꝫ. Et factus sū sicut hō nō audiēs: ꝛ nō hñs in ore
τοῦ. Καὶ ἐγενόμην ὡσεὶ ἄνθρωπος οὐκ ἀκούων, καὶ οὐκ ἔχων ἐν τῷ στόματι
suo redargutiōes. Quia in te dñe speraui: tu exaudies
αὐτοῦ ἐλεγμούς. Ὅτι ἐπὶ σοὶ κύριε ἤλπισα, σὺ εἰσακού
dñe deus meus. Quia dixi: neq̄ñdo supgaudeāt mihi
σῃ κύριε ὁ θεός μου. Ὅτι εἶπον, μήποτε ἐπιχαρῶσί μοι οἱ
inimici mei: ꝛ dū cōmouēt pedes mei sup me magna
ἐχθροί μου, καὶ ἐν τῷ σαλευθῆναι πόδας μου ἐπ᾽ ἐμὲ ἐμεγα
locuti sunt. Quia ego in flagella paratus: ꝛ dolor
λορρημόνησαν. Ὅτι ἐγὼ εἰς μάστιγας ἕτοιμος, καὶ ἡ ἀλγηδών
me⁹ i cōspectu meo ē semp. Quā iniq̄tatē meā ego
μου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διαπαντός. Ὅτι τὴν ἀνομίαν μου ἐγὼ
annūtiabo: ꝛ cogitabo pro pctō meo. Inimi
ἀναγγελῶ, καὶ μεριμνήσω ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας μου. Οἱ δὲ
ci aūt mei viuūt: ꝛ cōfirmati sūt sup me: ꝛ multiplica
ἐχθροί μου ζῶσι, καὶ κεκραταίωνται ὑπὲρ ἐμέ, καὶ ἐπληθύνθη
ti sūt q̄ oderūt me inique. Qui retribuūt mihi ma
σαν οἱ μισοῦντές με ἀδίκως. Οἱ ἀνταποδιδόντες μοι κα
la pro bonis: detrahebāt mihi: qm̄ sequebar boni
κὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, ἐνδιέβαλλόν με, ἐπεὶ κατεδίωκον ἀγαθο
tatē. Ne derelinquas me dñe deus me⁹: ne discesseris a
σύνην. Μὴ ἐγκαταλίπῃς με κύριε ὁ θεός μου, μὴ ἀποστῇς ἀπ᾽
me. Intēde in adiutoriū meū dñe salutis mee.
ἐμοῦ. Πρόσχες εἰς τὴν βοήθειάν μου κύριε τῆς σωτηρίας μου.

In finē idithū cāticū dd. 38.
Εἰς τὸ τέλος τῷ Ἰδιθοὺμ ᾠδὴ τῷ Δαυίδ. λη'.

Dixi custodiā vias meas: vt nō delinq̄
Εἶπα, φυλάξω τὰς ὁδούς μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με
in lingua mea. Posui ori meo custodiā: cū cōsisteret
ἐν γλώσσῃ μου. Ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακήν, ἐν τῷ συστῆναι
pctōr aduersū me. Obmutui ꝛ humiliat⁹ sū:
τὸν ἁμαρτωλὸν ἐναντίον μου. Ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην,
ꝛ silui a bonis: ꝛ dolor meus renouat⁹ est. Con
καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν, καὶ τὸ ἄλγημά μου ἀνεκαινίσθη. Ἐθερ
caluit cor meū intra me: ꝛ in meditatiōe mea exar
μάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ μου ἐκκαυθή
descet ignis. Locut⁹ sū in lingua mea: notū fac mihi dñe
σεται πῦρ. Ἐλάλησα ἐν γλώσσῃ μου, γνώρισόν μοι κύριε τὸ
finē meū: Et numerū dieꝝ meoꝝ q̄s est: vt sciā
πέρας μου, Καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν μου τίς ἐστιν; ἵνα γνῶ
q̄d desit mihi. Ecce veteres posuisti dies meos: ꝛ
τί ὑστερῶ ἐγώ. Ἰδοὺ παλαιστὰς ἔθου τὰς ἡμέρας μου, καὶ
substātia mea tāq̄ nihilū ante te. Verūtñ vni
ἡ ὑπόστασίς μου ὡσεὶ οὐθὲν ἐνώπιόν σου. Πλὴν τὰ σύμ
uersa vanitas: ois hō viuēs. Quāq̄ in ima
παντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. Μέντοιγε ἐν εἰκό
gine ptrāsit hō: tñ frustra cōturbat. The
νι διαπορεύεται ἄνθρωπος, πλὴν μάτην ταράσσεται. Θη
saurizat ꝛ ignorat cui cōgregabit ea: ꝛ nūc q̄
σαυρίζει καὶ οὐ γινώσκει τίνι συνάξει αὐτά, καὶ νῦν τίς ἡ
expectatio mea: nōne dñs: ꝛ suba mea a
ὑπομονή μου, οὐχὶ κύριος; καὶ ἡ ὑπόστασίς μου παρὰ
te est. Ab oib⁹ iniq̄tatib⁹ meis erue me: oppro
σοῦ ἐστιν. Ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνομιῶν μου ῥῦσαί με, ὄνει
briū insipiēti dedisti me. Obmutui ꝛ nō apui os
δος ἄφρονι ἔδωκάς με. Ἐκωφώθην καὶ οὐκ ἤνοιξα τὸ στό
meū: q̄m tu fecisti:
μα μου, ὅτι σὺ ἐποίησας,

amoue a me plagas tuas. A fortitudine eñi
Ἀπόστησον ἀπ᾽ ἐμοῦ τὰς μάστιγάς σου. Ἀπὸ γὰρ τῆς ἰσχύ
manus tue ego defeci: in increpatiōib⁹ pp iniq̄ui
ος τῆς χειρός σου ἐγὼ ἐξέλιπον, ἐν ἐλεγμοῖς ὑπὲρ ἀνομί
tatē corripuisti hoīeꝫ. Et tabescere fecisti sicut araneā
ας ἐπαίδευσας ἄνθρωπον. Καὶ ἐξέτηξας ὡς ἀράχνην τὴν
aīam eius: verūtñ vane ois hō. Exaudi
ψυχὴν αὐτοῦ, πλὴν μάτην πᾶς ἄνθρωπος. Εἰσάκουσον
orōeꝫ meā dñe ꝛ dep̄catiōnē meā: aurib⁹ pcipe.
τῆς προσευχῆς μου κύριε καὶ τῆς δεήσεώς μου, ἐνώτισαι
lachrymas meas. Ne sileas: qm̄ aduena
τῶν δακρύων μου. Μὴ παρασιωπήσῃς, ὅτι πάροικος
ego sum apud te ꝛ peregrinus: sicut oēs
ἐγώ εἰμι παρὰ σοὶ καὶ παρεπίδημος, καθὼς πάντες
pr̄es mei. Remitte mihi vt refrigerer priusq̄ a
οἱ πατέρες μου. Ἄνες μοι, ἵνα ἀναψύξω πρὸ τοῦ με ἀ
beam: ꝛ amplius nō ero.
πελθεῖν, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ ὑπάρξω.

In finē psalmus dauid. 39.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. λθ'.

Expectās expectaui dñm: ꝛ intēdit mihi:
Ὑπομένων ὑπέμεινα τὸν κύριον, καὶ προσέσχε μοι,
ꝛ exaudiuit preces meas: Et eduxit me de la
καὶ εἰσήκουσε τῆς δεήσεώς μου, Καὶ ἀνήγαγέ με ἐκ λάκ
cu miserie: ꝛ de luto fecis. Et statuit sup
κου ταλαιπωρίας, καὶ ἀπὸ πηλοῦ ἰλύος. Καὶ ἔστησεν ἐπὶ
petrā pedes meos: ꝛ direxit gressus
πέτραν τοὺς πόδας μου, καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματά
meos, Et immisit in os meū cāticū nouū: carmē
μου. Καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα μου ᾆσμα καινόν, ὕμνον τῷ
deo nr̄o. Videbūt multi ꝛ timebūt: ꝛ sperabūt
θεῷ ἡμῶν. Ὄψονται πολλοὶ καὶ φοβηθήσονται, καὶ ἐλπιοῦσιν
in dño. Beatus vir: cuius est nomē dñi spes
ἐπὶ κύριον. Μακάριος ἀνήρ, οὗ ἐστι τὸ ὄνομα κυρίου ἐλπὶς
eius: ꝛ nō respexit in vanitates ꝛ insanias fal
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐπέβλεψεν εἰς ματαιότητας καὶ μανίας ψευ
sas. Multa fecisti tu dñe deus meus mirabi
δεῖς. Πολλὰ ἐποίησας σὺ κύριε ὁ θεός μου τὰ θαυμά
lia tua: ꝛ cogitatiōib⁹ tuis nō est q̄ similis
σιά σου, καὶ τοῖς διαλογισμοῖς σου οὐκ ἔστι τίς ὁμοιωθήσε
sit tibi. Annūtiaui ꝛ locut⁹ sū: multiplicati sūt sup nu
ταί σοι. Ἀπήγγειλα καὶ ἐλάλησα, ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ ἀρι
merū. Sacrificiū ꝛ oblatiōnē noluisti: corpus aūt per
θμόν. Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρ
fecisti mihi. Holocausta ꝛ pro pctō nō postu
τίσω μοι. Ὁλοκαυτώματα καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἐζήτη
lasti: tūc dixi: ecce venio. In capite libri scrip
σας, τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω. Ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγρα
tū est de me: vt facerē volūtatē tuā: deus me⁹ vo
πται περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, ὁ θεός μου ἠβου
lui ꝛ legē tuā in medio vētris mei. Annū
λήθην καὶ τὸν νόμον σου ἐν μέσῳ τῆς κοιλίας μου. Εὐηγγελι
tiaui iustitiā in ecclesia magna: ecce labia mea
σάμην δικαιοσύνην ἐν ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ, ἰδοὺ τὰ χείλη μου
nō phibebo: dñe tu scisti. Iustitiā tuā nō
οὐ μὴ κωλύσω, κύριε σὺ ἔγνως. Τὴν δικαιοσύνην σου οὐκ
abscōdi in corde meo: ꝟitatē tuā ꝛ salutare
ἔκρυψα ἐν τῇ καρδίᾳ μου, τὴν ἀλήθειάν σου καὶ τὸ σωτήριόν
tuū dixi. Nō abscōdi miam tuā ꝛ ꝟitatē tuā
σου εἶπα. Οὐκ ἔκρυψα τὸ ἔλεός σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου
a cōcilio multo. Tu aūt dñe ne lōge facias
ἀπὸ συναγωγῆς πολλῆς. Σὺ δὲ κύριε μὴ μακρύνῃς τοὺς
miseratiōes tuas a me: mia tua ꝛ ꝟitas tua sem
οἰκτιρμούς σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, τὸ ἔλεός σου καὶ ἡ ἀλήθειά σου διὰ
per susceperūt me. Qm̄ circūdederūt me mala: quoꝝ nō
παντὸς ἀντιλάβοιντό μου. Ὅτι περιέσχον με κακά, ὧν οὐκ
est numer⁹. cōprehēderūt me iniq̄tates mee: ꝛ nō po
ἔστιν ἀριθμός. κατέλαβόν με αἱ ἀνομίαι μου, καὶ οὐκ ἠδυ
tui vt viderē. Multiplicate sūt sup capil
νήθην τοῦ βλέπειν. Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρί
los capitis mei:
χας τῆς κεφαλῆς μου,

Heb. 10.
Infra. 68.

Tolle a me plagas tuas: a cōtētiōe manus tue ego cōsūptus sum. In increpatiōibus pro iniquitate corripuisti virū: & posuisti quasi tineā desiderabilia eius: verūtñ vāitas ois hō. Sp. Audi orōnē meā dñe: & clamorē meum exaudi: ad lachrymam meam ne obsurdescas: quia aduena ego sum apud te & pegrinus sicut oēs pr̄es mei. Parce mihi vt rideā: anteq̄ vadam & non subsistā.

Victori dauid. ps. 40.

Expectās expectaui dñm & inclinatus est ad me: & exaudiuit clamorē meū. Et eduxit me de lacu sonitus de luto ceni: & statuit sup petrā pedes meos: stabiliuit gressus meos. Et dedit in ore meo cāticū nouū laudē deo nostro: videbūt multi & timebūt & spabūt i dño. Beatus vir qui posuit dominū cōfidētiā suā: & nō est auersus ad superbias pōpasq̄ mēdacii. Multa fecisti tu dñe deꝰ meꝰ mirabilia tua: & cogitatōes tuas p nobis: nō inuenio ordinē corā te. Si narrare voluero & nūerare: plura sunt quā vt narrari queant. Victimā & oblationē noluisti: aures fodisti mihi: holocaustum & pro pctō nō petisti. Tūc dixi ecce venio: i volumīe libri scriptum est de me. Vt facerē placitū tibi deus meus volui: & legē tuā i medio vētris mei. Annūciaui iustitiā in ecclesia multa: ecce labia mea non prohibebo: dñe tu nosti. Iustitiam tuam non abscōdi in medio cordis mei: fidem tuā & salutare tuum dixi: non abscōdi misericordiam tuam & veritatem tuam in ecclesia multa. Tu dñe nō prohibebis mias tuas a me: misericordia tua & veritas tua iugiter seruabūt me. Circūdederūt ei me mala quorū nō est nūerus: cōphēderūt me iniquitates mee & non potui videre: plures facte sunt quā capilli capitis mei:

הסר מעלי נגעך מתגרת ידך אני כליתי׃ בתוכחות על עון יסרת איש ותמס כעש חמודו אך הבל כל אדם סלה׃ שמעה תפלתי יהוה ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי׃ השע ממני ואבליגה בטרם אלך ואינני׃

xl.

למנצח לדוד מזמור׃ קוה קויתי יהוה ויט אלי וישמע שועתי׃ ויעלני מבור שאון מטיט היון ויקם על סלע רגלי כונן אשרי׃ ויתן בפי שיר חדש תהלה לאלהינו יראו רבים וייראו ויבטחו ביהוה׃ אשרי הגבר אשר שם יהוה מבטחו ולא פנה אל רהבים ושטי כזב׃ רבות עשית אתה יהוה אלהי נפלאתיך ומחשבתיך אלינו אין ערך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר׃ זבח ומנחה לא חפצת אזנים כרית לי עולה וחטאה לא שאלת׃ אז אמרתי הנה באתי במגלת ספר כתוב עלי׃ לעשות רצונך אלהי חפצתי ותורתך בתוך מעי׃ בשרתי צדק בקהל רב הנה שפתי לא אכלא יהוה אתה ידעת׃ צדקתך לא כסיתי בתוך לבי אמונתך ותשועתך אמרתי לא כחדתי חסדך ואמתך לקהל רב׃ אתה יהוה לא תכלא רחמיך ממני חסדך ואמתך תמיד יצרוני׃ כי אפפו עלי רעות עד אין מספר השיגוני עונתי ולא יכלתי לראות עצמו משערות ראשי

&cor meū dereliqt me. Placeat tibi dñe vt liberes me: dñe ad adiuuādū me festina. Confundantur & reuereātur simul querētes aiam meā vt auferāt eā: cōuertātur retrorsum & cōfundātur q volūt mihi mala. Pereāt post cōfusionē suā: qui dicunt mihi vah vah. Gaudeāt & letentur in te qui querūt te: dicant iugiter magnificetur dominꝰ qui diligunt salutare tuum. Ego āt sum egenus & pauper: dñs sollicitus erit p mē: auxiliū meū & salutare meū tu es: deus meꝰ ne moreris.

Pro victoria ps dd. 41

Beatus qui intelligit super pauperem: in die mala liberabit eum dominus. Dñs custodiet eū & viuificabit eū & btūs erit in terra: & non tradet eū aie inimicorū suorū. Dñs cōfortabit eū in lecto īfirmitatis: totū stratū eius vertisti in egrotatione sua. Ego dixi dñe miserere mei: sana aiā meā quia peccaui tibi. Inimici mei loquuntur malū mihi: qñ morietur & pibit nomen eius. Et si venerit vt visitet vana loqtur: cor eius cōgregabit iniquitatē sibi: egrediēs foras detrahet. Simul aduersum me murmurabant oēs odientes me: contra me cogitabāt malū mihi. Verbū īpietatis infundebant sibi: qui dormiuit non addet vt resurgat. Sed & homo pacificus meus in quo habui fiduciā, q māducabat panē meum leuauit contra me plātā. Sed tu dñe miserere mei: & leua me vt reddā eis. In hoc cognoui q velis me: qa nō īsultabit inimicꝰ meus mihi. Ego āt in simplicitate mea adiutꝰ sū a te: & statues me āñ faciē tuā in ppetuū. Bñdictus dñs deus israel a seculo & vsq in seculum amen & amen.

Pro victoria doctissimi filiorū core. 42.

Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum: sic anima mea desiderat ad te deus. Sitiuit anima mea ad deum fortem viuum: quando veniam & videbo faciem dei. Fuerūt mihi lachrime mee panis die ac nocte: cū diceretur mihi tota die vbi est deus tuus? Horum recordatus sum & effudi in me animā meam: quia vēiam ad vmbraculum tacebo vsq ad domum dei: in voce laudis & confessiōis multitudinis festa celebrantis. Quare incuruaris anima mea: & q̄re conturbas me? expecta deum quia adhuc cōfitebor ei salutaribus vultus eius. Deus meus i meipso aīa mea incuruatur: ppterea recordabor tui d̄ tra iordanis & hermōii de mōte minimo. Abyssus abyssum vocat in voce cataractarū tuarū: oēs gurgites tui & fluctus tui sup me transierunt. Per diē mandabit dñs miām suā: & nocte cāticū eius mecū: oratio deo vite mee. Dicam deo petra mea q̄re oblitus es mei: quare tristis incedo affligente inimico. Cū me interficerēt in ossibus meis: expbrauerūt mihi hostes mei: dicentes mihi tota die vbi est deus tuus? Quare icuruaris aīa mea: & quare cōturbas me? expecta deū qm̄ adhuc cōfitebor ei salutaribus vultus mei & deo meo. 43.

Iudica me deus & discerne cām meam de gēte nō scā: a viro iniquo & doloso salua me. Tu enim deus fortitudinis mee: q̄re pieciſti me? quare tristis incedo affligēte inimico? Mitte lucē tuā & veritatē tuā: ipsa ducēt me & īducent in mōtē sanctū tuum & in tabernacula tua. Et introibo ad altare dei: ad deū letitiā exultatiōis mee: & cōfitebor tibi ī cithara deus deus meꝰ. Quare incuruaris anima mea: & q̄re conturbas sup me? expecta deū quoniā adhuc cōfitebor ei salutaribus

xliiii.

vultus mei & deus meus.

Victori filiorū core eruditio. 44.

Deus auribus nostris audiuimus: pres nostri narrauerūt nobis opus qd operatus es in diebus eorū in diebus antiquis. Tu manu tua gentes delesti & plātasti eos: afflixisti populos & emisisti eos. Non enim in gladio suo possederūt terrā: nec brachiū eorū saluauit eos: sed dextera tua & brachiū tuū & lux vultus tui: qm̄ cōplacuisti eis. Tu es ipse rex meus deus: precipe pro salutaribus iacob. In te hostes nostros ventilabimus cornu: & in noīe tuo cōculcabimus aduersarios nostros. Non enim in arcu meo cōfidā: nec gladius meus saluabit me. Quia saluasti nos de hostibus nrīs: & eos q oderūt nos cōfudisti. In deo gaudebimus tota die: & nomē tuū in eternū confitebimur. Sp. Verū tu ꝓiecisti & confudisti nos: & nō egredieris in exercitibus nostris. Vertisti terga nr̄a hostibus: & q oderunt nos diripuerūt sibi. Dedisti nos q̄si gregē ad vorādū: & in gentibus dispersisti nos. Vendidisti populū tuū sine p̄cio: nec grādis fuit cōmutatio eorū. Posuisti nos opprobriū vicinis nrīs: subsānationē & irrisum his q erāt ī circuitu nr̄o. Posuisti nos in similitudinē gētibus: cōmotionē capitis in tribubus. Tota die cōfusio mea cōtra me: & ignominia faciei mee coopuit me. A voce exꝓbrantis & blasphemantis: a facie inimici & vltoris. Oīa hec venerūt sup nos: & obliti nō sumus tui: nec mētiti sumus in pacto tuo: Non ē cōuersū retro cor nostrū: nec declinauerunt gress⁹ nr̄i a semita tua. Qm̄ deiecisti nos in locū draconū: & operuisti nos vmbra mortis. Si obliti sumus noīs dei nr̄i: & si expādim⁹ manus nr̄as ad deū alienū. Nūqd nō deus inuestigabit istud: ipse enī nouit cogitatiōes cordis. Qm̄ ꝓpter te mortificati sumus tota die: reputati sumus vt grex occisionis. Cōsurge q̄re dormitas dn̄e: euigila quare ꝓiicis ī sempiternū? Quare faciē tuā abscōdis? oblivisceris afflictionis & angustie nr̄e. Qm̄ incuruata ē ī puluere aīa nr̄a: adhesit terre vēter nr̄. Surge auxiliare nobis: & redime nos ꝓpter misericordiam tuam.

xlv.

Victori pro liliis filiorū core eruditionis cāticum amātissimi. 45.

Eructauit cor meū verbū bonū: dico ego opa mea regi: lingua mea stilus scribe velocis. Decore pulchrior es filiis hoīm: effusa est grā in labiis tuis: ꝓpterea bn̄dixit te deus ī eternū. Accīgere gladio tuo sup femur fortissime: gloria tua & decore tuo. Et decore tuo ꝓspere ascēde ꝓpter verbū veritatis & māsuetudinē iusticie: & docebit te terribilia dextera tua. Sagitte tue acute: ppl'i sub te cadēt in corde inimicorū regis. Thronus tuus deus in seculū & in eternū: sceptrū equitatis sceptrū regni tui. Dilexisti iusticiā & odisti iniquitatē: ꝓpterea vnxit te deus deus tuus oleo exultationis p̄ participibus tuis. Myrrha & stacte & casia in cūctis vestimētis tuis: de domibus eburneis quibus letificauerūt te. Filie regum in honore tuo: stetit cōiunx ī dextera tua ī diademate aureo. Audi filia & vide & inclina aurē tuam: & obliuiscere ppl'i tui & domus pr̄is tui. Et cōcupiscet rex decorē tuū: quia ipse ē dn̄s tuus & adora eū. Et filia fortis in muneribus faciē tuā depcabuntur diuites plebis. Oīs gloria filie regis intrinsecus: fasciis aureis vestita est. In scutulatis ducetur ad regem: virgines sequentur eā: amice eius ducentur illuc. Ducentur in leticiis & exultatione: ingredietur ī thalamū regis. Pro patribus tuis

יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל
הארץ: אזכירה שמך בכל דר
ודר על כן עמים יהודוך לעלם
ועד:

xlvi. למנצח לבני
קרח על עלמות שיר:
אלהים לנו מחסה ועז עזרה
בצרות נמצא מאד: על כן לא
נירא בהמיר ארץ ובמוט הרים
בלב ימים: יהמו יחמרו מימיו
ירעשו הרים בגאותו סלה: נהר
פלגיו ישמחו עיר אלהים קדש
משכני עליון: אלהים בקרבה
בל תמוט יעזרה אלהים לפנות
בקר: המו גוים מטו ממלכות
נתן בקולו תמוג ארץ: יהוה
צבאות עמנו משגב לנו אלהי
יעקב סלה: לכו חזו מפעלות
יהוה אשר שם שמות בארץ:
משבית מלחמות עד קצה הארץ
קשת ישבר וקצץ חנית עגלות
ישרף באש: הרפו ודעו כי
אנכי אלהים ארום בגוים ארום
בארץ: יהוה צבאות עמנו משגב
לנו אלהי יעקב סלה:

xlvii. למנצח לבני קרח מזמור:
כל העמים תקעו כף הריעו
לאלהים בקול רנה: כי יהוה
עליון נורא מלך גדול על כל
הארץ: ידבר עמים תחתינו
ולאמים תחת רגלינו: יבחר לנו
את נחלתנו את גאון יעקב אשר
אהב סלה: עלה אלהים בתרועה
יהוה בקול שופר: זמרו אלהים
זמרו זמרו למלכנו זמרו: כי מלך
כל הארץ אלהים זמרו משכיל: מלך
אלהים על גוים אלהים

erūt tibi filii: pōes eos principes in vniuersa terra. Recordabor nominis tui in oī gnātiōe & gnātiōe: ppterea populi cōfitebūtur tibi in seculū & in eternū.

Victori filiorū core p iuuētutibus cāticū. 46.

Deus nostra spes & fortitudo: auxiliū in tribulationibus inuentus est validum. Ideo non timebimus cum fuerit translata terra: & concussi montes in corde maris. Sonātibus & intumescentibus gurgitibus eius: & agitatis montibus ī potētia eius. Sp. Fluminis diuisiones letificāt ciuitatē dīi: sctm̄ tabernaculū altissimi. Deus in medio ei9 nō cōmouebitur: auxiliabitur ei deus in ortu matutino. Coturbate sunt gētes cōcussa sunt regna: dedit vocē suā prostrata ē terra. Dn̄s exercituū nobiscū: ptector nr̄ deus iacob. Sp. Venite & videte opera domini: quantas posuerit solitudines in terra. Conpescet bella vsq; ad extremum terre: arcum confringet & concidet hastam: plaustra comburet igni. Cessate & cognoscite quoniam ego sum deus: exaltabor in gentibus exaltabor ī terra. Dominus exercituum nobiscū: fortitudo nostra deus iacob. Semper.

Victori filiorum core psalmus. 47.

Omnes populi plaudite manibus: iubilate deo in voce laudis. Quoniam dominus altissimus terribilis: rex magnus sup oēm terrā. Cōgregauit populos subtus nos: & tribus sub pedibus nostris. Elegit nobis hereditatem nostram: gloriam iacob quam dilexit. Semper. Ascēdit deus in iubilo: dominus in voce buccine. Canite deo canite: canite regi nostro canite. Quia rex vniuerse terre deus: canite erudite. Regnauit deus super gentes: deus

nati sunt filii tui: cōstitues eos principes sup
ἐγεννήθησαν οἱ υἱοί σου, καταστήσεις αὐτοὺς ἄρχοντας ἐπὶ
oēm terrā. Memor ero nominis tui in om
πᾶσαν τὴν γῆν. Μνησθήσομαι τοῦ ὀνόματός σου ἐν πά
ni gn̄atiōe ꝛ gn̄atiōe. Propterea ppli cōfitebūtur tibi
σῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Διὰ τοῦτο λαοὶ ἐξομολογήσονταί σοι
in eternū: ꝛ in seculū seculi.
εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

In finē pro filiis core pro
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν υἱῶν κορὲ ὑπὲρ τῶν
arcanis psalmus. 45.
κρυφίων ψαλμός. με.

Deus nr̄ refugiū ꝛ Ꝟtus: adiutor in tri
Ὁ θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, βοηθὸς ἐν θλί
bulatōibus q̄ inuenerūt nos nimis. Propterea nō time
ψεσι ταῖς εὑρούσαις ἡμᾶς σφόδρα. Διὰ τοῦτο οὐ φοβη
bimus dū turbabitur terra: ꝛ trāsferētur mōtes
θησόμεθα ἐν τῷ ταράσσεσθαι τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθαι ὄρη
in cor maris. Sonuerūt ꝛ turbate sūt aque
ἐν καρδίαις θαλασσῶν. Ἤχησαν καὶ ἐταράχθησαν τὰ ὕδα
eoꝝ: cōturbati sūt mōtes in fortitudine eius.
τα αὐτῶν, ἐταράχθησαν τὰ ὄρη ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ.
Fluminis impetus letificāt ciuitatē dei:
Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὁρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ θε
sctificauit tabnaculū suū altissimus. Deus in me
οῦ, ἡγίασε τὸ σκήνωμα αὐτοῦ ὁ ὕψιστος. Ὁ θεὸς ἐν μέ
dio eius: ꝛ nō cōmouebit. adiuuabit eā deus
σῳ αὐτῆς, καὶ οὐ σαλευθήσεται. Βοηθήσει αὐτῇ ὁ θεὸς
mane diluculo. Cōturbate sūt gētes: inclinata sūt re
τὸ πρὸς πρωῒ πρωΐ. Ἐταράχθησαν ἔθνη, ἔκλιναν βασι
gna: dedit vocē suā altissimus: mota est fra.
λεῖαι, ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ ὁ ὕψιστος, ἐσαλεύθη ἡ γῆ.
Dn̄s Ꝟtutū nobiscū: susceptor nr̄ deus
Κύριος τῶν δυνάμεων μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ θεὸς
iacob. Venite ꝛ videte opa dei: q̄ posuit
Ἰακώβ. Δεῦτε καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ, ἃ ἔθετο
prodigia sup fraꝝ: auferēs bella vsq; ad
τέρατα ἐπὶ τῆς γῆς, ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν
fines fre. Arcū cōteret ꝛ cōfringet ar
περάτων τῆς γῆς, Τόξον συντρίψει καὶ συνθλάσει ὅ
ma: ꝛ scuta cōburet in igne. Vaca
πλον, καὶ θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρί. Σχολάσα
te ꝛ cognoscite: q̄ꝛ ego sū deus: exaltabor in
τε καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ θεός, ὑψωθήσομαι ἐν τοῖς
gētibus: exaltabor in fra. Dn̄s Ꝟtutū
ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ. Κύριος τῶν δυνάμεων
nobiscū: susceptor nr̄ deus iacob.
μεθ' ἡμῶν, ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ὁ θεὸς Ἰακώβ.

In finē pro filiis core psalmus. 46.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν υἱῶν κορὲ ψαλμός. μϛ.

Omnes gētes plaudite manib9: iubilate
Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας, ἀλαλάξατε
deo in voce exultatiōis. Qm̄ dn̄s excelsus:
τῷ θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως. Ὅτι κύριος ὕψιστος,
terribilis: rex magnus sup oēꝫ fra. Sub
φοβερός, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Ὑπέ
iecit pplos nobis: ꝛ gētes sub pedibus nr̄is.
ταξε λαοὺς ἡμῖν, καὶ ἔθνη ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν.
Elegit nobis hereditatē sibi: spēm
Ἐξελέξατο ἡμῖν τὴν κληρονομίαν ἑαυτῷ, τὴν καλλο
iacob: q̄ dilexit. Ascēdit deus in iubi
νὴν Ἰακώβ, ἣν ἠγάπησεν. Ἀνέβη ὁ θεὸς ἐν ἀλαλαγ
lo: dn̄s in voce tube. Psallite deo
μῷ, κύριος ἐν φωνῇ σάλπιγγος. Ψάλατε τῷ θεῷ ἡ
nr̄o psallite: psallite regi nr̄o psallite.
μῶν ψάλατε, ψάλατε τῷ βασιλεῖ ἡμῶν ψάλατε.
Qm̄ rex oīs terre deus: psallite sapiē
Ὅτι βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ὁ θεός, ψάλατε συνε
ter. Regnauit deus sup gētes: deus
τῶς. Ἐβασίλευσεν ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη, ὁ θεὸς

sedet sup sedē sctaꝫ suā. Pricipes pplorū cōgre
κάθηται ἐπὶ θρόνου ἁγίου αὐτοῦ. Ἄρχοντες λαῶν συνήχ
gati sūt cū deo abraā: qm̄ dei fortes
θησαν μετὰ τοῦ θεοῦ ἀβραάμ, ὅτι τοῦ θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς
terre vehemēter eleuati sūt.
γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν.

Psalmus cātici filiis core scda sabbati. 47.
Ψαλμὸς ᾠδῆς τοῖς υἱοῖς κορὲ δευτέρᾳ σαββάτου. μζ.

Magnus dn̄s ꝛ laudabilis nimis: in ciuitate dei
Μέγας κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, ἐν πόλει τοῦ θε
nr̄i in mōte sctō eius: Bn̄ fūdata exultatiōe vniuerse
οῦ ἡμῶν ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ, Εὐρίζῳ ἀγαλλιάματι πάσης
terre: mōtes siō latera aqlōis: ciuitas re
τῆς γῆς, ὄρη σιὼν τὰ πλευρὰ τοῦ βορρᾶ, ἡ πόλις τοῦ βα
gis magni. Deus in domibus eius co
σιλέως τοῦ μεγάλου. Ὁ θεὸς ἐν ταῖς βάρεσιν αὐτῆς γινώ
gnoscit: cū suscipiet eā. Qm̄ ecce reges
σκεται, ὅταν ἀντιλαμβάνηται αὐτῆς. Ὅτι ἰδοὺ οἱ βασιλεῖς
terre cōgregati sūt cōuenerūt in vnuꝫ. Ipi vidē
τῆς γῆς συνήχθησαν, διῆλθοσαν ἐπὶ τὸ αὐτό. Αὐτοὶ ἰδόν
tes sic admirati sūt: cōturbati sunt: cōmoti sunt: tre
τες οὕτως ἐθαύμασαν, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν, τρό
mor apphēdit eos. Ibi dolores vt parturiētis: in spū
μος ἐπελάβετο αὐτῶν. Ἐκεῖ ὠδῖνες ὡς τικτούσης, ἐν πνεύ
vehementi cōteres naues tharsis. Sicut audi
ματι βιαίῳ συντρίψεις πλοῖα θαρσεῖς. Καθάπερ ἠκού
uimus: sic ꝛ vidim9, in ciuitate dn̄i vir
σαμεν, οὕτως καὶ εἴδομεν. ἐν πόλει κυρίου τῶν δυ
tutū: in ciuitate dei nr̄i. Deus fundauit
νάμεων, ἐν πόλει τοῦ θεοῦ ἡμῶν. Ὁ θεὸς ἐθεμελίωσεν
eā in eternū. suscepimus de9 miaꝫ tuā in
αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. ὑπελάβομεν ὁ θεὸς τὸ ἔλεός σου ἐν
medio ppl'i tui. Scdꝫ nomē tuū deus: sic
μέσῳ τοῦ λαοῦ σου. Κατὰ τὸ ὄνομά σου ὁ θεός, οὕτως
ꝛ laus tua in fines terre: iustitia
καὶ ἡ αἴνεσίς σου ἐπὶ τὰ πέρατα τῆς γῆς, δικαιοσύνης
plena dextera tua. Letetur mōs sion: ꝛ
πλήρης ἡ δεξιά σου. Εὐφρανθήτω ὄρος σιών, καὶ ἀ
exultent filie iude pp
γαλλιάσθωσαν αἱ θυγατέρες τῆς ἰουδαίας ἕνεκεν τῶν
iudicia tua dn̄e. Circūdate siō: ꝛ cō
κριμάτων σου κύριε. Κυκλώσατε σιών, καὶ περι
plectimini eā: narrate in turribus eius. Po
λάβετε αὐτήν, διηγήσασθε ἐν τοῖς πύργοις αὐτῆς. Θέ
nite corda vr̄a in Ꝟtute eius: ꝛ di
σθε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὴν δύναμιν αὐτῆς, καὶ κα
stribuite domus eius: vt enarretis in
ταδιέλεσθε τὰς βάρεις αὐτῆς, ὅπως ἂν διηγήσησθε εἰς
progenie altera. Qm̄ hic est deus nr̄ in eternū ꝛ
γενεὰν ἑτέραν. Ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ θεὸς ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ
in seculū seculi. ipe reget nos in secula.
εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. αὐτὸς ποιμανεῖ ἡμᾶς εἰς τοὺς αἰῶνας.

In finē filiis core psalmus. 48.
Εἰς τὸ τέλος τοῖς υἱοῖς κορὲ ψαλμός. μη.

Audite hec oēs gētes: aurib9 pcipite om
Ἀκούσατε ταῦτα πάντα τὰ ἔθνη, ἐνωτίσασθε πάν
nes q̄ habitatis orbē. Quiq; terrigene ꝛ fi
τες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, Οἵ τε γηγενεῖς καὶ υἱ
lii hoīuꝫ: simul in vnū diues ꝛ paup. Os meum
οἱ τῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ πλούσιος καὶ πένης. Τὸ στόμα μου
loquitur sapiaꝫ: ꝛ meditatio cordis mei prudētiā.
λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν.
Inclinabo in parabolā aurē meā: apiam in psalterio
Κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου, ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ
propositionē meā. Cur timeo in die mala: iniq
πρόβλημά μου. Ἱνατί φοβοῦμαι ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ; ἡ ἀνο
tas calcanei mei circūdabit me. Qui cōfidūt in
μία τῆς πτέρνης μου κυκλώσει με. Οἱ πεποιθότες ἐπὶ τῇ
virtute sua: ꝛ in multitudine diuitiaꝝ suaꝝ qui
δυνάμει αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῷ πλήθει τοῦ πλούτου αὐτῶν καυ
gloriātur. Frater nō redimit: redimet hō: nō dabit
χώμενοι. Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος, οὐ δώσει

sedet sup thronū sctm̄ suū. Principes pplorū cōgregati sūt ppl's dei abraam: quoniam deo scuta terre: vehementer eleuatus est.

Canticum psalmi filiis core. 48.

Magnus dn̄s & laudabilis nimis: ī ciuitate dei nr̄i in monte sctō ei9. Speciosō germine gaudio vniuerse terre: mōte sion lateribus aquilonis: ciuitatula regis magni. Deus in domibus eius agnitus ē ī auxiliādo. Quia ecce reges congregati sunt: venerunt simul. Ipsi vidētes sic obstupuerunt: cōturbati sūt admirati sunt. Horror possedit eos: ibi dolor q̄si pturiētis. In vēto vredinis cōfriges naues tharsis. Sicut audiuimus ita vidimus in ciuitate domini exercituū in ciuitate dei nr̄i: deus fundauit eā vsq; in eternū. Sp. Estimauimus deus miam tuam ī medio tēpli tui. Secūdum nomen tuum deus sic laus tua vsq; ad extremum terre: iustitia repleta ē dextera tua. Letetur mons sion: exultēt filie iude ppter indicia tua. Circundate sion & circuite eam: numerate turres eius. Ponite cor vr̄m in menibus: separate palatia eius: vt enarretis in gn̄atiōe nouissima. Quia ipse ē deus deus nr̄ in seculū & in perpetuum: ipse erit dux noster ī morte.

Victori filiorum core ps. 49.

Audite hec omnes populi: auribus pcipite vniuersi habitatores orbis. Tam filii adam quam filii viri: simul diues & pauper. Os meum loquetur sapientias: & meditatio cordis mei prudentias. Inclinabo ad parabolā aurē meā: apiā in cithara enigma meum. Quare timebo ī dieb9 malis? iniqtas calcanei mei circundabit me. Qui fiduciā hn̄t ī forti tudie sua: & ī multitudie diuitiaꝝ suarū supbiūt. Frem nō redimēs redi

ישב על כסא קדשו: נדיבי עמים
נאספו עם אלהי אברהם כי
לאלהים מגני ארץ מאד נעלה:

xlviii. שיר מזמור לבני קרח
גדול יהוה ומהלל מאד בעיר
אלהינו הר קדשו: יפה נוף
משוש כל הארץ הר ציון ירכתי
צפון קרית מלך רב: אלהים
בארמנותיה נודע למשגב: כי
הנה המלכים נועדו עברו יחדו:
המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו:
רעדה אחזתם שם חיל כיולדה:
ברוח קדים תשבר אניות
תרשיש: כאשר שמענו כן
ראינו בעיר יהוה צבאות בעיר
אלהינו אלהים יכוננה עד עולם
סלה: דמינו אלהים חסדך בקרב
היכלך: כשמך אלהים כן תהלתך
על קצוי ארץ צדק מלאה ימינך:
ישמח הר ציון תגלנה בנות
יהודה למען משפטיך: סבו ציון
והקיפוה ספרו מגדליה: שיתו
לבכם לחילה פסגו ארמנותיה
למען תספרו לדור אחרון: כי זה
אלהים אלהינו עולם ועד הוא
ינהגנו על מות:

xlix. למנצח לבני קרח מזמור:
שמעו זאת כל העמים האזינו
כל ישבי חלד: גם בני אדם גם
בני איש יחד עשיר ואביון: פי
ידבר חכמות והגות לבי תבונות:
אטה למשל אזני אפתח בכנור
חידתי: למה אירא בימי רע
עון עקבי יסובני: הבטחים על
חילם וברב עשרם יתהללו:
אח לא פדה יפדה איש לא יתן

metuir: nec dabit deo ꝑpiciationē pro eo. Et preciū redēptionis anime eorū: & quiescet in secula. Et viuet vltra in sempiternū: non videbit interitū. Cū viderit sapiētes morientes: simul insipiens & indoctus peribūt: & derelinquent alienis diuitias suas: Interiora sua domus suas in seculo: tabernacula sua in gñatione & gñatiōe: vocauerūt nominibus suis terras suas. Et homo in honore nō cōmorabitur: similatus est iumētis & exequatus est. Hec via insipiētie eorū: & post eos iuxta os eorū current. Sp. Quasi grex in inferno positi sunt mors depascet eos: & subiicient eos recti in matutino: & figura eorꝝ cōteretur i iferno post hītaculū suū. Verūtñ deus redimet aīam meā de manu inferni: cū asumpserit me. Sp. Noli timere cū ditatus fuerit vir: cū multiplicata fuerit glīa domus eius.

Nec ei moriens tollet oīa: nec descēdet post eū glīa eius. Quia aīe sue ivita sua bñdicet: & laudabūt te cū bñfeceris tibi. Introibit vsqꝫ ad gñationē patrū suorū vsqꝫ ad finē nō videbunt lumen. Homo cū in honore esset & non intellexit: comparatus est iumentis & silebit.

Psalmus asaph. 50.

FOrtis deus dñs locutus est & vocauit terrā: ab ortu solis vsqꝫ ad occasū eius. De sion ꝑfecto decore deus appuit. Veniet de⁹ noster & nō tacebit: ignis corā eo vorabit: & i circuitu eius tēpestas valida. Vocabit celū de sursū: & terram vt iudicet pplm suū. Cōgregate mihi sctōs meos: q feriūt pactū meū in sacrificio. Et annūciabūt celi iustitiā eius: quia de⁹ iudex ē. Sp. Audi popule meus & loquar: israel & testificabor in te: deus ∞∞∞∞∞∞ deus tuus ego sū. Nō propter victimas tuas arguā te: & holocausta tua coram me sunt sp.

Non accipiā de domo tua vitulū: neqꝫ de gregibus tuis hircos. Mea sunt ei oīa aīalia syluarū: pecudes in mōtibus milium. Scio omnes aues mōtiū: & vniuersitas agri mecū est. Si esuriero nō dicā tibi: meus est enim orbis & plenitudo eius. Nunqd comedā carnē taurorum: aut sanguinē hircorum bibam? Immola deo laudem: & redde altissimo vota tua. Et inuoca me in die tribulationis: liberabo te & glorificabis me. Impio autem dixit deus qd tibi ē cū narratiōe ꝑceptorꝝ meorꝝ: vt assumas pactū meū in ore tuo? Qui odisti disciplinā: & proiecisti verba mea post te. Si videbas furem consentiebas ei: & cum adulteris erat pars tua. Os tuum dimisisti in malitiam: & lingua tua concinnauit dolum. Sedens aduersus fratrē tuū loquebaris: & aduersus filium matris tue fabricabas opprobriū. Hec fecisti & tacui: existimasti me futurū similē tui: arguam te & ꝓponā te ante oculos tuos. Intelligite hoc qui obliuiscimini deū: ne forte capiā & nō sit q liberet. Qui immolat cōfessionē glīficat me: & qui ordiat viam ostēdā ei salutare dī.

Victori ps dauid: cū venisset ad eum nathan propheta qñ igressus est ad bersabee. 51.

MIserere mei deus secūdum miam tuā: iuxta mltitudinē misationū tuarū dele iniquitates meas. Multū laua me ab iniquitate mea: & a pctō meo mūda me. Qm iniquitates meas ego cognoui: & pctm meū cōtra me ē sp. Tibi soli peccaui & malū coram te feci: vt ∞∞ iustificeris in sermonibus tuis: & vincas dū iudicaris. Ecce in iniquitate cōcept⁹ sū: & in pctō pepit me mater mea. Ecce ei veritatē diligis: absconditū & arcanum sapiētie manifestasti mihi. Asperges me hysso po & mundabor: ∞∞

תכבסני ומשלג אלבין׃ תשמיעני
ששון ושמחה תגלנה עצמות
דכית׃ הסתר פניך מחטאי וכל
עונתי מחה׃ לב טהור ברא לי
אלהים ורוח נכון חדש בקרבי׃
אל תשליכני מלפניך ורוח
קדשך אל תקח ממני׃ השיבה
לי ששון ישעך ורוח נדיבה
תסמכני׃ אלמדה פשעים דרכיך
וחטאים אליך ישובו׃ הצילני
מדמים אלהים אלהי תשועתי
תרנן לשוני צדקתך׃ אדני
שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך׃
כי לא תחפץ זבח ואתנה עולה
לא תרצה׃ זבחי אלהים רוח
נשברה לב נשבר ונדכה אלהים
לא תבזה׃ היטיבה ברצונך את
ציון תבנה חומות ירושלם׃ אז
תחפץ זבחי צדק עולה וכליל אז
יעלו על מזבחך פרים׃

lii.

למנצח משכיל לדוד׃ בבוא דואג
האדמי ויגד לשאול ויאמר לו בא
דוד אל בית אחימלך׃
מה תתהלל ברעה הגבור חסד
אל כל היום׃ הוות תחשב
לשונך כתער מלטש עשה
רמיה׃ אהבת רע מטוב
שקר מדבר צדק סלה׃
אהבת כל דברי בלע לשון מרמה׃
גם אל יתצך לנצח יחתך ויסחך
מאהל ושרשך מארץ חיים סלה׃
ויראו צדיקים וייראו ועליו
ישחקו׃ הנה הגבר לא ישים
אלהים מעוזו ויבטח ברב עשרו
יעז בהותו׃ ואני כזית רענן
בבית אלהים בטחתי בחסד

lauabis me & super niuē dealbabor. Auditū mihi facies gaudiū & letitiam: vt exultēt ossa q̄ cōfregisti. Abscōde faciē tuā a peccatis meis: & oēs iniquitates meas dele. Cor mūdū crea mihi deus: & spūm stabilē renoua in visceribus meis. Ne pͥiicias me a facie tua: & spiritum sanctum tuum ne auferas a me. Redde mihi letitiā iesu tui: & spiritu potenti confirma me. Docebo iniquos vias tuas: & peccatores ad te reuertentur. Libera me de sanguinibus deus deus salutis mee: laudabit lingua mea iustitiam tuam. Domine labia mea apies: & os meū annūciabit laudē tuā. Nō eī vis vt victimā feriā: nec holocaustū tibi placet. Sacrificium dei spiritus contribulatus: cor cōtritū & humiliatū deus nō despicies. Benigne fac in voluntate tua sion: vt edificētur muri hierusalem. Tunc suscipies sacrificiū iustitie oblatiōes & holocausta: tunc imponent super altare tuū vitulos.

Victori itellect⁹ dauid cum venisset doec idumeus & annūciasset sauli dicens ei: venit dauid ī domum achimelech. 52.

Quid gloriaris ī malitia potēs: mīa dei tota die. Insidias cogitat lingua tua: q̄si nouacula acuta faciens dolum. Dilexisti malū magis quam bonum: mendaciū magis quā loqui iustitiam. Semp. Dilexisti oīa verba ad deuorādū: līguā dolosā: Sed deus destruet te in sepiternū: terrebit te & euellet de tabernaculo tuo: & eradicabit te de tra viuētiū. Sp. Videbunt iusti & timebūt: & super eum ridebūt. Ecce vir qui nō posuit deū fortitudinē suā: sed sperauit ī multitudinē diuitiarum suarum: confortatus est in īsidiis suis. Ego autē sicut oliua virēs in domo dei: speraui in mia

lauabis me & sup niuē dealbabor. Auditui meo dab
πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι. Ἀκουτιεῖς μοι
gaudiū & letitiā: exultabūt ossa humi
ἀγαλλίασιν καὶ εὐφροσύνην, ἀγαλλιάσονται ὀστέα τεταπει-
liata. Auerte faciē tuā a pctis
νωμένα. Ἀπόστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν
meis: & oēs iniqtates meas dele. Cor mū
μου, καὶ πάσας τὰς ἀνομίας μου ἐξάλειψον. Καρδίαν κα-
dū crea in me deus: & spūm rectū inoua in
θαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ θεός, καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν
visceribus meis. Ne pͥiicias me a facie
τοῖς ἐγκάτοις μου. Μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου
tua: & spūs tuū sctm ne auferas a me.
σου, καὶ τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλῃς ἀπ᾿ ἐμοῦ.
Redde mihi letitiā salutaris tui: & spiri
Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν τοῦ σωτηρίου σου, καὶ πνεύ-
tu pncipali cōfirma me. Docebo iniquos vias tuas:
ματι ἡγεμονικῷ στήριξόν με. Διδάξω ἀνόμους τὰς ὁδούς σου,
& impii ad te cōuertētur. Libera me de sāguinib⁹
καὶ ἀσεβεῖς ἐπὶ σὲ ἐπιστρέψουσι. Ῥῦσαί με ἐξ αἱμάτων ὁ
deus deus salutis mee: exultabit lingua mea
θεὸς ὁ θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ἀγαλλιάσεται ἡ γλῶσσά μου
iustitiā tuā. Dñe labia mea apties: &
τὴν δικαιοσύνην σου. Κύριε τὰ χείλη μου ἀνοίξεις, καὶ τὸ
os meū ānūtiabit laudē tuā. Qm̄ si voluisses
στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου. Ὅτι εἰ ἠθέλησας
sacrificiū: dedissē vtiq. holocaustis nō delectaberi. Sacri
θυσίαν, ἔδωκα ἄν· ὁλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις. Θυ-
ficiū deo spūs cōtribulatus: cor cōtri
σία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμ-
tū & humiliatū deus nō despiciet. Benigne fac
μένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει. Ἀγάθυνον
dñe in bona volūtate tua sion: & edificētur mu
κύριε ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου τὴν σιών, καὶ οἰκοδομηθήτω τὰ τεί-
ri hierusalē. Tūc acceptabis sacrificiū iustitie
χη ἱερουσαλήμ. Τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης
oblationē & holocausta: tūc imponēt sup al
ἀναφορὰν καὶ ὁλοκαυτώματα, τότε ἀνοίσουσιν ἐπὶ τὸ θυ-
tare tuū vitulos.
σιαστήριόν σου μόσχους.

In finē intellectus dd: cū venit doec
Εἰς τὸ τέλος συνέσεως τῷ δαυίδ, ἐν τῷ ἐλθεῖν δω-
idumeus & annūtiauit sauli & dixit
ὴκ τὸν ἰδουμαῖον καὶ ἀναγγεῖλαι τῷ σαούλ, καὶ εἰπεῖν
ei: venit dd in domū abimelech. 51.
αὐτῷ, ἦλθε δαδ εἰς τὸν οἶκον ἀβιμέλεχ. να.

Quid gloriaris in malitia q̄ potēs es in iniqtate: tota die
Τί ἐγκαυχᾷ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατὸς ἀνομίαν; ὅλην τὴν ἡμέραν
iniustitiā cogitauit lingua tua. Sicut nouacula acuta fe
ἀδικίαν ἐλογίσατο ἡ γλῶσσά σου. Ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον ἐ-
cisti dolū. Dilexisti malitiā sup benignitatē.
ποίησας δόλον. Ἠγάπησας κακίαν ὑπὲρ ἀγαθωσύνην.
iniqtatē magis q̄ loqui equitatē. Dilexisti oīa
ἀδικίαν ὑπὲρ τὸ λαλῆσαι δικαιοσύνην. Ἠγάπησας πάν-
uia vba precipitatiōis: linguā dolosā. Ppter
τα τὰ ῥήματα καταποντισμοῦ, γλῶσσαν δολίαν. Διὰ
hoc deus destruet te in finē: euellet te & emigra
τοῦτο ὁ θεὸς καθελοῖ σε εἰς τέλος, ἐκτίλαι σε καὶ μεταναι-
bit te de tabnaculo tuo: & radicē tuā de tra
στεύσαι σε ἀπὸ σκηνώματός σου, καὶ τὸ ῥίζωμά σου ἐκ γῆς
viuētiū. Videbūt iusti & timebūt: & sup
ζώντων. Ὄψονται δίκαιοι καὶ φοβηθήσονται, καὶ ἐπ᾿ αὐ-
eū ridebūt: & dicēt. Ecce hō: q̄ nō posuit
τὸν γελάσονται, καὶ ἐροῦσιν. Ἰδοὺ ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο
deū adiutorē suū: Sed spauit in multitudie
τὸν θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, Ἀλλ᾿ ἐπήλπισεν ἐπὶ τῷ πλήθει
diuitiarū suarū: & pualuit in vanita
τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τῇ ματαιότη-
te sua. Ego āt sicut oliua fructifera in domo
τι αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ
dei: Speraui in mia
τοῦ θεοῦ, Ἤλπισα ἐπὶ τὸ ἔλεος

---

dei in eternū: & in seculū seculi. Cō
τοῦ θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἐξο-
fitebor tibi in seculū: q̄r fecisti. & expe
μολογήσομαί σοι εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἐποίησας· καὶ ὑπο-
ctabo nomē tuū: qm̄ bonū in cōspectu sctōꝝ tuoꝝ.
μενῶ τὸ ὄνομά σου, ὅτι χρηστὸν ἐναντίον τῶν ὁσίων σου.
In finē pro amaleth intellect⁹ dd. 52.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ μαελὲθ συνέσεως τῷ δαδ. νβ.

Dixit insipiēs in corde suo: nō est deus. Cor
Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, οὐκ ἔστι θεός. Διεφ-
rupti sūt & abomiabiles facti sūt in iniqtatib⁹: nō est q̄ faciat
θάρησαν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἀνομίαις, οὐκ ἔστι ποιῶν ἀ-
bonū. Deus de celo pspexit sup filios
γαθόν. Ὁ θεὸς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψεν ἐπὶ τοὺς υἱοὺς
hoium: vt videat: si est itelligēs: aut reqrēs
τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἰδεῖν, εἰ ἔστι συνιῶν, ἢ ἐκζητῶν τὸν
deū. Oēs declinauerūt simul inutiles facti sūt: nō est q̄ faciat
θεόν. Πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν
bonū nō est vsq ad vnū. Nōne scient oēs q̄ opan
ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός. Οὐχὶ γνώσονται πάντες οἱ ἐργα-
tur iniqtatē: q̄ deuorāt plebē meā vt cibū
ζόμενοι τὴν ἀνομίαν, οἱ κατεσθίοντες τὸν λαόν μου ἐν βρώσει
panis? Dñm nō inuocauerūt: illic trepidauerūt
ἄρτου; Τὸν κύριον οὐκ ἐπεκαλέσαντο, ἐκεῖ ἐφοβήθησαν
timore: vbi nō fuit timor. Qm̄ deus dissipauit ossa eoꝝ
φόβον, οὗ οὐκ ἦν φόβος. Ὅτι ὁ θεὸς διεσκόρπισεν ὀστᾶ ἀν-
qui hoibus placēt: cōfusi sunt: qm̄ deus spreuit e
θρωπαρέσκων, κατῃσχύνθησαν, ὅτι ὁ θεὸς ἐξουδένωσεν αὐ-
os. Quis dabit ex sion salutare israel? cū
τούς. Τίς δώσει ἐκ σιὼν τὸ σωτήριον τοῦ ἰσραήλ; ἐν τῷ
auerterit de⁹ captiuitatē plebis sue.
ἐπιστρέψαι τὸν θεὸν τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.
Exultabit iacob & letabitur israel.
Ἀγαλλιάσεται ἰακὼβ καὶ εὐφρανθήσεται ἰσραήλ.

In finē in hymnis intellectus dauid: cū
Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις συνέσεως τῷ δαυίδ, ἐν τῷ
venissēt ziphei & dixissent saul nōne
ἐλθεῖν τοὺς ζιφαίους καὶ εἰπεῖν τῷ σαοὺλ, οὐκ ἰδοὺ
dauid absccōditꝰ ē apd nos? 53.
δαυὶδ κέκρυπται παρ᾿ ἡμῖν; νγ.

Deus in noie tuo saluū me fac: & in vtu
Ὁ θεὸς ἐν τῷ ὀνόματί σου σῶσόν με, καὶ ἐν τῇ δυνά-
te tua iudicabis me. Deus exaudi oratio
μει σου κρινεῖς με. Ὁ θεὸς εἰσάκουσον τῆς προσευ-
nē meā: auribꝰ pcipe vba oris mei. Qm̄ a
χῆς μου, ἐνώτισαι τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου. Ὅτι ἀλ-
lieni insurrexerūt aduēsū me: & fortes q̄sierūt aīam
λότριοι ἐπανέστησαν ἐπ᾿ ἐμέ, καὶ κραταιοὶ ἐζήτησαν τὴν ψυ-
meā: & nō pposuerūt deū aū cōspectū suū. Ecce enī
χήν μου, καὶ οὐ προέθεντο τὸν θεὸν ἐνώπιον αὐτῶν. Ἰδοὺ γὰρ
deus adiuuat me: & dñs susceptor aīe mee.
ὁ θεὸς βοηθεῖ μοι, καὶ ὁ κύριος ἀντιλήπτωρ τῆς ψυχῆς μου.
Auertes mala inimicis meis: in vitate tua
Ἀποστρέψει τὰ κακὰ τοῖς ἐχθροῖς μου, ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου
disperde illos. Volūtarie sacrificabo tibi: cōfitebor
ἐξολόθρευσον αὐτούς. Ἑκουσίως θύσω σοι, ἐξομολογήσομαι
noī tuo dñe: qm̄ bonū. Qm̄ ex omni
τῷ ὀνόματί σου κύριε, ὅτι ἀγαθόν. Ὅτι ἐκ πάσης
tribulatiōe eripuisti me: & sup inimicos meos des
θλίψεως ἐρρύσω με, καὶ ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου ἐπεῖ-
pexit oculus meus.
δεν ὁ ὀφθαλμός μου.

In finē ī hymnis intellectus asaph. 54.
Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις συνέσεως τῷ ἀσάφ. νδ.

Exaudi deus orōnē meā & ne despexeris
Ἐνώτισαι ὁ θεὸς τὴν προσευχήν μου καὶ μὴ ὑπερίδῃς
depcationē meā: itēde mihi & exaudi me. Cōtristat⁹
τὴν δέησίν μου, πρόσχες μοι καὶ εἰσάκουσόν μου. Ἐλυπή-
sū in exercitatiōe mea: & cōturbat⁹ sū a voce inimici:
θην ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μου, καὶ ἐταράχθην ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ,
& a tribulatiōe peccatoris. Qm̄ declinauerūt
καὶ ἀπὸ θλίψεως ἁμαρτωλοῦ. Ὅτι ἐξέκλιναν

dei in seculū & in eternū. Cōfitebor tibi ī seculū qm̄ fecisti: & expectabo nomē tuū qm̄ bonum in cōspectu sāctorum tuorum.

Victori per chorū eruditio dauid. 53.

Dixit stultus in corde suo nō est deus: corrupti sūt abomiabiles facti sunt in iniquitate: nō ē qui faciat bonū. Deus de celo pspexit sup filios hoim: vt videret si est intelligens requirēs deū. Oēs auersi sunt: pariter adhesērūt: non est qui faciat bonū: nō est vsq ad vnū. Nūquid nō cognouerūt q operantur iniquitatē: qui comedūt populū meū vt cibū pāis: deū nō inuocauerunt. Ibi timuerūt timore vbi non erat timor: qm̄ deus dispsit ossa circūdātiū te: cōfunderis qa deus piecit eos. Quis dabit ex siō salutare israel? cū reduxerit deus captiuitatē ppli sui: exultabit iacob letabitur israel.

Victori in orgāis eruditio dauid: qn̄ venerunt ziphei & dixerunt sauli: nonne dauid absconditus est apud nos? 54.

Deus in nomine tuo salua me: & in fortitudie tua vlciscere me. Deus exaudi orationē meam: auribus percipe verba oris mei. Quia alieni insurrexerūt aduersum me: & fortes q̄sierūt aīam meā: & non proposuerūt deum in conspectu suo. Sp. Ecce deus auxiliatur mihi: dñs sustentās animā meā. Redde malū insidiatoribus meis: in veritate tua disperde illos. Volūtarie sacrificabo tibi: cōfitebor noī tuo dñe qm̄ bonum. Qm̄ ex oī tribulatiōe liberauit me: & inimicos meos despexit oculus meus.

Victori in psalmis eruditio dd. 55.

Exaudi deus orōnem meā: & ne despicias depcationē meā. Attēde mihi & exaudi me humiliatus sū in meditatiōe mea et cōturbat. A voce inimici a facie psēqntis ipii: qm̄ piecerūt

אלהים עולם ועד׃ אודך לעולם
כי עשית ואקוה שמך כי טוב
נגד חסידיך׃

liii.

למנצח על מחלת משכיל לדוד׃ אמר
נבל בלבו אין אלהים השחיתו
והתעיבו עול אין עשה טוב׃
אלהים משמים השקיף על בני
אדם לראות היש משכיל דרש
את אלהים׃ כלו סג יחדו נאלחו
אין עשה טוב אין גם אחד׃
הלא ידעו פעלי און אכלי עמי
אכלו לחם אלהים לא קראו׃
שם פחדו פחד לא היה פחד כי
אלהים פזר עצמות חנך הבשתה
כי אלהים מאסם׃ מי יתן מציון
ישעות ישראל בשוב אלהים
שבות עמו יגל יעקב ישמח
ישראל׃

liiii.

למנצח בנגינת
משכיל לדוד׃ בבא הזיפים ויאמרו
לשאול הלא דוד מסתתר
עמנו׃ אלהים בשמך
הושיעני ובגבורתך תדינני׃
אלהים שמע תפלתי האזינה
לאמרי פי׃ כי זרים קמו עלי
ועריצים בקשו נפשי לא שמו
אלהים לנגדם סלה׃ הנה אלהים
עזר לי אדני בסמכי נפשי׃ ישיב
הרע לשררי באמתך הצמיתם׃
בנדבה אזבחה לך אודה שמך
יהוה כי טוב׃ כי מכל צרה הצילני
ובאיבי ראתה עיני׃

lv.

למנצח
בנגינת משכיל לדוד׃ האזינה
אלהים תפלתי ואל תתעלם
מתחנתי׃ הקשיבה לי וענני
אריד בשיחי ואהימה׃ מקול
אויב מפני עקת רשע כי ימיטו

עלי און ובאף ישטמוני׃ לבי
יחיל בקרבי ואימות מות נפלו
עלי׃ יראה ורעד יבא בי
ותכסני פלצות׃ ואמר מי יתן לי
אבר כיונה אעופה ואשכנה׃
הנה ארחיק נדד אלין במדבר
סלה׃ אחישה מפלט לי מרוח
סעה מסער׃ בלע אדני פלג
לשונם כי ראיתי חמס וריב
בעיר׃ יומם ולילה יסובבה על
חומתיה ואון ועמל בקרבה׃ הוות
בקרבה ולא ימיש מרחבה תוך
ומרמה׃ כי לא אויב יחרפני
ואשא לא משנאי עלי הגדיל
ואסתר ממנו׃ ואתה אנוש
כערכי אלופי ומידעי׃ אשר
יחדו נמתיק סוד בבית אלהים
נהלך ברגש׃ ישי מות עלימו
ירדו שאול חיים כי רעות
במגורם בקרבם׃ אני אל אלהים
אקרא ויהוה יושיעני׃ ערב
ובקר וצהרים אשיחה ואהמה
וישמע קולי׃ פדה בשלום נפשי
מקרב לי כי ברבים היו עמדי׃
ישמע אל ויענם וישב
קדם סלה אשר אין חליפות
למו ולא יראו אלהים׃ שלח
ידיו בשלמיו חלל בריתו׃ חלקו
מחמאת פיו וקרב לבו רכו דבריו
משמן והמה פתחות׃ השלך
על יהוה יהבך והוא יכלכלך
לא יתן לעולם מוט לצדיק׃
ואתה אלהים תורידם לבאר
שחת אנשי דמים ומרמה לא
יחצו ימיהם ואני אבטח בך׃
למנצח על יונת lvi.

sup me iniquitatẽ & in furore aduersabãt mihi. Cor meũ doluit in vitalibus meis: & terrores mortis ceciderũt super me. Timor & tremor venit sup me: & opuit me caligo. Et dixi quis dabit mihi pẽnas colũbe: vt volẽ & requiescã. Vt pcul abeã: & cõmorer in deserto. Sp. Festinabo vt saluer a spiritu tẽpestatis & turbinis. Precipita domine diuide linguas eorũ: quoniã vidi iniquitatẽ & cõtradictiõem in ciuitate. Die ac nocte circũeuntes muros eius: scelus & dolor in medio eius. Insidie in vitalibus eius: & nõ recedit de plateis eius dãnũ & fraudulẽtia. Nõ ei inimicus exprobrauit mihi vt sustineã: nec is q me oderat sup me magnificatus est vt abscõdar ab eo. Sed tu hõ vnanimis me9: dux meus & notus meus. Qui sil habuimus dulce secretũ: i domo dei ãbulauimus in terrore. Veniat mors sup eos: descẽdãt in infernũ viuẽtes: quoniã nequitie in cõgregatiõe eorũ i medio eorũ. Ego ad dominum clamabo: & dñs saluabit me. Vespere & mane & meridie loquar & resonabo: & exaudiet vocem meam. Redimet in pace animã meã ab appropiquãtibus mihi: multi enim fuerũt aduersũ me. Exaudiet deus & hũiliabit eos: q iudex ẽ ab initio. Sp: nõ ei mutãtur nec timent deum. Extendit manũ suam ad pacifica sua: cõtaminauit pactũ suũ. Nitidius butyro os eius: pugnat ãt cor illius molliores sermões eius oleo: cũ sint lãcee. Proiice sup dñm charitatẽ tuã & ipse enutriet te: nõ dabit in eternũ fluctuatiõem iusto. Tu autem deus deduces eos in puteum iteritus: viri sanguinũ & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego aũt fiduciam habeo tui.

Victori pro colũba

in me iniqtatẽ: & in ira molesti erãt mihi. Cor meũ
ἐπ᾽ ἐμὲ ἀνομίαν, καὶ ἐν ὀργῇ ἐνεκότουν μοι. Ἡ καρδία μου
cõturbatũ ẽ in me: & formido mortis cecidit sup me.
ἐταράχθη ἐν ἐμοί, καὶ δειλία θανάτου ἐπέπεσεν ἐπ᾽ ἐμέ.
Timor & tremor venit sup me: & cõtexerũt me tenebre.
Φόβος καὶ τρόμος ἦλθεν ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ ἐκάλυψέ με σκότος.
Et dixi: qs dabit mihi pennas sicut colũbe:
Καὶ εἶπα, τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς,
& volabo & reqescã? Ecce elõgaui fugiẽs & mãsi in solitudie. Expectabã
καὶ πετασθήσομαι καὶ καταπαύσω; Ἰδοὺ ἐμάκρυνα φυγαδεύων καὶ ηὐλίσθην ἐν τῇ ἐρήμῳ. Προσεδεχόμην τὸν
deũ q saluũ me facit a pusillanimitate spũs & a tẽpestate.
θεὸν τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ ἀπὸ καταιγίδος.
Precipita dñe & diuide linguas eorũ: qm̃ vidi iniqtatẽ & cõtradictionẽ i ciuitate.
Καταπόντισον κύριε καὶ καταδίελε τὰς γλώσσας αὐτῶν, ὅτι εἶδον ἀνομίαν καὶ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει.
Die ac nocte circũdabit eã sup muros eius:
Ἡμέρας καὶ νυκτὸς κυκλώσει αὐτὴν ἐπὶ τὰ τείχη αὐτῆς,
& iniqtas & labor in medio eius & iniustitia. Et nõ defecit de plateis eius vsura & dolus. Qm̃ si
καὶ ἀνομία καὶ κόπος ἐν μέσῳ αὐτῆς καὶ ἀδικία. Καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος καὶ δόλος. Ὅτι εἰ
inimic9 maledixisset mihi sustinuissẽ vtiqz. Et si is q oderat me
ὁ ἐχθρὸς ὠνείδισέ με ὑπήνεγκα ἄν. Καὶ εἰ ὁ μισῶν με
sup me magna locut9 fuisset: abscõdissẽ me forsitã ab eo.
ἐπ᾽ ἐμὲ ἐμεγαλορρημόνησεν, ἐκρύβην ἂν ἀπ᾽ αὐτοῦ.
Tu vo hõ vnanimis: dux me9 & notus meus:
Σὺ δὲ ἄνθρωπε ἰσόψυχε, ἡγεμών μου καὶ γνωστέ μου,
Qui simul mecũ dulces capiebas cibos: in domo dei ambulauim9 in cõsensu. Veniat mõrs sup illos:
Ὃς ἐπὶ τὸ αὐτό ἐγλύκανάς μοι ἐδέσματα, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἐπορεύθημεν ἐν ὁμονοίᾳ. Ἐλθέτω δὴ θάνατος ἐπ᾽ αὐτούς,
& descẽdãt in infernũ viuẽtes. Qm̃ nequitie in hitaculis eoꝝ in medio eoꝝ. Ego ad
καὶ καταβήτωσαν εἰς ᾅδου ζῶντες. Ὅτι πονηρία ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν. Ἐγὼ πρὸς
deũ clamaui: & dñs exaudiuit me. Vespe
τὸν θεὸν ἐκέκραξα, καὶ ὁ κύριος εἰσήκουσέ μου. Ἑσπέρας
& mane & meridie narrabo & annũtiabo: & exaudiet vocẽ meã. Redimet in pace
καὶ πρωῒ καὶ μεσημβρίας διηγήσομαι καὶ ἀπαγγελῶ, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς μου. Λυτρώσεται ἐν εἰρήνῃ τὴν
aiaz meã ab his q appropiquãt mihi: qm̃ iter multos erãt mecũ. Exaudiet deus & humiliabit illos:
ψυχήν μου ἀπὸ τῶν ἐγγιζόντων μοι, ὅτι ἐν πολλοῖς ἦσαν σὺν ἐμοί. Εἰσακούσεται ὁ θεὸς καὶ ταπεινώσει αὐτούς,
qui est añ secula. Nõ eñ est illis
ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων. Οὐ γάρ ἐστιν αὐτοῖς
cõmutatio: qm̃ nõ timuerũt deũ: extẽdit
ἀντάλλαγμα, ὅτι οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν θεόν, ἐξέτεινε τὴν
manũ suã in retribuẽdo. Cõtaminauerũt testamẽtũ eius: diuisi sunt ab ira vultus
χεῖρα αὐτοῦ ἐν τῷ ἀποδιδόναι. Ἐβεβήλωσαν τὴν διαθήκην αὐτοῦ, διεμερίσθησαν ἀπὸ ὀργῆς τοῦ προσώπου
eius: & appropiquauerũt corda eoꝝ. Molliti sunt
αὐτοῦ, καὶ ἤγγισαν αἱ καρδίαι αὐτῶν. Ἡπαλύνθησαν
sermones eoꝝ sup oleũ: & ipi sunt iacula.
οἱ λόγοι αὐτῶν ὑπὲρ ἔλαιον, καὶ αὐτοί εἰσι βολίδες.
Iacta sup dñm curã tuã: & ipse te enutriet: nõ dabit in eternũ fluctuatiõez iusto.
Ἐπίρριψον ἐπὶ κύριον τὴν μέριμνάν σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει, οὐ δώσει εἰς τὸν αἰῶνα σάλον τῷ δικαίῳ.
Tu vo deus deduces eos in puteũ interitus. Viri sãguinũ & dolosi nõ dimidiabũt
Σὺ δὲ ὁ θεὸς κατάξεις αὐτοὺς εἰς φρέαρ διαφθορᾶς. Ἄνδρες αἱμάτων καὶ δολιότητος οὐ μὴ ἡμισεύσωσι τὰς
dies suos. ego ãt dñe spabo in te.
ἡμέρας αὐτῶν. ἐγὼ δὲ κύριε ἐλπιῶ ἐπὶ σέ.
In finẽ pro pplo q
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τοῦ λαοῦ τοῦ

a sctis longe fact9 ẽ dauid in tituli inscriptiõe cũ tenuerũt eũ allophyli in geth. 55.
ἀπὸ τῶν ἁγίων μεμακρυμμένου τῷ δαυὶδ εἰς στηλογραφίαν ὁπότε ἐκράτησαν αὐτὸν οἱ ἀλλόφυλοι ἐν γέθ. νε,
Miserere mei deus: qm̃ cõculcauit me hõ:
Ἐλέησόν με ὁ θεός, ὅτι κατεπάτησέ με ἄνθρωπος,
tota die impugnãs tribulauit me. Cõculcauerũt
ὅλην τὴν ἡμέραν πολεμῶν ἔθλιψέ με. Κατεπάτησάν
me inimici mei tota die: qm̃ multi bellãtes aduersũ me ab altitudine. Die nõ timebo: ego
με οἱ ἐχθροί μου ὅλην τὴν ἡμέραν, ὅτι πολλοὶ οἱ πολεμοῦντές με ἀπὸ ὕψους. Ἡμέρας οὐ φοβηθήσομαι, ἐγὼ
vero spabo in te. In deo laudabo sermões
δὲ ἐλπιῶ ἐπὶ σέ. Ἐν τῷ θεῷ ἐπαινέσω τοὺς λόγους
meos: in deo spaui: nõ timebo: qd faciet mihi caro? Tota die vba mea execra
μου, ἐπὶ τῷ θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι, τί ποιήσει μοι σάρξ; Ὅλην τὴν ἡμέραν τοὺς λόγους μου ἐβδελύσ-
bãtur: aduersũ me oẽs cogitatiões eoꝝ in malũ.
σοντο, κατ᾽ ἐμοῦ πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν εἰς κακόν.
Inhabitabũt & abscõdẽt: ipi calcaneũ
Παροικήσουσι καὶ κατακρύψουσιν, αὐτοὶ τὴν πτέρναν
meũ obseruabũt. Sicut sustinuerũt aiaz meã:
μου φυλάξουσι. Καθάπερ ὑπέμειναν τὴν ψυχήν μου,
pro nihilo saluos facies illos: in ira pplos cõfriges.
ὑπὲρ τοῦ μηθενὸς σώσεις αὐτούς, ἐν ὀργῇ λαοὺς κατάξεις.
Deus vitã meã annũciaui tibi: posuisti lachrymas meas
Ὁ θεὸς τὴν ζωήν μου ἐξήγγειλά σοι, ἔθου τὰ δάκρυά μου
in cõspectu tuo: sicut & in pmissiõe tua. Cõuertẽtur inimici mei retrorsũ in qcũqz die inuocauero
ἐνώπιόν σου, ὡς καὶ ἐν τῇ ἐπαγγελίᾳ σου. Ἐπιστρέψουσιν οἱ ἐχθροί μου εἰς τὰ ὀπίσω· ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί
te: ecce cognoui qm̃ deus meus es tu. In
σε, ἰδοὺ ἔγνων ὅτι θεός μου εἶ σύ. Ἐπὶ
deo laudabo vbũ: in dño laudabo sermonẽ: in
τῷ θεῷ αἰνέσω ῥῆμα, ἐπὶ τῷ κυρίῳ αἰνέσω λόγον, ἐπὶ
deo spaui: nõ timebo: qd faciet mihi homo? In me deus vota: que reddã laudatiõis tue.
τῷ θεῷ ἤλπισα, οὐ φοβηθήσομαι, τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος; Ἐν ἐμοὶ ὁ θεὸς εὐχαί, ἃς ἀποδώσω αἰνέσεώς σου.
Qm̃ eripuisti aiaz meã de morte: oculos meos a lachrymis: & pedes meos de lapsu.
Ὅτι ἐρρύσω τὴν ψυχήν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος.
Placebo corã dño: in lumine viuẽtiũ.
Εὐαρεστήσω ἐνώπιον κυρίου, ἐν φωτὶ ζώντων.
In finẽ ne disp̃das dauid in tituli inscriptiõe: cũ ipse fugeret a facie saul in speluncã. 56.
Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρῃς τῷ δαυὶδ εἰς στηλογραφίαν, ἐν τῷ αὐτὸν ἀποδιδράσκειν ἀπὸ προσώπου σαοὺλ εἰς τὸ σπήλαιον. νϛ.
Miserere mei deus: miserere mei: qm̃ in te cõfidit aia mea. Et in vmbra alaꝝ tuaꝝ spabo:
Ἐλέησόν με ὁ θεός, ἐλέησόν με, ὅτι ἐπὶ σοὶ πέποιθεν ἡ ψυχή μου. Καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερύγων σου ἐλπιῶ,
donec trãseat iniqtas. Clamabo ad deũ altissimũ: deũ q bñfecit mihi. Misit
ἕως οὗ παρέλθοι ἡ ἀνομία. Κεκράξομαι πρὸς τὸν θεὸν τὸν ὕψιστον, τὸν θεὸν τὸν εὐεργετήσαντά με. Ἐξαπέστειλεν
de celo & liberauit me: dedit in opprobriũ cõculcantes me. Misit deus miaz suã
ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἔσωσέ με, ἔδωκεν εἰς ὄνειδος τοὺς καταπατοῦντάς με. Ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ ἔλεος αὐτοῦ
& vitatẽ suã: & eripuit aiaz
καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ, καὶ ἐρρύσατο τὴν ψυχήν
meã de medio catuloꝝ leonũ: dormiui cõturbatus. Filij hoĩz
μου ἐκ μέσου σκύμνων, ἐκοιμήθην τεταραγμένος. Υἱοὶ ἀνθρώπων
dẽtes eoꝝ arma & sagitte: & lingua eoꝝ gladius acutus. Exaltare sup celos deus & in
οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὅπλα καὶ βέλη, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα. Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ θεὸς καὶ ἐπὶ

Infra. 16.
Infra 114.

muta eo q pcul abierit dauid humilis & simplex qñ retinuerũt eum philistum in geth. 56.

Miserere mei deus qm̃ cõculcauit me hõ: tota die pugnans tribulauit me. Cõculcauerunt me insidiat ores mei tota die: multi enĩ qui pugnãt contra me altissime. Quacunqz die territus fuero: ego in te cõfidã. In dõ laudabo verbũ eius: in dõ spaui nõ timebo quid faciat caro mihi. Tota die sermonibus me affligebãt: contra me oẽs cogitatiões eorũ i malũ. Cõgregabuntur abscõdite: plãtas meas obseruabũt expectantes aĩam meam. Quia nullus est saluus in eis: in furore pplos detrahes de9. Secretiora mea nũerasti: pone lachrymã meã in cõspectu tuo sed nõ in narratiõe tua. Tũc cõuertẽtur inimici mei retrorsũ in qcũqz die inuocauero: hoc scio quia deus me9 es. In deo laudabo verbũ in domino predicabo sermonem. In deo sperabo: non timebo quid faciat mihi homo. In me sũt deus vota tua: reddã gratiarum actiões tibi. Quia eripuisti animã meã de morte: & pedes meos de lapsu: vt ambulem coram deo in lumine viuentium.

Victori vt nõ disp̃das dauid humilem & simplicem: quando fugit a facie saul in spelunca. 57.

Miserere mei de9 miserere mei: qm̃ i te sperat aia mea: & in vmbra alarũ tuarũ sperabo: donec trãseant insidie. Inuocabo deum altissimum: deũ vltorẽ meum. Mittet de celo & saluabit me: exprobrabit conculcãtibus me Sp: mittet deus miam suã & veritatẽ suã. Anima mea in medio leonum dormiuit ferociẽtiũ: filij hominum dentes eorũ lãcee & sagitte & lingua eorum gladius acutus. Exaltare super celos deus: in

אלם רחקים לדוד מכתם באחז
אותו פלשתים בגת׃
אלהים כי שאפני אנוש כל
היום לחם ילחצני׃ שאפו שוררי
כל היום כי רבים לחמים לי
מרום׃ יום אירא אני אליך
אבטח׃ באלהים אהלל דברו
באלהים בטחתי לא אירא מה
יעשה בשר לי׃ כל היום דברי
יעצבו עלי כל מחשבתם לרע׃
יגורו יצפינו המה עקבי ישמרו
כאשר קוו נפשי׃ על און פלט
למו באף עמים הורד אלהים׃
נדי ספרתה אתה שימה דמעתי
בנאדך הלא בספרתך׃ אז
ישובו אויבי אחור ביום אקרא
זה ידעתי כי אלהים לי׃
באלהים אהלל דבר ביהוה
אהלל דבר׃ באלהים בטחתי לא
אירא מה יעשה אדם לי׃ עלי
אלהים נדריך אשלם תודת לך׃
כי הצלת נפשי ממות הלא רגלי
מדחי להתהלך לפני אלהים
באור החיים׃ lvii. למנצח אל
תשחת לדוד מכתם בברחו
מפני שאול במערה׃
חנני אלהים חנני כי בך חסיה
נפשי ובצל כנפיך אחסה
עד יעבר הוות׃ אקרא לאלהים
עליון לאל גמר עלי׃ ישלח
משמים ויושיעני חרף שאפי
סלה ישלח אלהים חסדו ואמתו׃
נפשי בתוך לבאם אשכבה
להטים בני אדם שניהם חנית
וחצים ולשונם חרב חדה׃
רומה על השמים אלהים על

על כל הארץ כבודך: רשת הכינו לפעמי כפף נפשי כרו לפני שיחה נפלו בתוכה סלה: נכון לבי אלהים נכון לבי אשירה ואזמרה: עורה כבודי עורה הנבל וכנור אעירה שחר: אודך בעמים אדני אזמרך בלאמים: כי גדל עד שמים חסדך ועד שחקים אמתך: רומה על שמים אלהים על כל הארץ כבודך:

lviii.

למנצח אל תשחת לדוד מכתם: האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם: אף בלב עולת תפעלון בארץ חמס ידיכם תפלסון: זרו רשעים מרחם תעו מבטן דברי כזב: חמת למו כדמות חמת נחש כמו פתן חרש יאטם אזנו: אשר לא ישמע לקול מלחשים חובר חברים מחכם: אלהים הרס שנימו בפימו מלתעות כפירים נתץ יהוה: ימאסו כמו מים יתהלכו למו ידרך חצו כמו יתמללו: כמו שבלול תמס יהלך נפל אשת בל חזו שמש: בטרם יבינו סירתכם אטד כמו חי כמו חרון ישערנו: ישמח צדיק כי חזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע: ויאמר אדם אך פרי לצדיק אך יש אלהים שפטים בארץ:

lix.

למנצח אל תשחת לדוד מכתם בשלח שאול וישמרו את הבית להמיתו: הצילני מאיבי אלהי ממתקוממי תשגבני: הצילני

omnem terram gloria tua. Rete parauerunt gressibus meis ad incuruandam animam meam: foderunt ante me foueam: ceciderunt in medium eius. Semper. Paratum cor meum deus: paratum cor meum: cantabo & psallam. Surge gloria mea: surge psalterium & cithara: surgam mane. Confitebor tibi in populis domine: cantabo tibi in gentibus. Quia magna usque ad caelos misericordia tua: & usque ad nubes veritas tua. Exaltare super caelos deus: in omni terra gloria tua.

Victori ut non disperdas dauid humile & simplicem. 58.

Si vere utique iustitiam loquimini: recta iudicate filii hominum. Etenim in corde iniquitates operamini: in terra iniquitates manuum vestrarum appendite. Alienati sunt peccatores a vulua: errauerunt ab utero loquentes mendacium. Furor eorum sicut furor serpentis: sicut reguli surdi obturantis aurem suam. Ut non audiat vocem murmurantium: nec incantatoris incantationes callidas. Deus excute dentes eorum in ore eorum: molares leonum confringe domine. Dissoluantur quasi aque que defluunt: intendit arcum suum donec conterantur. Quasi vermis tabefactus pertranseant: quasi abortium mulieris qui non vidit solem. Antequam crescant spine vestre in rhamnum: quasi viuentes quasi in ira tempestas rapiet eos. Letabitur iustus cum viderit ultionem: pedes suos lauabit in sanguine impii. Et dicet homo vere fructus est iusto: vere est deus iudicans in terra.

Victori ut non disperdas dauid humilem & simplicem: quando misit saul ut custodirent domum ut occiderent eum. 59.

Erue me de inimicis meis deus meus: a resistentibus mihi protege me. Libera me

omni terra gloria tua. Laqueum parauerunt pedibus meis: et incuruauerunt animam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: et inciderunt in eam. Diapsalma. Paratum cor meum deus paratum cor meum: cantabo et psallam in gloria mea. Exurge gloria mea: exurge psalterium et cithara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis domine: psalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magnificata est usque ad caelos misericordia tua: et usque ad nubes veritas tua. Exaltare super caelos deus: et super omnem terram gloria tua.

πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου. Παγίδα ἡτοίμασαν τοῖς ποσί μου, καὶ κατέκαμψαν τὴν ψυχήν μου. Ὤρυξαν πρὸ προσώπου μου βόθρον, καὶ ἐνέπεσον εἰς αὐτόν. Διάψαλμα. Ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ θεός, ἑτοίμη ἡ καρδία μου, ᾄσομαι καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου. Ἐξεγέρθητι ἡ δόξα μου, ἐξεγέρθητι ψαλτήριον καὶ κιθάρα, ἐξεγερθήσομαι ὄρθρου. Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν λαοῖς κύριε, ψαλῶ σοι ἐν ἔθνεσιν. Ὅτι ἐμεγαλύνθη ἕως τῶν οὐρανῶν τὸ ἔλεός σου, καὶ ἕως τῶν νεφελῶν ἡ ἀλήθειά σου. Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου.

Infra. 107.

In finem ne disperdas dd in tituli inscriptione. 57.

Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρῃς τῷ δαδ εἰς στηλογραφίαν. νζ.

Si vere utique iustitiam loquimini: recta iudicate filii hominum. Etenim in corde iniquitatem operamini in terra: iniustitiam manus vestre concinnant. Alienati sunt peccatores a vulua: errauerunt ab utero: locuti sunt falsa. Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surde et obturantis aures suas. Que non exaudiet vocem incantantium: et venefici qui incantatur a sapiente. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confregit dominus. Ad nihilum deuenient tanquam aqua decurrens: intendit arcum suum donec infirmentur. Sicut cera que fluit auferentur: supercecidit ignis super eos: et non viderunt solem. Priusquam intelligerent spine vestre rhamnum: sicut viuentes sic in ira absorbet eos. Letabitur iustus cum viderit vindictam: manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Et dicet homo: si utique est fructus iusto: utique est deus iudicans eos in terra.

Εἰ ἀληθῶς ἄρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, εὐθείας κρίνατε οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ ἐν καρδίᾳ ἀνομίαν ἐργάζεσθε ἐν τῇ γῇ, ἀδικίαν αἱ χεῖρες ὑμῶν συμπλέκουσιν. Ἀπηλλοτριώθησαν οἱ ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρας, ἐπλανήθησαν ἀπὸ γαστρός, ἐλάλησαν ψευδῆ. Θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως, ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς καὶ βυούσης τὰ ὦτα αὐτῆς. Ἥτις οὐκ εἰσακούσεται φωνὴν ἐπᾳδόντων, φαρμακοῦ τε φαρμακευομένου παρὰ σοφοῦ. Ὁ θεὸς συντρίψει τοὺς ὀδόντας αὐτῶν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, τὰς μύλας τῶν λεόντων συνέθλασεν ὁ κύριος. Ἐξουδενωθήσονται ὡσεὶ ὕδωρ διαπορευόμενον, ἐντενεῖ τὸ τόξον αὐτοῦ ἕως οὗ ἀσθενήσουσιν. Ὡσεὶ κηρὸς τακεὶς ἀνταναιρεθήσονται, ἐπέπεσε πῦρ ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ οὐκ εἶδον τὸν ἥλιον. Πρὸ τοῦ συνιέναι τὰς ἀκάνθας ὑμῶν τὴν ῥάμνον, ὡσεὶ ζῶντας ὡσεὶ ἐν ὀργῇ καταπίεται αὐτούς. Εὐφρανθήσεται δίκαιος ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν, τὰς χεῖρας αὐτοῦ νίψεται ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἁμαρτωλοῦ. Καὶ ἐρεῖ ἄνθρωπος, εἰ ἄρα ἐστὶ καρπὸς τῷ δικαίῳ, ἄρα ἐστὶν ὁ θεὸς κρίνων αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ.

In finem ne disperdas dd in tituli inscriptione: cum misit saul et custodiuit domum eius ut interficeret eum. 58.

Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρῃς τῷ δαδ εἰς στηλογραφίαν, ὁπότε ἀπέστειλε σαοὺλ καὶ ἐφύλαξε τὸν οἶκον αὐτοῦ τοῦ θανατῶσαι αὐτόν. νη.

Eripe me de inimicis meis deus: et ab insurgentibus in me libera me. Eripe me

Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου ὁ θεός, καὶ ἐκ τῶν ἐπανισταμένων ἐπ᾽ ἐμὲ λύτρωσαί με. Ῥῦσαί με

ab operantibus iniquitatem: et de viris sanguinum salua me. Quia ecce ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes. Neque iniquitas mea neque peccatum meum domine: sine iniquitate cucurri et direxi. Exurge in occursum meum: et vide: et tu domine deus virtutum deus israel. Intende ad visitandas omnes gentes: non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem. Conuertentur ad vesperam: et famem patientur ut canes: et circuibunt ciuitatem. Ecce ipsi loquentur in ore suo: et gladius in labiis eorum: quoniam quis audiuit? Et tu domine deridebis eos: ad nihilum deduces omnes gentes. Fortitudinem meam ad te custodiam: quia tu deus susceptor meus es. Deus meus misericordia eius preueniet me. Deus ostendet mihi super inimicos meos. Ne occidas eos: nequando obliuiscantur legis tue. Disperge illos in virtute tua: et depone eos protector meus domine. Delictum oris eorum sermo labiorum ipsorum: et comprehendantur in superbia sua: et de execratione et mendacio annunciabuntur in consummatione: in ira consummationis: et non erunt. Et scient quia deus dominabitur iacob: et finium terre. Conuertentur ad vesperam: et famem patientur ut canes: et circuibunt ciuitatem. Ipsi dispergentur ad manducandum: si vero non fuerint saturati: et murmurabunt. Ego autem cantabo fortitudinem tuam: et exultabo mane misericordiam tuam. Quia factus es susceptor meus: et refugium meum in die tribulationis mee. Adiutor meus tibi psallam: quia tu deus susceptor meus es: deus meus misericordia mea.

ἐκ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν, καὶ ἐξ ἀνδρῶν αἱμάτων σῶσόν με. Ὅτι ἰδοὺ ἐθήρευσαν τὴν ψυχήν μου, ἐπέθεντο ἐπ᾽ ἐμὲ κραταιοί. Οὔτε ἡ ἀνομία μου, οὔτε ἡ ἁμαρτία μου κύριε, ἄνευ ἀνομίας ἔδραμον καὶ κατεύθυνα. Ἐξεγέρθητι εἰς συνάντησίν μου, καὶ ἴδε, καὶ σὺ κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, Πρόσχες τοῦ ἐπισκέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη, μὴ οἰκτειρήσῃς πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν. Ἐπιστρέψουσιν εἰς ἑσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν. Ἰδοὺ αὐτοὶ ἀποφθέγξονται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ ῥομφαία ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτῶν, ὅτι τίς ἤκουσε; Καὶ σὺ κύριε ἐκγελάσεις αὐτούς, ἐξουδενώσεις πάντα τὰ ἔθνη. Τὸ κράτος μου πρὸς σὲ φυλάξω, ὅτι σὺ ὁ θεὸς ἀντιλήπτωρ μου εἶ. Ὁ θεός μου τὸ ἔλεος αὐτοῦ προφθάσει με. ὁ θεὸς δείξει μοι ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου. Μὴ ἀποκτείνῃς αὐτούς, μήποτε ἐπιλάθωνται τοῦ νόμου σου. Διασκόρπισον αὐτοὺς ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ κατάγαγε αὐτοὺς ὁ ὑπερασπιστής μου κύριε. Ἁμαρτίαν στόματος αὐτῶν λόγον χειλέων αὐτῶν, καὶ συλληφθήτωσαν ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ αὐτῶν. Καὶ ἐξ ἀρᾶς καὶ ψεύδους διαγγελήσονται ἐν συντελείᾳ, ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξωσι. Καὶ γνώσονται ὅτι ὁ θεὸς δεσπόζει τοῦ ἰακώβ, καὶ τῶν περάτων τῆς γῆς. Ἐπιστρέψουσιν εἰς ἑσπέραν, καὶ λιμώξουσιν ὡς κύων, καὶ κυκλώσουσι πόλιν. Αὐτοὶ διασκορπισθήσονται τοῦ φαγεῖν, ἐὰν δὲ μὴ χορτασθῶσι, καὶ γογγύσουσιν. Ἐγὼ δὲ ᾄσομαι τῇ δυνάμει σου, καὶ ἀγαλλιάσομαι τὸ πρωῒ τὸ ἔλεός σου. Ὅτι ἐγενήθης ἀντιλήπτωρ μου καὶ καταφυγή μου ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου. Βοηθός μου εἶ, σοὶ ψαλῶ, ὅτι σὺ ὁ θεὸς ἀντιλήπτωρ μου εἶ, ὁ θεός μου τὸ ἔλεός μου.

In finem pro his qui immutabuntur in tituli inscriptione ipsi dauid in doctrinam: cum succendit mesopotamiam syrie et syriam sobal: et conuertit ioab et percussit edom in valle salinarum duodecim milia. 59.

Εἰς τὸ τέλος τοῖς ἀλλοιωθησομένοις εἰς στηλογραφίαν τῷ δαυὶδ εἰς διδαχήν, ὁπότε ἐνεπύρισε τὴν μεσοποταμίαν συρίας καὶ τὴν συρίαν σοβάλ, καὶ ἐπέστρεψεν ἰωὰβ καὶ ἐπάταξε τὴν ἐδὼμ ἐν τῇ φάραγγι τῶν ἁλῶν δώδεκα χιλιάδας. νθ.

Deus repulisti nos et destruxisti nos: iratus es et misertus es nobis. Commouisti terram et conturbasti eam: sana contritiones eius: quia commota est.

Ὁ θεὸς ἀπώσω ἡμᾶς καὶ καθεῖλες ἡμᾶς, ὠργίσθης καὶ οἰκτείρησας ἡμᾶς. Συνέσεισας τὴν γῆν καὶ συνετάραξας αὐτήν, ἴασαι τὰ συντρίμματα αὐτῆς, ὅτι ἐσαλεύθη.

ab operariis iniquitatis: & a viris sanguinum salua me. Quia ecce insidiati sunt anime mee: congregantur aduersus me fortissimi: absque iniquitate mea & absque peccato meo domine. Non est iniquitas & illi currunt & preparantur: surge ex aduerso pro me & respice. Et tu domine deus exercituum deus israel euigila ut visites omnes gentes: non miserearis vniuersis qui operantur iniquitatem. Semper. Reuertantur ad vesperam & latrent ut canis: & circueant ciuitatem. Ecce loquuntur in ore suo: gladii in labiis eorum: quis enim audiat. Et tu domine deridebis eos: subsannabis omnes gentes. Fortitudinem meam ad te seruabo: quia tu deus eleuator meus. Deus mea misericordia preueniet me: deus ostendat mihi in insidiatoribus meis. Ne occidas eos ne forte obliuiscantur populi mei: disperge eos in fortitudine tua: & destrue eos protector noster domine. In peccato oris sui in sermone labiorum suorum & capiantur in superbia sua: maledictione & mendacium narrantes. Consume in furore: consume ut non subsistant: & sciant quoniam deus dominator iacob in finibus terre. Semper. Et conuertantur ad vesperam & latrent ut canis: & circueant ciuitatem. Ipsi vagabuntur ut comedant: & cum saturati non fuerint murmurabunt. Ego autem cantabo imperium tuum: & laudabo mane misericordiam tuam: quoniam factus es fortitudo mea & refugium in die tribulationis mee. Virtute mea tibi cantabo: quoniam deus adiutor meus deus misericordia mea.

Victori pro liliis testimonium humilis & perfecti dauid ad docendum: quando pugnauit aduersus syriam mesopotamie & syriam soba: & reuersus est ioab & percussit edom in valle salinarum duodecim milia. 60.

Deus proiecisti nos: scidisti nos: iratus es conuertisti nos. Commouisti terram: dirupisti eam: sana contritiones eius quoniam mota est.

מפעלי און ומאנשי דמים הושיעני: כי הנה ארבו לנפשי יגורו עלי עזים לא פשעי ולא חטאתי יהוה: בלי עון ירצון ויכוננו עורה לקראתי וראה: ואתה יהוה אלהים צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקד כל הגוים אל תחן כל בגדי און סלה: ישובו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר: הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם כי מי שמע: ואתה יהוה תשחק למו תלעג לכל גוים: עזו אליך אשמרה כי אלהים משגבי: אלהי חסדי יקדמני אלהים יראני בשררי: אל תהרגם פן ישכחו עמי הניעמו בחילך והורידמו מגננו אדני: חטאת פימו דבר שפתימו וילכדו בגאונם ומאלה ומכחש יספרו: כלה בחמה כלה ואינמו וידעו כי אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה: וישבו לערב יהמו ככלב ויסובבו עיר: המה ינועון לאכל אם לא ישבעו וילינו: ואני אשיר עזך וארנן לבקר חסדך כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי: עזי אליך אזמרה כי אלהים משגבי אלהי חסדי:

lx.

למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד: בהצותו את ארם נהרים ואת ארם צובה וישב יואב ויך את אדום בגיא מלח שנים עשר אלף: אלהים זנחתנו פרצתנו אנפת תשובב לנו: הרעשתה ארץ פצמתה רפה שבריה כי מטה:

הראית עמך קשה השקיתנו
יין תרעלה: נתתה ליראיך נס
להתנוסס מפני קשט סלה:
למען יחלצון ידידיך הושיעה
ימינך ועננו: אלהים דבר
בקדשו אעלזה אחלקה שכם
ועמק סכות אמדד: לי גלעד ולי
מנשה ואפרים מעוז ראשי
יהודה מחקקי: מואב סיר רחצי
על אדום אשליך נעלי עלי
פלשת התרועעי: מי יבלני עיר
מצור מי נחני עד אדום: הלא
אתה אלהים זנחתנו ולא תצא
אלהים בצבאותינו: הבה לנו
עזרת מצר ושוא תשועת אדם:
באלהים נעשה חיל והוא יבוס
צרינו: lxi. למנצח על נגינת
לדוד: שמעה אלהים רנתי
הקשיבה תפלתי: מקצה הארץ
אליך אקרא בעטף לבי בצור
ירום ממני תנחני: כי היית
מחסה לי מגדל עז מפני אויב:
אגורה באהלך עולמים אחסה
בסתר כנפיך סלה: כי אתה
אלהים שמעת לנדרי נתת
ירשת יראי שמך: ימים על
ימי מלך תוסיף שנותיו כמו דר
ודר: ישב עולם לפני אלהים
חסד ואמת מן ינצרהו: כן אזמרה
שמך לעד לשלמי נדרי יום יום:
lxii. למנצח על ידותון מזמור
לדוד: אך אל אלהים דומיה
נפשי ממנו ישועתי: אך הוא
צורי וישועתי משגבי לא
אמוט רבה: עד אנה תהותתו
על איש תרצחו כלכם

Ostendisti populo tuo duritiam: potasti nos vino cõsopiẽte. Dedisti metuẽtibus te signũ: vt fugerent a facie arcus. Semper. Vt liberentur amici tui: salua dexteram tuam & exaudi me. Deus locutus est in sanctuario suo: letabor & diuidam sichimam & vallem socoth dimetiar. Meus est galaad & meus est manasses: & ephraim fortitudo capitis mei: iuda legifer me⁹. Moab olla lauacri mei: sup idumeã icedã calciamento meo: mihi palestina federata ẽ. Quis deducet me ad ciuitatẽ munitã: quis deducet me vsq; ad idumeã? Nõne tu deus q̃ piecisti nos: & nõ egredieris deus i exercitibus nr̃is? Da nobis auxiliũ in tribulatiõe: vana est eĩ salus ab homine. In deo faciemus virtutẽ: & ipse conculcabit tribulãtes nos.

Victori sup organũ: dauid. 61.

Exaudi deus laudationẽ meã: intẽde oratiõi mee. De nouissimo terre ad te clamabo cũ tristẽ fuerit cor meũ: cũ fortis eleuabitur aduersũ me tu eris ductor meus. Fuisti spes mea: turris munitissima a facie inimici. Hitabo in tabernaculo tuo iugiter: spabo i protectõe alaꝝ tuaꝝ. Sp. Tu enim deus exaudisti orõnem meam: dedisti hereditatẽ timentibus nomẽ tuũ. Dies super dies regis adiicies: annos eius donec gñatio & gñatio. Sedebit ip̃ i conspectu dei: mia & veritas seruabunt eum. Sic canam noĩ tuo iugiter: reddẽs vota mea p singlos dies.

Victori pro idithun ps dauid. 62.

Attamen ad deum silebit aĩa mea: qa ex eo salus mea. Attamen ipse scutũ meum & sal' mea fortitudo mea non cõmouebor amplius. Vsq; quo insidiamini contra virum: interficitis omnes:

Ostẽdisti pp̃lo tuo dura: potasti nos vino cõpũ-
Ἔδειξας τῷ λαῷ σου σκληρά, ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατα-
ctionis. Dedisti metuẽtibus te significationẽ:
νύξεως. Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ
vt fugiãt a facie arcus. Dp̃. Vt libe-
φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου. Διάψαλμα. Ὅπως ἂν ῥυ-
rẽtur dilecti tui: saluũ fac dextera tua ꝛ exau-
σθῶσιν οἱ ἀγαπητοί σου, σῶσον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκου-
di me. Deus locutus ẽ in scõ suo: leta-
σόν μου. Ὁ θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, ἀγαλλιά-
bor ꝛ ptibor sichimã: ꝛ cõuallẽ tabnaculoꝝ me-
σομαι καὶ διαμεριῶ σίκιμα, καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν δια-
tibor. Meus est galaad: ꝛ meus est manasses: ꝛ
μετρήσω. Ἐμός ἐστι γαλαάδ, καὶ ἐμός ἐστι μανασσῆς, καὶ
ephraim fortitudo capitis mei: Iuda rex
ἐφραὶμ κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου, Ἰούδας βασιλεύς
meus: moab olla spei mee. In idu-
μου, μωὰβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου. Ἐπὶ τὴν ἰδουμαί-
meã extẽdã calciamẽtũ meũ: mihi alienigene subdi-
αν ἐκτενῶ τὸ ὑπόδημά μου, ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετά-
ti sũt. Quis deducet me in ciuitatẽ munitã: aut quis dedu-
γησαν. Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν περιοχῆς, ἢ τίς ὁδηγή-
cet me vsq; in idumeã? Nõne tu deus q̃ repuli-
σει με ἕως τῆς ἰδουμαίας; Οὐχὶ σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀπωσάμε-
sti nos: ꝛ nõ egredieris de' in virtutibus nr̃is.
νος ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν;
Da nobis auxiliũ de tribulatiõe: ꝛ vana salus ho-
Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ ματαία σωτηρία ἀν-
minis. In deo faciemus virtutẽ: ꝛ ipse ad
θρώπου. Ἐν τῷ θεῷ ποιήσομεν δύναμιν, καὶ αὐτὸς ἐξουδε-
nihilũ deducet tribulãtes nos.
νώσει τοὺς θλίβοντας ἡμᾶς.

In fine in hymnis dd psalmus. 60.
Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις τῷ δαδ ψαλμός. ξ΄.

Exaudi deus deprecationẽ meã: intẽde ora-
Εἰσάκουσον ὁ θεὸς τῆς δεήσεώς μου, πρόσχες τῇ προ-
tioni mee. A finibus terre ad te cla-
σευχῇ μου. Ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐκέ-
maui: dũ anxiaretur cor meũ: in petra
κραξα, ἐν τῷ ἀκηδιάσαι τὴν καρδίαν μου, ἐν πέτρᾳ
exaltasti me. Deduxisti me: q2 factus es spes mea:
ὕψωσάς με. Ὡδήγησάς με, ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου,
turris fortitudinis a facie inimici. Inhabitabo in
πύργος ἰσχύος ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ. Παροικήσω ἐν
tabnaculo tuo in secula: protegar in
τῷ σκηνώματί σου εἰς τοὺς αἰῶνας, σκεπασθήσομαι ἐν
velamẽto alaꝝ tuaꝝ. Qm̃ tu deus exaudisti
τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου. Ὅτι σὺ ὁ θεὸς εἰσήκουσας
orõnẽ meã: dedisti hereditatẽ timẽtibus
τῶν εὐχῶν μου, ἔδωκας κληρονομίαν τοῖς φοβουμένοις τὸ
nomẽ tuũ. Dies sup dies regis adijcies:
ὄνομά σου. Ἡμέρας ἐφ' ἡμέρας τοῦ βασιλέως προσθήσεις,
ãnos eius vsq; in diẽ gñatiõis ꝛ gñatiõis. Perma-
τὰ ἔτη αὐτοῦ ἕως ἡμέρας γενεᾶς καὶ γενεᾶς. Διαμε-
nebit in eternũ in cõspectu dei: miaꝫ ꝛ vitatẽ
νεῖ εἰς τὸν αἰῶνα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἔλεος καὶ ἀλήθειαν
eius qs requiret? Sic psalmũ dicã noĩ
αὐτοῦ τίς ἐκζητήσει; Οὕτως ψαλῶ τῷ ὀνόματί
tuo in secula: vt reddã vota
σου εἰς τοὺς αἰῶνας, τοῦ ἀποδοῦναί με τὰς εὐχάς
mea diẽ de die.
μου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας.

In fine pro idithũ psalmus dd. 61.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ ἰδιθοὺμ ψαλμὸς τῷ δαδ. ξα΄.

Nõnne deo subiecta erit aia mea? ab ipso
Οὐχὶ τῷ θεῷ ὑποταγήσεται ἡ ψυχή μου; παρ' αὐτῷ
enim salutare meũ. Naꝫ ꝛ ipse deus me' ꝛ salutaris me' ꝛ
γὰρ τὸ σωτήριόν μου. Καὶ γὰρ αὐτὸς θεός μου καὶ σωτήρ μου,
susceptor me' nõ mouebor amplius. Quousq;
ἀντιλήπτωρ μου οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπιπλεῖον. Ἕως πότε
irruitis in hoiẽs: interficitis vniuersi
ἐπιτίθεσθε ἐπ' ἄνθρωπον, φονεύετε πάντες

Infra 107.

vos: tãq; parieti inclinato ꝛ macerie depulse? Verũtñ
ὑμεῖς, ὡς τοίχῳ κεκλιμένῳ καὶ φραγμῷ ὠσμένῳ; Πλὴν
p̃ciũ meũ cogitauerũt repellere: cucurri in si-
τὴν τιμήν μου ἐβουλεύσαντο ἀπώσασθαι, ἔδραμον ἐν δί-
ti. Ore suo bñdicebãt: ꝛ corde suo ma-
ψῃ. Τῷ στόματι αὐτῶν εὐλόγουν, καὶ τῇ καρδίᾳ αὐτῶν κα-
ledicebãt. Verũtñ deo subiecta esto aia mea: qm̃ ab
τηρῶντο. Πλὴν τῷ θεῷ ὑποτάγηθι ἡ ψυχή μου, ὅτι παρ'
ipso patiẽtia mea. Quia ipse deus meus ꝛ saluator
αὐτοῦ ἡ ὑπομονή μου. Ὅτι αὐτὸς θεός μου καὶ σωτήρ
meus: adiutor meus nõ emigrabo: in deo
μου, ἀντιλήπτωρ μου οὐ μὴ μεταναστεύσω, ἐπὶ τῷ θεῷ
salutare meũ ꝛ glĩa mea. Deus auxi-
τὸ σωτήριόν μου καὶ ἡ δόξα μου. Ὁ θεὸς τῆς βοηθεί-
lij mei ꝛ spes mea in deo: sperate in
ας μου καὶ ἡ ἐλπίς μου ἐπὶ τῷ θεῷ, ἐλπίσατε ἐπ' αὐ-
eo ois cõgregatio ppl̃i. Effundite corã illo
τὸν πᾶσα συναγωγὴ λαοῦ. Ἐκχέατε ἐνώπιον αὐτοῦ
corda vr̃a: q2 deus adiutor nr̃. Verũtñ va-
τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ὁ θεὸς βοηθὸς ἡμῶν. Πλὴν μά-
ni filij hoiũ: mẽdaces filij homi-
ταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώ-
nũ in stateris vt decipiãt: ipsi de vanitate in
πων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι, αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ
idipm. Nolite sperare in iniq̃tate: ꝛ in rapinis
τὸ αὐτό. Μὴ ἐλπίζετε ἐπ' ἀδικίαν, καὶ ἐπὶ ἅρπαγμα
nolite cõcupiscere: diuitie si affluãt: nolite apponere cor
μὴ ἐπιποθεῖτε, πλοῦτος ἐὰν ῥέῃ, μὴ προστίθεσθε καρ-
Semel locutus est deus: duo hec audiui: q2
δίαν. Ἅπαξ ἐλάλησεν ὁ θεός, δύο ταῦτα ἤκουσα, ὅτι
potestas dei ꝛ tua dñe mĩa: Quia tu
τὸ κράτος τοῦ θεοῦ καὶ σοῦ κύριε τὸ ἔλεος, Ὅτι σὺ
reddes vnicuiq; iuxta opa sua.
ἀποδώσεις ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Psalmus dauid cũ eẽt ipse in deser-
Ψαλμὸς τῷ δαδ ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τῇ ἐρή-
to iudee. 62.
μῳ τῆς ἰουδαίας. ξβ΄.

Deus deus meus ad te de luce vigilo: sitiuit te ani-
Ὁ θεὸς ὁ θεός μου πρὸς σὲ ὀρθρίζω, ἐδίψησέ σε ἡ ψυ-
ma mea: q̃ multipliciter tibi caro mea. In terra deserta ꝛ in-
χή μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σάρξ μου. Ἐν γῇ ἐρήμῳ καὶ ἀ-
uia ꝛ inaquosa sic in scõ apparui tibi: vt viderẽ
βάτῳ καὶ ἀνύδρῳ οὕτως ἐν τῷ ἁγίῳ ὤφθην σοι, τοῦ ἰδεῖν
virtutẽ tuã ꝛ gl̃iaꝫ tuã. Qm̃ melior
τὴν δύναμίν σου καὶ τὴν δόξαν σου. Ὅτι κρεῖσσον τὸ
mia tua sup vitas: labia mea laudabũt te.
ἔλεός σου ὑπὲρ ζωάς, τὰ χείλη μου ἐπαινέσουσί σε.
Sic bñdicã te in vita mea: in noie tuo
Οὕτως εὐλογήσω σε ἐν τῇ ζωῇ μου, ἐν τῷ ὀνόματί σου
leuabo manus meas. Sicut de adipe ꝛ pinguedie re-
ἀρῶ τὰς χεῖράς μου. Ὡς ἐκ στέατος καὶ πιότητος ἐμ-
pleatur aia mea: ꝛ labijs exultatiõis laudabit
πλησθείη ἡ ψυχή μου, καὶ χείλη ἀγαλλιάσεως αἰνέσει
os meũ. Si memor fui tui sup stratũ
τὸ στόμα μου. Εἰ ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς
meũ in matutinis meditabar in te. Quia fuisti
μου ἐν τοῖς ὄρθροις ἐμελέτων εἰς σέ. Ὅτι ἐγενήθης
adiutor meus: ꝛ in velamẽto alaꝝ tuaꝝ exul-
βοηθός μου, καὶ ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἀγαλ-
tabo. Adhesit aia mea post te: me aũt
λιάσομαι. Ἐκολλήθη ἡ ψυχή μου ὀπίσω σου, ἐμοῦ δὲ
suscepit dextera tua. Ipsi vo in vanũ q̃sierũt
ἀντελάβετο ἡ δεξιά σου. Αὐτοὶ δὲ εἰς μάτην ἐζήτησαν
aiaꝫ meã: introibũt in inferiora
τὴν ψυχήν μου, εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώτατα τῆς
terre. Tradẽtur in manus gladij: ptes
γῆς. Παραδοθήσονται εἰς χεῖρας ῥομφαίας, μερίδες
vulpiũ erũt. Rex vo letabitur
ἀλωπέκων ἔσονται. Ὁ δὲ βασιλεὺς εὐφρανθήσεται
in deo: laudabit ois q̃ iurãt in eo. Quia
ἐπὶ τῷ θεῷ, ἐπαινεθήσεται πᾶς ὁ ὀμνύων ἐν αὐτῷ. Ὅτι

quasi murus inclinatus & maceria corruens. Partẽ ei eius cogitauerũt expellere: placuerunt sibi in mẽdacio: ore suo singuli bñdicunt: & corde suo maledicũt. Sp. Verũtñ deo tace aĩa mea: quia ab ipo spes mea. Sed ipse fortis meus & salus mea: altitudo mea non mouebor. In deo salutare meũ & gloria mea: robur fortitudinis mee & spes mea in deo. Sperate in eo oĩ tpe: populi effũdite corã eo cor vestrũ: deus spes nr̃a. Sp. Veruntamen vanitas filij adam mendaciũ filij viri: in stateris dolosis fraudulenter agunt simul. Nolite confidere in calumnia: & in rapiña ne frustremini: diuitie si affluxerit ne apponatis cor. Vnum locutus est de⁹: duo hec audiui quia imperium dei est. Et tibi domine misericordia: quia tu reddes vnicuiq; secundum opus suum.

Psalmus dauid cũ eẽt in deserto iudee. 63.

Deus fortitudo mea tu es de luce cõsurgã ad te: sitiuit ad te aĩa mea: desiderauit ad te caro mea in terra inuia & cõsitiente sine aqua. Sic in sancto apparui tibi: vt videam fortitudinẽ tuã & gloriã tuã. Melior enim est mĩa tua q̃ vite: labia mea laudabunt te. Sic bñdicã tibi in vita mea in noĩe tuo leuabo manus meas. Quasi adipe & pĩguedie iplebitur anima mea: & labiis laudãtibus canet os meũ. Recordãs tui in cubili meo: p singulas vigilias meditabor tibi. Quia fuisti auxiliũ meũ: & in vmbra alarũ tuarum laudabo. Adhesit aĩa mea post te: me suscepit dextera tua. Ipsi vero interficere querunt animã meã: ingrediantur in extrema terre. Cõgregẽtur in manus gladii: pars vulpium erunt. Rex aũt letabitur in deo: laudabitur ois qui iurat in eo: quia

כקיר נטוי גדר הדחויה: אך
משאתו יעצו להדיח ירצו כזב
בפיו יברכו ובקרבם יקללו סלה:
אך לאלהים דומי נפשי כי ממנו
תקותי: אך הוא צורי וישועתי
משגבי לא אמוט: על אלהים
ישעי וכבודי צור עזי מחסי
באלהים: בטחו בו בכל עת עם
שפכו לפניו לבבכם אלהים
מחסה לנו סלה: אך הבל בני
אדם כזב בני איש במאזנים
לעלות המה מהבל יחד: אל
תבטחו בעשק ובגזל אל תהבלו
חיל כי ינוב אל תשיתו לב:
אחת דבר אלהים שתים זו
שמעתי כי עז לאלהים: ולך אדני
חסד כי אתה תשלם לאיש
כמעשהו: lxiii. מזמור לדוד
בהיותו במדבר יהודה: אלהים
אלי אתה אשחרך צמאה לך
נפשי כמה לך בשרי בארץ
ציה ועיף בלי מים: כן בקדש
חזיתיך לראות עזך וכבודך:
כי טוב חסדך מחיים שפתי
ישבחונך: כן אברכך בחיי
בשמך אשא כפי: כמו חלב
ודשן תשבע נפשי ושפתי רננות
יהלל פי: אם זכרתיך על יצועי
באשמרות אהגה בך: כי היית
עזרתה לי ובצל כנפיך ארנן:
דבקה נפשי אחריך בי תמכה
ימינך: והמה לשואה יבקשו
נפשי יבאו בתחתיות הארץ:
יגירהו על ידי חרב מנת שעלים
יהיו: והמלך ישמח באלהים
יתהלל כל הנשבע בו כי

obſtructur os loquentium mendacium.

Victori pſ dd. 64.

Hvdi xxxxxxxxxxxxxx deus vocē meā loquentis: a timore inimici ſerua vitā meā. Abſconde me a conſilio malignorū: a tumultu opantiū iniquitatem. Quia exacuerūt quaſi gladiū liguā ſuā: tetēderūt ſagittā ſuā verbū amariſſimū. Vt ſagittarēt in abſcōditis ſimplicē: ſubito ſagittabūt eū & nō timebūt. Cōfortauerūt ſibi ſmonē peſſimū: narrauerūt vt abſcōderēt laqos: dixerūt qs videbit eos. Scrutati ſūt iniquitates: defecerūt ſcrutātes ſcrutinium: cogitatiōibus ſingulorū & corde pfūdo. Sagittabit ergo eos deus iaculo repētino: iferētur plage eorum. Et corruēt in ſemetipſos lī guis ſuis: fugiēt omnes qui viderit eos. Et timebūt oēs hoīes & annūciabunt opus dei: & opa eius itelligēt. Letabitur iuſtus in dño & ſperabit in eo: & exultabunt oēs recti corde.

Victori pſalmus dauid cantici. 65.

Tibi ſiletiū laus deus in ſion: & tibi reddetur votum. Exaudi orationem: donec ad te ois caro veniat. Verba iniquitatū pualuerūt aduerſus me: ſceleribus nřis tu propiciaberis. Btūs quē elegeris & ſuſcepis hītabit ī atriis tuis: replebimur in bonis domus tue ſāctificatione templi tui. Terribilis ī iuſtitia exaudi nos deus xxxxxxx ſaluator nř: cōfidentia omnium finium terre & maris lōginqui. Preparās mōtes in virtute tua: accinctus fortitudine. Cōpeſcēs ſonitū maris fremitū fluctuū eius & multitudinem gentiū. Et timebunt qui habitant in extremis a ſignis tuis: egreſſus matutini & veſperi laudantes facies. Viſitaſti terrā & irrigaſti eā: vbertate ditaſti eā. Riuus dei plenus xxxxxx aq̃: preparabis frumētū eorū q̃a ſic fūdaſti eā.

Sulcos eius inebria: multiplica fruges eius: pluuiis irriga eā: & germini eius bndic. Voluetur ānus ī bonitate tua: & veſtigia tua rorabuntur pīguedine. Pinguēſcet pāſcua deſerti: & exultatiōe colles accigētur. Veſtientur agnis greges: & valles plene frumento xxxxxx coequabuntur & canent. xxxxxxxxxx

Victori canticum pſalmi. 66.

Iubilate deo ois terra. Cantate gloriā nomini eius: date gloriam laudi eius. Dicite deo quam terribile opus tuum: in multitudine fortitudinis tue mētietur tibi inimici tui. Ois terra adoret te & cantet tibi: cantet xx noī tuo. Semper. Venite & videte opera xxx dei: terribilia cōſilia ſuper filiis xxxxxx adam. Conuertet mare in aridā: in flumine ptranſibūt pede: ibi letabimur in eo. xxxxx Qui dñatur in fortitudine ſua in ſeculū: oculi eius gentes aſpiciunt: q increduli ſunt non xxx exaltetur in ſemetipſis. Sp. Benedicite populi deo noſtro: & auditā facite vocē laudis eius. Qui poſuit aīam nřam ad vitam: & non dedit in cōmotionem pedes nřos. Probaſti enī nos deus: igne nos cōflaſti ſicut cōflatur argentū. Introduxiſti nos ī obſidione: poſuiſti ſtridorē ī dorſo nřo. Poſuiſti hoīes ſup capita nřa: trāſiuimus p ignem & aquā: & eduxiſti nos in refrigeriū. Ingrediar domū tuā in holocauſtis: reddam tibi vota mea. Que pmiſerūt labia mea: & locutū ē os meū cū tribularer. Holocauſta medullata offerā tibi cū īcēſo arietū: faciā boues cū hircis. Semper. Vēite audite & narrabo oēs qui timetis deū: quanta xxx fecerit anime mee. Ipſum ore meo inuocaui: & exaltaui in lingua mea. Iniquitatem ſi xx vidi in corde meo: nō exaudiet dominus. xx

אָכֵן שָׁמַע אֱלֹהִים הִקְשִׁיב בְּקוֹל תְּפִלָּתִי: בָּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא הֵסִיר תְּפִלָּתִי וְחַסְדּוֹ מֵאִתִּי:

Ideo exaudiuit deus: attendit vocem ꝏ deprecatiōis mee. Bñdictus deus: qui nō abstulit orationem meam & miſericordiā suā a me.

lxvii.

לַמְנַצֵּחַ בִּנְגִינֹת מִזְמוֹר שִׁיר: אֱלֹהִים יְחָנֵּנוּ וִיבָרְכֵנוּ יָאֵר פָּנָיו אִתָּנוּ סֶלָה: לָדַעַת בָּאָרֶץ דַּרְכֶּךָ בְּכָל גּוֹיִם יְשׁוּעָתֶךָ: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: יִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ לְאֻמִּים כִּי תִשְׁפֹּט עַמִּים מִישׁוֹר וּלְאֻמִּים בָּאָרֶץ תַּנְחֵם סֶלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים יוֹדוּךָ עַמִּים כֻּלָּם: אֶרֶץ נָתְנָה יְבוּלָהּ יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים וְיִירְאוּ אֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ:

Victori i pſalmis cā ticum carminis. 67.

Deus misereatur noſtri & benedicat nobis: illuſtret faciē suā ſup nos. Sp. Vt nota fiat in terra via tua: in vniuerſis gētibus ſalus tua. Cōfiteātur tibi populi deus: confiteantur tibi populi oēs. Letentur & laudēt gentes: q̄m iudicas populos in eq̄tate: & gētium que ꝏ in terra ſunt ductor es ſempiternus. Sp. Cōfiteātur tibi ppl̄i de9: cō fiteātur tibi populi oēs. Terra dedit germē ſuum: bñdicat nobis de9 deus nr̄. Benedicat nobis deus: & timeant eū oēs fines terre.

lxviii.

לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מִזְמוֹר שִׁיר: יָקוּם אֱלֹהִים יָפוּצוּ אוֹיְבָיו וְיָנוּסוּ מְשַׂנְאָיו מִפָּנָיו: כְּהִנְדֹּף עָשָׁן תִּנְדֹּף כְּהִמֵּס דּוֹנַג מִפְּנֵי אֵשׁ יֹאבְדוּ רְשָׁעִים מִפְּנֵי אֱלֹהִים: וְצַדִּיקִים יִשְׂמְחוּ יַעַלְצוּ לִפְנֵי אֱלֹהִים וְיָשִׂישׂוּ בְשִׂמְחָה: שִׁירוּ לֵאלֹהִים זַמְּרוּ שְׁמוֹ סֹלּוּ לָרֹכֵב בָּעֲרָבוֹת בְּיָהּ שְׁמוֹ וְעִלְזוּ לְפָנָיו: אֲבִי יְתוֹמִים וְדַיַּן אַלְמָנוֹת אֱלֹהִים בִּמְעוֹן קָדְשׁוֹ: אֱלֹהִים מוֹשִׁיב יְחִידִים בַּיְתָה מוֹצִיא אֲסִירִים בַּכּוֹשָׁרוֹת אַךְ סוֹרְרִים שָׁכְנוּ צְחִיחָה: אֱלֹהִים בְּצֵאתְךָ לִפְנֵי עַמֶּךָ בְּצַעְדְּךָ בִישִׁימוֹן סֶלָה: אֶרֶץ רָעָשָׁה אַף שָׁמַיִם נָטְפוּ מִפְּנֵי אֱלֹהִים זֶה סִינַי מִפְּנֵי אֱלֹהִים אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: גֶּשֶׁם נְדָבוֹת תָּנִיף אֱלֹהִים נַחֲלָתְךָ וְנִלְאָה אַתָּה כוֹנַנְתָּהּ: חַיָּתְךָ יָשְׁבוּ בָהּ תָּכִין בְּטוֹבָתְךָ לֶעָנִי אֱלֹהִים: יְהוָה יִתֶּן

Victori dauid pſalmus cantici. 68.

Exurgat deus & diſſipētur inimici ei9: & fugiant qui oderunt eū a facie eius. Sicut deficit fumus deficiāt: ſicut tabeſcit cera a facie ignis ſic pereant impii a facie dei. ꝏ Iuſti aūt letentur & exultent in conſpectu dei: & gaudeāt in letitia. Camate ꝏ deo canite nomini ei9: p̄parate viā aſcēdenti p deſerta: in dño nomen eius: & exultate corā eo. Patre pupillorū & defenſore viduarū: deus in habitaculo ſancto ſuo. Deus inhabitare facit ſolitarios in domo: educit vinctos ꝏ in fortitudine: increduli autem habitauerunt in ſiccitatibus. Deus cum egredereris ante populū tuū: & ambulares p deſertū. Sp. Terra cōmota eſt: & celi diſtillauerunt a facie ꝏ dei: hoc eſt ſinai a facie dei ꝏ dei iſrael. Pluuiā voluntariam eleuaſti ꝏ deus: hereditatē tuam laborantem tu ꝏ confortaſti. Aīalia tua habitauerūt in ea: p̄paraſti in bōitate tua pauperi deus. Dñs dabit ꝏ

Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ δαδ. ξς'.

Εἰς τὸ τέλος ᾠδῆς ψαλμὸς τῷ δαδ. ξζ'.

... Κύριος δώσει ꝏ

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

ῥῆμα τοῖς εὐαγγελιζομένοις δυνάμει πολλῇ, ὁ βασι-

fermonē ānūciatricib9 fortitudinis plurime. Reges exercituū federabūtur federabuntur: & pulchritudo domus diuidet ſpolia. Si dormieritis iter medios terminos: penne colūbe deargētate & poſteriora eius in virore auri. Dū diuideret robuſtiſſimus reges in ea: niue dealbata eſt in ſelmon. Mōs dei mōs piguis: mōs excelſus mōs piguis. Quare cōtēditis mōtes excelſi aduerſus mōtē quē dilexit deus vt hitaret in eo: etenī dñs hitabit ſp. Curr9 ei innumerabilis: milia abundantium ꝏ dñs in eis in ſinai in ſancto. Aſcendiſti ꝏ i excelſū: captiuā duxiſti captiuitatē: accepiſti dona in hoībus: inſup & nō credētes habitare dñm deum. Bñdictus dñs per ſingulos dies: portabit nos deus ſalutis nr̄e. Semp. ꝏ Deus noſter deus ſalutis: & dei ꝏ domini mortis egreſſus. Verūtamen deus cōfringet capita inimicorū ſuoꝝ: verticē criniſ ābulātiū in delictis ſuis. Dixit dominus ꝏ de baſan cōuertā: conuertam de profundis ꝏ maris. Vt calcet pes tuus in ſanguine: ꝏ ligua canū tuorū ex inimicis a temetipſo. ꝏ Viderunt itinera tua deus: itinera ꝏ dei mei regis mei in ſācto. Preceſſerūt cantores eos qui poſt tergum pſallebāt: i medio puellaꝝ timpaniſtriarum. In eccleſiis benedicite deo dño de fontibus iſrael. Ibi bēiamin puulus continens ēos: principes iuda in purpura ſua: p̄ricipes zabulon principes neptali. Precepit de9 tu9 de fortitudine tua: conforta deus hoc qd̄ opatus es ī nobis. De tēplo tuo qd̄ ē ī hieruſalē: tibi offerēt reges mūera. Increpa beſtiā calami: cōgregatio fortiū in vitulis populorū calcitrātiū cōtra rotas argenteas: diſperge populos qui bella volūt. Offerāt velocit

יֹאמֶר הַמְבַשְּׂרוֹת צָבָא רָב: מַלְכֵי צְבָאוֹת יִדֹּדוּן יִדֹּדוּן וּנְוַת בַּיִת תְּחַלֵּק שָׁלָל: אִם תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפַתָּיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ: בְּפָרֵשׂ שַׁדַּי מְלָכִים בָּהּ תַּשְׁלֵג בְּצַלְמוֹן: הַר אֱלֹהִים הַר בָּשָׁן הַר גַּבְנֻנִּים הַר בָּשָׁן: לָמָּה תְּרַצְּדוּן הָרִים גַּבְנֻנִּים הָהָר חָמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְתּוֹ אַף יְהוָה יִשְׁכֹּן לָנֶצַח: רֶכֶב אֱלֹהִים רִבֹּתַיִם אַלְפֵי שִׁנְאָן אֲדֹנָי בָם סִינַי בַּקֹּדֶשׁ: עָלִיתָ לַמָּרוֹם שָׁבִיתָ שֶּׁבִי לָקַחְתָּ מַתָּנוֹת בָּאָדָם וְאַף סוֹרְרִים לִשְׁכֹּן יָהּ אֱלֹהִים: בָּרוּךְ אֲדֹנָי יוֹם יוֹם יַעֲמָס לָנוּ הָאֵל יְשׁוּעָתֵנוּ סֶלָה: הָאֵל לָנוּ אֵל לְמוֹשָׁעוֹת וְלֵיהוִה אֲדֹנָי לַמָּוֶת תּוֹצָאוֹת: אַךְ אֱלֹהִים יִמְחַץ רֹאשׁ אֹיְבָיו קָדְקֹד שֵׂעָר מִתְהַלֵּךְ בַּאֲשָׁמָיו: אָמַר אֲדֹנָי מִבָּשָׁן אָשִׁיב אָשִׁיב מִמְּצֻלוֹת יָם: לְמַעַן תִּמְחַץ רַגְלְךָ בְּדָם לְשׁוֹן כְּלָבֶיךָ מֵאֹיְבִים מִנֵּהוּ: רָאוּ הֲלִיכוֹתֶיךָ אֱלֹהִים הֲלִיכוֹת אֵלִי מַלְכִּי בַקֹּדֶשׁ: קִדְּמוּ שָׁרִים אַחַר נֹגְנִים בְּתוֹךְ עֲלָמוֹת תּוֹפֵפוֹת: בְּמַקְהֵלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים אֲדֹנָי מִמְּקוֹר יִשְׂרָאֵל: שָׁם בִּנְיָמִן צָעִיר רֹדֵם שָׂרֵי יְהוּדָה רִגְמָתָם שָׂרֵי זְבֻלוּן שָׂרֵי נַפְתָּלִי: צִוָּה אֱלֹהֶיךָ עֻזֶּךָ עוּזָּה אֱלֹהִים זוּ פָּעַלְתָּ לָּנוּ: מֵהֵיכָלֶךָ עַל יְרוּשָׁלָם לְךָ יוֹבִילוּ מְלָכִים שָׁי: גְּעַר חַיַּת קָנֶה עֲדַת אַבִּירִים בְּעֶגְלֵי עַמִּים מִתְרַפֵּס בְּרַצֵּי כָסֶף בִּזַּר עַמִּים קְרָבוֹת יֶחְפָּצוּ: יֶאֱתָיוּ חַשְׁמַנִּים

מני מצרים כוש תריץ ידיו
לאלהים: ממלכות הארץ שירו
לאלהים זמרו אדני סלה: לרכב
בשמי שמי קדם הן יתן בקולו
קול עז: תנו עז לאלהים על
ישראל גאותו ועזו בשחקים:
נורא אלהים ממקדשיך אל
ישראל הוא נותן עז ותעצמות
לעם ברוך אלהים:

lxix.

למנצח על שושנים לדוד:
הושיעני אלהים כי באו מים
עד נפש: טבעתי ביון מצולה
ואין מעמד באתי במעמקי מים
ושבלת שטפתני: יגעתי בקראי
נחר גרוני כלו עיני מיחל לאלהי:
רבו משערות ראשי שנאי חנם
עצמו מצמיתי איבי שקר אשר
לא גזלתי אז אשיב: אלהים
אתה ידעת לאולתי ואשמותי
ממך לא נכחדו: אל יבשו בי
קויך אדני יהוה צבאות אל
יכלמו בי מבקשיך אלהי
ישראל: כי עליך נשאתי חרפה
כסתה כלמה פני: מוזר הייתי
לאחי ונכרי לבני אמי: כי קנאת
ביתך אכלתני וחרפות חורפיך
נפלו עלי: ואבכה בצום נפשי
ותהי לחרפות לי: ואתנה
לבושי שק ואהי להם למשל:
ישיחו בי ישבי שער ונגינות
שותי שכר: ואני תפלתי לך
יהוה עת רצון אלהים ברב
חסדך ענני באמת ישעך:
הצילני מטיט ואל אטבעה
אנצלה משנאי וממעמקי מים:
אל תשטפני שבלת מים ואל

ex egypto: ethiopia feſtinet dare manus deo. Regna terre cantate deo: canite domino. Semper. Qui aſcendit ſuper celū celi a principio: ecce dabit voci ſue vocē fortitudinis. Date gloriā deo: ſup iſrl magnificētia ei? & fortitudo eius in celis. Terribilis deus de ſanctuario ſuo: deus iſrael ipſe dabit fortitudinem & robur populo: benedictus deus.

Victori p lilüs dd 69.

Salua me deus: qm̄ venerūt aque vſq ad animam. Infixus ſum in limo profundi & non poſſum cōſiſtere: veni in profundū aquarū & flumē operuit me. Laboraui clamans exaſperatū eſt guttur meū: defecerūt oculi mei expectātes deū meum. Multiplicati ſūt ſuper capillos capitis mei qoderūt me gratis: cōfortati ſūt q pſeqbantur me inimici mei iniuſte: q nō rapuerā tūc reddebā. Deus tu ſcis ſtultitiā meā: & pctā mea a te nō ſunt abſcōdita. Nō cōfundātur in me qui expectant te domine deus exercituū: nō reuereantur in me qui querunt te deus iſrael. Quia ppter te portaui opprobrium: operuit confuſio faciem meā. Alienus fctūs ſum fribus meis: & peregrinus filiis mrīs mee. Quia zelus domus tue comedit me: & opprobriū exꝓbrātiū tibi cecidit ſup me. Et fleui i ieiunio aīam meā: & factū eſt in opprobriū mihi. Et poſui veſtimentū meū saccū: & fctūs ſum eis i pabolā. Cōtra me loqbātur qui ſedebāt i porta: & cātabāt bibentes vinū. Mea āt orō ad te dñe: tps reconciliatiōis eſt: deus i multitudine mie tue exaudi me in veritate ſalutis tue. Erue me de luto & non infigar: libera me ab his qui oderunt me & de profundis aquis. Ne opiat me fluctus aque: & ne

ex egypto: ethiopia pueniet manū eius deo. Re
ἐξ αἰγύπτου, αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ θεῷ. Βα-
gna tre cātate deo: pſallite dño.
σιλεῖαι τῆς γῆς ᾄσατε τῷ θεῷ, ψάλατε τῷ κυρίῳ.
Dp. Qui aſcēdit ſup celū ce
Διάψαλμα. Τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρα-
li ad oriētē. Ecce dabit voci ſue vocē vir
νοῦ κατὰ ἀνατολάς. Ἰδοὺ δώσει τῇ φωνῇ αὐτοῦ φωνὴν δυ-
tutis: date gliā deo. Sup iſrael magni
νάμεως, δότε δόξαν τῷ θεῷ. Ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ ἡ μεγαλο-
ficētia eius: τ vtus eius in nubibus.
πρέπεια αὐτοῦ, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν ταῖς νεφέλαις.
Mirabilis deus in ſctis ſuis: deus iſrael. Ipe da
Θαυμαστὸς ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, ὁ θεὸς ἰσραήλ. Αὐτὸς δώ-
bit vtutē τ fortitudinē plebi ſue: bñs deus.
σει δύναμιν καὶ κραταίωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, εὐλογητὸς ὁ θεός.

In fine pro his q̄ cōmutabūtur
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων
pſalmus dauid. 68.
ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ξη.

Saluū me fac deus: qm̄ intrauerūt aque vſq ad aīaz
Σῶσόν με ὁ θεός, ὅτι εἰσήλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς
meā. Infixus ſū in limo pfundi: τ nō eſt ſubſtā-
μου. Ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις,
veni in altitudinē maris: τ tēpeſtas demer-
ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταιγὶς κατεπόν-
ſit me. Laboraui clamās: rauce facte ſūt fauces mee.
τισέ με. Ἐκοπίασα κράζων, ἐβραγχίασεν ὁ λάρυγξ μου.
Defecerūt oculi mei dū ſpero in
Ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ
deū meū. Multiplicati ſunt ſup capillos ca-
τὸν θεόν μου. Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κε-
pitis mei q̄ oderūt me gratis. Cōfortati ſunt
φαλῆς μου οἱ μισοῦντές με δωρεάν. Ἐκραταιώθησαν οἱ
inimici mei: q̄ pſecuti ſūt me iniuſte. Que nō rapui:
ἐχθροί μου, οἱ ἐκδιώκοντές με ἀδίκως. Ἃ οὐχ ἥρπαζον,
tūc exoluebā. Deus tu ſcis inſipiētiā meā
τότε ἀπετίννυον. Ὁ θεὸς σὺ ἔγνως τὴν ἀφροσύνην μου
τ delicta mea a te nō ſūt abſcōdita. Nō eru-
καὶ αἱ πλημμέλειαί μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἀπεκρύβησαν. Μὴ αἰ-
beſcāt in me q̄ expectāt te dñe: dñe vtutū:
σχυνθείησαν ἐπ᾽ ἐμὲ οἱ ὑπομένοντές σε κε, κε τῶν δυνάμεων,
neq confundantur ſup me q̄ querūt te deus
μηδὲ ἐντραπείησαν ἐπ᾽ ἐμὲ οἱ ζητοῦντές σε ὁ θεὸς τοῦ
iſrael. Qm̄ pp te ſuſtinui opprobriū: operuit
ἰσραήλ. Ὅτι ἕνεκά σου ὑπήνεγκα ὀνειδισμόν, ἐκάλυψεν
cōfuſio faciē meā. Extraneus factus ſū
ἐντροπὴ τὸ πρόσωπόν μου. Ἀπηλλοτριωμένος ἐγενήθην
frībus meis: τ pegrinus filiis mrīs mee.
τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ ξένος τοῖς υἱοῖς τῆς μητρός μου.
Qm̄ zelus domus tue comedit me: τ opprobria
Ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με, καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ
exprobrātiū tibi ceciderūt ſup me. Et ope-
τῶν ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ᾽ ἐμέ. Καὶ συνεκάλυ-
rui in ieiunio aīaz meā: τ factū ē in opprobriū
ψα ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὀνειδισμοὺς
mihi. Et poſui veſtimētū meū ciliciū: τ fact᷒ ſū
ἐμοί. Καὶ ἐθέμην τὸ ἔνδυμά μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην
illis in pabolā. Aduerſū me loqbātur q̄ ſede-
αὐτοῖς εἰς παραβολήν. Κατ᾽ ἐμοῦ ἠδολέσχουν οἱ καθήμε-
bāt in portis: τ in me pſallebāt q̄ bibebāt vinū. Ego vo
νοι ἐν πύλαις, καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλλον οἱ πίνοντες οἶνον. Ἐγὼ δὲ
orōnē meā ad te dñe: tps bñplaciti. Deus in
τῇ προσευχῇ μου πρὸς σὲ κε, καιρὸς εὐδοκίας. Ὁ θεὸς ἐν τῷ
multitudine mīe tue exaudi me in vitate ſa-
πλήθει τοῦ ἐλέους σου ἐπάκουσόν μου, ἐν ἀληθείᾳ τῆς σω-
lutis tue eripe me de luto: vt nō infigar.
τηρίας σου σῶσόν με ἀπὸ πηλοῦ, ἵνα μὴ ἐμπαγῶ.
Libera me ab iis qui oderūt me: τ de pfundis
Ῥυσθείην ἐκ τῶν μισούντων με, καὶ ἐκ τῶν βαθέων τῶν
aquaꝶ. Nō me demergat tēpeſtas aque: neq
ὑδάτων. Μή με καταποντισάτω καταιγὶς ὕδατος, μηδὲ

abſorbeat me pfūdū: neq vrgeat ſup me puteus os
καταπιέτω με βυθός, μηδὲ συσχέτω ἐπ᾽ ἐμὲ φρέαρ τὸ στόμα
ſuū: Exaudi me dñe: qm̄ benigna mīa tua: ſm
αὐτοῦ. Εἰσάκουσόν μου κύριε, ὅτι χρηστὸν τὸ ἔλεός σου, κατὰ
multitudinē miſerationū tuaꝶ reſpice in me. Ne auer-
τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου ἐπίβλεψον ἐπ᾽ ἐμέ. Μὴ ἀπο-
tas faciē tuā a puero tuo: qm̄ tribu-
στρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τοῦ παιδός σου, ὅτι θλίβο-
lor: velociter exaudi me: intēde aīe mee: τ libe-
μαι, ταχὺ ἐπάκουσόν μου, πρόσχες τῇ ψυχῇ μου, καὶ λύτρω-
ra eā. Propter inimicos meos: eripe me: tu eñ ſcio
σαι αὐτήν. Ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου, ῥῦσαί με, σὺ γὰρ γινώ-
impperiū meū: τ cōfuſionē meā: τ reuerētiā
σκεις τὸν ὀνειδισμόν μου, καὶ τὴν αἰσχύνην μου, καὶ τὴν ἐντροπήν
meā. In cōſpectu tuo oēs q̄ tribulāt me: impperiū ex-
μου. Ἐναντίον σου πάντες οἱ θλίβοντές με, ὀνειδισμὸν προ-
pectauit aīa mea τ miſeriā. Et ſuſtinui
σεδόκησεν ἡ ψυχή μου καὶ ταλαιπωρίαν. Καὶ ὑπέμεινα
qui ſimul cōtriſtaret: τ nō fuit. τ qui cōſolarētur: τ
συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξε. καὶ παρακαλοῦντας, καὶ
nō inueni. Et dederūt in eſcā meā fel: τ in
οὐχ εὗρον. Καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν
ſiti mea potauerūt me aceto. Fiat mēſa eoꝶ
δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος. Γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν
corā ipſis in laqueū: τ in retributionē τ in ſcā-
ἐνώπιον αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν καὶ εἰς σκάν-
dalū. Obſcurētur oculi eoꝶ ne videāt:
δαλον. Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν,
τ dorſū eoꝶ ſemp incurua. Effunde ſup eos
καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον. Ἔκχεον ἐπ᾽ αὐτοὺς
irā tuā: τ furor ire tue cōprehēdat eos.
τὴν ὀργήν σου, καὶ ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς σου καταλάβοι αὐτούς.
Fiat hitatio eoꝶ deſerta: τ in tabnacu-
Γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτῶν ἠρημωμένη, καὶ ἐν τοῖς σκηνώμα-
lis eoꝶ ne ſit q̄ inhitet. Qm̄ quē tu pcuſſiſti: ipſi
σιν αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν. Ὅτι ὃν σὺ ἐπάταξας, αὐτοὶ
perſecuti ſūt: τ ſup dolorē vulnerū meoꝶ addi-
κατεδίωξαν, καὶ ἐπὶ τὸ ἄλγος τῶν τραυμάτων μου προσέ-
derūt. Appone iniqtatē ſup iniqtatē eoꝶ: τ ne in-
θηκαν. Πρόσθες ἀνομίαν ἐπὶ τῇ ἀνομίᾳ αὐτῶν, καὶ μὴ εἰσελ-
trēt in iuſtitia tua. Deleātur de libro
θέτωσαν ἐν δικαιοσύνῃ σου. Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου
viuētiū: τ cū iuſtis nō ſcribātur. Paup τ
ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν. Πτωχὸς καὶ
dolēs ſū ego: ſalus tua deus ſuſcipiat me. Lau-
ἀλγῶν εἰμὶ ἐγώ, ἡ σωτηρία σου ὁ θεὸς ἀντιλάβοιτό μου. Αἰνέ-
dabo nomē dei mei cū cātico: magnificabo eū in
σω τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου μετ᾽ ᾠδῆς, μεγαλυνῶ αὐτὸν ἐν
laude: τ placebit deo ſup vitulū nouellū: cornua pducē-
αἰνέσει, καὶ ἀρέσει τῷ θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον, κέρατα ἐκφέρον-
tē τ vngulas. Videāt paupes τ letētur: que-
τα καὶ ὁπλάς. Ἰδέτωσαν πτωχοὶ καὶ εὐφρανθήτωσαν, ἐκζη-
rite deū: τ viuet aīa vrā. Qm̄ exaudiuit
τήσατε τὸν θεὸν καὶ ζήσεται ἡ ψυχὴ ὑμῶν. Ὅτι εἰσήκουσε τῶν
paupes dñs: τ vinctos ſuos nō deſpe-
πενήτων ὁ κύριος, καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐτοῦ οὐκ ἐξουδέ-
xit. Laudēt illū celi τ tra: mare τ
νωσε. Αἰνεσάτωσαν αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, θάλασσα καὶ
oīa reptilia in eo. Qm̄ deꝰ ſaluā faciet ſion:
πάντα τὰ ἕρποντα ἐν αὐτῇ. Ὅτι ὁ θεὸς σώσει τὴν σιών,
τ edificabūtur ciuitates iude. Et inhabi-
καὶ οἰκοδομηθήσονται αἱ πόλεις τῆς ἰουδαίας. Καὶ κατοική-
tabūt ibi: τ hereditate acqrēt eā: τ ſemē
σουσιν ἐκεῖ, καὶ κληρονομήσουσιν αὐτήν, καὶ τὸ σπέρμα τῶν
ſeruoꝶ tuoꝶ poſſidebit eā. Et qui diligūt nomē
δούλων σου καθέξουσιν αὐτήν. Καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά
tuū habitabūt in ea.
σου κατασκηνώσουσιν ἐν αὐτῇ.

In finē dd i rememorationē: qd ſaluū me fecit dñs. 69.
Εἰς τὸ τέλος τῷ δαδ εἰς ἀνάμνησιν, εἰς τὸ σῶσαί με κν. ξθ.

Deus in adiutoriū meū intēde: dñe
Ὁ θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες, κύριε

absorbeat me profundū: & ne coronet ſuper me puteus os ſuū. Exaudi me dñe qm̄ bōa ē mīa tua: ſcdm multitudinē miſerationū tuarū reſpice ad me. Et ne abſcōdas faciē tuā a ſeruo tuo: qm̄ tribulor cito exaudi me. Accede ad aīam meā redime eam: pp inimicos meos libera me. Tu ſcis opprobriū meū & confuſionē meā & verecundiā meā: corā te ſunt oēs hoſtes mei. Opprobrio cōtritū ē cor meū & deſpat? ſū: & expectaui q cōtriſtaretur & nō fuit & qui cōſolarētur & nō inueni. Et dederūt in eſcā meā fel: & in ſiti mea potauerūt me aceto. Sit mēſa eorū corā eis in laqueum: & i retributiōes ad corruēdū. Tenebrētur oculi eorū ne videant: & dorſum eorū ſp incurua. Effunde ſup eos indignatiōem tuā: & ira furoris tui cōphēdat eos. Fiat cōmoratio eorū deſerta: in tabernaculis eorū non ſit qui habitet. Qm̄ quē tu pcuſſiſti pſecuti ſūt: & vt affligerent vulneratos tuos narrabāt. Da iniqtatē ſup iniquitatē eorū: & nō veniāt in iuſtitia tua. Deleantur de libro viuentiū: & cū iuſtis nō ſcribātur. Ego āt paup & dolēs: ſalus tua de? ſuſcipiat me. Laudabo nomē dei in cātico: & magnificabo eū i cōfeſſiōe. Et placebit dño ſup vitulū nouellū cornua efferentē & vngulas. Videntes manſueti letabuntur: qui qritis deū viuet anima vra. Qm̄ exaudiuit paupes dñs: & vinctos ſuos non deſpexit. Laudent eum celi & terra: mare & omnia que mouentur in eis. Qm̄ deus ſaluabit ſiō & edificabit ciuitates iuda: & habitabunt ibi & poſſidebunt eam. Et ſemē ſeruorum eius poſſidebit eam: & qui diligunt nomē eius habitabunt in ea.

Victori dauid ad recordandum. 70.

Deus vt liberes me: domine

תבלעני מצולה ואל תאטר עלי
באר פיה: ענני יהוה כי טוב
חסדך כרב רחמיך פנה אלי:
ואל תסתר פניך מעבדך כי צר
לי מהר ענני: קרבה אל נפשי
גאלה למען איבי פדני: אתה
ידעת חרפתי ובשתי וכלמתי
נגדך כל צוררי: חרפה שברה
לבי ואנושה ואקוה לנוד ואין
ולמנחמים ולא מצאתי: ויתנו בברותי
ראש ולצמאי ישקוני חמץ: יהי
שלחנם לפניהם לפח ולשלומים
למוקש: תחשכנה עיניהם
מראות ומתניהם תמיד המעד:
שפך עליהם זעמך וחרון אפך
ישיגם: תהי טירתם נשמה
באהליהם אל יהי ישב: כי אתה
אשר הכית רדפו ואל מכאוב
חלליך יספרו: תנה עון על עונם
ואל יבאו בצדקתך: ימחו מספר
חיים ועם צדיקים אל יכתבו:
ואני עני וכואב ישועתך אלהים
תשגבני: אהללה שם אלהים
בשיר ואגדלנו בתודה: ותיטב
ליהוה משור פר מקרן מפריס:
ראו ענוים ישמחו דרשי אלהים
ויחי לבבכם: כי שמע אל
אביונים יהוה ואת אסיריו
לא בזה: יהללוהו שמים
וארץ ימים וכל רמש בם:
כי אלהים יושיע ציון ויבנה ערי
יהודה וישבו שם וירשוה:
וזרע עבדיו ינחלוה ואהבי שמו
ישכנו בה:

lxx.

למנצח לדוד להזכיר:
אלהים להצילני יהוה

לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃ יֵבֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ מְבַקְשֵׁי נַפְשִׁי יִסֹּגוּ אָחוֹר וְיִכָּלְמוּ חֲפֵצֵי רָעָתִי׃ יָשׁוּבוּ עַל עֵקֶב בָּשְׁתָּם הָאֹמְרִים הֶאָח הֶאָח׃ יָשִׂישׂוּ וְיִשְׂמְחוּ בְּךָ כָּל מְבַקְשֶׁיךָ וְיֹאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל אֱלֹהִים אֹהֲבֵי יְשׁוּעָתֶךָ׃ וַאֲנִי עָנִי וְאֶבְיוֹן אֱלֹהִים חוּשָׁה לִּי עֶזְרִי וּמְפַלְטִי אַתָּה יְהוָה אַל תְּאַחַר׃

lxxi.

בְּךָ יְהוָה חָסִיתִי אַל אֵבוֹשָׁה לְעוֹלָם׃ בְּצִדְקָתְךָ תַּצִּילֵנִי וּתְפַלְּטֵנִי הַטֵּה אֵלַי אָזְנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנִי׃ הֱיֵה לִי לְצוּר מָעוֹן לָבוֹא תָּמִיד צִוִּיתָ לְהוֹשִׁיעֵנִי כִּי סַלְעִי וּמְצוּדָתִי אָתָּה׃ אֱלֹהַי פַּלְּטֵנִי מִיַּד רָשָׁע מִכַּף מְעַוֵּל וְחוֹמֵץ׃ כִּי אַתָּה תִקְוָתִי אֲדֹנָי יְהוִה מִבְטַחִי מִנְּעוּרָי׃ עָלֶיךָ נִסְמַכְתִּי מִבֶּטֶן מִמְּעֵי אִמִּי אַתָּה גוֹזִי בְּךָ תְהִלָּתִי תָמִיד׃ כְּמוֹפֵת הָיִיתִי לְרַבִּים וְאַתָּה מַחֲסִי עֹז׃ יִמָּלֵא פִי תְּהִלָּתֶךָ כָּל הַיּוֹם תִּפְאַרְתֶּךָ׃ אַל תַּשְׁלִיכֵנִי לְעֵת זִקְנָה כִּכְלוֹת כֹּחִי אַל תַּעַזְבֵנִי׃ כִּי אָמְרוּ אוֹיְבַי לִי וְשֹׁמְרֵי נַפְשִׁי נוֹעֲצוּ יַחְדָּו׃ לֵאמֹר אֱלֹהִים עֲזָבוֹ רִדְפוּ וְתִפְשׂוּהוּ כִּי אֵין מַצִּיל׃ אֱלֹהִים אַל תִּרְחַק מִמֶּנִּי אֱלֹהַי לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה׃ יֵבֹשׁוּ יִכְלוּ שֹׂטְנֵי נַפְשִׁי יַעֲטוּ חֶרְפָּה וּכְלִמָּה מְבַקְשֵׁי רָעָתִי׃ וַאֲנִי תָּמִיד אֲיַחֵל וְהוֹסַפְתִּי עַל כָּל תְּהִלָּתֶךָ׃ פִּי יְסַפֵּר צִדְקָתֶךָ כָּל הַיּוֹם תְּשׁוּעָתֶךָ כִּי לֹא יָדַעְתִּי סְפֹרוֹת׃ אָבוֹא בִּגְבֻרוֹת אֲדֹנָי יְהוִה אַזְכִּיר

vt auxilieris mihi festina. Confundantur & erubescant querentes animam meā: cōuertantur retrorsum & erubescant qui volunt mihi malum. Reuertātur ad vestigiū cōfusionis sue: qui dicunt mihi vah vah. Gaudeant & letentur in te oēs querentes te: & dicant semper magnificetur dñs qui diligunt salutare tuū. Ego autē egenus & pauper: deus festina pro me: auxiliū meū & saluator meus tu: dñe ne moreris.

lxxi.

In te dñe speraui: non confundar in eternū. In iustitia tua erue me & libera me: inclina ad me aurē tuā & salua me. Esto mihi robustū habitaculū vt ingrediar iugiter: precepisti vt saluares me: quia petra mea & fortitudo mea es tu. Deus meus salua me de manu impii: de manu iniqui & nocentis. Quō tu es expectatio mea: dñe deus fiducia mea ab adolescētia mea. A te sustentatus sum ex vtero: de vētre matris mee tu es protector meus: in te laus mea semper. Quasi portentū factus sum multis: & tu spes mea fortissima. Impleatur os meū laude tua: tota die magnitudine tua. Ne proiicias me in tpe senectutis: cū defecerit fortitudo mea ne derelinqs me. Quia dixerūt inimici mei mihi: & qui obseruabant aīam meā cōsiliū inierūt pariter. Dicentes deus dereliquit eū: persequimini & cōprehendite eū quia nō est qui eruat. Deus ne elōgeris a me: deus meus in auxiliū mihi festina. Cōfundātur & consumātur aduersarii anime mee: operiātur opprobrio & cōfusiōe qui querūt malū mihi. Ego aūt iugiter expectabo: & adiciā super oēs laudatiōes tuas. Os meum narrabit iustitiam tuā: tota die salutare tuum: quoniam non cognoui litteraturas. Ingrediar in fortitudine domini dei: recordabor

εἰς τὸ βοηθῆσαί μοι σπεῦσον. Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐντραπήτωσαν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχήν μου. Ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ καταισχυνθήτωσαν, οἱ βουλόμενοί μοι κακά. Ἀποστραφήτωσαν παραυτίκα αἰσχυνόμενοι, οἱ λέγοντές μοι εὖγε εὖγε. Ἀγαλλιάσθωσαν καὶ εὐφρανθήτωσαν ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ζητοῦντές σε ὁ θεός. Καὶ λεγέτωσαν διαπαντός, μεγαλυνθήτω ὁ κύριος, οἱ ἀγαπῶντες τὸ σωτήριόν σου. Ἐγὼ δὲ πτωχός εἰμι καὶ πένης, ὁ θεὸς βοήθησόν μοι. Βοηθός μου καὶ ῥύστης μου εἶ σύ, κύριε μὴ χρονίσῃς.

Dauid psalmus filiorum ionadab: et priorum captiuorum. sine titulo apud hebreos. 70.

Τῷ δαδ ψαλμὸς τῶν υἱῶν ἰωναδὰβ, καὶ τῶν πρώτων αἰχμαλωτισθέντων. ἀνεπίγραφος παρ' ἑβραίοις. ο.

Ἐπὶ σοὶ κύριε ἤλπισα, μὴ καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ῥῦσαί με καὶ ἐξελοῦ με. Κλῖνον πρός με τὸ οὖς σου καὶ σῶσόν με. Γενοῦ μοι εἰς θεὸν ὑπερασπιστήν, καὶ εἰς τόπον ὀχυρὸν τοῦ σῶσαί με. Ὅτι στερέωμά μου καὶ καταφυγή μου εἶ σύ. Ὁ θεός μου ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ, ἐκ χειρὸς παρανομοῦντος καὶ ἀδικοῦντος. Ὅτι σὺ εἶ ἡ ὑπομονή μου κύριε, κύριε ἡ ἐλπίς μου ἐκ νεότητός μου. Ἐπὶ σὲ ἐπεστηρίχθην ἀπὸ γαστρός, ἐκ κοιλίας μητρός μου σύ μου εἶ σκεπαστής. Ἐν σοὶ ἡ ὕμνησίς μου διαπαντός, ὡσεὶ τέρας ἐγενήθην τοῖς πολλοῖς, καὶ σὺ βοηθός μου κραταιός. Πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν σου. Μὴ ἀπορρίψῃς με εἰς καιρὸν γήρως, ἐν τῷ ἐκλείπειν τὴν ἰσχύν μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με. Ὅτι εἶπον οἱ ἐχθροί μου ἐμοί, καὶ οἱ φυλάσσοντες τὴν ψυχήν μου ἐβουλεύσαντο ἐπιτοαυτό. Λέγοντες, ὁ θεὸς ἐγκατέλιπεν αὐτόν, καταδιώξατε καὶ καταλάβετε αὐτόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ ῥυόμενος. Ὁ θεός μου μὴ μακρύνῃς ἀπ' ἐμοῦ, ὁ θεός μου εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες. Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἐκλιπέτωσαν οἱ ἐνδιαβάλλοντες τὴν ψυχήν μου, περιβαλλέσθωσαν αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι. Ἐγὼ δὲ διαπαντὸς ἐλπιῶ ἐπὶ σέ, καὶ προσθήσω ἐπὶ πᾶσαν τὴν αἴνεσίν σου. Τὸ στόμα μου ἀπαγγελεῖ τὴν δικαιοσύνην σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν σωτηρίαν σου. Ὅτι οὐκ ἔγνων γραμματείας, εἰσελεύσομαι ἐν δυναστείᾳ κυρίου, κύριε μνησθήσομαι τῆς

δικαιοσύνης σου μόνου. Ὁ θεὸς ὁ διδάξας με ἐκ νεότητός μου, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπαγγελῶ τὰ θαυμάσιά σου, καὶ ἕως γήρως καὶ πρεσβείου. Ὁ θεός μου μὴ ἐγκαταλίπῃς με ἕως ἂν ἀπαγγελῶ τὸν βραχίονά σου τῇ γενεᾷ πάσῃ τῇ ἐρχομένῃ. Τὴν δυναστείαν σου καὶ τὴν δικαιοσύνην σου ὁ θεὸς ἕως τῶν ὑψίστων, ἃ ἐποίησάς μοι μεγαλεῖα, ὁ θεὸς τίς ὅμοιός σοι; Ὅσας ἔδειξάς μοι θλίψεις πολλὰς καὶ κακάς, καὶ ἐπιστρέψας ἐζωοποίησάς με, καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων τῆς γῆς ἀνήγαγές με. Ἐπλεόνασας ἐπ' ἐμὲ τὴν μεγαλωσύνην σου, καὶ ἐπιστρέψας παρεκάλεσάς με, καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων τῆς γῆς πάλιν ἀνήγαγές με. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐξομολογήσομαί σοι ἐν λαοῖς κύριε, ἐν σκεύει ψαλμοῦ τὴν ἀλήθειάν σου ὁ θεός. Ψαλῶ σοι ἐν κιθάρᾳ ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ. Ἀγαλλιάσονται τὰ χείλη μου ὅταν ψάλω σοι, καὶ ἡ ψυχή μου ἣν ἐλυτρώσω. Ἔτι δὲ καὶ ἡ γλῶσσά μου ὅλην τὴν ἡμέραν μελετήσει τὴν δικαιοσύνην σου. Ὅταν αἰσχυνθῶσι καὶ ἐντραπῶσιν οἱ ζητοῦντες τὰ κακά μοι.

In salomonem psalmus. 71.

Εἰς σαλομῶν ψαλμὸς τῷ δαδ. οα.

Ὁ θεὸς τὸ κρίμά σου τῷ βασιλεῖ δός, καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως. Κρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς πτωχούς σου ἐν κρίσει. Ἀναλαβέτω τὰ ὄρη εἰρήνην τῷ λαῷ, καὶ οἱ βουνοὶ δικαιοσύνην. Κρινεῖ τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ σώσει τοὺς υἱοὺς τῶν πενήτων. Καὶ ταπεινώσει συκοφάντην, καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ πρὸ τῆς σελήνης γενεὰς γενεῶν. Καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν. Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη, καὶ πλῆθος εἰρήνης ἕως οὗ ἀνταναιρεθῇ ἡ σελήνη. Καὶ κατακυριεύσει ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης καὶ ἀπὸ ποταμῶν ἕως περάτων τῆς οἰκουμένης. Ἐνώπιον αὐτοῦ προπεσοῦνται αἰθίοπες, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ χοῦν λείξουσι. Βασιλεῖς θαρσεῖς καὶ νῆσοι δῶρα προσοίσουσι, βασιλεῖς ἀράβων καὶ σαβὰ δῶρα προσάξουσι. Καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, πάντα τὰ ἔθνη δουλεύσουσιν αὐτῷ. Ὅτι ἐρρύσατο πτωχὸν ἐκ δυνάστου, καὶ πένητα ᾧ οὐχ ὑπῆρχε βοηθός. Φείσεται

iustitie tue solius. Deus docuisti me ab adolescētia mea: & vsque nūc annūciabo mirabilia tua. Insuper & vsque in senectutē & canos deus ne derelinqs me: donec annunciem brachiū tuū generationi: cūctisque qui venturi sūt fortitudines tuas. Et iustitia tua deus vsque in excelsum: quāta fecisti magnalia deus quis similis tibi? Qui ostēdisti mihi tribulationes plurimas & malas: cōuersus viuificabis nos: & de abyssis terre rursū educes nos. Multiplicabis magnitudinē meā: & cōuersus consolaberis me. Ego aūt cōfitebor tibi in vase psalterii: veritatē tuā deus meus: cātabo tibi in cithara scte isrl. Laudabunt labia mea cū cātauero tibi: & aīa mea quā redemisti. Insup & ligua mea tota die meditabitur iustitiā tuā: quia cōfusi sūt & dehonestati querentes malum mihi.

Salomoni. 72.

Deus iudicium tuū regi da: & iustitiā tuā filio regis. Iudicabit populū tuū in iustitia: & pauperes tuos in iudicio. Assumāt mōtes pacē populo: & colles iustitiam. Iudicabit pauperes populi: saluabit filios pauperū: & cōfringet calūniatorem. Et timebunt te quādiu erit sol: & vltra lunā in generatione generationū. Descēdet vt pluuia super vellus: vt stille irrorātes terrā. Germinabit in diebus eius iustus: & multitudo pacis donec nō sit luna. Et dñabitur a mari vsque ad mare: & a flumine vsque ad terminos terre. Corā illo procidēt ethiopes: & inimici eius puluerē ligent. Reges tharsis & insule munera offerēt: reges arabie & saba tributū cōferēt. Et adorabunt eū omnes reges: vniuerse natiōes seruiēt ei. Quia eruet pauperem a potente: & inopē cui nō ē adiutor. Parcet

צִדְקָתְךָ לְבַדֶּךָ׃ אֱלֹהִים לִמַּדְתַּנִי מִנְּעוּרָי וְעַד הֵנָּה אַגִּיד נִפְלְאוֹתֶיךָ׃ וְגַם עַד זִקְנָה וְשֵׂיבָה אֱלֹהִים אַל תַּעַזְבֵנִי עַד אַגִּיד זְרוֹעֲךָ לְדוֹר לְכָל יָבוֹא גְּבוּרָתֶךָ׃ וְצִדְקָתְךָ אֱלֹהִים עַד מָרוֹם אֲשֶׁר עָשִׂיתָ גְדֹלוֹת אֱלֹהִים מִי כָמוֹךָ׃ אֲשֶׁר הִרְאִיתַנִי צָרוֹת רַבּוֹת וְרָעוֹת תָּשׁוּב תְּחַיֵּינִי וּמִתְּהֹמוֹת הָאָרֶץ תָּשׁוּב תַּעֲלֵנִי׃ תֶּרֶב גְּדֻלָּתִי וְתִסֹּב תְּנַחֲמֵנִי׃ גַּם אֲנִי אוֹדְךָ בִכְלִי נֶבֶל אֲמִתְּךָ אֱלֹהָי אֲזַמְּרָה לְךָ בְכִנּוֹר קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ תְּרַנֵּנָּה שְׂפָתַי כִּי אֲזַמְּרָה לָּךְ וְנַפְשִׁי אֲשֶׁר פָּדִיתָ׃ גַּם לְשׁוֹנִי כָּל הַיּוֹם תֶּהְגֶּה צִדְקָתֶךָ כִּי בֹשׁוּ כִּי חָפְרוּ מְבַקְשֵׁי רָעָתִי׃

לִשְׁלֹמֹה lxxii.

אֱלֹהִים מִשְׁפָּטֶיךָ לְמֶלֶךְ תֵּן וְצִדְקָתְךָ לְבֶן מֶלֶךְ׃ יָדִין עַמְּךָ בְצֶדֶק וַעֲנִיֶּיךָ בְמִשְׁפָּט׃ יִשְׂאוּ הָרִים שָׁלוֹם לָעָם וּגְבָעוֹת בִּצְדָקָה׃ יִשְׁפֹּט עֲנִיֵּי עָם יוֹשִׁיעַ לִבְנֵי אֶבְיוֹן וִידַכֵּא עוֹשֵׁק׃ יִירָאוּךָ עִם שָׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים׃ יֵרֵד כְּמָטָר עַל גֵּז כִּרְבִיבִים זַרְזִיף אָרֶץ׃ יִפְרַח בְּיָמָיו צַדִּיק וְרֹב שָׁלוֹם עַד בְּלִי יָרֵחַ׃ וְיֵרְדְּ מִיָּם עַד יָם וּמִנָּהָר עַד אַפְסֵי אָרֶץ׃ לְפָנָיו יִכְרְעוּ צִיִּים וְאֹיְבָיו עָפָר יְלַחֵכוּ׃ מַלְכֵי תַרְשִׁישׁ וְאִיִּים מִנְחָה יָשִׁיבוּ מַלְכֵי שְׁבָא וּסְבָא אֶשְׁכָּר יַקְרִיבוּ׃ וְיִשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָל מְלָכִים כָּל גּוֹיִם יַעַבְדוּהוּ׃ כִּי יַצִּיל אֶבְיוֹן מְשַׁוֵּעַ וְעָנִי וְאֵין עֹזֵר לוֹ׃ יָחֹס

pauperi & inopi: & animas pauperum saluabit. Ab vsura & iniquitate redimet animas eorũ: & p̃ciosus erit sanguis eoꝝ corã oculis ei⁹. Et viuet & dabitur ei de auro sabba: & orabunt de eo iugiter: tota die bñdicẽt ei. Erit memorabile triticũ in terra in capite mõtiũ: eleuabitur sicut libani fructus eius: & florebunt de ciuitate sicut fenũ terre. Erit nomẽ eius in eternũ: vltra solẽ pseuerabit nomẽ ei⁹: & bñdicẽtur in eo oẽs gẽtes & btificabũt eũ. Benedictus dominus deus israel: qui facit mirabilia solus. Et bñdictũ nomen glorie ei⁹ in eternũ: & implebitur gloria eius vniuersa terra: amen amen.

Complete sunt orationes dauid filii iesse.

canticum asaph. 73.

Attamen bonus israel deus: his q mũdo sunt corde. Mei aũt pene vacillauerũt pedes: pene effusi sunt gressus mei. Quia emulatus sum contra iniquos: pacẽ ĩpiorum videns. Quia non cogitauerũt de morte sua: & firma sunt vestibula eorum. In labore hominum nõ sũt: & cũ hominibus non flagellabuntur. Ideo nutriti sunt ad supbiã: circũdederũt iniquitatem sibi. Processerũt a piguedine oculi eorũ: trãsierũt cogitatiões cordis. Irriserunt & locuti sunt in malicia: calumniam de excelso loquentes. Posuerunt in celũ os suum: & lingua eorum deãbulauit ĩ t͛ra. Propterea cõuertetur ppl's eius huc: & qs plenus ĩuenietur ĩ eis? Et dixerũt quõ nouit deus: & si ẽ sciẽtia in excelso. Ecce isti impii: & abũdãtes ĩ seculo multiplicauerũt diuitias. Ergo ne frustra mundaui cor meũ: & laui ĩ innocẽtia manus meas. Et fui flagellatus tota die: & increpatio mea in matutinis. Dixi si narrauero sic: ecce generationem

filioꝝ tuoꝝ reliqui. Et cogitaui vt itelligerẽ istud. labor est in oculis meis. Donec veniam ad sctũariũ dei: intelligã in nouissimo eorum. Verũtñ in lubrico posuisti eos: deiecisti eos ad interitũ. Quõ vastati sunt? subito defecerũt: cõsũpti sũt quasi non sint. Quasi soñiũ euigilãtis dñe in ciuitate imagines eorũ ad nihilum rediges.

Quia cõtractũ est cor meũ: & lũbi mei velut ĩgnis fumigãs. Et ego ĩsipiẽs & nesciẽs: q̃si iumẽtũ factus sum apd te. Et erã sp tecũ: tenebas manũ dexterã meam. In cõsiliũ tuũ deduces me: & postea in gloria suscipies me. Quid mihi ẽ in celo: & tecũ nolui ĩ terra? Cõsumata ẽ caro mea & cor meum: robur cordis mei & ps mea deus in eternũ. Quia ecce qui elõgãt se a te pibũt: pdidisti oẽm fornicãtẽ a te. Mihi ãt appropinquare deo bonũ est: posui in dño deo spem meã: vt narrem omnes annunciationes tuas.

Eruditio asaph. 74.

Ut quid deus repulisti in finẽ: fumabit furor tuus in grege pascue tue? Recordare cõgregationis tue quã possedisti ab initio: redemisti virgã hereditatis tue mõtẽ sion ĩ quo habitasti. Sublimitas pedũ tuorũ dissipata ẽ vsq; in finẽ: oĩa mala egit inimicus in sctũario. Fremuerũt hostes tui in medio pacti tui: posuerũt signa sua in tropheum. Manifesta in introitu desuper: in saltu lignorum secures. Et nunc sculpturas eius pariter bipenni & dolatoriis deraserunt. Miserunt ignem in sanctuarium tuũ: in terra cõtamĩauerũt tabernaculũ nois tui. Dixerũt ĩ cordib⁹ suis posteri eoꝝ sil: icẽderũt oẽs solẽnitates dei ĩ terra. Signa nostra non vidimus: nõ est vltra propheta: & non est nobiscum

lxxiij.

lxxiiij.

ידע עד מה: עד מתי אלהים יחרף צר ינאץ אויב שמך לנצח: למה תשיב ידך וימינך מקרב חיקך כלה: ואלהים מלכי מקדם פעל ישועות בקרב הארץ: אתה פוררת בעזך ים שברת ראשי תנינים על המים: אתה רצצת ראשי לויתן תתננו מאכל לעם לציים: אתה בקעת מעין ונחל אתה הובשת נהרות איתן: לך יום אף לך לילה אתה הכינות מאור ושמש: אתה הצבת כל גבולות ארץ קיץ וחרף אתה יצרתם: זכר זאת אויב חרף יהוה ועם נבל נאצו שמך: אל תתן לחית נפש תורך חית ענייך אל תשכח לנצח: הבט לברית כי מלאו מחשכי ארץ נאות חמס: אל ישב דך נכלם עני ואביון יהללו שמך: קומה אלהים ריבה ריבך זכר חרפתך מני נבל כל היום: אל תשכח קול צורריך שאון קמיך עלה תמיד:

lxxv. למנצח אל תשחת מזמור לאסף שיר: הודינו לך אלהים הודינו וקרוב שמך ספרו נפלאותיך: כי אקח מועד אני מישרים אשפט: נמגים ארץ וכל ישביה אנכי תכנתי עמודיה סלה: אמרתי להוללים אל תהלו ולרשעים אל תרימו קרן: אל תרימו למרום קרנכם תדברו בצואר עתק: כי לא ממוצא וממערב ולא ממדבר הרים: כי אלהים שפט זה ישפיל וזה ירים: כי כוס ביד

qui sciat usq; quo. Usq; quo deus exprobrabit aduersarius: blasphemabit inimicus nomen tuū in finē? Quare cōuertis manū tuā & dexterā tuam: ad mediū sinū tuū cōsumēs? Deus aūt rex meus ab initio: operatur salutes in medio terre. Tu dissipasti in fortitudine tua mare: cōtriuisti capita draconū in aquis. Tu cōfregisti capita leuiathan: dedisti eum in escam populo ethiopū. Tu disrupisti fontē & torrētē: tu exsiccasti flumina fortia. Tuus est dies & tua est nox: tu ordinasti luminare & solem. Tu statuisti oēs terminos terre: estatē & hyemē tu plasmasti. Memento huius: inimicus exprobrauit dño: & populus insipiēs blasphemauit nomē tuum. Ne tradas bestiis aīaz erudită in lege tua: vite pauperū tuorū ne obliuiscaris in ppetuū. Respice ad pactū: qa replete sūt tenebris terre hītationes inique. Ne reuertatur cōfractus confusus: egenus & paup laudabūt nomē tuum. Surge deus iudica cām tuam: memēto opprobrii tui ab insipiente tota die. Ne obliuiscaris vocis hostiū tuorū: sonitus aduersariorꝫ tuorꝫ ascēdit iugiter. Victori vt nō disperdas: psalmus asaph canticū. 75.

Confessi sumus tibi deus confessi sumus & iuxta nomē tuū narrabūt mirabilia tua. Cū accepero tps: ego recta iudicabo. Dissoluetur terra cum omnibus habitatoribus suis: ego appendi colūnas eius. Sp. Dixi iniquè agentibus nolite iniquè agere: & impiis nolite exaltare cornu. Nolite extollere in excelsū cornu vestrū: loquētes in ceruice veteri. Quia neq; ab oriente neq; ab occidente: neq; a solitudine montium. Sed deus iudex hunc humiliabit: & hūc exaltabit. Quia calix in manu

nō cognoscet ampli⁹. Usq; quo deus improperabit inimicus: irri-
ου γνώσεται ἔτι. Ἕως πότε ὁ θεὸς ὀνειδιεῖ ὁ ἐχθρός, πα-
ritabit aduersarius nomē tuū in finē? Ut quid auer-
ροξυνεῖ ὁ ὑπεναντίος τὸ ὄνομά σου εἰς τέλος; Ἱνατί ἀπο-
tis manū tuā & dexterā tuā de medio
στρέφεις τὴν χεῖρά σου καὶ τὴν δεξιάν σου ἐκ μέσου τοῦ
sinu tuo in finē? Deus aūt rex nr̄ ante se-
κόλπου σου εἰς τέλος; Ὁ δὲ θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰ-
cula operatus ē salutē in medio terre. Tu cōfirma-
ώνος εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς. Σὺ ἐκραταίω-
sti in virtute tua mare: tu cōtriuisti
σας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν, σὺ συνέτριψας
capita draconū in aqua. Tu cō-
τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος. Σὺ συ-
fregisti caput draconis: dedisti eū es-
νέθλασας τὴν κεφαλὴν τοῦ δράκοντος, ἔδωκας αὐτὸν βρῶ-
cā populis ethiopū. Tu disrupisti fontes & torrē-
μα λαοῖς τοῖς αἰθίοψι. Σὺ διέρρηξας πηγὰς καὶ χειμάρ-
tes: tu siccasti fluuios ethā. Tuus ē dies: &
ρους, σὺ ἐξήρανας ποταμοὺς ἠθάμ. Σή ἐστιν ἡ ἡμέρα, καὶ
tua est nox: tu fabricatus es auroram & solē. Tu feci-
σή ἐστιν ἡ νύξ, σὺ κατηρτίσω φαῦσιν καὶ ἥλιον. Σὺ ἐποί-
sti oēs terminos terre: estatē & ver tu plas-
ησας πάντα τὰ ὅρια τῆς γῆς, θέρος καὶ ἔαρ σὺ ἔπλα-
masti ea: memor esto huius. Inimic⁹ improperauit do-
σας αὐτά, μνήσθητι ταύτης. Ἐχθρὸς ὠνείδισε τὸν κύ-
minū: & populus insipiēs incitauit nomē tuū. Ne tra-
ριον, καὶ λαὸς ἄφρων παρώξυνε τὸ ὄνομά σου. Μὴ πα-
das bestijs aīaz cōfitētē tibi: ani-
ραδῷς τοῖς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι, τῶν ψυ-
mas pauperum tuorꝫ ne obliuiscaris in finē. Res-
χῶν τῶν πενήτων σου μὴ ἐπιλάθῃ εἰς τέλος. Ἐπί-
pice in testamētū tuū: qr repleti sūt q obs-
βλεψον εἰς τὴν διαθήκην σου, ὅτι ἐπληρώθησαν οἱ ἐσκο-
curati sūt terre domib⁹ iniquitatū. Ne auertatur hu-
τισμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν. Μὴ ἀποστραφήτω τετα-
miliis factus cōfusus: paup & inops lauda-
πεινωμένος κατῃσχυμμένος, πτωχὸς καὶ πένης αἰνέσου-
būt nomē tuū. Exurge deus iudica causā tuā:
σι τὸ ὄνομά σου. Ἀνάστα ὁ θεός δίκασον τὴν δίκην σου,
memor esto improperiorꝫ tuorꝫ: q ab insipiēte tota
μνήσθητι τοῦ ὀνειδισμοῦ σου, τοῦ ὑπὸ ἄφρονος ὅλην τὴν
die. Ne obliuiscaris vocē seruorꝫ tuorꝫ: sup-
ἡμέραν. Μὴ ἐπιλάθῃ τῆς φωνῆς τῶν ἱκετῶν σου, ἡ ὑπε-
bia eorꝫ q oderūt te ascēdit semp.
ρηφανία τῶν μισούντων σε ἀνέβη διαπαντός.

In finē ne corrūpas psalmus cātici asaph. 74.
Εἰς τὸ τέλος μὴ διαφθείρῃς ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ ἀσάφ. οδʹ.

Confitebimur tibi deus: cōfitebimur tibi:
Ἐξομολογησόμεθά σοι ὁ θεός, ἐξομολογησόμεθά σοι,
& inuocabimus nomē tuū. Narrabo om-
καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου. Διηγήσομαι πάν-
nia mirabilia tua: cū accepero tps: ego iusti-
τα τὰ θαυμάσιά σου, ὅταν λάβω καιρόν, ἐγὼ εὐθύτη-
tias iudicabo. Liquefacta ē terra & oēs q hītāt
τας κρινῶ. Ἐτάκη ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες
in ea. Dp̄. Ego cōfirmaui colūnas e-
ἐν αὐτῇ. Διάψαλμα. Ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐ-
ius. Dixi iniquis: nolite iniq agere: &
τῆς. Εἶπα τοῖς παρανομοῦσι, μὴ παρανομεῖτε, καὶ
delinquētib⁹ nolite exaltare cornu. Nolite extollere
τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ ὑψοῦτε κέρας. Μὴ ἐπαίρετε
in altū cornu vrm. & nolite loqui aduersus de-
εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν. καὶ μὴ λαλεῖτε κατὰ τοῦ θε-
um iniqtatē. Quia neq; ab oriēte: neq; ab occidēte:
οῦ ἀδικίαν. Ὅτι οὔτε ἐξ ἐξόδων, οὔτε ἀπὸ δυσμῶν,
neq; a desertis mōtibus: qm deus iudex est. Hūc
οὔτε ἀπὸ ἐρήμων ὀρέων, ὅτι ὁ θεὸς κριτής ἐστι. Τοῦ-
humiliat & hūc exaltat: qr calix in manu
τον ταπεινοῖ καὶ τοῦτον ὑψοῖ, ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ

dñi vini meri plenus mixto. Et inclinauit ex
κυρίου οἴνου ἀκράτου πλῆρες κεράσματος. Καὶ ἔκλινεν ἐκ
hoc in hoc: verūtū fex eius nō est exinanita. Bibēt
τούτου εἰς τοῦτο, πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη. Πίονται
oēs peccātes terre: ego aūt gaudebo in
πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς, ἐγὼ δὲ ἀγαλλιάσομαι εἰς
seculū: cātabo deo iacob. Et oia cornua
τὸν αἰῶνα, ψαλῶ τῷ θεῷ ἰακώβ. Καὶ πάντα τὰ κέρατα τῶν
peccātorꝫ cōfringā: & exaltabit cornu iusti.
ἁμαρτωλῶν συνθλάσω, καὶ ὑψωθήσεται τὸ κέρας τοῦ δικαίου.

In finē in laudib⁹ psalmus asaph: cāticū
Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ψαλμὸς τῷ ἀσάφ, ᾠδὴ
ad assyriū. 75.
πρὸς τὸν ἀσσύριον. οεʹ.

Notus in iudea de⁹: in israel magnū
Γνωστὸς ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ὁ θεός, ἐν τῷ ἰσραὴλ μέγα τὸ
nomē eius. Et factus ē in pace locus eius: &
ὄνομα αὐτοῦ. Καὶ ἐγενήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ, καὶ τὸ
habitatio eius in sion. Ibi cōfregit potētias
κατοικητήριον αὐτοῦ ἐν σιών. Ἐκεῖ συνέτριψε τὰ κράτη
arcuū: scutū & gladiū & bellū. Illuminas
τῶν τόξων, ὅπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον. Φωτίζεις
tu mirabiliter a mōtibus eternis: turbati sūt oēs
σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων, ἐταράχθησαν πάντες
insipiētes corde. Dormierūt somnū suū: & nihil i-
οἱ ἀσύνετοι τῇ καρδίᾳ. Ὕπνωσαν ὕπνον αὐτῶν, καὶ οὐχ
uenerūt oēs viri diuitiarꝫ in manib⁹ suis.
εὕροσαν οὐδὲν πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πλούτου ταῖς χερσὶν αὐτῶν.
Ab increpatiōe tua deus iacob: dormitauerūt q ascēde-
Ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου ὁ θεὸς ἰακώβ, ἐνύσταξαν οἱ ἐπιβεβηκό-
rūt equos. Tu terribilis es: & qs resistet tibi?
τες τοῖς ἵπποις. Σὺ φοβερὸς εἶ, καὶ τίς ἀντιστήσεταί σοι;
ex tūc ira tua: de celo auditū fecisti iudiciū.
ἀπὸ τότε ἡ ὀργή σου, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἠκούτισας κρίσιν.
Terra tremuit & quieuit: cū resurgeret in iudiciū
Γῆ ἐφοβήθη καὶ ἡσύχασεν, ἐν τῷ ἀναστῆναι εἰς κρίσιν τὸν
deus: vt saluos faceret oēs mānsuetos terre. Dp̄.
θεόν, τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς. Διάψαλ-
Qm̄ cogitatio hōis cōfitebit tibi: &
μα. Ὅτι ἐνθύμιον ἀνθρώπου ἐξομολογήσεταί σοι, καὶ
reliq̄ cogitatiōis diē festū agēt tibi. Uouete &
ἐγκατάλειμμα ἐνθυμίου ἑορτάσει σοι. Εὔξασθε καὶ
reddite dño deo vr̄o: oēs q in circuitu eius
ἀπόδοτε κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν, πάντες οἱ κύκλῳ αὐτοῦ
afferēt munera. Terribili & ei qui aufert spūm
οἴσουσι δῶρα. Τῷ φοβερῷ καὶ ἀφαιρουμένῳ πνεύματα
principū: terribili apud reges terre.
ἀρχόντων, φοβερῷ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς.

In finē pro idithū psalmus asaph. 76.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ ἰδιθοὺμ ψαλμὸς τῷ ἀσάφ. οςʹ.

Infra. 143.

Uoce mea ad dñz clamaui: voce mea ad
Φωνῇ μου πρὸς κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρὸς τὸν
deū: & intēdit mihi. In die tribulatiōis mee deū
θεόν, καὶ προσέσχε μοι. Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου τὸν θεὸν
exquisiui manibus meis: nocte corā eo &
ἐξεζήτησα ταῖς χερσί μου, νυκτὸς ἐναντίον αὐτοῦ καὶ
nō sū deceptus. Renuit cōsolari aīa mea:
οὐκ ἠπατήθην. Ἀπηνήνατο παρακληθῆναι ἡ ψυχή μου,
memor fui dei & delectat⁹ sū. Exercitat⁹ sū & de-
ἐμνήσθην τοῦ θεοῦ καὶ εὐφράνθην. Ἠδολέσχησα καὶ ὠλιγο-
fecit spūs meus. Dp̄. Anticipauerūt vigilias oculi mei. Turbat⁹ sū & nō sū lo-
ψύχησε τὸ πνεῦμά μου. Διάψαλμα. Προκατελάβοντο φυλακὰς οἱ ὀφθαλμοί μου. Ἐταράχθην καὶ οὐκ ἐλά-
cutus: cogitaui dies antiquos: & ānos eternos in mē-
λησα, διελογισάμην ἡμέρας ἀρχαίας, καὶ ἔτη αἰώνια ἐμνή-
te habui & meditat⁹ sū. Nocte cū corde meo exercita-
σθην καὶ ἐμελέτησα. Νυκτὸς μετὰ τῆς καρδίας μου ἠδολέ-
bar: & scopebat spūs meus. Nūqd in eternū proij-
σχουν, καὶ ἔσκαλλε τὸ πνεῦμά μου. Μὴ εἰς τοὺς αἰῶνας ἀπώ-
ciet dñs: & nō apponet vt cōplacitior sit
σεται κύριος, καὶ οὐ προσθήσει τοῦ εὐδοκῆσαι

dñi est: vino merato vsq; ad plenū mixtus: & ppinabit ex eo: verūtū feces eius epotabūt bibētes oēs impii terre. Ego aūt annūciabo i sēpiternū: cātabo deo iacob. Et oīa cornua impiorū confringam: exaltabuntur cornua iusti.

Victori in carminibus ps asaph cantici. 76.

Cognoscitur in iudea deus: in israel magnū nomē eius. Et factū ē in salē tabernaculū ei⁹: & hītaculū eius in sion. Ibi cōfregit volatilia arcus: scutū & gladiū & bellū. Sp. Lumen tu es magnifice: a mōtibus captiuitatis. Spoliati sūt supbi corde: dormitauerūt somnium suū: & nō inuenerunt oēs viri exercit⁹ man⁹ suas. Ab icrepatione tua deus iacob: cōsopitus est & currus & equus. Tu terribilis es: & quis stabit aduersum te ex tunc ira tua. De celo annūciasti iudiciū: terra timēs tacebit. Cū surrexerit ad iudicādū deus: vt saluos faciat oēs mites terre. Sp. Quia ira hominis confitebitur tibi: reliquiis ire accīgeris. Vouete & reddite dño deo vestro: oēs qui i circuitu eius sunt offerēt dona terribili. Auferenti spiritum ducum: terribili regibus terre.

Victori super idithum: asaph psalmus. 77.

Voce mea ad deum clamabo: voce mea ad deū & exaudiuit me. In die tribulatiōis mee dñm exquisiui: manus mea nocte extēditur & nō quiescit: noluit se cōsolari aīa mea. Recordās dī cōturbabar: loqbar in me ipo & dficiebat spūs meus. Sp. Prohibebā suspectū oculorū meorū: stupebā & non loqbar. Recogitabam dies antiquos: ānos seclorꝫ. Recordabar psalmorū meorꝫ: i nocte cū corde meo loqbar: & scopebā spm̄ meū. Ergo ne i eternū proiiciet dominus & non propiciabitur

יהוה ויין חמר מלא מסך ויגר מזה אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ: ואני אגיד לעולם אזמרה לאלהי יעקב: וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק:

lxxvi. למנצח בנגינת מזמור לאסף שיר: נודע ביהודה אלהים בישראל גדול שמו: ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון: שמה שבר רשפי קשת מגן וחרב ומלחמה סלה: נאור אתה אדיר מהררי טרף: אשתוללו אבירי לב נמו שנתם ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם: מגערתך אלהי יעקב נרדם ורכב וסוס: אתה נורא אתה ומי יעמד לפניך מאז אפך: משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה: בקום למשפט אלהים להושיע כל ענוי ארץ סלה: כי חמת אדם תודך שארית חמת תחגר: נדרו ושלמו ליהוה אלהיכם כל סביביו יובילו שי למורא: יבצר רוח נגידים נורא למלכי ארץ:

lxxvii. למנצח על ידותון לאסף מזמור: קולי אל אלהים ואצעקה קולי אל אלהים והאזין אלי: ביום צרתי אדני דרשתי ידי לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם נפשי: אזכרה אלהים ואהמיה אשיחה ותתעטף רוחי סלה: אחזת שמרות עיני נפעמתי ולא אדבר: חשבתי ימים מקדם שנות עולמים: אזכרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי: הלעולמים יזנח אדני ולא יסיף לרצות

עוד הֶאָפֵס לָנֶצַח חַסְדּוֹ גָּמַר אֹמֶר לְדֹר וָדֹר׃ הֲשָׁכַח חַנּוֹת אֵל אִם קָפַץ בְּאַף רַחֲמָיו סֶלָה׃ וָאֹמַר חַלּוֹתִי הִיא שְׁנוֹת יְמִין עֶלְיוֹן׃ אֶזְכּוֹר מַעַלְלֵי יָהּ כִּי אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאֶךָ׃ וְהָגִיתִי בְכָל פָּעֳלֶךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה׃ אֱלֹהִים בַּקֹּדֶשׁ דַּרְכֶּךָ מִי אֵל גָּדוֹל כֵּאלֹהִים׃ אַתָּה הָאֵל עֹשֵׂה פֶלֶא הוֹדַעְתָּ בָעַמִּים עֻזֶּךָ׃ גָּאַלְתָּ בִּזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה׃ רָאוּךָ מַּיִם אֱלֹהִים רָאוּךָ מַּיִם יָחִילוּ אַף יִרְגְּזוּ תְהֹמוֹת׃ זֹרְמוּ מַיִם עָבוֹת קוֹל נָתְנוּ שְׁחָקִים אַף חֲצָצֶיךָ יִתְהַלָּכוּ׃ קוֹל רַעַמְךָ בַּגַּלְגַּל הֵאִירוּ בְרָקִים תֵּבֵל רָגְזָה וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ׃ בַּיָּם דַּרְכֶּךָ וּשְׁבִילְךָ בְּמַיִם רַבִּים וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נֹדָעוּ׃ נָחִיתָ כַצֹּאן עַמֶּךָ בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן׃

עוד | דור | זנח | חנן | קפץ | חלל | שנה | ימן | זכר | עלל | פלא | הגה | עלל | שוח | גדל | ידע | עזז | גאל | זרע | ראה | חול | רגז | זרם | עבה | נתן | שחק | חצץ | הלך | רעם | אור | ברק | רגז | רעש | דרך | שבל | רבב | עקב | ידע | נחה | צאן

lxxviii.

מַשְׂכִּיל לְאָסָף הַאֲזִינָה עַמִּי תּוֹרָתִי הַטּוּ אָזְנְכֶם לְאִמְרֵי פִי׃ אֶפְתְּחָה בְמָשָׁל פִּי אַבִּיעָה חִידוֹת מִנִּי קֶדֶם׃ אֲשֶׁר שָׁמַעְנוּ וַנֵּדָעֵם וַאֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ׃ לֹא נְכַחֵד מִבְּנֵיהֶם לְדוֹר אַחֲרוֹן מְסַפְּרִים תְּהִלּוֹת יְהוָה וֶעֱזוּזוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה׃ וַיָּקֶם עֵדוּת בְּיַעֲקֹב וְתוֹרָה שָׂם בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוָּה אֶת אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדִיעָם לִבְנֵיהֶם׃ לְמַעַן יֵדְעוּ דּוֹר אַחֲרוֹן בָּנִים יִוָּלֵדוּ יָקֻמוּ וִיסַפְּרוּ לִבְנֵיהֶם׃ וְיָשִׂימוּ בֵאלֹהִים כִּסְלָם וְלֹא יִשְׁכְּחוּ מַעַלְלֵי אֵל וּמִצְוֹתָיו יִנְצֹרוּ׃ וְלֹא יִהְיוּ כַּאֲבוֹתָם דּוֹר סוֹרֵר וּמֹרֶה דּוֹר לֹא הֵכִין לִבּוֹ וְלֹא

שכל | אזן | נטה | אמר | פתח | משל | נבע | חוד | קדם | שמע | ידע | ספר | כחד | תהל | עזז | פלא | קום | שום | צוה | ידע | ילד | ספר | שום | כסל | שכח | עלל | צוה | נצר | היה | צרר | סור | מרה | כון

"vltra? °Ergo necõplebit vsq; ⁿ ĩ finẽ ᵠmiam suam ? ʳcõsumabitur ˢverbũ ᵗde gñatiõe ᵘin gñationem. ˣNũqd oblitus ẽ ʸmiserer ʳdeus: ᵃaut ᵇcõplebit ᶜĩ furore ᵈmĩas suas? ᵉsp. ᶠEt dixi ᵍĩbecillitas mea ʰest: hec ⁱcõmutatio ᵏdextere ˡexcelsi. ᵐRecordabor ⁿcogitationũ ᵒdñi: ᵖquia ᵠreminiscar ʳantiq̃ ˢmirabilia tua. ᵗEt meditabor ᵘin oĩ ˣope tuo: ʸ& adinuẽtiõ;s tuas ᶻloq̃r. ᵃDeus ᵇĩ scõ ᶜvia tua: ᵈqs ᵉde⁹ ᶠmagnus ᵍvt deus? ʰTu es ⁱdeus ᵏfaciẽs ˡmirabilia: ᵐoñdens ⁿin populis ᵒpotẽtiã tuã. ᵖRedemisti ᵠĩ brachio ʳpopulũ tuũ: ˢfilios ᵗiacob ᵘ& ioseph. ˣsp. ʸVidẽtes te ᶻaq̃ ᵃde⁹: ᵇvidentes te ᶜaque ᵈparturierunt: ᵉ& ᶠcõmote sunt ᵍabyssi. ʰExcusserũt ⁱaq̃s ᵏnubila: ˡvocem ᵐdederunt ⁿnubes: ᵒ& ᵖsagitte tue ᵠdiscurrebãt. ʳVox ˢtonitrui tui ᵗin rota: ᵘappuerũt ˣfulgura ʸorbi: ᶻconcussa est ᵃ& cõmota est ᵇterra. ᶜIn mari ᵈvia tua ᵉ& semite tue ᶠin aquis ᵍmultis: ʰ& vestigia tua ⁱnõ ᵏsunt agnita. ˡDeduxisti ᵐquasi gregẽ ⁿpopulum tuũ: ᵒin manu ᵖmoysi ᵠ& aaron.

ᵃEruditio ᵇasaph. 78.

AVsculta ᵒpp̃le meus ᶜlegẽ meã: ᶠĩclinate ᵍaurẽ vr̃am ʰad verba ⁱoris mei. ᵏApiã ˡin pabola ᵐos meũ: ⁿloq̃r ᵒenigmata ᵠantiq̃. ʳQue ˢaudiuimus ᵗ& cognouimus: ᵘ& pr̃es nr̃i ˣnarrauerũt ʸnobis. ᶻNõ ᵃsũt abscõdita ᵇa filiis eorũ ᶜa gñatiõe ᵈsequẽti: ᵉnarrantes ᶠlaudes ᵍdñi ʰ& potestatẽ eius ⁱ& mirabilia eius ᵏque ˡfecit. ᵐStatuit ⁿcontestationem ᵒiacob ᵖ& legem ᵠposuit ʳin israel: ˢque ᵗmandauit ˣpatribus nostris ʸvt docerent ᶻfilios suos. ᵃVt ᵇcognoscerent ᶜgeneratio ᵈsubseq̃ns: ᵉfilii ᶠnascituri ᵍsurget ʰ& narrabũt ⁱfiliis suis. ᵏVt ponãt ˡin deo ᵐspem suã: ⁿ& nõ ᵒobliuiscantur ᵖcogitationũ ᵠdei: ʳ& mãdata eius ˢcustodiant. ᵗEt nõ ᵘsint ˣsicut pr̃es eorũ ʸgeneratio ᶻdeclinans ᵃ& puocãs: ᵇgñatio q̃ ᶜnõ ᵈp̃parauit ᵉcor suũ: ᶠ& nõ

adhuc? aut in finẽ miam suã abscidet? Cõsumauit
ἔτι; ἢ εἰς τέλος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀποκόψει; Συνετέλεσε
verbũ a gñatione in gñationẽ. Nũquid obliuiscet mise-
ῥῆμα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν; Μὴ ἐπιλήσεται τοῦ οἰκτειρῆ-
rert deus? Aut cõtinebit in ira sua miserationes
σαι ὁ θεός; Ἢ συνέξει ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐ-
suas? ...

...

ᵍcredidit ᶠdeo ᵏspũs eius. ˡFilii ᵐephraim ⁿintendẽtes & ᵒmittentes ᵖarcum: ᵠterga verterunt ʳin die ˢbelli. ᵗNõ ᵘcustodierunt ˣpactum ʸdei: ᶻ& in lege eius ᵃnoluerũt ᵇingredi. ᶜEt obliti sunt ᵈcõmutationũ eius: ᵉ& mirabiliũ eius ᶠq̃ ᵍoñdit eis. ʰCorã ⁱpatribus eorũ ᵏfecit ˡmirabilia: ᵐin terra ⁿegypti in ᵒregiõe ᵖtaneos. ᵠDiuisit ʳmare ˢ& traduxit eos: ᵗ& stare fecit ᵘaq̃s ˣq̃si ʸaceruũ. ᶻEt duxit eos ᵃĩ nube ᵇp diem: ᶜ& tota ᵈnocte ᵉin lumine ᶠignis. ᵍScidit ʰpetrã ⁱin deserto: ᵏ& potũ dedit ˡq̃si de abyssis ᵐmagnis. ⁿEt eduxit ᵒriuos ᵖde petra: ᵠ& eduxit ʳquasi flumina ˢaq̃s. ᵗEt addiderunt ᵘvltra ˣpeccare ʸei: ᶻvt prouocarent ᵃexcelsum ᵇin inuio. ᶜEt tẽtauerũt ᵈdeũ ᵉĩ cordibus suis: ᶠpetẽtes ᵍcibũ ʰaĩe sue. ⁱEt loquẽtes ᵏcõtra deũ ˡdicebant: ᵐnunquid poterit ⁿdeus ᵒpõere ᵖmensam ᵠin solitudie? ʳEcce ˢpcussit ᵗpetrã ᵘ& fluxerunt ˣaq̃ ʸ& torrẽtes ᶻinũdauerũt: ᵃnunquid & ᵇpanem ᶜpoterit ᵈdare ᵉaut ᶠp̃parare ᵍcarnẽ ʰpopulo suo? ⁱIdeo ᵏaudiuit ˡdñs ᵐ& distulit: ⁿ& ignis ᵒaccensus est ᵖin iacob: ᵠ& ʳfuror ˢascendit ᵗin israel. ᵘQuia ˣnõ ʸcrediderunt ᶻin deo: ᵃnec ᵇhabuerunt fiduciam ᶜin salutari eius. ᵈEt precepit ᵉnubibus ᶠdesuper: ᵍ& portas ʰceli ⁱapuit. ᵏEt pluit ˡsuper eos ᵐmãna ⁿvt comederent: ᵒ& triticum ᵖceli ᵠdedit ʳeis. ˢPanem ᵗfortiũ ᵘcomedit ˣvir: ʸcibaria ᶻmisit ᵃeis ᵇin saturitatem. ᶜAbstulit ᵈeurum ᵉde celo: ᶠ& induxit ᵍin fortitudine sua ʰafricum. ⁱEt pluit ᵏsuper eos ˡquasi puluerẽ ᵐcarnes: ⁿ& q̃si arenam ᵒmaris ᵖvolatilia ᵠpennata. ʳEt ceciderũt ˢi medio ᵗcastrorũ ei⁹: ᵘcircuitu ˣtabernaculorũ eius. ʸEt comederunt ᶻ& saturati sunt ᵃnimis: ᵇ& desideriũ eorũ ᶜattulit ᵈeis. ᵉNõ ᶠidiguerũt ᵍd cupiditate sua: cũ ʰadhuc ⁱcibus eẽt ᵏi ore eorũ. ˡFuror ergo ᵐdei ⁿascẽdit ᵒsup eos: ᵖ& occidit ᵠpigues eorum ʳ& electos ˢisrael ᵗincuruauit. ᵘIn oĩbus ˣhis ʸpeccauerunt ᶻvltra:

נֶאֶמְנָה אֶת אֵל רוּחוֹ׃ בְּנֵי אֶפְרַיִם נוֹשְׁקֵי רוֹמֵי קָשֶׁת הָפְכוּ בְּיוֹם קְרָב׃ לֹא שָׁמְרוּ בְּרִית אֱלֹהִים וּבְתוֹרָתוֹ מֵאֲנוּ לָלֶכֶת׃ וַיִּשְׁכְּחוּ עֲלִילוֹתָיו וְנִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר הֶרְאָם׃ נֶגֶד אֲבוֹתָם עָשָׂה פֶלֶא בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׂדֵה צֹעַן׃ בָּקַע יָם וַיַּעֲבִירֵם וַיַּצֶּב מַיִם כְּמוֹ נֵד׃ וַיַּנְחֵם בֶּעָנָן יוֹמָם וְכָל הַלַּיְלָה בְּאוֹר אֵשׁ׃ יְבַקַּע צֻרִים בַּמִּדְבָּר וַיַּשְׁקְ כִּתְהֹמוֹת רַבָּה׃ וַיּוֹצִא נוֹזְלִים מִסָּלַע וַיּוֹרֶד כַּנְּהָרוֹת מָיִם׃ וַיּוֹסִיפוּ עוֹד לַחֲטֹא לוֹ לַמְרוֹת עֶלְיוֹן בַּצִּיָּה׃ וַיְנַסּוּ אֵל בִּלְבָבָם לִשְׁאָל אֹכֶל לְנַפְשָׁם׃ וַיְדַבְּרוּ בֵּאלֹהִים אָמְרוּ הֲיוּכַל אֵל לַעֲרֹךְ שֻׁלְחָן בַּמִּדְבָּר׃ הֵן הִכָּה צוּר וַיָּזוּבוּ מַיִם וּנְחָלִים יִשְׁטֹפוּ הֲגַם לֶחֶם יוּכַל תֵּת אִם יָכִין שְׁאֵר לְעַמּוֹ׃ לָכֵן שָׁמַע יְהוָה וַיִּתְעַבָּר וְאֵשׁ נִשְּׂקָה בְיַעֲקֹב וְגַם אַף עָלָה בְיִשְׂרָאֵל׃ כִּי לֹא הֶאֱמִינוּ בֵּאלֹהִים וְלֹא בָטְחוּ בִּישׁוּעָתוֹ׃ וַיְצַו שְׁחָקִים מִמָּעַל וְדַלְתֵי שָׁמַיִם פָּתָח׃ וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם מָן לֶאֱכֹל וּדְגַן שָׁמַיִם נָתַן לָמוֹ׃ לֶחֶם אַבִּירִים אָכַל אִישׁ צֵידָה שָׁלַח לָהֶם לָשֹׂבַע׃ יַסַּע קָדִים בַּשָּׁמָיִם וַיְנַהֵג בְּעֻזּוֹ תֵימָן׃ וַיַּמְטֵר עֲלֵיהֶם כֶּעָפָר שְׁאֵר וּכְחוֹל יַמִּים עוֹף כָּנָף׃ וַיַּפֵּל בְּקֶרֶב מַחֲנֵהוּ סָבִיב לְמִשְׁכְּנֹתָיו׃ וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׂבְּעוּ מְאֹד וְתַאֲוָתָם יָבִא לָהֶם׃ לֹא זָרוּ מִתַּאֲוָתָם עוֹד אָכְלָם בְּפִיהֶם׃ וְאַף אֱלֹהִים עָלָה בָהֶם וַיַּהֲרֹג בְּמִשְׁמַנֵּיהֶם וּבַחוּרֵי יִשְׂרָאֵל הִכְרִיעַ׃ בְּכָל זֹאת חָטְאוּ עוֹד

אמן | רמה | ברת | נזר | הלך | שכח | עלל | פלא | ראה | בקע | עבר | נצב | נחה | בקע | צור | דבר | שקה | רבה | יצא | נזל | ירד | נהר | יסף | מרה | נסה | שאל | נפש | דבר | יכל | ערך | נכה | זוב | שטף | נתן | כון | עבר | אמן | ישע | צוה | מטר | נתן | אבר | ציד | נסע | קדם | נהג | עזז | מטר | נפל | חנה | סבב | שכן | אכל | שבע | אוה | בוא | זור | הרג | שמן | בחר | כרע

ולא האמינו בנפלאותיו׃ ויכל בהבל ימיהם ושנותם בבהלה׃ אם הרגם ודרשוהו ושבו ושחרו אל׃ ויזכרו כי אלהים צורם ואל עליון גאלם׃ ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו׃ ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו׃ והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא יעיר כל חמתו׃ ויזכר כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב׃ כמה ימרוהו במדבר יעציבוהו בישימון׃ וישובו וינסו אל וקדוש ישראל התוו׃ לא זכרו את ידו יום אשר פדם מני צר׃ אשר שם במצרים אותותיו ומופתיו בשדה צען׃ ויהפך לדם יאוריהם ונזליהם בל ישתיון׃ ישלח בהם ערב ויאכלם וצפרדע ותשחיתם׃ ויתן לחסיל יבולם ויגיעם לארבה׃ יהרג בברד גפנם ושקמותם בחנמל׃ ויסגר לברד בעירם ומקניהם לרשפים׃ ישלח בם חרון אפו עברה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים׃ יפלס נתיב לאפו לא חשך ממות נפשם וחיתם לדבר הסגיר׃ ויך כל בכור במצרים ראשית אונים באהלי חם׃ ויסע כצאן עמו וינהגם כעדר במדבר׃ וינחם לבטח ולא פחדו ואת אויביהם כסה הים׃ ויביאם אל גבול קדשו הר זה קנתה ימינו׃ ויגרש מפניהם גוים ויפילם בחבל נחלה וישכן באהליהם

אמן פלא · כלה יום · שנה שוב · זכר עלה · גאל פתה · פה לשון · כזב כון · אמן ברת · רחם כפר · עוה שחת · רבה שוב · עור יחם · זכר הלך · שוב מרה · דבר עצב · שוב נסה · קדש תוה · פדה צור · שום · יפת הפך · דם יאר נזל · שתה שלח · ערב אכל · שחת · נתן חסל · יגע · ברד הרג · בקר · סגר ברד · בער · קנה · שלח חרה · צור שלח · לאך רוע · פלס נתב · חשך · נתן חיה · סגר · נכה בכר · רשה און · נסע צון · נהג עדר · נחה בטח · פחד איב · כסה · בוא גבל · קנה ימן · גרש נפל · חבל שכן

Et nō crediderūt mirabilibus suis. Et consumpsit in vanitate dies eorū: & annos eorū velociter. Si occidebat eos tūc requirebāt eū: & conuertebātur & diluculo cōsurgebāt ad deū. Et recordabātur quia deus fortitudo eorū: & deus excelsus redēptor eorꝝ est. Et lactauerūt eū in ore suo: & ligua sua mētiti sunt ei. Cor aūt eorū nō erat firmū cum eo: nec pmāserūt in pacto eius. Ipse vero misericors ppiciabitur iniqtati & nō disperdet: multūq; auertit irā suā & nō suscitabit totū furorē suū. Sed recordatus est quia caro eēnt: spūs vadens & non reuertens. Quoties puocauerūt eū in deserto: afflixerūt eū in solitudie. Et cōuersi sunt & tētauerūt deū: & sctm̄ isrl' cōcitauerūt. Nō sunt recordati manus ei9: die q redemit eos a tribulāte. Qui fecit in egypto signa sua: & ostenta sua i regione taneos. Qui conuertit i sāguinē fluuios eorū: & riuos eorū vt nō biberēt. Qui imisit eis oē genus muscarū vt comederent eos: & ranas vt disperderēt eos. Qui dedit brucho germen eorū: & laborē eorꝝ locuste. Qui occidit in grādine vineas eorū: & sycomoros eorꝝ i frigore. Qui tradidit grandini pascua eorū: & iumēta eorū volucribus. Qui misit in eos irā furoris sui: idignationē & comminationē & angustiā: imissionē āgelorꝝ malorꝝ. Muniuit semitam furori suo: nō pepcit a morte aiē eorꝝ: & animātia eorū pesti tradidit. Et pcussit oē primogenitū i egypto: pricipiū ptus in tabernaculis chā. Et tulit velut oues ppl'm suū: & mīauit eos sicut gregē i deserto. Et eduxit eos cū fiducia & absq; timore: & inimicos āt eorꝝ opuit mare. Et eduxit eos ad terminū sctificatū suū: mōtē hūc quē possidet dextera eius. Et eiecit a facie eorꝝ gentes: & possidere eos fecit in

et nō crediderūt in mirabilibus eius. Et defecerūt in vanitate dies eoꝝ: et anni eoꝝ cum festinatiōe. Cū occideret eos: tūc qrebāt eū: et reuertebātur et diluculo veniebāt ad deū. Et rememorati sūt: q deus adiutor eoꝝ est: et deus excelsus redēptor eoꝝ est. Et dilexerūt eū in ore suo: et lingua sua mētiti sūt ei. Cor aūt eoꝝ nō rectū cū eo: nec fideles habiti sūt in testamēto eius. Ipse aūt est misericors et ppitius fiet peccatis eoꝝ: et nō disperdet. Et abūdabit vt auerteret irā suā: et nō accēdet oēm irā suā. Et recordat? ē q caro sūt: spūs vadēs et nō rediēs. Quoties exacerbauerūt eū in deserto: irā pcitauerūt eū in terra inaquosa. Et cōuersi sūt et tētauerūt deū: et sctm̄ israel exacerbauerūt. Et nō recordati sūt manus eius: die qua redemit eos de manu tribulātis. Sicut posuit in egypto signa sua: et pdigia sua in cāpo taneos. Et cōuertit in sāguinē flumina eoꝝ: et hymbres eoꝝ ne biberēt. Misit in eos cynomyā: et comedit eos: et ranā et disperdidit eos. Et dedit erugini fructus eoꝝ: et labores eoꝝ locuste. Occidit in grādine vineā eoꝝ: et moros eoꝝ in pruina. Et tradidit grādini iumēta eoꝝ: et possessionē eoꝝ igni. Misit in eos irā idignatiōis sue: idignatiōe et irā et tribulatiōe: immissionē p angelos malos. Viā fecit semite ire sue: et nō pepercit a morte aiaꝝ eoꝝ. Et iumēta eoꝝ i morte cōclusit. Et pcussit oē pmogenitū in terra egypti: primitias oīs laboris eoꝝ in tabnaculis chā. Et abstulit sicut oues ppłm suū: et pduxit eos tanq̄ gregē in deserto. Et eduxit eos in spe: et nō timuerūt: et inimicos eoꝝ operuit mare. Et induxit eos in mōtē sctificatiōis sue: mōtē hūc quē acqsiuit dextera eius. Et eiecit a facie eoꝝ gētes: et sorte diuisit eis in funiculo distributiōis: et habitare fecit in

καὶ οὐκ ἐπίστευσαν ἐν τοῖς θαυμασίοις αὐτοῦ. Καὶ ἐξέλιπον ἐν ματαιότητι αἱ ἡμέραι αὐτῶν, καὶ τὰ ἔτη αὐτῶν μετὰ σπουδῆς. Ὅταν ἀπέκτεινεν αὐτούς, τότε ἐξεζήτουν αὐτόν, καὶ ἐπέστρεφον καὶ ὤρθριζον πρὸς τὸν θεόν. Καὶ ἐμνήσθησαν, ὅτι ὁ θεὸς βοηθὸς αὐτῶν ἐστι, καὶ ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος λυτρωτὴς αὐτῶν ἐστι. Καὶ ἠγάπησαν αὐτὸν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τῇ γλώσσῃ αὐτῶν ἐψεύσαντο αὐτῷ. Ἡ δὲ καρδία αὐτῶν οὐκ εὐθεῖα μετ' αὐτοῦ, οὐδὲ ἐπιστώθησαν ἐν τῇ διαθήκῃ αὐτοῦ. Αὐτὸς δέ ἐστιν οἰκτίρμων καὶ ἱλάσεται ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, καὶ οὐ διαφθερεῖ. Καὶ πληθυνεῖ τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμὸν αὐτοῦ, καὶ οὐχὶ ἐκκαύσει πᾶσαν τὴν ὀργὴν αὐτοῦ. Καὶ ἐμνήσθη ὅτι σάρξ εἰσι, πνεῦμα πορευόμενον καὶ οὐκ ἐπιστρέφον. Ποσάκις παρεπίκραναν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, παρώργισαν αὐτὸν ἐν γῇ ἀνύδρῳ. Καὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἐπείρασαν τὸν θεόν, καὶ τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραὴλ παρώξυναν. Καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἡμέρας ἧς ἐλυτρώσατο αὐτοὺς ἐκ χειρὸς θλίβοντος. Ὡς ἔθετο ἐν αἰγύπτῳ τὰ σημεῖα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέρατα αὐτοῦ ἐν πεδίῳ τάνεως. Καὶ μετέστρεψεν εἰς αἷμα τοὺς ποταμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ὀμβρήματα αὐτῶν ὅπως μὴ πίωσιν. Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς κυνόμυιαν, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ βάτραχον καὶ διέφθειρεν αὐτούς. Καὶ ἔδωκε τῇ ἐρυσίβῃ τοὺς καρποὺς αὐτῶν, καὶ τοὺς πόνους αὐτῶν τῇ ἀκρίδι. Ἀπέκτεινεν ἐν χαλάζῃ τὴν ἄμπελον αὐτῶν, καὶ τὰς συκαμίνους αὐτῶν ἐν τῇ πάχνῃ. Καὶ παρέδωκεν εἰς χάλαζαν τὰ κτήνη αὐτῶν, καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν τῷ πυρί. Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ, θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλῖψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν. Ὡδοποίησε τρίβον τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐφείσατο ἀπὸ θανάτου τῶν ψυχῶν αὐτῶν. Καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν εἰς θάνατον συνέκλεισε. Καὶ ἐπάταξε πᾶν πρωτότοκον ἐν γῇ αἰγύπτῳ, ἀπαρχὴν παντὸς πόνου αὐτῶν ἐν τοῖς σκηνώμασι χάμ. Καὶ ἀπῆρεν ὡς πρόβατα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἀνήγαγεν αὐτοὺς ὡσεὶ ποίμνιον ἐν ἐρήμῳ. Καὶ ὡδήγησεν αὐτοὺς ἐν ἐλπίδι, καὶ οὐκ ἐδειλίασαν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐκάλυψε θάλασσα. Καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς ὄρος ἁγιάσματος αὐτοῦ, ὄρος τοῦτο ὃ ἐκτήσατο ἡ δεξιὰ αὐτοῦ. Καὶ ἐξέβαλεν ἀπὸ προσώπου αὐτῶν ἔθνη, καὶ ἐκληροδότησεν αὐτοὺς ἐν σχοινίῳ κληροδοσίας, καὶ κατεσκήνωσεν ἐν ταῖς

Exo. 12.d. Infra. 104.

Exo. 12.d. Infra. 134.a 135.

Exo. 14.d.

tabernaculis eoꝝ tribus israel. Et tētauerūt et exacerbauerūt deū excelsū: et testimonia eius nō custodierūt. Et auerterūt se et nō seruauerūt pactū: quēadmodū et patres eoꝝ cōuersi sunt in arcū prauū. Et in iracūdiā cōcitauerūt eū in collibus suis: et in sculptilibus suis ad emulatiōnē prouocauerūt eū. Audiuit deus et spreuit: et ad nihilū redegit valde israel. Et repulit tabnaculū silo: tabnaculū qd habitauit in hoībus. Et tradidit in captiuitatē virtutē eoꝝ: et pulchritudinē eoꝝ in manus inimicoꝝ. Et cōclusit in gladio pplm suū: et hereditatē suā spreuit. Iuuenes eoꝝ comedit ignis: et virgines eoꝝ nō sūt lamētate. Sacerdotes eoꝝ in gladio ceciderūt: et vidue eoꝝ nō plorabūtur. Et excitat? ē tāq̄ dormiēs dñs: tāq̄ potēs et crapulatus a vino. Et percussit inimicos suos in posteriora: opprobriū sēpiternū dedit illis. Et repulit tabnaculū ioseph: et tribū ephraim nō elegit. Et elegit tribū iuda: mōtē sion quē dilexit. Et edificauit sicut vnicornis sāctificiū suū in terra: fundauit eā in seculū. Et elegit dauid seruū suū: et sustulit eū de gregibus ouiū. De post fetātes accepit eū: pascere iacob seruū suū: et israel hereditatē suā. Et pauit eos in inocētia cordis sui: et in intellectibus manuū suaꝝ deduxit eos.

Psalmus asaph. 78.

Deus venerūt gētes in hereditatē tuā: polluerūt tēplū sctm̄ tuū. Posuerūt hierusalē velut pomorū custodiā. Posuerūt morticina seruoꝝ tuoꝝ escas volatilibus celi. Carnes sctoꝝ tuoꝝ bestiis terre. Effuderūt sāguinē ipoꝝ tāq̄ aquā i circuitu hierusalē: et nō erat q sepeliret. Facti sum? opprobriū vicinis nr̄is: subsānatio et illusio hijs q i circuitu nr̄o. Usq; quo dñe irasceris in finē: accēdetur velut ignis zelus tu?: Effunde irā tuā in gētes q̄ nō nouerūt te: et in

σκηνώμασιν αὐτῶν τὰς φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. Καὶ ἐπείρασαν καὶ παρεπίκραναν τὸν θεὸν τὸν ὕψιστον, καὶ τὰ μαρτύρια αὐτοῦ οὐκ ἐφυλάξαντο. Καὶ ἀπέστρεψαν καὶ ἠθέτησαν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν μετεστράφησαν εἰς τόξον στρεβλόν. Καὶ παρώργισαν αὐτὸν ἐν τοῖς βουνοῖς αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν παρεζήλωσαν αὐτόν. Ἤκουσεν ὁ θεὸς καὶ ὑπερεῖδε, καὶ ἐξουδένωσε σφόδρα τὸν ἰσραήλ. Καὶ ἀπώσατο τὴν σκηνὴν σιλώμ, σκήνωμα ὃ κατεσκήνωσεν ἐν ἀνθρώποις. Καὶ παρέδωκεν εἰς αἰχμαλωσίαν τὴν ἰσχὺν αὐτῶν, καὶ τὴν καλλονὴν αὐτῶν εἰς χεῖρας ἐχθρῶν. Καὶ συνέκλεισεν ἐν ῥομφαίᾳ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὑπερεῖδε. Τοὺς νεανίσκους αὐτῶν κατέφαγε πῦρ, καὶ αἱ παρθένοι αὐτῶν οὐκ ἐπενθήθησαν. Οἱ ἱερεῖς αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἔπεσον, καὶ αἱ χῆραι αὐτῶν οὐ κλαυθήσονται. Καὶ ἐξηγέρθη ὡς ὁ ὑπνῶν κύριος, ὡς δυνατὸς καὶ κεκραιπαληκὼς ἐξ οἴνου. Καὶ ἐπάταξε τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, ὄνειδος αἰώνιον ἔδωκεν αὐτοῖς. Καὶ ἀπώσατο τὸ σκήνωμα ἰωσήφ, καὶ τὴν φυλὴν ἐφραὶμ οὐκ ἐξελέξατο. Καὶ ἐξελέξατο τὴν φυλὴν ἰούδα, τὸ ὄρος τὸ σιὼν ὃ ἠγάπησε. Καὶ ᾠκοδόμησεν ὡς μονοκερώτων τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ, ἐθεμελίωσεν αὐτὴν εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐξελέξατο δαυὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ, καὶ ἀνέλαβεν αὐτὸν ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν προβάτων. Ἐξόπισθεν τῶν λοχευομένων ἔλαβεν αὐτόν, ποιμαίνειν ἰακὼβ τὸν δοῦλον αὐτοῦ, καὶ ἰσραὴλ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Καὶ ἐποίμανεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀκακίᾳ τῆς καρδίας αὐτοῦ, καὶ ἐν ταῖς συνέσεσι τῶν χειρῶν αὐτοῦ ὡδήγησεν αὐτούς.

Ψαλμὸς τῷ ἀσάφ. οη.

Ὁ θεός, ἤλθοσαν ἔθνη εἰς τὴν κληρονομίαν σου, ἐμίαναν τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου. Ἔθεντο ἱερουσαλὴμ ὡς ὀπωροφυλάκιον, ἔθεντο τὰ θνησιμαῖα τῶν δούλων σου βρώματα τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ. Τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. Ἐξέχεαν τὸ αἷμα αὐτῶν ὡσεὶ ὕδωρ, κύκλῳ ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἦν ὁ θάπτων. Ἐγενήθημεν ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, μυκτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν. Ἕως πότε κύριε ὀργισθήσῃ εἰς τέλος, ἐκκαυθήσεται ὡς πῦρ ὁ ζῆλός σου; Ἔκχεον τὴν ὀργήν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντά σε, καὶ ἐπὶ

1.Re. 5.d.

1.Re. 16.c.

1.Ma. 7.c.

Here. 10.d.

funiculo hereditatē: & collocauit in tabernaculis eorū tribus israel. Et tentauerūt & prouocauerūt deū excelsum: & testimonia eius nō custodierūt. Auersi sunt & preuaricati sūt vt patres eorꝝ: incuruati sunt quasi arcus inutilis. Et prouocauerūt eū in excelsis suis: & in sculptilibus suis ad emulādū cōcitauerūt eū. Audiuit deus & distulit: & piecit vehementer isrl'. Et reliquit tabernaculū silo: tētoriū quod collocauit inter homies. Tradidit in captiuitatē virtutē suā: & decorē suum in manu hostis. Et cōclusit in gladio populū suū: & hereditatē suā distulit. Iuuenes ei? deuorauit ignis: & virgies eius nemo luxit. Sacerdotes eius gladio ceciderūt: & vidue eius nō sunt flete. Euigilauit quasi dormiens dñs: quasi fortis post crapulā vini. Et pcussit hostes suos retrorsū: opprobriū sēpiternū dedit eis. Et piecit tabernaculum ioseph: & tribū ephraim nō elegit. Sed elegit tribū iuda: mōtē sion quē dilexit. Et edificauit i similitudie monocerotis sāctuariū suū: quasi terrā fundauit illud in seculū. Et elegit dd seruū suū: & tulit eū de gregibus ouiū. Sequētē fetas adduxit eū: vt pasceret in iacob ppl'm eius & in isrl' hereditatē suā. Qui pauit eos i simplicitate cordis sui: & in prudētia manuū suarū dux eorū fuit.

Canticum asaph. 79.

Deus venerūt gētes in hereditatem tuā: polluerunt templū sanctum tuum: posuerunt hierusalē in aceruos lapidum. Dederunt cadauera seruorū tuorū escā auibus celi: carnes sanctorū tuorum bestiis terre. Effuderunt sanguinē eorū quasi aquā in circuitu hierusalem: & nō erat q sepeliret. Facti sumus opprobriū vicinis nr̄is: subsānatio & derisio his qui in circuitu nr̄o sunt. Vsq; quo dñe irasceris i finē: ardebit quasi ignis zelus tuus. Effunde furorem tuum super gentes que non cognouerunt te: & super

שבטי ישראל׃ וינסו וימרו את אלהים עליון ועדותיו לא שמרו׃ ויסגו ויבגדו כאבותם נהפכו כקשת רמיה׃ ויכעיסוהו בבמותם ובפסיליהם יקניאוהו׃ שמע אלהים ויתעבר וימאס מאד בישראל׃ ויטש משכן שלו אהל שכן באדם׃ ויתן לשבי עזו ותפארתו ביד צר׃ ויסגר לחרב עמו ובנחלתו התעבר׃ בחוריו אכלה אש ובתולתיו לא הוללו׃ כהניו בחרב נפלו ואלמנתיו לא תבכינה׃ ויקץ כישן אדני כגבור מתרונן מיין׃ ויך צריו אחור חרפת עולם נתן למו׃ וימאס באהל יוסף ובשבט אפרים לא בחר׃ ויבחר את שבט יהודה את הר ציון אשר אהב׃ ויבן כמו רמים מקדשו כארץ יסדה לעולם׃ ויבחר בדוד עבדו ויקחהו ממכלאת צאן׃ מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו׃ וירעם כתם לבבו ובתבונות כפיו ינחם׃

lxxix.

מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלם לעיים׃ נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמים בשר חסידיך לחיתו ארץ׃ שפכו דמם כמים סביבות ירושלם ואין קובר׃ היינו חרפה לשכנינו לעג וקלס לסביבותינו׃ עד מה יהוה תאנף לנצח תבער כמו אש קנאתך׃ שפך חמתך אל הגוים אשר לא ידעוך ועל

נסה מרה · עלה עוד · נסג בגד · הפך רמה · כעס במה · פסל קנא · עבר מאס · נטש שכן · שילה נתן · שבה עזז · פאר צור · סגר עבר · בחר אכל · בתל · כהן קין · גבר רנן · נכה צור · אחר עלם · מאס · בחר · הר רב · רום קדש · לקח · כלא · עלה בוא · רעה רעה · תמם בין · נחה · זמר · בוא · היכל שום · עיה · אכל · חסד חיה · סבב · קבר היה · אנף נצר

ממלכות אשר בשמך לא קראו: כי אכל את יעקב ואת נוהו
השמו: אל תזכר לנו עונת
ראשנים מהר יקדמונו רחמיך
כי דלונו מאד: עזרנו אלהי
ישענו על דבר כבוד שמך
והצילנו וכפר על חטאתינו למען
שמך: למה יאמרו הגוים איה
אלהיהם יודע בגוים לעינינו
נקמת דם עבדיך השפוך: תבא
לפניך אנקת אסיר כגדל זרועך
הותר בני תמותה: והשב לשכנינו
שבעתים אל חיקם חרפתם אשר
חרפוך אדני: ואנחנו עמך וצאן
מרעיתך נודה לך לעולם לדור
ודר נספר תהלתך: lxxx.
למנצח אל ששנים עדות לאסף
מזמור: רעה ישראל
האזינה נהג כצאן יוסף ישב
הכרובים הופיעה: לפני אפרים
ובנימן ומנשה עוררה את גבורתך
ולכה לישעתה לנו: אלהים
השיבנו והאר פניך ונושעה:
יהוה אלהים צבאות עד מתי
עשנת בתפלת עמך: האכלתם
לחם דמעה ותשקמו בדמעות
שליש: תשימנו מדון לשכנינו
ואיבינו ילעגו למו: אלהים צבאות
השיבנו והאר פניך ונושעה: גפן
ממצרים תסיע תגרש גוים
ותטעה: פנית לפניה ותשרש
שרשיה ותמלא ארץ: כסו הרים
צלה וענפיה ארזי אל: תשלח
קציריה עד ים ואל נהר יונקותיה:
למה פרצת גדריה וארוה
כל עברי דרך: יכרסמנה

regna que nomen tuū non inuocauerunt. Quia comederunt iacob: & decorem eius desolauerūt. Ne recorderis iniquitatū nrarū veterum: cito occupēt nos misericordie tue quia attenuati sum⁹ nimis. Auxiliare nobis deus salutis nostre ppter gloriam nominis tui: & libera nos & ppitiare pctis nris propter nomē tuū. Quare dicunt gentes vbi est deus eoꝝ: nota fiat in gētibus añ oculos nros vltio sanguinis seruoꝝ tuorū q effusus est. Ingrediatur corā te gemitus victorū: i magnitudine brachii tui relinq filios interitus. Et redde vicinis nris septuplū i sinu eorū: opꝓbriū suū qd exprobrauerūt tibi dñe. Nos ei populus tuus & grex pascue tue: cōfitebimur tibi i sempitnū: in gñatione & gñatiōe narrabimus laudes tuas.

Victori pro liliis testimonii: asaph canticum. 80.

Pastor israel ausculta: qui ducis quasi gregē ioseph: q sedes sup cherubim oñdere. Ante ephraim & beniamin & manasse suscita fortitudinē tuā: & veni vt saluos facias nos. Deus conuerte nos: & oñde faciē tuā & salui erim⁹. Dñe deus exercituū vsq₃quo fumabis ad orationem populi tui? Cibasti nos pane flebili: & potasti nos in lachrymis triplr. Posuisti nos i cōtētionē vicinis nostris: & inimici nri subsannauerūt nos. Deus exercituū cōuerte nos: & oñde faciē tuam & salui erimus. Vineam de egypto tulisti: eiecisti gentes & plātasti eā. Preparasti añ faciē ei⁹: & stabilisti radices eius: & repleuit terrā. Opti sūt mōtes vmbra ei⁹: & rami illi⁹ cedri dī. Expādit comas suas vsq₃ ad mare: & vsq₃ ad flumia germia sua. Quare dissipasti maceriā eius: & vindemiāt eā oēs qui trāseūt per viā. Vastauit eam

regna: q nomē tuū nō inuocauerūt. Quia comederūt iacob: τ locū ei⁹ desolauerūt. Ne meminerī
βασιλείας, αἳ τὸ ὄνομά σου οὐκ ἐπεκαλέσαντο. Ὅτι κατέφαγον τὸν ἰακώβ, καὶ τὸν τόπον αὐτοῦ ἠρήμωσαν. Μὴ μνησθῇς
nraꝝ iniqtatū antiquaꝝ. Cito anticipēt nos mie tue dñe: Qm paupes facti sum⁹ nimis. Ad
ἡμῶν ἀνομιῶν ἀρχαίων. Ταχὺ προκαταλαβέτωσαν ἡμᾶς οἱ οἰκτιρμοί σου κύριε, Ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα. Βοή
iuua nos deus salutaris nr: pp gliā nois tui dñe libera nos. Et ppicius esto pctis nris
θησον ἡμῖν ὁ θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἕνεκεν τῆς δόξης τοῦ ὀνόματός σου κύριε ῥῦσαι ἡμᾶς. Καὶ ἱλάσθητι ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν
propter nomē tuū. Ne qñ dicāt gētes: vbi est deus eoꝝ: τ innotescat in natiōibus corā
ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου. Μή ποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν, καὶ γνωσθήτω ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐνώπιον τῶν
oculis nris vltio sāguinis seruoꝝ tuoꝝ q effusus ē. Introeat in cōspectu tuo gemitus cōpeditoꝝ. Scdm magnitudinē brachij tui: posside filios mortificatoꝝ. Redde vicinis nris septuplū in sinu eoꝝ:
ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἡ ἐκδίκησις τοῦ αἵματος τῶν δούλων σου τοῦ ἐκκεχυμένου. Εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ὁ στεναγμὸς τῶν πεπεδημένων. Κατὰ τὴν μεγαλωσύνην τοῦ βραχίονός σου, περιποίησαι τοὺς υἱοὺς τῶν τεθανατωμένων. Ἀπόδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν ἑπταπλασίονα εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν
impperiū ipoꝝ qđ exꝓbrauerūt tibi dñe. Nos at ppls tuus τ oues pascue tue: Cōfitebimur tibi deus in seculū: i gñatiōe τ gñationē annūtiabimus laudē tuā.
τὸν ὀνειδισμὸν αὐτῶν ὃν ὠνείδισάν σε κύριε. Ἡμεῖς δὲ λαός σου καὶ πρόβατα νομῆς σου, Ἀνθομολογησόμεθά σοι ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα, εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν ἐξαγγελοῦμεν τὴν αἴνεσίν σου.

In finē pro iis qui cōmutabūtur testimoniū asaph psalmus. 79.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων μαρτύριον τῷ ἀσὰφ ψαλμός. οθ΄.

Qui regis israel intēde: q deducis velut ouē ioseph. Qui sedes sup cherubim manifestare: corā ephraiꝫ τ beniamin τ manasse. Excita potētiā tuā τ veni: vt saluos facias nos. Deus cōuerte nos: τ ostēde faciē tuā: τ salui erimus. Dñe deus virtutū vsq₃quo irasceris sup orōnē seruoꝝ tuoꝝ: Cibabis nos pane lachrymaꝝ: τ potū dabis nob in lachrymis in mēsura. Posuisti nos in cōtradictionē vicinis nris: τ inimici nri subsānauerūt nos. Dñe deus virtutū cōuerte nos: τ ostēde faciē tuā: τ salui erimus. Vineā de egypto trāstulisti: eiecisti gētes τ plātasti eā. Dux itineris fuisti i cōspectu eius: τ plātasti radices eius: τ impleuit terrā. Opuit mōtes vmbra eius: τ arbusta eius cedros dei. Extēdit palmites suos vsq₃ ad mare: τ vsq₃ ad flumina propagines eius. Ut qđ destruxisti maceriā eius: τ vindemiāt eam oēs qui pretergrediūtur viā?
Ὁ ποιμαίνων τὸν ἰσραὴλ πρόσχες, ὁ ὁδηγῶν ὡσεὶ πρόβατον τὸν ἰωσήφ. Ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ ἐμφάνηθι, ἐναντίον ἐφραὶμ καὶ βενιαμὶν καὶ μανασσῆ. Ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου καὶ ἐλθέ, εἰς τὸ σῶσαι ἡμᾶς. Ὁ θεὸς ἐπίστρεψον ἡμᾶς, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ σωθησόμεθα. Κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἕως πότε ὀργίζῃ ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν δούλων σου; Ψωμιεῖς ἡμᾶς ἄρτον δακρύων, καὶ ποτιεῖς ἡμᾶς ἐν δάκρυσιν ἐν μέτρῳ. Ἔθου ἡμᾶς εἰς ἀντιλογίαν τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἐμυκτήρισαν ἡμᾶς. Κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπίστρεψον ἡμᾶς, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ σωθησόμεθα. Ἄμπελον ἐξ αἰγύπτου μετῆρας, ἐξέβαλες ἔθνη καὶ κατεφύτευσας αὐτήν. Ὡδοποίησας ἔμπροσθεν αὐτῆς, καὶ κατεφύτευσας τὰς ῥίζας αὐτῆς, καὶ ἐπλήρωσε τὴν γῆν. Ἐκάλυψεν ὄρη ἡ σκιὰ αὐτῆς, καὶ αἱ ἀναδενδράδες αὐτῆς τὰς κέδρους τοῦ θεοῦ. Ἐξέτεινε τὰ κλήματα αὐτῆς ἕως θαλάσσης, καὶ ἕως ποταμῶν τὰς παραφυάδας αὐτῆς. Ἵνα τί καθεῖλες τὸν φραγμὸν αὐτῆς, καὶ τρυγῶσιν αὐτὴν πάντες οἱ παραπορευόμενοι τὴν ὁδόν;

Esaie. 64. — Deu. 41. — Exo. 20.

Exterminauit eā aper de sylua: τ singularis ferus depastus est eā. Deus virtutū cōuertere iā: τ respice de celo τ vide. Et visita vineā istā: τ pfice eā: q plātauit dextera tua. Et sup filiū hoīs: quē cōfirmasti tibi. Incēsa igni τ suffossa: ab increpatiōe vultus tui peribūt. Fiat manus tua sup virū dextere tue: τ sup filiū hoīs: quē cōfirmasti tibi. Et nō discedim⁹ a te: viuificabis nos: τ nomē tuū inuocabimus. Dñe deus virtutū cōuerte nos: τ ostēde faciē tuā: τ salui erimus.
Ἐλυμήνατο αὐτὴν ὗς ἐκ δρυμοῦ, καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο αὐτήν. Ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπίστρεψον δή, καὶ ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε. Καὶ ἐπίσκεψαι τὴν ἄμπελον ταύτην, καὶ κατάρτισαι αὐτήν, ἣν ἐφύτευσεν ἡ δεξιά σου. Καὶ ἐπὶ υἱὸν ἀνθρώπου, ὃν ἐκραταίωσας σεαυτῷ. Ἐμπεπυρισμένη πυρὶ καὶ ἀνεσκαμμένη, ἀπὸ ἐπιτιμήσεως τοῦ προσώπου σου ἀπολοῦνται. Γενηθήτω ἡ χείρ σου ἐπ᾽ ἄνδρα δεξιᾶς σου, καὶ ἐπὶ υἱὸν ἀνθρώπου, ὃν ἐκραταίωσας σεαυτῷ. Καὶ οὐ μὴ ἀποστῶμεν ἀπὸ σοῦ, ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικαλεσόμεθα. Κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐπίστρεψον ἡμᾶς, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ σωθησόμεθα.

In finē pro torcularibus psalmus asaph. 80.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ληνῶν ψαλμὸς τῷ ἀσάφ. π΄.

Exultate deo adiutori nro: iubilate deo iacob. Sumite psalmū τ date tympanū: psalteriū iocūdū cū cithara. Buccinate i neomenia tuba: in insigni die solēnitatis vrē. Quia pceptū in israel est: τ iudiciū deo iacob. Testimoniū in ioseph posuit illud: cū exiret ipe de terra egypti. Linguā q nō nouerat audiuit: diuertit ab onerib⁹ dorsū eius. Manus eius in cophino seruierūt: in tribulatiōe inuocasti me τ liberaui te. Exaudiui te in abscōdito tēpestatis. Dp. Probaui te apđ aquā cōtradictiōis. Audi ppls me⁹ τ cōtestor te. Israel si audieris me: nō erit in te deus recēs: neq₃ adorabis deū alienū. Ego enī sū dominus deus tu⁹: q eduxi te de terra egypti. Dilata os tuū τ implebo illud. Et nō audiuit ppls meus vocē meā: τ israel nō intēdit mihi. Et dimisi eos fm studia cordis eoꝝ: ibunt in adinuētiōibus suis. Si ppls me⁹ audisset me: israel i vijs meis si ambulasset: pro nihilo forsitā inimicos eoꝝ humiliassē. Et sup tribulātes eos misissē manū meā. Inimici dñi mētiti sūt ei: τ erit tps eoꝝ in seculū. Et cibauit eos
Ἀγαλλιᾶσθε τῷ θεῷ τῷ βοηθῷ ἡμῶν, ἀλαλάξατε τῷ θεῷ ἰακώβ. Λάβετε ψαλμὸν καὶ δότε τύμπανον, ψαλτήριον τερπνὸν μετὰ κιθάρας. Σαλπίσατε ἐν νεομηνίᾳ σάλπιγγι, ἐν εὐσήμῳ ἡμέρᾳ ἑορτῆς ὑμῶν. Ὅτι πρόσταγμα τῷ ἰσραὴλ ἐστί, καὶ κρίμα τῷ θεῷ ἰακώβ. Μαρτύριον ἐν τῷ ἰωσὴφ ἔθετο αὐτόν, ἐν τῷ ἐξελθεῖν αὐτὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου. Γλῶσσαν ἣν οὐκ ἔγνω ἤκουσεν, ἀπέστησεν ἀπὸ ἄρσεων τὸν νῶτον αὐτοῦ. Αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐν τῷ κοφίνῳ ἐδούλευσαν, ἐν θλίψει ἐπεκαλέσω με καὶ ἐρρυσάμην σε. Ἐπήκουσά σου ἐν ἀποκρύφῳ καταιγίδος. Διάψαλμα. Ἐδοκίμασά σε ἐπὶ ὕδατος ἀντιλογίας. Ἄκουσον λαός μου καὶ διαμαρτύρομαί σοι. Ἰσραὴλ ἐὰν ἀκούσῃς μου, οὐκ ἔσται ἐν σοὶ θεὸς πρόσφατος, οὐδὲ προσκυνήσεις θεῷ ἀλλοτρίῳ. Ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, ὁ ἀναγαγών σε ἐκ γῆς αἰγύπτου. Πλάτυνον τὸ στόμα σου καὶ πληρώσω αὐτό. Καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ ἰσραὴλ οὐ προσέσχε μοι. Καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν, πορεύσονται ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν. Εἰ ὁ λαός μου ἤκουσέ μου, ἰσραὴλ ταῖς ὁδοῖς μου εἰ ἐπορεύθη, ἐν τῷ μηδενὶ ἂν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν ἐταπείνωσα. Καὶ ἐπὶ τοὺς θλίβοντας αὐτοὺς ἐπέβαλον ἂν τὴν χεῖρά μου. Οἱ ἐχθροὶ κυρίου ἐψεύσαντο αὐτῷ, καὶ ἔσται ὁ καιρὸς αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα. Καὶ ἐψώμισεν αὐτοὺς

aper de sylua: & oēs bestie agri depaste sūt eā. Deus exercituū reuertere obsecro: respice de celo & vide & visita vineam hanc. Et radicē quā plātauit dextera tua: & sup filium quē confirmasti tibi. Succensa igni & diruta: ab increpatiōe faciei tue pereant. Fiat manus tua sup virū dextere tue: & sup filiū hoīs quē cōfirmasti tibi. Et non recedemus a te: viuificabis nos & in noīe tuo vocabimus. Dñe deus exercituū cōuerte nos: & ostende faciem tuam & salui erimus.

Victori pro torcularibus: asaph. 81.

Laudate deū fortitudinē nram: iubilate deo iacob. Assumite carmen & date tympanū: citharā decorā cū psalterio. Clangite in neomenia buccina: i medio mēse diei solēnitatis vrē. Quia legitimū israel est: & iudiciū deo iacob. Testimonium in ioseph posuit eū cū egrederetur de terra egypti: labiū quod nesciebam audiui. Amoui ab onere hūerum eius: manus eius a cophino recesserunt. In tribulatione inuocasti & erui te: exaudiui te in abscōdito tonitrui: ꝓbaui te sup aquā cōtradictiōis. Sp. Audi popule meus & contestor te israel si audieris me. Nō sit in te deus alienus: & nō adores deū peregrinū. Ego dñs deus tuus qui eduxi te de terra egypti: apī os tuū & iplebo illud. Et non audiuit ppls meus vocē meā: & israel nō credidit mihi. Et dimisi eū i prauitate cordis sui: ambulabūt in cōsiliis suis. Vtinā populus meus audisset me: isrl in viis meis ābulasset. Quasi nihilū inimicos ei⁹ humiliassem: & sup hostes eorū vertissē manū meam. Qui oderūt dñm negabunt eū: & erit tps eorū i seclo. Et cibauit eos

חזיר מיער וזיז שדי ירענה:
אלהים צבאות שוב נא הבט
משמים וראה ופקד גפן זאת:
וכנה אשר נטעה ימינך ועל בן
אמצתה לך: שרופה באש
כסוחה מגערת פניך יאבדו:
תהי ידך על איש ימינך על בן
אדם אמצת לך: ולא נסוג ממך
תחינו ובשמך נקרא: יהוה
אלהים צבאות השיבנו האר
פניך ונושעה: lxxxi. למנצח
על הגתית לאסף: הרנינו
לאלהים עוזנו הריעו לאלהי
יעקב: שאו זמרה ותנו תף
כנור נעים עם נבל: תקעו
בחדש שופר בכסה ליום חגנו:
כי חק לישראל הוא משפט
לאלהי יעקב: עדות ביהוסף
שמו בצאתו על ארץ מצרים
שפת לא ידעתי אשמע:
הסירותי מסבל שכמו כפיו
מדוד תעברנה: בצרה קראת
ואחלצך אענך בסתר רעם
אבחנך על מי מריבה סלה: שמע
עמי ואעידה בך ישראל אם
תשמע לי: לא יהיה בך אל זר
ולא תשתחוה לאל נכר: אנכי
יהוה אלהיך המעלך מארץ מצרים
הרחב פיך ואמלאהו: ולא שמע
עמי לקולי וישראל לא אבה לי:
ואשלחהו בשרירות לבם
ילכו במועצותיהם: לו עמי
שמע לי ישראל בדרכי יהלכו:
כמעט אויביהם אכניע ועל צריהם
אשיב ידי: משנאי יהוה יכחשו
לו ויהי עתם לעולם: ויאכלהו

מחלב חטה ומצור דבש אשביעך: חטה שבע
מזמור לאסף lxxxii. זמר
אלהים נצב בעדת אל בקרב נצב עדה
אלהים ישפט: עד מתי תשפטו שפט
עול ופני רשעים תשאו סלה: פנה נשא
שפטו דל ויתום עני ורש יתם ענה
הצדיקו: פלטו דל ואביון מיד רוש צדק
רשעים הצילו: לא ידעו ולא אבה נצל
יבינו בחשכה יתהלכו ימוטו בין הלך
כל מוסדי ארץ: אני אמרתי מוט יסד
אלהים אתם ובני עליון כלכם: עלה
אכן כאדם תמותון וכאחד השרים מות שור
תפלו: קומה אלהים שפטה נפל
הארץ כי אתה תנחל בכל הגוים: נחל
שיר מזמור לאסף lxxxiii. שיר זמר
אלהים אל דמי לך אל תחרש דמה חרש
ואל תשקט אל: כי הנה אויביך שקט איב
יהמיון ומשנאיך נשאו ראש: המה שנא
על עמך יערימו סוד ויתיעצו ערם יעץ
על צפוניך: אמרו לכו ונכחידם צפן ילך
מגוי ולא יזכר שם ישראל כחד זכר
עוד: כי נועצו לב יחדו יעץ
עליך ברית יכרתו: אהלי אדום ברת כרת
וישמעאלים מואב והגרים:
גבל ועמון ועמלק פלשת עם
ישבי צור: גם אשור נלוה עמם לוה
עמם היו זרוע לבני לוט סלה: היה זרע
עשה להם כמדין כסיסרא כיבין
בנחל קישון: נשמדו בעין דאר שמד
היו דמן לאדמה: שיתמו נדיבמו היה שות
כערב וכזאב וכזבח וכצלמנע נדב
כל נסיכמו: אשר אמרו נירשה נסך ירש
לנו את נאות אלהים: אלהי שיתמו נוה
כגלגל כקש לפני רוח: כאש גלל בנה
תבער יער וכלהבה תלהט הרים: נער להט
כן תרדפם בסערך ובסופתך רדף

ex adipe frumēti: & de petra melle saturauit eos.

Psalmus asaph. 82.

DEus stetit in cetu dei: in medio deos diiudicat. Vsq₃quo iudicatis iniquitatē: & facies impiorum suscipitis? Sēp. Iudicate pauperi & pupillo: egenum & inopē iustificate. Saluate inopē & pauperē: de mānu impiorū liberate. Non cognoscunt neq₃ intelligunt: in tenebris ambulāt: mouebūtur omnia fundamēta terre. Ego dixi dii estis: & filii excelsi omnes vos. Ergo quasi adā moriemini: & quasi vnus de pricipibus cadetis. Surge deus iudica terram: quoniam tu hereditabis omnes gentes.

Canticū psalmi asaph. 83.

DEus non silētium tibi: ne sileas & non quiescas deus. Quia ecce inimici tui tumultuati sunt: & qui oderūt te eleuauerūt caput. Cōtra populū tuū nequiter tractauerunt: inierūt cōsiliū aduersus arcanū tuū. Dixerūt venite & cōteramus eos de gēte: & nō sit memoria nominis israel vltra. Quoniam tractauerūt corde pariter: cōtra te fedus pepigerūt. Tabernacula idumee & ismaelitarū moab & agareni. Gebal & āmon & amalec: palestina cum habitatoribus tyri. Sed & assur venit cū eis: facti sunt brachium filiorū loth. Sp. Fac illis sicut madiā & sisare: sicut iabin in torrente cisson. Cōtriti sunt in endor: fuerūt quasi sterquiliniū terre. Pone duces eorum sicut oreb & sicut zeb: & sicut zebee & salmanah omnes pricipes eorū. Qui dixerūt possideamus nobis pulchritudinē dei. Deus meus pōe eos vt rotā: quasi stipulā ante faciē venti. Quō ignis cōburit syluā: & sicut flāma deuorat mōtes. Sic persequere eos in tēpestate tua: & in turbine tuo

er adipe frumēti: et de petra melle saturauit eos.
ἐκ στέατος πυροῦ, καὶ ἐκ πέτρας μέλι ἐχόρτασεν αὐτούς.

Psalmus asaph. 81.
Ψαλμὸς τῷ ἀσάφ. πα.

DEus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos diiudicabit. Vsq₃ quo iudicatis iniquitatē: et facies peccatorum sumitis? Iudicate pupillo et egeno: humilē et pauperem iustificate. Eripite pauperem et egenū: de manu peccatoris liberate eum. Nescierūt neq₃ intellexerūt: in tenebris ambulāt. Mouebuntur omnia fundamēta terre. Ego dixi: dii estis et filii excelsi omnes: vos autem sicut homines moriemini: et sicut vnus de principibus cadetis. Surge deus iudica terrā: quoniam tu hereditabis in omnibus gētibus.
Ὁ θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρινεῖ. Ἕως πότε κρίνετε ἀδικίαν, καὶ πρόσωπα ἁμαρτωλῶν λαμβάνετε; Κρίνατε ὀρφανῷ καὶ πτωχῷ, ταπεινὸν καὶ πένητα δικαιώσατε. Ἐξέλεσθε πένητα καὶ πτωχόν, ἐκ χειρὸς ἁμαρτωλοῦ ῥύσασθε αὐτόν. Οὐκ ἔγνωσαν οὐδὲ συνῆκαν, ἐν σκότει διαπορεύονται. Σαλευθήτωσαν πάντα τὰ θεμέλια τῆς γῆς. Ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες, ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε. Ἀνάστα ὁ θεὸς κρῖνον τὴν γῆν, ὅτι σὺ κατακληρονομήσεις ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν.

Ioan. 10.

Canticū psalmi asaph. 82.
Ὠιδὴ ψαλμοῦ τῷ ἀσάφ. πβ.

DEus quis similis erit tibi? ne taceas neq₃ compescaris deus. Quoniam ecce inimici tui sonuerūt: et qui oderunt te extulerūt caput. Super populum tuū malignauerūt cōsiliū: et cogitauerūt aduersus sanctos tuos. Dixerūt: venite et disperdamus eos de gēte: et nō memoretur nomē israel vltra. Quoniam cogitauerūt vnanimiter simul: aduersus te testamentū disposuerūt. Tabernacula idumeorum et ismaelite: moab et agareni. Gebal et ammon et amalec: Alienigene cum habitātibus tyrū. Et enim et assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis lot. Dp. Fac illis sicut madiā et sisare: sicut iabin in torrente cisson. Disperierūt in endor: facti sūt vt stercus terre. Pone principes eorum sicut oreb et zeb et zebee et salmana: omnes principes eorum. Qui dixerūt: hereditate possideamus nobis sanctuariū dei. Deus meus pone illos vt rotā: sicut stipulā ante faciē vēti. Sicut ignis qui comburet syluā: sicut flāma que comburet mōtes. Ita persequeris illos in tempestate tua: et in ira tua
Ὁ θεὸς τίς ὁμοιωθήσεταί σοι; μὴ σιγήσῃς μηδὲ καταπραΰνῃς ὁ θεός. Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ἤχησαν, καὶ οἱ μισοῦντές σε ἦραν κεφαλήν. Ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπανουργεύσαντο γνώμην, καὶ ἐβουλεύσαντο κατὰ τῶν ἁγίων σου. Εἶπαν, δεῦτε καὶ ἐξολοθρεύσωμεν αὐτοὺς ἐξ ἔθνους, καὶ οὐ μὴ μνησθῇ τὸ ὄνομα ἰσραὴλ ἔτι. Ὅτι ἐβουλεύσαντο ἐν ὁμονοίᾳ ἐπὶ τὸ αὐτό, κατὰ σοῦ διαθήκην διέθεντο. Τὰ σκηνώματα τῶν ἰδουμαίων καὶ οἱ ἰσμαηλῖται, μωὰβ καὶ οἱ ἀγαρηνοί, Γεβὰλ καὶ ἀμμὼν καὶ ἀμαλήκ, ἀλλόφυλοι μετὰ τῶν κατοικούντων τύρον. Καὶ γὰρ καὶ ἀσσοὺρ συμπαρεγένετο μετ' αὐτῶν, ἐγενήθησαν εἰς ἀντίληψιν τοῖς υἱοῖς λώτ. Διάψαλμα. Ποίησον αὐτοῖς ὡς τῇ μαδιὰμ καὶ τῷ σισάρᾳ, ὡς τῷ ἰαβὶμ ἐν τῷ χειμάρρῳ κισῶν. Ἐξωλοθρεύθησαν ἐν ἀενδώρ, ἐγενήθησαν ὡσεὶ κόπρος τῇ γῇ. Θοῦ τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν ὡς τὸν ὠρὴβ καὶ ζὴβ καὶ ζεβεὲ καὶ σαλμανάν, πάντας τοὺς ἄρχοντας αὐτῶν. Οἵτινες εἶπον, κληρονομήσωμεν ἑαυτοῖς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ θεοῦ. Ὁ θεός μου θοῦ αὐτοὺς ὡς τροχόν, ὡς καλάμην κατὰ πρόσωπον ἀνέμου. Ὡσεὶ πῦρ ὃ διαφλέξει δρυμόν, ὡσεὶ φλὸξ ἣ κατακαύσει ὄρη. Οὕτως καταδιώξεις αὐτοὺς ἐν τῇ καταιγίδι σου, καὶ ἐν τῇ ὀργῇ σου

Iudi. 5 et 7.
Iudi. 8.

turbabis eos. Imple facies eorum ignominia: et querent nomē tuū dñe. Erubescāt et cōturbētur in seculū seculi: et cōfundantur et pereāt. Et cognoscāt: quia nomē tibi dñs: tu solus altissimus in omni terra.
συνταράξεις αὐτούς. Πλήρωσον τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας, καὶ ζητήσουσι τὸ ὄνομά σου κύριε. Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ταραχθήτωσαν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, καὶ ἐντραπήτωσαν καὶ ἀπολέσθωσαν. Καὶ γνώτωσαν, ὅτι ὄνομά σοι κύριος, σὺ μόνος ὕψιστος ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

In fine pro torcularibus filiis core psalmus. 83.
Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ληνῶν τοῖς υἱοῖς κορὲ ψαλμός. πγ.

QUā dilecta tabnacula tua dñe virtutum. Cōcupiscit et deficit aia mea in atria domini. Cor meū et caro mea exultauerūt in deū viuū. Et enim passer inuenit sibi domū: et turtur nidū sibi: vbi ponet pullos suos. Altaria tua dñe virtutū: rex meus et deus meus. Beati qui habitāt in domo tua: in secula seculorum laudabūt te. Dp. Beatus vir: cui est auxiliū ipsius abs te: ascēsiones in corde suo disposuit. In valle lachrymarum: in loco quē posuit: et enim benedictiones dabit legis lator. Ibunt de virtute in virtutē: videbitur deus deorum in sion. Dñe deus virtutū exaudi orōnē meā: auribus percipe deus iacob. Dp. Protector nr aspice deus: et respice in faciē christi tui. Quia melior est dies vna in atriis tuis: super milia. Elegi abiectus esse in domo dei mei magis quam hitare me in tabnaculis peccatorum. Quia misericordiā et veritatē diligit dñs: deus grām et gloriā dabit. Dñs nō priuabit bonis eos qui ambulāt in innocētia. Dñe deus virtutū beatus homo qui sperat in te.
Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου κύριε τῶν δυνάμεων. Ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχή μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ κυρίου. Ἡ καρδία μου καὶ ἡ σάρξ μου ἠγαλλιάσαντο ἐπὶ θεὸν ζῶντα. Καὶ γὰρ στρουθίον εὗρεν ἑαυτῷ οἰκίαν, καὶ τρυγὼν νοσσιὰν ἑαυτῇ, οὗ θήσει τὰ νοσσία ἑαυτῆς. Τὰ θυσιαστήριά σου κύριε τῶν δυνάμεων, ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ θεός μου. Μακάριοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ σου, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων αἰνέσουσί σε. Διάψαλμα. Μακάριος ἀνήρ, ᾧ ἐστιν ἀντίληψις αὐτῷ παρὰ σοί, ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ διέθετο. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ κλαυθμῶνος, εἰς τὸν τόπον ὃν ἔθετο, καὶ γὰρ εὐλογίας δώσει ὁ νομοθετῶν. Πορεύσονται ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν, ὀφθήσεται ὁ θεὸς τῶν θεῶν ἐν σιών. Κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, ἐνώτισαι ὁ θεὸς ἰακώβ. Διάψαλμα. Ὑπερασπιστὰ ἡμῶν ἴδε ὁ θεός, καὶ ἐπίβλεψον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου. Ὅτι κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου, ὑπὲρ χιλιάδας. Ἐξελεξάμην παραρριπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ μου μᾶλλον ἢ οἰκεῖν με ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν. Ὅτι ἔλεος καὶ ἀλήθειαν ἀγαπᾷ κύριος, ὁ θεὸς χάριν καὶ δόξαν δώσει. Κύριος οὐ στερήσει τὰ ἀγαθὰ τοῖς πορευομένοις ἐν ἀκακίᾳ. Κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων μακάριος ἄνθρωπος ὁ ἐλπίζων ἐπὶ σέ.

In fine filiis core psalmus. 84.
Εἰς τὸ τέλος τοῖς υἱοῖς κορὲ ψαλμός. πδ.

BEnedixisti dñe terrā tuā: auertisti captiuitatē iacob. Remisisti iniquitates plebis tue: cooperuisti oia peccata eorum. Mitigasti oēs irā tuā: auertisti ab ira indignatiōis tue. Cōuerte nos deus salutaris nr: et auerte irā tuā a nobis. Nunquid in eternū irasceris nobis: aut extēdes irā tuā a gñatiōe in gñationē? Deus tu cōuersus viuificabis nos: et plebs tua
Εὐδόκησας κύριε τὴν γῆν σου, ἀπέστρεψας τὴν αἰχμαλωσίαν ἰακώβ. Ἀφῆκας τὰς ἀνομίας τοῦ λαοῦ σου, ἐκάλυψας πάσας τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Κατέπαυσας πᾶσαν τὴν ὀργήν σου, ἀπέστρεψας ἀπὸ ὀργῆς θυμοῦ σου. Ἐπίστρεψον ἡμᾶς ὁ θεὸς τῶν σωτηρίων ἡμῶν, καὶ ἀπόστρεψον τὸν θυμόν σου ἀφ' ἡμῶν. Μὴ εἰς τοὺς αἰῶνας ὀργισθῇς ἡμῖν; ἢ διατενεῖς τὴν ὀργήν σου ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν; Ὁ θεὸς σὺ ἐπιστρέψας ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ ὁ λαός σου

coturbabis eos. Imple facies eorū ignominia: & querēt nomen tuū domine. Confundātur & conturbētur vsq₃ in seculū: & erubescant & pereant. Et sciant quia nomē tuū est dñs: solus tu excelsus super omnem terram.

Victori pro torcularibus: filiorū core ps. 84

QVam dilecta taber nacula tua domine exercituum. Desiderat & deficit anima mea in atria domini: cor meum & caro mea laudabūt deū viuētem. Siquidem passer inuenit domum: & auis nidum sibi vbi ponat pullos suos: altaria tua dñe exercituū rex meus & deus meus. Beati qui habitant in domo tua: adhuc laudabūt te. Sp. Btūs hō cuius in te est fortitudo: semite in corde suo. Trāseuntes in vallem fletus fontē ponēt eā: benedictiōe quoq₃ amicietur doctor. Ibunt de fortitudie in fortitudinē: apparebūt apud deū in sion. Domine deus exercituū exaudi orationem meam: ausculta deus iacob. Semper. Clypeus noster vide deus: & attende faciē xpi tui. Quoniam melior ē dies in atriis tuis super milia: elegi abiectus eē in domo dei mei magis quā hītare ī tabernaculis impietatis. Quia sol & scutū dñs deus: grām & gloriā dabit dñs: nec phibebit bonū ab his q ābulāt in pfectiōe. Dñe exercituū btūs hō qui cōfidit ī te.

Victori filiorum core ps 85.

PLacatus es dñe terre tue: reduxisti captiuitatē iacob. Dimisisti iniquitatē ppło tuo: operuisti oīa pctā eorū. Sp. Cōtinuisti oēm idignationē tuā: cōuersus es ab ira furoris tui. Cōuerte nos deus iesus nr: & solue irā tuā aduersum nos. Noli ī eternū irasci nobis: extendēs irā tuā in gñationē & generationem. Non ne tu reuertens viuificabis nos: & pplus tuus

תבהלם: מלא פניהם קלון בהל פנה קלה
ויבקשו שמך יהוה: יבשו בקש
ויבהלו עדי עד ויחפרו ויאבדו: בוש
וידעו כי אתה שמך יהוה לבדך בהל חפר אבד בדד
עליון על כל הארץ: lxxxiiii. עלה
למנצח על הגתית לבני קרח נצח נת
מזמור: מה ידידות משכנותיך זמר ידד
יהוה צבאות: נכספה וגם כלתה שכן כסף
נפשי לחצרות יהוה לבי ובשרי כלה
ירננו אל אל חי: גם צפור רנן צפר
מצאה בית ודרור קן לה אשר דרר קנן
שתה אפרחיה את מזבחותיך שות פרח
יהוה צבאות מלכי ואלהי: אשרי זבח
יושבי ביתך עוד יהללוך סלה: ישב הלל
אשרי אדם עוז לו בך מסלות עזז סלל
בלבבם: עברי בעמק הבכא
מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה עין שות
מורה: ילכו מחיל אל חיל יראה עטה ירה
אל אלהים בציון: יהוה אלהים ראה
צבאות שמעה תפלתי האזינה פלל אזן
אלהי יעקב סלה: מגננו ראה
אלהים והבט פני משיחך: כי טוב נבט פנה
יום בחצריך מאלף בחרתי הסתופף משח ספף
בבית אלהי מדור באהלי רשע: כי
שמש ומגן יהוה אלהים חן וכבוד כבד
יתן יהוה לא ימנע טוב להלכים נתן מנע
בתמים: יהוה צבאות אשרי אדם הלך תמם
בוטח בך: למנצח לבני קרח lxxxv. נצח
מזמור: רצית יהוה ארצך שבת זמר רצה
שבות יעקב: נשאת עון עמך כסית שוב שבה
כל חטאתם סלה: אספת כל כסה
עברתך השיבות מחרון אפך: שוב חרה
שובנו אלהי ישענו והפר פור
כעסך עמנו: הלעולם תאנף עלם אנף
בנו תמשך אפך לדור ודר: משך
הלא אתה תשוב תחיינו ועמך שוב חיה

ישמחו בך׃ הראנו יהוה חסדך
וישעך תתן לנו׃ אשמעה מה
ידבר האל יהוה כי ידבר שלום
אל עמו ואל חסידיו ואל ישובו
לכסלה׃ אך קרוב ליראיו ישעו
לשכן כבוד בארצנו׃ חסד ואמת
נפגשו צדק ושלום נשקו׃ אמת
מארץ תצמח וצדק משמים
נשקף׃ גם יהוה יתן הטוב וארצנו
תתן יבולה׃ צדק לפניו יהלך
וישם לדרך פעמיו׃

lxxxvi.

תפלה לדוד הטה יהוה אזנך
ענני כי עני ואביון אני׃ שמרה
נפשי כי חסיד אני הושע עבדך
אתה אלהי הבוטח אליך׃ חנני
אדני כי אליך אקרא כל היום׃
שמח נפש עבדך כי אליך אדני
נפשי אשא׃ כי אתה אדני
טוב וסלח ורב חסד לכל קראיך׃
האזינה יהוה תפלתי והקשיבה
בקול תחנונותי׃ ביום צרתי
אקראך כי תענני׃ אין כמוך
באלהים אדני ואין כמעשיך׃ כל
גוים אשר עשית יבואו וישתחוו
לפניך יהוה ויכבדו לשמך׃
כי גדול אתה ועשה נפלאות
אתה אלהים לבדך׃ הורני
יהוה דרכך אהלך באמתך
יחד לבבי ליראה שמך׃ אודך
אדני אלהי בכל לבבי ואכבדה
שמך לעולם׃ כי חסדך גדול
עלי והצלת נפשי משאול
תחתיה׃ אלהים זדים קמו עלי
ועדת עריצים בקשו נפשי ולא
שמוך לנגדם׃ ואתה אדני אל
רחום וחנון ארך אפים ורב חסד

letabitur in te. Ostēde nobis dn̄e misericordiam tuam: & salutare tuū da nobis. Audiā qd loqtur deus dn̄s: loqtur enī pacē ad pplm suū & ad scōs suos: vt nō cōuertātur ad stultitiā. Verūtamē ppe est his qui timent eū salutare eius: vt inhabitet glia in terra nr̄a. Mīa & veritas occurrerūt sibi: iustitia & pax deosculate sunt. Veritas de terra orta ē: & iustitia de celo prospexit. Sed & dn̄s dabit bonū: & terra nr̄a dabit germē suū. Iustitia an̄ eū ibit: & ponet in via gressus suos.

Oratio dauid. 86.

Inclina dn̄e aurē tuam & exaudi me: quia egenus & pauper sum ego. Custodi animā meā qm̄ scūs sum: salua seruū tuum deus meus qui confidit in te. Miserere mei dn̄e: qm̄ ad te clamabo tota die. Letifica aīam serui tui: quia ad te dn̄e animā meā leuo. Tu enī es dn̄e bonus & ppiciabilis: & multus mīa oībus qui īuocāt te. Exaudi dn̄e orōnē meā: & ausculta vocē depcationū mearū. In die tribulatiōis mee inuocabo te: quia exaudies me. Nō est silis tui in diis dn̄e: & non est iuxta opera tua. Oēs gentes quas fecisti venient & adorabunt coram te dn̄e: & glorificabūt nomē tuū. Quia magnus es tu & faciens mirabilia: tu es deus solus. Doce me domine viam tuam: vt ambulem in veritate tua: vnicum fac cor meum vt timeat nomē tuum. Confitebor tibi domine deus meus in toto corde meo: & glorificabo nomē tuū ī eternū. Quia mīa tua magna est super me: & eruisti animam de inferno extremo. Deus supbi surrexerunt aduersus me: & cetus robustorum quesierunt animā meam & non posuerunt te in conspectu suo. Tu autem dn̄e deus misericors & clemens: patiēs & multe misericordie

εὐφρανθήσεται ἐπὶ σοί. Δεῖξον ἡμῖν κύριε τὸ ἔλεός σου, καὶ τὸ σωτήριόν σου δῴης ἡμῖν. Ἀκούσομαι τί λαλήσει ἐν ἐμοὶ κύριος ὁ θεός. Ὅτι λαλήσει εἰρήνην ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοὺς ἐπιστρέφοντας καρδίαν ἐπ᾽ αὐτόν. Πλὴν ἐγγὺς τῶν φοβουμένων αὐτὸν τὸ σωτήριον αὐτοῦ, τοῦ κατασκηνῶσαι δόξαν ἐν τῇ γῇ ἡμῶν. Ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν. Ἀλήθεια ἐκ τῆς γῆς ἀνέτειλε, καὶ δικαιοσύνη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ διέκυψε. Καὶ γὰρ ὁ κύριος δώσει χρηστότητα, καὶ ἡ γῆ ἡμῶν δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς. Δικαιοσύνη ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύσεται, καὶ θήσει εἰς ὁδὸν τὰ διαβήματα αὐτοῦ.

Oratio dauid. 85.

Προσευχὴ τῷ δαυίδ. πε΄.

Κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου καὶ ἐπάκουσόν μου, ὅτι πτωχὸς καὶ πένης εἰμὶ ἐγώ. Φύλαξον τὴν ψυχήν μου, ὅτι ὅσιός εἰμι, σῶσον τὸν δοῦλόν σου ὁ θεός μου, τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ σέ. Ἐλέησόν με κύριε ὅτι πρὸς σὲ κεκράξομαι ὅλην τὴν ἡμέραν. Εὔφρανον τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχήν μου. Ὅτι σὺ κύριε χρηστὸς καὶ ἐπιεικής, καὶ πολυέλεος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις σε. Ἐνώτισαι κύριε τὴν προσευχήν μου, καὶ πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου. Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου ἐκέκραξα πρὸς σέ, ὅτι ἐπήκουσάς μου. Οὐκ ἔστιν ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς κύριε, καὶ οὐκ ἔστι κατὰ τὰ ἔργα σου. Πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἐποίησας, ἥξουσι, καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου κύριε. Καὶ δοξάσουσι τὸ ὄνομά σου, ὅτι μέγας εἶ σύ, καὶ ποιῶν θαυμάσια, σὺ εἶ θεὸς μόνος. Ὁδήγησόν με κύριε ἐν τῇ ὁδῷ σου, καὶ πορεύσομαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Εὐφρανθήτω ἡ καρδία μου τοῦ φοβεῖσθαι τὸ ὄνομά σου. Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ὁ θεός μου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, καὶ δοξάσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα. Ὅτι τὸ ἔλεός σου μέγα ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ ἐρρύσω τὴν ψυχήν μου ἐξ ᾅδου κατωτάτου. Ὁ θεὸς παράνομοι ἐπανέστησαν ἐπ᾽ ἐμέ, καὶ συναγωγὴ κραταιῶν ἐζήτησαν τὴν ψυχήν μου, καὶ οὐ προέθεντό σε ἐνώπιον αὐτῶν. Καὶ σὺ κύριε ὁ θεός μου οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ

Iohel 2.c. — S.9.c. Infra. 110.c. 137. — Infra 102.c 144.

ἀληθινός. Ἐπίβλεψον ἐπ᾽ ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με, δὸς τὸ κράτος σου τῷ παιδί σου καὶ σῶσον τὸν υἱὸν τῆς παιδίσκης σου. Ποίησον μετ᾽ ἐμοῦ σημεῖον εἰς ἀγαθόν, καὶ ἰδέτωσαν οἱ μισοῦντές με, καὶ αἰσχυνθήτωσαν. Ὅτι σὺ κύριε ἐβοήθησάς μοι καὶ παρεκάλεσάς με.

S.10.

Filiis core psalmus cātici. 86.

Τοῖς υἱοῖς κορὲ ψαλμὸς ᾠδῆς. πς΄.

Οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις. Ἀγαπᾷ κύριος τὰς πύλας σιών, ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα ἰακώβ. Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ ἡ πόλις τοῦ θεοῦ. Μνησθήσομαι ῥαὰβ, καὶ βαβυλῶνος τοῖς γινώσκουσί με. Καὶ ἰδοὺ ἀλλόφυλοι καὶ τύρος καὶ λαὸς τῶν αἰθιόπων, οὗτοι ἐγενήθησαν ἐκεῖ. Μήτηρ σιὼν ἐρεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ ὕψιστος. Κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν, καὶ ἀρχόντων τούτων τῶν γεγενημένων ἐν αὐτῇ. Ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί.

Cāticū psalmi filiis core: in finē pro maeleth ad respōdēdū: intellectus eman israelite. 87.

Ὠδὴ ψαλμοῦ τοῖς υἱοῖς κορέ, εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ μαελὲθ τοῦ ἀποκριθῆναι, συνέσεως αἰμὰν τῷ ἰσραηλίτῃ. πζ΄.

Κύριε ὁ θεὸς τῆς σωτηρίας μου, ἡμέρας ἐκέκραξα καὶ ἐν νυκτὶ ἐναντίον σου. Εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ἡ προσευχή μου. Κλῖνον τὸ οὖς σου εἰς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐπλήσθη κακῶν ἡ ψυχή μου, καὶ ἡ ζωή μου τῷ ᾅδῃ ἤγγισε. Προσελογίσθην μετὰ τῶν καταβαινόντων εἰς λάκκον. Ἐγενήθην ὡσεὶ ἄνθρωπος ἀβοήθητος, ἐν νεκροῖς ἐλεύθερος. Ὡσεὶ τραυματίαι καθεύδοντες ἐν τάφῳ, ὧν οὐκ ἐμνήσθης ἔτι, καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρός σου ἀπώσθησαν. Ἔθεντό με ἐν λάκκῳ κατωτάτῳ, ἐν σκοτεινοῖς καὶ ἐν σκιᾷ θανάτου. Ἐπ᾽ ἐμὲ ἐπεστηρίχθη ὁ θυμός σου, καὶ πάντας τοὺς μετεωρισμούς σου ἐπήγαγες ἐπ᾽ ἐμέ. Διάψαλμα. Ἐμάκρυνας τοὺς γνωστούς μου ἀπ᾽ ἐμοῦ, ἔθεντό με βδέλυγμα ἑαυτοῖς. Παρεδόθην καὶ οὐκ ἐξεπορευόμην, οἱ ὀφθαλμοί μου ἠσθένησαν ἀπὸ πτωχείας. Ἐκέκραξα πρὸς σὲ κύριε ὅλην τὴν ἡμέραν, διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου. Μὴ τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια, ἢ ἰατροὶ ἀναστήσουσι καὶ ἐξομολογήσονταί σοι; Μὴ διηγήσεταί τις ἐν τῷ τάφῳ τὸ ἔλεός σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἐν τῇ ἀπωλείᾳ; Μὴ γνωσθήσεται ἐν τῷ σκότει

& verax. Respice ad me & miserere mei: da fortitudinem tuā seruo tuo: & salua filiū ancille tue. Fac mecū signū in bonitate: & videant qui oderunt me & confundantur: quia tu domine auxiliatus es mihi & consolatus es me.

Filiorum core psalmus cantici. 87.

Fvndamētū eius in mōtibus sāctuarii. Diligit dn̄s portas siō: sup oīa tabernacula iacob. Gloriosa dicta sūt ī te ciuitas dei. Semper. Cōmemorabor sup bie & babylōis sciētib9 me: ecce palestina & tyrus cū ethiopia iste natus est ibi. Ad siō autē dicetur: vir & vir natus est in ea: & ipse fundauit eā excelsus. Dn̄s narrabit scribēs pplos: iste natus est ibi. Semper. Et cātores quasi in choris: oēs fōtes mei ī te.

Cāticū carminis filiorū core: victori super chorū ad pcinēdū: eruditio hemā ezraite. 88.

Domine deus salutis mee per diē clamaui: in nocte corā te. Ingrediatur ante te oratio mea: inclina aurē tuā ad laudationē meā. Quia repleta est malis anima mea: & vita mea ad infernū descendit. Reputatus sum cū descēdentibus in lacū: factus sum quasi hō inualidus. Inter mortuos liber: sicut interfecti dormiētes ī sepulchro quorū nō recordaris amplius: & q a manu tua abscisi sunt. Posuisti me in lacu nouissimo: in tenebris & in pfundo. Sup me cōfirmatus ē furor tuus: & cūctis fluctibus tuis afflixisti me. Sp. Lōge fecisti notos meos a me: posuisti me abominatione eis clausū & nō prodeūtē. Oculus meus infirmatus est ab afflictiōe: inuocaui te dn̄e tota die: expandi ad te palmas meas. Nunqd mortuis facies mirabilia: aut gigātes resurgēt & cōfitebūtur tibi? Sp. Nūqd narrabitur ī sepulchro mīa tua: & veritas tua ī pditiōe? Nūqd cognoscentur in

ואמת׃ פנה אלי וחנני תנה
עזך לעבדך והושיעה לבן אמתך׃
עשה עמי אות לטובה ויראו
שנאי ויבשו כי אתה יהוה
עזרתני ונחמתני׃

lxxxvii.

לבני קרח מזמור שיר
יסודתו בהררי קדש׃ אהב יהוה
שערי ציון מכל משכנות יעקב׃
נכבדות מדבר בך עיר האלהים
סלה׃ אזכיר רהב ובבל לידעי
הנה פלשת וצור עם כוש זה ילד
שם׃ ולציון יאמר איש ואיש
ילד בה והוא יכוננה עליון׃ יהוה
יספר בכתוב עמים זה ילד שם
סלה׃ ושרים כחללים כל מעיני
בך׃

lxxxviii.

שיר מזמור
לבני קרח למנצח על מחלת לענות
משכיל להימן האזרחי׃
יהוה אלהי ישועתי יום צעקתי
בלילה נגדך׃ תבוא לפניך תפלתי
הטה אזנך לרנתי׃ כי שבעה
ברעות נפשי וחיי לשאול הגיעו׃
נחשבתי עם יורדי בור הייתי
כגבר אין איל׃ במתים חפשי
כמו חללים שכבי קבר אשר לא
זכרתם עוד והמה מידך נגזרו׃
שתני בבור תחתיות במחשכים
במצלות׃ עלי סמכה חמתך וכל
משבריך עניתי סלה׃ הרחקת
מידעי ממני שתני תועבות למו
כלא ולא אצא׃ עיני דאבה
מני עני קראתיך יהוה בכל יום
שטחתי אליך כפי׃ הלמתים
תעשה פלא אם רפאים יקומו
יודוך סלה׃ היספר בקבר חסדך
אמונתך באבדון׃ היודע בחשך

פִּלְאֶךָ וְצִדְקָתְךָ בְּאֶרֶץ נְשִׁיָּה: וַאֲנִי אֵלֶיךָ יְהוָה שִׁוַּעְתִּי וּבַבֹּקֶר תְּפִלָּתִי תְקַדְּמֶךָּ: לָמָה יְהוָה תִּזְנַח נַפְשִׁי תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי: עָנִי אֲנִי וְגֹוֵעַ מִנֹּעַר נָשָׂאתִי אֵמֶיךָ אָפוּנָה: עָלַי עָבְרוּ חֲרוֹנֶיךָ בִּעוּתֶיךָ צִמְּתוּתֻנִי: סַבּוּנִי כַמַּיִם כָּל הַיּוֹם הִקִּיפוּ עָלַי יָחַד: הִרְחַקְתָּ מִמֶּנִּי אֹהֵב וָרֵעַ מְיֻדָּעַי מַחְשָׁךְ: מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן lxxxix. הָאֶזְרָחִי: חַסְדֵי יְהוָה עוֹלָם אָשִׁירָה לְדֹר וָדֹר אוֹדִיעַ אֱמוּנָתְךָ בְּפִי: כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה שָׁמַיִם תָּכִן אֱמוּנָתְךָ בָהֶם: כָּרַתִּי בְרִית לִבְחִירִי נִשְׁבַּעְתִּי לְדָוִד עַבְדִּי: עַד עוֹלָם אָכִין זַרְעֶךָ וּבָנִיתִי לְדֹר וָדוֹר כִּסְאֲךָ סֶלָה: וְיוֹדוּ שָׁמַיִם פִּלְאֲךָ יְהוָה אַף אֱמוּנָתְךָ בִּקְהַל קְדֹשִׁים: כִּי מִי בַשַּׁחַק יַעֲרֹךְ לַיהוָה יִדְמֶה לַיהוָה בִּבְנֵי אֵלִים: אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו: יְהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת מִי כָמוֹךָ חֲסִין יָהּ וֶאֱמוּנָתְךָ סְבִיבוֹתֶיךָ: אַתָּה מוֹשֵׁל בְּגֵאוּת הַיָּם בְּשׂוֹא גַלָּיו אַתָּה תְשַׁבְּחֵם: אַתָּה דִכִּאתָ כֶחָלָל רָהַב בִּזְרוֹעַ עֻזְּךָ פִּזַּרְתָּ אוֹיְבֶיךָ: לְךָ שָׁמַיִם אַף לְךָ אָרֶץ תֵּבֵל וּמְלֹאָהּ אַתָּה יְסַדְתָּם: צָפוֹן וְיָמִין אַתָּה בְרָאתָם תָּבוֹר וְחֶרְמוֹן בְּשִׁמְךָ יְרַנֵּנוּ: לְךָ זְרוֹעַ עִם גְּבוּרָה תָּעֹז יָדְךָ תָּרוּם יְמִינֶךָ: צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכוֹן כִּסְאֶךָ חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ: אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה יְהוָה בְּאוֹר פָּנֶיךָ יְהַלֵּכוּן: בְּשִׁמְךָ יְגִילוּן כָּל

tenebris mirabilia tua: & iustitia tua in terra q̄ obliuiōi tradita ē? Ego aūt ad te dn̄e clamaui: & māe oratio mea p̄ueniet te. Quare dn̄e abiicis aīam meā: abscōdis faciē tuā a me? Pauper ego sum & erūnosus ab adolescētia mea: portaui furorē tuū & cōturbatus sum. Per me transierūt ire tue: terrores tui opp̄sserūt me. Circundederūt me quasi aq̄ tota die: vallauerunt me pariter. Lōge fecisti a me amicū & sodalē: notos meos abstulisti. Eruditio ethā ezraite. 89.

Misericordias dn̄i in eternū cātabo: in gn̄atiōe & gn̄ationē annūciabo veritatē tuā in ore meo. Q̄m dixi sēpiterna mīa edificabitur: celos fundabis veritas tua in eis. Percussi fedus cum electo meo: iuraui dauid suo meo. Vsq3 in eternū stabiliā semen tuum: & edificabo in gn̄atiōe & gn̄ationē thronum tuū. Sp. Cōfitebūtur celi mirabilia tua dn̄e: & veritatē tuā in ecclesia sctōꝝ. Quis enī in nubibus eq̄bitur dn̄o: assimilabitur domino in filiis dei? Deus inclitus in archano sanctorum nimio: & terribilis in cunctis q̄ circa eū sunt. Domine deus exercituū qs silis tui? fortissime domine: & veritas tua in circuitu tuo. Tu dominaris superbie maris: elationes gurgitū eius tu comprimis. Tu cōfregisti q̄si vulneratū sup̄bū: in brachio forti tuo dispsisti inimicos tuos. Tui sunt celi & tua ē terra: orbē & plenitudinem eius tu fundasti. Aquilonem & dexterum tu creasti: thabor & hermon nomē tuū laudabūt. Tuū brachiū cū fortitudie: roboretur manus tua exaltetur dextera tua. Iustitia & iudiciū firmamentū throni tui: mīa & veritas p̄cedēt faciē tuā. Btūs ppl's q nouit iubilū: dn̄e in lumine vult9 tui ābulabūt. In noie tuo exl'tabūt tota

τὰ θαυμάσιά σου, καὶ ἡ δικαιοσύνη σου ἐν γῇ ἐπιλελησμένῃ; Κἀγὼ πρὸς σὲ κύριε ἐκέκραξα, καὶ τὸ πρωῒ ἡ προσευχή μου προφθάσει σε. Ἱνατί κύριε ἀπωθεῖς τὴν ψυχήν μου, ἀποστρέφεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ; Πτωχός εἰμι ἐγώ, καὶ ἐν κόποις ἐκ νεότητός μου, ὑψωθεὶς δὲ ἐταπεινώθην καὶ ἐξηπορήθην. Ἐπ' ἐμὲ διῆλθον αἱ ὀργαί σου, οἱ φοβερισμοί σου ἐξετάραξάν με, ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ ὕδωρ. Ὅλην τὴν ἡμέραν περιέσχον με ἅμα, ἐμάκρυνας ἀπ' ἐμοῦ φίλον καὶ πλησίον, καὶ τοὺς γνωστούς μου ἀπὸ ταλαιπωρίας.

Συνέσεως αἰθὰμ τῷ ἰσραηλίτῃ. 88.

Τὰ ἐλέη σου κύριε εἰς τὸν αἰῶνα ᾄσομαι, εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν ἀπαγγελῶ τὴν ἀλήθειάν σου ἐν τῷ στόματί μου. Ὅτι εἶπας εἰς τὸν αἰῶνα ἔλεος οἰκοδομηθήσεται, ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἑτοιμασθήσεται ἡ ἀλήθειά σου. Διεθέμην διαθήκην τοῖς ἐκλεκτοῖς μου, ὤμοσα δαυὶδ τῷ δούλῳ μου ἕως τοῦ αἰῶνος. Ἑτοιμάσω τὸ σπέρμα σου, καὶ οἰκοδομήσω εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν τὸν θρόνον σου. Ἐξομολογήσονται οἱ οὐρανοὶ τὰ θαυμάσιά σου κύριε, καὶ γὰρ τὴν ἀλήθειάν σου ἐν ἐκκλησίᾳ ἁγίων. Ὅτι τίς ἐν νεφέλαις ἰσωθήσεται τῷ κυρίῳ, ὁμοιωθήσεται τῷ κυρίῳ ἐν υἱοῖς θεοῦ; Ὁ θεὸς ἐνδοξαζόμενος ἐν βουλῇ ἁγίων, μέγας καὶ φοβερὸς ἐπὶ πάντας τοὺς περικύκλῳ αὐτοῦ. Κύριε ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων τίς ὅμοιός σοι; δυνατὸς εἶ κύριε, καὶ ἡ ἀλήθειά σου κύκλῳ σου. Σὺ δεσπόζεις τοῦ κράτους τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ σάλον τῶν κυμάτων αὐτῆς σὺ καταπραΰνεις. Σὺ ἐταπείνωσας ὡς τραυματίαν ὑπερήφανον, ἐν τῷ βραχίονι τῆς δυνάμεώς σου διεσκόρπισας τοὺς ἐχθρούς σου. Σοί εἰσιν οἱ οὐρανοί, καὶ σή ἐστιν ἡ γῆ, τὴν οἰκουμένην καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς σὺ ἐθεμελίωσας, τὸν βορρᾶν καὶ τὴν θάλασσαν σὺ ἔκτισας, Θαβὼρ καὶ ἑρμὼν ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται. Σὸς ὁ βραχίων μετὰ δυναστείας. Κραταιωθήτω ἡ χείρ σου, ὑψωθήτω ἡ δεξιά σου. Δικαιοσύνη καὶ κρίμα ἑτοιμασία τοῦ θρόνου σου. Ἔλεος καὶ ἀλήθεια προπορεύσονται πρὸ προσώπου σου. Μακάριος ὁ λαὸς ὁ γινώσκων ἀλαλαγμόν. Κύριε ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου πορεύσονται, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλλιάσονται ὅλην τὴν

ἡμέραν, καὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ὑψωθήσονται. Ὅτι καύχημα τῆς δυνάμεως αὐτῶν σὺ εἶ, καὶ ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου ὑψωθήσεται τὸ κέρας ἡμῶν. Ὅτι τοῦ κυρίου ἡ ἀντίληψις, καὶ τοῦ ἁγίου ἰσραὴλ βασιλέως ἡμῶν. Τότε ἐλάλησας ἐν ὁράσει τοῖς υἱοῖς σου, καὶ εἶπας, ἐθέμην βοήθειαν ἐπὶ δυνατόν, ὕψωσα ἐκλεκτὸν ἐκ τοῦ λαοῦ μου. Εὗρον δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου, ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ μου ἔχρισα αὐτόν. Ἡ γὰρ χείρ μου συναντιλήψεται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίων μου κατισχύσει αὐτόν. Οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν. Καὶ συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς μισοῦντας αὐτὸν τροπώσομαι. Καὶ ἡ ἀλήθειά μου καὶ τὸ ἔλεός μου μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί μου ὑψωθήσεται τὸ κέρας αὐτοῦ. Καὶ θήσομαι ἐν θαλάσσῃ χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐν ποταμοῖς δεξιὰν αὐτοῦ. Αὐτὸς ἐπικαλέσεταί με, πατήρ μου εἶ σύ, θεός μου καὶ ἀντιλήπτωρ τῆς σωτηρίας μου. Κἀγὼ πρωτότοκον θήσομαι αὐτόν, ὑψηλὸν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς. Εἰς τὸν αἰῶνα φυλάξω αὐτῷ τὸ ἔλεός μου, καὶ ἡ διαθήκη μου πιστὴ αὐτῷ. Καὶ θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ. Ἐὰν ἐγκαταλίπωσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὸν νόμον μου, καὶ τοῖς κρίμασί μου μὴ πορευθῶσιν, Ἐὰν τὰ δικαιώματά μου βεβηλώσωσι, καὶ τὰς ἐντολάς μου μὴ φυλάξωσιν, Ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, καὶ ἐν μάστιξι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. Τὸ δὲ ἔλεός μου οὐ μὴ διασκεδάσω ἀπ' αὐτῶν, οὐδ' οὐ μὴ ἀδικήσω ἐν τῇ ἀληθείᾳ μου, Οὐδ' οὐ μὴ βεβηλώσω τὴν διαθήκην μου, καὶ τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν χειλέων μου οὐ μὴ ἀθετήσω. Ἅπαξ ὤμοσα ἐν τῷ ἁγίῳ μου εἰ τῷ δαυὶδ ψεύσομαι. Τὸ σπέρμα αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μενεῖ, καὶ ὁ θρόνος αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον μου, Καὶ ὡς ἡ σελήνη κατηρτισμένη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ μάρτυς ἐν οὐρανῷ πιστός. Διάψαλμα. Σὺ δὲ ἀπώσω καὶ ἐξουδένωσας, ἀνεβάλου τὸν χριστόν σου. Κατέστρεψας τὴν διαθήκην τοῦ δούλου σου, ἐβεβήλωσας εἰς τὴν γῆν τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ. Καθεῖλες πάντας τοὺς φραγμοὺς αὐτοῦ, ἔθου τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ δειλίαν. Διήρπαζον αὐτὸν πάντες οἱ διοδεύοντες ὁδόν, ἐγενήθη ὄνειδος τοῖς γείτοσιν αὐτοῦ. Ὕψωσας τὴν δεξιὰν τῶν θλιβόντων

die: & in iustitia tua exaltabuntur. Quia gloria fortitudinis eorū tu es: & in voluntate tua eleuabis cornu nostrū. Quia a dn̄o est protectio nostra: & a sctō isrel rege nr̄o. Tunc locutus es per visionē sanctis tuis: & dixisti posui adiutoriū super robustū: exaltaui electū de ppl'o. Inueni dauid seruū meū: oleo sctō meo vnxi eū. Cū quo manus mea firma erit: & brachium meum roborauit eum. Non decipiet inimicus eum: & filius iniquitatis non affliget eū. Sed cōcidā ante faciem eius hostes illi9: & qui eū oderūt p̄cutiā. Veritas āt mea & mīa mea erit cū eo: & in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponā in mari manū eius: & ī fluminibus dexterā eius. Ipē inuocabit me pater meus es tu: de9 me9 & fortitudo salutis mee. Ego aūt primogenitū ponā eū: excelsū regibus terre. In et'nū custodiā ei mīam meā: & pactū meū fidele erit ei. Et ponā in p̄petuū semē eius: & thronū eius sicut dies celi. Si āt dereliq̄rint filii eius legem meā: & in iudiciis meis nō ambulauerit. Si cerimōias meas p̄phanauerit: & p̄cepta mea nō custodierit. Visitabo ī virga scelera eorū: & in plagis iniquitates eorū. Mīam aūt meā nō auferā ab eo: nec mentiar in veritate mea. Nō violabo pactū meum: & qd̄ egressū est de labiis meis nō mutabo. Semel iuraui in sancto meo: ne dauid mētiar. Semē eius in sempiternū erit: & thrōus eius sicut sol in conspectu meo. Sicut luna stabilietur in sēpiternū: & testis in celo fidelis. Sēp. Tu āt repulisti & p̄iecisti: iratus es aduersus xp̄m tuū. Attenuasti pactū serui tui: p̄phanasti ī terra diadema eius. Dissipasti oēs macerias eius: posuisti munitiōes eius pauorē. Diripuerūt eū oēs qui trāseunt p viā: fctūs ē op=

הַיּוֹם וּבְצִדְקָתְךָ יָרוּמוּ: כִּי תִפְאֶרֶת עֻזָּמוֹ אָתָּה וּבִרְצוֹנְךָ תָּרוּם קַרְנֵנוּ: כִּי לַיהוָה מָגִנֵּנוּ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל מַלְכֵּנוּ: אָז דִּבַּרְתָּ בְחָזוֹן לַחֲסִידֶיךָ וַתֹּאמֶר שִׁוִּיתִי עֵזֶר עַל גִּבּוֹר הֲרִימוֹתִי בָחוּר מֵעָם: מָצָאתִי דָּוִד עַבְדִּי בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי מְשַׁחְתִּיו: אֲשֶׁר יָדִי תִּכּוֹן עִמּוֹ אַף זְרוֹעִי תְאַמְּצֶנּוּ: לֹא יַשִּׁא אוֹיֵב בּוֹ וּבֶן עַוְלָה לֹא יְעַנֶּנּוּ: וְכַתּוֹתִי מִפָּנָיו צָרָיו וּמְשַׂנְאָיו אֶגּוֹף: וֶאֱמוּנָתִי וְחַסְדִּי עִמּוֹ וּבִשְׁמִי תָּרוּם קַרְנוֹ: וְשַׂמְתִּי בַיָּם יָדוֹ וּבַנְּהָרוֹת יְמִינוֹ: הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי אָתָּה אֵלִי וְצוּר יְשׁוּעָתִי: אַף אָנִי בְּכוֹר אֶתְּנֵהוּ עֶלְיוֹן לְמַלְכֵי אָרֶץ: לְעוֹלָם אֶשְׁמוֹר לוֹ חַסְדִּי וּבְרִיתִי נֶאֱמֶנֶת לוֹ: וְשַׂמְתִּי לָעַד זַרְעוֹ וְכִסְאוֹ כִּימֵי שָׁמָיִם: אִם יַעַזְבוּ בָנָיו תּוֹרָתִי וּבְמִשְׁפָּטַי לֹא יֵלֵכוּן: אִם חֻקֹּתַי יְחַלֵּלוּ וּמִצְוֹתַי לֹא יִשְׁמֹרוּ: וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם: וְחַסְדִּי לֹא אָפִיר מֵעִמּוֹ וְלֹא אֲשַׁקֵּר בֶּאֱמוּנָתִי: לֹא אֲחַלֵּל בְּרִיתִי וּמוֹצָא שְׂפָתַי לֹא אֲשַׁנֶּה: אַחַת נִשְׁבַּעְתִּי בְקָדְשִׁי אִם לְדָוִד אֲכַזֵּב: זַרְעוֹ לְעוֹלָם יִהְיֶה וְכִסְאוֹ כַשֶּׁמֶשׁ נֶגְדִּי: כְּיָרֵחַ יִכּוֹן עוֹלָם וְעֵד בַּשַּׁחַק נֶאֱמָן סֶלָה: וְאַתָּה זָנַחְתָּ וַתִּמְאָס הִתְעַבַּרְתָּ עִם מְשִׁיחֶךָ: נֵאַרְתָּה בְּרִית עַבְדֶּךָ חִלַּלְתָּ לָאָרֶץ נִזְרוֹ: פָּרַצְתָּ כָל גְּדֵרֹתָיו שַׂמְתָּ מִבְצָרָיו מְחִתָּה: שַׁסֻּהוּ כָּל עֹבְרֵי דָרֶךְ הָיָה חֶרְפָּה לִשְׁכֵנָיו: הֲרִימוֹתָ יְמִין צָרָיו

הִשְׂמַחְתָּ כָּל אוֹיְבָיו: אַף תָּשִׁיב צוּר חַרְבּוֹ וְלֹא הֲקֵמֹתוֹ בַּמִּלְחָמָה: הִשְׁבַּתָּ מִטְּהָרוֹ וְכִסְאוֹ לָאָרֶץ מִגַּרְתָּה: הִקְצַרְתָּ יְמֵי עֲלוּמָיו הֶעֱטִיתָ עָלָיו בּוּשָׁה סֶלָה: עַד מָה יְהוָה תִּסָּתֵר לָנֶצַח תִּבְעַר כְּמוֹ אֵשׁ חֲמָתֶךָ: זְכָר אֲנִי מֶה חָלֶד עַל מַה שָּׁוְא בָּרָאתָ כָל בְּנֵי אָדָם: מִי גֶבֶר יִחְיֶה וְלֹא יִרְאֶה מָּוֶת יְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִיַּד שְׁאוֹל סֶלָה: אַיֵּה חֲסָדֶיךָ הָרִאשֹׁנִים אֲדֹנָי נִשְׁבַּעְתָּ לְדָוִד בֶּאֱמוּנָתֶךָ: זְכֹר אֲדֹנָי חֶרְפַּת עֲבָדֶיךָ שְׂאֵתִי בְחֵיקִי כָּל רַבִּים עַמִּים: אֲשֶׁר חֵרְפוּ אוֹיְבֶיךָ יְהוָה אֲשֶׁר חֵרְפוּ עִקְּבוֹת מְשִׁיחֶךָ: בָּרוּךְ יְהוָה לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

xc. תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדֹנָי מָעוֹן אַתָּה הָיִיתָ לָּנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטֶרֶם הָרִים יֻלָּדוּ וַתְּחוֹלֵל אֶרֶץ וְתֵבֵל וּמֵעוֹלָם עַד עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בַלָּיְלָה: זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ בַּבֹּקֶר כֶּחָצִיר יַחֲלֹף: בַּבֹּקֶר יָצִיץ וְחָלָף לָעֶרֶב יְמוֹלֵל וְיָבֵשׁ: כִּי כָלִינוּ בְאַפֶּךָ וּבַחֲמָתְךָ נִבְהָלְנוּ: שַׁתָּה עֲוֹנֹתֵינוּ לְנֶגְדֶּךָ עֲלֻמֵנוּ לִמְאוֹר פָּנֶיךָ: כִּי כָל יָמֵינוּ פָּנוּ בְעֶבְרָתֶךָ כִּלִּינוּ שָׁנֵינוּ כְמוֹ הֶגֶה: יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה וְאִם בִּגְבוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְרָהְבָּם עָמָל וָאָוֶן כִּי גָז חִישׁ וַנָּעֻפָה: מִי יוֹדֵעַ עֹז אַפֶּךָ וּכְיִרְאָתְךָ עֶבְרָתֶךָ: לִמְנוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע וְנָבִא לְבַב חָכְמָה:

שָׂמַח אָיַב שׁוּב קוּם לָחַם שָׁבַת מָגַר קָצַר יוֹם עָלַם עָטָה סָתַר בָּעַר אֵשׁ חָמַם חָיָה רָאָה מָלַט נָפַשׁ שָׁאַל חָסַד רָאַשׁ שָׁבַע אָמַן זָכַר נָשָׂא רָבַב חָרַף עָקַב מָשַׁח בָּרַךְ עָלַם נָבַל עוֹן הָיָה יָלַד חוּל עָלַם שׁוּב אָנַשׁ אָמַר שָׁנָה תְּמוֹל עָבַר שָׁמַר יָשֵׁן הָיָה חָצַר חָלַף צִיץ מוּל כָּלָה חָמַם בָּהַל שִׁית עָוָה עָלַם אוֹר פָּנָה יוֹם שָׁנָה פָּנָה גָּבַר שָׁמַן נוּד חוּשׁ עוּף יָדַע עָזַז מָנָה יוֹם יָדַע בּוֹא

probriū vicinis suis. Eleuasti dexterā hostium eius: letificasti oēs inimicos illius. Auertisti robur gladii eius: & nō subleuasti eū in prelio. Quiescere fecisti munditiā eius: & thronū illius in terra detraxisti. Abbreuiasti dies adolescētie eius: opuisti eū ignominia. Sp. Vsqꝫ quo dn̄e abscōderis in finē: succēditur quasi ignis idignatio tua? Memēto mei de pfundo: alioqn quare frustra creasti filios hoīm? Quis est vir qui viuat & nō videat mortē: saluās aīaꝫ suā de manu inferi? Sp. Vbi sunt mīe tue antique dn̄e: q̄s iurasti dd in veritate tua. Recordare dn̄e opprobrii seruorū tuorū: quia portaui in sinu meo oēs iniquitates populorū. Quibus exprobrauerūt inimici tui dn̄e: qbus exprobrauerunt vestigia xp̄i tui. Bn̄dictus dn̄s i sempiternū: amen & amē.

Oratio moysi viri dei. 90.

Domie hītaculū tu factus es nobis: in gnatiōe & gnatiōe. Anteq̄ mōtes nascerētur & parturiretur terra & orbis: a seculo & vsqꝫ in seculū tu es deus. Cōuertes hoiem vsqꝫ ad cōtritionē: & dicēs reuertimini filii adā. Quia mille ānī in oculis tuis sicut dies hesterna q̄ ptrāsiit & vigilia in nocte. Percutiēte te eos vt sōniū erunt: mane q̄si herba ptrāsiēs. Mane floruit & abiit: ad vesperā cōteretur atqꝫ siccabitur. Cōsūpti eī sum⁹ in furore tuo: & i indignatiōe tua cōturbati sum⁹. Posuisti iniquitates nr̄as corā te: negligētias nr̄as i luce vultus tui. Oēs eī dies nr̄i trāsierūt i furore tuo: cōsumpsimus ānos nr̄os q̄si s̄monē loq̄ns. Dies ānorū nr̄orum in ipsis septuagita ānis: si āt multū ē octogīta ānī: & q̄ āplius est labor & dolor: q̄m trāsiuimus cito & auolauimus. Quis nouit fortitudinē ire tue: & scd̄m timorē tuū idignationē tuā? Vt nume

eum: letificasti oēs inimicos eius. Auer
των αὐτόν, εὔφρανας πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Ἀπέ
tisti adiutoriū gladij eius: τ nō es auxilia
στρεψας τὴν βοήθειαν τῆς ῥομφαίας αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀντελά
tus ei in bello. Destruxisti ab emūdatiōe
βου αὐτοῦ ἐν τῷ πολέμῳ. Κατέλυσας ἀπὸ καθαρισμοῦ
sua: sedē eius in terra collisisti. Mino
αὐτοῦ, τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν κατέρραξας. Ἐσμίκρυ
rasti dies tēporis eius: pfudisti eū cōfu
νας τὰς ἡμέρας τοῦ χρόνου αὐτοῦ, κατέχεας αὐτοῦ αἰσχύ
siōe. Usqꝫ quo dn̄e auertis in finē: exardescet
νην. Ἕως πότε κύριε ἀποστρέφῃ εἰς τέλος, ἐκκαυθήσεται
sicut ignis ira tua? Memorare q̄ mea substā: nunquid enī
ὡς πῦρ ἡ ὀργή σου; Μνήσθητι τίς μου ἡ ὑπόστασις, μὴ γὰρ
vane cōstituisti oēs filios hoīum? Quis est
ματαίως ἔκτισας πάντας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων; Τίς ἐστιν
hō: qui viuet τ nō videbit mortē: eruet aīam
ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον, ῥύσεται τὴν ψυ
suā de manu inferi? Dp. Ubi sūt
χὴν αὐτοῦ ἐκ χειρὸς ᾅδου; Διάψαλμα. Ποῦ εἰσι τὰ
mīe tue antique dn̄e: q̄s iurasti dd in ve
ἐλέη σου τὰ ἀρχαῖα κύριε, ἃ ὤμοσας τῷ δαυὶδ ἐν τῇ ἀλη
tate tua. Memorēsto dn̄e opprobrij seruoꝝ tuoꝝ:
θείᾳ σου. Μνήσθητι κύριε τοῦ ὀνειδισμοῦ τῶν δούλων σου,
qđ cōtinui in sinu meo multaꝝ gētiū. Quo exprobrauerūt
οὗ ὑπέσχον ἐν τῷ κόλπῳ μου πολλῶν ἐθνῶν. Οὗ ὠνείδισαν
inimici tui dn̄e: qđ exprobrauerūt cōmutatiōe xpi
οἱ ἐχθροί σου κύριε, οὗ ὠνείδισαν τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ χρι
sti tui. Bn̄s dn̄s in eternū: fiat fiat.
στοῦ σου. Εὐλογητὸς κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, γένοιτο γένοιτο.

Oratio moysi hoīs dei. 89.
Προσευχὴ μωσῆ ἀνθρώπου τοῦ θεοῦ. πθʹ.

Domine refugiū factus es nobis i gnatiōe τ gnatiōe. Prius
Κύριε καταφυγὴ ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Πρὸ
quā mōtes fierēt τ formaretur terra τ or
τοῦ ὄρη γενηθῆναι καὶ πλασθῆναι τὴν γῆν καὶ τὴν οἰκουμέ
bis: τ a seculo τ usqꝫ in seculū tu es. Ne auer
νην, καὶ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ. Μὴ ἀπο
tas hoīem in humilitatē: τ dixisti: cōuertimini
στρέψῃς ἄνθρωπον εἰς ταπείνωσιν, καὶ εἶπας, ἐπιστρέψατε
filij hoīum. Quoniā mille ānī ante oculos tuos dn̄e:
υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅτι χίλια ἔτη ἐν ὀφθαλμοῖς σου κύριε,
tanqꝫ dies hesterna q̄ preterijt: τ custodia in nocte. Que pro
ὡς ἡ ἡμέρα ἡ ἐχθὲς ἥτις διῆλθε, καὶ φυλακὴ ἐν νυκτί. Τὰ ἐξου
nihilo habētur eoꝝ ānī erūt: mane sicut herba trāseat:
δενώματα αὐτῶν ἔτη ἔσονται, τὸ πρωῒ ὡσεὶ χλόη παρέλθοι,
mane floreat τ trāseat: Uespere decidat:
τὸ πρωῒ ἀνθήσαι καὶ παρέλθοι, τὸ ἑσπέρας ἀποπέσοι,
induret τ arescat. Quia defecimus in ira tua:
σκληρυνθείη καὶ ξηρανθείη. Ὅτι ἐξελίπομεν ἐν τῇ ὀργῇ σου,
τ in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nras in
καὶ ἐν τῷ θυμῷ σου ἐταράχθημεν. Ἔθου τὰς ἀνομίας ἡμῶν ἐ
cōspectu tuo: seculū nr̄m in illuminatiōe vultus tui.
ναντίον σου, ὁ αἰὼν ἡμῶν εἰς φωτισμὸν τοῦ προσώπου σου.
Quō oēs dies nr̄i defecerūt: τ in ira tua defe
Ὅτι πᾶσαι αἱ ἡμέραι ἡμῶν ἐξέλιπον, καὶ ἐν τῇ ὀργῇ σου ἐξελί
cimus. Anni nr̄i sicut aranea meditabātur: dies ānoꝝ
πομεν. Τὰ ἔτη ἡμῶν ὡσεὶ ἀράχνη ἐμελέτων, αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν
nroꝝ in ipsis septuaginta ānī: si āt in potētatib⁹ octo
ἡμῶν ἐν αὐτοῖς ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐὰν δὲ ἐν δυναστείαις ὀγ
ginta ānī: τ plurimū eoꝝ labor τ dolor.
δοήκοντα ἔτη, καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος.
Quō superuenit māsuetudo sup nos τ corripiemur.
Ὅτι ἐπῆλθε πραότης ἐφ' ἡμᾶς καὶ παιδευθησόμεθα.
Quis nouit potestatē ire tue: τ pre
Τίς γινώσκει τὸ κράτος τῆς ὀργῆς σου, καὶ ἀπὸ τοῦ
timore tuo irā tuā dinumerare? Dexterā
φόβου σου τὸν θυμόν σου ἐξαριθμήσασθαι; Τὴν δεξιάν
tuā sic notā fac mihi: τ eruditos
σου οὕτως γνώρισόν μοι, καὶ τοὺς πεπαιδευμένους
corde in sapiētia.
τῇ καρδίᾳ ἐν σοφίᾳ.

Gen. 6. a. Eccle. 16. a.

Cōuertere dn̄e usqꝫ quo: τ deprecabilis esto sup ser
Ἐπίστρεψον κύριε ἕως πότε, καὶ παρακλήθητι ἐπὶ τοῖς δού
uos tuos. Repleti sumus mane mīa tua dn̄e: τ exul
λοις σου. Ἐνεπλήσθημεν τὸ πρωῒ τοῦ ἐλέους σου κύριε, καὶ ἠγαλ
tauimus τ delectati sum⁹. In oībus diebus nr̄is
λιασάμεθα καὶ εὐφράνθημεν. Ἐν πάσαις ταῖς ἡμέραις ἡμῶν
letati sumus: pro qb⁹ dieb⁹ humiliasti nos: ānis qb⁹ vidi
εὐφρανθείημεν, ἀνθ' ὧν ἡμερῶν ἐταπείνωσας ἡμᾶς, ἐτῶν ὧν εἴδο
mus mala. Et respice in seruos tuos τ in opa tua
μεν κακά. Καὶ ἴδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου καὶ ἐπὶ τὰ ἔργα σου
τ dirige filios eoꝝ. Et sit splēdor do
καὶ ὁδήγησον τοὺς υἱοὺς αὐτῶν. Καὶ ἔσω ἡ λαμπρότης κυ
mini dei nr̄i sup nos: τ opa manuū nraꝝ diri
ρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν ἡμῶν κατεύ
ge sup nos: τ opus manuū nraꝝ dirige.
θυνον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τὸ ἔργον τῶν χειρῶν ἡμῶν κατεύθυνον.

Laus cātici dd: sine titulo apud hebreos. 90.
Αἶνος ᾠδῆς τῷ δαυίδ, ἀνεπίγραφος παρ' ἑβραίοις. ϟʹ.

Qui hītat in adiutorio altissimi: in ptectiōe dei
Ὁ κατοικῶν ἐν βοηθείᾳ τοῦ ὑψίστου, ἐν σκέπῃ τοῦ θεοῦ
celi cōmorabit. Dicet dn̄o: susceptor me⁹ es
τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται. Ἐρεῖ τῷ κυρίῳ, ἀντιλήπτωρ μου εἶ
τ refugiū meū deus meus: τ sperabo in eū. Quō
καὶ καταφυγή μου ὁ θεός μου, καὶ ἐλπιῶ ἐπ' αὐτόν. Ὅτι
ipe liberabit te de laqueo venātiū τ a verbo as
αὐτὸς ῥύσεταί σε ἐκ παγίδος θηρευτῶν καὶ ἀπὸ λόγου ταρα
pero: in scapulis suis obūbrabit tibi: τ sub
χώδους, ἐν τοῖς μεταφρένοις αὐτοῦ ἐπισκιάσει σοι, καὶ ὑπὸ
pēnis eius sperabis. Scuto circūdabit te vi
τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐλπιεῖς. Ὅπλῳ κυκλώσει σε ἡ ἀλή
tas eius: nō timebis a timore nocturno: A sa
θεια αὐτοῦ, οὐ φοβηθήσῃ ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ, ἀπὸ βέ
gitta volāte in die: a negotio in tenebris pābu
λους πετομένου ἡμέρας, ἀπὸ πράγματος ἐν σκότει διαπο
lante: ab incursu τ demonio meridiano.
ρευομένου, ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρινοῦ.
Cadent a latere tuo mille: τ decē milia a dextris
Πεσεῖται ἐκ τοῦ κλίτους σου χιλιάς, καὶ μυριὰς ἐκ δεξιῶν
tuis: ad te āt nō appropinqbit. Uerū tū oculis tuis cō
σου, πρὸς σὲ δὲ οὐκ ἐγγιεῖ. Πλὴν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου κατα
siderabis: τ retributionē peccātoꝝ videbis. Quō tu dn̄e
νοήσεις, καὶ ἀνταπόδοσιν ἁμαρτωλῶν ὄψει. Ὅτι σὺ κύριε ἡ
spes mea: altissimū posuisti refugiū tuū. Nō acce
ἐλπίς μου, τὸν ὕψιστον ἔθου καταφυγήν σου. Οὐ προσε
dent ad te mala: τ flagellū nō appropinqbit tabernaculo
λεύσεται πρὸς σὲ κακά, καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιεῖ ἐν τῷ σκηνώματί
tuo. Quō angelis suis mādabit de te: vt custo
σου. Ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, τοῦ διαφυ
diāt te in oībus vijs tuis. In manib⁹ portabūt te:
λάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου. Ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε,
neforte offendas ad lapidē pedē tuū. Sup aspidē
μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου. Ἐπὶ ἀσπίδα
τ basiliscū ambulabis: τ cōculcabis leonē τ
καὶ βασιλίσκον ἐπιβήσῃ, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ
draconē. Quō in me sperauit: τ liberabo eū: prote
δράκοντα. Ὅτι ἐπ' ἐμὲ ἤλπισε, καὶ ῥύσομαι αὐτόν, σκεπά
gā eū qm̄ cognouit nomē meū. Clamabit ad me: τ ex
σω αὐτὸν ὅτι ἔγνω τὸ ὄνομά μου. Κεκράξεται πρός με, καὶ ἐπα
audiā eū: cū ipo sū in tribulatiōe. Eripiam eū:
κούσομαι αὐτοῦ, μετ' αὐτοῦ εἰμὶ ἐν θλίψει. Ἐξελοῦμαι αὐτόν,
τ glorificabo eū: lōgitudine dieꝝ replebo eū: τ
καὶ δοξάσω αὐτόν, μακρότητα ἡμερῶν ἐμπλήσω αὐτόν, καὶ
ostēdā illi salutare meū.
δείξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου.

Math. 4. a. Luce. 4. b.

Psalmus cātici in die sabbati. 91.
Ψαλμὸς ᾠδῆς εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου. ϟαʹ.

Bonū cōfiteri dn̄o: τ psallere nomi
Ἀγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ κυρίῳ, καὶ ψάλλειν τῷ ὀνόματί
ni tuo altissime. Ad ānūtiādū mane mīaꝫ tuā: τ
σου ὕψιστε. Τοῦ ἀναγγέλλειν τὸ πρωῒ τὸ ἔλεός σου, καὶ τὴν
veritatē tuā per noctē. In decachordo psalterio cū cātico
ἀλήθειάν σου κατὰ νύκτα. Ἐν δεκαχόρδῳ ψαλτηρίῳ μετ' ᾠδῆς

retur dies nr̄i sic ostende: & veniemus corde sapienti. Reuertere dn̄e vsqꝫ quo: & exorabilis esto sup seruos tuos. Imple nos matutino mīa tua: & laudabimus & letabimur in cūctis dieb⁹ nr̄is. Letifica nos p diebus qbus afflixisti nos: & ānis quibus vidim⁹ mala. Appeat apd seruos tuos opus tuum: & glīa tua sup filios eorū. Et sit decor dn̄i dei nr̄i sup nos: & opus manuum nraꝝ cōfirma super nos: & opus manuum nostrarū confirma. 91.

Qui hītat i abscondito excelsi: i vmbraculo oīpotētis cōmorabitur. Dicens dn̄o spes mea & fortitudo mea: deus meus cōfidā i eo. Quō ipe liberabit te d laqueo venātiū: d morte isidiaꝝ. In scapulis suis obūbrabit tibi & sub alis eius sperabis: scutū & ptectio veritas eius. Nō timebis a timore nocturno: a sagitta volāte p diē. A peste i tenebris ābulāte: a morsu isanietis meridie. Cadēt a latere tuo mille & decē milia a dxtris tuis: ad te āt nō appropinqbit. Verūtū oculis tuis videbis: & vltionē ipiorū cernes. Tu enim es dn̄e spes mea. excelsū posuisti hītaculū tuū. Nō accedet ad te malū & lepra nō appropinquabit tabernaculo tuo. Quia angelis suis mādabit de te: vt custodiāt te in oībus viis tuis. In manibus portabūt te: ne forte offēdas ad lapidē pedē tuū. Sup aspidē & basiliscū calcabis & conculcabis leonem & draconē. Quō mihi adhesit & liberabo eū: exaltabo eū qm̄ cognouit nomē meū. Inuocabit me & exaudiā eū: cū ipso ero in tribulatiōe: eruā eū & glorificabo eū. Lōgitudie dierū iplebo eū: & ondā illi salutare meū.

Psalmus cātici i die sabbati. 92.

Bonū ē cōfiteri dn̄o & psallere noī tuo altissime. Ad annūciādū mane mīam tuā: & fidē tuā i noctibus. In decachordo & psalte-

שׁוּבָה יְהוָה עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ: שַׂבְּעֵנוּ בַבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וּנְרַנְּנָה וְנִשְׂמְחָה בְּכָל יָמֵינוּ: שַׂמְּחֵנוּ כִּימוֹת עִנִּיתָנוּ שְׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה: יֵרָאֶה אֶל עֲבָדֶיךָ פָעֳלֶךָ וַהֲדָרְךָ עַל בְּנֵיהֶם: וִיהִי נֹעַם אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנְנֵהוּ:

xci. יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן: אֹמַר לַיהוָה מַחְסִי וּמְצוּדָתִי אֱלֹהַי אֶבְטַח בּוֹ: כִּי הוּא יַצִּילְךָ מִפַּח יָקוּשׁ מִדֶּבֶר הַוּוֹת: בְּאֶבְרָתוֹ יָסֶךְ לָךְ וְתַחַת כְּנָפָיו תֶּחְסֶה צִנָּה וְסֹחֵרָה אֲמִתּוֹ: לֹא תִירָא מִפַּחַד לָיְלָה מֵחֵץ יָעוּף יוֹמָם: מִדֶּבֶר בָּאֹפֶל יַהֲלֹךְ מִקֶּטֶב יָשׁוּד צָהֳרָיִם: יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: רַק בְּעֵינֶיךָ תַבִּיט וְשִׁלֻּמַת רְשָׁעִים תִּרְאֶה: כִּי אַתָּה יְהוָה מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ: לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ: כִּי מַלְאָכָיו יְצַוֶּה לָּךְ לִשְׁמָרְךָ בְּכָל דְּרָכֶיךָ: עַל כַּפַּיִם יִשָּׂאוּנְךָ פֶּן תִּגֹּף בָּאֶבֶן רַגְלֶךָ: עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ תִּרְמֹס כְּפִיר וְתַנִּין: כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ אֲשַׂגְּבֵהוּ כִּי יָדַע שְׁמִי: יִקְרָאֵנִי וְאֶעֱנֵהוּ עִמּוֹ אָנֹכִי בְצָרָה אֲחַלְּצֵהוּ וַאֲכַבְּדֵהוּ: אֹרֶךְ יָמִים אַשְׂבִּיעֵהוּ וְאַרְאֵהוּ בִּישׁוּעָתִי:

xcii. מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת: טוֹב לְהֹדוֹת לַיהוָה וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן: לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ וֶאֱמוּנָתְךָ בַּלֵּילוֹת: עֲלֵי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נָבֶל עֲלֵי הִגָּיוֹן

נָחַם שָׂבַע רָנַן שָׂמַח יוֹם עָנָה שָׁנָה רָאָה רָעַע רָאָה הָיָה עָשָׂה עָלָה לוּן חָסָה צוּד בָּטַח נָצַל פּוּחַ יָקַשׁ הָוָה סָכַךְ חָסָה צָנַן יָרֵא עוּף הָלַךְ שָׁדַד נָפַל צָדַד יָמַן נָגַשׁ נָבַט רָאָה חָסָה שׂוּם עָוָן אָנָה רָעַע קָרַב אָהַל צָוָה שָׁמַר דָּרַךְ נָשָׂא נָגַף דָּרַךְ רָמַס כָּפַר תָּנַן פָּלַט שָׂגַב קָרָא עָנָה צוּר חָלַץ כָּבַד שָׂבַע רָאָה יָשַׁע זָמַר שִׁיר יָדָה עָלָה נָגַד אָמַן עָשַׂר הָגָה

Priitiua.he. Ter.heb. ps.xciii. | Trāſla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

בכנור: כי שמחתני יהוה בפעלך במעשי ידיך ארנן: מה גדלו מעשיך יהוה מאד עמקו מחשבתיך: איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת: בפרח רשעים כמו עשב ויציצו כל פעלי און להשמדם עדי עד: ואתה מרום לעלם יהוה: כי הנה איביך יהוה כי הנה איביך יאבדו יתפרדו כל פעלי און: ותרם כראים קרני בלתי בשמן רענן: ותבט עיני בשורי בקמים עלי מרעים תשמענה אזני: צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה: שתולים בבית יהוה בחצרות אלהינו יפריחו: עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו: להגיד כי ישר יהוה צורי ולא עולתה בו:

xciii.

יהוה מלך גאות לבש לבש יהוה עז התאזר אף תכון תבל בל תמוט: נכון כסאך מאז מעולם אתה: נשאו נהרות יהוה נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים: מקלות מים רבים אדירים משברי ים אדיר במרום יהוה: עדתיך נאמנו מאד לביתך נאוה קדש יהוה לארך ימים:

xciiii.

אל נקמות יהוה אל נקמות הופיע: הנשא שפט הארץ השב גמול על גאים: עד מתי רשעים יהוה עד מתי רשעים יעלזו: יביעו ידברו עתק יתאמרו כל פעלי און: עמך יהוה ידכאו ונחלתך יענו: אלמנה

rio: in cātico & cithara. Quōniam letificaſti me dñe in ope tuo: in factura manuū tuarū laudabo. Quā magnificata ſunt opa tua dñe: latis pro funde facte ſunt cogitatiões tue. Vir inſipiens nō cognoſcet: & ſtultus nō intelliget iſtud. Germinauerūt ipii qſi fenū: & floruerūt oēs qui opantur iniquitatē vt cōterātur vſq; in ſempiternū. Tu aūt excelſus in eternū dñe. Ecce inimici tui dñe: ecce inimici tui peribūt: diſſipabuntur oēs qui operantur iniquitatem. Et exaltabitur qſi monocerotis cornu meū: & ſenecta mea in oleo vberi. Et reſpiciet ocl's meus eos q inſidiātur mihi: de his qui cōſurgūt aduerſū me malignātib9 audiet auris mea. Iuſt9 vt palma florebit: vt cedrus in libano multiplicabitur. Trāſplātati in domo dñi: i atriis dei nři germiabūt. Adhuc fructificabūt in ſenectute: pingues & frōdentes erūt. Annūciātes qa rectus dñs fortitudo mea: & nō ē iniquitas i

Dominus Ceo. 93.

Ominus regnauit glia idutus ē: idutus ē dñs fortitudine & accīctus eſt: ī ſup appēdit orbem qui nō cōmouebitur. Firmū ſoliū tuū ex tunc: ab eterno tu es. Leuauerūt flumia dñe: leuauerūt flumia vocē ſuā: leuauerūt flumia gurgites ſuos. A vocib9 aq rū multarū grādes fluctus maris: grandis in excelſo dominus. Teſtimōia tua fidelia fcā ſūt nimis: domum tuam decet ſanctitas domine in longitudine dierū.

94.

Eus vltiōum dñe: deus vltionum ostendere. Eleuare qui iudicas terram: redde viciſſitudinē ſupbis. Vſq; quo impii domie: vſq; quo impii exultabunt. Fluent loquentes antiquum: garriēt oēs qui opantur iniquitatē? Populū tuū dñe cōterēt: & hereditatē tuā affligēt. Vidu

In cithara. Quia delectaſti me dñe in factura tua:
ἐν κιθάρᾳ. Ὅτι εὔφρανάς με κύριε ἐν τῷ ποιήματί σου,
τ in opibus manuū tuaꝝ exultabo. Quā
καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν σου ἀγαλλιάσομαι. Ὡς
magnificata ſūt opa tua dñe: nimis pfunde facte ſūt
ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου κύριε, σφόδρα ἐβαθύνθησαν οἱ
cogitatiões tue. Vir inſipiēs nō cognoſcet: τ ſtultus nō
διαλογισμοί σου. Ἀνὴρ ἄφρων οὐ γνώσεται, καὶ ἀσύνετος οὐ
intelliget hec. Cū orti fuerit peccatores ſicut fe
συνήσει ταῦτα. Ἐν τῷ ἀνατεῖλαι ἁμαρτωλοὺς ὡσεὶ χόρ
nū: τ appuerit oēs q opantur iniquitatē. Ut
τον, καὶ διέκυψαν πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. Ὅπως
intereāt in ſeculū ſeculi: tu aūt altiſſim9 in eter
ἂν ἐξολοθρευθῶσιν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, σὺ δὲ ὕψιστος εἰς τὸν αἰ
nū dñe. Quā ecce inimici tui dñe: qm ecce inimici tui
ῶνα κύριε. Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου κύριε, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου
peribūt. Et diſpgētur oēs q opantur
ἀπολοῦνται. Καὶ διασκορπισθήσονται πάντες οἱ ἐργαζόμενοι
iniqtatē: τ exaltabit ſicut vnicornis cornu meū: τ
τὴν ἀνομίαν, καὶ ὑψωθήσεται ὡς μονοκέρωτος τὸ κέρας μου, καὶ
ſenect9 mea in oleo vberi. Et deſpexit oculus me9 in
τὸ γῆράς μου ἐν ἐλαίῳ πίονι. Καὶ ἐπεῖδεν ὁ ὀφθαλμός μου ἐν
inimicos meos: τ in inſurgētibus in me malignā
τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ ἐν τοῖς ἐπανισταμένοις ἐπ' ἐμὲ πονηρευο
tibus audiet auris mea. Iuſtus vt palma florebit: ſicut
μένοις ἀκούσεται τὸ οὖς μου. Δίκαιος ὡς φοῖνιξ ἀνθήσει, ὡσεὶ
cedrus in libano multiplicabit. Plātati in
κέδρος ἡ ἐν τῷ λιβάνῳ πληθυνθήσεται. Πεφυτευμένοι ἐν τῷ
domo dñi: in atriis dei nři florebūt. Adhuc
οἴκῳ κυρίου, ἐν ταῖς αὐλαῖς τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐξανθήσουσιν. Ἔτι
multiplicabūtur in ſenecta vberi. τ bñ patiētes erūt vt an
πληθυνθήσονται ἐν γήρει πίονι. καὶ εὐπαθοῦντες ἔσονται τοῦ ἀν
nūtiēt: Quā rectus dñs deus nr: τ nō eſt iniqtas in eo.
αγγεῖλαι, Ὅτι εὐθὺς κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία ἐν αὐτῷ.

In die ātſabbati qn fundata ē
Εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ προσαββάτου ὅτε κατῴκισται ἡ
terra: laus cātici dauid. 92.
γῆ, αἶνος ᾠδῆς τῷ δαυίδ. ϞΒ´.

Dominus regnauit: decorē indutus eſt. Indutus ē dñs fortitudinē τ precinxit ſe: τ eni fir
Ὁ κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο. Ἐνεδύσατο κύριος δύναμιν καὶ περιεζώσατο, καὶ γὰρ ἐστερ
mauit orbē terre: qui nō cōmouebit. Parata ſe
έωσε τὴν οἰκουμένην, ἥτις οὐ σαλευθήσεται. Ἕτοιμος ὁ θρό
des tua ex tūc: a ſeculo tu es. Eleuauerūt
νος σου ἀπὸ τότε, ἀπὸ τοῦ αἰῶνος σὺ εἶ. Ἐπῆραν
flumina dñe: eleuauerūt flumina voces ſuas.
οἱ ποταμοὶ κύριε, ἐπῆραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν.
Eleuabūt flumina fluctus ſuos a vocibus
Ἀροῦσιν οἱ ποταμοὶ ἐπιτρίψεις αὐτῶν ἀπὸ φωνῶν ὑ
aquaꝝ multaꝝ. Mirabiles elatiōes maris: mira
δάτων πολλῶν. Θαυμαστοὶ οἱ μετεωρισμοὶ τῆς θαλάσσης, θαυ
bilis in altis dñe. Teſtimonia tua credibilia facta ſūt ni
μαστὸς ἐν ὑψηλοῖς ὁ κύριος. Τὰ μαρτύριά σου ἐπιστώθησαν σφό
mis: domū tuā decet ſctitudo dñe in lōgitudine dieꝝ.
δρα, τῷ οἴκῳ σου πρέπει ἁγίασμα κύριε εἰς μακρότητα ἡμερῶν.

Pſalmus dauid quarta ſabbati. 93.
Ψαλμὸς τῷ δαυίδ τετράδι σαββάτου. ϞΓ´.

Deus vltionū dñs: deus vltionū libe
Ὁ θεὸς ἐκδικήσεων κύριος, θεὸς ἐκδικήσεων ἐπαῤ
re egit: Exaltare q iudicas terrā: redde retri
ῥησιάσατο, Ὑψώθητι ὁ κρίνων τὴν γῆν, ἀπόδος ἀνταπ
butiōes ſupbis. Uſq; quo peccatores do
όδοσιν τοῖς ὑπερηφάνοις. Ἕως πότε ἁμαρτωλοὶ κύ
mine: vſq; quo peccatores gloriabūtur? Effabūtur τ
ριε, ἕως πότε ἁμαρτωλοὶ καυχήσονται; Φθέγξονται καὶ
loqntur iniqtatē: loqntur oēs q opantur
λαλήσουσιν ἀδικίαν, λαλήσουσι πάντες οἱ ἐργαζόμενοι
iniuſtitiā? Populum tuū dñe humiliauerūt: τ
τὴν ἀνομίαν; Τὸν λαόν σου κύριε ἐταπείνωσαν, καὶ τὴν
hereditatē tuā vexauerūt. Uiduā
κληρονομίαν σου ἐκάκωσαν. Χήραν

Trāſ.Gre.lxx.cū interpre.latina. | Trāſla.B.Hie. | Ter.heb.ps.xcv. Priitiua.heb.

et pupillū interfecerūt: τ aduenā occiderūt. Et
καὶ ὀρφανὸν ἀπέκτειναν, καὶ προσήλυτον ἐφόνευσαν. Καὶ
dixerūt: nō videbit dñs: neq; intelliget de9 iacob.
εἶπαν, οὐκ ὄψεται κύριος, οὐδὲ συνήσει ὁ θεὸς τοῦ ἰακώβ.
Intelligite iā inſipiētes in pplo: τ ſtulti aliqn ſapite.
Σύνετε δὴ ἄφρονες ἐν τῷ λαῷ, καὶ μωροί ποτε φρονήσατε.
Qui plātauit aurē: nō audit? aut q finxit ocu
Ὁ φυτεύσας τὸ οὖς, οὐχὶ ἀκούει; ἢ ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλ
lum nō cōſiderat? Qui corripit gētes: nō arguet? qui
μὸν οὐχὶ κατανοεῖ; Ὁ παιδεύων ἔθνη, οὐχὶ ἐλέγξει; ὁ δι
docet hoiem ſcientiā? Dñs ſcit cogitatio
δάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν; Κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισ
nes hoim: qm ſunt vane. Beatus hō:
μοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὅτι εἰσὶ μάταιοι. Μακάριος ἄνθρωπος,
quē erudieris dñe: τ de lege tua docueris eū.
ὃν ἂν παιδεύσῃς κύριε, καὶ ἐκ τοῦ νόμου σου διδάξῃς αὐ
Ut mitiges eū a diebus malis: donec fodiat
τόν. Τοῦ πραῦναι αὐτὸν ἀφ' ἡμερῶν πονηρῶν, ἕως οὗ ὀρυγῇ
peccatori fouea. Qm nō repellet dñs ple
τῷ ἁμαρτωλῷ βόθρος. Ὅτι οὐκ ἀπώσεται κύριος τὸν λα
bē ſuā: τ hereditatē ſuā nō derelinquet.
ὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ οὐκ ἐγκαταλείψει.
Quoadusq; iuſtitia cōuertetur in iudiciū: τ q iuxta illā:
Ἕως οὗ δικαιοσύνη ἐπιστρέψει εἰς κρίσιν, καὶ ἐχόμενοι αὐτῆς,
oēs q recto ſunt corde. Dp Quis cōſurget
πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Διάψαλμα. Τίς ἀναστήσεταί
mihi aduerſus malignātes? aut qs ſtabit mecū aduer
μοι ἐπὶ πονηρευομένοις; ἢ τίς συμπαραστήσεταί μοι ἐπὶ
ſus operātes iniqtatē? Niſi q: dñs adiuuit me:
τοῖς ἐργαζομένοις τὴν ἀνομίαν; Εἰ μὴ ὅτι κύριος ἐβοήθησέ μοι,
paulomin9 habitaſſet in iferno aia mea. Si dicebā
παραβραχὺ παρῴκησε τῷ ᾅδῃ ἡ ψυχή μου. Εἰ ἔλεγον
motus eſt pes me9: mīa tua dñe adiuuabat me ſe
σεσάλευται ὁ πούς μου, τὸ ἔλεός σου κύριε ἐβοήθει μοι, κα
cundū multitudinē doloꝝ meoꝝ in corde meo: cōſo
τὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου, αἱ πα
lationes tue letificauerūt aiam meā. Nunqd adheret
ρακλήσεις σου εὔφραναν τὴν ψυχήν μου. Μὴ συμπροσέ
tibi ſedes iniqtatis: q fingis laborē in pcepto? Ca
σω σοι θρόνος ἀνομίας, ὁ πλάσσων κόπον ἐπὶ πρόσταγμα; Θη
ptabūt in aiam iuſti: τ ſanguinē inocētē cōdēna
ρεύσουσιν ἐπὶ ψυχὴν δικαίου, καὶ αἷμα ἀθῷον καταδικά
būt. Et fact9 eſt mihi dñs in refugiū: τ de9 me9
σονται. Καὶ ἐγένετό μοι κύριος εἰς καταφυγήν, καὶ ὁ θεός μου
in adiutoriū ſpei mee. Et reddet illis dñs
εἰς βοηθὸν ἐλπίδος μου. Καὶ ἀποδώσει αὐτοῖς κύριος
iniqtatē ipſoꝝ: τ ſm malitiā eoꝝ diſper
τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν αὐτῶν ἀφα
det illos dñs deus.
νιεῖ αὐτοὺς κύριος ὁ θεός.

Laus cātici dauid: ſine titulo apud hebreos. 94.
Αἶνος ᾠδῆς τῷ δαυίδ, ἀνεπίγραφος παρ' ἑβραίοις. ϞΔ´

Uenite exultemus dño: iubilemus
Δεῦτε ἀγαλλιασώμεθα τῷ κυρίῳ, ἀλαλάξωμεν τῷ
deo ſalutari nřo. Preoccupemus faciē eius
θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν. Προφθάσωμεν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ
in cōfeſſione: τ in pſalmis iubilemus ei. Qm
ἐν ἐξομολογήσει, καὶ ἐν ψαλμοῖς ἀλαλάξωμεν αὐτῷ. Ὅτι
deus magn9 dñs τ rex magn9 ſup oēm
θεὸς μέγας κύριος καὶ βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν
terraꝝ. Quia in manu eius fines terre: τ al
γῆν. Ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ τὰ
titudines mōtiū ipſi9 ſunt. Qm ipſi9 eſt mare:
ὕψη τῶν ὀρέων αὐτοῦ εἰσιν. Ὅτι αὐτοῦ ἐστιν ἡ θάλασσα,
τ ipſe fecit illud: τ aridā manus eius
καὶ αὐτὸς ἐποίησεν αὐτήν, καὶ τὴν ξηρὰν αἱ χεῖρες αὐτοῦ
formauerūt. Uenite adoremus: τ procidamus ei:
ἔπλασαν. Δεῦτε προσκυνήσωμεν, καὶ προσπέσωμεν αὐ
τ ploremus corā dño q fecit
τῷ, καὶ κλαύσωμεν ἐναντίον κυρίου τοῦ ποιήσαντος
nos. Quia ipſe eſt deus nr:
ἡμᾶς. Ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ θεὸς ἡμῶν,

am & aduenā interficient: & pupillos occidēt. Et dixerūt nō videbit dñs: & non intelliget deus iacob. Intelligite ſtulti in populo: & inſipiētes aliqn diſcite. Qui plantauit aurem non audiet? aut qui finxit oculū nō videbit? Qui erudit gentes non arguet? qdocet hoiem ſcientiā? Dominus nouit cogitatiões homiium: quia vane ſunt. Beatus vir quem erudieris domine: & de lege tua docueris eum. Vt quieſcat a diebus afflictiōis: donec fodiatur impio interitus. Nō enim derelinquet dñs populū ſuū: & hereditatē ſuam nō deſeret. Qm vſq; ad iuſtitiā reuertetur iudiciū: & ſequētur illud oēs recti corde. Quis ſtabit p me aduerſum malos? qs ſtabit p me aduerſus oparios iniquitatis? Niſi quia dñs auxiliator meus: paulo minus hitaſſet i iferno aia mea. Si dicebam motus ē pes me9: mīa tua dñe ſuſtētabat me. In multitudie cogitationū meaꝝ que ſunt ī me intrīſecus: cōſolationes tue delectabāt aiam meā. Nūquid pticeps erit tui thron9 inſidiarū: figēs laborē i pcepto? Copulabūtur aduerſū aiā; iuſti: & ſāguinē inocētē cōdēnabūt. Erit āt dñs mihi i refugium & de9 me9 qſi petra ſpei mee. Et reſtituet ſup eos iniquitatē ſuā: & i malitia ſua pdet eos: pdet illos dñs de9 nř.

Enite laudem9 95. dñm: iubilemus petre ieſu nřo. Preueniamus vultū eius i actione grāꝝ: i cāticis iubilemus ei. Qm fortis & magnus dñs: & rex magnus ſup oēs deos. In cuius māu fūdamenta terre: & excelſa mōtiū ipſius ſunt. Cuius ē mare: ipſe ei fecit illud: & ſiccā māus eius plaſmauerūt. Venite adoremus & curuemur: flectamus genua añ faciē dñi factoris nři. Quia ipſe eſt deus noſter

וגר יהרגו ויתומים ירצחו: ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלהי יעקב: בינו בערים בעם וכסילים מתי תשכילו: הנטע אזן הלא ישמע אם יצר עין הלא יביט: היסר גוים הלא יוכיח המלמד אדם דעת: יהוה ידע מחשבות אדם כי המה הבל: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו: להשקיט לו מימי רע עד יכרה לרשע שחת: כי לא יטש יהוה עמו ונחלתו לא יעזב: כי עד צדק ישוב משפט ואחריו כל ישרי לב: מי יקום לי עם מרעים מי יתיצב לי עם פעלי און: לולי יהוה עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי: אם אמרתי מטה רגלי חסדך יהוה יסעדני: ברב שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי: היחברך כסא הוות יצר עמל עלי חק: יגודו על נפש צדיק ודם נקי ירשיעו: ויהי יהוה לי למשגב ואלהי לצור מחסי: וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם יצמיתם יהוה אלהינו:

xcv.

לכו נרננה ליהוה נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמרות נריע לו: כי אל גדול יהוה ומלך גדול על כל אלהים: אשר בידו מחקרי ארץ ותועפות הרים לו: אשר לו הים והוא עשהו ויבשת ידיו יצרו: באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני יהוה עשנו: כי הוא אלהינו

& nos ppl's pascue eius & grex manus eius: hodie si vocẽ eius audieritis. Nolite idurare corda vestra si cut in cõtradictione: si cut in die tẽtatiõis ĩ deserto. Ubi tẽtauerunt me pr̃es vri: pbauerũt me & viderũt opus meum. Quadragita annis displicuit mihi gñatio illa: & dixi ppl's errãs ĩ corde est: & ipsi nõ cognouerũt vias meas. & iuraui in furorẽ meo: si venient in requiẽ meã.

96.

Cantate dño cãticum nouum: canite domino omnis terra. Canite domino benedicite noĩ eius: annunciate de die in diẽ salutare eius. Narrate in gẽtibus gloriã eius: in vniuersis populis mirabilia eius. Quia magnus dñs & laudabilis nimis: terribilis ipse sup omnes deos. Omnes enim dii populorum sculptilia: dominus autem celos fecit. Gloria & decor añ vultũ eius: fortitudo & exultatio in sctũario eius. Afferte dño familie ppl'orũ: afferte domino gloriã & fortitudinem. Afferte dño gloriam nomini eius: leuate munera & introite in atria eius. Adorate dominum in decore sãctuarii: paueat a facie eius omnis terra. Dicite in gẽtibus dñs regnauit: siquidem appendit orbem immobilem: iudicabit populos in equitate. Letamini celi & exulta terra: tonet mare & plẽitudo eius. Gaudeat ager & oĩa q̃ in eo sunt: tũc laudabũt vniuersa ligna saltus. Añ faciẽ dñi q̃m venit: q̃m venit iudicare terram: iudicabit orbem in iustitia & populos in fide sua.

97.

Dñs regnauit exultabit terra: letabuntur insule multe. Nubes & caligo in circuitu ei9: iustitia & iudicium firmamentum solii eius. Ignis ante faciẽ eius ibit: & exuret p circuitũ

hostes eius. Appuerũt fulgura eius orbi: vidit & cõtremuit terra. Mõtes sicut cera tabefacti sunt a facie dñi: a facie dominatoris omnis terre. Annũciauerũt celi iustitiã eius: & viderũt oẽs populi gloriã eius. Confundantur vniuersi qui seruiunt sculptili: qui gloriãtur in idolis: adorate eum oẽs dii. Audiuit & letata est siõ: & exultauerunt filie iude propter iudicia tua domine. Tu enim dñs excelsus sup omnem terram: vehementer eleuatus es sup oẽs deos. Qui diligitis dominum odite malũ: custodit animas sanctorũ suorũ: de manu impiorum eruet eos. Lux orta est iusto & rectis corde letitia. Letamini iusti in dño: & confitemini memorie sctẽ ei9.

98.

Psalmus.

Cantate domino cãticũ nouum quia mirabilia fecit: saluauit sibi dextera eius & brachiũ sctũm eius. Notum fecit dominus salutare suũ: in cõspectu gẽtiũ reuelauit iustitiã suã. Recordatus est mĩe sue & veritatis sue domui israel: viderunt oẽs fines terre salutare dei nostri. Iubilate domino omnis terra vociferamini. & laudate & canite. Gãtate domino in cithara: in cithara & voce carminis. In tubis & clangore buccine iubilate coram rege dño. Tonet mare & plẽitudo eius: orbis & hitatores eius. Flumina plaudẽt manu: simul mõtes laudabunt. Ante dñm quia venit iudicare terram: iudicabit orbem in iustitia & populos in equitatibus.

99.

Dominus regnauit commoueantur populi: sessor cherubim concutiatur terra. Dominus in sion magnus: & excelsus ẽ super omnes

הָעַמִּים: יוֹדוּ שִׁמְךָ גָּדוֹל וְנוֹרָא קָדוֹשׁ הוּא: וְעֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב אַתָּה כּוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ: רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַהֲדוֹם רַגְלָיו קָדוֹשׁ הוּא: מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּכֹהֲנָיו וּשְׁמוּאֵל בְּקֹרְאֵי שְׁמוֹ קֹרְאִים אֶל יְהוָה וְהוּא יַעֲנֵם: בְּעַמּוּד עָנָן יְדַבֵּר אֲלֵיהֶם שָׁמְרוּ עֵדֹתָיו וְחֹק נָתַן לָמוֹ: יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אַתָּה עֲנִיתָם אֵל נֹשֵׂא הָיִיתָ לָהֶם וְנֹקֵם עַל עֲלִילוֹתָם: רוֹמְמוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לְהַר קָדְשׁוֹ כִּי קָדוֹשׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

c. מִזְמוֹר לְתוֹדָה הָרִיעוּ לַיהוָה כָּל הָאָרֶץ: עִבְדוּ אֶת יְהוָה בְּשִׂמְחָה בֹּאוּ לְפָנָיו בִּרְנָנָה: דְּעוּ כִּי יְהוָה הוּא אֱלֹהִים הוּא עָשָׂנוּ וְלוֹ אֲנַחְנוּ עַמּוֹ וְצֹאן מַרְעִיתוֹ: בֹּאוּ שְׁעָרָיו בְּתוֹדָה חֲצֵרֹתָיו בִּתְהִלָּה הוֹדוּ לוֹ בָּרְכוּ שְׁמוֹ: כִּי טוֹב יְהוָה לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ:

ci. לְדָוִד מִזְמוֹר חֶסֶד וּמִשְׁפָּט אָשִׁירָה לְךָ יְהוָה אֲזַמֵּרָה: אַשְׂכִּילָה בְּדֶרֶךְ תָּמִים מָתַי תָּבוֹא אֵלָי אֶתְהַלֵּךְ בְּתָם לְבָבִי בְּקֶרֶב בֵּיתִי: לֹא אָשִׁית לְנֶגֶד עֵינַי דְּבַר בְּלִיָּעַל עֲשֹׂה סֵטִים שָׂנֵאתִי לֹא יִדְבַּק בִּי: לֵבָב עִקֵּשׁ יָסוּר מִמֶּנִּי רָע לֹא אֵדָע: מְלוֹשְׁנִי בַסֵּתֶר רֵעֵהוּ אוֹתוֹ אַצְמִית גְּבַהּ עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוּכָל: עֵינַי בְּנֶאֶמְנֵי אֶרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּדִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ

עמם ירא | קדש עזז | שפט ישר | עשה | שחה | הדם | ענה עמד | דבר עוד | היה | עלל | קדש | זמר | ידה רוע | בוא פנה | ידע עשה | צון רעה | בוא | הלל ידה | אמן | זמר | שפט שור | שכל תמם | בוא הלך | שית | עשה | שטה דבק | סור רוע | ידע לשן | צמת | יכל אמן | ישב הלך

populos. Confiteantur nomini tuo magno & terribili sctō. Et imperiū regis iudicium diligit: tu fundasti equitates: iudicium & iustitiam in iacob tu fecisti. Exaltate dñm deū nostrū: & adorate scabellū pedū eius quia sctūs est ipse. Moyses & aaron in sacerdotibus suis: & samuel in his qui inuocāt nomē eius: inuocabant dñm: & ipse exaudiebat eos. In columna nubis loquebatur ad eos: custodierūt testimonia eius & p̄ceptum quod dedit illis. Dñe deus nr̄ tu exaudisti eos: deus propitius fuisti eis & vltor super cōmutationibus eorū. Exaltate dñm deū nostrū: & adorate in mōte sancto eius: quia sanctus dominus deus nr̄.

Psalmus p cōfessiōe. 100

Iubilate domino omnis terra. Seruite domino in letitia: ingredimini coram eo in laude. Scitote quoniā dominus ipse est deus: ipse fecit nos & ipsius sumus: populus eius & grex pascue eius. Ingredimini portas eius in gratiarum actione atria eius in laude: confitemini ei benedicite nomini eius. Quia bonus dominus in sempiternum misericordia eius: & vsque ad generationē & generationem fides eius.

David psalmus. 101.

Misericordiā & iudiciū cātabo: tibi domine psallam. Erudiar in via perfecta: quā venies ad me: ambulabo in simplicitate cordis mei i medio domus mee. Non ppona corā oclis meis verbū belial: facientem declinatiōes odiui: nec adhesit mihi. Cor prauū recedet a me: malum nesciam. Loquētē in abscōdito contra proximū suum hunc interficiā: supbū oculis & latum corde cū hoc esse nō potero. Oculi mei ad fideles terre vt habitēt mecū: ambulans in via

pplos. Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile et sanctum est: et honor regis iudicium diligit. Tu parasti directiones: iudicium et iustitiam in iacob tu fecisti. Exaltate dñm deum nostrum: et adorate scabellum pedum eius: quoniam sanctus est. Moyses et aaron in sacerdotibus eius: et samuel inter eos qui inuocant nomen eius. Inuocabant dñm: et ipse exaudiebat eos: in columna nubis loquebatur ad eos. Quoniam custodiebant testimonia eius: et precepta eius que dedit illis. Dñe deus noster tu exaudiebas eos: deus tu propitius fuisti eis: et vlciscens in omnes adinuentiones eorum. Exaltate dñm deum nostrum: et adorate in monte sancto eius: quoniam sanctus dñs deus noster.

τοὺς λαούς. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ ὀνόματί σου τῷ μεγάλῳ, ὅτι φοβερὸν καὶ ἅγιόν ἐστι, καὶ τιμὴ βασιλέως κρίσιν ἀγαπᾷ. Σὺ ἡτοίμασας εὐθύτητας, κρίσιν καὶ δικαιοσύνην ἐν Ἰακὼβ σὺ ἐποίησας. Ὑψοῦτε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ὅτι ἅγιός ἐστι. Μωυσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἐπεκαλοῦντο τὸν κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουεν αὐτῶν, ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτούς. Ὅτι ἐφύλασσον τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, καὶ τὰ προστάγματα αὐτοῦ ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς. Κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν σὺ ἐπήκουες αὐτῶν, ὁ θεὸς σὺ εὐίλατος ἐγίνου αὐτοῖς, καὶ ἐκδικῶν ἐπὶ πάντα τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν. Ὑψοῦτε κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε εἰς ὄρος ἅγιον αὐτοῦ, ὅτι ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

Psalmus dauid in confessione. 99.
Ψαλμὸς τῷ Δαυὶδ εἰς ἐξομολόγησιν. ϙθ.

Iubilate deo omnis terra: seruite domino in letitia. Introite in conspectu eius in exultatione: scitote quoniam dñs ipse est deus noster. Ipse fecit nos et non ipsi nos: nos autem populus eius et oues pascue eius. Introite portas eius in confessione: atria eius in hymnis. Confitemini illi: laudate nomen eius: quoniam suauis dñs: in eternum misericordia eius: et vsque in generationem et generationem veritas eius.

Ἀλαλάξατε τῷ θεῷ πᾶσα ἡ γῆ, δουλεύσατε τῷ κυρίῳ ἐν εὐφροσύνῃ. Εἰσέλθετε ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγαλλιάσει, γνῶτε ὅτι κύριος αὐτός ἐστιν ὁ θεὸς ἡμῶν. Αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς, καὶ οὐχ ἡμεῖς· ἡμεῖς δὲ λαὸς αὐτοῦ καὶ πρόβατα νομῆς αὐτοῦ. Εἰσέλθετε εἰς τὰς πύλας αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, εἰς τὰς αὐλὰς αὐτοῦ ἐν ὕμνοις· ἐξομολογεῖσθε αὐτῷ, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅτι χρηστὸς κύριος, εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ· καὶ ἕως γενεᾶς καὶ γενεᾶς ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ.

Psalmus dauid. 100.
Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. ρ.

Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine: psallam et intelligam in via immaculata: quando venies ad me. Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus mee. Non proponebam ante oculos meos rem iniustam: facientes preuaricationes odiui. Non adhesit mihi cor prauum: declinantem a me malignum non cognoscebam. Detrahentem secreto proximo suo: hunc persequebar. Superbo oculo et insatiabili corde: cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terre: vt sedeant mecum. Ambulans in via

Ἔλεον καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι κύριε· ψαλῶ καὶ συνήσω ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, πότε ἥξεις πρός με; Διεπορευόμην ἐν ἀκακίᾳ καρδίας μου ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου μου. Οὐ προετιθέμην πρὸ ὀφθαλμῶν μου πρᾶγμα παράνομον, ποιοῦντας παραβάσεις ἐμίσησα. Οὐκ ἐκολλήθη μοι καρδία σκαμβή, ἐκκλίνοντος ἀπ' ἐμοῦ τοῦ πονηροῦ οὐκ ἐγίνωσκον. Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τὸν πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίωκον. Ὑπερηφάνῳ ὀφθαλμῷ καὶ ἀπλήστῳ καρδίᾳ, τούτῳ οὐ συνήσθιον. Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ τοὺς πιστοὺς τῆς γῆς, τοῦ συγκαθῆσθαι αὐτοὺς μετ' ἐμοῦ. Πορευόμενος ἐν ὁδῷ

immaculata: hic mihi ministrabat. Non habitabat in medio domus mee qui facit superbiam. Qui loquitur iniqua non dirigebat in conspectu oculorum meorum. In matutino interficiebam omnes peccatores terre: vt disperderem de ciuitate dñi omnes operantes iniquitatem.

ἀμώμῳ, οὗτός μοι ἐλειτούργει. Οὐ κατῴκει ἐν μέσῳ τῆς οἰκίας μου ποιῶν ὑπερηφανίαν· λαλῶν ἄδικα οὐ κατεύθυνεν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν μου. Εἰς τὰς πρωΐας ἀπέκτεινον πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ πόλεως κυρίου πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν.

Oratio pauperi: cum anxius fuerit: et coram dño effuderit precem suam. 101.
Προσευχὴ τῷ πτωχῷ, ὅταν ἀκηδιάσῃ, καὶ ἐναντίον κυρίου ἐκχέῃ τὴν δέησιν αὐτοῦ. ρα.

Infra. 141. — Infra. 157.

Domine exaudi orationem meam: et clamor meus ad te veniat. Non auertas faciem tuam a me: in qua die tribulor: inclina ad me aurem tuam: in qua die inuocauero te: velociter exaudi me. Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt. Percussus sum vt fenum: et aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum. A voce gemitus mei adhesit os meum carni mee. Similis factus sum pelicano solitudinis: factus sum sicut nycticorax in domicilio. Vigilaui et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrabant mihi inimici mei: et qui laudabant me aduersum me iurabant. Quia cinerem tanquam panem manducabam: et poculum meum cum fletu miscebam. A facie ire et indignationis tue: quia eleuans allisisti me. Dies mei sicut vmbra declinauerunt: et ego sicut fenum arui. Tu autem domine in eternum permanes: et memoriale tuum in generationem et generationem. Tu exurgens misereberis sion: quia tempus miserendi eius: quia venit tempus. Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius: et terre eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomen dñi: et omnes reges terre gloriam tuam. Quia edificabit dñs sion: et videbitur in gloria sua. Respexit in orationes humilium: et non spreuit preces eorum. Scribantur hec in generatione altera: et populus qui creatur laudabit dominum. Quia prospexit de excelso sancto suo: dñs de

Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, καὶ ἡ κραυγή μου πρὸς σὲ ἐλθέτω. Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ· ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ θλίβωμαι, κλῖνον πρός με τὸ οὖς σου· ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπάκουσόν μου. Ὅτι ἐξέλιπον ὡσεὶ καπνὸς αἱ ἡμέραι μου, καὶ τὰ ὀστᾶ μου ὡσεὶ φρύγιον συνεφρύγησαν. Ἐπλήγην ὡσεὶ χόρτος, καὶ ἐξηράνθη ἡ καρδία μου, ὅτι ἐπελαθόμην τοῦ φαγεῖν τὸν ἄρτον μου. Ἀπὸ φωνῆς τοῦ στεναγμοῦ μου ἐκολλήθη τὸ ὀστοῦν μου τῇ σαρκί μου. Ὡμοιώθην πελεκᾶνι ἐρημικῷ, ἐγενήθην ὡσεὶ νυκτικόραξ ἐν οἰκοπέδῳ. Ἠγρύπνησα καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονάζον ἐπὶ δώματος. Ὅλην τὴν ἡμέραν ὠνείδιζόν με οἱ ἐχθροί μου, καὶ οἱ ἐπαινοῦντές με κατ' ἐμοῦ ὤμνυον. Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων. Ἀπὸ προσώπου τῆς ὀργῆς σου καὶ τοῦ θυμοῦ σου, ὅτι ἐπάρας κατέρραξάς με. Αἱ ἡμέραι μου ὡσεὶ σκιὰ ἐκλίθησαν, κἀγὼ ὡσεὶ χόρτος ἐξηράνθην. Σὺ δὲ κύριε εἰς τὸν αἰῶνα μένεις, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Σὺ ἀναστὰς οἰκτειρήσεις τὴν Σιών, ὅτι καιρὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι αὐτήν, ὅτι ἥκει καιρός. Ὅτι εὐδόκησαν οἱ δοῦλοί σου τοὺς λίθους αὐτῆς, καὶ τὸν χοῦν αὐτῆς οἰκτειρήσουσι. Καὶ φοβηθήσονται τὰ ἔθνη τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς τὴν δόξαν σου. Ὅτι οἰκοδομήσει κύριος τὴν Σιών, καὶ ὀφθήσεται ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ. Ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν ταπεινῶν, καὶ οὐκ ἐξουδένωσε τὴν δέησιν αὐτῶν. Γραφήτω αὕτη εἰς γενεὰν ἑτέραν, καὶ λαὸς ὁ κτιζόμενος αἰνέσει τὸν κύριον. Ὅτι ἐξέκυψεν ἐξ ὕψους ἁγίου αὐτοῦ, κύριος ἐξ

simpliciter hic ministrabit mihi. Nō habitabit in medio domus mee faciēs dolum: loquens mēdaciū nō placebit in cōspectu oculorū meorū. Mane pdā oēs impios terre: vt interficiā de ciuitate dñi vniuersos qui opantur iniqtatē.

Oro pauperi cū anxius fuerit & coram domino fuderit eloquium suum. 102.

Domine exaudi orationē meā: & clamor meus ad te vēiat. Nō abscōdas faciē tuam a me in die tribulatiōis mee: iclina ad me aurē tuā: in quacunq; die inuocauero te velociter exaudi me. Quia cōsūpti sunt sicut fumus dies mei: & ossa mea q̄si frixa cōtabuerunt. Percussum est quasi fenū & arefactū ē cor meum: quia oblitus sū comedere panē meū. A voce gemitus mei adhesit os meū carni mee. Assimilatus sum pelicano deserti: fctūs sum quasi bubo solitudinū. Vigilaui & fui sicut auis solitaria super tecto. Tota die exprobrabāt mihi inimici mei: exultātes per me iurabant. Quia cinerē sicut panē comedi: & potū meū cū fletu miscui. A faciē indignatiōis & ire tue: quia eleuasti me & allisisti me. Dies mei quasi vmbra ichnati sunt: & ego q̄si fenū arui. Tu aūt domine in eternū pmāes: & memoriale tuū in generatione & generatione. Tu suscitās misereberis siō: quia tps ē vt miserearis eius quā vēit tps. Quā placitos fecerunt serui tui lapides eius: & puluerē eius miserabilē. Et timebūt gētes nomen dñi: & vniuersi reges terre gloriā tuam. Quia edificabit dominus sion: appebit in gloria sua. Respexit ad orationem vacui: & nō despexit orationē eorū. Scribātur hec in generatione nouissima: & populus qui creabitur laudabit dominum. Quoniam prospexit de excelso sācto suo: dominus

לֹא יֵשֵׁב בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֹשֵׂה רְמִיָּה דֹּבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי: לַבְּקָרִים אַצְמִית כָּל רִשְׁעֵי אָרֶץ לְהַכְרִית מֵעִיר יְהוָה כָּל פֹּעֲלֵי אָוֶן:

cii. תְּפִלָּה לְעָנִי כִּי יַעֲטֹף וְלִפְנֵי יְהוָה יִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ: יְהוָה שִׁמְעָה תְפִלָּתִי וְשַׁוְעָתִי אֵלֶיךָ תָבוֹא: אַל תַּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִמֶּנִּי בְּיוֹם צַר לִי הַטֵּה אֵלַי אָזְנֶךָ בְּיוֹם אֶקְרָא מַהֵר עֲנֵנִי: כִּי כָלוּ בְעָשָׁן יָמָי וְעַצְמוֹתַי כְּמוֹ קֵד נִחָרוּ: הוּכָּה כָעֵשֶׂב וַיִּבַשׁ לִבִּי כִּי שָׁכַחְתִּי מֵאֲכֹל לַחְמִי: מִקּוֹל אַנְחָתִי דָּבְקָה עַצְמִי לִבְשָׂרִי: דָּמִיתִי לִקְאַת מִדְבָּר הָיִיתִי כְּכוֹס חֳרָבוֹת: שָׁקַדְתִּי וָאֶהְיֶה כְּצִפּוֹר בּוֹדֵד עַל גָּג: כָּל הַיּוֹם חֵרְפוּנִי אוֹיְבָי מְהוֹלָלַי בִּי נִשְׁבָּעוּ: כִּי אֵפֶר כַּלֶּחֶם אָכָלְתִּי וְשִׁקֻּוַי בִּבְכִי מָסָכְתִּי: מִפְּנֵי זַעַמְךָ וְקִצְפֶּךָ כִּי נְשָׂאתַנִי וַתַּשְׁלִיכֵנִי: יָמַי כְּצֵל נָטוּי וַאֲנִי כָּעֵשֶׂב אִיבָשׁ: וְאַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב וְזִכְרְךָ לְדֹר וָדֹר: אַתָּה תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי בָא מוֹעֵד: כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ וְאֶת עֲפָרָהּ יְחֹנֵנוּ: וְיִירְאוּ גוֹיִם אֶת שֵׁם יְהוָה וְכָל מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת כְּבוֹדֶךָ: כִּי בָנָה יְהוָה צִיּוֹן נִרְאָה בִּכְבוֹדוֹ: פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעַרְעָר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם: תִּכָּתֶב זֹאת לְדוֹר אַחֲרוֹן וְעַם נִבְרָא יְהַלֶּל יָהּ: כִּי הִשְׁקִיף מִמְּרוֹם קָדְשׁוֹ יְהוָה

תמם שרת | רמה | כון | כרת | פעל און | עטף פנה | שפך שיח | בוא | סתר פנה | צור נטה | קרא ענה | כלה יום | יקד חרר | נכה | דמה דבר | היה | צפר בדד | איב הלל | שבע | שקה | בכה פנה | שלך | יום נטה | יבש עלם | ישב | קום רחם | בוא יעד | רצה חנן | ירא | כבד | ראה | הלל עור | כתב | ברא הלל | שקף רום

משמים אל ארץ הביט: לשמע אנקת אסיר לפתח בני תמותה: לספר בציון שם יהוה ותהלתו בירושלם: בהקבץ עמים יחדו וממלכות לעבד את יהוה: ענה בדרך כחי קצר ימי: אמר אלי אל תעלני בחצי ימי בדור דורים שנותיך: לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים: המה יאבדו ואתה תעמד וכלם כבגד יבלו כלבוש תחליפם ויחלפו: ואתה הוא ושנותיך לא יתמו: בני עבדיך ישכונו וזרעם לפניך יכון:

לדוד ברכי נפשי ciii.

את יהוה וכל קרבי את שם קדשו: ברכי נפשי את יהוה ואל תשכחי כל גמוליו: הסלח לכל עונכי הרפא לכל תחלואיכי: הגואל משחת חייכי המעטרכי חסד ורחמים: המשביע בטוב עדיך תתחדש כנשר נעוריכי: עשה צדקות יהוה ומשפטים לכל עשוקים: יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו: רחום וחנון יהוה ארך אפים ורב חסד: לא לנצח יריב ולא לעולם יטור: לא כחטאינו עשה לנו ולא כעונתינו גמל עלינו: כי כגבה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו: כרחק מזרח ממערב הרחיק ממנו את פשעינו: כרחם אב על בנים רחם יהוה על יראיו: כי הוא ידע יצרנו זכור כי עפר אנחנו: אנוש כחציר ימיו כציץ

de celo terram contēplatus eſt. Vt audiret gemitum vincti: vt ſolueret filios mortis. Vt narretur in ſiō nomē dñi: & laudatio eius in hieruſalē. Cū cōgregati fuerit populi ſimul: & regna vt ſeruiāt domino. Afflixit ī via fortitudinē meā: abbreuiauit dies meos. Dicā deus meus ne rapias me in medio dierū meorū: in gñatiōe & gñatiōnū anni tui. A principio terrā fundaſti: & opus manuū tuarū ſunt celi. Ipſi peribunt tu autē ſtabis: & oēs quaſi veſtimentū atterentur: quaſi palliū mutabis eos & mutabūtur. Tu autē ipſe es: & anni tui nō deficiēt. Filii ſeruorum tuorū habitabūt: & ſemē eorū ante faciē tuā perſeuerabit. David. 103.

Benedic aīa mea dño: & oīa viſcera mea nomī ſctō eius. Bñdic aīa mea domino: & noli obliuiſci omnium retributionū eius. Qui ppiciatur cunctis iniqtatib9 tuis: q ſanat oēs infirmitates tuas. Qui redimit de corruptiōe vitā tuā: & corōat te miā & miſeratiōibus. Qui replet in bōis ornamētū tuū: innouabitur ſicut aqle iuuētus tua. Faciēs iuſtitias dñs: & iudicia cūctis qui calūnias ſuſtinēt. Notas fecit vias ſuas moyſi: filiis iſrael cogitatiōes ſuas. Miſericors & clemens dñs: patiēs & multe miſeratiōis. Non in ſēpiternū iudicabit: neq3 in eternū iraſcetur. Non ſcdm pctā noſtra fecit nobis: neq3 ſecūdū iniquitates nrās retribuit nobis. Quātū enī excelſius eſt celum a terra: tm̄ confortata eſt mīa eius ſup timentes eū. Quātū lōge ē oriēs ab occidēte: tm̄ lōge fecit a nobis ſcelera nrā. Sicut miſeretur pater filiorum: miſertus eſt dominus timentibus ſe. Ipſe enim nouit plaſmationē nrām: recordatus ē q2 puluis ſumus. Hō quaſi herba: dies eius ſicut flos

השדה כן יציץ: כי רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו: וחסד יהוה מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים: לשמרי בריתו ולזכרי פקדיו לעשותם: יהוה בשמים הכין כסאו ומלכותו בכל משלה: ברכו יהוה מלאכיו גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו: ברכו יהוה כל צבאיו משרתיו עשי רצונו: ברכו יהוה כל מעשיו בכל מקמות ממשלתו ברכי נפשי את יהוה:

ברכי נפשי ciiii.

את יהוה יהוה אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת: עטה אור כשלמה נוטה שמים כיריעה: המקרה במים עליותיו השם עבים רכובו המהלך על כנפי רוח: עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש להט: יסד ארץ על מכוניה בל תמוט עולם ועד: תהום כלבוש כסיתו על הרים יעמדו מים: מן גערתך ינוסון מן קול רעמך יחפזון: יעלו הרים ירדו בקעות אל מקום זה יסדת להם: גבול שמת בל יעברון בל ישובון לכסות הארץ: המשלח מעינים בנחלים בין הרים יהלכון: ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם: עליהם עוף השמים ישכון מבין עפאים יתנו קול: משקה הרים מעליותיו מפרי מעשיך תשבע הארץ: מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדת האדם להוציא לחם מן הארץ: ויין ישמח לבב אנוש להצהיל

agri ſic florebit. Quia ſpiritus pertrāſiuit eū & nō ſubſiſtet: & nō cognoſcet eū vltra locus eius. Mīa aūt dñi ab eterno & vſq3 in eternū ſup timentes eum: & iuſtitia eius in filiis filiorū. His qui cuſtodiunt pactū eius: & recordantur pceptorū eius ad faciē da ea. Dñs in celo ſtabiliuit thronū ſuū: & regnū illius oībus dñabitur. Bñdicite dño āgeli eius: fortes robore facientes verbū eius: obediētes voci ſermōis ei9. Bñdicite dño oēs exercitus eius: miniſtri eius: qui facitis placitum illius. Benedicite dño vniuerſa opera eius in oībus locis poteſtatis eius: bñdic aīa mea domino. 104.

Benedic aīa mea domino: dñe de9 me9 magnificatus es nimis: gloriā & decore īdutus es. Amictus luce ſicut veſtimēto: extēdēs celos vt pellē. Qui tegit aquis cenacula eius: q pōit nubes currū ſuum: qui ābulat ſup pennas vēti. Qui facit āgelos ſuos ſpūs: miniſtros ſuos ignē vrētē. Qui fundauit terrā ſup baſem ſuam: nō īclinabitur ī ſeculū & ī ſeculū. Abyſſo ſicut veſtimēto operuiſti eā: ſup mōtes ſtabūt aque. Ab increpatiōe tua fugiēt: a voce tonitrui tui formidabūt. Aſcendūt mōtes & deſcēdūt campi: ad locū quem fundaſti eis. Terminū poſuiſti quem nō ptrāſibūt: nec reuertentur vt operiāt terrā. Qui emittis fōtes in cōuallibus: vt inter medios mōtes fluāt. Vt bibant oīa animalia regionum: & reficiat onager ſitim ſuam. Super ea volucres celi morabūtur: de medio nemorū dabūt vocem. Qui irrigas mōtes de cenaculis tuis: de fructu opum tuorū ſatiabitur terra. Germinans herbam iumentis & fenum ſeruituti hoīum: vt educat panem de terra. Et vinum letificat cor hoīs ad exhilarandam

faciem oleo: panis autem cor hominis roborat. Saturabūtur ligna domini: cedri libani quas plantauit. Ibi aues nidificabūt: miluo abietes domus eius. Montes excelsi ceruis: petre refugium erinacijs. Fecit lunā p tpa: sol cognouit occubitum suum. Posuisti tenebras & facta est nox: in ipsa mouebūtur oēs bestie sylue. Leones rugientes ad predam: & querētes a deo escam sibi. Oriente sole recedēt: & in speluncis suis cubabūt. Egredietur homo ad opus suū: & ad seruitutē suā vsq3 ad vesperū. Quā magnificata sūt opa tua dñe: oīa in sapientia fecisti: ipleta ē terra possessione tua. Hoc mare magnū & latum manibus: ibi reptilia innumerabilia animalia parua cum grandibus. Ibi naues pertranseunt: leuiathā istum plasmasti vt illuderes ei. Omnia in te sperant: vt des cibū is in tpe suo. Dante te illis colligent: aperiēte te manū tuā replebuntur bono. Abscondes vultū tuū & turbabuntur: auferes spm̄ eorū & deficiēt: & ī puluerē suū reuertentur. Emittes spm̄ tuū & creabuntur: & instaurabis faciē tre. Sit glīa dñi ī sempiternū: letabitur dñs ī opibus suis. Qui respicit terrā & tremet: tangit mōtes & fumabūt. Cantabo domino in vita mea: psallam deo meo quādiu sum. Placeat ei eloquiū meum: ego aūt letabor in domino. Deficiant peccatores de terra & impij vltra non sint: benedic anima mea domino. Aleluia. 105.

Confitemini dño invocate nomen eius: notas facite in populis cogitationes eius. Cātate ei & psallite ei: loqmi ī vniuersis mirabilib9 eius. Exultate

in nomine scō eius: letetur cor querentium dñm. Querite dñm & virtutem eius: querite faciē eius iugiter. Recordamini mirabiliū ei9 q̄ fecit signorū & iudiciorū oris eius. Semen abraam serui eius: filij iacob electi eius. Ipse dñs deus noster: in vniuersa terra iudicia eius. Recordatus est in eternū pacti eius: verbi qd̄ p̄cepit in mille gnātiões. Quod pepigit cū abraā: & iuramenti sui cum isaac. Et firmauit illud cū iacob in legē: cū israel in pactū sempiternū. Dices tibi dabo terrā chanaā: funiculū hereditatis vrē. Cū essent viri pauci: modici & aduene in ea. Et trāsierūt de gēte in gētem: & de regno ad populū alterū. Nō dimisit hominem vt noceret eis: & corripuit pro eis reges. Nolite tangere xpos meos: & pphetas meos nolite affligere. Et vocauit famē sup terrā: oēm virgā panis cōtriuit. Misit ante faciē eorū virū: in seruū venū datus est ioseph. Afflixerūt in cōpedibus pedes eius: ferrū venit aīa ei9. Vsq3 ad tps donec veniret sermo eius: eloquiū dñi pbauit eum. Misit rex & soluit eū: princeps populorū & dimisit illū. Posuit eum dñm domui sue: & pricipem in omni possessiōe sua. Vt erudiret pricipes eius fm volūtatē suā: & senes ei9 sapientiam doceret. Et ingressus ē isrl in egyptū: & iacob aduena fuit in terra chā. Et crescere fecit pplm suū nimis: & roborauit eū sup hostes eius. Cōuertit cor eo4 vt odio haberent pplm eius: vt dolose agerent cōtra suos illius. Misit moysē suū suū: aaron quē elegit. Posuit i eis verba signo4 suo4: & portēto4 suo4 in terra chā. Misit tenebras & cōtenebrauit: & nō fuerūt icreduli verbis eius. Cōmutauit aq̄s eo4 in sanguinē: & occidit pisces eo4. Ebulliuit tra

corū ranas: i cubilibus regū ipſorū. Dixit & venit muſca oīmoda: ſcinifes in vniuerſo termino corū. Dedit pluuias corū grandinē: ignē flāmātē in terra ipſorū. Et pcuſſit vineā corū & ficū corū: & cōfregit lignum finiū coꝝ. Dixit & venit locuſta: & bruchus cuius non erat numerus. Et comedit oēm fenū terre coꝝ: & deuorauit fructū terre corū. Et pcuſſit oē primogenitum in terra corū: primitias vniuerſi partus corū. Et eduxit eos cū argēto & auro: & nō erat in tribubus corū infirmus. Letata eſt egyptus cum egrederētur: qm̄ irruerat terror coꝝ ſup eos. Expādit nubē in tētoriū: & ignem vt luceret nocte. Peciērūt & adduxit ortygometrā: & pane celi ſaturauit eos. Apuit petram & fluxerūt aq̄: cucurrerūt in aridis flumina. Quia recordatus eſt verbi ſcti ſui cū abraā ſeruo ſuo. Et eduxit populū ſuū ī exultatiōe: ī laude electos ſuos. Et dedit eis terras gētiū: & labores tribuū poſſederūt. Vt cuſtodirent cerimōias ei9: & leges eius ſeruarent. Aleluia Aleluia.106.

Confitemini dño qm̄ bon9: qm̄ in etnū mīa eius. Quis loq̄tur fortitudīes dñi: auditas faciet oēs laudes ei9. Bti q cuſtodiūt iudiciū: & faciūt iuſtitiā ī oī tpe. Recordarē mei dñe ī re ppiciatiōe ppli tui: viſita me ī ſalutari tuo. Vt videā bona electoꝝ tuoꝝ: & leter ī letitia gētis tue: & exultē cū hereditate tua. Peccauim9 cū pr̄ibus nr̄is: iniq̄ fecimus & īpie egim9. Patres nr̄i in egypto nō intellexerūt mirabilia tua nō ſunt recordati multitudinis mīe tue: & ad iracūdiā puocauerūt ſup marei in marī rubro. Et ſaluauit eos pp nomē ſuū: vt oñderet fortitudinē ſuā. Et cōminatus ē marī rubro & aruit: & traduxit eos p abyſſos q̄ſi in deſerto. Et ſaluauit eos de manu odi-

entis: & redemit eos de manu inimici. Et opuit aqua hoſtes corū: vn9 ex ipſis non ſuperfuit. Et crediderunt verbis eius: ceciṅerūt q̄ laudē eius. Cito obliti ſunt operū illius: nec expectauerūt volūtatē eius. Et deſiderauerūt deſideriū in deſerto: & tētauerūt deū in ſolitudīe. Et dedit eis petitionē ipſorū: & mīſit tenuitatē in animam corū. Et zelati ſunt moyſen in caſtris: aarō ſctm̄ dñi. Apta ē terra & deuorauit dathā: & opuit ſynagogā abiron. Et ſucceñſus ē ignis in ſynagoga eorum: flamma exuſſit īpios. Fecerunt vitulū ī oreb: & adorauerūt cōflatile. Et mutauerunt gloriā ſuā in ſimilitudinem bouis comedētis fenum. Obliti ſunt dei ſaluatoris ſui: qui fecit magnalia in egypto. Mirabilia in terra chā: terribilia ſuper mari rubro. Dixit ergo vt cōtereret eos: niſi moyſes electus eius ſtetiſſet medius contra faciem illius: vt conuerteret in dignationem eius vt nō interficeret. Et deſpexerunt terrā deſiderabilē: nec crediderūt ſermoni eius. Et murmurauerunt in tabernaculis ſuis: nō exaudierūt vocē dñi. Et eleuauit manū ſuā ſup eos: vt deiiceret eos ī deſerto. Et vt deiiceret ſemen corū in gētibus: & diſpgeret eos in terris. Et cōſecrati ſunt beelphegor: & comederunt victimas mortuorū. Et cōcitauerūt eū in ſtudiis ſuis: & pcuſſit eos plaga. Stetit āt finees & diiudicauit: & retēta ē pcuſſio. Et reputatū eſt ei ad iuſtitiā: in gñatiōe & gñatiōe vſq̄ in eternū. Et puocauerunt ſup aquā cōtradictōis: & afflict9 ē moyſes pp eos. Quia puocauerūt ſpm̄ eius: & precepit labiis ſuis. Nō exterminauerunt populos quos dixit dominus illis. Et cōmixti ſūt gētibus: & didicerunt opera eorū. Et ſeruierūt ſculptilibus eorum:

Pritiua.he. Tex.heb. ps.cvii. Trāsla.B.Hiero. Trās.Grec.lxx.cū interp.latina.

ויהיו להם למוקש: ויזבחו את
בניהם ואת בנותיהם לשדים:
וישפכו דם נקי דם בניהם
ובנותיהם אשר זבחו לעצבי כנען
ותחנף הארץ בדמים: ויטמאו
במעשיהם ויזנו במעלליהם:
ויחר אף יהוה בעמו ויתעב את
נחלתו: ויתנם ביד גוים וימשלו
בהם שנאיהם: וילחצום
אויביהם ויכנעו תחת ידם:
פעמים רבות יצילם והמה ימרו
בעצתם וימכו בעונם: וירא
בצר להם בשמעו את רנתם:
ויזכר להם בריתו וינחם כרב
חסדו: ויתן אותם לרחמים לפני
כל שוביהם: הושיענו יהוה
אלהינו וקבצנו מן הגוים להודות
לשם קדשך להשתבח בתהלתך:
ברוך יהוה אלהי ישראל מן
העולם ועד העולם ואמר כל
העם אמן הללויה:

cvii. הדו ליהוה כי טוב כי
לעולם חסדו: יאמרו גאולי יהוה
אשר גאלם מיד צר: ומארצות
קבצם ממזרח וממערב מצפון
ומים: תעו במדבר בישימון דרך
עיר מושב לא מצאו: רעבים
גם צמאים נפשם בהם תתעטף:
ויצעקו אל יהוה בצר להם
ממצוקותיהם יצילם: וידריכם
בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב:
יודו ליהוה חסדו ונפלאותיו לבני
אדם: כי השביע נפש שקקה
ונפש רעבה מלא טוב: ישבי
חשך וצלמות אסירי עני וברזל:
כי המרו אמרי אל ועצת עליון

& factū est eis in scāda-lū. Et immolauerunt filios suos & filias suas demonibus. Et effuderūt sanguinē innocētē: sanguinē filiorū suorū & filiarū suarū: quos immolauerūt sculptilibus chanaā: & polluta est terra in sanguinibus. Et coinquinati sunt in opibus suis: & fornicati sunt in studiis suis. Iratus est itaq; furor dñi in populū suū: & aboīatus est hereditatē suā. Et dedit eos in manu gētiū: & dñati sūt eorū qui oderūt eos. Et afflixerunt eos inimici sui: & hūiliati sunt sub manu eorū. Multis vicibus liberauit eos: ipsi vero puocauerūt ī cōsiliis suis: & humiliati sunt ppter iniqtates suas. Et vidit tribulationes eorū: cū exaudiret eos rogātes. Et recordatus est pacti sui cū eis & penituit eū scḋm mltitudinē mīe sue. Et dedit eos miserabiles corā oībus q cepant eos. Salua nos dñe deus nr̄ & cōgrega nos de gētibus: vt cōfiteamur noīni scō tuo: & canamus laudem tuā. Bñdictus dñs deus israel ab eterno & vsq; in etnū: & dicet oīs populus amen. Aleluia. 107.

Confitemini dño qm̄ bonus: qm̄ in etnū mīa eius. Dicant q redēpti sūt a dño: quos redemit de manu hostis. Et de terris cōgregauit eos: ab oriente & occidēte ab aqlōe & mari. Errauerunt in solitudine in deserta via: ciuitatē que hītaretur non repierūt. Esuriētes & sitiētes: aīa eorū in ipis deficiebat. Et clamauerūt ad dñm in tribulatiōe sua: de afflictōe eorū eripuit eos. Et duxit illos p viā rectā: vt venirēt in ciuitatē hītabilē. Cōfiteātur dño mīam eius: & mirabilia eius ī filios hoīm. Quia saturauit animam vacuam: & aīam esurientē ipleuit bois. Habitantes in tenebris & in vmbra mortis alligatos inopia & ferro. Quia puocauerūt sermones dei: &

et factū est illis in scandalū. Et imolauerūt filios su-
καὶ ἐγενήθη αὐτοῖς εἰς σκάνδαλον. Καὶ ἔθυσαν τοὺς υἱοὺς αὐ-
os & filias suas demoniis. Et effuderūt
τῶν, καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τοῖς δαιμονίοις. Καὶ ἐξέχεαν
sāguinē inocētē: sāguinē filiorū suorū & filiarū: quos sacrificauerūt
αἷμα ἀθῶον, αἷμα υἱῶν αὐτῶν καὶ θυγατέρων, ὧν ἔθυσαν τοῖς
sculptilib⁹ chanaā. Et infecta est terra in sāguinib⁹: &
γλυπτοῖς χαναάν. Καὶ ἐφονοκτονήθη ἡ γῆ ἐν τοῖς αἵμασι, καὶ
cōtaminata ē in opibus eorū. Et fornicati sūt in adinuē-
ἐμιάνθη ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, Καὶ ἐπόρνευσαν ἐν τοῖς ἐπιτη-
tionib⁹ suis. Et irat⁹ est furore dñs in ppl̄m su-
δεύμασιν αὐτῶν. Καὶ ὠργίσθη θυμῷ κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν αὐ-
um: & abominatus ē hereditatē suā. Et tradi-
τοῦ, καὶ ἐβδελύξατο τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. Καὶ παρέ-
dit eos in man⁹ inimicorū: & dñati sunt eorū q
δωκεν αὐτοὺς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν, καὶ ἐκυρίευσαν αὐτῶν οἱ
oderūt eos Et tribulauerūt eos inimici eorū:
μισοῦντες αὐτούς. Καὶ ἔθλιψαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν,
et hūiliati sunt sub manib⁹ eorū. Sepe li-
καὶ ἐταπεινώθησαν ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῶν. Πλεονάκις ἐρ-
berauit eos: ipsi aūt exacerbauerūt eū in cōsi-
ρύσατο αὐτούς, αὐτοὶ δὲ παρεπίκραναν αὐτὸν ἐν τῇ βου-
lio suo. Et hūiliati sunt in iniqtatib⁹ suis. Et
λῇ αὐτῶν. Καὶ ἐταπεινώθησαν ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν. Καὶ
vidit dñs cū tribularent ipsi: cū ipse exaudiret
εἶδε κύριος ἐν τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, ἐν τῷ αὐτὸν εἰσακοῦσαι
orōnes eorū. Et memor fuit testamēti sui: & pe-
τῆς δεήσεως αὐτῶν. Καὶ ἐμνήσθη τῆς διαθήκης αὐτοῦ, καὶ με-
nituit eū scḋm multitudinē mie sue. Et dedit
τεμελήθη κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους αὐτοῦ. Καὶ ἔδωκεν
eos in mias in cōspectu oīm q ceperāt
αὐτοὺς εἰς οἰκτιρμοὺς ἐναντίον πάντων τῶν αἰχμαλωτευ-
eos. Saluos fac nos dñe de⁹ nr̄: & cōgrega
σάντων αὐτούς. Σῶσον ἡμᾶς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐπισυνά-
nos de natiōib⁹. Ut cōfiteamur noi-
γαγε ἡμᾶς ἐκ τῶν ἐθνῶν. Τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματι
tuo scō: vt gloriemur in laude tua. Bene-
σου τῷ ἁγίῳ, τοῦ ἐγκαυχᾶσθαι ἐν τῇ αἰνέσει σου. Εὐλο-
dictus dñs deus israel a seculo & vsq; in
γητὸς κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ
seculū: & dicet oīs ppl's fiat fiat.
αἰῶνος, καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός γένοιτο γένοιτο.

Alleluia. 106.

Ἀλληλούϊα. ρϛ.

Cōfitemini dño qm̄ bon⁹: qm̄ in seculū
Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι χρηστός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ
mia eius. Dicāt q redēpti sunt a dño: quos re-
ἔλεος αὐτοῦ. Εἰπάτωσαν οἱ λελυτρωμένοι ὑπὸ κυρίου, οὓς ἐλυ-
demit de manu inimici: & de regiōib⁹ cōgregauit e-
τρώσατο ἐκ χειρὸς ἐχθροῦ, καὶ ἐκ τῶν χωρῶν συνήγαγεν αὐ-
os. Ab oriēte: & occidēte: & aqlone: & mari:
τούς. Ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ, καὶ θαλάσσης,
errauerūt in solitudine in inaqso. Uiā ciuitatis hītaculi
ἐπλανήθησαν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν ἀνύδρῳ. Ὁδὸν πόλεως κατοικη-
nō inuenerūt esuriētes & sitiētes: aia eorū in
τηρίου οὐχ εὗρον πεινῶντες καὶ διψῶντες, ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν
ipsis defecit. Et clamauerūt ad dñm cū tribularent
αὐτοῖς ἐξέλιπεν. Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι
ipsi: & de necessitatib⁹ eorū eripuit eos. Et duxit
αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. Καὶ ὡδήγησεν
eos in viā rectā: vt irent in ciuitatē hitationis.
αὐτοὺς εἰς ὁδὸν εὐθεῖαν τοῦ πορευθῆναι εἰς πόλιν κατοικητηρίου.
Cōfiteātur dño mie ei⁹: & mirabilia
Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια
eius filiis hoīm. Qr satiauit aīaȝ inanē & aīā
αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Ὅτι ἐχόρτασε ψυχὴν κενήν, καὶ ψυ-
mā esurientē satiauit bonis. Sedētes in tenebris &
χὴν πεινῶσαν ἐνέπλησεν ἀγαθῶν. Καθημένους ἐν σκότει καὶ
vmbra mortis: vinctos in mēdicitate & ferro. Quia
σκιᾷ θανάτου, πεπεδημένους ἐν πτωχείᾳ καὶ σιδήρῳ. Ὅτι
exacerbauerūt eloquia dei: & cōsiliū altissimi
παρεπίκραναν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν βουλὴν τοῦ ὑψίστου

Judith 15.c.
Infra 117.
Infra eo.

Trās.Grec.lxx.cū interpre.latina. Trāsla.B.Hie. Tex.heb.ps.cvii. Pritiua.heb.

irritauerūt. Et humiliatū est in laborib⁹ cor eorū:
παρώξυναν. Καὶ ἐταπεινώθη ἐν κόποις ἡ καρδία αὐτῶν,
infirmati sūt & nō fuit q adiuuaret. Et clamauerūt ad dñm cū
ἠσθένησαν καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν. Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς κύριον ἐν
tribularētur ipsi: & de necessitatib⁹ eorū liberauit e-
τῷ θλίβεσθαι αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἔσωσεν αὐ-
os. Et eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: &
τούς. Καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ σκότους καὶ σκιᾶς θανάτου, καὶ
vincula eorū disrupit. Cōfiteātur do-
τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν διέρρηξεν. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ κυ-
mino mie eius: & mirabilia eius filiis
ρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν
hominū. Quia cōtriuit portas ereas: & vectes
ἀνθρώπων. Ὅτι συνέτριψε πύλας χαλκᾶς, καὶ μοχλοὺς
ferreos cōfregit. Suscepit eos de via iniqtatis
σιδηροῦς συνέθλασεν. Ἀντελάβετο αὐτῶν ἐξ ὁδοῦ ἀνομίας
eorū: pp eīn iniustitias suas humiliati sunt. Omē
αὐτῶν, διὰ γὰρ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐταπεινώθησαν. Πᾶν
escā abominata est aia eorū: & appropinquerūt vsq; ad
βρῶμα ἐβδελύξατο ἡ ψυχὴ αὐτῶν, καὶ ἤγγισαν ἕως τῶν πυ-
portas mortis. Et clamauerūt ad dñm cū tribularent
λῶν τοῦ θανάτου. Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι
ipsi: & de necessitatib⁹ eorū liberauit eos. Misit
αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἔσωσεν αὐτούς. Ἀπέστει-
verbū suū. & sanauit eos: & eripuit eos
λε τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς, καὶ ἐρρύσατο αὐτοὺς
de interitionib⁹ eorū. Cōfiteātur dño
ἐκ τῶν διαφθορῶν αὐτῶν. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ κυρίῳ
mie eius: & mirabilia eius filiis ho-
τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀν-
minū. Et sacrificēt ei sacrificiū laudis: & annū-
θρώπων. Καὶ θυσάτωσαν αὐτῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἐξαγ-
tient opa eius in exultatione. Qui descendūt
γειλάτωσαν τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν ἀγαλλιάσει. Οἱ καταβαί-
in mare in nauibus: faciētes opationē in aqs
νοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις, ποιοῦντες ἐργασίαν ἐν ὕδα-
multis: Ipsi viderūt opa dñi: & mirabilia e-
σι πολλοῖς, Αὐτοὶ εἶδον τὰ ἔργα κυρίου, καὶ τὰ θαυμάσια αὐ-
ius in pfundo. Dixit: & stetit spūs pcelle: & exaltati
τοῦ ἐν τῷ βυθῷ. Εἶπε, καὶ ἔστη πνεῦμα καταιγίδος, καὶ ὑψώ-
sūt fluctus eius. Ascendūt vsq; ad celos: & de-
θη τὰ κύματα αὐτῆς. Ἀναβαίνουσιν ἕως τῶν οὐρανῶν, καὶ κα-
scendūt vsq; ad abyssos. Aia eorū in malis tabe-
ταβαίνουσιν ἕως τῶν ἀβύσσων. Ἡ ψυχὴ αὐτῶν ἐν κακοῖς ἐτή-
scebat: turbati sunt: moti sunt sicut ebrius: & oīs
κετο, ἐταράχθησαν, ἐσαλεύθησαν ὡς ὁ μεθύων, καὶ πᾶσα ἡ
sapia eorū deuorata ē. Et clamauerūt ad dñm cū tribula-
σοφία αὐτῶν κατεπόθη. Καὶ ἐκέκραξαν πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβε-
rent ipsi: & de necessitatib⁹ eorū eduxit eos. Et
σθαι αὐτούς, καὶ ἐκ τῶν ἀναγκῶν αὐτῶν ἐξήγαγεν αὐτούς. Καὶ
statuit procellā: & stetit in aurā: & siluerūt fluctus
ἐπέταξε τῇ καταιγίδι, καὶ ἔστη εἰς αὔραν, καὶ ἐσίγησαν τὰ κύμα-
eius. Et letati sunt: qr siluerūt: & eduxit
τα αὐτῆς. Καὶ εὐφράνθησαν, ὅτι ἡσύχασαν, καὶ ὡδήγησεν
eos in portū volūtatis ei⁹. Cōfiteātur
αὐτοὺς ἐπὶ λιμένα θελήματος αὐτοῦ. Ἐξομολογησάσθωσαν τῷ
domino mie eius: & mirabilia eius filiis homi-
κυρίῳ τὰ ἐλέη αὐτοῦ, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώ-
nū. Exaltent eū in ecclesia plebis: & in cathe-
πων. Ὑψωσάτωσαν αὐτὸν ἐν ἐκκλησίᾳ λαοῦ, καὶ ἐν καθέ-
dra seniorū laudēt eū. Posuit flumina
δρᾳ πρεσβυτέρων αἰνεσάτωσαν αὐτόν. Ἔθετο ποταμοὺς
in desertū: & exitus aquarū in sitim. Terrā fructi-
εἰς ἔρημον, καὶ διεξόδους ὑδάτων εἰς δίψαν. Γῆν καρπο-
ferā in salsuginē: a malitia inhabitantiū in ea. Po-
φόρον εἰς ἅλμην, ἀπὸ κακίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ. Ἔθε-
suit desertū in stagna aquarū: & terrā sine aq̄ in exitus
το ἔρημον εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ γῆν ἄνυδρον εἰς διεξόδους ὑ-
aquarū. Et collocauit illic esuriētes: & cōstituerūt
δάτων. Καὶ κατῴκισεν ἐκεῖ πεινῶντας, καὶ συνεστήσαντο
ciuitates hitationis. Et seminauerūt agros:
πόλεις κατοικεσίας. Καὶ ἔσπειραν ἀγρούς,

Infra. eo. ē.eo.

cōsiliū excelsi blasphemauerūt. Et hūiliauit ī labore cor eorū: ceciderunt & nō erat qui adiuuaret. Et clamauerunt ad dñm ī tribulatione sua: de angustiis eorū saluauit eos. Et eduxit eos de tenebris & vmbra mortis: & vīcula eorū disrupit. Cōfiteātur dño miam eius: & mirabilia eius in filios hominū. Quia contriuit portas ereas: & vectes ferreos cōfregit. Stulti pp viā sceleris eorū: & pp iniquitates afflicti. Oēm cibū aboīata est aia eorū: & accesserūt ad portas mortis. Et clamauerūt ad dñm ī tribulatiōe sua: de angustiis eorū saluauit eos. Misit verbū suum & sanauit eos: & saluauit de īteritu eorū. Confiteātur dño miam eius: & mirabilia eius in filios hoīm. Et īmolēt hostias grarū: & narrent opa eius in laude. Qui descēdūt mare in nauibus: facientes opus in aquis multis: Ipsi viderunt opa dñi: & mirabilia eius in pfūdo. Dixit & surrexit ventus tempestatis: & eleuauit gurgites eius. Ascēdūt in celū & descēdūt in abyssos: anima eorum in afflictiōe cōsumitur. Obstupuerūt & intremuerūt q̄si ebrius: & vniuersa sapiētia eorū absorpta ē. Clamauerūt āt ad dñm ī tribulatione sua: & de angustia eorū educet eos. Statuit turbinē in trāquillitatē: & silebūt fluctus eius. Et letabuntur qm̄ quieuerūt: & deducet eos ad portū quē voluerunt. Cōfiteātur dño miam eius: & mirabilia eius ī filios hoīm. Et exaltēt eū in ecclesia populi: & in cathedra seniorū laudēt eū. Pōet flumina in desertū: & fōtes aq̄rum in sitim. Terrā fructiferā in salsuginem: pre malitia hītatorum eius. Ponet desertum in paludes aquarū: & terrā inuiā in fontes aquarū. Et collocabit ibi esurientes: & formabunt vrbem ad habitādum. Et serent agros

נאצו: ויכנע בעמל לבם כשלו
ואין עזר: ויזעקו אל יהוה בצר
להם ממצקותיהם יושיעם:
יוציאם מחשך וצלמות
ומוסרותיהם ינתק: יודו ליהוה
חסדו ונפלאותיו לבני אדם:
כי שבר דלתות נחשת ובריחי
ברזל גדע: אולים מדרך פשעם
ומעונתיהם יתענו: כל אכל
תתעב נפשם ויגיעו עד שערי
מות: ויזעקו אל יהוה בצר להם
ממצקותיהם יושיעם: ישלח
דברו וירפאם וימלט משחיתותם:
יודו ליהוה חסדו ונפלאותיו לבני
אדם: ויזבחו זבחי תודה ויספרו
מעשיו ברנה: יורדי הים באניות
עשי מלאכה במים רבים: המה
ראו מעשי יהוה ונפלאותיו
במצולה: ויאמר ויעמד רוח
סערה ותרומם גליו: יעלו
שמים ירדו תהומות נפשם
ברעה תתמוגג: יחוגו וינועו
כשכור וכל חכמתם תתבלע:
ויצעקו אל יהוה בצר להם
וממצוקתיהם יוציאם: יקם סערה
לדממה ויחשו גליהם: וישמחו
כי ישתקו וינחם אל מחוז
חפצם: יודו ליהוה חסדו
ונפלאותיו לבני אדם: וירוממוהו
בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו:
ישם נהרות למדבר ומוצאי מים
לצמאון: ארץ פרי למלחה
מרעת יושבי בה: ישם מדבר
לאגם מים וארץ ציה למוצאי
מים: ויושב שם רעבים ויכוננו
עיר מושב: ויזרעו שדות

ויטעו כרמים ויעשו פרי תבואה:
ויברכם וירבו מאד ובהמתם לא ימעיט:
וימעטו וישחו מעצר רעה ויגון:
שפך בוז על נדיבים ויתעם בתהו לא דרך:
וישגב אביון מעוני וישם כצאן משפחות:
יראו ישרים וישמחו וכל עולה קפצה פיה:
מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי יהוה:

שיר מזמור לדוד. cviii.

נכון לבי אלהים אשירה ואזמרה אף כבודי:
עורה הנבל וכנור אעירה שחר:
אודך בעמים יהוה ואזמרך בלאמים:
כי גדול מעל שמים חסדך ועד שחקים אמתך:
רומה על שמים אלהים ועל כל הארץ כבודך:
למען יחלצון ידידיך הושיעה ימינך ועננו:
אלהים דבר בקדשו אעלזה אחלקה שכם ועמק סכות אמדד:
לי גלעד לי מנשה ואפרים מעוז ראשי יהודה מחקקי:
מואב סיר רחצי על אדום אשליך נעלי עלי פלשת אתרועע:
מי יבלני עיר מבצר מי נחני עד אדום:
הלא אלהים זנחתנו ולא תצא אלהים בצבאתינו:
הבה לנו עזרת מצר ושוא תשועת אדם:
באלהים נעשה חיל והוא יבוס צרינו:

למנצח לדוד מזמור cix.

אלהי תהלתי אל תחרש:
כי פי רשע ופי מרמה עלי פתחו דברו אתי לשון שקר:
ודברי שנאה סבבוני וילחמוני חנם:
תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה:
וישימו עלי רעה

נטע עשה · פרה בוא · ברך רבה · מעט · שחח רוע · יגה נדב · תעה תהה · שגב ענה · עוה שום · צון שפחה · ראה שמח · פה שמר · כון שור · זמר כון · שור זמר · כבד כנר · עור · גדל · חלץ ידד · ישע ימן · ענה · עלז · חלק סכך · מדד עזז · חקק · שלך · רוע נעל · בצר נחה · יצא · יהב · צור ישע · עשה בוס · נצח זמר · הלל חרש · פה רמה · לשן · לחם · שטן פלל · שום רעע

& plantabunt vineas: & facient fruges germina. Et bñdicet eis & multiplicabūtur nimis: & pecora eorū nō minuet. Imminuta sunt āt & afflicta pp āgustiā mali & doloris. Effundet despectionē sup principes: & errare eos faciet i solitudine deuia. Et subleuauit pauperē de iopia: & pōet quasi gregē familias. Videbūt recti & letabuntur: & oīs iniquitas contrahet os suum. Quis sapiēs & custodiet hec: & intelligēt misericordias dñi?

Cāticū psalmi dd. 108.

Paratum cor meū deus: cantabo & psallā sed & gloria mea. Cōsurge psalteriū & cithara: cōsurgā māe. Cōfitebor tibi in populis dñe: & cātabo te in natiōibus. Qm̄ magna sup celos mia tua: & vsq ad ethera veritas tua. Exaltare sup celos deus: & super omnem terram gloria tua. Vt liberentur dilecti tui: salua dextera tua & exaudi me. Deus locutus est in sāctuario suo: gaudebo diuidā sichem & vallē socoth dimetiar. Meus ē galaad & meus est manasse: & ephraim virtus capitis mei: iuda dux meus. Moab lebes peluis mee: sup idumeā piiciā calciamētū meū: cū philistiim federabor. Quis deducet me in ciuitatē munitā: quis deducet me vsq i idumeā? Nōne tu deus qui proieceras nos: & nō exieras deus i exercitibus nr̄is? Da nobis auxiliū in tribulatione: vana est enī salus ab hoīe. In deo erimus fortes: & ipse conculcabit hostes nostros.

Victori dd ps. 109.

Deus laudis mee ne taceas. Quia os impii & dolosi contra me apertum est: locuti sunt de me lingua mendacii. Et verbis odii circūdederūt me: & expugnauerunt me frustra. Pro eo quod eos diligebā aduersabantur mihi: ego aūt orabā. Et posuerunt cōtra me malū

et plantauerūt vineas: τ fecerūt fructū natiui-
καὶ ἐφύτευσαν ἀμπελῶνας, καὶ ἐποίησαν καρπὸν γεννή-
tatis. Et bñdixit eis: τ multiplicati sūt nimis:
ματος. Καὶ εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ ἐπληθύνθησαν σφόδρα,
et iumēta eoꝝ nō minuit. Et pauci facti sūt τ
καὶ τὰ κτήνη αὐτῶν οὐκ ἐσμίκρυνε. Καὶ ὠλιγώθησαν καὶ
vexati sunt a tribulatiōe maloꝝ τ doloris. Effusa ē cōtē-
ἐκακώθησαν ἀπὸ θλίψεως κακῶν καὶ ὀδύνης. Ἐξεχύθη ἐξουδέ-
ptio sup pꝛincipes eoꝝ: τ errare fecit eos in in-
νωσις ἐπ' ἄρχοντας αὐτῶν, καὶ ἐπλάνησεν αὐτοὺς ἐν ἀβά-
uio τ nō in via. Et adiuuit pauperē de inopia: τ posuit
τῳ καὶ οὐχ ὁδῷ. Καὶ ἐβοήθησε πένητι ἐκ πτωχείας, καὶ ἔθετο
sicut oues familias. Videbūt recti τ letabūtur:
ὡς πρόβατα πατριάς. Ὄψονται εὐθεῖς καὶ εὐφρανθήσον-
et ois iniqtas oppilabit os suū. Quis sapiēs
ται, καὶ πᾶσα ἀνομία ἐμφράξει τὸ στόμα αὐτῆς. Τίς σοφὸς
et custodiet hec: τ intelliget mias dñi:
καὶ φυλάξει ταῦτα, καὶ συνήσουσι τὰ ἐλέη τοῦ κυρίου;

Job. d.

Canticū psalmi dauid. 107.
Ὠδὴ ψαλμοῦ τῷ δαυίδ. ρζ'.

Paratū cor meū deꝰ paratū cor meū: can-
Ἑτοίμη ἡ καρδία μου ὁ θεός, ἑτοίμη ἡ καρδία μου, ᾄσο-
tabo τ psallā in gloria mea. Exurge gloria mea: ex-
μαι καὶ ψαλῶ ἐν τῇ δόξῃ μου. Ἐξεγέρθητι ἡ δόξα μου, ἐξε-
urge psalteriū τ cithara: exurgā diluculo. Cōfi-
γέρθητι ψαλτήριον καὶ κιθάρα, ἐξεγερθήσομαι ὄρθρου. Ἐξο-
tebor tibi in pplis dñe: psallā tibi in natiōibꝰ. Quia
μολογήσομαί σοι ἐν λαοῖς κύριε, ψαλῶ σοι ἐν ἔθνεσιν. Ὅτι
magna sup celos mia tua: τ vsq ad nu-
μέγα ἐπάνω τῶν οὐρανῶν τὸ ἔλεός σου, καὶ ἕως τῶν νεφε-
bes veritas tua. Exaltare sup celos deus: τ
λῶν ἡ ἀλήθειά σου. Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς ὁ θεός, καὶ
sup oēm terrā gloria tua. Vt liberētur di-
ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου. Ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν οἱ ἀγαπη-
lecti tui: saluū fac dextera tua τ exaudi me. De-
τοί σου, σῶσον τῇ δεξιᾷ σου καὶ ἐπάκουσόν μου. Ὁ θεὸς
us locutus ē in scō suo: exultabo τ diuidā sichi-
ἐλάλησεν ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ, ἀγαλλιάσομαι καὶ διαμεριῶ σίκι-
mā: τ cōuallē tabernaculoꝝ dimetiar. Meus ē ga-
μα, καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω. Ἐμός ἐστι γα-
laad: τ meꝰ est manasses: τ ephraim susceptio
λαάδ, καὶ ἐμός ἐστι μανασσῆς, καὶ ἐφραὶμ ἀντίληψις τῆς
capitis mei. Juda rex meꝰ: moab lebes
κεφαλῆς μου, Ἰούδας βασιλεύς μου, μωὰβ λέβης τῆς ἐλ-
spei mee. Jn idumea extendā calciamētū meū:
πίδος μου. Ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν ἐπιβαλῶ τὸ ὑπόδημά μου,
mihi alienigene subditi sunt. Quis deducet me i ciuitatē
ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν. Τίς ἀπάξει με εἰς πόλιν
munitā: aut quis deducet me vsq in idumeā? Nōne
περιοχῆς; ἢ τίς ὁδηγήσει με ἕως τῆς ἰδουμαίας; Οὐχὶ
tu deus q repulisti nos: τ nō exibis deus in
σὺ ὁ θεὸς ὁ ἀπωσάμενος ἡμᾶς; καὶ οὐκ ἐξελεύσῃ ὁ θεὸς ἐν
virtutibꝰ nr̄is? Da nobis auxiliū de tribulatiōe: τ va-
ταῖς δυνάμεσιν ἡμῶν; Δὸς ἡμῖν βοήθειαν ἐκ θλίψεως, καὶ μα-
na salus hois. Jn deo faciemus virtutē: τ
ταία σωτηρία ἀνθρώπου. Ἐν τῷ θεῷ ποιήσομεν δύναμιν, καὶ
ipse ad nihilū deducet inimicos nr̄os.
αὐτὸς ἐξουδενώσει τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν.

s.56.

Jn finē psalmus dauid. 108.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ρη'.

Deus laudē meā ne tacueris: q2 os
Ὁ θεὸς τὴν αἴνεσίν μου μὴ παρασιωπήσῃς, ὅτι στό-
peccatoris τ os dolosi sup me apertū ē. Locu-
μα ἁμαρτωλοῦ καὶ στόμα δολίου ἐπ' ἐμὲ ἠνοίχθη. Ἐλά-
ti sunt aduersum me lingua dolosa: τ sermonib' odij circū-
λησαν κατ' ἐμοῦ γλώσσῃ δολίᾳ, καὶ λόγοις μίσους ἐκύ-
dederūt me: τ expugnauerūt me gratis. Pro eo vt dili-
κλωσάν με, καὶ ἐπολέμησάν με δωρεάν. Ἀντὶ τοῦ ἀγα-
gerēt me: detrahebāt mihi: ego aūt orabā. Et
πᾶν με, ἐνδιέβαλλόν με, ἐγὼ δὲ προσηυχόμην. Καὶ
posuerūt aduersū me mala
ἔθεντο κατ' ἐμοῦ κακὰ

pro bonis: τ odiū p dilectione mea. Constitue
ἀντὶ ἀγαθῶν, καὶ μῖσος ἀντὶ τῆς ἀγαπήσεώς μου. Κατάστησον
sup eū peccatorē: τ diabolus stet a dextris eius.
ἐπ' αὐτὸν ἁμαρτωλόν, καὶ διάβολος στήτω ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ.
Cum iudicatur ipse exeat cōdēnatus: τ ora-
Ἐν τῷ κρίνεσθαι αὐτὸν ἐξέλθοι καταδεδικασμένος, καὶ ἡ προσ-
tio eius fiat in peccatū. Fiant dies
ευχὴ αὐτοῦ γενέσθω εἰς ἁμαρτίαν. Γενηθήτωσαν αἱ ἡμέραι
eius pauci: τ episcopatū eius accipiat alter. Fiant
αὐτοῦ ὀλίγαι, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. Γενηθή-
filij eius orphani: τ vxor eius vidua. Mu-
τωσαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὀρφανοί, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ χήρα. Σα-
tantes transferant filij eius: τ mendicēt:
λευόμενοι μεταναστήτωσαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπαιτησάτω-
eiciātur de habitatiōibꝰ suis. Scrute-
σαν, ἐκβληθήτωσαν ἐκ τῶν οἰκοπέδων αὐτῶν. Ἐξερευνη-
tur fenerator oīa q̄ sunt ei: τ diri-
σάτω δανειστὴς πάντα ὅσα ὑπάρχει αὐτῷ, καὶ διαρπα-
piant alieni labores eius. Non sit
σάτωσαν ἀλλότριοι τοὺς πόνους αὐτοῦ. Μὴ ὑπαρξάτω
illi adiutor: neqꝫ sit q̄ misereat pupillis
αὐτῷ ἀντιλήπτωρ, μηδὲ γενηθήτω οἰκτίρμων τοῖς ὀρφανοῖς
eius. Fiant nati eius in interitū: in gñatiōe
αὐτοῦ. Γενηθήτω τὰ τέκνα αὐτοῦ εἰς ἐξολόθρευσιν, ἐν γενεᾷ
vna deleat nomē eius. Jn memoriā redeat iniqtas
μιᾷ ἐξαλειφθείη τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀναμνησθείη ἡ ἀνομία τῶν
patrū eius in cōspectu dñi: τ peccatū matris
πατέρων αὐτοῦ ἔναντι κυρίου, καὶ ἡ ἁμαρτία τῆς μητρὸς
eius nō deleatur. Fiant cōtra dñm sem-
αὐτοῦ μὴ ἐξαλειφθείη. Γενηθήτωσαν ἐναντίον κυρίου δια-
per: τ dispereat de terra memoria eoꝝ. Pro
παντός, καὶ ἐξολοθρευθείη ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν. Ἀν-
eo q nō est recordatus facere miaꝫ: τ psecutus est hoīem
θ' ὧν οὐκ ἐμνήσθη τοῦ ποιῆσαι ἔλεος, καὶ κατεδίωξεν ἄνθρωπον
inopē τ mēdicū: τ cōpunctū corde morti-
πένητα καὶ πτωχόν, καὶ κατανενυγμένον τῇ καρδίᾳ τοῦ θανα-
ficare. Et dilexit maledictionē τ veniet ei: τ noluit
τῶσαι. Καὶ ἠγάπησε κατάραν καὶ ἥξει αὐτῷ, καὶ οὐκ ἠθέ-
bñdictionē: τ elongabitur ab eo. Et indu-
λησεν εὐλογίαν, καὶ μακρυνθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. Καὶ ἐνεδύ-
it maledictionē sicut vestimētū: τ intrauit sicut aq̄ in
σατο κατάραν ὡς ἱμάτιον, καὶ εἰσῆλθεν ὡσεὶ ὕδωρ εἰς τὰ
interiora eius: τ sicut oleū in ossibꝰ eius. Fi-
ἔγκατα αὐτοῦ, καὶ ὡσεὶ ἔλαιον ἐν τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ. Γε-
at ei sicut vestimētū q̄ operitur: τ sicut zona q̄
νηθήτω αὐτῷ ὡς ἱμάτιον ὃ περιβάλλεται, καὶ ὡσεὶ ζώνη ἣν
semper pcingit. Hoc opus eoꝝ q detrahūt
διαπαντὸς περιζώννυται. Τοῦτο τὸ ἔργον τῶν ἐνδιαβαλλόν-
mihi a dño: τ q loquūtur mala aduersus aīam
των με παρὰ κυρίου, καὶ τῶν λαλούντων πονηρὰ κατὰ τῆς ψυ-
meā. Et tu dñe dñe fac mecū: ppter no-
χῆς μου. Καὶ σὺ κύριε κύριε ποίησον μετ' ἐμοῦ, ἕνεκεν τοῦ ὀνό-
men tuū: q̄ suauis mia tua. Libera me q egenus
ματός σου, ὅτι χρηστὸν τὸ ἔλεός σου. Ῥῦσαί με ὅτι πτωχὸς
et pauper sum ego: τ cor meū cōturbatū est intra me.
καὶ πένης εἰμὶ ἐγώ, καὶ ἡ καρδία μου τετάρακται ἐντός μου.
Sicut vmbra cū declinat ablatus sum: excussus sum
Ὡσεὶ σκιὰ ἐν τῷ ἐκκλῖναι αὐτὴν ἀντανῃρέθην, ἐξετινάχθην
sicut locuste. Genua mea infirmata sūt a ieiunio: τ
ὡσεὶ ἀκρίδες. Τὰ γόνατά μου ἠσθένησαν ἀπὸ νηστείας, καὶ ἡ
caro mea imutata est pp oleū. Et ego factꝰ sum opprobriū illis:
σάρξ μου ἠλλοιώθη δι' ἔλαιον. Κἀγὼ ἐγενήθην ὄνειδος αὐτοῖς,
viderūt me: mouerūt capita sua. Adiuua me dñe deꝰ me': τ sal-
ἴδοσάν με, ἐσάλευσαν κεφαλὰς αὐτῶν. Βοήθησόν μοι κύριε ὁ θεός μου, σῶσόν
uū fac me sm miaꝫ tuā. Et sciant q̄ manꝰ tua hec: τ tu dñe
με κατὰ τὸ ἔλεός σου. Καὶ γνώτωσαν ὅτι ἡ χείρ σου αὕτη, καὶ σὺ κύριε
fecisti eā. Maledicēt illi: τ tu bñdices. Qui insurgūt
ἐποίησας αὐτήν. Καταράσονται αὐτοί, καὶ σὺ εὐλογήσεις. Οἱ ἐπανιστάμε-
in me cōfūdātur: seruꝰ aūt tuus letabit. Jnduātur
νοι μοι αἰσχυνθήτωσαν, ὁ δὲ δοῦλός σου εὐφρανθήσεται. Ἐνδυσάσθωσαν
qui detrahūt mihi pudore: τ operiātur sicut diploide
οἱ ἐνδιαβάλλοντές με ἐντροπήν, καὶ περιβαλέσθωσαν ὡς διπλοΐδα

Actu. 1.d.

pro bono: & odiū p dilectione mea. Cōstitue sup eū impiū: & sathan stet a dextris eius. Cū fuerit iudicatus exeat cōdemnatus: & orō eius sit in pctm̄. Fiāt dies eius pauci: & episcopatum eius accipiat alter. Sint filii eius pupilli: & vxor eius vidua. Instabiles vagētur filii eius & mēdicēt: & q̄rātur in parietinis suis. Scrutetur exactor vniuersa q̄ habet: & diripiant alieni labores eius. Non sit qui eius misereatur: nec qui clemēs sit pupillis eius. Fiat nouissimū eius iteritꝰ: in gñatiōe altera deleatur nomē eius. Redeat in memoriā iniqtas patrū eius apd dñm: & iniquitas matris eiꝰ nō deleatur. Sit cōtra dominū sp: & intereat d̄ tra memoria eoꝝ. Eo qd nō ē recordatus facere miam: & psecutus est virū inopē & pauperē: & cōpūctū corde vt interficeret. Et dilexit maledictionē & vēiet ei & noluit bñdictionem & elongabitur ab eo. Et idutus ē maledictione qsi vestimēto suo: & igredietur qsi aq̄ ī viscera eius & qsi oleū ī ossa eiꝰ. Sit ei qsi palliū quo circūdatur: & qsi cīgulū quo sp accigit. Hec ē retributio his q aduersātur mihi a dño: & qui loquūtur malū cōtra animā meā. Tu āt dñe d̄us fac mecū pp nomē tuū: qm̄ bōa ē mīa tua libera me. Qm̄ egenꝰ & paup sū: & cor meū vulneratū ē intrīsecus. Quasi vmbra cū inclinatur abductus sū: excussus sum qsi locusta. Genua mea vacillauerūt a ieiūio: & caro mea imutata ē absq oleo. Et ego fctūs sū opprobrius illis: vidētes me mouerūt caput suū. Adiuua me dñe deus meus: salua me sm̄ miam tuā. Et sciāt qm̄ manus tua hec: tu dñe fecisti eā. Maledicēt illi: & tu bñdices: restiterūt & cōfūdātur: seruus āt tuus letabitur. Induantur aduersarii mei cōfusiōe: & opiātur quasi vestimēto

תחת טובה ושנאה תחת אהבתי:
הפקד עליו רשע ושטן יעמד על ימינו:
בהשפטו יצא רשע ותפלתו תהיה לחטאה:
יהיו ימיו מעטים פקדתו יקח אחר:
יהיו בניו יתומים ואשתו אלמנה:
ונוע ינועו בניו ושאלו ודרשו מחרבותיהם:
ינקש נושה לכל אשר לו ויבזו זרים יגיעו:
אל יהי לו משך חסד ואל יהי חונן ליתומיו:
יהי אחריתו להכרית בדור אחר ימח שמם:
יזכר עון אבתיו אל יהוה וחטאת אמו אל תמח:
יהיו נגד יהוה תמיד ויכרת מארץ זכרם:
יען אשר לא זכר עשות חסד וירדף איש עני ואביון ונכאה לבב למותת:
ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו:
וילבש קללה כמדו ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו:
תהי לו כבגד יעטה ולמזח תמיד יחגרה:
זאת פעלת שטני מאת יהוה והדברים רע על נפשי:
ואתה יהוה אדני עשה אתי למען שמך כי טוב חסדך הצילני:
כי עני ואביון אנכי ולבי חלל בקרבי:
כצל כנטותו נהלכתי נגערתי כארבה:
ברכי כשלו מצום ובשרי כחש משמן:
ואני הייתי חרפה להם יראוני יניעון ראשם:
עזרני יהוה אלהי הושיעני כחסדך:
וידעו כי ידך זאת אתה יהוה עשיתה:
יקללו המה ואתה תברך קמו ויבשו ועבדך ישמח:
ילבשו שוטני כלמה ויעטו כמעיל

פקד עמד · כון שטט · פלל היה · היה יום · לקח · נוה יתם · ארש · נקש נשה · בזז יגע · היה חנן · כרת · מחה זכר · היה תמד · כרת · עשה רדף · ענה אבה · כאה אהב · בוא · רחק לבש · ירד · היה · עטה חגר · רעע · נצל · נטה · הלך נער · רבה · היה ראה · נוע · ישע · עשה · קלל ברך · קום בוש · שמח לבש · עטה מעל

בשתם: אודה יהוה מאד בפי ובתוך רבים אהללנו: כי יעמד לימין אביון להושיע משפטי נפשו:

cx

לדוד מזמור נאם יהוה לאדני שב לימיני עד אשית איביך הדם לרגליך: מטה עזך ישלח יהוה מציון רדה בקרב איביך: עמך נדבות ביום חילך בהדרי קדש מרחם משחר לך טל ילדתך: נשבע יהוה ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק: אדני על ימינך מחץ ביום אפו מלכים: ידין בגוים מלא גויות מחץ ראש על ארץ רבה: מנחל בדרך ישתה על כן ירים ראש:

cxi

הללויה אודה יהוה בכל לבב בסוד ישרים ועדה: גדלים מעשי יהוה דרושים לכל חפציהם: הוד והדר פעלו וצדקתו עמדת לעד: זכר עשה לנפלאתיו חנון ורחום יהוה: טרף נתן ליראיו יזכר לעולם בריתו: כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים: מעשי ידיו אמת ומשפט נאמנים כל פקודיו: סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר: פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו: ראשית חכמה יראת יהוה שכל טוב לכל עשיהם תהלתו עמדת לעד:

cxii

הללויה אשרי איש ירא את יהוה במצותיו חפץ מאד: גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יברך: הון ועשר בביתו וצדקתו עמדת לעד: זרח בחשך אור לישרים חנון ורחום וצדיק:

cōfusiōe sua. Cōfitebor dño vehemēter in ore meo: & i medio populorū laudabo eū. Q̄ astabit a dextris pauperis: vt saluet a iudicibus aiam ei⁹. Dd ps. 110.

Dixit dñs domino meo: sede a dextris meis. Donec ponā inimicos tuos: scabellū pedibus tuis. Virgā fortitudinis tue emittet dñs ex sion: dñare i medio inimicorū tuoꝝ. Populi tui duces spōtanei in die fortitudis tue: i mōtibus sctis devulua orietur tibi ros adolescētie tue. Iurauit dñs & non pēitebit eū: tu es sacerdos in eternū sm ordinē melchisedech. Dñs a dextera tua pcussit i die furoris sui reges. Iudicabit in gētibus: iplebit valles: pcussit caput in terra multa. De torrēte in via bibet: ppterea exaltabit caput.

Aleluia. 111.

Confitebor dño in toto corde: i consilio iustorū & cōgregatiōne. Magna opa dñi: exqrēda in cūctis volūtatibus suis. Gloria & decor opus eius: & iustitia eius pseuerās in eternū. Memoriā fecit mirabiliū suoꝝ: clemēs & misericors dñs. Escā dedit timētib⁹ se: memor erit in sempiternū pacti sui. Fortitudinē opum suorū ānūciauit pplo suo: vt det illis hereditatē gētiū. Op⁹ māuū eius veritas & iudiciū: fidelia oia pcepta eius. Firmata iugit i sēpiternū: fctā i veritate & eqtate. Redēptionē misit pplo suo: mādauit i eternū pactū suū: sctm & terribile nomē ei⁹. Initiū sapiētie timor dñi: doctrīa bona cūctis q faciūt eā: laus eius perseuerat iugiter.

Aleluia. 112.

Beatus vir qui timet dominū: in mandatis eius volet nimis. Potēs in terra erit semen eius: gñatio iustorum bñdicetur. Substantia & diuitie in domo ei⁹: & iustitia eius pseuerās sp. Ortū est i tenebris lumen iustis: clemens & misericors & iustus.

cōfusione sua. Cōfitebor dño nimis in ore
αἰσχύνην αὐτῶν. Ἐξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ σφόδρα ἐν τῷ στό-
meo: ꝛ in medio multoꝝ laudabo eum. Quia astitit
ματί μου, καὶ ἐν μέσῳ πολλῶν αἰνέσω αὐτόν. Ὅτι παρέ-
a dextris pauperis vt saluā faceret a ꝑsequētibus
στη ἐκ δεξιῶν πένητος τοῦ σῶσαι ἐκ τῶν καταδιωκόντων
aiam meā. Psalmus dauid. 109.
τὴν ψυχήν μου. Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ.

Dixit dñs dño meo sede a dextris meis: donec
Εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν
ponā inimicos tuos scabellū pedū tuoꝝ. Virgā
θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. Ῥάβδον
virtutis emittet tibi dñs ex sion: ꝛ dñare
δυνάμεως ἐξαποστελεῖ σοι κύριος ἐκ σιών, καὶ κατακυρίευε
in medio inimicoꝝ tuoꝝ. Tecū pncipiū in die
ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου. Μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς
virtutis tue: in splēdoribus sctōꝝ tuoꝝ. Ex
δυνάμεώς σου, ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων σου. Ἐκ
vtero ante luciferū genui te. Iurauit dñs ꝛ nō pe-
γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε. Ὤμοσε κύριος καὶ οὐ με-
nitebit eū. Tu sacerdos in eternū: sm ordi-
ταμεληθήσεται. Σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα, κατὰ τὴν τά-
nē melchisedech. Dñs a dextris tuis cōfregit in die
ξιν μελχισεδέκ. Κύριος ἐκ δεξιῶν σου συνέθλασεν ἐν ἡμέρᾳ
ire sue reges. Iudicabit in nationib⁹: implebit
ὀργῆς αὐτοῦ βασιλεῖς. Κρινεῖ ἐν τοῖς ἔθνεσι, πληρώσει
ruinas: cōquassabit capita in terra multoꝝ. De tor-
πτώματα, συνθλάσει κεφαλὰς ἐπὶ γῆς πολλῶν. Ἐκ χει-
rente in via bibet: ppterea exaltabit caput.
μάρρου ἐν ὁδῷ πίεται, διὰ τοῦτο ὑψώσει κεφαλήν.
Alleluia. 110.
Ἀλληλούϊα. ρί.

Confitebor tibi dñe in toto corde meo: in cōsi-
Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, ἐν βου-
lio iustoꝝ ꝛ cōgregatiōe. Magna opa dñi: exqsi-
λῇ εὐθέων καὶ συναγωγῇ. Μεγάλα τὰ ἔργα κυρίου, ἐξεζητη-
ta in oēs voluntates eius. Cōfessio ꝛ ma-
μένα εἰς πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ. Ἐξομολόγησις καὶ με-
gnificētia opus eius: ꝛ iustitia eius manet
γαλοπρέπεια τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει
in seculū seculi. Memoriā fecit mirabiliū suo-
εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Μνείαν ἐποιήσατο τῶν θαυμασίων αὐ-
rū. Misericors ꝛ miserator dñs: escā dedit timēti-
τοῦ. Ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων ὁ κύριος, τροφὴν ἔδωκε τοῖς φοβου-
bus se. Memor erit in seculū testamēti sui. Virtu-
μένοις αὐτόν. Μνησθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα διαθήκης αὐτοῦ. Ἰσχὺν ἔρ-
operū suoꝝ annūciauit pplo suo. Ut det illis heredi-
γων αὐτοῦ ἀνήγγειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ. Τοῦ δοῦναι αὐτοῖς κληρονο-
tatē gentiū: opa manuū eius: veritas ꝛ iudiciū. Fidelia oīa
μίαν ἐθνῶν, ἔργα χειρῶν αὐτοῦ, ἀλήθεια καὶ κρίσις. Πισταὶ πᾶ-
mādata eius: cōfirmata in seculū seculi: fa-
σαι αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ, ἐστηριγμέναι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, πε-
cta in veritate ꝛ eqtate. Redēptionē misit
ποιημέναι ἐν ἀληθείᾳ καὶ εὐθύτητι. Λύτρωσιν ἀπέστειλε τῷ
pplo suo. Mādauit in eternū testamētū suū: sctm ꝛ
λαῷ αὐτοῦ. Ἐνετείλατο εἰς τὸν αἰῶνα διαθήκην αὐτοῦ, ἅγιον καὶ
terribile nomē eius. Initiū sapiētie timor dñi: intellect⁹
φοβερὸν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀρχὴ σοφίας φόβος κυρίου, σύνεσις
aūt bon⁹ oibus facientib⁹ eū. Laudatio eius
δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν. Ἡ αἴνεσις αὐτοῦ
manet in seculū seculi. Alleluia. 111.
μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἀλληλούϊα. ρια.

Beatus vir q̄ timet dñm: in mādatis
Μακάριος ἀνὴρ ὁ φοβούμενος τὸν κύριον, ἐν ταῖς ἐντολαῖς
eius volet nimis. Potēs in terra erit semen eius:
αὐτοῦ θελήσει σφόδρα. Δυνατὸν ἐν τῇ γῇ ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ,
gnātio rectoꝝ bñdicet. Gloria ꝛ diuitie in domo ei⁹:
γενεὰ εὐθέων εὐλογηθήσεται. Δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ
et iustitia eius manet in seculū seculi. Exortū est
καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Ἐξανέτειλεν
in tenebris lumē rectis: misericors ꝛ miserator ꝛ iustus:
ἐν σκότει φῶς τοῖς εὐθέσιν ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων καὶ δίκαιος

Math. 22.d. Heb. 10.c. 1.Cori 15.c. — Heb. 7.c. — Ps. 9.c. Infra. 137.

Iocūdus vir q̄ miseret ꝛ cōmodat: disponet ser-
Χρηστὸς ἀνὴρ ὁ οἰκτείρων καὶ κιχρῶν, οἰκονομήσει τοὺς λό-
mones suos in iudicio: qr in eternū nō cōmouebit.
γους αὐτοῦ ἐν κρίσει, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα οὐ σαλευθήσεται.
In memoria eterna erit iustus: ab auditiōe mala
Εἰς μνημόσυνον αἰώνιον ἔσται δίκαιος, ἀπὸ ἀκοῆς πονη-
nō timebit. Paratū cor eius sperare in
ρᾶς οὐ φοβηθήσεται. Ἑτοίμη ἡ καρδία αὐτοῦ ἐλπίζειν ἐπὶ
dño. cōfirmatū ē cor eius: nō timebit donec
κύριον, ἐστήρικται ἡ καρδία αὐτοῦ, οὐ μὴ φοβηθῇ ἕως οὗ
despiciat in inimicos suos. Dispersit dedit
ἐπίδῃ ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Ἐσκόρπισεν ἔδωκε τοῖς
paupibus: iustitia eius manet in seculū secu-
πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶ-
li. Cornu eius exaltabit in gloria. Peccator
νος. Τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται ἐν δόξῃ. Ἁμαρτωλὸς
videbit ꝛ irascet: dētibus suis fremet ꝛ
ὄψεται καὶ ὀργισθήσεται, τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ βρύξει καὶ
tabescet. Desideriū pctōꝝ peribit.
τακήσεται. Ἐπιθυμία ἁμαρτωλῶν ἀπολεῖται.
Alleluia. 112.
Ἀλληλούϊα. ριβ΄.

Laudate pueri dñm: laudate nomē dñi. Sit
Αἰνεῖτε παῖδες κύριον, αἰνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίου. Εἴη
nomē dñi benedictū et hoc nūc ꝛ vsq in se-
τὸ ὄνομα κυρίου εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰ-
culū. Ab ortu solis vsq ad occasum: laudabile no-
ῶνος. Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, αἰνετὸν τὸ ὄνο-
men dñi. Excelsus sup oēs gētes dñs: sup
μα κυρίου. Ὑψηλὸς ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη ὁ κύριος, ἐπὶ
celos gloria eius. Quis sicut dñs de⁹ nr:
τοὺς οὐρανοὺς ἡ δόξα αὐτοῦ. Τίς ὡς κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν,
q in altis hītat ꝛ hūilia respicit: in ce-
ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν ἐν τῷ οὐ-
lo ꝛ in terra: suscitās a terra inopē: ꝛ de
ρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, ὁ ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχόν, καὶ ἀπὸ
stercore erigēs pauperē. Ut collocet eū cū prin-
κοπρίας ἀνυψῶν πένητα. Τοῦ καθίσαι αὐτὸν μετὰ ἀρ-
cipibus: cū pncipib⁹ ppli sui. Qui hītare facit ste-
χόντων, μετὰ ἀρχόντων λαοῦ αὐτοῦ. Ὁ κατοικίζων στεῖ-
rilē in domo: matrē sup filios letantē.
ραν ἐν οἴκῳ, μητέρα ἐπὶ τέκνοις εὐφραινομένην.
Alleluia. 113.
Ἀλληλούϊα. ριγ΄.

In exitu israel de egypto: domus iacob de pplo
Ἐν ἐξόδῳ ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου, οἴκου ἰακὼβ ἐκ λαοῦ
barbaro: Facta est iudea sctificatio eius: israel po-
βαρβάρου, Ἐγενήθη ἰουδαία ἁγίασμα αὐτοῦ, ἰσραὴλ ἐξου-
testas eius. Mare vidit ꝛ fugit: iordanis cō-
σία αὐτοῦ. Ἡ θάλασσα εἶδε καὶ ἔφυγεν, ὁ ἰορδάνης ἐ-
uersus est retrorsum. Mōtes exultauerūt vt arietes: ꝛ
στράφη εἰς τὰ ὀπίσω. Τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοί, καὶ οἱ
colles sicut agni ouiū. Quid tibi ē mare q fugi-
βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων. Τί σοί ἐστι θάλασσα ὅτι ἔφυ-
sti: ꝛ tu iordanis q: cōuersus es retrorsum? Mōtes
γες; καὶ σὺ ἰορδάνη ὅτι ἐστράφης εἰς τὰ ὀπίσω; Τὰ ὄρη
q exultastis sicut arietes: ꝛ colles sicut agni ouiū:
ὅτι ἐσκιρτήσατε ὡσεὶ κριοί, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβά-
A facie dñi mota est terra: a fa-
των; Ἀπὸ προσώπου κυρίου ἐσαλεύθη ἡ γῆ, ἀπὸ προ-
cie dei iacob. Qui cōuertit petrā
σώπου τοῦ θεοῦ ἰακώβ. Τοῦ στρέψαντος τὴν πέτραν
in stagna aquarū: ꝛ rupē in fontes aqua-
εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ τὴν ἀκρότομον εἰς πηγὰς ὑδά-
rum. Non nobis dñe nō nobis: sed noī tuo
των. Μὴ ἡμῖν κύριε μὴ ἡμῖν, ἀλλ᾽ ἢ τῷ ὀνόματί σου
da gloriā. Sup mia tua ꝛ veritate tua:
δὸς δόξαν. Ἐπὶ τῷ ἐλέει σου καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου,
nequādo dicāt gētes: vbi est deus eoꝝ?
μήποτε εἴπωσι τὰ ἔθνη, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν;
Deus aūt nr
Ὁ δὲ θεὸς ἡμῶν

1.Cor. 9.c. — Infra. 134. Iob. 1. d. — 1.Re. 2.b. — Exo. 13.a. — Infra. 137.

Bonus vir clemēs & fenerans: dispēsabit verba sua in iudicio. Quia in eternū nō cōmouebitur: in memoria sēpiterna erit iustus. Ab auditu malo nō timebit: paratum cor eius confidens in dño. Firmatū cor ei⁹ nō timebit: donec aspiciat in hostibus suis. Dispsit dedit pauperibus: iustitia eius permanet in eternum: cornu eius exaltabitur in gloria. Impius videbit & irascetur: dētibus suis frendet & tabescet: desiderium impiorum peribit. Aleluia. 113.

Laudate serui domini: laudate nomen domini. Sit nomen dñi bñdictum a modo & vsq in eternum. Ab ortu solis vsq ad occasum eius laudabile nomē domini. Excelsus sup oēs gētes dñs: super celos gloria eius. Quis vt dominus deus noster: q in excelsis habitans humilia respicit in celo & in terra? Suscitās de puluere inope: de stercoribus eleuabit paupe rem. Vt sedere faciat cū cū pricipibus: cū principibus ppli sui. Qui collocat sterilē i domo matrē filiorū letantē. Aleluia. 114.

Cum egrederetur israel de egypto: domus iacob de populo barbaro. Factus est iudas in sctificatiōe eius: israel potestas eius. Mare vidit & fugit: iordanis cōuersus est retrorsum. Mōtes subsilierūt vt arietes: colles qsi filii gregis. Quid est tibi mare q fugisti: iordanis quia cōuersus es retrorsū? Montes subsaltastis vt arietes: colles qsi filii gregis. A facie dñi cōtremiscit terra: a facie dei iacob. Qui conuertit petrā in paludes aquarum: silicē in fontes aquarum. 115.

Non nobis dñe nō nobis: sed noī tuo da gloriā pp miam tuā & veritatē tuam. Ne dicāt gētes vbi est deus eorū? Deus āt noster

טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט: כי לעולם לא ימוט לזכר עולם יהיה צדיק: משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטח ביהוה: סמוך לבו לא יירא עד אשר יראה בצריו: פזר נתן לאביונים צדקתו עמדת לעד קרנו תרום בכבוד: רשע יראה וכעס שניו יחרק ונמס תאות רשעים תאבד:

cxiii

הללויה הללו עבדי יהוה הללו את שם יהוה: יהי שם יהוה מברך מעתה ועד עולם: ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יהוה: רם על כל גוים יהוה על השמים כבודו: מי כיהוה אלהינו המגביהי לשבת: המשפילי לראות בשמים ובארץ: מקימי מעפר דל מאשפת ירים אביון: להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו: מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה:

cxiiii

בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז: היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו: הים ראה וינס הירדן יסב לאחור: ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן: מה לך הים כי תנוס הירדן תסב לאחור: ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני צאן: מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלוה יעקב: ההפכי הצור אגם מים חלמיש למעינו מים:

cxv

לא לנו יהוה לא לנו כי לשמך תן כבוד על חסדך על אמתך: למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם: ואלהינו

בַּשָּׁמַיִם כֹּל אֲשֶׁר חָפֵץ עָשָׂה׃
עֲצַבֵּיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יְדֵי
אָדָם׃ פֶּה לָהֶם וְלֹא יְדַבֵּרוּ
עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ׃ אָזְנַיִם
לָהֶם וְלֹא יִשְׁמָעוּ אַף לָהֶם וְלֹא
יְרִיחוּן׃ יְדֵיהֶם וְלֹא יְמִישׁוּן
רַגְלֵיהֶם וְלֹא יְהַלֵּכוּ לֹא יֶהְגּוּ
בִּגְרוֹנָם׃ כְּמוֹהֶם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם
כֹּל אֲשֶׁר בֹּטֵחַ בָּהֶם׃ יִשְׂרָאֵל
בְּטַח בַּיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃
בֵּית אַהֲרֹן בִּטְחוּ בַיהוָה עֶזְרָם
וּמָגִנָּם הוּא׃ יִרְאֵי יְהוָה בִּטְחוּ
בַיהוָה עֶזְרָם וּמָגִנָּם הוּא׃ יְהוָה
זְכָרָנוּ יְבָרֵךְ יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל
יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן׃ יְבָרֵךְ יִרְאֵי
יְהוָה הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים׃ יֹסֵף
יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם׃
בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֹשֵׂה שָׁמַיִם
וָאָרֶץ׃ הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה
וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם׃ לֹא
הַמֵּתִים יְהַלְלוּ יָהּ וְלֹא כָּל יֹרְדֵי
דוּמָה׃ וַאֲנַחְנוּ נְבָרֵךְ יָהּ מֵעַתָּה
וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ׃

cxvj.

אָהַבְתִּי כִּי יִשְׁמַע
יְהוָה אֶת קוֹלִי תַּחֲנוּנָי׃ כִּי
הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבְיָמַי אֶקְרָא׃
אֲפָפוּנִי חֶבְלֵי מָוֶת וּמְצָרֵי
שְׁאוֹל מְצָאוּנִי צָרָה וְיָגוֹן אֶמְצָא׃
וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה יְהוָה
מַלְּטָה נַפְשִׁי׃ חַנּוּן יְהוָה וְצַדִּיק
וֵאלֹהֵינוּ מְרַחֵם׃ שֹׁמֵר פְּתָאִים
יְהוָה דַּלּוֹתִי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ׃ שׁוּבִי
נַפְשִׁי לִמְנוּחָיְכִי כִּי יְהוָה
גָּמַל עָלָיְכִי׃ כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי
מִמָּוֶת אֶת עֵינִי מִן דִּמְעָה אֶת
רַגְלִי מִדֶּחִי׃ אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה

in celo: vniuersa q̃ voluit fecit. Idola gentiũ argentũ & aurũ: opus manuũ hoĩm. Os habent & non loquentur: oculos habent & non videbunt. Aures hñt & nõ audiẽt: nasũ habent & non odorabunt. Manus habent & non palpabũt: pedes habent & nõ ambulabunt: & non sonabũt in gutture suo. Similes illis fiãt qui faciunt ea: & oẽs qui confidũt in eis. Israel confidit in dño: auxiliator eorũ & protector eorũ ipse. Domus aaron cõfidit in domino: auxiliator eorũ & ꝓtector eorũ ipse. Timẽtes dñm cõfidũt in dño: auxiliator eorũ & protector eorũ ipse. Dñs recordatus nr̃i bñdicet: bñdicet domui israel: bñdicet domui aaron. Bñdicet timẽtibus dñm pusillis cũ magnis. Addat dñs sup vos: sup vos & super filios vestros. Benedicti vos a domino: qui fecit celos & terrã. Celũ celorum domino: terram autem dedit filiis hominum. Non mortui laudabunt dominum: nec omnes qui descẽdũt in silentium. Sed nos benedicemus domino: a modo & vsq̧ in eternum.

Aleluia. 116.

Dilexi qm̃ exaudiet dñs vocẽ deprecatiõis mee. Inclinauit aurẽ suã mihi: & ĩ diebus meis inuocabo. Circũdederũt me fũes mortis: & munitiones iferni iuenerũt me: angustiã & dolorẽ reperi. Et nomen dñi inuocabo: obsecro domine libera aiam meã. Clemens dominus & iust9: & deus nr̃ misericors. Custodit paruulos dominus: attenuatus sum & me saluabit. Reuertere aia mea in requiem tuam: quia dominus reddidit tibi. Quia eruit animam meam de morte: oculos meos a lachrymis: pedes meos ab offensa. Deambulabo coram domino

in celo τ in terra: oia q̃cuq̧ voluit fecit.
ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, πάντα ὅσα ἠθέλησεν ἐποίησε.
Simulacra gẽtiũ: argentũ τ aurũ: opa manuũ
Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν, ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἔργα χειρῶν
hoim: Os habẽt: τ nõ loquũtur. oculos
ἀνθρώπων, Στόμα ἔχουσι, καὶ οὐ λαλήσουσιν. ὀφθαλ-
habẽt: τ nõ videbũt. Aures hñt: τ nõ
μοὺς ἔχουσι, καὶ οὐκ ὄψονται. Ὦτα ἔχουσι, καὶ οὐκ ἀ-
audiẽt. nares hñt: τ nõ odorabũt. Ma
κούσονται. ῥῖνας ἔχουσι, καὶ οὐκ ὀσφρανθήσονται. Χεῖ-
nus hñt: τ nõ palpabũt. pedes hñt: τ nõ
ρας ἔχουσι, καὶ οὐ ψηλαφήσουσι. πόδας ἔχουσι, καὶ οὐ
ambulabũt; nõ sonabũt in gutture suo.
περιπατήσουσιν, οὐ φωνήσουσιν ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν.
Siles illis fiãt q̃ faciũt ea: τ oẽs
Ὅμοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποιοῦντες αὐτά, καὶ πάντες
q̃ cõfidũt in eis. Domus israel sperauit in
οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτοῖς. Οἶκος Ἰσραὴλ ἤλπισεν ἐπὶ
dño: adiutor τ ꝓtector eoꝝ est. Domus aarõ
κύριον, βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν. Οἶκος Ἀαρὼν
sperauit in dño: adiutor τ ꝓtector eoꝝ est.
ἤλπισεν ἐπὶ κύριον, βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν.
Qui timẽt dñm sperauerũt in dño: adiutor τ
Οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον ἤλπισαν ἐπὶ κύριον, βοηθὸς καὶ
ꝓtector eoꝝ est. Dñs memor existẽs nr̃i bñdixit
ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστιν. Κύριος μνησθεὶς ἡμῶν εὐλόγησεν
nobis: bñdixit domui israel: bñdixit domui aaron.
ἡμᾶς, εὐλόγησε τὸν οἶκον Ἰσραήλ, εὐλόγησε τὸν οἶκον Ἀαρών.
Bñdixit timẽtibus dñm: pusillis cũ
Εὐλόγησε τοὺς φοβουμένους τὸν κύριον, τοὺς μικροὺς μετὰ
magnis. Adijciat dñs sup vos: sup vos τ sup
τῶν μεγάλων. Προσθείη κύριος ἐφ' ὑμᾶς, ἐφ' ὑμᾶς καὶ ἐπὶ
filios vr̃os. Bñdicti vos a dño: q̃ fecit
τοὺς υἱοὺς ὑμῶν. Εὐλογημένοι ὑμεῖς τῷ κυρίῳ, τῷ ποιήσαντι
celũ τ terrã. Celũ celi do-
τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ὁ οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ τῷ κυ-
mino: terrã aũt dedit filijs hoim. Nõ
ρίῳ, τὴν δὲ γῆν ἔδωκε τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων. Οὐχ
mortui laudabũt te dñe: neq̧ oẽs q̃ descendũt
οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε κύριε, οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνον-
in infernũ: Sed nos q̃ viuim9 bñdicemus dño
τες εἰς ᾅδου, Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ ζῶντες εὐλογήσομεν τὸν κύριον,
ex hoc nũc τ vsq̧ in seculũ.
ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Alleluia. 114.
Ἀλληλούϊα. ριδ'.

Dilexi: q̃m exaudiet dñs vocẽ
Ἠγάπησα, ὅτι εἰσακούσεται κύριος τῆς φωνῆς τῆς
orationis mee. Quia iclinauit aurẽ suã mihi: τ in
δεήσεώς μου. Ὅτι ἔκλινε τὸ οὖς αὐτοῦ ἐμοί, καὶ ἐν ταῖς
dieb9 meis inuocabo. Circũdederũt me dolores mor-
ἡμέραις μου ἐπικαλέσομαι. Περιέσχον με ὠδῖνες θανά-
tis: pericula iferni inuenerũt me. Tribulationẽ τ dolorẽ in-
του, κίνδυνοι ᾅδου εὕροσάν με. Θλίψιν καὶ ὀδύνην εὗ-
ueni: τ nomẽ dñi inuocaui: o dñe libe-
ρον, καὶ τὸ ὄνομα κυρίου ἐπεκαλεσάμην, ὦ κύριε ῥῦ-
ra aiam meã. Misericors dñs τ iustus:
σαι τὴν ψυχήν μου. Ἐλεήμων ὁ κύριος καὶ δίκαιος,
et de9 nr̃ miseret: custodiẽs puulos dñs:
καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν ἐλεεῖ, φυλάσσων τὰ νήπια ὁ κύριος,
hũiliatus sum τ liberauit me. Cõuertere aia mea
ἐταπεινώθην καὶ ἔσωσέ με. Ἐπίστρεψον ψυχή μου
in requiẽ tuã: q2 dñs bñfecit tibi.
εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι κύριος εὐηργέτησέ σε.
Quia eripuit aiam meã de morte: ocu-
Ὅτι ἐξείλετο τὴν ψυχήν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφ-
los meos a lachrymis: τ pedes meos
θαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου
a lapsu. Placebo in cõspectu dñi
ἀπὸ ὀλισθήματος. Εὐαρεστήσω ἐνώπιον κυρίου

Infra. 154.

S. 17.

in regione viuẽtiũ. Alleluia. 115.
ἐν χώρᾳ ζώντων. Ἀλληλούϊα. ριε'.
Credidi ꝓpter q̃d locut9 sũ: ego aũt hũiliatus sũ ni-
Ἐπίστευσα διὸ ἐλάλησα, ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην σφό-
mis. Ego aũt dixi in excessu meo: ois hõ mẽ-
δρα. Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου, πᾶς ἄνθρωπος ψεύ-
dax. Quid retribuã dño pro oĩbus q̃ retribuit
στης. Τί ἀνταποδώσω τῷ κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέ-
mihi? Calicẽ salutaris accipiã: τ nomẽ do-
δωκέ μοι; Ποτήριον σωτηρίου λήψομαι, καὶ τὸ ὄνομα κυ-
mini inuocabo. Uota mea dño reddã:
ρίου ἐπικαλέσομαι. Τὰς εὐχάς μου τῷ κυρίῳ ἀποδώσω,
corã oi ppl̃o eius. Preciosa in cõspectu
ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Τίμιος ἐναντίον κυ-
dñi mors sctõꝝ eius. O dñe ego seruus
ρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ. Ὦ κύριε ἐγὼ δοῦλος
tu9: ego seruus tu9: τ filius ancille tue: dirupi-
σός, ἐγὼ δοῦλος σός, καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης σου, διέῤῥη-
sti vincula mea. Tibi sacrificabo hostiã laudis: τ in
ξας τοὺς δεσμούς μου. Σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἐν
noie dñi inuocabo. Uota mea dño
ὀνόματι κυρίου ἐπικαλέσομαι. Τὰς εὐχάς μου τῷ κυρίῳ
reddã: in cõspectu ois ppl̃i eius. In atrijs
ἀποδώσω, ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἐν αὐλαῖς
dom9 dñi in medio tui hierusalẽ.
οἴκου κυρίου ἐν μέσῳ σου Ἱερουσαλήμ.

Alleluia. 116.
Ἀλληλούϊα. ρις'.

Laudate dñm oẽs gẽtes: laudate eũ
Αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, ἐπαινέσατε αὐτὸν
oẽs ppl̃i. Qm̃ cõfirmata est mia eius sup nos: τ
πάντες οἱ λαοί. Ὅτι ἐκραταιώθη τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ
veritas dñi manet in eternũ.
ἡ ἀλήθεια τοῦ κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Alleluia. 117.
Ἀλληλούϊα. ριζ'.

Confitemini dño qm̃ bonus: qm̃ in seculũ
Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ
mia eius. Dicat nũc dom9 israel: qm̃ bonus: qm̃ in
ἔλεος αὐτοῦ. Εἰπάτω δὴ οἶκος Ἰσραήλ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς
seculũ mia eius. Dicat nũc dom9 aaron: qm̃
τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εἰπάτω δὴ οἶκος Ἀαρών, ὅτι
bon9: qm̃ in seculũ mia eius. Dicãt nũc
ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εἰπάτωσαν δὴ
oẽs q̃ timẽt dñm: qm̃ bonus: qm̃ in seculũ
πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα
mia eius. De tribulatiõe inuocaui dñm: τ
τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἐκ θλίψεως ἐπεκαλεσάμην τὸν κύριον, καὶ
exaudiuit me in latitudine. Dñs mihi adiutor: τ nõ ti-
ἐπήκουσέ μου εἰς πλατυσμόν. Κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φο-
mebo q̃d faciet mihi hõ. Dñs mihi adiutor:
βηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. Κύριος ἐμοὶ βοηθός,
τ ego despiciã inimicos meos. Bonũ ẽ cõfidere in do-
κἀγὼ ἐπόψομαι τοὺς ἐχθρούς μου. Ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ κύ-
mino: q̃ cõfidere in hoĩe. Bonũ ẽ sperare in
ριον, ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἄνθρωπον. Ἀγαθὸν ἐλπίζειν ἐπὶ
dño: q̃ sperare in ꝓncipibus. Oẽs gẽtes circuierũt
κύριον, ἢ ἐλπίζειν ἐπ' ἄρχουσι. Πάντα τὰ ἔθνη ἐκύκλωσάν
me: τ noĩe dñi vlt9 sum in eos. Circũdan-
με, καὶ τῷ ὀνόματι κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. Κυκλώσαν-
tes circũdederũt me: τ noĩe dñi vltus sum in
τες ἐκύκλωσάν με, καὶ τῷ ὀνόματι κυρίου ἠμυνάμην αὐ-
eos. Circũdederũt me sicut apes fauũ: τ exarserũt
τούς. Ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισσαι κηρίον, καὶ ἐξεκαύθη-
sicut ignis in spinis: τ noĩe dñi vlt9 sum in
σαν ὡς πῦρ ἐν ἀκάνθαις, καὶ τῷ ὀνόματι κυρίου ἠμυνάμην
eos. Impulsus euersus sũ vt caderẽ: τ dñs su-
αὐτούς. Ὠσθεὶς ἀνετράπην τοῦ πεσεῖν, καὶ ὁ κύριος ἀν-
scepit me. Fortitudo mea τ laus mea dñs: τ
τελάβετό μου. Ἰσχύς μου καὶ ὕμνησίς μου ὁ κύριος, καὶ
factus ẽ mihi in salutẽ. Uox exultationis
ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. Φωνὴ ἀγαλλιάσεως

in terris viuorũ. Credidi propter quod locutus sum: ego autẽ afflictus sum nimis. Ego dixi in stupore meo: ois homo mẽdacium. Quid reddã dño: p oĩbus que retribuit mihi. Calicẽ salutaris accipiã: & in nomine dñi inuocabo. Vota mea domino reddam nũc corã oĩ populo eius. Gloriosa ĩ cõspectu dñi mors sctõrũ eius. Obsecro domine quia ego seruus tuus: ego seruus tuus filius ancille tue: dissoluisti vincula mea. Tibi immolabo hostiã laudis: & in noĩe dñi inuocabo. Vota mea dño reddã nunc in conspectu oĩs populi eius. In atriis domus domini: in medio tui ierusalem.

Aleluia. 117.

Laudate dominum omnes gentes: collaudate eũ vniuersi populi. Quia confortata est sup nos mia eius: & veritas domini in eternũ.

Aleluia. 118.

Confitemini dño qm̃ bonus: qm̃ ĩ eternũ mia eius. Dicat nunc israel: quoniam in eternũ mia ei9. Dicat nunc domus aaron: qm̃ in eternum mia eius. Dicant nunc qui timẽt dñm: qm̃ in eternũ mia eius. De tribulatiõe inuocaui dñm: exaudiuit me in latitudine dñs. Dñs mecum nõ timebo quid faciat mihi hõ. Dñs mihi auxiliator: & ego despiciã odientes me. Melius est sperare in dño: quã sperare ĩ homine. Melius est sperare in dño: quã sperare ĩ principibus. Omnes gẽtes circũdederũt me in noĩe domini quia vltus sum eas. Circũdederũt me & obsederunt me: ĩ noĩe dñi quia vltus sũ eas. Circũdederũt me q̃si apes: extincte sunt q̃si ignis spinarũ: in noĩe dñi quia vltus sũ eas. Impulsus ipellebar vt caderẽ: & dñs sustentauit me. Fortitudo mea & laudatio dñs: & factus ẽ mihi ad salutẽ.

בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים׃ הֶאֱמַנְתִּי כִּי
אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי מְאֹד׃ אֲנִי
אָמַרְתִּי בְחָפְזִי כָּל הָאָדָם כֹּזֵב׃
מָה אָשִׁיב לַיהוָה כָּל תַּגְמוּלוֹהִי
עָלָי׃ כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֶשָּׂא וּבְשֵׁם
יְהוָה אֶקְרָא׃ נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם
נֶגְדָה נָּא לְכָל עַמּוֹ׃ יָקָר בְּעֵינֵי
יְהוָה הַמָּוְתָה לַחֲסִידָיו׃ אָנָּה יְהוָה
כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ אֲנִי עַבְדְּךָ בֶּן
אֲמָתֶךָ פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי׃ לְךָ אֶזְבַּח
זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא׃
נְדָרַי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָּא
לְכָל עַמּוֹ׃ בְּחַצְרוֹת בֵּית יְהוָה
בְּתוֹכֵכִי יְרוּשָׁלָםִ הַלְלוּיָהּ׃

cxvij.

הַלְלוּ אֶת יְהוָה כָּל
גּוֹיִם שַׁבְּחוּהוּ כָּל הָאֻמִּים׃ כִּי
גָבַר עָלֵינוּ חַסְדּוֹ וֶאֱמֶת יְהוָה
לְעוֹלָם הַלְלוּיָהּ׃

cxviij.

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ׃ יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל כִּי
לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יֹאמְרוּ נָא בֵית
אַהֲרֹן כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ יֹאמְרוּ נָא
יִרְאֵי יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ׃ מִן
הַמֵּצַר קָרָאתִי יָּהּ עָנָנִי בַמֶּרְחָב יָהּ׃
יְהוָה לִי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה
לִי אָדָם׃ יְהוָה לִי בְּעֹזְרָי וַאֲנִי
אֶרְאֶה בְשֹׂנְאָי׃ טוֹב לַחֲסוֹת
בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בָּאָדָם׃ טוֹב לַחֲסוֹת
בַּיהוָה מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים׃ כָּל
גּוֹיִם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם יְהוָה כִּי
אֲמִילַם׃ סַבּוּנִי גַם סְבָבוּנִי בְּשֵׁם
יְהוָה כִּי אֲמִילַם׃ סַבּוּנִי כִדְבֹרִים
דֹּעֲכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי
אֲמִילַם׃ דָּחֹה דְחִיתַנִי לִנְפֹּל
וַיהוָה עֲזָרָנִי׃ עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ
וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה׃ קוֹל רִנָּה

ישועה באהלי צדיקים ימין יהוה עשה חיל׃ ימין יהוה רוממה ימין יהוה עשה חיל׃ לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה׃ יסר יסרני יה ולמות לא נתנני׃ פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה׃ זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו׃ אודך כי עניתני ותהי לי לישועה׃ אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה׃ מאת יהוה היתה זאת היא נפלאת בעינינו׃ זה היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו׃ אנא יהוה הושיעה נא אנא יהוה הצליחה נא׃ ברוך הבא בשם יהוה ברכנוכם מבית יהוה׃ אל יהוה ויאר לנו אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח׃ אלי אתה ואודך אלהי ארוממך׃ הודו ליהוה כי טוב כי לעולם חסדו׃

cxix.

אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת יהוה׃ אשרי נצרי עדתיו בכל לב ידרשוהו׃ אף לא פעלו עולה בדרכיו הלכו׃ אתה צויתה פקדיך לשמר מאד׃ אחלי יכנו דרכי לשמר חקיך׃ אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך׃ אודך בישר לבב בלמדי משפטי צדקך׃ את חקיך אשמר אל תעזבני עד מאד׃ במה יזכה נער את ארחו לשמר כדברך׃ בכל לבי דרשתיך אל תשגני ממצותיך׃ בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא לך׃ ברוך אתה יהוה למדני חקיך׃ בשפתי ספרתי

Vox laudis & salutis in tabernaculis iustorum: dextera dñi fecit fortitudinẽ. Dextera dñi excelsa: dextera dñi fecit virtutem. Nõ moriar sed viuã: & narrabo opa domini. Corripiens corripuit me dñs: & morti nõ tradidit me. Apite mihi portas iustitie: igressus in eas cõfitebor dño. Hec porta dño: iusti itrabũt in eam. Cõfitebor tibi qm̃ exaudisti me: & fctũs es mihi ad salutẽ. Lapis quẽ reprobauerũt edificãtes: factus est in caput anguli. A dño factũ est istud: hoc est mirabile ĩ oculis nr̃is. Hec dies quam fecit dñs: exultemus & letemur ĩ ea. O obsecro domine salua obsecro: obsecro dñe psperare obsecro. Bñdictus qui venit in noĩe dñi: bñdiximus vobis de domo dñi. Deus dñs & appuit nobis: freqñtate solẽnitatẽ in frõdosis vsq; ad cornua altaris. Deus meus es tu & cõfitebor tibi: deus meus exaltabo te. Cõfitemini dño qm̃ bõus: qm̃ ĩ eternũ mĩa eius.

Aleph. 119.

Beati imaculati vie: qui ãbulant in lege dñi. Beati qui custodiunt testimõia eius: ĩ toto corde requirunt eũ. Nec enim qui opantur iniquitate in viis eius ambulauerunt. Tu mãdasti pcepta tua custodiri nimis. Vtinam dirigãtur vie mee: ad custodiẽda pcepta tua. Tũc nõ confundar: cũ respexero ad oĩa mandata tua. Cõfitebor tibi in directiõe cordis: cũ didicero iudicia iustitie tue. Precepta tua custodiam: ne derelinq̃s me vsq; nimis.

Beth.

In quo corriget iuuenis semitam suã? cũ custodierit verba tua. In toto corde meo exquisiui te: ne errare me facias a mandatis tuis. In corde meo abscõdi eloquia tua: vt non peccem tibi. Benedictus tu domine: doce me precepta tua. In labiis meis narraui:

καὶ σωτηρίας ἐν σκηναῖς δικαίων. Δεξιὰ κυρίου ἐποίησε δύναμιν, δεξιὰ κυρίου ὕψωσέ με. Δεξιὰ κυρίου ἐποίησε δύναμιν, οὐκ ἀποθανοῦμαι, ἀλλὰ ζήσομαι, καὶ διηγήσομαι τὰ ἔργα κυρίου. Παιδεύων ἐπαίδευσέ με ὁ κύριος, καὶ τῷ θανάτῳ οὐ παρέδωκέ με. Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης, εἰσελθὼν ἐν αὐταῖς ἐξομολογήσομαι τῷ κυρίῳ. Αὕτη ἡ πύλη τοῦ κυρίου, δίκαιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ. Ἐξομολογήσομαί σοι ὅτι ἐπήκουσάς μου, καὶ ἐγένου μοι εἰς σωτηρίαν. Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. Παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. Αὕτη ἡ ἡμέρα ἣν ἐποίησεν ὁ κύριος, ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ. Ὦ κύριε σῶσον δή, ὦ κύριε εὐόδωσον δή. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Εὐλογήκαμεν ὑμᾶς ἐξ οἴκου κυρίου. Θεὸς κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν. Συστήσασθε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν, ἕως τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου. Θεός μου εἶ σὺ καὶ ἐξομολογήσομαί σοι, θεός μου εἶ σὺ καὶ ὑψώσω σε. Ἐξομολογήσομαί σοι, ὅτι ἐπήκουσάς μου, καὶ ἐγένου μοι εἰς σωτηρίαν. Ἐξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Alleluia. 118.

Ἀλληλουία.

Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, οἱ πορευόμενοι ἐν νόμῳ κυρίου. Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τὰ μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν. Οὐ γὰρ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ ἐπορεύθησαν. Σὺ ἐνετείλω τὰς ἐντολάς σου τοῦ φυλάξασθαι σφόδρα. Ὄφελον κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοί μου τοῦ φυλάξασθαι τὰ δικαιώματά σου. Τότε οὐ μὴ αἰσχυνθῶ, ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς σου. Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν εὐθύτητι καρδίας, ἐν τῷ μεμαθηκέναι με τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Τὰ δικαιώματά σου φυλάξω, μὴ με ἐγκαταλίπῃς ἕως σφόδρα. Ἐν τίνι κατορθώσει ὁ νεώτερος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ; ἐν τῷ φυλάξασθαι τοὺς λόγους σου. Ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου ἐξεζήτησά σε, μὴ ἀπώσῃ με ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου. Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὰ λόγιά σου, ὅπως ἂν μὴ ἁμάρτω σοι. Εὐλογητὸς εἶ κύριε, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Ἐν τοῖς χείλεσί μου ἐξήγγειλα

Math. 21.d.

Math. 21.d.

πάντα τὰ κρίματα τοῦ στόματός σου, ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ. Ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου ἀδολεσχήσω, καὶ κατανοήσω τὰς ὁδούς σου. Ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, οὐκ ἐπιλήσομαι τῶν λόγων σου. Ἀνταπόδος τῷ δούλῳ σου, ζῆσόν με, καὶ φυλάξω τοὺς λόγους σου. Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατανοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου. Πάροικος ἐγώ εἰμι ἐν τῇ γῇ, μὴ ἀποκρύψῃς ἀπ᾽ ἐμοῦ τὰς ἐντολάς σου. Ἐπεπόθησεν ἡ ψυχή μου τοῦ ἐπιποθῆσαι τὰ κρίματά σου ἐν παντὶ καιρῷ. Ἐπετίμησας ὑπερηφάνοις, ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου. Περίελε ἀπ᾽ ἐμοῦ ὄνειδος καὶ ἐξουδένωσιν, ὅτι τὰ μαρτύριά σου ἐξεζήτησα. Καὶ γὰρ ἐκάθισαν ἄρχοντες, καὶ κατ᾽ ἐμοῦ κατελάλουν, ὁ δὲ δοῦλός σου ἠδολέσχει ἐν τοῖς δικαιώμασί σου. Καὶ γὰρ τὰ μαρτύριά σου μελέτη μού ἐστι, καὶ αἱ συμβουλίαι μου τὰ δικαιώματά σου. Ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχή μου, ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου. Τὰς ὁδούς μου ἐξήγγειλα καὶ ἐπήκουσάς μου, δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Ὁδὸν δικαιωμάτων σου συνέτισόν με, καὶ ἀδολεσχήσω ἐν τοῖς θαυμασίοις σου. Ἐνύσταξεν ἡ ψυχή μου ἀπὸ ἀκηδίας, βεβαίωσόν με ἐν τοῖς λόγοις σου. Ὁδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ τῷ νόμῳ σου ἐλέησόν με. Ὁδὸν ἀληθείας ᾑρετισάμην, τὰ κρίματά σου οὐκ ἐπελαθόμην. Ἐκολλήθην τοῖς μαρτυρίοις σου κύριε, μή με καταισχύνῃς. Ὁδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον, ὅταν ἐπλάτυνας τὴν καρδίαν μου. Νομοθέτησόν με κύριε τὴν ὁδὸν τῶν δικαιωμάτων σου, καὶ ἐκζητήσω αὐτὴν διαπαντός. Συνέτισόν με, καὶ ἐξερευνήσω τὸν νόμον σου, καὶ φυλάξω αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου. Ὁδήγησόν με ἐν τῇ τρίβῳ τῶν ἐντολῶν σου, ὅτι αὐτὴν ἠθέλησα. Κλῖνον τὴν καρδίαν μου εἰς τὰ μαρτύριά σου, καὶ μὴ εἰς πλεονεξίαν. Ἀπόστρεψον τοὺς ὀφθαλμούς μου τοῦ μὴ ἰδεῖν ματαιότητα, ἐν τῇ ὁδῷ σου ζῆσόν με. Στῆσον τῷ δούλῳ σου τὸ λόγιόν σου εἰς τὸν φόβον σου. Περίελε τὸν ὀνειδισμόν μου ὃν ὑπώπτευσα, ὅτι τὰ κρίματά σου χρηστά. Ἰδοὺ ἐπεθύμησα τὰς ἐντολάς σου

oĩa iudicia oris tui. In via testimoniorũ tuorũ delectatus sum: quasi ĩ oĩbus diuitiis. In preceptis tuis meditabor: & cõtẽplabor semitas tuas. In iustitiis tuis delectabor: nõ obliuiscar verba tua.

Gimel.

Retribue seruo tuo: viuam & custodiã verba tua. Reuela oculos meos: & videbo mirabilia de lege tua. Aduena ego sum in terra: ne abscõdas a me mãdata tua. Desiderauit aĩa mea desiderare iudicia tua in omni tempore. Increpasti superbos: maledicti qui recedunt a mãdatis tuis. Aufer a me opprobriũ & cõtẽptũ: qm̃ testimõia tua custodiui. Et eĩ sederunt pricipes aduersũ me loq̃bãtur: seruus ãt tuus meditabatur precepta tua. Sed & testimonia tua voluptas mea: quasi viri amicissimi mei.

Deleth.

Adhesit pulueri aĩa mea: viuifica me iuxta verbũ tuũ. Vias meas exposui & exaudisti me: doce me iustitiã tuã. Viã pceptorũ tuorũ fac me itelligere: & loq̃r in mirabilibus tuis. Distillauit aĩa mea pre stultitia: serua me iuxta eloquiũ tuũ. Viã mẽdacii aufer a me: & legẽ tuam dõa mihi. Viã fidei elegi: iudicia tua ppõebã. Adhesi testimõiis tuis dñe: ne cõfũdas me. Viã mãdatorũ tuorum currã: qm̃ dilatasti cor meum.

He.

Ostẽde mihi dñe viã pceptorũ tuorũ: & custodiã eã p vestigiũ. Doce me & obseruabo legẽ tuã: & custodiã eã in toto corde. Deduc me in semita mãdatorũ tuorũ: quia ipsam volui. Inclina cor meum ad testimõia tua: & nõ ad auaritiã. Auerte oculos meos ne videant vanitatẽ: in via tua viuifica me. Suscita fuo tuo eloquiũ tuũ ĩ timore tuo. Auerte opprobrium meũ qd̃ reueritus sum: quia iudicia tua bõa. Ecce cõcupiui p

כל משפטי פיך׃ בדרך עדותיך ששתי כעל כל הון׃ בפקודיך אשיחה ואביטה ארחתיך׃ בחקתיך אשתעשע לא אשכח דברך׃ גמל על עבדך אחיה ואשמרה דברך׃ גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך׃ גר אנכי בארץ אל תסתר ממני מצותיך׃ גרסה נפשי לתאבה אל משפטיך בכל עת׃ גערת זדים ארורים השגים ממצותיך׃ גל מעלי חרפה ובוז כי עדתיך נצרתי׃ גם ישבו שרים בי נדברו עבדך ישיח בחקיך׃ גם עדתיך שעשעי אנשי עצתי׃ דבקה לעפר נפשי חיני כדברך׃ דרכי ספרתי ותענני למדני חקיך׃ דרך פקודיך הבינני ואשיחה בנפלאותיך׃ דלפה נפשי מתוגה קימני כדברך׃ דרך שקר הסר ממני ותורתך חנני׃ דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי׃ דבקתי בעדותיך יהוה אל תבישני׃ דרך מצותיך ארוץ כי תרחיב לבי׃ הורני יהוה דרך חקיך ואצרנה עקב׃ הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב׃ הדריכני בנתיב מצותיך כי בו חפצתי׃ הט לבי אל עדותיך ואל אל בצע׃ העבר עיני מראות שוא בדרכך חיני׃ הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך׃ העבר חרפתי אשר יגרתי כי משפטיך טובים׃ הנה תאבתי לפקדיך

בְּצִדְקָתְךָ חַיֵּנִי׃ וִיבֹאֻנִי חֲסָדֶךָ יְהוָה תְּשׁוּעָתְךָ כְּאִמְרָתֶךָ׃ וְאֶעֱנֶה חֹרְפִי דָבָר כִּי בָטַחְתִּי בִּדְבָרֶךָ׃ וְאַל תַּצֵּל מִפִּי דְבַר אֱמֶת עַד מְאֹד כִּי לְמִשְׁפָּטֶךָ יִחָלְתִּי׃ וְאֶשְׁמְרָה תוֹרָתְךָ תָמִיד לְעוֹלָם וָעֶד׃ וְאֶתְהַלְּכָה בָרְחָבָה כִּי פִּקֻּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי׃ וַאֲדַבְּרָה בְעֵדֹתֶיךָ נֶגֶד מְלָכִים וְלֹא אֵבוֹשׁ׃ וְאֶשְׁתַּעֲשַׁע בְּמִצְוֺתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי׃ וְאֶשָּׂא כַפַּי אֶל מִצְוֺתֶיךָ אֲשֶׁר אָהָבְתִּי וְאָשִׂיחָה בְחֻקֶּיךָ׃

זְכֹר דָּבָר לְעַבְדֶּךָ עַל אֲשֶׁר יִחַלְתָּנִי׃ זֹאת נֶחָמָתִי בְעָנְיִי כִּי אִמְרָתְךָ חִיָּתְנִי׃ זֵדִים הֱלִיצֻנִי עַד מְאֹד מִתּוֹרָתְךָ לֹא נָטִיתִי׃ זָכַרְתִּי מִשְׁפָּטֶיךָ מֵעוֹלָם יְהוָה וָאֶתְנֶחָם׃ זַלְעָפָה אֲחָזַתְנִי מֵרְשָׁעִים עֹזְבֵי תּוֹרָתֶךָ׃ זְמִרוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךָ בְּבֵית מְגוּרָי׃ זָכַרְתִּי בַלַּיְלָה שִׁמְךָ יְהוָה וָאֶשְׁמְרָה תּוֹרָתֶךָ׃ זֹאת הָיְתָה לִּי כִּי פִקֻּדֶיךָ נָצָרְתִּי׃

חֶלְקִי יְהוָה אָמַרְתִּי לִשְׁמֹר דְּבָרֶיךָ׃ חִלִּיתִי פָנֶיךָ בְכָל לֵב חָנֵּנִי כְּאִמְרָתֶךָ׃ חִשַּׁבְתִּי דְרָכָי וָאָשִׁיבָה רַגְלַי אֶל עֵדֹתֶיךָ׃ חַשְׁתִּי וְלֹא הִתְמַהְמָהְתִּי לִשְׁמֹר מִצְוֺתֶיךָ׃ חֶבְלֵי רְשָׁעִים עִוְּדֻנִי תּוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃ חֲצוֹת לַיְלָה אָקוּם לְהוֹדוֹת לָךְ עַל מִשְׁפְּטֵי צִדְקֶךָ׃ חָבֵר אָנִי לְכָל אֲשֶׁר יְרֵאוּךָ וּלְשֹׁמְרֵי פִּקּוּדֶיךָ׃ חַסְדְּךָ יְהוָה מָלְאָה הָאָרֶץ חֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי׃

טוֹב עָשִׂיתָ עִם עַבְדְּךָ יְהוָה כִּדְבָרֶךָ׃ טוּב טַעַם וָדַעַת

cepta tua: in iuſtitia tua viuifica me. Vau.

Et veniāt mihi mie tue dn̄e: & ſal9 tua iuxta eloquiū tuū. Et rn̄debo exprobrantibus mihi ſermonē: qa ſpaui in ſermōe tuo. Et ne auferas d̄ ore meo verbū veritatis vſq̧ nimis: qm̄ iudicia tua expectaui. Et cuſtodiā legē tuā iugit' i ſempit'nū & vltra. Et ābulabo i ſpacioſo: quia p̄cepta tua exquiſiui. Et loquar in teſtimōiis tuis coram regibus: & nō cōfundar. Et delectabor i mā datis tuis que dilexi. Et leuabo mān9 meas ad mandata tua q̄ dilexi: & loq̄r in preceptis tuis. zain.

Memento ſermonis ſeruo tuo: quem me ſpare feciſti. Hec eſt cōſolatio mea i afflictiōe mea: quia eloquiū tuū viuificat me. Superbi deridebāt me nimis: a lege tua non declinaui. Recordatus ſum iudiciorū tuorū a ſeculo dn̄e: & cōſolatus ſum. Horror obtinuit me ab impiis: qui dereliquerunt legē tuā. Carmina erāt mihi p̄cepta tua: in domo pegrinatiōis mee. Recordatus ſum in nocte nomīs tui dn̄e: & cuſtodiui legē tuam. Hoc factum eſt mihi: quia p̄cepta tua cuſtodiui. Heth.

Pars mea dn̄e: dixi vt cuſtodiam verbū tuū. Dep̄catus ſum vl'tū tuū ī toto corde meo: miſerere mei ſm̄ eloquiū tuū. Recogitaui vias meas: & cō uerti pedes meos ad teſtimonia tua. Feſtinaui & non neglexi cuſtodire mādata tua. Funes impiorū īplicauerunt me: legē tuā nō ſum oblitus. Medio noctis ſurgam ad confitendū tibi: ſuper iudicia iuſtitie tue. Particeps ego ſum oīm timentiū te: & cuſtodientiū precepta tua. Mīa tua dn̄e plena eſt terra: precepta tua doce me. Teth.

Bene feciſti cum ſeruo tuo domine: ſecūdū verbū tuū. Bonū ſermonem & ſcientiam

in equitate tua viuifica me. Et veniat ſup me mia
ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ζῆσόν με. Καὶ ἔλθοι ἐπ' ἐμὲ τὸ ἔλε-
tua dn̄e: ſalutare tuū ſm̄ eloquiū tuū. Et reſponde
ός σου κε, τὸ σωτήριόν σου κατὰ τὸν λόγον σου. Καὶ ἀποκριθή-
bo exprobrātib9 mihi verbū: q2 ſperaui in
σομαι τοῖς ὀνειδίζουσί μοι λόγον, ὅτι ἤλπισα ἐπὶ τοῖς
ſmonib9 tuis. Et ne auferas de ore meo verbū
λόγοις σου. Καὶ μὴ περιέλῃς ἐκ τοῦ στόματός μου λόγον
veritatis vſq̧ quaq̧: q2 in iudiciis tuis ſupſpe
ἀληθείας ἕως σφόδρα, ὅτι ἐπὶ τοῖς κρίμασί σου ἐπήλ-
raui. Et cuſtodiā legē tuā ſemp in
πισα. Καὶ φυλάξω τὸν νόμον σου διαπαντός, εἰς τὸν
ſeculū τ in ſeculū ſeculi. Et ambulabā in
αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Καὶ ἐπορευόμην ἐν
latitudine: q2 mādata tua exquiſiui. Et loq̄
πλατυσμῷ, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα. Καὶ ἐλά-
bar in teſtimoniis tuis in cōſpectu regū: τ nō
λουν ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ
cōfundebar. Et meditabar in mādatis tuis: q̄ di-
ᾐσχυνόμην. Καὶ ἐμελέτων ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου, ἃς ἠγά-
lexi nimis. Et leuaui manus meas ad mādata
πησα σφόδρα. Καὶ ἦρα τὰς χεῖράς μου πρὸς τὰς ἐντο-
ta tua: que dilexi: τ exercebar in iuſtificationib9
λάς σου, ἃς ἠγάπησα, καὶ ἠδολέσχουν ἐν τοῖς δικαιώμασί
tuis. Memor eſto verbo2 tuo2 ſeruo tuo in q̄b9
σου. Μνήσθητι τῶν λόγων σου τῷ δούλῳ σου ὧν
ſpem dediſti mihi. Hec me cōſolata eſt in hūilitate
ἐπήλπισάς με. Αὕτη με παρεκάλεσεν ἐν τῇ ταπεινώ-
mea: q2 eloquiū tuū viuificauit me. Supbi iniq̧
σει μου, ὅτι τὸ λόγιόν σου ἔζησέ με. Ὑπερήφανοι παρη-
agebāt vſq̧ quaq̧: a lege aūt tua nō declina
νόμουν ἕως σφόδρα, ἀπὸ δὲ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐξέκλι-
ui. Memor fui iudicio2 tuo2 a ſeculo dn̄e: τ
να. Ἐμνήσθην τῶν κριμάτων σου ἀπ' αἰῶνος κύριε, καὶ
cōſolat9 ſum. Defectio tenuit me a peccōribus
παρεκλήθην. Ἀθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἁμαρτωλῶν τῶν
derelinquētibus legē tuā. Cātabiles erāt mihi
ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου. Ψαλτὰ ἦσάν μοι
iuſtificationes tue: in loco pegrinatiōis mee. Memor fui
τὰ δικαιώματά σου, ἐν τόπῳ παροικίας μου. Ἐμνήσθην
in nocte nois tui dn̄e: τ cuſtodiui legē
ἐν νυκτὶ τοῦ ὀνόματός σου κύριε, καὶ ἐφύλαξα τὸν νόμον
tuā. Hec facta eſt mihi: q2 iuſtificationes tuas
σου. Αὕτη ἐγενήθη μοι, ὅτι τὰ δικαιώματά σου
exquiſiui. Portio mea es dn̄e dixi cuſto-
ἐξεζήτησα. Μερίς μου εἶ κύριε, εἶπα τοῦ φυ-
dire legē tuā. Dep̄cat9 ſum faciē tuā in
λάξασθαι τὸν νόμον σου. Ἐδεήθην τοῦ προσώπου σου ἐν
toto corde meo: miſerere mei ſm̄ eloquiū tuū. Cogita-
ὅλῃ καρδίᾳ μου, ἐλέησόν με κατὰ τὸ λόγιόν σου. Διελο-
ui vias tuas: τ cōuerti pedes meos
γισάμην τὰς ὁδούς σου, καὶ ἐπέστρεψα τοὺς πόδας μου
in teſtimonia tua. Paratus ſum τ nō ſū turbat9:
εἰς τὰ μαρτύριά σου. Ἡτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην,
vt cuſtodiā mādata tua. Funes peccō2
τοῦ φυλάξασθαι τὰς ἐντολάς σου. Σχοινία ἁμαρτωλῶν
circūplexi ſunt me: τ legē tuā nō ſum obli-
περιεπλάκησάν μοι, καὶ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθό-
tus. Media nocte ſurgebā: ad cōfitendū tibi
μην. Μεσονύκτιον ἐξεγειρόμην, τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι
ſup iudicia iuſtificatiōis tue. Particeps ego
ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Μέτοχος ἐγώ
ſum oīm timētiū te: τ cuſtodien-
εἰμι πάντων τῶν φοβουμένων σε, καὶ τῶν φυλασσόν-
tiū mādata tua. Mia tua dn̄e plena
των τὰς ἐντολάς σου. Τοῦ ἐλέους σου κύριε πλήρης
terra: iuſtificationes tuas doce me. Bonita-
ἡ γῆ, τὰ δικαιώματά σου δίδαξόν με. Χρηστό-
tem feciſti cū ſeruo tuo dn̄e ſm̄
τητα ἐποίησας μετὰ τοῦ δούλου σου κύριε κατὰ
verbū tuū. Bonitatē τ diſciplinā τ ſcientiā
τὸν λόγον σου. Χρηστότητα καὶ παιδείαν καὶ γνῶσιν

doce me: q2 mādatis tuis credidi. Priuſq̧
δίδαξόν με, ὅτι ταῖς ἐντολαῖς σου ἐπίστευσα. Πρὸ τοῦ
humiliarer: ego deliq̄: ppterea elo-
με ταπεινωθῆναι, ἐγὼ ἐπλημμέλησα, διὰ τοῦτο τὸ λό-
quiū tuū cuſtodiui. Bonus es tu dn̄e τ in bonita-
γιόν σου ἐφύλαξα. Χρηστὸς εἶ σὺ κύριε καὶ ἐν τῇ χρηστό-
te tua doce me iuſtificatiōes tuas. Multiplicata ē ſup
τητί σου δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Ἐπληθύνθη ἐπ' ἐ-
me iniq̄tas ſupbo2: ego aūt in toto corde meo ſcrutabor
μὲ ἀδικία ὑπερηφάνων, ἐγὼ δὲ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου ἐξερευνήσω
mādata tua. Coagulatū ē ſic lac cor eo2: ego vo
τὰς ἐντολάς σου. Ἐτυρώθη ὡς γάλα ἡ καρδία αὐτῶν, ἐγὼ δὲ
legē tuā meditat9 ſu3. Bonū mihi q2 humiliaſti me:
τὸν νόμον σου ἐμελέτησα. Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπείνωσάς με,
vt diſcā iuſtificatiōes tuas. Bona mihi lex
ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου. Ἀγαθός μοι ὁ νόμος τοῦ
oris tui ſup milia auri τ argēti.
στόματός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου.
Manus tue fecerūt me τ plaſmauerūt me: da itelle-
Αἱ χεῖρές σου ἐποίησάν με καὶ ἔπλασάν με, συνέτι-
ctū mihi τ diſcā mādata tua. Qui timēt
σόν με καὶ μαθήσομαι τὰς ἐντολάς σου. Οἱ φοβούμε-
te videbūt me τ letabūtur: q2 in verba
νοί σε ὄψονταί με καὶ εὐφρανθήσονται, ὅτι εἰς τοὺς λόγους
tua ſupſperaui. Cognoui dn̄e q2 eq̄tas iudicia
σου ἐπήλπισα. Ἔγνων κύριε ὅτι δικαιοσύνη τὰ κρίματά
tua: τ veritate hūiliaſti me. Fiat iā mīa
σου, καὶ ἀληθείᾳ ἐταπείνωσάς με. Γενηθήτω δὴ τὸ ἔλεός
tua vt cōſoletur me ſm̄ eloquiū tuū ſeruo
σου τοῦ παρακαλέσαι με κατὰ τὸ λόγιόν σου τῷ δούλῳ
tuo. Veniāt mihi miſationes tue τ viuā: q2 lex
σου. Ἐλθέτωσάν μοι οἱ οἰκτιρμοί σου καὶ ζήσομαι, ὅτι ὁ νό-
tua meditatio mea eſt. Cōfundātur ſupbi: q2
μος σου μελέτη μού ἐστιν. Αἰσχυνθήτωσαν ὑπερήφανοι, ὅτι
iniuſte iniq̄tatē fecerūt i me: ego aūt exercebor in māda-
ἀδίκως ἠνόμησαν εἰς ἐμέ, ἐγὼ δὲ ἀδολεσχήσω ἐν ταῖς ἐντο-
tis tuis. Cōuertātur mihi timētes te: τ q̄ cogno-
λαῖς σου. Ἐπιστρεψάτωσάν με οἱ φοβούμενοί σε, καὶ οἱ γινώ-
ſcunt teſtimonia tua. Fiat cor meū imma-
σκοντες τὰ μαρτύριά σου. Γενηθήτω ἡ καρδία μου ἄμω-
culatū in iuſtificationib9 tuis: vt nō cōfundar.
μος ἐν τοῖς δικαιώμασί σου, ὅπως ἂν μὴ αἰσχυνθῶ.
Deficit in ſalutare tuū aīa mea: in
Ἐκλείπει εἰς τὸ σωτήριόν σου ἡ ψυχή μου, εἰς τοὺς
verba tua ſupſperaui. Defecerūt oculi mei in
λόγους σου ἐπήλπισα. Ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου εἰς τὸ
eloquiū tuū: dicētes qū cōſolaberis me? Quia fa-
λόγιόν σου, λέγοντες πότε παρακαλέσεις με; Ὅτι ἐγε-
ctus ſū ſicut vter in pruina: iuſtificatiōes tuas nō ſum obli-
νήθην ὡς ἀσκὸς ἐν πάχνῃ, τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐπελαθό-
tus. Quot ſunt dies ſerui tui: qū facies
μην. Πόσαι εἰσὶν αἱ ἡμέραι τοῦ δούλου σου, πότε ποιήσεις
mihi de pſequētibus me iudiciū? Narrauerūt mihi ini-
μοι ἐκ τῶν καταδιωκόντων με κρίσιν; Διηγήσαντό μοι πα-
qui fabulatiōes: ſed nō vt lex tua dn̄e. Oia māda-
ράνομοι ἀδολεσχίας, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ νόμος σου κε. Πᾶσαι αἱ ἐντο-
ta tua veritas. Iniq̄ pſecuti ſunt me: adiuua me. Pau-
λαί σου ἀλήθεια. Ἀδίκως κατεδίωξάν με, βοήθησόν μοι. Πα-
lominus cōſummauerūt me in terra. Ego aūt nō dereliqui
ρὰ βραχὺ συνετέλεσάν με ἐν τῇ γῇ. Ἐγὼ δὲ οὐκ ἐγκατέλιπον
mādata tua. Scd̄m miam tuā viuifica me: τ cuſtodiā
τὰς ἐντολάς σου. Κατὰ τὸ ἔλεός σου ζῆσόν με, καὶ φυλάξω τὰ
teſtimonia oris tui. In eternū dn̄e verbū tuū
μαρτύρια τοῦ στόματός σου. Εἰς τὸν αἰῶνα κε ὁ λόγος σου
pmanet in celo: in gn̄atiōe τ gn̄atione v'itas tua. Fun-
διαμένει ἐν τῷ οὐρανῷ, εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν ἡ ἀλήθειά σου. Ἐθεμε-
daſti terrā τ pmanet: ordinatiōe tua pſeuerat di-
λίωσας τὴν γῆν καὶ διαμένει, τῇ διατάξει σου διαμένει ἡμέ-
es: q2 oia ſeruiūt tibi. Niſi q2 lex tua me-
ρα, ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα σά. Εἰ μὴ ὅτι ὁ νόμος σου με-
ditatio mea ē: tūc forte piiſſe3 in humilitate mea.
λέτη μού ἐστι, τότε ἂν ἀπωλόμην ἐν τῇ ταπεινώσει μου.

doce me: quia mandatis tuis credidi. Anteq̄ʒ audirē ego ignoraui: nūc āt eloquium tuū cuſtodiui. Bonus es tu & beneficus: doce me precepta tua. Applicabāt mihi mendaciū ſupbi: ego āt9 ī toto corde ſeruabā p̄cepta tua. Incraſſatū ē velut adeps cor eo2: ego in lege tua delectabar. Bonū mihi quia afflictus ſū: vt diſcerē p̄cepta tua. Melior eſt mihi lex oris tui: ſup milia auri & argenti. Iod.

Manus tue fecerunt me & firmauerunt me: doce me & diſcā mādata tua. Qui timent te videbūt me & letabuntur: quia ſermonē tuū expectaui. Scio dn̄e quia iuſtū iudiciū tuū: & vere afflixiſti me. Sit obſecro mīa tua in cōſolatiōe mea: ſicut locutus es ſuo tuo. Veniant mihi mīe tue & viuā: quia lex tua delectatio mea. Cōfūdātur ſuperbi qm̄ iniq̄ cōtriuerunt me: ego āt loq̄r i p̄ceptis tuis. Reuertantur ad me qui timēt te: & qui ſciūt teſtimoniū tuū. Fiat cor meū pfectū in p̄ceptis tuis: vt nō cōfundar. Caph.

Defecit ī ſalutare tuum aīa mea: verbū tuū expectaui. Cōſūpti ſunt oculi mei in verbū tuū dicētes qū cōſolaberis me? Cū eēm quaſi vter ī pruīa: p̄cepta tua non ſū oblitus. Quot ſūt dies ſerui tui: qn̄ facies ī pſequētib9 me iudiciū. Foderūt mihi ſupbi foueas: q̄ non erāt iuxta legē tuā. Oīa mādata tua vera: falſo pſecuti ſūt me: auxiliare mihi. Paulominus cōſūpſerūt me ī terra: ego autē nō dimiſi p̄cepta tua. Secundū miam tuam viuifica me: & cuſtodiā teſtimōia oris tui.

Lamed.

In eternū dn̄e verbū tuū ſtat in celo. In gn̄atiōe & gn̄atiōe fides tua: fundaſti terram & ſtat. Iudicio tuo ſtant vſq̧ hodie: quia oīa ſeruiūt tibi. Niſi q2 lex tua delectatio mea: forte piiſſem i preſſura

לַמְּדֵנִי כִּי בְמִצְוֺתֶיךָ הֶאֱמָנְתִּי׃ טֶרֶם אֶעֱנֶה אֲנִי שֹׁגֵג וְעַתָּה אִמְרָתְךָ שָׁמָרְתִּי׃ טוֹב אַתָּה וּמֵטִיב לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ׃ טָפְלוּ עָלַי שֶׁקֶר זֵדִים אֲנִי בְּכָל לֵב אֱצֹּר פִּקּוּדֶיךָ׃ טָפַשׁ כַּחֵלֶב לִבָּם אֲנִי תּוֹרָתְךָ שִׁעֲשָׁעְתִּי׃ טוֹב לִי כִי עֻנֵּיתִי לְמַעַן אֶלְמַד חֻקֶּיךָ׃ טוֹב לִי תוֹרַת פִּיךָ מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף׃

יָדֶיךָ עָשׂוּנִי וַיְכוֹנְנוּנִי הֲבִינֵנִי וְאֶלְמְדָה מִצְוֺתֶיךָ׃ יְרֵאֶיךָ יִרְאוּנִי וְיִשְׂמָחוּ כִּי לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי׃ יָדַעְתִּי יְהוָה כִּי צֶדֶק מִשְׁפָּטֶיךָ וֶאֱמוּנָה עִנִּיתָנִי׃ יְהִי נָא חַסְדְּךָ לְנַחֲמֵנִי כְּאִמְרָתְךָ לְעַבְדֶּךָ׃ יְבֹאוּנִי רַחֲמֶיךָ וְאֶחְיֶה כִּי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי׃ יֵבֹשׁוּ זֵדִים כִּי שֶׁקֶר עִוְּתוּנִי אֲנִי אָשִׂיחַ בְּפִקּוּדֶיךָ׃ יָשׁוּבוּ לִי יְרֵאֶיךָ וְיֹדְעֵי עֵדֹתֶיךָ׃ יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ׃

כָּלְתָה לִתְשׁוּעָתְךָ נַפְשִׁי לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי׃ כָּלוּ עֵינַי לְאִמְרָתֶךָ לֵאמֹר מָתַי תְּנַחֲמֵנִי׃ כִּי הָיִיתִי כְּנֹאד בְּקִיטוֹר חֻקֶּיךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃ כַּמָּה יְמֵי עַבְדֶּךָ מָתַי תַּעֲשֶׂה בְרֹדְפַי מִשְׁפָּט׃ כָּרוּ לִי זֵדִים שִׁיחוֹת אֲשֶׁר לֹא כְתוֹרָתֶךָ׃ כָּל מִצְוֺתֶיךָ אֱמוּנָה שֶׁקֶר רְדָפוּנִי עָזְרֵנִי׃ כִּמְעַט כִּלּוּנִי בָאָרֶץ וַאֲנִי לֹא עָזַבְתִּי פִקֻּדֶיךָ׃ כְּחַסְדְּךָ חַיֵּנִי וְאֶשְׁמְרָה עֵדוּת פִּיךָ׃

לְעוֹלָם יְהוָה דְּבָרְךָ נִצָּב בַּשָּׁמָיִם׃ לְדֹר וָדֹר אֱמוּנָתֶךָ כּוֹנַנְתָּ אֶרֶץ וַתַּעֲמֹד׃ לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי הַכֹּל עֲבָדֶיךָ׃ לוּלֵי תוֹרָתְךָ שַׁעֲשֻׁעָי אָז אָבַדְתִּי בְעָנְיִי׃

לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי
בָם חִיִּיתָנִי׃ לְךָ אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי
כִּי פִקּוּדֶיךָ דָרָשְׁתִּי׃ לִי קִוּוּ
רְשָׁעִים לְאַבְּדֵנִי עֵדֹתֶיךָ
אֶתְבּוֹנָן׃ לְכָל תִּכְלָה רָאִיתִי קֵץ
רְחָבָה מִצְוָתְךָ מְאֹד׃
מָה אָהַבְתִּי תוֹרָתֶךָ כָּל הַיּוֹם הִיא
שִׂיחָתִי׃ מֵאֹיְבַי תְּחַכְּמֵנִי מִצְוֺתֶיךָ
כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי׃ מִכָּל מְלַמְּדַי
הִשְׂכַּלְתִּי כִּי עֵדְוֺתֶיךָ שִׂיחָה לִי׃
מִזְּקֵנִים אֶתְבּוֹנָן כִּי פִקּוּדֶיךָ
נָצָרְתִּי׃ מִכָּל אֹרַח רָע כָּלִאתִי
רַגְלָי לְמַעַן אֶשְׁמֹר דְּבָרֶךָ׃
מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא סָרְתִּי כִּי אַתָּה
הוֹרֵתָנִי׃ מַה נִּמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ
מִדְּבַשׁ לְפִי׃ מִפִּקּוּדֶיךָ אֶתְבּוֹנָן
עַל כֵּן שָׂנֵאתִי כָּל אֹרַח שָׁקֶר׃
נֵר לְרַגְלִי דְבָרֶךָ וְאוֹר לִנְתִיבָתִי׃
נִשְׁבַּעְתִּי וָאֲקַיֵּמָה לִשְׁמֹר מִשְׁפְּטֵי
צִדְקֶךָ׃ נַעֲנֵיתִי עַד מְאֹד יְהוָה
חַיֵּנִי כִדְבָרֶךָ׃ נִדְבוֹת פִּי רְצֵה נָא
יְהוָה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לַמְּדֵנִי׃ נַפְשִׁי
בְכַפִּי תָמִיד וְתוֹרָתְךָ לֹא שָׁכָחְתִּי׃
נָתְנוּ רְשָׁעִים פַּח לִי וּמִפִּקּוּדֶיךָ
לֹא תָעִיתִי׃ נָחַלְתִּי עֵדְוֺתֶיךָ
לְעוֹלָם כִּי שְׂשׂוֹן לִבִּי הֵמָּה׃
נָטִיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֻקֶּיךָ לְעוֹלָם
עֵקֶב׃ סֵעֲפִים שָׂנֵאתִי
וְתוֹרָתְךָ אָהָבְתִּי׃ סִתְרִי וּמָגִנִּי אָתָּה
לִדְבָרְךָ יִחָלְתִּי׃ סוּרוּ מִמֶּנִּי מְרֵעִים
וְאֶצְּרָה מִצְוֺת אֱלֹהָי׃ סָמְכֵנִי
כְאִמְרָתְךָ וְאֶחְיֶה וְאַל תְּבִישֵׁנִי
מִשִּׂבְרִי׃ סְעָדֵנִי וְאִוָּשֵׁעָה וְאֶשְׁעָה
בְחֻקֶּיךָ תָמִיד׃ סָלִיתָ כָּל שׁוֹגִים
מֵחֻקֶּיךָ כִּי שֶׁקֶר תַּרְמִיתָם׃ סִגִים
הִשְׁבַּתָּ כָל רִשְׁעֵי אָרֶץ לָכֵן

mea. In sempiternū non obliuiscar pceptoꝝ tuorū: quia per ipsa viuificasti me. Tuus sū ego salua me: qm̄ pcepta tua quesiui. Me expectauerūt ipii vt pderēt me: testimonium tuum cōsiderabo. Ois cōsumationis vidi finē: latū preceptum tuū nimis.

Mem.

QVā dilexi legē tuā: tota die hec meditatio mea. Sup inimicos meos istruis me mādato tuo: qa m̄ i sempiternū hoc est mihi. Sup oēs qui docebant me eruditus sū: quia testimonia tua meditatio mea est. Sup senes itellexi: quia precepta tua seruaui. Ab oi semita mala phibui pedes meos: vt custodirē verba tua. A iudicijs tuis nō recessi: quia tu illuminasti me. Quam dulce gutturi meo eloquiūtuum: sup mel ori meo. Precepta tua cōsiderabā: ppea odiui oēm semitā mēdacij.

Nū.

LVcerna pedi meo verbū tuū: & lux semite mee. Iuraui & pseuerabo: vt custodiā iudicia iustitie tue. Afflictus sum vsqz nimis: dñe viuifica me iuxta verbū tuū. Volūtaria oris mei cōplaceant tibi dñe: & scd̄m iudicia tua doce me. Aia mea in manu mea sp: & legis tue nō sum oblitus. Posuerūt ipii laqueū mihi & a pceptis tuis nō aberraui. Hereditas mea testimōia tua in sempiternū: quia gaudiū cordis mei sūt. Inclinaui cor meū vt facerē iustitias tuas: pp eternā retributionem.

Samech.

TVmultuosos odiui: & legē tuā dilexi. Protectio mea & scutū meū tu es: verbū tuū expectaui. Recedite a me maligni: & custodiam mādata dī mei. Cōfirma me fm verbū tuū & viuā: & noli me confundere ab expectatiōe mea. Auxiliare mihi & saluꝰ ero: & delectabor in pceptis tuis iugiter. Abiecisti oēs qui ignorāt pcepta tua: quia mēdax cogitatio eoꝝ. Quasi scoriā cōputasti oms

In eternū nō obliuiscar iustificatiões tuas: qm̄
Εἰς τὸν αἰῶνα οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι τῶν δικαιωμάτων σου, ὅτι
in ipsis viuificasti me. Tuus sum ego saluū fac me: qm̄ iustifica
ἐν αὐτοῖς ἔζησάς με. Σός εἰμι ἐγὼ, σῶσόν με, ὅτι τὰ δικαιώμα
tiões tuas exquisiui. Me expectauerūt pctõres vt pderēt
τά σου ἐξεζήτησα. Ἐμὲ ὑπέμειναν ἁμαρτωλοὶ τοῦ ἀπολέσαι
me: testimōia tua intellexi. Ois cōsumatiōis vidi fi
με, τὰ μαρτύριά σου συνῆκα. Πάσης συντελείας εἶδον πέ
nē: latū mādatū tuū nimis. Quā dilexi
ρας, πλατεῖα ἡ ἐντολή σου σφόδρα. Ὡς ἠγάπησα
legē tuā dñe: tota die meditatio mea est. Sup
τὸν νόμον σου κύριε, ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτη μου ἐστί. Ὑπὲρ
inimicos meos prudētē me fecisti mādato tuo: qr in
τοὺς ἐχθρούς μου ἐσόφισάς με τὴν ἐντολήν σου, ὅτι εἰς τὸν
eternū mihi est. Sup oēs docētes me intel
αἰῶνα ἐμοί ἐστιν. Ὑπὲρ πάντας τοὺς διδάσκοντάς με συνῆ
lexi: qr testimōia tua meditatio mea est. Sup se
κα, ὅτι τὰ μαρτύριά σου μελέτη μου ἐστίν. Ὑπὲρ πρεσ
nes intellexi: qr mādata tua quesiui. Ab om
βυτέρους συνῆκα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα. Ἐκ πά
ni via mala phibui pedes meos: vt cu
σης ὁδοῦ πονηρᾶς ἐκώλυσα τοὺς πόδας μου, ὅπως ἂν φυ
stodiā verba tua. A iudicijs tuis nō decli
λάξω τοὺς λόγους σου. Ἀπὸ τῶν κριμάτων σου οὐκ ἐξέκλι
naui: qr tu legē posuisti mihi. Quā dulcia faucibꝰ meis
να, ὅτι σὺ ἐνομοθέτησάς με. Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ
eloqa tua sup mel ori meo. A mādatis tuis
λόγιά σου ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου. Ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου
intellexi: ppea odiui oēm viā iniqtatis:
συνῆκα, διὰ τοῦτο ἐμίσησα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας.
Lucerna pedibꝰ meis lex tua: τ lumē semi
Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, καὶ φῶς ταῖς τρί
tis meis. Iuraui τ statui custodire iudicia
βοις μου. Ὤμοσα καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα
iustitie tue. Humiliatus sū vsqz quaqz dñe: vi
τῆς δικαιοσύνης σου. Ἐταπεινώθην ἕως σφόδρα κύριε, ζῆ
uifica me fm vbū tuū. Volūtaria oris mei
σόν με κατὰ τὸν λόγον σου. Τὰ ἑκούσια τοῦ στόματός μου,
bñplacita faciā dñe: τ iudicia tua doce me. Ani
εὐδόκησον δὴ κύριε, καὶ τὰ κρίματά σου δίδαξόν με. Ἡ ψυ
ma mea in manibꝰ tuis semp: τ legē tuā
χή μου ἐν ταῖς χερσί σου διαπαντός, καὶ τοῦ νόμου σου
nō sum oblitus. Posuerūt pctõres laqueū mihi: τ de
οὐκ ἐπελαθόμην. Ἔθεντο ἁμαρτωλοὶ παγίδα μοι, καὶ ἐκ τῶν
mādatis tuis nō erraui. Hereditate acqsiui testimōia tua
ἐντολῶν σου οὐκ ἐπλανήθην. Ἐκληρονόμησα τὰ μαρτύριά σου
in eternū: qr exultatio cordis mei sunt. Incli
εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἀγαλλίαμα τῆς καρδίας μου εἰσίν. Ἔκλι
naui cor meū ad faciēdas iustificatiões tuas in
να τὴν καρδίαν μου τοῦ ποιῆσαι τὰ δικαιώματά σου εἰς τὸν
eternū pp retributionē. Iniquos odio habui: at legē
αἰῶνα δι᾽ ἀντάμειψιν. Παρανόμους ἐμίσησα, τὸν δὲ νόμον
tuā dilexi. Adiutor meus τ susceptor meus es tu: in
σου ἠγάπησα. Βοηθός μου καὶ ἀντιλήπτωρ μου εἶ σύ, εἰς
verba tua supspaui. Declinate a me ma
τοὺς λόγους σου ἐπήλπισα. Ἐκκλίνατε ἀπ᾽ ἐμοῦ πονηρευό
ligni: τ scrutabor mādata dei mei. Suscipe
μενοι, καὶ ἐξερευνήσω τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ μου. Ἀντιλαβοῦ
me fm eloquiū tuū τ viuifica me: τ nō cōfundas me
μου κατὰ τὸ λόγιόν σου καὶ ζήσομαι, καὶ μὴ καταισχύνῃς με
ab expectatiōe mea. Adiuua me: τ saluꝰ ero:
ἀπὸ τῆς προσδοκίας μου. Βοήθησόν μοι, καὶ σωθήσομαι,
τ meditabor in iustificatiōibus tuis semp. Sp
καὶ μελετήσω ἐν τοῖς δικαιώμασί σου διαπαντός. Ἐ
nisti oēs discedētes a iu
ξουδένωσας πάντας τοὺς ἀποστατοῦντας ἀπὸ τῶν δι
stificatiōibꝰ tuis: qr iniusta cogitatio eoꝝ. Preuari
καιωμάτων σου, ὅτι ἄδικον τὸ ἐνθύμημα αὐτῶν. Παραβαί
cātes reputaui oēs pctõres tre: ideo
νοντας ἐλογισάμην πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς τῆς γῆς, διὰ

dilexi testimonia tua. Cōfige a ti
τοῦτο ἠγάπησα τὰ μαρτύριά σου. Καθήλωσον ἐκ τοῦ φό
more tuo carnes meas: ab [illegible] iudicijs tuis ti
βου σου τὰς σάρκας μου, ἀπὸ [illegible] τῶν κριμάτων σου ἐφο
mui. Feci iudiciū τ iustitiā: nō tra
βήθην. Ἐποίησα κρίμα καὶ δικαιοσύνην, μὴ πα
das me calūniātibus me. Suscipe seruū tuū in
ραδῷς με τοῖς ἀδικοῦσί με. Ἔκδεξαι τὸν δοῦλόν σου εἰς
bonū: nō calūniētur me superbi. Ocu
ἀγαθόν, μὴ συκοφαντησάτωσάν με ὑπερήφανοι. Οἱ ὀφ
li mei defecerūt in salutare tuū: τ in eloquiū
θαλμοί μου ἐξέλιπον εἰς τὸ σωτήριόν σου, καὶ εἰς τὸ λόγιον
iustitie tue. Fac cū seruo tuo fm
τῆς δικαιοσύνης σου. Ποίησον μετὰ τοῦ δούλου σου κατὰ
miaꝫ tuā: τ iustificatiões tuas doce me. Ser
τὸ ἔλεός σου, καὶ τὰ δικαιώματά σου δίδαξόν με. Δοῦ
uus tuus sum ego: da intellectū mihi τ sciam testimo
λός σου εἰμὶ ἐγώ, συνέτισόν με καὶ γνώσομαι τὰ μαρτύ
nia tua. Tps faciēdi dño: dissipauerūt
ριά σου. Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ κυρίῳ, διεσκέδασαν τὸν
legem tuam. Ideo dilexi mādata tua sup
νόμον σου. Διὰ τοῦτο ἠγάπησα τὰς ἐντολάς σου ὑπὲρ
aurum τ topazion. Propterea ad oia māda
χρυσίον καὶ τοπάζιον. Διὰ τοῦτο πρὸς πάσας τὰς ἐντο
ta tua dirigebar: oēm viā iniquā odio habui.
λάς σου κατωρθούμην, πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα.
Mirabilia testimonia tua: ideo scrutata est
Θαυμαστὰ τὰ μαρτύριά σου, διὰ τοῦτο ἐξηρεύνησεν
ea aia mea. Declaratio sermonū tuoꝝ illuminabit τ
αὐτὰ ἡ ψυχή μου. Ἡ δήλωσις τῶν λόγων σου φωτιεῖ καὶ
intellectū dabit puulis. Os meū aperui: τ attraxi spiri
συνετιεῖ νηπίους. Τὸ στόμα μου ἤνοιξα, καὶ εἵλκυσα πνεῦ
tū: qr mādata tua desiderabā. Aspice
μα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐπεπόθουν. Ἐπίβλεψον
in me τ miserere mei: fm iudiciū diligētiū
ἐπ᾽ ἐμὲ καὶ ἐλέησόν με, κατὰ τὸ κρίμα τῶν ἀγαπώντων
nomē tuū. Gressus meos dirige fm
τὸ ὄνομά σου. Τὰ διαβήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ
eloquiū tuū: τ nō dominetur mei ois iniustitia.
λόγιόν σου, καὶ μὴ κατακυριευσάτω μου πᾶσα ἀνομία.
Redime me a calūnijs hoīuꝫ: τ custodiā
Λύτρωσαί με ἀπὸ συκοφαντίας ἀνθρώπων, καὶ φυλάξω
mādata tua. Faciē tuā illumina sup ser
τὰς ἐντολάς σου. Τὸ πρόσωπόν σου ἐπίφανον ἐπὶ τὸν δοῦ
uum tuū: τ doce me iustificatiões tuas. Exitus aqua
λόν σου, καὶ δίδαξόν με τὰ δικαιώματά σου. Διεξόδους ὑδά
rū deduxerūt oculi mei: qr nō custodiui le
των κατέδυσαν οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐπεὶ οὐκ ἐφύλαξα τὸν νό
gē tuā. Iustus es dñe: τ recta iudicia tua.
μον σου. Δίκαιος εἶ κύριε, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου.
Mādasti iustitiā testimonia tua: τ vitatē ni
Ἐνετείλω δικαιοσύνην τὰ μαρτύριά σου, καὶ ἀλήθειαν σφό
mis. Tabescere me fecit zelus tuus: qr obliti sūt vba tua
δρα. Ἐξέτηξέ με ὁ ζῆλός σου, ὅτι ἐπελάθοντο τῶν λόγων σου
inimici mei. Ignitū eloquiū tuū vehemēter: τ
οἱ ἐχθροί μου. Πεπυρωμένον τὸ λόγιόν σου σφόδρα, καὶ
seruus tuus dilexit illud. Adolescētulus ego sum τ cō
ὁ δοῦλός σου ἠγάπησεν αὐτό. Νεώτερος ἐγώ εἰμι καὶ ἐξου
tēptus: iustificatiões tuas nō sum oblitus. Iu
δενωμένος, τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐπελαθόμην. Ἡ δι
stitia tua iustitia in eternū: τ lex tua vi
καιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλή
tas. Tribulatiões τ angustie inuenerūt me: mādata tua
θεια. Θλίψεις καὶ ἀνάγκαι εὕροσάν με, αἱ ἐντολαί σου
meditatio mea. Equitas testimōia tua in eternū:
μελέτη μου. Δικαιοσύνη τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα,
intellectū da mihi: τ viuā. Clamaui in toto corde
συνέτισόν με, καὶ ζήσομαι. Ἐκέκραξα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ
meo exaudi me dñe: iustificatiões tuas requi
μου, ἐπάκουσόν μου κύριε, τὰ δικαιώματά σου ἐκζητή
ram. Clamaui ad te saluū me fac: τ custodiā
σω. Ἐκέκραξά σοι, σῶσόν με, καὶ φυλάξω

ipios tre: ppterea dilexi testimoia tua. Horripilauit a timore tuo caro mea: & iudicia tua timui.

Hain.

FEci iudiciū & iustitiam: ne dereliquas me his q calūniātur me. Sponde p seruo tuo in bonū: ne calūniētur me supbi. Oculi mei defecerūt in salutare tuū: & i eloquiū iustitie tue. Fac cū seruo tuo iuxta miam tuā: & pcepta tua doce me. Seruus tuus ego instrue me: & cognoscā testimonia tua. Tps ē vt facias dñe: p̄naricati sūt legem tuā. Propťa dilexi mādata tua: sup aurū & topazion. Propterea i vniuersa pcepta direxi: oēm semitam mendacij odio habui.

Phe.

MIrabilia testimonia tua: idcirco custodiuit ea aia mea. Ostiū sermonū tuoꝝ lucidū: docet puulos. Os meū apui & respiraui: qa mādata tua desiderabā. Respice ad me & miserere mei: iuxta iudiciū diligētiū nomē tuū. Gressus meos firma in fmone tuo: & nō des ptātē in me vniuerse iniquitati. Redime me a calūnia hoīm: & custodiam pcepta tua. Vultū tuū ostende suo tuo: & doce me pcepta tua. Riuli aq rum fluebant de oculis meis: quia non custodierūt legē tuā.

Sade.

IVstus tu dñe: & rectū iudiciū tuū. Mādasti iustitiam testimōij tui: & veritatem nimis. Cōsūpsit me zelus meus: quia obliti sunt verbo tuorū hostes mei. Probatus sermo tuus nimis: & seruus tuꝰ dilexit illū. Paruulus ego sum & cōtēptibilis: sed pcepta tua nō sū oblitus. Iustitia tua iustitia sempiterna: & lex tua veritas. Tribulatio & āgustia inuenerunt me: mandata tua voluptas mea. Iusta testimonia tua semper: doce me & viuam.

Coph.

CLamaui i toto corde exaudi me dñe: precepta tua custodiā. Inuocaui te saluū me fac: & custodiam

אָהַבְתִּי עֵדֹתֶיךָ׃ סָמַר מִפַּחְדְּךָ
בְשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יָרֵאתִי׃
עָשִׂיתִי מִשְׁפָּט וָצֶדֶק בַּל תַּנִּיחֵנִי
לְעֹשְׁקָי׃ עֲרֹב עַבְדְּךָ לְטוֹב אַל
יַעַשְׁקֻנִי זֵדִים׃ עֵינַי כָּלוּ
לִישׁוּעָתֶךָ וּלְאִמְרַת צִדְקֶךָ׃ עֲשֵׂה
עִם עַבְדְּךָ כְחַסְדֶּךָ וְחֻקֶּיךָ לַמְּדֵנִי׃
עַבְדְּךָ אָנִי הֲבִינֵנִי וְאֵדְעָה עֵדֹתֶיךָ׃
עֵת לַעֲשׂוֹת לַיהוָה הֵפֵרוּ תּוֹרָתֶךָ׃
עַל כֵּן אָהַבְתִּי מִצְוֺתֶיךָ מִזָּהָב
וּמִפָּז׃ עַל כֵּן כָּל פִּקּוּדֵי כֹל יִשָּׁרְתִּי
כָּל אֹרַח שֶׁקֶר שָׂנֵאתִי׃
פְּלָאוֹת עֵדְוֺתֶיךָ עַל כֵּן נְצָרָתַם
נַפְשִׁי׃ פֵּתַח דְּבָרֶיךָ יָאִיר מֵבִין
פְּתָיִים׃ פִּי פָעַרְתִּי וָאֶשְׁאָפָה
כִּי לְמִצְוֺתֶיךָ יָאָבְתִּי׃ פְּנֵה אֵלַי
וְחָנֵּנִי כְּמִשְׁפָּט לְאֹהֲבֵי שְׁמֶךָ׃
פְּעָמַי הָכֵן בְּאִמְרָתֶךָ וְאַל תַּשְׁלֶט
בִּי כָל אָוֶן׃ פְּדֵנִי מֵעֹשֶׁק אָדָם
וְאֶשְׁמְרָה פִּקּוּדֶיךָ׃ פָּנֶיךָ הָאֵר
בְּעַבְדֶּךָ וְלַמְּדֵנִי אֶת חֻקֶּיךָ׃ פַּלְגֵי
מַיִם יָרְדוּ עֵינָי עַל לֹא שָׁמְרוּ
תוֹרָתֶךָ׃
צַדִּיק אַתָּה יְהוָה וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ׃
צִוִּיתָ צֶדֶק עֵדֹתֶיךָ וֶאֱמוּנָה
מְאֹד׃ צִמְּתַתְנִי קִנְאָתִי כִּי
שָׁכְחוּ דְבָרֶיךָ צָרָי׃ צְרוּפָה
אִמְרָתְךָ מְאֹד וְעַבְדְּךָ אֲהֵבָהּ׃
צָעִיר אָנֹכִי וְנִבְזֶה פִּקֻּדֶיךָ לֹא
שָׁכָחְתִּי׃ צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם
וְתוֹרָתְךָ אֱמֶת׃ צַר וּמָצוֹק
מְצָאוּנִי מִצְוֺתֶיךָ שַׁעֲשֻׁעָי׃
צֶדֶק עֵדְוֺתֶיךָ לְעוֹלָם הֲבִינֵנִי
וְאֶחְיֶה׃ קָרָאתִי בְכָל
לֵב עֲנֵנִי יְהוָה חֻקֶּיךָ אֶצֹּרָה׃
קְרָאתִיךָ הוֹשִׁיעֵנִי וְאֶשְׁמְרָה

עדותיך: קדמתי בנשף ואשועה לדברך יחלתי: קדמו עיני אשמרות לשיח באמרתך: קולי שמעה כחסדך יהוה כמשפטך חיני: קרבו רדפי זמה מתורתך רחקו: קרוב אתה יהוה וכל מצותיך אמת: קדם ידעתי מעדתיך כי לעולם יסדתם: ראה עניי וחלצני כי תורתך לא שכחתי: ריבה ריבי וגאלני לאמרתך חיני: רחוק מרשעים ישועה כי חקיך לא דרשו: רחמיך רבים יהוה כמשפטיך חיני: רבים רדפי וצרי מעדותיך לא נטיתי: ראיתי בגדים ואתקוטטה אשר אמרתך לא שמרו: ראה כי פקודיך אהבתי יהוה כחסדך חיני: ראש דברך אמת ולעולם כל משפט צדקך: שרים רדפוני חנם ומדבריך פחד לבי: שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב: שקר שנאתי ואתעבה תורתך אהבתי: שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך: שלום רב לאהבי תורתך ואין למו מכשול: שברתי לישועתך יהוה ומצותיך עשיתי: שמרה נפשי עדתיך ואהבם מאד: שמרתי פקודיך ועדתיך כי כל דרכי נגדך: תקרב רנתי לפניך יהוה כדברך הבינני: תבוא תחנתי לפניך כאמרתך הצילני: תבענה שפתי תהלה כי תלמדני חקיך: תען לשוני אמרתך כי כל מצותיך צדק: תהי ידך לעזרני כי פקודיך

testimonia tua. Surgebā adhuc i tenebris & clamabā: verbū tuū expectās. Preueniebāt oculi mei vigilias: vt meditarer i sermōibus tuis. Vocē meā audi iuxta mīam tuā dñe: fm iudiciū tuū viuifica me. Appropinquauerūt psecutores mei sceleri: & a lege tua pcul fcti sūt. Prope es tu dñe: & omnia mādata tua veritas. A principio noui de testimoniis tuis: quia in eternū fundaueris ea. Res. Vide afflictionē meā & eripe me: qa legē tuā nō sū oblitus. Iudica cām meā & redime me: i sermōe tuo viuifica me. Lōge ab impiis salus: quia pcepta tua nō quesierūt. Mīe tue multe dñe: iuxta iudicia tua viuifica me. Mlti q psequūtur me & affligūt me: a testimoniis tuis nō declinaui. Vidi puaricantes & merebā: quia verbū tuū nō custodierunt. Vide qm pcepta tua dilexi dñe: iuxta mīam tuam viuifica me. Caput verbor tuorū veritas & i sempiternum omne iudiciū iustitie tue. Sin. Principes psecuti sūt me sine cā: verba aūt tua timuit cor meū. Gaudēs ego i eloquio tuo: sicut q iuenit spolia mlta. Mendaciū odio habui & dtestat9 sū: legē tuā dilexi. Septies i die laudaui te: sup iudiciis iustitie tue. Pax mlta diligētibus legē tuā: & nō ē illis scādalū. Expectaui salutar tuū dñe: & mādata tua feci. Custodiuit aīa mea testimonia tua: & dilexit ea nimis. Custodiui pcepta tua & testimonia tua: quia omnes vie mee i conspectu tuo. Thau. Ingrediatur la9 mea corā te dñe: fm verbū tuū doce me. Veiat depcatio mea ī ān vultū tuū: fcdm eloquiū tuū libera me. Fūdēt labia mea hymnū: docebis enī me pcepta tua. Loquetur lingua mea sermonē tuū: quia oīa mādata tua iusta. Sit manus tua auxiliatrix mea: qa pcepta tua

testimonia tua. Preueni in immaturitate: & clamaui:
τὰ μαρτύριά σου. Προέφθασα ἐν ἀωρίᾳ, καὶ ἐκέκραξα,
in verba tua supsperaui. Preuenerūt oculi
εἰς τοὺς λόγους σου ἐπήλπισα. Προέφθασαν οἱ ὀφθαλμοί
mei ad diluculū vt meditarer eloqa tua: vocem
μου πρὸς ὄρθρον τοῦ μελετᾶν τὰ λόγιά σου. Τῆς φωνῆς
meā audi dñe fm miaz tuā: fm iudiciū tuū vi
μου ἄκουσον κύριε κατὰ τὸ ἔλεός σου, κατὰ τὸ κρίμα σου ζή-
uifica me. Appropinquerūt psequētes me iniqtati: a
σόν με. Προσήγγισαν οἱ καταδιώκοντές με ἀνομίᾳ, ἀπὸ
lege autem tua lōge facti sunt. Prope es tu dñe: &
δὲ τοῦ νόμου σου ἐμακρύνθησαν. Ἐγγὺς εἶ σὺ κύριε, καὶ
oēs vie tue veritas. Initio cognoui de testi
πᾶσαι αἱ ὁδοί σου ἀλήθεια. Κατ᾽ ἀρχὰς ἔγνων ἐκ τῶν μαρ-
moniis tuis: qz in eternū fundasti ea.
τυρίων σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας αὐτά.
Vide humilitatē meā & eripe me: qz le-
Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου καὶ ἐξελοῦ με, ὅτι τοῦ νό-
gem tuā nō sum oblitus. Iudica iudiciū meū & redi
μου σου οὐκ ἐπελαθόμην. Κρῖνον τὴν κρίσιν μου καὶ λύτρω-
me me: pp eloqūz tuū viuifica me. Lōge a pecca-
σαί με, διὰ τὸν λόγον σου ζῆσόν με. Μακρὰν ἀπὸ ἁμαρ-
toribus salus: qz iustificatiōes tuas nō exqsierūt.
τωλῶν σωτηρία, ὅτι τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐξεζήτησαν.
Misericordie tue multe dñe: scdm iudiciū tuū viuifica
Οἱ οἰκτιρμοί σου πολλοὶ κύριε, κατὰ τὸ κρίμα σου ζῆσόν
me. Multi q persequuntur me & tribulāt me: a
με. Πολλοὶ οἱ ἐκδιώκοντές με καὶ θλίβοντές με, ἐκ τῶν
testimoniis tuis nō declinaui. Vidi preuaricātes & ta-
μαρτυρίων σου οὐκ ἐξέκλινα. Εἶδον ἀσυνετοῦντας καὶ ἐξ-
bescebā: qz eloqa tua nō custodierūt. Vide qm
ετηκόμην, ὅτι τὰ λόγιά σου οὐκ ἐφυλάξαντο. Ἴδε ὅτι τὰς
mādata tua dilexi dñe: in mia tua viuifica me.
ἐντολάς σου ἠγάπησα κύριε, ἐν τῷ ἐλέει σου ζῆσόν με.
Principiū verbor tuor veritas: & in eternū oia
Ἀρχὴ τῶν λόγων σου ἀλήθεια, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα πάντα τὰ
iudicia iustitie tue. Principes psecuti
κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Ἄρχοντες κατεδίω-
sunt me gratis: & a verbis tuis formidauit cor
ξάν με δωρεάν, καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου ἐδειλίασεν ἡ καρδία
meū. Letabor ego sup eloqa tua: sicut q inue-
μου. Ἀγαλλιάσομαι ἐγὼ ἐπὶ τὰ λόγιά σου, ὡς ὁ εὑρί-
nit spolia multa. Iniquitatē odio habui & abominatus sum:
σκων σκῦλα πολλά. Ἀδικίαν ἐμίσησα καὶ ἐβδελυξάμην,
legem autem tuā dilexi. Septies in die laudē dixi tibi:
τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα. Ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ᾔνεσά σε,
sup iudicia iustitie tue. Pax multa
ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου. Εἰρήνη πολλὴ τοῖς
diligētibus legē tuā: & nō est illis scādalū.
ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον.
Expectabā salutare tuū dñe: & mādata
Προσεδόκων τὸ σωτήριόν σου κύριε, καὶ τὰς ἐντολάς
tua dilexi. Custodiuit aīa mea testimōia tua:
σου ἠγάπησα. Ἐφύλαξεν ἡ ψυχή μου τὰ μαρτύριά σου,
& dilexit ea vehemēter. Seruaui mādata tua
καὶ ἠγάπησεν αὐτὰ σφόδρα. Ἐφύλαξα τὰς ἐντολάς σου
& testimōia tua: qz oēs vie mee i cōspectu tuo
καὶ τὰ μαρτύριά σου, ὅτι πᾶσαι αἱ ὁδοί μου ἐναντίον σου
dñe. Appropinquet depcatio mea in cōspectu tuo dñe:
κύριε. Ἐγγισάτω ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου κύριε,
iuxta eloquiū tuū da mihi intellectū. Intret postulatio
κατὰ τὸ λόγιόν σου συνέτισόν με. Εἰσέλθοι τὸ ἀξίωμα
mea in cōspectu tuo dñe: fm eloqūz tuū eripe me.
μου ἐνώπιόν σου κύριε, κατὰ τὸ λόγιόν σου ῥῦσαί με.
Eructent labia mea hymnū: cū docueris me iu-
Ἐξερεύξαιντο τὰ χείλη μου ὕμνον, ὅταν διδάξῃς με τὰ δι-
stificatiōes tuas. Pronūtiet lingua mea eloqa tua
καιώματά σου. Φθέγξαιτο ἡ γλῶσσά μου τὰ λόγιά σου,
qz oia mādata tua eqtas. Fiat manus
ὅτι πᾶσαι αἱ ἐντολαί σου δικαιοσύνη. Γενέσθω ἡ χείρ
tua vt saluet me: qm mādata tua
σου τοῦ σῶσαί με, ὅτι τὰς ἐντολάς σου

---

elegi. Concupiui salutare tuū dñe: & lex
ἐξελεξάμην. Ἐπεπόθησα τὸ σωτήριόν σου κύριε, καὶ ὁ νό-
tua meditatio mea est. Viuet aīa mea & lau
μός σου μελέτη μού ἐστι. Ζήσεται ἡ ψυχή μου καὶ αἰνέ-
dabit te: & iudicia tua adiuuabūt me. Erraui sicut o-
σει σε, καὶ τὰ κρίματά σου βοηθήσει μοι. Ἐπλανήθην ὡς πρό-
uis q periit: quere seruū tuū: qz mā
βατον ἀπολωλός, ζήτησον τὸν δοῦλόν σου, ὅτι τὰς ἐντο-
data tua nō sum oblitus.
λάς σου οὐκ ἐπελαθόμην.

Canticū graduū. 119.
ᾨδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ριθ'.

Ad dñm cū tribularer clamaui: & exaudi-
Πρὸς κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐκέκραξα, καὶ εἰσήκου-
uit me. Dñe libera aīaz meā a labiis iniquis
σέ μου. Κύριε ῥῦσαι τὴν ψυχήν μου ἀπὸ χειλέων ἀδίκων
& a lingua dolosa. Quid detur tibi & qd appona-
καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας. Τί δοθείη σοι καὶ τί προστε-
tur tibi ad linguā dolosā? Sagitte potētis a-
θείη σοι πρὸς γλῶσσαν δολίαν; Τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠ-
cute cū carbonibus desolatoriis. Hei mihi qz
κονημένα σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς. Οἴμοι ὅτι ἡ
incolatus meus plōgatꝰ est: habitaui cū taberna-
παροικία μου ἐμακρύνθη, κατεσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνω-
culis cedar. Multū incola fuit aīa mea. Cū
μάτων κηδάρ. Πολλὰ παρῴκησεν ἡ ψυχή μου. Μετὰ
hiis q oderūt pacē erā pacificus. Cū loqbar
τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ἤμην εἰρηνικός. Ὅταν ἐλάλουν
illis: impugnabāt me gratis.
αὐτοῖς, ἐπολέμουν με δωρεάν.

Canticū graduū. 120.
ᾨδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκ'.

Leuaui oculos meos in mōtes: vn veniet auxiliū
Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἥξει ἡ βοήθειά
meū. Auxiliū meū a dño qui fecit ce
μου. Ἡ βοήθειά μου παρὰ κυρίου τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐ-
lum & terrā. Ne des in cōmotionē pedē tuū: ne
ρανὸν καὶ τὴν γῆν. Μὴ δῴης εἰς σάλον τὸν πόδα σου, μὴ
dormitet qui custodit te. Ecce nō dormitabit neqz dormiet
νυστάξῃ ὁ φυλάσσων σε. Ἰδοὺ οὐ νυστάξει οὐδὲ ὑπνώσει
qui custodit israel. Dñs custodiat te: dñs protectio
ὁ φυλάσσων τὸν ἰσραήλ. Κύριος φυλάξει σε, κύριος σκέπη
tua sup manū dexterā tuā. Per diē sol nō vret
σου ἐπὶ χεῖρα δεξιάν σου. Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει
te: neqz luna per noctē. Dñs custodiat te ab om
σε, οὐδὲ ἡ σελήνη τὴν νύκτα. Κύριος φυλάξει σε ἀπὸ παν-
ni malo: custodiat aīam tuā dñs. Dñs cu-
τὸς κακοῦ, φυλάξει τὴν ψυχήν σου ὁ κύριος. Κύριος φυ-
stodiat introitū tuū & exitū tuū: ex hoc
λάξει τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου, ἀπὸ τοῦ
nūc & vsqz in seculū.
νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Canticū graduū. 121.
ᾨδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκα'.

Letatus sum in hiis q dicta sūt mihi: in domū dñi ibi
Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι, εἰς οἶκον κυρίου πο-
mus. Stātes erāt pedes nri in atriis
ρευσόμεθα. Ἑστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς
tuis hierusalē. Hierusalē q edificat vt ciuitas: cui
σου ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλὴμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἧς
participatio eius in idipm. Illuc eni ascēderūt tri
ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυ-
bus: tribus dñi testimoniū israel: ad cō
λαί, φυλαὶ κυρίου μαρτύριον τοῦ ἰσραήλ, τοῦ ἐξο-
fitendū noi dñi. Quia illic sederūt
μολογήσασθαι τῷ ὀνόματι κυρίου. Ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν
sedes in iudicio: sedes sup domū dauid. Roga
θρόνοι εἰς κρίσιν, θρόνοι ἐπὶ οἶκον δαυίδ. Ἐρωτήσα-
te ea que ad pacē hierusalē: & abūdātia
τε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ εὐθηνία

elegi. Desideraui salutare tuum domine: & lex tua voluptas mea. Viuet aīa mea & laudabit te: & iudicia tua auxiliabuntur mihi. Erraui q̄si ouis pdita: q̄re seruū tuū: quia mādatorum tuorum non sum oblitus.

Canticum graduum. 120.

Ad dñm in tribulatiōe mea clamaui: & exaudiuit me. Dñe libera animam meam a labio mēdacii: a lingua dolosa. Quid dabitur tibi: aut quid appōetur tibi a lingua dolosa? Sagitte potentis acute: cū carbōibus iuniporum. Heu mihi quia pegrinatio mea p lōgata est: habitaui cū tabernaculis cedar. Multū habitauit in ea aīa mea cū odiēte pacē. Ego pax: & cū loq bar: illi ad bellum.

Canticum graduum. 121.

Leuabo oculos meos ad montes: vnde veniet auxiliū mihi. Auxilium meum a domino factore celi & terre. Nō det in cōmotionē pedē tuū: nec dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit neqz dormiet: qui custodit israel. Dñs custodit te: dñs protectio tua super manū dexterā tuā. Per diē sol non pcutiet te: neqz luna p noctē. Dñs custodiet te ab oī malo: custodiat aīam tuā. Dñs custodiat exitū tuū & introitū tuum: a modo & vsqz in eternum.

Canticum graduum dauid. 122.

Letatus sum eo qd dixerūt mihi: in domū dñi ibimus. Stātes erāt pedes nri i portis tuis ierusalem. Ierusalē que edificatur: vt ciuitas cuius pticipatio ei9 simul. Quia illuc ascēderūt tribus trib9 dñi: testimonium israel ad confitendum nomini domini. Quia ibi sederunt sedes in iudicio: sedes domui dauid. Rogate pacem ierusalem: sit bene

בחרתי: תאבתי לישועתך יהוה ותורתך שעשעי: תחי נפשי ותהללך ומשפטך יעזרני: תעיתי כשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי:

cxx.

שיר המעלות אל יהוה בצרתה לי קראתי ויענני: יהוה הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה: מה יתן לך ומה יסיף לך לשון רמיה: חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים: אויה לי כי גרתי משך שכנתי עם אהלי קדר: רבת שכנה לה נפשי עם שונא שלום: אני שלום וכי אדבר המה למלחמה:

cxxi.

שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי: עזרי מעם יהוה עשה שמים וארץ: אל יתן למוט רגלך אל ינום שמרך: הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל: יהוה שמרך יהוה צלך על יד ימינך: יומם השמש לא יככה וירח בלילה: יהוה ישמרך מכל רע ישמר את נפשך: יהוה ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם:

cxxii.

שיר המעלות לדוד שמחתי באמרים לי בית יהוה נלך: עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלם: ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדו: ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהוה: כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דויד: שאלו שלום ירושלם ישליו

ארמנותיך: יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך: למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך: למען בית יהוה אלהינו אבקשה טוב לך:

שיר המעלות cxxiii.

אליך נשאתי את עיני הישבי בשמים: הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אל יהוה אלהינו עד שיחננו: חננו יהוה חננו כי רב שבענו בוז: רבת שבעה לה נפשנו הלעג השאננים הבוז לגאיונים:

שיר cxxiiii. המעלות לדוד לולי יהוה שהיה לנו יאמר נא ישראל: לולי יהוה שהיה לנו בקום עלינו אדם: אזי חיים בלעונו בחרות אפם בנו: אזי המים שטפונו נחלה עבר על נפשנו: אזי עבר על נפשנו המים הזידונים: ברוך יהוה שלא נתננו טרף לשניהם: נפשנו כצפור נמלטה מפח יוקשים הפח נשבר ואנחנו נמלטנו: עזרנו בשם יהוה עשה שמים וארץ:

שיר cxxv. המעלות הבטחים ביהוה כהר ציון לא ימוט לעולם ישב: ירושלם הרים סביב לה ויהוה סביב לעמו מעתה ועד עולם: כי לא ינוח שבט הרשע על גורל הצדיקים למען לא ישלחו הצדיקים בעולתה ידיהם: היטיבה יהוה לטובים ולישרים בלבותם: והמטים עקלקלותם יוליכם יהוה את פעלי האון שלום על ישראל:

cxxvi. שיר המעלות בשוב יהוה את

(Margin: היה · אח רעה · דבר · בקש · שור עלה · חנן · רבב · נאה · היה · אמר · אז · חרה אף · זוד נגד · לא שן · צפר מלט · פוח יקש · שבר · מוט עלם · סבב · נוח גרל · צדק שלח · יטב · לבב נטה · ילך · שלם)

his q diligūt te. Sit pax in muris tuis: abūdātia in domibus tuis. Propter frēs meos & amicos meos loquar pacē tibi. Propter domum domini dei nostri qrā bona tibi.

Canticū graduū. 123.

AD te leuaui oculos meos: qui habitas in celis. Ecce sicut oculi seruorum ad manū dominorum suorum: sicut oculi ancille ad manum dñe sue: sic oculi nostri ad dominum deū nostrū donec misereatur nostri. Miserere nrī dñe miserere nrī: quia multū repleti sumus despectiōe. Multū repleta est aīa nrā opprobrio abūdātiū & despectiōe superborum.

Canticum graduum dauid. 124.

NIsi dominus fuisset ī nobis: dicat nūc israel. Nisi dominus fuisset ī nobis: cū exurgerēt hoīes sup nos. Forsitā viuos absorbuissēt nos: cū irasceretur furor eorum sup nos. Forsitā aq̄ circūdedissēt nos torrēs trāsisset sup animā nrām. Forsitā trāsissent sup aīam nrām aq̄ supbie. Bn̄dictus dn̄s: q nō dedit nos in pdā dentibus eorum. Anima nostra sicut auis erepta est de laqueo venantiū: laqueus contritus est & nos liberati sumus. Auxilium nostrum in nomine domini: qui fecit celum & terram.

Canticum graduum. 125.

QVi cōfidūt in dn̄o quasi mōs sion īmobilis: in eternū habitabit. Ierusalē mōtes in circuitu eius: & dn̄s in circuitu populi sui a mō & vsq̄ ī eternū. Quia nō requiescet virga impietatis sup sortē iustorū: vt non mittant iusti in iniquitatem manus suas. Benefac dn̄e bonis & rectis corde. Qui āt declinant ad prauitates suas: deducet dominus eos cum his qui operātur iniquitatē: pax super israel.

Canticum graduum. 126.

CVm cōuerteret dn̄s

diligētibus te. Fiat pax in virtute tua: et abūdātia in turribus tuis. Propter fratres meos et proximos meos: loquebar utiq̄ pacē de te. Propter domū dn̄i dei nr̄i quesiui bona tibi.

τοῖς ἀγαπῶσί σε. Γενέσθω εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου, καὶ εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί σου. Ἕνεκα τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τῶν πλησίον μου, ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ. Ἕνεκα τοῦ οἴκου κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐξεζήτησα ἀγαθά σοι.

Cāticū graduū. 122.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκβʹ.

AD te leuaui oculos meos: qui habitas in celo. Ecce sicut oculi seruorum in manibus dn̄orum suorum: sicut oculi ancille in manibus dn̄e sue: ita oculi nr̄i ad dn̄m deū nr̄m: donec misereatur nr̄i. Miserere nr̄i dn̄e miserere nr̄i: quia multū repleti sumus despectiōe. Multum repleta est aīa nr̄a: opprobriū abūdātibus et despectio superbis.

Πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου τὸν κατοικοῦντα ἐν τῷ οὐρανῷ. Ἰδοὺ ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ἕως οὗ οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς. Ἐλέησον ἡμᾶς κύριε ἐλέησον ἡμᾶς, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως. Ἐπὶ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν, τὸ ὄνειδος τοῖς εὐθηνοῦσι καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπερηφάνοις.

Cāticū graduū. 123.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκγʹ.

NIsi quia dn̄s erat in nobis: dicat nūc israel. Nisi qr dn̄s erat in nobis: cum exurgerēt hoīes in nos. Forte viuos deglutissent nos: cum irasceretur furor eius in nos. Forsitā aqua absorbuisset nos: Torrētē ptrāsisset aīa nr̄a. Forsitā ptrāsisset aīa nr̄a aquā intolerabilē. Bn̄dictus dominus: q nō dedit nos in captionē dētibus eorum. Anima nr̄a sicut passer erepta ē de laqueo venantium. Laqueus cōtritus ē: et nos liberati sumus. Adiutoriū nr̄m in noīe dn̄i: qui fecit celum et terram.

Εἰ μὴ ὅτι κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ, Εἰ μὴ ὅτι κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, ἐν τῷ ἐπαναστῆναι ἀνθρώπους ἐφ᾽ ἡμᾶς. Ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιον ἡμᾶς, ἐν τῷ ὀργισθῆναι τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἐφ᾽ ἡμᾶς. Ἄρα τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς, Χείμαρρον διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν. Ἄρα διῆλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν τὸ ὕδωρ τὸ ἀνυπόστατον. Εὐλογητὸς κύριος, ὃς οὐκ ἔδωκεν ἡμᾶς εἰς θήραν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων. Ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν. Ἡ βοήθεια ἡμῶν ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Cāticū graduū. 124.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκδʹ.

QUi cōfidūt in dn̄o sicut mōs sion: nō cōmouebitur in eternū: qui habitat hierusalē. Mōtes in circuitu eius: et dn̄s in circuitu ppl̄i sui: ex hoc nūc et vsq̄ in seculū. Quia nō relinquet dn̄s virgā peccatorū sup sortē iustorū. Ut non extendant iusti ad iniqtatē manus suas. Benefac dn̄e bonis et rectis corde. Declinantes aūt in obligationes: adducet dn̄s cum operātibus iniqtatē. Pax sup israel.

Οἱ πεποιθότες ἐπὶ κύριον ὡς ὄρος σιών, οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ. Ὄρη κύκλῳ αὐτῆς καὶ ὁ κύριος κύκλῳ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος. Ὅτι οὐκ ἀφήσει κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων. Ὅπως ἂν μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν. Ἀγάθυνον κύριε τοῖς ἀγαθοῖς καὶ τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ. Τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλιάς, ἀπάξει κύριος μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. Εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

Cāticū graduum. 125.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκεʹ.

IN cōuertēdo dn̄s
Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι κύριον

---

captiuitatē sion: facti sum⁹ sicut cōsolati. Tūc repletū ē gaudio os nr̄m: et lingua nr̄a exultatiōe. Tūc dicēt inter gētes: magnificauit dn̄s facere cū eis: magnificauit dn̄s facere nobiscū: facti sumus letātes. Cōuerte dn̄e captiuitatē nr̄am sicut torrēs in austro. Qui semināt in lachrymis: in exultatiōe metēt. Euntes ibant: et flebāt mittētes semina sua. Venientes āt venient in exultatiōe portātes manipulos suos.

τὴν αἰχμαλωσίαν σιών, ἐγενήθημεν ὡσεὶ παρακεκλημένοι. Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν, καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως. Τότε ἐροῦσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐμεγάλυνε κύριος τοῦ ποιῆσαι μετ᾽ αὐτῶν, ἐμεγάλυνε κύριος τοῦ ποιῆσαι μεθ᾽ ἡμῶν, ἐγενήθημεν εὐφραινόμενοι. Ἐπίστρεψον κύριε τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν ὡς χειμάρρους ἐν τῷ νότῳ. Οἱ σπείροντες ἐν δάκρυσιν, ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι. Πορευόμενοι ἐπορεύοντο, καὶ ἔκλαιον βάλλοντες τὰ σπέρματα αὐτῶν. Ἐρχόμενοι δὲ ἥξουσιν ἐν ἀγαλλιάσει αἴροντες τὰ δράγματα αὐτῶν.

Cāticū graduū. 126.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκϛʹ.

NIsi dn̄s edificauerit domū: in vanū laborauerūt qui edificāt. Nisi dn̄s custodierit ciuitatē: frustra vigilauit qui custodit. Uanū vobis est ante lucē surgere. Surgite postq̄ sederitis: q mādúcatis panē doloris: cū dederit dilectis suis somnū. Ecce hereditas dn̄i filij merces fructus vētris. Sicut sagitte in manu potētis: ita filij excussorū. Btūs qui implebit desideriū suum ex ipsis. Nō cōfundētur: cū loquūtur inimicis suis in portis.

Ἐὰν μὴ κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες. Ἐὰν μὴ κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. Εἰς μάτην ὑμῖν ἐστὶ τὸ ὀρθρίζειν. Ἐγείρεσθε μετὰ τὸ καθῆσθαι, οἱ ἐσθίοντες ἄρτον ὀδύνης, ὅταν δῷ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον. Ἰδοὺ ἡ κληρονομία κυρίου υἱοί ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρός. Ὡσεὶ βέλη ἐν χειρὶ δυνατοῦ, οὕτως οἱ υἱοὶ τῶν ἐκτετιναγμένων. Μακάριος ὃς πληρώσει τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν. Οὐ καταισχυνθήσονται, ὅταν λαλῶσι τοῖς ἐχθροῖς αὐτοῦ ἐν πύλαις.

Cāticū graduū. 127.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκζʹ.

BEati oēs qui timēt dn̄m: qui ambulāt in vijs eius. Labores fructuū tuorū mā ducabis. Btūs es et bene tibi erit: vxor tua sicut vitis abūdās in lateribus domus tue. Filij tui sicut nouelle oliuarū in circuitu mēse tue. Ecce sic bn̄dicetur hō qui timet dn̄m. Bn̄dicat tibi dn̄s ex sion. Et videas bona hierusalē oībus diebus vite tue. Et videas filios filiorū tuorū: pax sup israel.

Μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον, οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι. Μακάριος εἶ καὶ καλῶς σοι ἔσται, ἡ γυνή σου ὡς ἄμπελος εὐθηνοῦσα ἐν ταῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου. Οἱ υἱοί σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλῳ τῆς τραπέζης σου. Ἰδοὺ οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν κύριον. Εὐλογήσαι σε κύριος ἐκ σιών. Καὶ ἴδοις τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου. Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου, εἰρήνη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ.

Cāticū graduū. 128.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκηʹ.

SEpe expugnauerūt me a iuuētute mea: dicat nūc israel. Sepe expugnauerūt me a iuuētute mea: et etiā nō potuerūt mihi. Sup dorsū meū fabricauerūt peccatores: prolōgauerūt iniqtatē suā. Dominus iustus cōcidit ceruices

Πλεονάκις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου, εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ. Πλεονάκις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου, καὶ γὰρ οὐκ ἠδυνήθησάν μοι. Ἐπὶ τὸν νῶτόν μου ἐτέκταινον οἱ ἁμαρτωλοί, ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν. Κύριος δίκαιος συνέκοψεν αὐχένας

captiuitatē sion: facti sumus sicut sōniātes. Tūc implebitur risu os nr̄m: & lingua nostra laude: tunc dicēt in gentibus magnificauit dn̄s facere cū illis. Magnificauit dominus facere nobiscum: facti sumus letātes. Conuerte dn̄e captiuitatē nr̄am: sicut riuos in austro. Qui semināt in lachrymis: in exultatiōe metēt. Qui ambulās ibat & flebat portās ad semināduū semētē: veniēs veniet in exultatiōe portās manipulos suos.

Cāticum graduū salomōi. 127.

NIsi dominus edificauerit domū in vanū laborāt qui edificāt eam: nisi dominus custodierit ciuitatē: frustra vigilat qui custodit. Frustra vobis est de mane surgere postq̄ sederitis: q manducatis panem doloris: sic dabit dilīgentibus se somnum. Ecce hereditas domini filii merces fructus vētris. Sicut sagitte in manu potētis: ita filij iuuentutis. Beatus vir qui impleuit pharetrā suā ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

Canticum graduum. 128.

BEatus oīs qui timet dn̄m: qui ābulat ī viis eius. Laborē manuum tuarum cū comederis: btūs tu & bn̄ tibi erit. Vxor tua sicut vitis fructifera in penetralibus domus tue: filii tui sicut germina oliuarū in circuitu mēse tue. Ecce sic bn̄dicetur vir: q timet dn̄m. Bn̄dicat tibi dn̄s ex sion: & videas bōa hierusalē oībus diebus vite tue. Et videas filios filiorū tuorum: pacē super israel.

Cāticū graduū. 129.

SEpe expugnauerūt me ab adolescentia mea: dicat nunc israel. Sepe expugnauerunt me ab adolescētia mea: sed nō potuerūt mihi. Sup ceruicē meā arauerūt arantes: plōgauerūt sulcū suū. Dn̄s iustus concidit laqueos

שיבת ציון היינו כחלמים: אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל יהוה לעשות עם אלה: הגדיל יהוה לעשות עמנו היינו שמחים: שובה יהוה את שבותנו כאפיקים בנגב: הזרעים בדמעה ברנה יקצרו: הלוך ילך ובכה נשא משך הזרע בא יבא ברנה נשא אלמתיו:

שיר המעלות cxxvii. לשלמה אם יהוה לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם יהוה לא ישמר עיר שוא שקד שומר: שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנא: הנה נחלת יהוה בנים שכר פרי הבטן: כחצים ביד גבור כן בני הנעורים: אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו כי ידברו את אויבים בשער:

שיר המעלות cxxviii. אשרי כל ירא יהוה ההלך בדרכיו: יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך: אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך: הנה כי כן יברך גבר ירא יהוה: יברכך יהוה מציון וראה בטוב ירושלם כל ימי חייך: וראה בנים לבניך שלום על ישראל:

שיר cxxix. המעלות רבת צררוני מנעורי יאמר נא ישראל: רבת צררוני מנעורי גם לא יכלו לי: על גבי חרשו חרשים האריכו למעניתם: יהוה צדיק קצץ עבות

(Margin: שבה היה · מלא שחק · היה לשון · רנן אמר · גדל עשה · שבה אפק · קצר · שור עלה · בנה · שמר · שכם · אחר ישב · נתן ידד · ישן פרה · גבר · נער · בוש · דבר · יגע · כף אכל · איש פרה · שתל זית · סבב ברך · יום · חיה שלם · רבב צור · נער אמר · גב ארך · ענה צדק · עבת)

רשעים׃ יבשו ויסגו אחור כל — בוש נסג
שנאי ציון׃ יהיו כחציר גגות — אחר היה
שקדמת שלף יבש׃ שלא מלא — חצר גג
כפו קוצר וחצנו מעמר׃ ולא — קדם לא קצר
אמרו העברים ברכת יהוה אליכם — עמר
ברכנו אתכם בשם יהוה׃

שיר המעלות cxxx.

ממעמקים קראתיך יהוה׃ אדני — עמק
שמעה בקולי תהיינה אזניך — היה
קשבות לקול תחנוני׃ אם — קשב חנן
עונות תשמר יה אדני מי יעמד׃ — שמר עמד
כי עמך הסליחה למען תורא׃ — סלח ירא
קויתי יהוה קותה נפשי ולדברו — קוה
הוחלתי׃ נפשי לאדני משמרים — יחל
לבקר שמרים לבקר׃ יחל
ישראל אל יהוה כי עם יהוה
החסד והרבה עמו פדות׃ והוא — רבה פדה
יפדה את ישראל מכל עונתיו׃

שיר המעלות לדוד cxxxi. — שור עלה

יהוה לא גבה לבי ולא רמו עיני — רום
ולא הלכתי בגדלות ובנפלאות — פלא
ממני׃ אם לא שויתי ודוממתי — שוה
נפשי כגמל עלי אמו כגמל — גמל
עלי נפשי׃ יחל ישראל אל יהוה
מעתה ועד עולם׃ cxxxii. — עלם

שיר המעלות

זכור יהוה לדוד את כל ענותו׃ — זכר ענה
אשר נשבע ליהוה נדר — שבע
לאביר יעקב׃ אם אבא — אבר בוא
באהל ביתי אם אעלה על — עלה
ערש יצועי׃ אם אתן שנת — יצע נתן
לעיני לעפעפי תנומה׃ עד — ישן נום
אמצא מקום ליהוה משכנות — מצא קום
לאביר יעקב׃ הנה שמענוה — שכן
באפרתה מצאנוה בשדי יער׃ — שדה
נבואה למשכנותיו נשתחוה — בוא שכן שחה

piorum. Cōfundātur & couertātur retrorsū oēs qui oderūt sion. Fiāt sicut fenū tectorum: qđ statī vt viruerit arescit. De quo nō ipleuit manū suā messor: & sinū suū manipulos faciens. De quo nō dixerūt trāseūtes bñdictio dñi super vos: benediximus vobis in nomine dñi.

Canticum graduum. 130.

De profundis clamaui ad te dñe. Domine exaudi vocē meā: fiant aures tue intēdētes ad vocē depcatiōis mee. Si iniqtates obseruaueris dñe: dñe quis sustinebit? Quia tecū ppiciatio: cum terribilis sis. Sustinui dñm sustinuit anima mea: & verbum eius expectaui. Anima mea ad dñm: a vigilia matutina vsq3 ad vigiliā matutinā. Expectet israel dominū: quia apud dominum misericordia & multa apud eū redēptio. Et ipse redimet israel: ex omnibus iniquitatib9 eius.

Canticum graduū dauid. 131.

Domine non est exaltatū cor meū nec elati sunt oculi mei: & nō ambulaui i magnis & i mirabilib9 sup me. Si non pposui & silere feci aiam meā sicut ablactatus ad matrē suā: ita ablactata ad me anima mea. Expectet israel dominum a modo & vsq3 in eternum.

Canticū graduū. 132.

Memēto dñe dauid: & oīs afflictionis eius. Qui iurauit dño: votū vouit deo iacob. Si introiero in tabernaculū domus mee: si ascēdero in lectū strati mei. Si dedero somnum oculis meis: palpebris meis dormitationem. Donec inueniā locum dño: tabernaculum deo iacob. Ecce audiuimus illum in ephrata: iuenimus illum in regione saltus. Introibimus ad tabernacula eius: adorabim9

peccatoꝝ. Cōfundātur τ cōuertātur retro-
ἁμαρτωλῶν. Αἰσχυνθήτωσαν καὶ ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀ-
sum oēs qui oderūt sion. Fiant sicut fe-
πίσω πάντες οἱ μισοῦντες σιών. Γενηθήτωσαν ὡσεὶ χόρ-
nū tectoꝝ: qđ priusq̄ euellatur exaruit. De quo nō
τος δωμάτων, ὃς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη. Οὗ οὐκ
impleuit manū suā qui metit: τ sinū su-
ἐπλήρωσε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ὁ θερίζων, καὶ τὸν κόλπον αὐ-
um qui manipulos colligit. Et nō dixerūt q̄ prete-
τοῦ ὁ τὰ δράγματα συλλέγων. Καὶ οὐκ εἶπαν οἱ παρά-
ribāt: bñdictio dñi sup vos: bñdiximus vobis in no-
γοντες, εὐλογία κυρίου ἐφ᾽ ὑμᾶς, εὐλογήκαμεν ὑμᾶς ἐν ὀνό-
mine dñi.
ματι κυρίου.

Cāticū graduū. 129.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρκθ΄.

De profundis clamaui ad te dñe: dñe exaudi
Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι κύριε, κύριε εἰσάκουσον τῆς
vocē meā. Fiant aures tue intēdētes in vo-
φωνῆς μου. Γενηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα εἰς τὴν φω-
cē depcatiōis mee. Si iniqtates obseruaueris dñe:
νὴν τῆς δεήσεώς μου. Ἐὰν ἀνομίας παρατηρήσῃς κύριε,
dñe quis sustinebit? qz apud te ppiciatio est. Pro-
κύριε τίς ὑποστήσεται; ὅτι παρὰ σοὶ ὁ ἱλασμός ἐστιν. Ἕνε-
pter nomē tuū sustinui te dñe: sustinuit
κεν τοῦ ὀνόματός σου ὑπέμεινά σε κύριε, ὑπέμεινεν ἡ
aīa mea in vbū tuū: sperauit aīa mea in
ψυχή μου εἰς τὸν λόγον σου, ἤλπισεν ἡ ψυχή μου ἐπὶ τὸν
dño. A custodia matutina vsq3 ad noctē: a custo-
κύριον. Ἀπὸ φυλακῆς πρωΐας μέχρι νυκτός, ἀπὸ φυ-
dia matutina speret israel in dño. Quia a-
λακῆς πρωΐας ἐλπισάτω ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν κύριον. Ὅτι πα-
pud dñm mia: τ copiosa apd eū redēptio: τ
ρὰ τῷ κυρίῳ τὸ ἔλεος, καὶ πολλὴ παρ᾽ αὐτῷ λύτρωσις, καὶ
ipse redimet israel ex oībus iniqtatib9 eius.
αὐτὸς λυτρώσεται τὸν ἰσραὴλ ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτοῦ.

Cāticū graduū. 130.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρλ΄.

Domine nō est exaltatū cor meū: neq3 elati sunt
Κύριε οὐχ ὑψώθη ἡ καρδία μου, οὐδὲ ἐμετεωρίσθησαν
oculi mei. Neq3 ambulaui in magnis: neq3 in
οἱ ὀφθαλμοί μου. Οὐδὲ ἐπορεύθην ἐν μεγάλοις, οὐδὲ ἐν
mirabilibus sup me. Si nō humiliter sentiebā: sed exal-
θαυμασίοις ὑπὲρ ἐμέ. Εἰ μὴ ἐταπεινοφρόνουν, ἀλλὰ ὕψω-
taui aīam meā. Sicut ablactatus sup
σα τὴν ψυχήν μου. Ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν
mrem suā: ita retribues in aīa mea.
μητέρα αὐτοῦ, ὡς ἀνταποδώσεις ἐπὶ τὴν ψυχήν μου.
Speret israel in dño ex hoc nūc τ
Ἐλπισάτω ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ
vsq3 in seculū.
ἕως τοῦ αἰῶνος.

Cāticū graduū. 131.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρλα΄.

Memēto dñe dauid: τ oīs māsue-
Μνήσθητι κύριε τοῦ δαυίδ, καὶ πάσης τῆς πραΰ-
tudinis eius. Sicut iurauit dño: votū vouit deo ia-
τητος αὐτοῦ. Ὡς ὤμοσε τῷ κυρίῳ, ηὔξατο τῷ θεῷ ἰα-
cob. Si introiero in tabnaculū dom9 mee: si ascē-
κώβ. Εἰ εἰσελεύσομαι εἰς σκήνωμα οἴκου μου, εἰ ἀναβή-
dero in lectū strati mei: Si dedero somnū
σομαι ἐπὶ κλίνης στρωμνῆς μου, Εἰ δώσω ὕπνον τοῖς
oculis meis: τ palpebris meis dormitationē: τ
ὀφθαλμοῖς μου, καὶ τοῖς βλεφάροις μου νυσταγμόν, καὶ
requiē tēporib9 meis: Donec inueniā locū do-
ἀνάπαυσιν τοῖς κροτάφοις μου, Ἕως οὗ εὕρω τόπον τῷ κυ-
mino: tabnaculū deo iacob. Ecce audiuimus eā in e-
ρίῳ, σκήνωμα τῷ θεῷ ἰακώβ. Ἰδοὺ ἠκούσαμεν αὐτὴν ἐν εὐ-
phrata: inuēimus eā in cāpis sylue. Intre-
φραθά, εὕρομεν αὐτὴν ἐν τοῖς πεδίοις τοῦ δρυμοῦ. Εἰσελευ-
mus in tabnacula eius. Adorabimus
σόμεθα εἰς τὰ σκηνώματα αὐτοῦ. Προσκυνήσομεν

1.Pa. 6.g.

in loco vbi steterūt pedes eius. Surge dñe
εἰς τὸν τόπον οὗ ἔστησαν οἱ πόδες αὐτοῦ. Ἀνάστηθι κύριε
in requiē tuā: tu τ arca sanctifica-
εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, σὺ καὶ ἡ κιβωτὸς τοῦ ἁγιάσμα-
tiōis tue. Sacerdotes tui induētur iustitia: τ
τός σου. Οἱ ἱερεῖς σου ἐνδύσονται δικαιοσύνην, καὶ οἱ
sctī tui exultabūt. Propter dauid seruū
ὅσιοί σου ἀγαλλιάσονται. Ἕνεκεν δαυίδ τοῦ δούλου
tuū nō auertas faciē xp̄i tui: Iura-
σου μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπον τοῦ χριστοῦ σου, Ὤμο-
uit dñs dauid vitatē: τ nō frustrabit eā.
σε κύριος τῷ δαυίδ ἀλήθειαν, καὶ οὐ μὴ ἀθετήσει αὐτήν.
De fructu vētris tui ponā sup sedē tuā.
Ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου.
Si custodierint filij tui testamētū meū: τ testi-
Ἐὰν φυλάξωνται οἱ υἱοί σου τὴν διαθήκην μου, καὶ τὰ μαρ-
mōia mea hec q̄ docebo eos: Et filij eoꝝ
τύριά μου ταῦτα ἃ διδάξω αὐτούς, Καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν
vsq3 in seculū sedebūt sup sedē tuā. Quō
ἕως τοῦ αἰῶνος καθιοῦνται ἐπὶ τοῦ θρόνου σου. Ὅτι
elegit dñs sion: elegit eā in hītatio-
ἐξελέξατο κύριος τὴν σιών, ᾑρετίσατο αὐτὴν εἰς κατοικί-
nem sibi. Hec requies mea in seculū seculi: hic
αν ἑαυτῷ. Αὕτη ἡ κατάπαυσίς μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος, ὧ-
habitabo qm̄ elegi eā. Uenationē eius bñ-
δε κατοικήσω ὅτι ᾑρετισάμην αὐτήν. Τὴν θήραν αὐτῆς εὐ-
dicēs bñdicā: paupes eius saturabo panib9.
λογῶν εὐλογήσω, τοὺς πτωχοὺς αὐτῆς χορτάσω ἄρτων.
Sacerdotes eius induam salutare: τ scti e-
Τοὺς ἱερεῖς αὐτῆς ἐνδύσω σωτηρίαν, καὶ οἱ ὅσιοι αὐ-
ius exultatiōe exultabūt. Illic producā cornu
τῆς ἀγαλλιάσει ἀγαλλιάσονται. Ἐκεῖ ἐξανατελῶ κέρας τῷ
dauid: paraui lucernā xp̄o meo. Inimicos eius in-
δαυίδ, ἡτοίμασα λύχνον τῷ χριστῷ μου. Τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ἐν-
duam cōfusione: sup ipm aūt efflorebit sctificatio mea.
δύσω αἰσχύνην, ἐπὶ δὲ αὐτὸν ἐξανθήσει τὸ ἁγίασμά μου.

Cāticū graduū. 132.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρλβ΄.

Ecce tā qđ bonū: aut qđ iocūdū? nisi habitare
Ἰδοὺ δὴ τί καλόν, ἢ τί τερπνόν; ἀλλ᾽ ἢ τὸ κατοικεῖν
frēs in vnū. Sicut vnguētū in capite qđ descē-
ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό. Ὡς μύρον ἐπὶ κεφαλῆς τὸ κατα-
dit in barbā: barbā aarō. Qđ descē-
βαῖνον ἐπὶ πώγωνα, τὸν πώγωνα τὸν ἀαρών. Τὸ κατα-
dit in orām vestimēti eius. Sicut ros
βαῖνον ἐπὶ τὴν ὤαν τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ. Ὡς δρό-
hermō q̄ descēdit in mōtes siō: Quō illic
σος ἀερμὼν ἡ καταβαίνουσα ἐπὶ τὰ ὄρη σιών. Ὅτι ἐκεῖ
mādauit dñs bñdictionē: vitā vsq3 in seculū.
ἐνετείλατο κύριος τὴν εὐλογίαν, ζωὴν ἕως τοῦ αἰῶνος.

Cāticū graduū. 133.
Ὠιδὴ τῶν ἀναβαθμῶν. ρλγ΄.

Infra. 134.a. ö.124.

Ecce nūc bñdicite dño oēs serui
Ἰδοὺ δὴ εὐλογεῖτε τὸν κύριον πάντες οἱ δοῦλοι
dñi. Qui statis in domo dñi: in atrijs domus dei no-
κυρίου. Οἱ ἑστῶτες ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου θεοῦ ἡ-
stri. In noctibus extollite manus vras in
μῶν. Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ
sctā: τ benedicite dñm. Benedicat te dñs
ἅγια, καὶ εὐλογεῖτε τὸν κύριον. Εὐλογήσαι σε κύριος
ex sion: q̄ fecit celū τ terrā.
ἐκ σιών, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Alleluia. 134.
Ἀλληλούϊα. ρλδ΄.

ö.112. ö.133 d

Laudate nomē dñi: laudate serui dñm. Qui
Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα κυρίου, αἰνεῖτε δοῦλοι κύριον. Οἱ
statis in domo dñi: in atrijs domus dei nr̄i. Laudate
ἑστῶτες ἐν οἴκῳ κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου θεοῦ ἡμῶν. Αἰνεῖτε τὸν
dñm qz bonus dñs: psallite noī eius qm̄ sua-
κύριον ὅτι ἀγαθὸς κύριος, ψάλατε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ὅτι κα-
ue. Quō iacob elegit sibi dñs: israel
λόν. Ὅτι τὸν ἰακὼβ ἐξελέξατο ἑαυτῷ ὁ κύριος, ἰσραὴλ

scabellū pedū ei9. Surge dñe in requiē tuā: tu & arca fortitudinis tue. Sacerdotes tui induantur iustitiā: & scti tui laudēt. Propter dd̄ seruū tuū nō auertas faciem christi tui. Iurauit dñs dauid veritatem & nō auertetur ab ea: de fructu ventris tui ponā sup sedē tuā. Si custodierint filii tui pactum meū & testificationem meā quā docuero eos: & filii eorū vsq3 in eternū sedebūt sup thronū tuū. Quia elegit dñs sion: desiderauit eā in hītaculū sibi. Hec ē requies mea in sempiternū: hic hītabo quia desideraui eam. Venationem eius benedicens benedicam: pauperes eius saturabo pane. Sacerdotes eius induā salutare: & sancti eius laudabunt laude. Ibi oriri faciā cornu dauid paraui lucernā xp̄o meo. Inimicos eius induā cōfusione: sup ipsum autē florebit diadema eius.

Canticum graduum dauid. 133.

Ecce q̄ bonū & q̄ decorū hītare fratres in vnū. Sicut vnguētū optimū in capite: qđ descēdit in barbā barbā aarō: qđ descēdit sup orā vestimētoꝝ eius. Sicut ros hermon qui descēdit sup mōtana sion: qm̄ ibi mandauit dñs benedictionē vitam vsq3 in eternū.

Canticum graduum. 134.

Ecce bñdicite dominum omnes serui domini: qui statis in domo domini in noctibus. Leuate manus vestras ad sctm̄ & benedicite dominū. Benedicat te dominus ex sion: factor celi & terre.

Aleluia. 135.

Laudate nomē dñi: laudate serui domini: Qui statis in domo domini: in atriis domus dī nostri. Laudate dominum quoniā bonus dñs: cātate noī eius quoniam decens. Quoniam iacob elegit sibi dominus: israel

להדם רגליו׃ קומה יהוה — הדם
למנוחתך אתה וארון עזך׃ כהניך — נוח ארן
ילבשו צדק וחסידיך ירננו׃ — עזז לבש
בעבור דוד עבדך אל תשב פני — חסד רנן
משיחך׃ נשבע יהוה לדוד אמת — עבר שוב פנה משח
לא ישוב ממנה מפרי בטנך — שבע שוב
אשית לכסא לך׃ אם ישמרו בניך — פרה שות
בריתי ועדתי זו אלמדם גם — שמר ברת
בניהם עדי עד ישבו לכסא לך׃ — עוד למד
כי בחר יהוה בציון אוה למושב — ישב
לו׃ זאת מנוחתי עדי עד פה — נוח
אשב כי אויתיה׃ צידה ברך — ישב אוה
אברך אביוניה אשביע לחם׃ — צוד אבה
וכהניה אלביש ישע וחסידיה — שבע לבש
רנן ירננו׃ שם אצמיח קרן — צמח
לדוד ערכתי נר למשיחי׃ אויביו — נור משח
אלביש בשת ועליו יציץ נזרו׃ — איב לבש
שיר המעלות לדוד cxxxiii. — בוש ציץ שור עלה

הנה מה טוב ומה נעים שבת — נעם ישב
אחים גם יחד׃ כשמן הטוב על — אח
הראש ירד על הזקן זקן אהרן — ירד
שירד על פי מדותיו׃ כטל חרמון — מדד
שירד על הררי ציון כי שם צוה
יהוה את הברכה חיים עד העולם׃ — עלם

שיר המעלות cxxxiiii.

הנה ברכו את יהוה כל עבדי
יהוה העמדים בבית יהוה
בלילות׃ שאו ידיכם קדש — נשא
וברכו את יהוה׃ יברכך יהוה — ברך
מציון עשה שמים וארץ׃

הללויה הללו את cxxxv.

שם יהוה הללו עבדי יהוה׃
שעמדים בבית יהוה בחצרות — עמד
בית אלהינו׃ הללויה כי
טוב יהוה זמרו לשמו כי נעים׃ — נעם
כי יעקב בחר לו יה ישראל

לסגלתו: כי אני ידעתי כי גדול
יהוה ואדנינו מכל אלהים:
כל אשר חפץ יהוה עשה בשמים
ובארץ בימים וכל תהמות: מעלה
נשאים מקצה הארץ ברקים
למטר עשה מוצא רוח מאצרתיו:
שהכה בכורי מצרים מאדם עד
בהמה: שלח אותת ומפתים
בתוככי מצרים בפרעה ובכל
עבדיו: שהכה גוים רבים
והרג מלכים עצמים: לסיחון
מלך האמרי ולעוג מלך הבשן
ולכל ממלכות כנען: ונתן ארצם
נחלה נחלה לישראל עמו: יהוה
שמך לעולם יהוה זכרך לדר
ודר: כי ידין יהוה עמו ועל
עבדיו יתנחם: עצבי הגוים
כסף וזהב מעשה ידי אדם: פה
להם ולא ידברו עינים להם
ולא יראו: אזנים להם ולא
יאזינו אף אין יש רוח בפיהם:
כמוהם יהיו עשיהם כל אשר
בטח בהם: בית ישראל ברכו
את יהוה בית אהרן ברכו את
יהוה: בית הלוי ברכו את
יהוה יראי יהוה ברכו את
יהוה: ברוך יהוה מציון שכן
ירושלם הללויה:

cxxxvi.

הודו ליהוה
כי טוב כי לעולם חסדו: הודו
לאלהי האלהים כי לעולם
חסדו: הודו לאדני האדנים
כי לעולם חסדו: לעשה נפלאות
גדלות לבדו כי לעולם חסדו: לעשה
השמים בתבונה כי לעולם חסדו:
לרקע הארץ על המים כי

in peculiū suū. Quia ego scio q̄ magnus dñs: & dñator nr̄ pre oibus diis. Oia que voluit dominus fecit in celo & ī terra: in mari & in oibus abyssis. Leuans nubes de summitatib9 terre: fulgura in pluuiā fecit: educēs vētos de thesaurissuis. Qui pcussit primitiua egypti: ab homie vsq; ad pecus. Emisit signa & portenta ī medio tui egypte: in pharaonem & in cūctos seruos eius. Qui pcussit gentes multas: & occidit reges fortes. Seon regem amorreorū & og regem basan: & oia regna chanaan. Et dedit terram eorum hereditatē: hereditatē israel populo suo. Dñe nomē tuū in eternum: dñe memoriale tuū in gñatiōe & gñationem. Quia iudicabit dñs populū suū: & ī seruos suos erit placabilis. Idola gētiū argētū & aurū: opa manuū hoīm. Os habēt & nō loq̄ntur: oculos habent & nō videbūt. Aures habent & non audiēt: sed nec ē spūs in ore ipsorum. Similes illis fiāt qui faciunt ea: oīs qui cōfidit in eis. Domus israel benedicite domino: domus aarō benedicite domino. Domus leui benedicite domino: timentes dominum benedicite dño. Benedictus dñs ex sion: qui habitat in ierusalem.

Alelu ia. 136.

Confitemini domino qm̄ bonus: qm̄ in eternū mia eius. Cōfitemini deo deorum: quoniam in eternum mia eius. Cōfitemini domino dominorum: quoniā in. Qui fecit mirabilia magna solus: quoniā. Qui fecit celos in sapientia: quoniam. qui firmauit terram super aquas: quoniam.

in possessionē sibi. Quia ego cognoui: q̄ ma-
εἰς περιουσιασμὸν ἑαυτῷ. Οτι ἐγὼ ἔγνωκα, ὅτι μέ-
gnus dñs: τ dñs nr̄ pre oibus di-
γας ὁ κύριος, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν παρὰ πάντας τοὺς θε-
is. Oia q̄cūq; voluit dñs fecit in ce-
ούς. Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ κύριος ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρα-
lo τ in terra: In mari τ in oibus
νῷ καὶ ἐν τῇ γῇ, Εν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν πάσαις
abyssis. Educēs nubes ab extremo terre: ful
ταῖς ἀβύσσοις. Ανάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς, ἀ-
gura in pluuiā fecit. Qui pducit vētos de thesau
στραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησε. Ο ἐξάγων ἀνέμους ἐκ θησαυ
ris suis. Qui pcussit primogenita egypti ab
ρῶν αὐτοῦ. Ος ἐπάταξε τὰ πρωτότοκα αἰγύπτου ἀπὸ
hoie vsq; ad pecus. Misit signa τ pdigia
ἀνθρώπου ἕως κτήνους. Εξαπέστειλε σημεῖα καὶ τέρατα
in medio tui egypte: In pharaonē τ in oēs ser
ἐν μέσῳ σου αἴγυπτε, Εν φαραὼ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς δού
uos eius. Qui pcussit gētes multas: τ occidit
λοις αὐτοῦ. Ος ἐπάταξεν ἔθνη πολλά, καὶ ἀπέκτεινε
reges fortes. Seon regē amorreoꝝ:
βασιλεῖς κραταιούς. Τὸν σηὼν βασιλέα τῶν ἀμορραίων,
Et og regē basan: τ oia regna
Καὶ τὸν ὢγ βασιλέα τῆς βασάν, καὶ πάσας τὰς βασιλείας
chanaā. Et dedit terrā eoꝝ hereditatē: here
χαναάν. Καὶ ἔδωκε τὴν γῆν αὐτῶν κληρονομίαν, κληρο-
ditatē israel pplo suo. Dñe nomē tuū in
νομίαν ἰσραὴλ λαῷ αὐτοῦ. Κύριε τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν
eternū: τ memoriale tuū i gñatione τ gñatione. Quia
αἰῶνα, καὶ τὸ μνημόσυνόν σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν. Οτι
iudicabit dñs ppl'm suū: τ in seruis su
κρινεῖ κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐ
is deprecabitur. Simulachra gētiū argētū
τοῦ παρακληθήσεται. Τὰ εἴδωλα τῶν ἐθνῶν ἀργύριον
τ aurū opa manuū hoium. Os hūt τ
καὶ χρυσίον ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων. Στόμα ἔχουσι καὶ
nō loq̄ntur: oculos hūt τ nō videbūt.
οὐ λαλήσουσιν, ὀφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὄψονται.
Aures hūt τ nō audiēt: neq; enī est spūs
Ωτα ἔχουσι καὶ οὐκ ἐνωτισθήσονται, οὐδὲ γάρ ἐστι πνεῦ
in ore ipoꝝ. Similes illis fiant q̄ fa-
μα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. Ομοιοι αὐτοῖς γένοιντο οἱ ποι
ciūt ea: τ oēs qui cōfidūt in eis. Do
οῦντες αὐτά, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ᾽ αὐτοῖς. Οἶ
mus israel bñdicite dño. Dom9 aarō bñdi
κος ἰσραὴλ εὐλογήσατε τὸν κύριον. Οἶκος ἀαρὼν εὐλο
cite dño. Dom9 leui bñdicite dño.
γήσατε τὸν κύριον. Οἶκος λευὶ εὐλογήσατε τὸν κύριον.
Qui timetis dñm bñdicite dño. Bñdi
Οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον εὐλογήσατε τὸν κύριον. Εὐλο
ctus dñs ex sion qui habitat hierusalē.
γητὸς κύριος ἐκ σιὼν ὁ κατοικῶν ἱερουσαλήμ.

Alleluia. 135.
Αλληλουΐα. ρλε.

Confitemini dño qm̄ bonus: qm̄ in secu
Εξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθός, ὅτι εἰς τὸν αἰῶ-
lū mia eius. Cōfitemini deo deoꝝ:
να τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εξομολογεῖσθε τῷ θεῷ τῶν θεῶν,
qm̄ in seculū mia eius. Cōfitemini do
ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εξομολογεῖσθε τῷ κυ
mino dnoꝝ: qm̄ in seculū mia eius. Qui
ρίῳ τῶν κυρίων, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ
fecit mirabilia magna solus: qm̄ in seculū
ποιήσαντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα
mia eius. Qui fecit celos in intel-
τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ ποιήσαντι τοὺς οὐρανοὺς ἐν συνέ-
lectu: qm̄ in seculū mia eius. Qui firma
σει, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ στερεώσαν
uit terrā sup aquas: qm̄
τι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, ὅτι

in seculū mia eius. Qui fecit lūminaria ma-
εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ ποιήσαντι φῶτα με-
gna solus: qm̄ in seculū mia eius: Solē
γάλα μόνῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, Τὸν ἥλιον
in potestatē diei: qm̄ in seculū mia eius.
εἰς ἐξουσίαν τῆς ἡμέρας, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Lunam τ stellas in potestatē noctis: qm̄
Τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας εἰς ἐξουσίαν τῆς νυκτός, ὅτι
in seculū mia eius. Qui percussit egyptū cū
εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ πατάξαντι αἴγυπτον σὺν
primogenitis eoꝝ: qm̄ in seculū mia e-
τοῖς πρωτοτόκοις αὐτῶν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐ-
ius. Et eduxit israel de medio eoꝝ: qm̄ in
τοῦ. Καὶ ἐξαγαγόντι τὸν ἰσραὴλ ἐκ μέσου αὐτῶν, ὅτι εἰς
seculū mia eius. In manu potēti τ in bra
τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βραχί
chio excelso: qm̄ in seculū mia eius. Qui diui
ονι ὑψηλῷ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ καταδιε
sit rubrū mare in diuisiōes: qm̄ in seculū
λόντι τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν εἰς διαιρέσεις, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα
mia eius. Et eduxit israel per mediū e-
τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ διαγαγόντι τὸν ἰσραὴλ διὰ μέσου αὐ
ius: qm̄ in seculū mia eius. Et excussit pha
τῆς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ ἐκτινάξαντι φα-
raonē τ exercitū eius in mari rubro: qm̄ in
ραὼ καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς θάλασσαν ἐρυθράν, ὅτι εἰς τὸν
seculū mia eius. Qui traduxit ppl'm suū per
αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ διαγαγόντι τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν τῇ
desertū: qm̄ in seculū mia eius. Qui pcussit
ἐρήμῳ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Τῷ πατάξαντι
reges magnos: qm̄ in seculū mia eius.
βασιλεῖς μεγάλους, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.
Et occidit reges fortes: qm̄ in seculū
Καὶ ἀποκτείναντι βασιλεῖς κραταιούς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ
mia eius. Seon regē amorreoꝝ: qm̄ in
ἔλεος αὐτοῦ. Τὸν σηὼν βασιλέα τῶν ἀμορραίων, ὅτι εἰς τὸν
seculū mia eius. Et og regē basan:
αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ τὸν ὢγ βασιλέα τῆς βασάν,
qm̄ in seculū mia eius. Et dedit terrā eo-
ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ δόντι τὴν γῆν αὐ-
rū hereditatē: qm̄ in seculū mia eius. He
τῶν κληρονομίαν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Κλη
reditatē israel seruo suo: qm̄ in seculū mia
ρονομίαν ἰσραὴλ δούλῳ αὐτοῦ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος
eius. Quia in humilitate nr̄a memor fuit nr̄i dñs:
αὐτοῦ. Οτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν ὁ κύριος,
qm̄ in seculū mia eius. Et redimit nos
ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καὶ ἐλυτρώσατο ἡμᾶς ἐκ
ab inimicis nr̄is: qm̄ in seculū mia eius. Qui dat
τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ο διδοὺς
escā oīm carni: qm̄ in seculū mia eius. Cōfite
τροφὴν πάσῃ σαρκί, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Εξομο-
mini deo celi: qm̄ in seculū mia eius.
λογεῖσθε τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Dauid per hieremiā. 136.
Τῷ δαδ διὰ ἱερεμίου. ρλϛ.

Super flumina babylonis illic sedimus: τ
Επὶ τῶν ποταμῶν βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν, καὶ
fleuimus dū recordaremur nos sion. In
ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς σιών. Επὶ ταῖς
salicibus in medio eius suspēdimus organa nr̄a.
ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν.
Quia illic interrogauerūt nos qui captiuos duxerūt
Οτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες
nos: vba cātionū: τ qui abduxerūt nos hymnū.
ἡμᾶς, λόγους ᾠδῶν, καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς ὕμνον.
Cātate nobis de cāticis sion: quō cātabimus cāticū
Ασατε ἡμῖν ἐκ τῶν ᾠδῶν σιών, πῶς ᾄσομεν τὴν ᾠδὴν
dñi in terra aliena? Si oblit9 fuero tui
κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; Εὰν ἐπιλάθωμαί σου

Qui fecit luminaria magna: quoniam. Solem in potestatem diei: quoniam. Lunam & stellas in potestatem noctis: quoniam. Qui percussit egyptū cum primitiuis eorum: quoniam. Et eduxit israel de medio eorum: quoniam. In manu valida & in brachio extento: quoniam. Qui diuisit mare rubrum in diuisiones: quoniam. Et adduxit israel in medio eius: quoniam. Et conuoluit pharaonē & exercitū eius in mari rubro: qm̄. Qui duxit populū suū p desertum: quoniam. Qui percussit reges magnos: quoniā. Et occidit reges magnificos: quoniam. Seon regem amorreorum: quoniam. Et og regem basan: Quoniam. Et dedit terram eorum hereditatem: quoniā. Hereditatem israel seruo suo: quoniam. Quia in humilitate nostra memor fuit nostri: quoniā. Et eripuit nos de hostibus nostris: quoniam. Qui dat panem omni carni: quoniam. Confitemini deo celi: quoniam in eternum misericordia eius.

137.

Super flumina babylonis illic sedimus & fleuimus: dum recordaremur sion. Super salices in medio eius suspendimus citharas nr̄as. Qm̄ ibi interrogauerūt nos qui captiuos duxerūt nos verba carminis: & qui affligebāt nos leti: canite nobis de cāticis sīō. Quō cantabimus canticum domini in terra aliēa. Si oblitus fuero tui

לעולם חסדו: לעשה אורים
גדלים כי לעולם חסדו: את
השמש לממשלת ביום כי
לעולם חסדו: את הירח וכוכבים
לממשלות בלילה כי לעולם
חסדו: למכה מצרים בבכוריהם
כי לעולם חסדו: ויוצא ישראל
מתוכם כי לעולם חסדו: ביד
חזקה ובזרוע נטויה כי לעולם
חסדו: לגזר ים סוף לגזרים
כי לעולם חסדו: והעביר ישראל
בתוכו כי לעולם חסדו: ונער
פרעה וחילו בים סוף כי לעולם
חסדו: למוליך עמו במדבר כי
לעולם חסדו: למכה מלכים
גדלים כי לעולם חסדו: ויהרג
מלכים אדירים כי לעולם
חסדו: לסיחון מלך האמרי כי
לעולם חסדו: ולעוג מלך הבשן
כי לעולם חסדו: ונתן ארצם
לנחלה כי לעולם חסדו: נחלה
לישראל עבדו כי לעולם חסדו:
שבשפלנו זכר לנו כי ייי
לעולם חסדו: ויפרקנו יי
מצרינו כי לעולם חסדו:
נותן לחם לכל בשר כי לעולם
חסדו: הודו לאל השמים כי
לעולם חסדו:

cxxxvii.

על נהרות בבל שם ישבנו
גם בכינו בזכרנו את ציון:
על ערבים בתוכה תלינו כנרותינו:
כי שם שאלונו שובינו דברי
שיר ותוללינו שמחה שירו לנו
משיר ציון: איך נשיר את שיר
יהוה על אדמת נכר: אם אשכחך

ירושלם תשכח ימיני: תדבק
לשוני לחכי אם לא אזכרכי אם
לא אעלה את ירושלם על ראש
שמחתי: זכר יהוה לבני אדום
את יום ירושלם האמרים ערו
ערו עד היסוד בה: בת בבל
השדודה אשרי שישלם לך את
גמולך שגמלת לנו: אשרי שיאחז
ונפץ את עלליך אל הסלע:

לדוד cxxxviii.

אודך בכל לבי נגד אלהים
אזמרך: אשתחוה אל היכל
קדשך ואודה את שמך על
חסדך ועל אמתך כי הגדלת על
כל שמך אמרתך: ביום קראתי
ותענני תרהבני בנפשי עז:
יודוך יהוה כל מלכי ארץ כי
שמעו אמרי פיך: וישירו בדרכי
יהוה כי גדול כבוד יהוה: כי רם
יהוה ושפל יראה וגבה ממרחק
יידע: אם אלך בקרב צרה
תחיני על אף איבי תשלח ידך
ותושיעני ימינך: יהוה יגמר
בעדי יהוה חסדך לעולם מעשי
ידיך אל תרף:

למנצח לדוד cxxxix.

מזמור יהוה חקרתני
ותדע: אתה ידעת שבתי וקומי
בנתה לרעי מרחוק: ארחי
ורבעי זרית וכל דרכי הסכנתה:
כי אין מלה בלשוני הן יהוה
ידעת כלה: אחור וקדם צרתני
ותשת עלי כפכה: פלאיה
דעת ממני נשגבה לא אוכל
לה: אנה אלך מרוחך ואנה
מפניך אברח: אם אסק

ierusalē: in obliuione sit dextera mea. Adhereat ligua mea gutturi meo: si nō recordatus fuero tui: si nō ꝓposuero ierusalē in principio letitie mee. Memento domine filiorū edom in die ierusalem: dicētium euacuate euacuate vsq; ad fūdamētū eius. Filia babylonis ꝏꝏ vastata: beatus qui retribuet tibi ꝏꝏꝏꝏ vicissitudinē tuā quā retribuisti nobis. Btūs q tenebit & allidet paruulos tuos ad petram.

David. 138.

Confitebor tibi dn̄e i toto corde meo: in cōspectu deorū cātabo tibi. Adorabo ad tē plū sctm̄ tuū: & confitebor nomi tuo super mīa tua & veritate tua qm̄ magnificasti super omē nomē tuū eloquium tuū. In die inuocabo & exaudies me: dilatabis aīe mee fortitudinē. Cōfiteātur tibi dn̄e oēs reges terre: qm̄ audierūt eloquia oris tui. Et cantēt in viis ꝏ dn̄i: qm̄ magna glia dn̄i. Quoniā excelsus dn̄s & hūilia respicit: & excelsa de longe ꝏꝏ cognoscit. Si ambulauero in medio tribulatiōis viuificabis me: sup furorē inimicoꝝ meorū mittes manū tuā: & saluabit me dxtera tua. Dn̄s opabitur pro me: dn̄e mīa tua in eternū: opera manuum tuarū ne dimittas.

Victori dauid psalmus. 139.

Domine inuestigasti me: ꝏꝏꝏꝏ & cognouisti. Tu cognouisti sessionē meam & resurrectionē meā: itellexisti malū meū de lōge. Semitā meā & accubationē meā vētilasti: & oēs vias meas itellexisti: Quia nō ē eloquium in lingua mea: ecce dn̄e oia nosti. Retrorsū & an̄ formasti me: & posuisti sup me manum tuā. Mirabilior ē sciētia me: excellētior ē nō potero ad eā. quo ibo a spiritu tuo: & quo ꝏ a facie tua fugiam. Si ascendero in ꝏꝏꝏ

hierusalē: obliuioni detur dextera mea. Adhereat lingua
ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθείη ἡ δεξιά μου. Κολληθείη ἡ γλῶσσά
mea faucib⁹ meis: si nō tui meminero. Si nō pro
μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μή σου μνησθῶ. Ἐὰν μὴ προα-
posuero hierusalē sicut in pricipio letitie mee.
τάξωμαι τὴν ἱερουσαλὴμ ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου.
Memor esto dn̄e filioꝝ edom in die hierusalē.
Μνήσθητι κύριε τῶν υἱῶν ἐδὼμ τὴν ἡμέραν ἱερουσαλήμ.
Qui dicūt exinanite exinanite: vsq; ad fundamētū e-
Τῶν λεγόντων ἐκκενοῦτε ἐκκενοῦτε, ἕως τῶν θεμελίων αὐ-
ius. Filia babylonis misera. Btūs qui
τῆς. Θυγάτηρ βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος. Μακάριος ὃς
retribuet tibi retributionē tuā: q̄ retribuisti
ἀνταποδώσει σοι τὸ ἀνταπόδομά σου ὃ ἀνταπέδωκας
nobis. Btūs q tenebit & allidet paruulos tuos
ἡμῖν. Μακάριος ὃς κρατήσει καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου
ad petrā.
πρὸς τὴν πέτραν.

Psalmus dauid aggei & zacharie. 137.
Ψαλμὸς τῷ δαυὶδ ἀγγαίου καὶ ζαχαρίου. ρλζ'.

Confitebor tibi dn̄e in toto corde meo: & in
Ἐξομολογήσομαί σοι κύριε ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, καὶ ἐ-
cōspectu āgeloꝝ psallā tibi. Qm̄ audisti oia ver
ναντίον ἀγγέλων ψαλῶ σοι. Ὅτι ἤκουσας πάντα τὰ ῥή-
ba oris mei. Adorabo ad téplū sctm̄ tuū:
ματα τοῦ στόματός μου. Προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου,
& cōfitebor noi tuo: sup mīa tua
καὶ ἐξομολογήσομαι τῷ ὀνόματί σου, ἐπὶ τῷ ἐλέει σου
& vitate tua. Qm̄ magnificasti sup oīe nomē
καὶ τῇ ἀληθείᾳ σου. Ὅτι ἐμεγάλυνας ἐπὶ πᾶν τὸ ὄνομα
sctm̄ tuū: in q̄cūq; die inuocauero te: velociter exa
τὸ ἅγιόν σου, ἐν ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐπικαλέσωμαί σε, ταχὺ ἐπά-
udi me. Multiplicabis me in aīa mea vtute tua.
κουσόν μου. Πολυωρήσεις με ἐν ψυχῇ μου δυνάμει σου.
Cōfiteātur tibi dn̄e oēs reges
Ἐξομολογησάσθωσάν σοι κύριε πάντες οἱ βασιλεῖς τῆς
terre: qr audierūt oia vba oris tui.
γῆς, ὅτι ἤκουσαν πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός σου.
Et cantent in viis dn̄i: qm̄ magna glia
Καὶ ᾀσάτωσαν ἐν ταῖς ὁδοῖς κυρίου, ὅτι μεγάλη ἡ δόξα
dn̄i: Qm̄ excelsus dn̄s: & humilia respicit: & al
κυρίου, Ὅτι ὑψηλὸς κύριος, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορᾷ, καὶ τὰ ὑψη-
ta a lōge cognoscit. Si āmbulauero i medio tribulatōis: vi
λὰ ἀπὸ μακρόθεν γινώσκει. Ἐὰν πορευθῶ ἐν μέσῳ θλίψεως, ζή-
uificabis me. Sup irā inimicoꝝ meoꝝ extēdisti man⁹ tuas: & saluū
σεις με. Ἐπ' ὀργὴν ἐχθρῶν μου ἐξέτεινας χεῖράς σου, καὶ ἔσω-
fecit me dextera tua. Dn̄s retribuet pro me. Dn̄e
σέ με ἡ δεξιά σου. Κύριος ἀνταποδώσει ὑπὲρ ἐμοῦ. Κύριε τὸ
mia tua in seculū: opa manuū tuaꝝ ne despicias.
ἔλεός σου εἰς τὸν αἰῶνα, τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου μὴ παρίδῃς.

In fine dauid psalmus zacharie in dispsiōe. 138.
Εἰς τὸ τέλος τῷ δαδ ψαλμὸς ζαχαρίου ἐν τῇ διασπορᾷ. ρλη'.

Domine pbasti me: & cognouisti me. Tu cognouisti se
Κύριε ἐδοκίμασάς με, καὶ ἔγνως με. Σὺ ἔγνως τὴν κα-
ssionē meā & resurrectionē meā. Tu intellexisti cogitatio
θέδραν μου καὶ τὴν ἔγερσίν μου. Σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισ-
nes meas de lōge. Semitam meā & funiculū meū
μούς μου ἀπομακρόθεν. Τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχοῖνόν μου
tu inuestigasti. Et oēs vias meas pūidisti: qr nō
σὺ ἐξιχνίασας. Καὶ πάσας τὰς ὁδούς μου προεῖδες, ὅτι οὐκ
est dolus in lingua mea. Ecce dn̄e tu cognouisti oia noui
ἔστι δόλος ἐν γλώσσῃ μου. Ἰδοὺ κύριε σὺ ἔγνως πάντα τὰ ἔσχα-
ssima & antiqua. Tu formasti me & posuisti sup me
τα καὶ τὰ ἀρχαῖα. Σὺ ἔπλασάς με καὶ ἔθηκας ἐπ' ἐμὲ τὴν
manū tuā. Mirabilis facta est sciā tua ex me: cōfortata ē:
χεῖρά σου. Ἐθαυμαστώθη ἡ γνῶσίς σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκραταιώθη,
non potero ad eā. Quo ibo a spū
οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν. Ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός
tuo: & a facie tua quo fugiā? Si ascēdero
σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου ποῦ φύγω; Ἐὰν ἀναβῶ

in celū: tu illic es. si descēdero in infernū: a-
εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ. ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ᾅδην, πά-
des. Si sumpsero pēnas meas diluculo: &
ρει. Ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον, καὶ
habitauero in extremis maris: Et eni illic
κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, Καὶ γὰρ ἐκεῖ
manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua. Et
ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου. Καὶ
dixi forsitā tenebre cōculcabūt me: & nox illuminatio
εἶπα ἄρα σκότος καταπατήσει με, καὶ νὺξ φωτισμὸς
in delitiis meis. Quia tenebre nō obscurabūtur a
ἐν τῇ τρυφῇ μου. Ὅτι σκότος οὐ σκοτισθήσεται ἀπὸ
te: & nox sicut dies illuminabit. Sicut tenebre e-
σοῦ, καὶ νὺξ ὡς ἡμέρα φωτισθήσεται. Ὡς τὸ σκότος αὐ-
ius: ita & lumē eius. Quia tu possedisti
τῆς, οὕτως καὶ τὸ φῶς αὐτῆς. Ὅτι σὺ ἐκτήσω τοὺς
renes meos: suscepisti me de vtero mrīs mee. Cō
νεφρούς μου, ἀντελάβου μου ἐκ γαστρὸς μητρός μου. Ἐξο-
fitebor tibi qr terribiliter mirificatus es. Mirabilia
μολογήσομαί σοι ὅτι φοβερῶς ἐθαυμαστώθης. Θαυμάσια
opa tua: & aīa mea cognoscit nimis: Nō
τὰ ἔργα σου, καὶ ἡ ψυχή μου γινώσκει σφόδρα. Οὐκ
est occultatū os meū a te qd fecisti in occulto: &
ἐκρύβη τὸ ὀστοῦν μου ἀπὸ σοῦ ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ, καὶ
substātia mea in inferioribus tre. Imperfe
ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς. Τὸ ἀκατέρ-
ctū meū viderūt oculi tui: & in libro tuo
γαστόν μου εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου, καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου
oēs scribētur. Dies formabūtur & nemo
πάντες γραφήσονται. Ἡμέραι πλασθήσονται, καὶ οὐθεὶς
in eis. Mihi āt nimis honorificati sūt amici tui de⁹:
ἐν αὐτοῖς. Ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου ὁ θεός,
nimis cōfortati sunt pricipatus eoꝝ. Dinumerabo e-
λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν. Ἐξαριθμήσομαι αὐ-
os & sup arenā multiplicabūtur. Exurrexi: & adhuc
τούς, καὶ ὑπὲρ ἄμμον πληθυνθήσονται. Ἐξηγέρθην, καὶ ἔτι
sum tecum: si occideris pctōres deus. Vi
εἰμὶ μετὰ σοῦ, ἐὰν ἀποκτείνῃς ἁμαρτωλοὺς ὁ θεός. Ἄν-
ri sanguinū declinate a me: qr litigiosi estis in
δρες αἱμάτων ἐκκλίνατε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἐρισταί ἐστε εἰς
cogitationibus. Accipiēt in vanitate ciuitates
διαλογισμούς. Λήψονται εἰς ματαιότητα τὰς πόλεις
tuas. Nōne q oderūt te dn̄e oderā: &
σου. Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε κύριε ἐμίσησα, καὶ
sup inimicos tuos tabescebā? Perfecto odio ode
ἐπὶ τοὺς ἐχθρούς σου ἐξετηκόμην; Τέλειον μῖσος ἐμί-
ram illos: in inimicos facti sūt mihi. Proba me
σουν αὐτούς, εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι. Δοκίμασόν με
deus: & scito cor meū. Interroga me: & cognosce
ὁ θεός, καὶ γνῶθι τὴν καρδίαν μου. Ἔτασόν με, καὶ γνῶθι
semitas meas. Et vide si via iniqtatis in me: &
τὰς τρίβους μου. Καὶ ἴδε εἰ ὁδὸς ἀνομίας ἐν ἐμοί, καὶ
deduc me in via eterna.
ὁδήγησόν με ἐν ὁδῷ αἰωνίᾳ.

In fine psalmus dauid. 139.
Εἰς τὸ τέλος ψαλμὸς τῷ δαυίδ. ρλθ'.

Eripe me dn̄e ab hoie malo: a viro
Ἐξελοῦ με κύριε ἐξ ἀνθρώπου πονηροῦ, ἀπὸ ἀνδρὸς
iniquo eripe me. Qui cogitauerūt iniqtatē in cor
ἀδίκου ῥῦσαί με. Οἵτινες ἐλογίσαντο ἀδικίαν ἐν καρ-
de: tota die cōstituebāt prelia: Acue
δίᾳ, ὅλην τὴν ἡμέραν παρετάσσοντο πολέμους, Ἠκό-
rūt linguā suā sicut serpētis: venenū aspidū sub
νησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφεως, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ
labiis eoꝝ. Dp̄. Custodi me dn̄e de
τὰ χείλη αὐτῶν. Διάψαλμα. Φύλαξόν με κύριε ἐκ
manu pctōris: ab hoibus iniqs eripe me.
χειρὸς ἁμαρτωλοῦ, ἀπὸ ἀνθρώπων ἀδίκων ἐξελοῦ με.
Qui cogitauerūt supplātare gres
Οἵτινες διελογίσαντο τοῦ ὑποσκελίσαι τὰ διαβήμα-
sus meos: absconderūt supbi
τά μου, ἔκρυψαν ὑπερήφανοι ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

celum ibi es tu: si iacuero in inferno ꝏꝏꝏ ades tu. Si sumpsero pēnas meas diluculo: habitauero in extremo ꝏ maris. Etiā ibi manus tua deducet me: & tenebit me dextera tua. Si dixero forte tenebre operient me: nox quoq; lux erit corā me. Nec tenebre hn̄t tenebras apud te: & nox q̄si dies lucet: sicut tenebre & lux. Quia tu possedisti renes meos: orsusq; es me i vtero matris mee. Cōfitebor tibi qm̄ terribiliter magnificasti me: mirabilia opera tua: & aīa mea nouit nimis. Nō sunt opta ossa mea a te quibus fctus sum in abscōdito: imaginat⁹ sū in nouissimis terre. Informē adhuc me viderūt oculi tui: & in libro tuo oēs scribētur: dies formati sūt & nō est vna in eis. Mihi āt quā honorabiles fcti sunt amici tui deus: q̄ fortes paupes eorum. Dinumerabo eos & arena plures erūt: euigilaui & adhuc sum tecū. Si occideris deus impium: viri sanguinū declinate a me. Qui contradicent tibi scelerate: eleuati sunt frustra aduersarii tui. Nōne odiētes te dn̄e odiui: & contra aduersarios tuos distabui? Perfecto odio oderā illos: inimici ꝏꝏ fcti sunt mihi. Scrutare deus me & cognosce cor meū: proba me & scito cogitatiōes meas. Et vide si via doli in me ē: & deduc me i via eterna.

Victori ps dd̄. 140.

Eripe me dn̄e ab homine ꝏꝏꝏꝏ malo a viris iniquis serua me. ꝏꝏꝏ Qui cogitauerūt malicias in corde: tota ꝏ die versati sunt in preliis. Exacuerunt ꝏꝏ linguam suām quasi serpens: venenum ꝏꝏ aspidum sub labiis eorum. Semper. ꝏꝏꝏ Custodi me dn̄e de manu impii: a viro ꝏꝏ iniquitatum serua me: qui cogitauerunt ꝏꝏ supplātare gressus meos. Abscōderunt supbi

שמים שם אתה ואציעה שאול
הנך: אשא כנפי שחר אשכנה
באחרית ים: גם שם ידך תנחני
ותאחזני ימינך: ואמר אך חשך
ישופני ולילה אור בעדני: גם
חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום
יאיר כחשיכה כאורה: כי אתה
קנית כליתי תסכני בבטן אמי:
אודך על כי נוראות נפליתי
נפלאים מעשיך ונפשי יודעת
מאד: לא נכחד עצמי ממך
אשר עשיתי בסתר רקמתי
בתחתיות ארץ: גלמי ראו עיניך
ועל ספרך כלם יכתבו ימים יצרו
ולא אחד בהם: ולי מה יקרו
רעיך אל מה עצמו ראשיהם:
אספרם מחול ירבון הקיצתי
ועודי עמך: אם תקטל אלוה
רשע ואנשי דמים סורו מני:
אשר ימרוך למזמה נשוא לשוא
עריך: הלא משנאיך יהוה
אשנא ובתקוממיך אתקוטט:
תכלית שנאה שנאתים לאויבים
היו לי: חקרני אל ודע לבבי
בחנני ודע שרעפי: וראה אם
דרך עצב בי ונחני בדרך עולם:

למנצח מזמור cxl.

לדוד: חלצני יהוה מאדם
רע מאיש חמסים תנצרני:
אשר חשבו רעות בלב כל
יום יגורו מלחמות: שננו
לשונם כמו נחש חמת
עכשוב תחת שפתימו סלה:
שמרני יהוה מידי רשע מאיש
חמסים תנצרני אשר חשבו
לדחות פעמי: טמנו גאים

פח לי וחבלים פרשו רשת ליד
מעגל מוקשים שתו לי סלה׃
אמרתי ליהוה אלי אתה האזינה
יהוה קול תחנוני׃ יהוה אדני
עז ישועתי סכתה לראשי
ביום נשק׃ אל תתן יהוה מאויי
רשע זממו אל תפק ירומו סלה׃
ראש מסבי עמל שפתימו
יכסמו׃ ימיטו עליהם גחלים
באש יפלם במהמרות בל יקומו׃
איש לשון בל יכון בארץ איש
חמס רע יצודנו למדחפות׃ ידעתי
כי יעשה יהוה דין עני משפט
אבינים׃ אך צדיקים יודו
לשמך ישבו ישרים את פניך׃

מזמור לדוד **cxlj.**

יהוה קראתיך חושה לי
האזינה קולי בקראי לך׃ תכון
תפלתי קטרת לפניך משאת
כפי מנחת ערב׃ שיתה יהוה
שמרה לפי נצרה על דל שפתי׃
אל תט לבי לדבר רע להתעולל
עלילות ברשע את אישים פעלי
און ובל אלחם במנעמיהם׃
יהלמני צדיק חסד ויוכיחני
שמן ראש אל יני ראשי כי
עוד ותפלתי ברעותיהם׃ נשמטו
בידי סלע שפטיהם ושמעו
אמרי כי נעמו׃ כמו פלח ובקע
בארץ נפזרו עצמינו לפי שאול׃
כי אליך יהוה אדני עיני בכה
חסיתי אל תער נפשי׃ שמרני
מידי פח יקשו לי ומקשות פעלי
און׃ יפלו במכמריו רשעים יחד
אנכי עד אעבור׃

משכיל לדוד **cxlii.**

פוח · ענל יקש · שות אין · חנן · עזז ישע · סכך נתן · אוה פוק · רום · סבב שפה · כסה מוט · נפל המר · קום לשון · כון רוץ · צוד דחף · עשה ענה · שבח אבה · צדק ידה · פנה זמר · אזן כון · כלל נשא · כף שות · כה טבה · נטה רוע · עלל · נעם · הלם צדק · יכח נוא · שמט · כזר שאל · חסה ערה · פוח יקש · נפל כמר · עבר · שכל

laqueū mihi: & funib9 extenderūt rete: iuxta ſemitā offendiculū poſuerunt mihi. Semper. Dixi domino deus meus es tu: exaudi dñe vocē deprecationis mee. Deus domine fortitudo ſalutis mee: protexiſti caput meum in die belli. Ne des domine deſideria impii: ſcelera eius ne effundātur & eleuētur. Sp. Amaritudo conuiuāṣ meorū labor labiorū eorū opiet eos. Cadēt ſuper eos carbōes: in ignē deiicies eos: in foueā vt nō conſurgāt. Vir linguoſus nō dirigetur in terra: virum iniquū mala capiēt in interitu. Scio qd faciet dñs cām inopis: iudicia pauperū. Attamē iuſti confitebuntur noī tuo: hītabunt recti cum vultu tuo.

Pſalmus dauid. 141.

Domie clamaui ad te feſtina mihi: exaudi vocem meā clamantis ad te. Dirigatur oro mea ſicut incenſū in cōſpectu tuo: eleuatio manuū mearū ſacrificiū veſptinū. Pōe domine cuſtodiā ori meo: ſerua pauptatē labiorῳ meorῳ. Ne declies cor meū in verbū malū: volucre cogitatiōes ipſas: cū viris operantibus iniquitatē: neqꝫ comedere in deliciis eorum. Corripiat me iuſtus in mia & arguat me: oleū amaritudinis nō ipinguet caput meum: quia adhuc oro mea p maliciis eorū. Sublati ſūt iuxta petram iudices eorum: & audient verba mea qm̄ decorata ſunt. Sicut agricola cū ſcindit terrā: ſic diſſipata ſunt oſſa nr̄a in ore iferni. Quia ad te dñe deus oculi mei: in te ſperaui: ne euacues animam meā. Cuſtodi me de manibus laqī quem poſuerunt mihi: & de offēdiculis operantium iniquitatē. Incidēt in rete eius impii ſimul: ego autem tranſibo.

Eruditio dauid

laqueū mihi. Dp̄. Et funib9 extēderūt laqueū pedibus meis: iuxta iter ſcādala poſuerūt mihi. Dixi dn̄o: deus meus es tu: exaudi dn̄e vocē depcatiōis mee. Dn̄e dn̄e virtus ſalutis mee: obūbraſti ſup caput meū in die belli. Ne tradas me dn̄e a deſiderio meo peccatori. Cogitauerūt cōtra me: ne derelinquas me: ne forte exaltētur. Dp̄. Caput circuitus eoꝝ: labor labioꝝ ipoꝝ: operiet eos. Cadēt ſup eos carbones in ignē: deiicies eos in miſeriis: ꝛ nō ſubſiſtēt. Vir linguoſus nō diriget in tr̄a. Virū iniuſtū mala capiēt in interitu. Cognouī q2 faciet dn̄s iudiciū inopū ꝛ vidictā pauperū. Verūtñ iuſti cōfitebūtur noī tuo: ꝛ habitabūt recti cū vultu tuo. Pſalmus dauid. 140.

Καὶ χοινίοις διέτειναν παγίδα μοι. Διάψαλμα. Καὶ χοινίοις διέτειναν παγίδα τοῖς ποσί μου, ἐχόμενα τρίβου σκάνδαλα ἔθεντό μοι. Εἶπα τῷ κυρίῳ, θεός μου εἶ σύ, ἐνώτισαι κύριε τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μου. Κύριε κύριε δύναμις τῆς σωτηρίας μου, ἐπεσκίασας ἐπὶ τὴν κεφαλήν μου ἐν ἡμέρᾳ πολέμου. Μὴ παραδῷς με κύριε ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας μου ἁμαρτωλῷ. Διελογίσαντο κατ᾽ ἐμοῦ, μὴ ἐγκαταλίπῃς με, μήποτε ὑψωθῶσιν. Διάψαλμα. Ἡ κεφαλὴ τοῦ κυκλώματος αὐτῶν, κόπος τῶν χειλέων αὐτῶν καλύψει αὐτούς. Πεσοῦνται ἐπ᾽ αὐτοὺς ἄνθρακες ἐν πυρί, καταβαλεῖς αὐτοὺς ἐν ταλαιπωρίαις, καὶ οὐ μὴ ὑποστῶσιν. Ἀνὴρ γλωσσώδης οὐ κατευθυνθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς. Ἄνδρα ἄδικον κακὰ θηρεύσει εἰς διαφθοράν. Ἔγνων ὅτι ποιήσει κύριος τὴν κρίσιν τῶν πτωχῶν καὶ τὴν δίκην τῶν πενήτων. Πλὴν δίκαιοι ἐξομολογήσονται τῷ ὀνόματί σου, καὶ κατοικήσουσιν εὐθεῖς σὺν τῷ προσώπῳ σου. Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ. ρμ᾽.

Domine clamaui ad te exaudi me: intēde voci depcatiōis mee: cū clamauero ad te. Dirigatur oro mea ſicut incēſuꝫ in cōſpectu tuo. Eleuatio manuū meaꝝ ſacrificiū veſptinū. Pone dn̄e cuſtodiā ori meo: ꝛ oſtiū circūſtātie circū labia mea. Nō declines cor meū in v̄ba malitie: ad excuſandas excuſatiōes in pctis. Cū hoibus opantibus iniqtatē: ꝛ nō cōmunicabo cum electis eoꝝ. Corripiet me iuſtus in mia ꝛ icrepabit me: oleū āt pctōris nō impinguet caput meū. Qm̄ adhuc ꝛ oro mea in beneplacitis eoꝝ: abſorpti ſunt iuncti petre iudices eorū. Audient verba mea: qm̄ ſuauia ſūt: ſicut craſſitudo t̄re erupta eſt ſup t̄rā: diſſipata ſunt oſſa eorū ſecus infernū. Quia ad te dn̄e dn̄e oculi mei: in te ſperaui: nō auferas aiam meā. Cuſtodi me a laqueo quē ſtatuerūt mihi: ꝛ a ſcandalis operātium iniqtatē. Cadēt in retiaculo eoꝝ peccatores: ſingulariter ſum ego donec trāſeam.

Κύριε ἐκέκραξα πρὸς σέ, εἰσάκουσόν μου, πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου, ἐν τῷ κεκραγέναι με πρὸς σέ. Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου. Ἔπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἑσπερινή. Θοῦ κύριε φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου. Μὴ ἐκκλίνῃς τὴν καρδίαν μου εἰς λόγους πονηρίας τοῦ προφασίζεσθαι προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις. Σὺν ἀνθρώποις ἐργαζομένοις τὴν ἀνομίαν, καὶ οὐ μὴ συνδυάσω μετὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν. Παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει καὶ ἐλέγξει με, ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου. Ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν, κατεπόθησαν ἐχόμενα πέτρας οἱ κριταὶ αὐτῶν. Ἀκούσονται τὰ ῥήματά μου, ὅτι ἡδύνθησαν, ὡσεὶ πάχος γῆς ἐρράγη ἐπὶ τῆς γῆς, διεσκορπίσθη τὰ ὀστᾶ αὐτῶν παρὰ τὸν ᾅδην. Ὅτι πρὸς σὲ κύριε κύριε οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, μὴ ἀντανέλῃς τὴν ψυχήν μου. Φύλαξόν με ἀπὸ παγίδος ἧς συνεστήσαντό μοι, καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν. Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρῳ αὐτῶν οἱ ἁμαρτωλοί, καταμόνας εἰμὶ ἐγὼ ἕως ἂν παρέλθω.

Eccle. 21.a.

Intellectus dauid
Συνέσεως τῷ Δαυίδ

cū eſſet ipe in ſpelūca orans. 141.
ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τῷ σπηλαίῳ προσευχόμενον. ρμα᾽.

Voce mea ad dn̄m clamaui: voce mea ad dn̄m depcatꝰ ſū. Effundā in cōſpectu eius oronē meā: tribulationē meā ante ipm̄ pnūciabo. In deficiēdo ex me ſpūm meū: ꝛ tu cognouiſti ſemitas meas. In via hac qua ambulabā: abſcōderūt laqueū mihi. Cōſiderabā ad dexterā ꝛ videbā: ꝛ nō erat q̄ cognoſceret me. Periit fuga a me: ꝛ nō eſt q̄ requirat aiam meā. Clamaui ad te dn̄e: dixi: tu es ſpes mea: portio mea es in t̄ra viuētiū. Intēde ad depcationē meā: q2 humiliatꝰ ſuꝫ nimis. Libera me a pſequētibus me: q2 cōfortati ſunt ſup me. Educ de cuſtodia aiam meā: ad cōfitēdū noī tuo. Me expectabūt iuſti donec retribuas mihi.

Φωνῇ μου πρὸς κύριον ἐκέκραξα, φωνῇ μου πρὸς κύριον ἐδεήθην. Ἐκχεῶ ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν δέησίν μου, τὴν θλίψιν μου ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελῶ. Ἐν τῷ ἐκλείπειν ἐξ ἐμοῦ τὸ πνεῦμά μου, καὶ σὺ ἔγνως τὰς τρίβους μου. Ἐν ὁδῷ ταύτῃ ᾗ ἐπορευόμην, ἔκρυψαν παγίδα μοι. Κατενόουν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπέβλεπον, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιγινώσκων με. Ἀπώλετο φυγὴ ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὴν ψυχήν μου. Ἐκέκραξα πρὸς σὲ κύριε, εἶπα, σὺ εἶ ἡ ἐλπίς μου, μερίς μου εἶ ἐν γῇ ζώντων. Πρόσχες πρὸς τὴν δέησίν μου, ὅτι ἐταπεινώθην σφόδρα. Ῥῦσαί με ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, ὅτι ἐκραταιώθησαν ὑπὲρ ἐμέ. Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχήν μου, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου. Ἐμὲ ὑπομενοῦσι δίκαιοι ἕως οὗ ἀνταποδῷς μοι.

Pſalmus dauid quādo pſeq̄batur eū abſalom filius eius. 142.
Ψαλμὸς τῷ Δαυίδ ὁπότε κατεδίωκεν αὐτὸν Ἀβεσαλὼμ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. ρμβ᾽.

Domine exaudi oronē meā: aurib9 pcipe obſecrationē meā in v̄itate tua. Exaudi me in tua iuſtitia tua: ꝛ nō intres in iudiciū cū ſeruo tuo: Quia nō iuſtificabitur in cōſpectu tuo ois viuēs. Quia pſecutus ē inimicus aiaꝫ meā: humiliauit in t̄ra vitā meā. Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſeculi: ꝛ anxiatus ē ſup me ſpūs meus. In me turbatū eſt cor meū: memor fui dieꝝ antiquoꝝ. Meditatus ſū in oib9 opib9 tuis: in factis manuū tuaꝝ meditabar. Expandi ad te manus meas: aia mea ſicut t̄ra ſine aqua tibi. Velociter exaudi me dn̄e: defecit ſpūs meus. Nō auertas faciē tuā a me: ꝛ ſimilis ero deſcēdētib9 in lacū. Auditā fac mihi mane miam tuā: q2 in te ſpaui. Notā fac mihi dn̄e viā: in qua ambulē: q2 ad te leuaui aiaꝫ meā. Eripe me de inimicis meis: dn̄e ad te cōfugi: doce me vt faciā volūtatē tuā. Quia tu es deus meus: ſpūs tuus bonus

Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, ἐνώτισαι τὴν δέησίν μου ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Εἰσάκουσόν μου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου, καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν. Ὅτι κατεδίωξεν ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχήν μου, ἐταπείνωσεν εἰς γῆν τὴν ζωήν μου. Ἐκάθισέ με ἐν σκοτεινοῖς ὡς νεκροὺς αἰῶνος, καὶ ἠκηδίασεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὸ πνεῦμά μου. Ἐν ἐμοὶ ἐταράχθη ἡ καρδία μου, ἐμνήσθην ἡμερῶν ἀρχαίων. Ἐμελέτησα ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις σου, ἐν ποιήμασι τῶν χειρῶν σου ἐμελέτων. Διεπέτασα πρὸς σὲ τὰς χεῖράς μου, ἡ ψυχή μου ὡς γῆ ἄνυδρός σοι. Ταχὺ εἰσάκουσόν μου κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου. Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον. Ἀκουστὸν ποίησόν μοι τὸ πρωῒ τὸ ἔλεός σου, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἤλπισα. Γνώρισόν μοι κύριε ὁδόν, ἐν ᾗ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχήν μου. Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, κύριε πρὸς σὲ κατέφυγον, δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τὸ θέλημά σου. Ὅτι σὺ εἶ ὁ θεός μου, τὸ πνεῦμά σου τὸ ἀγαθὸν

cū eſſet in ſpelūca: Oratio. 142.

Voce mea ad dn̄m clamabo: voce mea ad dn̄m depcatus ſū. Effundā in cōſpectu eius eloquiū meū: tribulationē meā corā illo annūciabo. Cū anxius in me fuerit ſpūs meus: tu eni noſti ſemitā meā: i via hac q̄ ambulabo abſcōderūt laqueū mihi. Reſpice ad dexterā & vide quia nō ſit qui cognoſcat me: piit fuga a me & non eſt qui requirat aīam meā. Clamaui ad te dñe dixi tu es ſpes mea: pars mea in terra viuētium. Auſculta depcationē meā qm̄ in firmatus ſum nimis: libera me a pſecutoribus meis qm̄ cōfortati ſunt ſuper me. Educ de carcere aīam meā: vt cōfiteatur noī tuo: in me coronabuntur iuſti cum retribueris mihi.

Pſalmus dauid. 143.

Domine exaudi orationē meā: auſculta deprecationē meā: i veritate tua exaudi me in iuſtitia tua. Et non venias in iudicio cum ſeruo tuo: quia non iuſtificabitur ī cōſpectū tuo oīs viuens: Quia pſecutus ē inimicus aīam meā: cōfregit in terra vitā meā: poſuit me i tenebris ſicut mortuos antiquos. Et anxius fuit in me ſpūs meus: ī medio mei ſollicitū fuit cor meum: Recordabar dierū ātiquorū: meditabar oia opa tua: fctā manuū tuarū loq̄bar. Expādi man9 meas ad te: aīa mea q̄ſi terra ſitiēs ad te. Semp. Cito exaudi me dñe defecit ſpūs meus: ne abſcondas faciē tuā a me & cōparabor deſcēdētibus in lacū. Fac me audire mane miam tuā qm̄ in te cōfido: notā fac mihi viā in q̄ ambulē quoniam ad te leuaui aīam meam. Libera me de inimicis meis domine: a te ptectus ſū. Doce me vt faciā volūtatē tuā: quia tu de9 meus: ſpūs tuus bonus

בהיותו במערה תפלה׃ קולי
אל יהוה אזעק קולי אל יהוה
אתחנן׃ אשפך לפניו שיחי
צרתי לפניו אגיד׃ בהתעטף
עלי רוחי ואתה ידעת נתיבתי
בארח זו אהלך טמנו פח
לי׃ הבט ימין וראה ואין
לי מכיר אבד מנוס ממני
אין דורש לנפשי׃ זעקתי
אליך יהוה אמרתי אתה מחסי
חלקי בארץ החיים׃ הקשיבה
אל רנתי כי דלותי מאד
הצילני מרדפי כי אמצו ממני׃
הוציאה ממסגר נפשי להודות
את שמך בי יכתירו צדיקים
כי תגמל עלי׃ **cxliii.**

מזמור לדוד

יהוה שמע תפלתי האזינה אל
תחנוני באמנתך ענני
בצדקתך׃ ואל תבא במשפט
את עבדך כי לא יצדק לפניך
כל חי׃ כי רדף אויב נפשי דכא
לארץ חיתי הושיבני במחשכים
כמתי עולם׃ ותתעטף עלי רוחי
בתוכי ישתומם לבי׃ זכרתי
ימים מקדם הגיתי בכל פעלך
במעשה ידיך אשוחח׃ פרשתי
ידי אליך נפשי כארץ עיפה לך
סלה׃ מהר ענני יהוה כלתה
רוחי אל תסתר פניך ממני
ונמשלתי עם יורדי בור׃ השמיעני
בבקר חסדך כי בך בטחתי הודיעני
דרך זו אלך כי אליך נשאתי
נפשי׃ הצילני מאיבי יהוה
אליך כסתי׃ למדני לעשות רצונך
כי אתה אלוהי רוחך טובה

היה פלל · זעק · חנן שפך · פנה שיח · צור נגד · עטף נתב · הלך פוח · נבט ימן · נכר נוס · חסה · קשב · רנן דלל · נצל · יצא סגר · ידה כתר · צדק גמל · זמר · כלל אזן · חנן ענה · בוא שפט · צדק פנה · איב · חיה ישב · חשך מות · עלם עטף · שמם · יום הגה · עשה · שוח · ענה · כלה סתר · פנה משל · ירד שמע · ידע · הלך · נצל · כסה עשה

תְּלַמְּדֵנִי בְּאֶרֶץ מִישׁוֹר׃ לְמַעַן שִׁמְךָ יְהוָה תְּחַיֵּנִי בְּצִדְקָתְךָ תּוֹצִיא מִצָּרָה נַפְשִׁי׃ וּבְחַסְדְּךָ תַּצְמִית אֹיְבָי וְהַאֲבַדְתָּ כָּל־צֹרְרֵי נַפְשִׁי כִּי אֲנִי עַבְדֶּךָ׃

cxliiij.

לְדָוִד בָּרוּךְ יְהוָה צוּרִי הַמְלַמֵּד יָדַי לַקְרָב אֶצְבְּעוֹתַי לַמִּלְחָמָה׃ חַסְדִּי וּמְצוּדָתִי מִשְׂגַּבִּי וּמְפַלְטִי לִי מָגִנִּי וּבוֹ חָסִיתִי הָרוֹדֵד עַמִּי תַחְתָּי׃ יְהוָה מָה־אָדָם וַתֵּדָעֵהוּ בֶּן־אֱנוֹשׁ וַתְּחַשְּׁבֵהוּ׃ אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר׃ יְהוָה הַט־שָׁמֶיךָ וְתֵרֵד גַּע בֶּהָרִים וְיֶעֱשָׁנוּ׃ בְּרוֹק בָּרָק וּתְפִיצֵם שְׁלַח חִצֶּיךָ וּתְהֻמֵּם׃ שְׁלַח יָדֶיךָ מִמָּרוֹם פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִמַּיִם רַבִּים מִיַּד בְּנֵי נֵכָר׃ אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר־שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר׃ אֱלֹהִים שִׁיר חָדָשׁ אָשִׁירָה לָּךְ בְּנֵבֶל עָשׂוֹר אֲזַמְּרָה־לָּךְ׃ הַנּוֹתֵן תְּשׁוּעָה לַמְּלָכִים הַפּוֹצֶה אֶת־דָּוִד עַבְדּוֹ מֵחֶרֶב רָעָה׃ פְּצֵנִי וְהַצִּילֵנִי מִיַּד בְּנֵי־נֵכָר אֲשֶׁר פִּיהֶם דִּבֶּר־שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שָׁקֶר׃ אֲשֶׁר בָּנֵינוּ כִּנְטִעִים מְגֻדָּלִים בִּנְעוּרֵיהֶם בְּנוֹתֵינוּ כְזָוִיֹּת מְחֻטָּבוֹת תַּבְנִית הֵיכָל׃ מְזָוֵינוּ מְלֵאִים מְפִיקִים מִזַּן אֶל־זַן צֹאונֵנוּ מַאֲלִיפוֹת מְרֻבָּבוֹת בְּחוּצוֹתֵינוּ׃ אַלּוּפֵינוּ מְסֻבָּלִים אֵין־פֶּרֶץ וְאֵין יוֹצֵאת וְאֵין צְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ׃ אַשְׁרֵי הָעָם שֶׁכָּכָה לּוֹ אַשְׁרֵי הָעָם שֱׁיְהוָה אֱלֹהָיו׃

cxlv.

תְּהִלָּה לְדָוִד אֲרוֹמִמְךָ אֱלוֹהַי הַמֶּלֶךְ וַאֲבָרְכָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃

deducet me in terram rectam. Propter nomē tuū dñe viuificabis me: in iustitia tua educes de angustia aīam meā. Et in mia tua dissipabis inimicos meos: & pdes oēs ligantes aīmā meā: ego em̄ sum seruus tuus.

Dauid. 144.

Benedictus dñs fortis meus: qui docet manus meas ad preliū digitos meos ad belliū. Mia mea & fortitudo mea auxiliator me⁹ & saluator me⁹ mihi: scutū meū & in ipso spaui: qui subiecit pplos mihi. Dñe quid ē hō q̄ agnoscis eū: filius hois quia cōputas eū? Hō vanitati assimilatus est: dies eius q̄si vmbra ptrāsiens. Dñe iclina ce los tuos & descēde: tange mōtes & fumigabūt. Mica fulgure & dissipa eos: mitte sagittā tuam & interfice illos. Extende manū tuā de excelso: libera me & erue me de aquis multis de manu filiorū alienorū. Quorū os locutū est vanitatē: & dextera eorū dextera mēdacii. Deus cāticū nouū cātabo tibi: in psalterio decachordo psallā tibi. Qui das salutē regibus: qui eruis dauid seruū tuū de gladio pessimo. Libera me & erue me de manu filiorū alienorum: quorū os locutū est vanitatē: & dextera eorū dextera mendacii. Vt sint filii nři q̄si plātatio crescēs in adolescentia sua: filie nostre q̄si angulis ornati ad similitudinē tēpli. Promptuaria nostra plena: & supfundentia ex hoc in illud: pecora nřa in milibus & innumerabilia in cōpitis nostris. Tauri nři pingues: nō est interruptio & nō est egressus: & nō ē vlulatus in plateis nostris. Beatus populus cuius talia sunt: btūs populus cuius dñs deᵘ suus.

Laudatio dauid. 145.

Exaltabo te deᵘ meus rex: & bñdicam noī tuo in eternum & vltra.

deducet me in trā rectā. Propter nomē tuū dñe viuificabis me. In equitate tua educes de tribulatiōe aiam meā. Et in mia tua dispdes inimicos meos. Et perdes oēs qui tribulāt aiam meā: qm̄ ego seruus tuus sum.

ὁδηγήσει με ἐν γῇ εὐθείᾳ. Ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου κύριε ζήσεις με. Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἐξάξεις ἐκ θλίψεως τὴν ψυχήν μου. Καὶ ἐν τῷ ἐλέει σου ἐξολοθρεύσεις τοὺς ἐχθρούς μου. Καὶ ἀπολεῖς πάντας τοὺς θλίβοντας τὴν ψυχήν μου, ὅτι ἐγὼ δοῦλός σου εἰμί.

Psalmus dauid ad goliath. 143.

Ψαλμὸς τῷ δαυὶδ πρὸς τὸν γολιάδ. ρμγ.

Benedictus dñs deus meus. Qui docet manus meas ad prelium: digitos meos ad bellum. Mia mea & refugiū meū: susceptor meus & liberator me⁹: protector me⁹: & in ipso speraui. Qui subdit pplm meū sub me. Dñe qd est hō: q̄ innotuisti ei: aut filius hois: q̄ reputas eū? Homo vanitati similis fact⁹ ē: dies eius sicut vmbra pretereūt. Dñe inclina celos & descēde: tange mōtes & fumigabūt. Fulgura coruscatiōe & dissipabis eos: emitte sagittas tuas & cōturbabis eos. Emitte manū tuā de alto: eripe me & libera me de aquis multis: de manu filiorū alienorū. Quorū os locutū ē vanitatē: & dextera eorū dextera iniquitatis. Deus cāticū nouū cātabo tibi: in psalterio decachordo psallā tibi. Qui das salutē regibus: qui redemisti dauid seruū tuū de gladio maligno. Eripe me & erue me de manu filiorū alienorū. Quorū os locutū est vanitatē: & dextera eorū dextera iniquitatis. Quorū filii eorū sicut nouelle plātate in iuuētute sua. Filie eorū cōposite: circūornate vt similitudo tēpli. Promptuaria eorū plena: eructātia ex hoc in illud. Oues eorū fetose abūdātes in egressibus suis. Boues eorū crasse. Nō est ruina macerie: neq; trāsitus: neq; clamor in plateis eorū. Btm̄ dixerūt pplm̄ cui hec sunt: btūs pplš cuius dñs deus eius.

Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεός μου. Ὁ διδάσκων τὰς χεῖράς μου εἰς παράταξιν, τοὺς δακτύλους μου εἰς πόλεμον. Ἔλεός μου καὶ καταφυγή μου, ἀντιλήπτωρ μου καὶ ῥύστης μου, ὑπερασπιστής μου, καὶ ἐπ' αὐτῷ ἤλπισα. Ὁ ὑποτάσσων τὸν λαόν μου ὑπ' ἐμέ. Κύριε τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι ἐγνώσθης αὐτῷ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι λογίζῃ αὐτόν; Ἄνθρωπος ματαιότητι ὡμοιώθη, αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὡσεὶ σκιὰ παράγουσι. Κύριε κλῖνον οὐρανούς σου καὶ κατάβηθι, ἅψαι τῶν ὀρέων καὶ καπνισθήσονται. Ἄστραψον ἀστραπὴν καὶ σκορπιεῖς αὐτούς, ἐξαπόστειλον τὰ βέλη σου καὶ συνταράξεις αὐτούς. Ἐξαπόστειλον τὴν χεῖρά σου ἐξ ὕψους, ἐξελοῦ με καὶ ῥῦσαί με ἐξ ὑδάτων πολλῶν, ἐκ χειρὸς υἱῶν ἀλλοτρίων. Ὧν τὸ στόμα ἐλάλησε ματαιότητα, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας. Ὁ θεὸς ᾠδὴν καινὴν ᾄσομαί σοι, ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψαλῶ σοι. Τῷ διδόντι τὴν σωτηρίαν τοῖς βασιλεῦσι, τῷ λυτρουμένῳ δαυὶδ τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἐκ ῥομφαίας πονηρᾶς. Ῥῦσαί με καὶ ἐξελοῦ με ἐκ χειρὸς υἱῶν ἀλλοτρίων. Ὧν τὸ στόμα ἐλάλησε ματαιότητα, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας. Ὧν οἱ υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα ἱδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν. Αἱ θυγατέρες αὐτῶν κεκαλλωπισμέναι, περικεκοσμημέναι ὡς ὁμοίωμα ναοῦ. Τὰ ταμιεῖα αὐτῶν πλήρη, ἐξερευγόμενα ἐκ τούτου εἰς τοῦτο. Τὰ πρόβατα αὐτῶν πολυτόκα, πληθύνοντα ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν. Οἱ βόες αὐτῶν παχεῖς. Οὐκ ἔστι κατάπτωμα φραγμοῦ, οὐδὲ διέξοδος, οὐδὲ κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν. Ἐμακάρισαν τὸν λαὸν ᾧ ταῦτά ἐστι, μακάριος ὁ λαὸς οὗ κύριος ὁ θεὸς αὐτοῦ.

Laudatio dauid. 144.

Αἴνεσις τῷ δαυίδ. ρμδ.

Exaltabo te deus meus rex meus: & benedicā noī tuo in seculū: & in seculū seculi.

Ὑψώσω σε ὁ θεός μου ὁ βασιλεύς μου, καὶ εὐλογήσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Per singulos dies bñdicā tibi: & laudabo nomē tuū in seculū & in seculū seculi. Magnus dñs & laudabilis nimis: & magnitudinis eius nō est finis. Generatio & generatio laudabit opa tua: & potētiā tuā pronūtiabūt. Magnificentiā glorie sctitatis tue loquētur: & mirabilia tua narrabūt. Et virtutē terribiliū tuorū dicēt: & magnitudinē tuā narrabūt. Memoriā abūdātie suauitatis tue eructabūt: & iustitia tua exultabūt. Miserator & misericors dñs: patiēs & multū misericors. Suauis dñs vniuersis: & miseratiōes eius sup oīa opa eius. Cōfiteantur tibi dñe oīa opa tua: & scti tui benedicāt tibi. Gloriā regni tui dicēt: & potētiā tuā loquētur. Vt notā faciāt filiis hoīum potētiā tuā: & gloriā magnificētie regni tui. Regnū tuū regnū oīum seculorū: & dominatio tua in oīni gñatiōe & gñatiōe. Fidelis dñs in oīb⁹ vbis suis: & sctus in oībus opibus suis. Sustētat dñs oēs qui corruunt: & erigit oēs elisos. Oculi oīum in te sperant: & tu das escā illoꝝ in tpe oportūo. Apis tu manū tuā: & imples oē aial benedictiōe. Iustus dñs in oībus vijs suis: & sctus in oībus opib⁹ suis. Prope dñs oībus inuocātibus eū: oībus inuocātibus eū in vitate. Voluntatē timētiū se faciet: & deprecationē eoꝝ exaudiet: & saluos faciet eos. Custodit dñs oēs diligētes se: & oēs peccatores disperdet. Laudationē dñi loquet os meū: & bñdicat oīs caro noī scto eius: in seculū & in seculū seculi.

καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐλογήσω σε, καὶ αἰνέσω τὸ ὄνομά σου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος. Μέγας κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας. Γενεὰ καὶ γενεὰ ἐπαινέσει τὰ ἔργα σου, καὶ τὴν δύναμίν σου ἀπαγγελοῦσι. Τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς δόξης τῆς ἁγιωσύνης σου λαλήσουσι, καὶ τὰ θαυμάσιά σου διηγήσονται. Καὶ τὴν δύναμιν τῶν φοβερῶν σου ἐροῦσι, καὶ τὴν μεγαλωσύνην σου διηγήσονται. Μνήμην τοῦ πλήθους τῆς χρηστότητός σου ἐξερεύξονται, καὶ τῇ δικαιοσύνῃ σου ἀγαλλιάσονται. Οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ κύριος, μακρόθυμος καὶ πολυέλεος. Χρηστὸς κύριος τοῖς σύμπασι, καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Ἐξομολογησάσθωσάν σοι κύριε πάντα τὰ ἔργα σου, καὶ οἱ ὅσιοί σου εὐλογησάτωσάν σε. Δόξαν τῆς βασιλείας σου ἐροῦσι, καὶ τὴν δυναστείαν σου λαλήσουσι. Τοῦ γνωρίσαι τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τὴν δυναστείαν σου, καὶ τὴν δόξαν τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς βασιλείας σου. Ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ἡ δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ. Πιστὸς κύριος ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Ὑποστηρίζει κύριος πάντας τοὺς καταπίπτοντας, καὶ ἀνορθοῖ πάντας τοὺς κατερραγμένους. Οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι, καὶ σὺ δίδως τὴν τροφὴν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ. Ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῷον εὐδοκίας. Δίκαιος κύριος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Ἐγγὺς κύριος πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν, πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ. Θέλημα τῶν φοβουμένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν εἰσακούσεται, καὶ σώσει αὐτούς. Φυλάσσει κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐξολοθρεύσει. Αἴνεσιν κυρίου λαλήσει τὸ στόμα μου, καὶ εὐλογείτω πᾶσα σὰρξ τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ, εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

Alleluia aggei & zacharie. 145.

Ἀλληλούϊα ἀγγαίου καὶ ζαχαρίου. ρμέ.

Lauda aīa mea dñm: laudabo dñm in vita mea: psallā deo meo quādiu fuero. Nolite cōfidere in principibus: in filiis hoīum quibus nō est salus. Exibit

Αἴνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον, αἰνέσω κύριον ἐν τῇ ζωῇ μου, ψαλῶ τῷ θεῷ μου ἕως ὑπάρχω. Μὴ πεποίθατε ἐπ' ἄρχοντας ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία. Ἐξελεύσεται

& vltra. In oī die bene dicam tibi: & laudabo nomē tuū in sempiternum & iugiter. Magn⁹ dñs & laudabilis nimis: & magnificētie eiᵘ nō est inuentio. Generatio ad gñatiōne laudabit opa tua: & fortitudines tuas annunciabunt. Decorem glorie magnitudinis tue & verba mirabiliū tuorū loqr. Et fortitudinē horribiliū tuorū dicēt: & magnitudines tuas narrabunt. Memoriā multe bonitatis tue loquentur: & iustitias tuas laudabunt. Clemēs & misericors dñs: patiens & multe misatiōis. Bonus dñs oībus: & mie eius in vniuersa opa ei⁹. Confiteantur tibi dñe oīa opa tua: & misericordes tui bñdicāt tibi. Gloriā regni tui dicēt: & fortitudines tuas loquētur. Vt ostēdāt filiis hoīm fortitudines ei⁹ & gliam decoris regni eius. Regnū tuū regnū oīm seculorū: & potestas tua in oī gñatiōe & gñatione. Sustentat dñs oēs corruētes: & erigit omnes iacētes. Oculi oīm ad te sperant: & tu das eis escā suā in tempore suo. Aperis manus tuas: & imples omne animal refectiōe. Iustus dñs in oībus viis suis: & misericors in oībus opibus suis. Iuxta est dñs oībus qui inuocant illū: oībus qui inuocāt illū in veritate. Placitū timentium se faciet: & clamore eorū exaudiet & saluabit eos. Custodit dñs oēs diligentes se: & vniuersos impios conteret. Laudationē dñi loquetur os meū: & bñdicet oīs caro noī scto eius in eternum & iugiter.

Aleluia. 146.

Lauda aīa mea dominum. Laudabo dñm in vita mea: cātabo deo meo q̄diu sum. Nolite cōfidere in principibus: in filio hominis cui nō est salus. Egredietur

וָעֶד׃ בְּכָל־יוֹם אֲבָרְכֶךָּ וַאֲהַלְלָה שִׁמְךָ לְעוֹלָם וָעֶד׃ גָּדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר׃ דּוֹר לְדוֹר יְשַׁבַּח מַעֲשֶׂיךָ וּגְבוּרֹתֶיךָ יַגִּידוּ׃ הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ וְדִבְרֵי נִפְלְאוֹתֶיךָ אָשִׂיחָה׃ וֶעֱזוּז נוֹרְאוֹתֶיךָ יֹאמֵרוּ וּגְדוּלָּתְךָ אֲסַפְּרֶנָּה׃ זֵכֶר רַב־טוּבְךָ יַבִּיעוּ וְצִדְקָתְךָ יְרַנֵּנוּ׃ חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל־חָסֶד׃ טוֹב־יְהוָה לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל־כָּל־מַעֲשָׂיו׃ יוֹדוּךָ יְהוָה כָּל־מַעֲשֶׂיךָ וַחֲסִידֶיךָ יְבָרְכוּכָה׃ כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמֵרוּ וּגְבוּרָתְךָ יְדַבֵּרוּ׃ לְהוֹדִיעַ לִבְנֵי הָאָדָם גְּבוּרֹתָיו וּכְבוֹד הֲדַר מַלְכוּתוֹ׃ מַלְכוּתְךָ מַלְכוּת כָּל־עֹלָמִים וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל־דּוֹר וָדֹר׃ סוֹמֵךְ יְהוָה לְכָל־הַנֹּפְלִים וְזוֹקֵף לְכָל־הַכְּפוּפִים׃ עֵינֵי־כֹל אֵלֶיךָ יְשַׂבֵּרוּ וְאַתָּה נוֹתֵן־לָהֶם אֶת־אָכְלָם בְּעִתּוֹ׃ פּוֹתֵחַ אֶת־יָדֶךָ וּמַשְׂבִּיעַ לְכָל־חַי רָצוֹן׃ צַדִּיק יְהוָה בְּכָל־דְּרָכָיו וְחָסִיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו׃ קָרוֹב יְהוָה לְכָל־קֹרְאָיו לְכֹל אֲשֶׁר יִקְרָאֻהוּ בֶאֱמֶת׃ רְצוֹן־יְרֵאָיו יַעֲשֶׂה וְאֶת־שַׁוְעָתָם יִשְׁמַע וְיוֹשִׁיעֵם׃ שׁוֹמֵר יְהוָה אֶת־כָּל־אֹהֲבָיו וְאֵת כָּל־הָרְשָׁעִים יַשְׁמִיד׃ תְּהִלַּת יְהוָה יְדַבֶּר־פִּי וִיבָרֵךְ כָּל־בָּשָׂר שֵׁם קָדְשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃

cxlvi.

הַלְלוּיָהּ הַלְלִי נַפְשִׁי אֶת־יְהוָה׃ אֲהַלְלָה יְהוָה בְּחַיָּי אֲזַמְּרָה לֵאלֹהַי בְּעוֹדִי׃ אַל־תִּבְטְחוּ בִנְדִיבִים בְּבֶן־אָדָם שֶׁאֵין לוֹ תְשׁוּעָה׃ תֵּצֵא

רוּחוֹ יָשֻׁב לְאַדְמָתוֹ בַּיּוֹם הַהוּא
אָבְדוּ עֶשְׁתֹּנֹתָיו׃ אַשְׁרֵי שֶׁאֵל
יַעֲקֹב בְּעֶזְרוֹ שִׂבְרוֹ עַל יְהוָה
אֱלֹהָיו׃ עֹשֶׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ אֶת
הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם הַשֹּׁמֵר
אֱמֶת לְעוֹלָם׃ עֹשֶׂה מִשְׁפָּט
לָעֲשׁוּקִים נֹתֵן לֶחֶם לָרְעֵבִים
יְהוָה מַתִּיר אֲסוּרִים׃ יְהוָה פֹּקֵחַ
עִוְרִים יְהוָה זֹקֵף כְּפוּפִים יְהוָה
אֹהֵב צַדִּיקִים׃ יְהוָה שֹׁמֵר אֶת
גֵּרִים יָתוֹם וְאַלְמָנָה יְעוֹדֵד
וְדֶרֶךְ רְשָׁעִים יְעַוֵּת׃ יִמְלֹךְ יְהוָה
לְעוֹלָם אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן לְדֹר וָדֹר
הַלְלוּיָהּ׃

cxlvii.

הַלְלוּיָהּ
כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹהֵינוּ כִּי נָעִים
נָאוָה תְהִלָּה׃ בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַםִ
יְהוָה נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס׃
הָרֹפֵא לִשְׁבוּרֵי לֵב וּמְחַבֵּשׁ
לְעַצְּבוֹתָם׃ מוֹנֶה מִסְפָּר לַכּוֹכָבִים
לְכֻלָּם שֵׁמוֹת יִקְרָא׃ גָּדוֹל אֲדוֹנֵינוּ
וְרַב כֹּחַ לִתְבוּנָתוֹ אֵין מִסְפָּר׃
מְעוֹדֵד עֲנָוִים יְהוָה מַשְׁפִּיל
רְשָׁעִים עֲדֵי אָרֶץ׃ עֱנוּ לַיהוָה
בְּתוֹדָה זַמְּרוּ לֵאלֹהֵינוּ בְכִנּוֹר׃
הַמְכַסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים הַמֵּכִין
לָאָרֶץ מָטָר הַמַּצְמִיחַ הָרִים חָצִיר׃
נוֹתֵן לִבְהֵמָה לַחְמָהּ לִבְנֵי עֹרֵב
אֲשֶׁר יִקְרָאוּ׃ לֹא בִגְבוּרַת הַסּוּס
יֶחְפָּץ לֹא בְשׁוֹקֵי הָאִישׁ יִרְצֶה׃
רוֹצֶה יְהוָה אֶת יְרֵאָיו אֶת
הַמְיַחֲלִים לְחַסְדּוֹ׃ שַׁבְּחִי
יְרוּשָׁלַםִ אֶת יְהוָה הַלְלִי
אֱלֹהַיִךְ צִיּוֹן׃ כִּי חִזַּק בְּרִיחֵי
שְׁעָרָיִךְ בֵּרַךְ בָּנַיִךְ בְּקִרְבֵּךְ׃ הַשָּׂם
גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ׃

שוב · אבד · שאל · עשה · שמר · עלם · שפט · נתר · אסר · פקח · כפף · צדק · גור · יתם · עוד · עות · מלך · עלם · דור · נעם · נאה · הלל · בנה · רחה · כנס · רפא · שבר · חבש · מנה · ספר · כבב · קרא · גדל · רבב · כון · ענה · שפל · ענה · ידה · כנר · כסה · כון · צמח · חצר · נתן · קרא · גבר · חפץ · רצה · יחל · שבח · חזק · ברך · שום · גבל · שלם · חלב · שבע

spūs eius & reuertetur in humū suā: in die illa peribunt cogitationes eius. Btūs cuius deus iacob auxiliator ei9: spes eius in domino deo suo. Qui fecit celos & terram: mare & omnia que in eis sunt: qui custodit veritatē in sempiternū. Qui facit iudiciū calūniā sustinentibus: & dat panem esurientibus: dn̄s soluit vinctos. Dominus illuminat cecos: dominus erigit elisos: dominus diligit iustos. Dominus custodit aduenas: pupillum & viduam eriget: & viā impiorū conteret. Regnabit dominus ī eternū: deus tuus siō in gn̄atione & gn̄atione. Aleluia. 147.

Laudate dominum quoniam bonum est canticum dei nostri quoniam decorum est: pulchra laudatio. Edificabit hierusalem dominus: eiectos israel congregabit. Qui sanat contritos corde: & alligat plagas eorū. Qui nūerat multitudinē stellarū: & oēs noīe vocat. Magnus dominus noster: & multus fortitudie: & prudētie eius nō ē numerus. Suscipiēs mansuetos dn̄s: humilians impios vsq3 ad terrā. Cantate domino in cōfessione: cāite dn̄o nostro in cithara. Qui operit celos nubibus & prebet terre pluuiā: & oriri facit in mōtibus germen. Qui dat iumētis panē suum: filiis corui clamantibus. Non est in fortitudine equi voluntas eius: neq3 in tibiis viri placetur ei. Placetur dn̄o in his q timent eum: & expectāt misericordiā eius. Lauda ierusālem dominum: lauda deum tuum sion. Qm̄ confortauit vectes portarū tuarū: benedixit filiis tuis in medio tui. Qui posuit terminū tuum pacem: adipe frumenti saturauit te.

spūs eius: τ reuertet in trā suā. In
τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ἐπιστρέψει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. Ἐν
illa die peribūt oēs cogitatiōes eius:
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπολοῦνται πάντες οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ.
Btūs cuius deus iacob adiutor eius: spes eius
Μακάριος οὗ ὁ θεὸς ἰακὼβ βοηθὸς αὐτοῦ, ἡ ἐλπὶς αὐτοῦ
in dn̄o deo ipsius. Qui fecit celū τ
ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ. Τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ
terrā: mare τ oīa q̄ in eis. Qui cu
τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς. Τὸν φυ
stodit ṽitatē in seculū: q facit iudiciū
λάσσοντα ἀλήθειαν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιοῦντα κρίμα τοῖς
iniuriā patiētib9: q dat escā esuriētib9. Dn̄s sol
ἀδικουμένοις, διδόντα τροφὴν τοῖς πεινῶσι. Κύριος λύ
uit cōpeditos: dn̄s illuminat cecos: dn̄s erigit
ει πεπεδημένους, κύριος σοφοῖ τυφλούς, κύριος ἀνορθοῖ
elisos: dn̄s diligit iustos: dn̄s custo
κατερραγμένους, κύριος ἀγαπᾷ δικαίους, κύριος φυλάσ
dit aduenas. Pupillū τ viduā suscipiet:
σει τοὺς προσηλύτους. Ὀρφανὸν καὶ χήραν ἀναλήψεται,
τ viā petōr disp̄det. Regnabit dn̄s in
καὶ ὁδὸν ἁμαρτωλῶν ἀφανιεῖ. Βασιλεύσει κύριος εἰς τὸν
seculū: de9 tuus sion in gn̄atione τ gn̄atione.
αἰῶνα, ὁ θεός σου σιὼν εἰς γενεὰν καὶ γενεάν.

Alleluia. 146.

Ἀλληλούϊα. ρμϛʹ.

Laudate dn̄m qm̄ bonus psalmus: deo nr̄o
Αἰνεῖτε τὸν κύριον ὅτι ἀγαθὸς ψαλμός, τῷ θεῷ ἡμῶν
iocūda sit laudatio: edificās hierusalē dn̄s: dis
ἡδυνθείη αἴνεσις, οἰκοδομῶν ἱερουσαλὴμ ὁ κύριος, τὰς δια
persiōes israel cōgregabit. Qui sanat cō
σπορὰς τοῦ ἰσραὴλ ἐπισυνάξει. Ὁ ἰώμενος τοὺς συντε
tritos corde: τ alligat cōtritiōes
τριμμένους τὴν καρδίαν, καὶ δεσμεύων τὰ συντρίμματα
eo͞r. Qui numerat multitudines stellarū: τ oib9 eis no
αὐτῶν. Ὁ ἀριθμῶν πλήθη ἄστρων, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνό
mina vocās. Magnus dn̄s nr̄: τ magna ṽtus
ματα καλῶν. Μέγας ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς
eius: τ sapiētie eius nō est numer9. Sus
αὐτοῦ, καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἀριθμός. Ἀνα
cipiēs māsuetos dn̄s: humiliās āt petōres vsq3 ad
λαμβάνων πραεῖς ὁ κύριος, ταπεινῶν δὲ ἁμαρτωλοὺς ἕως
terrā. Precinite dn̄o in cōfessiōe: psallite deo
γῆς. Ἐξάρξατε τῷ κυρίῳ ἐν ἐξομολογήσει, ψάλατε τῷ θεῷ
nr̄o in cithara. Qui operit celū in nubibus:
ἡμῶν ἐν κιθάρᾳ. Τῷ περιβάλλοντι τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις,
qui parat tre pluuiā. Qui p̄ducit ī mōtib9 fe
τῷ ἑτοιμάζοντι τῇ γῇ ὑετόν. Τῷ ἐξανατέλλοντι ἐν ὄρεσι χόρ
nū: τ herbā seruituti hoīum. Qui dat
τον, καὶ χλόην τῇ δουλείᾳ τῶν ἀνθρώπων. Διδόντι τοῖς
iumētis escā ipo͞r: τ pullis coruo͞r
κτήνεσι τροφὴν αὐτῶν, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων
inuocātibus eū. Nō in fortitudine
τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτόν. Οὐκ ἐν τῇ δυναστείᾳ τοῦ
equi volūtatē habebit: neq3 ī tibiis viri bn̄pla
ἵππου θελήσει, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδο
citū ē ei. Bn̄placitū ē dn̄o sup timētes eū: τ
κεῖ. Εὐδοκεῖ κύριος ἐν τοῖς φοβουμένοις αὐτόν, καὶ
in eis qui sperāt sup m̄ia eius.
ἐν τοῖς ἐλπίζουσιν ἐπὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ.

Alleluia aggei τ zacharie. 147.

Ἀλληλούϊα ἀγγαίου καὶ ζαχαρίου. ρμζʹ.

Lauda hierusalē dn̄m: lauda deū tuū
Ἐπαίνει ἱερουσαλὴμ τὸν κύριον, αἴνει τὸν θεόν σου
sion. Qm̄ cōfortauit seras portarū tuarū: bn̄
σιών. Ὅτι ἐνίσχυσε τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν σου, εὐ
dixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos
λόγησε τοὺς υἱούς σου ἐν σοί. Ὁ τιθεὶς τὰ ὅριά σου
pacē: τ adipe frumēti satiat te.
εἰρήνην, καὶ στέαρ πυροῦ ἐμπιπλῶν σε.

Actu. 14.c. Apo. 14.b. · ps.103.

Qui emittit eloquiū suū trē: velociter cur
Ὁ ἀποστέλλων τὸ λόγιον αὐτοῦ τῇ γῇ, ἕως τάχους δρα
ret sermo eius. Qui dat niuē suā sicut lanā:
μεῖται ὁ λόγος αὐτοῦ. Διδόντος χιόνα αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον,
nebulā sicut cinerē spargit. Mittit chrystallū
ὁμίχλην ὡσεὶ σποδὸν πάσσοντος. Βάλλοντος κρύσταλλον
suū sicut bucellas: ante faciē frigoris eius quis
αὐτοῦ ὡσεὶ ψωμούς, κατὰ πρόσωπον ψύχους αὐτοῦ τίς
sustinebit? Emittet ṽbū suū: τ liq̄faciet ea:
ὑποστήσεται; Ἐξαποστελεῖ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ τήξει αὐ
flabit sp̄s eius: τ fluēt a
τά, πνεύσει τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ῥυήσεται ὕδα
que. Qui annūciat ṽbū suū iacob: iu
τα. Ὁ ἀπαγγέλλων τὸν λόγον αὐτοῦ τῷ ἰακώβ, δικαι
stitias τ iudicia sua israel. Non fecit ta
ώματα καὶ κρίματα αὐτοῦ τῷ ἰσραήλ. Οὐκ ἐποίησεν οὕ
liter omī natiōi: τ iudicia sua nō manifestauit eis.
τως παντὶ ἔθνει, καὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς.

Alleluia aggei τ zacharie. 148.

Ἀλληλούϊα ἀγγαίου καὶ ζαχαρίου. ρμηʹ.

Laudate dn̄z de celis: laudate eū
Αἰνεῖτε τὸν κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, αἰνεῖτε αὐτὸν
in excelsis. Laudate eū oēs angeli e
ἐν τοῖς ὑψίστοις. Αἰνεῖτε αὐτὸν πάντες οἱ ἄγγελοι αὐ
ius: laudate eū oēs ṽtutes eius. Laudate
τοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. Αἰνεῖτε
eū sol τ luna: laudate eū oēs stelle τ
αὐτὸν ἥλιος καὶ σελήνη, αἰνεῖτε αὐτὸν πάντα τὰ ἄστρα καὶ
lumē. Laudate eū celi celo͞r: τ
τὸ φῶς. Αἰνεῖτε αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ
aqua q̄ sup celos: laudēt nomē
ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα
dn̄i. Quia ip̄e dixit τ facta sunt: ip̄e mādauit τ creata sunt.
κυρίου. Ὅτι αὐτὸς εἶπε καὶ ἐγενήθησαν, αὐτὸς ἐνετείλα
Statuit ea in seculū: τ in
το καὶ ἐκτίσθησαν. Ἔστησεν αὐτὰ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς
seculū seculi: preceptū posuit τ nō p̄tere
τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, πρόσταγμα ἔθετο καὶ οὐ παρελεύ
ribit. Laudate dn̄z de tra: dracones
σεται. Αἰνεῖτε τὸν κύριον ἐκ τῆς γῆς, δράκοντες
τ oēs abyssi. Ignis grando nix glacies
καὶ πᾶσαι ἄβυσσοι. Πῦρ χάλαζα χιὼν κρύσταλλος
sp̄s procellarū: que faciūt ṽbū eius.
πνεῦμα καταιγίδος, τὰ ποιοῦντα τὸν λόγον αὐτοῦ.
Mōtes τ oēs colles: ligna fructifera τ omnes cedri.
Τὰ ὄρη καὶ πάντες οἱ βουνοί, ξύλα καρποφόρα καὶ πᾶ
Bestie τ vniuersa pecora: serpētes τ
σαι κέδροι. Τὰ θηρία καὶ πάντα τὰ κτήνη, ἑρπετὰ καὶ
volucres pennate. Reges tre τ oēs p̄pli:
πετεινὰ πτερωτά. Βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ πάντες λαοί,
principes τ oēs iudices tre. Iuuenes τ vir
ἄρχοντες καὶ πάντες κριταὶ γῆς. Νεανίσκοι καὶ παρ
gines: senes cū iuniorib9: laudēt no
θένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνο
mē dn̄i: q̄r exaltatū est nomē eius solius. Confessio e
μα κυρίου, ὅτι ὑψώθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ μόνου. Ἐξομολόγησις αὐ
ius sup trā τ celū: τ exaltabit cornu p̄pli sui. Hymn9 oī
τοῦ ἐπὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ, καὶ ὑψώσει κέρας λαοῦ αὐτοῦ. Ὕμνος πᾶ
bus sctis eius: filiis israel: p̄plo appropiquāti sibi.
σι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, λαῷ ἐγγίζοντι αὐτῷ.

Alleluia. 149.

Ἀλληλούϊα. ρμθʹ.

Cantate dn̄o cāticū nouū: laus eius
Ἄσατε τῷ κυρίῳ ᾆσμα καινόν, ἡ αἴνεσις αὐτοῦ
in ecclesia scto͞r. Letetur israel in eo qui
ἐν ἐκκλησίᾳ ὁσίων. Εὐφρανθήτω ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ
facit eū: τ filii sion exultēt in
ποιήσαντι αὐτόν, καὶ υἱοὶ σιὼν ἀγαλλιάσθωσαν ἐπὶ τῷ
rege suo. Laudēt nomē eius in choro:
βασιλεῖ αὐτῶν. Αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν χορῷ,

Dan. 3.c. Iudith 16.f. · ps.103.

Qui emittit eloquium suum terre: velociter currit verbū ei9. Qui dat niuem quasi lanā: pruinas quasi cinerem spargit. Proiicit glaciem suam quasi bucellas ante faciem frigoris eius quis stabit? Mittet verbū suū & soluet illa: spirabit spū suo & fluent aque. Qui annūciat verbū suū iacob: p̄cepta sua & iudicia sua israel. Non fecit similiter omni genti: & iudicia sua non cognoscēt. Aleluia.

Aleluia. 148.

Laudate dominum de celis: laudate eū in excelsis. Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum oēs exercitus eius. Laudate eū sol & luna: laudate eum omnes stelle luminis. Laudate eum celi celorum: & aque que super celos sunt. Laudent nomē domini: quoniam ipse mandauit & creata sūt. Et statuit ea ī eternū & in seclm: preceptū dedit & non preteribit. Laudate dominum de terra: dracones & omnes abyssi. Ignis grando nix glacies: ventus turbo q̄ facitis sermonē ei9. Montes & oēs colles: lignū fructiferū & vniuerse cedri. Bestie & oīa iumenta: reptilia & aues volantes. Reges terre & omnes populi: principes & vniuersi iudices terre. Iuuenes & virgies: senes cum pueris: Laudēt nomē dn̄i: qm̄ sublime nomen eius soli9: gloria eius in celo & in terra. Et exaltauit cornu populi sui: laus omnibus sanctis eius: filiis israel populo appropinquanti sibi. Aleluia.

Aleluia. 149.

Cantate domino canticum nouum: laus eius in cōgregatione sanctorum. Letetur israel in factore suo: filii sion exultent ī rege suo. Laudēt nomen eius in choro:

הַשֹּׁלֵחַ אִמְרָתוֹ אָרֶץ עַד מְהֵרָה
יָרוּץ דְּבָרוֹ׃ הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצָּמֶר
כְּפוֹר כָּאֵפֶר יְפַזֵּר׃ מַשְׁלִיךְ קַרְחוֹ
כְפִתִּים לִפְנֵי קָרָתוֹ מִי יַעֲמֹד׃
יִשְׁלַח דְּבָרוֹ וְיַמְסֵם יַשֵּׁב רוּחוֹ
יִזְּלוּ מָיִם׃ מַגִּיד דְּבָרָו לְיַעֲקֹב
חֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו לְיִשְׂרָאֵל׃ לֹא
עָשָׂה כֵן לְכָל גּוֹי וּמִשְׁפָּטִים בַּל
יְדָעוּם הַלְלוּיָהּ׃

cxlviii.

הַלְלוּיָהּ
הַלְלוּ אֶת יְהוָה מִן הַשָּׁמַיִם
הַלְלוּהוּ בַּמְּרוֹמִים׃ הַלְלוּהוּ כָל
מַלְאָכָיו הַלְלוּהוּ כָּל צְבָאָו׃
הַלְלוּהוּ שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ הַלְלוּהוּ כָּל
כּוֹכְבֵי אוֹר׃ הַלְלוּהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמָיִם
וְהַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל הַשָּׁמָיִם׃ יְהַלְלוּ
אֶת שֵׁם יְהוָה כִּי הוּא צִוָּה
וְנִבְרָאוּ׃ וַיַּעֲמִידֵם לָעַד לְעוֹלָם
חָק נָתַן וְלֹא יַעֲבוֹר׃ הַלְלוּ אֶת
יְהוָה מִן הָאָרֶץ תַּנִּינִים וְכָל
תְּהֹמוֹת׃ אֵשׁ וּבָרָד שֶׁלֶג וְקִיטוֹר
רוּחַ סְעָרָה עֹשָׂה דְבָרוֹ׃ הֶהָרִים
וְכָל גְּבָעוֹת עֵץ פְּרִי וְכָל אֲרָזִים׃
הַחַיָּה וְכָל בְּהֵמָה רֶמֶשׂ וְצִפּוֹר
כָּנָף׃ מַלְכֵי אֶרֶץ וְכָל לְאֻמִּים
שָׂרִים וְכָל שֹׁפְטֵי אָרֶץ׃ בַּחוּרִים
וְגַם בְּתוּלוֹת זְקֵנִים עִם נְעָרִים׃
יְהַלְלוּ אֶת שֵׁם יְהוָה כִּי נִשְׂגָּב
שְׁמוֹ לְבַדּוֹ הוֹדוֹ עַל אֶרֶץ וְשָׁמָיִם׃
וַיָּרֶם קֶרֶן לְעַמּוֹ תְּהִלָּה לְכָל
חֲסִידָיו לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַם קְרֹבוֹ
הַלְלוּיָהּ׃

cxlix.

שִׁירוּ לַיהוָה שִׁיר חָדָשׁ
תְּהִלָּתוֹ בִּקְהַל חֲסִידִים׃ יִשְׂמַח
יִשְׂרָאֵל בְּעֹשָׂיו בְּנֵי צִיּוֹן יָגִילוּ
בְמַלְכָּם׃ יְהַלְלוּ שְׁמוֹ בְמָחוֹל

רוץ · כפר · פזר · שלך · פתת · קרר · עמד · שלח · מסס · נשב · נזל · נגד · חקק · שפט · ידע · הלל · רום · לאך · צבא · כבב · הלל · צוה · ברא · עמד · עלם · עבר · תנן · קטר · סער · גבע · פרה · צפר · לאם · שור · בחר · בתל · שגב · בדד · רום · הלל · חסד · שור · שמח · עשה · גול · חול

בְּתֹף וְכִנּוֹר יְזַמְּרוּ לוֹ׃ כִּי רוֹצֶה
יְהוָה בְּעַמּוֹ יְפָאֵר עֲנָוִים בִּישׁוּעָה׃
יַעְלְזוּ חֲסִידִים בְּכָבוֹד יְרַנְּנוּ עַל
מִשְׁכְּבוֹתָם׃ רוֹמְמוֹת אֵל בִּגְרוֹנָם
וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת בְּיָדָם׃ לַעֲשׂוֹת
נְקָמָה בַּגּוֹיִם תּוֹכֵחוֹת בַּלְאֻמִּים׃
לֶאְסֹר מַלְכֵיהֶם בְּזִקִּים
וְנִכְבְּדֵיהֶם בְּכַבְלֵי בַרְזֶל׃ לַעֲשׂוֹת
בָּהֶם מִשְׁפָּט כָּתוּב הָדָר הוּא לְכָל
חֲסִידָיו הַלְלוּיָהּ׃

cl.

הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל
בְּקָדְשׁוֹ הַלְלוּהוּ בִּרְקִיעַ עֻזּוֹ׃
הַלְלוּהוּ בִגְבוּרֹתָיו הַלְלוּהוּ כְּרֹב
גֻּדְלוֹ׃ הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר
הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר׃ הַלְלוּהוּ
בְּתֹף וּמָחוֹל הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים
וְעֻגָב׃ הַלְלוּהוּ בְצִלְצְלֵי שָׁמַע
הַלְלוּהוּ בְּצִלְצְלֵי תְרוּעָה׃ כֹּל
הַנְּשָׁמָה תְּהַלֵּל יָהּ הַלְלוּיָהּ׃

תָּפַף כנר · זָמַר רָצָה · פָּאַר עָנָה · יָשַׁע עָלַז · כָּבַד רָנַן · שָׁכַב גָּרַן · פֶּה עָשָׂה · יָכַח לְאֹם · זָקַק כָּבַד · עָשָׂה שָׁפַט · כָּתַב · חָסַד · רָקַע עָזַז · שָׁפַר · כִּנֹּר · תָּפַף חָלַל · מִן · רוּעַ · הָלַל

in tympano & cithara cātēt ei. Quia complacet sibi dñs in pplo suo: exaltabit māsuetos in iesu. Exultabūt sancti in gloria: laudabunt in cubilibus suis. Exaltatiōes dei in gutture eorū: & gladii ancipites in māibus eorū. Ad faciēdā vindictā in gentibus: increpatiōes in populis. Vt alligēt reges eorū in catenis: & inclytos eorum i cōpedibus ferreis. Vt faciant in eis iudicium scriptum: decor est oībus sanctis eius. Aleluia.

Aleluia. 150.

Laudate deum i sctō eius: laudate eū in fortitudine potētie eius. Laudate eū in fortitudinibus eius: laudate eū iuxta multitudinem magnificētie sue. Laudate eū in clāgore buccine: laudate eū in psalrio & cithara. Laudate eum in tympano & choro: laudate eum i cordis & orgāo. Laudate eū i cymbalis sonātibus: laudate eū i cymbalis tinnientibus. Omne qđ spirat laudet dominū. Aleluia.

in tympano & psalterio psallant ei. Qui bñplacitū ē dño in pplo suo: & exaltabit māsuetos in salute.
ἐν τυμπάνῳ καὶ ψαλτηρίῳ ψαλάτωσαν αὐτῷ. Ὅτι εὐδοκεῖ κύριος ἐν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει πραεῖς ἐν σωτηρίᾳ.
Exultabūt scti in glīa: & letabūtur in cubilibus suis. Exultatiōes dei in gutture eoꝝ: & gladij ancipites in manibus eoꝝ. Ad faciēdā vindictā in natiōibus: icrepatiōes in pplīs. Ad alligādos reges eoꝝ in cōpedibus: & nobiles eoꝝ in manicis ferreis. Ut faciāt in eis iudiciū cōscriptū: glīa hec erit oībus sctis eius.
Καυχήσονται ὅσιοι ἐν δόξῃ, καὶ ἀγαλλιάσονται ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν. Αἱ ὑψώσεις τοῦ θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, καὶ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν. Τοῦ ποιῆσαι ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἐλεγμοὺς ἐν τοῖς λαοῖς. Τοῦ δῆσαι τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἐν πέδαις, καὶ τοὺς ἐνδόξους αὐτῶν ἐν χειροπέδαις σιδηραῖς. Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς κρίμα ἔγγραπτον, δόξα αὕτη ἔσται πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ.

Alleluia. 150.

Ἀλληλούϊα. ρν.

Laudate deū in sctis eius: laudate eū in firmamēto ṽtutis eius. Laudate eū in virtutibus eius: laudate eū scđm multitudinē magnitudinis eius. Laudate eū in sono tube: laudate eū in psalterio & cithara. Laudate eū in tympano & choro: laudate eū in chordis & organo. Laudate eū in cymbalis bñsonātibus: laudate eū in cymbalis iubilationis. Ois sps laudet dñm.
Αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι δυνάμεως αὐτοῦ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐπὶ ταῖς δυναστείαις αὐτοῦ, αἰνεῖτε αὐτὸν κατὰ τὸ πλῆθος τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ἤχῳ σάλπιγγος, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ. Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν κύριον.

Explicit psalterium.

EPISTOLA ſancti Hieronymi preſbyteri
ad Chromacium & Heliodorum Epiſcopos
de libris Salomonis.

VNGAT EPISTOLA
quos iungit ſacerdotium:
immo charta non diuidat
quos Chriſti nectit amor.
Cōmentarios ī Oſee amos
& Zachariā: malachiā quo=
q; poſcatis. Scripſiſſem ſi li
cuiſſet pre valitudine. Mit=
titis ſolatia ſumptuum: no=
tarios noſtros & librarios
ſuſtentatis vt vobis potiſſi=
mum noſtrum deſudet inge
nium. Et ecce ex latere frequens turba diuerſa poſcentiu;
quaſi aut equum ſit me vobis eſurientibus & aliis labora=
re: aut in ratione dati & accepti: cuiq̄; preter vos obnoxius
ſim. Itaq; longa egrotatione fractus: ne penitus hoc an=
no reticerem: & apud vos mutus eſſem: tridui opus nomi
ni veſtro conſecraui interpretationem videlicet trium Sa=
lomonis uoluminum: maſloth quod Hebrei parabolas:
vulgata autem editio prouerbia vocat: coheleth quē grece
eccleſiaſten: latine contionatorem poſſumus dicere: ſiraſi=
rim quod in lingua noſtra vertitur canticū canticorum.
Fertur & panaretos Ieſu filii ſirach liber: & alius pſeudo=
graphus qui ſapientia Salomonis inſcribitur. Quorum
priorem hebraicum repperi: non eccleſiaſticum vt apud
latinos: ſed parabolas prenotatum. Cui iuncti erant eccle=
ſiaſtes & canticum canticorum: vt ſimilitudinem Salomo=
nis non ſolum numero librorum: ſed etiam materiaru; ge
nere coequaret. Secundus apud hebreos nuſq̄; eſt: quia &
ipſe ſtilus grecam eloquentiam redolet: & nonnulli ſcripto
rum veterum hunc eſſe iudei Philonis affirmant. Sicut er
go iudith & tobie & machabeorum libros legit quide; eos
eccleſia: ſed inter canonicas ſcripturas nō recipit: ſic & hec
duo volumina legat ad edificationem plebis: non ad autori
tatem eccleſiaſticorum dogmatum confirmandam. Si cui
ſane ſeptuaginta interpretum magis editio placet: habet
eam a nobis olim emendatam. Neq; enim noua ſic cudi=
mus vt vetera deſtruamus. Et tamen cum diligentiſſime le
gerit: ſciat magis noſtra ſcripta intelligi: que non in tertiū
vas tranſfuſa coacuerint: ſed ſtatim de prelo puriſſime com
mendata teſte: ſuum ſaporem ſeruauerint.

Explicit epiſtola ſancti Hieronymi.

Incipit prologus in
libros eoſdem.

RIBVS nominibus vocatu;
fuiſſe Salomonē ſcripture ma
nifeſtiſſime docent. Pacificu;
id eſt Salomonē: & idida. hoc
eſt dilectum domini: & quod
nūc dicitur coheleth idē eccle
ſiaſten. Eccleſiaſtes autem gre
co ſermōe eſt appellatus: quia
cœtum .i. eccleſiam congreget
quem nos nuncupare poſſu=
mus contionatorem: eo q̄ lo=
quatur ad populum: & ſermo
eius nō ſpecialiter ad vnum ſed ad vniuerſos dirigatur ge
neraliter. Porro pacificus & dilectus domini ab eo q̄ re=
gno eius pax fuerit: & cum dominus dilexerit appellatus
eſt. Nam & pſal. xliiii. & .lxxi. dilecti & pacifici titulo preno
tātur. Qui tamē & ſi ad prophetiam chriſti eccleſieq; per=
tinentes: felicitatem & vires Salomonis excedunt: tamen
ſecundum hiſtoriam ſuper Salomonem ſcripti ſunt. Itaq;
iuxta numerum vocabuloru; tria volumina edidit. prouer
bia: eccleſiaſten: canticum canticorum. In prouerbiis par=
uulum docens: & quaſi de officiis per ſententias erudiens.
Vnde & ad filiū ſermo crebro repetitur. In eccleſiaſten ve=
ro mature virum etatis inſtituens: ne quicq̄; in mundi re
bus putet eſſe perpetuū: ſed caduca & breuia vniuerſa que
cernimus. Ad extremum iam conſumatum virum & calca
to ſeculo preparatum: in canticis canticorum ſponſe iun
git amplexibus. Niſi enim prius reliquerimus vitia: & pō
pis ſeculi renunciantes expeditos nos ad aduentum prepa
rauerimus: non poſſumus cantare canticum canticorum.
Sed & hoc diligentius attendendum: tres libros autore di
uerſo eſſe intitulatos. In prouerbiis enim notātur prouer
bia Salomonis filii Dauid regis Iſrael. In eccleſiaſten vero
verba eccleſiaſtes filii dauid regis hieruſalem. Superfluum
quippe eſt iſrael hic: quod male in grecis & latinis codici=
bus inuenitur. In cantico autem canticorum nec filius da
uid nec rex iſrael ſiue hieruſalem preſcribitur: ſed tantum
canticum canticorum Salomonis. Sicut enim prouerbia
& rudis inſtitutio ad duodecim tribus & ad totum pertinet
Iſrael. & quomodo contemptus mundi nō niſi metropoli
tis conuenit: hoc eſt habitatoribus in hieruſalem: ita canti
cum canticorum ad eos proprie pertinet qui tātum ſup=
na deſiderant. Ad incipientes & proficientes & paterna di
gnitas & regni proprii merito vendicatur auctoritas. Ad
perfectos vero vbi non timore eruditur ſed amore: propri
um nomen ſufficit: & equalis magiſter eſt & neſcit eſſe ſe
regem. Que omnia referuntur ad Chriſtum.

Incipit alius Prologus.

RES libros Salomonis .i. pro
uerbia: eccleſiaſten: canticum
cāticorum: veteri .lxx. interp̄=
tum autoritati reddidi vel an
tepoſitis lineis ſuperflua que=
q; deſignans: vel ſtellis titulo
prenotatis: ea que minus ha=
bebantur interſerens. vt pleni
us paula & euſtochium cogno
ſcatis quid in libris noſtris mi
nus ſit: quidve redundet. Nec
non etiā illa que imperiti trāſ
latores male in linguam noſtram de greco ſermone verte=
rant oblitterans & antiquans: curioſiſſima veritate corre=
xi. Et vbi prepoſtero ordine atq; peruerſo ſententiarum
fuerat lumen ereptum: ſuis locis reſtituēs feci itelligi quod
latebat. Porro in eo libro qui a pleriſq; ſapientia Salomo=
nis inſcribitur: & in eccleſiaſtico quem eſſe Ieſu filii ſyrach
nullus ignorat: calamum temperaui: tantummodo canoni
cas ſcripturas vobis emendare deſiderans: & ſtudium meū
certis magis q̄; dubiis commendare. Ideo greco & hebreo
prefatiuncula vtraq; in libro premiſſa eſt: quia nonnulla
de greco hoc ad illuminationem ſenſus & legentis edifica=
tionem vel inſerta hebraice tranſlationi: vel extrinſecus iū
cta ſunt. Et idcirco q legis ſemp peregrina memento.

Explicit prologus. B. Hieronymi.

משלי שלמה בן דוד מלך ישראל:
לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי
בינה: לקחת מוסר השכל צדק
ומשפט ומשרים: לתת לפתאים
ערמה לנער דעת ומזמה: ישמע
חכם ויוסף לקח ונבון תחבלות
יקנה: להבין משל ומליצה דברי
חכמים וחידתם: יראת יהוה
ראשית דעת חכמה ומוסר אוילים
בזו: שמע בני מוסר אביך ואל
תטש תורת אמך: כי לוית חן הם
לראשך וענקים לגרגרתיך:
בני אם יפתוך חטאים אל תבא:
אם יאמרו לכה אתנו נארבה
לדם נצפנה לנקי חנם: נבלעם
כשאול חיים ותמימים כיורדי
בור: כל הון יקר נמצא נמלא
בתינו שלל: גורלך תפיל בתוכנו
כיס אחד יהיה לכלנו: בני אל
תלך בדרך אתם מנע רגלך
מנתיבתם: כי רגליהם לרע ירוצו
וימהרו לשפך דם: כי חנם מזרה
הרשת בעיני כל בעל כנף:
והם לדמם יארבו יצפנו לנפשתם:
כן ארחות כל בצע בצע את
נפש בעליו יקח: חכמות בחוץ
תרנה ברחבות תתן קולה:
בראש המיות תקרא בפתחי
שערים בעיר אמריה תאמר: עד
מתי פתים תאהבו פתי ולצים
לצון חמדו להם וכסילים ישנאו
דעת: תשובו לתוכחתי הנה אביעה
לכם רוחי אודיעה דברי אתכם:
יען קראתי ותמאנו נטיתי ידי
ואין מקשיב: ותפרעו כל עצתי

ידע יסר · בין לקח · שכל שפט · ישר נתן · פתה זמם · שמע יסף · בין חבל · קנה ליץ · חוד · איל · בזה · נטש ירה · לוה · פתה אבה · אמר הלך · ארב צפן · נקה בלע · שאל תמם · ירד מצא · מלא בית · גרל נפל · היה הלך · נתב רוץ · רוץ מהר · זרה · ארב · לקח · רנן נתן · המה קרא · אמר · פתה אהב · לוץ כסל · שנא ידע · שוב יכח · נבע ידע · מאן נטה · קשב פרע · יעץ

Incipit liber puebiorũ.

PArabole salomonis filii dauid regis iſrael: ad ſciendã ſapientiã & diſciplinã. Ad intelligenda verba prudentie. & ſuſcipiẽdã eruditionẽ doctrine iuſtitiã & iudiciũ & equitatẽ. Vt detur paruulis aſtutia: & adoleſcenti ſcientia & intellectus. Audiens ſapiẽs ſapientior erit: & intelligẽs gubernacula poſſidebit. Animaduertet parabolã & interp̃tationẽ verba ſapientum & enigmata eorũ. Timor dñi initiũ ſapiẽ: ſapiẽtiã atq; doctrinam ſtulti deſpiciũt. Audi fili mi diſciplinam patris tui: & ne dimittas legẽ mr̃is tue. Vt addatur gratia capiti tuo & torques collo tuo. Fili mi ſi te lactauerint peccatores ne acqeſcas eis. Si dixerint veni nobiſcum: inſidiemur ſanguini: abſcondamus tendiculas cõtra inſontẽ fruſtra. Deglutiamus eũ ſicut infernus viuentẽ & integrũ q̃ſi deſcendẽtem in lacũ. Oẽm precioſã ſubſtãtiã reperiem⁹: implebim⁹ domos nr̃as ſpoliis. Sortẽ mitte nobiſcũ marſupiũ ſit vnũ oĩum noſtrũ. Fili mi ne ambules cũ eis: p̃hibe pedem tuũ a ſemitis eoꝝ. Pedeſ enĩ illorũ ad malũ currunt: & feſtinãt vt effundãt ſanguinẽ. Fruſtra ãt iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipſi quoq; cõtra ſanguinẽ ſuũ inſidiãtur: & moliũtur fraudes cõtra aĩas ſuas. Sic ſemite oĩs auari: animas poſſidentiũ rapiũt. Sapientia foris predicat: in plateis dat vocem ſuam. In capite turbarum clamitat in foribus portarum vrbis profert verba ſua dicẽs. Vſqueq; paruuli diligitis infantiam: & ſtulti ea que ſibi ſunt noxia cupient: & imprudentes odibunt ſcientiã? Conuertimini ad correptionẽ meã. En p̃ferã vobis ſpũm meũ: oñdã vobis verba mea. Quia vocaui & renuiſtis: extẽdi manũ meã & nõ fuit qui aſpiceret. Deſpexiſtis oẽ cõſiliũ meũ:

PARABOLE SALOMONIS.
ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

Parabole ſalomonis filij dauid: qui regnauit in iſrael: ad ſciendũ ſapiam & diſciplinã: ad itelligẽdũ q; v̄ba prudẽtie: ad ſuſcipiẽdas q; ſuolutiões ſmonũ & ſolutiões enigmatũ: ad itelligẽdã q; iuſtitiã verã: & iudiciũ dirigendũ: vt det ſimplicib⁹ aſtutiã: puero ãt nouo ſenſũ q; & cogitatiõnẽ. hec enĩ audiẽs ſapiẽs ſapiẽtior erit. at itelligẽs gubernationẽ poſſidebit. aĩaduertet q; p̃abolã & tenebroſũ ſermonẽ: v̄ba q; ſapientũ & enigmata. Initiũ ſapiẽ timor dñi: itellect⁹ ãt bon⁹ oibus facietib⁹ eũ. pietas ãt in deũ initiũ ſenſus: ſapiam ãt & diſciplinã impij deſpiciẽt. audi fili leges patris tui: & ne repellas ſtatuta matris tue. coronã enĩ gratiaꝝ ſuſcipies tuo v̄tici: & torquẽ aureũ circa tuũ collũ. Fili ne te decceperint viri impij: neq; volueris. ſi aduocauerint te: dicẽtes: veni nobiſcũ comũica ſanguinis: abſcõdam⁹ ãt in terrã viꝝ iuſtũ fruſtra: deglutiam⁹ ãt eũ ſicut ifern⁹ viuentẽ: & tollam⁹ ei⁹ memoriã d terra: poſſeſſionẽ ei⁹ p̃cioſam recipiam⁹: impleam⁹ ãt domos noſtras ſpolijs: at tuã ſortẽ mitte in nobis & marſupiũ vnũ ſit nobis. Ne ambules vias cũ eis: declina pedẽ tuũ a ſemitis eoꝝ. nã pedes illoꝝ ad malitiã currũt. & feſtinãtes ſũt ad effundẽdũ ſãguinẽ. nõ enĩ fruſtra extẽdunt retia pẽnatis: ipſi enĩ mortis p̃ticipãtes theſaurizãt ſibi ip̃s mala: iſte vie ſũt oĩum p̃ficientiũ iniq̃. nã impietate ſuã aĩam auferũt. ſapia in egreſſib⁹ laudat: in ãt plateis audaciã ſmonis habẽt. In ſũmis ãt muris p̃dicat: in ãt portis ciuitatis cõfidẽs dicit. q̃nto tẽpe inocẽtes ihcrebũt iuſticie nõ cõfundent. at ſtulti iniurie exñtes deſideratores: impij facti odio habuerũt ſenſũ & obnoxij facti ſũt redargutionib⁹. ecce p̃ mittã vobis mei ſp̃us verbũ. docebo ãt vos meũ ſmonẽ. qñ vocabã: & nõ audiſtis. & extendebã ſmones: & nõ attẽdebatis. ſed irrita faciebatis mea cõſilia.

Ἀροιμίαι σολομῶντος υἱοῦ δαυίδ, ὃς ἐβασίλευσεν ἐν ἰσραὴλ, γνῶναι σοφίαν καὶ παιδείαν, νοῆσαί τε λόγους φρονήσεως, δέξασθαί τε στροφὰς λόγων καὶ λύσεις αἰνιγμάτων, νοῆσαί τε δικαιοσύνην ἀληθῆ, καὶ κρίμα κατευθύνειν, ἵνα δῷ ἀκάκοις πανουργίαν, παιδὶ δὲ νέῳ αἴσθησίν τε καὶ ἔννοιαν. τῶνδε γὰρ ἀκούσας σοφὸς σοφώτερος ἔσται. ὁ δὲ νοήμων κυβέρνησιν κτήσεται. νοήσει τε παραβολὴν καὶ σκοτεινὸν λόγον, ῥήσεις τε σοφῶν καὶ αἰνίγματα. Ἀρχὴ σοφίας φόβος κῦ, σύνεσις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιοῦσιν αὐτήν. εὐσέβεια δὲ εἰς θεὸν ἀρχὴ αἰσθήσεως, σοφίαν δὲ καὶ παιδείαν ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσιν. Ἄκουε υἱὲ νόμους πρός σου, καὶ μὴ ἀπώσῃ θεσμοὺς μρός σου. στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σῇ κορυφῇ, καὶ κλοιὸν χρύσεον περὶ σῷ τραχήλῳ, Υἱὲ μή σε πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς, μηδὲ βουληθῇς. ἐὰν παρακαλέσωσί σε, λέγοντες, ἐλθὲ μεθ' ἡμῶν κοινώνησον αἵματος, κρύψωμεν δὲ εἰς γῆν ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως, καταπίωμεν δὲ αὐτὸν ὥσπερ ᾅδης ζῶντα, καὶ ἄρωμεν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἐκ γῆς, τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τὴν πολυτελῆ καταλαβώμεθα, πλήσωμεν δὲ οἴκους ἡμετέρους σκύλων, τὸν δὲ σὸν κλῆρον βάλε ἐν ἡμῖν, καὶ μαρσίππιον ἓν γενηθήτω ἡμῖν. Μὴ πορευθῇς ὁδοὺς μετ' αὐτῶν, ἔκκλινον τὸν πόδα σου ἐκ τῶν τρίβων αὐτῶν. οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσι. καὶ ταχινοί εἰσι τοῦ ἐκχέαι αἷμα. οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνονται δίκτυα πτερωτοῖς, αὐτοὶ γὰρ οἱ φόνου μετέχοντες θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κακά, αὗται αἱ ὁδοί εἰσι πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα. τῇ γὰρ ἀσεβείᾳ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται. σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, ἐν δὲ πλατείαις παρρησίαν ἄγει. Ἐπ' ἄκρων δὲ τειχέων κηρύσσεται, ἐπὶ δὲ πύλαις πόλεως θαρροῦσα λέγει. ὅσον ἂν χρόνον ἄκακοι ἔχωνται τῆς δικαιοσύνης οὐκ αἰσχυνθήσονται. οἱ δὲ ἄφρονες τῆς ὕβρεως ὄντες ἐπιθυμηταί, ἀσεβεῖς γενόμενοι ἐμίσησαν αἴσθησιν καὶ ὑπεύθυνοι ἐγένοντο ἐλέγχοις. ἰδοὺ προήσομαι ὑμῖν ἐμῆς πνοῆς ῥῆσιν. διδάξω δὲ ὑμᾶς τὸν ἐμὸν λόγον. ἐπειδὴ ἐκάλουν, καὶ οὐχ ὑπηκούσατε. καὶ ἐξέτεινον λόγους, καὶ οὐ προσείχετε. ἀλλὰ ἀκύρους ἐποιεῖτε ἐμὰς βουλάς.

at meis redargutiõib⁹ nõ itẽdebatis. Igitur & ego in vestro interitu irridebo. ɔtra gaudebo aũt qñ aduenerit vobis ſubito tumultus: et ſubuerſio tanq̃ tẽpeſtas affuerit: aut qñ venerit vobis tribulatio & obſeſſio. erit .n. qñ inuocabitis me: ego ãt nõ exaudiam vos. q̃rent me mali: & nõ inuenient. odio h̃uerũt .n. ſapiam: at timorẽ dñi nõ receperũt: neq; voluerũt meis attẽdere cõſilijs. ſubſãnauerũt ãt meas redargutiões. igiẽ cõedent ſue vie fruct⁹: & ſue ip̃ietatis implebunẽ. qm̃ .n. iuriã fecerũt p̃uulis: interficienẽ: & inq̃ſitio ip̃os p̃det. at me audiẽs habitabit in ſpe: & q̃eſcet abſq; terrore ab omni malo.

Fili ſi ſuſcipiẽs ſmonẽ mei p̃cepti abſcõderis penes teip̃m: audiet ſapiam auris tua: & adijcies cor tuũ i intellectũ: adijcies aũt ip̃m in admonitionẽ filio tuo. ſi .n. ſapiam inuocaueris: & intellectui dederi vocẽ tuã: at ſenſum q̃ſieris magna voce: & ſi q̃ſieris eam q̃ſi argẽtũ & ſicut theſauros ſcrutat⁹ fueris illam: tũc intelliges timorẽ dñi: & ſcientiã dei inuenies. q̃r dñs dat ſapiam: & ex facie ei⁹ cognitio & itellectus: & theſaurizat dirigẽtib⁹ ſalutẽ. proteget ãt viam eoꝝ: ad ſeruãdũ viã iuſtificationũ & viam eoꝝ q̃ reuerẽẽ eũ cuſtodiet. tũc intelliges iuſticiam & iudiciũ: & diriges omnes ſemitas bonas. Si .n. venerit ſapia in tuã mentẽ: at ſenſus tue aĩe pulcher eſſe uidebiẽ: cõſiliũ bonũ cuſtodiet te: cogitatio ãt ſctã ſuabit te: vt eruat te a via mala & a viro loquente nihil fidele. ve q̃ relinquũt vias rectas vt ambulẽt in vijs tenebraꝝ. ve q̃ letantur in malis & gaudent in ſubuerſione mala: quoꝝ ſemite p̃uerſe & curue: orbite eoꝝ: ad longe te faciendũ a via recta: & alienum iuſte ſententie. Fili ne te ɔp̃hẽdat malũ cõſiliũ: qd̃ reliquit

τοῖς δὲ ἐμοῖς ἐλέγχοις οὐ προσείχετε. Τοιγαροῦν κἀγὼ τῇ ὑμετέρᾳ ἀπωλείᾳ ἐπιγελάσομαι. καταχαροῦμαι δὲ ἡνίκα ἂν ἐπέρχηται ὑμῖν ὄλεθρος. καὶ ὡς ἂν ἀφίκηται ὑμῖν ἄφνω θόρυβος, ἡ δὲ καταστροφὴ ὁμοίως καταιγίδι παρῇ, ἢ ὅταν ἔρχηται ὑμῖν θλίψις καὶ πολιορκία. ἔσται γὰρ ὅταν ἐπικαλέσησθέ με, ἐγὼ δὲ οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν. ζητήσουσί με κακοί, καὶ οὐχ εὑρήσουσιν. ἐμίσησαν γὰρ σοφίαν, τὸν δὲ φόβον κυρίου οὐ προείλοντο, οὐδὲ ἤθελον ἐμαῖς προσέχειν βουλαῖς. ἐμυκτήριζον δὲ ἐμοὺς ἐλέγχους. Τοιγαροῦν ἔδονται τῆς ἑαυτῶν ὁδοῦ τοὺς καρπούς, καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀσεβείας πλησθήσονται. ἀνθ' ὧν γὰρ ἠδίκουν νηπίους, φονευθήσονται, καὶ ἐξετασμὸς ἀσεβεῖς ὀλεῖ. ὁ δὲ ἐμοῦ ἀκούων κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι, καὶ ἡσυχάσει ἀφόβως ἀπὸ παντὸς κακοῦ. Ca. 2

Υἱὲ ἐὰν δεξάμενος ῥῆσιν ἐμῆς ἐντολῆς κρύψῃς παρὰ σεαυτῷ, ὑπακούσεται σοφίας τὸ οὖς σου, καὶ παραβαλεῖς καρδίαν σου εἰς σύνεσιν, παραβαλεῖς δὲ αὐτὴν ἐπὶ νουθέτησιν τῷ υἱῷ σου. ἐὰν γὰρ τὴν σοφίαν ἐπικαλέσῃ, καὶ τῇ συνέσει δῷς φωνήν σου, τὴν δὲ αἴσθησιν ζητήσῃς μεγάλῃ τῇ φωνῇ, καὶ ἐὰν ζητήσῃς αὐτὴν ὡς ἀργύριον καὶ ὡς θησαυροὺς ἐξερευνήσῃς αὐτήν, τότε συνήσεις φόβον κυρίου, καὶ ἐπίγνωσιν θεοῦ εὑρήσεις. ὅτι κύριος δίδωσι σοφίαν, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις, καὶ θησαυρίζει τοῖς κατορθοῦσι σωτηρίαν. ὑπερασπιεῖ δὲ τὴν πορείαν αὐτῶν, τοῦ φυλάξαι ὁδὸν δικαιωμάτων, καὶ ὁδὸν εὐλαβουμένων αὐτὸν διαφυλάξει. τότε συνήσεις δικαιοσύνην καὶ κρίμα, καὶ κατορθώσεις πάντας ἄξονας ἀγαθούς. Ἐὰν γὰρ ἔλθῃ ἡ σοφία εἰς σὴν διάνοιαν, ἡ δὲ αἴσθησις τῇ σῇ ψυχῇ καλὴ εἶναι δόξῃ, βουλὴ καλὴ φυλάξει σε, ἔννοια δὲ ὁσία τηρήσει σε, ἵνα ῥύσηταί σε ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς λαλοῦντος μηδὲν πιστόν. ὢ οἱ ἐγκαταλείποντες ὁδοὺς εὐθείας τοῦ πορεύεσθαι ἐν ὁδοῖς σκότους. ὢ οἱ εὐφραινόμενοι ἐπὶ κακοῖς καὶ χαίροντες ἐπὶ καταστροφῇ κακῇ, ὧν αἱ τρίβοι σκολιαὶ καὶ καμπύλαι, αἱ τροχιαὶ αὐτῶν, τοῦ μακράν σε ποιῆσαι ἀπὸ ὁδοῦ εὐθείας, καὶ ἀλλότριον τῆς δικαίας γνώμης. Υἱὲ μή σε καταλάβῃ κακὴ βουλή, ἡ ἀπολιποῦσα

& increpatiões meas neglexiſtis. Ego quoq; in interitu v̄ro ridebo: & ſubſãnabo cũ vobis id qd̃ timebatis aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas: & interit⁹ q̃ſi tẽpeſtas ingruerit: qñ venerit ſup vos tribulatio & anguſtia. Tunc inuocabũt me: & nõ exaudiã mane cõſurgẽt: & non inueniẽt me. Eo q̃ exoſam habuerint diſciplinam: & timorẽ domini nõ ſuſceperint: nec acquieuerint cõſilio meo: & detraxerint vniuerſe correptioni mee. Comedet igitur fruct⁹ vie ſue: ſuiſq; conſiliis ſaturabuntur. Auerſio paruulorum interficiet eos: proſperitas ſtultoꝝ p̃det eos. Qui ãt me audierit abſq; terrore requieſcet: & abũdãtia p̃fruetur timore malorũ ſublato.

Fili mi ſi ſuſceperis ſermones meos: & mandata mea abſconderis penes te: vt audiat ſapiãm auris tua: ĩclina cor tuũ ad cognoſcẽdã prudentiã. Si enim ſapientiam inuocaueris: & ĩclinaueris cor tuũ prudentie: ſi q̃ſieris eam q̃ſi pecuniam & ſicut theſauros effoderis illã: tũc intelliges timorem dñi: & ſcientiam dei inuenies. Quia dñs dat ſapientia; & ex ore eius ſciẽtia & prudentia. Cuſtodiet rectorum ſalutem: & proteget gradiẽtes ſimpliciter. Seruãs ſemitas iuſtitie: & viam ſanctorum cuſtodiens. Tunc intelliges iuſticiã & iudicium & equitatẽ: & oẽm ſemitam bonam. Si intrauerit ſapientia cor tuũ: & ſcientia anime tue placuerit: conſilium cuſtodiet te: & prudentia ſeruabit te. Vt eruaris a via mala: & ab homine qui peruerſa loquitur. Qui relinquũt iter rectum: & ambulant per vias tenebroſas. Qui letantur cũ male fecerint: & exultãt in rebus peſſimis. Quorum vie peruerſe ſunt: & infames greſſus eorum. Vt eruaris a muliere aliena & ab extranea q̃ molit ſermones ſuos: & relinquit

ותוכחתי לא אביתם: גם אני
באידכם אשחק אלעג בבא
פחדכם: בבא כשואה פחדכם
ואידכם כסופה יאתה בבא
עליכם צרה וצוקה: אז יקראנני
ולא אענה ישחרנני ולא
ימצאנני: תחת כי שנאו
דעת ויראת יהוה לא בחרו:
לא אבו לעצתי נאצו כל
תוכחתי: ויאכלו מפרי דרכם
וממעצתיהם ישבעו: כי משובת
פתים תהרגם ושלות כסילים
תאבדם: ושמע לי ישכן בטח
ושאנן מפחד רעה:

Cap. ij.

בני אם תקח אמרי
ומצותי תצפן אתך: להקשיב
לחכמה אזנך תטה לבך לתבונה:
כי אם לבינה תקרא לתבונה
תתן קולך: אם תבקשנה ככסף
וכמטמונים תחפשנה: אז תבין
יראת יהוה ודעת אלהים תמצא:
כי יהוה יתן חכמה מפיו דעת
ותבונה: יצפן לישרים תושיה
מגן להלכי תם: לנצר ארחות
משפט ודרך חסידו ישמר: אז
תבין צדק ומשפט ומישרים כל
מעגל טוב: כי תבוא חכמה
בלבך ודעת לנפשך ינעם: מזמה
תשמר עליך תבונה תנצרכה:
להצילך מדרך רע מאיש מדבר
תהפכות: העזבים ארחות ישר
ללכת בדרכי חשך: השמחים
לעשות רע יגילו בתהפכות רע:
אשר ארחתיהם עקשים ונלוזים
במעגלותם: להצילך מאשה זרה
מנכריה אמריה החליקה: העזבת

אבה · שחק לעג · בוא · אתה · קרא · ענה שחר · מצא · אבה · אכל פרה · יעץ שבע · שוב פתה · הרג שלה · כסל אבד · שכן · רוע · לקח צפן · צפן קשב · נטה בין · קרא · נתן בקש · טמן חפש · בין ידע · מצא · פה · ישה · תמם · שפט חסד · שמר ישר · עגל בוא · נעם זמם · שמר נצר · נצל רוע · דבר הפך · הלך · עשה גיל · לוז · איש · חלק

אלוף נעוריה ואת ברית
אלהיה שכחה: כי שחה אל
מות ביתה ואל רפאים מעגלתיה:
כל באיה לא ישובון ולא
ישיגו ארחות חיים: למען
תלך בדרך טובים וארחות
צדיקים תשמר: כי ישרים
ישכנו ארץ ותמימים יותרו
בה: ורשעים מארץ יכרתו
ובוגדים יסחו ממנה:

Cap. iij.

בני תורתי אל תשכח
ומצותי יצר לבך: כי ארך ימים
ושנות חיים ושלום יוסיפו לך:
חסד ואמת אל יעזבך קשרם
על גרגרותיך כתבם על לוח לבך:
ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים
ואדם: בטח אל יהוה בכל לבך
ואל בינתך אל תשען: בכל דרכיך
דעהו והוא יישר ארחתיך: אל
תהי חכם בעיניך ירא את יהוה
וסור מרע: רפאות תהי לשרך
ושקוי לעצמותיך: כבד את יהוה
מהונך ומראשית כל תבואתך:
וימלאו אסמיך שבע ותירוש יקביך
יפרצו: מוסר יהוה בני אל תמאס
ואל תקץ בתוכחתו: כי את
אשר יאהב יהוה יוכיח וכאב את
בן ירצה: אשרי אדם מצא חכמה
ואדם יפיק תבונה: כי טוב סחרה
מסחר כסף ומחרוץ תבואתה:
יקרה היא מפנינים וכל חפציך
לא ישוו בה: ארך ימים בימינה
בשמאולה עשר וכבוד: דרכיה דרכי
נעם וכל נתיבתיה שלום: עץ
חיים היא למחזיקים בה ותמכיה
מאשר: יהוה בחכמה יסד ארץ

ducem pubertatis sue: & pacti dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius: & ad inferos semite ipsius. Oēs qui ingrediuntur ad eā nō reuertētur: nec apprehendent semitas vite. Vt ambules in via bona: & calles iustorū custodias. Qui enim recti sunt habitabūt i terra: & simplices permanebunt in ea. Impii vero de terra perdentur: & qui inique agunt auferētur ex ea.

3\. Fili mi ne obliuiscaris legis mee: & pcepta mea cor tuū custodiat. Longitudinē enī dierū & annos vite & pacē apponent tibi. Misericordia & veritas te nō deserāt. Circūda eas gutturi tuo: & describe in tabulis cordis tui: & inuenies gratiā & disciplinā bonā corā deo & hoībus. Habe fiduciā in dño ex toto corde tuo: & ne innitaris prudentie tue. In oībus viis tuis cogita illum: & ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum: time dominum: & recede a malo. Sanitas qppe erit vmbilico tuo: & irrigatio ossium tuorū. Honora dominū de tua substātia & de primitiis oīm frugū tuarū: & iplebūtur horrea tua saturitate: & vino torcularia redūdabūt. Disciplinā dñi fili mi ne abiicias: nec deficias cū ab eo corriperis. Quē enim diligit dñs corripit: & quasi pr̄ in filio cōplacet sibi. Beatus hō qui inuenit sapiētiā: & qui affluit prudentia. Melior acquisitio eius negotiatione argenti & auro primo fructus eius. Preciosior est cūctis opibus sapiā: & oia q̄ desiderātur huic nō valet cōparari. Longitudo dierū in dextera eius: & in sinistra illius diuitie & gloria. Vie eius vie pulchre: & oēs semite eius pacifice. Lignū vite est his qui apprehēderit eā: & qui tenuerit eam beati. Dominus sapientia fundauit terram:

doctrinā adolescētie: & testamētū diuinū oblita.
διδασκαλίαν νεότητος, καὶ διαθήκην θείαν ἐπιλελησμένη.
posuit.n. apud morte domū eius: & apud infer.
ἔθετο γὰρ παρὰ τῷ θανάτῳ τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ παρὰ τῷ ἅ-
nū cū trigenis semitas eius. omnes ambu-
δη μετὰ τῶν γηγενῶν τοὺς ἄξονας αὐτῆς· πάντες οἱ παρα-
lantes in ea nō reuertētur: neq apphendent
πορευόμενοι ἐν αὐτῇ οὐκ ἀναστρέψουσιν, οὐδὲ μὴ καταλάβω-
semitas rectas: nō.n. cōphenduntur ab annis
σι τρίβους εὐθείας· οὐ γὰρ καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐνιαυτῶν
vite. si.n. ābulauissēt semitas bonas: iuenissēt vtiq semitas
ζωῆς. εἰ γὰρ ἐπορεύοντο τρίβους ἀγαθάς, εὕροσαν ἂν τρίβους
iusticie leues. Vtiles erūt hitatores tre: & innocētes āt
δικαιοσύνης λείους. χρηστοὶ ἔσονται οἰκήτορες γῆς, ἄκακοι δὲ
relinquentur in ea. qm̄ recti habitabunt trā &
ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ. ὅτι εὐθεῖς κατασκηνώσουσι γῆν καὶ
sancti relinquēt in ea. vie āt ipiorum e tra pden
ὅσιοι ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ. ὁδοὶ δὲ ἀσεβῶν ἐκ γῆς ὀλοῦν-
tur at iniqui expellent ab ea.
ται, οἱ δὲ παράνομοι ἐξωσθήσονται ἀπ᾽ αὐτῆς. Ca. 3.

Fili meas leges ne obliuiscaris: at verba mea
Υἱὲ ἐμῶν νόμων μὴ ἐπιλανθάνου, τὰ δὲ ῥήματά μου
custodiat tuū cor. lōgitudinē.n.vite & ānos vite. & pa
τηρείτω σὴ καρδία. μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς. καὶ εἰ-
cem apponēt tibi. mie & fides ne desint
ρήνην προσθήσουσί σοι. ἐλεημοσύναι καὶ πίστεις μὴ ἐκλειπέ-
tibi. liga āt eas in tuo collo: scribe
τωσάν σοι. ἄφαψαι δὲ αὐτὰς ἐπὶ σῷ τραχήλῳ, γράψον
eas in tabula cordis tui & iuenies grām.
αὐτὰς ἐπὶ πλακὸς τῆς καρδίας σου καὶ εὑρήσεις χάριν.
& puide bona coram dño & hominibus. esto con-
καὶ προνοοῦ καλὰ ἐνώπιον κυρίου καὶ ἀνθρώπων. ἴσθι πε-
fidēs in toto corde in deo: in āt tua sapia ne extolla
ποιθὼς ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐπὶ θεῷ, ἐπὶ δὲ σῇ σοφίᾳ μὴ ἐπαί-
ris. in omnib9 vijs tuis cognosce illā. vt dirigat
ρου. ἐν πάσαις ὁδοῖς σου γνώριζε αὐτήν. ἵνα ὀρθοτομῇ τὰς
vias tuas. ne sis prudēs apud temetipz: time āt deūz
ὁδούς σου. μὴ ἴσθι φρόνιμος παρὰ σεαυτῷ, φοβοῦ δὲ τὸν θεὸν
& declina ab omni malo. tūc sanitas erit corpori
καὶ ἔκκλινε ἀπὸ παντὸς κακοῦ. τότε ἴασις ἔσται τῷ σώματί
tuo: & curatio ossibus tuis. honora dñz de tuis
σου, καὶ ἐπιμέλεια τοῖς ὀστέοις σου. τίμα τὸν κύριον ἀπὸ σῶν
iustis laborib9: & pmitias da ei de tuis fructib9 iusti-
δικαίων πόνων, καὶ ἀπάρχου αὐτῷ ἀπὸ σῶν καρπῶν δικαιο-
cie. vt impleant horrea tua saturitate frumēti.
σύνης. ἵνα πιμπλῶνται τὰ ταμιεῖα σου πλησμονῆς σίτου.
vino āt torcularia tua redūdēt. Fili ne puipēdas disciplinā
οἴνῳ δὲ αἱ ληνοί σου ἐκβλύζωσιν. Υἱὲ μὴ ὀλιγώρει παιδείας
dñi: neq deficias ab ipo correptus. quē.n. diligit dñs. corri
κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ᾽ αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παι-
pit. verberat āt omnē filiū quē suscipit. Beatus
δεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. Μακάριος
homo q inuenit sapiam: & mortalis q nouit prudētiā. melius
ἄνθρωπος ὃς εὗρε σοφίαν, καὶ θνητὸς ὃς εἶδε φρόνησιν. κρεῖσσον
.n. eā mercari: q̄ auri & argenti thesauros:
γὰρ αὐτὴν ἐμπορεύεσθαι, ἢ χρυσίου καὶ ἀργυρίου θησαυρούς,
pciosior āt est lapidib9 pciosis. omne āt pciosū nō
τιμιωτέρα δέ ἐστι λίθων πολυτελῶν. πᾶν δὲ τίμιον οὐκ
dignū illa est: lōgitudo.n. vite & anni vite in dextera e-
ἄξιον αὐτῆς ἐστι. μῆκος γὰρ βίου καὶ ἔτη ζωῆς ἐν τῇ δεξιᾷ αὐ-
ius: in āt sinistra illius diuitie & gl̄ia: ex o-
τῆς, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ αὐτῆς πλοῦτος καὶ δόξα, ἐκ τοῦ στόμα-
re eius pcedit iusticia legem āt & miam in
τος αὐτοῦ ἐκπορεύεται δικαιοσύνη νόμον δὲ καὶ ἔλεον ἐπὶ
lingua fert. vie eius vie pulchre. & oēs
γλώσσης φέρει. αἱ ὁδοὶ αὐτῆς ὁδοὶ καλαί. καὶ πᾶσαι αἱ
semite ei9 in pace. lignū vite est oib9 apphendē-
τρίβοι αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ. ξύλον ζωῆς ἐστι πᾶσι τοῖς ἀντεχο-
tibus eā: & firmatis in eā vt in do-
μένοις αὐτῆς, καὶ τοῖς ἐπερειδομένοις ἐπ᾽ αὐτὴν ὡς ἐπὶ κύ-
minū secura. De9 sapia fundauit terrā:
ριον ἀσφαλής. Ὁ θεὸς τῇ σοφίᾳ ἐθεμελίωσε τὴν γῆν,

parauit āt celos in prudētia. In sensu ei9 abyssi
ἡτοίμασε δὲ οὐρανοὺς ἐν φρονήσει. Ἐν αἰσθήσει αὐτοῦ ἄβυσσοι
scissi sunt: nubes āt distillarūt rores. Fili ne effluas:
ἐρράγησαν, νέφη δὲ ἐρρύησαν δρόσους. Υἱὲ μὴ παραρρυῇς,
custodi āt meū cōsiliū & sentētiā: vt viuat aīa tua:
τήρησον δὲ ἐμὴν βουλὴν καὶ ἔννοιαν, ἵνα ζήσῃ ἡ ψυχή σου,
& gratia sit circū tuū collum. Erit āt sanitas carnib9
καὶ χάρις ᾖ περὶ σῷ τραχήλῳ. Ἔσται δὲ ἴασις ταῖς σαρξί
tuis: & cura tuis ossib9: vt ābules confi
σου, καὶ ἐπιμέλεια τοῖς σοῖς ὀστέοις, ἵνα πορεύῃ πεποι-
sus in pace omnes vias tuas: at pes tu9 nō of
θὼς ἐν εἰρήνῃ πάσας τὰς ὁδούς σου, ὁ δὲ πούς σου οὐ μὴ προ-
fendat. Si eni sederis: itrepid9 eris. Si āt dormieris sua
σκόψῃ. Ἐὰν γὰρ κάθῃ, ἄφοβος ἔσῃ. Ἐὰν δὲ καθεύδῃς ἡ-
uiter somnabis. Et nō pauesces terrorē superuenientem:
δέως ὑπνώσεις. Καὶ οὐ φοβηθήσῃ πτόησιν ἐπελθοῦσαν,
neq ipet9 ipiorum irruentes. Nā dñs erit in
οὐδὲ ὁρμὰς ἀσεβῶν ἐπερχομένας. Ὁ γὰρ κύριος ἔσται ἐπὶ
oibus vijs tuis: & firmabit tuū pedē vt nō quatiaris.
πασῶν ὁδῶν σου, καὶ ἐρείσει σὸν πόδα ἵνα μὴ σαλευθῇς.
Ne abstineas bn̄ facere idigēti: qū vtiq possit man9 tua auxilia
Μὴ ἀπόσχῃ εὖ ποιεῖν ἐνδεῆ, ἡνίκα ἂν ἔχῃ ἡ χείρ σου βοη-
ri. ne dicas reuertens redi: & cras dabo: potente
θεῖν. μὴ εἴπῃς ἐπανελθὼν ἐπάνηκε, καὶ αὔριον δώσω, δυνατοῦ
te existē bn̄ facere. Nō.n. nosti qd pariet dies sequēs.
σου ὄντος εὖ ποιεῖν. Οὐ γὰρ οἶδας τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα.
Ne moliaris in tuū amicū mala: pphabitātē & con-
Μὴ τέκταινε ἐπὶ σὸν φίλον κακά, παροικοῦντα καὶ πε-
fidētē in te. Ne diligas inimicitias ptra hoiem frus-
ποιθότα ἐπὶ σοί. Μὴ φιλεχθρήσῃς πρὸς ἄνθρωπον μά-
tra: ne in te faciat malū. Ne acqras malorum
την, ἵνα μὴ εἰς σὲ ἐργάσηται κακόν. Μὴ κτήσῃ κακῶν
virorum opprobria. Neq emuleris vias eorum. Impu
ἀνδρῶν ὀνείδη. Μηδὲ ζηλώσῃς τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. Ἀκάθαρ-
rus .n. corā dño. ois iniquus. In āt iustis
τος γὰρ ἔναντι κυρίου πᾶς παράνομος. Ἐν δὲ δικαίοις
nō cōsiliū facit execratio dei in domib9 ipiorum: domos
οὐ συνεδριάζει κατάρα κυρίου ἐν οἴκοις ἀσεβῶν, ἐπαύ-
āt iustorum bn̄dicūtur. Dñs superbis resi-
λεις δὲ δικαίων εὐλογοῦνται. Κύριος ὑπερηφάνοις ἀντι-
stit: hūilibus āt dat grām. Gliaz sapiētes
τάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Δόξαν σοφοὶ
hereditabūt: at impij exaltarūt ignominiā.
κληρονομήσουσιν, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὕψωσαν ἀτιμίαν. Ca. 4

Audite filij disciplinā patris: & attē-
Ἀκούσατε παῖδες παιδείαν πατρός, καὶ προ-
dite ad sciēdū cogitationē. Donū eni bonū tribuā vo
σέχετε γνῶναι ἔννοιαν. Δῶρον γὰρ ἀγαθὸν δωροῦμαι ὑ-
bis: meū smonē ne derelinquatis. Fili9.n. fui
μῖν, τὸν ἐμὸν λόγον μὴ ἐγκαταλίπητε. Υἱὸς γὰρ ἐγε-
& ego patri obediēs: & dilectus in fa-
νόμην κἀγὼ πατρὶ ὑπήκοος, καὶ ἀγαπώμενος ἐν προ-
cie matris. Qui dicebāt & docebant me: firme-
σώπῳ μητρός. Οἳ ἔλεγον καὶ ἐδίδασκόν με, ἐρειδέ-
tur noster sermo in tuū cor. Custodi pcep-
τω ὁ ἡμέτερος λόγος εἰς σὴν καρδίαν. Φύλασσε ἐντο-
pta: ne obliuiscaris. Posside sapiam posside itellectū: ne
λάς, μὴ ἐπιλάθῃ. Κτῆσαι σοφίαν κτῆσαι σύνεσιν, μὴ
obliuiscaris: neq cōtemnas eloqa mei oris: neq
ἐπιλάθῃ, μηδὲ παρίδῃς ῥῆσιν ἐμοῦ στόματος, μηδὲ
declines a verbis oris mei. Ne relinquas
ἐκκλίνῃς ἀπὸ ῥημάτων στόματός μου. Μὴ ἐγκαταλί-
eam & inhērebit tibi. dilige eā & custo
πῃς αὐτὴν καὶ ἀνθέξεταί σου. ἐράσθητι αὐτῆς καὶ τηρή-
diet te. Pricipiū sapie: posside sapiam & in omni
σει σε. Ἀρχὴ σοφίας, κτῆσαι σοφίαν καὶ ἐν πάσῃ
possessiōe tua acqre intellectū. Aggerib9 circūda illam:
κτήσει σου κτῆσαι σύνεσιν. Περιχαράκωσον αὐτήν,
& exaltabit te: honora eam: vt te āplectatur. Vt
καὶ ὑψώσει σε, τίμησον αὐτήν, ἵνα σε περιλάβῃ. Ἵνα
det tuo capiti coronam grarum:
δῷ τῇ σῇ κεφαλῇ στέφανον χαρίτων,

stabiliuit celos prudētia. Sapientia illius eruperunt abyssi & nubes rore concrescunt. Fili mi ne effluāt hec ab oculis tuis. Custodi legem meā & consilium meū: & erit vita aīe tue: & grā faucib9 tuis. Tūc ambulabis fiducialiter in via tua: & pes tuus non impinget. Si dormieris nō timebis: quiesces & suauis erit somnus tuus. Ne paueas repentino terrore: & irruentes tibi ruinas impiorum. Dñs enim erit in latere tuo & custodiet pedē tuū ne capiaris. Noli phibere benefacere eū qui pōt. Si vales & ipse benefac. Ne dicas amico tuo vade & reuertere & cras dabo tibi: cū statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum: cū ille in te habeat fiduciā. Nō cōtendas aduersus hominē frustra cū ipse tibi nihil mali fecerit. Ne emuleris hominē iniustum nec imiteris vias eius: qa abominatio est dñi ois illusor: & cū simplicib9 sermocinatio eius. Egestas a dño in domo ipii: habitacula aūt iustorum benedicētur. Ipse deludet illusores: & mansuetis dabit gratiā. Gloriā sapientes possidebunt: stultorum exaltatio ignominia.

4\. Audite filii disciplinā patris & attēdite vt sciatis prudentiā. Donū bonū tribuā vobis: legem meā ne derelinqtis. Nā & ego filius fui patris mei: tenellus & vnigenitus corā matre mea & docebat me atq dicebat. Suscipiat vba mea cor tuū: & custodi pcepta mea & viues. Posside sapientiā: posside prudentiā. Ne obliuiscaris: neq declines a verbis oris mei. Ne dimittas eā & custodiet te: dilige eā & cōseruabit te. Principiū sapiētie posside sapiam: & in oī possessione tua acquire prudētiā. Arripe illā & exaltabit te: & glificaberis ab ea cū eā fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarū:

כונן שמים בתבונה: בדעתו
תהומות נבקעו ושחקים ירעפו
טל: בני אל ילזו מעיניך נצר
תשיה ומזמה: ויהיו חיים לנפשך
וחן לגרגרתיך: אז תלך לבטח
דרכך ורגלך לא תגוף: אם
תשכב לא תפחד ושכבת וערבה
שנתך: אל תירא מפחד פתאם
ומשאת רשעים כי תבא: כי
יהוה יהיה בכסלך ושמר רגלך
מלכד: אל תמנע טוב מבעליו
בהיות לאל ידיך לעשות: אל
תאמר לרעיך לך ושוב ומחר
אתן ויש אתך: אל תחרש על
רעך רעה והוא יושב לבטח
אתך: אל תרוב עם אדם חנם
אם לא גמלך רעה: אל תקנא
באיש חמס ואל תבחר בכל
דרכיו: כי תועבת יהוה נלוז ואת
ישרים סודו: מארת יהוה בבית
רשע ונוה צדיקים יברך: אם
ללצים הוא יליץ ולענוים יתן
חן: כבוד חכמים ינחלו וכסילים
מרים קלון:

Cap. iiij.

שמעו בנים מוסר אב
והקשיבו לדעת בינה: כי לקח
טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו:
כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני
אמי: וירני ויאמר לי יתמך דברי
לבך שמר מצותי וחיה: קנה חכמה
קנה בינה אל תשכח ואל תט
מאמרי פי: אל תעזבה ותשמרך
אהבה ותצרך: ראשית חכמה
קנה חכמה ובכל קנינך קנה
בינה: סלסלה ותרוממך תכבדך כי
תחבקנה: תתן לראשך לוית חן

Pritiua.heb. Ter.heb.Prouer.v. | Trãsla.B.Hie. | Trãs.Gre.lxx..cũ iter.latina.

עטרת תפארת תמגנך: שמע בני וקח אמרי וירבו לך שנות חיים: בדרך חכמה הריתיך הדרכתיך במעגלי ישר: בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל: החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך: בארח רשעים אל תבא ואל תאשר בדרך רעים: פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור: כי לא ישנו אם לא ירעו ונגזלה שנתם אם לא יכשולו: כי לחמו לחם רשע ויין חמסים ישתו: וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום: דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו: בני לדברי הקשיבה לאמרי הט אזנך: אל יליזו מעיניך שמרם בתוך לבבך: כי חיים הם למצאיהם ולכל בשרו מרפא: מכל משמר נצר לבך כי ממנו תוצאות חיים: הסר ממך עקשות פה ולזות שפתים הרחק ממך: עיניך לנכח יביטו ועפעפיך יישרו נגדך: פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכנו: אל תט ימין ושמאול הסר רגלך מרע:

Cap. v.

בני לחכמתי הקשיבה לתבונתי הט אזנך: לשמר מזמות ודעת שפתיך ינצרו: כי נפת תטפנה שפתי זרה וחלק משמן חכה: ואחריתה מרה כלענה חדה כחרב פיות: רגליה ירדות מות שאול צעדיה יתמכו: ארח חיים פן תפלס נעו מעגלתיה לא תדע: ועתה בנים שמעו לי ואל

& corona inclyta proteget te. Audi fili mi & suscipe verba mea: vt multiplicentur tibi anni vite. Viam sapiētie mōstrabo tibi: & ducam p semitas eqtatis. quas cū ingressus fueris non arctabūtur gress⁹ tui & currēs nō hebis offendiculū. Tene disciplinā: ne dimittas eā. Custodi illā: quia illa est vita tua. Ne delecteris in viis ipiorū nec tibi placeat malorū via. Fuge ab ea nec trāseas per illam: declina & desere eam. Non enī dormiūt nisi cū malefecerit: & nō capitur somnus ab eis nisi supplātauerit. Comedūt panem ipietatis & vinū iniqtatis bibunt. Iustorū autē semita quasi lux splendēs: procedit & crescit vsq3 ad pfectā diē. Via impiorum tenebrosa: nesciunt vbi corruāt. Fili mi ausculta sermones meos: & ad eloquia mea inclina aurē tuā. Ne recedant ab oculis tuis: custodi ea in medio cordis tui. Vita enim sunt inuenientibus ea & vniuerse carni sanitas. Omni custodia serua cor tuum: quia ex ipso vita procedit. Remoue a te os prauum: & detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui recta videant: & palpebre tue precedāt gressus tuos. Dirige semitas pedibus tuis: & omnes vie tue stabilientur. Ne declines ad dexterā: neq3 ad sinistrā. Auerte pedem tuū a malo. 5.

Fili mi attende ad sapientiam meam: & prudentie mee inclina aurē tuā: vt custodias cogitationes: & disciplinā labia tua cōseruēt. Fau⁹ enī distillans labia meretricis: & nitidius oleo guttur eius. Nouissima aūt illi⁹ amara q̄si absinthiū: & lingua eius acuta q̄si gladi⁹ biceps. Pedes ei⁹ descēdūt in mortē: & ad inferos gressus ei⁹ penetrāt. Per semitā vite nō ābulāt: vagi sūt gressus ei⁹ & inuestigabiles. Nūc ergo fili mi audi me & ne

corona āt delitiaꝝ ptegat te. Audi fili ⁊ suscipe
στεφάνῳ δὲ τρυφῆς ὑπερασπίσῃ σε. Ἄκουε υἱὲ καὶ δέξαι
mea verba et multiplicabunt tibi āni vite tue. Ut
ἐμοὺς λόγους καὶ πληθυνθήσεταί σοι ἔτη ζωῆς σου. Ἵνα
tibi fiant multe vie vite. Uias .n. sapie mon
σοι γένωνται πολλαὶ ὁδοὶ βίου. Ὁδοὺς γὰρ σοφίας διδά
stro tibi: induco āt te orbitis rectis. Si n. ābulaueri
σκω σε, ἐμβιβάζω δέ σε τροχιαῖς ὀρθαῖς. Ἐὰν γὰρ πορεύῃ
nō arctabūtur tui gressus: si āt cucurreris nō
οὐ συγκλεισθήσεταί σου τὰ διαβήματα, ἐὰν δὲ τρέχῃς οὐ
laborabis. Tene meā disciplinā: ne dimittas: sed
κοπιάσεις. Ἐπιλαβοῦ ἐμῆς παιδείας, μὴ ἀφῇς, ἀλλὰ
custodi eam tibiipi in vitā tuā. vias impioꝝ ne
φύλαξον αὐτὴν σεαυτῷ εἰς ζωήν σου. Ὁδοὺς ἀσεβῶν μὴ
igrediaris: neq3 emuleris vias iniquoꝝ. In q̄cūq3 lo
ἐπέλθῃς, μηδὲ ζηλώσεις ὁδοὺς παρανόμων. Ἐν ᾧ ἂν τό
co castrametati fuerit: ne igrediaris illuc. declina ab e
πῳ στρατοπεδεύσωσι, μὴ ἐπέλθῃς ἐκεῖ. ἔκκλινον ἀπ' αὐ
is ⁊ recede. Neq3.n. dormient: si nō
τῶν καὶ παράλλαξον. Οὐ γὰρ μὴ ὑπνώσωσιν, ἐὰν μὴ
malefecerit: tollitur somn⁹ ab eis ⁊ nō dormiūt.
κακοποιήσωσιν, ἀφῄρηται ὕπνος ἀπ' αὐτῶν καὶ οὐ κοιμῶνται
Hi .n. comedūt panes ipietatis: vino āt iniquo
Οἵδε γὰρ σιτοῦνται σῖτα ἀσεβείας, οἴνῳ δὲ παρανόμῳ
inebriantur. at vie iustoꝝ tanq̄ lux splen
μεθύσκονται. Αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν δικαίων ὁμοίως φωτὶ λάμπου
dēt: pcedūt ⁊ lucent: vsq3 dū dirigat
σι, προπορεύονται καὶ φωτίζουσιν, ἕως ἂν κατορθώσῃ ἡ
dies. At vie impioꝝ tenebrose. non sciunt
ἡμέρα. Αἱ δὲ ὁδοὶ τῶν ἀσεβῶν σκοτειναί. οὐκ οἴδασι
in quo offendūt. Fili meo verbo attende:
ἐν τίνι πῶς προσκόπτουσιν. Υἱὲ ἐμῇ ῥήσει πρόσεχε,
at meis sermōib⁹ adiice tuam aurē. Ne
τοῖς δὲ ἐμοῖς λόγοις παράβαλλε σὸν οὖς. Ὅπως μὴ
relinqant te fontes tui. Custodi eos in tuo cor
ἐκλίπωσί σε αἱ πηγαί σου. Φύλασσε αὐτὰς ἐν σῇ καρ
de. Uita .n. est oibus inuenientib⁹ eos: ⁊ vni
δίᾳ. Ζωὴ γάρ ἐστι πᾶσι τοῖς εὑρίσκουσιν αὐτάς, καὶ πά
uerse carni sanitas. Oī custodia sua tuū cor. ex
σῃ σαρκὶ ἴασις. Πάσῃ φυλακῇ τήρει σὴν καρδίαν, ἐκ
nāq3 his exit⁹ vite. Remoue a teipso puersū os:
γὰρ τούτων ἔξοδοι ζωῆς. Περίελε σεαυτοῦ σκολιὸν στόμα,
⁊ iniusta labia longe a te repelle. Oculi
καὶ ἄδικα χείλη μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἄπωσαι. Οἱ ὀφθαλ
tui recta videant: at palpebre tue annuant
μοί σου ὀρθὰ βλεπέτωσαν, τὰ δὲ βλέφαρά σου νευέτω
iusta. Rectas semitas fac tuis pedib⁹: ⁊ vias
δίκαια. Ὀρθὰς τροχιὰς ποίει σοῖς ποσί, καὶ τὰς ὁδούς
tuas dirige. Ne declines ad dexterā neq3 ad sinistrā
σου κατεύθυνε. Μὴ ἐκκλίνῃς εἰς τὰ δεξιά, μηδὲ εἰς τὰ ἀριστερά,
auerte āt tuū pedē a via mala. Uias .n. q̄ a dextris
ἀπόστρεψον δὲ σὸν πόδα ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς. Ὁδοὺς γὰρ τὰς ἐκ δεξιῶν
nouit deus: puerse āt sunt q̄ a sinistris. Ipse āt rectas fa
οἶδεν ὁ θεός, διεστραμμέναι δέ εἰσιν αἱ ἐξ ἀριστερῶν. Αὐτὸς δὲ ὀρθὰς ποι
ciet semitas tuas: at itinera tua in pace pducet.
ήσει τὰς τροχιάς σου, τὰς δὲ πορείας σου ἐν εἰρήνῃ προάξει. Ca. 5.

Fili mee sapie attende: meis āt sermōib⁹ adiice tuā aurē.
Υἱὲ ἐμῇ σοφίᾳ πρόσεχε, ἐμοῖς δὲ λόγοις παράβαλλε σὸν οὖς.
Ut custodias cogitatiōes bonā: sensū āt meoꝝ labioꝝ p̄cipio
Ἵνα φυλάξῃς ἔννοιαν ἀγαθήν, αἴσθησιν δὲ ἐμῶν χειλέων ἐντέλλομαί
tibi. Ne attendas praue mulieri: mel .n. distillat a labijs
σοι. Μὴ πρόσεχε φαύλῃ γυναικί, μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων
mulieris meretricis: q̄ ad tps ipinguat tuū guttur. postea ta
γυναικὸς πόρνης, ἣ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα. Ὕστερον μέν
men amarius felle inuenies: ⁊ acutum plusq̄ ensem
τοι πικρότερον χολῆς εὑρήσεις, καὶ ἠκονημένον μᾶλλον μαχαίρας
ancipitē. Nā insipientie pedes deducunt vtentes e
διστόμου. Τῆς γὰρ ἀφροσύνης οἱ πόδες κατάγουσι τοὺς χρωμένους αὐ
a cū morte in ifernū. At plāte eius nō firmātur: peri
τῇ μετὰ θανάτου εἰς τὸν ᾅδην. Τὰ δὲ ἴχνη αὐτῆς οὐκ ἐρείδεται, σφαλ
culose āt semite eius ⁊ nō cognoscibiles. Nūc igit fili audi me ⁊ ne
ραὶ δὲ αἱ τροχιαὶ αὐτῆς καὶ οὐκ εὔγνωστοι. Νῦν οὖν υἱὲ ἄκουέ μου καὶ μὴ

Trãsla.gre.lxx.cũ inter.lati. | Trãsla.B.Hie. | Ter.he.Prouer.vi. Pritiua.heb.

irritos facias meos sermōes. Longe fac ab e
ἀκύρους ποιήσῃς ἐμοὺς λόγους. Μακρὰν ποίησον ἀπ' αὐ
a tuā viam: ne appropīq̄s ad fores domoꝝ eius. Ne
τῆς σὴν ὁδόν, μὴ ἐγγίσῃς πρὸς θύραις οἴκων αὐτῆς. Ἵνα μὴ
p̄iciat alijs vitā tuā: ⁊ tuā vitā crudelib⁹. Ne
πρόῃ ἄλλοις ζωήν σου, καὶ σὸν βίον ἀνελεήμοσι. Ἵνα μὴ
ipleantur extranei tuis virib⁹: at tui labores ī domos
πλησθῶσιν ἀλλότριοι σῆς ἰσχύος, οἱ δὲ σοὶ πόνοι εἰς οἴκους
alienas ingrediant. Et peniteas ī nouissimis:
ἀλλοτρίους εἰσέλθωσι. Καὶ μεταμεληθήσῃ ἐπ' ἐσχάτων, ἡ
quādo cōterant carnes corporis tui. Et dices quō
νίκα ἂν κατατριβῶσι σάρκες σώματός σου. Καὶ ἐρεῖς πῶς
odio habui disciplinā: ⁊ icrepatiōes declinauit cor meū.
ἐμίσησα παιδείαν, καὶ ἐλέγχους ἐξέκλινεν ἡ καρδία μου.
Non audiui vocē corripiētis me ⁊ docentis me:
Οὐκ ἤκουον φωνὴν παιδεύοντός με καὶ διδάσκοντός με,
neq3 adieci aurē meā. Pene fui in om
οὐδὲ παρέβαλλον τὸ οὖς μου. Παρ' ὀλίγον ἐγενόμην ἐν παν
ni malo: in medio ecclesie ⁊ synagoge. Fili bibe a
τὶ κακῷ, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας καὶ συναγωγῆς. Υἱὲ πῖνε ὕ
quas de tuis vasis: ⁊ de tuis puteis fontis.
δατα ἀπὸ σῶν ἀγγείων, καὶ ἀπὸ σῶν φρεάτων πηγῆς.
Effundant tibi aque ex tuo fonte: in āt tuas
Ὑπερεκχείσθω σοι τὰ ὕδατα ἐκ τῆς σῆς πηγῆς, εἰς δὲ σὰς
plateas trāseant tue aque. Sint tibi soli
πλατείας διαπορευέσθω τὰ σὰ ὕδατα. Ἔστω σοι μόνῳ
existentis: ⁊ null⁹ alienus p̄ticeps sit tui. Fons
ὑπάρχοντα, καὶ μηδεὶς ἀλλότριος μετασχέτω σοι. Ἡ πη
tue aque sit tibi ppri⁹: ⁊ cōletare cū
γή σου τοῦ ὕδατος ἔστω σοι ἰδία, καὶ συνευφραίνου μετὰ
muliere q̄ ab adolescentia tua. Cerua amicitie ⁊ pull⁹ eq̄
γυναικὸς τῆς ἐκ νεότητός σου. Ἔλαφος φιλίας καὶ πῶλος
tu⁹ gratiarum cōuersetur tecū: at ppria p̄ceat te ⁊ si
σῶν χαρίτων ὁμιλείτω σοι, ἡ δὲ ἰδία ἡγείσθω σου καὶ συ
mul sit tibi i omni tpe: in .n. eius amicitia circum
νέστω σοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν γὰρ τῇ ταύτης φιλίᾳ συμπεριφε
duct⁹ mltiplicabilis eris. Ne mult⁹ sis in alie
ρόμενος πολλοστὸς ἔσῃ. Μὴ πολὺς ἴσθι πρὸς ἀλλοτρί
nā: neq3 cōtinearis vlnis nō ppriē. coram .n. sūt
αν, μηδὲ συνέχου ἀγκάλαις τῆς μὴ ἰδίας. ἐνώπιον γάρ εἰσι
dei oculis vie hois: in āt oēs or
τῶν τοῦ θεοῦ ὀφθαλμῶν ὁδοὶ ἀνδρός, εἰς δὲ πάσας τὰς τρο
bitas eius speculatur. Iniq̄tates virū capiunt: cate
χιὰς αὐτοῦ σκοπεύει. Παρανομίαι ἄνδρα ἀγρεύουσι, σει
nis āt suoꝝ ipi⁹ pctōꝝ vnusq̄sq3 cōstrigit. Ille mo
ραῖς δὲ τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται. Οὗτος τε
ritur cum ipertis: ex āt mltitudie sue vio
λευτᾷ μετὰ ἀπαιδεύτων, ἐκ δὲ πλήθους τῆς ἑαυτοῦ βιό
lētie deiect⁹ ē: ⁊ perijt ppt isipientiā.
τητος ἐξερρίφη, καὶ ἀπώλετο δι' ἀφροσύνην. Ca. 6.

Fili si spopōderis p tuo amico: tradēs tuā manū
Υἱὲ ἐὰν ἐγγυήσῃ σὸν φίλον, παραδώσεις σὴν χεῖρα
inimico. Laqueus.n. fortis viro ppria labia: ⁊ capi
ἐχθρῷ. Παγὶς γὰρ ἰσχυρὰ ἀνδρὶ τὰ ἴδια χείλη, καὶ ἁλίσκε
tur verbis pprij oris. Fac fili q̄ ego tibi precipio:
ται ῥήμασιν ἰδίου στόματος. Ποίει υἱὲ ἃ ἐγώ σοι ἐντέλλομαι,
⁊ liberare. venis.n. in man⁹ maloꝝ ppt tuū amicū: sis non
καὶ σώζου. ἥκεις γὰρ εἰς χεῖρας κακῶν διὰ σὸν φίλον, ἴσθι μὴ
deficiens: incita āt ⁊ amicū tuū p quo spopōdisti.
ἐκλυόμενος, παρόξυνε δὲ καὶ τὸν φίλον σου ὃν ἐνεγγυήσω.
Ne dederis sōnū tuis oculis: neq3 dormites tuis palpe
Μὴ δῷς ὕπνον σοῖς ὄμμασι, μηδὲ ἐπινυστάξῃς σοῖς βλεφά
bris vt salueris tanq̄ damula ex laqis: ⁊ tanq̄ auis ex re
ροις ἵνα σώζῃ ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ πα
ti. Uade ad formicā o piger: ⁊ imitare vidēs
γίδος. Ἴθι πρὸς τὸν μύρμηκα ὦ ὀκνηρέ, καὶ ζήλωσον ἰδὼν
vias eius: ⁊ sis illa sapiētior. Illa enī a
τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ γενοῦ ἐκείνου σοφώτερος. Ἐκεῖνος γάρ γε
gricolationē nō existe. ipi: neq3 cogentem habēs:
ωργίου μὴ ὑπάρχοντος αὐτῷ, μηδὲ τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων,
neq3 sub dn̄o exūs: parat messe cibum mul
μηδὲ ὑπὸ δεσπότην ὤν, ἑτοιμάζεται θέρους τὴν τροφὴν πολ

recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viā tuā: & ne appropinques foribus domus ei⁹. Ne des alienis honorē tuum: & annos tuos crudeli. Ne forte ipleantur extranei virib⁹ tuis: & labores tui sint in domo aliena. Et gemas in nouissimis: qñ cōsumpseris carnes tuas & corpus tuū. & dicas. Cur detestatus sum disciplinā & increpationib⁹ nō acqeuit cor meū? Nec audiui vocē docētium me: & magistris nō iclinaui aurem meā. Pene fui in oī malo: in medio ecclesie et synagoge. Bibe aquā de cisterna tua: & fluēta putei tui. Deriuētur fontes tui foras: & i plateis aquas tuas diuide. Habeto eas sol⁹: nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta: & letare cum muliere adolescentie tue. Cerua charissima & gratissimus hinnulus. Vbera ei⁹ inebriēt te in omī tpe: & in amore ei⁹ delectare iugiter. Quare seduceris fili mi ab aliena: & foueris in sinu alterius? Respicit dn̄s viā hoīs & oēs gressus eius considerat. Iniquitates sue capiunt impium: & funib⁹ pctōꝝ suorū cōstrīgitur. Ipse morietur: qa nō habuit disciplinā & in multitudine stultitie sue decipietur. 6.

Fili mi si spopōderis p amico tuo: defixisti apud extraneū manū tuā. Illaqatus es verbis oris tui & captus ppiis s̄monib⁹. Fac ergo qđ dico fili mi & temetipm libera: qa icidisti in manū pximi tui. Discurre: festia: suscita amicū tuū. Ne dederis sōnū oculis tuis: nec dormitēt palpebre tue. Eruere q̄si damula de manu: & q̄si auis de manu aucupis. Vade ad formicā o piger: & cōsidera vias ei⁹ & disce sapiētiā. Que cū nō habeat ducē nec p̄ceptorē nec pricipē parat i estate cibū sibi: & cōgregat in messe qđ comedat. Vsquequo piger dormies? Qñ consurges de sōno tuo? Paululū dormies

תסורו מאמרי פי: הרחק מעליה דרכך ואל תקרב אל פתח ביתה: פן תתן לאחרים הודך ושנתיך לאכזרי: פן ישבעו זרים כחך ועצביך בבית נכרי: ונהמת באחריתך בכלות בשרך ושארך: ואמרת איך שנאתי מוסר ותוכחת נאץ לבי: ולא שמעתי בקול מורי ולמלמדי לא הטיתי אזני: כמעט הייתי בכל רע בתוך קהל ועדה: שתה מים מבורך ונזלים מתוך בארך: יפוצו מעינתיך חוצה ברחבות פלגי מים: יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך: יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעוריך: אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירוך בכל עת באהבתה תשגה תמיד: ולמה תשגה בני בזרה ותחבק חיק נכריה: כי נכח עיני יהוה דרכי איש וכל מעגלתיו מפלס: עונותיו ילכדנו את הרשע ובחבלי חטאתו יתמך: הוא ימות באין מוסר וברב אולתו ישגה:

Cap. vi.

בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך: נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך: עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעיך: אל תתן שנה לעיניך ותנומה לעפעפיך: הנצל כצבי מיד וכצפור מיד יקוש: לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם: אשר אין לה קצין שטר ומשל: תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה: עד מתי עצל תשכב מתי תקום משנתך: מעט שנות

paululũ dormitabis paululũ cõseres manus tuas vt dormias: & veniet tibi quasi viator egestas: & paupiẽs quasi vir armatus. Homo apostata vir inutilis graditur ore peruerso: annuit ocl̃is: terit pede: digito loquitur: prauo corde machinatur malum: & omni tempore iurgia seminat. Huic extemplo veniet pditio sua & subito conteretur nec habebit vltra medicinã. Sex sũt q̃ odit dñs & septimũ detestatur aĩa eius. Oculos sublimes: linguam mendacẽ: manus effundentes innoxiũ sanguinẽ: cor machinãs cogitationes pessimas pedes veloces ad currendũ in malum: pferentẽ mẽdacia testẽ fallacẽ: & eũ qui seminat inter fratres discordias. Cõserua fili mi pcepta patris tui & ne dimittas legem matris tue. Liga ea iugiter in corde tuo: & circunda gutturi tuo. Cuʒ ambulaueris gradiãtur tecũ: cũ dormieris custodiant te: & euigilans loq̃re cũ eis. Quia mandatum lucerna est & lex lux: & via vite increpatio discipline vt custodiant te a muliere mala & a blanda lingua extranee. Non cõcupiscat pulchritudinem eius cor tuũ: ne capiaris nutibus illius. Precium enĩ scorti vix est vnius panis: mulier autem viri preciosam animam capit. Nunqd potest hõ abscõdere ignẽ in sinu suo vt vestimẽta illi⁹ nõ ardeãt: aut ambulare super prunas vt non plante comburantur eius? Sic qui igreditur ad mulierẽ pxĩmi sui nõ erit mũdus cuʒ tetigerit eam. Nõ grandis est culpa cuʒ qs furat⁹ fuerit: furatur enĩ vt esurientẽ ipleat aĩam. Deprehẽsus quoqʒ reddet septuplum & omnẽ substãtiã dom⁹ sue tradet Qui aũt adulter ẽ ppter inopiã cordis pdet aĩaʒ suã. Turpitudinẽ & ignominiã cõgregat sibi & opprobriũ illi⁹ nõ delebitur.

Quia zelus & furor viri non parcet in die vindicte: nec acquiescet cuiusqʒ precibus: nec suscipiet pro redemptione dona plurima. 7.

Filii mi custodi sermones meos: & precepta mea recondetibi. Serua mãdata mea & viues: & legem meã quasi pupillã oculi tui. Liga eam in digitis tuis: scribe illam in tabulis cordis tui. Dic sapientie soror mea es tu: & prudentiam voca amicã tuã. Vt custodiat te a muliere extranea: & ab aliena que verba sua dulcia facit. De fenestra enim domus mee per cancellos prospexi: & video paruulos. Considero vecordem iuuenem qui transit per plateas iuxta angulum: & prope viã dom⁹ illius graditur in obscuro aduesperascente die in noctis tenebris & caligine. Et ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio preparata ad decipiẽdas animas. Garrula & vaga quietis impatiens: nec valens in domo cõsistere pedibus suis. Nũc foris nunc in plateis: nũc iuxta angulos insidians. Apprehensũ qʒ deosculatur iuuenẽ: & procaci vultu blanditur dicens. Victimas pro salute deuoui: hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuũ: desiderans te videre & repperi. Intexui funibus lectulũ meũ: straui tapetib⁹ pictis ex egypto. Aspersi cubile meũ myrrha & aloe & cinãmomo. Veni inebriemur vberibus: & fruamur cupitis amplexib⁹ donec illucescat dies. Nõ est ei vir i domo sua: abiit via lõgissima sacculũ pecunie secũ tulit: in die plene lune reuersurus est in domũ suã. Irretiuit eũ multis sermonib⁹ & blanditiis labiorum ptraxit illũ. Statim eam sequitur

פתאם כשור אל טבח יבא וכעכס אל מוסר אויל: עד יפלח חץ כבדו כמהר צפור אל פח ולא ידע כי בנפשו הוא: ועתה בנים שמעו לי והקשיבו לאמרי פי: אל ישט אל דרכיה לבך אל תתע בנתיבותיה: כי רבים חללים הפילה ועצמים כל הרגיה: דרכי שאול ביתה ירדות אל חדרי מות:

Cap. viij.

הלא חכמה תקרא ותבונה תתן קולה: בראש מרומים עלי דרך בית נתיבות נצבה: ליד שערים לפי קרת מבוא פתחים תרנה: אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם: הבינו פתאים ערמה וכסילים הבינו לב: שמעו כי נגידים אדבר ומפתח שפתי מישרים: כי אמת יהגה חכי ותועבת שפתי רשע: בצדק כל אמרי פי אין בהם נפתל ועקש: כלם נכחים למבין וישרים למצאי דעת: קחו מוסרי ואל כסף ודעת מחרוץ נבחר: כי טובה חכמה מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה: אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא: יראת יהוה שנאת רע גאה וגאון ודרך רע ופי תהפכות שנאתי: לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה: בי מלכים ימלכו ורוזנים יחקקו צדק: בי שרים ישורו ונדיבים כל שפטי ארץ: אני אהביה אהב ומשחרי ימצאנני: עשר וכבוד

quasi bos ductus ad victimam ∞∞∞ & q̄si agnus lasciuiens: & nescit q̄ ad vincula stult⁹ trahatur: donec transfigat sagitta iecur ei⁹: velut si auis festinet ad laqueum & nescit q̄ de piculo aie illi⁹ agitur. Nūc ergo fili mi audi me: & attende verbis oris mei. Ne abstrahatur in viis illi⁹ mens tua: nec decipiaris semitis eius. ∞∞ Multos eni vulneratos deiecit: & fortissimi ∞ quiq̄ interfecti sunt ab ea. Vie inferi domus ei⁹ penetrantes interiora mortis.

8.

Nunquid non sapientia clamitat: ∞∞ & prudentia dat vocem suam? In summis ∞∞ excelsisq̄ verticibus supra viā in mediis semitis stans iuxta portas ciuitatis in ipsis ∞∞∞ foribus loquitur: dicēs. O viri ad vos ∞∞∞ clamito: & vox mea ad filios ∞∞∞∞∞ hominum. Intelligite paruuli astuciam: ∞∞ & insipiētes animaduertite. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum: & aperientur labia mea vt recta p̄dicēt: veritatē meditabitur guttur meū: & labia mea detestabūtur ipiū. Iusti sunt oēs sermones mei: nō est in eis prauum quid neq̄ peruersum. Recti sunt intelligentibus: ∞ & equi inuenientibus scientiam. Accipite ∞ disciplinā meā & nō pecuniā: doctrinā magisq̄ aurū accipite. Melior est eni sapia cūctis p̄ciosissimis: & om̄e desiderabile nō pōt ei cōparari. Ego sapientia habito in cōsilio: & eruditis intersum cogitationibus. Timor dn̄i odit ∞∞∞ malū: arrogantiā & superbiam & viam prauā & os bilingue detestor. Meū est consilium & equitas: mea est prudētia: mea ē fortitudo. Per me reges regnāt: & legum cōditores iusta decernunt. Per me principes imperant: & potentes ∞∞ decernunt iusticiā. Ego diligentes me diligo: & qui mane vigilauerint ad me: inuenient me.

Tanq̄ āt bos ad victimā ducitur: ⁊ tanq̄ canis ad
Ὥσπερ δὲ βοῦς ἐπὶ σφαγὴν ἄγεται, καὶ ὥσπερ κύων ἐπὶ
vincula: ⁊ tanq̄ ceruus sagittatiōe percussus in
δεσμούς, καὶ ὡς ἔλαφος τοξεύματι πεπληγὼς εἰς τὸ
iecur: festinat āt velut auis ad laqueū: nō sciens
ἧπαρ, σπεύδει δὲ ὥσπερ ὄρνεον εἰς παγίδα, οὐκ εἰδὼς
q̄ p̄ aīa currit. Nūc igit fili audi me: ⁊ atte
ὅτι περὶ ψυχῆς τρέχει. Νῦν οὖν υἱὲ ἄκουέ μου, καὶ πρό-
de verbis oris mei. Ne declinet in vias
σεχε ῥήμασι στόματός μου. Μὴ ἐκκλινάτω εἰς τὰς ὁδοὺς
illius cor tuū: ⁊ nō decipiaris in viis eius.
αὐτῆς ἡ καρδία σου, καὶ μὴ πλανηθῇς ἐν ἀτραποῖς αὐ-
Multos .n. vulnerās deiecit: ⁊ innumerabiles
τῆς. Πολλοὺς γὰρ τρώσασα καταβέβληκε, καὶ ἀναρίθμητοί
sunt quos interfecit. Vie inferni dom⁹ ei⁹ deducen-
εἰσιν οὓς πεφόνευκεν. Ὁδοὶ ᾅδου ὁ οἶκος αὐτῆς κατάγου-
tes in p̄mptuaria mortis.
σαι εἰς τὰ ταμιεῖα τοῦ θανάτου.

Ca. 8.

Tu sapiam p̄dicabis: vt prudentia tibi obedi-
Σὺ τὴν σοφίαν κηρύξεις, ἵνα φρόνησίς σοι ὑπα-
at. In .n. excelsis verticib⁹ est: in medio āt
κούσῃ. Ἐπὶ γὰρ τῶν ὑψηλῶν ἄκρων ἐστίν, ἀναμέσον δὲ
semitaꝝ stetit. Iuxta .n. portas potentū assi
τῶν τρίβων ἕστηκε. Παρὰ γὰρ πύλαις δυναστῶν παρε-
det: in āt introitib⁹ laudat. Uos o hoies ad
δρεύει, ἐν δὲ εἰσόδοις ὑμνεῖται. Ὑμᾶς ὦ ἄνθρωποι πα-
uoco: ⁊ p̄mitto meā vocē filiis hominū. Intel
ρακαλῶ, καὶ προΐεμαι ἐμὴν φωνὴν υἱοῖς ἀνθρώπων. Νοή-
ligite inocētes astutiam: at insipiētes apponite cor.
σατε ἄκακοι πανουργίαν, οἱ δὲ ἀπαίδευτοι ἔνθεσθε καρ-
Exaudite me: grauia .n. dicā: ⁊ referā
δίαν. Εἰσακούσατέ μου, σεμνὰ γὰρ ἐρῶ, καὶ ἀνοίσω
a labiis recta. Q̄m veritatē meditabit guttur
ἀπὸ χειλέων ὀρθά. Ὅτι ἀλήθειαν μελετήσει ὁ λάρυγξ
meū: abominabilia āt coram me labia mēdacia. Cū
μου, ἐβδελυγμένα δὲ ἐναντίον ἐμοῦ χείλη ψευδῆ. Με-
iusticia omnia verba oris mei:
τὰ δικαιοσύνης πάντα τὰ ῥήματα τοῦ στόματός μου,
nihil in eis p̄uersū neq̄ tortuosum. Omnia
οὐδὲν ἐν αὐτοῖς σκολιὸν οὐδὲ στραγγαλιῶδες. Πάντα
p̄sentia intelligētib⁹: ⁊ recta inuenientib⁹ scientiā.
ἐνώπια τοῖς συνιοῦσι, καὶ ὀρθὰ τοῖς εὑρίσκουσι γνῶσιν.
Accipite disciplinā ⁊ nō argentū: ⁊ cognitionē su-
Λάβετε παιδείαν καὶ μὴ ἀργύριον, καὶ γνῶσιν ὑ-
per aurum approbatum. Eligite poti⁹ āt sen
πὲρ χρυσίον δεδοκιμασμένον. Αἱρεῖσθε δὲ αἰσθή-
sus q̄ auꝝ purū. Melior .n. sapia lapidib⁹ p̄
σεις χρυσίου καθαροῦ. Κρείσσων γὰρ σοφία λίθων πο-
ciosis: omne āt p̄ciosū nō dignū ea est. Ego
λυτελῶν, πᾶν δὲ τίμιον οὐκ ἄξιον αὐτῆς ἐστιν. Ἐγὼ
sapia habitaui cōsiliū ⁊ cognitionē ⁊ cogitationē
ἡ σοφία κατεσκήνωσα βουλὴν καὶ γνῶσιν καὶ ἔννοιαν
ego inuocaui. Timor dn̄i odit iniusticiā: ɔtu
ἐγὼ ἐπεκαλεσάμην. Φόβος κυρίου μισεῖ ἀδικίαν, ὕ-
meliāq̄ ⁊ superbiam ⁊ vias prauoꝝ: odi
βριν τε καὶ ὑπερηφανίαν καὶ ὁδοὺς πονηρῶν, μεμί-
āūt ego peruersas vias maloꝝ. Meū ɔsiliū
σηκα δὲ ἐγὼ διεστραμμένας ὁδοὺς κακῶν. Ἐμὴ βουλὴ
⁊ securitas: mea prudentia: mea āt fortitudo. Per me
καὶ ἀσφάλεια, ἐμὴ φρόνησις, ἐμὴ δὲ ἰσχύς. Δι᾽ ἐμοῦ
reges regnant: ⁊ potentes scribunt iusti-
βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιο-
ciam. Per me magnates magnificant: ⁊ re-
σύνην. Δι᾽ ἐμοῦ μεγιστᾶνες μεγαλύνονται, καὶ τύραν-
ges p̄ me dn̄antur tre. Ego me diligentes dili-
νοι δι᾽ ἐμοῦ κρατοῦσι γῆς. Ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγα-
go: at me q̄rentes inuenient grām. Diui-
πῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὑρήσουσι χάριν. Πλοῦ-
tie ⁊ glīa
τος καὶ δόξα ∞∞∞∞∞

mihi est: ⁊ possessio multoꝝ et iusticia. Melius
ἐμοὶ ὑπάρχει, καὶ κτῆσις πολλῶν καὶ δικαιοσύνη. Βέλτιον
me reddit⁹ habere sup̄ auꝝ ⁊ lapide p̄ciosū: at mea ge-
ἐμὲ καρπίζεσθαι ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον, τὰ δὲ ἐμὰ γεν-
nimina meli⁹ argēto electo. In viis iusticie am-
νήματα κρείσσον ἀργυρίου ἐκλεκτοῦ. Ἐν ὁδοῖς δικαιοσύνης πε-
bulo: ⁊ in medio semitaꝝ iusticie versor. Ut
ριπατῶ, καὶ ἀναμέσον τρίβων δικαιοσύνης ἀναστρέφομαι. Ἵνα
diuidā me diligentib⁹ substātiā: ⁊ thesauros
μερίσω τοῖς ἐμὲ ἀγαπῶσιν ὕπαρξιν, καὶ τοὺς θησαυροὺς
eoꝝ repleā bonis. Si annūciauero vobis que quoti-
αὐτῶν ἐμπλήσω ἀγαθῶν. Ἐὰν ἀναγγείλω ὑμῖν τὰ καθημέ-
die fiūt: memor ero q̄ ex seculo nūerare. Domi-
ραν γινόμενα, μνημονεύσω τὰ ἐξ αἰῶνος ἀριθμῆσαι. Κύρι-
nus ɔdidit me initiū viaꝝ suaꝝ in op̄a sua: ante secu-
ος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, πρὸ τοῦ αἰῶ-
lū fundauit me: in initio anteq̄ terrā faceret. Et ante
νος ἐθεμελίωσέ με, ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ τὴν γῆν ποιῆσαι. Καὶ πρὸ
q̄ abyssos faceret: anteq̄ p̄cederēt fontes aqua-
τοῦ τὰς ἀβύσσους ποιῆσαι, πρὸ τοῦ προελθεῖν τὰς πηγὰς τῶν ὑδά-
rū: Anteq̄ mōtes facti essent: āte āt oēs colles gignit me.
των, Πρὸ τοῦ ὄρη ἑδρασθῆναι, πρὸ δὲ πάντων βουνῶν γεννᾷ με.
Dn̄s fecit regiones ⁊ ihabitabilia: ⁊ sūma q̄ habitant ei⁹ q̄
Κύριος ἐποίησε χώρας καὶ ἀοικήτους, καὶ ἄκρα οἰκούμενα τῆς
sub celo. Qn̄ p̄parabat celū: simul aderā ipsi
ὑπ᾽ οὐρανόν. Ἡνίκα ἡτοίμαζε τὸν οὐρανόν, συμπαρήμην αὐ-
⁊ qn̄ secernebat suā sedē sup̄ vētos. Qn̄ for-
τῷ, καὶ ὅτε ἀφώριζε τὸν ἑαυτοῦ θρόνον ἐπ᾽ ἀνέμων. Ἡνίκα ἰσχυ-
tes faciebat q̄ supra nubes: ⁊ qn̄ securos ponebat fontes ei⁹ q̄
ρὰ ἐποίει τὰ ἄνω νέφη, καὶ ὡς ἀσφαλεῖς ἐτίθει πηγὰς τῆς
sub celo. In ponēdo mari terminū ei⁹:
ὑπ᾽ οὐρανόν. Ἐν τῷ τιθέναι τῇ θαλάσσῃ ἀκριβασμὸν αὐτοῦ,
⁊ aque nō trāsibūt os ei⁹: ⁊ fortia faciebat
καὶ ὕδατα οὐ παρελεύσονται στόματος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὰ ἐποίει
fundamēta terre. Erā apud eū cōponens ego erā: cui
τὰ θεμέλια τῆς γῆς. Ἤμην παρ᾽ αὐτῷ ἁρμόζουσα ἐγὼ ἤμην, ᾗ
adgaudebat. Per singulos dies āt delectabar ī facie ei⁹
προσέχαιρε. Καθημέραν δὲ εὐφραινόμην ἐν προσώπῳ αὐτοῦ
in oī tp̄e. Qn̄ letabat habitabilē p̄ficiēs
ἐν παντὶ καιρῷ. Ὅτε εὐφραίνετο τὴν οἰκουμένην συντελέ-
⁊ delectabat in filiis hoim. Nūc ergo fili audi
σας, καὶ ἐνευφραίνετο ἐν υἱοῖς ἀνθρώπων. Νῦν οὖν υἱὲ ἄκουέ
me ⁊ beati vias meas custodiētes. Audite sa-
μου καὶ μακάριοι οἳ ὁδούς μου φυλάσσοντες. Ἀκούσατε σο-
pia ⁊ sapiētes estote: ⁊ ne obturamini. Beat⁹ vir q̄
φίαν καὶ σοφίσθητε, καὶ μὴ ἀποφραγῆτε. Μακάριος ἀνὴρ ὃς
exaudiet me: ⁊ homo q̄ meas vias fuabit:
εἰσακούσεταί μου, καὶ ἄνθρωπος ὃς τὰς ἐμὰς ὁδοὺς φυλάξει,
vigilās ad meas fores quotidie: seruās terminos meoꝝ
ἀγρυπνῶν ἐπ᾽ ἐμαῖς θύραις καθημέραν, τηρῶν σταθμοὺς ἐμῶν
ingressuū. Nā exit⁹ mei exit⁹ vite: ⁊ parat
εἰσόδων. Αἱ γὰρ ἔξοδοί μου ἔξοδοι ζωῆς, καὶ ἑτοιμάζεται
volūtas a dn̄o. At in me peccātes impiū
θέλησις παρὰ κυρίου. Οἱ δὲ εἰς ἐμὲ ἁμαρτάνοντες ἀσε-
sunt in suas aias: ⁊ q̄ oderūt me dili-
βοῦσιν εἰς τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, καὶ οἱ μισοῦντές με ἀγα-
gunt mortem.
πῶσι θάνατον.

Ca. 9.

Sapiētia edificauit sibi domū: ⁊ substulit colūnas
Ἡ σοφία ᾠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον, καὶ ὑπήρεισε στύλους
septē. Mactauit suas victimas: miscuit in craterē
ἑπτά. Ἔσφαξε τὰ ἑαυτῆς θύματα, ἐκέρασεν εἰς κρατῆρα
suū vinū: ⁊ parauit suā mēsam.
τὸν ἑαυτῆς οἶνον, καὶ ἡτοιμάσατο τὴν ἑαυτῆς τράπεζαν.
Misit suos seruos: cōuocans cū excel-
Ἀπέστειλε τοὺς ἑαυτῆς δούλους, συγκαλοῦσα μετὰ ὑψη-
sa p̄dicatione. Ad craterē dicēs: q̄ est isipiēs de-
λοῦ κηρύγματος. Ἐπὶ κρατῆρα λέγουσα, ὅς ἐστιν ἄφρων ἐκ-
clinet ad me. ⁊ idigētib⁹ mente dixit: veni-
κλινάτω πρός με. καὶ τοῖς ἐνδεέσι φρενῶν εἶπεν, ἔλθε-
te comedite ex meis panib⁹:
τε φάγετε τῶν ἐμῶν ἄρτων, ∞∞∞∞

Mecū sunt diuitie & gloria opes supne & iustitia. Melior ē fructus meus auro & lapide precioso: & genimina mea argēto electo. In viis iusticie ambulabo in medio semitarum iudicii: vt ditē diligentes me: & thesauros eorum repleam. ∞ Dn̄s possedit me in initio viarū suaꝝ: anteq̄ q̄cq̄ quā faceret a principio. Ab eterno ordinata sū: & ex antiq̄s anteq̄ terra fieret. Nondum erant ∞ abyssi: & ego iam cōcepta erā. Necdum fontes aquarū eruperant: nec dum montes graui mole constiterant. Ante oēs colles ego parturiebar. Adhuc terra nō fecerat: & flumina & cardines orbis terre. Quando preparabat celos ∞∞ aderam: quando certa lege & gyro vallabat ∞ abyssos. Quādo ethera firmabat sursum: & ∞ librabat fontes aquarū. Quando circūdabat mari terminū suū: & legē ponebat aq̄s ne trāsirent fines suos. Qn̄ appendebat fundamēta terre: cū eo erā cūcta cōponēs. Et delectabar p singulos dies ludens corā eo omni tempore: & ∞ ludens in orbe terrarū: & delicie mee esse ∞∞ cum filiis hominum. Nunc ergo filii ∞∞∞ audite me: beati qui custodiunt vias meas. ∞∞ Audite disciplinā & estote sapiētes: & nolite abiicere eam. Beatus homo q audit me: & q vigilat ad fores meas quottidie & obseruat ad ∞∞∞ postes ostii mei. Qui me inuenerit inueniet vitā: & hauriet salutē a dn̄o. Qui āt in me peccauerit: ledet aīam suā: oēs qui me oderunt diligūt mortem.

9.

Sapientia edificauit sibi domū: excidit columnas septem. ∞∞ Immolauit victimas suas: miscuit vinum: ∞∞ proposuit mēsam suā. Misit ancillas suas vt ∞ vocarēt ad arcem & ad menia ciuitatis. ∞∞∞ Siquis ē paruul⁹ veniat ad me: & insipientibus locuta est. Venite comedite panem meum: ∞∞

אתי הון עתק וצדקה: טוב פריי מחרוץ ומפז ותבואתי מכסף נבחר: בארח צדקה אהלך בתוך נתיבות משפט: להנחיל אהבי יש ואצרתיהם אמלא: יהוה קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז: מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ: באין תהומות חוללתי באין מעינות נכבדי מים: בטרם הרים הטבעו לפני גבעות חוללתי: עד לא עשה ארץ וחוצות וראש עפרות תבל: בהכינו שמים שם אני בחקו חוג על פני תהום: באמצו שחקים ממעל בעזוז עינות תהום: בשומו לים חקו ומים לא יעברו פיו בחוקו מוסדי ארץ: ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשעים יום יום משחקת לפניו בכל עת: משחקת בתבל ארצו ושעשעי את בני אדם: ועתה בנים שמעו לי ואשרי דרכי ישמרו: שמעו מוסר וחכמו ואל תפרעו: אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמר מזוזת פתחי: כי מצאי מצאי חיים ויפק רצון מיהוה: וחטאי חמס נפשו כל משנאי אהבו מות:

Cap. ix.

חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה: טבחה טבחה מסכה יינה אף ערכה שלחנה: שלחה נערתיה תקרא על גפי מרומי קרת: מי פתי יסר הנה חסר לב אמרה לו: לכו לחמו בלחמי

ושתו ביין מסכתי: עזבו פתאים
וחיו ואשרו בדרך בינה: יסר
לץ לקח לו קלון ומוכיח לרשע
מומו: אל תוכח לץ פן ישנאך
הוכח לחכם ויאהבך: תן לחכם
ויחכם עוד הודע לצדיק
ויוסף לקח: תחלת חכמה יראת
יהוה ודעת קדשים בינה:
כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך
שנות חיים: אם חכמת חכמת
לך ולצת לבדך תשא: אשת
כסילות הומיה פתיות ובל
ידעה מה: וישבה לפתח ביתה
על כסא מרמי קרת: לקרא
לעברי דרך המישרים ארחותם:
מי פתי יסר הנה וחסר לב
ואמרה לו: מים גנובים ימתקו
ולחם סתרים ינעם: ולא ידע
כי רפאים שם בעמקי שאול
קראיה:

Cap. x.

משלי שלמה בן חכם ישמח
אב ובן כסיל תוגת אמו: לא
יועילו אוצרות רשע וצדקה
תציל ממות: לא ירעיב יהוה
נפש צדיק והות רשעים יהדף:
ראש עשה כף רמיה ויד חרוצים
תעשיר: אגר בקיץ בן משכיל
נרדם בקציר בן מביש: ברכות
לראש צדיק ופי רשעים
יכסה חמס: זכר צדיק לברכה
ושם רשעים ירקב: חכם לב
יקח מצות ואויל שפתים ילבט:
הולך בתם ילך בטח ומעקש
דרכיו יודע: קרץ עין יתן עצבת
ואויל שפתים ילבט: מקור
חיים פי צדיק ופי רשעים

שתה פתה · חיה · יסר · לוץ קלה · יכח שנא · אהב נתן · חכם ידע · צדק יסף · חלל ידע · קדש · רבה יום · יסף שנה · לוץ בדד · נשא איש · כסל המה · פתה · רום קרה · ישר · גנב מתק · נעם · שאל · שמח יגה · יעל אצר · נצל רעב · צדק הוה · הדף ראש · רמה חרץ · עשר קוץ · שכל רדם · קצר בוש · פה כסה · רקב · לקח מצוה · אול שפה · לבט תמם · עקש ידע · נתן קור · פה

& bibite vinũ qđ miscui vobis. Relinqte infantiã & viuite: & ambulate p vias prudentie. Qui erudit derisorẽ: ipse iniuriã sibi facit: & qui arguit impiũ sibi maculã generat. Noli arguere derisorẽ ne oderit te: argue sapientem & diliget te. Da sapiẽti occasionẽ: & addetur ei sapiã. Doce iustũ: & festinabit accipere. Pricipiũ sapie timor dñi: & scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui: & addẽtur tibi anni vite. Si sapiens fueris ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ tibimetipsi eris: si autẽ illusor solus portabis malum. Mulier stulta & clamosa plẽaqȝ illecebris & nihil oĩno sciens: sedet in foribus domus sue super sellam in excelso vrbis loco: vt vocaret transeuntes per viam & pergẽtes in itinere suo. Quis est paruulus: declinet ad me. Et vecordi locuta est: aque furtiue dulciores sunt: ꝏꝏꝏꝏ & panis abscõditus suauior. Et ignorauit ꝏꝏꝏ qꝫ ibi sint gigantes: & in profundis inferni ꝏ conuiue eius. 10.

Parabole salomonis. Filiꝰ sapiẽs letificat patrẽ: filius vero stultus mesticia est matris sue. Nil proderũt thesauri impietatis: iustitia vero liberabit a morte. Non affliget dominus fame animam iusti: & insidias impiorum subuertet. Egestatẽ operata est manus remissa: manus aũt fortium diuitias parat. Qui cõgregat in messe filiꝰ sapiẽs ẽ: q aũt stertit estate: filiꝰ cõfusiõis. Benedictio super caput iusti: os aũt impiorum operit iniquitatẽ. Memoria iusti cum laudibꝰ: & nomen impiorũ putrescet. Sapiẽs corde pcepta suscipiet: stultus ceditur labiis. ꝏꝏꝏ Qui ãbulat simpliciter: ambulat cõfidẽter: qui autẽ deprauat vias suas manifestus erit. Qui annuit oculo dabit dolorẽ: & stultꝰ labiis verberabitur. Vena vite os iusti: & os impiorum ꝏꝏꝏ

& bibite vinũ: quod miscui vobis. Relinqte insipiẽtiã
καὶ πίετε οἶνον, ὃν ἐκέρασα ὑμῖν. Ἀπολείπετε ἀφροσύνην
& viuetis. & querite prudentiã: vt viuatis. Et cor
καὶ ζήσεσθε. καὶ ζητήσατε φρόνησιν, ἵνα βιώσητε. Καὶ κα-
rigite in cognitione ĩtellectũ: q erudit malos acci
τορθώσατε ἐν γνώσει σύνεσιν, ὁ παιδεύων κακοὺς λήψε-
piet sibi iniuriã. redarguẽs ãt impiũ: vituperabit
ται ἑαυτῷ ἀτιμίαν. Ἐλέγχων δὲ τὸν ἀσεβῆ, μωμήσεται
seipm. Ne arguas malos: ne oderint te: argue
ἑαυτόν. Μὴ ἔλεγχε κακούς, ἵνα μὴ μισήσωσί σε, ἔλεγχε
sapiẽtẽ: & diliget te. Da sapiẽti occasionẽ & sapiẽ
σοφόν, καὶ ἀγαπήσει σε. Δίδου σοφῷ ἀφορμὴν καὶ σο-
tior erit: notũ fac iusto & addet suscipere.
φώτερος ἔσται, γνώριζε δικαίῳ καὶ προσθήσει τοῦ δέχεσθαι.
Pricipiũ sapie timor dñi: & ꝯsiliũ sanctoꝝ ĩtellectꝰ.
Ἀρχὴ σοφίας φόβος κυρίου, καὶ βουλὴ ἁγίων σύνεσις. Τὸ
Nã cognoscere legẽ mẽtis est bone. hoc enĩ mo
γὰρ γνῶναι νόμον διανοίας ἐστὶν ἀγαθῆς. τούτῳ γὰρ τῷ τρό-
do multũ viues tpꝰ: & addent tibi anni vite.
πῳ πολὺν ζήσεις χρόνον, καὶ προστεθήσεταί σοι ἔτη ζωῆς.
Fili si sapiẽs fueris tibi ipsi sapiẽs eris: si ãt malꝰ euaseris:
Υἱὲ ἐὰν σοφὸς γένῃ σαυτῷ σοφὸς ἔσῃ, ἐὰν δὲ κακὸς ἀποβῇς,
solꝰ hauries mala. Mulier stulta & audax idigẽs frustro pãis
μόνος ἀντλήσεις κακά. Γυνὴ ἄφρων καὶ θρασεῖα ἐνδεὴς ψωμοῦ
fit: q nõ scit verecũdiã: sedit in foribꝰ sue
γίνεται, ἣ οὐκ ἐπίσταται αἰσχύνην, ἐκάθισεν ἐπὶ θύραις τοῦ ἑαυτῆς
domꝰ sup sellã manifeste in plateis: aduocãs
οἴκου ἐπὶ δίφρου ἐμφανῶς ἐν πλατείαις, προσκαλουμέ-
trãseũtes viã: & dirigẽtes in vijs
νη τοὺς παριόντας ὁδόν, καὶ κατευθύνοντας ἐν ταῖς ὁδοῖς
coꝝ. Qui est vrm insipiẽtissimus: declinet ad me:
αὐτῶν. Ὅς ἐστιν ὑμῶν ἀφρονέστατος, ἐκκλινάτω πρός με,
& indigẽtes ãt mente hortor dicẽs.
καὶ τοῖς ἐνδεέσι δὲ φρονήσεως παρακελεύομαι λέγουσα.
Panes abscõditos dulcit attingite: & aquã furti dulcẽ bibite: Ipse ãt nõ sciuit q gigãtes apud eã pereũt:
Ἄρτων κρυφίων ἡδέως ἅψασθε, καὶ ὕδατος κλοπῆς γλυκεροῦ πίετε. Ὁ δὲ οὐκ οἶδεν ὅτι γηγενεῖς παρ' αὐτῇ ὄλλυνται,
& in pfunditatẽ inferni occurrit.
καὶ ἐπὶ πέταυρον ᾅδου συναντᾷ. Ca.10.

Filiꝰ sapiẽs letificat patrẽ: filiꝰ vero stultꝰ mesti-
Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα, υἱὸς δὲ ἄφρων λύ-
tia matri. Non proderũt thesauri iniquis: iusticia
πη μητρί. Οὐκ ὠφελήσουσι θησαυροὶ ἀνόμους, δικαιοσύ-
vero liberabit a morte. Nõ fame necabit dñs aĩam
νη δὲ ῥύσεται ἐκ θανάτου. Οὐ λιμοκτονήσει κύριος ψυχὴν
iustã: vitã ãt impioꝝ subuertet. Paupertas virũ humiliat: manꝰ ãt virilũ ditãt. Filiꝰ doctꝰ
δικαίαν, ζωὴν δὲ ἀσεβῶν ἀνατρέψει. Πενία ἄνδρα ταπεινοῖ, χεῖρες δὲ ἀνδρείων πλουτίζουσιν. Υἱὸς πεπαι-
sapiẽs erit: at stulto ministro vtet. Sal-
δευμένος σοφὸς ἔσται, τῷ δὲ ἄφρονι διακόνῳ χρήσεται. Διε-
uatꝰ ẽ a calore filiꝰ intelligẽs: corruptꝰ a vẽtis ãt fit
σώθη ἀπὸ καύματος υἱὸς νοήμων, ἀνεμόφθορος δὲ γίνεται
in tpe messis filiꝰ iniquꝰ. Benedictio dñi sup caput
ἐν ἀμητῷ υἱὸς παράνομος. Εὐλογία κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν
iusti: os ãt impioꝝ operiet planctũ itẽpestiuũ. Memoria
δικαίου, στόμα δὲ ἀσεβῶν καλύψει πένθος ἄωρον. Μνήμη δι-
iusti cũ laude: nomẽ vero impij extinguit. Sapiẽs
καίου μετ' ἐγκωμίων, ὄνομα δὲ ἀσεβοῦς σβέννυται. Σοφὸς
corde suscipiet pcepta: at nõ tectꝰ labijs obliquãs
καρδίᾳ δέξεται ἐντολάς, ὁ δὲ ἄστεγος χείλεσι σκολιάζων
supplantabit. Qui ambulat simplicit ambulat cõfi-
ὑποσκελισθήσεται. Ὃς πορεύεται ἁπλῶς πορεύεται πε-
dẽs: at q puertit vias suas: cognoscet.
ποιθώς, ὁ δὲ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, γνωσθήσεται.
Qui annuit oculo cũ dolo ꝯgregat viris tristi-
Ὁ ἐννεύων ὀφθαλμὸν μετὰ δόλου συνάγει ἀνδράσι λύ-
tias: at redarguẽs cũ audacia pacificat. Fõs
πας, ὁ δὲ ἐλέγχων μετὰ παρρησίας εἰρηνοποιεῖ. Πη-
vite in manu iusti: os ãt impij
γὴ ζωῆς ἐν χειρὶ δικαίου, στόμα δὲ ἀσεβοῦς ꝏꝏꝏ

operiet pditio. Odiũ suscitabit ꝯtentionẽ: oẽs
καλύψει ἀπώλεια. Μῖσος ἐγείρει νεῖκος, πάντας
ãt nõ cõtendentes operiet amicitia. Qui de
δὲ τοὺς μὴ φιλονεικοῦντας καλύψει φιλία. Ὃς ἐκ
labijs pfert sapiam: virga verberat virũ ex-
χειλέων προφέρει σοφίαν, ῥάβδῳ τύπτει ἄνδρα ἀ-
cordẽ. sapiẽtes abscõdent sensum: os ãt procacis
κάρδιον. Σοφοὶ κρύψουσιν αἴσθησιν, στόμα δὲ προπετοῦς
pximũ ẽ ꝯtritioni. possessio diuitũ vrbs munita:
ἐγγίζει συντριβῇ. κτῆσις πλουσίων πόλις ὀχυρά,
ꝯtritio ãt impioꝝ pauptas. Opa iustoꝝ vitã faciũt:
συντριβὴ δὲ ἀσεβῶν πενία. Ἔργα δικαίων ζωὴν ποιεῖ,
fructꝰ ãt impioꝝ peccatis. Vias vite custo-
καρπὸς δὲ ἀσεβῶν ἁμαρτίας. Ὁδοὺς ζωῆς φυ-
dit disciplina: disciplina ãt irredarguibilis errat. ab-
λάσσει παιδεία, παιδεία δὲ ἀνεξέλεγκτος πλανᾶται. κα-
scondũt inimicitiã labia iusta: at pferẽtes cõtu-
λύπτουσιν ἔχθραν χείλη δίκαια, οἱ δὲ ἐκφέροντες λοιδο-
melias insipiẽtissimi sunt. Ex multiloquio nõ fugi-
ρίας ἀφρονέστατοί εἰσιν. Ἐκ πολυλογίας οὐκ ἐκφεύ-
es peccatũ: parcẽs ãt labijs ĩtelligẽs eris.
ξῃ ἁμαρτίαν, φειδόμενος δὲ χειλέων νοήμων ἔσῃ.
Argentũ igne examinatũ lingua iusti: cor ãt
Ἄργυρος πεπυρωμένος γλῶσσα δικαίου, καρδία δὲ
impij deficiet. Labia iustoꝝ sciũt excel-
ἀσεβοῦς ἐκλείψει. Χείλη δικαίων ἐπίσταται ὑψη-
sa: at isipiẽtes in egestate moriunt. Bñdictio domi-
λά, οἱ δὲ ἄφρονες ἐν ἐνδείᾳ τελευτῶσιν. Εὐλογία κυρί-
ni sup caput iusti: hec diuites facit: & nõ
ου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίου, αὕτη πλουτίζει, καὶ οὐ
addet ei tristitia in corde. In risu stul-
μὴ προστεθῇ αὐτῇ λύπη ἐν καρδίᾳ. Ἐν γέλωτι ἄ-
tus operat mala: at sapiã viro parit prudẽ-
φρων πράσσει κακά, ἡ δὲ σοφία ἀνδρὶ τίκτει φρό-
tiã. In pditione impius circũfert: desideriũ
νησιν. Ἐν ἀπωλείᾳ ἀσεβὴς περιφέρεται, ἐπιθυμία
ãt iusti acceptabile. trãseunte tẽpestate dele-
δὲ δικαίου δεκτή. παραπορευομένης καταιγίδος ἀφα-
tur impiꝰ: iustus ãt q declinauit saluat in
νίζεται ὁ ἀσεβής, δίκαιος δὲ ἐκκλίνας σώζεται εἰς τὸν
seculũ. Sicut vua acerba dẽtibꝰ nociua & fu-
αἰῶνα. Ὥσπερ ὄμφαξ ὀδοῦσι βλαβερὸν καὶ κα-
mus oculis: sic iniquitas vtentibꝰ
πνὸς ὄμμασιν, οὕτως παρανομία τοῖς χρωμένοις
ea. Timor dñi apponit dies: ãni ãt
αὐτῇ. Φόβος κυρίου προστίθησιν ἡμέρας, ἔτη δὲ
impioꝝ breuiabunt. immorat iustis letitia:
ἀσεβῶν ὀλιγωθήσεται. Ἐγχρονίζει δικαίοις εὐφροσύ-
spes ãt impioꝝ perit. Munitio sancti
νη, ἐλπὶς δὲ ἀσεβῶν ὄλλυται. Ὀχύρωμα ὁσίου
timor dñi: cõtritio ãt operantibꝰ ma-
φόβος κυρίου, συντριβὴ δὲ τοῖς ἐργαζομένοις κα-
la. Iustus in seculũ nõ inclinabit: impij
κά. Δίκαιος εἰς τὸν αἰῶνα οὐκ ἐνδώσει, ἀσεβεῖς
ãt nõ habitabũt terrã. Os iusti distillat sapiẽ-
δὲ οὐκ οἰκήσουσι γῆν. Στόμα δικαίου ἀποστάζει σο-
tiã: lingua ãt iniusti peribit. Labia viroꝝ
φίαν, γλῶσσα δὲ ἀδίκου ἐξολεῖται. Χείλη ἀνδρῶν
iustoꝝ distillãt gfas: os ãt impioꝝ auertitur.
δικαίων ἀποστάζει χάριτας, στόμα δὲ ἀσεβῶν ἀπο-
στρέφεται. Ca.11.

Statere dolose abominatio corã dño: põdꝰ ãt iustũ acceptabile ei. Vbicũqꝫ igrediat ꝯtumelia ibi & ignominia: os ãt humiliũ meditat sapiẽtiam.
Ζυγοὶ δόλιοι βδέλυγμα ἐνώπιον κυρίου, στάθμιον δὲ δίκαιον δεκτὸν αὐτῷ. Οὗ ἐὰν εἰσέλθῃ ὕβρις ἐκεῖ καὶ ἀτιμία, στόμα δὲ ταπεινῶν μελετᾷ σοφίαν. ꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

C

D

A

operit iniquitatẽ. Odium suscitat rixas: ꝏꝏ & vniuersa delicta operit charitas. ꝏꝏꝏ In labiis sapientis inuenitur sapientia: & virga in dorso eius qui ĩdiget corde. Sapiẽtes abscõdunt sciẽtiã: & os stulti cõfusioni proximũ est. Substãtia diuitis vrbs fortitudinis eiꝰ: pauor pauperũ egestas eorũ. Opus iusti ad vitam: ꝏ fructus autem impii ad peccatum. Via vite ꝏ custodienti disciplinã: q aũt increpatiões relinqt errat. Abscondũt odiũ labia mendacia: ꝏꝏ qui profert contumeliã insipiens est. ꝏꝏꝏ In multiloquio nõ deerit pctm: q aũt moderatur labia sua prudentissimus ẽ. Argentũ electũ lingua iusti: cor aũt impiorũ pro nihilo. Labia iusti erudiũt plurimos: qui autem indocti sunt: in cordis egestate morientur. Benedictio dñi diuites facit: nec sociabitur ei afflictio. ꝏꝏꝏ Quasi per risum stultus operatur scelus: sapiã aũt est viro prudẽtia. Quod timet impius ꝏꝏ veniet sup eum: desiderium suũ iustis dabitur. Quasi tẽpestas transiẽs nõ erit impius: iustus aũt qsi fundamẽtũ sempiternũ. Sicut acetũ dẽtibꝰ & fumus oculis: sic piger his qui miserunt eum. Timor domini apponet dies: & anni ꝏꝏꝏ impiorũ breuiabuntur. Expectatio iustorum ꝏ leticia: spes autem impiorum peribit. ꝏꝏꝏ Fortitudo simplicis via domini: & pauor ꝏꝏ his qui operãtur malũ. Iustus in eternum non cõmouebitur: ipii autẽ non habitabunt super terram. Os iusti parturiet sapientiam: ꝏꝏꝏ lingua prauorum peribit. Labia ꝏꝏꝏꝏ iusti considerant placita: & os impiorum ꝏꝏ peruersa. 11.

Statera dolosa abominatio ẽ apud dñz: & pondus equũ volũtas eius. Vbi fuerit supbia: ibi erit & cõtumelia: vbi aũt ẽ hũilitas: ibi & sapia.

יכסה חמס: שנאה תעורר מדנים
ועל כל פשעים תכסה אהבה:
בשפתי נבון תמצא חכמה ושבט
לגו חסר לב: חכמים יצפנו
דעת ופי אויל מחתה קרבה:
הון עשיר קרית עזו מחתת דלים
רישם: פעלת צדיק לחיים
תבואת רשע לחטאת: ארח לחיים
שומר מוסר ועוזב תוכחת מתעה:
מכסה שנאה שפתי שקר
ומוצא דבה הוא כסיל: ברב
דברים לא יחדל פשע וחושך
שפתיו משכיל: כסף נבחר לשון
צדיק לב רשעים כמעט: שפתי
צדיק ירעו רבים ואוילים
בחסר לב ימותו: ברכת יהוה היא
תעשיר ולא יוסף עצב עמה:
כשחוק לכסיל עשות זמה וחכמה
לאיש תבונה: מגורת רשע
היא תבואנו ותאות צדיקים יתן:
כעבור סופה ואין רשע וצדיק
יסוד עולם: כחמץ לשנים וכעשן
לעינים כן העצל לשלחיו:
יראת יהוה תוסיף ימים ושנות
רשעים תקצרנה: תוחלת צדיקים
שמחה ותקות רשעים תאבד:
מעוז לתם דרך יהוה ומחתה
לפעלי און: צדיק לעולם בל
ימוט ורשעים לא ישכנו
ארץ: פי צדיק ינוב חכמה
ולשון תהפכות תכרת: שפתי
צדיק ידעון רצון ופי רשעים
תהפכות:

Cap. xi.

מאזני מרמה תועבת יהוה ואבן
שלמה רצונו: בא זדון ויבא
קלון ואת צנועים חכמה:

עור דון · בין מצא · צפן · ידע חתת · קרב עשר · קרה עזז · רוש צדק · בוא שמר · יסר עזב · כסה תעה · שפה יצא · רבב כסל · חדל · שכל בחר · לשן · רעה רבב · אול מות · יסף · שחק כסל · עשה זמם · בין גור · בוא אוה · נתן עבר · יסד עלם · יסף יום · שנה קצר · יחל קוה · אבד · עזז תמם · חתת צדק · מוט שכן · פה נוב · לשן הפך · כרת שפה · רצה · אזן רמה · תעב בוא · זיד בוא · קלה צנע

Pritiua.heb. Tex.he. Prouer.xj.

תמת ישרים תנחם וסלף בגדים
ושדם: לא יועיל הון ביום עברה
וצדקה תציל ממות: צדקת
תמים תישר דרכו וברשעתו
יפל רשע: צדקת ישרים תצילם
ובהות בגדים ילכדו: במות אדם
רשע תאבד תקוה ותוחלת אונים
אבדה: צדיק מצרה נחלץ
ויבא רשע תחתיו: בפה חנף
ישחת רעהו ובדעת צדיקים
יחלצו: בטוב צדיקים תעלץ
קריה ובאבד רשעים רנה: בברכת
ישרים תרום קרת ובפי רשעים
תהרס: בז לרעהו חסר לב
ואיש תבונות יחריש: הולך רכיל
מגלה סוד ונאמן רוח מכסה
דבר: באין תחבלות יפל עם
ותשועה ברב יועץ: רע ירוע
כי ערב זר ושנא תקעים בוטח:
אשת חן תתמך כבוד ועריצים
יתמכו עשר: גמל נפשו איש
חסד ועכר שארו אכזרי: רשע
עשה פעלת שקר וזרע צדקה
שכר אמת: כן צדקה לחיים
ומרדף רעה למותו: תועבת יהוה
עקשי לב ורצונו תמימי דרך:
יד ליד לא ינקה רע וזרע צדיקים
נמלט: נזם זהב באף חזיר אשה
יפה וסרת טעם: תאות צדיקים
אך טוב תקות רשעים עברה:
יש מפזר ונוסף עוד וחושך
מישר אך למחסור: נפש
ברכה תדשן ומרוה גם הוא
יורא: מנע בר יקבהו לאום
וברכה לראש משביר: שחר טוב
יבקש רצון ודרש רעה תבואנו:

Trāsla. B. Hie.

Simplicitas iustorū diriget eos: & supplātatio puersorum vastabit illos. Non pderūt diuitie ī die vltionis: iustitia autē liberabit a morte. Iustitia simplicis diriget viā ei⁹: & in impietate sua corruet impius. Iustitia rectorum liberabit eos: & in insidiis suis capientur iniqui. Mortuo hoīe ipio nulla erit vltra spes: & expectatio sollicitorū peribit. Iustus de angustia liberatus est: & tradetur impius pro eo. Simulator ore decipit amicum suum: iusti autem liberabūtur sciētia. In bonis iustorū exultabit ciuitas: & in pditiōe impiorū erit laudatio. Bñdictione iustorū exaltabitur ciuitas: & ore ipioꝝ subuertetur. Qui despicit amicū suū indigēs corde est: vir aūt prudēs tacebit. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana: qui aūt fidelis est celat amici cōmissum. Vbi nō est gubernator ppl's corruet: salus aūt vbi multa cōsilia. Affligetur malo qui fidē facit p extraneo: q aūt cauet laqos: securus erit. Mulier gratiosa inueniet gloriā: & robusti habebūt diuitias. Benefacit anime sue vir misericors: q aūt crudelis est etiā ppinqs abiicit. Impius facit opus instabile: semināti aūt iustitiā merces fidelis. Clemētia preparat vitam: & sectatio malorū mortē. Abomiabile dño cor prauū: & volūtas ei⁹ in his q simpliciter ābulāt. Man⁹ in manu nō erit innocēs malus: semē aūt iustorū saluabitur. Circulus aure⁹ in narib⁹ suis: mulier pulchra & fatua. Desiderium iustorū omne bonum est: prestolatio impiorū furor. Alii diuidūt ppria: & ditiores fiunt: alii rapiunt nō sua & semp in egestate sunt. Aia que benedicit impīgabitur: & qui inebriat ipse quoq3 inebriabitur. Qui abscōdit frumēta maledicetur in populis: bñdictio āt sup caput vēdentiū. Bñ cōsurgit diluculo q q̄rit bona: q aūt iuestigator⁹ malorū ē: opprimetur ab eis.

Trāſ. Gre. lxx. cū interp. latina.

Perfectio rectoꝝ deducet eos: ⁊ supplātatio ꝯtē
τελειότης εὐθειῶν ὁδηγήσει αὐτούς, καὶ ὑποσκελισμὸς ἀθε
nētiū ꝑdabitur eos. Nō pderit substātia
τούντων προνομεύσει αὐτούς. Οὐκ ὠφελήσει ὑπάρχοντα
in die ire: ⁊ iusticia liberabit a morte. Mo
ἐν ἡμέρᾳ θυμοῦ, καὶ δικαιοσύνη ῥύσεται ἀπὸ θανάτου. Ἀπο
riēs iust⁹ reliquit penitētē: facilis āt fit ⁊ iu
θανὼν δίκαιος ἔλιπε μετάμελον, πρόχειρος δὲ γίνεται καὶ ἐπι
cūda impioꝝ pditio. Iusticia imaculati dirigit
χαρτος ἀσεβῶν ἀπώλεια. Δικαιοσύνη ἀμώμου ὀρθοτομεῖ
vias: impietas āt incidit in iniusticiā. iusticiā viroꝝ re
ὁδούς, ἀσέβεια δὲ περιπίπτει ἀδικίᾳ. δικαιοσύνη ἀνδρῶν ὀρ
ctoꝝ liberabit eos: at temeritate capiūt iniqui. Mor
θῶν ῥύσεται αὐτούς, τῇ δὲ ἀβουλίᾳ ἁλίσκονται παράνομοι. Τε
tuo viro iusto: nō perit spes: at glo
λευτήσαντος ἀνδρὸς δικαίου, οὐκ ὄλλυται ἐλπίς, τὸ δὲ καύ
ria impioꝝ perit. Iust⁹ ex captiōe liberat: pro
χημα τῶν ἀσεβῶν ὄλλυται. Δίκαιος ἐκ θήρας ἐκδύνει, ἀντ'
eo āt traditur impius. In ore impioꝝ la
αὐτοῦ δὲ παραδίδοται ὁ ἀσεβής. Ἐν στόματι ἀσεβῶν πα=
que⁹ ciuibus: sensus āt iustoꝝ psper. In bonis iusto=
γὶς πολίταις, αἴσθησις δὲ δικαίων εὔοδος. Ἐν ἀγαθοῖς δικαί=
rū recta fecit ciuitas: ⁊ in perditione impioꝝ exultatio.
ων κατώρθωσε πόλις, καὶ ἐν ἀπωλείᾳ ἀσεβῶν ἀγαλλίαμα.
In bñdictiōe rectoꝝ exaltabit ciuitas: ore āt impioꝝ sub
Ἐν εὐλογίᾳ εὐθέων ὑψωθήσεται πόλις, στόμασι δὲ ἀσεβῶν κα
uertetur. Subsānat ciues indigēs mēte: vir āt
τεσκαφήσεται. Μυκτηρίζει πολίτας ἐνδεὴς φρενῶν, ἀνὴρ δὲ
prudēs silentiū agit. Vir bilinguis reuelat cōsi
φρόνιμος ἡσυχίαν ἄγει. Ἀνὴρ δίγλωσσος ἀποκαλύπτει βου
lia in cōcilio: fidelis āt spū celat res. Quib⁹ nō
λὰς ἐν συνεδρίῳ, πιστὸς δὲ πνοῇ κρύπτει πράγματα. Οἷς μὴ
est gubernatio: cadūt vt folia: sa
ὑπάρχει κυβέρνησις, πίπτουσιν ὥσπερ φύλλα, σωτη=
lus āt est in multo ꝯsilio. mal⁹ malefacit cū
ρία δὲ ὑπάρχει ἐν πολλῇ βουλῇ. πονηρὸς κακοποιεῖ ὅταν
mixt⁹ fuerit iusto: odio hēt āt sonū securitatis. Mulier grosa
συμμίξῃ δικαίῳ, μισεῖ δὲ ἦχον ἀσφαλείας. Γυνὴ εὐχάριστος
suscitat viro gl'iam: sedes āt ignominie mulier odio hēns iusta.
ἐγείρει ἀνδρὶ δόξαν, θρόνος δὲ ἀτιμίας γυνὴ μισοῦσα δίκαια.
Diuitiaꝝ pigri idigētes sunt: at robusti innitunt
Πλούτου ὀκνηροὶ ἐνδεεῖς γίνονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐρείδονται
diuitijs. aīe sue bonū facit vir misericors: per
πλούτῳ. τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ποιεῖ ἀνὴρ ἐλεήμων, ἐξολ
dit āt suū corp⁹ imisericors. Impi⁹ facit opa iniusta:
λύει δὲ αὐτοῦ σῶμα ὁ ἀνελεήμων. ἀσεβὴς ποιεῖ ἔργα ἄδικα,
semē āt iustoꝝ merces veritatis. Fili⁹ iust⁹ gignit
σπέρμα δὲ δικαίων μισθὸς ἀληθείας. Υἱὸς δίκαιος γεννᾶται
in vitā: ꝑsecutio āt impij in mortē. Abominatio do
εἰς ζωήν, διωγμὸς δὲ ἀσεβοῦς εἰς θάνατον. Βδέλυγμα κυ
mino pūerse vie: acceptabiles āt ei oēs irrepre
ρίῳ διεστραμμέναι ὁδοί, προσδεκτοὶ δὲ αὐτῷ πάντες ἄμω
hēsibiles ī via. Manui man⁹ iniciēs iniuste nō impunis
μοι ἐν ὁδῷ. Χειρὶ χεῖρας ἐμβαλὼν ἀδίκως οὐκ ἀτιμώρητος
erit maloꝝ: at semināns iusticiā accipiet mercedē fide
ἔσται κακῶν, ὁ δὲ σπείρων δικαιοσύνην λήψεται μισθὸν πισ
liū. Tanq̄ inauris aurea in nare suis: sic mulieri
τόν. Ὥσπερ ἐνώτιον χρυσοῦν ἐν ῥινὶ ὑός, οὕτω γυναικὶ
stulte pulchritudo. desideriū iustoꝝ totū bonū: spes
κακόφρονι κάλλος. ἐπιθυμία δικαίων πᾶσα ἀγαθή, ἐλπὶς
āt impioꝝ peribit. Sunt q̄ ppria seminantes plu=
δὲ ἀσεβῶν ἀπολεῖται. Εἰσὶν οἳ τὰ ἴδια σπείροντες πλείο
ra faciūt: sunt āt ⁊ q̄ ꝯgregātes minuunt. Anima
να ποιοῦσιν, εἰσὶ δὲ καὶ οἱ συνάγοντες ἐλαττονοῦνται. Ψυχὴ
benedicta ois simplex. Vir āt iracūd⁹ nō formosus.
εὐλογουμένη πᾶσα ἁπλῆ, ἀνὴρ δὲ θυμώδης οὐκ εὐσχήμων. Ὁ
cōtinēs triticū relinquat ipm gentib⁹: bñdictio
συνέχων σῖτον ὑπολείποιτο αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν, εὐλογία
āt in caput distribuētis. [illegible] fabricat bona q̄rit
δὲ εἰς κεφαλὴν τοῦ μεταδιδόντος. τεκταινόμενος ἀγαθὰ ζητεῖ
grām bonā: exquirentē āt mala cōprehēdent eū.
χάριν ἀγαθήν, ἐκζητοῦντα δὲ κακὰ καταλήψεται αὐτόν.

Trāsla. gre. lxx. cū inter. lati.

qui cōfidit in diuitijs suis hic corruet: at
ὁ πεποιθὼς ἐπὶ πλούτῳ ἑαυτοῦ οὗτος πεσεῖται, ὁ δὲ ἀν
qui inheret iustis oritur. Qui nō presto est
τιλαμβανόμενος δικαίων ἀνατελεῖ. Ὁ μὴ συμπεριφερόμε
sue domui possidebit vētos: seruiet āt stultus
νος τῷ ἑαυτοῦ οἴκῳ κληρονομήσει ἀνέμους, δουλεύσει δὲ ἄφρων
prudēti. De fructu iusticie nascit arbor vite: au
φρονίμῳ. Ἐκ καρποῦ δικαιοσύνης φύεται δένδρον ζωῆς, ἀφαι
ferunt āt intēpestiue aīe iniquoꝝ. Si qdē iustus vix
ροῦνται δὲ ἄωροι ψυχαὶ παρανόμων. Εἰ ὁ μὲν δίκαιος μόλις
saluatur: impi⁹ ⁊ peccator vbi apparebit?
σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται; Ca. 12.
Diligēs disciplinā diligit sensū: at q̄ odit incre
Ὁ ἀγαπῶν παιδείαν ἀγαπᾷ αἴσθησιν, ὁ δὲ μισῶν ἐλέγ
pationes isipiēs. Melius q̄ inuenit grām apud dñm: vir āt
χους ἄφρων. Κρείσσων ὁ εὑρὼν χάριν παρὰ κυρίῳ, ἀνὴρ δὲ
iniqu⁹ tacebitur. Nō diriget ho
παράνομος παρασιωπηθήσεται. Οὐ κατορθώσει ἄνθρω=
mo ex iniquo: at radices iustoꝝ nō auferent. mulier
πος ἐξ ἀνόμου, αἱ δὲ ῥίζαι τῶν δικαίων οὐκ ἐξαρθήσονται. γυνὴ
virilis corona viro suo: quēadmodū āt in ligno v'mis:
ἀνδρεία στέφανος τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, ὥσπερ δὲ ἐν ξύλῳ σκώληξ,
sic viꝝ perdit mulier mala. Cogitatiōes iusto
οὕτως ἄνδρα ἀπόλλυσι γυνὴ κακοποιός. Λογισμοὶ δικαί=
rū iudicia: gubernāt āt impij dolos. Sermōes impioꝝ
ων κρίματα, κυβερνῶσι δὲ ἀσεβεῖς δόλους. λόγοι ἀσεβῶν
dolosi in sāguinē: os āt rectoꝝ liberabit eos. Vbicūq3 verta
δόλιοι εἰς αἷμα, στόμα δὲ ὀρθῶν ῥύσεται αὐτούς. Οὗ ἐὰν στρα
tur impius delet: dom⁹ āt iustoꝝ pmanebūt: Os
φῇ ὁ ἀσεβὴς ἀφανίζεται, οἶκοι δὲ δικαίων παραμενοῦσι. Στό
prudētis laudat a viro: piger corde āt sub
μα συνετοῦ ἐγκωμιάζεται ὑπὸ ἀνδρός, νωθροκάρδιος δὲ μυ
sannat. Meli⁹ vir in inhonoratione suiēs sibi: q̄ ho
κτηρίζεται. Κρείσσων ἀνὴρ ἐν ἀτιμίᾳ δουλεύων ἑαυτῷ, ἢ τι
norē sibi circūponēs ⁊ indigēs pane. Miserat
μὴν ἑαυτῷ περιτιθεὶς καὶ προσδεόμενος ἄρτου. Οἰκτείρει
iustus aīas iumētoꝝ suoꝝ: at viscera impioꝝ
δίκαιος ψυχὰς κτηνῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ σπλάγχνα τῶν ἀσεβῶν
crudelia. Qui operat suā terrā implebi
ἀνελεήμονα. Ὁ ἐργαζόμενος τὴν ἑαυτοῦ γῆν ἐμπλησθήσε
tur panib⁹: at sectantes vana indigētes mente. Qui
ται ἄρτων, οἱ δὲ διώκοντες μάταια ἐνδεεῖς φρενῶν. Ὅς
est suauis in vinoꝝ immorationib⁹: in suis munitioni
ἐστιν ἡδὺς ἐν οἴνων διατριβαῖς, ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ὀχυρώμα
bus relinquet ignominiā. Desideria impioꝝ mala:
σι καταλείψει ἀτιμίαν. Ἐπιθυμίαι ἀσεβῶν κακαί, αἱ
at radices pioꝝ in munitionib⁹. ppt peccatū labio
δὲ ῥίζαι τῶν εὐσεβῶν ἐν ὀχυρώμασι. Διὰ ἁμαρτίαν χει
rū incidet in laqueos peccator: effugit āt
λέων ἐμπεσεῖται εἰς παγίδας ἁμαρτωλός, ἐκφεύγει δὲ
ex eis iust⁹. De fructib⁹ oris viri aīa
ἐξ αὐτῶν δίκαιος. Ἀπὸ καρπῶν στόματος ἀνδρὸς ψυχὴ
replebit bonis: retributio aūt labioꝝ suoꝝ
πλησθήσεται ἀγαθῶν, ἀνταπόδομα δὲ χειλέων αὐτοῦ
tribuetur ei. Vie stultoꝝ recte corā eis
ἀποδοθήσεται αὐτῷ. Ὁδοὶ ἀφρόνων ὀρθαὶ ἐνώπιον αὐτῶν
exaudit āt cōsilia sapiēs. fatu⁹ ipo die indi
εἰσακούει δὲ συμβουλίας σοφός. ἄφρων αὐθήμερον ἐξαγ=
cat irā suā: celat āt suā ignominiā cal
γέλλει ὀργὴν αὐτοῦ, κρύπτει δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀτιμίαν πα
lidus. Demōstratā fidē ānūciat iust⁹:
νοῦργος. Ἐπιδεικνυμένην πίστιν ἀπαγγέλλει δίκαιος, ὁ
at testis iniustoꝝ dolosus. Sūt q̄ dicētes vulne
δὲ μάρτυς τῶν ἀδίκων δόλιος. Εἰσὶν οἱ λέγοντες τιτρώ=
rant q̄si ensis: lingue āt sapientū sanāt. Labia
σκουσιν ὡς μάχαιρα, γλῶσσαι δὲ σοφῶν ἰῶνται. Χείλη
vera dirigūt testimoniū: testis āt repētin⁹ linguā
ἀληθινὰ κατορθοῖ μαρτυρίαν, μάρτυς δὲ ταχὺς γλῶσσαν
hēt iniustā. Dolus in corde fabricātis mala: at
ἔχει ἄδικον. Δόλος ἐν καρδίᾳ τεκταινομένου κακά, οἱ δὲ
volētes pacē gaudebūt. non
βουλόμενοι εἰρήνην εὐφρανθήσονται. Οὐκ

Trāsla. B. Hie.

Qui confidit in diuitiis suis corruet: iusti aūt q̄si virens foliū germinabūt. Qui cōturbat domū suā possidebit ventos: & qui stultus est seruiet sapiēti. Fructus iusti lignū vite: & q suscipit animas sapiens est. Si iustus in terra recipit: quātomagis impius & peccator. 12.

Qui diligit disciplinā: diligit sciētiā: qui aūt odit increpatiōes insipiēs ē. Qui bon⁹ est hauriet sibi gratiā a dño: qui aūt cōfidit in cogitationib⁹ suis impie agit. Non roborabitur hō ex ipietate: & radix iustorū nō cōmouebitur. Mulier diligēs corona ē vīro suo: & putredo in ossibus eius q̄ cōfusione res dignas gerit. Cogitatiōes iustorū iudicia: & cōsilia impiorū fraudulenta. Verba impioꝝ īsidiātur sanguini: os iustoꝝ liberabit eos. Verte impios & nō erunt: domus aūt iustorum permanebit. Doctrina sua noscitur vir: q aūt van⁹ & excors est patebit cōtemptui. Melior est paup & sufficiēs sibi: q̄ gloriosus & indigēs pane. Nouit iustus iumētoꝝ suoꝝ aīas: viscera aūt ipiorū crudelia. Qui opatur terrā suā satiabitur panib⁹: q aūt sectatur ociū stultissim⁹ est. Desideriū ipii monimentū est ipiorū: radix autem iustorū proficiet. Propter pctā labioꝝ ruina proximat malo: effugiet aūt iust⁹ de angustia. De fructu oris sui vnusqsq3 replebitur bonis: & iuxta opa manuū suarū retribuetur ei. Via stulti recta in oculis ei⁹: q aūt sapiens est audit cōsilia. Fatuus statim indicat irā suā: q aūt dissimulat iniuriā callidus ē. Qui qd nouit loquitur iudex iusticie est: qui aūt mētitur testis ē fraudulētus. [illegible] q pmittit & q̄si gladio pūgitur cōsciētie: lingua aūt sapiētiū sanitas. Labiū veritatis firmū erit ī ppetuū: q aūt testis est repētinus: cōcinat linguā mēdacii. Dol⁹ ī corde cogitātiū mala: q aūt pacis ineunt cōsilia: seq̄tur eos gaudium. Non

Tex.he. Prouer.xij. Pritiua.heb.

בוטח בעשרו הוא יפול וכעלה
צדיקים יפרחו: עכר ביתו
ינחל רוח ועבד אויל לחכם
לב: פרי צדיק עץ חיים ולקח
נפשות חכם: הן צדיק בארץ
ישלם אף כי רשע וחוטא:

Cap. xij.

אהב מוסר אהב
דעת ושונא תוכחת בער: טוב
יפיק רצון מיהוה ואיש
מזמות ירשיע: לא יכון אדם
ברשע ושרש צדיקים בל ימוט:
אשת חיל עטרת בעלה וכרקב
בעצמותיו מבישה: מחשבות
צדיקים משפט תחבלות רשעים
מרמה: דברי רשעים ארב דם
ופי ישרים יצילם: הפוך רשעים
ואינם ובית צדיקים יעמד: לפי
שכלו יהלל איש ונעוה לב יהיה
לבוז: טוב נקלה ועבד לו ממתכבד
וחסר לחם: יודע צדיק נפש
בהמתו ורחמי רשעים אכזרי:
עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף
ריקים חסר לב: חמד רשע מצוד
רעים ושרש צדיקים יתן:
בפשע שפתים מוקש רע ויצא
מצרה צדיק: מפרי פי איש
ישבע טוב וגמול ידי אדם ישיב
לו: דרך אויל ישר בעיניו
ושמע לעצה חכם: אויל ביום
יודע כעסו וכסה קלון ערום: יפיח
אמונה יגיד צדק ועד שקרים
מרמה: יש בוטה כמדקרות חרב
ולשון חכמים מרפא: שפת
אמת תכון לעד ועד ארגיעה
לשון שקר: מרמה בלב חרשי
רע וליעצי שלום שמחה: לא

יאנה לצדיק כל און ורשעים
מלאו רע: תועבת יהוה שפתי
שקר ועשי אמונה רצונו: אדם
ערום כסה דעת ולב כסילים
יקרא אולת: יד חרוצים תמשול
ורמיה תהיה למס: דאגה בלב
איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה:
יתר מרעהו צדיק ודרך רשעים
תתעם: לא יחרך רמיה צידו
והון אדם יקר חרוץ: בארח
צדקה חיים ודרך נתיבה
אל מות:

אנה / תעב / עשה / ידע כסל / קרא חרץ / משל רמה / היה שוח / שמח / צדק / תעה חרך / צוד / נתב

Cap. xiij.

בן חכם מוסר אב
ולץ לא שמע גערה: מפרי פי
איש יאכל טוב ונפש בגדים
חמס: נצר פיו שמר נפשו פשק
שפתיו מחתה לו: מתאוה ואין
נפשו עצל ונפש חרצים תדשן:
דבר שקר ישנא צדיק ורשע
יבאיש ויחפיר: צדקה תצר תם
דרך ורשעה תסלף חטאת: יש
מתעשר ואין כל מתרושש והון
רב: כפר נפש איש עשרו ורש
לא שמע גערה: אור צדיקים
ישמח ונר רשעים ידעך: רק
בזדון יתן מצה ואת נועצים חכמה:
הון מהבל ימעט וקבץ על יד
ירבה: תוחלת ממשכה מחלה לב
ועץ חיים תאוה באה: בז לדבר
יחבל לו וירא מצוה הוא ישלם:
תורת חכם מקור חיים לסור
ממקשי מות: שכל טוב יתן חן
ודרך בגדים איתן: כל ערום
יעשה בדעת וכסיל יפרש אולת:
מלאך רשע יפל ברע וציר
אמונים מרפא: ריש וקלון פורע

יסר / לוץ ברה / פה אכל / שפה חתת / אוה רשן / שנא / באש חפר / נצר תמם / סלף עשר / רוש / נור דעך / זוד נתן / נצה יעץ / מעט / רבה יחל / משך חלה / אוה חבל / צוה שלם / ירה קור / יקש נתן / ערם עשת / ידע כסל / פרש לאך / נפל רוע / אמן רפא / רוש קלה

contristabit iustum quicquid ei acciderit: impii autem replebuntur malo. Abominatio est domino labia mendacia: qui autem fideliter agunt placent ei. Homo versutus celat scientiā: & cor insipientium prouocat stulticiā. Manus fortium dñabitur: q autem remissa est tributis seruiet. Meror in corde viri humiliabit illum: & sermone bono letificabitur. Qui negligit dānum propter amicū iustus est: iter autē impiorū decipiet eos. Non inueniet fraudulētus lucrū: & substātia hominis erit auri preciū. In semita iusticie vita: iter autem deuium ducit ad mortem. 13.

Filius sapiens doctrina patris: qui autem illusor est non audit cū arguitur. De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima autē impiorū iniquā. Qui custodit os suū custodit animā suā: qui autē incōsideratus est ad loquendū sentiet mala. Vult & nō vult piger: aīa autē operantiū impinguabitur. Verbū mendax iustus detestabitur: impius autē cōfundit & cōfundetur. Iustitia custodit innocētis viam: impietas autē peccatorē supplantat. Est quasi diues cū nihil habeat: & est quasi paup cū in multis diuitiis sit. Redēptio aīe viri diuitie sue: qui autē paup est: increpationē nō sustinet. Lux iustorum letificat: lucerna autē impiorū extinguetur. Inter superbos semper iurgia sūt: qui autē agūt oia cū cōsilio: reguntur sapiā. Substātia festinata minuetur: q autē paulatim colligitur manu multiplicabitur. Spes q differtur affligit aīam: lignū vite desideriū veniēs. Qui detrahit alicui rei: ipse se in futurū obligat: q autē timet preceptū in pace versabitur. Lex sapiētis fons vite: vt declinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit gratiā: in itinere cōtemptorū vorago. Astutus oia agit cū cōsilio: q autē fatuus est aperit stulticiā. Nūcius impii cadet in malū: legatus fidelis sanitas. Egestas & ignomia ei q deserit

placebit iusto nihil iniustū: at impii replebunt
ἀρέσει τῷ δικαίῳ οὐδὲν ἄδικον, οἱ δὲ ἀσεβεῖς πλησθήσονται
malis. abominatio dño labia mēdacia: at faciēs fides
κακῶν. Βδέλυγμα κυρίῳ χείλη ψευδῆ, ὁ δὲ ποιῶν πίστεις
acceptabilis apud eū. Vir prudēs thronus sensus: cor
δεκτὸς παρ᾽ αὐτῷ. Ἀνὴρ συνετὸς θρόνος αἰσθήσεως, καρδία
aūt insipiētiū obuiabit execrationibus. Manus electorū dñabit
δὲ ἀφρόνων συναντήσεται ἀραῖς. Χεὶρ ἐκλεκτῶν κρατήσει
facile: dolosi aūt erūt in direptionē. Terribilis sermo
εὐχερῶς, δόλιοι δὲ ἔσονται εἰς προνομήν. Φοβερὸς λόγος
cor turbat viri: annunciatio aūt bona letificat il-
καρδίαν ταράσσει ἀνδρός, ἀγγελία δὲ ἀγαθὴ εὐφραίνει αὐ-
lū. Sapiēs iustus sui ipsius amicus erit: at via
τόν. Ἐπιγνώμων δίκαιος ἑαυτοῦ φίλος ἔσται, ἡ δὲ ὁδὸς τῶν
impiorū decipiet eos. nō fabricabit dolosus captiōes
ἀσεβῶν πλανήσει αὐτούς. Οὐκ ἐπιτεύξεται δόλιος θήρας
Possessio aūt preciosa vir purus. In viis iusticie vita.
Κτῆμα δὲ τίμιον ἀνὴρ καθαρός. Ἐν ὁδοῖς δικαιοσύνης ζωή.
vie aūt eorū q recordāt iniuriarū in mortē.
ὁδοὶ δὲ μνησικάκων εἰς θάνατον. Ca. 13.

Filius astutus obediēs patri: filius aūt inobediēs in perdi-
Υἱὸς πανοῦργος ὑπήκοος πατρί, υἱὸς δὲ ἀνήκοος ἐν ἀπω-
tione. De fructibus iusticie comedet bonus: anime aūt
λείᾳ. Ἀπὸ καρπῶν δικαιοσύνης φάγεται ἀγαθός, ψυχαὶ δὲ
impiorū peribūt intēpestiue. Qui custodit suū os
παρανόμων ὀλοῦνται ἄωροι. Ὃς φυλάσσει τὸ ἑαυτοῦ στόμα
custodit suā aiam: at temerarius labiis metu afficiet
τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ὁ δὲ προπετὴς χείλεσι πτοήσει
seipsū: In desideriis est ois piger: manus aūt virilium
ἑαυτόν. Ἐν ἐπιθυμίαις ἐστὶ πᾶς ἀεργός, χεῖρες δὲ ἀνδρείων
in diligētia. Sermonē iniustū detestat iustus: impius aūt confun-
ἐν ἐπιμελείᾳ. Λόγον ἄδικον μισεῖ δίκαιος, ἀσεβὴς δὲ αἰσχύ-
dit. & nō habebit audaciā loquēdi. Iusticia custodit inno-
νεται. καὶ οὐχ ἕξει παρρησίαν. Δικαιοσύνη φυλάσσει ἀκα-
cētes via: at impios malos facit peccatū. Sunt
κους ὁδῷ, τοὺς δὲ ἀσεβεῖς φαύλους ποιεῖ ἁμαρτία. Εἰσὶν
ditantes seipsos nihil hētes: & sunt humiliā-
οἱ πλουτίζοντες ἑαυτοὺς μηδὲν ἔχοντες, καὶ εἰσὶν οἱ ταπει-
tes seipsos in multis diuitiis. Redēptio viri ani-
νοῦντες ἑαυτοὺς ἐν πολλῷ πλούτῳ. Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς
proprie diuitie: mēdicus aūt nō sustinet minas.
ὁ ἴδιος πλοῦτος, πτωχὸς δὲ οὐχ ὑφίσταται ἀπειλήν.
lux iustis semp: lux impiorū extinguit. Ma-
Φῶς δικαίοις διαπαντός, φῶς ἀσεβῶν σβέννυται. Κα-
lus cū iniuria facit mala: at ipsorū cognitores
κὸς μεθ᾽ ὕβρεως πράσσει κακά, οἱ δὲ αὑτῶν ἐπιγνώμονες
sapiētes. Substātia festinata cū iniquitate: minor
σοφοί. Ὕπαρξις ἐπισπουδαζομένη μετὰ ἀνομίας, ἐλάσσων
fit: at congregās sibi cū pietate implebi-
γίνεται, ὁ δὲ συνάγων ἑαυτῷ μετ᾽ εὐσεβείας πληθυνθήσε-
tur. iustus miseret & cōmodat: arbor enī vite de-
ται. Δίκαιος οἰκτείρει καὶ κιχρᾷ, δένδρον γὰρ ζωῆς ἐπι-
siderū boni. Qui despicit rem despicie-
θυμία ἀγαθή. Ὃς καταφρονεῖ πράγματος καταφρονηθή-
tur ex ea: at timēs preceptū hic sanus est.
σεται ὑπ᾽ αὐτοῦ, ὁ δὲ φοβούμενος ἐντολὴν οὗτος ὑγιαίνει.
Filio doloso nullū erit bonū famulo aūt sapiēti prospere erūt
Υἱῷ δολίῳ οὐδὲν ἔσται ἀγαθόν, οἰκέτῃ δὲ σοφῷ εὔοδοι ἔσον-
operationes eius & dirigetur via eius. Lex
ται πράξεις, καὶ κατευθυνθήσεται ἡ ὁδὸς αὐτοῦ. Νόμος
sapiētis fons vite: at demēs capitur a laqueo morie-
σοφοῦ πηγὴ ζωῆς, ὁ δὲ ἄνους ὑπὸ παγίδος θανεῖ-
tur. Intellectus bonus dat grām: at cognoscere legē: cognitio-
ται. Σύνεσις ἀγαθὴ δίδωσι χάριν, τὸ δὲ γνῶναι νόμον, διανοί-
nis est bone: vie aūt despicientiū in perditione. Omnis
ας ἐστὶν ἀγαθῆς, ὁδοὶ δὲ καταφρονούντων ἐν ἀπωλείᾳ. Πᾶς
astutus agit cū cognitione: at fatuus pandit
πανοῦργος πράσσει μετὰ γνώσεως, ὁ δὲ ἄφρων ἐξεπέτασεν
suā maliciā: Rex temerarius cadet in mala: lega-
αὐτοῦ κακίαν. Βασιλεὺς θρασὺς πεσεῖται εἰς κακά, ἄγγε-
tus aūt sapiēs liberabit eū. Egestatē & ignominiā aufert
λος δὲ σοφὸς ῥύσεται αὐτόν. Πενίαν καὶ ἀτιμίαν ἀφαιρεῖται

disciplina: at custodiēs redargutiōes glificabit. Desiderium
παιδεία, ὁ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους δοξασθήσεται. Ἐπιθυ-
ria impiorum delectant aīam: opa āt impiorum lōge a
μίαι ἀσεβῶν ἡδύνουσι ψυχήν, ἔργα δὲ ἀσεβῶν μακρὰν ἀπὸ
cognitione. Qui circūfert simul cū sapiētibus sapiēs erit:
γνώσεως. Ὁ συμπεριφερόμενος σοφοῖς σοφισθήσεται,
qui āt circūuertit simul cū stultis agnoscet. Peccantes
ὁ δὲ συμπεριφερόμενος ἄφροσιν γνωσθήσεται. Ἁμαρτάνοντας
psequent mala: at iustos apprehēdēt bo-
καταδιώξεται κακά, τοὺς δὲ δικαίους καταλήψεται ἀγα-
na. bonus vir relinquet heredes filios filiorum: thesauri-
θά. Ἀγαθὸς ἀνὴρ κληρονομήσει υἱοὺς υἱῶν, θησαυρί-
zant āt iustis diuitie impiorum. Iusti faciēt in
ζεται δὲ δικαίοις πλοῦτος ἀσεβῶν. Δίκαιοι ποιήσουσιν ἐν
diuitijs annos multos: iniusti vo peribūt breuiter.
πλούτῳ ἔτη πολλά, ἄδικοι δὲ ἀπολοῦνται συντόμως.
Qui parcit virge odit filiū suū: at dili-
Ὃς φείδεται τῆς βακτηρίας μισεῖ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ὁ δὲ ἀγα-
gēs instāter erudit. iustus comedēs replet
πῶν ἐπιμελῶς παιδεύει. Δίκαιος ἔσθων ἐμπιπλᾶται τὴν
aīam suā: anime āt impiorum indigētes.
ψυχὴν αὐτοῦ, ψυχαὶ δὲ ἀσεβῶν ἐνδεεῖς. Ca.14.

Sapiētes mulieres edificarūt domos: at īsipiēs euer-
Σοφαὶ γυναῖκες ᾠκοδόμησαν οἴκους, ἡ δὲ ἄφρων κα-
tit manibus suis. Ambulās recte timet
τέσκαψε ταῖς χερσὶν αὐτῆς. Ὁ πορευόμενος ὀρθῶς φοβεῖ-
dn̄s: at q̄ tortuose incedit vijs suis inhonora-
ται τὸν κύριον, ὁ δὲ σκολιάζων ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ ἀτιμασθήσε-
bit. Ex ore stultorum virga iniurie: labia āt sa-
ται. Ἐκ στόματος ἀφρόνων βακτηρία ὕβρεως, χείλη δὲ σο-
pientū custodiūt eos. Ubi nō sunt boues p̄sepia mun-
φῶν φυλάσσει αὐτούς. Οὗ μὴ εἰσὶ βόες φάτναι καθα-
da: vbi āt multa genimina manifesta bouis fortitudo. Te-
ραί, οὗ δὲ πολλὰ γεννήματα φανερὰ βοὸς ἰσχύς. Μάρ-
stis fidelis nō mētit: accēdit āt mēdacia testis iniustus.
τυς πιστὸς οὐ ψεύδεται, ἐκκαίει δὲ ψευδῆ μάρτυς ἄδικος.
Queres sapiaꝫ apud malos ⁊ nō inuenies: sen-
Ζητήσεις σοφίαν παρὰ κακοῖς καὶ οὐχ εὑρήσεις, αἴσθη-
sus āt apud prudentes facilis. Oia cōtraria vi-
σις δὲ παρὰ φρονίμοις εὐχερής. Πάντα ἐναντία ἀν-
ro stulto: arma āt sensus labia sapia. Sapia astu-
δρὶ ἄφρονι, ὅπλα δὲ αἰσθήσεως χείλη σοφά. Σοφία πα-
torum cognoscet vias eorum: amētia āt stulto-
νούργων ἐπιγνώσεται τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, ἄνοια δὲ ἀφρό-
rū in deceptiōe. Domus iniquorum debebūt purifica-
νων ἐν πλάνῃ. Οἰκίαι παρανόμων ὀφειλήσουσι καθαρι-
tionē: domus āt iustorum acceptabiles. Cor viri sensi-
σμόν, οἰκίαι δὲ δικαίων δεκταί. Καρδία ἀνδρὸς αἰσθη-
tiuū mesta aīa eius: q̄n āt letet nō mi-
τικὴ λυπηρὰ ψυχὴ αὐτοῦ, ὅταν δὲ εὐφραίνηται οὐκ ἐπι-
scet iniuria. Domus impiorum delebunt: tabnacula
μίγνυται ὕβρει. Οἰκίαι ἀσεβῶν ἀφανισθήσονται, σκηναὶ
āt rectorum stabūt. Est via q̄ videt recta esse
δὲ κατορθούντων στήσονται. Ἔστιν ὁδὸς ἣ δοκεῖ ὀρθὴ εἶναι
apud hoies: at nouissima eius vadūt ad
παρὰ ἀνθρώποις, τὰ δὲ τελευταῖα αὐτῆς ἔρχεται εἰς
fundū iferni. In letitijs nō miscet meror:
πυθμένα ᾅδου. Ἐν εὐφροσύναις οὐ προσμίγνυται λύπη,
extrema āt gaudij in luctū vadūt. Suis
τελευταῖα δὲ χαρᾶς εἰς πένθος ἔρχεται. Τῶν ἑαυτοῦ
vijs replebit q̄ est audacia cordis: ab āt cogitatio-
ὁδῶν πλησθήσεται θρασυκάρδιος, ἀπὸ δὲ τῶν διανοημά-
nibus eius vir bonus. Innocēs credit omni verbo:
των αὐτοῦ ἀνὴρ ἀγαθός. Ἄκακος πιστεύει παντὶ λόγῳ,
astutus āt vadit in penitentiā. Sapiēs timens
πανοῦργος δὲ ἔρχεται εἰς μετάνοιαν. Σοφὸς φοβηθεὶς
declinauit a malo: at stultus sibi cōfidens mi-
ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ, ὁ δὲ ἄφρων ἑαυτῷ πεποιθὼς μί-
scetur iniquo.
γνυται ἀνόμῳ.

---

disciplinā: qui aūt acquiescit arguēti glificabitur. Desideriū si cōpleatur delectat animam: detestātur stulti eos qui fugiunt mala. Qui cū sapiētibus graditur sapiēs erit: amicus stultorum similis efficietur. Peccatores psequitur malum: & iustis retribuentur bona. Bonus relinquit heredes filios & nepotes: & custoditur iusto substantia peccatoris. Multi cibi in noualibus patrū: & alijs cōgregātur absq; iudicio. Qui parcit virge odit filium suum: qui aute diligit illum diligenter erudit. Iustus comedit & replet aīam suam: venter autem impiorum insaturabilis.

14.

Sapiens mulier edificat domū suā: insipiens extructā quoq; manibus destruet. Ambulans recto itinere & timens dñm: despicitur ab eo qui infami graditur via. In ore stulti virga supbie: labia aūt sapientū custodiūt eos. Vbi nō sunt boues p̄sepe vacuū est: vbi aūt apparent plurime segetes: ibi manifesta ē fortitudo bouis. Testis fidelis nō mētietur: profert aūt mēdaciū dolosus testis. Querit derisor sapiētiā & nō inuenit: doctrina prudētiū facilis. Vade cōtra virū stultū: & nescit labia prudētie. Sapia callidi ē intelligere viam suā: & prudētia stultorum errans. Stultis illudet peccatū: & iter iustos morabitur gratia. Cor quod nouit amaritudine anime sue: in gaudio eius nō miscebitur extraneus. Domus impiorum delebitur: tabernacula iustorum germinabūt. Est via q̄ videtur homini iusta: nouissima aūt eius deducunt ad mortem. Risus dolore miscebitur: & extrema gaudii luctus occupat. Vijs suis replebitur stultus: & sup eum erit vir bonus. Innocens credit omni verbo: astutus considerat gressus suos. Sapiens timet & declinat a malo: stultus transilit & confidit.

מוסר ושמר תוכחת יכבד׃
תאוה נהיה תערב לנפש
ותועבת כסילים סור מרע׃
הלוך את חכמים יחכם ורעה
כסילים ירוע׃ חטאים תרדף
רעה ואת צדיקים ישלם טוב׃
טוב ינחיל בני בנים וצפון
לצדיק חיל חוטא׃ רב אכל
ניר ראשים ויש נספה בלא
משפט׃ חשך שבטו שונא בנו
ואהבו שחרו מוסר׃ צדיק
אכל לשבע נפשו ובטן
רשעים תחסר׃

חכמות נשים בנתה
ביתה ואולת בידיה תהרסנו׃
הולך בישרו ירא יהוה ונלוז
דרכיו בוזהו׃ בפי אויל חטר
גאוה ושפתי חכמים תשמורם׃
באין אלפים אבוס בר ורב
תבואות בכח שור׃ עד אמונים
לא יכזב ויפיח כזבים עד שקר׃
בקש לץ חכמה ואין ודעת לנבון
נקל׃ לך מנגד לאיש כסיל ובל
ידעת שפתי דעת׃ חכמת ערום
הבין דרכו ואולת כסילים מרמה׃
אולים יליץ אשם ובין ישרים
רצון׃ לב יודע מרת נפשו
ובשמחתו לא יתערב זר׃ בית
רשעים ישמד ואהל ישרים
יפריח׃ יש דרך ישר לפני איש
ואחריתה דרכי מות׃ גם בשחק
יכאב לב ואחריתה שמחה תוגה׃
מדרכיו ישבע סוג לב ומעליו
איש טוב׃ פתי יאמין לכל דבר
וערום יבין לאשורו׃ חכם ירא
וסר מרע וכסיל מתעבר ובוטח׃

יסר יכח
כבד היה
ערב תעב
הלך חכם
רוע רדף
רוע צדק
שלם נחל
צפן
צדק חטא
ספה
שפט

Cap. xiiij.

נשה בנה
הרס
הלך לוז
פה
גאה שפה
שמר אבס
בוא עוד
אמן כזב
יפח לוץ
ידע בין
נקל ילך
כסל ערם
בין רמה
רצה מרר
ערב
שמד
פרח פנה
כאב תוה
שבע
פתה אמן
בין
סור רוע
עבר

קצר אפים יעשה אולת ואיש
מזמות ישנא : נחלו פתאים
אולת וערומים יכתרו דעת :
שחו רעים לפני טובים ורשעים
על שערי צדיק : גם לרעהו
ישנא רש ואהבי עשיר
רבים : בז לרעהו חוטא ומחונן
ענוים אשריו : הלא יתעו
חרשי רע וחסד ואמת חרשי
טוב : בכל עצב יהיה מותר
ודבר שפתים אך למחסור :
עטרת חכמים עשרם אולת
כסילים אולת : מציל נפשות
עד אמת ויפח כזבים מרמה :
ביראת יהוה מבטח עז ולבניו
יהיה מחסה : יראת יהוה מקור
חיים לסור ממקשי מות : ברב
עם הדרת מלך ובאפס לאם
מחתת רזון : ארך אפים רב
תבונה וקצר רוח מרים אולת :
חיי בשרים לב מרפא ורקב
עצמות קנאה : עשק דל חרף
עשהו ומכבדו חנן אביון : ברעתו
ידחה רשע וחסה במותו צדיק :
בלב נבון תנוח חכמה ובקרב
כסילים תודע : צדקה תרומם
גוי וחסד לאמים חטאת : רצון
מלך לעבד משכיל ועברתו
תהיה מביש :

Cap. xv.

מענה רך ישיב חמה
ודבר עצב יעלה אף : לשון
חכמים תיטיב דעת ופי כסילים
יביע אולת : בכל מקום עיני
יהוה צפות רעים וטובים :
מרפא לשון עץ חיים וסלף בה
שבר ברוח : אויל ינאץ מוסר

עשה זמם שנא פתה ערם כתר ידע שחח רוע פנה צדק רוש עשר רבב חנן ענה עצה חרש היה יתר שפה חסר כסל נצל עוד כזב בטח עזז חסה קור חיה מקש הדר מחת רזן בין רוח חיה רבא עשק חרף כבד אבה רוע דחה בין נוח ידע רום שכל בוש ענה רכך שוב עלה לשן יטב ידע פה נבע קום צפה רוע אול נאץ יסר

Impatiens operabitur stulticiam: & vir versutus odiosus est. Possidebunt paruuli stulticiam: & expectabunt astuti scientiam. Iacebunt mali ante bonos: & impii ante portas iustorum. Etiã pximo suo pauper odiosus est: amici vero diuitum multi. Qui despicit pximũ suũ peccat: q aũt miseretur pauperis beatus erit. Errant qui operantur malum: mia & veritas preparãt bona. In oĩ opere erit abundantia: vbi aũt sunt verba plurima: ibi frequenter egestas. Corona sapientũ diuitie eorum: fatuitas stultorum imprudentia. Liberat animas testis fidelis: & profert mendacia versipellis. In timore dñi fiducia fortitudinis: & filiis eius erit spes. Timor domini fons vite: vt declinet a ruina mortis. In multitudine populi dignitas regis: & in paucitate plebis ignominia principis. Qui patiẽs est multa gubernatur sapia: q aũt impatiẽs ẽ exaltat stulticiã. Vita carniũ sanitas cordis: putredo ossiũ inuidia. Qui calũniatur egentẽ exprobrat factori eius: honorat aũt eũ q miseretur paupis. In malicia sua repelletur impius: sperat aũt iustus in morte sua. In corde prudẽtis reqescit sapia: & indoctos quosq̃ erudiet. Iusticia eleuat gentẽ: miseros aũt facit pplos pctm. Acceptus ẽ regi minister intelligens: iracundiam eius inutilis sustinebit. 15.

Responsio mollis frãgit iram: sermo durus suscitat furorem. Lingua sapientum ornat scientiam: os stultorum ebullit stulticiã. In omni loco oculi domini contemplantur bonos & malos. Ligua placabilis lignum vite: que autẽ immoderata est conteret spiritum. Stultus irridet disciplinam

Impatiens operatur cum temeritate: vir autem prudens multa suffert.
Ὀξύθυμος πράσσει μετὰ ἀβουλίας, ἀνὴρ δὲ φρόνιμος πολλὰ ὑποφέρει.
diuident stulti maliciam: at astuti obtinebunt sensus.
Μεριοῦνται ἄφρονες κακίαν, οἱ δὲ πανοῦργοι κρατήσουσιν αἰσθήσεως.
Labentur mali ante bonos: et impii colent portas iustorum. Amici odibunt amicos mendicos: amici autem diuitum multi.
Ὀλισθήσουσι κακοὶ ἔναντι ἀγαθῶν, καὶ ἀσεβεῖς θεραπεύσουσι θύρας δικαίων. Φίλοι μισήσουσι φίλους πτωχούς, φίλοι δὲ πλουσίων πολλοί.
Qui inhonorat pauperes peccat: qui miseretur autem mendicos beatus.
Ὁ ἀτιμάζων πένητας ἁμαρτάνει, ἐλεῶν δὲ πτωχοὺς μακαριστός.
Errantes fabricant mala: misericordiam autem et veritatem operantur boni. Non sciunt misericordiam et fidem fabricatores malorum: elemosyne autem et fides apud fabricatores bonos.
Πλανώμενοι τεκταίνουσι κακά, ἔλεον δὲ καὶ ἀλήθειαν τεκταίνουσιν ἀγαθοί. Οὐκ ἐπίστανται ἔλεον καὶ πίστιν τέκτονες κακῶν, ἐλεημοσύναι δὲ καὶ πίστεις παρὰ τέκτοσιν ἀγαθοῖς.
In omni sollicito est abundantia: at dulcis et carens dolore in egestate erit.
Ἐν παντὶ μεριμνῶντι ἔνεστι περισσόν, ὁ δὲ ἡδὺς καὶ ἄλυπος ἐν ἐνδείᾳ ἔσται.
Corona sapientum diuitie eorum: at conuersatio stultorum mala.
Στέφανος σοφῶν πλοῦτος αὐτῶν, ἡ δὲ διατριβὴ ἀφρόνων κακή.
liberabit a malis animam testis fidelis: accendit autem mendacia dolosus.
Ῥύσεται ἐκ κακῶν ψυχὴν μάρτυς πιστός, ἐκκαίει δὲ ψευδῆ δόλιος.
In timore domini spes fortitudinis: filiis autem eius relinquet firmamentum.
Ἐν φόβῳ κυρίου ἐλπὶς ἰσχύος, τοῖς δὲ τέκνοις αὐτοῦ καταλείπει ἔρεισμα.
Preceptum domini fons vite: facit autem declinare a laqueo mortis.
Πρόσταγμα κυρίου πηγὴ ζωῆς, ποιεῖ δὲ ἐκκλίνειν ἐκ παγίδος θανάτου.
In multa gente gloria regis: in autem defectu plebis contritio principis.
Ἐν πολλῷ ἔθνει δόξα βασιλέως, ἐν δὲ ἐκλείψει λαοῦ συντριβὴ δυνάστου.
Patiens vir multus in prudentia: at impatiens fortiter stultus.
Μακρόθυμος ἀνὴρ πολὺς ἐν φρονήσει, ὁ δὲ ὀλιγόψυχος ἰσχυρῶς ἄφρων.
Mansuetus vir cordis medicus: tinea autem ossium cor sensitiuum.
Πραΰθυμος ἀνὴρ καρδίας ἰατρός, σὴς δὲ ὀστέων καρδία αἰσθητική.
Qui calumniatur egentem irritat illum qui fecit eum: at honorat illum miseretur mendici.
Ὁ συκοφαντῶν πένητα παροξύνει τὸν ποιήσαντα αὐτόν, ὁ δὲ τιμῶν αὐτὸν ἐλεεῖ πτωχόν.
In malicia sua expelletur impius. Confidens sue sanctitati iustus.
Ἐν κακίᾳ αὐτοῦ ἀπωσθήσεται ἀσεβής, ὁ δὲ πεποιθὼς τῇ ἑαυτοῦ ὁσιότητι δίκαιος.
In corde bono viri sapientia: in autem corde stultorum non agnoscitur.
Ἐν καρδίᾳ ἀγαθῇ ἀνδρὸς σοφία, ἐν δὲ καρδίᾳ ἀφρόνων οὐ διαγινώσκεται.
Iusticia eleuat gentem: diminuunt autem tribus peccata.
Δικαιοσύνη ὑψοῖ ἔθνος, ἐλασσονοῦσι δὲ φυλὰς ἁμαρτίαι.
Acceptus regi minister intelligens: sua autem agilitate tollit ignominiam: ira perdit et prudentes.
Δεκτὸς βασιλεῖ ὑπηρέτης νοήμων, τῇ δὲ ἑαυτοῦ εὐστροφίᾳ ἀφαιρεῖται ἀτιμίαν. Ὀργὴ ἀπόλλυσι καὶ φρονίμους.

Ca. 15.

Responsio autem submissa auertit iram: sermo autem tristis suscitat iras.
Ἀπόκρισις δὲ ὑποπίπτουσα ἀποστρέφει θυμόν, λόγος δὲ λυπηρὸς ἐγείρει ὀργάς.
Lingua sapientum bona scit: os autem stultorum nunciat mala.
Γλῶσσα σοφῶν καλὰ ἐπίσταται, στόμα δὲ ἀφρόνων ἀναγγελεῖ κακά.
In omni loco oculi domini contemplantur malos et bonos.
Ἐν παντὶ τόπῳ ὀφθαλμοὶ κυρίου σκοπεύουσι κακούς τε καὶ ἀγαθούς.
Sanitas lingue arbor vite: qui autem custodiet eam replebitur spiritu.
Ἴασις γλώσσης δένδρον ζωῆς, ὁ δὲ συντηρῶν αὐτὴν πλησθήσεται πνεύματος.
Stultus deridet disciplinam
Ἄφρων μυκτηρίζει παιδείαν

patris: qui autem custodit precepta: astutior.
πατρός, ὁ δὲ φυλάσσων ἐντολάς, πανουργότερος.
In abundanti iusticia fortitudo multa: at impii radicitus de terra peribunt.
Ἐν πλεοναζούσῃ δικαιοσύνῃ ἰσχὺς πολλή, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ὁλόρριζοι ἐκ γῆς ὀλοῦνται.
Domibus iustorum fortitudo multa: fructus autem impiorum peribunt.
Οἴκοις δικαίων ἰσχὺς πολλή, καρποὶ δὲ ἀσεβῶν ἀπολοῦνται.
Labia sapientum ligata sunt sensu: corda autem stultorum non secura.
Χείλη σοφῶν δέδεται αἰσθήσει, καρδίαι δὲ ἀφρόνων οὐκ ἀσφαλεῖς.
victime impiorum abominatio domino: vota autem recte agentium acceptabilia apud eum.
Θυσίαι ἀσεβῶν βδέλυγμα κυρίῳ, εὐχαὶ δὲ κατευθυνόντων δεκταὶ παρ' αὐτῷ.
Abominatio domino vie impii: sequentes iusticiam diligit.
Βδέλυγμα κυρίῳ ὁδοὶ ἀσεβοῦς, διώκοντας δὲ δικαιοσύνην ἀγαπᾷ.
Disciplina innocentis cognoscitur a transeuntibus: qui autem odiunt increpationes moriuntur turpiter.
Παιδεία ἀκάκου γνωρίζεται ὑπὸ τῶν παριόντων, οἱ δὲ μισοῦντες ἐλέγχους τελευτῶσιν αἰσχρῶς.
Infernus et perditio manifesta apud dominum: quomodo non et corda hominum?
Ἅδης καὶ ἀπώλεια φανερὰ παρὰ τῷ κυρίῳ, πῶς οὐχὶ καὶ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων;
Non amabit indoctus corripientes se: cum autem sapientibus non conuersabitur.
Οὐκ ἀγαπήσει ἀπαίδευτος τοὺς ἐλέγχοντας αὐτόν, μετὰ δὲ σοφῶν οὐχ ὁμιλήσει.
Corde gaudente facies viret: in autem meroribus existente tristis incedit.
Καρδίας εὐφραινομένης πρόσωπον θάλλει, ἐν δὲ λύπαις οὔσης σκυθρωπάζει.
Cor rectum querit sensum: os autem ineruditorum cognoscet mala.
Καρδία ὀρθὴ ζητεῖ αἴσθησιν, στόμα δὲ ἀπαιδεύτων γνώσεται κακά.
Omni tempore oculi malorum suscipiunt mala: at boni quiescunt semper.
Πάντα τὸν χρόνον οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν κακῶν προσδέχονται κακά, οἱ δὲ ἀγαθοὶ ἡσυχάζουσι διαπαντός.
Melior parua pars cum timore domini: quam thesauri magni cum intrepiditate.
Κρείσσων μικρὰ μερὶς μετὰ φόβου κυρίου ἢ θησαυροὶ μεγάλοι μετὰ ἀφοβίας.
Melior vocatio ad olera cum amicitia et gratia: quam appositio vitulorum cum inimicitia.
Κρείσσων ξενισμὸς λαχάνων πρὸς φιλίαν καὶ χάριν ἢ παράθεσις μόσχων μετὰ ἔχθρας.
Vir iracundus preparat pugnas: patiens autem et futuram mitigat.
Ἀνὴρ θυμώδης παρασκευάζει μάχας, μακρόθυμος δὲ καὶ τὴν μέλλουσαν καταπραΰνει.
Patiens vir extinguet iudicia: at impius suscitat magis.
Μακρόθυμος ἀνὴρ κατασβέσει κρίσεις, ὁ δὲ ἀσεβὴς ἐγείρει μᾶλλον.
Vie pigrorum strate spinis: at virilium trite.
Ὁδοὶ ἀεργῶν ἐστρωμέναι ἀκάνθαις, αἱ δὲ τῶν ἀνδρείων τετριμμέναι.
Filius sapiens letificat patrem: filius autem stultus subsannat matrem suam.
Υἱὸς σοφὸς εὐφραίνει πατέρα, υἱὸς δὲ ἄφρων μυκτηρίζει μητέρα αὐτοῦ.
Amentis semite indigentes mente: vir autem prudens dirigens ambulat.
Ἀνοήτου τρίβοι ἐνδεεῖς φρενῶν, ἀνὴρ δὲ φρόνιμος κατευθύνων πορεύεται.
Differunt cogitationes non honorantes concilia: in autem cordibus consiliantium manebit consilium.
Ὑπερτίθενται λογισμοὶ οἱ μὴ τιμῶντες συνέδρια, ἐν δὲ καρδίαις βουλευομένων μένει βουλή.
Non obediet malus illi: neque dicet opportunum quid et bonum communi.
Οὐ μὴ ὑπακούσῃ ὁ κακὸς αὐτῇ, οὐδὲ μὴ εἴπῃ καίριόν τι καὶ καλὸν τῷ κοινῷ.
Vie vite cogitationes prudentis: vt cum declinauerit ex inferno saluus fiat.
Ὁδοὶ ζωῆς διανοήματα συνετοῦ, ἵνα ἐκκλίνας ἐκ τοῦ ᾅδου σωθῇ.
Domos iniuriosorum demolietur dominus: firmauit autem terminum vidue.
Οἴκους ὑβριστῶν κατασπᾷ κύριος, ἐστήρισε δὲ ὅριον χήρας.
abominatio domino cogitatio iniusta: castorum autem verba casta.
Βδέλυγμα κυρίῳ λογισμὸς ἄδικος, ἁγνῶν δὲ ῥήσεις σεμναί.
Perdit seipsum munerum acceptor: at odio habens donorum captiones saluat.
Ἐξολλύει ἑαυτὸν ὁ δωρολήπτης, ὁ δὲ μισῶν δώρων λήψεις σώζεται.
elemosynis et fide purgantur peccata: at timore domini declinat omnis a malo.
Ἐλεημοσύναις καὶ πίστεσιν ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι, τῷ δὲ φόβῳ κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ.
Corda iustorum meditantur fidem
Καρδίαι δικαίων μελετῶσι πίστεις

patris sui: qui autem custodit increpatiões: astutior fiet. Domus iusti plurima fortitudo: & in fructibus impii cõturbatio. Labia sapientum disseminabũt scientiam: cor stultorum dissimile erit. Victime impiorum abominabiles dño: vota iustorũ placabilia. Abominatio est domino via impii: qui sequitur iusticiam diligitur ab eo. Doctrina mala deserentium viam: qui increpationes odit morietur. Infernus & pditio corã dño: quantomagis corda filiorũ hominũ. Non amat pestilẽs eum qui se corripit: nec ad sapientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem: in merore animi deiicitur spiritus. Cor sapiens querit doctrinam: & os stultorũ pascitur imperitia. Oẽs dies pauperis mali: secura mens quasi iuge conuiuium. Melius est parũ cum timore dñi: q̃ thesauri magni & insatiabiles. Melius est vocari ad olera cum charitate: q̃ ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus prouocat rixas: qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum: via iustorũ absq̃ offendiculo. Filius sapiẽs letificat patrẽ: & stultus homo despicit matrem suam. Stulticia gaudium stulto: & vir prudens dirigit gressus suos. Dissipãtur cogitationes absq̃ cõsilio: vbi vero sunt plures cõsiliarii: cõfirmantur. Letatur hõ in sententia oris sui: & sermo opportunus est optimus. Semita vite super eruditum: vt declinet de inferno nouissimo. Domũ suphorũ demolietur dñs: & firmos faciet terminos vidue. Abominatio domini cogitationes male: & purus sermo pulcherrimus. Conturbat domũ suã q sectatur auariciã: qui aũt odit mũera viuet. Mens iusti meditabitur sapientiam:

אביו ושמר תוכחת יערם :
בית צדיק חסן רב ובתבואת
רשע נעכרת : שפתי חכמים
יזרו דעת ולב כסילים לא כן :
זבח רשעים תועבת יהוה ותפלת
ישרים רצונו : תועבת יהוה
דרך רשע ומרדף צדקה יאהב :
מוסר רע לעזב ארח שונא
תוכחת ימות : שאול ואבדון
נגד יהוה אף כי לבות בני אדם :
לא יאהב לץ הוכח לו אל
חכמים לא ילך : לב שמח ייטב
פנים ובעצבת לב רוח נכאה :
לב נבון יבקש דעת ופני כסילים
ירעה אולת : כל ימי עני רעים
וטוב לב משתה תמיד : טוב
מעט ביראת יהוה מאוצר
רב ומהומה בו : טוב ארחת
ירק ואהבה שם משור אבוס
ושנאה בו : איש חמה יגרה
מדון וארך אפים ישקיט ריב :
דרך עצל כמשכת חדק וארח
ישרים סללה : בן חכם ישמח
אב וכסיל אדם בוזה אמו :
אולת שמחה לחסר לב ואיש
תבונה יישר לכת : הפר מחשבות
באין סוד וברב יועצים תקום :
שמחה לאיש במענה פיו
ודבר בעתו מה טוב : ארח
חיים למעלה למשכיל למען
סור משאול מטה : בית גאים
יסח יהוה ויצב גבול אלמנה :
תועבת יהוה מחשבות רע
וטהורים אמרי נעם : עכר
ביתו בוצע בצע ושונא מתנת
יחיה : לב צדיק יהגה לענות

יכח ערם צדק בוא עכר שפה זרה כסל תעב פלל רדף אהב יסר שנא מות שאל לבב לוץ יכח יטב פנה נכא בין בקש ידע רעה ענה רוע שתה תמד אצר הום ארח אבס גרה דון שקט רוב שוך שמח בזה בין ישר פרר חשב יעץ קום ענה פה עלה שכל שאל נסח נצב גבל תעב רוע טהר בצע נתן חיה צדק הגה ענה

ופי רשעים יביע רעות : רחוק
יהוה מרשעים ותפלת צדיקים
ישמע : מאור עינים ישמח
לב שמועה טובה תדשן עצם :
אזן שמעת תוכחת חיים בקרב
חכמים תלין : פורע מוסר מואס
נפשו ושומע תוכחת קונה
לב : יראת יהוה מוסר חכמה
ולפני כבוד ענוה:

Cap. xvj.

לאדם מערכי לב
ומיהוה מענה לשון : כל דרכי
איש זך בעיניו ותכן רוחות
יהוה : גל אל יהוה מעשיך
ויכנו מחשבתיך : כל פעל יהוה
למענהו וגם רשע ליום רעה :
תועבת יהוה כל גבה לב יד
ליד לא ינקה : בחסד ואמת
יכפר עון וביראת יהוה סור
מרע: ברצות יהוה דרכי איש
גם אויביו ישלם אתו : טוב
מעט בצדקה מרב תבואות
בלא משפט: לב אדם יחשב
דרכו ויהוה יכין צעדו: קסם
על שפתי מלך במשפט לא
ימעל פיו: פלס ומאזני משפט
ליהוה מעשהו כל אבני כיס :
תועבת מלכים עשות רשע כי
בצדקה יכון כסא: רצון מלכים
שפתי צדק ודבר ישרים
יאהב: חמת מלך מלאכי מות
ואיש חכם יכפרנה : באור
פני מלך חיים ורצונו כעב
מלקוש: קנה חכמה מה טוב
מחרוץ וקנות בינה נבחר מכסף:
מסלת ישרים סור מרע שמר
נפשו נצר דרכו: לפני שבר

גבע רחם · בלל · שמע · אור · דשן · יכח · לון · פרע · יסר · מאס · קנה · פנה · כבד · ענה · ערך · ענה · לשון · זכך · גלל · עשה · כון · חשב · רוע · נקה · כפר · רצה · איב · שלם · בוא · שפט · חשב · כון · שפה · שפט · מעל · פה · אזן · עשה · עשה · רצה · אהב · יחם · לאך · כפר · פנה · לקש · חרץ · קנה · בחר · סלל · רוץ

os impiorum redundat malis. Longe est dominus ab impiis: & orationes iustorum exaudiet. Lux oculorū letificat animā: fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite: in medio sapientū cōmorabitur. Qui abiicit disciplinā: despicit aiam suā: q aūt acqescit increpationibus possessor est cordis. Timor dñi disciplina sapiētie: & gloriam precedit humilitas. 16.

Hominis est animū preparare: & dñi gubernare linguam. Omnes vie hoīs patent oculis eius: spirituū ponderator est dominus. Reuela dōmino opera tua: & dirigentur cogitationes tue. Vniuersa ꝑpter semetipm̄ opat⁹ est dñs: ipsū quoqꝫ ad diē malū. Abominatio domini est oīs arrogās: etiā si man⁹ ad manū fuerit nō est innocēs. Misericordia & veritate redimitur iniquitas: & in timore dñi declinatur a malo. Cuꝫ placuerit dño vie hoīs: inimicos quoqꝫ eius cōuertet ad pacem. Melius est parum cum iustitia: ꝙ̄ multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponit viam suā: sed dñi est dirigere gressus eius. Diuinatio in labiis regis: in iudicio non errabit os eius. Pondus & statera iudicia domini sunt: & opera ei⁹ omnes lapides sacculi. Abominabiles regi qui agunt impie: quoniā iusticia firmabitur solium. Voluntas regum labia iusta: qui recta loquitur diligetur. Indignatio regis nuncii mortis: & vir sapiens placabit eum. In hilaritate vultus regis vita: & clementia eius quasi imber serotinus. Posside sapiētiam: quia auro melior ē: & acqre prudentiā: qa ꝑciosior ē argento. Semita iustorū declinat mala: custos aīe sue seruat viam suā. Contritionem precedit

os at impiorū respōdet mala. Acceptabiles apud do-
σόμα δὲ ἀσεβῶν ἀποκρίνεται κακά. Δεκταὶ παρὰ κυ-
minū vie viroꝝ iustoꝝ: per āt eos ⁊ inimici
ρίῳ ὁδοὶ ἀνδρῶν δικαίων, διὰ δὲ αὐτῶν καὶ οἱ ἐχθροὶ
amici fiūt. Longe abest deus ab impijs:
φίλοι γίνονται. Μακρὰν ἀπέχει ὁ θεὸς ἀπὸ ἀσεβῶν,
orones āt iustoꝝ audit. Melior pauca acceptio cū
εὐχαῖς δὲ δικαίων ὑπακούει. Κρείσσων ὀλίγη λῆψις με-
iusticia ꝙ̄ multa germina cū iniusticia. Cor
τὰ δικαιοσύνης ἢ πολλὰ γεννήματα μετὰ ἀδικίας. Καρ-
viri cogitet iusta: vt a deo dirigā-
δία ἀνδρὸς λογιζέσθω δίκαια, ἵνα ὑπὸ τοῦ θεοῦ διορθῶ-
tur gressus eius. Contēplās oculus bona leti-
θῇ τὰ διαβήματα αὐτοῦ. Θεωρῶν ὀφθαλμὸς καλὰ εὐ-
ficat cor: fama āt bona ipinguat ossa. Qui expel-
φραίνει καρδίαν, φήμη δὲ ἀγαθὴ πιαίνει ὀστᾶ. Ὃς ἀπω-
lit disciplinā odit seipm: at seruās icrepatiōes dili-
θεῖται παιδείαν μισεῖ ἑαυτόν, ὁ δὲ τηρῶν ἐλέγχους ἀγα-
git aiam suā. Timor dni disciplina ⁊ sapia:
πᾷ ψυχὴν αὐτοῦ. Φόβος κυρίου παιδεία καὶ σοφία,
⁊ pncipiū glie respōdebit ei: ꝑcedit āt
καὶ ἀρχὴ δόξης ἀποκριθήσεται αὐτῇ, προπορεύεται δὲ
humiles gloria.
ταπεινοῖς δόξα. Ca.16.

Omnia opa humilis manifesta apud
ΟΠάντα τὰ ἔργα τοῦ ταπεινοῦ φανερὰ παρὰ τῷ
deū. at impij in die mala peribūt: impurus
θεῷ. οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἐν ἡμέρᾳ κακῇ ὀλοῦνται, ἀκάθαρτος
apud deū ois excelsi cordis. Manui man⁹ iniciens
παρὰ θεῷ πᾶς ὑψηλοκάρδιος. Χειρὶ χεῖρας ἐμβαλὼν
iniuste nō erit innocēs: initiū vie bone facere
ἀδίκως οὐκ ἀθωωθήσεται, ἀρχὴ ὁδοῦ ἀγαθῆς τὸ ποιεῖν τὰ
iusta: acceptabilia āt apud deū pot⁹ ꝙ̄ mactare victimas. Que-
δίκαια, δεκτὰ δὲ παρὰ θεῷ μᾶλλον ἢ θύειν θυσίας. Ὁ ζη-
rēs dnm inueniet cognitionē cū iusticia: at re-
τῶν τὸν κύριον εὑρήσει γνῶσιν μετὰ δικαιοσύνης, οἱ δὲ ὀρ-
cte querentes eū inueniēt pacē. Omnia opa
θῶς ζητοῦντες αὐτὸν εὑρήσουσιν εἰρήνην. Πάντα τὰ ἔργα
dni cū iusticia: seruat āt impi⁹ in di-
κυρίου μετὰ δικαιοσύνης, φυλάσσεται δὲ ὁ ἀσεβὴς εἰς ἡμέ-
em malū. Diuinatio in labijs regis: in āt iudi-
ραν κακήν. Μαντεῖον ἐπὶ χείλεσι βασιλέως, ἐν δὲ κρί-
cio nō errabit os eius. Momētū statere iusti-
σει οὐ μὴ πλανηθῇ τὸ σόμα αὐτοῦ. Ῥοπὴ ζυγοῦ δικαιο-
cia apud deū: at opa eius statere iuste. Abo-
σύνη παρὰ θεῷ, τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ στάθμια δίκαια. Βδέ-
minatio regi faciēs mala: cū enī iusticia ꝑpa-
λυγμα βασιλεῖ ὁ ποιῶν κακά, μετὰ γὰρ δικαιοσύνης ἑτοι-
ratur soliū pncipat⁹. Acceptabilia regi labia iusta: smo-
μάζεται θρόνος ἀρχῆς. Δεκτὰ βασιλεῖ χείλη δίκαια, λό-
nes āt rectos diligit dns. Indignatio regis nun-
γους δὲ ὀρθοὺς ἀγαπᾷ ὁ κύριος. Θυμὸς βασιλέως ἄγγε-
ci⁹ mortis: vir āt sapiēs placabit eū. In hi-
λος θανάτου, ἀνὴρ δὲ σοφὸς ἐξιλάσεται αὐτόν. Ἐν φω-
ce vite fili⁹ regis: at accepti ei quasi nu-
τὶ ζωῆς υἱὸς βασιλέως, οἱ δὲ προσδεκτοὶ αὐτῷ ὥσπερ νέ-
biū serotinū. Nidi sapiētie eligibiliores auro:
φος ὄψιμον. Νοσσιαὶ σοφίας αἱρετώτεραι χρυσίου,
nidi āt prudentie eligibiliores sup argentū. Semi-
νοσσιαὶ δὲ φρονήσεως αἱρετώτεραι ὑπὲρ ἀργύριον. Τρί-
te vite declināt a malis: lōgitudo āt vite
βοι ζωῆς ἐκκλίνουσιν ἀπὸ κακῶν, μῆκος δὲ βίου ὁ-
vie iusticie. Suscipiens disciplinā in bonis
δοὶ δικαιοσύνης. Ὁ δεχόμενος παιδείαν ἐν ἀγαθοῖς
erit: at custodiēs increpatiōes sapiēs erit. Qui cu-
ἔσται, ὁ δὲ φυλάσσων ἐλέγχους σοφισθήσεται. Ὃς φυ-
stodit suas vias seruat suā aiam:
λάσσει τὰς ἑαυτοῦ ὁδοὺς τηρεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν,
diligēs āt vitā suā parcet ori suo. Ante
ἀγαπῶν δὲ ζωὴν αὐτοῦ φείσεται σόματος αὐτοῦ. Πρὸ
cōtritionē precedit
συντριβῆς ἡγεῖται

ſupbiã ante ât ruinã immodeſtia. melior mãſuet⁹ corde
ὕβρις, πρὸ δὲ πτώματος κακοφροσύνη. Κρείσσων πραΰθυμος
cū hũilitate: q̃ q̇ diuidit ſpolia cū iniuriãtib⁹.
μετὰ ταπεινώσεως, ἢ ὃς διαιρεῖται σκῦλα μετὰ ὑβριστῶν.
Prudẽs in rebus inuẽtor bonoꝝ: cõfiſus ât in do
Συνετὸς ἐν πράγμασιν εὑρετὴς ἀγαθῶν, πεποιθὼς δὲ ἐπὶ κυ
mino beat⁹. Sapiẽtes τ̃ prudẽtes malos appel
ρίῳ μακαριστός. Τοὺς σοφοὺς καὶ συνετοὺς φαύλους καλοῦ
lãt: at dulces in ſmone plura audiẽt. fons vite
σιν, οἱ δὲ γλυκεῖς ἐν λόγῳ πλεῖστα ἀκούσονται. πηγὴ ζωῆς
cogitatio poſſidentib⁹: diſciplina ât ſtultoꝝ mala. Cor
ἔννοια τοῖς κεκτημένοις, παιδεία δὲ ἀφρόνων κακή. Καρδία
ſapiẽtis ꝯſiderabit q̃ a ꝓprio ore: in ât labijs
σοφοῦ νοήσει τὰ ἀπὸ τοῦ ἰδίου στόματος, ἐπὶ δὲ χείλεσι
feret prudentiã. Faui mellis ſmones boni: dul
φορέσει ἐπιγνωμοσύνην. Κηρία μέλιτος λόγοι καλοί, γλύ
cedo ât eoꝝ ſanitas aie. ſunt vie q̃ vidẽt recte
κασμα δὲ αὐτῶν ἴασις ψυχῆς. εἰσὶν ὁδοὶ δοκοῦσαι ὀρθαὶ
eſſe viro: tamẽ nouiſſima eaꝝ reſpiciũt in ꝓfun
εἶναι ἀνδρί, τὰ μέντοι τελευταῖα αὐτῶν βλέπει εἰς πυθ
dũ inferni. Uir in laborib⁹ laborat ſibi τ̃ vim facit ſue
μένα ᾅδου. Ἀνὴρ ἐν πόνοις πονεῖ ἑαυτῷ καὶ ἐκβιάζεται αὐτ
pditioni. At pũerſus: in ſuo ore fert
τὴν ἀπώλειαν. Ὁ μέντοι σκολιός, ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ στόματι φο
pditionẽ. Uir inſipiẽs fodit ſibi mala: in ât
ρεῖ τὴν ἀπώλειαν. Ἀνὴρ ἄφρων ὀρύσσει ἑαυτῷ κακά, ἐπὶ δὲ
ſuis labijs theſaurizat ignẽ. Homo pũerſus immit
τῶν ἑαυτοῦ χειλέων θησαυρίζει πῦρ. Ἀνὴρ σκολιὸς διαπέμ
tit mala: τ̃ lucernã ardẽtẽ doli accẽdet malis: τ̃
πεται κακά, καὶ λαμπτῆρα δόλου πυρσεύσει κακοῖς, καὶ
diuidit amicos. Uir iniqu⁹ tẽptat amicos:
διαχωρίζει φίλους. Ἀνὴρ παράνομος ἀποπειρᾶται φίλων,
τ̃ ducit eos p vias nõ bonas. Firmãs oculos
καὶ ἀπάγει αὐτοὺς ὁδοὺς οὐκ ἀγαθάς. Στηρίζων ὀφθαλμοὺς
ſuos cogitat pũerſa: diffinit ât labijs ſuis om
αὐτοῦ λογίζεται διεστραμμένα, ὁρίζει δὲ τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ πάν
nia mala: hic fornax eſt malitie: Corona exulta
τα τὰ κακά, οὗτος κάμινός ἐστι κακίας. Στέφανος καυχή
tionis ſenect⁹: in ât vijs iuſticie reperit. Melior vir
σεως γῆρας, ἐν δὲ ὁδοῖς δικαιοσύνης εὑρίσκεται. Κρείσσων ἀνὴρ
patiẽs forti: τ̃ vir prudẽtiã hẽns agricola ma
μακρόθυμος ἰσχυροῦ, καὶ ἀνὴρ φρόνησιν ἔχων γεωργίου μεγά
gno: at q̇ dñatur ire melior ꝯprehendente ciuitatẽ.
λου, ὁ δὲ κρατῶν ὀργῆς κρείσσων καταλαμβανομένου πόλιν.
In ſinus veniũt oĩa iuſtis ab ât do
Εἰς κόλπους ἐπέρχεται πάντα τοῖς δικαίοις παρὰ δὲ κυ
mino oĩa iuſta.
ρίου πάντα τὰ δίκαια.

Ca.17.

Melior bucella cū voluptate in pace. q̃ dom⁹ plena
Κρείσσων ψωμὸς μεθ' ἡδονῆς ἐν εἰρήνῃ, ἢ οἶκος πλήρης
multis bonis τ̃ iniuſtis victimis cū iurgio. Seruus
πολλῶν ἀγαθῶν καὶ ἀδίκων θυμάτων μετὰ μάχης. Οἰκέτης
intelligẽs dñabit dñoꝝ ſtultoꝝ: in ât fratrib⁹ diuidet
νοήμων κρατήσει δεσποτῶν ἀφρόνων, ἐν δὲ ἀδελφοῖς διελεῖ
ptes. Sicut ꝓbatur in camino argẽtũ τ̃ auꝝ:
ται μέρη. Ὥσπερ δοκιμάζεται ἐν καμίνῳ ἄργυρος καὶ χρυσός,
ſic electa corda apud dñm. Mal⁹ obedit
οὕτως ἐκλεκταὶ καρδίαι παρὰ κυρίῳ. Κακὸς ὑπακούει
linguis iniquoꝝ: iuſt⁹ ât attẽdit labijs mẽda
γλώσσαις παρανόμων, ἄδικος δὲ προσέχει χείλεσι ψευδ
cib⁹. Fidelis tot⁹ ornat⁹ pecuniaꝝ: at
έσιν. Τοῦ πιστοῦ ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων, τοῦ δὲ
infidelis neq; obol⁹. Qui deridet pauperẽ irri
ἀπίστου οὐδὲ ὀβολός. Ὁ καταγελῶν πτωχοῦ παροξύ
tat eũ q̇ fecit illũ: at q̇ letat̃ perdito
νει τὸν ποιήσαντα αὐτόν, ὁ δὲ ἐπιχαίρων ἀπολλυμέ
nõ erit innocẽs: at q̇ miſeret̃ miſericordiã
νῳ οὐκ ἀθῳωθήσεται, ὁ δὲ ἐπισπλαγχνιζόμενος ἐλεηθήσε
ꝯſequet̃. Corona ſenũ filij filioꝝ: glĩa ât
ται. Στέφανος γερόντων τέκνα τέκνων, καύχημα δὲ
filioꝝ patres eoꝝ.
τέκνων πατέρες αὐτῶν.

superbia: & ante ruinã exaltabitur spiritus. Melius humiliari cum mitibus: q̃ diuidere spolia cum superbis. Eruditus in verbo repiet bona: qui sperat in domino beatus est. Qui sapiens est corde appellabitur prudẽs: & qui dulcis eloq̃o maiora reperiet. Fons vite eruditio possidẽtis: doctrina stultorum fatuitas. Cor sapiẽtis erudiet os eius: & labiis eius addet gratiam. Fauus mellis composita verba: dulcedo anime & sanitas ossium. Est via que videtur homini recta: & nouissima eius ducũt ad mortem. Anima laborantis laborat sibi: quia compulit eum os suum. Vir insipiens fodit malum: & in labiis eius ignis ardescit. Homo peruersus suscitat lites: & verbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicũ suũ: & ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat praua: mordens labia sua perficiet malum. Corona dignitatis senectus: que in viis iusticie reperietur. Melior est patiens viro forti: & qui dñatur animo suo expugnatore vrbium. Sortes mittũtur in sinu sed a domino temperantur.

17.

Melior est bucella sicca cum gaudio: q̃ domus plena victimis cum iurgio. Seruus sapiens dominabitur stultis filiis: & inter fratres hereditatem diuidet. Sicut igne ꝓbatur argentũ & aurum camino: ita corda ꝓbat dominus. Malus obedit lingue iniquę: & fallax obtẽperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem exprobrat factori eius: & qui in ruina letatur alterius: nõ erit impunitus. Corona senũ filii filiorum: & gloria filiorũ pres eorũ.

גאון ולפני כשלון גבה רוח ׃ טוב שפל רוח את ענוים מחלק שלל את גאים ׃ משכיל על דבר ימצא טוב ובוטח ביהוה אשריו ׃ לחכם לב יקרא נבון ומתק שפתים יוסיף לקח ׃ מקור חיים שכל בעליו ומוסר אולים אולת ׃ לב חכם ישכיל פיהו ועל שפתיו יוסיף לקח ׃ צוף דבש אמרי נעם מתוק לנפש ומרפא לעצם ׃ יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות ׃ נפש עמל עמלה לו כי אכף עליו פיהו ׃ איש בליעל כרה רעה ועל שפתיו כאש צרבת ׃ איש תהפכות ישלח מדון ונרגן מפריד אלוף ׃ איש חמס יפתה רעהו והוליכו בדרך לא טוב ׃ עצה עיניו לחשב תהפכות קרץ שפתיו כלה רעה ׃ עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא ׃ טוב ארך אפים מגבור ומשל ברוחו מלכד עיר ׃ בחיק יוטל את הגורל ומיהוה כל משפטו ׃

Cap. xvij.

טוב פת חרבה ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב ׃ עבד משכיל ימשל בבן מביש ובתוך אחים יחלק נחלה ׃ מצרף לכסף וכור לזהב ובחן לבות יהוה ׃ מרע מקשיב על שפת און שקר מזין על לשון הות ׃ לעג לרש חרף עשהו שמח לאיד לא ינקה ׃ עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם ׃

גאה · ענה · שכל · מצא · קרא · בין · שפה · יסף · קור · יסר · פה · יסף · מתק · רפא · רוע · הפך · שלח · דון · רגן · פרד · אלף · פתה · הלך · פאר · שוב · מצא · גבר · טיל · גרל · שפט · פתת · שלה · ריב · שכל · משל · בוש · חלק · צרף · לבב · רוע · קשב · זון · לשן · הוה · רוש · נקה · פאר

Non decet stultum verba composita: nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio postolantis: quocunq; se vertit prudenter intelligit. Qui celat delictum querit amicitias: qui altero sermone repetit separat federatos. Plus proficit correctio apud prudentẽ: q̃ꝫ centũ plage apud stultũ. Semper iurgia querit malus: angelꝰ aũt crudelis mittetur cõtra eũ. Expedit magis vrse occurrere raptis fetibus: q̃ꝫ fatuo cõfidenti sibi in stulticia sua. Qui reddit mala pro bonis: non recedet malum de domo eius. Qui dimittit aquã caput ẽ iurgiorũ: & anteq̃ꝫ patiatur cõtumeliam iudiciũ deserit. Qui iustificat impium & qui condẽnat iustum: abominabilis est vterq; apud dñm. Quid prodest stulto habere diuitias: cũ sapiẽtiã emere non possit? Omni tẽpore diligit q amicus est: & frater in angustiis cõprobatur. Stultus homo plaudet manibꝰ suis: cũ spoponderit pꝛo amico suo. Qui meditatur discordias diligit rixas: & q exaltat ostiũ suũ q̃rit ruinã. Qui peruersi cordis est non inuenit bonum: & qui vertit linguam incidet in malũ. Natus est stultus in ignominiã suã: sed nec pater in fatuo letabitur. Animus gaudens etatem floridã facit: spiritus tristis exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit: vt peruertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet sapientia: oculi stultorum in finibus terre. Ira patris filius stultus: & dolor matris que genuit eum. Non est bonũ dãnũ inferre iusto: nec percutere principẽ q recta iudicat. Qui moderatur sermones suos doctꝰ & prudẽs est: & preciosi spũs vir eruditus. Stultus quoq; si tacuerit sapiens reputabitur: & si cõpresserit labia sua intelligens. 18.

Occasiones q̃rit qui vult recedere ab amico: omni tpe erit exprobrabilis. Nõ recipit stultꝰ verba prudẽtie: nisi ea dixeris que versantur in corde eiꝰ. Impius cũ in pfundũ venerit petõrũ cõtemnit: sed seqtur eũ ignomĩa & opprobriũ. Aqua pfunda verba ex ore viri: & torrẽs redũdãs fons sapiẽ. Accipe psonã ipii ĩ iudicio nõ ẽ bonũ: vt declines a veritatẽ iudicii. Labia stulti miscent se rixis: & os eius iurgia prouocat. Os stulti contritio eius: & labia ipsius ruina anime eius. Verba bilinguis quasi simplicia: & ipsa perueniunt vsq; ad interiora ventris. Qui mollis & dissolutus est in ope suo: frẽ est sua opera dissipãtis. Turris fortissima nomen domini: ad ipsũ currit iustus & exaltabitur. Substantia diuitis vrbs roboris eiꝰ: & q̃si murꝰ validus circundans eũ. Anteq̃ꝫ conteratur exaltatur cor hominis: & anteq̃ꝫ glorificetur humiliatur. Qui prius respondet q̃ꝫ audiat: stultũ se esse demonstrat & cõfusione dignũ. Spũs viri sustentat ĩbecillitatẽ suã: spm vero ad irascẽdũ facilẽ qs poterit sustinere? Cor prudẽtis possidebit sciẽtiã: & auris sapiẽtũ q̃rit doctrinã. Donum hois dilatat viam eiꝰ: & ante principes spacium ei facit. Iustus prior est accusator sui: venit amicus eiꝰ & inuestigabit eũ. Cõtradictiões cõprimit sors: & inter potẽtes q̃ꝫ diiudicat. Frater q adiuuatur a fratre q̃si ciuitas firma: & iudicia quasi vectes vrbium. De fructu oris viri replebitur venter eius: & genimina labiorũ ipsius saturabunt eum. Mors & vita in manibus lingue: qui diligũt eã comedẽt fructꝰ eius. Qui inuenit mulierẽ iuenit bonũ: & hauriet iucunditatẽ a dño. Cũ obsecrationibꝰ loquitur paup: & diues effabitur rigide.

Cap. xix.

Vir amicabilis ad societatem: magis amicus erit quam frater. 19.

Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua: quam torquens labia sua et insipiens. Ubi non est scientia anime non est bonum: et qui festinus est pedibus offendet. Stulticia hominis supplantat gressus eius: et contra deum feruet animo suo. Diuitie addunt amicos plurimos: a paupere autem et hi quos habuit separantur. Testis falsus non erit impunitus: et qui mendacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam potentis: et amici sunt dona tribuentis. Fratres hominis pauperis oderunt eum: insuper et amici procul recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur nihil habebit: qui autem possessor est mentis diligit animam suam: et custos prudentie inueniet bona. Falsus testis non erit impunitus: et qui loquitur mendacia peribit. Non decent stultum delitie: nec seruum dominari principibus. Doctrina viri per patientiam noscitur: et gloria eius est iniqua pretergredi. Sicut fremitus leonis ita et regis ira: et sicut ros super herbam ita et hilaritas eius. Dolor patris filius stultus: et tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Domus et diuitie dantur a parentibus: a domino autem proprie uxor prudens. Pigredo immittit soporem: et anima dissoluta esuriet. Qui custodit mandatum custodit animam suam: qui autem negligit viam suam mortificabitur. Feneratur domino qui miseretur pauperis: et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi filium tuum: ne desperes: ad interfectionem autem eius ne ponas animam tuam. Qui enim impatiens est sustinebit damnum: et cum rapuerit aliud apponet. Audi consilium et suscipe disciplinam ut sis sapiens in nouissimis tuis. Multe cogitationes in corde viri: voluntas autem domini in eternum permanebit. Homo indigens misericors est: et melior est

pauper quam vir mendax. Timor domini ad vitam: et in plenitudine commorabitur absque visitatione pessima. Abscondit piger manum suam sub ascella: nec ad os suum applicat eam. Pestilente flagellato stultus sapientior erit: si autem corripueris sapientem: intelliget disciplinam. Qui affligit patrem et fugit matrem: ignominiosus erit et infelix. Non cesses audire fili doctrinam: nec ignores sermones scientie. Testis iniquus deridet iudicium: et os impiorum deuorat iniquitatem. Parata sunt derisoribus iudicia: et mallei percutientes stultorum corporibus. 20.

Cap. xx.

Luxuriosa res vinum: et tumultuosa ebrietas. Quicumque his delectatur: non erit sapiens. Sicut rugitus leonis ita et terror regis: qui prouocat eum peccat in animam suam. Honor est homini qui separat se a contentionibus: omnes autem stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo estate et non dabitur illi. Sicut aqua profunda sic consilium in corde viri: sed homo sapiens exhauriet illud. Multi homines misericordes vocantur: virum autem fidelem quis inueniet? Iustus qui ambulat in simplicitate sua: beatos post se filios relinquet. Rex qui sedet in solio iudicii: dissipat omne malum intuitu suo. Quis potest dicere mundum est cor meum: purus sum a peccato? Pondus et pondus: mensura et mensura: utrumque abominabile est apud deum. Ex studiis suis intelligitur puer: si munda et recta sint opera eius. Aurem audientem et oculum videntem dominus fecit utrumque. Noli diligere somnum: ne te egestas opprimat. Aperi oculos tuos: et saturare panibus. Malum est: malum est: dicit omnis emptor: et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum et multitudo gemmarum: vas autem preciosum labia scientie. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni:

Texus hebraicus (Prov. 20:16–21:9)

ובעד נכריה חבלהו׃ ערב לאיש לחם שקר ואחר ימלא פיהו חצץ׃ מחשבות בעצה תכון ובתחבלות עשה מלחמה׃ גולה סוד הולך רכיל ולפתה שפתיו לא תתערב׃ מקלל אביו ואמו ידעך נרו באישון חשך׃ נחלה מבהלת בראשנה ואחריתה לא תברך׃ אל תאמר אשלמה רע קוה ליהוה וישע לך׃ תועבת יהוה אבן ואבן ומאזני מרמה לא טוב׃ מיהוה מצעדי גבר ואדם מה יבין דרכו׃ מוקש אדם ילע קדש ואחר נדרים לבקר׃ מזרה רשעים מלך חכם וישב עליהם אופן׃ נר יהוה נשמת אדם חפש כל חדרי בטן׃ חסד ואמת יצרו מלך וסעד בחסד כסאו׃ תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה׃ חברות פצע תמרוק ברע ומכות חדרי בטן׃

Cap. xxi.

פלגי מים לב מלך ביד יהוה על כל אשר יחפץ יטנו׃ כל דרך איש ישר בעיניו ותכן לבות יהוה׃ עשה צדקה ומשפט נבחר ליהוה מזבח׃ רום עינים ורחב לב נר רשעים חטאת׃ מחשבות חרוץ אך למותר וכל אץ אך למחסור׃ פעל אצרות בלשון שקר הבל נדף מבקשי מות׃ שד רשעים יגורם כי מאנו לעשות משפט׃ הפכפך דרך איש וזר וזך ישר פעלו׃ טוב לשבת על פנת גג

Trāsla. B. Hie.

et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suauis est hoi panis mendacii: & postea iplebitur os eius calculo. Cogitationes consilii roborantur: & gubernaculis tranctanda sunt bella. Ei qui reuelat mysteria: & ambulat fraudulēter: & dilatat labia sua: ne cōmiscearis. Qui maledicit patri suo & matri: extinguetur lumē ei9 i mediis tenebris. Hereditas ad quā festinatur in principio: in nouissimo bñdictione carebit. Ne dicas reddam malum pro malo: expecta dominum & liberabit te. Abominatio ē apud dñm pōdus & pondus: statera dolosa non est bona. A dño diriguntur gressus viri: qs aūt hoim intelligere potest viā suā? Ruina est hoi deuorare sctōs: & post vota retractare. Dissipat impios rex sapiēs: & incuruat sup eos fornicē. Lucerna dñi spiraculū hois: q̄ inuestigat oia secreta ventris. Misericordia & veritas custodiūt regē: & roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuuenū fortitudo eorū: & dignitas senum canicies. Liuor vulneris absterget mala: & plage in secretioribus ventris. 21.

Sicut diuisiones aquarum: ita cor regis in manu dñi: quocunq̄ voluerit inclinabit illud. Omnis via viri recta sibi videtur: appendit autem corda dominus. Facere iusticiam & iudicium: magis placet dño q̄ victime. Exaltatio oculorum & dilatatio cordis: lucerna impiorum peccatū. Cogitatiōes robusti semper in abundantia: omnis aūt piger in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii: vanus & excors est: & impingetur ad laqueos mortis. Rapine ipiorū detrahent eos: quia noluerunt facere iudicium. Peruersa via viri aliena est: q aūt mūdus ē: rectū opus eius. Melius est sedere in angulo domatis:

Trāf. Gre. lxx.

ἀντὶ ἀλλοτρίας λάβε ἐνέχυρον παρ' αὐτοῦ. Ἡδὺς ἀνθρώπῳ ἄρτος ψεύδους, καὶ ὕστερον ἐμπλησθήσεται τὸ στόμα αὐτοῦ χάλικος. Διαλογισμοὶ ἐν βουλῇ κρατύνονται, κυβέρνησις δὲ γίνεται πόλεμος. Ὁ ἀνακαλύπτων βουλὰς ἐν συνεδρίῳ, πορεύεται δίγλωσσος, καὶ μετὰ πλατύνοντος τὰ ἑαυτοῦ χείλη μὴ μίγνυσο. Κακολογοῦντος πατέρα ἢ μητέρα σβεσθήσεται λαμπτήρ, αἱ δὲ κόραι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὄψονται σκότος. Μερὶς ἐπισπουδαζομένη ἐν πρώτοις, ἐν τοῖς τελευταίοις οὐκ εὐλογηθήσεται. Μὴ εἴπῃς τίσομαι τὸν ἐχθρόν, ἀλλὰ ὑπόμεινον τὸν κύριον, ἵνα σοι βοηθήσῃ. Βδέλυγμα κυρίῳ δισσὸν στάθμιον, καὶ ζυγὸς δόλιος οὐ καλὸν ἐνώπιον αὐτοῦ. Παρὰ κυρίου εὐθύνεται τὰ διαβήματα ἀνδρί, θνητὸς δὲ πῶς ἂν νοήσαι τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ; Παγὶς ἀνδρὶ ταχύ τι τῶν ἰδίων ἁγιάσαι, μετὰ γὰρ τὸ εὔξασθαι μετανοεῖν γίνεται. Λικμήτωρ ἀσεβῶν βασιλεὺς σοφός, καὶ ἐπιβαλεῖ αὐτοῖς τροχόν. Φῶς κυρίου πνοὴ ἀνθρώπων, ἣ λύχνος ὃς ἐρευνᾷ ταμιεῖα κοιλίας. Ἐλεημοσύνη καὶ ἀλήθεια φυλακὴ βασιλεῖ, καὶ περικυκλώσουσιν ἐν δικαιοσύνῃ τὸν θρόνον αὐτοῦ. Κόσμος νεανίαις σοφία, δόξα δὲ πρεσβυτέρων πολιαί. Ὑπώπια καὶ συντρίμματα συναντᾷ κακοῖς, πληγαὶ δὲ εἰς ταμιεῖα κοιλίας. Ca. 21.

Ὥσπερ ὁρμὴ ὕδατος, οὕτως καρδία βασιλέως ἐν χειρὶ θεοῦ, οὗ ἂν θέλων νεύσῃ ἐκεῖ ἔκλινεν αὐτήν. Πᾶς ἀνὴρ φαίνεται ἑαυτῷ δίκαιος, κατευθύνει δὲ καρδίας κύριος. Ποιεῖν δίκαια καὶ ἀληθεύειν ἀρεστὰ παρὰ θεῷ μᾶλλον, ἢ θυσιῶν αἷμα. Μεγαλόφρων ἐφ' ὕβρει θρασυκάρδιος, λαμπτὴρ δὲ ἀσεβῶν ἁμαρτία. Διαλογισμοὶ ἀνδρείου εἰς πλησμονήν, καὶ πᾶς ὁ σπεύδων εἰς ἐλάσσωσιν. Ὁ ἐνεργῶν θησαυρίσματα γλώσσῃ ψευδεῖ, μάταια διώκει ἐπὶ παγίδας θανάτου. Ὄλεθρος ἀσεβέσιν ἐπιξενωθήσεται, οὐ γὰρ βούλονται πράσσειν τὰ δίκαια. Πρὸς τοὺς σκολιοὺς σκολιὰς ὁδοὺς ἀποστέλλει ὁ θεός, ἁγνὰ γὰρ καὶ ὀρθὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας ὑπαίθρου

Infra. 28.b. — Exo. 21.b. Leui. 20.b. — Infra. 25.a.

Trāsla. grc. lxx.

ἢ ἐν κεκονιαμένοις μετὰ ἀδικίας καὶ ἐν οἴκῳ κοινῷ. Ψυχὴ ἀσεβοῦς οὐκ ἐλεηθήσεται ὑπ' οὐδενὸς τῶν ἀνθρώπων. Ζημιουμένου ἀκολάστου πανουργότερος γίνεται ὁ ἄκακος, συνιῶν δὲ σοφὸς δέξεται γνῶσιν. Συνιεῖ δίκαιος καρδίας ἀσεβῶν, καὶ φαυλίζει ἀσεβεῖς ἐν κακοῖς. Ὃς φράσσει τὰ ὦτα αὐτοῦ τοῦ μὴ ἐπακοῦσαι ἀσθενοῦς, καὶ αὐτὸς ἐπικαλέσεται καὶ οὐκ ἔσται ὁ εἰσακούων. Δόσις λάθριος ἀνατρέπει ὀργάς, δώρων δὲ ὁ φειδόμενος θυμὸν ἐγείρει ἰσχυρόν. Εὐφροσύνη δικαίων ποιεῖν κρίμα, ὅσιος δὲ ἀκάθαρτος παρὰ κακούργοις. Ἀνὴρ πλανώμενος ἐξ ὁδοῦ δικαιοσύνης, ἐν συναγωγῇ γιγάντων ἀναπαύσεται. Ἀνὴρ ἐνδεὴς ἀγαπᾷ εὐφροσύνην, φιλῶν οἶνον καὶ ἔλαιον εἰς πλοῦτον. Περικάθαρμα δὲ δικαίου ἄνομος. Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐν γῇ ἐρήμῳ, ἢ μετὰ γυναικὸς μαχίμου καὶ γλωσσώδους καὶ ὀργίλου. Θησαυρὸς ἐπιθυμητὸς ἀναπαύσεται ἐπὶ στόματος σοφοῦ, ἄφρονες δὲ ἄνδρες καταπίονται αὐτόν. Ὁδὸς δικαιοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης εὑρήσει ζωὴν καὶ δόξαν. Πόλεις ὀχυρὰς ἐπέβη σοφός, καθεῖλε τὸ ὀχύρωμα ἐφ' ᾧ ἐπεποίθεισαν οἱ ἀσεβεῖς. Ὃς φυλάσσει τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ τὴν γλῶσσαν, διατηρεῖ ἐκ θλίψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Θρασὺς καὶ αὐθάδης καὶ ἀλαζὼν λοιμὸς καλεῖται, ὃς δὲ μνησικακεῖ παράνομος. Ἐπιθυμίαι ὀκνηρὸν ἀποκτείνουσιν, οὐ γὰρ προαιροῦνται αἱ χεῖρες αὐτοῦ ποιεῖν τι. Ἀσεβὴς ἐπιθυμεῖ ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπιθυμίας κακάς, ὁ δὲ δίκαιος ἐλεᾷ καὶ οἰκτείρει ἀφειδῶς. Θυσίαι ἀσεβῶν βδέλυγμα κυρίῳ, καὶ γὰρ παρανόμως προσφέρουσιν αὐτάς. Μάρτυς ψευδὴς ἀπολεῖται, ἀνὴρ ὑπήκοος φυλασσόμενος λαλήσει. Ἀσεβὴς ἀνὴρ ἀναιδῶς ὑφίσταται προσώπῳ, ὁ δὲ εὐθὴς αὐτὸς συνιεῖ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. Οὐκ ἔστι σοφία, οὐκ ἔστιν ἀνδρεία, οὐκ ἔστι βουλὴ πρὸς τὸν ἀσεβῆ. Ἵππος ἑτοιμάζεται εἰς ἡμέραν πολέμου, παρὰ δὲ κυρίου ἡ βοήθεια. Ca. 22.

Αἱρετώτερον ὄνομα καλὸν ἢ πλοῦτος πολύς, ὑπὲρ δὲ ἀργύριον καὶ χρυσίον χάρις ἀγαθή.

Eccl. 5.c. — Infra. 15.a. — Infra. 15.b.

Trāsla. B. Hie.

q̄ cum muliere litigiosa & i domo cōmuni. Aia ipii desiderat malū: nō miserebitur pximo suo. Mulctato pestilente sapientior erit paruulus: & si sectetur sapientem sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impii: vt detrahat ipios a malo. Qui obturat aurem suā ad clamorē paupis: & ipse clamabit & non exaudietur. Munus abscōditū extiguit iras: & donū in sinu in dignationē maximam. Gaudium iusto est facere iudicium: & pauor operātib9 iniqtatē. Vir qui errauerit in via doctrine: in cetu gigantum cōmorabitur. Qui diligit epulas i egestate erit: qui amat vinum & pinguia nō ditabitur. Pro iusto dabitur impius: & pro recto iniquus. Melius est habitare in terra deserta: q̄ cum muliere rixosa & iracunda. Thesaurus desiderabilis & oleū in habitaculo iusti: & iprudens hō dissipabit illud. Qui seqtur iustitiā & misericordiā: inueniet vitā iustitiā & gloriā. Ciuitatē fortiū ascendit sapiēs: detraxitq̄ robur fiducie eius. Qui custodit os suū & linguā suā: custodit ab āgustiis animā suā. Supbus & arrogās vocatur indoctus: q in ira operatur supbiā. Desideria occidunt pigrū: noluerūt eni quicq̄ manus eius opari. Tota die concupiscit & desiderat: qui aūt iustus est tribuet & nō cessabit. Hostie impiorum abominabiles: que offerūtur ex scelere. Testis mendax peribit: vir obediēs loqtur victoriā. Vir impius pcaciter obfirmat vultū suū: qui aūt rectus est corrigit viam suam. Non est sapiētia: non est prudētia: nō est consilium cōtra dñm. Equus paratur ad diem belli: dominus autē salutem tribuit. 22.

Melius est nomen bonum q̄ diuitie multe: sup argentū eni & aurum gratia bona

Tex. he.

מאשת מדינים ובית חבר׃ נפש רשע אותה רע לא יחן בעיניו רעהו׃ בענש לץ יחכם פתי ובהשכיל לחכם יקח דעת׃ משכיל צדיק לבית רשע מסלף רשעים לרע׃ אטם אזנו מזעקת דל גם הוא יקרא ולא יענה׃ מתן בסתר יכפה אף ושחד בחק חמה עזה׃ שמחה לצדיק עשות משפט ומחתה לפעלי און׃ אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח׃ איש מחסור אהב שמחה אהב יין ושמן לא יעשיר׃ כפר לצדיק רשע ותחת ישרים בוגד׃ טוב שבת בארץ מדבר מאשת מדינים וכעס׃ אוצר נחמד ושמן בנוה חכם וכסיל אדם יבלענו׃ רדף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד׃ עיר גברים עלה חכם וירד עז מבטחה׃ שמר פיו ולשונו שמר מצרות נפשו׃ זד יהיר לץ שמו עושה בעברת זדון׃ תאות עצל תמיתנו כי מאנו ידיו לעשות׃ כל היום התאוה תאוה וצדיק יתן ולא יחשך׃ זבח רשעים תועבה אף כי בזמה יביאנו׃ עד כזבים יאבד ואיש שומע לנצח ידבר׃ העז איש רשע בפניו וישר הוא יכין דרכו׃ אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד יהוה׃ סוס מוכן ליום מלחמה וליהוה התשועה׃

Cap. xxij.

נבחר שם מעשר רב מכסף ומזהב חן טוב׃

עשיר ורש נפגשו עשה כלם יהוה׃ ערום ראה רעה ונסתר ופתיים עברו ונענשו׃ עקב ענוה יראת יהוה עשר וכבוד וחיים׃ צנים פחים בדרך עקש שומר נפשו ירחק מהם׃ חנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה׃ עשיר ברשים ימשול ועבד לוה לאיש מלוה׃ זורע עולה יקצור און ושבט עברתו יכלה׃ טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל׃ גרש לץ ויצא מדון וישבת דין וקלון׃ אהב טהור לב חן שפתיו רעהו מלך׃ עיני יהוה נצרו דעת ויסלף דברי בגד׃ אמר עצל ארי בחוץ בתוך רחבות ארצח׃ שוחה עמקה פי זרות זעום יהוה יפול שם׃ אולת קשורה בלב נער שבט מוסר ירחיקנה ממנו׃ עשק דל להרבות לו נתן לעשיר אך למחסור׃ הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי׃ כי נעים כי תשמרם בבטנך יכנו יחדו על שפתיך׃ להיות ביהוה מבטחך הודעתיך היום אף אתה׃ הלא כתבתי לך שלשום במועצות ודעת׃ להודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשלחיך׃ אל תגזל דל כי דל הוא ואל תדכא עני בשער׃ כי יהוה יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש׃

Diues & pauper obuiauerunt sibi: vtriusq; operator est dñs. Callidus videt malū & abscondit se: innocens pertransiit & afflictus est damno. Finis modestie timor dñi: diuitie & gloria & vita. Arma & gladii in via superbi: custos aūt aīe sue longe recedit ab eis. Prouerbium est: adolescens iuxta viā suā: etiā cum senuerit non recedet ab ea. Diues pauperibus imperat: & qui accipit mutuū seruus est fenerantis. Qui seminat iniquitatem metet mala: & virga ire sue consumabitur. Qui pronus est ad misericordiam benedicetur: de panibus enī suis dedit paupi. Eiice derisorē & exibit cū eo iurgiū: cessabūtq; cause & cōtumelie. Qui diligit cordis mūdiciam propter gratiā labiorū suorū: habebit amicū regē. Oculi dñi custodiūt scientiā: & supplantātur verba iniq. Dicit piger: leo est foris: in medio plateārū occidendus sum. Fouea profunda os aliene: cui iratus est dominus incidet in eam. Stulticia colligata est in corde pueri: & virga discipline fugabit eam. Qui calūniatur pauperē vt augeat diuitias suas: dabit ipsi ditiori & egebit. Inclina aurem tuā: & audi verba sapientiū. Appone autē cor ad doctrinam meā: q̄ pulchra erit tibi cum seruaueris eām in ventre tuo. Et redūdabit in labiis tuis: vt sit in domino fiducia tua. Vnde & ostēdam eam tibi hodie. Ecce descripsi eam tibi tripliciter in cogitationibus & sciētia: vt ostenderem tibi firmitatē & eloquia veritatis: respondere ex eis illis qui miserūt te. Non facias violentiam pauperi: quia paup est: neq; conteras egenum in porta: quia iudicabit dominus causam eius: & configet eos qui confixerunt animam eius. Noli esse amicus homini iracūdo:

πλούσιος καὶ πτωχὸς συνήντησαν ἀλλήλοις, ἀμφοτέρους δὲ ὁ κύριος ἐποίησε. Πανοῦργος ἰδὼν πονηρὸν τιμωρούμενον κραταιῶς αὐτὸς παιδεύεται, οἱ δὲ ἄφρονες παρελθόντες ἐζημιώθησαν. Γενεὰ σοφίας φόβος κυρίου καὶ πλοῦτος καὶ δόξα καὶ ζωή. Τρίβολοι καὶ παγίδες ἐν ὁδοῖς σκολιαῖς, ὁ δὲ φυλάσσων τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀφέξεται αὐτῶν. Ἐγκαίνισον τῷ παιδίῳ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ γὰρ ἐὰν γηράσῃ, οὐκ ἀποστήσεται ἀπ' αὐτῆς. Πλούσιοι πτωχῶν ἄρξουσι, καὶ οἰκέται ἰδίοις δεσπόταις δανειοῦσιν. Ὁ σπείρων φαῦλα θερίσει κακά, πληγὴν δὲ ἔργων αὐτοῦ συντελέσει. Ἄνδρα ἱλαρὸν καὶ δότην εὐλογεῖ ὁ θεός, ματαιότητα δὲ ἔργων αὐτοῦ συντελέσει. Ὁ ἐλεῶν πτωχὸν αὐτὸς διατραφήσεται, τῶν γὰρ ἑαυτοῦ ἄρτων ἔδωκε τῷ πτωχῷ. Νίκην καὶ τιμὴν περιποιεῖται ὁ δῶρα δούς, τὴν μέντοι ψυχὴν ἀφαιρεῖται τῶν κεκτημένων. Ἔκβαλε ἐκ συνεδρίου λοιμόν, καὶ συνεξελεύσεται αὐτῷ νεῖκος· ὅταν γὰρ καθίσῃ ἐν συνεδρίῳ, πάντας ἀτιμάζει. Ἀγαπᾷ κύριος ὁσίας καρδίας, δεκτοὶ δὲ αὐτῷ πάντες ἄμωμοι· χείλεσι ποιμαίνει βασιλεύς. Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ κυρίου τηροῦσιν αἴσθησιν, φαυλίζει δὲ λόγους παράνομος. Προφασίζεται καὶ λέγει ὀκνηρός, λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν δὲ ταῖς πλατείαις φονευταί. Βόθρος βαθὺς στόμα παρανόμου, ὁ δὲ μισηθεὶς ὑπὸ κυρίου ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν. Ἄνοια ἐξῆπται καρδίας νέου, ῥάβδος δὲ καὶ παιδεία μακρὰν ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ συκοφαντῶν πένητα πολλὰ ποιεῖ τὰ ἑαυτοῦ κακά, δίδωσι δὲ πλουσίῳ ἐπ' ἐλάσσονι. Λόγοις σοφῶν παράβαλλε σὸν οὖς, καὶ ἄκουε ἐμὸν λόγον. Τὴν δὲ σὴν καρδίαν ἐπίστησον ἵνα γνῷς ὅτι καλοί εἰσι. Καὶ ἐὰν ἐμβάλῃς αὐτοὺς εἰς τὴν καρδίαν σου, εὐφρανοῦσί σε ἅμα ἐπὶ τοῖς χείλεσί σου. Ἵνα σου γένηται ἐπὶ κύριον ἡ ἐλπίς, καὶ γνωρίσῃ σοι τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. Καὶ σὺ δὲ ἀπόγραψαι αὐτὰ σεαυτῷ τρισσῶς, εἰς βουλὴν καὶ γνῶσιν, ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς καρδίας σου. Διδάσκω οὖν σε ἀληθῆ λόγον καὶ γνῶσιν ἀγαθὴν ὑπακούειν, τοῦ ἀποκρίνεσθαί σε λόγους ἀληθείας τοῖς προβαλλομένοις σοι. Μὴ ἀποβιάζου πένητα, πτωχὸς γάρ ἐστι, καὶ μὴ ἀτιμάσῃς ἀσθενῆ ἐν πύλαις. Ὁ γὰρ κύριος κρινεῖ αὐτοῦ τὴν δίκην, καὶ ῥύσῃ σὴν ἄσυλον ψυχήν. Μὴ ἴσθι ἑταῖρος ἀνδρὶ θυμώδει,

φίλῳ δὲ ὀργίλῳ μὴ συναυλίζου. Μήποτε μάθῃς τῶν ὁδῶν αὐτοῦ, καὶ λάβῃς βρόχους τῇ σῇ ψυχῇ. Μὴ δίδου σεαυτὸν εἰς ἐγγύην αἰσχυνόμενος πρόσωπον, ἐὰν γὰρ μὴ ἔχῃς πόθεν ἀποτίσῃς, λήψονται τὸ στρῶμα τὸ ὑπὸ τὰς πλευράς σου. Μὴ μέταιρε ὅρια αἰώνια, ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σου. Ὁρατικὸν ἄνδρα καὶ ὀξὺν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ βασιλεῦσι δεῖ παρεστάναι, καὶ μὴ παρεστάναι ἀνδράσι νωθροῖς. Ca. 23.

Ἐὰν καθίσῃς δειπνεῖν ἐπὶ τραπέζης δυναστῶν, νοητῶς νόει τὰ παρατιθέμενά σοι. Καὶ ἐπίβαλλε τὴν χεῖρά σου, εἰδὼς ὅτι τοιαῦτά σε δεῖ παρασκευάσαι. Εἰ δὲ ἀπληστότερος εἶ, μὴ ἐπιθύμει τῶν ἐδεσμάτων αὐτοῦ, ταῦτα γὰρ ἔχεται ζωῆς ψευδοῦς. Μὴ παρεκτείνου πένης ὢν πλουσίῳ, τῇ δὲ σῇ ἐννοίᾳ ἀπόσχου. Ἐὰν ἐπιστήσῃς τὸ σὸν ὄμμα πρὸς αὐτόν, οὐδαμοῦ φανεῖται· κατεσκεύασται γὰρ αὐτῷ πτέρυγες ὥσπερ ἀετοῦ, καὶ ὑποστρέφει εἰς τὸν οἶκον τοῦ προεστηκότος αὐτοῦ. Μὴ συνδείπνει ἀνδρὶ βασκάνῳ, μηδὲ ἐπιθύμει τῶν βρωμάτων αὐτοῦ. Ὃν τρόπον γὰρ εἴ τις καταπίοι τρίχα, οὕτως ἐσθίει καὶ πίνει. Μηδὲ πρὸς σὲ εἰσαγάγῃς αὐτόν, καὶ φάγῃς τὸν ψωμόν σου μετ' αὐτοῦ, ἐξεμέσει γὰρ αὐτόν, καὶ λυμανεῖται τοὺς λόγους σου τοὺς καλούς. Εἰς ὦτα ἄφρονος μηδὲν λέγε, μήποτε μυκτηρίσῃ τοὺς συνετοὺς λόγους σου. Μὴ μεταθῇς ὅρια αἰώνια, εἰς δὲ κτῆμα ὀρφανῶν μὴ εἰσέλθῃς. Ὁ γὰρ λυτρούμενος αὐτοὺς κύριος κραταιός ἐστι, καὶ κρινεῖ τὴν κρίσιν αὐτῶν μετὰ σοῦ. Δὸς εἰς παιδείαν τὴν καρδίαν σου, τὰ δὲ ὦτά σου ἑτοίμασον λόγοις αἰσθήσεως. Μὴ ἀπόσχῃ νήπιον παιδεύειν, ὅτι ἐὰν πατάξῃς αὐτὸν ῥάβδῳ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ. Σὺ μὲν γὰρ πατάξεις αὐτὸν ῥάβδῳ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ θανάτου ῥύσῃ. Υἱέ, ἐὰν σοφὴ γένηταί σου ἡ καρδία, εὐφρανεῖς καὶ τὴν ἐμήν. Καὶ ἐνδιατρίψει λόγοις τὰ σὰ χείλη πρὸς τὰ ἐμὰ χείλη, ἐὰν ὀρθὰ ὦσι.

neq; ambules cum viro furioso: ne forte discas semitas eius: & sumas scandalum anime tue. Noli esse cū his q defigūt manus suas: & q vades se offerūt pro debitis. Si eī nō habes vñ restituas: qd cause est vt tollat opimentū de cubili tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos: qs posuerūt pres tui. Vidisti virū velocem in opere suo coram regibus stabit: nec erit ante ignobiles. 23.

Quando sederis vt comedas cum principe: diligēter attende q̄ sunt apposita ante faciē tuā: & statue cultrū in gutture tuo: si tamen habes in potestate animam tuam. Ne desideres de cibis eius: in quo est panis mendacii. Noli laborare vt diteris: sed prudentie tue pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes quas non potes habere: qa faciēt sibi pēnas quasi aquile: & volabunt in celum. Ne comedas cum homine inuido: & ne desideres cibos eius: quoniam i similitudinē arioli & cōiectoris estimat qd ignorat: comede & bibe dicet tibi: & mens eius nō est tecū. Cibos qs comederas euomes: & perdes pulchros sermōes tuos. In auribus insipientium ne loquaris: quia despiciēt doctrinā eloquii tui. Ne attingas paruulorū terminos: & agrum pupillorū ne introeas. Propinquus enī illorū fortis ē: & ipse iudicabit cōtra te causam illorū. Ingrediatur ad doctrinā cor tuū: & aures tue ad verba sciētie. Noli subtrahere a puero disciplinam: si enī percusseris eū virga non morietur. Tu virga percuties eū: & animam eius de inferno liberabis. Fili mi si sapiens fuerit animus tuus: gaudebit tecum cor meū. Et exultabūt renes mei: cū locuta fuerint recta labia tua.

אל תתרע את בעל אף ואת איש חמות לא תבוא׃ פן תאלף ארחתו ולקחת מוקש לנפשך׃ אל תהי בתקעי כף בערבים משאות׃ אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתיך׃ אל תסג גבול עולם אשר עשו אבותיך׃ חזית איש מהיר במלאכתו לפני מלכים יתיצב בל יתיצב לפני חשכים׃

Cap. xxiij.

כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר לפניך׃ ושמת שכין בלעך אם בעל נפש אתה׃ אל תתאו למטעמותיו והוא לחם כזבים׃ אל תיגע להעשיר מבינתך חדל׃ התעוף עיניך בו ואיננו כי עשה יעשה לו כנפים כנשר ועוף השמים׃ אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמתיו׃ כי כמו שער בנפשו כן הוא אכל ושתה יאמר לך ולבו בל עמך׃ פתך אכלת תקיאנה ושחת דבריך הנעימים׃ באזני כסיל אל תדבר כי יבוז לשכל מליך׃ אל תסג גבול עולם ובשדי יתומים אל תבא׃ כי גאלם חזק הוא יריב את ריבם אתך׃ הביאה למוסר לבך ואזנך לאמרי דעת׃ אל תמנע מנער מוסר כי תכנו בשבט לא ימות׃ אתה בשבט תכנו ונפשו משאול תציל׃ בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני׃ ותעלזנה כליותי בדבר שפתיך מישרים׃

אל יקנא לבך בחטאים כי אם
אם ביראת יהוה כל היום:
כי אם יש אחרית ותקותך לא
תכרת: שמע אתה בני וחכם
ואשר בדרך לבך: אל תהי
בסבאי יין בזללי בשר למו:
כי סבא וזולל יורש וקרעים
תלביש נומה: שמע לאביך זה
ילדך ואל תבוז כי זקנה אמך:
אמת קנה ואל תמכר חכמה
ומוסר ובינה: גול יגול אבי צדיק
יולד חכם ישמח בו: ישמח
אביך ואמך ותגל יולדתך:
תנה בני לבך לי ועיניך דרכי
תצרנה: כי שוחה עמקה זונה
ובאר צרה נכריה: אף היא
כחתף תארב ובוגדים באדם
תוסף: למי אוי למי אבוי למי
מדינים למי שיח למי פצעים
חנם למי חכללות עינים:
למאחרים על היין לבאים
לחקר ממסך: אל תרא יין כי
יתאדם כי יתן בכיס עינו יתהלך
במישרים: אחריתו כנחש ישך
וכצפעני יפרש: עיניך יראו
זרות ולבך ידבר תהפכות:
והיית כשכב בלב ים וכשכב
בראש חבל: הכוני בל חליתי
הלמוני בל ידעתי מתי אקיץ
אוסיף אבקשנו עוד:

Ca. xxiiij.

אל תקנא באנשי
רעה ואל תתאו להיות אתם: כי
שד יהגה לבם ועמל שפתיהם
תדברנה: בחכמה יבנה בית
ובתבונה יתכונן: ובדעת חדרים
ימלאו כל הון יקר ונעים:

Non emulетur cor tuũ peccatores: sed in timore domini esto tota die: qa habebis spem in nouissimo: & pstolatio tua nõ auferetur. Audi fili mi & esto sapiens: & dirige in via animum tuum. Noli esse in cõuiuiis potatorũ: nec in comessationib⁹ eorũ: qui carnes ad vescendũ cõferũt: qa vacãtes potibus & dãtes symbola cõsumẽtur: & vestietur pãnis dormitatio. Audi patrẽ tuũ q genuit te: & nõ cõtẽnas cũ senuerit mr̃ tua. Veritatẽ eme: & noli vẽdere sapiaȝ & doctrinã & intelligẽtiã. Exultat gaudio pr̃ iusti: q sapiẽtẽ genuit letabitur i eo. Gaudeat pr̃ tuus & mr̃ tua: & exultet q̃ genuit te. Prebe fili mi cor tuũ mihi: & oculi tui vias meas custodiant. Fouea enĩ pfunda ẽ meretrix: & puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi latro: & quos incautos inuenerit interficiet. Cui ve: cuius patri ve: cui rixe: cui fouee: cui sine causa vulnera: cui suffossio oculorum? Nonne his qui cõmorantur in vino & studẽt calicib⁹ epotãdis? Ne intuearis vinuȝ qñ flauescit: cum splẽduerit in vitro color ei⁹. Ingreditur blande: & in nouissimo mordebit vt coluber: & sicut regulus venena diffũdet. Oculi tui videbunt extraneas: & cor tuũ loq̃tur puersa. Et eris sicut dormiẽs in medio mari: & q̃si sopit⁹ gubernator amisso clauo: & dices. Verberauerũt me sed nõ dolui: traxerũt me & ego non sensi. Qñ euigilabo: & rursus vina reperiam. 24.

Ne emuleris viros malos: nec desideres esse cum eis: quia rapinas meditatur mẽs eorũ: & fraudes labia eorum loquũtur. Sapientia edificabitur domus: & prudẽtia roborabitur. In doctrina replebũtur cellaria vniuersa substãtia p̃ciosa & pulcherria.

Nõ emulet cor tuũ peccatores: sed in timore do
Μὴ ζηλούτω ἡ καρδία σου ἁμαρτωλούς, ἀλλ' ἐν φόβῳ κυ
mini esto tota die: Si enĩ custodieris illa: erũt
ρίου ἴσθι ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἐὰν γὰρ τηρήσῃς αὐτά, ἔσται
tibi nepotes: at spes tua nõ deficiet. Audi fili
σοι ἔκγονα, ἡ δὲ ἐλπίς σου οὐκ ἀποστήσεται. Ἄκουε υἱὲ
& sapiẽs esto: & dirige cogitationes tui cordis. Ne
καὶ σοφὸς γίνου, καὶ κατεύθυνε ἐννοίας σῆς καρδίας. Μὴ
sis bibax vini: neqȝ extẽdaris symbolis: carniũqȝ emptio
ἴσθι οἰνοπότης, μηδὲ ἐκτείνου συμβολαῖς, κρεῶν τε ἀγορα-
nib⁹. Omis enĩ ebrius & leno mẽdicabit:
σμοῖς. Πᾶς γὰρ μέθυσος καὶ πορνοκόπος πτωχεύσει,
& vestiet ruptis vestib⁹ & laceris ois somnolent⁹.
καὶ ἐνδύσεται διερρηγμένα καὶ ῥακώδη πᾶς ὑπνώδης.
audi fili patrẽ q genuit te: & ne cõtemnas
Ἄκουε υἱὲ πατρὸς τοῦ γεννήσαντός σε, καὶ μὴ καταφρόνει
qm̃ senuit tua mater. Veritatẽ acq̃re: & ne repel
ὅτι γεγήρακέ σου ἡ μήτηρ. Ἀλήθειαν κτῆσαι, καὶ μὴ ἀπώ
las sapiam & disciplinã & itellectũ. Recte educat
σῃ σοφίαν καὶ παιδείαν καὶ σύνεσιν. Καλῶς ἐκτρέφει
pater iust⁹: in at filio sapiẽte letat aĩa eius.
πατὴρ δίκαιος, ἐπὶ δὲ υἱῷ σοφῷ εὐφραίνεται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ.
Letet pater & mater in te. & gaudeat
Εὐφραινέσθω ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ ἐπὶ σοί, καὶ χαιρέτω ἡ
q̃ peperit te. Prebe mihi fili tuũ cor: at tui ocu
τεκοῦσά σε. Δός μοι υἱὲ σὴν καρδίαν, οἱ δὲ σοὶ ὀφθαλ-
li meas vias custodiãt. Doliũ enĩ fractũ est
μοὶ ἐμὰς ὁδοὺς τηρείτωσαν. Πίθος γὰρ τετρημένος ἐστὶν
aliena dom⁹: & puteus ãgust⁹ alien⁹. Hic
ἀλλότριος οἶκος, καὶ φρέαρ στενὸν ἀλλότριον. Οὗτος
enĩ breui peribit: & ois iniqu⁹ consu
γὰρ συντόμως ἀπολεῖται, καὶ πᾶς παράνομος ἀναλω
met. Cui ve cui tumult⁹ cui iudicia cui tristitie &
θήσεται. Τίνι οὐαί, τίνι θόρυβος, τίνι κρίσεις, τίνι ἀηδίαι καὶ
ineptie: cui cõtritiones supuacue: cuius nigri ocu
λέσχαι, τίνι συντρίμματα διακενῆς, τίνος πελιδνοὶ οἱ ὀφ
li? nõ immorantiũ in vinis: nõ inuestigãtiũ
θαλμοί; οὐ τῶν ἐγχρονιζόντων ἐν οἴνοις; οὐ τῶν ἰχνευόντων
vbi cõuiuia fiũt? Ne inebriemini vino: sed cõuersamini
ποῦ πότοι γίνονται; Μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἀλλὰ ὁμιλεῖτε
hoibus iustis & cõuersamini in deãbulationib⁹. Si enĩ
ἀνθρώποις δικαίοις καὶ ὁμιλεῖτε ἐν περιπάτοις. Ἐὰν γὰρ
in phialas & vasa dederis oculos tuos:
εἰς τὰς φιάλας καὶ τὰ ποτήρια δῷς τοὺς ὀφθαλμούς σου,
postea ãbulabis nudior pistillo. At nouis-
ὕστερον περιπατήσεις γυμνότερος ὑπέρου. Τὸ δὲ ἔσχα-
sime tanq̃ a serpẽte vulnerat⁹ extẽdit: & tanq̃
τον ὥσπερ ὑπὸ ὄφεως πεπληγὼς ἐκτείνεται, καὶ ὥσπερ
a ceraste difundit eius venenũ. Oculi tui
ὑπὸ κεράστου διαχεῖται αὐτοῦ ὁ ἰός. Οἱ ὀφθαλμοί σου
cum viderint alienã os tuũ tũc loquet
ὅταν ἴδωσιν ἀλλοτρίαν τὸ στόμα σου τότε λαλήσει
puersa. Et iacebis sicut in corde maris &
σκολιά. Καὶ κατακείσῃ ὥσπερ ἐν καρδίᾳ θαλάσσης καὶ
sicut gubernator in multa tẽpestate. Dices at v̈be
ὥσπερ κυβερνήτης ἐν πολλῷ κλύδωνι. Ἐρεῖς δὲ τύ
rauerũt me & nõ laboraui: & illuserũt me: ego at nõ
πτουσί με καὶ οὐκ ἐπόνεσα, καὶ ἐνέπαιξάν μοι, ἐγὼ δὲ οὐκ
viderã qñ diluculũ erit: vt veniẽs q̃ram cũ qb⁹ con
ᾔδειν πότε ὄρθρος ἔσται, ἵνα ἐλθὼν ζητήσω μεθ' ὧν συν
ueniam.
ελεύσομαι.

Ca. 24.

Fili ne emuleris malos viros: neqȝ desideres
Υἱὲ μὴ ζηλώσῃς κακοὺς ἄνδρας, μηδὲ ἐπιθυμήσῃς
esse cũ eis. Mẽdacia enĩ meditat cor eorũ & la-
εἶναι μετ' αὐτῶν. Ψευδῆ γὰρ μελετᾷ ἡ καρδία αὐτῶν καὶ πό
bores labia eorũ loquunt. Cũ sapia edificat
νους τὰ χείλη αὐτῶν λαλεῖ. Μετὰ σοφίας οἰκοδομεῖται οἶ
dom⁹: & cũ intellectu erigit. Cũ sensu replẽ-
κος, καὶ μετὰ συνέσεως ἀνορθοῦται. Μετὰ αἰσθήσεως ἐμπίμ
tur cellaria oibus diuitijs p̃tiosis & pulchris.
πλαται τὰ ταμιεῖα παντὸς πλούτου τιμίου καὶ καλοῦ.

Melior sapiẽs forti: & vir prudentiã hẽns agricola
Κρείσσων σοφὸς ἰσχυροῦ, καὶ ἀνὴρ φρόνησιν ἔχων γεωργίου
magno. Cũ gubernatione fit bellũ: auxiliũ
μεγάλου. Μετὰ κυβερνήσεως γίνεται πόλεμος, βοήθεια
at cũ corde cõsiliũ hẽnte. Sapia & cogitatio bona
δὲ μετὰ καρδίας βουλευτικῆς. Σοφία καὶ ἔννοια ἀγαθὴ
in portis sapientũ: sapiẽtes nõ declinãt a lege dñi:
ἐν πύλαις σοφῶν, σοφοὶ οὐκ ἐκκλίνουσιν ἐκ νόμου κυρίου,
sed cõsiderant in cõcilijs: indoctis occurrit
ἀλλὰ λογίζονται ἐν συνεδρίοις, ἀπαιδεύτοις συναντᾷ θά
mors. Morit at stultus in peccato: immunditia
νατος. Ἀποθνήσκει δὲ ἄφρων ἐν ἁμαρτίαις, ἀκαθαρσία
viro pestilẽti inquinabit. In die mala & in die
ἀνδρὶ λοιμῷ ἐμμολυνθήσεται. Ἐν ἡμέρᾳ κακῇ καὶ ἐν ἡμέ
tribulationis donec deficiat: erue eos q ducunt ad mor
ρᾳ θλίψεως ἕως ἂν ἐκλείπῃ, ῥῦσαι ἀγομένους εἰς θάνα-
te. & redime occisos nõ parcas: si at dixeris nõ
τον, καὶ ἐκπρίω κτεινομένους μὴ φείσῃ, ἐὰν δὲ εἴπῃς οὐκ
noui hũc: cognosce q dñs corda oium cogno
οἶδα τοῦτον, γίνωσκε ὅτι κύριος καρδίας πάντων γινώ
scit: & q formauit spiritũ oibus ipse nouit oia:
σκει, καὶ ὁ πλάσας πνοὴν πᾶσιν αὐτὸς οἶδε πάντα,
q reddit vnicuiqȝ fm opa sua. Comede mel
ὃς ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Φάγε μέ
fili: bon⁹ enĩ fau⁹: vt dulcescat tuũ guttur.
λι υἱέ, ἀγαθὸν γὰρ κηρίον, ἵνα γλυκανθῇ σου ὁ φάρυγξ.
Sic enĩ sentiens sapiam tua aia. Si enĩ inue
Οὕτως γὰρ αἰσθήσῃ σοφίαν τῇ σῇ ψυχῇ. Ἐὰν γὰρ εὕ
neris erit bon⁹ finis tu⁹: & spes te nõ dese
ρῃς ἔσται καλὴ ἡ τελευτή σου, καὶ ἐλπίς σε οὐκ ἐγκαταλεί
ret. Ne adducas impiũ pabulo iustorũ: neqȝ deci-
ψει. Μὴ προσαγάγῃς ἀσεβῆ νομῇ δικαίων, μηδὲ ἀπα
piaris pabulo vẽtris. Septies enĩ cadet iu-
τηθῇς χορτασίᾳ κοιλίας. Ἑπτάκις γὰρ πεσεῖται ὁ δί-
stus & resurget: at impij infirmabunt in ma-
καιος καὶ ἀναστήσεται, οἱ δὲ ἀσεβεῖς ἀσθενήσουσιν ἐν κα-
lis. Si ceciderit inimic⁹ tu⁹: ne gaudeas cõtra eũ: in
κοῖς. Ἐὰν πέσῃ ὁ ἐχθρός σου, μὴ ἐπιχαρῇς αὐτῷ, ἐν
at supplãtatione eius ne extollaris. Qm̃ videbit
δὲ τῷ ὑποσκελίσματι αὐτοῦ μὴ ἐπαίρου. Ὅτι ὄψεται
dñs & nõ placebit ei: & auertet irã suã
κύριος καὶ οὐκ ἀρέσει αὐτῷ, καὶ ἀποστρέψει τὸν θυμὸν αὐτοῦ
ab eo. Ne gaudeas in malefactorib⁹: neqȝ emuleris pec
ἀπ' αὐτοῦ. Μὴ χαῖρε ἐπὶ κακοποιοῖς, μηδὲ ζήλου ἁμαρ
catores. Nõ enĩ erũt posteri malorũ: lãpas
τωλούς. Οὐ γὰρ μὴ γένηται ἔκγονα πονηρῶν, λαμπτὴρ
at impiorũ extinguet. Time deũ fili & re-
δὲ ἀσεβῶν σβεσθήσεται. Φοβοῦ τὸν θεὸν υἱὲ καὶ βασι
gẽ: & nec alteri eorũ inobediẽs sis. Repente
λέα, καὶ μηδὲ ἑτέρῳ αὐτῶν ἀπειθήσῃς. Ἐξαίφνης
enĩ vlciscent impios. at supplicia vtriusqȝ
γὰρ τίσονται τοὺς ἀσεβεῖς, τὰς δὲ τιμωρίας ἀμφο-
q̃s cognoscet? hec at dico vobis sapiẽ
τέρων τίς γνώσεται; Ταῦτα δὲ λέγω ὑμῖν τοῖς σο
tib⁹ cognoscere: reuereri faciẽ in iudicio nõ
φοῖς ἐπιγινώσκειν, αἰδεῖσθαι πρόσωπον ἐν κρίσει οὐ
bonũ. Dicẽs impio iust⁹ est: maledi
καλόν. Ὁ εἰπὼν τὸν ἀσεβῆ δίκαιός ἐστιν, ἐπικατά
ctus populis erit & odiosus in gẽtes. At redarguẽtes
ρατος λαοῖς ἔσται καὶ μισητὸς εἰς ἔθνη. Οἱ δὲ ἐλέγχοντες
meliores apparebũt: sup eos at veniet bñdictio
βελτίους φανοῦνται, ἐπ' αὐτοὺς δὲ ἥξει εὐλογία
bona. Labia at deosculabũt respõdentia smões
ἀγαθή. Χείλη δὲ φιλήσουσιν ἀποκρινόμενα λόγους
bonos: pa in exitũ opa tua:
ἀγαθούς, ἑτοίμαζε εἰς τὴν ἔξοδον τὰ ἔργα σου,

καὶ

sapiens fortis est: & vir doctus robustus & validus: quia cum dispositione initur bellum: & erit salus vbi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapiẽtia: in porta nõ aperiet os suũ. Qui cogitat mala facere: stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est: & abominatio hominum detractor. Si desperaueris lapsus i die angustie: iminuetur fortitudo tua. Erue eos q ducũtur ad mortẽ: & q trahũtur ad interitũ liberare ne cesses. Si dixeris vires nõ suppetũt: qui inspector est cordis ipse intelligit & seruatorem anĩe tue nihil fallit: reddetqȝ homini iuxta opa sua. Comede fili mi mel qa bonũ est: & fauum dulcissimum gutturi tuo. Sic & doctrina sapiẽ aĩe tue: quã cũ iueneris hẽbis in nouissimis spem: & spes tua non peribit. Ne insidieris & q̃ras impietatẽ in domo iusti: neqȝ vastes requiẽ eius. Septies enim cadet iustus & resurget: impii autem corruent in malũ. Cum ceciderit inimic⁹ tu⁹ ne gaudeas: & in ruina eius ne exultet cor tuũ: ne forte vi deat dominus & displiceat ei: & auferat ab eo iram suã. Ne contendas cum pessimis: nec emuleris impios: quoniã non habent futurorũ spem mali: & lucerna impiorum extinguetur. Time dominum fili mi & regem: & cum detractoribus non cõmiscearis. Qm̃ repente consurget perditio eorũ: & ruinam vtriusqȝ quis nouit? Hec quoqȝ sapiẽtibus: cognoscere personam in iudicio nõ est bonum. Qui dicunt impio iustus es: maledicent eis populi: & detestabũtur eos tribus. Qui arguunt eum laudabuntur: & sup eos veniet benedictio. Labia deosculabitur: q recta verba respondet. Prepara foris opus tuũ

גבר חכם בעוז ואיש דעת מאמץ
כח: כי בתחבלות תעשה לך
מלחמה ותשועה ברב יועץ:
ראמות לאויל חכמות בשער
לא יפתח פיהו: מחשב להרע
לו בעל מזמות יקראו: זמת
אולת חטאת ותועבת לאדם
לץ: התרפית ביום צרה צר
כחכה: הצל לקחים למות
ומטים להרג אם תחשוך: כי
תאמר הן לא ידענו זה הלא
תכן לבות הוא יבין ונצר
נפשך הוא ידע והשיב לאדם
כפעלו: אכל בני דבש כי טוב
ונפת מתוק על חכך: כן דעה
חכמה לנפשך אם מצאת ויש
אחרית ותקותך לא תכרת:
אל תארב רשע לנוה צדיק אל
תשדד רבצו: כי שבע יפול
צדיק וקם ורשעים יכשלו
ברעה: בנפל אויביך אל תשמח
ובכשלו אל יגל לבך: פן יראה
יהוה ורע בעיניו והשיב מעליו
אפו: אל תתחר במרעים אל
תקנא ברשעים: כי לא תהיה
אחרית לרע נר רשעים ידעך:
ירא את יהוה בני ומלך עם
שונים אל תתערב: כי פתאם
יקום אידם ופיד שניהם מי
יודע: גם אלה לחכמים הכר
פנים במשפט בל טוב: אמר
לרשע צדיק אתה יקבהו עמים
יזעמוהו לאמים: ולמוכיחים
ינעם ועליהם תבוא ברכת טוב:
שפתים ישק משיב דברים
נכחים: הכן בחוץ מלאכתך

ועתדה בשדה לך אחר ובנית ביתך: אל תהי עד חנם ברעך והפתית בשפתיך: אל תאמר כאשר עשה לי כן אעשה לו אשיב לאיש כפעלו: על שדה איש עצל עברתי ועל כרם אדם חסר לב: והנה עלה כלו קמשנים כסו פניו חרלים וגדר אבניו נהרסה: ואחזה אנכי אשית לבי ראיתי לקחתי מוסר: מעט שנות מעט תנומות מעט חבק ידים לשכב: ובא מתהלך רישך ומחסריך כאיש מגן:

Cap. xxv. גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיה מלך יהודה: כבוד אלהים הסתר דבר וכבוד מלכים חקר דבר: שמים לרום וארץ לעמק ולב מלכים אין חקר: הגו סיגים מכסף ויצא לצרף כלי: הגו רשע לפני מלך ויכון בצדק כסאו: אל תתהדר לפני מלך ובמקום גדלים אל תעמד: כי טוב אמר לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב אשר ראו עיניך: אל תצא לרב מהר פן מה תעשה באחריתה בהכלים אתך רעך: ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל: פן יחסדך שמע ודבתך לא תשוב: תפוחי זהב במשכיות כסף דבר דבר על אפניו: נזם זהב וחלי כתם מוכיח חכם על אזן שמעת: כצנת שלג ביום קציר ציר נאמן לשלחיו ונפש

בנה · היה עוד · רעה פתה · אמר · עשה · כסה פנה · הרס חזה · שות · יסר ישן · נום [illegible] · הלך רוש · חסר · עתק · כבד סתר · הגה · כלה · פנה כון · הדר קום · גדל עמד · שפל · נדב ראה · יצא רוב · עשה כלם · רצה · גלה חסד · דבב שוב · תפח שכה · חלה יכח · צנן · קצר אמן

et diligēter exerce agrū tuum: & postea edifices domū tuā. Ne sis testis frustra cōtra ꝓximū tuū: nec lactes quemꝗ labiis tuis. Ne dicas: quomodo fecit mihi sic faciam ei: & reddam vnicuiqꝫ secundum opus suū. Per agrū pigri transiui: & per vineam viri stulti. Et ecce totū repleuerant vrtice: & operuerant superficiem eius spine: & maceria lapidum destructa erat. Quod cū vidissem posui in corde meo: & exemplo didici disciplinā. Parū inquam dormies: modicū dormitabis: paulūlū man⁹ cōseres vt quiescas. Et veniet tibi quasi cursor egestas tua: & mendicitas quasi vir armatus.

25. Hę quoqꝫ parabole salomonis: quas transtulerunt viri ezechie regis iuda. Gloria dei ē celare verbum: & gloria regum inuestigare sermonem. Celum sursum & terra deorsū: & cor regum inscrutabile. Aufer rubiginem de argento: & egredietur vas purissimū. Aufer impietatem de vultu regis: & firmabitur iustitia thron⁹ ei⁹. Ne gloriosus appareas coram rege: & in loco magnorum ne steteris. Melius est enim vt dicatur tibi ascēde huc: ꝗ̄ vt humilieris coram principe. Que viderunt oculi tui ne proferas in iurgio cito: ne postea emendare nō possis cum dehonestaueris amicū tuū. Causam tuā tracta cum amico tuo: & secretum extraneo ne reueles: ne forte insultet tibi cum audierit: & exprobrare non cesset. Mala aurea in lectis argenteis: qui loquitur verbum in tēpore suo. Inauris aurea & margarita fulgens: q arguit sapientē & aurē obediētem. Sicut frigus niuis in die messis: ita legat⁹ fidelis ei q miserit eum: animam ipsius

τ preparare in agrū: τ vade post
καὶ παρασκευάζου εἰς τὸν ἀγρόν, καὶ πορεύου κατόπι-
me τ reedificabis domū tuā. Ne sis
σθέν μου καὶ ἀνοικοδομήσεις τὸν οἶκόν σου. Μὴ ἴσθι
falsus testis in tuū ciuē: neque dilateris tuis
ψευδὴς μάρτυς ἐπὶ σὸν πολίτην, μηδὲ πλατύνου σοῖς
labiis. Ne dicas quēadmodū vsus est me: vtar
χείλεσι. Μὴ εἴπῃς ὃν τρόπον ἐχρήσατό μοι, χρήσο-
eo: reddā aūt ei ea i quib⁹ mihi iniuriat⁹ ē. sicut agri
μαι αὐτῷ, τίσομαι δὲ αὐτὸν ἅ με ἠδίκησεν. ὥσπερ γεώρ-
colatione vir stult⁹: τ tanꝗ̄ vinea. homo indi-
γιον ἀνὴρ ἄφρων, καὶ ὥσπερ ἀμπελών. ἄνθρωπος ἐνδε-
gēs mēte si dimiseris eū horrid⁹ fiet τ syluescet
ὴς φρενῶν ἐὰν ἀφῇς αὐτὸν χερσωθήσεται καὶ χορτομανή-
totus: τ fit relictus: at macerie
σει ὅλος, καὶ γίνεται ἐκλελειμμένος, οἱ δὲ φραγμοὶ τῶν
lapidū eius defodiunt. postea ego penitētiā egi: aspe-
λίθων αὐτοῦ κατασκάπτονται. ὕστερον ἐγὼ μετενόησα, ἐπέ-
xi ad eligendā disciplinā. parū dormito:
βλεψα τοῦ ἐκλέξασθαι παιδείαν. Ὀλίγον νυστάζω,
parū aūt dormio: parū aūt amplector manib⁹ pe-
ὀλίγον δὲ καθυπνῶ, ὀλίγον δὲ ἐναγκαλίζομαι χερσὶ στή-
ctora. Si aūt hoc feceris: veniet ꝓcedens paupertas
θη. Ἐὰν δὲ τοῦτο ποιῇς, ἥξει προπορευομένη ἡ πενία
tua: τ egestas quasi bon⁹ cursor.
σου, καὶ ἡ ἔνδεια ὥσπερ ἀγαθὸς δρομεύς. Ca. 25.

He pabole salomonis: indistincte
ΑΥ̓ται αἱ παροιμίαι σολομῶντος, αἱ ἀδιάκριτοι
quas excripserūt amici ezecie regis
ἃς ἐξεγράψαντο οἱ φίλοι ἐζεκίου τοῦ βασιλέως τῆς
iudee. Gloria dei celat smonē: gloria aūt re-
ἰουδαίας. Δόξα θεοῦ κρύπτει λόγον, δόξα δὲ βασι-
gis honorat res. Celū excelsū: terra aūt
λέως τιμᾷ πράγματα. Οὐρανὸς ὑψηλός, γῆ δὲ
ꝓfunda: cor aūt regis inscrutabile. pcute impro-
βαθεῖα, καρδία δὲ βασιλέως ἀνεξέλεγκτος. Τύπτε ἀδό-
batū argentū: τ purificabit purū omne.
κιμον ἀργύριον, καὶ καθαρισθήσεται καθαρὸν ἅπαν.
Interfice impios a facie regis τ diri-
Κτεῖνε ἀσεβεῖς ἐκ προσώπου βασιλέως καὶ κατορ-
get in iusticia thron⁹ ei⁹. Ne superbias
θώσει ἐν δικαιοσύνῃ ὁ θρόνος αὐτοῦ. Μὴ ἀλαζονεύου
corā rege: neqꝫ in locis principū stete-
ἐνώπιον βασιλέως, μηδὲ ἐν τόποις δυναστῶν ὑφίστα-
ris. Meli⁹ enī vt dicat tibi ascēde ad me: ꝗ̄
σο. Κρεῖσσον γὰρ τὸ ῥηθῆναί σοι ἀνάβαινε πρός με, ἢ
humiliare te in facie pncipis: q̄ viderūt ocu-
ταπεινῶσαί σε ἐν προσώπῳ δυνάστου, ἃ εἶδον οἱ ὀφ-
li tui dic. Ne incidas in iurgiū cito:
θαλμοί σου λέγε. Μὴ πρόσπιπτε εἰς μάχην ταχέως,
ne peniteas in nouissimis. Quādo vtiqꝫ tibi exprobra-
ἵνα μὴ μεταμεληθῇς ἐπ' ἐσχάτων. Ἡνίκα δ' ἄν σε ὀνειδί-
uerit amic⁹ recede retro. Ne despicias:
σῃ ὁ φίλος ἀναχώρει εἰς τὰ ὀπίσω. Μὴ καταφρόνει,
ne tibi exprobret idē amicus. At iurgiū tuū τ inimicitia
μή σε ὀνειδίσῃ μὲν ὁ φίλος. Ἡ δὲ μάχη σου καὶ ἡ ἔχθρα
nō aberit sed erit tibi eqlis morti. Gra τ ami-
οὐκ ἀπέσται, ἀλλ' ἔσται σοι ἴση θανάτου. Χάρις καὶ φι-
citia liberat: quas serua tibi: ne exprobrabi-
λία ἐλευθεροῖ, ἃς τήρησον σεαυτῷ, ἵνα μὴ ἐπονείδι-
lis fias: sed custodi vias tuas liberali-
στος γένῃ, ἀλλὰ φύλαξον τὰς ὁδούς σου εὐσυναλλά-
ter. malū aureū monili sardij sic dicere
κτως. μῆλον χρυσοῦν ἐν ὁρμίσκῳ σαρδίου οὕτως εἰπεῖν
smonē. In inaurē aureā sardiū ꝓciosū liga-
λόγον. Εἰς ἐνώτιον χρυσοῦν σάρδιον πολυτελὲς δέ-
tū est. sermo sapiēs in obedientē aurē: sicut exitus ni-
δεται. λόγος σοφὸς εἰς εὐήκοον οὖς, ὥσπερ ἔξοδος χιό-
uis in tpe messis estut prodest: sic legat⁹ fide-
νος ἐν ἀμήτῳ κατὰ καῦμα ὠφελεῖ, οὕτως ἄγγελος πι-
lis mittētib⁹ eū: aīab⁹ enī
στὸς τοὺς ἀποστείλαντας αὐτόν, ψυχὰς γὰρ

A · Luce. 14. b. · B

eo vtentiū pdest. Sicut venti τ nubes
τῶν αὐτῷ χρωμένων ὠφελεῖ. Ὥσπερ ἄνεμοι καὶ νέφη
τ pluuie clarissime: sic q gl'iant in do-
καὶ ὑετοὶ ἐπιφανέστατοι, οὕτως οἱ καυχώμενοι ἐπὶ δό-
no mēdaci. In patientia ꝓsperitas regib⁹:
σει ψευδεῖ. Ἐν μακροθυμίᾳ εὐοδία βασιλεῦσιν,
lingua aūt mollis cōfringit ossa. Mel inueniēs comede
γλῶσσα δὲ μαλακὴ συντρίβει ὀστᾶ. Μέλι εὑρὼν φάγε
qd sufficit: ne forte replet⁹ euomas. rarū induc
τὸ ἱκανόν, μήποτε πλησθεὶς ἐξεμέσῃς. σπάνιον εἴσαγε
tuū pedē ad tuū amicū: neqñ faciat⁹
σὸν πόδα πρὸς τὸν σεαυτοῦ φίλον, μήποτε πλησθείς
te oderit te. claua τ gladi⁹ τ sagittatio spicula-
σου μισήσῃ σε. ῥόπαλον καὶ μάχαιρα καὶ τόξευμα ἀκιδω-
ta: sic τ vir q testificat cōtra amicū suū
τόν, οὕτως καὶ ἀνὴρ ὁ καταμαρτυρῶν τοῦ φίλου αὐτοῦ
testimoniū falsū. Dens mali τ pes iniqui
μαρτυρίαν ψευδῆ. Ὀδοὺς κακοῦ καὶ ποὺς παρανόμου
peribit in die mala. Sicut acetū trahit inutile:
ὀλεῖται ἐν ἡμέρᾳ κακῇ. Ὥσπερ ὄξος ἕλκει ἀσύμφορον,
sic incidēs passio in corpore cor irritat.
οὕτως προσπεσὸν πάθος ἐν σώματι καρδίαν λυπεῖ.
Sicut tinea vestimēto τ vermis ligno: sic tristitia
Ὥσπερ σὴς ἱματίῳ καὶ σκώληξ ξύλῳ, οὕτως λύπη
viri nocet cordi. si esurit inimic⁹ tu⁹:
ἀνδρὸς βλάπτει καρδίαν. ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου,
ciba illū. si sitit dabibere ei. Hoc enī
τρέφε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ πότιζε αὐτόν. Τοῦτο γὰρ
faciēs carbones ignis accumulabis sup caput ei⁹
ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐ-
at dñs retribuet tibi bona. vētus boreas susci-
τοῦ, ὁ δὲ κύριος ἀνταποδώσει σοι ἀγαθά. ἄνεμος βορέας ἐξε-
tat nubes: facies aūt inuerecūda linguā irritat.
γείρει νέφη, πρόσωπον δὲ ἀναιδὲς γλῶσσαν ἐρεθίζει.
Meli⁹ habitare in angulo dom⁹: ꝗ̄ cū mulie-
Κρεῖσσον οἰκεῖν ἐπὶ γωνίας δώματος, ἢ μετὰ γυναι-
re cōtētiosa in domo cōmuni. Sicut aqua frigida
κὸς λοιδόρου ἐν οἰκίᾳ κοινῇ. Ὥσπερ ὕδωρ ψυχρὸν
aīe sitienti blāda: sic nūti⁹ bon⁹ de terra
ψυχῇ διψώσῃ προσηνές, οὕτως ἀγγελία ἀγαθὴ ἐκ γῆς
lōginqua. Sicut si quis fontē obturet τ aque
μακρόθεν. Ὥσπερ εἴ τις πηγὴν φράσσοι καὶ ὕδατος
exitū disperdat: sic indecēs iustū cecidis-
ἔξοδον λυμαίνοιτο, οὕτως ἄκοσμον δίκαιον πεπτωκέ-
se corā impio. Comedere mel multū nō bonū:
ναι ἐνώπιον ἀσεβοῦς. Ἐσθίειν μέλι πολὺ οὐ καλόν,
in ꝓtio hēre aūt oportet smões gl'iosos. Sicut vrbs
τιμᾶν δὲ χρὴ λόγους ἐνδόξους. Ὥσπερ πόλις τὰ
muros deiectos hēns τ immurata: sic vir q
τείχη καταβεβλημένη καὶ ἀτείχιστος, οὕτως ἀνὴρ ὃς
nō cū ꝯsilio aliqd facit.
οὐ μετὰ βουλῆς τι πράσσει. Ca. 26.

Sicut ros in tpe messis τ sicut pluuia in
ΩΣπερ δρόσος ἐν ἀμήτῳ καὶ ὥσπερ ὑετὸς ἐν
vere: sic nō est stulto gl'ia. Sicut aues vo-
θέρει, οὕτως οὐκ ἔστιν ἄφρονι τιμή. Ὥσπερ ὄρνεα πέ-
lāt τ passeres: sic maledictio vanis nō superue-
ταται καὶ στρουθοί, οὕτως ἀρὰ ματαία οὐκ ἐπελεύ-
niet vlli. Sicut flagellū equo τ stimul⁹ asino:
σεται οὐδενί. Ὥσπερ μάστιξ ἵππῳ καὶ κέντρον ὄνῳ,
sic virga gēti inique. Ne respōdeas stul-
οὕτως ῥάβδος ἔθνει παρανόμῳ. Μὴ ἀποκρίνου ἄφρο-
to iuxta ei⁹ stultitiā: ne similis fias ei
νι κατὰ τὴν ἐκείνου ἀφροσύνην, ἵνα μὴ ὅμοιος γένῃ αὐ-
sed respōde stulto ad ei⁹ stulti-
τῷ. Ἀλλὰ ἀποκρίνου ἄφρονι πρὸς τὴν ἐκείνου ἀφρο-
tiā: ne videat sapiēs apud seipm. Ex
σύνην, ἵνα μὴ φαίνηται σοφὸς παρ' ἑαυτῷ. Ἐκ τῶν
suis viis opprobriū
ἑαυτοῦ ὁδῶν ὄνειδος

B.15.a. · C · Ro.12.b. · A · D · B.21.b. · Eccl.3.c. · A · B

requiescere facit. Nubes & ventus & pluuie nō sequētes: vir gloriosus & pmissa nō cōplens. Patiētia lenietur princeps: & lingua mollis confringet duriciam. Mel inuenisti: comede quod sufficit tibi: ne forte satiatus euomas illud. Subtrahe pedē tuū de domo proximi tui: neqñ satiatus oderit te. Iaculum & gladius & sagitta acuta: homo qui loquitur cōtra ꝓximū suū falsum testimoniū. Dens putridus & pes lassus: qui sperat super infideli in die angustie: & amittit pallium in die frigoris. Acetum in nitro: qui cantat carmina cordi pessimo. Si esurierit inimicus tuus cibaillum: si sitit da ei aquam bibere. Prunas enim cōgregabis super caput ei⁹: & dñs reddet tibi. Ventus aquilo dissipat pluuias: & facies tristis linguā detrahentē. Melius est sedere in angulo domatis: ꝗ̄ cū muliere litigiosa & in domo cōmuni. Aqua frigida anime sitienti. & nuncius bonus de terra longinqua. Fons turbatus pede & vena corrupta: iustus cadens corā impio. Sicut qui mel multū comedit nō ē ei bonū: sic q scrutator est maiestatis opprimetur a gloria. Sicut vrbs patens & absqꝫ muroꝝ ambitu: ita vir q nō potest in loquēdo cohibere spiritum suum.

26. Quomodo nix i estate: & pluuie i messe: sic indecēs est stulto gloria. Sicut auis ad alta transuolans: & passer quolibet vadēs: sic maledictū frustra ꝓlatū in quēpiā superueniet. Flagellū equo & chamus asino: & virga in dorso iprudētiū. Ne respōdeas stulto iuxta stulticiā suā: ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stulticiā suā: ne sibi sapiens esse videatur. Claudus pedib⁹ & iniquitatem

אדניו ישיב: נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר: בארך אפים יפתה קצין ולשון רכה תשבר גרם: דבש מצאת אכל דיך פן תשבענו והקאתו: הקר רגלך מבית רעך פן ישבעך ושנאך: מפיץ וחרב וחץ שנון איש ענה ברעהו עד שקר: שן רעה ורגל מועדת מבטח בוגד ביום צרה: מעדה בגד ביום קרה חמץ על נתר ושר בשרים על לב רע: אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים: כי גחלים אתה חתה על ראשו ויהוה ישלם לך: רוח צפון תחולל גשם ופנים נזעמים לשון סתר: טוב שבת על פנת גג מאשת מדינים ובית חבר: מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה מארץ מרחק: מעין נרפש ומקור משחת צדיק מט לפני רשע: אכל דבש הרבות לא טוב וחקר כבודם כבוד: עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצר לרוחו:

Cap. xxvj. כשלג בקיץ וכמטר בקציר כן לא נאוה לכסיל כבוד: כצפור לנוד כדרור לעוף כן קללת חנם לו תבוא: שוט לסוס מתג לחמור ושבט לגו כסילים: אל תען כסיל כאולתו פן תשוה לו גם אתה: ענה כסיל כאולתו פן יהיה חכם בעיניו: מקצה רגלים חמס

שוב נשא · הלל נתן · פתה קצן · רכה שבר · די שבע · קוא יקר · רעה פוץ · שנן · עוד · מעד בטח · עדה קרר · שור · רוע · אכל שקה · שלם · צפן חול · פנה זעם · ישב פנה · איש דון · קרר · שמע רחק · עין רפש · קור שחת · צדק נטה · רבה כבד · פרץ · חמה עצר · קוץ קצר · נוה כסל · צפר דרר · בוא · חמר · ענה · שוה · היה · קצה

שתה שלח דברים ביד כסיל׃
דליו שקים מפסח ומשל
בפי כסילים׃ כצרור אבן
במרגמה כן נותן לכסיל כבוד׃
חוח עלה ביד שכור ומשל
בפי כסילים׃ רב מחולל כל
ושכר כסיל ושכר עברים׃ ככלב
שב על קאו כסיל שונה
באולתו׃ ראית איש חכם
בעיניו תקוה לכסיל ממנו׃
אמר עצל שחל בדרך ארי
בין הרחבות׃ הדלת תסוב על
צירה ועצל על מטתו׃ טמן
עצל ידו בצלחת נלאה להשיבה
אל פיו׃ חכם עצל בעיניו
משבעה משיבי טעם׃ מחזיק
באזני כלב עבר מתעבר על
ריב לא לו׃ כמתלהלה הירה
זקים חצים ומות׃ כן איש
רמה את רעהו ואמר הלא
משחק אני׃ באפס עצים תכבה
אש ובאין נרגן ישתוק מדון׃
פחם לגחלים ועצים לאש
ואיש מדינים לחרחר ריב׃
דברי נרגן כמתלהמים והם
ירדו חדרי בטן׃ כסף סיגים
מצפה על חרש שפתים דלקים
ולב רע׃ בשפתו ינכר שונא
ובקרבו ישית מרמה׃ כי
יחנן קולו אל תאמן בו
כי שבע תועבות בלבו׃ תכסה
שנאה במשאון תגלה רעתו
בקהל׃ כרה שחת בה יפול
וגולל אבן אליו תשוב׃ לשון
שקר ישנא דכיו ופה חלק
יעשה מדחה׃

דלה שוק · פה כסל · רגם נתן · כבד שכר · חיל · שוב קוא · שנה ראה · קוה · אמר ארה · סבב · צור נטה · לאה שוב · חזק · עבר · רוב להה · זקק · שחק כבה · רגן שתק · דון · חרר · להם · צפה שפה · רעע נכר · שות רמה · חנן אמן · תעב כסה · נשא גלה · נפל · גלל שוב · לשן שנא · דכא · עשה דחה

bibēs: q mittit verba p nunciū ſtultū. Quō pulchras fruſtra habet claudus tibias: ſic indecēs eſt in ore ſtultorū parabola. Sicut qui mittit lapidē in aceruū mercurii: ita qui tribuit inſipiēti honorem. Quō ſi ſpina naſcatur in manu temulēti: ſic pabola in ore ſtultorū. Iudiciū determinat cauſas: & q̄ impoſuit ſtulto ſilentiū iras mitigat. Sicut canis q reuertitur ad vomitū ſuū: ſic iprudēs qui iterat ſtulticiā ſuam. Vidiſti hoīem ſapientē ſibi videri: magis illo ſpem habebit inſipiēs. Dicit piger leo ē in via: & leena in itinerib⁹. Sicut oſtiū vertitur in cardine ſuo: ita piger in lectulo ſuo. Abſcondit piger manus ſub aſcella ſua: & laborat ſi ad os ſuū eas cōuerterit. Sapiētior ſibi ſtultus videtur: ſeptē viris loquētibus ſentētias. Sicut q ap prehēdit auribus canē: ſic qui trāſit & ipatiēs cōmiſcetur rixe alteri⁹. Sicut noxius eſt qui mittit ſagittas & lāceas in mortem: ita vir qui fraudulēter nocet amico ſuo: & cū fuerit deprehenſus dicet: ludēs feci. Cum defecerit ligna extinguetur ignis: & ſuſurrone ſubtracto iurgia cōquieſcūt. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignem: ſic homo iracundus ſuſcitat rixas. Verba ſuſurronis quaſi ſimplicia: & ipſa perueniūt ad intima cordis. Quō ſi argēto ſordido ornare velis vas ficti le: ſic labia tumentia cum peſſimo corde ſociata. Labiis ſuis intelligitur inimicus: cum in corde tractauerit dolos. Quando ſubmiſerit vocem ſuā ne credideris ei: quoniā ſeptem nequitie ſunt in corde illius. Qui operit odium fraudulēter: reuelabitur malicia eius in concilio. Qui fodit foueā incidet in eam: & qui voluit lapidē reuertetur ad eū. Lingua fallax non amat veritatem: & os lubricum operatur ruinas. 27.

facit: q mittit p nunciū ſtultū ſmone. Auferi facultatē cruꝝ: ⁊ pverbia ex ore ſtultoꝝ:
ποιεῖται, ὁ ἀποστείλας δι᾽ ἀγγέλου ἄφρονος λόγον. Ἀφεῖλου πορείαν σκελῶν, καὶ παροιμίας ἐκ στόματος ἀφρόνων.
Qui ligat lapidē in ſūda: ſimilis eſt tribuēti ſtulto gloriā. Spine naſcunt in manu temulēti: ſeruitus āt in manu ſtultoꝝ. Multū eſt
Ὃς ἀποδεσμεύει λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν. Ἄκανθαι φύονται ἐν χειρὶ τοῦ μεθύσου, δουλεία δὲ ἐν χειρὶ τῶν ἀφρόνων. Πολλὰ χειμάζεται πᾶσα σὰρξ ἀφρόνων, συντρίβεται γὰρ ἡ ἔκστασις αὐτῶν.
āt ois caro ſtultoꝝ: cōterit eni ſtupor eoꝝ. Sicut canis cū reuertit ad ſuū vomitū ⁊ abominabilis fit: ſic ſtult⁹ ſua malitia reuertēs ad ſuū peccatū. Vidi virū q videt apud ſeipm ſapiēs eſſe: ſpē tamē habuit magis ſtult⁹ q̄ ipe. Dicit piger miſſus ad viā: leo in viis: in āt plateis occiſores. Sicut hoſtiū vertit in cardine: ita piger in lectulo ſuo. Abſcōdēs piger manū in ſinu ſuo: nō poteſt inferre ad os. Sapiētior piger ſibi videtur: eo q in ſacietate affert nunciū.
Ὥσπερ κύων ὅταν ἐπέλθῃ ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἔμετον καὶ μισητὸς γένηται, οὕτως ἄφρων τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ ἀναστρέψας ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ ἁμαρτίαν. Εἶδον ἄνδρα δόξαντα παρ᾽ ἑαυτῷ σοφὸν εἶναι, ἐλπίδα μέντοι ἔχει μᾶλλον ἄφρων αὐτοῦ. Λέγει ὀκνηρὸς ἀποστελλόμενος εἰς ὁδόν, λέων ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἐν δὲ ταῖς πλατείαις φονευταί. Ὥσπερ θύρα στρέφεται ἐπὶ τοῦ στρόφιγγος, οὕτως ὀκνηρὸς ἐπὶ τῆς κλίνης αὐτοῦ. Κρύψας ὀκνηρὸς τὴν χεῖρα ἐν τῷ κόλπῳ αὐτοῦ, οὐ δύναται ἐπενεγκεῖν εἰς τὸ στόμα. Σοφώτερος ὀκνηρὸς ἑαυτῷ φαίνεται, τοῦ ἐν πλησμονῇ ἀποκομίζοντος ἀγγελίαν.
Sicut q tenet caudā canis: ſic q pſidet alieno iudicio. Sicut q curāt pijcīūt ſmones in homines: at q occurrit ſmoni pmus: ſupplātabitur: ſic oēs q inſidiant ſuis amicis. Cū āt dphēſi fuerit: dicūt q ludēs feci. In multis lignis germinat ignis: vbi āt nō eſt fures qeſcit iurgiū. Focus carbonib⁹ ⁊ ligna igni: vir āt cōuitiator ad turbationē rixe. Sermōes aſtutoꝝ molles: ipi āt feriūt in penetralia viſceꝝ.
Ὥσπερ ὁ κρατῶν κέρκου κυνός, οὕτως ὁ προεστὼς ἀλλοτρίας κρίσεως. Ὥσπερ οἱ ἰώμενοι προβάλλουσι λόγους εἰς ἀνθρώπους, ὁ δὲ ἀπαντήσας τῷ λόγῳ πρῶτος ὑποσκελισθήσεται, οὕτως πάντες οἱ ἐνεδρεύοντες τοὺς ἑαυτῶν φίλους. Ὅταν δὲ φωραθῶσι, λέγουσιν ὅτι παίζων ἔπραξα. Ἐν πολλοῖς ξύλοις θάλλει πῦρ, ὅπου δὲ οὐκ ἔστι δίθυμος ἡσυχάζει μάχη. Ἐσχάρα ἄνθραξι καὶ ξύλα πυρί, ἀνὴρ δὲ λοίδορος εἰς ταραχὴν μάχης. Λόγοι κερκώπων μαλακοί, οὗτοι δὲ τύπτουσιν εἰς ταμιεῖα σπλάγχνων.
Argentū datū cū dolo: ſicut teſta reputādū: labia leuia cor celāt triſte. Labiis oīa innuit plorās inimic⁹: in āt corde machinat dolos. Si te rogauerit inimic⁹ magna voce ne credideris ei: ſeptē eni ſunt nequitie in corde illi⁹. Qui operit inimicitiā cōponit dolū: ec lat āt ſua peccata notabilis in cōcilio. Qui fodit foueā primo incidet in eā: at q voluit lapidē: ſup ſe voluit. Lingua mēdax odit veritatē: os āt patēs facit icōſtantiā.
Ἀργύριον διδόμενον μετὰ δόλου, ὥσπερ ὄστρακον ἡγητέον, χείλη λεῖα καρδίαν καλύπτει λυπηράν. Χείλεσι πάντα ἐπινεύει ἀποκλαιόμενος ἐχθρός, ἐν δὲ τῇ καρδίᾳ τεκταίνεται δόλους. Ἐάν σου δέηται ὁ ἐχθρὸς μεγάλῃ τῇ φωνῇ μὴ πεισθῇς αὐτῷ, ἑπτὰ γάρ εἰσι πονηρίαι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Ὁ κρύπτων ἔχθραν συνίστησι δόλον, ἐκκαλύπτει δὲ τὰς ἑαυτοῦ ἁμαρτίας εὔγνωστος ἐν συνεδρίῳ. Ὁ ὀρύσσων βόθρον τῷ πλησίον ἐμπεσεῖται εἰς αὐτόν, ὁ δὲ κυλίων λίθον, ἐφ᾽ ἑαυτὸν κυλίει. Γλῶσσα ψευδὴς μισεῖ ἀλήθειαν, στόμα δὲ ἄστεγον ποιεῖ ἀκαταστασίας. Ca.27.

1.Pe.2.c. · E.19.d · Eccl.10.b. · Eccli.27.d.

Ne glorieris ob futura i craſtinū: nō eni noſti qd pariet ſupuētura dies. Laudet te vicinus ⁊ nō tuū os: extrane⁹ ⁊ nō tua labia. Graue ſaxū ⁊ onerosa arena: ira āt ſtulti grauior vtroque. Immiſericors furor ⁊ acuta ira: ſed nihil ſuſtinet zel⁹. Meliores redargutiōes manifeſte abſcōdita amicitia: fideliora vulnera amici: q̄ voluntaria oſcula inimici. Aia in ſaturitate ſauis illudit: aie āt eſurienti ⁊ amara dulcia videnf. Sicut auis cū deuolauerit a proprio nido: ſic homo iſeruitutē ducit cū exulauerit a ppriis locis. Vnguēti ⁊ vinis ⁊ odoribus delectat cor: diſrumpit āt ab accidentib⁹ aia. Amicū tuū aut amicū paternū ne dimittas: in āt domū fratris tui ne ingrediaris i infortunio tuo. Melior amic⁹ ppe: q̄ frater lōge habitās. Sapiēs eſto fili: vt letet meū cor: ⁊ auerte a te exprobrātes ſmones. Aſtut⁹ malis ſuperuenientib⁹ abſcōdit⁹ eſt: ſtulti āt aggrediētes penā ſoluēt. Tolle veſtimētū eius: aduenit eni iniuriator: q aliena diſperdit. Qui vtiq bñdicit amico mane: a maledicēte nihil differre videbit. Guttae eijciūt hoiem in die hyemali de domo ſua: ſic ⁊ mulier cōuitiatrix de ppria domo. Boreas aſper ventus: nomine āt dexter vocat. Ferrū ferrū acuit: vir āt acuit faciē amici. Qui plātat ficū comedet fruct⁹ ei⁹: q āt cuſtodit ſuū dñm honorificabit. Sicut nō ſimiles facies faciebus: ſic neq corda hominū ſimilia. Infern⁹ ⁊ pditio nō implenf: ſimilit ⁊ oculi hoim inſatiabiles. Abominatio dño q firmat oculū ⁊ indocti intēperātes lingua. Probatio argēto ⁊ auro ignitio: vir āt probat per os laudantiū eū. Si verberaueris ſtultū in medio cōcilio

Μὴ καυχῶ τὰ εἰς αὔριον, οὐ γὰρ γινώσκεις τί τέξεται ἡ ἐπιοῦσα. Ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ σὰ χείλη. Βαρὺ λίθος καὶ δυσβάστακτον ἄμμος, ὀργὴ δὲ ἄφρονος βαρυτέρα ἀμφοτέρων. Ἀνελεήμων θυμὸς καὶ ὀξεῖα ὀργή, ἀλλ᾽ οὐδὲν ὑφίσταται ζῆλος. Κρείσσους ἔλεγχοι ἀποκαλυπτόμενοι κρυπτομένης φιλίας, ἀξιοπιστότερα τραύματα φίλου, ἢ ἑκούσια φιλήματα ἐχθροῦ. Ψυχὴ ἐν πλησμονῇ οὖσα κηρίοις ἐμπαίζει, ψυχῇ δὲ ἐνδεεῖ καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται. Ὥσπερ ὄρνεον ὅταν καταπετασθῇ ἐκ τῆς ἰδίας νοσσιᾶς, οὕτως ἄνθρωπος δουλοῦται ὅταν ἀποξενωθῇ ἐκ τῶν ἰδίων τόπων. Μύροις καὶ οἴνοις καὶ θυμιάμασι τέρπεται καρδία, καταρρήγνυται δὲ ὑπὸ συμπτωμάτων ψυχή. Φίλον σὸν ἢ φίλον πατρῷον μὴ ἐγκαταλείπῃς, εἰς δὲ τὸν οἶκον τοῦ ἀδελφοῦ σου μὴ εἰσέλθῃς ἀτυχῶν. Κρείσσων φίλος ἐγγύς, ἢ ἀδελφὸς μακρὰν οἰκῶν. Σοφὸς γίνου υἱέ, ἵνα εὐφραίνηταί μου ἡ καρδία, καὶ ἀπόστρεψον ἀπὸ σοῦ ἐπονειδίστους λόγους. Πανοῦργος κακῶν ἐπερχομένων ἀπεκρύβη, ἄφρονες δὲ ἐπελθόντες ζημίαν τίσουσιν. Ἀφελοῦ τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, παρῆλθε γὰρ ὑβριστής, ὅστις τὰ ἀλλότρια λυμαίνεται. Ὃς ἂν εὐλογῇ φίλον τοπρωΐ, καταρωμένου οὐδὲν διαφέρειν δόξει. Σταγόνες ἐκβάλλουσιν ἄνθρωπον ἐν ἡμέρᾳ χειμερινῇ ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ὡσαύτως καὶ γυνὴ λοίδορος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου. Βορέας σκληρὸς ἄνεμος, ὀνόματι δὲ ἐπιδέξιος καλεῖται. Σίδηρος σίδηρον ὀξύνει, ἀνὴρ δὲ παροξύνει πρόσωπον ἑταίρου. Ὃς φυτεύει συκῆν φάγεται τοὺς καρποὺς αὐτῆς, ὃς δὲ φυλάσσει ἑαυτοῦ κύριον τιμηθήσεται. Ὥσπερ οὐχ ὅμοια πρόσωπα προσώποις, οὕτως οὐδὲ αἱ καρδίαι τῶν ἀνθρώπων ὅμοιαι. Ἅδης καὶ ἀπώλεια οὐκ ἐμπίμπλανται, ὡσαύτως καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ἀνθρώπων ἄπληστοι. Βδέλυγμα κυρίῳ στηρίζων ὀφθαλμὸν καὶ οἱ ἀπαίδευτοι ἀκρατεῖς γλώσσῃ. Δοκίμιον ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ πύρωσις, ἀνὴρ δὲ δοκιμάζεται διὰ στόματος ἐγκωμιαζόντων αὐτόν. Ἐὰν μαστιγοῖς τὸν ἄφρονα ἐν μέσῳ συνεδρίῳ

Eccl.12.b. · Iob.6.v. · E.10.c. · E.16.b · Infra.10.c. Eccl.1.b.

Ne glorieris in craſtinum: ignorans quid ſupuentura pariat dies. Laudet te alienus & non os tuum: extraneus & non labia tua. Graue eſt ſaxum & oneroſa arena: ſed ira ſtulti vtroque grauior. Ira nō habet miſericordiam nec erumpens furor: & impetum cōcitati ſpūs ferre quis poterit? Melior eſt manifeſta correctio q̄ amor abſcōditus. Meliora ſūt vulnera diligētis: q̄ fraudulenta oſcula odientis. Anima ſaturata calcabit fauum: & anima eſuriens etiā amarū pro dulci ſumet. Sicut auis trāſmigrās de nido ſuo: ſic vir qui derelinquit locum ſuum. Vnguēto & variis odorib⁹ delectatur cor: & bonis amici cōſiliis aīa dulcoratur. Amicum tuū & amicū patris tui ne dimiſeris: & domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tue. Melior eſt vicinus iuxta q̄ frater pcul. Stude ſapiē fili mi & letifica cor meum vt poſſis exprobrāti rñdere ſermonē. Aſtut⁹ vidēs malū abſcōditus ē: paruuli tranſeuntes ſuſtinuerunt diſpendia. Tolle veſtimētū ei⁹ qui ſpopondit p extraneo: & pro alienis aufer ei pignus. Qui bñdicit pximo ſuo voce grandi de nocte cōſurgēs: maledicēti ſimilis erit. Tecta pſtillantia in die frigoris & litigioſa mulier cōparātur. Qui retinet eam q̄ſi qui ventū teneat: & oleum dextre ſue vocat. Ferrum ferro exacuitur: & homo exacuit faciē amici ſui. Qui ſeruat ficū comedet fructus ei⁹: & qui cuſtos eſt dñi ſui glorificabitur. Quō in aquis reſplendēt vultus pſpiciētiū: ſic corda hoim maniſeſta ſunt prudētibus. Infernus & perditio nunq̄ iplentur: ſimiliter & oculi hoim iſatiabiles. Quō pbatur in cōflatorio argentū & in fornace aurū: ſic probatur hō ore laudantis. Si cōtuderis ſtultū in pila quaſi ptiſanas: feriente deſuper

Ca.xxvij.

אל תתהלל ביום מחר כי לא
תדע מה ילד יום׃ יהללך זר
ולא פיך נכרי ואל שפתיך׃
כבד אבן ונטל החול וכעס
אויל כבד משניהם׃ אכזריות
חמה ושטף אף ומי יעמד לפני
קנאה׃ טובה תוכחת מגלה
מאהבה מסתרת׃ נאמנים פצעי
אוהב ונעתרות נשיקות שונא׃
נפש שבעה תבוס נפת ונפש
רעבה כל מר מתוק׃ כצפור
נודדת מן קנה כן איש נודד
ממקומו׃ שמן וקטרת ישמח
לב ומתק רעהו מעצת נפש׃
רעך ורעה אביך אל תעזב
ובית אחיך אל תבוא ביום
אידך טוב שכן קרוב מאח
רחוק׃ חכם בני ושמח לבי
ואשיבה חרפי דבר׃ ערום ראה
רעה נסתר פתאים עברו
נענשו׃ קח בגדו כי ערב זר
ובעד נכריה חבלהו׃ מברך
רעהו בקול גדול בבקר השכים
קללה תחשב לו׃ דלף טרד
ביום סגריר ואשת מדינים
נשתוה׃ צפניה צפן רוח
ושמן ימינו יקרא׃ ברזל
בברזל יחד ואיש יחד פני רעהו׃
נצר תאנה יאכל פריה ושמר
אדניו יכבד׃ כמים הפנים
לפנים כן לב האדם לאדם׃
שאול ואבדה לא תשבענה
ועיני האדם לא תשבענה׃
מצרף לכסף וכור לזהב ואיש
לפי מהללו׃ אם תכתוש את
האויל במכתש בתוך הריפות

הלל ידע · פה · אול שנה · כזר עמד · קנה · יכח גלה · סתר אמן · אהב עתר · נשק בוס · נוף מתק · צפר נדד · קום שמח · יעץ · רעה עזב · בוא · קרב · רחק · שוב ערם · סתר פתה · ענש לקח · ברך · גדל שכם · חשב · איש רון · שוה · ימן קרא · פנה · אכל פרה · כבד · שאל שבע · צרף · פה הלל · כתש אול · רוף

בַּעֱלִי לֹא תָסוּר מֵעָלָיו אִוַּלְתּוֹ ׃
יָדֹעַ תֵּדַע פְּנֵי צֹאנֶךָ שִׁית
לִבְּךָ לַעֲדָרִים ׃ כִּי לֹא לְעוֹלָם
חֹסֶן וְאִם נֵזֶר לְדוֹר וָדוֹר ׃ גָּלָה
חָצִיר וְנִרְאָה דֶשֶׁא וְנֶאֶסְפוּ
עִשְּׂבוֹת הָרִים ׃ כְּבָשִׂים לִלְבוּשֶׁךָ
וּמְחִיר שָׂדֶה עַתּוּדִים ׃ וְדֵי חֲלֵב
עִזִּים לְלַחְמְךָ לְלֶחֶם בֵּיתֶךָ
וְחַיִּים לְנַעֲרוֹתֶיךָ ׃

C.xxviij.

נָסוּ וְאֵין רֹדֵף
רָשָׁע וְצַדִּיקִים כִּכְפִיר יִבְטָח ׃
בְּפֶשַׁע אֶרֶץ רַבִּים שָׂרֶיהָ
וּבְאָדָם מֵבִין יֹדֵעַ כֵּן יַאֲרִיךְ ׃
גֶּבֶר רָשׁ וְעֹשֵׁק דַּלִּים מָטָר
סֹחֵף וְאֵין לָחֶם ׃ עֹזְבֵי תוֹרָה
יְהַלְלוּ רָשָׁע וְשֹׁמְרֵי תוֹרָה יִתְגָּרוּ
בָם ׃ אַנְשֵׁי רָע לֹא יָבִינוּ מִשְׁפָּט
וּמְבַקְשֵׁי יְהוָה יָבִינוּ כֹל ׃ טוֹב
רָשׁ הוֹלֵךְ בְּתֻמּוֹ מֵעִקֵּשׁ
דְּרָכַיִם וְהוּא עָשִׁיר ׃ נוֹצֵר
תּוֹרָה בֵּן מֵבִין וְרֹעֶה זוֹלְלִים
יַכְלִים אָבִיו ׃ מַרְבֶּה הוֹנוֹ בְּנֶשֶׁךְ
וּבְתַרְבִּית לְחוֹנֵן דַּלִּים יִקְבְּצֶנּוּ ׃
מֵסִיר אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ תּוֹרָה גַּם
תְּפִלָּתוֹ תּוֹעֵבָה ׃ מַשְׁגֶּה יְשָׁרִים
בְּדֶרֶךְ רָע בִּשְׁחוּתוֹ הוּא יִפּוֹל
וּתְמִימִים יִנְחֲלוּ טוֹב ׃ חָכָם
בְּעֵינָיו אִישׁ עָשִׁיר וְדַל מֵבִין
יַחְקְרֶנּוּ ׃ בַּעֲלֹץ צַדִּיקִים רַבָּה
תִפְאָרֶת וּבְקוּם רְשָׁעִים יְחֻפַּשׂ
אָדָם ׃ מְכַסֶּה פְשָׁעָיו לֹא יַצְלִיחַ
וּמוֹדֶה וְעֹזֵב יְרֻחָם ׃ אַשְׁרֵי
אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה
לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה ׃ אֲרִי נֹהֵם וְדֹב
שׁוֹקֵק מוֹשֵׁל רָשָׁע עַל עַם דָּל ׃
נָגִיד חֲסַר תְּבוּנוֹת וְרַב מַעֲשַׁקּוֹת

עלה סור · ידע שות · עלם · חצר ראה · אסף לבש · מחר עתד · נוס · צדק כפר · בטח רבב · שור בין · ידע ארך · רוש ירה · הלל גרה · רוע שפט · בקש · הלך תמם · עשר נצר · זלל · רבה · רבה חנן · קבץ סור · פלל תעב · שגה רוע · שחה נפל · תמם נחל · חקר צדק · רבב פאר · חפש כסה · צלח ידה · רחם פחד · תמד קשה · נפל רוע · משל · נגד בין · עשק

pilo non auferetur ab eo stulticia eius. Diligēter agnosce vultū pecoris tui: tuosq; greges cōsidera. Non enim habebis iugiter potestatē: sed corona tribuetur tibi in generatione & gñatione. Aperta sunt prata & apparuerūt herbe virētes: & collecta sunt fena de mōtibus. Agni sunt ad vestimentū tuū: & hedi ad agri pciū. Sufficiat tibi lac caprarū in cibos tuos: & in necessaria domus tue & ad victū ancillis tuis. 28.

Fugit impius nemine persequente: iustus aūt quasi leo confidens absq; terrore erit. Propter peccata terre multi principes eius: & ppter hois sapiam & horū scientiā q̄ dicūtur: vita ducis lōgior erit. Vir paup calūnians paupes similis est imbri vehemēti in q̄ paratur fames. Qui derelinquūt legē laudāt impiū: q custodiūt: succēdūtur cōtra eū. Viri mali non cogitāt iudiciū: q aūt inquirūt dñm animaduertūt oia. Melior est paup ambulās in simplicitate sua q̄ diues in prauis itineribus. Qui custodit legē filius sapiēs ē: q aūt comessatores pascit cōfūdit patrē suū. Qui coaceruat diuitias vsuris & fenore liberali: ī pauperes congregat eas. Qui declinat aures suas ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iustos in via mala in interitu suo corruet: & simplices possidebunt bona. Sapiens sibi videtur vir diues: pauper autem prudens scrutabitur eū. In exultatione iustorum multa gloria est: regnantibus impiis ruine hominū. Qui abscōdit scelera sua nō dirigetur: q aūt cōfessus fuerit & reliqrit ea miam cōseqtur. Beatus homo qui semper ē pauidus: qui vero mētis est dure corruet in malū. Leo rugiēs & vrsus esuriēs princeps impius sup populū pauperē. Dux indigēs prudētia: mltos opprimet p calūniā

inhonorās: nō tolles stulticiā ei⁹. Aperte
ἀτιμάζων, οὐ μὴ περιέλῃς τὴν ἀφροσύνην αὐτοῦ. Γνω-
te cognosces aīas gregis tui: & applicabis
στῶς ἐπιγνώσῃ ψυχὰς ποιμνίου σου, καὶ ἐπιστήσεις
cor tuū tuis armētis. Quia nō in seculū
καρδίαν σου σαῖς ἀγέλαις. Ὅτι οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα
viro robur & fortitudo: neq; tradit a gñatiōe in
ἀνδρὶ κράτος καὶ ἰσχύς, οὐδὲ παραδίδωσιν ἐκ γενεᾶς εἰς
gñatiōez. Curā habe eoꝝ q̄ in agro viridiū: & tō
γενεάν. Ἐπιμελοῦ τῶν ἐν τῷ πεδίῳ χλωρῶν, καὶ κε-
debis herbā: & cōgrega fenū mōtanū. Et hēas
ρεῖς πόαν, καὶ συνάγαγε χόρτον ὀρεινόν. Ἵνα ἔχῃς
oues ad vestimentū: honora agrū: vt sint tibi a-
πρόβατα εἰς ἱματισμόν, τίμα πεδίον, ἵνα ὦσί σοι ἄρ-
gni. Fili a me habes verba fortia ad vitā
νες. Υἱὲ παρ' ἐμοῦ ἔχεις ῥήσεις ἰσχυρὰς εἰς τὴν ζωὴν
tuā: & ad vitā famuloꝝ.
σου, καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῶν θεραπόντων. Ca. 28.

Fugit impi⁹ nemine psequēte: iustus āt tā-
Φεύγει ἀσεβὴς μηδενὸς διώκοντος, δίκαιος δὲ ὥσ-
q̄ leo cōfidit. ppter pctā impioꝝ grauatiōes
περ λέων πέποιθε. Δι' ἁμαρτίας ἀσεβῶν βρίσεις
suscitant: vir āt astut⁹ extinguet eas.
ἐγείρονται, ἀνὴρ δὲ πανοῦργος κατασβέσει αὐτάς.
Virilis in impietatib⁹ calūniat pauperes: sicut
Ἀνδρεῖος ἐν ἀσεβείαις συκοφαντεῖ πτωχούς, ὥσπερ
hiber vehemēs & inutilis. Sic relinquētes
ὑετὸς λάβρος καὶ ἀνωφελής. Οὕτως οἱ ἐγκαταλιπόν-
legē laudāt impietatē: at q̄ dili-
τες τὸν νόμον ἐγκωμιάζουσιν ἀσέβειαν, οἱ δὲ ἀγαπῶν-
gūt legē circūstatiūt sibi muꝝ. Vi-
τες τὸν νόμον περιβάλλουσιν ἑαυτοῖς τεῖχος. Ἄν-
ri mali nō intelligēt iudiciū: at q̄ inquirūt dñz
δρες κακοὶ οὐ νοήσουσι κρίσιν, οἱ δὲ ζητοῦντες τὸν κύριον
intelligēt in oī. Melior paup ambu-
συνήσουσιν ἐν παντί. Κρείσσων πτωχὸς πορευόμε-
lās in veritate: diuite mēdaci. Custodit legē
νος ἐν ἀληθείᾳ, πλουσίου ψευδοῦς. Φυλάσσει νόμον
fili⁹ intelligēs: q̄ āt pascit luxuriā inhonorat pa-
υἱὸς συνετός, ὃς δὲ ποιμαίνει ἀσωτίαν ἀτιμάζει πα-
trē suū. Qui multiplicat diuitias suas cū
τέρα αὐτοῦ. Ὁ πληθύνων τὸν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ
vsuris & abūdātiis: ei q̄ miseret pauperꝝ cō-
τόκων καὶ πλεονασμῶν, τῷ ἐλεοῦντι πτωχοὺς συν-
gregat eas. Qui declinat aurē suā ne au-
άγει αὐτόν. Ὁ ἐκκλίνων τὸ οὖς αὐτοῦ τοῦ μὴ ἀ-
diat legē: & ipe orationē suā abo-
κοῦσαι νόμου, καὶ αὐτὸς τὴν προσευχὴν αὐτοῦ ἐβ-
minat⁹ ē. Qui decipit rectos in via mala in corru-
δέλυκται. Ὃς πλανᾷ εὐθεῖς ἐν ὁδῷ κακῇ εἰς διαφ-
ptionē ipe incidet: at iniqui ptēribūt
θορὰν αὐτὸς ἐμπεσεῖται, οἱ δὲ ἄνομοι διελεύσονται
bona: & nō ingredient ad ea. Sapiēs apud se-
ἀγαθά, καὶ οὐκ εἰσελεύσονται εἰς αὐτά. Σοφὸς παρ' ἑαυ-
ipm vir diues: paup āt intelligēs dānabit
τῷ ἀνὴρ πλούσιος, πένης δὲ νοήμων καταγνώσεται
eū. Propt auxiliū iustoꝝ multa fit gloria: in
αὐτοῦ. Διὰ βοήθειαν δικαίων πολλὴ γίνεται δόξα, ἐν
āt locis impioꝝ capiunt hoies. Qui abscon-
δὲ τόποις ἀσεβῶν ἁλίσκονται ἄνθρωποι. Ὁ ἐπικαλύ-
dit impietatē suā nō psperabit: q̄ āt narrat
πτων ἀσέβειαν αὐτοῦ οὐκ εὐοδωθήσεται, ὁ δὲ ἐξηγούμενος
& redarguit diliget. Beat⁹ vir q̄ ti-
καὶ ἐλέγχων ἀγαπηθήσεται. Μακάριος ἀνὴρ ὃς κατα-
met oīa ob cautelā: at dur⁹ corde
πλήσσει πάντα δι' εὐλάβειαν, ὁ δὲ σκληρὸς τὴν καρδί-
incidet in mala. Leo esuriēs & lup⁹ si-
αν ἐμπεσεῖται κακοῖς. Λέων πεινῶν καὶ λύκος δι-
tiēs q̄ tyrānizat paup exsistētis pauperis: rex
ψῶν ὃς τυραννεῖ πτωχὸς ὢν ἔθνους πενιχροῦ. Βα-
indigēs pventuū magn⁹ calūniator:
σιλεὺς ἐνδεὴς προσόδων μέγας συκοφάντης,

A · ε. 9.a. · B · C

f.10.d · f.11.b · D · A · Luc. 1. · B

qui aūt odit iniuſtitiā longū tpe viuet. Pro viro q
ὁ δὲ μισῶν ἀδικίαν μακρὸν χρόνον ζήσεται. Ἄνδρα τὸν
in cauſa cedis ſpōdens exul erit ꝛ nō in ſecuri
ἐν αἰτίᾳ φόνου ὁ ἐγγυώμενος φυγὰς ἔσται καὶ οὐκ ἐν ἀσφα
tate. Qui ambulat iuſte adiut⁹ eſt: at pueris
λείᾳ. Ὁ πορευόμενος δικαίως βεβοήθηται, ὁ δὲ σκολιαῖς
vijs ambulās implicabit. Qui operat
ὁδοῖς πορευόμενος ἐμπλακήσεται. Ὁ ἐργαζόμενος τὴν
ſuā terrā replebit panib⁹: q āt ſectat ociū
ἑαυτοῦ γῆν πλησθήσεται ἄρτων, ὁ δὲ διώκων σχολὴν
replebit egeſtate. Vir fidelis multū bñdice-
πλησθήσεται πενίας. Ἀνὴρ ἀξιόπιστος πολλὰ εὐλογηθή-
tur: at mal⁹ nō impunit⁹ erit. Qui nō reue
σεται, ὁ δὲ κακὸς οὐκ ἀτιμώρητος ἔσται. Ὃς οὐκ αἰσχύ-
ret facies iuſtoꝝ nō bon⁹: talis bucella
νεται πρόσωπα δικαίων οὐκ ἀγαθός, ὁ τοιοῦτος ψωμοῦ
panis vēdet virū. Feſtinat ditari vir
ἄρτου ἀποδώσεται ἄνδρα. Σπεύδει πλουτεῖν ἀνὴρ
inuid⁹: ꝛ nō ſcit q miſericors dñabit ei⁹.
βάσκανος, καὶ οὐκ οἶδεν ὅτι ἐλεήμων κρατήσει αὐτοῦ.
Qui corripit hoīs vias: grās hēbit magis
Ὁ ἐλέγχων ἀνθρώπου ὁδούς, χάριτας ἕξει μᾶλλον
q̄ q lingua blandit. Qui violat patrē
τοῦ γλωσσοχαριτοῦντος. Ὃς ἀποβιάζεται πατέρα
aut matrē ꝛ videt nō peccare: hic pticeps
ἢ μητέρα καὶ δοκεῖ μὴ ἁμαρτάνειν, οὗτος κοινωνός
eſt viri impij. Inſaciabilis vir iudicabit temere: q
ἐστιν ἀνδρὸς ἀσεβοῦς. Ἄπληστος ἀνὴρ κρινεῖ εἰκῇ, ὃς
āt cōfidit in dño in cura erit. Qui cōfi-
δὲ πέποιθεν ἐπὶ κύριον ἐν ἐπιμελείᾳ ἔσται. Ὃς πέποι-
dit in audaci corde talis ſtultus: q āt ambu-
θε θρασείᾳ καρδίᾳ ὁ τοιοῦτος ἄφρων, ὃς δὲ πορεύε-
lat in ſapia ſaluabit. Qui dat mēdico: ſine idigētia
ται σοφίᾳ σωθήσεται. Ὁ διδοὺς πτωχῷ, ἀνενδεὴς
erit: q āt auertit oculū ſuū in multa
ἔσται, ὃς δὲ ἀποστρέφει τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐν πολλῇ
egeſtate erit. In locis impioꝝ gemūt iuſti:
ἀπορίᾳ ἔσται. Ἐν τόποις ἀσεβῶν στένουσι δίκαιοι,
in āt illoꝝ pditione multiplicabunt iuſti.
ἐν δὲ τῇ ἐκείνων ἀπωλείᾳ πληθυνθήσονται δίκαιοι. C. 29

Melior vir corripiēs viro durę ceruicis:
Κρείσσων ἀνὴρ ἐλέγχων ἀνδρὸς σκληροτραχήλου,
repēte eni cōbuſto eo nō eſt ſanitas. Cū
ἐξαπίνης γὰρ φλεγομένου αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἴασις. Ἐγ-
laudant iuſti letabunt ppli: imperātib⁹
κωμιαζομένων δικαίων εὐφρανθήσονται λαοί, ἀρχόντων
āt impijs gemūt viri. Viri q amat ſapiē-
δὲ ἀσεβῶν στένουσιν ἄνδρες. Ἀνδρὸς φιλοῦντος σο-
tiā letat pater: q āt paſcit ſcorta
φίαν εὐφραίνεται ὁ πατήρ, ὃς δὲ ποιμαίνει πόρνας
pdet diuitias. Rex iuſt⁹ erigit regionē:
ἀπολεῖ πλοῦτον. Βασιλεὺς δίκαιος ἀνίστησι χώραν,
vir āt iniquus defodit. Qui ppara-
ἀνὴρ δὲ παράνομος κατασκάπτει. Ὃς παρασκευά-
tur ad vultū ſui amici: rete
ζεται ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ἑαυτοῦ φίλου, δίκτυον
circūijaciet ei ſuis pedib⁹. Peccāti vi-
περιβαλεῖ αὐτῷ τοῖς ἑαυτοῦ ποσίν. Ἁμαρτάνοντι ἀν-
ro magn⁹ laque⁹: iuſtus āt in gaudio ꝛ in leti-
δρὶ μεγάλη παγίς, δίκαιος δὲ ἐν χαρᾷ καὶ ἐν εὐφρο-
tia erit. Nouit iuſtus iudicare pauperib⁹: at
σύνῃ ἔσται. Ἐπίσταται δίκαιος κρίνειν πενιχροῖς, ὁ δὲ
impius nō intelliget iudiciū: ꝛ pauperi nō ineſt
ἀσεβὴς οὐ συνήσει δίκην, καὶ πτωχῷ οὐχ ὑπάρχει
mēs cognoſcēs. Viri peſtilētes exuſſerūt ciuitatē:
νοῦς ἐπιγνώμων. Ἄνδρες λοιμοὶ ἐξέκαυσαν πόλιν,
ſapiētes āt auerterūt irā. Vir ſapiēs iudicat gētes:
σοφοὶ δὲ ἀπέστρεψαν ὀργήν. Ἀνὴρ σοφὸς κρινεῖ ἔθνη,
vir āt malus iratus deridet ꝛ nō ter-
ἀνὴρ δὲ φαῦλος ὀργιζόμενος καταγελᾶται καὶ οὐ κα-
ret.
ταπτήσσει. ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

---

qui aūt odit auariciā lōgi fiēt dies ei⁹. Hoīem q calūniatur aīe ſāguinē: ſi vſq ad lacum fugerit nemo ſuſtinet. Qui ambulat ſimplr ſaluus erit: qui peruerſis graditur vijs concidet ſemel. ∞∞ Qui opatur terrā ſuā ſatiabitur panib⁹: q aūt ſectatur ociū replebitur egeſtate. Vir fidelis ∞ multū laudabitur: qui autē feſtinat ditari non erit inocēs. Qui cognoſcit ī iudicio faciē nō bene facit: iſte p bucella panis deſerit veritatem. ∞ Vir qui feſtinat ditari & alijs inuidet: ignorat q egeſtas ſuperueniet ei. Qui corripit hoīez: grātiā poſtea īueniet apd eū: magis q̄ ille qui p lingue blādimēta decipit. Qui ſubtrahit aliqd a pre ſuo vel a mre & dicit hoc nō eſſe pctm̄: particeps homicide eſt. Qui ſe iactat & dilatat iurgia cōcitat: q vero ſperat in dño ſanabitur. Qui confidit in corde ſuo ſtult⁹ eſt: q aūt graditur ſapienter ipſe ſaluabitur. Qui dat pauperi non indigebit: ∞∞ qui deſpicit deprecantē ſuſtinebit penuriam. ∞ Cum ſurrexerint impij abſcondētur homines: cum illi perierint multiplicabūtur iuſti. 29.

Viro qui corripientē dura ∞∞∞∞∞∞ ceruice contēnit: repētinus ei ſupueniet interit⁹ & eū ſanitas nō ſeqtur. In multiplicatiōe iuſtoꝝ letabitur vulg⁹: cū impij ſūpſerint principatū gemet pplꝰ. Vir q amat ſapiētiā letificat patrē ſuū: qui aūt nutrit ſcortū pdet ſubſtātiā. Rex iuſtus erigit terrā: vir auarus ∞∞∞∞∞∞∞∞ deſtruet eā. Hō qui blandis fictiſq ſmonibus loqtur amico ſuo: rete expandit greſſibus eius. Peccantē virum iniquū inuoluet laqus: & iuſtus laudabitur atq gaudebit. Nouit iuſt⁹ cauſam pauperū: impius ignorat ſciam. Hoīes peſtilētes diſſipant ciuitatem: ſapientes vero auertunt ∞ furorem. Vir ſapiens ſi cum ſtulto contenderit ſiue iraſcitur ſiue rideat: non inueniet requiē.

שנאי בצע יאריך ימים: אדם
עשק בדם נפש עד בור ינוס
אל יתמכו בו: הולך תמים יושע
ונעקש דרכים יפול באחת:
עבד אדמתו ישבע לחם ומרדף
רקים ישבע ריש: איש אמונות
רב ברכות ואץ להעשיר לא
ינקה: הכר פנים לא טוב ועל
פת לחם יפשע גבר: נבהל להון
איש רע עין ולא ידע כי חסר
יבואנו: מוכיח אדם אחרי חן
ימצא ממחליק לשון: גוזל
אביו ואמו ואמר אין פשע
חבר הוא לאיש משחית:
רחב נפש יגרה מדון ובוטח
על יהוה ידשן: בוטח בלבו הוא
כסיל והולך בחכמה הוא
ימלט: נותן לרש אין מחסור
ומעלים עיניו רב מארות:
בקום רשעים יסתר אדם
ובאבדם ירבו צדיקים:

Ca. xxix.

איש תוכחות מקשה
ערף פתע ישבר ואין מרפא:
ברבות צדיקים ישמח העם
ובמשל רשע יאנח עם: איש
אהב חכמה ישמח אביו ורעה
זונות יאבד הון: מלך במשפט
יעמיד ארץ ואיש תרומות
יהרסנה: גבר מחליק על
רעהו רשת פרש על פעמיו:
בפשע איש רע מוקש וצדיק
ירון ושמח: ידע צדיק דין דלים
רשע לא יבין דעת: אנשי לצון
יפיחו קריה וחכמים ישיבו
אף: איש חכם נשפט את איש
אויל ורגז ושחק ואין נחת:

ארך יום · נוס · תמך הלך · ישע עקש · שבע רדף · ריק רוש · אמן עשר · נקה נכר · פנה פתת · פשע בהל · בוא יכח · מצא חלק · לשן גזל · שחת · גרה דון · דשן · כסל הלך · מלט נתן · רוש חסר · עלם ארר · סתר · רבה צדק · יכח קשה · שבר רפא · שמח · אנח · זנה אבד · שפט עמד · רום הרס · חלק · רוע יקש · רנן דין · בין ידע · ליץ פוח · קרה שוב · אול נוח

אנשי דמים ישנאו תם וישרים יבקשו נפשו: כל רוחו יוציא כסיל וחכם באחור ישבחנה: מושל מקשיב על דבר שקר כל משרתיו רשעים: רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם יהוה: מלך שופט באמת דלים כסאו לעד יכון: שבט ותוכחת יתן חכמה ונער משלח מביש אמו: ברבות רשעים ירבה פשע וצדיקים במפלתם יראו: יסר בנך ויניחך ויתן מעדנים לנפשך: באין חזון יפרע עם ושמר תורה אשרהו: בדברים לא יוסר עבד כי יבין ואין מענה: חזית איש אץ בדבריו תקוה לכסיל ממנו: מפנק מנער עבדו ואחריתו יהיה מנון: איש אף יגרה מדון ובעל חמה רב פשע: גאות אדם תשפילנו ושפל רוח יתמך כבוד: חולק עם גנב שונא נפשו אלה ישמע ולא יגיד: חרדת אדם יתן מוקש ובוטח ביהוה ישגב: רבים מבקשים פני מושל ומיהוה משפט איש: תועבת צדיקים איש עול ותועבת רשע ישר דרך:

שנא תמם · בקש יצא · כסל אחר · שבח משל · קשב שרת · רוש אור · שנה · שפט · כון יכח · נתן שלח · בוש רבה · צדק נפל · ראה נוח · עדן חזה · פרע ירה · יסר · בין ענה · קוה כסל · פנק · היה נין · גרה דון · גאה שפל · תמך כבד · חלק · שמע נגד · נתן יקש · שגב רבב · בקש פנה · משל שפט · תעב צדק

Cap.xxx. דברי אגור בן יקה המשא נאם הגבר לאיתיאל לאיתיאל ואכל: כי בער אנכי מאיש ולא בינת אדם לי: ולא למדתי חכמה ודעת קדשים אדע: מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו מי צרר מים בשמלה מי הקים כל אפסי ארץ מה שמו ומה שם בנו כי

אגר · קוא נשא · את יכל · ידע · קום

Viri sanguinū oderunt simplicem: iusti autem querunt animā eius. Totum spiritū suū profert stultus: sapiens differt & reseruat in posterum. Princeps q libēter audit verba mēdacii: omēs ministros habet impios. Pauper & creditor obuiauerunt sibi: vtriusq̄ illuminator est dominus. Rex qui iudicat ī veritate pauperes: thronus eius in eternū firmabitur. Virga atq̄ correctio tribuit sapiam: puer aūt q dimittitur volūtati sue cōfūdit matrē suā. In multiplicatōe impiorū multiplicabuntur scelera: & iusti ruinas eorū vidēbūt. Erudi filiū tuū & refrigerabit te & dabit delitias anime tue. Cum pphetia defecerit dissipabitur pplus: qui vero custodit legē btūs ē. Seruus verbis non pōt erudiri: qa qd̄ dicis ītelligit: & rūdere cōtemnit. Vidisti hoīem velocē ad loquēdū: stulticia magis sperāda est q̄ illi correctio. Qui delicate a puericia sua nutrit seruū suū postea sentiet eū contumacē. Vir iracūdus pūocat rixas & q ad indignādū facilis ē erit ad peccādū pclivior. Supbū seqtur hūilitas: & hūilē spū suscipiet glia. Qui cū fure participat odit animā suā: adiurantē audit & nō īdicat. Qui timet hominē cito corruet: q sperat in dn̄o subleuabitur. Multi reqrunt faciē pricipis & iudiciū a dn̄o egreditur singulorum. Abominātur iusti virū impium: & abominantur impii eos qui in recta sunt via. 30.

Verba cōgregātis filii vomētis. Visio quā locut9 ē vir cū quo ē de9 & q deo secū morāte cōfortat9 ait. Stultiss[illegible]is sum virorū: & sapientia hoīm non est mecū. Non didici sapientiā & noui scientiā sanctorū. Quis ascendit in celum atq̄ descēdit? Quis cōtinuit spm̄ in manib9 suis? Quis colligauit aq̄s q̄si in vestimēto? Quis suscitauit omēs terminos terre? Quod nomē est ei9: & qd̄ nomē filii ei9 si

viri sanguinū pticipātes odio hēbunt sctm̄: at recti
Ἄνδρες αἱμάτων μέτοχοι μισήσουσιν ὅσιον, οἱ δὲ εὐθεῖς
exquirēt aiam eius. Totū animū suū pfert
ἐκζητήσουσι ψυχὴν αὐτοῦ. Ὅλον τὸν θυμὸν αὐτοῦ ἐκφέρει
stult9: sapiēs āt reseruat per ptem. Rege
ὁ ἄφρων, σοφὸς δὲ ταμιεύεται κατὰ μέρος. Βασιλέως
audiēte smonē iniustū: oēs subditi iniqui.
ὑπακούοντος λόγον ἄδικον, πάντες οἱ ὑπ' αὐτὸν παράνομοι.
Feneratore τ debitore adinuicē pueniēti
Δανειστοῦ καὶ χρεωφειλέτου ἀλλήλοις συνελθόντων
bus: inspectionē facit vtriusq̄ dn̄s. Re
ἐπισκοπὴν ποιεῖται ἀμφοτέρων ὁ κύριος. Βασιλέ
gis in veritate iudicātis pauperes thron9 ei9 in testi
ως ἐν ἀληθείᾳ κρίνοντος πτωχοὺς ὁ θρόνος αὐτοῦ εἰς μαρ
moniū ɔstituetur. plage τ correptiões dant
τύριον κατασταθήσεται. πληγαὶ καὶ ἔλεγχοι διδόασι
sapiam: puer āt q̄ errat ɔfundit parētes suos.
σοφίαν, παῖς δὲ πλανώμενος αἰσχύνει γονεῖς αὐτοῦ.
Multis exn̄tib9 impiis multa sunt peccata:
Πολλῶν ὄντων ἀσεβῶν πολλαὶ γίνονται ἁμαρτίαι, οἱ
at iusti illis cadentib9 trepidi fiūt. Eru
δὲ δίκαιοι ἐκείνων πιπτόντων κατάφοβοι γίνονται. Παί
di filiū tuū τ requiē dabit tibi: τ dabit ornatū
δευε υἱόν σου καὶ ἀναπαύσει σε, καὶ δώσει κόσμον τῇ
aie tue. Nō erit enarrator gēti inique:
ψυχῇ σου. Οὐ μὴ ὑπάρξει ἐξηγητὴς ἔθνει παρανόμῳ,
at q̄ custodit legē beatus. Sermōib9 nō erudie
ὁ δὲ φυλάσσων τὸν νόμον μακάριστος. Λόγοις οὐ παιδευθή
tur suus durus: licet eñi τ itelligat nō obe
σεται οἰκέτης σκληρός, ἐὰν γὰρ καὶ νοήσῃ οὐχ ὑπακού
diet. Si videris viꝝ velocē in smonib9: cognosce q̄
σεται. Ἐὰν ἴδῃς ἄνδρα ταχὺν ἐν λόγοις, γίνωσκε ὅτι
spē hēt magis stult9 eo. Qui delitiat
ἐλπίδα ἔχει μᾶλλον ἄφρων αὐτοῦ. Ὃς κατασπατα
a puero suus erit: nouissime āt dolēbit sup
λᾷ ἐκ παιδὸς οἰκέτης ἔσται, ἔσχατον δὲ ὀδυνηθήσεται ἐφ'
se. Uir furiosus effodit ɔtētionē: vir āt iracūdus
ἑαυτῷ. Ἀνὴρ θυμώδης ὀρύσσει νεῖκος, ἀνὴρ δὲ ὀργίλος
effodit pctā. Iniuria viꝝ humiliat: at
ἐξώρυξεν ἁμαρτίας. Ὕβρις ἄνδρα ταπεινοῖ, τοὺς δὲ
hūiles spū firmat glīa dn̄s: Qui pticipat cū fu
ταπεινόφρονας ἐρείδει δόξῃ κύριος. Ὃς μερίζεται κλέ
re odit suā aiam: si āt iuramētū ppositū
πτῃ μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ἐὰν δὲ ὅρκου προτεθέντος
audiētes nō renūciauerint q̄ timent τ q̄ reuerent
ἀκούσαντες μὴ ἀναγγείλωσι φοβηθέντες καὶ αἰσχυνθέντες
hoīes supplātabunt. at cōfidēs in dn̄o
ἀνθρώπους ὑποσκελισθήσονται. ὁ δὲ πεποιθὼς ἐπὶ κύριον
letabit. Impietas viro dat errorē: at cō
εὐφρανθήσεται. Ἀσέβεια ἀνδρὶ δίδωσι σφάλμα, ὁ δὲ πε
fidens in dn̄o saluabit. Multi colunt
ποιθὼς ἐπὶ τῷ δεσπότῃ σωθήσεται. Πολλοὶ θεραπεύουσι
facies ducū: ab āt dn̄o est iusticia
πρόσωπα ἡγουμένων, παρὰ δὲ κυρίου γίνεται τὸ δίκαιον
viro. Abominatio iust9 vir viro iniusto: abo
ἀνδρί. Βδέλυγμα δίκαιος ἀνὴρ ἀνδρὶ ἀδίκῳ, βδέ
minatio āt iniquo dirigens via.
λυγμα δὲ ἀνόμῳ κατευθύνουσα ὁδός. Ca.30.

Hec dicit vir credentib9 deo τ quie
Τάδε λέγει ὁ ἀνὴρ τοῖς πιστεύουσι θεῷ καὶ παύο
sco: stultissim9 eñi sum oīm hoīm. Et pru
μαι, ἀφρονέστατος γάρ εἰμι πάντων ἀνθρώπων. Καὶ φρό
dētia hoīs nō est in me. Deus docuit me
νησις ἀνθρώπου οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοί. Ὁ θεὸς δεδίδαχέ με
sapiam τ cognitionē sctōꝝ cognoui. Quis ascēdit in celū τ
σοφίαν καὶ γνῶσιν ἁγίων ἔγνωκα. Τίς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ
descēdit? qs cōgregauit vētos in sinu. Quis cōuertit
κατέβη; τίς συνήγαγεν ἀνέμους ἐν κόλπῳ. Τίς συνέστρεψεν
aquā in veste. Quis dn̄at9 est oīm finitatū
ὕδωρ ἐν ἱματίῳ. Τίς ἐκράτησε πάντων τῶν ἄκρων τῆς
terre: qd̄ nomē ei9: aut qd̄ nomē filiis ei9: vt
γῆς; τί ὄνομα αὐτῷ; ἢ τί ὄνομα τοῖς τέκνοις αὐτοῦ; ἵνα

C

D

Job.a d.

A

cognoscas. Protegit āt ipe eos q̄ reuerent eū.
γιῶς. Ὑπερασπίζει δὲ αὐτὸς τῶν εὐλαβουμένων αὐτόν.
ps.118 Apo. n.d.
Ne addas s̄monib⁹ ei⁹: ne redarguat te: ⁊
Μὴ προσθῇς τοῖς λόγοις αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐλέγξῃ σε, καὶ
mēdax fias. Duo peto a te: ne tollas
ψευδὴς γένῃ. Δύο αἰτοῦμαι παρὰ σοῦ, μὴ ἀφέλῃς
a me grām anteq̄ moriar ego. Inanē s̄monē ⁊
μου χάριν πρὸ τοῦ ἀποθανεῖν με. Μάταιον λόγον καὶ
mendacē lōge a me fac: diuitias āt ⁊ paupitatē ne
ψευδῆ μακράν μου ποίησον, πλοῦτον δὲ καὶ πενίαν μή
mihi dederis. Cōstitue āt mihi necessaria ⁊ sufficiētia: ne
μοι δῷς. Σύνταξον δέ μοι τὰ δέοντα καὶ τὰ αὐτάρκη, ἵνα
replet⁹ mendax fiā: ⁊ dicā: qs me videt: aut
μὴ πλησθεὶς ψευδὴς γένωμαι, καὶ εἴπω, τίς με ὁρᾷ; ἢ
B
paup factus furer: ⁊ iurē nomē dei. Ne
πενωθεὶς κλέψω, καὶ ὀμόσω τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ. Μὴ
tradideris seruū in man⁹ dn̄i: ne forte ma=
παραδῷς δοῦλον εἰς χεῖρας δεσπότου, μήποτε κα=
C
ledicat tibi ⁊ delearis. Fili⁹ mal⁹ patri
ταράσηταί σε καὶ ἀφανισθῇς. Ἔκγονον κακὸν πατέρα
maledicit: at matri nō bn̄dicit. fili⁹ mal⁹
καταρᾶται, τὴν δὲ μητέρα οὐκ εὐλογεῖ. Ἔκγονον κακὸν
iustū se iudicat: at exitū ei⁹ nō lauit.
δίκαιον ἑαυτὸν κρίνει, τὴν δὲ ἔξοδον αὐτοῦ οὐκ ἀπένιψεν.
Fili⁹ mal⁹ excelsos oculos hēt: at palpe
Ἔκγονον κακὸν ὑψηλοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχει, τοῖς δὲ βλε=
bris suis extollit. Fili⁹ mal⁹ gladios den=
φάροις αὐτοῦ ἐπαίρεται. Ἔκγονον κακὸν μαχαίρας ὀδόν=
tes hēt: ⁊ molares forcipes: vt ɔsumat
τας ἔχει, καὶ τὰς μύλας, τομίδας, ὥστε ἀναλίσκειν τοὺς
imbecilles a terra: ⁊ pauperes eoꝝ ex hoibus.
ἀσθενεῖς ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τοὺς πένητας αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων.
D
Sāguisuge tres filie fuerūt dilectione dile
Τῇ βδέλλῃ τρεῖς θυγατέρες ἦσαν ἀγαπήσει ἀγαπώ=
cte: ⁊ tres iste nō repleuerūt eā: ⁊
μεναι, αἱ τρεῖς αὗται οὐκ ἐνεπίμπλασαν αὐτήν, καὶ
quarta nō cōtēta est dicere satis. Infern⁹ ⁊ amor
ἡ τετάρτη οὐκ ἠρκέσθη εἰπεῖν ἱκανόν. Ἅδης καὶ ἔρως
mulieris ⁊ terra nō repleta aqua: ⁊ aqua
γυναικὸς καὶ γῆ οὐκ ἐμπιμπλαμένη ὕδατος, καὶ ὕδωρ
C
⁊ ignis nō dicēt sufficit. Oculū q̄ deridet
καὶ πῦρ οὐ μὴ εἴπωσιν ἀρκεῖ. Ὀφθαλμὸν καταγελῶν=
ō.17.c.
patrē: ⁊ q̄ inhonorat senectutē matris eruāt
τα πατρός, καὶ ἀτιμάζοντα γῆρας μητρὸς ἐκκόψαισαν
eū corui de cōuallib⁹: ⁊ comedāt eū
αὐτὸν κόρακες ἐκ τῶν φαράγγων, καὶ καταφάγοισαν αὐ=
pulli aq̄laꝝ. Tria āt sunt īpossibilia mihi itelligere.
τὸν νεοσσοὶ ἀετῶν. Τρία δέ ἐστιν ἀδύνατά μοι νοῆσαι,
⁊ quartū nō cognosco. Uestigia aq̄le volan=
καὶ τὸ τέταρτον οὐκ ἐπιγινώσκω. Ἴχνη ἀετοῦ πετομέ=
tis: ⁊ vias colubri sup petrā: ⁊ semitas nauis
νου, καὶ ὁδοὺς ὄφεως ἐπὶ πέτρας, καὶ τρίβους νεὼς
nauigātis: ⁊ vias viri in adolescētia. Ta
ποντοπορούσης. καὶ ὁδοὺς ἀνδρὸς ἐν νεότητι. Τοι=
lis via mulieris adultere: q̄ cū fecerit
αύτη ὁδὸς γυναικὸς μοιχαλίδος, ἣ ὅταν πράξῃ
lota nihil dicit fecisse absurdū. Per
ἀπονιψαμένη οὐδέν φησι πεπραχέναι ἄτοπον. Διὰ
A
tria mouet terra: at quartū nō potest fer=
τριῶν σείεται ἡ γῆ, τὸ δὲ τέταρτον οὐ δύναται φέ=
re. Si fuus regnauerit: ⁊ stult⁹ replet⁹ fuerit
ρειν. Ἐὰν οἰκέτης βασιλεύσῃ, καὶ ἄφρων πλησθῇ
ciboꝝ: ⁊ serua si eiecerit suā dn̄am:
σιτίων, καὶ οἰκέτις ἐὰν ἐκβάλῃ τὴν ἑαυτῆς κυρίαν,
⁊ odiosa mulier si sortita fuerit viꝝ bonū. Quattuor
καὶ μισητὴ γυνὴ ἐὰν τύχῃ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Τέσσαρα
āt sunt minima in terra:
δέ ἐστιν ἐλάχιστα ἐπὶ τῆς γῆς,
D

nosti. Omīs sermo dei ignitus clypeus est oībus sperā tibus in se. Ne addas qc q̄ꝫ v̄bis illi⁹ & arguaris inueniarisq̄ꝫ mendax. Duo rogaui te ne dene ges mihi anteq̄ꝫ moriar. Vanitatem & verba mēdacii longe fac a me. Mendicitatē & diuitias ne dederis mihi. Tribue tantum victui meo necessaria: ne forte sa tiatus illiciar ad negandū & dicā: qs est dn̄s? aut egestate cōpulsus furer & periurem nomen dei mei. Ne accuses seruū ad dn̄m suū: ne forte maledicat tibi & corruas. Generatio q̄ patri suo maledicit: & que matri sue nō be nedicit. Gn̄atio que sibi mūda videtur & tn̄ nō est lota a sordibus suis. Generatio cuius excelsi sunt oculi: & palpebre eius in alta surrecte. Ge neratio q̄ pro dētib⁹ gla dios habet & cōmandit molarib⁹ suis vt cōedat inopes de terra & pau pes ex hoibus. Sangui suge due sunt filie dicen tes: affer affer. Tria sūt insaturabilia: & quartū quod nunq̄ꝫ dicit sufficit. Infernus & os vulue & terra que nō satiatur aqua: ignis vero nunq̄ꝫ dicit sufficit. Oculū qui sub sannat patrē & qui despi cit partū matris sue: suf fodiāt eū corui de torrē tibus & comedāt eum fi lii aquile. Tria sunt difficilia mihi & quar tum penitus ignoro. Viā aquile in celo: viā colubri super petram: viam na uis in medio mari: & viā viri in adolescentia. Ta lis est & via mulieris adultere que comedēs & tergens os suum dicit. Non sum operata malum. Per tria mouetur terra: & quartum non pōt sustinere. Per seruū cū regnauerit: per stultū cum saturatus fue rit cibo: & p odiosā mu lierē cū matrimonio fue rit assūpta: & pancillā cū fuerit heres domie sue. Quattuor sūt minia tre

תֵדָע׃ כָּל אִמְרַת אֱלוֹהַּ צְרוּפָה
מָגֵן הוּא לַחֹסִים בּוֹ׃ אַל תּוֹסְףְּ
עַל דְּבָרָיו פֶּן יוֹכִיחַ בְּךָ וְנִכְזָבְתָּ׃
שְׁתַּיִם שָׁאַלְתִּי מֵאִתָּךְ אַל תִּמְנַע
מִמֶּנִּי בְּטֶרֶם אָמוּת׃ שָׁוְא וּדְבַר
כָּזָב הַרְחֵק מִמֶּנִּי רֵאשׁ וָעֹשֶׁר
אַל תִּתֶּן לִי הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם
חֻקִּי׃ פֶּן אֶשְׂבַּע וְכִחַשְׁתִּי וְאָמַרְתִּי
מִי יְהוָה וּפֶן אִוָּרֵשׁ וְגָנַבְתִּי
וְתָפַשְׂתִּי שֵׁם אֱלֹהָי׃ אַל
תַּלְשֵׁן עֶבֶד אֶל אֲדֹנָו פֶּן יְקַלֶּלְךָ
וְאָשָׁמְתָּ׃ דּוֹר אָבִיו יְקַלֵּל
וְאֶת אִמּוֹ לֹא יְבָרֵךְ׃ דּוֹר טָהוֹר
בְּעֵינָיו וּמִצֹּאָתוֹ לֹא רֻחָץ׃
דּוֹר מָה רָמוּ עֵינָיו וְעַפְעַפָּיו
יִנָּשֵׂאוּ׃ דּוֹר חֲרָבוֹת שִׁנָּיו
וּמַאֲכָלוֹת מְתַלְּעֹתָיו לֶאֱכֹל עֲנִיִּים
מֵאֶרֶץ וְאֶבְיוֹנִים מֵאָדָם׃ לַעֲלוּקָה
שְׁתֵּי בָנוֹת הַב הַב שָׁלוֹשׁ הֵנָּה
לֹא תִשְׂבַּעְנָה אַרְבַּע לֹא אָמְרוּ
הוֹן׃ שְׁאוֹל וְעֹצֶר רָחַם אֶרֶץ
לֹא שָׂבְעָה מַּיִם וְאֵשׁ לֹא אָמְרָה
הוֹן׃ עַיִן תִּלְעַג לְאָב וְתָבוּז
לִיקֲּהַת אֵם יִקְּרוּהָ עֹרְבֵי נַחַל
וְיֹאכְלוּהָ בְנֵי נָשֶׁר׃ שְׁלֹשָׁה הֵמָּה
נִפְלְאוּ מִמֶּנִּי וְאַרְבָּע לֹא יְדַעְתִּים׃
דֶּרֶךְ הַנֶּשֶׁר בַּשָּׁמַיִם דֶּרֶךְ נָחָשׁ
עֲלֵי צוּר דֶּרֶךְ אֳנִיָּה בְלֶב יָם וְדֶרֶךְ
גֶּבֶר בְּעַלְמָה׃ כֵּן דֶּרֶךְ אִשָּׁה
מְנָאָפֶת אָכְלָה וּמָחֲתָה פִיהָ
וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן׃ תַּחַת
שָׁלוֹשׁ רָגְזָה אֶרֶץ וְתַחַת אַרְבַּע
לֹא תוּכַל שְׂאֵת׃ תַּחַת עֶבֶד כִּי יִמְלוֹךְ
וְנָבָל כִּי יִשְׂבַּע לָחֶם׃ תַּחַת שְׂנוּאָה
כִּי תִבָּעֵל וְשִׁפְחָה כִּי תִירַשׁ
גְּבִרְתָּהּ׃ אַרְבָּעָה הֵם קְטַנֵּי אָרֶץ

יָדַע צָרַף
חָסָה יָסַף
יָכַח כָּזַב
מָנַע
מוּת
רָחַק רוּשׁ
נָתַן טָרַף
שָׂבַע
יָרַשׁ
לָשַׁן קָלַל
בָּרַךְ טָהַר
צוא
רוּם
נָשָׂא שֵׁן
אָכַל לָתַע
עָנָה אָבָה
בָּנָה יָהַב
רָבַע
שָׁאַל
לָעַג בּוּז
יָקַה נָקַר
אָכַל
פָּלָא
אָנָה
אִישׁ
נָאַף מָחָה
פֶּה
שָׁלֹשׁ
יָכֹל נָשָׂא
מָלַךְ שָׂבַע
שָׂנָא
בָּעַל יָרַשׁ

& ipsa sunt sapientiora sapientibus. Formice populus infirmꝰ q̄ p̄parat in messe cibum suū. Lepusculus plebs inualida qui collocat in petra cubile suū. Regem locusta non habet & egreditur vniuersa p turmas suas. Stellio manibus nititur & moratur in edibus regis. Tria sunt que bene gradiuntur: & quartum quod incedit feliciter. Leo fortissimus bestiarū ad nullius pauebit occursū. Gallus succinctus lūbos suos & aries: nec est rex qui resistat ei: & q stultus appuerit postq̄ eleuatꝰ est i sublime. Si ei itellexisset: ori suo ipo suisset manū. Qui autē fortiter premit vbera ad eliciendū lac: exprimit butyrū: & q vehemēter emungit elicit sanguinem: & qui ꝓuocat iras ꝓducit discordias. 31.

Verba lamuelis regis. Visio q̄ erudiuit eū mater sua. Quid dilecte mi: qd dilecte vteri mei: qd dilecte votorū meorū. Ne dederis mulieribꝰ substātiā tuā: & vias tuas ad delēdos reges. Noli regibus o lamuel: noli regibus dare vinū: qa nullū secretū ē vbi regnat ebrietas. Ne forte bibāt & obliuiscantur iudiciorū & mutent causam filiorū paupis. Date sicerā merētibꝰ: & vinū his q amaro sūt aīo. Bibant & obliuiscātur egestatis sue & doloris sui nō recordētur āplius. Aperi os tuū muto: & causis oīm filiorꝫ q ptrāseunt. Aperi os tuū: decerne qd̄ iustū est: & vindica inopē & pauperē. Aleph. Mulierē fortē qs inueniet: pcul & de vltimis finibꝰ pciū eiꝰ. Beth. Cōfidit in ea cor viri sui & spoliis non indigebit. Gimel. Reddet ei bonum & non malū oībus diebꝰ vite sue. Daleth. Quesiuit lanam & linū: & opata est cōsilio manuū suarum. He. Facta est quasi nauis institoris de longe portans panem suum. Vau. De nocte surrexit deditq; predam domesticis suis & cibaria ancillis suis.

Zai. Considerauit agrū & emit eum: de fructu manuū suarū plātauit vineā. Heth. Accinxit fortitudīe lūbos suos: & roborauit brachiū suum. Teth. Gustauit qm̄ bona est negociatio eius: non extiguetur in nocte lucerna eiꝰ. Ioth. Manū suā misit ad fortia: & digiti eius apphēderūt fusum. Caph. Manū suā aperuit inopi: & palmas suas extēdit ad paupeꝫ. Lamech. Non timebit domui sue a frigoribꝰ niuis: oēs ei domestici eiꝰ vestiti sunt duplicibus. Mem. Stragulatam vestē fecit sibi byssus & purpura indumentū eiꝰ. Nun. Nobilis in portis vir eius: quando sederit cum senatoribꝰ tre. Samech. Sindon fecit & vēdidit; & cingulū tradidit chananeo. Ain. Fortitudo & decor indumentū eiꝰ: & ridebit in die nouissimo. Phe. Os suum aperuit sapientie: & lex clementie in lingua eius. Sade. Considerauit semitas domus sue: & panem ociosa nō cōedit. Coph. Surrexerūt filii eius & beatissimā predicauerūt: vir eius laudauit eā. Res. Multe filie cōgregauerunt diuitias: tu supergressa es vniuersas. Sin. Fallax gratia & vana est puchritudo: mulier timens dominum ipsa laudabitur. Thau. Date ei de fructu manuum suarum & laudent eam in portis opera eius.

Expliciunt prouerbia Salomonis.

Incipit prologus beati hieronymi in librum Ecclesiasten.

Emini me ante hoc ferme quinquennium cum adhuc Rome essem & Ecclesiasten sancte Blesille legerem vt eam ad contemptum mundi huius prouocarem: & omne quod in mundo cerneret putaret esse pro nihilo: rogatum ab ea: vt in morem commentarioli: obscuraqueq; dissererem: vt absq; me posset intelligere que legebat. Itaq; quoniam in procinctu nostri operis subita morte subtracta est: & vbi non meruimus o paula & eustochium talem vite nostre habere consortem: tantoq; vulnere tunc percussus obmutui: nunc in bethleem positus: angustiore videlicet ciuitate: & illius memorie & vobis reddo quod debeo. Hoc breuiter ammonens ꝙ nullius autoritatem secutus sum: sed de Hebreo transferens maxime septuaginta interpretum consuetudini me coaptaui. in his dumtaxatque non multū ab hebraicis discrepant. Interdum aquile quoq; & symmachi & theodotiōis recordatus sum: vt nec nouitate nimia lectoris studium deterrerem: nec rursum contra conscientiam meam fonte veritatis omisso: opinionum riuulos consectarer.

Explicit prologus sancti Hieronymi.

Cap. j.

דברי קהלת בן דוד מלך
בירושלם: הבל הבלים אמר
קהלת הבל הבלים הכל הבל:
מה יתרון לאדם בכל עמלו
שיעמל תחת השמש: דור הלך
ודור בא והארץ לעולם עומדת:
וזרח השמש ובא השמש ואל
מקומו שואף זורח הוא שם:
הולך אל דרום וסובב אל צפון
סובב סבב הולך הרוח ועל
סביבתיו שב הרוח: כל הנחלים
הלכים אל הים והים איננו
מלא אל מקום שהנחלים
הלכים שם הם שבים ללכת:
כל הדברים יגעים לא יוכל איש
לדבר לא תשבע עין לראות
ולא תמלא אזן משמע: מה
שהיה הוא שיהיה ומה שנעשה
הוא שיעשה ואין כל חדש תחת
השמש: יש דבר שיאמר ראה
זה חדש הוא כבר היה לעלמים
אשר היה מלפננו: אין זכרון
לראשנים וגם לאחרנים שיהיו
לא יהיה להם זכרון עם שיהיו
לאחרנה: אני קהלת הייתי מלך
על ישראל בירושלם: ונתתי
את לבי לדרוש ולתור בחכמה
על כל אשר נעשה תחת השמים
הוא ענין רע נתן אלהים לבני
האדם לענות בו: ראיתי את
כל המעשים שנעשו תחת
השמש והנה הכל הבל ורעות
רוח: מעות לא יוכל לתקן
וחסרון לא יוכל להמנות: דברתי
אני עם לבי לאמר אני הנה

Incipit liber Ecclesiastes Capitulum. 1.

Verba ecclesiastes filii dauid regis hierusalem. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes: vanitas vanitatū & omnia vanitas. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo quo laborat sub sole? Generatio preterit & generatio aduenit: terra autē in eternū stat. Oritur sol & occidit & ad locum suū reuertitur: ibiq̄ renascens gyrat per meridiē & flectitur ad aquilonē. Lustrans vniuersa in circuitu pergit spiritus: & in circulos suos reuertitur. Omnia flumina intrant in mare: & mare non redundat. Ad locum vnde exeunt flumina reuertuntur: vt iterum fluant. Cuncte res difficiles: nō potest eas homo explicare sermone. Nō saturatur oculus visu nec auris auditu impletur. Quid est qd̄ fuit? Ipsum qd̄ futurū est. Quid est qd̄ factū ē? Ipsum qd̄ faciendū est. Nihil sub sole nouum: nec valet quisq̄ dicere: ecce hoc recens est. Iam enī precessit in seculis que fuerunt ante nos. Non est priorū memoria: sed nec eorū quidē q̄ postea futura sunt erit recordatio apud eos qui futuri sunt in nouissimo. Ego ecclesiastes fui rex israel in hierusalem & proposui in animo meo querere et inuestigare sapienter de omnibus que fiunt sub sole. Hanc occupationē pessimam dedit deus filiis hominum vt occuparētur in ea. Vidi que fiunt cuncta sub sole: & ecce vniuersa vanitas & afflictio spiritus. Peruersi difficile corriguntur: & stultorū infinitus est numerus. Locutus sum in corde meo dicens. Ecce

ECCLESIASTES.
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΗΣ.

Verba ecclesiastes filij dauid regis israel in hierusalē. vanitas vanitatū dixit ecclesiastes: vanitas vanitatū oīa vanitas. q̄ abūdantia homini in oī labore suo quo laborat sub sole? gñatio vadit: et gñatio venit: et terra in seculū stetit. et orit sol: et occidit sol et in locū suū trahit: oriēs ipse illic vadit ad notū et circuit ad boreā: circuit circuēs vadit spūs: et ad circulos suos cōuertit spūs. oēs torrentes eūt ad mare: et mare nō est repletū. ad locū quo torrētes vadūt: illuc ipi conuertunt ad eundū. oēs sermōes implicati: nō poterit vir ad loquēdū: et nō replebit oculus visu. et nō replebit auris ab auditu. qd̄ qd̄ fuit? ipm qd̄ futurū est: et qd̄ qd̄ factū est: ipm faciendū. et nō est oē recēs sub sole. q̄ loquet et dicet: ecce hoc nouū est: iā fuerūt in seculis q̄ fuerūt ab ante nos. nō est memoria primis et saltē vltimis factis nō est eis memoria cū futuris in nouissimo. Ego ecclesiastes fui rex sup israel in hierusalē. et dedi cor meū ad exquirēdū et ad cōsiderandū in sapia de oībus que fiūt sub celo. qm̄ occupationē malā dedit deus filijs hoīm vt occuparent in ea. vidi oīa opa q̄ facta sunt sub sole. et ecce oīa vanitas et electio spūs. puersum nō poterit vt ornatū: posteritas nō poterit vt numerata sit. locutus sum ego in corde meo vt dicā: ego ecce

Ῥήματα ἐκκλησιαστοῦ υἱοῦ δαυὶδ βασιλέως ἰσραὴλ ἐν ἱερουσαλήμ. ματαιότης ματαιοτήτων εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής, ματαιότης ματαιοτήτων τὰ πάντα ματαιότης. τίς περισσεία τῷ ἀνθρώπῳ ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ ᾧ μοχθεῖ ὑπὸ τὸν ἥλιον; γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται, καὶ ἡ γῆ εἰς τὸν αἰῶνα ἕστηκε. καὶ ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καὶ δύνει ὁ ἥλιος καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἕλκει, ἀνατέλλων αὐτὸς ἐκεῖ πορεύεται πρὸς νότον καὶ κυκλοῖ πρὸς βορρᾶν, κυκλοῖ κυκλῶν πορεύεται πνεῦμα, καὶ ἐπὶ κύκλους αὐτοῦ ἐπιστρέφει τὸ πνεῦμα. πάντες οἱ χείμαρροι πορεύονται εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἐμπιπλαμένη. εἰς τὸν τόπον οὗ οἱ χείμαρροι πορεύονται, ἐκεῖ αὐτοὶ ἐπιστρέφουσι τοῦ πορευθῆναι. πάντες οἱ λόγοι ἔγκοποι, οὐ δυνήσεται ἀνὴρ τοῦ λαλεῖν, καὶ οὐκ ἐμπλησθήσεται ὀφθαλμὸς τοῦ ὁρᾶν. καὶ οὐ πληρωθήσεται οὖς ἀπὸ ἀκροάσεως. τί τὸ γεγονός; αὐτὸ τὸ γενησόμενον, καὶ τί τὸ πεποιημένον; αὐτὸ τὸ ποιηθησόμενον. καὶ οὐκ ἔστι πᾶν πρόσφατον ὑπὸ τὸν ἥλιον. ὃς λαλήσει καὶ ἐρεῖ, ἴδε τοῦτο καινόν ἐστιν, ἤδη γέγονεν ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς γενομένοις ἀπὸ ἔμπροσθεν ἡμῶν. οὐκ ἔστι μνήμη τοῖς πρώτοις καί γε τοῖς ἐσχάτοις γενομένοις οὐκ ἔσται αὐτοῖς μνήμη μετὰ τῶν γενησομένων εἰς τὴν ἐσχάτην. Ἐγὼ ἐκκλησιαστὴς ἐγενόμην βασιλεὺς ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ ἐκζητῆσαι καὶ τοῦ κατασκέψασθαι ἐν τῇ σοφίᾳ περὶ πάντων τῶν γενομένων ὑπὸ τὸν οὐρανόν. ὅτι περισπασμὸν πονηρὸν ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τοῦ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῷ. εἶδον σύμπαντα τὰ ποιήματα τὰ πεποιημένα ὑπὸ τὸν ἥλιον. καὶ ἰδοὺ πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος. διεστραμμένον οὐ δυνήσεται τοῦ ἐπικοσμηθῆναι, καὶ ὑστέρημα οὐ δυνήσεται τοῦ ἀριθμηθῆναι. ἐλάλησα ἐγὼ ἐν τῇ καρδίᾳ μου τοῦ λέγειν, ἐγὼ ἰδοὺ

Infra. 11. c.

Prouer. 27. c. Eccli. 14. c.

magnus effectus sū et addidi sapiam sup oēs q̄ fuerūt ante me in hierlm. et cor meū vidit multa: sapiam et cognitionē parabolas et scientiā: noui q̄ et hoc est electio spūs. Eo q̄ in multitudie sapie multitudo cognitiōis et q̄ addit cognitionē: addet dolorem.

Ca. 2.

Dixi ego in corde meo: veni iā experiar te in letitia: et ecce in bono et ecce et hoc vanitas. risui dixi circulationē: et gaudio qd̄ hoc facis? et cōsideraui si cor meū trahet vt vinū carnē meā: et cor meū duxit me in sapia et vt dn̄arer in letitia: donec viderē qd̄ bonū filijs hoim: qd̄ faciēt sub sole: nūerū dierū vite eorū. magnificaui opus meū: edificaui mihi domos: plātaui mihi vineas: feci mihi hortos: et paradisos: et plātaui in eis lignū oē fructus. feci mihi piscinas aquarū vt rigarē ab eis siluā pducentē ligna: possedi seruos et ancillas: et verne nati sunt mihi: et possessio armētū boū et gregis ouiū multa fuit mihi sup oēs q̄ fuerūt ante me in hierusalē. ɔgregaui mihi et argētū et aurū: et possessiones regū et puinciarū. feci mihi cātores et cātatrices: et delitias filiorū hoīs pincernā et ācillas picernas. magnificatus sū et addidi vltra oēs q̄ fuerūt ante me in hierlm: et sapia mea stetit mihi. et oē qd̄ petierūt oculi mei nō abstuli ab eis. nō phibui cor meū ab omni letitia: qm̄ cor meū letatū est in omni labore meo: et hoc fuit pars mea ab oī labore meo. et aspexi ego in omnibus operibus meis q̄ fecerūt manus mee et in labore

ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα σοφίαν ἐπὶ πᾶσιν οἳ ἐγένοντο ἔμπροσθέν μου ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ καρδία μου εἶδε πολλά, σοφίαν καὶ γνῶσιν παραβολὰς καὶ ἐπιστήμην, ἔγνων ὅτι καί γε τοῦτό ἐστι προαίρεσις πνεύματος. Ὅτι ἐν πλήθει σοφίας πλῆθος γνώσεως καὶ ὁ προστιθεὶς γνῶσιν, προσθήσει ἄλγημα.

Εἶπον ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου, δεῦρο δὴ πειράσω σε ἐν εὐφροσύνῃ, καὶ ἴδε ἐν ἀγαθῷ καὶ ἰδοὺ καί γε τοῦτο ματαιότης. τῷ γέλωτι εἶπα περιφοράν, καὶ τῇ εὐφροσύνῃ τί τοῦτο ποιεῖς; καὶ κατεσκεψάμην εἰ ἡ καρδία μου ἑλκύσει ὡς οἶνον τὴν σάρκα μου, καὶ καρδία μου ὡδήγησέ με ἐν σοφίᾳ καὶ τοῦ κρατῆσαι ἐπ' εὐφροσύνῃ, ἕως οὗ ἴδω ποῖον τὸ ἀγαθὸν τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὃ ποιήσουσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον, ἀριθμὸν ἡμερῶν ζωῆς αὐτῶν. ἐμεγάλυνα ποίημά μου, ᾠκοδόμησά μοι οἴκους, ἐφύτευσά μοι ἀμπελῶνας, ἐποίησά μοι κήπους, καὶ παραδείσους, καὶ ἐφύτευσα ἐν αὐτοῖς ξύλον πᾶν καρποῦ. ἐποίησά μοι κολυμβήθρας ὑδάτων τοῦ ποτίσαι ἀπ' αὐτῶν δρυμὸν βλαστῶντα ξύλα. ἐκτησάμην δούλους καὶ παιδίσκας, καὶ οἰκογενεῖς ἐγένοντό μοι, καί γε κτῆσις βουκολίου καὶ ποιμνίου πολλὴ ἐγένετό μοι ὑπὲρ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν ἱερουσαλήμ. συνήγαγόν μοι καί γε ἀργύριον καί γε χρυσίον, καὶ περιουσιασμοὺς βασιλέων καὶ τῶν χωρῶν. ἐποίησά μοι ᾄδοντας καὶ ᾀδούσας, καὶ ἐντρυφήματα υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου οἰνοχόον καὶ οἰνοχόας. ἐμεγαλύνθην καὶ προσέθηκα παρὰ πάντας τοὺς γενομένους ἔμπροσθέν μου ἐν ἱερουσαλήμ, καί γε σοφία μου ἐστάθη μοι. καὶ πᾶν ὃ ᾔτησαν οἱ ὀφθαλμοί μου οὐχ ὑφεῖλον ἀπ' αὐτῶν. οὐκ ἀπεκώλυσα τὴν καρδίαν μου ἀπὸ πάσης εὐφροσύνης, ὅτι καρδία μου εὐφράνθη ἐν παντὶ μόχθῳ μου, καὶ τοῦτο ἐγένετο μερίς μου ἀπὸ παντὸς μόχθου μου. καὶ ἐπέβλεψα ἐγὼ ἐν πᾶσι ποιήμασί μου οἷς ἐποίησαν αἱ χεῖρές μου καὶ ἐν μόχθῳ

magnus effectus sum & precessi omnes sapiētia qui fuerunt ante me in hierusalem: & mens mea cōtēplata ē multa sapiēter & didici. Dedicq̄ cor meū vt scirē prudētiā atq̄ doctrinā: erroresq̄ & stultitiam. Et agnoui q̄ in his quoq̄ esset labor & afflictio spūs: eo q̄ in multa sapientia multa sit indignatio: & qui addit scientiam addit & dolorem. 2.

Dixi ego in corde meo. Vadā & affluā delitiis: & fruar bonis. Et vidi q̄ hoc quoq̄ esset vanitas. Risum reputaui errorē: & gaudio dixi. Quid frustra deciperis? Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnem meam: vt animū meū trāsferrē ad sapientiā: deuitarēq̄ stultitiā donec viderem quid esset vtile filiis hoīm quo facto opus est sub sole numero dierū vite sue. Magnificaui opa mea. Edificaui mihi domos & plantaui vineas: feci hortos & pomaria & cōseui ea cuncti generis arboribus. Et extruxi mihi piscinas aquarum vt irrigarem siluam lignorū germinantiū. Possedi seruos & ancillas: multamq̄ familiam habui. Armenta quoq̄ & magnos ouium greges vltra omnes qui fuerūt ante me in hierusalem. Coaceruaui mihi argētum & aurū & substātias regum & prouinciarū. Feci mihi cantores & cātatrices & delitias filiorū hominū: scyphos & vrceolos in ministerio ad vina fundēda: & supergressus sum opibus oēs qui ante me fuerunt in hierusalē. Sapiā quoq̄ pseuerauit mecū: & omnia q̄ desiderauerūt oculi mei nō negaui eis: nec phibui cor meū quin oī voluptate frueretur: & oblectaret se in his q̄ preparaueram. Et hanc ratus sum partē meā: si vterer labore meo. Cūq̄ me conuertissē ad vniuersa opa q̄ fecerā manus mee & ad labores i

הגדלתי והוספתי חכמה על כל
אשר היה לפני על ירושלם
ולבי ראה הרבה חכמה ודעת:
ואתנה לבי לדעת חכמה ודעת
הוללות ושכלות ידעתי שגם
זה הוא רעיון רוח: כי ברב חכמה
רב כעס ויוסיף דעת יוסיף
מכאוב:

Cap. ij.

אמרתי אני בלבי לכה נא אנסכה
בשמחה וראה בטוב והנה גם
הוא הבל: לשחוק אמרתי מהולל
ולשמחה מה זה עשה: תרתי
בלבי למשוך ביין את בשרי
ולבי נהג בחכמה ולאחז בסכלות
עד אשר אראה אי זה טוב לבני
האדם אשר יעשו תחת השמים
מספר ימי חייהם: הגדלתי מעשי
בניתי לי בתים נטעתי לי
כרמים: עשיתי לי גנות ופרדסים
ונטעתי בהם עץ כל פרי: עשיתי
לי ברכות מים להשקות מהם
יער צומח עצים: קניתי עבדים
ושפחות ובני בית היה לי גם
מקנה בקר וצאן הרבה היה לי
מכל שהיו לפני בירושלם:
כנסתי לי גם כסף וזהב וסגלת
מלכים והמדינות עשיתי לי
שרים ושרות ותענגות בני האדם
שדה ושדות: וגדלתי והוספתי
מכל שהיה לפני בירושלם
אף חכמתי עמדה לי: וכל אשר
שאלו עיני לא אצלתי מהם
לא מנעתי את לבי מכל שמחה
כי לבי שמח מכל עמלי וזה היה
חלקי מכל עמלי: ופניתי אני
בכל מעשי שעשו ידי ובעמל

שעמלתי לעשות והנה הכל
הבל ורעות רוח ואין יתרון תחת
השמש׃ ופניתי אני לראות
חכמה והוללות וסכלות כי מה
האדם שיבוא אחרי המלך את
אשר כבר עשוהו׃ וראיתי אני
שיש יתרון לחכמה מן הסכלות
כיתרון האור מן החשך׃ החכם
עיניו בראשו והכסיל בחשך
הולך וידעתי גם אני שמקרה
אחד יקרה את כולם׃ ואמרתי
אני בלבי כמקרה הכסיל גם
אני יקרני ולמה חכמתי אני אז
יותר ודברתי בלבי שגם זה הבל׃
כי אין זכרון לחכם עם הכסיל
לעולם בשכבר הימים הבאים
הכל נשכח ואיך ימות החכם עם
הכסיל׃ ושנאתי את החיים כי
רע עלי המעשה שנעשה תחת
השמש כי הכל הבל ורעות רוח׃
ושנאתי אני את כל עמלי שאני
עמל תחת השמש שאניחנו
לאדם שיהיה אחרי׃ ומי יודע
החכם יהיה או סכל וישלט בכל
עמלי שעמלתי ושחכמתי תחת
השמש גם זה הבל׃ וסבותי אני
ליאש את לבי על כל העמל
שעמלתי תחת השמש׃ כי יש
אדם שעמלו בחכמה ובדעת
ובכשרון ולאדם שלא עמל בו
יתננו חלקו גם זה הבל ורעה
רבה׃ כי מה הוה לאדם בכל עמלו
וברעיון לבו שהוא עמל תחת
השמש׃ כי כל ימיו מכאבים
וכעס ענינו גם בלילה לא שכב
לבו גם זה הבל הוא׃ אין טוב

עמל · רצה · ראה · הלל · בוא · יש · כסל · הלך · קרה · יתר · גם · עלם · כבר · יום · בוא · שכח · מות · רוע · עשה · רעה · אני · ינח · היה · ידע · שלט · עמל · חכם · סבב · לא · נתן · רוע · רבב · רעה · הוא · יום · כאב · ענה

quibus frustra sudaueram: vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi: & nihil pmanere sub sole. Transiui ad contemplandam sapientiam: erroresq; & stulticiam. Quid est inquam homo vt sequi possit regem factorem suum? Et vidi quod tantum precederet sapientia stulticiam: quantum differt lux a tenebris. Sapientis oculi in capite eius: stultus in tenebris ambulat. Et didici quod vnus vtriusq; esset interitus. Et dixi in corde meo. Si vnus & stulti & meus occasus erit: quid mihi pdest quod maiorem sapientie dedi operam? Locutusq; cum mente mea aiaduerti quod hoc quoq; esset vanitas. Non enim erit memoria sapientis similiter vt stulti in perpetuum & futura tempora obliuione cuncta pariter operient. Moritur doctus similiter vt indoctus: & idcirco taeduit me vite mee videntem mala vniuersa esse sub sole: & cuncta vanitatem & afflictionem spiritus. Rursus detestatus sum omnem industriam meam qua sub sole studiosissime laboraui: habiturus heredem post me quem ignoro vtrum sapiens an stultus futurus sit: & dominabitur in laboribus meis quibus desudaui & sollicitus fui. Et est quicquam tam vanum? Vnde cessaui: renunciauitq; cor meum vltra laborare sub sole. Nam cum alius laboret in sapientia & doctrina & sollicitudine: homini ocioso quesita dimittit. Et hoc quoq; vanitas & magnum malum. Quid enim proderit homini de vniuerso labore suo & afflictione spiritus qua sub sole cruciatus est? Cuncti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt: nec per noctem mente requiescit. Et hoc nonne vanitas est. Nonne melius est

que laboraui vt facerem. & ecce oia vanitas &
ὧ ἐμόχθησα τοῦ ποιεῖν. καὶ ἰδοὺ τὰ πάντα ματαιότης καὶ
electio spūs: & nō est abūdantia sub
προαίρεσις πνεύματος, καὶ οὐκ ἔστι περίσσεια ὑπὸ τὸν
sole. & aspexi ego vt viderem sapiam & circu-
ἥλιον. καὶ ἐπέβλεψα ἐγὼ τοῦ ἰδεῖν σοφίαν καὶ περι-
lationem & stultitiam: qm̄ qs homo q ibit
φορὰν καὶ ἀφροσύνην, ὅτι τίς ἄνθρωπος ὃς ἐλεύσεται
post cōsiliū: simul q̄cūq; fecerūt illud. &
ὀπίσω τῆς βουλῆς; σὺν τὰ ὅσα ἐποίησαν αὐτήν. καὶ
vidi ego q est excessus sapie sup stultitiam
εἶδον ἐγὼ ὅτι ἔστι περίσσεια τῇ σοφίᾳ ὑπὲρ τὴν ἀφροσύνην
vt excessus lucis sup tenebras. Sapiētis
ὡς περίσσεια τοῦ φωτὸς ὑπὲρ τὸ σκότος. Τοῦ σοφοῦ
oculi ei9 in capite ei9: & stult9 in
οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐν κεφαλῇ αὐτοῦ, καὶ ὁ ἄφρων ἐν
tenebris ambulat: & cognoui et ego q occur
σκότει πορεύεται, καὶ ἔγνων καί γε ἐγὼ ὅτι συνάντη-
sus vn9 occurret oib9 eis. & dixi
μα ἓν συναντήσεται τοῖς πᾶσιν αὐτοῖς. καὶ εἶπον
ego in corde meo: q occursus stulti etiā
ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου, ὡς συνάντημα τοῦ ἄφρονος καί
mihi occurret mihi: & ad qd sapiēs fact9 sū ego?
γε ἐμοὶ συναντήσεταί μοι, καὶ ἱνατί ἐσοφισάμην ἐγώ;
qd reliquū ē locut9 sū in corde meo: qm̄ stult9 ex
τὸ περισσὸν ἐλάλησα ἐν καρδίᾳ μου, διότι ἄφρων ἐκ
abūdantia loqtur: q & hoc vanitas.
περισσεύματος λαλεῖ, ὅτι καί γε τοῦτο ματαιότης.
qm̄ nō est memoria sapiētis cū stulto in se-
ὅτι οὐκ ἔστι μνήμη τοῦ σοφοῦ μετὰ τοῦ ἄφρονος εἰς αἰ-
culū: qm̄ iā dieb9 venientib9 om-
ῶνα, καθότι ἤδη ταῖς ἡμέραις ταῖς ἐρχομέναις τὰ πάν-
nia obliuioni data sunt. & quomō morieτ sapiēs cū
τα ἐπελήσθη. καὶ πῶς ἀποθανεῖται ὁ σοφὸς μετὰ τοῦ
stulto: & odio habui simul vitā. qm̄ malū in
ἄφρονος, καὶ ἐμίσησα σὺν τὴν ζωήν. ὅτι πονηρὸν ἐπ'
me op9 qd factū est sub sole: qa
ἐμὲ τὸ ποίημα τὸ πεποιημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι τὰ
oia vanitas & electio spūs. & dete
πάντα ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος. καὶ ἐμί-
stat9 sum ego omnē laborē meū quē ego laboro sub
σησα ἐγὼ σύμπαντα μόχθον μου ὃν ἐγὼ μοχθῶ ὑπὸ
sole qm̄ dimittā eū hoi futuro
τὸν ἥλιον ὅτι ἀφίω αὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ γινησομένῳ
post me. & qs nouit si sapiēs erit an stult9? &
μετ' ἐμέ. καὶ τίς οἶδεν εἰ σοφὸς ἔσται ἢ ἄφρων; καὶ
si licētiosus erit in oi labore meo: quē laboraui
εἰ ἐξουσιάσεται ἐν παντὶ μόχθῳ μου, ὧ ἐμόχθησα
& quo sapiēs fact9 sū sub sole? et hoc vani
καὶ ᾧ ἐσοφισάμην ὑπὸ τὸν ἥλιον; καί γε τοῦτο μαται-
tas. & cōuersus sū ego renūciare corde
ότης. καὶ ἐπέστρεψα ἐγὼ τοῦ ἀποτάξασθαι τῇ καρδίᾳ
meo in oi labore quē laboraui sub sole:
μου ἐπὶ παντὶ μόχθῳ ὧ ἐμόχθησα ὑπὸ τὸν ἥλιον,
qm̄ est homo, qm̄ labor eius in sapia & in
ὅτι ἔστιν ἄνθρωπος ὅτι μόχθος αὐτοῦ ἐν σοφίᾳ καὶ ἐν
cognitione & in fortitudie. & homo q nō labora
γνώσει καὶ ἐν ἀνδρίᾳ. καὶ ἄνθρωπος ᾧ οὐκ ἐμόχθη-
uit in eo dabit illi partē ei9: et hoc
σεν ἐν αὐτῷ δώσει αὐτῷ μερίδα αὐτοῦ, καί γε τοῦ-
vanitas. & malū magnū fit homi-
το ματαιότης. καὶ πονηρία μεγάλη γίνεται τῷ ἀνθρώ-
ni in omni labore ei9 & in electione cor
πῳ ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ καὶ ἐν προαιρέσει καρ-
dis ei9 quo ipse laborat sub sole. qm̄ cū-
δίας αὐτοῦ ᾧ αὐτὸς μοχθεῖ ὑπὸ τὸν ἥλιον. ὅτι πᾶ-
cti dies eius dolorū & ire occupa-
σαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἀλγημάτων καὶ θυμοῦ περισπασ-
tio ei9: et in nocte nō dormit cor ei9:
μὸς αὐτοῦ, καί γε ἐν νυκτὶ οὐ κοιμᾶται ἡ καρδία αὐ-
etiā hoc vanitas est. nō est bonū
τοῦ, καί γε τοῦτο ματαιότης ἐστίν. οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν

C

D

Infra. s.b.

homini: nisi qd comedit & qd bibit & qd ostēdet ani-
ἀνθρώπῳ, εἰ μὴ ὃ φάγεται καὶ ὃ πίεται καὶ ὃ δείξει τῇ ψυ-
me sue bonū in labore suo. etiā hoc vidi
χῇ αὐτοῦ ἀγαθὸν ἐν μόχθῳ αὐτοῦ. καί γε τοῦτο εἶδον
ego q a manu dei est. qm̄ qs comedit &
ἐγὼ ὅτι ἀπὸ χειρὸς τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὅτι τίς φάγεται καὶ
qs bibit p̄ter illū? qm̄ homini bono ante
τίς πίεται παρὲξ αὐτοῦ; ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἀγαθῷ πρὸ
faciē eius dedit sapiam & cognitionē & leti-
προσώπου αὐτοῦ ἔδωκε σοφίαν καὶ γνῶσιν καὶ εὐφρο-
tiā: & peccatori dedit occupationē vt ad-
σύνην, καὶ τῷ ἁμαρτάνοντι ἔδωκε περισπασμὸν τοῦ προσ-
dat & vt cōgreget. Et tradat bono ante
θῆναι καὶ τοῦ συναγαγεῖν. Τοῦ δοῦναι τῷ ἀγαθῷ πρὸ
faciē dei. qm̄ etiā hoc vanitas &
προσώπου τοῦ θεοῦ. ὅτι καί γε τοῦτο ματαιότης καὶ
electio spiritus.
προαίρεσις πνεύματος.

Ca. 3.

A

OMnibus tp̄s & opportūitas omni rei
Τοῖς πᾶσιν ὁ χρόνος καὶ καιρὸς τῷ παντὶ πράγ-
sub celo. tp̄s pariēdi & tp̄s
ματι ὑπὸ τὸν οὐρανόν. καιρὸς τοῦ τεκεῖν καὶ καιρὸς τοῦ
moriēdi: tēpus plātādi: & tp̄s euel
ἀποθανεῖν, καιρὸς τοῦ φυτεῦσαι, καὶ καιρὸς τοῦ ἐκ-
lēdi plantatū. tp̄s occidēdi &
τίλαι τὸ πεφυτευμένον. καιρὸς τοῦ ἀποκτεῖναι καὶ
tp̄s sanādi: tp̄s diruēdi: & tp̄s
καιρὸς τοῦ ἰάσασθαι, καιρὸς τοῦ καθελεῖν, καὶ καιρὸς
edificādi: tp̄s flēdi & tp̄s
τοῦ οἰκοδομῆσαι, καιρὸς τοῦ κλαῦσαι καὶ καιρὸς τοῦ
ridēdi: tp̄s plāgendi & tp̄s saltā
γελάσαι, καιρὸς τοῦ κόψασθαι καὶ καιρὸς τοῦ ὀρχήσα-
di. tp̄s iaciēdi lapides & tp̄s colligen
σθαι. καιρὸς τοῦ βαλεῖν λίθους καὶ καιρὸς τοῦ συνα-
di lapides: tp̄s āplexandi & tp̄s
γαγεῖν λίθους, καιρὸς τοῦ περιλαβεῖν καὶ καιρὸς
lōge fieri ab amplexu. tp̄s ac-
τοῦ μακρυνθῆναι ἀπὸ περιλήμματος. καιρὸς τοῦ ζη-
quirēdi & tēpus pdendi: tp̄s custodie
τῆσαι καὶ καιρὸς τοῦ ἀπολέσαι, καιρὸς τοῦ φυλά-
di & tp̄s abiiciendi. tp̄s sciudēdi & tē
ξαι καὶ καιρὸς τοῦ ἐκβαλεῖν. καιρὸς τοῦ ῥῆξαι καὶ και-
pus cōsuendi: tp̄s tacēdi & tp̄s lo-
ρὸς τοῦ ῥάψαι, καιρὸς τοῦ σιγᾶν καὶ καιρὸς τοῦ λα-
quēdi. tp̄s diligēdi: & tp̄s odiendi: tp̄s bel
λεῖν. καιρὸς τοῦ φιλῆσαι καὶ καιρὸς τοῦ μισῆσαι, καιρὸς πο-
li & tp̄s pacis. que abūdantia faciētis in qb9
λέμου καὶ καιρὸς εἰρήνης. τίς περίσσεια τοῦ ποιοῦντος ἐν οἷς
ille laborat? vidi simul occupationē quā dedit de9
αὐτὸς μοχθεῖ; εἶδον σὺν τὸν περισπασμὸν ὃν ἔδωκεν ὁ θεὸς
filiis hoim vt occupent in ea.
τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων τοῦ περισπᾶσθαι ἐν αὐτῷ.
Cūcta q̄ fecit bona in tp̄e suo. et
Σύμπαντα ἃ ἐποίησε καλὰ ἐν καιρῷ αὐτοῦ. καί γε
simul seculū dedit in corde eoꝝ: vt nō ueniat
σὺν τὸν αἰῶνα ἔδωκεν ἐν καρδίᾳ αὐτῶν, ὅπως μὴ εὕρῃ
homo opus qd opatus est de9 ab initio
ὁ ἄνθρωπος τὸ ποίημα ὃ ἐποίησεν ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς
vsq; ad finē. cognoui q nō est bonū in eis.
μέχρι τέλους. ἔγνων ὅτι οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν ἐν αὐτοῖς.
nisi letari & facere bonū in vita sua.
εἰ μὴ τοῦ εὐφρανθῆναι καὶ τοῦ ποιεῖν ἀγαθὸν ἐν ζωῇ αὐ-
et ois homo q comedit & bibit
τοῦ. καί γε πᾶς ἄνθρωπος ὃς φάγεται καὶ πίεται
& videat bonū in oi labore suo: donū dei
καὶ ἴδῃ ἀγαθὸν ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ, δόμα θεοῦ
est. cognoui q oia q̄cūq; fecit deus ipa erūt
ἐστι. ἔγνων ὅτι πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς αὐτὰ ἔσται
in seculū: sup ea nō est addere: & ab
εἰς τὸν αἰῶνα, ἐπ' αὐτῶν οὐκ ἔστι προσθεῖναι, καὶ ἀπ'
eis
αὐτῶν

C

B

D

C

comedere & bibere & ostendere anime sue bona de laboribus suis. Et hoc de manu dei est. Quis ita deuorabit & delitiis affluet vt ego? Homini bono in cōspectu suo dedit deus sapientiam & scientiam & leticiam: peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluam: vt addat & cōgreget & tradat ei qui placuit deo. Sed & hoc vanitas est & cassa sollicitudo mentis.

3.

OMnia tēpus habent: & suis spaciis transeunt vniuersa sub celo. Tempus nascendi & tempus moriendi. Tēpus plantandi & tēpus euellēdi quod plantatum est. Tēpus occidendi & tēpus sanādi. Tēpus destruēdi: & tp̄s edificādi. Tēpus flendi & tēpus ridendi. Tēpus plāgendi & tp̄s saltādi. Tēpus spargendi lapides: & tēpus colligēdi. Tempus amplexandi & tempus longe fieri ab amplexibus. Tēpus acquirēdi & tp̄s pdendi. Tēpus custodiēdi & tēpus abiiciendi. Tempus scindendi & tempus cōsuendi. Tempus tacendi & tēpus loquēdi. Tēpus dilectionis & tēpus odii. Tēpus belli & tēpus pacis. Quid habet amplius homo de labore suo? Vidi afflictionem quam dedit deus filiis hominum vt distendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore suo & mundum tradidit disputationi eorum: vt non inueniat homo opus quod operatus est deus ab initio vsq; ad finem. Et cognoui quod nō esset melius nisi letari & facere bene in vita sua. Omnis enim homo qui comedit & bibit: & videt bonum de labore suo. Hoc donum dei est. Didici quod omnia opera que fecit deus perseuerent in perpetuum. Non possumus eis quicq; addere

לאדם שיאכל ושתה והראה
את נפשו טוב בעמלו גם זה
ראיתי אני כי מיד האלהים היא׃
כי מי יאכל ומי יחוש חוץ ממני׃
כי לאדם שטוב לפניו נתן
חכמה ודעת ושמחה ולחוטא נתן
ענין לאסף ולכנוס לתת לטוב
לפני האלהים כי גם זה הבל
ורעות רוח׃

Cap. iij.

לכל זמן ועת לכל חפץ
תחת השמים׃ עת ללדת ועת
למות עת לטעת ועת לעקר
נטוע׃ עת להרוג ועת לרפוא
עת לפרוץ ועת לבנות׃ עת לבכות
ועת לשחוק עת ספוד ועת רקוד׃
עת להשליך אבנים ועת כנוס
אבנים עת לחבוק ועת לרחק
מחבק׃ עת לבקש ועת לאבד
עת לשמור ועת להשליך׃ עת
לקרוע ועת לתפור עת לחשות
ועת לדבר׃ עת לאהב ועת
לשנא עת מלחמה ועת שלום׃
מה יתרון העושה באשר הוא
עמל׃ ראיתי את הענין אשר
נתן אלהים לבני האדם לענות
בו׃ את הכל עשה יפה בעתו
גם את העלם נתן בלבם מבלי
אשר לא ימצא האדם את
המעשה אשר עשה האלהים
מראש ועד סוף׃ ידעתי כי אין
טוב בם כי אם לשמוח ולעשות
טוב בחייו׃ וגם כל האדם שיאכל
ושתה וראה טוב בכל עמלו
מתת אלהים היא׃ ידעתי כי כל
אשר יעשה האלהים הוא יהיה
לעולם עליו אין להוסיף וממנו

אכל · ראה · חוש · טוב · פנה · חטא · כנס · נתן · רעה · ילד · נטע · הרג · רפא · פרץ · בנה · בכה · שחק · ספד · רקד · שלך · כנס · חבק · שמר · קרע · תפר · חשה · לחם · שלם · עשה · ראה · ענה · ענה · מצא · עשה · שמח · חיה · אכל · נתן · עשה · היה · יסף

אין לגרע והאלהים עשה שיראו מלפניו: מה שהיה כבר הוא ואשר להיות כבר היה והאלהים יבקש את נרדף: ועוד ראיתי תחת השמש מקום המשפט שמה הרשע ומקום הצדק שמה הרשע: אמרתי אני בלבי את הצדיק ואת הרשע ישפט האלהים כי עת לכל חפץ ועל כל המעשה שם: אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם האלהים ולראות שהם בהמה המה להם: כי מקרה בני האדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם כמות זה כן מות זה ורוח אחד לכל ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל: הכל הולך אל מקום אחד הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר: מי יודע רוח בני האדם העלה היא למעלה ורוח הבהמה הירדת היא למטה לארץ: וראיתי כי אין טוב מאשר ישמח האדם במעשיו כי הוא חלקו כי מי יביאנו לראות במה שיהיה אחריו:

Cap. iiij.

ושבתי אני ואראה את כל העשקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשקים ואין להם מנחם ומיד עשקיהם כח ואין להם מנחם: ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה: וטוב משניהם את אשר עדן לא היה אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש:

nec auferre: que fecit deus ut timeatur. Quod factum est ipsum permanet. Que futura sunt iam fuerunt: & deus instaurat quod abiit. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem: & in loco iustitie iniquitatem. Et dixi in corde meo. Iustũ & impium iudicabit deus: & tẽpus omnis rei tunc erit. Dixi in corde meo de filiis hominum ut probaret eos deus & ostenderet similes esse bestiis. Idcirco unus interitus est hominis & iumentorum & equa utriusque conditio. Sicut moritur homo: sic & illa moriũtur. Similiter spirãt oia & nihil habet homo iumẽto amplius. Cũcta subiacẽt vanitati: & omnia pergũt ad unũ locum. De terra facta sunt: & in terram pariter reuertuntur. Quis nouit si spiritus filiorum adam ascendat sursum: & si spiritus iumentorum descendat deorsum? Et deprehẽdi nihil esse melius quam letari hoiem in opere suo: & hanc esse partem illius. Quis enim eum adducet ut post se futura cognoscat? 4.

Vertí me ad alia & vidi calumnias que sub sole geruntur: & lachrymas innocentium & neminẽ consolatorẽ: nec posse resistere eorũ violẽtie: cũctorũ auxilio destitutos. Et laudaui magis mortuos quam viuentes: & feliciorem utroque iudicaui qui nec dum natus est: nec vidit mala que sub sole fiũt.

οὐκ ἔστιν ἀφελεῖν· καὶ ὁ θεὸς ἐποίησεν ἵνα φοβηθῶσιν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Τὸ γενόμενον ἤδη ἐστί, καὶ ὅσα τοῦ γίνεσθαι ἤδη γέγονε· καὶ ὁ θεὸς ζητήσει τὸν διωκόμενον. καὶ ἔτι εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον τόπον τῆς κρίσεως, ἐκεῖ ὁ ἀσεβής, καὶ τόπον τῶν δικαίων, ἐκεῖ ὁ ἀσεβής. εἶπον ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου· σὺν τὸν δίκαιον καὶ σὺν τὸν ἀσεβῆ κρινεῖ ὁ θεός· ὅτι καιρὸς τῷ παντὶ πράγματι καὶ ἐπὶ παντὶ τῷ ποιήματι ἐκεῖ. εἶπα ἐγὼ ἐν καρδίᾳ μου, περὶ λαλιᾶς τῶν υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι διακρινεῖ αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ τοῦ δεῖξαι ὅτι αὐτοὶ κτήνη εἰσί. καίγε αὐτοῖς συνάντημα υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ συνάντημα τοῦ κτήνους, συνάντημα ἓν αὐτοῖς· ὡς ὁ θάνατος τούτου οὕτως ὁ θάνατος τούτου· καὶ πνεῦμα ἓν τοῖς πᾶσι, καὶ τί ἐπερίσσευσεν ὁ ἄνθρωπος παρὰ τὸ κτῆνος; οὐδέν· ὅτι τὰ πάντα ματαιότης. τὰ πάντα πορεύεται εἰς τόπον ἕνα, τὰ πάντα ἐγένετο ἀπὸ τοῦ χοός, καὶ τὰ πάντα ἐπιστρέφει εἰς τὸν χοῦν. καὶ τίς εἶδε τὸ πνεῦμα υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου, εἰ ἀναβαίνει αὐτὸ ἄνω; καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κτήνους εἰ καταβαίνει αὐτὸ κάτω εἰς τὴν γῆν; καὶ εἶδον ὅτι οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν εἰ μὴ ὃ εὐφρανθήσεται ὁ ἄνθρωπος ἐν ποιήμασιν αὐτοῦ, ὅτι αὐτὸ μερὶς αὐτοῦ· ὅτι τίς ἄξει αὐτὸν τοῦ ἰδεῖν ἐν ᾧ ἂν γένηται μετ᾽ αὐτόν. Ca. 4.

Καὶ ἐπέστρεψα ἐγὼ καὶ εἶδον σύμπασας τὰς συκοφαντίας τὰς γινομένας ὑπὸ τὸν ἥλιον. καὶ ἰδοὺ δάκρυον τῶν συκοφαντουμένων, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ὁ παρακαλῶν, καὶ ἀπὸ χειρὸς συκοφαντούντων αὐτοὺς ἰσχύς, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς παρακαλῶν. καὶ ἐπῄνεσα ἐγὼ σὺν τοὺς τεθνηκότας τοὺς ἤδη ἀποθανόντας, ὑπὲρ τοὺς ζῶντας, ὅσοι αὐτοὶ ζῶσιν ἕως τοῦ νῦν. καὶ ἀγαθὸς ὑπὲρ τοὺς δύο τούτους ὅστις οὔπω ἐγένετο, ὃς οὐκ εἶδε σὺν τὸ ποίημα τὸ πονηρὸν τὸ πεποιημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον.

καὶ εἶδον ἐγὼ σύμπαντα τὸν μόχθον, καὶ σύμπασαν ἀνδρείαν τοῦ ποιήματος, ὅτι αὐτὸ ζῆλος ἀνδρὸς ἀπὸ τοῦ ἑταίρου αὐτοῦ. καίγε τοῦτο ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος. ὁ ἄφρων περιέλαβε τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ ἔφαγε τὰς σάρκας αὐτοῦ. ἀγαθὸν πλήρωμα δρακὸς ἀναπαύσεως, ὑπὲρ πληρώματα δύο δρακῶν μόχθου καὶ προαιρέσεως πνεύματος. καὶ ἐπέστρεψα ἐγὼ καὶ εἶδον ματαιότητα ὑπὸ τὸν ἥλιον. ἔστιν εἷς καὶ οὐκ ἔστι δεύτερος, καίγε υἱὸς καὶ γε ἀδελφὸς οὐκ ἔστιν αὐτῷ. καὶ οὐκ ἔστι περασμὸς τῷ παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ· καίγε ὀφθαλμὸς αὐτοῦ οὐκ ἐμπίπλαται πλούτου. Καὶ τίνι ἐγὼ μοχθῶ, καὶ στερίσκω τὴν ψυχήν μου ἀπὸ ἀγαθωσύνης; καίγε τοῦτο ματαιότης καὶ περισπασμὸς πονηρός ἐστιν. ἀγαθοὶ οἱ δύο ὑπὲρ τὸν ἕνα· οἷς ἔστιν αὐτοῖς μισθὸς ἀγαθὸς ἐν μόχθῳ αὐτῶν· ὅτι ἐὰν πέσωσιν, ὁ εἷς ἐγερεῖ τὸν μέτοχον αὐτοῦ. καὶ οὐαὶ αὐτῷ τῷ ἑνί, ὅταν πέσῃ καὶ μὴ ᾖ δεύτερος τοῦ ἐγεῖραι αὐτόν. καὶ γε ἐὰν κοιμηθῶσιν οἱ δύο, καὶ θέρμη αὐτοῖς· καὶ ὁ εἷς πῶς θερμανθῇ; καὶ ἐὰν ἐπικραταιωθῇ ὁ εἷς, οἱ δύο στήσονται κατέναντι αὐτοῦ, καὶ τὸ σπαρτίον τὸ ἔντριτον οὐ ταχέως ἀπορραγήσεται. ἀγαθὸς παῖς πένης καὶ σοφὸς ὑπὲρ βασιλέα πρεσβύτερον καὶ ἄφρονα, ὃς οὐκ ἔγνω τοῦ προσέχειν ἔτι. ὅτι ἐξ οἴκου τῶν δεσμίων ἐξελεύσεται τοῦ βασιλεῦσαι· ὅτι καίγε ἐν βασιλείᾳ αὐτοῦ ἐγεννήθη πένης. Εἶδον σύμπαντας τοὺς ζῶντας τοὺς περιπατοῦντας ὑπὸ τὸν ἥλιον μετὰ τοῦ νεανίσκου τοῦ δευτέρου, ὃς ἀναστήσεται ἀντ᾽ αὐτοῦ. οὐκ ἔστι περασμὸς τῷ παντὶ λαῷ τοῖς πᾶσιν ὅσοι ἐγένοντο ἔμπροσθεν αὐτῶν· καίγε οἱ ἔσχατοι οὐκ εὐφρανθήσονται ἐν αὐτῷ· ὅτι καί γε τοῦτο ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος. φύλαξαι τὸν πόδα σου ἐν ᾧ ἂν πορεύῃ εἰς οἶκον θεοῦ· καὶ ἐγγὺς τοῦ ἀκούειν ὑπὲρ δόμα τῶν ἀφρόνων θυσία σου· ὅτι οὐκ εἰσὶν εἰδότες τοῦ ποιῆσαι κακόν. Ca. 5.

Μὴ σπεῦδε ἐπὶ στόματί σου, καὶ καρδία σου μὴ ταχυνέτω τοῦ ἐξενέγκαι λόγον πρὸ προσώπου τοῦ θεοῦ· ὅτι ὁ θεὸς

Rursum contẽplatus sum oẽs labores hoim: & industrias animaduerti patere inuidie pximi. Et in hoc ergo vanitas: & cura superflua est. Stultus cõplicat manus suas & comedit carnes suas dicẽs. Melius est pugillus cum requie: quam plena vtraque manus cum labore & afflictiõe animi. Considerãs reperi & aliam vanitatẽ sub sole. Vnus est & secundum nõ habet: nõ filiũ nõ fratrem: & tñ laborare non cessat: nec satiantur oculi eius diuitiis: nec recogitat dicens. Cui laboro: & fraudo animã meã bonis. In hoc quoque vanitas est & afflictio pessima. Melius est ergo duos esse simul quam vnũ: habent enĩ emolumentum societatis sue. Si vnus ceciderit: ab altero fulcietur. Ve soli quia cum ceciderit nõ habet sublevantẽ se. Et si dormierint duo: fouebuntur mutuo. Vnus quomodo calefiet? Et si quispiã preualuerit contra vnum: duo resistent ei. Funiculus triplex difficile rumpitur. Melior est puer pauper & sapiens rege sene & stulto: qui nescit preuidere in posterum: quod de carcere cathenisque interdũ quis egrediatur ad regnũ: & alius natus in regno inopia consumatur. Vidi cunctos viuentes qui ambulant sub sole cum adolescente secundo qui consurget pro eo. Infinitus numerus est populi omnium qui fuerunt ante eum: & qui postea futuri sunt non letabuntur in eo. Sed & hoc vanitas & afflictio spiritus. Custodi pedem tuum ingrediens domum dei: & appropinqua vt audias. Multo enĩ melior est obediẽtia quam stultorum victime: qui nesciunt quid faciunt mali. 5.

Ne temere qd loqris: neque cor tuũ sit velox ad pferendũ sermonem coram deo. Deus enim

וראיתי אני את כל עמל ואת כל כשרון המעשה כי היא קנאת איש מרעהו גם זה הבל ורעות רוח: הכסיל חבק את ידיו ואכל את בשרו: טוב מלא כף נחת ממלא חפנים עמל ורעות רוח: ושבתי אני ואראה הבל תחת השמש: יש אחד ואין שני גם בן ואח אין לו ואין קץ לכל עמלו גם עינו לא תשבע עשר ולמי אני עמל ומחסר את נפשי מטובה גם זה הבל וענין רע הוא: טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם: כי אם יפלו האחד יקים את חברו ואילו האחד שיפול ואין שני להקימו: גם אם ישכבו שנים וחם להם ולאחד איך יחם: ואם יתקפו האחד השנים יעמדו נגדו והחוט המשלש לא במהרה ינתק: טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד: כי מבית הסורים יצא למלך כי גם במלכותו נולד רש: ראיתי את כל החיים המהלכים תחת השמש עם הילד השני אשר יעמד תחתיו: אין קץ לכל העם לכל אשר היה לפניהם גם האחרונים לא ישמחו בו כי גם זה הבל ורעיון רוח: שמר רגליך כאשר תלך אל בית האלהים וקרב לשמע מתת הכסילים זבח כי אינם יודעים לעשות רע: אל תבהל על פיך

Cap. v.

ולבך אל ימהר להוציא דבר לפני האלהים כי האלהים

בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים׃ כי בא החלום ברב ענין וקול כסיל ברב דברים׃ כאשר תדר נדר לאלהים אל תאחר לשלמו כי אין חפץ בכסילים את אשר תדר שלם׃ טוב אשר לא תדר משתדור ולא תשלם׃ אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך׃ כי ברב חלמות והבלים ודברים הרבה כי את האלהים ירא׃ אם עשק רש וגזל משפט וצדק תראה במדינה אל תתמה על החפץ כי גבה מעל גבה שמר וגבהים עליהם׃ ויתרון ארץ בכל הוא מלך לשדה נעבד׃ אהב כסף לא ישבע כסף ומי אהב בהמון לא תבואה גם זה הבל׃ ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו׃ מתוקה שנת העבד אם מעט ואם הרבה יאכל והשבע לעשיר איננו מניח לו לישון׃ יש רעה חולה ראיתי תחת השמש עשר שמור לבעליו לרעתו׃ ואבד העשר ההוא בענין רע והוליד בן ואין בידו מאומה׃ כאשר יצא מבטן אמו ערום ישוב ללכת כשבא ומאומה לא ישא בעמלו שילך בידו׃ וגם זה רעה חולה כל עמת שבא כן ילך ומה יתרון לו שיעמל לרוח׃ גם כל ימיו בחשך יאכל וכעס הרבה וחליו וקצף׃ הנה אשר ראיתי

in celo & tu ſuper terram: idcirco ſint pauci ſermones tui. Multas curas ſequūtur ſomnia: & in multis ſermonibus inuenietur ſtulticia. Si quid vouiſti deo: ne moreris reddere. Diſplicet enī deo infidelis & ſtulta pmiſſio. Sʒ qđcunq̧ voueris redde. Multoq̧ meli9 eſt nō vouere: q̄ poſt votū pmiſſa nō reddere. Ne dederis os tuū vt peccare facias carnem tuam: neq̧ dicas coram angelo non eſt prouidētia: ne forte iratus deus contra ſermones tuos diſſipet cuncta opa manuū tuarū. Vbi multa ſunt ſōnia: plurime ſunt vanitates & ſermōes innumeri. Tu vero deū time. Si videris calūnias egenorū & violenta iudicia & ſubuerti iuſtitiā in prouincia: non mireris ſuper hoc negocio: quia excelſo excelſior eſt alius: & ſup hos q̧q̧ eminētiores ſunt alii: & iſup vniuerſe terre rex imperat ſeruienti. Auarus non implebitur pecunia: & qui amat diuitias fructū nō capiet ex eis. Et hoc ergo vanitas. Vbi multe ſunt opes: multi qui comedunt eas. Et qđ pdeſt poſſeſſori niſi q̧ cernit diuitias oculis ſuis. Dulcis ē ſomn9 operāti ſiue parum ſiue multū comedat: ſaturitas autem diuitis non ſinit eum dormire. Eſt & alia īfirmitas peſſima quam vidi ſub ſole. Diuitie cōſeruate in malū domini ſui. Pereunt enim in afflictione peſſima. Generauit filiū q in ſumma egeſtate erit. Sicut egreſſus ē nudus de vtero matris ſue: ſic reuertetur: & nihil auferet ſecum de labore ſuo. Miſerabilis prorſus īfirmitas. Quō venit ſic reuertetur. Quid ergo pdeſt ei qđ laborauit i vētū? Cūctis dieb9 vite ſue cōedit in tenebris & in curis multis & i erūna atq̧ triſticia. Hoc itaq̧ viſū ē

ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σὺ ἐπὶ τῆς γῆς· ἐπὶ τούτῳ ἔστωσαν οἱ λόγοι σου ὀλίγοι. Ὅτι παραγίνεται ἐνύπνιον ἐν πλήθει πειρασμοῦ, καὶ φωνὴ ἄφρονος ἐν πλήθει λόγων. Καθὼς ἂν εὔξῃ εὐχὴν τῷ θεῷ, μὴ χρονίσῃς τοῦ ἀποδοῦναι αὐτήν, ὅτι οὐκ ἔστι θέλημα ἐν ἄφροσι· σὺ οὖν ὅσα ἐὰν εὔξῃ ἀπόδος. ἀγαθὸν τὸ μὴ εὔξασθαί σε ἢ τὸ εὔξασθαί σε καὶ μὴ ἀποδοῦναι. μὴ δῷς τὸ στόμα σου τοῦ ἐξαμαρτῆσαι τὴν σάρκα σου, καὶ μὴ εἴπῃς πρὸ προσώπου τοῦ θεοῦ, ὅτι ἄγνοιά ἐστιν, ἵνα μὴ ὀργισθῇ ὁ θεὸς ἐπὶ φωνῇ σου, καὶ διαφθείρῃ τὰ ποιήματα χειρῶν σου. ὅτι ἐν πλήθει ἐνυπνίων καὶ ματαιοτήτων καὶ λόγων πολλῶν, ὅτι σὺ τὸν θεὸν φοβοῦ. ἐὰν συκοφαντίαν πένητος καὶ ἁρπαγὴν κρίματος καὶ δικαιοσύνης ἴδῃς ἐν χώρᾳ, μὴ θαυμάσῃς ἐπὶ τῷ πράγματι· ὅτι ὑψηλὸς ἐπάνω ὑψηλοῦ φυλάξει, καὶ ὑψηλοὶ ἐπ᾽ αὐτοῖς. καὶ περισσεία γῆς ἐπὶ παντί ἐστι, βασιλεὺς τοῦ ἀγροῦ εἰργασμένου. ἀγαπῶν ἀργύριον οὐ πλησθήσεται ἀργυρίου· καὶ τίς ἠγάπησεν ἐν πλήθει αὐτῶν γέννημα; καί γε τοῦτο ματαιότης. ἐν πλήθει τῆς ἀγαθωσύνης ἐπληθύνθησαν οἱ ἔσθοντες αὐτήν· καὶ τίς ἀνδρεία τῷ παρ᾽ αὐτῆς; ὅτι ἀρχὴ τοῦ ὁρᾶν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. γλυκὺς ὕπνος τοῦ δούλου, εἰ ὀλίγον καὶ εἰ πολὺ φάγεται· καὶ τῷ ἐμπλησθέντι τοῦ πλουτῆσαι οὐκ ἔστιν ἀφίων αὐτὸν τοῦ ὑπνῶσαι. ἔστιν ἀρρωστία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, πλοῦτον φυλασσόμενον τῷ παρ᾽ αὐτοῦ εἰς κακίαν αὐτοῦ. καὶ ἀπολεῖται ὁ πλοῦτος αὐτοῦ ἐκεῖνος ἐν περισπασμῷ πονηρῷ· καὶ ἐγέννησεν υἱόν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ οὐδέν. καθὼς ἐξῆλθεν ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς αὐτοῦ γυμνός, ἐπιστρέψει τοῦ πορευθῆναι ὡς ἥκει, καὶ οὐδὲν λήψεται ἐν μόχθῳ αὐτοῦ, ἵνα πορευθῇ ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καί γε τοῦτο πονηρὰ ἀρρωστία· ὥσπερ γὰρ παρεγένετο, οὕτως καὶ ἀπελεύσεται· καὶ τίς ἡ περισσεία αὐτοῦ ᾗ μοχθεῖ εἰς ἄνεμον; καί γε πᾶσαι αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ἐν σκότει καὶ ἐν πένθει, καὶ θυμῷ πολλῷ καὶ ἀρρωστίᾳ καὶ χόλῳ. ἰδοὺ ὃ εἶδον

ἐγὼ ἀγαθόν, ὅ ἐστι καλὸν τοῦ φαγεῖν καὶ τοῦ πιεῖν καὶ τοῦ ἰδεῖν ἀγαθωσύνην ἐν παντὶ μόχθῳ αὐτοῦ ᾧ ἂν μοχθῇ ὑπὸ τὸν ἥλιον ἀριθμὸν ἡμερῶν ζωῆς αὐτοῦ ὧν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεός, ὅτι αὐτὸ μερὶς αὐτοῦ. καί γε πᾶς ἄνθρωπος ᾧ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς πλοῦτον καὶ ὑπάρχοντα, καὶ ἐξουσίασεν αὐτῷ τοῦ φαγεῖν ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ λαβεῖν τὸ μέρος αὐτοῦ καὶ τοῦ εὐφρανθῆναι ἐν μόχθῳ αὐτοῦ· τοῦτο δόμα θεοῦ ἐστίν. ὅτι οὐ πολλὰ μνησθήσεται τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς περισπᾷ αὐτὸν ἐν εὐφροσύνῃ καρδίας αὐτοῦ.

Ca.6.

Ἔστι πονηρία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ πολλή ἐστιν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις· ἀνὴρ ᾧ δώσει αὐτῷ ὁ θεὸς πλοῦτον καὶ ὑπάρχοντα καὶ δόξαν, καὶ οὐκ ἔστιν ὑστερῶν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὧν ἐπιθυμήσει, καὶ οὐκ ἐξουσιάσει αὐτῷ ὁ θεὸς τοῦ φαγεῖν ἀπ᾽ αὐτοῦ, ὅτι ἀνὴρ ξένος φάγεται αὐτόν· καί γε τοῦτο ματαιότης καὶ ἀρρωστία πονηρά ἐστιν. ἐὰν γεννήσῃ ἀνὴρ ἑκατόν, καὶ ἔτη πολλὰ ζήσεται, καὶ πλῆθος ὅτι ἔσονται ἡμέραι ἐτῶν αὐτοῦ, καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ οὐ πλησθήσεται ἀπὸ τῆς ἀγαθωσύνης, καί γε ταφὴ οὐκ ἐγένετο αὐτῷ, εἶπα ἀγαθὸν ὑπὲρ αὐτὸν τὸ ἔκτρωμα. ὅτι ἐν ματαιότητι ἦλθε καὶ ἐν σκότει πορεύεται, καὶ ἐν σκότει ὄνομα αὐτοῦ καλυφθήσεται. καί γε ἥλιον οὐκ εἶδε καὶ οὐκ ἔγνω· ἀναπαύσεις τούτῳ ὑπὲρ τοῦτον. καὶ εἰ ἔζησε χιλίων ἐτῶν καθόδους, καὶ ἀγαθωσύνην οὐκ εἶδε, μὴ οὐκ εἰς τόπον ἕνα τὰ πάντα πορεύεται; πᾶς μόχθος τοῦ ἀνθρώπου εἰς στόμα αὐτοῦ, καί γε ἡ ψυχὴ οὐ πληρωθήσεται. ὅτι τίς περισσεία τῷ σοφῷ ὑπὲρ τὸν ἄφρονα; διότι ὁ πένης οἶδε πορευθῆναι κατέναντι τῆς ζωῆς. ἀγαθὸν ὅραμα ὀφθαλμῶν ὑπὲρ πορευόμενον ψυχῇ· καί γε τοῦτο ματαιότης καὶ προαίρεσις πνεύματος. εἴ τι ἐγένετο ἤδη κέκληται ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐγνώσθη τί ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ οὐ δυνήσεται τοῦ κριθῆναι μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ ὑπὲρ αὐτόν. ὅτι εἰσὶ

mihi bonum vt comedat quis & bibat & fruatur leticia ex labore ſuo quo laborauit ipſe ſub ſole numero dierum vite ſue quos dedit ei deus: & hec eſt pars illius. Et omni homini cui dedit deus diuitias atq̧ ſubſtantiam poteſtatēq̧ ei tribuit vt comedat ex eis & fruatur parte ſua & letetur de labore ſuo: hoc ē donū dei. Non enim ſatis recordabitur dierum vite ſue: eo q̧ deus occupet delitiis cor eius. 6.

Eſt & aliud malum quod vidi ſub ſole & quidem frequens apud homines. Vir cui dedit deus diuitias & ſubſtantiam & honorem & nihil deeſt anime ſue ex omnibus que deſiderat: nec tribuit ei poteſtatem deus vt comedat ex eo: ſed homo extrane9 vorabit illud. Hoc vanitas & magna miſeria ē. Si genuerit qſpiā centū liberos & vixerit multos ānos & plures dies etatis habuerit: & anima illius nō vtatur bonis ſubſtantie ſue: ſepulturaq̧ careat: de hoc ego pronuncio q̧ melior illo ſit abortiuus. Fruſtra enī venit & pergit ad tenebras: & obliuione delebitur nomen eius. Non vidit ſolē neq̧ cognouit diſtantiā boni & mali: etiam ſi duobus milibus annis vixerit & non fuerit pfruitus bonis. Nōne ad vnū locū properāt oia? Ois labor hois in ore eius: ſed anima eius nō implebitur. Quid habet ampli9 ſapiens a ſtulto: & quid pauper niſi vt pgat illuc vbi eſt vita. Meli9 ē videre qđ cupiaſ: q̄ deſiderare qđ neſcias. Sed & hoc vanitas eſt: & pſumptio ſpūs. Qui futurus eſt iā vocatū eſt nomē eius: & ſcitur q̧ homo ſit: & non poſſit contra fortiorem ſe in iudicio cōtendere.

אני טוב אשר יפה לאכול ולשתות ולראות טובה בכל עמלו שיעמל תחת השמש מספר ימי חיו אשר נתן לו האלהים כי הוא חלקו׃ גם כל האדם אשר נתן לו האלהים עשר ונכסים והשליטו לאכל ממנו ולשאת את חלקו ולשמח בעמלו זה מתת אלהים היא׃ כי לא הרבה יזכר את ימי חייו כי האלהים מענה בשמחת לבו׃

Cap.vi.

יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על האדם׃ איש אשר יתן לו האלהים עשר ונכסים וכבוד ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה ולא ישליטנו האלהים לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו זה הבל וחלי רע הוא׃ אם יוליד איש מאה ושנים רבות יחיה ורב שיהיו ימי שניו ונפשו לא תשבע מן הטובה וגם קבורה לא היתה לו אמרתי טוב ממנו הנפל׃ כי בהבל בא ובחשך ילך ובחשך שמו יכסה׃ גם שמש לא ראה ולא ידע נחת לזה מזה׃ ואלו חיה אלף שנים פעמים וטובה לא ראה הלא אל מקום אחד הכל הולך׃ כל עמל האדם לפיהו וגם הנפש לא תמלא׃ כי מה יותר לחכם מן הכסיל מה לעני יודע להלך נגד החיים׃ טוב מראה עינים מהלך נפש גם זה הבל ורעות רוח׃ מה שהיה כבר נקרא שמו ונודע אשר הוא אדם ולא יוכל לדין עם שהתקיף ממנו׃ כי יש

דברים הרבה מרבים הבל
מה יותר לאדם׃

Cap. vij.

כי מי יודע מה טוב לאדם
בחיים מספר ימי חיי הבלו ויעשם
כצל אשר מי יגיד לאדם מה
יהיה אחריו תחת השמש׃ טוב
שם משמן טוב ויום המות
מיום הולדו׃ טוב ללכת אל בית
אבל מלכת אל בית משתה
באשר הוא סוף כל האדם והחי
יתן אל לבו׃ טוב כעס משחוק
כי ברע פנים ייטב לב׃ לב חכמים
בבית אבל ולב כסילים בבית
שמחה׃ טוב לשמע גערת חכם
מאיש שמע שיר כסילים׃ כי
כקול הסירים תחת הסיר כן שחוק
הכסיל וגם זה הבל׃ כי העשק
יהולל חכם ויאבד את לב מתנה׃
טוב אחרית דבר מראשיתו טוב
ארך רוח מגבה רוח׃ אל תבהל
ברוחך לכעוס כי כעס בחיק
כסילים ינוח׃ אל תאמר מה היה
שהימים הראשנים היו טובים
מאלה כי לא מחכמה שאלת
על זה׃ טובה חכמה עם נחלה
ויתר לראי השמש׃ כי בצל
החכמה בצל הכסף ויתרון דעת
החכמה תחיה בעליה׃ ראה את
מעשה האלהים כי מי יוכל לתקן
את אשר עותו׃ ביום טובה היה
בטוב וביום רעה ראה גם את זה
לעמת זה עשה האלהים על
דברת שלא ימצא האדם אחריו
מאומה׃ את הכל ראיתי בימי הבלי
יש צדיק אבד בצדקו ויש רשע
מאריך ברעתו׃ אל תהי צדיק הרבה

Verba sunt plurima: multamq; in disputādo habētia vanitatem. 7.

Quid necesse est hoī maiora se q̄rere cū ignorat qd cōducat sibi in vita sua numero dierū peregrinatiōis sue: & tpe qd velut vmbra p̄terit. Aut qs ei poterit indicare quid post eū futurum sub sole sit. Melius est nomē bonū q̄ vnguēta p̄ciosa: & dies mortis die natiuitatis. Melius est ire ad domum luctus q̄ ad domū conuiuii. In illa enī finis cunctoꝝ ammonetur hoīm: & viuens hō cogitat qd futurū sit. Melior est ira risu: qa p tristiciā vultus corrigitur animꝰ delinquētis. Cor sapientiū vbi tristitia est: & cor stultoꝝ vbi letitia. Melius est a sapiente corripi: q̄ stultorum adulatione decipi: quia sicut sonitus spinaꝝ ardētium sub olla: sic risus stulti. Sed & hoc vanitas. Calumnia conturbat sapientem & perdet robur cordis eiꝰ. Melior est finis orationis q̄ principium. Melior ē patiens arrogante. Ne sis velox ad irascēdum: quia ira in sinu stulti requiescit. Ne dicas. quid putas cause est q̄ priora tempora meliora fuere q̄ nunc sunt? Stulta enī est huiuscemodi interrogatio. Vtilior est sapientia cum diuitiis & magis p̄dest videtibꝰ solem. Sicut enī p̄tegit sapia sic p̄tegit pecunia. Hoc aūt plus habet eruditio & sapia q̄ vitam tribuūt possessori suo. Cōsidera opera dei q̄ nemo possit corrigere quem ille despexerit. In die bona fruere bonis: & malam diem precaue. Sicut enim hanc sic & illam fecit deus: vt non inueniat homo cōtra eum iustas q̄rimonias. Hec quoq; vidi i die vanitatis mee. Iustus perit in iusticia sua: & impius multo viuit tpe i malicia sua. Noli eē iustꝰ multū

ſmones multi implentes vanitatem.
λόγοι πολλοὶ πληθύνοντες ματαιότητα. Ca. 7.

Quid abundās homini: qm̄ qs nouit qd bonū homini in vita eiꝰ: nūeꝝ dieꝝ vite
Ὅτι περισσὸν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅτι τίς οἶδε τί ἀγαθὸν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, ἀριθμὸν ἡμερῶν ζωῆς
vanitatis eoꝝ? ⁊ fecit eas in vmbra: qm̄
ματαιότητος αὐτοῦ; καὶ ἐποίησεν αὐτὰς ἐν σκιᾷ, ὅτι
qs nunciabit homini: qd erit post eū sub
τίς ἀγγελεῖ τῷ ἀνθρώπῳ, τί ἔσται ὀπίσω αὐτοῦ ὑπὸ
sole? bonū nomē sup oleū bonū: ⁊ dies
τὸν ἥλιον; ἀγαθὸν ὄνομα ὑπὲρ ἔλαιον ἀγαθόν, καὶ ἡμέρα
mortis sup diē gñationis eiꝰ. bonū ire
τοῦ θανάτου ὑπὲρ ἡμέραν γενέσεως αὐτοῦ. ἀγαθὸν πο-
in domū luctꝰ q̄ ire in domū
ρευθῆναι εἰς οἶκον πένθους ἢ ὅτι πορευθῆναι εἰς οἶκον
cōuiuij. qm̄ hic finis oīs hoīs:
πότου. καθότι τοῦτο τέλος παντὸς τοῦ ἀνθρώπου,
⁊ viuēs dabit bonū in cor eiꝰ. Bonū
καὶ ὁ ζῶν δώσει ἀγαθὸν εἰς καρδίαν αὐτοῦ. Ἀγαθὸν
ira sup risus: qm̄ in malitia vultꝰ boni
θυμὸς ὑπὲρ γέλωτα, ὅτι ἐν κακίᾳ προσώπου ἀγαθυν-
ficabit cor. cor sapiētū in domo luctꝰ: ⁊ cor
θήσεται καρδία. καρδία σοφῶν ἐν οἴκῳ πένθους, καὶ καρ-
stultoꝝ in domo letitie. bonū audire
δία ἀφρόνων ἐν οἴκῳ εὐφροσύνης. ἀγαθὸν τοῦ ἀκοῦσαι
correptionē sapiētis sup viꝝ audientē cātū stulto-
ἐπιτίμησιν σοφοῦ ὑπὲρ ἄνδρα ἀκούοντα ᾆσμα ἀφρό-
rū. qm̄ sicut sonitꝰ spinaꝝ sub lebete: sic
νων. ὅτι ὡς φωνὴ τῶν ἀκανθῶν ὑπὸ τὸν λέβητα, οὕ-
risus stultoꝝ: et hoc vanitas.
τως ὁ γέλως ὁ τῶν ἀφρόνων, καί γε τοῦτο ματαιότης.
qm̄ calūnia circūfert sapiētē: ⁊ perdit
ὅτι ἡ συκοφαντία περιφέρει σοφόν, καὶ ἀπολλύει τὴν
cor gñositatis eiꝰ. bonꝰ finis ſmonū sup p̄n-
καρδίαν εὐγενείας αὐτοῦ. ἀγαθὴ ἐσχάτη λόγων ὑπὲρ ἀρ-
cipiū eiꝰ. bonū patiēs sup excelsum spiri-
χὴν αὐτοῦ. ἀγαθὸν μακρόθυμος ὑπὲρ ὑψηλὸν πνεύμα-
tu. ne sis velox in spū tuo ad irascendū. qꝛ
τι. μὴ σπεύσῃς ἐν πνεύματί σου τοῦ θυμοῦσθαι. ὅτι
ira in sinu stultoꝝ requiescet. ne dicas qd fu-
θυμὸς ἐν κόλπῳ ἀφρόνων ἀναπαύσεται. μὴ εἴπῃς τί ἐγέ-
it. qm̄ dies priores fuerūt bone sup has.
νετο. ὅτι ἡμέραι αἱ πρότεραι ἦσαν ἀγαθαὶ ὑπὲρ ταύ-
qꝛ nō in sapia interrogasti de hoc. bo-
τας. ὅτι οὐκ ἐν σοφίᾳ ἐπηρώτησας περὶ τούτου. ἀγα-
na sapia cū distributiōe ⁊ abūdantia cōtēplāti-
θὴ σοφία μετὰ κληροδοσίας καὶ περίσσεια τοῖς θεωροῦ-
bꝰ solē. qm̄ in vmbra eiꝰ sapia sicut vmbra pe-
σι τὸν ἥλιον. ὅτι ἐν σκιᾷ αὐτῆς ἡ σοφία ὡς σκιὰ τοῦ ἀρ-
cunie. ⁊ abundātia cognitionis sapiētie viuere faciet
γυρίου. καὶ περίσσεια γνώσεως τῆς σοφίας ζωοποιήσει
eū q ab ea. vide opera dei. qm̄ qs
τὸν παρ' αὐτῆς. ἴδε τὰ ποιήματα τοῦ θεοῦ. ὅτι τίς
poterit vt ornet quē vtiq; deꝰ p̄uerterit eū.
δυνήσεται τοῦ κοσμῆσαι ὃν ἂν ὁ θεὸς διαστρέψῃ αὐτόν.
in die bonitatis viue in bono ⁊ vide in die
ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθοσύνης ζῆθι ἐν ἀγαθῷ καὶ ἴδε ἐν ἡμέρᾳ
malitie. vide et hoc ɔsonās huic fecit
κακίας. ἴδε καί γε τοῦτο σύμφωνον τούτῳ ἐποίησεν
deus de locutione. ne īueniat homo post eū
ὁ θεὸς περὶ λαλιᾶς. ἵνα μὴ εὕρῃ ὁ ἄνθρωπος ὀπίσω αὐ-
q̄cq̄. oīa vidi in diebꝰ vanitatis
τοῦ μηδέν. σύμπαντα εἶδον ἐν ἡμέραις ματαιότητός
mee. Est iustus q perit in iusticia sua: ⁊ est
μου. Ἔστι δίκαιος ἀπολλύμενος ἐν δικαίῳ αὐτοῦ, καὶ ἔστιν
impiꝰ p̄manēs in malitia sua. ne sis iustꝰ
ἀσεβὴς μένων ἐν κακίᾳ αὐτοῦ. μὴ γίνου δίκαιος
multū
πολύ

ואל תתחכם יותר למה תשומם׃
אל תרשע הרבה ואל תהי סכל
למה תמות בלא עתך׃ טוב אשר
תאחז בזה וגם מזה אל תנח את
ידך כי ירא אלהים יצא את
כלם׃ החכמה תעז לחכם מעשרה
שליטים אשר היו בעיר׃ כי אדם
אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב
ולא יחטא׃ גם לכל הדברים אשר
ידברו אל תתן לבך אשר לא
תשמע את עבדך מקללך׃ כי גם
פעמים רבות ידע לבך אשר גם
את קללת אחרים׃ כל זה נסיתי
בחכמה אמרתי אחכמה והיא
רחוקה ממני׃ רחוק מה שהיה
ועמק עמק מי ימצאנו׃ סבותי
אני ולבי לדעת ולתור ובקש
חכמה וחשבון ולדעת רשע כסל
והסכלות הוללות׃ ומוצא אני
מר ממות את האשה אשר היא
מצודים וחרמים לבה אסורים
ידיה טוב לפני האלהים ימלט
ממנה וחוטא ילכד בה׃ ראה
זה מצאתי אמרה קהלת אחת
לאחת למצא חשבון׃ אשר עוד
בקשה נפשי ולא מצאתי אדם
אחד מאלף מצאתי ואשה בכל
אלה לא מצאתי׃ לבד ראה זה
מצאתי אשר עשה האלהים
את האדם ישר והמה בקשו
חשבנות רבים׃ מי כהחכם ומי
יודע פשר דבר׃

Ca. viij.

חכמת אדם תאיר
פניו ועז פניו ישנא׃ אני פי
מלך שמר ועל דברת שבועת
אלהים׃ אל תבהל מפניו תלך אל

neq; plus sapias q̄ necesse ē: ne obstupescas. Ne impie agas multū & noli esse stultus: ne moriaris in tēpore non tuo. Bonum est te sustentare iustum: sed ab illo ne subtrahas manū tuam: quia qui timet deū nihil negligit. Sapientia cōfortauit sapientem super decem principes ciuitatis. Non est enim hō iustus in terra qui faciat bonū & nō peccet. Sed & cunctis sermonibus qui dicūtur ne accomodes cor tuum: ne forte audias seruum maledicentem tibi. Scit enim conscientia tua: quia & tu crebro maledixisti aliis. Cuncta tentaui in sapientia. Dixi: sapiens efficiar: & ipsa longius recessit a me multo magis q̄ erat. Et alta p̄funditas: quis inueniet eā? Lustraui vniuersa animo meo vt scirē & cōsiderarē & quererē sapiētiā & rationē: & vt cognoscerē ipietatē stulti & errorem imprudentium. Et inueni amariorem morte mulierem: que laqueus venatoꝝ est: & sagena cor eiꝰ. Vincula sūt manus illiꝰ. Qui placet deo: effugiet illā: qui aūt peccator est capietur ab illa. Ecce hoc inueni dixit ecclesiastes: vnum & alterum vt inuenirem rationem: quaꝫ adhuc querit anima mea & nō inueni. Virum de mille vnum reperi: mulierem ex omnibus non inueni. Solummodo hoc inueni q̄ fecerit deus hominē rectum: & ipse se infinitis miscuerit questionibus. Quis talis vt sapiens est. Et quis cognouit solutionem verbi? 8.

Sapientia hoīs lucet in vultu eiꝰ: & potētissimus faciē illius cōmutabit. Ego os regis obseruo & p̄cepta iuramēti dei: ne festines recedere a facie eius: neq;

⁊ ne sapias superflua: ne quādo obstupescas. ne impie
καὶ μὴ σοφίζου περισσά, μήποτε ἐκπλαγῇς. μὴ ἀσε-
agas multū: ⁊ ne sis durꝰ: ne moriaris in
βήσῃς πολύ, καὶ μὴ γίνου σκληρός, ἵνα μὴ ἀποθάνῃς ἐν
nō tpe tuo. bonū inherere te in hoc. et
οὐ καιρῷ σου. ἀγαθὸν τὸ ἀντέχεσθαί σε ἐν τούτῳ. καί
ab hoc ne ɔtamines manū tuā: qm̄ timenti-
γε ἀπὸ τούτου μὴ μιάνῃς τὴν χεῖρά σου, ὅτι φοβου-
bus deū exibunt oīa. sapia adiuua-
μένοις τὸν θεὸν ἐξελεύσεται τὰ πάντα. ἡ σοφία βοηθή-
bit sapiētē sup decē potētes existēs in
σει τῷ σοφῷ ὑπὲρ δέκα ἐξουσιάζοντας τοὺς ὄντας ἐν
ciuitate. qm̄ homo nō est iustꝰ in terra: q
τῇ πόλει. ὅτι ἄνθρωπος οὐκ ἔστι δίκαιος ἐν τῇ γῇ, ὃς
faciet bonū ⁊ nō peccabit. et in om-
ποιήσει ἀγαθὸν καὶ οὐχ ἁμαρτήσεται. καί γε εἰς πάν-
nes ſmones quos loquent: ne posueris cor tuū:
τας λόγους οὓς λαλήσουσι, μὴ θῇς τὴν καρδίαν σου,
vt nō audias seruū tuū maledicētē tibi.
ὅπως μὴ ἀκούσῃς τοῦ δούλου σου καταρωμένου σε.
qm̄ multotiēs malignat in te ⁊ modis multis
ὅτι πλειστάκις πονηρεύεταί σε καὶ καθόδους πολλὰς
male afficiet cor tuū: qm̄ vt et tu maledixisti
κακώσει καρδίαν σου, ὅτι ὡς καί γε σὺ κατηράσω
aliis: oīa hec tētaui in sapia. di-
ἑτέρους, πάντα ταῦτα ἐπείρασα ἐν τῇ σοφίᾳ. εἶ-
xi: sapiēs efficiar. ⁊ ipa elōgata est a me lon-
πα, σοφισθήσομαι. καὶ αὐτὴ ἐμακρύνθη ἀπ' ἐμοῦ μα-
ge sup q̄ erat: ⁊ p̄funda p̄funditas: qs inueniet eā:
κρὰν ὑπὲρ ὃ ἦν, καὶ βαθὺ βάθος, τίς εὑρήσει αὐτό.
Lustraui ego ⁊ cor meū vt cognoscerē ⁊
Ἐκύκλωσα ἐγὼ καὶ ἡ καρδία μου τοῦ γνῶναι καὶ
vt ɔsiderarē ⁊ vt q̄rerem sapiam ⁊ ratio-
τοῦ κατασκέψασθαι καὶ τοῦ ζητῆσαι σοφίαν καὶ ψῆ-
nē ⁊ vt cognoscerē impij stultitiā ⁊ turbulen-
φον καὶ τοῦ γνῶναι ἀσεβοῦς ἀφροσύνην καὶ ὀχληρί-
tiā ⁊ circulationē. ⁊ inuenio ego eā amario-
αν καὶ περιφοράν. καὶ εὑρίσκω ἐγὼ αὐτὴν πικροτέ-
rē super mortē. simul mulierē que est laquei
ραν ὑπὲρ θάνατον. σὺν τὴν γυναῖκα ἥτις ἐστὶ θηρεύ-
uenatoꝝ: ⁊ sagene cor eius: vincula in manꝰ
ματα, καὶ σαγῆναι καρδία αὐτῆς, δεσμὸς εἰς χεῖρας
illiꝰ. bonꝰ ante faciē dei auferet ab
αὐτῆς. ἀγαθὸς πρὸ προσώπου τοῦ θεοῦ ἐξαιρεθήσεται ἀπ'
ea: ⁊ peccans cōprehendet in ea. ecce
αὐτῆς, καὶ ἁμαρτάνων συλληφθήσεται ἐν αὐτῇ. ἴδε
hoc inueni dixit ecclesiastes. vna vna vt inueniā
τοῦτο εὗρον εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής. μία τῇ μιᾷ εὑρεῖν
rationē: quā quesiuit aīa mea. ⁊ nō inueni:
λογισμόν, ὃν ἐπεζήτησεν ἡ ψυχή μου. καὶ οὐχ εὗρον,
⁊ hoīem vnū de mille repperi. ⁊ mulierē in
καὶ ἄνθρωπον ἕνα ἀπὸ χιλίων εὗρον. καὶ γυναῖκα ἐν
oībꝰ his nō inueni. sed ecce hoc inueni qd
πᾶσι τούτοις οὐχ εὗρον. πλὴν ἴδε τοῦτο εὗρον ὃ
fecit deus simul hoīem rectū. ⁊ ipi q̄si-
ἐποίησεν ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ. καὶ αὐτοὶ ἐζή-
erūt ɔsideratiōes multas. qs nouit sapiētes ⁊ qs
τησαν λογισμοὺς πολλούς. τίς οἶδε σοφοὺς καὶ τίς
nouit solutionē verbi.
οἶδε λύσιν ῥήματος. C.8.

Sapiētia hoīs illuminabit vultū eius: ⁊
Σοφία ἀνθρώπου φωτιεῖ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ
inuerecūdꝰ facie sua odio hēbit: os regis
ἀναιδὴς προσώπῳ αὐτοῦ μισηθήσεται. στόμα βασιλέ-
obserua: ⁊ de ſmone iuramēti dei ne festi-
ως φύλαξον, καὶ περὶ λόγου ὅρκου θεοῦ μὴ σπουδά-
nes a facie eiꝰ ābulaueris: ne
σῃς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ πορεύσῃ, μὴ

Pro. 11.a.
1.Re. 8.c.
1.Pa. 6.g.
Pro. 17.d.

תעמד בדבר רע כי כל אשר
יחפץ יעשה׃ באשר דבר מלך
שלטון ומי יאמר לו מה תעשה׃
שומר מצוה לא ידע דבר רע
ועת ומשפט ידע לב חכם׃ כי
לכל חפץ יש עת ומשפט כי
רעת האדם רבה עליו׃ כי איננו
ידע מה שיהיה כי כאשר יהיה
מי יגיד לו׃ אין אדם שליט
ברוח לכלוא את הרוח ואין
שלטון ביום המות ואין משלחת
במלחמה ולא ימלט רשע את
בעליו׃ את כל זה ראיתי ונתון
את לבי לכל מעשה אשר נעשה
תחת השמש עת אשר שלט
האדם באדם לרע לו׃ ובכן
ראיתי רשעים קברים ובאו
וממקום קדוש יהלכו וישתכחו
בעיר אשר כן עשו גם זה הבל׃
אשר אין נעשה פתגם מעשה
הרעה מהרה על כן מלא לב
בני האדם בהם לעשות רע׃
אשר חטא עשה רע מאת ומאריך
לו כי גם יודע אני אשר יהיה
טוב ליראי האלהים אשר ייראו
מלפניו׃ וטוב לא יהיה לרשע
ולא יאריך ימים כצל אשר איננו
ירא מלפני אלהים׃ יש הבל
אשר נעשה על הארץ אשר יש
צדיקים אשר מגיע אלהם כמעשה
הרשעים ויש רשעים שמגיע
אלהם כמעשה הצדיקים אמרתי
שגם זה הבל׃ ושבחתי אני את
השמחה אשר אין טוב לאדם
תחת השמש כי אם לאכל
ולשתות ולשמוח והוא ילונו

עמד רוע · חפץ עשה · אמר · שמר צוה · שפט · היה · נגד שלט · כלא · שלח · לחם מלט · ראה נתן · עשה · רוע · בוא · קום קדש · הלך שכח · מאה ארך · ידע היה · ירא · יום · ירא · צדק נגע · נגע · שמח לוה

pmaneas in opere malo: quia omne quod voluerit faciet: & sermo illius potestate plenus est: nec dicere ei quisquam põt: quare ita facis? Qui custodit pceptũ non experietur quicquam mali. Tẽpus & rñsionẽ cor sapiẽtis intelligit. Omni negocio tps est: & opportunitas & multa homĩs afflictio: quia ignorat preterita: & futura nullo scire põt nuncio. Non est in hoĩs potestate prohibere spiritum: nec habet ptãtẽ in die mortis: nec sinitur qescere ingruẽte bello: neque saluabit impietas impiũ. Omnia hec cõsideraui & dedi cor meũ in cunctis operibus que fiunt sub sole. Interdũ dominatur homo homini in malũ suum. Vidi impios sepultos qui etiam cum adhuc viuerẽt in loco sancto erant: & laudabantur in ciuitate quasi iustorũ operũ. Sed & hoc vanitas est. Etenim quia non profertur cito contra malos sententia: absque timore vllo filii hominũ perpetrant mala. Attamen peccator ex eo quod cẽties facit malũ & p patientiã sustentatur: ego cognoui quod erit bonum timentibus deũ qui verentur faciem eius. Non sit bonum impio: nec plongẽtur dies eius sed quasi vmbra transeãt: qui non timet faciem dei. Et est alia vanitas que fit super terram. Sunt iusti quibus mala pueniũt quasi opera egerint impiorum: & sunt impii qui ita securi sunt quasi iustorum facta habeant. Sed & hoc vanissimum iudico. Laudaui igitur leticiam quod nõ esset homini bonum sub sole nisi quod comederet & biberet: atque gauderet & hoc solũ secũ auferret

steteris in verbo malo. qm̃ qd voluerit faciet. Sicut rex potẽs et qs dicet ei qd facis?
στῇς ἐν λόγῳ πονηρῷ, ὅτι ὃ ἂν θελήσῃ ποιήσει. Καθὼς βασιλεὺς ἐξουσιάζων καὶ τίς ἐρεῖ αὐτῷ τί ποιεῖς;
Qui custodit preceptũ: nõ cognoscet verbũ malum: et tps iudicij cognoscit cor eius. Qm̃
Ὁ φυλάσσων ἐντολὴν, οὐ γνώσεται ῥῆμα πονηρὸν, καὶ καιρὸν κρίσεως γινώσκει καρδία σοφοῦ. Ὅτι
oi negocio est tps et iudiciũ: qm̃ cognitio hois multa in eũ. qz nõ est cognoscẽs qd futuꝝ: qm̃ sicut erit qs ãnũciabit ei.
παντὶ πράγματι ἐστὶ καιρὸς καὶ κρίσις, ὅτι γνῶσις τοῦ ἀνθρώπου πολλὴ ἐπ᾽ αὐτόν. Ὅτι οὐκ ἔστι γινώσκων τί τὸ ἐσόμενον, ὅτι καθὼς ἔσται τίς ἀναγγελεῖ αὐτῷ.
Nõ est homo potestatẽ hẽns in spũ. vt phibeat simul spũm. et nõ est potestatẽ hẽns in die mortis: et nõ est missio in die belli.
Οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἐξουσιάζων ἐν πνεύματι. τοῦ κωλῦσαι σὺν τὸ πνεῦμα. καὶ οὐκ ἔστιν ἐξουσιάζων ἐν ἡμέρᾳ θανάτου, καὶ οὐκ ἔστιν ἀποστολὴ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου.
Et nõ saluabit impietas eũ qui est ab ea. et oẽ hoc vidi: et dedi cor meũ in oẽ op⁹. qd factũ est sub sole.
Καὶ οὐ διασώσει ἀσέβεια τὸν παρ᾽ αὐτῆς. καὶ σύμπαν τοῦτο εἶδον, καὶ ἔδωκα τὴν καρδίαν μου εἰς πᾶν ποίημα. ὃ πεποίηται ὑπὸ τὸν ἥλιον.
in quibuscunque potestatẽ habuit homo in hoĩe ad malefaciẽdũ ei. Et tũc vidi impios in sepulchra introductos: et ex sancto. et iuerũt et laudati sunt in ciuitate. qm̃ sic fecerũt. et hoc vanitas.
τὰ ὅσα ἐξουσιάσατο ἄνθρωπος ἐν ἀνθρώπῳ τοῦ κακῶσαι αὐτόν. Καὶ τότε εἶδον ἀσεβεῖς εἰς τάφους εἰσαχθέντας, καὶ ἐκ τοῦ ἁγίου. καὶ ἐπορεύθησαν καὶ ἐπῃνέθησαν ἐν τῇ πόλει. ὅτι οὕτως ἐποίησαν. καί γε τοῦτο ματαιότης.
Qm̃ nõ est facta ꝯtradictio: ab illis malũ velox: ppt hoc fiduciã habuit cor filioꝝ hoĩm in eis ad faciendũ malũ qui peccauit fecit malũ ex tũc et a lõgitudine eoꝝ.
Ὅτι οὐκ ἔστι γινομένη ἀντίρρησις, ἀπὸ τῶν ποιούντων τὸ πονηρὸν ταχύ, διὰ τοῦτο ἐπληροφορήθη καρδία υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτοῖς τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ὃς ἥμαρτεν ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἀπὸ τότε καὶ ἀπὸ μακρότητος αὐτῶν.
qm̃ et cognosco ego: quod est bonũ timẽtibus deũ. vt timeãt a facie eius. Et bonũ nõ erit impio. et nõ prolõgabit dies in vmbra: qui nõ est timẽs a facie dei.
ὅτι καί γε γινώσκω ἐγώ, ὅτι ἔστιν ἀγαθὸν τοῖς φοβουμένοις τὸν θεόν. ὅπως φοβῶνται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. Καὶ ἀγαθὸν οὐκ ἔσται τῷ ἀσεβεῖ. καὶ οὐ μακρυνεῖ ἡμέρας ἐν σκιᾷ, ὃς οὐκ ἔστι φοβούμενος ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ.
Est vanitas que facta est sup terrã: qm̃ sunt iusti quod puenit ad eos: vt opus impioꝝ et sunt impij quod puenit ad eos vt opus iustoꝝ.
Ἔστι ματαιότης ἣ πεποίηται ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι ὅτι φθάνει πρὸς αὐτοὺς, ὡς ποίημα τῶν ἀσεβῶν καὶ εἰσὶν ἀσεβεῖς ὅτι φθάνει πρὸς αὐτοὺς ὡς ποίημα τῶν δικαίων.
dixi quod et hoc vanitas: et laudaui ego simul letitiã: qm̃ nõ est bonũ homini sub sole. qm̃ nisi comedere et bibere et letari. et hoc comitabitur eũ
εἶπα ὅτι καί γε τοῦτο ματαιότης, καὶ ἐπῄνεσα ἐγὼ σὺν τὴν εὐφροσύνην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν τῷ ἀνθρώπῳ ὑπὸ τὸν ἥλιον. ὅτι εἰ μὴ τοῦ φαγεῖν καὶ τοῦ πιεῖν καὶ τοῦ εὐφρανθῆναι. καὶ αὐτὸ συμπροσέσται αὐτῷ

Job. 9

B C D

in labore suo dieb⁹ vite sue: quos dedit ei deus sub sole. in quib⁹ dedi cor meũ vt cognoscerẽ sapiam: et vt viderẽ occupationẽ que facta est in terra: qm̃ et in die et in nocte somnũ in oculis suis nõ est videns.
ἐν μόχθῳ αὐτοῦ ἡμέρας ζωῆς αὐτοῦ, ἃς ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς ὑπὸ τὸν ἥλιον. ἐν οἷς ἔδωκα τὴν καρδίαν μου τοῦ γνῶναι τὴν σοφίαν, καὶ τοῦ ἰδεῖν τὸν περισπασμὸν τὸν πεποιημένον ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ὕπνον ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ οὐκ ἔστι βλέπων.
et vidi oĩa opa dei: qm̃ nõ potẽs erit homo vt inueniat simul opus qd factũ est sub sole. quecunque laborauerit homo vt querat et nõ inueniet. et quecunque vtique dixerit sapiẽs vt cognosceret nõ poterit inuenire: qm̃ oẽ hoc dedi in cor meũ: et cor meũ oẽ vidit hoc.
καὶ εἶδον σύμπαντα τὰ ποιήματα τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ δυνήσεται ἄνθρωπος τοῦ εὑρεῖν σὺν τὸ ποίημα τὸ πεποιημένον ὑπὸ τὸν ἥλιον. ὅσα ἂν μοχθήσῃ ὁ ἄνθρωπος τοῦ ζητῆσαι καὶ οὐχ εὑρήσει. καί γε ὅσα ἂν εἴπῃ ὁ σοφὸς τοῦ γνῶναι οὐ δυνήσεται τοῦ εὑρεῖν, ὅτι σύμπαν τοῦτο ἔδωκα εἰς καρδίαν μου, καὶ καρδία μου σύμπαν εἶδε τοῦτο.

Ca. 9.

Qm̃ iusti et sapiẽtes et opa eoꝝ in manu dei. et amorẽ et odium nõ est sciẽs homo: oĩa ãte faciẽ eoꝝ vanitas in oĩbus. Occursus vn⁹ iusto et vn⁹ impio: bono et malo: et mũdo et immũdo: et immolãti et nõ immolãti. sicut bon⁹: sic qui peccat. sicut iurãs: sic qui iuramẽtũ timet.
ὍΤι οἱ δίκαιοι καὶ οἱ σοφοὶ καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν ἐν χειρὶ τοῦ θεοῦ. καί γε ἀγάπην καί γε μῖσος οὐκ ἔστιν εἰδὼς ὁ ἄνθρωπος. τὰ πάντα πρὸ προσώπου αὐτῶν ματαιότης ἐν τοῖς πᾶσιν. Συνάντημα ἓν τῷ δικαίῳ καὶ ἐν τῷ ἀσεβεῖ, τῷ ἀγαθῷ καὶ τῷ κακῷ, καὶ τῷ καθαρῷ καὶ τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ τῷ θυσιάζοντι καὶ τῷ μὴ θυσιάζοντι. ὡς ὁ ἀγαθός, ὡς ὁ ἁμαρτάνων. ὡς ὁ ὀμνύων, καθὼς ὁ τὸν ὅρκον φοβούμενος.
hoc malũ in oĩ qd factũ est sub sole: quod occursus vn⁹ oib⁹. et cor filioꝝ hoĩs ipletũ est malo. et circũferentia in corde eoꝝ in vita eoꝝ et post eos ad mortuos.
τοῦτο πονηρὸν ἐν παντὶ πεποιημένῳ ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι συνάντημα ἓν τοῖς πᾶσι. καί γε καρδία υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐπληρώθη πονηροῦ. καὶ περιφέρεια ἐν καρδίᾳ αὐτῶν ἐν ζωῇ αὐτῶν καὶ ὀπίσω αὐτῶν πρὸς τοὺς νεκρούς.
qm̃ quis qui pticipat ad oẽs viuẽtes? est spes qm̃ canis viuẽs ipse bon⁹ sup leonẽ mortuũ. Qm̃ viuẽtes cognoscẽt quod morient: et mortui nõ sunt cognoscẽtes quicquam. et nõ est eis vltra merces qz obliuioni tradita est memoria eoꝝ et dilectio eoꝝ et odiũ eorũ et zelus eoꝝ iã periit. et pars nõ est eis ãpli⁹ in seculũ in omni qd factũ est sub sole.
ὅτι τίς ὃς κοινωνεῖ πρὸς πάντας τοὺς ζῶντας; ἔστιν ἐλπίς ὅτι ὁ κύων ὁ ζῶν αὐτὸς ἀγαθὸς ὑπὲρ τὸν λέοντα τὸν νεκρόν. Ὅτι οἱ ζῶντες γνώσονται ὅτι ἀποθανοῦνται, καὶ οἱ νεκροὶ οὐκ εἰσὶ γινώσκοντες οὐδέν. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἔτι μισθὸς ὅτι ἐπελήσθη ἡ μνήμη αὐτῶν καί γε ἀγάπη αὐτῶν καί γε μῖσος αὐτῶν καί γε ζῆλος αὐτῶν ἤδη ἀπώλετο. καὶ μερὶς οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἔτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐν παντὶ πεποιημένῳ ὑπὸ τὸν ἥλιον.
vade comede in letitia panẽ tuũ. et bibe in corde bono vinũ tuũ. qz iã approbauit
δεῦρο φάγε ἐν εὐφροσύνῃ τὸν ἄρτον σου, καὶ πίε ἐν καρδίᾳ ἀγαθῇ οἶνόν σου. ὅτι ἤδη εὐδόκησεν

de labore suo oibus diebus vite sue quos dedit ei deus sub sole. Et apposui cor meũ vt scirem sapiẽtiã & intelligerem distensionẽ que versatur in terra. Est homo qui diebus & noctibus somnum nõ capit oculis. Et intellexi quod omniũ operum dei nullam possit homo inuenire rationem eorũ que fiunt sub sole: & quanto plus laborauerit ad querẽdum tanto minus inueniat. Etiam si dixerit sapiẽs se nosse: non poterit reperire. Omnia hec tractaui in corde meo vt curiose intelligerem. 9.

Sunt iusti atque sapiẽtes: & opera eorum in manu dei. Et tñ nescit hõ vtrum amore an odio dign⁹ sit: sed oia in futurũ seruãtur incerta: eo quod vniuersa eque eueniat iusto & impio bono & malo: mũdo & imũdo: imolãti victimas & sacrificia contẽnenti. Sicut bonus sic & peccator: vt piurus ita qui verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia que sub sole sunt: quia eadẽ cunctis eueniũt. Vnde & corda filiorum hominũ implentur malicia & contemptu in vita sua: & post hec ad inferos deducentur. Nemo est qui semper viuat: & qui hui⁹ rei habeat fiduciam. Melior est canis viuus leone mortuo. Viuentes enim sciunt se esse morituros: mortui vero nihil nouerunt amplius: nec habent vltra mercedem: quia obliuioni tradita est memoria eorũ. Amor quoque et odium & inuidie simul perierũt: nec habẽt partem in hoc seculo & in opere quod sub sole geritur. Vade ergo & comede in leticia panẽ tuum: & bibe cum gaudio vinum tuũ: quia

בעמלו ימי חייו אשר נתן לו
האלהים תחת השמש׃ כאשר
נתתי את לבי לדעת חכמה ולראות
את הענין אשר נעשה על הארץ
כי גם ביום ובלילה שנה בעיניו
איננו ראה׃ וראיתי את כל מעשה
האלהים כי לא יוכל האדם
למצוא את המעשה אשר נעשה
תחת השמש בשל אשר יעמל
האדם לבקש ולא ימצא וגם
אם יאמר החכם לדעת לא יוכל
למצא׃ כי את כל זה נתתי אל
לבי ולבור את כל זה

Cap. ix.

אשר הצדיקים
והחכמים ועבדיהם ביד האלהים
גם אהבה גם שנאה אין יודע
האדם הכל לפניהם׃ הכל כאשר
לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע
לטוב ולטהור ולטמא ולזבח
ולאשר איננו זבח כטוב כחטא
הנשבע כאשר שבועה ירא׃ זה
רע בכל אשר נעשה תחת השמש
כי מקרה אחד לכל וגם לב בני
האדם מלא רע והוללות בלבבם
בחייהם ואחריו אל המתים׃ כי
מי אשר יחבר אל כל החיים יש
בטחון כי לכלב חי הוא טוב מן
האריה המת׃ כי החיים יודעים
שימתו והמתים אינם יודעים
מאומה ואין עוד להם שכר כי
נשכח זכרם׃ גם אהבתם גם
שנאתם גם קנאתם כבר אבדה
וחלק אין להם עוד לעולם בכל
אשר נעשה תחת השמש׃ לך
אכל בשמחה לחמך ושתה
בלב טוב יינך כי כבר רצה

יום חיה · נתן ידע ראה · ענה עשה · ישן · יכל · עמל · מצא · אמר ידע · נתן · ברר · צדק · ידע · פנה · קרה · טהר · שבע · רוע עשה · הלל · חיה מות · חבר · אבה · מאם · שכח · עלם · הלך

D A B

האלהים את מעשיך: בכל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר: ראה חיים עם אשה אשר אהבת כל ימי חיי הבלך אשר נתן לך תחת השמש כל ימי הבלך כי הוא חלקך בחיים ובעמלך אשר אתה עמל תחת השמש: כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הלך שמה: שבתי וראה תחת השמש כי לא לקלים המרוץ ולא לגבורים המלחמה וגם לא לחכמים לחם וגם לא לנבנים עשר וגם לא לידעים חן כי עת ופגע יקרה את כלם: כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם: גם זה ראיתי חכמה תחת השמש וגדולה היא אלי: עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אתה ובנה עליה מצודים גדלים: ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא: ואמרתי אני טובה חכמה מגבורה וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים: דברי חכמים בנחת נשמעים מזעקת מושל בכסילים: טובה חכמה מכלי קרב וחוטא אחד יאבד טובה הרבה:

Cap. x.

זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח יקר מחכמה

עשה · היה · חסר · איש · יום · חיה · מצא · ידע · שאל · שוב · קלל · רוץ · לחם · בין · קרה · כל · דגה · אחז · צפר · יקש · נפל · ראה · גדל · בוא · צור · סכן · זכר · בזה · שמע · נוח · כסל · כלה · חטא · אבד · רבה · זבב · באש · נבע · רקח

deo placent opera tua. Omni tempore sint vestimenta tua candida: & oleum de capite tuo non deficiat. Perfruere vita cum uxore quam diligis cunctis diebus vitae instabilitatis tuae, quae dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuae. Haec est enim pars in vita & in labore tuo quo laboras sub sole. Quodcunque facere potest manus tua instanter operare: quia nec opus nec ratio nec sapientia nec scientia erunt apud inferos quo tu properas. Verti me ad aliud & vidi sub sole nec velocium esse cursum nec fortium bellum nec sapientium panem nec doctorum divitias nec artificum gratiam: sed tempus casumque in omnibus. Nescit homo finem suum: sed sicut pisces capiuntur hamo & aves laqueo comprehenduntur: sic capiuntur homines in tempore malo cum eis extemplo supervenerit. Hanc quoque sub sole vidi sapientiam: & probavi maximam. Civitas parva & pauci in ea viri. Venit contra eam rex magnus & vallavit eam: extruxitque munitiones per gyrum & perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper & sapiens & liberavit urbem per sapientiam suam: & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est & verba eius non sunt audita. Verba sapientum audiuntur in silentio: plus quam clamor principis inter stultos. Melior est sapientia quam arma bellica: & qui in uno peccaverit multa bona perdet. 10.

Muscae morientes perdunt suavitatem unguenti. Preciosior est sapientia:

ὁ θεὸς τὰ ποιήματά σου. ἐν παντὶ καιρῷ ἔστωσαν ἱμάτιά σου λευκά, καὶ ἔλαιον ἐπὶ κεφαλῆς σου μὴ ὑστερησάτω. καὶ ἴδε ζωὴν μετὰ γυναικὸς ἧς ἠγάπησας πάσας ἡμέρας ζωῆς ματαιότητός σου, τὰς δοθείσας σοι ὑπὸ τὸν ἥλιον πάσας τὰς ἡμέρας ματαιότητός σου, ὅτι αὐτὴ μερίς σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ ἐν τῷ μόχθῳ σου ᾧ σὺ μοχθεῖς ὑπὸ τὸν ἥλιον. πάντα ὅσα ἂν εὕρῃ ἡ χείρ σου τοῦ ποιῆσαι, ὡς ἡ δύναμίς σου ποίησον, ὅτι οὐκ ἔστι ποίημα καὶ λογισμὸς καὶ γνῶσις καὶ σοφία ἐν ᾅδῃ, ὅπου σὺ πορεύῃ ἐκεῖ. ἐπέστρεψα καὶ εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον ὅτι οὐ τοῖς κούφοις ὁ δρόμος, καὶ οὐ τοῖς δυνατοῖς ὁ πόλεμος, καί γε οὐ τοῖς σοφοῖς ὁ ἄρτος, καί γε οὐ τοῖς συνετοῖς ὁ πλοῦτος, καί γε οὐ τοῖς γινώσκουσι χάρις, ὅτι καιρὸς καὶ ἀπάντημα συναντήσεται τοῖς πᾶσιν αὐτοῖς. καί γε οὐκ ἔγνω ὁ ἄνθρωπος τὸν καιρὸν αὐτοῦ, ὡς οἱ ἰχθύες οἱ θηρευόμενοι ἐν ἀμφιβλήστρῳ κακῷ, καὶ ὡς ὄρνεα τὰ θηρευόμενα ἐν παγίδι, ὡς αὐτὰ παγιδεύονται οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου εἰς καιρὸν πονηρόν, ὅταν ἐπιπέσῃ ἐπ᾽ αὐτοὺς ἄφνω. καί γε τοῦτο εἶδον σοφίαν ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ μεγάλη ἐστὶ πρός με. πόλις μικρὰ καὶ ἄνδρες ἐν αὐτῇ ὀλίγοι, καὶ ἔλθῃ ἐπ᾽ αὐτὴν βασιλεὺς μέγας καὶ κυκλώσῃ αὐτήν, καὶ οἰκοδομήσῃ ἐπ᾽ αὐτὴν χάρακας μεγάλους, καὶ εὕρῃ ἐν αὐτῇ ἄνδρα πένητα σοφόν, καὶ διασώσει τὴν πόλιν ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἐμνήσθη σὺν τοῦ ἀνδρὸς τοῦ πένητος ἐκείνου. καὶ εἶπα ἐγώ, ἀγαθὴ σοφία ὑπὲρ δύναμιν, καὶ σοφία τοῦ πένητος ἐξουδενωμένη, καὶ λόγοι αὐτοῦ οὐκ εἰσὶν ἀκουόμενοι. λόγοι σοφῶν ἐν ἀναπαύσει ἀκούονται ὑπὲρ κραυγὴν ἐξουσιαζόντων ἐν ἀφροσύναις. ἀγαθὴ σοφία ὑπὲρ σκεύη πολέμου, καὶ ἁμαρτάνων εἷς ἀπολέσει ἀγαθωσύνην πολλήν. Ca.10.

Μυῖαι θανατοῦσαι σαπριοῦσι σκευασίαν ἐλαίου ἡδύσματος. τίμιον ὀλίγον

deus opera tua. in omni tempore sint vestimenta tua candida: & oleum super caput tuum ne deficiat. & vide vitam cum muliere quam dilexisti omnibus diebus vite vanitatis tue: que date sunt tibi sub sole omnibus diebus vanitatis tue: quia hoc pars tua in vita tua. & in labore tuo quo tu laboras sub sole. omnia quecunque invenerit manus tua ut faciat. fac: quam potentia tua fac: quia non est opus & ratio & cognitio & sapientia in inferno: quo tu vadis illuc. Verti & vidi sub sole quia non velocibus cursus. Et non potentibus bellum: et non sapientibus panis: et non intelligentibus divitie: et non cognoscentibus gratia: quia tempus & occursus occurret omnibus his. et non novit homo tempus suum: sicut pisces capti in rete malo & sicut aves capte in laqueo. sicut ipse illaqueantur filii hominis in tempus malum: cum inciderit in eos extemplo. et hoc vidi sapientiam sub sole: & magna est ad me. civitas parva & viri in ea pauci: & veniet rex magnus & circundabit eam & edificabit in eam aggeres magnos: & invenerit in ea virum pauperem sapientem. & salvabit ipse civitatem in sapientia sua. & homo non recordatus est simul viri pauperis illius. & dixi ego bona sapientia super potentiam. & sapientia pauperis contempta: & sermones eius non sunt auditi. Sermones sapientium in quiete audiuntur super clamorem potentium in stultitiis. bona sapientia super vasa belli. & peccans unus perdet bonitatem multam.

Musce morientes corrumpunt condimentum olei dulcedinis. preciosus paucus

C D A

σοφίας ὑπὲρ δόξαν ἀφροσύνης μεγάλης. καρδία σοφοῦ εἰς δεξιὸν αὐτοῦ, καὶ καρδία ἄφρονος εἰς ἀριστερὸν αὐτοῦ. καί γε ἐν ὁδῷ ὅταν ἄφρων πορεύηται καρδία αὐτοῦ ὑστερήσει, καὶ ἃ λογιεῖται πάντα ἀφροσύνη ἐστίν. ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῇ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφῇς, ὅτι ἴαμα καταπαύσει ἁμαρτίας μεγάλας. ἔστι πονηρία ἣν εἶδον ὑπὸ τὸν ἥλιον ὡς ἀκούσιον ὃ ἐξῆλθεν ἀπὸ προσώπου τοῦ ἐξουσιάζοντος. ἐδόθη ὁ ἄφρων ἐν ὕψεσι μεγάλοις, καὶ πλούσιοι ἐν ταπεινῷ καθήσονται. εἶδον δούλους ἐφ᾽ ἵππους καὶ ἄρχοντας πορευομένους ὡς δούλους ἐπὶ τῆς γῆς. ὁ ὀρύσσων βόθρον, ἐν αὐτῷ ἐμπεσεῖται, καὶ καθαιροῦντα φραγμὸν δήξεται αὐτὸν ὄφις. ἐξαίρων λίθους διαπονηθήσεται ἐν αὐτοῖς. σχίζων ξύλα κινδυνεύσει ἐν αὐτοῖς. ἐὰν ἐκπέσῃ τὸ σιδήριον, καὶ αὐτὸς πρόσωπον ἐτάραξε, καὶ δυνάμεις δυναμώσει, καὶ περισσεία τῷ ἀνδρὶ οὐ σοφία. ἐὰν δάκῃ ὁ ὄφις ἐν οὐ ψιθυρισμῷ, καὶ οὐκ ἔστι περισσεία τῷ ἐπᾴδοντι. λόγοι στόματος σοφοῦ χάρις, καὶ χείλη ἄφρονος καταποντιοῦσιν αὐτόν. ἀρχὴ λόγων στόματος αὐτοῦ ἀφροσύνη, καὶ ἔσχατον στόματος αὐτοῦ περιφέρεια πονηρά. καὶ ὁ ἄφρων πληθύνει λόγους. οὐκ ἔγνω ὁ ἄνθρωπος τί τὸ γενόμενον καὶ τί τὸ ἐσόμενον, ὅτι ὀπίσω αὐτοῦ τίς ἀναγγελεῖ αὐτῷ. μόχθος τῶν ἀφρόνων κοπώσει αὐτούς, ὃς οὐκ ἔγνω τοῦ πορευθῆναι εἰς πόλιν. οὐαί σοι πόλις, ἧς ὁ βασιλεύς σου νεώτερος, καὶ οἱ ἄρχοντές σου ἐν πρωΐᾳ ἐσθίουσι. μακαρία σὺ γῆ, ἧς ὁ βασιλεύς σου υἱὸς ἐλευθέρων, καὶ οἱ ἄρχοντές σου πρὸς καιρὸν φάγονται ἐν δυνάμει, καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται. ἐν ὀκνηρίαις ταπεινωθήσεται ἡ δόκωσις, καὶ ἐν ἀργίᾳ χειρῶν στάξει ἡ οἰκία. εἰς γέλωτα ποιοῦσιν ἄρτον καὶ οἶνον εὐφρανθῆναι ζῶντας, καὶ τοῦ ἀργυρίου ὑπακούσεται σὺν τὰ πάντα. καί γε ἐν συνειδήσει σου βασιλέα μὴ καταράσῃ, καὶ ἐν ταμιείοις κοιτώνων σου μὴ καταράσῃ πλούσιον. ὅτι πετεινὸν τοῦ οὐρανοῦ ἀποίσει τὴν φωνήν σου, καὶ ὁ ἔχων πτέρυγας ἀπαγγελεῖ λόγον σου. Ca.11.

sapientie super gloriam stultitie magne. cor sapientis in dextrum eius. & cor stulti in sinistrum illius. et in via cum stultus ambulaverit cor eius posteriorabit: et cogitabit omnia stultitia sunt. si spiritus potestatem habentis ascenderit in te: locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata magna. est malum quod vidi sub sole tanquam invitum quod exiit a facie potestatem habentis. datus est stultus in sublimitatibus magnis & divites in humili sedebunt. vidi servos in equis: & principes ambulantes ut servos super terram. qui fodit foveam: in ea incidet: & dissipantem sepem mordebit eum coluber: qui tollit lapides laborabit in eis. Qui scindit ligna periclitabitur in eis. si ceciderit ferrum: & ipse faciem turbavit. & potentias confirmabit: & abundantia viro cum sapientia. si momorderit coluber in non murmure: & non est aliquid amplius incantanti. verba oris sapientis gratia: & labia stulti precipitabunt eum. initium oris eius stulticia: & novissime oris illius divagatio mala. & stultus multiplicabit verba. non novit homo quid factum est & quid futurum est: quia post eum quis nunciabit ei. labor stultorum affliget eos: qui non novit pergere in civitatem. ve tibi civitas: cuius rex tuus iunior: & principes tui in hora matutina comedunt. beata tu terra: cuius rex tuus filius liberorum: & principes tui ad tempus vescent in potentia: & non confundent. in pigritiis humiliabit contignatio: & in segnicie manuum perstillabit domus. in risum faciunt panem & vinum letificat viventes: & argento obediet simul omnia. et tu in conscientia tua regi non detrahas: & in recessibus cubiculi tui ne maledixeris diviti. quia volatile celi portabit vocem tuam: & quod habet pennas annunciabit sermonem tuum.

B C D

Pro. 26. Eccl. 27.d.

parvaque gloria ad tempus stultitia. Cor sapientis in dextera eius & cor stulti in sinistra illius. Sed & in via stultus ambulans cum ipse insipiens sit omnes stultos estimat. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te: locum tuum ne dimiseris: quia curatio faciet cessare peccata maxima. Est malum quod vidi sub sole: quasi per errorem egrediens a facie principis. Positum stultum in dignitate sublimi: & divites sedere deorsum. Vidi servos in equis: & principes ambulantes super terram quasi servos. Qui fodit foveam incidet in eam: & qui dissipat sepem mordebit eum coluber. Qui transfert lapides affligetur in eis: & qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. Si retusum fuerit ferrum: & hoc non ut prius sed hebetatum fuerit multo labore exacuetur: & post industriam sequetur sapientia. Si mordeat serpens in silentio: nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Verba oris sapientis gratia: & labia insipientis precipitabunt eum. Initium verborum eius stulticia: & novissimum oris illius error pessimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante se fuerit: & quid post se futurum sit: quis ei poterit indicare? Labor stultorum affliget eos: qui nesciunt in urbem pergere. Ve tibi terra cuius rex est puer & cuius principes mane comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est: & cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum & non ad luxuriam. In pigritiis humiliabitur contignatio: & in infirmitate manuum perstillabit domus. In risum faciunt panem & vinum ut epulentur bibentes. Et pecunie obediunt omnia. In cogitatione tua regi ne detrahas: & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia & aves celi portabunt vocem tuam: & qui habent pennas annunciabunt sententiam. 11.

מכבוד סכלות מעט: לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו: וגם בדרך כשהסכל הלך לבו חסר ואמר לכל סכל הוא: אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנח כי מרפא יניח חטאים גדולים: יש רעה ראיתי תחת השמש כשגגה שיצא מלפני השליט: נתן הסכל במרומים רבים ועשירים בשפל ישבו: ראיתי עבדים על סוסים ושרים הלכים כעבדים על הארץ: חפר גומץ בו יפול ופרץ גדר ישכנו נחש: מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם: אם קהה הברזל והוא לא פנים קלקל וחילים יגבר ויתרון הכשר חכמה: אם ישך הנחש בלוא לחש ואין יתרון לבעל הלשון: דברי פי חכם חן ושפתות כסיל תבלענו: תחלת דברי פיהו סכלות ואחרית פיהו הוללות רעה: והסכל ירבה דברים לא ידע האדם מה שיהיה ואשר יהיה מאחריו מי יגיד לו: עמל הכסילים תיגענו אשר לא ידע ללכת אל עיר: אי לך ארץ שמלכך נער ושריך בבקר יאכלו: אשריך ארץ שמלכך בן חורים ושריך בעת יאכלו בגבורה ולא בשתי: בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית: לשחוק עשים לחם ויין ישמח חיים והכסף יענה את הכל: גם במדעך מלך אל תקלל ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר כי עוף השמים יוליך את הקול ובעל הכנפים יגיד דבר:

כבד · ימן · שמאל · סכל · הלך · משל · עלה · קום · נוח · רפא · גדל · ראה · יצא · פנה · שלט · רום · רכב · עשר · שור · הלך · גמץ · נפל · פרץ · נשך · נחש · נסע · עצב · סכן · קהה · גבר · כשר · לשן · חנן · בלע · חלל · הלל · רבה · היה · נגד · יגע · הלך · מלך · שור · אכל · גבר · שתה · מכך · מקרה · דלף · שחק · שמח · ענה · ידע · קלל · שכב · עשר · כנף · נגד

Cap.xi.

שלח לחמך על פני המים כי ברב הימים תמצאנו: תן חלק לשבעה וגם לשמונה כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ: אם ימלאו העבים גשם על הארץ יריקו ואם יפול עץ בדרום ואם בצפון מקום שיפול העץ שם יהוא: שמר רוח לא יזרע וראה בעבים לא יקצור: כאשר אינך יודע מה דרך הרוח כעצמים בבטן המלאה ככה לא תדע את מעשה האלהים אשר יעשה את הכל: בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים: ומתוק האור וטוב לעינים לראות את השמש: כי אם שנים הרבה יחיה האדם בכלם ישמח ויזכר את ימי החשך כי הרבה יהיו כל שבא הבל: שמח בחור בילדותיך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראי עיניך ודע כי על כל אלה יביאך האלהים במשפט:

Cap.xij.

והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך כי הילדות והשחרות הבל: וזכר את בוראיך בימי בחורתיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ: עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח והכוכבים ושבו העבים אחר הגשם: ביום שיזעו שמרי הבית והתעותו אנשי החיל ובטלו הטחנות כי מעטו וחשכו הראות בארבות: וסגרו דלתים בשוק בשפל קול הטחנה ויקום לקול הצפור

Mitte panem tuū sup trāseuntes aqs: quia post tpa multa inuenies illū. Da partem septem necnō & octo: qa ignoras quid futurum sit mali super terram. Si replete fuerint nubes: imbrē sup terrā effundent. Si ceciderit lignū ad austrū aut ad aquilonē: in quocūq loco ceciderit ibi erit. Qui obseruat ventū nō seminat & qui considerat nubes nunq metet. Quomō ignoras q sit via spūs & qua rōne cōpingātur ossa in ventre pregnantis: sic nescis opera dei qui fabricator est omniū. Mane semina semen tuum & vespere ne cesset manus tua: qa nescis quid magis oriatur hoc aut illud: & si vtrumq simul melius erit. Dulce lumen: & delectabile est oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo & in his omnibus letus fuerit: meminisse debet tenebrosi tēpis & dierū multorū q cū venerint: vanitatis arguētur pterita. Letare ergo iuuenis i adolescētia tua: & in bono sit cor tuū in dieb9 iuuētutis tue & ambula i viis cordis tui: & in intuitu oculoꝝ tuorū: & scito q pro oīb9 his adducet te deus in iudiciū.

Aufer irā a corde 12. tuo: & amoue maliciam a carne tua. Adolescentia eni & voluptas vane sunt. Memento creatoris tui in diebus iuuētutis tue: anteq veniat tempus afflictionis tue: & appropinquēt anni de qbus dicas non mihi placent. Anteq tenebrescant sol & lumen & stelle & luna: & reuertantur nubes post pluuiam. Qn cōmouebūtur custodes dom9: & nutabūt viri fortissimi: & ociose erunt molentes in minuto numero: & tenebrescēt videtes p foramina: & claudēt ostia in platea in humilitate vocis molentis: & consurgēt ad vocem volucris

Mitte panē tuū in faciē aque: q: in multitudine dierū inuenies eū. Da partē septē: et octo: q: nō cognoscis qd erit malū sup terrā. Si replete fuerit nubes imbre sup terrā effundēt. Et si ceciderit lignū in austro: & si in borea: in loco vbi ceciderit lignū illic erit. Q obseruat vētū nō seminabit: & q aspicit in nubib9 nō metet. In qb9 nō est cognoscēs q via spūs. sicut ossa in vētre pregnātis: sic nō cognoscis opa dei: q̄cūq faciet cūcta. In hora matutina semina semē tuū. & in vespertina ne cesset man9 tua. q: nō cognoscis quod oriet an hoc an illud: & si duo simul: bona. & dulce lumē: & bonū oculis aspicere simul solē q: & si anos multos viuet homo in oibus illis letus erit & memor erit dierū tenebraꝝ: q multi erūt: omne qd venit vanitas. Letare iuuenis in adolescētia tua: & bñfaciat tibi cor tuū in dieb9 iuuētutis tue. & ambula in vijs cordis tui irreprehēsibilis: & in intuitu oculoꝝ tuoꝝ. & cognosce q in his oib9 ducet te deus in iudiciū. C.12

Aufer irā a corde tuo: & amoue maliciā a carne tua: q adolescētia & amētia vanitas. & memēto ei9 q posuit te in diebus iuuētutis tue. vsq quo nō veniāt dies malitie. & puenient anni in qb9 dices: nō est mihi in eis voluntas. vsq quo nō tenebrescat sol & lumē & luna & stelle. & cōuertāt nubes post pluuiā in dieb9 q̄ cōmouebunt custodes dom9: & puertēt viri potētie: & ociose fuerūt molētes q diminute fuerūt. & tenebrescēt q vidēt in foraminib9 & claudēt hostiā in platea in infirmitate vocis molētis. & cōsurget ad vocē passeris

Μετάστειλον τὸν ἄρτον σου ἐπὶ πρόσωπον τοῦ ὕδατος, ὅτι ἐν πλήθει τῶν ἡμερῶν εὑρήσεις αὐτόν. δὸς μερίδα τοῖς ἑπτά, καί γε τοῖς ὀκτώ, ὅτι οὐ γινώσκεις τί ἔσται πονηρὸν ἐπὶ τὴν γῆν. ἐὰν πληρωθῶσι τὰ νέφη ὑετοῦ ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέουσιν. καὶ ἐὰν πέσῃ ξύλον ἐν τῷ νότῳ, καὶ ἐὰν ἐν τῷ βορρᾶ, τόπῳ οὗ πεσεῖται τὸ ξύλον ἐκεῖ ἔσται. τηρῶν ἄνεμον οὐ σπερεῖ, καὶ βλέπων ἐν ταῖς νεφέλαις οὐ θερίσει. ἐν οἷς οὐκ ἔστι γινώσκων τίς ἡ ὁδὸς τοῦ πνεύματος. ὡς ὀστᾶ ἐν γαστρὶ τῆς κυοφορούσης, οὕτως οὐ γνώσῃ τὰ ποιήματα τοῦ θεοῦ, ὅσα ποιήσει τὰ σύμπαντα. ἐν πρωΐᾳ σπεῖρον τὸ σπέρμα σου, καὶ ἐν ἑσπέρᾳ μὴ ἀφέτω ἡ χείρ σου. ὅτι οὐ γινώσκεις ποῖον στοιχήσει ἢ τοῦτο ἢ τοῦτο, καὶ ἐὰν τὰ δύο ἐπὶ τὸ αὐτό, ἀγαθά. καὶ γλυκὺ τὸ φῶς, καὶ ἀγαθὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ βλέπειν σὺν τὸν ἥλιον. ὅτι καὶ ἐὰν ἔτη πολλὰ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἐν πᾶσιν αὐτοῖς εὐφρανθήσεται, καὶ μνησθήσεται τὰς ἡμέρας τοῦ σκότους, ὅτι πολλαὶ ἔσονται, πᾶν τὸ ἐρχόμενον ματαιότης. Εὐφραίνου νεανίσκε ἐν νεότητί σου, καὶ ἀγαθυνάτω σε ἡ καρδία σου ἐν ἡμέραις νεότητός σου. καὶ περιπάτει ἐν ὁδοῖς καρδίας σου ἄμωμος, καὶ ἐν ὁράσει ὀφθαλμῶν σου. καὶ γνῶθι ὅτι ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἄξει σε ὁ θεὸς ἐν κρίσει.

Καὶ ἀπόστησον θυμὸν ἀπὸ καρδίας σου, καὶ παράγαγε πονηρίαν ἀπὸ σαρκός σου, ὅτι ἡ νεότης καὶ ἡ ἄνοια ματαιότης. καὶ μνήσθητι τοῦ κτίσαντός σε ἐν ἡμέραις νεότητός σου. ἕως ὅτου μὴ ἔλθωσιν ἡμέραι τῆς κακίας, καὶ φθάσωσιν ἔτη ἐν οἷς ἐρεῖς, οὐκ ἔστι μοι ἐν αὐτοῖς θέλημα. ἕως οὗ μὴ σκοτισθῇ ὁ ἥλιος καὶ τὸ φῶς καὶ ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες. καὶ ἐπιστρέψωσι τὰ νέφη ὀπίσω τοῦ ὑετοῦ. ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἂν σαλευθῶσι φύλακες τῆς οἰκίας, καὶ διαστραφῶσιν ἄνδρες τῆς δυνάμεως, καὶ ἤργησαν αἱ ἀλήθουσαι ὅτι ὠλιγώθησαν. καὶ σκοτάσουσιν αἱ βλέπουσαι ἐν ταῖς ὀπαῖς, καὶ κλείσουσι θύρας ἐν ἀγορᾷ ἐν ἀσθενείᾳ φωνῆς τῆς ἀληθούσης. καὶ ἀναστήσεται εἰς φωνὴν τοῦ στρουθίου

καὶ ταπεινωθήσονται πᾶσαι αἱ θυγατέρες τοῦ ᾄσματος. καί γε ἀπὸ ὕψους ὄψονται, καὶ θάμβοι ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ἀνθήσῃ τὸ ἀμύγδαλον, καὶ παχυνθῇ ἡ ἀκρίς, καὶ διασκεδασθῇ ἡ κάππαρις. ὅτι ἐπορεύθη ὁ ἄνθρωπος εἰς οἶκον αἰῶνος αὐτοῦ, καὶ ἐκύκλωσαν ἐν ἀγορᾷ οἱ κοπτόμενοι. ἕως οὗ μὴ ἀνατραπῇ τὸ σχοινίον τοῦ ἀργυρίου, καὶ συνθλιβῇ τὸ ἀνθέμιον τοῦ χρυσίου, καὶ συντριβῇ ἡ ὑδρία ἐπὶ τὴν πηγήν. καὶ συντροχάσῃ ὁ τροχὸς ἐπὶ τὸν λάκκον, καὶ ἐπιστρέψῃ ὁ χοῦς ἐπὶ τὴν γῆν ὡς ἦν. καὶ τὸ πνεῦμα ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν θεὸν ὃς ἔδωκεν αὐτό. Ματαιότης ματαιοτήτων εἶπεν ὁ ἐκκλησιαστής, τὰ πάντα ματαιότης. καὶ περισσὸν ὅτι ἐγένετο ἐκκλησιαστὴς σοφός. καὶ ἐδίδαξε γνῶσιν τὸν λαόν. καὶ οὖς ἐξιχνιάσεται κόσμιον παραβολῶν. πολλὰ ἐζήτησεν ἐκκλησιαστὴς τοῦ εὑρεῖν λόγους θελήματος καὶ γεγραμμένον εὐθύτητος λόγους ἀληθείας. λόγοι σοφῶν ὡς τὰ βούκεντρα. καὶ ὡς ἧλοι πεφυτευμένοι, οἳ παρὰ τῶν συνθεμάτων ἐδόθησαν ἐκ ποιμένος ἑνὸς περισσὸν ἐξ αὐτῶν. υἱέ μου φύλαξαι τοῦ ποιῆσαι βιβλία πολλά. οὐκ ἔστι περασμός, καὶ μελέτη πολλὴ κόπωσις σαρκός. τέλος λόγου, τὸ πᾶν ἄκουε. τὸν θεὸν φοβοῦ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε. ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος. ὅτι σύμπαν τὸ ποίημα ἄξει ὁ θεὸς ἐν κρίσει. ἐν παντὶ παρεωραμένῳ, ἐὰν ἀγαθὸν καὶ ἐὰν πονηρόν.

& humiliabunt oēs filie cantus. et ab excelso videbūt. & pauores in via: & florebit amygdal9: & impinguet locusta. & dissipet capparis: qm iuit homo in domū seculi sui: & circuerūt in platea plāgentes. vsq quo nō euertat funicul9 argēti & cōprimat aurū electū. & coterat hydria sup fonte. & coaretetur rota sup lacū: & reuertat puluis in terrā vt erat. & spūs redeat ad deū q dedit illū. Uanitas vanitatū dixit ecclesiastes oīa vanitas. & supfluū qm fuit ecclesiastes sapiēs. & docuit cognitionē pplm. & auris inuestigabit ornatū parabolaꝝ. multa qsiuit ecclesiastes vt inueniret sermōes volūtatis & qd scriptū est rectitudinis sermōes veritatis. Sermōes sapiētū vt stimuli boū. & vt claui plātati: q a psedentib9 dati sunt de pastore vno superfluū ex his: fili mi caue facere libros multos nō est finis & meditatio multa labor carnis. Finis sermōis: oē audi: deū time: & mādata ei9 obserua. qm hoc ois homo. quia omne opus ducet de9 in iudicio. in omni neglecto si bonū & si malum.

et obsurdescent oēs filie carminis. Excelsa qq timebūt & formidabūt in via: florebit amygdalus: ipinguabitur locusta & dissipabitur capparis. Qm ibit hō in domū eternitatis sue: & circuibunt in platea plangentes. Antequam rūpatur funiculus argēte9 & recurrat vitta aurea & cōteratur hydria sup fontē: & cōfrigatur rota sup cisternā: & reuertatur puluis in terrā suam vnde erat: & spiritus redeat ad deum qui dedit illū. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes: & oīa vanitas. Cumq esset sapiētissim9 ecclesiastes docuit pplm & enarrauit q fecerat: & inuestigās cōposuit parabolas multas: quesiuit verba vtilia & cōscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. Verba sapientiū sicut stimuli & q̄si claui in altū defixi: q p magistroꝝ cōsiliū data sunt a pastore vno. His amplius fili mi ne reqras. Faciendi plures libros null9 est finis: frequensq meditatio: carnis afflictio ē. Finē loquēdi pariter omnes audiamus. Deū time & mandata eius obserua. Hoc est omis homo. Cuncta que fiūt adducet deus in iudiciū pro omni abscondito siue bonū siue malum sit.

Explicit liber ecclesiastes.

ויחתו כל בנות השיר: גם מגבה יראו וחתחתים בדרך וינאץ השקד ויסתבל החגב ותפר האביונה כי הלך האדם אל בית עולמו וסבבו בשוק הסופדים: עד אשר לא ירתק חבל הכסף ותרץ גלת הזהב ותשבר כד על המבוע ונרץ הגלגל אל הבור: וישב העפר על הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה: הבל הבלים אמר הקוהלת הכל הבל: ויתר שהיה קהלת חכם עוד למד דעת את העם ואזן וחקר תקן משלים הרבה: בקש קהלת למצא דברי חפץ וכתוב ישר דברי אמת: דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד: ויתר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגעת בשר: סוף דבר הכל נשמע את האלהים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם: כי את כל מעשה האלהים יבא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע:

CANTICVM CANTICORVM.

ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ.

Canticū cāticoꝝ: qđ est salomoni. osculetur me ab osculis oris sui. qm bona vbera tua sup vinū. & odor vnguētoꝝ tuoꝝ sup oia aromata vnguētū euacuatū nomē tuū. ppē hoc adolescētule dilexerūt te: traxerūt me. post te in odorē vnguētoꝝ tuoꝝ curremꝰ. introduxit me rex in cellariū suū. exultem9 & letemur in te. diligem9 vbera tua super vinū. rectitudo dilexit te: nigra sum & formosa filie hierusalē. sicut tabernacula cedar.

Ἆσμα ᾀσμάτων, ὅ ἐστι τῷ Σαλομῶν. φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων στόματος αὐτοῦ. ὅτι ἀγαθοὶ μαστοί σου ὑπὲρ οἶνον. καὶ ὀσμὴ μύρων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα μύρον ἐκκενωθὲν ὄνομά σου. διὰ τοῦτο νεάνιδες ἠγάπησάν σε, εἵλκυσάν με. ὀπίσω σου εἰς ὀσμὴν μύρων σου δραμοῦμεν. εἰσήνεγκέ με ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ταμιεῖον αὐτοῦ. ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν σοί. ἀγαπήσομεν μαστούς σου ὑπὲρ οἶνον. εὐθύτης ἠγάπησέ σε, μέλαινα εἰμὶ καὶ καλὴ θυγατέρες Ἱερουσαλήμ. ὡς σκηνώματα Κηδάρ.

Incipit canticum canticorum

Osculetur me ab osculis oris sui: quia meliora sunt vbera tua vino fragrātia vnguētis optimis. Oleū effusum nomen tuū: ideo adolescentule dilexerūt te. Trahe me post te: curremus. Introduxit me rex i cellaria sua. Exultabim9 & letabimur in te: memores vberū tuoꝝ sup vinū. Recti diligūt te. Nigra sum sed formosa filie hierusalem sicut tabernacula cedar:

Cap.j.

שיר השירים אשר לשלמה: ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין: לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך: משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזכירה דדיך מיין מישרים אהבוך: שחורה אני ונאוה בנות ירושלם כאהלי קדר

sicut pelles salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim: quia decolorauit me sol. Filii matris mee pugnauerūt cōtra me: posuerunt me custodem in vineis. Vineam meam non custodiui. Indica mihi quem diligit anima mea: vbi pascas: vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres egredere & abi post vestigia gregū tuorum & pasce hedos tuos iuxta tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus pharaonis assimilaui te amica mea. Pulchre sunt gene tue sicut turturis: collū tuū sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi: vermiculatas argento. Dum esset rex in accubitu suo nardus mea dedit odorem suū. Fasciculus myrrhe dilectus meus mihi: inter vbera mea cōmorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi: in vineis engaddi. Ecce tu pulchra es amica mea: ecce tu pulchra: ocli tui colūbarum. Ecce tu pulcher es dilecte mi & decorus. Lectulus nr̄ floridus: tigna domorū nr̄arum cedrina: laquearia nostra cupressina. 2.

Ego flos campi & lilium conuallium. Sicut lilium inter spinas sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna syluarū: sic dilectus meus inter filios. Sub vmbra illius quē desideraueram sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me in cellā vinariā: ordinauit in me charitatē. Fulcite me floribus: stipate me malis: quia amore lāgueo. Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos filie hierusalem per capreas ceruosq3 camporū: ne suscitetis neq3 euigilare faciatis dilectam quousq3 ipsa velit. Vox dilecti mei: ecce iste venit saliens in montibus

transilies colles. Similis est dilectus meus capree hinnuloq3 ceruorum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras: prospiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi. Surge & propera amica mea formosa mea & veni. Iam enim hyems transiit imber abiit & recessit. Flores apparuerunt in terra: tempus putatiōis aduenit. Vox turturis audita est in terra nostra. Ficus protulit grossos suos. Vinee florentes dederunt odorem. Surge propera amica mea speciosa mea & veni: columba mea in foraminibus petre in cauerna macerie. Ostende mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis: & facies tua decora. Capite nobis vulpes paruulas q̄ demoliūtur vineas. Nam vinea nr̄a floruit. Dilectus meus mihi: & ego illi qui pascitur inter lilia: donec aspiret dies: & inclinētur vmbre. Reuertere: similis esto dilecte mi capree hinnuloq3 ceruorum super montes bethel. 3.

In lectulo meo per noctem quesiui quem diligit anima mea. Quesiui illum & non inueni. Surgam & circuibo ciuitatē: per vicos & plateas querā quē diligit anima mea. Quesiui illum & non inueni. Inuenerunt me vigiles qui custodiūt ciuitatem. Num quem diligit anima mea vidistis? Paululum cum pertransissem eos: inueni quē diligit anima mea. Tenui eum nec dimittā: donec introducā illum in domū matris mee: & in cubiculum genitricis mee. Adiuro vos filie hierusalem per capreas ceruosq3 camporū ne suscitetis neq3 euigilare faciatis

את האהבה עד שתחפץ: מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת רוכל: הנה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל: כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות: אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון: עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרכבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם: צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

Cap. iiii. הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: כחוט השני שפתותיך ומדברך נאוה כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך: כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים: שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים: עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה: כלך יפה רעיתי ומום אין בך: אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה מראש שניר וחרמון ממענות אריות מהררי נמרים: לבבתני אחתי כלה לבבתני באחת מעיניך באחד

dilectam donec ipsa velit. Que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhe & thuris & universi pulveris pigmentarii. En lectulum salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis israel: omnes tenentes gladios & ad bella doctissimi. Uniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Ferculum fecit sibi rex salomon de lignis libani. Columnas eius fecit argenteas: reclinatorium aureum: ascensum purpureum: media charitate constravit propter filias hierusalem. Egredimini filie sion & videte regem salomonem in diademate quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius: & in die leticie cordis eius. 4.

Quam pulchra es amica mea: quam pulchra es. Oculi tui columbarum: absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum que ascenderunt de monte galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum que ascenderunt de lavacro. Omnes gemellis fetibus: & sterilis non est inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua: & eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici: ita gene tue absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris david collum tuum que edificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea: omnis armatura fortium. Duo ubera tua sicut duo hinnuli capree gemelli qui pascuntur in liliis: donec aspiret dies & inclinentur umbre. Vadam ad montem myrrhe: & ad collem thuris. Tota pulchra es amica mea & macula non est in te. Veni de libano sponsa mea: veni de libano: veni coronaberis de capite amana: de vertice sanir & hermon: de cubilibus leonum de montibus pardorum. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa: vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum: & in uno

dilectionem donec voluerit. que ista que ascendit a deserto: sicut trunci fumi euaporata myrrham et thus ab omnibus pulveribus unguentarii. ecce lectulus salomonis: sexaginta potentes in circuitu eius ex potentibus israel: omnes tenentes gladium docti bellum. vir ense eius super femur suum a timore in noctibus. ferculum fecit sibi rex salomon de lignis libani. columnas eius fecit argenti: et reclinatorium eius aureum. ascensus eius purpura. interius eius lapidibus stratum dilectione a filiabus hierusalem. egredimini et videte filie sion in rege salomone in corona qua coronavit eum mater sua in die desponsationis illius: et in die leticie cordis eius. Ca. 4. Ecce es pulchra amica mea: ecce es pulchra. oculi tui columbe extra silentium. capilli tui sicut greges caprarum que revelate sunt a galaad. dentes tui sicut greges tonsarum que ascenderunt de lavacro: omnes gemellis fetibus et sterilis non est in eis. sicut funiculus coccineus labia tua et eloquium tuum decorum. sicut cortex mali punici: malum tuum extra silentium tuum. sicut turris david collum tuum: quod edificatum in thalphioth. mille clypei pendent super eam omnia iacula potentium. duo ubera tua sicut duo hinnuli gemelli capree qui pascuntur in liliis. donec aspiret dies et moveantur umbre. vadam mihi ad montem myrrhe et ad collem thuris. tota pulchra es amica mea et macula non est in te. veni de libano sponsa veni de libano. venies et transibis a principio fidei. de capite sanir et hermon de cubilibus leonum de montibus pardorum. stupefecisti nos soror mea: sponsa. stupefecisti nos uno ab oculis tuis. in uno

τὴν ἀγάπην ἕως ἂν θελήσῃ. τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα ἀπὸ τῆς ἐρήμου, ὡς στελέχη καπνοῦ τεθυμιαμένη σμύρναν καὶ λίβανον ἀπὸ πάντων κονιορτῶν μυρεψοῦ. ἰδοὺ ἡ κλίνη τοῦ σολομῶντος, ἑξήκοντα δυνατοὶ κύκλῳ αὐτῆς ἀπὸ δυνατῶν ἰσραήλ, πάντες κατέχοντες ῥομφαίαν δεδιδαγμένοι πόλεμον. ἀνὴρ ῥομφαία αὐτοῦ ἐπὶ μηρὸν αὐτοῦ ἀπὸ θάμβους ἐν νυξί. φορεῖον ἐποίησεν ἑαυτῷ ὁ βασιλεὺς σολομὼν ἀπὸ ξύλων τοῦ λιβάνου. στύλους αὐτοῦ ἐποίησεν ἀργύριον, καὶ ἀνάκλιτον αὐτοῦ χρυσεῖον. ἐπίβασις αὐτοῦ πορφύρα. ἐντὸς αὐτοῦ λιθόστρωτον ἀγάπην ἀπὸ θυγατέρων ἱερουσαλήμ. ἐξέλθετε καὶ ἴδετε θυγατέρες σιὼν ἐν τῷ βασιλεῖ σολομῶντι ἐν τῷ στεφάνῳ ᾧ ἐστεφάνωσεν αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ νυμφεύσεως αὐτοῦ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ εὐφροσύνης καρδίας αὐτοῦ.

Ca. 4.

Ἰδοὺ εἶ καλὴ ἡ πλησίον μου, ἰδοὺ εἶ καλή. ὀφθαλμοί σου περιστεραὶ ἐκτὸς τῆς σιωπήσεως. τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν, αἳ ἀπεκαλύφθησαν ἀπὸ τοῦ γαλαάδ. ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων αἳ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ, αἱ πᾶσαι διδυμεύουσαι καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς. ὡς σπαρτίον κόκκινον χείλη σου καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία. ὡς λέπυρον τῆς ῥόας, μῆλόν σου ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου. ὡς πύργος δαυὶδ τράχηλός σου, ὁ ᾠκοδομημένος εἰς θαλπιώθ. χίλιοι θυρεοὶ κρέμανται ἐπ᾽ αὐτόν, πᾶσαι βολίδες τῶν δυνατῶν. δύο μαστοί σου ὡς δύο νεβροὶ δίδυμοι δορκάδος οἱ νεμόμενοι ἐν κρίνοις. ἕως οὗ διαπνεύσῃ ἡ ἡμέρα καὶ κινηθῶσιν αἱ σκιαί, πορεύσομαι ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄρος τῆς σμύρνης καὶ πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ λιβάνου. ὅλη καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί. δεῦρο ἀπὸ λιβάνου νύμφη, δεῦρο ἀπὸ λιβάνου. ἐλεύσῃ καὶ διελεύσῃ ἀπὸ ἀρχῆς πίστεως, ἀπὸ κεφαλῆς σανὶρ καὶ ἀερμών, ἀπὸ μανδρῶν λεόντων, ἀπὸ ὀρέων παρδάλεων. ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἀδελφή μου, νύμφη. ἐκαρδίωσας ἡμᾶς ἑνὶ ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ἐν μιᾷ

torque colli tui. quid pulchra facta sunt ubera tua soror mea: sponsa. quid pulchra facta sunt ubera tua a vino et odor vestimentorum tuorum super omnia aromata. favum distillant labia tua sponsa. mel et lac sub lingua tua: et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. hortus conclusus soror mea: sponsa. hortus conclusus. fons signatus. emissiones tue paradisus malorum punicorum cum fructu pomorum. cypri cum nardis. nardus et crocus: fistula et cinnamomum cum universis lignis libani: myrrha aloth cum omnibus primis unguentis: fons hortorum. puteus aque viventis et strepentis de libano. surge borea: et veni note: perfla hortum meum. et fluant aromata mea. Ca. 5. Descendat nepos meus in hortum suum. et comedat fructum pomorum suorum. ingressus sum in hortum meum soror mea sponsa. vindemiavi myrrham meam cum aromatibus meis. comedi panem meum cum melle meo. bibi vinum meum cum lacte meo. comedite amici et bibite et inebriamini nepotes. ego dormio: et cor meum vigilat. vox nepotis mei pulsat ad portam. aperi mihi soror mea amica mea. columba mea perfecta mea. quia caput meum plenum est rore: et cincinni mei guttis noctis. exui tunicam meam, quomodo induam eam? lavi pedes meos: quomodo inquinabo illos? nepos meus misit manum suam a foramine: et venter meus turbatus est super illum. surrexi ego ut aperirem nepoti meo. manus mee stillaverunt myrrham. digiti mei myrrha pleni super manum pessuli. aperui ego nepoti meo. nepos meus transivit. anima mea exivit in sermone eius. quesivi illum et non inveni illum. vocavi eum et non audivit me. invenerunt me custodes qui circumeunt in civitate. percusserunt me: vulneraverunt me. tulerunt theristrum meum a me custodes murorum. adiuravi

ἐνθέματι τραχήλου σου. τί ἐκαλλιώθησαν μαστοί σου ἀδελφή μου νύμφη. τί ἐκαλλιώθησαν μαστοί σου ἀπὸ οἴνου, καὶ ὀσμὴ ἱματίων σου ὑπὲρ πάντα τὰ ἀρώματα. κηρίον ἀποστάζουσι χείλη σου νύμφη, μέλι καὶ γάλα ὑπὸ τὴν γλῶσσάν σου. καὶ ὀσμὴ ἱματίων σου ὡς ὀσμὴ λιβάνου. κῆπος κεκλεισμένος ἀδελφή μου νύμφη, κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη. ἀποστολαί σου παράδεισος ῥοῶν μετὰ καρποῦ ἀκροδρύων. κύπροι μετὰ νάρδων. νάρδος καὶ κρόκος, κάλαμος καὶ κιννάμωμον μετὰ πάντων ξύλων τοῦ λιβάνου, σμύρνα ἀλὸθ μετὰ πάντων τῶν πρώτων μύρων. πηγὴ κήπων. φρέαρ ὕδατος ζῶντος καὶ ῥοιζοῦντος ἀπὸ τοῦ λιβάνου. ἐξεγέρθητι βορρᾶ, καὶ ἔρχου νότε, διάπνευσον κῆπόν μου, καὶ ῥευσάτωσαν ἀρώματά μου.

Ca. 5.

Καταβήτω ἀδελφιδός μου εἰς κῆπον αὐτοῦ, καὶ φαγέτω καρπὸν ἀκροδρύων αὐτοῦ. εἰσῆλθον εἰς κῆπόν μου ἀδελφή μου νύμφη. ἐτρύγησα σμύρναν μου μετὰ ἀρωμάτων μου. ἔφαγον ἄρτον μου μετὰ μέλιτός μου. ἔπιον οἶνόν μου μετὰ γάλακτός μου. φάγετε οἱ πλησίον καὶ πίετε καὶ μεθύσθητε ἀδελφοί. ἐγὼ καθεύδω, καὶ ἡ καρδία μου ἀγρυπνεῖ. φωνὴ ἀδελφιδοῦ μου κρούει ἐπὶ τὴν θύραν. ἄνοιξόν μοι ἀδελφή μου ἡ πλησίον μου, περιστερά μου τελεία μου. ὅτι ἡ κεφαλή μου ἐπλήσθη δρόσου, καὶ οἱ βόστρυχοί μου ψεκάδων νυκτός. ἐξεδυσάμην τὸν χιτῶνά μου, πῶς ἐνδύσομαι αὐτόν; ἐνιψάμην τοὺς πόδας μου, πῶς μολυνῶ αὐτούς; ἀδελφιδός μου ἀπέστειλε χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀπῆς, καὶ ἡ κοιλία μου ἐθροήθη ἐπ᾽ αὐτόν. ἀνέστην ἐγὼ ἀνοῖξαι τῷ ἀδελφιδῷ μου. χεῖρές μου ἔσταξαν σμύρναν, δάκτυλοί μου σμύρνης πλήρεις ἐπὶ χεῖρας τοῦ κλείθρου. ἤνοιξα ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου. ἀδελφιδός μου παρῆλθε. ψυχή μου ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ. ἐζήτησα αὐτὸν καὶ οὐχ εὗρον αὐτόν. ἐκάλεσα αὐτὸν καὶ οὐχ ὑπήκουσέ μου. εὕροσάν με οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει. ἐπάταξάν με, ἐτραυμάτισάν με. ἦραν τὸ θέριστρόν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ φύλακες τῶν τειχέων. ὥρκισα

crine colli tui. Quam pulchre sunt mamme tue soror mea sponsa. Pulchriora sunt ubera tua vino: & odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Favus distillans labia tua sponsa: mel & lac sub lingua tua: & odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Hortus conclusus soror mea sponsa: hortus conclusus fons signatus. Emissiones tue paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo: nardus & crocus fistula & cinnamomum cum universis lignis libani: myrrha & aloe cum omnibus primis unguentis. Fons hortorum: puteus aquarum viventium que fluunt impetu de libano. Surge aquilo & veni auster: perfla hortum meum & fluent aromata illius. 5.

Veniat dilectus meus in hortum suum: ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in hortum meum soror mea sponsa: messui myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi favum cum melle meo: & bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici & bibite: & inebriamini charissimi. Ego dormio: & cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis. Aperi mihi soror mea: amica mea columba mea immaculata mea: quia caput meum plenum est rore: & cincinni mei guttis noctium. Expoliavi me tunica mea: quomodo induar illa? Lavi pedes meos: quomodo inquinabo illos? Dilectus meus misit manum suam per foramen: & venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi ut aperirem dilecto meo. Manus mee stillaverunt myrrham: & digiti mei pleni myrrha probatissima. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo: at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. Quesivi & non inveni illum: vocavi & non respondit mihi. Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem. Percusserunt me & vulneraverunt me: tulerunt pallium meum custodes murorum. Adiuro

ענק מצורניך: מה יפו דדיך אחתי כלה מה טבו דדיך מיין וריח שמניך מכל בשמים: נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמתיך כריח לבנון: גן נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום: שלחיך פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים: נרד וכרכם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים: מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון: עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו

Cap. v. יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו: באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים: אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק פתחי לי אחתי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה: פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה רחצתי את רגלי איככה אטנפם: דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עליו: קמתי אני לפתח לדודי וידי נטפו מור ואצבעתי מור עבר על כפות המנעול: פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני: מצאני השמרים הסבבים בעיר הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שמרי החמות: השבעתי

Prītiua.heb.	Tex.heb.Cātica.vj.	Trāsla.B.Hie.	Trāſ.Gre.lxx.cū iter.latina.

אתכם בנות ירושלם אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני: מה דודך מדוד היפה בנשים מה דודך מדוד שככה השבעתנו: דודי צח ואדום דגול מרבבה: ראשו כתם פז קוצותיו תלתלים שחרות כעורב: עיניו כיונים על אפיקי מים רחצות בחלב ישבות על מלאת: לחיו כערוגת הבשם מגדלות מרקחים שפתותיו שושנים נטפות מור עבר: ידיו גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים: שוקיו עמודי שש מיסדים על אדני פז מראהו כלבנון בחור כארזים: חכו ממתקים וכלו מחמדים זה דודי וזה רעי בנות ירושלם: אנה הלך דודך היפה בנשים אנה פנה דודך ונבקשנו עמך:

Cap. vj.

דודי ירד לגנו לערוגות הבשם לרעות בגנים וללקט שושנים: אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים: יפה את רעיתי כתרצה נאוה כירושלם אימה כנדגלות: הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבני שערך כעדר העזים שגלשו מן הגלעד: שניך כעדר הרחלים שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: כפלח הרמון רקתך מבעד לצמתך: ששים המה מלכות ושמנים פילגשים ועלמות אין מספר: אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה ראוה בנות ויאשרוה מלכות ופילגשים ויהללוה: מי זאת הנשקפה כמו

vos filie hierusalem si inueneritis dilectum meum vt nunciētis ei: quia amore lāgueo. Qualis ē dilectus tuus ex dilecto: o pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus tuus ex dilecto: quia sic adiurasti nos? Dilectus meus candidus & rubicūdus: electus ex milibus. Caput eius aurū optimū. Come eius sicut elate palmarū: nigre quasi coruus. Oculi eius sicut columbe super riuulos aquarū: que lacte sunt lote: & resident iuxta flueta plenissima. Gene illius sicut areole aromatū cōsite a pigmētariis. Labia eius lilia distillātia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureе: plene hyacinthis. Venter eius eburneus: distinctus sapphiris. Crura illius columne marmoree: que fundate sunt super bases aureas. Species eius vt libani: electus vt cedri. Guttur illius suauissimū: & totus desiderabilis. Talis ē dilectus meus & ipse ē amicus meus filie hierusalē. Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum? quo declinauit dilectus tuus. Et queremus eū tecū. 6.

Dilectus meus descēdit ī hortū suū ad areolā aromatū: vt ibi pascatur in hortis & lilia colligat. Ego dilecto meo & dilectus meus mihi: qui pascitur inter lilia. Pulchra es amica mea: suauis & decora sicut hierusalem: terribilis vt castrorum acies ordinata. Auerte oculos tuos a me quia ipsi me auolare fecerūt. Capilli tui sicut grex caprarū que apparuerūt de galaad. Dētes tui sicut greges ouiū que ascenderūt de lauacro. Oēs gemellis fetibus: & sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici sic gene tue: absque occultis tuis. Sexaginta sunt regine & octoginta cōcubine & adolescentularū nō est numerus. Vna est colūba mea perfecta mea: vna est matri sue: electa genitrici sue. Viderunt eam filie & beatissimā predicauerunt: regine & cōcubine laudauerunt eā. Que est ista que progreditur quasi

vos filie hierlm: in potētijs ⁊ in
ὑμᾶς θυγατέρες ἱερουσαλὴμ, ἐν ταῖς δυνάμεσι καὶ ἐν ταῖς
fortitudinib⁹ agri. si inueneritis nepotē meū qd nūcia=
ἰσχύσεσι τοῦ ἀγροῦ. ἐὰν εὕρητε τὸν ἀδελφιδόν μου τί ἀπαγ=
ueritis ei. q⁊ vulnerata amore sum ego. qd ne
γείλητε αὐτῷ. ὅτι τετρωμένη ἀγάπης εἰμὶ ἐγώ. τί ἀδελ
pos tu⁹ a nepote pulchra in mulierib⁹? qd ne
φιδός σου ἀπὸ ἀδελφιδοῦ ἡ καλὴ ἐν γυναιξί; τί ἀδελφι
pos tu⁹ a nepote: q⁊ sic adiurasti nos? ne
δός σου ἀπὸ ἀδελφιδοῦ, ὅτι οὕτως ὥρκισας ἡμᾶς; ἀδελ
pos me⁹ cādid⁹ ⁊ fulu⁹ electus ex decē milibus.
φιδός μου λευκὸς καὶ πυρρὸς ἐκλελοχισμένος ἀπὸ μυριάδων. Caput ei⁹ aurū cephaz: come ei⁹ ductiles nigre sicut coru⁹. oculi ei⁹ sicut colūbe sup
δων. Κεφαλὴ αὐτοῦ χρυσίον κεφάζ, βόστρυχοι αὐτοῦ ἐλάται μέλανες ὡς κόραξ. ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς περιστεραὶ ἐπὶ
plenitudines aquaꝝ lote in lacte: sedētes
πληρώματα ὑδάτων λελουσμέναι ἐν γάλακτι, καθήμεναι
sup plenitudinē. gene illi⁹ sicut phiale aromatis
ἐπὶ πληρώματι. σιαγόνες αὐτοῦ ὡς φιάλαι τοῦ ἀρώματος
pducētes pigmētaria. labia ei⁹ lilia stillātia myrrhā ple
φύουσαι μυρεψικά. χείλη αὐτοῦ κρίνα στάζοντα σμύρναν πλή
nā. man⁹ ei⁹ tornatiles aurec plene tharsis.
ρη. χεῖρες αὐτοῦ τορευταὶ χρυσαῖ πεπληρωμέναι θαρσεῖς.
vēter ei⁹ pyxidicula eburnea in lapide sapphiro.
κοιλία αὐτοῦ πυξίον ἐλεφάντινον ἐπὶ λίθου σαπφείρου.
tibie ei⁹ colūne marmoree fundate sup bases aureas. species ei⁹ vt liban⁹ elect⁹ vt cedri
κνῆμαι αὐτοῦ στύλοι μαρμάρινοι τεθεμελιωμένοι ἐπὶ βάσεις χρυσᾶς. εἶδος αὐτοῦ ὡς λίβανος ἐκλεκτὸς ὡς κέδροι
guttur illi⁹ suauitates ⁊ tot⁹ desideriū. hic
φάρυγξ αὐτοῦ γλυκασμοὶ καὶ ὅλος ἐπιθυμία. οὗτος
nepos me⁹ ⁊ hic amic⁹ me⁹ filie hierusalē.
ἀδελφιδός μου καὶ οὗτος πλησίον μου θυγατέρες ἱερουσαλήμ.
quo abijt nepos tuus pulchra in mulierib⁹?
ποῦ ἀπῆλθεν ὁ ἀδελφιδός σου ἡ καλὴ ἐν γυναιξί;
quo respexit nepos tu⁹? ⁊ queremus eū tecum.
ποῦ ἀπέβλεψεν ὁ ἀδελφιδός σου; καὶ ζητήσομεν αὐτὸν μετὰ σοῦ.

Ca.6.

Nepos me⁹ descēdit in hortū suum ad phialas aromatis vt pascat in hortis: ⁊ vt colligat lilia. ego nepoti meo: ⁊ nepos me⁹ mihi:
Ἀδελφιδός μου κατέβη εἰς κῆπον αὐτοῦ εἰς φιάλας τοῦ ἀρώματος ποιμαίνειν ἐν κήποις, καὶ συλλέγειν κρίνα. ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου, καὶ ὁ ἀδελφιδός μου ἐμοί,
q pascit in lilijs. Pulchra es amica mea: vt beneplacitū. decora sicut hierlm. pauor vt ordinate acies. auerte oculos tuos de cōtra me: q⁊ ipsi auolare fecerūt me. cesaries tua sicut greges capraꝝ q ascēderūt de galaad. dētes tui sicut greges tonsaꝝ
ὁ ποιμαίνων ἐν τοῖς κρίνοις. Καλὴ εἶ ἡ πλησίον μου, ὡς εὐδοκία. ὡραία ὡς ἱερουσαλήμ. θάμβος ὡς τεταγμέναι. ἀπόστρεψον ὀφθαλμούς σου ἀπεναντίον μου, ὅτι αὐτοὶ ἀνεπτέρωσάν με. τρίχωμά σου ὡς ἀγέλαι τῶν αἰγῶν αἳ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ γαλαάδ. ὀδόντες σου ὡς ἀγέλαι τῶν κεκαρμένων
q ascenderūt de lauacro. oēs gemellis fetib⁹: ⁊ sterilis nō est in eis. sicut funicul⁹ coccine⁹ labia tua ⁊ eloquiū tuū decoꝝ. sicut cortex mali punici gene tue extra silentiū tuū. sexaginta sunt regine ⁊ octoginta cōcubine: ⁊ adolescētule quaꝝ nō ē numerus.
αἳ ἀνέβησαν ἀπὸ τοῦ λουτροῦ. αἱ πᾶσαι διδυμεύουσαι, καὶ ἀτεκνοῦσα οὐκ ἔστιν ἐν αὐταῖς. ὡς σπαρτίον κόκκινον χείλη σου καὶ ἡ λαλιά σου ὡραία. ὡς λέπυρον τῆς ῥοιᾶς μῆλόν σου ἐκτὸς τῆς σιωπήσεώς σου. ἑξήκοντά εἰσι βασίλισσαι καὶ ὀγδοήκοντα παλλακαί, καὶ νεάνιδες ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός.
vna est colūba mea pfecta mea. vna est matri sue: electa est genitrici sue. viderūt eā filie ⁊ beatā pdicabūt eā. Regine ⁊ cōcubine laudabūt eā. que ista q inclinat
μία ἐστὶ περιστερά μου τελεία μου. μία ἐστὶ τῇ μητρὶ αὐτῆς, ἐκλεκτή ἐστι τῇ τεκούσῃ αὐτήν. εἴδοσαν αὐτὴν θυγατέρες καὶ μακαριοῦσιν αὐτήν. βασίλισσαι καὶ παλλακαὶ αἰνέσουσιν αὐτήν. τίς αὕτη ἡ ἐκκύπτουσα

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.	Trāsla.B.Hie.	Tex.heb.Cātica.vij.	Prītiua.heb.

quasi aurora. pulchra vt luna. electa vt sol. pauor
ὡσεὶ ὄρθρος. καλὴ ὡς σελήνη. ἐκλεκτὴ ὡς ἥλιος. θάμβος
vt ordinate. in hortū nucis descēdi vt viderē ī genimine torrētis: vt viderē si floruit vinea si floruerūt mala punica. nō nouit aīa mea. posuit me currꝰ aminadab. reuertere reuertere sulamitis. reuertere reuertere ⁊ intuebimur in te.
ὡς τεταγμέναι. εἰς κῆπον καρύας κατέβην ἰδεῖν ἐν γενήματι τοῦ χειμάρρου, ἰδεῖν εἰ ἤνθησεν ἡ ἄμπελος εἰ ἤνθησαν αἱ ῥοαί. οὐκ ἔγνω ἡ ψυχή μου. ἔθετό με ἅρματα ἀμιναδάβ. ἐπίστρεφε ἐπίστρεφε ἡ σουλαμῖτις. ἐπίστρεφε ἐπίστρεφε καὶ ὀψόμεθα ἐν σοί.

Ca.7.

Quid videbitis in sulamitide q vadit vt herba castroꝝ. qd pulchri facti sunt gressus tui in calciamētis filia nadab. aptitudines femoꝝ tuoꝝ similes monilib⁹ opeꝝ manuū artificis. vmbilicus tu⁹ crater tornatilis: nō indigēs mixtione. Vēter tu⁹ cumul⁹ tritici vallat⁹ in lilijs. duo vbera tua sicut duo hinuli gemelli capree. collum tuū sicut turris eburnea. oculi tui vt piscine in esebō: in portis filie multoꝝ. nasus tu⁹ sicut turris libani q respicit faciē damasci. caput tuū sup te vt carmeli: ⁊ cesaries capitis tui sicut purpura. rex ligat⁹ in trāscursib⁹. qd pulchra facta es ⁊ qd suauis facta es dilectio. i delitijs tuis hec magnitudo tua. similis facta es palme: ⁊ vbera tua botris. dixi ascendā in palma. apprehēdā cacumina ei⁹. ⁊ erūt q̄de vbera tua sicut botri vinee. ⁊ odor naris tue sicut mala. ⁊ guttur tuū sicut vinū bonū. Vadens nepoti meo in rectitudinē sufficiēs in labijs meis ⁊ dētibus. ego nepoti meo. ⁊ ad me cōuersio eius. veni nepos mi egrediamur in agrū. cōmoremur in villis. mane surgam⁹ ad vineas. videam⁹ si floruit vinea. floruit germinatio. floruerūt mala punica. illic dabo vbera mea tibi. mandragore dederūt odorē. ⁊ in portis nris omnia poma noua ad vetera nepos mi seruaui tibi.
Τί ὄψεσθε ἐν τῇ σουλαμίτιδι ἡ ἐρχομένη ὡς χοροὶ τῶν παρεμβολῶν. τί ὡραιώθησαν διαβήματά σου ἐν ὑποδήμασι θύγατερ ναδάβ. ῥυθμοὶ μηρῶν σου ὅμοιοι ὁρμίσκοις ἔργων χειρῶν τεχνίτου. ὀμφαλός σου κρατὴρ τορευτός, μὴ ὑστερούμενος κρᾶμα. Κοιλία σου θημωνία σίτου πεφραγμένη ἐν κρίνοις. δύο μαστοί σου ὡς δύο νεβροὶ δίδυμοι δορκάδος. τράχηλός σου ὡς πύργος ἐλεφάντινος. ὀφθαλμοί σου ὡς λίμναι ἐν ἐσεβών, ἐν πύλαις θυγατρὸς πολλῶν. μυκτήρ σου ὡς πύργος τοῦ λιβάνου σκοπεύων πρόσωπον δαμασκοῦ. κεφαλή σου ἐπὶ σὲ ὡς καρμήλου, καὶ πλόκιον κεφαλῆς σου ὡς πορφύρα. βασιλεὺς δεδεμένος ἐν παραδρομαῖς. τί ὡραιώθης καὶ τί ἡδύνθης ἀγάπη. ἐν τρυφαῖς σου τοῦτο μέγεθός σου. ὡμοιώθης τῷ φοίνικι, καὶ οἱ μαστοί σου τοῖς βότρυσιν. εἶπα ἀναβήσομαι ἐν τῷ φοίνικι. κρατήσω τῶν ὕψεων αὐτοῦ. καὶ ἔσονται δὴ μαστοί σου ὡς βότρυες τῆς ἀμπέλου. καὶ ὀσμὴ ῥινός σου ὡς μῆλα. καὶ λάρυγξ σου ὡς οἶνος ἀγαθός. Πορευόμενος τῷ ἀδελφιδῷ μου εἰς εὐθύτητα ἱκανούμενος ἐν χείλεσί μου καὶ ὀδοῦσιν. ἐγὼ τῷ ἀδελφιδῷ μου. καὶ ἐπ᾿ ἐμὲ ἡ ἐπιστροφὴ αὐτοῦ. ἐλθὲ ἀδελφιδέ μου ἐξέλθωμεν εἰς ἀγρόν. αὐλισθῶμεν ἐν κώμαις. ὀρθρίσωμεν εἰς ἀμπελῶνας. ἴδωμεν εἰ ἤνθησεν ἡ ἄμπελος. ἤνθησεν ὁ κυπρισμός. ἤνθησαν αἱ ῥοαί. ἐκεῖ δώσω τοὺς μαστούς μου σοί. οἱ μανδραγόραι ἔδωκαν ὀσμήν. καὶ ἐπὶ θύραις ἡμῶν πάντα τὰ ἀκρόδρυα νέα πρὸς παλαιά ἀδελφιδέ μου ἐτήρησά σοι.

Ca.8.

aurora consurgens pulchra vt luna electa vt sol terribilis vt castrorū acies ordinata. Descendi in ortū nucū vt viderē poma cōuallium & inspicerē si floruisset vinea & germinassēt malapunica. Nesciui. Anima mea cōturbauit me propter quadrigas aminadab. Reuertere reuertere sunamitis: reuertere reuertere vt intueamur te. 7.

Quid videbis in sunamite nisi choros castrorum? Quā pulchri sūt gressus tui in calciamentis filia principis. Iuncture femorū tuorū sicut monilia que fabricata sunt manu artificis. Vmbilicus tuus crater tornatilis: nunquā indigens poculis. Venter tuus sicut aceruus tritici vallatus liliis. Duo vbera tua sicut duo hinuli gemelli capree. Collū tuū sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscine in esebon que sunt in porta filie multitudinis. Nasus tuus sicut turris libani qui respicit contra damascū. Caput tuum vt carmelus: & come capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus. Quam pulchra es & quā decora charissima in delitiis. Statura tua assimilata est palme & vbera tua botris. Dixi. Ascendā in palmam & apprehendā fructus eius. Et erunt vbera tua sicut botri vinee: & odor oris tui sicut odor malorū. Guttur tuū sicut vinū optimū: dignū dilecto meo ad potandum: labiisque & dentibus illius ad ruminandū. Ego dilecto meo: & ad me cōuersio eius. Veni dilecte mi egrediamur in agrū: cōmoremur in villis. Mane surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea si flores fructus parturiūt: si floruerūt malapunica. Ibi dabo tibi vbera mea. Mandragore dederunt odorē in portis nostris. Omnia poma noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. 8

שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות: אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל לראות הפרחה הגפן הנצו הרמנים: לא ידעתי נפשי שמתני מרכבות עמינדיב: שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך מה תחזו בשולמית כמחלת המחנים:

Cap. vij.

מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב חמוקי ירכיך כמו חלאים מעשה ידי אמן: שררך אגן הסהר אל יחסר המזג בטנך ערמת חטים סוגה בשושנים: שני שדיך כשני עפרים תאמי צביה: צוארך כמגדל השן עיניך ברכות בחשבון על שער בת רבים אפך כמגדל הלבנון צופה פני דמשק: ראשך עליך ככרמל ודלת ראשך כארגמן מלך אסור ברהטים: מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים: זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכלות: אמרתי אעלה בתמר אחזה בסנסניו ויהיו נא שדיך כאשכלות הגפן וריח אפך כתפוחים: וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים: אני לדודי ועלי תשוקתו: לכה דודי נצא השדה נלינה בכפרים: נשכימה לכרמים נראה אם פרחה הגפן פתח הסמדר הנצו הרמונים שם אתן את דדי לך: הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך:

Cap. viij.

מי יתנך כאח לי יונק שדי
אמי אמצאך בחוץ אשקך גם
לא יבוזו לי: אנהגך אביאך אל
בית אמי תלמדני אשקך מיין
הרקח מעסיס רמני: שמאלו
תחת ראשי וימינו תחבקני:
השבעתי אתכם בנות ירושלם
מה תעירו ומה תעררו את
האהבה עד שתחפץ: מי זאת
עלה מן המדבר מתרפקת על
דודה תחת התפוח עוררתיך
שמה חבלתך אמך שמה חבלה
ילדתך: שימני כחותם על לבך
כחותם על זרועך כי עזה כמות
אהבה קשה כשאול קנאה
רשפיה רשפי אש שלהבתיה:
מים רבים לא יוכלו לכבות את
האהבה ונהרות לא ישטפוה
אם יתן איש את כל הון ביתו
באהבה בוז יבוזו לו: אחות לנו
קטנה ושדים אין לה מה נעשה
לאחתנו ביום שידבר בה: אם
חומה היא נבנה עליה טירת כסף
ואם דלת היא נצור עליה לוח
ארז: אני חומה ושדי כמגדלות
אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום:
כרם היה לשלמה בבעל המון
נתן את הכרם לנטרים איש
יבא בפריו אלף כסף: כרמי
שלי לפני האלף לך שלמה
ומאתים לנטרים את פריו:
היושבת בגנים חברים מקשיבים
לקולך השמיעני: ברח דודי
ודמה לך לצבי או לעפר האילים
על הרי בשמים:

Quis mihi det te fratrem meũ sugentẽ vbera mr̃is mee vt inueniã te foris: & deosculer: & iam me nemo despiciat. Apprehendam te & ducam in domũ matris mee. Ibi me docebis & dabo tibi poculũ ex vino cõdito: & mustũ maloꝝ granatorũ meoꝝ. Leua ei⁹ sub capite meo & dextera illi⁹ ãplexabitur me. Adiuro vos filie hierusalẽ: ne suscitetis neq̧ euigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Que est ista que ascendit de deserto: delitiis affluens innixa sup dilectũ suũ? Sub arbore malo suscitaui te. Ibi corrupta est mater tua: ibi violata est genitrix tua. Pone me vt signaculũ sup cor tuũ vt signaculũ sup brachiũ tuũ: qa fortis est vt mors dilectio: dura sicut ĩfernus emulatio. Lampades eius vt lãpades ignis atq̧ flammaꝝ. Aque multe non potuerunt extinguere charitatem: nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnẽ substantiam domus sue pro dilectiõe: q̃si nihilũ despiciẽt eũ. Soror nr̃a parua & vbera non habet. Quid faciemus sorori nostre in die quãdo alloquenda est? Si murus ẽ: edificem⁹ sup eũ ꝓpugnacula argẽtea. Si ostium est: compingamus illud tabulis cedrinis. Ego murus & vbera mea sicut turris: ex quo facta sum corã eo quasi pacem repiens. Vinea fuit pacifico: in ea que habet populos. Tradidit eam custodibus: vir affert pro fructu ei⁹ mille argenteos. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifice & ducenti his qui custodiunt fructus eius. Que habitas in hortis: amici auscultant: fac me audire vocem tuam. Fuge dilecte mi & assimilare capree hinnuloq̧ ceruorum super montes aromatum.

Expliciunt cantica canticorum.

Sapientia salomonis.

ΣΟΦΙΑ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

Incipit prologus in librũ Sapientie.

Liber sapie apud Hebreos nusq̧ est. Vnde & ipe stilus grecam magis eloquẽtiã redolet. Hũc iudei Philõis esse affirmãt. Qui ꝓinde sapientie nominatur: qa in eo xp̃i aduẽtus q̇ ẽ sapiã pr̃is: & passio ei⁹ euidẽt exp̃mitur.

Incipit liber Sapientie Ca. I.

Diligite iusticiã q iudicatis terrã. Sentite de dño ĩ bonitate & ĩ simplicitate cordis q̃rite illũ: qm̃ inuenitur ab his q nõ tẽptãt illũ: apparet ãt eis q̃ fidẽ hñt in illũ. Peruerse.n. cogitationes separant a deo: ꝓbata ãt virtus corripit insipientes. Qm̃ in maliuolã aĩam nõ ĩtroibit sapiã: nec hitabit in corpe subdito pctĩs. Spũs .n. sctũs discipline effugiet fictũ & auferet se a cogitationib⁹ q̃ sũt sine intellectu & corripietur a supueniẽte iniq̇tate. Benign⁹ est.n. spũs sapientie: & nõ liberabit maledictũ a labiis suis: qm̃ renũ illius testis est de⁹ & cordis illi⁹ scrutator ẽ ver⁹: & lingue ei⁹ auditor. Qm̃ spũs dñi repleuit orbẽ terraꝝ: & hoc quod cõtinet oĩa sciaꝫ hẽt vocis. Propt̃ hoc q loq̇tur iniq̃ nõ põt latere: nec p̃teriet illũ corripiens iudiciũ. In cogitationib⁹.n. ipii interrogatio erit: s̃monũ ãt illi⁹ auditio ad deũ veniet: ad correptionem iniq̇tatũ illius. Qm̃ auris zeli audit oĩa: & tumult⁹ murmurationũ nõ abscõdetur. Custodite ergo vos a murmuratõe q̃ nihil ꝓdest: & a detractione pcẽte lingue. Qm̃ s̃mo obscurus in vacuũ nõ ibit: os aũt quod mẽtitur occidit aĩam. Nolite zelarẽ morteꝫ in errore vite vr̃e: neq̧ acq̇ratis ꝑditionẽ in opibus manuũ vr̃aꝝ. Qm̃ de⁹ mortẽ nõ fecit: nec letatur ĩ ꝑditiõe viuoꝝ. Creauit.n. vt essent oĩa & sanabiles fecit nationes orbis terraꝝ: & nõ est in illis medicamẽtũ exterminii: nec inferoꝝ regnũ in terra. Iusticia.n. ꝑpetua est & ĩmortalis: iniusticia aũt mortis acq̇sitio. Impii autẽ manib⁹ & verbis accersierũt illã: & estimãtes illã amicã: defluxerũt: & spõsiones posuerũt ad illã qm̃ morte digni sũt qui sunt ex parte illius. Capitulum. 2.

Dixerunt.n. ĩpii cogitãtes apud se nõ recte. Exiguũ & cũ tedio est tẽp⁹ vite nr̃e & non est refrigeriũ in fine hoĩs & non est q agnitus sit reuersus ab inferis. Quia ex nihilo nati sum⁹: & post hoc erimus tãq̧ nõ fuerim⁹. Qm̃ fumus afflat⁹ est ĩ narib⁹ nr̃is: & s̃mo scitille ad cõmouendũ cor nr̃m. Quia exti. tus cinis erit corp⁹ nr̃m: & spũs diffundetur tãq̧ mollis aer. Et trãsibit vita nr̃a tãq̧ vestigium nubis: & sicut nebula dissoluet̃ q̃ fugata ẽ a radiis solis & a calore illi⁹ aggrauata. Et nomẽ nr̃ꝫ obliuionẽ accipiet p tp̃s: & nemo mẽoriã hẽbit opꝝ nr̃orũ. Vmbre .n. trãsitus est tp̃s nr̃m: & nõ est reuersio finis nr̃i: qm̃ cõsignata ẽ & nemo reuertitur: Venite ergo & fruamur bonis q̃ sũt & vtamur creatura tãq̧ ĩ iuuẽtute celeriter. vino p̃cioso & vnguẽtis nos ĩpleam⁹: & nõ p̃tereat nos flos tp̃is. Coronemus nos rosis añq̧ marcescãt: nullũ pratũ sit q̇d nõ ꝑtrãseat luxuria nr̃a. Nẽo vr̃m exors sit luxurie nr̃e. Vbiq̧ reliq̇m⁹ signa leticie: qm̃ hec ẽ ps nr̃a & hec ẽ sors nr̃a. opp̃mam⁹ paupẽ iustũ: & nõ pcam⁹ vidue nec vetano: nec reuereamur canos multi

A.

tpis. sit āt nr̄a fortitudo lex iusti-
νους· ἔστω δὲ ἡμῶν ἡ ἰσχὺς νόμος τῆς δικαιο-
tie: nā infirmū inutile arguitur.
σύνης, τὸ γὰρ ἀσθενὲς ἄχρηστον ἐλέγχεται.
circumueniamus āt iustū: qm̄ inuti-
ἐνεδρεύσωμεν δὲ τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρη-
lis nobis ē: τ cōtrarius est operibus
στος ἡμῖν ἐστί, καὶ ἐναντιοῦται τοῖς ἔργοις ἡ-
nr̄is: τ iproperat nobis peccata legis:
μῶν, καὶ ὀνειδίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα νόμου,
τ celebrat nobis peccata discipline
καὶ ἐπιφημίζει ἡμῖν ἁμαρτήματα παιδεί-
nostre. pmittit sciētiā hēre dei
ας ἡμῶν. ἐπαγγέλλεται γνῶσιν ἔχειν θεοῦ
τ filium dn̄i se nominat: factus ē no
καὶ παῖδα κυρίου ἑαυτὸν ὀνομάζει. ἐγένετο ἡ-
bis i redargutionē cogitationū nr̄aꝝ. grauis ē
μῖν εἰς ἔλεγχον ἐννοιῶν ἡμῶν. βαρύς ἐστιν
nobis et visus: qm̄ dissimilis ali-
ἡμῖν καὶ βλεπόμενος, ὅτι ἀνόμοιος τοῖς ἄλ-
is vita illius: τ imutate vie
λοις ὁ βίος αὐτοῦ, καὶ ἐξηλλαγμέναι αἱ τρίβοι
eius. i spuriū estimati sumus ei: τ
αὐτοῦ. εἰς κίβδηλον ἐλογίσθημεν αὐτῷ, καὶ
abstinet a viis nr̄is tanq̄ ab imūdi-
ἀπέχεται τῶν ὁδῶν ἡμῶν ὡς ἀπὸ ἀκαθαρ-
ciis. beata dicit nouissima iustoꝝ: τ ia-
σιῶν. μακαρίζει ἔσχατα δικαίων, καὶ ἀλα-
ctat patrē deū. videamus si sermōes
ζονεύεται πατέρα θεόν. ἴδωμεν εἰ οἱ λόγοι
illius veri: τ tentemus q̄ in exi-
αὐτοῦ ἀληθεῖς, καὶ πειράσωμεν τὰ ἐν ἐκβά-
tu eius. si .n. est iustus filius dei:
σει αὐτοῦ. εἰ γάρ ἐστιν ὁ δίκαιος υἱὸς θεοῦ,
suscipiet eum: τ liberabit eum de ma-
ἀντιλήψεται αὐτοῦ, καὶ ῥύσεται αὐτὸν ἐκ χει-
nu cōtrarioꝝ. cōtumelia τ tormēto īterro-
ρὸς ἀνθεστηκότων. ὕβρει καὶ βασάνῳ ἐξετά-
gemus eū: vt sciamus mansuetudinē
σωμεν αὐτόν, ἵνα γνῶμεν τὴν ἐπιείκειαν
eius: τ probemus patientiā
αὐτοῦ, καὶ δοκιμάσωμεν τὴν ἀνεξικακίαν
illius. morte turpi condemnemus
αὐτοῦ. θανάτῳ ἀσχήμονι καταδικάσωμεν
eū: erit .n. eius obseruatio ex sermōib⁹
αὐτόν, ἔσται γὰρ αὐτοῦ ἐπισκοπὴ ἐκ λόγων
ipsius. hec cogitauerūt: τ errauē-
αὐτοῦ. ταῦτα ἐλογίσαντο, καὶ ἐπλανήθη-
rūt. excecauit .n. illos malitia eo-
σαν. ἀπετύφλωσε γὰρ αὐτοὺς ἡ κακία αὐ-
rum: τ nō cognouerūt mysteria dei: neq; mer
τῶν, καὶ οὐκ ἔγνωσαν μυστήρια θεοῦ, οὐδὲ μι-
cedē sperauerūt iusticie: neq; iudicauerūt ho
σθὸν ἤλπισαν ὁσιότητος, οὐδὲ ἔκριναν γέ-
norē aīaꝝ imaculataꝝ. qm̄ deus creauit
ρας ψυχῶν ἀμώμων. ὅτι ὁ θεὸς ἔκτισε τὸν
hoīem in icorruptione: τ imaginē ppie
ἄνθρωπον ἐπ' ἀφθαρσίᾳ, καὶ εἰκόνα τῆς ἰδίας
similitudinis fecit eum. inuidia āt diabo
ἰδιότητος ἐποίησεν αὐτόν. φθόνῳ δὲ διαβό-
li mors introiuit in mundū. ten
λου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον. πειρά-
tant āt eum q̄ illius partis sunt.
ζουσι δὲ αὐτὸν οἱ τῆς ἐκείνου μερίδος ὄντες.

C.3. Iustoꝝ āt aīe in manu dei: τ
Δικαίων δὲ ψυχαὶ ἐν χειρὶ θεοῦ, καὶ
non tanget illos tormentū. visi sūt in
οὐ μὴ ἅψηται αὐτῶν βάσανος. ἔδοξαν ἐν
oculis insipientiū mori: τ estimata ē
ὀφθαλμοῖς ἀφρόνων τεθνάναι, καὶ ἐλογίσθη
afflictio exitus illoꝝ: τ q̄ a nobis i
κάκωσις ἡ ἔξοδος αὐτῶν, καὶ ἡ ἀφ' ἡμῶν πο-
ter contritio. illi āt sunt in pace. τ
ρεία σύντριμμα. οἱ δέ εἰσιν ἐν εἰρήνῃ. καὶ

tpis. Sit autē fortitudo nr̄a lex iniusticie. Quod .n. infirmū ē: inutile inuenitur. Circūueniam⁹ ergo iustū: qm̄ inutilis est nobis & cōtrari⁹ est opib⁹ nr̄is: & iproperat nobis pctā legis: & diffamat in nos pctā discipline nr̄e. Promittit se scientiam dei habere: & filiū dei se nominat. Fact⁹ est nobis in traductionē cogitationū nr̄aꝝ. Grauis est nobis etiā ad videndū. qm̄ dissimilis est aliis vita illius: & imutate sunt vie eius. Tanq̄ nugaces estimati sum⁹ ab illo: & abstinet se a viis nr̄is tanq̄ ab imūdiciis: & pfert nouissima iustoꝝ: & gloriatur patrē se habere deū. Videamus ergo si sermones illius veri sint & tēptemus q̄ vētura sūt illi: & sciem⁹ q̄ erūt nouissima illius. Si .n. ē ver⁹ fili⁹ dei: suscipiet illū & liberabit illū de manibus cōtrarioꝝ. Cōtumelia & tormēto introgem⁹ eū: vt sciam⁹ reuerētiā eius: & pbem⁹ patiētiā illi⁹. Morte turpissima cōdēnem⁹ eū. Erit .n. ei respect⁹ ex smōibus illi⁹. Hec cogitauert & errauert: excecauit .n. illos malitia coꝝ. Et nescierīt sacramēta dei: neq; mercedē sperauerūt iusticie: nec iudicauerūt honorē aīaꝝ sanctarū. Qm̄ deus creauit hoīem inexterminabilē: & ad imaginē similitudinis sue fecit illū. Inuidia autē diaboli mors introiuit i orbem terrarum. imitātur āt illū q̄ sunt ex pte illius. Ca.3.

Iustoꝝ aūt aīe in manu dei sūt: & nō tanget illos tormētum mortis. Visi sunt oculis insipientiū mori: & estimata est afflictio illoꝝ. Et ab itinere iusto abierūt i exterminiū: & quod a nobis ē iter exterminii: illi aūt sunt in pace. Et si corā hominib⁹ tormēta passi sunt: spes illorū immortalitate plena est. In paucis vexati: i multis bene disponētur: qm̄ de⁹ tēptauit eos: & iuenit illos dignos se. Tanq̄ aurū in fornace probauit illos: & quasi holocausti hostiā accepit illos: & in tpe erit respect⁹ illoꝝ. Fulgebūt iusti & tanq̄ scintille i arūdineto discurrēt. Iudicabūt natiōes & dn̄abūtur ppl̄is: & regnabit dn̄s illorū i perpetuū. q cōfidūt i illo itelligēt veritatē: & fideles in dilectiōe acqescent illi: qm̄ donū & pax est electis eius. Impii āt sm̄ q̄ cogitauert correptionē hēbūt: q neglexert iustū & a dn̄o recessert. Sapiaꝫ enī & disciplinā q abiicit infelix est: & vacua ē spes illoꝝ: & labores sine fructu: & inutilia opa eoꝝ. Mulieres eorū isensate sūt & neqssimi filii illoꝝ. Maledicta creatura eorū. qm̄ felix est sterilis & incoinqnata: q̄ nesciuit torū in delicto. hēbit fructū in respectiōe aīarū sctāꝝ. Et spado q nō opat⁹ est p man⁹ suas iniqtatem: nec cogitauit aduersus deum nequissima. Dabitur enī illi fidei donū electū & sors in templo dei acceptissima. Bonorū enī laborū gloriosus est fructus: & que non concidit radix sapientie. Filii autem adulterorū in consūmatione erunt: & ab iniquo toro semen exterminabitur. Et si qdem longe vite erūt: in nihilū cōputabuntur: & sine honore erit nouissima senect⁹ illorum. Et si celerius defuncti fuerint: non habebunt spem nec in die agnitionis allocutionem. Nationes enim iniq̄ que dire sunt cōsūmationis. Ca.4.
O q̄ pulchra ē casta gn̄atio cū claritate.

enī in cōspectu hoīm si tormēta passi sunt:
γὰρ ἐν ὄψει ἀνθρώπων ἐὰν κολασθῶσιν, ἡ
spes eoꝝ imortalitate plena: τ i paucis
ἐλπὶς αὐτῶν ἀθανασίας πλήρης, καὶ ὀλίγα
vexati multis bono afficientur.
παιδευθέντες μεγάλα εὐεργετηθήσονται.
qm̄ deus tēptauit eos: τ iuenit il-
ὅτι ὁ θεὸς ἐπείρασεν αὐτούς, καὶ εὗρεν αὐ-
los dignos se. tanq̄ aurum in fornace
τοὺς ἀξίους αὐτοῦ. ὡς χρυσὸν ἐν χωνευτηρί-
pbauit illos: τ q̄si holocaustū
ῳ ἐδοκίμασεν αὐτούς, καὶ ὡς ὁλοκάρπωμα
hostie accepit illos. τ in tpe
θυσίας προσεδέξατο αὐτούς. καὶ ἐν καιρῷ
visitationis ipoꝝ refulgebunt: τ tanq̄
ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀναλάμψουσι, καὶ ὡς
scintille in stipula discurrent. iudica
σπινθῆρες ἐν καλάμῃ διαδραμοῦνται. κρινοῦ-
būt gētes τ dn̄abuntur pplis: τ regna-
σιν ἔθνη καὶ κρατήσουσι λαῶν, καὶ βασιλεύ-
bit eoꝝ dn̄s i secula. q̄ cōfidunt
σει αὐτῶν κύριος εἰς τοὺς αἰῶνας. οἱ πεποιθότες
in illo intelligēt veritatem: τ fide-
ἐπ' αὐτῷ συνήσουσιν ἀλήθειαν, καὶ οἱ πι-
les in dilectione acqescent illi. qm̄ gra
στοὶ ἐν ἀγάπῃ προσμενοῦσιν αὐτῷ. ὅτι χά-
tia τ mia in sanctis eius: τ visita-
ρις καὶ ἔλεος τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπισκο-
tio in electis eius. at impii si-
πὴ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς αὐτοῦ. οἱ δὲ ἀσεβεῖς κα-
cut cogitauerūt hēbunt correptionē: q negle
θὰ ἐλογίσαντο ἕξουσιν ἐπιτιμίαν, οἱ ἀμελή-
xerunt iustum τ a dn̄o recesserūt.
σαντες τοῦ δικαίου καὶ τοῦ κυρίου ἀποστάντες.
sapiam .n. τ disciplinā q abijcit infe-
σοφίαν γὰρ καὶ παιδείαν ὁ ἐξουθενῶν ταλαί-
lix: τ vacua spes illorum: τ labo-
πωρος, καὶ κενὴ ἡ ἐλπὶς αὐτῶν, καὶ οἱ κό-
res sine fructu: τ inutilia opera eorū.
ποι ἀνόνητοι, καὶ ἄχρηστα τὰ ἔργα αὐτῶν.
mulieres eoꝝ stulte τ nequā
αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἄφρονες, καὶ πονηρὰ τὰ
filij eoꝝ. maledicta generatio eo-
τέκνα αὐτῶν. ἐπικατάρατος ἡ γένεσις αὐ-
rum. qm̄ felix sterilis incoinqnata: q̄
τῶν. ὅτι μακαρία στεῖρα ἡ ἀμίαντος, ἥτις
nō nouit torū in delicto: hēbit fruc-
οὐκ ἔγνω κοίτην ἐν παραπτώματι, ἕξει καρ-
tū in visitatōe animaꝝ: τ spado q̄
πὸν ἐν ἐπισκοπῇ ψυχῶν, καὶ εὐνοῦχος ὁ μὴ
opatus est in manu iniqtatem: nec cogi-
ἐργασάμενος ἐν χειρὶ ἀνόμημα, μηδὲ ἐνθυ-
tauit aduersus dn̄m mala. dabitur .n.
μηθεὶς κατὰ τοῦ κυρίου πονηρά. δοθήσεται γὰρ
illi fidei gr̄a electa: τ sors
αὐτῷ τῆς πίστεως χάρις ἐκλεκτή, καὶ κλῆ-
in teplo dn̄i acceptior. bonoꝝ .n. labo-
ρος ἐν ναῷ κυρίου θυμηρέστερος. ἀγαθῶν γὰρ πό-
rū fructus gloriosus: τ q̄ nō cocidit radix sapie-
νων καρπὸς εὐκλεής, καὶ ἀδιάπτωτος ἡ ῥίζα τῆς φρο-
tie. filij āt adulteroꝝ nō initiati erūt: τ ab ini-
νήσεως. τέκνα δὲ μοιχῶν ἀτέλεστα ἔσται, καὶ ἐκ παρα-
quo toro semen exterminabitur. si .n. lon-
νόμου κοίτης σπέρμα ἀφανισθήσεται. ἐάν τε γὰρ μακ-
ge vite fuerint: in nihilū cōputabuntur: τ sine hōre
ρόβιοι γένωνται, εἰς οὐθὲν λογισθήσονται, καὶ ἄτιμον
in nouissimo senectus illorū. et si celeriter defuncti fue-
ἐπ' ἐσχάτων τὸ γῆρας αὐτῶν. ἐάν τε ὀξέως τελευτήσω-
rint nō hēbunt spem: nec in die agnitiōis
σιν, οὐκ ἕξουσιν ἐλπίδα, οὐδὲ ἐν ἡμέρᾳ διαγνώσεως
solatium. nationis .n. iniq dire cōsūmatiões.
παραμύθιον. γενεᾶς γὰρ ἀδίκου χαλεπὰ τὰ τέλη.
C.4. Melior sterilitas filioꝝ cum virtute: im-
Κρείσσων ἀτεκνία μετὰ ἀρετῆς, ἀθα-

Math. 27.e. Sc.i.d. r.5.a. Eccl. 17.a. Math. 13.f. Lu.23.b.

mortalitas .n. ē in memoria illius: qm̄ apud
νασία γάρ ἐστιν ἐν μνήμῃ αὐτῆς, ὅτι καὶ πα-
deum nota est τ apud homines.
ρὰ θεῷ γινώσκεται καὶ παρὰ ἀνθρώποις.
pñtem imitantur eā: τ desiderāt
παροῦσάν τε μιμοῦνται αὐτήν, καὶ ποθοῦ-
eā recedentē: τ in seclm coronata
σιν ἀπελθοῦσαν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι στεφανηφο-
triumphat incoinqnatoꝝ premioꝝ
ροῦσα πομπεύει τὸν τῶν ἀμιάντων ἄθλων
certamē vincēs. multigena āt impiorū
ἀγῶνα νικήσασα. πολύγονον δὲ ἀσεβῶν
multitudo nō erit vtilis: τ ex spurijs stolo-
πλῆθος οὐ χρησιμεύσει, καὶ ἐκ νόθων μοσχεύ-
nibus nō dabit radicē pfūdatē: neq; stabi-
ματων οὐ δώσει ῥίζαν εἰς βάθος, οὐδὲ ἀσ-
le firmamētū collocabit. τ si .n. i ramis
φαλῆ βάσιν ἑδράσει. κἂν γὰρ ἐν κλάδοις
ad tēpus germinauerit: isirmiter ascendē-
πρὸς καιρὸν ἀναθάλῃ, ἐπισφαλῶς βεβηκό-
tia a vento cōmouebuntur: τ a violentia
τα ὑπὸ ἀνέμου σαλευθήσεται, καὶ ὑπὸ βίας
ventoꝝ eradicabunt. confringentur
ἀνέμων ἐκριζωθήσεται. περικλασθήσονται
rami incōsūmati: τ fructus illorū in-
κλῶνες ἀτέλεστοι, καὶ ὁ καρπὸς αὐτῶν ἄ-
utilis: imatur⁹ ad māducatiōē: τ ad nihilū ap-
χρηστος, ἄωρος εἰς βρῶσιν, καὶ εἰς οὐθὲν ἐπι-
tus. ex .n. iniquis somnis filij q nas-
τήδειος. ἐκ γὰρ ἀνόμων ὕπνων τέκνα γεννώ-
cuntur testes sunt nequitie aduers⁹ pētes
μενα μάρτυρές εἰσι πονηρίας κατὰ γονέων
in questiōe sua. iustus āt si pocupat⁹
ἐν ἐξετασμῷ αὐτῶν. δίκαιος δὲ ἐὰν φθάσῃ
fuerit morte: in refrigerio erit. senect⁹ .n.
τελευτῆσαι, ἐν ἀναπαύσει ἔσται. γῆρας γὰρ
venerabilis nō diuturna: neq; numero
τίμιον οὐ τὸ πολυχρόνιον, οὐδὲ ἀριθμῷ
annoꝝ cōputatur. τ canicies āt est sapia
ἐτῶν μεμέτρηται. πολιὰ δέ ἐστι φρόνησις
hominibus: τ etas senectutis vita ima-
ἀνθρώποις, καὶ ἡλικία γήρως βίος ἀκηλί-
culata. placens deo factus dilectus ē:
δωτος. εὐάρεστος τῷ θεῷ γενόμενος ἠγαπήθη,
τ viuēs inter peccatores trāslatus est.
καὶ ζῶν μεταξὺ ἁμαρτωλῶν μετετέθη. ἡρ-
rapt⁹ ē: ne malicia mutaret intellectū ei⁹: aut ne do-
πάγη μὴ κακία ἀλλάξῃ σύνεσιν αὐτοῦ, ἢ δό-
lus deciperet aiam illius. fascinatio enī
λος ἀπατήσῃ ψυχὴν αὐτοῦ. βασκανία γὰρ
nugacitatis obscurat bona: τ icōstantia
φαυλότητος ἀμαυροῖ τὰ καλά, καὶ ῥεμβασ-
cōcupiscentie trāsuertit mentē sine malicia. cō-
μὸς ἐπιθυμίας μεταλλεύει νοῦν ἄκακον. τε-
sūmatus in breui expleuit tempora lō-
λειωθεὶς ἐν ὀλίγῳ ἐπλήρωσε χρόνους μα-
ga: placita .n. erat dn̄o aīa ipi⁹. ppt hoc
κρούς. ἀρεστὴ γὰρ ἦν κυρίῳ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ. διὰ τοῦτο
pperauit de medio iniqtatis. at ppli vi-
ἔσπευσεν ἐκ μέσου πονηρίας. οἱ δὲ λαοὶ ἰ-
dentes τ nō intelligentes: nec ponētes in
δόντες καὶ μὴ νοήσαντες, μηδὲ θέντες ἐπὶ
intellectu tale: qm̄ gr̄a τ mia in
διανοίᾳ τὸ τοιοῦτον, ὅτι χάρις καὶ ἔλεος ἐν
sanctis eius: τ obseruatio in elec-
τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, καὶ ἐπισκοπὴ ἐν τοῖς ἐκλε-
tis eius. condemnat iustus mortuus
κτοῖς αὐτοῦ. κατακρινεῖ δὲ δίκαιος καμὼν τοὺς
viuētes impios: τ iuuētus cōsummata
ζῶντας ἀσεβεῖς, καὶ νεότης τελεσθεῖσα
celeriter longeuam senectutē iniusti. videbūt
ταχέως πολυετὲς γῆρας ἀδίκου. ὄψονται

Hebre. 11.b.

Immortalis est .n. memoria illius: qm̄ & apud deū nota ē & apud hoīes. Cū pn̄s ē imitātur illā & desiderāt eā cū se eduxerit: & i ppetuū coronata triumphat icoīqnatoꝝ certaminū pmiū vincēs. multigena āt ipioꝝ multitudo n̄ erit vtilis: & spuria vitulamia nō dabūt radices altas: nec stabile firmamētū collocabūt. Et si i ramis in tpe germinauerit ifirmiter posita a vēto cōmouebūtur: & a nimietate vētoꝝ eradicabuntur. Cōfringētur .n. rami incōsūmati: & fructus illoꝝ iutiles & acerbi ad māducandū: & ad nihilū apti. Ex iniqs .n. oēs filii q nascūtur testes sūt neqtie aduersus parētes i interrogatiōe sua. Iust⁹ āt si morte pōccupatus fuerit: i refrigerio erit. Senect⁹ .n. venerabilis est: nō diuturna: neq; annoꝝ numero cōputata. Cani āt sūt sensus hoīs: & etas senectutis vita imaculata. Placēs deo factus dilect⁹ & viuēs iter pctōres trāslatus est. Rapt⁹ est: ne malicia mutaret itellectū ei⁹: aut ne fictio deciperet aīaꝫ illius. Fascinatio .n. nugacitatis obscurat bona: & icōstātia cōcupiscētie trāsuertit sensū sine malicia. Cōsūmatus in breui expleuit tp̄a multa. Placita .n. erat deo aīa illius: ppter hoc pperauit educere illū de medio iiqtatū. Populi āt videntes & nō itelligētes nec ponētes in pcordiis talia. qm̄ gr̄a dei & mīa ē i sctōs ei⁹ & respect⁹ sup electos illi⁹. cōdēnat āt iust⁹ mortu⁹ viuos ipios: & iuuēt⁹ celeri⁹ cōsūmata lōgā vitā iiusti. videbūt .n. finē sapiētis & nō itelligēt qd cogitauerit de illo de⁹: & quare muniuerit illū dn̄s. Videbūt .n. & cōtēnēt eū: illos āt de⁹ irridebit. Et erunt post hec decidētes sine honore: & in cōtumelia int mortuos i ppetuū. Qm̄ disrūpet illos inflatos sine voce: & cōmouebit illos a fūdamētis & vsq; ad supmū desolabūtur. Et erūt gementes: & memoria illoꝝ periet. Venient in cogitatiōe pctōꝝ suorū timidi: & traducēt illos ex aduerso iniqtates ipoꝝ. C.5.

Tunc stabūt iusti in magna cōstancia aduersus eos q̄ se angustiauerūt: & q̄ abstulert labores eoꝝ. Videntes turbabūtur tiore horribili: & mirabūtur in subitatiōe isperate salutis gemētes p angustia spūs: dicētes itra se. pniam agētes & p angustia spūs gemētes. hi sūt quos habuim⁹ aliqñ i derisū & in silitudinē iproperii. nos isensati vitā illoꝝ estiabam⁹ isaniā & finē illoꝝ sine honore. Ecce quō cōputati sunt inter filios dei: & inter sctōs sors illorū est. Ergo errauim⁹ a via veritatis & iusticie lumen nō luxit nobis: & sol intelligētie nō est ortus nobis. Lassati sumus in via iniqtatis & pditiōis & ambulauimus vias difficiles: viam autem dn̄i ignorauimus. Quid nobis profuit superbia: aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Trāsierūt omnia illa tanq̄ vmbra & tanq̄ nūcius pcurrēs. Et tanq̄ nauis q̄ ptransit fluctuantem aquam: cuius cum preterierit non est vestigium inuenire: neq; [illegible]

.n. finē sapientis: τ nō intelligēt qd
γὰρ τελευτὴν σοφοῦ, καὶ οὐ νοήσουσι τί
decreuerunt de ipso: τ ad qd muni-
ἐβουλεύσατο περὶ αὐτοῦ, καὶ εἰς τί ἠσφα-
uit eum dn̄s. videbunt τ cōtem-
λίσατο αὐτὸν ὁ κύριος. ὄψονται καὶ ἐξουθενήσου-
nent. illos āt dn̄s irridebit: τ erunt
σιν. αὐτοὺς δὲ ὁ κύριος ἐκγελάσεται. καὶ ἔσονται
post hoc in ruinā sine honore: τ in cōtumeliā
μετὰ τοῦτο εἰς πτῶμα ἄτιμον, καὶ εἰς ὕβριν
in mortuis p seculū: qm̄ disrupet illos sine vo-
ἐν νεκροῖς δι' αἰῶνος, ὅτι ῥήξει αὐτοὺς ἀφώ-
ce pronos: τ cōmouebit illos a fūda-
νους πρηνεῖς, καὶ σαλεύσει αὐτοὺς ἐκ θεμε-
mētis: τ vsq; ad supmū desolabūtur: τ
λίων, καὶ ἕως ἐσχάτου χερσωθήσονται, καὶ
erunt in dolore: τ memoria eorum peri-
ἔσονται ἐν ὀδύνῃ, καὶ ἡ μνήμη αὐτῶν ἀπο-
bit. venient in cogitatione pecca-
λεῖται. ἐλεύσονται ἐν συλλογισμῷ ἁμαρ-
torum suorū timidi: τ arguēt illos
τημάτων αὐτῶν δειλοί, καὶ ἐλέγξει αὐτοὺς
ex aduerso iniquitates ipsorum.
ἐξεναντίας τὰ ἀνομήματα αὐτῶν. C.5.
Tunc stabit in cōfidentia multa
Τότε στήσεται ἐν παρρησίᾳ πολλῇ
iustus cōtra faciē eoꝝ q̄ agustiauerūt
ὁ δίκαιος κατὰ πρόσωπον τῶν θλιψάντων
eum: τ irritantiū labores eius.
αὐτόν, καὶ τῶν ἀθετούντων τοὺς πόνους αὐτοῦ.
videntes turbabuntur tiore vehemēti: τ
ἰδόντες ταραχθήσονται φόβῳ δεινῷ, καὶ
stupebunt in insperata salute.
ἐκστήσονται ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας.
τ dicent intra se pēnitētiā agētes:
ἐροῦσιν ἐν ἑαυτοῖς μετανοοῦντες,
τ pre angustia spiritus gement
καὶ διὰ στενοχωρίαν πνεύματος στενάξον-
τ dicent: hic erat quē habuim⁹ aliqñ
ται· καὶ ἐροῦσιν, οὗτος ἦν ὃν ἔσχομέν ποτε
in derisum τ in similitudinē iprope-
εἰς γέλωτα καὶ εἰς παραβολὴν ὀνειδισ-
rij. stulti vitā illius estimaui-
μοῦ. οἱ ἄφρονες τὸν βίον αὐτοῦ ἐλογισά-
mus insaniā: τ finem illius sine
μεθα μανίαν, καὶ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ἄτι-
honore. quō cōputatus est i filijs dei: τ in
μον. πῶς κατελογίσθη ἐν υἱοῖς θεοῦ, καὶ ἐν
sanctis sors illius est? ergo errauimus
ἁγίοις ὁ κλῆρος αὐτοῦ ἐστιν; ἄρα ἐπλανήθημεν
a via veritatis: τ iusticie
ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας, καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης
lumē nō luxit nobis: τ sol iusti-
φῶς οὐκ ἔλαμψεν ἡμῖν, καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέ-
cie nō ortus est nobis. iniqtatis impleti
τειλεν ἡμῖν. ἀνομίας ἐνεπλήσθημεν
sum⁹ viis τ pditōis: τ pābulaui-
τρίβοις καὶ ἀπωλείας, καὶ διωδεύ-
mus deserta inaccessibilia: at viam dn̄i nō
σαμεν ἐρήμους ἀβάτους, τὴν δὲ ὁδὸν κυρίου οὐκ
nouimus. qd pfuit nobis superbia?
ἔγνωμεν. τί ὠφέλησεν ἡμᾶς ἡ ὑπερηφανία;
τ qd diuitie cum iactantia cōtule-
καὶ τί πλοῦτος μετὰ ἀλαζονείας συμβέ-
runt nobis? trāsierunt illa omnia
βληται ἡμῖν; παρῆλθεν ἐκεῖνα πάντα
tanq̄ vmbra τ tanq̄ nuncius percurrens.
ὡς σκιά, καὶ ὡς ἀγγελία παρατρέχου-
tanq̄ nauis q̄ ptransit fluctuātē aquā:
σα· ὡς ναῦς διερχομένη κυμαινόμενον ὕδωρ,
cui⁹ quū pterierit nō est vestigiū inuenire: neq;
ἧς διαβάσης οὐκ ἔστιν ἴχνος εὑρεῖν, οὐδὲ

semitam itineris illius in fluctib⁹. aut
ἀτραπὸν πορείας αὐτῆς ἐν κύμασιν. ἢ
veluti auis trāsuolātis aerē nullū inuenitur
ὡς ὀρνέου διαπτάντος ἀέρα οὐδὲν εὑρίσκεται
argumentū itineris. ictus āt alaꝝ ver
τεκμήριον πορείας. πληγῇ δὲ ταρσῶν μα
beratū ventū leuem ⁊ scissum
στιζόμενον πνεῦμα κοῦφον καὶ σχιζόμενον
vi stridoris: cōmotis alis ptrāsit.
βίᾳ ῥοίζου, κινουμένων πτερύγων διωδεύ
⁊ post hoc non īuentū ē signum
θη. καὶ μετὰ τοῦτο οὐχ εὑρέθη σημεῖον
pcessus in eo. aut tāq̄ sagitta missa
ἐπιβάσεως ἐν αὐτῷ. ἢ ὡς βέλους βλη
in scopum: diuisus aer cōtinuo
θέντος ἐπὶ σκοπόν, τμηθεὶς ὁ ἀὴρ εὐθέως
in se resolut⁹ est: vt ignoretur trāsi
εἰς ἑαυτὸν ἀνελύθη, ὡς ἀγνοῆσαι τὴν δίο
tus illius. sic ⁊ nos nati
δον αὐτοῦ. οὕτως καὶ ἡμεῖς γεννηθέντες
desiuimus: ⁊ virtutis qdē signum
ἐξελείπομεν, καὶ ἀρετῆς μὲν σημεῖον
nullū valuim⁹ ondere. ī āt malignitate nr̄a
οὐδὲν ἔσχομεν δεῖξαι. ἐν δὲ τῇ κακίᾳ ἡμῶν
cōsumpti sumus. qm̄ spes impij
κατεδαπανήθημεν. ὅτι ἐλπὶς ἀσεβοῦς
tāq̄ q̄ tollitur lanugo a vento: ⁊ tāq̄
ὡς φερόμενος χνοῦς ὑπὸ ἀνέμου, καὶ ὡς
spuma a pcella impulsa gracilis:
πάχνη ὑπὸ λαίλαπος διωχθεῖσα λεπτή,
⁊ tāq̄ fumus a vento diffusus ē: aut ⁊
καὶ ὡς καπνὸς ὑπὸ ἀνέμου διελύθη, ἢ καὶ
tāq̄ meōria hospitis vnius diei ptert
ὡς μνεία καταλύτου μονοημέρου παρώ
it. iusti āt in sēm viuunt: ⁊
δευσε. δίκαιοι δὲ εἰς τὸν αἰῶνα ζῶσι, καὶ
in dn̄o merces eorum: ⁊ cogitatio
ἐν κυρίῳ ὁ μισθὸς αὐτῶν, καὶ ἡ φρόντισις
ipsorum apud altissimū. idcirco accipient
αὐτῶν παρὰ ὑψίστῳ. διὰ τοῦτο λήψονται
regnum decoris ⁊ dia
τὸ βασίλειον τῆς εὐπρεπείας καὶ τὸ διά
dema speciei de manu dn̄i. qm̄
δημα τοῦ κάλλους ἐκ χειρὸς κυρίου. ὅτι
dextera sua pteget eos: ⁊
τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ σκεπάσει αὐτούς, καὶ τῷ
brachio defendet illos. accipiet
βραχίονι ὑπερασπιεῖ αὐτῶν. λήψεται
armaturam zelum illius: ⁊ arma
πανοπλίαν τὸν ζῆλον αὐτοῦ, καὶ ὁπλο
bit creaturā ad vltionē inimicoꝝ.
ποιήσει τὴν κτίσιν εἰς ἄμυναν ἐχθρῶν.
induet thoracē iusticiam: ⁊ circūpo
ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνην, καὶ περιθή
net galeam iudiciū simplex. sumet
σεται κόρυθα κρίσιν ἀνυπόκριτον. λήψεται
scutum inexpugnabile equitatem: acuet
ἀσπίδα ἀκαταμάχητον ὁσιότητα, ὀξυνεῖ
āt duram irā in gladium. pugna
δὲ ἀπότομον ὀργὴν εἰς ῥομφαίαν. συνεκπο
bit vero cū illo mundus cōtra insul
λεμήσει δὲ αὐτῷ ὁ κόσμος ἐπὶ τοὺς παρά
tos. ibunt directe emissiōes ful
φρονας. πορεύσονται εὔστοχοι βολίδες ἀστρα
guꝝ: ⁊ tanq̄ a bene curuato arcu nu
πῶν, καὶ ὡς ἀπὸ εὐκύκλου τόξου τῶν νε
biū ad scopū insilient: ⁊ a petrās iaci
φῶν ἐπὶ σκοπὸν ἀλοῦνται, καὶ ἐκ πετροβό
ēte ira plene mittentur grandines.
λου θυμοῦ πλήρεις ῥιφήσονται χάλαζαι.
excandescet in illos aqua maris:
ἀγανακτήσει κατ' αὐτῶν ὕδωρ θαλάσσης,

semitā carine illi⁹ ī fluctib⁹. Aut auis q̄ trāsuolat i aere: cui⁹ nullū inuenitur argumētū itineris illi⁹: sed tm̄ sonit⁹ alarū verberās leuē ventū: & scidens p vī itineris aerē: cōmotis alis trāsuolauit. & post hoc nullū signū iuenitur itineris illi⁹. Aut tāq̄ sagitta emissa in locū destinatū: diuisus aer cōtinuo ī se reclusus ē: vt ignoretur trāsit⁹ illi⁹. Sic & nos nati cōtinuo desiuim⁹ eē: & virtutis q̄dē nullū signū valuim⁹ ondere: ī malignitate āt nr̄a cōsūpti sum⁹. Talia dixerūt in inferno hi q̄ peccauerūt: qm̄ spes [12] impii tāq̄ lanugo ē q̄ a vento tollitur: & tāq̄ spuma gracilis q̄ a pcella dispgitur: & tāq̄ fum⁹ q a vēto diffusus est: & tāq̄ meoria hospitis vni⁹ diei pterevntis. Iusti āt ī ppetuū viuent: & apud dn̄m ē merces eoꝝ: & cogitatio illorū apd altissimū. Ideo accipiēt regnū decoris & diadema speciei de manu dn̄i qm̄ dextera sua teget eos: & ī brachio scō suo defendet illos. Et accipiet armaturā zelus illius & armabit creaturā ad ultionē īimicoꝝ. Induet p thorace iusticiā & accipiet p galea iudiciū certū. Sumet scutū iexpugnabile equitatē: acuet āt dirā irā ī lāceā. & pugnabit cū illo orbis traꝝ cōtra insēsatos. Ibūt directe emissiōes fulguꝝ & tāq̄ a bn̄ curuato arcu nubiū exterminabūtur: & ad certū locū isilient. Et a petrosa ira plene mittentur grādines: & scādescet in illos aqua maris: & flumina cōcurrent durit. [16] Cōtra illos stabit spūs virtutis: & tanq̄ turbo vēti diuidet illos: & ad eremū pducet oēs traꝝ iniquitatis illoꝝ. & malignitas euertet sedes potentium. Capitu. 6.

Melior est sapiā q̄ vires: & vir prudens q̄ fortis. Audite ergo reges & itelligite: discite iudices finiū tre. Prebete aures vos q̄ cōtinetis multitudines & placetis vobis ī turbis nationū: qm̄ data est a dn̄o ptās vobis & virtus ab altissimo: q īterrogabit opa vr̄a & cogitatiōes scrutabitur. qm̄ cū essetis ministri regni illi⁹: nō recte iudicastis nec custodistis legē iusticie: neq̄ sm̄ volūtatē dei ābulastis. horrēde & cito apparebit vobis: qm̄ iudiciū durissimū ī his q psūt: fiet. Exiguo. n. cōceditur mia: potētes āt poteter tormenta patiētur. Nō. n. subtrahet psonā cuiusq̄ de⁹ q est oīm dn̄ator: nec verebitur magnitudinē cuiusq̄: qm̄ pusillū & magnū ipe fecit: & eq̄lr est illi cura de oībus. Fortiorib⁹ āt fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges sūt hi smones mei: vt discatis sapiām & ne excidatis. Qui. n. custodierit iusticiā iuste iudicabūtur: & q didicerit iusta iueniēt qd rn̄deāt. Cōcupiscite ergo smones meos & diligite illos: & hēbitis disciplinam. Clara est & q̄ nunq̄ marcescit sapientia: & facile videtur ab his qui diligūt eam: et inuenitur ab his qui querunt illam: Preoccupat qui se concupiscūt. vt illis se prior ostendat. Qui de luce vigilauerit ad illam non laborabit: assidetē enim illā forib⁹ suis inueniet. Cogitare ergo de illa sēs⁹ ē cōsūmat⁹.

flumina vero inundabūt duriter.
ποταμοὶ δὲ συγκλύσουσιν ἀποτόμως.
stabit cōtra illos spūs virtutis:
ἀντιστήσεται αὐτοῖς πνεῦμα δυνάμεως,
⁊ tāq̄ turbo vēti vētilabit illos. ⁊ de
καὶ ὡς λαῖλαψ ἐκλικμήσει αὐτούς. καὶ ἐρη
solabit omnē terrā iniq̄tas: ⁊ mali
μώσει πᾶσαν τὴν γῆν ἀνομία, καὶ ἡ κακο
gnitas euertet sedes potētiū.
πραγία περιτρέψει θρόνους δυναστῶν. c. 6.

[C]

Audite ergo reges ⁊ itelligite:
Ἀκούσατε οὖν βασιλεῖς καὶ σύνετε,
discite iudices finium terre: pbete aures
μάθετε δικασταὶ περάτων γῆς, ἐνωτίσασθε
qui cōtinetis multitudiem ⁊ superbitis
οἱ κρατοῦντες πλήθους καὶ γεγαυρωμένοι
in turbis nationū. qm̄ data ē a dn̄o po
ἐπὶ ὄχλοις ἐθνῶν. ὅτι ἐδόθη παρὰ κυρίου κρά
testas vobis: ⁊ virtus ab altissimo:
τησις ὑμῖν, καὶ ἡ δυναστεία παρὰ ὑψίστου,
q exq̄ret vestra opa: ⁊ cogitatiōes
ὃς ἐξετάσει ὑμῶν τὰ ἔργα, καὶ τὰς βουλὰς
scrutabitur. qm̄ ministri cūtes eius
διερευνήσει. ὅτι ὑπηρέται ὄντες τῆς αὐτοῦ
regni nō iudicastis recte: neq̄ custo
βασιλείας οὐκ ἐκρίνατε ὀρθῶς, οὐδὲ ἐφυ
distis legem: neq̄ scdm voluntatem
λάξατε νόμον, οὐδὲ κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ
dei ambulastis. horrende ⁊ cito
θεοῦ ἐπορεύθητε. φρικτῶς καὶ ταχέως
instabit vobis: qm̄ iudiciū durum in
ἐπιστήσεται ὑμῖν, ὅτι κρίσις ἀπότομος ἐν
his q psunt fit. nā minimus
τοῖς ὑπερέχουσι γίνεται. ὁ γὰρ ἐλάχιστος
dignus est mia: potentes āt potenter
συγγνωστός ἐστιν ἐλέους, δυνατοὶ δὲ δυνατῶς
tormēta patiēt. nō ei subtrahet psonam
ἐτασθήσονται. οὐ γὰρ ὑποστελεῖται πρόσωπον
omnium dn̄ator: nec verebitur ma
ὁ πάντων δεσπότης, οὐδὲ ἐντραπήσεται μέ
gnitudiē. qm̄ pusi ⁊ magnū ipe fecit:
γεθος. ὅτι μικρὸν καὶ μέγαν αὐτὸς ἐποίη
equaliterq̄ curā gerit de omnibus.
σεν, ὁμοίως τε προνοεῖται περὶ πάντων.
at fortibus fortis instat scrutatio.
τοῖς δὲ κραταιοῖς ἰσχυρὰ ἐφίσταται ἔρευνα.
ad vos ergo reges sermones mei: vt
πρὸς ὑμᾶς οὖν ὦ τύραννοι οἱ λόγοι μου, ἵνα
discatis sapiam ⁊ ne excidatis. q
μάθητε σοφίαν καὶ μὴ παραπέσητε. οἱ
.n. custodierint iuste iusta iuste iudica
γὰρ φυλάξαντες ὁσίως τὰ ὅσια ὁσιωθήσον
būt: ⁊ q edocti fuerint ea inuenient
ται, καὶ οἱ διδαχθέντες αὐτὰ εὑρήσουσιν
rūsionem. cōcupiscite ergo smones
ἀπολογίαν. ἐπιθυμήσατε οὖν τῶν λόγων
meos: optate ⁊ erudiemini. clara
μου, ποθήσατε καὶ παιδευθήσεσθε. λαμ
⁊ q̄ nunq̄ marcescit ē sapia: ⁊ facile
πρὰ καὶ ἀμάραντός ἐστιν ἡ σοφία, καὶ εὐχε
videtur ab his q diligunt eā:
ρῶς θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἀγαπώντων αὐ
⁊ inuenitur ab his q querunt il
τήν, καὶ εὑρίσκεται ὑπὸ τῶν ζητούντων αὐ
lam. poccupat cupientes vt pnosca
τήν. φθάνει τοὺς ἐπιθυμοῦντας προγνω
tur. q mane surrexit ad illam nō labora
σθῆναι. ὁ ὀρθρίσας πρὸς αὐτὴν οὐ κοπιά
bit: assidentem enim inueniet
σει, πάρεδρον γὰρ εὑρήσει τῶν
foribus suis. nam cogitare de
πυλῶν αὐτοῦ. τὸ γὰρ ἐνθυμηθῆναι περὶ

[puer. 11. a. — D — A — Eccl. 9. d. — Ro. 15. a. — B — C]

illa sciencie cōsummatio. ⁊ q vigilaue
αὐτῆς φρονήσεως τελειότης. καὶ ὁ ἀγρυπ
rit pter eā cito securus erit:
νήσας δι' αὐτὴν ταχέως ἀμέριμνος ἔσται,
qm̄ dignos se ipsa circuit
ὅτι τοὺς ἀξίους αὐτῆς αὐτὴ περιέρχεται
querens: ⁊ in viis apparet
ζητοῦσα, καὶ ἐν ταῖς τρίβοις φαντάζεται
illis hilariter: ⁊ in omni excogitatiōe
αὐτοῖς εὐμενῶς, καὶ ἐν πάσῃ ἐπινοίᾳ ἀ
occurrit illis. initiū enim illius verissi
παντᾷ αὐτοῖς. ἀρχὴ γὰρ αὐτῆς ἡ ἀληθε
ma discipline cōcupiscētia. cura āt disci
στάτη παιδείας ἐπιθυμία. φροντὶς δὲ παι
pline dilectio: dilectio aūt custodia legum
δείας ἀγάπη, ἀγάπη δὲ τήρησις νόμων
illius. attentio aūt legum confirmatio in
αὐτῆς. προσοχὴ δὲ νόμων βεβαίωσις ἀφ
corruptiōis. incorruptio āt ppe esse facit
θαρσίας. ἀφθαρσία δὲ ἐγγὺς εἶναι ποιεῖ
deum. cōcupiscētia eni igitur sapiētie deducit
θεοῦ. ἐπιθυμία γὰρ ἄρα σοφίας ἀνάγει
ad regnum. si ergo delectamini ī sedib⁹
ἐπὶ βασιλείαν. εἰ οὖν ἥδεσθε ἐπὶ θρόνοις
⁊ sceptris reges pploꝝ: honorate sapi
καὶ σκήπτροις τύραννοι λαῶν, τιμήσατε σο
entiā: vt in seculum regnetis.
φίαν, ἵνα εἰς τὸν αἰῶνα βασιλεύσητε.
qd āt est sapiētia ⁊ q̄ēadmodū facta sit: refe
τί δέ ἐστι σοφία καὶ πῶς ἐγένετο, ἀπαγγε
rā: ⁊ non abscondam vobis mysteria: sed
λῶ, καὶ οὐκ ἀποκρύψω ὑμῖν μυστήρια, ἀλ
ab initio natiuitatis inuestigabo: ⁊ po
λὰ ἀπ' ἀρχῆς γενέσεως ἐξιχνιάσω, καὶ θή
nā in pspicuū sciētiam eius. ⁊ nō
σω εἰς τὸ ἐμφανὲς τὴν γνῶσιν αὐτῆς. καὶ οὐ
preteribo veritatem: neq̄ q̄dē
μὴ παροδεύσω τὴν ἀλήθειαν, οὔτε μὴν
cū inuidia tabescente iter habebo: qm̄ ille nō
φθόνῳ τετηκότι συνοδεύσω, ὅτι οὗτος οὐ
erit pticeps sapiētie. multitudo āt sapiētū sa
κοινωνήσει σοφίᾳ. πλῆθος δὲ σοφῶν σω
lus mundi: ⁊ rex sapiens sta
τηρία κόσμου, καὶ βασιλεὺς φρόνιμος εὐ
bilimētū ppli. quāobrē accipite disciplinā ver
στάθεια δήμου. ὥστε παιδεύεσθε τοῖς ῥήμα
bis meis: ⁊ vtilitatē habebitis.
σί μου, καὶ ὠφεληθήσεσθε. Ca. 7.

Sum q̄dē ⁊ ego mortalis homo equalis
Εἰμὶ μὲν κἀγὼ θνητὸς ἄνθρωπος ἴσος
omnibus: ⁊ terrigene a genere primo facti:
ἅπασι, καὶ γηγενοῦς ἀπόγονος πρωτοπλάστου,
⁊ in ventre mr̄is figurat⁹ sū caro decē mensiū
καὶ ἐν κοιλίᾳ μητρὸς ἐγλύφην σὰρξ δεκαμηνιαίῳ
tempore: coagulat⁹ in sanguine de semine
χρόνῳ, παγεὶς ἐν αἵματι ἐκ σπέρματος
viri ⁊ delectamēto sōno conueniente. ⁊
ἀνδρὸς καὶ ἡδονῆς ὕπνῳ συνελθούσης. καὶ
ego aūt natus traxi coēm nobis ae
ἐγὼ δὲ γενόμενος ἔσπασα τὸν κοινὸν ἡμῖν ἀέ
rē: ⁊ in similiter passā decidi terrā.
ρα, καὶ ἐπὶ τὴν ὁμοιοπαθῆ κατέπεσα γῆν.
primā vocem similem oībus emisi plo
πρώτην φωνὴν τὴν ὁμοίαν πᾶσιν ἴσα κλαί
rans. in inuolumētis nutritus sum ⁊ curis:
ων. ἐν σπαργάνοις ἀνετράφην καὶ ἐν φρον
nullus enī rex aliud habuit na
τίσιν, οὐδεὶς γὰρ βασιλεὺς ἑτέραν ἔσχε γε
tiuitatis initiū. vnus āt omniū itroitus ad
νέσεως ἀρχήν. μία δὲ πάντων εἴσοδος εἰς
vitā: exitusq̄ eq̄lis. pter hoc opta
τὸν βίον, ἔξοδός τε ἴση. διὰ τοῦτο ηὐξά

[D — A — Job. 18. c. — B — C — D]

& q vigilauerit ppt̄ illā: cito erit securus. Qm̄ dignos se circuit ipā q̄rens: & in viis suis ondet se illis hilarit: & in oī puidentia occurret illis. Initiū. n. illius verissima ē disciplie cōcupiscētia. Cura ergo disciplie dilectio est: & dilectio custodia legū illi⁹ ē. Custoditio āt legū cōsūmatio incorruptōis est: īcorruptio āt facit eē pximū deo. Cōcupiscentia itaq̄ sapie deducit ad regnū ppetuū. Si ergo delectamī sedib⁹ & sceptris o reges ppli: diligite sapiam vt ī ppetuū regnetis. Diligite lumen sapie oēs q p̄estis pplis. Quid est āt sapia: & queadmodū facta sit referā: & nō abscōdā vobis sacramēta dei: sed ab initio natiuitatis iuestigabo: & ponā in lucē sciam illi⁹: & nō pteribo veritatē: neq̄ cū iuidia tabescēte iter hēbo: qm̄ talis hō nō erit pticeps sapie. multitudo āt sapiētiū: sanitas est orbis trarū. Et rex sapiēs: ppli stabilimētū est. Ergo accipite disciplinā per sermones meos: & proderit vobis. Ca. 7.

Sum q̄dē & ego mortalis hō silis oīb⁹: & ex gn̄e terreno illi⁹ q prior fact⁹ est: & in vētre mr̄is figuratus sū caro: decē mensiū tp̄e coagulat⁹ sū in sāguie: ex semie hoīs & delectamēto sōni couenīete. Et ego nat⁹ accepi cōem aerē: & in silr factā decidi trā: & primā vocē silem oīb⁹ emisi plorās. In inuolumētis nutrit⁹ sū: & magnis curis. nemo. n. ex regib⁹ aliud habuit natiuitatis initiū. Vn⁹ ergo ītroitus ē oībus ad vitā & silis exitus. Propt̄ hoc optaui & datus est mihi sensus: & inuocaui: & venit in me spūs sapie. Et p̄posui illā regnis & sedibus: & diuitias nihil esse dixi in cōpatiōe illi⁹. Nec cōpaui illi lapidē p̄ciosū: qm̄ oē aurū in cōpatiōe illius arena est exigua: & tanq̄ lutū estimabitur argentū in cōspectu illius. Sup salutē & spēm dilexi illā: & pposui p luce hr̄e illā: qm̄ inextinguibile est lumē illi⁹. Venerūt āt mihi oīa bona pariter cū illa: & inumerabilis honestas p manus illius: & letatus sū ī oībus: qm̄ antecedebat me ista sapia & ignorabā qm̄ bonorū omniū mr̄ est. Quā sie fictiōe didici: & sine inuidia cōmunico: & honestatē illius nō abscōdo. Infinitus. n. thesaurus est hoībus: quo q vsi sūt: pticipes facti sunt amicitie dei: ppt̄ discipline dona cōmēdati. Mihi āt dedit de⁹ dicere ex sentētia & p̄sumere digna horū q̄ mihi dātur qm̄ ipe sapie dux est & sapiētū emēdator. In manu. n. illius & nos & smōes nr̄i: & oīs sapia: & operū sciētie disciplina. Ipe. n. dedit mihi horū q̄ sūt sciam verā: vt sciā dispōem orbis trarū & virtutes elemētorū: īitiū & cōsūmationem & medietatē tp̄m: vicissitudinū pmutatiōes: & cōsūmatiōes tp̄m: & moꝝ mutatiōes: diuisiōes tp̄m: āni curs⁹ & stellaꝝ dispositiōes: naturas aīaliū: & iras bestiaꝝ: vi vētoꝝ: & cogitatiōes hoīm differētias virgultoꝝ: & virtutes radicū: & q̄cūq̄ sūt abscōsa & ī puisa didici oīm. n. artifex docuit me sapia. Est. n. ī illa sps itelligētia scūs: vnic⁹: mltiplex:

ni: ⁊ sciētia data ē mihi: inuocaui
μην, καὶ φρόνησις ἐδόθη μοι, ἐπεκαλεσά
⁊ venit mihi spūs sapiētie: pposui
μην καὶ ἦλθέ μοι πνεῦμα σοφίας, προέκρι
illam sceptris ⁊ thronis: ⁊ diuiti
να αὐτὴν σκήπτρων καὶ θρόνων, καὶ πλοῦ
as nihil estimaui in cōpatione illius.
τον οὐδὲν ἡγησάμην ἐν συγκρίσει αὐτῆς.
neq̄ cōparaui illi lapidē p̄ciosū: qm̄ oīe
οὐδὲ ὡμοίωσα αὐτῇ λίθον τίμιον, ὅτι ὁ πᾶς
aurum in cōspectu ipsius arena exigua: ⁊
χρυσὸς ἐν ὄψει αὐτῆς ψάμμος ὀλίγη, καὶ
tāq̄ lutū extimabitur argentū ī cōspectu
ὡς πηλὸς λογισθήσεται ἄργυρος ἐναντίον
illius. sup salutem ⁊ speciem dilexi
αὐτῆς. ὑπὲρ ὑγίειαν καὶ εὐμορφίαν ἠγάπη
illam: ⁊ pposui illam pro lu
σα αὐτήν, καὶ προειλάμην αὐτὴν ἀντὶ φω
ce hēre: qm̄ inq̄etum qd ex hac lumē.
τὸς ἔχειν, ὅτι ἀκοίμητον τὸ ἐκ ταύτης φέγ
venerūt āt mihi bona pariter omnia
γος. ἦλθε δέ μοι τὰ ἀγαθὰ ὁμοῦ πάντα
cum illa: ⁊ innumerabiles diuitie in ma
μετ' αὐτῆς, καὶ ἀναρίθμητος πλοῦτος ἐν χερ
nibus eius. letatusq̄ sum āt in omnibus: qm̄
σὶν αὐτῆς. εὐφράνθην δὲ ἐπὶ πᾶσιν, ὅτι
eoꝝ dux est sapia. ignorabā āt ipsam ma
αὐτῶν ἡγεῖται σοφία. ἠγνόουν δὲ αὐτὴν γενέ
trē eē hoꝝ. sine doloq̄ didici: sine
τιν εἶναι τούτων. ἀδόλως τε ἔμαθον, ἀφθό
inuidiaq̄ cōico: diuitias eius
νως τε μεταδίδωμι, τὸν πλοῦτον αὐτῆς
[14] nō abscondo. indeficiens thesaur⁹
οὐκ ἀποκρύπτομαι. ἀνεκλειπὴς θησαυρός
est hominibus: quo q vsi sunt ad deū
ἐστιν ἀνθρώποις, ὃν οἱ χρησάμενοι πρὸς θεὸν
seposuerūt amicitiā pter q̄ ex disciplina do
ἐστείλαντο φιλίαν, διὰ τὰς ἐκ παιδείας δω
na cōmendati. mihi āt dedit deus di
[15] ρεὰς συστα θέντες. ἐμοὶ δὲ δέδωκεν ὁ θεὸς εἰ
cere ex sentētia: ⁊ cogitare digne
πεῖν κατὰ γνώμην, καὶ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως
dedatis: qm̄ ipe ⁊ sapiētie
τῶν δεδομένων, ὅτι αὐτὸς καὶ τῆς σοφίας ὁ
dux est ⁊ sapientū emendator. in eni
ὁδηγός ἐστι καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής. ἐν γὰρ
manu illius ⁊ nos ⁊ sermōes nr̄i om
χειρὶ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν πᾶ
nisq̄ sapientia ⁊ opificioꝝ scientia. ipe
σά τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστήμη. αὐ
.n. mihi dedit eoꝝ q̄ sunt scientiā verā:
τὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευ
vt scirē cōpositionē orbis traꝝ ⁊ opationē
δῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν
elemētoꝝ: pncipiū ⁊ cōsūmatiōes ⁊ medietatē
στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα
tp̄ꝝ: morum mutatiōes ⁊ pmutationes
χρόνων, τροπῶν ἀλλαγὰς καὶ μεταβολὰς
tp̄ꝝ: anni circulos ⁊ stellaꝝ dispōnes:
καιρῶν, ἐνιαυτοῦ κύκλους καὶ ἀστέρων θέσεις,
naturas aīaliū ⁊ iras bestiaꝝ: ventorum
φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων, πνευμάτων
vires ⁊ cogitatiōes hominū: differētias
βίας καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, διαφορὰς
plantarū ⁊ virtutes radicū: ⁊ q̄cūq̄ sūt abscōsa
φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν, ὅσα τέ ἐστι κρυπτὰ
⁊ pspicua noui. nam omniū artifex
καὶ ἐμφανῆ ἔγνων. ἡ γὰρ πάντων τεχνῖτις
docuit me sapia. est .n. in ea spūs
ἐδίδαξέ με σοφία. ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ πνεῦμα
itelligēs: scūs: vnigenitus: multiplex: subtilis
νοερόν, ἅγιον, μονογενές, πολυμερές, λεπτόν,

mobilis: integer: incoinquinat⁹: manifest⁹: ille
εὐκίνητον, τρανόν, ἀμόλυντον, σαφές, ἀπή-
sus: amās bonū: acut⁹: expeditus: benefi-
μαντον, φιλάγαθον, ὀξύ, ἀκώλυτον, εὐεργετι-
cus: humanus: stabilis: firmus: secu
κόν, φιλάνθρωπον, βέβαιον, ἀσφαλές, ἀμέ-
rus: oīa hñs virtutem: omnia pspiciens:
ριμνον, παντοδύναμον, πανεπίσκοπον,
τ ad omnes capax spiritus intelligētes
καὶ διὰ πάντων χωροῦν πνευμάτων νοερῶν
mundos subtilissimos. omni enim motu
καθαρῶν λεπτοτάτων. πάσης γὰρ κινήσεως
mobilior sapiētia. attigit āt τ capax ē per
κινητικώτερον σοφία. διήκει δὲ καὶ χωρεῖ διὰ
omnia pter munditiam. vapor .n. est
πάντων διὰ τὴν καθαρότητα. ἀτμὶς γάρ ἐστι
dei virtutis: τ emanatio
τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως, καὶ ἀπόρροια τῆς
omnipotentis glīe sincera. ob hoc
τοῦ παντοκράτορος δόξης εἰλικρινής. διὰ τοῦ-
nihil inquinatum in eam incur-
το οὐδὲν μεμιασμένον εἰς αὐτὴν παρεμπί-
rit. splendor enī est lucis eterne
πτει. ἀπαύγασμα γάρ ἐστι φωτὸς ἀϊδίου
τ speculū sine macula dei opa
καὶ ἔσοπτρον ἀκηλίδωτον τῆς τοῦ θεοῦ ἐνερ-
tionis: τ imago bonitatis eius. vna
γείας, καὶ εἰκὼν τῆς ἀγαθότητος αὐτοῦ. μία
āt existēs, omnia potest: τ pmanens in
δὲ οὖσα πάντα δύναται, καὶ μένουσα ἐν
se omnia innouat: τ per natiōes
ἑαυτῇ τὰ πάντα καινίζει, καὶ κατὰ γενεὰς
in animas sanctas descēdens: amicos
εἰς ψυχὰς ὁσίας μεταβαίνουσα, φίλους
dei τ pphetas cōstituit. nihil enī
θεοῦ καὶ προφήτας κατασκευάζει. οὐδὲν γὰρ
diligit deus: nisi eū q̄ cū sapnia habitat.
ἀγαπᾷ ὁ θεός, εἰ μὴ τὸν σοφίᾳ συνοικοῦντα.
est enī hec speciosior sole: τ sup
ἔστι γὰρ αὕτη εὐπρεπεστέρα ἡλίου, καὶ ὑπὲρ
omnem stellarū dispōsitiōē: luci comparata:
πᾶσαν ἄστρων θέσιν φωτὶ συγκρινομένη,
inuenitur prior. huic quidē succedit
εὑρίσκεται προτέρα. τοῦτο μὲν γὰρ διαδέχεται
nox: sapiētiam āt nō vincet malitia.
νύξ, σοφίας δὲ οὐ κατισχύσει κακία. Ca. 8.

Attingit autē a fine in finē
Διατείνει δὲ ἀπὸ πέρατος εἰς πέ-
fortiter τ disponit omnia vtiliter.
ρας εὐρώστως καὶ διοικεῖ τὰ πάντα χρηστῶς.
hanc amaui τ exquisiui a iuuē-
ταύτην ἐφίλησα καὶ ἐξεζήτησα ἐκ νεότη-
tute mea: τ questiui sponsam ducere
τός μου, καὶ ἐζήτησα νύμφην ἀγαγέσθαι
mihi: τ amator factus sū pulchritudīs
ἐμαυτῷ, καὶ ἐραστὴς ἐγενόμην τοῦ κάλλους
illius. gñositatē glificat: cōtuberniū dei ha-
αὐτῆς. εὐγένειαν δοξάζει, συμβίωσιν θεοῦ ἔ-
bens: τ omnium dominus dilexit
χουσα, καὶ ὁ πάντων δεσπότης ἠγάπησεν
illam: doctrix enī est dei discipline
αὐτήν. μύστις γάρ ἐστι τῆς τοῦ θεοῦ ἐπιστήμης
τ electrix operū illius. si āt diui-
καὶ αἱρετὶς τῶν ἔργων αὐτοῦ. εἰ δὲ πλοῦ-
tie sunt appetibilis possessio in vita: qd̄ sa-
τός ἐστιν ἐπιθυμητὸν κτῆμα ἐν βίῳ, τί σο-
piētia locupletius omnia operā-
φίας πλουσιώτερον τῆς τὰ πάντα ἐργα-
te? si autē prudentia opatur: qs eoꝝ
ζομένης; εἰ δὲ φρόνησις ἐργάζεται, τίς τῶν
q̄ sunt ꝙ illa magis est artifex? τ si
ὄντων αὐτῆς μᾶλλόν ἐστι τεχνῖτις; καὶ εἰ

subtilis: disertus: mobilis incoinquinat⁹: certus: suauis: amās bonū acut⁹: qui nihil vetat bn̄facere: humanus: benign⁹: stabilis: certus: securus oēȝ hn̄s virtutē: omnia pspiciens: & qui capiat oēs spūs itelligibiles: mundus: subtilis. Omnibus enī mobilibus mobilior est sapientia. Attingit aūt vbiq̄ ꝓpter suaȝ mūdiciā. Vapor est enī virtutis dei & emanatio quedā est claritatis oīpotētis dei sicera: & ideo nihil inqnatū in eā incurrit. Cādor est eī lucis eterne & speculuȝ sine macula dei magestatis: & imago bonitatis illius. Et cū sit vna: oīa pōt. & in se pmanēs: oīa innouat: & p natiōes in aīas sanctas se transfert. Amicos dei & ꝓphetas cōstituit. Neminem enī diligit deus nisi eū qui cū sapiētia inhabitat. Est eī hec speciosior sole: & sup oēm dispositionē stellarū: luci cōpata iuenitur prior. illi succedit nox: sapiā āt nō vicit malitia.

Attigit ergo a fine vsq̄ C. 8. ad finē fortiter: & disponit oīa suauiter. Hāc amaui & exq̄siui a iuuētute mea: & q̄siui ī spōsam mihi eā assumere: & amator fctūs sū formē illi⁹. Generositatē illi⁹ glīficat cōtuberniū hn̄s dei: sed & oīm dn̄s dilexit illā. Doctrix eī ē disciplīe dei & electrix opū illi⁹. Et si diuitie appetūtur ī vita: qd̄ sapiā locupletius q̄ opatur oīa? Si āt sens⁹ opatur: q̄s hoꝝ q̄ sūt magis q̄ȝ illa ē artifex? Et si iusticiā qs diligit: labores hu⁹ magnas hn̄t virtutes: Sobrietatē eī & prudētiā docet & iusticiā & virtutē: q̄bus vtilius nihil est ī vita hoībus & si multitudinē sciē desiderat q̄s: scit preterita & de futuris estimat: scit versutias s̄monū & dissolutiones argumētoꝝ: signa & mōstra scit añq̄ fiāt: & euēt⁹ tpꝝ & sc̄loꝝ. Proposui ergo hanc adducere mihi ad cōuiuādū: sciēs qm̄ mecū cōicabit de bonis: & erit allocutio cogitatiōnis & tedii mei. Hēbo ꝓpt hāc claritatē ad turbas: & honorē apud seniores. Iuuenis & acut⁹ iueniar in iuditio & ī cōspectu potētiū āmirabilis ero: & facies pncipū mirabūtur me. Tacētē me sustinebūt: loq̄ntē me respiciēt: & sermocināte me plura: man⁹ ori suo īponēt. Preterea hēbo p hāc īmortalitatē: & memoriā eternā his q post me futuri sunt relinquā. Disponaȝ pplōs: & natiōes mihi erūt subdite. Timebunt me audiētes reges horrēdi & ī multitudīe videbor bon⁹ & ī bello fortis. Intrās ī domū meā cōqescā cū illa. Nō .n. habet amaritudinē conuersatio illi⁹ nec tediū cōuict⁹ illi⁹: sed leticiā & gaudiū. Hec cogitans apud me: & cōmēorās ī corde meo qm̄ īmortalis ē ī cogitatiōe sapientia: & ī amicitia illi⁹ delectatio bona & ī opib⁹ manuū illi⁹ honestas sine defectione: & ī certamīe loq̄le illius sapiā: & p̄claritas ī cōicatiōe s̄monū

iusticiam diligit quis: labores huius sūt
δικαιοσύνην ἀγαπᾷ τις, οἱ πόνοι ταύτης εἰ-
virtutes. sobrietatem enī τ prudentiā
σὶν ἀρεταί. σωφροσύνην γὰρ καὶ φρόνησιν
edocet: iusticiam τ fortitudinē: q̄b⁹
ἐκδιδάσκει, δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν, ὧν
vtilius nihil est in vita homini-
χρησιμώτερον οὐδέν ἐστιν ἐν βίῳ ἀνθρώ-
bus. si āt τ experientias desiderat qs: scit
ποις. εἰ δὲ καὶ πολυπειρίαν ποθεῖ τις, οἶδε
antiqua: τ futura imaginatur: scit
τὰ ἀρχαῖα, καὶ τὰ μέλλοντα εἰκάζει, ἐπίστα-
versutias sermonū τ dissolutiōes enigmatū:
ται στροφὰς λόγων καὶ λύσεις αἰνιγμάτων,
signa τ pdigia pcognoscit: τ euen-
σημεῖα καὶ τέρατα προγινώσκει, καὶ ἐκβά-
tus opportunitatū τ tpm. proposui ergo hāc
σεις καιρῶν καὶ χρόνων. ἔκρινα τοίνυν ταύ-
adducere mihi ad cōtuberniū:
την ἀγαγέσθαι ἐμαυτῷ πρὸς συμβίωσιν,
sciēs qm̄ erit mihi cōsiliatrix bonorum:
εἰδὼς ὅτι ἔσται μοι σύμβουλος ἀγαθῶν,
τ admonitio cogitationū τ tedii. hēbo
καὶ παραίνεσις φροντίδων καὶ λύπης. ἕξω
pter eā gl'iam in turbis: τ honorē apud
δι' αὐτὴν δόξαν ἐν ὄχλοις, καὶ τιμὴν παρὰ
seniores iuuenis. acutus inueniar in iudi-
πρεσβυτέροις ὁ νέος. ὀξὺς εὑρεθήσομαι ἐν κρί-
tio: τ in cōspectu potētū admirabilis ero:
σει, καὶ ἐν ὄψει δυναστῶν θαυμασθήσομαι,
tacentem me sustinebunt: τ loquenti
σιγῶντά με περιμενοῦσι, καὶ φθεγγομένῳ
attendēt: τ loquēte multum:
προσέξουσι, καὶ λαλοῦντος ἐπὶ πλεῖον,
manū imponent in os suum. hēbo
χεῖρα ἐπιθήσουσιν ἐπὶ στόμα αὐτῶν. ἕξω
p hanc imortalitatē: τ memoriā eternā his
δι' αὐτὴν ἀθανασίαν, καὶ μνήμην αἰώνιον τοῖς
q post me relinquam. disponam pplos: τ natio-
μετ' ἐμὲ ἀπολείψω. διοικήσω λαούς, καὶ ἔθ-
nes subdite erunt mihi: timebūt me
νη ὑποταγήσονταί μοι. φοβηθήσονταί με
audientes tyranni horrendi: in multitudie
ἀκούσαντες τύραννοι φρικτοί, ἐν πλήθει
videbor bonus τ in bello fortis.
φανοῦμαι ἀγαθὸς καὶ ἐν πολέμῳ ἀνδρεῖ-
intrans in domū meā conquiescam
ος. εἰσελθὼν εἰς τὸν οἶκόν μου προσαναπαύ-
cum illa: nō enī hēt amaritudinē cōuer-
σομαι αὐτῇ, οὐ γὰρ ἔχει πικρίαν ἡ συνανα-
satio illius: nec tedii conuictus
στροφὴ αὐτῆς, οὐδὲ ὀδύνην ἡ συμβίωσις
illius: sed leticiam τ gaudiū. hec
αὐτῆς, ἀλλὰ εὐφροσύνην καὶ χαράν. ταῦτα
cogitans apud me: τ cōmemorās in
λογισάμενος ἐν ἐμαυτῷ, καὶ φροντίσας ἐν
corde meo: qm̄ imortalitas est in cognatiōe
καρδίᾳ μου, ὅτι ἀθανασία ἐστὶν ἐν συγγενείᾳ
sapiētie: τ in amicitia illius delectatio bona:
σοφίας, καὶ ἐν φιλίᾳ αὐτῆς τέρψις ἀγαθή,
τ in laborib⁹ manuū illius diuitie sine
καὶ ἐν πόνοις χειρῶν αὐτῆς πλοῦτος ἀν-
defectiōe: τ in certamine colloquii il-
έκλειπτος, καὶ ἐν συγγυμνασίᾳ ὁμιλίας αὐ-
lius prudētia: τ pclaritas in cōicatiōe ser-
τῆς φρόνησις, καὶ εὔκλεια ἐν κοινωνίᾳ λό-
monū ipsi⁹: circuibā q̄rēs τ sumerē il-
γων αὐτῆς, περιῄειν ζητῶν ὅπως λάβω αὐ-
lam ad me. puer āt erā ingeniosus: τ ani-
τὴν πρὸς ἐμαυτόν. παῖς δὲ ἤμην εὐφυής, ψυ-
māq̄ sortitus sū bonā: magis āt bonus
χῆς τε ἔλαχον ἀγαθῆς, μᾶλλον δὲ ἀγαθὸς

ens veni ad corp⁹ icoīnquinatū. cū cognouissē āt qm̄
ὢν ἦλθον εἰς σῶμα ἀμίαντον. γνοὺς δὲ ὅτι
nō aliter ero cōtinēs: nisi deus
οὐκ ἄλλως ἔσομαι ἐγκρατής, ἐὰν μὴ ὁ θε-
det: τ hoc āt erat prudētie scire
ὸς δῷ, καὶ τοῦτο δ' ἦν φρονήσεως τὸ εἰδέ-
cuius grā: adii dn̄m τ
ναι τίνος ἡ χάρις, ἐνέτυχον τῷ κυρίῳ καὶ
deprecatus sū illū: τ dixi ex toto corde
ἐδεήθην αὐτοῦ, καὶ εἶπον ἐξ ὅλης τῆς καρ-
meo:
δίας μου, Ca. 9.

Deus prm τ dñe mie q
Θεὲ πατέρων καὶ κύριε τοῦ ἐλέους ὁ
fecisti omnia in verbo tuo: τ sapi-
ποιήσας τὰ πάντα ἐν λόγῳ σου, καὶ τῇ σο-
entia tua constituisti hominē: vt
φίᾳ σου κατασκευάσας τὸν ἄνθρωπον, ἵνα
dn̄aretur a te factaꝝ creaturarum:
δεσπόζῃ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων,
τ disponat mūdum i eqtate τ iusti-
καὶ διέπῃ τὸν κόσμον ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιο-
tia: τ i directiōe aie iudiciū iudicet: da
σύνῃ, καὶ ἐν εὐθύτητι ψυχῆς κρίσιν κρίνῃ, δός
mihi tuaꝝ sediū assistricē sapiam:
μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν,
τ ne me reprobaueris a pueris tuis: quia
καὶ μή με ἀποδοκιμάσῃς ἐκ παίδων σου, ὅτι
ego seruus tuus τ filius ancille
ἐγὼ δοῦλος σὸς καὶ υἱὸς τῆς παιδίσκης
tue: homo infirmus τ exigui tpis
σου, ἄνθρωπος ἀσθενὴς καὶ ὀλιγοχρόνιος
τ minor in intellectu iudicii τ legū.
καὶ ἐλάσσων ἐν συνέσει κρίσεως καὶ νό-
τ si enī qs fuerit cōsummat⁹ inf filios hoīȝ:
μων. κἂν γάρ τις ᾖ τέλειος ἐν υἱοῖς ἀνθρώ-
ea q̄ sita a te sapia absēte in
πων, τῆς ἀπὸ σοῦ σοφίας ἀπούσης εἰς
nihilū cōputabitur. tu me elegisti regem
οὐδὲν λογισθήσεται. σύ με προείλου βασι-
ppli tui: τ iudicē filioꝝ tuoꝝ τ filiaꝝ.
λέα λαοῦ σου, καὶ δικαστὴν υἱῶν σου καὶ θυγα-
dixisti edificare teplū i mōte
τέρων. εἶπας οἰκοδομῆσαι ναὸν ἐν ὄρει
sancto tuo: τ in ciuitate hitatiōis
ἁγίῳ σου, καὶ ἐν πόλει κατασκηνώσεώς
tue altare: similitudinē tabernaculi sci q̄d
σου θυσιαστήριον, μίμημα σκηνῆς ἁγίας ἣν
preparasti ab initio: τ tecū
προητοίμασας ἀπ' ἀρχῆς. καὶ μετὰ σοῦ ἡ
sapia q̄ nouit opera tua: τ q̄ affuit
σοφία ἡ εἰδυῖα τὰ ἔργα σου, καὶ παροῦ-
qn̄ fecisti mūdū: τ q̄ sciēt:
σα ὅτε ἐποίεις τὸν κόσμον, καὶ ἐπισταμένη,
qd placitū i oculis tuis: τ qd directū pce-
τί ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου, καὶ τί εὐθὲς ἐν ἐν-
ptis tuis. emitte illam de sctis ce-
τολαῖς σου. ἐξαπόστειλον αὐτὴν ἐξ ἁγίων οὐ-
lis τ a sede glorie tue mitte
ρανῶν, καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης σου πέμψον
illam: vt pñs mihi laboret τ
αὐτήν, ἵνα συμπαροῦσά μοι κοπιάσῃ καὶ
sciam qd acceptum est apud te. scit enī
γνῶ τί εὐάρεστόν ἐστι παρὰ σοί. οἶδε γὰρ
illa omnia: τ intelligit: τ deducet
ἐκείνη τὰ πάντα, καὶ συνιεῖ, καὶ ὁδηγήσει
me in opibus meis sobrie: τ cu-
με ἐν ταῖς πράξεσί μου σωφρόνως, καὶ φυ-
stodiet me in gloria sua. τ erūt ac-
λάξει με ἐν τῇ δόξῃ αὐτῆς. καὶ ἔσται προ-
cepta opa mea: τ disponā pplm
σδεκτὰ τὰ ἔργα μου, καὶ διακρινῶ τὸν λαόν

ipi⁹: circuibā q̄rēs vt mihi illā assumere. Puer aūt erā igeniosus: & sortitus sū aīam bonā. Et cū essē magis bonus vēi ad corp⁹ icoīqnatū. Et vt sciui qm̄ alit nō possē esse cōtinēs nisi de⁹ det: & hoc ipm erat sūma sapiā scire cuius eēt hoc donū: adii dn̄m & dep̄cat⁹ sū illū & dixi ex totis p̄cordiis meis. C. 9

Deus prm meoꝝ & dn̄e mie q fecisti oīa verbo tuo: & sapiā tua cōstituisti hoiem vt dn̄aretur creature q̄ a te facta ē: vt disponat orbē terraꝝ in eqtate & iusticia & ī directione cordis iudiciū iudicȝ. da mihi sediū tuaꝝ assistricē sapiam: & noli me reprobare a pueris tuis: qm̄ fu⁹ tuus sū ego: & fili⁹ acille tue: hō ifirmus & exigui tpis & mior ad itellectū iudicii & legū. Et si qs erit cōsūmat⁹ iter filios hoim: si ab fuerit ab illo sapiā tua: i nihilū cōputabitur. Tu āt elegisti me regē pplo tuo & iudicē filioꝝ tuoꝝ & filiaꝝ. Et dixisti me edificare tēplū ī mōte scto tuo & ī ciuitate hitatiōis tue altare: siltudinē tabernaculi scti tui quod p̄pasti ab iitio: & tecū sapiā tua q̄ nouit opa tua q̄ & affuit tūc cū orbē traꝝ faceres: & sciebat qd esset placitū oc̄lis tuis: & qd directū ī p̄ceptis tuis. Mitte illā de celsctis tuis. & a sede magnitudis tue vt mecum scit & mecum laboret: vt sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia & intelligit: & deducet me in opibus meis sobrie: et custodiet me ī sua potentia. & erūt accepta opa mea: & disponā pplm tuū iuste & ero dign⁹ sediū pr̄is mei. quis em̄ hoīnū poterit scire cōsiliū dei? Aut qs poterit cogitare qd velit de⁹? Cogitationes em̄ mortaliū timide & icerte puidētie nr̄e. Corp⁹ em̄ quod corrūpitur aggrauat aīam: & terrena inhitatio deprimit sensū multa cogitātē. Et difficile estimam⁹ q̄ ī tra sūt: & q̄ ī cōspectu sūt iuenimus cū labore. Que in celis sūt āt: qs inuestigabit? Sensū āt tuū qs sciet: nisi tu dederis sapiam: & miseris spm̄ scm̄ tuū de altissimis & si correcte sit semite eoꝝ q sūt in tris: & q̄ tibi placēt didicerit hoīes? Nā p sapiam sanati sūt q̄cūq̄ placuerūt tibi a pricipio. c. 10

Hec illū q prim⁹ format⁹ ē a deo pr̄ orbis traꝝ cū solus esset creatus custodiuit: & eduxit illū a delicto suo. Et eduxit illū de limo terre: & dedit illi virtutē cōtinēdi oīa. Ab hac vt recessit iniustus ī ira sua: p irā hōicidii fr̄nitas depiit. Propt quod cū aq̄ deleret terrā: sanauit iteꝝ sapiā: p cōtēptibile lignū iustū gubernās. Hec & ī cōsensu supbie cū se natiōes extulissent sciuit iustū: & cōseruauit sine q̄rela deo: & ī filiis miam fortē custodiuit. Hec iustū a peūtibus īpiis liberauit fugiētē descendente igne ī pentapoli: q̄bus ī testimoniū neq̄tie fumigabūda cōstat deserta terra: & ī certo tpe fruct⁹ hn̄tes arbores & icredibilis aīe mēoria stās figmentū salis. Sapiam enī p̄tereūtes n̄ tm̄ i hoc lapsi sūt vt ignorarēt bona: sed & insipiētie sue reliq̄rūt hoībus mēoriā: vt ī his q̄ peccauerūt: nec

tuū iuste: τ ero dignus sediū pa-
σου δικαίως, καὶ ἔσομαι ἄξιος θρόνων πα-
tris mei. qs enī hominum cognoscet
τρός μου. τίς γὰρ ἄνθρωπος γνώσεται
cōsiliū dei? aut qs cogitabit qd velit
βουλὴν θεοῦ; ἢ τίς ἐνθυμηθήσεται τί θέ-
deus? cogitatiōes enī mortaliū timide:
λει ὁ θεός; λογισμοὶ γὰρ θνητῶν δειλοί,
τ incerte prudētie nr̄e. corruptibile
καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ ἐπίνοιαι ἡμῶν. φθαρτὸν
enī corpus aggrauat aiam: τ onerat ter-
γὰρ σῶμα βαρύνει ψυχήν, καὶ βρίθει τὸ γε-
rena hitatio mētē multa cogitantē: τ vix
ῶδες σκῆνος νοῦν πολυφρόντιδα. καὶ μό-
imaginamur q̄ in terra: τ q̄ i manib⁹
λις εἰκάζομεν τὰ ἐπὶ γῆς, καὶ τὰ ἐν χερσὶν
inuenimus cū labore. q̄ āt i celis qs
εὑρίσκομεν μετὰ πόνου. τὰ δὲ ἐν οὐρανοῖς τίς
inuestigauit? cōsiliū āt tuū qs nouit? nisi
ἐξιχνίασε; βουλὴν δέ σου τίς ἔγνω; εἰ μὴ
tu dederis sapiam: τ miseris scm
σὺ ἔδωκας σοφίαν, καὶ ἔπεμψας τὸ ἅγιόν
tuū spm de altissimis. sic correcte
σου πνεῦμα ἀπὸ ὑψίστων; καὶ οὕτως διωρθώ-
sunt semite eoꝝ q̄ in terra: τ pla-
θησαν αἱ τρίβοι τῶν ἐπὶ γῆς, καὶ τὰ ἀρε-
cita tibi docti fuerunt homines: τ sa-
στά σου ἐδιδάχθησαν ἄνθρωποι, καὶ τῇ
pientia saluati sunt.
σοφίᾳ ἐσώθησαν, Ca. 10.

Hec primo formatū patrem mūdi
Αὕτη πρωτόπλαστον πατέρα κόσμου
cū solus eēt creatus custodiuit: τ eduxit il-
μόνον κτισθέντα διεφύλαξε, καὶ ἐξείλατο αὐ-
lum a delicto suo: dedit q̄ illi
τὸν ἐκ παραπτώματος ἰδίου, ἔδωκέ τε αὐ-
fortitudinē cōtinēdi omnia. vt recessit āt ab
τῷ ἰσχὺν κρατῆσαι ἁπάντων. ἀποστὰς δὲ ἀπ'
ea iniustus in ira sua: fratricidialibus
αὐτῆς ἄδικος ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, ἀδελφοκτόνοις
deperiit furoribus: pter quē inundatā
συναπώλετο θυμοῖς. δι' ὃν κατακλυζομένην
terrā iterū saluauit sapia: p cōtemptibile lignū
γῆν πάλιν ἔσωσε σοφία, δι' εὐτελοῦς ξύλου
iustum gubernans. hec τ in cōsēsu
τὸν δίκαιον κυβερνήσασα. αὕτη καὶ ἐν ὁμονοίᾳ
neq̄tie gentiū cōfusarū nouit
πονηρίας ἐθνῶν συγχυθέντων ἔγνω τὸν δίκαι-
iū: τ cōseruauit ipm sine q̄rela deo: τ
ον, καὶ ἐτήρησεν αὐτὸν ἄμεμπτον τῷ θεῷ, καὶ
in filii visceribus fortem custodiuit. hec
ἐπὶ τέκνου σπλάγχνοις ἰσχυρὸν ἐφύλαξεν. αὕ-
iustum pereuntibus impiis liberauit
τη δίκαιον ἐξαπολλυμένων ἀσεβῶν ἐρρύσατο
fugiētē descendente ignē pentapolis.
φυγόντα καταβάσιον πῦρ πενταπόλεως.
cuius adhuc testimoniū nequitie fumigā-
ἧς ἔτι μαρτύριον τῆς πονηρίας καπνιζο-
bunda cōstitit deserta terra: τ ipfectis tpibus
μένη καθέστηκε χέρσος, καὶ ἀτελέσιν ὥραις καρ-
fructus ferētes plante: incredule aie memo-
ποφοροῦντα φυτά, ἀπιστούσης ψυχῆς μνη-
ria stans colūna salis. sapiam enī pteres-
μεῖον ἑστηκυῖα στήλη ἁλός. σοφίαν γὰρ παρο-
tes nō tantū lesi sunt ꝙ nō cogno-
δεύσαντες οὐ μόνον ἐβλάβησαν τοῦ μὴ γνῶ-
uerit bona: τ sue insipiētie
ναι τὰ καλά, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑαυτῶν ἀφροσύ-
reliquerunt in vita memoriā: vt i
νης ἀπέλιπον τῷ βίῳ μνημόσυνον, ἵνα ἐν
q̄bus errauerūt neq̄ latere potuissent.
οἷς ἐσφάλησαν μηδὲ λαθεῖν δυνηθῶσι.

latere potuiſſent. Sapia ãt hos q ſe ob ſuãt a doloribus liberabit. Hec ãt pfu gũ ire fratris iuſtũ deduxit p vias re ctas:& oñdit illi regnũ dei:& dedit illi ſcia ʒ ſcõꝝ: honeſtauit illũ in laborib⁹ & cõpleuit labores illius. In fraude cir cũuenientiũ illum affuit illi:& hone ſtũ fecit illũ. Cuſtodiuit illũ ab inimi cis:& a ſeductoribus tutauit illuʒ. Et certamen forte dedit illi vt vinceret: & ſciret qm̃ oĩm potẽtior ẽ ſapia. Hec venditũ iuſtũ nõ dereliqt: ſed a pctõri bus liberauit eũ: deſcenditq̀ꝫ cũ illo in foueã:& in vinclis nõ dereliqt illũ do nec afferret illi ſceptrũ regni:& potẽ tiã aduerſ⁹ eos q eũ depmebãt:& mẽ daces oñdit q̃ maculauerẽt illũ:& dedit illi claritatẽ eternã. Hec ppl̃m iuſtũ & ſemen ſine q̃rella liberauit a natiõib⁹ q̃ illũ deprimebãt. Intrauit in aiaʒ ſui dei:& ſtetit cõtra reges horrendos in portentis & ſignis. Et reddidit iuſtis mercedẽ laboꝝ ſuoꝝ:& deduxit illos i via mirabili:& fuit illis in velamento diei & in luce ſtellaꝝ p noctẽ. Et tranſ tulit illos p mare rubrũ:& trãſuexit illos p aquã nimiã. Inimicos ãt illoruʒ demerſit in mare:& ab altitudine infe roꝝ eduxit illos. Ideo iuſti tulerẽt ſpo lia ipſoꝝ:& decãtauerẽt dñe nomẽ ſan ctũ tuũ:& victricẽ manũ tuã laudaue rũt pariter: Qm̃ ſapia apuit os mutorũ & linguas iſantiũ fecit diſertas. Ca.11.

Direxit opa eorũ i manib⁹ pphe te ſcti. Iter fecerũt p deſerta q̃ nõ hitãtur:& in locis deſertis fecerũt caſas. Steterunt cõtra hoſtes:& de inimicis ſe vindicauerũt. Sitierũt & inuocauerũt te & data ẽ illis aq̃ de petra altiſſima:& reqes ſitis de lapide duro. Per q̃.n. pe nas paſſi ſũt inimici illorũ a defectiõe pot⁹ ſui in eis cũ abũdarẽt filii iſrl' leta ti ſũt. Per hec cũ illis deeſſent bñ cũ il lis actũ eſt. Nã p fõte quidẽ ſẽpiterni flumĩs hũanũ ſãguinẽ dediſti iniuſtis. Qui cũ minuerẽtur in traductõe infã tiũ occiſoꝝ: dediſti illis abũdãtẽ aquã i ſpatẽ: oñdẽs p ſiti q̃ tũc fuit queãdmo dũ tuos exaltares:& aduerſarios illoꝝ necares. Cũ.n. tẽptati ſũt:& quidẽ cũ mĩa diſciplinã accipientes: ſcierũt: quẽ admodũ cũ ira iudicati ĩpii tormenta paterẽtur. Hos quidẽ tãq̃ꝫ pr̃ monens pbaſti: illos ãt tãq̃ꝫ dur⁹ rex iterrogãs cõdẽnaſti. Abſẽtes.n. & pñtes ſilr̃ torq̃ bãtur. Duplex.n. illos accepat tediuʒ & gemitus cũ mẽoria pteritoꝝ. Cũ.n. audirent p ſua tormẽta bñ ſecũ agi: cõ memorati ſunt dñm admirãtes in fine exitus. Quẽ.n. in expõne praua pie ctũ deriſerũt: in finẽ euent⁹ mirati ſunt Nõ ſilr̃ iuſtis faciens: p cogitationibus ãt inſenſatis iniquitates illoꝝ. Quod quidam errantes colebant mutos ſer pentes & beſtias ſuperuacuas: immiſi ſti illis multitudinẽ mutorum aialiũ in vindictam: vt ſcirent: quia per que peccat quis: per hec & torquetur. Nõ enim impoſſibilis erat omnipotens manus tua que creauit orbem terra rum ex materia inuiſa: immitere illis multitudinem vrſorum

aut audaces leões: aut noui generis ira plenas & ignotas beſtias: aut vaporeʒ igneũ ſpirãtes: aut fumi odorẽ pferen tes: aut horrendas ab oculis ſcintillas emittentes: quaꝝ nõ ſolũ leſura pote rat illos exterminare: ſed & aſpectus p timorẽ occidere. Nam & ſine his vno ſpũ poterãt occidi pſecutionem paſſi ab ipis factis ſuis & diſpſi p ſpm virtu tis tue: ſed oĩa in menſura & nũero & pondere diſpoſuiſti. Multũ.n. valere tibi ſoli ſupat ſemp:& virtuti brachii tui qs reſiſtet? Qm̃ tanq̃ꝫ momentum ſtatere: ſic eſt añ te orbis terraꝝ:& tan q̃ꝫ gutta roris antelucani q deſcendit in terrã. Et miſereris oĩm: quia oĩa po tes:& diſſimulas peccata hoĩm ppter pñiam. Diligis.n. oĩa q̃ ſunt:& nihil eo rũ odiſti q̃ feciſti: nec.n. odiẽs aliqd cõ ſtituiſti: aut feciſti. Quõ aũt poſſet ali qd pmanere niſi tu voluiſſes? aut quod a te vocatũ nõ eſſet: cõuerſaretur? Par cis aũt oĩb⁹: qm̃ tua ſunt dñe q amas animas. Capitu.12.

O q̃ꝫ bonus & ſuauis eſt dñe ſpũs tuus in oĩbus. Ideoq̀ꝫ hos q exer rãt ptibus corripis:& de q̃bus peccãt ãmones & alloq̃ris: vt relicta malitia credãt in te dñe. Illos enim antiquos inhabitatores terre ſctẽ tue quos ex horruiſti: qm̃ odibilia opera tibi facie bant per medicamina & ſacrificia in iuſta:& filiorũ ſuoꝝ necatores ſine mi ſericordia:& cõeſtores viſcerum hoĩʒ & deuoratores ſanguinis:& auctores parentes aĩaꝝ inauxiliatarũ: pdere vo luiſti a medio ſacramento tuo p man⁹ parẽtũ noſtrorũ: vt dignã pciperent peregrinationẽ puerorũ dei: que tibi omnium carior eſt terra. Sed & his tã q̃ꝫ hominibus peperciſti & miſiſti an teceſſores exercitus tui veſpas: vt il los paulatim exterminarent. Non qa impotens eras in bello ſubiicere impi os iuſtis: aut beſtiis ſeuis: aut verbo duro ſimul exterminare: ſed par tibus iudicans dabas locum peniten tie: non ignorans quoniam nequam eſt natio eorum:& naturalis malitia ipſorum:& quoniaʒ non poterat mu tari cogitatio eorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab ini tio. Nec timens aliquẽ: veniam dabas peccatis illorum. Quis enim dicet ti bi: quid feciſti? aut quis ſtabit contra iuditium tuum? Aut quis in cõſpectu tuo veniet vindex iniquorum homi num? Aut quis tibi imputabit: ſi perie rint nationes quas feciſti? Non eſt eni ali⁹ de⁹ q̃ꝫ tu: cui cura ẽ de oĩb⁹ vt oñ das qm̃ nõ iniuſte iudicas iudiciũ. Neq̀ꝫ rex neq̀ꝫ tyrãn⁹ i cõſpectu tuo iqrent de his quos pdidiſti. Cũ ergo ſis iuſt⁹ iuſte oĩa diſponis: ipm̃ quoq̀ꝫ q nõ de bet puniri cõdẽnas & exteꝝ eſtimas a tua virtute. Virt⁹.n. tua iuſticie ĩitiũ ẽ: & ob hoc q oĩʒ dñs es: oĩb⁹ te pcere fa cis. Virtutẽ.n. oñdis tu: q nõ crederis eẽ i virtute cõfirmat⁹:& hos q te neſci ũt i audacia traducis. Tu ãt dñator vir tutis: cum tranquillitate iudicas; &

cum multa parcitate gubernas nos.
μετὰ πολλῆς φειδοῦς διοικεῖς ἡμᾶς.
adest .n. tibi cum volueris posse.
πάρεστι γάρ σοι ὅταν θέλῃς τὸ δύνασ-
docuisti autē tuū pp̄lm p
θαι. ἐδίδαξας δέ σου τὸν λαὸν διὰ τῶν
talia opera: q̄m oportet iustum esse
τοιούτων ἔργων, ὅτι δεῖ τὸν δίκαιον εἶναι
humanum. ꝛ bone spei fecisti
φιλάνθρωπον. καὶ εὐέλπιδας ἐποίησας
filios tuos: q̄m das in peccatis
τοὺς υἱούς σου, ὅτι δίδως ἐπὶ ἁμαρτή-
pniam. si .n. inimicos seruorū
μασι μετάνοιαν. εἰ γὰρ ἐχθροὺς παίδων
tuoꝝ ꝛ debitos morti cum tan-
σου καὶ ὀφειλομένους θανάτῳ μετὰ το-
ta cruciasti attentione: dans tem-
σαύτης ἐτιμωρήσω προσοχῆς, δοὺς χρό-
pus ꝛ modū per q̄ mutarentur a
νον καὶ τρόπον δι᾽ ὧν ἀπαλλαγῶσι τῆς
malitia: cum quāta diligentia iudicasti
κακίας, μετὰ πόσης ἀκριβείας ἔκρινας
filios tuos: qꝝ parentibus iuramēta ꝛ
τοὺς υἱούς σου, ὧν τοῖς πατράσιν ὅρκους καὶ
cōuētiōes dedisti bonaꝝ pmissionū.
συνθήκας ἔδωκας ἀγαθῶν ὑποσχέσεων.
nos ergo instruens: inimicos nr̄os
ἡμᾶς οὖν παιδεύων, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν
in multitudine flagellas: vt tuā bo-
ἐν μυριότητι μαστιγοῖς, ἵνα σου τὴν ἀγα-
nitatē curemus iudicantes: iudicati
θότητα μεριμνῶμεν κρίνοντες, κρινόμενοι
āt speremus miam. vnde ꝛ eos q in
δὲ προσδοκῶμεν ἔλεος. ὅθεν καὶ τοὺς ἐν
stultitia vite vixerunt iniuste: per
ἀφροσύνῃ ζωῆς βιώσαντας ἀδίκως, διὰ
pprias cruciasti abominatiōes.
τῶν ἰδίων ἐβασάνισας βδελυγμάτων.
ꝛ .n. erroris vijs longius
καὶ γὰρ τῶν πλάνης ὁδῶν μακρότερον
errauerūt: deos estimantes que
ἐπλανήθησαν, θεοὺς ὑπολαμβάνοντες τὰ
ꝛ in aīalibus inimicoꝝ vilia: īfantiū
καὶ ἐν ζώοις τῶν ἐχθρῶν ἄτιμα, νηπίων
more stultoꝝ decepti. ꝓpter hoc
δίκην ἀφρόνων ψευσθέντες. διὰ τοῦτο
tanq̄ pueris sine rōne iudiciū in lu-
ὡς παισὶν ἀλογίστοις τὴν κρίσιν εἰς ἐμ-
dibrium misisti. illi autē ludibrijs icre
παιγμὸν ἔπεμψας. οἱ δὲ παιγνίοις ἐπι-
pationis nō correcti: dignū dei iu-
τιμήσεως μὴ νουθετηθέντες, ἀξίαν θεοῦ κρί-
diciū experientur. in q̄bus .n. ipsi patiē
σιν πειράσουσιν. ἐφ᾽ οἷς γὰρ αὐτοὶ πά-
tes indignabant: in his quos pu
σχοντες ἠγανάκτουν, ἐπὶ τούτοις οὓς ἐ-
tabāt deos: in ipsis puniti vidē-
δόκουν θεούς, ἐν αὐτοῖς κολαζόμενοι ἰδόν-
tes quē olim negabant nosse: deū agno
τες ὃν πάλαι ἠρνοῦντο εἰδέναι, θεὸν ἐπέ-
uerunt verum. ꝓpterea ꝛ finis cōdē
γνωσαν ἀληθῆ. διὸ καὶ τὸ τέρμα τῆς κα-
nationis in illos superuenit.
ταδίκης ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐπῆλθε. Ca. 13.

Uani quidem omnes hoīes
Μάταιοι μὲν γὰρ πάντες ἄνθρωποι
natura: q̄b⁹ adest dei ignorātia: de
φύσει, οἷς παρῆν θεοῦ ἀγνωσία, καὶ ἐκ
his q̄ vidētur bona: nō potuerūt itelli-
τῶν ὁρωμένων ἀγαθῶν, οὐκ ἴσχυσαν εἰδέ-
gere eū q̄ est: neqꝫ opibus attenden-
ναι τὸν ὄντα, οὔτε τοῖς ἔργοις προσέχον-

cum magna reuerentia disponis nos. Subest eni tibi cū volueris posse. Docuisti .n. populū tuū p talia opera: q̄m oportet iustū esse et humanum. & bone spei fecisti filios tuos: q̄m iudicans das locū in peccatis pnie. Si .n. inimicos seruorū tuoꝝ & debitos morti cū tanta cruciasti attentione & liberasti: dās tēpus & locū p q̄ possent mutari a malitia: cū q̄nta diligētia iudicasti filios tuos: quoꝝ parentibus iuramēta & cōuētiones dedisti bonarū pmissionū. Cū ergo das nobis disciplinam: inimicos nr̄os multipliciter flagellas: vt bonitatē tuā cogitem⁹ iudicantes: & cū de bonis iudicatur: speremus miaꝫ tuā. Vnde & illis q in vita sua insēsate & iniuste vixerūt: p hec q̄ coluerūt dedisti sūma tormēta. Etenī ī erroris via diutius errauerūt: deos estimātes hec q̄ in aīabus sunt superuacua: infantiū insensatorū more viuētes. Propter hoc tanq̄ pueris insensatis iudiciū in derisum dedisti. Qui aūt ludibriis & increpationibus nō sūt correcti: dignū dei iudiciū experti sunt. In his .n. q̄ patiebātur moleste ferebāt: in q̄bus impatientes indignabantur. Per hec quos putabant deos in ipsis cum exterminarentur videntes illum quē olim negabant se nosse: verū deū agnouerunt. Propter quod & finis condemnationis eorum veniet super illos.

Capitulum. 13.

Uani sunt autēꝫ omnes homines in quibus non subest scientia dei: & de his que non videntur bona non potuerunt intelligere eū qui est: neqꝫ operibus attendentes agnouerunt qs esset artifex: sed aut ignem aut spiritū aut citatuꝫ aerē: aut gyrum stellarum aut nimiam aquā: aut solem & lunam rectores orbis terrarum deos putauerūt. Quorum & si specie delectati deos putauerunt: sciant quanto his dominator eorum speciosior est. Speciei enim generator hec omnia cōstituit. aut si virtutem & opera eorum mirati sunt: intelligant ab illis: quoniam q hec fecit fortior est illis. A magnitudine eī spēi & creature cognoscibiliť poterit creator horū videri. Sed tn̄ adhuc in his minor ē q̄rela. Et hi .n. fortasse errant deum q̄rentes & volētes inuenire. Etei cū in opibus illius cōuersetur: iq̄rūt & psuasū hn̄t: q̄m bona sūt q̄ videtur. Iteꝝ āt nec his debet ignosci. Si .n. tn̄ potuissent scire vt possent estimare sclm: quō h⁹ dn̄m nō facilius inuenerūt? Infelices āt sūt & inť mortuos spes illoꝝ est: q appellauerūt deos opa manuū hoīm: aurū & argētū: artis inuētione & silitudines aīaliū: aut lapidē inutilē opus man⁹ antiq̄. Aut si qs artifex faber de silua lignū rectū secuerit: & hui⁹ docte eradat oēꝫ corticē: & arte sua vsus diligenť fabricet vas ī utile in cōuersatione vite: reliq̄is āt ei⁹ opis ad p̄parationē esce abutatur: & reliquū horū quod ad nullos vsus facit: lignū curuū & verticib⁹ plenū sculpat

tes agnouerūt artificem: sꝫ aut
τες ἐπέγνωσαν τὸν τεχνίτην, ἀλλ᾽ ἢ
ignē: aut spm: aut celerem aerē: aut gyrū
πῦρ, ἢ πνεῦμα, ἢ ταχινὸν ἀέρα, ἢ κύκλον
stellaꝝ: aut violentā aquā: aut lūinaria ce
ἄστρων, ἢ βίαιον ὕδωρ, ἢ φωστῆρας οὐρα-
li: rectores mūdi deos putauerūt.
νοῦ, πρυτάνεις κόσμου θεοὺς ἐνόμισαν.
quoꝝ si q̄dē specie delectati: hec
ὧν εἰ μὲν τῇ καλλονῇ τερπόμενοι, ταῦτα
deos putauerunt: sciant q̄nto
θεοὺς ὑπελάμβανον, γνώτωσαν πόσῳ
his dn̄s est melior: naꝫ
τούτων ὁ δεσπότης ἐστὶ βελτίων, ὁ γὰρ
speciei pcipu⁹ gn̄ator creauit hec.
τοῦ κάλλους γενεσιάρχης ἔκτισεν αὐτά.
si āt virtute ꝛ opatione mirati:
εἰ δὲ δύναμιν καὶ ἐνέργειαν ἐκπλαγέντες,
intelligant ab illis quanto q cōstitu-
νοησάτωσαν ἀπ᾽ αὐτῶν πόσῳ ὁ κατασ-
it ipsa potentior est. ab .n.
κευάσας αὐτὰ δυνατώτερός ἐστιν. ἐκ γὰρ
magnitudie ꝛ specie ꝛ creaturarū:
μεγέθους καὶ καλλονῆς κτισμάτων,
p analogiam gn̄ator illoꝝ cōspicī-
ἀναλόγως ὁ γενεσιουργὸς αὐτῶν θεωρεῖ-
tur. sed tamē in his q̄rela est
ται. ἀλλ᾽ ὅμως ἐστὶ τούτοις μέμψις ἐστὶν
parua. ꝛ .n. illi forte errant
ὀλίγη. καὶ γὰρ αὐτοὶ τάχα πλανῶνται
deū querentes ꝛ volentes inuenire. i .n.
θεὸν ζητοῦντες καὶ θέλοντες εὑρεῖν. ἐν γὰρ
opibus illius conuersantes scrutan-
τοῖς ἔργοις αὐτοῦ ἀναστρεφόμενοι διερευνῶ-
tur: ꝛ psuasū hn̄t aspectu: q̄m bona
σι, καὶ πείθονται τῇ ὄψει, ὅτι καλὰ τὰ
q̄ videntur. iteꝝ āt neqꝫ illi venia
βλεπόμενα. πάλιν δὲ οὐδ᾽ αὐτοὶ συγγνω-
digni. si .n. tantum potuerunt scire:
στοί. εἰ γὰρ τοσοῦτον ἴσχυσαν εἰδέναι,
vt possent estimare seculū:
ἵνα δύνωνται στοχάσασθαι τὸν αἰῶνα, τὸν
horum dn̄m quō citius nō iuenerūt:
τούτων δεσπότην πῶς τάχιον οὐχ εὗρον;
infelices āt ꝛ iter mortuos spes
ταλαίπωροι δὲ καὶ ἐν νεκροῖς αἱ ἐλπίδες
eorum: q̄ appellauerūt deos opa ma-
αὐτῶν, οἵτινες ἐκάλεσαν θεοὺς ἔργα χει-
nuū hoīm: aurū ꝛ argentū artis
ρῶν ἀνθρώπων, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τέχνης
meditationes ꝛ silitudines aīaliū: aut la
ἐμμελέτημα καὶ ἀπεικάσματα ζώων, ἢ λί-
pidē inutilē manus opus antiq̄. si āt
θον ἄχρηστον χειρὸς ἔργον ἀρχαίας. εἰ δὲ
ꝛ aliq̄s lignator faber rectā arborē
καί τις ὑλοτόμος τέκτων εὐκίνητον φυτὸν
cū secuerit: circūrasit docte omnem
ἐκπρίσας, περιέξεσεν εὐμαθῶς πάντα τὸν
corticē eius: ꝛ arte vsus decore
φλοιὸν αὐτοῦ, καὶ τεχνησάμενος εὐπρεπῶς
preparauit vtile vas in mi-
κατεσκεύασε χρήσιμον σκεῦος εἰς ὑπη-
nisteriū vite: at reliquias ope
ρεσίαν ζωῆς, τὰ δὲ ἀποβλήματα τῆς ἐρ-
ris in p̄parationē esce expen
γασίας εἰς ἑτοιμασίαν τροφῆς ἀναλώ-
dēs satiatus est: q̄d āt ex illis abijcitur
σας ἐνεπλήσθη, τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπόβλη-
ad nihil vtile lignū curuum: ꝛ
μα εἰς οὐθὲν εὔχρηστον ξύλον σκολιόν, καὶ
ramis natura plenū: accipiens sculpsit in
ὄζοις συμπεφυκός, λαβὼν ἔγλυψεν ἐν

D
A
B Esai. 44. b
C

diligentia ocij sui: ꝛ expientia
ἐπιμελείᾳ ἀργίας αὐτοῦ, καὶ ἐμπειρίᾳ
intellectus figurauit illud: assimilauit
συνέσεως ἐτύπωσεν αὐτό, ἀπείκασεν
illud imagini hoīs: aut aīali cuipiā vili
αὐτὸ εἰκόνι ἀνθρώπου, ἢ ζώῳ τινὶ εὐτελεῖ
similē fecit illud: deliniens rubrica ꝛ
ὡμοίωσεν αὐτό, καταχρίσας μίλτῳ καὶ
fuco rubricū faciēs colorē illi⁹: ꝛ omnem
φύκει ἐρυθήνας χρόαν αὐτοῦ, καὶ πᾶσαν
maculā q̄ in eo pliniens: ꝛ
κηλῖδα τὴν ἐν αὐτῷ καταχρίσας, καὶ
cū fecerit ei ipso dignā hītationē: i pa
ποιήσας αὐτῷ αὐτοῦ ἄξιον οἴκημα, ἐν τοί-
riete posuit illud confirmans fer
χῳ ἔθηκεν αὐτὸ ἀσφαλισάμενος σιδή-
ro: vt q̄dem nō decideret puidit
ρῳ, ἵνα μὲν οὖν μὴ καταπέσῃ προενόη-
illi: sciens q nō potest se
σεν αὐτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἀδυνατεῖ ἑαυτῷ
adiuuare. ꝛ .n. est imago ꝛ necessitatē
βοηθῆσαι. καὶ γάρ ἐστιν εἰκὼν καὶ χρείαν
hēt adiutorij. p āt possessiōib⁹ ꝛ
ἔχει βοηθείας. περὶ δὲ κτημάτων καὶ
nuptijs suis ꝛ filiorum orās:
γάμων αὐτοῦ καὶ τέκνων προσευχόμενος,
nō erubescit inaiatū alloqui.
οὐκ αἰσχύνεται τῷ ἀψύχῳ προσλαλῶν.
ꝛ pro q̄dē sanitate ifirmū inuo
καὶ περὶ μὲν ὑγιείας τὸ ἀσθενὲς ἐπικα-
cat: p āt vita mortuū rogat: p
λεῖται, περὶ δὲ ζωῆς τὸ νεκρὸν ἀξιοῖ, περὶ
āt auxilio iexptissimo supplicat:
δὲ ἐπικουρίας τὸ ἀπειρότατον ἱκετεύει,
pro āt itinere: neqꝫ gressu
περὶ δὲ ὁδοιπορίας, τὸ μηδὲ βάσει
vti potenti: pro āt acquisitiōe
χρῆσθαι δυνάμενον, περὶ δὲ πορισμοῦ
ꝛ operatione ꝛ manuū euentu:
καὶ ἐργασίας καὶ χειρῶν ἐπιτυχίας,
ab ignauissimo manibus bonū euē
τὸ ἀδρανέστατον ταῖς χερσὶν εὐδράνειαν
tū petit.
αἰτεῖται. Ca. 14.

Hīc d nauigādū q̄spiā iteꝝ paratˀ: ꝛ
Πλοῦν τις πάλιν στελλόμενος, καὶ
feros ptrāsiturus fluctus: fe
ἄγρια μέλλων διοδεύειν κύματα, τοῦ φέ-
rente se naue putridius lignū
ροντος αὐτὸν πλοίου σαθρότερον ξύλον
inuocat. illud q̄dē .n. cupiditas lucro
ἐπιβοᾶται. ἐκεῖνο μὲν γὰρ ὄρεξις πορι-
rum excogitauit: artifex āt sapia fa-
σμῶν ἐπενόησε, τεχνῖτις δὲ σοφία κα-
bricauit. at tua pater gubernat
τεσκεύασεν. ἡ δὲ σή, πάτερ, διακυβερνᾷ
puidētia: q̄m dedisti ꝛ in mari viam
πρόνοια, ὅτι ἔδωκας καὶ ἐν θαλάσσῃ ὁδὸν
ꝛ in fluctibus semitā securā: ōndens
καὶ ἐν κύμασι τρίβον ἀσφαλῆ, δεικνὺς
q̄ potes ex omni saluare: vt ꝛ si
ὅτι δύνασαι ἐκ παντὸς σώζειν, ἵνα κἂν
sine arte aliquis ascēdat. vis āt nō ocio
ἄνευ τέχνης τις ἐπιβῇ. θέλεις δὲ μὴ ἀρ-
sa esse sapie tue opa. ꝓpť
γὰ εἶναι τὰ τῆς σοφίας σου ἔργα. διὰ
hoc ꝛ minimo ligno credunt ho
τοῦτο καὶ ἐλαχίστῳ ξύλῳ πιστεύουσιν ἄν-
mines aīas: ꝛ q̄ trāsierunt tēpestateꝫ
θρωποι ψυχάς, καὶ διελθόντες κλύδωνα
rate liberati sūt. ꝛ ī initio .n. cū pe
σχεδίᾳ διεσώθησαν. καὶ ἀρχῆς γὰρ ἀπολ-

diligēter p vacuitatē suā: & p sciam suā artis figuret illud: & assimilet illud imagini hoīs: aut alicui ex aīalibus illud cōpet: pliniēs rubrica & rubicundū faciēs fuco colorē illi⁹ & oēꝫ maculā q̄ in illo ē pliniēs: & faciat ei dignā hītationē & ī pariete ponēs illud: & cōfirmās ferro ne forte cadat ꝓspiciēs illi: sciēs q̄m nō pōt adiuuare se. Imago enī ē: & op⁹ est illi adiutoriū. Et de substātia sua & de filiis suis & de nuptiis votū faciēs inq̄rit. Nō erubescit loq cū illo q sine aīa est: & p sanitate q̄dē īfirmū depcatur: & ꝓ vita rogat mortuū & in adiutoriū inutilē inuocat: & ꝓ itinere petit ab eo q ābulare nō pōt: & de acq̄rendo & de opando: & de oīꝫ rerū euentu petit ab eo qui in omnibus est inutilis. Capitulum. 14.

Iteꝝ alius nauigare cogitās & p feros fluct⁹ iter facere: incipiens ligno portāte se: fragilius lignū inuocat. Illud .n. cupiditas acq̄rēdi excogitauit: & artifex sapia fabricauit sua. Tua āt pr̄ puidentia ab initio cūcta gubernat: q̄m dedisti ī mari viā: & iter fluct⁹ semitā firmissimā ōndens: q̄m potens es ex oībus sanare: etiā si sine rate aliqs adeat mare. Sed vt non eēt vacua sapie tue opa: ꝓpť hoc etiā & exiguo ligno credunt hoīes aīas suas: & trāseūtes mare p ratē liberati sūt. Sed & ab initio cū perirent supbi gigantes: spes orbis traꝝ ad ratē cōfugiens: remisit sclo semē natiuitatis q̄ manu tua erat gubernata. bn̄dictū ē .n. lignū p quod fit iustitia. Per manus āt quod fit idolū maledictū est & ip̄m: & qui fecit illud: quia ille q̄dem opatus est: illud autem cuꝫ esset fragile: deus cognominatus est. Silr̄ āt odio sunt deo ipius & ipietas eius. Et .n. quod factū est cum illo: q fecit tormēta patietur. Propter hoc & in idolis nationū non erit respectus: q̄m creature dei ī odiū facte sunt: & in tēptationē aīe hoīm & in muscipulā pedib⁹ insipiētiū. Initiū enī fornicatiōis est exq̄sitio idoloꝝ: & adinuentio illoruꝫ corruptio vite est. Neqꝫ .n. erāt ab initio: neqꝫ erūt in perpetuū. Supuacuitas .n. hoīm nec adinuenit in orbem terrarū. & ideo breuis illoꝝ finis est īuent⁹. Acerbo .n. luctu dolens pr̄ rapti cito sibi filii: fecit imaginē. & illū q tūc q̄si hō mortu⁹ fuerat: nūc tanq̄ deū colere cepit: & cōstituit iter seruos suos sacra & sacrificia. Dei de interueniēte tp̄e: cōualescente antiqua cōsuetudine: hic error tanq̄ lex custodit⁹ est & tyrannorū īpio colebātur figmēta. & hos quos in palā hoīes honorare nō poterāt: ꝓpter hoc q lōge essent: a longinquo figura eorū allata euidentē imaginē regis que honorare volebāt: fecerunt vt illū q aberat tanq̄ p̄sītem colerēt sua solicitudie. Prouexit autē ad horū culturā: & hos qui ignorabant: artificis eximia diligētia. Ille .n. volens plus placere illi qui se

rirent superbi gigantes: spes
λυμένων ὑπερηφάνων γιγάντων, ἡ ἐλπὶς
mūdi ad ratem confugiens:
τοῦ κόσμου ἐπὶ σχεδίας καταφυγοῦσα,
reliquit seculo semen natiuitatis tua
ἀπέλιπεν αἰῶνι σπέρμα γενέσεως τῇ σῇ
gubernata manu. bn̄dictū est .n. lignū
κυβερνηθεῖσα χειρί. εὐλόγηται γὰρ ξύλον
p quod fit iusticia. at manu fac
δι᾽ οὗ γίνεται δικαιοσύνη. τὸ δὲ χειροποί-
tū maledictum illud ꝛ q fecit
ητον ἐπικατάρατον αὐτὸ καὶ ὁ ποιήσας
illud. q: hic q̄dem opat⁹ ē: illō āt corruptibile
αὐτό. ὅτι ὁ μὲν εἰργάζετο, τὸ δὲ φθαρτὸν θε-
de⁹ nōiatuꝫ est. silr̄ odiosa deo ꝛ
ὸς ὠνομάσθη. ἐν ἴσῳ μισητὰ θεῷ καὶ ὁ
impius ꝛ impietas eius. etenim
ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ. καὶ γὰρ
q̄d factū ē cū eo q fecit tormēta
τὸ πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι κολασθή-
patieť. ꝓpť hoc ꝛ in idolis nationū
σεται. διὰ τοῦτο καὶ ἐν εἰδώλοις ἐθνῶν
visitatio erit: q̄m in creatura dei in
ἐπισκοπὴ ἔσται, ὅτι ἐν κτίσματι θε[illegible]
abominatione facti sunt ꝛ in scand[illegible]
βδέλυγμα ἐγενήθησαν καὶ εἰς σκάνδαλα
aīabus hominū ꝛ in laqueū pedi
ψυχαῖς ἀνθρώπων καὶ εἰς παγίδα πο-
bus isipientiū. initiū .n. fornicatōis [illegible]atio
σὶν ἀφρόνων. ἀρχὴ γὰρ πορνείας ἐπίνοια
idoloꝝ: inētio āt illoꝝ corruptio vite.
εἰδώλων, εὕρεσις δὲ αὐτῶν φθορὰ ζωῆς.
neqꝫ .n. erāt ab initio neqꝫ in ppetu
οὔτε γὰρ ἦν ἀπ᾽ ἀρχῆς οὔτε εἰς τὸν αἰῶ-
uꝫ erūt. vanaglīa .n. hoīm ingressa
να ἔσται. κενοδοξίᾳ γὰρ ἀνθρώπων εἰσῆλ-
est in mundū: ꝛ ideo breuis
θεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτο σύντομον
illorum finis excogitat⁹ ē. itēpestiuo .n. lu
αὐτῶν τὸ τέλος ἐπενοήθη. ἀώρῳ γὰρ πέν-
ctu veratus pater cito rap
θει τρυχόμενος πατὴρ τοῦ ταχέως ἀφαι-
ti filij: imaginē faciens
ρεθέντος τέκνου, εἰκόνα ποιήσας τὸν
tunc mortuū hoīem: nūc vt deum colu-
τότε νεκρὸν ἄνθρωπον, νῦν ὡς θεὸν ἐτί-
it: ꝛ tradidit subditis
μησε, καὶ παρέδωκε τοῖς ὑποχειρίοις
mysteria ꝛ sacrificia. deide ī tp̄e q̄ in
μυστήρια καὶ τελετάς. εἶτ᾽ ἐν χρόνῳ κρα-
ualuerat ipia cōsuetudo tanq̄ lex custodi-
τυνθὲν τὸ ἀσεβὲς ἔθος ὡς νόμος ἐφυλάχ-
ta ē: ꝛ tyrānorum imperijs colebātur
θη, καὶ τυράννων ἐπιταγαῖς ἐθρησκεύετο
sculpta. quos ī cōspectu nō potentes
τὰ γλυπτά. οὓς ἐν ὄψει μὴ δυνάμενοι
hōrare hoīes eo q longe hitarēt:
τιμᾶν ἄνθρωποι διὰ τὸ μακρὰν οἰκεῖν,
a longe cōspectū figurantes
τὴν πόρρωθεν ὄψιν ἀνατυπωσάμενοι
manifestā imaginē honorati regis
ἐμφανῆ εἰκόνα τοῦ τιμωμένου βασιλέ-
fecerunt: vt abūti tanq̄ presen-
ως ἐποίησαν, ἵνα τὸν ἀπόντα ὡς παρόν-
ti assentarent p sollicitudinē. ī extēsio
τα κολακεύωσι διὰ τῆς σπουδῆς. εἰς ἐπί-
nem āt cultus ꝛ ignorantes
τασιν δὲ θρησκείας καὶ τοὺς ἀγνοοῦντας ἡ
artificis adhortata est ambitio.
τοῦ τεχνίτου προετρέψατο φιλοτιμία.
ille .n. forte dn̄anti volēs
ὁ μὲν γὰρ τάχα τῷ κρατοῦντι βουλόμενος

D
A Exo. 14. c
B
C

placere: elaborauit arte similitu
ἀρέσαι, ἐξεβιάσατο τῇ τέχνῃ τὴν ὁμοιό
dinē in melius. at multitudo attra
τητα ἐπὶ τὸ κάλλιον. τὸ δὲ πλῆθος ἐφελκό
cta per speciem operis eū
μενον διὰ τὸ εὔχαρι τῆς ἐργασίας τὸν
q pauloante honoratus fuerat hō: nūc nu
πρὸ ὀλίγου τιμηθέντα ἄνθρωπον, νῦν σέ
men estimauerūt. τ hoc fuit
βασμα ἐλογίσαντο. καὶ τοῦτο ἐγένετο τῷ
vite in insidias. qm̃ aut calamitati aut ty
βίῳ εἰς ἔνεδρον. ὅτι ἢ συμφορᾷ ἢ τυ
rānidi seruientes hoies icōi
ραννίδι δουλεύσαντες ἄνθρωποι τὸ ἀκοί
cabile nomē lapidib⁹ τ lignis iposue
νώνητον ὄνομα λίθοις καὶ ξύλοις περιέθη
rūt. postea nō suffecerat errasse circa
καν. εἶτ' οὐκ ἤρκεσε τὸ πλανᾶσθαι περὶ
dei scietiā: sed τ in ma
τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν μεγά
gno viuētes inscietie bello: tanta
λῳ ζῶντες ἀγνοίας πολέμῳ, τὰ τοσαῦ
mala pacem appellāt. aut.n.
τα κακὰ εἰρήνην προσαγορεύουσιν. ἢ γὰρ
filios occisua sacrificia: aut occulta mysteria:
τεκνοφόνους τελετάς, ἢ κρύφια μυστήρια,
aut isanas ex aliis legibus cōmessatiōes
ἢ ἐμμανεῖς ἐξ ἄλλων θεσμῶν κώμους
agentes: neq; vitas neq; nuptias āplius
ἄγοντες, οὔτε βίους οὔτε γάμους ἔτι κα
mūdas custodiunt. alter aūt alteꝝ aut
θαροὺς φυλάσσουσιν. ἕτερος δ' ἕτερον ἢ
isidiis occidit: aut adulterās cōtristat. oia
λοχῶν ἀναιρεῖ, ἢ νοθεύων ὀδυνᾷ. πάντα
āt mixte hēt sanguis τ cedes: furtū
δ' ἐπιμὶξ ἔχει αἷμα καὶ φόνος, κλοπὴ
τ dolus: corruptio: ifidelitas: turbatio: p
καὶ δόλος, φθορά, ἀπιστία, τάραχος, ἐπι
iuriū: tumult⁹ bonoꝝ: dei īmeōratio:
ορκία, θόρυβος ἀγαθῶν, χάριτος ἀμνηστία,
aiarū inquinatio: natiuitatis mutatio: nup
ψυχῶν μιασμός, γενέσεως ἐναλλαγή, γά
tiaꝝ inordinatio: mechia τ ipudicitia. nam
μων ἀταξία, μοιχεία καὶ ἀσέλγεια. ἡ γὰρ
inolatoꝝ idoloꝝ cultura om
τῶν ἀνωνύμων εἰδώλων θρησκεία παν
nis initiū mali τ causa τ finis
τὸς ἀρχὴ κακοῦ καὶ αἰτία καὶ πέρας
est. aut.n. dū letantur infaniunt: aut
ἐστίν. ἢ γὰρ εὐφραινόμενοι μεμήνασιν, ἢ
vaticinantur falsa: aut viuūt iniuste:
προφητεύουσι ψευδῆ, ἢ ζῶσιν ἀδίκως,
aut peierant cito. inanimatis.n. cō
ἢ ἐπιορκοῦσι ταχέως. ἀψύχοις γὰρ πε
fidentes idolis male iurantes: le
ποιθότες εἰδώλοις κακῶς ὀμόσαντες, ἀδι
di nō expectant. vtraq; aūt
κηθῆναι οὐ προσδέχονται. ἀμφότερα δὲ
eos cōplectentur iusta. qm̃ ma
αὐτοὺς μετελεύσεται τὰ δίκαια. ὅτι κα
le senserūt de deo attendentes
κῶς ἐφρόνησαν περὶ θεοῦ προσέχοντες
idolis: τ iniuste iurauerūt in dolo
εἰδώλοις, καὶ ἀδίκως ὤμοσαν ἐν δόλῳ
contemnentes iusticiam.nō .n.
καταφρονήσαντες ὁσιότητος. οὐ γὰρ ἡ τῶν
iurantium virtus: sed peccanti
ὀμνυμένων δύναμις, ἀλλ' ἡ τῶν ἁμαρτα
um pena pambulat semp intu
νόντων δίκη ἐπεξέρχεται ἀεὶ τὴν τῶν ἀδί
stoꝝ trāsgressionē.
κων παράβασιν. Ca.15.

assumpsit elaborauit arte sua vt silitu dinē in melius figuraret. multitudo āt hoīm abducta p spēm opis: eū q ante tps tāq; hō honoratus fuerat: nūc deum estimauerūt. Et hec fuit vite hūane deceptio: qm̃ aut affectui aut regibus deseruientes hoies: incoīcabile nomē lapidibus & lignis īposuerunt. Et nō suffecerat errasse eos circa dei sciaꝫ sed & in magno viuētes inscietie bello: tot & tā magna mala pacē appellāt. Aut.n. filios suos sacrificātes: aut obscura sacrificia facientes: aut īsanie plenas vigilias hn̄tes: neq; vitā neq; nuptias mūdas iā custodiūt: sed & ali⁹ aliū p inuidiā occidit: aut adulterās cōtristat. & oia cōmixta sūt sāguis. homicidiū. furtū & fictio. corruptio & ifidelitas. turbatio & piuriū. tumultus. bonoꝝ dei īmemoratio. aiarūq; inq natio. natiuitatis īmutatio. nuptiaꝝ incōstātia. inordinatio mechie & īpudicicie: Infandoꝝ.n. idoloꝝ cultura oīs mali causa est & initiū & finis. Aut.n. dū letātur insaniūt: aut certe vaticinātur falsa: aut viuūt iniuste: aut piurāt cito. Dū.n. cōfidūt in idolis q̄ sunt sine aīa male iurātes noceri se nō sperāt. Vtraq; ergo illis euenient digne: qm̃ male senserūt de deo attēdentes idolis: & iurauerūt iniuste i idolo cōtenētes iusticiā. Nō.n. iurātiū ē virtus: sed peccātiū pena perambulat semper in iustorū preuaricationem.

Capitulum. 15.

Tu aūt deus nr̄ suauis & verus es: patiēs & ī mīa dispōnēs oia. Etei si peccauerimus tui sumus: sciētes magnitudinē tuā. & si nō peccauerimus: scim⁹ qm̃ apd̄ te sumus cōputati. Nosse.n. te cōsūmata iusticia est: & scire iusticitiā & virtutē tuā radix ē īmortalitatis. Nō.n. ī errore iduxit nos hoīm male artis excogitatio: nec vmbra picture: labor sine fructu: effigies sculpta p varios colores. cuius aspectus dat īsensato cōcupiscentiā: & diligit mortue imaginis effigiem sine aīa. Maloꝝ amatores digni sūt morte q spem hn̄t in talibus: & q faciūt illos & q diligūt et q colūt. Sed et figulus mollem terrā pmens laboriose fingit ad vsus nr̄os vnū quodq; vas. et de eodem luto fingit q̄ mūda sunt in vsum vasa: et similir q̄ his sunt cōtraria. Hoꝝ aūt vasoꝝ qs sit vsus: iudex est figulus. Et cū labore vano deū fingit de eodē luto: ille q pauloante de terra factus fuerat: et post pusillū reducit se vnde accept⁹ est: repetitus aīe debitum quem habebat. Sed cura est illi nō quia laboraturus est: nec qm̃ breuis illi vita est: sed concertatur aurificibus et argētariis: sed et erarios imitatur: et gloriā prefert: quoniam res supernacuas fingit. Cinis est enim cor eius et terra supervacua spes illius & luto vilior vita ei⁹: quoniam ignorauit qui se finxit et q inspirauit illi animam que operatur: et qui insufflauit ei spiritum vitalem.

Tu aūt deus nr̄ vtilis τ ve
Σὺ δὲ ὁ θεὸς ἡμῶν χρηστὸς καὶ ἀλη
rus: patiens τ in mia disponēs
θής, μακρόθυμος καὶ ἐν ἐλέει διοικῶν τὰ
omnia. τ .n. si peccauerimus: tui sumus
πάντα. καὶ γὰρ ἐὰν ἁμάρτωμεν, σοί ἐσμεν
scientes tuā potētiā. non peccabi
εἰδότες σου τὸ κράτος. οὐχ ἁμαρτησό
mus aūt: scientes qm̃ apd̄ te cōputati sumus.
μεθα δέ, εἰδότες ὅτι σοὶ λελογίσμεθα.
nā scire te: cōsūmata iusticia
τὸ γὰρ ἐπίστασθαί σε, ὁλόκληρος δικαιο
τ nosse tuā virtutē radix im
σύνη, καὶ εἰδέναι σου τὸ κράτος ῥίζα ἀθα
mortalitatis. neq;.n. decepit nos ho
νασίας. οὔτε γὰρ ἐπλάνησεν ἡμᾶς ἀν
minū male artis excogitatio: neq; vmbra
θρώπων κακότεχνος ἐπίνοια, οὔτε σκιὰ
pictuꝝ: labor sine fructu: species maculata
γραφῶν, πόνος ἄκαρπος, εἶδος σπιλωθὲν
coloribus variis: quoꝝ aspect⁹ stul
χρώμασι διηλλαγμένοις, ὧν ὄψις ἄφρο
tis in cōcupiscētiā venit: desiderantq; mortue
σιν εἰς ὄρεξιν ἔρχεται, ποθεῖ τε νεκρᾶς
imaginis formā sine aīa. maloꝝ amatores digni
εἰκόνος εἶδος ἄπνουν. κακῶν ἐρασταὶ ἄξι
q; tali expectationē: τ facientes τ
οί τε τοιούτων ἐλπίδων, καὶ οἱ δρῶντες καὶ
desiderantes τ colentes. τ .n. fi
οἱ ποθοῦντες καὶ οἱ σεβόμενοι. καὶ γὰρ κε
gulus mollem terrā pmens laboriose
ραμεὺς ἁπαλὴν γῆν θλίβων ἐπίμοχθον
fingit ad ministeriū nr̄m vnūquod
πλάσσει πρὸς ὑπηρεσίαν ἡμῶν ἓν ἕκα
q;: sed de eodē luto finxit
στον, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ ἀνεπλά
et mundis operibus fuiētia
σατο τά τε τῶν καθαρῶν ἔργων δοῦλα
vasa: et contraria omnia sīr. ho
σκεύη, τά τε ἐναντία πάντα ὁμοίως. τού
rū āt vtriusq; q̃ cuiusq; est vsus:
των δὲ ἑκατέρου τίς ἑκάστου ἐστὶν ἡ χρῆ
iudex figulus. τ male laborās
σις, κριτὴς ὁ πηλουργός. καὶ κακόμοχθος
deū vanum ex eodem fingit lu
θεὸν μάταιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ πλάσσει πη
to: q paulo ante de terra genitus paulo
λοῦ, ὃς πρὸ μικροῦ ἐκ γῆς γενηθεὶς μετ'
post abibit ex q̃ sūptus ē:
ὀλίγον πορεύεται ἐξ ἧς ἐλήφθη, τὸ τῆς
aie repetitus debitū. sed est ei
ψυχῆς ἀπαιτηθεὶς χρέος. ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ
cura nō q: laboraturus est: nec q;
φροντὶς οὐχ ὅτι μέλλει κάμνειν, οὐδ' ὅτι
breuem vitā hēt: sed certat
βραχυτελῆ βίον ἔχει, ἀλλ' ἀντερείδεται
quidē aurificibus τ argentariis: era
μὲν χρυσουργοῖς καὶ ἀργυροχόοις, χαλκο
rios q; imitatur: τ gliam reputat
πλάστας τε μιμεῖται, καὶ δόξαν ἡγεῖται
qm̃ adulteria fingit. cinis cor
ὅτι κίβδηλα πλάσσει. σποδὸς ἡ καρδία
eius τ terra vilior spes illo
αὐτοῦ καὶ γῆς εὐτελεστέρα ἡ ἐλπὶς αὐ
rū: luto q; vilior vita eius.
τοῦ, πηλοῦ τε ἀτιμότερος ὁ βίος αὐτοῦ.
qm̃ ignorauit q finxit se: τ
ὅτι ἠγνόησε τὸν πλάσαντα αὐτόν, καὶ
qui inspirauit illi aiam q opera
τὸν ἐμπνεύσαντα αὐτῷ ψυχὴν ἐνεργοῦ
tur: q insufflauit spm̄ vitalem.
σαν, καὶ ἐμφυσήσαντα πνεῦμα ζωτικόν.

D

A

B

B.9.

Ro.9.

C

sed estimauerūt lusum esse
ἀλλ' ἐλογίσαντο παίγνιον εἶναι τὴν
vitā nram: τ viuēdi modū puersationē
ζωὴν ἡμῶν, καὶ τὸν βίον πανηγυρι
vite q̃stuosam. oportere.n. dicūt vnde
σμὸν ἐπικερδῆ. δεῖν γάρ φασιν ὅθεν
cūq; et ex malo acqrere. hic enī
δὴ κἂν ἐκ κακοῦ πορίζειν. οὗτος γὰρ
pter oēs nouit q peccat:
παρὰ πάντας οἶδεν ὅτι ἁμαρτάνει,
materie terree fragilia vasa τ
ὕλης γεώδους εὔθραυστα σκεύη καὶ
sculptilia fabricans. omnes āt inspi
γλυπτὰ δημιουργῶν. πάντες δὲ ἀφρο
entissimi τ infeliciores sup aias in
νέστατοι καὶ τάλανες ὑπὲρ ψυχὰς νη
fantiū: inimici ppli tui impe
πίου, οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ σου καταδυ
rantes illi. qm̃ oia idola
ναστεύσαντες αὐτόν. ὅτι πάντα τὰ εἴδωλα
gētiū estimauerūt deos: q̃b⁹ nec
τῶν ἐθνῶν ἐλογίσαντο θεούς, οἷς οὔ
q; oculoꝝ visus ad visionē: neq;
τε ὀμμάτων χρῆσις εἰς ὅρασιν, οὔτε
nares ad attractionē aeris: neq; aures
ῥῖνες εἰς συνολκὴν ἀέρος, οὔτε ὦτα
ad audiendū: neq; digiti manuū ad
ἀκούειν, οὔτε δάκτυλοι χειρῶν εἰς
cōtrectationē: τ pedes eoꝝ pigri
ψηλάφησιν, καὶ οἱ πόδες αὐτῶν ἀργοὶ
ad ingressum. homo enī fecit
πρὸς ἐπίβασιν. ἄνθρωπος γὰρ ἐποίησεν
illos: τ spiritum mutuatus
αὐτούς, καὶ τὸ πνεῦμα δεδανεισμένος
finxit eos. nullū enī illoꝝ simi
ἔπλασεν αὐτούς. οὐδεὶς γὰρ αὐτῶν ὅμοι
lē hō virtute fingere poterit deū. mortal
ον ἄνθρωπος ἰσχύει πλάσαι θεόν. θνητὸς
āt exis mortuū operat manib⁹ iniquis.
δὲ ὢν νεκρὸν ἐργάζεται χερσὶν ἀνόμοις.
melior enī est cultoris
κρείσσων γάρ ἐστι τῶν σεβασμάτων
suis: quoꝝ ipe q̃dē vixit: illa āt
αὐτοῦ, ὧν αὐτὸς μὲν ἔζησεν, ἐκεῖνα δὲ
nunq;. τ aialia āt miserrima
οὐδέποτε. καὶ τὰ ζῷα δὲ τὰ ἔχθιστα
colunt. dementia enī cōparata
σέβονται. ἀνοίᾳ γὰρ συγκρινόμενα τῶν
aliis sunt deteriora: neq; quātū desidera
ἄλλων ἐστὶ χείρονα, οὐδ' ὅσον ἐπιποθῆ
re q; in aialiū cōspectu bona sunt.
σαι ὡς ἐν ζῴων ὄψει καλὰ τυγχάνει.
effugerunt āt τ dei laudem
ἐκπέφευγε δὲ καὶ τὸν τοῦ θεοῦ ἔπαινον
τ benedictionē eius.
καὶ τὴν εὐλογίαν αὐτοῦ. Ca. 16.

Propt hoc p similia puniti sunt
Διὰ τοῦτο δι' ὁμοίων ἐκολάσθησαν
digne: τ per multitudinē bestiaꝝ cru
ἀξίως, καὶ διὰ πλήθους κνωδάλων ἐβα
ciati sunt. pro quo tormento bñficio
σανίσθησαν. ἀνθ' ἧς κολάσεως εὐεργε
afficisti pplm̄ tuū: ab⁹ in cōcupiscē
τήσας τὸν λαόν σου, εἰς ἐπιθυμί
tiā appetit⁹ nouū gustū: escā ppa
αν ὀρέξεως ξένην γεῦσιν, τροφὴν ἡτοί
rasti ortygometrā. vt illi q̃dē
μασας ὀρτυγομήτραν. ἵνα ἐκεῖνοι μὲν
cōcupiscentes escam: pter osten
ἐπιθυμοῦντες τροφῆς, διὰ τὴν εἰδέχθει
sum immissoꝝ τ necessariā
αν τῶν ἐπαπεσταλμένων καὶ τὴν ἀναγ

Sed & estimauerūt lusū esse vitam nr̄am: & conuersationem vite cōpositā ad lucrum: & oportere vndecūq; etiā ex malo acquirere. Hic.n. scit se sup oēs delinq̄re: q ex terre materia fragilia vasa & sculptilia fingit. Oēs.n. insipiētes & infelices supra modū aīe sue superbi sunt inimici populi tui: & īperantes illi. Qm̃ oia idola nationū deos estimauerūt: quibus neq; oculoꝝ visus est ad videndū: neq; nares ad pcipiendum spm̄: neq; aures ad audiendū: neq; digiti manuū ad tractandū: sed & pedes eoꝝ pigri ad ābulandū. Homo enīꝫ fecit illos: & qui spm̄ mutuat⁹ ē: is finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere. Cū.n. sit mortalis: mortuū fingit manibus iniqs. Melior .n. est ipē his quos colit. quia ipē quidē vixit cum eēt mortalis: illi āt nūq;. Sed & aīalia miserrima colūt. Insensata.n. comparata his: illis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his aīalib⁹ bona pōt cōspicere. Effugerunt autem dei laudem & benedictionem eius.

Capitulum. 16.

Propter hec & his similia passi sunt digne tormenta: & p multitudinem bestiaꝝ exterminati sunt. Pro quibus tormentis bñ disposuisti pplm tuū: quibus dedisti concupiscentiā delectamenti sui nouū saporē escam parans eis ortygometrā: vt illi quidē concupiscentes escam ꝓpter ea q̄ illis oñsa & missa sūt: etiā a necessaria concupiscentia auerterentur. Hi aūt in breui inopes facti: nouam gustauerunt escā. Oportebat enī illis sine excusatiōe quidē supuenire interitū exercentib⁹ tyrānidē. his aūt tm̄ oñdere quēadmodū inimici eoꝝ exterminabātur. Et.n. cū illis supuenit seua bestiaꝝ ira: morsib⁹ puersorū colubrorū exterminabātur. Sed nō īperpetuūꝫ tua ira pmansit: sed ad correptioneꝫ in breui turbati sunt: signū hn̄tes salutis ad cōmemorationē mandati legis tue. Qui.n. cōuersus est: nō p hoc qd̄ videbat sanabatur: sed p te oīum saluatorē. In hoc aūt oñdisti īimicis tuis: qa tu es qui liberas ab oī malo. Illos.n. locustarū & muscarum occiderunt morsus: & non est inuenta sanitas anime illoꝝ: qa digni erāt ab huiusmodi exterminari. Filios aūt tuos nec draconū nec venenatoꝝ vicerūt dentes. Mia.n. tua adueniens sanabat illos. In memoria.n. sermonū tuoꝝ exterminabāt: & velocit sanabātur: ne in altam incidentes obliuionem non possent tuo vti adiutorio. Et enim neq; herba neq; malagma sanauit eos: sed tuus domine sermo qui sanat omnia. Tu es dñe qui vite & mortis habes potestatem: & deducis vsq; ad portas mortis: & reducis. Homo autem occidit quidem per malitiām aīam suam: & cum exierit spiritus nō reuertetur: nec reuocabit animā que recepta est: sed tuam manū effugere impossibile est. Negantes.n. posse te ipii: p fortitudinē brachii tui flagellati sūt: nouis aquis & grādinibus & pluuiis persecutionem passi

sariū appetitū: auerterent. hi āt in bre
καίαν ὄρεξιν, ἀποστρέφωνται, οὗτοι δὲ ἐπ' ὀλί
ui inopes facti τ noui participent
γον ἐνδεεῖς γενόμενοι καὶ ξένης μετάσχωσι
gustus. oportebat.n. illis qdēs iexcusabi
γεύσεως. ἔδει γὰρ ἐκείνοις μὲν ἀπαραίτη
lē inopiā supuenire exercētib⁹ tyrānidē: his āt
τον ἔνδειαν ἐπελθεῖν τυραννοῦσι, τούτοις δὲ
solū ostendi quēadmodū inimici illoꝝ crucia
μόνον δειχθῆναι πῶς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν ἐβασα
bāt. τ enī cū illis seua supuenit bestia
νίζοντο. καὶ γὰρ ὅτε αὐτοῖς δεινὸς ἐπῆλθε θηρί
rū ira morsibus q; puersoꝝ corrūpebant
ων θυμὸς δήγμασί τε σκολιῶν διεφθείροντο
colubroꝝ: nō vsq; in finē pmansit ira tua.
ὄφεων, οὐ μέχρι τέλους ἔμεινεν ἡ ὀργή σου.
in hortationē āt ad breue turbati sunt:
εἰς νουθεσίαν δὲ πρὸς ὀλίγον ἐταράχθησαν,
signum hñtes salutis: ad cōmeoratio
σύμβολον ἔχοντες σωτηρίας, εἰς ἀνάμνη
nē mandati legis tue. nā
σιν ἐντολῆς νόμου σου. ὁ γὰρ ἐπιστραφεὶς οὐ
p id qd videbat saluabat: sed p te
διὰ τὸ θεωρούμενον ἐσῴζετο, ἀλλὰ διὰ σὲ
omnīū saluatorē. τ in hoc āt psuasi
τὸν πάντων σωτῆρα. καὶ ἐν τούτῳ δὲ ἔπει
sisti inimicis nostris: q: tu es qui liberas
σας τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, ὅτι σὺ εἶ ὁ ῥυόμενος
ab omni malo. quos enī locustaꝝ τ
ἐκ παντὸς κακοῦ. οὓς μὲν γὰρ ἀκρίδων καὶ
muscaꝝ occiderūt morsus: τ nō inuē
μυιῶν ἀπέκτεινε δήγματα, καὶ οὐχ εὑρέ
ta ē sanitas aie illoꝝ. q: digni erāt ab
θη ἴαμα τῇ ψυχῇ αὐτῶν, ὅτι ἄξιοι ἦσαν ὑπὸ
huiusmōi cruciari. at filios tuos neq;
τοιούτων κολασθῆναι. τοὺς δὲ υἱούς σου οὐδὲ
venenatoꝝ draconū vicerūt dentes.
ἰοβόλων δρακόντων ἐνίκησαν ὀδόντες. ἡ
mia enī tua veniēs auxiliata τ sanauit il
ἔλεος γάρ σου ἀντιπαρῆλθε καὶ ἰάσατο αὐ
los. in eni memoria sīonū tuoꝝ ise
τούς. εἰς γὰρ ὑπόμνησιν τῶν λογίων σου ἐνε
rebantur: τ velocit saluabant. vt nō in
κεντρίζοντο, καὶ ὀξέως διεσῴζοντο. ἵνα μὴ εἰς
altam incidentes obliuiōes: imobiles
βαθεῖαν ἐμπεσόντες λήθην, ἀπερίσπαστοι
fierent tui beneficii. τ enī neq;
γένωνται τῆς σῆς εὐεργεσίας. καὶ γὰρ οὔτε
herba neq; malagma sanauit eos:
βοτάνη οὔτε μάλαγμα ἐθεράπευσεν αὐ
os: sed tuus dñe sermo oia sa
τούς, ἀλλὰ ὁ σός, κύριε, λόγος ὁ πάντα ἰώμε
nās. tu enī vite τ mortis ptātem hēs:
νος. σὺ γὰρ ζωῆς καὶ θανάτου ἐξουσίαν ἔχεις,
τ deducis ad portas iferni τ redu
καὶ κατάγεις εἰς πύλας ᾅδου καὶ ἀνά
cis. homo āt occidit quidē ma
γεις. ἄνθρωπος δὲ ἀποκτείνει μὲν τῇ κα
litia sua: cū exierit āt spūs nō reuer
κίᾳ αὐτοῦ, ἐξελθὸν δὲ πνεῦμα οὐκ ἀνα
tetur: nec resoluit aiam assum
στρέφει, οὐδὲ ἀναλύει ψυχὴν παρα
ptam. at tuā manū effugere
ληφθεῖσαν. τὴν δὲ σὴν χεῖρα φυγεῖν
impossibile est. negantes enī te nosse
ἀδύνατόν ἐστιν. ἀρνούμενοι γάρ σε εἰδέναι
impii: in fortitudīe brachii tui flagellati
ἀσεβεῖς, ἐν ἰσχύϊ βραχίονός σου ἐμαστιγώθη
sunt: nouis pluuiis τ grādinibus τ
σαν, ξένοις ὑετοῖς καὶ χαλάζαις καὶ
hymbrib⁹ psecutiōes passi iexcusabilit
ὄμβροις διωκόμενοι ἀπαραιτήτως
B.

Pñ. 115. Pñ. 314. D

A

Nu. 21. b.

B

Cr. 8. f.

C

Exo. 9. b.

Iere. 2. g 10. 13. a

τ igne consumpti. nā
κὰι πυρὶ καταναλισκόμενοι. τὸ γὰρ
res mirabilissima in omnia extin=
παραδοξότατον ἐν τῷ πάντα σβεν
guēti aqua plus operabatur ignis:
νύντι ὕδατι πλεῖον ἐνήργει τὸ πῦρ,
vindex .n. mūdus est iustoꝝ.
ὑπέρμαχος γὰρ ὁ κόσμος ἐστὶ δικαίων.
aliqn̄ qdē .n. mā̄suetabat flāma: vt nō
ποτὲ μὲν γὰρ ἡμεροῦτο φλὸξ, ἵνα μὴ
cōbureret ad impios missa
καταφλέξῃ τὰ ἐπ' ἀσεβεῖς ἀπεσταλ
aīalia: sed ipi videntes sci=
μένα ζῶα, ἀλλ' αὐτοὶ βλέποντες ἴδω
ant: qm̄ iudicio dei psecutiōes patiūt. ali
σιν, ὅτι κρίσει θεοῦ ἐλαύνονται. πο
qn̄ āt τ inter aquam sup
τὲ δὲ καὶ μεταξὺ ὕδατος ὑπὲρ τὴν
ignis virtutē ardet: vt inique
πυρὸς δύναμιν φλέγει, ἵνα ἀδίκου
tre genimina corrumperet. p qbus ange
γῆς γεννήματα διαφθείρῃ. ἀνθ' ὧν ἀγγέ
loꝝ esca cibasti ppl̄m tuū:
λων τροφὴν ἐψώμισας τὸν λαόν σου,
τ paratū panē a celo misi=
καὶ ἕτοιμον ἄρτον ἀπ' οὐρανοῦ ἔπεμ=
sti illis sine labore: ad omnem
ψας αὐτοῖς ἀκοπιάτως, πρὸς πᾶσαν
voluptatē valētē τ ad omnem cō
ἡδονὴν ἰσχύοντα καὶ πρὸς πᾶσαν ἁρ
gruū gustum. τ .n. hypostasis
μόνιον γεῦσιν. ἡ μὲν γὰρ ὑπόστασίς
tua tuā in filios ostendebat dul
σου τὴν σὴν πρὸς τέκνα ἐνεφάνιζε γλυ
cedinē. at oblati desi=
κύτητα. τῇ δὲ τοῦ προσφερομένου ἐπι
derio subseruiens ad qd̄ qsq̄ volebat
θυμίᾳ ὑπηρετῶν πρὸς ὅτις ἐβούλετο
conuertebat. nix āt τ glacies
μετεκιρνᾶτο. χιὼν δὲ καὶ κρύσταλλος
sustinebāt ignē τ nō tabescebāt: vt
ὑπέμεινε πῦρ καὶ οὐκ ἐτήκετο, ἵνα
scirent: qm̄ inimicoꝝ fructus
γνῶσιν, ὅτι τοὺς τῶν ἐχθρῶν καρποὺς
corrupit ignis ardens in grā
κατέφθειρε πῦρ φλεγόμενον ἐν τῇ χα
dine: τ in pluuijs coruscans.
λάζῃ, καὶ ἐν τοῖς ὑετοῖς διαστράπτον.
hoc āt iteꝝ vt nutrirent iusti:
τοῦτο δὲ πάλιν ἵνα τραφῶσι δίκαι
τ pprie oblitus est virtu
οι, καὶ τῆς ἰδίας ἐπιλέλησται δυνάμε
tis. nā creatura tibi q̄ fecisti
ως. ἡ γὰρ κτίσις σοὶ τῷ ποιήσαντι
omnia deseruiens: intenditur
τὰ πάντα ὑπηρετοῦσα, ἐπιτείνεται
in tormentū cōtra iniustos: τ remit
εἰς κόλασιν κατὰ τῶν ἀδίκων, καὶ ἀνί
tit in beneficiū: p his q̄ in te
εται εἰς εὐεργεσίαν, ὑπὲρ τῶν ἐπὶ σοὶ
confidunt. ppter hoc τ tunc in
πεποιθότων. διὰ τοῦτο καὶ τότε εἰς
omnia transformata oīa nutri
πάντα μεταλλευομένη τῇ παντοτρό
enti tuo dono deseruiit: ad
φῳ σου δωρεᾷ ὑπηρέτει, πρὸς τὴν τῶν
egentium voluntatē: vt discant filij
δεομένων θέλησιν, ἵνα μάθωσιν οἱ υἱοί
tui: quos dilexisti dn̄e: qm̄ nō
σου, οὓς ἠγάπησας κύριε, ὅτι οὐχ
natiuitates fructuū pascunt ho
αἱ γενέσεις τῶν καρπῶν τρέφουσιν ἄν

& per ignē consummati. Quod enim mi rabile erat: in aqua q̄ omnia extīguit: pl⁹ ignis valebat. Vindex est enim orbis iu= stoꝝ. Quodam enim tempore mansue= tabatur ignis: ne cōburerentur q̄ ad impi os missa erant aīalia. sed vt ip̄i videntes scirent: qm̄ dei iudicio patiūtur persecu= tionem. Et quodam tempore in aqua su= pra virtutem ignis exardescebat vndiq;: vt iniquā terre nationem exterminaret. Pro quibus angeloꝝ esca nutriuisti po= pulum tuum: & paratū panem de celo p̄= stitisti illis sine labore: omē delectamen= tum in se habentem: & omnis saporis sua uitatē. Substantiam enim tuā & dulcedi= nem tuam quam in filios habes ostende bas: & deseruiens vniuscuiusq; voluntati. Ad quod quisq; volebat: conuertebatur. Nix autē & glacies sustinebant uī ignis: & nō tabescebant: vt scirent qm̄ fructus inimicoꝝ exterminabat ignis ardens in grandine & pluuia coruscans. Hoc aūt iteꝝ vt nutrirentur iusti: ignis etiam sue virtutis oblitus est. Creatura enim tibi fa ctori deseruiens: exardescit in tormentū aduersus iniustos: & lenior fit ad benefa= ciendum p his qui in te confidunt. Propt hoc et tunc omnia transfigurata: omniū nutrici gratie tue deseruiebant: ad volun tatē eorum qui a te desiderati sunt. vt sci rent filii tui quos dilexisti domine: quoni am non natiuitatis fructus pascunt ho= mines: sed sermo tuus hos qui in te cre= diderint conseruat. Quod enim ab igne non poterat exterminari: statim ab exi= guo radio solis calefactum tabescebat. vt notum omnibus esset: quoniam oportet preuenire solem ad benedictionem tuā: & ad ortum lucis te adorare. Ingrati enī spes tanq̄ hibernalis glacies tabescet: & disperiet tanq̄ aqua superuacua.

Capitulum. 17.

Magna sūt. n. iuditia tua domine: & in enarrabilia verba tua. propter hoc ī disciplinate anime errauerunt. Dum enī persuasum habent iniqui posse domina= ri nationi sancte: vinculis tenebrarum & longe noctis compediti inclusi sub tectis fugitiui: perpetue prouidentie iacuerūt. & dum putant se latere in obscuris pec= catis: tenebroso obliuionis velamento di spersi sunt: pauentes horrēde & cum am miratione nimia perturbati. Neq; enim que continebat illos spelunca sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendēs perturbabat illos: & persōe tristes illis ap parentes: pauorem illis p̄stabāt. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen pre bere: nec siderum limpide flamme illumi nare poterant illam noctem horrendā. Apparebat autem illis subitaneus ig= nis timore plenus: & timore percussi illius que non videbatur faciei: estimabāt deteriora esse que videbantur. & magice artis appositi erant derisus & sapientie gloria correptio cum contumelia. Illi e= nim qui promittebant timores & pertur bationes expellere se ab anima languēte:

minem: sed verbū tuū tibi
θρωπον, ἀλλὰ τὸ ῥῆμά σου τοὺς σοὶ
credentes conseruat. nam ab ig=
πιστεύοντας διατηρεῖ. τὸ γὰρ ὑπὸ πυ
ne nō corruptū simplicit a bre
ρὸς μὴ φθειρόμενον ἁπλῶς ὑπὸ βρα
ui radio solis calefactum
χείας ἀκτῖνος ἡλίου θερμαινόμενον
tabescebat: vt notū esset: qm̄ opꝫ
ἐτήκετο, ὅπως γνωστὸν ᾖ, ὅτι δεῖ
p̄uenire solem in gr̄a tua:
φθάνειν τὸν ἥλιον ἐπ' εὐχαριστίαν σου,
τ ad ortum lucis occurre
καὶ πρὸς ἀνατολὴν φωτὸς ἐντυγχά
re tibi. ingrati .n. spes tāq̄ hye
νειν σοι. ἀχαρίστου γὰρ ἐλπὶς ὡς χει
malis glacies tabescet: τ fu
μέριος πάχνη τακήσεται, καὶ ῥυήσε
et tāq̄ aqua inutilis.
ται ὡς ὕδωρ ἄχρηστον. Ca. 17.

Magna enim tua iudicia
Μεγάλαι γάρ σου αἱ κρίσεις
τ inenarrabilia. ppt hoc indisciplinate
καὶ δυσδιήγητοι. διὰ τοῦτο ἀπαίδευτοι
aīe errauerūt. opinantes
ψυχαὶ ἐπλανήθησαν: ὑπειληφότες
enī dn̄ari natiōi sctē ini
γὰρ καταδυναστεύειν ἔθνος ἅγιον ἄνο=
qui: victi tenebraꝝ τ longe cō
μοι, δέσμιοι σκότους καὶ μακρᾶς πε
pediti noctis inclusi te
δῆται νυκτὸς κατακλεισθέντες ὀρό=
ctis: fugitiui ppetue puidētie
φοις, φυγάδες τῆς αἰωνίου προνοίας
iacuerūt. latere enī putantes
ἔκειντο. λανθάνειν γὰρ νομίζοντες
occultis pctis: tenebro
ἐπικρυφαίοις ἁμαρτήμασιν, ἀφεγ=
so obliuionis velamento dispersi
γεῖ λήθης παρακαλύμματι ἐσκορπί
sunt: pauentes horrende τ simula
σθησαν, θαμβούμενοι δεινῶς καὶ ἰνδάλ
chris pturbati. neq; enī q̄ cō=
μασιν ἐκταρασσόμενοι. οὐδὲ γὰρ ὁ κα
tinebat illos spelūca itrepidos cu
τέχων αὐτοὺς μυχὸς ἀφόβους δι=
stodiebat. sonitus aūt perturbantes
φύλαττεν. ἦχοι δὲ καταράσσοντες
eos circumstrepebant: τ visio
αὐτοὺς περιεκόμπουν, καὶ φάσματα
nes tristibus mestę vultibus
τα ἀμειδήτοις κατηφῆ προσώποις
apparebāt. τ ignis qdem nulla
ἐνεφανίζετο. καὶ πυρὸς μὲν οὐδεμία
vis poterat lucere: neq; stellaꝝ
βία κατίσχυεν φωτίζειν, οὔτε ἄστρων
nitide flāme illuminare sustine
ἔκλαμπροι φλόγες καταυγάζειν ὑπε
bant tristem illam noctē. ap
μενον τὴν στυγνὴν ἐκείνην νύκτα. δι=
parebat āt illis solum spontanea pyra
εφαίνετο δ' αὐτοῖς μόνον αὐτομάτη πυρὰ
timore plena. territi āt a
φόβου πλήρης. ἐκδειματούμενοι δὲ τῆς
nō visa illa visione: estimabāt
μὴ θεωρουμένης ἐκείνης ὄψεως, ἡγοῦντο
deteriora q̄ videbātur. magice āt appo
χείρω τὰ βλεπόμενα. μαγικῆς δὲ κατέ
sita erāt ludibria artis: τ in
κειτο ἐμπαίγματα τέχνης, καὶ τῆς ἐπὶ
prudentia iactātie correptio cōtumeliosa.
φρονήσει ἀλαζονίας ἔλεγχος ἐφύβριστος.

Exo. 17. d. Jo. 16. d. Psā. 77.

C D A B

Exo. 10. f.

A Exo. 10. f.

B Exo. Ex. Exo. f.

nā pmittentes timores ꝛ tur-
αἱ γὰρ ὑπισχνούμεναι δείματα καὶ τα-
batiões expellere ab aīa languēte:
ραχὰς ἀπελαύνειν ψυχῆς νοσούσης,
hi ridiculo timore lāgue
οὗτοι καταγέλαστον εὐλάβειαν ἐνό-
bant. ꝛ .n. si nihil eos turbu
σουν. καὶ γὰρ εἰ μηδὲν αὐτοὺς ταρα-

C

lentū terrebat: bestiaꝝ transitibus
χῶδες ἐφόβει, κνωδάλων παρόδοις
ꝛ serpentiū sibilis commoti:
καὶ ἑρπετῶν συρισμοῖς ἐκσεσοβημέ-
peribant tremebūdi: ꝛ nul-
νοι, διώλλυντο ἔντρομοι, καὶ τὸν μη-
la ex pte fugiendū aerē aspicere ne
δαμόθεν φευκτὸν ἀέρα προσιδεῖν ἀρ-
gātes. timida res.n. ppo malitia
νούμενοι. δειλὸν γὰρ ἰδίῳ πονηρία
teste condemnata. sēp āt poc
μάρτυρι καταδικαζομένη. ἀεὶ δὲ προ-
cupauit seua contenta
σείληφε τὰ χαλεπὰ συνεχομένη τῇ
cōscientia. nihil eni est timor: ni

D

συνειδήσει. οὐδὲν γάρ ἐστι φόβος, εἰ
si pditio eoꝝ q̄ a cogitatione au-
μὴ προδοσία τῶν ἀπὸ λογισμοῦ βοη-
xilioꝝ. ab intro āt eēs minor expe
θημάτων. ἔνδοθεν δὲ οὖσα ἥττων ἡ προσ-
ctatio maiorē putat ignoran
δοκία πλείονα λογίζεται τὴν ἄγνοι-
tiam prebente tormentū cau
αν τῆς παρεχούσης τὴν βάσανον αἰ-
sa. at ipotentē vere noctē
τίας. οἱ δὲ τὴν ἀδύνατον ὄντως νύκτα
ꝛ ex ipotentis inferni speluncis supue
καὶ ἐξ ἀδυνάτου ᾅδου μυχῶν ἐπελ-
nientē: eodē somno dormientes:
θοῦσαν, τὸν αὐτὸν ὕπνον κοιμώμενοι,
aliqñ qdē monstris agitabant phantasma
τὰ μὲν τέρασιν ἠλαύνοντο φαντασμά-
tum: aliqñ āt anime dissoluebant
των, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς παρελύοντο
traditione. subitane⁹ .n. illis ꝛ
προδοσίᾳ. αἰφνίδιος γὰρ αὐτοῖς καὶ
insperatus timor supuenit. deīde
ἀπροσδόκητος φόβος ἐπῆλθεν. εἶθ' οὕ-

A
Exo.
10.f.

sic: quicūq; igit̄ erat illic deci-
τως, ὃς δήποτ' οὖν ἦν ἐκεῖ καταπί-
dens: custodiebat̄ in inferratum car-
πτων, ἐφρουρεῖτο εἰς τὴν ἀσίδηρον εἱρ-
cerē inclusus. siue .n. agricola
κτὴν κατακλεισθείς. εἴτε γὰρ γεωργὸς
erat q̄s aut pastor: aut eoꝝ q̄ in deserto
ἦν τις ἢ ποιμήν, ἢ τῶν κατ' ἐρημίαν
operarius laborū: poccupatus ine-

B
Exo. 1.c
Ex. 2.b.
Exo. 14
f.

ἐργάτης μόχθων, προληφθεὶς τὴν δυ-
uitabilem sustinebat necessitatē. vna .n.
σάλυκτον ἔμενεν ἀνάγκην. μιᾷ γὰρ
catena tenebraꝝ omnes ligati erāt. si-
ἁλύσει σκότους πάντες ἐδέθησαν. εἴ-
ue spiritus sibilans: aut circū den-
τε πνεῦμα συρίζον, ἢ περὶ ἀμφιλα-
sos ramos auium sonit⁹ suauis:
φεῖς κλάδους ὀρνέων ἦχος εὐμελής,
aut cōcent⁹ aque cuntis vi: aut
ἢ ῥυθμὸς ὕδατος πορευομένου βίᾳ, ἢ
sonus validus pcipitaꝝ petra-
κτύπος ἀπηνὴς καταρριπτομένων πε-
rū: aut lasciuiētiū aīaliū cursus inui-
τρῶν, ἢ σκιρτώντων ζώων δρόμος ἀθεώ-
sus: aut vlulantiū seuarum bestia-
ρητος, ἢ ὠρυομένων ἀπηνεστάτων θηρί-

hi cum derisu: pleni timore languebant. Nam & si nihil eos ex monstris perturbabat: transitu animalium & serpentium sibilatiōe commoti: tremebundi peribāt: & aerem quem nulla ratione quis effugere posset: negantes se videre. Frequenter enim preoccupant pessima: redarguente conscientia. Cum sit enim timida nequitia: data ē i omniū cōdemnationem: Semper enim presumit seua perturbata conscientia. Nihil enim est timor nisi presumptionis adiutorium: proditio cogitatiōis auxiliorū. Et dum ab intro minor est expectatio: maiorem putat potentiā eius causa de qua tormentum prestat. Illi autem qui in potentem venere noctē: & ab infimis & ab altissimis superuenientem eundem somnū dormientes: aliquādo monstrorum exagitabantur timore: aliquādo anime deficiebant traductiōe. Subitaneus enim illis & insperat⁹ timor superuenerat. Deinde si quisq̄ ex illis decidisset: custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. Si eni3 rusticus quis erat aut pastor aut agri laborum operarius preoccupatus esset: ineffugibilem sustinebat necessitatem. Vna enim catena tenebrarū omnes erant colligati. Siue spiritus sibilans: aut inter spissos arborum ramos auium sonus suauis: aut vis aque decurrentis nimium: aut sonus validus precipitarum petrarum: aut ludentium animalium cursus inuisus: aut mugientium valida bestiarum vox: aut resonans de altissimis montibus echo: deficientes faciebat illos pre timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine: & non impeditis operibus continebatur. Solis autem illis superposita erat grauis imago tenebraꝝ q̄ superuētura illis erat. Ipsi ergo sibi erant grauiores tenebre.

Capitulum. 18.

SAnctis autem tuis maxima erat lux: & horum quidem vocem inimici audiebant: sed figuram non videbāt. Et qa non & ipsi eadem passi erant magnificabāt te: & qui ante lesi erant: quia non ledebantur: gratias agebant tibi: & vt esset differentia te deum petebant. Propter quod ignis ardentem columnam ducem habuerunt ignote vie: & solem sine lesura boni hospitii prestitisti. Digni quidem illi carere luce: & pati carcerem tenebraru3: qui inclusos custodiebant filios tuos: per quos incipiebat incorruptum legis lumen seculo dari. Cum cogitarent iustorum occidere infantes: & vno exposito filio: sed liberato in traductionem illorū multitudinem filiorum abstulisti. & pariter illos perdidisti in aqua valida. Illa eni nox ante cognita est a patribus nostris: vt vere scientes quibus iuramentis crediderunt animequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum: iniustorum autem exterminatio. Sicut .n. lesisti aduersaros nr̄os: sic &

rū vox: aut repercussa de con-
ων φωνή, ἢ ἀντανακλωμένη ἐκ κοι-
cauitate mōtiū echo: dissoluebant illos
λότητος ὀρέων ἠχώ, παρέλυεν αὐτοὺς
deterrentia. totus .n. mundus niti-
ἐκφοβοῦντα. ὅλος γὰρ ὁ κόσμος λαμ-
do illuminabatur lumine: ꝛ non
πρῷ κατελάμπετο φωτί, καὶ ἀνεμ-
ipeditis cōtinebatur opibus. solis āt
ποδίστοις συνείχετο ἔργοις. μόνοις δὲ
illis supposita erat grauis nox: ima-
ἐκείνοις ἐπετέτατο βαρεῖα νύξ, εἰ-
go q̄ debebāt eis succe-
κὼν τοῦ μέλλοντος αὐτοὺς διαδέχε-
dere tenebraꝝ. sibi āt erant grauio-
σθαι σκότους. ἑαυτοῖς δὲ ἦσαν βαρύ-
res tenebris.
τεροι σκότους.

Ca. 18.

Η Sctis tuis maxima erat
Τοῖς δὲ ὁσίοις σου μέγιστον ἦν
lux. quoꝝ vocem qdē audientes: figu-
φῶς. ὧν φωνὴν μὲν ἀκούοντες, μορ-
ram āt nō videntes: qm̄ qdē nō et
φὴν δ' οὐχ ὁρῶντες, ὅτι μὲν οὐ κἀ-
ipi passi erant: btām pdicabāt:
κεῖνοι ἐπεπόνθεισαν, ἐμακάριζον,
qm̄ āt nō nocent ab iiuria affecti:
ὅτι δὲ οὐ βλάπτουσι προηδικημένοι,
grās agebant: ꝛ differendi gra-
ηὐχαρίστουν, καὶ τοῦ διενεχθῆναι χά-
tia orabant. ppt q̄ ignis ardētis colūnā:
ριν ἐδέοντο. ἀνθ' ὧν πυριφλεγῆ στῦλον,
ducē qdē ignoti itineris: so-
ὁδηγὸν μὲν ἀγνώστου ὁδοιπορίας, ἥλι-
lē āt nō ledentē honorifici hospicij
ον δὲ ἀβλαβῆ φιλοτίμου ξενιτείας
prestitisti. digni qdē .n. illi pua-
παρέσχες. ἄξιοι μὲν γὰρ ἐκεῖνοι στερη-
ri luce ꝛ custodiri in tene-
θῆναι φωτὸς καὶ φυλακισθῆναι ἐν σκό-
bris: q̄ inclusos custodiebant
τει, οἱ κατακλείστους φυλάξαντες
filios tuos: p quos debebat icor-
τοὺς υἱούς σου, δι' ὧν ἤμελλε τὸ ἄφ-
ruptū legis lumē seculo da-
θαρτον νόμου φῶς τῷ αἰῶνι δίδο-
ri. cogitantes āt ipos
σθαι. βουλευσαμένους δ' αὐτοὺς τὰ
iustoꝝ occidere infātes: ꝛ
τῶν ὁσίων ἀποκτεῖναι νήπια, καὶ
vno exposito filio ꝛ liberato:
ἑνὸς ἐκτεθέντος τέκνου καὶ σωθέντος,
in correptiōe3 illoꝝ abstulisti mltitu-
εἰς ἔλεγχον τὸ αὐτῶν ἀφείλου πλῆ-
dinē filioꝝ: ꝛ pariter perdidi-
θος τέκνων, καὶ ὁμοθυμαδὸν ἀπώλε-
sti in aqua vehemēti. illa
σας ἐν ὕδατι σφοδρῷ. ἐκείνη ἡ
nox precognita ē a patribus nr̄is. vt
νὺξ προεγνώσθη πατράσιν ἡμῶν. ἵνα
secure scientes qbus crediderunt
ἀσφαλῶς εἰδότες οἷς ἐπίστευσαν
iuramētis: letarētur. suscepta est aūt
ὅρκοις, ἐπευθυμήσωσι. προσεδέχθη δὲ
a pplo tuo salus qdē iusto-
ὑπὸ λαοῦ σου σωτηρία μὲν δικαί-
rū: iimicoꝝ āt perditio. quō .n. cru-
ων, ἐχθρῶν δὲ ἀπώλεια. ὡς γὰρ ἐτι-
ciasti aduersarios: hoc
μώρησω τοὺς ὑπεναντίους, τοῦ-
nos prouocans
τῳ ἡμᾶς προσκαλεσάμενος

magnificasti.absc͞odse.n. sacrificabāt s͞ci pue
ἐδόξασας. κρυφῆ γὰρ ἐθυσίαζον ὅσιοι παῖ
ri bonorꝝ: ꝛ diuinitatis legē
δες ἀγαθῶν, καὶ τὸν τῆς θειότητος νόμον
in cōcordia disposuer͞t: ipꝭꝝ silr
ἐν ὁμονοίᾳ διέθεντο, τῶν αὐτῶν ὁμοίως
ꝛ bonorꝝ ꝛ p͞iculorꝝ p͞ticipatu=
καὶ ἀγαθῶν καὶ κινδύνων μεταλήψε=
ros iustos: patrū iā p͞cinē
σθαι τοὺς ἁγίους, πατέρων ἤδη προανα=
tes laudes.resonabat āt incōso
μέλποντες αἴνους. ἀντήχει δὲ ἀσύμ
nans inimicoꝝ clamor: ꝛ misabilis fereba
φωνος ἐχθρῶν βοή, καὶ οἰκτρὰ διεφέρε
tur vox ploratoꝝ infāntiū. simil āt
το φωνὴ θρηνουμένων παίδων. ὁμοία δὲ
pena seruus simul cū dn͞o punitus:
δίκη δοῦλος ἅμα δεσπότῃ κολασθείς,
ꝛ popularis cū rege eadem patiens.
καὶ δημότης βασιλεῖ τὰ αὐτὰ πάσχων.
pariter aūt om͞es in vno nomine
ὁμοθυμαδὸν δὲ πάντες ἐν ἑνὶ ὀνόματι
mortis mortuos hēbāt inumerabiles.
θανάτου νεκροὺς εἶχον ἀναριθμήτους.
neq͞ .n. ad sepeliendū viui erant
οὐδὲ γὰρ πρὸς τὸ θάψαι οἱ ζῶντες ἦσαν
sufficiētes.qm͞ ad vnā momentū honora
ἱκανοί. ἐπεὶ πρὸς μίαν ῥοπὴν ἡ ἐντιμο
bilior gn͞atio illoꝝ corrupta ē. omnia
τέρα γένεσις αὐτῶν διεφθάρη. πάντα
.n. nō credentes p͞pt veneficia
γὰρ ἀπιστοῦντες διὰ τὰς φαρμακείας,
in p͞mogenitoꝝ interitu: cōfessi
ἐπὶ τῷ πρωτοτόκων ὀλέθρῳ, ὡμολό=
sunt dei filiū pplm̄ esse. tacito .n.
γησαν θεοῦ υἱὸν λαὸν εἶναι. ἡσύχου γὰρ
silentio cōtinente omnia ꝛ no
σιγῆς περιεχούσης τὰ πάντα καὶ νυ
cte in p͞pria velocitate dimidiata: omni
κτὸς ἐν ἰδίῳ τάχει μεσαζούσης, ὁ παν
potens tuus s͞mo a celis de
τοδύναμός σου λόγος ἀπ' οὐρανῶν ἐκ
thronis regalibus durus bella=
θρόνων βασιλείων ἀπότομος πολεμι=
tor in mediū p͞niciose p͞siliuit
στὴς εἰς μέσον τῆς ὀλεθρίας ἥλατο
terre: gladiū acutū nō simulatū imperi
γῆς, ξίφος ὀξὺ τὴν ἀνυπόκριτον ἐπιτα
um tuū ferens. ꝛ stās repleuit om=
γήν σου φέρων. καὶ στὰς ἐπλήρωσε τὰ
nia morte: ꝛ celum q͞dē attin
πάντα θανάτου, καὶ οὐρανοῦ μὲν ἥπτε
gebat: descēderat āt in t͞rā. tunc conti
το, βεβήκει δὲ ἐπὶ γῆς. τότε παρα=
nuo visiones q͞dē somniorum grauiū
χρῆμα φαντασίαι μὲν ὀνείρων δεινῶν
turbauerunt illos: timores āt insiste=
ἐξετάραξαν αὐτούς, φόβοι δὲ ἐπέστη=
runt insperati. ꝛ alius alio p͞ie=
σαν ἀδόκητοι. καὶ ἄλλος ἀλλαχῇ ῥι=
ct' semimortu': p͞pt quā moriebat causaꝫ
φεὶς ἡμίθνητος, δι' ἣν ἔθνησκεν αἰτίαν
ostendebat. nā somnia q͞ turbauerunt
ἐνεφάνιζεν. οἱ γὰρ ὄνειροι θορυβήσαντες
eos hoc p͞signabant: ne igno=
αὐτοὺς τοῦτο προεμήνυσαν, ἵνα μὴ ἀγνο
rātes cur male patiātur: peri
οῦντες δι' ὃ κακῶς πάσχουσιν, ἀπόλων
rēt. tetigit āt tandē ꝛ iustos tēptatio
ται. ἥψατο δέ ποτε καὶ δικαίων πεῖρα
mortis: ꝛ fractio in eremo facta est
θανάτου, καὶ θραῦσις ἐν ἐρήμῳ ἐγένετο

nos prouocans magnificasti. Absconse enim sacrificabāt iusti pueri bonoruꝫ: & iusticie legē in concordiā disposuerūt: similit̄ bona & mala p͞cepturos iustos: patri oīm decantantes laudes. Resonabat āt incōuenies inimicoꝝ vox: & flebilis audiebatur planctus ploratoꝝ infantiū. Simili āt pena seru' cū dn͞o afflict' est: & popularis hō regi similia passus. Similiter ergo om̄es vno nomine mortis mortuos hēbāt innumerabiles. Nec eni ad sepeliendū viui sufficiebant. qm̄ vno momēto q͞ erat p͞clarior natio illorū exterminata est. De oībus eni non credētes p͞pter bn͞ficia: tūc cū primum fuit exterminiū primogenitoꝝ: spopōderūt pplm̄ dei se esse. Cū.n. qetū silentiū cōtineret om̄ia: & nox in suo cursu mediū iter haberet: oīpotēs sermo tu' dn͞e exiliēs de celo a regalib' sedibus: durus debellator in mediā exterminii trā p͞siliuit: gladi' acut' isiml̄atū iperiū tuū portās: & stās repleuit oīa morte: & vsq͞ ad celū attigebat stās in terra. Tūc cōtinuo visus somnioꝝ maloꝝ turbauerūt illos: & timores supuenerūt isperati. Et alius alibi p͞iect' semiuiu': p͞pt quā moriebatur causam demōstrabat mortis. Visiones.n.q͞ illos turbauerunt hec p̄monebāt: ne inscii q͞re male patiebātur perirent. Tetigit aūt tūc & iustos temptatio mortis: & commotio in eremo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua. Properans.n. homo sine querela deprecari pro populis: proferens seruitutis sue scutū orationem: & per incensum deprecationē allegans: restitit ire & fineꝫ imposuit necessitati: ostendēs qm̄ tuus est famulus. Vicit autem turbas nō in virtute corporis: nec armatura potentie: sed verbo illum qui se vexabat subiecit: iuramenta parentum & testamentum cōmemorans. Cū enim iam aceruatim cecidissent super alterutrum mortui: interstitit & amputauit impetū: & diuisit illam que ad viuos ducebat viam. In veste enim poderis quā habebat: totus erat orbis terrarum: & parentū magnalia in quattuor ordinibus lapidum erant sculpta: & magnificentia tua in diademate capitis illius scripta erat. His autem cessit qui exterminabat: & hec extimuit. Erat.n. sola temptatio ire sufficiens.

Capitulum.19.

Impiis autem vsq͞ in nouissimuꝫ sine misericordia ira superuenit. Presciebat enim & futura illorum. quoniam cum ipsi permisissent vt se educerēt & cū magna solicitudie premisissent illos: consequebantur illos penitentie actus. Adhuc enim inter manus habētes luctum: & deplorantes ad monumenta mortuorum: aliam sibi assumpserunt cogitationē inscientie: & quos rogātes proiecerāt: hos tāq͞ fugitiuos persequebātur. Ducebat enim illos ad

mltitudinis.sed non diu p͞mansit
πλήθους. ἀλλ' οὐκ ἐπιπολὺ ἔμεινεν
ira. p͞perans .n. vir sine q͞rela
ἡ ὀργή. σπεύσας γὰρ ἀνὴρ ἄμεμπτος
p͞pugnauit: p͞prii ministerii
προεμάχησε, τὸ τῆς ἰδίας λειτουργί
arma: orōnē ꝛ incen
ας ὅπλον, προσευχὴν καὶ θυμιάμα=
si placationē ferens: restitit i=
τος ἐξιλασμὸν κομίσας, ἀντέστη τῷ θυ
re ꝛ finē imposuit calamitati:
μῷ, καὶ πέρας ἐπέθηκε τῇ συμφορᾷ,
ostēdens qm̄ tuus est famulus. vicit
δεικνὺς ὅτι σός ἐστι θεράπων. ἐνίκησε
āt deuastantem non robore cor=
δὲ τὸν ὀλοθρεύοντα οὐκ ἰσχύϊ τοῦ σώ=
poris: non armoꝝ opatione: sed ver=
ματος, οὐχ ὅπλων ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ λό
bo torquentē subiecit: iuramēta
γῳ τὸν κολάζοντα ὑπέταξεν, ὅρκους
patrum ꝛ testamēta cōmemorans.
πατέρων καὶ διαθήκας ὑπομνήσας.
aceruati .n. iam iacētibus sup alt
σωρηδὸν γὰρ ἤδη πεπτωκότων ἐπ' ἀλ
utrum mortuis: inter stās āputa=
λήλων νεκρῶν, μεταξὺ στὰς ἀνέκοψε
uit iram: ꝛ diuisit q͞ ad
τὴν ὀργήν, καὶ διέσχισε τὴν πρὸς τοὺς
viuos viam. in .n. talari tunica ve
ζῶντας ὁδόν. ἐπὶ γὰρ ποδήρους ἐνδύ
stimēti erat totus mūdus: ꝛ patrum
ματος ἦν ὅλος ὁ κόσμος, καὶ πατέρων
glorie in q͞ttuor ordinū lapidū sculptura:
δόξαι ἐπὶ τετραστίχου λίθων γλυφῆς,
ꝛ magnitudo tua in diademate
καὶ μεγαλωσύνη σου ἐπὶ διαδήματος
capitis illius. his cessit destru
κεφαλῆς αὐτοῦ. τούτοις εἶξεν ὁ ὀλο=
ens: hec āt timuit. erat.n. so=
θρεύων, ταῦτα δὲ ἐφοβήθη. ἦν γὰρ μό
la tēptatio ire sufficiens.
νη ἡ πεῖρα τῆς ὀργῆς ἱκανή.

Ca. 19.

Et impiis vsq͞ in finē
Τοῖς δὲ ἀσεβέσι μέχρι τέλους
imisericors ira institit. p͞sciebat .n.
ἀνελεήμων θυμὸς ἐπέστη. προῄδει γὰρ
illoꝝ ꝛ futura. qm̄ ipsi
αὐτῶν καὶ τὰ μέλλοντα. ὅτι αὐτοὶ
cum p͞misissent abire: ꝛ cū
ἐπιτρέψαντες τοῦ ἀπιέναι, καὶ με
diligētia p͞misissent illos:
τὰ σπουδῆς προπέμψαντες αὐτούς,
p͞sequētur p͞niam agentes. adhuc .n. in
διώξουσι μεταμεληθέντες. ἔτι γὰρ ἐν
manib' hn͞tes: luctus: ꝛ deplo
χερσὶν ἔχοντες τὰ πένθη, καὶ προ=
rantes ad monumēta mortuoꝝ: alterā
σοδυρόμενοι τάφοις νεκρῶν, ἕτερον
euulserunt cogitationē stulticie: ꝛ
ἐπεσπάσαντο λογισμὸν ἀνοίας, καὶ
quos supplicātes p͞iecerunt: hos
οὓς ἱκετεύοντες ἐξέβαλον, τούτους
tāq͞ fugitiuos p͞sequebant. ducebat .n.
ὡς φυγάδας ἐδίωκον. εἷλκε γὰρ
illos digna ad hunc finem
αὐτοὺς ἡ ἀξία ἐπὶ τοῦτο τὸ πέρας
necessitas: ꝛ eoꝝ q͞ acciderant obli=
[illegible]γκη, καὶ τῶν συμβεβηκότων ἀμ
uionē iniecit: vt
νηστίαν ἐνέβαλεν, ἵνα τὴν

Exo. 2. d.

C

D

Nu. 19. 6.

Exo. 18 b.

A

deficientē tormētis reple
λείπουσαν τοῖς βασάνοις προσαναπληρώ
rent punitionē: & quidem ppſus tuus mi=
σωσι κόλασιν, καὶ ὁ μὲν λαός σου πα
rabile iter transiret: illi aūt
ράδοξον ὁδοιπορίαν περάσῃ, ἐκεῖνοι δὲ
nouā inuenirēt mortem. ois .n. creatura
ξένον εὕρωσι θάνατον. ὅλη γὰρ ἡ κτίσις
in ꝓprio gñe rurſus ab initio refigurab͂a
ἐν ἰδίῳ γένει πάλιν ἄνωθεν ἀνετυποῦ
tur: deſeruiens ꝓprijs ꝑcep=
το, ὑπηρετοῦσα ταῖς ἰδίαις ἐπιτα=
tis. vt tui pueri cuſtodirentur
γαῖς, ἵνα οἱ σοὶ παῖδες φυλαχθῶσιν
illeſi: caſtra inum=
ἀβλαβεῖς, ἡ τὴν παρεμβολὴν σκιάζου
brās nubes: ex aūt anteerāte aqua
σα νεφέλη, ἐκ δὲ προϋφεστῶτος ὕδατος
ſicca ortus terra viſus eſt: & ex
ξηρᾶς ἀνάδυσις γῆς ἐθεωρήθη, καὶ ἐξ
rubro mari via ſine īpedimēto:
ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁδὸς ἀνεμπόδιστος,
& viridē herba ferēs cāpus de tēpeſtate vio
καὶ χλοηφόρον πεδίον ἐκ κλύδωνος βι
lenta. p quē ois gens traſierūt tua
αίου. δι' οὗ πανεθνεὶ διῆλθον οἱ τῇ σῇ
ꝓtegebant manu: videntes mira
σκεπαζόμενοι χειρί, θεωρήσαντες θαυ
bilia monſtra. tāq̄ .n. equi paſti ſunt:
μαστὰ τέρατα. ὡς γὰρ ἵπποι ἐνεμήθησαν,
& tāq̄ agni exultauerunt laudātes
καὶ ὡς ἀμνοὶ διεσκίρτησαν αἰνοῦντές
te dñe liberantē eos. memores erāt
σε κύριε τὸν ῥυόμενον αὐτούς. ἐμέμνηντο
.n. adhuc eoꝝ que in peregrinatiōe illorum:
γὰρ ἔτι τῶν ἐν τῇ παροικίᾳ αὐτῶν,
Exo.16.c. quēadmodū p q̄dē gñatiōe animaliū eduxit
πῶς ἀντὶ μὲν γενέσεως ζώων ἐξήγαγεν
terra muſcam: pro aūt aq̄tilibus eructa=
ἡ γῆ σκνῖπα, ἀντὶ δὲ ἐνύδρων ἐξηρεύ=
uit fluuius multitudinē ranarū.
ξατο ὁ ποταμὸς πλῆθος βατράχων.
in nouiſſimo āt vīdeſt & gñatiōnē nouā aui=
ἐφ' ὑστέρῳ δὲ εἶδον καὶ γένεσιν νέαν ὀρνέ
u: cū cōcupiſcētia adducti poſtulaue=
ων, ὅτε ἐπιθυμίᾳ προαχθέντες ᾐτήσαντο
rūt eſcas deliciaꝝ. in .n. cōſolatio
Exo.16.c. ἐδέσματα τρυφῆς. εἰς γὰρ παρα=
nē aſcēdit eis de mare orty=
μυθίαν ἀνέβη αὐτοῖς ἐκ θαλάσσης ὀρτυ=
gometra. & ſupplicia pctō=
γομήτρα. καὶ αἱ τιμωρίαι τοῖς ἁμαρ
ribus ſuperuenit: nō ſine ante fa
τωλοῖς ἐπῆλθον, οὐκ ἄνευ τῶν προγεγο
ctis argumētis vi fulminū.
νότων τεκμηρίων τῇ βίᾳ τῶν κεραυνῶν.
iuſte .n. patiebātur ꝓprijs eoꝝ
δικαίως γὰρ ἔπασχον ταῖς ἰδίαις αὐτῶν
nequitijs. & .n. grauiorem īhoſpi=
πονηρίαις. καὶ γὰρ χαλεπωτέραν μισο

hunc finem digna neceſſitas: & horum que acciderāt cōmemorationem amittebant: vt que deerant tormētis repleplerent punitio: & populus quidem tu⁹ mirabiliter tranſiret: illi autem nouam mortē inuenirēt. Ois.n. creatura ad ſuū genus ab initio refigurabatur: deſeruiēns tuis p̄ceptis: vt pueri tui cuſtodirētur illeſi. Nam nubes caſtra coꝝ obūbrabat. & ex aqua q̄ ante erat: terra arida apparuit: & in mari rubro via ſine īpedimento: & cāpus germinās de ꝓfūdo nimio: p quē ois natio tranſiuit: q̄ tegebatur tua manu: vidētes tua mirabilia & mōſtra. Tāq̄ .n. eq depauerūt eſcā & tanq̄ agni exultauerūt magnificātes te dñe q liberaſti illos. Mēores.n. erāt adhuc eorū q̄ in incolatu illoꝝ facta fuerāt. quēadmodū ꝓ natiōe aīaliū eduxit terra muſcas: & ꝓ piſcibus eructauit fluuius multitudinē ranaꝝ. Nouiſſime āt viderūt nouā creaturā auiū: cū abducti cōcupiſcētia poſtulauerūt eſcas epulationis. In allocutione .n. deſiderii aſcēdit illis de mari ortygometra: & vexatiōes pctōribus ſuperuenerūt: nō ſine illis q̄ añ facta erāt argumētis p vī fluminū. Iuſte.n. patiebātur ſm ſuas neq̄tias. Etenī deteſtabiliorē inhoſpitalitatē inſtituerūt. Alii q̄dē ignotos nō recipiebāt aduenas. Alii aūt bonos hoſpites ī ſeruitutē redigebant. Et nō ſolū hec: ſz & alius q̄dā reſpectus illoꝝ erat: qm̄ inuiti recipiebāt extraneos. Qui aūt cū leticia receperūt hos q eiſdē vſi erant iuſtitiis, ſeuiſſimis afflixerunt doloribus. Percuſſi ſūt aūt cecitate: ſicut illi in foribus iuſti cū ſubitaneis cooperti eſſent tenebris. Vnuſq̄ſq; trāſitū oſtii ſui q̄rebat. In ſe.n. elemēta dū conuertūtur: ſicut in organo q̄litatis ſon⁹ īmutatur: & oīa ſuū ſonum cuſtodiunt. Vnde eſtimari ex ipſo viſu certo pōt. Agreſtia.n in aq̄tica conuertebātur: & q̄cunq; erāt natātia in terra tranſibāt. Ignis in aqua valebat ſupra ſuā virtutē: & aq̄ extiguētis nature obliuiſcebatur. Flāme ecōtrario corruptibiliū animaliū non uexauerūt carnes coābulātiū: nec diſſoluebāt illā q̄ facile diſſoluebatur ſicut glacies bonā eſcā. In oībus.n. magnificaſti populū tuū dñe: et honoraſti: et nō deſpexiſti ī omī tp̄e et ī omī loco aſſiſtēs eis.

Explicit Liber Sapientie.

talitatē exercuerūt. illi enim
ξενίαν ἐπετήδευσαν. οἱ μὲν γὰρ τοὺς
ignorantes nō recipiebāt p̄ſentes. hi
ἀγνοοῦντας οὐκ ἐδέχοντο παρόντας. οὗ
aūt bñfactores hoſpites ī ſeruitutē redigebāt. &
τοι δὲ εὐεργέτας ξένους ἐδουλοῦντο. καὶ
nō ſolū ſed q̄dā viſitatio erit illoꝝ:
οὐ μόνον ἀλλ' ἥτις ἐπισκοπὴ ἔσται αὐτῶν,
q̄m odioſe recipiebant alie
ἐπεὶ ἀπεχθῶς προσεδέχοντο τοὺς ἀλ
nos. q̄ aūt cū feſtiuitatibus re=
λοτρίους. οἱ δὲ μετὰ ἑορτασμάτων εἰς
ceperunt eos q̄ iam iūroꝝ participa=
δεξάμενοι τοὺς ἤδη τῶν αὐτῶν μετεσχη
uerūt iuſtoꝝ: grauib⁹ afflixerūt laborib⁹.
κότας δικαίων, δεινοῖς ἐκάκωσαν πόνοις.
ꝑcuſſi ſunt aūt & cecitate: ſicut il=
ἐπλήγησαν δὲ καὶ ἀορασίᾳ, ὥσπερ ἐκεῖ
li in iuſti foribus. q̄m
νοι ἐπὶ ταῖς τοῦ δικαίου θύραις. ὅτι
vaſtis cooperti tenebris: vnuſq̄ſq;
ἀχανεῖ περιβληθέντες σκότει, ἕκαστος
ſuaꝝ portaꝝ trāſitū q̄rebat. per
τῶν ἑαυτοῦ θυρῶν τὴν δίοδον ἐζήτει. δι' ἑαυ
ſe .n. elementa apte cōuerſa:
τῶν γὰρ τὰ στοιχεῖα μεθαρμοζόμενα,
ſicut ī pſalterio ſoni cōcētus
ὥσπερ ἐν ψαλτηρίῳ φθόγγοι τοῦ ῥυθμοῦ
nomē permutant: ſemper ma=
τὸ ὄνομα διαλλάσσουσι, πάντοτε μέ=
nētia ī ſono: q̄d eſt eſtimare ex
νοντα ἤχῳ, ὅπερ ἐστὶν εἰκάσαι ἐκ τῆς
factoꝝ viſu diligēter. terrea
τῶν γεγονότων ὄψεως ἀκριβῶς. χερσαῖα
.n. in aq̄tica trāſmutabantur: & natatilia
γὰρ εἰς ἔνυδρα μετεβάλλετο, καὶ νηκτὰ
tranſibāt in terrā. ignis valebat
μετέβαινεν ἐπὶ γῆς. πῦρ ἴσχυσεν
in aqua ꝓprie virtutis obli
ἐν ὕδατι τῆς ἰδίας δυνάμεως ἐπι=
tus. & aqua extinctiue
λελησμένον. καὶ ὕδωρ τῆς σβεστικῆς
nature obliuiſcebatur. flāme ecōtra
φύσεως ἐπελανθάνετο. φλόγες ἀνάπα
rio facile corruptibiliū aīaliū: nō marceſcere fe
λιν εὐφθάρτων ζώων, οὐκ ἐμάρα
cerūt carnes inambulantium: neq; liq̄
ναν σάρκας ἐμπεριπατούντων, οὐδὲ τη=
factiuū glacialis gñis liq̄factibile gen⁹ am=
κτὸν κρυσταλλοειδὲς εὔτηκτον γένος ἀμ
broſiane eſce. in oībus .n. dñe
βροσίας τροφῆς. κατὰ πάντα γὰρ κύριε
magnificaſti ꝓplm tuū & honoraſti:
ἐμεγάλυνας τὸν λαόν σου καὶ ἐδόξασας,
& non deſpexiſti in omni tēpore
καὶ οὐχ ὑπερεῖδες ἐν παντὶ καιρῷ
& loco aſſiſtens.
καὶ τόπῳ παριστάμενος.

Finis ſapie Salomonis.
Τέλος τῆς σοφίας σολομῶντος.

Sapia. Iesu filij Sirach.
Σοφία ἰησοῦ υἱοῦ σιράχ.

Iesus hic sirach
Ἰησοῦς οὗτος σιράχ.
qdē fuit fili⁹: nepos āt
μὲν ἦν υἱός, ἔγγονος δὲ
iesu eiusdē nois sibi.
ἰησοῦ ὁμωνύμου αὐτῷ.
hic igitur in tpibus
οὗτος οὖν ἐν χρόνοις
iferioribus fuit post captiuitatem τ
κάτω γέγονε μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ
reuocationē: τ post pphetas fere
ἀνάκλησιν, καὶ μετὰ τοὺς προφήτας σχεδὸν
omnes. ergo auus eius iesus:
ἅπαντας. ὁ οὖν πάππος αὐτοῦ ἰησοῦς,
sicut τ ipe testatur: laboris φ amator
καθὰ καὶ αὐτὸς μαρτυρεῖ, φιλόπονός τε
fuit uir iter hebreos τ prudētissi
γέγονεν ἀνὴρ ἐν ἑβραίοις καὶ φρονιμώτα
mus: q nō solū alioꝝ q āī eū
τος, ὃς οὐ μόνον τὰ ἑτέρων τῶν πρὸ αὐτοῦ
prudētū viroꝝ sapienter dicta colle
συνετῶν ἀνδρῶν ἀποφθέγματα συνήγα
git: sed τ ipe ppria qdā dicta
γεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἴδιά τινα ἀπεφ
uit eē multe intellectiōis τ sapiētie
θέγξατο πολλῆς συνέσεως καὶ σοφίας
plena. postφ igit librū hunc
γέμοντα. ἐπεὶ οὖν τὴν βίβλον ταύτην ὁ
primus iesus fere collectum re
πρῶτος ἰησοῦς σχεδόντι συνειλεγμένην κα
linquens ex hoibus abijt: sirach h c
ταλιπὼν ἐξ ἀνθρώπων ᾤχετο, σιράχ οὗ
post illum rursus accipiēs domestico
τος μετ' αὐτὸν πάλιν λαβὼν τῷ οἰκείῳ
filio reliquit iesu. q qdē eū
παιδὶ κατέλιπεν ἰησοῦ. ὃς δὴ ταύτης
āplectens: in vnā omnem concinnā con
λαβόμενος, εἰς ἓν ἅπασαν ἐναρμόνιον σύν
structioēz collegit: sapiam in q suo
ταγμα συνήγαγεν, σοφίαν ἐπί τε αὐτοῦ
τ patris: aūt τ
καὶ τῷ τοῦ πατρός, ἀλλὰ μὴν καὶ τῷ
aui noie vocans: ex ipo
πάππου ὀνόματι κεκληκώς, ἐξ αὐτοῦ τ
sapientie noie amanter magis
τῆς σοφίας ὀνόματος ἀγαπητῶς μᾶλλον
vt hēret auditorē ad ipi⁹
ἔχειν τὸν ἀκροατὴν πρὸς τὴν αὐτῆς τῆς
libri meditatiōes attrahens. Sinonces
βίβλου μελέτην ἐπισπώμενος. λόγους
igit prudentie enigmata q τ para
οὖν φρονήσεως αἰνίγματά τε καὶ παρα
bolas cōtinet. τ pticulares qsdā anti
βολὰς περιέχει καὶ μερικάς τινας πα
quas diuinas historias: de q viris
λαιὰς θεοφιλεῖς ἱστορίας, περί τε ἀνδρῶν
q bene placuerūt deo: τ orōnē τ hym
εὐαρεστησάντων τῷ θεῷ, καὶ εὐχὴν καὶ ὕμ
nū eius. adhuc aūt qb⁹ deus beneficijs
νον αὐτοῦ. ἔτι δὲ ὧν ὁ θεὸς εὐεργεσιῶν
dignat⁹ ē ppłm suum: τ qb⁹ repleuit
ἠξίωσε τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ ὧν ἔπλησε
malis inimicos eoꝝ: sectator
κακῶν τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, ὀπαδὸς τοῦ
salomonis hic iesus fuit: nihilo
σαλομῶντος οὗτος ὁ ἰησοῦς γέγονεν, οὐδὲν
minus illo circa sapiētiā τ disci
ἧττον ἐκείνου περὶ τὴν σοφίαν καὶ παι
plinā approbatus: multe disciplinę vere
δείαν εὐδοκιμήσας, πολυμαθὴς ἀληθῶς

Incipit ꝓlogus Libri Iesu filii sirach: Qui Ecclesiasticus appellatur.

Multoꝝ nobis & magnoꝝ p legē & ꝓphetas: aliosq; q secuti sūt illos sapiā demōstrata ē: i qbus oportet laudare israel doctrine & sapie causa: qa non solū ipos loquētes necesse ē eē pitos: sꝫ etiā extraneos posse & discētes & scribētes doctissimos fieri. Au⁹ me⁹ iesus postφ se āpli⁹ dedit ad diligētiā lctōnis legis & ꝓphetaꝝ & alioꝝ librorū q nobis a parentib⁹ nrīs traditi sūt: voluit & ipe scribere aliqd hoꝝ q̄ ad doctrinā & sapiam ptinēt: vt desiderātes discere & illoꝝ piti fieri: magis magisq; attendāt aio & cōfirmētur ad legitimā vitā. Hortor itaq; venire vos cū beniuolētia & attētiori studio lctōnē facere: & veniā hēre i illis i qbus videmur sequētes imaginē sapie: & deficere in verboꝝ cōpositiōe. Nā deficiēt verba hebraica qn̄ fuerit trāslata ad alterā liguā. Nō āt solum hec: sꝫ & ipa lex & ꝓphete: cetaq; alioꝝ libroꝝ nō paruā hn̄t differētiā qn̄ int se dicūtur. Nā i octauo & tricesimo anno tpibus Ptolemei euergetis regis postφ pueni i egyptū: & cū mltū tpis ibi fuisse: iueni ibi libros relictos nō pue neq; cōtēnēde doctrine. Itaq; bonū & necessariū putaui: & ipe aliquā addere diligētiā & laborē iterptādi librū istū: & multā vigilia attuli doctrinā i spacio tpis ad illa q ad finē ducūt librū istū dare: & illis q volūt animū itēdere & discere quēadmodū oporteat istituere mores q fm legē dn̄i ꝓposuerint vitam agere.

Incipit liber Ecclesiasticus Capi. I.

OMNIS SAPIENTIA A DOmino deo est: & cū illo fuit semp & est añ euū. Arenā maris & pluuie guttas & dies seculi: qs dinumerauit? Altitudinē celi & latitudinē tre & ꝓfūdum abyssi: qs dimēsus ē? Sapiam dei ꝓcedēte oia qs iuestigauit? Prior oīꝫ creata ē sapia: & itellect⁹ prudētie ab euo. Fōs sapie verbū dī i excelsis: & igress⁹ illi⁹ mādata etna. Radix sapie cui reuelata ē? & astutias illi⁹ qs cognouit? disciplia sapie cui reuelata est & manifestata: & multiplicationē igressus illi⁹ qs itellexit? Vn⁹ ē altissim⁹ creator oīꝫ: ops & rex potēs & metuend⁹ nimis: sedēs sup thronū illius & dn̄ans de⁹. Ipe creauit illā i spiritu scō: & vidit & dinumerauit & mensus est. Et effudit illā sup oia opa sua & sup oēm carnē: fm datū suū: & ꝓbet illā diligentib⁹ se. Timor dn̄i glia & gliatio & leticia & corona exultatiōis. Timor dn̄i delectabit cor: & dabit leticiā & gaudiū i lōgitudinē dieꝝ. Timēti dn̄ꝫ bn̄ erit in extremis: & i die defūctionis sue bn̄dicetur. Dilectio dei honorabil' sapia: qbus āt apparuerit i visu: diligunt eā i uisiōe & in agnitiōe magnaliū suorū. Initiū sapie timor dn̄i: & cū fidelib⁹ in vulua cōcreatus ē: & cū electis femis graditur: & cū iustis & fidelib⁹ agnoscitur. tior dn̄i sciētie religiositas. Religiositas custodiet & iustificabit cor: iocūditatē atq; gaudiū dabit. Timēti deū bene erit: & i dieb⁹ cōsolatiōis illi⁹ benedicetur. Plenitudo sapie timere deum:

τ exīs τ vocatus.
καὶ ὢν καὶ καλούμενος. Ca. I.
Omnis sapia a dn̄o τ cū
Πᾶσα σοφία παρὰ κυρίου, καὶ με
illo est in seculū. Arenā ma
τ' αὐτοῦ ἐστιν εἰς τὸν αἰῶνα. Ἄμμον θαλάσ
ris τ guttas pluuie τ dies secu
σῶν καὶ σταγόνας ὑετοῦ καὶ ἡμέρας αἰῶ
li qs enumerabit? Altitudinē celi
νος τίς ἐξαριθμήσει; Ὕψος οὐρανοῦ
τ latitudinē tre τ abyssum τ sapiē
καὶ πλάτος γῆς καὶ ἄβυσσον καὶ σοφί
tiā qs inuestigabit? Prior omnibus
αν τίς ἐξιχνιάσει; Προτέρα πάντων
creata est sapia: τ intellectus prudentie
ἔκτισται σοφία, καὶ σύνεσις φρονήσεως
ab euo. Fons sapie verbū dei
ἐξ αἰῶνος. Πηγὴ σοφίας λόγος θεοῦ
in excelsis: τ vie eius mādata
ἐν ὑψίστοις, καὶ αἱ πορεῖαι αὐτῆς ἐντολαὶ
eterna. Radix sapie cui reuelata
αἰώνιοι. Ῥίζα σοφίας τίνι ἀπεκαλύφ
est? τ astutias illius qs
θη; καὶ τὰ πανουργεύματα αὐτῆς τίς
cognouit? Vn⁹ est sapiēs terribilis valde
ἔγνω; Εἷς ἐστι σοφὸς φοβερὸς σφόδρα
sedens sup thronū suum. Domi
καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Κύρι
n⁹ ipe creauit illam τ vidit τ dinu
ος αὐτὸς ἔκτισεν αὐτὴν καὶ εἶδε καὶ ἐξηρίθ
merauit illam: τ effudit illam sup oia
μησεν αὐτήν, καὶ ἐξέχεεν αὐτὴν ἐπὶ πάν
opera sua. Cum omni carne
τα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Μετὰ πάσης σαρκὸς
secūdū datū suum: τ ꝓbuit il
κατὰ τὴν δόσιν αὐτοῦ, καὶ ἐχορήγησεν αὐ
lam diligētibus se. Timor do
τὴν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Φόβος κυ
mini glia τ gloriatio τ leticia
ρίου δόξα καὶ καύχημα καὶ εὐφροσύνη
τ corona exultationis. Timor
καὶ στέφανος ἀγαλλιάματος. Φόβος
dn̄i delectabit cor τ dabit leti
κυρίου τέρψει καρδίαν καὶ δώσει εὐ
tiam τ gaudiū τ longitudinē dieꝝ.
φροσύνην καὶ χαρὰν καὶ μακροημέρευσιν.
Timenti dn̄m bn̄ erit in
Τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον εὖ ἔσται ἐπ'
extremis: τ in die defunctiōis sue be
ἐσχάτων, καὶ ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς αὐτοῦ εὐ
nedicetur. Initiū sapie timere
λογηθήσεται. Ἀρχὴ σοφίας φοβεῖσθαι
dn̄m: τ cum fidelib⁹ in vulua cō
τὸν κύριον, καὶ μετὰ πιστῶν ἐν μήτρᾳ συ
creatū est eis. Cum hoibus fun
νεκτίσθη αὐτοῖς. Μετὰ ἀνθρώπων θεμέ
damētū sclī nidificauit: τ cum semi
λιον αἰῶνος ἐνόσσευσε, καὶ μετὰ τοῦ σπέρ
ne eoꝝ fidem habebit. Pleni
ματος αὐτῶν ἐμπιστευθήσεται. Πλησ
tudo sapie timere dn̄m: τ
μονὴ σοφίας φοβεῖσθαι τὸν κύριον, καὶ
inebriat eos a fructibus il
μεθύσκει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐ
lius. Omnē domū eoꝝ imple
τῆς. Πάντα τὸν οἶκον αὐτῶν ἐνέπλη
uit desiderijs eius: τ recep
σεν ἐπιθυμημάτων αὐτῆς, καὶ τὰ ἀπο
tacula de gnationibus illi⁹. vtra
δοχεῖα ἀπὸ τῶν γεννημάτων αὐτῆς. ἀμ
q āt sūt dona dei ad pacem.
φότερα δέ ἐστι δῶρα θεοῦ εἰς εἰρήνην.

Pro. 10. Ier. 1. a. 7. 9. b.

A

B

C

Corona sapie timere dn̄i:
Στέφανος σοφίας φοβεῖσθαι τὸν κν,
germinās pacē τ sanitatē salutis.
ἀναθάλλων εἰρήνην καὶ ὑγίειαν ἰάσεως.
dilatat aūt gloriatio diligēn
πλατύνει δὲ καύχησις τοῖς ἀγαπῶ
bus eum: scientiam τ cognitionē
σιν αὐτόν, ἐπιστήμην καὶ γνῶσιν
intellectus distillauit sapientia:
συνέσεως ἐξώμβρισεν ἡ σοφία,
τ gliam possidentiū eam exaltauit.
καὶ δόξαν κρατούντων αὐτὴν ἀνύψωσε.
Radix sapie timere dn̄m: τ
Ῥίζα σοφίας φοβεῖσθαι τὸν κύριον, καὶ
rami illius longitudo dieꝝ. Ti
οἱ κλάδοι αὐτῆς μακροημέρευσις. Φό
mor dn̄i expellit peccata:
βος κυρίου ἀπωθεῖται ἁμαρτήματα,
pseuerans aūt auertit iram. Nō
παραμένων δὲ ἀποστρέφει ὀργήν. Οὐ
poterit iracūdus vir iustificari:
δυνήσεται θυμώδης ἀνὴρ δικαιωθῆναι, ἡ
nā declinatio ire eius casus e
γὰρ ῥοπὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ πτῶσις αὐ
i. Vsq; i tēpus sustinebit patiens:
τῷ. Ἕως καιροῦ ἀνέξεται μακρόθυμος,
τ postea ei pullulabit leticia.
καὶ ὕστερον αὐτῷ ἀναδώσει εὐφροσύνη.
vsq; i tēpus abscōdet verba illius:
ἕως καιροῦ κρύψει τοὺς λόγους αὐτοῦ,
τ labia multoꝝ enarrabunt sen
καὶ χείλη πολλῶν ἐκδιηγήσεται σύνε
sum illius. In thesauris sapie pa
σιν αὐτοῦ. Ἐν θησαυροῖς σοφίας πα
rabole sciētie: abominatio āt pecca
ραβολαὶ ἐπιστήμης, βδέλυγμα δὲ ἁμαρ
tori cultus dei. Concupiscens sapiē
τωλῷ θεοσέβεια. Ἐπιθυμήσας σοφί
tiā serua mandata: τ dn̄s ꝓ
αν διατήρησον ἐντολάς, καὶ κύριος χο
bebit tibi illam. Sapia.n. τ disci
ρηγήσει σοι αὐτήν. Σοφία γὰρ καὶ παι
plina timor dn̄i: τ bn̄placitū eius
δεία φόβος κυρίου, καὶ εὐδοκία αὐτοῦ
fides τ māsuetudo. Nō sis incredul⁹
πίστις καὶ πραότης. Μὴ ἀπειθήσῃς
timori dn̄i egēs eius: τ ne accesse
φόβῳ κυρίου ἐνδεὴς ὤν, καὶ μὴ προσέλ
ris ad eū in corde duplici. Ne sis hy
θῃς αὐτῷ ἐν καρδίᾳ δισσῇ. Μὴ ὑπο
pocrita in ore hominū τ in
κριθῇς ἐν στόμασιν ἀνθρώπων καὶ ἐν τοῖς
labijs tuis ne attendas. Ne extol
χείλεσί σου μὴ πρόσεχε. Μὴ ἐξύ
las te: vt nō cadas τ indu
ψου σεαυτόν, ἵνα μὴ πέσῃς καὶ ἐπα
cas aie tue ignominiā. Et
γάγῃς τῇ ψυχῇ σου ἀτιμίαν. Καὶ
reuelabit dn̄s absconsa tua om
ἀποκαλύψει κύριος τὰ κρυπτά σου πάν
nia: τ in medio synagoge deijci
τα, καὶ ἐν μέσῳ συναγωγῆς καταβα
et te. qm̄ nō accessisti in veritate ad
λεῖ σε. ὅτι οὐ προσῆλθες ἐν ἀληθείᾳ τῷ
tiorē dn̄i: τ cor tuū ple
φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ ἡ καρδία σου πλή
nū dolo.
ρης δόλου. Ca. 2.
Fili si accesseris ad seruiendū
Τέκνον εἰ προσέρχῃ δουλεύειν τῷ
dn̄o: ꝓpara aiam tuā ad
κυρίῳ, ἑτοίμασον τὴν ψυχήν σου εἰς

& plenitudo a fructib⁹ illi⁹. Oēm domū illius iplebit a gn̄atiōib⁹ & receptacula a thesauris illius. Corona sapie timor dn̄i: replens pacē & salutis fructū. & vidit & dinumerauit eā. Vtraq; aūt sūt dona dei. sciētiā & itellectū prudētie sapia cōpartietur: & gliā tenētiū se exaltat. Radix sapie ē timere deū: & rami illi⁹ lōgeui. In thesauris sapie intellect⁹ & scientie religiositas: execratio āt pctōribus sapia. Timor dn̄i expellit pctm̄. nā q sie tiore ē: nō poterit iustificari. iracūdia.n. aīositatis illi⁹ subuersio illi⁹ ē. vsq; i tps sustiebit patiēs: & postea redditio iocūditatis. Bon⁹ sensus vsq; i tēpus abscōdet verba illi⁹: & labia multoꝝ enarrabūt sensū illius. In thesauris sapie significatio discipline: execratio āt pctōri cultura dei. Fili cōcupiscēs sapiam cōsua iusticiā: & deus prebebit illam tibi. Sapia.n. & disciplina timor dn̄i: & quod bn̄placitū est illi: fides & māsuetudo & adiplebit thesauros illi⁹. Cōtumax non sis: & icredibilis timori dei: & ne accesseris ad illū duplici corde. Ne fueris hypocrita i cōspectu hoīm: & nō scādalizeris in labiis tuis. Attende i illis ne forte cadas & adducas aie tue ihōratiōnē: & reuelet deus abscōsa tua & in medio synagoge elidat te: qm̄ accessisti maligne ad dn̄m: & cor tuum plenum est dolo et fallacia. Capitulum. 2.

Fili accedens ad seruitutem dei: sta in iusticia et in timore: et prepara animā tuā ad tēptationē. Deprime cor tuū et sustine: et inclina aurē tuā et suscipe verba itellectus: et ne festines in tēpus obductiōis. Sustine sustentationes dei: cōiūgere deo et sustine: vt crescat i nouissimo vita tua. Oēe qd̄ tibi applicitū fuerit accipe et in dolore sustine: et in hūilitate tua patiam habe: qm̄ in igne ꝓbatur aurū et argentū: hoies vero receptibiles in camino hūiliatiōis. Crede deo et recuperabit te: et dirige viaꝫ tuā et spera in illū. Serua timorē illi⁹: et in illo veterasce. Metuētes dn̄m sustine te miam ei⁹: et nō deflectatis ab illo: ne cadatis. Qui timetis dn̄m credite illi: et nō euacuabitur merces vr̄a. Qui timetis dn̄m sperate in illū: et in oblectatione veniet vobis mīa. Qui tietis dn̄m diligite illū: et illumiabūt corda vr̄a. Respicite filii natiōes hoīꝫ: et scitote qa nullus sperauit i dn̄o et cōfus⁹ est. Quis.n. pmāsit in mādatis eius: et derelict⁹ est? Aut qs inuocauit eū et despexit illum? Qm̄ pius et misericors ē deus: et remittit in die tribulationis pctā: et ꝓtector est omnibus exquirentibus se in veritate. Ve duplici corde et labiis scelestis & manibus male facientibus: et peccatori terram ingredienti duabus viis. Ve dissolutis corde qui non credunt deo: et ideo nō ꝓtegētur ab eo. Ve his qui perdiderunt sustinentiā: et q dereliquerunt vias rectas: et diuerterunt in vias prauas. Et quid facient cum inspicere ceperit dominus? Qui timēt dominum non erunt incredibiles verbo illius: et qui diligunt illum conseruabunt verbum illius. Qui timent dominum

tēptationē. Dirige cor tuuꝫ
πειρασμόν. Εὔθυνον τὴν καρδίαν σου
τ sustine: τ ne festines i tē
καὶ καρτέρησον, καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν και
pore inductionis. Cōglutinare ei τ ne
ρῷ ἐπαγωγῆς. Κολλήθητι αὐτῷ καὶ μὴ
discesseris: vt augearis in extremis tuis.
ἀποστῇς, ἵνα αὐξηθῇς ἐπ' ἐσχάτων σου.
Oē qdcūq; adductū fuerit tibi: accipe liben
Πᾶν ὃ ἐὰν ἐπαχθῇ σοι, δέξαι ἀσμέ
ter: τ in mutatione hūilitatis
νως, καὶ ἐν ἀλλάγματι ταπεινώσεώς
tue patientiam habe. Qm̄ in igne ꝓ
σου μακροθύμησον. Ὅτι ἐν πυρὶ δοκι
batur aurum: τ homies receptibiles
μάζεται χρυσός, καὶ ἄνθρωποι δεκτοὶ
in camino hūilitatis. Crede
ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως. Πίστευσον
ei τ recuperabit te: τ diri
αὐτῷ καὶ ἀντιλήψεταί σου, καὶ εὔθυ
ge vias tuas τ spera in il
νον τὰς ὁδούς σου καὶ ἔλπισον ἐπ' αὐ
lum. Qui timetis dn̄m credi
τόν. Οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον πιστεύ
te illi: τ non cadet mer
σατε αὐτῷ, καὶ οὐ μὴ πταίσῃ ὁ μι
ces vr̄a. Qui timetis domi
σθὸς ὑμῶν. Οἱ φοβούμενοι τὸν κύρι
nū: sperate in bona τ in letici
ον, ἐλπίσατε εἰς ἀγαθὰ καὶ εἰς εὐφρο
am seculi τ mie: Qui timetis
σύνην αἰῶνος καὶ ἐλέους. Οἱ φοβούμε
dn̄m: expectate miam e
νοι τὸν κύριον, ἀναμείνατε τὸ ἔλεος αὐ
ius: τ ne declinetis vt nō cadatis.
τοῦ, καὶ μὴ ἐκκλίνητε ἵνα μὴ πέσητε.
Inspicite in antiquas natiōes τ
Ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γενεὰς καὶ
scitote, quis fiduciā hūit dn̄o confu
ἴδετε. τίς ἐνεπίστευσε κυρίῳ καὶ κατη
sus est? aut qs pmansit in tiore illius
σχύνθη; ἢ τίς ἐνέμεινε τῷ φόβῳ αὐτοῦ
τ derelictus est? aut quis inuocauit
καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἐπεκαλέσα
eum: τ despexit illum? Qm̄
το αὐτόν, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; Διότι
pius τ misericors dn̄s: pati
οἰκτίρμων καὶ ἐλεήμων ὁ κύριος, μακρό
ens τ mltū misericors: τ remittit peccā
θυμος καὶ πολυέλεος, καὶ ἀφίησιν ἁμαρ
ta τ liberat in tēpore tribulatiōis.
τίας καὶ σώζει ἐν καιρῷ θλίψεως.
Ve cordibus timidis τ manib⁹ dis
Οὐαὶ καρδίαις δειλαῖς καὶ χερσὶ πα
solutis: τ peccatori ingredienti
ρειμέναις, καὶ ἁμαρτωλῷ ἐπιβαίνοντι
duas semitas. Ve cordi dissoluto:
δύο τρίβους. Οὐαὶ καρδίᾳ παρειμέ
qm̄ nō credit: ppt hoc nō ꝓtege
νῃ, ὅτι οὐ πιστεύει, διὰ τοῦτο οὐ σκεπα
tur. Ve vobis qui pdidistis
σθήσεται. Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολωλεκό
patientiam: τ qd facietis cū
σι τὴν ὑπομονήν, καὶ τί ποιήσετε ὅτε
inspexerit dn̄s? Qui timent
ἐπισκέπτηται κύριος; Οἱ φοβούμενοι
dn̄m nō erunt increduli verbis eius:
κύριον οὐκ ἀπειθήσουσι ῥήμασιν αὐτοῦ,
τ q diligunt illum conseruabunt
καὶ οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν συντηρήσουσι
vias eius. Qui timent dn̄m
τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ. Οἱ φοβούμενοι κύριον

D

A

B

C

D

inquirent cõplacētiã ab eo: ⁊
ζητήσουσιν εὐδοκίαν παρ' αὐτοῦ, καὶ
q̄ diligunt eum replebuntur
οἱ ἀγαπῶντες αὐτὸν πλησθήσουσι τοῦ
lege. Qui timent dñm ꝓpara-
νόμου. Οἱ φοβούμενοι κύριον ἑτοιμά-
bunt corda sua: ⁊ in cõspectu il
σουσι καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐνώπιον αὐ-
lius humiliabunt aīas suas.
τοῦ ταπεινώσουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν.
Incidemus in manus dei ⁊
Ἐμπεσούμεθα εἰς χεῖρας θεοῦ καὶ
nõ in manus hoīm. sicut .n.
οὐκ εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. ὡς γὰρ ἡ
magnitudo illi⁹: sic ⁊ mīa
μεγαλωσύνη αὐτοῦ, οὕτως καὶ τὸ ἔλεος
illius:
αὐτοῦ.

Ca. 3.

Me patrem audite filij:
Ἐμοῦ τοῦ πατρὸς ἀκούσατε τέκνα,
⁊ sic facite: vt salui sitis.
καὶ οὕτως ποιήσατε, ἵνα σωθῆτε.
Nam dñs hõrauit patrem in
Ὁ γὰρ κύριος ἐδόξασε πατέρα ἐπὶ
filijs: ⁊ iudiciũ matris firmauit
τέκνοις, καὶ κρίσιν μητρὸς ἐστερέωσεν
in filios. Qui hõrat patrem veniã ipe
ἐφ' υἱούς. Ὁ τιμῶν πατέρα ἐξιλάσκε-
trat pctõꝝ: ⁊ sicut thesaurizans
ται ἁμαρτίας, καὶ ὡς ἀποθησαυρίζων
q̄ honorat matrẽ suam. Qui hõrat pa-
ὁ δοξάζων μητέρα αὐτοῦ. Ὁ τιμῶν πα-
trem letabitur in filijs: ⁊
τέρα εὐφρανθήσεται ἐπὶ τέκνοις, καὶ
in die orõnis sue exaudie-
ἐν ἡμέρᾳ προσευχῆς αὐτοῦ εἰσακουσθή-
tur. Qui hõrat patrem lõgam vitam
σεται. Ὁ δοξάζων πατέρα μακροημε-
viuet: ⁊ q̄ obedit dño q̄etem dabit
ρεύσει, καὶ ὁ εἰσακούων κυρίου ἀναπαύσει
matri sue. Qui timet dñm ho-
μητέρα αὐτοῦ. Ὁ φοβούμενος κύριον τι-
norabit patrem: ⁊ q̄si dñis ser-
μήσει πατέρα, καὶ ὡς δεσπόταις δου-
uiet his q̄ genuerũt se. In ope
λεύσει τοῖς γεννήσασιν αὐτόν. Ἐν ἔργῳ
⁊ ſmone honora patrẽ tuũ ⁊
καὶ λόγῳ τίμα τὸν πατέρα σου καὶ
mrem: vt supueniat tibi bñdictio
τὴν μητέρα, ἵνα ἐπέλθῃ σοι εὐλογία
ab hominibus. Bñdictio .n. patris fir
παρ' ἀνθρώπων. Εὐλογία γὰρ πατρὸς στη-
mat domos filioꝝ: maledictio ãt mris
ρίζει οἴκους τέκνων, κατάρα δὲ μητρὸς
eradicat fũdamẽta. Ne glieris in cõtũe-
ἐκριζοῖ θεμέλια. Μὴ δοξάζου ἐν ἀτι-
lia patris tui: nõ .n. est tibi glia
μίᾳ πατρός σου, οὐ γάρ ἐστί σοι δόξα
patris ignominia. nã glia hoīs
πατρὸς ἀτιμία. ἡ γὰρ δόξα ἀνθρώπου
ex honore patris sui: ⁊ dedecus
ἐκ τιμῆς πατρὸς αὐτοῦ, καὶ ὄνειδος
filijs mr̃ in ignominia. Fili adiu-
τέκνοις μήτηρ ἐν ἀδοξίᾳ. Τέκνον ἀντι-
ua in senecta pr̃eꝫ tuũ: ⁊ ne cõ-
λαβοῦ ἐν γήρᾳ πατρός σου, καὶ μὴ λυ-
tristes eũ in vita sua. ⁊ si defe-
πήσῃς αὐτὸν ἐν ζωῇ σου. καὶ ἐὰν ἀπο-
cerit sensu veniam habe: ⁊ ne
λείπῃ σύνεσιν συγγνώμην ἔχε, καὶ μὴ
inhonores eũ in tota virtute tua.
ἀτιμάσῃς αὐτὸν ἐν πάσῃ ἰσχύϊ σου.

inquirẽt q̃ bñplacita sũt ei:& q diligũt eũ replebũtur lege ip̃ius. Qui timẽt dñm preparabunt corda sua:& in cõspectu illius sctificabũt aĩas suas. Qui timent dñm custodiũt mandata eius:& patientiam hebũt vsq; ad inspectionẽ illi⁹ dicentes. Si penitẽtiã nõ egerimus: incidemus in manus dñi:& non in manus hoīm. Scdm.n. magnitudinẽ illi⁹: sic & mia illius cum ipso est. Capitu. 3.

Filii sapiẽ ecclesia iustoꝝ & natio illoꝝ obedientia & dilectio. Judiciũ patris audite filii:& sic facite vt salui sitis. Deus.n. honorauit prẽm in filiis:& iudiciũ matris exq̃rens firmauit in filios. Qui diligit deũ exorabit p̃ pctis:& cõtinebit se ab illis:& in orõne dieꝝ exaudiet. & sicut q thesaurizat: ita & q hõrificat matrẽ suã. Qui honorat prẽm suum iucũdabitur in filiis:& i die orõnis sue exaudietur. Qui honorat patrẽ suũ vita viuet longiore:& q obedit pr̃i refrigerabit matrẽ. Qui timet dñm honorat parentes:& q̃si dñis seruiet his q se genuerũt in ope & ſmone & omni patientia. Honora prẽm tuũ vt supueniat tibi bñdictio a deo:& bñdictio illius in nouissimo manet. Bñdictio patris firmat domos filioꝝ: maledictio aũt mr̃is eradicat fundamenta. Ne glieris in cõtumelia pr̃is tui: non.n. est tibi glia sed cõfusio. Glia.n. hoĩs ex honore patris sui:& dedec⁹ filii pr̃ sine honore. Fili suscipe senectã patris tui:& nõ cõtristes eũ in vita illius:& si defecerit sensu: veniã da:& ne spernas eũ in tua virtute. Elemosyna.n. pr̃is nõ erit in obliuiõe. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonũ:& in iusticia edificabitur tibi:& in die tribulationis cõmemorabitur tui:& sicut in sereno glacies soluentur peccata tua. Q̃ꝫ male fame est qui derelinquit patrem:& est maledict⁹ a deo qui exasperat matrem. Fili in mansuetudine opera tua perfice:& super hominuꝫ gloriam diligeris. Quanto magnus es humilia te in omnibus:& coraꝫ deo inuenies gratiam: quoniam magna potentia dei solius:& ab humilibus honoratur. Altiora te ne quesieris:& fortiora te ne scrutatus fueris: sed que precepit tibi deus: illa cogita sẽper:& in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea que abscondita sunt videre oculis tuis. In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter:& in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. Multos enim supplantauit suspitio illorum:& in vanitate detinuit sensus illorum. Cor durum habebit male in nouissimo:& qui amat periculum in illo peribit. Cor ingrediens duas vias non habebit successus:& prauum cor in illis scandalizabitur. Cor nequã grauabitur in doloribus:& peccator adiiciet ad peccãdum. Synagoge superborum nõ erit sanitas: frutex enim peccati eradicabitur i illis:& nõ intelligetur. Cor

Elemosyna .n. patris tui nõ dabi-
Ἐλεημοσύνη γὰρ πατρός σου οὐκ ἐπι-
tur obliuioni: ⁊ pro pctis ree-
λησθήσεται, καὶ ἀντὶ ἁμαρτιῶν προσα-
dificabitur tibi. In die tribula-
νοικοδομηθήσεταί σοι. Ἐν ἡμέρᾳ θλίψε-
tõis recordabitur tui: sicut serenitas in
ως ἀναμνησθήσεταί σου, ὡς εὐδία ἐπὶ
glacie: sic soluentur tua
παγετῷ, οὕτως ἀναλυθήσονταί σου αἱ
peccata. q̃ꝫ male fame q̃ relin-
ἁμαρτίαι. Ὡς βλάσφημος ὁ ἐγκατα-
quit patrẽ suũ: ⁊ maledi-
λείπων πατέρα αὐτοῦ, καὶ κεκατηρα-
ctus a dño: q̃ exasperat matrem
μένος ὑπὸ κυρίου, ὁ παροργίζων μητέρα
suam. Fili opa tua i mãsuetudie
αὐτοῦ. Τέκνον τὰ ἔργα σου ἐν πραότητι
pfice: ⁊ ab hoīe acceptabili
διέξαγε, καὶ ὑπὸ ἀνθρώπου δεκτοῦ
diligeris. q̃tum magn⁹ es: tantum
ἀγαπηθήσῃ. Ὅσῳ μέγας εἶ, τοσούτῳ
hũilia teipm: ⁊ corã dño
ταπείνου σεαυτόν, καὶ ἔναντι κυρίου
inuenies gr̃am. Multi sunt excelsi
εὑρήσεις χάριν. Πολλοί εἰσιν ὑψηλοὶ
⁊ gliosi: sed mãsuetis reuelan-
καὶ ἐπίδοξοι, ἀλλὰ πραέσιν ἀποκαλύ-
tur mysteria. q̃m magna potentia
πτεται μυστήρια. ὅτι μεγάλη ἡ δυναστεία
domini: ⁊ ab hũilibus honora-
κυρίου, καὶ ὑπὸ τῶν ταπεινῶν δοξάζε-
tur. Difficiliora te ne q̃ras sine
ται. Χαλεπώτερά σου μὴ ζήτει ἀναι-
sensu: ⁊ fortiora te ne exq̃ras
σθήτως, καὶ ἰσχυρότερά σου μὴ ἐξέταζε
cũ stulticia. Que pcepta sũt tibi hec
ἀφροσύνῃ. Ἃ προσετάγη σοι ταῦτα
cogita sancte: nõ.n. est tibi opus
διανοοῦ ὁσίως· οὐ γάρ ἐστί σοι χρεία τῶν
occulta videre oculis. In
κρυπτῶν βλέπειν ὀφθαλμοῖς. Ἐν τοῖς
supuacuis ſmonũ tuoꝝ ne sis curio-
περισσοῖς τῶν λόγων σου μὴ περιεργά-
sus: plura .n. intellectu hoīm
ζου, πλείονα γὰρ συνέσεως ἀνθρώπων
ostensa sunt tibi. Multos supplantauit
ὑπεδείχθη σοι. Πολλοὺς ἐπλάνησεν ἡ
suspitio illoꝝ vana: ⁊ cogitatio
ὑπόληψις αὐτῶν ἡ ματαία, καὶ ὑπόνοια
praua labefecit sententiam eoꝝ.
πονηρὰ ὠλίσθησε διάνοιαν αὐτῶν.
Pupillas nõ hñs indigebis luce:
Κόρας μὴ ἔχων ἀπορήσεις φωτός,
cognitiõe ãt carens ne pfitearis.
γνώσεως δὲ ἀμοιρῶν μὴ ἐπαγγέλου.
Cor durum male hẽbit in nouis-
Καρδία σκληρὰ κακωθήσεται ἐπ' ἐσχά-
simis: ⁊ q̃ amat pͥculũ in illo
των, καὶ ὁ ἀγαπῶν κίνδυνον ἐν αὐτῷ
peribit. Cor durum grauabi-
ἀπολεῖται. Καρδία σκληρὰ βαρυνθήσε-
tur laborib⁹: ⁊ peccator adiciet
ται πόνοις, καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς προσθήσει
peccata sup pctã. In inductiõe
ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις. Ἐν ἐπαγωγῇ
superbi: nõ est sanitas. ш
ὑπερηφάνου, οὐκ ἔστιν ἴασις. Ὁ δοιπο-
nera eius eradicabuntur. planta .n.
ρίαι αὐτοῦ ἐκριζωθήσονται. φυτὸν γὰρ
nequitie radices misit in eo. Cor
πονηρίας ἐρρίζωκεν ἐν αὐτῷ. Καρδία

A
B
Ex. 20 b. Mat. 15.b. Infra. 7.c.
C
B

sapientis cogitabit parabolam: τ
συνετοῦ διανοηθήσεται παραβολήν, καὶ
auris auditoris desideriũ sapiẽtis. Ignẽ
οὖς ἀκροατοῦ ἐπιθυμία σοφοῦ. Πῦρ
ardentem extinguet aqua: τ
φλογιζόμενον ἀποσβέσει ὕδωρ, καὶ
in elemosynis veniã ĩpetrabit peccati:
ἐν ἐλεημοσύναις ἐξιλάσεται ἁμαρτί=
τ dñs qui retribuit grati=
ας, καὶ κύριος ὁ ἀνταποδιδοὺς χάρι
as meminit in postea: τ
τας μέμνηται εἰς τὰ μετὰ ταῦτα, καὶ
in tpe casus sui inueniet
ἐν καιρῷ πτώσεως αὐτοῦ εὑρήσει
firmamẽtũ.
στήριγμα.

Ca. 4.

Fili vitam pauperis ne
Τέκνον τὴν ζωὴν τοῦ πτωχοῦ μὴ
defraudes: τ ne ptrahas ocu
ἀποστερήσῃς, καὶ μὴ παρελκύσῃς ὀφ
los indigẽter. Aiam esurien=
θαλμοὺς ἐπιδεεῖς. Ψυχὴν πεινῶ=
tem ne tristifices: τ ne ptra
σαν μὴ λυπήσῃς, καὶ μὴ παρελκύ
has virũ in inopia sua. Cor
σῃς ἄνδρα ἐν ἀπορίᾳ αὐτοῦ. Καρ
irritatum ne contur=
δίαν παρωργισμένην μὴ προσταρά=
bes: τ ne protrahas datũ indi
ξῃς, καὶ μὴ παρελκύσῃς δόσιν προσ
gentis. Supplicẽ ĩ tribulatõe positũ ne abij=
δεομένου. Ἱκέτην θλιβόμενον μὴ ἀπα
cias: τ ne auertas faci=
ναίνου, καὶ μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσω
em tuam ab egeno. Ab ino
πόν σου ἀπὸ πτωχοῦ. Ἀπὸ δεο
pe ne auertas oculum: τ
μένου μὴ ἀποστρέψῃς ὀφθαλμόν, καὶ
ne dederis locũ homini maledicen
μὴ δῷς τόπον ἀνθρώπῳ καταράσα
di tibi. Maledicentis .n. tibi in
σθαί σε. Καταρωμένου γάρ σε ἐν
amaritudie aie sue: depcatiõem
πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ, τῆς δεήσεως
eius exaudiet q fecit eũ.
αὐτοῦ εἰσακούσεται ὁ ποιήσας αὐτόν.
Amicabilem te fac cõgregationi:
Προσφιλῆ σεαυτὸν ποίει συναγωγῇ,
τ magnati humilia caput
καὶ μεγιστᾶνι ταπείνου τὴν κεφαλήν
tuũ. Inclina aurem tuã paupi sine
σου. Κλῖνον τὸ οὖς σου πτωχῷ ἀλυ
tristicia: τ responde illi pacifica
πως, καὶ ἀποκρίθητι αὐτῷ εἰρηνικὰ
in mãsuetudie. Libera eũ q iniuriã patit
ἐν πραΰτητι. Ἐξελοῦ ἀδικούμενον
de manu iniuriantis: τ ne sis impa
ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος, καὶ μὴ ὀλιγοψυ
tiens cũ iudicesrtu. Esto pupil
χήσῃς ἐν τῷ κρίνειν σε. Γίνου ὀρφα
lo vt pater: τ pro viro
νῷ ὡς πατήρ, καὶ ἀντὶ ἀνδρὸς τῇ
matri eorũ: τ eris vt filius altissimi:
μητρὶ αὐτῶν, καὶ ἔσῃ ὡς υἱὸς ὑψίστου,
τ diliget te magis q̃ mater
καὶ ἀγαπήσει σε μᾶλλον ἢ μήτηρ
tua. Sapia filios suos exalta=
σου. Ἡ σοφία υἱοὺς ἑαυτῆς ἀνύψω
uit: τ suscipit inquiren
σε, καὶ ἐπιλαμβάνεται τῶν ζητούν
tes se. Qui diligit illã dili=
των αὐτήν. Ὁ ἀγαπῶν αὐτὴν ἀγα

sapiẽtis intelligetur in sapiã: & auris bo
na audiet cũ omni cõcupiscẽtia sapien
tiã. Sapiens cor & intelligibile abstine=
bit se a peccatis: & in opib⁹ iusticie suc=
cessus habebit. Ignẽ ardentẽ extĩguit
aq̃ & elemosyna resistit pctĩs: & deus p
spector est eius q reddit grãm. Meminit
in postea: & in tpe casus sui inueniet fir
mamentum.

Capitulum. 4.

Fili elemosynã pauperis ne defrau=
des: & oculos tuos ne trãsuertas a
paupere. Animã esurientẽ ne despexe=
ris: & non exasperes pauperem in ino=
pia sua. Cor inopis ne afflixeris: & non
ptrahas datũ angustiãti. Rogationem
contribulati ne abiicias: & non auertas
faciem tuã ab egeno. Ab inope ne auer
tas oculos tuos propter iram: & nõ re=
linquas querentibus tibi retro maledi
cere. Maledicentis .n. tibi in amaritudie
aie exaudietur depcatio illius: exaudiet
aũt eũ q fecit illũ. Cõgregatiõi paupe
rũ affabilẽ te facito: & p̃sbytero humi=
lia aiam tuam: & magnato humilia ca=
put tuũ. Declia pauperi sine tristicia au
rem tuã: & redde debitũ tuũ: & respon
de illi pacifice in mansuetudine. Libera
eũ qui iniuriam patitur de manu supbi:
& non acide feras in aĩa tua. In iudicã=
do esto pupillis misericors vt pater: &
pro viro matri illorũ: & eris tu velut fi
lius altissimi obediens: & miserebitur
tui magis q̃ mater. Sapientia filiis suis
vitã inspirat: & suscipit inquirentes se:
& p̃ibit in via iusticie. Et q illã diligit: di
ligit vitã: & q vigilauerit ad illã: cõplectẽ
tur placorem eius. Qui tenuerit illam:
vitã hereditabunt: & quo introibit bñ=
dicet deus. Qui seruiũt ei obsequẽtes
erũt sancto: & eos q diligunt illam di=
ligit deus. Qui audit illam iudicabit gẽ
tes: & q intuetur illam pmanebit confi=
dens. Si crediderit ei hereditabit illam:
& erũt in cõfirmatione creature illoꝝ:
qm̃ in temptatione ãbulat cũ eo: & in
primis eligit eum. Timorẽ & metuꝫ &
pbationem inducet super illũ: & crucia
bit illum in tribulatione doctrine sue:
donec temptet eũ in cogitationibus su
is: & credat aie illius. Et firmabit illũ &
iter adducet directũ ad illũ: & letificabit il
lũ: & denudabit abscõsa sua illi: & the=
saurizabit sup illũ sciam & intellectuꝫ
iusticie. Si ãt oberrauerit derelinq̃t eũ:
& tradet eũ in manus inimici sui. Fili cõ
serua tp̃s: & deuita a malo. Pro aĩa tua
ne cõfũdaris dicere verũ. Est .n. cõfusio
adducẽs peccatũ: & est cõfusio adducẽs
gl̃iam & grãm. Ne accipias faciẽ aduer=
sus faciẽ tuã: nec aduersus aiam tuã mẽ
daciũ. Ne reuerearis pximũ tuũ in ca=
su suo: nec retineas verbũ ĩ tp̃e salutis.
Nõ abscõdas sapiaꝫ tuã in decore suo.
In lingua .n. sapia dignoscitur: & sen=
sus & scia & doctrĩa ĩ verbo sensati: & fir
mamentum in operibus iusticie. Non
cõtradicas verbo veritatis vllo modo:
& de mẽdacio ĩeruditiõis tue cõfũdere.
Non cõnfundaris cõfiter

git vitam: τ vigilantes mane ad illam
πᾷ ζωήν, καὶ οἱ ὀρθρίζοντες πρὸς αὐτὴν
replebuntur leticia. Qui tenue
ἐμπλησθήσονται εὐφροσύνης. Ὁ κρα
rit eam hereditabit gl̃iam: τ q̃
τῶν αὐτῆς κληρονομήσει δόξαν, καὶ οὗ
ingressus est bñdicit dñs. Qui co
εἰσπορεύεται εὐλογεῖ κύριος. Οἱ λα
lunt eam ministrabũt sctõ:
τρεύοντες αὐτῇ λειτουργήσουσιν ἁγίῳ,
τ diligentes eam diligit domi
καὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὴν ἀγαπᾷ κύρι
nus. Qui audit eam iudicabit gentes:
ος. Ὁ ἐπακούων αὐτῆς κρινεῖ ἔθνη,
τ q attendit ei habitabit
καὶ ὁ προσέχων αὐτῇ κατασκηνώσει
cõfidens. Si crediderit heredita
πεποιθώς. Ἐὰν ἐμπιστεύσῃ κατακλη
bit illam: τ in possessione
ρονομήσει αὐτήν, καὶ ἐν κατασχέσει
erunt gñationes illoꝝ. Qm̃ per=
ἔσονται αἱ γενεαὶ αὐτῶν. Ὅτι διεστρα
uerse ambulabit cum eo in pri=
μμένως πορεύσεται μετ᾽ αὐτοῦ ἐν πρώ
mis. Timorẽ τ metũ inducet sup
τοις. Φόβον καὶ δειλίαν ἐπάξει ἐπ᾽
eum: τ cruciabit illũ in disci
αὐτόν, καὶ βασανίσει αὐτὸν ἐν παι
plina sua: quousqꝫ credat
δείᾳ αὐτῆς, ἕως οὗ ἐμπιστεύσῃ τῇ
aie eius: τ temptet eũ in
ψυχῇ αὐτοῦ, καὶ πειράσῃ αὐτὸν ἐν
iustificationib⁹ suis. Et rursus
τοῖς δικαιώμασιν αὐτῆς. Καὶ πάλιν
redibit recta ad eũ τ
ἐπανήξει κατ᾽ εὐθεῖαν πρὸς αὐτὸν καὶ
letificabit illum: τ denudabit illi
εὐφρανεῖ αὐτόν, καὶ ἀποκαλύψει αὐτῷ
absconsa sua. Si oberrauc
τὰ κρυπτὰ αὐτῆς. Ἐὰν ἀποπλανη
rit: derelinquet eum: τ tradet
θῇ, ἐγκαταλείψει αὐτόν, καὶ παραδώ
eũ in manus casus sui.
σει αὐτὸν εἰς χεῖρας πτώσεως αὐτ.
Conserua tps τ caue a
Συντήρησον καιρὸν καὶ φύλαξαι ἀπὸ
malo: τ ne cõfũdaris p anima
πονηροῦ, καὶ μὴ αἰσχυνθῇς περὶ τῆς ψυχῆς
tua. Est .n. cõfusio adducẽs pec
σου. Ἔστι γὰρ αἰσχύνη ἐπάγουσα ἁ
catum: τ est cõfusio gl̃ia τ gra=
μαρτίαν, καὶ ἔστιν αἰσχύνη δόξα καὶ χά
tia. Ne accipias faciem aduersus
ρις. Μὴ λάβῃς πρόσωπον κατὰ τῆς
aiaꝫ tuam: τ ne cõfũdaris in ca=
ψυχῆς σου, καὶ μὴ ἐντραπῇς εἰς πτῶ
sum tuũ. Ne phibeas sermonẽ in tẽ=
σίν σου. Μὴ κωλύσῃς λόγον ἐν και
pore salutis: τ ne abscõdas sa
ρῷ σωτηρίας, καὶ μὴ κρύψῃς τὴν σο
piẽtiaꝫ tuã in decore. In .n. ser
φίαν σου εἰς καλλονήν. Ἐν γὰρ λό
mone cognoscetur sapia: τ disciplia
γῳ γνωσθήσεται σοφία, καὶ παιδεία
in verbis lingue. Ne cõtradicas
ἐν ῥήμασι γλώσσης. Μὴ ἀντίλεγε τῇ
veritati scdm aliquid: τ de
ἀληθείᾳ κατὰ μηδέν, καὶ περὶ
mendatio ineruditionis tue cõ=
ψεύσματος τῆς ἀπαιδευσίας σου ἐν
fundere. Ne confundaris cõfiteri
τράπηθι. Μὴ αἰσχυνθῇς ὁμολογῆσαι

in peccatis tuis: ꝛ ne vim feras
ἐφ᾽ ἁμαρτίαις σου, καὶ μὴ βιάζου
cursui fluminis. Ne subiicias hoi
ῥοῦν ποταμοῦ. Μὴ ὑποστρώσης ἀνθρώ
fatuo teipsum: ꝛ ne accipias per
μωρῷ σεαυτόν, καὶ μὴ λάβης πρό
sonam potentis. Usqꝫ ad mortē cer=
σωπον δυνάστου. Ἕως θανάτου ἀγώ
ta ꝓ veritate: ꝛ dn̄s
νισαι περὶ τῆς ἀληθείας, καὶ κύριος
deus pugnabit ꝓ te. ne sis
ὁ θεὸς πολεμήσει ὑπὲρ σοῦ. μὴ γί
temerari⁹ in lingua tua: ꝛ pi
νου θρασὺς ἐν τῇ γλώσσῃ σου, καὶ νω
ger ꝛ remissus in opibus
θρὸς καὶ παρειμένος ἐν τοῖς ἔργοις
tuis. Ne sis sicut leo in domo
σου. Μὴ ἴσθι ὡς λέων ἐν τῇ οἰκίᾳ
tua: ꝛ phātasia ꝑcutiens in ser=
σου, καὶ φαντασιοκοπῶν ἐν τοῖς οἰκέ
uis tuis. Ne sit manus tua por=
ταις σου. Μὴ ἔστω ἡ χείρ σου ἐκτε
recta ad accipiēdū: ꝛ in dan
ταμένη εἰς τὸ λαβεῖν, καὶ ἐν τῷ ἀπο
do collecta.
διδόναι συνεσταλμένη. Ca. 5.

Ne attendas in opibus tuis:
Μὴ ἔπεχε ἐπὶ τοῖς χρήμασί σου,
ꝛ ne dixeris sufficiens mihi est ad vitā.
καὶ μὴ εἴπῃς αὐτάρκη μοι ἐστὶν εἰς ζωήν.
Ne sequaris aīaꝫ tuā ꝛ fortitudīeꝫ
Μὴ ἐξακολούθει τῇ ψυχῇ σου καὶ τῇ ἰσχύϊ
tuā: vt ābules in vijs cordis tui.
σου, τοῦ πορεύεσθαι ἐν ὁδοῖς καρδίας σου.
Ne dixeris: q̄s me subijciet ꝑpter
Μὴ εἴπῃς, τίς με δυναστεύσει διὰ τὰ
opa mea? nā dn̄s vindicās vīdi=
ἔργα μου; ὁ γὰρ κύριος ἐκδικῶν ἐκδι
cabit tuā iniuriam. Ne dixeris pec
κήσει σου τὴν ὕβριν. Μὴ εἴπῃς ἥ
caui: ꝛ q̄d mihi factū ē triste?
μαρτον, καὶ τί μοι ἐγένετο λυπηρόν;
nam dn̄s est patiens: non te
ὁ γὰρ κύριός ἐστι μακρόθυμος, οὐ μή σε
dimittet. De ꝓpiciatiōe ne sine tiore
ἀνῇ. Περὶ ἐξιλασμοῦ μὴ ἄφοβος γί
sis in abundantia: ad addendū pecca=
νου ἐν πλεονασμῷ, προσθεῖναι ἁμαρτί
ta super peccata. Et ne dicas
ας ἐφ᾽ ἁμαρτίαις. Καὶ μὴ εἴπῃς ὁ
miseratio ei⁹ multa: multitudinis
οἰκτιρμὸς αὐτοῦ πολύς, τὸ πλῆθος τῶν
pctōꝝ meoꝝ miserebit. mia .n.
ἁμαρτιῶν μου ἐξιλάσεται. ἔλεος γὰρ
ꝛ ira apud ipm̄ ꝑperabit: ꝛ in
καὶ ὀργὴ παρ᾽ αὐτῷ ταχυνεῖ, καὶ ἐπὶ
peccatores requiescet i=
τοὺς ἁμαρτωλοὺς καταπαύσει ὁ θυ
ra illius. Ne tardes cōuerti
μὸς αὐτοῦ. Μὴ ἀναμείνῃς ἐπιστρέψαι
ad dn̄m: ꝛ ne differas de die
ἐπὶ κύριον, καὶ μὴ ὑπερβάλου ἡμέραν
in diem. Subito .n. egredie
ἐξ ἡμέρας. Ἐξαπίνης γὰρ ἐξελεύσε
tur ira domini: ꝛ cū negligēs fueris de
ται ὀργὴ κυρίου, καὶ ὡς ἀμελήσεις ἐκ=
tereris: ꝛ in tp̄e vindicte disp=
τριβήσῃ, καὶ ἐν καιρῷ ἐκδικήσεως ἐξο
deris Ne attendas in diuitijs inu=
λῇ. Μὴ ἔπεχε ἐπὶ χρήμασιν ἀδί
stis: nihil .n. ꝓderunt in die indu=
κοις, οὐδὲν γὰρ ὠφελήσει ἐν ἡμέρᾳ ἐπα

peccata tua:& ne subiicias te omni ho=
mini pro peccato. Noli resistere contra
faciem potentis: nec coneris cōtra ictū
fulminis. Pro iusticia agonizare pro ani=
ma tua;& vsqꝫ ad mortem certa pro iu=
sticia :& deus expugnabit ꝓ te inimicos
tuos. Noli citat⁹ esse in lingua tua:& in=
utilis & remissus in operibus tuis. Noli es
se sicut leo in domo tua: euertens dome=
sticos tuos:& opprimens subiectos tibi.
Non sit porrecta manus tua ad accipi=
endum: & ad dandum collecta.

Capitulum. 5.

NOli attendere ad possessiones iniq̄s:
& ne dixeris. est mihi sufficiēs vita.
Nihil.n. proderit in tempore vindicte &
obductionis. Ne sequaris in fortitudine
tua concupiscentiam cordis tui:& ne di=
xeris. Quō potui: aut quis me subiiciet
propter facta mea? Deus enim vindicans
vīdicabit. Ne dixeris. Peccaui :& quid mi
hi accidit triste? Altissimus enim est pati=
ens redditor. De propitiato peccato no
li esse sine metu; neqꝫ adiicias peccatum
super peccatū:& ne dicas. Misatio domi
ni magna est: multitudīs peccatoꝝ meo=
rū miserebitur. Misericordia enim & ira
ab illo cito proximant :& in peccatores
respicit ira illius. Non tardes conuerti ad
dominum:& ne differas de die in diem.
Subito enim veniet ira illius :& in tempo
re vindicte disperdet te. Noli anxius esse
in diuitiis iniustis: non enim proderūt ti=
bi in die obductionis & vindicte. Non vē
tiles te in omnem ventum :& non eas in
omnem viam. Sic enim omnis peccator
ꝓbatur in duplici lingua. Esto firmus in
via dn̄i:& in veritate sensus tui & scīa .&
ꝓsequatur te verbū pacis & iusticie. Esto
mansuetus ad audiēdū verbum dei: vt in
telligas & cum sapīa proferes responsum
veꝝ. Si est tibi intellect⁹: rn̄de proximo:
sin aūt: sit manus tua super os tuū : ne ca
piaris ī verbo indisciplinato:& confunda
ris. Honor & gloria in sermone sensati:
lingua vero īprudentis subuersio est ipsi=
us. Non appelleris susurro ī vita tua: & ī
lingua tua ne capiaris & confundaris. Su
per furē enim est confusio & penitentia:
& denotatio pessima super bilinguem. su
surratori āt odiū & inimicicia & contume
lia. Iustifica pusillum & magnū similiter.

Capitulum. 6.

NOli fieri pro amico inimicus proxīo.
Improperium enim & contumeliā
malus hereditabit:& omnis peccator inui
dus & bilinguis. Non te extollas in cogi
tatione anime tue velut taurus :ne forte
elidatur virtus tua per stulticiam :& folia
tua comedat:& fructus tuos perdat:& re
linquaris velut lignum aridum in eremo.
Anima enim nequā disperdet qui se ha=
bet:& in gaudium inimicis dat illum:& de
ducet in sortem impiorum. Verbum dul
ce multiplicat amicos & mitigat inimicos:
& lingua eucharis in bono homine abun
dabit. Multi pacifici sint tibi :& consilia
ri⁹ sit tibi vn⁹ de mille. Si possides amicū ī
tēptatiōe posside eū:& ne facile credas ei

ctionis. ne vētiles in omni vēto:
γωγῆς. Μὴ λίκμα ἐν παντὶ ἀνέμῳ,
ꝛ ne eas in omni semita.
καὶ μὴ πορεύου ἐν πάσῃ ἀτραπῷ.
sic peccator q̄ est bilinguis.
οὕτως ὁ ἁμαρτωλὸς ὁ δίγλωσσος.
Esto firm⁹ in intellectu tuo tuto:
Ἴσθι ἐστηριγμένος ἐν συνέσει σου ἀσφα
ꝛ vn⁹ sit s̄mo tu⁹. Esto
λεῖ, καὶ εἷς ἔστω ὁ λόγος σου. Γίνου
velox in auditione tua bona: ꝛ
ταχὺς ἐν ἀκροάσει σου ἀγαθῇ, καὶ
sit in veritate vita tua: ꝛ in pa
ἔστω ἐν ἀληθείᾳ ἡ ζωή σου, καὶ ἐν μα
tientia loquere respōsum rectū.
κροθυμίᾳ φθέγγου ἀπόκρισιν ὀρθήν.
Si est tibi intellect⁹: respōde
Εἰ ἔστι σοι σύνεσις, ἀποκρίθητι τῷ
ꝓximo: si āt nō: man⁹ tua sit sup
πλησίον, εἰ δὲ μή, ἡ χείρ σου ἔστω ἐπὶ
os tuum. Gl̄ia ꝛ ignominia ī
τῷ στόματί σου. Δόξα καὶ ἀτιμία ἐν
loquela: ꝛ lingua hoīs casus
λαλιᾷ, καὶ γλῶσσα ἀνθρώπου πτῶσις
ipi. Ne appelleris susurrator: ꝛ
αὐτῷ. Μὴ κληθῇς ψίθυρος, καὶ τῇ
lingue tue ne insidieris. Sup .n.
γλώσσῃ σου μὴ ἐνέδρευε. Ἐπὶ γὰρ τῷ
furē est ꝯfusio nequā: ꝛ dāna=
κλέπτῃ ἐστὶν αἰσχύνη μοχθηρά, καὶ κατά
tio mala sup bilinguē. In
γνωσις πονηρὰ ἐπὶ διγλώσσῳ. Ἐν
magno ꝛ in paruo ne ignores ali
μεγάλῳ καὶ ἐν μικρῷ μὴ ἀγνόει μη
q̄d.
δὲ ἕν. Ca. 6.

Et pro amico nō fias inimic⁹.
Καὶ ἀντὶ φίλου μὴ γίνου ἐχθρός.
Nomē .n. malū pudorē ꝛ ipro=
Ὄνομα γὰρ πονηρὸν αἰσχύνην καὶ ὄνει
periū hereditabit. Sic pecca=
δος κληρονομήσει. Οὕτως ὁ ἁμαρτω
tor bilinguis ignominiā habebit. Ne
λὸς ὁ δίγλωσσος ἀτιμίαν ἕξει. Μὴ
extollas te in ꝯsilio anime tue:
ἐπάρῃς σεαυτὸν ἐν βουλῇ ψυχῆς σου,
ne diripiat vt taur⁹ aīa
ἵνα μὴ διαρπαγῇ ὡς ταῦρος ἡ ψυχή
tua. Folia tua comedes
σου. Τὰ φύλλα σου καταφάγεσαι
ꝛ fruct⁹ tuos ꝑdes. ꝛ
καὶ τοὺς καρπούς σου ἀπολέσεις. καὶ
dimittes te: velut siccū lignū.
ἀφήσεις σεαυτόν, ὡς ξηρὸν ξύλον.
Aīa neq̄ disperdet possiden
Ψυχὴ πονηρὰ ἀπολεῖ τὸν κτησάμε
tē se: ꝛ derisū inimicoꝝ
νον αὐτήν, καὶ ἐπίχαρμα ἐχθρῶν
faciet se. guttur dulce multi
ποιήσει αὐτήν. λάρυγξ γλυκὺς πλη
plicabit amicos suos: ꝛ lingua bñlo=
θυνεῖ φίλους αὐτοῦ, καὶ γλῶσσα εὔλα
quēs multiplicat bonas loq̄las. Qui pa=
λος πληθύνει εὐπροσήγορα. Οἱ εἰρη
cē afferant tibi sint multi: at
νεύοντές σοι ἔστωσαν πολλοί, οἱ δὲ
cōsiliarij tui vn⁹ de mille.
σύμβουλοί σου εἷς ἀπὸ χιλίων.
Si possides amicū: in tēptatione posside
Εἰ κτᾶσαι φίλον, ἐν πειρασμῷ κτῆσαι
eū: ꝛ ne facile credas ei
αὐτόν, καὶ μὴ ταχὺ ἐμπιστεύσῃς αὐτῷ

A

B

Infra 21.a. Infra 16.b. Deu.25 d.

C

Prou. 10.9.1. 11.a.

D

A

teipm. Est eni amic⁹ in tẽpore suo:
σεαυτόν. Ἔστι γὰρ φίλος ἐν καιρῷ αὐτοῦ,
Infra .37.a
B
ꝛ nõ ꝑmanebit in die tribula
καὶ οὐ μὴ παραμείνῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψε
tiõis tue. ꝛ est amicus q̃ conuertit
ώς σου. καὶ ἔστι φίλος μετατιθέμενος
in inimicitiã: ꝛ ꝯ rixã ꝯuitij
εἰς ἔχθραν, καὶ μάχην ὀνειδισμοῦ
tui reuelabit. Et est amicus
σου ἀποκαλύψει. Καὶ ἔστι φίλος
ꝑticeps mensaꝝ: ꝛ nõ ꝑma-
κοινωνὸς τραπεζῶν, καὶ οὐ μὴ παρα
nebit in die tribulatiõis tue. ꝛ in
μείνῃ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου. καὶ ἐν τοῖς
bonis tuis erit vt tu: ꝛ in
ἀγαθοῖς σου ἔσται ὡς σύ, καὶ ἐπὶ τοὺς
domesticos tuos fiducialr̃ aget. Si hu
οἰκέτας σου παρρησιάσεται. Ἐὰν τα
miliat⁹ fuerit erit cõtra te: ꝛ a
πεινωθῇς ἔσται κατὰ σοῦ, καὶ ἀπὸ
facie tua abscondet. ab
προσώπου σου κρυβήσεται. ἀπὸ τῶν
inimicis tuis separare: ꝛ ab
C
ἐχθρῶν σου διαχωρίσθητι, καὶ ἀπὸ τῶν
amicis tuis attende. Amic⁹ fidelis
φίλων σου πρόσεχε. Φίλος πιστὸς
ꝓtectio fortis: at q̃ inuenit illũ inuenit
σκέπη κραταιά, ὁ δὲ εὑρὼν αὐτὸν εὗρε
thesauꝝ. Amici fidelis nõ est cõ-
θησαυρόν. Φίλου πιστοῦ οὐκ ἔστιν ἀν
mutatio: ꝛ nõ est pond⁹ pulchri
τάλλαγμα, καὶ οὐκ ἔστι σταθμὸς τῆς καλ
tudinis eius. Amic⁹ fidelis medicamẽtũ
λονῆς αὐτοῦ. Φίλος πιστὸς φάρμακον
vite: ꝛ q̃ metuũt dñm inue
ζωῆς, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν κύριον εὑρή
nient illũ. Qui timet dñm: dirt
σουσιν αὐτόν. Ὁ φοβούμενος κν̄, εὐθυ
get amicitiã ei⁹: q̃ȝ ꝗ̃ illũ sic
νεῖ φιλίαν αὐτοῦ, ὅτι κατ᾽ αὐτὸν οὕτως
ꝛ ꝓximũ ei⁹. Fili a iuuẽ
καὶ ὁ πλησίον αὐτοῦ. Τέκνον ἐκ νεό
tute tua elige doctrinã: ꝛ vsq͂ ad
τητός σου ἐπίλεξαι παιδείαν, καὶ ἕως
canos inuenies sapiam: ꝛ sustine
1.reg.1.
D
πολιῶν εὑρήσεις σοφίαν. καὶ ἀναμένε
bonos fruct⁹ illi⁹. In eni
τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς αὐτῆς. Ἐν γὰρ
opere ipius exiguũ laborabis:
τῇ ἐργασίᾳ αὐτῆς ὀλίγον κοπιάσεις,
ꝛ cito edes de gñationi
καὶ ταχὺ φάγεσαι ἀπὸ τῶν γεννημά
bus illi⁹. Quã aspera est nimiũ
των αὐτῆς. Ὡς τραχεῖά ἐστι σφόδρα
indoctis: ꝛ nõ ꝑmanebit in
τοῖς ἀπαιδεύτοις, καὶ οὐκ ἐμμενεῖ ἐν
ea excors. Quasi lapis ꝓbationis
αὐτῇ ἀκάρδιος. Ὡς λίθος δοκιμασίας
fortis erit in eo: ꝛ nõ morabit
ἰσχυρὸς ἔσται ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ οὐ χρονιεῖ
ꝓijcere illã. Sapia eni sm
ἀπορρίψαι αὐτήν. Σοφία γὰρ κατὰ
nomẽ ei⁹ est: ꝛ nõ multis
τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστι, καὶ οὐ πολλοῖς
est manifesta. Audi fili ꝛ col
ἐστι φανερά. Ἄκουσον τέκνον καὶ ἔκ-
lige sniam meã: ꝛ ne abijcias
A
λεξαι γνώμην μου, καὶ μὴ ἀπαναίνου
consiliũ meũ. Et inijce
τὴν συμβουλίαν μου. Καὶ εἰσένεγκαι
pedes tuos in cõpedes il-
τοὺς πόδας σου εἰς τὰς πέδας αὐ-

te ipsum. Est enim amicus secundum tẽ-
pus suum: & non permanebit in die tribu
latiõis. Et est amicus qui conuertitur ad
inimicitiam: & est amicus qui odium & ri
xam & conuitia denudabit. Est autem a-
micus socius mense: & non permanebit
in die necessitatis. Amicus si permanse-
rit fixus: erit tibi q̃si coequalis: & ĩ dome
sticis tuis fiducialiter aget. Si humilia
uerit se contra te & a facie tua abscondo
rit se: vnanimem habebis amicitiam bo
nã. Ab ĩmicis tuis separare: & ab amicis
tuis attende. Amic⁹ fidelis protectio for-
tis: qui autem inuenit illum inuenit the-
saurum. Amico fideli nulla est compara-
tio: & non est digna ponderatio auri & ar
genti contra bonitatem fidei illius. Ami
cus fidelis medicamẽtum vite & immor-
talitatis: & qui metuũt dominum inueni
ent illum. Qui timet deu; eque habebit
amicitiam bonam: quoniam secundum
illum erit amicus illius. Fili a iuuẽtute tua
excipe doctrinam: & vsq; ad canos inue-
nies sapientiam. Quasi is qui arat & qui
seminat accede ad eam: & sustine bonos
fructus illius. In opere enim ipsi⁹ exigu-
us laborabis: & cito edes de generationi
bus illius. Quam aspera est nimium sapi
entia indoctis hominibus: & non perma
nebit in illa excors. Quasi lapidis virtus
probatio erit in illis: & non demorabun-
tur proiicere illam. Sapientia enim doc-
trine secundum nomen est eius: & non ẽ
multis manifesta. Quibus autem cogni-
ta est permanet vsq; ad conspectum dei.
Audi fili & accipe consilium intellectus:
& ne abiicias consilium meum. Iniice pe
dem tuum in compedes illius: & in torq̃s
illius collum tuum. Subiice humerum tu
um & porta illam: & ne acidieris vinculis
ei⁹. In omni animo tuo accede ad illam:
& in omni virtute tua conserua vias eius.
Inuestiga illam & manifestabitur tibi: &
continens factus ne derelinquas eam. In
nouissimis enim inuenies requiem in ea:
& conuertetur tibi in oblectationem. Et
erunt tibi compedes eius in protectionẽ
fortitudinis & bases virtutis: & torques
illius in stolam glorie. Decor enim vite ẽ
in illa: & vincula illius alligatura salutis.
Stola glorie indues eam: & coronam gra
tulationis impones tibi. Fili si attenderis
mihi: disces eam: & si accommodaueris
animum tuum: sapiens eris. Si inclinaue
ris aurem tuam excipies doctrinam: & si di
lexeris audire: sapiẽs eris. In multitudine
presbyterorum prudentium sta: & sapien
tie illorum ex corde coniungere: vt om-
nem narrationem dei possis audire: & ꝓ
uerbia laudis non effugiant a te. Et si vi-
deris sensatum euigila ad eum: & gradus
ostiorum illius exterat pes tuus. Cogita-
tum tuum habe in preceptis dei: & in mã
datis illius maxime assiduus esto: & ipse
dabit tibi cor: & concupiscentia sapien-
tie dabitur tibi.

Capitulum. 7.

NOli facere mala: & non te apprehen
dent: discede ab iniquo: & deficient
mala abs te. Fili

lius: ꝛ in torquẽ eius col
τῆς, καὶ εἰς τὸν κλοιὸν αὐτῆς τὸν τράχη
lum tuũ. Subijce humeꝝ tuũ: ꝛ por
λόν σου. Ὑπόθες τὸν ὦμόν σου, καὶ βά
ta illam: ꝛ ne sis inimicus
σταξον αὐτήν, καὶ μὴ προσοχθίσῃς τοῖς
vinculis eius. In tota aĩa tua
δεσμοῖς αὐτῆς. Ἐν πάσῃ ψυχῇ σου
accede illi: ꝛ in tota virtute tua
πρόσελθε αὐτῇ, καὶ ἐν ὅλῃ δυνάμει σου
conserua vias eius. Inuesti
συντήρησον τὰς ὁδοὺς αὐτῆς. Ἐξίχ-
ga ꝛ quere: ꝛ cognoscetur
νευσον καὶ ζήτησον, καὶ γνωσθήσεταί
a te: ꝛ continens factus ne relinq̃s
σοι, καὶ ἐγκρατὴς γενόμενος μὴ ἀφῇς
eam. in nouissimis .n. inuenies re-
αὐτήν. ἐπ᾽ ἐσχάτων γὰρ εὑρήσεις τὴν ἀνά
quiem eius: ꝛ conuertetur tibi in
παυσιν αὐτῆς, καὶ στραφήσεταί σοι εἰς
oblectationẽ. Et erunt tibi cõ-
εὐφροσύνην. Καὶ ἔσονταί σοι αἱ πέ
pedes eius in ꝓtectiões fortitudis: ꝛ
δαι αὐτῆς εἰς σκέπην ἰσχύος, καὶ οἱ
torques illius in stolam glorie. Decor
κλοιοὶ αὐτῆς εἰς στολὴν δόξης. Κόσμος
eni aureus est in ea: ꝛ vin
γὰρ χρύσεός ἐστιν ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ οἱ δε
cula illius nexus hyacintin⁹. Sto
σμοὶ αὐτῆς κλῶσμα ὑακίνθινον. Στο
lam glorie indues eam: ꝛ coronam
λὴν δόξης ἐνδύσῃ αὐτήν, καὶ στέφανον
exultationis circumpones tibi.
ἀγαλλιάματος περιθήσεις σεαυτῷ.
Si volueris fili: doctus eris: ꝛ si
Ἐὰν θέλῃς τέκνον, παιδευθήσῃ, καὶ ἐὰν
tradideris aĩam tuam: callidus
ἐπιδῷς τὴν ψυχήν σου, πανοῦργος
eris. Si dilexeris audire: recipies
ἔσῃ. Ἐὰν ἀγαπήσῃς ἀκούειν, ἐκδέξῃ
intellectũ. ꝛ si iclinaueris aurẽ tuã: sa
σύνεσιν. καὶ ἐὰν κλίνῃς τὸ οὖς σου, σο
piẽs eris. In multitudie ꝑsbyteroꝝ sta:
φὸς ἔσῃ. Ἐν πλήθει πρεσβυτέρων στῆθι,
ꝛ q̃ sapiẽs: ibi coniungere.
καὶ τίς σοφός, αὐτῷ προσκολλήθητι.
Omnẽ narrationẽ diuinã cupe audire:
Πᾶσαν διήγησιν θείαν θέλε ἀκροᾶσθαι,
ꝛ ꝓuerbia intellectus nõ effugiant
καὶ παροιμίαι συνέσεως μὴ ἐκφευγέτω
te. Si videris viꝝ prudẽtẽ: mane sur
σάν σε. Ἐὰν ἴδῃς ἄνδρα συνετόν, ὄρθρι
ge ad eũ: ꝛ gradus ostioꝝ illi⁹
ζε πρὸς αὐτόν, καὶ βαθμοὺς θυρῶν αὐτοῦ
deterat pes tu⁹. Cogitã in
ἐκτριβέτω ὁ πούς σου. Διανοοῦ ἐν
ꝑceptis dñi cõsũmate: ꝛ
τοῖς προστάγμασι κυρίου τελείως, καὶ
in mãdatis illius meditare sem
ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ μελέτα δια-
per. ipse firmabit cor tuum:
παντός. αὐτὸς στηριεῖ τὴν καρδίαν σου,
ꝛ cõcupiscẽtia sapie dabitur
καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς σοφίας δοθήσεταί
tibi.
σοι.

Ca. 7.

NE facias mala: ꝛ nõ te com-
Μὴ ποίει κακά, καὶ οὐ μή σε κα-
ꝑhendent mala. Discede ab inquo:
ταλάβῃ κακά. Ἀπόστηθι ἀπὸ ἀδίκου,
ꝛ declinabit a te pctm̃. Fili
καὶ ἐκκλινεῖ ἀπὸ σοῦ ἁμαρτία. Υἱέ

ne ſemines in ſulcis iniuſticie: ⁊ nõ
μὴ σπεῖρε ἐπ᾽ αὔλακας ἀδικίας, καὶ οὐ
metes ea ſeptupla. ne quęras
μὴ θερίσεις αὐτὰ ἑπταπλάσια. μὴ ζήτει
a dño ducatum: neq₃ a
παρὰ κυρίου ἡγεμονίαν, μηδὲ παρὰ
rege cathedram glorie. Ne te iuſtifices
βασιλέως καθέδραν δόξης. Μὴ δικαιοῦ
coram dño: ⁊ apud regem ne
ἔναντι κυρίου, καὶ παρὰ βασιλεῖ μὴ
videaris ſapiẽs. Ne quęras fieri iudex:
σοφίζου. Μὴ ζήτει γενέσθαι κριτής,
⁊ non valebis tollere iniuſticias. Ne
καὶ οὐκ ἰσχύσεις ἐξᾶραι ἀδικίας. Μή
quãdo ꝑtimeſcas a facie poten
ποτε εὐλαβηθῇς ἀπὸ προσώπου δυνά
tis: ⁊ pones ſcandalum in rectitu-
στου, καὶ θήσεις σκάνδαλον ἐν εὐθύτη
dine tua. Ne pecces in mltitudine ciui
τί σου. Μὴ ἁμάρτανε εἰς πλῆθος πό
tatis: ⁊ ne immittas te
λεως, καὶ οὐ μὴ καταβάλῃς σεαυτὸν
in turba. Ne alliges bis
ἐν ὄχλῳ. Μὴ καταδεσμεύσῃς δὶς
peccatum: in eñi vno nõ innocẽs eris.
ἁμαρτίαν, ἐν γὰρ μιᾷ οὐκ ἀθῷος ἔσῃ.
Ne dicas: mltitudinẽ munerũ meorũ
Μὴ εἴπῃς, τῷ πλήθει τῶν δώρων μου
inſpiciet: ⁊ cũ obtulero
ἐπόψεται, καὶ ἐν τῷ προσενέγκαι
ego deo altiſſimo ſuſcipiet. Ne
με θεῷ ὑψίστῳ προσδέξεται. Μὴ
ſis puſillanimis in oratione
ὀλιγοψυχήσῃς ἐν τῇ προσευχῇ
tua: ⁊ elemoſynam facere ne ne-
σου, καὶ ἐλεημοσύνην ποιῆσαι μὴ πα
glexeris. Ne derideas hominem exiſtẽ
ρίδῃς. Μὴ καταγέλα ἄνθρωπον ὄντα
in amaritudie aĩe ſue: eſt eñi qui
ἐν πικρίᾳ ψυχῆς αὐτοῦ, ἔστι γὰρ ὁ τα
hũiliat ⁊ exaltat. Ne arẽs
πεινῶν καὶ ἀνυψῶν. Μὴ ἀροτρία
mẽdaciũ in fratre tuo: neq₃ amico
ψεῦδος ἐπ᾽ ἀδελφῷ σου, μηδὲ φίλῳ
ſimile facias. Ne velis mentiri omne
τὸ ὅμοιον ποίει. Μὴ θέλε ψεύδεσθαι πᾶν
mẽdaciũ: nã aſſiduitas eius nõ
ψεῦδος, ὁ γὰρ ἐνδελεχισμὸς αὐτοῦ οὐκ
in bonum. Ne ſis verboſ⁹ in mltitudie
εἰς ἀγαθόν. Μὴ ἀδολέσχει ἐν πλήθει
ꝑſbyterorum: ⁊ ne iteres ver-
πρεσβυτέρων, καὶ μὴ δευτερώσῃς λό-
bũ in oratione tua. Ne oderis labo
γον ἐν προσευχῇ σου. μὴ μισήσῃς ἐπί
rioſum opus ⁊ ruſticationẽ ab altiſ
πονον ἐργασίαν καὶ γεωργίαν ὑπὸ ὑψί
ſimo creatam. Ne computes te
στου ἐκτισμένην. Μὴ προσλογίζου σε
ipm in mltitudine pctõꝝ. Memẽto
αὐτὸν ἐν πλήθει ἁμαρτωλῶν. Μνήσθη
qm̃ ira non tardabit. Humilia
τι ὅτι ὀργὴ οὐ χρονιεῖ. Ταπείνωσον
valde animã tuam: qm̃ vindi
σφόδρα τὴν ψυχήν σου, ὅτι ἐκδίκη
cta impij ignis ⁊ vermis. Ne cõ-
σις ἀσεβοῦς πῦρ καὶ σκώληξ. Μὴ ἀλ
mutes amicũ indifferenter ſcḋm aliqḋ:
λάξῃς φίλον ἀδιαφόρου κατὰ μηδὲ ἕν,
neq₃ fratrem legitimũ in auro ſu-
μηδὲ ἀδελφὸν γνήσιον ἐν χρυσίῳ σου
phir. Ne diſcedas a muliere ſapiẽte ⁊
φίρ. Μὴ ἀστόχει γυναικὸς σοφῆς καὶ

non ſemines mala in ſulcis iniuſticie: & non metes ea in ſeptuplũ. Noli querere ab homine ducatũ: neq₃ a rege cathedrã honoris. Non te iuſtifices ãte deũ: qm̃ agnitor cordis ipſe eſt: & penes regem noli velle videri ſapiens. Noli qrere fieri iudex niſi valeas virtute irrũpere iniqtates: ne forte extimeſcas faciẽ potẽtis: & ponas ſcandalũ in agilitate tua. Nõ pecces in multitudine ciuitatis: nec te ĩmittas in ppl'z: neq₃ alliges duplicia pctã. Nec enĩ ĩ vno eris immunis. Noli eẽ puſillanimis ĩaĩo tuo. Exorare & facere elemoſynã ne deſpicias. Ne dicas in multitudine munerum meoꝝ reſpiciet deus: & offerente me deo altiſſimo munera mea ſuſcipiet. Non irrideas hominem in amaritudine anime: eſt enim q humiliat & exaltat circumſpector deus. Noli amare mendaciũ aduerſus fratrẽ tuũ: neq₃ in amicũ ſimiliter facias. Noli velle mentiri omne mendaciũ: aſſiduitas enĩ illius non eſt bona. Noli verboſus eſſe in multitudine preſbyterorũ: & nõ iteres verbum in oratione tua. Nõ oderis laborioſa opera & ruſticationẽ creatã ab altiſſimo. Non te reputes in multitudine indiſciplinatoꝝ. Memẽto ire: qm̃ non tardabit. Humilia valde ſpiritũ tuũ: qm̃ vindicta carnis ĩpii ignis & vermis. Noli preuaricari in amicum pecuniã differentẽ: neq₃ fratrẽ chariſſimũ auro ſpreueris. Noli diſcedere a muliere ſenſata & bona: quã ſortitus es in timore dñi: grã enĩ verecundie illius ſup aurum. Nõ ledas ſeruũ in veritate operantem: neq₃ mercenariũ dantẽ animã ſuam. Seruus ſenſatus ſit tibi dilectus quaſi anima tua: nõ defraudes illum libertate: neq₃ inopem derelinquas illũ. Pecora tibi ſunt: attende illis: & ſi ſunt vtilia perſeuerẽt apud te. Filii tibi ſũt: erudi illos: & curua illos a pueritia coꝝ. Filie tibi ſunt: ſerua corpus illarum: & non oſtendas hilarem faciem tuam ad illas. Trade filiam: & grande opus feceris: et homini ſenſato da illam. Mulier ſi eſt tibi ſecundum animam tuam: nõ proiicias illam: & odibili non credas te in toto corde tuo. Honora patrẽ tuũ: & gemitus matris tue ne obliuiſcaris. Memento qm̃ niſi per illos natus non fuiſſes: & retribue illis quomodo & illi tibi. In tota anima tua time dñm: & ſacerdotes illius ſanctifica. In omni virtute dilige eum qui te fecit: & miniſtros eius ne derelinquas. Honora deum ex tota anima tua: & honorifica ſacerdotes: & propurga te cũ brachiis. Da illis partem ſicut mandatum eſt tibi primitiarũ et purgationis: & de negligentia tua purga te cum paucis. Datũ brachiorũ tuorum: & ſacrificium ſanctificationis offeres dño: & initia ſanctoꝝ: & pauperi porrige manũ tuã: vt ꝑficiatur propitiatio & bñdictio tua. grã dat⁹ ĩ cõſpectu oĩs viuẽtis: & mortuo non ꝓhibeas gratiam. Non deſis plorantibus in cõſolatione: & cum lugentibus ambula. Nõ te pigeat viſitare infirmum: ex his enim in dilectione firmaberis. ꝏꝏꝏ

bona: nã grã eius ſup au-
ἀγαθῆς, ἡ γὰρ χάρις αὐτῆς ὑπὲρ τὸ χρυ
rum. Ne ledas ſuum operantem in
σίον. Μὴ κακώσῃς οἰκέτην ἐργαζόμενον ἐν
veritate: neq₃ mercenariũ dãtem ani-
ἀληθείᾳ, μηδὲ μίσθιον διδόντα τὴν ψυ-
mã ſuam. Seruũ prudẽtẽ diligat
χὴν αὐτοῦ. Οἰκέτην συνετὸν ἀγαπά
tua aĩa: ne defraudes illũ liber
τω σου ἡ ψυχή, μὴ στερήσῃς αὐτὸν ἐλευ
tate. pecora tibi ſũt: attende illi
θερίας. κτήνη σοι ἐστίν, ἐπισκέπτου αὐτά,
⁊ ſi ſunt tibi vtilia: ꝑmaneãt apõ te.
καὶ εἰ ἔστι σοι χρήσιμα, ἐμμενέτω σοι.
Filij tibi ſunt: erudi illos: ⁊
Τέκνα σοι ἐστί, παίδευσον αὐτά, καὶ
curua a iuuẽtute collum co-
κάμψον ἐκ νεότητος τὸν τράχηλον αὐ-
rum. filie tibi ſunt: attende
τῶν. θυγατέρες σοι εἰσί, πρόσεχε τῷ
corpori earum: ⁊ ne hilarẽ oñdas ad
σώματι αὐτῶν, καὶ μὴ ἱλαρύνῃς πρὸς
illas faciem tuam. Trade fi-
αὐτὰς τὸ πρόσωπόν σου. Ἔκδου θυ
liam: ⁊ perfeceris opus magnũ:
γατέρα, καὶ ἔσῃ τετελεκὼς ἔργον μέγα,
⁊ homini prudẽti da illam.
καὶ ἀνδρὶ συνετῷ δώρησαι αὐτήν.
Vxor tibi eſt ſcḋm animã: ne abiici-
Γυνή σοι ἐστὶ κατὰ ψυχήν, μὴ ἐκβά-
as eam: odibili aũt ne tradas te-
λῃς αὐτήν, μισουμένῃ δὲ μὴ ἐκδῷς σε
ipm. In toto corde honora pa
αυτόν. Ἐν ὅλῃ καρδίᾳ δόξασον τὸν πα
trem tuũ: ⁊ matris doloꝝ pt⁹ ne obli-
τέρα σου, καὶ μητρὸς ὠδῖνας μὴ ἐπι-
uiſcaris. memẽto q̇ ꝓpt̃ eos natus es:
λάθῃ. μνήσθητι ὅτι δι᾽ αὐτῶν ἐγεννήθης,
⁊ qḋ retribues eis: ſicut ip
καὶ τί ἀνταποδώσεις αὐτοῖς, καθὼς αὐ
ſi tibi. In tota aĩa tua cole
τοὶ σοί. Ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου εὐλαβοῦ τὸν
dñm: ⁊ ſacerdotes eius mirare.
κύριον, καὶ τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε.
In tota virtute dilige eũ q̇ fecit
Ἐν ὅλῃ δυνάμει ἀγάπησον τὸν ποιήσαν
te: ⁊ miniſtros eius ne
τά σε, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ μὴ
derelinquas. Time dñm: ⁊ ho
ἐγκαταλίπῃς. Φοβοῦ τὸν κύριον, καὶ δό
nora ſacerdotẽ: ⁊ da partem ei ſi
ξαζον ἱερέα, καὶ δὸς τὴν μερίδα αὐτῷ κα
cut mãdatũ eſt tibi. Primitias: ⁊
θὼς ἐντέταλταί σοι, Ἀπαρχήν, καὶ
de delicto ⁊ donũ brachio
περὶ πλημμελείας καὶ δόσιν βραχιό-
rũ: ⁊ ſacrificiũ ſctificatiõis ⁊ primitias
νων, καὶ θυσίαν ἁγιασμοῦ καὶ ἀπαρχὴν
ſctõꝝ: ⁊ pauperi porrige manum
ἁγίων, καὶ πτωχῷ ἔκτεινον τὴν χεῖρά
tuã: vt ꝑficiatur bñdictio tua. grã
σου, ἵνα τελειωθῇ ἡ εὐλογία σου. χάρις
doni in cõſpectu omnis viuentis: ⁊ in
δόματος ἔναντι παντὸς ζῶντος, καὶ ἐπὶ
mortuo ne ꝓhibueris grãm. Ne de
νεκρῷ μὴ ἀποκωλύσῃς χάριν. Μὴ ὑστέ
ſis plorantibus: ⁊ cum lugenti
ρει ἀπὸ κλαιόντων, καὶ μετὰ πενθούν-
bus luge. Ne te pigeat viſitare
των πένθησον. Μὴ ὄκνει ἐπισκέπτεσθαι
infirmũ: ex eñi talibus diligeris.
ἄρρωστον, ἐκ γὰρ τῶν τοιούτων ἀγαπηθήσῃ.

In oĩbus ſmonib⁹ tuis memorare
Ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις σου μιμνήσκου τὰ
nouiſſima tua: ⁊ in ſeculũ nõ
ἔσχατά σου, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ
peccabis.
ἁμαρτήσεις. Ca. 8.
Ne litiges cũ hoĩe po
Μὴ διαμάχου μετὰ ἀνθρώπου δυ
tente: ne forte incidas in manus
νάστου, μήποτε ἐμπέσῃς εἰς τὰς χεῖρας
illius. Ne cõtendas cũ hoĩe locu
αὐτοῦ. Μὴ ἔριζε μετὰ ἀνθρώπου πλου
plete: ne forte contra trahat tuũ pond⁹.
σίου, μήποτε ἀντιστήσει σου τὴν ὁλκήν.
Multos eñi ꝑdidit aurũ ⁊
Πολλοὺς γὰρ ἀπώλεσε τὸ χρυσίον καὶ
corda regũ inclinauit. Ne li-
καρδίας βασιλέων ἐξέκλινε. Μὴ δια
tiges cũ hoĩe loquacei ⁊
μάχου μετὰ ἀνθρώπου γλωσσώδους, καὶ
ne ſtruas ſup ignẽ illi⁹ ligna.
μὴ ἐπισωρεύσῃς ἐπὶ τὸ πῦρ αὐτοῦ ξύλα.
Ne ludas cũ indocto: ne inho
Μὴ πρόσπαιζε ἀπαιδεύτῳ, ἵνα μὴ ἀτι
norentur maiores tui. Ne iproperes
μάζωνται οἱ πρόγονοί σου. Μὴ ὀνείδιζε
homini auertenti ſe a peccato:
ἄνθρωπον ἐπιστρέφοντα ἀπὸ ἁμαρτίας,
memẽto q̇ oẽs ſum⁹ in increpa
μνήσθητι ὅτι πάντες ἐσμὲν ἐν ἐπιτι
tionib⁹. ne inhonores hoĩem in ſene
μίοις. μὴ ἀτιμάσῃς ἄνθρωπον ἐν γή-
ctute ſua: ⁊ eñi ex nobis ſeneſcunt.
ρᾳ αὐτοῦ, καὶ γὰρ ἐξ ἡμῶν γηράσκουσι.
Ne gaudeas in mortuo inimiciſſi
Μὴ ἐπίχαιρε ἐπὶ νεκρῷ τῷ ἐχθροτά
mo tuo: memẽto q̇ oẽs morĩ
τῳ σου, μνήσθητι ὅτι πάντες τελευ
mur. ne deſpicias narrationẽ ſapiẽtũ:
τῶμεν. μὴ παρίδῃς διήγημα σοφῶν,
⁊ in ꝓuerbijs coꝝ cõuerſa
καὶ ἐν ταῖς παροιμίαις αὐτῶν ἀναστρέ-
re. Qm̃ ab ipis diſces diſci
φου. Ὅτι παρ᾽ αὐτῶν μαθήσῃ παι-
plinã: ⁊ ſeruire magnatib⁹ facili
δείαν, καὶ λειτουργῆσαι μεγιστᾶσιν εὐμα
ter. ne diſcedas a narratione ſenioꝝ:
ρῶς. μὴ ἀστόχει διηγήματος γερόντων,
⁊ eñi ipi didicerũt a patri-
καὶ γὰρ αὐτοὶ ἔμαθον παρὰ τῶν πατέ
bus ſuis: qm̃ ab illis diſces intel
ρων αὐτῶν, ὅτι παρ᾽ αὐτῶν μαθήσῃ σύ
lectũ: ⁊ in tẽpore neceſſitatis dare
νεσιν, καὶ ἐν καιρῷ χρείας δοῦναι
reſpõſum. Ne accẽdas carbones pecca
ἀπόκρισιν. Μὴ ἔκκαιε ἄνθρακας ἁμαρ
toris: ne incẽdaris in igne flam
τωλοῦ, μὴ ἐμπυρισθῇς ἐν πυρὶ φλο-
me illi⁹. Ne exurgas a facie
γὸς αὐτοῦ. Μὴ ἐξαναστῇς ἀπὸ προσώπου
cõtumelioſi: ne inſideat ſicut inſidie
ὑβριστοῦ, ἵνα μὴ ἐγκαθίσῃ ὡς ἔνεδρον τῷ
ori tuo. Ne feneeris hoĩ fortio
στόματί σου. Μὴ δανείσῃς ἀνθρώπῳ ἰσχυρο
ri te: ⁊ ſi feneraueris: q̃ſi q̇ perdi
τέρῳ σου, καὶ ἐὰν δανείσῃς, ὡς ἀπολωλε
dit eſto. ne ſpõdeas ſup virtutẽ tuã:
κὼς γίνου. μὴ ἐγγυήσῃ ὑπὲρ δύναμίν σου,
⁊ ſi ſpopõderis: q̃ſi ſolutur⁹ cogita.
καὶ ἐὰν ἐγγυήσῃ, ὡς ἀποτίσων φρόντισον.
Ne iudices cõtra iudicẽ: ſm̃ eñi opinio
Μὴ δικάζου κατὰ κριτοῦ, κατὰ γὰρ τὴν δό

In oĩbus opibus tuis memorare nouiſſima tua: & in eternũ non peccabis.

Capitulum octauum.

NOn litiges cũ homine potente: ne forte incidas in manus illius. Non cõtendas cũ viro locuplete: ne forte cõtra te conſtituat litẽ tibi. Multos enim ꝑdidit aurũ & argentũ: et vſq₃ ad cor regũ extendit & cõuertit. Nõ litiges cũ homine linguato: & nõ ſtrues in igne₃ illi⁹ ligna. Nõ cõmũices hoĩ indocto ne male de ꝓgenie tua loquatur. Ne deſpicias hoiem auertentẽ ſe a pctõ: neq₃ improperes ei. Memẽto qm̃ oẽs in corruptione ſumus. Ne ſpernas hoiez in ſua ſenectute: et enim ex nobis ſeneſcunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere: ſciens qm̃ oẽs morimur: & in gaudium volum⁹ venire. Ne deſpicias narratione₃ p̄ſbyterorũ ſapiẽtiũ: & in ꝓuerbiis eorũ conuerſare. Ab ipis enĩ diſces ſapientiã & doctrinã intellect⁹: & ſeruire magnatis ſine querela: Non te p̄tereat narratio ſeniorũ: ipi enim didicerunt a patrib⁹ ſuis. Qm̃ ab ipis diſces intellectũ: & in tẽpore neceſſitatis dabis reſpõſum. Non incẽdas carbones pctõrũ arguẽs eos: & ne incẽdaris flãma ignis pctõrum illorũ. Ne cõtra faciẽ ſtes contumelioſi: ne ſedeat q̃ſi inſidiator ori tuo. Noli fenerari homini fortiori te: q̇ ſi feneraueris quaſi perditũ habe. Non ſpõdeas ſup virtutẽ tuã: q̇ ſi ſpoponderis: q̃ſi reſtituens cogita. Nõ iudices cõtra iudicẽ: qm̃ ſcḋm quod iuſtũ eſt iudicat. Cũ audace non eas in via: ne forte grauet mala ſua in te. Ipſe enĩ ſcḋm voluntatẽ ſuã vadit: & ſimul cũ ſtultitia ipi⁹ peries. Cũ iracũdo nõ facias rixã: & cũ audace nõ eas in deſertũ: qm̃ quaſi nihil eſt ante illũ ſanguis: & vbi nõ eſt adiutoriũ elidet te. Cum fatuis cõſiliũ nõ habeas: nõ eĩ poterũt diligere niſi q̃ eis placẽt. Corã extraneo ne facias cõſiliũ: neſcis enĩ qḋ pariet. Nõ oĩ hoĩ cor tuu₃ manifeſtes: ne forte inferat tibi gratiã falſam: et cõuicietur tibi. Ca. 9.

NOn zeles mulierẽ ſin⁹ tui: ne oſtendat ſup te maliciã doctrine nequã. Nõ des mulieri poteſtatẽ aĩe tue: ne ingrediatur in virtute tua & cõfundaris. Ne reſpicias mulierẽ multiuolã: ne forte incidas in laq̃os illi⁹. Cũ ſaltatrice ne aſſidu⁹ ſis: nec audias illã: ne forte ꝑeas in efficacia illi⁹. Virginẽ ne conſpicias: ne forte ſcandalizeris in decore illius. Ne des fornicariis aĩam tuã in vllo: ne ꝑdas te & hereditatẽ tuã. Noli circumſpicere in vicis ciuitatis: nec oberraueris in plateis illius. Auerte faciẽ tuã a muliere cõpta: & ne circumſpicias ſpeciem alienam. Propter ſpeciẽ mulieris multi perierũt: & ex hoc concupiſcẽtia quaſi ignis exardeſcit. Oĩs mulier q̃ eſt fornicaria: quaſi ſterc⁹ in via ab oĩbus p̄tereuntib⁹ cõculcabitur. Speciẽ mulieris aliene multi ãmirati reprobi facti ſunt: colloquiũ enim illius quaſi ignis exardeſcit. Cum aliena muliere non ſedeas omnino: nec accumbas cũ ea ſuper cubitum: & non alterceris cũ illa in vino:

nẽ eius iudicabũt eũ. cũ auda-
ξαν αὐτοῦ κρινοῦσιν αὐτόν. μετὰ τολμη
ce ne eas in via: ne graue
ροῦ μὴ πορεύου ἐν ὁδῷ, ἵνα μὴ βαρύνη
tur cõtra te: ipſe eñi ſm voluntatẽ
ται κατὰ σοῦ, αὐτὸς γὰρ κατὰ τὸ θέλημα
ſuã faciet: ⁊ cũ ſtultitia ipius
αὐτοῦ ποιήσει, καὶ τῇ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ
ſimul pibis. Cũ iracũdo ne feceris
συναπολῇ. Μετὰ θυμώδους μὴ ποιήσῃς
rixã: ⁊ ne eas cũ eo in de
μάχην, καὶ μὴ πορεύου μετ᾽ αὐτοῦ τὴν ἔρη
ſertũ. Sic nihil in oculis eius ſãguis:
μον. Οὕτως οὐδὲν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ αἷμα,
⁊ vbi nõ eſt adiutoriũ deiiciet te
καὶ ὅπου οὐκ ἔστι βοήθεια καταβαλεῖ σε
illic. Cũ fatuo nõ habeas cõſiliũ: nõ
ἐκεῖ. Μετὰ μωροῦ μὴ συμβουλεύου, οὐ
eñi poterit verbũ celare. Corã extra
γὰρ δυνήσεται λόγον στέξαι. Ἐνώπιον ἀλλο
neo ne facias occultũ: nõ eñi cogno
τρίου μὴ ποιήσῃς κρυπτόν, οὐ γὰρ γινώσ
ſcis qḋ pariet. Omni hoĩ ne
κεις τί τέξεται. παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ
manifeſtes cor tuũ: ⁊ ne refe-
ἔκφαινε τὴν καρδίαν σου, καὶ μὴ ἀνα-
rat tibi grãm falſam.
φερέτω σοι χάριν ψευδῆ. Ca. 9.
Ne zeles mulierẽ ſinus tui: ne
Μὴ ζήλου γυναῖκα τοῦ κόλπου σου, μὴ
q₃ oſtẽdas in te diſciplinã malã.
δὲ διδάξῃς ἐπὶ σεαυτὸν παιδείαν πονηράν.
Ne dederis mulieri aĩam tuã: vt aſcẽdat
Μὴ δῷς γυναικὶ τὴν ψυχήν σου, ἐπιβῆναι
ipa ſup aĩam tuã. Ne occur
αὐτὴν ἐπὶ τὴν ψυχήν σου. Μὴ ἀπάν
ras mulieri meretrici: ne forte inci-
τα γυναικὶ ἑταιριζομένῃ, μήποτε ἐμπέ
das in laqueos illius: cũ
σῃς εἰς τὰς παγίδας αὐτῆς. μετὰ
cãtatrice ne aſſidu⁹ ſis: ne forte
ψαλλούσης μὴ ἐνδελέχιζε, μήποτε
capiaris in exercitijs eius.
ἁλῷς ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῆς.
Virginẽ ne cõſideres: ne forte
Παρθένον μὴ καταμάνθανε, μήποτε
ſcandalizeris in penis eius.
σκανδαλισθῇς ἐν τοῖς ἐπιτιμίοις αὐτῆς.
Ne dederis ſcortis aĩam tuã: ne
Μὴ δῷς πόρναις τὴν ψυχήν σου, ἵνα μὴ
perdas hereditatẽ tuã. Ne circũ-
ἀπολέσῃς τὴν κληρονομίαν σου. Μὴ περι
ſpicias in vicis ciuitatis: ⁊ in de
βλέπου ἐν ῥύμαις πόλεως, καὶ ἐν τοῖς ἐρή
ſertis illi⁹ ne erres. Auerte ocu-
μοις αὐτῆς μὴ πλανῶ. Ἀπόστρεψον ὀφθαλ
lũ a muliere formoſa: ⁊ ne conſi
μὸν ἀπὸ γυναικὸς εὐμόρφου, καὶ μὴ κατα
deres ſpeciẽ alienã. In eñi ſpe-
μάνθανε κάλλος ἀλλότριον. Ἐν γὰρ κάλ
cie mulieris multi errauerunt: ⁊
λει γυναικὸς πολλοὶ ἐπλανήθησαν, καὶ
ex hoc amicitia vt ignis accendit: ⁊
ἐκ τούτου φιλία ὡς πῦρ ἀνακαίεται, καὶ
ne accubueris in vlnis cũ ea.
μὴ κατακλιθῇς ἐπ᾽ ἀγκαλῶν μετ᾽ αὐτῆς.
Cum cõiugata muliere ne ſedeas
Μετὰ ὑπάνδρου γυναικὸς μὴ κάθου
omnino: ⁊ ne cõuerſeris
τὸ σύνολον, καὶ μὴ συμβολοκοπήσῃς
cũ ea in vino. Ne forte declinet
μετ᾽ αὐτῆς ἐν οἴνῳ. Μήποτε ἐκκλίνῃ ἡ

aīa tua in illā: τ ſpū
ψυχή σου ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ τῷ πνεύματί
tuo labaris in ꝑditionē: ne derelin
σου ὀλισθῆς εἰς ἀπώλειαν, μὴ ἐγκατα
quas amicū antiquū. nā nouus
λίπης φίλον ἀρχαῖον. ὁ γὰρ πρόσφατος
nō eſt equalis illi. Vinū nouū: ami
οὐκ ἔστιν ἐπίσης αὐτῷ. Οἶνος νέος, φί-
cus nou⁹: ſi inueterat⁹ fuerit cū letitia
λος νέος, ἐὰν παλαιωθῇ μετ᾽ εὐφροσύνης
bibes illud. ne imiteris gloriā pecca-
πίεσαι αὐτόν. μὴ ζηλώσῃς δόξαν ἁμαρ
toris: nō eīn noſti q̄ erit ſubuer
τωλοῦ, οὐ γὰρ οἶδας τίς ἔσται ἡ κατα-
ſio ei⁹. ne placeas tibi appro
στροφὴ αὐτοῦ. μὴ εὐδοκήσῃς εὐδο-
bationib⁹ impioꝝ. memēto q̄ vſq̄ ad
κίαις ἀσεβῶν. μνήσθητι ὅτι ἕως
inferos nō iuſtificabunt. Lōge abeſto
ᾅδου οὐ μὴ δικαιωθῶσι. Μακρὰν ἄπεχε
ab hoīe q̄ poteſtatē habet occi
ἀπὸ ἀνθρώπου ὃς ἐξουσίαν ἔχει τοῦ φο
dendi: τ nō ſuſpicaberis timorē mor
νεύειν, καὶ οὐ μὴ ὑποπτεύσῃς φόβον θα
tis. Et ſi acceſſeris ne er-
νάτου. Καὶ ἐὰν προσέλθῃς μὴ πλημμε
res: ne auferat vitā tuā
λήσῃς, ἵνα μὴ ἀφέληται τὴν ζωήν σου
continuo. Scito q̄ in medio
παραχρῆμα. Ἐπίγνωθι ὅτι ἐν μέσῳ
laqueoꝝ ptranſis: τ ſuper pinacula
παγίδων διαβαίνεις, καὶ ἐπὶ ἐπάλξε
ciuitatis deābulas. Scdm
ων πόλεως περιπατεῖς. Κατὰ τὴν
virtutē tuā conīecta de ꝓximo: τ cū
ἰσχύν σου στόχασαι τοῦ πλησίον, καὶ με
ſapiētib⁹ ꝯſiliū fac: cū prudētib⁹ ſit
τὰ σοφῶν βουλεύου, μετὰ συνετῶν ἔστω
diſputatio tua: τ oīs narratio
ὁ διαλογισμός σου, καὶ πᾶσα διήγησις
tua in lege altiſſimi. Viri iuſti
σου ἐν νόμῳ ὑψίστου. Ἄνδρες δίκαιοι
ſint cōuiue tui: τ in timore
ἔστωσαν σύνδειπνοί σου, καὶ ἐν φόβῳ
dñi ſit gloriatio tua. In ma-
κυρίου ἔστω τὸ καύχημά σου. Ἐν χει
nu artificū opus laudabit: τ
ρὶ τεχνιτῶν ἔργον ἐπαινεθήσεται, καὶ
princeps populi ſapiēs in ſmone ſuo.
ὁ ἡγούμενος λαοῦ σοφὸς ἐν λόγῳ αὐτοῦ.
Terribilis in ciuitate ſua homo liguoſus
Φοβερὸς ἐν πόλει αὐτοῦ ἀνὴρ γλωσσώδης,
τ petulās in verbo ſuo odio erit.
καὶ ὁ προπετὴς ἐν λόγῳ αὐτοῦ μισηθήσεται.

Iudex ſapiēs docet
Κριτὴς σοφὸς παιδεύει τὸν C.10.
ppl'm ſuū: τ ꝑncipatus prudētis ꝑten
λαὸν αὐτοῦ, καὶ ἡγεμονία συνετοῦ τεταγ
ſus erit. ſm iudicē ppli:
μένη ἔσται. κατὰ τὸν κριτὴν τοῦ λαοῦ,
ſic τ miniſtri eius. τ ſm
οὕτως καὶ οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ. καὶ κατὰ
gubernatorē ciuitatis: oēs
τὸν ἡγούμενον τῆς πόλεως, πάντες οἱ
inhabitātes eā. Rex inſi
κατοικοῦντες αὐτήν. Βασιλεὺς ἀπαί
piēs ꝑdet ppl'm ſuū: τ ciui
δευτος ἀπολεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πό
tas habitabit in intellectu potentū.
λις οἰκισθήσεται ἐν συνέσει δυναστῶν.
In manu dñi poteſtas terre: τ
Ἐν χειρὶ κυρίου ἡ ἐξουσία τῆς γῆς, καὶ

ne forte declinet cor tuum in illā: & ſanguine tuo labaris in perditionē. Ne derelinquas amicum antiquū: nouus eīn non erit ſimilis illi. Vinum nouū amic⁹ nouus. Veteraſcat: & cum ſuauitate bibas illud. Non zeles gloriā et opes peccatoris: nō enim ſcis que futura ſit illi⁹ ſubuerſio. Non placeat tibi iniuria iniuſtorum: ſciens quoniā vſq̄ ad inferos non placebit impius. Longe abeſto ab homine poteſtatē habente occidendi et non ſuſpicaberis timorem mortis. Et ſi acceſſeris ad illū noli aliquid committere: ne forte auferat vitam tuā. Cōmunionem mortis ſcito quoniā in medio laqueorum ingredieris: & ſuper dolentium arma ambulabis. Secundū virtutem tuā caue te a proximo tuo: & cū ſapientibus & prudentibus tracta. Viri iuſti ſint tibi cōuiue: & in timore dei ſit tibi gloriatio: et in ſenſu ſit tibi cogitatus dei: et omnis enarratio tua in ꝓceptis altiſſimi. In manu artificū opa laudabuntur: & principes populi in ſapientia ſermonis ſui: in ſenſu vero ſeniorū verbum. Terribilis eſt in ciuitate ſua homo liguoſus: & temerari⁹ ī verbo ſuo: odibilis erit. Ca.x.

Iudex ſapiēs iudicabit populū ſuū: et principatus ſenſati ſtabilis erit. Secundū iudicem populi ſic & miniſtri eius: et qualis rector eſt ciuitatis: tales & inhabitantes in ea. Rex inſipiēs perdet populū ſuum: & ciuitates inhabitabuntur per ſenſū prudentiū. In manu dei poteſtas terre: & execrabilis omnis iniq̄tas gentiū: et vtilē rectorē ſuſcitabit in tēpus ſuper illam. In manu dei poteſtas hominis: & ſup faciē ſcribe imponet honorē ſuū. Oīs iniurie ꝓximi ne memineris: & nihil agas in opibus iniurie. Odibilis corā deo eſt & hoībus ſupbia: & execrabilis oīs iniquitas gentiū. Regnū a gente in gentē transfertur ꝓpter iniuſticias & iniurias et cōtumelias ac diuerſos dolos. Auaro autē nihil eſt ſceleſtius. Quid ſuperbis terra & cinis? Nihil eſt iniqui⁹ q̄ amare pecuniā. Hic enim & animā ſuam venalē habet: qm̄ in vita ſua proiecit intima ſua. Oīs potētatus breuis vita: lāguor ꝓlixior grauat medicū. Breuē languorem precidit medic⁹: ſicut & rex hodie eſt: et cras morietur. Cum enim morietur homo: hereditabit ſerpētes et beſtias & vermes. Initiū ſuperbie hoīs apoſtatare a deo. qm̄ ab eo qui fecit illū receſſit cor eius: qm̄ initiū oīs peccati eſt ſupbia. Qui tenuerit illā adimplebitur maledictis: & ſubuertet eū in finem. Propterea exhonorauit dñs cōuent⁹ malorū: et deſtruxit eos vſq̄ in finē. Sedes ducū ſupborū deſtruxit de⁹: & ſedere fecit mites ꝓ eis. Radices gētiū ſupbarū arefecit de⁹: & plātauit humiles ex ipſis gētib⁹. Terras gētiū euertit dñs: & ꝑdidit eas vſq̄ in fundamentū. Arefecit de⁹ ex ipſis & diſꝑdidit eos: et ceſſare fecit memoriā eorū a terra. Memoriā ſuperborū ꝑdidit deus: & reliq̄t memoriā humiliū ſenſu. Nō eſt creata hominibus ſuperbia

vtilē ſuſcitabit ad tp̄s ſup eā.
τὸν χρήσιμον ἐγερεῖ εἰς καιρὸν ἐπ᾽ αὐτῆς.
C
in manu dñi felicitas hoīs τ faciei
ἐν χειρὶ κυρίου εὐοδία ἀνδρὸς καὶ προσώ
ſcribe imponet gloriā ſuā.
πῳ γραμματέως ἐπιθήσει δόξαν αὐτοῦ.
In omni iniuria: ne iraſcaris
Ἐπὶ παντὶ ἀδικήματι, μὴ μηνίσῃς τῷ
ꝓximo: τ ne facias q̄ppiā in opib⁹
πλησίον, καὶ μὴ πρᾶσσε μηδὲν ἐν ἔργοις
iniurie. Odibilis corā dño τ hoī
ὕβρεως. Μισητὴ ἔναντι κυρίου καὶ ἀν
bus ſuperbia: τ ex ambob⁹
θρώπων ὑπερηφανία, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων
D
error iniuſticie. Regnū de gē
πλημμέλεια ἀδικίας. Βασιλεία ἀπὸ ἔ
te. in gentē trāſfertur. ꝓpt iniuſticias
θνους εἰς ἔθνος μετάγεται. διὰ ἀδικίας
τ iniurias τ opes doloſas: qd ſu-
καὶ ὕβρεις καὶ χρήματα δόλια, τί ὑπε
perbit terra τ cinis? Auaro
ρηφανεύεται γῆ καὶ σποδός; Φιλαργύρου
quidē.n.nihil iniquius. hic eīn τ
5.re.3.a.
μὲν γὰρ οὐδὲν ἀνομώτερον. οὗτος γὰρ καὶ
ſuā aīam venalē facit. qm̄
τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔκπρακτον ποιεῖ. ὅτι
in vita ſua ꝓiecit intima ſua.
ἐν ζωῇ αὐτοῦ ἔρριψαν τὰ ἐντόσθια αὐτοῦ.
longū morbū incidit medic⁹: τ
μακρὸν ἀρρώστημα κόπτει ἰατρός, καὶ
rex hodie: τ cras morie
βασιλεὺς σήμερον, καὶ αὔριον τελευτή
A
tur. Cū eīn moriat homo:
σει. Ἐν γὰρ τῷ ἀποθανεῖν ἄνθρωπον,
hereditabit ſerpētes τ beſtias: τ
κληρονομήσει ἑρπετὰ καὶ θηρία, καὶ
vermes. Initiū ſuperbie: ho
σκώληκας. Ἀρχὴ ὑπερηφανίας, ἀν
minis recedentis a dño: τ
θρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ κυρίου, καὶ
ab eo q̄ fecit illū receſſit
Re.19
ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπέστη ἡ
cor eius. Qm̄ initiū peccati
καρδία αὐτοῦ. Ὅτι ἀρχὴ ἁμαρτίας
ſuperbia: τ q̄ tenuerit illā iniu
ὑπερηφανία, καὶ ὁ κρατῶν αὐτῆς ἐξυ-
riabit abominationē: τ ſubuerte
B
βρίσει βδέλυγμα, καὶ καταστραφή-
tur in finē. ꝓpt hoc exhonora
σεται εἰς τέλος. διὰ τοῦτο παρεδόξα
uit dñs inductiones τ ſubuer
σε κύριος τὰς ἐπαγωγὰς καὶ κατέστρε
tit in finē illos. Sedes im
ψεν εἰς τέλος αὐτούς. Θρόνους ἀρ-
perantiū deſtruxit dñs: τ ſedere fecit
χόντων καθεῖλεν ὁ κύριος, καὶ ἐκάθισε
mites pro eis intus. radices gētiū
πραεῖς ἀντ᾽ αὐτῶν ἔνδοθεν. ῥίζας ἐθνῶν
ſuperbaꝝ abſtulit dñs: τ plātā
ὑπερηφάνων ἐξεῖλε κύριος, καὶ ἐφύτευ
uit pro illis in gloria humiles. Regiones
σεν ἀντ᾽ αὐτῶν ἐν δόξῃ ταπεινούς. Χώρας
gētiū ſubuertit dñs: τ perdidit
C
ἐθνῶν κατέστρεψε κύριος, καὶ ἀπώλεσεν
eas vſq̄ ad fundamēta terre. abſtulit ex eis
αὐτὰς ἕως θεμελίων γῆς. ἐξῆρεν ἐξ αὐ-
τ ꝑdidit eos: τ ceſſare
τῶν καὶ ἀπώλεσεν αὐτούς, καὶ κατέ
fecit a terra memoriā eoꝝ.
παυσεν ἀπὸ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.
Nō creata eſt hoībus ſuperbia:
Οὐκ ἔκτισται ἀνθρώποις ὑπερηφανία,

neq̄ ira furoris gñationib⁹ mulieꝝ.
οὐδὲ ὀργὴ θυμοῦ γεννήμασι γυναικῶν.
ſemē ſecuritatis q̄ timēt domi
σπέρμα ἀσφαλείας οἱ φοβούμενοι κύ-
nū: τ ꝑtioſa plāta q̄ diligunt
ριον, καὶ ἔντιμον φύτευμα οἱ ἀγαπῶν
illū. Semē ignominie q̄
τες αὐτόν. Σπέρμα ἀτιμίας οἱ μὴ
nō attendunt legi: ſemē erro
προσέχοντες τῷ νόμῳ, σπέρμα πλα
D
ris q̄ traſgrediunt mādata.
νήσεως οἱ παραβαίνοντες ἐντολάς.
puer. 17.a. puer. 21.b. Infra. 19.b.
In medio fratrū rector illoꝝ
Ἐν μέσῳ ἀδελφῶν ὁ ἡγούμενος αὐτῶν
honoratus: τ q̄ timent dñm in
ἔντιμος, καὶ οἱ φοβούμενοι κύριον ἐν
oculis illius. Ante finē initiū
ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ. Πρὸ λήξεως ἀρχὴ
timor dñi: abiectio aūt ꝑncipatus obdu
φόβος κυρίου, ἐκβολὴ δὲ ἀρχῆς σκλη-
ratio τ ſuperbia. diues τ
ρυσμὸς καὶ ὑπερηφανία. πλούσιος καὶ
honoratus τ pauper gl'iatio eoꝝ
ἔνδοξος καὶ πτωχὸς τὸ καύχημα αὐτῶν
timor dñi. Nō iuſtū inhonorare
φόβος κυρίου. Οὐ δίκαιον ἀτιμάσαι
pauperē itelligentē: τ nō decet hono
πτωχὸν συνετόν, καὶ οὐ καθήκει δοξά
rare viꝝ pctōrem. Magnates
σαι ἄνδρα ἁμαρτωλόν. Μεγιστᾶνες
τ iudices τ potentes honorabunt:
καὶ κριταὶ καὶ δυνάσται δοξασθήσονται,
τ nō eſt aliq̄s eoꝝ maior ti-
καὶ οὐκ ἔστι τίς αὐτῶν μείζων τοῦ φο
A
mente dñm. Seruo prudēti
βουμένου τὸν κύριον. Οἰκέτῃ συνετῷ
liberi ſeruient: τ vir ſa
ἐλεύθεροι λειτουργήσουσι, καὶ ἀνὴρ ἐπι
piens nō murmurabit correptus. ne
στήμων οὐ γογγύσει παιδευόμενος. μὴ
velis videri ſapiēs in faciēdo opus tuū: τ ne
σοφίζου ποιῆσαι τὸ ἔργον σου, καὶ μὴ
extollas te in tp̄e anguſtie tue.
δοξάζου ἐν καιρῷ στενοχωρίας σου.
Melius .n. q̄ operat τ abun
Κρεῖσσον γὰρ ὁ ἐργαζόμενος καὶ περισ
puer. 18.c.
dat in oībus: q̄ q̄ gl'iat τ
σεύων ἐν πᾶσιν, ἢ ὁ δοξαζόμενος καὶ
eget pane. Fili in māſuetudīe
ἀπορῶν ἄρτου. Τέκνον ἐν πραΰτητι
tua honora aīam tuā: τ da
σου δόξασον τὴν ψυχήν σου, καὶ δὸς
B
illi honorē ſm dignitatē eius.
αὐτῇ τιμὴν κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῆς.
Peccantē in aīam ſu-
Τὸν ἁμαρτάνοντα εἰς τὴν ψυχὴν αὐ-
am q̄s iuſtificabit? τ q̄s honorabit
τοῦ τίς δικαιώσει; καὶ τίς δοξάσει
inhonorantē vitā ſuā? Pau
τὸν ἀτιμάζοντα τὴν ζωὴν αὐτοῦ; Πτω
per honorat ꝓpt ſcientiā ſuā: τ
χὸς δοξάζεται δι᾽ ἐπιστήμην αὐτοῦ, καὶ
diues honorat ꝓpt diuitias
πλούσιος δοξάζεται διὰ τὸν πλοῦτον
ſuas: q̄ eſt honoratus in paupertate: τ
αὐτοῦ. ὁ δεδοξασμένος ἐν πτωχείᾳ, καὶ
in diuitijs quāto magis?
ἐν πλούτῳ ποσαχῶς; Ca.11.

Sapia humilis exaltabit ca-
Σοφία ταπεινοῦ ἀνυψώσει κεφα
put illius: τ in medio magnatū col-
λὴν αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ μεγιστάνων κα

nec iracundia nationi mulierum. Semē hominum honorabitur hoc quod timet deum. ſemē autem hoc exhonorabitur quod preterit mandata domini. In medio fratrum rector illorum in honore: & qui timent dñm erūt in oculis illi⁹. Gloria diuitū honoratorum: & pauperum timor dei eſt. Nō deſpicere hominē iuſtum pauperem: et non magnificare virum peccatorem diuitem. Magnus eſt iudex: & potens eſt in honore: & nō eſt maior illo qui timet deū. Seruo ſenſato liberi ſeruient: & vir prudens & diſciplinatus non murmurabit correptus: & inſcius nō honorabitur. Noli extollere te in faciēdo opere tuo: et noli cunctari in tēpore anguſtie. Melior eſt qui operatur & abundat in omnibus: q̄ qui gloriatur & eget pane. Fili in manſuetudine ſerua animam tuā: & da illi honorem ſecundum meritum ſuum. Peccantem in animam ſuā quis iuſtificabit? Et quis honorificabit exhonorantem animā ſuam? Pauper gloriatur per diſciplinā & timorem ſuū: & eſt homo qui honorificatur propter ſubſtantiam ſuam. Qui autē gloriatur in paupertate: q̄tomagis in ſubſtātia. Et qui gloriatur in ſubſtantia: paupertatē vereatur.

Capitulum vndecimum.

Sapiētia humiliati exaltabit caput illius: et in medio magnatorum cōſedere illum faciet. Non laudes virū in ſpecie ſua: neq̄ ſpernas hominem in viſu ſuo: breuis in volatilibus apis: & initiū dulcoris habet fructus illius. In veſtitu ne glorieris vnq̄: neq̄ in die honoris tui extollaris. Quoniam mirabilia opa altiſſimi ſolius: et glorioſa & abſcōſa & inuiſa opa illius. Multi tyranni ſederunt in throno: & inſuſpicabilis portauit diadema. Multi potētes oppreſſi ſunt valde: & glorioſi traditi ſunt in manus alterorum. Priuſq̄ interroges ne vituperes quenq̄: & cum interrogaueris: corripe iuſte. Priuſq̄ audias ne reſpondeas verbum: & in medio ſeniorū ne adiicias loqui. De ea re que te non moleſtat ne certeris: & ī iudicio peccātium ne conſiſtas. Fili ne in multis ſint actus tui: & ſi diues fueris non eris immunis a delicto. Si enim ſecutus fueris non apprehēdes: & non effugies ſi precurreris. Eſt homo laborans & feſtinās & dolens impius: & tanto magis non abundabit. Eſt homo marcidus egens recuperatione: plus deficiens virtute & abundans paupertate: & oculus dei reſpexit illum in bono & erexit eū ab humilitate ipſius: & exaltauit caput eius: & mirati ſunt in illo multi & honorauerunt deū. Bona & mala: vita et mors: paupertas & honeſtas a deo ſunt. Sapientia diſciplina & ſcientia legis apud dominum: dilectio et vie bonorum apud ipſum. Error & tenebre peccatoribus concreata ſunt: qui autem exultant in malis conſeneſcunt in malo. Datio dei permanet iuſtis: ooooooooooo

locabit eum. Ne laudes viꝝ in ſpecie
θίσει αὐτόν. Μὴ αἰνέσῃς ἄνδρα ἐν κάλλει
ſua: τ ne abomineris hoīem in viſu
αὐτοῦ, καὶ μὴ βδελύξῃ ἄνθρωπον ἐν ὁράσει
ſuo. breuis in volatilibus apis:
αὐτοῦ. μικρὰ ἐν πετεινοῖς ἡ μέλισσα,
τ ꝑncipat⁹ dulcoꝝ fruct⁹ eius.
καὶ ἀρχὴ γλυκασμάτων ὁ καρπὸς αὐτῆς.
In indumēto veſtimētoꝝ ne gl'ieris: τ
Ἐν περιβολῇ ἱματίων μὴ καυχήσῃ, καὶ
in die gl'ie ne extollaris: qm̄ mirabilia
ἐν ἡμέρᾳ δόξης μὴ ἐπαίρου, ὅτι θαυμαστὰ
opa dñi ſunt: τ oculta opa
τὰ ἔργα κυρίου ἐστί, καὶ κρυπτὰ τὰ ἔργα
eius hoīb⁹. multi tyrāni ſederunt ſup
αὐτοῦ ἀνθρώποις. πολλοὶ τύραννοι ἐκάθισαν ἐπ᾽
pauimēta: at inſuſpicat⁹ tulit diade
ἐδάφους, ὁ δὲ ἀνυπονόητος ἐφόρεσε διάδη
ma. Multi potentes inhonorati ſūt val-
μα. Πολλοὶ δυνάσται ἠτιμάσθησαν σφό
de: τ gl'ioſi traditi ſunt in man⁹
δρα, καὶ ἔνδοξοι παρεδόθησαν εἰς χεῖρας
alioꝝ. priuſq̄ exquiras: ne accuſes: itellige
ἑτέρων. πρὶν ἢ ἐξετάσῃς, μὴ μέμψη, νόησον
primū τ tūc reprehēde. priuſq̄ audi
πρῶτον καὶ τότε ἐπιτίμα. πρὶν ἢ ἀκοῦ-
as: ne reſpōdeas: τ in medio ſmonū ne
σαι, μὴ ἀποκρίνου, καὶ ἐν μέσῳ λόγων μὴ
iteriicias verbū. De re
παρέμβαλλε ῥῆμα. Περὶ πράγματος
q̄ nō eſt ad te: ne certes: τ in iudicio pec-
οὗ οὐκ ἔστι σοι, μὴ ἔριζε, καὶ ἐν κρίσει ἁμαρ
catoꝝ ne ꝓſideas. Fili nō erga
τωλῶν μὴ συνέδρευε. Τέκνον μὴ περὶ
multa ſint actus tui: ſi eīn
πολλὰ ἔστωσαν αἱ πράξεις σου, ἐὰν γὰρ
replet⁹ fueris nō eris īnocēs: τ ſi ſecut⁹ fueris:
πληθύνῃς οὐκ ἀθωωθήσῃ, καὶ ἐὰν διώκῃς,
nō apprehēdes: τ nō effugies au
οὐ μὴ καταλάβῃς, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγῃς δια
fugiēs. Eſt laborās τ opās: τ feſtinās:
δράς. Ἔστι κοπιῶν καὶ πονῶν καὶ σπεύδων,
τ tanto magis eget. eſt piger
καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὑστερεῖται. ἔστι νωθρὸς
egēs auxilio: deficiēs vītute τ
προσδεόμενος ἀντιλήψεως, ὑστερῶν ἰσχύϊ καὶ
abundās paupertate: τ oculus dñi
περισσεύων πτωχείᾳ, καὶ ὀφθαλμὸς κυ
reſpexit illū in bona: τ erexit
ἐπέβλεψεν αὐτῷ εἰς ἀγαθά, καὶ ἀνώρθω
eū de humilitate ipſius. Et exal
σεν αὐτὸν ἐκ ταπεινώσεως αὐτοῦ. Καὶ ἀνύ
tauit caput eius a ꝯtritione:
ψωσε κεφαλὴν αὐτοῦ ἀπὸ συντριβῆς,
τ mirati ſunt in illo multi q̄ vide-
καὶ ἐθαύμασαν ἐπ᾽ αὐτῷ πολλοὶ θεωρή-
derūt. Bona τ mala: vita τ mors
σαντες. Ἀγαθὰ καὶ κακά, ζωὴ καὶ θά
paupertas τ diuitie a do
νατος, πτωχεία καὶ πλοῦτος παρὰ κυ
mino ſunt. ſapia τ ſciētia τ cogni
ρίου ἐστί. σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ γνῶ
tio legis a dño. dilectio
σις νόμου παρὰ κυρίου. Ἀγάπησις
τ vie bonoꝝ opeꝝ ab ipo ſunt.
καὶ ὁδοὶ καλῶν ἔργων παρ᾽ αὐτοῦ εἰσι.
Error τ tenebre pctōribus ꝯcrea-
Πλάνη καὶ σκότος ἁμαρτωλοῖς συνέ
ta ſunt: at exultātibus in malis
κτισται, τοῖς δὲ γαυριῶσιν ἐπὶ κακὰ
ꝯſeneſcit malitia. Datio dñi ꝑmanet
συγγηρᾷ κακία. Δόσις κυρίου παραμένει

religioſis: τ bñplacitũ ei⁹ pſperat
εὐσεβέσι, καὶ ἡ εὐδοκία αὐτοῦ εὐοδοῖ
in ſeculũ. Eſt ꝗ locupletat ab atté
εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐστι πλουτῶν ἀπὸ προ
tione τ parſimonia ſua: τ hec
σοχῆς καὶ σφιγγίας αὐτοῦ, καὶ αὕτη
pars ei⁹ a mercede illius.
ἡ μερὶς αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.
In eo ꝙ dicit ipſe inueni requiẽ: τ
Ἐν τῷ εἰπεῖν αὐτὸν εὗρον ἀνάπαυσιν, καὶ
nũc mãducabo a bonis meis aſ
νῦν φάγωμαι ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν μου ἀ
ſidue. Et nõ nouit qđ tp̄s
διαλείπτως. Καὶ οὐκ οἶδε τίς καιρὸς
preteribit tp̄m: τ relinquet
παρελεύσεται αὐτόν, καὶ καταλείψει
illa alijs τ morief. Sta
αὐτὰ ἑτέροις καὶ ἀποθανεῖται. Στῆθι
in teſtamẽto tuo τ colloq̄re in illo: τ
ἐν διαθήκῃ σου καὶ ὁμίλει ἐν αὐτῷ, καὶ
in ope tuo veteraſce. ne mire
ἐν τῷ ἔργῳ σου παλαιώθητι. μὴ θαύμα
ris i operib⁹ pctõris: cõfide ãt i do
ζε ἐν ἔργοις ἁμαρτωλοῦ, πίστευε δὲ κυ
mino τ pmane in labore tuo. qm̃ le
ρίῳ καὶ ἔμμενε τῷ πόνῳ σου. ὅτι κοῦ
ue in oculis dñi velociter repẽte
φον ἐν ὀφθαλμοῖς κῦ διὰ τάχους ἐξάπινα
ditare pauperẽ. Bñdictio dñi
πλουτίσαι πένητα. Εὐλογία κυρίου
in mercede pij: τ in hora veloci
ἐν μισθῷ εὐσεβοῦς, καὶ ἐν ὥρᾳ ταχινῇ
germinat bñdictionẽ ei⁹. ne dixeris
ἀναθάλλει εὐλογίαν αὐτοῦ. μὴ εἴπῃς
ꝗ eſt mihi neceſſitas cõplacẽtie: τ a quo
τίς ἐστί μου χρεία ἀρεσκείας, καὶ τίνι
ex nũc erũt mihi bona? Ne
ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσαι μοι τὰ ἀγαθά; Μὴ
dicas: ſufficiẽtia mihi ſũt: τ multa mihi
εἴπῃς, αὐτάρκη μοι ἐστί, καὶ πολλά μοι
q̄ habeo: τ qđ ex nũc mali
ἃ ἔχω, καὶ τί ἀπὸ τοῦ νῦν κακωθή
habebo in vita? in die bonoꝝ obliuio
σομαι ἐν ζωῇ; ἐν ἡμέρᾳ ἀγαθῶν ἀμνησία
maloꝝ: τ in die maloꝝ nõ recordabi
κακῶν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν οὐ μνησθήσε
tur bonoꝝ. Qm̃ leue corã dño
ται ἀγαθῶν. Ὅτι κοῦφον ἔναντι κυρίου
in die obitus reddere homini
ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς ἀποδοῦναι ἀνθρώπῳ
ſm̃ opa ei⁹. Malicia hore obli
κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Κάκωσις ὥρας ἐπι
uionẽ facit delitiaꝝ: τ cõſumationẽ
λησμονὴν ποιεῖ τρυφῆς, καὶ συντέλειαν
hois reuelatio opeꝝ illi⁹.
ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ.
Ante mortẽ ne dicas btm̃ aliquẽ:
Πρὸ τελευτῆς μὴ μακάριζε μηδένα,
τ in filijs ſuis cognoſcef vir.
καὶ ἐν τέκνοις αὐτοῦ γνωσθήσεται ἀνήρ.
nõ oẽm hoiem inducas in
μὴ πάντα ἄνθρωπον εἴσαγε εἰς τὸν
domũ tuã: multe enĩ inſidie dola
οἶκόν σου, πολλὰ γὰρ τὰ ἔνεδρα τοῦ δια
boli. Perdix capta in cauea:
βόλου. Πέρδιξ θηρευτὴς ἐν καρτάλλῳ,
ſic cor ſuperbi: τ vt pſpe
οὕτως καρδία ὑπερηφάνου, καὶ ὡς κατά
ctor aſcendẽs ad caſum. Nã
σκοπος ἐπιβὰς ἐπὶ πτῶσιν. Τὰ γὰρ
bona in mala conuertẽs inſidiaf:
ἀγαθὰ εἰς κακὰ μεταστρέφων ἐνεδρεύει,

& profectus illius ſucceſſus habebit in eternũ. Eſt qui locupletatur parce agẽdo: & hec eſt pars mercedis illius in eo ꝙ dicit: inueni requiẽ mihi: & nũc manducabo de bonis meis ſolus: & neſcit ꝙ tp̄s ꝑtereat illũ: & mors appropinquet & relinq̃t oĩa aliis: & moriatur. Sta in teſtamento tuo: & in illo colloquere: & i opere mandatorum tuoruꝫ veteraſce. Ne manſeris in operibus pctõrũ. Cõfide aũt in deo & mane in loco tuo. Facile eſt enĩ in oculis dei ſubito honeſtare pauperẽ. Bñdictio dei in mercedẽ iuſti feſtinat: & in honore veloci ꝓceſſus illius fructificat. Ne dicas. qđ eſt mihi op⁹: & que erunt mihi ex hoc bona? Ne dicas. Sufficiens mihi ſum: & quid ex hoc peſſimabor? In die bonorũ ne ĩmemor ſis malorum: & in die malorum ne ĩmemor ſis bonorum: qm̃ facile eſt coram deo in die obit⁹ retribuere vnicuiq; ſecũdum vias ſuas. Malitia hore obliuionẽ facit luxurie magne: & in fine hominis denudatio operũ illius. Ante mortẽ ne laudes hominem quẽq̃: qm̃ in filiis ſuis agnoſcitur vir. Non oẽm hoiem inducas in domũ tuam: multe enim ſunt inſidie doloſi. Sicut. n. eructant precordia fetentium: & ſicut pdix inducitur i caueã: & vt caprea in laqueũ: ſic & cor ſuperborum: & ſicut ꝓſpector vidẽs caſum proximi ſui. Bona eniꝫ in mala cõuertens inſidiatur: & in electis imponet maculam. A ſcintilla enim vna augetur ignis & ab vno doloſo augetur ſanguis: homo vero peccator ſanguini inſidiatur. Attende tibi a peſtifero. fabricat enim mala: ne forte iducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum. Admitte ad te alienigenam: & ſubuertet te in turbine: & abalienabit te a viis ꝓpriis.

Capitulum. 12

SI bñfeceris ſcito cui feceris: & erit gratia in bonis tuis multa. Benefac iuſto & inuenies retributioneꝫ magnã: & ſi non ab ipſo certe a domino. Non ẽ enim ei bene qui aſſiduus eſt in malis: & elemoſynas non danti: quoniam & altiſſimus odio habet peccatores: & miſertus eſt penitentibus. Da miſericordiam: & ne ſuſcipias peccatoreꝫ: & impiis & peccatoribus reddet vindictam: cuſtodiens eos in diem vindicte. Da bono & non receperis peccatorem. Benefac humili: & non dederis impio. Prohibe panes illi dare ne in ipſis potentior te ſit. Nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis quecunq; fecerit illi: quoniam & altiſimus odio habet peccatores: & impiis reddet vidictam. Non agnoſcetur in bonis amicus: et non abſcondetur in malis inimicus. In bonis viri inimici illius: in triſticia et in malitia illius amicus agnitus eſt. Non credas inimico tuo in eternum. Sicut enim eramẽtũ eruginat neq̃tia illi⁹. Et ſi hũiliatus vadat curu⁹: abiice animũ tuũ: et

τ in electis imponet maculã.
καὶ ἐν τοῖς αἱρετικοῖς ἐπιθήσει μῶμον.
Ab ſcintilla parua augef pru
Ἀπὸ σπινθῆρος μικρᾶς πληθύνεται ἀν
na: τ homo peccator ad
θρακία, καὶ ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς εἰς
ſanguinẽ inſidiaf: attende a malefa
αἷμα ἐνεδρεύει, πρόσεχε ἀπὸ κακούρ
ctore: praua enĩ fabricat: ne forte
γου, πονηρὰ γὰρ τεκταίνεται, μήποτε
det tibi maculã in ſeculũ. Inhabi
δῷ σοι μῶμον εἰς τὸν αἰῶνα. Ἐνοίκι
tare fac pegrinũ τ ꝑuertet te in turba
σον ἀλλότριον καὶ διαστρέψει σε ἐν ταρα
tione: τ abalienabit te a
χῇ, καὶ ἀπαλλοτριώσει σε ἐκ τῶν
ꝓprijs tuis.
ἰδίων σου. Ca. 12.

SI bene feceris: ſcito cui facis:
Ἐὰν εὖ ποιῇς, γνῶθι τίνι ποιεῖς,
τ erit gr̃a bonis tuis. Bene
καὶ ἔσαι χάρις τοῖς ἀγαθοῖς σου. Εὖ
fac pio: τ inuenies retributionẽ: τ ſi nõ ab ipſo: at ab
ποίησον εὐσεβῆ, καὶ εὑρήσεις ἀνταπό
δομα, καὶ εἰ μὴ παρ᾽ αὐτοῦ, ἀλλὰ παρὰ
altiſſimo. Nõ erũt bona ei ꝗ aſſiduꝰ eſt ad mala: τ elemoſynã nõ
τοῦ ὑψίστου. Οὐκ ἔσαι ἀγαθὰ τῷ ἐνδελε
χίζοντι εἰς κακά, καὶ τῷ ἐλεημοσύνην μὴ
ſeparanti. da pio: τ ne
χαριζομένῳ. δός τῷ εὐσεβεῖ, καὶ μὴ
ſuſcipias peccatorẽ. Bene fac hu
ἀντιλάβῃ ἁμαρτωλοῦ. Εὖ ποίησον τα
mili τ ne dederis impio. phi
πεινῷ καὶ μὴ δῷς ἀσεβεῖ. ἐμπόδι
be panes tuos τ ne dederis ei:
σον τοὺς ἄρτους σου καὶ μὴ δῷς αὐτῷ,
ne in illis te ſuppãmat: du
ἵνα μὴ ἐν αὐτοῖς σε δυναστεύσῃ, δι
plicia enĩ mala inueniet tibi in
πλάσια γὰρ κακὰ εὑρήσει σοι ἐν
oibus bonis q̃cũq; feceris illi.
πᾶσιν ἀγαθοῖς οἷς ἂν ποιῇς αὐτῷ.
Qm̃ τ altiſſimus odio habuit peccatores: τ pijs reddet vi
Ὅτι καὶ ὁ ὕψιστος ἐμίσησεν ἁμαρτω
λούς, καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἀποδώσει ἐκ
dictã. Seruat aũt eos in di
δίκησιν. Φυλάσσει δὲ αὐτοὺς εἰς ἡμέ
em vindicte coꝝ forte. Da
ραν ἐκδικήσεως αὐτῶν κραταιάν. Δός
bono: τ ne ſuſcipias pctõre.
τῷ ἀγαθῷ, καὶ μὴ ἀντιλάβῃ ἁμαρτωλοῦ.
Nõ eijcief in bonis amic⁹:
Οὐκ ἐκβληθήσεται ἐν ἀγαθοῖς ὁ φίλος,
τ nõ abſcondef in malis inimic⁹.
καὶ οὐ κρυβήσεται ἐν κακοῖς ὁ ἐχθρός.
in bonis viri inimici illi⁹ in
ἐν ἀγαθοῖς ἀνδρὸς οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ἐν
triſticia: τ in malis illi⁹ τ ami
λύπῃ, καὶ ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῦ καὶ ὁ φί
cus ſeparabif. Ne credas
λος διαχωρισθήσεται. Μὴ πιστεύσῃς
inimico tuo in ſeculũ: ſicut enĩ
τῷ ἐχθρῷ σου εἰς τὸν αἰῶνα, ὡς γὰρ ὁ
es eruginat: ſic nequitia illi⁹: τ
χαλκὸς ἰοῦται, οὕτως ἡ πονηρία αὐτοῦ, καὶ
ſi humiliat⁹ fuerit τ vadat incurua
ἐὰν ταπεινωθῇ καὶ πορεύηται συγκε
tus: ſuperpone aĩam tuã τ
κυφώς, ἐπίστησον τὴν ψυχήν σου καὶ

C

Infra. 18. c.

D

A

B

C

11. b.

caue ab illo: τ eris ei vt ꝗ
φύλαξαι ἀπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἔσῃ αὐτῷ ὡς ἐκ
abſterſit ſpeculum: τ cognoſces ꝙ nõ
μεμαχὼς ἔσοπτρον, καὶ γνώσῃ ὅτι οὐκ
in finẽ tersit eruginẽ. Ne ſtatuas eũ pe
εἰς τέλος κατίωσε. Μὴ στήσῃς αὐτὸν πα
nes te: ne forte cũ ſubuerterit te ſtet
ρὰ σεαυτῷ, μήποτε καταστρέψας σε στῇ
ſup locũ tuũ. Ne colloces e
ἐπὶ τὸν τόπον σου. Μὴ καθίσῃς αὐ
um a dextris tuis: ne forte querat
τὸν ἐκ δεξιῶν σου, μήποτε ζητήσῃ τὴν
cathedrã tuã accipere: τ in nouiſſis
καθέδραν σου λαβεῖν, καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτων
cognoſcas verba mea: τ in
ἐπιγνώσῃ τοὺς λόγους μου, καὶ ἐπὶ τῶν
ſmonib⁹ meis ſtimuleris. Quis miſe
ῥημάτων μου κατανυγήσῃ. Τίς ἐλεή
bif icãtatoris a ſpẽte morſi: τ omnium
σει ἐπαοιδὸν ὀφιόδηκτον, καὶ πάντας
accedentiũ beſtijs: ſic ei⁹ ꝗ ac
τοὺς προσάγοντας θηρίοις, οὕτως τὸν προ
cedit viro peccatori τ qui
πορευόμενον ἀνδρὶ ἁμαρτωλῷ καὶ συμ
cõmiſcetur in pctis eius.
φυρόμενον ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ.
Per horã tecum pmanebit in ſtatiõe tu
Ὥραν μετὰ σοῦ διαμενεῖ ἐν στάσει δι
ſta: et ſi declinaueris: nõ tolerabit.
καία, καὶ ἐὰν ἐκκλίνῃς, οὐ μὴ καρτερήσῃ.
τ in labijs ſuis indulcabit
καὶ ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ γλυκανεῖ ὁ
inimic⁹: τ in corde ſuo delibera
ἐχθρός, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ βουλεύ
bit ſubuertere te in foueam. In ocu
σεται ἀνατρέψαι σε εἰς βόθρον. Ἐν ὀφ
lis ſuis lachrymabitur: τ ſi inuenerit
θαλμοῖς αὐτοῦ δακρύσει, καὶ ἐὰν εὕρῃ
tp̄s nõ ſatiabitur a ſanguine.
καιρὸν οὐκ ἐμπλησθήσεται ἀφ᾽ αἵματος.
Mala ſi occurrerint tibi: inuenies il
Κακὰ ἐὰν ὑπαντήσῃ σοι, εὑρήσεις αὐ
lũ priorem te illic: τ q̃ſi homo
τὸν πρότερόν σου ἐκεῖ, καὶ ὡς ἄνθρωπος
adiuuãs ſuffodiet calcaneũ tuũ. Ca
βοηθῶν ὑποσχάσει πτέρναν σου. Τὴν κε
put ſuũ mouebit τ plaudet
φαλὴν αὐτοῦ κινήσει καὶ ἐπικροτήσει ταῖς
manib⁹: τ multa ſuſurrabit τ cõmuta
χερσί, καὶ πολλὰ διαψιθυρίσει καὶ ἀλλοιώ
bit vultum ſuum.
σει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ca. 13.

QUi tetigerit picem: inq̃nabitur
Ὁ ἁπτόμενος πίσσης, μολυνθήσεται
in ea: τ kõicans ſupbo ſimilis
ἐν αὐτῇ, καὶ κοινωνῶν ὑπερηφάνῳ ὁμοιωθή
erit illi. Põdus ſup te ne tollas i vita
σεται αὐτῷ. Βάρος ὑπὲρ σὲ μὴ ἄρῃς ἐν ζωῇ
tua: τ fortiori te τ ditiori
σου, καὶ ἰσχυροτέρῳ σου καὶ πλουσιωτέρῳ
te ne cõices. Quid cõicabit olla ad
σου μὴ κοινώνει. Τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς
cacabũ? ipſa impinget: τ ipa cõtere
λέβητα; αὐτὴ προσκρούσει, καὶ αὐτὴ συντρι
tur. Diues iniuriã fecit: τ ipm̃ fre
βήσεται. Πλούσιος ἠδίκησε, καὶ αὐτὸς προσ
mebit. paup iniuriã fecit: τ ipſe
εμβριμήσεται. πτωχὸς ἠδίκηται, καὶ αὐτὸς
minas patietur. Si vtilis fueris:
προσαπειληθήσεται. Ἐὰν χρησιμεύσῃς,
operatur in te: τ ſi egueris: aſſli
ἐργᾶται ἐν σοί, καὶ ἐὰν ὑστερήσῃς, κατα

D

A

B

C

Infra 17. b.

cuſtodi te ab illo. Non ſtatues illum penes te: nec ſedeat ad dexteraꝫ tuam: ne conuerſus ſtet in loco tuo: ne forte cõuerſus in locum tuum inquirat cathedram tuam: & in nouiſſimo cognoſcas verba mea: & in ſermonib⁹ meis ſtimuleris. Quis miſerebitur incantantori a ſerpente percuſſo: & omnibus qui appropiant beſtiis? Sic & q comitatur cũ viro iniquo: & obuolutus eſt in peccatis eius. Vna hora tecum permanebit. Si autẽ declinaueris: non ſupportabit. In labiis ſuis indulcat inimicus: & in corde ſuo inſidiatur vt ſubuertat te ĩ foueam. In oculis ſuis lachrymatur inimicus: & ſi inuenerit tempus non ſatiabitur ſanguine: & ſi incurrerint tibi mala: inuenies eum illic priorem: & quaſi adiuuans ſuffodiet plantas tuas. Caput ſuum mouebit & plaudebit manu: & multa ſuſurrans cõmutabit vultũ ſuum.

Capitulum. 13.

QVi tetigerit picem inquinabitur ab ea: & qui communicauerit ſuperbo induet ſuperbiam. Pondus ſuper ſe tollit qui honeſtiori ſe communicat. Et ditiori te ne ſocius fueris. Quid cõicabit cacabus ad ollam? Qñ enim ſe colliſerint confringetur. Diues iniuſte egit & fremẽbit: pauper autem leſus tacebit. Si largitus fueris aſſumet te: & ſi non habueris derelinquet te. Si habes: conuiuet tecum & euacuabit te: & ipſe non dolebit ſuper te. Si neceſſarius illi fueris: ſupplantabit te: & ſubridẽs ſpẽdabit: narrãs tibi omnia bona & dicet: quid opus eſt tibi? & confundet te in cibis ſuis: donec te exinaniat bis & ter: & in nouiſſimo deridebit te. Poſtea vidẽs derelinquet te: & caput ſuum mouebit ad te. Humiliare deo: & expecta manus eius. Attende ne ſeduct⁹ in ſtulticia humilieris. Noli eſſe humilis in ſapientia tua: ne humiliatus in ſtulticiã ſeducaris. Aduocatus a potẽtiore diſcede: ex hoc enim magis te aduocabit. Ne improb⁹ ſis ne impingaris: & ne longe ſis ab eo: ne eas in obliuionem. Ne retineas ex equo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius. Ex multa enim loquela tẽptabit te: & ſubridens interrogabit te de abſconditis tuis: immitis animus illius conſeruabit verba tua: & non parcet de malitia & de vinculis. Caue tibi & attende diligenter auditui tuo: quoniam cum ſubuerſione tua ambulas. Audiens vero verba illa quaſi in ſomnis vide & vigilabis. Omni vita tua dilige deum: & inuoca illum in ſalute tua. Omne animal diligit ſimile ſibi: ſic & om̃is homo proximum ſibi. Omnis caro ad ſimilem ſibi coniungetur: & omnis homo ſimili ſui ſociabitur. Sicut cõicabit lup⁹ agno aliquãdo: ſic peccator iuſto.

get te. τ ſi habueris: cõuiuet
θλίψει σε. καὶ ἐὰν ἔχῃς, συμβιώσεταί
tecũ: τ exinaniet te: τ ipſe nõ
σοι, καὶ ἀποκενώσει σε, καὶ αὐτὸς οὐ
dolebit. Opus habuit tui: τ de
πονέσει. Χρείαν ἔσχηκέ σου, καὶ ἀπα
cipiet te: τ arridebit tibi:
πλανήσει σε, καὶ προσγελάσεταί σοι,
τ dabit tibi ſpem. loquetur tibi
καὶ δώσει σοι ἐλπίδα. λαλήσει σοι
bona: τ dicet: ꝗ neceſſitas tua? τ
καλά, καὶ ἐρεῖ, τίς ἡ χρεία σου; καὶ
cõfundet te cibis ſuis:
αἰσχυνεῖ σε τοῖς βρώμασιν αὐτοῦ,
donec exinaniat te bis aut ter:
ἕως οὗ ἀποκενώσει σε δὶς ἢ τρίς,
τ i nouiſſimis deridebit te. Et
καὶ ἐπ᾽ ἐσχάτων καταμωκήσεταί σου. Καὶ
poſt hec videbit te: τ relinquet
μετὰ ταῦτα ὄψεταί σε, καὶ καταλείψει
te: τ caput ſuũ mouebit ſup
σε, καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κινήσει ἐπὶ
te. Attende ne decipiaris me
σοί. Πρόσεχε μὴ ἀποπλανηθῇς τῇ δια
te: τ ne humilieris in letitia
νοίᾳ, καὶ μὴ ταπεινωθῇς ἐν εὐφροσύνῃ
cordis tui. Cũ aduocauerit te
καρδίας σου. Προσκαλεσαμένου σε
potens: diſcedens eſto: τ tanto
δυνάστου, ὑποχωρῶν γίνου, καὶ τοσούτῳ
magis te aduocabit repetens.
μᾶλλόν σε προσκαλέσεται πλεονάζων.
ne incidas: vt non expellaris ſine iuditio:
Μὴ ἔμπιπτε, ἵνα μὴ ἀπωσθῇς ἀκρίτως,
τ ne longe diſtes ne obliuiõi tradaris.
καὶ μὴ μακρὰν ἀφίστω ἵνα μὴ ἐπιλησθῇς.
Ne cõtineas alloqui cum eo:
Μὴ ἔπεχε ἰσηγορεῖσθαι μετ᾽ αὐτοῦ,
τ ne credas pluribus verbis
καὶ μὴ πιστεύσῃς τοῖς πλείοσι λόγοις
illius. Ex multa .n. loq̃la tẽ
αὐτοῦ. Ἐκ πολλῆς γὰρ λαλιᾶς πει
ptabit te τ tãq̃ arridens exquiret
ράσει σε, καὶ ὡς προσγελῶν ἐξετάσει τὰ
occulta tua. Immiſericors ꝗ nõ cõſeruat ſmo
κρυπτά σου. Ἀνελεήμων ὁ μὴ συντηρῶν λό
nes: τ non parcet de malitia
γους, καὶ οὐ μὴ φείσεται περὶ κακώσε
tua τ vinculis. Caue τ
ώς σου καὶ δεσμῶν. Συντήρησον καὶ
attende vehemẽt ad audiendũ: qm̃
πρόσεχε σφοδρῶς τοῦ ἀκούειν, ὅτι
cum caſu tuo deambulas.
μετὰ τῆς πτώσεώς σου περιπατεῖς.
Audiens hec in ſõno tuo: vigila.
Ἀκούων ταῦτα ἐν ὕπνῳ σου, γρηγόρη
tota vita dilige dñm: τ
σον. πάσῃ ζωῇ ἀγάπα τὸν κύριον, καὶ
inuoca illũ in ſalutem tuam.
ἐπικαλοῦ αὐτὸν εἰς σωτηρίαν σου.
Omne aial diligit ſimile ſibi: τ
Πᾶν ζῶον ἀγαπᾷ τὸ ὅμοιον αὐτῷ, καὶ
ois homo diligit primum
πᾶς ἄνθρωπος ἀγαπᾷ τὸν πλησίον
ſuum. Omnis caro ſcd̃m gen⁹ cõiũ
αὐτοῦ. Πᾶσα σὰρξ κατὰ γένος συνά
gitur: τ ſimili ſui copulabi
γεται, καὶ τῷ ὁμοίῳ αὐτοῦ προσκολλη
tur vir. Quid cõicabit lupus
θήσεται ἀνήρ. Τί κοινωνήσει λύκος
agno: ſic peccator ad piũ.
ἀμνῷ, οὕτως ἁμαρτωλὸς πρὸς εὐσεβῆ.

que pax hyene ad canẽ: τ q̃ pax
τίς εἰρήνη ὑαίνῃ πρὸς κύνα, καὶ τίς εἰρήνη
diuiti ad pauperẽ. Venationes
πλουσίῳ πρὸς πένητα. Κυνηγία
leonum onagri in deſerto: ſic paſcua
λεόντων ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ, οὕτως νομαὶ
diuitum pauperes. abominatio ſuper
πλουσίων πτωχοί. βδέλυγμα ὑπερηφάνῳ
bo ʒum humilitas: ſic execratio
ταπεινότης, οὕτως βδέλυγμα
diuiti pauper. Diues commo-
πλουσίῳ πτωχός. Πλούσιος σαλευόμενος
tus firmatur ab amicis: pauper aũt
στηρίζεται ὑπὸ φίλων, πτωχὸς δὲ
cũ ceciderit expellitur ab amicis.
πεσὼν προσαπωθεῖται ὑπὸ φίλων.
Cũ diues offenderit: multi adiu-
Πλουσίου σφαλέντος, πολλοὶ ἀντιλήπτορες·
tores: locutus eſt arcana τ iuſti
ἐλάλησεν ἀπόρρητα, καὶ ἐδι-
ficauerũt eum. Humilis errauit τ
καίωσαν αὐτόν. Ταπεινὸς ἔσφαλε καὶ
increpauerunt eũ. locutus eſt intel
προσεπετίμησαν αὐτῷ· ἐφθέγξατο σύ-
lectum: τ non datꝰ eſt ei locus.
νεσιν, καὶ οὐκ ἐδόθη αὐτῷ τόπος.
diues locutus eſt: τ omnes ta-
πλούσιος ἐλάλησεν, καὶ πάντες ἐσί-
cuerũt: τ verbũ illius exaltaue
γησαν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ ἀνύψω-
rũt vſq; ad nubes. Pauper locu
σαν ἕως τῶν νεφελῶν. Πτωχὸς ἐλά-
tus eſt: τ dixerũt: qs hic? τ ſi
λησε, καὶ εἶπαν, τίς οὗτος; καὶ ἐὰν
offenderit ſubuertent illum.
προσκόψῃ προσανατρέψουσιν αὐτόν.
Bone diuitie cui nõ adeſt pec
Ἀγαθὸς ὁ πλοῦτος ᾧ μή ἐστιν ἁ-
catum: τ mala paupertas in o-
μαρτία, καὶ πονηρὰ ἡ πτωχεία ἐν στό-
re impii. Cor hois mu-
ματι ἀσεβοῦς. Καρδία ἀνθρώπου ἀλ-
tat faciem illius: ſiue in
λοιοῖ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἐάν τε εἰς
bona, ſiue i mala. τ bonã reddit
ἀγαθὰ ἐάν τε εἰς κακά· καὶ ἀγαθύνει
faciem in delectatiõe cor virens.
πρόσωπον ἐν τέρψει καρδία θάλλουσα.
Veſtigiũ cordis in bonis: vul-
Ἴχνος καρδίας ἐν ἀγαθοῖς, πρόσ-
tus virens: τ inuentio parabolarũ
ωπον ἱλαρόν, καὶ εὕρεσις παραβολῶν
cogitatio cum labore.
διαλογισμὸς μετὰ κόπου. Ca. 14.

Beatus vir q̃ nõ lapſus eſt
Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ὠλίσθησεν
in ore ſuo: τ nõ ſtimulatꝰ ẽ
ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ οὐ κατενύγη
in multitudie peccatorũ. Beatus quẽ
ἐν πλήθει ἁμαρτιῶν. Μακάριος οὗ
nõ cõdemnauit aĩa ſua: τ q̃ non
οὐ κατέγνω ἡ ψυχὴ αὐτοῦ, καὶ ὃς οὐκ
cecidit a ſpe ſua. q̃
ἔπεσεν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ τῆς
in dño. Viro pco non bo-
ἐπὶ κύριον. Ἀνδρὶ μικρολόγῳ οὐ κα-
nũ diuitie: τ viro liuido
λὸς ὁ πλοῦτος, καὶ ἀνδρὶ βασκάνῳ
ad qd pecunie? Qui cõgregat ex
ἱνατί χρήματα; Ὁ συνάγων ἀπὸ τῆς
anima ſua cõgregat aliis: τ in
ψυχῆς αὐτοῦ συνάγει ἄλλοις, καὶ ἐν

Que cõicatio ſancto hõi ad canẽ: aut q̃ pars bona diuiti ad pauperẽ. Venatio leonis onager in eremo: ſic & paſcua diuitum ſunt pauperes. Et ſicut abominatio eſt ſupbo humilitas: ſic & execratio diuitis pauper. Diues cõmotus cõfirmatur ab amicis ſuis: humilis aũt cũ ceciderit expelletur & a notis: diuiti decepto multi recuperatores. Locutꝰ eſt ſuperba: & iuſtificauerũt illũ. Humilis deceptus ẽ: inſup & arguitur. Locutꝰ eſt ſenſate: & non eſt datus ei locus. Diues locutus eſt & omnes tacuerũt: & verbum illius vſq; ad nubes pducent. Paup locutus eſt & dicũt. Quis eſt hic? Et ſi offenderit: ſubuertent illuʒ. Bona eſt ſubſtãtia cui non eſt pctm̃ in conſciẽtia: & nequiſſima paupertas i ore impii. Cor hominis immutat faciem illius ſiue in bona ſiue in mala. Veſtigiũ cordis boni & faciem bonam difficile inuenies: & cũ labore.

Capitulum. 14.

Beatus vir qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo: & non eſt ſtimulatus i triſticia delicti. Felix qui non habuit animi ſui triſticiam: & nõ excidit a ſpe ſua. Viro cupido & tenaci ſine ratiõe ẽ ſubſtantia: & homini liuido ad quid aurũ? Qui aceruat ex animo ſuo iniuſte aliis congregat: & in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi nequã eſt: cui alii bonus erit? Et non iocundabitur in bonis ſuis. Qui ſibi inuidet: nihil eſt illo nequius: & hec redditio eſt malicie illiꝰ. & ſi benefecerit: ignoranter & non volens facit: & in nouiſſimo manifeſtat maliciam ſuam. Nequam eſt oculus liuidi & auertens faciem ſuam & deſpiciens animaʒ ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis non ſatiabitur: donec cõſummat arefaciens animam ſuam. Oculus malus ad mala: & non ſatiabitur pane indigens. & in triſticia erit ſuper menſam ſuam. Filii ſi habes: benefac tecum: & deo dignas oblationes offer. Memor eſto quoniã mors non tardat: & teſtamentum inferorum quia demonſtratum eſt tibi. Teſtamentum enĩ huius mundi morte morietur. Ante mortem benefac amico tuo: & ſecũdũ vires tuas exporrigens da pauperi. Non defrauderis a die bono: & particula bone diei non te pretereat. Nonne aliis relinques dolores & labores tuos? In diuiſione ſortis da & accipe: & iuſtifica animam tuam. Ante obitum tuum operare iuſtitiam: quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum. Omnis caro ſicut fenum veteraſcet: & ſicut foliũ fructificans in arbore viridi. Alia generantur & alia deiiciuntur: ſic generatio carnis & ſanguinis: alia finitur & alia naſcitur. Omne opus corruptibile in fine deficiet: & qui illud operatur ibit cum illo. Et omne opus electum iuſtificabitur: & qui operatur illud honorabitur in illo. Beatus vir qui in ſapientia

bonis eius luxuriabitur alii.
τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ τρυφήσουσιν ἕτεροι.
Nequam ſibi: cui erit bonus? τ
Ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἔσται ἀγαθός; καὶ
nõ letabitur in opibus
οὐκ εὐφρανθήσεται ἐν τοῖς χρήμασιν
ſuis. Inuidente ſibi: non
αὐτοῦ. Τοῦ βασκαίνοντος ἑαυτόν, οὐκ
eſt peior. τ hec redditio
ἔστι πονηρότερος· καὶ τοῦτο ἀνταπόδομα τῆς
malicie illius. Et ſi bene fecerit: nõ
κακίας αὐτοῦ. Καὶ ἐὰν εὖ ποιήσῃ, οὐχ
volẽs facit: τ in nouiſſimo manifeſtabit
ἑκὼν ποιεῖ, καὶ ἐπ' ἐσχάτων ἐκφανεῖ τὴν
maliciã ſuã. Nequã inuidens videre
κακίαν αὐτοῦ. Πονηρὸς ὁ βασκαίνων ἰδεῖν
oculo: auertens faciem τ
ὀφθαλμῷ, ἀποστρέφων πρόσωπον καὶ
deſpiciens aĩas. Auari o-
ὑπερορῶν ψυχάς. Πλεονέκτου ὀφ-
culus non repletur parte: τ iniuſti
θαλμὸς οὐκ ἐμπίπλαται μερίδος, καὶ ἀδι-
tia mali areſacit aiam ſuam.
κία πονηροῦ ἀναξηραίνει ψυχὴν αὐτοῦ.
Oculus malus liuidus in pane
Ὀφθαλμὸς πονηρὸς φθονερὸς ἐπ' ἄρτῳ
τ indigẽs in menſa ſua.
καὶ ἐλλιπὴς ἐπὶ τῆς τραπέζης αὐτοῦ.
Fili q̃modo̧ habueris bñ fac ti
Τέκνον καθὼς ἐὰν ἔχῃς εὖ ποίει σε-
bi: τ oblationes dño digne of-
αυτόν, καὶ προσφορὰς κυρίῳ ἀξίως πρόσ-
fer. Memor eſto q̃m mors nõ tar-
αγε. Μνήσθητι ὅτι θάνατος οὐ χρο-
dabit: τ teſtamẽtũ iferni nõ oſtẽſum eſt
νιεῖ, καὶ διαθήκη ᾅδου οὐχ ὑπεδείχθη
tibi. Ante q̃ tu moriaris: bñ fac
σοι. Πρὶν σε τελευτῆσαι, εὖ ποίει
amico: τ ſcđm virtutẽ tuã porrige:
φίλῳ, καὶ κατὰ τὴν ἰσχύν σου ἔκτεινον,
τ da ei. Ne defraudes a
καὶ δὸς αὐτῷ. Μὴ ἀφυστερήσῃς ἀπὸ
bona die: τ pars deſiderii
ἀγαθῆς ἡμέρας, καὶ μερὶς ἐπιθυμίας
boni ne te pretereat. Nõne alte
ἀγαθῆς μή σε παρελθέτω. Οὐχὶ ἑτέ-
ri relinques dolores tuos: τ
ρῳ καταλείψεις τοὺς πόνους σου, καὶ
labores tuos in diuiſiones ſortis?
τοὺς κόπους σου εἰς διαιρέσεις κλήρου;
Da τ accipe τ ſctifica aiam
Δὸς καὶ λάβε καὶ ἁγίασον τὴν ψυχήν
tuam: q̃m nõ eſt in iferno q̃rere ci-
σου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν ᾅδου ζητῆσαι τρο-
bum. Omnis caro vt veſtis vetera
φήν. Πᾶσα σὰρξ ὡς ἱμάτιον παλαι-
ſcit: nã teſtamẽtũ qd a ſeculo morte
οῦται, ἡ γὰρ διαθήκη ἀπ' αἰῶνος θανάτῳ
morietur. Sicut folium germinãs in ar-
ἀποθανῇ. Ὡς φύλλον θάλλον ἐπὶ δέν-
bore denſo: alia qđẽ decidit alia
δρου δασέος, τὰ μὲν καταβάλλει, ἄλλα
aũt pducit: ſic τ gñatio carnis τ ſan-
δὲ φύει, οὕτως καὶ γενεὰ σαρκὸς καὶ αἵ-
guinis: alia qđẽ finitur: alia aũt gigni
ματος, ἡ μὲν τελευτᾷ, ἑτέρα δὲ γεννᾶ-
tur. Omne opus putridum deficit:
ται. Πᾶν ἔργον σηπόμενον ἐκλείπει,
τ operatur illud cũ illo i-
καὶ ὁ ἐργαζόμενος αὐτὸ μετ' αὐτοῦ ἀπελεύ-
bit. Beatus vir q̃ in ſapia
σεται. Μακάριος ἀνὴρ ὃς ἐν σοφίᾳ

meditabit bona: τ q̃ in intellectu ſuo
μελετήσει καλά, καὶ ὃς ἐν συνέσει αὐ-
diſſeret ſancta. Qui cogi-
τοῦ διαλεχθήσεται ἅγια. Ὁ διανοού-
tat vias illiꝰ in corde ſuo: τ
μενος τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ
in abſcõſis illiꝰ cogitabit.
ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτῆς ἐννοηθήσεται.
Egredere poſt illã vt inueſtigator: τ
Ἔξελθε ὀπίσω αὐτῆς ὡς ἰχνευτής, καὶ
in viis eiꝰ inſidiare. q̃ pſpi
ἐν ταῖς εἰσόδοις αὐτῆς ἐνέδρευε. Ὁ παρα-
cit per feneſtras eiꝰ: τ in
κύπτων διὰ τῶν θυρίδων αὐτῆς, καὶ ἐπὶ
ianuis illiꝰ audiet.
τῶν θυρωμάτων αὐτῆς ἀκροάσεται.
Qui hoſpitat ppe domũ illius:
Ὁ καταλύων σύνεγγυς τοῦ οἴκου αὐτῆς,
τ in parietibꝰ illiꝰ figet palũ.
καὶ ἐν τοῖς τοίχοις αὐτῆς πήξει πάσσαλον.
ſtatuet caſã ſuã ſm manũ illiꝰ:
στήσει τὴν σκηνὴν αὐτοῦ κατὰ χεῖρα αὐτῆς,
τ hoſpitabit in hoſpitio bonoꝝ.
καὶ καταλύσει ἐν καταλύματι ἀγαθῶν.
Ponet filios ſuos in tegmine illiꝰ:
Θήσει τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐν τῇ σκέπῃ αὐτῆς,
τ ſub ramis eius morabi
καὶ ὑπὸ τοὺς κλάδους αὐτῆς αὐλισθήσε-
tur. pteget ab ea a ferno
ται. σκεπασθήσεται ὑπ' αὐτῆς ἀπὸ καύματος,
re: τ in glia eiꝰ hoſpitabit.
καὶ ἐν τῇ δόξῃ αὐτῆς καταλύσει. C. 15

Qui timet dñm faciet
Ὁ φοβούμενος τὸν κύριον ποιήσει
illa: τ cõtinẽs cognitionis legis
αὐτά, καὶ ὁ ἐγκρατὴς τοῦ νόμου
inueniet eã. τ tãq̃ mater obuia-
καταλήψεται αὐτήν. καὶ ὡς μήτηρ ὑπαντή-
bit illi: τ q̃ſi mulier virginitatis ſuſci
σεται αὐτῷ, καὶ ὡς γυνὴ παρθενίας προσ-
piet illũ. Cibabit illũ pane
δέξεται αὐτόν. Ψωμιεῖ αὐτὸν ἄρτον
intellectꝰ: τ aqua ſapie potabit eũ.
συνέσεως, καὶ ὕδωρ σοφίας ποτιεῖ αὐτόν.
firmabit ſup illã τ nõ
Στηριχθήσεται ἐπ' αὐτὴν καὶ οὐ μὴ
inclinabit: τ ſup eã continebit: τ nõ cõ-
κλιθῇ, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐφέξει, καὶ οὐ μὴ κα-
fundet. τ exaltabit illũ apud
ταισχυνθῇ. καὶ ὑψώσει αὐτὸν παρὰ τοὺς
pximos ſuos: et in medio eccleſie
πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἐν μέσῳ ἐκκλησίας
aperiet os eius. Iocũditatẽ τ
ἀνοίξει τὸ στόμα αὐτοῦ. Εὐφροσύνην καὶ
coronã exultatiõis inueniet: τ no-
στέφανον ἀγαλλιάματος εὑρήσει, καὶ ὄνο-
mẽ ſeculi hereditabit illũ.
μα αἰῶνος κατακληρονομήσει αὐτόν.
Et non apprehẽdent illã homi-
Καὶ οὐ μὴ καταλήψονται αὐτὴν ἄνθρω-
nes ſtulti: τ viri peccatores nõ
ποι ἀσύνετοι, καὶ ἄνδρες ἁμαρτωλοὶ οὐ
videbũt eã. Lõge eſt a
μὴ ἴδωσιν αὐτήν. Μακράν ἐστιν ἀπὸ
ſuperbia: τ viri mẽdaces nõ
ὑπερηφανίας, καὶ ἄνδρες ψεῦσται οὐ μὴ
erũt memores illius. Nõ ſpecioſa laus in
μνησθήσονται αὐτῆς. Οὐχ ὡραῖος αἶνος ἐν
ore peccatoris: q̃m nõ a dño
στόματι ἁμαρτωλοῦ, ὅτι οὐ παρὰ κυρίου
miſſa eſt ei. In eñ ſapia dicet
ἀπεστάλη αὐτῷ. Ἐν γὰρ σοφίᾳ ῥηθήσεται

morabitur: & qui in iuſticia ſua meditabit: & i ſenſu ſuo cogitabit circũſpectionem dei. Qui cogitat vias illius in corde ſuo & in abſconſis ſuis intelligens: vadens poſt illã q̃ſi inueſtigator & in viis illius conſiſtens. Qui reſpicit per feneſtras illius: & in ianuis illius audiens. Qui requieſcit iuxta domũ illius: & in parietibus illius figens palum. Statuet caſulam ſuam ad manus illius: & requieſcent in caſula illius bona per euũ. Statuet filios ſuos ſub tegmine illiꝰ: & ſub ramis eius morabitur. Protegetur ſub tegmine illius a feruore: & in gloria eiꝰ requieſcet.

Capitulum. 15.

Qui timet deum faciet bona & q cõtinens eſt iuſticie apprehendet illã: & obuiabit illi quaſi mater honorificata: & quaſi mulier a virginitate ſuſcipiet illum. Cibabit illum pane vite & intellectus: & aqua ſapientie ſalutaris potabit illum. Et firmabitur in illo & nõ flectetur: & continebit illum & nõ cõfundetur: & exaltabit illum apud pximos ſuos. Et i medio eccleſie aperiet os eiꝰ. & adiplebit eũ ſpũ ſapiẽ & intellectus: & ſtola glorie veſtiet illum. Iocunditatẽ & exultationẽ theſaurizabit ſup illũ: & noĩe eterno hereditabit illũ. Hoĩes ſtulti nõ apphendẽt illã: & hoĩes ſenſati obuiabũt illi. Hoĩes ſtulti nõ videbũt eã: lõge. n. abeſt a ſupbia & dolo. Viri mẽdaces nõ erũt illiꝰ mẽores: & viri veraces inueniẽtur in illa: & ſucceſſũ hẽbunt vſq; ad inſpectionẽ dei. Nõ eſt ſpecioſa laus in ore pctõris: qa nõ ẽ a dño miſſꝰ: q̃m a deo pfecta eſt ſapiã. Sapiẽ enĩ dei aſtabit laus: & i ore fideli abundabit: & dñator dabit eã illi. Nõ dixeris p deum abeſt: q̃. n. odit ne feceris. Nõ dicas: ille me iplanauit. nõ. n. neceſſarii ſũt ei homines ipii. Om̃e execramentũ erroris odit dñs: & nõ erit amabile timentibus eũ. Deꝰ ab initio cõſtituit hoiem: & reliq̃t illũ in manu cõſilii ſui. Adiecit mãdata & pcepta ſua. Si volueris mandata cõſeruare cõſeruabũt te: & in ppetuũ fidẽ placitã ſuare. Appoſuit tibi aquaʒ & ignẽ: ad qđ volueris porrige manum tuam. Añ hoiem vita & mors: bonũ & malũ. Qđ placuerit ei dabitur illi: q̃m multa ſapiã dei & fortis in potentia: videns oẽs ſine intermiſſione. Oculi dñi ad timẽtes eũ: & ipẽ agnoſcit oẽm operã hoĩs. Nemini mãdauit ipẽ agere: & nemini dedit ſpaciũ peccãdi. Non enim concupiſcit multitudinem filioꝝ infidelium & inutilium.

Capitulum. 16.

Ne iocunderis in filiis impiis ſi multiplicentur: nec oblecteris ſup ipos ſi non eſt timor dei in illis. Non credas vite illoruʒ: & ne reſpexeris in labores eorũ. Melior eſt. n. vnus timens deũ: q̃ mille filii impii. Et vtile eſt mori ſine filiis: q̃ relinquere filios impios. Ab vno ſenſato inhitabitur pĩa: & a tribꝰ ipiis deſeretur. Multa talia vidit oculꝰ meꝰ: & fortiora horum audiuit auris mea. In ſynagoga peccãtiũ exardebit ignis: & in gente incredibili exardeſcit ira.

laus: τ dñs pſperabit illã. Ne
αἶνος, καὶ ὁ κύριος εὐοδώσει αὐτόν. Μὴ
dicas q̃ſi p dñm abſum: q̃ n. odio
εἴπῃς ὅτι διὰ κύριον ἀπέστην, ἃ γὰρ ἐμί-
habuit: nõ facies. Ne dicas: ipſe
σησεν, οὐ ποιήσεις. Μὴ εἴπῃς, αὐτός
me ſormauit: nõ. n. opus habet viri
με ἐπλάνησεν, οὐ γὰρ χρείαν ἔχει ἀνδρὸς
peccatoris. Omẽ abominatiõẽ odio hñit
ἁμαρτωλοῦ. Πᾶν βδέλυγμα ἐμίσησεν
dñs: τ nõ eſt amabilis iti
ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἔστιν ἀγαπητὸν τοῖς φο-
metib' eum. Ipſe ab initio fecit
βουμένοις αὐτόν. Αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίη-
hoiem: τ reliqt illũ in manu
σεν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ
conſilii ſui. Si volueris: cõſua
διαβουλίου αὐτοῦ. Ἐὰν θέλῃς, συντη-
bis mandata: τ fidẽ facere bñplaciti.
ρήσεις ἐντολάς, καὶ πίστιν ποιῆσαι εὐδο-
κίας. Appoſuit tibi ignẽ τ aquã:
Παρέθηκέ σοι πῦρ καὶ ὕδωρ,
ad quodcũq; volueris: extẽde manũ tuã.
οὗ ἐὰν θέλῃς, ἐκτεῖνον τὴν χεῖρά σου.
Ante hoies vita τ mors:
Ἔναντι ἀνθρώπων ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος,
τ quodcũq; placuerit dabitur illi. q̃m
καὶ ὃ ἐὰν εὐδοκήσῃ δοθήσεται αὐτῷ. ὅτι
multa ſapia dñi: τ fortis
πολλὴ ἡ σοφία τοῦ κυρίου, ἰσχυρὸς
in potentia τ videns omnia.
ἐν δυναστείᾳ καὶ βλέπων τὰ πάντα.
Et oculi eius ſup timen-
Καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβου-
tes eum: τ ipſe cognoſcet oẽm
μένους αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἐπιγνώσεται πᾶν
opus hois. Nõ mãdauit ipie
ἔργον ἀνθρώπου. Οὐκ ἐνετείλατο ἀσε-
agere ipie: τ nõ dedit licẽtiã ali-
βεῖν οὐδενί, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἄνεσιν οὐδε-
cui peccãdi.
νὶ ἁμαρτάνειν. Ca. 16.

Ne deſideres filioꝝ multitudinẽ inuti
Μὴ ἐπιθύμει τέκνων πλῆθος ἀχρή-
lem: neq; leteris in filiis impi-
στων, μηδὲ εὐφραίνου ἐπὶ υἱοῖς ἀσεβέ-
is. ſi multiplicati fuerint: ne oblecteris in
σιν. ἐὰν πληθύνωσι, μὴ εὐφραίνου ἐπ'
illis. ſi nõ eſt timor dñi cũ e-
αὐτοῖς. εἰ μὴ ἔστι φόβος κυρίου μετ' αὐ-
is. Ne credas vite illoꝝ:
τῶν. Μὴ ἐμπιστεύσῃς τῇ ζωῇ αὐτῶν,
τ ne inſiſtas in multitudie eoꝝ.
καὶ μὴ ἐπέχε ἐπὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν.
melius. n. vnꝰ iuſtus: q̃ mille: τ
κρεῖσσον γὰρ εἷς δίκαιος, ἢ χίλιοι, καὶ
mori ſine filiis: q̃ habere filios im
ἀποθανεῖν ἄτεκνον, ἢ ἔχειν τέκνα ἀσε-
pios. Ab. n. vno prudẽte cohabi
βῆ. Ἀπὸ γὰρ ἑνὸς συνετοῦ συνοικι-
tabitur ciuitas: tribꝰ aũt ipioꝝ de
σθήσεται πόλις, φυλὴ δὲ ἀσεβῶν ἐρη-
ſolabitur velociter. Multa talia
μωθήσεται ἐν τάχει. Πολλὰ τοιαῦ-
vidit oculus meꝰ: τ fortio
τα ἑώρακεν ὁ ὀφθαλμός μου, καὶ ἰσχυρό-
ra his audiuit auris mea. In ſy
τερα τούτων ἀκήκοε τὸ οὖς μου. Ἐν συ-
nagoga pctoꝝ incendetur ignis:
ναγωγῇ ἁμαρτωλῶν ἐκκαυθήσεται πῦρ,
τ in gente infideli: iẽnſa eſt ira.
καὶ ἐν ἔθνει ἀπειθεῖ ἐξεκαύθη ὀργή.

Nō placatus est pro antiquis omni
Οὐκ ἐξιλάσατο περὶ τῶν ἀρχαίων παν
bus gigantibus: q̄ abscesserunt i fortitudie
των γιγάντων, οἳ ἀπέστησαν ἐν τῇ ἰσχύϊ
stulticie eorum. Nō pepcit
τῆς ἀφροσύνης αὐτῶν. Οὐκ ἐφείσατο
de pegrinatiōe lot, q̄s execrat⁹
περὶ τῆς παροικίας λώτ· οὓς ἐβδελύ
est ppter superbiam cordi.
ξατο διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτῶν.
Nō misertus ē gētis pditionis: q̄ egre
Οὐκ ἠλέησεν ἔθνος ἀπωλείας, τοὺς ἐξηρ
diebantur in peccatis suis q̄ facie
μένους ἐν ἁμαρτίαις αὐτῶν ὡς ἐπε
bant. τ sic sexcenta milia pe
οὕτως καὶ ἑξακοσίας χιλιάδας πε
ditū q̄ cōgregati sunt in duritia
ζῶν, τοὺς ἐπισυναχθέντας ἐν σκληρο
cordis sui. verberans: miserās:
καρδίᾳ αὐτῶν, μαστιγῶν, ἐλεῶν,
percutiens: sanans: dns in misatiō
τύπτων, ἰώμενος, κύριος ἐν οἰκτιρ
ne τ disciplina custodiuit. τ si fuerit
μῷ καὶ παιδείᾳ διεφύλαξε. καὶ ἐὰν ᾖ
vn⁹ dure ceruicis in pplo: mi
εἷς σκληροτράχηλος ἐν λαῷ, θαυμα
rū hoc si innocens erit. Mia .n.
στὸν τοῦτο εἰ ἀθωωθήσεται. Ἔλεος γὰρ
τ ira apud illū: velociter po
καὶ ὀργὴ παρ' αὐτῷ, δυνάστης ἐξι
tens placationū τ effundēs iram. secū
λασμῶν καὶ ἐκχέων ὀργήν. κα
dū multā miam eius: sic τ
τὰ τὸ πολὺ ἔλεος αὐτοῦ, οὕτως καὶ ὁ
correptio illius: virum scdm opa
ἔλεγχος αὐτοῦ, ἄνδρα κατὰ τὰ ἔργα
eius iudicabit. Nō effugiet in ra
αὐτοῦ κρινεῖ. Οὐκ ἐκφεύξεται ἐν ἁρ
pina peccator: τ nō tarda
πάγματι ἁμαρτωλός, καὶ οὐ μὴ καθυστε
bit expectatio impii. Omni elemosy
ρήσει ὑπομονὴ ἀσεβοῦς. Πάσῃ ἐλεημοσύ
ne fac locum: vnusqsq̄.n. scdm
νῃ ποιήσον τόπον, ἕκαστος γὰρ κατὰ τὰ
opa sua inueniet. Dns obdurauit
ἔργα αὐτοῦ εὑρήσει. Κύριος ἐσκλήρυνε
pharaonē ne nosceret eū: vt opa eius co
φαραὼ μὴ εἰδέναι αὐτόν, ὅπως ἂν γνω
gnoscerēt opatiōes ei⁹ in ea q̄ sub celo.
σθῇ ἐνεργήματα αὐτοῦ τῇ ὑπ' οὐρανόν.
Omni creature mia eius mani
Πάσῃ τῇ κτίσει τὸ ἔλεος αὐτοῦ φανε
festa: τ lumen eius τ tenebras di
ρόν, καὶ τὸ φῶς αὐτοῦ καὶ τὸ σκότος ἐμέ
uisit adamante. Ne dicas a
ρισε τῷ ἀδάμαντι. Μὴ εἴπῃς ἀπὸ
dño abscondar: τ ex altitudie qs
κυρίου κρυβήσομαι, καὶ ἐξ ὕψους τίς
mei memorabitur? in pplo multo non
μου μνησθήσεται; ἐν λαῷ πλείονι οὐ μὴ
memorabor: que eī aīa mea in immen
μνησθῶ, τίς γὰρ ἡ ψυχή μου ἐν ἀμετρή
sa creatura? Ecce celum τ celū
τῳ κτίσει; Ἰδοὺ ὁ οὐρανὸς καὶ ὁ οὐρα
celi: abyssus τ terra τ q̄
νὸς τοῦ οὐρανοῦ, ἄβυσσος καὶ γῆ καὶ τὰ
in eis: in visitatione eius cō
ἐν αὐτοῖς, ἐν τῇ ἐπισκοπῇ αὐτοῦ σα
mouebunt. Totus mundus factus
λευθήσεται. Ἅπας ὁ κόσμος γεγονὼς
τ q̄ fit: in voluntate eius. simul
καὶ γινόμενος, ἐν θελήματι αὐτοῦ. ἅμα

Non exorauerūt ꝑ peccatis suis antiq gigantes: qui destructi sunt confidentes sue virtuti: & non pepercit peregrinationi illoꝝ: sed pcussit eos: & execratus est eos pre superbia verbi illoꝝ. Nō misertus est illis gentem totā pdens: & extollentem se in peccatis suis. Et sicut sexcenta milia peditum qui congregati sunt in duricia cordis sui: & si vnus fuisset ceruicatus mirum si fuisset immunis. Misericordia enim & ira est cum illo potens exoratio: & effundens iram. Secundum misericordiam suā: sic et correctio illius: hominem secundum opera sua iudicat. Non effugiet in rapina peccator: & non retardabit sufferentia misericordiam faciētis. Omnis misericordia faciet locum vnicuiq3 secundū meritum operum suorum: & secundu3 intellectum peregrinationis ipsius. Nō dicas. A deo abscondar: & ex summo quis mei memorabitur? In populo magno non agnoscar. Que est enim anima mea in tam immensa creatura? Ecce celum & celi celorum: abyssus & vniuersa terra & que in eis sunt in conspectu illius commouebuntur: montes simul & colles & fundamenta terre: & cum conspexerit illa deus tremore concutientur. Et in omnibus his insensatum est cor: & omne cor intelligitur ab illo: & vias illius quis intelligit? Et procella quam nec oculus vidit hominis. Na3 plurima illius opera sunt in absconsis: sed opera iusticie eius quis enūciabit: aut quis sustinebit? Longe enim est testamentum a quibusdam: & interrogatio hominum in consummatione est. Qui minoratur corde cogitat inania: & vir imprudens & errans cogitat stulta. Audi me fili & disce disciplinam sensus: et in verbis meis attende in corde tuo: et dicam in equitate disciplinā: et scrutabor enarrare sapientiam: et in verbis meis attende in corde tuo: et dico in equitate spiritus: virtutes quas posuit deus in opera sua ab initio: et in veritate enuncio scientiam eius. In iudicio dei opera ipius ab initio: et ab institutione hominum impiorum distinxit partes illorum: et initia eorum in gentibus suis. Ornauit in eternum opera illorum: nec esurierunt nec laborauerunt et non destiterunt ab operibus suis. Vnusquisq3 proximum sibi non angustiabit vsq3 in eternum. Non sis incredibilis verbo illius. Post hec deus in terrā respexit: et impleuit illam bonis suis. Anima autem omnis vitalis denūciauit ante faciem ipsius: et in ipsa iterum reuersio illorum.

Capitulum. 17.

Deus creauit de terra hominem: et secundum imaginem suam fecit illum. Et iterum conuertit illum in ipsa3: et secundum se vestiuit illū virtute. Numerū dieꝝ et tempus dedit illi: et dedit illi potestatem eoꝝ q̄ sunt super terra3. Posuit timorem illius sup oēm carnē:

montes τ fundamenta terre: cū cōspe
τὰ ὄρη καὶ τὰ θεμέλια τῆς γῆς, ἐν τῷ ἐπι
xit ad illa dns cōcutiūtur tremore.
βλέψαι ἐπ' αὐτὰ ἂν συσσείονται τρόμῳ.
Et digne nō cogitabit in illis cor:
Καὶ ἀξίως οὐ διανοηθήσεται ἐπ' αὐτοῖς καρ
τ vias illi⁹ qs estimabit?
δία, καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ τίς ἐνθυμηθήσεται;
pcella quā nō videbit homo: at
καταιγὶς ἣν οὐκ ὄψεται ἄνθρωπος, τὰ δὲ
plura opeꝝ ei⁹ sūt in abscon
πλείονα τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐστὶν ἐν ἀποκρύ
ditis. Opa iusticie ei⁹ qs annū
φοις. Ἔργα δικαιοσύνης αὐτοῦ τίς ἀναγ
ciabit: aut qs sustinebit? longe .n. testa
γελεῖ, ἢ τίς ὑπομενεῖ; μακρὰν γὰρ ἡ δια
mētū: τ iterrogatio oium i cōsumatiōe.
θήκη, καὶ ἐξέτασις ἁπάντων ἐν τελευτῇ.
Qui minuitur cogitat hec: τ vir
Ἐλαττούμενος διανοεῖται ταῦτα, καὶ ἀνὴρ
stultus cogitat errans fatua.
ἄφρων διανοεῖται πλανώμενος μωρά.
Audi me fili τ disce scientiam:
Ἄκουσόν μου τέκνον καὶ μάθε ἐπιστήμην,
τ in verbis meis attende in cor
καὶ ἐπὶ τῶν λόγων μου πρόσεχε τῇ καρ
de tuo. Ondam in pondere disciplinā:
δίᾳ σου. Ἐκφανῶ ἐν σταθμῷ παιδείαν,
τ in diligētia annūtiabo scientiam:
καὶ ἐν ἀκριβείᾳ ἀπαγγελῶ ἐπιστήμην αὐ
ius. Et in iudicio dni opa eius ab ini
τοῦ. Καὶ ἐν κρίσει κυρίου τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀπ' ἀρ
tio: τ a factione eoꝝ distinxit
χῆς, καὶ ἀπὸ ποιήσεως αὐτῶν διέστειλε
partes illoꝝ. Ornauit in secu
μερίδας αὐτῶν. Ἐκόσμησεν εἰς αἰῶ
lū opa eius: τ in manu e
να τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἐν χειρὶ αὐ
tus pncipatus illius i gnatiōes gña
τοῦ αἱ ἀρχαὶ αὐτοῦ εἰς γενεὰς αὐτῶν
tionū. nec esurierūt: nec laborauerūt in
ὧν. οὔτε ἐπείνασαν, οὔτε ἐκοπίασαν ἐν
operibus eius: τ nō destiterunt ab
ποιήμασιν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐξέλιπον ἀπὸ
opibus eius. Vnusqsq̄ pximū
τῶν ἔργων αὐτοῦ. Ἕκαστος τὸν πλησίον
suū nō āgustiauit: τ vsq̄ i sclm nō erūt
αὐτοῦ οὐκ ἐξέθλιψε, καὶ ἕως αἰῶνος οὐκ ἀπει
increduli verbo illi⁹. Et post hec
θήσουσι τοῦ λόγου αὐτοῦ. Καὶ μετὰ ταῦτα
in trā pspexit dns: τ reple
εἰς γῆν ἐπέβλεψεν ὁ κύριος, καὶ ἐνέπλη
uit eā bonis suis. Aiam om
σεν αὐτὴν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ. Ψυχὴν παν
nis aialis abscondit vultus eius: τ
τὸς ζῴου ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ
in illam reuersio illoꝝ.
εἰς αὐτὴν ἡ ἀποστροφὴ αὐτῶν. Ca. 17.
Omni⁹ creauit de tra hominem:
Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς ἄνθρωπον,
τ rursus conuertit illū in eā.
καὶ πάλιν ἀπέστρεψεν αὐτὸν εἰς αὐτήν.
Dies numeri τ tps dedit e
Ἡμέρας ἀριθμοῦ καὶ καιρὸν ἔδωκεν αὐ
is: τ dedit eis ptātem eoꝝ q̄
τοῖς, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν ἐπ'
in eā. Vestiuit aūt eos fm seipos
αὐτῆς. Ἐνέδυσε δὲ αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς
fortitudie: τ ad imaginē suā fecit illos.
ἰσχύν, καὶ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἐποίησεν αὐτούς.
Posuit timorē illi⁹ in omni carne:
Ἔθηκε τὸν φόβον αὐτοῦ ἐπὶ πάσης σαρκός,

B s.f.b. C D A ge.1.b.

gen.2.c

τ dñari bestiaꝝ τ volatiliū
καὶ κατακυριεύειν θηρίων καὶ πετεινῶν
in similitudine. Sextū āt mentē illis dona
ἐν ὁμοιώματι. Ἔχειν δὲ νοῦν αὐτοῖς ἔδω
uit diuidēs: τ septimū smonē
κε μερίζων, καὶ τὸν ἕβδομον λόγον
interpretatio opationū eius. Cō
ἑρμηνεία τῶν ἐνεργημάτων αὐτοῦ. Δια
siliū τ linguā τ oculos:
βούλιον καὶ γλῶσσαν καὶ ὀφθαλμούς,
aures τ cor dedit ad cogitādū il
ὦτα καὶ καρδίαν ἔδωκε διανοεῖσθαι αὐ
lis. sciencia intellect⁹ repleuit il
τοῖς. ἐπιστήμην συνέσεως ἐνέπλησεν αὐ
los: τ bona τ mala ostēdit illis.
τούς, καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ ὑπέδειξεν αὐτοῖς.
Posuit oculū suū sup cor
Ἔθηκε τὸν ὀφθαλμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὰς καρ
da illoꝝ. Dedit p secula gloria
δίας αὐτῶν. Ἔδωκε δι' αἰῶνος καυχᾶ
ri in mirabilib⁹ suis: vt enar
σθαι ἐπὶ τοῖς θαυμασίοις αὐτοῦ, ἵνα διη
rent opa eius sapienter. Et
γῶνται τὰ ἔργα αὐτοῦ συνετῶς. Καὶ
nomē sctificatiōis ei⁹ laudabūt ele
ὄνομα ἁγιασμοῦ αὐτοῦ αἰνέσουσιν ἐκλε
cti. Addidit eis sciencia: τ
κτοί. Προσέθηκεν αὐτοῖς ἐπιστήμην, καὶ
legē vite phereditatē dedit illis: vt
νόμον ζωῆς ἐκληροδότησεν αὐτοῖς, εἰς τὸ
intelligāt q̄ mortales existes existūt nūc.
νοῆσαι ὅτι θνητοὶ ὄντες ὑπάρχουσι νῦν.
Testamentū seculi statuit cū illis: τ
Διαθήκην αἰῶνος ἔστησε μετ' αὐτῶν, καὶ τὰ
iudicia sua ostēdit illis. Ma
κρίματα αὐτοῦ ὑπέδειξεν αὐτοῖς. Με
gnitudinē glorie viderūt oculi eoꝝ:
γαλεῖον δόξης εἶδον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν,
τ gloriā vocis eoꝝ audiuit auris
καὶ δόξαν φωνῆς αὐτῶν ἤκουσε τὸ οὖς
eoꝝ: τ dixit illis: attēdite
αὐτῶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, προσέχετε
ab omni iniquo. τ mādauit il
ἀπὸ παντὸς ἀδίκου. καὶ ἐνετείλατο αὐ
lis vnicuiq3 de proximo. Nō abscō
τοῖς ἑκάστῳ περὶ τοῦ πλησίον. Οὐ κρυ
dent ab oculis ei⁹
βήσονται ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. αἱ
vie eoꝝ: corā ipo semper.
ὁδοὶ αὐτῶν, ἐναντίον αὐτοῦ διαπαντός.
Ois āt homo a iuuētute ad
Πᾶς δὲ ἄνθρωπος ἐκ νεότητος ἐπὶ τὰ
mala. τ nō valuerūt corda
πονηρά. καὶ οὐκ ἴσχυσαν τὰς καρδίας
sua pro lapideis facere carnea.
αὐτῶν ἀντὶ λιθίνων ποιῆσαι σαρκίνας.
In diuisione gentiū terre to
Ἐν γὰρ μερισμῷ τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς πά
tius: vnicuiq3 gēti cōstituit du
σης, ἑκάστῳ ἔθνει κατέστησεν ἡγού
cē: τ accepit israel
μενον, καὶ προσελάβετο τὸν ἰσραὴλ
sibi partē. Que pmogenitū existēnu
ἑαυτῷ μερίδα. Ὃν πρωτόγονον ὄντα τι
trit disciplina: τ diuidēs lumē dile
θηνεῖ παιδείᾳ, καὶ μερίζων φῶς ἀγαπή
ctionis: nō remittit illū. Ideo oia
σεως, οὐκ ἀνίησιν αὐτόν. Διὸ πάντα
opa eoꝝ vt sol corā ipo
τὰ ἔργα αὐτῶν ὡς ὁ ἥλιος ἐναντίον αὐ
sunt: τ oculi ei⁹ assidue
τοῦ ἐστί, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐνδελεχῶς

B Infra. 19c. C Act. 3. d. D A

& dominatus est bestiarum & volatiliū. Creauit ex ipso adiutorium simile sibi consiliu3 & linguam & oculos et aures et cor dedit illis excogitandi: & disciplina intellectus repleuit illos. Creauit illis scientiam spirit⁹ sensu impleuit cor illorum: & mala et bona ostendit illis. Posuit oculos ipsorum super corda illorum ostendere illis magnalia operu3 suorum: vt nomen sanctificationis collaudent: et gloriari in mirabilibus illi⁹: vt magnalia enarrēt operum eius. Addidit illis disciplinam: & legem vite hereditauit illos. Testamentum eternum constituit cū illis & iusticiā & iudicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius vidit oculus illorum & honorem vocis audierunt aures illoru3: & dixit illis attendite ab omni iniquo. Et mādauit illis vnicuiq3 de proximo suo. Vie illorum coram illo sunt semper: non sunt absconse ab oculis ipsius. In vnāquāq3 gentem preposuit rectorem: & pars dei israel facta est manifesta. Et oīa opera illorum velut sol in cōspectu dei: & oculi eius sine intermissione inspicientes in viis eorum. Nō sunt absconsa testamēta propter iniquitatem illorum: & omnes iniquitates eorum in cōspectu dei. Elemosyna viri quasi saculus cum ipso: & gratiam hominis quasi pupillam cōseruabit. & postea resurget & retribuet illis retributionem vnicuiq3 in caput ipsorum: & cōuertet in inferiores partes terre. Penitentibus autem dedit viam iusticie: et confirmauit deficientes sustinere: & destinauit illis sortem veritatis. Conuertere ad dominum et relinque peccata tua: precare ante faciem dñi. et minue offendicula. Reuertere ad dominum et auertere ab iniusticia tua: & nimis odito execratione3: & cognosce iusticias & iudicia dei: et sta in sorte ꝑpositionis & orationis altissimi dei. In partes vade seculi sancti cum viuis & dantibus confessionem deo. Non demoreris in errore impiorum: ante mortem confitere. A mortuo quasi nihil perit confessio. Confiteberis viuens: viuus & sanus confiteberis & laudabis deum: et gloriaberis in miserationibus eius. Quā magna misericordia domini: et propitiatio illius conuertentibus ad se. Nec enim omnia possunt esse in hominibus: quoniam non est immortalis filius hominis: & in vanitate malitie placuerunt. Quid lucidius sole. et hic deficiet. Aut quid nequius q̄3 quod excogitauit caro et sanguis: et hoc arguetur. Virtutem altitudinis celi ipse conspicit. Et omnes homines terra et cinis.

Capitulum. 18.

Qui viuit in eternum creauit omnia simul. Deus solus iustificabitur: et

sup vias eoꝝ. Nō sunt abscōse
ἐπὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν. Οὐκ ἐκρύβησαν
iniusticie illoꝝ ab eo: τ oia
αἱ ἀδικίαι αὐτῶν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ πᾶσαι
peccata eoꝝ corā dño. Dns
αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν ἔναντι κυρίου. Κύρι
āt vtilis existēs sciēs fictionē
ος δὲ χρηστὸς ὢν καὶ εἰδὼς τὸ πλάσμα
suā: neq3 dimisit eos: neq3 reli
αὐτοῦ, οὔτε ἀνῆκεν αὐτούς, οὔτε ἐγκα
quit parcēs eis. elemosyna
τέλιπε φειδόμενος αὐτῶν. ἐλεημοσύνη
eni viri sicut sigillū cū ipo: τ
γὰρ ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ, καὶ
grām hois q̄si pupillā cōseruabit.
χάριν ἀνθρώπου ὡς κόρην συντηρήσει.
Distribuēs filijs suis τ filiab⁹ pe
Μερίζων υἱοῖς αὐτοῦ καὶ θυγατράσι με
nitentiā: post hec exurget τ re
τάνοιαν, μετὰ ταῦτα ἐξαναστήσεται καὶ ἀν
tribuet eis. Et retributionē
ταποδώσει αὐτοῖς. Καὶ τὸ ἀνταπόδομα
eoꝝ in caput ipoꝝ retribuet.
αὐτῶν εἰς κεφαλὴν αὐτῶν ἀνταποδώσει.
Veꝝ penitētib⁹ dedit reditū:
Πλὴν μετανοοῦσιν ἔδωκεν ἐπάνοδον,
τ aduocauit deficiētis expe
καὶ παρεκάλεσεν ἐκλείποντας ὑπο
ctatiōe. Cōuertere igit ad dnm: τ
μονήν. Ἐπίστρεφε οὖν πρὸς κύριον, καὶ
relinque peccata: pcare ante fa
ἀπόλειπε ἁμαρτίας, δεήθητι κατὰ πρό
ciē τ minue offendiculū: reuer
σωπον καὶ σμίκρυνον πρόσκομμα, ἐπα
tere ad altissimū auertere ab in
νάγαγε ἐπὶ ὕψιστον καὶ ἀπόστρεφε ἀδι
iusticia. Ipe eni ducet de tenebris in
κίας. αὐτὸς γὰρ ὁδηγήσει ἐκ σκότους εἰς
lucē salutis: τ valde odio habe
φωτισμὸν ὑγείας, καὶ σφόδρα μίσησον
abominationē. Altissimū qs laudabit in
βδέλυγμα. Ὑψίστῳ τίς αἰνέσει ἐν
inferno: pro viuētibus τ dantib⁹ cōfessio
ᾅδου; ἀντὶ ζώντων καὶ διδόντων ἀνθο
nē. A mortuo tāq̄ nō existe:
μολόγησιν. ἀπὸ νεκροῦ ὡς μὴ δὲ ὄντος,
perit cōfessio. Viuēs τ sa
ἀπόλλυται ἐξομολόγησις. Ζῶν καὶ ὑγι
n⁹ corde laudabit dnm. Quā
ὴς τῇ καρδίᾳ αἰνέσει τὸν κύριον. Ὡς
magna mia dñi dei no
μεγάλη ἡ ἐλεημοσύνη τοῦ κυρίου θεοῦ ἡ
stri: τ ppiciatio conuertentib⁹
μῶν, καὶ ἐξιλασμὸς τοῖς ἐπιστρέφουσιν
ad se sancte. Nō eni possunt om
ἐπ' αὐτὸν ὁσίως. Οὐ γὰρ δύναται πάν
nia esse in hoib⁹: qm nō imortalis
τα εἶναι ἐν ἀνθρώποις, ὅτι οὐκ ἀθάνατος
fili⁹ hois. Quid lucidi⁹ sole?
υἱὸς ἀνθρώπου. Τί φωτεινότερον ἡλίου;
τ hoc deficit: τ vir q̄ cogita
καὶ τοῦτο ἐκλείπει, καὶ ἀνὴρ ὃς ἐνθυμη
bit carnē τ sanguinē. Virtutē alti
θήσεται σάρκα καὶ αἷμα. Δύναμιν ὕ
tudinis celi ipe cōsiderat: τ
ψους οὐρανοῦ αὐτὸς ἐπισκέπτεται, καὶ
hoies oēs terra τ cinis.
ἄνθρωποι πάντες γῆ καὶ σποδός. C. 18.
Qui viuit in seculū creauit
Ὁ ζῶν εἰς τὸν αἰῶνα ἔκτισε τὰ
oia cōmunit: dns sol⁹ iustus: τ
πάντα κοινῇ, κύριος μόνος δίκαιος, καὶ

nō est alius pter illū. gubernās
οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. Οἰκίζων
mūdū in palmo man9 eius:
τὸν κόσμον ἐν σπιθαμῇ χειρὸς αὐτοῦ,
& oia obediūt voluntati eius.
καὶ πάντα ὑπακούει τῷ θελήματι αὐτοῦ.
Ipse eni rex oim i fortitudie
Αὐτὸς γὰρ βασιλεὺς πάντων ἐν κράτει
sua: distinguēs in eis sancta a
αὐτοῦ, διαστέλλων ἐν αὐτοῖς ἅγια ἀπὸ
pfanis. cui coptū fecit enūciandi
βεβήλων. τίνι ἐξεποίησεν ἐξαγγεῖλαι
opa sua? & qs inuestigauit ma
τὰ ἔργα αὐτοῦ; καὶ τίς ἐξιχνιάσει τὰ με
gnalia eius? Vim magnificētie
γαλεῖα αὐτοῦ; Κράτος μεγαλωσύνης
eius qs enūerabit? & qs addijciet enarrare mias eius?
αὐτοῦ τίς ἐξαριθμήσεται; καὶ τίς προσθήσει ἐκδιηγήσασθαι τὰ ἐλέη αὐτοῦ;
Nō est minuere neqz adijcere:
Οὐκ ἔστιν ἐλαττῶσαι οὐδὲ προσθεῖναι,
& nō est inuestigare mirabilia
καὶ οὐκ ἔστιν ἐξιχνιάσαι τὰ θαυμάσια
dni. cū cōsūmauerit homo:
τοῦ κυρίου. ὅταν συντελέσῃ ἄνθρωπος,
tūc icipit: & cū cessauerit: tūc
τότε ἄρχεται, καὶ ὅταν παύσηται, τότε
indigebit. Et qd homo: &
ἀπορηθήσεται. Καὶ τί ἄνθρωπος, καὶ
q vtilitas illi9? qd bonū ei9:
τίς ἡ χρῆσις αὐτοῦ; τί τὸ ἀγαθὸν αὐτοῦ,
& qd malū illius? nūerus dierū
καὶ τί τὸ κακὸν αὐτοῦ; ἀριθμὸς ἡμερῶν
hois multi anni centū: irrationabili
ἀνθρώπου πολλὰ ἔτη ἑκατόν, ἀλογίστω
āt cuiusqz oibus dormitio. Sicut gutta
δὲ ἑκάστου πᾶσιν ἡ κοίμησις. Ὡς σταγὼν
aque a mari & sicut calcul9
ὕδατος ἀπὸ θαλάσσης καὶ ὡς ψῆφος
arene: sic mille āni in diebus secu
ἄμμου, οὕτως χίλια ἔτη ἐν ἡμέραις αἰῶ
li. Propt hoc patiēs est dns in
νος. Διὰ τοῦτο μακροθυμεῖ κύριος ἐπ᾽
illis: & effundet miam suam sup
αὐτοῖς, καὶ διαχέει τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπ᾽
eos. Vidit & cognouit subuersio
αὐτούς. Εἶδε καὶ ἐπέγνω τὴν καταστρο
nē eoꝝ qm mala: ideo adimple
φὴν αὐτῶν ὅτι πονηρά, διὰ τοῦτο ἐπλήθυ
uit ppitiationē suā. mia hois
νε τὸν ἐξιλασμὸν αὐτοῦ. ἔλεος ἀνθρώπου
in pximū suū: mia āt dni
ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ κυρίου
in omnē carnē: corripiēs & eru
ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, ἐλέγχων καὶ παι
diēs & docēs & cōuertēs vt
δεύων καὶ διδάσκων καὶ ἐπιστρέφων ὡς
pastor gregem suū. Excipiē
ποιμὴν τὸ ποίμνιον αὐτοῦ. Τοὺς ἐκδεχο
tis disciplinā miseret: & festi
μένους παιδείαν ἐλεεῖ, καὶ τοὺς κατα
nantiū ad iudicia eius.
σπεύδοντας ἐπὶ τὰ κρίματα αὐτοῦ.
Fili in bonis nō des reprehēsionē: neqz
Τέκνον ἐν ἀγαθοῖς μὴ δῷς μῶμον, μὴ δὲ
in omni inopia tristitiā verbi mali.
ἐν πάσῃ δόσει λύπην λόγου πονηροῦ.
Nōne ardorē sedabit ros? sic
Οὐχὶ καύσωνα ἀναπαύσει δρόσος; οὕ
melius verbū qj donū. nōne ecce
τως κρεῖσσον λόγος ἢ δόσις. οὐκ ἰδοὺ

manet inuictus rex in eternum. Quis sufficiet enarrare opa illius? Quis eni inuestigabit magnalia eius? Virtutem autem magnitudinis eius quis enunciabit? Aut quis adiiciet enarrare misericordiam eius? Non est minuere neqz adiicere: nec est inuenire magnalia dei. Cum consumauerit homo: tunc incipiet: et cum quieuerit operabitur. Quid est homo & que est gratia illius? & quid est bonum aut quid nequam illius? Numerus dierum hominu vt multum centum anni: quasi gutte aque maris deputati sunt. Et sicut calculus arene: sic exigui anni in die eui. Propter hoc patiens est deus in illis: et effundit super eos misericordiam suam. Vidit presumptionem cordis eoru3 quonia mala est: & cognouit subuersionem illorum: quoniam nequam est. Ideo impleuit propitiationem suam in illis: & ostendit eis viam equitatis. Miseratio hominis circa proximum suum: misericordia autem dei super omnem carnem. Qui misericordiam habet docet & erudit quasi pastor gregem suu. Miserator excipiens doctrina miserationis & qui festinat in iudiciis eius. Fili in bonis no des querelam: et in omni dato non des tristiciam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? Sic & verbum melius qj datum. Nonne ecce verbum super datum bonum? Sed vtraqz cum homine iustificato. Stult9 acriter improperabit: & datus indisciplinati tabescere facit oculos. Ante iudicium para iusticiam tibi: et anteqj loquaris disce. Ante languorem adhibe medicinam: & ante iudicium interroga teips3: et in conspectu dei inuenies propitiationem. Ante languorem humilia te: & in tempore infirmitatis ostende conuersationem tuam. Non impediaris orare semper: & ne vereris vsque ad mortem iustificari: quonia merces dei manet in eternum. Ante oratione prepara animam tuam: et noli esse quasi homo qui tentat deum. Memento ire in die consumationis: & tempus retributionis in conuersatione facies. Memento paupertatis in tempore abundatie: et necessitatem paupertatis in die diuitiarum. A mane vsqz ad vesperam immutabitur tempus: et hec omnia citata in oculis dei. Homo sapiens in omnibus metuet: & in diebus delictorum attendet ab inertia. Ois astutus agnoscit sapientiam: & inuenienti eam dabit confessionem. Sesati in verbis & ipsi sapienter egerunt: et intellexerunt veritatem & iusticiam: & implorauerunt prouerbia et iudicia. Post concupiscentias tuas non eas: & a volutate tua auertere. Si prestes anime tue concupiscentias eius: faciet te in gaudium inimicis tuis. Ne oblecteris in turbis nec in modicis. Assidua enim est

verbū sup datū bonū? & vtraqz
λόγος ὑπὲρ δόμα ἀγαθόν; καὶ ἀμφότερα
apud hoiem gratiosa. Fatu9
παρὰ ἀνθρώπῳ κεχαριτωμένα. Μωρὸς
acerbe iproperabit: & donū liuidi
ἀχαρίστως ὀνειδιεῖ, καὶ δόσις βασκάνου
tabescere facit oculos. anteqj loquaris: di
ἐκτήκει ὀφθαλμούς. πρὶν ἢ λαλῆσαι, μάν
sce: & ante lāguorē curare. āte
θανε, καὶ πρὸ ἀρρωστίας θεραπεύου. πρὸ
iudiciū pa teipm ad bñfaciendū:
κρίσεως ἑτοίμαζε σεαυτὸν καλλιεργεῖν,
& in hora visitationis inuenies ppitia
καὶ ἐν ὥρᾳ ἐπισκοπῆς εὑρήσεις ἐξιλασ
tionē. anteqj egrotes tu: humiliare
μόν. πρὶν ἀρρωστῆσαί σε, ταπεινώθητι
cōtinētia: & in tpe pctōꝝ
ἐγκρατείᾳ, καὶ ἐν καιρῷ ἁμαρτημάτων
ostēde aduertentiā. ne phibeas
δεῖξον ἐπιστροφήν. μὴ ἐμποδίσῃς τοῦ
reddere votū oportune: & ne expe
ἀποδοῦναι εὐχὴν εὐκαίρως, καὶ μὴ μεί
ctes vsqz ad mortē iustificari. Anteqj ores
νῃς ἕως θανάτου δικαιωθῆναι. Πρὶν εὔξα
prepara teipm: & ne sis
σθαι ἑτοίμασον σεαυτόν, καὶ μὴ γίνου
qsi homo tētans dnm. me
ὡς ἄνθρωπος πειράζων τὸν κύριον. μνή
mēto ire in dieb9 csūmationis: &
σθητι θυμοῦ ἐν ἡμέραις τελευτῆς, καὶ
tps vindicte in auersione vul
καιρὸν ἐκδικήσεως ἐν ἀποστροφῇ προσώ
tus. Memēto tpois famis in tpore
που. Μνήσθητι καιρὸν λιμοῦ ἐν καιρῷ
abundātie: paupertatis & egestatis in
πλησμονῆς, πτωχείαν καὶ ἔνδειαν ἐν
die diuitiaꝝ. A mane vsqz ad ves
ἡμέρᾳ πλούτου. Ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέ
perā mutat tps: & oia hec
ρας μεταβάλλει καιρός, καὶ πάντα ταῦ
sunt citata corā dno. Et in
τά ἐστι ταχινὰ ἔναντι κυρίου. Καὶ ἐν
dieb9 delictoꝝ attēdet ab erro
ἡμέραις ἁμαρτιῶν προσέξει ἀπὸ πλημ
re: & stultus nō cseruabit occasionē.
μελείας, καὶ ἄφρων οὐ συντηρήσει καιρόν.
Ois saps nouit sapiam & disci
Πᾶς συνετὸς ἔγνω σοφίαν καὶ παιδεί
plinā: & ei q inuenit eā dabit cōfessio
αν, καὶ τῷ εὑρόντι αὐτὴν δώσει ἐξομολό
nē. Sapiētes in smonib9 & ipi sapiē
γησιν. Συνετοὶ ἐν λόγοις καὶ αὐτοὶ ἐσο
ter egerūt: & stillauerunt pūerbia
φίσαντο, καὶ ἀνώμβρισαν παροιμίας
diligētia ad vitā. Melior fiducia
ἀκριβεῖς εἰς ζωήν. Κρείσσων παρρησία
in dno solo: sidē mortuū cor
ἐν δεσπότῃ μόνῳ, εἴπερ νεκρᾷ καρδίᾳ
mortuo adheret. Post ccupi
νεκρῷ ἀντέχεται. Ὀπίσω τῶν ἐπι
scētias tuas ne eas: & ab
θυμιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ τῶν
appetitib9 tuis auertere. si pbueris
ὀρέξεών σου κωλύου. ἐὰν χορηγήσῃς τῇ
aie tue ccupiscētiā bñplaciti eius:
ψυχῇ σου ἐπιθυμίαν εὐδοκίας αὐτῆς,
facies derisionē inimicoꝝ tuoꝝ:
ποιήσεις ἐπίχαρμα τῶν ἐχθρῶν σου,
q inuidēt tibi. ne leteris in
οἱ βασκαίνουσί σε. μὴ εὐφραίνου ἐπὶ
multis delitijs tuis: neqz indigeas
πολλῇ τρυφῇ σου, μὴ δὲ προσδεηθῇς

Deu.6.a. Ps.89. B C Lu.18.a. Thess.5.d. D

cōsilio eius. Ne fias pauper
συμβουλῆς αὐτῆς. Μὴ γίνου πτωχὸς
participans ex fenore: & nihil
συμβολοκοπῶν ἐκ δανεισμοῦ, καὶ οὐδέν
tibi est in marsupio. eris eni insidia
σοί ἐστιν ἐν μαρσυπίῳ. ἔσῃ γὰρ ἐπίβου
tor ppriē vite dign9 dictu.
λος τῆς ἰδίας ζωῆς λαλητός. Ca.19.

Operarius ebriosus nō locupletabi
Ἐργάτης μέθυσος οὐ πλουτισθή
tur. & q spernit modica: pau
σεται. καὶ ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, κα
latim decidet. Vinū & mulie
τὰ μικρὸν πεσεῖται. Οἶνος καὶ γυναῖ
res apostatare faciēt sapiētes: & q cōiun
κες ἀποστήσουσι συνετούς, καὶ ὁ κολλώ
git meretricib9 audax erit. putredo &
μενος πόρναις τολμηρὸς ἔσται. σῆτες καὶ
vermes hereditabūt illū: &
σκώληκες κληρονομήσουσιν αὐτόν, καὶ
arescet in infamia maio
ξηρανθήσεται ἐν παραδειγματισμῷ μεί
re. Cito credēs: leuis cor
ζονι. Ὁ ταχὺ ἐμπιστεύων, κοῦφος καρ
de: & q delinquit in aiam suā
δίᾳ, καὶ ὁ ἁμαρτάνων εἰς ψυχὴν αὐτοῦ
errabit. q letatur in ma
πλημμελήσει. ὁ εὐφραινόμενος ἐπὶ κα
le agēdo cōdemnabit: at resi
κοεξίᾳ καταγνωσθήσεται, ὁ δὲ ἀντοφθαλ
stēs voluptatib9 corōnat vitā suā.
μῶν ἡδοναῖς στεφανοῖ τὴν ζωὴν αὐτοῦ.
cōtinēs lingua difficil con
ὁ ἐγκρατευόμενος γλώσσῃ ἀμάχως συμ
uiuet: & q odit loquacitatē immi
βιώσεται, καὶ ὁ μισῶν λαλιὰν ἐλαττοῦ
nuit malitia. Nunqj iteraueris ver
ται κακίᾳ. Μηδέποτε δευτερώσῃς λό
bū: & nihil tibi erit in diminutiōe.
γον, καὶ οὐθέν σοι ἔσται ἐν ἐλαττώσει.
In amico & inimico ne narres vitas alie
ἐν φίλῳ καὶ ἐχθρῷ μὴ διηγοῦ βίους ἀλ
nas: & si nō tibi est delictū:
λοτρίους, καὶ εἰ μή σοί ἐστιν ἁμαρτία,
nō reueles. Audiuit eni te &
μὴ ἀποκάλυπτε. Ἀκήκοε γάρ σου καὶ
obseruauit te: & in tpe odio hēt te.
ἐφυλάξατό σε, καὶ ἐν καιρῷ μισεῖ σε.
Audisti verbū: cōmoriat tibi: &
Ἀκήκοας λόγον, συναποθανέτω σοι, καὶ
confidēs esto. nō eni te dirūpet.
εὐθαρσὴς γίνου. οὐ γὰρ μή σε ῥήξῃ.
A facie verbi iproperabit fa
Ἀπὸ προσώπου λόγου ὀνειδίσει μω
tu9: sicut a facie infantis q
ρός, ὡς ἀπὸ προσώπου βρέφους ἡ τί
peperit. Sagitta fixa in femore car
κτουσα. Βέλος πεπηγὸς ἐν μηρῷ σαρ
nis. sic verbū in ventre fatui. Corri
κός, οὕτως λόγος ἐν κοιλίᾳ μωροῦ. Ἔλεγ
pe amicū: neforte nō fecit: & si
ξον φίλον, μήποτε οὐκ ἐποίησε, καὶ εἰ
fecit ne forte addat. Corripe
ἐποίησε μήποτε προσθῇ. Ἔλεγξον τὸν
proximū: ne forte nō dixit: & si di
πλησίον, μήποτε οὐκ εἶπε, καὶ εἰ εἴρη
xit: ne reiteret. corripe amicū:
κεν, ἵνα μὴ δευτερώσῃ. ἔλεγξον φίλον,
sepe eni fit calūnia vana.
πολλάκις γὰρ γίνεται διαβολὴ ματαία.
& nō omni smoni credat cor:
καὶ μὴ παντὶ λόγῳ πιστευέτω ἡ καρδία

commissio illoru. Ne fueris mediocris in contentione ex fenore: & non est tibi nihil in seculo. Eris enim inuid9 anime tue.

Capitulum decimum nonum:

Operarius ebriosus no locupletabitur: & qui spernit modica paulatim decidit. Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes: & arguunt sensatos: et qui se iungit fornicariis erit nequam. Putredo & vermes hereditabut illum: et extolletur in exemplum maius: & tolletur de numero anima eius. Qui credit cito: leuis corde est et minorabitur: & q delinquit in animam sua insup habebit. Qui gaudet iniquitate denotabitur: et qui odit correptionem minuetur vita: et qui odit loquacitatem extinguit maliciam. Qui peccat in animam suam: penitebit: et qui iocundatur in malicia denotabitur. Ne iteres verbum nequam et durum: & no minoraberis. Amico & inimico noli narrare sensum tuum: & si est tibi delictum noli denudare. Audiet enim te et custodiet te: et qsi defendens peccatum odiet te: et sic aderit tibi semper. Audisti verbum aduersus proximum tuum commoriatur in te fidens: quoniam non te dirumpet. A facie verbi parturit fatuus: tanqj gemitus partus infantis. Sagitta infixa femori carnis: sic verbum in corde stulti. Corripe amicum ne forte non intellexerit: et dicat: non feci: aut si fecerit: ne iterum addat facere. Corripe proximu ne forte no dixerit: & si dixerit ne forte iteret. Corripe amicum: sepe enim fit commissio: & no omni verbo credas. Est qui labitur ligua sua: sed no ex animo. Quis est enim qui non deliquerit in lingua sua? Corripe proximum anteqj comineris: et da locu timori altissimi: qa omnis sapietia timor dei: et in illa timere deum: et in omni sapietia dispositio legis. Et non est sapientia nequitie disciplina: et non est cogitatus bonus peccatorum prudentia. Est prudentie nequitia & in ipsa execratio: et est insipiens q minuitur sapientia. Melior est homo q minuitur sapientia & deficiens sensu in timore dei: qj qui abundat sensu et trasgreditur lege altissimi. Est solertia certa et ipsa iniqua. Et est qui emittit verbum certum enarrans veritatem. Est q nequiter humiliat se: et interiora eius plena sunt dolo: et est iustus q se nimiu submittit a multa humilitate: et est iustus qui inclinat faciem suam et fingit non videre se quod ignoratum est. Et si ab imbecillitate virium vetetur peccare: si inuenerit tempus malefaciedi: malefaciet. Ex visu cognoscitur vir: & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis & risus dentiu & ingressus hominis enunciant de illo. Est correptio mendax in ira contumeliosi: et est iudicium quod non probatur esse bonum: et est tacens et ipse est prudens.

Capitulum vigesimum.

tuū. Est q labitur verbo & nō ab
σου. Ἔστιν ὀλισθαίνων λόγῳ καὶ οὐκ ἀπὸ
aia: & quis est qui nō lapsus est
ψυχῆς, καὶ τίς ἐστιν ὃς οὐκ ὠλίσθησεν
in lingua sua? Corripe pri
ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτοῦ; Ἔλεγξον τὸν πλη
mū anteqj mineris: & da locū
σίον πρὶν ἢ ἀπειλῆσαι, καὶ δὸς τόπον
legi altissimi factus sine ira. Timor
νόμῳ ὑψίστου γινόμενος ἀμήνις. Φόβος
dni initiū assumptionis: sapia āt
κυρίου ἀρχὴ προσλήψεως, σοφία δὲ
ab eo dilectionē acquirit. cognitio
παρ᾽ αὐτοῦ ἀγάπησιν περιποιεῖ. γνῶσις
mādatoꝝ dni: disciplina vite. at faciē
ἐντολῶν κυρίου, παιδεία ζωῆς. οἱ δὲ ποι
tes q placita sunt ei immortalitatis arborē
οῦντες τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ἀθανασίας δένδρον
decerpūt. Ois sapia timor a
καρποῦνται. Πᾶσα σοφία φόβος παρὰ
dno: & in omni sapia factio legis.
κυρίου, καὶ ἐν πάσῃ σοφίᾳ ποίησις νόμου,
& cognitio oipotentie ei9.
καὶ γνῶσις τῆς παντοκρατορίας αὐτοῦ.
Seruus dicēs dno: sicut placet
Οἰκέτης λέγων τῷ δεσπότῃ, ὡς ἀρέσκει
nō faciā: si post hec fecerit: irri
οὐ ποιήσω, ἐὰν μετὰ ταῦτα ποιήσῃ, παρ
tat nutrientē se. Nō est sa
οργίζει τὸν τρέφοντα αὐτόν. Οὐκ ἔστι σο
piētia nequitie sciētia: & nō est vbi
φία πονηρίας ἐπιστήμη, καὶ οὐκ ἔστιν ὅπου
cōsiliū peccatoꝝ prudētia. Est nequi
βουλὴ ἁμαρτωλῶν φρόνησις. Ἔστι πονη
tia & ipa abominatio: & est stultus
ρία καὶ αὐτὴ βδέλυγμα, καὶ ἔστιν ἄφρων
q minuitur sapia. melior stupid9
ἐλαττούμενος σοφίᾳ. κρείσσων ἡττώμενος
in intellectu cū timore: abundāte in
ἐν συνέσει ἔμφοβος, τοῦ περισσεύοντος ἐν
prudētia & trāsgrediente legē alti
φρονήσει καὶ παραβαίνοντος νόμιμα ὑψί
ssimi. Est astutia diligēs & ipa ini
στου. Ἔστι πανουργία ἀκριβὴς καὶ αὐτὴ ἄδι
qua: & est puertēs gratiam vt ostēdat
κος, καὶ ἔστι διαστρέφων χάριν τοῦ ἐκφᾶναι
iudiciū: & est iustificās iudicio sapiēs. est pra
κρίμα, καὶ ἔστι δικαιῶν κρίσει σοφός. ἔστι πο
ue agēs incuruatus nigredine: &
νηρευόμενος συγκεκυφὼς μελανίᾳ, καὶ τὰ
interiorib9 ei9 plen9 dolo ignito.
ἐντὸς αὐτοῦ πλήρης δόλου πυρώδους.
Incuruās vultū & surdū se simulās: vbi
Συγκύφων πρόσωπον καὶ ἐθελοκωφῶν, οὗ
cūqz cognit9 fuerit: pueniet te vt malefa
ἐὰν ἐπιγνωσθῇ, προφθάσει σε κακοποιῆ
ciat. Et si ab imbecillitate viriū vete
σαι. Καὶ ἐὰν ὑπὸ ἐλαττώματος ἰσχύος κω
tur peccare: si inuenerit tps malefa
λυθῇ ἁμαρτεῖν, ἐὰν εὕρῃ καιρὸν κακοποιή
ciet. Et visu cognoscet vir:
σει. Ἀπὸ ὁράσεως ἐπιγνωσθήσεται ἀνήρ,
& ab occursu faciei cogno
καὶ ἀπὸ ἀπαντήσεως προσώπου ἐπιγνω
scet prudēs. Amictus viri &
σθήσεται νοήμων. Στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ
risus dentiū: & gressus hois annūciabit
γέλως ὀδόντων, καὶ βῆμα ἀνθρώπου ἀναγγελεῖ
q de eo. Est correptio q nō est pul
τὰ περὶ αὐτοῦ. Ἔστιν ἔλεγχος ὃς οὐκ ἔστιν ὡραῖ
chra: & est tacens: & ipe prudens.
ος, καὶ ἔστι σιωπῶν, καὶ αὐτὸς φρόνιμος. 20

A B ō.10.d. C D

Quam bonum est arguere quam irasci: & confitentem in oratione non prohibere. Concupiscentia spadonis devirginabit iuvenculam: sic qui facit per vim iudicium iniquum. Quam bonum est correptum manifestare penitentiam: sic enim effugies voluntarium peccatum. Est tacens qui invenitur sapiens: et est odibilis qui procax est ad loquendum. Est autem tacens et non habens sensum loquele. Et est tacens sciens tempus apti temporis. Homo sapiens tacebit usque ad tempus: lascivus autem & imprudens non servabit tempus. Qui multis utitur verbis ledet animam suam: & qui potestatem sibi sumit iniuste odietur. Est processio in malis viro indisciplinato: & est inventio in detrimentum. Est datum quod non est utile: & est datum cuius retributio duplex. Est propter gloriam minoratio: et est qui ab humilitate levabit caput. Est qui multa redimat modico precio: & restituens ea in septuplum. Sapiens in verbis seipsum amabilem facit: gratie autem fatuorum effundentur. Datus insipientis non erit utilis tibi: oculi enim illius septemplices sunt. Exigua dabit & multa improperabit: & apertio oris illius inflamatio est. Hodie feneratur quis et cras expetit: & odibilis est homo huiusmodi. Fatuo non erit amicus: & non erit gratia in bonis illius. Qui enim edunt panem illius: false lingue sunt. Quotiens & quanti irridebunt eum. Neque enim quod habendum erat: directo sensu distribuit: similiter & quod non erat habendum. Lapsus false lingue quasi qui in pavimento cadens: sic casus malorum festinanter veniet. Homo acharis quasi fabula vana: & in ore indisciplinatorum assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabola: non enim dicit illam in tempore suo. Est qui vetatur peccare pre inopia et in requie sua stimulabitur. Est qui perdet animam suam pre confusione: & ab imprudenti persona perdet eam: persone autem acceptione perdet se. Est qui pre confusione promittit amico: & lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine mendacium: & in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium sine honore: & confusio illorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis producet seipsum: & homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram suam inaltabit acervum frugum: & qui operatur iustitiam ipse exaltabitur: qui vero placet magnatis effugiet iniquitatem. Xenia & dona excecant oculos iudicum: & quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa et thesaurus invisus: que utilitas in utrisque. Melior est qui celat insipientiam suam quam homo qui abscondit sapientiam suam.

Capitulum vigesimum primum.

Fili peccasti: non adiicias iterum: sed & de pristinis deprecare ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge peccata:

et si accesseris ad illa suscipient te. Dentes leonis dentes eius interficientes animas hominum. Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas: plage illius non est sanitas. Obiurgatio et iniurie annullabunt substantias: et domus que nimis locuples est annullabitur superbia: sic substantia superbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures perveniet: & iudicium festinato adveniet illi. Qui odit correptiones vestigium est peccatoris: & qui timet deum convertetur ad cor suum. Notus a longe potens lingua audaci: & sensatus scit labi se ab ipso. Qui edificat domum suam impendiis alienis: quasi qui colligit lapides suos in hyeme. Stuppa collecta synagoga peccantium: & consumatio illorum flamma ignis. Via peccantium complanata lapidibus: et in fine illorum inferi et tenebre & pene. Qui custodierit iustitiam continebit sensum eius: consumatio timoris dei sapientia & sensus. Non erudietur qui non est sapiens in bono. Est autem insipientia que abundat in malo: & non est sensus ubi est amaritudo. Scientia sapientis tanquam inundatio abundabit: & consilium illius sicut fons vite permanet. Cor fatui quasi vas confractum: et omnem sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcunque audierit scius laudabit & ad se adiiciet: audivit luxuriosus et displicebit illi: & proiiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via. Nam in labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis queritur in ecclesia: et verba illius cogitabunt in cordibus suis. Tanquam domus exterminata: sic fatuo sapientia: & scientia insensati inenarrabilia verba. Compedes in pedibus doctrina stulto: et quasi vincula manuum super manum dexteram. Fatuus in risu exaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina: et quasi brachiale in brachio dextero. Pes fatui facilis in domum proximi: & homo peritus confundetur a persona potentis. Stultus a fenestra respiciet in domum: vir autem eruditus foris stabit. Stultitia hominis auscultare per ostium: & prudens gravabitur contumelia. Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur. In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientium os illorum. Dum maledicit impius diabolum: maledicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit animam suam: & in omnibus odietur: & qui permanserit odiosus erit: tacitus & sensatus honorabitur. Ca. 22.

In lapide luteo lapidatus est piger: et omnes loquentur super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus est piger: et omnis qui tetigerit eum excutiet manus. Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem in deminoratione fiet. Filia prudens hereditas viro suo: nam que confundit in contumeliam fit genitoris. Patrem et virum confundit audax: et ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur. Musica in luctu importuna narratio: flagella & doctrina in omni tempore sapientia.

Filij in contemptu τ insipientia
Τέκνα ἐν καταφρονήσει καὶ ἀπαιδευσίᾳ
gloriantes: cognatiões sue ma
γεγαυριωμένα, συγγενείας ἑαυτῶν μο
culant nobilitatē. Cõglutinãs
λύνουσι τὴν εὐγένειαν. Συγκολλῶν
testam q̃ docet fatuum: τ exci=
ὄστρακον ὁ διδάσκων μωρόν, καὶ ἐξεγεί
tat dormientes de pfundo somno.
ρει καθεύδοντας ἐκ βαθέος ὕπνου.
Narrat dormitanti q̃ narrat fa=
Διηγεῖται νυστάζοντι ὁ διηγούμενος μω
tuo: τ in fine dicet: qd est?
ρῷ, καὶ ἐπὶ συντελείᾳ ἐρεῖ, τί ἐστιν;
Sup mortuũ plora: defecit .n.
Ἐπὶ νεκρῷ κλαῦσον, ἐξέλιπε γὰρ
lux: τ sup fatuũ plora: defe=
φῶς, καὶ ἐπὶ μωρῷ κλαῦσον, ἐξέλι
cit .n. intellectus. Dulci⁹ plora sup
πε γὰρ σύνεσις. Ἥδιον κλαῦσον ἐπὶ
mortuũ q̃m requieuit: nam fa=
νεκρῷ ὅτι ἀνεπαύσατο, τοῦ γὰρ μω
tui sup mortē vita. Luct⁹ mor
ροῦ ὑπὲρ θάνατον ἡ ζωή. Πένθος νε
tui septē dies: fatui aũt τ im=
κροῦ ἑπτὰ ἡμέραι, μωροῦ δὲ καὶ ἀσε
pij oēs dies vite il=
βοῦς πᾶσαι αἱ ἡμέραι τῆς ζωῆς αὐ
lius. Cum stulto ne mltiplices smo
τοῦ. Μετὰ ἄφρονος μὴ πληθύνῃς λό
nē: τ ad insipientē ne accedas:
γον, καὶ πρὸς ἀσύνετον μὴ πορεύου,
nõ sentiēs eni spernet tua
ἀναισθητῶν γὰρ ἐξουθενήσει σου τὰ
omnia. Caue ab illo: ne
πάντα. Φύλαξαι ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα μὴ
laborē hēas: τ non coinq̃nabcris in
κόπον ἔχῃς, καὶ οὐ μὴ μολυνθῇς ἐν
cõcussione illius. declina ab illo
τῷ ἐντιναγμῷ αὐτοῦ. ἔκκλινον ἀπ' αὐτοῦ
τ inuenies requiem: τ nõ aci
καὶ εὑρήσεις ἀνάπαυσιν, καὶ οὐ μὴ ἀκη
diaberis in ociositate illius. sup
διάσῃς ἐν τῇ ἀπονοίᾳ αὐτοῦ. ὑπὲρ
plũbũ qd grauabitur: τ qd il=
μόλυβον τί βαρυνθήσεται, καὶ τί αὐ
li nomē: nisi plumbũ. Arenã
τῷ ὄνομα, ἀλλ' ἢ μόλυβος. Ἄμμον
τ salē τ massam ferri facili=
καὶ ἅλας καὶ βῶλον σιδήρου εὐκο
us ferre: q̃ hoiem im=
πώτερον ὑπενεγκεῖν, ἢ ἄνθρωπον ἀσύ
prudētē. Cõnexio lignea ligata
νετον. Ἱμάντωσις ξυλίνη ἐνδεδεμένη
in edificium: in cõcussione nõ dis=
εἰς οἰκοδομήν, ἐν συσσεισμῷ οὐ δια
soluetur. sic cor firmatum
λυθήσεται. οὕτως καρδία ἐστηριγμένη
in cogitatione consilij: in omni
ἐπὶ διανοήματος βουλῆς, ἐν παντὶ
tpe timore nõ timebit. Cor
καιρῷ φόβῳ οὐ δειλιάσει. Καρδία
firmum in mente intellectus: sicut
ἡδρασμένη ἐπὶ διανοίᾳ συνέσεως, ὡς
ornatus arenosus in pariete raso.
κόσμος ψαμμωτὸς ἐπὶ τοίχου ξυστοῦ.
Sustētacula in alto posita cõ=
Χάρακες ἐπὶ μετεώρου κείμενοι κα
tra ventum: nõ pmanebũt: sic
τέναντι ἀνέμου, οὐ μὴ μείνωσιν, οὕ
cor timidũ in cogitatiõe fatui.
τως καρδία δειλὴ ἐπὶ διανοήματι μωροῦ.

Qui docet fatuum: quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum nõ audienti: quasi qui excitat dormientē de graui sõno. Cum dormiente loquitur qui enarrat stulto sapientiam: & in fine narrationis dicit. Quis est hic? Supra mortuum plora: deficit enim lux ei⁹: & supra fatuum plora: deficit enim sensu. Modicum plora super mortuum: quoniam requieuit. Nequissimi enim nequissima vita super mortem fatui. Luctus mortui septem dies: fatui autem et impii omnes dies vite illorum. Cum stulto ne multum loquaris: & cum insensato ne abieris. Serua te ab illo: vt nõ molestiam habeas: et non coinquinaberis in peccato illius. Deflecte ab illo et inuenies requiē: et non acidiaberis in stulticia illius. Super plumbũ quid grauabitur. Et quod illi aliud nomē q̃ fatu⁹? Arenam et salem & massam ferri facilius est ferre: q̃ hominē imprudentē & fatuum et impiũ. Sicut loramentū ligneum colligatũ fundamento edificii non dissoluetur: sic et cor confirmatū in cogitatione consilii. Cogitatus sensati in omni tempore vel metu non deprauabitur. Sicut ornatus arenosus in pariete limpido: et sicut palee in excelsis et cementa sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt: sic et cor timidum in cogitatione stulti cõtra impetum timoris non resistet: sic & cor trepidum in cogitatione fatui omni tēpore non metuet: sed & qui in preceptis dei permanet sēper. Pungēs oculum deducit lachrymas: et qui pungit cor profert sensum. Mittens lapidē in volatilia deiiciet illa: sic et qui conuiciatur amico: dissoluit amiciciam. Ad amicum et si produxeris gladiũ: non desperes: est enim regressus ad amicũ. Si aperuerit os triste: non timeas. Est enĩ concordatio excepto conuicio et improperio et superbia et mysterii reuelatione et plaga dolosa. In his omnib⁹ effugiet amicus. Fidē posside cū amico in paupertate illi⁹: vt & in bonis illius leteris. In tēpore tribulationis illius permane illi fidelis: vt in hereditate illi⁹ coheres sis. Ante ignem camini vapor & fum⁹ ignis inaltatur: sic & ante sanguinē maledicta et contumelie & mine. Amicū salutare non confundaris. A facie illius non me abscõdam: & si mala mihi euenerint per illum sustinebo. Omnis qui audiet cauebit se ab eo. Quis dabit ori meo custodiam: & super labia mea signaculum certum vt nõ cadam in ipsis: & lingua mea perdat me.

Capitulum vigesimum tertium.

DOmine pater et dominator vite mee: ne derelinquas me in cogitatu & consilio eorum: nec finas me cadere in illa exprobratione. Quis supponit in cogitatu meo flagella & in corde meo doctrinam sapientie: vt ignorationibus eorum non parcant mihi

Contra oēm timorē nõ sustine
Κατέναντι παντὸς φόβου οὐ μὴ ὑπομεί
bit. Pungens oculũ educet lachry
νῃ. Ὁ νύσσων ὀφθαλμὸν κατάξει δά
mas: τ pungēs cor: profert sen
κρυα, καὶ ὁ νύσσων καρδίαν, ἐκφαίνει αἴ
sum. Mittēs lapidē in volatilia:
σθησιν. Βάλλων λίθον ἐπὶ πετεινά,
arcebit illa: τ q̃ conuitiat̃ ami
ἀποσοβήσει αὐτά, καὶ ὀνειδίζων φί
co: dissoluet amicitiã. In amicũ si
λον, διαλύσει φιλίαν. Ἐπὶ φίλον ἐὰν
strinxeris gladiũ: ne desperes:
σπάσῃ μάχαιραν, μὴ ἀπελπίσῃς,
est enĩ regressus. in amicũ si ape
ἔστι γὰρ ἐπάνοδος. ἐπὶ φίλον ἐὰν ἀ
rueris os: ne timeas: est enĩ
νοίξῃς στόμα, μὴ εὐλαβηθῇς, ἔστι γὰρ
pmutatio. pter conuitiũ τ super
διαλλαγή. πλὴν ὀνειδισμοῦ καὶ ὑπερ
biam τ secreti reuelationē
ηφανίας καὶ μυστηρίου ἀποκαλύψεως
τ plagã dolosam: in his enĩ ef=
καὶ πληγῆς δολίας, ἐν τούτοις γὰρ ἀ
fugiet ois amicus. Fidē possi
ποφεύξεται πᾶς φίλος. Πίστιν κτῆ
de in paupertate cũ pximo:
σαι ἐν πτωχείᾳ μετὰ τοῦ πλησίον,
vt in bonis illi⁹ leteris.
ἵνα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ εὐφρανθῇς.
in tpe tribulationis pmane illi: vt
ἐν καιρῷ θλίψεως διάμενε αὐτῷ, ἵνα τὴν
in hereditate ei⁹ coheres sis.
κληρονομίαν αὐτοῦ συγκληρονομήσῃς.
Non despiciẽda est enĩ semp circũscri
Οὐ καταφρονητέον γὰρ ἀεὶ τῆς περι
ptio: neq̃ mirabilis diues mētē
γραφῆς, οὐδὲ θαυμαστὸς πλούσιος νοῦν
nõ habēs. ante ignē vapor camini
οὐκ ἔχων. πρὸ πυρὸς ἀτμὶς καμίνου
τ fum⁹: sic ante sanguines cõui
καὶ καπνός, οὕτως πρὸ αἱμάτων λοι
tia. Amicũ ptegere nõ erubes
δορίαι. Φίλον σκεπάσαι οὐκ αἰσχυν
cam: τ a facie illius
θήσομαι, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ
non abscõdar τ si mala mihi eue
οὐ μὴ κρυβῶ, καὶ εἰ κακά μοι συμ
nient per illũ ois q̃ audierit cauebit
βήσονται δι' αὐτὸν πᾶς ὁ ἀκούων φυλάξε
ab illo. Quis dabit mihi sup os
ται ἀπ' αὐτοῦ. Τίς δώσει μοι ἐπὶ στόματός
meũ custodiã: τ sup labia mea
μου φυλακήν, καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων μου
signaculũ astutũ: ne cadã subi
σφραγῖδα πανοῦργον, ἵνα μὴ πέσω αἰφ
to ab illa: τ lingua mea nõ
νιδίως ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἡ γλῶσσά μου μὴ
pdat me.
ἀπολέσῃ με. Ca. 23.

DOmine pater τ dñator vite om
Κύριε πάτερ καὶ δέσποτα ζωῆς ἀπα
nis: ne derelinquas me in cõsilio eoꝝ:
σῆς, μὴ ἐγκαταλίπῃς με ἐν βουλῇ αὐτῶν,
τ ne finas me cadere in illis: Quis im
καὶ μὴ ἀφῇς με πεσεῖν ἐν αὐτοῖς. Τίς ἐπι
ponet in cogitatione mea flagella: τ
στήσει ἐπὶ τοῦ διανοήματός μου μάστιγας, καὶ
in corde meo disciplinã sapiētie: ne
ἐπὶ τῆς καρδίας μου παιδείαν σοφίας, ἵνα
in ignorationib⁹ meis nõ pcas tu
μὴ ἐπὶ τοῖς ἀγνοήμασί μου μὴ φείσῃ σύ

Margin: D. 5. d / Jnfra. 51. a. / Jnfra. 58. b / B / D. 11. a / Pro. 27. a. / C / D / ps. 140 / A

dñi: at iniurias eoꝝ q̃ in pfessio
κυρίου. τὰς δὲ ὕβρεις τῶν ἐν ἐπαγ
ne pctõꝝ nõ pterceas: vt
γελίᾳ ἁμαρτωλῶν μὴ παρῇς, ὅπως
nõ multiplicent̃ ignorãtie mee: τ
μὴ πληθυνθῶσιν αἱ ἄγνοιαί μου, καὶ αἱ
peccata mea abundabũt in cõtri=
ἁμαρτίαι μου πλεονάσουσιν εἰς συν
tionē: τ cadã ĩ cõspectu ad=
τριβήν, καὶ πεσοῦμαι ἔναντι τῶν ὑπε
uersarioꝝ: τ gaudebit sup me inimic⁹
ναντίων, καὶ ἐπιχαρεῖταί μοι ὁ ἐχθρός
me⁹: a q̃b⁹ lõge est spes mie tue.
μου, ὧν μακρὰν ἐστὶν ἡ ἐλπὶς τοῦ ἐλέους σου.
Dñe pater τ de⁹ vite mee: extol
Κύριε πάτερ καὶ θεὲ ζωῆς μου, μετεω
lentiã oculoꝝ ne mihi dederis τ gi=
ρισμὸν ὀφθαλμῶν μή μοι δῷς καὶ γι=
gãteam aiam amoue semper
γαντώδη ψυχὴν ἀπόστησον διαπαντὸς
a seruis tuis. spes inanes τ
ἀπὸ δούλων σου. ἐλπίδας κενὰς καὶ
ɔcupiscẽtias auerte a me: τ
ἐπιθυμίας ἀπόστρεψον ἀπ' ἐμοῦ, καὶ
tenebis volentē tibi seruire
καθέξεις τὸν θέλοντά σοι δουλεύειν
semper. ventris appetit⁹ τ concu=
διαπαντός. κοιλίας ὄρεξις καὶ συνου=
bitus ne cõprehendant me:
σιασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με,
τ aie irreuerẽti ne tradas me
καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδῷς με
seruũ tuum. Audite filij
τὸν οἰκέτην σου. Ἀκούσατε τέκνα
disciplinã oris veri: τ q̃ cu=
παιδείαν στόματος ἀληθινοῦ καὶ ὁ φυ
stodierit nõ capiet̃ in labijs
λάσσων οὐ μὴ ἁλῷ ἐν τοῖς χείλεσιν
suis. In stulticia sua cõpre=
αὐτοῦ. Ἐν τῇ ἀφροσύνῃ αὐτοῦ κατα=
hendetur peccator: τ cõuicia
λειφθήσεται ὁ ἁμαρτωλός, καὶ λοίδο
tor τ superbus scandalizabun=
ρος καὶ ὑπερήφανος σκανδαλισθήσον=
tur in illis. Juratiõi nõ assuefacias os
ται ἐν αὐτοῖς. Ὅρκῳ μὴ ἐθίσῃς τὸ στό
tuũ: τ noiationi sancti nõ assue
μα σου, καὶ ὀνομασίᾳ τοῦ ἁγίου μὴ συνε
scas. Sicut .n. seruus q̃ scruta=
θισθῇς. Ὥσπερ γὰρ οἰκέτης ἐξεταζόμε=
tur assidue a vibice nõ mi=
νος ἐνδελεχῶς ἀπὸ μώλωπος οὐκ ἐλατ
nuet̃: sic iurans τ nomi-
τωθήσεται, οὕτως ὁ ὀμνύων καὶ ὀνομά
nãs semper non purgabit̃ a
ζων διαπαντὸς οὐ μὴ καθαρισθῇ ἀπὸ
peccato. Uir multũ iurans iplebi=
ἁμαρτίας. Ἀνὴρ πολύορκος πλησθή=
tur iniquitate: τ nõ discedet
σεται ἀνομίας, καὶ οὐκ ἀποστήσεται
a domo illius flagellũ. si delique
ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ μάστιξ. ἐὰν πλημμελήσῃ
rit petũ eius sup ipm:
ἁμαρτία αὐτοῦ ἐπ' αὐτῷ,
τ si despexerit peccauit dupliciter. Et si
κἂν ὑπερίδῃ ἥμαρτε δισσῶς. Καὶ εἰ
in vacuũ iurauit nõ iustificabitur:
διακενῆς ὤμοσεν οὐ δικαιωθήσεται,
replebitur .n. calamitate domo⁹ il
πλησθήσεται γὰρ ἐπαγωγῆς ὁ οἶκος αὐ
lius: est smo vestitus mor
τοῦ, ἔστι λέξις ἀντιπεριβεβλημένη θα

Margin: B / Jnfra 17. b / 1. Reg. 16. b / C / Mat. 19. c / D

& non appareant delicta eorum & ne adincrescant ignorantie mee: & multiplicentur delicta mea: et peccata mea abundent: & incidam in conspectũ aduersariorũ meorum & gaudeat inimicus meus. Domine pater & deus vite mee ne derelinquas me in cogitatu illorũ. Extollentiã oculorum meorũ ne dederis mihi: & omne desideriũ auerte a me. Aufer a me vētris concupiscentias: & concupitus cõcupiscentie ne apprehendãt me et anime irreuerēti: et infrunitate ne tradas me. Doctrinã oris audite filii: & qui custodierit illã non periet labiis suis: nec scãdalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua apprehenditur peccator: & superbus et maledict⁹ scandalizabitur in illis. Iurationi non assuescat os tuũ: multi enim casus in illa. Nominatio vero dei non sit assidua in ore tuo: et nominib⁹ sanctorum nõ admiscearis: qm̃ non eris immunis ab eis. Sicut enĩ seruus interrogat⁹ assidue a liuore nõ minuitur: sic omnis iurans et nominãs in toto a peccato non purgabitur. Vir multũ iurãs implebitur iniqtate: et nõ discedet a domo illi⁹ plaga. Et si frustrauerit fratrē: delictum illi⁹ sup ipm erit: & si dissimulauerit: delinqt dupliciter: & si in vacuũ iurauerit: nõ iustificabitur. Replebitur enĩ retributione dom⁹ illi⁹. Est et alia loq̃la contraria morti: nõ inueniatur in hereditate iacob. Etenim a misericordib⁹ omnia hec auferētur: & in delictis nõ voluptabũt. Indisciplinose loquele non assuescat os tuum: est enim in illa verbum peccati. Memento patris & matris tue: in medio enim magnatorum consistis: ne forte obliuiscatur te deus in conspectu illorum: et assiduitate tua infatuatus improperium patiaris: & maluisses nõ nasci: et diem natiuitatis tue maledicas. Homo assuetus in verbis improperii: in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera abundant in peccatis: et tertium adducit iram & perditionem. Anima calida quasi ignis ardēs nõ extinguetur: donec aliquid glutiat: et homo nequam in ore carnis sue non desinet donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis: non fatigabitur transgrediens vsq̃ ad finem. Omnis homo qui trãsgreditur lectum suum contēnens in animam suam et dicens. quis me videt? tenebre circundant me: et parietes cooperiunt me: et nemo circunspicit me: quem vereor? delictorum meorum non memorabitur altissimus: et nõ intellexit: quoniam omnia videt oculus illius: quoniam expellit a se timorem dei huiusmodi hominis timor: & oculi hominũ timentes illum: et non cognouit: quoniam oculi domini multo plus lucidiores sunt super solem: circunspicientes omnes vias hominum: et profundum abyssi et hominum corda intuentes in abscõditas partes. Domino enim deo anteq̃ crearentur omnia sunt agnita: sic et post

te: nõ inueniat̃ in hereditate ia
νάτῳ, μὴ εὑρεθήτω ἐν κληρονομίᾳ Ἰα
cob. Ab enĩ pijs hec om=
κώβ. Ἀπὸ γὰρ εὐσεβῶν ταῦτα πάν
nia auferent̃: τ in peccatis nõ
τα ἀποστήσεται, καὶ ἐν ἁμαρτίαις οὐκ
inuoluent̃. Intēperantie iuramẽti ne
ἐγκυλισθήσονται. Ἀκολασίᾳ ὅρκου μὴ
assuefacias os tuũ: est enĩ in ea
ἐθίσῃς τὸ στόμα σου, ἔστι γὰρ ἐν αὐτῇ
verbũ peccati. Memẽto patris
λόγος ἁμαρτίας. Μνήσθητι πατρὸς
τ matris tue: in medio enĩ magna
καὶ μητρός σου, ἀναμέσον γὰρ μεγι
tũ presidebis. Ne forte obliuio
στάνων συνεδρεύσεις. Μήποτε ἐπι=
ni tradaris in cõspectu illoꝝ: τ assiduitate
λάθῃ ἐνώπιον αὐτῶν, καὶ τῷ ἐθισμῷ
tua marcescas: τ voles si nõ
σου μωρανθῇς, καὶ θελήσεις εἰ μὴ
nat⁹ esses: τ diē natiuitatis
ἐγεννήθης, καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ τοκετοῦ
tue maledices. Homo assue
σου καταράσῃ. Ἄνθρωπος συνεθιζό=
tus verbis improperij: in oibus
μενος λόγοις ὀνειδισμοῦ, ἐν πάσαις
diebus suis non erudiet̃.
ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ οὐ μὴ παιδευθῇ.
Due species multiplicant peccata: τ
Δύο εἴδη πληθύνουσιν ἁμαρτίας, καὶ
tertiũ inducet irã. Aia cali
τὸ τρίτον ἐπάξει ὀργήν. Ψυχὴ θερ
da q̃si ignis ardēs: nõ extinguet̃
μὴ ὡς πῦρ καιόμενον, οὐ μὴ σβεσθῇ
donec deglutiat̃ homo fornicarius
ἕως ἂν καταποθῇ ἄνθρωπος πόρνος
in corpore carnis sue: non desi
ἐν σώματι σαρκὸς αὐτοῦ, οὐ μὴ παύ
net donec accẽdat ignē. homi=
σηται ἕως ἂν ἐκκαύσῃ πῦρ. ἀνθρώ
ni fornicario ois panis dulcis: non
πῳ πόρνῳ πᾶς ἄρτος ἡδύς, οὐ μὴ
quiescet donec perficiat. Ho
κοπάσῃ ἕως ἂν τελευτήσῃ. Ἄν
mo trãsgrediẽs a le
θρωπος παραβαίνων ἀπὸ τῆς κλί
cto suo dicens in aĩa sua:
νης αὐτοῦ λέγων ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ,
quis me videt? tenebre circũ me: τ
τίς με ὁρᾷ; σκότος κύκλῳ μου, καὶ
parietes me cooperiũt: τ null⁹
οἱ τοῖχοί με καλύπτουσι, καὶ οὐδείς
me videt: qd vereor? Peccato
με ὁρᾷ, τί εὐλαβοῦμαι; Τῶν ἁμαρ
rum meoꝝ non memorabit̃ altissi
τιῶν μου οὐ μὴ μνησθήσεται ὁ ὕψι=
m⁹: τ oculi hoim timor
στος, καὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπων ὁ φόβος
eius: τ nõ nouit q̃ oculi do
αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔγνω ὅτι ὀφθαλμοὶ κυ
mini altissimi infinities sole
ρίου τοῦ ὑψίστου μυριοπλασίως ἡλίου
lucidiores sunt: inspiciētes
φωτεινότεροί εἰσιν, οἱ ἐπιβλέποντες
oēs vias hoim τ cogi
πάσας ὁδοὺς ἀνθρώπων καὶ κατα
tantes in abscõditas ptes.
νοοῦντες εἰς ἀπόκρυφα μέρη.
Anteq̃ crearent̃ oia: agnita
Πρὶν ἢ κτισθῆναι τὰ πάντα, ἔγνω
sunt ei omnia: sic τ post
σται αὐτῷ τὰ πάντα, οὕτως καὶ μετὰ

conſummationē reſpicit omnia.
τὸ συντελεσθῆναι καθορᾷ τὰ πάντα.
Hic in plateis ciuitatis vi-
Οὗτος ἐν πλατείαις πόλεως ἐκ-
dicabitur: τ vbi nō ſuſpicat⁹ eſt appre-
δικηθήσεται, καὶ οὗ οὐχ ὑπενόησε πιασ-
hendet. Similr̄ τ mulier relin-
θήσεται. Ὁμοίως καὶ γυνὴ καταλεί-
quens virum ſuum: τ acquiſi-
πουσα τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ παριστῶ-
rēs hereditatem ex alio. Primū
σα κληρονομίαν ἐξ ἄλλου. Πρῶτον
q̄dē enim in lege altiſſimi nō credidit:
μὲν γὰρ ἐν νόμῳ ὑψίστου ἠπείθησε,
τ ſcdo in virum ſuum delinquit:
καὶ δεύτερον εἰς ἄνδρα αὐτῆς ἐπλημμέλησε,
τ tertio in fornicatiōe adulterauit: τ ex alio viro filios acquiſiuit.
καὶ τὸ τρίτον ἐν πορνείᾳ ἐμοιχεύθη, καὶ ἐξ ἄλλου ἀνδρὸς τέκνα παρέστησεν.
Hec in eccleſia educe tur: τ in filios eius viſitatio erit.
Αὕτη ἐν ἐκκλησίᾳ ἐξαχθήσεται, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐπισκοπὴ ἔσται.
Nō mittēt filij eius radicē: τ rami illi⁹ nō ferēt fructū.
Οὐ διαδώσουσιν υἱοὶ αὐτῆς ῥίζαν, καὶ οἱ κλάδοι αὐτῆς οὐκ οἴσουσι καρπόν.
Deficiet in maledictionē memoria ei⁹: τ improperiū illi⁹ nō delebit.
Καταλείψει εἰς κατάραν τὸ μνημόσυνον αὐτῆς, καὶ τὸ ὄνειδος αὐτῆς οὐκ ἐξαλειφθήσεται.
τ cognoſcēt q̄ relicti ſunt: q̄m nihil eſt melius timore dn̄i. τ nihil dulcius attendere mādatis dei.
καὶ ἐπιγνώσονται οἱ καταλειφθέντες, ὅτι οὐδὲν ἐστι κρεῖττον φόβου κυρίου, καὶ οὐδὲν γλυκύτερον τοῦ προσέχειν ἐντολαῖς θεοῦ.
Gloria magna ſequi deū: lōgitudo dierum aſſumi te ab ipo.
Δόξα μεγάλη ἀκολουθεῖν θεῷ, μακρότης δὲ ἡμερῶν τὸ προσληφθῆναί σε ὑπ' αὐτοῦ.

Ca. 24.

Sapientia laudabit aiam ſuā:
Ἡ σοφία αἰνέσει ψυχὴν αὐτῆς,
τ in medio ppl'i ſui gloriabit.
καὶ ἐν μέσῳ λαοῦ αὐτῆς καυχήσεται.
In eccleſia altiſſimi os ſuū aperiet: τ corā potētia illius gloriabit.
Ἐν ἐκκλησίᾳ ὑψίστου τὸ στόμα αὐτῆς ἀνοίξει, καὶ ἔναντι δυνάμεως αὐτοῦ καυχήσεται.
ego ex ore altiſſimi prodij: τ ſicut nebula cooperui terrā.
ἐγὼ ἀπὸ στόματος ὑψίστου ἐξῆλθον, καὶ ὡς ὁμίχλη κατεκάλυψα γῆν.
Ego in excelſis habitaui: τ thron⁹ me⁹ in colūna nubis.
Ἐγὼ ἐν ὑψηλοῖς κατεσκήνωσα, καὶ ὁ θρόνος μου ἐν στύλῳ νεφέλης.
Gyrum celi circuiui ſola: τ in pfundo abyſſi deābulaui.
Γῦρον οὐρανοῦ ἐκύκλωσα μόνη, καὶ ἐν βάθει ἀβύσσων περιεπάτησα.
in vndis maris τ in omni terra τ in omni pplo τ gēte poſſedi:
ἐν κύμασι θαλάσσης καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ καὶ ἐν παντὶ λαῷ καὶ ἔθνει ἐκτησάμην,
τ cū his omnib⁹ requiē queſiui:
καὶ μετὰ τούτων πάντων ἀνάπαυσιν ἐζήτησα,

perfectū reſpicit omnia. Hic in plateis ciuitatis vindicabitur: & quaſi pull⁹ eq̄ni fugabitur: & vbi nō ſperauit apprehendetur. Et erit dedecus oibus: eo q̄ nō intellexerit timorē dn̄i. Sic & mulier oīs relinquēs virū ſuū & ſtatuēs hereditatē ex alieno matrimonio. Primo eñi in lege altiſſimi incredibilis fuit: & ſecūdo virū ſuum deliquit: tertio in adulterio fornicata eſt: & ex alio viro filios ſtatuit ſibi: hec in eccleſiā adducetur et in filios eius reſpicietur. Nō tradēt filij eius radices: & rami eius nō dabunt fructū. Derelinquēt in maledictū memoriā eius: & dedecus illius nō delebitur. Et agnoſcēt q̄ derelicti ſunt: q̄m nihil melius eſt q̄ timor dei: & nihil dulcius q̄ reſpicere in mādatis domini. Gloria magna eſt ſequi dn̄m: lōgitudo eñi dierum aſſumetur ab eo. Ca. 24.

Sapientia laudabit aiam ſuam: & in deo honorabitur: et in medio populi ſui gloriabitur: & in eccleſiis altiſſimi aperiet os ſuū: & in cōſpectu virtutis illius gloriabitur: & in medio populi ſui exaltabitur: & in plenitudine ſancta admirabitur: & in multitudine electorū habebit laudē: & inter bn̄dictos bn̄dicetur dicēs. Ego ex ore altiſſimi ꝓdiui primogenita ante oēm creaturā. Ego feci in celis vt oriretur lumē indeficiēs: & ſicut nebula texi oēm terrā. Ego in altiſſimis habitaui: & thron⁹ meus in colūna nubis. Gyrū celi circuiui ſola: & profundū abyſſi penetraui: & in fluctibus maris ābulaui: & in oi terra ſteti. Et in oi populo et in oi gēte primatū habui: & oim excellētiū & humiliū corda virtute calcaui. Et in his oibus requiē quēſiui: & in hereditate dn̄i morabor. Tūc precepit & dixit mihi creator oim: & q̄ creauit me requieuit in tabernaculo meo: & dixit mihi. In iacob inhabita & in iſrael hereditare: & in electis meis mitte radices. Ab initio & ante ſecula creata ſum: et vſq ad futurū ſeculū nō deſinā: & in habitatione ſancta corā ipo miniſtraui. Et ſic in ſion firmata ſum: & in ciuitate ſanctificata ſimiliter requieui: & in hieruſalē poteſtas mea. Et radicaui in pplo honorificato: et in ptes dei mei hereditas illi⁹: & in plenitudine ſanctorū detētio mea. Quaſi cedrus exaltata ſum in libano: et quaſi cypreſſus in monte ſion: quaſi palma exaltata ſum in cades: & quaſi plantatio roſe in hiericho. Quaſi oliua ſpecioſa in cāpis: et quaſi platan⁹ exaltata ſum iuxta aquā in plateis. Sicut cinamomū & balſamū aromatizans odorē dedi. Quaſi myrrha electa dedi ſuauitatē odoris: et quaſi ſtorax et galbanus et vngula et gutta. Quaſi libanus nō inciſus vaporaui habitationē meam: & quaſi balſamum non mixtū odor meus. Ego quaſi terebinthus extēdi ramos meos: et rami mei honoris et gratie. Ego quaſi vitis fructificaui ſuauitatē odoris: et flores mei fructus honoris et honeſtatis. Ego mater pulchre dilectionis et timoris et agnitionis et ſancte ſpei.

in hereditate alicui⁹ morabor. Tunc precepit mihi creator omniū: τ q̄ creauit me deſcere fecit tabernaculū meū: τ dixit: in iacob inhabita τ in iſrael hereditare.
ἐν κληρονομίᾳ τίνος αὐλισθήσομαι. Τότε ἐνετείλατό μοι ὁ κτίστης ἁπάντων, καὶ ὁ κτίσας με κατέπαυσε τὴν σκηνήν μου, καὶ εἶπεν, ἐν Ἰακὼβ κατασκήνωσον καὶ ἐν Ἰσραὴλ κατακληρονομήθητι.
Ante ſeclm ab initio creauit me: τ vſq ad ſecla non deficiam:
Πρὸ τοῦ αἰῶνος ἀπ' ἀρχῆς ἔκτισέ με, καὶ ἕως αἰῶνος οὐ μὴ ἐκλείπω,
in habitaculo ſcto coram ipo miniſtraui: τ ſic in ſion firmata ſum.
ἐν σκηνῇ ἁγίᾳ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐλειτούργησα, καὶ οὕτως ἐν Σιὼν ἐστηρίχθην.
In ciuitate ſanctificata ſimilr̄ me deſcere fecit: τ in hieruſalem poteſtas mea: τ radicaui in pplo honorificato in parte dn̄i hereditatis illius.
Ἐν πόλει ἠγαπημένῃ ὁμοίως με κατέπαυσε, καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἡ ἐξουσία μου, καὶ ἐρρίζωσα ἐν λαῷ δεδοξασμένῳ ἐν μερίδι κυρίου κληρονομίας αὐτοῦ.
Quaſi cedrus exaltata ſū in libano: τ q̄ſi cypreſſus in montibus aermon.
Ὡς κέδρος ὑψώθην ἐν τῷ Λιβάνῳ, καὶ ὡς κυπάρισσος ἐν ὄρεσιν Ἀερμών.
Quaſi palma exaltata ſū in gaddi: τ q̄ſi plāte roſe in hiericho.
Ὡς φοῖνιξ ἀνυψώθην ἐν Γάδδι, καὶ ὡς φυτὰ ῥόδου ἐν Ἱεριχῷ.
Quaſi oliua ſpecioſa in campo: τ q̄ſi platanus exaltata ſū ab aqua.
Ὡς ἐλαία εὐπρεπὴς ἐν πεδίῳ, καὶ ὡς πλάτανος ἀνυψώθην ἐφ' ὕδατος.
Sicut cinamomū τ ſicut aſpalathus aromatum: τ q̄ſi myrrha electa dedi ſuauē odorē.
Ὡς κιννάμωμον καὶ ἀσπάλαθος ἀρωμάτων, καὶ ὡς σμύρνα ἐκλεκτὴ ἔδωκα εὐωδίαν.
Quaſi galbanū τ onyx τ ſtacte: τ q̄ſi thuris vapor in tabernaculo.
Ὡς χαλβάνη καὶ ὄνυξ καὶ στακτή, καὶ ὡς λιβάνου ἀτμὶς ἐν σκηνῇ.
Ego q̄ſi terebinthus extendi ramos meos: τ rami mei glie τ gratie.
Ἐγὼ ὡς τερέβινθος ἐξέτεινα κλάδους μου, καὶ οἱ κλάδοι μου κλάδοι δόξης καὶ χάριτος.
Ego q̄ſi vitis germinaui ſuauē odorē: τ flores mei fructus glorie τ diuitiarū.
Ἐγὼ ὡς ἄμπελος ἐβλάστησα εὐωδίαν, καὶ τὰ ἄνθη μου καρπὸς δόξης καὶ πλούτου.
Ego mater dilectionis pulchre τ timoris τ cognitiōis τ ſancte ſpei.
Ἐγὼ μήτηρ τῆς ἀγαπήσεως τῆς καλῆς καὶ φόβου καὶ γνώσεως καὶ τῆς ὁσίας ἐλπίδος.
Do āt cū oibus filijs meis ſempiternos dictis ab illo.
Δίδωμι δὲ σὺν πᾶσι τοῖς τέκνοις μου ἀειγενεῖς τοῖς λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ.
Accedite ad me q̄ concupiſcitis me: τ a gñatio nib⁹ meis adimplemini.
Προσέλθετε πρός με οἱ ἐπιθυμοῦντές μου, καὶ ἀπὸ τῶν γενημάτων μου ἐμπλήσθητε.
Mā memoria mea ſuper mel dulcis: τ
Τὸ γὰρ μνημόσυνόν μου ὑπὲρ μέλι γλυκύ, καὶ ἡ

A

B

C

hereditas mea ſup mellis fauum.
κληρονομία μου ὑπὲρ μέλιτος κηρίον.
Qui edunt me adhuc eſurient:
Οἱ ἐσθίοντές με ἔτι πεινάσουσι,
τ qui bibunt me adhuc ſitient.
καὶ οἱ πίνοντές με ἔτι διψήσουσιν.
Qui obedit mihi nō confundetur:
Ὁ ὑπακούων μου οὐκ αἰσχυνθήσεται,
τ qui operantur in me: non peccabunt.
καὶ οἱ ἐργαζόμενοι ἐν ἐμοὶ οὐχ ἁμαρτήσουσι.
Hec omnia liber teſtamēti dei altiſſimi.
Ταῦτα πάντα βίβλος διαθήκης θεοῦ ὑψίστου.
Lex quā mandauit nobis moyſes:
Νόμον ὃν ἐνετείλατο ἡμῖν Μωυσῆς,
hereditatē in congregationib⁹ iacob.
κληρονομίαν συναγωγαῖς Ἰακώβ.
ne deficiatis viros hēre in dn̄o: vt confortet vos ipe. Cōſiguamini ad eum.
μὴ ἐκλύεσθε ἰσχύειν ἐν κυρίῳ, ἵνα κραταιώσῃ ὑμᾶς αὐτός. Κολλᾶσθε πρὸς αὐτόν,
dn̄s ops deus ſolus eſt: τ non eſt aplr̄ pter eū ſaluator.
κύριος παντοκράτωρ ὁ θεὸς μόνος ἐστί, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν αὐτοῦ σωτήρ.
Qui iplet q̄ſi phiſon ſapiā ſua: τ ſicut tigris in diebus nouoꝝ.
Ὁ πιμπλῶν ὡς Φεισὼν τὴν σοφίαν αὐτοῦ, καὶ ὡς Τίγρις ἐν ἡμέραις νέων.
qui adimplet q̄ſi euphrates intellectū: τ q̄ſi iordanis in diebus meſſis.
ὁ ἀναπληρῶν ὡς Εὐφράτης σύνεσιν, καὶ ὡς Ἰορδάνης ἐν ἡμέραις θερισμοῦ.
Qui oſtendit tāqͣ lucē diſciplinā cognitionis: τ q̄ſi geon in diebus vindemie.
Ὁ ἐκφαίνων ὡς φῶς παιδείαν γνώσεως, καὶ ὡς Γηὼν ἐν ἡμέραις τρυγήτου.
non pfecit primus ſcire illam: τ ſic vltimus non inueſtigauit eam.
οὐ συνετέλεσεν ὁ πρῶτος γνῶναι αὐτήν, καὶ οὕτως ὁ ἔσχατος οὐκ ἐξιχνίασεν αὐτήν.
A mari enim multiplicate ſunt cogitationes illius: τ cōſiliū illius ab abyſſo magna.
Ἀπὸ γὰρ θαλάσσης ἐπληθύνθη τὰ διανοήματα αὐτῆς, καὶ ἡ βουλὴ αὐτῆς ἀπὸ ἀβύσσου μεγάλης.
Ego ſapia ſicut foſſa a flumine: τ q̄ſi aqͣductus egreſſa ſū in paradiſum.
Ἐγὼ ἡ σοφία ὡς διῶρυξ ἀπὸ ποταμοῦ, καὶ ὡς ὑδραγωγὸς ἐξῆλθον εἰς παράδεισον.
dixi: potābo meū hortū: τ inebriabo meā viriditatem.
Εἶπον, ποτιῶ μου τὸν κῆπον, καὶ μεθύσω μου τὴν πρασιάν.
Et ecce facta eſt mihi foſſa in fluuiū: τ fluui⁹ me⁹ fact⁹ eſt in mare.
Καὶ ἰδοὺ ἐγένετό μοι ἡ διῶρυξ εἰς ποταμόν, καὶ ὁ ποταμός μου ἐγένετο εἰς θάλασσαν.
q̄m diſciplinā q̄ſi antelucanū illūiabo τ oſtēdā eā vſq ad lōginquū.
ἔτι παιδείαν ὡς ὄρθρον φωτιῶ, καὶ ἐκφανῶ αὐτὰ ἕως εἰς μακράν.
Quā doctrinā q̄ſi prophetiā effundā: τ relinquā eā in gñationes ſeculoꝝ.
Ὅτι διδασκαλίαν ὡς προφητείαν ἐκχεῶ, καὶ καταλείψω αὐτὴν εἰς γενεὰς τῶν αἰώνων.

Joh.6.d.

Ge.2.b. Joſue.3.d.

D

Infra.33.c.

A

B

3.4.a.

C

In me gr̄a oīs vite et veritatis: in me oīs ſpes vite et virtutis. Trāſite ad me oēs q̄ cōcupiſcitis me: & a gñationibus meis adimplemini. Spūs eñi meus ſup mel dulcis: et hereditas mea ſup mel & fauū. Memoria mea in generatione ſeculorū. Qui edunt me adhuc eſuriēt: et q̄ bibunt me adhuc ſitiēt. Qui audit me nō cōfundetur: et q̄ operātur in me nō peccabunt. Qui elucidāt me vitā eternā hēbunt. Hec oīa liber vite et teſtamentū altiſſimi et agnitio veritatis. Legem mādauit moyſes in p̄ceptis iuſticiarū & hereditatē domui iacob et iſr̄l ꝓmiſſiones. Poſuit dauid puero ſuo excitare regē ex ipſo fortiſſimū et in throno honoris ſedentē in ſempiternū. Qui implet quaſi phiſon ſapiam: et ſicut tigris in dieb⁹ nouorū. Qui adiplet quaſi euphrates ſenſū. Qui multiplicat quaſi iordanis in tēpore meſſis. Qui mittit diſciplinā ſicut lucē et aſſiſtēs quaſi geon in die vindemie. Qui pficit prim⁹ ſcire illā et infirmior nō inueſtigabit eā. A mari eñi abūdabit cogitatio ei⁹ et cōſiliū illius in abyſſo magna. Ego ſapiā effudi flumina: ego quaſi trames aqͣ imēſe de fluuio: ego quaſi fluuij dorix: & ſicut aqͣ duct⁹ exiui de padiſo. Dixi. Rigabo hortū plantationū: & inebriabo ptus mei fructū. Et fact⁹ē mihi trames abūdans & fluuius meus appropinquauit ad mare. Qm̄ doctrinā quaſi antelucanū illumino oib⁹: & enarrabo illū vſq in lōginquū. Penetrabo iſferiores ptes terre: & inſpiciā oēs dormiētes: & illūinabo oēs ſperātes i dn̄o. Adhuc doctrinā quaſi ꝓphetiā effundā: & relinquā illā q̄rentibus ſapientiā: & non deſinā in progenies illorū vſq in euū ſanctum. Videte q̄m non ſoli mihi laboraui: ſed oibus exquirentib⁹ veritatē. Ca. 25.

In trib⁹ placitū eſt ſpūi meo q̄ ſunt ꝓbata corā deo & hoib⁹. Cōcordia fratrū: & amor ꝓximorū: & vir & mulier ſibi bene cōſentiētes. Tres ſpēs odiuit aia mea: & aggrauor valde aie illorū. Pauperē ſuperbū & diuitē mendacē & ſenē fatuū & inſenſatū. Que in iuuentute tua non cōgregaſti: quomodo in ſenectute tua inuenies. Quā ſpecioſū caniciei iudiciū: & pſbyteris cognoſcere cōſiliū. Quā ſpecioſa veteranis ſapiētia: & glorioſis intellect⁹ & cōſiliū. Corona ſenū multa peritia: & gloria illorū timor dei. Noue inſuſpicabilia cordis magnificaui: et decimū dicā in lingua hoib⁹. Homo q̄ iocūdatur in filiis: viuēs & vidēs ſubuerſionē inimicorum ſuorū. Beat⁹ q̄ habitat cū muliere ſenſata: et q̄ lingua ſua nō eſt lapſus: & q̄ nō ſeruiuit indignis ſe. Beat⁹ q̄ inuenit amicū verum: & q̄ enarrat iuſticiā auri audiēti. Quā magn⁹ q̄ inuenit ſapiam & ſciaꝫ: ſed nō eſt ſup timentē dn̄m. Timor dei ſup oīa ſe ſuppoſuit. Beatus hō cui donatū ē hēre timorē dei. Qui tenet illū: cui aſſimilabitur? Timor dei initiū dilectionis eius: fidei autem initiū agglutinandū eſt ei. Ois plaga triſticia cordis eſt: & omnis malicia nequitia mulieris.

videte q̄m nō mihi ſoli laboraui: ſed oibus exquirentib⁹ illā.
ἴδετε ὅτι οὐκ ἐμοὶ μόνῳ ἐκοπίασα, ἀλλὰ πᾶσι τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτήν. Ca. 25.
In trib⁹ pulchra facta ſū: τ ſurrexi pulchra corā dn̄o. corā dn̄o τ hoibus
Ἐν τρισὶν ὡραΐσθην καὶ ἀνέστην ὡραία ἔναντι κυρίου. ἔναντι κυρίου καὶ ἀνθρώπων
cōcordiā fratrū τ amicitiā ꝓximi: τ vir τ mulier ſibi cōſentientes.
ὁμόνοια ἀδελφῶν καὶ φιλία τῶν πλησίον, καὶ ἀνὴρ καὶ γυνὴ ἑαυτοῖς συμπεριφερόμενοι.
Tres āt ſpēs odiuit aia mea τ grauis ſū valde vite illoꝝ.
Τρία δὲ εἴδη ἐμίσησεν ἡ ψυχή μου καὶ προσώχθισα σφόδρα τῇ ζωῇ αὐτῶν.
pauperē ſuperbū τ diuitē mendacē: τ ſenē adulteꝝ diminutū intellectu.
πτωχὸν ὑπερήφανον καὶ πλούσιον ψεύστην, καὶ γέροντα μοιχὸν ἐλαττούμενον συνέσει.
In iuuētute tua nō cōgregaſti: τ quō poteris inuenire in ſenectute tua.
Ἐν νεότητι οὐ συνήγαγες, καὶ πῶς ἂν εὕροις ἐν τῷ γήρᾳ σου.
Quā ſpecioſū canis iudiciū: τ pſbyteris cognoſcere cōſiliū.
Ὡς ὡραῖον πολιαῖς κρίσις, καὶ πρεσβυτέροις γνῶναι βουλήν.
Quā ſpecioſa ſenū ſapia: τ glorioſis cogitatio τ conſiliū.
Ὡς ὡραία γερόντων σοφία, καὶ δεδοξασμένοις διανόημα καὶ βουλή.
corona ſenū multa experiētia: τ gloriatio illoꝝ timor dn̄i.
Στέφανος γερόντων πολυπειρία, καὶ τὸ καύχημα αὐτῶν φόβος κυρίου.
Noue ſuſpitiones beatas dixi in corde meo: τ decimā dicā in lingua mea.
Ἐννέα ὑπονοήματα ἐμακάρισα ἐν καρδίᾳ μου, καὶ τὸ δέκατον ἐρῶ ἐπὶ γλώσσης μου.
Homo q̄ iocundat in filijs viuēs τ vidēs in caſu inimicoꝝ.
Ἄνθρωπος εὐφραινόμενος ἐπὶ τέκνοις, ζῶν καὶ βλέπων ἐπὶ πτώσει ἐχθρῶν.
beat⁹ q̄ habitat cū muliere prudēti: τ q̄ in lingua nō lapſus eſt: τ q̄ nō ſeruiuit indigno ſe.
μακάριος ὁ συνοικῶν γυναικὶ συνετῇ, καὶ ὃς ἐν γλώσσῃ οὐκ ὠλίσθησε, καὶ ὃς οὐκ ἐδούλευσεν ἀναξίῳ ἑαυτοῦ.
beat⁹ q̄ inuenit prudentiā: τ q̄ enarrat in aures audientiū.
μακάριος ὃς εὗρε φρόνησιν, καὶ ὁ διηγούμενος εἰς ὦτα ἀκουόντων.
Quā magn⁹ q̄ inuenit ſapiētiā: ſed nō eſt ſup timētem dn̄m.
Ὡς μέγας ὁ εὑρὼν σοφίαν, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ὑπὲρ τὸν φοβούμενον τὸν κύριον.
Dilectio dn̄i ſup oia ſuppreſſa eſt in claritate.
Ἀγάπησις δὲ κυρίου ὑπὲρ πάντα ὑπερέβαλεν εἰς φωτισμόν.
Qui tenet illā cui aſſimilabit?
Ὁ κρατῶν αὐτὸν τίνι ὁμοιωθήσεται;
Timor dn̄i initiū dilectionis ei⁹. fides āt initiū agglutinatiōis eius.
Φόβος κυρίου ἀρχὴ ἀγαπήσεως αὐτοῦ· πίστις δὲ ἀρχὴ κολλήσεως αὐτοῦ.
oēm plagā τ nō plagā cordis: τ oēm nequitiā τ nō nequitiā mulieris.
πᾶσαν πληγὴν καὶ μὴ πληγὴν καρδίας, καὶ πᾶσαν πονηρίαν καὶ μὴ πονηρίαν γυναικός.

Omnē inductionē τ nō inductionē odiē
Πᾶσαν ἐπαγωγὴν καὶ μὴ ἐπαγωγὴν μι
tis: τ omnē vindictā τ nō
σούντων, καὶ πᾶσαν ἐκδίκησιν καὶ μὴ
vindictā inimicoꝝ. Nō est caput sup
ἐκδίκησιν ἐχθρῶν. Οὐκ ἔστι κεφαλὴ ὑπὲρ
caput colubri: τ nō est ira sup
κεφαλὴν ὄφεως, καὶ οὐκ ἔστι θυμὸς ὑπὲρ
irā inimici. cohabitare cū leone τ
θυμὸν ἐχθροῦ. συνοικῆσαι λέοντι καὶ
dracone approbo: magis cohabitare cū
δράκοντι εὐδόκησα, ἢ συνοικῆσαι μετὰ
muliere mala. Nequitia mulieris
γυναικὸς πονηρᾶς. Πονηρία γυναικὸς
alienat faciē eius: τ obscurat
ἀλλοιοῖ τὸ πρόσωπον αὐτῆς, καὶ σκοτοῖ
vultū suū tanq̄ ursus. In me
τὸ πρόσωπον αὐτῆς ὡς ἄρκος. Ἀναμέ
dio proximoꝝ suoꝝ decidet vir
σον τῶν πλησίον αὐτῆς ἀναπεσεῖται ὁ ἀνὴρ
illi⁹: τ inuite suspirabit ꝓpt eā.
αὐτῆς, καὶ ἀκουσίως ἀνεστέναξεν δι' αὐτήν.
Parua oīs malitia ad malitiā mu
Μικρὰ πᾶσα κακία πρὸς κακίαν γυ
lieris: sors pctōris cadat sup
ναικός, κλῆρος ἁμαρτωλοῦ ἐπιπέσοι αὐ
illā. sicut ascensus arenosus in pedib⁹
τῇ. ὡς ἀνάβασις ἀμμώδης ἐν ποσὶ
senis: sic mulier linguata vi
πρεσβύτου, οὕτως γυνὴ γλωσσώδης ἀν
ro taciturno. Ne incidas in spe
δρὶ ἡσύχῳ. Μὴ προσπέσῃς εἰς κάλ
ciē mulieris: τ mulierē ne cōcupi
λος γυναικός, καὶ γυναῖκα μὴ ἐπιποθή
scas ad delitias. ira τ irreuerētia
σῃς εἰς τρυφήν. ὀργὴ καὶ ἀναίδεια
τ cōfusio magna mulier si ꝓbeat
καὶ αἰσχύνη μεγάλη γυνὴ ἐὰν ἐπιχορηγῇ
viro suo. Cor humile τ
τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. Καρδία ταπεινὴ καὶ
facies mesta τ plaga cor
πρόσωπον σκυθρωπὸν καὶ πληγὴ καρδί
dis mulier nequā. manus debiles
ας γυνὴ πονηρά. χεῖρες παρειμέναι
τ genua dissoluta: q̄ nō cōfo
καὶ γόνατα παραλελυμένα, ἥτις οὐ μα
labit virū suū in gemitu.
καριεῖ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἐν στενώσει.
a muliere initiū peccati: τ ꝓpt
ἀπὸ γυναικὸς ἀρχὴ ἁμαρτίας, καὶ δι' αὐ
illā morimur oēs. Ne des
τὴν ἀποθνήσκομεν πάντες. Μὴ δῷς
transitū aque: neq̄ mulieri male
διέξοδον ὕδατι, μηδὲ γυναικὶ πονηρᾷ
libertatē exit⁹. Si nō ambulat
παρρησίαν ἐξόδου. Εἰ μὴ πορεύεται
fm manū tuā: a carnib⁹ tuis
κατὰ χεῖρά σου, ἀπὸ τῶν σαρκῶν σου
abscinde illā: da τ absolue.
ἀπότεμε αὐτήν, δίδου καὶ ἀπόλυσον.
Mulieris bone beat⁹ vir:
Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνήρ,
τ numerus dieꝝ illi⁹ du
καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διπλά
plex. Mulier fortis oblectat vi
σιος. Γυνὴ ἀνδρεία εὐφραίνει τὸν ἄν
rū suū: τ ānos vite sue
δρα αὐτῆς, καὶ τὰ ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ
implebit in pace. Mulier bona: pars
πληρώσει ἐν εἰρήνῃ. Γυνὴ ἀγαθή, μερὶς
bona: in parte timentiū dnm
ἀγαθή, ἐν μερίδι φοβουμένων τὸν κύριον

Et omnem plagam et non plagam videbit cordis & omnem nequitiam & non nequitiam mulieris: & omnē obductū & non obductum odientiū: & omnē vindictam & nō vindictā inimicorū. Non est caput nequi⁹ sup caput colubri: non est ira super irā mulieris. Cōmorari leoni & draconi placebit: q̄ habitare cū muliere nequa. Nequitia mulieris immutat faciē eius: et obcecabit vultū suū tanq̄ vrsus: et quasi faccū ostendit in medio proximorū. Ingemuit vir eius: & audiens suspirauit modicū. Breuis omnis malicia super maliciā mulieris: sors peccatorū cadat super illā. Sicut ascēsus arenosus in pedibus veterani: sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in mulieris speciem: & non concupiscas mulierē in specie. Mulieris ira irreuerētia et cōfusio magna. Mulier si primatum habeat: contraria est viro suo. Cor humile & facies tristis & plaga mortis: mulier nequā. Man⁹ debiles et genua dissoluta: mulier q̄ non beatificat virum suū. A muliere initiū factū est peccati: & per illā omnes morimur. Nō des aq̄ tue exitū nec modicū: nec mulieri nequam venā prodeundi. Si nō ambulauerit ad manū tuā: cōfundet te in conspectu inimicorū. A carnib⁹ tuis abscide illā: ne semp te abutatur. Ca. 26.

Mulieris bone beatus vir: numerus enim annorū illorū duplex. Mulier fortis oblectat virū suum: & ānos vite illius in pace implebit. Pars bona mulier bona in parte bona timentiū deū dabitur viro pro factis bonis: diuitis autē & pauperis cor bonū in omni opere vultus illorū hilaris. A tribus timuit cor meū: & in quarto facies mea metuit. Delaturā ciuitatis & collectionē populi & calūniam mendacē: super mortē omnia grauia. Dolor cordis et luctus: mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellū lingue: omnibus communicās. Sicut boum iugū quod mouetur: ita & mulier nequā. Qui tenet illā: quasi q apprehēdit scorpionē. Mulier ebriosa ira magna: & cōtumelia & turpitudo illius non tegetur. Fornicatio mulieris i excellētia oculorū: & in palpebris illius agnoscetur. In filia auertente se firma custodiam: ne inuenta occasione abutatur se. Ab omni irreuerentia oculorū eius caue: et ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiēs ad fontem os aperiet: & ab omni aqua proxima bibet: & contra omnē palū sedebit: & cōtra oēm sagittam aperiet pharetrā: donec deficiat. Gratia mulieris sedule delectabit virū suum: & ossa illi⁹ impinguabit. Disciplina illi⁹ datū dei est. Mulier sensata & tacita: nō est immutatio erudite anime. Grā super grām mulier sancta & pudorata. Oīs autē pōderatio nō est digna cōtinētis aīe. Sicut sol oriēs mūdo in altissimis dei: sic mulieris bone species in ornamentū domus eius. Lucerna splendens super candelabrum sanctum:

dabitur. diuitis āt τ pauperis cor
δοθήσεται. πλουσίου δὲ καὶ πτωχοῦ καρ
bonū erga dnm: in omni tpe vul
δία ἀγαθὴ πρὸς κύριον, ἐν παντὶ καιρῷ πρόσω
tum habētes hilarē exultabūt. a
πον ἔχοντες ἱλαρὸν γαυριάσουσιν. Ἀπὸ
trib⁹ cauit meū cor: τ in
τριῶν εὐλαβήθη μου ἡ καρδία, καὶ ἐπὶ
quarto facie timui. Calū
τῷ τετάρτῳ προσώπῳ ἐφοβήθην. Δια
niā ciuitatis: τ collectionē turbe: τ
βολὴν πόλεως, καὶ ἐκκλησίαν ὄχλου, καὶ
falsum testimoniū sup mortē: oīa gra
καταψευσμὸν ὑπὲρ θάνατον, πάντα μοχ
ua. Dolor cordis τ luct⁹ mulier
θηρά. Ἄλγος καρδίας καὶ πένθος γυνὴ
zelotypa cōtra mulierē: τ flagellū lingue
ἀντίζηλος γυναικί, καὶ μάστιξ γλώσσης
oibus cōmunicās. Boū iugū con
πᾶσιν ἐπικοινωνοῦσα. Βοοζύγιον σα
cussum: mulier nequā: q̄ dominat illi⁹
λευόμενον, γυνὴ πονηρά, ὁ κρατῶν αὐτῆς
q̄si q̄ apprehēdit scorpionē. Ira ma
ὡς ὁ δρασσόμενος σκορπίου. Ὀργὴ μεγά
gna: mulier ebriosa τ mētē aliena: τ
λη, γυνὴ μέθυσος καὶ ῥεμβάς, καὶ τὴν
turpitudinē suā nō celabit.
ἀσχημοσύνην αὐτῆς οὐ συγκαλύψει.
Fornicatio mulieris in extollētijs oculo
Πορνεία γυναικὸς ἐν μετεωρισμοῖς ὀφθαλ
rū: τ in palpebris suis cogno
μῶν, καὶ ἐν τοῖς βλεφάροις αὐτῆς γνω
scet. Sup filiā inuertibilē
σθήσεται. Ἐπὶ θυγατρὶ ἀδιατρέπτῳ
firma custodiā: ne inueniēs solu
στερέωσον φυλακήν, ἵνα μὴ εὑροῦσα ἄνε
tionē se ipā vtatur. Post inuere
σιν ἑαυτῇ χρήσηται. Ὀπίσω ἀναι
cundū oculū caue: τ ne mi
δοῦς ὀφθαλμοῦ φύλαξαι, καὶ μὴ θαυ
reris si in te errauerit. Sicut
μάσῃς ἐὰν εἰς σὲ πλημμελήσῃ. Ὡς
sitiēs viator os aperiet si inuenerit fō
διψῶν ὁδοιπόρος τὸ στόμα ἀνοίξει εὑρὼν πη
tem. τ ab omni aqua ꝓxi
γήν, καὶ ἀπὸ παντὸς ὕδατος τοῦ σύ
ma bibet. cōtra omnē pa
νεγγυς πίεται. κατέναντι παντὸς πασ
lum sedebit: τ contra sagittā
σάλου καθήσεται, καὶ ἔναντι βέλους
aperiet pharetrā. Grā mulieris dele
ἀνοίξει φαρέτραν. Χάρις γυναικὸς τέρ
ctabit virū eius. τ ossa illi⁹ ipin
ψει ἄνδρα αὐτῆς, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ πι
gabit: sciētia illi⁹. Datū dni mu
ανεῖ ἡ ἐπιστήμη αὐτῆς. Δόσις κυρίου γυ
lier tacita pudēs: τ non est cō
νὴ σιγηρά, καὶ εὔνους, καὶ οὐκ ἔστιν ἀν
mutatio erudite anime.
τάλλαγμα πεπαιδευμένης ψυχῆς.
Grā sup grām: mulier pudorata τ
Χάρις ἐπὶ χάριτι, γυνὴ αἰσχυντηρὰ καὶ
fidelis: τ nō est pondus oē dignū
πιστή, καὶ οὐκ ἔστι σταθμὸς πᾶς ἄξιος
cōtinentis aīe sue. Sol ori
ἐγκρατοῦς ψυχῆς αὐτῆς. Ἥλιος ἀνατέλ
ens in altissimis dni: τ pulchritudo mulie
λων ἐν ὑψίστοις κυρίου, καὶ κάλλος γυναι
ris bone in ornamēto dom⁹ eius: lucer
κὸς ἀγαθῆς ἐν κόσμῳ οἰκίας αὐτῆς. λύχ
na splendēs sup candelabrū sanctū:
νος ἐκλάμπων ἐπὶ λυχνίας ἁγίας.

Puer. 21.c.

D

Eccli. 3. a. ii.b. et. 2. re. 14.b.

A

B

Inf. a. 42.b.

C

τ species faciei in etate
καὶ κάλλος προσώπου ἐπὶ ἡλικίᾳ
stabili. Colūne aurē sup bases
στασίμῃ. Στῦλοι χρύσεοι ἐπὶ βάσιν
argenteas τ pedes formosi sup pauimēta
ἀργυρᾶν, καὶ πόδες ὡραῖοι ἐπὶ στέρνοις
stabilia. Fili flore etatis tue cōser
εὐσταθοῦς. Τέκνον ἀκμὴν ἡλικίας σου συν
ua sanā: τ ne des alienis
τήρησον ὑγιῆ, καὶ μὴ δῷς ἀλλοτρίοις
robur tuū. Cū requisieris oīs cam
τὴν ἰσχύν σου. Ἀναζητήσας παντὸς πε
pi fertilē sortē: semina ꝓpria
δίου εὔγεων κλῆρον, σπεῖρε τὰ ἴδια
semina cōfidēs in nobilitate tua.
σπέρματα πεποιθὼς τῇ εὐγενείᾳ σου.
Sic generationes tue supstites τ
Οὕτως τὰ γεννήματά σου περιόντα καὶ
audacia nobilitatis habētes magne erūt
παρρησίαν εὐγενείας ἔχοντα μεγαλυνοῦ
Mulier mercenaria eq̄lis porco reputa
σι. Γυνὴ μισθία ἴση σιάλῳ λογισθή
bit: cōiugata āt turris mortis
σεται, ὕπανδρος δὲ πύργος θανάτου
vtentib⁹ reputabit. Mulier im
τοῖς χρωμένοις λογισθήσεται. Γυνὴ ἀσε
pia iniquo pars dabit: religiosa
βὴς ἀνόμῳ μερὶς δοθήσεται, εὐσεβὴς
āt dat timēti dnm.
δὲ δίδοται τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον.
Mulier turpis ignominiā cōmutabit: fi
Γυνὴ ἀσχήμων ἀτιμίαν κατατρίψει, θυ
lia āt honesta et virū reuere
γάτηρ δὲ εὐσχήμων καὶ τὸν ἄνδρα ἐντρα
bitur. Mulier inuerēbilis sicut canis
πήσεται. Γυνὴ ἀδιάτρεπτος ὡς κύων
reputabit, at habēs verecūdiā
λογισθήσεται, ἡ δὲ ἔχουσα αἰσχύνην, τὸν
dnm timebit. Mulier virū ꝓpriū ho
κύριον φοβηθήσεται. Γυνὴ ἄνδρα ἴδιον τι
norās: sapiēs oibus apparebit: in honorās
μῶσα, σοφὴ πᾶσι φανήσεται, ἀτιμάζου
āt impia in superbia oibus co
σα δὲ ἀσεβὴς ἐν ὑπερηφανίᾳ πᾶσι γνω
gnoscet. Mulieris bone beatus
σθήσεται. Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ
vir. nā numerus annoꝝ eius: duplex
ἀνήρ, ὁ γὰρ ἀριθμὸς τῶν ἐτῶν αὐτοῦ, διπλά
erit. Mulier vociferās τ linguo
σιος ἔσται. Γυνὴ μεγαλόφωνος καὶ γλωσ
sa in inimicoꝝ fugationē conte
σώδης εἰς πολεμίων τροπὴν θεωρηθήσε
plabit. Hois āt cuiusq̄ aīa simi
ται. Ἀνθρώπου δὲ παντὸς ψυχὴ ὁμοίω
lis hijs: belli seditionib⁹
τρόπος τούτοις, πολέμων ἀκαταστασίαις
aīam transiget. In duob⁹ cōtri
τὴν ψυχὴν διαπλήσει. Ἐπὶ δυσὶ λελύ
stata ē meū cor: τ in tertio ira
πηταί μου ἡ καρδία, καὶ ἐπὶ τῷ τρίτῳ θυ
mihi aduenit. Vir bellator dificiēs
μός μοι ἐπῆλθεν. Ἀνὴρ πολεμιστὴς ὑστερῶν
p inopiā. τ viri prudētes si cōtē
δι' ἔνδειαν, καὶ ἄνδρες συνετοὶ ἐὰν σκυβα
pnātur. Rediēs a iusticia
λισθῶσιν. Ἐπανάγων ἀπὸ δικαιοσύνης
ad peccatū: dns parabit eū
εἰς ἁμαρτίαν, ὁ κύριος ἑτοιμάσει αὐ
ad rōpheam. difficile eruit nego
τὸν εἰς ῥομφαίαν. μόλις ἐξαιρεῖται ἔμ
ciator a deceptione: τ nō iustificat
πορος ἀπὸ πλημμελείας, καὶ οὐ δικαιω

& species faciei super etatē stabilem. Colūne aurec super bases argēteas: & pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta eterna supra petrā solidam: sic mandata dei in corde mulieris sancte. In duobus contristatum est cor meū: & in tertio iracūdia mihi aduenit. Vir bellator deficiēs per inopiam: & vir sensatus contēptus: & qui transgreditur a iusticia ad peccatum: deus parauit eum ad rompheā. Due species difficiles & periculose mihi apparuerunt. Difficile exuitur negociās a negligentia: & non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

Capitulum vigesimum septimum.

Propter inopiā multi deliquerūt: et qui q̄rit locupletari auertit oculum suum. Sicut in medio cōpaginis lapidum palus figitur: sic & inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatis. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore domini tenueris te instāter: cito subuertetur domus tua. Sicut in percussura cribri remanebit puluis: sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax: & homines iustos tentatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius: sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem non laudes virum: hec enim tentatio est hominum. Si sequaris iusticiam apprehendes illā: & indues quasi poderem honoris: & inhabitabis cum ea: & proteget te in sempiternum: et in die agnitionis inuenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia conueniunt: & veritas ad eos qui operantur illam reuertetur. Leo venationi insidiatur semp: sic peccata operantibus iniquitatem. Homo in sapientia manet sicut sol: nā stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorū serua verbum tempori: in medio autem cogitantium assiduus esto. Narratio peccantium odiosa: et risus illorū in delictis peccati. Loquela multum iurans horripilationem capiti statuet: et irreuerentia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa superborum: & maledictio illorū auditus grauis. Qui denudat arcana amici fidem perdit: & non inueniet amicum ad animum suum. Dilige proximum: & coniungere fidem cum illo. Quod si denudaueris abscōsa illius: non persequeris post eum.

bitur caupo a peccato.
θήσεται κάπηλος ἀπὸ ἁμαρτίας. C. 27.
Grana indifferētis multi peccauerūt:
Χάριν ἀδιαφόρου πολλοὶ ἥμαρτον,
τ q̄ querit multiplicare auertet ocu
καὶ ὁ ζητῶν πληθῦναι ἀποστρέψει ὀφ
lum suū. In medio cōpaginū lapi
θαλμὸν αὐτοῦ. Ἀναμέσον ἁρμῶν λίθων
deꝝ figet pal⁹: τ in me
παγήσεται πάσσαλος, καὶ ἀναμέ
dio venditōis τ emptionis cōpri
σον πράσεως καὶ ἀγορασμοῦ συντριβή
met peccatū. Si nō in timore dni
σεται ἁμαρτία. Ἐὰν μὴ ἐν φόβῳ κυρίου
tenuerit cū diligētia: cito subuer
κρατήσῃ κατὰ σπουδήν, ἐν τάχει κατα
tetur eius dom⁹: in cōcussione
στραφήσεται αὐτοῦ ὁ οἶκος. Ἐν σείσματι
cribri pmanent stercora: sic spolia
κοσκίνου διαμένει κοπρία, οὕτως σκύβαλα
hois in cogitatione illius. Uasa fi
ἀνθρώπου ἐν λογισμῷ αὐτοῦ. Σκεύη κε
guli ꝓbat fornax: τ tēta
ραμέως δοκιμάζει κάμινος, καὶ πειρασ
tio hois in cogitatione illius. cultu
μὸς ἀνθρώπου ἐν διαλογισμῷ αὐτοῦ. Γεώρ
rā ligni ostēdit fructus illius: sic
γιον ξύλου ἐκφαίνει ὁ καρπὸς αὐτοῦ, οὕτως
locutio cogitationis in corde hois. ante
λόγος ἐνθυμήματος καρδίας ἀνθρώπου. Πρὸ
sermonē ne laudaueris vir: hec em
λογισμοῦ μὴ ἐπαινέσῃς ἄνδρα, οὗτος γὰρ
tētatio hoim. si sequaris iusti
πειρασμὸς ἀνθρώπων. Ἐὰν διώκῃς τὸ δίκαι
ciā apprehēdes ipām: τ indues cā vt
ον καταλήψῃ αὐτό, καὶ ἐνδύσῃ αὐτὸ ὡς
talare tunicā glie. Uolatilia ad similia
ποδήρη δόξης. Πετεινὰ πρὸς τὰ ὅμοια
sibi diuertēt: τ veritas ad
αὐτοῖς καταλύσει, καὶ ἀλήθεια πρὸς τοὺς
operantes reuertet. Leo venatoni insi
ἐργαζομένους ἐπανήξει. Λέων θήραν ἐνε
diat: sic peccata operantib⁹
δρεύει, οὕτως ἁμαρτία τοῖς ἐργαζομένοις
iniquitatē. Narratio pij semp in
ἀδικίαν. Διήγησις εὐσεβοῦς διαπαντὸς ἐν
sapia: at stult⁹ sicut luna alterat. in
σοφίᾳ, ὁ δὲ ἄφρων ὡς σελήνη ἀλλοιοῦται. Εἰς
medio insipiētiū cōserua tps: in
μέσον ἀσυνέτων συντήρησον καιρόν, εἰς
medio āt cogitātiū assiduus esto. Narra
μέσον δὲ διανοουμένων ἐνδελέχιζε. Διήγη
tio fatuoꝝ onerositas: τ risus eo
σις μωρῶν προσόχθισμα, καὶ ὁ γέλως αὐ
rū in cibo peccati. loq̄la multū
τῶν ἐν σπατάλῃ ἁμαρτίας. Λαλιὰ πολυόρ
iurātis eriget capillos: τ rixa eoꝝ
κου ὀρθώσει τρίχας, καὶ ἡ μάχη αὐτῶν
obturatio auriū. Effusio sanguinis ri
ἐμφραγμὸς ὠτίων. Ἔκχυσις αἵματος μά
xa superboꝝ: τ conuitiatio illoꝝ
χη ὑπερηφάνων, καὶ ἡ διαλοιδόρησις αὐτῶν
auditio grauis. Reuelās arcana
ἀκοὴ μοχθηρά. Ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια
pdidit fidē: τ nō inueniet amicū ad
ἀπώλεσε πίστιν, καὶ οὐ μὴ εὕρῃ φίλον πρὸς
aīam suā. dilige amicū: τ fide
τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Στέρξον φίλον, καὶ πι
lis esto cū eo: si āt reuelaueris
στώθητι μετ' αὐτοῦ, ἐὰν δὲ ἀποκαλύψῃς τὰ
arcana illi⁹: nō psequaris post eū
μυστήρια αὐτοῦ, οὐ μὴ καταδιώξῃς ὀπίσω αὐτοῦ.

D

A

B

Infra. 13.c.

B. 15.b.

C

homo qui perdit amicum suum: sic et qui perdit amiciciam proximi sui. Et sicut qui dimittit auem de manu sua: sic qui reliquisti proximum tuum: & non eum capies. Non illum sequaris: quoniam longe abest. Effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima eius. Vltra eum non poteris colligare: & maledicti est concordatio. Denudare autē amici mysteria: desperatio est anime infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua: & nemo eū abiiciet. In cōspectu oculorū tuorū cōculcabit os suū: & sup sermones tuos āmirabitur. Nouissime autē peruertet os suū: & in verbis tuis dabit scādalū. Multa audiui: et non coequaui ei & dñs odiet illum. Qui in altū mittit lapidē: super caput eius cadet: & plaga dolosa dolosi diuidet vulnera. Et q foueā fodit incidet in eā: & qui statuit lapidē proximo suo offendet in eo: et q laqueū alii ponit: peribit in illo. Faciēti nequissimū consiliū sup ipm deuoluetur: & nō agnoscet vnde eueniet illi. Illusio & improperiū superborū & vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribūt q oblectantur casu iustorū: dolor aūt cōsumet illos anteq̄ʒ moriantur. Ira et furor vtraqʒ execrabilia sunt: & vir peccator continens erit illorum.

Capitulum vigesimū octauum.

Qui vindicari vult a dño inueniet vindictā: & peccata illi⁹ seruās seruabit. Relinque proximo tuo nocēti te: & tunc deprecāti tibi peccata soluētur. Homo hoī reseruat irā et a deo q̄rit medelā. In hominē similē sibi non habet misericordiā: & de peccatis suis deprecatur. Ipē dum caro sit reseruat irā: & propitiationē petit a deo. Quis exorabit pro delictis illius. Memento nouissimorū: & desine inimicari. Tabitudo enim et mors iminēt in mādatis eius. Memorare timorē dei: & nō irascaris proximo. Memorare testamētū altissimi: et despice ignorantiā ꝓximi. Abstine te a lite et minues pctā. Homo enim iracund⁹ incendit litē: & vir peccator turbabit amicos: et ī medio pacē habentiū immittit inimiciciam. Secundū eñ ligna silue: sic ignis exardescit & secundū virtutē hoīs sic iracūdia illi⁹ erit: & fm substātiā suā exaltabit irā suā. Certamē festinatū incendit ignē: & lis festinās effundit sanguinē: & ligua testificās adducet mortēʒ. Si sufflaueris q̄si ignis exardebit & si expueris sup illā extinguetur. Vtraqʒ ex ore ꝓficiscūtur. Susurro et biliguis maledict⁹: multos eñ turbauit pacem habētes. Lingua tertia multos cōmouit & dispsit illos de gēte in gentē. Ciuitates muratas diuitum destruxit: & domos magnatorū effodit. Virtutes populorū cōcidit: & gentes fortes dissoluit. Ligua tertia mulieres viratas eiecit et priuauit illas laborib⁹ suis. Qui respicit illā nō hēbit requiē nec habebit amicū in quo requiescat. Flagelli plaga

liuorē facit: plaga aūt lingue cōminuet ossa. Multi ceciderūt in ore gladii: sʒ nō sic quasi q interierūt p linguā suā. Beat⁹ qui tect⁹ est a lingua nequā: q in iracundia illi⁹ nō trāsiuit: & qui nō attraxit iugū: & in vinculis ei⁹ nō est ligat⁹. Iugū eñ illi⁹ iugū ferreū est: & vinculū illius vinculū ereū est. Mors illi⁹ mors neqssima: & vtilis potius inferus q̄ʒ illa. Perseuerātia illi⁹ nō pmanebit: sed obtinebit vias iniustorū. In flāma sua nō cōburet iustos: Qui derelinquūt dñm icidēt in illam: et exardebit in illis & nō extinguetur: & īmittetur in illos quasi leo: & quasi pard⁹ ledet illos. Sepi aures tuas spinis: & liguā nequā noli audire: & ori tuo facito ostia: et seras aurib⁹ tuis. Aurū tuū & argētum tuū confla: et verbis tuis facito stateram: et frenos ori tuo rectos: & attēde ne forte labaris in ligua: & cadas in cōspectu inimicorū insidiātium tibi: & sit casus tuus insanabilis in mortem.

Ca. 29.

Qui facit miām feneratur proximo suo: & qui p̄ualet manu mādata seruat. Fenerare ꝓximo tuo in tēpore necessitatis illius: & iterū redde ꝓximo in tēpore suo. Cōfirma uerbuʒ & fideliter age cū illo: & in oī tēpore inuenies qd tibi necessariū est. Multi quasi inuētionē estimauerūt fenus: & p̄stiterunt molestiam his q se adiuuerunt. Donec accipiāt: osculātur manus dātis: & in ꝓmissionib⁹ humiliāt vocē suā. Et in tēpore redditiōis postulabit tp̄s: & loq̄tur verba tedii & murmurationū: & tp̄s causabitur. Si āt potuerit reddere: aduersabitur. Solidi vix reddet dimidiū: & cōputabit illud q̄si inuentionē. Sin autē fraudabit illū pecunia sua: & possidebit illum inimicū gratis: et conuitia & maledicta reddet illi. et pro honore et bñficio reddet illi cōtūeliā. Multi nō cā neqtie non fenerati sunt: sed fraudari gratis timuerūt. Verūtñ sup hūileʒ aīo fortior esto: & p elemosyna nō trahas illū. Propter mādatuʒ assume pauperē: & ꝓpter inopiā ei⁹ ne dimittas eū vacuū. Perde pecuniā ꝓpter fratrē & amicū: & nō abscōdas illā sub lapide in pditionem. Pone thesaurū tuū in p̄ceptis altissimi: & proderit tibi magis q̄ʒ aurum. Cōclude elemosynā ī corde paupis: et hec ꝓ te exorabit ab oī malo. Elemosyna viri quasi saccul⁹ cū ipo: & grām hoīs quasi pupillā cōseruabit: et postea resurget et retribuet illis retributionē vnicuiqʒ ī caput illorū. Sup scutū potētis et sup lāceā aduersus inimicū tuū pugnabit. Vir bon⁹ fidē facit ꝓximo suo: et q pdiderit cōfusionē derelinquet sibi. Grāʒ fideiussoris ne obliuiscaris: dedit eñ ꝓ te aīaʒ suaʒ. Repromissorē fugit pctōr et īmundus Bona repromissoris sibi ascribit peccator: & ingrat⁹ sensu dereliqt liberātē se. Vir repromittit de ꝓximo suo: & cū pdiderit reuerētiā derelinq̄tur ab eo. Repromissio neqssima multos pdidit diligētes: & cōmouit illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit et vagati sunt in gentibus alienis.

Peccator trāsgrediēs mādatū dñi: incidit in pmissionē nequam: & q conatur multa agere: incidet in iudiciū. Recupa pximū fm virtutē tuā: et attēde tibi ne īcidas. Initiū vite hois aq & panis & vestimentū: & dom⁹ ptegēs turpitudinē. Melior est vict⁹ pauperis sub tegmine asserū: q̄ꝫ epule splēdide in peregre sine domicilio. Minimū p magno placeat tibi: & improperiū pegrinationis non audies. Vita nequā hospitādi de domo in domū: & vbi disputabitur: non fiducialiter aget nec aperiet os. Hospitabitur: et pascet & potabit ingratos: & adhuc amara audiet. Trāsi hospes & orna mēsā: et q̄ in manu habes ciba ceteros. Exi a facie honoris amicorū meorū: necessitudine dom⁹ mee: hospitio mihi factus es frater. Grauia hec homini habēti sensum: correptio dom⁹ & improperium feneratoris. Ca. 30.

Qui diligit filiū suū: assiduat illi flagella vt letetur in nouissimo suo: et nō palpet pximorū ostia. Qui docet filiū suū laudabitur in illo: & in medio domesticorū in illo gloriabitur. Qui docet filiū suū in zelū mittit inimicū: et in medio amicorū gloriabitur ī illo. Mortu⁹ est pater eius: & quasi nō est mortu⁹. Similē eñ reliquit sibi post se. In vita sua vidit & letat⁹ est in illo. In obitu suo nō est cōtristatus: nec cōfusus est corā inimicis. Reliquit eñ defensorem domus cōtra inimicos & amicis reddentē gratiā. Pro animabus filiorū colligabit vulnera sua: & sup oēm vocē turbabūtur viscera eius. Equus indomitus euadet durus: & fili⁹ remissus euadet preceps. Lacta filiū tuū & pauentē te faciet: lude cū eo & contristabit te. Non corrideas illi ne condoleas: & in nouissimo obstupescēt dentes tui. Nō des illi potestatē in iuuētute: & ne despicias cogitatus illius. Curua ceruicē eius in iuuētute: & tūde latera ei⁹ dū infans est: ne forte induret & nō credat tibi: & erit tibi dolor anime. Doce filiū tuū & operare in illo: ne in turpitudinē illi⁹ offendas. Melior est pauper sanus & fortis viribus: q̄ꝫ diues imbecillis et flagellat⁹ malicia. Salus anime in sctītate iusticie: & melior est omni auro & argēto: & corpus validū q̄ꝫ census immēsus. Nō est census super censum salutis corporis: & non est oblectamentū super cordis gaudium. Melior est mors q̄ꝫ vita amara: & reqes eterna q̄ꝫ languor perseuerās. Bona abscondita in ore clauso quasi appositiones epularum circumposite sepulcro. Quid proderit libatio idolo? Nec enim manducabit nec odorabitur. Sic q effugatur a dño & portās mercedes iniquitatis. Vidēs oculis & ingemiscens sicut spado cōplectens virginē & suspirans. Tristiciā non des anime tue: & nō affligas temetipm in cōsilio tuo. Iocūditas cordis hec est vita hominis & thesaur⁹ sine defectione sanctitatis: et exultatio viri est longeuitas. Miserere anime tue placens deo & cōtine: & congrega cor tuum in sanctitate eius: & tristiciam

lōge expelle a te. Multos eñ occidit tristicia: & nō est vtilitas in illa. Zel⁹ & iracūdia minuūt dies et ante tp̄s senectā adducet cogitat⁹. Splēdidū cor bonum in epulis est. epule enim illius diligēter fiunt. Ca. 31.

Vigilia honestatis tabefaciet carnes & cogitatus illius auferet somnū. Cogitat⁹ pscientie auertit sensū: et infirmitas grauis sobriā facit aīam. Laborabit diues in cōgregatione substantie: et in reqe sua replebitur bonis suis. Laborauit paup in diminutione victus: & in fine inopis fit. Qui aurū diligit non iustificabitur: & q insequitur cōsūptionē replebitur ex ea. Multi dati sunt in auri casus: & facta est in specie ipius perditio illorū. Lignū offensionis est aurū sacrificātiū: ve illis q sectātur illud: et oīs imprudēs deperiet in illo. Beat⁹ diues qui inuēt⁹ est sine macula: & q post aurū non abiit: nec sperauit in pecunia & thesauris. Quis est hic & laudabim⁹ eū. Fecit eñ mirabilia in vita sua. Qui probat⁹ est in illo & pfectus inuentus est: & erit illi gl'ia eterna. Qui potuit trāsgredi et nō est transgressus: et facere mala et non fecit. Ideo stabilita sunt bona illius in domino: & elemosynas illius enarrabit omnis eccl'ia sanctorū. Supra mēsam magnam sedisti: nō aperias sup illā faucē tuā prior. Nō dicas si multa sunt: q̄ sup illā sunt. Memēto qm̄ malus est ocul⁹ nequā. Nequius oculo qd creatū est? Ideo ab oī facie sua lachrymabitur cū viderit. Ne extēdas manū tuā prior: & inuidia cōtaminat⁹ erubescas: Ne cōprimaris in cōuiuio vino. Intellige q̄ sunt pximi tui ex teipo. Vtere q̄si hō frugi his q̄ tibi apponūtur: vt nō cū manducas multū odio habearis. Cessa prior cā disciplīne: & noli nimi⁹ esse ne forte offendas: & si in medio multorū sedisti: prior illis ne extēdas manū tuā: nec prior poscas bibere. Quā sufficiēs est hoī erudito vinū exiguū: & in dormiendo nō laborabis ab illo: & nō senties dolorē. Vigilia et cholera: & tortura viro īfrunito: somn⁹ sanitatis ī homine parco. Dormiet vsq̄ꝫ mane: & aīa illius cū ipo delectabitur. Et si coact⁹ fueris ī edēdo multū: surge e medio & vome: & refrigerabit te. & nō adduces corpori tuo infirmitatē. Audi me fili et non spernas me: & in nouissimo inuenies verba mea. In oībus operib⁹ tuis esto velox: & omnis infirmitas nō occurret tibi. Splendidū in panibus benedicent labia multorū: & testimoniū veritatis illius fidele. In nequissimo pane murmurabit ciuitas: & testimonium nequitie illius verum est. Diligentes in vino noli prouocare: multos enim exterminauit vinū. Ignis probat ferrū durum: sic vinum corda superborū arguet in ebrietate potatū. Equa vita hominib⁹ vinū in sobrietate: si bibas illud moderate eris sobri⁹. Que ē vita q̄ minuitur vino? Quid defraudat vitā? mors. Vinū ī iocūditatē creatū ē: & nō ī ebrietatē ab initio. Exultatio aīe & corporis vinum

moderate potatus. Sanitas est anime & corpori: sobrius potus. Vinũ multum potatum: irritationes et iram & ruinas multas facit. Amaritudo anime: vinus multus potatũ. Ebrietatis animositas iprudẽtis offensio minorans virtutẽ & faciẽs vulnera. In cõuiuio vini nõ argu as proximũ: & nõ despicias eũ in iocũ ditate illi⁹. Verba iproperii non dicas illi: & nõ pmas illũ in repetẽdo. Ca. 32.

Rectorem te posuerũt noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis. Curã illorum habe & sic cõsidera: & omni cu ra tua explicita recũbe: vt leteris propter illos & ornamentũ gracie accipias coronã: & dignationẽ consequaris cor rogationis. Loqrẽ maior natu: decet enim te. Primũ verbum diligenti sciẽ tiam: et non impedias musicã. Vbi auditus non est: non effundas sermonẽ: & iportune noli extolli in sapiẽtia tua. Gẽmula carbunculi in ornamẽto auri: & cõparatio musicorũ i cõuiuio vini. Si cut in fabricatione auri signũ est smaragdi: sic numerus musicorũ in iocundo et moderato vino. Audi tacens: & pre uerẽtia accedet tibi bona gratia. Adolescens loquere in tua causa vix cũ necesse fuerit. Si bis interrogatus fueris: habeat caput respõsum tuũ. In multis esto quasi inscius: & audi tacẽs simul & querens. In medio magnatorũ loq nõ presumas: & vbi sunt senes non multũ loquaris. Ante grãdinẽ preibit coruscatio: & ante verecundiam preibit gratia: & pro reuerentia accedet tibi bona gratia. Et hora surgendi non te trices. Precurre autẽ prior in domũ tuã: & illic aduocare et illic lude: & age cõceptiones tuas et non in delictis & verbo supbo. Super his omnib⁹ benedicito dominũ qui fecit te & inebriãtem te ab omnib⁹ bonis suis. Qui timet deũ accipiet doctrinam eius: & qui vigilauerint ad illũ inuenient benedictionẽ. Qui querit leges implebitur ab ea: & q insidiose agit scandalizabitur ab ea. Qui timent deũ inuenẽt iudiciũ iustum: et iusticias q̃si lumẽ accendẽt. Peccator homo vitabit correptionẽ: & secundũ voluntatẽ suã inueniet cõparationem. Vir cõsilii non disperdet intelligentiã: alienus & superbus non pertimescet timorẽ. Etiã post q̃ fecit cũ eo sine cõsilio: et suis insectatiõib⁹ arguetur. Fili sine cõsilio nihil facias: & post factũ nõ penitebis. In via ruine nõ eas: & nõ offendas in lapides nec credas te vie laboriose: ne ponas anime tue scandalũ. Et a filiis tuis caue: & a domesticis tuis attende. In oi opere tuo crede ex fide aie tue: hoc est enĩ cõseruatio mandatorum. Qui credit deo attendit mandatis: et qui cõfidit in illo non minoratus erit. Ca. 33.

Timẽti deũ nõ occurrẽt mala: sed in tentatione de⁹ illũ cõseruabit: & liberabit a malis. Sapiẽs nõ odit mandata & iusticias: & nõ illidetur quasi in procella nauis. Hõ sensatus credit legi dei: & lex illi fidelis. Qui iterrogationẽ mãifestat pabit verbũ: & sic depcat⁹ exaudietur & cõseruabit disciplinã & tũc rñdebit.

Precordia fatui quasi rota carri: & quasi axis versatilis cogitatus illi⁹. Equus emissarius: sic & amicus subsannator: sub oĩ supra sedente hinnit. Quare dies diem superat: & iterum lux lucem: & annus annum a sole. A domini sciẽtia separati sunt: facto sole & preceptum custodiente per dei sapientiam diuiduntur. Et immutauit tẽpora & dies festos ipsorum: & in illis dies festos celebrauerunt ad horã. Ex ipsis exaltauit & magnificauit deus: & ex ipsis posuit in numerum dierum: & omnes homines de solo et ex terra vnde creatus est adam. In multitudine disciplĩne domini separauit eos: et immutauit vias eorum. Et ex ipsis benedixit & exaltauit: & ex ipsis sanctificauit: & ad se applicauit: & ex ipsis maledixit & humiliauit: & conuertit illos a separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius: plasmare illud & disponere. Omnes vie eius secundum dispositionem ei⁹: sic homo in manu illius qui se fecit: & reddet illi secundum iudicium suum. Contra malum bonum est: & contra vitam mors: sic et contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera altissimi. Duo contra duo: & vnũ contra vnũ. Et ego nouissim⁹ euigilaui: & quasi qui colligit acinos post vindemiatores. In benedictione dei & ipse speraui: & quasi qui vindemiat repleui torcular. Respicite quoniam non mihi soli laboraui: sed & omnibus exquirentibus disciplinam. Audite me magnati et omnes populi: & rectores ecclesie auribus percipite. Filio & mulieri: fratri et amico non des potestatem super te in vita tua: et non dederis alii possessionem tuam: ne forte peniteat te et depreceris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras: non immutabit te omnis caro. Melius est enim vt filii te rogent: q̃ te respicere in manus filiorum tuorum. In omnibus operib⁹ tuis precellens esto. Ne dederis maculam in gloriam tuã. In die consumationis dierum vite tue: & in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam. Cibaria & virga et onus asino: panis et disciplina & opus seruo. Operatur in disciplina et q̃rit requiescere: laxa manus illi: & querit libertatem. Iugum & lorum curuãt collum durum: et seruum inclinãt operationes assidue. Seruo maliuolo tortura & compedes: mitte illum in operationem ne vacet. Multam enim maliciam docuit ociositas. In opera constitue eum: sic enim condecet illum. Quia si non obaudierit: curua illum compedibus: et nõ amplifices super omnẽ carnem. Verum sine iudicio nihil facias graue. Si est tibi seruus fidelis: sit tibi quasi anima tua. Quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine anime cõparasti illum. Si leseris eum iniuste in fugam conuertetur: & si extollens discesserit: quem queras: & in qua via queres illum nescis.

Capitulum trigesimum quartum.

[Greek text with interlinear Latin translation, only partly legible:] ...in tpe sufficiens. Amaritudo aie ἐν καιρῷ αὐτάρκης· Πικρία ψυχῆς vinũ potatum multũ: in irritatiõe & οἶνος πινόμενος πολύς, ἐν ἐρεθισμῷ καὶ ruina. ... Ca. 32. Rectorẽ te cõstituerũt: ne extolla Ἡγούμενόν σε κατέστησαν, μὴ ἐπαίρου ... Ca. 33. Timenti dñm nõ occur ret malũ. Τῷ φοβουμένῳ τὸν κύριον οὐκ ἀπαντήσει κακόν ... Ca. 34. Uane spes & mẽdaces. Κεναὶ αἱ ἐλπίδες καὶ ψευδεῖς.

impudẽti viro: ⁊ insomnia eleuant
ἀσυνέτῳ ἀνδρί, καὶ ἐνύπνια ἀναπτεροῦσιν
stultos. q̃si q apprehẽdit vmbrã ⁊ pse
ἄφρονας. ὡς ὁ δρασσόμενος σκιᾶς καὶ διώ
quit ventos: sic q̃ intẽdit insomnijs.
κων ἀνέμους, οὕτως ὁ ἐπέχων ἐνυπνίοις.
Hoc fm hoc visio insomniorũ: an
Τοῦτο κατὰ τούτου ὅρασις ἐνυπνίων, κα
te facie similitudo faciei.
τέναντι προσώπου ὁμοίωμα προσώπου.
ab immũdo qd mundabit? :
ἀπὸ ἀκαθάρτου τί καθαρισθήσεται; καὶ
a mẽdace qd verũ erit? Vaticiniũ
ἀπὸ ψευδοῦς τί ἀληθεύσει; Μαντεῖαι
⁊ auguria ⁊ insomnia: vana sunt:
καὶ οἰωνισμοὶ καὶ ἐνύπνια, ματαιά ἐστι,
⁊ sicut parturiẽtis phãtasias patit tuũ
καὶ ὡς ὠδινούσης φαντάζεται σου ἡ
cor. Nisi ab altissimo missa
καρδία. Ἐὰν μὴ παρὰ ὑψίστου ἀποσταλῇ
sint in visitatione: ne dederis in illa
ἐν ἐπισκοπῇ, μὴ δῷς εἰς αὐτὰ
cor tuũ. multos enĩ dece
τὴν καρδίαν σου. πολλοὺς γὰρ ἐπλά
perũt insomnia: ⁊ exciderũt sperãtes
νησε τὰ ἐνύπνια, καὶ ἐξέπεσον ἐλπίζοντες
in illis. Sine mẽdacio consummabi
ἐπ' αὐτοῖς. Ἄνευ ψεύδους συντελεσθή
tur lex: ⁊ sapia ori fideli
σεται νόμος, καὶ σοφία στόματι πιστῷ
cõsummatio. Vir q vagatus est no
τελείωσις. Ἀνὴρ πεπλανημένος ἔγ
uit multa: ⁊ multũ expertus enarra
νω πολλά, καὶ ὁ πολύπειρος ἐκδιηγή
bit intellectũ. Qui nõ expert⁹ est nouit
σεται σύνεσιν. Ὃς οὐκ ἐπειράθη ὀλίγα
pauca: at q decept⁹ est multiplicat astu
οἶδεν, ὁ δὲ πεπλανημένος πληθυνεῖ πα
tiam. multa vidi in deceptio
νουργίαν. πολλὰ ἑώρακα ἐν τῇ ἀποπλα
ne mea. ⁊ fictiones ver
νήσει μου, καὶ τὰ πλάσματα τῶν λό
boꝝ meoꝝ: intellect⁹ me⁹. Plurics vsq̃ ad
γων μου, σύνεσίς μου. Πλεονάκις ἕως
mortẽ periclitat⁹ sum. ⁊ liberat⁹ sũ: hoꝝ
θανάτου ἐκινδύνευσα, καὶ διεσώθην, τούτων
grã. Spũs timentiũ dñm
χάριν. Πνεῦμα φοβουμένων τὸν κύριον
viuet: nã spes illoꝝ in saluã
ζήσεται, ἡ γὰρ ἐλπὶς αὐτῶν ἐπὶ τὸν σώ
tem illos. q timet
ζοντα αὐτούς. ὁ φοβούμενος τὸν κύριον,
nihil timebit: ⁊ non trepidabit
οὐδὲν εὐλαβηθήσεται, καὶ οὐ μὴ δειλιάσῃ
qm ipse spes ei⁹. Timẽtis
ὅτι αὐτὸς ἐλπὶς αὐτοῦ. Φοβουμένου τὸν
dñm: beata aĩa. cui intẽdit:
κύριον, μακαρία ἡ ψυχή. τίνι ἐπέχει,
⁊ qd eius firmamentũ. oculi do
καὶ τίς αὐτοῦ στήριγμα. οἱ ὀφθαλμοὶ κυ
mini sup amãtes eũ: prote
ρίου ἐπὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτόν, ὑπερα
ctio potẽtie ⁊ firmamẽtũ fortitudinis.
σπισμὸς δυναστείας καὶ στήριγμα ἰσχύος.
Tegmẽ ab ardore: ⁊ tegmẽ a
Σκέπη ἀπὸ καύσωνος, καὶ σκέπη ἀπὸ
meridie: custodia ab offensio
μεσημβρίας, φυλακὴ ἀπὸ προσκόμμα
ne ⁊ adiutoriũ casus. Exaltãs aĩ
τος καὶ βοήθεια ἀπὸ πτώσεως. Ἀνυψῶν ψυ
mã ⁊ illuminãs oculos: sanitatẽ dãs
χὴν καὶ φωτίζων ὀφθαλμούς, ἴασιν δι

Vana spes & mẽdaciũ viro isẽsato: & sõnia extollũt iprudẽtes. Quasi qui apprehẽdit vmbrã: & psequitur vẽtũ: sic & q attẽdit ad visa mẽdacia. Scđ; hoc visio sõniorũ. Ante faciẽ hois silitudo alterius hois. Ab imũdo qd mũdabitur: & a mẽdace qd verũ dicetur? Diuinatio erroris & auguria: mẽdacia & sõnia malefaciẽtiũ vãitas ẽ. Et sicut parturiẽtis cor tuũ phãtasias patitur nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio. ne dederis i illis cor tuũ. Multos enĩ errare fecerũt sõnia: & exciderũt sperãtes in illis. Sine mẽdacio cõsumabitur verbũ legis: & sapia in ore fidelis cõplanabitur. Qui nõ est tentatus qd scit? Vir in multis expertus cogitabit multa: et q multa didicit enarrabit intellectu;. Qui nõ ẽ expt⁹ pauca recognoscit. Qui aũt in multis fact⁹ ẽ: multiplicat maliciã. Qui tentat⁹ nõ ẽ: q̃lia scit. Qui iplanat⁹ est: abũdabit neqtia. Multa vidi enarrando: & plimas verborũ cõsuetudines. Aliquotiẽs vsq; ad mortẽ piclitat⁹ sũ; horũ causa: & liberat⁹ sum grã dei. Spũs timẽtiũ deũ q̃ritur: & in respectu illi⁹ bñdicetur. Spes enĩ illorũ in saluãtẽ illos: & oculi dei in diligẽtes se. Qui timet dñ; nihil trepidabit: & nõ pauebit: qm̃ ipe est spes ei⁹. Timẽtis dñm beata ẽ aĩa ei⁹: ad quẽ; respicit: & q est fortitudo eius. Oculi dñi sup timentes eũ: ptector potẽtie: firmamẽtũ virtutis: tegimẽ ardoris et vmbraculũ meridiani: deprecatio offẽsiõis & adiutoriũ casus: exaltãs aĩam & illũinãs oculos: dãs sanitatẽ & vitã et bñdictionẽ. Immolãtis ex iniquo oblatio ẽ maculata: & nõ sunt bñplacite subsãnatiões iniustorũ. Dñs sol⁹ sustinẽtib⁹ se in via veritatis & iusticie. Dona iniquorũ nõ pbat altissim⁹: nec respicit i oblatiões iniquorũ: nec in multitudine sacrificiorũ: eorũ ppitiabitur pctis. Qui offert sacrificiu; ex substãtia paupu;: q̃si q victimat filiũ i cõspectu patris sui. Panis egẽtiũ vita pauperis ẽ: q defraudat illũ hõ sanguinis ẽ. Qui aufert i sudore panẽ q̃si q occidit pximũ suũ. Qui effundit sãguinẽ: & q fraudẽ facit mercenario: fres sũt. Vn⁹ edificãs et vnus destruẽs: qd pdest illis nisi labor? Vn⁹ orãs & vn⁹ maledicẽs: cui⁹ vocẽ exaudiet de⁹? Qui baptizatur a mortuo & iterũ tãgit mortuũ qd pficit lauatio illi⁹? Sic homo q ieiunat in peccatis suis: & iteru; eadẽ faciens quid proficit humiliãdo se? Orationẽ illius quis exaudiet? Ca.35.

Qui cõseruat legẽ mltiplicat oronẽ. Sacrificiũ salutare ẽ attẽdere mãdatis et discedere ab oĩ iniqtate: & ppitiationẽ litare sacrificiis sup iniusticias: & deprecatio p pctis recedere ab iniusticia. Retribuet grãm q offert similaginẽ: & q facit miãm offert sacrificiũ. Bñplacitũ ẽ dño recedere ab iniqtate: & deprecatio p pctis recedere ab iiusticia. Nõ apparebis ante cõspectũ dñi vacu⁹: Hec enĩ oĩa propter mãdata dei fiũt. Oblatio iusti ipinguat altare: & odor suauitatis ẽ in cõspectu altissimi. Sacrificiũ iusti acceptũ ẽ: & memoriã ei⁹ nõ obliuiscetur dñs. Bono aĩo gl̃iã redde deo: & nõ minuas pmitias manuũ tuarũ. In oĩ dato hilarẽ fac vultũ tuũ: & i exultatiõe sctifica decimas tuas.

vitã ⁊ bñdictionẽ. Sacrificãs ex
δοὺς ζωὴν καὶ εὐλογίαν. Θυσιάζων ἐξ
iniusto: oblatio ridicula: ⁊ nõ
ἀδίκου, προσφορὰ μεμωκημένη, καὶ οὐκ
in bñplacitũ donaria iniquoꝝ. Nõ
εἰς εὐδοκίαν δωρήματα ἀνόμων. Οὐκ
cõplacet altissim⁹ oblationib⁹ impioꝝ:
εὐδοκεῖ ὁ ὕψιστος προσφοραῖς ἀσεβῶν,
neq; in multitudie sacrificioꝝ ppitiat pcc
οὐδὲ ἐν πλήθει θυσιῶν ἐξιλάσκεται ἁμαρ
cata. Sacrificãs filiũ corã patre
τίας. Θύων υἱὸν ἔναντι τοῦ πατρὸς
eius q adducit sacrificiũ ex substã
αὐτοῦ ὁ προσάγων θυσίαν ἐκ χρημά
tia paupeꝝ. panis indigentiũ vita
των πενήτων. ἄρτος ἐπιδεομένων ζωὴ
paupeꝝ: q defraudat illũ homo san
πτωχῶν, ὁ ἀποστερῶν αὐτὸν ἄνθρωπος αἱ
guinũ. Occidens pximũ aufe
μάτων. Φονεύων τὸν πλησίον ὁ ἀφαι
rens conuictũ: ⁊ effundẽs sanguinẽ
ρούμενος συμβίωσιν, καὶ ἐκχέων αἷμα ὁ
defraudãs mercedẽ mercenarij. Un⁹ edificans
ἀποστερῶν μισθὸν μισθωτοῦ. Εἷς οἰκοδομῶν
⁊ vn⁹ destruẽs: qd lucrant plus q̃
καὶ εἷς καθαιρῶν, τί ὠφέλησαν πλεῖον ἢ
labores? Un⁹ orãs ⁊ vn⁹ maledi
κόπους; Εἷς εὐχόμενος καὶ εἷς καταρώμενος,
cẽs: cui⁹ vocẽ exaudiet dñs?
τίνος φωνῆς εἰσακούσεται ὁ δεσπότης;
Qui intingit a mortuo ⁊ iteꝝ tan
Βαπτιζόμενος ἀπὸ νεκροῦ καὶ πάλιν ἁπτό
git eũ: q̃ vtilitas in lauacro illi⁹.
μενος αὐτοῦ, τί ὠφέλησε τῷ λουτρῷ αὐτοῦ.
Sic homo ieiunat in peccatis
Οὕτως ἄνθρωπος νηστεύων ἐπὶ τῶν ἁμαρτιῶν
suis. ⁊ iteꝝ vadẽs ⁊ hec fa
αὐτοῦ, καὶ πάλιν πορευόμενος καὶ ταῦτα ποι
ciẽs. orõnem illi⁹ qs exaudiet:
ῶν, τῆς προσευχῆς αὐτοῦ τίς εἰσακούσεται,
⁊ qd pfecit in humiliãdo se?
καὶ τί ὠφέλησεν ἐν τῷ ταπεινωθῆναι αὐτόν;

Qui cõseruat legẽ multiplicat oblationes: sacrificat salutare q attẽdit mã
Ὁ συντηρῶν νόμον πλεονάζει προσφοράς, θυσιάζων σωτηρίου ὁ προσέχων ἐν
datis. ⁊ retribuẽs grãm vt q
τολαῖς, καὶ ἀνταποδιδοὺς χάριν ὡς προσ
offert similaginẽ. ⁊ q facit elemosy
φέρων σεμίδαλιν, καὶ ὁ ποιῶν ἐλεημοσύ
nã: sacrificator laudis. bñplacitũ dñi recede
νην, θυσιάζων αἰνέσεως. Εὐδοκία κυρίου ἀποστῆ
re ab iniquitate: ⁊ ppitiatio recedere
ναι ἀπὸ πονηρίας, καὶ ἐξιλασμὸς ἀποστῆναι
ab iniusticia. Ne apparas ante dñm vacu⁹:
ἀπὸ ἀδικίας. Μὴ ὀφθῇς ἐν προσώπῳ κυρίου κενός.
oĩa enĩ hec grã mãdati. Oblatio
πάντα γὰρ ταῦτα χάριν ἐντολῆς. Προσφο
iusti impinguat altare: ⁊ fumus
ρὰ δικαίου λιπαίνει θυσιαστήριον, καὶ ἡ εὐω
odor eius in cõspectu altissimi. Sacrificiũ viri
δία αὐτῆς ἔναντι ὑψίστου. Θυσία ἀνδρὸς
iusti acceptabile: ⁊ memoria eius nõ
δικαίου δεκτή, καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῆς οὐκ
tradet obliuioni. In bono oculo glo
ἐπιλησθήσεται. Ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ δόξα
rifica dñm: ⁊ ne diminuas primitias ma
σον τὸν κύριον, καὶ μὴ σμικρύνῃς ἀπαρχὴν χει
nuũ tuaꝝ. in oĩ dato hilarifica vul
ρῶν σου. ἐν πάσῃ δόσει ἱλάρωσον τὸ πρόσω
tũ tuũ: ⁊ in letitia scifica decimas
πόν σου, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἁγίασον δεκάτην.

A B C D A

Puer. 15.b. Nu.19 Eccl. 23.b. 2.4.a Deut. 16.a. 2.Cor. 9.b.

Da altissimo fm donũ eius: ⁊
Δὸς ὑψίστῳ κατὰ τὴν δόσιν αὐτοῦ, καὶ
in bono oculo adinuẽtionẽ man⁹.
ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ καθεύρεμα χειρός.
qm̃ dñs retribuẽs est: ⁊ retri
ὅτι κύριος ἀνταποδιδούς ἐστι, καὶ ἀνταπο
buet septupla. ne diminuas ex dono:
δώσει ἑπταπλάσια. μὴ δωροκόπει,
nõ enĩ suscipiet: ⁊ nõ intẽdas sacri
οὐ γὰρ προσδέξεται, καὶ μὴ ἔπεχε θυ
ficio iniusto: qm̃ iudex dñs est: ⁊
σίᾳ ἀδίκῳ, ὅτι κριτὴς κύριός ἐστι, καὶ
nõ est apud illũ opinio persone.
οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ δόξα προσώπου.
Nõ accipiet dñs psonam sup pau
Οὐ λήψεται κύριος πρόσωπον ἐπὶ πτω
pere: ⁊ deprecationẽ iniuria affecti exau
χοῦ, καὶ δέησιν ἠδικημένου εἰσακούσε
diet. Nõ despiciet supplicationẽ pupilli
ται. Οὐ μὴ ὑπερίδῃ ἱκετείαν ὀρφανοῦ
⁊ viduã si effundat loquelã. Nõne
καὶ χήραν ἐὰν ἐκχέῃ λαλιάν. Οὐχὶ
lachryma vidue ad maxillã descen
δάκρυον χήρας ἐπὶ σιαγόνα καταβαί
dit? ⁊ exclamatio eius sup eũ q
νει; καὶ ἡ καταβόησις αὐτῆς ἐπὶ τῷ κα
deduxit eã. Qui colit in bñpla
ταγαγόντι αὐτά. Θεραπεύων ἐν εὐδο
cito suscipiet: ⁊ deprecatio illi⁹ vsq; ad
κίᾳ δεχθήσεται, καὶ ἡ δέησις αὐτοῦ ἕως
nubes attinget. oratio hu
νεφελῶν συνάψει. προσευχὴ τα
milis nubes penetrauit: ⁊ donec appro
πεινοῦ νεφέλας διῆλθε, καὶ ἕως συνεγ
pinquet nõ cõsolabit. ⁊ nõ disce
γίσῃ, οὐ μὴ παρακληθῇ. καὶ οὐ μὴ ἀπο
det donec respexerit altissim⁹. Iudicabit
στῇ ἕως ἂν ἐπισκέψηται ὁ ὕψιστος. Κρινεῖ
iustos: ⁊ faciet iudiciũ. ⁊ domi
δικαίους, καὶ ποιήσει κρίσιν, καὶ ὁ κύριος
n⁹ nõ tardabit neq; patientia hẽbit
οὐ μὴ βραδύνῃ οὐδὲ μὴ μακροθυμήσῃ
in illis fortis. donec contrerat lũ
ἐπ' αὐτοῖς ὁ κραταιός. Ἕως ἂν τρίψῃ ὀσ
bos crudeliũ: ⁊ gentib⁹ retri
φὺν ἀνελεημόνων, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀνταπο
buet vindictã. donec tollat multitudinẽ
δώσει ἐκδίκησιν. ἕως ἐξάρῃ πλῆθος
cõtumeliosoꝝ: ⁊ sceptra iniustoꝝ cõterat.
ὑβριστῶν, καὶ σκῆπτρα ἀδίκων συντρίψῃ.
donec reddat hoĩ fm
ἕως ἀνταποδώσῃ ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς
act⁹ eius: ⁊ opa hoim
πράξεις αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔργα ἀνθρώπων
fm cogitationes eius. Donec iudicet
κατὰ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν. Ἕως ἂν κρίνῃ
iudiciũ ppli sui: ⁊ letifica
τὴν κρίσιν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ εὐφρα
bit eos in mia sua. Speciosa mĩa
νεῖ αὐτοὺς ἐν τῷ ἐλέει αὐτοῦ. Ὡς ὡ
opa mia in tpe tribulationis: q̃si nu
ραῖον ἔλεος ἐν καιρῷ θλίψεως, ὡς νεφέ
bes pluuie in tpe siccitatis. Ca.36.
λαι ὑετοῦ ἐν καιρῷ ἀβροχίας.

Miserere nři deus omnĩ
Ἐλέησον ἡμᾶς δέσποτα ὁ θεὸς πάν
tium: ⁊ respice: ⁊ immitte
των, καὶ ἐπίβλεψον, καὶ ἐπίβαλε τὸν
timorẽ tuũ sup oẽs gẽtes nõ
φόβον σου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη τὰ μὴ
exquirẽtes te. Leua manũ tuã
ἐκζητοῦντά σε. Ἔπαρον τὴν χεῖρά σου

Da altissimo fm donatũ ei⁹ et in bono oculo adinuentionẽ facito manuũ tuarũ: qm̃ dñs retribuẽs est: & septies tãtũ retribuet tibi. Noli offerre munera praua: nõ enĩ suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificiũ iniustũ: qm̃ dñs videx est: & nõ est apud illũ glia psone. Non accipiet dñs personã in pauperẽ: et deprecationẽ lesi exaudiet. Nõ despiciet preces populi: nec viduã si effundat loquelã gemit⁹. Nõne lachryme vidue ad maxillã descendũt: et exclamatio eius sup deducentẽ eas? A maxilla enĩ ascendũt vsq; ad celũ: & dñs exauditor non delectabitur i illis. Qui adorat deũ in oblectatione suscipietur: & deprecatio illius vsq; ad nubes ppinquabit. Oratio humiliãtis se nubes penetrabit: & donec ppinquet nõ cõsolabitur: & nõ discedet donec altissim⁹ aspiciat. Et dñs nõ elongabit: sed iudicabit iustos & faciet iudiciũ: & fortissim⁹ nõ habebit in illis pacientiã: vt cõtribulet dorsum ipoꝝ; & gẽtibus reddet vindictam donec tollat plenitudinẽ superborum: & sceptra iniquorũ cõtribulet: donec reddat hoib⁹ fm act⁹ suos et fm opa ade: et fm presumptionẽ illius: donec iudicet iudiciũ plebis sue: & oblectabit iustos mĩa sua. Speciosa mĩa dei in tempore tribulationis: quasi nubes pluuie in tempore siccitatis. Ca.36.

Miserere nři de⁹ oĩm & respice nos: et ostẽde nobis lucẽ miserationu; tuarũ: et imitte timorẽ tuũ sup gẽtes q̃ nõ exq̃sierũt: vt cognoscant qa nõ ẽ de⁹ nisi tu: vt enarrẽt magnalia tua. Alleua manũ tuã sup gẽtes aliẽas: vt videãt potẽtiã tuã. Sicut enĩ in cõspectu eorũ sctificat⁹ es i nobis: sic in cõspectu nřo magnificaberis in eis: vt cognoscant te sicut & nos cognouim⁹: qa nõ est de⁹ preter te dñe. Innoua signa et imuta mirabilia. Glifica manũ & brachiũ dextru;. Excita furorẽ et effũde irã. Extolle aduersariũ & afflige inimicũ. Festina tẽp⁹ et memẽto finis: vt enarrent mirabilia tua. In ira flãme deuoretur q saluatur & q pessimãt plebẽ tuã inueniãt pditionẽ. Cõtere caput principũ: et inimicorũ dicentiũ nõ est ali⁹ pter nos. Cõgregã oẽs trib⁹ iacob: et cognoscãt qa nõ ẽ deus nisi tu: vt enarrẽt magnalia tua: et hereditabis eos sicut ab initio. Miserere plebi tue sup quã iuocatũ ẽ nomẽ tuu;: & isrl̃ quẽ coeq̃sti primogenito tuo. Miserere ciuitatis sctificationis tue hierusalẽ: ciuitati reqei tue. Reple siõ i enarrabilib⁹ virtutib⁹ tuis: & glia tua ppl̃m tuũ. Da testimoniũ qa ab initio creature tue sunt: & suscita pcationes q̃s locuti sunt in noĩe tuo pphete priores. Da mercedẽ sustinẽtib⁹ te: vt pphete tui fideles iueniãtur: et exaudi orones fuorũ tuorũ. Scđ; bñdictione; aarõ da pplo tuo: & dirige nos i viã iusticie: vt sciant oẽs q habitãt terrã: qa tu es deus cõspector seculorũ. Omne; escã mãducabit venter: & est cibus cibo melior. Fauces contingunt cibum: & cor insensatum verba mendacia. Cor prauu; dabit tristiciam: et homo peritus resistet illi.

sup gẽtes alienas: vt videãt poten
ἐπὶ ἔθνη ἀλλότρια, ἰδέτωσαν τὴν δυνα
tiã tuã. sicut in cõspectu coꝝ sctifi
στείαν σου. ὥσπερ ἐνώπιον αὐτῶν ἡγι
cat⁹ es in nobis: sic in cõspectu nřo ma
άσθης ἐν ἡμῖν, οὕτως ἐναντίον ἡμῶν με
gnificeris in eis. Et cognos
γαλυνθείης ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐπιγνώτω
cant te sicut ⁊ nos te cognouim⁹.
σάν σε καθάπερ καὶ ἡμεῖς σε ἔγνωμεν.
Quia nõ est deus pter te dñe. Innoua
Ὅτι οὐκ ἔστι θεὸς πλὴν σοῦ κύριε, ἐγκαί
na signa ⁊ immuta mirabilia.
νισον σημεῖα καὶ ἀλλοίωσον θαυμάσια.
glifica manũ ⁊ brachiũ dextrũ:
δόξασον χεῖρα καὶ βραχίονα δεξιόν,
vt enarrẽt mirabilia tua. excita
ὅπως διηγῶνται τὰ θαυμάσιά σου. ἔγει
ra furorẽ ⁊ effunde irã: tolle aduer
ρον θυμὸν καὶ ἔκχεε ὀργήν, ἔξαρον ἀντί
sariũ ⁊ cõtere inimicũ. Accelera tẽ
δικον καὶ ἔκτριψον ἐχθρόν. Σπεῦσον και
pus ⁊ memẽto ire: ⁊ enarrent
ρὸν καὶ μνήσθητι ὁρκισμοῦ, καὶ ἐκδιηγησάσθω
tibi mirabilia tua. in ira ignis
σαν τὰ θαυμάσιά σου. ἐν ὀργῇ πυρὸς
deuoret q saluat: ⁊ malefa
καταβρωθήτω ὁ σωζόμενος, καὶ οἱ κακοῦν
ciẽtes pplo tuo inueniãt pditionẽ.
τες τὸν λαόν σου εὕροισαν ἀπώλειαν.
Cõtere capita principũ gẽtiũ di
Σύντριψον κεφαλὰς ἀρχόντων ἐθνῶν λε
centiũ: nõ est preter nos. cõgrega oẽs
γόντων, οὐκ ἔστι πλὴν ἡμῶν. συνάγαγε πά
nes tribus iacob. ⁊ hereditari
σας φυλὰς Ἰακώβ, καὶ κατεκληρονόμησα
eos sicut abinitio. Miserere ppli dñe
αὐτοὺς καθὼς ἀπ' ἀρχῆς. Ἐλέησον λαὸν κύριε
vocati in nomine tuo: ⁊ isrl̃ quẽ
κεκλημένον ἐπ' ὀνόματί σου, καὶ Ἰσραὴλ ὃν
primogenitũ nominasti. miserere ciuitatis
πρωτογόνῳ ὡμοίωσας. οἰκτείρησον πόλιν
sctificationis tue hierlm loci quie
ἁγιάσματός σου, Ἱερουσαλὴμ τόπον καταπαύ
tis tue. Reple sion extollere oracula
σεώς σου. Πλῆσον Σιὼν ἆραι τὰ λόγιά
tua: ⁊ a glia tua pplm tuũ.
σου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης σου τὸν λαόν σου.
Da testimoniũ in initio creaturis tuis:
Δὸς μαρτύριον τοῖς ἐν ἀρχῇ κτίσμασί σου,
⁊ suscita pphetas in nomine tuo.
καὶ ἔγειρον προφητείας τὰς ἐπ' ὀνόματί σου.
Da mercedẽ sustinẽtib⁹ te: ⁊ pro
Δὸς μισθὸν τοῖς ὑπομένουσί σε, καὶ οἱ προ
phete tui fidẽ habeãt. Exaudi
φῆταί σου ἐμπιστευθήτωσαν. Εἰσάκουσον
dñe deprecationẽ seruoꝝ tuoꝝ fm
κύριε δεήσεως τῶν οἰκετῶν σου κατὰ τὴν
bñdictionẽ aarõ de pplo tuo: ⁊
εὐλογίαν Ἀαρὼν περὶ τοῦ λαοῦ σου, καὶ
cognoscẽt oẽs q sup terrã: qa tu dñs
γνώσονται πάντες οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι σὺ κύριος
deus seculoꝝ. Omnẽ escã comedet venter:
ὁ θεὸς τῶν αἰώνων. Πᾶν βρῶμα φάγεται κοιλία,
est aũt cib⁹ cibo melior. Guttur
ἔστι δὲ βρῶμα βρώματος κάλλιον. Φάρυγξ
gustat cibos venationis: sic cor
γεύεται βρώματα θήρας, οὕτως καρδία συνε
dẽs verba mẽdacia. cor distortũ dabit
τὴ λόγους ψευδεῖς. καρδία στρεβλὴ δώσει
tristitiã ⁊ homo multũ expt⁹ retribuet. et
λύπην, καὶ ἄνθρωπος πολύπειρος ἀνταποδώσει αὐτῇ.

Cob.4.b. C Ro.12.b Actuũ.10.f. D A Infra.eo. Iob.9.d. B 8.eo. C Nu.6.d.

Omne masculū suscipiet mulier: est
Πάντα ἄῤῥενα ἐπιδέξεται γυνή, ἔστι
enim filia quā filia melior. Spe
γὰρ θυγάτηρ θυγατρὸς κρείσσων. Κάλ
cies mulieris exhilarat faciē: et
λος γυναικὸς ἱλαρύνει πρόσωπον, καὶ
super omnē concupiscentiā hoīs super
ὑπὲρ πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἀνθρώπου ὑπερ
inducit: si est in lingua mia
άγει, εἰ ἔστιν ἐπὶ γλώσσης ἔλεος
et mansuetudo et sanitas. Non est
καὶ πραότης καὶ ἴασις. Οὐκ ἔστιν ὁ
vir illius sm filios hoim. Qui pos
ἀνὴρ αὐτῆς καθ' υἱοὺς ἀνθρώπων. Ὁ κτώ
sidet mulierē inchoat possessionē: adiu
μενος γυναῖκα ἐνάρχεται κτήσεως, βοη
toriū sm ipsū et columnā quietis.
θὸν κατ' αὐτὸν καὶ στῦλον ἀναπαύσεως.
vbi nō est sepis diripietur posses
οὗ οὐκ ἔστι φραγμός, διαρπαγήσεται κτῆ
sio: et vbi nō est mulier igemiscet pere
μα. καὶ οὗ οὐκ ἔστι γυνή, στενάξει πλα
grinās. Quis enī confidet expedito la
νώμενος. Τίς γὰρ πιστεύσει εὐζώνῳ λη
troni erranti de ciuitate in ciuitatē.
στῇ σφαλλομένῳ ἐκ πόλεως εἰς πόλιν.
sic hoī nō habenti nidū et
οὕτως ἀνθρώπῳ μὴ ἔχοντι νοσσιάν, καὶ
hospitanti vbicunq; aduesperauerit.
καταλύοντι οὗ ἐὰν ὀψίσῃ. Ca. 37.

Omnis amicus dicet: amicus sum et ego:
Πᾶς φίλος ἐρεῖ, ἐφιλίασα κἀγώ,
sed est amic⁹ nomine solū amicus.
ἀλλ' ἔστι φίλος ὀνόματι μόνον φίλος.
Nōne tristitia manet vsq; ad mortē: soda
Οὐχὶ λύπη ἔνι ἕως θανάτου; ἑταῖ
lis et amic⁹ versus in inimicitiā.
ρος καὶ φίλος τρεπόμενος εἰς ἔχθραν.
o praua cogitatio: vnde inuoluta es
ὦ πονηρὸν ἐνθύμημα, πόθεν ἐνεκυλίσθης
cooperire aridā in dolositate.
καλύψαι τὴν ξηρὰν ἐν δολιότητι.
Sodalis amico cōuiuit in letitia:
Ἑταῖρος φίλῳ συνήδεται ἐν εὐφροσύνῃ,
et in tpe tribulationis erit cōtrarius.
καὶ ἐν καιρῷ θλίψεως ἔσται ἀπέναντι.
sodalis cū amico simul laborat causa ven-
ἑταῖρος φίλῳ συμπονεῖ χάριν γα
tris: et contra hostē accipiet
στρός, καὶ ἔναντι πολεμίου λήψεται
scutū. Non obliuiscaris amici in
ἀσπίδα. Μὴ ἐπιλάθου φίλου ἐν τῇ
aia tua: et nō memor sis illius
ψυχῇ σου, καὶ μὴ ἀμνημονήσῃς αὐτοῦ
in diuitiis tuis. Nō cōsiliaris cū
ἐν χρήμασί σου. Μὴ βουλεύου μετὰ
eo qui veretur te: et a
τοῦ ὑποβλεπομένου σε, καὶ ἀπὸ τῶν
zelantib⁹ te absconde consiliū. Om
ζηλούντων σε κρύψον βουλήν. Πᾶς
cōsiliarius affert cōsiliū: sed est
σύμβουλος ἐξαίρει βουλήν, ἀλλ' ἔστι
qui consiliatur in seipsū. a cōsi
συμβουλεύων εἰς ἑαυτόν. Ἀπὸ συμ
liario serua aiam tuā: et sci-
βούλου φύλαξαι ψυχήν σου, καὶ γνῶ
to prius que eius necessitas. Et enī
θι πρότερον τίς αὐτοῦ χρεία. Καὶ γὰρ
ipse sibi cōsulet ne forte ia-
αὐτὸς ἑαυτῷ συμβουλεύσεται, μήποτε βά
ciat in te sortē: et dicat tibi bona
λῃ ἐπὶ σοὶ κλῆρον, καὶ εἴπῃ σοι καλὴ

Omnē masculū excipiet mulier: et est
filia melior filie. Species mulieris exhi-
larat faciem viri sui: & super omnē cōcu
piscentiam hominis superducet deside
riū. Si est lingua curatiōis: est & mitiga
tionis & mīe: nō est vir illi⁹ scdm filios
hoīs. Qui possidet mulierē bonā īcho
at possessionē: adiutoriū secūdū illū est
et colūna vt requies. Vbi nō est sepes di
ripietur possessio: & vbi non est mulier
ingemiscet egens. Cui credit qui nō ha
bet nidū. Et deflectens vbicunq; obscu
rauerit quasi succinctus latro exiliēs de
ciuitate in ciuitatem.

Capitulum trigesimū septimum.

OMnis amicus dicet et ego amiciciā
copulaui: sed est amicus solo nomi
ne amicus. Nonne tristicia inest vsq; ad
mortem? Sodalis autē et amicus admi-
miciciam cōuertentur. O presumptio
nequissima: vnde creata es cooperire
aridam malicia & dolositate illius. Soda
lis amico coniucundabitur in oblecta-
tionibus: & in tempore tribulationis ad
uersarius erit. Sodalis amico condolet
causa ventris: & contra hostem accipiet
scutum. Non obliuiscaris amici tui in
animo tuo: & non immemor sis illi⁹ in
operibus tuis. Noli cōsiliari cum soce-
ro tuo: et a zelantibus te absconde cō-
silium. Omnis consiliarius prodit cōsi
lium: sed est consiliarius in semetipso.
A consiliario serua animā tuam. Prius
scito que sit illius necessitas: & quid ipe
in animo suo cogitabit. Ne forte mit-
tat sudem in terram & dicat tibi: bona
est via tua: & stet ecōtrario videre quid
tibi eueniat. Cū viro irreligioso tracta
de sanctitate: & cum iniusto de iusticia:
& cū muliere de his que emulatur. Cū
timido de bello: cū negociatore de tra
iectione. Cum emptore de venditione:
cum viro liuido de gratiis agendis. Cū
impiis de pietate: cum inhonesto de ho
nestate. Cū operario agrario de omni
opere: cum operario annuali de consu
matione anni: cum seruo pigro de mul
ta operatione. Non attendas his in oī
consilio. Sed cum viro sancto assiduus
esto: quencunq; cognoueris obseruan
tem timorem dei: cuius anima est secū
dum animam tuā. Quicunq; titubaue
rit in tenebris: non condolebit tibi. Et
cor boni consilii statue tecum. Non est
enim tibi aliud pl⁹ illo. Anima viri san-
cti enunciat aliquando vera: q̃ȝ septem
circumspectores sedentes in excelso ad
speculandum. Et in his omnib⁹ depre
care altissimū: vt dirigat in veritate viā
tuam. Ante omnia opera verbū verax
precedat te: & ante omnem actum con
silium stabile. Verbū neq̃ȝ immutabit
cor: ex quo ptes quattuor oriuntur bo
num & malum: vita: & mors: & dūta-
xat illorum est assidua lingua. Vir peri-
tus multos erudiuit: & anime sue sua-
uis est. Qui sophistice loquitur odibi-
lis est: in omni re defraudabitur. Nō est
enī illi data a dño gratia: omni enī sapiē
tia defraudatus est. Est sapiens aīe sue
sapiēs: & fruct⁹ sensus illius laudabilis.

via tua: et stabit e contrario ad videndū
ἡ ὁδός σου, καὶ στήσεται ἐξεναντίας ἰδεῖν τὸ
quod eueniet tibi. Cum consiliaris
συμβησόμενόν σοι. Μὴ συμβουλεύου
cum eo qui veretur te: et a
μετὰ τοῦ ὑποβλεπομένου σε, καὶ ἀπὸ
zelantibus te absconde cōsiliū. Cum
τῶν ζηλούντων σε κρύψον βουλήν. Μετὰ
muliere de pellice eius: et cum
γυναικὸς περὶ τῆς ἀντιζήλου αὐτῆς, καὶ μετὰ
timido de bello. cum mercatore de
δειλοῦ περὶ πολέμου. μετὰ ἐμπόρου περὶ
cōmutatione. et cum emente de
μεταβολίας, καὶ μετὰ ἀγοράζοντος περὶ
venditione. Cum liuido de gra
πράσεως. Μετὰ βασκάνου περὶ εὐ
titudine: et cum immisericordi de
χαριστίας, καὶ μετὰ ἀνελεήμονος περὶ
bñficentia. cum pigro de om
χρηστοηθείας. μετὰ ὀκνηροῦ περὶ παν
ni opere: et cum mercenario annali
τὸς ἔργου, καὶ μετὰ μισθίου ἐφετίου
de cōsumatiōe. Seruo pigro de
περὶ συντελείας. Οἰκέτῃ ἀργῷ περὶ
multa operatione. Non attendas sup his
πολλῆς ἐργασίας. Μὴ ἔπεχε ἐπὶ τούτοις
de omni consultatione: sed cum
περὶ πάσης συμβουλίας, ἀλλ' ἢ μετὰ
viro pio assiduus esto. Quē co
ἀνδρὸς εὐσεβοῦς ἐνδελέχιζε. Ὃν ἂν
gnoueris conseruantē mādata dñi:
ἐπιγνῷς συντηροῦντα ἐντολὰς κυρίου,
qui in aia sua est aia
ὃς ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν ψυ
mā tuā: et si offenderis: condole
χήν σου, καὶ ἐὰν πταίσῃς, συναλγή
bit tibi. Et consiliū cordis statue
σει σοι. Καὶ βουλὴν καρδίας στῆσον.
nō .n. est tibi fidelior eo. aia
οὐ γάρ ἐστί σοι πιστότερος αὐτῆς. ψυχὴ
.n. viri nunciare aliquā solet
γὰρ ἀνδρὸς ἀπαγγέλλειν ἐνίοτε εἴω
magis q̃ septē speculatores sedētes in excel
θεν, ἢ ἑπτὰ σκοποὶ καθήμενοι ἐπὶ μετε
so specule. Et in oibus his
ώρου σκοπῆς. Καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις
deprecare altissimū: vt dirigat in veritate
δεήθητι τοῦ ὑψίστου, ἵνα εὐθύνῃ ἐν ἀληθείᾳ τὴν
viā tuā. Initiū omnis operis verbū: et
ὁδόν σου. Ἀρχὴ παντὸς ἔργου λόγος, καὶ
ante omnē actū cōsiliū. Vestigiū muta-
πρὸ πάσης πράξεως βουλή. Ἴχνος ἀλλοιώ
tionis cordis. Quattuor ptes oriū
σεως καρδίας, τέσσαρα μέρη ἀνατέλ
tur: bonū: malū: vita: mors: et
λει, ἀγαθὸν καὶ κακόν, ζωὴ καὶ θάνατος, καὶ ἡ
dñatur illorū assidue lingua est.
κυριεύουσα αὐτῶν ἐνδελεχῶς γλῶσσά ἐστιν.
Est vir astutus multorū eruditor:
Ἔστιν ἀνὴρ πανοῦργος πολλῶν παιδευτής,
et pro aie sue inutilis est. Est sophi
καὶ τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ ἄχρηστός ἐστιν. Ἔστι σοφι
sticans in sermōib⁹ odibilis: hic omni fa-
ζόμενος ἐν λόγοις μισητός, οὗτος πάσης τρο
pia defraudabit. Nō .n. data est illi a
φῆς καθυστερήσει. Οὐ γὰρ ἐδόθη αὐτῷ παρὰ
dño gra: quia omni sapia priuatus est. Est
κυρίου χάρις, ὅτι πάσης σοφίας ἐστερήθη. Ἔστι
sapiēs ppriae aie: et fructus
σοφὸς τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ, καὶ οἱ καρποὶ τῆς
intellectus eius in ore laudabiles.
συνέσεως αὐτοῦ ἐπὶ στόματος αἰνετοί.

Vir sapiens suam plebē erudit:
Ἀνὴρ σοφὸς τὸν ἑαυτοῦ λαὸν παιδεύσει,
et fructus intellect⁹ illius fi-
καὶ οἱ καρποὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ πι
deles. Vir sapiēs implebit bndictiōe:
στοί. Ἀνὴρ σοφὸς πλησθήσεται εὐλογίας,
et beatū dicent eum qui vidē
καὶ μακαριοῦσιν αὐτὸν πάντες οἱ ὁρῶν
tes. Vita viri in nūero dierū: et
τες. Ζωὴ ἀνδρὸς ἐν ἀριθμῷ ἡμερῶν, καὶ
dies israel inenarrabiles. sapiēs in
αἱ ἡμέραι τοῦ Ἰσραὴλ ἀναρίθμητοι. σοφὸς ἐν τῷ
pplo suo hereditabit gliam: et no
λαῷ αὐτοῦ κληρονομήσει δόξαν, καὶ τὸ ὄνο
mē illius erit in seclm. Fili
μα αὐτοῦ ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα. Τέκνον
in vita tua tenta aiam tuā:
ἐν ζωῇ σου πείρασον τὴν ψυχήν σου,
et vide qd malum illi: et non des
καὶ ἴδε τί πονηρὸν αὐτῇ, καὶ μὴ δῷς
ei. Nō enī oia oibus confe-
αὐτῇ. Οὐ γὰρ τὰ πάντα πᾶσι συμ
runt: et nō omnis aia in omni
φέρει, καὶ οὐ πᾶσα ψυχὴ ἐν παντὶ
cōplacet. Nō sis insatiabilis in oibus deli-
εὐδοκεῖ. Μὴ ἀπληστεύου ἐν πάσῃ τρυ
tiis: et ne effundaris sup epulas.
φῇ, καὶ μὴ ἐκχυθῇς ἐπὶ ἐδεσμάτων.
In multis .n. escis erit infir
Ἐν πολλοῖς γὰρ βρώμασιν ἔσται νό
mitas: et insatiabilitas appropīqbit vsq; ad cho
σος, καὶ ἡ ἀπληστία ἐγγιεῖ ἕως χολέ
lerā. ppt insatiabilitatē multi obie-
ρας. Δι' ἀπληστίαν πολλοὶ ἐτελεύτη
runt: at attendens adiiciet vitā.
σαν, ὁ δὲ προσέχων προσθήσει ζωήν. C. 38

Honora medicū ad necessitates ho
Τίμα ἰατρὸν πρὸς τὰς χρείας τι
norib⁹ eius. et .n. illum creauit do
μαῖς αὐτοῦ· καὶ γὰρ αὐτὸν ἔκτισεν ὁ κύ
min⁹. ab .n. altissimo est medela: et
ριος. παρὰ γὰρ ὑψίστου ἐστὶν ἴασις, καὶ
a rege accipiet gliam.
παρὰ βασιλέως λήψεται δόξαν.
Scientia medici exaltabit caput il-
Ἐπιστήμη ἰατροῦ ἀνυψώσει κεφαλὴν αὐ
lius: et coram magnatib⁹ in admiratione
τοῦ, καὶ ἔναντι μεγιστάνων θαυμασθήσε
erit. Dñs creauit de tra medicamina: et
ται. Κύριος ἔκτισεν ἐκ γῆς φάρμακα, καὶ
vir prudēs nō grauabitur illis.
ἀνὴρ φρόνιμος οὐ προσοχθιεῖ αὐτοῖς.
Nōne a ligno indulcata est aqua: ad
Οὐκ ἀπὸ ξύλου ἐγλυκάνθη ὕδωρ, εἰς
cognoscendū virtutē eius ab ho
τὸ γνωσθῆναι τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ; ἀπὸ ἀν
mine? Et ipse dedit hoibus
θρώπου; Καὶ αὐτὸς ἔδωκεν ἀνθρώποις
scientiam vt glorificetur in mirabi-
ἐπιστήμην ἐνδοξάζεσθαι ἐν τοῖς θαυμα
libus suis. In illis curauit et abstulit
σίοις αὐτοῦ. Ἐν αὐτοῖς ἐθεράπευσε καὶ ἦρε
dolorē eius. Unguentari⁹ in his faci-
πόνον αὐτοῦ. Μυρεψὸς ἐν τούτοις ποιή
et mixtionē: et non cōsumabit ope
σει μίγμα, καὶ οὐ μὴ συντελεσθῇ τὰ ἔρ
ra eius: et pax ab illo est sup
γα αὐτοῦ, καὶ εἰρήνη παρ' αὐτοῦ ἐστιν ἐπὶ
faciem tre. Fili in infirmita-
προσώπου τῆς γῆς. Τέκνον ἐν ἀρρωστήματι
te tua ne despicias: sed ora dñm:
σου μὴ παράβλεπε, ἀλλ' εὖξαι κυρίῳ,

Vir sapiens plebeȝ suam erudit: & fru
ctus sensus illi⁹ fideles sunt. Vir sapiēs
implebitur benedictionibus: & viden
tes illuȝ laudabunt. Vita viri in nume
ro dierū: dies autem israel innumera-
biles sunt. Sapiens in populo heredi-
tabit honorē: & nomē illius erit viuēs
in eternū. Fili in vita tua tenta animā
tuam: et si fuerit nequā non des illi po
testatē. Non enim omnia oībus expe-
diūt: & nō omni anime omne genus
placet. Noli auidus esse in omni epula
tione: et nō te effundas super omneȝ
escam. In multis enim escis erit infir-
mitas: & auiditas appropinquabit vs-
q; ad cholerā. Propter crapulam mul
ti obierunt: qui autē abstinens est adii
ciet vitam. Ca. 38.

HOnora medicum propter neces-
sitatē: eteniȝ illū creauit altissim⁹.
A deo est enim omnis medela: et a re-
ge accipiet donationē. Disciplina me
dici exaltabit caput illius: & in cōspe-
ctu magnatoruȝ collaudabitur. Altis
simus creauit de terra medicinā: & vir
prudens non abhorrebit illā. Nōne a
ligno indulcata est aq̃ amara? Ad agni
tionem hominū virtus illorū. Et dedit
hominibus scientiā altissimus: hono
rari in mirabilibus suis. In his curans
mitigabit dolorē: et vnguentarius fa-
ciet pigmēta suauitatis & vnctiōes cō
ficiet sanitatis: & non consumabūtur
opera eius. Pax enim dei sup faciē ter-
re. Fili in tua infirmitate nō despicias
teipm: sed ora dñm & ipse curabit te.
Auerte a delicto & dirige manus: & ab
omni delicto munda cor tuū. Da sua-
uitatē & memoriam similaginis: & im
pingua oblationē & da locuȝ medico.
Etenim illuȝ dominus creauit & non
discedat a te: quia opera eius sunt ne-
cessaria. Est enim tempus quando in
manib⁹ illorū incurras: ipi vero dñm
deprecabuntur vt dirigat requiē eorū
in sanitatem propter conuersationeȝ
illorum. Qui delinquit in conspectu
eius qui fecit eū: incidet in manus me
dici. Fili in mortuum produc lachry-
mas: & quasi dira passus incipe plora
re: et secundū iudiciū contege corpus
illius: & non despicias sepulturā illius.
Propter delaturā autem amare fer lu-
ctum illius vno die: & consolare prop
ter tristiciā: & fac luctū secundū meri-
tum eius vno die vel duob⁹ ppter de-
tractionem. A tristicia enim festinat
mors & cooperuit virtuteȝ: & tristicia
cordis flectit ceruiceȝ. In abductione
permanet tristicia: & substātia inopis
secundū cor eius. Nō dederis in tristi-
cia cor tuū: sed repelle eā a te: & memē
to nouissimorum. Noli obliuisci: neq̃ȝ
enim est cōuersio: et huic nihil prode
ris: & teipȝ pessimabis. Memor esto iu
dicii mei: sic enim erit & tuū. Mihi he
ri & tibi hodie. In requie mortui reqe
scere fac memoriā ei⁹: & cōsolare illū
in exitu spirit⁹ sui. Sapiētiaȝ scribe in
tēpore vacuitatis: & q minoratur actu
sapiam pcipiet quia sapiā replebitur.

et ipse sanabit te. Auerte ab erro
καὶ αὐτὸς ἰάσεταί σε. Ἀπόστησον πλημ
re et dirige manus: et ab omni
μελείας καὶ εὔθυνον χεῖρας, καὶ ἀπὸ πά
ni peccato munda cor.
σης ἁμαρτίας καθάρισον καρδίαν.
Da suauē odorē et memoriā similagi
Δὸς εὐωδίαν καὶ μνημόσυνον σεμιδά
nis: et impingua oblationē: quasi nō
λεως, καὶ λίπανον προσφοράν, ὡς μὴ
existens. Et medico da locū: et
ὑπάρχων. Καὶ ἰατρῷ δὸς τόπον, καὶ
enim illū dns creauit: et nō disce
γὰρ αὐτὸν ὁ κύριος ἔκτισε, καὶ μὴ ἀπο
dat a te: et enī illius necessitas. Est
στήτω σου, καὶ γὰρ αὐτοῦ χρεία. Ἔστιν
qn tps: et in manib⁹ eorū sanitas
ὅτε καιρὸς καὶ ἐν χερσὶν αὐτῶν εὐο
dos: et enī ipi dnm deprecabunt:
δία. καὶ γὰρ αὐτοὶ κυρίου δεηθήσονται,
vt det illis requiē et sani
ἵνα εὐοδώσῃ αὐτοῖς ἀνάπαυσιν καὶ ἴα
tatē gra conuersationis. q̃ peccat
σιν χάριν ἐμβιώσεως. ὁ ἁμαρτάνων
in cōspectu eius q̃ fecit eū: inci
ἔναντι τοῦ ποιήσαντος αὐτόν, ἐμπέσοι
dat in manus medici. Fili sup mor
εἰς χεῖρας ἰατροῦ. Τέκνον ἐπὶ νε
tuū produc lachrymas: et q̃si dira
κρῷ κατάγαγε δάκρυα, καὶ ὡς δεινὰ
passus incipe luctus. sm āt
πάσχων ἔναρξαι θρήνου. κατὰ δὲ τὴν
iudiciū illius: cōtege corpus illius:
κρίσιν αὐτοῦ περίστειλον τὸ σῶμα αὐτοῦ,
et nō despicias sepulturā illius. Acer
καὶ μὴ ὑπερίδῃς τὴν ταφὴν αὐτοῦ. Πι
bū fac fletū: et accēde planctū:
κρανον κλαυθμόν, καὶ θέρμανον κοπετόν,
et fac luctū sm dignitatē
καὶ ποίησον τὸ πένθος κατὰ τὴν ἀξίαν
eius. Die vno et duo gra de
αὐτοῦ. Ἡμέραν μίαν καὶ δύο χάριν δια
tractionis: et cōsolare ex tristitie causa.
βολῆς, καὶ παρακλήθητι λύπης ἕνεκα.
a tristitia enī procedit mors: et tri-
ἀπὸ λύπης γὰρ ἐκβαίνει θάνατος, καὶ λύ
stitia cordis flectet virtutē. In inductio
πη καρδίας κάμψει ἰσχύν. Ἐν ἀπα
ne pmanet et tristitia: et vita pau
γωγῇ παραμένει καὶ λύπη, καὶ βίος πτω
peris maledictio cordis. ne des in tristitia
χοῦ κατάρα καρδίας. μὴ δῷς εἰς λύπην
cor tuū: repelle eā me
τὴν καρδίαν σου, ἀπόστησον αὐτὴν μνη
mor nouissimorū. ne obliuiscaris: nō enī est
σθεὶς τὰ ἔσχατα, μὴ ἐπιλάθου, οὐ γάρ ἐστιν
reditus: et huic nō proderis: et teipsū
ἐπάνοδος, καὶ τοῦτον οὐκ ὠφελήσεις, καὶ σε
ipsū malefacies. memēto iudicii mei:
αυτὸν κακώσεις. Μνήσθητι τὸ κρίμα μου,
q̃a sic et tuū. mihi heri: et tibi ho
ὅτι οὕτως καὶ τὸ σόν. ἐμοὶ χθές, καὶ σοὶ σή
die. in requie mortui requiescere fac
μερον. Ἐν ἀναπαύσει νεκροῦ κατάπαυσον
memoriā eius: et cōsolare te in
τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, καὶ παρακλήθητι ἐν
illo in exitu spūs sui. sapia
αὐτῷ ἐν ἐξόδῳ πνεύματος αὐτοῦ. Σοφία
scribe in opportunitate ocii: et dimi
γραμματέως ἐν εὐκαιρίᾳ σχολῆς, καὶ ὁ ἐλασ
nutus opere suo nō erit sapiens.
σούμενος πράξει αὐτοῦ σοφισθήσεται.

Margin: D A B C; ē.6.b.; 1.cor.6.c.et 10.f.; ℇro.15 b.; ē.22.b

Τί σοφισθήσεται ὁ κρατῶν ἀρότρου, καὶ καυχώμενος ἐν δόρατι κέντρου, βόας ἐλαύνων καὶ ἀναστρεφόμενος ἐν ἔργοις αὐτῶν, καὶ ἡ διήγησις αὐτοῦ ἐν υἱοῖς ταύρων. Καρδίαν αὐτοῦ δώσει ἐκδοῦναι αὔλακας, καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ εἰς χορτάσματα δαμαλέων. Οὕτως πᾶς τέκτων καὶ ἀρχιτέκτων, ὅστις νύκτωρ ὡς ἡμέραν διάγει. Οἱ γλύφοντες γλύμματα σφραγίδων, καὶ ἡ ἐπιμονὴ αὐτοῦ ἀλλοιῶσαι ποικιλίαν. Καρδίαν αὐτοῦ δώσει εἰς τὸ ὁμοιῶσαι ζωγραφίαν, καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ συντελέσαι ἔργον. Οὕτως χαλκεὺς καθήμενος ἐγγὺς ἄκμονος, καὶ καταμανθάνων ἐν ἔργῳ σιδήρου. Ἀτμὶς πυρὸς τήξει σάρκας αὐτοῦ, καὶ ἐν θέρμῃ καμίνου διαμαχήσεται. Φωνὴ σφύρας καινιεῖ τὸ οὖς αὐτοῦ, καὶ κατέναντι ὁμοιώματος σκεύους οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ. Καρδίαν αὐτοῦ δώσει εἰς συντέλειαν ἔργων, καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ κοσμῆσαι ἐπὶ συντελείας. Οὕτως κεραμεὺς καθήμενος ἐν ἔργῳ αὐτοῦ, καὶ συστρέφων ἐν ποσὶν αὐτοῦ τροχόν. Ὃς ἐν μερίμνῃ κεῖται διαπαντὸς ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ ἐναρίθμιος πᾶσα ἡ ἐργασία αὐτοῦ. Ἐν βραχίονι αὐτοῦ τυπώσει πηλὸν, καὶ πρὸ ποδῶν κάμψει ἰσχὺν αὐτοῦ. Καρδίαν ἐπιδώσει εἰς τὸ συντελέσαι τὸ χρίσμα, καὶ ἡ ἀγρυπνία αὐτοῦ καθαρίσαι κάμινον. Πάντες οὗτοι εἰς χεῖρας ἑαυτῶν ἐπίστευσαν, καὶ ἕκαστος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ σοφίζεται. Ἄνευ αὐτῶν οὐκ οἰκισθήσεται πόλις, καὶ οὐ παροικήσουσιν οὐδὲ περιπατήσουσιν. Ἐν βουλῇ λαοῦ οὐ ζητηθήσονται, καὶ ἐν ἐκκλησίᾳ οὐχ ὑπεραλοῦνται. Ἐπὶ δίφρον δικαστῶν οὐ καθιοῦνται, καὶ διαθήκην κρίματος οὐ διανοηθήσονται. Οὐδὲ μὴ ἐκφάνωσι παιδείαν καὶ κρίμα, καὶ ἐν παραβολαῖς οὐχ εὑρεθήσονται, ἀλλὰ κτίσμα αἰῶνος στηριοῦσι, καὶ ἡ δέησις αὐτῶν ἐν ἐργασίᾳ τέχνης. Πλὴν τοῦ ἐπιδιδόντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διανοουμένου ἐν νόμῳ ὑψίστου.

Ca. 39.

Σοφίαν πάντων ἀρχαίων ἐκζητήσει, καὶ ἐν προφητείαις ἀσχοληθήσεται. Διήγησιν ἀνδρῶν ὀνομαστῶν συντηρήσει, καὶ ἐν στροφαῖς παραβολῶν συνεισελεύσεται. Ἀπόκρυφα παροιμιῶν ἐκζητήσει, καὶ ἐν αἰνίγμασι παραβολῶν ἀναστραφήσεται. Ἀναμέσον μεγιστάνων ὑπηρετήσει, καὶ ἐναντίον ἡγουμένων ὀφθήσεται. Ἐν γῇ ἀλλοτρίων ἐθνῶν διελεύσεται, ἀγαθὰ γὰρ καὶ κακὰ ἐν ἀνθρώποις ἐπείρασε. Τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπιδώσει ὀρθρίσαι πρὸς κύριον τὸν ποιήσαντα αὐτὸν, καὶ ἐναντίον ὑψίστου δεηθήσεται, καὶ ἀνοίξει τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν προσευχῇ, καὶ περὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ δεηθήσεται. Ἐὰν ὁ κύριος ὁ μέγας θελήσῃ, πνεύματι συνέσεως ἐμπλησθήσεται. Αὐτὸς ἀνομβρίσει ῥήματα σοφίας αὐτοῦ, καὶ ἐν προσευχῇ ἐξομολογήσεται τῷ κυρίῳ. Αὐτὸς κατευθυνεῖ βουλὴν αὐτοῦ καὶ ἐπιστήμην, καὶ ἐν τοῖς ἀποκρύφοις αὐτοῦ διανοηθήσεται. Αὐτὸς ἐκφανεῖ παιδείαν διδασκαλίας αὐτοῦ, καὶ ἐν νόμῳ διαθήκης κυρίου καυχήσεται. Αἰνέσουσι τὴν σύνεσιν αὐτοῦ πολλοί, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος οὐκ ἐξαλειφθήσεται. Ἀποστήσεται τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ζήσεται εἰς γενεὰς γενεῶν. Τὴν σοφίαν αὐτοῦ διηγήσεται ἔθνη, καὶ τὸν ἔπαινον αὐτοῦ ἐξαγγελεῖ ἐκκλησία. Ἐὰν ἐμμείνῃ, ὄνομα καταλείψει ἢ χίλιοι, καὶ ἐὰν ἀναπαύσηται, ἐμποιεῖ αὐτῷ.

Qui tenet aratrum et qui gloriatur in iaculo: stimulo boues agitat: & conuersatur in operibus eorum: & narratio ei⁹ in filiis taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos & vigilia eius in sagina vaccarum. Sic omnis faber & architectus qui nocte tanq̃ diem transigit: q sculpit signacula sculptilia: & assiduitas eius variat picturam. Cor suũ dabit in similitudinē picture: & vigilia sua pficit opus. Sic faber ferrarius sedēs iuxta incudē & cōsiderans opus ferri. Vapor ignis vret carnes eius: & in calore fornacis concertatur. Vox mallei innouat aurem eius: & contra similitudinem vasis oculus ei⁹. Cor suũ dabit in consumationem operuz: & vigilia sua ornabit in perfectionem. Sic figulus sedēs ad opus suum: conuertens pedibus suis rotā: q in sollicitudine positus est semper propter opus suuz: & innumera est omnis operatio ei⁹. In brachio suo formabit lutũ: & ante pedes suos curuabit virtutem suam. Cor suum dabit vt cōsumet liniitionem: & vigilia sua mundabit fornacem. Omnes hi in manibus suis sperauerũt: & vnusquisq; in arte sua sapiēs est. Sine his omnibus non edificatur ciuitas. Et non inhabitabunt nec inābulabunt: et in ecclesiam non transilient. Super sellam iudicis non sedebũt: & testamentum iudicii non intelligēt: neq; palam facient iudicium & disciplinam: & in parabolis nō inuenient̃ur: sed creaturam eui confirmabunt & deprecatio illorum in operationem artis: accōmodantes animas suas: & conquirentes in lege altissimi.

Capitulum trigesimũ nonum.

Sapientiam omnium antiquorum exquiret sapiēs: & in prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorũ conseruabit: & in versutias parabolarũ simul introibit. Occulta puerbiorum exquiret: & in absconditis parabolarum cōuersabitur. In medio magnatorum ministrabit: & in conspectu psidis apparebit. In terrā alienigenarũ gētium pertransiet. Bona enim & mala in omnib⁹ tentabit. Cor suuz tradet ad vigilandũ diluculo ad dñm q fecit illum: et in conspectu altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione: & pro delictis suis deprecabitur. Si enim dominus magnus voluerit: spiritu intelligentie replebit illum: & ipse tanq̃ imbres emittet eloquia sapientie sue: & in oratione confitebitur domino. Et ipse diriget consiliũ eius & disciplinam: et in absconditis suis consiliabitur. Ipse palam faciet disciplinam doctrine sue: & in lege testamenti domini gloriabitur. Collaudabunt multi sapiētiam eius: & vsque in seculum non delebitur. Non recedet memoria eius: & nomē eius requiretur a generatione in generationem. Sapientiam eius enarrabunt gentes et laudem eius enunciabit ecclesia. Si permanserit nomē ei⁹ derelinquet plus q̃ mille: & si requieuerit proderit illi.

D A B Infra. 44. c.

ἔτι διανοηθεὶς ἐκδιηγήσομαι, ὅτι ὡς διχομηνία ἐπληρώθην. Εἰσακούσατέ μου ὅσιοι, καὶ βλαστήσατε ὡς ῥόδον φυόμενον ἐπὶ ῥεύματος ὑγροῦ. Καὶ ὡς λίβανος εὐωδιάσατε ὀσμὴν, καὶ ἀνθήσατε ἄνθος ὡς κρίνον. Διάδοτε ὀσμὴν καὶ αἰνέσατε ᾆσμα. Εὐλογήσατε τὸν κύριον ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, δότε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μεγαλωσύνην, καὶ ἐξομολογήσασθε ἐν αἰνέσει αὐτοῦ ἐν ᾠδαῖς χειλέων καὶ ἐν κινύραις. Καὶ οὕτως ἐρεῖτε ἐν ἐξομολογήσει. Τὰ ἔργα κυρίου πάντα καλὰ σφόδρα. Καὶ πᾶν πρόσταγμα ἐν καιρῷ αὐτοῦ ἔσται. Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; πάντα γὰρ ἐν καιρῷ αὐτοῦ ζητηθήσεται. Ἐν λόγῳ αὐτοῦ ἔστη ὡς θημωνία ὕδωρ, καὶ ἐν ῥήματι στόματος αὐτοῦ ἀποδοχεῖα ὑδάτων. Ἐν προστάγματι αὐτοῦ πᾶσα ἡ εὐδοκία, καὶ οὐκ ἔστιν ὃς ἐλαττώσει τὸ σωτήριον αὐτοῦ. Ἔργα πάσης σαρκὸς ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστι κρυβῆναι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἀπὸ τοῦ αἰῶνος εἰς τὸν αἰῶνα ἐπέβλεψε, καὶ οὐδέν ἐστι θαυμάσιον ἐναντίον αὐτοῦ. Οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, τί τοῦτο; εἰς τί τοῦτο; πάντα γὰρ εἰς χρείας αὐτῶν ἔκτισται. Ἡ εὐλογία αὐτοῦ ὡς ποταμὸς ἐπεκάλυψε, καὶ ὡς κατακλυσμὸς ξηρὰν ἐμέθυσεν. Οὕτως ὀργὴν αὐτοῦ ἔθνη κληρονομήσει, ὡς μετέστρεψεν ὕδατα εἰς ἅλμην. Αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εὐθεῖαι τοῖς ὁσίοις, οὕτως τοῖς ἀνόμοις προσκόμματα. Ἀγαθὰ τοῖς ἀγαθοῖς ἔκτισαι ἀπ' ἀρχῆς, οὕτως τοῖς ἁμαρτωλοῖς κακά. Ἀρχὴ πάσης χρείας εἰς ζωὴν ἀνθρώπου, ὕδωρ καὶ πῦρ καὶ σίδηρος καὶ ἅλας, καὶ σεμίδαλις πυροῦ, καὶ γάλα καὶ μέλι, αἷμα σταφυλῆς καὶ ἔλαιον καὶ ἱμάτιον. Πάντα ταῦτα τοῖς εὐσεβέσιν ἀγαθά, οὕτως τοῖς ἁμαρτωλοῖς τραπήσεται εἰς κακά. Ἔστι πνεύματα ἃ εἰς ἐκδίκησιν ἔκτισαι, καὶ ἐν θυμῷ αὐτῶν ἐστερέωσε μάστιγας αὐτῶν. Ἐν καιρῷ συντελείας ἰσχὺν ἐκχέουσι, καὶ τὸν θυμὸν τοῦ ποιήσαντος αὐτοὺς κοπάσουσι. Πῦρ καὶ χάλαζα καὶ λιμὸς καὶ θάνατος, πάντα ταῦτα εἰς ἐκδίκησιν ἔκτισαι. Θηρίων ὀδόντες καὶ σκορπίοι καὶ ἔχεις καὶ ῥομφαία ἐκδικοῦσα εἰς ὄλεθρον ἀσεβεῖς. Ἐν τῇ ἐντολῇ αὐτοῦ εὐφρανθήσονται, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς εἰς χρείας ἑτοιμασθήσονται, καὶ ἐν καιροῖς αὐτῶν οὐ παραβήσονται λόγον. Διὰ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἐστηρίχθην, καὶ διενοήθην καὶ ἐν γραφῇ ἀφῆκα. Τὰ ἔργα κυρίου πάντα ἀγαθά, καὶ πᾶσαν χρείαν ἐν καιρῷ αὐτῆς χορηγήσει. Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τοῦτο τούτου πονηρότερον. Πάντα γὰρ ἐν καιρῷ εὐδοκιμηθήσεται. Καὶ νῦν ἐν πάσῃ καρδίᾳ καὶ στόματι ὑμνήσατε καὶ εὐλογήσατε τὸ ὄνομα κυρίου.

Ca. 40.

Ἀσχολία μεγάλη ἔκτισαι παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ζυγὸς βαρὺς ἐπὶ υἱοὺς Ἀδάμ. Ἀφ' ἡμέρας ἐξόδου ἐκ γαστρὸς μητρὸς αὐτῶν, ἕως ἐπιστροφῆς ἡμέρας εἰς μητέρα πάντων. Τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν καὶ φόβον καρδίας, ἐπίνοια προσδοκίας, ἡμέρα τελευτῆς. Ἀπὸ καθημένου ἐπὶ θρόνου ἐνδόξου, καὶ ἕως τεταπεινωμένου ἐν γῇ καὶ σποδῷ. Ἀπὸ φοροῦντος ὑακίνθινον καὶ στέφανον, καὶ ἕως περιβαλλομένου ὠμόλινον. Θυμὸς καὶ ζῆλος ταραχὴ καὶ σάλος καὶ

Ad huc consiliabor vt enarrem: vt furore enim repletus sum. Et in voce dicit. Obaudite me diuini fructus: & quasi rosa plantata super riuos aquarum fructificate. Quasi libanus: odorē suauitatis habete. Florete flores quasi liliũ et date odorem: & frondete in gratiā: & collaudate canticũ & benedicite dñm in operibus suis. Date nomini eius magnificētiā: & confitemini illi in voce labiorum vestrorũ: & in canticis labiorũ et citharis: & sic dicetis in cōfessione. Opa dñi vniuersa bona valde. In verbo eius stetit aqua sicut cōgeries & in sermone oris illius sicut exceptoria aquarũ: qm in precepto ipsius placor fit: & non est minoratio in salute ipsius. Opa omnis carnis coram illo: & non est qcq̃ abscōditum ab oculis eius. A seculo vsq; in seculum respicit: & nihil est mirabile in cōspectu eius. Nō est dicere quid est hoc: aut quid est istud: oia enim in tēpore suo querentur. Benedictio illius quasi fluuius inūdabit. et quomodo cataclysmus aridam inebriabit: sic ira ipsius gētes q̃ nō exquisierunt eũ: hereditabit. Quomodo conuertit aquas in siccitatem: & siccata est terra: & vie illius viis illorum directe sunt: sic peccatoribus offensiones in ira eius. Bona bonis creata sunt ab initio: sic nequissimis bona & mala. Initiũ necessarie rei vite hoim: aq̃ ignis et ferrum: sal: lac: et panis similagineus: & mel: & botrus vue: et oleum: & vestimentũ. Hec omnia sanctis in bona: sic & impiis & peccatoribus in mala cōuertentur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt: et in furore suo confirmauerunt tormenta sua. Et in tēpore consumationis effundent virtutē: et furorē eius qui fecit illos cōfundēt. Ignis grādo fames & mors: oia hec ad vindictaz creata sunt. Bestiarum dentes & scorpii & serpentes rōphea vindicās in exterminium impios. In mandatis eius epulabuntur: & super terram in necessitate preparabuntur: & in temporibus suis non preterient verbum. Propterea ab initio cōfirmatus sum & cōsiliatus sum & cogitaui & scripta dimisi. Oia opera dñi bona: & omne op⁹ hora sua subministrabit. Non est dicere: hoc illo nequius est. Omnia enim in tempore suo comprobabuntur. Et nunc in omni corde & ore collaudate & benedicite nomen domini.

Capitulum quadragesimum.

Occupatio magna creata est oībus hominibus: & iugum graue super filios adam a die exitus de vētre matris eorum vsq; in diem sepulture in matrē omnium. Cogitationes eorum & timores cordis adinuentiones expectationis: & dies finitionis: a presidente super sedem gloriosam: vsq; ad humiliatum in terram & cinerem: ab eo qui vtitur hyacintho & portat coronam vsq; ad eū qui operitur lino crudo. Furor: zelus: tumultus: fluctuatio: & timor mortis:

C Gen. 1. d. Marci 7. d. Gen. 7. b. Exo. 14. c. D 3. 29. d. Infra. 40. b. Ibi. eo. A

iracundia perſeuerans &contentio: et in tempore refectionis in cubili ſo mnus noctis immutat ſcientiam eius. Modicum autem tanq̄ nihil in requie: et ab eo in ſōnis quaſi in die reſpectus. Cōturbatus eſt in viſu cor dis ſui: tanq̄ qui euaſerit in die belli. In tēpore ſalutis ſue exurrexit & admirans ad nullum timorem: cū omni carne ab homine vſq̄ ad pecus: & ſuper pctōres ſeptuplum. Ad hec mors ſanguis: contentio et rōphea: oppreſſiones fames et contritio et flagella. Super iniquos creata ſūt hec omnia. & propter illos factus eſt cataclyſmꝰ. Omnia enim que de terra ſunt in terram conuertentur: & aque omnes in mare conuertentur. Omne munus & iniquitas delebitur: & fides in ſeculū ſtabit. Subſtantie iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur: & ſicut tonitruū magnum in pluuia perſonabunt. In aperiēdo manus ſuas letabitur: ſic preuaricatores in conſummatione tabeſcēt. Nepotes impiorum nōn multiplicabunt ramos: & radices immunde ſup̄ cacumē petre ſonant. Super omnem aquam viriditas et ad oram fluminis ante omnē fenum euelletur. Gratia ſicut paradiſus in benedictionibus: et miſericordia in ſeculo permanet. Vita ſibi ſufficientis operarii conculcabitur: et in ea inuenies theſaurū. Fili edificatio ciuitatis confirmabit nomē: & ſuper hanc mulier immaculata cōpulabitur. Vinum & muſica letificāt cor: & ſuper vtraq̄ dilectio ſapiētie. Tibie et pſalterium ſuauē faciunt melodiā: & ſuper vtraq̄ lingua ſuauis. Gratiā & ſpē desiderabit oculꝰ tuꝰ: et ſup hoc virides ſationes. Amicus & ſodalis in tempore cōuenientes: et ſuper vtroſq̄ mulier cum viro. Fratres in adiutorium in tempore tribulationis: et ſup eos miſericordia liberabit. Aurum et argentum et cōſtitutio pedū: et ſuper vtrūq̄ conſilium beneplacitū. Facultates et virtutes exaltant cor: et ſuper hec timor domini. Non eſt in timore domini minoratio: & non eſt in eo inquirere adiutorium. Timor domini ſicut benedictio paradiſus: & ſup omnē gloriam operuerunt illum. Fili in tempore vite tue ne indigeas. Melius eſt enī mori: q̄ indigere. Vir reſpiciēs in menſam alienam: non eſt vita eius in cogitatione victus. Alit enim animā ſuam cibis alienis. Vir autem diſciplinatus et eruditus cuſtodiet ſe. In ore imprudentis cōdulcabitur inopia: & in ventre eius ignis ardebit.

Capitulū quadrageſimū primū.

O Mors q̄ amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtātiis ſuis viro quieto et cuiꝰ vie directe ſunt in omnibus: et adhuc valenti accipere cibum. O mors bonum eſt iudicium tuum homini indigenti et qui minoratur viribus: defecto etate & cui de omnibus cura eſt & incredibili: qui perdit ſapientiam.

Noli metuere iudicium mortis. Memento que ante te fuerunt & que ſuperuentura ſunt tibi: hoc iudicium a domino omni carni: & q̄ ſuperuenient tibi in beneplacito altiſſimi: ſiue decē ſiue centum ſiue mille anni. Nō eſt enī in inferno accuſatio vite. Filii abominationum ſiunt filii peccatorum: & q conuerſantur ſecus domos impiorū. Filiorum peccatorū periet hereditas: & cū ſemine illorū aſſiduitas opprobrii. De patre impio queruntur filii: quoniam propter illū ſunt in opprobrio. Ve vobis viri impii qui dereliquiſtis legē domini altiſſimi. Et ſi nati fueritis in maledictione naſcemini: ſi mortui fueritis in maledictione erit pars veſtra. Omnia que de terra ſunt in terram conuertentur: ſic impii a maledicto in pditionē. Luctꝰ hominum in corpore ipſorum: nomē autem impiorū delebitur. Curā habe de bono nomine: hoc enim magis pmanebit tibi q̄ mille theſauri precioſi & magni. Bone vite numerus dierum: boni autem nomē permanebit in euū. Diſciplinam in pace conſeruate filii. Sapientia enim abſcondita & theſaurꝰ inuiſus: que vtilitas in vtriſq̄. Melior eſt homo qui abſcondit ſtulticiam ſuā: q̄ homo qui abſcondit ſapientiam ſuā. Verūtamen in his q̄ procedunt de ore meo. Non eſt enim bonum omnē irreuerentiam obſeruare: & non omnia oībus beneplacēt in fide. Erubeſcite a patre: & a matre de fornicatione: et a preſidente & a potente de mendacio: a prīcipe & a iudice de delicto: a ſynagoga a plebe de iniquitate: a ſocio & amico de iniuſticia: et de loco in quo habitas de furto: de veritate dei & teſtamento: de diſcubitu in panibꝰ: et offuſcatione dati & accepti: a ſalutantibus de ſilentio: a reſpectu mulieris fornicarie: & ab auerſione vultus cognati. Ne auertas faciem a proximo tuo: et ab auferendo partem et non reſtituēdo. Ne reſpicias mulierem alieni viri: & ne ſcruteris ancillā eius: neq̄ ſteteris ad lectum eius. Caue ab amicis de ſermonibus improperii: & cum dederis ne improperes.

Capitulum quadrageſimum ſecundum.

NOn duplices ſermonem auditꝰ de reuelatione ſermonis abſconditi. & eris vere ſine confuſione: & inuenies gratiam in conſpectu omnium hominum. Ne pro his omnibꝰ cōfundaris: & ne accipias perſonam vt delinquas. De lege altiſſimi & teſtamento: et de iudicio iuſtificare impium de verbo ſociorum & viatorum: & de datione hereditatis amicorum: de equalitate ſtatere & ponderum: de acquiſitione multorū & paucorū: & de corruptione emptionis & negociatorum: & de multa diſciplina filiorum: & ſeruo peſſimo latus ſanguinare. Super mulierem nequām bonum eſt ſignum. Vbi manus multe ſunt claude: & quodcūq̄ trades numera & appende: datum vero & acceptū omne deſcribe. De diſciplina inſenſati &

fatui τ decrepiti litigātis cū
μωροῦ καὶ ἐσχατογήρου κρινομένου πρὸς
iuuenibus. τ eris eruditus verax:
νέους. καὶ ἔσῃ πεπαιδευμένος ἀληθινός,
τ approbat⁹ corā omni viuē
καὶ δεδοκιμασμένος ἔναντι παντὸς ζῶν
te. Filia patri abscōdita vigi
τος. Θυγάτηρ πατρὶ ἀπόκρυφος ἀγρυπ
lia: τ sollicitudo ei⁹ aufert somnū: τ
νία, καὶ ἡ μέριμνα αὐτῆς ἀφιστᾷ ὕπνον, καὶ
in iuuētute ei⁹ ne forte abutat flore etatis τ
ἐν νεότητι αὐτῆς μήποτε παρακμάσῃ καὶ
cū cohabitauerit ne forte odio habeat. In virginitate
συνῳκηκυῖα μήποτε μισηθῇ. Ἐν παρθε
te neqñ polluat: τ in pa
νίᾳ μήποτε βεβηλωθῇ, καὶ ἐν τοῖς πα
ternis suis grauida fiat. τ cū
τρικοῖς αὐτῆς ἔγκυος γένηται. καὶ μετὰ
viro exñs neforte trāsgrediat τ cū
ἀνδρὸς οὖσα μήποτε παραβῇ καὶ συ
cohabitauerit ne forte sterilis sit. Sup filiā
νῳκηκυῖα μήποτε στειρωθῇ. Ἐπὶ θυγατρὶ
inuerecūdā firma custodiā: neqñ
ἀδιατρέπτῳ στερέωσον φυλακήν, μήποτε
faciat te ludibriū inimicis:
ποιήσῃ σε ἐπίχαρμα τοῖς ἐχθροῖς,
loquelam in ciuitate τ appellationē pp̄li:
λαλιὰν ἐν πόλει καὶ ἔκκλητον λαοῦ,
τ cōfundat te in multitudie multoꝝ.
καὶ καταισχύνῃ σε ἐν πλήθει πολλῶν.
omni homini ne aspicias in pulchri
παντὶ ἀνθρώπῳ μὴ ἔμβλεπε ἐν κάλ
tudie: τ in medio mulieꝝ ne cōmorēris.
λει, καὶ ἐν μέσῳ γυναικῶν μὴ συνέδρευε.
De eñ vestimētis procedit tinea: τ
Ἀπὸ γὰρ ἱματίων ἐκπορεύεται σής, καὶ
a muliere iniquitas mulieris. Me
ἀπὸ γυναικὸς πονηρία γυναικός. Κρείσ
lior: iniquitas viri q̃ bñfaciēs mulier.
σων πονηρία ἀνδρὸς ἢ ἀγαθοποιὸς γυνή,
Mulier cōfundēs in opprobriū.
γυνὴ καταισχύνουσα εἰς ὀνειδισμόν.
Memor ero igit opeꝝ dñi: τ q̃
Μνησθήσομαι δὴ τὰ ἔργα κυρίου, καὶ ἃ
vidi enarrabo. In sermonib⁹ dñi
ἑώρακα ἐκδιηγήσομαι. Ἐν λόγοις κυρίου
opa eius: τ sol illuminās in
τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ἥλιος φωτίζων κατὰ
oibus inspexit: τ glia do
πάντα ἐπέβλεψε, καὶ τῆς δόξης κυ
mini plenū opus eius. Nō idu
ρίου πλῆρες τὸ ἔργον αὐτοῦ. Οὐκ ἐνε
xit sctōs dñi: vt enarrarēt
ποίησε τοῖς ἁγίοις κυρίου ἐκδιηγήσασθαι
oia mirabilia sua. firmauit
πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ. ἐστερέωσε
dñs oipotēs: vt firmarēt in glia
κύριος παντοκράτωρ, στηριχθῆναι ἐν δόξῃ
sua vniuersū. Abyssum τ cor
αὐτοῦ τὸ πᾶν. Ἄβυσσον καὶ καρδίαν
inuestigauit: τ in astutiis eoꝝ
ἐξίχνευσε, καὶ ἐν πανουργεύμασιν αὐτῶν
excogitauit. cognouit eñ altissim⁹ oēm cogni
διενοήθη. ἔγνω γὰρ ὁ ὕψιστος πᾶσαν εἴδη
tionē: τ inspexit in signa seculi.
σιν, καὶ ἐνέβλεψεν εἰς σημεῖα αἰῶνος.
Annuncians pterita τ
Ἀπαγγέλλων τὰ παρεληλυθότα καὶ τὰ
futura: τ reuelās vestigia occulto
ἐσόμενα, καὶ ἀποκαλύπτων ἴχνη ἀποκρύ
rum. nō pterijt illū ois cogitat⁹.
φων. οὐ παρῆλθεν αὐτὸν πᾶν διανόημα.
nō absconditur ab illo neq vllus sermo.
οὐκ ἐκρύβη ἀπ' αὐτοῦ οὐδὲ εἷς λόγος.
Magnalia per sapiam suā deco
Τὰ μεγαλεῖα τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐκό
rauit. Qui est ante seculū τ in
σμησεν· Ὅς ἐστι πρὸ τοῦ αἰῶνος καὶ εἰς
seculū: neq additū est neq diminutū,
τὸν αἰῶνα, οὔτε προσετέθη οὔτε ἠλαττώθη.
τ nō indiguit alicui⁹ cōsiliarij: qa
καὶ οὐ προσεδεήθη οὐδενὸς συμβούλου, ὡς
oia opa ei⁹ desiderabilia: τ vsq ad
πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐπιθυμητά, καὶ ἕως
scintillā est cōteplari. oia hec viuūt
σπινθῆρός ἐστι θεωρῆσαι. πάντα ταῦτα ζῇ
τ manēt in seculū in oibus necessi
καὶ μένει εἰς τὸν αἰῶνα ἐν πάσαις χρεί
tatib⁹: τ oia obediūt. Oia duplicia
αις, καὶ πάντα ὑπακούει. Πάντα δισσά
vnū cōtra vnū: τ nō fecit
ἓν κατέναντι τοῦ ἑνός, καὶ οὐκ ἐποίησεν
quicq̃ deficiens. vnū vni⁹ firmauit
οὐδὲν ἐλλεῖπον. ἓν τοῦ ἑνὸς ἐστερέωσε τὰ
bona: τ qs satiabit⁹ vidēs gliam
ἀγαθά, καὶ τίς πλησθήσεται ὁρῶν δόξαν
dei?
θεοῦ;

Ca. 43.

Superbia altitudinis firmamētū mundi
Γαυρίαμα ὕψους στερέωμα καθαριό
tie: species celi in visione glie.
τητος, εἶδος οὐρανοῦ ἐν ὁράματι δόξης.
sol in aspectu annūciās in egressu:
ἥλιος ἐν ὀπτασίᾳ διαγγέλλων ἐν ἐξόδῳ,
vas admirabile opus altissimi. In me
σκεῦος θαυμαστὸν ἔργον ὑψίστου. Ἐν με
ridie ei⁹ arefacit regionē: τ in cōs
σημβρίᾳ αὐτοῦ ἀναξηραίνει χώραν, καὶ ἐναν
pectu ardoris eius qs sustinebit? For
τίον καύματος αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται; Κά
nacē insufflās in operib⁹ ardoris: triplicit
μινον φυσῶν ἐν ἔργοις καύματος, τριπλασί
sol exurēs mōtes. Uapores igneos
ως ἥλιος ἐκκαίων ὄρη. Ἀτμίδας πυρώδεις
exufflās τ refulgēs radijs obfus
ἐκφυσῶν, καὶ ἐκλάμπων ἀκτῖνας ἀμαυ
cat oculos. Magn⁹ dñs q fecit
ροῖ ὀφθαλμούς. Μέγας κύριος ὁ ποιήσας
illū: τ in sermonib⁹ eius cessare fecit
αὐτόν, καὶ ἐν λόγοις αὐτοῦ κατέπαυσε
iter. τ lunā fecit in statū
πορείαν. καὶ σελήνην ἐποίησεν εἰς στάσιν
ad tps suū. Demōstrationē tēpoꝝ: τ si
εἰς καιρὸν αὐτῆς. Ἀνάδειξιν χρόνων, καὶ ση
gnū seculi τ a luna signū
μεῖον αἰῶνος. ἀπὸ σελήνης σημεῖον
festiuitatis. luminare qđ minuit in cōsumatio
ἑορτῆς. φωστὴρ μειούμενος ἐπὶ συντελεί
ne: mēsis sm nomē ei⁹ est Cre
ας. μὴν κατὰ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐστιν. Αὐξα
scēs mirificāt mutatione: vas
νόμενος θαυμαστῶς ἐν ἀλλοιώσει, σκεῦος
castroꝝ in altitudie: i firmamento
παρεμβολῶν ἐν ὕψει, ἐν στερεώματι
celi resplēdens. Species
οὐρανοῦ ἐκλάμπων. Κάλλος οὐρα
celi glia stellaꝝ: ornat⁹ illuminās in
νοῦ δόξα ἄστρων, κόσμος φωτίζων ἐν
altissimis dñi. In sermonib⁹ sancti si
ὑψίστοις κυρίου. Ἐν λόγοις ἁγίου στή
stēt cōdenatione: τ non accen
σονται κατὰ κρίμα, καὶ οὐ μὴ ἐκλυ
dent in custodia sua.
θῶσιν ἐν φυλακαῖς αὐτῶν.

fatui & de senioribus qui iudicantur ab adolescentibus: & eris eruditus in omnibus: & probabilis in conspectu omnium virorū. Filia patris abscondita est: vigilia & sollicitudo eius aufert somnū: ne forte in adolescentia sua adultera efficiatur: & cū viro cōmorata odibilis fiat: ne quando polluatur in virginitate sua & in paternis suis grauida inueniatur: ne forte cum viro cōmorata trāsgrediatur: aut certe sterilis efficiatur. Sup filiam luxuriosam confirma custodiā: ne quando faciat te in opprobrium venire inimicis: a detractione in ciuitate & obiectione plebis: & confundat te in multitudine populi. Omni homini noli attendere in specie: & in medio mulierū noli cōmorari. De vestimentis enī procedit tinea: & a muliere iniquitas viri. Melior est enī iniquitas viri q̃ benefaciens mulier: & mulier confundēs in opprobrium. Memor ero igitur operū domini: & que vidi annunciabo in sermonibus domini opera ei⁹. Sol illuminās per omnia respexit: & gloria domini plenum est opus eius. Nonne dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua: q̃ confirmauit dominus omnipotens stabilis in gloria sua? Abyssum & cor hominum inuestigauit: & in astutia eorum excogitauit. Cognouit enī dominus omnem scientiam: & inspexit in signū eius annuncians q̃ preterierūt & que superuentura sunt: reuelās vestigia occultorum. Non preterit illum ois cogitatus: & non abscondit se ab eo vllus sermo. Magnalia sapientie sue decorauit que est ante seculum & vsq in seculum: neq adiectum est neq minuetur: & non eget alicuius consilio. Quā desiderabilia omnia opera eius: et tanq̃ scintilla que est cōsiderare. Omnia hec viuunt & manēt in seculum: & in omni necessitate omnia obaudiūt ei. Omnia duplicia: vnum contra vnū: et nō fecit quicq̃ deesse. Vniuscuiusq̃ cōfirmabit bona. Et quis satiabitur videns gloriam eius?

Capitulū quadragesimū tertium.

Altitudinis firmamentum: pulchritudo ei⁹: species celi in visione glorie. Sol in aspectu annuncians in exitu: vas ammirabile op⁹ excelsi. In meridiano exurit terram: & in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacē custodiens i operibus ardoris. Tripliciter sol exurens montes radios igneos exufflans: et refulgens radiis suis obcecat oculos. Magnus dominus qui fecit illum: & in sermonibus eius festinauit iter. Et lunā in omnibus in tēpore suo: ostensio temporis & signum eui. A luna signum diei festi: luminare quod minuitur in consumatione. Mensis secundum nomē eius est crescens mirabiliter in consumationem. Vas castrorum in excelsis: in firmamento celi resplendens gloriose. Species celi gloria stellarum mundum illuminans in excelsis dominus. In verbis sancti stabunt ad iudicium: & non deficient in vigiliis suis.

Vide arcū: τ benedic eū q fecit
Ἴδε τόξον, καὶ εὐλόγησον τὸν ποιήσαντα
illū: valde speciosum in splēdore
αὐτό, σφόδρα ὡραῖον ἐν τῷ αὐγάσματι
suo. Gyrauit celū in circuitione
αὐτοῦ. Ἐγύρωσεν οὐρανὸν ἐν κυκλώσει
glie. man⁹ altissimi extēderūt illū.
δόξης. χεῖρες ὑψίστου ἐτάνυσαν αὐτό.
Imperio suo cessare fecit niuē:
Προστάγματι αὐτοῦ κατέπαυσε χιόνα,
τ accelerat coruscationes iudicij sui.
καὶ ταχύνει ἀστραπὰς κρίματος αὐτοῦ.
Propterea aperti sunt thesauri: τ euo
Διὰ τοῦτο ἠνεῴχθησαν θησαυροί, καὶ ἐξέ
lauerūt nubes sicut volatilia: in magni
πτησαν νεφέλαι ὡς πετεινά, ἐν μεγα
tudine sua confirmauit nubes: τ cōfracti
λείῳ αὐτοῦ ἴσχυσε νεφέλας, καὶ διεθρύ
sunt lapides grādinis. Uox tonitrui e
βησαν λίθοι χαλάζης. Φωνὴ βροντῆς αὐ
ius dolere fecit terrā: τ in aspectu eius co
τοῦ ὠδίνησε γῆν, καὶ ἐν ὀπτασίᾳ αὐτοῦ σα
mouebūt mōtes. In volūtate eius fla
λευθήσεται ὄρη. Ἐν θελήματι αὐτοῦ πνεύ
bit notus: τ tēpestas boree τ con
σεται νότος, καὶ καταιγὶς βορέου καὶ συ
uersio spūs: sicut aues volan
στροφὴ πνεύματος, ὡς πετεινὰ καθιπτά
tes dispergit niuē: τ sicut locusta de
μενα πάσσει χιόνα, καὶ ὡς ἀκρὶς κατα
struēs descēsus ei⁹. Pulchritudinē
λύουσα ἡ κατάβασις αὐτῆς. Κάλλος
cādoris eius admirabit oculus:
λευκότητος αὐτῆς ἐκθαυμάσει ὀφθαλμός,
τ sup imbrē ei⁹ expauescet cor.
καὶ ἐπὶ τοῦ ὑετοῦ αὐτῆς ἐκστήσεται καρδία.
Et glaciē sicut salē sup terrā effūdit: τ
Καὶ πάχνην ὡς ἅλας ἐπὶ γῆν χέει, καὶ
cōgelata fuit sicut cacumi. Fri
παγεῖσα γίνεται σκολόπων ἄκρα. Ψυ
gid⁹ vēt⁹ aqlo flabit: τ gela
χρὸς ἄνεμος βορέας πνεύσει, καὶ πα
bit gelu ab aqua: sup om
γήσεται κρύσταλλος ἀφ' ὕδατος, ἐπὶ πᾶ
nē cōgregationē aque descēt: τ
σαν συναγωγὴν ὕδατος καταλύσει, καὶ
tanq̃ loricā induet aquā. Deuo
ὡς θώρακα ἐνδύσεται τὸ ὕδωρ. Κατα
rabit mōtes τ desertū incēdet: τ
φάγεται ὄρη καὶ ἔρημον ἐκκαύσει, καὶ
extinguet viridē sicut ignē. medicina om
ἀποσβέσει χλόην ὡς πῦρ. ἴασις πάν
niū in festinatione: nebule ros occur
των κατὰ σπουδὴν ὁμίχλη, δρόσος ἀπαν
rēs ab ardore letificabit. In ser
τῶσα ἀπὸ καύσωνος ἱλαρώσει. Λο
mone eius quieuit abyssus: τ plā
γισμῷ αὐτοῦ ἐκόπασεν ἄβυσσον, καὶ ἐφύ
tauit in ea insulas. q̃ nauigāt
τευσεν ἐν αὐτῇ νήσους. οἱ πλέοντες τὴν
mare enarrāt periculū eius:
θάλασσαν διηγοῦνται τὸν κίνδυνον αὐτῆς,
τ auditionib⁹ auriū nr̃aꝝ admiramur.
καὶ ἀκοαῖς ὠτίων ἡμῶν θαυμάζομεν.
Et illic inopinata τ mirabilia
Καὶ ἐκεῖ τὰ παράδοξα καὶ θαυμάσια
opa. varietas ois aīalis: creatio bel
ἔργα. ποικιλία παντὸς ζῴου, κτίσις κη
luaꝝ. ppt ipm pspērat angel⁹ eius:
τῶν. Δι' αὐτὸν εὐοδοῖ ὁ ἄγγελος αὐτοῦ,
τ in sermone eius cōposita sunt om
καὶ ἐν λόγῳ αὐτοῦ συγκεῖται τὰ πάν
nia. Multa dicem⁹ τ non asseq
τα. Πολλὰ ἐροῦμεν καὶ οὐ μὴ ἀφι
mur τ cōsumatione sermonū ipse
κώμεθα, καὶ συντέλεια λόγων αὐτός
est in oib⁹. glificantes vbi valebim⁹.
ἐστι τὸ πᾶν. Δοξάζοντες ποῦ ἰσχύσομεν,
ipse eñ magn⁹ vltra oia ope
αὐτὸς γὰρ μέγας παρὰ πάντα τὰ ἔρ
ra sua. Terribilis dñs τ magn⁹
γα αὐτοῦ. Φοβερὸς κύριος καὶ μέγας
vehemēt τ mirabilis potētia ipi⁹.
σφόδρα, καὶ θαυμαστὴ ἡ δυναστεία αὐτοῦ.
Glificantes dñm exaltate: quātū po
Δοξάζοντες κύριον ὑψώσατε, καθόσον ἂν
testis: excedet eñ τ adhuc. Et exaltan
δύνησθε· ὑπερέξει γὰρ καὶ ἔτι. Καὶ ὑψοῦν
tes eū multiplicate in virtu: ne labore
τες αὐτὸν πληθύνατε ἐν ἰσχύϊ, μὴ κοπιᾶ
tis: nō eñ assequemini. qs vidit il
τε, οὐ γὰρ μὴ ἐφίκησθε. Τίς ἑόρακεν αὐ
lū: τ enarrabit? τ qs magnificabit
τόν, καὶ ἐκδιηγήσεται; καὶ τίς μεγαλυνεῖ
eū sicut est? Multa abscōdita sunt
αὐτὸν καθώς ἐστι; Πολλὰ ἀπόκρυφά ἐστι
maiora his: pauca vidimus
μείζονα τούτων, ὀλίγα γὰρ ἑωράκαμεν τῶν
opeꝝ ei⁹. oia eñ fecit do
ἔργων αὐτοῦ. πάντα γὰρ ἐποίησεν ὁ κύ
min⁹: τ pijs dedit sapiam.
ριος, καὶ τοῖς εὐσεβέσιν ἔδωκε σοφίαν.
Laudem⁹ iā viros gliosos τ
Αἰνέσωμεν δὴ ἄνδρας ἐνδόξους καὶ
patres nr̃os in gñatione. multā
τοὺς πατέρας ἡμῶν τῇ γενέσει. Πολλὴν
gliam creauit dñs in eis ma
δόξαν ἔκτισεν ὁ κύριος ἐν αὐτοῖς τὴν με
gnificētia sua a seculo. Dominantes
γαλωσύνην αὐτοῦ ἀπ' αἰῶνος. Κυριεύοντες
in regnis τ viri
ἐν ταῖς βασιλείαις αὐτῶν, καὶ ἄνδρες
nominati in potētia. cōsultantes in in
ὀνομαστοὶ ἐν δυνάμει. Βουλεύοντες ἐν συ
tellectu suo q̃ annūciauerūt in pphe
νέσει αὐτῶν, ἀπηγγελκότες ἐν προφητεί
tijs. duces ppli in cōsilijs: τ
αις. Ἡγούμενοι λαοῦ ἐν διαβουλίοις, καὶ
in intellectu litterature ppli. Sapiētes
ἐν συνέσει γραμματείας λαοῦ. Σοφοὶ
sermones in disciplina eoꝝ: requirentes melodias
λόγοι ἐν παιδείᾳ αὐτῶν. Ἐκζητοῦντες μέλη
musicoꝝ τ enarrātes carmina scripta.
μουσικῶν, καὶ διηγούμενοι ἔπη ἐν γραφῇ.
Uiri diuites subministrati in fortitudie:
Ἄνδρες πλούσιοι κεχορηγημένοι ἐν ἰσχύϊ,
pacifice agētes in habitationib⁹ suis. oēs
εἰρηνεύοντες ἐν κατοικίαις αὐτῶν. Πάντες
hi in gñationib⁹ gliam adepti sūt: τ in
οὗτοι ἐν γενεαῖς ἐδοξάσθησαν, καὶ ἐν ταῖς
dieb⁹ suis gliatione. Sunt eoꝝ q̃
ἡμέραις αὐτῶν καύχημα. Εἰσὶν αὐτῶν οἳ
reliquerūt nomē vt enarrarent lau
κατέλιπον ὄνομα τοῦ ἐκδιηγήσασθαι ἐπαί
des. Et sunt quoꝝ nō est memoria τ
νους. Καί εἰσιν ὧν οὐκ ἔστι μνημόσυνον, καὶ
perierūt qsi q̃ nō fuerunt: τ nati
ἀπώλοντο ὡς οὐχ ὑπάρξαντες, καὶ ἐγένοντο
sūt qsi nō nati: τ filij eoꝝ post
ὡς οὐ γεγονότες, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν μετ'
eos. Sed hi viri mie: q̃
αὐτούς. Ἀλλ' οὗτοι ἄνδρες ἐλέους, ὧν αἱ
iusticie eoꝝ nō sunt obliuioni tradite.
δικαιοσύναι αὐτῶν οὐκ ἐπελήσθησαν.

Vide arcū & benedic eū qui fecit illum. Valde speciosus est in splendore suo. Gyrauit celū in circuitu glorie sue: manus excelsi aperuerunt illū. Imperio suo accelerauit niuē: & accelerat coruscationes emittere iudicii sui. Propterea apti sunt thesauri: & euolauerunt nebule sicut aues. In magnitudine sua posuit nubes: & cōfracti sunt lapides grandinis. In conspectu eius cōmouebuntur montes: & in volūtate ei⁹ aspirauit notus. Vox tonitrui eius verberauit terrā: tēpestas aquilonis: & cōgregatio spiritus: & sicut auis deponēs ad sedendū aspergit niuē: & sicut locusta demergēs descensus eius. Pulchritudinē candoris ei⁹ ammirabitur oculus: & sup imbrē ei⁹ expauescit cor. Gelu sicut sale effundet sup terrā: & dū gelauerit fiet tanq̃ cacumina tribuli. Frigid⁹ ventus aqlo flauit & gelauit cristallū ab aqua. Sup omnē cōgregationē aquarū requiescet: & sicut lorica induet se aqs. Et deuorabit montes et exuret desertū: et extinguet viride sicut ignē. Medicina oim in festinatione nebule: & ros obuians ab ardore veniēti humilē efficiet eū. In sermone eius siluit ventus: et cogitatione sua placauit abyssum: & plātauit illā dñs iesus. Qui nauigat mare enarrat picula ei⁹: et audientes auribus nr̃is ammirabimur. Illic preclara opa & mirabilia: varia bestiarū genera et oīs pecorū: et creatura beluarū. Propter ipm cōfirmatus ē itineris finis: & in sermone eius cōposita sunt oia. Multa dicimus: et deficim⁹ verbis: cōsumatio autē sermonū ipse est. In oib⁹ gloriātes: ad qd valebim⁹. Ipse enī ops sup oia opa sua. Terribilis dñs & magnus vehementer: et mirabilis potentia ipsius. Glorificātes dñm q̃tūcūq̃ potueritis supualebit adhuc: et ammirabilis magnificētia eius. Bñdicentes dñm exaltate illū q̃tū potestis: maior enī est oī laude. Exaltātes eū replemini virtute. Ne laboretis: nō enī comprehendetis. Quis videbit eū et enarrabit: et qs magnificabit eū sicut est ab initio. Multa abscōdita sunt maiora his. Pauca enī vidimus operū eius. Oia aūt dñs fecit: & pie agētibus dedit sapiam. Ca. 44.

Laudemus viros gloriosos & parētes nr̃os in gñatione sua. Multam gloriā fecit dñs magnificētia sua a seculo. Dominātes in potestatibus suis: homines magni virtute & prudētia sua praediti: nunciātes in pphetis dignitatē prophetarū: et imperātes in psenti populo: et virtute prudētie populis sctīssima verba. In pueritia sua requirētes modos musicos: & narrātes carmina scripturarū. Hoies diuites in virtute pulchritudinis studiū habētes: pacificātes in domibus suis. Oēs isti in gñationibus gentis sue gloriā adepti sunt: & in diebus suis habētur in laudibus. Qui de illis nati sunt reliquerūt nomē narrādi laudes eorum. Et sūt quorū nō est memoria. Perierūt q̃si q̃ nō fuerint: & nati sunt q̃si nō nati: & filii eorū cū ipsis. Sed illi viri misericordie sunt: quorū pietates nō defuerunt.

Cū semine eoru permanet bo-
Μετὰ τοῦ σπέρματος αὐτῶν διαμενεῖ ἀγα-
na hereditas nepotes eoru in testa-
θὴ κληρονομία ἔγγονα αὐτῶν ἐν ταῖς δια-
mentis. In testamentis est semen
θήκαις. Ἐν διαθήκαις ἔστη σπέρμα
eoru: τ filij eoru post eos.
αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν μετ' αὐτούς.
Vsq; in seculū manet semē eoru: τ
Ἕως αἰῶνος μενεῖ σπέρμα αὐτῶν, καὶ
gloria eoru nō delebit. Cor-
ἡ δόξα αὐτῶν οὐκ ἐξαλειφθήσεται. Τὰ
pora eoru in pace sepulta sūt: τ
σώματα αὐτῶν ἐν εἰρήνῃ ἐτάφη, καὶ τὸ
nomē eoru viuit in ḡnationē τ ḡnationē.
ὄνομα αὐτῶν ζῇ εἰς γενεὰς καὶ γενεάς.
Sapiam ipsoru narrabūt ppli: τ
Σοφίαν αὐτῶν διηγήσονται λαοί, καὶ τὸν
laudē eoru enūciat eccla.
ἔπαινον αὐτῶν ἐξαγγελεῖ ἐκκλησία.
Enoch bñplacuit dño deo: τ tran-
Ἐνὼχ εὐηρέστησε κυρίῳ θεῷ, καὶ μετ-
slat⁹ est exemplū penitētie gñā-
ετέθη ὑπόδειγμα μετανοίας ταῖς γενε-
tionib⁹. Noe inuēt⁹ est pfect⁹: iust⁹: in tem-
αῖς. Νῶε εὑρέθη τέλειος, δίκαιος, ἐν και-
pore ire fact⁹ est recōciliatio. Ideo
ρῷ ὀργῆς ἐγένετο ἀντάλλαγμα. Διὰ τοῦ-
fact⁹ est diluuiū: τ testamēta seculi
τον ἐγένετο κατακλυσμός, καὶ διαθῆκαι αἰῶνος
statuta sunt apud illū. ne delere-
ἐτέθησαν πρὸς αὐτόν, ἵνα μὴ ἐξαλειφ-
tur diluuio ois caro. Abraam
θῇ κατακλυσμῷ πᾶσα σάρξ. Ἀβραὰμ
magn⁹ pater multitudinis gētiū: τ nō
μέγας πατὴρ πλήθους ἐθνῶν, καὶ οὐχ
est inuēt⁹ similis in glīa ei⁹: q̄ cōser-
εὑρέθη ὅμοιος ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ὃς συνετή-
uauit legē altissimi τ fuit in testamē-
ρησε νόμον ὑψίστου καὶ ἐγένετο ἐν διαθή-
to cū illo. in carne ei⁹ statuit
κῃ μετ' αὐτοῦ. ἐν σαρκὶ αὐτοῦ ἔστησε
testamētū: τ in tentatione inuent⁹ ē fidelis.
διαθήκην, καὶ ἐν πειρασμῷ εὑρέθη πιστός.
Ideo in iuramēto statuit illi: benedi-
Διὰ τοῦτο ἐν ὅρκῳ ἔστησεν αὐτῷ, ἐνευλο-
cere gētes in semine eius. multiplicare
γηθῆναι ἔθνη ἐν σπέρματι αὐτοῦ. πληθῦναι
illū q̄si puluerē terre: τ heredi-
αὐτὸν ὡς χοῦν τῆς γῆς, καὶ κατακληρο-
tare illos a mari vsq; ad ma-
νομῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ θαλάσσης ἕως θα-
re τ a flumine vsq; ad extremū
λάσσης καὶ ἀπὸ ποταμοῦ ἕως ἄκρου τῆς
terre. τ in isaac statuit sic ppt
γῆς. καὶ ἐν τῷ Ἰσαὰκ ἔστησεν οὕτως διὰ
abraā patrē eius bñdictionē
Ἀβραὰμ τὸν πατέρα αὐτοῦ εὐλογίαν
oim hoim τ testamētū: τ de-
πάντων ἀνθρώπων καὶ διαθήκην, καὶ κα-
uit sup caput iacob. Agno-
τέπαυσεν ἐπὶ κεφαλὴν Ἰακώβ. Ἐπέ-
uit eū in bñdictionib⁹ suis: τ de-
γνω αὐτὸν ἐν εὐλογίαις αὐτοῦ, καὶ ἔδω-
dit illi hereditatē: τ diuisit
κεν αὐτῷ κληρονομίαν, καὶ διέστειλε
partē ei⁹ in tribub⁹ q̄s diuisit duo-
μερίδας αὐτοῦ ἐν φυλαῖς ἐμέρισε δώ-
decim. τ eduxit ex eo vi-
δεκα. καὶ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ ἄνδρα
rūe inuenientē grām in oculis
ἐλέους εὑρίσκοντα χάριν ἐν ὀφθαλμοῖς

Cum semine eorum permanēt bona: hereditas sancta nepotes eorum. Et in testamentis stetit semē eorū: et filii eorum propter illos vsq; in eternum manent. Semē eorum: & gloria eorum nō derelinquetur. Corpora eorum in pace sepulta sunt: et nomē eorum viuet in generationē & generationem. Sapiam ipsorum narrent populi: & laudem ipsorum nūciet ecclesia. Enoch placuit deo et translatus est in paradisum: vt det gētibus sapientiam. Noe inuentus est perfectus, iustus: & in tempore iracundie factus est recōciliatio. Ideo dimissum est reliquū terre: cū factū est diluuiū. Testamenta seculi posita sunt apud illum: ne deleri possit diluuio oīs caro. Abraā magnus pater multitudinis gentium: & non est inuentus similis illi in gloria. Qui conseruauit legem excelsi: & fuit in testamento cum illo. In carne ei⁹ stare fecit testamentū: et in tentatione inuentus est fidelis. Ideo iureiurando dedit illi gloriam in gente sua crescere illū quasi terre cumulum: & vt stellas exaltare semē ei⁹: et hereditare illos a mari vsq; ad mare: & a flumine vsq; ad terminos terre. Et in isaac eodem modo fecit ꝑpter abraam patrem ei⁹. Benedictionē omnium gentium dedit illi dominus: & testamentum suum confirmauit super caput iacob. Agnouit eum in benedictionibus suis: et dedit illi hereditatē & diuisit illi partē in tribub⁹ duodecim. Et conseruauit illi homines misericordie inuenientes gratiā in oculis omnis carnis.

Capitulum quadragesimum quintum.

Dilectus deo & hominibus moyses cui⁹ memoria in benedictione est. Similem illum fecit in gloria sanctorū: et magnificauit eum in timore inimicorum: et in verbis suis monstra placauit. Glorificauit illum in cōspectu regum: & iussit illi coram populo suo: & ostendit illi gloriam suam. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit illum: & elegit eū ex omni carne. Audiuit enim eū & vocem ipsius: et induxit illum in nubem. Et dedit illi cor ad precepta et legem vite & discipline docere iacob testamentum suum: & iudicia sua israel. Excelsū fecit aaron fratrem suum: & similem sibi de tribu leui. Statuit ei testamentū eternum: et dedit illi sacerdotium gentis: et beatificauit illum in gloria. Et circuncinxit eū zona iusticie: & induit eū stola glorie: & coronauit eum in vasis virtutis. Circumpedes & femoralia et humerale posuit ei: et cinxit illum tintinabulis aureis plurimis in gyro: dare sonitum in incessu suo: auditum facere sonitum in templo in memoriam filiis gentis sue. Stolam sanctam auro & hyacintho et purpura: opus textile: viri sapientis iudicio et veritate prediti. Torto cocco opus artificis geminis preciosis figuratis in ligatura auri: et opere lapidarii sculptis in memoriam secundum numerum tribuum israel. ∞∞∞

ois carnis.
πάσης σαρκός.

Ca. 45.

Dilectū a deo τ hoi-
Ηγαπημένον ὑπὸ θεοῦ καὶ ἀνθρώ-
bus moysen: cui⁹ memoria in bndi-
πων Μωσῆν, οὗ τὸ μνημόσυνον ἐν εὐλογί-
ctionib⁹. Similē fecit eū glie scōr τ
αις. Ὡμοίωσεν αὐτὸν δόξῃ ἁγίων καὶ
magnificauit eū in timorib⁹ inimicorū: in
ἐμεγάλυνεν αὐτὸν ἐν φόβοις ἐχθρῶν. ἐν
verbis suis signa cessare fecit: τ
λόγοις αὐτοῦ σημεῖα κατέπαυσε, καὶ
glificauit illū in cōspectu re-
ἐδόξασεν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον βασι-
gū. Iussit illi ad pplm suū
λέων. Ἐνετείλατο αὐτῷ πρὸς λαὸν αὐτοῦ
τ ostēdit illi glām suā: in
καὶ ἔδειξεν αὐτῷ τῆς δόξης αὐτοῦ. ἐν
fide τ mansuetudie ei⁹ sctificauit eū.
πίστει καὶ πραότητι αὐτοῦ ἡγίασεν αὐ-
Elegit eū ex oi car-
τόν. Ἐξελέξατο αὐτὸν ἐκ πάσης σαρ-
ne: audire fecit eū voce sua:
κός. ἠκούτισεν αὐτὸν τῆς φωνῆς αὐτοῦ,
τ induxit illū in caligīe.
καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὸν γνόφον.
Et dedit illi in cōspectu pre-
Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον ἐν-
cepta: legē vite τ sciētie. Doce-
τολάς, νόμον ζωῆς καὶ ἐπιστήμης. Ἐδίδα-
re iacob testamētū: τ iudicia sua
ξε τὸν Ἰακὼβ διαθήκην, καὶ κρίματα αὐ-
israel. Aarō exaltauit sctm
τοῦ τὸν Ἰσραήλ. Ἀαρὼν ὕψωσεν ἅγιον
similē illi fratrē ei⁹ de tribu le-
ὅμοιον αὐτῷ ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκ φυλῆς Λε-
ui. Statuit ei testamētū seculi: τ
υί. Ἔστησεν αὐτῷ διαθήκην αἰῶνος, καὶ
dedit illi sacerdotiū ppli. beatifica-
ἔδωκεν αὐτῷ ἱερατείαν λαοῦ. ἐμακάρι-
uit illū in honestate: τ circūcinxit
σεν αὐτὸν ἐν εὐκοσμίᾳ, καὶ περιέζωσεν
eū vestimēto glie. induit eū
αὐτὸν περιστολὴν δόξης. ἐνέδυσεν αὐτὸν
cōsumatione gloriationis: τ firmauit
συντέλειαν καυχήματος, καὶ ἐστερέωσεν
eū in vasis virtutis. femoralia
αὐτὸν ἐν σκεύεσιν ἰσχύος. Περισκελῆ
τ vestē talarē τ humerale: τ circūde-
καὶ ποδήρη καὶ ἐπωμίδα, καὶ ἐκύκλω-
uit eū speculis aureis tintinabulis
σεν αὐτὸν ῥοΐσκοις χρυσοῖς κώδωσι
plurimis in circuitu: ad sonādū voce in gra-
πλείστοις κυκλόθεν, ἠχῆσαι φωνὴν ἐν βή-
dib⁹ suis. Audibilē facere sonū in
μασιν αὐτοῦ. Ἀκουστὸν ποιῆσαι ἦχον ἐν
tēplo: τ in memoriā filijs ppli sui.
ναῷ, καὶ εἰς μνημόσυνον υἱοῖς λαοῦ αὐτ.
stola sancta auro τ hiacintho τ pur-
στολῇ ἁγίᾳ χρυσῷ καὶ ὑακίνθῳ καὶ πορ-
pura opere polimitarij: tonali iudicij si-
φύρᾳ ἔργῳ ποικιλτοῦ. λογίῳ κρίσεως δή-
gnis veritatis: retorto cocco opere
λοις ἀληθείας, κεκλωσμένῳ κόκκῳ ἔργῳ
artificis. Lapidib⁹ preciosis sculpturis
τεχνίτου. Λίθοις πολυτελέσι γλύμμασι
sigilli: in ligatura auri: opere lapida-
σφραγῖδος, ἐν δέσει χρυσίου ἔργῳ λιθουρ-
rij in memoriā scripta sculp-
γοῦ. εἰς μνημόσυνον ἐν γραφῇ κεκολαμ-
pta fm numerū filior israel.
μένῃ κατὰ ἀριθμὸν υἱῶν Ἰσραήλ. ∞∞

C — ē. 39. b. Leui. 5. c. heb. 11. b. Leui. 6. b. heb. 11. gesi. 17. a.
D — gesi. 22. c. heb. 11. a.
A — Exo. 11. a.
B — Exo. 28. f.

Coronā auream sup mitrā:
Στέφανον χρυσοῦν ἐπάνω κιδάρεως,
sculpturā signaculi sanctificatiōis: glia
ἐκτύπωμα σφραγῖδος ἁγιάσματος. καύ-
honoris opus virtutis. cōcupiscentias
χημα τιμῆς ἔργον ἰσχύος. ἐπιθυμήματα
oculor ornata pulchra. Ante e-
ὀφθαλμῶν κοσμούμενα ὡραῖα. Πρὸ αὐ-
um nō fuerūt talia: τ vsq; in seculū
τοῦ οὐ γέγονε τοιαῦτα, καὶ ἕως αἰῶνος
nō induit est alienigena. pter filios
οὐκ ἐνδύσατο ἀλλογενής. πλὴν τῶν υἱῶν
ei⁹ solū: τ nepotes eius sem-
αὐτοῦ μόνον, καὶ τὰ ἔγγονα αὐτοῦ δια-
per. Sacrificia illor tota offerent-
παντός. Θυσίαι αὐτῶν ὁλοκαρπωθήσον-
tur quotidie assidue bis: repleuit
ται καθ' ἡμέραν ἐνδελεχῶς δίς. ἐπλήρωσε
moyses manus ei⁹: τ vnxit
Μωσῆς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ ἔχρισεν
illū oleo sancto: factū est illi in testa-
αὐτὸν ἐλαίῳ ἁγίῳ. ἐγενήθη αὐτῷ εἰς δια-
mentū seculi: τ semini eius in
θήκην αἰῶνος, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἐν
die celi. Ad ministrādū et simul
ἡμέραις οὐρανοῦ. λειτουργεῖν αὐτῷ ἅμα
τ sacerdotio fungēdū: τ bñdicendū pplo suo
καὶ ἱερατεύειν, καὶ εὐλογεῖν τὸν λαὸν ἐν
nomine suo. elegit eū ab
τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. ἐξελέξατο αὐτὸν ἀπὸ
omni viuēte ad offerendū libatione
παντὸς ζῶντος προσαγαγεῖν καρπώ-
dño. Incensum τ bonū odorē in
σιν κυρίῳ. Θυμίαμα καὶ εὐωδίαν εἰς
memoriā ad placandū pro pplo.
μνημόσυνον, ἐξιλάσκεσθαι περὶ τοῦ λαοῦ.
dedit illi mādata ei⁹ potestatē in
ἔδωκεν αὐτῷ ἐν ἐντολαῖς αὐτοῦ ἐξουσίαν ἐν
testamētis iudicior. Ad docēdū ia-
διαθήκαις κριμάτων. Διδάξαι τὸν Ἰα-
cob testimonia: τ in lege sua
κὼβ τὰ μαρτύρια, καὶ ἐν νόμῳ αὐτοῦ
ad illuminādū israel. Cōspirarūt
φωτίσαι τὸν Ἰσραήλ. Ἐπισυνέστησαν
in eū alieni: τ zelauerūt eū
αὐτῷ ἀλλότριοι, καὶ ἐζήλωσαν αὐτὸν
in deserto. Viri q̄ circa dathā
ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἄνδρες οἱ περὶ Δαθὰν
τ abirō: τ cōgregatio core in
καὶ Ἀβειρών, καὶ ἡ συναγωγὴ Κορὲ ἐν
furore τ ira. Vidit dñs τ nō pro-
θυμῷ καὶ ὀργῇ. Εἶδε κύριος καὶ οὐκ εὐ-
bauit: τ cōsumati sunt in furore
δόκησε, καὶ συνετελέσθησαν ἐν θυμῷ
ire. fecit in illis mōstra ad
ὀργῆς. ἐποίησεν αὐτοῖς τέρατα κα-
cōsumendū in igne flāme eos.
ταναλῶσαι ἐν πυρὶ φλογὸς αὐτούς.
Et addidit aaron gliam: τ de-
Καὶ προσέθηκεν Ἀαρὼν δόξαν, καὶ ἔδω-
dit illi hereditatē. primitias pmo-
κεν αὐτῷ κληρονομίαν. ἀπαρχὰς πρω-
genitor diuisit illi. Panē in
τογεννημάτων ἐμέρισεν αὐτῷ. Ἄρτον ἐν
pmis parauit in satietate: τ
πρώτοις ἡτοίμασεν ἐν πλησμονῇ, καὶ
eñ sacrificia dñi edēt: q̄ de-
γὰρ θυσίας κυρίου φάγονται, ἃς ἔδω-
dit illi τ semini ei⁹. Ceter
κεν αὐτῷ καὶ τῷ σπέρματι αὐτ. Πλὴν
in terra ppli nō hereditabit: τ pars
ἐν γῇ λαοῦ οὐ κληρονομήσει, καὶ μερίς

C — Leui. 8. b.
Nu. 16. a.
D
V
Nu. 25. c.
A
Iosue. 10. c.
B

Corona aurea super mitrā eius expressa signo sanctitatis: gloria honoris et opus virtutis: desiderio oculorū ornata. Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia vsq; ad originē. Non est indutus illa alienigena aliqs: sed tantū filii ipsius soli et nepotes eius per omne tempus. Sacrificia ipsi⁹ cōsumata sunt igni quotidie. Compleuit moyses manus ei⁹: & vnxit illum oleo sancto. Factum est illi in testamentum eternum: et semini ei⁹ sicut dies celi: fungi sacerdotio & habere laudem: & glorificare populum suū in nomine suo. Ipsum elegit ab omni viuente: offerre sacrificium deo incensum: & bonum odorem in memoriam placare pro populo suo. Et dedit illi in preceptis suis potestatem in testamentis iudiciorū: docere iacob testimonia: et in lege sua lucē dare israel. Quia cōtra illum steterunt alieni: & propter inuidiam circundederunt illum homines in deserto: qui erant cum dathā & abyron: et congregatio chore in iracūdia. Vidit dominus deus et non placuit illi: & consumpti sunt in impetu iracundie. Fecit illis monstra: et consumpsit illos in flamma ignis. Et addidit aaron gloriam et dedit illi hereditatem: & primitias frugum terre dimisit illi. Panē ipsius in primis parauit in satietatem: nā et sacrificia domini edent que dedit illi. et semini eius. Ceterum inter gētes nō hereditabit: & pars non est illi in gēte. Ipse est eñ pars eius & hereditas. Phinees filius eleazari tertius in gloria imitando eum in timore domini: et stare in reuerentia gentis: in bonitate et alacritate anime sue placuit deo israel. Ideo statuit illi testamentum pacis: & principem sanctorum et gentis sue: vt sit illi & semini ei⁹ sacerdotii dignitas in eternum. Et testamentū dauid regi filio iesse de tribu iuda: hereditas ipsi & semini eius: vt daret sapientiam in cor nostrū iudicare gentem suā in iusticia: ne abolerentur bona ipsorum: et gloriam ipsorum in gentem eorum eternam fecit.

Capitulum quadragesimum sextum.

Fortis in bello iesus naue successor moysi in prophetis qui fuit magn⁹ secundum nomen suum: maximus in salutem electorum dei: expugnare insurgentes hostes. vt consequeretur hereditatem israel. Quam gloriam adeptus est in tollendo manus suas: et iactando contra ciuitates rōpheas. Quis ante illum sic restitit. Nā hostes ipse dominus percussit. Aut non in iracundia eius impeditus est sol: & vna dies facta est quasi duo. Inuocauit altissimū potentem in oppugnando inimicos vndiq;: & audiuit illum magnus & sanctus deus in saxis grandinis virtutis valde fortis. Impetum fecit contra gentem hostilem: & in descensu perdidit contrarios: vt ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞

nō est illi in pplo. Ipse eñ pars
οὐκ ἔστιν αὐτῷ ἐν λαῷ. Αὐτὸς γὰρ μερὶς
eius hereditas. τ phinees fili⁹ elea-
αὐτοῦ κληρονομίας. καὶ Φινεὲς υἱὸς Ἐλεα-
zar tertius in gliam. in imitādo
ζὰρ τρίτος εἰς δόξαν. ἐν τῷ ζηλῶσαι
eū in timore dñi τ statuēdo eū in
αὐτὸν ἐν φόβῳ κυρίου καὶ στῆναι αὐτὸν ἐν
cōuersione ppli. In bonitate pmptitudinis
τροπῇ λαοῦ. Ἐν ἀγαθότητι προθυμίας
aie sue: τ placuit pro
ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξιλάσατο περὶ τοῦ
israel. Ideo statuit illi testamētū pa-
Ἰσραήλ. Διὰ τοῦτο ἐστάθη αὐτῷ διαθήκη εἰ-
cis pncipem sanctor τ pplo suo.
ρήνης προστατεῖν ἁγίων καὶ λαῷ αὐτοῦ.
vt illi sit τ semini ei⁹ sa-
Ἵνα αὐτῷ ᾖ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ ἱε-
cerdotij magnificētia in seculū. τ
ρωσύνης μεγαλεῖον εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ
testamētū dauid filio de tribu iuda
διαθήκην τῷ Δαυὶδ υἱῷ ἐκ φυλῆς Ἰούδα.
hereditas regis filij de filio so-
κληρονομία βασιλέως υἱοῦ ἐξ υἱοῦ μό-
lo: hereditas aaron τ semini
νου, κληρονομία Ἀαρὼν καὶ τῷ σπέρματι
eius. Det vobis sapiam in corde
αὐτοῦ. Δῴη ὑμῖν σοφίαν ἐν καρδίᾳ
vro: ad iudicādū pplm suū in iu-
ὑμῶν, κρίνειν τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐν δι-
sticia. ne aboleant bona
καιοσύνῃ. ἵνα μὴ ἀφανισθῇ τὰ ἀγαθὰ
ipsor: τ glīam eius in gñationes
αὐτῶν, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ εἰς γενεὰς
eorum.
αὐτῶν.

Ca. 46.

Fortis in bello iesus filius
Κραταιὸς ἐν πολέμῳ Ἰησοῦς ὁ τοῦ
naue τ successor moysi in prophe-
Ναυῆ καὶ διάδοχος Μωσῆ ἐν προφητεί-
tijs. q̄ fuit fm nomē suū magn⁹
αις. ὃς ἐγένετο κατὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μέγας
in saluatione elector ei⁹. Ad vindicādū
ἐπὶ σωτηρίᾳ ἐκλεκτῶν αὐτοῦ. Ἐκδικῆσαι
insurgētes hostes: vt here-
ἐπεγειρομένους ἐχθρούς, ὅπως κατα-
ditaret israel. Quā glificat⁹ ē
κληρονομήσῃ τὸν Ἰσραήλ. Ὡς ἐδοξάσθη
in extollēdo man⁹ suas: τ in
ἐν τῷ ἐπᾶραι χεῖρας αὐτοῦ καὶ ἐν
extēdēdo rōpheā in ciuitates.
τῷ ἐκτεῖναι ῥομφαίαν ἐπὶ πόλεις.
Quis prior eo sic stetit:
Τίς πρότερος αὐτοῦ οὕτως ἔστη, τοὺς
nā bella dñi ipse adduxit.
γὰρ πολέμους κυρίου αὐτὸς ἐπήγαγεν.
nōne in manu ei⁹ regressus est sol:
οὐχὶ ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἀνεπόδισεν ὁ ἥ-
τ vna dies facta est q̄si duo:
λιος καὶ μία ἡμέρα ἐγενήθη πρὸς δύο;
Inuocauit altissimū potentē: in
Ἐπεκαλέσατο τὸν ὕψιστον δυνάστην, ἐν
pmendo ipse inimicos in circuitu,
τῷ ἐκθλῖψαι αὐτὸν ἐχθροὺς κυκλόθεν.
τ audiuit eū magn⁹ dñs in
καὶ ἐπήκουσεν αὐτοῦ μέγας κύριος ἐν
lapidib⁹ grādinis virtutis fortis.
λίθοις χαλάζης δυνάμεως κραταιᾶς.
Disrupit in gētes bellū: τ in
Κατέρραξεν ἐπ' ἔθνος πόλεμον, καὶ ἐν
descensu pdidit cōtrarios. vt
καταβάσει ἀπώλεσεν ἀνθεστηκότας ἵνα

cognoscãt gẽtes armaturã eorũ: qꝛ
γνῶσιν ἔθνη πανοπλίαν αὐτῶν, ὅτι
contra dñm bellũ eius.
ἐναντίον κυρίου ὁ πόλεμος αὐτοῦ.
Et enĩ insecutꝰ est a tergo poten
Καὶ γὰρ ἐπηκολούθησεν ὀπίσω δυνά-
tis: ⁊ in die moysi fecit mi
στου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ μωσέως ἐποίησεν ἔ-
sericordiã. ipse ⁊ chaleb filiꝰ iephone
λεος. αὐτὸς καὶ χάλεβ υἱὸς ἰεφοννῆ
ad resistẽdũ cõtra cõgregationẽ. Ad phi
ἀντιστῆναι ἐναντίον ἐκκλησίας. Κωλῦ-
bẽdũ ppłm a peccato: ⁊ cessare
σαι λαὸν ἀπὸ ἁμαρτίας, καὶ κοπά-
faciẽdũ murmur malitie: ⁊ ipsi
σαι γογγυσμὸν πονηρίας, καὶ αὐτοὶ
duo existẽs liberati sunt a sexcen
δύο ὄντες διεσώθησαν ἀπὸ ἑξακοσί-
tis millibus peditũ. Ad inducendũ il-
ων χιλιάδων πεζῶν. Εἰσαγαγεῖν αὐ-
los in hereditatẽ: in terrã ma
τοὺς εἰς κληρονομίαν, εἰς γῆν ῥέου-
nãtẽ lacte ⁊ melle. ⁊ dedit do
σαν γάλα καὶ μέλι. καὶ ἔδωκεν ὁ κύ-
minꝰ chaleb fortitudinẽ: ⁊ vsq; i senectutẽ
ριος τῷ χάλεβ [illegible], καὶ ἕως γήρους
pmansit ei: ⁊ vt ascẽderet ipse
διέμεινεν αὐτῷ, καὶ ἐπιβῆναι αὐτὸν
in altitudinẽ terre: ⁊ semẽ
ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς γῆς, καὶ τὸ σπέρμα
ipsius obtinuit hereditatẽ. Ut
αὐτοῦ κατέσχε κληρονομίαν. Ὅπως
viderent oẽs filij israel: qꝛ bo-
ἴδωσι πάντες οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ, ὅτι κα-
nũ ambulare post dñm:
λὸν τὸ πορεύεσθαι ὀπίσω τοῦ κυρίου,
⁊ iudices singuli suo nomi
καὶ οἱ κριταὶ ἕκαστος τῷ αὐτοῦ ὀνόμα-
ne q̃rũ nõ fornicatũ est cor:
τι ὅσων οὐκ ἐξεπόρνευσεν ἡ καρδία,
⁊ q̃cũq; nõ auersi sunt a domi
καὶ ὅσοι οὐκ ἀπεστράφησαν ἀπὸ κυρί-
no: ⁊ memoria eorũ in bñdi
ου, καὶ τὸ μνημόσυνον αὐτῶν ἐν εὐλο-
ctionibꝰ. Ossa eorũ pullulent in
γίαις. Τὰ ὀστᾶ αὐτῶν ἀναθάλοι ἐπὶ
loco suo: ⁊ nomẽ eo
τοῦ τόπου αὐτῶν, καὶ τὸ ὄνομα αὐ-
rũ cõmutatũ in filijs glo
τῶν ἀντικαταλλασσόμενον ἐν υἱοῖς δε-
rificatorũ eorũ. Dilectus a
δοξασμένων αὐτῶν. Ἠγαπημένος ὑπὸ
dño suo samuel: ppheta do
κυρίου αὐτοῦ σαμουὴλ, προφήτης κυ-
mini cõstituit regna: ⁊ vn-
ρίου κατέστησε βασιλείας, καὶ ἔχρι-
xit principes in ppłm suũ.
σεν ἄρχοντας ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ.
In lege dñi iudicauit cõgregationẽ: ⁊
Ἐν νόμῳ κυρίου ἔκρινε συναγωγὴν, καὶ
visitauit dñs iacob. In
ἐπεσκέψατο κύριος τὸν ἰακώβ. Ἐν
fide sua examinatꝰ ẽ ppheta: ⁊
πίστει αὐτοῦ ἠκριβάσθη προφήτης, καὶ
cognitꝰ ẽ in verbo suo. ⁊ inuoca
ἐγνώσθη ἐν ῥήματι αὐτοῦ. καὶ ἐπεκα-
uit dñm potẽtẽ: in
λέσατο τὸν κύριον δυνάστην, ἐν τῷ
pmendo ipse hostes suos vndi-
θλίψαι αὐτὸν ἐχθροὺς αὐτοῦ κυκλό-
que: in oblatione viri lacte nutriti:
θεν, ἐν προσφορᾷ ἀνδρὸς γαλαθηνοῦ,

cognoscãt gẽtes potentiã eius: quia cõtra deum pugnare nõ est facile: & secutus est a tergo potentes. Et in diebus moysi misericordiã fecit ipse & caleph filius iephone: stare contra hostem & prohibere gentes a peccatis: & perfringere murmur malitie. Et ipsi duo constituti a periculo liberati sunt a numero sexcentorum milium peditum: inducere illos in hereditatem in terram quam manat lac & mel. Et dedit dominus ipi caleph fortitudinem: et vsq; in senectutem permansit illi virtus: vt ascenderet in excelsum terre locum: & semen ipsiꝰ obtinuit hereditatem. Et viderunt oẽs filii israel quia bonum est obsequi sancto deo. Et iudices singuli suo nomine quorum non est corruptus cor: qui nõ auersi sunt a domino: vt sit memoria illorum in benedictione. Et ossa eorum pullulant de loco suo: & nomen eorum permanet in eternum: permanente ad filios illorum sanctorum virorum gloria. Dilectus a domino deo suo samuel propheta domini: renouauit imperiũ & vnxit principes in gente sua. In lege domini congregationem iudicauit: & vidit deum iacob & in fide sua probatꝰ est propheta. Et cognitus est in verbis suis fidelis: quia vidit deum lucis. Et inuocauit dominum omnipotentem in oppugnando hostes circumstantes vndiq; in oblationem viri inuiolati. Et intonuit de celo dominꝰ: & in sonitu magno auditam fecit vocem suam: et contriuit principes tyrorum: & omnes duces phylistiim. Et ante tempꝰ finis vite & seculi testimonium prebuit in cõspectu domini & christi. Pecunias & vsq; ad calciamenta ab omni carne non accepit: & non accusauit illum homo. Et post hec dormiuit et notum fecit regi: & ostẽdit illi finem vite sue: & exaltauit vocem eius de terra in prophetia delere impietatem gentis.

Capitulum quadragesimum septimum.

Post hec surrexit natham propheta in diebus dauid. Et quasi adeps separatus a carne: sic dauid a filiis isrl. Cum leonibꝰ lusit quasi qui cũ agnis: & in vrsis similiter fecit sicut in agnis ouium. In iuuentute sua numquid non occidit gigantem: & obstulit opprobrium de gente? In tollendo manum in saxo funde deiecit exultationẽ golie: vbi non inuocauit deum omnipotentem. Et dedit in dextera eius tollere hominem fortem in bello: & exaltare cornu gentis sue. Sic in decem milibus glorificauit eum & laudauit eũ in benedictionibus domini in offerendo illi coronã glorie. Contriuit enim inimicos vndiq;: & extirpauit phylistiim contrarios vsq; in hodiernum diem.

⁊ tonuit de celo dñs.
καὶ ἐβρόντησεν ἀπ᾽ οὐρανοῦ ὁ κύριος.
Et in sono magno tonitrui audi-
Καὶ ἐν ἤχῳ μεγάλῳ βροντῆς ἀκου-
tã fecit vocẽ suã. ⁊
στὴν ἐποίησε τὴν φωνὴν αὐτοῦ. καὶ
cõtriuit duces tyriorũ: ⁊ om-
ἐξέτριψεν ἡγουμένους τυρίων, καὶ πάν-
nes principes phylistijm. ⁊ ante
τας ἄρχοντας φυλιστιείμ. καὶ πρὸ
tps dormitionis seculi testimoniũ p
καιροῦ κοιμήσεως αἰῶνος ἐπεμαρτύ-
hibuit in cõspectu dñi ⁊ christi sui.
ρατο ἔναντι κυρίου καὶ χριστοῦ αὐ-
Pecunias ⁊ vsq; ad calciamẽta
τοῦ. Χρήματα καὶ ἕως ὑποδημάτων
ab omni carne nõ accepi.
ἀπὸ πάσης σαρκὸς οὐκ εἴληφα.
Et non accusauit illũ homo:
Καὶ οὐκ ἐνεκάλεσεν αὐτῷ ἄνθρωπος.
⁊ postq̃ dormiuit ipse ppheta
καὶ μετὰ τὸ ὑπνῶσαι αὐτὸν προεφή-
uit: ⁊ ostẽdit regi fi-
τευσε, καὶ ὑπέδειξε βασιλεῖ τὴν τε-
nẽ eiꝰ: ⁊ exaltauit de terra
λευτὴν αὐτοῦ, καὶ ἀνύψωσεν ἐκ γῆς
vocẽ suã: in pphetia ad de
τὴν φωνὴν αὐτοῦ, ἐν προφητείᾳ ἐξα-
lendũ iniquitatẽ ppli.
λεῖψαι ἀνομίαν λαοῦ. Ca. 47.

Et post hoc surrexit nathan
Καὶ μετὰ τοῦτο ἀνέστη νάθαν ὁ
propheta in diebꝰ dauid sicut
προφήτης ἐν ἡμέραις δαυὶδ ὥσπερ
adeps separatꝰ a salutari:
στέαρ ἀφωρισμένον ἀπὸ σωτηρίου,
sic dauid a filijs israel.
οὕτως δαυὶδ ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ.
In leonibꝰ familiarit egit q̃si in hedis
Ἐν λέουσιν ἐπιξένωσεν ὡς ἐν ἐρίφοις
⁊ in vrsis sicut in agnis oui
καὶ ἐν ἄρκοις ὡς ἐν ἄρνασι προβά-
um. in iuuẽtute sua occidit gi
των. ἐν νεότητι αὐτοῦ ἀπέκτεινε γί-
gantẽ: ⁊ abstulit opprobriũ de po
γαντα, καὶ ἐξῆρεν ὀνειδισμὸν ἐκ λα-
pulo. Et in tollẽdo manũ in
οῦ. Καὶ ἐν τῷ ἐπᾶραι χεῖρα ἐν
lapide funde vt deijceret super
λίθῳ σφενδόνης καταβαλεῖν γαυρί-
biã goliat. Inuocauit eñi
αμα τοῦ γολιάθ. Ἐπεκαλέσατο γὰρ
dñm altissimũ: ⁊ dedit in dex
κύριον ὕψιστον, καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ δε-
tera eius robur ad occidẽdũ hoiem
ξιᾷ αὐτοῦ κράτος ἐξᾶραι ἄνθρωπον
potentẽ in bello: vt exaltet cor-
δυνατὸν ἐν πολέμῳ, ἀνυψῶσαι κέ-
nu ppli sui. Sic in decẽ mi
ρας λαοῦ αὐτοῦ. Οὕτως ἐν μυριά-
libꝰ glorificauit eũ ⁊ laudauit il-
σιν ἐδόξασεν αὐτὸν καὶ ᾔνεσεν αὐ-
lũ in bñdictionibꝰ dñi. In affe
τὸν ἐν εὐλογίαις κυρίου. Ἐν τῷ φέ-
rẽdo illi diadema glie. Con
ρεσθαι αὐτῷ διάδημα δόξης. Ἐξέ-
triuit inimicos incircuitu: ⁊ destru
τριψεν ἐχθροὺς κυκλόθεν, καὶ ἐξουδέ-
xit phylistijm aduersarios.
νωσε φυλιστιεὶμ τοὺς ὑπεναντίους.

1. Re. 7. c. — 1. Re. 12. a. — 1. Reg. 17. f. — 1. Reg. 18. b — Nu. 14. a. — Iosue 14. c.

vsq; hodie cõtriuit eorũ cornu in
ἕως σήμερον συνέτριψεν αὐτῶν κέρας ἐν
omni opere suo dedit cõfessionẽ.
παντὶ ἔργῳ αὐτοῦ ἔδωκεν ἐξομολόγησιν.
Sãcto excelso verbo glorie: in oĩ cor
Ἁγίῳ ὑψίστῳ ῥήματι δόξης, ἐν πάσῃ καρ-
de suo laudauit: ⁊ dilexit eũ q
δίᾳ αὐτοῦ ὕμνησε, καὶ ἠγάπησε τὸν ποι-
fecit illũ. Et cõstituit cãtores
ήσαντα αὐτόν. Καὶ ἔστησε ψαλμῳδοὺς
contra altare: ⁊ ex sono e-
κατέναντι θυσιαστηρίου, καὶ ἐξ ἤχους αὐ-
ius dulces facere modos: ⁊ cottidie lau
τοῦ γλυκαίνειν μέλη, καὶ καθ᾽ ἡμέραν αἰ-
dabũt in cãticis suis. dedit in
νέσουσιν ἐν ᾠδαῖς αὐτῶν. ἔδωκεν ἐν ταῖς
festiuitatibꝰ decentia[illegible] ⁊ ornauit tẽpo
ἑορταῖς εὐπρέπειαν, καὶ ἐκόσμησε καιὶ-
ra vsq; ad cõsũmationẽ. in laudãdo ip-
ροὺς μέχρι συντελείας. ἐν τῷ αἰνεῖν αὐ-
sos sanctũ eius nomẽ: ⁊ a ma
τοὺς τὸ ἅγιον αὐτοῦ ὄνομα, καὶ ἀπὸ πρω-
ne sonãdo scĩt[illegible] eiꝰ. Dñs ab-
ίας ἠχεῖν τὸ ἁγίασμα αὐτοῦ. Κύριος ἀ-
stulit peccata ipsiꝰ: ⁊ exalta-
φεῖλε τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ, καὶ ἀνύψω-
uit in secula cornu eiꝰ. Et de-
σεν εἰς αἰῶνας τὸ κέρας αὐτοῦ. Καὶ ἔδω-
dit illi testamẽtũ regni ⁊ sedẽ
κεν αὐτῷ διαθήκην βασιλείας καὶ θρόνον
glorie in israel. Post hunc surrexit
δόξης ἐν τῷ ἰσραήλ. Μετὰ τοῦτον ἀνέστη
filiꝰ sapiẽs: ⁊ pp̃ illũ habitauit in
υἱὸς ἐπιστήμων, καὶ δι᾽ αὐτὸν κατέλυσεν ἐν
latitudine. Salomõ regnauit in
πλατυσμῷ. Σολομῶν ἐβασίλευσεν ἐν
diebꝰ pacis: ⁊ glorificatꝰ ẽ: quĩ deꝰ
ἡμέραις εἰρήνης, καὶ ἐδοξάσθη, ὡς ὁ θεὸς
pacauit in circuitu suo. Ut statueret
κατέπαυσε κυκλόθεν αὐτοῦ. Ἵνα στήσῃ
domũ in nomine eius: ⁊ pararet scti
οἶκον ἐπ᾽ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ ἑτοιμάσῃ ἁ-
tatẽ in seculum. q̃ sapiẽs fuit in
γίασμα εἰς τὸν αἰῶνα. ὡς ἐσοφίσθη ἐν
iuuẽtute sua: ⁊ impletꝰ est q̃si flu
νεότητι αὐτοῦ, καὶ ἐνεπλήσθη ὡς ποτα-
men intellectu. Terrã texit ani-
μὸς συνέσεως. Γῆν ἐπεκάλυψεν ἡ ψυ-
ma tua oẽm: ⁊ repleuit para
χή σου πᾶσαν, καὶ ἐνέπλησε παρα-
bolis enigmatũ. In insulas longe
βολαῖς αἰνιγμάτων. Εἰς νήσους πόρρω
abijt nomẽ tuũ: ⁊ dilexit in
ἀφίκετο τὸ ὄνομά σου, καὶ ἠγάπησεν ἐν
pace tua. in canticis ⁊ puerbijs
τῇ εἰρήνῃ σου. ἐν ᾠδαῖς καὶ παροιμίαις
⁊ parabolis ⁊ iterpretatiõibꝰ admirati
καὶ παραβολαῖς καὶ ἑρμηνείαις ἀπεθαύ-
sunt regiones. In nomine dñi dei
μασαν αἱ χῶραι. Ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ θεοῦ
oĩs terre q cognominatꝰ ẽ tuꝰ
πάσης τῆς γῆς τοῦ ἐπικαλεσαμένου σου
deus israel: cõgregasti q̃si stannũ
θεοῦ ἰσραήλ, συνήγαγες ὡς κασσίτερον
aurũ ⁊ vt plũbũ multiplicasti
τὸ χρυσίον καὶ ὡς μόλυβον ἐπλήθυνας
argentũ. Inclinasti visce
τὸ ἀργύριον. Παρενέκλινας τὰ σπλάγ-
ra tua mulieribꝰ: ⁊ potestatẽ habuisti in
χνα σου γυναιξί, καὶ ἐνεξουσιάσθης ἐν
corpore tuo Dedisti maculã in
τῷ σώματί σου. Ἔδωκας μῶμον ἐν τῇ

Contriuit cornu ipsorum vsq; in eternum. In omni opere dedit confessiones sancto: & excelso in verbo glorie. De omni corde suo laudauit dominũ & dilexit eum qui fecit illũ: & dedit illi cõtra inimicos potentiã. Et stare fecit cantores cõtra altare: & in sono eorũ dulces fecit modos: & dedit in celebrationibus decus: & ornauit tẽpora vsq; in cõsumationẽ vite: vt laudarent nomẽ sanctũ dñi: & amplificarent mane dei sanctitatẽ. Christꝰ purgauit peccata ipsius: & exaltauit in eternũ cornu eius. Et dedit illi testamentũ regni: et sedẽ glorie in israel. Post ipm surrexit filius sensatus: & ppter illũ deiecit oẽs potentiã inimicorũ. Salomõ imperauit in diebus pacis: cui subiecit deꝰ oẽs hostes vt conderet domũ in noĩe suo: & pararet sanctitatẽ in sempiternum quẽadmodũ eruditus est in iuuentute sua. Et impletꝰ est quasi flumen sapiẽtia: et terrã retexit anima sua. Et replesti in cõparationibus enigmata: ad insulas lõge diuulgatũ est nomen tuũ: & dilectus es in pace tua. In cantilenis & prouerbiis & cõparationibus: & interpretationibus mirate sunt terre: & in nomine dñi dei cui est cognomen deus israel. Collegisti quasi aurichalcũ aurũ: & vt plumbũ cõplesti argentũ: et inclinasti femora tua mulieribꝰ. Potestatẽ habuisti in corpore tuo. Dedisti maculã in gloria tua: & prophanasti semẽ tuũ inducere iracundiã ad liberos tuos: & in ceteris stulticiã tuam vt faceres imperiũ bipartitum: et ex effraim imperare imperium durum. Deus autem non derelinquet misericordiam suam: et non corrumpet: nec delebit opera sua: neq; perdet a stirpe nepotes electi sui: & semen eius qui diligit dominũ non corrumpet. Dedit autẽ reliquum iacob & dauid de ipsa stirpe. Et finem habuit Salomon cum patribus suis. Et dereliquit post se de semine suo gentis stulticiã: & imminutum a prudentia roboã qui auertit gentẽ consilio suo: & hieroboã filiũ nabath qui peccare fecit israel: & dedit viã peccandi effraim: & plurima redundauerunt peccata ipsorũ. Valde enĩ auerterũt illos a terra sua. Et q̃siuit oẽs neq̃tias vsq; dũ perueniret ad illos defensio: & ab oĩbus pctĩs liberauit eos. Ca. 48.

Et surrexit helias propheta quasi ignis: & verbũ ipius quasi facula ardebat. Qui induxit in illos famẽ: & imitantes illum inuidia sua pauci facti sunt. Non enim poterant sustinere precepta domini. Verbo domini continuit celũ: & deiecit a se ignem terre. Sic amplificatꝰ est helias in mirabilibꝰ suis. Et q̃s potest israel gl̃iari tibi. Qui sustulisti mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo dñi dei: q deiecisti reges ad perniciẽ & cõfregisti facilẽ potẽtiã ipsorũ & gl̃iosos de lecto suo. Qui audis in sina iudiciũ: & in oreb iudicia defensiõis. Qui vngis reges ad penitẽtiã & pphetas facis successores post te.

gloria tua ⁊ pphanasti semẽ
δόξῃ σου, καὶ ἐβεβήλωσας τὸ σπέρμα
tuũ: vt induceres irã in filios
σου, ἐπαγαγεῖν ὀργὴν ἐπὶ τὰ τέκνα
tuos: ⁊ cõpungereris in stultitia
σου, καὶ κατανυγῆναι ἐπὶ τῇ ἀφροσύνῃ
tua. Ut fieres sine imperio: ⁊
σου. Γενέσθαι δίχα τυραννίδος, καὶ
ex ephraim iperares imperiũ inobediẽs. At
ἐξ ἐφραὶμ ἄρξαι βασιλείαν ἀπειθῆ. Ὁ
dñs nõ derelinquet miaz suã:
δὲ κύριος οὐ μὴ καταλίπῃ τὸ ἔλεος αὐτοῦ,
⁊ non corrũpet ab operibꝰ su-
καὶ οὐ μὴ διαφθαρῇ ἀπὸ τῶν ἔργων αὐ-
is. Neque delebit electi sui
τοῦ. Οὐ δ᾽ οὐ μὴ ἐξαλείψῃ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ
nepotes: ⁊ semẽ eiꝰ q dilexit se
ἔγγονα, καὶ σπέρμα τοῦ ἀγαπήσαντος αὐ-
non tollet. Et ipi iacob dedit
τὸν οὐ μὴ ἐξάρῃ. Καὶ τῷ ἰακὼβ ἔδωκε
reliquũ: ⁊ dauid ex ipso
κατάλειμμα, καὶ τῷ δαυὶδ ἐξ αὐτοῦ
radicẽ. Et requieuit salomõ cũ
ῥίζαν. Καὶ ἀνεπαύσατο σολομῶν μετὰ τῶν
patribꝰ: ⁊ reliquit post se de
πατέρων, καὶ κατέλιπε μετ᾽ αὐτὸν ἀπὸ
semine suo. pplĩ stultitiã ⁊
τοῦ σπέρματος αὐτοῦ. λαοῦ ἀφροσύνην καὶ
diminutũ intellectu: roboã q auer
ἐλαττούμενον συνέσει, ῥοβοὰμ ὃς ἀπέστη-
tit pplm de cõsilio suo. Et hieroboã filiꝰ
σε λαὸν ἐκ βουλῆς αὐτοῦ. Καὶ ἱεροβοὰμ υἱὸς
nabat: q peccare fecit israel. Et de-
ναβὰτ, ὃς ἐξήμαρτε τὸν ἰσραήλ. Καὶ ἔδω-
dit ephraim viã peccati: ⁊ multipli
κε τῷ ἐφραὶμ ὁδὸν ἁμαρτίας, καὶ ἐπληθύν-
cata sũt peccata eorũ valde. Ut auer
θησαν αἱ ἁμαρτίαι αὐτῶν σφόδρα. Ἀπο-
teret eos a terra: dũ ira ⁊
στῆσαι αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς, ἕως ὀργὴ καὶ
vindicta veniat sup eos.
ἐκδίκησις ἔλθῃ ἐπ᾽ αὐτούς. Ca. 48.

Et surrexit elias propheta q̃si ignis:
Καὶ ἀνέστη ἠλίας προφήτης ὡς πῦρ,
⁊ verbũ ipiꝰ q̃si fax ardebat: q
καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ ὡς λαμπὰς ἐκαίετο, ὃς
induxit in illos famẽ fortẽ ⁊
ἐπήγαγεν ἐπ᾽ αὐτοὺς λιμὸν ἰσχυρὸν καὶ τῷ
zelo suo diminuit eos. in verbo
ζήλῳ αὐτοῦ ὠλιγοποίησεν αὐτούς. ἐν λόγῳ
dñi sustinuit celũ: ⁊ deduxit
κυρίου ἀνέσχεν οὐρανὸν, καὶ κατήγαγε
ter ignẽ de celo. q̃ glificatꝰ fuisti elia
τρὶς πῦρ ἐξ οὐρανοῦ. ὡς ἐδοξάσθης ἠλία
in mirabilibꝰ tuis: ⁊ q̃s simi
ἐν τοῖς θαυμασίοις σου, καὶ τίς ὅμοι-
lis tibi vt glorieẽ? Qui suscitasti mor
ός σοι καυχᾶσθαι; Ὁ ἐγείρας νε-
tuũ a morte: ⁊ ab iferis aiam
κρὸν ἐκ θανάτου, καὶ ἐξ ᾅδου ψυχὴν
in verbo altissimi. Qui deduxisti reges
ἐν λόγῳ ὑψίστου. Καταγαγὼν βασιλεῖς
ad pditionẽ: ⁊ gloriosos de
εἰς ἀπώλειαν, καὶ δεδοξασμένους ἀπὸ
lecto suo. Qui audis in sina
κλίνης αὐτῶν. Ὁ ἀκούων ἐν σινᾷ
correptionẽ dñi: ⁊ in choreb iudicia vin
ἐλεγμὸν κυρίου, καὶ ἐν χωρὴβ κρίματα ἐκδική-
dicte. Qui vngis reges ad retributio
σεως. Ὁ χρίων βασιλεῖς εἰς ἀνταπόδο-
nẽ: ⁊ pphetas successores post eum.
μα, καὶ προφήτας διαδόχους μετ᾽ αὐτόν.

1. Re. 11. b — 3. Re. 11. a. — 3. Re. 11. c. — 3. Re. 17. b. — 3. Re. 19. c. — 4. Re. 2. b.

Qui receptus es in turbine ignis in
Ὁ ἀναληφθεὶς ἐν λαίλαπι πυρὸς ἐν
curru equorum igneorum. Qui scriptus
ἅρματι ἵππων πυρίνων. Ὁ καταγραφεὶς
es correptionibus in tpa: ad le-
ἐλεγμοὺς εἰς καιρούς, κοπάσαι
nire iram iudicij dñi ad fu-
ὀργὴν κρίσεως κυρίου πρὸ θυμοῦ,
rorem. ad couertendũ cor patris ad
ἐπιστρέψαι καρδίαν πατρὸς πρὸς
filium: et constituendũ tribus iacob.
υἱόν, καὶ καταστῆσαι φυλὰς Ἰακώβ.
Beati qui viderunt te: et qui in dile-
Μακάριοι οἱ ἰδόντες σε, καὶ οἱ ἐν ἀγα-
ctione dormierunt: etenim nos vita
πήσει κεκοιμημένοι, καὶ γὰρ ἡμεῖς ζωῇ
viuemus. Elias qui tectus est in tur-
ζησόμεθα. Ἠλίας ὃς ἐν λαίλαπι ἐσκεπάσθη.
bine. Et eliseus repletus est spiri-
Καὶ Ἐλισαιὲ ἐνεπλήσθη πνεύ-
tu sancto: et in diebus suis nõ
ματος ἁγίου, καὶ ἐν ἡμέραις αὐτοῦ οὐκ
commotus est a principibus: et non subie-
ἐσαλεύθη ἀπὸ ἀρχόντων, καὶ οὐ κατε-
cit illum aliquis. omne verbũ
δυνάστευσεν αὐτὸν οὐδείς. πᾶς λόγος
nõ sustulit eum: et in dormitione
οὐχ ὑπερῆρεν αὐτόν, καὶ ἐν κοιμήσει
prophetauit corpus eius. Et in
προεφήτευσε τὸ σῶμα αὐτοῦ. Καὶ ἐν
vita sua fecit monstra: et in mor-
ζωῇ αὐτοῦ ἐποίησε τέρατα, καὶ ἐν τῇ τε-
te sua mirabilia opa sua.
λευτῇ αὐτοῦ θαυμάσια τὰ ἔργα αὐτοῦ.
In oibus his nõ penituit pplus:
ἐν πᾶσι τούτοις οὐ μετενόησεν ὁ λαός,
et nõ recesserunt a pecca-
καὶ οὐκ ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτι-
tis suis. Usquequo captiuati sunt de
ῶν αὐτῶν, ἕως προενομεύθησαν ἀπὸ τῆς
terra sua: et dispersi sunt in om-
γῆς αὐτῶν, καὶ διεσκορπίσθησαν ἐν πά-
ni terra. et relictus est pplus pau-
σῃ τῇ γῇ. καὶ κατελείφθη ὁ λαὸς ὀλιγο-
cus et princeps in domo dauid. quidã
στός, καὶ ἄρχων ἐν τῷ οἴκῳ Δαυίδ. τινὲς
quidem fecerunt ipsorum placitum: quidã autem
μὲν ἐποίησαν αὐτῶν τὸ ἀρεστόν, τινὲς δὲ
multiplicauerunt peccata. Ezechias muni-
ἐπλήθυναν ἁμαρτίας. Ἐζεκίας ὠχύρω-
uit ciuitatem suam: et induxit in
σε τὴν πόλιν αὐτοῦ, καὶ εἰσήγαγεν εἰς
medium eius aquam. Fodit in ferro
μέσον αὐτῆς ὕδωρ. Ὤρυξεν ἐν σιδήρῳ
rupem: et edificauit fontes ad
ἀκρότομον, καὶ ᾠκοδόμησε κρήνας εἰς
aquas. In diebus ipsius ascendit senna-
ὕδατα. Ἐν ἡμέραις αὐτοῦ ἀνέβη Σεννα-
cherim: et misit rapsacen et
χηρείμ, καὶ ἀπέστειλε τὸν Ῥαψάκην ἐκ
lachis: et sustulit manum suã in
Λαχείς. καὶ ἐπῆρε χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ
sion: et iactans factus est in sup-
Σιών, καὶ ἐμεγαλαύχησεν ἐν ὑπερηφα-
bia sua. Tunc commota sunt corda
νίᾳ αὐτοῦ. Τότε ἐσαλεύθησαν καρδίαι
et manus eorum: et doluerunt quasi
καὶ χεῖρες αὐτῶν, καὶ ὠδίνησαν ὡς αἱ
parientes: et inuocauerunt dominum
τίκτουσαι. καὶ ἐπεκαλέσαντο τὸν κύριον
misericordem expandentes manus
τὸν ἐλεήμονα ἐκπετάσαντες χεῖρας

Qui receptus es in turbine ignis in curru equorum igneorum qui inscriptus es in iudicijs tẽporũ lenire iracundiã domini: conciliare cor patris ad filiũ: & restituere tribus iacob. Beati sunt q te viderunt: & in amicicia tua decorati sunt. Nã nos vita viuimus tantũ: post mortem autem non erit tale nomen nostrum. Helias qui in turbine tectus est: et in heliseo completus est spiritus eius. In diebus suis non pertimuit pri cipem: & potentia nemo vicit illũ. Nec superauit illum verbũ aliquod: & mortuum prophetauit corpus eius. In vita sua fecit monstra: & in morte mirabilia operatus est. In omnibus istis nõ penituit populus: & nõ recesserũt a peccatis suis vsq3 dũ abiecti sunt de terra sua: & dispersi sunt in omne3 terrã: & relicta est gẽs perpauca: & princeps in domo dauid. Quidam ipsorum fecerunt quod placeret deo: alij autem multa cõmiserunt peccata. Ezechias muniuit ciuitatem suam: & induxit in mediũ eius aqua3: & fodit ferro rupẽ: & edificauit ad aquam puteum. In diebus ipsius ascendit sennacherib: & misit rapsacem & sustulit manum suam contra illos: et extulit manum sua3 in sion: & superbũs fact9 est potẽtia sua. Tunc mota sunt corda & manus ipsorũ: & doluerunt quasi parturientes mulieres. Et inuocauerunt dominum misericordem: et expandentes man9 suas extulerunt ad celũ: & sanctus dominus deus audiuit cito vocẽ ipsoru3. Non est cõmemoratus peccatorũ ipsorum: neq3 dedit illos inimicis suis: sed purgauit illos in manu esaie sancti pphete. Deiecit castra assyriorũ: & cõtriuit illos angelus domini. Nã fecit ezechias quod placuit deo: & fortiter iuit in via dauid patris sui quam mandauit illi esaias ppheta magn9 & fidelis ĩ cõspectu dei. In diebus ipi9 retro rediit sol et addidit regi vitã. Spũ magno vidit vltima: et cõsolat9 est lugẽtes ĩ siõ vsq3 in sempiternũ. Ostẽdit futura et abscondita anteq3 euenirẽt. Ca. 49.

Memoria iosie in cõpositione odoris facta opus pigmentarii. In oĩ ore quasi mel indulcabitur ei9 memoria: & vt musica in conuiuio vini. Ipse est directus diuinitus in penitentia gẽtis: et tulit abominationes impietatis. Et gubernauit ad dominum cor ipsi9: & in diebus peccatorum corroborauit pietatem. Preter dauid & ezechia3 & iosiã oẽs reges peccatũ cõmiserũt: nam reliquerunt lege3 altissimi reges iuda: et contẽpserunt timorem dei. Dederunt enim regnum suum aliis & gloriam suam alienigene gẽti. Incẽderũt electã sanctitatis ciuitate3: et desertas fecerunt vias ipsius in manu hieremie. Nam male tractauerunt illũ qui a ventre matris consecratus est propheta: euertere & eruere: & perdere: & iterum edificare & renouare. Ezechiel qui vidit conspectum glorie quã ostendit illi in curru cherubin.

suas ad eum. Et sanctus de ce-
αὐτῶν πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ ἅγιος ἐξ οὐρα-
lo exaudiuit eos: et redemit
νοῦ ἐπήκουσεν αὐτῶν, καὶ ἐλυτρώσατο
eos in manu esaie. percussit
αὐτοὺς ἐν χειρὶ Ἠσαΐου. ἐπάταξε τὴν
castra assyriorum: et contri-
παρεμβολὴν τῶν Ἀσσυρίων, καὶ ἐξέτρι-
uit illos angelus eius. Fecit enim
ψεν αὐτοὺς ὁ ἄγγελος αὐτοῦ. Ἐποίησε γὰρ
ezechias placitum dño: et fortis fuit
Ἐζεκίας τὸ ἀρεστὸν κυρίῳ, καὶ ἐνίσχυσεν ἐν
in vijs dauid patris sui: sicut manda-
ὁδοῖς Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ὡς ἐνετεί-
uit esaias propheta magnus et ve-
λατο Ἠσαΐας ὁ προφήτης ὁ μέγας καὶ πι-
rax in cõspectu eius. In diebus
στὸς ἐν ὁράσει αὐτοῦ. Ἐν ταῖς ἡμέραις
eius regressus est sol: et addidit
αὐτοῦ ἀνεπόδισεν ὁ ἥλιος, καὶ προσέθηκε
vitã regi. spiritu magno vidit
ζωὴν βασιλεῖ. πνεύματι μεγάλῳ εἶδε τὰ
nouissima: et cõsolatus est lugentes
ἔσχατα, καὶ παρεκάλεσε τοὺς πενθοῦν-
in sion. Usque in seculum ostendit
τας ἐν Σιών. Ἕως τοῦ αἰῶνος ὑπέδειξε
futura: et abscondita anteq3 eue-
τὰ ἐσόμενα, καὶ τὰ ἀπόκρυφα πρὶν ἢ πα-
nirent illa.
ραγενέσθαι αὐτά.

Ca. 49.

Memoria iosie in cõpositione o-
Μνημόσυνον Ἰωσίου εἰς σύνθεσιν θυ-
censi. fabricato opere vnguentarij:
μιάματος, ἐσκευασμένον ἔργῳ μυρεψοῦ,
in oi ore quasi mel indulcabi-
ἐν παντὶ στόματι ὡς μέλι γλυκανθήσε-
tur: et vt musica in conuiuio vini.
ται, καὶ ὡς μουσικὰ ἐν συμποσίῳ οἴνου.
Ipse fuit directus in cõuersione ppli: et
Αὐτὸς κατευθύνθη ἐν ἐπιστροφῇ λαοῦ, καὶ
abstulit abominationes iniquitatis. direxit
ἐξῆρε βδελύγματα ἀνομίας. κατεύθυνε
ad dñm cor suum: in die-
πρὸς κύριον τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐν ἡμέ-
bus iniquorum corroborauit pietatem.
ραις ἀνόμων κατίσχυσε τὴν εὐσέβειαν.
Preter dauid et ezechiã et iosiã
Πάρεξ Δαυὶδ καὶ Ἐζεκίου καὶ Ἰωσίου,
oẽs errore errauerunt.
πάντες πλημμέλειαν ἐπλημμέλησαν.
reliquerunt enim legem altissimi:
κατέλιπον γὰρ τὸν νόμον τοῦ ὑψίστου, οἱ
reges iuda defecerunt. dederunt enim
βασιλεῖς Ἰούδα ἐξέλιπον. ἔδωκαν τὸ κέ-
in illos alijs: et gloriam eo-
ρας αὐτῶν ἑτέροις, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν
genti aliene. Combusserunt electã
ἔθνει ἀλλοτρίῳ. Ἐνεπύρισαν ἐκλεκτὴν
ciuitatem sanctitatis: et desertas fece-
πόλιν ἁγιάσματος, καὶ ἠρήμωσαν τὰς
runt vias eius in manu hieremie: maletractauerunt
ὁδοὺς αὐτῆς ἐν χειρὶ Ἰερεμίου. ἐκάκωσαν
enim illum. Et ipse in matrice sanctificatus est
γὰρ αὐτόν. Καὶ αὐτὸς ἐν μήτρᾳ ἡγιάσθη
propheta ad eradicandũ et malefaciendũ et perdendum:
προφήτης ἐκριζοῦν καὶ κακοῦν καὶ ἀπολ-
dũ: similiter edificandũ et plantan-
λύειν, ὡσαύτως οἰκοδομεῖν καὶ καταφυ-
dũ. Ezechiel qui vidit cõspectũ glorie:
τεύειν. Ἰεζεκιὴλ ὃς εἶδεν ὅρασιν δόξης,
quã ostendit ei in curru cherubim.
ἣν ὑπέδειξεν αὐτῷ ἐφ' ἅρματος χερουβίμ.

4. Re. 20. c. — 4. Re. 18. c. — 4. Re. 19. g. — 4. Re. 20. b.

et enim memorati inimicorum in imbre
καὶ γὰρ ἐμνήσθη τῶν ἐχθρῶν ἐν ὄμβρῳ
et benefacere dirigentes vias.
καὶ κατορθῶσαι τοὺς εὐθύνοντας ὁδούς.
Et duodecim prophetarum sit me-
Καὶ τῶν δώδεκα προφητῶν εἴη τὸ μνη-
moria in benedictionibus. Quo magnificamus
μόσυνον ἐν εὐλογίαις. Πῶς μεγαλύνωμεν
zorobabel: et ipse quasi signaculum
τὸν Ζοροβάβελ, καὶ αὐτὸς ὡς σφραγὶς
in dextera manu. Sic iesus filius
ἐπὶ δεξιᾶς χειρός. Οὕτως Ἰησοῦς υἱὸς
iosedec: qui in diebus suis edificauerũt
Ἰωσεδέκ, οἳ ἐν ἡμέραις αὐτῶν ᾠκοδόμησαν
domum: et exaltauerunt templum sanctum dño pa-
οἶκον, καὶ ἀνύψωσαν ναὸν ἅγιον κυρίῳ ἡτοι-
ratum in gloriam seculi. et in ele-
μασμένον εἰς δόξαν αἰῶνος. καὶ ἐν ἐκλε-
ctis fuit neemias cuius diuturna memo-
κτοῖς Νεεμίας οὗ ἐπὶ πολὺ τὸ μνημό-
ria: qui erexit nobis muros euer-
συνον αὐτοῦ, τοῦ ἐγείραντος ἡμῖν τείχη πε-
sos: et statuit portas et vec-
πτωκότα, καὶ στήσαντος πύλας καὶ μο-
tes: et erexit sola domorum nostrarum.
χλούς, καὶ ἀνεγείραντος τὰ οἰκόπεδα ἡμῶν.
Nemo creatus est talis in terra
Οὐδεὶς ἐκτίσθη τοιοῦτος ἐπὶ τῆς γῆς,
qualis enoch: etenim receptus est a terra.
οἷος Ἐνώχ. καὶ γὰρ αὐτὸς ἀνελήφθη ἀπὸ τῆς γῆς.
Neque sicut ioseph factus est vir princeps
Οὐδὲ ὡς Ἰωσὴφ ἐγεννήθη ἀνήρ, ἡγούμενος
fratrum: firmamentum ppli: et ossa illius
ἀδελφῶν, στήριγμα λαοῦ, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτοῦ
visitata sunt a dño. Sem et seth in
ἐπεσκέπησαν ὑπὸ κυρίου. Σὴμ καὶ Σὴθ ἐν
hoibus glorificati sunt: et sup
ἀνθρώποις ἐδοξάσθησαν, καὶ ὑπὲρ πᾶν
in creatione adam.
ζῶον ἐν τῇ κτίσει Ἀδάμ.

Ca. 50.

Simon filius onie sacerdos magnus: qui
Σίμων Ὀνίου ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, ὃς
in vita sua suffulsit domum: et in
ἐν ζωῇ αὐτοῦ ὑπέρραψεν οἶκον, καὶ ἐν ταῖς
diebus suis firmauit templum. Et in
ἡμέραις αὐτοῦ ἐστερέωσε ναόν. Καὶ ὑπ'
ipso fundata est altitudo duplex repara-
αὐτοῦ ἐθεμελιώθη ὕψος διπλοῦν ἀνάλημ-
tio: excelsus circuitus templi. in diebus
μα περιβόλου ἱεροῦ. ἐν ἡμέραις
suis diminuti sunt receptacula aquarum: es
αὐτοῦ ἠλαττώθη ἀποδοχεῖον ὑδάτων, χαλκὸς
quasi maris in circuitu. Curans
ὡσεὶ θαλάσσης τὸ περίμετρον. Ὁ φροντί-
pplm suum a casu: et
ζων τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἀπὸ πτώσεως, καὶ
fortificans ciuitatem in obsidione: glorifi-
ἐνισχύσας πόλιν ἐν πολιορκίᾳ. ὡς ἐδοξά-
catus est in conuersatione ppli in exitu domus
σθη ἐν περιστροφῇ λαοῦ ἐν ἐξόδῳ οἴκου
velaminis. quasi stella matutina in me-
καταπετάσματος. ὡς ἀστὴρ ἑωθινὸς ἐν μέ-
dio nubis: sicut luna plena in die-
σῳ νεφελῶν, ὡς σελήνη πλήρης ἐν ἡμέ-
bus suis: et quasi sol illuminans
ραις αὐτῆς. καὶ ὡς ἥλιος ἐκλάμπων ἐπὶ
templum altissimi. quasi arcus refulgens in
ναὸν ὑψίστου, καὶ ὡς τόξον φωτίζον νεφέ-
nubibus glorie: quasi flos rosarum in diebus
λαις δόξης, ὡς ἄνθος ῥόδων ἐν ἡμέραις
nouis. Quasi lilia in exitu aque:
νέων. Ὡς κρίνα ἐπ' ἐξόδῳ ὕδατος,

Nam cõmemoratus est inimicoru3 in imbre: benefacere illis rectas vias. Et duodecim pphetarũ ossa pullulãt de loco suo. Nã corroborauerũt iacob & redemerũt se in fide virtutis sue. Quo modo amplificem9 zorobabel. Nam et ipse q̃si signu3 in dextera manu israel. Et iesum filiũ iosedech. Qui in dieb9 suis edificauerunt domũ & exaltauerunt tẽplu3 sanctũ dño: paratũ in gloriã sempiternã. Et neemias in memoria multi tẽporis: qui erexit nobis muros euersos: et stare fecit portas et seras: qui erexit domos nostras. Nemo natus est in terra qualis enoch: na3 & ipse receptus est a terra. Et ioseph qui natus est homo princeps fratrũ: firmamentũ gentis: rector fratrũ: stabilimẽtum populi: & ossa ipsius visitata sunt: et post mortẽ prophetauerũt. Seth & Sẽ apud hoĩes gloriã adepti sũt: & sup oẽm aĩam in origine adam. Ca. 50.

Simeõ onie filius sacerdos magn9 q in vita sua suffulsit domum: et in dieb9 suis corroborauit tẽplũ. Tẽpli etiã altitudo ab ipo fundata est duplex edificatio: & excelsi parietes tẽpli. In dieb9 ipsi9 emanauerũt putei aquarũ: & quasi mare adimpleti sunt supra modũ. Qui curauit gentẽ suã: & liberauit eã a perditione. Qui p̃ualuit amplificare ciuitatẽ: q adept9 est gl̃iam in cõuersatiõe gẽtis: & ingressum dom9 & atrii ãplificauit. Quasi stella matutina ĩ medio nebule. Et q̃si luna plena in diebus suis lucet. Et quasi sol refulgẽs: sic ille effulsit in tẽplo dei. Quasi arcus refulgẽs iter nebulas gl̃ie: & q̃si flos rosarũ in dieb9 vernis: & q̃si lilia q̃ sunt in trãsitu aque: & q̃si thus redolẽs in diebus estatis. Quasi ignis effulgẽs: & thus ardẽs in igne. Quasi vas auri solidũ ornatũ oĩ lapide p̃cioso. Quasi oliua pullulãs: & & cypressus in altitudine se extollẽs. In accipiẽdo ipm stolã gl̃ie: & vestiri eũ in cõsumatione virtutis in ascẽsu altaris sancti gloriã dedit sanctitatis amictũ. In accipiẽdo autẽ ptes de manu sacerdotũ: & ipe stans iuxta aram. Circa illũ corona fratrũ: & q̃si plãtatio cedri ĩ in mõte libano: sic circa illũ steterũt quasi ~~rami palme &~~ oẽs filii aarõ in gloria sua. Oblatio aũt dñi in manib9 ipsorũ corã omni synagoga israel: & cõsumatione fungens in aram: amplificare oblationem excelsi regis: porrexit manum suam libatione: et libauit de sanguine vue. Et effudit in fundamento altaris odorem diuinũ excelso principi. Tunc exclamauerunt filii aaron: in tubis ductilib9 sonuerunt: & auditam fecerunt vocem magnam in memoriam coram domino. Tunc omnis populus simul properauerũt & ceciderunt in faciem super terra3 adorare dominum deum suu3: & dare preces oĩpotẽti deo excelso. Et ãplificauerũt psallẽtes in vocib9 suis: & in magna domo fact9 est son9 suauitatis plenus. Et rogauit ppl's dñ3 excelsũ p̃ce vsq3 dũ p fect9 ẽ honor dñi: & mun9 suũ p̃fecerũt.

quasi germen libani in diebus veris:
ὡς βλαστὸς Λιβάνου ἐν ἡμέραις θέρους,
quasi ignis et thus in foco: quasi
ὡς πῦρ καὶ λίβανος ἐπὶ πυρείου, ὡς
vas auri solidum ornatum
σκεῦος χρυσίου ὁλοσφύρητον κεκοσμημένον
omni lapide pcioso. Quasi oliua ge-
παντὶ λίθῳ πολυτελεῖ. Ὡς ἐλαία ἀνα-
minans fructus: et quasi
θάλλουσα καρπούς, καὶ ὡς
cypressus exaltata in nubibus. in
κυπάρισσος ὑψουμένη ἐν νεφέλαις. ἐν τῷ
recipiendo ipsum stolã glorie: et
ἀναλαμβάνειν αὐτὸν στολὴν δόξης, καὶ
vestiendo illum consumationem gloria-
ἐνδιδύσκεσθαι αὐτὸν συντέλειαν καυχή-
tionis. In ascensu altaris sancti
ματος. Ἐν ἀναβάσει θυσιαστηρίου ἁγίου
glorificauit circuitum sanctitatis. In autem
ἐδόξασε περιβολὴν ἁγιάσματος. Ἐν δὲ
accipiendo membra de manu sacerdotum et
τῷ δέχεσθαι μέλη ἐκ χειρῶν ἱερέων καὶ
ipse stans iuxta focum are. in cir-
αὐτὸς ἑστὼς παρ' ἐσχάρᾳ βωμοῦ. κυκλό-
cuitu eius corona fratrum: quasi plantatio
θεν αὐτοῦ στέφανος ἀδελφῶν, ὡς βλάστημα
cedrorum in libano: et circumdederunt
κέδρων ἐν τῷ Λιβάνῳ, καὶ ἐκύκλωσαν
eum quasi rami palmarum. et omnes
αὐτὸν ὡς στελέχη φοινίκων. καὶ πάντες
filii aaron in gloria sua. et obla-
οἱ υἱοὶ Ἀαρὼν ἐν δόξῃ αὐτῶν, καὶ προσφο-
tio dñi in manibus ipsorum coram om-
ρὰ κυρίου ἐν χερσὶν αὐτῶν ἔναντι πά-
ni ecclesia israel: et cõsumationem
σης ἐκκλησίας Ἰσραήλ. καὶ συντέλειαν
ministrans sup aram: vt ornaret obla-
λειτουργῶν ἐπὶ βωμοῦ, κοσμῆσαι προσ-
tionem altissimi oipotentis. Porrexit
φορὰν ὑψίστου παντοκράτορος. Ἐξέτεινεν
in libatione manum suam: et liba-
ἐπὶ σπονδείου χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἔσπει-
uit de sanguine vue. effudit sup
σεν ἐξ αἵματος σταφυλῆς. ἐξέχεεν ἐπὶ
fundamenta altaris odorem suauitatis ex-
θεμέλια θυσιαστηρίου ὀσμὴν εὐωδίας ὑψί-
celso oim regi. tunc exclamauerunt filij
στῳ παμβασιλεῖ. Τότε ἀνέκραγον οἱ υἱοὶ
aarõ: in tubis ductilibus sonuerunt.
Ἀαρών, ἐν σάλπιγξιν ἐλαταῖς ἤχησαν.
Auditam fecerunt vocem magnam in
Ἀκουστὴν ἐποίησαν φωνὴν μεγάλην εἰς
memoriam corã altissimo. Tunc oĩs
μνημόσυνον ἔναντι ὑψίστου. Τότε πᾶς
ppls comit pperauit: et ceciderunt
ὁ λαὸς κοινῇ κατέσπευσε, καὶ ἔπεσον
in faciem sup terram. Adora-
ἐπὶ πρόσωπον ἐπὶ τὴν γῆν. Προσκυνῆ-
re dñm suũ oipotentẽ deum
σαι τῷ κυρίῳ αὐτῶν παντοκράτορι θεῷ
altissimũ. Et laudauerunt psallentes vocibus
ὑψίστῳ. Καὶ ᾔνεσαν οἱ ψαλμῳδοὶ φωναῖς
suis: in plurimo sono dulce facta est melos.
αὐτῶν, ἐν πλείστῳ ἤχῳ ἐγλυκάνθη μέλος.
et rogauit ppls dñm excelsum in oratio-
καὶ ἐδεήθη ὁ λαὸς κυρίου ὑψίστου ἐν προσευ-
ne coram misericorde: vsquedum perfi-
χῇ κατέναντι τοῦ ἐλεήμονος, ἕως συ-
ceretur ornatus dñi: et
ντελεσθῇ ὁ κόσμος κυρίου, καὶ τὴν
ministerium suum pfecerunt.
λειτουργίαν αὐτοῦ ἐτελείωσαν.

Tunc descendens manus suas extulit in omnẽ congregationẽ filiorũ israel: dare gloriã deo a labiis suis: & in nomine ipsius gl'iari. Et iterauit orationẽ suã: volens ostẽdere virtutem dei. Et post rursum pl⁹ orauit deũ oĩm. Qui magna fecit in oĩ terra: qui auxit dies nr̃os a vẽtre matris nr̃e: & fecit nobiscũ ẽm suã misericordiã: det nobis iocũditatem cordis: & fieri pacẽ in diebus nostris in israel per dies sempiternos: credere israel nobiscũ esse dei miam: vt liberet nos in diebus suis. Duas gentes odit anima mea: tertia autem non est gens quã oderim. Qui sedẽt in mõte seyr: & philistiim & stultus populus qui habitat in sychimis. Doctrinã sapientie & discipline scripsit in codice isto: iesus filius sirach hierosolymita q̃ renouauit sapientiam de corde suo. Beat⁹ qui in istis versatur bonis. Qui ponit illa in corde suo sapiens erit sẽp. Si enim hec fecerit ad omnia valebit: quia lux dei vestigium eius est.

Oratio iesu filii sirach.

Capitulũ quinquagesimũ primũ.

Confitebor tibi dñe rex & collaudabo te deũ saluatorem meum. Confitebor nomini tuo: quoniã adiutor et protector factus es mihi: & liberasti corpus meum a perditione: a laqueo lingue inique: & a labiis operantium mendaciũ: & in conspectu astantiũ factus es mihi adiutor. Et liberasti me secundũ multitudinẽ misericordie nominis tui a rugientibus preparatis ad escam de manibus querentiũ animam meam: & de portis tribulationũ que circundederunt me: a pressura flãme q̃ circũdedit me: & in medio ignis non sum estuatus. De altitudine ventris inferi: & a lingua coinquinata: & a verbo mendacii: a rege iniquo: & a lingua iniusta. Laudabit vsq; ad mortẽ anima mea dominum: et vita mea appropinquãs erat in inferno deorsum. Circũdederunt me vndiq;: & nõ erat qui adiuuaret. Respiciens erã ad adiutorium hominum & non erat. Memoratus sum misericordie tue domine: & cooperationis tue que a seculo sunt: quoniam eruis sustinentes te domine & liberas eos de manib⁹ gentiũ. Exaltasti super terrã habitationem meã: & pro morte defluente deprecatus sum. Inuocaui dominum patrem dñi mei: vt non derelinquat me in die tribulationis mee: & in tempore superborũ sine adiutorio. Laudabo nomen tuũ assidue: & collaudabo illud in cõfessione: & exaudita est oratio mea. Et liberasti me de perditione: & eruisti me de tempore iniquo. Propterea cõfitebor et laudẽ dicã tibi: & benedicã nomini dñi. Cũ adhuc iunior sũ priusq̃ oberrarẽ: quesiui sapientiam palã in oratione mea. Ante tẽpus postulabã pro illa: & vsq; in nouissimis inquiram eam: & florebit tanq̃ precox vua. Letatum est cor meũ in ea: ãbulauit pes meus iter rectũ: a iuuẽtute mea inuestigabã eã.

Inclinaui modice aurem meã: et excepi illam. Multam inueni in meipso sapientiam: et multum profeci in ea. Danti mihi sapientiam: dabo gloriam. Consiliatus sum enim vt facerem illam. Zelat⁹ sum bonum: & non confundar. Colluctata est anima mea in illa: & in faciẽdo eam confirmatus sum. Manus meas extendi in altum: & in sapientia eius luxit anima mea: et ignorantias meas illuminauit. Animam meã direxi ad illam: & in agnitione inueni eam. Possedi cũ ipa cor ab initio: propter hoc nõ derelinquar. Venter meus conturbat⁹ est querendo illã: propterea bonã possidebo possessionem. Dedit enim mihi dominus linguam mercedem meam: & in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me indocti: & cõgregate vos in domũ discipline. Quid adhuc retardatis: & quid dicitis in his? Anime vestre sitiũt vehementer. Aperui os meum et locutus sum. Comparate vobis sine argẽto sapientiam: & collum vestrum subiicite iugo eius: & suscipiat anima vestra disciplinam. In proximo est enim inuenire eam. Videte oculis vestris: quia modicum laboraui: & inueni mihi multã requiem. Assumite disciplinam in multo numero argenti: & copiosum aurũ possidete in ea. Letetur anima vestra in misericordia eius: & non cõfundemini in laude eius. Operamini opus vestrum ante tempus: & dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

Explicit liber Ecclesiasticus.

Finis sapientie iesu filii sirach.
Τέλος τῆς σοφίας ἰησοῦ τοῦ σιράχ.

Que in hoc volumine cõtinentur hec sunt. Esdras. Neemias. Tobias. Iudith. Hester. Iob. Psalterium. Prouerbia. Ecclesiastes. Cantica. Sapientia. Ecclesiasticus.

Registrum huius voluminis.

aaa. bbb. ccc. ddd. eee. Aaa. Bbb. Ccc. Ddd. Eee. Fff. Ggg. Hhh. Iii. a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. A. B. C. D. E. F.
Omnes sunt terni: preter eee. Ccc. Iii. k. F. qui sunt duerni: et p. qui est quaternus.

Esdre primus.

Ca.1.c.του̃ ꝑ τοι.ca.1.d.χιφόρη ꝑ χιφόροι.ca.3.a.ἐπ' αὐτῷ ꝑ ἐπ' αὐτῶ.ca.5.c.ἠρωτίσαμεν ꝑ ἠρωτήσαμεν.ca.7.d.ἀυρανοῦ ꝑ οὐρανοῦ.& νέμημα pro νόμιμα.ca.10.a.ἠυλήθη pro ηὐλίσθη.

Neemias.

Capi.4.c.ἐπιςρέψαμεν pro ἐπιςρέψαιεν.ca.13.b.ἐιετηλάμην pro ἐνετειλάμην.ca.13.c.βιβηλῶναι pro βιβηλῶσαι.ca.13.d.προτοφυνήμασι pro πρωτογενήμασι.

Tobias.

Capi.3.ἰ pro ὅς.ca.5.φυνήμασι pro φυήμασι.ca.6.τίγρητ pro τίγρει.

Iudith.

Capi.1.ἱερουσουλὴμ pro ἱερουσαλὴμ.ca.5.πληθυνθῆσαι pro ἐπληθύνθησαν.ca.11.μᾶς pro ἡμᾶς.& ῥύματα pro ῥήματα.ca.16.ὑπάρχοτα pro ὑπάρχοντα.

Esther.

Ca.1.c.ὀργίσθη pro ὠργίσθη.ca.4.a.ἠδικηκώ pro ἠδικηκὸς.ca.4.b.ἐπαγγέλειαν pro ἐπαγγελίαν.ca.8.b.ἡμῖν pro ὑμῖν.ca.11.a.ἑρμηνευκέναι pro ἑρμηνευκέναι.ca.16.c.πρὸς χρησάμενοι pro προκεχρησμένοι.

Iob.

Ca.1.d.ἐσθιόντων pro ἐσθιόντων.ca.18.d.ἐπώλοιτο pro ἀπόλοιτο.ca.42.c.ἐπίγαγεν pro ἐπήγαγεν.

Psalteriū.

Psalmo.6.ἐλαίους pro ἐλέους.ps̄.9.ἀγαλλιασώμεθα pro ἀγαλλιασόμεθα.ps̄.19.ἀγαλλιασόμεθα pro ἀγαλλιασόμεθα.ps̄.22.ὁδήγησει pro ὡδήγησεν.ps̄.27.ἐργαζομένων pro ἐργαζομένων.& ἀνέθαλει pro ἀνέθαλεν.ps̄.36.ἁμερτωλὸς pro ἁμαρτωλὸς.ps̄.43.ἀλαλάγμασι pro ἀλαλάγμασι.ps̄.94.ἡμῶν ꝑ ὑμῶν.ps̄.98.ἐγήου pro ἐχθρου.ps̄.106.ὠδύνης pro ὠδῖνης.ps̄.117.ἀγαλλιάσεως pro ἀγαλλιάσεως.ps̄.118.ἀπόςησιν pro ἀπέςησαν.ps̄.134.θυσαυρῶν ꝑ θησαυρῶν.ps̄.138.σκοτηθήσεται pro σκοτισθήσεται.

Prouerbia.

Ca.13.d.ἀυτοῦ pro αὐτοῦ.ca.15.a.παιδίαν pro παιδείαν.ca.20.a.μέθη ꝑ μέθη.ca.21.c.θυσαυρὸς pro θησαυρὸς.ca.25.c.ὀδὸς pro ὀδοὺς.ca.29.b.οὐκ ꝑ οὐχ.ca.30.b.πειθεὶς ꝑ πειωθεὶς.& ἐνεμπίμπλησαν ꝑ ἐνεπίμπλησαν.

Cantica canticorū.

Ca.2.a.ἐκαθσα pro ἐκάθισα.ca.7.d.σου pro σοι.ca.8.b.σφραγῖδα pro σφραγῖδα.

Sapientia.

Cca.4.c.φυέων pro γονέων.ca.5.b.κυμενόμενον pro κυμαινόμενοι.ca.6.a.ὑπηρέται ꝑ ὑπηρέται.ca.7.a.ἦσα ꝑ ἦκα.ca.8.a.ἐργάζεται ꝑ ἐργάζεται.ca.16.c.σύμβουλον ꝑ σύμβολον.& τοούτω ꝑ τούτω.

Ecclesiasticus.

Ca.29.a.ἐνόμησαν ꝑ ἐνόμισαν.ca.30.b.ἀνηθὸς ꝑ ἀιενθὸς.ca.33.b.ἐταίυσαν pro ἐτάινυσαν.ca.17.a.ἐπιξείωσει pro ἐπεξείωσεν.

Errores translationis latine interlinearis.

Esdre primus.

Ca.2.c.filii pro filii.ca.3.c.edificarent pro edificabāt.cā.5.a.iesue pro iosue.ca.6.c.cū pro cū.

Neemias.

Ca.3.c.sue pro sua.ca.3.c.consūmationē pro consumationē.ca.8.a.ligneū pro ligneū.ca.10.a.fratres pro fratres.

Iudith.

Capi.1.a.nineue pro niniue.ca.10.consūmationē pro cōsumationē.

Esther.

Capi.1.a.carpasinis ꝑ carbasinis.ca.3.a.prior incedebat ꝑ prior sedebat.ca.4.a.consūmatū ꝑ consumatū.& ciuitas ꝑ ciuitatis.ca.4.b.promissit ꝑ promisit.ca.9.a.contingit ꝑ contigit.ca.11.a.interpretasse ꝑ interpretatū esse.ca.16.b.consūmata pro consumata.

Iob.

Ca.1.b.diadolo ꝑ diabolo.ca.1.c.captiuas eas ꝑ captiuos eos.ca.4.c.repererint pro reppererint.ca.7.b.et pro at.ca.10.c.impossibilis ꝑ impossibile.ca.12.a.secutatio pro scrutatio.ca.27.b.nō pro nū.ca.30.b.extinctū pro extincta.ca.31.d.ieuge pro euge.ca.38.a.longā ꝑ longe.ca.41.c.cōmouebit pro cōmouebitur.

Psalteriū.

Psalm9.17.ipoluta pro impolluta.ps̄.28.preparantis pro preparans

Esdras.

Cap̄.5.b. שְׁבֵי pro שָׁבֵי

Cap̄.8.g. מְרֵמוֹת pro מְרֵמוֹת

Neemias.

Cap̄.7.a. וָאֹמַר pro וָאמר

Cap̄.8.c.in margine. בָּכָה pro בָּנָה

Cap̄.11.a. וּמַעֲשֵׂיָה pro וּמַעֲשֵׂיָה

Cap̄.13.b. שְׁלֶמְיָה pro שֶׁלֶמְיָה

Et in codē.b.in marginie. רָאָה pro רָאָה

Hester.

Cap̄.4.b.in margine. צִוָּה pro צִיָּה

Cap̄.8.c.in margine. נָשָׁה pro נָשָׁה

Et in eodem.d. וְשִׂמְחָה pro וְשִׂמְחָה

Cap̄.9.b. בְּכָל pro בְּכָל

Et in eodem.b. הֲרְנוּ pro הָרְנוּ

Iob.

Cap̄.1.d. וַיִּנַּע pro וַיִּנַּע

Cap̄.3.a. יִחַד pro יִחַד

Cap̄.9.b.in margine שׁוּב pro שׁוּב

Et in eodem.d.in margine. פִּנָּה pro פִּנָּה

Cap̄.13.d. וְתַחְשְׁבֵנִי pro וְתַחְשְׁבֵנִי

Cap̄.20.c. בִּמְלוֹאת pro בִּמְלוֹאת

Cap̄.27.d.in mar. שָׂפַק pro שָׂפַק

Cap̄.30.d.in margine. הָיָה pro הָיָה

Cap̄.31.c.in margine. לָבֵשׁ pro לָבֵשׁ

Cap̄.33.b.in margine. דִּבֵּר pro דִּבֵּר

Cap̄.36.c.in margine. נָטָה pro נָטָה

Cap̄.38.b. יָצוּם pro יָצוּם

Psalterium.

Ps̄.10. לָמָּה pro לָמָּה

Ps.19. דְּבָרִים pro דְּבָרִים

Ps.21. שְׁכֶם pro שֶׁכֶם

Ps.22.in margine רָאָה pro רָאָה

Ps.25. בַּדֶּרֶךְ pro בַּדֶּרֶךְ

Ps.28.in margine עָשָׂה pro עָשָׂה

Ps.30. חֲסִידָיו pro חֲסִידָיו

Ps.31. לְדָוִד pro לְדָוִד

Ps.35. אֹיְבַי pro אֹיְבַי

Ps.xxxvi.in margine. שֹׁכֵב pro שָׁכַב
Ps.xxxvii. פִּתְחוּ pro פָּתְחוּ
Ps.44. בְּקַשְׁתִּי pro בְּקַשְׁתִּי
Ps.47. אֱלֹהִים pro אֱלֹהִים
Ps.50. וַיִּקְרָא pro וַיִּקְרָא
Ps.72.in margine. עֹשֶׁק pro עָשֵׁק
Et in eodem in margine. יֵשַׁע pro יָשַׁע
Ps.114. מֵעַם pro מֵעַם
Ps.115. חַסְדְּךָ pro הַסְדְּךָ
Ps.119.i littera yod. עֵדֹתֶיךָ pro עֵדֹתֶיךָ
Et in eo. in littera caph. שֶׁקֶר pro שֶׁקֶר
Et in eo. in littera qph in qbusdã lib. קְרָאתִיךָ pro קְרָאִיךָ
Ps.159. שַׁחַר pro שָׁחַר
Ps.141 לְהִתְעוֹלֵל pro לְהִתְעוֹלֵל
Et in eo. בְּמַנְעַמֵּיהֶם pro כְּמַנְעַמֵּיהֶם
Ps.144. כִּנְטִיעִים pro בִּנְטִיעִים
Ps.146. עֹשֶׂה pro עֹשֶׂה

Prouerbiorum.

Cap.15.in margine. מָאַם pro מָאַם
Cap.18.in margine. עָנָה pro עָנָה
Cap.24.b. יָדַע pro יֵדַע
Et in eodem.c. עַם pro עִם
Cap.25.c. רַבָּה pro רְבָה
Et in eodem.c. תְּשַׁבֵּר pro תְּשַׁבֶּר
Cap.26.b.in margine. עָשָׂה pro עָשָׂה
Cap.29.d. עַבְדּוֹ pro עָבְדּוֹ
Cap.xxx.c.in margine. שָׂבַע pro שָׂבַע

Ecclesiastes.

Cap.2.c. הַמַּעֲשֶׂה pro הַמַּעֲשֶׂה
Cap.9.b.in margine. חֶסֶר pro חָסֵר

Canticum.

Cap.6.d. הַנַּחַל pro הַנַּחַל
Cap.8.d. הִיא pro הִיא

ps.34.eius pro eo.ps.41.fontis p font.ps.51.emigrabit p emigrare faciet.ps.71.hoibus pro hoibus.ps.59.dotrinã pro doctrinã. ps.64. mare pro mari.ps.76.absidet pro abscindet. ps.77. cognouims pro cognouimus.ps.88.auertis pro auerteris.ps.109.axaltabit p exaltabit.ps.117.est p es.ps.122. obundantibus pro abundantibus. ps.134. ren ges p reges.ps.135.redimit p redemit.ps.149.facit p fecit.& exultationes p exaltationes.

Prouerbia.

Ca.1.d.at p et.ca.4.b.relinqant p relinquant.ca.5.c.tui p tibi.& tuã p tuus.ca.12.d.erum p eorum.ca.21.c. confiderant p confisi fuerant. ca.26.d.ipsi p isti.

Ecclesiastes.

Ca.1.b.anon p non.ca.2.d.qui p cui.ca.3.d.vnum p vnus.ca.7.a. eo pum p eius.ca.8.a.eius p sapientis.ca.9.b.sun p sunt.

Cantica canticorum.

Ca.5.a.mele p melle.ca.8.a.fugentẽ p suggentẽ.

Sapientia.

Ca.7.d.futur p futura.ca.9.a.assistrice p assestricem.ca.10.b.tutanit p tutata est.& ne p sine.ca.12.d.deripti p decepti.ca.13.a.creaturaris p creaturis.ca.17.b.precipitarum p precipitatarum. ca.19.a. premississent p premisissent.ca.19.b.obliuiunionem p obliuionem.& mare p mari.& anti p autem.

Ecclesiasticus.

Ca.1.a.sup fluit est.ca.17.c.relique p relinque.ca.18.d. inuident pro inuidebunt.ca.19.b. dificil pro dificili. ca.25.a.bi. pro sibi. ca.25.d. prebeat pro imperet.ca.34.c.intetllectus intellectus.ca.36.b. enarrẽtur pro enarrent. & habeat pro habeant. ca.44.a. nati pro facti.ca. 45.a.scum pro cum.& purpurõ pro purpura.ca.50.c. comiter pro communiter.& vsq; p vbiq;. ca.51.a. a pro et.

Errores translationis Beati hieronymi.

Esdre primus.

Ca.8.a.numerari pro numerati.ca.10.b.tranmigrationis p trasmignationis.

Neemias.

Ca.12.c.laudatiũ pro laudantiũ.ca.13.c.aperitẽt pro aperirent.

Iudith.

Ca.6.supiã pro supbiã.ca.12.eiu pro eius.

Esther.

In prologo.hieronynimi pro hieronymi.ca.1.a.fortisimis pro fortissimis.ca.2.a.madocheus pro mardocheus.ca.3.a.ragis pro regis. ca.3.d.vniuesas pro vniuersas.ca.6.d.indutun p indutũ. ca.9.a.igiur pro igitur.ca.9.b.iudeis p iudei.& inimico p inimicos.ca.11.a.interpretatã p interpretatum.

Iob.

C.20.d.ducedo pro.dulcedo.

Prouerbia.

Ca.7.b.cinamomo p cinamomo. ca.8.c.terra p terrã.ca.18.c.repõdent pro respondent.

Ecclesiastes.

Ca.2.b.labore pro laborẽ.& conuertißt pro conuertissent. & feceră pro fecerãt.ca.9.a.eueniat pro eueniant.ca.11.a.ne nõ p necnõ.

Sapientia.

Ca.8.b.ãmirabilis pro admirabilis.ca.19.b.repleplerct p repleret.

Ecclesiasticus.

Ca.3.b.ferutati pro scrutati.ca.23.c.carni pro carnis. ca.30.a. ssiduat pro assiduat.ca.36.c.ciuitatis pro cinitatis.ca.38.d.im pro in.

Finis tertie partis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri & pauli ter quinq; dierum.
Namq; instrumētum vetus hebdoas innuit: octo
Lex noua signatur. ter quinq; receptat vtrunq;.

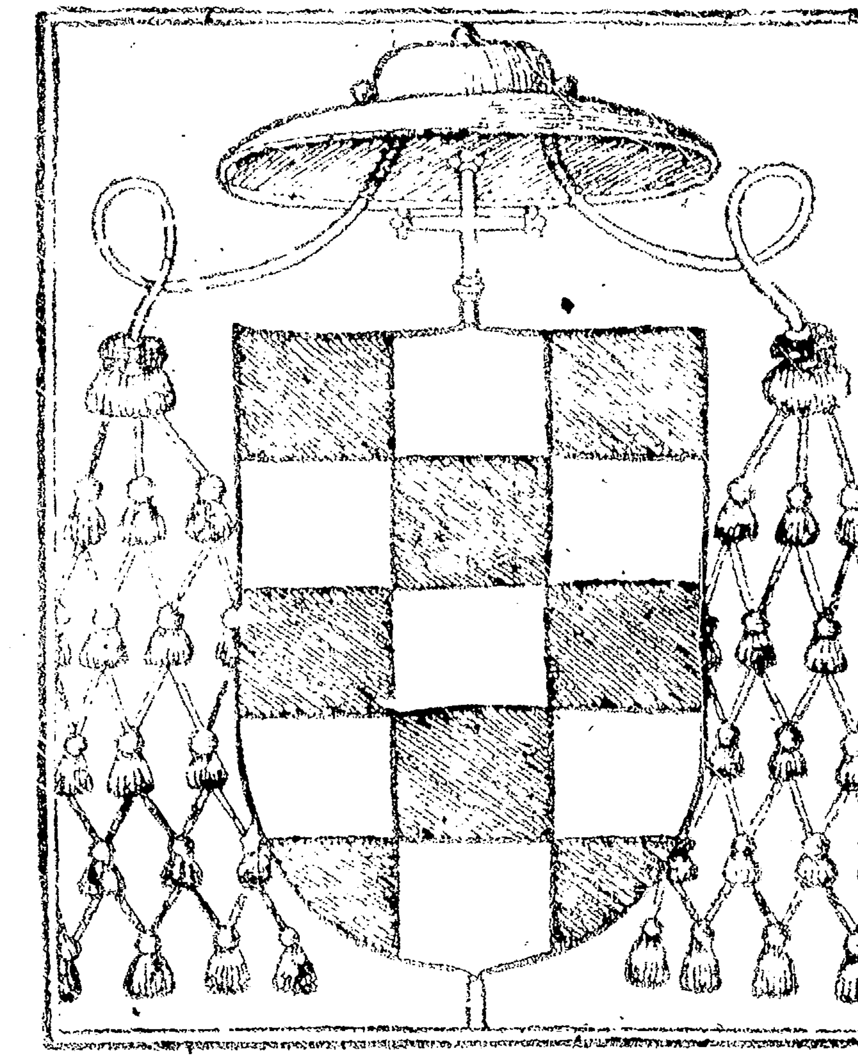

Quarta pars Veteris testamenti He-
braico Grecoq; idiomate nunc
primum impressa: adiun
cta vtriq; sua latina
interpreta-
tione.

Ad sanctissimum ac clementissimum dominum nostrũ

.D. Leonem Decimum diuina prouidentia Pontificem maximum Reuerendissimi in Christo patris ac dñi. D.F. Francisci Simenii de Cisneros Sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ tituli. S.Balbinæ Presbyteri Cardinalis Hispaniæ Archiepiscopiq; Toletani ac regnorũ Castellæ Archicãcellarii &c. In libros veteris ac noui testa. multiplici lingua impressos.

Prologus.

Multa sunt beatissime Pater: quæ ad excudendas impressoriis formis originales sacræ scripturæ liguas nos incitarũt. Atq; hæc ĩprimis. Q cũ vniuscuiusq; idiomatis suæ sint verborũ proprietates: quarũ totã vim nõ possit quantũlibet absoluta traductio prorsus exprimere: tum id maxime in ea lingua accidit: p quam os domini locutum est. Cuius littera q̃uis ex se mortua sit & uelut caro: quæ non prodest quicq̃ (Nam spiritus est qui uiuificat) quia tamen Christus uerborum figuris uelatus intra eius uterum manet inclusus: nõ dubiũ: quin tam admiranda sit fœcunditate repleta: tã exuberanti mysteriorũ copia cumulata: ut cũ plena semp sit & redundãs: flumina de uentre eius fluãt aquæ uiuæ: unde hi quibus datũ est reuelata facie gloriã dñi speculari: ut in eandẽ imaginẽ trãsformẽtur possint assidue haurire mira diuinitatis eius arcana. Quippe cũ nulla dictio nulla litterarum cõnexio esse possit: ex qua non emergãt & ueluti pullulent reconditissimi cœlestis sapientiæ sensus. Ex quibus cũ non possit eruditissim9 quisq; interpres nisi unicũ explicare: necesse est ut post interp̃tationẽ maneat adhuc scriptura grauida: uariisq; ac sublimibus intelligẽtiis plena: quæ nequeant aliũde q̃ ex ipso archetypæ linguæ fonte cognosci. Accedit: q ubicunq; latinorũ codicũ uarietas est: aut deprauatæ lectionis suspitio (id quod librariorũ impitia simul & negligentia frequentissime accidere uidimus) ad primaz scripturæ originẽ recurrẽdum est: sicut beatus Hieronym9 & Augustin9 ac cæteri ecclesiastici tractatores admonẽt: ita ut librorũ veteris testamẽti synceritas ex Hebraica ueritate: Noui aũt ex Græcis exemplaribus examinetur. Vt ipsa igitur originalia in prõptu haberet quicũq; diuinarũ litterarũ studiosus: possetq; nõ solis riuulis eẽ contẽtus: sed ex ipso fonte saliẽtis aquæ in uitã æternam sitim pectoris extinguere: iussim9 archetypas sacræ scripturæ linguas cuz adiunctis variarũ linguarũ translationibus impressioni mãdari Sãctitatis tuæ nomini dedicãdas. Atq; imprimis nouũ testamentum Græco Latinoq; sermone excudendũ curauimus simul cum Lexico græcarum omniũ dictionum: quæ possunt in eo legentibus occurrere: ut his quoq; qui nõ integrã linguæ cognitionem adepti sunt p uiribus consuleremus. Deinde uero anteq̃ Vetus testamentum aggrederemur: Dictionariũ p̃misimus Hebraicorum Chaldaicorũq; totius Veteris instrumẽti vocabulorũ. Vbi nõ tantum multiplex significatio cuiusq; dictiõis exprimitur: sed (quod studiosis vtilissimũ fore credim9) locus scripturæ in cuiusq; significati testimoniũ citatur. Rursus: cũ nõ solus litteræ occidentis cortex: sed introrsus latitans spũs viuificantis nucleus maxĩe sit a studioso diuinæ scripturæ requirẽdus: atq; huius præcipua pars ex propriorũ noĩm interpretationẽ depẽdeat: quorũ ab æterno p̃uisa impositio ĩcredibilẽ opez affert ad ppalandos spirituales abstrusosq; sensus & detegẽda arcana mysteria: q̃ sub ipso litteralis textus vmbraculo spiritus sanct9 velauit. Idcirco interp̃tationes ppriorum noĩm a viris linguarum p̃itia p̃cellẽtibus maxima diligentia iussimus elucubrari: & secundum alphabeticã seriem dispositas Dictionario adiũgi. Quibus succedit legẽdorũ hebræorũ characterũ instructio & eiusdẽ idiomatis Grãmatica ex pluribus receptæ fidei Hebræis autorib9 collecta & ad latini artificii normã reducta. Quibus omnibus ueluti pro p̃ludio ita pactis: ad excussionem diuersarum ueteris testamẽti linguarũ nos conuertimus: adiicientes etiã singulis earum suam latinam translationem. Qua ĩ re aperte Beatitudini tuæ testari possumus Pater sanctissime: maximã laboris nostri partẽ in eo p̃cipue fuisse uersatã: ut & uirorũ in linguarũ cognitione eminentissimorũ opera uteremur & castigatissima om̃i ex parte uetustissimaq; exemplaria pro archetypis haberem9: quorũ quidẽ tã Hebræorũ q̃ Græcorũ ac latinorũ multiplicẽ copiã uariis ex locis nõ sine sũmo labore cõquisiuimus. Atq; ex ipsis quidẽ græca Sãctitati tuæ debem9: qui ex ista apostolica bibliotheca antiquissimos tũ ueteris tum noui testamẽti codices perq̃ humane ad nos misisti: qui nobis in hoc negocio maximo fuerũt adiumento. Cõsumata itaq; excussione Noui testamenti Græce Latineq; impressi cum suo Lexico. Impresso etiã hebraico Chaldaicoq; dictionario: cui adiuncta est Grãmatica cum nominum propriorũ interpretationibus. Absolutis præterea annotationibus differentiarum Veteris testamenti; quas cum Nicolaus de Lyra non omnino absolutas edidisset: eas nos p uiros linguarum peritissimos multis in locis addi fecim9. Tandẽ diuino auxilio Vetus testamentum multiplici lingua excudi fecimus. Quæ omnia nunc ad Sanctitatẽ tuã mittimus. Nã cui potius vniuersæ uigiliæ nostræ dicãdæ sũt q̃ apostolicæ isti sedi: cui om̃ia debemus? Aut quis libẽtius sacros Christianæ religionis libros suscipere & amplecti debet: q̃ sacer Christi uicarius? Accipiat igitur Sãctitas tua læta frõte munusculum: quod in domini gazophylacium offerimus: ut incipiant diuinarum litterarũ studia hactenus intermortua nunc tandem reuiuiscere. Obsecramus aũt beatitudinẽ tuam enixissime: vt libros hosce: qui nũc se sacris istis uestigiis supplices aduoluũt examines: & ad seuerissimi iudicii tui cẽsurã reuoces: vt si Christianæ reip. vtiles fore videbũtur: editionis beneficium a sanctitate tua recipiãt. Nam eos nos hucusq; cõtinu[...]s: sacrũ istum apostolici fastigii oraculum cõsulturi. Sed iam hæc ad Beatitudinem tuam satis. Nunc ad instruendum de operis artificio lectorem cõuertimur.

Prologus.

Ad lectorem de his que ad lectionem Veteris

testamenti diuersis linguis nunc primũ impressi: sunt prænotanda.

Vt intelligas studiose lector modũ & ordinẽ: quẽ in hac veteris testamẽti ĩpressiõe seruauim9: ac inde possis hoc libro facile uti: nõnullorũ te admonitũ prius eẽ oportet. Imprimis igitur id est p̃mittendũ: q cũ uetus testamentũ a sacris doctoribus trifariã diuidatur: hoc est in legẽ: quã Pentateuchũ appellãt: & ĩ libros deinde agiographos: ac demũ in eos qui dicuntur pphetales: in his oĩbus non est idẽ numerus linguarũ. Sed Pentateuchus quidẽ triplicẽ linguã habet: Hebraicã videlicet Chaldaicã & Græcã: q̃s imprimẽdas iussimus cũ aliis tribus latinis interp̃tatiõibus iuxta correspõdentibus: ita ut Hebraicæ ueritati respondeat latina beati Hieronymi translatio: Chaldaicæ uero alia latina fere de uerbo ad uerbũ a uiris ei9 liguæ peritissimis elaborata. Græcæ ãt septuaginta interp̃tuz editioni: interlinearis latina traductio. Agiographi deinde libri simul & Prophetales duplici lingua excudũtur: hoc est Hebræa & Græca cũ aliis duab9 latinis trãslatiõibus illis correspondentibus. Nã Chaldaica in cæteris libris p̃terq̃ in Pẽtateucho corrupta est aliquibus in locis & fabulis meriq; Thalmudistarũ nugis cõspersa: ĩdigna prorsus quæ sacris codicibus inseratur. Verum quia quibusdam in locis ubi integra est littera & ĩcorrupta: mirũ in modũ fauet Christianæ religioni: idcirco reliquos libros toti9 ueteris testamẽti e Chaldaica lingua in latinã uerti fecimus: & diligẽtissime cũ sua latina traductiõe cõscriptos in publica Complutẽsis nostræ vniuersitatis Bibliotheca reponi. At uero libri extra canonẽ: quos ecclesia potius ad edificationẽ populi: q̃ ad auctoritatẽ ecclesiasticorũ dogmatũ confirmandã recipit: Græcã tm̃ hñt scripturã: sed cũ duplici latina interp̃tatione: altera beati Hieronymi: altera ĩterlineari de verbo ad verbũ: eo modo quo in cæteris. Hæc autẽ de numero linguarum huius libri oportuit in uniuersum p̃libasse. Nunc de modo quo linguas in libro ipso disposuimus: breuib9 agendũ est. Primum itaq; aperto codice duæ se tibi chartarũ facies hinc & inde offerẽt: quarũ unaquæq; tres columnas habet. Ex quibus ea quæ ad marginẽ exteriorez sita est: Hebraicam continet veritatem. Quæ vero interiori margini adhæret Græca est septuaginta interp̃tum editio: cui supponitur latina interlinearis traductio de uerbo ad uerbum. Mediam aũt inter has latinã beati Hieronymi translationẽ uelut inter synagogam & Orientalẽ ecclesiam posuim9: tanq̃ duos hĩc & inde latrões mediũ aũt Iesuz hoc est Romanã siue latinã Ecclesiã collocãtes. Hæc enim sola supra firmã petrã ædificata (reliquis a recta scripturæ intelligẽtia qñq; deuiãtibus) ĩmobilis semper in veritate p̃mansit. Disponuntur vero colũnæ ipsæ hoc modo: ut singulis lineis Hebraicis correspõdeãt binæ lineæ latinæ e regiõe: hoc tamen semp obseruato. ut omnes colũnæ tã in principio q̃ in fine cõsentiant: nisi ubi loci angustia non patitur: quod rarissime dep̃hẽdes.

Deinde quia institutũ nr̃m est: non solũ his cõsulere: qui absolutã linguarũ peritiã sunt assecuti: sed his etiaz open ferre qui parũ in eis pfecerunt: utrisq; enim debitores sumus: neminẽq; esse cupimus: quẽ pegrinorum idiomatum difficultas absterreat a diuinorũ librorum penetralibus adeundis. Idcirco vt Hebraicas dictiões facile possit quicũq; distinguere: & suã latinã interp̃tationẽ cuiq; assignare: inter singulas dictiões Hebraicas superponũtur minutæ litterulæ latinæ alphabetico ordine p̃cedẽtes: quibus cõsimiles aliæ in latina pxima colũna correspõdent: ut p similitudinem litterulæ cognoscatur: quæ dictio latina ad quã Hebraicã sit referẽda. Quãdo uero interpres p circũlocutionem pluribus dictionibus unicam interp̃tatur: aut e diuerso unica dictiõe plures amplectitur: tũc una litterula toti circũlocutioni uel etiã compendio deseruiet. Ex his p̃terea litterulis nõnullas repies: quib9 tenue punctũ subscribitur hoc modo. ạ Quod quidẽ punctũ designat: uel dictionẽ hebraicã subiacentẽ multiplicẽ esse & æquiuocã: ac pinde reconditũ aliquod secretæ intelligẽtiæ mysterium claudere: quod possit facile cõsulto Dictionario a p̃spicacibus mẽtibus ĩuestigari: uel denotat saltẽ: ipsam eius significationez in latina colũna positã potius translatitiã esse & soli sensui subseruientẽ: q̃ ppriã omnino & litteralez. Rursus quia inuenire primitiua siue radices dictionum Hebraicaruz & Chaldaicarum a prima origine deuiantium res est p quam necessaria ad reperiẽda in Dictionario uocabula: sed tantæ difficultatis: ut hoĩes eius linguæ peritissimi frequẽter in ea titubent: ac nõnunq̃ etiã labantur: artificium excogitauimus q̃ vtilissimum: quo possit quispiã uel primis dũtaxat Hebraicis rudimẽtis imbutus radicẽ cuiusq; dictionis in promptu habere: ut iã his adminiculis adiuti: Hebræorũ (ut ait beatus Hieronymus) nauseam & ructum fastidiẽtes: p̃ceptores eorum consulere nõ egeamus. Aduertendũ itaq; est: q cũ dictioni Hebraicæ siue Chaldaicæ correspondet alia in margine (quod dignosces ex simili litterula utriq; dictiõi imposita) tunc dictio ipsa sicut est in margine notata: querẽda est in vocabulario. Ille enim sunt primæ litteræ substãtiales primitiui. Reliquæ uero dictiões Hebraici text9: quib9 nulla dictio primitiua respõdet in margine: ex primis earũ tribus aut qñq; etiã solis duabus litteris sunt in dictionario requirendæ. Præterq̃ ubi p̃cesserit aliqua ex his quinq; litteris beth: he: caph: lamed: mem: quocunq; apice subiecto: dum modo sit apice desuper notata hoc modo מ ל כ ה ב Tunc enim talis littera p articulo seu p̃positione sumitur: ac proinde cum non sit littera substantialis auferẽda est: & proximæ tres uel quãdoq; etiã solæ duæ litteræ sequentes erũt primæ litteræ primitiui: ex quib9 dictio ipsa in uocabulario repietur. Quod eodẽ modo intelligendũ est de ו vau littera etiaz si nunq̃ tali signo notetur. Vbicunq; enim alicui dictioni p̃ponitur: semp pro coniunctione copulatiua vsurpatur: quare tollere eã oportebit. Atq; hæc quidẽ succincte dicta sunt: ut legentibus Hebraicã litterã statim absq; arte seu consideratiõe vlla pateat dictionis primitiuũ. Quod si curiosus lector non solo vsu contentus artẽ reperiendarũ radicũ nosse desiderat: legat vltimum capitulum nostræ Hebraicæ Grãmaticæ in fine Hebraici dictionarii: quod tamen ut absq; librorum reuolutiõe facile occurreret: in p̃cipio

Pẽtateuchi duxim⁹ apponendũ. Illud ẽ etiã cõsiderãdũ ꝙ in hebraicis characterib⁹ sciẽter omisim⁹ apices illos quibus nunc vtuntur Hebræi pro accentibus. Nã hi cuꝫ ad nullam vel significati vel ꝓnunciationis differentiaꝫ ptineant: sed ad solam cantus ipsorum modulationem: merito a veteribus Hebreis reiecti sunt: quos in hoc imitari maluimus. Verum ne locus accentus cuiusq; dictionis ignoraretur: hoc modo ꝓuidimus: vt quoniam dictiones Hebraicæ vt plurimum in vltima habent accentũ: oẽs huiusmõi dictiões nullo prorsus apice notarẽtur: reliquæ vero non habentes accentum in vltima (quæ rarissime occurrunt) super syllabam vbi prædominatur accentus: apice signarentur hoc modo ארץ. Cæterum in distinctione clausularum colo etiam vtuntur Hebræi & commate: sed ita: vt colum sit duplex punctum: sicut cõma apud latinos: hoc modo: Comma vero tale signũ ‸ Quod autem ad Græcam scripturam attinet: illud te nõ latere volumus: non vulgaria seu temere oblata exemplaria fuisse huic nostræ impressioni archetypa: sed vetustissima simul & emendatissima: quæ sanctissim⁹ dñs noster Leo Decimus Pontifex maximus ceptis nostris aspirans ex ipsa apostolica Bibliotheca ad nos misit: tantæ integritatis: vt nisi eis plena fides adhibeatur: nulli reliqui esse videantur: quibus merito sit adhibenda. Quibus etiam adiunximus alia non pauca: quorum partem ex Bessarionis castigatissimo codice summa diligentia transcriptam Illustris Venetorum Senatus ad nos misit: partem ipsi magnis laboribus & expensis vndiq; cõquisiuimus: vt copia emendatorum codicum abunde superesset. Latinam itidem Beati Hieroymi translationem contulimus cum q̃plurimis exemplaribus venerãdæ vetustatis: sed his maxime: quæ in publica Complutẽsi nostræ vniuersitatis Bibliotheca reconduntur: quæ supra octingentesimum ab hinc annum litteris Gotthicis cõscripta ea sunt synceritate: vt nec apicis lapsus possit deprehendi. Aliqua tamen nomina ꝓpria vitio scriptorum aliter scripta q̃ in originalibus vtriusq; testamẽti habentur intacta dimisimus: atq; id quidem consulto. Nam si nunc in eis litteram aliquam mutassem⁹: nequaq̃ possent reperiri in tractatu interpretationum: quem iuxta vulgatam horum nominum scripturam alphabetico ordine pridem confeceramus. Adnotauimus tamẽ in ipsis interpretationibus eadem nomina ꝓpria non solum ponentes ea sicut communiter scribuntur: sed etiam ꝓut habentur ad litteram in suis originalibus. Demum in libro psalmorum illud est admonendum: communem translationem latinam: qua vtimur: positam esse ꝓ interlineari supra græcam septuaginta interp̃tũ editionẽ: quia ei de verbo ad verbum fere correspõdet. Eam autem quam beatus Hieronymus iuxta hebraicã transtulit veritatem in medio duarum columnarum fuisse locatam. Vale.

Incipit ꝓlogus in Esaiam ꝓphetam.

NEMO CVM ꝓphetas versibus viderit esse descriptos: metro eos estimet apud hebreos ligari. & aliquid simile habere de psalmis uel operib⁹ Salomonis. Sed quod in demosthene & tullio solet fieri ut p cola scribantur & cõmata: qui vtiq; ꝓsa & non uersibus conscripserunt. Nos quoq; utilitati legentium ꝓuidentes: interpretationem nouam nouo scribendi gñe distinximus. At primum de esaia sciendũ ꝙ in sermone suo disertus sit: quippe ut uir nobilis & urbanæ elegantiæ: nec habens quicq̃ in eloquio rusticitatis admixtum. Vñ accidit ut p̃ cæteris florem sermonis eius: trãslatio non potuerit conseruare. Deinde etiã hoc adiiciendum ꝙ nõ tam ꝓpheta dicendus sit q̃ euangelista. Ita enĩ vniuersa xp̃i ecclesiæq; mysteria ad liquidum ꝓsecutus est: ut non putes eum de futuro uaticinari sed de p̃teritis historiã texere. Vñ coniicio noluisse tunc t̃pis septuaginta interp̃tes fidei suæ sacramenta pspicue ethnicis ꝓdere: ne sanctũ canibus & margaritas porcis darent. quæ cũ hanc editionem legeritis ab illis aĩaduertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit ꝓphetas intelligere: nec facile quẽpiam posse iudicare de interp̃tatione: nisi intellexerit ante q̃ legerit. Nos quoq; patere morsibus plurimorum: q stimulante inuidia quod cõsequi non ualent despiciunt. Sciens ergo & prudens in flammam mitto manũ. & nihilominus hoc a fastidiosis lectoribus p̃cor: vt quõ græci post septuaginta translatores: aquilã & symmachũ & theodotionẽ legũt: uel ob studiũ doctrinæ suæ: uel ut septuagita magis ex collatione eorum intelligant: sic & isti saltem vnum post priores habere dignentur interp̃tem. Legant prius & postea despiciant: ne uideantur non ex iudicio sed ex odii p̃sumptione ignorata damnare. Prophetauit autem Esaias in hierusalem & in iudæa: necdũ decem tribubus in captiuitatem ductis: ac de utroq; regno nunc cõmixtim nũc separatim texit oraculum. Et cum interdum ad p̃senteꝫ respiciat historiam & post babyloniæ captiuitatem reditum populi significet in iudæam: tamen oĩs eius cura de uocatione gentiũ & de aduentu xp̃i est. Quem quanto plus amatis o paula & eustochium tãto magis ab eo petite: ut ꝓ obtrectatiõe p̃senti qua me indesinẽter æmuli laniãt: ipse mihi mercedẽ restituat in futuro: qui scit me ob hoc in peregrinæ linguæ eruditiõe sudasse: ne iudei de falsitate scripturarum ecclesiis eius diuti⁹ insultarẽt.

Explicit ꝓlogus.

Incipit argumentum.

ESAIAS in hierusalem nobili genere ortus ẽ: ibiq; ꝓphetauit. Sub manasse rege sectus in duas partes: occubuit. Sepultusq; est sub quercu rogel: iuxta transitum aquarum quas olim ezechias rex iacto obstruxerat puluere.

ESAIAS.
ΗΣΑΙΑΣ.

A

Visio quã vidit esaias fili⁹ amos: quã vi-
Ὅρασις ἣν εἶδεν ἡσαΐας υἱὸς ἀμώς· ἣν εἶ-
dit contra iudeam & cõtra ierusalẽ
δεν κατὰ τῆς ἰουδαίας καὶ κατὰ ἱλῆμ
in regno ozie & ioatham achaz
ἐν βασιλείᾳ ὀζίου καὶ ἰωάθαμ καὶ ἄχαζ
& ezecie: qui regnauerũt in iudea. audi celũ & auri-
καὶ ἐζεκίου, οἳ ἐβασίλευσαν τῆς ἰουδαίας. ἄκουε οὐρανὲ καὶ ἐνω-
b⁹ percipe terra: q2 dñs locut⁹ est. filios genui & exaltaui: ip-
τίζου γῆ, ὅτι κύριος ἐλάλησεν. υἱοὺς ἐγέννησα καὶ ὕψωσα, αὐ-
si aũt me spreuerũt. cognouit bos possessorẽ: & asin⁹
τοὶ δέ με ἠθέτησαν. ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον, καὶ ὄνος τὴν
presepe dñi sui: israel aũt me nõ cognouit: & ppl̃us
φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἰσραὴλ δέ με οὐκ ἔγνω, καὶ ὁ λαός
me nõ itellexit. ve gẽs peccatrix: pplꝰ plene pctis:
με οὐ συνῆκεν. οὐαὶ ἔθνος ἁμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἁμαρτι-
semẽ nequã: filii iniq: dereliquistis dñm:
ῶν, σπέρμα πονηρόν, υἱοὶ ἄνομοι· ἐγκατελίπετε τὸν κύριον,
& ad iracũdiã cõcitastis scm̃ israel: alienati sunt
καὶ παρωργίσατε τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραήλ, ἀπηλλοτριώθησαν
in retro. quid vltra pcutiemini addẽtes iniq̃tatẽ? om-
εἰς τὰ ὀπίσω. τί ἔτι πληγῆτε προστιθέντες ἀνομίαν; πᾶ-

B

ne caput in laborẽ: & omne cor in tristiciã
σα κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρδία εἰς λύπην. ἀπὸ
pedib⁹ vsq; ad caput nõ est in eo sanitas: vulnus
ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ ὁλοκληρία, τραῦμα
liuor plaga tumens: nõ est malagma iponere
μώλωψ πληγὴ φλεγμαίνουσα, οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖ-
re neq; oleum neq; alligaturas. terra vestra deserta
ναι οὔτε ἔλαιον οὔτε καταδέσμους. ἡ γῆ ὑμῶν ἔρημος, αἱ
ciuitates vr̃e succense igni: regionẽ vr̃as corã vobis
πόλεις ὑμῶν πυρίκαυστοι, τὴν χώραν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν
alieni deuorant eam. & desolata e subuersa
ἀλλότριοι κατεσθίουσιν αὐτήν, καὶ ἠρήμωται κατεστραμμέ-
a pp̃lis alienis. derelinquetur filia si-
νη ὑπὸ λαῶν ἀλλοτρίων. ἐγκαταλειφθήσεται ἡ θυγάτηρ σι-
on sicut tẽtoriũ i vinea: & sicut pomorũ custodia in cu-

C

ὼν ὡς σκηνὴ ἐν ἀμπελῶνι, καὶ ὡς ὀπωροφυλάκιον ἐν σι-
cumerario: sicut ciuitas obsessa. & nisi dñs sa-
Ro. 9. f. κυηράτῳ, ὡς πόλις πολιορκουμένη. καὶ εἰ μὴ κύριος σα-
baoth reliquisset nobis semen: q̃si sodoma vtiq; facti
βαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγενή-
fuissem⁹: & q̃si gomorra vtiq; essem⁹ assimilati. audite verbũ
θημεν, καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν. ἀκούσατε λόγον
dñi principes sodomorũ: attendite legẽ dei nr̃i
κυρίου ἄρχοντες σοδόμων, προσέχετε νόμον θεοῦ ἡμῶν
ppl̃s gomorre. quid mihi multitudo victimarũ vr̃arũ dicit
λαὸς γομόρρας. τί μοι πλῆθος τῶν θυσιῶν ὑμῶν λέγει
dñs? plenus sum holocaustis arietũ: & adipẽ
κύριος; πλήρης εἰμὶ ὁλοκαυτωμάτων κριῶν, καὶ στέαρ
agnorũ: & sanguinẽ taurorũ & hircorũ nõ volo: ne-
ἀρνῶν, καὶ αἷμα ταύρων καὶ τράγων οὐ βούλομαι, οὐ-
q; veneritis apparere mihi. quis enĩ quesiuit hec de
δ' ἂν ἔρχησθε ὀφθῆναί μοι. τίς γὰρ ἐξεζήτησε ταῦτα ἐκ
manib⁹ vr̃is: calcare atriũ meũ: nõ apponetis.
τῶν χειρῶν ὑμῶν; πατεῖν τὴν αὐλήν μου, οὐ προσθή-
si obtuleritis siligineẽ: vanũ: incensum
σεσθε. ἐὰν φέρητε σεμίδαλιν, μάταιον, θυμίαμα

D

abominatio mihi est. neomenias vr̃as & sab-
βδέλυγμά μοί ἐστι. τὰς νουμηνίας ὑμῶν καὶ τὰ σάβ-
Hiere. 36. c. bata & diem magnũ nõ feram. ieiuniũ & o-
βατα καὶ ἡμέραν μεγάλην οὐκ ἀνέξομαι. νηστείαν καὶ ἀρ-
cium & neomenias & festiuitates vr̃as odio hꝫ
γίαν καὶ τὰς νουμηνίας καὶ τὰς ἑορτὰς ὑμῶν μισεῖ
aĩa mea: facti estis mihi i satietatẽ: nõ ãpli⁹ remit-
ἡ ψυχή μου, ἐγενήθητέ μοι εἰς πλησμονήν. οὐκέτι ἀνή-
tam pctã vr̃a. cũ extẽderitis
σω τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. ὅταν ἐκτείνητε

Incipit Esaias propheta.

VISIO ESAIE filii amos: quam vidit super iudam & hierusalem: in diebus ozie ioatham: achaz: & ezechie regum iuda. Audite celi: & auribus percipe terra: quoniam dñs locutus est. Filios enutriui & exaltaui: ipsi autẽ spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suũ: & asin⁹ presepe dñi sui: israel autẽ me non cognouit & ppl̃us meus nõ intellexit. Ve genti peccatrici: poplo graui iniquitate: semini neq̃: filiis sceleratis. Dereliquerunt dominũ: blasphemauerũt sanctũ israel: abalienati sunt retrorsum. Sup quo percutiã vos vltra addẽtes p̃uaricationẽ? Omne caput languidũ & oẽ cor merens. A planta pedis vsq; ad verticẽ nõ est in eo sanitas. Vuln⁹ & liuor & plaga tumẽs: nõ ẽ circũligata nec curata medicamine neq; fota oleo. Terra vr̃a deserta: ciuitates vr̃e succẽse igni: regionẽ vestrã corã vobis alieni deuorãt: & desolabitur sicut ĩ vastitate hostili. Et derelinq̃tur filia sion vt ymbraculũ in vinea: & sicut tuguriũ in cucumerario: sicut ciuitas q̃ vastatur. Nisi dñs exercituum reliquisset nobis semen: quasi sodoma fuissem⁹ & q̃si gomorra similes essem⁹. Audite verbũ dñi principes sodomorũ: pcipite aurib⁹ legẽ dei nr̃i ppl̃us gomorre. Quo mihi multitudinẽ victimarũ vr̃arũ dicit dñs? Plen⁹ sum. Holocausta arietũ & adipẽ pinguiũ & sanguinẽ vitulorum & agnorum & hircorum nolui. Cum veneritis ante cõspectũ meũ: quis quesiuit hec de manib⁹ vr̃is vt ambularetis in atriis meis? Ne offeratis vltra sacrificiũ frustra. Incẽsum abominatio est mihi. Neomeniã & sabbatũ & festiuitates alias nõ ferã. Iniqui sũt cet⁹ vr̃i. Calẽdas vr̃as & solẽnitates vr̃as odiuit aĩa mea. Facta sũt mihi molesta. Laboraui sustinens. Et cũ extenderitis

Cap. j.

חזון ישעיהו בן אמוץ אשר
חזה על יהודה וירושלם בימי
עזיהו יותם אחז יחזקיהו מלכי
יהודה: שמעו שמים והאזיני ארץ
כי יהוה דבר בנים גדלתי ורוממתי
והם פשעו בי: ידע שור קנהו
וחמור אבוס בעליו ישראל
לא ידע עמי לא התבונן: הוי גוי
חטא עם כבד עון זרע מרעים
בנים משחיתים עזבו את יהוה
נאצו את קדוש ישראל נזרו
אחור: על מה תכו עוד תוסיפו סרה
כל ראש לחלי וכל לבב דוי: מכף
רגל ועד ראש אין בו מתם פצע
וחבורה ומכה טריה לא זרו ולא
חבשו ולא רככה בשמן: ארצכם
שממה עריכם שרופות אש אדמתכם
לנגדכם זרים אכלים אתה ושממה
כמהפכת זרים: ונותרה בת ציון
כסכה בכרם כמלונה במקשה
כעיר נצורה: לולי יהוה צבאות
הותיר לנו שריד כמעט כסדם
היינו לעמרה דמינו: שמעו דבר
יהוה קציני סדם האזינו תורת
אלהינו עם עמרה: למה לי רב
זבחיכם יאמר יהוה שבעתי עלות
אילים וחלב מריאים ודם פרים
וכבשים ועתודים לא חפצתי: כי
תבאו לראות פני מי בקש זאת
מידכם רמס חצרי: לא תוסיפו
הביא מנחת שוא קטרת תועבה
היא לי חדש ושבת קרא מקרא
לא אוכל און ועצרה: חדשיכם
ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי
לטרח נלאיתי נשא: ובפרשכם

חזה ירם
שמע אזן
חמר אבס
בין
רוע
שחת
קדש
אחר נכה
יסף סור
חלה דוה
חבר נכה
טרה זור
שרף
הפך יתר
סכך לון
קשא נצר
יתר שרד
היה דמה
קצן אזן
ירה
אמר עלה
מרא
עתד
בוא ראה
פנה יסף
בוא שוא
תעב
קרא
יכל
יעד היה
לאה

כפיכם אעלים עיני מכם גם עלם
כי תרבו תפלה אינני שמע רבה פלל
ידיכם דמים מלאו: רחצו הזכו זכה
הסירו רע מעלליכם מנגד עיני סור רוע
חדלו הרע: למדו היטב דרשו עין
משפט אשרו חמוץ שפטו יתום חדל רעע
ריבו אלמנה: לכו נא ונוכחה יאמר למד יטב
יהוה אם יהיו חטאיכם כשנים דרש
כשלג ילבינו אם יאדימו כתולע שפט חמץ
כצמר יהיו: אם תאבו ושמעתם יתם ריב
טוב הארץ תאכלו: ואם תמאנו הלך יכח
ומריתם חרב תאכלו כי פי יהוה אמר היה
דבר: איכה היתה לזונה קריה שנה לבן
נאמנה מלאתי משפט צדק ילין אדם תלע
בה ועתה מרצחים: כספך היה היה אבה
לסגים סבאך מהול במים: שריך אכל מאן
סוררים וחברי גנבים כלו אהב מרה פה
שחד ורדף שלמנים יתום לא דבר זנה
ישפטו וריב אלמנה לא יבוא קרה אמן
אליהם: לכן נאם האדון יהוה לון צדק
צבאות אביר ישראל הוי אנחם רצח
מצרי ואנקמה מאויבי: ואשיבה סוג מהל
ידי עליך ואצרף כבר סיגיך סרר חבר
ואסירה כל בדיליך: ואשיבה גנב אהב
שפטיך כבראשנה ויעציך שחד רדף
כבתחלה אחרי כן יקרא לך עיר שלם
הצדק קריה נאמנה: ציון במשפט בוא אדן
תפדה ושביה בצדקה: ושבר אבר נחם
פשעים וחטאים יחדו ועזבי יהוה צור נקם
יכלו: כי יבשו מאילים אשר אויב שוב
חמדתם ותחפרו מהגנות אשר צרף סור
בחרתם: כי תהיו כאלה נבלת בדל
עלה וכגנה אשר מים אין חלל קרא
לה: והיה החסן לנערת ופעלו פדה שבר
לניצוץ ובערו שניהם יחדו פשע חטא
ואין מכבה: עזב כלה בוש
חמד חפר גנן בחר נבל עלה חסן נער
פעל נוץ בער שנה יחד כבה

manus vestras: auertam oculos meos a vobis: & cū multiplicaueritis orationem: non exaudiā. Manus enī vrē sanguine plene sunt. Lauamini: mūdi estote: auferte malū cogitationū vrarū ab oculis meis. Quiescite agere peruerse: discite benefacere. Querite iudiciū. Subuenite oppresso iudicate pupillo: defendite viduā: & venite & arguite me dicit dn̄s. Si fuerint pctā vrā vt coccinū quasi nix dealbabūtur: & si fuerint rubra quasi vermiculus: velut lana erūt. Si volueritis & audieritis: bona terre comedetis. Quod si nolueritis & me ad iracūdiā prouocaueritis: gladi9 deuorabit vos: quia os dn̄i locutū ē. Quō facta est meretrix ciuitas fidelis plena iudicii! Iusticia habitauit in ea: nunc aūt homicide. Argentū tuū versum est in scoriam: vinū tuū mixtum est aqua. Principes tui infideles: socii furū. Omnes diligunt munera: sequūtur retributiones. Pupillo non iudicant: & causa vidue non ingreditur ad illos. Propter hoc ait dominus deus exercituū fortis israel. Heu ego consolabor super hostib9 meis: & vindicabor de inimicis meis. Et cōuertā manū meā ad te & excoquā ad purū scoriam tuā: & auferā omne stannum tuū: & restituā iudices tuos vt fuerūt prius: & consiliarios tuos sicut antiquitus. Post hec vocaberis ciuitas iusti: vrbs fidelis. Sion in iudicio redimetur: & reducēt eā in iusticia. Et conteret scelestos & peccatores simul & qui dereliquerūt dn̄m cōsumentur. Confundētur enim ab idolis quibus sacrificauerūt. Et erubescetis super hortis quos elegeratis cū fueritis velut quercus defluentib9 foliis: & velut hortus absqz aqua. Et erit fortitudo vrā vt fauilla stuppe: & opus vestrum quasi scintilla & accendetur vtrunqz simul & non erit qui extinguat. 2.

manus: auertā oculos meos a vobis:
τὰς χεῖρας, ἀποστρέψω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀφ' ὑμῶν·
& si multiplicaueritis orationē: nō exaudiā vos:
καὶ ἐὰν πληθύνητε τὴν δέησιν, οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν,
nā manus vrē sanguine plene. Lauamini: mūdi
αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν αἵματος πλήρεις. λούσασθε, καθα-
estote: auferte nequitias ab animabus
ροὶ γένεσθε, ἀφέλετε τὰς πονηρίας ἀπὸ τῶν ψυχῶν
vrīs: corā oculis meis. cessate a
ὑμῶν, ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου. παύσασθε ἀπὸ
nequitiis vris: discite bonū facere: querite
τῶν πονηριῶν ὑμῶν, μάθετε καλὸν ποιεῖν, ἐκζητήσα-
iudiciū: liberate iniuria oppressū. iudicate pupillo: & iu-
τε κρίσιν, ῥύσασθε ἀδικούμενον, κρίνατε ὀρφανῷ, καὶ δι-
stificate viduā. & venite & disceptemus dicit do-
καιώσατε χήραν. καὶ δεῦτε καὶ διελεγχθῶμεν, λέγει κύ-
minus. & si fuerint peccata vrā sicut rubeū: sicut
ριος. καὶ ἐὰν ὦσιν αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν ὡς φοινικοῦν, ὡς
niuē dealbabo. si aūt fuerit sicut coccinū: velut lanā deal-
χιόνα λευκανῶ. ἐὰν δὲ ὦσιν ὡς κόκκινον, ὡσεὶ ἔριον λευ-
babo. & si volueritis & exaudieritis me: bona
κανῶ. καὶ ἐὰν θέλητε καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ
terre comedetis. si aūt nō volueritis neqz audieritis
τῆς γῆς φάγεσθε. ἐὰν δὲ μὴ θέλητε μηδὲ εἰσακούσητέ
me: gladius vos deuorabit: nā os dn̄i lo-
μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα κυρίου ἐ-
cutū est ista. quomō facta ē meretrix ciuitas fidelis siō
λάλησεν ταῦτα. πῶς ἐγένετο πόρνη πόλις πιστὴ σιών,
plena iudicio. in q̄ iusticia dormiuit in ea: nūc aūt
πλήρης κρίσεως; ἐν ᾗ δικαιοσύνη ἐκοιμήθη ἐν αὐτῇ, νῦν δὲ
homicide. argentū vrm reprobū: caupones tui mi-
φονευταί. τὸ ἀργύριον ὑμῶν ἀδόκιμον, οἱ κάπηλοί σου μίσ-
scēt vinū aque: principes tui nō obediūt: participes
γουσι τὸν οἶνον ὕδατι, οἱ ἄρχοντές σου ἀπειθοῦσι, κοινωνοὶ
furū: diligētes munera: sequentes retributione. pu-
κλεπτῶν, ἀγαπῶντες δῶρα, διώκοντες ἀνταπόδομα. ὀρ-
pillis nō iudicātes: & iudiciū viduarū nō attendētes. ppt hoc
φανοῖς οὐ κρίνοντες, καὶ κρίσιν χηρῶν οὐ προσέχοντες. διὰ τοῦ-
hec dicit dn̄ator dn̄s sabaoth ve fortes is-
το τάδε λέγει ὁ δεσπότης κύριος σαβαώθ· οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ἰσ-
rael. nō cessabit eīn me9 furor in aduersarios:
ραήλ, οὐ παύσεται γάρ μου ὁ θυμὸς ἐν τοῖς ὑπεναντίοις,
& iudiciū de inimicis meis faciā: & inducā ma-
καὶ κρίσιν ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου ποιήσω, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖ-
nū meā in te: & igne examinabo te ad purū: at inobedi-
ρά μου ἐπὶ σέ, καὶ πυρώσω σε εἰς καθαρόν, τοὺς δὲ ἀπειθοῦν-
tes pdam. & auferā oēs iniquos a te: & oēs
τας ἀπολέσω, καὶ ἀφελῶ πάντας ἀνόμους ἀπὸ σοῦ, καὶ πάν-
superbos. & instituā iudices tuos sicut prius
τας ὑπερηφάνους ταπεινώσω. καὶ ἐπιστήσω τοὺς κριτάς σου ὡς τὸ πρότερον,
& consiliarios tuos sicut ab initio. & post hec
καὶ τοὺς συμβούλους σου ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς. καὶ μετὰ ταῦτα
vocaberis ciuitas iusticie metropolis fidelis siō. cū
κληθήσῃ πόλις δικαιοσύνης μητρόπολις πιστὴ σιών. μετὰ
enī iudicio saluabit captiuitas eius & cū ele-
γὰρ κρίματος σωθήσεται ἡ αἰχμαλωσία αὐτῆς, καὶ μετὰ ἐλε-
mosyna: & cōterent iniqui & peccatores simul:
ημοσύνης. καὶ συντριβήσονται οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἅμα,
& q̄ dereliquerūt dn̄m cōsumēt. quia con-
καὶ οἱ ἐγκαταλείποντες τὸν κύριον συντελεσθήσονται. διότι αἰσχυν-
fundent ab idolis suis q̄ ipsi voluerūt: &
θήσονται ἐπὶ τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν ἃ αὐτοὶ ἐβούλοντο, καὶ
erubuerūt in hortis que desiderauerūt. erūt eīn sicut te-
ἐπῃσχύνθησαν ἐπὶ τοῖς κήποις ἃ ἐπεθύμησαν. ἔσονται γὰρ ὡς τε-
rebinthus q̄ deposuit folia: & sicut hortus
ρέβινθος ἀποβεβληκυῖα τὰ φύλλα, καὶ ὡς παράδεισος
aquā nō hēns. & erit fortitudo eorū sicut stipula stuppe:
ὕδωρ μὴ ἔχων. καὶ ἔσται ἡ ἰσχὺς αὐτῶν ὡς καλάμη στιππύου,
& opa eorū sicut scintille ignis. & succēden-
καὶ αἱ ἐργασίαι αὐτῶν ὡς σπινθῆρες πυρός. καὶ κατακαυθή-
tur iniqui & peccatores simul: nō erit q̄ extinguet.
σονται οἱ ἄνομοι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἅμα, καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων.

Infra. 59.a.

E

F

Hiere. 5.g.

G

Ro. 9.d.

Cap. ij.

A

Verbū qđ factū est ad esaiā filiū amos de
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἠσαΐαν υἱὸν ἀμὼς περὶ τῆς
iudea & de hierlm. qz erit in nouissimis die-
ἰουδαίας καὶ περὶ ἱερουσαλήμ. ὅτι ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέ-
bus manifestus mons dn̄i. & domus dei in sū-
ραις ἐμφανὲς τὸ ὄρος τοῦ κυρίου. καὶ ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ ἐπ' ἄ-
mitatib9 mōtiū. & eleuabit sup colles. & venient
κρων τῶν ὀρέων, καὶ ὑψωθήσεται ἐπάνω τῶν βουνῶν. καὶ
venient ad eū oēs gētes: & ibūt gētes:
ἥξουσιν ἐπ' αὐτὸ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πορεύσονται ἔθνη
multe & dicēt: venite & ascēdam9 ad montē dn̄i:
πολλὰ καὶ ἐροῦσι, δεῦτε καὶ ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος κυρίου,
& ad domū dei iacob. & annūciabit nobis
καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἰακώβ. καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν
viā suā: & ambulabimus in ea. ex siō enī exi-
ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ πορευσόμεθα ἐν αὐτῇ. ἐκ γὰρ σιὼν ἐξελεύ-
bit lex: & verbū dn̄i de hierlm. & iudicabit
σεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ κρινεῖ
inter gētes. & arguet pplm multū. & cōcīdēt
ἀνὰ μέσον τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐλέγξει λαὸν πολύν. καὶ συγκό-
dent gladios suos in aratra & lanceas
ψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰς ζιβύνας
suas in falces. & nō accipiet gēs cōtra gētē gla-
αὐτῶν εἰς δρέπανα. καὶ οὐ λήψεται ἔθνος ἐπ' ἔθνος μάχαι-
diū: & nō discet vltra pliari. & nūc domus
ραν, καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν. καὶ νῦν ὁ οἶκος τοῦ
iacob venite & ambulem9 in lumine dn̄i. dereliquit
ἰακώβ δεῦτε καὶ πορευθῶμεν τῷ φωτὶ κυρίου. ἀνῆκεν
eīn pplm suū domū iacob. quia repleta
γὰρ τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸν οἶκον τοῦ ἰακώβ. ὅτι ἐνεπλή-
est vt ab initio regio eoz auguriis: vt
σθη ὡς τὸ ἀπ' ἀρχῆς ἡ χώρα αὐτῶν κληδονισμῶν, ὡς ἡ τῶν
alienigenaz: & filii multi alienigene nati sunt eis.
ἀλλοφύλων, καὶ τέκνα πολλὰ ἀλλόφυλα ἐγενήθη αὐτοῖς.
repleta est enī regio eoz argēto & auro. &
ἐνεπλήσθη γὰρ ἡ χώρα αὐτῶν ἀργυρίου καὶ χρυσίου, καὶ
nō erat finis thesauroz eoz. & repleta est terra e-
οὐκ ἦν ἀριθμὸς τῶν θησαυρῶν αὐτῶν. καὶ ἐνεπλήσθη ἡ γῆ ἵππων,
quis: & nō erat finis curruū eoz. & repleta
καὶ οὐκ ἦν ἀριθμὸς τῶν ἁρμάτων αὐτῶν. καὶ ἐνεπλή-
est terra abominationib9 operū manuū eoz. &
σθη ἡ γῆ βδελυγμάτων τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ
adorauerūt quos fecerūt digiti eoz. & icuruauit se
προσεκύνησαν οἷς ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν. καὶ ἔκυψεν
homo: & humiliat9 est vir. & nō dimittā eos. &
ἄνθρωπος, καὶ ἐταπεινώθη ἀνήρ, καὶ οὐ μὴ ἀνήσω αὐτούς. καὶ
nūc ingredimini in petras & abscōdimini in terrā:
νῦν εἰσέλθετε εἰς τὰς πέτρας καὶ κρύπτεσθε εἰς τὴν γῆν,
a facie timoris dn̄i: & a gloria fortitudinis
ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος
ei9: qn̄ surrexerit frāgere terrā. nā oculi dn̄i
αὐτοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ κυρίου
sublimes: at homo humilis. & humiliabit altitudo
ὑψηλοί, ὁ δὲ ἄνθρωπος ταπεινός. καὶ ταπεινωθήσεται τὸ ὕψος
hoim. & exaltabit dn̄s sol9 in die illa.
τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὑψωθήσεται κύριος μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.
dies eīn dn̄i sabaoth: sup oēm arrogātē & sup-
ἡμέρα γὰρ κυρίου σαβαώθ, ἐπὶ πάντα ὑβριστὴν καὶ ὑπε-
bum: & sup oēm excelsū & sublimē. & humilia-
ρήφανον, καὶ ἐπὶ πάντα ὑψηλὸν καὶ μετέωρον, καὶ ταπει-
bunt. & sup oēm cedrū libani excel-
νωθήσονται, καὶ ἐπὶ πᾶσαν κέδρον τοῦ λιβάνου τῶν ὑψη-
sam & sublimiū. & sup oēm arborē glādis basan.
λῶν καὶ μετεώρων, καὶ ἐπὶ πᾶν δένδρον βαλάνου βασάν.
& sup oēm mōtē excelsū: & sup oēm collē excelsū: &
καὶ ἐπὶ πᾶν ὄρος ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψηλόν, καὶ
sup oēm turrim excelsā: & sup oēm murū excelsū.
ἐπὶ πάντα πύργον ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ πᾶν τεῖχος ὑψηλόν.
& sup oē nauigiū maris. & sup oēm aspectū naui-
καὶ ἐπὶ πᾶν πλοῖον θαλάσσης, καὶ ἐπὶ πᾶσαν θέαν πλοί-
um pulchritudinis. & humiliabit omnis homo
ων κάλλους. καὶ ταπεινωθήσεται πᾶς ἄνθρωπος

Mich. 3.a.

B

Mich. 3.b.

C

D

Verbum quod vidit esaias filius amos super iudeam & hierusalem. Et erit in nouissimis dieb9 preparatus mons domus dn̄i in vertice montiū: & eleuabitur sup colles. Et fluēt ad eū oēs gentes: & ibunt populi multi & dicent. Venite ascendamus ad montē domini: & ad domum dei iacob & docebit nos vias suas & ambulabim9 in semitis eius: quia de siō exibit lex: & verbum domini de hierusalem. Et iudicabit gentes: & arguet populos multos. Et conflabunt gladios suos in vomeres: & lanceas suas in falces. Non leuabit gēs cōtra gentē gladiū: nec exercebuntur vltra ad preliū. Domus iacob venite & ambulem9 in lumine dn̄i. Proiecisti enī pplm tuū domū iacob: quia repleti sunt vt olim: & augures hūerūt vt philistum: & pueris alienis adheserūt. Repleta ē terra eius argento & auro: et nō est finis thesaurorū ei9. Et repleta ē terra eius equis: & innumerabiles quadrige eius. Et repleta est terra eius idolis. Opus manuū suarū adorauerūt: quod fecerūt digiti eorū. Et incuruauit se homo & humiliat9 ē vir. Ne ergo dimittas eis. Ingredere in petrā & abscōdere in fossa humo a facie timoris dn̄i: & a gloria maiestatis ei9. Oculi sublimis hoīs humiliati sunt: & incuruabitur altitudo virorū. Exaltabitur aūt dn̄s solus in die illa: quia dies dn̄i exercituum super oēm superbū & excelsum: & sup oēm arrogātem: & humiliabitur: & sup oēs cedros libani sublimes & erectas: & super omnes quercus basan: & super omnes mōtes excelsos: & super omēs colles eleuatos: & super omnem turrem excelsam: & sup oēm murum munitū: & sup omnes naues tharsis: & super omne quod visu pulchrū est. Et icuruabitur oīs sublimitas hoīm:

הדבר אשר חזה ישעיהו בן
אמוץ על יהודה וירושלם: והיה
באחרית הימים נכון יהיה הר בית יום כון
יהוה בראש ההרים ונשא מגבעות היה
ונהרו אליו כל הגוים: והלכו עמים
רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר רבב הלך
יהוה אל בית אלהי יעקב וירנו עלה ירה
מדרכיו ונלכה בארחתיו כי
מציון תצא תורה ודבר יהוה יצא ירה
מירושלם: ושפט בין הגוים
והוכיח לעמים רבים וכתתו יכח
חרבותם לאתים וחניתותיהם את חנה
למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב זמר נשא
ולא ילמדו עוד מלחמה: בית יעקב למד לחם
לכו ונלכה באור יהוה: כי נטשתה
עמך בית יעקב כי מלאו מקדם
ועננים כפלשתים ובילדי נכרים ענן
ישפיקו: ותמלא ארצו כסף וזהב ספק מלא
ואין קצה לאצרתיו ותמלא ארצו
סוסים ואין קצה למרכבתיו: רכב
ותמלא ארצו אלילים למעשה עשה
ידיו ישתחוו לאשר עשו אצבעתיו: שחה עשה
וישח אדם וישפל איש ואל תשא צבע שחח
להם: בוא בצור והטמן בעפר שפל נשא
מפני פחד יהוה ומהדר גאונו: עיני טמן
גבהות אדם שפל ושח רום פחד הדר
אנשים ונשגב יהוה לבדו ביום גאה
ההוא: כי יום ליהוה צבאות על שנב
כל גאה ורם ועל כל נשא ושפל: רום
ועל כל ארזי הלבנון הרמים
והנשאים ועל כל אלוני הבשן: אלן
ועל כל ההרים הרמים ועל כל
הגבעות הנשאות: ועל כל מגדל גדל
גבה ועל כל חומה בצורה: ועל חמה בצר
כל אניות תרשיש ועל כל שכיות אנה שכה
החמדה: ושח גבהות האדם

ושפל רום אנשים ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא: והאלילים כליל יחלף: ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד יהוה ומהדר גאונו בקומו לערץ הארץ: ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו אשר עשו לו להשתחות לחפר פרות ולעטלפים: לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים מפני פחד יהוה ומהדר גאונו בקומו לערץ הארץ: חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא:

Cap. iij.

כי הנה האדון יהוה צבאות מסיר מירושלם ומיהודה משען ומשענה כל משען לחם וכל משען מים: גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקסם וזקן: שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש: ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם: ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד: כי יתפש איש באחיו בית אביו שמלה לכה קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ידך: ישא ביום ההוא לאמר לא אהיה חבש ובביתי אין לחם ואין שמלה לא תשימני קצין עם: כי כשלה ירושלם ויהודה נפל כי לשונם ומעלליהם אל יהוה למרות עני כבודו: הכרת פניהם ענתה בם וחטאתם כסדם הגידו לא כחדו אוי לנפשם כי גמלו להם רעה: אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו: אוי

et humiliabitur altitudo viroꝝ. et eleuabitur dñs solus in die illa: & idola penitus cōterētur. Et introibūt in spelūcas petrarū & in voragines terre: a facie formidinis dñi: & a glīa maiestatis eius: cum surrexerit percutere terrā. In die illa proiiciet homo idola argenti sui & simulachra auri sui que fecerat sibi: vt adoraret talpas & vespertiliones. Et ingredietur scissuras petrarū & in cauernas saxorū a facie formidinis dñi: & a gloria maiestatis ei⁹ cū surrexerit percutere terrā. Quiescite ergo ab homine cuius spūs in narib⁹ eius ē: qa excelsus reputat⁹ ē ipse.

3.

Ecce enim dñator dñs exercituū auferet ab hierusalem & ab iuda validum & fortem: omne robur panis & omne robur aque: & fortem & virū bellatorē & iudicem & pphetā & ariolū & senē principē sup quīquaginta: & honorabilē vultu: & cōsiliariū: & sapientē de architectis: & prudentē eloquii mystici. Et dabo pueros principes eorū: & effeminati dñabūtur eis. Et corruet ppłus vir ad virū: & vnusquisqʒ ad pximū suū. Tumultuabitur puer cōtra senē & ignobilis cōtra nobilē. Apprehēdet enī vir fratrē suū domesticū pris sui & dicet. Vestimētū tibi est: princeps esto nī: ruina autē hec sub manu tua. Rñdebit ī die illa dicēs. Nō sū medic⁹: & in domo mea nō est panis neqʒ vestimētū. Nolite cōstituere me principē ppłi. Ruit enī hierłm & iudas cōcidit: qa lingua eorū & adinuētiones eorū cōtra dñm vt puocarēt oclos maiestatis ei⁹. Agnitio vultus eoꝝ rñdebit eis: & peccatū suū q̄si sodoma pdicauerūt nec abscōderūt. Ve aīe eorū: qm̄ reddita sunt eis mala. Dicito iusto qm̄ bene: quoniā fructū adinuētionū suarū comedet. Ve

τ cadet altitudo hoim. τ exaltabit dominus
καὶ πεσεῖται τὸ ὕψος τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὑψωθήσεται κύριος
solus in die illa. τ manufacta oia
μόνος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ τὰ χειροποίητα πάντα
abscōdent inferētes in speluncas τ in
κατακρύψουσιν εἰσενέγκαντες εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς
scissuras petraꝝ τ in foramina terre: a fa
σχισμὰς τῶν πετρῶν καὶ εἰς τὰς τρώγλας τῆς γῆς, ἀπὸ προ
cie timoris dñi: τ a glīa fortitudinis e
σώπου τοῦ φόβου κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐ
ius: cū surrexerit cōfringere terrā. nā die illa eij
τοῦ, ὅταν ἀναστῇ θραῦσαι τὴν γῆν. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκ
ciet homo abominatiōes suas argēteas τ
βαλεῖ ἄνθρωπος τὰ βδελύγματα αὐτοῦ τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ
aureas q̄s fecerūt adorare vana τ ves
χρυσᾶ ἃ ἐποίησαν προσκυνεῖν τοῖς ματαίοις καὶ ταῖς νυ
pertiliones. ingredi in foramina durissime petre
κτερίσι. τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὰς τρώγλας τῆς στερεᾶς πέτρας
τ scissuras petraꝝ a facie timo
καὶ τὰς σχισμὰς τῶν πετρῶν ἀπὸ προσώπου τοῦ φό
ris dñi τ a glīa fortitudinis ei⁹: cū surre
βου κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἀνα
xerit cōterere terrā. desiste vobis ab hoīe: cui res
στῇ θραῦσαι τὴν γῆν. παύσασθε ὑμεῖς ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, οὗ ἡ ἀνα
piratio in narib⁹ eius quī in quo reputat⁹ est.
πνοὴ ἐν μυκτῆρι αὐτοῦ ὅτι ἐν τίνι ἐλογίσθη.

Ca. 3.

Ecce iā dñator dñs sabaoth auferet de
Ἰδοὺ δὴ ὁ δεσπότης κύριος σαβαὼθ ἀφελεῖ ἀπὸ
hierusalē τ de iudea validū τ validā.
ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἰσχύοντα καὶ ἰσχύουσαν.
robur panis τ robur aque: gigātē τ fortē τ ho
ἰσχὺν ἄρτου καὶ ἰσχὺν ὕδατος, γίγαντα καὶ ἰσχύοντα καὶ ἄν
minē bellatorē τ iudicē τ pphetā: τ cōiecto
θρωπον πολεμιστὴν καὶ δικαστὴν καὶ προφήτην, καὶ στοχα
rē τ pśbyteꝝ: τ pricipē sup q̄nquagīta: τ admirabilē
στὴν καὶ πρεσβύτην, καὶ πεντηκόνταρχον, καὶ θαυμαστὸν
cōsiliariū: τ sapiētē architectū: τ prudentē audito
σύμβουλον, καὶ σοφὸν ἀρχιτέκτονα, καὶ συνετὸν ἀκροα
rē. τ instituā iuuenes pncipes eoꝝ: τ illuso
τήν. καὶ ἐπιστήσω νεανίσκους ἄρχοντας αὐτῶν, καὶ ἐμπαῖ
res dñabunt eis: τ corruet pplꝰ:
κται κατακυριεύσουσιν αὐτῶν. καὶ συμπεσεῖται ὁ λαός,
homo ad hoiez: τ homo ad pximū
ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον, καὶ ἄνθρωπος πρὸς τὸν πλησίον
suū. offendet puer cōtra senē: igno
αὐτοῦ. προσκόψει τὸ παιδίον πρὸς τὸν πρεσβύτην, ὁ ἄ
bilis cōtra nobilē: qr apprehēdet homo fra
τιμος πρὸς τὸν ἔντιμον, ὅτι ἐπιλήψεται ἄνθρωπος τοῦ ἀδελ
trē suū: vel domesticū patris sui dicēs: vesti
φοῦ αὐτοῦ, ἢ τοῦ οἰκείου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ λέγων, ἱμά
mētū habes pnceps esto nr: τ cibus me⁹ sub
τιον ἔχεις ἀρχηγὸς γενοῦ ἡμῶν, καὶ τὸ βρῶμα τὸ ἐμὸν ὑπὸ
te sit. τ respōdēs in die illa dicet: nō ero
σὲ ἔστω. καὶ ἀποκριθεὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐρεῖ, οὐκ ἔσομαί
tu⁹ pnceps: nō enī in domo mea est panis neqʒ vestimētū:
σου ἀρχηγός, οὐ γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ μου ἔστιν ἄρτος οὐδὲ ἱμάτιον,
nō ero pnceps populi hui⁹: qr corruit hierusa
οὐκ ἔσομαι ἀρχηγὸς τοῦ λαοῦ τούτου, ὅτι ἀνεῖται ἱερουσα
lē: τ iudea cōcidit: τ lingue eoꝝ cū
λήμ, καὶ ἰουδαία συμπέπτωκε, καὶ αἱ γλῶσσαι αὐτῶν με
iniquitate q̄ erga dñm nō credentes. quare nūc humilia
τὰ ἀνομίας τὰ πρὸς κύριον ἀπειθοῦντες. διότι νῦν ἐταπει
ta est gloria eoꝝ: τ cōfusio vult⁹ eoꝝ restitit
νώθη ἡ δόξα αὐτῶν, καὶ ἡ αἰσχύνη τοῦ προσώπου αὐτῶν ἀντέστη
eis. at peccatū suū quasi sodomoꝝ ānūciauerūt
αὐτοῖς. τὴν δὲ ἁμαρτίαν αὐτῶν ὡς σοδόμων ἀνήγγειλαν
τ manifestauerūt. ve anime eoꝝ: qm̄ ↄsuluerūt cōsi
καὶ ἐνεφάνισαν. οὐαὶ τῇ ψυχῇ αὐτῶν, διότι βεβούλευνται βου
liū malū cōtra se dicētes: alligem⁹ iustū: qm̄
λὴν πονηρὰν καθ᾽ ἑαυτῶν εἰπόντες, δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι
inutilis nobis ē. igit fruct⁹ opeꝝ suoꝝ co
δύσχρηστος ἡμῖν ἐστι. τοίνυν τὰ γεννήματα τῶν ἔργων αὐτῶν φά

Lu. 23.

A

B

medēt. ve iniquo mala scđm opera manuū ei⁹
γονται. οὐαὶ τῷ ἀνόμῳ, πονηρὰ κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ
accidēt ei. pplꝰ me⁹: exactores vestri deuorant
συμβήσεται αὐτῷ. λαός μου, οἱ πράκτορες ὑμῶν καλαμῶν
vos: τ exactores dñantur vri. pplꝰ me⁹:
ται ὑμᾶς, καὶ οἱ ἀπαιτοῦντες κυριεύουσιν ὑμῶν. λαός μου,
beatificātes vos decipiunt vos. τ semitas
οἱ μακαρίζοντες ὑμᾶς πλανῶσιν ὑμᾶς. καὶ τὰς τρίβους
pedū vroꝝ conturbant. sed nūc cōstituetur
τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐκταράσσουσιν. ἀλλὰ νῦν καταστήσεται
ad iudiciū dñs. τ statuet ad iudiciū pplm suū. ipse dñs ad
εἰς κρίσιν κύριος. καὶ στήσει εἰς κρίσιν τὸν λαὸν αὐτοῦ. αὐτὸς κύριος εἰς
iudiciū veniet cū senioribus ppłi τ cū prī
κρίσιν ἥξει μετὰ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ μετὰ τῶν ἀρ
cipibus suis. vos aūt q̄d incēdistis vineā meā: τ
χόντων αὐτοῦ. ὑμεῖς δὲ τί ἐνεπυρίσατε τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ
rapina pauperis ī domib⁹ vřis: q̄d vos iniuria afficitis
ἡ ἁρπαγὴ τοῦ πτωχοῦ ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν; τί ὑμεῖς ἀδικεῖτε
pplm meū: τ faciem medicoꝝ cōfunditis:
τὸν λαόν μου, καὶ τὸ πρόσωπον τῶν πτωχῶν καταισχύνετε;
dicit dñator dñs exercituū. hec dicit dñs: p eo q̄d exaltate sūt
φησὶν κύριος κύριος στρατιῶν. τάδε λέγει κύριος, ἀνθ᾽ ὧν ὑψώθησαν
filie sion τ ambulauert excelso collo τ in
αἱ θυγατέρες σιὼν καὶ ἐπορεύθησαν ὑψηλῷ τραχήλῳ καὶ ἐν
nutib⁹ oculoꝝ τ itinere pedū simł trahē
νεύμασιν ὀφθαλμῶν καὶ τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν ἅμα σύρου
tes tunicas τ pedib⁹ simł ludentes. τ hu
σαι τοὺς χιτῶνας καὶ τοῖς ποσὶν ἅμα παίζουσαι. καὶ τα
miliabit dñs dñatrices, filias sion. τ dñs nudabit
πεινώσει κύριος ἀρχούσας θυγατέρας σιών. καὶ κύριος ἀνακαλύψει
turpitudinē ipaꝝ in die illa: τ auferet dñs
τὸ σχῆμα αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἀφελεῖ κύριος τὴν
gloriā vestimēti earū. τ tunicas fioriatas: τ tor
δόξαν τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν. καὶ τοὺς κοσύμβους, καὶ τοὺς μη
ques: τ bullam: τ ornatū faciei earum.
νίσκους, καὶ τὸ κάθεμα, καὶ τὸν κόσμον τοῦ προσώπου αὐτῶν.
τ cōpositionē ornatus glie. τ olfactoriola τ
καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ κόσμου τῆς δόξης. καὶ τοὺς χλιδῶνας καὶ
armillas τ discriminalia τ ānulos τ dextra
τὰ ψέλια καὶ τὰ ἐμπλόκια καὶ τοὺς δακτυλίους καὶ τὰ περιδέ
lia τ inaures: τ circūpurpurea τ clauatā purpurā:
ξια καὶ τὰ ἐνώτια, καὶ τὰ περιπόρφυρα καὶ τὰ μεσοπόρφυρα,
τ vestimenta per domū: τ pspicua laconica: τ
καὶ τὰ ἐπιβλήματα κατὰ τὴν οἰκίαν, καὶ διαφανῆ λακωνικά, καὶ τὰ
byssina τ hyacithina τ coccinea: τ byssum cū auro τ
βύσσινα καὶ τὰ ὑακίνθινα καὶ κόκκινα, καὶ τὴν βύσσον σὺν χρυσίῳ καὶ
hyacintho contextam: τ palliola clausa, τ erit p
ὑακίνθῳ συγκαθυφασμένην, καὶ θέριστρα κατάκλειστα. καὶ ἔσται ἀντὶ
odore suaui puluis: τ p zona: funiculo cīgeris: τ p ornatu
ὀσμῆς ἡδείας κονιορτός, καὶ ἀντὶ ζώνης, σχοινίῳ ζώσῃ, καὶ ἀντὶ τοῦ κόσμου
capitis aureo: caluiciū hēbis ppt opera tua. τ p
τῆς κεφαλῆς τοῦ χρυσίου, φαλάκρωμα ἕξεις διὰ τὰ ἔργα σου. καὶ ἀντὶ
tunica clauate purpure: pcingeris cilicio. τ filius tu⁹ pul
τοῦ χιτῶνος τοῦ μεσοπορφύρου, περιζώσῃ σάκκον. καὶ ὁ υἱός σου ὁ κάλ
cherrim⁹ quē diligis: gladio cadet. τ fortes vri gladio
λιστος ὃν ἀγαπᾷς, μαχαίρᾳ πεσεῖται. καὶ οἱ ἰσχυροὶ ὑμῶν μαχαίρᾳ
cadent. τ humiliabuntur. τ lugebūt thece ornatus
πεσοῦνται. καὶ ταπεινωθήσονται. καὶ πενθήσουσιν αἱ θῆκαι τοῦ κόσμου
vestri. τ derelinqueris sola τ ad terrā psterneris.
ὑμῶν. καὶ καταλειφθήσῃ μόνη καὶ εἰς τὴν γῆν ἐδαφισθήσῃ.

Ca. 4.

Et apprehēdēt septē mulieres hoīem vnū. in illa die
Καὶ ἐπιλήψονται ἑπτὰ γυναῖκες ἀνθρώπου ἑνός. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ
dicentes: panē nřm comedem⁹ τ vestimēta nřa induemur:
ρᾳ λέγουσαι, τὸν ἄρτον ἡμῶν φαγόμεθα καὶ τὰ ἱμάτια ἡμῶν περιβα
mur: verūtū nomē tuū vocetur sup nos. aufer oppro
λούμεθα, πλὴν τὸ ὄνομά σου κεκλήσθω ἐφ᾽ ἡμᾶς. ἄφελε τὸν ὀνει
briū nřm. in die illa illucebit de⁹ in cōsilio cū
δισμὸν ἡμῶν. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπιλάμψει ὁ θεὸς ἐν βουλῇ με
gloria sup terrā vt exaltet τ glorificet q̄d reliquum
τὰ δόξης ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ὑψῶσαι καὶ δοξάσαι τὸ καταλειφ
est israel. τ erit quod relictū est
θὲν τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἔσται τὸ ὑπολειφθὲν

C

Luce. 11.d.

D

A

B

impio in malū. Retributio enī manuū eius fiet ei. Populū meū exactores sui spoliauerūt: & mulieres dñate sunt eis. Popule me⁹ q te btm dicunt ipsi te decipiūt: & viam gressuū tuoꝝ dissipant. Stat ad iudicādū dñs: & stat ad iudicādos pplos. Dñs ad iudicium veniet cum senibus ppłi sui & principib⁹ eius. Vos enī depasti estis vineā: & rapina pauperis in domo vřa. Quare atteritis populū meū & facies pauperꝝ cōmolitis? dicit dñs exercituū. Et dixit dñs deus. Pro eo q̄ eleuate sunt filie sion & ambulauerūt extēto collo: & nutibus oculorū ibant: & plaudebāt & ambulabāt & pedibus suis cōposito gradu īcedebāt: decalcabit dñs verticē filiarum sion: & dñs crinē earū nudabit. In die illa auferet dominus ornamentū calciamentorum & lunulas & torques & monilia & armillas & mitras & discriminalia & periscelides & murenulas & olfactoriola & inaures & ānulos & gēmas in frōte pendētes & mutatoria & palliola & linteamina & acus & specula & syndones & vittas et theristra. Et erit pro suaui odore fetor & pro zona funiculus & pro crispanti crine caluiciū & pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoqʒ viri tui gladio cadent & fortes tui in prelio. Et merebunt atqʒ lugebunt porte eius: et desolata in terra sedebit.

4.

Et apprehēdēt septē mulieres virū vnū in die illa dicentes. Panē nřm comedemus & vestimētis nřis operiemur: tm̄modo īuocetur nomē tuū sup nos: aufer opprobriū nřm. In die illa erit germē dñi ī magnificētia et gloria: fruct⁹ t̄re sublimis: & exultatio his q saluati fuerit d̄ isrł. Et erit oīs q relict⁹ fuerit

לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו: עמי נגשיו מעולל ונשים משלו בו עמי מאשריך מתעים ודרך ארחתיך בלעו: נצב לריב יהוה ועמד לדין עמים: יהוה במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם: מלכם תדכאו עמי ופני עניים תטחנו נאם אדני יהוה צבאות: ויאמר יהוה יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף תלכנה וברגליהם תעכסנה: ושפח אדני קדקד בנות ציון ויהוה פתהן יערה: ביום ההוא יסיר אדני את תפארת העכסים והשביסים והשהרנים: הנטפות והשרות והרעלות: הפארים והצעדות והקשרים ובתי הנפש והלחשים: הטבעות ונזמי האף: המחלצות והמעטפות והמטפחות והחריטים: והגלינים והסדינים והצניפות והרדידים: והיה תחת בשם מק יהיה ותחת חגורה נקפה ותחת מעשה מקשה קרחה ותחת פתיגיל מחגרת שק כי תחת יפי: מתיך בחרב יפלו וגבורתך במלחמה: ואנו ואבלו פתחיה ונקתה לארץ תשב:

Cap. iiij.

והחזיקו שבע נשים באיש אחד ביום ההוא לאמר לחמנו נאכל ושמלתנו נלבש רק יקרא שמך עלינו אסף חרפתנו: ביום ההוא יהיה צמח יהוה לצבי ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפליטת ישראל: והיה הנשאר

בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם: אם רחץ אדני את צאת בנות ציון ואת דמי ירושלם ידיח מקרבה ברוח משפט וברוח בער: וברא יהוה על כל מכון הר ציון ועל מקראה ענן יומם ועשן ונגה אש להבה לילה כי על כל כבוד חפה: וסכה תהיה לצל יומם מחרב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר:

אשירה נא לידידי שירת דודי לכרמו כרם היה לידידי בקרן בן שמן: ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שרק ויבן מגדל בתוכו וגם יקב חצב בו ויקו לעשות ענבים ויעש באשים: ועתה יושב ירושלם ואיש יהודה שפטו נא ביני ובין כרמי: מה לעשות עוד לכרמי ולא עשיתי בו מדוע קויתי לעשות ענבים ויעש באשים: ועתה אודיעה נא אתכם את אשר אני עשה לכרמי הסר משוכתו והיה לבער פרץ גדרו והיה למרמס: ואשיתהו בתה לא יזמר ולא יעדר ועלה שמיר ושית ועל העבים אצוה מהמטיר עליו מטר: כי כרם יהוה צבאות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו ויקו למשפט והנה משפח לצדקה והנה צעקה: הוי מגיעי בית בבית שדה בשדה יקריבו עד אפס מקום והושבתם לבדכם בקרב הארץ: באזני יהוה צבאות אם לא בתים רבים לשמה יהיו גדלים וטובים מאין יושב: כי עשרת צמדי כרם יעשו

in sion & residuus in hierusalem sanctus vocabitur: omnis qui scriptus est in vita in hierusalem. Si abluerit dominus sordem filiarum sion: & sanguinem hierusalē lauerit de medio eius in spiritu iudicii & spiritu ardoris. Et creabit dñs sup omnē locū montis sion & vbi inuocatus est nubē per diem & fumū et splēdorē ignis flāmātis in nocte. Sup omnē enim gloriā ptectio: & tabernaculū erit in vmbraculū diei ab estu: & in securitatem & absconsionē a turbine & a pluuia. 5.

Cantabo dilecto meo canticum patruelis mei: vinee sue. Vinea facta ē dilecto meo: in cornu filio olei. Et sepiuit eā & lapides elegit ex ea: & plantauit vineā electā. Et edificauit turrim in medio eius: & torcular extruxit in ea. Et expectauit vt faceret vuas: & fecit labruscas. Nūc ergo habitatores hierusalē & viri iuda iudicate inter me & vineā meā. Quid est quod debui vltra facere vinee mee & non feci ei? an quod expectaui vt faceret vuas & fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid ego faciam vinee mee. Auferam sepem eius & erit in direptionē. diruā maceriā eius & erit in conculcationē: & ponā eā desertā. Non putabitur & nō fodietur: & ascendēt sup eā vepres & spine: & nubibus mādabo ne pluāt sup eā imbrē. Vinea autē domini exercituum domus israel est: & viri iuda germē eius delectabile. Et expectauit vt faceret iudiciū: et ecce iniquitas: & iusticiā: et ecce clamor. Ve qui coniungitis domum ad domū et agrū agro copulatis vsq; ad terminū loci. Nunquid habitabitis vos soli in medio terre? In auribus meis sūt hec dicit dñs exercituū. Nisi domus multe deserte fuerint grandes & pulchre absq; habitatore. Decē enim iugera vinearū facient

in sion τ quod residuū ē hierusalē. sancti vocabuntur oēs q scripti sunt in vitā in hierusalē.
ἐν σιὼν καὶ τὸ καταλειφθὲν ἱερουσαλήμ· ἅγιοι κληθήσονται πάντες οἱ γραφέντες εἰς ζωὴν ἐν ἱερουσαλήμ. ὅτι ἐκ-
qm abluet dñs sordē filioꝝ τ filiarum sion. τ sanguinē hierlm emundabit de medio eius.
πλυνεῖ κύριος τὸν ῥύπον τῶν υἱῶν καὶ τῶν θυγατέρων σιών. καὶ τὸ αἷμα ἱερουσαλὴμ ἐκκαθαριεῖ ἐκ μέσου αὐτῆς.
in spiritu iudicii: τ spū ardoris. τ veniet τ erit oīs loc⁹ mōtis sion. τ oīa q in
ἐν πνεύματι κρίσεως, καὶ πνεύματι καύσεως. καὶ ἥξει καὶ ἔσται πᾶς τόπος τοῦ ὄρους σιών. καὶ πάντα τὰ περι-
circuitu eius obūbrabit nubes p diē τ sicut fumi τ lucis ignis ardentis nocte: omni gl̃ia ptegetur.
κύκλῳ αὐτῆς σκιάσει νεφέλη ἡμέρας καὶ ὡς καπνοῦ καὶ φωτὸς πυρὸς καιομένου νυκτός, πάσῃ τῇ δόξῃ σκεπασθήσεται.
τ erit in vmbrā ab estu τ in ptectiōe τ in abscondito a duricie τ pluuia.
καὶ ἔσται εἰς σκιὰν ἀπὸ καύματος καὶ ἐν σκέπῃ καὶ ἐν ἀποκρύφῳ ἀπὸ σκληρότητος καὶ ὑετοῦ. Ca. 5.

Cantabo iā dilecto meo cāticū dilecti mei vinee sue. vinea facta ē dilecto:
ᾌσω δὴ τῷ ἠγαπημένῳ μου ᾆσμα τοῦ ἀγαπητοῦ μου τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ. ἀμπελὼν ἐγενήθη τῷ ἠγαπημένῳ,
in cornu in loco pingui. τ macerā circūposui τ vallū feci: τ plantaui vineā electā. τ edificaui
ἐν κέρατι ἐν τόπῳ πίονι. καὶ φραγμὸν περιέθηκα καὶ ἐχαράκωσα καὶ ἐφύτευσα ἄμπελον σωρήχ. καὶ ᾠκοδόμησα
turri in medio eius: τ torcular fodi in eo: τ expectaui vt faceret vuam. τ fecit spinas.
πύργον ἐν μέσῳ αὐτοῦ, καὶ προλήνιον ὤρυξα ἐν αὐτῷ, καὶ ἔμεινα τοῦ ποιῆσαι σταφυλήν. καὶ ἐποίησεν ἀκάνθας.
τ nūc ihabitātes hierusalē τ homo iuda: iudicate iā in me τ inter vineam meā:
καὶ νῦν οἱ ἐνοικοῦντες ἱερουσαλὴμ καὶ ἄνθρωπος τοῦ ἰούδα, κρίνατε δὴ ἐν ἐμοὶ καὶ ἀναμέσον τοῦ ἀμπελῶνός μου,
qd faciā vltra vinee mee: τ nō feci ei. quia expectaui vt faceret vuas: fecit aūt spinas.
τί ποιήσω ἔτι τῷ ἀμπελῶνί μου, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτῷ. διότι ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ σταφυλήν, ἐποίησε δὲ ἀκάνθας.
nūc ergo nūciabo iā vobis: qd ego faciam vinee mee. auferā maceriā eius τ erit in direptionē. τ destruā murū eius τ erit in conculcationē.
νῦν οὖν ἀναγγελῶ δὴ ὑμῖν, τί ἐγὼ ποιήσω τῷ ἀμπελῶνί μου. ἀφελῶ τὸν φραγμὸν αὐτοῦ καὶ ἔσται εἰς διαρπαγήν. καὶ καθελῶ τὸν τεῖχον αὐτοῦ καὶ ἔσται εἰς καταπάτημα.
τ dimittā vineā meā: τ nō putabit neq; fodietur. τ ascendet in eā sicut i incultā frā vepres. τ nubib⁹ mandabo ne pluāt in eā imbrē.
καὶ ἀνήσω τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ οὐ μὴ τμηθῇ οὐδὲ μὴ σκαφῇ. καὶ ἀναβήσεται εἰς αὐτὸν ὡς εἰς χέρσον ἄκανθα. καὶ ταῖς νεφέλαις ἐντελοῦμαι τοῦ μὴ βρέξαι εἰς αὐτὸν ὑετόν.
nā vinea dñi sabaoth: dom⁹ israel est τ homo iuda nouella plātatio dilecta. expectaui vt faceret iudiciū: fecit aūt iniqtatē τ nō iusticiā: sed clamorē.
ὁ γὰρ ἀμπελὼν κυρίου σαβαώθ, οἶκος τοῦ ἰσραὴλ ἐστὶ καὶ ἄνθρωπος τοῦ ἰούδα νεόφυτον ἠγαπημένον. ἔμεινα ἵνα ποιήσῃ κρίσιν, ἐποίησε δὲ ἀνομίαν καὶ οὐ δικαιοσύνην, ἀλλὰ κραυγήν.
ve q cōiūgitis domū ad domū: τ agrū ad agrū appropinquātes: vt primo auferant aliqd. nūqd hitabitis soli sup terrā? audita sūt. n. in aures dñi sabaoth hec.
οὐαὶ οἱ συνάπτοντες οἰκίαν πρὸς οἰκίαν, καὶ ἀγρὸν πρὸς ἀγρὸν ἐγγίζοντες, ἵνα τοῦ πλησίον ἀφέλωνταί τι. μὴ οἰκήσετε μόνοι ἐπὶ τῆς γῆς; ἠκούσθη γὰρ εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ ταῦτα.
si eīn fuerint dom⁹ multe: in desertū erunt magne τ pulchre: τ nō erunt q habitēt in eis. vbi eīn operātur decē iuga boū: facient
ἐὰν γὰρ γένωνται οἰκίαι πολλαί, εἰς ἔρημον ἔσονται μεγάλαι καὶ καλαί, καὶ οὐκ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐταῖς. οὗ γὰρ ἐργῶνται δέκα ζεύγη βοῶν, ποιήσει

Mat. 12.c.

lagunculā vnā. τ q seminat artabas sex: faciet mēsuras tres. ve q surgitis mane τ siceram sectāres: expectantes vesperā. nā vinū succendet eos:
κεράμιον ἕν. καὶ ὁ σπείρων ἀρτάβας ἕξ, ποιήσει μέτρα τρία. οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωῒ καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὀψέ. ὁ γὰρ οἶνος συγκαύσει αὐτούς,
cū eīn cithara τ psalterio τ tympanis τ tibiis vinū bibunt. at opa dñi nō respiciunt: τ opa manuū eius nō considerāt.
μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου καὶ τυμπάνων καὶ αὐλῶν τὸν οἶνον πίνουσι, τὰ δὲ ἔργα κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσι, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ κατανοοῦσι.
igitur captiuus pp̄ts me⁹ fact⁹ est. qr nō cognouerit ipsi dñm: τ multitudo facta ē mortuoꝝ: pp̄t famē τ sitim aque.
τοίνυν αἰχμάλωτος ὁ λαός μου ἐγενήθη, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι αὐτοὺς τὸν κύριον, καὶ πλῆθος ἐγενήθη νεκρῶν, διὰ λιμὸν καὶ δίψαν ὕδατος.
τ dilatauit ifern⁹ aīam suā: τ aperuit os suū vt nō cessaret. τ descēdent inclyti τ magni τ diuites τ exultans in ea τ humiliabitur homo
καὶ ἐπλάτυνεν ὁ ᾅδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ διήνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ τοῦ μὴ διαλιπεῖν. καὶ καταβήσονται οἱ ἔνδοξοι καὶ οἱ μεγάλοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ ὁ ἀγαλλιώμενος ἐν αὐτῇ καὶ ταπεινωθήσεται ἄνθρωπος
τ inhonorabitur vir: τ oculi sublimes humiliabūtur: τ exaltabit dñs sabaoth in iudicio: τ de⁹ sctūs glificabit in iusticia
καὶ ἀτιμασθήσεται ἀνήρ, καὶ ὀφθαλμοὶ οἱ μετέωροι ταπεινωθήσονται, καὶ ὑψωθήσεται κύριος σαβαὼθ ἐν κρίματι, καὶ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος δοξασθήσεται ἐν δικαιοσύνῃ
τ pascētur direpti q̄si tauri. τ deserta eoꝝ q capti sunt agni comedēt.
καὶ βοσκηθήσονται οἱ διηρπασμένοι ὡς ταῦροι. καὶ τὰς ἐρήμους τῶν ἀπειλημμένων ἄρνες φάγονται.
ve q trahitis peccā q̄si funiculo lōgo: τ q̄si iugi corrigia vitule iniqtates: q dicitis
οὐαὶ οἱ ἐπισπώμενοι τὰς ἁμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ, καὶ ὡς ζυγοῦ ἱμάντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας, οἱ λέγοντες
cito appropinquēt q faciet vt videam⁹. τ veniat cōsiliū sancti israel vt sciam⁹.
τὸ τάχος ἐγγισάτω ἃ ποιήσει ἵνα ἴδωμεν. καὶ ἐλθέτω ἡ βουλὴ τοῦ ἁγίου ἰσραὴλ ἵνα γνῶμεν.
ve q dicitis malū bonū: τ bonū malū: ponētes tenebras lucē: τ lucē tenebras: ponētes amarū dulce: τ dulce amarū.
οὐαὶ οἱ λέγοντες τὸ πονηρὸν καλόν, καὶ τὸ καλὸν πονηρόν, οἱ τιθέντες τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος, οἱ τιθέντες τὸ πικρὸν γλυκύ, καὶ τὸ γλυκὺ πικρόν.
ve sapiētes i ipis τ corā seipsis scientes. ve potētes vestrū: bibētes vinū: τ potentes miscentes siceram: iustificātes impiū
οὐαὶ οἱ σοφοὶ ἐν αὐτοῖς καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες. οὐαὶ οἱ ἰσχύοντες ὑμῶν, οἱ πίνοντες τὸν οἶνον, καὶ οἱ δυνάσται οἱ κεραννύντες τὸ σίκερα, οἱ δικαιοῦντες τὸν ἀσεβῆ
pp̄ter munera τ iustū iusti tollētes. pp̄ter hoc quēadmodū cōburetur stipula a carbone ignis τ cōburetur a flāma resoluta: radix eorū q̄si
ἕνεκεν δώρων καὶ τὸ δίκαιον τοῦ δικαίου αἴροντες. διὰ τοῦτο ὃν τρόπον καυθήσεται καλάμη ὑπὸ ἄνθρακος πυρὸς καὶ συγκαυθήσεται ὑπὸ φλογὸς ἀνειμένης, ἡ ῥίζα αὐτῶν ὡς
puluis erit: τ flos eoꝝ sicut puluis ascendet. nō eīn voluerūt legē dñi sabaoth: sed oraculū sancti israel exacerbauerūt.
χνοῦς ἔσται, καὶ τὸ ἄνθος αὐτῶν ὡς κονιορτὸς ἀναβήσεται. οὐ γὰρ ἠθέλησαν τὸν νόμον κυρίου σαβαώθ, ἀλλὰ τὸ λόγιον τοῦ ἁγίου ἰσραὴλ παρώξυναν.
τ irat⁹ est furore dñs sabaoth cōtra pp̄lm suū. τ iniecit manū suā sup eos: τ percussit eos. τ exacerbati sūt mōtes: τ facta sūt
καὶ ἐθυμώθη ὀργῇ κύριος σαβαὼθ ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἐπέβαλε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἐπάταξεν αὐτούς, καὶ παρωξύνθη τὰ ὄρη, καὶ ἐγενήθη τὰ
morticinia eorū q̄si stercus in medio vie: τ in oīb⁹ his nō est auersus furor eius: sed adhuc man⁹ eius
θνησιμαῖα αὐτῶν ὡς κοπρία ἐν μέσῳ ὁδοῦ, καὶ ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ

Pro. 17.c.
Isa. 9.

lagunculā vnā & triginta modii sementis facient modios tres. Ve qui cōsurgitis mane ad ebrietatē sectandā & potādū vsq; ad vesperā vt vino estuetis. Cithara et lyra & tympanū et tibia & vinū in cōuiuiis vr̄is: et opus dñi nō respicitis: nec opa manuū eius cōsideratis. Propterea captiuus ductus est pplus meus: qa nō habuit scientiā: & nobiles eius interierūt fame: et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatauit infernus aīam suā: et apuit os suū absq; vllo termino. Et descēdēt fortes eius et ppls eius & sublimes gl̃iosiq; eius ad eū. Et incuruabitur hō & hūiliabitur vir: et oculi sublimiū deprimētur. Et exaltabitur dñs exercituū in iudicio: et deus sctūs sctificabitur in iusticia. Et pascētur agni iuxta ordinē suū: et deserta in vbertatē versa aduene comedēt. Ve qui trahitis iniqtatē in funiculis vanitatis: et q̄si vinculū plaustri peccatū. Qui dicitis festinet: et cito veniat opus eius vt videamus: & appropiet et veniat consilium sancti israel: et sciemus illud. Ve qui dicitis malum bonum: & bonū malum: ponentes tenebras lucem & lucem tenebras. ponentes amarum in dulce & dulce in amarū. Ve qui sapiētes estis in oculis vr̄is: & corā vobismet ipsis prudētes. Ve qui potētes estis ad bibendū vinū: & viri fortes ad miscendā ebrietatē. Qui iustificatis impiū pro muneribus & iusticiā iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis & calor flāme exurit: sic radix eorū sicut fauilla erit: et germen eorū vt puluis ascendet. Abiecerūt enim legē dñi exercituum: et eloquiū scti israel blasphemauerūt. Ideo iratus est furor dñi in pplm suū: & extēdit manū suā sup eum: & pcussit eū. Et cōturbati sūt mōtes et facta sūt morticina eorū quasi stercus in medio plateaꝝ. In his omnibus nō est auersus furor eius: sed adhuc manus eius

בת אחת וזרע חמר יעשה איפה: הוי משכימי בבקר שכר ירדפו מאחרי בנשף יין ידליקם: והיה כנור ונבל תף וחליל ויין משתיהם ואת פעל יהוה לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו: לכן גלה עמי מבלי דעת וכבודו מתי רעב והמונו צחה צמא: לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק וירד הדרה והמונה ושאונה ועלז בה: וישח אדם וישפל איש ועיני גבהים תשפלנה: ויגבה יהוה צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה: ורעו כבשים כדברם וחרבות מחים גרים יאכלו: הוי משכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה: האמרים ימהר יחישה מעשהו למען נראה ותקרב ותבואה עצת קדוש ישראל ונדעה: הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע שמים חשך לאור ואור לחשך שמים מר למתוק ומתוק למר: הוי חכמים בעיניהם ונגד פניהם נבנים: הוי גבורים לשתות יין ואנשי חיל למסך שכר: מצדיקי רשע עקב שחד וצדקת צדיקים יסירו ממנו: לכן כאכל קש לשון אש וחשש להבה ירפה שרשם כמק יהיה ופרחם כאבק יעלה כי מאסו את תורת יהוה צבאות ואת אמרת קדוש ישראל נאצו: על כן חרה אף יהוה בעמו ויט ידו עליו ויכהו וירגזו ההרים ותהי נבלתם כסוחה בקרב חוצות בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו

נטויה: ונשא נס לגוים מרחוק ושרק לו מקצה הארץ והנה מהרה קל יבוא: אין עיף ואין כושל בו לא ינום ולא יישן ולא נפתח אזור חלציו ולא נתק שרוך נעליו: אשר חציו שנונים וכל קשתתיו דרכות פרסות סוסיו כצר נחשבו וגלגליו כסופה: שאגה לו כלביא ישאג ככפירים וינהם ויאחז טרף ויפליט ואין מציל: וינהם עליו ביום ההוא כנהמת ים ונבט לארץ והנה חשך צר ואור חשך בעריפיה:

Cap. vj.

בשנת מות המלך עזיהו ואראה את אדני ישב על כסא רם ונשא ושוליו מלאים את ההיכל: שרפים עמדים ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף: וקרא זה אל זה ואמר קדוש קדוש קדוש יהוה צבאות מלא כל הארץ כבודו: וינעו אמות הספים מקול הקורא והבית ימלא עשן: ואמר אוי לי כי נדמיתי כי איש טמא שפתים אנכי ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב כי את המלך יהוה צבאות ראו עיני: ויעף אלי אחד מן השרפים ובידו רצפה במלקחים לקח מעל המזבח: ויגע על פי ויאמר הנה נגע זה על שפתיך וסר עונך וחטאתך תכפר: ואשמע את קול אדני אמר את מי אשלח ומי ילך לנו ואמר הנני שלחני: ויאמר לך ואמרת לעם הזה

extenta. Et eleuabit signū in nationibus pcul: & sibilabit ad eum de finibus terre: & ecce festinus velociter veniet. Non est deficiēs neq̄ laborās in eo: nō dormitabit neq̄ dormiet: neq̄ soluetur cingulū renū eius: neq̄ rūpetur corrigia calciamenti eius. Sagitte eius acute: & omēs arcus eius extenti. Vngule equorum eius vt silex: & rote eius q̄si impetus tempestatis. Rugitus eius vt leonis: rugiet vt catuli leonum. Et frendet & tenebit predā & āplexabitur: & non erit qui eruat: & sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. Aspiciemus in terrā: et ecce tenebre tribulationis: et lux obtenebrata ē in caligine eius. 6.

In anno q̄ mortuus est rex ozias vidi dominum sedentem sup solium excelsū et eleuatū: & ea q̄ sub ipso erāt replebant templum. Seraphim stabant super illud: sex ale vni: et sex ale alteri. Duabus velabant faciē eius: et duabus velabant pedes eius: & duabus volabāt. Et clamabant alter ad alterū & dicebant. Sanctus sctūs scts dominus deus exercituū: plena ē ois terra gloria eius. Et cōmota sūt sup liminaria cardinū a voce clamantis: & domus repleta ē fumo. Et dixi. Ve mihi quia tacui: quia vir pollutus labiis ego sum: et in medio populi polluta labia hñtis ego habito: et regem dominum exercituū vidi oculis meis. Et volauit ad me vnus de seraphim & i manu eius calculus quē forcipe tulerat de altari: & tetigit os meum et dixit. Ecce tetigit hoc labia tua: et auferetur iniq̄tas tua: & pctm tuū mūdabitur. Et audiui vocem dñi dicentis. Quem mittam et quis ibit nobis? & dixi. Ecce ego: mitte me: et dixit. Vade & dices populo huic.

excelsa. ergo eleuabit signū in gētib⁹ p=
ὑψηλά. τοιγαροῦν ἀρεῖ σύσσημον ἐν τοῖς ἔθνεσι τοῖς μα
cul: ꝛ sibilabit eos ab extremo terre. ꝛ ecce
κρόθεν, καὶ συριεῖ αὐτοὺς ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς. καὶ ἰδοὺ
cito leuiter veniunt. nō esurient neq̄ labora=
ταχὺ κούφως ἔρχονται. οὐ πεινάσουσιν οὐδὲ κοπιάσου
būt neq̄ dormitabūt neq̄ dormient neq̄ soluent
σιν οὐδὲ νυστάξουσιν οὐδὲ κοιμηθήσονται οὐδὲ λύσουσι τὰς
cīgula corū a lumbis suis: neq̄ rumpē
ζώνας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὀσφύων αὐτῶν, οὐδ' οὐ μὴ ῥαγῶ=
tur corrigie calciamētoꝝ coꝝ: quoꝝ sagitte
σιν οἱ ἱμάντες τῶν ὑποδημάτων αὐτῶν, ὧν τὰ βέλη ὀ=
acute sūt: ꝛ arcus corū extenti. pedes
ξειά ἐστι, καὶ τὰ τόξα αὐτῶν ἐντεταμένα. οἱ πόδες τῶν
equorū coꝝ vt solida petra reputati sūt. rote
ἵππων αὐτῶν ὡς στερεὰ πέτρα ἐλογίσθησαν. οἱ τροχοὶ
currū coꝝ q̄si tēpestas ipetū faciūt vt leones ꝛ
τῶν ἁρμάτων αὐτῶν ὡς καταιγὶς ὁρμῶσιν ὡς λέοντες καὶ
assisterūt sicut catuli leonis. ꝛ apprehēdet ꝛ clama
παρέστηκαν ὡς σκύμνοι λέοντος. καὶ ἐπιλήψεται καὶ βοή
bit q̄si fera ꝛ eiiciet: ꝛ nō erit liberans e=
σει ὡς θηρίον καὶ ἐκβαλεῖ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ῥυόμενος αὐ=
os. ꝛ clamabit ppt ipsos die illa: sicut vox
τούς. καὶ βοήσει δι' αὐτοὺς τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡς φωνὴ
maris inundantis. ꝛ inspicient in ce=
θαλάσσης κυμαινούσης. καὶ ἐμβλέψονται εἰς τὸν οὐρα=
lū supra ꝛ infra. ꝛ ecce tenebre dure in indi=
νὸν ἄνω καὶ κάτω. καὶ ἰδοὺ σκότος σκληρὸν ἐν τῇ ἀπο=
gētia corū.
ρίᾳ αὐτῶν.

Ca. 6.

Et factū est anno quo mortu⁹ est rex
Καὶ ἐγένετο τοῦ ἐνιαυτοῦ οὗ ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς
ozias: vidi dñm sedentē sup soliū excelsum ꝛ
ὀζίας, εἶδον τὸν κύριον καθήμενον ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ
eleuatū: ꝛ plena dom⁹ gloria eius: ꝛ se=
ἐπηρμένου, καὶ πλήρης ὁ οἶκος τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ σε=
raphim stabant i circuitu eius: sex ale vni
ραφεὶμ εἱστήκεισαν κύκλῳ αὐτοῦ, ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνὶ
ꝛ sex ale vni: ꝛ quidē duab⁹ velabant
καὶ ἓξ πτέρυγες τῷ ἑνί, καὶ ταῖς μὲν δυσὶ κατεκάλυ
faciem: at duab⁹ velabant
πτον τὸ πρόσωπον, ταῖς δὲ δυσὶ κατεκάλυπτον τοὺς
pedes: ꝛ duab⁹ volabant. ꝛ clamabāt
πόδας, καὶ ταῖς δυσὶν ἐπέταντο. καὶ ἐκέκραγον ἕ=
alter ad alterū: ꝛ dicebāt: sctūs sctūs sctūs
τερος πρὸς τὸν ἕτερον, καὶ ἔλεγον, ἅγιος ἅγιος ἅγιος κύ
dñs sabaoth: plena ois terra gloria eius. ꝛ eleuatū
ριος σαβαώθ, πλήρης πᾶσα ἡ γῆ τῆς δόξης αὐτοῦ. καὶ ἐπήρ
est superliminare a voce qua clamauerāt. ꝛ dom⁹ i
θη τὸ ὑπέρθυρον ἀπὸ τῆς φωνῆς ἧς ἐκέκραγον. καὶ ὁ οἶκος ἐνε
pleta est fumo ꝛ dixi: o miser ego q2 cōpunctus
πλήσθη καπνοῦ. καὶ εἶπον, ὦ τάλας ἐγὼ ὅτι κατανένυγ
sum. q2 hō existēs ꝛ imūda labia hñs: in medio ppli
μαι. ὅτι ἄνθρωπος ὢν καὶ ἀκάθαρτα χείλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ
polluta labia hñtis ego habito: ꝛ regē dñm sa
ἀκάθαρτα χείλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ, καὶ τὸν βασιλέα κύριον σα
baoth vidi oculis meis. ꝛ missus est ad me
βαὼθ εἶδον τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. καὶ ἀπεστάλη πρός με
vn⁹ ex seraphim: ꝛ in manu hēbat carbūculū: quē forci
ἓν τῶν σεραφείμ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ εἶχεν ἄνθρακα, ὃν τῇ λαβί
pe tulit de altari: ꝛ tetigit os meū:
δι ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου,
ꝛ ait: ecce tetigit hoc labia tua: ꝛ auferet
καὶ εἶπεν, ἰδοὺ ἥψατο τοῦτο τῶν χειλέων σου, καὶ ἀφελεῖ τὰς
iniq̄tates tuas: pctā tua mūdabit. ꝛ audi
ἀνομίας σου, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου περικαθαριεῖ. καὶ ἤκου
ui vocē dñi dicētis: quē mittā: ꝛ q̄s ibit
σα τῆς φωνῆς κυρίου λέγοντος, τίνα ἀποστείλω, καὶ τίς πορεύ
ad pplm istū? ꝛ dixi: ecce ego sum: mit
σεται πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον; καὶ εἶπα, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι, ἀπόστει
te me. ꝛ dixit: vade: ꝛ dic pplo huic:
λόν με. καὶ εἶπεν, πορεύθητι, καὶ εἶπον τῷ λαῷ τούτῳ,

Mat. 13.b. Marci 4.d. Luce. 8.b. Actuū. 28.f. Ro. 11.b.

auditu audietis: ꝛ nō itelligetis. ꝛ vidētes
ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε. καὶ βλέποντες
videbitis: ꝛ nō videbitis. icrassatū est eīn cor
βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία
ppli hui⁹ ꝛ aurib⁹ suis grauiter audie
τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶν αὐτῶν βαρέως ἤκου
rūt: ꝛ oculos suos clauserūt: ne for=
σαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήπο=
te videāt oculis ꝛ aurib⁹ audiāt
τε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι
ꝛ corde itelligāt: ꝛ cōuertātse ꝛ sanē
καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι καὶ ἰάσωμαι
eos. ꝛ dixi vsq̄ quo dñe? ꝛ ait: donec
αὐτούς. καὶ εἶπα ἕως πότε κύριε; καὶ εἶπεν, ἕως ἂν
desolētur ciuitates vt nō habitent: ꝛ
ἐρημωθῶσι πόλεις παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι, καὶ
dom⁹ vt nō sint hoies: ꝛ terra relin
οἶκοι παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπους, καὶ ἡ γῆ κατα=
quetur deserta. ꝛ post hec lōge faciet de=
λειφθήσεται ἔρημος. καὶ μετὰ ταῦτα μακρυνεῖ ὁ θε
us hoies: ꝛ multiplicabūt dere=
ὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πληθυνθήσονται οἱ ἐγκατα=
licti sup terrā. ꝛ adhuc in ea est
λειφθέντες ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔτι ἐπ' αὐτῆς ἐστι τὸ
decimatio. ꝛ rursum erit in depdationē: sicut terebi
ἐπιδέκατον. καὶ πάλιν ἔσται εἰς προνομήν, ὡς τερέβιν
thus ꝛ sicut glās qn̄ exciderit ex theca sua.
θος καὶ ὡς βάλανος ὅταν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς θήκης αὐτῆς.
semē sctm̄ colūna fundatiōis ei⁹.
σπέρμα ἅγιον τὸ στήλωμα αὐτῆς.

Luce. 1.a.

Ca. 7.

4.Re. 16.a.

Et factū est in dieb⁹ achaz filii ioa
Καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἄχαζ υἱοῦ ἰωά=
thā filii ozie regis iuda: ascēdit rasin
θαμ τοῦ υἱοῦ ὀζίου βασιλέως ἰούδα, ἀνέβη ῥασὶν
rex arā: ꝛ phacee fili⁹ romelie rex
βασιλεὺς ἀράμ, καὶ φακεὲ υἱὸς ῥωμελίου βασιλεὺς
israel in hierlm ad bellādū cōtra eā: ꝛ nō
ἰσραὴλ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ πολεμῆσαι αὐτήν, καὶ οὐκ
potuerūt debellare eā: ꝛ nūciatū ē in
ἠδυνήθησαν πολιορκῆσαι αὐτήν, καὶ ἀνηγγέλη εἰς τὸν
domū dauid a dicentib⁹. cōsensit arā ad ephra=
οἶκον δαυὶδ λεγόντων. συνεφώνησεν ἀρὰμ πρὸς τὸν ἐφρα
im: ꝛ cōmota est aia ei⁹ ꝛ aia ppli ei⁹:
ίμ, καὶ ἐξέστη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ αὐ
queadmodū in sylua lignū a vēto mo=
τοῦ, ὃν τρόπον ἐν δρυμῷ ξύλον ὑπὸ πνεύματος σα
uetur. ꝛ dixit dñs ad esaiam: egredere tū in occur
λευθῇ. καὶ εἶπε κύριος πρὸς ἡσαΐαν, ἔξελθε δὴ εἰς συνάν
sum achaz tu ꝛ relictus iasub fili⁹ tu⁹: ad
τησιν ἄχαζ σὺ καὶ ὁ καταλειφθεὶς ἰασοὺβ ὁ υἱός σου, πρὸς
natatoriā superioris vie agri fullonis:
τὴν κολυμβήθραν τῆς ἄνω ὁδοῦ τοῦ ἀγροῦ τοῦ κναφέως,
ꝛ dices ei: obserua vt sileas ꝛ ne timeas: neq̄
καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, φύλαξαι τοῦ ἡσυχάσαι καὶ μὴ φοβοῦ, μηδὲ
aīa tua cōsternet a duob⁹ lignis titionū
ἡ ψυχή σου ἀσθενείτω ἀπὸ τῶν δύο ξύλων τῶν δαλῶν
fumigātiū istoꝝ. qn̄ eīn ira furoris mei
τῶν καπνιζομένων τούτων. ὅταν γὰρ ὀργὴ τοῦ θυμοῦ μου
fuerit: iterū sanabo. ꝛ fili⁹ arā ꝛ fili⁹
γένηται, πάλιν ἰάσομαι. καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀρὰμ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
romelie q2 cōsuluerūt consiliū malū: ephraim
ῥωμελίου ὅτι ἐβουλεύσαντο βουλὴν πονηράν, ἐφραὶμ
ꝛ fili⁹ romelie de te dicētes: ascendam⁹ ad
καὶ ὁ υἱὸς ῥωμελίου περὶ σοῦ λέγοντες, ἀναβησόμεθα εἰς
iudeā. ꝛ colloquētes eis reducam⁹
τὴν ἰουδαίαν. καὶ συλλαλήσαντες αὐτοῖς ἀποστρέψωμεν
eos ad nos: ꝛ regnare faciam⁹ eis filii
αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς, καὶ βασιλεύσωμεν αὐτοῖς τὸν υἱ=
um tabel. hec dicit dñs sabaoth: nō manebit
ὸν ταβεήλ. τάδε λέγει κύριος σαβαώθ, οὐ μὴ μείνῃ
cōsiliū hoc neq̄ erit:
ἡ βουλὴ αὕτη οὐδ' οὐ μὴ ἔσται,

Audite audientes & nolite intelligere: & videte visionē & nolite cognoscere. Exceca cor populi hui⁹ & aures eius aggraua & oculos eius claude: ne forte videat oculis suis & auribus suis audiat: & corde suo intelligat & conuertatur & sanem eū. Et dixi. Vsquequo dñe? Et dixit. Donec desolētur ciuitates absq̄ habitatore: & domus sine homine: et terra relinquetur deserta: & longe faciet dominus hoies: et multiplicabitur q̄ derelicta fuerat in medio terre: & adhuc in ea decīatio. Et cōuertetur & erit in ostēsionē sicut terebinthus & sicut quercus que expandit ramos suos. Semen sanctum erit id quod steterit in ea. 7.

Et factum est in diebus achaz filii ioathā filii ozie regis iuda ascendit rasin rex syrie: & facee filius romelie rex israel in hierusalem ad pliandū cōtra eā: & non potuerūt debellare eam. Et nūciauerūt domui dauid dicentes. Requieuit syria sup effraim: & commotum est cor eius & cor populi eius sicut mouētur ligna siluarū a facie venti. Et dixit dominus ad esaiā. Egredere in occursum achaz tu & q derelictus est iasub filius tuus: ad extremum aqueductus piscine superioris in via agri fullonis: & dices ad eū. Vide vt sileas. Noli timere & cor tuū ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum in ira furoris rasin regis syrie & filii romelie: eo q̄ cōsiliū inierit contra te syria in malum & effraim & filius romelie dicentes. Ascēdamus ad iudā & suscitemus eū & auellamus eum ad nos: & ponamus regem in medio eius filium tabeel. Hec dicit dominus deus. Non stabit & non erit istud: sed caput

שמעו שמוע ואל תבינו וראו ראו ואל תדעו: השמן לב העם הזה ואזניו הכבד ועיניו השע פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב ורפא לו: ואמר עד מתי אדני ויאמר עד אשר אם שאו ערים מאין יושב ובתים מאין אדם והאדמה תשאה שממה: ורחק יהוה את האדם ורבה העזובה בקרב הארץ: ועוד בה עשיריה ושבה והיתה לבער כאלה וכאלון אשר בשלכת מצבת בם זרע קדש מצבתה:

Cap. vij.

ויהי בימי אחז בן יותם בן עזיהו מלך יהודה עלה רצין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישראל ירושלם למלחמה עליה ולא יכל להלחם עליה: ויגד לבית דוד לאמר נחה ארם על אפרים וינע לבבו ולבב עמו כנוע עצי יער מפני רוח: ויאמר יהוה אל ישעיהו צא נא לקראת אחז אתה ושאר ישוב בנך אל קצה תעלת הברכה העליונה אל מסלת שדה כובס: ואמרת אליו השמר והשקט אל תירא ולבבך אל ירך משני זנבות האודים העשנים האלה בחרי אף רצין וארם ובן רמליהו: יען כי יעץ עליך ארם רעה אפרים ובן רמליהו לאמר: נעלה ביהודה ונקיצנה ונבקיענה אלינו ונמליך מלך בתוכה את בן טבאל: כה אמר אדני יהוה לא תקום ולא תהיה: כי ראש

Privatiua.heb. Text.he.Esa.vij. Trāsla.B.Hie. Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

ארם דמשק וראש דמשק
רצין ובעוד ששים וחמש שנה
יחת אפרים מעם וראש אפרים
שמרון וראש שמרון בן
רמליהו אם לא תאמינו כי לא
תאמנו: ויוסף יהוה דבר אל
אחז לאמר: שאל לך אות מעם
יהוה אלהיך העמק שאלה או
הגבה למעלה: ויאמר אחז לא
אשאל ולא אנסה את יהוה:
ויאמר שמעו נא בית דוד המעט
מכם הלאות אנשים כי תלאו
גם את אלהי: לכן יתן אדני הוא
לכם אות הנה העלמה הרה
וילדת בן וקראת שמו עמנואל:
חמאה ודבש יאכל לדעתו
מאוס ברע ובחור בטוב: כי
בטרם ידע הנער מאס ברע
ובחור בטוב תעזב האדמה אשר
אתה קץ מפני שני מלכיה: יביא
יהוה עליך ועל עמך ועל בית
אביך ימים אשר לא באו
למיום סור אפרים מעל יהודה
את מלך אשור: והיה ביום ההוא
ישרק יהוה לזבוב אשר בקצה
יארי מצרים ולדבורה אשר
בארץ אשור: ובאו ונחו כלם
בנחלי הבתות ובנקיקי הסלעים
ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים:
ביום ההוא יגלח אדני בתער
השכירה בעברי נהר במלך
אשור את הראש ושער הרגלים
וגם את הזקן תספה: והיה
ביום ההוא יחיה איש עגלת
בקר ושתי צאן: והיה מרב
עשות חלב יאכל חמאה

syrie damascus & caput damasci rasin. Et adhuc sexaginta & quinque anni & desinet effraim esse populus: & caput effraim samaria: & caput samarie filius romelie. Si non credideritis non permanebitis. Et adiecit dominus loqui ad achaz dicens. Pete tibi signum a domino deo tuo in profundum inferni siue in excelsum supra. Et dixit achaz. Non petam: & non tentabo dominum. Et dixit. Audite ergo domus dauid. Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus: quia molesti estis et deo meo? Propter hoc dabit dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet & pariet filiū & vocabitur nomen eius emanuel. Butyrum & mel comedet: vt sciat reprobare malum & eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum: derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorū regū suorū. Adducet dñs super te & super populum tuū & super domū patris tui: dies qui nō venerunt a diebus separationis effraim a iuda cum rege assyriorum. Et erit in die illa: sibilabit dominus musce que est in extremo fluminum egypti: & api que est in terra assur: & veniēt & requiescent omnes in torrētibus valliū: & in cauernis petrarum & in oībus fruiectis & in vniuersis foraminibus. In die illa radet dominus in nouacula cōducta in his qui trans flumen sunt in rege assyriorum caput & pilos pedum: & barbam vniuersam. Et erit in die illa. Nutriet homo vaccam boum & duas oues: & pre vbertate lactis comedet butyrū.

sed caput arā damasci: et caput damasci rasin. sed in sexaginta et quinque annis deficiet
ἀλλὰ κεφαλὴ ἀρὰμ δαμασκός, καὶ ἡ κεφαλὴ δαμασκοῦ ῥασίν. ἀλλ' ἔτι ἑξήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ἐκλείψει
regnū ephraim a populo: et caput ephraim:
βασιλεία ἐφραῒμ ἀπὸ λαοῦ, καὶ ἡ κεφαλὴ ἐφραῒμ,
samarie. et caput samarie: filius romelie. et si nō credideritis: neque intelligitis. et adiecit dñs loqui achaz: dicēs: pete tibi signū a dño deo tuo: in profundū aut in excelsū. et dixit achaz: nō petā neque tentabo dñm. et dixit: audite iā domus iuda. nūquid parū vobis agonē exhibere hominibus: et quomō dño exhibetis agonē: propter hoc dabit dñs ipse vobis signū. ecce virgo in vtero accipiet et pariet filiū. et vocabis nomē eius emmanuel. butyrū et mel comedet: antequā sciat ipse preponere mala vel eligere bonū. ideo antequā sciat puer bonū aut malū: dissuadet malicia eligere bonū. et derelinquetur terra quā tu times a facie duorū regū.
σομόρων. καὶ ἡ κεφαλὴ σομόρων, υἱὸς τοῦ ῥομελίου, καὶ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, οὐδὲ μὴ συνεῖτε. καὶ προσέθετο κύριος λαλῆσαι τῷ ἄχαζ, λέγων, αἴτησαι σεαυτῷ σημεῖον παρὰ κυρίου θεοῦ σου, εἰς βάθος ἢ εἰς ὕψος. καὶ εἶπεν ἄχαζ, οὐ μὴ αἰτήσω οὐδὲ μὴ πειράσω κύριον. καὶ εἶπεν, ἀκούσατε δὴ ὁ οἶκος ἰούδα. μὴ μικρὸν ὑμῖν ἀγῶνα παρέχειν ἀνθρώποις, καὶ πῶς κυρίῳ παρέχετε ἀγῶνα; διὰ τοῦτο δώσει κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουήλ. βούτυρον καὶ μέλι φάγεται, πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν προελέσθαι πονηρὰ ἢ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ ἐκλέξασθαι τὸ ἀγαθόν. καὶ καταλειφθήσεται ἡ γῆ ἣν σὺ φοβῇ ἀπὸ προσώπου τῶν δύο βασιλέων.
sed adducet super te deus et super populū tuū et super domū patris tui dies: qui nōdū venerūt ex qua die abstulit ephraim a iuda regē assyriorū. et erit in die illa sibilabit dñs muscis: que dñabūt parti fluminis egypti: et api que est in regiōe assyriorū: et venient et requiescent oēs in vallibus regionis et in foraminibus petrarū et in speluncas et in omnē scissurā et in omni ligno. in die illa radet dñs in nouacula inebriata trans flumē regis assyriorū: caput et pilos pedū et barbā auferet. et erit in die illa nutriet homo vitulā boū et duas oues et erit a multū facere lac: comedet butyrū:
ἀλλὰ ἐπάξει ἐπὶ σὲ ὁ θεός, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἡμέρας, αἳ οὔπω ἥκασιν ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀφεῖλεν ἐφραῒμ ἀπὸ ἰούδα τὸν βασιλέα τῶν ἀσυρίων. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ συριεῖ κύριος μυίαις, αἳ κυριεύσουσι μέρος ποταμοῦ αἰγύπτου, καὶ τῇ μελίσσῃ ἥ ἐστιν ἐν χώρᾳ ἀσυρίων, καὶ ἐλεύσονται καὶ ἀναπαύσονται πάντες ἐν ταῖς φάραγξι τῆς χώρας καὶ ἐν ταῖς τρώγλαις τῶν πετρῶν καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς πᾶσαν ῥαγάδα καὶ ἐν παντὶ ξύλῳ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ξυρήσει κύριος ἐν τῷ ξυρῷ τῷ μεμεθυσμένῳ πέραν τοῦ ποταμοῦ βασιλέως ἀσυρίων, τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς τρίχας τῶν ποδῶν καὶ τὸν πώγωνα ἀφελεῖ. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ θρέψει ἄνθρωπος δάμαλιν βοῶν καὶ δύο πρόβατα καὶ ἔσται ἀπὸ τοῦ πλεῖστον ποιεῖν γάλα, φάγεται βούτυρον,

C

mat.1.d. Lu.1.c

D

Trāsla.gre.lxx.cū inter.latī. Trāsla.B.Hie. Text.he.Esa.viij. Privatiua.heb.

quia butyrū et lac comedet ois relictus super terrā. et erit in die illa erit ois locus vbicunque fuerit mille vites mille siclis: in solitudinē erunt et in spinā. cū sagitta et arcu ingredientur illuc: quia terra inculta et vepres erit vniuersa terra. et ois mons aratus arabitur: nō veniet illuc terror. erit enim a solitudine et spina in pascua ouis et conculcationē bouis.
ὅτι βούτυρον καὶ γάλα φάγεται πᾶς ὁ καταλειφθεὶς ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται πᾶς τόπος οὗ ἐὰν ὦσι χίλιαι ἄμπελοι χιλίων σίκλων, εἰς χέρσον ἔσονται καὶ εἰς ἄκανθαν. μετὰ βέλους καὶ τοξεύματος εἰσελεύσονται ἐκεῖ, ὅτι χέρσος καὶ ἄκανθα ἔσται πᾶσα ἡ γῆ. καὶ πᾶν ὄρος ἀροτριώμενον ἀροτριωθήσεται, οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐκεῖ φόβος. ἔσται γὰρ ἀπὸ τῆς χέρσου καὶ ἀκάνθης εἰς βόσκημα προβάτου καὶ καταπάτημα βοός.

Ca.8.

A

Et dixit dñs ad me: sume tibi librū nouū magnū: et scribe in eo stilo hominis: vt velociter depredationē faciat spoliorū. adest enim et testes mihi fac fideles homines: viros sacerdotē zachariā filiū barachie. et accessi ad prophetissam: et in vtero accepit: et peperit filiū: et dixit dñs mihi: voca nomē eius. cito spolia: velociter predare. quia antequā sciat puer vocare patrē vel matrē accipiet fortitudinē damasci et spolia samarie corā rege assyriorū. et adiecit dñs loqui mihi adhuc dicēs: eo quod nō vult populus ille aquā siloā que vadit quiete: sed vult habere raasin et filiū romelie regē super vos: propter hoc ecce dñs adducit super vos aquā fluminis fortē et multā: regē assyriorū et gloriā eius. et ascendet super omnē vallē vestrā: et deambulabit super oēm murū vestrū: et auferet a iudea hominem: qui poterit caput leuare. aut fortē perficere aliquid. et erūt castra eius: vt impleat latitudinē regionis tue. nobiscū deus: scitote gentes et vincimini: exaudite vsque ad extremū terre: potentes vincimini. si enim iterū preualueritis: iterū vincemini. et quodcunque cōsiliū cōsulueritis: dissipabit dominus. et verbū quodcunque locuti fueritis: nō manebit in vobis: quia nobiscū deus. sic dicit dñs forti manu:
Καὶ εἶπε κύριος πρός με, λάβε σεαυτῷ τόμον καινὸν μέγαν, καὶ γράψον εἰς αὐτὸν γραφίδι ἀνθρώπου, τοῦ ὀξέως προνομὴν ποιῆσαι σκύλων. πάρεστι γὰρ καὶ μάρτυράς μοι ποίησον πιστοὺς ἀνθρώπους, τὸν οὐρίαν τὸν ἱερέα καὶ ζαχαρίαν υἱὸν βαραχίου. καὶ προσῆλθον πρὸς τὴν προφῆτιν, καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβεν, καὶ ἔτεκεν υἱόν, καὶ εἶπεν κύριός μοι, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ταχέως σκύλευσον, ὀξέως προνόμευσον. διότι πρὶν ἢ γνῶναι τὸ παιδίον καλεῖν πατέρα ἢ μητέρα, λήψεται δύναμιν δαμασκοῦ καὶ τὰ σκῦλα σαμαρείας ἔναντι βασιλέως ἀσυρίων. καὶ προσέθετο κύριος λαλῆσαί μοι ἔτι λέγων, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι τὸν λαὸν τοῦτον τὸ ὕδωρ τοῦ σιλωὰμ τὸ πορευόμενον ἡσυχῇ, ἀλλὰ βούλεσθαι ἔχειν τὸν ῥαασὶν καὶ τὸν υἱὸν ῥωμελίου βασιλέα ἐφ' ὑμῶν, διὰ τοῦτο ἰδοὺ κύριος ἀνάγει ἐφ' ὑμᾶς τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τὸ ἰσχυρὸν καὶ πολύ, τὸν βασιλέα τῶν ἀσυρίων καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ. καὶ ἀναβήσεται ἐπὶ πᾶσαν φάραγγα ὑμῶν, καὶ περιπατήσει ἐπὶ πᾶν τεῖχος ὑμῶν, καὶ ἀφελεῖ ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἄνθρωπον, ὃς δυνήσεται κεφαλὴν ἆραι, ἢ δυνατὸν συντελέσασθαί τι. καὶ ἔσται ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, ὥστε πληρῶσαι τὸ πλάτος τῆς χώρας σου. μεθ' ἡμῶν ὁ θεός, γνῶτε ἔθνη καὶ ἡττᾶσθε, καὶ ἐπακούσατε ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς, ἰσχυκότες ἡττᾶσθε. ἐὰν γὰρ πάλιν ἰσχύσητε, πάλιν ἡττηθήσεσθε. καὶ ἣν ἂν βουλὴν βουλεύσησθε, διασκεδάσει κύριος. καὶ λόγον ὃν ἐὰν λαλήσητε, οὐ μὴ ἐμμείνῃ ἐν ὑμῖν, ὅτι μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. οὕτως λέγει κύριος τῇ ἰσχυρᾷ χειρί,

B

C

Butyrū enim & mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terre. Et erit in die illa: omnis locus vbi fuerint mille vites: mille argenteis: in spinas et in vepres erūt. Cum sagittis & arcu ingredientur illuc. Vepres enim & spine erūt in vniuersa terra. Et omēs montes qui in sarculo sarrietur nō veniet illuc terror spinarum & veprium: & erit in pascua bouis & in conculcationem pecoris. 8.

Et dixit dñs ad me. Sume tibi librū grandē: & scribe in eo stilo hominis: velociter spolia detrahe cito: predare. Et adhibui mihi testes fideles vriam sacerdotem & zachariā filium barachie. Et accessi ad prophetissam & cōcepit & peperit filiū. Et dixit dñs ad me. Voca nomē eius: accelera. spolia detrahe: festina predari: quia antequā sciat puer vocare patrē suū & matrē suā: auferetur fortitudo damasci & spolia samarie coram rege assyriorum. Et adiecit dñs loqui ad me adhuc dicens. Pro eo quod abiecit populus iste aquas syloe que vadunt cum silentio & assumpsit magis rasin et filium romelie: propter hoc ecce dominus adducet super eos aquas fluminis fortes & multas: regem assyriorū & oēm gloriā eius. Et ascendet super omnes riuos eius & fluet super vniuersas ripas eius: & ibit per iudam inundās & trāsiens vsque ad collum veniet. Et erit extēsio alarū eius implens latitudinem terre tue o Emanuel. Cōgregamini populi & vincemini & audite vniuerse procul terre. Cōfortamini & vincemini: accingite vos & vincemini: inite cōsiliū & dissipabitur: loquimini verbū & nō fiet: quia nobiscū deus. Hec enim ait dñs ad me. Sicut in manu forti

כי חמאה ודבש יאכל כל הנותר
בקרב הארץ: והיה ביום ההוא
יהיה כל מקום אשר יהיה שם
אלף גפן באלף כסף לשמיר
ולשית יהיה: בחצים ובקשת
יבא שמה כי שמיר ושית תהיה
כל הארץ: וכל ההרים אשר
במעדר יעדרון לא תבוא שמה
יראת שמיר ושית והיה למשלח
שור ולמרמס שה:

Cap. viij.

ויאמר יהוה אלי קח לך
גליון גדול וכתב עליו בחרט
אנוש למהר שלל חש בז: ואעידה
לי עדים נאמנים את אוריה
הכהן ואת זכריהו בן יברכיהו:
ואקרב אל הנביאה ותהר ותלד בן
ויאמר יהוה אלי קרא שמו מהר
שלל חש בז: כי בטרם ידע הנער
קרא אבי ואמי ישא את חיל
דמשק ואת שלל שמרון לפני מלך
אשור: ויסף יהוה דבר אלי עוד
לאמר: יען כי מאס העם הזה
את מי השלח ההלכים לאט
ומשוש את רצין ובן רמליהו:
ולכן הנה אדני מעלה עליהם את
מי הנהר העצומים והרבים את
מלך אשור ואת כל כבודו ועלה
על כל אפיקיו והלך על כל
גדותיו: וחלף ביהודה שטף ועבר
עד צואר יגיע והיה מטות כנפיו
מלא רחב ארצך עמנואל:
רעו עמים וחתו והאזינו כל מרחקי
ארץ התאזרו וחתו התאזרו
וחתו: עצו עצה ותפר דברו דבר
ולא יקום כי עמנו אל: כי
כה אמר יהוה אלי כחזקת היד

ויסרני מלכת בדרך העם הזה
לאמר: לא תאמרון קשר לכל
אשר יאמר העם הזה קשר
ואת מוראו לא תיראו ולא
תעריצו: את יהוה צבאות אתו
תקדישו והוא מוראכם והוא
מערצכם: והיה למקדש ולאבן
נגף ולצור מכשול לשני בתי
ישראל לפח ולמוקש ליושב
ירושלם: וכשלו בם רבים
ונפלו ונשברו ונוקשו ונלכדו:
צור תעודה חתום תורה בלמדי:
וחכיתי ליהוה המסתיר פניו
מבית יעקב וקויתי לו: הנה
אנכי והילדים אשר נתן לי יהוה
לאתות ולמופתים בישראל
מעם יהוה צבאות השכן בהר ציון:
וכי יאמרו אליכם דרשו אל
האבות ואל הידענים המצפצפים
והמהגים הלא עם אל אלהיו ידרש
בעד החיים אל המתים: לתורה
ולתעודה אם לא יאמרו כדבר
הזה אשר אין לו שחר: ועבר בה
נקשה ורעב והיה כי ירעב והתקצף
וקלל במלכו ובאלהיו ופנה
למעלה: ואל ארץ יביט והנה
צרה וחשכה מעוף צוקה ואפלה
מנדח: כי לא מועף לאשר
מוצק לה:

Cap. ix.

כעת הראשון הקל ארצה
זבלון וארצה נפתלי והאחרון
הכביד דרך הים עבר הירדן גליל
הגוים: העם ההלכים בחשך
ראו אור גדול ישבי בארץ צלמות
אור נגה עליהם: הרבית הגוי
לא הגדלת השמחה שמחו לפניך

(Primitiva heb.: ילך · אמר · ערץ · קדש ירא · קדש · כשל שנה · בית פחח · יקש ישב · רבב · שבר יקש · עוד חתם · ירה חכה · כתר קוה · קנה · אות יפת · אמר · אוב צפצף · רנה דרש · מות חיה · קשה רעב · קצף · נבט · צור עוף · נדח · צוק · קלל · כבד גלל · ראה גדל · רבה · גדל פנה)

erudiuit me ne irem in via populi huius dicens. Non dicatis cōiuratio. Omnia enim que loquitur populus iste: coniuratio est: & timorem eius ne timeatis neqz paueatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate: ipse pauor vester & ipse terror vr̄: & erit vobis in sanctificationē: in lapidē autē offensionis & petrā scandali duabus domib⁹ israel: & in laqueum & in ruinam habitantibus hierusalem. Et offendēt ex eis plurimi: et cadent & conterētur & irretiētur & capiētur. Liga testimoniū: signa legē in discipulis meis: expectabo dominū qui abscondit faciem suam a domo iacob & presto labor eum. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi dominus in signum & in portentum israel a dño exercituum qui habitat in monte sion. Et cum dixerint ad vos: querite a phytonibus & a diuinis qui strident in incātationib⁹ suis: nūqd nō pp̄ls a deo suo reqret visionē pro viuis ac mortuis? Ad legem magis & ad testimoniū. Quod si nō dixerint iuxta verbū hoc: nō erit eis matutina lux. Et trāsibit per eam & corruet & esuriet: & cū esurierit irascetur: et maledicet regi suo & deo suo. Et suspiciet sursum: & ad terram intuebitur: & ecce tribulatio & tenebre & dissolutio & angustia & caligo persequens: & nō poterit auolare de angustia sua.

9.

PRimo tempore alleuiata est terra zabulon & terra neptalim: & nouissimo aggrauata est via maris trans iordanē galilee gentium. Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucē magnā: habitātib⁹ in regione vmbre mortis: lux orta est eis. Multiplicasti gentem & non magnificasti leticiā. Letabuntur coram te

recesserit ab itinere vie populi hui⁹ dicē=
ἀπειθοῦσι τῇ πορείᾳ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ τούτου λέ-
gentes: ne forte dicāt durū: oē enī qdcūqz dixerit
γοντες, μήποτε εἴπωσι σκληρόν, πᾶν γὰρ ὃ ἐὰν εἴπῃ ὁ
ppls hic durū est. at timorē ei⁹ ne timu
λαὸς οὗτος σκληρόν ἐστι. τὸν δὲ φόβον αὐτοῦ οὐ μὴ φο-
eritis: neqz cōturbemini. dñm virtu-
βηθῆτε, οὐδ' οὐ μὴ ταραχθῆτε. τὸν κύριον τῶν δυνάμε-
ū ipm sctificate: τ ipe erit tu⁹ timor: τ si in ipo
ων αὐτὸν ἁγιάσατε, καὶ αὐτὸς ἔσται σου φόβος, κἂν ἐπ' αὐ-
cōfisus fueris: erit tibi in sctificationē: τ nō vt lapi
τῷ πεποιθὼς ᾖς, ἔσται σοι εἰς ἁγίασμα, καὶ οὐχ ὡς λί-
dis offensioni occurretis: neqz vt petre rui=
θου προσκόμματι συναντήσεσθε, οὐδ' ὡς πέτρας πτώ-
ne. at dom⁹ iacob in laqueo τ in cōualle
ματι. οἱ δὲ οἶκοι ἰακὼβ ἐν παγίδι καὶ ἐν κοιλώματι
sedētes in hierusalē. ppter hoc ipotētes erūt
ἐγκαθήμενοι ἐν ἱερουσαλήμ. διὰ τοῦτο ἀδυνατήσουσιν
in ipis multi: τ ruent τ cōterentur
ἐν αὐτοῖς πολλοί, καὶ πεσοῦνται καὶ συντριβήσονται
τ appropiqbūt: τ capient hoies in securitate existē
καὶ ἐγγιοῦσι, καὶ ἁλώσονται ἄνθρωποι ἐν ἀσφαλείᾳ ὄν-
tes. tūc manifesti erūt sigillātes legē
τες. τότε φανεροὶ ἔσονται οἱ σφραγιζόμενοι τὸν νόμον τοῦ
ne discant. τ dicet expectabo deū qui auertit
μὴ μαθεῖν. καὶ ἐρεῖ μενῶ τὸν θεὸν τὸν ἀποστρέψαντα
faciē suā a domo iacob: τ cōfi
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ οἴκου ἰακώβ, καὶ πε-
dens ero in eo. ecce ego τ pueri
ποιθὼς ἔσομαι ἐπ' αὐτῷ. ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία
quos dedit mihi de⁹: τ erūt signa τ portēta i
ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός, καὶ ἔσται σημεῖα καὶ τέρατα ἐν
domo israel a dño sabaoth. q habi
τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ παρὰ κυρίου σαβαώθ, ὃς κατοι-
tat in mōte sion. τ si dixerint ad vos: que
κεῖ ἐν τῷ ὄρει σιών. καὶ ἐὰν εἴπωσι πρὸς ὑμᾶς, ζη-
rite vates τ de terra
τήσατε τοὺς ἐγγαστριμύθους καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς γῆς
loqntes τ vana loqntes: q de ventre lo=
φωνοῦντας καὶ τοὺς κενολογοῦντας, οἱ ἐκ τῆς κοιλίας φω
quentur: nōne gēs ad deū suū requiret: qd re
νοῦσιν, οὐκ ἔθνος πρὸς θεὸν αὐτοῦ ἐκζητήσουσι; τί ἐκ-
quirent de viuis mortuos: legē enī in adiu
ζητήσουσι περὶ τῶν ζώντων τοὺς νεκρούς; νόμον γὰρ εἰς βοή-
toriū dedit: vt dicāt nō sicut verbū hoc:
θειαν ἔδωκεν, ἵνα εἴπωσιν οὐχ ὡς τὸ ῥῆμα τοῦτο,
pro quo nō est munera dare de ipo. τ veniet sup
περὶ οὗ οὐκ ἔστι δῶρα δοῦναι περὶ αὐτοῦ. καὶ ἥξει ἐφ' ὑ-
vos fortis fames: τ erit vt esurieritis: cōtristabi
μᾶς σκληρὰ λιμός, καὶ ἔσται ὡς ἂν πεινάσητε, λυπηθήσε-
mini τ male dicetis principi τ q patrie:
σθε καὶ κακῶς ἐρεῖτε τὸν ἄρχοντα καὶ τὰ πάτρια.
τ suspiciet in celū sursum τ in
καὶ ἀναβλέψονται εἰς τὸν οὐρανὸν ἄνω καὶ εἰς τὴν
terrā deorsū inspicient. τ ecce tenebre tribulatio τ
γῆν κάτω ἐμβλέψονται. καὶ ἰδοὺ σκότος θλῖψις καὶ
angustia τ tenebre vt nō videre. vsqz ad tps.
στενοχωρία καὶ σκότος ὥστε μὴ βλέπειν. ἕως καιροῦ.
Hoc primū velociter bibe: velociter fac. regio
Τοῦτο πρῶτον ταχὺ πίε, ταχὺ ποίει. χώρα
zabulon: terra neptalim τ reliqui maritimā
ζαβουλών, ἡ γῆ νεφθαλεὶμ καὶ οἱ λοιποὶ τὴν παραλίαν
τ trans iordanē galilea gētiū ppls
καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου γαλιλαία τῶν ἐθνῶν ὁ λαὸς
sedēs in tenebris: vidit lucē magnā: q habitat
ὁ καθήμενος ἐν σκότει, ἴδετε φῶς μέγα, οἱ κατοικοῦντες
in regione τ vmbra mortis: lux oriet sup vos.
ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς λάμψει ἐφ' ὑμᾶς. τὸ
plurimā ptē ppli deduxisti in leticia: τ
πλεῖστον τοῦ λαοῦ κατήγαγες ἐν εὐφροσύνῃ, καὶ
letabūtur in cōspectu tuo:
εὐφρανθήσονται ἐνώπιόν σου,

D heb. 2. c

A Mat. 5. c.

sicut q letātur in messe. τ quēadmodū diuidētes
ὡς οἱ εὐφραινόμενοι ἐν ἀμήτῳ. καὶ ὃν τρόπον οἱ διαιρούμενοι
spolia: qz ablatū est iugū qđ supra ipos positū: τ
σκῦλα, διότι ἀφῄρηται ὁ ζυγὸς ὁ ἐπ' αὐτῶν κείμενος, καὶ ἡ
virga q sup collū eoꝝ. nā virgā
ῥάβδος ἡ ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτῶν. τὴν γὰρ ῥάβδον τῶν
exactorū dissipauit sicut i die madiam: qz
ἀπαιτούντων διεσκέδασεν ὡς τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐπὶ μαδιάμ, ὅτι
oēm stolā cōgregatā dolo: τ vestimētū cū cō
πᾶσαν στολὴν ἐπισυνηγμένην δόλῳ, καὶ ἱμάτιον μετὰ κα-
mutatiōe restituēt. τ volent eē igne cōbusti
ταλλαγῆς ἀποτίσουσι. καὶ θελήσουσιν εἶναι πυρίκαυστοι,
qz puer nat⁹ est nobis: fili⁹ dat⁹ ē nobis. cui⁹ pncipat⁹ fa
ὅτι παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, υἱὸς ἐδόθη ἡμῖν. οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγενή-
ct⁹ est sup hūero ei⁹: τ vocat nomē ei⁹ ma
θη ἐπὶ τοῦ ὤμου αὐτοῦ. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ με-
gni cōsilii nūci⁹: admirabilis cōsiliari⁹: de⁹ fortis
γάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμαστὸς σύμβουλος, θεὸς ἰσχυρός,
potēs: prīceps pacis: pater futuri seculi.
ἐξουσιαστής, ἄρχων εἰρήνης, πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.
adducā. n. pacē sup prīcipes τ sanitatē ei⁹: τ
ἄξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ ὑγείαν αὐτοῦ, καὶ
magn⁹ pricipat⁹ illi⁹: τ pacis ei⁹ nō erit finis
μεγάλη ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος
sup thronū dauid τ regnū ei⁹ vt corri=
ἐπὶ τὸν θρόνον δαυὶδ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ κατορθῶ-
gat illud τ auxiliet in iudicio τ in iusticia
σαι αὐτὴν καὶ ἀντιλαβέσθαι ἐν κρίματι καὶ ἐν δικαιοσύνῃ
ex nūc τ in seculū: zelus dñi sabaoth faci=
ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ ζῆλος κυρίου σαβαὼθ ποιή-
et hec. mortē misit dñs sup iacob: τ venit
σει ταῦτα. θάνατον ἀπέστειλε κύριος ἐπὶ ἰακώβ, καὶ ἦλθεν
sup israel: τ scient ois ppls ephraim: τ
ἐπὶ ἰσραήλ, καὶ γνώσονται πᾶς ὁ λαὸς τοῦ ἐφραίμ, καὶ οἱ
sedētes in samaria in supbia τ excelso corde dicen
καθήμενοι ἐν σαμαρείᾳ ἐφ' ὕβρει καὶ ὑψηλῇ καρδίᾳ λέγον-
tes: lateres ceciderūt: sed venite poliam⁹ lapides
τες, πλίνθοι πεπτώκασιν, ἀλλὰ δεῦτε λαξεύσωμεν λίθους
τ icidam⁹ sycomoros τ cedros: τ edificabim⁹:
καὶ κόψωμεν συκαμίνους καὶ κέδρους, καὶ οἰκοδομήσωμεν
nobis turri. τ allidet de⁹ insurgētes cōtra
ἑαυτοῖς πύργον. καὶ ῥήξει ὁ θεὸς τοὺς ἐπανισταμένους ἐπὶ
mōtē siō sup eū: τ inimicos ei⁹ dissipabit.
ὄρος σιὼν ἐπ' αὐτόν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ διασκεδάσει.
syriā a solis ortu τ grecos a solis oc
συρίαν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν καὶ τοὺς ἕλληνας ἀφ' ἡλίου δυ-
casu: deuorātes israel toto ore. in
σμῶν, τοὺς κατεσθίοντας τὸν ἰσραὴλ ὅλῳ τῷ στόματι. ἐπὶ
oib⁹ his nō est auersus furor me⁹: sed est man⁹ excel
πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμός μου, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ ὑψη-
sa: τ ppls nō est cōuersus: donec pcussus ē. τ dñm
λή. καὶ ὁ λαὸς οὐκ ἐπεστράφη, ἕως ἐπλήγη. καὶ τὸν κύριον
exercituū nō qsiuit. τ abstulit dñs ab
τῶν δυνάμεων οὐκ ἐζήτησεν. καὶ ἀφεῖλε κύριος ἀπὸ
israel caput τ caudā: magnū τ paruū: in vna
ἰσραὴλ κεφαλὴν καὶ οὐράν, μέγαν καὶ μικρὸν ἐν μιᾷ ἡ-
die: senem τ eos q facies admirant:
μέρᾳ, πρεσβύτην καὶ τοὺς τὰ πρόσωπα θαυμάζοντας,
hoc caput. τ pphetā docentē iniqua: hic
αὕτη ἡ ἀρχή. καὶ προφήτην διδάσκοντα ἄνομα, οὗτος
cauda. τ erūt btificātes pplm istū
ἡ οὐρά. καὶ ἔσονται οἱ μακαρίζοντες τὸν λαὸν τοῦτον
seducētes: τ seducūt: vt absorbeāt eos.
πλανῶντες, καὶ πλανῶσιν, ὅπως καταπίωσιν αὐτούς.
ppt hoc sup adolescētulis eoꝝ nō letabit dñs.
διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῖς νεανίσκοις αὐτῶν οὐκ εὐφρανθήσεται κύριος.
τ pupilloꝝ eoꝝ τ viduaꝝ eoꝝ nō miserebit: qz
καὶ τῶν ὀρφανοὺς αὐτῶν καὶ τὰς χήρας αὐτῶν οὐκ ἐλεήσει, ὅτι
oēs iniqui τ praui τ oē os loquit stulta. in
πάντες ἄνομοι καὶ πονηροὶ καὶ πᾶν στόμα λαλεῖ ἄδικα. ἐπὶ
oib⁹ his nō est auersus furor ei⁹: sed adhuc man⁹ ei⁹ excelsa.
πᾶσι τούτοις οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμὸς αὐτοῦ, ἀλλ' ἔτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑψηλή.

B · D heb. 2. c · C · A Mat. 5. c. · D

sicut q letātur in messe: sicut exultāt victores capta prēda qn̄ diuidūt spolia. Iugū enī oneris eius & virgā humeri eius: & sceptrū exactoris eius superasti sicut in die madian. Quia ois violenta predatio cum tumultu: & vestimentum mixtū sanguine erit in cōbustionem & cibus ignis. Paruul⁹ enī nat⁹ est nobis & filius datus ē nobis: & fact⁹ est principatus sup humerū ei⁹: & vocabitur nomē eius admirabilis cōsiliari⁹: deus fortis: pr̄ futuri seculi: prīceps pacis. Multiplicabitur ei⁹ iperiū: & pacis nō erit finis: sup soliū dauid & sup regnū eius: vt cōfirmet illud & corroboret in iudicio & iusticia ammodo & vsqz in sempiternū. Zelus domini exercituum faciet hoc. Verbum misit dominus iacob: et cecidit in israel. Et sciet omnis populus effraim & habitātes samariam in superbia et magnitudine cordis dicentes. Lateres ceciderūt: sed qdris lapidib⁹ edificabimus: sycomoros succiderūt sed cedros imutabim⁹. Et eleuabit dn̄s hostes rasin sup eū: & inimicos eius in tumultū vertet: syriā ab oriente & philisthim ab occidente: & deuorabant israel toto ore. In omnibus his non est auersus furor ei⁹: sed adhuc manus ei⁹ extēta: & ppl̄s nō est reuersus ad pcutientem se: & dn̄m exercituū non inquisierunt. Et disperdet dn̄s ab israel caput & caudā incuruātem & deprauantem die vna. Longeuus & honorabilis ipse est caput: & propheta docens mendacium: ipē est cauda. Et erunt qui beatificent populum istum seducētes: & qui beatificātur precipitati. Propter hoc super adolescētulis eius nō letabitur dn̄s: & pupillorū ei⁹ & viduarū non miserebitur. Quia ois hypocrita ē & neqꝫ: et vniuersū os locutū est stulticiā. In oib⁹ his nō ē auersus furor ei⁹: sed adhuc man⁹ eius extēta.

כשמחת בקציר כאשר יגילו
בחלקם שלל: כי את על סבלו
ואת מטה שכמו שבט הנגש בו
החתת כיום מדין: כי כל סאון
סאן ברעש ושמלה מגוללה
בדמים והיתה לשרפה מאכלת
אש: כי ילד ילד לנו בן נתן לנו
ותהי המשרה על שכמו ויקרא
שמו פלא יועץ אל גבור אבי עד
שר שלום: לםרבה המשרה
ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל
ממלכתו להכין אתה ולסעדה
במשפט ובצדקה מעתה ועד
עולם קנאת יהוה צבאות תעשה
זאת: דבר שלח אדני ביעקב
ונפל בישראל: וידעו העם
כלו אפרים ויושב שמרון בגאוה
ובגדל לבב לאמר: לבנים
נפלו וגזית נבנה שקמים גדעו
וארזים נחליף: וישגב יהוה
את צרי רצין עליו ואת איביו
יסכסך: ארם מקדם ופלשתים
מאחור ויאכלו את ישראל
בכל פה בכל זאת לא שב
אפו ועוד ידו נטויה: והעם לא
שב עד המכהו ואת יהוה צבאות
לא דרשו: ויכרת יהוה מישראל
ראש וזנב כפה ואגמון יום
אחד: זקן ונשוא פנים הוא
הראש ונביא מורה שקר הוא
הזנב: ויהיו מאשרי העם הזה
מתעים ומאשריו מבלעים: על כן על
בחוריו לא ישמח אדני ואת יתמיו
ואת אלמנתיו לא ירחם כי כלו
חנף ומרע וכל פה דבר נבלה בכל
זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה:

(Primitiva heb.: קצר גול · נטה · חתת סאן · גלל · היה אכל · היה שרה · קרא יעץ · שור שלם · רבה · מלך כון · שפט · עלם עשה · ישב גאה · גזז בנה · חלף שגב · צור · סכסך · אחר אכל · שוב · נטה · נכה · כרת · כפף · נשא פנה · נבא ירה · היה אשר · תעה בלע · בחר שמח · רחם · רוע)

כי בערה כאש רשעה שמיר ושית תאכל ותצת בסבכי היער ויתאבכו גאות עשן: בעברת יהוה צבאות נעתם ארץ ויהי העם כמאכלת אש איש אל אחיו לא יחמלו: ויגזר על ימין ורעב ויאכל על שמאול ולא שבעו איש בשר זרעו יאכלו: מנשה את אפרים ואפרים את מנשה יחדו המה על יהודה בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה:

Cap. x.

הוי החקקים חקקי און ומכתבים עמל כתבו: להטות מדין דלים ולגזל משפט עניי עמי להיות אלמנות שללם ואת יתומים יבזו: ומה תעשו ליום פקדה ולשואה ממרחק תבוא על מי תנוסו לעזרה ואנה תעזבו כבודכם: בלתי כרע תחת אסיר ותחת הרוגים יפלו בכל זאת לא שב אפו ועוד ידו נטויה: הוי אשור שבט אפי ומטה הוא בידם זעמי: בגוי חנף אשלחנו ועל עם עברתי אצונו לשלל שלל ולבז בז ולשומו מרמס כחמר חוצות: והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשב כי להשמיד בלבבו ולהכרית גוים לא מעט: כי יאמר הלא שרי יחדו מלכים: הלא ככרכמיש כלנו אם לא כארפד חמת אם לא כדמשק שמרון: כאשר מצאה ידי לממלכת האליל ופסיליהם מירושלם ומשמרון: הלא כאשר עשיתי לשמרון ולאליליה כן אעשה

Succensa est enim quasi ignis impietas: vepres & spinā vorabit. Et succēdetur in dēsitate saltꝰ: et conuoluetur in superbia fumi. In ira domini exercituū conturbata est terra: et erit populꝰ quasi esca ignis. Vir fratri suo nō parcet: & declinabit ad dexteram et esuriet: & comedet ad sinistram & non saturabitur. Vnusquisq; carnem brachii sui vorabit: manasses effraī: & effraim manassen: & simul ipsi contra iudam. In oībus his nō est auersus furor eius: sed adhuc manus eius extenta.

10.

VE qui cōdunt leges iniquas: & scribentes iniustitiā scripserunt: vt opprimerēt in iudicio pauperes: & vim facerēt causę humiliū poplī mei: vt essent vidue preda eorū & pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis & calamitatis de longe venientis: ad cuius confugietis auxilium: et vbi derelinquetis gloriam vestram: ne incuruemini sub vinculo: et cum interfectis cadatis. Super omnibus his nō est auersus furor eiꝰ: sed adhuc manꝰ eius extēta. Ve assur. Virga furoris mei & baculꝰ ipse ē. In manu eiꝰ indignatio mea. Ad gentē fallacē mittā eū: & cōtra pplm furoris mei mādabo illi: vt auferat spolia & diripiat predā: & ponat illū in cōculcationē quasi lutū platearū. Ipse aūt nō sic arbitrabitur: & cor eiꝰ nō ita estimabit: sed ad cōterendū erit cor eiꝰ & ad internitionē gentiū nō paucarū. Dicit enī. Nū qd nō principes mei simul reges sūt? Nunqd nō vt carchamis: sic calāno: & vt arphat: sic emath? Nū qd nō vt damascꝰ: sic samaria? Quomodo inuenit manus mea regna idoli: sic & simulachra eorum de hierusalem & de samaria. Nunquid non sicut feci samarie & idolis eius: sic faciam

Ca. 10.

ā.s.f. et.9.a.

A B C

לירושלם ולעצביה: והיה כי יבצע אדני את כל מעשהו בהר ציון ובירושלם אפקד על פרי גדל לבב מלך אשור ועל תפארת רום עיניו: כי אמר בכח ידי עשיתי ובחכמתי כי נבנותי ואסיר גבולת עמים ועתודתיהם שושתי ואוריד כאביר יושבים: ותמצא כקן ידי לחיל העמים וכאסף ביצים עזבות כל הארץ אני אספתי ולא היה נודד כנף ופצה פה ומצפצף: היתפאר הגרזן על החצב בו אם יתגדל המשור על מניפו כהניף שבט ואת מרימיו כהרים מטה לא עץ: לכן ישלח האדון אדני צבאות במשמניו רזון ותחת כבדו יקד יקד כיקוד אש: והיה אור ישראל לאש וקדושו ללהבה ובערה ואכלה שיתו ושמירו ביום אחד: וכבוד יערו וכרמלו מנפש ועד בשר יכלה והיה כמסס נסס: ושאר עץ יערו מספר יהיו ונער יכתבם: והיה ביום ההוא לא יוסיף עוד שאר ישראל ופליטת בית יעקב להשען על מכהו ונשען על יהוה קדוש ישראל באמת: שאר ישוב שאר יעקב אל אל גבור: כי אם יהיה עמך ישראל כחול הים שאר ישוב בו כליון חרוץ שוטף צדקה: כי כלה ונחרצה אדני יהוה צבאות עשה בקרב כל הארץ: לכן כה אמר אדני יהוה צבאות אל תירא עמי ישב ציון מאשור בשבט יככה

hierusalē & simulachris eius? Et erit cum impleuerit dominꝰ cūcta opera sua in monte sion & in hierusalem: visitabo super fructum magnifici cordis regis assur: & super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim. In fortitudine manus mee feci: & ī sapiētia mea intellexi. Et abstuli terminos populorum et principes eorum depredatus sum: & detraxi quasi potēs in sublimi residētes. Et īuenit quasi nidū manus mea fortitudinē populorum: & sicut colligūtur oua que derelicta sūt: sic vniuersam terrā ego cōgregaui: & nō fuit qui moueret pennā & aperiret os & gānirct. Nunquid gloriabitur securis cōtra eum qui secat in ea? aut exaltabitur serra cōtra eū a quo trahitur? Quō si eleuetur virga cōtra eleuātē se: & exaltetur baculꝰ qui vtiq; lignū est. Propter hoc mittet dn̄ator dn̄s exercituū in pinguibꝰ eius tenuitatē: & subtꝰ gloriā eiꝰ succēsa ardebit quasi cōbustio ignis: & erit lumē israel in ignē & sctūs eiꝰ in flāmā: & succēdetur & deuorabitur spina eius & vepres in die vna: & gloria saltus eius & carmeli eiꝰ ab aīa vsq; ad carnem cōsumetur. Et erit terrore profugus: & reliquie ligni saltꝰ eius pre paucitate numerabūtur: & puer scribet eos. Et erit in die illa: non adiiciet residuū israel: & hi qui fugerint de domo iacob inniti super eo qui percutit eos: sed innitetur super dominū sanctum israel in veritate. Reliquie cōuertētur: reliquie inquā iacob ad deū fortem. Si enim fuerit populus tuus israel quasi arena maris reliquie cōuertētur ex eo. Cōsumatio abbreuiata inūdabit iusticiā. Consumationē enī & abbreuiationē dn̄s deꝰ exercituū faciet in medio oīs terre. Propter hoc: hec dicit dn̄s deus exercituū. Noli timere ppls meus habitor sion ab assur. In virga enim percutiet te

D E F

Ro.9.f

Infra. 28.f.

וּמַטֵּהוּ עַל הַיָּם וּנְשָׂאוֹ בְּדֶרֶךְ מִצְרָיִם׃ כִּי עוֹד מְעַט מִזְעָר וְכָלָה זַעַם וְאַפִּי עַל תַּבְלִיתָם׃ וְעוֹרֵר עָלָיו יְהוָה צְבָאוֹת שׁוֹט כְּמַכַּת מִדְיָן בְּצוּר עוֹרֵב וּמַטֵּהוּ עַל הַיָּם וּנְשָׂאוֹ בְּדֶרֶךְ מִצְרָיִם׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יָסוּר סֻבֳּלוֹ מֵעַל שִׁכְמֶךָ וְעֻלּוֹ מֵעַל צַוָּארֶךָ וְחֻבַּל עֹל מִפְּנֵי שָׁמֶן׃ בָּא עַל עַיַּת עָבַר בְּמִגְרוֹן לְמִכְמָשׂ יַפְקִיד כֵּלָיו׃ עָבְרוּ מַעְבָּרָה גֶּבַע מָלוֹן לָנוּ חָרְדָה הָרָמָה גִּבְעַת שָׁאוּל נָסָה׃ צַהֲלִי קוֹלֵךְ בַּת גַּלִּים הַקְשִׁיבִי לַיְשָׁה עֲנִיָּה עֲנָתוֹת׃ נָדְדָה מַדְמֵנָה יֹשְׁבֵי הַגֵּבִים הֵעִיזוּ׃ עוֹד הַיּוֹם בְּנֹב לַעֲמֹד יְנֹפֵף יָדוֹ הַר בֵּית צִיּוֹן גִּבְעַת יְרוּשָׁלָםִ׃ הִנֵּה הָאָדוֹן יְהוָה צְבָאוֹת מְסָעֵף פֻּארָה בְּמַעֲרָצָה וְרָמֵי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים וְהַגְּבֹהִים יִשְׁפָּלוּ׃ וְנִקַּף סִבְכֵי הַיַּעַר בַּבַּרְזֶל וְהַלְּבָנוֹן בְּאַדִּיר יִפּוֹל׃

Cap. xi.

וְיָצָא חֹטֶר מִגֵּזַע יִשָׁי וְנֵצֶר מִשָּׁרָשָׁיו יִפְרֶה׃ וְנָחָה עָלָיו רוּחַ יְהוָה רוּחַ חָכְמָה וּבִינָה רוּחַ עֵצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת יְהוָה׃ וַהֲרִיחוֹ בְּיִרְאַת יְהוָה וְלֹא לְמַרְאֵה עֵינָיו יִשְׁפּוֹט וְלֹא לְמִשְׁמַע אָזְנָיו יוֹכִיחַ׃ וְשָׁפַט בְּצֶדֶק דַּלִּים וְהוֹכִיחַ בְּמִישׁוֹר לְעַנְוֵי אָרֶץ וְהִכָּה אֶרֶץ בְּשֵׁבֶט פִּיו וּבְרוּחַ שְׂפָתָיו יָמִית רָשָׁע׃ וְהָיָה צֶדֶק אֵזוֹר מָתְנָיו וְהָאֱמוּנָה אֵזוֹר חֲלָצָיו׃ וְגָר זְאֵב עִם כֶּבֶשׂ וְנָמֵר עִם גְּדִי יִרְבָּץ וְעֵגֶל וּכְפִיר וּמְרִיא יַחְדָּו וְנַעַר קָטֹן נֹהֵג בָּם׃ וּפָרָה וָדֹב תִּרְעֶינָה יַחְדָּו יִרְבְּצוּ

נטה נשא זער כלה זעם אף תבלית עור צבא שוט נכה צור ערב נשא דרך סור סבל שכם עלל צור חבל מפני בוא עבר כלה עבר מלן חרד נוס צהל קשב עוד נוף ראה פאר ערץ רום קום גדע גבה שפל נקף סבך אדר נפל נצר פרה נוח רוח חכם בין יעץ גבר ירא עין שפט שמע יכח שפט צדק ענה נכה שפה מות רשע אזר אמן אזר חלץ גור זאב כבש נמר רבץ כפר מרא נער קטן נהג פרה רעה רבץ

et baculu suum levabit super te in via egypti. Adhuc enim paululum modicumque & consumabitur indignatio mea & furor meus super scelus eorum. Et suscitabit super eum dominus exercituum flagellum iuxta plagam madian in petra oreb & virgam suam super mare: & levabit eam in via egypti. Et erit in die illa: auferetur onus eius de humero tuo: & iugum eius de collo tuo: & computrescet iugum a facie olei. Veniet in aioth: transibit in magron: apud magmas commendabit vasa sua. Transierunt cursim: gabaa sedes nostra. Obstupuit rama: gabaa saulis fugit. Hinni voce tua filia gallim: attende laisa paupercula anathot. Migravit medemena: habitatores gabim confortamini. Adhuc dies est ut in nobe stetur. Agitabit manum suam super montem filie sion & collem hierusalem. Ecce dominator dominus exercituum confringet lagunculam in terrore & excelsi stature succidentur: & sublimes humiliabuntur. Et subvertentur condensa saltus eius ferro: & libanus cum excelsis cadet. 11.

Et egredietur virga de radice iesse: & flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum spiritus domini: spiritus sapientie & intellectus: spiritus consilii & fortitudinis: spiritus scientie & pietatis. Et replebit eum spiritus timoris domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit: neque secundum auditum aurium arguet. Sed iudicabit in iusticia pauperes & arguet in equitate pro mansuetis terre. Et percutiet terram virga oris sui & spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et erit iusticia cingulum lumborum eius: & fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno: & pardus cum hedo accubabit. Vitulus & leo et ovis simul morabuntur: & puer parvulus minabit eos. Vitulus & ursus pascentur: simul requiescent

plagam enim inducit super te: ut videas viam egypti.
πληγὴν γὰρ ἐπάγει ἐπὶ σέ, τοῦ ἰδεῖν ὁδὸν αἰγύπτου.
adhuc enim parum: & cessabit ira: & suscitabit super
ἔτι γὰρ μικρόν, καὶ παύσεται ἡ ὀργή, καὶ ἐγερεῖ ἐπ᾽ αὐ-
eos dominus deus exercituum secundum plagam ma-
τοὺς κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων κατὰ τὴν πληγὴν μα-
diam in loco tribulationis. & furor eius in via que per
διὰμ ἐν τόπῳ θλίψεως. καὶ ὁ θυμὸς αὐτοῦ τῇ ὁδῷ τῇ κα-
mare in viam que ad egyptum. & erit in
τὰ θάλασσαν εἰς τὴν ὁδὸν τὴν κατ᾽ αἴγυπτον. καὶ ἔσται ἐν τῇ
die illa auferetur iugum eius a te: & cor-
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀφαιρεθήσεται ὁ ζυγὸς αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ, καὶ κα-
rumpetur iugum ab humeris vestris. veniet enim in
ταφθαρήσεται ὁ ζυγὸς ἀπὸ τῶν ὤμων ὑμῶν. ἥξει γὰρ εἰς τὴν
civitatem aggai: & transibit in magedo: & in mach-
πόλιν ἀγγαί, καὶ παρελεύσεται εἰς μαγγεδώ, καὶ ἐν μαχ-
mas ponet vasa sua: & pertransibit vallem
μὰς θήσει τὰ σκεύη αὐτοῦ, καὶ παρελεύσεται φάραγγα
& veniet in aggai: timor apprehendet rama: civitatem saul
καὶ ἥξει εἰς ἀγγαί, φόβος λήψεται ῥαμά, πόλιν σαοὺλ
fugiet: hinni vocem tuam filia gallim: au-
φεύξεται. χρεμέτισον φωνήν σου θύγατερ γαλλίμ, ἐπα-
di laissa audietur in anathoth. obstupuit medebena &
κούσει λαϊσά, ἐπακούσεται ἐν ἀναθώθ. ἐξέστη μαδεβηνὰ καὶ
habitantes gebi. consolamini hodie in via
οἱ κατοικοῦντες γεβίμ. παρακαλεῖτε σήμερον ἐν ὁδῷ
ut maneat. consolamini in monte filiam sion:
τοῦ μεῖναι. παρακαλεῖτε ἐν τῷ ὄρει τὴν θυγατέρα σιών,
& colles in hierusalem. ecce dominator dominus sabaoth
καὶ οἱ βουνοὶ ἐν ἱλημ. ἰδοὺ ὁ δεσπότης κύριος σαβαώθ
conturbat gloriosos cum fortitudine: & excelsi
συνταράσσει τοὺς ἐνδόξους μετὰ ἰσχύος, καὶ οἱ ὑψηλοὶ τῇ
superbia conterentur: & sublimes humiliabuntur.
ὕβρει συντριβήσονται, καὶ οἱ ὑψηλοὶ ταπεινωθήσονται.
& cadent excelsi gladio: at libanus cum
καὶ πεσοῦνται ὑψηλοὶ μαχαίρᾳ, ὁ δὲ λίβανος σὺν τοῖς
excelsis cadet.
ὑψηλοῖς πεσεῖται.

Ca. 11.

Et egredietur virga de radice iesse: &
Καὶ ἐξελεύσεται ῥάβδος ἐκ τῆς ῥίζης ἰεσσαί, καὶ
flos de radice eius ascendet: & requiescet
ἄνθος ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ ἀναβήσεται, καὶ ἀναπαύσεται
super eum spiritus dei: spiritus sapientie & intelle-
ἐπ᾽ αὐτὸν πνεῦμα κυρίου, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσε-
ctus: spiritus consilii & fortitudinis: spiritus scientie
ως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως
& pietatis replebit eum. spiritus timoris dei
καὶ εὐσεβείας ἐμπλήσει αὐτόν. πνεῦμα φόβου θεοῦ
non secundum gloriam iudicabit: neque iuxta sermonem
οὐ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ, οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν
arguet: sed iudicabit humili iudicium: & arguet
ἐλέγξει, ἀλλὰ κρινεῖ ταπεινῷ κρίσιν, καὶ ἐλέγξει
humiles terre: & percutiet terram ver-
τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς, καὶ πατάξει γῆν τῷ λό-
bo oris sui. & in spiritu per la-
γῳ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ἐν πνεύματι διὰ χει-
bia ipsius interficiet. & erit iusticia cinctus
λέων ἀνελεῖ ἀσεβῆ. καὶ ἔσται δικαιοσύνῃ ἐζωσμένος
lumbos suos: & veritate involutus late-
τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀληθείᾳ εἱλημμένος τὰς πλευ-
ra sua. & simul pascetur lupus cum agno:
ρὰς αὐτοῦ. καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετὰ ἀρνοῦ,
& pardus simul accubabit cum hedo: & vitu-
καὶ πάρδαλις συναναπαύσεται ἐρίφῳ, καὶ μοσχάρι-
lus & leo & taurus simul pascentur. & pu-
ον καὶ λέων καὶ ταῦρος ἅμα βοσκηθήσονται. καὶ παι-
er parvus ducet eos. & bos & ursus pas-
δίον μικρὸν ἄξει αὐτούς. καὶ βοῦς καὶ ἄρκτος βο-
centur simul: & simul erunt.
σκηθήσονται ἅμα, καὶ ἅμα ἔσονται

.2.the. 2.1

Infra. 65.b.

F G D A B

catuli eorum. & leo sicut bos comedet paleas:
τὰ παιδία αὐτῶν. καὶ λέων ὡς βοῦς φάγεται ἄχυρα,
& puer parvulus in foramen aspidum. & in cubi-
καὶ παιδίον νήπιον ἐπὶ τρώγλην ἀσπίδων. καὶ ἐπὶ κοί-
le propagationum aspidum manum immittet. & non ma-
την ἐγγόνων ἀσπίδων τὴν χεῖρα ἐπιβαλεῖ. καὶ οὐ μὴ κα-
lefacient: neque poterunt perdere ullum in
κοποιήσωσιν, οὐδ᾽ οὐ μὴ δύνωνται ἀπολέσαι οὐδένα ἐπὶ
monte sancto meo. quia repleta est omnis terra
τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου. ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα γῆ τοῦ
cognoscendi dominum sicut aqua multa operiet ma-
γνῶναι τὸν κύριον ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψει θαλάσ-
ria. & erit in die illa radix iesse: &
σας. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαί, καὶ
qui consurgit ut princeps sit gentium. in ipso gentes sperabunt. &
ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν. ἐπ᾽ αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσι. καὶ
erit requies eius honor. & erit in die il-
ἔσται ἡ ἀνάπαυσις αὐτοῦ τιμή. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί-
la apponet dominus ostendere manum suam: ut zelet
νῃ προσθήσει κύριος τοῦ δεῖξαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ, τοῦ ζηλῶ-
reliquum populi: quod derelinquetur ab
σαι τὸ καταλειφθὲν τοῦ λαοῦ, ὃ ἐὰν καταλειφθῇ ἀπὸ
assyriis & ab egypto & a babylone &
τῶν ἀσσυρίων καὶ ἀπὸ αἰγύπτου καὶ ἀπὸ βαβυλῶνος καὶ
ab ethiopia & ab elamitis & a solis or-
ἀπὸ αἰθιοπίας, καὶ ἀπὸ ἐλαμιτῶν καὶ ἀπὸ ἡλίου ἀνατο-
tu: & ex arabia. & levabit signum in gentes. & congrega-
λῶν, καὶ ἐξ ἀραβίας. καὶ ἀρεῖ σημεῖον εἰς τὰ ἔθνη. καὶ συνά-
bit qui perierant ex israel. & dispersos iu-
ξει τοὺς ἀπολομένους ἰσραήλ. καὶ τοὺς διεσπαρμένους ἰού-
da congregabit ex quatuor alis terre. & auferetur
δα συνάξει ἐκ τῶν τεσσάρων πτερύγων τῆς γῆς. καὶ ἀφαιρε-
zelus ephraim. & inimici iuda peribunt.
θήσεται ὁ ζῆλος ἐφραΐμ, καὶ οἱ ἐχθροὶ ἰούδα ἀπολοῦνται.
ephraim non emulabitur iudam: & iudas non tribulabit
ἐφραῒμ οὐ ζηλώσει τὸν ἰούδαν, καὶ ἰούδας οὐ θλίψει τὸν
ephraim. & volabunt in navibus philistiim. ma-
ἐφραΐμ. καὶ πετασθήσονται ἐν πλοίοις ἀλλοφύλων. θάλασ-
re simul predabuntur: & eos qui a solis ortu &
σαν ἅμα προνομεύσουσι, καὶ τοὺς ἀφ᾽ ἡλίου ἀνατολῶν καὶ
idumeam: & in moab primum manus inicie-
ἰδουμαίαν, καὶ ἐπὶ μωὰβ πρῶτον τὰς χεῖρας ἐπιβαλοῦ-
ent. at filii ammon primum obedient. & desola-
σιν. οἱ δὲ υἱοὶ ἀμμὼν πρῶτοι ὑπακούσονται. καὶ ἐρημώ-
bit dominus mare egypti: & iniiciet
σει κύριος τὴν θάλασσαν αἰγύπτου, καὶ ἐπιβαλεῖ τὴν
manum suam super flumen spiritu violento: &
χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν πνεύματι βιαίῳ, καὶ
percutiet septem valles: ita ut transire eum
πατάξει ἑπτὰ φάραγγας. ὥστε πορεύεσθαι αὐτὸν
in calciamentis. & erit via residuo
ἐν ὑποδήμασι. καὶ ἔσται δίοδος τῷ καταλειφθέντι
populo meo qui derelictus est ab assyriis. &
λαῷ μου τῷ καταλειφθέντι ἀπὸ τῶν ἀσσυρίων. καὶ
erit israel sicut in die qua egressus est de terra
ἔσται τῷ ἰσραὴλ ὡς ἡ ἡμέρα ὅτε ἐξῆλθεν ἐκ γῆς
egypti.
αἰγύπτου.

Ca.12.

Et dicet in die illa: benedicam tibi domine:
Καὶ ἐρεῖ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, εὐλογήσω σε κύριε,
quoniam iratus es: & avertisti furorem tuum &
διότι ὠργίσθης, καὶ ἀπέστρεψας τὸν θυμόν σου καὶ ἠ-
misertus es mei. ecce deus meus salvator meus confidens e-
λέησάς με. ἰδοὺ ὁ θεός μου σωτήρ μου πεποιθὼς ἔσο-
ro in eo & non timebo. quoniam gloria mea
μαι ἐπ᾽ αὐτῷ καὶ οὐ φοβηθήσομαι. διότι ἡ δόξα μου
& laus mea dominus: & factus est mihi in salutem.
καὶ ἡ αἴνεσίς μου κύριος, καὶ ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν.
& haurite aquam cum gaudio de fontibus
καὶ ἀντλήσατε ὕδωρ μετ᾽ εὐφροσύνης ἐκ τῶν πηγῶν
salvationis. & dices
τοῦ σωτηρίου. καὶ ἐρεῖς

Ro.15.c.

Exo.15.a. Ps.117

C D A

catuli eorum: & leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab ubere super foramina aspidis: & in caverna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet. Non nocebunt & non occident in universo monte sancto meo: quia repleta est terra scientia domini sicut aque maris operientes. In die illa radix iesse qui stat in signum populorum: ipsum gentes deprecabuntur: & erit sepulchrum eius gloriosum. Et erit in die illa: adiiciet dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui: quod relinquetur ab assyriis et ab egypto & a phetros & ab ethiopia & ab elam & a sennaar & ab emath & ab insulis maris. Et levabit signum in nationes: & congregabit profugos israel. Et dispersos iuda colliget a quatuor plagis terre: & auferetur zelus effraim & hostes iuda peribunt. Effraim non emulabitur iudam: & iudas non pugnabit contra effraim. Et volabunt in humeros philistiim per mare simul predabuntur filios orientis. Idumea & moab preceptum manus eorum & filii ammon obedientes erunt. Et desolabit dominus linguam maris egypti: & levabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui: & percutiet eum in septem rivis ita ut transeant per eum calciati. Et erit via residuo populo meo qui relinquetur ab assyriis: sicut fuit israeli in die illa qua ascendit de terra egypti. 12.

Et dices in die illa. Confitebor tibi domine quoniam iratus es mihi: conversus est furor tuus & consolatus es me. Ecce deus salvator meus: fiducialiter agam & non timebo. Quia fortitudo mea & laus mea dominus deus: & factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris: & dicetis

יַלְדֵיהֶן וְאַרְיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל תֶּבֶן׃ וְשִׁעֲשַׁע יוֹנֵק עַל חֻר פָּתֶן וְעַל מְאוּרַת צִפְעוֹנִי גָּמוּל יָדוֹ הָדָה׃ לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי כִּי מָלְאָה הָאָרֶץ דֵּעָה אֶת יְהוָה כַּמַּיִם לַיָּם מְכַסִּים׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא שֹׁרֶשׁ יִשַׁי אֲשֶׁר עֹמֵד לְנֵס עַמִּים אֵלָיו גּוֹיִם יִדְרֹשׁוּ וְהָיְתָה מְנֻחָתוֹ כָּבוֹד׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדֹנָי שֵׁנִית יָדוֹ לִקְנוֹת אֶת שְׁאָר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשָּׁאֵר מֵאַשּׁוּר וּמִמִּצְרַיִם וּמִפַּתְרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמֵעֵילָם וּמִשִּׁנְעָר וּמֵחֲמָת וּמֵאִיֵּי הַיָּם׃ וְנָשָׂא נֵס לַגּוֹיִם וְאָסַף נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יְקַבֵּץ מֵאַרְבַּע כַּנְפוֹת הָאָרֶץ׃ וְסָרָה קִנְאַת אֶפְרַיִם וְצֹרְרֵי יְהוּדָה יִכָּרֵתוּ אֶפְרַיִם לֹא יְקַנֵּא אֶת יְהוּדָה וִיהוּדָה לֹא יָצֹר אֶת אֶפְרָיִם׃ וְעָפוּ בְכָתֵף פְּלִשְׁתִּים יָמָּה יַחְדָּו יָבֹזּוּ אֶת בְּנֵי קֶדֶם אֱדוֹם וּמוֹאָב מִשְׁלוֹחַ יָדָם וּבְנֵי עַמּוֹן מִשְׁמַעְתָּם׃ וְהֶחֱרִים יְהוָה אֵת לְשׁוֹן יָם מִצְרַיִם וְהֵנִיף יָדוֹ עַל הַנָּהָר בַּעְיָם רוּחוֹ וְהִכָּהוּ לְשִׁבְעָה נְחָלִים וְהִדְרִיךְ בַּנְּעָלִים׃ וְהָיְתָה מְסִלָּה לִשְׁאָר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשָּׁאֵר מֵאַשּׁוּר כַּאֲשֶׁר הָיְתָה לְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם עֲלֹתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃

Cap. xij.

וְאָמַרְתָּ בַּיּוֹם הַהוּא אוֹדְךָ יְהוָה כִּי אָנַפְתָּ בִּי יָשֹׁב אַפְּךָ וּתְנַחֲמֵנִי׃ הִנֵּה אֵל יְשׁוּעָתִי אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד כִּי עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ יְהוָה וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה׃ וּשְׁאַבְתֶּם מַיִם בְּשָׂשׂוֹן מִמַּעַיְנֵי הַיְשׁוּעָה׃ וַאֲמַרְתֶּם

ילד ארה בקר אכל תבן שעע ינק חור פתן אור גמל ידה רעע שחת קדש מלא ידע כסה שרש עמד דרש נוח כבד יסף שנה קנה שאר אי נשא נדח נפץ קבץ סור צור כרת קנא צור עוף כתף בזז שלח שמע חרם לשן נוף שבע נחל דרך נעל סלל שאר היה עלה ידה אנף שוב נחם ישע בטח פחד עזז זמר היה שאב ששון עין

Pritiua.heb. Tex.heb.Esa.xiii. Trāsla.B.Hie. Trās.Gre.lxx.cū īter.latina.

in die illa. Confitemini domino & inuocate nomē eius. Notas facite in pplis adinuētiōes ei9: memētote qm̄ excelsū est nomē eius. Cantate dño qm̄ magnifice fecit: annūciate hoc in vniuersa terra. Exulta & lauda habitatio sion: quia magn9 in medio tui sanctus israel.

15.

ONus babylonis: qd vidit esaias filius amos. Super montem caliginosum leuate signum: exaltate vocem leuate manū: & ingrediantur portas duces. Ego mandaui sanctificatis meis: & vocaui fortes meos in ira mea exultātes in gloria mea. Vox multitudinis in montibus q̄si pplorꝶ frequētiū: vox sonitus regum gentium congregatarū. Dominus exercituum precepit militie belli venietibus de terra procul. A summitate celi dominus & vasa furoris eius vt disperdat omnem terram. Vlulate quia prope est dies domini: quasi vastitas a domino veniet. Propter hoc omnes manus dissoluentur: & omne cor hois tabescet & conteretur. Torsiōes & dolores tenebunt: quasi parturiens dolebūt. Vnusqsq; ad proximū suum stupebit: facies combuste vultus eorū. Ecce dies domini veniet crudelis & indignatōis plenus & ire furorisq; ad ponendā terrā in solitudinem: & pctōres eius cōterendos de ea: quoniā stelle celi & splendor earum non expādēt lumē suū. Obtenebrat9 est sol in ortu suo: & luna nō splēdebit in lumie suo. Et visitabo super orbis mala: & cōtra impios iniqtatē eorꝶ. Et reqescere faciā supbiā infideliū: & arrogantiā fortiū humiliabo. Preciosior erit vir auro: & homo mundo obrizo. Super hoc celum turbabo: & mouebitur terra de loco suo: ppter indignationē dñi exercituū: & ppt diē ire furoris ei9. Et erit q̄si damula fugiēs

Trāsla.gre.lxx.cū īter.latina. Trāsla.B.Hie. Tex.heb.Esa.xiiij. Pritiua.heb.

et q̄si ouis: & nō erit q cōgreget. Vnusqsq; ad populū suū cōuertetur: & singuli ad terrā suā fugiēt: ois q inuētus fuerit occidetur: & ois q supuenerit cadet in gladio. Infantes eorū allidētur in oculis eorꝶ: diripiētur domus eorū: & vxores eorū violabuntur. Ecce ego suscitabo super eos medos qui argentum non querant nec aurum velint: sed sagittis paruulos interficiēt: & lactantibus vteris non miserebūtur: & sup filios nō parcat ocul9 eorꝶ. Et erit babylon illa ciuitas gl'iosa in regnis iclyta in superbia chaldeorum: sicut subuertit deus sodomam & gomorrā. Non habitabitur vsq; in finē: & nō fundabitur vsq; ad gñationē & generationem. Nec ponet ibi tentoria arabs: nec pastores reqescent ibi: sed reqescent ibi bestie: & replebūtur dom9 eorꝶ draconib9. Et habitabūt ibi struthiōes: & pilosi saltabunt ibi: & respondebūt ibi vlule in edibus eius & sirenes in delubris voluptatis.

14.

PRope est vt veniat tēpus ei9: & dies ei9 non elongabuntur. Miserebitur enim dominus iacob & eliget adhuc de isrl: & reqescere eos faciet sup humū suā. Adiungetur aduena ad eos: & adherebit domui iacob. Et tenebunt eos populi & adducent eos in locum suum. Et possidebit eos dom9 israel super terram domini in seruos & ancillas: & erunt capiētes eos q se ceperāt & subiicient exactores suos. Et erit in die illa cū requiē dederit tibi dñs a labore tuo & a cōfusione tua & a fuitute dura qua ante seruisti: sumes parabolam istam contra regē babylonis & dices. Quō cessauit exactor: quieuit tributum. Contriuit dominus baculū impiorum: virgā dominātium cedentē populos idignatione: plaga insanabili:

pā.14. 1.para. 16.f.

gen.19.c.

naū.2.c.

Eze.32.c.

סָרָה רֹדָה בָאַף גּוֹיִם מֻרְדָּף בְּלִי חָשָׂךְ׃ נָחָה שָׁקְטָה כָּל הָאָרֶץ פָּצְחוּ רִנָּה׃ גַּם בְּרוֹשִׁים שָׂמְחוּ לְךָ אַרְזֵי לְבָנוֹן מֵאָז שָׁכַבְתָּ לֹא יַעֲלֶה הַכֹּרֵת עָלֵינוּ׃ שְׁאוֹל מִתַּחַת רָגְזָה לְךָ לִקְרַאת בּוֹאֶךָ עוֹרֵר לְךָ רְפָאִים כָּל עַתּוּדֵי אָרֶץ הֵקִים מִכִּסְאוֹתָם כֹּל מַלְכֵי גוֹיִם׃ כֻּלָּם יַעֲנוּ וְיֹאמְרוּ אֵלֶיךָ גַּם אַתָּה חֻלֵּיתָ כָמוֹנוּ אֵלֵינוּ נִמְשָׁלְתָּ׃ הוּרַד שְׁאוֹל גְּאוֹנֶךָ הֶמְיַת נְבָלֶיךָ תַּחְתֶּיךָ יֻצַּע רִמָּה וּמְכַסֶּיךָ תּוֹלֵעָה׃ אֵיךְ נָפַלְתָּ מִשָּׁמַיִם הֵילֵל בֶּן שָׁחַר נִגְדַּעְתָּ לָאָרֶץ חוֹלֵשׁ עַל גּוֹיִם׃ וְאַתָּה אָמַרְתָּ בִלְבָבְךָ הַשָּׁמַיִם אֶעֱלֶה מִמַּעַל לְכוֹכְבֵי אֵל אָרִים כִּסְאִי וְאֵשֵׁב בְּהַר מוֹעֵד בְּיַרְכְּתֵי צָפוֹן׃ אֶעֱלֶה עַל בָּמֳתֵי עָב אֶדַּמֶּה לְעֶלְיוֹן׃ אַךְ אֶל שְׁאוֹל תּוּרָד אֶל יַרְכְּתֵי בוֹר׃ רֹאֶיךָ אֵלֶיךָ יַשְׁגִּיחוּ אֵלֶיךָ יִתְבּוֹנָנוּ הֲזֶה הָאִישׁ מַרְגִּיז הָאָרֶץ מַרְעִישׁ מַמְלָכוֹת׃ שָׂם תֵּבֵל כַּמִּדְבָּר וְעָרָיו הָרָס אֲסִירָיו לֹא פָתַח בָּיְתָה׃ כָּל מַלְכֵי גוֹיִם כֻּלָּם שָׁכְבוּ בְכָבוֹד אִישׁ בְּבֵיתוֹ׃ וְאַתָּה הָשְׁלַכְתָּ מִקִּבְרְךָ כְּנֵצֶר נִתְעָב לְבוּשׁ הֲרֻגִים מְטֹעֲנֵי חָרֶב יוֹרְדֵי אֶל אַבְנֵי בוֹר כְּפֶגֶר מוּבָס׃ לֹא תֵחַד אִתָּם בִּקְבוּרָה כִּי אַרְצְךָ שִׁחַתָּ עַמְּךָ הָרַגְתָּ לֹא יִקָּרֵא לְעוֹלָם זֶרַע מְרֵעִים׃ הָכִינוּ לְבָנָיו מַטְבֵּחַ בַּעֲוֹן אֲבוֹתָם בַּל יָקֻמוּ וְיָרְשׁוּ אָרֶץ וּמָלְאוּ פְנֵי תֵבֵל עָרִים׃ וְקַמְתִּי עֲלֵיהֶם נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וְהִכְרַתִּי לְבָבֶל שֵׁם

subiicientem in furore gentes: persequentem crudeliter. Conquieuit & siluit omnis terra: gauisa est & exultauit: abietes quoque letate sunt super te: & cedri libani. Ex quo dormisti non ascendit qui succidat nos. Infernus subter te conturbatus est in occursum aduentus tui: suscitauit tibi gigantes. Omnes principes terre surrexerunt de soliis suis: omnes principes nationum. Vniuersi respondebunt & dicent tibi. Et tu vulneratus es sicut & nos: nostri similis effectus es. Detracta est ad inferos superbia tua: concidit cadauer tuum. Subter te sternetur tinea: & operimentum tuum erunt vermes. Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Corruisti in terram qui vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo: in celum ascendam: supra astra dei exaltabo solium meum: & sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem nubium: similis ero altissimo. Veruntamen ad infernum detraheris in profundum laci. Qui te viderint ad te inclinabuntur teque prospicient. Nunquid iste est vir qui turbauit terram: qui concussit regna: qui posuit orbem desertum & vrbes eius destruxit: vinctis eius non aperuit carcerem. Omnes reges gentium vniuersi dormierunt in gloria vir in domo sua: tu autem proiectus es de sepulchro tuo quasi stirps inutilis pollutus & obuolutus cum his qui interfecti sunt gladio & descenderunt ad fundamenta laci. Quasi cadauer putridum non habebis consortium neque cum eis in sepultura. Tu enim terram tuam disperdisti: tu populum tuum occidisti. Non vocabitur in eternum semen pessimorum. Preparate filios eius occisioni in iniquitate patrum eorum. Non consurgent nec hereditabunt terram: neque implebunt faciem orbis ciuitatum. Et consurgam super eos dicit dominus exercituum: & perdam babylonis nomen

παίων ἔθνος πληγῇ θυμοῦ ἣ οὐκ ἐφείσατο, ἀνεπαύσατο πεποιθώς· πᾶσα ἡ γῆ βοᾷ μετ᾽ εὐφροσύνης, καὶ τὰ ξύλα τοῦ λιβάνου εὐφράνθησαν ἐπὶ σοί, καὶ ἡ κέδρος τοῦ λιβάνου ἀφ᾽ οὗ σὺ κεκοίμησαι, οὐκ ἀνέβη ὁ κόπτων ἡμᾶς. ὁ ᾅδης κάτωθεν ἐπικράνθη συναντήσας σοι, συνηγέρθησάν σοι πάντες οἱ γίγαντες οἱ ἄρξαντες τῆς γῆς, οἱ ἐγείραντες ἐκ τῶν θρόνων αὐτῶν πάντας βασιλεῖς ἐθνῶν. πάντες ἀποκριθήσονται καὶ ἐροῦσί σοι, καὶ σὺ ἑάλως ὥσπερ καὶ ἡμεῖς, ἐν ἡμῖν δὲ κατελογίσθης. κατέβη δὲ εἰς ᾅδου ἡ δόξα σου, ἡ πολλή εὐφροσύνη σου. ὑποκάτω σου στρώσουσι σῆψιν, καὶ τὸ κατακάλυμμά σου σκώληξ. πῶς ἐξέπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὁ ἑωσφόρος ὁ πρωῒ ἀνατέλλων; συνετρίβη εἰς τὴν γῆν ὁ ἀποστέλλων πρὸς πάντα τὰ ἔθνη. σὺ δὲ εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου, εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβήσομαι, ἐπάνω τῶν ἄστρων τοῦ οὐρανοῦ θήσω τὸν θρόνον μου. καθιῶ ἐν ὄρει ὑψηλῷ ἐπὶ τὰ ὄρη τὰ ὑψηλὰ τὰ πρὸς βορρᾶν. ἀναβήσομαι ἐπάνω τῶν νεφελῶν, ἔσομαι ὅμοιος τῷ ὑψίστῳ. νῦν δὲ εἰς ᾅδην καταβήσῃ καὶ εἰς τὰ θεμέλια τῆς γῆς. οἱ ἰδόντες σε θαυμάσουσιν ἐπὶ σοί, καὶ ἐροῦσιν· οὗτος ὁ ἄνθρωπος ὁ παροξύνων τὴν γῆν, ὁ σείων βασιλεῖς, ὁ θεὶς τὴν οἰκουμένην ἔρημον, καὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ καθεῖλε· τοὺς ἐν ἀπαγωγῇ οὐκ ἔλυσε. πάντες οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν ἐκοιμήθησαν ἐν τιμῇ, ἄνθρωπος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. σὺ δὲ ῥιφήσῃ ἐν τοῖς ὄρεσιν ὡς νεκρὸς ἐβδελυγμένος μετὰ πολλῶν τεθνηκότων ἐκκεκεντημένων μαχαίραις καταβαινόντων εἰς ᾅδου. ὃν τρόπον ἱμάτιον ἐν αἵματι πεφυρμένον οὐκ ἔσται καθαρόν, οὕτως οὐδὲ σὺ ἔσῃ καθαρός, διότι τὴν γῆν μου ἀπώλεσας, καὶ τὸν λαόν μου ἀπέκτεινας. οὐ μὴ μείνῃς εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, σπέρμα πονηρόν. ἑτοίμασον τὰ τέκνα σου σφαγῆναι ταῖς ἁμαρτίαις τοῦ πατρός σου, ἵνα μὴ ἀναστῶσι καὶ κληρονομήσωσι τὴν γῆν, καὶ ἐμπλήσωσι τὴν γῆν πολέμων. καὶ ἐπαναστήσομαι αὐτοῖς, λέγει κύριος σαβαώθ, καὶ ἀπολέσω αὐτῶν ὄνομα

καὶ κατάλειμμα καὶ σπέρμα· τάδε λέγει κύριος, καὶ θήσω τὴν βαβυλωνίαν ἔρημον, ὥστε κατοικεῖν ἐχίνους, καὶ ἔσται εἰς οὐδέν, καὶ θήσω αὐτὴν πηλοῦ βάραθρον εἰς ἀπώλειαν. τάδε λέγει κύριος σαβαώθ· ὃν τρόπον εἴρηκα, οὕτως ἔσται· καὶ ὃν τρόπον βεβούλευμαι, οὕτως μενεῖ· τοῦ ἀπολέσαι τοὺς ἀσσυρίους ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἐμῆς καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων μου, καὶ ἔσονται εἰς καταπάτημα, καὶ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῶν ὁ ζυγὸς αὐτῶν, καὶ τὸ κῦδος αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτῶν ἀφαιρεθήσεται. αὕτη ἡ βουλὴ ἣν βεβούλευται κύριος ἐπὶ τὴν οἰκουμένην ὅλην. καὶ αὕτη ἡ χεὶρ ἡ ὑψηλὴ ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. ἃ γὰρ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος βεβούλευται, τίς διασκεδάσει; καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν ὑψηλὴν τίς ἀποστρέψει; τοῦ ἔτους οὗ ἀπέθανεν ἄχαζ ὁ βασιλεύς, ἐγενήθη τὸ ῥῆμα τοῦτο. μὴ εὐφρανθείητε οἱ ἀλλόφυλοι πάντες, συνετρίβη γὰρ ὁ ζυγὸς τοῦ παίοντος ὑμᾶς. ἐκ γὰρ σπέρματος ὄφεων ἐξελεύσεται ἔκγονα ἀσπίδων, καὶ τὰ ἔκγονα αὐτῶν ἐξελεύσονται ὄφεις πετάμενοι, καὶ βοσκηθήσονται πτωχοὶ δι᾽ αὐτοῦ, πτωχοὶ δὲ ἄνθρωποι ἐπ᾽ εἰρήνης ἀναπαύσονται. ἀνελεῖ δὲ ἐν λιμῷ τὸ σπέρμα σου, καὶ τὸ κατάλειμμά σου ἀνελεῖ. ὀλολύξατε πύλαι πόλεων, κεκραγέτωσαν πόλεις τεταραγμέναι οἱ ἀλλόφυλοι πάντες, ὅτι καπνὸς ἀπὸ βορρᾶ ἔρχεται, καὶ οὐκ ἔστι τοῦ εἶναι. καὶ τί ἀποκριθήσονται βασιλεῖς ἐθνῶν; ὅτι κύριος ἐθεμελίωσε σιών, καὶ δι᾽ αὐτοῦ σωθήσονται οἱ ταπεινοὶ τοῦ λαοῦ. Ca. 15.

Ῥῆμα κατὰ τῆς μωαβίτιδος· νυκτὸς ἀπολεῖται ἡ μωαβῖτις, νυκτὸς γὰρ ἀπολεῖται τὸ τεῖχος τῆς μωαβίτιδος. λυπεῖσθε ἐφ᾽ αὐτοῖς· ἀπολεῖται γὰρ καὶ δεβών, οὗ ὁ βωμὸς ὑμῶν· ἐκεῖ ἀναβήσεσθε κλαίειν, ἐπὶ ναβαῦ τῆς μωαβίτιδος ὀλολύξατε, ἐπὶ πάσης κεφαλῆς φαλάκρωμα, πάντες βραχίονες κατατετμημένοι, ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς περιζώσασθε σάκκους, καὶ κόψασθε ἐπὶ τῶν δωμάτων αὐτῆς, καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις αὐτῆς πάντες ὀλολύζετε μετὰ κλαυθμοῦ. ὅτι κέκραγεν ἐσεβών, καὶ ἐλεαλή· ἕως ἰασσὰ ἠκούσθη ἡ φωνὴ αὐτῶν. διὰ τοῦτο ἡ ὀσφὺς τῆς μωαβίτιδος βοᾷ, ἡ ψυχὴ αὐτῆς γνώσεται· ἡ καρδία τῆς μωαβίτιδος

& reliquias & germen & progeniem dicit dominus. Et ponam eam in possessionem ericii: & in paludes aquarum: & scopabo eam in scopa terens: dicit dominus exercituum. Iurauit dominus exercituum dicens. Si non vt putaui ita erit: & quomodo mente tractaui: sic eueniet: vt conteram assyrium in terra mea: & in montibus meis conculcem eum et auferetur ab eis iugum eius: & onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc consilium quod cogitaui super omnem terram: & hec est manus extenta super vniuersas gentes. Dominus exercituum decreuit: & quis poterit infirmare? Et manus eius extenta: & quis auertet eam? In anno quo mortuus est rex achaz: factum est onus istud. Ne leteris philistea omnis tu: quoniam comminuta est virga percussoris tui. De radice enim colubri egredietur regulus: & semen eius absorbens volucrem. Et pascentur primogenita pauperum: & pauperes fiducialiter requiescent: & interire faciam in fame radicem tuam & reliquias tuas interficiam. Vlula porta: clama ciuitas prostrata est philistea omnis. Ab aquilone enim fumus veniet: & non est qui effugiat agmen eius. Et quid respondebitur nunciis gentis? Quia dominus fundauit sion: & in ipsa sperabunt pauperes populi eius.

15.

Onus moab. Quia nocte vastata est ar moab conticuit: quia nocte vastatus est murus moab: conticuit. Ascendit domus & dybon ad excelsa in planctum super nabo & super medaba moab vlulabit. In cunctis capitibus eius caluicium: & omnis barba radetur. In triuiis eius accincti sunt sacco: super tecta eius & in plateis eius omnis vlulatus descendet in fletum. Clamabit esebon & eleale: vsque iasa audita est vox eorum. Super hoc expediti moab vlulabunt anima eius vlulabit sibi. Cor meum ad moab

וּשְׁאָר וְנִין וָנֶכֶד נְאֻם יְהוָה׃ וְשַׂמְתִּיהָ לְמוֹרַשׁ קִפֹּד וְאַגְמֵי מָיִם וְטֵאטֵאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא הַשְׁמֵד נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ נִשְׁבַּע יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר אִם לֹא כַּאֲשֶׁר דִּמִּיתִי כֵּן הָיָתָה וְכַאֲשֶׁר יָעַצְתִּי הִיא תָקוּם׃ לִשְׁבֹּר אַשּׁוּר בְּאַרְצִי וְעַל הָרַי אֲבוּסֶנּוּ וְסָר מֵעֲלֵיהֶם עֻלּוֹ וְסֻבֳּלוֹ מֵעַל שִׁכְמוֹ יָסוּר׃ זֹאת הָעֵצָה הַיְּעוּצָה עַל כָּל הָאָרֶץ וְזֹאת הַיָּד הַנְּטוּיָה עַל כָּל הַגּוֹיִם׃ כִּי יְהוָה צְבָאוֹת יָעָץ וּמִי יָפֵר וְיָדוֹ הַנְּטוּיָה וּמִי יְשִׁיבֶנָּה׃ בִּשְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ אָחָז הָיָה הַמַּשָּׂא הַזֶּה׃ אַל תִּשְׂמְחִי פְלֶשֶׁת כֻּלֵּךְ כִּי נִשְׁבַּר שֵׁבֶט מַכֵּךְ כִּי מִשֹּׁרֶשׁ נָחָשׁ יֵצֵא צֶפַע וּפִרְיוֹ שָׂרָף מְעוֹפֵף׃ וְרָעוּ בְּכוֹרֵי דַלִּים וְאֶבְיוֹנִים לָבֶטַח יִרְבָּצוּ וְהֵמַתִּי בָרָעָב שָׁרְשֵׁךְ וּשְׁאֵרִיתֵךְ יַהֲרֹג׃ הֵילִילִי שַׁעַר זַעֲקִי עִיר נָמוֹג פְּלֶשֶׁת כֻּלֵּךְ כִּי מִצָּפוֹן עָשָׁן בָּא וְאֵין בּוֹדֵד בְּמוֹעָדָיו׃ וּמַה יַּעֲנֶה מַלְאֲכֵי גוֹי כִּי יְהוָה יִסַּד צִיּוֹן וּבָהּ יֶחֱסוּ עֲנִיֵּי עַמּוֹ׃

Cap. xv.

מַשָּׂא מוֹאָב כִּי בְּלֵיל שֻׁדַּד עָר מוֹאָב נִדְמָה כִּי בְּלֵיל שֻׁדַּד קִיר מוֹאָב נִדְמָה׃ עָלָה הַבַּיִת וְדִיבֹן הַבָּמוֹת לְבֶכִי עַל נְבוֹ וְעַל מֵידְבָא מוֹאָב יְיֵלִיל בְּכָל רֹאשָׁיו קָרְחָה כָּל זָקָן גְּרוּעָה׃ בְּחוּצֹתָיו חָגְרוּ שָׂק עַל גַּגּוֹתֶיהָ וּבִרְחֹבֹתֶיהָ כֻּלֹּה יְיֵלִיל יֹרֵד בַּבֶּכִי׃ וַתִּזְעַק חֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה עַד יַהַץ נִשְׁמַע קוֹלָם עַל כֵּן חֲלֻצֵי מוֹאָב יָרִיעוּ נַפְשׁוֹ יָרְעָה לוֹ׃ לִבִּי לְמוֹאָב

יזעק חשבון ואלעלה עד יהץ נשמע קולם על כן חלצי מואב יריעו נפשו ירעה לו׃ לבי למואב יזעק בריחה עד צער עגלת שלשיה כי מעלה הלוחית בבכי יעלה בו כי דרך חורנים זעקת שבר יעערו׃ כי מי נמרים משמות יהיו כי יבש חציר כלה דשא ירק לא היה׃ על כן יתרה עשה ופקדתם על נחל הערבים ישאום׃ כי הקיפה הזעקה את גבול מואב עד אגלים יללתה ובאר אילים יללתה׃ כי מי דימון מלאו דם כי אשית על דימון נוספות לפליטת מואב אריה ולשארית אדמה׃

Cap.xvi.

שלחו כר מושל ארץ מסלע מדברה אל הר בת ציון׃ והיה כעוף נודד קן משלח תהיינה בנות מואב מעברת לארנון׃ הביאי עצה עשו פלילה שיתי כליל צלך בתוך צהרים סתרי נדחים נדד אל תגלי׃ יגורו בך נדחי מואב הוי סתר למו מפני שודד כי אפס המץ כלה שד תמו רמס מן הארץ׃ והוכן בחסד כסא וישב עליו באמת באהל דוד שפט ודרש משפט ומהר צדק׃ שמענו גאון מואב גא מאד גאותו וגאונו ועברתו לא כן בדיו׃ לכן ייליל מואב למואב כלה ייליל לאשישי קיר חרשת תהגו אך נכאים׃ כי שדמות חשבון אמלל גפן שבמה בעלי גוים הלמו שרוקיה עד יעזר נגעו תעו מדבר שלחותיה נטשו עברו ים׃ על כן אבכה בבכי יעזר גפן שבמה אריוך דמעתי חשבון ואלעלה

"clamabit:"vectes ei⁹"vsq̃"segor"vitulam "consternantẽ: per"ascensum"enim"luith"flens "ascendet: & in"via"oronaim"clamorem "cõtritionis"leuabũt."Aq̃"enim"nemrim"deserte"erunt:"quia"aruit"herba:"defecit"germen: "viror omnis"interiit."Secundum"magnitudinem"operis"& visitatio eorũ."Ad"torrentem"salicum"ducent eos:"quoniã"circuibit"clamor "terminũ"moab."Vsq̃ ad"gallim"vlulatus eius:"& vsq̃ ad"puteũ"helim"clamor eius:"q̃a"aque"dybon"replete sunt"sanguine."Ponã"enĩ"sup"dybon"additamenta:"his qui fugerint de"moab"leonẽ:"& reliquiis"terre. 16.

Mitte"agnum domine:"dñatorem"terre"de petra"deserti"ad"mõtem"filie"sion. "Et erit"sicut auis"fugiẽs: & pulli de"nido"euolãtes: sic"erunt"filie"moab in"transcensu "arnon."Ini"consilium:"coge"concilium: "pone"quasi noctem"vmbram tuam"in"meridie."Absconde"fugientes: &"vagos"ne"prodas. "Habitabũt"apud te"ꝓfugi mei."Moab"esto"latibulũ"eorũ"a facie"vastatoris."Finit⁹ est"enĩ"puluis:"cõsumatus est"miser:"defecit"q̃ cõculcabat"terrã."Et preparabitur"in mĩa"soliũ:"& sedebit"sup eum"in veritate"in tabernaculo"dauid"iudicãs"& q̃rens"iudiciũ"& velociter"reddẽs qđ"iustũ est."Audiuimus"sup̃biã"moab:"sup̃bus est"valde."Sup̃bia ei⁹"& arrogãtia ei⁹"& indignatio eius: plusq̃"fortitudo ei⁹."Idcirco"vlulabit"moab"ad moab:"vniuersus"vlulabit."His q letãtur sup"muros cocti"lateris"loq̃mini"plagas suas:"q̃m"suburbana"esebon"deserta sunt. Et"vineã"sabama"dñi"gentiũ"exciderunt."Flagella ei⁹"vsq̃ ad"iazer"ꝑuenerũt:"errauerũt in"deserto:"ꝓpagines ei⁹"relicte sunt"trãsierũt"mare."Sup"hoc"plorabis"in fletu"iazer: &"vineã"sabama."Inebriabo te"lachryma mea"esebon"& eleale:

clamat in ipsa vsq̃ segor: vitula em est trima:
Βοᾷ ἐν ἑαυτῇ ἕως σηγώρ, δάμαλις γάρ ἐστι τριετής,
sup aũt requie luith. ad te flen
ἐπὶ δὲ τῆς ἀναβάσεως τῆς λουιθ. πρὸς σὲ κλαίοντες
tes ascẽdẽt via oronaim. clamat cõtritio et
ἀναβήσονται τῇ ὁδῷ ἀρωνιιμ. Βοᾷ σύντριμμα καὶ
cõcussio: aqua nebrim deserta erit: et herba
σεισμός, τὸ ὕδωρ τῆς νεβριμ ἔρημον ἔσται, καὶ ὁ χόρτος
eius deficiet. herba em viridis nõ erit. nũquid
αὐτῆς ἐκλείψει. χόρτος γὰρ χλωρὸς οὐκ ἔσται. μὴ
et sic debet saluari? inducã em sup vallem
καὶ οὕτως μέλλει σωθῆναι; ἐπάξω γὰρ ἐπὶ τὴν φάραγγα
arabes: et capient eã. attigit em
ἄραβας, καὶ λήψονται αὐτήν. συνῆψε γὰρ ἡ
clamor terminũ moabitidis. agallim: et
βοὴ τὸ ὅριον τῆς μωαβίτιδος. τῆς ἀγαλλείμ, καὶ
vlulatus ei⁹ vsq̃ ad puteũ elim: vlulatus
ὀλολυγμὸς αὐτῆς ἕως τοῦ φρέατος τοῦ αἰλείμ, ὀλολυγμὸς
tuo ei⁹. nã aqua dibon replebit
αὐτῆς. τὸ γὰρ ὕδωρ τὸ δηβὼν πλησθήσεται
sanguine. inducã em sup dibon additamẽta. et tollã semen
αἵματος. ἐπάξω γὰρ ἐπὶ δηβὼν ἄραβας. καὶ ἀρῶ τὸ σπέρμα
moab et ariel et reliquũ adama.
μωὰβ καὶ ἀριὴλ καὶ τὸ κατάλοιπον ἀδαμά. Ca.16.

Mittam agnũ ut dñantem sup terrã. nũqd petra deserta est mõs filie sion? eris em sicut auis volãtis pullus ablat⁹ filia moab. deinde aũt arnon plura cõsule. facite tegmẽ plãctus ipi semp. in meridianis tenebris fugiũt obstupuerũt. ne ducaris: habitabũt iuxta te fugitiui moab. erũt ꝓtectio vobis a facie ꝑsequẽtis. qz sublatũ est auxiliũ tuũ et princeps periit cõculcãs a terra. et dirigetur cũ mia soliũ. et sedebit sup illũ cũ veritate in tabernaculo dauid: iudicãs et requirẽs iudiciũ et festinãs iusticiã. audiuim⁹ iniuriã moab. cõtumeliosa valde superbiã. et iniuriã ei⁹ abstulisti. nõ sic diuinatio tua. vlulabit moab: in em moabitide oẽs vlulabũt. in habitãtib⁹ asir seth: meditaberis et nõ cõfunderis. cãpi esebon lugebũt: vinea sabama. absorbẽtes gẽtes: cõculcãtes vites eius: vsq̃ iazer nõ cõiũgatis: errate ꝑ desertũ: missi abcessere relicti sunt. trãsierũt em mare. ꝓpter hoc plorabo in fletu iazer vineã sabama. arbores tuas deiecit esebõ et eleale

Μὴ ἀποστελῶ ἀμνοὺς κυριεύοντα ἐπὶ τῆς γῆς. μὴ πέτρα ἔρημός ἐστι τὸ ὄρος τῆς θυγατρὸς σιών; ἔσῃ γὰρ ὡς πετεινοῦ ἀνιπταμένου νεοσσὸς ἀφῃρημένος θύγατερ μωάβ. ἔπειτα δὲ ἀρνὼν πλείονα βουλεύου. ποιεῖτε σκέπην πένθους αὐτῇ διαπαντός. ἐν μεσημβρινῇ σκοτίᾳ φεύγουσιν ἐξέστησαν. μὴ ἀχθῇς, παροικήσουσί σοι οἱ φυγάδες μωάβ. ἔσονται σκέπη ὑμῖν ἀπὸ προσώπου διώκοντος. ὅτι ἤρθη ἡ συμμαχία σου καὶ ὁ ἄρχων ἀπώλετο ὁ καταπατῶν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ διορθωθήσεται μετ' ἐλέους θρόνος. καὶ καθιεῖται ἐπ' αὐτοῦ μετὰ ἀληθείας ἐν σκηνῇ δαυίδ, κρίνων καὶ ἐκζητῶν κρίμα καὶ σπεύδων δικαιοσύνην. ἠκούσαμεν τὴν ὕβριν μωάβ. ὑβριστὴς σφόδρα τὴν ὑπερηφανίαν. καὶ τὴν ὕβριν αὐτοῦ ἦρας. οὐχ οὕτως ἡ μαντεία σου. ὀλολύξει μωάβ, ἐν γὰρ τῇ μωαβίτιδι πάντες ὀλολύξουσι. ἐν τοῖς κατοικοῦσι δὲ σεθ, μελετήσεις, καὶ οὐκ ἐντραπήσῃ. τὰ πεδία ἐσεβὼν πενθήσει, ἄμπελος σεβαμά. καταπίνοντες τὰ ἔθνη, καταπατήσαντες τὰς ἀμπέλους αὐτῆς, ἕως ἰαζὴρ οὐ μὴ συνάψητε. πλανήθητε τὴν ἔρημον, οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπ' αὐτῆς κατελείφθησαν. διέβησαν γὰρ τὴν θάλασσαν. διὰ τοῦτο κλαύσομαι ἐν κλαυθμῷ ἰαζὴρ ἄμπελον σεβαμά. τὰ δένδρα σου κατέβαλεν ἐσεβὼν καὶ ἐλεαλή

qz sup messe et sup vindemia tua conculcabo et oĩa cadẽt. et auferet letitia et exultatio de vineis et in vineis tuis nõ letabunt: et nõ calcabũt vinũ in torcularib⁹: cessauit em. ꝓpter hoc venter me⁹ ad moab sicut cithara sonabit: et interiora mea sicut murũ renouasti: et erit vt cõfundaris tu. qz laborauit moab sup altarib⁹. et ingredietur ad manufacta sua: vt oret et nõ valebit liberare eũ. hoc verbũ locut⁹ est dñs ad moab. et nũc locut⁹ est dñs dicẽs: in trib⁹ annis annoꝝ mercenarii ignominia afficiet gloria moab: in oib⁹ diuitiis multis. et relinquetur paucissim⁹ et nõ honorabilis.

Hie.48

ὅτι ἐπὶ τῷ θερισμῷ καὶ ἐπὶ τῷ τρυγητῷ σου καταπατήσω καὶ πάντα πεσοῦνται. καὶ ἀρθήσεται εὐφροσύνη καὶ ἀγαλλίαμα ἐκ τῶν ἀμπελώνων σου, καὶ ἐν τοῖς ἀμπελῶσί σου οὐ μὴ εὐφρανθήσονται, καὶ οὐ μὴ πατήσωσιν οἶνον εἰς τὰ ὑπολήνια, πέπαυται γάρ. διὰ τοῦτο ἡ κοιλία μου ἐπὶ μωὰβ ὡς κιθάρα ἠχήσει, καὶ τὰ ἐντός μου ὡσεὶ τεῖχος ἐνεκαίνισας, καὶ ἔσται εἰς τὸ ἐντραπῆναί σε, ὅτι ἐκοπίασε μωὰβ ἐπὶ τοῖς βωμοῖς. καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὰ χειροποίητα αὐτῆς, ὥστε προσεύξασθαι καὶ οὐ μὴ δύνηται ἐξελέσθαι αὐτόν. τοῦτο τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησε κύριος ἐπὶ μωάβ. καὶ νῦν ἐλάλησε κύριος λέγων, ἐν τρισὶν ἔτεσιν ἐτῶν μισθωτοῦ ἀτιμασθήσεται ἡ δόξα μωάβ, ἐν παντὶ τῷ πλούτῳ τῷ πολλῷ. καὶ καταλειφθήσεται ὀλιγοστὸς καὶ οὐκ ἔντιμος. Ca.17.

Verbũ hoc cõtra damascũ. ecce damascus auferet a ciuitatib⁹: et erit in ruinã derelicta in seculũ. in cubile gregũ et requiem: et nõ erit ꝑsequẽs. et nõ āpli⁹ erit munita vt cõfugiendũ illuc ephraim. et nõ āpli⁹ erit regnũ in damasco et reliquũ syrorũ. nõ eni tu melior es filiis israel et gloria eoꝝ. hec dicit dñs sabaoth: erit in die illa defectio glorie iacob: et pinguia glorie eius cõmouebũt. et erit queadmodũ si qs cõgregauerit messem stãtem et semẽ spicaꝝ metet: et erit quẽadmodũ si qs cõgregauerit spicã in valle dura et relicta fuerit in ea stipula. aut sicut grana oliue duo vel tria in summitate sublimi: vel quatuor aut quinq̃ in ramis eoꝝ derelinquẽt. hec dicit dñs deus israel: die illa cõfidens erit hõ sup eo qui fecit eũ. at oculi eius in sanctũ israel respiciẽt: et nõ cõfidẽtes erunt in altarib⁹: neq̃ in operib⁹ manuũ eoꝝ q̃ fecerũt digiti eoꝝ. et nõ videbũt arbores: neq̃ abominatiões eoꝝ. die illa erũt ciuitates

Τὸ ῥῆμα τοῦτο κατὰ δαμασκοῦ. ἰδοὺ δαμασκὸς ἀρθήσεται ἀπὸ πόλεων, καὶ ἔσται εἰς πτῶσιν καταλελειμμένη εἰς τὸν αἰῶνα. εἰς κοίτην ποιμνίων καὶ ἀνάπαυσιν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ διώκων. καὶ οὐκέτι ἔσται ὀχυρὰ τοῦ καταφυγεῖν ἐκεῖ τὸν ἐφραίμ. καὶ οὐκέτι ἔσται βασιλεία ἐν δαμασκῷ καὶ τὸ κατάλοιπον τῶν σύρων. οὐ γὰρ σὺ βελτίων εἶ τῶν υἱῶν ἰσραὴλ καὶ τῆς δόξης αὐτῶν. τάδε λέγει κύριος σαβαώθ, ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔκλειψις τῆς δόξης ἰακώβ, καὶ τὰ πίονα τῆς δόξης αὐτοῦ σεισθήσεται. καὶ ἔσται ὃν τρόπον ἐάν τις συναγάγῃ ἀμητὸν ἑστηκότα καὶ σπέρμα σταχύων ἀμήσῃ, καὶ ἔσται ὃν τρόπον ἐάν τις συναγάγῃ στάχυν ἐν φάραγγι στερεᾷ καὶ καταλειφθῇ ἐν αὐτῇ καλάμη. ἢ ὡς ῥῶγες ἐλαίας δύο ἢ τρεῖς ἐπ' ἄκρου μετεώρου, ἢ τέσσαρες ἢ πέντε ἐπὶ τῶν κλάδων αὐτῶν καταλειφθῇ. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ πεποιθὼς ἔσται ἄνθρωπος ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτόν. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραὴλ ἐμβλέψονται, καὶ οὐ μὴ πεποιθότες ὦσιν ἐπὶ τοῖς βωμοῖς, οὐδὲ ἐπὶ τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν ἃ ἐποίησαν οἱ δάκτυλοι αὐτῶν, καὶ οὐκ ὄψονται τὰ δένδρα, οὐδὲ τὰ βδελύγματα αὐτῶν. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσονται αἱ πόλεις

"qm̃"sup"vindemiã tuã"& sup"messem tuã"vox calcantiũ"irruit."Et auferetur"leticia"& exultatio"de"carmelo:"& in vineis"non"exultabit"neq̃"iubilabit."Vinum"in torculari"non"calcabit "qui calcare cõsueuerat:"vocẽ calcantiũ"abstuli."Sup"hoc"venter me⁹"ad moab"q̃si cithara"sonabit:"& viscera mea"ad murum cocti"lateris."Et erit"cũ"apparuerit"qđ"laborauit"moab"sup"excelsis suis:"ingredietur"ad"sctã sua"vt obsecret:"& nõ"valebit."Hoc"verbũ"quod"locutus est"dominus "ad"moab"ex tunc:"& nunc"locutus est "dicens."In tribus"annis"quasi anni "mercennarii"auferetur"gloria"moab"sup omni"populo"multo:"& relinquetur in eo"paru⁹"& modicus"nequaq̃"multus.

17.

Onus"damasci."Ecce "damascus"desinet esse"ciuitas:"& erit sicut"aceru⁹ lapidum in"ruina."Derelicte"ciuitates"aroer "gregibus"erunt:"& requiescent ibi"& non erit"qui exterreat."Et cessabit"adiutoriũ"ab effraim"& regnum"a damasco:"& reliquie"syrie "sicut gloria"filioꝝ"israel"erunt"dicit"dominus "exercituum."Et erit"in die"illa"attenuabitur "gloria"iacob:"& pinguedo"carnis ei⁹"emarcescet"& erit"sicut cõgregãs in"messe"qđ restiterit"& brachium eius"spicas"leget."Et erit"sicut querens "spicas"in valle"raphaim:"& relinquetur"in eo sicut"racem⁹:"& sicut excussio"olee"duarum vel"trium"oliuarum"in summitate"rami: siue"quattuor aut"quinq̃."In cacuminib⁹ eius"fructus ei⁹"dicit"dñs"deus"israel."In die"illa"inclinabitur "homo"ad"factorem suũ:"& oculi eius"ad"sanctum"israel"respicient:"& non"inclinabitur"ad "altaria"que fecerunt"manus eius:"& que "operati sunt"digiti eius:"non"respicient"lucos "& delubra."In die"illa:"erunt"ciuitates

כי על קיצך ועל קצירך הידד נפל׃ ונאסף שמחה וגיל מן הכרמל ובכרמים לא ירנן לא ירעע יין ביקבים לא ידרך הדרך הידד השבתי׃ על כן מעי למואב ככנור יהמו וקרבי לקיר חרש׃ והיה כי נראה כי נלאה מואב על הבמה ובא אל מקדשו להתפלל ולא יוכל׃ זה הדבר אשר דבר יהוה אל מואב מאז׃ ועתה דבר יהוה לאמר בשלש שנים כשני שכיר ונקלה כבוד מואב בכל ההמון הרב ושאר מעט מזער לוא כביר׃

Cap.xvij.

משא דמשק הנה דמשק מוסר מעיר והיתה מעי מפלה׃ עזבות ערי ערער לעדרים תהיינה ורבצו ואין מחריד׃ ונשבת מבצר מאפרים וממלכה מדמשק ושאר ארם ככבוד בני ישראל יהיו נאם יהוה צבאות׃ והיה ביום ההוא ידל כבוד יעקב ומשמן בשרו ירזה׃ והיה כאסף קציר קמה וזרעו שבלים יקצור והיה כמלקט שבלים בעמק רפאים׃ ונשאר בו עוללת כנקף זית שנים שלשה גרגרים בראש אמיר ארבעה חמשה בסעפיה פריה נאם יהוה אלהי ישראל׃ ביום ההוא ישעה האדם על עשהו ועיניו אל קדוש ישראל תראינה׃ ולא ישעה אל המזבחות מעשה ידיו ואשר עשו אצבעתיו לא יראה והאשרים והחמנים׃ ביום ההוא יהיו ערי

fortitudinis eius derelicte sicut aratra: & segetes que derelicte sunt a facie filiorum israel: et erit deserta. qa oblita es dei salvatoris tui & fortis adiutoris tui nõ es recordata. Propterea plantabis plãtationẽ fidelẽ: & germẽ alienũ seminabis. In die plãtationis tue labrusca: & mane semẽ tuũ florebit. Ablata est messis in die hereditatis: & dolebit graviter. Ve multitudini ppl'orũ multorũ: ut multitudo maris sonãtis: & tumultus turbarum sicut sonitus aquarum multarũ. Sonabunt populi sicut sonitus aquarũ inundantium: & increpabit eũ & fugiet pcul. Et rapietur sicut pulvis montiũ a facie venti: & sicut turbo coram tẽpestate. In tempore vespere: & ecce turbatio: in matutino & non subsistet. Hec est pars eorum qui vastaverunt nos: & sors diripientiũ nos. 18.

Ve terre cymbalo alarũ: que est trans flumina ethiopie: qui mittit in mare legatos & in vasis papiri super aquas. Ite angeli veloces ad gentem convulsam & dilaceratam: ad populũ terribilem post quẽ nõ est alius: ad gentẽ expectantẽ & cõculcatã: cuius diripuerũt flumina terram eius. Oẽs habitatores orbis qui moramini in terra: cũ elevatũ fuerit signũ in mõtibus videbitis: & clangorẽ tube audietis: quia hec dicit dñs ad me. Ego quiescam & considerabo in loco meo sicut meridiana lux clara est: & sicut nubes roris in die messis. Ante messem eni totus effloruit: & immatura pfectio germinabit: & pscindẽtur ramusculi eius falcibus: & que derelicta fuerint abscindentur: excutiẽtur & relinquẽtur simul avibus montiũ & bestiis terre: & estate ppetua erũt sup eum volucres: & oẽs bestie terre sup illam hyemabũt. In tpe

illo deferetur munus dño exercituũ a populo divulso & dilacerato: a populo terribili post quẽ nõ fuit alius: a gente expectante & conculcata: cuius diripuerũt flumina terrã eius ad locum nominis dñi exercituũ montem sion. 19.

Onus egypti. Ecce dñs ascẽdet sup nubem levẽ: & ingredietur egyptũ & cõmovebũtur simulachra egypti a facie eius: & cor egypti tabescet in medio eius. Et concurrere faciã egyptios adversus egyptios: & pugnabit vir cõtra fratrẽ suũ: & vir cõtra amicũ suũ: civitas adversus civitatẽ: regnũ adversus regnũ: & dirũpetur spũs egypti in visceribus eius: & cõsiliũ eius pcipitabo: & interrogabũt simulachra sua & divinos suos: & phytones & ariolos: et tradam egyptum in manu dominorum crudelium: & rex fortis dominabitur eorum ait dominus exercituum. Et arescet aqua de mari: & fluvius desolabitur atq; siccabitur: & deficiẽt flumina. Attenuabũtur & siccabũtur rivi aggerũ. Calamus & iuncus marcescet: nudabitur alveus rivi a fonte suo. Et omnis sementis irrigua siccabitur: arescet & non erit. Et merebunt piscatores: & lugebunt omnes mittentes in flumen hamũ: & expandentes rete super faciẽ aquarũ emarcescent. Cõfundẽtur q; operabãtur linum: plectentes & texentes subtilia. Et erunt irrigua eius flectentia: omnes qui faciebãt lacunas ad capiendos pisces. Stulti pricipes taneos: sapientes cõsiliarii pharaonis dederũt cõsiliũ insipiens. Quõ dicetis pharaoni. Filius sapientũ ego: filius regum antiquorũ. Ubi nunc sunt sapientes tui? Annuncient tibi & indicent quid cogitaverit dñs exercituũ sup egyptũ. Stulti facti sunt principes taneos: emarcuerũt principes mempheos: deceperũt

Trāſla.B.Hie. (Esa. xix)

[q]egyptū [r]angulū [s]popu lorū eius. [t]Dñs [u]miſcuit [x]i medio ei⁹ [y]ſpiritū [z]verti ginis. [a]Et errare fecerunt [c]egyptum [d]in omni [e]ope re ſuo: [f]ſicut errat [g]ebrius & [h]vomens. Et non [k]erit [l]egypto [m]opus [n]q̄ [o]faciat: [p]caput [q]& caudam [r]incuruantem [s]& refrenā tem. [t]In die [u]illa [x]erit [y]egyptus [z]q̄ſi mulieres [a]& ſtupebūt [b]& timebūt [c]a fa cie [d]cōmotionis [e]manus [f]domini [g]exercituū [h]qua ȝ [i]ipſe [k]mouebit [l]ſuper ea ȝ. [m]Et erit [n]terra [o]iuda [p]egypto [q]in pauorē. [r]Omnis [s]qui [u]illius [t]fuerit recordatus: [x]paue bit [y]a facie [a]conſilii [b]domini [c]exerci tuum: [d]quod [e]ipſe [f]cogitauit [g]ſuper eam. [h]In die [i]illa [k]erunt [l]quinq̧ [m]ciuitates [n]in terra [o]egy pti [p]loquentes [q]lingua [r]chanaan [s]& iurā tes [t]per dominum [u]exercituum. [x]Ciuitas [y]ſo lis [z]vocabitur [a]vna. [b]In die [c]illa [d]erit [e]altare [f]do mini [g]in medio [h]terre [i]egypti [k]et titulus [n]domini [l]iuxta [m]terminum eius: [o]& erit [p]in ſignum [q]& in teſtimoniū [r]dño [u]ex ercituū [t]in terra [u]egypti. [v]Clamabūt [x]enim [y]ad [z]do minum [b]a facie [c]tribulātis [d]& mittet [e]eis [f]ſaluatorem [g]& ꝓpugnatorē q [h]liberet eos. [i]Et cognoſcetur [k]dñs [l]ab egypto: [m]& cognoſcēt [n]egyptii [p]dñm [q]in die [r]illa: [s]& colent eū in [t]hoſtiis [u]& in muneribꝰ: [x]& [y]vota [z]vo uebunt [a]domino [b]& ſol uent. [b]Et percutiet [c]dñs [e]egyptū [f]plaga: [g]& ſanabit eam [h]& reuertentur [i]ad [k]dñm: [l]& placabitur [m]eis [n]& ſanabit eos. [o]In die [p]illa [q]erit [r]via [s]de egypto [t]in aſſyrios: [u]& intrabit [x]aſſyrius [y]egyptum [z]& egyptius [a]in aſſyrios [b]& ſeruient [c]egyptii [e]aſſur. [f]In die [g]illa [h]erit [i]iſ rael [k]tertius [l]egyptio [m]& aſſy rio: [n]benedictio [o]in medio [p]terre: [q]cui [r]be nedixit [s]dñs [t]exercituum [u]dicens. [x]Benedictꝰ [y]popu lus meus [z]egypti: [a]& opus [b]manuū mearū [c]aſſyriis: [d]he reditas aūt mea [e]iſrl. 20.

Trāſ.Gre.lxx. (Esa. xix)

αἴγυπτον καὶ τὰς φυλάς. κύριος γὰρ ἐκέρασεν αὐτοῖς πνεῦμα πλανήσεως, καὶ ἐπλάνησαν τὴν αἴγυπτον ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτῆς, ὡς πλανᾶται ὁ μεθύων καὶ ὁ ἐμῶν ἅμα. καὶ οὐκ ἔσαι τοῖς αἰγυπτίοις ἔργον ὃ ποιήσει κεφαλὴν καὶ οὐράν, ἀρχὴν καὶ τέλος. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσονται αἰγύπτιοι ὡς γυναῖκες ἐν τρόμῳ καὶ ἐν φόβῳ ἀπὸ προσώπου τῆς χειρὸς κυρίου σαβαώθ, ἣν αὐτὸς ἐπιβαλεῖ αὐτοῖς. καὶ ἔσαι ἡ χώρα τῶν αἰγυπτίων τοῖς ἰουδαίοις εἰς φόβητρον. πᾶς ὃς ἐὰν ὀνομάσῃ αὐτὴν αὐτοῖς, φοβηθήσονται διὰ τὴν βουλὴν ἣν βεβούλευται κύριος σαβαὼθ ἐπ' αὐτήν. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσονται πέντε πόλεις ἐν γῇ αἰγύπτῳ, λαλοῦσαι τῇ γλώσσῃ τῇ χαναανίτιδι, καὶ ὀμνύοντες τῷ ὀνόματι κυρίου σαβαώθ. πόλις ἀσεδὲκ κληθήσεται ἡ μία πόλις. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσαι θυσιαστήριον τῷ κυρίῳ ἐν χώρᾳ αἰγυπτίων, καὶ στήλη πρὸς τὸ ὅριον αὐτῆς τῷ κυρίῳ. καὶ ἔσαι εἰς σημεῖον εἰς τὸν αἰῶνα κυρίῳ ἐν χώρᾳ αἰγύπτου. ὅτι κεκράξονται πρὸς κύριον διὰ τοὺς θλίβοντας αὐτούς. καὶ ἀποστελεῖ αὐτοῖς ἄνθρωπον, ὃς σώσει αὐτούς. κρίνων σώσει αὐτούς. καὶ γνωστὸς ἔσαι κύριος τοῖς αἰγυπτίοις. καὶ γνώσονται οἱ αἰγύπτιοι τὸν κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ ποιήσουσι θυσίας, καὶ εὔξονται εὐχὰς τῷ κυρίῳ, καὶ ἀποδώσουσι. καὶ πατάξει κύριος τοὺς αἰγυπτίους πληγῇ, καὶ ἰάσεται αὐτοὺς ἰάσει. καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς κύριον, καὶ εἰσακούσεται αὐτῶν, καὶ ἰάσεται αὐτοὺς ἰάσει. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσαι ὁδὸς αἰγύπτου πρὸς ἀσσυρίους, καὶ εἰσελεύσονται ἀσσύριοι εἰς αἴγυπτον, καὶ αἰγύπτιοι πορεύσονται πρὸς ἀσσυρίους. καὶ δουλεύσουσιν οἱ αἰγύπτιοι τοῖς ἀσσυρίοις. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσαι ἰσραὴλ τρίτος ἐν τοῖς αἰγυπτίοις καὶ ἐν τοῖς ἀσσυρίοις, εὐλογημένος ἐν τῇ γῇ, ἣν εὐλόγησε κύριος σαβαὼθ λέγων. εὐλογημένος ὁ λαός μου ὁ ἐν αἰγύπτῳ καὶ ὁ ἐν ἀσσυρίοις, καὶ ἡ κληρονομία μου ἰσραήλ.

Ca. 20.

Trāſla.B.Hie. (Esa. xx)

In anno quo [b]ingreſ ſus ē [c]thartā [c]in azotū [d]cum miſiſſet [e]eum [f]ſargō [g]rex [h]aſſyriorum [i]& pugnaſſet [k]contra azo tum [l]& cepiſſet eā: [m]in tpe [n]illo [o]locutus eſt [p]domin⁹ [q]in manu [r]eſaie [s]filii [t]amos [u]dicens. [x]Vade [y]& ſolue [z]ſaccum [a]de [b]lumbis tuis: [c]& calcia menta tua [d]tolle [e]de [f]pedibus tuis. [g]& fecit [h]ſic: [i]vadēs [k]nudꝰ [l]& diſcalciatꝰ. [m]Et dixit [n]dñs. [o]Sicut [p]am bulauit [q]ſeruus meus [r]eſaias [s]nudus [t]& diſcalcia tus: [u]trium [x]annorum [y]ſignū [z]& portētū erit [a]ſup [b]egyptū [c]& ſup [d]ethiopiā: [e]ſic [f]minabit [g]rex [h]aſſyrio rum [k]captiuitatem [l]egypti [m]& [n]trāſmigratio nem [o]ethiopie: [p]iuuenē [q]& ſenē: [r]nudā [s]& diſcalcia tam [t]diſcoopertis [u]natibꝰ ad [x]ignominiā [y]egypti. [z]Et timebūt [a]& cōfundentur [b]ab ethiopia [c]ſpe ſua: [d]& ab egypto [e]gloria ſua. [f]Et dicet [g]habitator inſule [h]hu ius in die illa: [m]Heccine erat [o]ſpes no ſtra: [r]ad [p]quos [q]cōfugimus [s]in auxiliū [t]vt liberarent nos [u]a facie [x]regis [y]aſſyrio rū. [z]Et quō [a]effugere po terimus [b]nos? 21.

Trāſ.Gre.lxx. (Esa. xx)

Τοῦ ἔτους οὗ εἰσῆλθε ταναθὰν εἰς ἄζωτον, ἡνίκα ἀπεστάλη ὑπὸ ναρνὰ βασιλέως ἀσσυρίων, καὶ ἐπολέμησε τὴν ἄζωτον καὶ κατελάβετο αὐτήν. τότε ἐλάλησε κύριος πρὸς ἠσαΐαν λέγων. πορεύου καὶ ἄφελε τὸν σάκκον ἀπὸ τῆς ὀσφύος σου, καὶ τὰ σανδάλιά σου ὑπόλυσαι ἀπὸ τῶν ποδῶν σου. καὶ ἐποίησεν οὕτως, πορευόμενος γυμνὸς καὶ ἀνυπόδετος. καὶ εἶπε κύριος. ὃν τρόπον πεπόρευται ἠσαΐας ὁ παῖς μου γυμνὸς καὶ ἀνυπόδετος, τρία ἔτη ἔσαι σημεῖα καὶ τέρατα τοῖς αἰγυπτίοις καὶ αἰθίοψιν, ὅτι οὕτως ἄξει βασιλεὺς ἀσσυρίων τὴν αἰχμαλωσίαν αἰγύπτου καὶ αἰθιόπων, νεανίσκους καὶ πρεσβύτας, γυμνοὺς καὶ ἀνυποδέτους, ἀνακεκαλυμμένους τὴν αἰσχύνην αἰγύπτου. καὶ αἰσχυνθήσονται ἡττηθέντες οἱ αἰγύπτιοι ἐπὶ τοῖς αἰθίοψιν, ἐφ' οἷς ἦσαν πεποιθότες οἱ αἰγύπτιοι, ἦσαν γὰρ αὐτοῖς δόξα. καὶ ἐροῦσιν οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἦμεν πεποιθότες τοῦ φυγεῖν εἰς αὐτοὺς εἰς βοήθειαν, οἳ οὐκ ἠδύναντο σωθῆναι ἀπὸ βασιλέως ἀσσυρίων. καὶ πῶς ἡμεῖς σωθησόμεθα;

Ca. 21.

Τὸ ὅραμα τῆς ἐρήμου. Ὡς καταιγὶς δι' ἐρήμου διέλθοι ἐξ ἐρήμου ἐρχομένη ἐκ γῆς, φοβερὸν τὸ ὅραμα καὶ σκληρὸν ἀνηγγέλη μοι. ὁ ἀθετῶν ἀθετεῖ. ὁ ἀνομῶν ἀνομεῖ. ἐπ' ἐμοὶ οἱ ἐλαμῖται, καὶ οἱ πρέσβεις τῶν περσῶν ἐπ' ἐμὲ ἔρχονται. νῦν στενάξω καὶ παρακαλέσω ἐμαυτόν. διὰ τοῦτο ἐνεπλήσθη ἡ ὀσφύς μου ἐκλύσεως, καὶ ὠδῖνες ἔλαβόν με ὡς τὴν τίκτουσαν. ἠδίκησα τοῦ μὴ ἀκοῦσαι. ἐσπούδασα τοῦ μὴ βλέπειν. ἡ καρδία μου πλανᾶται, καὶ ἡ ἀνομία με βαπτίζει. ἡ ψυχή μου ἐφέστηκεν εἰς φόβον. ἑτοιμάσατε τὴν τράπεζαν. πίετε, φάγετε. ἀναστάντες οἱ ἄρχοντες ἑτοιμάσατε θυρεούς. ὅτι οὕτως εἶπε κύριος πρός με. βαδίσας στῆσον σεαυτῷ σκοπόν, καὶ ὃ ἐὰν ἴδῃς ἀνάγγειλον. καὶ εἶδον ἀναβάτας ἱππεῖς δύο, ἀναβάτην ὄνου, καὶ ἀναβάτην καμήλου. ἀκρόασαι ἀκρόασιν πολλήν. καὶ κάλεσον οὐρίαν εἰς

Trāſla.B.Hie. (Esa. xxi)

Onus [b]deſerti [c]maris. [d]Sicut turbines [e]ab africo [f]veniūt: [g]de deſerto [h]veīt: [i]de t[k]ra horribili. [l]Vi ſio [m]dura [n]nunciata eſt [o]mihi. [p]Qui incredulus ē [q]infideliter agit: [r]& qui de populator ē [s]vaſtat. [t]Aſcē de [u]elam: [x]obſide [y]mede [z]oēm [a]gemitū eiꝰ [b]ceſſare feci. [c]ꝓpterea [e]repleti ſunt [f]lūbi mei [g]dolore: [h]& angu ſtia [i]poſſedit me [k]ſicut an guſtia [l]parturiētis. [m]Cor rui [n]cū audirē: [o]cōturbatꝰ ſum [p]cū viderē. [q]Emarcuit [r]cor meū: [s]tenebre [t]ſtupe fecerūt me. [x]Babylon [y]di lecta mea [z]poſita eſt [a]mihi [b]in miraculū. [c]Pone [d]men ſa ȝ: [e]cōtēplare in [f]ſpecula. [g]Comedētes & [h]bibētes: [i]ſurgite [k]pricipes [l]arripite [m]clypeum. [o]Hec [n]enim [p]di cit [q]mihi [r]dñs. [s]Vade & [t]pone [u]ſpeculatorē: & [x]qd̄ cunq̧ [y]viderit [z]annunciet. [a]Et vidit [b]currū [c]duorum [d]equitum: [e]aſcenſorem [f]aſini & [g]aſcenſorē [h]cameli [i]& contēplatꝰ eſt [k]diligēter [l]multo [m]intuitu. [n]Et cla mauit [o]leo. [p]Super

מִצְפֶּה אֲדֹנָי אָנֹכִי עֹמֵד תָּמִיד יוֹמָם וְעַל מִשְׁמַרְתִּי אָנֹכִי נִצָּב כָּל הַלֵּילוֹת׃ וְהִנֵּה זֶה בָא רֶכֶב אִישׁ צֶמֶד פָּרָשִׁים וַיַּעַן וַיֹּאמֶר נָפְלָה נָפְלָה בָּבֶל וְכָל פְּסִילֵי אֱלֹהֶיהָ שִׁבַּר לָאָרֶץ׃ מְדֻשָׁתִי וּבֶן גָּרְנִי אֲשֶׁר שָׁמַעְתִּי מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִגַּדְתִּי לָכֶם׃ מַשָּׂא דּוּמָה אֵלַי קֹרֵא מִשֵּׂעִיר שֹׁמֵר מַה מִלַּיְלָה שֹׁמֵר מַה מִלֵּיל׃ אָמַר שֹׁמֵר אָתָא בֹקֶר וְגַם לַיְלָה אִם תִּבְעָיוּן בְּעָיוּ שֻׁבוּ אֵתָיוּ׃ מַשָּׂא בַּעְרָב בַּיַּעַר בַּעְרַב תָּלִינוּ אֹרְחוֹת דְּדָנִים׃ לִקְרַאת צָמֵא הֵתָיוּ מָיִם יֹשְׁבֵי אֶרֶץ תֵּימָא בְּלַחְמוֹ קִדְּמוּ נֹדֵד׃ כִּי מִפְּנֵי חֲרָבוֹת נָדָדוּ מִפְּנֵי חֶרֶב נְטוּשָׁה וּמִפְּנֵי קֶשֶׁת דְּרוּכָה וּמִפְּנֵי כֹּבֶד מִלְחָמָה׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי אֵלַי בְּעוֹד שָׁנָה כִּשְׁנֵי שָׂכִיר וְכָלָה כָּל כְּבוֹד קֵדָר׃ וּשְׁאָר מִסְפַּר קֶשֶׁת גִּבּוֹרֵי בְנֵי קֵדָר יִמְעָטוּ כִּי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל דִּבֵּר׃

Cap. xxij. מַשָּׂא גֵּיא חִזָּיוֹן מַה לָּךְ אֵפוֹא כִּי עָלִית כֻּלָּךְ לַגַּגּוֹת׃ תְּשֻׁאוֹת מְלֵאָה עִיר הוֹמִיָּה קִרְיָה עַלִּיזָה חֲלָלַיִךְ לֹא חַלְלֵי חֶרֶב וְלֹא מֵתֵי מִלְחָמָה׃ כָּל קְצִינַיִךְ נָדְדוּ יַחַד מִקֶּשֶׁת אֻסָּרוּ כָּל נִמְצָאַיִךְ אֻסְּרוּ יַחְדָּו מֵרָחוֹק בָּרָחוּ׃ עַל כֵּן אָמַרְתִּי שְׁעוּ מִנִּי אֲמָרֵר בַּבֶּכִי אַל תָּאִיצוּ לְנַחֲמֵנִי עַל שֹׁד בַּת עַמִּי׃ כִּי יוֹם מְהוּמָה וּמְבוּסָה וּמְבוּכָה לַאדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת בְּגֵיא חִזָּיוֹן מְקַרְקַר קִר וְשׁוֹעַ אֶל הָהָר׃ וְעֵילָם נָשָׂא אַשְׁפָּה

speculam domini ego sum stans iugiter per diem: & super custodiam meam ego sum stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor vir bige equitum: & respondit & dixit. Cecidit cecidit babylon & omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terra. Tritura mea & filii aree mee que audivi a domino exercituum deo israel annunciavi vobis. Onus duma. Ad me clamat ex seyr. Custos quid de nocte? custos quid de nocte? Dixit custos. Venit mane & nox. Si queritis querite: convertimini & venite. Onus in arabia. In saltu ad vesperam dormietis: in semitis dodanim. Occurrentes sitienti ferte aquam qui habitatis terram austri cum panibus occurrite fugienti. A facie enim gladiorum fugerunt a facie gladii imminentis: a facie arcus extenti: a facie gravis prelii: quoniam hec dicit dominus ad me. Adhuc in uno anno quasi in anno mercenarii: & auferetur omnis gloria cedar: & reliquie numeri sagittariorum fortium de filiis cedar imminuentur. Dominus enim deus israel locutus est. 22.

Onus vallis visionis. Quidnam tibi est: quia ascendisti & tu omnis in tecta clamoris plena: urbs frequens: civitas exultans. Interfecti tui non interfecti gladio: nec mortui in bello. Cuncti principes tui fugerunt simul: dureque ligati sunt. Omnes qui inventi sunt vincti pariter: procul fugerunt. Propterea dixi. Recedite a me: amare flebo. Nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filie populi mei. Dies enim interfectionis & conculcationis & fletus domino deo exercituum in valle visionis. Scrutans murum: & magnificus super montem. Et elam sumpsit pharetram: &

τὴν σκοπιὰν κυρίου. καὶ εἶπεν, ἔστην διὰ παντὸς ἡμέρας, καὶ ἐπὶ τῆς παρεμβολῆς ἔστην ὅλην τὴν νύκτα. καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἔρχεται ἀναβάτης συνωρίδος· καὶ ἀποκριθεὶς εἶπε, πέπτωκε πέπτωκε βαβυλὼν καὶ πάντα τὰ ἀγάλματα αὐτῆς, καὶ τὰ χειροποίητα αὐτῆς συνετρίβησαν εἰς τὴν γῆν. ἀκούσατε οἱ καταλελειμμένοι καὶ οἱ ὀδυνώμενοι ἀκούσατε ἃ ἤκουσα παρὰ κυρίου σαβαώθ, ὁ θεὸς τοῦ ἰσραὴλ ἀνήγγειλεν ἡμῖν.

Τὸ ὅραμα τῆς ἰδουμαίας. πρὸς ἐμὲ καλεῖ παρὰ σηείρ. φυλάσσετε ἐπάλξεις. φυλάσσω τὸ πρωῒ καὶ τὴν νύκτα. ἐὰν ζητῇς ζήτει. καὶ παρ' ἐμοὶ οἴκει ἐν τῷ δρυμῷ ἑσπέρας κοιμηθήσῃ ἐν τῇ ὁδῷ δαιδάν. εἰς συνάντησιν διψῶντι ὕδωρ φέρετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐν χώρᾳ θαιμὰν ἄρτοις συναντᾶτε φεύγουσι διὰ τὸ πλῆθος τῶν πεφονευμένων, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν πλανωμένων, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῆς μαχαίρας, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν τοξευμάτων τῶν διατεταμένων, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν πεπτωκότων ἐν τῷ πολέμῳ. ὅτι οὕτως εἶπέ μοι κύριος. ἔτι ἐνιαυτὸς ὡς ἐνιαυτὸς μισθωτοῦ ἐκλείψει ἡ δόξα κηδάρ, καὶ τὸ κατάλοιπον τῶν τοξευμάτων τῶν ἰσχυρῶν υἱῶν κηδὰρ ἔσται ὀλίγον. διότι κύριος ἐλάλησεν ὁ θεὸς ἰσραήλ. C. 22.

Τὸ ῥῆμα τῆς φάραγγος σιών. τί ἐγένετό σοι νῦν ὅτι ἀνέβητε πάντες εἰς δώματα μάταια. ἐνεπλήσθη ἡ πόλις βοώντων. οἱ τραυματίαι σου οὐ τραυματίαι μαχαίρας, οὐδὲ νεκροί σου νεκροὶ πολέμου. πάντες οἱ ἄρχοντές σου πεφεύγασι. καὶ οἱ ἁλόντες σκληρῶς δεδεμένοι εἰσί. καὶ οἱ ἰσχύοντες ἐν σοὶ πόρρω πεφεύγασι. διὰ τοῦτο εἶπα, ἄφετέ με. πικρῶς κλαύσομαι. μὴ κατισχύσητε παρακαλεῖν με ἐπὶ τὸ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου. ὅτι ἡμέρα ταραχῆς καὶ ἀπωλείας καὶ καταπατήματος καὶ πλάνησις παρὰ κυρίου σαβαὼθ ἐν φάραγγι σιὼν πλανῶνται. ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου πλανῶνται ἐπὶ τὰ ὄρη. οἱ δὲ ἐλαμῖται ἔλαβον φαρέτρας,

Abac. 2.a. hie. 50. Apo. 4.b.

בְּרֶכֶב אָדָם פָּרָשִׁים וְקִיר עֵרָה מָגֵן׃ וַיְהִי מִבְחַר עֲמָקַיִךְ מָלְאוּ רָכֶב וְהַפָּרָשִׁים שֹׁת שָׁתוּ הַשָּׁעְרָה׃ וַיְגַל אֵת מָסַךְ יְהוּדָה וַתַּבֵּט בַּיּוֹם הַהוּא אֶל נֶשֶׁק בֵּית הַיָּעַר׃ וְאֵת בְּקִיעֵי עִיר דָּוִד רְאִיתֶם כִּי רָבּוּ וַתְּקַבְּצוּ אֶת מֵי הַבְּרֵכָה הַתַּחְתּוֹנָה׃ וְאֶת בָּתֵּי יְרוּשָׁלַםִ סְפַרְתֶּם וַתִּתְצוּ הַבָּתִּים לְבַצֵּר הַחוֹמָה׃ וּמִקְוָה עֲשִׂיתֶם בֵּין הַחֹמֹתַיִם לְמֵי הַבְּרֵכָה הַיְשָׁנָה וְלֹא הִבַּטְתֶּם אֶל עֹשֶׂיהָ וְיֹצְרָהּ מֵרָחוֹק לֹא רְאִיתֶם׃ וַיִּקְרָא אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת בַּיּוֹם הַהוּא לִבְכִי וּלְמִסְפֵּד וּלְקָרְחָה וְלַחֲגֹר שָׂק׃ וְהִנֵּה שָׂשׂוֹן וְשִׂמְחָה הָרֹג בָּקָר וְשָׁחֹט צֹאן אָכֹל בָּשָׂר וְשָׁתוֹת יָיִן אָכוֹל וְשָׁתוֹ כִּי מָחָר נָמוּת׃ וְנִגְלָה בְאָזְנָי יְהוָה צְבָאוֹת אִם יְכֻפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמֻתוּן אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה צְבָאוֹת לֶךְ בֹּא אֶל הַסֹּכֵן הַזֶּה עַל שֶׁבְנָא אֲשֶׁר עַל הַבָּיִת׃ מַה לְּךָ פֹה וּמִי לְךָ פֹה כִּי חָצַבְתָּ לְּךָ פֹּה קָבֶר חֹצְבִי מָרוֹם קִבְרוֹ חֹקְקִי בַסֶּלַע מִשְׁכָּן לוֹ׃ הִנֵּה יְהוָה מְטַלְטֶלְךָ טַלְטֵלָה גָּבֶר וְעֹטְךָ עָטֹה׃ צָנוֹף יִצְנָפְךָ צְנֵפָה כַּדּוּר אֶל אֶרֶץ רַחֲבַת יָדָיִם שָׁמָּה תָמוּת וְשָׁמָּה מַרְכְּבוֹת כְּבוֹדֶךָ קְלוֹן בֵּית אֲדֹנֶיךָ׃ וַהֲדַפְתִּיךָ מִמַּצָּבֶךָ וּמִמַּעֲמָדְךָ יֶהֶרְסֶךָ׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְקָרָאתִי לְעַבְדִּי לְאֶלְיָקִים בֶּן חִלְקִיָּהוּ׃ וְהִלְבַּשְׁתִּיו כֻּתָּנְתֶּךָ וְאַבְנֵטְךָ אֲחַזְּקֶנּוּ וּמֶמְשַׁלְתְּךָ אֶתֵּן בְּיָדוֹ וְהָיָה לְאָב לְיוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַםִ וּלְבֵית יְהוּדָה׃ וְנָתַתִּי מַפְתֵּחַ בֵּית

currum hominis equitis: & parietem nudavit clypeus. Et erunt electe valles tue plene quadrigarum: & equites ponent sedes suas in porta: & revelabitur operimentum iude. Et videbitis in die illa armamentarium domus saltus: & scissuras civitatis david videbitis: quia multiplicate sunt. Et congregastis aquas piscine inferioris: & domos hierusalem numerastis: & destruxistis domos ad muniendum murum. Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscine veteris: & non suspexistis ad eum qui fecerat eam: & opatorem eius de longe non vidistis. Et vocavit dominus deus exercituum in die illa ad fletum: & ad planctum: ad calvicium: & ad cingulum facci: & ecce gaudium & leticia: occidere vitulos & iugulare arietes: comedere carnes & bibere vinum. Comedamus & bibamus: cras enim moriemur. Et revelata est in auribus meis vox domini exercituum: si dimittetur iniquitas hec vobis: donec moriamini: dicit dominus deus exercituum. Hec dicit dominus deus exercituum. Vade ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo ad sobnam prepositum templi: & dices ad eum. Quid tu hic: aut quasi quis hic? Quia excidisti tibi hic sepulchrum: excidisti in excelso memoriale: diligenter in petra tabernaculum tibi. Ecce dominus asportari te faciet: sicut asportatur gallus gallinacei & quasi amictum sic sublevabit te. Coronans coronabit te tribulatione quasi pilam mittet te in terram latam & spaciosam. Ibi morieris & ibi erit currus glorie tue: & ignominia domus domini tui. Et expellam te de statione tua: & de ministerio tuo deponam te. Et erit in die illa: vocabo servum meum eliachim filium helchie: & induam illum tunica tua: & cingulo tuo confortabo eum & potestatem tuam dabo in manu eius: & erit quasi pater habitantibus hierusalem & domui iuda. Et dabo clavem domus

ἀναβάται ἄνθρωποι ἐφ' ἵπποις καὶ συναγωγὴ παρατάξεως. καὶ ἔσονται αἱ ἐκλεκταὶ φάραγγές σου πλησθήσονται ἁρμάτων. οἱ δὲ ἱππεῖς ἐμφράξουσι τὰς πύλας σου καὶ ἀνακαλύψουσι τὰς πύλας ἰούδα, καὶ ἐμβλέψονται τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τοὺς ἐκλεκτοὺς οἴκους τῆς πόλεως. καὶ ἀνακαλύψουσι τὰ κρυπτὰ τῶν οἴκων τῆς ἄκρας δαυίδ. καὶ εἴδοσαν ὅτι πλείους εἰσί. καὶ ἀπέστρεψαν τὸ ὕδωρ τῆς ἀρχαίας κολυμβήθρας εἰς τὴν πόλιν. καὶ ὅτι καθείλωσαν τοὺς οἴκους ἱερουσαλὴμ εἰς ὀχύρωμα τείχους τῇ πόλει. καὶ ἐποιήσατε ἑαυτοῖς ὕδωρ ἀναμέσον τῶν δύο τειχέων ἐσώτερα τῆς κολυμβήθρας τῆς ἀρχαίας. καὶ οὐκ ἐνεβλέψατε εἰς τὸν ἀπ' ἀρχῆς ποιήσαντα αὐτήν. καὶ τὸν κτίσαντα αὐτὴν οὐκ εἴδετε. καὶ ἐκάλεσε κύριος σαβαὼθ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κλαυθμὸν καὶ κοπετὸν καὶ ξύρησιν καὶ ζῶσιν σάκκων. αὐτοὶ δὲ ἐποιήσαντο εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίαμα, σφάζοντες μόσχους καὶ θύοντες πρόβατα, ὥστε φαγεῖν κρέα καὶ πιεῖν οἶνον λέγοντες. φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. καὶ ἀνακεκαλυμμένα ταῦτά ἐστιν ἐν τοῖς ὠσὶ κυρίου σαβαώθ, ὅτι οὐκ ἀφεθήσεται ὑμῖν αὕτη ἡ ἁμαρτία ἕως ἂν ἀποθάνητε. τάδε λέγει κύριος σαβαώθ. πορεύου εἰς τὸ παστοφόριον πρὸς σομνὰν τὸν ταμίαν καὶ εἰπὸν αὐτῷ, τί σὺ ὧδε; καὶ τί σοί ἐστιν ὧδε; ὅτι ἐλατόμησας σεαυτῷ ὧδε μνημεῖον, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ἐν ὑψηλῷ μνημεῖον, καὶ ἔγραψας σεαυτῷ ἐν πέτρᾳ σκηνήν; ἰδοὺ δὴ κύριος σαβαὼθ ἐκβαλεῖ καὶ ἐκτρίψει ἄνδρα. καὶ ἀφελεῖ τὴν στολήν σου καὶ τὸν στέφανόν σου τὸν ἔνδοξον, καὶ ῥίψει σε εἰς χώραν μεγάλην καὶ ἀμέτρητον, καὶ ἐκεῖ ἀποθανῇ. καὶ θήσει τὸ ἅρμα σου τὸ καλὸν εἰς ἀτιμίαν. καὶ τὸν οἶκον τοῦ ἄρχοντός σου εἰς καταπάτημα, καὶ ἀφαιρεθήσῃ ἐκ τῆς οἰκονομίας σου καὶ ἐκ τῆς στάσεώς σου. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καλέσω τὸν παῖδά μου ἐλιακεὶμ τὸν τοῦ χελκίου, καὶ ἐνδύσω αὐτὸν τὴν στολήν σου, καὶ τὸν στέφανόν σου δώσω αὐτῷ, καὶ τὸ κράτος καὶ τὴν οἰκονομίαν σου δώσω εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καὶ ἔσται ὡς πατὴρ τοῖς ἐνοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, καὶ τοῖς ἐνοικοῦσιν ἰούδα. καὶ δώσω αὐτῷ τὴν κλεῖδα οἴκου

1. Cor. 15.d.

דָּוִד עַל שִׁכְמוֹ וּפָתַח וְאֵין סֹגֵר
וְסָגַר וְאֵין פֹּתֵחַ: וּתְקַעְתִּיו יָתֵד
בְּמָקוֹם נֶאֱמָן וְהָיָה לְכִסֵּא כָבוֹד
לְבֵית אָבִיו: וְתָלוּ עָלָיו כֹּל כְּבוֹד
בֵּית אָבִיו הַצֶּאֱצָאִים וְהַצְּפִעוֹת
כֹּל כְּלֵי הַקָּטָן מִכְּלֵי הָאַגָּנוֹת וְעַד
כָּל כְּלֵי הַנְּבָלִים: בַּיּוֹם הַהוּא
נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת תָּמוּשׁ הַיָּתֵד
הַתְּקוּעָה בְּמָקוֹם נֶאֱמָן וְנִגְדְּעָה
וְנָפְלָה וְנִכְרַת הַמַּשָּׂא אֲשֶׁר עָלֶיהָ
כִּי יְהוָה דִּבֵּר:

Cap.xxiij

מַשָּׂא צֹר הֵילִילוּ
אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ כִּי שֻׁדַּד מִבַּיִת
מִבּוֹא מֵאֶרֶץ כִּתִּים נִגְלָה לָמוֹ:
דֹּמּוּ יֹשְׁבֵי אִי סֹחֵר צִידוֹן עֹבֵר
יָם מִלְאוּךְ: וּבְמַיִם רַבִּים זֶרַע שִׁחֹר
קְצִיר יְאוֹר תְּבוּאָתָהּ וַתְּהִי סְחַר
גּוֹיִם: בּוֹשִׁי צִידוֹן כִּי אָמַר יָם
מָעוֹז הַיָּם לֵאמֹר לֹא חַלְתִּי
וְלֹא יָלַדְתִּי וְלֹא גִדַּלְתִּי בַחוּרִים
רוֹמַמְתִּי בְתוּלוֹת: כַּאֲשֶׁר שֵׁמַע
לְמִצְרָיִם יָחִילוּ כְּשֵׁמַע צֹר: עִבְרוּ
תַּרְשִׁישָׁה הֵילִילוּ יֹשְׁבֵי אִי:
הֲזֹאת לָכֶם עַלִּיזָה מִימֵי קֶדֶם
קַדְמָתָהּ יֹבִלוּהָ רַגְלֶיהָ מֵרָחוֹק
לָגוּר: מִי יָעַץ זֹאת עַל צֹר
הַמַּעֲטִירָה אֲשֶׁר סֹחֲרֶיהָ שָׂרִים
כִּנְעָנֶיהָ נִכְבַּדֵּי אָרֶץ: יְהוָה צְבָאוֹת
יְעָצָהּ לְחַלֵּל גְּאוֹן כָּל צְבִי לְהָקֵל
כָּל נִכְבַּדֵּי אָרֶץ: עִבְרִי אַרְצֵךְ
כַּיְאֹר בַּת תַּרְשִׁישׁ אֵין מֵזַח
עוֹד: יָדוֹ נָטָה עַל הַיָּם הִרְגִּיז
מַמְלָכוֹת יְהוָה צִוָּה אֶל כְּנַעַן
לַשְׁמִד מָעֻזְנֶיהָ: וַיֹּאמֶר לֹא תוֹסִיפִי
עוֹד לַעְלוֹז הַמְעֻשָּׁקָה בְּתוּלַת
בַּת צִידוֹן כִּתִּים קוּמִי עֲבֹרִי

dauid sup humerũ ei⁹: & apiet & nõ erit q claudat. Et claudet: & nõ erit qui apiat. Et figã illũ pa xillum in loco fideli: & erit in solium glorie domui patris sui: & suspendã sup eũ oẽm gloriã domus patris eius: vasorum diuersa genera omne vas paruulum a vasis craterarum vsq; ad omne vas musicorũ. In die illa dicit dominus exercituum: auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli: & frangetur & cadet: & peribit quod pependerat in eo: quia dñs locutus est.

23.

ONus tyri. Vlulate naues maris: qa vastata est dom⁹ vñ venire cõsueuerant: de terra cethim reuelatũ est eis. Tacete q habitatis in insula: negociatio sidonis. Transfretãtes mare repleuerũt te in aqs multis: semẽ nili messis flumis fruges ei⁹: & facta est negociatio gentiũ. Erubesce sidon ait mare fortitudo maris dicẽs. Non parturiui & non peperi: & non enutriui iuuenes: nec ad incrementũ perduxi virgines. Cũ auditũ fuerit in egypto: dolebũt cum audierint de tyro. Transite maria: vlulate qui habitatis in insula. Nunqd nõ hec vr̃a est q̃ glĩabatur a dieb⁹ pristinis in antiqtate sua? Ducent eã pedes sui longe ad pegrinandum. Quis cogitauit hoc sup tyrũ quondã coronatã? Cui⁹ negociatores principes: institores ei⁹ inclyti terre. Dominus exercituũ cogitauit hoc: vt detraheret supbiã oĩs glĩe: & ad ignominiã deduceret vniuersos iclytos terre. Transi terrã tuã q̃si fluuiũ filia maris: nõ ẽ cingulũ vltra tibi. Manũ suã extẽdit sup mare cõturbauit regna. Dñs mãdauit aduersus chanaan: vt cõtereret fortes eius: & dixit. Non adiicies vltra vt glorieris calũniam sustinens virgo filia sidonis. In cethim consurgens transfreta:

ibi quoq; non erit requies tibi. Ecce terra chaldeorum talis populus non fuit: assur fundauit eã. In captiuitatẽ traduxerũt robustos eius: suffoderũt domos ei⁹: posuerũt eã in ruinã. Vlulate naues maris: qa deuastata est fortitudo vestra. Et erit in die illa: in obliuione eris o tyre septuaginta annis: sicut dies regis vnius. Post septuagita annos erit tyro quasi canticũ meretricis. Sume tibi citharã: circuĩ ciuitatẽ meretrix obliuioni tradita. Bñ cane: frequenta canticum vt memoria tui sit. Et erit post septuaginta annos: visitabit dominus tyrũ & reducet eam ad merces suas: & rursum fornicabitur cu; vniuersis regnis super faciem terre: & erunt negotiationes ei⁹: & merces eius sanctificate dño. Non cõdẽtur neq; reponẽtur quia his qui habitauerunt corã domino erit negociatio eius vt manducent in saturitatem & vestiantur vsq; ad vetustatem.

24.

ECce dñs dissipabit terrã & nudabit eã: & affliget faciẽ ei⁹ & disperget habitatores eius. Et erit sicut pp̃ls: sic sacerdos: & sicut seruus sic dñs ei⁹: & sicut ancilla sic dñã eius. Sicut emẽs: sic ille q vẽdit. Sicut fenerator: sic is qui mutuũ accipit. Sicut q repetit: sic q debet. Dissipatione dissipabitur t̃ra: & direptiõe p̃dabitur. Dñs ei locut⁹ est verbũ hoc. Luxit & defluxit terra et ĩfirmata ẽ: defluxit orbis & ĩfirmata est altitudo populi terre: & terra infecta est ab habitatoribus suis: qa trãsgressi sunt leges: mutauerũt ius: dissipauerũt fedus sempiternũ. Propter hoc maledictio vorabit terrã: & peccabũt habitatores eius: ideoq; insanient cultores ei⁹: & relinquẽtur hoĩes pauci. Luxit vindemia: infirmata est vitis: ingemuerũt oẽs q letabãtur corde. Cessauit gaudiũ tympanorũ: quieuit sonitus letãtiũ: cõticuit

גַּם שָׁם לֹא יָנוּחַ לָךְ: הֵן אֶרֶץ
כַּשְׂדִּים זֶה הָעָם לֹא הָיָה אַשּׁוּר
יְסָדָהּ לְצִיִּים הֵקִימוּ בַחוּנָיו עֹרְרוּ
אַרְמְנוֹתֶיהָ שָׂמָהּ לְמַפֵּלָה: הֵילִילוּ
אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ כִּי שֻׁדַּד מָעֻזְּכֶן
וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְנִשְׁכַּחַת צֹר
שִׁבְעִים שָׁנָה כִּימֵי מֶלֶךְ אֶחָד
מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה יִהְיֶה לְצֹר
כְּשִׁירַת הַזּוֹנָה: קְחִי כִנּוֹר סֹבִּי
עִיר זוֹנָה נִשְׁכָּחָה הֵיטִיבִי נַגֵּן
הַרְבִּי שִׁיר לְמַעַן תִּזָּכֵרִי: וְהָיָה
מִקֵּץ שִׁבְעִים שָׁנָה יִפְקֹד יְהוָה
אֶת צֹר וְשָׁבָה לְאֶתְנַנָּה וְזָנְתָה
אֶת כָּל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ עַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה: וְהָיָה סַחְרָהּ וְאֶתְנַנָּהּ
קֹדֶשׁ לַיהוָה לֹא יֵאָצֵר וְלֹא יֵחָסֵן
כִּי לַיֹּשְׁבִים לִפְנֵי יְהוָה יִהְיֶה
סַחְרָהּ לֶאֱכֹל לְשָׂבְעָה וְלִמְכַסֶּה
עָתִיק:

Ca.xxiiij

הִנֵּה יְהוָה בּוֹקֵק הָאָרֶץ וּבוֹלְקָהּ
וְעִוָּה פָנֶיהָ וְהֵפִיץ יֹשְׁבֶיהָ: וְהָיָה
כָעָם כַּכֹּהֵן כַּעֶבֶד כַּאדֹנָיו כַּשִּׁפְחָה
כַּגְּבִרְתָּהּ כַּקּוֹנֶה כַּמּוֹכֵר כַּמַּלְוֶה
כַּלֹּוֶה כַּנֹּשֶׁה כַּאֲשֶׁר נֹשֶׁא בוֹ:
הִבּוֹק תִּבּוֹק הָאָרֶץ וְהִבּוֹז תִּבּוֹז
כִּי יְהוָה דִּבֶּר אֶת הַדָּבָר הַזֶּה:
אָבְלָה נָבְלָה הָאָרֶץ אֻמְלְלָה
נָבְלָה תֵבֵל אֻמְלָלוּ מְרוֹם עַם
הָאָרֶץ: וְהָאָרֶץ חָנְפָה תַּחַת יֹשְׁבֶיהָ
כִּי עָבְרוּ תוֹרֹת חָלְפוּ חֹק הֵפֵרוּ
בְּרִית עוֹלָם: עַל כֵּן אָלָה אָכְלָה
אֶרֶץ וַיֶּאְשְׁמוּ יֹשְׁבֵי בָהּ עַל כֵּן
חָרוּ יֹשְׁבֵי אֶרֶץ וְנִשְׁאַר אֱנוֹשׁ
מִזְעָר: אָבַל תִּירוֹשׁ אֻמְלְלָה גָפֶן
נֶאֶנְחוּ כָּל שִׂמְחֵי לֵב: שָׁבַת מְשׂוֹשׂ
תֻּפִּים חָדַל שְׁאוֹן עַלִּיזִים שָׁבַת

dulcedo cithare. Cum cantico non bibent vinū: amara erit potio bibēti bus illā. Attrita ē ciuitas vanitatis: clausa est ōis domꝰ nullo introeūte. Clamor erit sup vino in plateis: deserta ē ōis leticia: translatū est gau dium terre. Relicta est in vrbe solitudo: & cala mitas opprimet portas. Quia hec erunt in me dio terre: in medio populorū. Quō si pau ce olive q̄ remāserūt ex cutiātur ex olea & racemi cū fuerit finita vindemia. Hi leuabūt vocē suā at q3 laudabūt: cū glificat fuerit dñs hinnient de ma ri. ppter hoc in doctri nis glificate dñm: in isu lis maris nomē dñi dei israel. A finib terre lau des audiuimꝰ gloriā iu sti. et dixi. Secretū meū mihi: secretū meū mihi. Ve mihi. Preuaricātes preuaricati sunt: & pre uaricatōe transgressorū puaricati sunt. Formido et fouea & laqus sup te: q habitator es terre. Et erit qui fugerit a voce formidinis cadet in fo uea: & qui se explicauerit de fouea: tenebitur la queo: qa cataracte de ex celsis apte sūt & cōcutie tur fundamēta terre. Cō fractiōe cōfringetur terra. cōtritiōe cōteretur terra. Cōmotiōe cōmouebi tur terra: agitatiōe agi tabitur terra sicut ebriꝰ & auferetur qsi taberna culū vniꝰ noctis. Et gra uabit eam iniqtas sua & corruet: & nō adiciet vt resurgat. Et erit in die illa. Visitabit dominus super militiam celi in excelso: & super reges terre qui sunt sup terra. Et cōgregabūtur in cōgregatione vniꝰ fa scis in lacū: & claudētur ibi i carcere: & post mul tos dies visitabūtur. Et erubescet luna & cōfun detur sol: cū regnauerit dñs exercituū in mon te sion & in hierusalem: & in cōspectu senū suorū fuerit glorificatus. 25.

Domine deus meus es tu & exaltabo te: confitebor nomini tuo: qm̄ fecisti mirabilia: cogitationes antiquas fideles amen.

Cap. xxv

Quia posuisti ciuitatem in tumulū: vrbē fortem in ruinam domum alie norū vt non sit ciuitas: & in sempiternū nō edifi cetur. Sup hoc laudabit te pplꝰ fortis: ciuitas gentiū robustarū time bit te. Quia factꝰ es for titudo paupi: fortitudo egeno i tribulatiōe sua: spes a turbine vmbracu lū ab estu. Spūs eni ro bustorū qsi turbo ipellēs parietē. Sicut estꝰ in siti: tumultū alienorū hūilia bis: & qsi calore sub nu be torrētē ppaginē for tiū marcescere facies. Et faciet dominus exerci tuum omnibus populis in monte isto conuiuiū pinguiū: cōuiuiū vinde mie: conuiuium pingui um medullatorum: vin demie defecate. Et preci pitabit in monte isto fa ciem vinculi colligati su per omes populos: & te lam quā orditus est sup oēs nationes. Precipita bit mortē in sempiternū. Et auferet dñs deus la chrymā ab omi facie: & opprobriū popli sui au feret de vniuersa terra: qa dominus locutus est. Et dicent in die illa. Ecce deus noster iste: expecta uimꝰ eū: & saluabit nos. Iste dñs: sustinuimꝰ eū: exultabimus & letabi mur in salutari eius: qa requiescet manus dñi in monte isto. Et tritu rabitur moab sub eo: sicuti teruntur palee in plaustro. Et extēdet manus suas sub eo: sicut extendit natans ad natādum: & humiliabit gloriam eius cū allisione manuū eiꝰ. & munimenta sublimiū murorum tuorū conci dent. & humiliabūtur: & detrahentur in terram vsq3 ad puluerem. 26.

In die illa cantabitur cāticū istud in terra iuda. Vrbs fortitudinis nr̄e: saluator ponetur in ea murus & antemura le. Aperite portas & in gredietur gens iusta: cu stodiēs veritatē. Vetꝰ er ror abiit: seruabis pacē: pacē quia in te sperauia mus. Sperastis in dño in seculis eternis: i dño deo forti in perpetuū.

Cap. xxvj

Quia incuruabit habitātes in excelso: ciuitatē sublimē humiliabit: humiliabit eā vsq ad terrā: detrahet eā vsq ad puluere. Cōculcabit eā pes: pes pauperis gressus egenorum. Semita iusti recta est: rectus callis iusti ad ambulandū: & in semita iudiciorum tuorum dñe sustinuimus te: nomen tuū & memoriale tuū in desiderio aīe. Aīa mea desiderauit te in nocte: sed in spū meo in pcordiis meis de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra: iusticiā discēt hītatores orbis. Misereamur ipio: & nō discet iusticiā facere. In terra sctōrum iniqua gessit: & non videbit gloriam domini. Domine exaltetur manus tua vt nō videāt: videāt & cōfundantur zelātes populi: & ignis hostes tuos deuoret. Domine dabis pacem nobis: oīa enim opera tus es nobis. Dñe deus noster possederunt nos domini absq te: tantum in te recordemur nominis tui. Moriētes non viuāt: gigātes nō resurgāt. Propterea visitasti & contriuisti eos & pdidisti oēs memoriā eorum. Indulsisti genti dñe: indulsisti genti. Nū qd glorificatus es? Elōgasti oēs terminos terre. Dñe in angustia reqsierunt te: in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sicut q cōcepit cū appropinquerit ad partū: dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus a facie tua dñe. Cōcepimus: & qsi parturiuimus & peperimus spm. Salutes non fecimus in terra: ideo nō ceciderūt habitatores terre. Viuent mortui tui: iterfecti mei resurgēt. Expgiscimini & laudate q hītatis in puluere: quia ros lucis ros tuus & terrā gigantiū detrahes in ruinā. Vade populus meus: intra in cubicula tua: claude ostia tua sup te: abscōdere modicū ad momētū: donec ptrāseat indignatio. Ecce enī dñs egredietur de loco suo: vt visitet iniqtatem habitatoris

terre contra eum: & reuelabit terra sanguinem suum. & nō operiet vltra interfectos suos. 27.

Ca.27.

In die illa visitabit dominus in gladio suo duro & grandi & forti: super leuiathan serpentē vectem: & super leuiathā serpentē tortuosum: & occidet cetum qui in mari est. In die illa vinea meri cantabit ei. Ego dominus qui seruo eam: repente propinabo ei: ne forte visitetur contra eam. Nocte & die seruo eam: indignatio nō est mihi. Quis dabit me spinā & vepre in prelio? gradiar super eam: succendā eā pariter. An potius tenebit fortitudinem meā? Faciet pacem mihi: pacē faciet mihi. Qui egredietur ipetu a iacob: florebit & germinabit israel et implebunt faciem orbis semine. Nunqd iuxta plagā pcutientis se pcussit eū? Aut sicut occidit interfectos eius: sic occisus est? In mēsura cōtra mensurā cum abiecta fuerit iudicabit eā meditatus est in spū suo duro p diē estus. Idcirco sup hoc dimittetur iniqtas domui iacob: & iste oīs fructus vt auferatur pctm eius. Cū posuerit oēs lapides altaris sicut lapides cineris allisos: non stabūt luci & delubra. Ciuitas enī munita desolata erit: speciosa relinqtur: & dimittetur qsi desertū. Ibi pascetur vitulus & ibi accubabit: & consumet sūmitates eius. In siccitate messis illius cōterētur mulieres veniētes & docētes eā. Nō est enī pplus sapiēs: ppterea nō miserebitur eius qui fecit eū & qui formauit eū nō pcet ei. Et erit i die illa excutiet dñs ab alueo fluminis vsq ad torrentē egypti: & vos cōgregabimini vnus & vnus filii israel. Et erit in die illa: clāgetur i tuba magna: & venient qui pditi fuerāt de terra assyriorum: & qui eiecti erant de terra

מצרים והשתחוו ליהוה בהר
הקדש בירושלם:

Ca.xxviij.

הוי עטרת גאות שכרי אפרים
וציץ נבל צבי תפארתו אשר
על ראש גיא שמנים הלומי יין:
הנה חזק ואמץ לאדני כזרם
ברד שער קטב כזרם מים כבירים
שטפים הניח לארץ ביד: ברגלים
תרמסנה עטרת גאות שכורי
אפרים: והיתה ציצת נבל צבי
תפארתו אשר על ראש גיא שמנים
כבכורה בטרם קיץ אשר יראה
הראה אתה בעודה בכפו יבלענה:
ביום ההוא יהיה יהוה צבאות
לעטרת צבי ולצפירת תפארה
לשאר עמו: ולרוח משפט ליושב
על המשפט ולגבורה משיבי
מלחמה שערה: וגם אלה ביין
שגו ובשכר תעו כהן ונביא
שגו בשכר נבלעו מן היין תעו
מן השכר שגו בראה פקו
פליליה: כי כל שלחנות מלאו
קיא צאה בלי מקום: את מי
יורה דעה ואת מי יבין שמועה
גמולי מחלב עתיקי משדים: כי
צו לצו צו לצו קו לקו
קו לקו זעיר שם זעיר שם: כי בלעגי
שפה ובלשון אחרת ידבר אל
העם הזה: אשר אמר אליהם
זאת המנוחה הניחו לעיף וזאת
המרגעה ולא אבוא שמוע: והיה
להם דבר יהוה צו לצו צו לצו
קו לקו קו לקו זעיר שם זעיר
שם למען ילכו וכשלו אחור
ונשברו ונוקשו ונלכדו: לכן
שמעו דבר יהוה אנשי לצון משלי

egypti: & adorabūt dominum in monte sancto in hierusalem.

28.

VE corone superbie ebriis effraim: & flori decidenti glorie exultatiōis eius qui erāt in vertice vallis pīguissime errantes a vino: Ecce validus & fortis dominus sicut impetus grandinis turbo cōfringēs: sicut ipetus aquarū multarū inundantiū & emissarum sup terrā spaciosā. Pedibus cōculcabitur corona supbie ebriorum effraim: & erit flos decidens glorie exultatiōis eius: qui est sup verticē vallis pinguium: quasi tēporaneū ante maturitatē autūni. Quod cū aspexerit vidēs statim vt māu tenuerit deuorabit illud. In die illa erit dominus exercituum corona glorie: & sertū exultationis residuo populi sui: & spiritus iudicii sedenti super iudiciū & fortitudo reuertentibus de bello ad portam. Verū hi quoq; pre vino nescierūt: & pre ebrietate errauerūt. Sacerdos & ppheta nescierūt pre ebrietate: absorpti sunt a vino: errauerūt in ebrietate: nescierūt videntē ignorauerūt iudicium. Oēs eni mense replete sūt vomitu sordiūq;: ita vt nō esset vltra locus. Quē docebit sciētiā? & quē intelligere faciet auditū? Ablactatos a lacte: auulsos ab vberibus: quia māda remanda: manda remāda: expecta reexpecta: expecta reexpecta: modicū ibi modicū ibi. In loquela eni labii & lingua altera loqtur ad populum istum: cui dixit. Hec est reqes mea: reficite lassū: & hoc est meū refrigerium: & noluerūt audire. Et erit eis verbū dñi māda remanda: māda remanda: expecta reexpecta: expecta reexpecta: modicū ibi modicum ibi: vt vadāt & cadant retrorsum: & cōterātur & illaqueētur & capiātur. Propter hoc audite vbū dñi viri illusores q dñamini sup

αἰγύπτῳ. καὶ προσκυνήσουσι τῷ κυρίῳ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιον ἐν ἱερουσαλήμ.

egypto. et adorabūt dñm sup montem sctm in hierlm.

Ca.28.

Οὐαὶ τῷ στεφάνῳ τῆς ὕβρεως, οἱ μισθωτοὶ ἐφραΐμ. τὸ ἄνθος τὸ ἐκπεσὸν τῆς δόξης ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τοῦ παχέος. οἱ μεθύοντες ἄνευ οἴνου. ἰδοὺ ἰσχυρὸν καὶ σκληρὸν ὁ θυμὸς κυρίου ὡς χάλαζα καταφερομένη οὐκ ἔχουσα σκέπην βίᾳ καταφερομένη. ὡς ὕδατος πολὺ πλῆθος σῦρον χώραν. ἐν τῇ γῇ ποιήσει ἀνάπαυσιν ταῖς χερσί. καὶ τοῖς ποσὶ καταπατηθήσεται ὁ στέφανος τῆς ὕβρεως, οἱ μισθωτοὶ τοῦ ἐφραΐμ. καὶ ἔσται τὸ ἄνθος τὸ ἐκπεσὸν τῆς ἐλπίδος τῆς δόξης ἐπ᾽ ἄκρου τοῦ ὄρους τοῦ ὑψηλοῦ. ὡς πρόδρομος σύκου, ὁ ἰδὼν αὐτὸ, πρὶν εἰς τὴν χεῖρα αὐτὸ λαβεῖν, θελήσει αὐτὸ καταπιεῖν. τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται κύριος σαβαὼθ ὁ στέφανος τῆς ἐλπίδος ὁ πλακεὶς τῆς δόξης, τῷ καταλειφθέντι μου λαῷ καὶ καταλειφθήσεται ἐν πνεύματι κρίσεως ἐπὶ κρίσιν. καὶ ἰσχὺν κωλύοντος ἀνελεῖν. οὗτοι γὰρ οἴνῳ πεπλανημένοι εἰσίν. ἐπλανήθησαν διὰ τὸ σίκερα, ἱερεὺς καὶ προφήτης ἐξέστησαν διὰ τὸν οἶνον. ἐσείσθησαν ἀπὸ μέθης τοῦ σίκερα, ἐπλανήθησαν. τοῦτό ἐστι φάσμα. ἀρὰ ἔδεται ταύτην τὴν βουλήν. αὕτη γὰρ ἡ βουλὴ ἕνεκεν πλεονεξίας. τίνι ἀνηγγείλαμεν κακά. καὶ τίνι ἀνηγγείλαμεν ἀγγελίαν. οἱ ἀπογεγαλακτισμένοι ἀπὸ γάλακτος. καὶ οἱ ἀπεσπασμένοι ἀπὸ μαστοῦ. θλῖψιν ἐπὶ θλῖψιν. προσδέχου ἐλπίδα ἐπ᾽ ἐλπίδι ἔτι μικρὸν ἔτι μικρόν, διὰ φαυλισμὸν χειλέων, διὰ γλώσσης ἑτέρας ὅτι λαλήσουσι τῷ λαῷ τούτῳ λέγοντες αὐτῷ. τοῦτο τὸ ἀνάπαυμα τῷ πεινῶντι καὶ τοῦτο τὸ σύντριμμα, καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἀκούειν. καὶ ἔσται αὐτοῖς τὸ λόγιον τοῦ θεοῦ, θλῖψις ἐπὶ θλῖψιν, ἐλπὶς ἐπ᾽ ἐλπίδι, ἔτι μικρὸν ἔτι μικρὸν. ἵνα πορευθῶσι καὶ πέσωσιν εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ κινδυνεύσωσι καὶ συντριβήσονται καὶ ἁλώσονται. διὰ τοῦτο ἀκούσατε λόγον κυρίου ἄνδρες τεθλιμμένοι. καὶ οἱ ἄρχοντες

Ve corone iniurie mercenarii ephraim flos cadens de gloria sup verticé montis pinguis. ebrii sine vino. ecce fortis et durus furor dni sicut grando descendens non habens umbraculum violentia decidens. sicut aque multa multitudo trahens regioné in terra faciet requié manibus. et pedibus conculcabitur corona iniurie. mercenarii ephraim et erit flos cadens de spe glorie in summitate montis excelsi. sicut precox ficus: videns eā: priusquam manu eā capiat: volet illā deuorare. die illa erit dns sabaoth corona spei ornata glorie: relicto meo ppło et derelinquet in spu iudicii sup iudicium. et fortitudiné phibētis interficere. hi eni vino decepti sunt. errauerūt ppter siceram sacerdos et ppheta exciderūt mēte pp vinū. vacillauerūt ab ebrietate sicere: errauerūt. hoc est phasma. maledictio comedet hoc cōsiliū. hoc eni cōsiliū pter auaritiā. cui ānūciauim⁹ mala. et cui ānūciauim⁹ nūciū. ablactati a lacte. et abstracti ab ubere. tribulatioņé sup tribulationé. expecta spé sup spé adhuc parū adhuc parū. ppt irrisioné labiorū. ppt linguā alterā: qr loquét ppło huic dicentes ei. hec requies esurienti et hec cōtritio: et noluerūt audire. et erit eis sermo dei: tribulatio sup tribulationē: spes sup spē: adhuc parū adhuc parū. vt vadāt et cadāt in retro: et periclitent et cōterantur et capiantur. ppter hoc audite verbū dni viri tribulati. et pricipes

1.Cor. 14.d.

τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ἱερουσαλήμ. ὅτι εἴπατε ἐποιήσαμεν διαθήκην μετὰ τοῦ ᾅδου, καὶ μετὰ τοῦ θανάτου συνθήκας. καταιγὶς φερομένη ἐὰν παρέλθῃ, οὐ μὴ ἔλθῃ ἐφ᾽ ἡμᾶς. ἐθήκαμεν ψεῦδος τὴν ἐλπίδα ἡμῶν, καὶ τῷ ψεύδει σκεπασθησόμεθα. διὰ τοῦτο οὕτως λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβαλῶ εἰς τὰ θεμέλια σιὼν λίθον πολυτελῆ ἐκλεκτὸν ἀκρογωνιαῖον ἔντιμον εἰς τὰ θεμέλια αὐτῆς. καὶ ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ οὐ μὴ καταισχυνθῇ. καὶ θήσω κρίσιν εἰς ἐλπίδα. ἡ δὲ ἐλεημοσύνη μου εἰς σταθμούς, καὶ οἱ πεποιθότες μάτην ψεύδει. ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ὑμᾶς καταιγὶς καὶ μὴ ἀφέλῃ ὑμῶν τὴν διαθήκην τοῦ θανάτου καὶ ἡ ἐλπὶς ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν ᾅδην οὐ μὴ ἐμμείνῃ. καταιγὶς φερομένη ἐὰν παρέλθῃ, ἔσεσθε αὐτῇ εἰς καταπάτημα. ὅταν παρέλθῃ, λήψεται ὑμᾶς πρωὶ πρωὶ παρελεύσεται ὑμᾶς, ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ἔσται ἐλπὶς πονηρά. μάθετε ἀκούειν στενοχωρούμενοι. οὐ δυνάμεθα μάχεσθαι, αὐτοὶ δὲ ἀσθενοῦμεν τοῦ ἡμᾶς συναχθῆναι. ὡς ὄρος ἀσεβῶν ἀναστήσεται. καὶ ἔσται ἐν τῇ φάραγγι γαβαών. μετὰ θυμοῦ ποιήσει τὰ ἔργα αὐτοῦ πικρίας ἔργον. ὁ δὲ θυμὸς αὐτοῦ ἀλλοτρίως χρήσεται. καὶ ἡ πικρία αὐτοῦ ἀλλοτρία. καὶ ὑμεῖς μὴ εὐφρανθείητε, μηδὲ ἰσχυσάτωσαν ὑμῖν οἱ δεσμοί. διότι συντετελεσμένα καὶ συντετμημένα πράγματα ἤκουσα παρὰ κυρίου θεοῦ σαβαὼθ ἃ ποιήσει ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. ἐνωτίζεσθε καὶ ἀκούετε τῆς φωνῆς μου, προσέχετε καὶ ἀκούετε τοὺς λόγους μου. μὴ ὅλην τὴν ἡμέραν μέλλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν, ἢ σπόρον προετοιμάσαι πρὶν ἐργάσασθαι τὴν γῆν; οὐχ ὅταν ὁμαλίσῃ αὐτῆς τὸ πρόσωπον τότε σπείρει μικρὸν μελάνθιον ἢ κύμινον. καὶ πάλιν σπείρει πυρὸν καὶ κριθὴν καὶ ζέαν ἐν τοῖς ὁρίοις σου. καὶ παιδευθήσῃ κρίματι θεοῦ σου καὶ εὐφρανθήσῃ. οὐ γὰρ μετὰ σκληρότητος καθαίρεται μελάνθιον οὐδὲ τροχὸς ἁμάξης περιάξει ἐπὶ τὸ κύμινον, ἀλλὰ ῥάβδῳ ἐκτινάσσεται τὸ μελάνθιον. τὸ δὲ κύμινον μετὰ ἄρτου βρωθήσεται. οὐ γὰρ εἰς τὸν αἰῶνα ἐγὼ ὀργισθήσομαι ὑμῖν.

ppli hui⁹ in hierlm. qr dixistis fecimus testamētū cū inferno: et cū morte pacta. tēpestas irruēs si ptrāsierit: nō veniet nobis. posuim⁹ mēdaciū spē nostrā: et mēdacio ptegemur. ppterhoc sic dicit dns: ecce ego immittā in fundaméta sion lapidé pciosum electū angularé pciosum in fundaméta ei⁹. et credēs in eo nō cōfundet. et ponā iudiciū in spem. at mīa mea in stateras: et q credūt frustra mēdacio. qr nō ptrāsibit vos tēpestas et nō auferet vobis testamētū mortis et spes vrā q ad infernū nō permanebit. tēpestas veniēs si ptrāsierit: eritis ei in cōculcationé. cū ptrāsierit: tollet vos mane mane ptrāsibit vos: et in nocte erit spes mala. discite audire āgustiati. nō possum⁹ pugnare. ipsi aūt infirmamur vt cōgregemur. sicut mōs impiorū cōsurget. et erit in valle gabaon. cū furore faciet opa sua amaritudīs op⁹. at furor ei⁹ aliene vtet. et amaritudo ei⁹ aliena. et vos ne letemini: neq cōfortētur vobis vincula. qr cōsumatas et abbreuiatas res audiui a dño deo sabaoth q faciet sup oēm terrā. auribus pcipite et audite vocé meā: attēdite et audite sermōes meos. nūqd tota die debet arans arare? aut semē pparare anteq opa ret terrā: nōne cū cōplanauerit ei⁹ faciē: tūc seminat paruū git aut cyminū. et rursum seminat triticū et ordeū et far in finib⁹ tuis. et erudieris iudicio dei tui et letaberis. nō eni in duricia mūdatur git neq rota plaustri circuet sup cyminū: sz virga excutit git. at cyminū cū pane comedet. nō eni in eternū ego irascar vobis.

Amos 9.c.

Ro. 9.g.

3.10.f.

A B C D E F G

populum meum qui est in hierusalem. Dixistis enim: percussimus fedus cum morte: & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundās cum transierit: nō veniet sup nos: quia posuim⁹ mēdaciū spem nostrā: & mēdacio ptecti sumus. Idcirco hec dicit dñs deus. Ecce ego mittā in fundamētis siō lapidē: lapidē probatū: angularē pciosum: in fūdamēto fūdatū. Qui crediderit non festinet. Et ponā in pondere iudiciū: & iustitiā in mēsura. Et subuertet grādo spē mēdacii: & ptectionem aque inūdabūt: & delebitur fedus vrm cū morte: & pactū vrm cū inferno nō stabit. Flagellum inundās cum transierit: eritis ei in cōculcationē. Quādocunq; pertrāsierit: tollet vos: quoniā mane diluculo pertransibit in die & in nocte: & tantummodo sola vexatio intellectū dabit auditui. Coangustatū est eni stratū: ita vt alter decidat: & palliū breue vtrūq; operire non pōt. Sicut eni in monte diuisionū stabit dñs: sic in valle q est in gabaō irascetur vt faciat opus suum: alienum est opus eius: vt operetur opus suū. Peregrinū est opus ei⁹ ab eo. Et nunc nolite illudere ne forte cōstringātur vincula vrā. Consumationē enim & abbreuiationē audiui a domino deo exercituū sup vniuersam terram. Auribus pcipite & audite vocē meā: attendite & audite eloquiū meū. Nunqd tota die arabit arans vt serat: proscīdet & sartiet humū suā? Nonne cum adequauerit faciem eius: seret git & cyminū sparget: & ponet triticū p ordinē & ordeum & milium & viciam in finib⁹ suis. Et erudiet illū in iudicio: deus su⁹ docebit illum. Non enim in serris triturabitur git: nec rota plaustri sr cyminū circuibit: sz in virga excutietur git: & cyminū in baculo: panis aūt cōminuetur. Verū non in perpetuū triturās triturabit illū:

העם הזה אשר בירושלם: כי
אמרתם כרתנו ברית את מות
ועם שאול עשינו חזה שוט
שוטף כי יעבר לא יבואנו כי
שמנו כזב מחסנו ובשקר נסתרנו:
לכן כה אמר אדני יהוה הנני
יסד בציון אבן אבן בחן פנת
יקרת מוסד מוסד המאמין לא
יחיש: ושמתי משפט לקו וצדקה
למשקלת ויעה ברד מחסה כזב
וסתר מים ישטפו: וכפר בריתכם
את מות וחזותכם את שאול
לא תקום שוט שוטף כי יעבר
והייתם לו למרמס: מדי עברו
יקח אתכם כי בבקר בבקר יעבר
ביום ובלילה והיה רק זועה
הבין שמועה: כי קצר המצע
מהשתרע והמסכה צרה כהתכנס:
כי כהר פרצים יקום יהוה
כעמק בגבעון ירגז לעשות
מעשהו זר מעשהו ולעבד
עבדתו נכריה עבדתו: ועתה אל
תתלוצצו פן יחזקו מוסריכם
כי כלה ונחרצה שמעתי מאת
אדני יהוה צבאות על כל הארץ:
האזינו ושמעו קולי הקשיבו
ושמעו אמרתי: הכל היום יחרש
החרש לזרע יפתח וישדד אדמתו:
הלא אם שוה פניה והפיץ
קצח וכמן יזרק ושם חטה שורה
ושעורה נסמן וכסמת גבלתו:
ויסרו למשפט אלהיו יורנו: כי
לא בחרוץ יודש קצח ואופן
עגלה על כמן יוסב כי במטה
יחבט קצח וכמן בשבט: לחם
יודק כי לא לנצח אדוש ידושנו

Prītiua.heb. | Text.he.Esa.xxix. | Trāsla.B.Hie. | Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

והמם גלגל עגלתו ופרשיו לא | דקק
ידקנו׃ גם זאת מעם יהוה צבאות | יצא
יצאה הפליא עצה הגדיל תושיה׃ | פלא יעץ גדל ישה
הוי אריאל אריאל

Cap. xxix.

קרית חנה דוד ספו שנה על | קרה ספה
שנה חגים ינקפו׃ והציקותי | חגג נקף
לאריאל והיתה תאניה ואניה | צוק היה
והיתה לי כאריאל׃ וחניתי כדור | אנה חנה
עליך וצרתי עליך מצב והקימתי | צור נצב
עליך מצרת׃ ושפלת מארץ | קום צור
תדברי ומעפר תשח אמרתך | דבר שחח
והיה כאוב מארץ קולך ומעפר
אמרתך תצפצף׃ והיה כאבק | צפצף
דק המון זריך וכמץ עבר המון | המה זרה
עריצים והיה לפתע פתאם׃ | מוץ
מעם יהוה צבאות תפקד ברעם | פקד
וברעש וקול גדול סופה וסערה | גדל
ולהב אש אוכלה׃ והיה כחלום | חלם
חזון לילה המון כל הגוים הצבאים | חזה
על אריאל וכל צביה ומצדתה | צבא צוד
והמציקים לה׃ והיה כאשר | צוק
יחלם הרעב והנה אוכל והקיץ | חלם אכל
וריקה נפשו וכאשר יחלם הצמא | קיץ
והנה שתה והקיץ והנה עיף | שתה
ונפשו שוקקה כן יהיה המון | היה
כל הגוים הצבאים על הר ציון׃
התמהמהו ותמהו השתעשעו | מהמה
ושעו שכרו ולא יין נעו ולא | שעשע
שכר׃ כי נסך עליכם יהוה רוח | שוע נוע
תרדמה ויעצם את עיניכם | רדם עצם
את הנביאים ואת ראשיכם | נבא
החזים כסה׃ ותהי לכם חזות | חזה היה
הכל כדברי הספר החתום אשר | חזה חתם
יתנו אתו אל יודע הספר לאמר | נתן ידע
קרא נא זה ואמר לא אוכל | יכל
כי חתום הוא׃ ונתן הספר על

---

neque vexabit eum rota plaustri: nec ungulis suis comminuet eum. Et hoc a domino deo exercituum exiuit ut mirabile faceret consilium: & magnificaret iusticiam. 29.

Ve ariel ariel ciuitas quam expugnauit dauid. Additus est annus ad annum: solemnitates euolute sunt. Et circumuallabo ariel: & erit tristis & merens: et erit mihi quasi ariel. Et circundabo quasi spheram in circuitu tuo: & iaciam contra te aggerem & munimenta ponam in obsidionem tuam. Humiliaberis: de terra loqueris: & de humo audietur eloquium tuum. Et erit quasi phytonis de terra vox tua: & de humo eloquium tuum mussitabit: & erit sicut puluis tenuis multitudo ventilantium te: & sicut fauilla pertransiens multitudo eorum qui contra te preualuerunt. Eritque repente: confestim a domino exercituum visitabitur in tonitruo & commotione terre: & voce magna turbinis & tempestatis: & flamma ignis deuorantis. Et erit sicut somnium visionis nocturne multitudo omnium gentium que dimicauerunt contra ariel: & omnes qui militauerunt & obsederunt & preualuerunt aduersus eam. Et sicut somniat esuriens & comedit: cum autem fuerit experrectus vacua est anima eius. Et sicut somniat sitiens & bibit: & postquam fuerit expergefactus adhuc sitit: & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentium que dimicauerunt contra montem sion. Obstupescite & admiramini: fluctuate & vacillate: inebriamini & non a vino: mouemini & non ab ebrietate: quoniam miscuit vobis dominus spiritum soporis. Claudet oculos vestros: prophetas & principes vestros qui vident visiones operiet. Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati: quem cum dederint scienti litteras: dicent: lege istum: & respondebit non possum: signatus est enim. Et dabitur liber

---

nec vox amaritudinis mee conculcabit vos. et
ουδὲ φωνὴ τῆς πικρίας μου καταπατήσει ὑμᾶς. καὶ
hec a domino sabaoth egressa sunt portenta.
ταῦτα παρὰ κυρίου σαβαὼθ ἐξῆλθεν τὰ τέρατα.
inite consilium. exaltate vanam consolationem.
βουλεύσασθε. ὑψώσατε ματαίαν παράκλησιν. Ca. 29

Ve ciuitas ariel. quam dauid expugnauit: con
Οὐαὶ πόλις ἀριήλ. ἣν δαυὶδ ἐπολέμησεν, συν
gregate germina annum super annum. comedetis enim
αγάγετε γεννήματα ἐνιαυτὸν ἐπ' ἐνιαυτόν. φάγεσθε γὰρ
cum moab. tribulabo enim ariel. et erit eius
σὺν μωάβ. ἐκθλίψω γὰρ ἀριήλ. καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ
fortitudo et diuitie mihi. et circundabo sicut dauid
ἰσχὺς καὶ ὁ πλοῦτος ἐμοί. καὶ κυκλώσω ὡς δαυὶδ
super te. et circundabo in te vallum. et edifica
ἐπὶ σέ. καὶ κυκλώσω εἰς σὲ χάρακα. καὶ οἰκοδομή
bo. ponam circa te turres et humiliabunt
σω. θήσω περὶ σὲ πύργους καὶ ταπεινωθήσονται οἱ
sermones tui in terram. et in terram verba tua de
λόγοι σου εἰς τὴν γῆν. καὶ εἰς τὴν γῆν οἱ λόγοι σου δύ
cident. et erit sicut loquentes de terra vox
σονται. καὶ ἔσται ὡς οἱ φωνοῦντες ἐκ τῆς γῆς ἡ φωνή
tua. et vsque ad pauimentum vox tua infirmabit. et
σου. καὶ πρὸς τὸ ἔδαφος ἡ φωνή σου ἀσθενήσει. καὶ
erunt sicut puluis de rota diuitie impio
ἔσται ὡς κονιορτὸς ἀπὸ τροχοῦ ὁ πλοῦτος τῶν ἀσε
rum: et sicut fauilla que rapit multitudo eorum qui oppresserunt
βῶν, καὶ ὡς χνοῦς φερόμενος πλῆθος τῶν θλιψάντων
te: et erit sicut punctus repente a domino sa
σε, καὶ ἔσται ὡς στιγμὴ παραχρῆμα παρὰ κυρίου σα
baoth. visitatio enim erit cum tonitru et commotione
βαώθ. ἐπισκοπὴ γὰρ ἔσται μετὰ βροντῆς καὶ σεισμοῦ
et voce magna. tempestas valida et flamma i
καὶ φωνῆς μεγάλης. καταιγὶς φερομένη καὶ φλὸξ πυ
gnis deuorans. et erunt sicut insomnians in som
ρὸς κατεσθίουσα. καὶ ἔσται ὡς ὁ ἐνυπνιαζόμενος ἐν ὕπ
nio diuitie gentium omnium. quotquot militauerunt
νῳ ὁ πλοῦτος τῶν ἐθνῶν πάντων. ὅσοι ἐπεστράτευσαν
contra ariel. et omnes qui pugnauerunt contra hie
ἐπὶ ἀριήλ. καὶ πάντες οἱ στρατευσάμενοι ἐπὶ ἱε
rusalem et omnes congregati super eam et tri
ρουσαλὴμ καὶ πάντες οἱ συνηγμένοι ἐπ' αὐτὴν καὶ οἱ θλί
bulantes eam. et erunt sicut in somno bibentes et
βοντες αὐτήν. καὶ ἔσονται ὡς οἱ ἐν ὕπνῳ πίνοντες καὶ
comedentes. et cum surrexerint: vanum eorum insomnium.
ἔσθοντες. καὶ ἐξαναστάντων, μάταιον αὐτῶν τὸ ἐνύπνιον.
et quemadmodum insomniat sitiens et bibens: et cum sur
καὶ ὃν τρόπον ἐνυπνιάζεται ὁ διψῶν καὶ πίνων, καὶ ἐξα
rexerit adhuc sitit. at anima eius frustra sperauit: sic
ναστὰς ἔτι διψᾷ. ἡ δὲ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς κενὸν ἤλπισεν, οὕ
erunt diuitie omnium gentium: quotquot mili
τως ἔσται ὁ πλοῦτος πάντων τῶν ἐθνῶν, ὅσοι ἐπεστρά
tauerunt contra montem sion. deficite, obstupescite et ine
τευσαν ἐπὶ τὸ ὄρος σιών. ἐκλύθητε. ἔκστητε καὶ κραι
briamini non a sicera neque a vino. quia pota
πάλησατε. οὐκ ἀπὸ σίκερα οὐδὲ ἀπὸ οἴνου. ὅτι πεπό
uit vos dominus spiritu compunctionis. et claudet
τικεν ὑμᾶς κύριος πνεύματι κατανύξεως. καὶ καμμύσει
oculos eorum et prophetarum suorum et
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ τῶν προφητῶν αὐτῶν καὶ τῶν
principum suorum videntes abscondita. et erunt vobis
ἀρχόντων αὐτῶν οἱ ὁρῶντες τὰ κρυπτά. καὶ ἔσονται ὑμῖν
omnia verba hec sicut verba libri
πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ὡς οἱ λόγοι τοῦ βιβλίου
signati huius cuicumque dederit illum homi
τοῦ ἐσφραγισμένου τούτου ὃ ἐὰν δῶσιν αὐτὸ ἀνθρώ
ni scienti literas dicentes: lege ista.
πῳ ἐπισταμένῳ γράμματα λέγοντες, ἀνάγνωθι ταῦτα.
et dicet. non possum legere signatus est enim. et
καὶ ἐρεῖ. οὐ δύναμαι ἀναγνῶναι ἐσφράγισται γάρ. καὶ
dabitur liber iste in manus hominis
δοθήσεται τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς χεῖρας ἀνθρώπου

A

B

C

D

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. | Trāsla.B.Hie. | Text.heb.Esa.xxx. | Prītiua.heb.

non scientis literas: et dicet ei. lege hoc.
μὴ ἐπισταμένου γράμματα, καὶ ἐρεῖ αὐτῷ. ἀνάγνωθι τοῦτο.
et dicet non scio literas. et ait dominus. appropi
καὶ ἐρεῖ οὐκ ἐπίσταμαι γράμματα. καὶ εἶπε κύριος. ἐγγί
quat mihi populus iste ore suo: labiis honorant
ζει μοι ὁ λαὸς οὗτος στόματι αὐτοῦ, τοῖς χείλεσι τιμῶσί
me. at cor eorum longe abest a me. frustra autem
με. ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ
colunt me: docentes precepta hominum et
σέβονταί με, διδάσκοντες ἐντάλματα ἀνθρώπων καὶ δι
doctrinas. propterea ecce ego addam vt transferam
δασκαλίας. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ προσθήσω τοῦ μεταθεῖ
populum istum. et transferam eos. et perdam
ναι τὸν λαὸν τοῦτον. καὶ μεταθήσω αὐτούς. καὶ ἀπολῶ
sapientiam sapientum et intellectum prudentium abscon
τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν κρύ
dam. ve profundum consilium facientes et non per dominum. ve
ψω. οὐαὶ βαθεῖαν βουλὴν ποιοῦντες καὶ οὐ διὰ κυρίου. οὐ
in abscondito consilium facientes et erunt in tenebris ope
αὶ οἱ ἐν κρυφῇ βουλὴν ποιοῦντες καὶ ἔσται ἐν σκότει τὰ ἔρ
ra eorum. et dicent quis nos vidit: et quis nos
γα αὐτῶν. καὶ ἐροῦσι τίς ἡμᾶς ἑώρακε; καὶ τίς ἡμᾶς
cognoscet: aut que nos facimus. nonne vt lutum
γνώσεται; ἢ ἃ ἡμεῖς ποιοῦμεν. οὐχ ὡς ὁ πηλὸς τοῦ
figuli reputabimini? numquid dicet figmentum ficto
κεραμέως λογισθήσεσθε; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλά
ri non tu me plasmasti? aut factura factori
σαντι οὐ σύ με ἔπλασας; ἢ τὸ ποίημα τῷ ποιήσαν
non sapienter me fecisti? nonne adhuc parum et transfe
τι οὐ συνετῶς με ἐποίησας; οὐκέτι μικρὸν καὶ μετα
retur libanus quasi mons chermel. et mons
τεθήσεται ὁ λίβανος ὡς τὸ ὄρος τὸ χερμέλ. καὶ τὸ ὄρος
chermel in syluam reputabitur? et audient
τὸ χερμὲλ εἰς δρυμὸν λογισθήσεται; καὶ ἀκούσονται
in die illa surdi verba libri. et qui in
ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ κωφοὶ λόγους βιβλίου. καὶ οἱ ἐν τῷ
tenebris et qui in nebula. oculi cecorum videbunt
σκότει καὶ οἱ ἐν τῇ ὁμίχλῃ. ὀφθαλμοὶ τυφλῶν ὄψονται
et exultabunt mendici propter dominum in letitia. et
καὶ ἀγαλλιάσονται οἱ πτωχοὶ διὰ κύριον ἐν εὐφροσύνῃ. καὶ
spe destituti homines implebuntur leti
ἀπηλπισμένοι τῶν ἀνθρώπων ἐμπλησθήσονται εὐφροσύ
tia. defecit iniquus et periit superbus. et exter
νης. ἐξέλιπεν ἄνομος καὶ ἀπώλετο ὑπερήφανος. καὶ ἐξω
minati sunt inique agentes pro malitia et facientes
λοθρεύθησαν οἱ ἀνομοῦντες ἐπὶ κακίᾳ καὶ οἱ ποιοῦντες
peccare homines in verbo. omnes autem arguen
ἁμαρτεῖν ἀνθρώπους ἐν λόγῳ. πάντας δὲ τοὺς ἐλέγχον
tes in portis offensionem ponent. et obliquauerunt
τας ἐν πύλαις πρόσκομμα θήσουσι. καὶ ἐπλαγίασαν
in iniquis iustum. propter hoc hec dicit dominus super
ἐπ' ἀδίκοις δίκαιον. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ἐπὶ
domum iacob quam separauit ex abraam. non modo confun
τὸν οἶκον ἰακὼβ ὃν ἀφώρισεν ἐξ ἀβραάμ. οὐ νῦν αἰσχυν
detur iacob: neque nunc faciem mutabit is
θήσεται ἰακώβ, οὐδὲ νῦν τὸ πρόσωπον μεταβαλεῖ ἰσ
rael. sed cum viderint filios suos opera mea:
ραήλ. ἀλλ' ὅταν ἴδωσι τὰ τέκνα αὐτῶν τὰ ἔργα μου,
propter me sanctificabunt nomen meum. et sanctificabunt san
δι' ἐμὲ ἁγιάσουσι τὸ ὄνομά μου. καὶ ἁγιάσουσι τὸν ἅγι
ctum iacob. et deum israel timebunt. et
ον ἰακώβ. καὶ τὸν θεὸν τοῦ ἰσραὴλ φοβηθήσονται. καὶ
scient spiritu errantes intelligentiam. at
γνώσονται οἱ τῷ πνεύματι πλανώμενοι σύνεσιν. οἱ δὲ
mussitatores discent obedire. et lingue
γογγύζοντες μαθήσονται ὑπακούειν. καὶ αἱ γλῶσσαι αἱ
balbutientes discent loqui pacem.
ψελλίζουσαι μαθήσονται λαλεῖν εἰρήνην. Ca. 30.

Ve filii apostate hec dicit dominus. et fecis
Οὐαὶ τέκνα ἀποστάται τάδε λέγει κύριος. καὶ ἐποιήσα
tis consilium non per me et pactum non per spiritum meum.
τε βουλὴν οὐ δι' ἐμοῦ καὶ συνθήκην οὐ διὰ τοῦ πνεύματός μου.

Mat. 15.a. Marci 7.a.

E

1. Cor. 1.c.

Eccl. 13.b.

F

Infra. 32.c.

G

A

---

nescienti litteras: diceturque ei: lege: & respondebit: nescio litteras. Et dixit dominus. Eo quod appropinquat populus iste ore suo: & labiis suis glorificat me: cor autem eius longe est a me: & timuerunt me mandato hominum & doctrinis: ideo ecce ego addam vt ammirationem faciam populo huic miraculo grandi & stupendo. Peribit enim sapientia a sapientibus eius: & intellectus prudentium eius abscondetur. Ve qui profundi estis corde vt a domino abscondatis consilium: quorum sunt in tenebris opera: & dicunt. Quis videt nos & quis nouit nos? Peruersa est hec vestra cogitatio: quasi si lutum contra figulum cogitet & dicat opus factori suo: non fecisti me: & figmentum dicat fictori suo: non intelligis. Nonne adhuc in modico & in breui conuertetur libanus in chermel: & chermel in saltum reputabitur. Et audient in die illa surdi verba libri: & de tenebris & caligine oculi cecorum videbunt. Et addent mites in domino leticiam: & pauperes homines in sancto israel exultabunt: quoniam defecit qui preualebat: consumatus est illusor: & succisi sunt omnes qui vigilabant super iniquitatem qui peccare faciebant homines in verbo: & arguentem in porta supplantabit: & declinauerunt frustra a iusto. Propter hoc hec dicit dominus ad domum iacob qui redemit abraam. Non modo confundetur iacob: nec modo vultus eius erubescet: sed cum viderit filios suos opera manuum mearum in medio sui sanctificantes nomen meum: & sctificabunt sanctum iacob & deum israel predicabunt & scient errantes spiritu intellectum: & mussitatores discent legem. 30.

Ve filii desertores dicit dominus vt faceretis consilium & non ex me: & ordiremini telam & non per spiritum meum:

אשר לא ידע ספר לאמר קרא
נא זה ואמר לא ידעתי ספר׃
ויאמר אדני יען כי נגש העם | אמר
הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו | פה שפה
רחק ממני ותהי יראתם אתי | היה
מצות אנשים מלמדה׃ לכן הנני | צוה למד
יוסף להפליא את העם הזה | יסף פלא
הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו
ובינת נבניו תסתתר׃ הוי | סתר
המעמיקים מיהוה לסתר עצה | עמק יעץ
והיה במחשך מעשיהם ויאמרו | חשך עשה
מי ראנו ומי ידענו׃ הפככם אם | אמר ראה
כחמר היצר יחשב כי יאמר | חשב
מעשה לעשהו לא עשני ויצר | עשה
אמר ליצרו לא הבין׃ הלוא עוד | בין
מעט מזער ושב לבנון לכרמל | זער שוב
והכרמל ליער יחשב׃ ושמעו ביום
ההוא החרשים דברי ספר
ומאפל ומחשך עיני עורים
תראינה׃ ויספו ענוים ביהוה | ראה ענה
שמחה ואביוני אדם בקדוש | אנה קדש
ישראל יגילו׃ כי אפס עריץ וכלה | גול ערץ
לץ ונכרתו כל שקדי און׃ מחטיאי | לוץ כרת
אדם בדבר ולמוכיח בשער | חטא יכח
יקשון ויטו בתהו צדיק׃ לכן כה | קוש נטה
אמר יהוה אל בית יעקב אשר | תהה צדק
פדה את אברהם לא עתה יבוש | בוש
יעקב ולא עתה פניו יחורו׃ כי | פנה חור
בראתו ילדיו מעשה ידי בקרבו | ראה עשה
יקדישו שמי והקדישו את קדוש | קדש
יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו׃ | ערץ
וידעו תעי רוח בינה ורוגנים | תעה רגן
ילמדו לקח׃ | למד

הוי בנים סוררים

Cap. xxx.

נאם יהוה לעשות עצה ולא | עשה יעץ
מני ולנסך מסכה ולא רוחי | נסך

Pritiua.heb. | Ter.heb.Esa.xxx. | Trāsla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū iter.latina.

לְמַעַן סְפוֹת חַטָּאת עַל חַטָּאת ׃ ספה
הַהֹלְכִים לָרֶדֶת מִצְרַיִם וּפִי לֹא ירד פה
שָׁאָלוּ לָעוֹז בְּמָעוֹז פַּרְעֹה וְלַחְסוֹת עזז חסה
בְּצֵל מִצְרָיִם ׃ וְהָיָה לָכֶם מָעוֹז
פַּרְעֹה לְבֹשֶׁת וְהֶחָסוּת בְּצֵל מִצְרַיִם בוש חסה
לִכְלִמָּה ׃ כִּי הָיוּ בְצֹעַן שָׂרָיו היה שור
וּמַלְאָכָיו חָנֵס יַגִּיעוּ ׃ כֹּל הִבְאִישׁ לאך נגע באש
עַל עַם לֹא יוֹעִילוּ לָמוֹ לֹא לְעֵזֶר יעל
וְלֹא לְהוֹעִיל כִּי לְבֹשֶׁת וְגַם
לְחֶרְפָּה ׃ מַשָּׂא בַּהֲמוֹת נֶגֶב בְּאֶרֶץ נשא
צָרָה וְצוּקָה לָבִיא וָלַיִשׁ מֵהֶם צור לבא
אֶפְעֶה וְשָׂרָף מְעוֹפֵף יִשְׂאוּ עַל עוף
כֶּתֶף עֲיָרִים חֵילֵיהֶם וְעַל דַּבֶּשֶׁת נשא עיר
גְּמַלִּים אוֹצְרֹתָם עַל עַם לֹא יוֹעִילוּ ׃ אצר יעל
וּמִצְרַיִם הֶבֶל וָרִיק יַעְזֹרוּ לָכֵן עזר
קָרָאתִי לָזֹאת רַהַב הֵם שָׁבֶת ׃
עַתָּה בּוֹא כָתְבָהּ עַל לוּחַ אִתָּם וְעַל
סֵפֶר חֻקָּהּ וּתְהִי לְיוֹם אַחֲרוֹן חקק היה
לָעַד עַד עוֹלָם ׃ כִּי עַם מְרִי הוּא עלם מרה
בָּנִים כֶּחָשִׁים בָּנִים לֹא אָבוּ שְׁמוֹעַ אבה שמע
תּוֹרַת יְהוָה ׃ אֲשֶׁר אָמְרוּ לָרֹאִים ירה ראה
לֹא תִרְאוּ וְלַחֹזִים לֹא תֶחֱזוּ לָנוּ חזה
נְכֹחוֹת דַּבְּרוּ לָנוּ חֲלָקוֹת חֲזוּ
מַהֲתַלּוֹת ׃ סוּרוּ מִנֵּי דֶרֶךְ הַטּוּ מִנֵּי תלל נטה
אֹרַח הַשְׁבִּיתוּ מִפָּנֵינוּ אֶת קְדוֹשׁ שבת פנה
יִשְׂרָאֵל ׃ לָכֵן כֹּה אָמַר קְדוֹשׁ קדש
יִשְׂרָאֵל יַעַן מָאָסְכֶם בַּדָּבָר הַזֶּה
וַתִּבְטְחוּ בְּעֹשֶׁק וְנָלוֹז וַתִּשָּׁעֲנוּ בטח לוז
עָלָיו ׃ לָכֵן יִהְיֶה לָכֶם הֶעָוֹן הַזֶּה שען היה
כְּפֶרֶץ נֹפֵל נִבְעֶה בְּחוֹמָה נִשְׂגָּבָה בעה חמה שגב פרץ
אֲשֶׁר פִּתְאֹם לְפֶתַע יָבוֹא שִׁבְרָהּ ׃ בוא
וּשְׁבָרָהּ כְּשֵׁבֶר נֵבֶל יוֹצְרִים כָּתוּת יצר כתת
לֹא יַחְמֹל וְלֹא יִמָּצֵא בִמְכִתָּתוֹ חמל מצא
חֶרֶשׂ לַחְתּוֹת אֵשׁ מִיָּקוּד וְלַחְשֹׂף חתה יקד
מַיִם מִגֶּבֶא ׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּבָה

ᵒvtᵖ adderetisᵠ peccatum ʳsuper ˢpeccatum. ꝏꝏ ᵗQui ambulatisᵘ vt descēdatis iˣegyptū: ʸ& os meū ᶻnōᵃ interrogastis: ᵇsperātes auxiliūᶜ in fortitudine ᵈpharaonisᵉ& hñtes fiduciā ᶠ in vmbraᵍegypti: ʰ& erit ⁱvobis ᵏfortitudo ˡpharaonisᵐ in cōfusionē: ⁿ& fiduciaᵒvmbreᵖegyptiᵠin ignominiā. ˢIerātʳ enī ᵗ in taphnisᵘprincipes tuiˣ & nuncii tui vsq; adʸthanes ᶻpuenerūt. ᵃOēsᵇconfusi suntᶜ supᵈpplo qᵉ eisᶠpro desseᵍ nō potuit. ʰNō fuerūtⁱin auxiliūᵏ &ˡin aliquā vtilitatē: ᵐsedⁿ in cōfusionē ᵒ&ᵖi opprobriū. ᵠOnʳiumētorūˢaustri. ᵗ In tra ᵘtribulatiōisˣ & angustie: ʸleenaᶻ& leoᵃex eisᵇvipera: ᶜ& regulusᵈvolās: ᵉportātesᶠsupᵍhumerosʰiumētorūⁱdiuitias suas: ᵏ& sup ˡgibbumᵐcamelorūⁿ thesauros suosᵒad ᵖpopulū q eis ʳpdesseᵠ non poterit. ˢEgyptꝰ enīᵗfrustraᵘ& vaneˣauxiliabitur. ʸIdeoᶻclamauiᵃsup hocᵇsupbia tm̄ ᶜest: ᵈqesce. ᵉNuncᶠingressusᵍscribe eiʰsupⁱbuxū: ᵏ& in ᵐlibro diligēterⁿ exara illud: ᵒ& eritᵖi dieᵠnouissimoʳin testimoniūˢvsq; in ᵗeternū. ᵘPopulusⁿenī ad iracūdiāʸ puocās ᶻest: &ᵃfilii ᵇmēdaces: ᶜ filiiᵈnolētes ᶠaudire ᵍ legem ʰdomini. ⁱQuiᵏdicunt ˡ videntibus ᵐnolite ⁿvidere: ᵒ& aspiciētibꝰ: ᵖnoliteᵠ aspicere ʳnobis ea qˢrecta sunt. ᵗ Loqminiᵘnobisˣ placētia: ʸvidete nobisᶻerrores: ᵃ auferteᵇa meᶜ viā: ᵈdeclinate ᵉa meᶠ semitam: ᵍcessetʰa facie nostraᵏ sanctus ꝏ ˡisrael. ᵐ Proptereaⁿ hec ᵒdicitᵖ sanctus ꝏꝏꝏ ᵠisrl. ʳPro eo qˢreprobastisᵗverbumᵘhoc ꝏꝏ ˣ& sperastisʸin calūniaᶻ & in tumultu: ᵃ& innixi estis ᵇsuper eo: ᶜ ppterea ᵈ erit ᵉvobisᶠ iniquitasᵍ hec ꝏ ʰsicut interruptio ⁱ cadēs &ᵏreqsita ˡin muroᵐexcelsoⁿQuᵒsubito dum non speraturᵠvenietʳ cōtritio eius: ˢ& cōminueturᵗsicut conteriturᵘlagenaˣ figuli ʸ cōtritione perualidaᶻ & nōᵃinuenieturᵇde fragmētis eiꝰᶜ testaᵈ in qᵉportetur ᶠigniculꝰᵍde incēdio: ʰaut hauriatur parūⁱ aqueᵏde fouea: ᵐquiaⁿhecᵒdicit ꝏ ᵖdñsᵠdeusʳsanctusˢisrael. ᵗSi reuertamini ꝏꝏꝏ

addere pctā sup pctā | ꝯeūtes desᷓ
προσθεῖναι ἁμαρτίας ἐφ' ἁμαρτίαις. οἱ πορευόμενοι κα
cendere in egyptū. me autē nō iterrogauerūt vt auxiliū
ταβῆναι εἰς αἴγυπτον. ἐμὲ δὲ οὐκ ἐπηρώτησαν τοῦ βοη
acciperēt a pharaone: τ vt ptegerētur ab egyptiis.
θῆναι ὑπὸ φαραώ, καὶ σκεπασθῆναι ὑπὸ αἰγυπτίων.
erit eīn vobis ptectio pharaōis in cōfusionē: τ cōfi
ἔσται γὰρ ὑμῖν ἡ σκέπη φαραὼ εἰς αἰσχύνην, καὶ τοῖς πε
dētibꝰ in egypto opprobriū. qz sunt in tanis prī
ποιθόσι ἐπ' αἴγυπτον ὄνειδος. ὅτι εἰσὶν ἐν τάνει ἀρ
cipes nūcii mali. frustra laborabūt ad pplm:
χηγοὶ ἄγγελοι πονηροί. μάτην κοπιάσουσι πρὸς λαόν,
q nō pderit eis: neq; in auxiliū neq; in
ὃς οὐκ ὠφελήσει αὐτούς, οὔτε εἰς βοήθειαν οὔτε εἰς
vtilitatē: sed in cōfusionē τ opprobriū. Uisio
ὠφέλειαν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην καὶ ὄνειδος. Ὅρασις
quadrupedū q in deserto. In tribula
τῶν τετραπόδων τῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ἐν τῇ θλί
tiōe τ āgustia leo τ catulꝰ leonis i
ψει καὶ τῇ στενοχωρίᾳ λέων καὶ σκύμνος λέοντος ἐκεῖ
de τ aspides τ genimina aspidū volantiū: q
θεν καὶ ἀσπίδες καὶ ἔκγονα ἀσπίδων πετομένων, οἳ
ferebāt sup asinos τ camelos diuitias suas ad
ἔφερον ἐπὶ ὄνων καὶ καμήλων τὸν πλοῦτον αὐτῶν πρὸς
gentē. q nō pderit eis in auxiliū sed in
ἔθνος. ὃ οὐκ ὠφελήσει αὐτοὺς εἰς βοήθειαν ἀλλ' εἰς
cōfusionē τ opprobriū. egyptii inania τ vana p
αἰσχύνην καὶ ὄνειδος. αἰγύπτιοι μάταια καὶ κενὰ ὠφε
derūt vobis. ānūcia eis qz vana cōso
λήσουσιν ὑμᾶς. ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅτι ματαία ἡ πα
latio vrā hec. nūc ergo sedēs scribe in
ράκλησις ὑμῶν αὕτη. νῦν οὖν καθίσας γράψον ἐπὶ
buxo hec τ in libro. qn erit in dies
πυξίου ταῦτα καὶ εἰς βιβλίον. ὅτε ἔσται εἰς ἡμέρας
tpē ista τ vsq; in eternū. qz pplꝰ incre
καιρῶν ταῦτα καὶ ἕως εἰς τὸν αἰῶνα. ὅτι λαὸς ἀπει
dulꝰ est filii mēdaces. q nō voluerūt audire le
θής ἐστιν υἱοὶ ψευδεῖς. οἳ οὐκ ἠβούλοντο ἀκούειν τὸν νό
gem dei. dicētes pphetis ne ānū
μον τοῦ θεοῦ. οἱ λέγοντες τοῖς προφήταις μὴ ἀναγ
cietis nobis. τ visiones vidētibꝰ ne loq
γέλλετε ἡμῖν. καὶ τοῖς τὰ ὁράματα ὁρῶσι μὴ λα
mini nobis. alia nobis loqmini: τ ānūciate
λεῖτε ἡμῖν. ἀλλὰ ἡμῖν λαλεῖτε, καὶ ἀναγγέλλετε
nobis alterū errorē: τ auertite nos a
ἡμῖν ἑτέραν πλάνησιν, καὶ ἀποστρέψατε ἡμᾶς ἀπὸ
via hac. auferte a nobis semitā hāc
τῆς ὁδοῦ ταύτης. ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸν τρίβον τοῦτον,
τ auferte a nobis verbū israel. ppter hoc
καὶ ἀφέλετε ἀφ' ἡμῶν τὸ λόγιον τοῦ ἰσραήλ. διὰ τοῦ
hec dicit dñs sctūs israel: qz nō obedi
το τάδε λέγει κύριος ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ, ὅτι ἠπειθήσα
stis verbis istis τ sperastis in mēdacio:
τε τοῖς λόγοις τούτοις καὶ ἠλπίσατε ἐπὶ ψεύδει,
τ qz murmurasti τ cōfisus fuisti sup ver
καὶ ὅτι ἐγόγγυσας καὶ πεποιθὼς ἐγένου ἐπὶ τῷ λό
bo isto: ppter hoc erit vobis pctm̄ hoc q̄si
γῳ τούτῳ, διὰ τοῦτο ἔσται ὑμῖν ἡ ἁμαρτία αὕτη ὡς
murꝰ cadēs subito ciuitate munita ca
τεῖχος πίπτον παραχρῆμα πόλεως ὀχυρᾶς ἑαλωκυί
pta: cuiꝰ subito adest ruina. τ rui
ας, ἧς παραχρῆμα πάρεστι τὸ πτῶμα. καὶ τὸ πτῶ
na eiꝰ erit q̄si cōtritio vasis testacei ex fi
μα αὐτῆς ἔσται ὡς σύντριμμα ἀγγείου ὀστρακίνου ἐκ κε
guli officina cōminuti: ita vt nō iueniat in eis testa: in
ραμίου λεπτοῦ, ὥστε μὴ εὑρεῖν ἐν αὐτοῖς ὄστρακον, ἐν
q̄ ignē tollas: τ in q̄ abstrahas aq̄ parū.
ᾧ πῦρ ἀρεῖς, καὶ ἐν ᾧ ἀποσυρεῖς ὕδωρ μικρόν.
hec dicit dñs sctūs israel. cū cō
ταῦτα λέγει κύριος ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ. ὅταν ἀπο
uersus
στραφεὶς ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. | Trāsla.B.Hie. | Ter.heb.Esa.xxx. | Pritiua.heb.

D

igemueris: tūc saluaberis. τ scies vbi fuisti qn cōfi
στενάξῃς, τότε σωθήσῃ. καὶ γνώσεις ποῦ ἦσθα. ὅτε ἐπε
sus es in vanis. vana fortitudo vrā facta
ποίθεις ἐπὶ τοῖς ματαίοις. ματαία ἡ ἰσχὺς ὑμῶν ἐγενή
est. τ nō voluistis audire. sed dixistis sup equos
θη. καὶ οὐκ ἐβούλεσθε ἀκούειν. ἀλλ' εἴπατε ἐφ' ἵππων
fugiemus. ppter hoc fugietis. τ dixistis sup leui
φευξόμεθα. διὰ τοῦτο φεύξεσθε. καὶ εἴπατε ἐπὶ κού
bus ascēsoribꝰ fugiemꝰ. ppter hoc leues erūt
φοις ἀναβάταις φευξόμεθα. διὰ τοῦτο κοῦφοι ἔσονται οἱ
psequētes vos. per vocē vniꝰ fugiēt mille τ p
διώκοντες ὑμᾶς. διὰ φωνὴν ἑνὸς φεύξονται χίλιοι καὶ διὰ
vocē quinq; fugiēt multi. donec relinquamini
φωνὴν πέντε φεύξονται πολλοί. ἕως ἂν καταλειφθῆτε
q̄si malꝰ nauis sup mōtē: τ q̄si signū ferēs sup collē.
ὡς ἱστὸς ἐπ' ὄρους, καὶ ὡς σημεῖον φέρων ἐπὶ βουνοῦ.
τ rursum expectat deꝰ vt misereat vrī. τ ppt
καὶ πάλιν μενεῖ ὁ θεὸς τοῦ οἰκτειρῆσαι ὑμᾶς. καὶ διὰ
hoc exaltabit et misereat vrī. qz iudex do
τοῦτο ὑψωθήσεται τοῦ ἐλεῆσαι ὑμᾶς. διότι κριτὴς κύ
minꝰ deꝰ vr est. bñ oēs psenerātes in
ριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐστι. μακάριοι πάντες οἱ ἐμμένοντες ἐν
eo. qz pplꝰ sctūs in sion hītabit. τ hierū
αὐτῷ. διότι λαὸς ἅγιος ἐν σιὼν οἰκήσει. καὶ ἱερουσα
salē fletu plāxit: miserere mei: miserebit tui. vo
λὴμ κλαυθμῷ ἔκλαυσεν, ἐλέησόν με, ἐλεήσει σε. τὴν φω
cē clamoris tui qn vidit exaudiuit te. dabit
νὴν τῆς κραυγῆς σου ἡνίκα εἶδεν ἐπήκουσέν σε. δώσει
dñs vobis panē tribulatiōis τ aquā āgustā. τ neq̄q̄ vltra
κύριος ὑμῖν ἄρτον θλίψεως καὶ ὕδωρ στενόν. καὶ οὐκέτι
appropiq̄būt tibi decipiētes te. qz oculi
μὴ ἐγγίσωσί σοι οἱ πλανῶντές σε. ὅτι οἱ ὀφθαλμοί
tui videbūt seducētes te: τ aures tue
σου ὄψονται τοὺς πλανῶντάς σε, καὶ τὰ ὦτά σου
audiēt verba post te decipientū
ἀκούσονται τοὺς λόγους τῶν ὀπίσω σε πλανησάντων
dicētes hec via: ābulemꝰ in ea: siue ad dexterā
οἱ λέγοντες αὕτη ἡ ὁδός, πορευθῶμεν ἐν αὐτῇ, εἴτε δεξιὰ
siue ad sinistrā. τ auferes idola deargētata
εἴτε ἀριστερά. καὶ ἐξαρεῖς τὰ εἴδωλα τὰ περιηργυρωμένα
τ deaurata minuta facies. τ disper
καὶ τὰ περικεχρυσωμένα λεπτὰ ποιήσεις. καὶ λικμή
ges sicut aquā menstruata. τ sicut stercꝰ abiicies
σεις ὡς ὕδωρ ἀποκαθημένης. καὶ ὡς κόπρον ὤσεις
ea. tūc erit pluuia semini terre tue. τ
αὐτά. τότε ἔσται ὑετὸς τῷ σπέρματι τῆς γῆς σου. καὶ
E
panis germinis tui erit abūdātia τ pīn
ὁ ἄρτος τοῦ γεννήματός σου ἔσται πλησμονὴ καὶ λιπα
guis. τ pascēt tua iumēta in die il
ρός. καὶ βοσκηθήσονταί σου τὰ κτήνη ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκεί
la locū pinguē τ spaciosum. tauri vrī τ
νῃ τόπον πίονα καὶ εὐρύχωρον. οἱ ταῦροι ὑμῶν καὶ οἱ
boues operātes terrā comedēt paleas cōmix
βόες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν γῆν φάγονται ἄχυρα ἀναπεποι
tas in ordeo vētilato. τ erit sup oī mōte
ημένα ἐν κριθῇ λελικμημένῃ. καὶ ἔσται ἐπὶ παντὸς ὄρους
excelso τ sup oī colle eleuato aqua p
ὑψηλοῦ καὶ ἐπὶ παντὸς βουνοῦ μετεώρου ὕδωρ δια
F
transiens i die illa: qn perierit mul
πορευόμενον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅταν ἀπόλωνται πολ
ti τ qn ceciderit turres. τ erit lumē
λοὶ καὶ ὅταν πέσωσι πύργοι. καὶ ἔσται τὸ φῶς τῆς
lune sicut lumē solis. τ lumē so
σελήνης ὡς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. καὶ τὸ φῶς τοῦ ἡλί
lis erit septuplū: in die qn sanauerit do
ου ἔσται ἑπταπλάσιον, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὅταν ἰάσηται κύ
minꝰ cōtritionē ppli sui: τ dolorē
ριος τὸ σύντριμμα τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν ὀδύνην
plage sue curauerit. ecce nomē dñi
τῆς πληγῆς σου ἰάσηται. ἰδοὺ τὸ ὄνομα κυρίου ꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ᵘet quiescatisˣ salui eritis. ʸIn silentioᶻ& in spe ꝏꝏ ᵃeritᵇfortitudo vestra. ᶜ Et noluistis: ꝏꝏꝏꝏꝏ ᵉ& dixistis. ᶠNequaq;: ᵍsed ʰadⁱequosᵏfugiemꝰ. ˡIdeo ⁿfugietis. ᵒEt supᵖveloces ᵠascendemus. ʳ Ideo ꝏꝏ ˢvelociores erūtᵘqui psequētur vos. ˣ Mille hoies ʸa facieᵃ terrorisᵇvnius: & ᶜa facieᵈ terroris ꝏꝏꝏ ᵉquinq;ᶠfugietis: ᵍdonec ʰrelinquamini ꝏꝏꝏ ᵏq̄si malus nauisˡinᵐverticeⁿmontisᵒ& quasi signū ᵖsupᵠcollē. ʳPropterea ˢexpectatᵗdñsᵘvt misereatur vestriˣ & ideoʸexaltabitur ᶻparcens vobis: ᵃquiaᵇdeꝰ ᶜiudicii ᵈdominus. ᵉ Beati ᶠomnesᵍqui expectant ꝏ ʰeum. ᵏ Populusˡenimᵏsiō ᵐhabitabitⁿ in hierusalē. ᵒPloransᵖnequaq̄ᵠ plorabisʳ miserāsˢ miserebitur tui. ᵗ Ad vocēᵘclamoris tui statī;ʸvt audierit: ᶻrñdebit tibi. ᵃ Et dabitᵇvobisᶜdñs ᵈpanēᵉarctū ᶠ& aq̄ ᵍbreueᵍ& nō ʰ faciet auolare a te ⁱvltraᵏdoctorē tuū: ˡ& erūt ᵐoculi tuiⁿvidentesᵖ pceptorē tuū: ᵒ& aures tueʳaudientˢ verbū ᵗpost tergū ᵘmonētis. ˣ Hec estʸ via: ᶻambulateᵃin ea: & nōᶜ declinetis neq;ᵉ ad dexterā neq;ᶠad sinistrā. ᶠEt contaminabisˡlamias ⁱ sculptiliū ᵏargenti tuiˡ &ᵐvestimētū ⁿcōflatilisᵒauri tui: &ᵖdisperges eaᵠ sicut ʳ imūdiciā mēstruate. ˢ Egredereᵗ dicesᵘei: ˣ& dabiturʸpluuia ᶻsemini tuoᵃvbicūq;ᵇseminaueris ᶜ inᵈterra: ᵉ& panisᶠfrugumᵍterre ꝏꝏ ʰeritⁱ vberrimꝰᵏ& pīguis. ˡ Pascetur inᵐ possessione tuaⁿin dieᵒ illoᵖagnus ᵠspaciose: ʳ& tauri tui ꝏ ˢ& pulli asinorū ᵗqui operanturᵘterram: ˣcōmixtū ʸmigma ᶻcomedentᵃ sicut ᶜin area ᵇ ventilatum est. ᵉEt eruntᶠsuperᵍomnem ʰmontemⁱexcelsum: ꝏ ᵏ&ˡ omnemᵐcollemⁿeleuatumᵒ riui ꝏꝏꝏ ᵖcurrentiūᵠaquarūʳin die ˢinterfectionisᵗ multorū ᵘcū ceciderintˣturres. ʸEt eritᶻluxᵃluneᵇsicut lux ꝏ ᶜsolis: ᵈ& luxᵉsolisᶠeritᵍseptempliciter: ꝏꝏꝏ ʰsicut lux ⁱ septemᵏdierū ˡin die qua ꝏꝏꝏ ᵐalligaueritⁿdominꝰᵖvulnusᵠpopuli sui: ꝏꝏ ʳ& pcussurāˢplage eiusᵗ sanauerit. ᵘEcceˣnomēʸ dñi

וְנַחַת תִּוָּשֵׁעוּן בְּהַשְׁקֵט וּבְבִטְחָה נוח ישע שקט היה
תִּהְיֶה גְּבוּרַתְכֶם וְלֹא אֲבִיתֶם ׃ גבר אבה
וַתֹּאמְרוּ לֹא כִּי עַל סוּס נָנוּס עַל אמר נוס
כֵּן תְּנוּסוּן וְעַל קַל נִרְכָּב עַל קלל רכב
כֵּן יִקַּלּוּ רֹדְפֵיכֶם ׃ אֶלֶף אֶחָד קלל
מִפְּנֵי גַּעֲרַת אֶחָד מִפְּנֵי גַּעֲרַת פנה
חֲמִשָּׁה תָּנֻסוּ עַד אִם נוֹתַרְתֶּם נוס יתר
כַּתֹּרֶן עַל רֹאשׁ הָהָר וְכַנֵּס עַל
הַגִּבְעָה ׃ וְלָכֵן יְחַכֶּה יְהוָה לַחֲנַנְכֶם חכה
וְלָכֵן יָרוּם לְרַחֶמְכֶם כִּי אֱלֹהֵי רום
מִשְׁפָּט יְהוָה אַשְׁרֵי כָּל חוֹכֵי שפט חכה
לוֹ ׃ כִּי עַם בְּצִיּוֹן יֵשֵׁב בִּירוּשָׁלִָם
בָּכוֹ לֹא תִבְכֶּה חָנוֹן יָחְנְךָ לְקוֹל בכה חנן
זַעֲקֶךָ כְּשָׁמְעָתוֹ עָנָךְ ׃ וְנָתַן לָכֶם ענה
יְהוָה לֶחֶם צָר וּמַיִם לָחַץ וְלֹא צור
יִכָּנֵף עוֹד מוֹרֶיךָ וְהָיוּ עֵינֶיךָ כנף ירה
רֹאוֹת אֶת מוֹרֶיךָ ׃ וְאָזְנֶיךָ תִּשְׁמַעְנָה היה ראה
דָבָר מֵאַחֲרֶיךָ לֵאמֹר זֶה הַדֶּרֶךְ שמע
לְכוּ בוֹ כִּי תַאֲמִינוּ וְכִי תַשְׂמְאִילוּ ׃ ילך אמן
וְטִמֵּאתֶם אֶת צִפּוּי פְּסִילֵי כַסְפֶּךָ שמל צפה
וְאֶת אֲפֻדַּת מַסֵּכַת זְהָבֶךָ תִּזְרֵם פסל נסך
כְּמוֹ דָוָה צֵא תֹּאמַר לוֹ ׃ וְנָתַן זרה
מְטַר זַרְעֲךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע אֶת יצא אמר זרע
הָאֲדָמָה וְלֶחֶם תְּבוּאַת הָאֲדָמָה בוא
וְהָיָה דָשֵׁן וְשָׁמֵן יִרְעֶה מִקְנֶיךָ רעה קנה
בַּיּוֹם הַהוּא כַּר נִרְחָב ׃ וְהָאֲלָפִים רחב
וְהָעֲיָרִים עֹבְדֵי הָאֲדָמָה בְּלִיל בלל
חָמִיץ יֹאכֵלוּ אֲשֶׁר זֹרֶה בָרַחַת חמץ אכל ירה זרה
וּבַמִּזְרֶה ׃ וְהָיָה עַל כָּל הַר גָּבֹהַּ
וְעַל כָּל גִּבְעָה נִשָּׂאָה פְּלָגִים
יִבְלֵי מָיִם בְּיוֹם הֶרֶג רָב בִּנְפֹל נפל
מִגְדָּלִים ׃ וְהָיָה אוֹר הַלְּבָנָה כְּאוֹר גדל
הַחַמָּה וְאוֹר הַחַמָּה יִהְיֶה שִׁבְעָתַיִם חמם היה
כְּאוֹר שִׁבְעַת הַיָּמִים בְּיוֹם יום
חֲבֹשׁ יְהוָה אֶת שֶׁבֶר עַמּוֹ
וּמַחַץ מַכָּתוֹ יִרְפָּא ׃ הִנֵּה שֵׁם יְהוָה בוא רפא

בא ממרחק בער אפו וכבד משאה שפתיו מלאו זעם ולשונו כאש אכלת: ורוחו כנחל שוטף עד צואר יחצה להנפה גוים בנפת שוא ורסן מתעה על לחיי עמים: השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ושמחת לבב כהולך בחליל לבוא בהר יהוה אל צור ישראל: והשמיע יהוה את הוד קולו ונחת זרועו יראה בזעף אף ולהב אש אוכלה נפץ וזרם ואבן ברד: כי מקול יהוה יחת אשור בשבט יכה: והיה כל מעבר מטה מוסדה אשר יניח יהוה עליו בתפים ובכנרות ובמלחמות תנופה נלחם בם: כי ערוך מאתמול תפתה גם היא למלך הוכן העמיק הרחב מדרתה אש ועצים הרבה נשמת יהוה כנחל גפרית בערה בה:

Cap. xxxi.

הוי הירדים מצרים לעזרה ועל סוסים ישענו ויבטחו על רכב כי רב ועל פרשים כי עצמו מאד ולא שעו על קדוש ישראל ואת יהוה לא דרשו: וגם הוא חכם ויבא רע ואת דבריו לא הסיר וקם על בית מרעים ועל עזרת פעלי און: ומצרים אדם ולא אל וסוסיהם בשר ולא רוח ויהוה יטה ידו וכשל עוזר ונפל עזר ויחדו כלם יכליון: כי כה אמר יהוה אלי כאשר יהגה האריה והכפיר על טרפו אשר יקרא עליו מלא רעים מקולם לא יחת ומהמונם לא יענה כן ירד

Venit de longinquo: ardēs furor eius & grauis ad portandū. Labia eius repleta sūt īdignatōe: & lingua eius q̄si ignis deuorās. Spūs eius velut torrēs inundās vſq; ad mediū colli: ad pdendas gentes in nihilū & frenū erroris qd erat ī maxillis populorū. Canticū erit vobis ſicut nox ſanctificate ſolēnitatis: & leticia cordis ſicut qui pgit cū tibia vt intret in montem domini ad fortem israel. Et auditam faciet dominus gloriam vocis ſue: & terrorē brachii ſui oñdet in cōminatione furoris: & flamma ignis deuorātis. Allidet in turbine & ī lapide grādinis. A voce enī dñi pauebit aſſur virga percuſſus: & erit trāſitus virge fundatus quam requieſcere faciet dominus ſuper eum in tympanis & citharis: & in bellis precipuis expugnabit eos. Preparata eſt enī ab heri tophet a rege p̄parata pfunda & dilatata. Nutrimēta eius ignis & ligna multa flatus domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam. 31.

Ve qui deſcendunt in egyptum ad auxiliū in equis ſperantes: & hñtes fiduciā ſup quadrigis: qa multe ſunt: & ſup eqtibus: qa p̄ualidi nimis: & nō ſunt cōfiſi ſuper ſanctum israel: & dominum non requiſierunt. Ipſe autem ſapiens adduxit malum: & verba ſua nō abſtulit. Et conſurget cōtra domū peſſimorū & cōtra auxiliū operātiū iniquitatē. Egyptus homo & non deus; & equi eorum caro & non ſpiritus. Et dominus inclinabit manū ſuā: & corruet auxiliator: & cadet cui preſtatur auxiliū: ſimulq; oēs cōſumētur qa hec dicit dñs ad me. Quomodo ſi rugiet leo & catulus leonis ſup predam ſuā cum occurrerit ei multitudo paſtorū: a voce eorū non formidabit: & a multudine eorū nō pauebit: ſic deſcēdet

venit poſt tps multū. ardēs furor cū gla.
ἔρχεται διὰ χρόνου πολλοῦ. καιόμενος ὁ θυμὸς μετὰ δόξης.
eloquium labioꝝ eius eloquiū ire plenū. ꝛ
τὸ λόγιον τῶν χειλέων αὐτοῦ, τὸ λόγιον ὀργῆς πλῆρες. καὶ
ira furoris eius q̄ſi ignis deuorat. ꝛ ſpūs eius
ἡ ὀργὴ τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ ὡς πῦρ ἔδεται. καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ
ſicut aqua ī valle trahēs veniet vſq; ad collū: ꝛ di
ὡς ὕδωρ ἐν φάραγγι σύρων ἥξει ἕως τραχήλου καὶ διαι
uidet. cōturbabit gētes in errore vano ꝛ pſequet
ρεθήσεται. ταράξει ἔθνη ἐπὶ πλανήσει ματαίᾳ καὶ διώξεται
eos error. ꝛ aſſumet eos in cōſpectu
αὐτοὺς πλάνησις. καὶ λήψεται αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον
eoꝝ. nūqd ſemp opꝫ vos letari ꝛ igre
αὐτῶν. μὴ διαπαντὸς δεῖ ὑμᾶς εὐφραίνεσθαι καὶ εἰσπο
di ad ſctā mea iugiter q̄ſi feſta celebrātes ꝛ
ρεύεσθαι εἰς τὰ ἅγιά μου διαπαντὸς ὡσεὶ ἑορτάζοντας καὶ
q̄ſi gaudētes vt igrediamini cū tibia ad mōtē
ὡσεὶ εὐφραινομένους εἰσελθεῖν μετὰ αὐλοῦ εἰς τὸ ὄρος τοῦ
dei ad deū iſrael. ꝛ auditā faciet de⁹
θεοῦ πρὸς τὸν θεὸν τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἀκουστὴν ποιήσει ὁ θεὸς
gloriā vocis ſue. ꝛ furorē brachii
τὴν δόξαν τῆς φωνῆς αὐτοῦ. καὶ τὸν θυμὸν τοῦ βραχίονος
ſui oñdet cū furore ꝛ ira ꝛ flāma deuorāte
αὐτοῦ δείξει μετὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ φλογὸς κατεσθιού
te fulminabit vehemēter. ꝛ ſicut aqua ꝛ grādo de
σης κεραυνώσει βιαίως. καὶ ὡς ὕδωρ καὶ χάλαζα συγ
ſcēdēs vehemētia. p eñi vocē dñi vicentur
καταφερομένη βίᾳ. διὰ γὰρ φωνῆς κυρίου ἡττηθήσονται
aſſyrii plaga pcutiet eos. ꝛ erit ei p
ἀσσύριοι τῇ πληγῇ ἂν πατάξῃ αὐτούς. καὶ ἔσται αὐτῷ κυ
circuitū: vñ erat ei ſpes auxilii: in quā ipē
κλόθεν, ὅθεν ἦν αὐτῷ ἡ ἐλπὶς τῆς βοηθείας, ἐφ' ᾗ αὐτὸς
cōſidebat. ipi cū tympanis ꝛ cithara pugna
ἐπεποίθει. αὐτοὶ μετὰ τυμπάνων καὶ κιθάρας πολεμή
būt cōtra eū ex cōmutatiōe. tu eñi an dies decipi
σουσιν αὐτὸν ἐκ μεταβολῆς. σὺ γὰρ πρὸ ἡμερῶν ἀπατη
eris. nūqd ꝛ tibi paratū eſt regnare: vallē pfundū:
θήσῃ. μὴ καὶ σοὶ ἡτοιμάσθη βασιλεύειν, φάραγγα βαθεῖαν,
ligna poſita: ignē ꝛ ligna multa. furor dñi q̄ſi val
ξύλα κείμενα, πῦρ καὶ ξύλα πολλά. ὁ θυμὸς κυρίου ὡς φά
lis a ſulphure ſuccēſa.
ραγξ ὑπὸ θείου καιομένη.

Ca. 31.

Ve q̄ deſcēdūt in egyptū ad auxiliū:
Οὐαὶ οἱ καταβαίνοντες εἰς αἴγυπτον ἐπὶ βοήθειαν,
in eqs cōfidētes ſūt ꝛ in curribꝰ. ſūt eñi multi
οἱ ἐφ' ἵπποις πεποιθότες καὶ ἐφ' ἅρμασιν. ἔστι γὰρ πολλὰ
ꝛ ſup eqs multitudo valde. ꝛ nō audierūt confi
καὶ ἐφ' ἵπποις πλῆθος σφόδρα. καὶ οὐκ ἤκουσαν πεποι
dētes ſup ſctm̄ iſrael: ꝛ deū nō exq̄ſierūt.
θότες ἐπὶ τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραήλ, καὶ τὸν θεὸν οὐκ ἐξεζήτησαν.
ꝛ ipē ſapiēter adduxit ſup eos mala. ꝛ verbū eius
καὶ αὐτὸς σοφῶς ἤγαγεν ἐπ' αὐτοὺς κακά. καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ
nō fruſtrabit ꝛ īſurget ſup domos hoim ma
οὐ μὴ ἀθετηθῇ καὶ ἐπαναστήσεται ἐπ' οἴκους ἀνθρώπων πο
loꝝ. ꝛ ſuper ſpē eoꝝ vanā. egyptiꝰ
νηρῶν. καὶ ἐπὶ τὴν ἐλπίδα αὐτῶν τὴν ματαίαν αἰγύπτιος
hō ꝛ nō deus. equi eoꝝ carnes ꝛ nō auxi
ἄνθρωπος καὶ οὐ θεός. ἵπποι αὐτῶν σάρκας καὶ οὐ βοή
liū: at dñs iducet manū ſuā ſuper eos. ꝛ la
θεια, ὁ δὲ κύριος ἐπάξει τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτούς. καὶ κο
borabūt auxiliātes ꝛ ſimul oēs peribūt.
πιάσουσιν οἱ βοηθοῦντες καὶ ἅμα πάντες ἀπολοῦνται.
qꝛ ſic dixit mihi dñs. quēadmodū eſt rugierit leo
ὅτι οὕτως εἶπέ μοι κύριος. ὃν τρόπον ὅταν βοήσῃ ὁ λέων
vel catulꝰ leonis ſup preda quā cepit ꝛ clamauerit ſup e
ἢ ὁ σκύμνος ἐπὶ τῇ θήρᾳ ᾗ ἔλαβεν καὶ κράξῃ ἐπ' αὐ
ā donec īpleant mōtes voce eius ꝛ victi
τὴν ἕως ἂν ἐμπλησθῇ τὰ ὄρη τῆς φωνῆς αὐτοῦ καὶ ἡττή
ſunt ꝛ p multitudinē furoris terrefacti ſunt. ſic
θησαν καὶ τὸ πλῆθος τοῦ θυμοῦ ἐπτοήθησαν. οὕτως
deſcendet
καταβήσεται

dñs ſabaoth vt pliletur ſup mōtē ſion. ſup
κύριος σαβαὼθ ἐπιστρατεῦσαι ἐπὶ τὸ ὄρος σιών. ἐπὶ τὰ
mōtes eius. ſicut aues volantes: ſic pteget
ὄρη αὐτῆς. ὡς ὄρνεα πετόμενα, οὕτως ὑπερασπιεῖ
dñs hierſm ꝛ liberabit ꝛ fouebit ꝛ
κύριος ἱερουσαλὴμ καὶ ἐξελεῖται καὶ περιποιήσεται. καὶ
ſaluabit. cōuertimini pfundū cōſiliū cōſultātes
σώσει. ἐπιστράφητε οἱ τὴν βαθεῖαν βουλὴν βουλευόμενοι
ꝛ iniquū filii iſrael. qꝛ die illa negabūt
καὶ ἄνομον υἱοὶ ἰσραήλ. ὅτι τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀπαρνήσον
hoies manufacta ſua argentea ꝛ
ται οἱ ἄνθρωποι τὰ χειροποίητα αὐτῶν τὰ ἀργυρᾶ καὶ τὰ
aurea q̄ fecerūt manꝰ eoꝝ. ꝛ cadet aſſur.
χρυσᾶ ἃ ἐποίησαν αἱ χεῖρες αὐτῶν. καὶ πεσεῖται ἀσσούρ.
nō gladiꝰ viri: neq; gladiꝰ hois vora
οὐ μάχαιρα ἀνδρός, οὐδὲ μάχαιρα ἀνθρώπου καταφά
bit eū. ꝛ fugiet nō a facie gladii.
γεται αὐτόν. καὶ φεύξεται οὐκ ἀπὸ προσώπου μαχαίρας.
at iuuenes erunt victi. petra eñi circūdabū
οἱ δὲ νεανίσκοι ἔσονται ἥττημα. πέτρα γὰρ περιληφθήσον
tur q̄ſi vallo ꝛ vincent: at fugiens capiet.
ται ὡς χάρακι καὶ ἡττηθήσονται, ὁ δὲ φεύγων ἁλώσεται.
hec dicit dñs: beatꝰ q̄ hꝫ in ſion ſemē
τάδε λέγει κύριος, μακάριος ὃς ἔχει ἐν σιὼν σπέρμα
ꝛ domeſticos in hierſm.
καὶ οἰκείους ἐν ἱερουσαλήμ.

Ca. 32.

Ecce eñi rex iuſtus regnabit. ꝛ prī
Ἰδοὺ γὰρ βασιλεὺς δίκαιος βασιλεύσει. καὶ ἄρ
cipes cū iudicio iperabūt. ꝛ erit hō
χοντες μετὰ κρίσεως ἄρξουσι. καὶ ἔσται ὁ ἄνθρωπος
occultās ſermōes ſuos ꝛ abſcōdet vt ab aqua
κρύπτων τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ κρυβήσεται ὡς ἀφ' ὕδα
q̄ fert. ꝛ apparebit in ſion ſicut flumē cur
τος φερομένου. καὶ φανήσεται ἐν σιὼν ὡς ποταμὸς φε
rens īclytū in terra ſitiētī. ꝛ nequaq̄ erūt cōfiden
ρόμενος ἔνδοξος ἐν γῇ διψώσῃ. καὶ οὐκέτι ἔσονται πεποι
tes in hoibꝰ: ſed aures dabūt ad audiendū
θότες ἐπ' ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὰ ὦτα δώσουσιν ἀκούειν
ꝛ cor infirmoꝝ attēdet audire. ꝛ
καὶ ἡ καρδία ἀσθενούντων προσέξει τοῦ ἀκούειν. καὶ αἱ
lingue balbutiētes: cito diſcent loqui pa
γλῶσσαι ψελλίζουσαι, ταχὺ μαθήσονται λαλεῖν εἰρή
cē. ꝛ nō vltra dicēt ſtulto vt pricepſ ſit. ꝛ nō vltra
νην. καὶ οὐκέτι μὴ εἴπωσι τῷ μωρῷ ἄρχειν. καὶ οὐκέτι
dicēt miniſtri tui tace. nā fatuꝰ fatua lo
μὴ εἴπωσιν οἱ ὑπηρέται σου σίγα. ὁ γὰρ μωρὸς μωρὰ λα
quet. ꝛ cor eius vana itelliget: ad pficī
λήσει. καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει, τοῦ συντε
endū iniq̄ ꝛ loquēdū ad dñm errorē: vt diſp
λεῖν ἄνομα καὶ λαλεῖν πρὸς κύριον πλάνησιν, τοῦ διασ
gat aias eſurientes ꝛ aias ſitiētes
πεῖραι ψυχὰς πεινώσας καὶ τὰς ψυχὰς τὰς διψώσας
vacuas faciat. nā cōſiliū maloꝝ iniqua cogi
κενὰς ποιῆσαι. ἡ γὰρ βουλὴ τῶν πονηρῶν ἄνομα βουλεύ
tat: iterficere hūiles in ſermonibꝰ iniqs: ꝛ diſſi
σεται, καταφθεῖραι ταπεινοὺς ἐν λόγοις ἀδίκοις, καὶ δια
pare verba humiliū in iudicio. at pii
σκεδάσαι λόγους ταπεινῶν ἐν κρίσει. οἱ δὲ εὐσεβεῖς
ſapientia cogitauerūt. mulieres diuites ſurgite ꝛ
συνετὰ ἐβουλεύσαντο. γυναῖκες πλούσιαι ἀνάστητε καὶ
audite vocē meā. filie in ſpe audi
ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου. θυγατέρες ἐπ' ἐλπίδι ἀκού
te verba mea. diebꝰ anni memoriā fa
σατε τοὺς λόγους μου. ἡμέρας ἐνιαυτοῦ μνείαν ποι
cite in dolore cū ſpe: cōſummata eſt vindemia: ceſ
ήσασθε ἐν ὀδύνῃ μετ' ἐλπίδος, ἀνήλωται ὁ τρυγητός, πέ
ſauit ſemen ꝛ nō vltra veniet. obſtupeſcite cōtriſta
παυται ὁ σπόρος καὶ οὐκέτι μὴ ἔλθῃ. ἔκστητε λυπήθη
mini cōfidētes: exuite vos
τε αἱ πεποιθυῖαι, ἐκδύσασθε

dñs exercituū vt prelietur ſuper montem ſion & ſuper collem eius. Sicut aues volantes ſic proteget dominus exercituum hieruſalem: ptegēs & liberās: tranſiens & ſaluās. Cōuertimini ſicut in pfundū recesseratis filii israel. In die enim illa abiiciet vir idola argenti ſui: & idola auri ſui que fecerunt vobis manus veſtre in peccatū: & cadet aſſur in gladio non viri: & gladius non hominis deuorabit eū: & fugiet nō a facie gladii: & iuuenes eius vectigales erunt: & fortitudo eius a terrore trāſibit: & pauebūt fugiētes principes eius. Dixit dñs cuius ignis eſt in ſion & caminus eius in hieruſalem. 32.

Ecce in iuſticia regnabit rex: & pricipes in iudicio p̄erūt. Et erit vir ſicut q abſconditur a vento & celat ſe a tēpeſtate ſicut riui aquarum in ſiti: & vmbra petre promīnentis in terra deſerta. Non caligabūt oculi videntium: & aures audientiū diligēter auſcultabunt: & cor ſtultorū intelliget ſciētiam: & lingua balborū velociter loquetur & plane. Non vocabitur vltra is q inſipiēs eſt prīceps: neq; fraudulētus appellabitur maior. ſtultus enim fatua loqtur: & cor eius faciet iniqtatē vt perficiat ſimulationē & loqtur ad dñm fraudulenter & vacuam faciat animā eſurientis: & potum ſitienti auferat. Fraudulēti vaſa peſſima ſunt. Ipſe eñi cogitatiōes cōcinnabit ad perdēdos mites in ſermone mēdacii cū loqretur paup iudiciū. Princeps vero ea q̄ digna ſunt principi cogitabit: & ipſe ſup duces ſtabit. Mulieres opulētē ſurgite: & audite vocē meā: filie cōfidētes pcipite auribus eloquiū meū. Poſt dies & annos & vos cōturbabimini cōfidētes. Cōſumata eſt enī vindemia: collectio vltra nō veiet. Obſtupeſcite opulente: cōturbamini confidentes: exuite vos

יהוה צבאות לצבא על הר ציון ועל גבעתה: כצפרים עפות כן יגן יהוה צבאות על ירושלם גנון והציל פסח והמליט: שובו לאשר העמיקו סרה בני ישראל: כי ביום ההוא ימאסון איש אלילי כספו ואלילי זהבו אשר עשו לכם ידיכם חטא: ונפל אשור בחרב לא איש וחרב לא אדם תאכלנו ונס לו מפני חרב ובחוריו למס יהיו: וסלעו ממגור יעבור וחתו מנס שריו נאם יהוה אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלם:

Ca. xxxii.

הן לצדק ימלך מלך ולשרים למשפט ישרו: והיה איש כמחבא רוח וסתר זרם כפלגי מים בציון כצל סלע כבד בארץ עיפה: ולא תשעינה עיני ראים ואזני שמעים תקשבנה: ולבב נמהרים יבין לדעת ולשון עלגים תמהר לדבר צחות: לא יקרא עוד לנבל נדיב ולכילי לא יאמר שוע: כי נבל נבלה ידבר ולבו יעשה און לעשות חנף ולדבר אל יהוה תועה להריק נפש רעב ומשקה צמא יחסיר: וכלי כליו רעים הוא זמות יעץ לחבל ענוים באמרי שקר ובדבר אביון משפט: ונדיב נדיבות יעץ והוא על נדיבות יקום: נשים שאננות קמנה שמענה קולי בנות בטחות האזנה אמרתי: ימים על שנה תרגזנה בטחות כי כלה בציר אסף בלי יבוא: חרדו שאננות רגזה בטחות פשטה

וְעֹרָה וַחֲגוֹרָה עַל חֲלָצָיִם: עַל שָׁדַיִם סֹפְדִים עַל שְׂדֵי חֶמֶד עַל גֶּפֶן פֹּרִיָּה: עַל אַדְמַת עַמִּי קוֹץ שָׁמִיר תַּעֲלֶה כִּי עַל כָּל בָּתֵּי מָשׂוֹשׂ קִרְיָה עַלִּיזָה: כִּי אַרְמוֹן נֻטָּשׁ הֲמוֹן עִיר עֻזָּב עֹפֶל וָבַחַן הָיָה בְעַד מְעָרוֹת עַד עוֹלָם מְשׂוֹשׂ פְּרָאִים מִרְעֵה עֲדָרִים: עַד יֵעָרֶה עָלֵינוּ רוּחַ מִמָּרוֹם וְהָיָה מִדְבָּר לַכַּרְמֶל וְהַכַּרְמֶל לַיַּעַר יֵחָשֵׁב: וְשָׁכַן בַּמִּדְבָּר מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בַּכַּרְמֶל תֵּשֵׁב: וְהָיָה מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שָׁלוֹם וַעֲבֹדַת הַצְּדָקָה הַשְׁקֵט וָבֶטַח עַד עוֹלָם: וְיָשַׁב עַמִּי בִּנְוֵה שָׁלוֹם וּבְמִשְׁכְּנוֹת מִבְטַחִים וּבִמְנוּחֹת שַׁאֲנַנּוֹת: וּבָרַד בְּרֶדֶת הַיָּעַר וּבַשִּׁפְלָה תִּשְׁפַּל הָעִיר: אַשְׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מָיִם מְשַׁלְּחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר:

Ca.xxxiij.

הוֹי שׁוֹדֵד וְאַתָּה לֹא שָׁדוּד וּבוֹגֵד וְלֹא בָגְדוּ בוֹ כַּהֲתִמְךָ שׁוֹדֵד תּוּשַּׁד כְּנַלֹּתְךָ לִבְגֹּד יִבְגְּדוּ בָךְ: יְהוָה חָנֵּנוּ לְךָ קִוִּינוּ הֱיֵה זְרֹעָם לַבְּקָרִים אַף יְשׁוּעָתֵנוּ בְּעֵת צָרָה: מִקּוֹל הָמוֹן נָדְדוּ עַמִּים מֵרוֹמְמֻתֶךָ נָפְצוּ גּוֹיִם: וְאֻסַּף שְׁלַלְכֶם אֹסֶף הֶחָסִיל כְּמַשַּׁק גֵּבִים שֹׁקֵק בּוֹ: נִשְׂגָּב יְהוָה כִּי שֹׁכֵן מָרוֹם מִלֵּא צִיּוֹן מִשְׁפָּט וּצְדָקָה: וְהָיָה אֱמוּנַת עִתֶּיךָ חֹסֶן יְשׁוּעֹת חָכְמַת וָדָעַת יִרְאַת יְהוָה הִיא אוֹצָרוֹ: הֵן אֶרְאֶלָּם צָעֲקוּ חֻצָה מַלְאֲכֵי שָׁלוֹם מַר יִבְכָּיוּן: נָשַׁמּוּ מְסִלּוֹת שָׁבַת עֹבֵר אֹרַח הֵפֵר בְּרִית מָאַס עָרִים לֹא חָשַׁב אֱנוֹשׁ: אָבַל

& cōfundemini: accīgite lūbos vros. Sup vbera plangite: sup regione desiderabili: super vinea fertili. Super humū populi mei spine & vepres ascendent: quātomagis sup oēs domos gaudii ciuitatis exultantis. Domus enim dimissa est: multitudo vrbis relicta est: tenebre & palpatio facte sunt sup speluncas vsq in eternū. Gaudiū onagrorū pascua gregum: donec effundatur super nos spiritus de excelso. Et erit desertum in chermel: & chermel in saltum reputabitur: & habitabit in solitudine iudicium: & iusticia in chermel sedebit. Et erit opus iusticie pax: & cultus iusticie silentium & securitas vsq in sempiternū. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis: & in tabernaculis fiducie: & in reqe opulēta. Grando autē in descēsiōe saltus: & humilitate humiliabitur ciuitas. Beati qui seminatis super omnes aquas: immittentes pedem bouis & asini. 33.

Ue qui predaris. Nonne & ipse predaberis? Et q spernis: nōne & ipse sperneris? Cū cōsumaueris depdatione: depdaberis: cum fatigatus desieris cōtēnere: cōtēneris. Dñe miserere nři: te eni expectamus: esto brachiū nřm in mane: & salus nřa in tpe tribulatōis. A voce angeli fugerūt populi & ab exaltatiōe tua disperse sunt gētes. Et congregabuntur spolia vřa sicut colligitur bruc velut cū fosse plene fuerit de eo. Magnificatus est dñs qm habitauit in excelso: ipleuit sion iudicio & iusticia: & erit fides in tpibus tuis. Diuitie salutis sapia & sciētia: timor domini ipse est thesaurus eius. Ecce videntes clamabunt foris: angeli pacis amare flebūt. Dissipate sunt vie: cessauit trāsiens p semitā: irritū factū est pactū: piecit ciuitates: nō reputauit homines. Luxit &

nude estote. accingimini saccis lūbos vros. τ
γυμναὶ γένεσθε. περιζώσασθε σάκκους ὀσφύας ὑμῶν. καὶ
sup vbera plangite: de agro cōcupiscētie τ
ἐπὶ τῶν μαστῶν κόπτεσθε, ἀπὸ ἀγροῦ ἐπιθυμήματος καὶ
vite genimīs. in terra ppli mei spina τ herba
ἀμπέλου γενήματος. ἡ γῆ τοῦ λαοῦ μου ἄκανθα καὶ χόρτος
ascendet τ ex oī domo letitia auferet. domo
ἀναβήσεται καὶ ἐκ πάσης οἰκίας εὐφροσύνη ἀρθήσεται. οἶκοι
derelicte diuitias ciuitatis dimittēt τ domos
ἐγκαταλελειμμένοι πλοῦτον πόλεως ἀφήσουσιν οἴκους
desiderabiles. τ erūt ville spelūce vsq in eter
ἐπιθυμητούς. καὶ ἔσονται αἱ κῶμαι σπήλαια ἕως τοῦ αἰῶ
nū gaudiū onagrorū. pascua pastorū: donec
νος εὐφροσύνη ὄνων ἀγρίων. βοσκήματα ποιμένων, ἕως ἂν
adueniat sup vos sp̄s de excelso. τ erit desertū cher
ἐπέλθη ἐφ᾽ ὑμᾶς πνεῦμα ἀφ᾽ ὑψηλοῦ. καὶ ἔσται ἔρημος ὁ χέρ
mel τ chermel in syluā reputabit. τ requiescet
μελ καὶ ὁ χέρμελ εἰς δρυμὸν λογισθήσεται. καὶ ἀναπαύσε
in deserto iudiciū: τ iusticia in carmelo ha
ται ἐν τῇ ἐρήμῳ κρίμα, καὶ δικαιοσύνη ἐν τῷ καρμήλῳ κατοι
bitabit. τ erūt opa iusticie pax. τ
κήσει. καὶ ἔσται τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης εἰρήνη. καὶ
obtinebit iusticia requiē. τ cōfiden
κρατήσει ἡ δικαιοσύνη ἀνάπαυσιν. καὶ πεποιθό
tes erūt vsq in eternū: τ habitabit pplś e
τες ἕως τοῦ αἰῶνος, καὶ κατοικήσει ὁ λαὸς αὐ
ius in ciuitate pacis. τ hītabit cōfidēs: τ re
τοῦ ἐν πόλει εἰρήνης. καὶ ἐνοικήσει πεποιθώς, καὶ ἀνα
quiescent cū diuitiis. at grando si descenderit: nō
παύσονται μετὰ πλούτου. ἡ δὲ χάλαζα ἐὰν καταβῇ, οὐκ
sup vos veniet. τ erūt inhabitātes in sylvis cōfi
ἐφ᾽ ὑμᾶς ἥξει. καὶ ἔσονται οἱ ἐνοικοῦντες ἐν τοῖς δρυμοῖς πε
dētes sicut in cāpestri. beati seminātes sup
ποιθότες ὡς οἱ ἐν τῇ πεδινῇ. μακάριοι οἱ σπείροντες ἐπὶ
oēm aquā: vbi bos τ asinᵘ calcat. Ca.33.
πᾶν ὕδωρ, οὗ βοῦς καὶ ὄνος πατεῖ.

Ue q miseros facitis vos. vos aūt nemo fa
Οὐαὶ τοῖς ταλαιπωροῦσιν ὑμᾶς. ὑμᾶς δὲ οὐδεὶς ποι
cit miseros. τ reprobās vos: nō reprobat. capient
εῖ ταλαιπώρους. καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, οὐκ ἀθετεῖ. ἁλώσονται
reprobātes τ tradent. τ q̄si tinea in vestime
οἱ ἀθετοῦντες καὶ παραδοθήσονται. καὶ ὡς σὴς ἐπὶ ἱματί
to: sic superabunt. dñe miserere nři: in te eñi cō
ου, οὕτως ἡττηθήσονται. κύριε ἐλέησον ἡμᾶς, ἐπὶ σοὶ γὰρ πε
fidimᵘ. factᵘ est semē incredulor in pditionē.
ποίθαμεν. ἐγενήθη τὸ σπέρμα τῶν ἀπειθούντων εἰς ἀπώλειαν.
at salus nřa in tpe tribulatōis. ppf vocē timoris tui
ἡ δὲ σωτηρία ἡμῶν ἐν καιρῷ θλίψεως. διὰ φωνὴν τοῦ φόβου σου
obstupuerūt ppłi a timore tuo τ disperse sunt gētes.
ἐξέστησαν λαοὶ ἀπὸ τοῦ φόβου σου καὶ διεσπάρησαν τὰ ἔθνη.
nūc aūt cōgregabunt spolia vřa parui τ magni.
νῦν δὲ συναχθήσεται τὰ σκῦλα ὑμῶν μικροῦ καὶ μεγάλου.
queadmodū si qs cōgregauerit locustas: sic illudēt
ὃν τρόπον ἐάν τις συναγάγῃ ἀκρίδας, οὕτως ἐμπαίξουσιν
vobis. sancꝰ deꝰ q̄ habitat in celis. repleta est siō
ὑμῖν. ἅγιος ὁ θεὸς ὁ κατοικῶν ἐν ὑψηλοῖς. ἐνεπλήσθη σιὼν
iudicio τ iusticia in lege tradent. in thesau
κρίσεως καὶ δικαιοσύνης ἐν νόμῳ παραδοθήσονται. ἐν θησαυ
ris salus nřa. illic sapia τ sciētia τ pietas
ροῖς ἡ σωτηρία ἡμῶν. ἐκεῖ σοφία καὶ ἐπιστήμη καὶ εὐσέβεια
ad dñm. hi sūt thesauri iusticie. ecce iā in timo
πρὸς τὸν κύριον. οὗτοί εἰσι θησαυροὶ δικαιοσύνης. ἰδοὺ δὴ ἐν τῷ φό
re tuo ipi timebunt. q̄s timuistis: timebunt
βῳ ὑμῶν αὐτοὶ φοβηθήσονται. οὓς ἐφοβεῖσθε, φοβηθήσονται
a vobis. angeli .n. mittentur loquentes pacem.
ἀφ᾽ ὑμῶν. ἄγγελοι γὰρ ἀποσταλήσονται λαλοῦντες εἰρήνην.
amare flentes aduocantes pacem. desolabuntur
πικρῶς κλαίοντες παρακαλοῦντες εἰρήνην. ἐρημωθήσονται
eni hore vie. cessauit timor gētiū. τ testa
γὰρ αἱ τούτων ὁδοί. πέπαυται ὁ φόβος τῶν ἐθνῶν. καὶ ἡ διαθή
mētū tollit. τ nō reputauit ipos hoies. luxit
κη αἴρεται. καὶ οὐ μὴ λογίσησθε αὐτοὺς ἀνθρώπους. πενθήσει

terra. cōfusus ē libanᵘ. paludes facꝰ ē sarō. manifesta erit
ἡ γῆ. ᾐσχύνθη ὁ λίβανος. ἕλη ἐγένετο ὁ σαρών. φανερὰ ἔσται
galilea τ carmelus. nūc cōsurgā dicit dñs.
ἡ γαλιλαία καὶ κάρμηλος. νῦν ἀναστήσομαι λέγει κύριος.
nūc glābor: nūc exaltabor: nūc videbitis: nūc eru
νῦν δοξασθήσομαι, νῦν ὑψωθήσομαι, νῦν ὄψεσθε, νῦν αἰσ
bescetis: vana erit fortitudo spūs vři. ignis
χυνθήσεσθε, ματαία ἔσται ἡ ἰσχὺς τοῦ πνεύματος ὑμῶν. πῦρ
vos deuorabit. τ erūt gētes cōbuste sicut spi
ὑμᾶς κατέδεται. καὶ ἔσονται ἔθνη κατακεκαυμένα ὡς ἄκαν
na in agro piecta τ cōbusta. audiēt q
θα ἐν ἀγρῷ ἐρριμμένη καὶ κατακεκαυμένη. ἀκούσονται οἱ
lōge sunt q̄ feci: τ sciēt q appropinquāt fortitudinē
πόρρωθεν ἃ ἐποίησα, καὶ γνώσονται οἱ ἐγγίζοντες τὴν ἰσχύν
meā. recesserūt q in sion iniq. apphēdet tremor
μου. ἀπέστησαν οἱ ἐν σιὼν ἄνομοι. λήψεται τρόμος τοὺς
iniquos. q̄s annūciabit vobis: q ignis ardet: q̄s annūcia
ἀσεβεῖς. τίς ἀναγγελεῖ ὑμῖν, ὅτι πῦρ καίεται; τίς ἀναγ
bit vobis locū eternū: ābulans in iusticia:
γελεῖ ὑμῖν τὸν τόπον τὸν αἰώνιον; πορευόμενος ἐν δικαιοσύνῃ,
loquēs rectā viā: q odit iniqtatē τ iniusticiā: τ
λαλῶν εὐθεῖαν ὁδόν; μισῶν ἀνομίαν καὶ ἀδικίαν, καὶ τὰς
manꝰ excutiēs a muneribꝰ. obturās aures: vt
χεῖρας ἀποσειόμενος ἀπὸ δώρων. βαρύνων τὰ ὦτα, ἵνα
nō audiat iudiciū sanguinis: claudēs oculos:
μὴ ἀκούσῃ κρίσιν αἵματος, καμμύων τοὺς ὀφθαλμούς,
vt nō videat iniqtatē. hic hitabit in excelsa spelūca pe
ἵνα μὴ ἴδῃ ἀδικίαν. οὗτος οἰκήσει ἐν ὑψηλῷ σπηλαίῳ πέ
tre fortis. panis ei dabit τ aqua ei fi
τρας ἰσχυρᾶς. ἄρτος αὐτῷ δοθήσεται καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῦ πι
delis. regē cū gl'ia videbitis. τ oculi vři
στόν. βασιλέα μετὰ δόξης ὄψεσθε. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν
videbūt terrā de lōge. aīa vřa meditabit timorē.
ὄψονται γῆν πόρρωθεν. ἡ ψυχὴ ὑμῶν μελετήσει φόβον.
vbi sunt litterati? vbi sūt cōsiliatores?
ποῦ εἰσιν οἱ γραμματικοί; ποῦ εἰσιν οἱ συμβουλεύοντες;
vbi est numerās nutrientes paruū τ magnū
ποῦ ἐστιν ὁ ἀριθμῶν τοὺς συντρεφομένους μικρὸν καὶ μέγαν
pplm? cui nō dederūt cōsiliū: neq sciebat pfūdā vocē. ita vt
λαόν; ᾧ οὐ συνεβουλεύσαντο, οὐδὲ ᾔδει βαθύφωνον. ὥστε
nō audiret pplś cōtēptibilis. τ nō est audiē
μὴ ἀκοῦσαι λαὸς πεφαυλισμένος. καὶ οὐκ ἔστι τῷ ἀκούον
ti intelligētia. ecce sion ciuitas salutare nřm. ocu
τι σύνεσις. ἰδοὺ σιὼν ἡ πόλις τὸ σωτήριον ἡμῶν. οἱ ὀφθαλ
li tui videbūt hierlm ciuitas diues. tabernacula q nō mo
μοί σου ὄψονται ἱερουσαλὴμ πόλις πλουσία. σκηναὶ αἳ οὐ μὴ σει
uebunt: neq mouebunt pxilli tabernaculi ei in
σθῶσιν οὐδὲ μὴ κινηθῶσιν οἱ πάσσαλοι τῆς σκηνῆς αὐτῆς εἰς
eternū tps. neq funiculi ei nō dirūpent.
τὸν αἰῶνα χρόνον. οὐδὲ τὰ σχοινία αὐτῆς οὐ μὴ διαρραγῶσιν.
q: nomē dñi magnū vobis erit. flumina τ fosse
ὅτι τὸ ὄνομα κυρίου μέγα ὑμῖν ἔσται. ποταμοὶ καὶ διώρυγες
late τ spaciose. nō ābulabis hāc viā.
πλατεῖς καὶ εὐρύχωροι. οὐ πορεύσῃ ταύτην τὴν ὁδόν.
neq trāsibit nauis agitata remigio. nā deᵘ meᵘ magnᵘ
οὐδὲ πορεύσεται πλοῖον ἐλαῦνον. ὁ γὰρ θεός μου μέγας
est. nō pterībit me dñs. dñs iudex nř:
ἐστίν. οὐ παρελεύσεταί με κύριος. κύριος κριτὴς ἡμῶν,
dñs princeps nř: dñs rex nř: dñs ip
κύριος ἄρχων ἡμῶν, κύριος βασιλεὺς ἡμῶν, κύριος αὐ
se nos saluabit. rupti sūt funiculi tui: q nō pua
τὸς ἡμᾶς σώσει. ἐρράγησαν τὰ σχοινία σου, ὅτι οὐκ ἐνί
luerūt. malꝰ tuꝰ iclinat ē. nō demittet vela. nō
σχυσεν. ὁ ἱστός σου ἔκλινεν. οὐ χαλάσει τὰ ἱστία. οὐκ
eleuabit signū: donec tradat in vastationē. igit
ἀρεῖ σημεῖον, ἕως οὗ παραδοθῇ εἰς προνομήν. τοίνυν
multi claudi pdā facient. τ nō dicat
πολλοὶ χωλοὶ προνομὴν ποιήσουσιν. καὶ οὐ μὴ εἴπῃ ὁ
ppls ihabitās i ea: laborabo. dimissū ē eni eis
λαὸς ὁ ἐνοικῶν ἐν αὐτῇ, κοπιῶ. ἀφέθη γὰρ αὐτοῖς ἡ
delictū. Ca.34.
ἁμαρτία.

elanguit terra: cōfusus est libanus & obsorduit. Et factus est saron sicut desertū: & cōcussa est basan & carmelus. Nunc cōsurgā dicit dominus: nunc exaltabor: & nunc sublimabor. Cōcipietis ardorē & parietis stipulam: spūs vester vt ignis vorabit vos: & erunt populi quasi de incendio cinis: spine congregate igni cōburentur. Audite qui longe estis que fecerim: & cognoscite vicini fortitudinē meā. Conterriti sunt in sion peccatores: possedit tremor hypocritas. Quis poterit habitare de vobis cū igne deuorāte: aut qs habitabit ex vobis cū ardoribus sempiternis? Qui ambulat in iusticiis & loqtur veritatē: q pīcit auariciā & calūnia: & excutit manus suas ab omni munere. Qui obturat aures suas ne audiat sanguinē: & claudit oculos suos ne videat malū. Iste in excelsis habitabit: munimēta saxorū sublimitas eius. Panis ei dat est: aque eius fideles sunt. Regē in decore suo videbūt: oculi ei cernēt terrā de longe. Cor tuū meditabitur timorē. Vbi est litteratus? vbi legis verba ponderās? vbi est doctor paruulorū? Populū ipudentē nō videbis ppłm alti sermonis: ita vt nō possis intelligere disertitudinē lingue ei in q nulla ē sapia. Respice siō ciuitatē solēnitatis nře. Oculi tui videbūt hierłm habitatione opulentā: tabernacłm qd nequaquā transferri poterit: nec auferētur claui eius in sempiternū: & oēs funiculi ei nō rūpētur: qa solūmodo ibi magnificus est dñs nř. Locus fluuiorū riui latissimi & patentes: nō trāsibit p eū nauis remigū neq trireimis magna trāsgredietur eū. Dñs ei iudex nř: dñs legifer nř: dñs rex nř. Ipe saluabit nos. Laxati sunt funiculi tui: sed nō preualebūt. Sic erit malus tuꝰ: vt dilatare nō qas. Tūc diuidētur spolia pdarū multarū: claudi diripiēt rapinā: nec dicēt vicinꝰ elangui. Ppłs q hitat in ea auferetur ab eo iniqtas. 34.

אָבַל אֻמְלְלָה אָרֶץ הֶחְפִּיר לְבָנוֹן קָמַל הָיָה הַשָּׁרוֹן כָּעֲרָבָה וְנֹעֵר בָּשָׁן וְכַרְמֶל: עַתָּה אָקוּם יֹאמַר יְהוָה עַתָּה אֵרוֹמָם עַתָּה אֶנָּשֵׂא: תַּהֲרוּ חֲשַׁשׁ תֵּלְדוּ קַשׁ רוּחֲכֶם אֵשׁ תֹּאכַלְכֶם: וְהָיוּ עַמִּים מִשְׂרְפוֹת שִׂיד קוֹצִים כְּסוּחִים בָּאֵשׁ יִצַּתּוּ: שִׁמְעוּ רְחוֹקִים אֲשֶׁר עָשִׂיתִי וּדְעוּ קְרוֹבִים גְּבֻרָתִי: פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים אָחֲזָה רְעָדָה חֲנֵפִים מִי יָגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכֵלָה מִי יָגוּר לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם: הֹלֵךְ צְדָקוֹת וְדֹבֵר מֵישָׁרִים מֹאֵס בְּבֶצַע מַעֲשַׁקּוֹת נֹעֵר כַּפָּיו מִתְּמֹךְ בַּשֹּׁחַד אֹטֵם אָזְנוֹ מִשְּׁמֹעַ דָּמִים וְעֹצֵם עֵינָיו מֵרְאוֹת בְּרָע: הוּא מְרוֹמִים יִשְׁכֹּן מְצָדוֹת סְלָעִים מִשְׂגַּבּוֹ לַחְמוֹ נִתָּן מֵימָיו נֶאֱמָנִים: מֶלֶךְ בְּיָפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה אֶרֶץ מַרְחַקִּים: לִבְּךָ יֶהְגֶּה אֵימָה אַיֵּה סֹפֵר אַיֵּה שֹׁקֵל אַיֵּה סֹפֵר אֶת הַמִּגְדָּלִים: אֶת עַם נוֹעָז לֹא תִרְאֶה עַם עִמְקֵי שָׂפָה מִשְּׁמוֹעַ נִלְעַג לָשׁוֹן אֵין בִּינָה: חֲזֵה צִיּוֹן קִרְיַת מוֹעֲדֵנוּ עֵינֶיךָ תִרְאֶינָה יְרוּשָׁלִַם נָוֶה שַׁאֲנָן אֹהֶל בַּל יִצְעָן בַּל יִסַּע יְתֵדֹתָיו לָנֶצַח וְכָל חֲבָלָיו בַּל יִנָּתֵקוּ: כִּי אִם שָׁם אַדִּיר יְהוָה לָנוּ מְקוֹם נְהָרִים יְאֹרִים רַחֲבֵי יָדָיִם בַּל תֵּלֶךְ בּוֹ אֳנִי שַׁיִט וְצִי אַדִּיר לֹא יַעַבְרֶנּוּ: כִּי יְהוָה שֹׁפְטֵנוּ יְהוָה מְחֹקְקֵנוּ יְהוָה מַלְכֵּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ: נִטְּשׁוּ חֲבָלָיִךְ בַּל יְחַזְּקוּ כֵן תָּרְנָם בַּל פָּרְשׂוּ נֵס אָז חֻלַּק עַד שָׁלָל מַרְבֶּה פִּסְחִים בָּזְזוּ בַז: וּבַל יֹאמַר שָׁכֵן חָלִיתִי הָעָם הַיֹּשֵׁב בָּהּ נְשֻׂא עָוֹן:

Ca.xxxiiij.

קרבו גוים לשמע ולאמים הקשיבו תשמע הארץ ומלאה תבל וכל צאצאיה: כי קצף ליהוה על כל הגוים וחמה על כל צבאם החרימם נתנם לטבח: וחלליהם ישלכו ופגריהם יעלה באשם ונמסו הרים מדמם: ונמקו כל צבא השמים ונגלו כספר השמים וכל צבאם יבול כנבל עלה מגפן וכנבלת מתאנה: כי רותה בשמים חרבי הנה על אדום תרד ועל עם חרמי למשפט: חרב ליהוה מלאה דם הדשנה מחלב מדם כרים ועתודים מחלב כליות אילים כי זבח ליהוה בבצרה וטבח גדול בארץ אדום: וירדו ראמים עמם ופרים עם אבירים ורותה ארצם מדם ועפרם מחלב ידשן: כי יום נקם ליהוה שנת שלומים לריב ציון: ונהפכו נחליה לזפת ועפרה לגפרית והיתה ארצה לזפת בערה: לילה ויומם לא תכבה לעולם יעלה עשנה מדור לדור תחרב לנצח נצחים אין עבר בה: וירשוה קאת וקפוד וינשוף ועורב ישכנו בה ונטה עליה קו תהו ואבני בהו: חריה ואין שם מלוכה יקראו וכל שריה יהיו אפס: ועלתה ארמנתיה סירים קמוש וחוח במבצריה והיתה נוה תנים חציר לבנות יענה: ופגשו ציים את איים ושעיר על רעהו יקרא אך שם הרגיעה לילית ומצאה לה מנוח: שמה קננה קפוז ותמלט ובקעה ודגרה בצלה אך שם נקבצו דיות אשה רעותה: דרשו מעל ספר יהוה וקראו אחת מהנה לא נעדרה אשה רעותה לא פקדו כי פי הוא צוה ורוחו הוא קבצן: והוא הפיל להן גורל וידו חלקתה להם בקו עד עולם יירשוה לדור ודור ישכנו בה:

Accedite gẽtes & audite: & ppli attẽdite: audiat terra & plenitudo eius orbis & omne germen eius: quia indignatio dñi super omnes gentes: & furor sup vniuersam militiã eorũ. Interfecit eos & dedit eos in occisionẽ. Interfecti eorũ pijcietur: & de cadaueribus eorũ ascẽdet fetor. Tabescent mõtes a sanguine eorũ & tabescet oĩs militia celorũ: & cõplicabũtur sicut liber celi: & oĩs militia eorũ defluet sicut defluit foliũ de vinea & de ficu: qm̃ inebriatus est in celo gladius meus. Ecce super idumeã descendet & sup populũ interfectionis mee ad iudiciũ. Gladius dñi repletus est sanguine. incrassatus est adipe de sanguine agnorũ & hircorũ & de sanguine medullatorũ arietũ. Victima eĩ dñi in bosra: & interfectio magna in terra edom. Et descendẽt vnicornes cũ eis: & tauri cũ potẽtibus. Inebriabitur terra eorũ sanguine: & humus eorũ adipe pinguiũ: quia dies vltionis domini annus retributionũ iudicij sion. Et cõuertẽtur torrẽtes eius ĩ picẽ: & humus eius in sulphur: & erit terra eius in picem ardentem nocte & die: non extinguetur in sempiternũ ascendet fumus eius: a gñatione in gñationẽ desolabitur in secula seculorũ. Non erit transiẽs per eam: & possidebũt illã onocrotalus & ericius & ibis & coruus habitabũt in ea. Et extẽdetur sup eã mensura vt redigatur ad nihilũ: & perpẽdiculũ in desolationẽ. Nobiles eius nõ erũt ibi: regẽ potius ĩuocabũt & oẽs principes eius erũt in nihilũ. Et orietur in domibus eius spine & vrtice & paliurus ĩ munitionibus eius: & erit cubile draconũ & pascua struthionũ & occurrẽt demõia onocẽtauris: & pillosus clamabit alter ad alterũ. Ibi cubauit lamia: & ĩuenit sibi requiẽ. Ibi habuit foueã ericius: & enutriuit catulos: & circũfodit: & fouit in vmbra eius. Illuc congregati sunt milui alter ad alterũ. Requirite diligenter in libro domini & legite: vnum ex eis non defuit: alter alterũ nõ quesiuit: quia quod ex ore meo pcedit: ille mãdauit: & spũs eius ipse cõgregauit ea: & ipse misit eis sortẽ: & manus eius diuisit eã illis ĩ mẽsurã. Vsque in eternũ possidebũt eã: in gñatione & gñationẽ habitabũt in ea.

Προσάγετε ἔθνη καὶ ἀκούσατε ἄρχοντες· ἀκουσάτω ἡ γῆ καὶ οἱ ἐν αὐτῇ, ἡ οἰκουμένη καὶ ὁ λαὸς ὁ ἐν αὐτῇ. διότι θυμὸς κυρίου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ὀργὴ ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν τοῦ ἀπολέσαι αὐτοὺς καὶ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς σφαγήν. οἱ δὲ τραυματίαι αὐτῶν ῥιφήσονται καὶ οἱ νεκροί, καὶ ἀναβήσεται αὐτῶν ἡ ὀσμή, καὶ βραχήσεται τὰ ὄρη ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν. καὶ ἑλιγήσεται ὁ οὐρανὸς ὡς βιβλίον, καὶ πάντα τὰ ἄστρα πεσεῖται ὡς φύλλα ἐξ ἀμπέλου, καὶ ὡς πίπτει φύλλα ἀπὸ συκῆς. ὅτι ἐμεθύσθη ἡ μάχαιρά μου ἐν τῷ οὐρανῷ. ἰδοὺ ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν καταβήσεται, καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν τῆς ἀπωλείας μετὰ κρίσεως. ἡ μάχαιρα κυρίου ἐνεπλήσθη αἵματος, ἐπαχύνθη ἀπὸ στέατος ἀρνῶν καὶ ἀπὸ στέατος τράγων καὶ κριῶν, ὅτι θυσία τῷ θεῷ ἐν Βοσὸρ καὶ σφαγὴ μεγάλη ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ. καὶ συμπεσοῦνται οἱ ἁδροὶ μετ᾽ αὐτῶν καὶ οἱ κριοὶ καὶ οἱ ταῦροι, καὶ μεθυσθήσεται ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ αἵματος, καὶ ἀπὸ τοῦ στέατος αὐτῶν ἐμπλησθήσεται. ἡμέρα γὰρ κρίσεως κυρίου καὶ ἐνιαυτὸς ἀνταποδόσεως κρίσεως Σιών. καὶ στραφήσονται αὐτῆς αἱ φάραγγες εἰς πίσσαν, καὶ ἡ γῆ αὐτῆς εἰς θεῖον· καὶ ἔσται αὐτῆς ἡ γῆ καιομένη ὡς πίσσα νυκτὸς καὶ ἡμέρας, καὶ οὐ σβεσθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον, καὶ ἀναβήσεται ὁ καπνὸς αὐτῆς ἄνω· εἰς γενεὰς ἐρημωθήσεται καὶ εἰς χρόνον πολὺν ἐρημωθήσεται, καὶ κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ ὄρνεα καὶ ἐχῖνοι καὶ ἴβεις καὶ κόρακες. καὶ ἐπιβληθήσεται ἐπ᾽ αὐτὴν σπαρτίον γεωμετρίας ἐρήμου, καὶ ὀνοκένταυροι οἰκήσουσιν ἐν αὐτῇ. οἱ ἄρχοντες αὐτῆς οὐκ ἔσονται· οἱ γὰρ βασιλεῖς αὐτῆς καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτῆς ἔσονται εἰς ἀπώλειαν. καὶ ἀναφύσει εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν ἀκάνθινα ξύλα καὶ εἰς τὰ ὀχυρώματα αὐτῆς· καὶ ἔσται ἔπαυλις σειρήνων καὶ αὐλὴ στρουθῶν. καὶ συναντήσουσι δαιμόνια ὀνοκενταύροις, καὶ βοήσονται ἕτερος πρὸς τὸν ἕτερον· ἐκεῖ ἀναπαύσονται ὀνοκένταυροι, εὗρον γὰρ αὑτοῖς ἀνάπαυσιν. ἐκεῖ ἐνόσσευσεν ἐχῖνος, καὶ ἔσωσεν ἡ γῆ τὰ παιδία αὐτῆς μετὰ ἀσφαλείας· ἐκεῖ ἐλάφοι συνήντησαν καὶ εἶδον τὰ πρόσωπα ἀλλήλων· ἀριθμῷ παρῆλθον, καὶ μία αὐτῶν οὐκ ἀπώλετο, ἑτέρα τὴν ἑτέραν οὐκ ἐζήτησαν· ὅτι κύριος αὐτοῖς ἐνετείλατο, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ συνήγαγεν αὐτάς. καὶ αὐτὸς ἐπιβαλεῖ αὐτοῖς κλήρους, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ διεμέρισεν αὐτοῖς βόσκεσθαι· εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον κληρονομήσετε, εἰς γενεὰς γενεῶν ἀναπαύσονται ἐπ᾽ αὐτῆς.

Ca.35.

Εὐφράνθητι ἔρημος διψῶσα, ἀγαλλιάσθω ἔρημος καὶ ἀνθείτω ὡς κρίνον. καὶ ἐξανθήσει καὶ ἀγαλλιάσεται τὰ ἔρημα τοῦ Ἰορδάνου, καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου ἐδόθη αὐτῇ, καὶ ἡ τιμὴ τοῦ Καρμήλου· καὶ ὁ λαός μου ὄψεται τὴν δόξαν κυρίου καὶ τὸ ὕψος τοῦ θεοῦ. ἰσχύσατε χεῖρες ἀνειμέναι καὶ γόνατα παραλελυμένα· παρακαλέσατε οἱ ὀλιγόψυχοι τῇ διανοίᾳ· ἰσχύσατε, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ ὁ θεὸς ἡμῶν κρίσιν ἀνταποδίδωσι καὶ ἀνταποδώσει, αὐτὸς ἥξει καὶ σώσει ἡμᾶς. τότε ἀνοιχθήσονται ὀφθαλμοὶ τυφλῶν, καὶ ὦτα κωφῶν ἀκούσονται. τότε ἁλεῖται ὡς ἔλαφος ὁ χωλός, καὶ τρανὴ ἔσται γλῶσσα μογιλάλων, ὅτι ἐρράγη ἐν τῇ ἐρήμῳ ὕδωρ, καὶ φάραγξ ἐν γῇ διψώσῃ. καὶ ἔσται ἡ ἄνυδρος εἰς ἕλη, καὶ εἰς τὴν διψῶσαν γῆν πηγὴ ὕδατος ἔσται. ἐκεῖ εὐφροσύνη ὀρνέων, ἐπαύλεις ποιμνίου καλάμου καὶ ἕλη. ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς καθαρὰ καὶ ὁδὸς ἁγία κληθήσεται, καὶ οὐ μὴ παρέλθῃ ἐκεῖ ἀκάθαρτος, οὐδὲ ἔσται ἐκεῖ ὁδὸς ἀκάθαρτος· οἱ δὲ διεσπαρμένοι πορεύσονται ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ πλανηθῶσι. καὶ οὐκ ἔσται ἐκεῖ λέων, οὐδὲ τῶν θηρίων τῶν πονηρῶν οὐ μὴ ἀναβῇ ἐπ᾽ αὐτήν, οὐδὲ μὴ εὑρεθῇ ἐκεῖ, ἀλλὰ πορεύσονται ἐν αὐτῇ λελυτρωμένοι καὶ συνηγμένοι διὰ κύριον· καὶ ἀποστραφήσονται καὶ ἥξουσιν εἰς Σιὼν μετ᾽ εὐφροσύνης, καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν· ἐπὶ γὰρ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν αἴνεσις καὶ ἀγαλλίαμα, καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται αὐτούς· ἀπέδρα ὀδύνη καὶ λύπη καὶ στεναγμός.

Ca.36.

Καὶ ἐγένετο τοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους βασιλεύοντος Ἐζεκίου ἀνέβη Σενναχηρὶμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις

Infra. 60.c. — mat.15.c. — 4.Re.18.c. 2.Par.32.a.

Letabitur deserta & inuia: & exultabit solitudo & florebit quasi liliũ. Germinans germinabit & exultabit letabũda & laudãs. Gloria libani data est ei decor carmeli & saron. Ipsi videbunt gloriam dñi & decorem dei nostri. Confortate manus dissolutas & genua debilia roborate. Dicite pusillanimis confortamini & nolite timere: ecce deus vester vltionem adducet retributionis: deus ipse veniet & saluabit nos. Tunc aperientur oculi cecorũ: & aures surdorum patebũt. Tũc saliet sicut ceruus claudus: & aperta erit lingua mutorum: quia scisse sunt in deserto aque & torrentes in solitudine: & que erat arida in stagnũ: & sitiẽs in fontes aquarũ. In cubilibus in quibus prius dracones habitabãt: orietur viror calami & iunci: & erit ibi semita: & via sancta vocabitur. Non transibit per eam pollutus: & hec erit vobis directa via: ita vt stulti non errent per eam. Non erit ibi leo: & mala bestia non ascẽdet per eam: nec inuenietur ibi. Et ambulabũt qui liberati fuerint & redẽpti a dño: cõuertentur & venient in sion cum laude & leticia sẽpiterna super caput eorum. Gaudium & leticiam obtinebunt: & fugiet dolor & gemitus.

36.

Et factũ est in quartodecimo anno regis ezechie ascendit sennacherib rex assyriorum super oẽs ciuitates

Ca.xxxv.

ישושום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת: פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה הדר הכרמל והשרון המה יראו כבוד יהוה הדר אלהינו: חזקו ידים רפות וברכים כשלות אמצו: אמרו לנמהרי לב חזקו אל תיראו הנה אלהיכם נקם יבוא גמול אלהים הוא יבוא וישעכם: אז תפקחנה עיני עורים ואזני חרשים תפתחנה: אז ידלג כאיל פסח ותרן לשון אלם כי נבקעו במדבר מים ונחלים בערבה: והיה השרב לאגם וצמאון למבועי מים בנוה תנים רבצה חציר לקנה וגמא: והיה שם מסלול ודרך ודרך הקדש יקרא לה לא יעברנו טמא והוא למו הלך דרך ואוילים לא יתעו: לא יהיה שם אריה ופריץ חיות בל יעלנה לא תמצא שם והלכו גאולים: ופדויי יהוה ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה:

Ca.xxxvi.

ויהי בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה סנחריב מלך אשור על כל ערי

יהודה הבצרות ויתפשם׃ וישלח מלך אשור את רבשקה מלכיש ירושלימה אל המלך חזקיהו בחיל כבד ויעמד בתעלת הברכה העליונה במסלת שדה כובס׃ ויצא אליו אליקים בן חלקיהו אשר על הבית ושבנא הספר ויואח בן אסף המזכיר׃ ויאמר אליהם רבשקה אמרו נא אל חזקיהו כה אמר המלך הגדול מלך אשור מה הבטחון הזה אשר בטחת׃ אמרתי אך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה עתה על מי בטחת כי מרדת בי׃ הנה בטחת על משענת הקנה הרצוץ הזה על מצרים אשר יסמך איש עליו ובא בכפו ונקבה כן פרעה מלך מצרים לכל הבטחים עליו׃ וכי תאמר אלי אל יהוה אלהינו בטחנו הלוא הוא אשר הסיר חזקיהו את במתיו ואת מזבחתיו ויאמר ליהודה ולירושלם לפני המזבח הזה תשתחוו׃ ועתה התערב נא את אדני המלך אשור ואתנה לך אלפים סוסים אם תוכל לתת לך רכבים עליהם׃ ואיך תשיב את פני פחת אחד עבדי אדני הקטנים ותבטח לך על מצרים לרכב ולפרשים׃ ועתה המבלעדי יהוה עליתי על הארץ הזאת להשחיתה יהוה אמר אלי עלה אל הארץ הזאת והשחיתה׃ ויאמר אליקים ושבנא ויואח אל רבשקה דבר נא אל עבדיך ארמית כי שמעים אנחנו ואל תדבר אלינו יהודית באזני העם

iuda munitas & cepit eas. Et misit rex assyriorū rapsacen de lachis in hierusalem ad regem ezechiam in manu graui: & stetit in aqueductu piscine superioris in via agri fullonis. Et egressus est ad eum eliachim filius helchie qui erat super domū: & sobna scriba: & ioahe filius asaph a commentariis. Et dixit ad eos rapsaces: dicite ezechie. Hec dicit rex magnus rex assyriorū. Que est ista fiducia qua confidis: aut quo cōsilio vel fortitudine rebellare disponis? Super quem habes fiduciam: quia recessisti a me? Ecce cōfidis super baculum arundineum confractū istum sup egyptū: cui si innixus fuerit homo: intrabit in manum eius: & perforabit eā: sic pharao rex egypti omnib9 qui cōfidunt in eo. Qd' si responderis mihi: in dño deo nostro confidimus: nonne ipse est cuius abstulit ezechias excelsa & altaria: & dixit iude & hierusalem: coram altari isto adorabitis: & nunc trade te domino meo regi assyriorum & dabo tibi duo milia equorum: nec poteris ex te prebere ascensores eorum: & quomodo sustinebis faciem iudicis vnius loci ex seruis dñi mei minoribus? Quod si cōfidis in egypto in quadriga & in equitibus: & nunc nunquid sine domino ascendi ad terram istam vt disperderē eam? Dñs dixit ad me. Ascende super terram istam: & disperde eam. Et dixit eliachim & sobna & ioahe ad rapsacen. Loquere ad seruos tuos syra lingua: intelligim9 enim: ne loquaris ad nos iudaice in auribus populi

munitas: ⁊ cepit eas. ⁊ misit rex
τὰς ὀχυράς, καὶ ἔλαβεν αὐτάς. καὶ ἀπέστειλεν βασι-
assyrioꝝ rapsacē ex lachis in hierl'm ad
λεὺς ἀσυρίων τὸν ῥαψάκην ἐκ λάχης εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς
regē ezechiā cū virtute multa. ⁊ stetit in
τὸν βασιλέα ἐζεκίαν μετὰ δυνάμεως πολλῆς. καὶ ἔστη ἐν
aq̄ductu piscine superioris ī via
τῷ ὑδραγωγῷ τῆς κολυμβήθρας τῆς ἄνω ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ
agri fullonis. ⁊ egressus ē ad eū eliachim fi
ἀγροῦ τοῦ κναφέως. καὶ ἐξῆλθεν πρὸς αὐτὸν ἐλιακεὶμ ὁ
lius helchie magr̄ aule ⁊ somnas scriba:
τοῦ χελκίου ὁ οἰκονόμος καὶ σομνᾶς ὁ γραμματεύς,
⁊ ioath filı9 asaph a cōmentariis: ⁊ dixit
καὶ ἰωὰχ ὁ τοῦ ἀσὰφ ὁ ὑπομνηματογράφος, καὶ εἶπεν
eis rapsaces: dicite ad ezechiā: hec dicit
αὐτοῖς ῥαψάκης, εἴπατε δὴ πρὸς ἐζεκίαν, τάδε λέγει
rex magn9: rex assyrioꝝ. qd cōfi
ὁ βασιλεὺς ὁ μέγας, βασιλεὺς ἀσυρίων. τί πεποι-
deus es? nūqd in cōsilio aut in sermonib9 labioꝝ prelium
θὼς εἶ; μὴ ἐν βουλῇ ἢ ἐν λόγοις χειλέων παράταξις
fit? ⁊ nūc in quē cōfidis: q2 recedis
γίνεται; καὶ νῦν ἐπὶ τίνα πέποιθας, ὅτι ἀπειθεῖς
a me? ecce cōfidens es. ⁊ sup virgā
μοι; ἰδοὺ πεποιθὼς εἶ. καὶ ἐπὶ τὴν ῥάβδον τὴν
arundineā cōfractā hanc sup egyptū cui si
καλαμίνην τὴν τεθλασμένην ταύτην ἐπ' αἴγυπτον ἢν ἂν
innixus fuerit vir sup eā. intrabit in ma
ἐπιστηριχθῇ ἀνὴρ ἐπ' αὐτήν. εἰσελεύσεται εἰς τὴν χεῖ-
nū eius ⁊ pforabit eā. sic est pharao
ρα αὐτοῦ καὶ τρήσει αὐτήν. οὕτως ἐστὶ φαραὼ βα-
rex egypti: ⁊ oēs cōfidētes in eo.
σιλεὺς αἰγύπτου, καὶ πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐ-
si aūt dicitis in dño deo nro confi
τῷ. εἰ δὲ λέγετε ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν πεποί-
dim9. nōne ipe est cui abstulit ezechias excelsa
θαμεν. οὐκ αὐτός ἐστιν ᾧ ἀφεῖλεν ἐζεκίας τὰ ὑψηλὰ
ei9 ⁊ altaria ei9: ⁊ dixit iude ⁊
αὐτοῦ καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτοῦ, καὶ εἶπε τῷ ἰούδα καὶ
hierusalē corā facie altaris hu
τῇ ἱερουσαλὴμ κατὰ πρόσωπον τοῦ θυσιαστηρίου τού-
ius adorabitis nūc: tradite vos dño meo
του προσκυνήσετε νῦν, μίχθητε δὴ τῷ κυρίῳ μου τῷ
regi assyrioꝝ: ⁊ dabo vobis duo millia equoꝝ
βασιλεῖ ἀσυρίων, καὶ δώσω ὑμῖν δισχιλίαν ἵππων
si poteritis dare ascensores sup eos: ⁊ quomō
εἰ δυνήσεσθε δοῦναι ἀναβάτας ἐπ' αὐτούς. καὶ πῶς δύ-
poteritis stare in faciē ducū loci vni9 serui
νασθε ἀποστρέψαι εἰς πρόσωπον τῶν τοπαρχῶν οἰκέ-
sūt q cōfidūt in egyptiis in equū ⁊
ται εἰσὶν οἱ πεποιθότες ἐπ' αἰγυπτίοις εἰς ἵππον καὶ
ascensorē. ⁊ nūc nō sine dño ascēdim9 ad
ἀναβάτην. καὶ νῦν μὴ ἄνευ κυρίου ἀνέβημεν ἐπὶ τὴν
regionē hāc oppugnare eā. dñs dixit ad
χώραν ταύτην πολεμῆσαι αὐτήν. κύριος εἶπεν πρός
me ascēde sup eā: ⁊ disperde eā. ⁊ dixit
με ἀνάβηθι ἐπ' αὐτήν, καὶ διάφθειρον αὐτήν. καὶ εἶπεν
ad eū eliachim ⁊ somna ⁊ ioas ad ra
πρὸς αὐτὸν ἐλιακεὶμ καὶ σομνὰς καὶ ἰωὰς πρὸς ῥα-
psacē. loq̄re iā ad seruos tuos syria
ψάκην. λάλησον δὴ πρὸς τοὺς παῖδάς σου συρι-
ce. audim9 eīn nos: ⁊ nō loq̄ris ad nos iu
στί. ἀκούομεν γὰρ ἡμεῖς, καὶ μὴ λάλει πρὸς ἡμᾶς ἰου-
daice: ⁊ quare loq̄ris in aures hoim
δαϊστί, καὶ ἵνα τί λαλεῖς εἰς τὰ ὦτα τῶν ἀνθρώπων

stantiū sup murū. ⁊ ait ad e-
τῶν ἑστηκότων ἐπὶ τῷ τείχει. καὶ εἶπεν πρὸς αὐ-
os rapsaces: nūqd ad dñm tuū aū ad vos
τοὺς ῥαψάκης, μὴ πρὸς τὸν κύριόν σου ἢ πρὸς ὑμᾶς
misit me dñs me9 verba hec lo
ἀπέστειλέ με ὁ κύριός μου τοὺς λόγους τούτους λα-
qui: nōne ad hoīes sedētes
λῆσαι, οὐχὶ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθημένους
sup murū vt comedāt stercus suū ⁊
ἐπὶ τῷ τείχει ἵνα φάγωσι τὴν κόπρον αὐτῶν καὶ
bibāt vrinā suā vobiscū simul? ⁊ stetit rapsa
πίωσι τὸ οὖρον αὐτῶν μεθ' ὑμῶν ἅμα; καὶ ἔστη ῥαψά-
ces ⁊ clamauit voce magna iudaice: ⁊ ait
κης καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ ἰουδαϊστί, καὶ εἶπεν
audite iā verba regis assyrioꝝ.
ἀκούσατε δὴ τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως ἀσυρίων.
hec dicit rex: nō decipiat vos ezechias
τάδε λέγει ὁ βασιλεύς, μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς ἐζεκίας
verbis: qb9 nō poterit liberare vos: ⁊ nō di
λόγοις, οἷς οὐ μὴ δύνηται ῥύσασθαι ὑμᾶς, καὶ μὴ λε-
cat vobis ezechias q2 liberabit vos de9 ⁊ nō
γέτω ὑμῖν ἐζεκίας ὅτι ῥύσεται ὑμᾶς ὁ θεὸς καὶ οὐ μὴ
tradet ciuitas ista in manu regis assyrioꝝ.
παραδοθῇ ἡ πόλις αὕτη ἐν χειρὶ βασιλέως ἀσυρίων.
nō audiatis ezechiā hec dicit rex assyrioꝝ.
μὴ ἀκούετε ἐζεκίου τάδε λέγει ὁ βασιλεὺς ἀσυρίων.
si vultis bñdici: egredimini ad me: ⁊ co-
εἰ βούλεσθε εὐλογηθῆναι, ἐκπορεύεσθε πρός με, καὶ φά-
medite vnusqsqz vitē suā ⁊ ficus: ⁊
γεσθε ἕκαστος τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ τὰς συκάς, καὶ
bibite aquā cisterne sue. donec veniā ⁊ acci
πίεσθε ὕδωρ τοῦ λάκκου αὐτοῦ. ἕως ἂν ἔλθω καὶ λά-
piā vos in terrā: sicut terra vr̄a terra frumēti ⁊ vi-
βω ὑμᾶς εἰς γῆν, ὡς ἡ γῆ ὑμῶν γῆ σίτου καὶ οἴ-
ni ⁊ panū ⁊ vinearū. nō seducat vos
νου καὶ ἄρτων καὶ ἀμπελώνων. μὴ ἀπατάτω ὑμᾶς
ezechias dicēs: de9 liberabit nos. nūqd liberauerūt
ἐζεκίας λέγων, ὁ θεὸς ῥύσεται ἡμᾶς. μὴ ἐρρύσαντο οἱ
dii gentiū vnusqsqz suā regionē de manu
θεοὶ τῶν ἐθνῶν ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἐκ χειρὸς
regis assyrioꝝ: vbi est de9 emath ⁊ arphath?
βασιλέως ἀσυρίων; ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς ἐμὰθ καὶ ἀρφάθ;
⁊ vbi de9 ciuitatis sepharuaim? nūqd potuerūt
καὶ ποῦ ὁ θεὸς τῆς πόλεως σεπφαρουέμ; μὴ ἐδύναν-
liberare samariā de manu mea? qs
το ῥύσασθαι τὴν σαμάρειαν ἐκ χειρός μου; τίς τῶν
deoꝝ oīm gentiū haꝝ: q libe
θεῶν πάντων τῶν ἐθνῶν τούτων, ὅστις ἐρρύ-
rauit terrā suā de manu mea: vt liberet dñs
σατο τὴν γῆν αὐτῶν ἐκ χειρός μου, ἵνα ῥύσῃ κύριος
hierl'm de manu mea? ⁊ siluerūt ⁊ nemo
ἱερουσαλὴμ ἐκ χειρός μου; καὶ ἐσιώπησαν καὶ οὐδεὶς
ei rūdit verbū: q2 pceperat rex
αὐτῷ ἀπεκρίθη λόγον, διὰ τὸ προστάξαι τὸν βασιλέα
nihil rūderi. ⁊ ingressus ē eliachim fili9 hel-
μηδὲν ἀποκριθῆναι. καὶ εἰσῆλθεν ἐλιακεὶμ ὁ τοῦ χελ-
chie magister aule ⁊ somna scriba ⁊ ioas fili9
κίου ὁ οἰκονόμος καὶ ὁ σαμνᾶ γραμματεὺς καὶ ἰωὰς ὁ τοῦ
asaph a cōmentariis ad ezechiā scissis
ἀσὰφ ὁ ὑπομνηματογράφος πρὸς ἐζεκίαν περιεσχισμένοι
tunicas: ⁊ nūciauerūt ei verba
τοὺς χιτῶνας, καὶ ἀνήγγειλαν αὐτῷ τοὺς λόγους
rapsacis.
ῥαψάκου.

Ca. 37.

qui est sup murū. Et dixit ad eos rapsaces. Nunqd ad dñm tuū & ad te misit me dñs meus: vt loquerer omnia verba ista: ō non potius ad viros qui sedent in muro vt comedāt stercora sua: & bibant vrinam pedum suorum vobiscū? Et stetit rapsaces: & clamauit voce magna iudaice: & dixit. Audite verba regis magni regis assyriorum. Hec dicit rex. Non vos seducat ezechias: quia non poterit eruere vos: & non vobis tribuat fiduciam ezechias super domino dicens. Eruens liberabit nos dominus: non dabitur ciuitas ista in manu regis assyriorum. Nolite audire ezechiam. Hec enim dicit rex assyriorum. Facite mecum benedictionem: & egredimini ad me: & comedite vnusqsqz vineā suā: & vnusqsqz ficū suā: & bibite vnusquisqz aquā cisterne sue: donec veniam & tollā vos ad terram: que est vt terra vestra: terrā frumenti & vini terram panū & vinearum. Nec conturbet vos ezechias: dicens. Domin9 liberabit nos. Nunquid liberauerunt dii gentiū vnusquisqz terrā suā de manu regis assyriorū? Vbi est deus emath & arphat? Vbi est deus sepharuaim? Nūqd liberauerūt samariā de manu mea? Quis est ex omnibus diis terrarum istarum qui eruerit terram suam de manu mea: vt eruat dominus hierusalē de manu mea? Et siluerunt: & non rñderunt ei verbum. Mandauerat enim rex dicens: ne responderatis ei. Et igressus est eliachim filius helchie qui erat super domum & sobna scriba & ioahe filius asaph a commentariis: ad ezechiam scissis vestibus: & nunciauerunt ei verbum rapsacis. 37.

אשר על החומה׃ ויאמר רבשקה האל אדניך ואליך שלחני אדני לדבר את הדברים האלה הלא על האנשים הישבים על החומה לאכל את חראיהם ולשתות את שיניהם עמכם׃ ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול יהודית ויאמר שמעו את דברי המלך הגדול מלך אשור׃ כה אמר המלך אל ישא לכם חזקיהו כי לא יוכל להציל אתכם׃ ואל יבטח אתכם חזקיהו אל יהוה לאמר הצל יצילנו יהוה לא תנתן העיר הזאת ביד מלך אשור׃ אל תשמעו אל חזקיהו כי כה אמר המלך אשור עשו אתי ברכה וצאו אלי ואכלו איש גפנו ואיש תאנתו ושתו איש מי בורו׃ עד באי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם ארץ דגן ותירוש ארץ לחם וכרמים׃ פן יסית אתכם חזקיהו לאמר יהוה יצילנו ההצילו אלהי הגוים איש את ארצו מיד מלך אשור׃ איה אלהי חמת וארפד איה אלהי ספרוים וכי הצילו את שמרון מידי׃ מי בכל אלהי הארצות האלה אשר הצילו את ארצם מידי כי יציל יהוה את ירושלם מידי׃ ויחרישו ולא ענו אתו דבר כי מצות המלך היא לאמר לא תענהו׃ ויבא אליקים בן חלקיהו אשר על הבית ושבנא הספר ויואח בן אסף המזכיר אל חזקיהו קרועי בגדים ויגידו לו את דברי רבשקה׃

Ca.xxxvij.

ויהי כשמע המלך חזקיהו ויקרע
את בגדיו ויתכס בשק ויבא בית
יהוה׃ וישלח את אליקים אשר
על הבית ואת שבנא הספר ואת
זקני הכהנים מתכסים בשקים
אל ישעיהו בן אמוץ הנביא׃
ויאמרו אליו כה אמר חזקיהו
יום צרה ותוכחה ונאצה היום
הזה כי באו בנים עד משבר וכח
אין ללדה׃ אולי ישמע יהוה
אלהיך את דברי רבשקה אשר
שלחו מלך אשור אדניו לחרף
אלהים חי והוכיח בדברים אשר
שמע יהוה אלהיך ונשאת תפלה
בעד השארית הנמצאה׃ ויבאו
עבדי המלך חזקיהו אל ישעיהו׃
ויאמר אליהם ישעיהו כה תאמרון
אל אדניכם כה אמר יהוה אל
תירא מפני הדברים אשר שמעת
אשר גדפו נערי מלך אשור אותי׃
הנני נותן בו רוח ושמע שמועה
ושב אל ארצו והפלתיו בחרב
בארצו׃ וישב רבשקה וימצא
את מלך אשור נלחם על לבנה
כי שמע כי נסע מלכיש׃ וישמע
על תרהקה מלך כוש לאמר יצא
להלחם אתך וישמע וישלח
מלאכים אל חזקיהו לאמר׃ כה
תאמרון אל חזקיהו מלך יהודה
לאמר אל ישאך אלהיך אשר
אתה בטח בו לאמר לא תנתן
ירושלם ביד מלך אשור׃ הנה
אתה שמעת אשר עשו מלכי
אשור לכל הארצות להחרימם
ואתה תנצל׃ ההצילו אותם אלהי
הגוים אשר השחיתו אבותי את

Et factũ est cum audisset rex ezechias scidit vestimenta sua: & obuolut9 est sacco: & intrauit in domũ dñi. Et misit eliachim qui erat super domum: & sobnã scribam: & seniores de sacerdotib9 opertos saccis: ad esaiam filium amos prophetam: & dixerunt ad eũ. Hec dicit ezechias. Dies tribulatiõis & correptionis & blasphemie dies hec: quia venerũt filii vsq; ad partũ: & virtus non est pariendi. Si quomodo audiat dñs deus tuus verba rapsacis quem misit rex assyriorũ dñs suus ad blasphemãdum deũ viuentẽ: & exprobrandũ sermonib9 quos audiuit dñs deus tuus. Leua ergo orationem pro reliquiis que reperte sunt. Et venerunt serui regis ezechie ad esaiam: & dixit ad eos esaias. Hec dicetis domino vestro. Hec dicit dominus. Ne timeas a facie verborũ que audisti: quibus blasphemauerũt pueri regis assyriorum me. Ecce ego dabo ei spiritũ & audiet nũciũ: & reuertetur ad terram suã: & corruere eũ faciã gladio in terra sua. Reuersus est aũt rapsaces: & inuenit regem assyriorũ preliantẽ aduersus lobnam. Audierat enim q profectus esset de lachis: & audiuit de taracha rege ethiopie dicentes: egressus est vt pugnet cõtra te. Quod cũ audisset misit nuncios ad ezechiam: dicens. Hec dicetis ezechie regi iude loquentes. Non te decipiat deus tuus in quo tu confidis dicens: nõ dabitur ierusalem in manu regis assyriorum. Ecce tu audisti omnia que fecerunt reges assyriorũ omnibus terris quas subuerterunt: & tu poteris liberari? Nunqd eruerũt eos dii gentium: quos subuerterunt patres mei

Et factũ est cũ audiret rex ezechias.
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἀκοῦσαι τὸν βασιλέα ἐζεκίαν·
scidit vestimenta sua & idutus est sacco &
ἔσχισεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ περιεβάλετο σάκκον καὶ
ascẽdit in domũ dñi. & misit eliachim magistrũ
ἀνέβη εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἀπέστειλε τὸν ἐλιακεὶμ τὸν οἰ-
aule & somnã scribã & senio
κονόμον καὶ σομνᾶν τὸν γραμματέα καὶ τοὺς πρεσβυ-
res sacerdotũ idutos saccis ad esai-
τέρους τῶν ἱερέων περιβεβλημένους σάκκους πρὸς ἡσαΐ-
am filiũ amos pphetã: & dixerũt ei. hec di-
αν υἱὸν ἀμὼς τὸν προφήτην, καὶ εἶπαν αὐτῷ. τάδε λέ-
cit ezechias. dies tribulatõis & opprobrii & redargu
γει ἐζεκίας. ἡμέρα θλίψεως καὶ ὀνειδισμοῦ καὶ ἐλεγ-
tiõis & ire hodierna dies. qr venit dolor parien
μοῦ καὶ ὀργῆς ἡ σήμερον ἡμέρα. ὅτι ἥκει ἡ ὠδὶν τῇ τικτού-
ti. virtutẽ aũt nõ hʒ ad pariẽdũ. si quo mõ audiat
σῃ. ἰσχὺν δὲ οὐκ ἔχει τοῦ τεκεῖν. εἴπως εἰσακούσαι
dñs de9 tu9 verba rapsaci q̃ mi-
κύριος ὁ θεός σου τοὺς λόγους ῥαψάκου οὓς ἀπέστει-
sit rex assyrioꝝ dñs eius ad exprobrãdũ deo vi
λε βασιλεὺς ἀσσυρίων ὁ κύριος αὐτοῦ ὀνειδίζειν θεὸν ζῶν-
uẽti: i pperat verba q̃ audiuit dñs de9 tu9. &
τα, ὀνειδίζει λόγους οὓς ἤκουσε κύριος ὁ θεός σου. καὶ
depcaberis ad dñm deũ tuũ p derelic
δεηθήσῃ πρὸς κύριον τὸν θεόν σου περὶ τῶν καταλελειμ-
tis his. & venerũt serui ezechie ad esaiã.
μένων τούτων. καὶ ἦλθον οἱ παῖδες ἐζεκίου πρὸς ἡσαΐαν.
& ait illis esaias: sic dicetis ad domi
καὶ εἶπεν αὐτοῖς ἡσαΐας, οὕτως ἐρεῖτε πρὸς τὸν κύρι-
nũ vrm. hec dicit dñs ne timueris a
ον ὑμῶν. τάδε λέγει κύριος μὴ φοβηθῇς ἀπὸ τῶν
verbis q̃ audisti: qb9 i pperauerũt me legati re
λόγων ὧν ἤκουσας, οὓς ὠνείδισάν με οἱ πρέσβεις βα-
gis assyrioꝝ. ecce ego imittã sup eũ spũ: &
σιλέως ἀσσυρίων. ἰδοὺ ἐγὼ ἐμβαλῶ ἐπ᾽ αὐτὸν πνεῦμα, καὶ
audiẽs nunciũ reuertet in regionẽ suã &
ἀκούσας ἀγγελίαν ἀποστρέψει εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ
cadet gladio in terra sua. & reuersus ẽ ra
πεσεῖται μαχαίρᾳ ἐν τῇ γῇ αὐτοῦ. καὶ ἐπέστρεψε ῥα-
psaces & iuenit regẽ assyrioꝝ ob
ψάκης καὶ κατέλαβε τὸν βασιλέα ἀσσυρίων πο-
sidentẽ lobnã. & audiuit qr discessit a la-
λιορκοῦντα λόβναν. καὶ ἤκουσεν ὅτι ἀπῆρεν ἀπὸ λα-
chis. & egressus ẽ tharra rex ethiopũ: vt obside
χης. καὶ ἐξῆλθεν θαρρὰ βασιλεὺς αἰθιόπων, τοῦ πολιορ-
ret eũ. & audiẽs reuersus est & mi-
κῆσαι αὐτόν. καὶ ἀκούσας ἀπέστρεψε καὶ ἀπέστει-
sit nũcios ad ezechiã dicẽs. sic dicetis eze
λεν ἀγγέλους πρὸς ἐζεκίαν λέγων. οὕτως ἐρεῖτε ἐζε-
chie regi iudee. nõ decipiat te de9
κίᾳ βασιλεῖ τῆς ἰουδαίας. μὴ ἀπατάτω σε ὁ θεός
tu9 in quo tu cõfisus es in eo dicẽs: nõ trade-
σου ἐφ᾽ ᾧ σὺ πέποιθας ἐπ᾽ αὐτῷ λέγων, οὐ μὴ παραδο-
tur hierlm in manu regis assyrioꝝ. ecce
θῇ ἱερουσαλὴμ ἐν χειρὶ βασιλέως ἀσσυρίων. ἰδοὺ
tu nõ audisti q̃ fecerũt reges assyrioꝝ om
σὺ οὐκ ἤκουσας ἃ ἐποίησαν βασιλεῖς ἀσσυρίων πᾶ-
ni terre quã destruxerũt & tu liberaberis? nũqd
σαν τὴν γῆν ὡς ἀπώλεσαν καὶ σὺ ῥυσθήσῃ; μὴ ἐρ-
liberauerũt eos dii gentiũ quos pdiderũt
ρύσαντο αὐτοὺς οἱ θεοὶ τῶν ἐθνῶν οὓς ἀπώλεσαν οἱ
patres mei. &
πατέρες μου. τήν τε

A

4.Re. 19.d.

B

C

---

gozan & charran & rase in regiõe theemath:
γωζὰν καὶ χαρρὰν καὶ ῥασεμαισὶν ἐν χώρᾳ θεμάθ,
vbi sunt reges emath: & vbi arphath: & vbi
ποῦ εἰσὶν οἱ βασιλεῖς ἐμάθ, καὶ ποῦ ἀρφάθ, καὶ ποῦ
ciuitatis sepharnaim: ana & aua? & accepit eze
πόλεως σεφφαρουεὶμ, ἀνανεοῦ καὶ γαυσά; καὶ ἔλαβεν ἐζε-
chias librũ a nũciis: & legit il-
κίας τὸ βιβλίον παρὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ ἀνέγνω αὐ-
lũ. & ascẽdit in domũ dñi & aperuit illũ: corã
τό. καὶ ἀνέβη εἰς οἶκον κυρίου καὶ ἤνοιξεν αὐτὸ ἐναντίον
dño: & orauit ezechias ad dñm dicẽs. do
κυρίου, καὶ προσηύξατο ἐζεκίας πρὸς κύριον λέγων. κύ-
mine sabaoth de9 israel q̃ sedes sup cheru
ριε σαβαὼθ ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερου-
bim: tu es de9 sol9 oĩs regni orbis
βείμ, σὺ εἶ ὁ θεὸς μόνος πάσης βασιλείας τῆς οἰκου-
terre. tu fecisti celũ & terrã. iclina
μένης. σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. κλῖνον
dñe aurẽ tuã. exaudi dñe. aperi dñe
κύριε τὸ οὖς σου. εἰσάκουσον κύριε. ἄνοιξον κύριε
oculos tuos. inspice dñe & vide. &
τοὺς ὀφθαλμούς σου. εἴσβλεψον κύριε καὶ ἴδε. καὶ
audi oĩa verba senacherib: q̃ mi-
ἄκουσον πάντας τοὺς λόγους σενναχειρὶμ, οὓς ἀπέ-
sit ad exprobrãdũ deũ viuẽtẽ. in veritate eĩ dñe:
στειλεν ὀνειδίζειν θεὸν ζῶντα. ἐπ᾽ ἀληθείας γάρ κύριε,
desolauerũt reges assyrioꝝ orbẽ terre totũ &
ἠρήμωσαν βασιλεῖς ἀσσυρίων τὴν οἰκουμένην ὅλην καὶ
regionẽ eoꝝ. & iecerũt idola eoꝝ
τὴν χώραν αὐτῶν. καὶ ἐνέβαλον τὰ εἴδωλα αὐτῶν
in ignẽ. nõ eñi dii erãt: sed opa manuũ ho
εἰς τὸ πῦρ. οὐ γὰρ θεοὶ ἦσαν, ἀλλ᾽ ἔργα χειρῶν ἀν-
minũ: ligna & lapides & destruxerũt eos. tu
θρώπων, ξύλα καὶ λίθοι καὶ ἀπώλεσαν αὐτούς. σὺ
dñe de9 nr̃ salua nos de manu eoꝝ. vt cogno
κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν σῶσον ἡμᾶς ἐκ χειρὸς αὐτῶν. ἵνα
scat oẽ regnũ terre: qr tu es de9 so-
γνῷ πᾶσα βασιλεία τῆς γῆς, ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς μό-
lus. & missus ẽ esaias fili9 amos ad ezechiã & dixit
νος. καὶ ἀπεστάλη ἡσαΐας υἱὸς ἀμὼς πρὸς ἐζεκίαν καὶ εἶπεν
ei. hec dicit dñs de9 israel. audiui q̃ ora
αὐτῷ. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἤκουσα ἃ προ-
sti ad me de senacherib rege assyrioꝝ.
σηύξω πρός με περὶ σενναχειρὶμ βασιλέως ἀσσυρίων.
hoc verbũ qd locut9 est de eo de9. despe
οὗτος ὁ λόγος ὃν ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ ὁ θεός. ἐφαύλι-
xit te & subsannauit te virgo filia sion
σέν σε καὶ ἐξεμυκτήρισέ σε παρθένος θυγάτηρ σιών
sup te caput mouit filia hierlm cui
ἐπὶ σοὶ κεφαλὴν ἐκίνησε θυγάτηρ ἱερουσαλήμ. τίνα
exprobrasti & irritasti. aut ad quẽ exaltasti
ὠνείδισας καὶ παρώξυνας. ἢ πρὸς τίνα ὕψωσας τὴν
vocẽ tuã & leuasti in excelsum oculos tuos in
φωνήν σου καὶ ἦρας εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰς
sanctũ israel. qr p nũcios exprobrasti
τὸν ἅγιον τοῦ ἰσραήλ. ὅτι δι᾽ ἀγγέλων ὠνείδισας
dño. tu eñi dixisti multitudinẽ curruũ ego
κύριον. σὺ γὰρ εἶπας τῷ πλήθει τῶν ἁρμάτων ἐγὼ
ascẽdi in altitudinẽ mõtiũ & in extrema liba-
ἀνέβην εἰς ὕψος ὀρέων καὶ εἰς τὰ ἔσχατα τοῦ λιβά-
ni: & succidi altitudinẽ cedri ei9 & pulchri
νου, καὶ ἔκοψα τὸ ὕψος κέδρου αὐτοῦ καὶ τὸ κάλ-
tudinẽ cupressi. & itraui i altitudinẽ ptis
λος τῆς κυπαρίσσου. καὶ εἰσῆλθον εἰς ὕψος μέρους
sylue
τοῦ δρυμοῦ

D

gozan & aran: & reseph & filios eden q erãt in thalassar. Vbi est rex emath & rex arfath & rex vrbis sepharuaim ana & aua? Et tulit ezechias libros de manu nunciorũ: & legit eos & ascendit in domum domini: & expandit eos coram domino. Et orauit ad dominum dicens. Domine exercituum deus israel qui sedes sup cherubim tu es deus solus omnium regnorum terre: tu fecisti celum & terram. Inclina domine aurem tuam & audi aperi dñe oculos tuos & vide: & audi omĩa verba sennacherib que misit ad blasphemandũ deũ viuentẽ. Vere enim domine desertas fecerũt reges assyriorum terras: & regiones earũ: & dederunt deos earum igni: non enim erant dii: sed opera manuum hominum: lignum & lapis: & cõminuerunt eos. Et nunc dñe deus noster salua nos de manu eius & cognoscãt oĩa regna terre: quia tu es dominus solus. Et misit esaias filius amos ad ezechiam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Pro quibus rogasti me de sennacherib rege assyriorum: hoc est verbum qd locutus est dñs super eum. Despexit te & subsannauit te virgo filia sion: post te caput mouit filia hierusalẽ. Cui exprobrasti: & quẽ blasphemasti: & super quẽ exaltasti vocẽ: & leuasti altitudinẽ oculorũ tuorũ ad sanctũ israel. In manu seruorũ tuorũ exprobrasti dño: & dixisti. In multitudine q̃drigarũ mearũ ego ascendi in altitudinẽ montiũ iuga libani & succidam excelsa cedrorũ ei9: electas abietes illius: & introibo altitudinẽ sũmitatis ei9: saltũ carmeli eius: ego

גוזן ואת חרן ורצף ובני עדן אשר
בתלשר׃ איה מלך חמת ומלך
ארפד ומלך לעיר ספרוים הנע
ועוה׃ ויקח חזקיהו את הספרים
מיד המלאכים ויקראהו ויעל
בית יהוה ויפרשהו חזקיהו לפני
יהוה׃ ויתפלל חזקיהו אל יהוה
לאמר׃ יהוה צבאות אלהי
ישראל ישב הכרבים אתה הוא
האלהים לבדך לכל ממלכות
הארץ אתה עשית את השמים
ואת הארץ׃ הטה יהוה אזנך
ושמע פקח יהוה עינך וראה
ושמע את כל דברי סנחריב אשר
שלח לחרף אלהים חי׃ אמנם
יהוה החריבו מלכי אשור את
כל הארצות ואת ארצם׃ ונתן את
אלהיהם באש כי לא אלהים המה
כי אם מעשה ידי אדם עץ ואבן
ויאבדום׃ ועתה יהוה אלהינו
הושיענו מידו וידעו כל ממלכות
הארץ כי אתה יהוה לבדך׃ וישלח
ישעיהו בן אמוץ אל חזקיהו
לאמר כה אמר יהוה אלהי
ישראל אשר התפללת אלי אל
סנחריב מלך אשור׃ זה הדבר
אשר דבר יהוה עליו בזה לך
לעגה לך בתולת בת ציון אחריך
ראש הניעה בת ירושלם׃ את
מי חרפת וגדפת ועל מי הרימותה
קול ותשא מרום עיניך אל קדוש
ישראל׃ ביד עבדיך חרפת אדני
ותאמר ברב רכבי אני עליתי
מרום הרים ירכתי לבנון ואכרת
קומת ארזיו מבחר ברשיו ואבוא
מרום קצו יער כרמלו׃ אני

קרתי ושתיתי מים ואחרב בכף פעמי כל יארי מצור: הלוא שמעת למרחוק אותה עשיתי מימי קדם ויצרתיה עתה הבאתיה ותהי להשאות גלים נצים ערים בצרות: וישביהן קצרי יד חתו ובשו היו עשב שדה וירק דשא חציר גגות ושדמה לפני קמה: ושבתך וצאתך ובאך ידעתי ואת התרגזך אלי: יען התרגזך אלי ושאננך עלה באזני ושמתי חחי באפך ומתגי בשפתיך והשבתיך בדרך אשר באת בה: וזה לך האות אכול השנה ספיח ובשנה השנית שחיס ובשנה השלישית זרעו וקצרו ונטעו כרמים ואכול פרים: ויספה פליטת בית יהודה הנשארה שרש למטה ועשה פרי למעלה: כי מירושלם תצא שארית ופליטה מהר ציון קנאת יהוה צבאות תעשה זאת: לכן כה אמר יהוה אל מלך אשור לא יבוא אל העיר הזאת ולא יורה שם חץ ולא יקדמנה מגן ולא ישפך עליה סללה: בדרך אשר בא בה ישוב ואל העיר הזאת לא יבוא נאם יהוה: וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי: ויצא מלאך יהוה ויכה במחנה אשור מאה ושמנים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים: ויסע וילך וישב סנחריב מלך אשור וישב בנינוה: ויהי הוא משתחוה בית נסרך אלהיו ואדרמלך ושראצר בניו

fodi & bibi aquam: & siccaui vestigio pedis mei omnes riuos aggerū. Nūqd nō audisti que olim fecerim ei? Ex diebus antiquis ego plasmaui illud: & nunc adduxi: & factum est in erradicationē collium cōpugnantiū & ciuitatū munitarū. Habitatores earū breuiata manu cōtremuerūt: & cōfusi sunt: facti sunt sicut fenū agri & gramen pascue & herba tectorū q exaruit anteq̄ maturesceret. Habitationē tuā & egressum tuū: & introitū tuū ego cognoui: & insaniā tuā cōtra me. Cum fureres aduersum me superbia tua ascendit in aures meas. Ponā ergo circulū in naribus tuis: & frenū in labiis tuis: & reducā te in via per quā venisti. Tibi aūt hoc erit signū. Comede hoc anno q̄ sponte nascūtur: & in āno secūdo pomis vescere. In anno autē tertio seminate & metite: & plātate vineas: & comedite fructū earū. Et emittet id qd̄ saluatū fuerit de domo iuda & qd̄ reliquū est radicē deorsum: & faciet fructum sursum: qa de hierusalē exibūt reliqe: & saluatio de monte sion. Zelus domini exercituū faciet istud. Propterea hec dicit dominus de rege assyrioꝝ. Non intrabit ciuitatem hanc & non iaciet ibi sagittā: & non occupabit eam clypeus: & non mittet in circuitu ei⁹ aggerē. In via qua venit: p eā reuertetur: & ciuitatem hanc non ingredietur dicit dominus. Et protegam ciuitatem istam vt saluem eam propter me & propter dauid seruū meū. Egressus est autē angelus dn̄i: & percussit in castris assyriorum centum octoginta quinq̄ milia. Et surrexerunt mane: & ecce oēs cadauera mortuoꝝ. Et egressus est & abiit: et reuersus ē senacherib rex assyrioꝝ: & habitauit in niniue. Et factū est cum adoraret in templo nesrach deum suum: adramelech & sarasar filii ei⁹

E

καὶ ἔθηκα γέφυραν, καὶ ἠρήμωσα ὕδατα καὶ πᾶσαν συναγωγὴν ὕδατος. οὐ ταῦτα ἤκουσας πάλαι ἃ ἐγὼ ἐποίησα; ἐξ ἡμερῶν ἀρχαίων συνέταξα, νῦν δὲ ἔδειξα, ἐξερημῶσαι ἔθνη ἐν ὀχυροῖς, καὶ οἰκοῦντας ἐν πόλεσιν ὀχυραῖς. ἀνῆκα τὰς χεῖρας καὶ ἐξηράνθησαν καὶ ἐγένοντο ὡς χόρτος ξηρὸς ἐπὶ δωμάτων καὶ ὡς ἄγρωστις. νῦν δὲ τὴν ἀνάπαυσίν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου καὶ τὴν εἴσοδόν σου ἐγὼ ἐπίσταμαι. ὁ δὲ θυμός σου ὃν ἐθυμώθης καὶ ἡ πικρία σου ἀνέβη πρός με, καὶ ἐμβαλῶ φιμὸν εἰς τὴν ῥῖνά σου καὶ χαλινὸν εἰς τὰ χείλη σου, καὶ ἀποστρέψω σε τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθες ἐν αὐτῇ.

F

τοῦτο δέ σοι τὸ σημεῖον. φάγε τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν ἃ ἔσπαρκας, τῷ δὲ ἐνιαυτῷ τῷ δευτέρῳ τὸ κατάλειμμα. τῷ δὲ τρίτῳ σπείραντες ἀμήσατε καὶ φυτεύσατε ἀμπελῶνας καὶ φάγεσθε τὸν καρπὸν αὐτῶν. καὶ ἔσονται οἱ καταλελειμμένοι ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φυήσουσι ῥίζαν κάτω καὶ ποιήσουσι σπέρμα ἄνω. ὅτι ἐξ ἱερουσαλὴμ ἐξελεύσονται οἱ καταλελειμμένοι, καὶ οἱ σωζόμενοι ἐξ ὄρους σιών. ὁ ζῆλος κυρίου σαβαὼθ ποιήσει ταῦτα. διὰ τοῦτο οὕτως λέγει κύριος ἐπὶ βασιλέα ἀσσυρίων. οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐδὲ μὴ βάλῃ ἐπ' αὐτὴν βέλος, οὐδὲ μὴ βάλῃ ἐπ' αὐτὴν θυρεόν,

G

οὐδὲ μὴ κυκλώσῃ ἐπ' αὐτὴν χάρακα. ἀλλὰ τῇ ὁδῷ ᾗ ἦλθεν ἐν αὐτῇ ἀποστραφήσεται, καὶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην οὐ μὴ εἰσέλθῃ. τάδε λέγει κύριος, ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης τοῦ σῶσαι αὐτήν, δι' ἐμὲ καὶ διὰ δαυὶδ τὸν δοῦλόν μου. καὶ ἐξῆλθεν ἄγγελος κυρίου καὶ ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς τῶν ἀσσυρίων ἑκατὸν ὀγδοήκοντα καὶ πέντε χιλιάδας. καὶ ἀναστάντες τὸ πρωῒ εὗρον τὰ σώματα νεκρά. καὶ ἀποστραφεὶς ἀπῆλθε σενναχηρεὶμ βασιλεὺς ἀσσυρίων, καὶ ᾤκησεν ἐν νινευή. καὶ ἐν τῷ αὐτὸν προσκυνεῖν ἐν οἴκῳ ἀσαρὰχ θεοῦ αὐτοῦ, ἀδραμέλεχ καὶ νασαρὰρ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ,

4.Re. 19.d. Ecc. 48.g.

ἐπάταξαν αὐτὸν μαχαίραις. αὐτοὶ δὲ διεσώθησαν εἰς ἀρμενίαν. καὶ ἐβασίλευσεν ἀσορδὰν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ.

Ca.38.

A

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐμαλακίσθη ἐζεκίας ἕως θανάτου. καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἠσαΐας υἱὸς ἀμὼς ὁ προφήτης καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. τάδε λέγει κύριος, τάξαι περὶ τοῦ οἴκου σου. ἀποθνήσκεις γὰρ σὺ καὶ οὐ ζήσῃ. καὶ ἀπέστρεψεν ἐζεκίας τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς τὸν τοῖχον, καὶ προσηύξατο πρὸς κύριον λέγων. μνήσθητι κύριε, μνήσθητι ὡς ἐπορεύθην ἐνώπιόν σου μετὰ ἀληθείας ἐν καρδίᾳ ἀληθινῇ, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιόν σου ἐποίησα. καὶ ἔκλαυσεν ἐζεκίας κλαυθμῷ μεγάλῳ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἠσαΐαν λέγων. πορεύθητι καὶ εἰπὸν ἐζεκίᾳ. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς δαυὶδ τοῦ πατρός σου, ἤκουσα τῆς προσευχῆς σου καὶ εἶδον τὰ δάκρυά σου. ἰδοὺ προστίθημι πρὸς τὸν χρόνον σου ἔτη δεκαπέντε. καὶ ἐκ χειρὸς βασιλέως ἀσσυρίων ῥύσομαί σε καὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ὑπερασπιῶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ταύτης. τοῦτο δέ σοι τὸ σημεῖον παρὰ κυρίου ὅτι ποιήσει ὁ θεὸς τὸ ῥῆμα τοῦτο. ἰδοὺ ἐγὼ στρέφω τὴν σκιὰν τῶν ἀναβαθμῶν οὓς κατέβη τοὺς δέκα ἀναβαθμοὺς τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου ὁ ἥλιος. ἀποστρέψω τὸν ἥλιον τοὺς δέκα ἀναβαθμοὺς οὓς κατέβη ἡ σκιά. Προσευχὴ ἐζεκίου βασιλέως τῆς ἰουδαίας ἡνίκα ἐμαλακίσθη καὶ ἀνέστη ἐκ τῆς μαλακίας αὐτοῦ. Ἐγὼ εἶπα ἐν τῷ ὕψει τῶν ἡμερῶν μου, πορεύσομαι ἐν πύλαις ᾅδου, καταλείψω τὰ ἔτη τὰ ἐπίλοιπα. εἶπα οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἴδω τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ζώντων. οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἴδω ἄνθρωπον μετὰ κατοικούντων. ἐξέλιπον ἐκ τῆς συγγενείας μου, κατέλιπον τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς μου. ἐξῆλθε καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ ὥσπερ ὁ καταλύων σκηνὴν πήξας. ὡς ἱστὸς τὸ πνεῦμά μου παρ' ἐμοὶ ἐγένετο ἐγγιζούσης ἐκτεμεῖν. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παρεδόθην ἕως πρωῒ ὡς λέων οὕτως συνέτριψε πάντα τὰ

4.Re. 20.a. 2.Pa. 32.f.

B

1.Reg. 18. Ecc. 48.d.

percusserūt eum gladio: fugeruntq̄ in terram ararath & regnauit asaraddon filius ei⁹ pro eo.

38.

IN diebus illis egrotauit ezechias vsq̄ ad mortē: & introiuit ad eum esaias filius amos propheta & dixit ei. Hec dicit dn̄s. Dispone domui tue: qa morieris tu & non viues. Et conuertit ezechias faciem suā ad parietē: & orauit ad dominum & dixit. Obsecro dn̄e memento quęso quō ambulauerim coram te in veritate: & in corde perfecto: & quod bonū est in oculis tuis fecerim. Et fleuit ezechias fletu magno. Et factum est verbum domini ad esaiam: dicens. Vade & dic ezechie. Hec dicit dominus deus dauid patris tuis. Audiui orationem tuam: vidi lachrymas tuas. Ecce ego adiciā super dies tuos quindecim annos: & de manu regis assyriorū eruam te: & ciuitatē istam & protegam eam. Hoc autē tibi erit signum a domino: quia faciet dominus verbum hoc quod locutus est. Ecce ego reuerti faciam vmbram linearum per quas descēderat in horologio achaz in sole retrorsum decem lineis. Et reuersus est sol decem lineis per gradus quos descenderat. Scriptura ezechie regis iuda cum egrotasset & cōualuisset de infirmitate sua. Ego dixi in dimidio dierū meorū vadā ad portas iferi. Quesiui residuum annorū meorum. Dixi non videbo dominū deum in terra viuentium: non aspiciā hominē vltra & habitatorē qetis. Gn̄atio mea ablata est: & cōuoluta est a me q̄si tabernaculū pastoꝝ. Precisa ē velut a texēte vita mea: dū adhuc ordirer succidit me. De mane vsq̄ ad vesperā finies me: sperabā vsq̄ mane. q̄si leo; sic cōtriuit oia

נמלטו ארץ אררט וימלך אסרחדן בנו תחתיו:

C.xxxviij

בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבוא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר יהוה צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה: ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל יהוה: ויאמר אנה יהוה זכר נא את אשר התהלכתי לפניך באמת ובלב שלם והטוב בעיניך עשיתי ויבך חזקיהו בכי גדול: ויהי דבר יהוה אל ישעיהו לאמר: הלוך ואמרת אל חזקיהו כה אמר יהוה אלהי דוד אביך שמעתי את תפלתך ראיתי את דמעתך הנני יוסף על ימיך חמש עשרה שנה: ומכף מלך אשור אצילך ואת העיר הזאת וגנותי על העיר הזאת: וזה לך האות מאת יהוה אשר יעשה יהוה את הדבר הזה אשר דבר: הנני משיב את צל המעלות אשר ירדה במעלות אחז בשמש אחרנית עשר מעלות ותשב השמש עשר מעלות במעלות אשר ירדה: מכתב לחזקיהו מלך יהודה בחלתו ויחי מחליו: אני אמרתי בדמי ימי אלכה בשערי שאול פקדתי יתר שנותי: אמרתי לא אראה יה יה בארץ החיים לא אביט אדם עוד עם יושבי חדל: דורי נסע ונגלה מני כאהל רעי קפדתי כארג חיי מדלה יבצעני מיום עד לילה תשלימני: שויתי עד בקר כארי כן ישבר כל

עצמותי מיום עד לילה תשלימני׃
כסוס עגור כן אצפצף אהגה כיונה
דלו עיני למרום אדני עשקה
לי ערבני׃ מה אדבר ואמר
לי והוא עשה אדדה כל שנותי על
מר נפשי׃ אדני עליהם יחיו
ולכל בהן חיי רוחי ותחלימני
והחייני׃ הנה לשלום מר לי מר
ואתה חשקת נפשי משחת בלי
כי השלכת אחרי גוך כל חטאי׃
כי לא שאול תודך מות יהללך
לא ישברו יורדי בור אל אמתך׃
חי חי הוא יודך כמוני היום אב
לבנים יודיע אל אמתך׃ יהוה
להושיעני ונגינותי ננגן כל ימי
חיינו על בית יהוה׃ ויאמר ישעיהו
ישאו דבלת תאנים וימרחו
על השחין ויחי׃ ויאמר חזקיהו
מה אות כי אעלה בית יהוה׃

Ca. xxxix

בעת ההיא שלח
מרדך בלאדן בן בלאדן מלך
בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו
וישמע כי חלה ויחזק׃ וישמח
עליהם חזקיהו ויראם את בית
נכתה את הכסף ואת הזהב ואת
הבשמים ואת השמן הטוב ואת
כל בית כליו ואת כל אשר נמצא
באוצרתיו לא היה דבר אשר
לא הראם חזקיהו בביתו ובכל
ממשלתו׃ ויבא ישעיהו הנביא אל
המלך חזקיהו ויאמר אליו מה
אמרו האנשים האלה ומאין יבאו
אליך ויאמר חזקיהו מארץ רחוקה
באו אלי מבבל׃ ויאמר מה ראו
בביתך ויאמר חזקיהו את כל
אשר בביתי ראו לא היה דבר

צפצף הגה הלל · יום דבר · שנה · פרר חיה · חלם · חיה שלם · כלה · שלך גוה · שאל ידה · הלל שבר · ירד · ידה · ידע · ישע נגן · יום חיה · נשא מרח · שחן חיה · עלה · שמע חזק · שמח ראה · כלה מצא · ראה · משל · בוא · אמר רחק · בוא ראה

ossa mea. De mane vsq ad vesperā finies me. Sicut pullus hirundinis sic clamabo meditabor vt colūba. Attenuati sūt oculi mei suspiciētes in excelsū. Dñe vim patior: spōde p me. Quid dicā aut qd rñdebit mihi: cū ipse fecerit. Recogitabo omnes annos meos in amaritudine anie mee. Dñe si sic viuitur: & in talib⁹ vita spūs mei. Corripies me & viuificabis me ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu āt eruisti aīam meā vt nō periret: piecisti post tergum tuū oia pctā mea. Quia nō infern⁹ cōfitebitur tibi neq mors laudabit te: nō expectabūt qui descendūt in lacū veritatē tuā. Viuens viuēs ipse cōfitebitur tibi sicut & ego hodie. Pater filiis notā faciet veritatē tuā. Dñe saluū me fac & psalmos nr̄os cātabimus cūctis dieb⁹ vite nr̄e in domo dñi. Et iussit esaias vt tollerent massam de ficis & cataplasmarēt sup vuln⁹: & sanaretur. Et dixit ezechias. Quod erit signū: quia ascendam in domū dñi?

39.

In tempore illo misit merodach baladan filius baladan rex babylonis libros & munera ad ezechiam. Audierat enī q egrotasset & cōualuisset. Letat⁹ est aūt sup eis ezechias: & ostēdit eis cellam aromatum: & argenti & auri & odoramentorum & vnguenti optimi: & oēs apothecas supellectilis sue & vniuersa q̄ inuēta sunt in thesauris eius. Non fuit verbū qd non ōnderet eis ezechias in domo sua: & in oī potestate sua. Introiuit āt esaias ppheta ad ezechiam regē: & dixit ei. Quid dixerunt viri isti: & vnde venerunt ad te? Et dixit ezechias. De terra longinqua venerūt ad me de babylone. Et dixit. Quid viderūt in domo tua? Et dixit ezechias. Omnia que in domo mea sunt viderūt. Non fuit res

ossa mea. ab enī die vsq ad noctē tradit⁹ sum. q̄si
ὀστᾶ μου. ἀπὸ γὰρ τῆς ἡμέρας ἕως τῆς νυκτὸς παρεδόθην. ὡς
hirūdo sic clamabo. ⁊ q̄si colūba sic medita
χελιδὼν οὕτως φωνήσω. καὶ ὡς περιστερὰ οὕτως μελετή
bor. defecerūt enī mei oculi vt aspicerē ego in
σω. ἐξέλιπον γάρ μου οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ βλέπειν με εἰς
excelsum celi ad dñm: q̄ eruit me ⁊ abstu
τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὃς ἐξείλετό με καὶ ἀφεί
lit a me dolorē aīe ⁊ ipse fecit. do
λετό μου τὴν ὀδύνην τῆς ψυχῆς καὶ αὐτὸς ἐποίησε. κύ
mine de ipa enī anūciatū ē tibi. ⁊ suscitasti meū
ριε περὶ αὐτῆς γὰρ ἀνηγγέλη σοι. καὶ ἐξήγειράς μου τὴν
spūm ⁊ cōsolat⁹ viui. ecce in pace amaritudo mea.
πνοὴν καὶ παρακληθεὶς ἔζησα. ἰδοὺ ἐν εἰρήνῃ πικρία μου.
liberasti enī meā aīam vt nō pereat. ⁊ piecis
ἐρρύσω γάρ μου τὴν ψυχὴν ἵνα μὴ ἀπόληται. καὶ ἀπέρ
sti post me oia pctā mea. nō enī
ριψας ὀπίσω μου πάσας τὰς ἁμαρτίας μου. οὐ γὰρ
q̄ in iferno laudabūt te: neq moriētes be
οἱ ἐν ᾅδου αἰνέσουσί σε, οὐδὲ οἱ ἀποθνήσκοντες εὐλο
nedicēt tibi: neq sperabūt q̄ in iferno misericor
γήσουσί σε, οὐδὲ ἐλπιοῦσιν οἱ ἐν ᾅδου τὴν ἐλεημοσύ
diā tuā: viuētes bn̄dicēt tibi quēadmodū ⁊ ego.
νην σου, οἱ ζῶντες εὐλογήσουσί σε ὃν τρόπον κἀγώ.
ab enī hodierno die filios faciā: q̄ anūcia
ἀπὸ γὰρ τῆς σήμερον παιδία ποιήσω, ἃ ἀναγγελοῦ
būt iusticiā tuā dñe salutis mee. ⁊
σι τὴν δικαιοσύνην σου κύριε τῆς σωτηρίας μου. καὶ
nō requiescā bn̄dicēs tibi cū psalterio oib⁹
οὐ παύσομαι εὐλογῶν σε μετὰ ψαλτηρίου πάσας τὰς
dieb⁹ vite mee in cōspectu dom⁹ dei.
ἡμέρας τῆς ζωῆς μου κατέναντι τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ.
⁊ dixit esaias ad ezechiā: accipe massam ficuū
καὶ εἶπεν ἠσαΐας πρὸς ἐζεκίαν, λάβε παλάθην σύκων
⁊ tere ⁊ cataplasma ⁊ san⁹ eris. ⁊ di
καὶ τρῖψον καὶ κατάπλασαι καὶ ὑγιὴς ἔσῃ. καὶ εἶ
xit ezechias. qd̄ signū q̄ ascendā in domū
πεν ἐζεκίας. τί τὸ σημεῖον ὅτι ἀναβήσομαι εἰς τὸν οἶκον
dei?
τοῦ θεοῦ;

Ca. 39.

In tpe illo misit meodach fili⁹ bala
Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀπέστειλε μαρωδὰχ υἱὸς λαα
adan rex babylonie epistolas ⁊ lega
δὰν ὁ βασιλεὺς τῆς βαβυλωνίας ἐπιστολὰς καὶ πρέσ
tos ⁊ munera ezechie. audiuit enī q̄ egrotauit vsq ad
βεις καὶ δῶρα ἐζεκίᾳ. ἤκουσε γὰρ ὅτι ἐμαλακίσθη ἕως
mortē: ⁊ surrexit ⁊ gauisus ē sup eis ezechias gau
θανάτου, καὶ ἀνέστη. καὶ ἐχάρη ἐπ᾽ αὐτοῖς ἐζεκίας χα
dio magno. ⁊ ostēdit eis domū aroma
ρὰν μεγάλην. καὶ ἔδειξεν αὐτοῖς τὸν οἶκον τοῦ νεχω
tū ⁊ stactes ⁊ thymiamatū ⁊ vnguē
θὰ καὶ τῆς στακτῆς καὶ τῶν θυμιαμάτων καὶ τοῦ μύ
ti ⁊ argēti ⁊ auri: ⁊ oēs
ρου καὶ τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ χρυσίου, καὶ πάντας
domos vasoꝝ gaze: ⁊ oia q̄cūq erāt
τοὺς οἴκους τῶν σκευῶν τῆς γάζης, καὶ πάντα ὅσα ἦν
in thesauris ei⁹: ⁊ nō fuit aliqd qd̄ nō ostēdit
ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν οὐθὲν ὃ οὐκ ἔδει
eis ezechias in domo sua. ⁊ venit esaias
ξεν αὐτοῖς ἐζεκίας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ ἦλθεν ἠσαΐας
ppheta ad ezechiā: ⁊ ait ad eū: qd̄ di
ὁ προφήτης πρὸς ἐζεκίαν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, τί λέ
cunt hoies isti: ⁊ vnde venerūt ad te.
γουσιν οἱ ἄνθρωποι οὗτοι, καὶ πόθεν ἥκασι πρὸς σέ.
⁊ ait ezechias: de terra de longe venerūt de baby
καὶ εἶπεν ἐζεκίας, ἐκ γῆς πόρρωθεν ἥκασιν ἐκ βαβυ
lone ad me. ⁊ dixit esaias: qd̄ viderūt in
λῶνος πρός με. καὶ εἶπεν ἠσαΐας, τί ἴδοσαν ἐν τῷ
domo tua? ⁊ ait ezechias: oia q̄ in do
οἴκῳ σου, καὶ εἶπεν ἐζεκίας, πάντα τὰ ἐν τῷ οἴ
mo mea viderūt: ⁊ nō est in domo mea
κῳ μου ἴδοσαν, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ οἴκῳ μου

Jo. 4. d. · D · A · 4. Re. 20. d. · B · D

qd̄ nō viderūt sed ⁊ q̄ in thesauris meis. ⁊
ὃ οὐκ ἴδοσαν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς θησαυροῖς μου. καὶ
ait illi esaias: audi verbū dñi sabaoth.
εἶπεν αὐτῷ ἠσαΐας, ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου σαβαώθ.
ecce dies veniūt dicit dñs ⁊ auferent om
ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος καὶ λήψονται πάν
nia q̄ i domo tua ⁊ q̄cūq cōgregauerūt pa
τα τὰ ἐν τῷ οἴκῳ σου καὶ ὅσα συνήγαγον οἱ πατέ
tres tui vsq ad diē hāc in babylonē veniēt. ⁊
ρες σου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης εἰς βαβυλῶνα ἥξει. καὶ
nihil relinquēt. dixit aūt de⁹ q̄ ⁊ a
οὐθὲν οὐ μὴ καταλείψωσιν. εἶπε δὲ ὁ θεὸς ὅτι καὶ ἀπὸ
filiis tuis q̄s genuisti accipiēt ⁊ faciēt
τῶν τέκνων σου ὧν ἐγέννησας λήψονται καὶ ποιήσουσι
eunuchos in domo regis babyloni
σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν βαβυλωνί
orū. ⁊ ait esaie ezechias: bonū verbū dñi qd̄
ων. καὶ εἶπεν ἠσαΐᾳ ἐζεκίας, ἀγαθὸς ὁ λόγος κυρίου ὃν
locut⁹ es: fiat pax ⁊ iusticia in die
ἐλάλησας, γενέσθω δὴ εἰρήνη καὶ δικαιοσύνη ἐν ταῖς ἡμέ
bus meis.
ραις μου.

Ca. 40.

Consolamini cōsolamini ppl̄s me⁹ dicit
Παρακαλεῖτε παρακαλεῖτε λαόν μου λέγει ὁ
de⁹ vr̄. sacerdotes loquimini ad cor hierusa
θεὸς ὑμῶν. ἱερεῖς λαλήσατε εἰς τὴν καρδίαν ἱερουσα
lem cōsolamini eā. q̄ repleta est humili
λὴμ παρακαλέσατε αὐτήν. ὅτι ἐπλήσθη ἡ ταπείνω
tas ei⁹. solutū est ei⁹ pctm̄. qd̄ aūt recepit
σις αὐτῆς. λέλυται αὐτῆς ἡ ἁμαρτία. ὅτι δὲ ἐδέξατο
de manu dñi duplicia pctā sua. vox
ἐκ χειρὸς κυρίου διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. φωνὴ
clamātis in deserto parate viā dñi: re
βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθεί
ctas facite semitas ei⁹. ois vallis iple
ας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. πᾶσα φάραγξ πλη
bitur ⁊ ois mōs ⁊ collis humiliabit. ⁊
ρωθήσεται καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται. καὶ
erūt praua in directa ⁊ aspera in cāpos planos:
ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν καὶ ἡ τραχεῖα εἰς πεδία λεῖα,
⁊ apparebit gl̄ia dñi ⁊ videbit: ois caro
καὶ ὀφθήσεται ἡ δόξα κυρίου καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ
salutare dei: q̄ dñs locut⁹ est. vox dicē
σωτήριον τοῦ θεοῦ, ὅτι κύριος ἐλάλησεν. φωνὴ λέγον
tis: clama. ⁊ dixi: qd̄ clamabo? ois caro fenū
τος, βόησον. καὶ εἶπα, τί βοήσω; πᾶσα σὰρξ χόρτος
⁊ ois gl̄ia hois q̄si flos feni: aruit fe
καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου, ἐξηράνθη ὁ χόρ
nū ⁊ flos cecidit q̄ spūs dei insufflauit
τος καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσεν ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἐνεφύσησεν
in eo vere fenū est ppl̄s: exsiccatū est fenū
ἐν αὐτῷ ἀληθῶς ὁ χόρτος ἐστὶν ὁ λαός, ἐξηράνθη ὁ χόρτος
flos cecidit: at verbū dei nr̄i manet in eter
ἄνθος ἐξέπεσεν, τὸ δὲ ῥῆμα τοῦ θεοῦ ἡμῶν μένει εἰς τὸν αἰ
nū. sup mōtē excelsū ascēde q̄ euangelizas sion.
ῶνα. ἐπ᾽ ὄρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος σιών.
exalta in fortitudie vocē tuā q̄ euāgelizas
ὕψωσον ἐν ἰσχύι τὴν φωνήν σου ὁ εὐαγγελιζόμενος
hierl̄m exalta noli timere. dic ciuitatib⁹
ἱερουσαλήμ ὑψώσατε μὴ φοβεῖσθε. εἰπὸν ταῖς πόλεσιν
iuda. ecce de⁹ vr̄ ecce dñs cū virtute ve
ἰούδα. ἰδοὺ ὁ θεὸς ὑμῶν ἰδοὺ κύριος μετὰ ἰσχύος ἔρχε
nit: ⁊ brachiū cū dñatiōe. ecce merces ei⁹
ται, καὶ ὁ βραχίων μετὰ κυρίας. ἰδοὺ ὁ μισθὸς αὐτοῦ
cū eo ⁊ opus in cōspectu illi⁹ sicut pastor
μετ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον ἐναντίον αὐτοῦ ὡς ποιμὴν
pascet gregē suū ⁊ brachio suo
ποιμανεῖ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ καὶ τῷ βραχίονι αὐτοῦ
cōgregabit agnos.
συνάξει ἄρνας.

D · A · Mat. 3. a. Marci 1. a. Lu. 3. c Jo. 1. c · B · Eccl. 40. c. Iaco. 1. c. · Infra. 61. d. · C · D

quam non ostenderim eis in thesauris meis. Et dixit esaias ad ezechiam. Audi verbum domini exercituum. Ecce dies venient: & auferentur oia que in domo tua sunt: & que thesaurizauerūt pr̄es tui vsq ad diē hanc in babylone. Non relinquetur qcq: dicit dñs. Et de filiis tuis qui exibunt de te quos genueris tollent: & erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Et dixit ezechias ad esaiam. Bonum verbū domini quod locut⁹ es. Et dixit. Fiat tantū pax & veritas in diebus meis.

40.

Consolamini consolamini popule me⁹: dicit deus vester. Loquimini ad cor hierusalem & aduocate eam: quoniā cōpleta ē malitia eius dimissa est iniquitas illius. Suscepit de manu dñi duplicia p omnibus peccatis suis. Vox clamantis in deserto. Parate viam domini: rectas facite in solitudine semitas dei nostri. Omnis vallis exaltabitur: & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua in directa & aspera in vias planas. Et reuelabitur gloria domini: & videbit omnis caro pariter q os dñi locutum est. Vox dicentis. Clama: & dixi. Quid clamabo? Omnis caro fenum: & omnis gloria eius quasi flos agri. Exsiccatum est fenum & cecidit flos: quia spiritus domini sufflauit in eo. Vere fenū est ppl̄s. Exsiccatū ē fenū & cecidit flos: verbum autē dei nr̄i manet in eternū. Super montem excelsum ascēde tu qui euāgelizas sion: exalta in fortitudine vocē tuā qui euangelizas hierusalem. Exalta: noli timere. Dic ciuitatibus iude. Ecce deus vester. Ecce dominus deus in fortitudine veniet: & brachiū eius dñabitur. Ecce merces eius cum eo: & opus illi⁹ corā illo. Sicut pastor gregē suū pascet in brachio suo congregabit agnos: in sinu suo

אשר לא הראיתים באוצרתי׃
ויאמר ישעיהו אל חזקיהו שמע
דבר יהוה צבאות׃ הנה ימים באים
ונשא כל אשר בביתך ואשר
אצרו אבתיך עד היום הזה בבל
לא יותר דבר אמר יהוה׃ ומבניך
אשר יצאו ממך אשר תוליד
יקחו והיו סריסים בהיכל מלך
בבל׃ ויאמר חזקיהו אל ישעיהו
טוב דבר יהוה אשר דברת ויאמר
כי יהיה שלום ואמת בימי׃
נחמו נחמו עמי

Cap. xl.

יאמר אלהיכם׃ דברו על לב
ירושלם וקראו אליה כי מלאה
צבאה כי נרצה עונה כי לקחה
מיד יהוה כפלים בכל חטאתיה׃
קול קורא במדבר פנו דרך
יהוה ישרו בערבה מסלה
לאלהינו׃ כל גיא ינשא וכל
הר וגבעה ישפלו והיה העקב
למישור והרכסים לבקעה׃ ונגלה
כבוד יהוה וראו כל בשר יחדו
כי פי יהוה דבר׃ קול אמר קרא
ואמר מה אקרא כל הבשר חציר
וכל חסדו כציץ השדה׃ יבש
חציר נבל ציץ כי רוח יהוה
נשבה בו אכן חציר העם׃ יבש
חציר נבל ציץ ודבר אלהינו יקום
לעולם׃ על הר גבה עלי לך
מבשרת ציון הרימי בכח קולך
מבשרת ירושלם הרימי אל
תיראי אמרי לערי יהודה הנה
אלהיכם׃ הנה אדני יהוה בחזק
יבוא וזרעו משלה לו הנה שכרו
אתו ופעלתו לפניו׃ כרעה עדרו
ירעה בזרעו יקבץ טלאים ובחיקו

ראה · יום בוא · יתר בנה · ילד · לקח היה · סרס היכל · היה שלם · אמר · רצה · קרא דבר · פנה סלל · נשא · שפל · ישר גלה · כבד ראה · פה · קרא אמר · קום · עלם · עלה בשר · רום כח · ירא עיר · בוא · פנה · רעה קבץ

ישא עלות ינהל׃ מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן וכל בשלש עפר הארץ ושקל בפלס הרים וגבעות במאזנים׃ מי תכן את רוח יהוה ואיש עצתו יודיענו׃ את מי נועץ ויבינהו וילמדהו בארח משפט וילמדהו דעת ודרך תבונות יודיענו׃ הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו הן איים כדק יטול׃ ולבנון אין די בער וחיתו אין די עולה׃ כל הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו׃ ואל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו׃ הפסל נסך חרש וצרף בזהב ירקענו ורתקות כסף צורף׃ המסכן תרומה עץ לא ירקב יבחר חרש חכם יבקש לו להכין פסל לא ימוט׃ הלוא תדעו הלוא תשמעו הלוא הגד מראש לכם הלוא הבינתם מוסדות הארץ׃ הישב על חוג הארץ וישביה כחגבים הנוטה כדק שמים וימתחם כאהל לשבת׃ הנותן רוזנים לאין שפטי ארץ כתהו עשה׃ אף בל נטעו אף בל זרעו אף בל שרש בארץ גזעם וגם נשף בהם ויבשו וסערה כקש תשאם׃ ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש׃ שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא מרב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר׃ למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מיהוה ומאלהי משפטי יעבור׃ הלוא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם

levabit: fetas ipse portabit. Quis mensus est pugillo aquas: & celos palmo ponderauit? Quis appendit tribus digitis molem terre: & librauit in pondere montes: & colles in statera? Quis adiuuit spiritum domini: aut quis consiliarius eius fuit: & ostendit illi? Cum quo iniit consilium: & instruxit eum: & docuit eum semitam iustitie: & erudiuit eum scientia: & viam prudentie ostendit illi? Ecce gentes quasi stilla situle: & quasi momentum statere reputate sunt. Ecce insule quasi puluis exiguus: & libanus non sufficiet ad succendendum: & animalia eius non sufficient ad holocaustum. Omnes gentes quasi non sint: sic sunt coram eo: & quasi nihilum & inane reputate sunt ei. Cui ergo similem fecistis deum: aut quam imaginem ponetis ei? Nunquid sculptile conflabit faber: aut aurifex auro figurabit illud: & laminis argenteis argentarius? Forte lignum & imputribile elegit artifex sapiens: querit quomodo statuat simulachrum quod non moueatur. Nunquid non scitis? Nunquid non audistis? Nunquid non annunciatum est vobis ab initio? Nunquid non intellexistis fundamenta terre? Qui sedet super gyrum terre: & habitatores eius sunt quasi locuste. Qui extendit velut nihili celos: & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum. Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint: iudices terre velut inane fecit. Et quidem neque plantatus neque satus neque radicatus in terra truncus eorum. Repente flauit in eos: & aruerunt: & turbo quasi stipulam auferet eos. Et cui assimilastis me & adequastis dicit sanctus. Leuate in excelsum oculos vestros: & videte quis creauit hec. Qui educit in numero militiam eorum: & omnes ex nomine vocat. Pre multitudine fortitudinis & roboris virtutisque eius: neque vnum reliquum fuit. Quare dicis iacob: & loqueris israel: abscondita est via mea a domino: & a deo meo iudicium meum transibit? Nunquid nescis: aut non audisti? Deus sempiternus

καὶ τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας παρακαλέσει. τίς ἐμέτρησε τῇ χειρὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὸν οὐρανὸν σπιθαμῇ, καὶ πᾶσαν τὴν γῆν δρακί; τίς ἔστησε τὰ ὄρη σταθμῷ καὶ τὰς νάπας ζυγῷ; τίς ἔγνω νοῦν κυρίου, καὶ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο, ὃς συμβιβᾷ αὐτόν; ἢ τίνα συνεβουλεύσατο καὶ συνεβίβασεν αὐτόν; ἢ τίς ἔδειξεν αὐτῷ κρίσιν; ἢ ὁδὸν συνέσεως τίς ἔδειξεν αὐτῷ; εἰ πάντα τὰ ἔθνη ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου καὶ ὡς ῥοπὴ ζυγοῦ ἐλογίσθησαν, καὶ ὡς σίελος λογισθήσονται. ὁ δὲ λίβανος οὐχ ἱκανὸς εἰς καῦσιν, καὶ πάντα τὰ τετράποδα οὐχ ἱκανὰ εἰς ὁλοκάρπωσιν, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ὡς οὐδέν εἰσι καὶ εἰς οὐδὲν ἐλογίσθησαν αὐτῷ. τίνι ὡμοιώσατε κύριον, καὶ τίνι ὁμοιώματι ὡμοιώσατε αὐτόν; μὴ εἰκόνα ἐποίησε τέκτων, ἢ χρυσοχόος χωνεύσας χρυσίον περιεχρύσωσεν αὐτόν, ὁμοίωμα κατεσκεύασεν αὐτόν; ξύλον γὰρ ἄσηπτον ἐκλέγεται τέκτων καὶ σοφῶς ζητεῖ πῶς στήσει αὐτοῦ εἰκόνα ἵνα μὴ σαλεύηται. οὐ γνώσεσθε; οὐκ ἀκούσεσθε; οὐκ ἀνηγγέλη ἐξ ἀρχῆς ὑμῖν; οὐκ ἔγνωτε τὰ θεμέλια τῆς γῆς; ὁ κατέχων τὸν γῦρον τῆς γῆς, καὶ οἱ ἐνοικοῦντες ἐν αὐτῇ ὡς ἀκρίδες, ὁ στήσας ὡς καμάραν τὸν οὐρανὸν καὶ διατείνας ὡς σκηνὴν κατοικεῖν, ὁ διδοὺς ἄρχοντας εἰς οὐδὲν ἄρχειν, τὴν δὲ γῆν ὡς οὐδὲν ἐποίησεν. οὐ γὰρ μὴ φυτεύσωσιν, οὐδὲ μὴ σπείρωσιν, οὐδὲ μὴ ῥιζωθῇ εἰς τὴν γῆν ἡ ῥίζα αὐτῶν. ἔπνευσεν ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ ἐξηράνθησαν, καὶ καταιγὶς ὡς φρύγανα ἀναλήψεται αὐτούς. νῦν οὖν τίνι με ὡμοιώσατε καὶ ὑψωθήσομαι; εἶπεν ὁ ἅγιος. ἀναβλέψατε εἰς ὕψος τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ ἴδετε, τίς κατέδειξε ταῦτα πάντα; ὁ ἐκφέρων κατὰ ἀριθμὸν τὸν κόσμον αὐτοῦ, πάντας ἐπ᾽ ὀνόματι καλέσει. ἀπὸ πολλῆς δόξης καὶ ἐν κράτει ἰσχύος οὐδέν σε ἔλαθε. μὴ γὰρ εἴπῃς Ἰακὼβ καὶ τί ἐλάλησας Ἰσραήλ, ἀπεκρύβη ἡ ὁδός μου ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ θεός μου τὴν κρίσιν ἀφεῖλε καὶ ἀπέστη; καὶ νῦν οὐκ ἔγνως; εἰ μὴ ἤκουσας; θεὸς αἰώνιος

pregnantes consolabitur. Quis mensus est manu aquam: et celum palmo: et omnem terram pugillo? Quis statuit montes pondere: et rupes statera? Quis cognouit mentem domini: aut quis consiliarius eius fuit: qui instruet eum? aut quem consuluit: et instruxit eum? aut quis ostendit ei iudicium? aut viam intelligentie quis ostendit ei? si omnes gentes sicut stilla a situla: et sicut momentum statere reputate sunt: et sicut saliua reputabuntur. at libanus non sufficit ad comburendum: et omnia quadrupedia non sufficiunt ad holocaustum: et omnes gentes quasi nihil sunt: et in nihilum reputate sunt ei. cui assimilastis dominum: et cui imagini assimilastis eum? nunquid imaginem fecit faber? aut aurifex conflans aurum circumdeaurauit eum: imaginem fabricauit eum? lignum enim imputribile eligit faber: et sapienter querit quomodo statuet eius simulachrum vt non moueatur. nonne scietis? nonne audietis? nonne annunciatum est a principio vobis? non cognouistis fundamenta terre? qui tenet gyrum terre: et inhabitantes in ea quasi locuste: qui statuit quasi cameram celum: et extendit quasi tabernaculum ad habitandum: qui dat principes in nihilum regere: terram autem quasi nihil fecit. non enim plantabunt: neque serent: neque radicabitur in terra radix eorum: flauit super eos et aruerunt: et tempestas quasi stipulas assumet eos. nunc ergo cui me assimilastis: et exaltabor? dixit sanctus. eleuate in sursum oculos vestros: et videte: quis ostendit hec omnia? qui educit iuxta numerum ornatum suum: omnes ex nomine vocabit: a multa gloria et in robore fortitudinis nihil a te absconditum est. non enim dicas iacob: et quid locutus es israel: abscondita est via mea a deo: et deus meus iudicium abstulit et recessit? et nunc non cognouisti? si non audisti? deus eternus

Esa. 9. c. Ro. 11. d. — D — E — F — Infra. 48. b. mat. 17 b. — G

ὁ θεὸς ὁ κατασκευάσας τὰ ἄκρα τῆς γῆς, οὐ πεινάσει οὐδὲ κοπιάσει, οὐδὲ ἔστιν ἐξεύρεσις τῆς φρονήσεως αὐτοῦ, διδοὺς τοῖς πεινῶσιν ἰσχὺν καὶ τοῖς μὴ ὀδυνωμένοις λύπην. πεινάσουσι γὰρ νεώτεροι καὶ κοπιάσουσι νεανίσκοι, καὶ ἐκλεκτοὶ ἀνίσχυες ἔσονται. οἱ δὲ ὑπομένοντες τὸν θεὸν ἀλλάξουσιν ἰσχύν, πτεροφυήσουσιν ὡς ἀετοί, δραμοῦνται καὶ οὐ κοπιάσουσι, βαδιοῦνται καὶ οὐ πεινάσουσι.

C.41 — A

Ἐγκαινίζεσθε πρός με νῆσοι, οἱ γὰρ ἄρχοντες ἀλλάττουσι ἰσχύν, ἐγγισάτωσαν καὶ λαλησάτωσαν ἅμα, τότε κρίσιν ἀναγγειλάτωσαν. τίς ἐξήγειρεν ἀπ᾽ ἀνατολῶν δικαιοσύνην, ἐκάλεσεν αὐτὴν κατὰ πόδας αὐτοῦ, καὶ πορεύσεται; δώσει ἐναντίον ἐθνῶν, καὶ βασιλεῖς ἐκστήσει, καὶ δώσει εἰς γῆν τὰς μαχαίρας αὐτῶν, καὶ ὡς φρύγανα ἐξωσμένα τὰ τόξα αὐτῶν. καὶ διώξεται αὐτούς, καὶ διελεύσεται ἐν εἰρήνῃ ἡ ὁδὸς τῶν ποδῶν αὐτοῦ. τίς ἐνήργησε καὶ ἐποίησε ταῦτα; ἐκάλεσεν αὐτὴν ὁ καλῶν αὐτὴν ἀπὸ γενεῶν ἀρχῆς. ἐγὼ ὁ θεὸς πρῶτος, καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα ἐγώ εἰμι. εἴδοσαν ἔθνη καὶ ἐφοβήθησαν, τὰ ἄκρα τῆς γῆς ἐξέστησαν, ἤγγισαν καὶ ἦλθον ἅμα, κρίνων ἕκαστος τῷ πλησίον, καὶ τῷ ἀδελφῷ βοηθῆσαι, καὶ ἐρεῖ, ἴσχυσεν ἀνὴρ τέκτων καὶ χαλκεὺς τύπτων σφύρᾳ ἅμα ἐλαύνων· ποτὲ μὲν ἐρεῖ, σύμβλημα καλόν ἐστιν, ἴσχυσαν αὐτὰ ἐν ἥλοις, θήσουσιν αὐτὰ καὶ οὐ κινηθήσεται. σὺ δὲ Ἰσραὴλ παῖς μου Ἰακώβ, ὃν ἐξελεξάμην, σπέρμα Ἀβραάμ, ὃν ἠγάπησα, οὗ ἀντελαβόμην ἀπ᾽ ἄκρων τῆς γῆς, καὶ ἐκ τῶν σκοπιῶν αὐτῆς ἐκάλεσά σε, καὶ εἶπά σοι, παῖς μου εἶ, ἐξελεξάμην σε, καὶ οὐκ ἐγκατέλιπόν σε. μὴ φοβοῦ, μετὰ σοῦ γάρ εἰμι· μὴ πλανῶ, ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ θεός σου ὁ ἐνισχύσας σε, καὶ ἐβοήθησά σοι, καὶ ἠσφαλισάμην σε τῇ δεξιᾷ τῇ δικαίᾳ μου. ἰδοὺ αἰσχυνθήσονται καὶ ἐντραπήσονται πάντες οἱ ἀντικείμενοί σοι· ἔσονται γὰρ ὡς οὐκ ὄντες, καὶ ἀπολοῦνται πάντες οἱ ἀντίδικοί σου. ζητήσεις αὐτούς, καὶ οὐ μὴ εὕρῃς τοὺς ἀνθρώπους οἳ παροινήσουσιν εἰς σέ. ἔσονται γὰρ ὡς οὐκ ὄντες, καὶ οὐκ ἔσονται οἱ ἀντιπολεμοῦντές σε, ὅτι ἐγὼ ὁ

deus qui fabricauit terminos terre: non esuriet neque laborabit: neque est inuentio prudentie eius: dans esurientibus fortitudinem: et non dolentibus merorem. esurient enim iuniores et laborabunt adolescentes: et electi infirmi erunt. at expectantes deum mutabunt fortitudinem: assument alas quasi aquile: current et non laborabunt: gradientur et non esurient. Innouamini ad me insule: nam principes mutant fortitudinem: appropinquent et loquantur simul: tunc iudicium annuncient. quis suscitauit de oriente iustitiam: vocauit eam ad pedes suos: et vadet. dabit in conspectu gentium: et reges stupore mittet: et dabit in terra gladios eorum: et sicut stipulas piectas arcus eorum. et persequetur eos: et pertransibit in pace via pedum eius. quis operatus est et fecit hec? vocauit eam qui vocat eam a generationibus principio. ego deus primus: et in ventura ego sum. viderunt gentes et timuerunt: termini terre obstupuerunt. appropinquerunt et venerunt simul iudicans vnusquisque proximo: et fratri auxiliatur. et dicet: inualuit vir faber lignarius et erarius percutiens malleo simul producens. aliquando quidem dicet: solida bona est: confortauerunt ea clauis: ponent ea: et non mouebuntur. tu autem israel puer meus iacob quem elegi: semen abraam quem dilexi: quem assumpsi ab extremo terre et a summitatibus eius vocaui te: et dixi tibi puer meus es: elegi te: et non dereliqui te: ne timeas: tecum enim sum: ne erres: ego enim sum deus tuus qui confortaui te: et auxiliatus sum tibi: et roboraui te dextera iusta mea. ecce confundentur et erubescent omnes aduersantes tibi. erunt enim quasi non existentes: et peribunt omnes aduersarii tui. queres eos: et non inuenies homines qui insanient in te. erunt enim quasi non existentes: et non erunt pugnantes contra te: quia ego

B — Infra. 44. a. & 48. b. — C

dominus qui creauit terminos terre & non deficiet neque laborabit: nec est inuestigatio sapientie eius: qui dat lasso virtutem: & his qui non sunt fortitudinem & robur multiplicat. Deficient pueri & laborabunt: & iuuenes in infirmitate cadent. Qui autem sperant in domino mutabunt fortitudinem: assument pennas sicut aquile: current & non laborabunt: ambulabunt & non deficient.

41.

Taceant ad me insule: & gentes mutent fortitudinem. Accedant & tunc loquantur: simul ad iudicium propinquemus. Quis suscitauit ab oriente iustum: vocauit eum vt sequeretur se? Dabit in conspectu eius gentes: & reges obtinebit. Dabit quasi puluerem gladio eius: sicut stipulam vento raptam arcui eius. Persequetur eos: transibit in pace: semita in pedibus eius non apparebit. Quis hec operatus est & fecit vocans generationes ab exordio? Ego dominus primus & nouissimus ego sum. Viderunt insule & timuerunt: extrema terre obstupuerunt: appropinquerunt & accesserunt. Vnusquisque proximo suo auxiliatur: & fratri suo dicet confortare. Confortauit faber erarius percutiens malleo eum qui cudebat tunc temporis: dicens glutino bonum est: & confortauit eum clauis vt non moueatur. Et tu israel serue meus iacob quem elegi: semen abraam amici mei: in quo apprehendi te ab extremis terre & a longinquis eius vocaui te: & dixi tibi. Seruus meus es tu: elegi te & non abieci te. Ne timeas quia ego tecum sum: ne declines quia ego deus tuus. Confortaui te & auxiliatus sum tibi: & suscepit te dextera iusti mei. Ecce confundentur & erubescent omnes qui pugnant aduersum te. Erunt quasi non sint: & peribunt viri qui contradicunt tibi. Queres eos & non inuenies viros rebelles tuos: & erunt quasi non sint: & velut consumptio homines bellantes aduersum te: quia ego dominus

יהוה בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו׃ נתן ליעף כח ולאין אונים עצמה ירבה׃ ויעפו נערים ויגעו ובחורים כשול יכשלו׃ וקוי יהוה יחליפו כח יעלו אבר כנשרים ירוצו ולא ייגעו ילכו ולא ייעפו׃

Cap. xlj.

החרישו אלי איים ולאמים יחליפו כח יגשו אז ידברו יחדו למשפט נקרבה׃ מי העיר ממזרח צדק יקראהו לרגלו יתן לפניו גוים ומלכים ירד יתן כעפר חרבו כקש נדף קשתו׃ ירדפם יעבור שלום ארח ברגליו לא יבוא׃ מי פעל ועשה קרא הדרות מראש אני יהוה ראשון ואת אחרנים אני הוא׃ ראו איים וייראו קצות הארץ יחרדו קרבו ויאתיון׃ איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק׃ ויחזק חרש את צרף מחליק פטיש את הולם פעם אמר לדבק טוב הוא ויחזקהו במסמרים לא ימוט׃ ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי׃ אשר החזקתיך מקצות הארץ ומאציליה קראתיך ואמר לך עבדי אתה בחרתיך ולא מאסתיך׃ אל תירא כי עמך אני אל תשתע כי אני אלהיך אמצתיך אף עזרתיך אף תמכתיך בימין צדקי׃ הן יבשו ויכלמו כל הנחרים בך יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבך׃ תבקשם ולא תמצאם אנשי מצתך יהיו כאין וכאפס אנשי מלחמתך׃ כי אני יהוה

Tex.he.Esa.xlj.

אלהיך מחזיק ימינך האמר לך אל תירא אני עזרתיך : אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם יהוה וגאלך קדוש ישראל : הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים ותדק וגבעות כמוץ תשים: תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אתם ואתה תגיל ביהוה בקדוש ישראל תתהלל: העניים והאביונים מבקשים מים ואין לשונם בצמא נשתה אני יהוה אענם אלהי ישראל לא אעזבם : אפתח על שפיים נהרות ובתוך בקעות מעינות אשים מדבר לאגם מים וארץ ציה למוצאי מים: אתן במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן אשים בערבה ברוש תדהר ותאשור יחדו : למען יראו וידעו וישימו וישכילו יחדו כי יד יהוה עשתה זאת וקדוש ישראל בראה: קרבו ריבכם יאמר יהוה הגישו עצמותיכם יאמר מלך יעקב: יגישו ויגידו לנו את אשר תקרינה הראשנות מה הנה הגידו ונשימה לבנו ונדעה אחריתן או הבאות השמיענו : הגידו האתיות לאחור ונדעה כי אלהים אתם אף תיטיבו ותרעו ונשתעה ונרא יחדו: הן אתם מאין ופעלכם מאפע תועבה יבחר בכם: העירותי מצפון ויאת ממזרח שמש יקרא בשמי ויבא סגנים כמו חמר וכמו יוצר ירמס טיט: מי הגיד מראש ונדעה ומלפנים ונאמר צדיק אף אין מגיד אף אין

Prĭtiua.heb.: חזק ימן ירא תלע מתה קדש שום מרג חרץ דוש דקק שום זרה נשא פוץ גול הלל ענה אבה בקש לשן ענה עזב פתח שפה עין שום דבר יצא נתן שוט ברש דהר אשר שום שכל עשה רוב אמר נגש נגד קרה שום ידע בוא שמע נגד אחר יטב רוע שעה ראה תעב בחר עור צפן אתה זרח קרא בוא יצר רמס נגד ידע בנה אמר צדק

Trāſla.B.Hie.

deus tuus apprehēdens manū tuā: dicensq̧ tibi. Ne timeas: ego adiuui te. Noli timere vermis iacob: qui mortui estis ex israel. Ego auxiliatus sum tibi dicit dñs: & redemptor tuus sanctus israel. Ego posui te quasi plaustrū triturans nouū: habēs rostra serrantia. Triturabis montes & cōminues: & colles quasi puluerē pones. Ventilabis eos: & vētus tollet: & turbo disperget eos: & tu exultabis in domino: in sancto israel letaberis. Egeni & pauperes querunt aquas & non sunt: lingua eorum siti aruit. Ego dominus exaudiam eos: deus israel: non derelinquā eos. Aperiā in supinis collibus flumina & in medio camporum fontes. Ponam desertum in stagna aquarū & terram inuiam in riuos aquarū. Dabo in solitudine cedrū & spinam & myrtū & lignū oliue. Ponam in deserto abietem vlmum & buxum simul vt videant & sciant & recogitent & intelligant pariter: quia manus dñi fecit hec: & sanctus israel creauit illud. Prope facite iudiciū vrm̄ dicit dominus: afferte si qd forte habetis dixit rex iacob. Accedant & nuncient nobis quecunq̧ ventura sunt. priora que fuerūt nūciate: & ponemus cor nrm̄: & sciemus nouissima eorū: & que vētura sunt idicate nobis. Annūciate que ventura sunt in futurū: & sciemus quia dii estis vos. Bene quoq̧ aut male si potestis facite & loqmur & videamus simul. Ecce vos estis ex nihilo: & opus vestrū ex eo qđ nō est. Abominatio est q elegit vos. Suscitaui ab aquilone & veniet ab ortu solis. Vocabit nomē meū: & adducet magistratus q̄si lutū: & velut plastes cōculcās humū. Quis ānūciauit ab exordio vt sciamus: & a pricipio vt dicamus: iustus es. Nō est ann[...]s neq̧

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

deus tuus tenēs dexterā tuā: dicēs tibi ne ti
θεός σου ὁ κρατῶν τῆς δεξιᾶς σου, ὁ λέγων σοι μὴ φο
meas iacob paruule israel: ego auxiliat⁹ sū tibi: dicit
βοῦ ἰακὼβ ὀλιγοστὸς ἰσραήλ, ἐγὼ ἐβοήθησά σοι, λέγει
deus tu⁹ redimēs te israel: ecce feci te q̄si
ὁ θεός σου λυτρούμενός σε ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐποίησά σε ὡς
rotas plaustri nouas serrarū modū. ꝛ triturabis
τροχοὺς ἁμάξης καινοὺς πριστηροειδεῖς. καὶ ἀλοήσεις
mōtes: ꝛ cōminues colles: ꝛ q̄si puluerē pones: ꝛ
ὄρη, καὶ λεπτυνεῖς βουνούς, καὶ ὡς χοῦν θήσεις, καὶ
vētilabis ꝛ ventus auferet eos: ꝛ tēpestas disp
λικμήσεις καὶ ἄνεμος λήψεται αὐτούς, καὶ καταιγὶς δια
get illos. tu aūt letaberis in sanctis
σπερεῖ αὐτούς. σὺ δὲ εὐφρανθήσῃ ἐν τοῖς ἁγίοις
israel: ꝛ exultabūt pauperes ꝛ ino
ἰσραήλ, καὶ ἀγαλλιάσονται οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐν
pes. querēt eñi aquā ꝛ nō erit: lingua eo
δεεῖς. ζητήσει γὰρ ὕδωρ καὶ οὐκ ἔσται, ἡ γλῶσσα αὐ
orū pre siti exaruit. ego dñs exaudi
τῶν ἀπὸ τῆς δίψης ἐξηράνθη. ἐγὼ κύριος ἐπακούσο
am de⁹ israel: ꝛ nō derelinquā eos: sed
μαι ὁ θεὸς ἰσραήλ, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς, ἀλ
aperiā in mōtib⁹ flumina: ꝛ in medio cā
λ' ἀνοίξω ἐπὶ τῶν ὀρέων ποταμούς, καὶ ἐν μέσῳ πε
porū fontes: ꝛ faciā desertū in paludes: ꝛ
δίων πηγάς, καὶ ποιήσω τὴν ἔρημον εἰς ἕλη, καὶ τὴν
sitientē terrā in aq̄ductib⁹. ponā in inaquosā terrā
διψῶσαν γῆν ἐν ὑδραγωγοῖς. θήσω εἰς τὴν ἄνυδρον γῆν
cedrū ꝛ buxū ꝛ myrtū ꝛ cupressum ꝛ
κέδρον καὶ πύξον καὶ μυρσίνην καὶ κυπάρισσον καὶ
populū. vt videāt ꝛ cognoscāt ꝛ cogitēt ꝛ noue
λεύκην. ἵνα ἴδωσι καὶ γνῶσι καὶ ἐννοηθῶσι καὶ ἐπιστῶν
rint simul: q̄ manus dñi fecit hec: ꝛ sanct⁹
ται ἅμα, ὅτι χεὶρ κυρίου ἐποίησε ταῦτα, καὶ ὁ ἅγιος
israel ostēdit appropiquat iudiciū vrm̄. dicit
τοῦ ἰσραὴλ κατέδειξεν. ἐγγίζει ἡ κρίσις ὑμῶν. λέγει
dñs de⁹ appropiquauerūt cōsilia vrā dicit rex iacob
κς ὁ θεὸς ἤγγισαν αἱ βουλαὶ ὑμῶν λέγει ὁ βασιλεὺς ἰακώβ.
appropinquēt ꝛ annūcient vobis q̄ vētura
ἐγγισάτωσαν καὶ ἀναγγειλάτωσαν ὑμῖν ἃ συμβήσε
sunt: aut priora q̄ erāt dicite. ꝛ appone
ται, ἢ τὰ πρότερα τίνα ἦν εἴπατε. καὶ ἐπιστήσο
mus sensū: ꝛ sciemus q̄ nouissima: ꝛ vētu
μεν τὸν νοῦν, καὶ γνωσόμεθα ἃ τὰ ἔσχατα, καὶ ἐπερ
ra dicite nobis: ānūciate futura
χόμενα εἴπατε ἡμῖν, ἀναγγείλατε τὰ ἐπερχόμενα
in nouissimo: ꝛ sciemus q̄m dii estis. bñfa
ἐπ' ἐσχάτου, καὶ γνωσόμεθα ὅτι θεοί ἐστε. εὖ ποιή
cite ꝛ malefacite admirabimur ꝛ videbim⁹ si
σατε καὶ κακώσατε θαυμασόμεθα καὶ ὀψόμεθα ἅ
mul: q̄ vnde estis vos. ꝛ vñ opus
μα, ὅτι πόθεν ἐστὲ ὑμεῖς, καὶ πόθεν ἡ ἐργασία
vrm̄: de terra abominationū elegerūt vos. ego
ὑμῶν, ἐκ γῆς βδελυγμάτων ἐξελέξαντο ὑμᾶς. ἐγὼ
aūt suscitaui eū q̄ ab aqlone ꝛ q̄ a solis orie
δὲ ἤγειρα τὸν ἀπὸ βορρᾶ καὶ τὸν ἀφ' ἡλίου ἀνατο
tu: vocabūt nomine meo. veniāt prīci
λῶν, κληθήσονται τῷ ὀνόματί μου. ἐρχέσθωσαν ἄρχον
pes: ꝛ sicut lutū figuli ꝛ sicut figul⁹ cō
τες, καὶ ὡς πηλὸς κεραμέως καὶ ὡς κεραμεὺς κα
culcans lutū: sic cōculcabimini. q̄s
ταπατῶν τὸν πηλόν, οὕτω καταπατηθήσεσθε. τίς
eñi ānūciabit q̄ a pricipio: vt cognoscam⁹ ꝛ q̄ an
γὰρ ἀναγγελεῖ τὰ ἐξ ἀρχῆς, ἵνα γνῶμεν καὶ τὰ ἔμ
tea. dicem⁹ q̄ vera sunt. nō est
προσθεν. ἐροῦμεν ὅτι ἀληθῆ ἐστιν. οὐκ ἔστιν

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati.

p̄dicēs: neq̧ audiēs vros sermones. pricipiū sion
ὁ προλέγων, οὐδὲ ὁ ἀκούων ὑμῶν τοὺς λόγους. ἀρχὴν σιὼν
dabo: ꝛ hierl'm cōsolabor in via. de eñi
δώσω, καὶ ἱερουσαλὴμ παρακαλέσω εἰς ὁδόν. ἀπὸ γὰρ
gētib⁹ ecce nulla. ꝛ a simulachris eoꝝ nō
τῶν ἐθνῶν ἰδοὺ οὐθείς. καὶ ἀπὸ τῶν εἰδώλων αὐτῶν οὐκ
erat q̄ ānūciaret. ꝛ si iterrogauero eos vnde estis: nō
ἦν ὁ ἀναγγέλων. καὶ ἐὰν ἐρωτήσω αὐτούς πόθεν ἐστέ, οὐ μὴ
rñdebūt mihi. sunt eñi q̄ faciūt vos ꝛ frustra
ἀποκριθῶσί μοι. εἰσὶ γὰρ οἱ ποιοῦντες ὑμᾶς καὶ μάτην
seducētes vos.
πλανῶντες ὑμᾶς.

Ca.42.

Iacob puer me⁹ assumā eū. israel
Ἰακὼβ ὁ παῖς μου ἀντιλήψομαι αὐτοῦ. ἰσραὴλ ὁ
elect⁹ me⁹ suscepit eū aīa mea. dedi
ἐκλεκτός μου προσεδέξατο αὐτὸν ἡ ψυχή μου. δέδωκα τὸ
spūm meū sup eū. iudiciū gētib⁹ educet. nō
πνεῦμά μου ἐπ' αὐτόν. κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει. οὐ
clamabit: neq̧ dimittet: neq̧ audiet foras vox e
κεκράξεται, οὐδὲ ἀνήσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἡ φωνὴ αὐ
ius. calamū fractū nō cōteret: ꝛ linū
τοῦ. κάλαμον συντεθλασμένον οὐ συντρίψει, καὶ λίνον
fumigans nō extīguet: sed in veritate educet iudi
καπνιζόμενον οὐ σβέσει, ἀλλὰ εἰς ἀλήθειαν ἐξοίσει κρί
ciū. splēdebit ꝛ nō cōteret donec ponat sup
σιν. ἀναλάμψει καὶ οὐ θραυσθήσεται ἕως ἂν θῇ ἐπὶ τῆς
terrā iudiciū. ꝛ in noīe ei⁹ gētes sperabūt. sic
γῆς κρίσιν. καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν. οὕ
dicit dñs de⁹ q̄ fecit celū ꝛ defixit
τως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ πήξας
illud q̄ firmauit terrā ꝛ q̄ in ea: ꝛ q̄ dedit flatū
αὐτὸν στερεώσας τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ διδοὺς πνοὴν
pplo q̄ sup eā: ꝛ spūm calcantib⁹ eā.
τῷ λαῷ τῷ ἐπ' αὐτῆς, καὶ πνεῦμα τοῖς πατοῦσιν αὐτήν.
ego dñs de⁹ vocaui te in iusticia ꝛ app̄hēdā
ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ἐκάλεσά σε ἐν δικαιοσύνῃ καὶ κρατήσω
manū tuā: ꝛ cōfortabo te: ꝛ dedi te in fe
τῆς χειρός σου, καὶ ἐνισχύσω σε, καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθή
dus generis israel in lucē gētiū: vt apires oculos ce
κην γένους ἰσραὴλ εἰς φῶς ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυ
corū: ꝛ educeres de vinculis ligatos: de domo car
φλῶν, καὶ ἐξαγαγεῖν ἐκ δεσμῶν δεδεμένους, ἐκ οἴκου φυ
ceris sedētes in tenebris. ego dñs de⁹ hoc meū
λακῆς καθημένους ἐν σκότει. ἐγὼ κς ὁ θεός τοῦτό μου
est nomē. gloriā meā alteri nō dabo: neq̧
ἐστὶ τὸ ὄνομα. τὴν δόξαν μου ἑτέρῳ οὐ δώσω, οὔτε τὰς
virtutes meas simulachris. q̄ a pricipio ecce venerūt: ꝛ
ἀρετάς μου τοῖς γλυπτοῖς. τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἰδοὺ ἥκασι, καὶ
noua q̄ ego ānūciabo. ꝛ anteq̄ ānūcient manifesta
καινὰ ἃ ἐγὼ ἀναγγελῶ. καὶ πρὸ τοῦ ἀναγγεῖλαι ἐδηλώ
sūt vobis. cātate dño cāticū nouū: glificate no
θη ὑμῖν. ὑμνήσατε τῷ κυρίῳ ὕμνον καινόν, δοξάζετε τὸ ὄνο
mē ei⁹ i terminis terre. q̄ descendūt in
μα αὐτοῦ ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς. οἱ καταβαίνοντες εἰς τὴν
mare ꝛ nauigāt in eo ꝛ isule ꝛ hitantes
θάλασσαν καὶ πλέοντες αὐτὴν καὶ νῆσοι καὶ κατοικοῦντες
eas. letare desertū ꝛ vici ei⁹: vil
αὐτάς. εὐφράνθητι ἔρημος καὶ αἱ κῶμαι αὐτῆς, ἐπαύ
le ꝛ q̄ hitant cedar. letabunt ha
λεις καὶ οἱ κατοικοῦντες κηδάρ. εὐφρανθήσονται οἱ κα
bitātes petrā. de sūmitate mōtiū clamabūt
τοικοῦντες πέτραν. ἀπ' ἄκρου τῶν ὀρέων βοήσουσι
dabūt deo gloriā. virtutes ei⁹ in insulis
δώσουσι τῷ θεῷ δόξαν. τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐν ταῖς νήσοις
nūciabūt. dñs de⁹ virtutū egredie
ἀπαγγελοῦσιν. κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων ἐξελεύ
tur ꝛ cōteret bellū: suscitabit zelū ꝛ
σεται καὶ συντρίψει πόλεμον, ἐπεγερεῖ ζῆλον καὶ
clamabit sup inimicos suos cū fortitudine. ta
βοήσεται ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ μετὰ ἰσχύος. ἐσιώ
cui a seculo
πησα ἀπ' αἰῶνος

Trāſla.B.Hie.

predicens neq̧ audiens sermones vestros. Primus ad sion dicet: ecce adsunt: & hierusalem euāgelistam dabo. Et vidi & non erat ex istis quisq̧ qui iniret cōsiliū: & iterrogatus rn̄deret verbū. Ecce oēs iniusti & vana opera eorū ventus & inane simulachra eorum.

42.

Ecce seruus meus: suscipiam eum electus meus: cōplacuit sibi in illo aīa mea. Dedi spm̄ meū sup eum iudiciū gentibus pferet. Non clamabit neq̧ accipiet personam: nec audietur vox eius foris. Calamum quassatum non conteret: & linum fumigans non extinguet. In veritate educet iudicium: non erit tristis neq̧ turbulētus donec ponat in terra iudiciū: & legē eius insule expectabunt. Hec dicit dominus deus creans celos & extendēs eos: firmās terrā & que germināt ex ea: dans flatum populo qui est sup terrā: & spm̄ calcantibus eam. Ego dominus vocaui te in iusticia: & apprehendi manū tuā: & seruaui te. Et dedi te in fedus populi in lucem gentiū: vt aperires oculos cecorū & educeres de conclusione vinctū: de domo carceris sedentes in tenebris. Ego dñs: hoc est nomē meum. Gloriā meā alteri non dabo: & laudē meā sculptilibus: q̄ prima fuerunt ecce venerunt: noua quoq̧ ego annuncio: anteq̄ oriantur audita vobis faciam. Cantate domino canticum nouum: laus eius ab extremis terre. Qui descēditis in mare & plenitudo eius: insule & habitatores earū. Letetur desertū & ciuitates eius in domibus habitabit cedar. Laudate hitatores petre: de vertice mōtiū clamabūt. Ponēt dño gloriā & laudē ei⁹ in insulis nūciabūt. Dñs sicut fortis egredietur sicut vir preliator suscitabit zelū. Vociferabitur & clamabit sup inimicos suos cō fortabitur. Tacui: semp

Tex.he.Esa.xlij.

משמיע אף אין שמע אמריכם : ראשון לציון הנה הנם ולירושלם מבשר אתן : וארא ואין איש ומאלה ואין יועץ ואשאלם וישיבו דבר: הן כלם און אפס מעשיהם רוח ותהו נסכיהם:

Cap. xlij.

הן עבדי אתמך בו בחירי רצתה נפשי נתתי רוחי עליו משפט לגוים יוציא : לא יצעק ולא ישא ולא ישמיע בחוץ קולו : קנה רצוץ לא ישבור ופשתה כהה לא יכבנה לאמת יוציא משפט: לא יכהה ולא ירוץ עד ישים בארץ משפט ולתורתו איים ייחלו: כה אמר האל יהוה בורא השמים ונוטיהם רקע הארץ וצאצאיה נתן נשמה לעם עליה ורוח להלכים בה : אני יהוה קראתיך בצדק ואחזק בידך ואצרך ואתנך לברית עם לאור גוים : לפקח עינים עורות להוציא ממסגר אסיר מבית כלא ישבי חשך: אני יהוה הוא שמי וכבודי לאחר לא אתן ותהלתי לפסילים: הראשנות הנה באו וחדשות אני מגיד בטרם תצמחנה אשמיע אתכם : שירו ליהוה שיר חדש תהלתו מקצה הארץ יורדי הים ומלאו איים וישביהם : ישאו מדבר ועריו חצרים תשב קדר ירנו ישבי סלע מראש הרים יצוחו: ישימו ליהוה כבוד ותהלתו באיים יגידו: יהוה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצריח על איביו יתגבר: החשיתי מעולם

Prĭtiua.heb.: שמע הנה בשר נתן ראה יעץ שאל שוב עשה תהה תמך בחר רצה נתן שפט יצא צעק נשא שמע רצץ שבר כבה כהה רוץ שום ירה אי יחל נטה יצא חזק נצר נתן כרת סגר אסר כבד הלל פסל בוא נגד צמח שיר ירד דבר עיר ישב רנן צוח שום נגד גבר לחם עור רוע צרח חשה עלם

Mat. 11.d. | Infra. 46.b.

Text.he.Esa.xlij.

אַחֲרִישׁ אֶתְאַפָּק כַּיּוֹלֵדָה אֶפְעֶה
אֶשֹּׁם וְאֶשְׁאַף יָחַד׃ אַחֲרִיב
הָרִים וּגְבָעוֹת וְכָל עֶשְׂבָּם אוֹבִישׁ
וְשַׂמְתִּי נְהָרוֹת לָאִיִּים וַאֲגַמִּים
אוֹבִישׁ׃ וְהוֹלַכְתִּי עִוְרִים בְּדֶרֶךְ לֹא
יָדָעוּ בִּנְתִיבוֹת לֹא יָדְעוּ אַדְרִיכֵם
אָשִׂים מַחְשָׁךְ לִפְנֵיהֶם לָאוֹר
וּמַעֲקַשִּׁים לְמִישׁוֹר אֵלֶּה הַדְּבָרִים
עֲשִׂיתִם וְלֹא עֲזַבְתִּים׃ נָסֹגוּ אָחוֹר
יֵבֹשׁוּ בֹשֶׁת הַבֹּטְחִים בַּפָּסֶל
הָאֹמְרִים לְמַסֵּכָה אַתֶּם אֱלֹהֵינוּ׃
הַחֵרְשִׁים שְׁמָעוּ וְהַעִוְרִים הַבִּיטוּ
לִרְאוֹת׃ מִי עִוֵּר כִּי אִם עַבְדִּי וְחֵרֵשׁ
כְּמַלְאָכִי אֶשְׁלָח מִי עִוֵּר כִּמְשֻׁלָּם
וְעִוֵּר כְּעֶבֶד יְהוָה׃ רָאוֹת רַבּוֹת
וְלֹא תִשְׁמֹר פָּקוֹחַ אָזְנַיִם וְלֹא
יִשְׁמָע׃ יְהוָה חָפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ
יַגְדִּיל תּוֹרָה וְיַאְדִּיר׃ וְהוּא עַם בָּזוּז
וְשָׁסוּי הָפֵחַ בַּחוּרִים כֻּלָּם וּבְבָתֵּי
כְלָאִים הָחְבָּאוּ הָיוּ לָבַז וְאֵין
מַצִּיל מְשִׁסָּה וְאֵין אֹמֵר הָשַׁב׃
מִי בָכֶם יַאֲזִין זֹאת יַקְשִׁב וְיִשְׁמַע
לְאָחוֹר׃ מִי נָתַן לִמְשִׁסָּה יַעֲקֹב
וְיִשְׂרָאֵל לְבֹזְזִים הֲלוֹא יְהוָה זוּ
חָטָאנוּ לוֹ וְלֹא אָבוּ בִדְרָכָיו הָלוֹךְ
וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרָתוֹ׃ וַיִּשְׁפֹּךְ עָלָיו
חֵמָה אַפּוֹ וֶעֱזוּז מִלְחָמָה וַתְּלַהֲטֵהוּ
מִסָּבִיב וְלֹא יָדָע וַתִּבְעַר בּוֹ וְלֹא
יָשִׂים עַל לֵב׃

Cap. xliij.

וְעַתָּה כֹּה
אָמַר יְהוָה בֹּרַאֲךָ יַעֲקֹב וְיֹצֶרְךָ
יִשְׂרָאֵל אַל תִּירָא כִּי גְאַלְתִּיךָ
קָרָאתִי בְשִׁמְךָ לִי אָתָּה׃ כִּי
תַעֲבֹר בַּמַּיִם אִתְּךָ אָנִי וּבַנְּהָרוֹת
לֹא יִשְׁטְפוּךָ כִּי תֵלֵךְ בְּמוֹ אֵשׁ
לֹא תִכָּוֶה וְלֶהָבָה לֹא תִבְעַר בָּךְ׃

Trāsla.B.Hie.

silui: patiens fui: sicut parturiens loquar. Dissipabo & absorbebo simul: desertos faciam montes & colles & oē germen eorū exiccabo. Ponam flumina in insulas & stagna arefaciam. Et ducam cecos in viam quam nesciūt: & in semitis q̄s ignorauerunt ambulare eos faciam. Ponam tenebras coram eis in lucem & praua in recta. Hec verba feci eis: & nō dereliqui eos. Cōuersi sunt retrorsum. Cōfundātur cōfusione qui cōfidūt in sculptili: qui dicunt conflatili vos dii nostri. Surdi audite: & ceci intuemini ad videndū: qs cecus nisi seruus meus: & surdus nisi ad quē nūcios meos misi? Quis cecus nisi q venūdatus est? Et qs cecus nisi seruus dñi? Qui vides multa: nōne custodies? Qui aptas habes aures: nōne audies. Et dñs voluit vt sanctificaret eum: magnificaret legē & extolleret: ipse aūt populus direptus & vastatus. Laqueus iuuenū oēs: & in domibus carcerū absconditi sunt. Facti sunt in rapinā: nec est q eruat: in direptionē: nec est qui dicat: redde. Quis est in vobis q audiat hoc: attēdat & auscultet futura? Quis dedit in direptionē iacob & israel vastantibus. Nōne dñs ipse cui peccauimus? Et noluerūt in viis eius ambulare: & non audierunt legem eius. Et effudit sup eum indignationē furoris sui & forte bellū: & cōbussit eum in circuitu & non cognouit & succendit eum: & non intellexit.

43.

Et nunc hec dicit dñs creans te iacob & formans te israel. Noli timere: quia redemi te: & vocaui te nomine tuo. Meus es tu. Cum transieris per aquas tecum: ero & flumina non operient te. Cum ambulaueris in igne non cōbureris: & flamma non ardebit in te

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

nūqd τ semp tacebo τ sustinebo. sicut pariēs
μὴ καὶ ἀεὶ σιωπήσομαι καὶ ἀνέξομαι. ὡς ἡ τίκτουσα
patiēter egi erūpā τ arefaciā simul: vastabo mōtes: τ
ἐκαρτέρησα ἐκστήσω καὶ ξηρανῶ ἅμα, ἐρημώσω ὄρη, καὶ
colles: τ oē fenū eoꝝ arefaciā: τ ponā
βουνούς, καὶ πάντα τὸν χόρτον αὐτῶν ξηρανῶ, καὶ θήσω
flumina in insulas: τ paludes siccabo: τ adducā cecos
ποταμοὺς εἰς νήσους, καὶ ἕλη ξηρανῶ, καὶ ἄξω τυφλοὺς
p viā quā nescierunt: τ semitas q̄s ignorauerūt faciā calcare eos: faciā eis tenebras in lucē:
ἐν ὁδῷ ἣ οὐκ ἔγνωσαν, καὶ τρίβους ἃς οὐκ ᾔδεισαν πατῆσαι αὐτούς, ποιήσω αὐτοῖς σκότος εἰς φῶς,
τ praua in directa. hec verba faciā illis τ nō derelinquā eos: ipi aūt cōuersi
καὶ σκολιὰ εἰς εὐθεῖα. ταῦτα τὰ ῥήματα ποιήσω αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω αὐτούς, αὐτοὶ δὲ ἀπεστράφησαν
sunt retrorsū: cōfundimini cōfusione q cōfiditis in sculptilibus dicētes cōflatilibus. vos estis
εἰς τὰ ὀπίσω, αἰσχύνθητε αἰσχύνην οἱ πεποιθότες ἐπὶ τοῖς γλυπτοῖς οἱ λέγοντες τοῖς χωνευτοῖς. ὑμεῖς ἐστὲ
dii nři. surdi audite: τ ceci respicite vt videatis. τ qs cecus nisi pueri mei: τ
θεοὶ ἡμῶν. οἱ κωφοὶ ἀκούσατε, καὶ οἱ τυφλοὶ ἀναβλέψατε ἰδεῖν. καὶ τίς τυφλὸς ἀλλ' ἢ παῖδές μου, καὶ
surdi nisi dñantes eoꝝ: qs cecus sicut q recessit τ excecati sunt serui dei. vidistis
κωφοὶ ἀλλ' ἢ οἱ κυριεύοντες αὐτῶν; τίς τυφλὸς ὡς ὁ ἀπεσχηκώς. καὶ ἐτυφλώθησαν οἱ δοῦλοι τοῦ θεοῦ. ἴδετε
sepe τ nō custodistis: aperte aures τ nō audistis. dñs deus voluit vt iustificaret τ magnificaret laudē: τ vidi: τ fuit pplus va
πλεονάκις. καὶ οὐκ ἐφυλάξασθε, ἀνεωγμένα τὰ ὦτα καὶ οὐκ ἠκούσατε. κύριος ὁ θεὸς ἐβούλετο ἵνα δικαιωθῇ καὶ μεγαλύνῃ αἴνεσιν, καὶ εἶδον, καὶ ἐγένετο ὁ λαὸς πε
status τ direptus: nā laqueus in cubilibus vbiq τ in domibus simul vbi abscōderūt
προνομευμένος καὶ διηρπασμένος, ἡ γὰρ παγὶς ἐν τοῖς ταμείοις πανταχοῦ καὶ ἐν οἴκοις ἅμα ὅπου ἔκρυψαν
eos facti sūt in direptionē: τ nō erat q erueret predā: τ nō erat dicēs. redde. qs in vobis
αὐτούς. ἐγένοντο εἰς προνομήν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἅρπαγμα, καὶ οὐκ ἦν ὁ λέγων. ἀπόδος. τίς ἐν ὑμῖν
q hec exaudiet: τ in futura cognoscat: qs dedit in depdationē iacob τ israel vastātibus?
ὃς ταῦτα εἰσακούσεται, καὶ εἰς τὰ ἐπερχόμενα γνώσῃ, τίς ἔδωκεν εἰς διαρπαγὴν ἰακὼβ καὶ ἰσραὴλ τοῖς προνομεύουσιν;
nōne deus cui peccauerūt τ nō voluerūt in viis eius ābulare: neq audire legē eius: τ induxit sup eos irā furoris sui: τ pualuit cōtra eū bellū:
οὐχὶ ὁ θεὸς ᾧ ἡμάρτοσαν; καὶ οὐκ ἠβούλοντο ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ πορεύεσθαι, οὐδὲ ἀκούειν τοῦ νόμου αὐτοῦ, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς ὀργὴν θυμοῦ αὐτοῦ, καὶ κατίσχυσεν κατ' αὐτοῦ πόλεμος, καὶ
τ cōburētes eos p circuitū: τ nō cognouerūt vnusquisq eoꝝ: neq posuerūt sup aiam.
οἱ συμφλέγοντες αὐτοὺς κύκλω, καὶ οὐκ ἔγνωσαν ἕκαστος αὐτῶν, οὐδὲ ἔθεντο ἐπὶ ψυχήν.

Ca.43.

Et nūc sic dicit dñs deus q fecit te iacob: τ q plasmauit te israel. ne timeas qm redemi te: vocaui te noīe tuo. meus es tu. τ si trāsieris p aquā tecū sū: τ flumina nō cooperiēt te. τ si trāsieris p ignē nō cōbureris. flāma nō exuret te:
Καὶ νῦν οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ ποιήσας σε ἰακώβ, καὶ ὁ πλάσας σε ἰσραήλ. μὴ φοβοῦ ὅτι ἐλυτρωσάμην σε, ἐκάλεσά σε τὸ ὄνομά σου. ἐμὸς εἶ σύ. καὶ ἐὰν διαβαίνῃς δι' ὕδατος μετὰ σοῦ εἰμι, καὶ ποταμοὶ οὐ συγκλείσουσί σε. καὶ ἐὰν διέλθῃς διὰ πυρὸς οὐ μὴ κατακαυθῇς. φλὸξ οὐ κατακαύσει σε,

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati.

qr ego dñs deus tuus sanctus israel saluās te
ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου ὁ ἅγιος ἰσραὴλ ὁ σώζων σε
feci cōmutationē tuā egyptū τ ethiopiā τ syenē p te. ex quo honorabilis factus es i cōspectu meo, glificatus es τ ego dilexi te. τ dabo hoīes p te: τ pricipes p capite tuo. ne timeas: qr tecū sum. ab oriēte adducā semē tuū τ ab occidēte cōgregabo te. dicā aqloni adduc: τ africo: ne phibeas. adduc filios meos a terra de lōge: τ filias meas a termio terre: oēs q inuocāt nomē meū: in eni gloria mea creaui illū τ plasmaui eū τ feci illū. τ eduxi ppłm cecū: τ oculi sūt similiter ceci: τ surdas aures hñtes. omnes gētes cōgregate sūt simul: τ cōueniēt pricipes ex eis. qs cōicabit hec: aut q̄ a pricipio qs ānūciabit? adducāt testes suos τ iustificent τ dicāt vera.. estote mihi testes τ ego testis dicit dñs deus: τ seruus meus quē elegi vt sciatis τ credatis τ itelligatis: qr ego sū. ante me nō fuit alius deus: τ post me nō erit: ego deus. τ nō est pter me saluās. ego ānūciaui τ saluaui: τ nō erat in vobis alienus. vos mihi testes τ ego dñs deus ab initio: τ nō est q de manibus meis eruat: faciā τ qs auertet illud? sic dicit dñs deus redimēs vos sanctus israel. ppter vos mittā in babylonē τ suscitabo fugiētes vniuersos: τ chaldei in nauibus vincient: ego dñs deus sctūs vr q ostēdit israel regē vřm. qr hec dicit dominus: q dat in mari viā τ in aqua vehemēti semitā: q educit currus τ equū τ multitudinē robustā. sed dormierūt τ nō resurgent. extincti sūt q̄si linū extinctū. ne meminerits prioꝝ τ antiqua

ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου ὁ ἅγιος ἰσραὴλ ὁ σώζων σε. ἐποίησα ἄλλαγμά σου αἴγυπτον καὶ αἰθιοπίαν καὶ σοήνην ὑπὲρ σοῦ, ἀφ' οὗ ἔντιμος ἐγένου ἐναντίον μου. ἐδοξάσθης καὶ ἐγὼ ἠγάπησά σε. καὶ δώσω ἀνθρώπους ὑπὲρ σοῦ, καὶ ἄρχοντας ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς σου. μὴ φοβοῦ, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι. ἀπὸ ἀνατολῶν ἄξω τὸ σπέρμα σου καὶ ἀπὸ δυσμῶν συνάξω σε. ἐρῶ τῷ βορρᾷ ἄγε, καὶ τῷ λιβί, μὴ κώλυε. ἄγε τοὺς υἱούς μου ἀπὸ γῆς πόρρωθεν, καὶ τὰς θυγατέρας μου ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς, πάντες οἱ ἐπικαλοῦσι τῷ ὀνόματί μου, ἐν γὰρ τῇ δόξῃ μου κατεσκεύασα αὐτὸν καὶ ἔπλασα αὐτὸν καὶ ἐποίησα αὐτόν. καὶ ἐξήγαγον λαὸν τυφλόν, καὶ ὀφθαλμοί εἰσιν ὡσαύτως τυφλοί, καὶ κωφὰ τὰ ὦτα ἔχοντες. πάντα τὰ ἔθνη συνήχθησαν ἅμα, καὶ συναχθήσονται ἄρχοντες ἐξ αὐτῶν. τίς ἀναγγελεῖ ταῦτα; ἢ τὰ ἐξ ἀρχῆς τίς ἀναγγελεῖ; ἀγαγέτωσαν τοὺς μάρτυρας αὐτῶν καὶ δικαιωθήτωσαν καὶ εἰπάτωσαν ἀληθῆ. γίνεσθέ μοι μάρτυρες κἀγὼ μάρτυς λέγει κύριος ὁ θεός, καὶ ὁ παῖς μου ὃν ἐξελεξάμην ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε καὶ συνῆτε, ὅτι ἐγώ εἰμι. ἔμπροσθέν μου οὐκ ἐγένετο ἄλλος θεός, καὶ μετ' ἐμὲ οὐκ ἔσται, ἐγὼ θεός. καὶ οὐκ ἔστιν πάρεξ ἐμοῦ σώζων. ἐγὼ ἀνήγγειλα καὶ ἔσωσα καὶ οὐκ ἦν ἐν ὑμῖν ἀλλότριος. ὑμεῖς ἐμοὶ μάρτυρες καὶ ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκ τῶν χειρῶν μου ἐξαιρούμενος, ποιήσω καὶ τίς ἀποστρέψει αὐτό; οὕτως λέγει κς ὁ θεὸς ὁ λυτρούμενος ὑμᾶς ὁ ἅγιος τοῦ ἰσραήλ. ἕνεκεν ὑμῶν ἀποστελῶ εἰς βαβυλῶνα καὶ ἐπεγερῶ φεύγοντας πάντας, καὶ χαλδαῖοι ἐν πλοίοις δεθήσονται, ἐγὼ κς ὁ θεὸς ὁ ἅγιος ὑμῶν ὁ καταδείξας ἰσραὴλ βασιλέα ὑμῶν, ὅτι τάδε λέγει κύριος, ὁ διδοὺς ἐν θαλάσσῃ ὁδὸν καὶ ἐν ὕδατι ἰσχυρῷ τρίβον, ὁ ἐξαγαγὼν ἅρματα καὶ ἵππον καὶ ὄχλον ἰσχυρόν. ἀλλ' ἐκοιμήθησαν καὶ οὐκ ἀναστήσονται, ἐσβέσθησαν ὡς λινὸν ἐσβεσμένον. μὴ μνημονεύετε τὰ πρῶτα καὶ τὰ ἀρχαῖα

B

D

Osee. 13.b.

C

A

Trāſla.B.Hie.

quia ego dominus deus tuus sanctus israel saluator tuus. Dedi propiciationē tuā egyptū & ethiopiā & saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus: ego dilexi te. Et dabo hoīes pro te: & pplos pro aīa tua. Noli timere quia ego tecum sum. Ab oriente adducā semen tuū: & ab occidēte congregabo te. Dicā aquiloni da: & austro noli prohibere. Affer filios meos de lōginquo: & filias meas ab extremis terre. Et oēm qui inuocat nomen meū: in gloriā meā creaui eum: formaui eum & feci eū. Educ foras populū cecum & oculos habentē: surdum & aures ei sunt. Omnes gentes cōgregate sunt simul: & collecte sunt tribus: quis in vobis annūciet istud: & q̄ prima sunt audire nos faciet? Dēt testes eoꝝ & iustificētur: & audiāt & dicant. Vere vos testes mei dicit dominus: & seruus meus quem elegi vt sciatis & credatis mihi: & intelligatis: quia ego ipse sum. Ante me non est formatus deus: & post me nō erit. Ego sum: ego sū dominus: & non est absq; me saluator. Ego annūciaui & saluaui: auditum feci: & non fuit in vobis alienus. Vos testes mei dicit dominus & ego deus. Et ab initio ego ipse: & nō est q de manu mea eruat. Operabor & qs auertet illud? Hec dicit dñs redemptor vester sanctus israel. Propter vos emisi babylonem: & detraxi vectes vniuersos & chaldeos in nauibus suis gloriātes. Ego dominus sanctus vester: creans israel: rex vester. Hec dicit dominus qui dedit in mari viam: & in aqs torrētibus semitam. Qui eduxit q̄drigā & equū: agmen & robustum. Simul obdormierunt nec resurgēt: & contriti sunt quasi linū & extincti sunt. Ne memineritis priorum & antiqua

Text.he.Esa.xliij.

כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
מוֹשִׁיעֶךָ נָתַתִּי כָפְרְךָ מִצְרַיִם כּוּשׁ
וּסְבָא תַּחְתֶּיךָ׃ מֵאֲשֶׁר יָקַרְתָּ בְעֵינַי
נִכְבַּדְתָּ וַאֲנִי אֲהַבְתִּיךָ וְאֶתֵּן אָדָם
תַּחְתֶּיךָ וּלְאֻמִּים תַּחַת נַפְשֶׁךָ׃ אַל
תִּירָא כִּי אִתְּךָ אָנִי מִמִּזְרָח אָבִיא
זַרְעֶךָ וּמִמַּעֲרָב אֲקַבְּצֶךָּ׃ אֹמַר
לַצָּפוֹן תֵּנִי וּלְתֵימָן אַל תִּכְלָאִי
הָבִיאִי בָנַי מֵרָחוֹק וּבְנוֹתַי מִקְצֵה
הָאָרֶץ׃ כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי
בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו׃
הוֹצִיא עַם עִוֵּר וְעֵינַיִם יֵשׁ
וְחֵרְשִׁים וְאָזְנַיִם לָמוֹ׃ כָּל הַגּוֹיִם
נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וְיֵאָסְפוּ לְאֻמִּים מִי
בָהֶם יַגִּיד זֹאת וְרִאשֹׁנוֹת יַשְׁמִיעֻנוּ
יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ וְיִשְׁמְעוּ
וְיֹאמְרוּ אֱמֶת׃ אַתֶּם עֵדַי נְאֻם
יְהוָה וְעַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחָרְתִּי לְמַעַן
תֵּדְעוּ וְתַאֲמִינוּ לִי וְתָבִינוּ כִּי
אֲנִי הוּא לְפָנַי לֹא נוֹצַר אֵל
וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה׃ אָנֹכִי אָנֹכִי יְהוָה
וְאֵין מִבַּלְעָדַי מוֹשִׁיעַ׃ אָנֹכִי
הִגַּדְתִּי וְהוֹשַׁעְתִּי וְהִשְׁמַעְתִּי וְאֵין
בָּכֶם זָר וְאַתֶּם עֵדַי נְאֻם יְהוָה
וַאֲנִי אֵל׃ גַּם מִיּוֹם אֲנִי הוּא
וְאֵין מִיָּדִי מַצִּיל אֶפְעַל וּמִי
יְשִׁיבֶנָּה׃ כֹּה אָמַר יְהוָה גֹּאַלְכֶם
קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל לְמַעַנְכֶם שִׁלַּחְתִּי
בָבֶלָה וְהוֹרַדְתִּי בָרִיחִים כֻּלָּם
וְכַשְׂדִּים בָּאֳנִיּוֹת רִנָּתָם׃ אֲנִי יְהוָה
קְדוֹשְׁכֶם בּוֹרֵא יִשְׂרָאֵל מַלְכְּכֶם׃
כֹּה אָמַר יְהוָה הַנּוֹתֵן בַּיָּם דָּרֶךְ
וּבְמַיִם עַזִּים נְתִיבָה׃ הַמּוֹצִיא רֶכֶב
וָסוּס חַיִל וְעִזּוּז יַחְדָּו יִשְׁכָּבוּ
בַּל יָקוּמוּ דָּעֲכוּ כַּפִּשְׁתָּה כָבוּ׃
אַל תִּזְכְּרוּ רִאשֹׁנוֹת וְקַדְמֹנִיּוֹת

ne itueamini. Ecce ego facio noua & nunc orientur: vtiq cognoscetis ea. Ponam in deserto viam: & in inuio flumina. Et glorificabit me bestia agri: dracones & struthiões: quia dedi in deserto aquas: & flumina in inuio: vt darem potū poplo meo electo meo. Populū istum formaui mihi: laudē meā narrabit. Non me inuocasti iacob: nec laborasti in me israel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui: & victimis tuis non glorificasti me. Non te seruire feci i oblatione: nec laborē tibi pbui in thure. Non emisti mihi argēto calamū: & adipe victimarū tuarū nō inebriasti me. Verū tñ seruire me fecisti i pctis tuis: pbuisti mihi laborē in iniqtatibus tuis. Ego sum ego sum ipse qui deleo iniqtates tuas pp̄ter me: & pctōrū tuorū nō recordabor. Reduc me in mēoriā: & iudicemur simul: narra si qd hēs vt iustificeris. Pater tu9 primus peccauit: & interpretes tui puaricati sunt in me. Et cōtaminaui principes sctos: & dedi ad interniciōnē iacob & israel in blasphemiam. 44.

ET nunc audi iacob serue me9: & israel quem elegi. Hec dicit dñs faciēs & formans te ab vtero auxiliator tu9. Noli timere serue me9 iacob: & rectissime quē elegi. Effundam enim aquas super sitientem: & fluenta super aridam. Effundā spiritū meū sup semē tuū: & benedictionem meā sup stirpē tuā & germinabūt iter herbas quasi salices iuxta preterfluentes aquas. Iste dicet dñi ego sum: & ille vocabit in nomine iacob. Et hic scribet manu sua dño & in nomine isrl assimilabitur. Hec dicit dñs rex israel & redemptor eius dñs exercituū. Ego primus & ego nouissim9: & absq me non est de9. Quis similis mei. Vocet & annūciet: & ordinē exponat mihi. Exq̄ cōstitui mihi

populū antiquū. Ventura & q̄ futura sunt annūciēt eis. Nolite timere: neq conturbemini. Ex tūc audire te feci: & annunciaui. Vos estis testes mei. Nūquid est deus absq me: & formator quē ego nō nouerim. Plaste idoli oēs nihil sunt: & amantissima eorū nō pderunt eis. Ipsi sunt testes eorū: qa nō vidēt neq intelligunt: vt confundantur. Quis formauit deū: & sculptile cōflauit: ad nihil vtile. Ecce oēs participes eius cōfundentur. Fabri em̄ sunt ex hoib9. Conueniēt eni oēs: stabūt & pauebūt: & cōfundentur simul. Faber ferrarius lima operatus est: in prunis & in malleis formauit illud: & opat9 est i brachio fortitudinis sue. Esuriet & deficiet: nō bibet aquā & lassescet. Artifex lignari9 extendit normā: formauit illud in runcina. Fecit illud in angularib9: & in circino tornauit illud: & fecit imaginem viri quasi speciosum hominē habitantē in domo. Succidit cedros: tulit ilicem & quercum que steterat inter ligna salt9. Plātauit pinū quā pluuia nutriuit & facta ē hoibus in focū. Sūpsit ex eis & calefactus est: & succendit & coxit panes: de reliquo aūt opat9 est deū & adorauit: fecit sculptile: & curuatus est ante illud. Mediū ei9 cōbussit igni: & de medio eius carnes coxit & comedit: coxit pulmentū & saturat9 est: & calefact9 est: & dixit. Vah: calefact9 sum: vidi focū. Reliquū autē eius deū fecit & sculptile sibi. Curuatur ante illud: & adorat illud & obsecrat: dicēs. Libera me: qa de9 me9 es tu. Nescierunt neq intellexerūt. Obliti eni sūt ne videāt oculi eorum: ne intelligant in corde suo. Non recogitāt in mente sua: neq cognoscūt neq cōsentiūt vt dicāt. Medietatem eius cōbussi igni: & coxi super carbones eius panes: coxi carnes & comedi: & de reliquo eius idolū faciā.

Ante truncū ligni pcidam? Pars eius cinis eſt. Cor inſipiēs adorabit illud: & nō liberabit animā ſuā: neq; dicet: forte mendaciū eſt in dextera mea. Memento horum iacob & iſrael: quoniā ſeru? me? es tu. Formaui te: ſeruus meus es tu iſrael: non obliuiſcaris mei. Deleui vt nubem iniqtates tuas: & q̄ſi nebulā pctā tua. Reuertere ad me qm̄ redemi te. Laudate celi quoniam fecit dn̄s: iubilate extrema terre. Reſonate montes laudatione: ſaltus & oē lignū eius. Quoniā redemit dominus iacob: & iſrael gloriabitur. Hec dicit dn̄s redemptor tuus: & formator tu? ex vtero. Ego ſum dn̄s faciēs oīa: extendens celos ſolus: ſtabiliens terram & nullus mecū. Irrita faciens ſigna diuinoꝝ: & ariolos in furorē vertēs. Conuertēs ſapiētes retrorſum: & ſcientiā eorū ſtultā faciens. Suſcitans verbū ſerui ſui: & cōſiliū nūciorū ſuoꝝ cōplēns. Qui dico hierl'm habitaberis: & ciuitatibus iude edificabimini: & deſerta ei? ſuſcitabo. Qui dico profundo deſolare: & flumina tua arefaciam. Qui dico cyro paſtor me? es: & oēm volūtatē meam cōplebis. Qui dico hieruſalem edificaberis: & templo fundaberis.

Cap. xlv. — Ca. 45.

Hec dicit dominus christo meo cyro: cuius apprehendi dexteram vt ſubiiciam ante faciem eius gentes: & dorſa regū vertam. Et aperiā corā eo ianuas: & porte non claudentur. Ego ante te ibo: & glorioſos terre humiliabo. Portas ereas cōteram: & vectes ferreos cōfringam. Et dabo tibi theſauros abſcōditos: & arcana ſecretoꝝ: vt ſcias quia ego dominus qui voco nomen tuū deus iſrael: propter ſeruū meū iacob: & iſrl' electū meū. Et vocaui te noīe tuo: aſſimilaui te: & nō cognouiſti me.

Ego dn̄s: non eſt amplius: extra me non eſt deus. Accinxi te: & nō cognouiſti me: vt ſciant hi qui ab ortu ſolis & qui ab occidente: quoniā abſq; me nō eſt deus. Ego dn̄s & non eſt alter: formans lucē & creans tenebras: faciēs pacem & creans malū. Ego dominus faciens omnia hec. Rorate celi deſuper: & nubes pluant iuſtum: aperiatur terra & germinet ſaluatorem & iuſticia oriatur ſimul. Ego dn̄s creaui eum. Ve qui contradicit fictori ſuo: teſta de ſamiis terre. Nunquid dicet lutū figulo ſuo: quid facis: & opus tuum abſq; manibus eſt? Ve qui dicit patri quid generas: & mulieri quid parturis? Hec dicit dominus ſanctus iſrael plaſtes eius. Ventura interrogate me: ſup filios meos & ſuper opus manuū mearū mādate mihi. Ego feci terram: & hoīem ſup eam creaui. Ego et manus mee tetēderūt celos: et oī militie eorū mādaui. Ego ſuſcitaui eū ad iuſticiā: et oēs vias ei? dirigā. Ipſe edificabit ciuitatē meā: & captiuitatē meā dimittet: nō in pcio neq; ī muneribꝰ: dicit dominus exercituū. Hec dicit dn̄s. Labor egypti et negociatio ethiopie & ſabaim viri ſublimes ad te tranſibunt: et tui erunt. Poſt te ambulabūt: vincti manicis pergent: et adorabūt: teq; deprecabūtur. Tantū in te eſt deus: & non eſt deus abſq; te. Vere tu es deus abſconditus: deus iſrael ſaluator. Confuſi ſunt et erubuerunt oēs ſimul abierūt: in confuſione fabricatores errorum. Iſrael ſaluatus eſt in domino ſalute eterna. Non cōfundemini & nō erubeſcetis vſq; ī ſeculū ſeculi: quia hec dicit dominus creans celos. Ipſe deus formans terram:

עשה הוא כוננה לא תהו בראה לשבת יצרה אני יהוה ואין עוד׃ לא בסתר דברתי במקום ארץ חשך לא אמרתי לזרע יעקב תהו בקשוני אני יהוה דבר צדק מגיד מישרים׃ הקבצו ובאו התנגשו יחדו פליטי הגוים לא ידעו הנשאים את עץ פסלם ומתפללים אל אל לא יושיע׃ הגידו והגישו אף יועצו יחדו מי השמיע זאת מקדם מאז הגידה הלוא אני יהוה ואין עוד אלהים מבלעדי אל צדיק ומושיע אין זולתי׃ פנו אלי והושעו כל אפסי ארץ כי אני אל ואין עוד׃ בי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב כי לי תכרע כל ברך תשבע כל לשון׃ אך ביהוה לי אמר צדקות ועז עדיו יבוא ויבשו כל הנחרים בו׃ ביהוה יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל׃

Cap.xlvj

כרע בל קרס נבו היו עצביהם לחיה ולבהמה נשאתיכם עמוסות משא לעיפה׃ קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט משא ונפשם בשבי הלכה׃ שמעו אלי בית יעקב וכל שארית בית ישראל העמסים מני בטן הנשאים מני רחם׃ ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט׃ למי תדמיוני ותשוו ותמשלוני ונדמה׃ הזלים זהב מכיס וכסף בקנה ישקלו ישכרו צורף ויעשהו אל יסגדו

& faciens eā: ipē plaſtes ei⁹. Non in vanū creauit eā: vt habitetur formauit eam. Ego dñs & non est alius. Non in abſcōdito locut⁹ ſum: in loco terre tenebroſo. Non dixi ſemini iacob: fruſtra querite me. Ego dominus loquens iuſticiā: annūciās recta. Cōgregamini & venite & accedite ſimul qui ſaluati eſtis ex gentibus. Neſcierunt qui leuant lignum ſculpture ſue: & rogant deum non ſaluantem. Annūciate & venite: & conſiliamini ſimul. Quis auditum fecit hoc ab initio: ex tunc predixit illud? Nūqd nō ego dñs: & non eſt vltra deus abſq; me. Deus iuſtus & ſaluās nō ē preter me. Conuertimini ad me & ſalui eritis omnes fines terre: quia ego deus & nō eſt alius. In memetipſo iuraui: egredietur de ore meo iuſticie verbū: & nō reuertetur: qa mihi curuabitur oē genu: & iurabit oīs lingua: Ergo in dño dicēt. Mee ſunt iuſticie & īperiū. Ad eū veniēt: & cōfundentur oēs qui repugnāt ei. In dño iuſtificabitur & laudabitur omē ſemen iſrael. 46.

Confractus eſt bel: contritus eſt nabo: facta ſunt ſimulachra eorum beſtiis & iumentis. Onera veſtra graui pondere vſq; ad laſſitudinē cōtabuerūt & cōtrita ſūt ſimul: Non potuerunt ſaluare portantē: & aīa eorū in captiuitatē ibit. Audite me domus iacob: & omne reſiduum domus iſrael. Qui portamini a meo vtero qui geſtamini a mea vulua. Vſq; ad ſenectā ego ipſe: & vſq; ad canos ego portabo. Ego feci & ego feram: ego portabo & ſaluabo. Cui aſſimilaſtis me & adeqſtis: & cōparaſtis me: & feciſtis ſimilē? Qui cōfertis aurū de ſacculo: & argentū ī ſtatera pōderatis. Cōducētes artificem vt faciat deū: & pcidunt

καὶ ποιήσας αὐτήν, αὐτὸς διώρισεν αὐτήν· οὐκ εἰς κενὸν ἐποίησεν αὐτήν, ἀλλὰ κατοικεῖσθαι ἔπλασεν αὐτήν. ἐγώ εἰμι κύριος, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι. οὐκ ἐν κρυφῇ λελάληκα, οὐδὲ ἐν τόπῳ γῆς σκοτεινῷ· οὐκ εἶπα τῷ σπέρματι ἰακὼβ μάταιον ζητήσατε. ἐγώ εἰμι ἐγώ εἰμι κύριος λαλῶν δικαιοσύνην, ἀναγγέλλων ἀλήθειαν. συνάχθητε καὶ ἥκετε· βουλεύσασθε ἅμα οἱ σωζόμενοι ἀπὸ τῶν ἐθνῶν. οὐκ ἔγνωσαν οἱ αἴροντες τὸ ξύλον γλύμμα αὐτῶν, καὶ προσευχόμενοι πρὸς θεοὺς οἳ οὐ σώζουσιν. εἰ ἀναγγελοῦσιν ἐγγισάτωσαν, ἵνα γνῶσιν ἅμα, τίς ἀκουστὰ ἐποίησε ταῦτα ἀπ᾽ ἀρχῆς. τότε ἀνηγγέλη ὑμῖν. οὐχὶ ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς, οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν ἐμοῦ, δίκαιος καὶ σωτὴρ οὐκ ἔστι πάρεξ ἐμοῦ. ἐπιστράφητε ἐπ᾽ ἐμὲ καὶ σωθήσεσθε οἱ ἀπ᾽ ἐσχάτου τῆς γῆς. ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος. κατ᾽ ἐμαυτοῦ ὀμνύω, ἦ μὴν ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματός μου δικαιοσύνη, οἱ λόγοι μου οὐκ ἀποστραφήσονται, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ, καὶ ὀμεῖται πᾶσα γλῶσσα τὸν θεόν, λέγων δικαιοσύνη καὶ δόξα πρὸς αὐτὸν ἥξει, καὶ αἰσχυνθήσονται πάντες οἱ ἀφορίζοντες αὐτούς, ἀπὸ κυρίου δικαιωθήσονται, καὶ ἐν τῷ θεῷ ἐνδοξασθήσεται πᾶν τὸ σπέρμα τῶν υἱῶν ἰσραήλ.

Ro.14 d.

Ca.46.

Ἔπεσε βὴλ, συνετρίβη δαγών· ἐγένετο τὰ γλυπτὰ αὐτῶν εἰς θηρία, καὶ κτήνη· αἴρετε αὐτὰ καταδεδεμένα ὡς φορτίον κοπιῶντι, ἐκλελυμένῳ πεινῶντι, οὐκ ἰσχύοντι ἅμα, οἳ οὐ δυνήσονται σωθῆναι ἀπὸ πολέμου· αὐτοὶ δὲ αἰχμάλωτοι ἤχθησαν. ἀκούσατέ μου οἶκος ἰακὼβ, καὶ πᾶν τὸ κατάλοιπον τοῦ ἰσραὴλ, οἱ αἰρόμενοι ἐκ κοιλίας, καὶ παιδευόμενοι ἐκ παιδίου ἕως γήρως. ἐγώ εἰμι, καὶ ἕως ἂν καταγηράσητε ἐγώ εἰμι, ἐγὼ ἀνέχομαι ὑμᾶς, ἐγὼ ἐποίησα, καὶ ἐγὼ ἀνήσω, ἐγὼ ἀναλήψομαι, καὶ σώσω ὑμᾶς. τίνι με ὡμοιώσατε; ἴδετε τεχνάσασθε οἱ πλανώμενοι, οἱ συμβαλλόμενοι χρυσίον ἐκ μαρσιππίου, καὶ ἀργύριον ἐν ζυγῷ στήσουσιν ἐν σταθμῷ· καὶ μισθωσάμενοι χρυσοχόον ἐποίησαν χειροποίητα, καὶ κύψαντες

8.40.f. Baruc 6.c.

προσκυνοῦσιν αὐτῷ, αἴρουσιν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ὤμου, καὶ πορεύονται. ἐὰν δὲ θῶσιν αὐτὸ ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ, μένει οὐ μὴ κινηθῇ. καὶ ὃς ἐὰν βοήσῃ πρὸς αὐτὸν, οὐ μὴ εἰσακούσῃ, ἀπὸ κακῶν οὐ μὴ σώσῃ αὐτόν. μνήσθητε ταῦτα καὶ στενάξατε, μετανοήσατε οἱ πεπλανημένοι, ἐπιστρέψατε τῇ καρδίᾳ, καὶ μνήσθητε τὰ πρότερα ἀπὸ τοῦ αἰῶνος· ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλὴν ἐμοῦ, ἀναγγέλλων πρότερον τὰ ἔσχατα, πρὶν αὐτὰ γενέσθαι, καὶ ἅμα συνετελέσθη· καὶ εἶπα, πᾶσα μου ἡ βουλὴ στήσεται, καὶ πάντα ὅσα βεβούλευμαι ποιήσω. καλῶν ἀπ᾽ ἀνατολῶν πετεινὸν, καὶ ἀπὸ γῆς πόρρωθεν περὶ ὧν βεβούλευμαι. καί γε ἐλάλησα, καί γε ἤγαγον, ἔκτισα καὶ ἐποίησα. ἀκούσατέ μου οἱ ἀπολωλεκότες τὴν καρδίαν, οἱ μακρὰν ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης, ἤγγισα τὴν δικαιοσύνην μου, οὐ μὴ μακρυνθῇ, καὶ τὴν σωτηρίαν τὴν παρ᾽ ἐμοῦ οὐ βραδυνῶ· δέδωκα ἐν σιὼν σωτηρίαν τῷ ἰσραὴλ εἰς δόξασμα.

Ca.47.

Κατάβηθι, κάθισον ἐπὶ τὴν γῆν, παρθένος θυγάτηρ βαβυλῶνος· κάθισον εἰς τὴν γῆν, οὐκ ἔστι θρόνος, θυγάτηρ χαλδαίων, ὅτι οὐκ ἔτι προστεθήσῃ κληθῆναι ἁπαλὴ καὶ τρυφερά. λάβε μύλον, ἄλεσον ἄλευρον, ἀποκάλυψαι τὸ κάλυμμά σου, ἀνάσυρε τὰς πολιὰς, ἀνακάλυψαι τὰς κνήμας, διάβηθι ποταμούς. ἀνακαλυφθήσεται ἡ αἰσχύνη σου, φανήσονται οἱ ὀνειδισμοί σου. τὸ δίκαιον ἐκ σοῦ λήψομαι, οὐκ ἔτι μὴ παραδῶ ἀνθρώποις. ὁ ῥυσάμενός σε κύριος σαβαὼθ, ὄνομα αὐτῷ ἅγιος ἰσραήλ. κάθισον κατανενυγμένη, εἴσελθε εἰς τὸ σκότος θυγάτηρ χαλδαίων· οὐκ ἔτι μὴ κληθῇς ἰσχὺς βασιλείας. παρωξύνθην ἐπὶ τῷ λαῷ μου, ἐμίανας τὴν κληρονομίαν μου· ἐγὼ ἔδωκα αὐτοὺς εἰς τὴν χεῖρά σου, σὺ δὲ οὐκ ἔδωκας αὐτοῖς ἔλεος· τοῦ πρεσβυτέρου ἐβάρυνας τὸν ζυγὸν σφόδρα, καὶ εἶπας εἰς τὸν αἰῶνα ἔσομαι ἄρχουσα. οὐκ ἐνόησας ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ σου, οὐδὲ ἐμνήσθης τὰ ἔσχατα. νῦν δὲ ἄκουε ταῦτα, ἡ τρυφερά, ἡ καθημένη, ἡ πεποιθυῖα, ἡ λέγουσα.

& adorant. Portant illū in humeris geſtantes: & ponentes in loco ſuo: & ſtabit: ac de loco ſuo nō mouebitur. Sed & cū clamauerit ad eū nō audiet: de tribulatiōe nō ſaluabit eos. Mementote iſtud & cōfundamini: redite preuaricatores ad cor. Recordamini prioris ſeculi: quoniā ego ſum deus: & non eſt vltra deus: nec eſt ſimilis mei annuncians ab exordio nouiſſimū: & ab initio que necdū facta ſunt: dicēs. Cōſilium meū ſtabit: & omnis volūtas mea fiet. Vocās ab oriente auē: & de terra longinqua virū voluntatis mee. Et locutus ſum & adducā illud: creaui & faciam illud. Audite me duri corde: qui longe eſtis a iuſticia. Prope feci iuſticiā meā non elongabitur: & ſalus mea non morabitur. Dabo in ſion ſalutē: & in iſrael gloriam meam. 47.

Deſcēde: ſede in puluere virgo filia babylō: ſede in terra. Non eſt ſolium filie chaldeorum: quia vltra non vocaberis mollis & tenera. Tolle molā & mole farinā: denuda turpitudinē tuā. Diſcooperi humerū: reuela crura: tranſi flumina. Reuelabitur ignominia tua: & videbitur opprobriū tuum. Vltionē capiā: & nō reſiſtet mihi hō. Redēptor noſter dñs exercituū: nomen illius ſanctus iſrael. Sede tacens & intra in tenebras filia chaldeorū: quia non vocaberis vltra domina regnorū. Iratus ſum ſup populū meū: cōtaminaui hereditatē meā: & dedi eos in manu tua. Nō poſuiſti eis miſericordias. Sup ſenē aggrauaſti iugum tuū valde: & dixiſti. In ſempiternū ero dña. Non poſuiſti hec ſuper cor tuum: neq; recordata es nouiſſimi tui. Et nunc audi hec delicata: & habitans cōfidenter: que dicis

אף ישתחוו׃ ישאהו על כתף יסבלהו ויניחהו תחתיו ויעמד ממקומו לא ימיש אף יצעק אליו ולא יענה מצרתו לא יושיענו׃ זכרו זאת והתאששו השיבו פושעים על לב׃ זכרו ראשנות מעולם כי אנכי אל ואין עוד אלהים ואפס כמוני׃ מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא נעשו אמר עצתי תקום וכל חפצי אעשה׃ קרא ממזרח עיט מארץ מרחק איש עצתו אף דברתי אף אביאנה יצרתי אף אעשנה׃ שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה׃ קרבתי צדקתי לא תרחק ותשועתי לא תאחר ונתתי בציון תשועה לישראל תפארתי׃

Ca.xlvij.

רדי ושבי על עפר בתולת בת בבל שבי לארץ אין כסא בת כשדים כי לא תוסיפי יקראו לך רכה וענגה׃ קחי רחים וטחני קמח גלי צמתך חשפי שבל גלי שוק עברי נהרות׃ תגל ערותך גם תראה חרפתך נקם אקח ולא אפגע אדם׃ גאלנו יהוה צבאות שמו קדוש ישראל׃ שבי דומם ובואי בחשך בת כשדים כי לא תוסיפי יקראו לך גברת ממלכות׃ קצפתי על עמי חללתי נחלתי ואתנם בידך לא שמת להם רחמים על זקן הכבדת עלך מאד׃ ותאמרי לעולם אהיה גברת עד לא שמת אלה על לבך לא זכרת אחריתה׃ ועתה שמעי זאת עדינה היושבת לבטח האמרה

Primitiva.heb. Tex.heb.Esa.xlvij. | Trāsla.B.Hie. | Trās.Gre.lxx.cū īter.latina.

בלבבה אני ואפסי עוד לא אשב
אלמנה ולא אדע שכול ותבאנה
לך שתי אלה רגע ביום אחד שכול
ואלמן כתמם באו עליך ברב
כשפיך בעצמת חבריך מאד:
ותבטחי ברעתך אמרת אין ראני
חכמתך ודעתך היא שובבתך
ותאמרי בלבך אני ואפסי עוד:
ובא עליך רעה לא תדעי שחרה
ותפל עליך הוה לא תוכלי כפרה
ותבא עליך פתאם שואה לא
תדעי: עמדי נא בחבריך וברב
כשפיך באשר יגעת מנעוריך
אולי תוכלי הועיל אולי תערוצי:
נלאית ברב עצתיך יעמדו נא
ויושיעך הברו שמים החזים
בכוכבים מודיעים לחדשים
מאשר יבאו עליך: הנה היו כקש
אש שרפתם לא יצילו את נפשם
מיד להבה אין גחלת לחמם אור
לשבת נגדו: כן היו לך אשר יגעת
סחריך מנעוריך איש לעברו
תעו אין מושיעך:

Ca. xlviij שמעו זאת בית
יעקב הנקראים בשם ישראל
וממי יהודה יצאו הנשבעים
בשם יהוה ובאלהי ישראל
יזכירו לא באמת ולא בצדקה:
כי מעיר הקדש נקראו ועל אלהי
ישראל נסמכו יהוה צבאות שמו:
הראשנות מאז הגדתי ומפי
יצאו ואשמיעם פתאם עשיתי
ותבאנה: מדעתי כי קשה אתה
וגיד ברזל ערפך ומצחך נחושה:
ואגיד לך מאז בטרם תבוא
השמעתיך פן תאמר עצבי עשם

ישב · ידע שכל · בוא · בוא · בטח ראה · ראה ידע · אמר לבב · בוא ידע · נפל יכל · בוא שאה · נער יעל · ערץ לאה · יעץ עמד · ישע חזה · כבב ידע · בוא היה · נצל · חמם · ישב היה · תעה ישע · קרא · שבע · זכר · קרא · סמך · נגד פה · שמע עשה · ידע · נחש · נגד בוא · שמע אמר

in corde tuo: ego sum: & nō est pter me ampli⁹. Non sedebo vidua & ignorabo sterilitatē. Veniēt tibi duo hec subito in die vna sterilitas ∞∞ & viduitas. Vniuersa venerūt sup te ppter multitudinē maleficiorū tuorū vehementē. Et fiduciā habuisti in malicia tua: & dixisti. Non est q videat me. Sapiētia tua & sciētia tua hec decepit te. Et dixisti in corde tuo. Ego sum & pter me nō est altera. Veniet sup te malū: & nescies ortum eius: & irruet sup te calamitas quā nō poteris expiare. Veniet sup te repēte miseria quā nescies. Sta cum incantatoribus tuis: & cum multitudine maleficiorū tuorū in qb⁹ laborasti ab adolescētia tua: si forte qd prosit tibi: aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorū tuorū. Stent & saluent te augures celi qui contemplabantur sidera: & supputabāt mēses vt ex eis annūciarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula: ∞∞∞ ignis cōbussit eos. Non liberabunt animā suam de manu flāme: nō sūt prune qbus calefiāt: nec focus vt sedeant ad eū. Sic facta sunt tibi: in qbuscūq laboraueras. Negociatores tui ab adolescentia tua: vnusqsq in via sua errauerunt. Non est q saluet te. 48.

Audite hec domus iacob qui vocamini nomine israel: ∞∞∞ & de aquis iuda existis: qui iuratis ∞∞∞∞ in nomine domini: & dei israel ∞∞∞∞ recordamini: non in veritate neq in iusticia. ∞ De ciuitate enim sancta vocati sunt: & sup deū israel constabiliti sunt. Dñs exercituū nomen eius. Priora extunc annunciaui: & ex ore meo exierūt & audita feci ea: repente operatus sum & venerunt. Sciui enim quia durus es tu: ∞∞ et neruus ferreus ceruix tua: & frons tua erea. Predixi tibi extunc: antequam venirent indicaui tibi: ne forte diceres. Idola mea fecerūt hec:

in corde tuo: ego sū: & nō est, alia. nō
ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρα. οὐ
sedebo vidua: neq sciā sterilitatē. nūc aūt veniēt
καθίσω χήρα, οὐδὲ γνώσομαι ὀρφανίαν. νῦν δὲ ἥξει
sup te duo hec subito in die vna: sterilitas
ἐπὶ σὲ τὰ δύο ταῦτα ἐξαίφνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ, ἀτεκνία
& viduitas veniet subito sup te. in veneficio tuo
καὶ χηρεία ἥξει ἐξαίφνης ἐπὶ σέ. ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου
in fortitudie īcantatorū tuorū vehemēter in spe
ἐν τῇ ἰσχύϊ τῶν ἐπαοιδῶν σου σφόδρα ἐπὶ ἐλπίδι τῆς
neqtie tue. tu eñi dixisti: ego sum: & nō est a-
πονηρίας σου. σὺ γὰρ εἶπας, ἐγώ εἰμι, καὶ οὐκ ἔστιν ἑ-
lia. scias qm̄ prudētia horū & fornicatio tua tibi
τέρα. γνῶθι ὅτι ἡ σύνεσις τούτων καὶ ἡ πορνεία σου σοὶ
erit opprobriū. & dixisti in corde tuo: ego sum: &
ἔσται αἰσχύνη. καὶ εἶπας ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ἐγώ εἰμι, καὶ
nō est alia. & veniet sup te pditio & nescies
οὐκ ἔστιν ἑτέρα. καὶ ἥξει ἐπὶ σὲ ἀπώλεια καὶ οὐ μὴ γνῷς
foueā & incides in eā. & veniet sup te calami-
βόθυνον καὶ ἐμπεσεῖς εἰς αὐτόν. καὶ ἥξει ἐπὶ σὲ ταλαιπω-
tas & nō poteris mūda fieri. & veniet sup
ρία καὶ οὐ δυνήσῃ καθαρὰ γενέσθαι. καὶ ἥξει ἐπὶ
te derepēte pditio: & nō cognosces. sta nūc in
σὲ ἐξαπίνης ἀπώλεια, καὶ οὐ γνώσῃ. στῆθι νῦν ἐν ταῖς
īcātatōib⁹ tuis & multis veneficiis tuis: q didici
ἐπαοιδαῖς σου καὶ τῇ πολλῇ φαρμακείᾳ σου, ἃ ἐμάν-
sti ab adolescētia tua: si poteris iuuari: labora
θανες ἐκ νεότητός σου, εἰ δυνήσῃ ὠφεληθῆναι, κεκοπία-
sti in cōsiliis tuis. stent iā & saluēt te
κας ἐν ταῖς βουλαῖς σου. στήτωσαν δὴ καὶ σωσάτωσάν σε
astrologi celi: q cōtēplant̄ stellas: an-
οἱ ἀστρολόγοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ὁρῶντες τοὺς ἀστέρας, ἀναγ-
nūcient tibi: qd venturū sit sup te. ecce oēs
γειλάτωσάν σοι, τί μέλλει ἔρχεσθαι ἐπὶ σέ. ἰδοὺ πάν-
qsi stipule in igne cōburent̄: & nō
τες ὡς φρύγανα ἐπὶ πυρὶ κατακαυθήσονται, καὶ οὐ μὴ
eruēt aīam suā de flāma: qr habes car-
ἐξέλωνται τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἐκ φλογός, ὅτι ἔχεις ἄν-
bones ignis: sedebis sup eos. hi erūt tibi
θρακας πυρός, καθήσεις ἐπ᾽ αὐτούς. οὗτοι ἔσονταί σοι
adiutoriū. laborasti in cōmutatiōe tua: ab ado
βοήθεια. ἐκοπίασας ἐν τῇ ἐναλλαγῇ σου, ἀπὸ τῆς νεό-
lescētia tua hō in semetipo errauit: tibi aūt
τητός σου ἄνθρωπος καθ᾽ ἑαυτὸν ἐπλανήθη, σοὶ δὲ
nō erit salus.
οὐκ ἔσται σωτηρία.

Ca.48.

Audite hec dom⁹ iacob: vocati in
Ἀκούσατε ταῦτα οἶκος ἰακώβ, οἱ κεκλημένοι ἐπὶ
noie israel: & de aq̄ iuda exeūtes
τῷ ὀνόματι ἰσραήλ, καὶ ἐξ ὕδατος ἰούδα ἐξελθόντες
iurātes ī noie dñi dei israel recen
οἱ ὀμνύοντες τῷ ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἰσραὴλ μιμνησκό-
sentes: nō cū veritate neq cū iusticia: & adhe
μενοι, οὐ μετὰ ἀληθείας οὐδὲ μετὰ δικαιοσύνης, καὶ ἀν-
rētes nomini ciuitatis sctē: &
τεχόμενοι τῷ ὀνόματι τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ
in deo israel cōtra stabiliti. dñs sabaoth no
ἐπὶ τῷ θεῷ ἰσραὴλ ἀντιστηριζόμενοι. κύριος σαβαὼθ ὄνο-
mē ei. priora adhuc ānūciaui & de o-
μα αὐτῷ. τὰ πρότερα ἔτι ἀνήγγειλα καὶ ἐκ τοῦ στό-
re meo egressa sūt: & auditū factū est. subito
ματός μου ἐξῆλθεν, καὶ ἀκουστὸν ἐγένετο. ἐξάπινα
feci & venerūt. scio qr durus es [&]
ἐποίησα καὶ ἐπῆλθεν. γινώσκω ὅτι σκληρὸς εἶ καὶ
neruus ferre⁹ collū tuū: & frons
νεῦρον σιδηροῦν ὁ τράχηλός σου, καὶ τὸ μέτωπόν
tua enea. & ānūciaui tibi olim anteq̄ venirēt
σου χαλκοῦν. καὶ ἀνήγγειλά σοι πάλαι πρὶν ἐλθεῖν
sup te. auditū tibi feci ne forte diceres: qr
ἐπὶ σέ. ἀκουστόν σοι ἐποίησα μή ποτε εἴπῃς, ὅτι
idola mea fecerūt:
τὰ εἴδωλά μου ἐποίησε, ∞∞∞∞∞∞∞∞

Hiere 49.c.

Trāsla.gre.lxx.cū īnter.lati. | Trāsla.B.Hie. | Tex.he.Esa.xlviij. Primitiva.heb.

& dices: qr sculptilia & cōflatilia mādauerūt mihi.
καὶ εἴπῃς, ὅτι τὰ γλυπτὰ καὶ τὰ χωνευτὰ ἐνετείλατό μοι.
audistis oīa: & vos nō cognouistis: sed & audi
ἠκούσατε πάντα, καὶ ὑμεῖς οὐκ ἔγνωτε, ἀλλὰ καὶ ἀκου-
ta tibi feci noua ex nūc q̄ futura sunt:
στά σοι ἐποίησα τὰ καινὰ ἀπὸ τοῦ νῦν ἃ μέλλει γενέσθαι,
& nō dixi nūc fiūt: & nō olim: & nō priorib⁹
καὶ οὐκ εἶπα νῦν γίνεται, καὶ οὐ πάλαι, καὶ οὐ προτέραις
diebus: & nō audisti ea. ne dicas: certe noui
ἡμέραις, καὶ οὐκ ἤκουσας αὐτά. μὴ εἴπῃς, ναὶ γινώσκω
ea: neq nosti: neq sciuisti: neq a pricipio ape
αὐτά, οὔτε ἔγνως, οὔτε ἠπίστασο, οὔτε ἀπ᾽ ἀρχῆς ἤνοι-
rui tuas aures. noui eñi q pr̄uaricās pr̄uaricaberis: &
ξά σου τὰ ὦτα. ἔγνων γὰρ ὅτι ἀθετῶν ἀθετήσεις, καὶ
iniqu⁹ adhuc ex vtero vocaberis. ppter meū nomē
ἄνομος ἔτι ἐκ κοιλίας κληθήσῃ. ἕνεκεν τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος
ostēdā tibi furorē meū: & gl̄iosa mea īducā sup
δείξω σοι τὸν θυμόν μου, καὶ τὰ ἔνδοξά μου ἐπάξω ἐπὶ
te: vt nō destruā te. ecce vēdidi te nō ppter
σέ, ἵνα μὴ ἐξολοθρεύσω σε. ἰδοὺ πέπρακά σε οὐχ ἕνεκεν
argentū: erui te de fornace pauptatis. ppter me
ἀργυρίου, ἐξειλόμην σε ἐκ καμίνου πτωχείας. ἕνεκεν ἐμοῦ
faciā: qr meū nomē polluit̄: & gl̄iam
ποιήσω, ὅτι τὸ ἐμὸν ὄνομα βεβηλοῦται, καὶ τὴν δόξαν
meā alteri nō dabo. audi me iacob & israel: quē ego voco:
μου ἑτέρῳ οὐ δώσω. ἄκουέ μου ἰακὼβ καὶ ἰσραήλ, ὃν ἐγὼ καλῶ,
ego sum prim⁹ & ego in sempiternū: & man⁹ mea
ἐγώ εἰμι πρῶτος καὶ ἐγὼ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἡ χείρ μου
fundauit terrā & dextera mea firmauit ce-
ἐθεμελίωσε τὴν γῆν καὶ ἡ δεξιά μου ἐστερέωσε τὸν οὐρα-
lū. vocabo ego eos: & stabūt simul: & cōgre-
νόν. καλέσω ἐγὼ αὐτούς, καὶ στήσονται ἅμα, καὶ συνα-
gabunt̄ oēs & audiēt: q̄s eis ānūciauit
χθήσονται πάντες καὶ ἀκούσονται, τίς αὐτοῖς ἀνήγγειλε
hec. diligēs te feci voluntatē tuā sup baby-
ταῦτα. ἀγαπῶν σε ἐποίησα τὸ θέλημά σου ἐπὶ βαβυ-
lonē vt auferrē semē chaldeorū: ego locut⁹ sum: & ego
λῶνα, ἆραι σπέρμα χαλδαίων, ἐγὼ ἐλάλησα, καὶ ἐγὼ
vocaui: adduxi eū & psperaui viā ei⁹.
ἐκάλεσα, ἤγαγον αὐτὸν καὶ εὐόδωσα τὴν ὁδὸν αὐτοῦ.
adducite ad me: & audite hec: nō a prici-
προσαγάγετε πρός με, καὶ ἀκούσατε ταῦτα, οὐκ ἀπ᾽ ἀρ-
pio in abscōdito locut⁹ sū: qñ fiebat ibi erā. &
χῆς ἐν κρυφῇ λελάληκα, ἡνίκα ἐγένετο ἐκεῖ ἤμην. καὶ
nūc dñs de⁹ misit me: & spūs ei⁹.
νῦν κύριος ὁ θεὸς ἀπέστειλέν με, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ.
sic dicit dñs dñs q liberauit te sctūs isra-
οὕτως λέγει κύριος κύριος ὁ ῥυσάμενός σε ὁ ἅγιος ἰσρα-
el: ego dñs de⁹ tu⁹ docui te vt īuenires tu
ήλ, ἐγὼ κύριος ὁ θεός σου δέδειχά σοι τοῦ εὑρεῖν σε τὴν ὁ-
viā: in q̄ ābulabis in ea: & si audisses mādata
δόν, ἐν ᾗ πορεύσῃ ἐν αὐτῇ, καὶ εἰ ἤκουσας τῶν ἐντολῶν
mea: fctā fuisset vtiq sicut flumē pax tua: & iusti-
μου, ἐγένετο ἂν ὡς ποταμὸς ἡ εἰρήνη σου, καὶ ἡ δικαιο-
cia tua q̄si vnda maris. & fuisset vtiq q̄si are-
σύνη σου ὡς κῦμα θαλάσσης. καὶ ἐγένετο ἂν ὡσεὶ ἄμ-
na semē tuū: & stirpes vteri tui vt
μος τὸ σπέρμα σου, καὶ τὰ ἔκγονα τῆς κοιλίας σου ὡς
puluis terre: neq nūc exterminaberis: neq peri-
χοῦς τῆς γῆς, οὐδὲ νῦν οὐ μὴ ἐξολοθρευθῇς, οὐδὲ ἀπο-
bit nomē tuū ī cōspectu meo. exi de baby-
λεῖται τὸ ὄνομά σου ἐνώπιον ἐμοῦ. ἔξελθε ἐκ βαβυ-
lone fugiēs a chaldeis: vocē exultati-
λῶνος φεύγων ἀπὸ τῶν χαλδαίων, φωνὴν εὐφροσύ-
onis ānūciate: & auditū fiat hoc. ānūcia-
νης ἀναγγείλατε, καὶ ἀκουστὸν γενέσθω τοῦτο. ἀπαγγεί-
te vsq ad extremū terre. dicite: redemit do-
λατε ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. λέγετε, ἐῤῥύσατο κύ-
min⁹ seruū suū iacob:
ριος τὸν δοῦλον αὐτοῦ ἰακώβ, ∞∞∞∞∞∞∞∞

8.41.b

et sculptilia mea & cōflatilia mādauerūt ista. Que audisti vide oīa. Vos aūt nō annūciastis. Audita tibi feci noua extunc: & cōseruata sunt q̄ nescis. Nunc creata sunt & non extunc & ante diem & nō audisti ea: ne forte dicas. Ecce cognoui ea. Neq audisti neq cognouisti ∞∞∞ neq extunc aperta est auris tua. Scio enī quia preuaricās pr̄uaricaberis: & trāsgressorē ex vtero vocaui te. Propter nomen meū longe faciā furorē meū: & laude mea infrenabo te ne intereas. Ecce excoxi te sed non quasi argentū: elegi te in camino paupertatis. Propter me ppter me faciā: vt nō blasphemer & gloriā meā alteri nō dabo. Audi me iacob: & israel quem ego ∞∞ voco. Ego ipse: ego primus & ∞∞∞ ego nouissim⁹. Manus quoq mea fundauit terram: & dextera mea mēsa ē celos. Ego vocabo eos: & stabunt simul. Cōgregamini oēs vos: & audite. Quis de eis annunciauit hec. Dñs dilexit eū: faciet volūtatē suā in babylone: & brachiū suū in chaldeis. Ego locutus sum & ∞∞∞ vocaui eum: adduxi eū & directa est via eius. ∞ Accedite ad me: & audite hec. Non a principio in abscōdito locut⁹ sū. Ex tpe anteq fierent ibi eram: & nunc dominus deus misit me ∞∞∞ & spiritus eius. Hec dicit dñs redemptor tuus sanctus israel. Ego dñs deus tu⁹ docēs te vtilia: gubernans te in via qua ambulas. Vtinā attendisses mādata mea. Facta fuisset sicut flumen pax tua: & iusticia tua sicut gurgites maris. Et fuisset q̄si arena semen tuū: & stirps vteri tui vt lapilli eius. Non interisset: & nō fuisset attritū nomen eius a facie mea. Egredimini de babylone fugite a chaldeis: in voce exultationis annūciate: auditū facite hoc: & afferte illud vsq ad extrema terre. Dicite. Redemit dominus seruū suum iacob.

ופסלי ונסכי צום: שמעת חזה כלה
ואתם הלוא תגידו השמעתיך
חדשות מעתה ונצרות ולא ידעתם:
עתה נבראו ולא מאז ולפני יום
ולא שמעתם פן תאמר הנה ידעתין:
גם לא שמעת גם לא ידעת גם
מאז לא פתחה אזנך כי ידעתי
בגוד תבגוד ופשע מבטן קרא לך:
למען שמי אאריך אפי ותהלתי
אחטם לך לבלתי הכריתך: הנה
צרפתיך ולא בכסף בחרתיך
בכור עני: למעני למעני אעשה
כי איך יחל וכבודי לאחר לא
אתן: שמע אלי יעקב וישראל
מקראי אני הוא אני ראשון אף
אני אחרון: אף ידי יסדה ארץ
וימיני טפחה שמים קרא אני
אליהם יעמדו יחדו: הקבצו כלכם
ושמעו מי בהם הגיד את אלה יהוה
אהבו יעשה חפצו בבבל וזרעו
כשדים: אני אני דברתי אף
קראתיו הביאתיו והצליח דרכו:
קרבו אלי שמעו זאת לא מראש
בסתר דברתי מעת היותה שם
אני ועתה אדני יהוה שלחני
ורוחו: כה אמר יהוה גאלך
קדוש ישראל אני יהוה אלהיך
מלמדך להועיל מדריכך בדרך
תלך: לוא הקשבת למצותי ויהי
כנהר שלומך וצדקתך כגלי
הים: ויהי כחול זרעך וצאצאי
מעיך כמעתיו לא יכרת ולא
ישמד שמו מלפני: צאו מבבל
ברחו מכשדים בקול רנה הגידו
השמיעו זאת הוציאוה עד קצה
הארץ אמרו גאל יהוה עבדו יעקב:

צוה · נגד שמע · ברא הנה · אמר · נגד · ארך הלל · חטם כרת · צוה עשה · חלל כבד · נתן · קרא · ימן · עמד קבץ · נגד · עשה · בוא צלח · היה · קדש · למד יעל · דרך ילך · קשב צוה · היה שלם · גלל יצא · מעה כרת · שמד פנה · יצא רנן · נגד שמע · יצא

ולא צמאו בחרבות הוליכם מים מצור הזיל למו ויבקע צור ויזבו מים׃ אין שלום אמר יהוה לרשעים׃

Cap.xlix. שמעו איים אלי והקשיבו לאמים מרחוק יהוה מבטן קראני ממעי אמי הזכיר שמי׃ וישם פי כחרב חדה בצל ידו החביאני וישימני לחץ ברור באשפתו הסתירני׃ ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר׃ ואני אמרתי לריק יגעתי לתהו והבל כחי כליתי אכן משפטי את יהוה ופעלתי את אלהי׃ ועתה אמר יהוה יצרי מבטן לעבד לו לשובב יעקב אליו וישראל לא יאסף ואכבד בעיני יהוה ואלהי היה עזי׃ ויאמר נקל מהיותך לי עבד להקים את שבטי יעקב ונצורי ישראל להשיב ונתתיך לאור גוים להיות ישועתי עד קצה הארץ׃ כה אמר יהוה גאל ישראל קדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו למען יהוה אשר נאמן קדוש ישראל ויבחרך׃ כה אמר יהוה בעת רצון עניתיך וביום ישועה עזרתיך ואצרך ואתנך לברית עם להקים ארץ להנחיל נחלות שממות׃ לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו על דרכים ירעו ובכל שפיים מרעיתם׃ לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש כי מרחמם ינהגם ועל מבועי מים ינהלם׃ ושמתי כל הרי לדרך ומסלתי

נזל בקע · זוב · רשע · אי קשב · רחק · מעה זכר · שום · פה חדד · חבא שום · ברר סתר · אמר פאר · תהה · כח כלה · שפט · שוב · אסף · כבד עזז · קלל היה · קום נצר · שוב נתן · היה ישע · קדש · בזה · תעב · ראה קום · שור · שחה אמן · בחר · רצה ענה · ישע עזר · נתן ברית · קום נחל · אסר · יצא גלה · רעה שפה · רעב · צמא נכה · רחם נהג · נבע נהל · שום סלל

Non sitierūt in deserto cum educeret eos. Aquā de petra produxit eis: & scidit petram & fluxerunt aque. Non est pax impiis dicit dominus.

49.

Audite insule & attēdite populi de longe. Dominus ab vtero vocauit me: de ventrē mrīs mee recordatꝰ est nois mei. Et posuit os meū qsi gladiū acutū: in vmbra manus sue ptexit me: & posuit me sicut sagittā electam. In pharetra sua abscondit me: & dixit mihi. Seruus meꝰ es tu israel: qa in te glorificabor. Et ego dixi. In vacuum laboraui: sine causa & vane fortitudinē meā cōsumpsi. Ergo iudiciū meū cū dño: & opus meū cum deo meo. Et nūc hec dicit dñs formās me ex vtero seruū sibi vt reducam iacob ad eum: & israel non congregabitur. Et glorificatꝰ sum in oculis dñi: & deus meꝰ factꝰ est fortitudo mea. Et dixit. Parū est vt sis mihi seruꝰ ad suscitandas tribus iacob: & feces israel conuertendas. Dedi te in lucem gentium vt sis salus mea vsqꝫ ad extremum terre. Hec dicit dominꝰ redēptor israel: sanctus eius: ad contēptibilē aiam ad abominatā gētē ad seruū dñorū. Reges videbunt & cōsurgent principes: & adorabunt propter dñm: quia fidelis est: & sanctum israel qui elegit te. Hec dicit dominus. In tēpore placito exaudiui te & in die salutis auxiliatꝰ sum tui. Et seruaui te & dedi te in fedus populi vt suscitares terrā: & possideres hereditates dissipatas: vt diceres his q vincti sūt exite: & his qui in tenebris reuelamini. Super vias pascentur: & in oībus planis pascue eorum. Non esurient neqꝫ sitient: & non pcutiet eos estus & sol: qa miserator eoꝝ reget eos & ad fontes aquarum portabit eos. Et ponam oēs montes meos in viā: & semite mee

τ si sitierit p desertū ducet eos: aquā de petra
καὶ ἐὰν διψήσωσι δι᾽ ἐρήμου ἄξει αὐτοὺς, ὕδωρ ἐκ πέτρας
educet eis. scidetur petra τ fluet aqua τ bibet
ἐξάξει αὐτοῖς· σχισθήσεται πέτρα καὶ ῥυήσεται ὕδωρ καὶ πί
bet ppls meꝰ. nō est gaudere dicit dñs impiis.
εται ὁ λαός μου. οὐκ ἔστιν χαίρειν λέγει κς τοῖς ἀσεβέσιν.

Audite insule τ attēdite gētes: post tps
Ἀκούσατε νῆσοι καὶ προσέχετε ἔθνη, διὰ χρόνου
multū stabit dicit dñs. de ventre mrīs mee
πολλοῦ στήσεται λέγει κύριος. ἐκ κοιλίας μητρός μου
vocauit nomē meū: τ posuit os meū qsi gla
ἐκάλεσεν τὸ ὄνομά μου, καὶ ἔθηκεν τὸ στόμα μου ὡς μά
diū acutū: τ sub ptectiōe manꝰ sue
χαιραν ὀξεῖαν, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς χειρὸς αὐτοῦ
abscōdit me: posuit me qsi sagittā electā: τ in pharetra tua abscōdit me. τ dixit mihi: seruꝰ meꝰ es
ἔκρυψέ με, ἔθηκέ με ὡσεὶ βέλος ἐκλεκτόν, καὶ ἐν τῇ φαρέτρᾳ σου ἔκρυψέ με. καὶ εἶπέ μοι, δοῦλός μου εἶ
tu israel: τ in te glīabor. τ ego dixi:
σὺ ἰσραήλ, καὶ ἐν σοὶ δοξασθήσομαι. καὶ ἐγὼ εἶπα,
vane laboraui. in vanū: in nihilū dedi
κενῶς ἐκοπίασα. εἰς μάταιον, καὶ εἰς οὐδὲν ἔδωκα τὴν
fortitudinē meā. ppter hoc iudiciū meū apud dñm: τ
ἰσχύν μου. διὰ τοῦτο ἡ κρίσις μου παρὰ κύριον, καὶ ὁ
labor meꝰ corā deo meo. τ nūc sic di
πόνος μου ἐναντίον τοῦ θεοῦ μου. καὶ νῦν οὕτως λέ
cit dñs q formauit me ex vtero seruū sibi:
γει κύριος ὁ πλάσας με ἐκ κοιλίας δοῦλον ἑαυτῷ, τοῦ
vt cōgregarē iacob ad eū. τ israel cōgregabor: τ glīficabor corā dño: τ deꝰ
συναγαγεῖν τὸν ἰακὼβ πρὸς αὐτόν. καὶ ἰσραὴλ συναχθήσομαι, καὶ δοξασθήσομαι ἐναντίον κυρίου, καὶ ὁ θεός
meꝰ erit fortitudo mea: τ dixit: magnū tibi est vt vocer
μου ἔσται ἰσχύς μου. καὶ εἶπεν, μέγα σοί ἐστι τοῦ κληθῆ
ris puer meꝰ: vt suscites tribꝰ iacob: τ dispersionē israel cōuertas. ecce posui te in
ναί σε παῖδά μου, τοῦ στῆσαι φυλὰς ἰακὼβ, καὶ τὴν διασποράν τοῦ ἰσραὴλ ἐπιστρέψαι. ἰδοὺ τέθεικά σε εἰς
testamētū gnīs in lucē gētiū: vt sis tu in salutē vsqꝫ ad extremū terre. sic dicit dñs q eruit te deꝰ israel: sctificate eū q despicit
διαθήκην γένους εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. οὕτως λέγει κύριος ὁ ῥυσάμενός σε ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἁγιάσατε τὸν φαυλίζοντα τὴν
aiam suā q abominat a gētibꝰ seruꝰ principū. reges videbūt eū: τ cōsurgent principes τ adorabūt eū ppter dominū: qr fidelis est sanctꝰ israel: τ elegi te.
ψυχὴν αὐτοῦ τὸν βδελυσσόμενον ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ὁ δοῦλος τῶν ἀρχόντων. βασιλεῖς ὄψονται αὐτόν, καὶ ἀναστήσονται ἄρχοντες καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕνεκεν κυρίου, ὅτι πιστός ἐστιν ὁ ἅγιος ἰσραήλ, καὶ ἐξελεξάμην σε.
sic dicit dñs: tpe oportuno exaudiui te: τ in die salutis adiuuaui te: τ plasmaui te: τ dedi te in testamētū gētiū: vt cōstitueres terrā: possideres hereditates desertas: dicentē his q in vinculis: exite τ his q in tenebris: reuelari. in oībus
οὕτως λέγει κύριος, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι, καὶ ἔπλασά σε, καὶ ἔδωκά σε εἰς διαθήκην ἐθνῶν, τοῦ καταστῆσαι τὴν γῆν, κληρονομῆσαι κληρονομίας ἐρήμους, λέγοντα τοῖς ἐν δεσμοῖς, ἐξέλθετε καὶ τοῖς ἐν τῷ σκότει, ἀνακαλυφθῆναι. ἐν πάσαις ταῖς
viis pascent: τ in oībus semitis pascua eoꝝ. nō esurient: neqꝫ sitiēt: neqꝫ pcutiet eos estus neqꝫ sol: sed q miseratꝰ fuerit eoꝝ cōsolabitur eos: τ p fontes aquāꝝ ducet illos: τ ponā oēm mōtē in viā: τ oēm semitā
ὁδοῖς βοσκηθήσονται, καὶ ἐν πάσαις ταῖς τρίβοις ἡ νομὴ αὐτῶν. οὐ πεινάσουσιν, οὐδὲ διψήσουσιν, οὐδὲ πατάξει αὐτοὺς καύσων οὐδὲ ἥλιος, ἀλλ᾽ ὁ ἐλεῶν αὐτοὺς παρακαλέσει αὐτούς, καὶ διὰ πηγῶν ὑδάτων ἄξει αὐτούς, καὶ θήσω πᾶν ὄρος εἰς ὁδόν, καὶ πᾶσαν τρίβον

Infra. 57.d. · B · Supra. 42.b · Actuu. 13.g. · C · 2.Cor. 6.a. · D · Apo. 7 d.

in pascua eis. ecce isti de lōge veniēt: isti ab aqlone τ mari: alii aūt de terra psarū. letamini celi: τ exultet terra: erūpāt mōtes leticiā: qr misertꝰ est deꝰ ppli sui: τ humiles ppli sui cōsolatꝰ est. dixit aūt sion: dereliqt me dñs: τ dñs oblitꝰ est mei. nūqd obliuiscet mulier filii sui: vel nō misereri partꝰ vteri sui? si aūt τ hoc oblita fuerit mulier: sed ego nō obliuiscar tui dicit dñs. ecce sup manus meas depinxi tuos muros: τ corā me es semp. τ cito edificata es a qbꝰ destructa fuisti: τ q desolauerūt te ex te egredient. leua in circuitu oculos tuos τ vide oēs. ecce congregati sunt: τ venerūt ad te. viuo ego dicit dñs: qr oībꝰ his qsi ornamēto vestieris: τ circūdabis eis qsi ornamēto spōsa: qr deserta tua τ dissipata τ q corruerūt: qm nūc āgustiaberis ab hītatoribꝰ: τ elongabūt a te absorbētes. dicēt eni in auribꝰ tuis filii tui: quos pdidisti: angustꝰ mihi locꝰ: fac mihi locū vt habitē. τ dices in corde tuo: qs genuit mihi istos? ego aūt sine filiis τ vidua: aduena τ inclusa: hos aūt qs enutriuit mihi? ego aūt derelicta sum sola: isti aūt mihi vbi erāt. sic dicit dñs: ecce leuo sup gētes manū meā: τ sup īsulas leuabo signū meū. τ adducēt filios tuos in sinu: at filias tuas in hūeris portabūt. τ erūt reges nutritii tui. at pricipes femie eoꝝ nutrices tue. sup faciē terre adorabūt te: τ puluerē pedū tuoꝝ lingēt. τ scies: qr ego dñs τ nō cōfundent expectātes eū: nūqd accipiet qs a gigante spolia? τ si captiuauerit qs iniuste saluabit? qr sic dicit dñs: si qs captiuauerit gigantē: accipiet spolia. accipiens aūt a forte saluabit. ego aūt iudiciū tuū iudicabo: τ ego filios meos eruā. τ comedēt q tribulauerūt te carnes suas: τ bibēt qsi vinū nouū sanguinē suū

εἰς βόσκημα αὐτοῖς. ἰδοὺ οὗτοι πόρρωθεν ἥξουσιν, οὗτοι ἀπὸ βορρᾶ καὶ θαλάσσης, ἄλλοι δὲ ἐκ γῆς περσῶν. εὐφραίνεσθε οὐρανοί, καὶ ἀγαλλιάσθω ἡ γῆ, ῥηξάτω τὰ ὄρη εὐφροσύνην, ὅτι ἠλέησεν ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ παρεκάλεσεν. εἶπεν δὲ σιών, ἐγκατέλιπέ με κς, καὶ ὁ κς ἐπελάθετό μου. μὴ ἐπιλήσεται γυνὴ τοῦ παιδὸς αὐτῆς, ἢ τοῦ μὴ ἐλεῆσαι τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας αὐτῆς; εἰ δὲ καὶ ταῦτα ἐπιλάθοιτο γυνή, ἀλλ᾽ ἐγὼ οὐκ ἐπιλήσομαί σου λέγει κς. ἰδοὺ ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐζωγράφησά σου τὰ τείχη, καὶ ἐνώπιόν μου εἶ διαπαντός. καὶ ταχὺ οἰκοδομηθήσῃ ὑφ᾽ ὧν καθῃρέθης, καὶ οἱ ἐρημώσαντές σε ἐκ σοῦ ἐξελεύσονται. ἆρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε πάντας. ἰδοὺ συνήχθησαν, καὶ ἦλθοσαν πρός σε. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι πάντας αὐτοὺς ὡς κόσμον ἐνδύσῃ, καὶ περιθήσεις αὐτοὺς ὡς κόσμον νύμφη, ὅτι τὰ ἔρημά σου καὶ τὰ διεφθαρμένα καὶ τὰ πεπτωκότα, ὅτι νῦν στενοχωρήσει ἀπὸ τῶν κατοικούντων, καὶ μακρυνθήσονται ἀπὸ σοῦ οἱ καταπίνοντες. ἐροῦσι γὰρ εἰς τὰ ὦτά σου οἱ υἱοί σου, οὓς ἀπώλεσας, στενός μοι ὁ τόπος, ποίησόν μοι τόπον ἵνα κατοικήσω. καὶ ἐρεῖς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἐγέννησέν μοι τούτους; ἐγὼ δὲ ἄτεκνος καὶ χήρα, πάροικος καὶ ἐγκεκλεισμένη, τούτους δὲ τίς ἐξέθρεψέ μοι; ἐγὼ δὲ κατελείφθην μόνη, οὗτοι δέ μοι ποῦ ἦσαν. οὕτως λέγει κύριος, ἰδοὺ αἴρω εἰς τὰ ἔθνη τὴν χεῖρά μου, καὶ εἰς τὰς νήσους ἀρῶ σύσσημόν μου. καὶ ἄξουσι τοὺς υἱούς σου ἐν κόλπῳ, τὰς δὲ θυγατέρας σου ἐπ᾽ ὤμων ἀροῦσι. καὶ ἔσονται βασιλεῖς τιθηνοί σου. αἱ δὲ ἄρχουσαι αὐτῶν τροφοί σοι. ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς προσκυνήσουσί σοι, καὶ τὸν χοῦν τῶν ποδῶν σου λείξουσι. καὶ γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ κύριος καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται οἱ ὑπομένοντές αὐτόν, μὴ λήψεταί τις παρὰ γίγαντος σκῦλα; καὶ ἐὰν αἰχμαλωτεύσῃ τις ἀδίκως σωθήσεται; ὅτι οὕτως λέγει κύριος, ἐάν τις αἰχμαλωτεύσῃ γίγαντα, λήψεται σκῦλα. λαμβάνων δὲ παρὰ ἰσχύοντος σωθήσεται. ἐγὼ δὲ τὴν κρίσιν σου κρινῶ, καὶ ἐγὼ τοὺς υἱούς μου ῥύσομαι. καὶ φάγονται οἱ θλίψαντές σε τὰς σάρκας αὐτῶν, καὶ πίονται ὡς οἶνον νέον τὸ αἷμα αὐτῶν

Infra. 52.c. · E · B · F · C · G · D

exaltabuntur. Ecce isti de longe venient: & ecce illi ab aquilone & mari: & isti de terra australi. Laudate celi: & exulta terra: iubilate montes laude: qa consolatus est dñs populū suū & pauperū suorū miserebitur. Et dixit sion: dereliqt me dñs: & dñs oblitus ē mei. Nunqd obliuisci pōt mulier infantē suū: vt nō misereatur filio vteri sui. Et si illa oblita fuerit: ego tñ nō obliuiscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te: muri tui corā oculis meis semp. Venerūt structores tui: destruentes te & dissipantes a te exibūt. Leua in circuitu oculos tuos & vide oēs isti cōgregati sunt: venerūt tibi. Viuo ego dicit dñs: qa oībus his velut ornamento vestieris: & circūdabis tibi eos qsi spōsa. Quia deserta tua & solitudines tue & terra ruine tue nūc angusta erunt pre hītatoribus: & longe fugabūtur qui absorbebāt te. Adhuc dicent in aurib9 tuis filii sterilitatis tue. Angustus est mihi locus: fac spaciū mihi vt habitem. Et dices in corde tuo. Quis genuit mihi istos. Ego sterilis & nō pariēs trāsmigrata & captiua: & istos qs enutriuit. ego destituta & sola: & isti vbi hic erant? Hec dicit dñs deus. Ecce leuabo ad gētes manū meā: & ad populos exaltabo signū meum. Et afferent filios tuos in vlnis: & filias tuas super numeros portabunt. Et erunt reges nutricii tui: & regine nutrices tue. Vultu in terra demisso adorabūt te: & puluerē pedū tuoꝝ lingēt. Et scies qa ego dñs sup quo nō cōfundētur q expectāt eū. Nū qd tolletur a forti preda: aut qd captū fuerit a robusto saluū esse poterit? Quia hec dicit dñs. Equidem & captiuitas a forti tolletur: & qd ablatum fuerit a robusto saluabitur. eos vero q iudicauerūt te: ego iudicabo: & filios tuos ego saluabo. Et cibabo hostes tuos carnibus suis: & quasi musto sanguine suo

ירומון׃ הנה אלה מרחוק יבאו והנה אלה מצפון ומים ואלה מארץ סינים׃ רנו שמים וגילי ארץ ופצחו הרים רנה כי נחם יהוה עמו ועניו ירחם׃ ותאמר ציון עזבני יהוה ואדני שכחני׃ התשכח אשה עולה מרחם בן בטנה גם אלה תשכחנה ואנכי לא אשכחך׃ הן על כפים חקתיך חומתיך נגדי תמיד׃ מהרו בניך מהרסיך ומחריביך ממך יצאו׃ שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו לך חי אני נאם יהוה כי כלם כעדי תלבשי ותקשרים ככלה׃ כי חרבתיך ושממתיך וארץ הרסתך כי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעיך׃ עוד יאמרו באזניך בני שכליך צר לי המקום גשה לי ואשבה׃ ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה גלה וסורה ואלה מי גדל הן אני נשארתי לבדי אלה איפה הם׃ כה אמר אדני יהוה הנה אשא אל גוים ידי ואל עמים ארים נסי והביאו בניך בחצן ובנתיך על כתף תנשאנה׃ והיו מלכים אמניך ושרותיהם מיניקתיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו וידעת כי אני יהוה אשר לא יבשו קוי׃ היקח מגבור מלקוח ואם שבי צדיק ימלט׃ כי כה אמר יהוה גם שבי גבור יקח ומלקוח עריץ ימלט ואת יריבך אנכי אריב ואת בניך אנכי אושיע׃ והאכלתי את מוניך את בשרם וכעסיס דמם

רום בוא · צפן · רנן גיל · רנן · נחם · ענה רחם · אמר שכח · חקק חמה · תמד נגד · הרס חרב · נשא סבב · ראה קבץ · בוא חיה · עדה לבש · קשר כלל · צור ישב · בלע אמר · צור קום · נגש ישב · שכל · ילד גלה · שאר גדד · נשא · רום נסס · בוא · נשא היה · שור ינק · שחה · לחך · בוש קוה · לקח גבר · לקח שבה · צדק מלט · גבר · ריב · ישע אכל · ינה עסס

inebriabuntur. Et sciet omnis caro quia ego dominus saluans te: & redemptor tuus fortis iacob. 50.

Ca.50.

Hec dicit dominus. Quis est hic liber repudii matris vestre: quo dimisi eam? aut quis est creditor meus: cui vendidi vos? Ecce enim in iniquitatibus vestris venditi estis: & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram: quia veni & non erat vir: vocaui & non erat qui audiret. Nunquid abbreuiata & paruula facta est manus mea vt non possim redimere: aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare: ponam flumina in sicco. Computrescent pisces sine aqua: & morientur in siti. Induam celos tenebris: & saccum ponam operimentum eorum. Dominus dedit mihi linguam eruditam vt sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Erigit mane: mane erigit mihi aurem: vt audiam quasi magistrum. Dominus deus aperuit mihi aurem: ego autem non contradico: retrorsum non abii. Corpus meum dedi percutientibus: & genas meas vellentibus. Faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus in me. Dominus deus auxiliator meus: & ideo non sum confusus. Ideo posui faciem meam vt petram durissimam: & scio quoniam non confundar. Iuxta est qui iustificat me. Quis contradicet mihi? Stemus simul. Quis est aduersarius meus? Accedat ad me. Ecce dominus deus auxiliator meus. Quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur: tinea comedet eos. Quis ex vobis timens dominum: audiens vocem serui sui. Qui ambulauit in tenebris: & non est lumen ei. Speret in nomine domini: & innitatur super deum suum. Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis. Ambulate in lumine ignis vestri: & in flammis quas succendistis. De manu mea factum est hoc vobis. In doloribus dormietis. 51.

Ca.51.

Cap.lj.

Audite me qui sequimini quod iustum est: & queritis dominum. Attendite ad petram vnde excisi estis: & ad cauernam laci de qua precisi estis. Attendite ad abraham patrem vestrum: & ad saram que peperit vos. Quia vnum vocaui eum: & benedixi ei: & multiplicaui eum. Consolabitur ergo dominus sion: & consolabitur omnes ruinas eius. Et ponet desertum eius quasi delitias: & solitudinem eius quasi hortum domini. Gaudium & leticia inuenietur in ea: gratiarum actio & vox laudis. Attendite ad me popule meus: & tribus mea me audite. Quia lex a me exiet: & iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est iustus meus: egressus est saluator meus: & brachia mea populos iudicabunt. Me insule expectabunt: & brachium meum sustinebunt. Leuate in celum oculos vestros: & videte sub terra deorsum: quia celi sicut fumus liquescent: & terra sicut vestimentum atteretur: & habitatores eius sicut hec interibunt. Salus autem mea in sempiternum erit: & iusticia mea non deficiet. Audite me qui scitis iustum: populus meus lex mea in corde eorum. Nolite timere opprobrium hominum: & blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum sic comedet eos vermis: & sicut lanam sic deuorabit eos tinea. Salus autem mea in sempiternum erit: & iusticia mea in generationes generationum. Consurge consurge: indue re fortitudinem brachium domini. Consurge sicut in diebus antiquis: in generationibus seculorum. Nunquid non tu percussisti superbum: vulnerasti draconem? Nunquid non tu siccasti mare: aquam abyssi vehementis? Qui posuisti profundum maris viam: vt transirent liberati. Et nunc qui redempti sunt a domino reuertentur: & venient in sion laudantes: & leticia sempiterna super capita eorum. Gaudium & leticiam tenebunt: fugiet dolor & gemitus. Ego ego ipse consolabor vos. Quis

את ותיראי מאנוש ימות ומבן אדם חציר ינתן: ותשכח יהוה עשך נטה שמים ויסד ארץ ותפחד תמיד כל היום מפני חמת המציק כאשר כונן להשחית ואיה חמת המציק: מהר צעה להפתח ולא ימות לשחת ולא יחסר לחמו: ואנכי יהוה אלהיך רגע הים ויהמו גליו יהוה צבאות שמו: ואשם דברי בפיך ובצל ידי כסיתיך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי אתה: התעוררי התעוררי קומי ירושלם אשר שתית מיד יהוה את כוס חמתו את קבעת כוס התרעלה שתית מצית: אין מנהל לה מכל בנים ילדה ואין מחזיק בידה מכל בנים גדלה: שתים הנה קראתיך מי ינוד לך השד והשבר והרעב והחרב מי אנחמך: בניך עלפו שכבו בראש כל חוצות כתוא מכמר המלאים חמת יהוה גערת אלהיך: לכן שמעי נא זאת עניה ושכרת ולא מיין: כה אמר אדניך יהוה ואלהיך יריב עמו הנה לקחתי מידך את כוס התרעלה את קבעת כוס חמתי לא תוסיפי לשתותה עוד: ושמתיה ביד מוגיך אשר אמרו לנפשך שחי ונעברה ותשימי כארץ גוך וכחוץ לעברים:

Cap. lij.

עורי עורי לבשי עזך ציון לבשי בגדי תפארתך ירושלם עיר הקדש כי לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא: התנערי מעפר קומי שבי ירושלם התפתחי

tu vt timeas ab homine mortali: & a filio hoīs: qui quaſi fenū ita areſcet: & oblitus es dñi factoris tui q tetendit celos & fundauit terrā: & formidaſti iugiter tota die a facie furoris eius qui te tribulabat: & parauerat ad pdendū. Vbi nunc eſt furor tribulātis? Cito veniet gradiens ad apiendū & nō interficiet vſq ad internitionē: nec deficiet panis eius. Ego autē ſum dñs deus tu9 q cōturbo mare: & intumeſcunt fluctus ei9: dñs exercituū nomen meū. Poſui verba mea in ore tuo: & in vmbra manus mee protexi te: vt plātes celos & fundes terrā & dicas ad ſion ppl̄s meus es tu. Eleuare: eleuare: cōſurge hieruſalem: q bibiſti de manu domini calicem ire eius. Vſq ad fundum calicis ſoporis bibiſti: & potaſti vſq ad feces. Nō eſt q ſuſtētet eā ex oībus filiis qs genuit: & nō eſt q apphendat manū eius ex oībus filiis qs enutriuit. Duo ſunt q occurrerūt tibi. Quis cōtriſtabitur ſup te? Vaſtitas & cōtritio & fames & gladius. Quis cōſolabitur te. Filii tui piecti ſunt: dormierunt in capite oīm viarū ſicut orix illaq̄atus. pleni idignatiōe dñi: increpatione dei tui. Idcirco audi hec paupcula: & ebria non a vino. Hec dicit dominator tuus dñs: & deus tu9 qui pugnauit p ppl̄o ſuo. Ecce tuli de manu tua calicē ſoporis: fundū calicis indignationis mee. Non adiicies vt bibas illum vltra. Et ponam illū in manu eoꝝ qui te humiliauerunt & dixerūt aīe tue incuruare vt tranſeamus: & poſuiſti vt terrā corpus tuū: & quaſi viam tranſeuntibus. 52.

Conſurge cōſurge: induere fortitudine tua ſion. Induere veſtimētis glorie tue hierl̄m ciuitas ſancti: quia nō adiiciet vltra vt pertranſeat per te incircūciſus & imūdus. Excutere de puluere: cōſurge ſede hieruſalem. Solue

οὖσα ἵνα φοβηθῇς ἀπὸ ἀνθρώπου θνητοῦ, καὶ ἀπὸ υἱοῦ ἀνθρώπου, οἳ ὡσεὶ χόρτος ἐξηράνθησαν. καὶ ἐπελάθου θεὸν τὸν ποιήσαντά σε, τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν, καὶ θεμελιώσαντα τὴν γῆν, καὶ ἐφοβοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τὸ πρόσωπον τοῦ θυμοῦ τοῦ θλίβοντός σε, ὃν τρόπον ἐβουλεύσατο τοῦ ἆραί σε. καὶ νῦν ποῦ ὁ θυμὸς τοῦ θλίβοντός σε; ἐν γὰρ τῷ σώζεσθαί σε οὐ στήσεται, οὐδὲ χρονιεῖ, καὶ οὐ μὴ ... εἰς διαφθορὰν, καὶ οὐ μὴ ἐκλείψει ὁ ἄρτος αὐτοῦ, ὅτι ἐγὼ ὁ θεός σου ὁ ταράσσων τὴν θάλασσαν, καὶ ἤχων τὰ κύματα αὐτῆς, κύριος σαβαὼθ ὄνομά μοι. θήσω τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου, καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν τῆς χειρός μου σκεπάσω σε, ᾗ ἔστησα τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐθεμελίωσα τὴν γῆν. καὶ ἐρεῖ σιὼν λαός μου εἶ σύ. ἐξεγείρου ἐξεγείρου, ἀνάστηθι ἱερουσαλὴμ, ἡ πιοῦσα ἐκ χειρὸς κυρίου τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ αὐτοῦ· τὸ ποτήριον γὰρ τῆς πτώσεως, τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ ἐξέπιες καὶ ἐξεκένωσας. καὶ οὐκ ἦν ὁ παρακαλῶν σε ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων σου ὧν ἔτεκες, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντιλαμβανόμενος τῆς χειρός σου, οὐδὲ ἀπὸ πάντων τῶν υἱῶν σου, ὧν ὕψωσας. δύο ταῦτα ἀντικείμενά σοι, τίς συλλυπηθήσεταί σοι· πτῶμα καὶ σύντριμμα, λιμὸς καὶ μάχαιρα, τίς παρακαλέσει σε; οἱ υἱοί σου οἱ ἀπορούμενοι, οἱ καθεύδοντες ἐπ᾽ ἄκρου πάσης ἐξόδου, ὡς σευτλίον ἡμίεφθον, οἱ πλήρεις θυμοῦ κυρίου, ἐκλελυμένοι διὰ κυρίου τοῦ θεοῦ. διὰ τοῦτο ἄκουε τεταπεινωμένη καὶ μεθύουσα οὐκ ἀπὸ οἴνου, οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνων τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἰδοὺ εἴληφα ἐκ τῆς χειρός σου τὸ ποτήριον τῆς πτώσεως, τὸ κόνδυ τοῦ θυμοῦ μου, καὶ οὐ προσθήσῃ ἔτι πιεῖν αὐτό. καὶ δώσω αὐτὸ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀδικησάντων σε, καὶ τῶν ταπεινωσάντων σε, οἳ εἶπαν τῇ ψυχῇ σου, κύψον, ἵνα παρέλθωμεν, καὶ ἔθηκας ἴσα τῇ γῇ τὰ μέσα σου ἔξω τοῖς παραπορευομένοις. C. 52.

Ἐξεγείρου ἐξεγείρου σιὼν, ἔνδυσαι τὴν ἰσχύν σου σιὼν, καὶ σὺ ἔνδυσαι τὴν δόξαν σου ἱερουσαλὴμ πόλις ἡ ἁγία, οὐκ ἔτι προστεθήσεται διελθεῖν διά σου ἀπερίτμητος καὶ ἀκάθαρτος. ἐκτίναξαι τὸν χοῦν καὶ ἀνάστηθι, κάθισον ἱερουσαλήμ, ἔκδυσαι

τὸν δεσμὸν τοῦ τραχήλου σου ἡ αἰχμάλωτος θυγάτηρ σιών. ὅτι τάδε λέγει κύριος, δωρεὰν ἐπράθητε, καὶ οὐ μετὰ ἀργυρίου λυτρωθήσεσθε. ὅτι οὕτως λέγει κύριος κύριος, εἰς αἴγυπτον κατέβη ὁ λαός μου τὸ πρότερον παροικῆσαι ἐκεῖ, καὶ εἰς ἀσσυρίους βίᾳ ἤχθησαν. καὶ νῦν τί ἐστε ὧδε; τάδε λέγει κύριος, ὅτι ἐλήφθη ὁ λαός μου δωρεὰν, θαυμάζετε καὶ ὀλολύζετε. τάδε λέγει κύριος, δι᾽ ὑμᾶς διαπαντὸς τὸ ὄνομά μου βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι. διὰ τοῦτο γνώσεται ὁ λαός μου τὸ ὄνομά μου διὰ τοῦτο ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὅτι ἐγώ εἰμι αὐτὸς ὁ λαλῶν· πάρειμι ὡς ὥρα ἐπὶ τῶν ὀρέων, ὡς πόδες εὐαγγελιζομένου ἀκοὴν εἰρήνης, ὡς εὐαγγελιζόμενος ἀγαθὰ, ὅτι ἀκουστὴν ποιήσω τὴν σωτηρίαν σου λέγων, σιὼν, βασιλεύσει σου ὁ θεός. ὅτι φωνὴ τῶν φυλασσόντων σε ὑψώθη, καὶ τῇ φωνῇ ἅμα εὐφρανθήσονται· ὅτι ὀφθαλμοὶ πρὸς ὀφθαλμοὺς ὄψονται, ἡνίκα ἂν ἐλεήσῃ κύριος τὴν σιών. ῥηξάτω εὐφροσύνην ἅμα τὰ ἔρημα ἱερουσαλὴμ, ὅτι ἠλέησε κύριος αὐτὴν, καὶ ἐρρύσατο ἱερουσαλήμ. καὶ ἀποκαλύψει κύριος τὸν βραχίονα τὸν ἅγιον αὐτοῦ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ὄψονται πάντα τὰ ἄκρα τῆς γῆς τὴν σωτηρίαν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ. ἀπόστητε ἀπόστητε, ἐξέλθετε ἐκεῖθεν, καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῆς, ἀφορίσθητε οἱ φέροντες τὰ σκεύη τοῦ κυρίου, ὅτι οὐ μετὰ ταραχῆς ἐξελεύσεσθε, οὐδὲ φυγῇ πορεύσεσθε, προπορεύσεται γὰρ πρότερος ὑμῶν κύριος, καὶ ἐπισυνάγων ὑμᾶς ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου, καὶ ὑψωθήσεται καὶ δοξασθήσεται καὶ μετεωρισθήσεται σφόδρα. ὃν τρόπον ἐκστήσονται ἐπὶ σὲ πολλοί, οὕτως ἀδοξήσει ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὸ εἶδός σου, καὶ ἡ δόξα σου ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. οὕτω θαυμάσονται ἔθνη πολλὰ ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ συνέξουσι βασιλεῖς τὸ στόμα αὐτῶν· ὅτι οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι συνήσουσιν. Ca. 53.

Κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη; ἀνηγγείλαμεν ὡς παιδίον ἐναντίον αὐτοῦ, ὡς ῥίζα ἐν γῇ διψώσῃ. οὐκ ἔστιν εἶδος αὐτῷ οὐδὲ δόξα. καὶ ἴδομεν αὐτὸν

vincula colli tui captiua filia ſion: quia hec dicit dñs. Gratis venundati eſtis & ſine argento redimemini. Quia hec dicit domin9 deus. In egyptū deſcēdit ppl̄s me9 in principio vt colonus eſſet ibi: & aſſur abſq vlla cauſa calūniatus ē eū. Et nūc qd mihi eſt hic: dicit dñs? Qm ablat9 eſt ppl̄s meus gratis. Dñatores ei9 iniq agunt dicit dñs: & iugiter tota die nomen meū blaſphematur. propter hoc ſciet ppl̄s meus nomen meū in illa die: qa ego ipſe qui loq̄bar ecce adſum. Quā pulchri ſuper mōtes pedes annunciantis & predicantis pacē: annūciantis bonum: predicātis ſalutem: dicentis ſion regnauit deus tu9. Vox ſpeculatorū tuoꝝ. Leuauerūt vocē: ſimul laudabūt: qa oculo ad oculū videbūt cū cōuerterit dñs ſiō. Gaudete & laudate ſimul deſerta hieruſalē: qa cōſolatus eſt dñs populū ſuum: redemit hieruſalem. Parauit dñs brachiū ſanctū ſuū in oculis oīm gentiū: & videbunt omnes fines terre ſalutare dei noſtri. Recedite recedite: exite inde: pollutum nolite tangere. Exite de medio eius: mūdamini q fertis vaſa dñi. Quoniā non in tumultu exibitis: nec in fuga pperabitis. Precedet enim vos dominus: & congregabit vos deus iſrael. Ecce intelliget ſeru9 meus: exaltabitur & eleuabitur: & ſublimis erit valde. Sicut obſtupuerunt ſup te multi: ſic ingloriꝰ erit inter viros aſpectus ei9: & forma ei9 iter filios hoīm. Iſte aſpget gentes multas: ſup ipm cōtinebūt reges os ſuū. Quia qbus nō eſt narratum de eo viderūt: & q̄ non audierunt contemplati ſunt. 53.

Quis credidit auditui noſtro? & brachium dñi cui reuelatum eſt? Et aſcendet ſicut virgultū coram eo: & ſicut radix de terra ſitiēti. Nō eſt ſpēs ei neq decor. Et vidimus eū

מוסרי צוארך שביה בת ציון: כי כה אמר יהוה חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו: כי כה אמר אדני יהוה מצרים ירד עמי בראשנה לגור שם ואשור באפס עשקו: ועתה מה לי פה נאם יהוה כי לקח עמי חנם משלו יהילילו נאם יהוה ותמיד כל היום שמי מנאץ: לכן ידע עמי שמי לכן ביום ההוא כי אני הוא המדבר הנני: מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך אלהיך: קול צפיך נשאו קול יחדו ירננו כי עין בעין יראו בשוב יהוה ציון: פצחו רננו יחדו חרבות ירושלם כי נחם יהוה עמו גאל ירושלם: חשף יהוה את זרוע קדשו לעיני כל הגוים וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו: סורו סורו צאו משם טמא אל תגעו צאו מתוכה הברו נשאי כלי יהוה: כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תלכון כי הלך לפניכם יהוה ומאספכם אלהי ישראל: הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד: כאשר שממו עליך רבים כן משחת מאיש מראהו ותארו מבני אדם: כן יזה גוים רבים עליו יקפצו מלכים פיהם כי אשר לא ספר להם ראו ואשר לא שמעו התבוננו:

Cap. liij.

מי האמין לשמעתנו וזרוע יהוה על מי נגלתה: ויעל כיונק לפניו וכשרש מארץ ציה לא תאר לו ולא הדר ונראהו

Primitiva.heb. | Ter.heb.Esa.liiij. | Trāsla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cũiter.latina.

Ter.heb.Esa.liiij.

ולא מראה ונחמדהו׃ נבזה וחדל אישים איש מכאבות וידוע חלי וכמסתר פנים ממנו נבזה ולא חשבנהו׃ אכן חלינו הוא נשא ומכאבינו סבלם ואנחנו חשבנהו נגוע מכה אלהים ומענה׃ והוא מחלל מפשענו מדכא מעונתינו מוסר שלומנו עליו ובחברתו נרפא לנו׃ כלנו כצאן תעינו איש לדרכו פנינו ויהוה הפגיע בו את עון כלנו׃ נגש והוא נענה ולא יפתח פיו כשה לטבח יובל וכרחל לפני גזזיה נאלמה ולא יפתח פיו׃ מעצר וממשפט לקח ואת דורו מי ישוחח כי נגזר מארץ חיים מפשע עמי נגע למו׃ ויתן את רשעים קברו ואת עשיר במתיו על לא חמס עשה ולא מרמה בפיו׃ ויהוה חפץ דכאו החלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים וחפץ יהוה בידו יצלח׃ מעמל נפשו יראה ישבע בדעתו יצדיק צדיק עבדי לרבים ועונתם הוא יסבל׃ לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פשעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפשעים יפגיע׃

Cap.liiij.

רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי לא חלה כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר יהוה׃ הרחיבי מקום אהלך ויריעות משכנותיך יטו אל תחשכי האריכי מיתריך ויתדתיך חזקי׃ כי ימין ושמאול תפרצי וזרעך גוים

Trāsla.B.Hie.

& nō erat aspect?: & desiderauimus eū despectū et nouissimū virorū: virū dolorū & sciente infirmitatē. Et q̃si absconditꝰ vultus eius & despectꝰ: vnde nec reputauimus eū. Vere lāguores nr̃os ipse tulit & dolores nostros ipse portauit. Et nos putauimꝰ eum q̃si leprosum: & ꝑcussū a deo & hūiliatū. Ipse aūt vulneratꝰ est ꝑpter iniqtates nr̃as: attritꝰ est ꝑpter scelera nr̃a. Disciplina pacis nr̄e sup eū: & liuore eius sanati sumꝰ. Oēs nos q̃si oues errauimꝰ: vnusquisq; in viā suā declinauit: & posuit dn̄s in eo iniqtatē oīm nr̄m. Oblatꝰ est qa ipse voluit: & nō aperuit os suū. Sicut ouis ad occisionē ducetur: & q̃si agnꝰ corā tondēte se obmutescet: & nō apiet os suū. De angustia & de iudicio sublatus ē. Generationē eius qs enarrabit? Quia abscisus est de terra viuētiū. Propter scelus populi mei ꝑcussi eū. Et dabit īpios ꝓ sepultura & diuitem ꝓ morte sua: eo φ iniqtatē nō fecerit: neq; dolus fuerit in ore eiꝰ & dn̄s voluit cōterere eū in īfirmitate. Si posuerit pro peccato aīam suā: videbit semen longeuum: & voluntas dn̄i in manu eius dirigetur. Pro eo φ laborauit aīa eius: videbit & saturabitur scīētia sua iustificabit ipse iustus suos meos multos: & iniqtates eoꝝ ipse portabit. Ideo dispartiam ei plurimos: & fortium diuidet spolia: pro eo φ tradidit in mortē animā suā: & cū sceleratis reputatꝰ est. Et ipse peccata multorum tulit: & pro transgressoribus rogauit.

54.

Lauda sterilis que nō paris: decāta laudē & hynni: que nō pariebas: quoniam multi filii deserte magis q̄ eius q̄ habebat virū dicit dn̄s. Dilata locū tentorii tui: & pelles tabernaculorū tuoꝝ extēde: ne parcas. Longos fac funiculos tuos: & clauos tuos consolida. Ad dexterā enim & ad leuam penetrabis: & semen tuum gentes

Trāſ.Gre.lxx.cũiter.latina.

⁊ nō hēbat spēm neq; decorē: sed spēs eiꝰ īhonorata ⁊ deficiēs p̄te filios hoīm: hō in
καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος, ἀλλὰ τὸ εἶδος αὐτοῦ ἄτιμον καὶ ἐκλεῖπον παρὰ υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ἄνθρωπος ἐν
plaga exñs ⁊ sciēs ferre īfirmitatē: qz auersa est facies eiꝰ: despecta ē ⁊ nō est reputata. iste
πληγῇ ὢν καὶ εἰδὼς φέρειν μαλακίαν, ὅτι ἀπέστραπται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἠτιμάσθη καὶ οὐκ ἐλογίσθη. οὗτος τὰς ἁ-
pctā nr̃a portat: ⁊ ꝓ nobis dolet: ⁊ nos putauimꝰ eē eū in dolore ⁊ in plaga a deo ⁊ in
μαρτίας ἡμῶν φέρει, καὶ περὶ ἡμῶν ὀδυνᾶται, καὶ ἡμεῖς ἐλογισάμεθα εἶναι αὐτὸν ἐν πόνῳ καὶ ἐν πληγῇ ὑπὸ θεοῦ καὶ ἐν
afflictiōe. ip̄e aūt vulneratꝰ est ꝑpter pctā nr̃a:
κακώσει. αὐτὸς δὲ ἐτραυματίσθη διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν,
⁊ īfirmatꝰ est ꝑpter iniqtates nr̃as: disciplina pacis
καὶ μεμαλάκισται διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, παιδεία εἰρήνης
nobis sup eū. liuore eiꝰ nos sanati sumꝰ. oēs
ἡμῶν ἐπ᾽ αὐτόν. τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν. πάντες
q̃si oues errauimꝰ. hō via sua errauit: ⁊ dñs tradidit eū iniqtatibꝰ nr̃is. ⁊
ὡς πρόβατα ἐπλανήθημεν. ἄνθρωπος τῇ ὁδῷ αὐτοῦ ἐπλανήθη, καὶ κύριος παρέδωκεν αὐτὸν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν. καὶ
ip̄e ꝑpter afflictionē nō apuit os suū: sicut ouis
αὐτὸς διὰ τὸ κεκακῶσθαι οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, ὡς πρόβατον
ad occisionē ductꝰ ē: ⁊ q̃si agnꝰ corā tōdente mutus: sic nō apuit os suū. in humilitate iudi-
ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἔμπροσθεν τοῦ κείροντος ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει ἡ κρί-
ciū eiꝰ sublatū ē. gñationē eiꝰ qs enarrabit: qz tollit̃ de terra vita eiꝰ. ab iniqtatibꝰ ppl̃i mei ductꝰ ē ad
σις αὐτοῦ ἤρθη, τὴν γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται, ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀπὸ τῶν ἀνομιῶν τοῦ λαοῦ μου ἤχθη εἰς
mortē: ⁊ dabo īpios ꝓ sepultura eiꝰ:
θάνατον, καὶ δώσω τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῆς ταφῆς αὐτοῦ,
⁊ diuites ꝓ morte eiꝰ. qz iniqtatē nō fecit: neq; dolꝰ in ore eiꝰ: ⁊ dñs vult mūdare eū a plaga.
καὶ τοὺς πλουσίους ἀντὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ὅτι ἀνομίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ κύριος βούλεται καθαρίσαι αὐτὸν τῆς πληγῆς.
si dederitis ꝓ pctō aīa vr̃a: videbit semē lōgeuū. ⁊ vult dñs
ἐὰν δῶτε περὶ ἁμαρτίας ἡ ψυχὴ ὑμῶν, ὄψεται σπέρμα μακρόβιον. καὶ βούλεται κύριος
in manu eiꝰ auferre dolorē aīe eiꝰ ostēdere ei lucē ⁊ formare itelligētia: iustificare iustū bñ seruientē multis: ⁊ pctā eoꝝ ip̄e portabit.
ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἀφελεῖν πόνον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, δεῖξαι αὐτῷ φῶς καὶ πλάσαι τῇ συνέσει, δικαιῶσαι δίκαιον εὖ δουλεύοντα πολλοῖς, καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν αὐτὸς ἀνοίσει.
ꝑpter hoc ip̄e possidebit multos: ⁊ fortiū diuidet spolia: ꝓ eo qđ tradita est in mortē aīa eiꝰ,
διὰ τοῦτο αὐτὸς κληρονομήσει πολλούς, καὶ τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖ σκῦλα, ἀνθ᾽ ὧν παρεδόθη εἰς θάνατον ἡ ψυχὴ αὐτοῦ,
⁊ inter iniquos reputatꝰ est: ⁊ ip̄e peccata multoꝝ tulit: ⁊ ꝑpter iniqtates eoꝝ traditus est.
καὶ ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίσθη, καὶ αὐτὸς ἁμαρτίας πολλῶν ἀνήνεγκεν, καὶ διὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν παρεδόθη.

Ca.54.

Letare sterilis q̄ nō paris: erūpe ⁊ clama q̄ nō parturis: qz multi filii deserte magis q̄ habētis virū. dixit em̄ dñs: dilata locū tētorii tui ⁊ pelles tabernaculoꝝ tuoꝝ fige: ne parcas. ꝑtende funiculos tuos ⁊ clauos cōforta adhuc in dextris ⁊ sinistris dilata. ⁊ semē tuū gētes
Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. εἶπεν γὰρ κύριος, πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου καὶ τὰς δέρρεις τῶν αὐλαιῶν σου πῆξον, μὴ φείσῃ. μάκρυνον τὰ σχοινίσματά σου καὶ τοὺς πασσάλους κατίσχυσον ἔτι εἰς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ ἐκπέτασον. καὶ τὸ σπέρμα σου

mat. 8. d. 1.Pe.2. d. — Marc 15.b. Lu.22. — Ga.5.c. Luc. 15. Gala.4 d.

Trāsla.gre.lxx.cũ iter.latina. | Trāsla.B.Hie. | Ter.heb.Esa.liiij. | Primitiva.heb.

Trāsla.gre.lxx.cũ iter.latina.

possidebit: ⁊ ciuitates desertas hītare facies. ne timeas: qz cōfusa es: neq; cōfūdaris: qz exꝓbratū tibi ē:
κληρονομήσει, καὶ πόλεις ἠρημωμένας κατοικιεῖς. μὴ φοβοῦ, ὅτι κατῃσχύνθης, μηδὲ ἐντραπῇς, ὅτι ὠνειδίσθης,
qz cōfusionis eterne obliuisceris: ⁊ opprobrii viduitatis tue nō recordaberis ampliꝰ: qz dñs faciēs te dñs sabaoth nomē ei: ⁊ q̄ eruit te ip̄e deꝰ israel deꝰ oīs terre vocabit̃.
ὅτι αἰσχύνην αἰώνιον ἐπιλήσῃ, καὶ ὄνειδος τῆς χηρείας σου οὐ μὴ μνησθήσῃ ἔτι, ὅτι κύριος ὁ ποιῶν σε κύριος σαβαώθ ὄνομα αὐτῷ, καὶ ὁ ῥυσάμενός σε αὐτὸς ὁ θεὸς ἰσραὴλ θεὸς πάσης τῆς γῆς κληθήσεται.
nō vt mulierē derelictā ⁊ pusillanimē vocauit te dñs: nō vt mulierē q̄ ab adolescētia odiosa est dixit deꝰ tuꝰ. tp̄e modico reliqui te: ⁊ cū mia magna miserebor tui.
οὐχ ὡς γυναῖκα καταλελειμμένην καὶ ὀλιγόψυχον κέκληκέν σε κύριος, οὐχ ὡς γυναῖκα ἐκ νεότητος μεμισημένην εἶπεν ὁ θεός σου. χρόνον μικρὸν κατέλιπόν σε, καὶ μετ᾽ ἐλέους μεγάλου ἐλεήσω σε.
in furore paruo auerti faciē meā a te: ⁊ in mia sēpiterna miserebor tui: dixit q̄ eruit te dominꝰ: ab aqua q̄ i tp̄e noe hoc mihi erit. sicut iuraui ei in tp̄e illo terre: nō irasci sup te vltra: neq; in cōminatiōe tua mōtes trāsferent̃: neq; colles tui transferent̃. sic neq;
ἐν θυμῷ μικρῷ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐν ἐλέει αἰωνίῳ ἐλεήσω σε, εἶπεν ὁ ῥυσάμενός σε κύριος. ἀπὸ τοῦ ὕδατος τοῦ ἐπὶ νῶε τοῦτό μοι ἐστι. καθότι ὤμοσα αὐτῷ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ τῇ γῇ, μὴ θυμωθήσεσθαι ἐπὶ σοὶ ἔτι, μηδὲ ἐν ἀπειλῇ σου τὰ ὄρη μεταστήσεσθαι, οὐδὲ βουνοί σου μετακινηθήσονται. οὕτως οὐδὲ
q̄ a me tibi mia deficiet: neq; testamētū pacis mee auferet̃. dixit em̄ ꝓpiciꝰ tibi dominꝰ humilis ⁊ instabilis nō cōsolata es.
τὸ παρ᾽ ἐμοῦ σοι ἔλεος ἐκλείψει, οὐδὲ ἡ διαθήκη τῆς εἰρήνης μου οὐ μὴ μεταστῇ. εἶπεν γὰρ ἵλεώς σοι κύριος. ταπεινὴ καὶ ἀκατάστατος οὐ παρεκλήθης.
ecce ego p̄paro tibi carbūculū lapidē tuū: ⁊ fūdamēta tua sapphirū: ⁊ ponā ꝓpugnacula tua iaspidē: ⁊ portas tuas lapides crystalli: ⁊ muros tuos lapides electos: ⁊ oēs filios tuos discipulos dei: ⁊ multa pacē filiis tuis: ⁊ in iusticia edificaberis: recede ab iniquo ⁊ nō timebis ⁊ tremor nō appropiq̄bit tibi: ecce ꝓselyti accedēt tibi ꝑ me: ⁊ coloni erūt tui: ⁊ ad te cōfugiēnt.
ἰδοὺ ἐγὼ ἑτοιμάζω σοι ἄνθρακα τὸν λίθον σου, καὶ τὰ θεμέλιά σου σάπφειρον, καὶ θήσω τὰς ἐπάλξεις σου ἴασπιν, καὶ τὰς πύλας σου λίθους κρυστάλλους, καὶ τὸν περίβολόν σου λίθους ἐκλεκτούς, καὶ πάντας τοὺς υἱούς σου διδακτοὺς θεοῦ, καὶ πολλὴ εἰρήνῃ τοῖς τέκνοις σου, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ οἰκοδομηθήσῃ. ἀπέχου ἀπὸ ἀδίκου καὶ οὐ φοβηθήσῃ καὶ τρόμος οὐκ ἐγγιεῖ σοι, ἰδοὺ προσήλυτοι προσελεύσονταί σοι δι᾽ ἐμοῦ, καὶ παροικήσουσί σοι, καὶ ἐπὶ σὲ καταφεύξονται.
ecce ego creaui te: nō vt erariꝰ sufflans in igne prunas ⁊ ꝓferēs vas in opꝰ. ego aūt creaui te. nō in ꝑditionē īterficere oē vas factū cōtra te: nō ꝓsperabit: ⁊ ois vox surget cōtra te in iudiciū: oēs eos vīces: at obnoxii tui erūt in ea. est hereditas seruientibꝰ dño: ⁊ vos eritis mihi iusti dicit dñs.
ἰδοὺ ἐγὼ ἔκτισά σε, οὐχ ὡς χαλκεὺς φυσῶν ἐν πυρὶ ἄνθρακας καὶ ἐκφέρων σκεῦος εἰς ἔργον. ἐγὼ δὲ ἔκτισά σε. οὐκ εἰς ἀπώλειαν φθεῖραι πᾶν σκεῦος φθαρτὸν ἐπὶ σέ, οὐκ εὐοδώσω, καὶ πᾶσα φωνὴ ἀναστήσεται ἐπὶ σὲ εἰς κρίσιν, πάντας αὐτοὺς ἡττήσεις, οἱ δὲ ἔνοχοί σου ἔσονται ἐν αὐτῇ. ἔστι κληρονομία τοῖς θεραπεύουσι κύριον, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι δίκαιοι λέγει κύριος.

Ca.55.

Trāsla.B.Hie.

hereditabit: & ciuitates desertas inhabitabit. Noli timere: quia non confūderis neq; erubesces. Non enim te pudebit: quia cōfusionis adolescentie tue obliuisceris: & opprobrii viduitatis tue nō recordaberis amplius. Quia dn̄abitur tui q fecit te dn̄s exercituū nomē eius: & redēptor tuꝰ sctūs israel: deꝰ omnis terre vocabitur. Quia vt mulierē derelictam & merentē spiritu vocauit te dominus & vxorem ab adolescentia abiectā. Dixit deus tuꝰ. Ad pūctum in modico dereliqui te: & in miserationibꝰ magnis cōgregabo te. In momēto indignationis abscondi faciē meā parūper a te: & in mīa sempiterna misertus sum tui. Dixit redēptor tuus dn̄s. Sicut in diebꝰ noe istud mihi est: cui iuraui ne inducerē aq̄s noe vltra supra terram: sic iuraui vt nō irascar tibi: & nō increpem te. Montes enī cōmouebūtur: & colles cōtremiscēt. misericordia autē mea non recedet a te: & fedus pacis mee non mouebitur. Dixit miserator tuꝰ dn̄s. Paupcula tēpestate cōuulsa absq; vlla cōsolatione: ecce ego sternā ꝑ ordinē lapides tuos: & fundabo te i sapphiris. Et ponā iaspidē ꝓpugnacula tua: & portas tuas in lapides sculptos: & oēs terminos tuos in lapides desiderabiles: vniuersos filios tuos doctos a dn̄o: & multitudinē pacis filiis tuis: & in iusticia fundaberis. Recede ꝓcul a calūnia: qa nō timebis: & a pauore: qa nō appropinq̄bit tibi. Ecce accola veniet: q nō erat mecū: aduena quondā tuus adiungetur tibi. Ecce ego creaui fabrum sufflantē in igne prunas: & ꝓferentē vas in opus suū: & ego creaui interfectorem ad disperdendū. Omne vas qđ fictū est cōtra te nō dirigetur: & oēm linguā resistentē tibi: in iudicio cōdēnabis. Hec est hereditas seruorū dn̄i: & iusticia eorū apud me dicit dominus.

55.

Ter.heb.Esa.liiij.

ירש וערים נשמות יושיבו׃ אל תיראי כי לא תבושי ואל תכלמי כי לא תחפירי כי בשת עלומיך תשכחי וחרפת אלמנותיך לא תזכרי עוד׃ כי בעליך עשיך יהוה צבאות שמו וגאלך קדוש ישראל אלהי כל הארץ יקרא׃ כי כאשה עזובה ועצובת רוח קראך יהוה ואשת נעורים כי תמאס אמר אלהיך׃ ברגע קטן עזבתיך וברחמים גדלים אקבצך׃ בשצף קצף הסתרתי פני רגע ממך ובחסד עולם רחמתיך אמר גאלך יהוה׃ כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך׃ כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך יהוה׃ עניה סערה לא נחמה הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים׃ ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ׃ וכל בניך למודי יהוה ורב שלום בניך׃ בצדקה תכונני רחקי מעשק כי לא תיראי וממחתה כי לא תקרב אליך׃ הן גור יגור אפס מאותי מי גר אתך עליך יפול׃ הנה אנכי בראתי חרש נפח באש פחם ומוציא כלי למעשהו ואנכי בראתי משחית לחבל׃ כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיעי זאת נחלת עבדי יהוה וצדקתם מאתי נאם יהוה׃

Cap.lv.

A

הוי כל צמא לכו למים ואשר אין לו כסף לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב׃ למה תשקלו כסף בלוא לחם ויגיעכם בלוא לשבעה שמעו שמוע אלי ואכלו טוב ותתענג בדשן נפשכם׃ הטו אזנכם ולכו אלי שמעו ותחי נפשכם ואכרתה לכם ברית עולם חסדי דוד הנאמנים׃ הן עד לאומים נתתיו נגיד ומצוה לאמים׃ הן גוי לא תדע תקרא וגוי לא ידעוך אליך ירוצו למען יהוה אלהיך ולקדוש ישראל כי פארך׃ דרשו יהוה בהמצאו קראהו בהיותו קרוב׃ יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישב אל יהוה וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח׃ כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי נאם יהוה׃ כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבתי ממחשבתיכם׃ כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה ונתן זרע לזרע ולחם לאכל׃ כן יהיה דברי אשר יצא מפי לא ישוב אלי ריקם כי אם עשה את אשר חפצתי והצליח אשר שלחתיו׃ כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון ההרים והגבעות יפצחו לפניכם רנה וכל עצי השדה ימחאו כף׃ תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס והיה ליהוה לשם לאות עולם לא יכרת׃

Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum properate emite & comedite. Venite emite absque argento & absque vlla commutatione vinum & lac. Quare appenditis argentum non in panibus: & laborem vestrum non in saturitate? Audite audientes me & comedite bonum & delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram & venite ad me: audite & viuet anima vestra: & feriam vobiscum pactum sempiternum: misericordias dauid fideles. Ecce testem populis dedi eum ducem ac preceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas vocabis: & gentes que non cognouerunt te: ad te current propter dominum deum tuum & sanctum israel: quia glorificauit te. Querite dominum dum inueniri potest inuocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suam: & vir iniquus cogitationes suas: & reuertatur ad dominum & miserebitur eius: & ad deum nostrum quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes mee cogitationes vestre neque vie vestre vie mee: dicit dominus. Quia sicut exaltantur celi a terra: sic exaltate sunt vie mee a viis vestris & cogitationes mee a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber & nix de celo: & illuc vltra non reuertetur: sed inebriat terram & infundit eam: & germinare eam facit: & dat semen serenti: & panem comedenti: sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum: sed faciet quecunque volui: & prosperabitur in his ad que misi illud. Quia in leticia egrediemini: & in pace ducemini. Montes & colles cantabunt coram vobis laudem: & omnia ligna regionis plaudent manu. Pro saliuncula ascendet abies: & pro vrtica crescet myrtus. Et erit dominus nominatus in signum eternum quod non auferetur. 56.

Οὐαὶ οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ᾽ ὕδωρ, καὶ ὅσοι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαδίσαντες ἀγοράσατε καὶ φάγετε καὶ πίετε ἄνευ ἀργυρίου καὶ τιμῆς οἴνου καὶ στέαρ. ἱνατί τιμᾶσθε ἀργυρίου ἐν ἄρτοις, καὶ τὸν μόχθον ὑμῶν οὐκ εἰς πλησμονήν; ἀκούσατέ μου καὶ φάγεσθε ἀγαθά, καὶ ἐντρυφήσει ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν. προσέχετε τοῖς ὠσὶν ὑμῶν, καὶ ἐπακολουθήσατε ταῖς ὁδοῖς μου. εἰσακούσατέ μου, καὶ ζήσεται ἐν ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν, καὶ διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην αἰώνιον, τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστά.

B

ἰδοὺ μαρτύριον ἔθνεσιν ἔδωκα αὐτόν, ἄρχοντα καὶ προστάσσοντα ἔθνεσιν. ἰδοὺ ἔθνη ἃ οὐκ οἴδασί σε, ἐπικαλέσονταί σε, καὶ λαοὶ οἳ οὐκ ἐπίστανταί σε, ἐπὶ σὲ καταφεύξονται, ἕνεκεν κυρίου τοῦ θεοῦ σου καὶ τοῦ ἁγίου Ἰσραήλ, ὅτι ἐδόξασέ σε. ζητήσατε τὸν κύριον καὶ ἐν τῷ εὑρίσκειν αὐτὸν ἐπικαλέσασθε. ἡνίκα δ᾽ ἂν ἐγγίζῃ ὑμῖν, ἀπολιπέτω ὁ ἀσεβὴς τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀνὴρ ἄνομος τὰς βουλὰς αὐτοῦ, καὶ ἐπιστραφήτω πρὸς κύριον, καὶ ἐλεηθήσεται, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἐπὶ πολὺ ἀφήσει τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν.

C

οὐ γάρ εἰσιν αἱ βουλαί μου ὥσπερ αἱ βουλαὶ ὑμῶν, οὐδ᾽ ὥσπερ αἱ ὁδοὶ ὑμῶν αἱ ὁδοί μου, λέγει κύριος. ἀλλ᾽ ὡς ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, οὕτως ἀπέχει ἡ ὁδός μου ἀπὸ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τὰ διανοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς διανοίας μου. ὡς γὰρ ἂν καταβῇ ὑετὸς ἢ χιὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐ μὴ ἀποστραφῇ ἕως ἂν μεθύσῃ τὴν γῆν, καὶ ἐκτέκῃ καὶ ἐκβλαστήσῃ, καὶ δῷ σπέρμα τῷ σπείροντι καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν,

D

οὕτως ἔσται τὸ ῥῆμά μου, ὃ ἂν ἐξέλθῃ ἐκ τοῦ στόματός μου, οὐ μὴ ἀποστραφῇ πρὸς με κενὸν ἕως ἂν συντελεσθῇ ὅσα ἠθέλησα, καὶ εὐοδώσω τὰς ὁδούς σου καὶ τὰ ἐντάλματά μου. ἐν γὰρ εὐφροσύνῃ ἐξελεύσεσθε καὶ ἐν χαρᾷ διδαχθήσεσθε. τὰ γὰρ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐξαλοῦνται προσδεχόμενοι ὑμᾶς ἐν χαρᾷ, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ ἀγροῦ ἐπικροτήσει τοῖς κλάδοις. καὶ ἀντὶ τῆς στοιβῆς ἀναβήσεται κυπάρισσος, ἀντὶ δὲ τῆς κονύζης ἀναβήσεται μυρσίνη. καὶ ἔσται κύριος εἰς ὄνομα καὶ εἰς σημεῖον αἰώνιον καὶ οὐκ ἐκλείψει. Ca.56.

Cap.lvi.

A

Τάδε λέγει κύριος, φυλάσσεσθε κρίσιν, καὶ ποιεῖτε δικαιοσύνην. ἤγγικε γὰρ τὸ σωτήριόν μου παραγίνεσθαι, καὶ τὸ ἔλεός μου ἀποκαλυφθῆναι. μακάριος ἀνὴρ ὁ ποιῶν ταῦτα, καὶ ἄνθρωπος ὁ ἀντεχόμενος αὐτῶν, καὶ φυλάσσων τὰ σάββατα μὴ βεβηλοῦν αὐτά, καὶ διατηρῶν τὰς χεῖρας αὐτοῦ μὴ ποιεῖν ἀδικίαν. μὴ λεγέτω ὁ ἀλλογενὴς ὁ προσκείμενος πρὸς κύριον λέγων, ἀφοριεῖ με ἄρα κύριος ἀπὸ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ μὴ λεγέτω ὁ εὐνοῦχος, ὅτι ἐγώ εἰμι ξύλον ξηρόν.

B

ὅτι τάδε λέγει κύριος τοῖς εὐνούχοις, ὅσοι ἂν φυλάξωνται τὰ σάββατά μου, καὶ ἐκλέξωνται ἃ ἐγὼ θέλω, καὶ ἀντέχωνται τῆς διαθήκης μου, δώσω αὐτοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐν τῷ τείχει μου τόπον ὀνομαστὸν κρείττω υἱῶν καὶ θυγατέρων, ὄνομα αἰώνιον δώσω αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἐκλείψει. καὶ τοῖς (i.s.d.) ἀλλογενέσι τοῖς προσκειμένοις κυρίῳ δουλεύειν αὐτῷ,

C

καὶ ἀγαπᾶν τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ εἶναι αὐτῷ εἰς δούλους καὶ δούλας, καὶ πάντας τοὺς φυλασσομένους τὰ σάββατά μου μὴ βεβηλοῦν αὐτά, καὶ ἀντεχομένους τῆς διαθήκης μου, εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, καὶ εὐφρανῶ αὐτοὺς ἐν τῷ οἴκῳ τῆς προσευχῆς μου· τὰ ὁλοκαυτώματα αὐτῶν καὶ αἱ θυσίαι αὐτῶν ἔσονται δεκταὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου. ὁ γὰρ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, εἶπεν κύριος ὁ συνάγων τοὺς διεσπαρμένους Ἰσραήλ, ὅτι συνάξω ἐπ᾽ αὐτὸν συναγωγήν.

Mat. 21.b. Marci 11.c. Luce. 19.g.

D

πάντα τὰ θηρία τὰ ἄγρια δεῦτε φάγετε, πάντα τὰ θηρία τοῦ δρυμοῦ. ἴδετε ὅτι ἐκτετύφλωνται πάντες, οὐκ ἔγνωσαν· πάντες κύνες ἐνεοί, οὐ δυνήσονται ὑλακτεῖν, ἐνυπνιαζόμενοι κοίτην, φιλοῦντες νυστάξαι. καὶ οἱ κύνες ἀναιδεῖς τῇ ψυχῇ, οὐκ εἰδότες πλησμονήν, καὶ εἰσὶ πονηροὶ οὐκ εἰδότες σύνεσιν. πάντες ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἐξηκολούθησαν, ἕκαστος κατὰ τὸ ἑαυτοῦ πλεονέκτημα ἀπ᾽ ἄκρου αὐτοῦ. δεῦτε λάβωμεν οἶνον καὶ μεθυσθῶμεν μέθην, καὶ ἔσται τοιαύτη ἡ αὔριον ἡμέρα μεγάλη μᾶλλον σφόδρα. Ca.57.

Hiere. 7.c.

Hec dicit dominus. Custodite iudicium & facite iusticiam: quia iuxta est salus mea vt veniat & iusticia mea vt reueletur. Beatus vir qui facit hoc: & filius hominis qui apprehendet istud. Custodiens sabbatum ne polluat illud: custodiens manus suas: ne faciat omne malum. Et non dicat filius aduene qui adheret domino: dicens. Separatione diuidet me dominus a populo suo. Et non dicat eunuchus: ecce ego lignum aridum. Quia hec dicit dominus eunuchis: qui custodierint sabbata mea: & elegerint que ego volui & tenuerint fedus meum: dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius filiis & filiabus. Nomen sempiternum dabo eis: quod non peribit. Et filios aduene qui adhereant domino vt colant eum: et diligant nomen eius: vt sint ei in seruos: omnem custodientem sabbatum ne polluat illud: & tenentem fedus meum: adducam eos in montem sanctum meum: & letificabo eos in domo orationis mee. Holocausta & victime eorum placebunt mihi super altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis ait dominus deus qui congregat dispersos israel. Adhuc congregabo ad eum congregatos eius. Omnes bestie agri venite ad deuorandum vniuerse bestie saltus. Speculatores eius ceci omnes: nescierunt vniuersi canes muti non valentes latrare: videntes vana: dormientes & amantes somnia: & canes impudentissimi nescierunt saturitatem. Ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam. Omnes in viam suam declinauerunt: vnusquisque ad auariciam suam: a summo vsque ad nouissimum. Venite sumamus vinum: & impleamur ebrietate: & erit sicut hodie: sic & cras & multo amplius. 57.

כה אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות׃ אשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה שמר שבת מחללו ושמר ידו מעשות כל רע׃ ואל יאמר בן הנכר הנלוה אל יהוה לאמר הבדל יבדילני יהוה מעל עמו ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש׃ כי כה אמר יהוה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי׃ ונתתי להם בביתי ובחומתי יד ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת׃ ובני הנכר הנלוים על יהוה לשרתו ולאהבה את שם יהוה להיות לו לעבדים כל שמר שבת מחללו ומחזיקים בבריתי׃ והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולתיהם וזבחיהם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים׃ נאם אדני יהוה מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו׃ כל חיתו שדי אתיו לאכל כל חיתו ביער׃ צפו עורים כלם לא ידעו כלם כלבים אלמים לא יוכלו לנבח הזים שכבים אהבי לנום׃ והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה והמה רעים לא ידעו הבין כלם לדרכם פנו איש לבצעו מקצהו׃ אתיו אקחה יין ונסבאה שכר והיה כזה יום מחר גדול יתר מאד׃

Cap. lvij.

הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק: יבוא שלום ינוחו על משכבותם הלך נכחו: ואתם קרבו הנה בני עננה זרע מנאף ותזנה: על מי תתענגו על מי תרחיבו פה תאריכו לשון הלוא אתם ילדי פשע זרע שקר: הנחמים באלים תחת כל עץ רענן שחטי הילדים בנחלים תחת סעפי הסלעים: בחלקי נחל חלקך הם הם גורלך גם להם שפכת נסך העלית מנחה העל אלה אנחם: על הר גבה ונשא שמת משכבך גם שם עלית לזבח זבח: ואחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך כי מאתי גלית ותעלי הרחבת משכבך ותכרת לך מהם אהבת משכבם יד חזית: ותשרי למלך בשמן ותרבי רקחיך ותשלחי ציריך עד מרחק ותשפילי עד שאול: ברב דרכך יגעת לא אמרת נואש חית ידך מצאת על כן לא חלית: ואת מי דאגת ותיראי כי תכזבי ואותי לא זכרת לא שמת על לבך הלא אני מחשה ומעלם ואותי לא תיראי: אני אגיד צדקתך ואת מעשיך ולא יועילוך: בזעקך יצילך קבוציך ואת כלם ישא רוח יקח הבל והחוסה בי ינחל ארץ ויירש הר קדשי: ואמר סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי: כי כה אמר רם ונשא שכן עד וקדוש שמו מרום וקדוש אשכון ואת

IUstus perit: & non est qui recogitet in corde suo: & viri misericordie colligūtur: qa nō est q intelligat. A facie enī malicie collectus est iustus. Veniat pax: requiescat in cubili suo: q ambulauit in directiōe sua. Vos aūt accedite huc filii auguratricis: semē adulteri & fornicarie. Sup quē lusistis? Sup quē dilatastis os: & eiecistis linguam? Nunquid non vos filii scelesti: semen mendax? Qui consolamini in diis subter oē lignū frondosum immolātes paruulos in torrētibus subter eminentes petras. In partibus torrentis pars tua: hec est sors tua. Et ipsis effudisti libamen: obtulisti sacrificiū. Nūqd sup his nō īdignabor? Sup montē excelsum & sublimē posuisti cubile tuū: & illuc ascendisti vt imolares hostias. Et post ostium & retro postem posuisti memoriale tuū: qa iuxta me discoopuisti & suscepisti adulterū. Dilatasti cubile tuū: & pepigisti cū eis fedus. Dilexisti stratum eorum manu apta: & ornasti te regi vnguento: & multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul & humiliata es vsq ad inferos. In multitudine vie tue laborasti: nec dixisti: quiescā. Vitā manus tue inuenisti. Propterea non rogasti. Pro quo sollicita timuisti: quia mentita es: & mei non es recordata: neq cogitasti in corde tuo: quia ego tacens & quasi nō videns: & mei oblita es. Ego autē annunciabo iusticiam tuam: & opera tua non pderūt tibi: cū clamaueris liberent te cōgregati tui. Et omnes eos aufferet ventus: tollet aura. Qui aūt fiduciā hēt mei: hereditabit terrā & possidebit montē scīm meū: & dicā. Viā facite: pbete iter: declinate de semita: auferte offendicula de via ppli mei. Quia hec dicit excelsus & sublimis habitās eternitatē: & scīm nomē eius in excelso & in sancto habitās: & cū

Ἴδετε ὡς ὁ δίκαιος ἀπώλετο, καὶ οὐδεὶς ἐκδέχεται τῇ καρδίᾳ, καὶ ἄνδρες δίκαιοι αἴρονται, καὶ οὐδεὶς κατανοεῖ. ἀπὸ γὰρ προσώπου ἀδικίας ἦρται ὁ δίκαιος. ἔσται ἐν εἰρήνῃ ἡ ταφὴ αὐτοῦ, ἦρται ἐκ μέσου. ὑμεῖς δὲ προσαγάγετε ὧδε υἱοὶ ἄνομοι σπέρμα μοιχῶν καὶ πόρνης. ἐν τίνι ἐνετρυφήσατε; καὶ ἐπὶ τίνα ἠνοίξατε τὸ στόμα ὑμῶν; καὶ ἐπὶ τίνα ἐχαλάσατε τὴν γλῶσσαν ὑμῶν; οὐχ ὑμεῖς ἐστὲ τέκνα ἀπωλείας; σπέρμα ἄτιμον; οἱ παρακαλοῦντες ἐπὶ τὰ εἴδωλα ὑπὸ δένδρα δασέα, σφάζοντες τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν ταῖς φάραγξιν ἀναμέσον τῶν πετρῶν. ἐκείνη σου ἡ μερίς, οὗτός σου ὁ κλῆρος, κἀκείνοις ἐξέχεας σπονδάς, κἀκείνοις ἀνήνεγκας θυσίας. ἐπὶ τούτοις οὐκ ὀργισθήσομαι λέγει κύριος. ἐπ' ὄρος ὑψηλὸν καὶ μετέωρον ἐκεῖ σου ἡ κοίτη, κἀκεῖ ἀνεβίβασας θυσίας θυσίας σου, καὶ ὀπίσω τῶν σταθμῶν τῆς θύρας σου ἔθηκας μνημόσυνά σου. ἐλογίζου, ὅτι ἐὰν ἀπ' ἐμοῦ ἀποστῇς πλεῖόν τι ἕξειν. ἠγάπησας τοὺς κοιμωμένους μετὰ σοῦ, καὶ ἐπλήθυνας τὴν πορνείαν σου μετ' αὐτῶν, καὶ πολλοὺς ἐποίησας τοὺς μακρὰν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπέστειλας πρέσβεις ὑπὲρ τὰ ὅριά σου, καὶ ἐταπεινώθης ἕως ᾅδου. ταῖς πολυοδίαις σου ἐκοπίασας καὶ οὐκ εἶπας παύσομαι, ἐνισχύουσα ὅτι ἔπραξας ταῦτα, διὰ τοῦτο οὐ κατεδεήθης μου σύ. τίνα εὐλαβηθεῖσα ἐφοβήθης, καὶ ἐψεύσω με, καὶ οὐκ ἐμνήσθης μου, οὐδὲ ἔλαβές με εἰς τὴν διάνοιαν, οὐδὲ εἰς τὴν καρδίαν σου. κἀγώ σε ἰδὼν παρορῶ, καὶ ἐμὲ οὐκ ἐφοβήθης. κἀγὼ ἀπαγγελῶ τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ τὰ κακά σου, ἃ οὐκ ὠφελήσουσί σοι, ὅταν ἀναβοήσῃς ἐξελέσθωσάν σε ἐν τῇ θλίψει σου. τούτους γὰρ πάντας ἄνεμος λήψεται καὶ ἀποίσει καταιγίς. οἱ δὲ ἀντεχόμενοι ἐν ἐμοὶ, κτήσονται γῆν καὶ κληρονομήσουσι τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου. καὶ ἐροῦσι, καθαρίσατε ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ ὁδούς, καὶ ἄρατε σκῶλα ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ λαοῦ μου. τάδε λέγει κύριος ὁ ὕψιστος ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν τὸν αἰῶνα, ἅγιος ἐν ἁγίοις ὄνομα αὐτῷ, κύριος ὕψιστος ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, καὶ

Uidete quomodo iustus periit: et nullus vir suscipit corde: et viri iusti tolluntur: et nemo considerat. ab enim facie iniquitatis ablatus est iustus. erit in pace sepultura eius: ablatus e medio. vos autem accedite huc filii iniqui semen adulterorum et meretricis. in quo insultastis? et super quem aperuistis os vestrum? et super quem eiecistis linguam? nonne vos estis filii perditionis? semen iniquum. qui advocantes ad idola subter arbores frondosas: iugulantes filios suos in vallibus inter medium petrarum. illa tua pars: hec tua sors: et illis effudisti libamina: et his obtulisti hostias. super his non irascar dicit dominus. super montem excelsum et sublimem illic tuum cubile: et illic ascendisti et imolare hostias. et post postes posuisti memorias tuas. putabas: quod si recesseris a me plus aliquid habebis. dilexisti dormientes tecum: et multiplicasti fornicationem tuam cum eis: et multos fecisti longe a te; et misisti legatos ultra terminos tuos: et humiliata es usque ad inferos. In multis viis tuis laborasti: et non dixisti: desinam. confortata quoniam fecisti hec: propterea non rogasti me tu. quem timens reverita es: et mentita es mihi: et non recordata es mei: neque cepisti me in corde tuo. et ego te videns despicio: et me non timuisti: et ego annunciabo iustitiam tuam: et mala tua non proderunt tibi: cum clamaveris eruant te in tribulatione tua. istos enim omnes ventus tollet et auferet tempestas. at qui sperant in me: possidebunt terram et hereditabunt montem sanctum meum. et dicent: mundate a facie eius vias: et auferte offendicula de via populi mei. hec dicit dominus altissimus qui in excelsis habitat in eternum: sanctus in sanctis nomen illi: dominus excelsus in sanctis requiescens: et

ὀλιγοψύχοις διδοὺς μακροθυμίαν, καὶ διδοὺς ζωὴν τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν. οὐκ εἰς τὸν αἰῶνα ἐκδικήσω ὑμᾶς, οὐδὲ διαπαντὸς ὀργισθήσομαι ὑμῖν. πνεῦμα γὰρ παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ πνοὴν πᾶσαν ἐγὼ ἐποίησα. δι' ἁμαρτίαν βραχύ τι ἐλύπησα αὐτὸν, καὶ ἐπάταξα αὐτὸν, καὶ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἐλυπήθη, καὶ ἐπορεύθη στυγνὸς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ἑώρακα, καὶ ἰασάμην αὐτὸν, καὶ παρεκάλεσα αὐτὸν, καὶ ἔδωκα αὐτῷ παράκλησιν ἀληθινὴν, εἰρήνην ἐπ' εἰρήνην τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγὺς οὖσι. καὶ εἶπεν κύριος, ἰάσομαι αὐτούς, οἱ δὲ ἄδικοι οὕτως κλυδωνισθήσονται, καὶ ἀναπαύσασθαι οὐ δυνήσονται. οὐκ ἔστι χαίρειν τοῖς ἀσεβέσιν εἶπεν κύριος ὁ θεός. Ca. 58.

Ἀναβόησον ἐν ἰσχύι καὶ μὴ φείσῃ ὡς σάλπιγγα ὕψωσον τὴν φωνήν σου, καὶ ἀνάγγειλον τῷ λαῷ μου τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν, καὶ τῷ οἴκῳ Ἰακὼβ τὰς ἀνομίας αὐτῶν. ἐμὲ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ζητοῦσι, καὶ γνῶναί μου τὰς ὁδοὺς ἐπιθυμοῦσιν, ὡς λαὸς δικαιοσύνην πεποιηκὼς, καὶ κρίσιν θεοῦ αὐτοῦ μὴ ἐγκαταλελοιπώς. αἰτοῦσί με νῦν κρίσιν δικαίαν, καὶ ἐγγίζειν θεῷ ἐπιθυμοῦσι λέγοντες, τί ὅτι ἐνηστεύσαμεν καὶ οὐκ εἶδες, ἐταπεινώσαμεν τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ οὐκ ἔγνως. ἐν γὰρ ταῖς ἡμέραις τῶν νηστειῶν ὑμῶν εὑρίσκετε τὰ θελήματα ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ὑποχειρίους ὑμῶν ὑπονύσσετε. εἰς κρίσεις καὶ μάχας νηστεύετε, καὶ τύπτετε πυγμαῖς ταπεινόν. ἵνα τί μοι νηστεύετε ὡς σήμερον ἀκουσθῆναι ἐν κραυγῇ τὴν φωνὴν ὑμῶν. οὐ ταύτην τὴν νηστείαν ἐξελεξάμην, καὶ ἡμέραν ταπεινοῦν ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, οὐδ' ἂν κάμψῃς ὡς κρίκον τὸν τράχηλόν σου, καὶ σάκκον καὶ σποδὸν ὑποστρώσῃ, οὐδ' οὕτως καλέσετε νηστείαν δεκτήν. οὐχὶ τοιαύτην ἐγὼ ἐξελεξάμην νηστείαν, λέγει κύριος, ἀλλὰ λῦε πάντα σύνδεσμον ἀδικίας, διάλυε στραγγαλιὰς βιαίων συναλλαγμάτων, ἀπόστελλε τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, καὶ πᾶσαν συγγραφὴν ἄδικον διάσπα. διάθρυπτε πεινῶντι τὸν ἄρτον σου, καὶ πτωχοὺς ἀστέγους εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. ἐὰν ἴδῃς γυμνὸν

pusillanimis dans patientiam: et dans vitam contritis corde. non in eternum vindicabo vos: neque semper irascar vobis. spiritus enim a me egredietur: et flatum omnem ego feci. propter peccatum modicum quid tristitia affeci eum: et percussi eum: et averti faciem meam ab eo: et contristatus fuit: et abiit tristis in viis suis. vias eius vidi: et sanavi eum: et consolatus sum eum: et dedi ei consolationem veram: pacem super pacem his qui longe et his qui prope sunt. et dixit dominus: sanabo eos: at iniqui sic fluctuabunt: et desistere non poterunt. non est gaudere impiis dixit dominus deus. Clama in fortitudine et ne parcas quasi tubam: exalta vocem tuam: et annuncia populo meo peccata eorum: et domui iacob iniquitates eorum. me diem de die querunt: et scire meas vias desiderant: quasi populus iustitiam faciens: et iudicium dei sui non dereliquens. petunt me nunc iudicium iustum: et appropinquare deo cupiunt dicentes: quare ieiunavimus et non vidisti: humiliavimus animas nostras et non cognovisti. in enim diebus ieiuniorum vestrorum invenitis voluntates vestras: et omnes subiectos vestros affligitis. in iudicia et pugnas ieiunatis: et percutitis pugnis humilem. quid mihi ieiunatis sicut hodie ut audiatur in clamore vox vestra. non hoc ieiunium elegi: et diem humiliare hominem animam suam: neque si incurvaveris sicut circulum collum tuum et cilicium et cinerem substraveris: neque sic vocabitis ieiunium acceptabile. non tale ego elegi ieiunium: dicit dominus: sed solve omnem colligationem iniquitatis: dissolve obligationes violentarum cautionum: dimitte confractos in remissione: et omnem scripturam iniquam conscinde. frange esurienti panem tuum: et pauperes sine tecto induc in domum tuam. si videris nudum

contrito & humili spiritu: vt viuificet spiritū humiliū & viuificet cor contritorum. Non eni in sempiternū litigabo: neq vsq ad finem irascar: qa spiritus a facie mea egredietur: & flatus ego faciā. Propter iniqtatē auaricie ei iratus sum: & pcussi eū. Abscondi & indignatus sum. Et abiit vagus in via cordis sui. Vias eius vidi & sanaui eum: & reduxi eum & reddidi cōsolationes ipsi & lugētibus eius. Creaui fructū labiorum pacem: pacē ei qui longe est: & qui prope dixit dominus & sanaui eum. Impii autē quasi mare feruens quod quiescere nō potest: & redundant fluctus eius in conculcatione & lutum. Non est pax impiis: dicit deus meus.

58.

CLama ne cesses: quasi tuba exalta vocē tuā: & annūcia pplo meo scelera eorū: & domui iacob pctā eorū. Me etenim de die in diē querūt & scire vias meas volūt quasi gēs que iusticiam fecerit & que iudicium dei sui non dereliqrit. Rogant me iudicia iusticie: & appropinquare deo volūt. Quare ieiunauimus & nō aspexisti: humiliauimus aias nr̄as & nescisti. Ecce in die ieiunii vestri inuenitur volūtas vr̄a & oēs debitores vr̄os repetitis. Ecce ad lites & ad cōtentiōes ieiunatis: & percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut vsq ad hāc diē vt audiatur in excelso clamor vester. Nunqd tale est ieiuniū qd elegi per diē affligere hominē animā suā. Nūqd contorqre qsi circulū caput suū: & saccū & cinerem sternere? Nunqd istud vocabis ieiuniū: & diē acceptabilē dño? Nōne hoc est magis ieiuniū qd elegi. Dissolue colligatiōes ipietatis: solue fasciculos deprimētes. Dimitte eos q cōfracti sunt liberos: & oē onus dirūpe. Frange esurienti panē tuū: & egenos vagosq induc in domum tuam. Cum videris nudum

דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים: כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי: בעון בצעו קצפתי ואכהו הסתר ואקצף וילך שובב בדרך לבו: דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו ולאבליו: בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר יהוה ורפאתיו: והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפש וטיט: אין שלום אמר אלהי לרשעים:

Cap. lviij.

קרא בגרון אל תחשך כשופר הרם קולך והגד לעמי פשעם ולבית יעקב חטאתם: ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב ישאלוני משפטי צדק קרבת אלהים יחפצון: למה צמנו ולא ראית ענינו נפשנו ולא תדע הן ביום צמכם תמצאו חפץ וכל עצביכם תנגשו: הן לריב ומצה תצומו ולהכות באגרף רשע לא תצומו כיום להשמיע במרום קולכם: הכזה יהיה צום אבחרהו יום ענות אדם נפשו הלכף כאגמן ראשו ושק ואפר יציע הלזה תקרא צום ויום רצון ליהוה: הלוא זה צום אבחרהו פתח חרצבות רשע התר אגדות מוטה ושלח רצוצים חפשים וכל מוטה תנתקו: הלוא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית כי תראה ערם

Pritiua.heb. Tex.he.Esa.lix. Trāsla.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cũ interp.latina

וְכִסִּיתוֹ וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלָּם׃ אָז יִבָּקַע כַּשַּׁחַר אוֹרֶךָ וַאֲרֻכָתְךָ מְהֵרָה תִצְמָח וְהָלַךְ לְפָנֶיךָ צִדְקֶךָ כְּבוֹד יְהוָה יַאַסְפֶךָ׃ אָז תִּקְרָא וַיהוָה יַעֲנֶה תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר הִנֵּנִי אִם תָּסִיר מִתּוֹכְךָ מוֹטָה שְׁלַח אֶצְבַּע וְדַבֶּר אָוֶן׃ וְתָפֵק לָרָעֵב נַפְשֶׁךָ וְנֶפֶשׁ נַעֲנָה תַּשְׂבִּיעַ וְזָרַח בַּחֹשֶׁךְ אוֹרֶךָ וַאֲפֵלָתְךָ כַּצָּהֳרָיִם׃ וְנָחֲךָ יְהוָה תָּמִיד וְהִשְׂבִּיעַ בְּצַחְצָחוֹת נַפְשֶׁךָ וְעַצְמֹתֶיךָ יַחֲלִיץ וְהָיִיתָ כְּגַן רָוֶה וּכְמוֹצָא מַיִם אֲשֶׁר לֹא יְכַזְּבוּ מֵימָיו׃ וּבָנוּ מִמְּךָ חָרְבוֹת עוֹלָם מוֹסְדֵי דוֹר וָדוֹר תְּקוֹמֵם וְקֹרָא לְךָ גֹּדֵר פֶּרֶץ מְשֹׁבֵב נְתִיבוֹת לָשָׁבֶת׃ אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת חֲפָצֶיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקָרָאתָ לַשַּׁבָּת עֹנֶג לִקְדוֹשׁ יְהוָה מְכֻבָּד וְכִבַּדְתּוֹ מֵעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמְּצוֹא חֶפְצְךָ וְדַבֵּר דָּבָר׃ אָז תִּתְעַנַּג עַל יְהוָה וְהִרְכַּבְתִּיךָ עַל בָּמֳתֵי אָרֶץ וְהַאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ כִּי פִּי יְהוָה דִּבֵּר׃

כסה עלם · בקע · צמח פנה · כבד אסף · קרא ענה · שוע אמר · סור · צבע פוק · ענה שבע · נחה תמד · צחח · חלץ היה · יצא כזב · מי בנה · כן עלם · יסד קום · שוב נתב · ישב שוב · עשה · קדש כבד · מצא · ענג · רכב במה · אכל פה

Cap.lix.

הֵן לֹא קָצְרָה יַד יְהוָה מֵהוֹשִׁיעַ וְלֹא כָבְדָה אָזְנוֹ מִשְּׁמוֹעַ׃ כִּי אִם עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מַבְדִּלִים בֵּינֵכֶם לְבֵין אֱלֹהֵיכֶם וְחַטֹּאותֵיכֶם הִסְתִּירוּ פָנִים מִכֶּם מִשְּׁמוֹעַ׃ כִּי כַפֵּיכֶם נְגֹאֲלוּ בַדָּם וְאֶצְבְּעוֹתֵיכֶם בֶּעָוֺן שִׂפְתוֹתֵיכֶם דִּבְּרוּ שֶׁקֶר לְשׁוֹנְכֶם עַוְלָה תֶהְגֶּה׃ אֵין קֹרֵא בְצֶדֶק וְאֵין נִשְׁפָּט בֶּאֱמוּנָה בָּטוֹחַ עַל תֹּהוּ וְדַבֶּר שָׁוְא הָרוֹ עָמָל וְהוֹלֵיד אָוֶן׃ בֵּיצֵי צִפְעוֹנִי בִּקֵּעוּ וְקוּרֵי עַכָּבִישׁ יֶאֱרֹגוּ הָאֹכֵל מִבֵּיצֵיהֶם יָמוּת וְהַזּוּרֶה

ישע · שמע · היה בדל · סתר פנה · כפף גאל · צבע שפה · לשן הגה · שפט · אמן בטח · תהה הרה · ילד · אבג · מות זור

operi eum: & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum & sanitas tua citius orietur. Et anteibit faciem tuam iusticia tua & gloria domini colliget te. Tunc inuocabis: & dominus exaudiet: clamabis & dicet ecce adsum. Si abstuleris de medio tui cathenam: & desieris extendere digitum: & loqui quod non prodest. Cum effuderis esurienti animam tuam: & animam afflictam repleueris: orietur in tenebris lux tua: & tenebre tue erunt sicut meridies. Et requiem tibi dabit dominus semper: & implebit splendoribus animam tuam: & ossa tua liberabit. Et eris quasi hortus irriguus: & sicut fons aquarum cuius non deficient aque. Et edificabuntur in te deserta seculorum fundamenta generationis & generationis suscitabis. Et vocaberis edificator sepium: auertens semitas in quietem. Si auerteris a sabbato pedem tuum facere voluntatem tuam in die sancto meo: & vocaueris sabbatum delicatum & sanctum domini gloriosum: & glorificaueris eum dum non facis vias tuas: & non inuenitur voluntas tua vt loquaris sermonem: tunc delectaberis super domino: & sustollam te super altitudines terre: & cibabo te hereditate iacob patris tui. Os enim domini locutum est. 59.

Ecce non est abbreuiata manus domini vt saluare nequeat: neque aggrauata est auris eius vt non exaudiat: sed iniquitates vestre diuiserunt inter vos & deum vestrum: & peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret. Manus enim vestre pollute sunt sanguine: & digiti vestri iniquitate. Labia vestra locuta sunt mendacium: & lingua vestra iniquitatem fatur. Non est qui inuocet iusticiam: neque est qui iudicet vere: sed confidunt in nihili: & loquuntur vanitates. Conceperunt laborem & pepererunt iniquitatem. Oua aspidum ruperunt: & telas aranee texuerunt. Qui comederit de ouis eorum morietur: & quod confotum

περιβαλε, καὶ ἀπὸ τῶν οἰκείων τοῦ σπέρματός σου οὐχ ὑπερόψει. τότε ῥαγήσεται πρώϊμον τὸ φῶς σου, καὶ τὰ ἰάματά σου ταχὺ ἀνατελεῖ. καὶ προπορεύσεταί ἔμπροσθέν σου ἡ δικαιοσύνη σου, καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ περιστελεῖ σε. τότε βοήσῃ, καὶ ὁ θεὸς εἰσακούσεταί σου, ἔτι λαλοῦντός σου ἐρεῖ, ἰδοὺ πάρειμι. ἐὰν ἀφέλῃς ἀπὸ σοῦ σύνδεσμον καὶ χειροτονίαν καὶ ῥῆμα γογγυσμοῦ, καὶ δῷς πεινῶντι τὸν ἄρτον ἐκ ψυχῆς σου, καὶ ψυχὴν τεταπεινωμένην ἐμπλήσῃς, τότε ἀνατελεῖ ἐν σκότει τὸ φῶς σου, καὶ τὸ σκότος σου ὡς μεσημβρία. καὶ ἔσται ὁ θεός σου μετὰ σοῦ διαπαντός. καὶ ἐμπλησθήσῃ καθάπερ ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή σου, καὶ τὰ ὀστᾶ σου πιανθήσεται. καὶ ἔσται ὡς κῆπος μεθύων, καὶ ὡς πηγή, ἣν μὴ ἐξέλιπεν ὕδωρ. καὶ οἰκοδομηθήσονταί σου αἱ ἔρημοι αἰώνιοι, καὶ ἔσται τὰ θεμέλιά σου αἰώνια γενεαῖς γενεῶν. καὶ κληθήσῃ οἰκοδόμος φραγμῶν, καὶ τοὺς τρίβους τοὺς ἀναμέσον παύσεις. ἐὰν ἀποστρέψῃς τὸν πόδα σου ἀπὸ τῶν σαββάτων τοῦ μὴ ποιεῖν τὰ θελήματά σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἁγίᾳ, καὶ καλέσεις τὰ σάββατα τρυφερὰ ἅγια τῷ θεῷ σου, οὐκ ἀρεῖς τὸν πόδα σου ἐπ' ἔργῳ, οὐδὲ λαλήσεις λόγον ἐν ὀργῇ ἐκ τοῦ στόματός σου, καὶ ἔσῃ πεποιθὼς ἐπὶ κύριον, καὶ ἀναβιβάσει σε ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς, καὶ ψωμιεῖ σε τὴν κληρονομίαν ἰακὼβ τοῦ πατρός σου. τὸ γὰρ στόμα τοῦ κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.

Μὴ οὐκ ἰσχύει ἡ χεὶρ κυρίου τοῦ σῶσαι, ἢ ἐβάρυνε τὸ οὖς αὐτοῦ τοῦ μὴ εἰσακοῦσαι; ἀλλὰ τὰ ἁμαρτήματα ὑμῶν διϊστῶσιν ἀναμέσον ὑμῶν καὶ τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀφ' ὑμῶν, τοῦ μὴ ἐλεῆσαι. αἱ γὰρ χεῖρες ὑμῶν μεμολυσμέναι αἵματι, καὶ οἱ δάκτυλοι ὑμῶν ἁμαρτίαις, τὰ δὲ χείλη ὑμῶν ἐλάλησεν ἀνομίαν, καὶ ἡ γλῶσσα ὑμῶν ἀδικίαν μελετᾷ. οὐδεὶς λαλεῖ δίκαια, οὐδὲ ἔστι κρίσις ἀληθινή. πεποίθασιν ἐπὶ ματαίοις καὶ λαλοῦσι κενά, ὅτι κύουσι πόνον καὶ τίκτουσιν ἀνομίαν. ὠὰ ἀσπίδων ἔρρηξαν καὶ ἱστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσι. καὶ ὁ μέλλων τῶν ὠῶν αὐτῶν φαγεῖν, συντρίψας

operi: et a domesticis seminis tui ne despexeris. tunc erumpet matutinum lumen tuum: et sanitates tue cito orient. et preibit ante te iusticia tua: et gloria dei circūdabit te. tunc clamabis: et deus exaudiet te: adhuc loquente te dicet: ecce adsum. si abstuleris a te colligationem et ordinationem et verbum murmurationis: et dederis esurienti panem ex aīa tua: et aīam humiliatam saturaueris: tunc orietur in tenebris lumen tuum: et tenebre tue sicut meridies: et erit deus tuus tecum semper. et implebris sicut desiderat aīa tua: et ossa tua pinguescent. et eris sicut hortus irriguus: et sicut fons: quē nō defecit aqua. et edificabunt tibi deserta secula: et erunt fūdamēta tua sempiterna i generatiōibus generationū. et vocaberis edificator maceriarum: et lapides qui in medio semitas desistere facies. si auerteris pedem tuum a sabbatis vt nō facias voluntates tuas in die sancta: et vocabis sabbata delicata sancta deo tuo: nō tolles pedem tuum ad opus: neque loqris verbum in ira de ore tuo: et eris cōfidens super dominum: et eleuabit te super bona terre: et cibabit te hereditate iacob patris tui. nam os domini locutum est hec.

C.59.

Nunquid nō pōt manus dñi saluos facere: aut aggrauauit aurem eius vt nō exaudiat? sed peccata vestra separant inter vos et deum: et propter peccata vestra auertit faciem suam a vobis: vt non misereat. nam manus vestre pollute sanguine: et digiti vestri peccatis: at labia vestra loquuta sunt iniquitatem: et lingua vestra iniquitatem meditabatur. nullus loquitur iusta: neque est iudicium verum. cōfidunt in vanis et loquūt vana: quia parturiūt dolorem et generant iniquitatem. oua aspidum fregerunt et telam aranee texunt. et qui voluerit de ouis eorum comedere: frangens

Trāſla.gre.lxx.cũ inter.lati. Trāſla.B.Hie. Tex.he.Esa.lix. Pritiua.heb.

οὔριον, εὗρεν καὶ ἐν αὐτῷ βασιλίσκον. ὁ ἱστὸς αὐτῶν οὐκ ἔσται εἰς ἱμάτιον, οὐδὲ μὴ περιβάλωνται ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῶν. τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἔργα ἀνομίας, οἱ δὲ πόδες αὐτῶν ἐπὶ πονηρίαν τρέχουσι ταχινοὶ ἐκχέαι αἷμα, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτῶν διαλογισμοὶ ἀφρόνων. σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ οἴδασιν, καὶ οὐκ ἔστι κρίσις ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ τρίβοι αὐτῶν διεστραμμέναι, ἃς διοδεύουσι, καὶ οὐκ οἴδασιν εἰρήνην. διὰ τοῦτο ἀπέστη ἡ κρίσις ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐ μὴ καταλάβῃ αὐτοὺς δικαιοσύνη. ὑπομεινάντων αὐτῶν φῶς ἐγένετο αὐτοῖς σκότος, μείναντες αὐγὴν ἐν σκότει περιεπάτησαν. ψηλαφήσουσιν ὡς τυφλοὶ τοῖχον, καὶ ὡς οὐχ ὑπαρχόντων ὀφθαλμῶν ψηλαφήσουσι. πεσοῦνται ἐν μεσημβρίᾳ, ὡς ἐν μεσονυκτίῳ ὡς ἀποθνήσκοντες στενάξουσιν, ὡς ἄρκος καὶ ὡς περιστερὰ ἅμα πορεύσονται. ἀνεμείναμεν κρίσιν, καὶ οὐκ ἔστι σωτηρία μακρὰν ἀφέστηκεν ἀφ' ἡμῶν. πολλὴ γὰρ ἡμῶν ἡ ἀνομία ἐναντίον σου, καὶ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν. αἱ γὰρ ἀνομίαι ἡμῶν ἐν ἡμῖν, καὶ τὰ ἀδικήματα ἡμῶν ἔγνωμεν. ἠσεβήσαμεν καὶ ἐψευσάμεθα καὶ ἀπέστημεν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἐλαλήσαμεν ἄδικα, καὶ ἠπειθήσαμεν, ἐκύομεν, καὶ ἐμελετήσαμεν ἀπὸ καρδίας ἡμῶν λόγους ἀδίκους, καὶ ἀπεστήσαμεν ὀπίσω τὴν κρίσιν, καὶ ἡ δικαιοσύνη μακρὰν ἀφέστηκεν, ὅτι κατηναλώθη ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἡ ἀλήθεια, καὶ δι' εὐθείας οὐκ ἠδύναντο διελθεῖν. καὶ ἡ ἀλήθεια ἦρται, καὶ μετέστησαν τὴν διάνοιαν αὐτῶν τοῦ συνιέναι. καὶ εἶδε κύριος, καὶ οὐκ ἤρεσεν αὐτῷ, ὅτι οὐκ ἦν κρίσις. καὶ εἶδε, καὶ οὐκ ἦν ἀνήρ, καὶ κατενόησε καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀντιληψόμενος, καὶ ἠμύνατο αὐτοὺς τῷ βραχίονι αὐτοῦ, καὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ ἐστηρίξατο. καὶ ἐνεδύσατο δικαιοσύνην ὡς θώρακα, καὶ περιέθετο περικεφαλαίαν σωτηρίου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ περιεβάλετο ἱμάτιον ἐκδικήσεως, καὶ τὸ περιβόλαιον ὡς ἀνταποδώσων ἀνταπόδοσιν ὄνειδος τοῖς ὑπεναντίοις. καὶ φοβηθήσονται οἱ ἀπὸ δυσμῶν τὸ ὄνομα

B

Pro.1.d.

C

D

Ephe.6.

1.Tesſ.5.b.

vētilatū repperit in ipso regulum. tela eorum nō erit in vestimentū: neque operient ab operibus suis. nam opera eorum opera iniquitatis: at pedes eorum ad maliciā currūt velocces ad effūdēdū sanguinem: et cogitatiōes eorum cogitatiōes stultorum. cōtritio et miseria in viis eorum: et viā pacis nō cognouerūt: et nō est iudiciū in viis eorum. nā semite eorum peruerse: quas transeunt: et nesciūt pacem. propterea recessit iudiciū ab eis: et nō apprehēdit eos iusticia. expectantibus illis lucē facta est eis tenebra: pstolātes lucē in tenebris ābulauerunt. palpabūt sicut ceci parietem: et quasi nō existētibus oculis attrectabūt. cadent in meridie: quasi in nocte media quasi morientes gemēt: quasi vrsus et quasi colūba pariter ambulabūt. expectauimus iudiciū et nō erit salus. longe recessit a nobis: multa enim nostra iniquitas i cōspectu tuo: et peccata nostra restiterūt nobis. nā iniquitates nostre in nobis: et iniusticias nostras cognouimus. impie egimus et mentiti sumus: et recessimus a deo nostro: loquuti sumus iniqua: et inobedientes fuimus: concepimus, et meditati sumus de corde nostro verba iniqua: et recessimus a iudicio: et iusticia lōge stetit: quia cōsumpta est in viis eorum veritas: et p rectitudinē nō potuerunt trāsire. et veritas sublata est: et trāstulerunt mentē suā vt intelligeret. et vidit dominus: et nō placuit ei: quia nō erat iudiciū. et vidit: et nō erat vir: et cōsiderauit et nō erat defensor: et vltus est eos brachio suo: et misericordia sustētauit. et indutus est iusticiā quasi loricā: et circūposuit galeā salutis in capite: et circūdatus est vestimēto vindicte: et pallio quasi redditurus retributionem opprobrii aduersariis. et timebūt qui ab occidēte nomē

erumpet in regulum. Tele eorum non erunt in vestimentum: neque operientur operibus suis. Opera eorum opera inutilia: & opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum ad malum currunt & festinant vt effundant sanguinem innocentem. Cogitationes eorum cogitationes inutiles. Vastitas & contritio in viis eorum. Viam pacis nescierunt: & non est iudicium in gressibus eorum. Semite eorum incuruate sunt eis: omnis qui calcat in eis ignorat pacem. Propter hoc elongatum est iudicium a nobis: & non apprehendet nos iusticia. Expectauimus lucem & ecce tenebre: splendorem: & in tenebris ambulauimus. Palpauimus sicut ceci parietem: & quasi absque oculis attrectauimus. Impegimus meridie quasi in tenebris: in caliginosis quasi mortui. Rugiemus quasi vrsi omnes: & quasi columbe meditantes gememus. Expectauimus iudicium: & non est: salutem: & elongata est a nobis. Multiplicate sunt enim iniquitates nostre coram te: & peccata nostra responderunt nobis. Quia scelera nostra nobiscum: & iniquitates nostras cognouimus: peccare & mentiri contra dominum: & auersi sumus ne iremus post tergum dei nostri vt loqueremur calumniam & transgressionem. Concepimus & locuti sumus de corde verba mendacii: & conuersum est retrorsum iudicium: & iusticia longe stetit. Quia corruit in platea veritas: & equitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in obliuione: & qui recessit a malo: prede patuit. Et vidit dominus: & malum apparuit in oculis eius quia non est iudicium. Et vidit quia non est vir: & aporiatus est: quia non est qui occurrat. Et saluauit sibi brachium suum: & iusticia eius ipsa confirmauit eum. Indutus est iusticia vt lorica: & galea salutis in capite eius. Indutus est vestimentis vltionis: & opertus est quasi pallio zeli: sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis: & vicissitudinem inimicis suis. insulis vicem reddet. Et timebunt qui ab occidente nomen

תֵּבָקַע אֶפְעֶה׃ קוּרֵיהֶם לֹא יִהְיוּ לְבֶגֶד וְלֹא יִתְכַּסּוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם מַעֲשֵׂיהֶם מַעֲשֵׂי אָוֶן וּפֹעַל חָמָס בְּכַפֵּיהֶם׃ רַגְלֵיהֶם לָרַע יָרֻצוּ וִימַהֲרוּ לִשְׁפֹּךְ דָּם נָקִי מַחְשְׁבוֹתֵיהֶם מַחְשְׁבוֹת אָוֶן שֹׁד וָשֶׁבֶר בִּמְסִלּוֹתָם׃ דֶּרֶךְ שָׁלוֹם לֹא יָדָעוּ וְאֵין מִשְׁפָּט בְּמַעְגְּלוֹתָם נְתִיבוֹתֵיהֶם עִקְּשׁוּ לָהֶם כֹּל דֹּרֵךְ בָּהּ לֹא יָדַע שָׁלוֹם׃ עַל כֵּן רָחַק מִשְׁפָּט מִמֶּנּוּ וְלֹא תַשִּׂיגֵנוּ צְדָקָה נְקַוֶּה לָאוֹר וְהִנֵּה חֹשֶׁךְ לִנְגֹהוֹת בָּאֲפֵלוֹת נְהַלֵּךְ׃ נְגַשְׁשָׁה כַעִוְרִים קִיר וּכְאֵין עֵינַיִם נְגַשֵּׁשָׁה כָּשַׁלְנוּ בַצָּהֳרַיִם כַּנֶּשֶׁף בָּאַשְׁמַנִּים כַּמֵּתִים׃ נֶהֱמֶה כַדֻּבִּים כֻּלָּנוּ וְכַיּוֹנִים הָגֹה נֶהְגֶּה נְקַוֶּה לַמִּשְׁפָּט וָאַיִן לִישׁוּעָה רָחֲקָה מִמֶּנּוּ׃ כִּי רַבּוּ פְשָׁעֵינוּ נֶגְדֶּךָ וְחַטֹּאותֵינוּ עָנְתָה בָּנוּ כִּי פְשָׁעֵינוּ אִתָּנוּ וַעֲוֺנֹתֵינוּ יְדַעֲנוּם׃ פָּשֹׁעַ וְכַחֵשׁ בַּיהוָה וְנָסוֹג מֵאַחַר אֱלֹהֵינוּ דַּבֶּר עֹשֶׁק וְסָרָה הֹרוֹ וְהֹגוֹ מִלֵּב דִּבְרֵי שָׁקֶר׃ וְהֻסַּג אָחוֹר מִשְׁפָּט וּצְדָקָה מֵרָחוֹק תַּעֲמֹד כִּי כָשְׁלָה בָרְחוֹב אֱמֶת וּנְכֹחָה לֹא תוּכַל לָבוֹא׃ וַתְּהִי הָאֱמֶת נֶעְדֶּרֶת וְסָר מֵרָע מִשְׁתּוֹלֵל וַיַּרְא יְהוָה וַיֵּרַע בְּעֵינָיו כִּי אֵין מִשְׁפָּט׃ וַיַּרְא כִּי אֵין אִישׁ וַיִּשְׁתּוֹמֵם כִּי אֵין מַפְגִּיעַ וַתּוֹשַׁע לוֹ זְרֹעוֹ וְצִדְקָתוֹ הִיא סְמָכָתְהוּ׃ וַיִּלְבַּשׁ צְדָקָה כַּשִּׁרְיָן וְכוֹבַע יְשׁוּעָה בְּרֹאשׁוֹ וַיִּלְבַּשׁ בִּגְדֵי נָקָם תִּלְבֹּשֶׁת וַיַּעַט כַּמְּעִיל קִנְאָה׃ כְּעַל גְּמֻלוֹת כְּעַל יְשַׁלֵּם חֵמָה לְצָרָיו גְּמוּל לְאֹיְבָיו לָאִיִּים גְּמוּל יְשַׁלֵּם׃ וְיִירְאוּ מִמַּעֲרָב אֶת שֵׁם

בקע פעה · היה כסה · עשה · רוץ · מהר שפך · חשב · שדד שבר · ידע שפט · עקש · הלך · רחק · נשג קוה · נגה · הלך גשש · שמן מות · המה דוב · הגה קוה · שפט ישע · רבה · ענה · נסג · הגה · סור · אמר שפט · רחק עמד · רחב כלל · בוא היה · עדר סור · ראה · שמם · פגע · ישע סמך · לבש · כבע · שבה לבש · עטה · שלם חמם · צור גמל · ירא ערב

יהוה ומִמִּזְרַח שֶׁמֶשׁ אֶת כְּבוֹדוֹ כִּי יָבוֹא כַנָּהָר צָר רוּחַ יְהוָה נֹסְסָה בוֹ׃ וּבָא לְצִיּוֹן גּוֹאֵל וּלְשָׁבֵי פֶשַׁע בְּיַעֲקֹב נְאֻם יְהוָה׃ וַאֲנִי זֹאת בְּרִיתִי אוֹתָם אָמַר יְהוָה רוּחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרַי אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְּפִיךָ לֹא יָמוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי זַרְעֲךָ וּמִפִּי זֶרַע זַרְעֲךָ אָמַר יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם׃

Cap.lx.

קוּמִי אוֹרִי כִּי בָא אוֹרֵךְ וּכְבוֹד יְהוָה עָלַיִךְ זָרָח׃ כִּי הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ וַעֲרָפֶל לְאֻמִּים וְעָלַיִךְ יִזְרַח יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עָלַיִךְ יֵרָאֶה׃ וְהָלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרֵךְ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זַרְחֵךְ׃ שְׂאִי סָבִיב עֵינַיִךְ וּרְאִי כֻּלָּם נִקְבְּצוּ בָאוּ לָךְ בָּנַיִךְ מֵרָחוֹק יָבֹאוּ וּבְנֹתַיִךְ עַל צַד תֵּאָמַנָה׃ אָז תִּרְאִי וְנָהַרְתְּ וּפָחַד וְרָחַב לְבָבֵךְ כִּי יֵהָפֵךְ עָלַיִךְ הֲמוֹן יָם חֵיל גּוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ׃ שִׁפְעַת גְּמַלִּים תְּכַסֵּךְ בִּכְרֵי מִדְיָן וְעֵיפָה כֻּלָּם מִשְּׁבָא יָבֹאוּ זָהָב וּלְבוֹנָה יִשָּׂאוּ וּתְהִלֹּת יְהוָה יְבַשֵּׂרוּ׃ כָּל צֹאן קֵדָר יִקָּבְצוּ לָךְ אֵילֵי נְבָיוֹת יְשָׁרְתוּנֶךְ יַעֲלוּ עַל רָצוֹן מִזְבְּחִי וּבֵית תִּפְאַרְתִּי אֲפָאֵר׃ מִי אֵלֶּה כָּעָב תְּעוּפֶינָה וְכַיּוֹנִים אֶל אֲרֻבֹּתֵיהֶם׃ כִּי לִי אִיִּים יְקַוּוּ וָאֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ בָּרִאשֹׁנָה לְהָבִיא בָנַיִךְ מֵרָחוֹק כַּסְפָּם וּזְהָבָם אִתָּם לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהַיִךְ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֵאֲרָךְ׃ וּבָנוּ בְנֵי נֵכָר חֹמֹתַיִךְ וּמַלְכֵיהֶם יְשָׁרְתוּנֶךְ כִּי בְקִצְפִּי הִכִּיתִיךְ וּבִרְצוֹנִי רִחַמְתִּיךְ׃ וּפִתְּחוּ שְׁעָרַיִךְ תָּמִיד יוֹמָם וָלַיְלָה לֹא יִסָּגֵרוּ לְהָבִיא אֵלַיִךְ חֵיל גּוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם נְהוּגִים׃ כִּי הַגּוֹי

זָרַח כָּבַד בּוֹא צוּר נָסַס גָּאַל שׁוּב כָּרַת אֵת שׂוּם פֶּה מוּשׁ

כָּבַד כָּסָה זָרַח כָּבַד רָאָה נָשָׂא סָבַב קָבַץ רָאָה בּוֹא רָחַק אָמַן בּוֹא נָהַר צָדַד אָמַן רָאָה הָפַךְ רָבַב כָּסָה נָשָׂא הָלַל בּוֹא לָבַן בָּשַׂר קָבַץ שָׁרַת עָלָה רָצָה זָבַח פָּאַר עוּף אִי קָוָה אֳנִי בּוֹא רָחַק קָדַשׁ בָּנָה חָמָה נָכָה רָצָה תָּמַד סָגַר בּוֹא נָהַג

Domini: & qui ab ortu solis gloriam eius. Cum venerit quasi fluuius violentus quem spiritus domini cogit: & venerit sion redemptor: & eis qui redeunt ab iniquitate in iacob dicit dominus. Hoc foedus meum cum eis dicit dominus. Spiritus meus qui est in te: & verba mea que posui in ore tuo non recedent de ore tuo: & de ore seminis tui & de ore seminis seminis tui: dicit dominus amodo & vsque in sempiternum. 60.

Surge illuminare quia venit lumen tuum: & gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebre operient terram: & caligo populos: super te autem orietur dominus: & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo: & reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos & vide: omnes isti congregati sunt venerunt tibi. Filii tui de longe venient: & filie tue in latere surgent. Tunc videbis et afflues & mirabitur & dilatabitur cor tuum quando conuersa fuerit ad te multitudo maris: fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te: dromedarii madian & epha. Omnes de saba venient: aurum & thus deferentes: & laudem domino annunciantes. Omne pecus cedar congregabitur tibi: arietes nabaioth ministrabunt tibi. Offerentur super placabili altari meo: & domum maiestatis mee glorificabo. Qui sunt isti qui vt nubes volant: & quasi columbe ad fenestras suas? Me enim insule expectabunt & naues maris in principio: vt adducam filios tuos de longe. Argentum eorum & aurum eorum cum eis nomini domini dei tui & sancto israel: quia glorificauit te. Et edificabunt filii peregrinorum muros tuos: & reges eorum ministrabunt tibi. In indignatione enim mea percussi te: & in reconciliatione mea misertus sum tui. Et aperientur porte tue iugiter: die ac nocte non claudentur: vt afferatur ad te fortitudo gentium: & reges earum adducantur. Gens enim

dni: et qui ab ortu solis nomē inclytū: veniet
κυρίου, καὶ τὸ ἀπ' ἀνατολῶν ἡλίου τὸ ὄνομα τὸ ἔνδοξον. ἥξει
enim quasi fluuius violentus ira a dño: veniet cum furo
γὰρ ὡς ποταμὸς βίαιος ἡ ὀργὴ παρὰ κυρίου, ἥξει μετὰ θυ
re: et veniet ex sion liberās: et auertet impietates
μοῦ, καὶ ἥξει ἕνεκεν σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας
a iacob. et hoc eis a me testamentū dixit do
ἀπὸ ἰακώβ. καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη εἶπε κύ
minus. spūs meus qui est in te: et verba mea:
ριος. τὸ πνεῦμα τὸ ἐμόν, ὅ ἐστιν ἐπὶ σοί, καὶ τὰ ῥήματα μου,
que dedi in ore tuo: nō deficient de ore
ἃ ἔδωκα εἰς τὸ στόμα σου, οὐ μὴ ἐκλείπῃ ἐκ τοῦ στόματος
tuo: et ex ore seminis tui: dixit
σου, καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ σπέρματός σου, εἶπε
dñs et nūc et in eternū.
κύριος ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸν αἰῶνα. Ca.60.

Lumināre illuminare hierl'm: venit enim tuū lume
Φωτίζου φωτίζου ἱερουσαλήμ, ἥκει γάρ σου τὸ φῶς
et gloria dñi sup te orta est. ecce tenebre operi-
καὶ ἡ δόξα κυρίου ἐπὶ σὲ ἀνατέταλκεν. ἰδοὺ σκότος καλύ
ent terrā et caligo sup gētes: sup te aūt apparebit dñs.
ψει γῆν καὶ γνόφος ἐπ' ἔθνη, ἐπὶ σὲ δὲ φανήσεται κύριος.
et glia eius in te videbit. et ābulabūt gētes
καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ ἐπὶ σὲ ὀφθήσεται. καὶ πορεύσονται ἔθνη τῷ
lumie tuo: et reges in splēdore tuo. leua in
φωτί σου, καὶ βασιλεῖς τῇ λαμπρότητί σου. ἆρον κύ
circuitu oculos tuos et vide cōgregatos oēs
κλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε συνηγμένα πάντα τὰ
filios tuos: ecce venerūt oēs filii tui de lōge: et
τέκνα σου, ἰδοὺ ἥκασι πάντες οἱ υἱοί σου μακρόθεν, καὶ
filie tue sup humeris portabūt. tūc videbis et ti
αἱ θυγατέρες σου ἐπ' ὤμων ἀρθήσονται. τότε ὄψει καὶ φο
mebis et stupebis corde: qm̄ transferent in te
βηθήσῃ καὶ ἐκστήσῃ τῇ καρδίᾳ, ὅτι μεταβαλεῖ εἰς σὲ
diuitie maris et gētiū et pplor. et venīet tibi
πλοῦτος θαλάσσης καὶ ἐθνῶν καὶ λαῶν. καὶ ἥξουσί σοι
greges camelor: et operiēt te cameli madiam
ἀγέλαι καμήλων, καὶ καλύψουσί σε κάμηλοι μαδιὰμ
et gephath: oēs de saba venient ferētes aurū
καὶ γαιφάρ. πάντες ἐκ σαβὰ ἥξουσι φέροντες χρυσίον
et thus: et salutare dñi āñūciabūt. et
καὶ λίβανον, καὶ τὸ σωτήριον κυρίου εὐαγγελιοῦνται. καὶ
oēs oues cedar cōgregabūt tibi: et arietes
πάντα τὰ πρόβατα κηδὰρ συναχθήσονταί σοι, καὶ κριοὶ
nabaioth venīet tibi: et offerent acceptabiliasup al
ναβαιὼθ ἥξουσί σοι, καὶ ἀνενεχθήσεται δεκτὰ ἐπὶ τὸ θυ
tare meū: et domus orōnis mee glificā
σιαστήριόν μου, καὶ ὁ οἶκος τῆς προσευχῆς μου δοξασθή
bitur. qui isti vt nubes volāt et quasi colū
σεται. τίνες οἵδε ὡς νεφέλαι πέτανται καὶ ὡσεὶ περιστε
be cū pullis: me insule expectauerūt et naues thar
ραὶ σὺν νεοσσοῖς; ἐμὲ νῆσοι ὑπέμειναν καὶ πλοῖα θαρ
sis in primis vt adducāt filios tuos de lōge: et
σὶς ἐν πρώτοις ἀγαγεῖν τὰ τέκνα σου μακρόθεν, καὶ τὸν
argentū et aurū eor cū eis: ppter no
ἄργυρον καὶ τὸν χρυσὸν αὐτῶν μετ' αὐτῶν, διὰ τὸ ὄνο
mē dñi sctm̄ et ppter sctm̄ israel vt glo
μα κυρίου τὸ ἅγιον καὶ διὰ τὸ ἅγιον τοῦ ἰσραὴλ ἔνδο
rificet. et edificabūt alienigene muros
ξον εἶναι. καὶ οἰκοδομήσουσιν ἀλλογενεῖς τὰ τείχη
tuos: et reges eor assistent tibi. ppt
σου, καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν παραστήσονταί σοι. διὰ
enī irā meā pcussi te: et ppter miam dilexi
γὰρ ὀργήν μου ἐπάταξά σε, καὶ διὰ ἔλεον ἠγάπησά
te: et aperient porte tue semp die
σε, καὶ ἀνοιχθήσονται αἱ πύλαι σου διαπαντὸς ἡμέ
et nocte nō claudent vt introducat ad te po
ρας καὶ νυκτὸς οὐ κλεισθήσονται, εἰσαγαγεῖν πρὸς σὲ δύ
tēnā gētiū: et reges q ducunt: q eor enī gētes
ναμιν ἐθνῶν, καὶ βασιλεῖς ἀγομένους. τὰ γὰρ ἔθνη καὶ οἱ

Mard. 8.c. 8.49.c

A

B

C

et reges qui nō seruiēt tibi: peri-
βασιλεῖς οἵτινες οὐ δουλεύσουσί σοι, ἀπολοῦν
bunt: et gētes solitudine desolabunt: et glia liba
ται, καὶ τὰ ἔθνη ἐρημίᾳ ἐρημωθήσονται. καὶ ἡ δόξα τοῦ λιβά
ni ad te veniet. in cypariffo et pino et cedro
νου πρὸς σὲ ἥξει, ἐν κυπαρίσσῳ καὶ πεύκῃ καὶ κέδρῳ
simul vt glificet locū sctm̄ meū: et locū pedū eo-
ἅμα δοξάσαι τὸν τόπον τὸν ἅγιόν μου, καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν αὐ
rū glificabo. et ibūt ad te timētes filii
τῶν δοξάσω. καὶ πορεύσονται πρὸς σὲ δεδοικότες υἱοὶ
eor qui humiliauerūt te: et adorant vestigia
τῶν ταπεινωσάντων σε, καὶ προσκυνήσουσι τὰ ἴχνη τῶν
pedū tuor oēs qui irritauerūt te: et vocaberis ci
ποδῶν σου πάντες οἱ παροξύναντές σε. καὶ κληθήσῃ πό
uitas dñi sion sctī israel: p eo qd fuisti tu de-
λις κυρίου σιὼν ἁγίου ἰσραήλ, διὰ τὸ γεγενῆσθαι σε
relicta et odio habita: et nō erat auxiliās:
καταλελειμμένην καὶ μεμισημένην, καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν,
et ponā te exultatiōne eternā gaudiū gñatiōni gña
καὶ θήσω σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον εὐφροσύνην γενεῶν γενε
tiōib. fugges lac gētiū: et diuitias regū co-
αῖς. καὶ θηλάσεις γάλα ἐθνῶν, καὶ πλοῦτον βασιλέων φά
medes: et scies qr ego dñs saluās te et eru
γεσαι, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ σώζων σε καὶ ἐξαι
ens te deus iacob. et pro ere afferā tibi au
ρούμενός σε θεὸς ἰακώβ. καὶ ἀντὶ χαλκοῦ οἴσω σοι χρυ
rū. p aūt ferro: ferā tibi argētū. p aūt lignis fe
σίον. ἀντὶ δὲ σιδήρου οἴσω σοι ἀργύριον. ἀντὶ δὲ ξύλων οἴ
rā tibi es: p aūt lapidib ferrū. et dabo princi
σω σοι χαλκόν, ἀντὶ δὲ λίθων σίδηρον. καὶ δώσω τοὺς ἄρχον
pes tuos in pace: et episcopos tuos in iusti
τάς σου ἐν εἰρήνῃ, καὶ τοὺς ἐπισκόπους σου ἐν δικαιο
cia et nō audiet vltra iniqtas in terra tua: ne
σύνῃ, καὶ οὐκ ἀκουσθήσεται ἔτι ἀδικία ἐν τῇ γῇ σου, οὐ
qz cōtritio neqz miseria in finib tuis sed
δὲ σύντριμμα οὐδὲ ταλαιπωρία ἐν τοῖς ὁρίοις σου. ἀλ
vocabunt salutare muri tui: et porte
λὰ κληθήσεται σωτήριον τὰ τείχη σου, καὶ αἱ πύλαι
tue sculptura. et nō erit tibi āplī sol in luce
σου γλύμμα. καὶ οὐκ ἔσται σοι ἔτι ὁ ἥλιος εἰς φῶς
diei: neqz ortus lune illuminabit tibi noctē
ἡμέρας, οὐδὲ ἀνατολὴ σελήνης φωτιεῖ σοι τὴν νύκτα,
sed erit tibi dñs lux eterna: et deus glia tua.
ἀλλ' ἔσται σοι κύριος φῶς αἰώνιον, καὶ ὁ θεὸς δόξα σου.
nō enī occidet sol tibi: et luna tibi nō defi
οὐ γὰρ δύσεται ὁ ἥλιος σοι, καὶ ἡ σελήνη σοι οὐκ ἐκλεί
ciet. erit enī tibi dñs lux sēpiterna. et cōple
ψει. ἔσται γάρ σοι κύριος φῶς αἰώνιον. καὶ ἀναπλη
buntur dies luctꝰ tui: et pplꝰ
ρωθήσονται αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους σου, καὶ ὁ λαός
tu oīs iustus: et i ppetuū hereditabūt
σου πᾶς δίκαιος, καὶ δι' αἰῶνος κληρονομήσουσι τὴν
terrā: custodiēs plātatiōnē opa manuū suar in
γῆν, φυλάσσων τὸ φύτευμα ἔργα χειρῶν αὐτοῦ εἰς
gliam. paucissimꝰ erit in millia: et minimꝰ
δόξαν. ὁ ὀλιγοστὸς ἔσται εἰς χιλιάδας, καὶ ὁ ἐλάχιστος
in gentē magnā: ego dñs in tpe cōgregabo
εἰς ἔθνος μέγα, ἐγὼ κύριος κατὰ καιρὸν συνάξω
eos.
αὐτούς. Ca.61.

Spiritus dñi sup me: cuiꝰ gratia vnxit me
Πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμέ, οὗ εἵνεκεν ἔχρισέ με
euāgelizare pauperib: misit me: sanare
εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς, ἀπέσταλκέ με ἰάσασθαι
cōtritos corde: pdicare capti
τοὺς συντετριμμένους τῇ καρδίᾳ, κηρύξαι αἰχμαλώ
uis remissionē et cecis visus apptionē: et vocare
τοις ἄφεσιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, καλέσαι
annū dñi acceptabilē:
ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν,

regnum quod non seruierit tibi peribit: & gentes solitudine vastabuntur. Gloria libani ad te veniet: abies & buxus & pinus simul ad ornandum locum sanctificationis mee: & locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curui filii eorum qui humiliauerunt te: & adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi: & vocabunt te ciuitatem domini sion sancti israel. Pro eo quod fuisti derelicta & odio habita: & non erat qui per te transiret: ponam te in superbiam seculorum gaudium in generatione & generationem: et sugges lac gentium: & mamilla regum lactaberis. Et scies quia ego dominus saluans te: & redemptor tuus fortis iacob. Pro ere afferam aurum: & pro ferro afferam argentum: & pro lignis es: & pro lapidibus ferrum. Et ponam visitationem tuam pacem & prepositos tuos iusticiam. Non audietur vltra iniquitas in terra tua: vastitas & contritio in terminis tuis: & occupabit salus muros tuos: & portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem: nec splendor lune illuminabit te: sed erit tibi dominus in lucem sempiternam & deus tuus in gloriam tuam. Non occidet vltra sol tuus & luna tua non minuetur: quia dominus erit tibi in lucem sempiternam: & complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti: in perpetuum hereditabunt terram germen plantationis mee opus manus mee ad glorificandum. Minimus erit in mille: & paruulus in gentem fortissimam. Ego dominus in tempore eius subito faciam istud. 61.

Spiritus domini super me: eo quod vnxerit me. Ad annunciandum mansuetis misit me: vt mederer contritis corde: & predicarem captiuis indulgentiam: & clausis apertionem: vt predicarem annum placabilem

יַעַבְדוּךְ יֹאבֵדוּ וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא יַעַבְדוּךְ יֹאבֵדוּ וְהַגּוֹיִם חָרֹב יֶחֱרָבוּ׃ כְּבוֹד הַלְּבָנוֹן אֵלַיִךְ יָבוֹא בְּרוֹשׁ תִּדְהָר וּתְאַשּׁוּר יַחְדָּו לְפָאֵר מְקוֹם מִקְדָּשִׁי וּמְקוֹם רַגְלַי אֲכַבֵּד׃ וְהָלְכוּ אֵלַיִךְ שְׁחוֹחַ בְּנֵי מְעַנַּיִךְ וְהִשְׁתַּחֲווּ עַל כַּפּוֹת רַגְלַיִךְ כָּל מְנַאֲצָיִךְ וְקָרְאוּ לָךְ עִיר יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ תַּחַת הֱיוֹתֵךְ עֲזוּבָה וּשְׂנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר וְשַׂמְתִּיךְ לִגְאוֹן עוֹלָם מְשׂוֹשׂ דּוֹר וָדוֹר׃ וְיָנַקְתְּ חֲלֵב גּוֹיִם וְשֹׁד מְלָכִים תִּינָקִי וְיָדַעַתְּ כִּי אֲנִי יְהוָה מוֹשִׁיעֵךְ וְגֹאֲלֵךְ אֲבִיר יַעֲקֹב׃ תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת הַבַּרְזֶל אָבִיא כֶסֶף וְתַחַת הָעֵצִים נְחֹשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים בַּרְזֶל וְשַׂמְתִּי פְקֻדָּתֵךְ שָׁלוֹם וְנֹגְשַׂיִךְ צְדָקָה׃ לֹא יִשָּׁמַע עוֹד חָמָס בְּאַרְצֵךְ שֹׁד וָשֶׁבֶר בִּגְבוּלָיִךְ וְקָרָאת יְשׁוּעָה חוֹמֹתַיִךְ וּשְׁעָרַיִךְ תְּהִלָּה׃ לֹא יִהְיֶה לָּךְ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם וּלְנֹגַהּ הַיָּרֵחַ לֹא יָאִיר לָךְ וְהָיָה לָךְ יְהוָה לְאוֹר עוֹלָם וֵאלֹהַיִךְ לְתִפְאַרְתֵּךְ׃ לֹא יָבוֹא עוֹד שִׁמְשֵׁךְ וִירֵחֵךְ לֹא יֵאָסֵף כִּי יְהוָה יִהְיֶה לָּךְ לְאוֹר עוֹלָם וְשָׁלְמוּ יְמֵי אֶבְלֵךְ׃ וְעַמֵּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אָרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר׃ הַקָּטֹן יִהְיֶה לָאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עָצוּם אֲנִי יְהוָה בְּעִתָּהּ אֲחִישֶׁנָּה׃

Cap.lxi.

רוּחַ אֲדֹנָי יְהוִה עָלָי יַעַן מָשַׁח יְהוָה אֹתִי לְבַשֵּׂר עֲנָוִים שְׁלָחַנִי לַחֲבֹשׁ לְנִשְׁבְּרֵי לֵב לִקְרֹא לִשְׁבוּיִם דְּרוֹר וְלַאֲסוּרִים פְּקַח קוֹחַ׃ לִקְרֹא שְׁנַת רָצוֹן

עָבַד אָבַד חָרַב כָּבַד בּוֹא בָּרַשׁ דָּהַר אָשַׁר קוּם פָּאַר קָדַשׁ כָּבַד שָׁחַח עָנָה שָׁחָה כַּף נָאַץ קָרָא קָדַשׁ הָיָה עָזַב שָׂנֵא עָבַר שׂוּם גָּאָה עָלַם שׂוּשׂ שָׁדַד יָנַק יָשַׁע אָבַר בּוֹא שָׁלֵם שָׁמַע נָגַל יָשַׁע חוֹמָה הָלַל הָיָה אוֹר עָלַם פָּאַר בּוֹא אָסַף הָיָה יוֹם צָדַק יָרַשׁ נָטַע עָשָׂה פָּאַר הָיָה צָעַר עָצַם עֵת חוּשׁ אֵת עָנָה שָׁבַר שָׁבָה דָּרַר אָסַר שָׁנָה רָצָה

Apo.21.b. Apo.21.a. Luce.4.c.

D A B C

לַיהוָה וְיוֹם נָקָם לֵאלֹהֵינוּ לְנַחֵם כָּל אֲבֵלִים׃ לָשׂוּם לַאֲבֵלֵי צִיּוֹן לָתֵת לָהֶם פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר שֶׁמֶן שָׂשׂוֹן תַּחַת אֵבֶל מַעֲטֵה תְהִלָּה תַּחַת רוּחַ כֵּהָה וְקֹרָא לָהֶם אֵילֵי הַצֶּדֶק מַטַּע יְהוָה לְהִתְפָּאֵר׃ וּבָנוּ חָרְבוֹת עוֹלָם שֹׁמְמוֹת רִאשֹׁנִים יְקוֹמֵמוּ וְחִדְּשׁוּ עָרֵי חֹרֶב שֹׁמְמוֹת דּוֹר וָדוֹר׃ וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נֵכָר אִכָּרֵיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם׃ וְאַתֶּם כֹּהֲנֵי יְהוָה תִּקָּרֵאוּ מְשָׁרְתֵי אֱלֹהֵינוּ יֵאָמֵר לָכֶם חֵיל גּוֹיִם תֹּאכֵלוּ וּבִכְבוֹדָם תִּתְיַמָּרוּ׃ תַּחַת בָּשְׁתְּכֶם מִשְׁנֶה וּכְלִמָּה יָרֹנּוּ חֶלְקָם לָכֵן בְּאַרְצָם מִשְׁנֶה יִירָשׁוּ שִׂמְחַת עוֹלָם תִּהְיֶה לָהֶם׃ כִּי אֲנִי יְהוָה אֹהֵב מִשְׁפָּט שֹׂנֵא גָזֵל בְּעוֹלָה וְנָתַתִּי פְעֻלָּתָם בֶּאֱמֶת וּבְרִית עוֹלָם אֶכְרוֹת לָהֶם׃ וְנוֹדַע בַּגּוֹיִם זַרְעָם וְצֶאֱצָאֵיהֶם בְּתוֹךְ הָעַמִּים כָּל רֹאֵיהֶם יַכִּירוּם כִּי הֵם זֶרַע בֵּרַךְ יְהוָה׃ שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ בַּיהוָה תָּגֵל נַפְשִׁי בֵּאלֹהַי כִּי הִלְבִּישַׁנִי בִּגְדֵי יֶשַׁע מְעִיל צְדָקָה יְעָטָנִי כֶּחָתָן יְכַהֵן פְּאֵר וְכַכַּלָּה תַּעְדֶּה כֵלֶיהָ׃ כִּי כָאָרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָהּ וּכְגַנָּה זֵרוּעֶיהָ תַצְמִיחַ כֵּן אֲדֹנָי יְהוָה יַצְמִיחַ צְדָקָה וּתְהִלָּה נֶגֶד כָּל הַגּוֹיִם׃

Cap.lxij.

לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחֱשֶׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַםִ לֹא אֶשְׁקוֹט עַד יֵצֵא כַנֹּגַהּ צִדְקָהּ וִישׁוּעָתָהּ כְּלַפִּיד יִבְעָר׃ וְרָאוּ גוֹיִם צִדְקֵךְ וְכָל מְלָכִים כְּבוֹדֵךְ וְקֹרָא לָךְ שֵׁם חָדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יְהוָה יִקֳּבֶנּוּ׃ וְהָיִית עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת בְּיַד יְהוָה וּצְנִיף

domino: & diē vltionis deo nostro: vt cōsolarer oēs lugētes: vt ponerē fortitudinē lugētib9 siō: & darem eis coronam pro cinere: oleum gaudii pro luctu: palliū laudis pro spū meroris. Et vocabūtur ī ea fortes iusticie: plātatio dñi ad glorificādū. Et edificabūt deserta a seculo: & ruinas antiquas erigent: & instaurabūt ciuitates desertas & dissipatas in generatiōe & gnatione. Et stabūt alieni & pascēt pecora vr̃a: & filii pegrinorū agricole & vinitores vestri erūt. Vos aūt sacerdotes dñi vocabimini ministri dei nr̃i dicetur vobis. Fortitudinē gentiū comedetis: & in gloria eorū supbietis. Pro cōfusione vr̃a duplici & rubore laudabūt partem eorū. Propter hoc in tra sua duplicia possidebunt: leticia sempiterna erit eis. Quia ego dñs diligens iudiciū: & odio habens rapinā in holocaustum. Et dabo opus eo₂ in veritate: & fedus perpetuum feriam eis. Et scietur in gentibus semen eorū: & germen eorū in medio populo₂. Oēs qui viderint eos cognoscēt illos: qa isti sunt semen cui bñdixit dñs. Gaudēs gaudebo in dño & exultabit aīa mea in deo meo. Quia induit me vestimētis salutis: & indumēto iusticie circūdedit me: qsi sponsu₃ decoratū corona: & quasi spōsam ornatā monilib9 suis. Sicut eni terra pfert germē suū: & sicut hortus semen suū germinat: sic dñs deus germinabit iusticiam & laudem coram vniuersis gentibus. 62.

Propter sion non tacebo & propter hierusalē nō quiescam: donec egrediatur vt splendor iustus ei9: & saluator ei9 vt lāpas accendatur. Et videbūt gētes iustū tuū: & cuncti reges inclytū tuum. Et vocabitur tibi nomen nouū qd os domini nominabit. Et eris corona glorie in manu domini; & diadema

καὶ ἡμέραν ἀνταποδόσεως. παρακαλέσαι πάντας τοὺς πενθοῦντας δοθῆναι τοῖς πενθοῦσι σιὼν δόξαν ἀντὶ σποδοῦ. ἄλειμμα εὐφροσύνης τοῖς πενθοῦσι, καταστολὴν δόξης ἀντὶ πνεύματος ἀκηδίας. καὶ κληθήσονται γενεαὶ δικαιοσύνης φύτευμα κυρίου εἰς δόξαν. καὶ οἰκοδομήσουσιν ἐρήμους αἰωνίας ἐξηρημωμένας πρότερον ἐξαναστήσουσι. καὶ καινιοῦσι πόλεις ἐρήμους ἐξηρημωμένας εἰς γενεάς. καὶ ἥξουσιν ἀλλογενεῖς ποιμαίνοντες τὰ πρόβατά σου, καὶ ἀλλόφυλοι ἀροτῆρες καὶ ἀμπελουργοί, ὑμεῖς δὲ ἱερεῖς κυρίου κληθήσεσθε, λειτουργοὶ θεοῦ ἡμῶν ῥηθήσεται ὑμῖν. ἰσχὺν ἐθνῶν κατέδεσθε, καὶ ἐν τῷ πλούτῳ αὐτῶν θαυμασθήσεσθε. οὕτως ἐκ δευτέρας κληρονομήσουσι τὴν γῆν, καὶ εὐφροσύνη αἰώνιος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν. ἐγὼ γάρ εἰμι κύριος ὁ ἀγαπῶν δικαιοσύνην καὶ μισῶν ἅρπαγμα ἐξ ἀδικίας. καὶ δώσω τὸν μόχθον αὐτῶν δικαίοις, καὶ διαθήκην αἰώνιον διαθήσομαι αὐτοῖς, καὶ γνωσθήσεται ἐν τοῖς ἔθνεσι τὸ σπέρμα αὐτῶν, καὶ τὰ ἔγγονα αὐτῶν ἐν μέσῳ τῶν λαῶν. πᾶς ὁρῶν αὐτοὺς ἐπιγνώσεται αὐτούς, ὅτι οὗτοί εἰσι σπέρμα εὐλογημένον ὑπὸ θεοῦ, καὶ εὐφροσύνῃ εὐφρανθήσονται ἐπὶ κύριον. ἀγαλλιάσθω ἡ ψυχή μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ, ἐνέδυσεν γάρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης, ὡς νυμφίῳ περιέθηκέ μοι μίτραν, καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ, καὶ ὡς γῆν αὔξουσαν τὸ ἄνθος αὐτῆς καὶ ὡς κῆπος τὰ σπέρματα αὐτοῦ ἐκβλαστάνει, οὕτως ἀνατελεῖ κύριος δικαιοσύνην καὶ ἀγαλλίαμα ἐναντίον πάντων τῶν ἐθνῶν.

Interp. latina: & diē retributiōis. cōsolari oēs lugentes dari lugentib9 sion gl'iam p cinere. vnctionē leticie lugentib9: habitū glie p spū meroris. & vocabuntur gñatiões iusticie plātatio dñi in gl'iam & edificabūt deserta sēpiterna desolata pri9 excitabūt. & inouabūt ciuitates desertas desolatas in gñatiōes: & venient alienigene pascētes oues tuas: & alia₂ gētiū aratores & vinitores: vos aūt sacerdotes dñi vocabimini: ministri dei nr̃i dicet vobis. fortitudinē gētiū comedetis: & in diuitiis eo₂ eritis admirabiles sic secūdo possidebunt terrā: & leticia sempiterna sup caput eo₂. ego eni sū dñs diligens iusticiā & odio hñs rapinā ex iniqtate. & dabo laborē eo₂ iustis: & testamentū eternū ponā eis: & sciet in gētib9 semē eo₂: & nepotes eo₂ in medio pplo₂. ois vidēs eos cognoscet illos: qr isti sunt semē bñdictū a deo: & gaudio letabunt in dño: exultet aīa mea in dño: induit eni me vestimētū salutis & tunicā leticie: sicut spōso circūdedit mihi mitran: & qsi spōsa₃ ornauit me mūdo: & sicut terrā afferentē florē suū & sicut hort9 semina sua germinat: sic pferet dñs iusticiā & laudē corā oibus gētibus.

Ca.26.

Διὰ σιὼν οὐ σιωπήσομαι, καὶ διὰ ἱερουσαλὴμ οὐκ ἀνήσω, ἕως ἂν ἐξέλθῃ ὡς φῶς ἡ δικαιοσύνη μου, ὁ δὲ σωτήρ ἐκείνου ὡς λαμπὰς καυθήσεται. καὶ ὄψονται ἔθνη τὴν δικαιοσύνην σου, καὶ πάντες βασιλεῖς τὴν δόξαν σου, καὶ καλέσει σε τὸ ὄνομά σου τὸ καινὸν ὃ τὸ στόμα κυρίου ὀνομάσει αὐτό. καὶ ἔσῃ στέφανος κάλλους ἐν χειρὶ κυρίου καὶ διάδημα

Interp. latina: Propter siō nō tacebo: & ppter hierl'm nō relinquā: donec egrediat sicut lumē iusticia mea: at saluator illi9 sicut lāpas accendet. & videbūt gētes iusticiā tuā: & oēs reges gloriā tuā: & vocabit te nomē tuū nouū qd os dñi noiabit illud: & eris corona decoris in manu dñi & diadema

βασιλείας ἐν χειρὶ θεοῦ σου. καὶ οὐκ ἔτι κληθήσῃ καταλελειμμένη, καὶ ἡ γῆ σου οὐ κληθήσεται ἔρημος. σοὶ γὰρ κληθήσεται θέλημα ἐμόν καὶ ἡ γῆ σου οἰκουμένη, ὅτι ηὐδόκησε κύριος ἐν σοὶ καὶ ἡ γῆ σου οἰκηθήσεται. καὶ ὡς συνοικῶν νεανίσκος παρθένῳ, οὕτω κατοικήσουσιν οἱ υἱοί σου μετὰ σοῦ. καὶ ἔσται ὃν τρόπον εὐφρανθήσεται νυμφίος ἐπὶ νύμφῃ, οὕτως εὐφρανθήσεται κύριος ἐπὶ σοί. καὶ ἐπὶ τῶν τειχέων σου ἱερουσαλὴμ κατέστησα φύλακας ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ ὅλην τὴν νύκτα, οἳ διὰ τέλους οὐ σιωπήσονται μιμνησκόμενοι κυρίου. οὐκ ἔστι γὰρ ὑμῖν ὅμοιος, ἐὰν διορθώσῃ ἱερουσαλὴμ καὶ ποιήσει ἀγαυρίαμα ἐπὶ τῆς γῆς. ὤμοσε κύριος κατὰ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ καὶ κατὰ τῆς ἰσχύος τοῦ βραχίονος αὐτοῦ, εἰ ἔτι δώσω τὸν σῖτόν σου καὶ τὰ βρώματά σου τοῖς ἐχθροῖς σου, καὶ εἰ ἔτι πίονται υἱοὶ ἀλλότριοι τὸν οἶνόν σου ἐφ᾽ ᾧ ἐμόχθησας, ἀλλ᾽ ἢ οἱ συνάγοντες φάγονται αὐτὰ καὶ αἰνέσουσι τὸν κύριον, καὶ οἱ συνάγοντες πίονται αὐτὰ ἐν ταῖς ἐπαύλεσι ταῖς ἁγίαις μου. πορεύεσθε διὰ τῶν πυλῶν μου καὶ ὁδοποιήσατε τῷ λαῷ μου, καὶ τοὺς λίθους τοὺς ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρίψατε, ἐξάρατε σύσσημον εἰς τὰ ἔθνη. ἰδοὺ γὰρ κύριος ἐποίησεν ἀκουστὸν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδού σοι σωτὴρ παραγίνεται ἔχων τὸν ἑαυτοῦ μισθὸν μετ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ καλέσει αὐτὸν λαὸν ἅγιον λελυτρωμένον ὑπὸ κυρίου. σὺ δὲ κληθήσῃ ἐπιζητουμένη πόλις καὶ οὐκ ἐγκαταλελειμμένη.

Interp. latina: regni in manu dei tui: & nō vltra vocaberis derelicta & terra tua nō vocabit deserta. tibi eni vocabit volūtas mea & terra tua hītata: qr cōplacuit dño in te & terra tua hītabit. & sicut habitās iuuenis cū virgine: sic habitabūt filii tui tecū. & erit quēadmodū letabitur spōsus sup spōsa: sic letabitur dñs sup te. & sup muros tuos hierusalē cōstitui custodes tota die & tota nocte: q̃ nūq̃ tacebūt recordātes dñi. nō est eni vobis similis: si correxerit hierl'm & faciet gaudiū sup terrā. iurauit dñs p dexterā suā & p fortitudinē brachii sui: si vltra dedero triticū tuū & cibos tuos inimicis tuis: & si vltra bibent filii alieni vinū tuū ī quo laborasti: sed cōgregātes cōedent ea & laudabūt dominū: & cōgregantes bibent ea in atriis sanctis meis. ite p portas meas & viam facite pplo meo: & lapides de via proiicite: leuate signū in gētes. ecce .n. dominus fecit auditū vsq ad extremū terre. dicite filie sion: ecce tibi saluato₂ aduenit hñs suam mercedē secum & opus suum añ faciem suam. & vocabit eū pplm sctm̄ redemptū a dño. tu āt vocaberis requisita ciuitas & nō derelicta.

Zach.9 c. Mat. 11.a.

Ca.63.

Τίς οὗτος ὁ παραγινόμενος ἐξ ἐδώμ, ἐρύθημα ἱματίων ἐκ βοσόρ οὕτως ὡραῖος ἐν στολῇ αὐτοῦ βίᾳ μετὰ ἰσχύος; ἐγὼ διαλέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν σωτηρίου. διατί σου ἐρυθρὰ τὰ ἱμάτια; καὶ τὰ ἐνδύματά σου ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ πλήρους καταπεπατημένης; καὶ τῶν ἐθνῶν οὐκ ἔστιν ἀνὴρ μετ᾽ ἐμοῦ; καὶ κατεπάτησα αὐτοὺς ἐν θυμῷ μου καὶ κατέθλασα αὐτοὺς ὡς γῆν, καὶ κατήγαγον τὸ αἷμα αὐτῶν εἰς γῆν. καὶ πάντα τὰ ἱμάτιά μου ἐμίανα. ἡμέρα γὰρ ἀνταποδόσεως ἐπῆλθεν αὐτοῖς, καὶ ἐνιαυτὸς

Interp. latina: Quis iste qui venit de edō: fulro₂ vestiū de bosra sic formosus in stola sua violētia cū fortitudine? ego loquor iusticiā & iudiciū salutaris. q̃re tua rubra vestimēta? & indumēta tua sicut calcati torcularis pleni cōculcati: & gentiū nō est vir mecū? & cōculcaui eos in furore meo & cōfregi eos q̃si terrā: & deduxi sanguinē eo₂ in terrā. & oīa vestimēta mea iquinaui. dies eni retributiōis venit eis: & annus

regni in manu dei tui. Non vocaberis vltra derelicta: & terra tua nō vocabitur āplius desolata. Sed vocaberis voluntas mea in ea: & terra tua inhabitata. Quia cōplacuit dño in te: & terra tua inhabitabitur. Habitabit eni iuuenis cū virgine: & habitabūt ī te filii tui. Et gaudebit sponsus sup sponsam: & gaudebit super te deus tuus. Sup muros tuos hierusalem cōstitui custodes: tota die & tota nocte in perpetuū non tacebūt. Qui remiscimini dñi: ne taceatis & ne detis silentium ei: donec stabiliat & donec ponat hierusalem laudem in terra. Iurauit dñs in dextera sua: & ī brachio fortitudinis sue. Si dedero triticū tuū vltra cibum inimicis tuis: & si biberint filii alieni vinum tuū in quo laborasti. Quia qui cōgregabūt illud comedēt & laudabūt dominū: & qui cōportant illud bibent in atriis sanctis meis. Transite: trāsite p portas prepate viam populo. Planum facite iter: & elegite lapides: & eleuate signū ad populos. Ecce dominus auditum fecit in extremis terre. Dicite filie sion. Ecce saluator tuus venit: ecce merces eius cum eo: & opus ei9 corā illo. Et vocabūt eos popul9 sanctus: redēpti a dño. Tu autē vocaberis quesita ciuitas: & non derelicta. 63.

Quis est iste qui venit de edom tinctis vestibus de bosra? Iste formosus ī stola sua: gradiēs in multitudine fortitudinis sue. Ego qui loquor iusticiā: & ppugnator sū ad saluādū. Quare ergo rubrū est idumentū tuū & vestimēta tua sicut calcantiū in torculari? Torcular calcaui solus: & de gentib9 nō est vir mecū. Calcaui eos in furore meo: & cōculcaui eos in ira mea. Et aspsus est sanguis eorū sup vestimēta mea & omnia indumēta mea inqnaui. Dies eni vltiōis in corde meo: annus

מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהָיִךְ׃ לֹא יֵאָמֵר לָךְ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאַרְצֵךְ לֹא יֵאָמֵר עוֹד שְׁמָמָה כִּי לָךְ יִקָּרֵא חֶפְצִי בָהּ וּלְאַרְצֵךְ בְּעוּלָה כִּי חָפֵץ יְהוָה בָּךְ וְאַרְצֵךְ תִּבָּעֵל׃ כִּי יִבְעַל בָּחוּר בְּתוּלָה יִבְעָלוּךְ בָּנָיִךְ וּמְשׂוֹשׂ חָתָן עַל כַּלָּה יָשִׂישׂ עָלַיִךְ אֱלֹהָיִךְ׃ עַל חוֹמֹתַיִךְ יְרוּשָׁלַםִ הִפְקַדְתִּי שֹׁמְרִים כָּל הַיּוֹם וְכָל הַלַּיְלָה תָּמִיד לֹא יֶחֱשׁוּ הַמַּזְכִּירִים אֶת יְהוָה אַל דֳּמִי לָכֶם׃ וְאַל תִּתְּנוּ דֳמִי לוֹ עַד יְכוֹנֵן וְעַד יָשִׂים אֶת יְרוּשָׁלַםִ תְּהִלָּה בָּאָרֶץ׃ נִשְׁבַּע יְהוָה בִּימִינוֹ וּבִזְרוֹעַ עֻזּוֹ אִם אֶתֵּן אֶת דְּגָנֵךְ עוֹד מַאֲכָל לְאֹיְבַיִךְ וְאִם יִשְׁתּוּ בְנֵי נֵכָר תִּירוֹשֵׁךְ אֲשֶׁר יָגַעַתְּ בּוֹ׃ כִּי מְאַסְפָיו יֹאכְלֻהוּ וְהִלְלוּ אֶת יְהוָה וּמְקַבְּצָיו יִשְׁתֻּהוּ בְּחַצְרוֹת קָדְשִׁי׃ עִבְרוּ עִבְרוּ בַּשְּׁעָרִים פַּנּוּ דֶּרֶךְ הָעָם סֹלּוּ סֹלּוּ הַמְסִלָּה סַקְּלוּ מֵאֶבֶן הָרִימוּ נֵס עַל הָעַמִּים׃ הִנֵּה יְהוָה הִשְׁמִיעַ אֶל קְצֵה הָאָרֶץ אִמְרוּ לְבַת צִיּוֹן הִנֵּה יִשְׁעֵךְ בָּא הִנֵּה שְׂכָרוֹ אִתּוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו׃ וְקָרְאוּ לָהֶם עַם הַקֹּדֶשׁ גְּאוּלֵי יְהוָה וְלָךְ יִקָּרֵא דְרוּשָׁה עִיר לֹא נֶעֱזָבָה׃

Cap.lxiij.

מִי זֶה בָּא מֵאֱדוֹם חֲמוּץ בְּגָדִים מִבָּצְרָה זֶה הָדוּר בִּלְבוּשׁוֹ צֹעֶה בְּרֹב כֹּחוֹ אֲנִי מְדַבֵּר בִּצְדָקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ׃ מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ וּבְגָדֶיךָ כְּדֹרֵךְ בְּגַת׃ פּוּרָה דָּרַכְתִּי לְבַדִּי וּמֵעַמִּים אֵין אִישׁ אִתִּי וְאֶדְרְכֵם בְּאַפִּי וְאֶרְמְסֵם בַּחֲמָתִי וְיֵז נִצְחָם עַל בְּגָדַי וְכָל מַלְבּוּשַׁי אֶגְאָלְתִּי׃ כִּי יוֹם נָקָם בְּלִבִּי וּשְׁנַת

גּאוּלַי בָּאָה: וְאַבִּיט וְאֵין עֹזֵר וְאֶשְׁתּוֹמֵם וְאֵין סוֹמֵךְ וַתּוֹשַׁע לִי
זְרוֹעִי וַחֲמָתִי הִיא סְמָכָתְנִי: וְאָבוּס
עַמִּים בְּאַפִּי וַאֲשַׁכְּרֵם בַּחֲמָתִי
וְאוֹרִיד לָאָרֶץ נִצְחָם: חַסְדֵי יְהוָה
אַזְכִּיר תְּהִלֹּת יְהוָה כְּעַל כֹּל
אֲשֶׁר גְּמָלָנוּ יְהוָה וְרַב טוּב לְבֵית
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר גְּמָלָם כְּרַחֲמָיו וּכְרֹב
חֲסָדָיו: וַיֹּאמֶר אַךְ עַמִּי הֵמָּה בָּנִים
לֹא יְשַׁקֵּרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ:

redemptionis mee venit. Circumspexi & non erat auxiliator: quesiui & non fuit qui adiuuaret. Et saluauit mihi brachium meum: & indignatio mea ipsa auxiliata est mihi: & conculcaui populos in furore meo: & inebriaui eos in indignatione mea: & detraxi in terram virtutem eorum. Miserationum domini recordabor: laudem domini super omnibus que reddidit nobis dominus: & super multitudinem bonorum domui israel que largitus est eis secundum indulgentiam suam: & secundum multitudinem misericordiarum suarum. Et dixit. Verumtamen populus meus est: filii non negantes. Et factus est eis saluator in omni tribulatione eorum. Non est tribulatus: & angelus faciei eius saluauit eos. In dilectione sua & indulgentia sua ipse redemit eos: & portauit eos: & eleuauit eos cunctis diebus seculi. Ipsi autem ad iracundiam prouocauerunt: & afflixerunt spiritum sancti eius. Et conuersus est eis in inimicum: & ipse debellauit eos. Et recordatus est dierum seculi moysi & populi sui. Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? Ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui? Qui duxit ad dexteram moysen brachio maiestatis sue: qui scidit aquas ante eos vt faceret sibi nomen sempiternum: qui eduxit eos per abyssos quasi equum in deserto non impingentem: quasi animal in campo. Descendens spiritus domini ductor eius fuit. Sic adduxisti populum tuum vt faceres tibi nomen glorie. Attende de celo: & vide de habitaculo sancto tuo & glorie tue. Ubi est zelus tuus & fortitudo tua: multitudo viscerum tuorum & miserationum tuarum. Super me continuerunt se. Tu enim pater noster: & abraam nesciuit nos: & israel ignorauit nos. Tu domine pater noster: redemptor noster: a seculo nomen tuum. Quare errare nos fecisti domine de viis tuis: indurasti cor nostrum ne timeremus te? Conuertere propter seruos tuos tribus hereditatis tue. Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum: hostes nostri conculcauerunt sanctificationem tuam. Facti sumus quasi in principio cum

qui non dominaretis nostri: neque inuocatum est nomen tuum super nos.
ὅτι οὐκ ἦρξας ἡμῶν, οὐδὲ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά σου ἐφ' ἡμᾶς.

Ca.64.

Si aperueris celum tremor apprehendet: et montes liquefient: sicut cera ab igne liquefit: et comburet ignis aduersarios: et manifestum erit nomen tuum in aduersariis. a facie tua gentes turbabunt: cum feceris gloriosa: tremor apprehendet montes.
Ἐὰν ἀνοίξῃς τὸν οὐρανὸν τρόμος λήψεται, καὶ ὄρη τακήσονται, ὡς κηρὸς ἀπὸ πυρὸς τήκεται, καὶ κατακαύσει πῦρ τοὺς ὑπεναντίους, καὶ φανερὸν ἔσται τὸ ὄνομά σου ἐν τοῖς ὑπεναντίοις. ἀπὸ προσώπου σου ἔθνη ταραχθήσονται, ὅταν ποιῇς τὰ ἔνδοξα, τρόμος λήψεται ὄρη.
a seculo non audiuimus: neque oculi nostri viderunt deum preter te: et opera tua que facies expectantibus misericordiam.
ἀπὸ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσαμεν, οὐδὲ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν εἶδον θεὸν πλήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου ἃ ποιήσεις τοῖς ὑπομένουσιν ἔλεον.

Cap. lxiiij

לֹא מָשַׁלְתָּ בָּם לֹא נִקְרָא שִׁמְךָ עֲלֵיהֶם:
לוּא קָרַעְתָּ שָׁמַיִם יָרַדְתָּ מִפָּנֶיךָ
הָרִים נָזֹלּוּ: כִּקְדֹחַ אֵשׁ הֲמָסִים
מַיִם תִּבְעֶה אֵשׁ לְהוֹדִיעַ שִׁמְךָ
לְצָרֶיךָ מִפָּנֶיךָ גּוֹיִם יִרְגָּזוּ:
בַּעֲשׂוֹתְךָ נוֹרָאוֹת לֹא נְקַוֶּה יָרַדְתָּ
מִפָּנֶיךָ הָרִים נָזֹלּוּ: וּמֵעוֹלָם לֹא
שָׁמְעוּ לֹא הֶאֱזִינוּ עַיִן לֹא רָאָתָה
אֱלֹהִים זוּלָתְךָ יַעֲשֶׂה לִמְחַכֵּה לוֹ:
פָּגַעְתָּ אֶת שָׂשׂ וְעֹשֵׂה צֶדֶק בִּדְרָכֶיךָ

non dominareris nostri: neque inuocaretur nomen tuum super nos. 64.

Utinam dirumperes celos & descenderes. A facie tua montes defluerent sicut exustio ignis tabescerent: aque arderent igni vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis: a facie tua gentes turbarentur. Cum feceris mirabilia non sustinebimus. Descendisti: & a facie tua montes defluxerunt. A seculo non audierunt nec auribus perceperunt. Oculus non vidit deus absque te que preparasti expectantibus te. Occurristi letanti & facienti iusticiam: in viis tuis recordabuntur tui. Ecce tu iratus es & peccauimus in ipsis fuimus semper & saluabimur. Et facti sumus vt immundus omnes nos: & quasi pannus menstruate vniuerse iusticie nostre. Et cecidimus quasi folium vniuersi: & iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui inuocet nomen tuum qui consurgat & teneat te. Abscondisti faciem tuam a nobis: & allisisti nos in manu iniquitatis nostre. Et nunc domine pater noster es tu: nos vero lutum: & fictor noster tu: & opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris domine satis: & ne vltra memineris iniquitatis nostre. Ecce respice: populus tuus omnes nos. Ciuitas sancti tui facta est deserta: sion deserta facta est: hierusalem desolata: domus sanctificationis nostre & glorie nostre: vbi laudauerunt te patres nostri: facta est in exustionem ignis: & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. Nunquid super his continebis te domine: tacebis & affliges nos vehementer? 65.

Quesierunt me qui ante non interrogabant: inuenerunt qui non quesierunt me. Dixi. Ecce ego ecce ego ad gentem que nesciebat me: & que non inuocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum: qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Populus qui ad iracundiam prouocat me ante faciem meam semper: qui immolant in hortis

Ca.65.

Cap. lxv.

וּמְקַטְּרִים עַל הַלְּבֵנִים׃ הַיֹּשְׁבִים בַּקְּבָרִים וּבַנְּצוּרִים יָלִינוּ הָאֹכְלִים בְּשַׂר הַחֲזִיר וּפְרַק פִּגֻּלִים כְּלֵיהֶם׃ הָאֹמְרִים קְרַב אֵלֶיךָ אַל תִּגַּשׁ בִּי כִּי קְדַשְׁתִּיךָ אֵלֶּה עָשָׁן בְּאַפִּי אֵשׁ יֹקֶדֶת כָּל הַיּוֹם׃ הִנֵּה כְתוּבָה לְפָנָי לֹא אֶחֱשֶׁה כִּי אִם שִׁלַּמְתִּי וְשִׁלַּמְתִּי עַל חֵיקָם׃ עֲוֹנֹתֵיכֶם וַעֲוֹנֹת אֲבוֹתֵיכֶם יַחְדָּו אָמַר יְהוָה אֲשֶׁר קִטְּרוּ עַל הֶהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת חֵרְפוּנִי וּמַדֹּתִי פְעֻלָּתָם רִאשֹׁנָה עַל חֵיקָם׃ כֹּה אָמַר יְהוָה כַּאֲשֶׁר יִמָּצֵא הַתִּירוֹשׁ בָּאֶשְׁכּוֹל וְאָמַר אַל תַּשְׁחִיתֵהוּ כִּי בְרָכָה בּוֹ כֵּן אֶעֱשֶׂה לְמַעַן עֲבָדַי לְבִלְתִּי הַשְׁחִית הַכֹּל׃ וְהוֹצֵאתִי מִיַּעֲקֹב זֶרַע וּמִיהוּדָה יוֹרֵשׁ הָרָי וִירֵשׁוּהָ בְחִירַי וַעֲבָדַי יִשְׁכְּנוּ שָׁמָּה׃ וְהָיָה הַשָּׁרוֹן לִנְוֵה צֹאן וְעֵמֶק עָכוֹר לְרֵבֶץ בָּקָר לְעַמִּי אֲשֶׁר דְּרָשׁוּנִי׃ וְאַתֶּם עֹזְבֵי יְהוָה הַשְּׁכֵחִים אֶת הַר קָדְשִׁי הַעֹרְכִים לַגַּד שֻׁלְחָן וְהַמְמַלְאִים לַמְנִי מִמְסָךְ׃ וּמָנִיתִי אֶתְכֶם לַחֶרֶב וְכֻלְּכֶם לַטֶּבַח תִּכְרָעוּ יַעַן קָרָאתִי וְלֹא עֲנִיתֶם דִּבַּרְתִּי וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וַתַּעֲשׂוּ הָרַע בְּעֵינַי וּבַאֲשֶׁר לֹא חָפַצְתִּי בְּחַרְתֶּם׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הִנֵּה עֲבָדַי יֹאכֵלוּ וְאַתֶּם תִּרְעָבוּ הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׁתּוּ וְאַתֶּם תִּצְמָאוּ הִנֵּה עֲבָדַי יִשְׂמָחוּ וְאַתֶּם תֵּבֹשׁוּ׃ הִנֵּה עֲבָדַי יָרֹנּוּ מִטּוּב לֵב וְאַתֶּם תִּצְעֲקוּ מִכְּאֵב לֵב וּמִשֵּׁבֶר רוּחַ תְּיֵלִילוּ׃ וְהִנַּחְתֶּם שִׁמְכֶם לִשְׁבוּעָה לִבְחִירַי וֶהֱמִיתְךָ אֲדֹנָי יְהוִה וְלַעֲבָדָיו יִקְרָא שֵׁם אַחֵר׃ אֲשֶׁר

et sacrificant super lateres: qui habitant in sepulchris & in delubris idolorum dormiunt: qui comedunt carnem suillam: & ius prophanum in vasis eorum: qui dicunt recede a me: non appropinques mihi: quia immundus es. Isti fumus erunt in furore meo: ignis ardens tota die. Ecce scriptum est coram me. Non tacebo: sed reddam & retribuam in sinu eorum iniquitates vestras: & iniquitates patrum vestrorum simul dicit dominus qui sacrificauerunt super montes & super colles exprobrauerunt mihi: & remetiar opus eorum primum in sinu eorum. Hec dicit dominus. Quomodo si inueniatur granum in botro: & dicatur: ne dissipes illud: quia benedictio est: sic faciam propter seruos meos vt non disperdam totum. Et educam de iacob semen: & de iuda possidentem montes meos. Et hereditabunt eam electi mei & serui mei habitabunt ibi: & erunt campestria in caulas gregum: & vallis achor in cubile armentorum populo meo: qui requisierunt me. Et vos qui dereliquistis dominum: qui obliti estis montem sanctum meum: qui ponitis fortune mensam & libatis super eam: numerabo vos in gladio & omnes in cede corruetis: pro eo quod vocaui & non respondistis: locutus sum et non audistis: & faciebatis malum in oculis meis: & que nolui elegistis. Propter hoc hec dicit dominus deus. Ecce serui mei comedent: & vos esurietis. Ecce serui mei bibent: & vos sitietis. Ecce serui mei letabuntur: & vos confundemini. Ecce serui mei laudabunt pre exultatione cordis: & vos clamabitis pre dolore cordis: & pre contritione spiritus vlulabitis: & dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis. Et interficiet te dominus deus: & seruos suos vocabit nomine alio. In quo

καὶ θυμιῶσιν ἐπὶ ταῖς πλίνθοις τοῖς δαιμονίοις ἃ οὐκ ἔστι. καὶ ἐν τοῖς μνήμασι ἐν τοῖς σπηλαίοις κοιμῶνται δι᾽ ἐνύπνια, οἱ ἔσθοντες κρέα ὕεια καὶ ζωμὸν θυσιῶν, μεμολυμμένα πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν. οἱ λέγοντες πόῤῥω ἀπ᾽ ἐμοῦ μὴ ἐγγίσῃς μοι, ὅτι καθαρός εἰμι. οὗτος καπνὸς τοῦ θυμοῦ μου. πῦρ καίεται ἐν αὐτῷ πάσας τὰς ἡμέρας. ἰδοὺ γέγραπται ἐνώπιόν μου, οὐ σιωπήσω ἕως ἂν ἀποδῶ καὶ ἀνταποδώσω εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν καὶ τῶν πατέρων αὐτῶν λέγει κύριος. οἳ ἐθυμίασαν ἐπὶ τῶν ὀρέων, καὶ ἐπὶ τῶν βουνῶν ὠνείδισάν με, ἀποδώσω τὰ ἔργα αὐτῶν εἰς τὸν κόλπον αὐτῶν, οὕτως λέγει κύριος. ὃν τρόπον εὑρεθήσεται ὁ ῥὼξ ἐν τῷ βότρυϊ, καὶ ἐροῦσι μὴ λυμήνῃ αὐτὸν ὅτι εὐλογία ἐστὶν ἐν αὐτῷ, οὕτως ποιήσω ἕνεκεν τοῦ δουλεύοντός μοι, τούτου ἕνεκεν οὐ μὴ ἀπολέσω πάντας, καὶ ἐξάξω τὸ ἐξ ἰακὼβ σπέρμα καὶ τὸ ἐξ ἰούδα, καὶ κληρονομήσει τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου. καὶ κληρονομήσουσιν οἱ ἐκλεκτοί μου καὶ οἱ δοῦλοί μου, καὶ κατοικήσουσιν ἐκεῖ. καὶ ἔσονται ἐν τῷ δρυμῷ ἐπαύλεις ποιμνίων καὶ φάραγξ ἀχὼρ εἰς ἀνάπαυσιν βουκολίων τῷ λαῷ μου, οἳ ἐζήτησάν με. ὑμεῖς δὲ οἱ ἐγκαταλιπόντες με, καὶ ἐπιλανθανόμενοι τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, καὶ ἑτοιμάζοντες τῷ δαίμονι τράπεζαν, καὶ πληροῦντες τῇ τύχῃ κέρασμα, ἐγὼ παραδώσω ὑμᾶς εἰς μάχαιραν. πάντες ἐν σφαγῇ πεσεῖσθε, ὅτι ἐκάλεσα ὑμᾶς, καὶ οὐχ ὑπηκούσατε, ἐλάλησα καὶ παρηκούσατε, καὶ ἐποιήσατε τὸ πονηρὸν ἐναντίον μου, καὶ ἃ οὐκ ἐβουλόμην ἐξελέξασθε. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι φάγονται, ὑμεῖς δὲ πεινάσετε. ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι πίονται, ὑμεῖς δὲ διψήσετε. ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι εὐφρανθήσονται, ὑμεῖς δὲ αἰσχυνθήσεσθε. ἰδοὺ οἱ δουλεύοντές μοι ἀγαλλιάσονται ἐν εὐφροσύνῃ, ὑμεῖς δὲ κεκράξεσθε διὰ τὸν πόνον τῆς καρδίας ὑμῶν, καὶ ἀπὸ συντριβῆς πνεύματος ὑμῶν ὀλολύξετε. καταλείψετε γὰρ τὸ ὄνομα ὑμῶν εἰς πλησμονὴν τοῖς ἐκλεκτοῖς μου. ὑμᾶς δὲ ἀνελεῖ κύριος, τοῖς δὲ δουλεύουσί μοι κληθήσεται ὄνομα καινόν,

incensant sup lateribus demonijs que non sunt. et in sepulchris in speluncis dormiunt propter somnia: comedentes carnes suillas et ius hostiarum polluta omnia vasa eorum. dicentes longe a me ne appropinques mihi: quoniam mundus sum. iste fumus furoris mei. ignis ardet in eo cunctis diebus. ecce scriptum est in conspectu meo: non tacebo donec reddam et retribuam in sinu eorum peccata eorum et patrum suorum dicit dominus. qui adolebant incensum super montes: et super colles exprobrauerunt mihi: reddam opera eorum in sinum suum: sic dicit dominus: quemadmodum inuenietur acinus in botro: et dicent ne dissipes illud quia benedictio est in eo: sic faciam propter seruientem mihi: huius causa non perdam omnes: et educam quod de iacob semen: et quod ex iuda: et hereditabit montem sanctum meum. et hereditabunt electi mei et serui mei: et habitabunt ibi. et erunt in sylua ouilia gregum: et vallis achor in requiem armentorum populo meo: qui requisierunt me. vos autem relinquentes me: et obliuiscentes montem sanctum meum: et parantes demoni mensam: et implentes fortune potionem ego tradam vos in gladium. omnes in cede cadetis: quia vocaui vos: et non audistis: locutus sum et contempsistis: et fecistis malum in conspectu meo: et que nolebam elegistis. propter hoc hec dicit dominus: ecce seruientes mihi comedent: vos autem esurietis. ecce seruientes mihi bibent: vos autem sitietis. ecce seruientes mihi gaudebunt: vos autem confundemini. ecce seruientes mihi exultabunt in gaudio: vos autem clamabitis propter dolorem cordis vestri: et a contritione spiritus vestri vlulabitis. relinquetis enim nomen vestrum in saturitatem electis meis. vos autem interficiet dominus: seruientibus autem mihi vocabitur nomen nouum:

ὃ εὐλογηθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς. εὐλογήσουσι γὰρ τὸν θεὸν τὸν ἀληθινὸν. καὶ οἱ ὀμνύοντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὀμοῦνται τὸν θεὸν τὸν ἀληθινόν, ἐπιλήσονται γὰρ τὴν θλῖψιν αὐτῶν τὴν πρώτην, καὶ οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν. ἔσται γὰρ ὁ οὐρανὸς καινὸς καὶ ἡ γῆ καινή, καὶ οὐ μὴ μνησθῶσι τῶν προτέρων, οὐδ᾽ οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν, ἀλλ᾽ εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίαμα εὑρήσουσιν ἐν αὐτῇ. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ ἀγαλλίαμα ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπὶ τὸν λαόν μου εὐφροσύνην. καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ εὐφρανθήσομαι ἐπὶ τῷ λαῷ μου, καὶ οὐκ ἔτι μὴ ἀκουσθῇ ἐν αὐτῇ φωνὴ κλαυθμοῦ, οὐδὲ φωνὴ κραυγῆς, οὐδ᾽ οὐ μὴ γένηται ἔτι ἄωρος καὶ πρεσβύτης ὃς οὐκ ἐμπλήσει τὸν χρόνον αὐτοῦ. ἔσται γὰρ ὁ νέος ἑκατὸν ἐτῶν, ὁ δὲ ἀποθνήσκων ἁμαρτωλὸς ἑκατὸν ἐτῶν, καὶ ἐπικατάρατος ἔσται. καὶ οἰκοδομήσουσιν οἰκίας, καὶ αὐτοὶ ἐνοικήσουσι καὶ καταφυτεύσουσιν ἀμπελῶνας, καὶ αὐτοὶ φάγονται τὰ γενήματα αὐτῶν, καὶ τὸν οἶνον πίονται, καὶ οὐ μὴ οἰκοδομήσουσι καὶ ἄλλοι ἐνοικήσουσι, καὶ οὐ μὴ φυτεύσωσι, καὶ ἄλλοι φάγονται. κατὰ γὰρ τὰς ἡμέρας τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς ἔσονται αἱ ἡμέραι τοῦ λαοῦ μου. ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν παλαιώσουσιν, οἱ δὲ ἐκλεκτοί μου οὐ κοπιάσουσιν εἰς κενόν, οὐδὲ τεκνοποιήσουσιν εἰς κατάραν. ὅτι σπέρμα εὐλογημένον ὑπὸ θεοῦ ἐστι, καὶ τὰ ἔγγονα αὐτῶν μετ᾽ αὐτῶν. καὶ ἔσται πρὶν ἢ κεκράξαι αὐτοὺς, ἐγὼ ἐπακούσομαι αὐτῶν, ἔτι λαλούντων αὐτῶν ἐρῶ, τί ἐστι; τότε λύκοι καὶ ἄρνες βοσκηθήσονται ἅμα, καὶ λέων ὡς βοῦς φάγεται ἄχυρα, καὶ ὄφις γῆν ὡς ἄρτον, οὐκ ἀδικήσουσιν, οὐδὲ λυμανοῦνται ἐπὶ τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ μου, λέγει κύριος.

Ca.66.

Οὕτως λέγει κύριος ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; καὶ ποῖος τόπος τῆς καταπαύσεώς μου; πάντα γὰρ ταῦτα ἐποίησεν ἡ χείρ μου, καὶ ἔστιν ἐμὰ πάντα ταῦτα λέγει κύριος. καὶ ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ᾽ ἢ ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους μου; ὁ δὲ ἄνομος ὁ θύων μοι μόσχον ὡς ὁ ἀποκτείνων ἄνδρα, ὁ δὲ θυσιάζων ἐκ ποιμνίου, ὡς ὁ ἀποκτείνων κύνα.

quod benedicetur sup terram. benedicent enim deum verum et iurantes sup terram: iurabunt deum verum. obliuiscentur enim tribulationis sue prime: et non ascendet sup cor eorum. erit enim celum nouum et terra noua: et non recordabunt priorum: neque venient sup cor eorum: sed gaudium et exultationem inuenient in ea. quia ecce ego facio exultationem hierusalem: et sup populum meum leticiam. et exultabo sup hierusalem: et letabor sup populo meo. et non vltra audiet in ea vox fletus: neque vox clamoris: neque fiet vltra immaturus et senex qui non impleat tempus suum. erit enim iuuenis centum annorum: at moriens peccator centum annorum: et maledictus erit. et edificabunt domos: et ipsi inhabitabunt et plantabunt vineas: et ipsi comedent fructus earum: et vinum bibent: et non edificabunt. et alii habitabunt: et non plantabunt: et alii comedent. secundum enim dies ligni vite erunt dies populi mei. opera manuum suarum inueterabunt. at electi mei non laborabunt in vanum: neque filios generabunt in maledictionem. quia semen benedictum a deo est: et nepotes eorum cum eis. et erit antequam clament ipsi: ego exaudiam eos: adhuc loquentibus illis dicam: quid est? tunc lupi et agni pascent simul: et leo quasi bos comedet paleas et serpens terram quasi panem non nocebunt: neque corrumpent in monte sancto meo: dicit dominus.

Sic dicit dominus celum mihi sedes: at terra scabellum pedum meorum. quale domum edificabitis mihi: aut quis locus requiei mee? omnia enim hec fecit manus mea: et sunt mea omnia ista dicit dominus. et super quem respiciam: nisi sup humilem et quietum et trementem sermones meos? at iniquus immolans mihi vitulum quasi qui percutiens virum: et sacrificans de grege: quasi qui occidens canem.

qui benedictus est sup terram benedicetur in deo: amen. Et qui iurat in terra: iurabit in deo amen. Quia obliuioni tradite sunt angustie priores: & quia abscondite sunt ab oculis meis. Ecce enim ego creo celos nouos & terram nouam: & non erunt in memoria priora: & non ascendent sup cor. sed gaudebitis & exultabitis vsque in sempiternum in his que ego creo: quia ecce ego creo hierusalem exultationem: & populum eius gaudium: & exultabo in hierusalem: & gaudebo in populo meo: & non audietur in ea vltra vox fletus & vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum & senex qui non impleat dies suos: quoniam puer centum annorum morietur: & peccator centum annorum maledictus erit. Et edificabunt domos & habitabunt: & plantabunt vineas & comedent fructus earum. Non edificabunt & alius habitabit: non plantabunt & alius comedet. Secundum enim dies ligni erunt dies populi mei: & opera manuum eorum inueterabunt. Electi mei non laborabunt frustra: neque generabunt in conturbatione: quia semen benedictorum domini est: & nepotes eorum cum eis. Eritque antequam clament ego exaudiam: adhuc illis loquentibus ego audiam. Lupus & agnus pascentur simul: & leo vt bos comedent paleas: & serpenti puluis panis eius. Non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo: dicit dominus.

66.

Hec dicit dominus. Celum sedes mea: terra autem scabellum pedum meorum. Que est ista domus quam edificabitis mihi? & quis iste locus requietionis mee? Omnia hec manus mea fecit: & facta sunt vniuersa ista dicit dominus. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum & contritum spiritu: & trementem sermones meos? Qui immolat bouem quasi qui interficiat virum. Qui mactat pecus: quasi qui excerebret canem.

הַמִּתְבָּרֵךְ בָּאָרֶץ יִתְבָּרֵךְ בֵּאלֹהֵי אָמֵן וְהַנִּשְׁבָּע בָּאָרֶץ יִשָּׁבַע בֵּאלֹהֵי אָמֵן כִּי נִשְׁכְּחוּ הַצָּרוֹת הָרִאשֹׁנוֹת וְכִי נִסְתְּרוּ מֵעֵינָי׃ כִּי הִנְנִי בוֹרֵא שָׁמַיִם חֲדָשִׁים וָאָרֶץ חֲדָשָׁה וְלֹא תִזָּכַרְנָה הָרִאשֹׁנוֹת וְלֹא תַעֲלֶינָה עַל לֵב׃ כִּי אִם שִׂישׂוּ וְגִילוּ עֲדֵי עַד אֲשֶׁר אֲנִי בוֹרֵא כִּי הִנְנִי בוֹרֵא אֶת יְרוּשָׁלַ͏ִם גִּילָה וְעַמָּהּ מָשׂוֹשׂ׃ וְגַלְתִּי בִירוּשָׁלַ͏ִם וְשַׂשְׂתִּי בְעַמִּי וְלֹא יִשָּׁמַע בָּהּ עוֹד קוֹל בְּכִי וְקוֹל זְעָקָה׃ לֹא יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד עוּל יָמִים וְזָקֵן אֲשֶׁר לֹא יְמַלֵּא אֶת יָמָיו כִּי הַנַּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוּת וְהַחוֹטֶא בֶּן מֵאָה שָׁנָה יְקֻלָּל׃ וּבָנוּ בָתִּים וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פִּרְיָם׃ לֹא יִבְנוּ וְאַחֵר יֵשֵׁב לֹא יִטְּעוּ וְאַחֵר יֹאכֵל כִּי כִימֵי הָעֵץ יְמֵי עַמִּי וּמַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם יְבַלּוּ בְחִירָי׃ לֹא יִיגְעוּ לָרִיק וְלֹא יֵלְדוּ לַבֶּהָלָה כִּי זֶרַע בְּרוּכֵי יְהוָה הֵמָּה וְצֶאֱצָאֵיהֶם אִתָּם׃ וְהָיָה טֶרֶם יִקְרָאוּ וַאֲנִי אֶעֱנֶה עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וַאֲנִי אֶשְׁמָע׃ זְאֵב וְטָלֶה יִרְעוּ כְאֶחָד וְאַרְיֵה כַּבָּקָר יֹאכַל תֶּבֶן וְנָחָשׁ עָפָר לַחְמוֹ לֹא יָרֵעוּ וְלֹא יַשְׁחִיתוּ בְּכָל הַר קָדְשִׁי אָמַר יְהוָה׃

Cap.lxvi.

כֹּה אָמַר יְהוָה הַשָּׁמַיִם כִּסְאִי וְהָאָרֶץ הֲדֹם רַגְלָי אֵי זֶה בַיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאֵי זֶה מָקוֹם מְנוּחָתִי׃ וְאֶת כָּל אֵלֶּה יָדִי עָשָׂתָה וַיִּהְיוּ כָל אֵלֶּה נְאֻם יְהוָה וְאֶל זֶה אַבִּיט אֶל עָנִי וּנְכֵה רוּחַ וְחָרֵד עַל דְּבָרִי׃ שׁוֹחֵט הַשּׁוֹר מַכֵּה אִישׁ זוֹבֵחַ הַשֶּׂה עֹרֵף כֶּלֶב

Qui offert oblationẽ q̃si qui sanguinẽ suillũ offerat. Qui recordatur thuris: q̃si q bñdicat idolo. Hec oĩa elegerũt in viis suis: & in abomĩationib⁹ suis aĩa eorũ delectata ẽ. Vnde & ego eligã illusiones eorũ: & q̃ timebãt adducã eis: quia vocaui & nõ erat q rñderet: locutus sũ & nõ audierũt. Fecerũtq; malũ in ocl̃is meis: & q̃ nolui elegerũt. Audite verbũ domini qui tremitis ad verbũ eius. Dixerũt fratres vestri odientes vos & abiicĩẽtes ꝑpter nomẽ meum. Glorificetur dñs et videbim⁹ in leticia vestra: ipĩ aũt cõfundẽtur. Vox populi de ciuitate: vox de templo: vox dñi reddentis retributionem inimicis suis. Anteq̃ parturiret peperit: anteq̃ veniret partus eius peperit masculũ. Quis audiuit vnq̃ tale: et q̃s vidit huic simile? Nunqd parturiet terra in die vna: aut parietur gens simul: quia parturiuit et peperit sion filios suos. Nunqd ego q alios parere facio: ipse non pariã dicit dñs? Si ego q gñationẽ ceteris tribuo sterilis ero? ait dñs deus tuus. Letamini cũ hierusalẽ: & exultate in ea oẽs qui diligitis eam. Gaudete cum ea gaudio vniuersi qui lugetis super eam: vt suggatis & repleamini ab vbere consolationis eius: vt mulgeatis & delitiis affluatis ab oĩmoda gloria eius. Quia hec dicit dñs. Ecce ego declinabo sup eã q̃si fluuiũ pacis: & q̃si torrentẽ inũdantẽ gloriã gentiũ suggetis. Ad vbera portabimini: & sup genua blãdientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur: ita ego consolabor vos: & in hierusalẽ cõsolabimini. Videbitis: & gaudebit cor vestrũ: & ossa vr̃a q̃si herba germiabũt: & cognoscetur manus dñi seruis ei⁹: & indignabitur inimicis suis. Quia ecce dominus in igne veniet: & quasi turbo quadrige eius: reddere

in indignatione furorẽ suũ: & increpationẽ suã in flãma ignis: quia in igne dñs diiudicabit & in gladio suo ad oẽm carnem: & multiplicabũtur interfecti a dño. Qui sctificabãtur & mũdos se putabãt in hortis post ianuã ĩtrinsecus q comedebãt carnẽ suillã & abominationem & murem: simul cõsumentur dicit dominus. Ego autem opera eorum & cogitationes eorum venio vt congregem cum oĩbus gentibus & linguis: et venient & videbunt gloriam meã. Et ponã in eis signũ: & mittam ex eis qui saluati fuerint ad gentes in mare: in africam: in lydiam tenẽtes sagittã: in italiã & greciam ad insulas longe: ad eos qui non audierunt de me & non viderunt gloriam meã. Et annũciabũt gloriam meã gẽtibus: & adducẽt oẽs fratres vestros de cunctis gentibus donũ domino in equis & in quadrigis & in lecticis & in mulis & in carrucis: ad montem sanctum meũ hierusalẽ dicit domin⁹: quomodo si inferant filii israel munus in vase mundo in domum domini. Et assumam ex eis in sacerdotes & leuitas dicit dominus: quia sicut celi noui & terra noua que ego facio stare coram me dicit deus: sic stabit semẽ vestrum & nomẽ vestrũ. Et erit mensis ex mense: & sabbatum ex sabbato: veniet omnis caro: vt adoret corã facie mea dicit dominus. Et egredientur & videbunt cadauera virorum qui p̃uaricati sunt ĩ me. Vermis eorum non morietur: & ignis eorũ nõ extinguetur: & erũt vsq; ad satietatẽ visionis omni carni.

Explicit Esaias.

Incipit præfatio in hieremiam prophetam

Hec interpretatio hieronymi est. Si quid i ea noui erit: secū dum hebræos codices exploretur. Alia est septuaginta interpretū ecclesiis vsitata. Quæ quamuis nonnulli aliter habeat q̄ʒ in hebræis codicibus inuenitur: tamen vtraq; idest secundum septuaginta: & secū dum hebræam apostolica autoritate firmata est: non errore neq; reprehensione superiori: sed certo cōsilio Septuaginta nonnulli aliter dixisse vel contexuisse intelliguntur. Quod ideo præmonemus: ne quisq̄ʒ alteram ex altera velit emendare. Quod singulorum in suo genere veritas obseruanda est.

Incipit prologus in eundem.

Ieremias propheta cui hic prologus scribitur sermone quidē apud hebræos esaie & osee & quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior: sed sensibus par est: quippe qui eodem spiritu prophetauerit Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim anathotites qui est vsq; hodie viculus tribus ab hierosolymis distans milibus: sacerdos ex sacerdotibus & in matris vtero sanctificatus virginitate sua euangelicum virū christi ecclesie dedicans. Hic vaticinari exorsus est puer: & captiuitatē vrbis atq; iudææ non solum spiritu: sed & oculis carnis intuitus est. Iam decem tribus israel assyrii in medos trāstulerant: iam terras earum coloni gentium possidebant. Vnde in iuda tantum & in beniamin prophetauit: & ciuitatis sue ruinas quadruplici planxit alphabeto: qđ nos mensure metri versibusq; reddidimus. Preterea ordinē visionū qui apud græcos & latinos oino confusus est: ad pristinā fidē correximus. Librum antē baruch notarii eius qui apud hebræos nec legitur nec habetur p̄termisimus. pro his oibus maledicta ab emulis p̄stolantes: qbus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior: quia vos cogitis. Cæterum ad compendium mali rectius fuerat modum furori eorū silētio meo ponere: q̄ʒ quotidie noui aliquid scriptitātē iuidorum insaniam prouocare.

Ioachim filius iosie: cui⁹ tertiodecimo anno p̄phetare orsus est hieremias sub quo & olda mulier prophetauit ipse ē qui alio nomine appellatur eliachin & regnauit sup tribū iuda & hierusalem annis vndecī Cui successit in regnū filius ioachim cognomento iechonias qui tertio mense regni eius die decima captus a ducibus nabuchodonosor ductus est in babylonē: & in loco eius constitutus est sedechias filius iosie patruus ei⁹. Cuius anno vndecimo hierusalem capta atq; subuersa est. Nemo igitur putet eundem in danielis pricipio ioachin qui ī ezechielis exordio ioachim scribitur. Iste extremam syllabam chim habet: ille chin. Et ob hāc causam in euangelium secundū matheum vna videtur deesse gñatio: quia secunda thesseredecas in ioachim desinit filium iosie: & tertia incipit a ioachin filio ioachim. Quod ignorans porphyrius calūniam instruit ecclesie: suam ostendēs imperitiā: dū euangelistā mattheū arguere nititur falsitatis. Quodq; traditū scribitur ioachim mōstrat: nō aduersariorū fortitudinis fuisse victoriā: sed dñi voluntatis.

Incipit argumentum in eundem.

Ieremias anathothites: qui est viculus tribus a hierosolymis distās milib⁹ apud taphnas in ægypto a populo lapidib⁹ obrutus occubuit. Iacet vero in eo loco sepult⁹ quo dudum pharao rex habitauerat. Et q̄m postulatiōe sua defugatis ab eodem loco serpentibus ægyptios a tactu aspiduʒ facit esse securos: magna cum ibi religione ægyptii venerantur.

Explicit argumentum.

Cap. j.

דברי ירמיהו בן חלקיהו מן הכהנים
אשר בענתות בארץ בנימן: אשר
היה דבר יהוה אליו בימי יאשיהו
בן אמון מלך יהודה בשלש עשרה
שנה למלכו: ויהי בימי יהויקים
בן יאשיהו מלך יהודה עד תם
עשתי עשרה שנה לצדקיהו
בן יאשיהו מלך יהודה עד גלות
ירושלם בחדש החמישי: ויהי
דבר יהוה אלי לאמר: בטרם
אצרך בבטן ידעתיך ובטרם תצא
מרחם הקדשתיך נביא לגוים

יום · היה · תמם · בנה גלה · חמש · יצר יצא · קדש נבא

Incipit Hieremias propheta. Cap. i.

VERBA HIEREmie filii helchie: de sacerdotibus qui fuerunt in anathot in terra beniamin. Quod factū est verbū dñi ad eū in diebus Iosie filii amon regis iuda in tertiodecimo anno regni ei⁹: & factū est in diebus ioachim filii iosie regis iuda vsq; ad consūmationem vndecimi anni sedechie filii iosie regis iuda: vsq; ad transmigrationem hierusalē in mense quinto. Et factum est verbum domini ad me dicens. Priusq̄ʒ te formarē in vtero noui te: & antequā exires de vulua sanctificaui te: prophetam in gētibus

HIEREMIAS.
ΙΕΡΕΜΙΑΣ. Ca. I.

Verbū dei qđ factū est ad hieremiā
Ὁ ῥῆμα τοῦ θεοῦ ὃ ἐγένετο ἐπὶ ἱερεμίαν
filiū helchie ex sacerdotib⁹: q̄ ha
τὸν τοῦ χελκίου ἐκ τῶν ἱερέων, ὃς κα
bitabat in anathoth ī terra beniamin. qđ factū est verbū
τῴκει ἐν ἀναθὼθ ἐν γῇ βενιαμείν· ὃς ἐγενήθη λόγος τοῦ
dei ad eū in dieb⁹ iosie filii amō re
θεοῦ πρὸς αὐτὸν ἐν ταῖς ἡμέραις ἰωσίου υἱοῦ ἀμὼν βασι
gis iuda: āno tertiodecimo in regno e
λέως ἰούδα, ἔτους τρισκαιδεκάτου ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐ
ius. & factū est in dieb⁹ ioachim filii iosie
τοῦ· καὶ ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσίου
regis iuda: vsq; ad vndecimū annū sedechie filii io
βασιλέως ἰούδα, ἕως ἑνδεκάτου σεδεκίου υἱοῦ ἰω
sie regis iuda: vsq; ad captiuitatē hierl'm
σίου βασιλέως ἰούδα, ἕως τῆς αἰχμαλωσίας ἱερουσαλὴμ
in qnto mēse. & factū est verbū dñi ad me di
ἐν τῷ πέμπτῳ μηνί· καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέ
cēs: anteq̄ʒ formarē te in vtero noui te
γων, πρὸ τοῦ με πλάσαι σε ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε
& anteq̄ʒ tu exires de vulua sctificaui te: pro
καὶ πρὸ τοῦ σε ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας ἡγίακά σε, προ
phetā in gētes
φήτην εἰς ἔθνη

posui te. & dixi q̄ es dñator dñe ecce nō scio
τέθεικά σε. καὶ εἶπα ὁ ὢν δέσποτα κύριε ἰδοὺ οὐκ ἐπί
loqui: q2 iuuenis sum ego. & dixit dñs
στάμαι λαλεῖν, ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ. καὶ εἶπε κύριος
ad me: ne dicas q2 iuuenis sum ego: q2 ad omnes quos mittā te ibis: & scdm oia
πρός με, μὴ λέγε ὅτι νεώτερός εἰμι ἐγώ· ὅτι πρὸς πάντας οὓς ἐὰν ἐξαποστείλω σε πορεύσῃ, καὶ κατὰ πάντα
q̄cūq; p̄cepero tibi loq̄ris. ne timueris a facie eoꝝ: q2 tecū sum vt liberē te
ὅσα ἐὰν ἐντείλωμαί σοι λαλήσεις. μὴ φοβηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι τοῦ ἐξαιρεῖσθαί σε
dicit dñs. Et extēdit dñs manū suā ad
λέγει κύριος. Καὶ ἐξέτεινεν κύριος τὴν χεῖρα αὐτοῦ πρός
me: & tetigit os meū. & dixit dñs ad
με, καὶ ἥψατο τοῦ στόματός μου. καὶ εἶπε κύριος πρός
me: ecce dedi verba mea in os tuū. ecce cōstitui te hodie sup gētes & sup regna: eradicare & destruere & pdere & reedificare & plantare.
με, ἰδοὺ δέδωκα τοὺς λόγους μου εἰς τὸ στόμα σου. ἰδοὺ καθέστακά σε σήμερον ἐπὶ ἔθνη καὶ ἐπὶ βασιλείας, ἐκριζοῦν καὶ κατασκάπτειν καὶ ἀπολλύειν καὶ ἀνοικοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν.
& factū est verbū dñi ad me dicēs: q̄d tu vides hieremia? & dixi: baculū nuceū. & dixit dñs ad me: bñ vidisti:
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, τί σὺ ὁρᾷς ἱερεμία; καὶ εἶπα, βακτηρίαν καρυΐνην. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, καλῶς ἑώρακας,
q2 vigilaui ego sup verba mea facere ea.
διότι ἐγρήγορα ἐγὼ ἐπὶ τοὺς λόγους μου τοῦ ποιῆσαι αὐτούς.
& factū ē verbū dñi ex scdo ad me dicēs: q̄d tu vides? & dixi: ollam succensam:
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου ἐκ δευτέρου πρός με λέγων, τί σὺ ὁρᾷς; καὶ εἶπα, λέβητα ὑποκαιόμενον,
& facie ei⁹ a facie aqlonis. & dixit dñs ad me. a facie aqlonis exardescet mala sup oēs habitātes terrā:
καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου βορρᾶ. καὶ εἶπε κύριος πρός με. ἀπὸ προσώπου βορρᾶ ἐκκαυθήσεται τὰ κακὰ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν,

Infra. 4.c.

q2 ecce ego cōuocabo oia regna ab aqlone dicit dñs. & venient & ponet vnusq̄sq; thronū suū sup vestibula portaꝝ hierusalem: & sup oēs muros q̄ī circuitu eius: & sup oēs ciuitates iuda.
διότι ἰδοὺ ἐγὼ συγκαλῶ πάσας τὰς βασιλείας ἀπὸ βορρᾶ λέγει κύριος. καὶ ἥξουσιν καὶ θήσουσιν ἕκαστος τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῶν πυλῶν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ τείχη τὰ κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις ἰούδα.
& loquar ad illos cū iudicio de oī malicia eoꝝ: quomō dereliquerīt me: & sacrificauerūt diis alienis. & adorauerunt opera manuū suarū.
καὶ λαλήσω πρὸς αὐτοὺς μετὰ κρίσεως περὶ πάσης τῆς κακίας αὐτῶν, ὡς ἐγκατέλιπόν με, καὶ ἔθυσαν θεοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ προσεκύνησαν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.
& tu p̄cinge lūbos tuos & surge: & dic ad eos oia q̄cūq; p̄cepero tibi. ne timueris a facie eoꝝ neq; terreri te faciā corā eis: q2 tecū ego sum vt liberē te dicit dñs.
καὶ σὺ περίζωσαι τὴν ὀσφύν σου καὶ ἀνάστηθι, καὶ εἶπον πρὸς αὐτοὺς πάντα ὅσα ἂν ἐντείλωμαί σοι. μὴ φοβηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν μηδὲ πτοηθῇς ἐναντίον αὐτῶν, ὅτι μετὰ σοῦ ἐγώ εἰμι τοῦ ἐξαιρεῖσθαί σε λέγει κύριος.
& factū est verbū dñi ad me dicēs: vade & lege in aurib⁹ filioꝝ isrl': ecce posui te in hodierna die sicut ciuitatē munitā & sicut murū ereū munitū oib⁹ regib⁹ iuda & principib⁹ eoꝝ:
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, πορεύθητι καὶ ἀνάγνωθι ἐν τοῖς ὠσὶν υἱῶν ἰηλ', ἰδοὺ τέθεικά σε ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ὡς πόλιν ὀχυρὰν καὶ ὡς τεῖχος χαλκοῦν ὀχυρὸν ἅπασι τοῖς βασιλεῦσιν ἰούδα καὶ τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν,

Infra. 3.d.

dedi te. Et dixi. A.a.a. domine deus. Ecce nescio loqui: quia puer ego sum. Et dixit dominus ad me. Noli dicere quia puer sum: quoniam ad oia que mittam te ibis: & vniuersa q̄cūq; mandauero tibi: loq̄ris. Ne timeas a facie eorū: quia tecum ego sum vt eruam te dicit dominus. Et misit dominus manum suam & tetigit os meum: & dixit ad me. Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce constitui te hodie super gentes & sup regna: vt euellas & destruas & disperdas & dissipes: & edifices & plantes. Et factū est verbum dñi ad me dicens. Quid tu vides hieremia? Et dixi. Virgam vigilantē ego video. Et dixit domin⁹ ad me. Bene vidisti: q2 vigilabo ego super verbo meo vt faciam illud. Et factū est verbum domini secundo ad me dicens. Quid tu vides? Et dixi. Ollam succensam ego video: & faciem eius a facie aquilonis. Et dixit dominus ad me. Ab aquilone pandetur malū sup oēs hītatores terre. Quia ecce ego cōuocabo omnes cognationes regnorum aquilonis: ait dñs: & venient & ponēt vnusquisq; soliū suū in introitu portarum hierusalem & super omnes muros eius in circuitu: & sup vniuersas vrbes iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super oēm maliciā eoꝝ qui dereliquerunt me & libauerunt diis alienis: & adorauerunt opus manuū suarū. Tu ergo accinge lumbos tuos & surge: & loquere ad eos omnia que ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum: nec eni timere te faciam vultū eorū. Ego quippe dedi te hodie in ciuitatē munitā & in colūnam ferream: & in murum ereum super oēm terrā regibus iuda: principibus eius & sacerdotibus:

נתתיך: ואמר אהה אדני יהוה
הנה לא ידעתי דבר כי נער אנכי:
ויאמר יהוה אלי אל תאמר נער
אנכי כי על כל אשר אשלחך
תלך ואת כל אשר אצוך תדבר:
אל תירא מפניהם כי אתך אני
להצילך נאם יהוה: וישלח יהוה
את ידו ויגע על פי ויאמר יהוה
אלי הנה נתתי דברי בפיך: ראה
הפקדתיך היום הזה על הגוים
ועל הממלכות לנתוש ולנתוץ
ולהאביד ולהרוס לבנות ולנטוע:
ויהי דבר יהוה אלי לאמר מה אתה
ראה ירמיהו ואמר מקל שקד אני
ראה: ויאמר יהוה אלי היטבת
לראות כי שקד אני על דברי
לעשתו: ויהי דבר יהוה אלי
שנית לאמר מה אתה ראה
ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו
מפני צפונה: ויאמר יהוה אלי
מצפון תפתח הרעה על כל ישבי
הארץ: כי הנני קרא לכל
משפחות ממלכות צפונה נאם
יהוה ובאו ונתנו איש כסאו
פתח שערי ירושלם ועל כל
חומתיה סביב ועל כל ערי
יהודה: ודברתי משפטי אותם על
כל רעתם אשר עזבוני ויקטרו
לאלהים אחרים וישתחוו למעשי
ידיהם: ואתה תאזר מתניך
וקמת ודברת אליהם את כל אשר
אנכי אצוך אל תחת מפניהם
פן אחתך לפניהם: ואני הנה
נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד
ברזל ולחומת נחשת על כל הארץ
למלכי יהודה לשריה לכהניה

נתן · אמר · שלח · ילך צוה · דבר ירא · פנה · נצל שלח · נגע פה · נתן · פקד · מלך נתש · נתץ אבד · הרס בנה · נטע היה · יטב · ראה · עשה היה · שנה · נפח פנה · צפן · פתח רוע · שפחה מלך · בוא · חמה סבב · עיר שפט · קטר · שחה עשה · אזר · קום · צוה חתת · פנה · נתן בצר · עמד חמה · שור

ולעם הארץ׃ ונלחמו אליך ולא יוכלו לך כי אתך אני נאם יהוה להצילך׃

Cap.ij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ הלך וקראת באזני ירושלם לאמר כה אמר יהוה זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה׃ קדש ישראל ליהוה ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבא אליהם נאם יהוה׃ שמעו דבר יהוה בית יעקב וכל משפחות בית ישראל׃ כה אמר יהוה מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי וילכו אחרי ההבל ויהבלו׃ ולא אמרו איה יהוה המעלה אתנו מארץ מצרים המוליך אתנו במדבר בארץ ערבה ושוחה בארץ ציה וצלמות בארץ לא עבר בה איש ולא ישב אדם שם׃ ואביא אתכם אל ארץ הכרמל לאכל פריה וטובה ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה׃ הכהנים לא אמרו איה יהוה ותפשי התורה לא ידעוני והרעים פשעו בי והנביאים נבאו בבעל ואחרי לא יועלו הלכו׃ לכן עד אריב אתכם נאם יהוה ואת בני בניכם אריב׃ כי עברו איי כתיים וראו וקדר שלחו והתבוננו מאד וראו הן היתה כזאת׃ ההימיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר כבודו בלוא יועיל׃ שמו שמים על זאת ושערו חרבו מאד נאם יהוה׃ כי שתים רעות עשה עמי אתי עזבו מקור

& populo terre. Et bellabũt aduerſum te & nõ preualebunt: quia ego tecum ſum ait dominus vt liberem te.

2.

Et factum eſt verbũ dñi ad me dicens. Vade & clama in auribus hieruſalem: dicens. Hec dicit dñs. Recordat⁹ ſum tui miſerãs adoleſcentiã tuã & charitatẽ deſpõſatiõis tue: qñ ſecuta es me in deſerto: in terra q̃ nõ ſeminatur. Sanctus iſrael dño primitie frugũ ei⁹. Oẽs qui deuorant eum delinquũt: mala veniẽt ſuper eos dicit dominus. Audite verbum dñi domus iacob: & omnes cognationes domus iſrael. Hec dicit domin⁹. Quid inuenerunt patres veſtri in me iniq̃tatis: q̃a elongauerũt a me: & ambulauerũt poſt vanitatẽ: & vani facti ſunt. Et nõ dixerunt: vbi eſt dñs qui aſcẽdere nos fecit de t̃ra egypti qui traduxit nos per deſertum: per terrã inhabitabilem & inuiam per terrã ſitis: & imaginẽ mortis: & per terrã in q̃ nõ ambulauit vir neq; habitauit homo. Et induxi vos in terrã carmeli: vt comederetis fructum eius & bona illi⁹. Et ingreſſi cõtaminaſtis terrã meã: & hereditatẽ meã poſuiſtis in abomiatiõẽ. Sacerdotes non dixerunt vbi eſt dñs: & tenentes legem neſcierunt me: & paſtores p̃uaricati ſunt in me. Et prophete p̃phetarũt in baal: & idola ſecuti ſunt. Propterea adhuc iudicio cõtendam vobiſcũ: ait dñs & cum filiis patris diſceptabo. Tranſite ad inſulas cethim & videte: & in cedar mittite & conſiderate vehemẽter: & videte ſi factũ eſt huiuſcemodi: ſi mutauit gens deos ſuos: & certe ipſi non ſunt dii. Populus vero me⁹ mutauit gloriã ſuã in idolũ. Obſtupeſcite celi ſuper hoc: & porte ei⁹ deſolamini vehemẽter dicit dominus. Duo enim mala fecit populus meus. Me dereliquerunt fontem

καὶ τῷ λαῷ τῆς γῆς, καὶ πολεμήσουσί σε, καὶ οὐ μὴ δύνωνται πρός σε, διότι μετὰ σοῦ εἰμι ἐγὼ ἐξαιρεῖσθαί σε, εἶπεν κύριος.

C.2.

Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρός με λέγον, πορεύου καὶ βόα εἰς τὰ ὦτα ἱερουσαλὴμ λέγων, τάδε λέγει κύριος· ἐμνήσθην ἐλέους νεότητός σου καὶ ἀγάπης τελειώσεώς σου, τοῦ ἐξακολουθῆσαί σε τῷ ἁγίῳ ἰσραὴλ λέγει κύριος. ἅγιος ἰσραὴλ τῷ κυρίῳ· ἀρχὴ γεννημάτων αὐτοῦ πάντες οἱ ἔσθοντες αὐτὸν πλημμελήσουσιν, κακὰ ἥξει ἐπ᾽ αὐτοὺς φησὶν κύριος. ἀκούσατε λόγον κυρίου οἶκος ἰακὼβ καὶ πᾶσα πατριὰ οἴκου ἰσραήλ. τάδε λέγει κύριος, τί εὕροσαν οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν ἐμοὶ πλημμέλημα, ὅτι ἀπέστησαν μακρὰν ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ματαίων, καὶ ἐματαιώθησαν. καὶ οὐκ εἶπον ποῦ ἐστιν κύριος ὁ ἀναγαγὼν ἡμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὁ καθοδηγήσας ἡμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν γῇ ἀπείρῳ καὶ ἀβάτῳ, ἐν γῇ ἀνύδρῳ καὶ ἀκάρπῳ, ἐν γῇ ἐν ᾗ οὐ διώδευσεν ἐν αὐτῇ ἀνὴρ, καὶ οὐ κατῴκησεν ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. καὶ εἰσήγαγον ὑμᾶς εἰς τὸν κάρμηλον, τοῦ φαγεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ καὶ τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ· καὶ εἰσήλθετε καὶ ἐμιάνατε τὴν γῆν μου, καὶ τὴν κληρονομίαν μου ἔθεσθε εἰς βδέλυγμα. οἱ ἱερεῖς οὐκ εἶπον ποῦ ἐστιν κύριος, καὶ οἱ ἀντεχόμενοι τοῦ νόμου οὐκ ἠπίσταντό με, καὶ οἱ ποιμένες ἠσέβουν εἰς ἐμέ, καὶ οἱ προφῆται ἐπροφήτευον τῇ βάαλ, καὶ ὀπίσω ἀνωφελοῦς ἐπορεύθησαν. διὰ τοῦτο ἔτι κριθήσομαι πρὸς ὑμᾶς λέγει κύριος, καὶ πρὸς τοὺς υἱοὺς τῶν υἱῶν ὑμῶν κριθήσομαι. διότι διέλθετε εἰς νήσους χεττιὶμ καὶ ἴδετε, καὶ εἰς κηδὰρ ἀποστείλατε καὶ νοήσατε σφόδρα, καὶ ἴδετε εἰ γέγονεν τοιαῦτα, εἰ ἀλλάξονται ἔθνη θεοὺς αὐτῶν, καὶ οὗτοι οὔκ εἰσι θεοί. ὁ δὲ λαός μου ἠλλάξατο τὴν δόξαν αὐτοῦ, ἐξ ἧς οὐκ ὠφεληθήσονται. ἐξέστη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἔφριξεν ἐπὶ πλεῖον σφόδρα λέγει κύριος. ὅτι δύο πονηρὰ ἐποίησεν ὁ λαός μου· ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν

ὕδατος ζῶντος, καὶ ὤρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους, οἳ οὐ δυνήσονται ὕδωρ συνέχειν. μὴ δοῦλός ἐστιν ἰσραήλ, ἢ οἰκογενής ἐστιν; διατί εἰς προνομὴν ἐγένετο; ἐπ᾽ αὐτὸν ὠρύοντο λέοντες, καὶ ἔδωκαν τὴν φωνὴν αὐτῶν, οἳ ἔταξαν τὴν γῆν αὐτοῦ εἰς ἀφανισμόν, καὶ πόλεις αὐτοῦ κατεσκάφησαν παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι. καὶ υἱοὶ μέμφεως καὶ τάφνης ἔγνωσάν σε καὶ κατέπαιζόν σου. οὐχὶ ταῦτα ἐποίησέν σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ, λέγει κύριος ὁ θεός σου; καὶ νῦν τί σοι καὶ τῇ ὁδῷ αἰγύπτου τοῦ πιεῖν ὕδωρ γηών; καὶ τί σοι καὶ τῇ ὁδῷ ἀσσυρίων τοῦ πιεῖν ὕδωρ ποταμῶν; παιδεύσει σε ἡ ἀποστασία σου, καὶ ἡ κακία σου ἐλέγξει σε· καὶ γνῶθι καὶ ἴδε ὅτι πικρόν σοι τὸ καταλιπεῖν σε ἐμέ, λέγει κύριος ὁ θεός σου, καὶ οὐκ εὐδόκησα ἐν σοί, λέγει κύριος ὁ θεός σου. ὅτι ἀπ᾽ αἰῶνος συνέτριψας τὸν ζυγόν σου, καὶ διέρρηξας τοὺς δεσμούς σου, καὶ εἶπας, οὐ δουλεύσω, ἀλλὰ πορεύσομαι ἐπὶ πάντα βουνὸν ὑψηλόν, καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου κατασκίου ἐκεῖ διαχυθήσομαι ἐν τῇ πορνείᾳ μου. ἐγὼ δὲ ἐφύτευσά σε ἄμπελον καρποφόρον πᾶσαν ἀληθινήν· πῶς ἐστράφης εἰς πικρίαν ἡ ἄμπελος ἡ ἀλλοτρία; ἐὰν ἀποπλύνῃς ἐν νίτρῳ, καὶ πληθύνῃς σεαυτῇ πόαν, κεκηλίδωσαι ἐν ταῖς ἀδικίαις σου ἐναντίον ἐμοῦ, λέγει κύριος. πῶς ἐρεῖς οὐκ ἐμιάνθην, καὶ ὀπίσω τῆς βάαλ οὐκ ἐπορεύθην; ἴδε τὰς ὁδούς σου ἐν τῷ πολυανδρίῳ, καὶ γνῶθι τί ἐποίησας· ὀψὲ φωνὴ αὐτῆς ὠλόλυξε, τὰς ὁδοὺς αὐτῆς ἐπλάτυνεν ἐφ᾽ ὕδατα ἐρήμου· ἐν ἐπιθυμίαις ψυχῆς αὐτῆς ἐπνευματοφορεῖτο, παρεδόθη, τίς ἐπιστρέψει αὐτήν; πάντες οἱ ζητοῦντες αὐτὴν οὐ κοπιάσουσιν, ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτῆς εὑρήσουσιν αὐτήν. ἀπόστρεψον τὸν πόδα σου ἀπὸ ὁδοῦ τραχείας, καὶ τὸν φάρυγγά σου ἀπὸ δίψους. ἡ δὲ εἶπεν ἀνδριοῦμαι· ὅτι ἠγάπησα ἀλλοτρίους, καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἐπορεύετο. ὡς αἰσχύνη κλέπτου ὅταν ἁλῷ, οὕτως αἰσχυνθήσονται υἱοὶ ἰσραήλ, αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν

Infra. 46.c.

Eſai. 5.d.

aque viue: & foderunt ſibi ciſternas: ciſternas diſſipatas que continere non valent aquas. Nunquid ſeruus eſt iſrael aut vernacul⁹? Quare ergo factus eſt in predam? Super eum rugierunt leones & dederunt vocem ſuam: poſuerũt terrã ei⁹ in ſolitudinẽ. Ciuitates ei⁹ exuſte ſunt: & nõ eſt q habitet in eis. Filii quoq; mẽpheos & taphneos cõſtuprauerũt te vſq; ad verticẽ. Nunqd nõ iſtud factũ eſt tibi: quia dereliq̃ſti dñm deũ tuũ eo tpe quo ducebat te p viã. Et nũc qd tibi vis in via egypti: vt bibas aquam turbidam? Et quid tibi cũ via aſſyriorum vt bibas aquã fluminis. Arguet te malicia tua: & auerſio tua increpabit te. Scito & vide quia malum & amarũ eſt reliquiſſe te dñm deũ tuũ: & nõ eſſe timorem eius apud te dicit dñs deus exercituũ. A ſeculo cõfregiſti iugum meum rupiſti vincula mea & dixiſti. Non ſeruiam. In omni eñi colle ſublimi: & ſub omñi ligno frondoſo tu p̃ſternebaris meretrix. Ego aũt plantaui te vineã electã: omẽ ſemẽ verũ. Quõ ergo cõuerſa es mihi in prauũ vinea aliena? Si laueris te nitro & multiplicaueris tibi herbã borith: maculata es in iniq̃tate tua coram me dicit dñs de⁹. Quõ dicis: non ſum polluta: poſt baalim non ambulaui? Vide vias tuas in cõualle: ſcito quid feceris. Curſor leuis explicans vias ſuas: onager aſſuet⁹ in ſolitudine: in deſiderio aĩe ſue attraxit ventum amoris ſui. Nullus auertet eam. Oẽs qui q̃runt eã non deficiẽt: in mẽſtruis ei⁹ inueniẽt eã. Prohibe pedẽ tuũ a nuditate: & guttur tuũ a ſiti. Et dixiſti. Deſpaui: nequaq; faciã. Adamaui q̃ppe alienos: & poſt eos ambulabo. Quõ cõfunditur fur q̃n deprehẽditur: ſic cõfuſi ſunt domus iſrael ipſi & reges coꝝ principes &

מים חיים לחצב להם בארות בארת נשברים אשר לא יכלו המים׃ העבד ישראל אם יליד בית הוא מדוע היה לבז׃ עליו ישאגו כפרים נתנו קולם וישיתו ארצו לשמה עריו נצתה מבלי ישב׃ גם בני נף ותחפנחס ירעוך קדקד׃ הלוא זאת תעשה לך עזבך את יהוה אלהיך בעת מוליכך בדרך׃ ועתה מה לך לדרך מצרים לשתות מי שחור ומה לך לדרך אשור לשתות מי נהר׃ תיסרך רעתך ומשבותיך תוכחך ודעי וראי כי רע ומר עזבך את יהוה אלהיך ולא פחדתי אליך נאם אדני יהוה צבאות׃ כי מעולם שברתי עלך נתקתי מוסרותיך ותאמרי לא אעבור כי על כל גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן את צעה זנה׃ ואנכי נטעתיך שורק כלה זרע אמת ואיך נהפכת לי סורי הגפן נכריה׃ כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך ברית נכתם עונך לפני נאם אדני יהוה׃ איך תאמרי לא נטמאתי אחרי הבעלים לא הלכתי ראי דרכך בגיא דעי מה עשית בכרה קלה משרכת דרכיה׃ פרה למד מדבר באות נפשה שאפה רוח תאנתה מי ישיבנה כל מבקשיה לא ייעפו בחדשה ימצאונה׃ מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה ותאמרי נואש לוא כי אהבתי זרים ואחריהם אלך׃ כבשת גנב כי ימצא כן הבישו בית ישראל המה מלכיהם שריהם

כהניהם ונביאיהם׃ אמרים לעץ אבי אתה ולאבן את ילדתנו כי פנו אלי ערף ולא פנים ובעת רעתם יאמרו קומה והושיענו׃ ואיה אלהיך אשר עשית לך יקומו אם יושיעוך בעת רעתך כי מספר עריך היו אלהיך יהודה׃ למה תריבו אלי כלכם פשעתם בי נאם יהוה׃ לשוא הכיתי את בניכם מוסר לא לקחו אכלה חרבכם נביאיכם כאריה משחית׃ הדור אתם ראו דבר יהוה המדבר הייתי לישראל אם ארץ מאפליה מדוע אמרו עמי רדנו לוא נבוא עוד אליך׃ התשכח בתולה עדיה כלה קשריה ועמי שכחוני ימים אין מספר׃ מה תיטבי דרכך לבקש אהבה לכן גם את הרעות למדתי את דרכיך׃ גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים לא במחתרת מצאתים כי על כל אלה׃ ותאמרי כי נקיתי אך שב אפו ממני הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי׃ מה תזלי מאד לשנות את דרכך גם ממצרים תבושי כאשר בשת מאשור׃ גם מאת זה תצאי וידיך על ראשך כי מאס יהוה במבטחיך ולא תצליחי להם׃

Cap. iij.

לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלוא חנוף תחנף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם יהוה׃ שאי עיניך על שפים וראי איפה לא שגלת

sacerdotes & prophete eorum: dicentes ligno: pater meus es tu: & lapidi: tu me genuisti. Verterunt ad me tergũ & non faciẽ: & in tẽpore afflictiõis sue dicẽt: surge & libera nos. Vbi sũt dii tui quos fecisti tibi? Surgant & liberẽt te in tpe afflictionis tue. Scd̃m nũerũ q̃ppe ciuitatũ tuarũ erant dii tui iuda. Quid vultis mecũ iudicio cõtendere? Oẽs dereliq̃stis me dicit dominus. Frustra percussi filios vestros: disciplinã nõ receperũt. Deuorauit gladius vester pphetas vr̃os: quasi leo vastator generatio vr̃a. Videte verbũ dñi. Nunqd solitudo factus sum israeli: aut terra serotina? Quare ergo dixit pp̃ls meus recessimus: nõ veniemus vltra ad te? Nunqd obliuiscetur virgo ornamẽti sui: aut sponsa fascie pectoralis sue? Pp̃ls vero meus oblitus est mei diebus innumeris. Quid niteris bonã ostẽdere viã tuã: ad q̃rendã dilectionẽ: q̃ insup & malicias tuas docuisti vias tuas: & in alis tuis inuẽtus est sanguis animarũ pauperũ & innocẽtum. Non in fossis inueni eos: sed in oĩbus q̃ supra memorauí. Et dixisti. Absq̃ pctõ & innocẽs ego sum: & pꝑterea auertatur furor tuus a me. Ecce ego iudicio cõtendã tecũ: eo q̃ dixeris: non peccaui. Quã vilis facta es nimis: iterans vias tuas. Et ab egypto cõfunderis: sicut cõfusa es ab assur. Nã & ab ista egredieris: & manus tue erũt sup caput tuũ: q̃m obtriuit dñs cõfidentiã tuã: & nihil habebis prosperum. 3.

Vulgo dicitur. Si dimiserit vir vxorem suam & recedens ab eo duxerit virũ alterũ: nũquid reuertetur ad eam vltra? Nunqd nõ polluta erit & cõtaminata mulier illa? Tu aũt fornicata es cũ amatoribus multis: tñ reuertere ad me dicit dñs. Leua oculos tuos in directum: & vide vbi non prostrata sis:

καὶ οἱ προφῆται αὐτῶν. τῷ ξύλῳ εἶπον, ὅτι πατήρ μου εἶ σύ, καὶ τῷ λίθῳ σὺ ἐγέννησάς με· καὶ ἔστρεψαν ἐπ' ἐμὲ νῶτα καὶ οὐ πρόσωπα αὐτῶν· καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῶν κακῶν αὐτῶν ἐροῦσιν, ἀνάστα καὶ σῶσον ἡμᾶς. καὶ ποῦ εἰσιν οἱ θεοί σου οὓς ἐποίησας σεαυτῷ; εἰ ἀναστήσονται καὶ σώσουσί σε ἐν καιρῷ τῆς κακώσεώς σου· ὅτι κατὰ ἀριθμὸν τῶν πόλεών σου ἦσαν θεοί σου Ἰούδα, καὶ κατὰ ἀριθμὸν διόδων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔθυον τῇ Βάαλ. ἵνα τί λαλεῖτε πρός με; πάντες ὑμεῖς ἠσεβήσατε, καὶ πάντες ὑμεῖς ἠσεβήσατε εἰς ἐμέ, λέγει κύριος ὁ θεός. μάτην ἐπάταξα τὰ τέκνα ὑμῶν· παιδείαν οὐκ ἐδέξασθε· μάχαιρα κατέφαγε τοὺς προφήτας ὑμῶν ὡς λέων ὀλοθρεύων καὶ οὐκ ἐφοβήθητε. ἀκούσατε λόγον κυρίου· τάδε λέγει κύριος, μὴ ἔρημος ἐγενόμην τῷ Ἰσραὴλ ἢ γῆ κεχερσωμένη; διότι εἶπεν ὁ λαός μου, οὐ κυριευθησόμεθα, καὶ οὐχ ἥξομεν πρὸς σὲ ἔτι. μὴ ἐπιλήσεται νύμφη τὸν κόσμον αὐτῆς καὶ παρθένος τὴν στηθοδεσμίδα αὐτῆς; ὁ δὲ λαός μου ἐπελάθετό μου ἡμέρας ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμός. τί ἔτι καλὸν ἐπιτηδεύσεις ἐν ταῖς ὁδοῖς σου τοῦ ζητεῖν ἀγάπησιν; οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ σὺ ἐπονηρεύσω τοῦ μιᾶναι τὰς ὁδούς σου, καὶ ἐν ταῖς χερσί σου εὑρέθησαν αἵματα ψυχῶν ἀθώων· οὐκ ἐν διορύγμασιν εὗρον αὐτούς, ἀλλ' ἐπὶ πάσῃ δρυΐ. καὶ εἶπας, ἀθῷός εἰμι, ἀλλὰ ἀποστραφήτω ὁ θυμὸς αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ. ἰδοὺ ἐγὼ κρίνομαι πρὸς σέ, ἐν τῷ λέγειν σε, οὐχ ἥμαρτον. ὅτι κατεφρόνησας σφόδρα τοῦ δευτερῶσαι τὰς ὁδούς σου. καὶ ἀπὸ Αἰγύπτου καταισχυνθήσῃ, καθὼς κατῃσχύνθης ἀπὸ Ἀσσούρ. ὅτι καὶ ἐντεῦθεν ἐξελεύσῃ, καὶ αἱ χεῖρές σου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου, ὅτι ἀπώσατο κύριος τὴν ἐλπίδα σου, καὶ οὐκ εὐοδωθήσῃ ἐν αὐτῇ. Ca. 3.

Ἐὰν ἐξαποστείλῃ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀπέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ, καὶ γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ, μὴ ἀνακάμπτουσα ἀνακάμψει πρὸς αὐτὸν ἔτι; οὐ μιαινομένη μιανθήσεται ἡ γυνὴ ἐκείνη; καὶ σὺ ἐξεπόρνευσας ἐν ποιμέσι πολλοῖς, καὶ ἀνέκαμπτες πρός με, λέγει κύριος. ἆρον τοὺς ὀφθαλμούς σου εἰς εὐθεῖαν, καὶ ἴδε ποῦ οὐχὶ ἐξεφύρθης.

Infra 31.f. Deut. 24.c.

על דרכים ישבת להם כערבי במדבר ותחניפי ארץ בזנותיך וברעתך׃ וימנעו רבבים ומלקוש לוא היה ומצח אשה זונה היה לך מאנת הכלם׃ הלוא מעתה קראתי לי אבי אלוף נערי אתה׃ הינטר לעולם אם ישמר לנצח הנה דברתי ותעשי הרעות ותוכל׃ ויאמר יהוה אלי בימי יאשיהו המלך הראית אשר עשתה משבה ישראל הלכה היא על כל הר גבה ואל תחת כל עץ רענן ותזני שם׃ ואמר אחרי עשותה את כל אלה אלי תשוב ולא שבה ותראה בגודה אחותה יהודה׃ וארא כי על כל אודות אשר נאפה משבה ישראל שלחתיה ואתן את ספר כריתתיה אליה ולא יראה בגדה יהודה אחותה ותלך ותזן גם היא׃ והיה מקל זנותה ותחנף את הארץ ותנאף את האבן ואת העץ׃ וגם בכל זאת לא שבה אלי בגודה אחותה יהודה בכל לבה כי אם בשקר נאם יהוה׃ ויאמר יהוה אלי צדקה נפשה משבה ישראל מבגדה יהודה׃ הלך וקראת את הדברים האלה צפנה ואמרת שובה משבה ישראל נאם יהוה לוא אפיל פני בכם כי חסיד אני נאם יהוה לא אטור לעולם׃ אך דעי עונך כי ביהוה אלהיך פשעת ותפזרי את דרכיך לזרים תחת כל עץ רענן ובקולי לא שמעתם נאם יהוה׃ שובו בנים שובבים נאם יהוה כי

In viis sedebas expectans eos quasi latro in solitudine: & polluisti terrã in fornicationibus tuis & maliciis tuis. Quãobrẽ phibite sunt stille pluuiarũ: & serotinus imber nõ fuit. Frons mulieris meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me pr̃ meus: dux virginitatis mee tu es. Nũqd irasceris in ppetuũ aut pseuerabis in finẽ? Ecce locuta es & fecisti mala: & potuisti. Et dixit dñs ad me: in diebus iosie regis. Nunquid vidisti que fecerit auersatrix israel? Abiit sibimet super omnẽ montem excelsum: & sub omni ligno frondoso: & fornicata est ibi. Et dixi cum fecisset hec omnia: ad me reuertere: & nõ est reuersa. Et vidit preuaricatrix soror eius iuda: quia pro eo q̃ mechata esset auersatrix israel dimisissem eam: & dedissem ei libellum repudii: & non timuit preuaricatrix iuda soror eius: sed abiit & fornicata est etiã ipsa: & facilitate fornicationis sue cõtaminauit terram: & mechata est cum lapide & ligno. Et in oĩbus his non est reuersa ad me p̃uaricatrix soror eius iuda in toto corde suo: sed in mendacio ait dominus: & dixit dñs ad me. Iustificauit animã suam auersatrix israel comparatione preuaricatricis iuda. Vade & clama sermones istos contra aquilonem: & dices. Reuertere auersatrix israel: ait dñs: & non auertam faciem meam a vobis: quia sanctus ego sum dicit dñs: & nõ irascar in perpetuũ. Verũtamẽ scito iniq̃tatẽ tuã: q̃a in dñm deũ tuũ p̃uaricata es. Et dispersisti vias tuas alienis sub omni ligno frondoso: & vocẽ meam non audisti: ait dominus. Conuertimini filii reuertentes dicit dominus: quia

ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς ἐκάθισας αὐτοῖς ὡσεὶ κορώνη ἠρημωμένη, καὶ ἐμίανας τὴν γῆν ἐν ταῖς πορνείαις σου καὶ ἐν ταῖς κακίαις σου. καὶ ἔσχες ποιμένας πολλοὺς εἰς πρόσκομμα σεαυτῇ· ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι, ἀπηναισχύντησας πρὸς πάντας. οὐχ ὡς οἶκόν με ἐκάλεσας καὶ πατέρα καὶ ἀρχηγὸν τῆς παρθενίας σου; μὴ διαμενεῖ εἰς τὸν αἰῶνα, ἢ διαφυλαχθήσεται εἰς νῖκος; ἰδοὺ ἐλάλησας καὶ ἐποίησας τὰ πονηρὰ ταῦτα καὶ ἠδυνάσθης. καὶ εἶπε κύριος πρός με ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ βασιλέως Ἰωσίου, ἴδες ἃ ἐποίησέ μοι ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραήλ; ἐπορεύθη ἐπὶ πᾶν ὄρος ὑψηλὸν καὶ ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους καὶ ἐπόρνευσεν ἐκεῖ. καὶ εἶπα μετὰ τὸ πορνεῦσαι αὐτὴν ταῦτα πάντα, πρός με ἀνάστρεψον· καὶ οὐκ ἀνέστρεψε. καὶ εἶδε τὴν ἀσυνθεσίαν αὐτῆς ἡ ἀσύνθετος Ἰούδα· καὶ εἶδον διότι περὶ πάντων ὧν κατελήφθη ἐν αὐτοῖς ἐμοιχᾶτο ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἐξαπέστειλα αὐτὴν καὶ ἔδωκα αὐτῇ βιβλίον ἀποστασίου εἰς τὰς χεῖρας αὐτῆς· καὶ οὐκ ἐφοβήθη ἡ ἀσύνθετος Ἰούδα, καὶ ἐπορεύθη καὶ ἐπόρνευσε καὶ αὐτή. καὶ ἐγένετο εἰς οὐδὲν ἡ πορνεία αὐτῆς, καὶ ἐμοίχευσε τὸ ξύλον καὶ τὸν λίθον. καὶ ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἐπεστράφη πρός με ἡ ἀσύνθετος Ἰούδα ἐξ ὅλης τῆς καρδίας αὐτῆς, ἀλλ' ἐπὶ ψεύδει. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἐδικαίωσε τὴν ψυχὴν αὐτῆς Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς ἀσυνθέτου Ἰούδα. πορεύου καὶ ἀνάγνωθι τοὺς λόγους τούτους πρὸς βορρᾶν, καὶ ἐρεῖς, ἐπιστράφηθι πρός με ἡ κατοικία τοῦ Ἰσραήλ λέγει κύριος· καὶ οὐ μὴ στηρίσω τὸ πρόσωπόν μου ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἐλεήμων ἐγώ εἰμι λέγει κύριος, καὶ οὐ μηνιῶ ὑμῖν εἰς τὸν αἰῶνα. πλὴν γνῶθι τὴν ἀδικίαν σου, ὅτι εἰς κύριον τὸν θεόν σου ἠσέβησας, καὶ διέχεας τὰς ὁδούς σου εἰς ἀλλοτρίους ὑποκάτω παντὸς ξύλου ἀλσώδους, τῆς δὲ φωνῆς μου οὐχ ὑπηκούσατε λέγει κύριος. ἐπιστράφητε υἱοὶ ἀφεστηκότες λέγει κύριος, διότι

3.4.b.

אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם
אחד מעיר ושנים ממשפחה
והבאתי אתכם ציון׃ ונתתי לכם
רעים כלבי ורעו אתכם דעה
והשכיל׃ והיה כי תרבו ופריתם
בארץ בימים ההמה נאם יהוה
לא יאמרו עוד ארון ברית יהוה
ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו
ולא יפקדו ולא יעשה עוד׃ בעת
ההיא יקראו לירושלם כסא
יהוה ונקוו אליה כל הגוים לשם
יהוה לירושלם ולא ילכו עוד
אחרי שררות לבם הרע׃ בימים
ההמה ילכו בית יהודה על בית
ישראל ויבאו יחדו מארץ צפון
על הארץ אשר הנחלתי את
אבותיכם׃ ואנכי אמרתי איך
אשיתך בבנים ואתן לך ארץ
חמדה נחלת צבי צבאות גוים
ואמר אבי תקראו לי ומאחרי
לא תשובי׃ אכן בגדה אשה מרעה
כן בגדתם בי בית ישראל נאם
יהוה׃ קול על שפיים נשמע
בכי תחנוני בני ישראל כי העוו
את דרכם שכחו את יהוה
אלהיהם׃ שובו בנים שובבים
ארפה משובתיכם הננו אתנו
לך כי אתה יהוה אלהינו׃ אכן
לשקר מגבעות המון הרים אכן
ביהוה אלהינו תשועת ישראל׃
והבשת אכלה את יגיע אבותינו
מנעורינו את צאנם ואת בקרם
את בניהם ואת בנותיהם׃ נשכבה
בבשתנו ותכסנו כלמתנו כי
ליהוה אלהינו חטאנו אנחנו
ואבותינו מנעורינו ועד היום

ego vir vester. Et assumam vos: vnum de ciuitate: & duos de cognatione & introducam vos in sion. Et dabo vobis pastores iuxta cor meū: & pascent vos scientia & doctrina. Cūq; multiplicati fueritis & creueritis in terra in diebus illis ait dominus: non dicent vltra arca testamenti domini: neq; ascendet sup cor neq; recordabūtur illi⁹ nec visitabitur: neq; fiet vltra. In tempore illo vocabunt hierusalē solium dn̄i: & cōgregabūtur ad eam oēs gentes in noie domini in hierusalē: & non ambulabunt post prauitatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus iuda ad domum israel: & venient simul de terra aquilonis ad terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi. Quomodo ponam te in filios & tribuam tibi terram desiderabilē hereditatē pclarā exercituū gētiū? Et dixi. Patrem vocabis me & post me ingredi nō cessabis. Sed quō si contēnat mulier amatorē suū: sic contēpsisti me dom⁹ israel dicit domin⁹. Vox in viis audita est: ploratus & vlulatus filiorum israel: qm̄ iniquā fecerunt viam suam: obliti sunt domini dei sui. Conuertimini filii reuertentes: & sanabo auersiones vestras. Ecce nos venimus ad te. Tu enim es dn̄s deus noster. Vere mēdaces erant colles & multitudo montiū. Vere in domino deo nostro salus israel. Confusio comedit labore patrum nostrorum ab adolescentia nostra: greges eorū & armenta eorum: filios eorū & filias eorum. Dormiemus in cōfusione nr̄a: & operiet nos ignominia nr̄a: quoniā domino deo nostro peccauimus nos & patres nostri ab adolescentia nr̄a vsq; ad diem

ego dn̄abor vobis ⁊ assumā vos vnū de ciuitate
ἐγὼ κατακυριεύσω ὑμῖν καὶ λήψομαι ὑμᾶς ἕνα ἐκ πόλεως
⁊ duos de cognatione: ⁊ itroducā vos in sion ⁊
καὶ δύο ἐκ πατριᾶς, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς σιὼν καὶ
dabo vobis pastores scdm cor meū
δώσω ὑμῖν ποιμένας κατὰ τὴν καρδίαν μου
⁊ pascent vos pastores cū scientia. ⁊
καὶ ποιμανοῦσιν ὑμᾶς ποιμαίνοντες μετ᾽ ἐπιστήμης. καὶ
erit si multiplicati fueritis ⁊ creueritis sup terrā dicit do
ἔσαι ἐὰν πληθυνθῆτε καὶ αὐξηθῆτε ἐπὶ τῆς γῆς λέγει κύ
min⁹. in diebus illis nō dicēt vltra: arca
ριος. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, κιβωτὸς
testamēti scti israel nō ascēdet in cor: ne
διαθήκης ἁγίου ἰσραὴλ οὐκ ἀναβήσεται ἐπὶ καρδίαν, οὐ
q; noiabit neq; visitabit: ⁊ nō fiet
δὲ ὀνομασθήσεται οὐ δὲ ἐπισκεφθήσεται, καὶ οὐ ποιηθήσεται
vltra. in dieb⁹ illis ⁊ in tpe illo vo
ἔτι. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ κα
cabūt hierlm thron⁹ dn̄i: ⁊ cōgregabū
λέσουσιν τὴν ἱερουσαλὴμ θρόνος κυρίου, καὶ συναχθήσον
tur ad eā oēs gētes: ⁊ nō ābulabūt vltra
ται εἰς αὐτὴν πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οὐ πορεύσονται ἔτι
post cogitatiōes cordis sui mali.
ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονηρᾶς.
in dieb⁹ illis cōuenient dom⁹ iuda
ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνελεύσονται ὁ οἶκος ἰούδα
in domū israel: ⁊ venient simul a terra
ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ, καὶ ἥξουσιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀπὸ γῆς
aqlonis ⁊ ab oib⁹ regionib⁹ ad terrā quā he
βορρᾶ καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν ἐπὶ τὴν γῆν ἣν κα
reditare feci pres eo⁊. ⁊ ego dixi: fiat
τεκληρονόμησα τοὺς πατέρας αὐτῶν. κἀγὼ εἶπα, γένοι
dn̄e: qz ordiabo te in filios: ⁊ dabo tibi terrā
το κύριε, ὅτι τάξω σε εἰς τέκνα, καὶ δώσω σοι γῆν
electā hereditatē dei oipotētis gētiū: ⁊
ἐκλεκτὴν κληρονομίαν θεοῦ παντοκράτορος ἐθνῶν, καὶ
si patrē inocatis me ⁊ a me nō auerte
εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθέ με καὶ ἀπ᾽ ἐμοῦ οὐκ ἀποστρα
mini: verūtn̄ sicut cōtēnit mulier i amatorē suū:
φήσεσθε, πλὴν ὡς ἀθετεῖ γυνὴ εἰς τὸν συνόντα αὐτῇ,
sic cōtēpsit in me dom⁹ israel dicit dn̄s. vox
οὕτως ἠθέτησεν εἰς ἐμὲ ὁ οἶκος ἰσραὴλ λέγει κύριος. φω
ex labiis audita ē plorat⁹ ⁊ dep̄catiōis filio⁊
νὴ ἐκ χειλέων ἠκούσθη κλαυθμοῦ καὶ δεήσεως υἱῶν
israel. qz iniq; egeft in viis eo⁊: obliti sūt
ἰσραήλ. ὅτι ἠδίκησαν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, ἐπελάθοντο
dei scti eo⁊. cōuertimini filii reuertētes: ⁊
θεοῦ ἁγίου αὐτῶν. ἐπιστράφητε υἱοὶ ἐπιστρέφοντες, καὶ
sanabo cōtritiones vr̄as. ecce hi nos eri
ἰάσομαι τὰ συντρίμματα ὑμῶν. ἰδοὺ οἱ δὲ ἡμεῖς ἐσό
mus tibi: qz tu dn̄s de⁹ nr̄ es. vere in mēda
μεθά σοι, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν εἶ. ὄντως εἰς ψεῦ
ciū erāt colles ⁊ fortitudo mōtiū: verūtn̄ p
δος ἦσαν οἱ βουνοὶ καὶ ἡ δύναμις τῶν ὀρέων, πλὴν διὰ
dn̄m deū nr̄m sal⁹ israel. at cōfu
κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡ σωτηρία τοῦ ἰσραήλ. ἡ δὲ αἰσχύ
sio cōsūpsit labores prm nro⁊ ab
νη κατηνάλωσεν τοὺς μόχθους τῶν πατέρων ἡμῶν ἀπὸ
adolescētia eo⁊: oues eo⁊ ⁊ vitulos
νεότητος αὐτῶν, τὰ πρόβατα αὐτῶν καὶ τοὺς μόσχους
eo⁊: filios eo⁊ ⁊ filias eo⁊.
αὐτῶν, τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν.
dormiuim⁹ in cōfusione nr̄a: ⁊ cooperuit nos
ἐκοιμήθημεν ἐν τῇ αἰσχύνῃ ἡμῶν, καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς
ignominia nr̄a: qz corā deo nr̄o pecca
ἡ ἀτιμία ἡμῶν, διότι ἐναντίον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμάρ
uimus nos ⁊ pres nr̄i ab adolescētia no
τομεν ἡμεῖς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἀπὸ νεότητος ἡ
stra vsq; ad diē
μῶν ἕως τῆς ἡμέρας

Infra. 51.b. Mal. 2.c.

הזה ולא שמענו בקול יהוה
אלהינו׃

Cap.iiii.

אם תשוב ישראל נאם
יהוה אלי תשוב ואם תסיר
שקוציך מפני ולא תנוד׃ ונשבעת
חי יהוה באמת במשפט ובצדקה
והתברכו בו גוים ובו יתהללו׃
כי כה אמר יהוה לאיש יהודה
ולירושלם נירו לכם ניר ואל
תזרעו אל קצים׃ המלו ליהוה
והסרו ערלות לבבכם איש יהודה
וישבי ירושלם פן תצא כאש
חמתי ובערה ואין מכבה מפני
רע מעלליכם׃ הגידו ביהודה
ובירושלם השמיעו ואמרו ותקעו
שופר בארץ קראו מלאו ואמרו
האספו ונבואה אל ערי המבצר׃
שאו נס ציונה העיזו אל תעמדו
כי רעה אנכי מביא מצפון ושבר
גדול׃ עלה אריה מסבכו ומשחית
גוים נסע יצא ממקומו לשום
ארצך לשמה עריך תצינה מאין
יושב׃ על זאת חגרו שקים ספדו
והילילו כי לא שב חרון אף
יהוה ממנו׃ והיה ביום ההוא נאם
יהוה יאבד לב המלך ולב השרים
ונשמו הכהנים והנביאים יתמהו׃
ואמר אהה אדני יהוה אכן השא
השאת לעם הזה ולירושלם
לאמר שלום יהיה לכם ונגעה
חרב עד הנפש׃ בעת ההיא יאמר
לעם הזה ולירושלם רוח צח
שפים במדבר דרך בת עמי לוא
לזרות ולוא להבר׃ רוח מלא מאלה
יבוא לי עתה גם אני אדבר
משפטים אותם׃ הנה כעננים

hanc: & non audiuimus vocem domini dei nostri. 4.

Si reuerteris israel ait dn̄s: ad me conuertere. Si abstuleris offendicla tua a facie mea nō cōmoueberis. Et iurabis viuit dn̄s in veritate & in iudicio & in iusticia & bn̄dicent eum gentes: ipsumq; laudabunt. Hec enim dicit domin⁹ viro iuda & hierusalē. Nouate vobis nouale: & nolite serere sup spinas. Circumcidimini domino: & auferte preputia cordium vestrorū viri iuda & habitatores hierusalē: ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea & succēdatur: & nō sit q extinguat: ppter maliciam cogitationū vr̄arū. Annūciate in iuda & in hierusalē: auditū facite: loquimini & canite tuba i terra: clamate fortiter: & dicite. Cōgregamini & ingrediamur ciuitates munitas: leuate signum in sion. Cōfortamini: nolite stare: qa malum ego adduco ab aquilone & cōtritionē magnā. Ascēdit leo de cubili suo: & predo gentiū se leuauit. Egressus est de loco suo vt ponat terrā tuā in solitudinē. Ciuitates tue vastabūtur rem...ētes absq; habitatore. Sup hoc accigite vos ciliciis: plāgite & vlulate: qa nō est auersa ira furoris dn̄i a nobis. Et erit in die illa dicit dominus: peribit cor regis & cor pricipū: & obstupescent sacerdotes & pphete consternabūtur: & dixi. Heu: heu: heu dn̄e deus. Ergo ne decepisti populum istū & hierusalem: dicens: pax erit vobis. Ecce peruenit gladius vsq; ad animā. In tempore illo dicetur populo huic & hierusalem ventus vrens in viis que sunt in deserto vie filie populi mei non ad vētilandū & ad purgādu3. Spūs plenus ex his veiet mihi. Et nūc ego loquar iudicia mea cum eis. Ecce quasi nubes

hanc: ⁊ nō audiuim⁹ vocē dn̄i
ταύτης, καὶ οὐχ ὑπηκούσαμεν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ
dei nr̄i.
θεοῦ ἡμῶν.

Ca.4.

A Si cōuersus fuerit israel dicit dn̄s ad me: con
Ἐὰν ἐπιστραφῇ ἰσραὴλ λέγει κύριος πρός με, ἐπι
uertetur ⁊ si abstulerit abominatiōes ei⁹ ab
στραφήσεται. καὶ ἐὰν περιέλῃ τὰ βδελύγματα αὐτοῦ ἀπὸ
ore eius: ⁊ a facie mea timue
τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου μου εὐλα
rit ⁊ iurauerit: viuit dn̄s cū veritate: ⁊ in iudicio
βηθῇ καὶ ὀμόσῃ, ζῇ κύριος μετὰ ἀληθείας, καὶ ἐν κρίσει
⁊ in iusticia: ⁊ bn̄dicēt in ipo gētes: ⁊
καὶ ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ εὐλογήσουσιν ἐν αὐτῷ ἔθνη, καὶ
in ipo laudabūt deū in hierlm. qz hec di
ἐν αὐτῷ αἰνέσουσιν τῷ θεῷ ἐν ἱερουσαλήμ. ὅτι τάδε λέ
cit dn̄s viris iuda ⁊ hitatorib⁹ hie
γει κύριος τοῖς ἀνδράσιν ἰούδα καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἱε
rusalē: inouate vobis noualia: ⁊ nō seminе
ρουσαλήμ, νεώσατε ἑαυτοῖς νεώματα, καὶ μὴ σπείρε
tis sup spinas. circūcidimini deo vr̄o: ⁊ circūcī
τε ἐπ᾽ ἀκάνθαις. περιτμήθητε τῷ θεῷ ὑμῶν, καὶ περιτέ
dite duriciā cordis vr̄i viri iuda ⁊ ha
μνετε τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἄνδρες ἰούδα καὶ οἱ κα
B bitātes in hierlm: ne egrediat q̄si ignis furor me⁹:
τοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, μὴ ἐξέλθῃ ὡς πῦρ ὁ θυμός μου,
⁊ succendet: ⁊ nō erit q extinguat a fa
καὶ ἐκκαυθήσεται, καὶ οὐκ ἔσαι ὁ σβέσων ἀπὸ προσώ
cie malicie adinuentionū vr̄a⁊. āuūciate in
που πονηρίας ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν. ἀναγγείλατε ἐν
iuda ⁊ audiat in hierlm. dicite cani
τῷ ἰούδᾳ καὶ ἀκουσθήτω ἐν ἱερουσαλήμ. εἴπατε σημά
te tuba in terra: ⁊ clamate fortiter, dicite
νατε σάλπιγγι ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κεκράξατε μέγα. εἴπατε
cōgregamini: ⁊ igrediamur in ciuitates mura
συνάχθητε, καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς πόλεις τὰς τειχή
tas. assumētes fugite in siō: festinate: nō ste
ρεις. ἀναλαβόντες φεύγετε εἰς σιών, σπεύσατε, μὴ στῆ
tis: qz mala ego adduco ab aqlone ⁊ cōtritiōem ma
τε, ὅτι κακὰ ἐγὼ ἐπάγω ἀπὸ βορρᾶ καὶ συντριβὴν με
gnā. ascēdit leo de cubili suo: ⁊ va
γάλην. ἀνέβη λέων ἐκ τῆς μάνδρας αὐτοῦ, καὶ ἐξολοθρεύ
stās gētes se leuauit. ⁊ egressus ē de loco suo: vt po
ων ἔθνη ἐξῆρεν, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, τοῦ θεῖ
C nat terrā tuā in solitudine. ⁊ ciuitates tue va
ναι τὴν γῆν σου εἰς ἐρήμωσιν. καὶ αἱ πόλεις σου κα
stabunt: vt nō habitet ipe. sup
θαιρεθήσονται, παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι αὐτάς. ἐπὶ
hec accingimini ciliciis: ⁊ plangite ⁊ vlu
τούτοις περιζώσασθε σάκκους, καὶ κόπτεσθε καὶ ὀλο
late: qz nō est auersa ira furoris dn̄i a no
λύζετε, διότι οὐκ ἀπεστράφη ὁ θυμὸς ὀργῆς κυρίου ἀφ᾽ ἡ
bis. ⁊ erit in illa die dicit dn̄s: peribit
μῶν. καὶ ἔσαι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος, ἀπολεῖται
cor regis ⁊ cor principū:
ἡ καρδία τοῦ βασιλέως καὶ ἡ καρδία τῶν ἀρχόντων,
⁊ sacerdotes extra se fiēt: pphete admirabunt.
καὶ οἱ ἱερεῖς ἐκστήσονται, καὶ οἱ προφῆται θαυμάσονται.
⁊ dixi o dn̄ator dn̄s ergo decipiēs decepisti
καὶ εἶπα ὦ δέσποτα κύριε ἄρα γε ἀπατῶν ἠπάτησας τὸν
ppl̄m hūc ⁊ hierlm dicēs: pax erit vobis:
λαὸν τοῦτον καὶ τὴν ἱερουσαλὴμ λέγων, εἰρήνη ἔσαι ὑμῖν,
⁊ pueniet gladi⁹ vsq; ad aiam eo⁊. in tēpo
καὶ ἅψεται ἡ μάχαιρα ἕως τῆς ψυχῆς αὐτῶν. ἐν τῷ καιρῷ
re illo dicēt pplo huic ⁊ hierlm. spū
ἐκείνῳ ἐροῦσιν τῷ λαῷ τούτῳ καὶ τῇ ἱλημ. πνεύματι
erroris: in solitudie via filie ppli mei nō
πλανήσεως, ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁδὸς τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου οὐκ
D ad purū neq; ad sctū. spūs plenitudinis veniet mihi. nūc
εἰς καθαρὸν οὐδὲ εἰς ἅγιον. πνεῦμα πληρώσεως ἥξει μοι. νῦν
aūt ego loquar iudicia mea ad illos: ecce q̄si nubes
δὲ ἐγὼ λαλήσω κρίματά μου πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ὡς νεφέλη

Osee. 1.a.

Pritiua.heb. | Ter.heb.hiere.iiij. | Trāsla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū iter.latina.

Ter.heb.hiere.iiij.

יעלה וכסופה מרכבותיו קלו
מנשרים סוסיו אוי לנו כי שדדנו:
כבסי מרעה לבך ירושלם למען
תושעי עד מתי תלין בקרבך
מחשבות אונך: כי קול מגיד מדן
ומשמיע און מהר אפרים: הזכירו
לגוים הנה השמיעו על ירושלם
נצרים באים מארץ המרחק
ויתנו על ערי יהודה קולם:
כשמרי שדי היו עליה מסביב
כי אתי מרתה נאם יהוה: דרכך
ומעלליך עשו אלה לך זאת רעתך
כי מר כי נגע עד לבך: מעי מעי
אחולה קירות לבי הומה לי לבי
לא אחרש כי קול שופר שמעתי
נפשי תרועת מלחמה: שבר על
שבר נקרא כי שדדה כל הארץ
פתאם שדדו אהלי רגע יריעתי:
עד מתי אראה נס אשמעה
קול שופר: כי אויל עמי אותי
לא ידעו בנים סכלים המה ולא
נבונים המה חכמים המה להרע
ולהטיב לא ידעו: ראיתי את
הארץ והנה תהו ובהו ואל
השמים ואין אורם: ראיתי ההרים
והנה רעשים וכל הגבעות
התקלקלו: ראיתי והנה אין האדם
וכל עוף השמים נדדו: ראיתי
והנה הכרמל המדבר וכל עריו
נתצו מפני יהוה מפני חרון אפו:
כי כה אמר יהוה שממה תהיה כל
הארץ וכלה לא אעשה: על זאת
תאבל הארץ וקדרו השמים
ממעל על כי דברתי זמתי ולא
נחמתי ולא אשוב ממנה: מקול
פרש ורמה קשת ברחת כל העיר

Pritiua.heb.

עלה רכב / קלל / רוע / ישע לון / חשב נגד / שמע זכר / שמע / בוא רחק / נתן עיר / שדה היה / סבב מרה / עלל עשה / רוע מרר / מעה יחל / המה חרש / שפר רוע / לחם / קרא / ירע / ראה שמע / אול את / בין רוע / יטב ראה / תהה בהה / קלל ראה / דבר עיר / היה / עשה / אבל / עלה זמם / שוב

Trāsla.B.Hie.

ascendet: & q̄ſi tēpestas currus eius. Velociores aquilis equi illi⁹. Ve nobis quoniā vastati sum⁹. Laua a malicia cor tuū hierusalem: vt salua fias. Vsquequo morabuntur in te cogitatiões noxie? Vox enī annūciantis a dan: & notū faciētis idolū de monte effraim. Dicite gētibus. Ecce auditum est in hierusalem custodes venire de terra longinqua: et dare super ciuitates iuda vocem suam. Quasi custodes agrorū facti sunt sup eā in gyro: quia me ad iracundiā ꝓuocauit dicit dñs. Vie tue & cogitatões tue fecerūt hec tibi. Ista malicia tua: quia amara: qa tetigit cor tuū. Ventrē meū vētrē meū doleo: sensus cordis mei turbati sunt in me. Nō tacebo. Qm̄ vocem buccine audiuit anima mea: clamorem prelii. Contritio super contritionē vocata est: & vastata est ōis terra. Repente vastata sunt tabernacula mea: subito pelles mee. Vsquequo videbo fugientē: audiā vocem buccine? Quia stultus populus me⁹ me non cognouit. Filii insipientes sunt & vecordes. Sapientes sunt vt faciant mala: bene autem facere nescierunt. Aspexi terrā & ecce vacua erat & nihil: & celos & non erat lux in eis. Vidi montes: & ecce mouebantur & omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum & non erat hō: & omne volatile celi recessit. Aspexi: et ecce carmelus desertus: & omnes vrbes eius destructe sunt: a facie domini: & a facie furoris eius. Hec enī dicit dñs. Deserta erit omnis terra: sed tamen consummationem non faciam. Lugebit terra: & merebunt celi desuper: eo ꝙ locutus sum. Cogitaui & non penituit me: nec auersus sum ab eo. A voce equitis & mittentis sagittam fugit omnis ciuitas.

Trāſ.Gre.lxx.cū iter.latina.

ascendet: & sicut tēpestas currus ei⁹. veloci
ἀναβήσεται, καὶ ὡς καταιγὶς τὰ ἅρματα αὐτοῦ. κουφό
ores aqlis equi ei⁹. ve nobis q̄m miseri facti su
τεροι ἀετῶν ἵπποι αὐτοῦ. οὐαὶ ἡμῖν ὅτι ταλαιπωροῦ
mus. laua a malicia cor tuū hierusa
μεν. ἀπόπλυνε ἀπὸ κακίας τὴν καρδίαν σου ἱερουσα
lem: vt salueris. vsq; quo erūt in te cogitatio
λήμ, ἵνα σωθῇς. ἕως πότε ὑπάρξουσιν ἐν σοὶ διαλογι
nes dolorū tuorū? qr vox ānūciantis ex dan veniet
σμοὶ πόνων σου; διότι φωνὴ ἀναγγέλλοντος ἐκ δὰν ἥξει
& audiet dolor de mōte ephraim. recordamini gētes
καὶ ἀκουσθήσεται πόνος ἐξ ὄρους ἐφραίμ. ἀναμνήσατε ἔθνη
ecce ānūciate in hierlm: custodes veniūt de
ἰδοὺ ἀναγγείλατε ἐν ἱερουσαλήμ, συστροφαὶ ἔρχονται ἐκ
terra a lōge: & dederūt sup ciuitates iuda vo
γῆς μακρόθεν, καὶ ἔδωκαν ἐπὶ τὰς πόλεις ἰούδα φω
ces suas. q̄ſi custodiētes agrū facti sūt sup eā i cir
νὰς αὐτῶν. ὡς φυλάσσοντες ἀγρὸν ἐγένοντο ἐπ' αὐτὴν κύ
cuitu. qr me neglexisti dicit dñs: vie tue &
κλῳ. ὅτι ἐμοῦ ἠμέλησας λέγει κύριος, αἱ ὁδοί σου καὶ
adinuētiões tue fecerūt hec tibi. ista mala
τὰ ἐπιτηδεύματά σου ἐποίησαν ταῦτά σοι. αὕτη ἡ κα
licia tua: qr amara: qr tetigit vsq; ad cor tuū.
κία σου, ὅτι πικρά, ὅτι ἥψατο ἕως τῆς καρδίας σου. τὴν
ventrē meū vētrē meū doleo: & sensus
κοιλίαν μου τὴν κοιλίαν μου ἀλγῶ, καὶ τὰ αἰσθητήρια τῆς
cordis mei. me p̄mit aīa mea: lacerabit & cor
καρδίας μου. μαιμάσσει ἡ ψυχή μου, σπαράσσεται καὶ ἡ καρ
meū: nō tacebo qr vocē tube audiuit
δία μου, οὐ σιωπήσομαι ὅτι φωνὴν σάλπιγγος ἤκουσεν ἡ
aīa mea: clamorē p̄lii & miserie cōtritionē
ψυχή μου, κραυγὴν πολέμου καὶ ταλαιπωρίας συντριμμὸν
inuocat: qm̄ fatigata est oīs terra repēte: va
ἐπικαλεῖται, ὅτι τεταλαιπώρηκεν πᾶσα ἡ γῆ ἄφνω, τε
statū est tabernaculū: dilaniate sūt pelles mee. vsq;
ταλαιπώρηκεν ἡ σκηνή, διεσπάσθησαν αἱ δέρρεις μου. ἕως
quo videbo fugientes: audio vocē tubarū: qr
πότε ὄψομαι φεύγοντας; ἀκούω φωνὴν σαλπίγγων, διό
pricipes ppli mei me nō cognouerūt. filii
τι οἱ ἡγούμενοι τοῦ λαοῦ μου ἐμὲ οὐκ ᾔδεισαν. υἱοὶ ἄ
isipiētes sunt & nō itelligētes: sapiētes sūt vt male faciāt:
φρονές εἰσιν καὶ οὐ συνετοί, σοφοί εἰσιν τοῦ κακοποιῆσαι,
at bñ facere nō scierūt. aspexi ad
τὸ δὲ καλῶς ποιῆσαι οὐκ ἐπέγνωσαν. ἐπέβλεψα ἐπὶ τὴν
terrā: & ecce nihil: & in celū: & nō erāt
γῆν, καὶ ἰδοὺ οὐθέν, καὶ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ οὐκ ἦν τὰ
lumina ei⁹. vidi mōtes: & erāt tremētes: & om
φῶτα αὐτοῦ. εἶδον τὰ ὄρη, καὶ ἦν τρέμοντα, καὶ πάν
nes colles cōturbatos. aspexi: & ec
τας τοὺς βουνοὺς ταρασσομένους. ἐπέβλεψα, καὶ ἰ
ce nō erat hō & oīa volatilia
δοὺ οὐχ ὑπῆρχεν ἄνθρωπος καὶ πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ
celi terrefacta sūt. vidi & ecce carmel⁹ desert⁹ & om
οὐρανοῦ ἐπτοῆντο. εἶδον καὶ ἰδοὺ ὁ κάρμηλος ἔρημος καὶ πᾶ
nes ciuitates incense igni: a fa
σαι αἱ πόλεις ἐμπεπυρισμέναι πυρί, ἀπὸ προσώ
cie dñi & a facie ire furoris ei⁹ destructe
που κυρίου καὶ ἀπὸ προσώπου ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ ἠφανί
sunt. hec dicit dñs: deserta erit oīs terra:
σθησαν. τάδε λέγει κύριος, ἔρημος ἔσται πᾶσα ἡ γῆ,
cōsummationē aūt nō faciā. sup his lugeat
συντέλειαν δὲ οὐ μὴ ποιήσω. ἐπὶ τούτοις πενθείτω ἡ
terra: & cōtenebrescat celū desup: eo q̄d locut⁹ sū:
γῆ, καὶ συσκοτασάτω ὁ οὐρανὸς ἄνωθεν, διότι ἐλάλησα,
& nō penitebit me: aggressus sū: & nō auertar ab e
καὶ οὐ μετανοήσω, ὥρμησα, καὶ οὐκ ἀποστρέψω ἀπ' αὐ
a. [illegible] voce eqtis & extēsi arc⁹ reces
τῆς. ἀπὸ φωνῆς ἱππέως καὶ ἐντεταμένου τόξου ἀνεχώ
sit oīs regio
ρησεν πᾶσα ἡ χώρα

Ð.1.a. — E — F — G

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. | Trāsla.B.Hie. | Ter.heb.hiere.v. | Pritiua.heb.

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

ingressi sūt in speluncas: & in nemora abscōsi sunt:
εἰσέδυσαν εἰς τὰ σπήλαια, καὶ εἰς τὰ ἄλση ἐκρύβησαν,
& sup petras ascenderūt. vniuerse vrbes de
καὶ ἐπὶ τὰς πέτρας ἀνέβησαν. πᾶσαι πόλεις ἐγ
relicte sūt: nō habitat in eis hō. & tu q̄d
κατελείφθησαν, οὐ κατοικεῖ ἐν αὐταῖς ἄνθρωπος. καὶ σὺ τί
facies si vestieris coccino & ornata fueris ornamēto au
ποιήσεις ἐὰν περιβάλῃ κόκκινον καὶ κοσμήσῃ κόσμῳ χρυ
reo & si vnxeris stibio oculos tuos: in va
σῷ καὶ ἐὰν ἐγχρίσῃς στίμμι τοὺς ὀφθαλμούς σου, εἰς μά
nū pulchritudo tua. ꝓiecerūt te amatores tui ani
την ὁ ὡραϊσμός σου. ἀπώσαντό σε οἱ ἐρασταί σου τὴν ψυ
mā tuā q̄rūt. qr vocē q̄ſi parturiētis audiui
χήν σου ζητοῦσιν. ὅτι φωνὴν ὡς ὠδινούσης ἤκουσα τοῦ
gemit⁹ tui. vt primipere vox filie sion
στεναγμοῦ σου. ὡς πρωτοτοκούσης φωνὴ θυγατρὸς σιὼν
deficiet & dimittet man⁹ suas. heu me
ἐκλυθήσεται καὶ παρήσει τὰς χεῖρας αὐτῆς. οἴμοι ἐγὼ
qr deficit aīa mea sup iterfectos.
ὅτι ἐκλείπει ἡ ψυχή μου ἐπὶ τοῖς ἀνῃρημένοις. Ca. 5.

Precurrite in viis hierlm & vide
Περιδράμετε ἐν ταῖς ὁδοῖς ἱερουσαλὴμ καὶ ἴδε
te & cognoscite & q̄rite in plateis eius
τε καὶ γνῶτε καὶ ζητήσατε ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς
si inueniatis virū si est faciēs iudiciū & q̄rens fi
ἐὰν εὕρητε ἄνδρα εἰ ἔστιν ποιῶν κρίμα καὶ ζητῶν πί
dē & ꝓpici⁹ ero eis dicit dñs. viuit dñs di
στιν καὶ ἵλεως ἔσομαι αὐτοῖς λέγει κύριος. ζῇ κύριος λέ
cunt: ꝓpter hoc nihilomin⁹ i mēdacio iurāt.
γουσιν, διὰ τοῦτο οὐκ ἐπὶ ψεύδεσιν ὀμνύουσιν.
dñe oculi tui in fidē. flagellasti e
κύριε οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς πίστιν. ἐμαστίγωσας αὐ
os & nō doluerūt. cōsumpsisti eos & nō
τοὺς καὶ οὐκ ἐπόνεσαν. συνετέλεσας αὐτοὺς καὶ οὐκ
voluerūt accipere disciplinā. firmauerūt facies
ἠθέλησαν δέξασθαι παιδείαν. ἐστερέωσαν τὰ πρόσωπα
suas sup petrā & nō voluerūt cōuerti.
αὐτῶν ὑπὲρ πέτραν καὶ οὐκ ἠθέλησαν ἐπιστραφῆναι.
& ego dixi: forsitā paupes sūt q̄d nō valuerūt
καὶ ἐγὼ εἶπα, ἴσως πτωχοί εἰσιν διότι οὐκ ἠδυνήθησαν
qr nō cognouerūt viā dñi & iudiciū dei. ibo
ὅτι οὐκ ἔγνωσαν ὁδὸν κυρίου καὶ κρίσιν θεοῦ. πορεύσο
ad optimates & loquar eis qr ipi cogno
μαι πρὸς τοὺς ἁδροὺς καὶ λαλήσω αὐτοῖς ὅτι αὐτοὶ ἐπέ
uerūt viā dñi & iudiciū dei: & ecce vnanimiter cōfre
γνωσαν ὁδὸν κυρίου καὶ κρίσιν θεοῦ, καὶ ἰδοὺ ὁμοθυμαδὸν συνέ
gerūt iugū: diruperūt vīcula. idcirco ꝑcussit
τριψαν ζυγόν, διέρρηξαν δεσμούς. διὰ τοῦτο ἔπαισεν
eos leo de sylua & lupus vsq; ad domos
αὐτοὺς λέων ἐκ τοῦ δρυμοῦ καὶ λύκος ἕως τῶν οἰκιῶν
vastauit eos: & pard⁹ vigilauit sup
ὠλόθρευσεν αὐτούς, καὶ πάρδαλις ἐγρηγόρησεν ἐπὶ τὰς
ciuitates eoꝝ: oēs egrediētes ex eis ca
πόλεις αὐτῶν. πάντες οἱ ἐκπορευόμενοι ἀπ' αὐτῶν θη
pientur qr multiplicauerūt ipietates eoꝝ. cōfortati sūt
ρεύσονται ὅτι ἐπλήθυναν ἀσεβείας αὐτῶν. ἴσχυσαν
in auersionib⁹ suis. q̄ hoꝝ ꝓpici⁹ ero
ἐν ταῖς ἀποστροφαῖς αὐτῶν. ποίῳ τούτων ἵλεως γένωμαι
tibi. filii tui dereliquerūt me & iurāt in his q̄ nō
σοι. υἱοί σου ἐγκατέλιπόν με καὶ ὤμνυον ἐν τοῖς οὐκ
sunt dii & saturaui eos & mechati sūt & in
οὖσιν θεοῖς καὶ ἐχόρτασα αὐτοὺς καὶ ἐμοιχῶντο καὶ ἐν
domib⁹ meretricū cōuersati sūt. eq[illegible] amatores facti
οἴκοις πορνῶν κατέλυσαν. ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγενήθη
sūt vnusq̄sq; ad vxorē ꝓximi sui hinni
σαν ἕκαστος ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἔχρε
ebat. nūq̄d sup his nō visitabo dicit do
μέτιζεν. μὴ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέψομαι λέγει κύ
min⁹ aut i gēte tali nō vlciscet aīa mea? ascen
ριος, ἢ ἐν ἔθνει τοιούτῳ οὐκ ἐκδικήσει ἡ ψυχή μου; ἀνά
dite sup ꝓpugnacula ei⁹ & dissipate
βητε ἐπὶ τοὺς προμαχῶνας αὐτῆς καὶ κατασκάψατε

A — B — C — Ex. 11. c. — Infra. 19. c.

Trāsla.B.Hie.

Ingressi sunt ardua: & ascenderūt rupes. Vniuerse vrbes derelicte sūt: & nō habitat in eis hō. Tu aūt vastata qd facies? Cum vestieris te coccino: cum ornata fueris monili aureo & pinxeris stibio oculos tuos frustra cōponeris. Cōtēpserūt te amatores tui: animā tuā q̄rent. Vocē enī quasi parturiētis audiui angustias vt puerpere. Vox filie sion intermorientes expandētisq; manus suas. Ve mihi quia deficit anima mea propter interfectos. 5.

Circuite vias hierusalē & aspicite & considerate & querite in plateis eius an inueniatis virum facientem iudicium & querentem fidem: & ꝓpicius ero ei. Qđ si etiam viuit dñs dixerint: & hoc falso iurabūt. Domine oculi tui respiciunt fidē. Percussisti eos & nō doluerūt: attriuisti eos & renuerūt accipere disciplinā. Indurauerūt facies suas supra petrā: noluerūt reuerti. Ego autē dixi. Forsitan pauperes sunt & stulti: ignorantes viā dñi & iudiciū dei sui. Ibo ergo ad optimates & loquar eis. Ipsi enī cognouerunt viam dñi & iudiciū dei sui. Et ecce magis hi simul cōfregerūt iugum: ruperūt vincula. Idcirco percussit eos leo de silua: lupus ad vesperam vastauit eos: pardus vigilans super ciuitates eorū. Oīs qui egressus fuerit ex eis: capietur: quia multe sunt ꝑuaricatões eoꝝ: cōfortate sunt auersiones eoꝝ. Sup quo ꝓpici⁹ tibi esse potero? Filii tui dereliq̄rūt me: & iurant in his q non sunt dii. Saturaui eos & mechati sunt: & in domo meretricis luxuriabātur. Equi amatores in feminas & emissarii facti sunt: vnusquisq; ad vxorē ꝓximi sui hinniebat. Nunqd sup his nōn visitabo dicit dñs: & in gente tali nō vlciscetur aia mea? Ascendite muros eius & dissipate

Ter.heb.hiere.v.

באו בעבים ובכפים עלו כל העיר
עזובה ואין יושב בהן איש: ואתי
שדוד מה תעשי כי תלבשי שני
כי תעדי עדי זהב כי תקרעי בפוך
עיניך לשוא תתיפי מאסו בך
עגבים נפשך יבקשו: כי קול
כחולה שמעתי צרה כמבכירה קול
בת ציון תתיפח תפרש כפיה אוי
נא לי כי עיפה נפשי להרגים:

Cap. v.

שוטטו בחצות
ירושלם וראו נא ודעו ובקשו
ברחובותיה אם תמצאו איש
אם יש עשה משפט מבקש אמונה
ואסלח לה: ואם חי יהוה יאמרו
לכן לשקר ישבעו: יהוה עיניך
הלוא לאמונה הכיתה אותם
ולא חלו כליתם מאנו קחת מוסר
חזקו פניהם מסלע מאנו לשוב:
ואני אמרתי אך דלים הם נואלו
כי לא ידעו דרך יהוה משפט
אלהיהם: אלכה לי אל הגדלים
ואדברה אותם כי המה ידעו
דרך יהוה משפט אלהיהם אך
המה יחדו שברו על נתקו מוסרות:
על כן הכם אריה מיער זאב
ערבות ישדדם נמר שקד על
עריהם כל היוצא מהנה יטרף
כי רבו פשעיהם עצמו משבותיהם:
אי לזאת אסלוח לך בניך עזבוני
וישבעו בלא אלהים ואשבע
אותם וינאפו ובית זונה יתגודדו:
סוסים מיוזנים משכים היו
איש אל אשת רעהו יצהלו:
העל אלה לוא אפקד נאם יהוה
ואם בגוי אשר כזה לא תתנקם
נפשי: עלו בשרותיה ושחתו

Pritiua.heb.

בוא כיף / עלה עזב / ישב שדד / עשה לבש / שנה עדה / קרע יפה / בקש / צור / בכר יפח / פרש כפף / חוץ / ראה ידע / רחב מצא / שפט בקש / אמן סלח / אמר שבע / נכה את / חלה כלה / לקח יסר / פנה / יאל / שפט / ילך / דבר / עלל יסר / נכה ארה / שדד / עיר יצא / טרף רבה / שוב / סלח / שבע / את נאף / זנה גדד / יזן שכם / היה איש / צהל פקד / נקם / עלה שור

Priitiua.heb. Tex.heb.hiere.v. Trāsla.B.Hie. Trās.Gre.lxx.cū iter.latina.

consumationē aūt nolite facere. Auferte ppagines ei⁹: qa nō sunt dñi. Preuaricatiōe enī puaricata est in me domus israel & domus iuda: ait dñs. Negauerunt dominum & dixerūt. Non est ipse: neqꝫ veniet super nos malum: gladium & famem nō videbim⁹. Prophete fuerunt in ventū locuti: & respōsum nō fuit in eis. Hec ergo euenient illis. Hec dicit dominus deus exercituum. Quia locuti estis verbum istd. Ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem & populū istū in ligna: & vorabit eos. Ecce ego adducā super vos gentem de longinquo dom⁹ israel: ait dominus: gentem robustam: gentem antiquam: gentem cuius ignorabis linguam nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius q̄si sepulchrū patēs vniuersi fortes. Et comedet segetes tuas: & panē tuū deuorabit: filios tuos & filias tuas comedet: gregē tuū & armenta tua: & comedet vineā tuā & ficū tuā: & cōteret vrbes munitas tuas in qbus tu habes fiduciam gladio. Veruntamen in diebus illis: ait dñs: non faciam vos in cōsumationem. Quod si dixeritis quare fecit dominus deus noster nobis hec omnia: dices ad eos. Sicut dereliquistis me & seruistis deo alieno in terra vestra: sic seruietis diis alienis in terra nō vr̄a. Annūciate hec domui iacob: & auditum facite in iuda dicentes. Audi popule stulte qui nō habes cor: q habētes oculos non videtis: & aures & non auditis. Me ergo non timebitis ait dñs: & a facie mea nō dolebitis? qui posui arenam terminū mari: preceptū sempiternū qd̄ nō pteribit: & cōmouebūtur & nō poterūt: & intumescēt fluct⁹ ei⁹: & nō transibūt illud. Populo autem huic factum est

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati. Trāsla.B.Hie. Tex.he.hiere.vj. Priitiua.heb.

cor incredulū & exasperans. Recesserūt & abierūt: & nō dixerūt in corde suo. Metuamus dñm deū nr̄m: qui dat nobis pluuiā tēporaneā & serotinā in tpe suo: plenitudinē annue messis custodientem nobis. Iniqtates nostre declinauerunt hec: & peccata nr̄a prohibuerunt bonū a nobis: quia inuēti sunt in pplo meo impii: insidiātes quasi aucupes: laqueos ponētes & pedicas ad capiēdos viros. Sicut decipula plena auibus: sic dom⁹ eorū plene dolo. Ideo magnificati sūt & ditati: incrassati sunt & impinguati: & preterierūt sermoes meos pessime. Causam nō iudicauerūt: cām pupilli nō direxerūt: & iudiciū pauperꝫ nō iudicauerūt. Nunqd super his nō visitabo dicit dñs? aut sup gentē huiuscemodi nō vlciscetur aīa mea? Stupor & mirabilia facta sunt in terra. Prophete pphetabant mendaciū: & sacerdotes applaudebāt manib⁹ suis: & populus meus dilexit talia: quid igitur fiet in nouissimo eius? 6.

Confortamini filii beniamin in medio hierusalem: & in thecua clangite buccina: & super bethacarem leuate vexillum: quia malū visum est ab aquilone & cōtritio magna. Speciose & delicate assimilaui filiā sion: ad eam venient pastores & greges eorum. Fixerunt in ea tentoria in circuitu: pascet vnusqsqꝫ eos qui sub manu sua sunt. Sanctificate sup eā bellū: cōsurgite: & ascēdam⁹ in meridie. Ve nobis qa declināuit dies: qa lōgiores facte sunt vmbre vespi. Surgite & ascēdamus in nocte: & dissipem⁹ domus ei⁹: qa hec dicit dñs exercituū. Cedite lignū ei⁹. Et fundite circa hierusalē aggerē. Hec ē ciuitas visitatiōis: oīs calūnia in medio ei⁹. Sicut frigidā facit cisterna aquā suā: sic frigidā fecit maliciā suā. Iniqtas & vastitas audietur i ea corā me sp: infirmitas & plaga

הוסרי ירושלם פן תקע נפשי
ממך פן אשימך שממה ארץ לוא
נושבה׃ כה אמר יהוה צבאות
עולל יעוללו כגפן שארית ישראל
השב ידך כבוצר על סלסלות׃
על מי אדברה ואעידה וישמעו
הנה ערלה אזנם ולא יוכלו
להקשיב הנה דבר יהוה היה להם
לחרפה לא יחפצו בו׃ ואת
חמת יהוה מלאתי נלאיתי הכיל
שפך על עולל בחוץ ועל סוד
בחורים יחדו כי גם איש עם אשה
ילכדו זקן עם מלא ימים׃ ונסבו
בתיהם לאחרים שדות ונשים
יחדו כי אטה את ידי על ישבי
הארץ נאם יהוה׃ כי מקטנם ועד
גדולם כלו בוצע בצע ומנביא
ועד כהן כלו עשה שקר׃ וירפאו
את שבר עמי על נקלה לאמר
שלום שלום ואין שלום׃ הבישו
כי תועבה עשו גם בוש לא יבושו
גם הכלים לא ידעו לכן יפלו
בנפלים בעת פקדתים יכשלו
אמר יהוה׃ כה אמר יהוה עמדו
על דרכים וראו ושאלו לנתבות
עולם אי זה דרך הטוב ולכו
בה ומצאו מרגוע לנפשכם
ויאמרו לא נלך׃ והקמתי עליכם
צפים הקשיבו לקול שופר
ויאמרו לא נקשיב׃ לכן שמעו
הגוים ודעי עדה את אשר בם׃
שמעי הארץ הנה אנכי מביא רעה
אל העם הזה פרי מחשבותם כי
על דברי לא הקשיבו ותורתי
וימאסו בה׃ למה זה לי לבונה משבא
תבוא וקנה הטוב מארץ מרחק

Erudire hierusalem ne forte recedat anima mea a te: ne forte ponā te desertā: terrā inhabitabilem. Hec dicit dñs exercituū. Vsqꝫ ad racemum colligent quasi in vinea reliquias israel. Conuerte manū tuā q̄si vindemiator ad cartallū. Cui loquar: & quē cōtestabor vt audiat. Ecce incircuncise aures eorum & audire nō possunt. Ecce verbū dñi factū est eis in opprobrium: & non suscipient illud. Idcirco furore dñi plenus sum: laboraui sustinens. Effunde super paruulū foris & super concilium iuuenum simul. Vir enī cum muliere capietur: senex cū pleno dierum. Et transibūt domus eorum ad alteros agri & vxores pariter: qa extendā manum meā sup habitātes terram dicit dñs. A minore quippe vsqꝫ ad maiorē omnes auaricie student: & a propheta vsqꝫ ad sacerdotē cuncti faciunt dolum. Et curabant cōtritionē filie ppli mei cū ignominia dicentes: pax pax: & nō erat pax. Confusi sunt qa abominatiōnē fecerūt: qn potius cōfusione nō sūt cōfusi: & erubescere nescierūt. Quāobrē cadent inter ruētes: in tpe visitationis sue corruēt: dicit dominus. Hec dicit dñs. State super vias & videte: & interrogate de semitis antiquis que sit via bona: & ambulate in ea: & inuenietis refrigerium animabus vr̄is. Et dixerūt. Nō ambulabimꝰ. Et cōstitui sup vos speculatores. Audite vocem tube. Et dixerūt. Non audiemus. Ideo audite gentes & cognoscite cōgregatio: quāta ego faciā eis. Audi terra. Ecce ego adducam mala sup populū istū: fructū cogitationū eius: quia verba mea non audierunt: & legem meam proiecerunt. Vt quid mihi thus de saba affertis: & calamū suaueolentē de terra logīqua.

erudieris hierlm ne recedat aia mea a
παιδευθήσῃ ἱερουσαλὴμ μὴ ἀποστῇ ἡ ψυχή μου ἀπὸ
te ne faciā te inuiā terrā q̄ nō hitabitur.
σοῦ. μὴ ποιήσω σε ἄβατον γῆν ἥτις οὐ κατοικηθήσεται.
qꝛ hec dicit dñs virtutū: racemate race
ὅτι τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καλαμᾶσθε καλα
mate q̄si vineā reliquias israel. reuer
μᾶσθε ὡς ἄμπελον τὰ κατάλοιπα τοῦ ἰσραήλ. ἐπι
timini q̄si vindemiās in cartallū suū. ad quē
στρέψατε ὡς τρυγῶν ἐπὶ τὸν κάρταλλον αὐτοῦ. πρὸς τί
loquar ꝛ cōtestor ꝛ audiet? ecce icir
να λαλήσω καὶ διαμαρτύρομαι καὶ ἀκούσεται; ἰδοὺ ἀπε
cūcise aures eoꝝ ꝛ nō possunt audire. ecce
ρίτμητα τὰ ὦτα αὐτῶν καὶ οὐ δύνανται ἀκούειν. ἰδοὺ
verbū dñi factū est eis i opprobriū: nō vo
τὸ ῥῆμα κυρίου ἐγενήθη αὐτοῖς εἰς ὀνειδισμόν, οὐ μὴ βου
lent illd audire ꝛ furorē meū ipleui ꝛ
λήθωσιν αὐτὸ ἀκοῦσαι καὶ τὸν θυμόν μου ἔπλησα καὶ
sustinui ꝛ nō cōsumpsi eos. effundā sup paruulos
ἐπέσχον καὶ οὐ συνετέλεσα αὐτούς. ἐκχεῶ ἐπὶ νήπια
deforis ꝛ sup cōgregationē iuuenū simul: qꝛ vir ꝛ
ἔξωθεν καὶ ἐπὶ συναγωγὴν νεανίσκων ἅμα, ὅτι ἀνὴρ καὶ
mulier capient. senex cū pleno die
γυνὴ συλληφθήσονται. πρεσβύτερος μετὰ πλήρους ἡμε
rū. ꝛ transferent domꝰ eoꝝ ad alteros.
ρῶν. καὶ μεταστραφήσονται αἱ οἰκίαι αὐτῶν εἰς ἑτέρους.
agri ꝛ vxores eoꝝ pariter: qꝛ extēdā
ἀγροὶ καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἐπιτοαυτό, ὅτι ἐκτενῶ
manū meā sup hitantes terrā hāc
τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν ταύ
dicit dñs: qꝛ a paruo eoꝝ ꝛ vsqꝫ ad magnū
την λέγει κύριος, ὅτι ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν καὶ ἕως μεγά
oēs cōsummauerūt iniqua a sacerdote ꝛ vsqꝫ ad
λου πάντες συνετελέσαντο ἄνομα ἀπὸ ἱερέως καὶ ἕως
pseudo pphetā oēs fecerūt mēdacia. ꝛ curabāt
ψευδοπροφήτου πάντες ἐποίησαν ψευδῆ. καὶ ἰῶντο τὸ
cōtritionē ppli mei paruipēdētes ꝛ dicētes:
σύντριμμα τοῦ λαοῦ μου ἐξουθενοῦντες καὶ λέγοντες,
pax ꝛ vbi est pax. cōfusi sunt qꝛ defecerūt
εἰρήνη καὶ ποῦ ἐστιν εἰρήνη. κατῃσχύνθησαν ὅτι ἐξελίπο
ꝛ neqꝫ sicut cōfusi erubuerūt: ꝛ ignominiā
σαν καὶ οὐδ' ὡς καταισχυνόμενοι ᾐσχύνθησαν, καὶ τὴν ἀτιμίαν
suā nō cognouerūt. ppter hoc cadent in ruina
αὐτῶν οὐκ ἔγνωσαν. διὰ τοῦτο πεσοῦνται ἐν τῇ πτώσει
sua: ꝛ in tpe visitatiōis sue peribūt di
αὐτῶν, καὶ ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτῶν ἀπολοῦνται εἶ
xit dñs. hec dicit dñs: state sup vias
πεν κύριος. τάδε λέγει κύριος, στῆτε ἐπὶ ταῖς ὁδοῖς
ꝛ videte: ꝛ iterrogate semitas dñi eternas.
καὶ ἴδετε, καὶ ἐρωτήσατε τρίβους κυρίου αἰωνίους.
ꝛ videte q̄lis est via bona: ꝛ ābulate
καὶ ἴδετε ποία ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀγαθή, καὶ βαδίζετε
in ea: ꝛ inuenietis purificationē aiabꝰ vr̄is.
ἐν αὐτῇ, καὶ εὑρήσετε ἁγνισμὸν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.
ꝛ dixerūt: nō ibimꝰ. cōstitui sup vos speculatores:
καὶ εἶπαν, οὐ πορευσόμεθα. καθέστακα ἐφ' ὑμᾶς σκοπούς,
audite vocē tube. ꝛ dixerūt: nō
ἀκούσατε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος. καὶ εἶπαν, οὐκ
audiemꝰ. ppter hoc audierūt gētes ꝛ pascē
ἀκουσόμεθα. διὰ τοῦτο ἤκουσαν τὰ ἔθνη καὶ οἱ ποιμαίνον
tes greges suos. audi terra: ecce ego iduco
τες τὰ ποίμνια αὐτῶν. ἄκουε γῆ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω
sup ppl'm hūc mala: fructū auersionis
ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον κακά, τὸν καρπὸν ἀποστροφῆς
eoꝝ: qꝛ verbo meo nō attēderūt ꝛ legē
αὐτῶν, ὅτι τῷ λόγῳ μου οὐ προσέσχον καὶ τὸν νόμον
meā piecerūt. vt q̄d mihi thus de saba affertis
μου ἀπώσαντο. ἵνα τί μοι λίβανον ἐκ σαβὰ φέρετε
ꝛ cinnamomū de terra de lōge
καὶ κιννάμωμον ἐκ γῆς μακρόθεν

Esai. 1.d. — Esai. 55.d. — Mat. 11.d. — Esai. 1.d.

holocausta vr̄a nō sūt accepta: ꝛ victime
τὰ ὁλοκαυτώματα ὑμῶν οὐκ εἰσὶ δεκτά, καὶ αἱ θυσίαι
vr̄e nō placuerūt mihi. ppter hoc hec dicit dñs: ecce
ὑμῶν οὐχ ἥδυνάν μοι. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ
ego do in ppl'm illū infirmitatē: ꝛ infir
ἐγὼ δίδωμι ἐπὶ τὸν λαὸν τοῦτον ἀσθένειαν, καὶ ἀσθε
mabunt in ea pres ꝛ filii simul: vicinꝰ ꝛ
νήσουσιν ἐν αὐτῇ πατέρες καὶ υἱοὶ ἅμα, γείτων καὶ ὁ
pximꝰ eiꝰ peribūt. hec dicit dñs: ecce
πλησίον αὐτοῦ ἀπολοῦνται. τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ
ppl's venit ab aqlone ꝛ gētes cōsurgēt ab ex
λαὸς ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἔθνη ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχά
tremo terre. arcū ꝛ zibynā tenebūt. ipudēs
του τῆς γῆς. τόξον καὶ ζιβύνην κρατήσουσιν. ἰταμός
est ꝛ nō miserebit: vox eiꝰ sicut mare inun
ἐστι καὶ οὐκ ἐλεήσει, φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαί
dans. sup equos ꝛ currus pparabit: q̄si ignis
νουσα. ἐφ' ἵπποις καὶ ἅρμασι παρατάξεται, ὡς πῦρ
ad pliū aduersū te filia sion. audiuimꝰ fa
εἰς πόλεμον πρὸς σὲ θύγατερ σιών. ἠκούσαμεν τὴν ἀ
mā eoꝝ: dissolute sūt manꝰ nr̄e. tribulatiōes ap
κοὴν αὐτῶν, παρελύθησαν αἱ χεῖρες ἡμῶν. θλίψεις κα
phēderūt nos: dolores q̄si parturiētis: ne exieritis
τέσχον ἡμᾶς, ὠδῖνες ὡς τικτούσης. μὴ ἐκπορεύεσθε
ad agrū ꝛ in viis ne ābuletis: qꝛ gladi
εἰς ἀγρὸν καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ βαδίζετε, ὅτι ῥομ
us inimicoꝝ hitat in circuitu. filia ppli
φαία τῶν ἐχθρῶν παροικεῖ κυκλόθεν. θύγατερ λαοῦ
mei accingere cilicio: ꝛ cōspergere cinere.
μου περίζωσαι σάκκον, καὶ κατάπασαι σποδόν.
luctū dilecti fac tibi planctū miserabilē:
πένθος ἀγαπητοῦ ποίησαι σεαυτῇ κοπετὸν οἰκτρόν,
qꝛ repēte veniet miseria sup vos. pbatorē
ὅτι ἐξαίφνης ἥξει ταλαιπωρία ἐφ' ὑμᾶς. δοκιμαστὴν
dedi te in pplis pbatis. ꝛ scies cū
δέδωκά σε ἐν λαοῖς δεδοκιμασμένοις. καὶ γνώσῃ ἐν
pbauero ego viā eoꝝ oēs inobediētes
τῷ δοκιμάσαι με τὴν ὁδὸν αὐτῶν πάντες ἀνήκοοι
ābulantes praue: es ꝛ ferrū oēs
πορευόμενοι σκολιῶς, χαλκὸς καὶ σίδηρος πάντες
corrupti sūt. defecit sufflatoriū ab igne: defe
διεφθαρμένοι εἰσίν. ἐξέλιπεν φυσητὴρ ἀπὸ πυρός, ἐξέ
cit plūbū. frustra argētariꝰ argētū cōflat.
λιπεν μόλυβδος. εἰς κενὸν ἀργυροκόπος ἀργυροκοπεῖ.
malicie eoꝝ nō sūt liq̄facte: argentū repro
πονηρίαι αὐτῶν οὐκ ἐτάκησαν, ἀργύριον ἀποδεδοκι
batum vocate eos: qꝛ reprobauit
μασμένον καλέσατε αὐτούς, ὅτι ἀπεδοκίμασεν
eos dñs.
αὐτοὺς κύριος,

Ca. 7.

Verbū qđ factū ē ad hieremiā a dño di
Ῥῆμα ὃ ἐγένετο πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου λέ
cēs: sta in porta domꝰ dñi: ꝛ le
γων, στῆθι ἐπὶ τῇ πύλῃ τοῦ οἴκου κυρίου, καὶ ἀνά
ge illic verbū hoc. ꝛ dic: audite ver
γνωθι ἐκεῖ τὸ ῥῆμα τοῦτο. καὶ εἰπέ, ἀκούσατε λό
bū dñi ois iudea: hec dicit dñs
γον κυρίου πᾶσα ἰουδαία, τάδε λέγει κύριος τῶν
virtutū deꝰ israel: dirigite vias vr̄as
δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, διορθώσατε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν
ꝛ adinuētiones vr̄as: ꝛ hitare faciā vos
καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ κατοικιῶ ὑμᾶς
in loco isto. nō cōfidite vobis in
ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. μὴ πεποίθατε ἑαυτοῖς ἐπὶ
verbis mēdacibꝰ: qꝛ oīno nō pde
λόγοις ψευδέσιν, ὅτι τὸ παράπαν οὐκ ὠφελήσου
rūt vobis dicētes:
σιν ὑμᾶς λέγοντες,

Infra. 16.d.

Holocaustomata vr̄a nō sunt accepta: & victime vr̄e nō placuerūt mihi. Propterea hec dicit dominꝰ. Ecce ego dabo in populū istum ruinas: & ruent in eis patres & filii simul: vicinus & pximus peribunt. Hec dicit dñs. Ecce populus venit de terra aquilonis: & gens magna consurget a finibus terre. Sagittam & scutum arripiet: crudelis est & non miserebitur. Vox eiꝰ q̄si mare sonabit: & super equos ascendent: preparati quasi vir ad preliū aduersum te filia sion. Audiuimus famā eius: dissolute sunt manus nr̄e. Tribulatio apphēdit nos: dolores vt parturientem. Nolite exire ad agros & in via ne ambuletis: quoniā gladius inimici pauor in circuitu. Filia populi mei accingere cilitio: & cōspgere cinere. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum: quia repente veniet vastator super nos. Probatorē dedi te ī populo meo robustum: & scies & pbabis vias eorū. Oēs isti principes declinātes ambulātes fraudulēter. Es & ferrū vniuersi corrupti sunt. Defecit sufflatorium: in igne consumptū est plumbū. Frustra cōflauit cōflator: malicie enī eorū nō sunt cōsumpte. Argentū reprobum vocate eos: quia dñs proiecit illos.

7.

Verbum quod factum est ad hieremiam a domino dicens. Sta in porta domus domini & predica ibi verbum istud: et dic. Audite verbum domini omnis iuda qui igredimini per portās has: vt adoretis dñm. Hec dicit dominus exercituū deus israel. Bonas facite vias vr̄as & studia vr̄a: & habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacii: dicentes

עלותיכם לא לרצון וזבחיכם
לא ערבו לי׃ לכן כה אמר יהוה
הנני נתן אל העם הזה מכשלים
וכשלו בם אבות ובנים יחדו
שכן ורעו יאבדו׃ כה אמר יהוה
הנה עם בא מארץ צפון וגוי
גדול יעור מירכתי ארץ׃ קשת
וכידון יחזיקו אכזרי הוא ולא
ירחמו קולם כים יהמה ועל
סוסים ירכבו ערוך כאיש
למלחמה עליך בת ציון׃ שמענו
את שמעו רפו ידינו צרה
החזיקתנו חיל כיולדה׃ אל
תצאו השדה ובדרך אל תלכו
כי חרב לאיב מגור מסביב׃ בת
עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל
יחיד עשי לך מספד תמרורים
כי פתאם יבא השדד עלינו׃
בחון נתתיך בעמי מבצר ותדע
ובחנת את דרכם׃ כלם סרי סוררים
הלכי רכיל נחשת וברזל כלם
משחיתים המה׃ נחר מפח מאש
תם עפרת לשוא צרף צרוף
ורעים לא נתקו׃ כסף נמאס קראו
להם כי מאס יהוה בהם׃

Cap. vij.

הדבר אשר
היה אל ירמיהו מאת יהוה
לאמר׃ עמד בשער בית יהוה
וקראת שם את הדבר הזה
ואמרת שמעו דבר יהוה כל
יהודה הבאים בשערים האלה
להשתחות ליהוה׃ כה אמר
יהוה צבאות אלהי ישראל
היטיבו דרכיכם ומעלליכם ואשכנה
אתכם במקום הזה׃ אל תבטחו
לכם אל דברי השקר לאמר

Pritiua.heb. | Tex.he.Hiere.vij. | Trāſla.B.Hie. | Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

Tex.he.Hiere.vij.

היכל יהוה היכל יהוה היכל יהוה
המה: כי אם היטיב תיטיבו את
דרכיכם ואת מעלליכם אם עשו
תעשו משפט בין איש ובין רעהו:
גר יתום ואלמנה לא תעשקו
ודם נקי אל תשפכו במקום
הזה ואחרי אלהים אחרים לא
תלכו לרע לכם: ושכנתי אתכם
במקום הזה בארץ אשר נתתי
לאבותיכם למן עולם ועד עולם:
הנה אתם בטחים לכם על דברי
השקר לבלתי הועיל: הגנב
רצח ונאף והשבע לשקר וקטר
לבעל והלך אחרי אלהים אחרים
אשר לא ידעתם: ובאתם ועמדתם
לפני בבית הזה אשר נקרא
שמי עליו ואמרתם נצלנו למען
עשות את כל התועבת האלה:
המערת פרצים היה הבית הזה
אשר נקרא שמי עליו בעיניכם
גם אנכי הנה ראיתי נאם יהוה: כי
לכו נא אל מקומי אשר בשילו
אשר שכנתי שמי שם בראשונה
וראו את אשר עשיתי לו מפני
רעת עמי ישראל: ועתה יען
עשותכם את כל המעשים האלה
נאם יהוה ואדבר אליכם השכם
ודבר ולא שמעתם ואקרא אתכם
ולא עניתם: ועשיתי לבית אשר
נקרא שמי עליו אשר אתם
בטחים בו ולמקום אשר נתתי
לכם ולאבותיכם כאשר עשיתי
לשלו: והשלכתי אתכם מעל פני
כאשר השלכתי את כל אחיכם
את כל זרע אפרים: ואתה אל
תתפלל בעד העם הזה ואל תשא

Pritiua.heb.

הכל · יטב · עשה · שפט · גור יתם · עשק נקה · שפך קום · ילך רוע · נתן · עלם · יעל · שבע · בוא · בנה קרא · עשה תעב · קרא · ראה · ילך קום · שכל · ראה עשה · בנה רוע · עשה · דבר שכם · קרא · ענה · נתן · שלך · פנה · פלל נשא

Trāſla.B.Hie.

templum domini: templum domini: templum domini est. Quoniam si bene direxeritis vias vestras & studia vestra: si feceritis iudicium inter virum & proximum eius: aduene & pupillo & vidue non feceritis calumniam nec sanguinē innocentē effuderitis in loco hoc: & post deos alienos non ambulaueritis in malū vobismetipsis: habitabo vobiscū in loco isto in terra quam dedi patribus vestris a seculo vsq; in seculum. Ecce vos confiditis vobis in sermonibus mendacii qui non pderunt vobis: furari: occidere: adulterari: iurare mendaciter: libare baalim: & ire post deos alienos quos ignoratis. Et venistis & stetistis corā me in domo hac in qua inuocatum est nomen meū: & dixistis: liberati sumus: eo q fecerimus omnes abominationes istas. Nunqd ergo spelūca latronū facta est dom⁹ ista in qua inuocatū est nomen meū in oculis vris? Ego ego sum: ego vidi dicit dominus. Ite ad locum meum in sylo vbi habitauit nomē meum a principio: & videte que fecerim ei propter maliciam populi mei israel. Et nunc quia fecistis omia opera hec dicit dñs: & locut⁹ sum ad vos mane cōsurgens & loquens: & non audistis: et vocaui vos & non respondistis: faciam domui huic in qua inuocatū est nomen meū: & in qua vos habetis fiduciam: & in loco quem dedi vobis & patrib⁹ vestris: sicut feci sylo. Et proiiciam vos a facie mea: sicut proieci omnes fratres vestros vniuersum semen effraim. Tu ergo noli orare pro populo hoc nec assumas

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

tēplū dñi est. qm̄ si dirigētes direxeritis
ναὸς κυρίου ἐστίν. ὅτι ἐὰν διορθοῦντες διορθώσητε τὰς
vias vras & studia vra: & facie
ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ ποιοῦντες
tes feceritis iudiciū inter virū & inter
τες ποιήσητε κρίμα ἀναμέσον ἀνδρὸς καὶ ἀναμέσον
pximū suū: & aduenā & pupillū &
τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ προσήλυτον καὶ ὀρφανὸν καὶ
viduā nō oppsseritis: & sanguinē inocētē nō effuderitis in loco isto: & post deos alienos
χήραν μὴ καταδυναστεύσητε, καὶ αἷμα ἀθῷον μὴ ἐκχέητε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων
nō ābulaueritis i malū vobis: & hitare faciā vos in
μὴ πορεύησθε εἰς κακὸν ὑμῖν, καὶ κατοικιῶ ὑμᾶς ἐν τῷ
loco vro in terra: q̄ dedi patrib⁹ vris
τόπῳ ὑμῶν ἐν τῇ γῇ, ἣν ἔδωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν
a seculo & vsq; in seculū: si aūt vos cōfiditis in verbis mēdacib⁹: ex qb⁹ nulla vtilitas: & occiditis
ἐξ αἰῶνος καὶ ἕως αἰῶνος, εἰ δὲ ὑμεῖς πεποίθατε ἐπὶ λόγοις ψευδέσιν, ὅθεν οὐκ ὠφεληθήσεσθε, καὶ φονεύετε,
& adulteratis: & furamini: & iuratis iniq;:
καὶ μοιχᾶσθε, καὶ κλέπτετε, καὶ ὀμνύετε ἐπ' ἀδίκῳ,
& icēsatis baal: & ābulatis post deos alienos: q̄s nō nostis vt male sit vobis: &
καὶ θυμιᾶτε τῇ Βαάλ, καὶ πορεύεσθε ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων, ὧν οὐκ οἴδατε τοῦ κακῶς εἶναι ὑμῖν, καὶ
venistis & stetistis corā me in domo: vbi
ἤλθετε καὶ ἔστητε ἐνώπιόν μου ἐν τῷ οἴκῳ, οὗ
iuocatū est nomē meū in ea: & dixistis
ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ, καὶ εἴπατε
abstinuim⁹ a faciendo oēs abominatiōes
ἀπεσχήμεθα τοῦ ποιεῖν πάντα τὰ βδελύγματα
istas. nūqd spelūca latronū dom⁹ mea? vbi iuocatū
ταῦτα. μὴ σπήλαιον λῃστῶν ὁ οἶκός μου, οὗ ἐπικέκληται
est nomē meū in ea illic corā vobis: & ecce
τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ ἐκεῖ ἐνώπιον ὑμῶν, καὶ ἰδοὺ
ego vidi dicit dñs: qm̄ ite in
ἐγὼ ἑώρακα λέγει κύριος, ὅτι πορεύθητε εἰς τὸν
locū meū q in silo: vbi hitare feci nomē
τόπον μου τὸν ἐν Σιλῶ, οὗ κατεσκήνωσα τὸ ὄνομά
meū in eo illic a pricipio. & videte q̄ feci
μου ἐπ' αὐτῷ ἐκεῖ ἔμπροσθεν. καὶ ἴδετε ἃ ἐποίησα
ei a facie malicie ppli mei israel. &
αὐτῷ ἀπὸ προσώπου κακίας λαοῦ μου Ἰσραήλ. καὶ
nūc p eo q̄ fecistis oia opa hec: &
νῦν ἀνθ' ὧν ἐποιήσατε πάντα τὰ ἔργα ταῦτα, καὶ
loquut⁹ sū ad vos: & nō audistis me. & vocaui vos: & nō rndistis. & ego faciā
ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἠκούσατέ μου. καὶ ἐκάλεσα ὑμᾶς, καὶ οὐκ ἀπεκρίθητε. κἀγὼ ποιήσω τῷ
domui huic: vbi iuocatū est nomē meū in ea
οἴκῳ τούτῳ, οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτῷ
in q̄ vos cōfiditis in ea. & loco quē dedi vobis & patrib⁹ vris: sicut feci
ἐφ' ᾧ ὑμεῖς πεποίθατε ἐπ' αὐτῷ. καὶ τῷ τόπῳ ᾧ ἔδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καθὼς ἐποίησα
silō. & pijciam vos a facie mea: sicut pieci fratres vros oēs
τῇ Σιλώμ. καὶ ἀπορρίψω ὑμᾶς ἀπὸ προσώπου μου, καθὼς ἀπέρριψα τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν πᾶν
ne semē ephraim. & tu ne ores p
τὸ σπέρμα Ἐφραίμ. καὶ σὺ μὴ προσεύχου περὶ τοῦ
pplo hoc: & ne roges
λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀξίου

Esai. 56.c. Mat. 21.b. Infra. 31.f.

Pro. 1.c. Esai. 65.b.

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati. | Trāſla.B.Hie. | Tex.he.hiere.vij. | Pritiua.heb.

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati.

vt miserear eorum & ne ores: & ne accedas
τοῦ ἐλεηθῆναι αὐτούς, καὶ μὴ εὔχου, καὶ μὴ προσέλθῃς
mihi p eis: q nō exaudiā. aut nō vides: qd
μοι περὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι. ἢ οὐχ ὁρᾷς, τί
ipi faciūt in ciuitatib⁹ iuda: & in vijs hierlm? filii eoꝝ colligūt ligna: &
αὐτοὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς Ἱερουσαλήμ; υἱοὶ αὐτῶν συλλέγουσιν ξύλα, καὶ οἱ
pr̄es eoꝝ succēdūt ignē: & mulieres eoꝝ
πατέρες αὐτῶν καίουσι πῦρ, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν
cōmiscēt similaginē: vt faciāt placētas militie celi.
τρίβουσι σταῖς, τοῦ ποιῆσαι χαυῶνας τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ·
& libauerūt libamīa diis alienis: vt ad iracūdiā
καὶ ἔσπεισαν σπονδὰς θεοῖς ἀλλοτρίοις, ἵνα παροργίσωσίν με. μὴ ἐμὲ αὐτοὶ παροργίζουσιν λέγει κύριος;
puocarēt me. nūqd me ipi ad iracūdiā puocāt dicit dñs?
nōne semetipos: vt cōfundant facies eoꝝ?
οὐχὶ ἑαυτούς, ὅπως καταισχυνθῇ τὰ πρόσωπα αὐτῶν;
ppter hoc hec dicit dñs: ecce ira & furor me⁹
διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ὀργὴ καὶ θυμός μου
fūdit sup locū istū & sup hoies:
χεῖται ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους,
& sup iumēta: & sup oē lignū agri: &
καὶ ἐπὶ τὰ κτήνη, καὶ ἐπὶ πᾶν ξύλον τοῦ ἀγροῦ, καὶ
sup oēs fruges terre: & succendet &
ἐπὶ πάντα τὰ γενήματα τῆς γῆς, καὶ ἐκκαυθήσεται καὶ
nō extinguet. hec dicit dñs: holocausto
οὐ σβεσθήσεται. τάδε λέγει κύριος, τὰ ὁλοκαυτώματα
mata vra cōgregate cū sacrificiis vris: &
ὑμῶν συναγάγετε μετὰ τῶν θυσιῶν ὑμῶν, καὶ
comedite carnes: q nō sū locut⁹ ad pr̄es
φάγετε κρέα, ὅτι οὐκ ἐλάλησα πρὸς τοὺς πατέρας
vros: & nō p̄cepi eis in q̄ die eduxi
ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἀνήγαγον
eos de terra egypti de holocaustomatib⁹ & victimis:
αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου περὶ ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν,
sed verbū hoc p̄cepi eis dicēs: audite
ἀλλ' ἢ τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐνετειλάμην αὐτοῖς λέγων, ἀκούσατε
vocē meā & ero vobis in deū: & vos
τῆς φωνῆς μου καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς θεόν, καὶ ὑμεῖς
eritis mihi in pplm: & ābulate in oibus
ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, καὶ πορεύεσθε ἐν πάσαις ταῖς
vijs meis: q̄s mandauero vobis: vt bū sit vobis.
ὁδοῖς μου, αἷς ἂν ἐντείλωμαι ὑμῖν, ὅπως ἂν εὖ ᾖ ὑμῖν.
& nō audierūt me: neq; attēderūt aure sua:
καὶ οὐκ εἰσήκουσάν μου, οὐδὲ προσέσχον τὸ οὖς αὐτῶν,
sed abierūt in desideriis cordis eorū mali: & facti sūt i retrorsum & non
ἀλλὰ ἐπορεύθησαν τοῖς ἐνθυμήμασιν τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς κακῆς, καὶ ἐγενήθησαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκ
in ante: ex q̄ die egressi sūt pr̄es
εἰς τὰ ἔμπροσθεν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήλθοσαν οἱ πατέρες
eoꝝ de terra egypti: & vsq; ad diē hāc.
αὐτῶν ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης.
& misi ad vos oēs seruos meos
καὶ ἐξαπέστειλα πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς δούλους μου
pphetas die & diluculo: & misi &
τοὺς προφήτας ἡμέρας καὶ ὄρθρου, καὶ ἀπέστειλα καὶ
nō exaudierūt me: & nō attēdit auris eoꝝ:
οὐκ εἰσήκουσάν μου, καὶ οὐ προσέσχεν τὸ οὖς αὐτῶν,
& idurauerūt ceruicē suā sup patres eoꝝ.
καὶ ἐσκλήρυναν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν.
& dices eis verbū hoc:
καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦτον,
& nō audiēt te. & vocabis
καὶ οὐκ ἀκούσονταί σου. καὶ καλέσεις

Infra. 44.c.

Infra. 16.c.

Trāſla.B.Hie.

pro eis laudē & orationē & non obsistas mihi: quia non exaudiā te. Nonne vides quid isti faciunt in ciuitatibus iuda & in plateis hierusalem? Filii colligunt ligna: & patres succendunt ignem: & mulieres conspergūt adipem: vt faciant placentas regine celi & libent diis alienis: & me ad iracūdiā puocēt. Nunqd me ad iracundiā puocāt? dicit dñs. Nonne semetipsos in cōfusionē vultus sui? Ideo hec dicit dominus deus. Ecce furor me⁹ & indignatio mea cōflatur sup locū istum: sup viros & super iumenta: & super lignum regionis & sup fruges terre: & succēdetur & nō extinguetur. Hec dicit dñs exercituum deus israel. Holocaustomata vestra addite victimis vestris: & comedite carnes: quia nō sum locutus cū patribus vestris: & non precepi eis in die qua eduxi eos de terra egypti de verbo holocaustomatū & victimarū. sed hoc verbum precepi eis: dicens. Audite vocem meam: & ero vobis deus: & vos eritis mihi populus: & ambulate in omni via quam mandaui vobis: vt bene sit vobis. Et non audierūt nec inclinauerunt aurē suā: sed abierūt in voluptatib⁹ & in prauitate cordis sui mali: factiq; sunt retrorsum & non in ante: a die qua egressi sunt patres eorum de terra egypti vsq; ad diē hanc. Et misi ad vos omes seruos meos prophetas per diē: cōsurgens diluculo: & mittēs: & nō audierūt me nec inclinauerūt aurem suā: sed indurauerūt ceruicē suā: & peius operati sunt q̄ patres eorū. Et loqueris ad eos omia verba hec & non audient te: & vocabis

Tex.he.hiere.vij.

בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי
כי אינני שמע אתך: האינך ראה
מה המה עשים בערי יהודה
ובחוצות ירושלם: הבנים מלקטים
עצים והאבות מבערים את האש
והנשים לשות בצק לעשות
כונים למלכת השמים והסך
נסכים לאלהים אחרים למען
הכעסני: האתי הם מכעסים
נאם יהוה הלוא אתם למען בשת
פניהם: לכן כה אמר אדני יהוה
הנה אפי וחמתי נתכת אל המקום
הזה על האדם ועל הבהמה ועל
עץ השדה ועל פרי האדמה
ובערה ולא תכבה: כה אמר יהוה
צבאות אלהי ישראל עלותיכם
ספו על זבחיכם ואכלו בשר:
כי לא דברתי את אבותיכם ולא
צויתים ביום הוציא אתם מארץ
מצרים על דברי עולה וזבח: כי
אם את הדבר הזה צויתי אתם
לאמר שמעו בקולי והייתי לכם
לאלהים ואתם תהיו לי לעם
והלכתם בכל הדרך אשר אצוה
אתכם למען ייטב לכם: ולא
שמעו ולא הטו את אזנם וילכו
במעצות בשררות לבם הרע
ויהיו לאחור ולא לפנים: למן
היום אשר יצאו אבותיכם מארץ
מצרים עד היום הזה ואשלח
אליכם את כל עבדי הנביאים
יום השכם ושלח: ולוא שמעו
אלי ולא הטו את אזנם ויקשו
את ערפם הרעו מאבותם: ודברת
אליהם את כל הדברים האלה
ולא ישמעו אליך וקראת

Pritiua.heb.

רנן פגע · ראה · עשה ציר · בנה לקט · בער · נשה לוש · עשה לאך · נסך · כעס · בוש · פנה · קום · פרה · כבה · צבא · עלה · יסף · צוה יצא · עלה · היה · יטב · נטה · יעץ שרר · רוע היה · אחר פנה · שלח · נבא · שכם · נטה · רוע · שמע

אליהם ולא יענוכה׃ ואמרת אליהם זה הגוי אשר לוא שמעו בקול יהוה אלהיו ולא לקחו מוסר אבדה האמונה ונכרתה מפיהם׃ גזי נזרך והשליכי ושאי על שפים קינה כי מאס יהוה ויטש את דור עברתו׃ כי עשו בני יהודה הרע בעיני נאם יהוה שמו שקוציהם בבית אשר נקרא שמי עליו לטמאו׃ ובנו במות התפת אשר בגיא בן הנם לשרף את בניהם ואת בנתיהם באש אשר לא צויתי ולא עלתה על לבי׃ לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא יאמר עוד התפת וגיא בן הנם כי אם גיא ההרגה וקברו בתפת מאין מקום׃ והיתה נבלת העם הזה למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ ואין מחריד׃ והשבתי מערי יהודה ומחצות ירושלם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה כי לחרבה תהיה הארץ׃

Cap. viij.

בעת ההיא נאם יהוה ויציאו את עצמות מלכי יהודה ואת עצמות שריו ואת עצמות הכהנים ואת עצמות הנביאים ואת עצמות יושבי ירושלם מקבריהם׃ ושטחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר אהבום ואשר עבדום ואשר הלכו אחריהם ואשר דרשום ואשר השתחוו להם לא יאספו ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו׃ ונבחר מות מחיים לכל השארית הנשארים מן המשפחה הרעה הזאת בכל המקמות

eos & non respondebūt tibi. Et dices ad eos. Hec est gens que non audiuit vocem domini dei sui: nec recepit disciplinam. Periit fides & ablata est de ore eorū. Tonde capillū tuū & proiice & sume in directum planctū: qa proiecit dn̄s & reliquit generationē furoris sui: quia fecerūt filii iuda malum in oculis meis dicit dn̄s. Posuerūt offēdicula sua in domo in qua inuocatum est nomen meum vt pollueret eā: & edificauerūt excelsa tophet: q̄ est in valle filii ennō: vt incenderent filios suos: & filias suas igni: que non precepi nec cogitaui in corde meo. Ideo ecce dies venient dicit dominus: & non dicetur amplius tophet & vallis filii ennon: sed vallis interfectionis: & sepelientur in tophet eo q̄ non sit locus. Et erit morticinū populi huius in cibos volucrib9 celi & bestiis terre & non erit qui abigat. Et quiescere faciam de vrbibus iuda & de plateis hierusalem vocem gaudii & vocem leticie vocem sponsi & vocē sponse. In desolatione enī erit terra. 8.

IN illo tempore ait domin9: eiicient ossa regum iuda & ossa principum eius: & ossa sacerdotū: & ossa prophetarū: & ossa eorum qui habitauerunt hierusalē de sepulchris suis: & expandent ea ad solem & lunā & omnem miliciam celi que dilexerūt & quibus seruierunt: & post que ambulauerunt: & que quesierunt & adorauerunt. Non colligentur & nō sepelientur: in sterquiliniū sup faciē terre erunt. Et eligent magis mortem q̄ vitam omes qui residui fuerint de cognatione hac pessima: in vniuersis locis

αὐτούς, καὶ οὐκ ἀποκριθήσονταί σοι· καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· τοῦτο τὸ ἔθνος ὃ οὐκ ἤκουσεν τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, οὐδὲ ἐδέξατο παιδείαν· ἐξέλιπεν ἡ πίστις ἐκ στόματος αὐτῶν. κεῖραι τὴν κεφαλήν σου, καὶ ἀπόρριπτε, καὶ ἀνάλαβε ἐπὶ χειλέων θρῆνον· ὅτι ἀπεδοκίμασε κύριος, καὶ ἀπώσατο τὴν γενεὰν τὴν ποιοῦσαν ταῦτα. ὅτι ἐποίησαν υἱοὶ Ἰούδα τὸ πονηρὸν ἐναντίον ἐμοῦ, λέγει κύριος· ἔταξαν τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐν τῷ οἴκῳ, οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ᾽ αὐτῷ, τοῦ μιᾶναι αὐτόν· καὶ ᾠκοδόμησαν βωμὸν τοῦ Ταφέθ, ὅς ἐστιν ἐν φάραγγι υἱοῦ Ἐννόμ, τοῦ κατακαίειν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἐν πυρί, ὃ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς, καὶ οὐ διενοήθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ οὐκ ἐροῦσιν ἔτι, βωμὸς τοῦ Ταφὲθ καὶ φάραγξ υἱοῦ Ἐννόμ, ἀλλ᾽ ἡ φάραγξ τῶν ἀνῃρημένων· καὶ θάψουσιν ἐν τῷ Ταφέθ, διὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν τόπον. καὶ ἔσονται οἱ νεκροὶ τοῦ λαοῦ τούτου εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποσοβῶν. καὶ καταλύσω ἐκ πόλεων Ἰούδα καὶ ἐκ διόδων Ἱερουσαλὴμ φωνὴν εὐφραινομένων καὶ φωνὴν χαιρόντων, φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης, ὅτι εἰς ἐρήμωσιν ἔσται πᾶσα ἡ γῆ. Ca. 8.

Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ λέγει κύριος, ἐξοίσουσι τὰ ὀστᾶ τῶν βασιλέων Ἰούδα, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ἱερέων, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν προφητῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν κατοικούντων Ἱερουσαλὴμ ἐκ τῶν τάφων αὐτῶν, καὶ ψυχρεύσουσιν αὐτὰ πρὸς τὸν ἥλιον καὶ πρὸς τὴν σελήνην, καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἀστέρας, καὶ πρὸς πᾶσαν στρατιὰν τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ἠγάπησαν, καὶ οἷς ἐδούλευσαν, καὶ ὧν ἐπορεύθησαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ ὧν ἀντείχοντο, καὶ οἷς προσεκύνησαν αὐτοῖς· οὐ κοπήσονται, καὶ οὐ ταφήσονται, καὶ ἔσονται εἰς παράδειγμα ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, ὅτι εἵλαντο τὸν θάνατον ἢ τὴν ζωήν, καὶ πᾶσι τοῖς καταλοίποις τοῖς καταλειφθεῖσιν ἀπὸ τῆς γενεᾶς ἐκείνης ἐν παντὶ τόπῳ

οὗ ἐὰν ἐξώσω αὐτοὺς ἐκεῖ· ὅτι τάδε λέγει κύριος, μὴ ὁ πίπτων οὐκ ἀνίσταται; ἢ ὁ ἀποστρέφων οὐκ ἐπιστρέφει; διὰ τί ἀπέστρεψεν ὁ λαὸς οὗτος ἀποστροφὴν ἀναιδῆ, καὶ κατεκρατήθησαν ἐν τῇ προαιρέσει αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠθέλησαν τοῦ ἐπιστρέψαι; ἐνωτίσασθε δὴ καὶ ἀκούσατε, οὐκ ὀρθῶς λαλήσουσιν· οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος μετανοῶν ἀπὸ τῆς κακίας αὐτοῦ λέγων, τί ἐποίησα; διέλιπεν ὁ τρέχων ἐκ τοῦ δρόμου αὐτοῦ ὡς ἵππος κάθιδρος ἐν χρεμετισμῷ αὐτοῦ. καὶ ἡ ἀσιδὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἔγνω τὸν καιρὸν αὐτῆς, τρυγὼν καὶ χελιδὼν ἀγροῦ, στρουθία ἐφύλαξαν καιροὺς εἰσόδων αὐτῶν· ὁ δὲ λαός μου οὐκ ἔγνω τὰ κρίματα κυρίου. πῶς ἐρεῖτε ὅτι σοφοί ἐσμεν ἡμεῖς, καὶ νόμος κυρίου ἐστὶ μεθ᾽ ἡμῶν; εἰς μάτην ἐγενήθη σχοῖνος ψευδὴς γραμματεῦσιν. ᾐσχύνθησαν σοφοί, ἐπτοήθησαν καὶ ἑάλωσαν, ὅτι τὸν λόγον κυρίου ἀπεδοκίμασαν, σοφία τίς ἐστιν ἐν αὐτοῖς; διὰ τοῦτο δώσω τὰς γυναῖκας αὐτῶν ἑτέροις, καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν τοῖς κληρονόμοις, ὅτι ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου πάντες φιλαργυρίαν ἀποδιώκουσι· καὶ ἐκ προφήτου ἕως ἱερέως πάντες ποιοῦσι ψεῦδος· καὶ ἰῶντο σύντριμμα θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου πρὸς ἀτιμίαν λέγοντες, εἰρήνη εἰρήνη, καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη. ᾐσχύνθησαν ὅτι βδέλυγμα ἐποίησαν, καὶ αἰσχύνην οὐκ ᾐσχύνθησαν, καὶ ἐντραπῆναι οὐκ οἴδασι· διὰ τοῦτο πεσοῦνται ἐν μέσῳ πιπτόντων, ἐν καιρῷ ἐπισκοπῆς αὐτοῦ ἀσθενήσουσι, λέγει κύριος. καὶ συνάξουσι τὰ γενήματα αὐτῶν λέγει κύριος· οὐκ ἔστι σταφυλὴ ἐν ταῖς ἀμπέλοις, καὶ οὐκ ἔστι σῦκα ἐν ταῖς συκαῖς, καὶ τὰ φύλλα κατερρύηκεν. ἐπὶ τί ἡμεῖς καθήμεθα; συνάχθητε καὶ εἰσέλθωμεν εἰς τὰς πόλεις τὰς ὀχυράς, καὶ ἀπορριφῶμεν ἐκεῖ, ὅτι ὁ θεὸς ἀπέρριψεν ἡμᾶς, καὶ ἐπότισεν ἡμᾶς ὕδωρ χολῆς, ὅτι ἡμάρτομεν ἐναντίον αὐτοῦ. συνήχθημεν εἰς εἰρήνην, καὶ οὐκ ἦν ἀγαθά· εἰς καιρὸν ἰάσεως, καὶ ἰδοὺ σπουδή. ἐκ Δὰν ἀκουσόμεθα φωνὴν ὀξύτητος

que derelicta sunt: ad q̄ eieci eos dicit dominus exercituum. Et dices ad eos. Hec dicit dn̄s. Nunqd qui cadit non resurget? & q aduersus ē nō reuertetur? q̄re ergo auersus est pp̄ls iste in hierusalē auersione contentiosa. Apprehenderūt mēdaciū: & noluerunt reuerti. Attēdi & auscultaui: nemo qd bonū est loqtur. Nullus ē q agat penitētiā sup peccato suo dicens: quid feci? Oēs cōuersi sunt ad cursum suū quasi equus impetu vadens in prelium: miluus in celo cognouit tēpus suum: tur tur & hirundo & ciconia custodiert tp̄s aduetus sui: pp̄ls aūt me9 nō cognouit iudicium domini: quomodo dicitis sapientes nos sumus & lex domini nobiscū est. Vere mēdaciū operatus est stilus mēdax scribarū. Cōfusi sunt sapiētes: perterriti & capti sunt. Verbū enī domini proiecerunt: & sapientia nulla est in eis. Propterea dabo mulieres eoru3 exteris: agros eorum heredib9. Quia a minimo vsq3 ad maximum oēs auariciā sequūtur: a ꝓpheta vsq3 ad sacerdotē cuncti faciūt mendaciū. Et sanabāt cōtritiōes filie populi mei ad ignominiā: dicētes pax: pax: cum nō esset pax. Confusi sunt: quia abomiatonē fecerūt: q nimo cōfusione nō sunt cōfusi & erubescere nescierūt. Idcirco cadēt inter corruētes: in tpe visitationis sue corruēt dicit dn̄s. Cōgregās cōgregabo eos: ait dn̄s. Non est vua in vitibus: & nō sunt ficus in ficulnea: foliū defluxit: & dedi eis que pretergressa sunt. Quare sedemus? Conuenite & ingrediamur ciuitatē munitā: & sileamus ibi: qa dn̄s de9 nr̄ silere nos fecit: & potū dedit nobis aquā fellis. Peccauimus enī dn̄o. Expectauim9 pacem: & non erat bonum: tempus medele: & ecce formido. A dan auditus est fremitus

הנשארים אשר הדחתים שם נאם יהוה צבאות׃ ואמרת אליהם כה אמר יהוה היפלו ולא יקומו אם ישוב ולא ישוב׃ מדוע שובבה העם הזה ירושלם משבה נצחת החזיקו בתרמית מאנו לשוב׃ הקשבתי ואשמע לוא כן ידברו אין איש נחם על רעתו לאמר מה עשיתי כלה שב במרצותם כסוס שוטף במלחמה׃ גם חסידה בשמים ידעה מועדיה ותר וסוס ועגור שמרו את עת באנה ועמי לא ידעו את משפט יהוה׃ איכה תאמרו חכמים אנחנו ותורת יהוה אתנו אכן הנה לשקר עשה עט שקר ספרים׃ הובישו חכמים חתו וילכדו הנה בדבר יהוה מאסו וחכמת מה להם׃ לכן אתן את נשיהם לאחרים שדותיהם ליורשים כי מקטן ועד גדול כלה בצע בצע מנביא ועד כהן כלה עשה שקר׃ וירפו את שבר בת עמי על נקלה לאמר שלום שלום ואין שלום׃ הבשו כי תועבה עשו גם בוש לא יבשו והכלם לא ידעו לכן יפלו בנפלים בעת פקדתם יכשלו אמר יהוה׃ אסף אסיפם נאם יהוה אין ענבים בגפן ואין תאנים בתאנה והעלה נבל ואתן להם יעברום׃ על מה אנחנו ישבים האספו ונבוא אל ערי המבצר ונדמה שם כי יהוה אלהינו הדמנו וישקנו מי ראש כי חטאנו ליהוה׃ קוה לשלום ואין טוב לעת מרפה והנה בעתה׃ מדן נשמע נחרת

סוסיו מקול מצהלות אביריו רעשה כל הארץ ויבואו ויאכלו ארץ ומלואה עיר וישבי בה: כי הנני משלח בכם נחשים צפענים אשר אין להם לחש ונשכו אתכם נאם יהוה: מבליגיתי עלי יגון עלי לבי דוי: הנה קול שועת בת עמי מארץ מרחקים היהוה אין בציון אם מלכה אין בה מדוע הכעסוני בפסליהם בהבלי נכר: עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו: על שבר בת עמי השברתי קדרתי שמה החזקתני: הצרי אין בגלעד אם רפא אין שם כי מדוע לא עלתה ארכת בת עמי:

Cap. ix.

מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי: מי יתנני במדבר מלון ארחים ואעזבה את עמי ואלכה מאתם כי כלם מנאפים עצרת בגדים: וידרכו את לשונם קשתם שקר ולא לאמונה גברו בארץ כי מרעה אל רעה יצאו ואתי לא ידעו נאם יהוה: איש מרעהו השמרו ועל כל אח אל תבטחו כי כל אח עקוב יעקב וכל רע רכיל יהלך: ואיש ברעהו יהתלו ואמת לא ידברו למדו לשונם דבר שקר העוה נלאו: שבתך בתוך מרמה במרמה מאנו דעת אותי נאם יהוה: לכן כה אמר יהוה צבאות הנני צורפם ובחנתים כי איך אעשה מפני בת עמי: חץ שוחט לשונם מרמה דבר בפיו שלום את רעהו ידבר ובקרבו ישים ארבו: העל אלה לא אפקד

equorū eius: a voce hinnitū pugnatorū ei9 cōmota est ois terra. Et venerūt & deuorauerūt terram: & plenitudinē eius vrbē & habitatores ei9. Quia ecce ego mittā vobis serpētes regulos quibus non est incantatio: & mordebunt vos: ait dñs. Dolor meus super dolorē: in me cor meū merens. Ecce vox clamoris filie populi mei de terra longinqua. Nūquid dñs nō est in sion: aut rex eius nō est in ea? Quare ergo me ad iracūdiā cōcitauerūt in sculptilibus suis & in vanitatib9 alienis? Transiit messis: finita est estas: & nos saluati nō sumus. Sup cōtritione filie ppli mei cōtritus sum & cōtristatus: stupor obtinuit me. Nūqd resina nō est ī galaad: aut medicus nō est ibi? Quare igitur nō est obducta cicatrix filie populi mei.

9.

Quis dabit capiti meo aquā: & oclis meis fontem lachrymarū. Et plorabo die ac nocte interfectos filie popli mei. Quis dabit me in solitudie diuersoriū viatorꝝ. Et derelinquā pplm meū & recedā ab eis: qa oēs adulteri sunt & cetus puaricatorꝝ: & extenderūt linguā suā qsi arcū mendacii & nō veritatis. Cōfortati sunt in terra: qa de malo ad malū egressi sunt: & me nō cognouerūt: dicit dñs. Vnusqsq; se a pximo suo custodiat: & in omi fratre suo nō habeat fiduciā: quia ois fr supplātans supplantabit: & ois amicus fraudulēter incedet: & vir fratrē suū deridebit: & veritatē nō loquētur. Docuerūt eni linguā suā loq mēdaciū: vt iniq agerent laborauerūt. Habitatio tua in medio doli: in dolo renuerūt scire me dicit dñs. Propterea hec dicit dñs exercituū. Ecce ego conflabo & pbabo eos. Quid eni aliud faciā a facie filie ppli mei? Sagitta vulnerās lingua corꝝ dolū locuta est. In ore suo pacē cū amico suo loqtur: & occulte ponit ei insidias. Nunqd sup his non visitabo

ἵππων αὐτοῦ, ἀπὸ φωνῆς χρεμετισμοῦ ἱππασίας ἵππων αὐτοῦ, ἐσείσθη πᾶσα ἡ γῆ. καὶ ἥξει καὶ καταφάγεται τὴν γῆν καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, πόλιν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ. διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω εἰς ὑμᾶς ὄφεις θανατοῦντας, οἷς οὐκ ἔστιν ἐπᾶσαι, καὶ δήξονται ὑμᾶς ἀνιάτως μετ' ὀδύνης καρδίας ὑμῶν ἀπορευομένης. ἰδοὺ φωνὴ κραυγῆς θυγατρὸς λαοῦ μου ἀπὸ γῆς μακρόθεν. μὴ κύριος οὐκ ἔστιν ἐν σιών; ἢ ἰατρὸς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ; διότι παρώργισάν με ἐν τοῖς γλυπτοῖς αὐτῶν καὶ ἐν ματαίοις ἀλλοτρίοις. διῆλθε θέρος, παρῆλθεν ἀμητός, καὶ ἡμεῖς οὐ διεσώθημεν. ἐπὶ συντρίμματι θυγατρὸς λαοῦ μου ἐσκοτώθην, ἀπορία κατίσχυσέ με ὠδῖνες ὡς τικτούσης. μὴ ῥητίνη οὐκ ἔστιν ἐν γαλαάδ, ἢ ἰατρὸς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ; διατί οὐκ ἀνέβη ἴασις θυγατρὸς λαοῦ μου;

Ca. 9.

Τίς δώσει κεφαλῇ μου ὕδωρ, καὶ ὀφθαλμοῖς μου πηγὴν δακρύων; καὶ κλαύσομαι τὸν λαόν τοῦτον ἡμέρας καὶ νυκτὸς τοὺς τετραυματισμένους θυγατρὸς λαοῦ μου. τίς δώσει μοι ἐν ἐρήμῳ σταθμὸν ἔσχατον, καὶ καταλείψω τὸν λαόν μου, καὶ ἀπελεύσομαι ἀπ' αὐτῶν; ὅτι πάντες μοιχῶνται, σύνοδος ἀθετούντων, καὶ ἐνέτειναν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὡς τόξον. ψεῦδος καὶ οὐ πίστις ἐνίσχυσεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι ἐκ κακῶν εἰς κακὰ ἐξήλθοσαν, καὶ ἐμὲ οὐκ ἔγνωσαν, φησὶ κύριος. ἕκαστος ἀπὸ τοῦ πλησίον αὐτοῦ φυλάξασθε, καὶ ἐπ' ἀδελφοῖς αὐτῶν μὴ πεποίθατε, ὅτι πᾶς ἀδελφὸς πτέρνῃ πτερνιεῖ, καὶ πᾶς φίλος δολίως πορεύσεται. ἕκαστος κατὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ καταπαίξεται, ἀλήθειαν οὐ μὴ λαλήσωσι, μεμάθηκεν ἡ γλῶσσα αὐτῶν λαλεῖν ψευδῆ. ἠδίκησαν καὶ οὐ διέλιπον τοῦ ἐπιστρέψαι. τόκος ἐπὶ τόκῳ, δόλος ἐπὶ δόλῳ, οὐκ ἤθελον εἰδέναι με, φησὶ κύριος. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἰδοὺ ἐγὼ πυρώσω αὐτοὺς καὶ δοκιμάσω αὐτούς. τί ποιήσω ἀπὸ προσώπου πονηρίας θυγατρὸς λαοῦ μου; βολὶς τιτρώσκουσα ἡ γλῶσσα αὐτῶν, δόλια τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτῶν. τῷ πλησίον αὐτοῦ λαλεῖ εἰρηνικά, καὶ ἐν αὐτῷ ἔχει τὴν ἔχθραν. μὴ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐπισκέψομαι

λέγει κύριος, ἢ ἐν λαῷ τοιούτῳ οὐκ ἐκδικήσει ἡ ψυχή μου; ἐπὶ τὰ ὄρη λάβετε κοπετόν, καὶ ἐπὶ τὰς τρίβους τῆς ἐρήμου θρῆνον, ὅτι ἐξέλιπον παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἀνθρώπους. οὐκ ἤκουσαν φωνὴν ὑπάρξεως ἀπὸ πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ ἕως κτηνῶν, ἐξέστησαν, ᾤχοντο. καὶ δώσω τὴν ἱερουσαλὴμ εἰς μετοικίαν καὶ εἰς κατοικητήριον δρακόντων, καὶ τὰς πόλεις ἰούδα εἰς ἀφανισμὸν θήσομαι, παρὰ τὸ μὴ κατοικεῖσθαι. τίς ὁ ἄνθρωπος ὁ συνετός, καὶ συνιέτω τοῦτο, καὶ ὁ λόγος στόματος κυρίου πρὸς αὐτόν, ἀναγγειλάτω ὑμῖν, ἕνεκεν τίνος ἀπώλετο ἡ γῆ, ἀνήφθη ὡς ἔρημος, παρὰ τὸ μὴ διοδεύεσθαι αὐτήν. καὶ εἶπε κύριος πρός με, διὰ τὸ ἐγκαταλιπεῖν αὐτοὺς τὸν νόμον μου, ὃν ἔδωκα πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς μου, ἀλλ' ἐπορεύθησαν ὀπίσω τῶν ἀρεστῶν τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς κακῆς, καὶ ὀπίσω τῶν εἰδώλων, ἃ ἐδίδαξαν οἱ πατέρες αὐτῶν αὐτούς, διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐγὼ ψωμιῶ αὐτοὺς ἀνάγκας, καὶ ποτιῶ αὐτοὺς ὕδωρ χολῆς, καὶ διασκορπιῶ αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εἰς οὓς οὐκ ἐγίνωσκον αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, καὶ ἐπαποστελῶ ἐπ' αὐτοὺς τὴν μάχαιραν ἕως τοῦ ἐξαναλῶσαι αὐτοὺς ἐν αὐτῇ. τάδε λέγει κύριος, καλέσατε τὰς θρηνούσας, καὶ ἐλθέτωσαν, καὶ πρὸς τὰς σοφὰς ἀποστείλατε, καὶ φθεγξάσθωσαν, καὶ λαβέτωσαν ἐφ' ὑμᾶς θρῆνον, καὶ καταγαγέτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν δάκρυα, καὶ τὰ βλέφαρα ὑμῶν ῥείτω ὕδωρ. ὅτι φωνὴ οἴκτου ἠκούσθη ἐν σιών, πῶς ἐταλαιπωρήσαμεν, κατῃσχύνθημεν σφόδρα, ὅτι ἐγκατελίπομεν τὴν γῆν, καὶ ἀπερρίψαμεν τὰ σκηνώματα ἡμῶν. ἀκούσατε δὴ γυναῖκες λόγον θεοῦ, καὶ δεξάσθω τὰ ὦτα ὑμῶν λόγους στόματος αὐτοῦ, καὶ διδάξατε τὰς θυγατέρας ὑμῶν οἶκτον, καὶ γυνὴ τὴν πλησίον αὐτῆς θρῆνον, ὅτι ἀνέβη θάνατος διὰ τῶν θυρίδων ὑμῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν ὑμῶν τοῦ ἐκτρίψαι νήπια ἔξωθεν καὶ νεανίσκους

Eccl. 14.d.

Infra. 14.c.

dicit dominus: aut in gente huiuscemodi nō vlciscetur aīa mea? Sup mōtes assūmā fletū ac lamentū: & sup speciosa deserti planctū: qm̄ incensa sūt eo q nō sit vir ptransiēs & non audierunt vocem possidentis. A volucre celi vsq; ad pecora transmigrauerūt & recesserūt. Et dabo hierusalem in aceruos arene: & cubilia draconum: & ciuitates iuda dabo ī desolationē eo q non sit habitator. Quis est vir sapiēs qui intelligat hoc: & ad quē verbum oris domini fiat vt annūciet istud: quare perierit terra & exusta sit qsi desertū: eo q nō sit q ptranseat? Et dixit dñs. Quia dereliquerūt legē meā quam dedi eis: & non audierunt vocē meā: & nō ambulauerūt in ea: & abierūt post prauitatem cordis sui: & post baalim quod didicerunt a patribus suis: idcirco hec dicit dñs exercituū deus israel. Ecce ego cibabo populum istum absinthio: & potum dabo eis aquā fellis. Et dispergā eos in gentibus quas non nouerunt ipsi & patres eorum: & mittam post eos gladium donec cōsumātur. Hec dicit dominus exercituum. Contemplamini & vocate lamentatrices vt veniant: & ad eas que sapientes sunt mittite & properent: & festinent & assumāt sup nos lamētum. deducant oculi nr̄i lachrymas: & palpebre nr̄e defluant aquis: quia vox lamētatiōis audita est de sion. Quō vastati sumus & cōfusi vehemēter? Quia dereliqm9 terrā: qm̄ deiecta sūt tabernacula nr̄a. Audite ergo mulieres verbū dñi & assumant aures vestre sermonē oris ei9: & docete filias vr̄as lamētum: & vnaqueq; pximā suā planctū: quia ascendit mors p fenestras vestras: ingressa est domos vr̄as: disperdere paruulos de foris: iuuenes

בם נאם יהוה אם בגוי אשר כזה לא תתנקם נפשי: על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עבר ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו: ונתתי את ירושלם לגלים מעון תנים ואת ערי יהודה אתן שממה מבלי יושב: מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי יהוה אליו ויגדה על מה אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עבר: ויאמר יהוה על עזבם את תורתי אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה: וילכו אחרי שררות לבם ואחרי הבעלים אשר למדום אבותם: לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מאכילם את העם הזה לענה והשקיתים מי ראש: והפצותים בגוים אשר לא ידעו המה ואבותם ושלחתי אחריהם את החרב עד כלותי אותם: כה אמר יהוה צבאות התבוננו וקראו למקוננות ותבואינה ואל החכמות שלחו ותבואנה: ותמהרנה ותשנה עלינו נהי ותרדנה עינינו דמעה ועפעפינו יזלו מים: כי קול נהי נשמע מציון איך שדדנו בשנו מאד כי עזבנו ארץ כי השליכו משכנותינו: כי שמענה נשים דבר יהוה ותקח אזנכם דבר פיו ולמדנה בנתיכם נהי ואשה רעותה קינה: כי עלה מות בחלונינו בא בארמנותינו להכרית עולל מחוץ בחורים

de plateis: loquere hec dicit dominus: & cadet morticinū hois quasi stercus sup faciē regiōis & quasi fenū post tergū metentis & non est qui colligat. Hec dicit dn̄s. Non glorietur sapiens in sapientia sua: & non glorietur fortis in fortitudine sua: & nō glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur: scire & nosse me: quia ego sum dn̄s q facio misericordiā & iudiciū & iusticiā in terra. Hec eni placent mihi: ait dominus. Ecce dies venient dicit dominus: et visitabo sup oēm qui incircūcisum habet ꝑpuciū: sup egyptū & sup iudam: & sup edom: & sup filios āmon: sup moab: & sup oēs q attonsi sunt in comam habitātes in deserto: quia omnes gentes habēt preputiū: omnis aūt domus israel incircuncisi sunt corde.

Cap. x.

10.

Audite verbū quod locutus est dominus super vos domus israel. Hec dicit dominus. Iuxta vias gentium nolite discere: et a signis celi nolite metuere que timēt gentes: quia leges populorum vane sunt. Quia lignū de saltu precidit opus manus artificis in ascia. Argento & auro decorauit illud: clauis & malleis cōpegit vt nō dissoluatur. In similitudinē palme fabricate sūt: & nō loquētur: portata tollētur: qa icedere nō valēt. Nolite ergo timere ea: qa nec male possunt facere nec bene. Non est similis tui dn̄e: magnus es tu: & magnū nomē tuū in fortitudine. Quis nō timebit te o rex gentium: tuū est ei decus. Inter cūctos sapiētes gētiū & in vniuersis regnis corū nullꝰ est silis tui. Pariter insipiētes & fatui ꝓbabūtur doctrīa vanitatis eorꝫ lignū ē. Argentū īuolutum de tharsis affertur: & aurum de ophir

opus artificis & manus erarii: hyacinthus & purpura indumentū eorum. Opus artificum vniuersa hec: dn̄s autem deus verus est. Ipse deus viuēs & rex sempiternꝰ. Ab indignatōe eiꝰ cōmouebitur terra: & non sustinebunt gentes cōminationem eius. Sic ergo dicetis eis. Dii qui celos & terram nō fecerunt: pereant de terra & de his q̄ sub celo sunt. Qui fecit terrā in fortitudine sua: ꝑparat orbē in sapiā sua: & prudētia sua extēdit celos: ad vocem suā dat multitudinē aquaꝝ in celo: & eleuat nebulas ab extremitatibus terre. Fulgura ī pluuiā facit: & eduxit ventū de thesauris suis. Stultꝰ factus est oīs hō a sciētia sua cōfusus ē artifex oīs in sculptili: qm̄ falsum est qd cōflauit: & nō est spūs in eis. Vana sunt & opus risu dignum. In tpe visitatiōis sue peribūt. Non est his similis pars iacob. Qui eni formauit omnia: ipse est: & israel virga hereditatis eius: dn̄s exercituum nomē illi. Cōgrega de terra cōfusionē tuā q̄ habitas in obsidione: quia hec dicit dn̄s. Ecce ego longe proiiciam habitatores terre in hac vice: & tribulabo eos: ita vt inueniantur. Ve mihi sup cōtritione mea pessima plaga mea. Ego aūt dixi: plane hec infirmitas mea ē: & portabo illam. Tabernaculū meū vastatū est: oēs funiculi mei dirupti sūt. Filii mei exierūt a me: & nō subsistūt. Nō est q extēdat vltra tētoriū meū: & erigat pelles meas: quia stulte egerūt pastores: & dn̄m nō q̄sierunt: ꝓpterea nō ītellexerūt: & oīs grex eorū dispersus est. Vox auditiōis ecce venit & cōmotio magna de tra aqlonis: vt ponat ciuitates iuda solitudinē & habitacula draconū. Scio dn̄e qa nō est hois via eius: nec viri est vt ābulet & dirigat gressus suos. Corripe me dn̄e: verūtn̄ in iudicio & nō in furore tuo: ne forte

תְּמַעֲטֵנִי׃ שְׁפֹךְ חֲמָתְךָ עַל הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּךָ וְעַל מִשְׁפָּחוֹת
אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרָאוּ כִּי אָכְלוּ
אֶת יַעֲקֹב וַאֲכָלֻהוּ וַיְכַלֻּהוּ וְאֶת
נָוֵהוּ הֵשַׁמּוּ׃

Cap. xi.

הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל
יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה לֵאמֹר׃ שִׁמְעוּ
אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וְדִבַּרְתָּם
אֶל אִישׁ יְהוּדָה וְעַל יֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלִָם׃ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָרוּר הָאִישׁ
אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית
הַזֹּאת׃ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם
בְּיוֹם הוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִכּוּר הַבַּרְזֶל לֵאמֹר שִׁמְעוּ
בְקוֹלִי וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם כְּכֹל אֲשֶׁר
אֲצַוֶּה אֶתְכֶם וִהְיִיתֶם לִי לְעָם
וְאָנֹכִי אֶהְיֶה לָכֶם לֵאלֹהִים׃ לְמַעַן
הָקִים אֶת הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
לַאֲבוֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם אֶרֶץ זָבַת
חָלָב וּדְבַשׁ כַּיּוֹם הַזֶּה וָאַעַן וָאֹמַר
אָמֵן יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי
קְרָא אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּעָרֵי
יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם לֵאמֹר
שִׁמְעוּ אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת
וַעֲשִׂיתֶם אוֹתָם׃ כִּי הָעֵד הַעִדֹתִי
בַּאֲבוֹתֵיכֶם בְּיוֹם הַעֲלוֹתִי אוֹתָם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה
הַשְׁכֵּם וְהָעֵד לֵאמֹר שִׁמְעוּ בְּקוֹלִי׃
וְלֹא שָׁמְעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנָם
וַיֵּלְכוּ אִישׁ בִּשְׁרִירוּת לִבָּם הָרָע
וָאָבִיא עֲלֵיהֶם אֶת כָּל דִּבְרֵי הַבְּרִית
הַזֹּאת אֲשֶׁר צִוִּיתִי לַעֲשׂוֹת וְלֹא
עָשׂוּ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי נִמְצָא
קֶשֶׁר בְּאִישׁ יְהוּדָה וּבְיֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלִָם׃ שָׁבוּ עַל עֲוֹנֹת אֲבוֹתָם

ad nihilum redigas me. Effunde indignationē tuā sup gentes q̄ nō cognouerūt te: & sup puincias que nomen tuū nō inuocauerūt: quia comederunt iacob: & deuorauerūt eū & cōsumpserūt illum: & decus eius dissipauerunt. 11.

Verbum quod factū est a domino ad hieremiam: dicens. Audite verba pacti huius: & loquimini ad viros iuda & ad habitatores hierusalem: & dices ad eos. Hec dicit dominus deus israel. Maledictus vir qui non audierit verba pacti huiꝰ: quod precepi patribus vestris in die qua eduxi eos de terra egypti de fornace ferrea dicēs. Audite vocem meam: & facite omnia que precepi vobis: & eritis mihi in populum: & ego ero vobis in deū: vt suscitem iuramentum quod iuraui patribus vestris daturū me eis terram fluentem lacte & melle sicut est dies hec. Et rn̄di & dixi. Amen domine. Et dixit dominus ad me. Vociferare omnia verba hec in ciuitatibus iuda & foris hierusalē: dicens. Audite verba pacti huius et facite illa: quia contestans contestatus sum patres vestros in die q̄ eduxi eos de terra egypti vsq; ad diem hanc. Mane cōsurgēs cōtestatus sum: & dixi. Audite vocē meā. Et nō audierūt nec inclinauerūt aurē suā: sed abierūt vnusquisq; in prauitate cordis sui mali. Et induxi sup eos omnia verba pacti huius: quod precepi vt facerent & non fecerūt. Et dixit dominus ad me. Inuenta est coniuratio in viris iuda & in habitatoribus hierl'm. Reuersi sunt ad iniqtates patrū suorum

paucos nos facias. effunde iram tuam super gentes que
ὀλίγους ἡμᾶς ποιήσῃς. ἔκχεον τὸν θυμόν σου ἐπὶ ἔθνη τὰ
non cognouerunt te: et super regna que nomen tuum
μὴ εἰδότα σε, καὶ ἐπὶ βασιλείας αἳ τὸ ὄνομά σου
non inuocauerunt. quia deuorauerunt iacob:
οὐκ ἐπεκαλέσαντο. ὅτι κατέφαγον τὸν ἰακώβ,
et consumpserunt israel: et pascua eius
καὶ ἐξανήλωσαν τὸν ἰσραήλ, καὶ τὴν νομὴν αὐτοῦ
desolauerunt. Ca. 11.
ἠρήμωσαν.

Verbum quod factum est ad hieremiam a domino
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου
dicens: audite verba testamenti huius: et
λέγων, ἀκούσατε τοὺς λόγους τῆς διαθήκης ταύτης, καὶ
loqueris ad viros iude et habitantes hie-
λαλήσεις πρὸς ἄνδρας ἰούδα καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἱε-
rusalem: et dices ad eos: hec dicit dominus
ρουσαλήμ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος
deus israel. maledictus homo qui non au-
ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἐπικατάρατος ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἀκού-
diet verba testamenti huius: quod manda-
σεται τῶν λόγων τῆς διαθήκης ταύτης, ἧς ἐνετειλά-
ui patribus vestris in die eduxi eos
μην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἀνήγαγον αὐτοὺς
de terra egypti de fornace ferrea dicens: au-
ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐκ τῆς καμίνου τῆς σιδηρᾶς λέγων, ἀ-
dite vocem meam: et facite omnia que
κούσατε τῆς φωνῆς μου, καὶ ποιήσατε πάντα ὅσα
ego mando vobis. et eritis mihi in populum: et
ἂν ἐγὼ ἐντέλλωμαι ὑμῖν. καὶ ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, καὶ
ego ero vobis in deum: vt statuam iuramentum meum quod
ἐγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς θεόν, ὅπως στήσω τὸν ὅρκον μου ὃν
iuraui patribus vestris: dare illis terram
ὤμοσα τοῖς πατράσιν ὑμῶν, τοῦ δοῦναι αὐτοῖς γῆν
fluentem lacte et melle: sicut dies hec. et respon-
ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, καθὼς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ ἀπε-
di et dixi: fiat domine. et dixit dominus ad
κρίθην καὶ εἶπα, γένοιτο κύριε. καὶ εἶπε κύριος πρός
me: lege omnia verba hec in ciui-
με, ἀνάγνωθι πάντας τοὺς λόγους τούτους ἐν πό-
tatibus iuda et foris hierusalem dicens: audite
λεσιν ἰούδα καὶ ἔξωθεν ἱερουσαλὴμ λέγων, ἀκούσατε
verba testamenti huius: et facite ea:
τοὺς λόγους τῆς διαθήκης ταύτης, καὶ ποιήσατε αὐ-
quia contestans contestatus sum pa-
τούς, ὅτι συμμαρτυρόμενος συνεμαρτυράμην τοῖς πα-
tres vestros in die qua eduxi eos de terra egyp-
τράσιν ὑμῶν ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύ-
ti vsque in diem hanc. mane consurgens contestatus sum
πτου ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. ὀρθρίζων συνεμαρτυράμην
dicens: audite vocem meam. et non audierunt: ne-
λέγων, ἀκούσατε τῆς φωνῆς μου. καὶ οὐκ ἤκουσαν, οὐ-
que inclinauerunt aurem suam: sed abierunt vnusquisque in
δὲ ἔκλιναν τὸ οὖς αὐτῶν, ἀλλ' ἐπορεύοντο ἕκαστος ἐν
prauitate cordis sui mali: et in-
σκολιότητι τῆς καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς. καὶ ἐ-
duxi super eos omnia verba pacti
πήγαγον ἐπ' αὐτοὺς πάντα τὰ ῥήματα τῆς διαθήκης
huius quod precepi vt facerent: et non fece-
ταύτης ἧς ἐνετειλάμην τοῦ ποιῆσαι, καὶ οὐκ ἐποί-
runt. et dixit dominus ad me: inuenta est colligatio
ησαν. καὶ εἶπε κύριος πρός με, εὑρέθη σύνδεσμος
in viris iuda et in habitantibus hierusa-
ἐν ἀνδράσιν ἰούδα καὶ ἐν τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσα-
lem. reuersi sunt ad iniquitates patrum
λήμ. ἐπεστράφησαν ἐπὶ τὰς ἀδικίας τῶν πατέρων
suorum
αὐτῶν τῶν

priorum: qui noluerunt exaudire verba mea.
προτέρων, οἳ οὐκ ἤθελον εἰσακοῦσαι τῶν λόγων μου.
et ecce vadunt post deos alienos: vt serui-
καὶ ἰδοὺ βαδίζουσιν ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων, τοῦ δου-
ant eis. et dissipauerunt domus israel et do-
λεύειν αὐτοῖς. καὶ διεσκέδασαν ὁ οἶκος ἰσραὴλ καὶ ὁ οἶ-
mus iuda testamentum meum quod pepigi cum patri-
κος ἰούδα τὴν διαθήκην μου ἣν διεθέμην πρὸς τοὺς πα-
bus eorum. propterea hec dicit dominus: ecce indu-
τέρας αὐτῶν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐπά-
co super eos mala de quibus non poterunt exire ex eis.
γω ἐπ' αὐτοὺς κακὰ ἐξ ὧν οὐ δυνήσονται ἐξελθεῖν ἐξ αὐτῶν.
et clamabunt ad me: et non exaudiam eos.
καὶ κεκράξονται πρός με, καὶ οὐκ εἰσακούσομαι αὐτῶν.
et ibunt ciuitates iuda et habitantes hie-
καὶ πορεύσονται πόλεις ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱε-
rusalem: et clamabunt ad deos suos: quibus
ρουσαλήμ, καὶ κεκράξονται πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτῶν, οἷς
ipsi adolent eis. non saluabunt eos in tempore
αὐτοὶ θυμιῶσιν αὐτοῖς. οὐ μὴ σώσουσιν αὐτοὺς ἐν καιρῷ
malorum suorum. quia secundum numerum ciuitatum tuarum erant
κακῶν αὐτῶν. ὅτι κατ' ἀριθμὸν πόλεών σου ἦσαν
dii tui iuda: et secundum numerum viarum hierusa-
θεοί σου ἰούδα, καὶ κατ' ἀριθμὸν ἐξόδων τῆς ἱερουσα-
lem posuistis aras ad adolendum baal. et tu ne
λὴμ ἐτάξατε βωμοὺς τοῦ θυμιᾶν τῇ βάαλ. καὶ σὺ μὴ
ores pro populo isto: et ne petas pro
προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ μὴ ἀξίου περὶ
eis in deprecatione et oratione: quia non exaudiam
αὐτῶν ἐν δεήσει καὶ προσευχῇ, ὅτι οὐκ εἰσακούσομαι
in tempore quo inuocant me in tempore afflictionis eo-
ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἐπικαλοῦνταί με ἐν καιρῷ κακώσεως αὐ-
rum. quid dilecta in domo mea fecit abomina-
τῶν. τί ἡ ἠγαπημένη ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐποίησεν βδέλυγ-
tionem? nunquid orationes et carnes sancte auferent a te
μα; μὴ εὐχαὶ καὶ κρέα ἅγια ἀφελοῦσιν ἀπὸ σοῦ τὰς
malicias tuas aut his fugies? oliuam vmbrosam pulchram
κακίας σου, ἢ τούτοις διαφεύξῃ; ἐλαίαν εὔσκιον ὡραίαν
specie vocauit dominus nomen tuum: ad vocem circuncisionis
τῷ εἴδει ἐκάλεσεν κύριος τὸ ὄνομά σου, εἰς φωνὴν περιτο-
eius. incensus est ignis in ea: inutiles facti sunt
μῆς αὐτῆς. ἀνήφθη πῦρ ἐπ' αὐτήν, ἠχρειώθησαν οἱ
rami eius. et dominus exercituum qui planta-
κλάδοι αὐτῆς. καὶ κύριος τῶν δυνάμεων ὁ καταφυ-
uit te: loquutus est super te mala pro ma-
τεύσας σε, ἐλάλησεν ἐπὶ σὲ κακὰ ἀντὶ τῆς κα-
licia domus israel et domus iuda: quia fecerunt
κίας οἴκου ἰσραὴλ καὶ οἴκου ἰούδα, ὅτι ἐποίησαν
sibi ad irritandum me cum incenderent ipsi
ἑαυτοῖς τοῦ παροργίσαι με ἐν τῷ θυμιᾶν αὐτοὺς τῇ
baal. domine notifica mihi: et cognoscam. tunc vidi
βάαλ. κύριε γνώρισόν μοι, καὶ γνώσομαι. τότε εἶδον
studia eorum. ego autem sicut agnus innocens addu-
τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτῶν. ἐγὼ δὲ ὡς ἀρνίον ἄκακον ἀγό-
ctus vt sacrificetur: non cognoui. super me cogitauerunt cogi-
μενον τοῦ θύεσθαι, οὐκ ἔγνων. ἐπ' ἐμὲ ἐλογίσαντο λο-
tationem dicentes: venite et immittamus lignum in
γισμὸν λέγοντες, δεῦτε καὶ ἐμβάλωμεν ξύλον εἰς τὸν
panem eius: et conteramus eum de terra viuen-
ἄρτον αὐτοῦ, καὶ ἐκτρίψωμεν αὐτὸν ἀπὸ γῆς ζών-
tium: et nomen eius non memoretur vltra. domine
των, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ μὴ μνησθῇ ἔτι. κύριε τῶν
exercituum iudicans iusta: probans renes et corda:
δυνάμεων κρίνων δίκαια, δοκιμάζων νεφροὺς καὶ καρδίας,
videam a te vltionem in eis: quia ad te
ἴδοιμι τὴν παρὰ σοῦ ἐκδίκησιν ἐν αὐτοῖς, ὅτι πρὸς σὲ
reuelaui iustificationem meam.
ἀπεκάλυψα τὸ δικαίωμά μου.

priores: qui noluerunt audire verba mea. Et hi ergo abierunt post deos alienos vt seruirent eis. Irritū fecerūt domꝰ isrl' & domus iuda pactum meum: quod pepigi cū patribus eorū. Quā obrē hec dicit dominus. Ecce ego inducā sup eos mala: de qbus exire nō poterunt: & clamabūt ad me et non exaudiam eos. Et ibunt ciuitates iuda & habitatores hierusalē: & clamabunt ad deos quibus libant: & nō saluabūt eos in tēpore afflictionis eorū. Secundū numerū enī ciuitatū tuarū erāt dii tui iuda: & s̄m numerū viarū tuarū hierusalē posuisti aras cōfusiōis: aras ad libandum baalim. Tu ergo noli orare pro populo hoc: & ne assumas pro eis laudem & oratione: quia non exaudiam in tēpore clamoris eorum ad me: in tpe afflictiōis eorū. Quid est qꝺ dilectꝰ meus in domo mea fecit scelera multa? Nunquid carnes sancte auferent a te malicias tuas in quibus gloriata es? Oliuā vberē pulchrā: fructiferā: speciosam vocauit dn̄s nomen tuū. Ad vocē loquele grandis exarsit ignis in ea: & combusta sunt fructeta eius. Et dn̄s exercituum qui plantauit te: locutus est sup te malū: pro malis domus israel & domus iuda que fecerunt sibi ad irritandum me: libātes baalim. Tu autē dn̄e demonstrasti mihi: & cognoui. tūc ostēdisti mihi studia eorū: & ego q̄si agnus māsuetus q̄ portatur ad victimā. Et nō cognoui qꝛ cogitauerūt sup me cōsilia: dicētes. mittamus lignū in panē eius: & eradamus eū de terra viuentiū: & nomē eiꝰ nō mēoretur ampliꝰ. Tu ḡt dn̄e sabaoth q iudicas iuste: & pbas renes & corda: videā vltionē tuam ex eis. Tibi enim reuelaui causam meam.

הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר מֵאֲנוּ לִשְׁמוֹעַ אֶת
דְּבָרָי וְהֵמָּה הָלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים
אֲחֵרִים לְעָבְדָם הֵפֵרוּ בֵית יִשְׂרָאֵל
וּבֵית יְהוּדָה אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי
אֶת אֲבוֹתָם׃ לָכֵן כֹּה אָמַר יְהוָה
הִנְנִי מֵבִיא אֲלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא
יוּכְלוּ לָצֵאת מִמֶּנָּה וְזָעֲקוּ אֵלַי
וְלֹא אֶשְׁמַע אֲלֵיהֶם׃ וְהָלְכוּ עָרֵי
יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם וְזָעֲקוּ אֶל
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם מְקַטְּרִים לָהֶם
וְהוֹשֵׁעַ לֹא יוֹשִׁיעוּ לָהֶם בְּעֵת רָעָתָם׃
כִּי מִסְפַּר עָרֶיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה
וּמִסְפַּר חֻצוֹת יְרוּשָׁלִַם שַׂמְתֶּם
מִזְבְּחוֹת לַבֹּשֶׁת מִזְבְּחוֹת לְקַטֵּר
לַבָּעַל׃ וְאַתָּה אַל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד
הָעָם הַזֶּה וְאַל תִּשָּׂא בַעֲדָם רִנָּה
וּתְפִלָּה כִּי אֵינֶנִּי שֹׁמֵעַ בְּעֵת קָרְאָם
אֵלַי בְּעַד רָעָתָם׃ מֶה לִידִידִי
בְּבֵיתִי עֲשׂוֹתָהּ הַמְזִמָּתָה הָרַבִּים
וּבְשַׂר קֹדֶשׁ יַעַבְרוּ מֵעָלָיִךְ כִּי
רָעָתֵכִי אָז תַּעֲלֹזִי׃ זַיִת רַעֲנָן
יְפֵה פְרִי תֹאַר קָרָא יְהוָה שְׁמֵךְ
לְקוֹל הֲמוּלָּה גְדֹלָה הִצִּית אֵשׁ
עָלֶיהָ וְרָעוּ דָּלִיּוֹתָיו׃ וַיהוָה
צְבָאוֹת הַנּוֹטֵעַ אוֹתָךְ דִּבֶּר עָלַיִךְ
רָעָה בִּגְלַל רָעַת בֵּית יִשְׂרָאֵל
וּבֵית יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ לָהֶם
לְהַכְעִסֵנִי לְקַטֵּר לַבָּעַל׃ וַיהוָה
הוֹדִיעַנִי וָאֵדָעָה אָז הִרְאִיתַנִי
מַעַלְלֵיהֶם׃ וַאֲנִי כְּכֶבֶשׂ אַלּוּף יוּבַל
לִטְבוֹחַ וְלֹא יָדַעְתִּי כִּי עָלַי חָשְׁבוּ
מַחֲשָׁבוֹת נַשְׁחִיתָה עֵץ בְּלַחְמוֹ
וְנִכְרְתֶנּוּ מֵאֶרֶץ חַיִּים וּשְׁמוֹ לֹא
יִזָּכֵר עוֹד׃ וַיהוָה צְבָאוֹת שֹׁפֵט צֶדֶק
בֹּחֵן כְּלָיוֹת וָלֵב אֶרְאֶה נִקְמָתְךָ
מֵהֶם כִּי אֵלֶיךָ גִּלִּיתִי אֶת רִיבִי׃

לכן כה אמר יהוה על אנשי ענתות המבקשים את נפשך לאמר לא תנבא בשם יהוה ולא תמות בידנו: לכן כה אמר יהוה צבאות הנני פקד עליהם הבחורים ימתו בחרב בניהם ובנותיהם ימתו ברעב: ושארית לא תהיה להם כי אביא רעה אל אנשי ענתות שנת פקדתם:

Cap. xij.

צדיק אתה יהוה כי אריב אליך אך משפטים אדבר אותך מדוע דרך רשעים צלחה שלו כל בגדי בגד: נטעתם גם שרשו ילכו גם עשו פרי קרוב אתה בפיהם ורחוק מכליותיהם: ואתה יהוה ידעתני תראני ובחנת לבי אתך התקם כצאן לטבחה והקדשם ליום הרגה: עד מתי תאבל הארץ ועשב כל השדה ייבש מרעת ישבי בה ספתה בהמות ועוף כי אמרו לא יראה את אחריתנו: כי את רגלים רצתה וילאוך ואיך תתחרה את הסוסים ובארץ שלום אתה בוטח ואיך תעשה בגאון הירדן: כי גם אחיך ובית אביך גם המה בגדו בך גם המה קראו אחריך מלא אל תאמן בם כי ידברו אליך טובות: עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי נתתי את ידדות נפשי בכף איביה: היתה לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה: העיט צבוע נחלתי לי העיט סביב עליה לכו אספו כל חית השדה התיו לאכלה: רעים רבים שחתו כרמי בססו את חלקתי נתנו את

Propterea hec dicit dominus ad viros anathot: qui querunt animam tuam: & dicunt. Non prophetabis in nomine domini: & non morieris in manibus nostris. Propterea hec dicit dominus exercituum. Ecce ego visitabo super eos. Iuvenes morientur in gladio: filii eorum & filie eorum morientur in fame: & reliquie non erunt ex eis. Inducam enim malum super viros anathot: annum visitationis eorum. 12.

IUstus quidem tu es domine si disputem tecum: verumtamen iudicia loquar ad te. Quare via impiorum prosperatur: bene est omnibus qui prevaricantur & inique agunt? Plantasti eos & radicem miserunt: proficiunt & faciunt fructum: prope es tu ori eorum: & longe a renibus eorum. Et tu domine nosti me: vidisti me: & probasti cor meum tecum. Congrega eos quasi gregem ad victimam: & sanctifica eos in die occisionis. Usquequo lugebit terra: & herba omnis regionis siccabitur propter maliciam habitantium in ea. Consumptum est animal & volucre: quoniam dixerunt non videbit novissima nostra. Si cum peditibus currens laborasti: quomodo contendere poteris cum equis? Cum autem in terra pacis securus fueris: quid facies in superbia iordanis? Nam & fratres tui & domus patris tui: etiam ipsi pugnaverunt adversum te: & clamaverunt post te plena voce. Ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona. Reliqui domum meam: dimisi hereditatem meam. Dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius: facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva. Dedit contra me vocem: ideo odivi eam. Nunquid avis discolor hereditas mea mihi? Nunquid avis tincta per totum? Venite congregamini omnes bestie terre: properate ad devorandum. Pastores multi demoliti sunt vineam meam: conculcaverunt partem meam. Dederunt

Infra. 10.c.

διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τοὺς ἄνδρας ἀναθὼθ τοὺς ζητοῦντας τὴν ψυχήν μου, τοὺς λέγοντας, οὐ μὴ προφητεύσῃς ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου· εἰ δὲ μὴ ἀποθανῇ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων· ἰδοὺ ἐγὼ ἐπισκέψομαι ἐπ᾽ αὐτούς· οἱ νεανίσκοι αὐτῶν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται, υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν τελευτήσουσιν ἐν λιμῷ, καὶ ἐγκατάλειμμα οὐκ ἔσται αὐτῶν· ὅτι ἐπάξω κακὰ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἀναθὼθ ἐν ἐνιαυτῷ ἐπισκέψεως αὐτῶν.

Ca.12.

Δίκαιος εἶ κύριε, ὅτι ἀπολογήσομαι πρὸς σέ, πλὴν κρίματα λαλήσω πρὸς σέ, ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται, εὐθήνησαν πάντες οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα. ἐφύτευσας αὐτούς, καὶ ἐρριζώθησαν· ἐτεκνοποίησαν, καὶ ἐποίησαν καρπόν. ἐγγὺς εἶ σὺ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ πόρρω ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν. καὶ σὺ κύριε γινώσκεις με, δεδοκίμακας τὴν καρδίαν μου ἐναντίον σου. συνάγαγε αὐτοὺς ὡς ποίμνιον εἰς σφαγήν, καὶ ἅγνισον αὐτοὺς εἰς ἡμέραν σφαγῆς. ἕως πότε πενθήσει ἡ γῆ, καὶ πᾶς ὁ χόρτος τοῦ ἀγροῦ ξηρανθήσεται ἀπὸ κακίας τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ, ἠφανίσθησαν κτήνη καὶ πετεινά, ὅτι εἶπαν, οὐκ ὄψεται ὁ θεὸς ὁδοὺς ἡμῶν. σοῦ οἱ πόδες τρέχουσι, καὶ ἐκλύουσί σε· πῶς παρασκευάσῃ ἐφ᾽ ἵπποις, καὶ ἐν γῇ εἰρήνης σὺ πέποιθας· πῶς ποιήσεις ἐν φρυάγματι τοῦ ἰορδάνου; ὅτι καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου καὶ αὐτοὶ ἠθέτησάν σε, καὶ αὐτοὶ ἐβόησαν, ἐκ τῶν ὀπίσω σου ἐπισυνήχθησαν. μὴ πιστεύσῃς ἐν αὐτοῖς, ὅτε λαλήσουσι πρὸς σὲ καλά. ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφῆκα τὴν κληρονομίαν μου, ἔδωκα τὴν ἠγαπημένην ψυχήν μου εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῆς. ἐγενήθη ἡ κληρονομία μου ἐμοὶ ὡς λέων ἐν δρυμῷ· ἔδωκεν ἐπ᾽ ἐμὲ τὴν φωνὴν αὐτῆς, διὰ τοῦτο ἐμίσησα αὐτήν. μὴ σπήλαιον ὑαίνης ἡ κληρονομία μου ἐμοί, ἢ σπήλαιον κύκλῳ αὐτῆς ἐπ᾽ αὐτήν; βαδίσατε συναγάγετε πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ καὶ ἐλθέτωσαν τοῦ φαγεῖν αὐτήν. ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου, καὶ ἐμόλυναν τὴν μερίδα μου, ἔδωκαν

Abac. 1.a.

את חלקת חמדתי למדבר שממה: שמה לשממה אבלה עלי שממה נשמה כל הארץ כי אין איש שם על לב: על כל שפים במדבר באו שדדים כי חרב ליהוה אכלה מקצה ארץ ועד קצה הארץ אין שלום לכל בשר: זרעו חטים וקצים קצרו נחלו לא יועלו ובשו מתבואתיכם מחרון אף יהוה: כה אמר יהוה על כל שכני הרעים הנגעים בנחלה אשר הנחלתי את עמי את ישראל הנני נתשם מעל אדמתם ואת בית יהודה אתוש מתוכם: והיה אחרי נתשי אותם אשוב ורחמתים והשבתים איש לנחלתו ואיש לארצו: והיה אם למד ילמדו את דרכי עמי להשבע בשמי חי יהוה כאשר למדו את עמי להשבע בבעל ונבנו בתוך עמי: ואם לא ישמעו ונתשתי את הגוי ההוא נתוש ואבד נאם יהוה: כה אמר יהוה

Cap. xiij.

אלי הלוך וקנית לך אזור פשתים ושמתו על מתניך ובמים לא תבאהו: ואקנה את האזור כדבר יהוה ואשם על מתני: ויהי דבר יהוה אלי שנית לאמר: קח את האזור אשר קנית אשר על מתניך וקום לך פרתה וטמנהו שם בנקיק הסלע: ואלך ואטמנהו בפרת כאשר צוה יהוה אותי: ויהי מקץ ימים רבים ויאמר יהוה אלי קום לך פרתה וקח משם את האזור אשר צויתיך לטמנו שם: ואלך פרתה ואחפר ואקח את

portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Posuerunt eam in dissipationem: luxitque super me. Desolatione desolata est omnis terra: quia nullus est qui recogitet corde. Super omnes vias deserti venerunt vastatores: quia gladius domini devorabit ab extremo terre usque ad extremum eius. Non est pax universe carni. Seminaverunt triticum: & spinas messuerunt: hereditatem acceperunt: & non eis proderit. Confundemini a fructibus vestris propter iram furoris domini. Hec dicit dominus adversum omnes vicinos meos pessimos: qui tangunt hereditatem quam distribui populo meo israel. Ecce ego evellam eos de terra sua: & domum iuda evellam de medio eorum. Et cum evellero eos convertar & miserebor eorum: & reducam eos virum ad hereditatem suam: & virum in terram suam. Et erit si eruditi didicerint vias populi mei ut iurent in nomine meo: Vivit dominus: sicut docuerunt populum meum iurare in baal: edificabuntur in medio populi mei. Quod si non audierint: evellam gentem illam evulsione & perditione ait dominus. 13.

HEc dicit dominus ad me. Vade & posside tibi lumbare lineum: & pones illud super lumbos tuos: & in aquam non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum domini: & posui circa lumbos meos. Et factus est sermo domini ad me secundo dicens. Tolle lumbare quod possedisti: quod est circa lumbos tuos: & surgens vade ad euphratem: & absconde ibi illud in foramine petre. Et abii & abscondi illud in euphrate sicut preceperat mihi dominus. Et factum est post dies plurimos: dixit dominus ad me. Surge & vade ad euphratem: & tolle inde lumbare quod precepi tibi: ut absconderes illud ibi. Et abii ad euphratem & fodi & tuli

μερίδα ἐπιθυμητήν μου εἰς ἔρημον ἄβατον. ἐτέθη εἰς ἀφανισμὸν ἀπωλείας. δι᾽ ἐμὲ ἀφανισμῷ ἠφανίσθη πᾶσα ἡ γῆ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνὴρ τιθέμενος ἐν καρδίᾳ. ἐπὶ πᾶσαν διεκβολὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἦλθον ταλαιπωροῦντες, ὅτι μάχαιρα τοῦ κυρίου καταφάγεται ἀπὸ ἄκρου τῆς γῆς ἕως ἄκρου τῆς γῆς· οὐκ ἔστιν εἰρήνη πάσῃ σαρκί. σπείρατε πυροὺς καὶ ἀκάνθας θερίσατε· οἱ κλῆροι αὐτῶν οὐκ ὠφελήσουσιν αὐτούς. αἰσχύνθητε ἀπὸ καυχήσεως ὑμῶν, ἀπὸ ὀνειδισμοῦ ἐναντίον κυρίου. ὅτι τάδε λέγει κύριος περὶ πάντων τῶν γειτόνων τῶν πονηρῶν τῶν ἁπτομένων τῆς κληρονομίας μου, ἧς ἐμέρισα τῷ λαῷ μου ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀνασπῶ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ τὸν ἰούδαν ἐκβαλῶ ἐκ μέσου αὐτῶν. καὶ ἔσται μετὰ τὸ ἐκβαλεῖν με αὐτούς, ἐπιστρέψω, καὶ ἐλεήσω αὐτούς, καὶ κατοικιῶ αὐτοὺς ἕκαστον εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ ἔσται ἐὰν μαθόντες μάθωσι τὴν ὁδὸν τοῦ λαοῦ μου, τοῦ ὀμνύειν ἐν τῷ ὀνόματί μου, ζῇ κύριος, καθὼς ἐδίδαξαν τὸν λαόν μου ὀμνύειν ἐν τῇ βάαλ, καὶ οἰκοδομηθήσονται ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ μου. ἐὰν δὲ μὴ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἐξαρῶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἐξάρσει καὶ ἀπωλείᾳ λέγει κύριος.

Ca.13.

Τάδε λέγει κύριος, βάδισαι, καὶ κτῆσαι σεαυτῷ περίζωμα λινοῦν, καὶ περίθου περὶ τὴν ὀσφύν σου, καὶ ἐν ὕδατι οὐ διελεύσεται. καὶ ἐκτησάμην τὸ περίζωμα κατὰ τὸν λόγον κυρίου, καὶ περιέθηκα περὶ τὴν ὀσφύν μου. καὶ ἐγενήθη λόγος κυρίου πρός με ἐκ δευτέρου λέγων, λαβὲ τὸ περίζωμα τὸ περὶ τὴν ὀσφύν σου, καὶ ἀνάστηθι καὶ βάδισον ἐπὶ τὸν εὐφράτην, καὶ κατάκρυψον αὐτὸ ἐκεῖ ἐν τῇ τρυμαλιᾷ τῆς πέτρας. καὶ ἐπορεύθην καὶ ἔκρυψα αὐτὸ ἐν τῷ εὐφράτῃ καθὼς ἐνετείλατό μοι κύριος. καὶ ἐγένετο μεθ᾽ ἡμέρας πολλάς, καὶ εἶπεν κύριος πρός με, ἀνάστηθι βάδισον ἐπὶ τὸν εὐφράτην καὶ λαβὲ ἐκεῖθεν τὸ περίζωμα ὃ ἐνετειλάμην σοι τοῦ κατακρύψαι αὐτὸ ἐκεῖ. καὶ ἐπορεύθην ἐπὶ τὸν εὐφράτην καὶ ὤρυξα καὶ ἔλαβον τὸ περίζωμα ἐκ τοῦ

האזור מן המקום אשר טמנתיו
שמה והנה נשחת האזור לא
יצלח לכל: ויהי דבר יהוה אלי
לאמר: כה אמר יהוה ככה אשחית
את גאון יהודה ואת גאון ירושלם
הרב: העם הזה הרע המאנים
לשמוע את דברי ההלכים
בשררות לבם וילכו אחרי
אלהים אחרים לעבדם ולהשתחות
להם ויהי כאזור הזה אשר לא
יצלח לכל: כי כאשר ידבק
האזור אל מתני איש כן הדבקתי
אלי את כל בית ישראל ואת כל
בית יהודה נאם יהוה להיות לי
לעם ולשם ולתהלה ולתפארת
ולא שמעו: ואמרת אליהם את
הדבר הזה כה אמר יהוה אלהי
ישראל כל נבל ימלא יין ואמרו
אליך הידע לא נדע כי כל נבל
ימלא יין: ואמרת אליהם כה אמר
יהוה הנני ממלא את כל ישבי
הארץ הזאת ואת המלכים הישבים
לדוד על כסאו ואת הכהנים ואת
הנביאים ואת כל ישבי ירושלם
שכרון: ונפצתים איש אל אחיו
והאבות והבנים יחדו נאם
יהוה לא אחמול ולא אחוס ולא
ארחם מהשחיתם: שמעו והאזינו
אל תגבהו כי יהוה דבר: תנו
ליהוה אלהיכם כבוד בטרם
יחשך ובטרם יתנגפו רגליכם על
הרי נשף וקויתם לאור ושמה
לצלמות ישית לערפל: ואם
לא תשמעוה במסתרים תבכה
נפשי מפני גוה ודמע תדמע ותרד
עיני דמעה כי נשבה עדר יהוה:

lumbare de loco vbi abſconderam illud. Et ecce cōputruerat lūbare: ita vt nulli vſui aptum eſſet. Et factum eſt verbum dñi ad me dicens. Hec dicit dñs. Sic putreſcere faciam ſuperbiam iuda & ſuperbiam hieruſalem multam: populum iſtū peſſimum qui nolunt audire verba mea: & ambulant in prauitate cordis ſui: abieruntq́; poſt deos alienos vt ſeruirēt eis et adorarent eos. Et erunt ſicut lūbare iſtud quod nulli vſui aptum eſt. Sicut enim adheret lumbare ad lumbos viri: ſic agglutinaui mihi omnem domum iſrael: & omnem domum iuda dicit dominus: vt eſſent mihi in populū & in nomen & in laudē & in gloriā: & non audierūt. Dices ergo ad eos ſermonem iſtum. Hec dicit dominus deus iſrael. Oīs lagūcula implebitur vino. Et dicent ad te. Nunquid ignoramus: quia oīs lagūcula implebitur vino? Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Ecce ego implebo oēs habitatores terre huius: & reges qui ſedent de ſtirpe dauid ſup thronū eius & ſacerdotes & prophetas: & oēs habitatores hieruſalem ebrietate: & diſpergam eos virum a fratre ſuo: & patres & filios pariter ait dominus. Non parcam & non concedam: neq́; miſerebor vt nō diſperdā eos. Audite & aurib⁹ percipite: nolite eleuari qa dñs locutus eſt. Date domino deo veſtro gloriam anteq́; cōtenebreſcat: & anteq́; offendāt pedes veſtri ad mōtes caliginoſos. Expectabitis lucē: & ponet eam in vmbrā mortis & in caliginem. Qd' ſi hoc non audieritis: in abſcōdito plorabit anima mea a facie ſupbie. Plorās plorabit & deducet oculus me⁹ lachrymā: qa captus eſt grex dñi.

loco vbi abſcōdi illud ibi. & ecce corruptū
τόπου οὗ ἔκρυψα αὐτὸ ἐκεῖ. καὶ ἰδοὺ διεφθαρμένον
erat qḋ nō eſſet vſui in nihil. & factū eſt verbū dñi
ἦν ὃ οὐ μὴ χρησθῇ εἰς οὐδέν. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου
ad me dicēs: hec dicit dñs. ſic corrūpā
πρός με λέγων, τάδε λέγει κύριος. οὕτως φθερῶ
iniuriā iuda & iniuriā hierlm: mul
τὴν ὕβριν ἰούδα καὶ τὴν ὕβριν ἱερουσαλήμ, τὴν πολ
tā hāc iniuriā: nō volentes audire
λὴν ταύτην ὕβριν, τοὺς μὴ βουλομένους ὑπακούειν
verba mea ābulantes in directiōe cordis
τῶν λόγων μου πορευθέντας ἐν εὐθύτητι τῆς καρδίας
eoꝝ praui: & ābulātes poſt deos
αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, καὶ πορευθέντας ὀπίσω θεῶν
alienos vt ſeruiāt & adorēt eos.
ἀλλοτρίων τοῦ δουλεύειν καὶ τοῦ προσκυνεῖν αὐτοῖς.
& erūt ſicut cinctoriū iſtud: qḋ nō erit vſui
καὶ ἔσονται ὥσπερ τὸ περίζωμα τοῦτο, ὃ οὐ χρησθήσε
vltra in nihil. ſicut enī adheret cinctoriū
ται ἔτι εἰς οὐδέν. καθάπερ γὰρ κολλᾶται τὸ περίζωμα
circa lūbos hoīs: ſic agglutinaui ad
περὶ τὴν ὀσφὺν τοῦ ἀνθρώπου, οὕτως ἐκόλλησα πρὸς
meipm̄ domū iſrael: & oēm domū
ἐμαυτὸν τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, καὶ πάντα τὸν οἶκον
iuda dicit dñs vt ſit mihi in pplm̄ noīa
ἰούδα λέγει κύριος τοῦ γενέσθαι μοι εἰς λαὸν ὀνομα
tū: & in laudē & in gliam: & nō audie
στόν, καὶ εἰς καύχημα καὶ εἰς δόξαν, καὶ οὐκ εἰσήκου
rūt me. & dices ad pplm̄ ſermonē iſtū: hec
σάν μου. καὶ ἐρεῖς πρὸς τὸν λαὸν τὸν λόγον τοῦτον, τά
dicit dñs de⁹ iſrael: oīs vter implebi
δε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, πᾶς ἀσκὸς πληρωθήσε
tur vino. & erit ſi dixerit ad te: nūqd cognoſcētes nō
ται οἴνου. καὶ ἔσται ἐὰν εἴπωσι πρὸς σέ, μὴ γνῶντες οὐ
cognoſcem⁹: qr oīs vter implebit vino? &
γνωσόμεθα, ὅτι πᾶς ἀσκὸς πληρωθήσεται οἴνου; καὶ
dices ad eos: hec dicit dñs: ecce ego imple
ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ πλη
o oēs hītantes terrā hāc &
ρῶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν ταύτην, καὶ
reges eoꝝ ſedētes filios dauid
τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν τοὺς καθημένους υἱοὺς δαυίδ
ſup thronos ei⁹: & ſacerdotes & pphetas
ἐπὶ θρόνους αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς προφήτας
& iudā: & oēs hītantes hie
καὶ τὸν ἰούδαν, καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἱε
ruſalē ebrietate. & diſpergā illos virū
ρουσαλὴμ μεθύσματι. καὶ διασκορπιῶ αὐτοὺς ἄνδρα
& fratrē ei⁹ & pres eoꝝ &
καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ τοὺς πατέρας αὐτῶν καὶ
filios eoꝝ in idipm̄. nō deſiderabo di
τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν τῷ αὐτῷ. οὐκ ἐπιποθήσω λέ
cit dñs & nō parcā & nō miſerebor a
γει κύριος καὶ οὐ φείσομαι καὶ οὐκ οἰκτειρήσω ἀπὸ
corruptiōe eoꝝ. audite & aurib⁹ pcipite & nō
διαφθορᾶς αὐτῶν. ἀκούσατε καὶ ἐνωτίσασθε καὶ μὴ
eleuamini: qr dñs loquut⁹ eſt. date dño deo
ἐπαίρεσθε, ὅτι κύριος ἐλάλησε. δότε τῷ κυρίῳ θεῷ
vr̄e gliam anteq́; cōtenebreſcāt & anteq́; offen
ὑμῶν δόξαν πρὸ τοῦ συσκοτάσαι καὶ πρὸ τοῦ προσκό
dant pedes vr̄i in mōtes tenebroſos. & expecta
ψαι τοὺς πόδας ὑμῶν ἐπ' ὄρη σκοτεινά. καὶ ἀναμε
bitis in lucē & illic vmbra mortis & ponent
νεῖτε εἰς φῶς. καὶ ἐκεῖ σκιὰ θανάτου καὶ τεθήσονται
in tenebras ſi nō audieritis: abſcōdite plorabit
εἰς σκότος ἐὰν μὴ ἀκούσητε, κεκρυμμένως κλαύσεται ἡ
aīa vr̄a a facie ſuperbie. & deducēt
ψυχὴ ὑμῶν ἀπὸ προσώπου ὕβρεως. καὶ κατάξουσι
oculi vr̄i lachrymas: qr cōtrit⁹ eſt grex
οἱ ὀφθαλμοὶ ὑμῶν δάκρυα, ὅτι συνετρίβη τὸ ποί
dñi.
μνιον κυρίου.

B

C

Infra. 31.c. Threñ 1.a.

dicite regi & potentib⁹: humilia
εἴπατε τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς δυναστεύουσι, ταπει
mini & ſedete: qr ſublata ē a capite
νώθητε καὶ καθίσατε, ὅτι καθῃρέθη ἀπὸ τῆς κεφαλῆς
vr̄o corona glie vr̄e. ciuitates q̄ ad auſtrū: con
ὑμῶν στέφανος δόξης ὑμῶν. πόλεις αἱ πρὸς νότον, συ
cluſe ſunt: & nō fuit aperiēs. trāſmigrat⁹ ē iudas
νεκλείσθησαν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἀνοίγων. ἀπῳκίσθη ἰούδας
cōpleta eſt in ea tranſmigratio pfecta. leua
συνετέλεσεν ἐν αὐτῇ ἀποικία τελεία. ἀνάλαβε τοὺς
oculos tuos hierlm: & vide venientes
ὀφθαλμούς σου ἱερουσαλήμ, καὶ ἴδε τοὺς ἐρχομένους
ab aqlone. vbi eſt grex: q̄ dat⁹ eſt tibi oues
ἀπὸ βορρᾶ. ποῦ ἐστὶ τὸ ποίμνιον, ὃ ἐδόθη σοι πρόβατα
glie tue? qd dices qū viſitauerint te: & tu
δόξης σου; τί ἐρεῖς ὅταν ἐπισκέπτωνταί σε; καὶ σὺ
docuiſti eos cōtra te diſciplinas in pricipatū. nōne do
ἐδίδαξας αὐτοὺς ἐπὶ σὲ μαθήματα εἰς ἀρχήν. οὐχὶ ὠ
lores apphendēt te ſicut mulierē parturientē? & ſi
δῖνες καθέξουσί σε καθὼς γυναῖκα τίκτουσαν; καὶ ἐὰν
dixeris in corde tuo: q̄re obuiauerūt mihi hec?
εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, διατί ἀπήντησέ μοι ταῦτα;
accidēt ppter multitudinē iniq̄tatis tue reuelata ſūt
συνέβη διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἀδικίας σου ἀνεκαλύφθη τὰ
poſteriora tua dehoneſtata ſunt calcanea tua. ſi
ὀπίσθιά σου παραδειγματίσθησαν αἱ πτέρναι σου. εἰ
mutabit ethiops pellē ſuā & pardus
ἀλλάξεται αἰθίοψ τὸ δέρμα αὐτοῦ καὶ πάρδαλις τὰ
varietates ſuas: & vos poteritis bñfacere
ποικίλματα αὐτῆς, καὶ ὑμεῖς δυνήσεσθε εὖ ποιῆσαι
cū didiceritis mala. & diſſeminaui eos q̄ſi ſtipu
μεμαθηκότες τὰ κακά. καὶ διέσπειρα αὐτοὺς ὡς φρύγα
las q̄ ferunt a vēto in deſertū. ſic ſors tua
να φερόμενα ἀπὸ ἀνέμου εἰς ἔρημον. οὕτως ὁ κλῆρός σου
pars inobediētie vr̄e aduerſū me dicit dñs. ſicut obli
ἡ μερὶς τοῦ ἀπειθεῖν ὑμᾶς ἐμοὶ λέγει κύριος. ὡς ἐπε
ta es mei & ſperaſti in mēdacijs: & ego reue
λάθου μου καὶ ἤλπισας ἐπὶ ψεύδεσι, κἀγὼ ἀποκα
labo poſteriora tua cōtra faciē tuā: & videbi
λύψω τὰ ὀπίσω σου ἐπὶ πρόσωπόν σου, καὶ ὀφθή
tur ignominia tua. adulteriū tuū & hinnitus
σεται ἡ ἀτιμία σου. μοιχεία σου καὶ ὁ χρεμετισμός
tu⁹: & alienatio fornicatiōis tue: in
σου, καὶ ἡ ἀπαλλοτρίωσις πορνείας σου, ἐπὶ τῶν
collib⁹ & in agris vidi abominatiōes
βουνῶν καὶ ἐν τοῖς ἀγροῖς ἑώρακα τὰ βδελύγματα
tuas. ve tibi hierlm: qr nō mūdata es poſt
σου. οὐαί σοι ἱερουσαλήμ, ὅτι οὐκ ἐκαθαρίσθης ὀπίσω
me vſq; quo adhuc.
μου ἕως τίνος ἔτι.

Ca. 14.

Et factū ē verbū dñi ad hieremiā de
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν περὶ τῆς
ſiccitate. luxit iudea: & porte ei⁹ vacue
ἀβροχίας. ἐπένθησεν ἰουδαία, καὶ αἱ πύλαι αὐτῆς ἐκε
facte ſūt: & cōtenebrate ſūt in terra: & clamor
νώθησαν, καὶ ἐσκοτώθησαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἡ κραυγὴ
hierlm aſcēdit. & magnates ei⁹ miſe
τῆς ἱερουσαλὴμ ἀνέβη. καὶ οἱ μεγιστᾶνες αὐτῆς ἀπέστει
rūt iuniores ſuos ad aquā: venerūt ad
λαν τοὺς νεωτέρους αὐτῶν ἐφ' ὕδωρ, ἤλθοσαν ἐπὶ τὰ
puteos & nō inuenerūt aquā. reportauerūt vaſa
φρέατα καὶ οὐχ εὕροσαν ὕδωρ. ἀπέστρεψαν τὰ ἀγγεῖα
ſua vacua. cōfuſi ſūt & erubuerūt: & operuerūt
αὐτῶν κενά. ᾐσχύνθησαν καὶ ἠρυθρίασαν, καὶ ἐκάλυψαν τὰς
capita ſua. & opa terre defecerūt: qr nō
κεφαλὰς αὐτῶν. καὶ τὰ ἔργα τῆς γῆς ἐξέλιπεν, ὅτι οὐκ
erat pluuia: cōfuſi ſūt agricole: cooperuerūt caput
ἦν ὑετός, ᾐσχύνθησαν γεωργοί, ἐπεκάλυψαν τὴν κεφαλὴν
ſuū. & ceruę i agro peperūt & reliquerūt: qr nō
αὐτῶν. καὶ ἔλαφοι ἐν ἀγρῷ ἔτεκον καὶ ἐγκατέλιπον, ὅτι οὐκ
erat herba. onagri ſteterūt in rupib⁹: traxerūt ventū
ἦν βοτάνη. ὄνοι ἄγριοι ἔστησαν ἐπὶ νάπας, εἵλκυσαν ἄνεμον

Dic regi & dominatrici. Humiliamini ſedete in terra quoniā deſcēdet de capite vr̄o corona glorie vr̄e. Ciuitates auſtri clauſe ſunt & non eſt qui aperiat. Trāſlata eſt oīs iuda tranſmigratiōe perfecta. Leuate oculos veſtros & videte: qui venitis ab aquilōe. Vbi eſt grex qui datus ē tibi: pecus inclytum tuum? Quid dices cum viſitauerit te? Tu enim docuiſti eos aduerſum te: & erudiſti in caput tuū. Nunqd nō dolores apprehendēt te q̄ſi mulierē pturientē? Quod ſi dixeris in corde tuo: q̄re venerūt mihi hec? Propṫ multitudinē iniq̄tatis tue reuelata ſūt verecūdiora tua: pollute ſunt plāte tue. Si mutare pōt ethiops pellē ſuā aut pard⁹ varietates ſuas & vos poteritis bñfacere cū didiceritis malū. Et diſſeminabo eos q̄ſi ſtipulā q̄ vento raptatur in deſerto. Hec ſors tua parſq; menſure tue a me: dicit domin⁹: quia oblita es mei & confiſa es in mēdacio. Vnde & ego nudaui femora tua cōtra faciē tuā: & apparuit ignominia tua adulteria tua: & hinnitus tu⁹: ſcelus fornicationis tue. Super colles in agro vidi abominationes tuas. Ve tibi hieruſalē. Non mundaberis poſt me. Vſquequo adhuc.

14.

Qvod factū eſt verbū dñi ad hieremiam de ſermonibus ſiccitatis. Luxit iudea & porte eius corruerūt et obſcurate ſunt i terra: & clamor hieruſalē aſcēdit. Maiores miſerunt minores ſuos ad aquā: venerūt ad hauriendū. Non inuenerūt aquā: reportauerūt vaſa ſua vacua. Confuſi ſunt & afflicti: & operuerūt capita ſua ppter vaſtitatē terre: quia non venit pluuia in terrā. Confuſi ſunt agricole: operuerūt capita ſua. Nam & cerua in agro peperit & reliquit: quia nō erat herba. Et onagri ſteterunt in rupibus: traxerunt ventum

אמר למלך ולגבירה השפילו
שבו כי ירד מראשותיכם עטרת
תפארתכם: ערי הנגב סגרו ואין
פתח הגלת יהודה כלה הגלת
שלומים: שאו עיניכם וראו
הבאים מצפון איה העדר נתן
לך צאן תפארתך: מה תאמרי
כי יפקד עליך ואת למדת אתם
עליך אלפים לראש הלא
חבלים יאחזוך כמו אשת לדה:
וכי תאמרי בלבבך מדוע קראני
אלה ברב עונך נגלו שוליך
נחמסו עקביך: היהפך כושי
עורו ונמר חברברתיו גם אתם
תוכלו להיטיב למדי הרע:
ואפיצם כקש עובר לרוח מדבר:
זה גורלך מנת מדיך מאתי נאם
יהוה אשר שכחת אותי ותבטחי
בשקר: וגם אני חשפתי שוליך
על פניך ונראה קלונך: נאפיך
ומצהלותיך זמת זנותך על
גבעות בשדה ראיתי שקוציך
אוי לך ירושלם לא תטהרי
אחרי מתי עוד:

Cap. xiiii.

אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו
על דברי הבצרות: אבלה יהודה
ושעריה אמללו קדרו לארץ
וצוחת ירושלם עלתה: ואדריהם
שלחו צעוריהם למים באו על
גבים לא מצאו מים שבו כליהם
ריקם בשו והכלמו וחפו ראשם:
בעבור האדמה חתה כי לא היה
גשם בארץ בשו אכרים חפו
ראשם: כי גם אילת בשדה ילדה
ועזוב כי לא היה דשא: ופראים
עמדו על שפים שאפו רוח

D

Infra. 10.f.

A

כתנים כלו עיניהם כי אין עשב׃ אם עונינו ענו בנו יהוה עשה למען שמך כי רבו משובתינו לך חטאנו׃ מקוה ישראל מושיעו בעת צרה למה תהיה כגר בארץ וכארח נטה ללון׃ למה תהיה כאיש נדהם כגבור לא יוכל להושיע ואתה בקרבנו יהוה ושמך עלינו נקרא אל תנחנו׃ כה אמר יהוה לעם הזה כן אהבו לנוע רגליהם לא חשכו ויהוה לא רצם עתה יזכר עונם ויפקד חטאתם׃ ויאמר יהוה אלי אל תתפלל בעד העם הזה לטובה׃ כי יצמו אינני שמע אל רנתם וכי יעלו עלה ומנחה אינני רצם כי בחרב וברעב ובדבר אנכי מכלה אותם׃ ואמר אהה אדני יהוה הנה הנביאים אמרים להם לא תראו חרב ורעב לא יהיה לכם כי שלום אמת אתן לכם במקום הזה׃ ויאמר יהוה אלי שקר הנבאים נבאים בשמי לא שלחתים ולא צויתים ולא דברתי אליהם חזון שקר וקסם ואלול ותרמית לבם המה מתנבאים לכם׃ לכן כה אמר יהוה על הנבאים הנבאים בשמי ואני לא שלחתים והמה אמרים חרב ורעב לא יהיה בארץ הזאת בחרב וברעב יתמו הנבאים ההמה׃ והעם אשר המה נבאים להם יהיו משלכים בחצות ירושלם מפני הרעב והחרב ואין מקבר להמה המה נשיהם ובניהם ובנתיהם ושפכתי עליהם את רעתם׃ ואמרת אליהם את הדבר

quasi dracones: defecerunt oculi eorum quia non erat herba. Si iniquitates nostre responderint nobis: domine fac propter nomen tuum: quoniam multe sunt aversiones nostre. Tibi peccavimus expectatio israel; salvator noster in tempore tribulationis. Quare quasi colonus futurus es in terra: & quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus: & fortis qui non potest salvare? Tu autem in nobis es domine & nomen tuum invocatum est super nos: ne derelinquas nos. Hec dicit dominus populo huic qui dilexit movere pedes suos & non quievit: & domino non placuit. Nunc recordabitur iniquitatum eorum: & visitabit peccata eorum. Et dixit dominus ad me. Noli orare pro populo isto in bonum. Cum ieiunaverint non exaudiam preces eorum: & si obtulerint holocaustomata & victimas non suscipiam ea: quoniam gladio & fame & peste ego consumam eos. Et dixi. A. a. a. domine deus. Prophete dicunt eis. Non videbitis gladium: & fames non erit in vobis: sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit dominus ad me: falso prophete vaticinantur in nomine meo. Non misi eos: & non precepi eis: neque locutus sum ad eos. Visionem mendacem & divinationem fraudulentam & seductionem cordis sui prophetant vobis. Idcirco hec dicit dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo quos ego non misi: dicentes: gladius & fames non erit in terra hac. In gladio & fame consumentur prophete illi: & populi quibus prophetant erunt proiecti in viis hierusalem pre fame & gladio: & non erit qui sepeliat eos ipsi & uxores eorum: filii & filie eorum: & effundam super eos malum suum. Et dices ad eos verbum

ὡς δράκοντες, ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν, ὅτι οὐκ ἦν χόρτος. εἰ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἀντέστησαν ἡμῖν, κύριε ποίησον ἡμῖν ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, ὅτι πολλαὶ αἱ ἁμαρτίαι ἡμῶν ἐνώπιόν σου, σοὶ ἡμάρτομεν. ὑπομονὴ Ἰσραὴλ κύριε, καὶ σώζων ἐν καιρῷ κακῶν. ἱνατί ἐγενήθης ὡσεὶ πάροικος ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὡς αὐτόχθων ἐκκλίνων εἰς κατάλυμα. μὴ ἔσῃ ὥσπερ ἄνθρωπος ὑπνῶν ἢ ὡς ἀνὴρ ὁ μὴ δυνάμενος σώζειν. καὶ σὺ ἐν ἡμῖν εἶ κύριε, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐφ' ἡμᾶς, μὴ ἐπιλάθῃ ἡμῶν. οὕτως λέγει κύριος τῷ λαῷ τούτῳ. ἠγάπησαν κινεῖν πόδας αὐτῶν καὶ οὐκ ἐφείσαντο, καὶ ὁ θεὸς οὐκ εὐδόκησεν ἐν αὐτοῖς. νῦν μνησθήσεται τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν, καὶ ἐπισκέψεται τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. καὶ εἶπε κύριος πρός με, μὴ προσεύχου περὶ τοῦ λαοῦ τούτου εἰς ἀγαθόν, ὅτι ἐὰν νηστεύσωσιν, οὐκ εἰσακούσομαι τῆς δεήσεως αὐτῶν. καὶ ἐὰν προσενέγκωσιν ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας, οὐκ εὐδοκήσω ἐν αὐτοῖς, ὅτι ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ ἐγὼ συντελέσω αὐτούς. καὶ εἶπα. ὦ κύριε, ἰδοὺ οἱ προφῆται προφητεύουσι καὶ λέγουσιν, οὐκ ὄψεσθε μάχαιραν, οὐδὲ λιμὸς ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀλήθειαν καὶ εἰρήνην δώσω ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ψευδῆ οἱ προφῆται προφητεύουσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς, καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς, οὐκ ἐλάλησα πρὸς αὐτούς. ὅτι ὁράσεις ψευδεῖς καὶ μαντείας καὶ οἰωνίσματα καὶ προαιρέσεις καρδίας αὐτῶν αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος περὶ τῶν προφητῶν τῶν προφητευόντων ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ψευδῆ, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς, οἳ λέγουσι μάχαιρα καὶ λιμὸς οὐκ ἔσται ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, ἐν θανάτῳ νοσερῷ ἀποθανοῦνται καὶ ἐν λιμῷ συντελεσθήσονται οἱ προφῆται, καὶ ὁ λαὸς οἷς αὐτοὶ προφητεύουσιν αὐτοῖς, καὶ ἔσονται ἐρριμμένοι ἐν ταῖς διόδοις Ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας καὶ τοῦ λιμοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ θάπτων αὐτούς, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῶν, καὶ ἐκχεῶ ἐπ' αὐτοὺς τὰ κακὰ αὐτῶν.

καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτοὺς τὸν λόγον τοῦτον, καταγάγετε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτός, καὶ μὴ διαλειπέτωσαν. ὅτι συντρίμματι μεγάλῳ συνετρίβη θυγάτηρ λαοῦ μου, καὶ πληγῇ ὀδυνηρᾷ σφόδρα. ἐὰν ἐξέλθω εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἰδοὺ τραυματίαι μαχαίρας, καὶ ἐὰν εἰσέλθω εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἰδοὺ πόνος λιμοῦ, ὅτι ἱερεὺς καὶ προφήτης ἐπορεύθησαν εἰς γῆν ἣν οὐκ ᾔδεισαν. μὴ ἀποδοκιμάζων ἀπεδοκίμασας τὸν Ἰούδαν; καὶ ἀπὸ Σιὼν ἀπέστη ἡ ψυχή σου; ἱνατί ἔπαισας ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἴασις; ὑπεμείναμεν εἰς εἰρήνην, καὶ οὐκ ἦν ἀγαθόν· καιρὸν ἰάσεως, καὶ ἰδοὺ ταραχή. ἔγνωμεν κύριε ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀδικίας πατέρων ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν ἐναντίον σου. κόπασον διὰ τὸ ὄνομά σου, μὴ ἀπολέσῃς θρόνον δόξης σου, μνήσθητι μὴ διασκεδάσῃς τὴν διαθήκην σου τὴν μεθ' ἡμῶν. μὴ ἔστιν ἐν εἰδώλοις τῶν ἐθνῶν ὑετίζων; καὶ εἰ ὁ οὐρανὸς δώσει πλησμονὴν αὐτοῦ, οὐχὶ σὺ εἶ αὐτός; καὶ ὑπομενοῦμέν σε, ὅτι σὺ ἐποίησας ταῦτα πάντα. Cap.15.

Καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἐὰν στῇ Μωυσῆς καὶ Σαμουὴλ πρὸ προσώπου μου, οὐκ ἔστιν ἡ ψυχή μου πρὸς αὐτούς. ἐξαπόστειλον τὸν λαὸν τοῦτον ἀπὸ προσώπου μου, καὶ ἐξελθέτωσαν. καὶ ἔσται ἐὰν εἴπωσι πρὸς σέ, ποῦ ἐξελευσόμεθα; καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος· ὅσοι εἰς θάνατον, εἰς θάνατον. καὶ ὅσοι εἰς μάχαιραν, εἰς μάχαιραν. καὶ ὅσοι εἰς λιμόν, εἰς λιμόν. καὶ ὅσοι εἰς αἰχμαλωσίαν, εἰς αἰχμαλωσίαν. καὶ ἐκδικήσω ἐπ' αὐτοὺς τέσσαρα εἴδη λέγει κύριος, τὴν μάχαιραν εἰς σφαγήν, καὶ τοὺς κύνας εἰς διασπασμόν, καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, εἰς βρῶσιν καὶ διαφθοράν. καὶ παραδώσω αὐτοὺς εἰς ἀνάγκας πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς διὰ Μανασσῆν υἱὸν Ἐζεκίου βασιλέως Ἰούδα περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν ἐν Ἱερουσαλήμ. τίς φείσεται ἐπὶ σοί Ἱερουσαλήμ; καὶ τίς δειλιάσει ἐπὶ σοί; ἢ τίς ἀνακάμψει

istud. Deducant oculi mei lachrymam per noctem & diem & non taceant: quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei: plaga pessima vehementer. Si egressus fuero ad agros: ecce occisi gladio. Et si introiero in civitatem ecce attenuati fame. Propheta quoque & sacerdos abierunt in terram quam ignorabant. Nunquid proiiciens abiecisti iudam: aut sion abominata est anima tua? Quare ergo percussisti nos ita ut nulla sit sanitas? Expectavimus pacem & non est bonum: & tempus curationis: & ecce turbatio. Cognovimus domine impietates nostras: iniquitates patrum nostrorum: quia peccavimus tibi. Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum: neque facias nobis contumeliam. Solii glorie tue recordare: ne irritum facias fedus tuum nobiscum. Nunquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant: aut celi possunt dare imbres? Nonne tu es dominus deus noster quem expectavimus? Tu enim fecisti omnia hec. 15.

Et dixit dominus ad me. Si steterint moyses & samuel coram me: non est anima mea ad populum istum. Eiice illos a facie mea & egrediantur. Quod si dixerint ad te: quo egrediemur? dices ad eos. Hec dicit dominus. Qui ad mortem: ad mortem: & qui ad gladium ad gladium: & qui ad famem ad famem: & qui ad captivitatem ad captivitatem. Et visitabo super eos quattuor species dicit dominus. Gladium ad occisionem: & canes ad lacerandum: & volatilia celi & bestias terre ad devorandum & dissipandum: et dabo eos in fervorem universis regnis terre propter manassen filium ezechie regis iuda super omnibus que fecit in hierusalem. Quis enim miserebitur tui hierusalem? Aut quis contristabitur pro te. Aut quis ibit

הזה תרדנה עיני דמעה לילה ויומם ואל תדמינה כי שבר גדול נשברה בתולת בת עמי מכה נחלה מאד׃ אם יצאתי השדה והנה חללי חרב ואם באתי העיר והנה תחלואי רעב כי גם נביא גם כהן סחרו אל ארץ ולא ידעו׃ המאס מאסת את יהודה אם בציון געלה נפשך מדוע הכיתנו ואין לנו מרפא קוה לשלום ואין טוב ולעת מרפא והנה בעתה׃ ידענו יהוה רשענו עון אבותינו כי חטאנו לך׃ אל תנאץ למען שמך אל תנבל כסא כבודך זכר אל תפר בריתך אתנו׃ היש בהבלי הגוים מגשמים ואם השמים יתנו רבבים הלא אתה הוא יהוה אלהינו ונקוה לך כי אתה עשית את כל אלה׃

Cap. xv.

ויאמר יהוה אלי אם יעמד משה ושמואל לפני אין נפשי אל העם הזה שלח מעל פני ויצאו׃ והיה כי יאמרו אליך אנה נצא ואמרת אליהם כה אמר יהוה אשר למות למות ואשר לחרב לחרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי׃ ופקדתי עליהם ארבע משפחות נאם יהוה את החרב להרג ואת הכלבים לסחב ואת עוף השמים ואת בהמת הארץ לאכל ולהשחית׃ ונתתים לזועה לכל ממלכות הארץ בגלל מנשה בן יחזקיהו מלך יהודה על אשר עשה בירושלם׃ כי מי יחמל עליך ירושלם ומי ינוד לך ומי יסור

Prĩtiua.heb. Tex.heb.hiere.xv. Trāſla.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cũ iter.latina.

ad rogandum pro pace tua. Tu reliquiſti me dicit dominus: retrorſum abiſti. Et extendam manum meam ſuper te: & interficiam te. Laboraui rogans. Et diſpergam eos ventilabro in portis terre. Interfeci & diſperdidi populum meum: & tamen a viis ſuis non ſunt reuerſi. Multiplicate ſunt mihi vidue eius ſuper arenam maris. Induxi eis ſuper matrem adoleſcentis vaſtatorem meridie: miſi ſuper ciuitates repente terrorem. Infirmata eſt que peperit ſeptem: defecit anima eius. Occidit ei ſol cum adhuc eſſet dies: confuſa eſt & erubuit. Et reſiduos eius in gladium dabo in conſpectu inimicorum eorum: ait dominus. Ve mihi mater mea. Quare genuiſti me virum rixe: virum diſcordie in vniuerſa terra. Non feneraui: nec fenerauit mihi quiſquam. Omnes maledicunt mihi dicit dominus. Si non reliquie tue in bonum: ſi non occurri tibi in tempore afflictionis & in tempore tribulationis aduerſum inimicum. Nunquid federabitur ferrum ferro ab aquilone & es? Diuitias tuas & theſauros tuos in direptionem dabo gratis in omnibus peccatis tuis: & in omnibus terminis tuis. Et adducam inimicos tuos de terra quam neſcis: quia ignis ſuccenſus eſt in furore meo & ſuper vos ardebit. Tu ſcis domine: recordare mei & viſita me: & tuere me ab his qui perſequũtur me. Noli in patientia tua ſuſcipere me. Scito quoniam ſuſtinui pro te opprobrium. Inuenti ſunt ſermones tui & comedi eos: & factum eſt mihi verbum tuum in gaudium & in leticiam cordis mei: quia inuocatum eſt nomen tuum ſuper me: domine deus exercituum. Non ſedi in concilio ludentium: & gloriatus ſum a facie manus tue. Solus ſedebam: quoniam amaritudine repleſti me. Quare factus eſt dolor meus perpetuus & plaga mea deſperabilis renuit curari? Facta eſt mihi quaſi mendacium aquarum infidelium. Propter hoc hec dicit dominus. Si

Trāſla.gre.lxx.cũ iter.latina. Trāſla.B.Hie. Tex.heb.hiere.xvj. Prĩtiua.heb.

conuerteris: conuertam te & ante faciem meam ſtabis: & ſi ſeparaueris precioſum a vili: quaſi os meum eris. Conuertentur ipſi ad te: & tu non conuerteris ad eos. Et dabo te populo huic in murum ereum fortem: & bellabunt aduerſum te: & non preualebunt: quia ego tecum ſum vt ſaluem te: & eruam te dicit dominus. Et liberabo te de manu peſſimorum: & redimam te de manu fortium. 16.

Ca. 16.

Ca. xvj.

Et factum eſt verbum domini ad me dicens. Non accipies vxorem: & non erunt tibi filii & filie in loco iſto. Quia hec dicit dominus ſuper filios & filias qui generantur in loco iſto: & ſuper matres eorum que genuerunt eos: & ſuper patres eorum de quorum ſtirpe ſunt nati in terra hac. Mortibus egrotationum morientur: non plangentur & non ſepelientur: in ſterquilinium ſuper faciem terre erunt. Et gladio & fame conſumentur: & erit cadauer eorum in eſcam volatilibus celi & beſtiis terre. Hec dicit dominus. Ne ingrediaris domum conuiuii: neque vadas ad plangendum: neque conſoleris eos: quia abſtuli pacem meam a populo iſto dicit dominus misericordiam & miſerationes. Et morientur grandes & parui in terra iſta: non ſepelientur neque plangentur: & non ſe incidet: neque caluitium fiet pro eis. Et non frangent inter eos lugenti panem ad conſolandum ſuper mortuo: & non dabunt eis potum calicis ad conſolandum ſuper patre ſuo & matre. Et domum conuiuii non ingrediaris vt ſedeas cum eis & comedas & bibas: quia hec dicit dominus exercituum deus iſrael. Ecce ego auferam de loco iſto in oculis veſtris & in diebus veſtris vocem gaudii & vocem leticie vocem ſponſi

וְקוֹל כַּלָּה׃ וְהָיָה כִּי תַגִּיד לָעָם
הַזֶּה אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ עַל מֶה דִבֶּר יְהוָה
עָלֵינוּ אֵת כָּל הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת
וּמֶה עֲוֹנֵנוּ וּמֶה חַטָּאתֵנוּ אֲשֶׁר
חָטָאנוּ לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ וְאָמַרְתָּ
אֲלֵיהֶם עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֲבוֹתֵיכֶם
אוֹתִי נְאֻם יְהוָה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעַבְדוּם וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לָהֶם וְאֹתִי עָזָבוּ וְאֶת תּוֹרָתִי לֹא
שָׁמָרוּ׃ וְאַתֶּם הֲרֵעֹתֶם לַעֲשׂוֹת
מֵאֲבוֹתֵיכֶם וְהִנְּכֶם הֹלְכִים אִישׁ
אַחֲרֵי שְׁרִרוּת לִבּוֹ הָרָע לְבִלְתִּי
שְׁמֹעַ אֵלָי׃ וְהֵטַלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַל
הָאָרֶץ הַזֹּאת עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
לֹא יְדַעְתֶּם אַתֶּם וַאֲבוֹתֵיכֶם וַעֲבַדְתֶּם
שָׁם אֶת אֱלֹהִים אֲחֵרִים יוֹמָם
וָלַיְלָה אֲשֶׁר לֹא אֶתֵּן לָכֶם חֲנִינָה׃
לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה
וְלֹא יֵאָמֵר עוֹד חַי יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה
אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
כִּי אִם חַי יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צָפוֹן וּמִכֹּל
הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדִּיחָם שָׁמָּה
וַהֲשִׁבֹתִים עַל אַדְמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי
לַאֲבוֹתָם׃ הִנְנִי שֹׁלֵחַ לְדַיָּגִים רַבִּים
נְאֻם יְהוָה וְדִיגוּם וְאַחֲרֵי כֵן אֶשְׁלַח
לְרַבִּים צַיָּדִים וְצָדוּם מֵעַל כָּל
הַר וּמֵעַל כָּל גִּבְעָה וּמִנְּקִיקֵי
הַסְּלָעִים׃ כִּי עֵינַי עַל כָּל דַּרְכֵיהֶם
לֹא נִסְתְּרוּ מִלְּפָנָי וְלֹא נִצְפַּן עֲוֹנָם
מִנֶּגֶד עֵינָי׃ וְשִׁלַּמְתִּי רִאשׁוֹנָה
מִשְׁנֵה עֲוֹנָם וְחַטָּאתָם עַל חַלְּלָם
אֶת אַרְצִי בְּנִבְלַת שִׁקּוּצֵיהֶם
וְתוֹעֲבוֹתֵיהֶם מָלְאוּ אֶת נַחֲלָתִי׃
יְהוָה עֻזִּי וּמָעֻזִּי וּמְנוּסִי בְּיוֹם צָרָה

נגד · רוע גדל · עבד שחה · ירה · רוע עשה · הנה · שרר רוע · שמע · טול · נתן חנן · יום בוא · אמר עלה · צפן · דחה · שוב נתן · רבב · דגה שלח · צוד · נקק · סתר צפן · צפן עין · שנה · שקץ · תעב · עזז נוס · צור

& vocem sponſe. Et cū annunciaueris populo huic omnia verba hec & dixerint tibi: quare locutus eſt dominus ſuper nos omne malū grande iſtud? Que iniquitas nr̄a aut quod peccatū nr̄m quod peccauimus dn̄o deo noſtro? & dices ad eos. Quia reliquerunt me patres veſtri ait dominus: & abierūt poſt deos alienos: & ſeruierunt eis: & adorauerunt eos: & me dereliquerūt & legem meam non cuſtodierūt. Sed & vos peius operati eſtis ꝙ patres veſtri. Ecce enī ambulat vnuſquiſq; poſt prauitatem cordis ſui mali: vt me non audiat. Et eiciam vos de terra hac in terrā quā ignoratis vos & patres veſtri: & ſeruietis ibi dijs alienis die ac nocte qui non dabūt vobis requiem. Propterea ecce dies venient dicit dominus: & non dicetur vltra: viuit dominus qui eduxit filios iſrael de terra egypti. Sed viuit dominus qui eduxit filios iſrael de terra aquilonis: & de vniuerſis terris ad quas eieci eos: & reducam eos in terrā ſuam quam dedi patribus eoꝝ. Ecce ego mittā piſcatores multos dicit dn̄s: & piſcabūtur eos. Et poſt hec mittam eis multos venatores & venabūtur eos de omni monte & de omni colle & de cauernis petrarū: quia oculi mei ſuper omnes vias eorū. Non ſunt abſcondite a facie mea: & nō fuit occultata iniquitas eorū ab oculis meis. Et reddam primū duplices iniquitates & peccata eorū: quia contaminauerūt terrā meā in morticinijs idoloꝝ ſuoꝝ: & abominationibus ſuis impleuerūt hereditatē meā. Dn̄e fortitudo mea & robur meū & refugium meū in die tribulationis.

τ vocē spōse. τ erit cū ānūciaueris ppło
οὐ καὶ φωνὴν νύμφης· καὶ ἔσται ὅταν ἀναγγείλῃς τῷ λαῷ
huic oīa verba hec: τ dixerint ad
τούτῳ πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ εἴπωσι πρός
te: q̃re loquut̃ est dn̄s sup nos oīa mala hec:
σέ, διατί ἐλάλησε κύριος ἐφ' ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦ
q̃ iniq̃tas nr̃a τ q̃d pctm̄ nr̃m q̃d
τα, τίς ἡ ἀδικία ἡμῶν καὶ τίς ἡ ἁμαρτία ἡμῶν ἣν ἡ
peccauim⁹ corā dn̄o deo nr̃o? τ dices il
μάρτομεν ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν; καὶ ἐρεῖς αὐ
lis: eo q̃ dereliq̃rūt me pr̃es vr̃i dicit
τοῖς, ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με οἱ πατέρες ὑμῶν λέγει
dn̄s: τ abierūt post deos alienos: τ serui
κύριος, καὶ ᾤχοντο ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων, καὶ ἐδού
erūt eis: τ adorauerūt eos. τ me de
λευσαν αὐτοῖς, καὶ προσεκύνησαν αὐτοῖς. καὶ ἐμὲ ἐγ
reliquerūt τ legē meā nō custodierūt. τ
κατέλιπον καὶ τὸν νόμον μου οὐκ ἐφύλαξαν. καὶ ὑ
vos ipsi egistis magis pr̃es vr̃i. τ
μεῖς ἐπονηρεύσασθε ὑπὲρ τοὺς πατέρας ὑμῶν. καὶ
ecce vos ābulatis vnusq̃sq̃ post placita
ἰδοὺ ὑμεῖς πορεύεσθε ἕκαστος ὀπίσω τῶν ἀρεστῶν τῆς
cordis vr̃i mali ne obediatis mihi.
καρδίας ὑμῶν τῆς πονηρᾶς τοῦ μὴ ὑπακούειν μου.
τ piiciā vos a terra hac in terrā quā
καὶ ἀπορρίψω ὑμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης εἰς τὴν γῆν ἣν
nō sciuistis vos τ pr̃es vr̃i. τ seruie
οὐκ ᾔδειτε ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν. καὶ δουλεύ
tis illic diis alienis die τ nocte: q̃ nō
σετε ἐκεῖ θεοῖς ἀλλοτρίοις ἡμέρας καὶ νυκτός, οἳ οὐ
dabūt vobis miam. ppter hoc ecce dies veni
δώσουσιν ὑμῖν ἔλεος. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχον
unt dicit dn̄s. τ nō dicēt vltra viuit dn̄s q̃ edu
ται λέγει κύριος. καὶ οὐκ ἐροῦσιν ἔτι ζῇ κύριος ὁ ἀνα
xit filios israel de terra egypti: sed viuit
γαγὼν τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου, ἀλλὰ ζῇ
dn̄s q̃ eduxit domū israel de terra aqlonis
κύριος ὃς ἀνήγαγε τὸν οἶκον ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς βορρᾶ
τ ab oīb⁹ regionib⁹ q̃ eiecti fuerāt illuc. τ
καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν οὗ ἐξώσθησαν ἐκεῖ. καὶ
restituā eos in terrā eoꝝ quā dedi
ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν ἣν ἔδωκα
patrib⁹ eoꝝ. ecce ego mitto piscatores
τοῖς πατράσιν αὐτῶν. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ἁλιεῖς
multos dicit dn̄s. τ piscabunt eos. τ
πολλοὺς λέγει κύριος. καὶ ἁλιεύσουσιν αὐτούς. καὶ
post hec mittā multos venatores τ venabū
μετὰ ταῦτα ἀποστελῶ πολλοὺς θηρευτὰς καὶ θηρεύ
tur eos sup oēm mōtē τ sup oēm
σουσιν αὐτοὺς ἐπάνω παντὸς ὄρους καὶ ἐπάνω παν
collē: τ de foraminib⁹ petrarū. q̃
τὸς βουνοῦ, καὶ ἐκ τῶν τρυμαλιῶν τῶν πετρῶν. ὅτι
oculi mei sup oēs vias eoꝝ τ
οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπὶ πάσας τὰς ὁδοὺς αὐτῶν καὶ
nō sūt abscōdite iniq̃tates eoꝝ ab ocu
οὐκ ἐκρύβη τὰ ἀδικήματα αὐτῶν ἀπέναντι τῶν ὀφθαλ
lis meis. τ reddā duplices iniq̃ta
μῶν μου. καὶ ἀνταποδώσω διπλᾶς τὰς ἀδικί
tes eoꝝ τ pctā eoꝝ in q̃b⁹ pphanaue
ας αὐτῶν καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐφ' αἷς ἐβεβήλω
rūt terrā meā in morticiniis abominatio
σαν τὴν γῆν μου ἐν τοῖς θνησιμαίοις τῶν βδελυγμά
nū eoꝝ. τ in iniq̃tatib⁹ eoꝝ in q̃b⁹ ipleue
των αὐτῶν. καὶ ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν ἐν αἷς ἐπλή
rūt hereditatē meā. dn̄e fortitudo mea τ auxi
ρωσαν τὴν κληρονομίαν μου. κύριε ἰσχύς μου καὶ βοή
liū meū τ refugiū meū in die maloꝝ
θειά μου καὶ καταφυγή μου ἐν ἡμέρᾳ κακῶν

ad te gētes venient ab extremis terre: τ dicēt:
πρὸς σὲ ἔθνη ἥξουσιν ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς, καὶ ἐροῦσιν,
quō falsa possederūt pr̃es nr̃i idola τ nō
ὡς ψευδῆ ἐκτήσαντο οἱ πατέρες ἡμῶν εἴδωλα. καὶ οὐκ
est in eis vtilitas. si faciet sibi hō
ἔστιν ἐν αὐτοῖς ὠφέλημα. εἰ ποιήσει ἑαυτῷ ἄνθρωπος
deos τ hi nō sūt dii. ppter hoc ecce ego ma
θεούς, καὶ οὗτοι οὐκ εἰσὶ θεοί. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ δη
nifestabo eis in tpe hoc τ notā faciā eis ma
λώσω αὐτοῖς ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ καὶ γνωριῶ αὐτοῖς τὴν χεῖ
nū meā τ virtute meā τ scient q̃ ego dn̄s.
ρά μου καὶ τὴν δύναμίν μου καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

C.17.

Hec dicit dn̄s: pctm̄ iuda scriptū
Τάδε λέγει κύριος, ἁμαρτία ἰούδα γεγραμμένη
est in stilo ferreo: i vngue adamātino sculptū
ἐν γραφίδι σιδηρᾷ, ἐν ὄνυχι ἀδαμαντίνῳ γεγλυμμένη
sup tabula cordis eoꝝ: τ sup cornibus
ἐπὶ πλακὸς τῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων
ararū eoꝝ. cū recordati fuerit filii eo
τῶν βωμῶν αὐτῶν. ἐν τῷ μνημονεύειν τοὺς υἱοὺς αὐ
rū ararū eoꝝ τ lucoꝝ eoꝝ sup li
τῶν τῶν βωμῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀλσῶν αὐτῶν ἐπὶ ξύ
gno frōdoso: sup collib⁹ excelsis. o mōtane in
λῳ ἀλσώδει, ἐπὶ τῶν βουνῶν τῶν ὑψηλῶν. ὀρεινὴ ἐν τῷ
cāpo: diuitias tuas τ oēs thesauros
πεδίῳ, τὸν πλοῦτόν σου καὶ πάντας τοὺς θησαυρούς
tuos direptioī dabo. excelsa tua in pctō in
σου εἰς προνομὴν δώσω. τὰ ὑψηλά σου ἐν ἁμαρτίᾳ ἐν
oīb⁹ teris tuis. τ relinq̃ris ab here
πᾶσι τοῖς ὁρίοις σου. καὶ καταλειφθήσῃ ἀπὸ τῆς κλη
ditate tua: quā dedi tibi. τ seruire te faci
ρονομίας σου, ἧς ἔδωκά σοι. καὶ δουλεύειν σε ποιή
am inimicis tuis in terra quā nō scis: q̃ ignē
σω τοῖς ἐχθροῖς σου ἐν τῇ γῇ ἣν οὐκ οἶδας, ὅτι πῦρ
succēdistis i furore meo: vsq̃ in seculū ardebit. hec
ἀνῆψατε ἐν τῷ θυμῷ μου, ἕως τοῦ αἰῶνος φλέξει. Τάδε
dicit dn̄s: maledict⁹ hō q̃ spē h₃ in ho
λέγει κύριος, ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὃς τὴν ἐλπίδα ἔχει ἐπ' ἄν
mine τ firmabit carnē brachii sui τ a
θρωπον καὶ στηρίσει σάρκα βραχίονος αὐτοῦ καὶ ἀπὸ
dn̄o recesserit cor eius. τ erit q̃si siluestris
κυρίου ἀποστῇ ἡ καρδία αὐτοῦ. καὶ ἔσται ὡς ἡ ἀγριο
miryca q̃ in deserto: nō videbit cū venerit bona.
μυρίκη ἡ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὐκ ὄψεται ὅταν ἔλθῃ τὰ ἀγαθά.
τ habitabit in salsuginib⁹ in deserto terra salsa q̃
καὶ κατασκηνώσει ἐν ἁλίμοις ἐν τῇ ἐρήμῳ γῇ ἁλμυρᾷ ἥτις
nō habitat. τ bndictus hō q̃ cōfi
οὐ κατοικεῖται. καὶ εὐλογημένος ὁ ἄνθρωπος ὃς πέποι
dit in dn̄o: τ erit dn̄s spes ei⁹. τ erit q̃si
θεν ἐπὶ τῷ κυρίῳ. καὶ ἔσται κύριος ἐλπὶς αὐτοῦ. καὶ ἔσται ὡς
lignū abūdās iuxta aq̃s: τ sup humorē mittit radices suas.
ξύλον εὐθηνοῦν παρ' ὕδατα καὶ ἐπὶ ἰκμάδα βαλεῖ ῥίζας αὐτοῦ
τ nō timebit cū venerit estus: τ erūt in eo ra
καὶ οὐ φοβηθήσεται ὅταν ἔλθῃ καῦμα, καὶ ἔσται ἐπ' αὐτῷ στε
mi frōdosi. in āno siccitatis nō timebit τ nō
λέχη ἀλσώδη. ἐν ἐνιαυτῷ ἀβροχίας οὐ φοβηθήσεται καὶ οὐ
desinet faciēs fructū. pfundū cor sup oīa
διαλείψει ποιοῦν καρπόν. βαθεῖα ἡ καρδία παρὰ πάν
nia. τ hō est: τ q̃s cognoscet eū? ego dn̄s scru
τα, καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ τίς γνώσεται αὐτόν; ἐγὼ κύριος ἐτά
tās corda pbās renes: vt dē vnicuiq̃ scd₃
ζων καρδίας, δοκιμάζων νεφρούς, τοῦ δοῦναι ἑκάστῳ κατὰ
vias suas: τ scd₃ fruct⁹ adinuentionū
τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τοὺς καρποὺς τῶν ἐπιτηδευμάτων
suarū. clamauit perdix cōgregauit q̃ nō peperit faciēs
αὐτοῦ. ἐφώνησε πέρδιξ, συνήγαγεν ἃ οὐκ ἔτεκε, ποιῶν
diuitias suas nō cū iudicio in dimidio dierū suoꝝ relin
πλοῦτον αὐτοῦ οὐ μετὰ κρίσεως ἐν ἡμίσει ἡμερῶν αὐτοῦ ἐγ
quent eū. τ in nouissimis suis erit insipiēs.
καταλείψουσιν αὐτόν. καὶ ἐπ' ἐσχάτων αὐτοῦ ἔσται ἄφρων.
soliū glie exaltatū a principio
θρόνος δόξης ὑψωμένος ἀπ' ἀρχῆς

Ad te gentes venient ab extremis terre: & dicent. Vere mendaciū poſſederūt patres nr̄i vanitatē que eis nō profuit. Nunquid faciet ſibi homo deos? Et ipſi nō ſunt dij. Idcirco ecce ego oſtendā eis per vicē hāc: oſtendā eis manū meam & virtutem meam & ſcient quia nomē mihi dominus. 17.

Peccatum iuda ſcriptum eſt ſtilo ferreo in vngue adamantino: exaratum ſup latitudinē cordis eorū: & in cornibus ararū eorū. Cum recordati fuerint filij eorū ararū ſuaꝝ & lucorū ſuoꝝ: lignorū ꝙ frondentiū in mōtib⁹ excelſis: ſacrificantes in agro: fortitudinē tuā & oēs theſauros tuos in direptionē dabo: excelſa tua ppter pctā in vniuerſis finib⁹ tuis. Et relinqueris ſola ab hereditate tua quā dedi tibi: & ſeruire te faciam inimicis tuis in terra quā ignoras. Quoniā ignē ſuccēdiſti in furore meo vſq; in eternū ardebit. Hec dicit dn̄s. Maledictus homo qui cōfidit in hoīe & ponit carnē brachiū ſuū: & a dn̄o recedit cor eius. Erit enim quaſi miryce in deſerto & nō videbit cum venerit bonum ſed habitabit in ſiccitate in deſerto in terra ſalſuginis & inhabitabili. Benedictus vir qui cōfidit in domino & erit dn̄s fiducia eius. Et erit quaſi lignū quod tranſplātatur ſup aquas quod ad humorē mittit radices ſuas: & nō timebit cū venerit eſtus. Et erit foliū eius viride & in tpe ſiccitatis nō erit ſollicitū nec aliquā deſinet facere fructū. Prauum eſt cor hominis & inſerutabile. Quis cognoſcet illud? Ego dn̄s ſcrutans cor & pbans renes qui do vnicuiq; iuxta viā ſuā: & iuxta fructū adinuētionū ſuarū. Perdix fouit q̄ nō pepit. Fecit diuitias & nō in iudicio. In dimidio dierū ſuorū derelinquet eas: & in nouiſſimo ſuo erit inſipiens. Soliū glorie altitudinis a principio: locus

אֵלֶיךָ גּוֹיִם יָבֹאוּ מֵאַפְסֵי אָרֶץ
וְיֹאמְרוּ אַךְ שֶׁקֶר נָחֲלוּ אֲבוֹתֵינוּ
הֶבֶל וְאֵין בָּם מוֹעִיל׃ הֲיַעֲשֶׂה לּוֹ
אָדָם אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים׃
לָכֵן הִנְנִי מוֹדִיעָם בַּפַּעַם הַזֹּאת
אוֹדִיעֵם אֶת יָדִי וְאֶת גְּבוּרָתִי
וְיָדְעוּ כִּי שְׁמִי יְהוָה׃

Cap. xvij.

חַטַּאת יְהוּדָה כְּתוּבָה
בְּעֵט בַּרְזֶל בְּצִפֹּרֶן שָׁמִיר חֲרוּשָׁה
עַל לוּחַ לִבָּם וּלְקַרְנוֹת מִזְבְּחוֹתֵיכֶם׃
כִּזְכֹּר בְּנֵיהֶם מִזְבְּחוֹתָם וַאֲשֵׁרֵיהֶם
עַל עֵץ רַעֲנָן עַל גְּבָעוֹת הַגְּבֹהוֹת׃
הֲרָרִי בַּשָּׂדֶה חֵילְךָ כָל אוֹצְרוֹתֶיךָ
לָבַז אֶתֵּן בָּמֹתֶיךָ בְּחַטָּאת בְּכָל
גְּבוּלֶיךָ׃ וְשָׁמַטְתָּה וּבְךָ מִנַּחֲלָתְךָ
אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ וְהַעֲבַדְתִּיךָ אֶת
אֹיְבֶיךָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יָדָעְתָּ כִּי
אֵשׁ קְדַחְתֶּם בְּאַפִּי עַד עוֹלָם תּוּקָד׃
כֹּה אָמַר יְהוָה אָרוּר הַגֶּבֶר אֲשֶׁר
יִבְטַח בָּאָדָם וְשָׂם בָּשָׂר זְרֹעוֹ וּמִן
יְהוָה יָסוּר לִבּוֹ׃ וְהָיָה כְּעַרְעָר
בָּעֲרָבָה וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבוֹא טוֹב
וְשָׁכַן חֲרֵרִים בַּמִּדְבָּר אֶרֶץ מְלֵחָה
וְלֹא תֵשֵׁב׃ בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח
בַּיהוָה וְהָיָה יְהוָה מִבְטַחוֹ׃ וְהָיָה
כְּעֵץ שָׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוּבַל
יְשַׁלַּח שָׁרָשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֹא
חֹם וְהָיָה עָלֵהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת
לֹא יִדְאָג וְלֹא יָמִישׁ מֵעֲשׂוֹת פֶּרִי׃
עָקֹב הַלֵּב מִכֹּל וְאָנֻשׁ הוּא מִי
יֵדָעֶנּוּ׃ אֲנִי יְהוָה חֹקֵר לֵב בֹּחֵן
כְּלָיוֹת וְלָתֵת לְאִישׁ כִּדְרָכָו כִּפְרִי
מַעֲלָלָיו׃ קֹרֵא דָגַר וְלֹא יָלָד עֹשֶׂה
עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט בַּחֲצִי יָמָו
יַעַזְבֶנּוּ וּבְאַחֲרִיתוֹ יִהְיֶה נָבָל׃ כִּסֵּא
כָבוֹד מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן מְקוֹם

בוא · אפס · אמר · יעל עשה · ידע · גבר · כתב · שמר חרש · זנח · חלה נתן · בזה נגל · נתן עבד · עלם יקד · אמר · בטח · סור לבב · בוא · דבר · ישב ברך · בטח · שתל יבל · שלח ראה · בוא חמם · שנה · דאג מוש · עשה פרה · לבב · כלה נתן · פרה עלל · שבע חצה · יום עזב · היה · כבד רום · קום

מקדשנו: מקוה ישראל יהוה כל
עזביך יבשו וסורי בארץ יכתבו
כי עזבו מקור מים חיים את יהוה:
רפאני יהוה וארפא הושיעני
ואושעה כי תהלתי אתה: הנה
המה אמרים אלי איה דבר יהוה
יבוא נא: ואני לא אצתי מרעה
אחריך ויום אנוש לא התאויתי
אתה ידעת מוצא שפתי נכח פניך
היה: אל תהיה לי למחתה מחסי
אתה ביום רעה: יבשו רדפי ואל
אבשה אני יחתו המה ואל אחתה
אני הביא עליהם יום רעה ומשנה
שברון שברם: כה אמר יהוה אלי
הלך ועמדת בשער בני העם אשר
יבאו בו מלכי יהודה ואשר יצאו
בו ובכל שערי ירושלם: ואמרת
אליהם שמעו דבר יהוה מלכי
יהודה וכל יהודה וכל ישבי
ירושלם הבאים בשערים האלה:
כה אמר יהוה השמרו בנפשותיכם
ואל תשאו משא ביום השבת
והבאתם בשערי ירושלם: ולא
תוציאו משא מבתיכם ביום
השבת וכל מלאכה לא תעשו
וקדשתם את יום השבת כאשר
צויתי את אבותיכם: ולא שמעו
ולא הטו את אזנם ויקשו את
ערפם לבלתי שומע ולבלתי קחת
מוסר: והיה אם שמע תשמעון
אלי נאם יהוה לבלתי הביא משא
בשערי העיר הזאת ביום השבת
ולקדש את יום השבת לבלתי
עשות בה כל מלאכה: ובאו בשערי
העיר הזאת מלכים ושרים ישבים
על כסא דוד רכבים ברכב ובסוסים

קדש קוה · בוש סור · כתב · קור · רפא ישע · הלל · בוא אוץ · אנש אוה · יצא שפה · פנה היה · חתת חסה · רוע בוש · חתת חתת · בוא שנה · בוא · שמר · נשא נשא · בוא · יצא בית · עשה · צוה · נטה קשה · שמע לקח · יסר · בוא · עשה · בוא ישב

sanctificationis nostre expectatio israel. Domine omnes qui te derelinquūt cōfundentur: recedētes a te in terra scribētur: quoniam dereliquerunt venā aquarum viuentium dominum. Sana me domine & sanabor: saluū me fac & saluus ero: quoniam laus mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me. Vbi est verbum domini? Veniat. Et ego nō sum turbatus te pastorem sequens: & diem hominis non desideraui: tu scis. Quod egressum est de labiis meis: rectū in conspectu tuo fuit. Non sis mihi tu formidini spes mea tu in die afflictionis. Cōfundantur qui me persequūtur & nō cōfundar ego: paueant illi & nō paueam ego. Induc super eos diē afflictionis & duplici cōtritione cōtere eos. Hec dicit dominus ad me. Vade & sta in porta filiorū populi per quā ingrediūtur reges iuda & egrediūtur: & in cunctis portis hierusalem: & dices ad eos. Audite verbum domini reges iuda: & omnis iuda: cūctique habitatores hierusalem qui ingredimini per portas istas. Hec dicit dominus. Custodite animas vestras: & nolite portare pondera in die sabbati nec inferatis per portas hierusalem: & nolite eiicere onera de domibus vestris in die sabbati: & omne opus non facietis. Sanctificate diem sabbati sicut precepi patribus vestris. Et non audierunt nec inclinauerunt aurem suā: sed indurauerūt ceruicem suam ne audirent me & ne acciperent disciplinam. Et erit: si audieritis me dicit dominus: vt non inferatis onera per portas ciuitatis huius in die sabbati & si sanctificaueritis diē sabbati: ne faciatis in eo omne opus: ingredientur per portas ciuitatis huius reges & principes sedentes super soliū dauid: & ascendētes in curribus & equis

scti ficatio nostra expectatio israel. domine omnes qui dereli-
ἁγίασμα ἡμῶν ὑπομονὴ ἰσραήλ. κύριε πάντες οἱ κατα-
querunt te cōfundantur. recedētes in
λιπόντες σε καταισχυνθήτωσαν. ἀφεστηκότες ἐπὶ τῆς
terra scribantur quia dereliquerunt fontē vite do-
γῆς γραφήτωσαν ὅτι ἐγκατέλιπον πηγὴν ζωῆς τὸν κύ-
minum. sana me domine & sanabor. salua me & saluabor:
ριον. ἴασαί με κύριε καὶ ἰαθήσομαι. σῶσόν με καὶ σωθήσο-
quia gloriatio mea tu es. ecce ipsi dicunt ad
μαι, ὅτι καύχημά μου σὺ εἶ. ἰδοὺ αὐτοὶ λέγουσι πρός
me: vbi est verbum domini? veniat: ego autem nō labora-
με, ποῦ ἐστιν ὁ λόγος κυρίου; ἐλθέτω. ἐγὼ δὲ οὐκ ἐκοπία-
ui sequens post te. & diem hominis
σα κατακολουθῶν ὀπίσω σου. καὶ ἡμέραν ἀνθρώπου
nō desideraui. tu scis que egressa sunt per
οὐκ ἐπεθύμησα. σὺ ἐπίστασαι τὰ ἐκπορευόμενα διὰ τῶν
labia mea ante faciē tuā sunt. ne fias mihi
χειλέων μου πρὸ προσώπου σού ἐστι. μὴ γενηθῇς μοι
in alienationē parcēs mihi in die mala. confundantur
εἰς ἀλλοτρίωσιν φειδόμενός μου ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾷ. κα-
 persequentes me: & nō cōfundar ego.
ταισχυνθείησαν οἱ διώκοντές με, καὶ μὴ καταισχυνθείην ἐγώ.
paueant ipsi: & nō paueā ego. induc
πτοηθείησαν αὐτοί, καὶ μὴ πτοηθείην ἐγώ. ἐπάγαγε
super eos diē malā: duplici cōtritione cōte-
ἐπ' αὐτοὺς ἡμέραν πονηράν, διπλοῦν σύντριμμα σύντρι-
re eos. hec dicit dominus ad me: vade &
ψον αὐτούς. τάδε λέγει κύριος πρός με, βάδισον καὶ
sta in portis filiorum populi in quibus ingrediuntur re-
στῆθι ἐν πύλαις υἱῶν λαοῦ ἐν αἷς εἰσπορεύονται βασι-
ges iuda & in quibus egrediuntur in eis. & in
λεῖς ἰούδα καὶ ἐν αἷς ἐκπορεύονται ἐν αὐταῖς. καὶ ἐν
omnibus portis hierusalem: & dices ad e-
πάσαις ταῖς πύλαις ἱερουσαλήμ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐ-
os: audite verbum domini reges iuda &
τούς, ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου βασιλεῖς ἰούδα καὶ
omnis iudea & omnis hierusalem ingredientes in
πᾶσα ἰουδαία καὶ πᾶσα ἱερουσαλὴμ οἱ εἰσπορευόμενοι ἐν
 portis his: hec dicit dominus: custodi-
ταῖς πύλαις ταύταις, τάδε λέγει κύριος, φυλάσσε-
te animas vestras. & ne portetis onera in
σθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. καὶ μὴ αἴρετε βαστάγματα ἐν
 die sabbatorum. & ne inducatis per
τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων. καὶ μὴ εἰσφέρητε διὰ τῶν
portas hierusalem. & ne efferatis onera de
πυλῶν ἱερουσαλήμ. καὶ μὴ ἐκφέρετε βαστάγματα ἐξ
domibus vestris in die sabbatorum: & omne opus
οἰκιῶν ὑμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, καὶ πᾶν ἔργον
nō facietis. sanctificate diem sabbatorum si-
οὐ ποιήσετε. ἁγιάσατε τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων κα-
cut precepi patribus vestris: & nō audi-
θὼς ἐνετειλάμην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καὶ οὐκ ἤκου-
erunt & nō inclinauerunt aurē suā. & indurauerunt
σαν καὶ οὐκ ἔκλιναν τὸ οὖς αὐτῶν. καὶ ἐσκλήρυναν τὸν
ceruicē suā super patres suos ne
τράχηλον αὐτῶν ὑπὲρ τοὺς πατέρας αὐτῶν τοῦ μὴ
audirēt me: & ne acciperēt disciplinā. & erit
ἀκοῦσαί μου, καὶ τοῦ μὴ δέξασθαι παιδείαν. καὶ ἔσται
si auditu audieritis me dicit dominus: ne inferatis
ἐὰν ἀκοῇ ἀκούσητέ μου λέγει κύριος, τοῦ μὴ εἰσφέρειν
onera per portas ciuitatis huius in
βαστάγματα διὰ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ταύτης ἐν
 die sabbatorum: & sanctificaueritis diē
τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, καὶ ἁγιάζειν τὴν ἡμέραν τῶν
sabbatorum: ne faciatis in ea omne opus: & in-
σαββάτων, τοῦ μὴ ποιεῖν ἐν αὐτῇ πᾶν ἔργον, καὶ εἰ-
gredientur per portas ciuitatis huius re-
σελεύσονται διὰ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως ταύτης βασι-
ges & principes sedētes super solium dauid. & ascē-
λεῖς καὶ ἄρχοντες καθήμενοι ἐπὶ θρόνου δαυὶδ καὶ ἐπι-
dentes in curribus & equis suis
βεβηκότες ἐφ' ἅρμασιν καὶ ἵπποις αὐτῶν

ipsi: & principes eorum: viri iuda &
αὐτοί, καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν, ἄνδρες ἰούδα καὶ οἱ
habitantes in hierusalem: & habitabitur ciui-
κατοικοῦντες ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ κατοικηθήσεται ἡ πό-
tas hec in eternum: & venient de ciuitatibus
λις αὕτη εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἥξουσιν ἐκ τῶν πόλεων
iuda: & de circuitu hierusalem: & de terra benia-
ἰούδα, καὶ κυκλόθεν ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκ γῆς βενια-
min: & de campestri: & de mōte: & de
μείν, καὶ ἐκ τῆς πεδινῆς, καὶ ἐκ τοῦ ὄρους, καὶ ἐκ
ea que ad austrum: ferentes holocausta & sacrificia
τῆς πρὸς νότον, φέροντες ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας
& thymiamata & manna & thus: ferentes lau-
καὶ θυμιάματα καὶ μαναὰ καὶ λίβανον, φέροντες αἴ-
dem in domum domini. & erit si nō audieritis
νεσιν εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἔσται ἐὰν μὴ εἰσακούσητέ
me vt sanctificetis diem sabbatorum: ne
μου τοῦ ἁγιάζειν τὴν ἡμέραν τῶν σαββάτων, τοῦ μὴ
portetis onera & ingrediamini per portas
αἴρειν βαστάγματα καὶ εἰσπορεύεσθαι διὰ τῶν πυλῶν
hierusalem in die sabbatorum: & incē-
ἱερουσαλὴμ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, καὶ ἀνά-
dam ignē in portis eius: & deuorabit
ψω πῦρ ἐν ταῖς πύλαις αὐτῆς, καὶ καταφάγεται
turritas domos hierusalem.
ἄμφοδα ἱερουσαλήμ.

Ca.18.

Verbum quod factum est ad hieremiā a domino
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου
dicens: surge & descende in domum figuli:
λέγων, ἀνάστηθι καὶ κατάβηθι εἰς οἶκον τοῦ κεραμέως,
& illic audies verba mea. & descendi in
καὶ ἐκεῖ ἀκούσῃ τοὺς λόγους μου. καὶ κατέβην εἰς
 domum figuli: & ecce ipse faciebat opus
τὸν οἶκον τοῦ κεραμέως, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐποίει ἔργον
super lapides: & dissipatum est vas. quod ipse facie-
ἐπὶ τῶν λίθων, καὶ διέπεσε τὸ ἀγγεῖον ὃ αὐτὸς ἐποί-
bat in manibus suis: & rursum fecit illud
ει ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ πάλιν ἐποίησεν αὐτὸ
vas alterum sicut placuit in cōspectu eius vt faceret.
ἀγγεῖον ἕτερον καθὼς ἤρεσεν ἐναντίον αὐτοῦ τοῦ ποιῆσαι.
& factum est verbum domini ad me dicēs: si sicut figu-
Ro.9.c καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, εἰ καθὼς ὁ κερα-
lus iste nō potero facere vos domus is-
μεὺς οὗτος οὐ δυνήσομαι τοῦ ποιῆσαι ὑμᾶς οἶκος ἰσ-
rael dicit dominus. ecce sicut lutum in manu
ραήλ λέγει κύριος. ἰδοὺ ὡς ὁ πηλὸς ἐν τῇ χειρὶ τοῦ
figuli vos estis in manibus meis domus is-
κεραμέως ὑμεῖς ἐστὲ ἐν ταῖς χερσίν μου οἶκος ἰσ-
rael. ad summā loquar aduersus gētē: aduersus regnum
ραήλ. πέρας λαλήσω ἐπ' ἔθνος, ἐπὶ βασιλείαν τοῦ
vt auferā eos: & disperdam: si reuersa fuerit
ἐξᾶραι αὐτούς, καὶ τοῦ ἀπολλύειν, εἰ ἐπιστρέψῃ τὸ
gens illa a malis suis: & penitētiā agā
ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν, καὶ μετανοήσω
super malis que cogitaui facere illis:
περὶ τῶν κακῶν ὧν ἐλογισάμην τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς,
& ad summā loquar super gētē & super regnum
καὶ πέρας λαλήσω ἐπὶ ἔθνος καὶ ἐπὶ βασιλείαν τοῦ
vt reedificetur & plantetur: & faci-
ἀνοικοδομεῖσθαι καὶ τοῦ καταφυτεύεσθαι, καὶ ποιή-
ent mala corā me ne audiāt vo-
σωσιν τὰ πονηρὰ ἐναντίον μου τοῦ μὴ ἀκούειν τῆς φω-
cē meā: & penitentiam agā super bonis que locutus sum
νῆς μου, καὶ μετανοήσω περὶ τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐλάλησα τοῦ
vt facerē eis. & nunc dic ad viros iuda: &
ποιῆσαι αὐτοῖς. καὶ νῦν εἰπὸν πρὸς ἄνδρας ἰούδα, καὶ
ad habitantes hierusalem sic dicit do-
πρὸς τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ οὕτως λέγει κύ-
minus: ecce ego fingo super vos mala
ρίος, ἰδοὺ ἐγὼ πλάσσω ἐφ' ὑμᾶς κακά,

Infra 15.b. & infra.35.c.

ipsi: & principes eorum viri iuda & habitores hierusalem: & habitabitur ciuitas hec in sempiternum. Et venient de ciuitatibus iuda & de circuitu hierusalē & de terra beniamin & de campestribus & de montuosis & ab austro portantes holocaustū & victimam & sacrificiū & thus: & inferent oblationē in domū dni. Si autē nō audieritis me vt sanctificetis diem sabbati: & ne portetis onus: & ne inferatis per portas hierusalem in die sabbati: succendam ignem in portis eius & deuorabit domos hierusalem: & non extinguetur. 18.

Verbum quod factū est ad hieremiam a dño dicens. Surge & descende in domum figuli & ibi audies verba mea. Et descendi in domū figuli: & ecce ipse faciebat opus super rotam: & dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis. Conuersusque fecit illud vas alterum: sicut placuerat in oculis eius vt faceret. Et factum est verbū dñi ad me dicēs. Nūquid sicut figulus iste non potero vobis facere domus israel: ait dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli: sic vos domus israel in manu mea. Repente loquar aduersum gentē & aduersus regnū vt eradicē & destruā & disperdā illud. Si pniam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum aduersus eā: agā & ego penitētiā super malo quod cogitaui vt facerem ei. Et subito loquar de gente & regno vt edificem & plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis vt nō audiat vocē meā: & penitentiā agam super bono quod locutus sum vt facerem ei. Nunc ergo dic viro iuda & habitatori hierusalē dicens. Hec dicit dominus. Ecce ego fingo contra vos malum:

המה ושריהם איש יהודה וישבי
ירושלם וישבה העיר הזאת
לעולם: ובאו מערי יהודה
ומסביבות ירושלם ומארץ בנימן
ומן השפלה ומן ההר ומן הנגב
מבאים עולה וזבח ומנחה ולבונה
ומביאי תודה בית יהוה: ואם לא
תשמעו אלי לקדש את יום השבת
ולבלתי שאת משא ובא בשערי
ירושלם ביום השבת והצתי אש
בשעריה ואכלה ארמנות ירושלם
ולא תכבה:

Cap.xviij.

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת
יהוה לאמר: קום וירדת בית
היוצר ושמה אשמיעך את דברי:
וארד בית היוצר והנהו עשה
מלאכה על האבנים: ונשחת הכלי
אשר הוא עשה בחמר ביד היוצר
ושב ויעשהו כלי אחר כאשר
ישר בעיני היוצר לעשות: ויהי
דבר יהוה אלי לאמור: הכיוצר
הזה לא אוכל לעשות לכם בית
ישראל נאם יהוה הנה כחמר ביד
היוצר כן אתם בידי בית ישראל:
רגע אדבר על גוי ועל ממלכה
לנתוש ולנתוץ ולהאביד:
ושב הגוי ההוא מרעתו אשר
דברתי עליו ונחמתי על הרעה
אשר חשבתי לעשות לו: ורגע
אדבר על גוי ועל ממלכה לבנות
ולנטוע: ועשה הרעה בעיני
לבלתי שמע בקולי ונחמתי על
הטובה אשר אמרתי להיטיב אותו:
ועתה אמר נא אל איש יהודה ועל
יושבי ירושלם לאמר כה אמר
יהוה הנה אנכי יוצר עליכם רעה

ישב · ישב · בוא עלם · עיר סבב · בוא עלה · זבח · שמע · נשא · בוא יצת · כבה · קום ירד · יצר שמע · ירד · יצר שחת · כלה · שוב עשה · היה · יכל עשה · דבר מלך · נתש נתץ · אבד · רוע · נחם · בנה · נטע רוע · יטב · צור רוע

וְחֹשֵׁב עֲלֵיכֶם מַחֲשָׁבָה שׁוּבוּ נָא
אִישׁ מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וְהֵיטִיבוּ
דַרְכֵיכֶם וּמַעַלְלֵיכֶם: וְאָמְרוּ נוֹאָשׁ
כִּי אַחֲרֵי מַחְשְׁבוֹתֵינוּ נֵלֵךְ וְאִישׁ
שְׁרִרוּת לִבּוֹ הָרָע נַעֲשֶׂה: לָכֵן כֹּה
אָמַר יְהוָה שַׁאֲלוּ נָא בַּגּוֹיִם מִי
שָׁמַע כָּאֵלֶּה שַׁעֲרֻרִת עָשְׂתָה מְאֹד
בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל: הֲיַעֲזֹב מִצּוּר שָׂדַי
שֶׁלֶג לְבָנוֹן אִם יִנָּתְשׁוּ מַיִם זָרִים
קָרִים נוֹזְלִים: כִּי שְׁכֵחֻנִי עַמִּי לַשָּׁוְא
יְקַטֵּרוּ וַיַּכְשִׁלוּם בְּדַרְכֵיהֶם שְׁבִילֵי
עוֹלָם לָלֶכֶת נְתִיבוֹת דֶּרֶךְ לֹא
סְלוּלָה: לָשׂוּם אַרְצָם לְשַׁמָּה
שְׁרוּקֹת עוֹלָם כֹּל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשֹּׁם
וְיָנִיד בְּרֹאשׁוֹ: כְּרוּחַ קָדִים אֲפִיצֵם
לִפְנֵי אוֹיֵב עֹרֶף וְלֹא פָנִים אַרְאֵם
בְּיוֹם אֵידָם: וַיֹּאמְרוּ לְכוּ וְנַחְשְׁבָה
עַל יִרְמְיָהוּ מַחֲשָׁבוֹת כִּי לֹא תֹאבַד
תּוֹרָה מִכֹּהֵן וְעֵצָה מֵחָכָם וְדָבָר
מִנָּבִיא לְכוּ וְנַכֵּהוּ בַלָּשׁוֹן וְאַל
נַקְשִׁיבָה אֶל כָּל דְּבָרָיו: הַקְשִׁיבָה
יְהוָה אֵלַי וּשְׁמַע לְקוֹל יְרִיבָי:
הַיְשֻׁלַּם תַּחַת טוֹבָה רָעָה כִּי כָרוּ
שׁוּחָה לְנַפְשִׁי זְכֹר עָמְדִי לְפָנֶיךָ
לְדַבֵּר עֲלֵיהֶם טוֹבָה לְהָשִׁיב אֶת
חֲמָתְךָ מֵהֶם: לָכֵן תֵּן אֶת בְּנֵיהֶם
לָרָעָב וְהַגִּרֵם עַל יְדֵי חֶרֶב
וְתִהְיֶנָה נְשֵׁיהֶם שַׁכֻּלוֹת וְאַלְמָנוֹת
וְאַנְשֵׁיהֶם יִהְיוּ הֲרֻגֵי מָוֶת בַּחוּרֵיהֶם
מֻכֵּי חֶרֶב בַּמִּלְחָמָה: תִּשָּׁמַע זְעָקָה
מִבָּתֵּיהֶם כִּי תָבִיא עֲלֵיהֶם גְּדוּד
פִּתְאֹם כִּי כָרוּ שׁוּחָה לְלָכְדֵנִי
וּפַחִים טָמְנוּ לְרַגְלָי: וְאַתָּה יְהוָה
יָדַעְתָּ אֶת כָּל עֲצָתָם עָלַי
לַמָּוֶת אַל תְּכַפֵּר עַל עֲוֹנָם
וְחַטָּאתָם מִלְּפָנֶיךָ אַל תֶּמְחִי וְיִהְיוּ

& cogito contra vos cogitationem. Reuertatur vnusquisq; a via sua mala: & dirigite vias vestras & studia vr̃a. Qui dixerũt. Desperauimus. Post cogitationes enĩ nr̃as ibim⁹: & vnusquisq; prauitatẽ cordis sui mali faciemus. Ideo hec dicit dñs. Interrogate gentes. Quis audiuit talia horribilia: que fecit nimis virgo israel? Nunquid deficiet de petra agri nix libani: aut euelli possunt aque erumpentes frigide & defluentes? Quia oblit⁹ est mei popul⁹ me⁹: frustra libãtes & ĩpingẽtes in viis suis & in semitis seculi: vt ambularẽt per eas in itinere nõ trito: vt fieret terra eorum in desolationẽ & ĩ sibilũ sempiternũ. Oĩs qui p̃terierit per eã: obstupescet: & mouebit caput suũ. Sicut vẽtus vrẽs dispergã eos corã inimico: dorsum & nõ faciem ostendã eis in die pditionis eorũ. Et dixerũt. Venite & cogitemus cõtra hieremiam cogitatiões. Non eni peribit lex a sacerdote: neq; cõsiliũ a sapiẽte nec sermo a propheta. Venite & pcutiamus eũ lingua: & nõ attẽdamus ad vniuersos sermones ei⁹. Attende dñe ad me: & audi vocẽ aduersariorũ meorũ. Nũqd redderur pro bono malũ: qa foderũt foueã aĩe mee? Recordare q̃ steterim in cõspectu tuo vt loquerer pro eis bonũ & auerterẽ indignationẽ tuã ab eis. Propterea da filios eorũ in famẽ: & deduc eos in man⁹ gladii. Fiant vxores eorũ absq; liberis: & vidue: & viri earum interficiantur morte. Iuuenes eorũ cõfodiantur gladio in prelio: audiatur clamor de domibus eorũ. Adduces eni sup eos latronẽ repente: quia foderũt foueam vt caperent me: & laqueos absconderũt pedib⁹ meis. Tu aũt dñe scis omne consilium eorum aduersum me in mortem. Ne propitieris iniquitati eorum: & peccatũ eorum a facie tua non deleatur. Fiant

τ cogito cogitationẽ. reuertatur iã vnusquisq a
καὶ λογίζομαι λογισμόν. ἀποστραφήτω δὴ ἕκαστος ἀπὸ
via sua mala: τ meliora facite studia vr̃a: τ vias vr̃as. τ dixerũt cõfortamur qr post auersiones nras ibimus
ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ καλλίονα ποιήσατε τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ τὰς ὁδοὺς ὑμῶν. καὶ εἶπαν ἀνδριζόμεθα, ὅτι ὀπίσω τῶν ἀποστροφῶν ἡμῶν πορευσόμεθα
τ vnusqsq placita cordis sui mali faciem⁹. ppt hoc hec dicit dñs: interrogate iã in gẽtib⁹: qs audiuit talia horribilia q̃ fecit nimis virgo israel? nũqd deficient de petra
καὶ ἕκαστος τὰ ἀρεστὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς ποιήσομεν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἐρωτήσατε δὴ ἐν ἔθνεσι, τίς ἤκουσεν τοιαῦτα φρικτὰ ἃ ἐποίησε σφόδρα παρθένος ἰσραήλ; μὴ ἐκλείψουσιν ἀπὸ πέτρας
vbera vel nix de libano? vł declinabit aq̃ violenter vento sublata? qr obliti sunt mei ppłs me⁹ in vanũ adoleuerũt τ infirmabunt in viis suis semitis sẽpiternis vt ascẽdant semitas nõ habẽtes viã
μαστοὶ ἢ χιὼν ἀπὸ τοῦ λιβάνου; ἢ ἐκκλινεῖ ὕδωρ βιαίως ἀνέμῳ φερόμενον; ὅτι ἐπελάθοντό μου ὁ λαός μου εἰς κενὸν ἐθυμίασαν καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν τρίβοις αἰωνίοις τοῦ ἐπιβῆναι τρίβους οὐκ ἔχοντας ὁδὸν
ad iter vt ponat terrã eorũ in desolationẽ τ sybillũ sempiternũ. oẽs ptereuntes p eã stupebũt τ mouebũt capita sua: sicut vẽtũ vrente dispgam eos corã facie inimicorũ suorũ: dorsũ τ nõ faciẽ ostẽdam illis in die pditionis eorũ. τ dixerũt: venite cogitemus cõtra ieremiã cogitationẽ: qr nõ peribit lex a sacerdote: τ cõsiliũ a prudente: τ sermo a ꝓpheta. venite τ pcutiam⁹ eũ in lingua τ nõ audiemus oẽs sermões eius. exaudi me dñe:
εἰς πορείαν τοῦ τάξαι τὴν γῆν αὐτῶν εἰς ἀφανισμὸν καὶ σύριγμα τὸ αἰώνιον. πάντες οἱ διαπορευόμενοι δι' αὐτῆς ἐκστήσονται καὶ κινήσουσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, ὡς ἄνεμον καύσωνα. διασπερῶ αὐτοὺς κατὰ πρόσωπον ἐχθρῶν αὐτῶν νῶτον καὶ οὐ πρόσωπον δείξω αὐτοῖς ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν. καὶ εἶπαν, δεῦτε λογισώμεθα ἐπὶ ἱερεμίαν λογισμὸν ὅτι οὐκ ἀπολεῖται νόμος ἀφ' ἱερέως, καὶ βουλὴ ἀπὸ συνετοῦ, καὶ λόγος ἀπὸ προφήτου. δεῦτε καὶ πατάξωμεν αὐτὸν ἐν γλώσσῃ καὶ ἀκουσόμεθα πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ. εἰσάκουσόν μου κύριε,
τ exaudi vocẽ iustificatiõis meę: si retribuuntur ꝓ bonis mala. qr collocuti sunt verba cõtra aiam meã. recordare q̃ steteri ego ante faciem tuã vt loquerer ꝓ eis bona: vt auerterẽ indignationẽ tuã ab eis. ꝓpterea da filios eorũ in famẽ: τ cõgrega eos in man⁹ gladii. fiant vxores eorũ sine filiis τ vidue: τ viri eorũ fiant interfecti morte: τ iuuenes eorũ cadentes gladio i prelio. fiat clamor in domib⁹ eorũ: induces sup eos latrões repẽte qr acceperũt verbũ in captionẽ me: τ laqueos absconderũt mihi: τ tu dñe scis omne cõsiliũ eorũ aduersũ me in mortẽ: ne mundes iusticias eorũ: τ peccata pfm eorũ a facie tua ne deleas. fiat
καὶ εἰσάκουσον τῆς φωνῆς τοῦ δικαιώματός μου, εἰ ἀνταποδίδοται ἀντὶ ἀγαθῶν κακά; ὅτι συνελάλησαν ῥήματα κατὰ τῆς ψυχῆς μου. μνήσθητι ἑστηκότος μου κατὰ πρόσωπόν σου τοῦ λαλῆσαι ὑπὲρ αὐτῶν ἀγαθά, τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμόν σου ἀπ' αὐτῶν. διὰ τοῦτο δὸς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν εἰς λιμόν, καὶ ἄθροισον αὐτοὺς εἰς χεῖρας μαχαίρας. γενέσθωσαν αἱ γυναῖκες αὐτῶν ἄτεκνοι καὶ χῆραι, καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν γενέσθωσαν ἀνῃρημένοι θανάτῳ, καὶ οἱ νεανίσκοι αὐτῶν πεπτωκότες μαχαίρᾳ ἐν πολέμῳ. γενηθήτω κραυγὴ ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν, ἐπάξεις ἐπ' αὐτοὺς λῃστὰς ἄφνω, ὅτι ἐνεχείρησαν λόγον εἰς σύλληψίν μου, καὶ παγίδας ἔκρυψαν ἐπ' ἐμέ. καὶ σὺ κύριε ἔγνως ἅπασαν τὴν βουλὴν αὐτῶν ἐπ' ἐμὲ εἰς θάνατον, μὴ ἀθῳώσῃς τὰς ἀδικίας αὐτῶν, καὶ τὰς ἁμαρτίας τῶν πατέρων αὐτῶν ἀπὸ προσώπου σου μὴ ἐξαλείψῃς. γενέσθω

C Esai. 66.c. — Infra. 19.c.

infirmitas eorũ coram te in tpe furoris tui fac in eis.
ἡ ἀσθένεια αὐτῶν ἐναντίον σου ἐν καιρῷ θυμοῦ σου ποίησον ἐν αὐτοῖς.

Ca.19.

A Hec dixit dñs ad me: vade τ posside vtrem fictile testeum a senioribus ppłi τ a sacerdotib⁹: τ egrediaris i polyandriũ filiorũ ennõ qđ est in vestibulo porte fictilis, τ lege illic omnia verba quos locutus fuero ad te. τ dices eis. audite verbũ dñi reges iuda τ habitantes hierusalem. hec dicit dñs exercituũ deus israel. ecce induco sup locũ istum mala ita vt oĩs audientis ea: tinniet ambe aures eius. ꝓ eo q̃ dereliquerũt me: τ abalienauerunt locum istũ: τ adoleuerũt in eo diis alienis q̃ nõ sciebant ipi τ pres eorũ. τ reges iuda repleuerũt locũ istũ sanguinib⁹ innocentũ. τ edificauerũt excelsa baal ad cõburendũ filios suos in igne. q̃ nõ precepi neq locut⁹ sũ: τ nõ cogitaui corde meo: ppterea ecce dies veniunt dicit dñs. τ non vocabit loco huic vltra ruina τ polyandriũ filii ennõ: sed polyandriũ occisionis.
Τάδε εἶπεν κύριος πρός με, βάδισον καὶ κτῆσαι βικὸν πεπλασμένον ὀστράκινον, καὶ ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἱερέων, καὶ ἐξελεύσῃ εἰς τὸ πολυάνδριον υἱῶν ἐννὸμ ὅ ἐστιν ἐπὶ τῶν προθύρων πύλης τῆς χαρσιθ. καὶ ἀνάγνωθι ἐκεῖ πάντας τοὺς λόγους οὓς ἂν λαλήσω πρὸς σέ. καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς. ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου βασιλεῖς ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσαλήμ. τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον κακὰ ὥστε παντὸς ἀκούοντος αὐτὰ, ἠχήσει ἀμφότερα τὰ ὦτα αὐτοῦ. ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπόν με, καὶ ἀπηλλοτρίωσαν τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐθυμίασαν ἐν αὐτῷ θεοῖς ἀλλοτρίοις οἷς οὐκ ᾔδεισαν αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν. καὶ οἱ βασιλεῖς ἰούδα ἔπλησαν τὸν τόπον τοῦτον αἱμάτων ἀθῴων. καὶ ᾠκοδόμησαν ὑψηλὰ τῷ βαὰλ τοῦ κατακαίειν τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἐν πυρί. ἃ οὐκ ἐνετειλάμην οὐδὲ ἐλάλησα καὶ οὐ διενοήθην ἐν τῇ καρδίᾳ μου, διὰ τοῦτο ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος· καὶ οὐ κληθήσεται τῷ τόπῳ τούτῳ ἔτι διάπτωσις καὶ πολυάνδριον υἱοῦ ἐννόμ, ἀλλ' ἢ πολυάνδριον τῆς σφαγῆς.

B τ dissipabo cõsiliũ iuda τ cõsiliũ hierusalem in loco isto: τ destruam eos in gladio i cõspectu inimicorũ suorũ τ in manibus quęrentiũ aias eorũ. τ dabo mortuos eorũ i escam volatilib⁹ celi τ bestiis tre: τ ponã ciuitatẽ hanc i demolitionẽ τ in sibilum. oĩs q̃ pterierit in ea cõtristabit τ sibilabit sup omni plaga eius:
καὶ κατασφάξω τὴν βουλὴν ἰούδα καὶ τὴν βουλὴν ἱερουσαλὴμ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, καὶ καταβαλῶ αὐτοὺς ἐν μαχαίρᾳ ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν καὶ ἐν χερσὶ τῶν ζητούντων τὰς ψυχὰς αὐτῶν. καὶ δώσω τοὺς νεκροὺς αὐτῶν εἰς βρῶσιν τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῖς θηρίοις τῆς γῆς. καὶ τάξω τὴν πόλιν ταύτην εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς συρισμόν. πᾶς ὁ πορευόμενος ἐπ' αὐτῆς σκυθρωπάσει καὶ συριεῖ ὑπὲρ πάσης τῆς πληγῆς αὐτῆς,

C τ cõedẽt carnes filiorũ suorũ τ carnes filiarũ suarũ: τ vnusqsq carnes pximi sui cõedẽt in munitiõe τ in obsidione q̃ obsidebunt eos inimici eorũ: τ quęrunt aiam eorũ. τ cõteres vtrem in oculis virorum
καὶ ἔδονται τὰς σάρκας τῶν υἱῶν αὐτῶν καὶ τὰς σάρκας τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ ἕκαστος τὰς σάρκας τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἔδονται ἐν τῇ περιοχῇ καὶ ἐν τῇ πολιορκίᾳ ᾗ πολιορκήσουσιν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν, καὶ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ συντρίψεις τὸν βικὸν κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ἀνδρῶν

3.4.c. — Infra. 49.c.

corruentes in cõspectu tuo: in tempore furoris tui abutere eis. 19.

Hec dicit dñs. Vade & accipe lagunculã figuli testeam a senioribus populi & a seniorib⁹ sacerdotũ: & egredere ad vallẽ filiorũ ennon que est iuxta introitũ porte fictilis: & predicabis ibi verba que ego loquor ad te: & dices. Audite verbum domini reges iuda & habitatores hierusalem. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego inducam afflictionẽ super locũ istum ita vt oĩs qui audierit illam: tinniant aures eius: eo q̃ dereliq̃rint me: & alienũ fecerint locum istum: & libauerint in eo diis alienis quos nescierunt ipsi & patres eorũ & reges iuda: & repleuerunt locũ istũ sanguine innocentum: & edificauerunt excelsa baalim ad comburendos filios suos in holocaustum baalim: que non precepi: nec locut⁹ sum: nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies venient dicit dominus: & non vocabitur amplius locus iste tophet & vallis filii ennon: sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium iuda & hierusalẽ in loco isto & subuertam eos gladio in cõspectu inimicorum suorũ & in manu q̃rentiũ aĩas eorũ: & dabo cadauera eorũ escam volatilibus celi & bestiis terre. & ponam ciuitatẽ hanc in stuporem & in sibilũ. Oĩs qui preterierit per eam obstupescet: & sibilabit sup vniuersa plaga eius. Et cibabo eos carnibus filiorũ suorum: & carnibus filiarũ suarũ: & vnusq̃sq; carnes amici sui comedet in obsidione & in angustia in qua concludẽt eos inimici eorũ & qui querunt animas eorum. Et conteres lagunculã in oculis virorum

מַכְשָׁלִים לְפָנֶיךָ בְּעֵת אַפְּךָ
עֲשֵׂה בָהֶם:

Cap. xix.

כֹּה אָמַר יְהוָה הָלוֹךְ
וְקָנִיתָ בַקְבֻּק יוֹצֵר חָרֶשׂ וּמִזִּקְנֵי
הָעָם וּמִזִּקְנֵי הַכֹּהֲנִים: וְיָצָאתָ אֶל
גֵּיא בֶן הִנֹּם אֲשֶׁר פֶּתַח שַׁעַר
הַחַרְסוּת וְקָרָאתָ שָּׁם אֶת הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ: וְאָמַרְתָּ שִׁמְעוּ
דְבַר יְהוָה מַלְכֵי יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלָם כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל
הַמָּקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר כָּל שֹׁמְעָהּ תִּצַּלְנָה
אָזְנָיו: יַעַן אֲשֶׁר עֲזָבֻנִי וַיְנַכְּרוּ אֶת
הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיְקַטְּרוּ בוֹ לֵאלֹהִים
אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יְדָעוּם הֵמָּה
וַאֲבוֹתֵיהֶם וּמַלְכֵי יְהוּדָה וּמָלְאוּ
אֶת הַמָּקוֹם הַזֶּה דַּם נְקִיִּם: וּבָנוּ
אֶת בָּמוֹת הַבַּעַל לִשְׂרֹף אֶת
בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ עֹלוֹת לַבָּעַל אֲשֶׁר לֹא
צִוִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עָלְתָה עַל
לִבִּי: לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם
יְהוָה וְלֹא יִקָּרֵא לַמָּקוֹם הַזֶּה עוֹד
הַתֹּפֶת וְגֵיא בֶן הִנֹּם כִּי אִם גֵּיא
הַהֲרֵגָה: וּבַקֹּתִי אֶת עֲצַת יְהוּדָה
וִירוּשָׁלַם בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְהִפַּלְתִּים
בַּחֶרֶב לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי
נַפְשָׁם וְנָתַתִּי אֶת נִבְלָתָם לְמַאֲכָל
לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הָאָרֶץ:
וְשַׂמְתִּי אֶת הָעִיר הַזֹּאת לְשַׁמָּה
וְלִשְׁרֵקָה כֹּל עֹבֵר עָלֶיהָ יִשֹּׁם
וְיִשְׁרֹק עַל כָּל מַכֹּתֶהָ: וְהַאֲכַלְתִּים
אֶת בְּשַׂר בְּנֵיהֶם וְאֵת בְּשַׂר
בְּנֹתֵיהֶם וְאִישׁ בְּשַׂר רֵעֵהוּ יֹאכֵלוּ
בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יָצִיקוּ לָהֶם
אֹיְבֵיהֶם וּמְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם: וְשָׁבַרְתָּ
הַבַּקְבֻּק לְעֵינֵי הָאֲנָשִׁים

ההלכים אותך ואמרת אליהם
כה אמר יהוה צבאות ככה אשבר
את העם הזה ואת העיר הזאת
כאשר ישבר את כלי היוצר אשר
לא יוכל להרפה עוד ובתפת
יקברו מאין מקום לקבור כן אעשה
למקום הזה נאם יהוה וליושביו
ולתת את העיר הזאת כתפת
והיו בתי ירושלם ובתי מלכי
יהודה כמקום התפת הטמאים
לכל הבתים אשר קטרו על גגתיהם
לכל צבא השמים והסך נסכים
לאלהים אחרים ויבא ירמיהו
מהתפת אשר שלחו יהוה שם
להנבא ויעמד בחצר בית יהוה
ויאמר אל כל העם כה אמר יהוה
צבאות אלהי ישראל הנני מבי
אל העיר הזאת ועל כל עריה
את כל הרעה אשר דברתי עליה
כי הקשו את ערפם לבלתי שמוע
את דברי

Cap. xx.

וישמע פשחור
בן אמר הכהן והוא פקיד נגיד
בבית יהוה את ירמיהו נבא את
הדברים האלה ויכה פשחור
את ירמיהו הנביא ויתן אתו
על המהפכת אשר בשער בנימן
העליון אשר בבית יהוה ויהי
ממחרת ויצא פשחור את ירמיהו
מן המהפכת ויאמר אליו ירמיהו
לא פשחור קרא יהוה שמך כי
אם מגור מסביב כי כה אמר יהוה
הנני נתנך למגור לך ולכל
אהביך ונפלו בחרב איביהם
ועיניך ראות ואת כל יהודה אתן
ביד מלך בבל והגלם בבלה והכם

qui ibunt tecum: & dices ad eos. Hec dicit dñs exercituum. Sic conteram populum istum & ciuitatem istam: sicut cõteritur vas figuli quod non potest vltra instaurari. Et in tophet sepelietur: eo q non sit alius locus ad sepeliendũ. Sic faciã loco huic: ait dñs: & hitatoribus eius: & ponam ciuitatẽ istam sicut tophet. Et erunt domus hierusalem & domus regum iuda sicut locus tophet immunde: oẽs domus in quaꝝ domatibus sacrificauerunt omni militie celi: & libauerunt libamina diis alienis. Venit autẽ hieremias de tophet quo miserat eum dominus ad ꝓphetandũ & stetit in atrio domus domini: & dixit ad omnẽ populum. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego inducam super ciuitatẽ hanc & super vrbes oẽs eius vniuersa mala que locutus sum aduersum eã quoniam indurauerunt ceruicem suam vt non audirent sermones meos. 20.

Et audiuit phassur filius emmer sacerdos qui cõstitut⁹ erat princeps in domo dñi hieremiam prophetantem sermones istos. Et percussit phassur hieremiam prophetaʒ: & misit eum in neruũ quod erat in porta beniamin superiori in domo domini. Cumq; illuxisset in crastinũ eduxit phassur hieremiam de neruo: & dixit ad eũ hieremias. Non phassur vocauit dñs nomen tuum: sed pauorem vndiq;: quia hec dicit dominus. Ecce ego dabo te in pauorem & omnes amicos tuos: & corruẽt gladio inimicoꝝ suoꝝ & oculi tui videbũt. Et oẽm iudã dabo i manu regis babylõis: & traducet eos i babylõeʒ & pcutiet eos

egredientiũ tecũ: ⁊ dices ad eos.
τῶν ἐκπορευομένων μετὰ σοῦ. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς.
hec dicit dñs: sic conterã pplm istũ ⁊
τάδε λέγει κύριος, οὕτως συντρίψω τὸν λαὸν τοῦτον καὶ
ciuitatẽ hãc: sicut cõfringit vas testaceũ
τὴν πόλιν ταύτην, καθὼς συντρίβεται ἄγγος ὀστράκινον
qđ nõ poterit sanari vltra: ⁊ in ruina sepeliẽt
ὃ οὐ δυνήσεται ἰαθῆναι ἔτι, καὶ ἐν τῷ τωφὲθ θάψουσι
eo q nõ est locus vt sepeliant. sic faciã dicit
ὅτι οὐκ ἔστι τόπος τοῦ ταφῆναι. οὕτως ποιήσω λέγει
dñs loco huic ⁊ habitãtib⁹ in eo:
κύριος τῷ τόπῳ τούτῳ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐν αὐτῷ,
vt dẽ ciuitatẽ istã sicut q̃ ruinã patit.
τοῦ δοθῆναι τὴν πόλιν ταύτην ὡς τὴν διαπίπτουσαν.
⁊ erũt dom⁹ hierlm ⁊ dom⁹ regũ iuda sicut
καὶ ἔσονται οἱ οἶκοι ἰλὴμ καὶ οἱ οἶκοι βασιλέων ἰούδα καθὼς
locus q ruit imũdiciaꝝ in oĩbus domi
ὁ τόπος ὁ διαπίπτων τῶν ἀκαθαρσιῶν ἐν πάσαις ταῖς οἰκί
bus in qb⁹ adoleuerũt in tectis oĩ milit
αις ἐν αἷς ἐθυμίασαν ἐπὶ τῶν δωμάτων πάσῃ τῇ στρατιᾷ τοῦ
celi: ⁊ libauerũt libamina diis alienis. ⁊
οὐρανοῦ, καὶ ἔσπεισαν σπονδὰς θεοῖς ἀλλοτρίοις. καὶ
venit hieremias de ruina quo misit e
ἦλθεν ἱερεμίας ἀπὸ τῆς διαπτώσεως οὗ ἀπέστειλεν αὐ
um dñs illuc pphetare. ⁊ stetit in atrio
τὸν κύριος ἐκεῖ τοῦ προφητεῦσαι. καὶ ἔστη ἐν αὐλῇ τοῦ
dñi: ⁊ dixit ad oẽm pplm. hec dicit
κυρίου, καὶ εἶπεν πρὸς πάντα τὸν λαόν. τάδε λέγει
dñs: exercituũ de⁹ israel. ecce ego induco
κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω
sup hierlm: ⁊ sup oẽs ciuitates ⁊ sup
ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις καὶ ἐπὶ
vicos ei⁹ oĩa mala q̃ loquut⁹ sũ sup e
τὰς κώμας αὐτῆς. ἅπαντα τὰ κακὰ ἃ ἐλάλησα ἐπ' αὐ
am ⁊ sup ciuitates eius. q̃m idurauerũt ceruicẽ
τὴν καὶ ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτῆς. ὅτι ἐσκλήρυναν αὐχένα
suã ne audirẽt verba mea.
αὐτῶν τοῦ μὴ εἰσακοῦσαι τῶν λόγων μου. Ca. 20.

Et audiuit paschor filius emmor sacerdos ⁊ hic
Καὶ ἤκουσεν πασχὼρ ὁ υἱὸς ἐμμὴρ ὁ ἱερεὺς καὶ οὗ
erat cõstitutus princeps dom⁹ dñi hieremia
τος ἦν καθεσταμένος ἡγούμενος οἴκου κυρίου τοῦ ἱερεμίου
pphetãte sermones istos. ⁊ pcussit e
προφητεύοντος τοὺς λόγους τούτους καὶ ἐπάταξεν αὐ
um ⁊ miserũt eũ in carcerẽ q̃ erat in por
τὸν καὶ ἐνέβαλον αὐτὸν εἰς τὸν καταράκτην ὃς ἦν ἐν πύ
ta dom⁹ beniamin superioris q̃ erat in domo dñi. ⁊
λῃ οἴκου βενιαμὶν ὑπερῴου ὃς ἦν ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ
factũ est in crastino ⁊ eduxit paschor hieremiã
ἐγένετο τῇ αὔριον καὶ ἐξήγαγεν πασχὼρ τὸν ἱερεμίαν
de carcere: ⁊ ait illi hieremias: nõ
ἐκ τοῦ καταράκτου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ἱερεμίας, οὐ
paschar vocauit dñs nomẽ tuũ sed mi
χὶ πασχὼρ ἐκάλεσεν κύριος τὸ ὄνομά σου ἀλλ' ἢ μέ
grantẽ. qr hec dicit dñs. ecce ego do
τοικον. διότι τάδε λέγει κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ δίδω
tibi in trãsmigrationẽ cũ oĩb⁹ amicis tuis.
μί σοι εἰς μετοικεσίαν σὺν πᾶσι τοῖς φίλοις σου.
⁊ cadẽt in gladio inimicoꝝ suoꝝ: ⁊ oculi
καὶ πεσοῦνται ἐν μαχαίρᾳ ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ οἱ ὀφθαλμοί
tui videbũt: ⁊ te ⁊ oẽm iudã dabo in ma
σου ὄψονται, καὶ σὲ καὶ πάντα ἰούδα δώσω εἰς χεῖ
nus regis babylonis: ⁊ trãsmigrare faciẽt eos:
ρας βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ μετοικιοῦσιν αὐτοὺς
⁊ pcutient eos
καὶ κατακολούσουσιν αὐτούς

Infra. 37.c.

in gladiis. ⁊ dabo oẽm fortitudinẽ ciui
ἐν μαχαίραις. καὶ δώσω τὴν πᾶσαν ἰσχὺν τῆς πό
tatis hui⁹ ⁊ oẽs labores ei⁹ ⁊ om
λεως ταύτης καὶ πάντας τοὺς πόνους αὐτῆς καὶ πάν
nes thesauros regis iuda in man⁹ ini
τας τοὺς θησαυροὺς βασιλέως ἰούδα εἰς χεῖρας ἐχ
micoꝝ ei⁹: ⁊ ducẽt eos in babylonẽ. ⁊ tu
θρῶν αὐτοῦ, καὶ ἄξουσιν αὐτοὺς εἰς βαβυλῶνα. καὶ σὺ
⁊ oẽs habitãtes in domo tua ibi
καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ σου πορεύε
tis in captiuitate: ⁊ in babylone morieris: ⁊
σθε ἐν αἰχμαλωσίᾳ, καὶ ἐν βαβυλῶνι ἀποθανῇ, καὶ
ibi sepelieris tu ⁊ oẽs amici tui qb⁹ pphe
ἐκεῖ ταφήσῃ σὺ καὶ πάντες οἱ φίλοι σου οἷς προεφή
tasti illis mendacia. decepisti me dñe: ⁊ decept⁹
τευσας αὐτοῖς ψευδῆ. ἠπάτησάς με κύριε, καὶ ἠπατή
sũ. obtinuisti ⁊ potuisti. fact⁹ sũ in risum
θην. ἐκράτησας καὶ ἠδυνάσθης. ἐγενόμην εἰς γέλωτα
tota die pseueraui. subsannat⁹: qr amaro
πᾶσαν ἡμέραν διετέλεσα μυκτηριζόμενος, ὅτι πικρῷ
verbo meo ridebor: pùaricationẽ ⁊ miseriã iuo
λόγῳ μου γελάσομαι, ἀθεσίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἐπι
cabo. qr factũ est verbũ dñi in opprobriũ mihi
καλέσομαι. ὅτι ἐγενήθη ὁ λόγος κυρίου εἰς ὀνειδισμὸν ἐμοὶ
⁊ in derisum tota die. ⁊ dixi nõ no
καὶ εἰς χλευασμὸν πᾶσαν ἡμέραν. καὶ εἶπα οὐ μὴ ὀνο
minabo vltra nomẽ dñi: ⁊ nõ loquar vltra
μάσω ἔτι τὸ ὄνομα κυρίου, καὶ οὐ μὴ λαλήσω ἔτι
in noie ei⁹. ⁊ fact⁹ est q̃si ignis ardẽs
ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς πῦρ καιόμενον
cõburẽs in ossib⁹ meis ⁊ dissolut⁹ sũ vndiq; ⁊ nõ
φλέγον ἐν τοῖς ὀστέοις μου καὶ παρεῖμαι πάντοθεν καὶ οὐ
possum ferre: qr audiui vituperiũ multoꝝ cõgregato
δύναμαι φέρειν, ὅτι ἤκουσα ψόγον πολλῶν συναθροιζο
rũ vndiq;. resistite: ⁊ resistam⁹ ei
μένων κυκλόθεν. ἐπισυνστῆτε, καὶ ἐπισυνστῶμεν αὐτῷ
oẽs viri amici ei⁹: custodite opinionẽ
πάντες ἄνδρες φίλοι αὐτοῦ, τηρήσατε τὴν ἐπίνοιαν
eius si decipiet: ⁊ pùalebim⁹ ei ⁊ su
αὐτοῦ εἰ ἀπατηθήσεται, καὶ δυνησόμεθα αὐτὸν καὶ λη
memus vltionẽ nrãʒ ex eo. ⁊ dñs mecũ
ψόμεθα τὴν ἐκδίκησιν ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ. καὶ κύριος μετ' ἐ
sicut bellator fortis: ppter hoc psequuti sũt ⁊ itelli
μοῦ καθὼς μαχητὴς ἰσχύων, διὰ τοῦτο ἐδίωξαν καὶ νοῆ
gere nõ potuerũt. cõfusi sũt valde: qr nõ cognouerũt
σαι οὐκ ἠδύναντο. ᾐσχύνθησαν σφόδρα, ὅτι οὐκ ἐνόησαν
ignominias suas q̃ ineternũ nõ tradent obliuioni. dñe
ἀτιμίας αὐτῶν αἳ δι' αἰῶνος οὐκ ἐπιλησθήσονται. κύριε
pbans iusta itelligẽs renes ⁊ corda: vide
δοκιμάζων δίκαια συνιῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, ἴδοι
am q̃ a te vltionẽ ex eis: qm ad te
μι τὴν παρά σου ἐκδίκησιν ἐξ αὐτῶν, ὅτι πρὸς σὲ
reuelaui causam meã. cãtate dño. lau
ἀπεκάλυψα τὸ δικαίωμά μου. ᾄσατε τῷ κυρίῳ. αἰ
date eũ: qr liberauit aĩam pauperis de ma
νέσατε αὐτῷ, ὅτι ἐξείλετο ψυχὴν πένητος ἐκ χει
nu fortiũ eo. maledictus dies in q̃ na
ρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ. ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ἐ
tus sũ in ea: dies in q̃ pepit me mr̃ mea
τέχθην ἐν αὐτῇ, ἡμέρα ἐν ᾗ ἔτεκέν με ἡ μήτηρ μου
nõ sit desiderabilis: maledict⁹ hõ q̃ ãnũ
μὴ ἔστω ἐπευκτή, ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὁ εὐαγ
ciauit pr̃i meo dicẽs: nat⁹ est tibi mascu
γελισάμενος τῷ πατρί μου λέγων, ἐτέχθη σοι ἄρ
lus: letificat⁹ est. sit hõ ille vt
σεν, εὐφραινόμενος εἰσιν. ἔστω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὡς αἱ
ciuitates q̃s subuertit dñs in furore ⁊ nõ penituit
πόλεις ἃς κατέστρεψεν κύριος ἐν θυμῷ καὶ οὐ μετεμε
eũ. audiat clamorẽ mane: ⁊ vlulatũ
λήθη. ἀκουσάτω κραυγῆς τὸ πρωΐ, καὶ ἀλαλαγμοῦ
meridie:
μεσημβρίας,

Ps. 30. — Sa. 11. d — Job. 3. a.

gladio. Et dabo vniuersam substantiã ciuitatis huius: & omnem laborem eius omneq; preciũ & cunctos thesauros regum iuda dabo in manu inimicoꝝ eorũ & diripiẽt eos & tollent: & ducent in babylonem. Tu aũt phassur & oẽs habitatores domus tue ibitis in captiuitatẽ: & in babylonẽ venies & ibi morieris ibiq; sepelieris tu & omnes amici tui quibus prophetasti mendaciũ. Seduxisti me domine: & seductus sum fortior me fuisti & inualuisti. Factus sum in derisum tota die. Oẽs subsannãt me: qa iam olim loquor vociferãs iniqtatem & vastitatẽ clamito. Et fact⁹ est mihi sermo dñi in opprobriũ: & in derisuʒ tota die. Et dixi. Non recordabor ei⁹ neq; loquar vltra in noĩe illius. Et fact⁹ est in corde meo quasi ignis exestuãs clausus q; i ossibus meis: & defeci: ferre non sustinens. Audiui enĩ cõtumelias multorũ & terrorem in circuitu: psequimini & psequamur eũ: ab oĩbus viris q erant pacifici mei & custodiẽtes latus meũ: siquõ decipiatur & pùaleamus aduersus eum: & cõseqmur vltionẽ ex eo. Dñs aũt mecũ est tanq̃ bellator fortis: idcirco q psequũtur me cadent & infirmi erũt & cõfundẽtur vehemẽter: qa nõ intellexerũt: opprobriũ sempiternũ qđ nunq̃ delebitur. Et tu dñe exercituũ ꝓbator iusti q vides renes & cor: videã q̃so vltionẽ tuã ex eis. Tibi enim reuelaui cãm meã. Cantate dño: laudate dñm: qa liberauit aĩam pauperis de manu malorum. Maledicta dies in qua natus sum: dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta. Maledictus vir qui annunciauit patri meo: dicẽs. natus ẽ tibi puer masculus: & q̃si gaudio letificauit eũ. Sit homo ille vt sunt ciuitates quas subuertit dñs & nõ penituit eũ. Audiat clamorẽ mane: & vlulatũ in tẽpore meridiano:

בחרב ונתתי את כל חסן העיר
הזאת ואת כל יגיעה ואת כל
יקרה ואת כל אוצרות מלכי יהודה
אתן ביד איביהם ובזזום ולקחום
והביאום בבלה ואתה פשחור וכל
ישבי ביתך תלכו בשבי ובבל
תבוא ושם תמות ושם תקבר
אתה וכל אהביך אשר נבאת
להם בשקר פתיתני יהוה ואפת
חזקתני ותוכל הייתי לשחוק כל
היום כלה לעג לי כי מדי אדבר
אזעק חמס ושד אקרא כי היה
דבר יהוה לי לחרפה ולקלס כל
היום ואמרתי לא אזכרנו ולא
אדבר עוד בשמו והיה בלבי
כאש בערת עצר בעצמתי
ונלאיתי כלכל ולא אוכל כי
שמעתי דבת רבים מגור מסביב
הגידו ונגידנו כל אנוש שלמי
שמרי צלעי אולי יפתה ונוכלה
לו ונקחה נקמתנו ממנו ויהוה
אתי כגבור עריץ על כן רדפי
יכשלו ולא יכלו בשו מאד
כי לא השכילו כלמת עולם לא
תשכח ויהוה צבאות בחן צדיק
ראה כליות ולב אראה נקמתך
מהם כי אליך גליתי את ריבי
שירו ליהוה הללו את יהוה כי
הציל את נפש אביון מיד מרעים
ארור היום אשר ילדתי בו יום
אשר ילדתני אמי אל יהי ברוך
ארור האיש אשר בשר את אבי
לאמר ילד לך בן זכר שמח
שמחהו והיה האיש ההוא כערים
אשר הפך יהוה ולא נחם ושמע
זעקה בבקר ותרועה בעת צהרים

אֲשֶׁר לֹא מוֹתְתַנִי מֵרָחֶם וַתְּהִי לִי
אִמִּי קִבְרִי וְרַחְמָהּ הֲרַת עוֹלָם: לָמָּה
זֶּה מֵרֶחֶם יָצָאתִי לִרְאוֹת עָמָל
וְיָגוֹן וַיִּכְלוּ בְּבֹשֶׁת יָמָי:

Cap. xxi.

הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה
אֶל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת יְהוָה בִּשְׁלֹחַ אֵלָיו
הַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ אֶת פַּשְׁחוּר בֶּן
מַלְכִּיָּה וְאֶת צְפַנְיָה בֶן מַעֲשֵׂיָה
הַכֹּהֵן לֵאמֹר: דְּרָשׁ נָא בַעֲדֵנוּ אֶת
יְהוָה כִּי נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל
נִלְחָם עָלֵינוּ אוּלַי יַעֲשֶׂה יְהוָה
אוֹתָנוּ כְּכָל נִפְלְאֹתָיו וְיַעֲלֶה
מֵעָלֵינוּ: וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֲלֵיהֶם
כֹּה תֹאמְרֻן אֶל צִדְקִיָּהוּ: כֹּה אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מֵסֵב אֶת
כְּלֵי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיֶדְכֶם אֲשֶׁר
אַתֶּם נִלְחָמִים בָּם אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל
וְאֶת הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם
מִחוּץ לַחוֹמָה וְאָסַפְתִּי אוֹתָם אֶל
תּוֹךְ הָעִיר הַזֹּאת: וְנִלְחַמְתִּי אֲנִי
אִתְּכֶם בְּיָד נְטוּיָה וּבִזְרוֹעַ חֲזָקָה
וּבְאַף וּבְחֵמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל: וְהִכֵּיתִי
אֶת יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת וְאֶת הָאָדָם
וְאֶת הַבְּהֵמָה בְּדֶבֶר גָּדוֹל יָמֻתוּ:
וְאַחֲרֵי כֵן נְאֻם יְהוָה אֶתֵּן אֶת
צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֶת עֲבָדָיו
וְאֶת הָעָם וְאֶת הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר
הַזֹּאת מִן הַדֶּבֶר מִן הַחֶרֶב וּמִן הָרָעָב
בְּיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וּבְיַד
אֹיְבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם
וְהִכָּם לְפִי חֶרֶב לֹא יָחוּס עֲלֵיהֶם
וְלֹא יַחְמֹל וְלֹא יְרַחֵם: וְאֶל הָעָם
הַזֶּה תֹּאמַר כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי
נֹתֵן לִפְנֵיכֶם אֶת דֶּרֶךְ הַחַיִּים וְאֶת
דֶּרֶךְ הַמָּוֶת: הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הַזֹּאת
יָמוּת בַּחֶרֶב וּבָרָעָב וּבַדָּבֶר וְהַיּוֹצֵא

quia non me interfecit a vulua vt fieret mihi mater mea sepulchrū: & vulua eius cōceptus eternus. Quare de vulua egressus sū vt viderē laborē & dolorē & cōsumerētur in cōfusiōe dies mei.

21.

Uerbum qđ factū est ad hieremiam a domino: qñ misit ad eum rex sedechias phassur filium melchie & sophoniam filium maasie sacerdotem: dicens. Interroga pro nobis dñm: quia nabuchodonosor rex babylonis preliatur aduersus nos: si forte faciat dominus nobiscum ſm oĩa mirabilia sua & recedat a nobis. Et dixit hieremias ad eos. Sic dicetis sedechie. hec dicit dominus deus israel. Ecce ego conuertam vasa belli que in manibus vestris sunt & in quibꝰ vos pugnatis aduersum regem babylonis & chaldeos qui obsidēt vos in circuitu murorum: & congregabo ea in medio ciuitatis huius: & debellabo ego vos in manu extenta & in brachio forti & in furore & indignatione & in ira grandi: & percutiam habitatores ciuitatis huius. Homines & bestie pestilentia magna morientur. Et post hoc ait dominꝰ: dabo sedechiam regem iuda & seruos eius & populū eius & qui derelicti sunt in ciuitate hac a peste & gladio & fame in manu nabuchodonosor regis babylonis & in manu inimicorū eorum & i manu q̄rentiū aiam eorū: & percutiet eos in ore gladii & nō flectetur neq̃ parcet nec miserebitur. Et ad populum hunc dices. Hec dicit dominus. Ecce ego do coram vobis viam vite & viā mortis. Qui hitauerit in vrbe hac: morietur gladio & fame & peste: q autē egressus fuerit

qr nō interfecit me in vulua mřis: ⁊ fuit
ὅτι οὐκ ἀπέκτεινέν με ἐν μήτρᾳ μητρός, καὶ ἐγένετό
mihi mř mea sepulchrū mihi ⁊ vulua cōceptiōis
μοι ἡ μήτηρ μου τάφος μοι καὶ μήτρα συλλήψεως
eterne. qre adhoc egressus sū de vulua vt viderē la
αἰωνίας. ἵνα τί τοῦτο ἐξῆλθον ἐκ μήτρας τοῦ βλέπειν κό
bores ⁊ erūnas: ⁊ cōsumpti sūt in cōfusione dies
πους καὶ πόνους, καὶ διετέλεσαν ἐν αἰσχύνῃ αἱ ἡμέραι
mei.
μου.

Iob. 3. b.

Ca. 21.

Uerbū qđ factū est ad hieremiā a dño
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου
qñ misit ad eū rex sedechias pa
ὅτε ἀπέστειλεν πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας τὸν πα
schur filiū melchie ⁊ sophonias filiū maasei
σχὼρ υἱὸν μελχίου καὶ τὸν σοφονίαν υἱὸν μαασαίου τὸν
sacerdotē dicēs. interroga p nobis dñm: qr
ἱερέα λέγων. ἐπερώτησον περὶ ἡμῶν τὸν κύριον, ὅτι βα
rex babylonis īsurrexit cōtra nos: si faciat dñs
σιλεὺς βαβυλῶνος ἐφέστηκεν ἐφ᾽ ἡμᾶς, εἰ ποιήσῃ κύριος
scdm oia mirabilia sua: ⁊ recedet
κατὰ πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, καὶ ἀπελεύσεται
a nobis. ⁊ dixit ad eos hieremias: sic dice
ἀφ᾽ ἡμῶν. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς ἱερεμίας, οὕτως ἐρεῖ
tis ad sedechiā. hec dicit dñs deꝰ israel:
τε πρὸς σεδεκίαν. τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ,
ecce ego cōuerto arma bellica q̄ in
ἰδοὺ ἐγὼ μεταστρέφω τὰ ὅπλα τὰ πολεμικὰ ἐν
manibꝰ vřis: ⁊ in qbꝰ vos pugnatis in e
ταῖς χερσὶν ὑμῶν, καὶ ἐν οἷς ὑμεῖς πολεμεῖτε ἐν αὐ
is: aduersū chaldeos q̄ obsederūt
τοῖς, πρὸς τοὺς χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικότας ὑ
vos extra murū. ⁊ cōgregabo eos in
μᾶς ἔξωθεν τοῦ τείχους. καὶ συνάξω αὐτοὺς εἰς τὸ
mediū ciuitatis huiꝰ. ⁊ debellabo vos ego
μέσον τῆς πόλεως ταύτης. καὶ πολεμήσω ὑμᾶς ἐγὼ
in manu mea extenta ⁊ in brachio forti cū
ἐν χειρί μου ἐκτεταμένῃ καὶ ἐν βραχίονι κραταιῷ με
furore ⁊ ira ⁊ idignatiōe magna. ⁊ per
τὰ θυμοῦ καὶ ὀργῆς καὶ παροργισμοῦ μεγάλου. καὶ πα
cutiā oēs habitātes in ciuitate ista
τάξω πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ
hoies ⁊ iumēta in morte magna ⁊ mo
ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη ἐν θανάτῳ μεγάλῳ καὶ ἀπο
rientur. ⁊ post hec sic dicit dñs: tra
θανοῦνται. καὶ μετὰ ταῦτα οὕτως λέγει κύριος, παρα
dā sedechiā regē iuda ⁊ ser
δώσω τὸν σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα καὶ τοὺς παῖ
uos eiꝰ ⁊ pplm q̄ derelictus est in ciui
δας αὐτοῦ καὶ τὸν λαὸν τὸν καταλειφθέντα ἐν τῇ πό
tate hac a morte ⁊ a fame
λει ταύτῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου καὶ ἀπὸ τοῦ λιμοῦ
⁊ a gladio: in manus inimicoꝝ suoꝝ
καὶ ἀπὸ τῆς μαχαίρας, εἰς χεῖρας ἐχθρῶν αὐτῶν τῶν
q̄rentiū aias eoꝝ. ⁊ trucidabūt e
ζητούντων τὰς ψυχὰς αὐτῶν. καὶ κατακόψουσιν αὐ
os in ore gladii. nō parcā in eis ⁊
τοὺς ἐν στόματι μαχαίρας. οὐ φείσομαι ἐπ᾽ αὐτοῖς καὶ
nō miserebor eoꝝ. ⁊ ad pplm hūc
οὐ μὴ οἰκτειρήσω αὐτούς. καὶ πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον
dices: hec dicit dñs: ecce ego dedi āte faci
ἐρεῖς, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ δέδωκα πρὸ προσώ
em vřam viam vite ⁊ viā mor
που ὑμῶν τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θα
tis. q̄ habitat i ciuitate hac: morief in
νάτου. ὁ καθήμενος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ἀποθανεῖται ἐν
fame ⁊ in gladio: ⁊ q̄ egredietur
λιμῷ καὶ ἐν μαχαίρᾳ, καὶ ὁ ἐκπορευόμενος

Infra. 38. a.

vt transeat ad chaldeos q̄ obsede
προσχωρῆσαι πρὸς τοὺς χαλδαίους τοὺς συγκεκλεικό
rūt vos. viuet. ⁊ erit aīa eius in spolia.
τας ὑμᾶς. ζήσεται καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς σκῦλα.
viuet: q̄r firmaui faciem meā sup ciui
ζήσεται, διότι ἐστήριξα τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν πό
tatē illam in mala ⁊ nō in bona dicit dñs: in
λιν ταύτην εἰς κακὰ καὶ οὐκ εἰς ἀγαθὰ λέγει κύριος, εἰς
manus regis babylonis tradetur: ⁊ cō
χεῖρας βασιλέως βαβυλῶνος παραδοθήσεται, καὶ κα
buret eam in igne. domꝰ regis iuda
τακαύσει αὐτὴν ἐν πυρί. ὁ οἶκος βασιλέως ἰούδα
audite verbū dñi domꝰ dauid. hec dicit do
ἀκούσατε λόγον κυρίου οἶκος δαυίδ. τάδε λέγει κύ
minꝰ. iudicate mane iudiciū ⁊ dirigite ⁊ libe
ριος. κρίνατε τὸ πρωῒ κρίμα καὶ κατευθύνατε καὶ ἐξε
rate direptum de manu calūniātis eum. vt
λέσθε διηρπασμένον ἐκ χειρὸς ἀδικοῦντος αὐτόν. ὅπως
nō accēdat sicut ignis ira mea ⁊ succendetur: ⁊ nō
μὴ ἀναφθῇ ὡς πῦρ ἡ ὀργή μου καὶ καυθήσεται, καὶ οὐκ
erit q̄ extinguat. ecce ego ad te hītantem val
ἔσται ὁ σβέσων. ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ τὸν κατοικοῦντα τὴν κοι
lem sor cāpestrē dicentes: q̄s terrebit
λάδα σὸρ τὴν πεδινὴν τοὺς λέγοντας, τίς πτοήσει
nos? aut q̄s ingredietur in habitaculū nrm?
ἡμᾶς; ἢ τίς εἰσελεύσεται εἰς τὸ κατοικητήριον ἡμῶν;
⁊ visitabo sup eos ⁊ succendā ignem in sil
καὶ σκέψομαι ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ ἀνάψω πῦρ ἐν τῷ δρυ
ua eius. ⁊ deuorabit oīa q̄ i circuitu eius.
μῷ αὐτῆς, καὶ ἔδεται πάντα τὰ κύκλῳ αὐτῆς. Ca. 22

Hec dicit dñs: vade ⁊ descende in
Τάδε λέγει κύριος, πορεύου καὶ κατάβηθι εἰς
domū regis iuda: ⁊ loq̄ris illic ver
οἶκον τοῦ βασιλέως ἰούδα, καὶ λαλήσεις ἐκεῖ τὸν λό
bum hoc ⁊ dices. audi verbū dñi rex
γον τοῦτον καὶ ἐρεῖς. ἄκουε τὸν λόγον κυρίου βα
iuda q̄ sedes sup thronū dauid tu ⁊
σιλεὺς ἰούδα ὁ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δαυίδ σὺ καὶ οἱ
serui tui ⁊ pplꝰ tuꝰ ⁊ q̄ ingrediuntur
παῖδές σου καὶ ὁ λαός σου καὶ οἱ εἰσπορευόμενοι ταῖς
p portas has. hec dicit dñs. facite iudiciū
πύλαις ταύταις. τάδε λέγει κύριος. ποιεῖτε κρίμα
⁊ iusticiam. ⁊ liberate direptum de ma
καὶ δικαιοσύνην. καὶ ἐξαιρεῖσθε διηρπασμένον ἐκ χει
nu calumniātis eum. ⁊ aduenam ⁊ pupillū ⁊
ρὸς ἀδικοῦντος αὐτόν. καὶ προσήλυτον καὶ ὀρφανὸν καὶ
viduā ne vi opprimatis ⁊ ne ipie agatis. ⁊ sā
χήραν μὴ καταδυναστεύετε καὶ μὴ ἀσεβεῖτε. καὶ αἷ
guinē inocētē ne effūdatis i loco isto: q̄r si
μα ἀθῷον μὴ ἐκχέητε ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, διότι ἐὰν
facientes feceritis verbū illud: ⁊ ingredi
ποιοῦντες ποιήσητε τὸν λόγον τοῦτον, καὶ εἰσελεύ
entur p portas domꝰ huius reges
σονται ἐν ταῖς πύλαις τοῦ οἴκου τούτου βασιλεῖς
sedentes sup thronū dauid ⁊ ascendentes i curribꝰ
καθήμενοι ἐπὶ θρόνου δαυίδ καὶ ἐπιβεβηκότες ἐφ᾽ ἁρμά
⁊ equis ipi ⁊ serui eoꝝ ⁊
των καὶ ἵππων αὐτοὶ καὶ οἱ παῖδες αὐτῶν καὶ ὁ
pplꝰ eoꝝ. si aūt nō feceritis verba hec:
λαὸς αὐτῶν. ἐὰν δὲ μὴ ποιήσητε τοὺς λόγους τούτους,
p̄ memetipm iuraui dicit dñs. q̄r in solitudinē
κατ᾽ ἐμαυτοῦ ὤμοσα λέγει κύριος. ὅτι εἰς ἐρήμωσιν
erit domꝰ hec. q̄r hec dicit dñs cōtra
ἔσται ὁ οἶκος οὗτος. ὅτι τάδε λέγει κύριος κατὰ τοῦ
domū regis iuda. galaad tu mihi p̄cipiū li
οἴκου βασιλέως ἰούδα. γαλαὰδ σύ μοι ἀρχὴ τοῦ λι
bani. si nō posuero te desertū ciuitates nō habitā
βάνου. ἐὰν μὴ θῶ σε ἔρημον πόλεις μὴ κατοικηθησομέ
das: ⁊ inducā sup te virū interficientē
νας, καὶ ἐπάξω ἐπὶ σὲ ἄνδρα ὀλοθρεύοντα

& transfugerit ad chaldeos qui obsident vos: viuet: & erit ei anima sua quasi spolium. Posui enim faciē meā sup ciuitatē hanc in malum & nō in bonum: ait dominus. In manu regis babylonis dabitur: & exuret eā igni. Et domui regis iuda. Audite verbum domini domus dauid. Hec dicit dñs. Iudicate mane iudiciū: & eruite vi oppressū de manu calūniātis: ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea & succēdatur: & nō sit q extinguat ppter maliciā studiorū vroꝝ. Ecce ego ad te hītatricē vallis solide atq̃ cāpestris: ait dominꝰ: q dicitis qs percutiet nos? & qs ingredietur domus nostras? Et visitabo sup vos iuxta fructū studiorū vrorum: dicit dñs: & succendam ignem in saltu eiꝰ & deuorabit oĩa in circuitu eius.

22.

Hec dicit dñs. Descēde in domum regis iuda: & loqueris ibi verbum hoc & dices. Audi verbum domini rex iuda qui sedes sup soliū dauid tu & serui tui & popl's tuus qui ingredimini per portas istas. Hec dicit dñs. Facite iudicium & iusticiam & liberate vi oppressū de manu calūniatoris & aduenā & pupillū & viduā nolite contristare neq̃ opprimatis iniq̃: & sāguinē inocentē ne effundatis in loco isto. Si enī facientes feceritis verbū istud ingredientur per portas domus huius reges sedētes de genere dauid sup thronū eius & ascēdentes currus & equos ipsi & serui & ppl's eoꝝ. Quod si non audieritis verba hec: in memetipso iuraui dicit dñs: quia in solitudinē erit domus hec. Quia hec dicit dominus super domum regis iuda. Galaad tu mihi caput libani. Si nō posuero te solitudinē: vrbes inhabitabiles. Et sanctificabo super te interficientem

וְנָפַל עַל הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם
יִחְיֶה וְהָיְתָה לּוֹ נַפְשׁוֹ לְשָׁלָל: כִּי
שַׂמְתִּי פָנַי בָּעִיר הַזֹּאת לְרָעָה
וְלֹא לְטוֹבָה נְאֻם יְהוָה בְּיַד מֶלֶךְ
בָּבֶל תִּנָּתֵן וּשְׂרָפָהּ בָּאֵשׁ: וּלְבֵית
מֶלֶךְ יְהוּדָה שִׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה: בֵּית
דָּוִד כֹּה אָמַר יְהוָה דִּינוּ לַבֹּקֶר
מִשְׁפָּט וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד עוֹשֵׁק
פֶּן תֵּצֵא כָאֵשׁ חֲמָתִי וּבָעֲרָה וְאֵין
מְכַבֶּה מִפְּנֵי רֹעַ מַעַלְלֵיכֶם: הִנְנִי
אֵלַיִךְ יֹשֶׁבֶת הָעֵמֶק צוּר הַמִּישֹׁר
נְאֻם יְהוָה הָאֹמְרִים מִי יֵחַת עָלֵינוּ
וּמִי יָבוֹא בִּמְעוֹנוֹתֵינוּ: וּפָקַדְתִּי
עֲלֵיכֶם כִּפְרִי מַעַלְלֵיכֶם נְאֻם יְהוָה
וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּיַעְרָהּ וְאָכְלָה כָּל
סְבִיבֶיהָ:

Cap. xxij.

כֹּה אָמַר יְהוָה רֵד בֵּית מֶלֶךְ
יְהוּדָה וְדִבַּרְתָּ שָּׁם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה:
וְאָמַרְתָּ שְׁמַע דְּבַר יְהוָה מֶלֶךְ יְהוּדָה
הַיֹּשֵׁב עַל כִּסֵּא דָוִד אַתָּה וַעֲבָדֶיךָ
וְעַמְּךָ הַבָּאִים בַּשְּׁעָרִים הָאֵלֶּה:
כֹּה אָמַר יְהוָה עֲשׂוּ מִשְׁפָּט וּצְדָקָה
וְהַצִּילוּ גָזוּל מִיַּד עָשׁוֹק וְגֵר יָתוֹם
וְאַלְמָנָה אַל תֹּנוּ אַל תַּחְמֹסוּ וְדָם
נָקִי אַל תִּשְׁפְּכוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה: כִּי
אִם עָשׂוֹ תַּעֲשׂוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה
וּבָאוּ בְשַׁעֲרֵי הַבַּיִת הַזֶּה מְלָכִים
יֹשְׁבִים לְדָוִד עַל כִּסְאוֹ רֹכְבִים
בָּרֶכֶב וּבַסּוּסִים הוּא וַעֲבָדָו וְעַמּוֹ:
וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶת הַדְּבָרִים
הָאֵלֶּה בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נְאֻם יְהוָה כִּי
לְחָרְבָּה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה: כִּי כֹה
אָמַר יְהוָה עַל בֵּית מֶלֶךְ יְהוּדָה
גִּלְעָד אַתָּה לִי רֹאשׁ הַלְּבָנוֹן אִם
לֹא אֲשִׁיתְךָ מִדְבָּר עָרִים לֹא
נוֹשָׁבָה: וְקִדַּשְׁתִּי עָלֶיךָ מַשְׁחִתִים

Primitiua.heb. | Tex.heb.hiere.xxij. | Trāsla.B.Hie. | Trās.Gre.lxx.cū iter latina.

איש וכליו וכרתו מבחר ארזיך והפילו על האש: ועברו גוים רבים על העיר הזאת ואמרו איש אל רעהו על מה עשה יהוה ככה לעיר הגדולה הזאת: ואמרו על אשר עזבו את ברית יהוה אלהיהם וישתחוו לאלהים אחרים ויעבדום: אל תבכו למת ואל תנדו לו בכו בכו להלך כי לא ישוב עוד וראה את ארץ מולדתו: כי כה אמר יהוה אל שלם בן יאשיהו מלך יהודה המלך תחת יאשיהו אביו אשר יצא מן המקום הזה לא ישוב שם עוד: כי במקום אשר הגלו אתו שם ימות ואת הארץ הזאת לא יראה עוד: הוי בנה ביתו בלא צדק ועליותיו בלא משפט ברעהו יעבד חנם ופעלו לא יתן לו: האמר אבנה לי בית מדות ועליות מרוחים וקרע לו חלוני וספון בארז ומשוח בששר: התמלך כי אתה מתחרה בארז אביך הלוא אכל ושתה ועשה משפט וצדקה אז טוב לו: דן דין עני ואביון אז טוב הלוא היא הדעת אתי נאם יהוה: כי אין עיניך ולבך כי אם על בצעך ועל דם הנקי לשפוך ועל העשק ועל המרוצה לעשות: לכן כה אמר יהוה אל יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה לא יספדו לו הוי אחי והוי אחות לא יספדו לו הוי אדון והוי הדה: קבורת חמור יקבר סחוב והשלך מהלאה לשערי ירושלם: עלי הלבנון וצעקי ובבשן תני קולך וצעקי מעברים כי נשברו כל

(Primitiua: כלה בחר, נפל רבב, עבר, רעה עשה, גדל, ברת, שחה עבד, בכה מות, נוד שוב, ילד, קום, גלה, מות, ראה, עלה שפט, עבד נתן, נבה מדד, רוח חלל, ספן משח, מלך, חרה, שפט, דין ענה, אבה ידע, נקה שפך, רוץ עשה, ספד, אדון הוד, קבר חמר, קבר סחב, עלה, נתן שבר)

virū & arma eius: & succidēt electas cedros tuas: & precipitabūt in ignē: & ptransibūt gētes multe per ciuitatem hāc: & dicet vnusquisq̧ proximo suo. Quare fecit dominus sic ciuitati huic grandi? Et respondebunt. Eo q dereliquerint pactum domini dei sui: & adorauerint deos alienos: & seruierint eis. Nolite flere mortuum neq̧ lugeatis super eū fletu. Plangite eū q egredi tur. qa nō reuertetur vltra: nec videbit terrā natiuitatis sue. qa hec dicit dñs ad sellū filiū iosie regem iuda qui regnauit pro iosia patre suo: qui egressus est de loco isto. Non reuertetur huc amplius: sed in loco ad quem transtuli eum ibi morietur: & terram istam non videbit amplius. Ve q edificat domū suā in iniusticia: & cenacula sua nō ī iudicio. Amicū suū opprimet frustra: & mercedem nō reddet ei. Qui dicit: edificabo mihi domū latā & cenacula spaciosa: q aperit sibi fenestras: & facit laqaria cedrina: pingitq̧ sinopide. Nunquid regnabis quoniam confers te cedro? Pater tuus nunquid non comedit & bibit & fecit iudiciū & iusticiā: tunc cū bene erat ei. Iudicauit causā paupis & egeni in bonū suū. Nunqd nō ideo qa cognouit me dicit dñs? Tui vero oculi & cor ad auaritiam & ad sanguinem innocētem fundendum & ad calumniam & ad cursum mali operis. Propterea hec dicit dominus ad ioachim filium iosie regem iuda. Non plangent eum ve frater & ve soror: non cōcrepabunt ei ve domine & ve inclyte. Sepultura asini sepelietur: putrefactus & proiectus extra portas hierusalem. Ascende libanum & clama: & in basan da vocem tuam: & clama ad transeūtes: quia cōtriti sunt omnes

τ securim eius. τ succidēt electas
καὶ τὸν πέλεκυν αὐτοῦ· καὶ ἐκκόψουσι τὰς ἐκλεκτὰς
cedros tuas τ inijcient in ignē: τ ptransi
κέδρους σου καὶ ἐμβαλοῦσιν εἰς τὸ πῦρ, καὶ διελεύσον
būt gētes multe p ciuitatē hāc: τ dicēt vn
ται ἔθνη πολλὰ διὰ τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἐροῦσιν ἕ
usq̧ ad primū suū: quare fecit do-
κασος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, διατί ἐποίησε κύ
min9 sic ciuitati huic magne? τ dicēt:
ριος οὕτως τῇ πόλει ταύτῃ τῇ μεγάλῃ; καὶ ἐροῦσιν,
eo qđ reliquerūt testamētū dñi dei sui
ἀνθ' ὧν ἐγκατέλιπον τὴν διαθήκην κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν
τ adorauerūt deos alienos τ seruierūt ei
καὶ προσεκύνησαν θεοῖς ἀλλοτρίοις καὶ ἐδούλευσαν αὐ
is. ne fleatis mortuū: neq̧ lugeatis eū.
τοῖς· μὴ κλαίετε τὸν τεθνηκότα, μηδὲ θρηνεῖτε αὐτόν.
plangite fletu egredientē: qr nō reuerte
κλαύσατε κλαυθμῷ τὸν ἐκπορευόμενον, ὅτι οὐκ ἐπιστρέ
tur vltra τ nō videbit terrā patrie sue: qr
ψει ἔτι καὶ οὐ μὴ ἴδῃ τὴν γῆν πατρίδος αὐτοῦ. διότι
hec dicit dñs ad sellū filiū iosie regē
τάδε λέγει κύριος ἐπὶ σελλὴμ υἱὸν ἰωσία βασιλέα τῆς
iuda: q̃ regnauit p iosia pře e
ἰουδαίας, ὃς ἐβασίλευσεν ὑπὲρ ἰωσία τοῦ πατρὸς αὐ
tuo: q̃ egressus ē de loco isto. nō reuertet
τοῦ, ὃς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ τόπου τούτου· οὐκ ἀναστρέψει
illuc vltra: sed in loco ubi trāsmigrare fecit eū
ἐκεῖ ἔτι, ὅτι ἀλλ' ἢ ἐν τῷ τόπῳ οὗ μετῴκισα αὐτὸν
illic morietr. τ terrā istā nō videbit āplius.
ἐκεῖ ἀποθανεῖται· καὶ τὴν γῆν ταύτην οὐκ ὄψεται ἔτι.
o q̃ edificas domū tuā nō cū iusticia τ
ὦ ὁ οἰκοδομῶν οἰκίαν σου οὐ μετὰ δικαιοσύνης καὶ τὰ
cenacula tua nō in iudicio: apud eū primo opa
ὑπερῷά σου οὐκ ἐν κρίματι, παρὰ τῷ πλησίον ἐρ
tur gratis τ mercedē ei9 nō reddet ei:
γᾶται δωρεὰν καὶ τὸν μισθὸν αὐτοῦ οὐ μὴ ἀποδώσει αὐ
edificasti tibi domū paruulā. cenacula pfla
τῷ, ᾠκοδόμησας σεαυτῷ οἶκον σύμμετρον· ὑπερῷα ῥι
tilia distincta fenestris: τ cōtignata in cedro τ
πιστὰ διεσταλμένα θυρίσιν, καὶ ἐξυλωμένα ἐν κέδρῳ καὶ
linita sinopide. nūqđ regnabis: qr tu cōcitat9 es
κεχρισμένα μίλτῳ. μὴ βασιλεύσεις, ὅτι σὺ παροξύνῃ
in achaz pře tuo: nō comedēt τ nō bibēt.
ἐν ἀχαὰζ τῷ πατρί σου; οὐ φάγονται καὶ οὐ πίονται.
melius erat te facere iudiciū τ iusticiā bonā. nō
βέλτιον ἦν σε ποιεῖν κρίμα καὶ δικαιοσύνην καλήν. οὐκ
cognouerūt nō iudicauerūt iudiciū humili: neq̧ iudi
ἔγνωσαν οὐκ ἔκριναν κρίσιν ταπεινῷ, οὐδὲ κρί
ciū paupertis. nōne hoc est ignorare te me dicit
σιν πένητος· οὐ τοῦτό ἐστιν τὸ μὴ γνῶναί σε ἐμὲ λέγει
dñs? ecce nō sunt oculi tui recti: neq̧ cor
κύριος; ἰδοὺ οὐκ εἰσὶν οἱ ὀφθαλμοί σου εὐθεῖς, οὐδὲ ἡ καρ
tuū bonū. sed ad auaritiā tuā τ ad sāgui
δία σου καλή. ἀλλ' εἰς τὴν πλεονεξίαν σου καὶ εἰς αἷ
nē innocētē effundas τ ad iniquitates τ ad homicidiū:
μα τὸ ἀθῷον τοῦ ἐκχέαι καὶ εἰς ἀδικήματα καὶ εἰς φόνον, τοῦ
vt facias ea. pterea hec dicit dñs ad ioachim filiū io
ποιεῖν ταῦτα. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ἐπὶ ἰωακεὶμ υἱὸν ἰω
sie regē iuda: ve sup hoiem hūc. nō
σία βασιλέα ἰούδα, οὐαὶ ἐπὶ τὸν ἄνδρα τοῦτον· οὐ
plāgent eū o frater. neq̧ flebunt
μὴ κόψωνται αὐτὸν ὦ ἀδελφέ, οὐδὲ μὴ κλαύσονται
eū: ve mihi dñe τ ve mihi frater sepultura asini sepe
αὐτόν, οἴμοι κύριε καὶ οἴμοι ἀδελφέ· ταφὴν ὄνου ταφή
lietr: putrefact9 pijcietr vltra portā hierusa
σεται, συμψησθεὶς ῥιφήσεται ἐπέκεινα τῆς πύλης ἱερου
lem. ascēde in libanū τ clama. τ in
σαλήμ. ἀνάβηθι εἰς τὸν λίβανον καὶ κέκραξον· καὶ εἰς
basan da vocē tuā τ clama trans
τὴν βασὰν δὸς τὴν φωνήν σου καὶ βόησον εἰς τὸ πέραν
mare: qr cōtriti sunt oēs
τῆς θαλάσσης, ὅτι συνετρίβησαν πάντες

C — Deut. 29.d. 3.Re. 9.d. — D — E

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. | Trāsla.B.Hie. | Tex.heb.hiere.xxiij. | Primitiua.heb.

F
amatores tui loquuti sūt ad te in ruina
οἱ ἐρασταί σου. ἐλάλησα πρὸς σὲ ἐν τῇ παραπτώσει
tua: τ dixisti: nō audiā. hec via tua ab ado
σου, καὶ εἶπας, οὐκ ἀκούσομαι. αὕτη ἡ ὁδός σου ἐκ νεό
lescētia tua. nō audiuisti vocē meā. oēs
τητός σου· οὐκ ἤκουσας τῆς φωνῆς μου. πάντας τοὺς
pastores tuos pascet vētus: τ amatores tui in cap
ποιμένας σου ποιμανεῖ ἄνεμος, καὶ οἱ ἐρασταί σου ἐν αἰχ
tiuitatē egredient. qr tūc cōfunderis τ ihonora
μαλωσίᾳ ἐξελεύσονται. ὅτι τότε αἰσχυνθήσῃ καὶ ἀτιμω
beris ab oibus amātib9 te: q̃ hitas in
θήσῃ ἀπὸ πάντων τῶν φιλούντων σε, κατοικοῦσα ἐν τῷ
libano nidificās in cedris. igemisces cū
λιβάνῳ ἐννοσσεύουσα ἐν ταῖς κέδροις· καταστενάξεις ἐν
venerint tibi dolores. dolores q̃si parturiētis. viuo ego di
τῷ ἐλθεῖν σοι ὠδῖνας, ὠδῖνας ὡς τικτούσης. ζῶ ἐγὼ λέ
cit dñs. si erit iechonias fili9 ioachim
γει κύριος. ἐὰν γενόμενος γένηται ἰεχονίας υἱὸς ἰωακεὶμ
G
rex iuda sigillū in manu dex
βασιλεὺς ἰούδα ἀποσφράγισμα ἐπὶ τῆς χειρὸς τῆς δε
tera mea. inde euellā te τ tradā te in
ξιᾶς μου, ἐκεῖθεν ἐκσπάσω σε καὶ παραδώσω σε εἰς
man9 querētiū aiam tuā quos tu times a
χεῖρας ζητούντων τὴν ψυχήν σου ὧν σὺ εὐλαβῇ ἀπὸ
facie eoꝝ: τ in manus nabuchodonosor re
προσώπου αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρας ναβουχοδονόσορ βα
gis babylonis: τ in man9 chaldeoꝝ.
σιλέως τῆς βαβυλῶνος, καὶ εἰς χεῖρας τῶν χαλδαίων.
τ pijciam te τ matrē tuā q̃ peperit
καὶ ἀπορρίψω σε καὶ τὴν μητέρα σου τὴν τεκοῦσάν
te in terrā ubi nō nati es ibi. ibi moriemini. in
σε εἰς γῆν οὗ οὐκ ἐτέχθης ἐκεῖ· ἐκεῖ ἀποθανεῖσθε. εἰς
aūt terrā quā ipsi desiderāt aiabus suis illic
δὲ τὴν γῆν ἣν αὐτοὶ εὔχονται ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν ἐκεῖ
nō reuertent. ihonoratus ē iechonias q̃si vas cui9
οὐ μὴ ἀποστρέψουσιν. ἠτιμώθη ἰεχονίας ὡς σκεῦος οὗ
nō est vsus eius: qr pieci9 est τ eiectus est in terrā
οὐκ ἔστι χρεία αὐτοῦ, ὅτι ἐξερρίφη καὶ ἐξεβλήθη εἰς γῆν
quā nesciebat. terra terra audi verbū dñi. hec di
ἣν οὐκ ᾔδει. γῆ γῆ γῆ ἄκουε λόγον κυρίου. τάδε λέ
cit dñs: scribe virū istū abdicatū ho
γει κύριος, γράψον τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐκκήρυκτον ἄν
minē: qr nō crescet de semine ei9
θρωπον, ὅτι οὐ μὴ αὐξηθῇ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ
vir sedēs sup thronū dauid ipērās vltra in
ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δαυὶδ ἄρχων ἔτι ἐν τῷ
iuda.
ἰούδᾳ.

Ca. 23.

A
O pastores disgergētes τ disperdē
Ὦ οἱ ποιμένες οἱ διασκορπίζοντες καὶ ἀπολλύν
tes oues pascue mee. ppter hoc hec dicit
τες τὰ πρόβατα τῆς νομῆς μου. διὰ τοῦτο τάδε λέγει
dñs de9 israel ad pastores pascē
κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐπὶ τοὺς ποιμαίνοντας τοὺς ποιμαί
tes pplm meū. ecce dispersistis oues
νοντας τὸν λαόν μου. ὑμεῖς διεσκορπίσατε τὰ πρόβα
E — Ez. 34.f.
meas τ expulistis eas τ nō visitastis e
τά μου καὶ ἐξώσατε αὐτὰ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθε αὐ
as: ecce ego visitabo sup vos scdm mala stu
τά, ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ ἐφ' ὑμᾶς κατὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτη
dia vra. τ ego suscipiā reli
δεύματα ὑμῶν. καὶ ἐγὼ εἰσδέξομαι τοὺς καταλοί
quos pplī mei ab oi
πους τοῦ λαοῦ μου ἀπὸ πάσης

amatores tui. Locut9 sū ad te in abundantia tua: dixisti non audiā. Hec est via tua ab adolescētia tua: quia non audisti vocē meam. Oēs pastores tuos pascet ventus: & amatores tui in captiuitatē ibunt. Et tunc confunderis & erubesces ab oī malicia tua q̄ sedes in libano & nidificas in cedris. Quō cōgemuisti cū venissent tibi dolores q̄si dolores parturiētis. Viuo ego dicit dñs qa si fuerit iechonias filius ioachim regis iuda annulus in manu dextera mea: inde euellam eum. Et dabo te in manum querentium animā tuā: & in manu quorum tu formidas faciem: & in manu nabuchodonosor regis babylōis: & in manu chaldeorū. Et mittā te & matrem tuam que genuit te in terram alienam in qua nati non estis: ibiq̧ moriemini. Et in terram ad quam ipsi leuant animam suam vt reuertātur illuc: non reuertētur. Nunqd vas fictile atq̧ cōtritū vir iste iechonias. Nunquid vas absq̧ oī voluptate. Quare abiecti sunt ipsi & semen eius & proiecti in terram quam ignorauerūt. Terra terra terra audi sermonē domini. Hec dicit dominus. Scribe virum istū sterilē virū q in diebus suis nō prosperabitur. Nec enim erit de semine eius vir qui sedeat super solium dauid: & potestatem habeat vltra in iuda. 23.

Ve pastoribus qui disperdūt & dilacerant gregem pascue mee dicit dominus. Ideo hec dicit dominus deus israel ad pastores qui pascūt populum meum. Vos dispersistis gregem meū & eiecistis eos & non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos maliciam studiorū vestrorū: ait dominus. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus

מאהביך: דברתי אליך בשלותיך אמרת לא אשמע זה דרכך מנעוריך כי לא שמעת בקולי: כל רעיך תרעה רוח ומאהביך בשבי ילכו כי אז תבשי ונכלמת מכל רעתך: ישבתי בלבנון מקננתי בארזים מה נחנת בבוא לך חבלים חיל כילדה: חי אני נאם יהוה כי אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני כי משם אתקנך: ונתתיך ביד מבקשי נפשך וביד אשר אתה יגור מפניהם וביד נבוכדראצר מלך בבל וביד הכשדים: והטלתי אתך ואת אמך אשר ילדתך על הארץ אחרת אשר לא ילדתם שם ושם תמותו: ועל הארץ אשר הם מנשאים את נפשם לשוב שם שמה לא ישובו: העצב נבזה נפוץ האיש הזה כניהו אם כלי אין חפץ בו מדוע הוטלו הוא וזרעו והשלכו על הארץ אשר לא ידעו: ארץ ארץ ארץ שמעי דבר יהוה: כה אמר יהוה כתבו את האיש הזה ערירי גבר לא יצלח בימיו כי לא יצלח מזרעו איש ישב על כסא דוד ומשל עוד ביהודה:

Cap. xxiij

הוי רעים מאבדים ומפצים את צאן מרעיתי נאם יהוה: לכן כה אמר יהוה אלהי ישראל על הרעים הרעים את עמי אתם הפצתם את צאני ותדחום ולא פקדתם אתם הנני פקד עליכם את רע מעלליכם נאם יהוה: ואני אקבץ את שארית צאני מכל

(Primitiua: אהב שלה, שמע, נער, רעה אהב, שבה בוש, כלם רעע, חנן, חול ילד, חתם ימן, נתק נתן, בקש, גור פנה, טול, מות, נשא, שוב, בזה נפץ, כלה חפץ, טול שלך, ערר צלח, יום, רעה אבד, פוץ רעה, דחה, עלל, קבץ)

הארצות אשר הדחתי אתם שם והשבתי את הן על נוהן ופרו ורבו: והקמתי עליהם רעים ורעום ולא ייראו עוד ולא יחתו ולא יפקדו נאם יהוה: הנה ימים באים נאם יהוה והקמתי לדוד צמח צדיק ומלך מלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ: בימיו תושע יהודה וישראל ישכן לבטח וזה שמו אשר יקראו יהוה צדקנו: לכן הנה ימים באים נאם יהוה ולא יאמרו עוד חי יהוה אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים: כי אם חי יהוה אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם וישבו על אדמתם: לנבאים נשבר לבי בקרבי רחפו כל עצמותי הייתי כאיש שכור וכגבר עברו יין מפני יהוה ומפני דברי קדשו: כי מנאפים מלאה הארץ כי מפני אלה אבלה הארץ יבשו נאות מדבר ותהי מרוצתם רעה וגבורתם לא כן: כי גם נביא גם כהן חנפו גם בביתי מצאתי רעתם נאם יהוה: לכן יהיה דרכם להם כחלקלקות באפלה ידחו ונפלו בה כי אביא עליהם רעה שנת פקדתם נאם יהוה: ובנביאי שמרון ראיתי תפלה הנבאו בבעל ויתעו את עמי את ישראל: ובנביאי ירושלם ראיתי שערורה נאוף והלך בשקר וחזקו ידי מרעים לבלתי שבו איש מרעתו היו לי כלם כסדם וישביה כעמרה: לכן כה אמר יהוה צבאות על

terris ad aquas eiecero eos illuc: & conuertã eos ad rura sua: & crescẽt & multiplicabũtur: & suscitabo sup eos pastores: & pascent eos. Non formidabunt vltra: & non pauebũt: & nullus qretur ex numero dicit dñs. Ecce dies veniũt dicit dñs: & suscitabo dauid germẽ iustum: & regnabit rex: & sapiens erit: & faciet iudiciũ & iusticiã in terra. In dieb9 illis saluabitur iuda: & israel hitabit cõfidenter. Et hoc est nomẽ qd vocabũt eũ: dñs iustus nr. Propter hoc ecce dies veniũt dicit dominus: & non dicent vltra viuit domin9 qui eduxit filios israel de terra egypti: sed viuit dominus qui eduxit & adduxit semen domus israel de terra aquilonis: & de cunctis terris ad quas eieceram eos illuc: & habitabũt in terra sua. Ad prophetas Contritũ est cor meũ in medio mei: cõtremuerũt oĩa ossa mea. Factus sũ quasi vir ebri9: & qsi hõ madidus a vino: a facie dñi & a facie verborum sanctorũ eius: qa adulteris repleta est terra: qa a facie maledictionis luxit terra: arefacta sunt arua deserti. Factus est cursus eorum malus: & fortitudo eorum dissimilis. Propheta nãqz & sacerdos polluti sũt: & in domo mea inueni malũ eorũ: ait dñs. Idcirco via eorum erit qsi lubricũ in tenebris: impellẽtur ei & corruẽt in ea. Afferã enim sup eos mala: annum visitationis eorũ ait dominus. Et in prophetis samarie vidi fatuitatẽ: & prophetabãt in baalim & decipiebãt ppl'm meũ israel. Et in prophetis hierusalem vidi similitudinem adulterantium & iter mẽdacii. Et cõfortauerũt manus pessimorũ: vt non cõuerteretur vnusqsqz a malicia sua. Facti sũt mihi oẽs vt sodoma: & hitatores ei9 qsi gomorra. Propterea hec dicit dñs exercituum ad

γῆς οὗ ἐξῶσα αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ καταστήσω αὐτοὺς εἰς τὴν νομὴν αὐτῶν, καὶ αὐξηθήσονται καὶ πληθυνθήσονται, καὶ ἀναστήσω αὐτοῖς ποιμένας οἳ ποιμανοῦσιν αὐτούς, καὶ οὐ φοβηθήσονται ἔτι οὐδὲ πτοηθήσονται οὐδὲ ἐκζητηθήσονται, λέγει κύριος. Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ ἀναστήσω τῷ Δαυὶδ ἀνατολὴν δικαίαν, καὶ βασιλεύσει βασιλεὺς καὶ συνήσει καὶ ποιήσει κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ σωθήσεται Ἰούδας, καὶ Ἰσραὴλ κατασκηνώσει πεποιθώς· καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὃ καλέσει αὐτὸν κύριος Ἰωσεδέκ. Διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ οὐκ ἐροῦσιν ἔτι ζῇ κύριος, ὃς ἀνήγαγε τὸν οἶκον Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου· ἀλλὰ ζῇ κύριος ὃς ἀνήγαγε καὶ συνήγαγεν ἅπαν τὸ σπέρμα Ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς βορρᾶ, καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν χωρῶν οὗ ἐξῶσα αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἀποκατέστησεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον αὐτῶν. Ἐν τοῖς προφήταις συνετρίβη ἡ καρδία μου, ἐν ἐμοὶ ἐσαλεύθη πάντα τὰ ὀστᾶ μου, ἐγενήθην ὡς ἀνὴρ συντετριμμένος καὶ ὡσεὶ ἄνθρωπος συνεχόμενος ἀπὸ οἴνου ἀπὸ προσώπου κυρίου καὶ ἀπὸ προσώπου εὐπρεπείας δόξης αὐτοῦ, ὅτι μοιχῶν ἐπλήσθη ἡ γῆ, ὅτι ἀπὸ προσώπου τούτων ἐπένθησεν ἡ γῆ, ἐξηράνθησαν αἱ νομαὶ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐγένετο ὁ δρόμος αὐτῶν πονηρός, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν οὐχ οὕτως, ὅτι ἱερεὺς καὶ προφήτης ἐμολύνθησαν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ μου εἶδον πονηρίας αὐτῶν, λέγει κύριος. Διὰ τοῦτο γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν αὐτοῖς εἰς ὀλίσθημα ἐν γνόφῳ, καὶ ὑποσκελισθήσονται καὶ πεσοῦνται ἐν αὐτῇ, διότι ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς κακὰ ἐν ἐνιαυτῷ ἐπισκέψεως αὐτῶν λέγει κύριος, καὶ ἐν τοῖς προφήταις Σαμαρείας εἶδον ἀνομήματα· προφήτευσαν ἐπὶ Βαάλ, καὶ ἐπλάνησαν τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. Καὶ ἐν τοῖς προφήταις Ἱερουσαλὴμ ἑώρακα φρικτά, μοιχωμένους καὶ πορευομένους ἐν ψεύδεσι, καὶ ἀντιλαμβανομένους χειρῶν πονηρῶν, τοῦ μὴ ἀποστραφῆναι ἕκαστον ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς· ἐγενήθησάν μοι πάντες ὡς Σόδομα, καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν ὥσπερ Γόμορρα. Διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων πρὸς

τοὺς προφήτας· ἰδοὺ ἐγὼ ψωμίζω αὐτοὺς ὀδύνας, καὶ ποτιῶ αὐτοὺς ὕδωρ πικρόν, ὅτι ἀπὸ τῶν προφητῶν Ἱερουσαλὴμ ἐξῆλθε μολυσμὸς πάσῃ τῇ γῇ. Οὕτως λέγει κύριος ὁ παντοκράτωρ, μὴ ἀκούετε τοὺς λόγους τῶν προφητῶν τῶν προφητευόντων ὑμῖν, ὅτι ματαιοῦσιν αὐτοί· ὅρασιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν λαλοῦσι καὶ οὐκ ἀπὸ στόματος κυρίου· λέγουσι τοῖς ἀπωθουμένοις τὸν λόγον κυρίου· εἰρήνη ἔσται ὑμῖν, καὶ πᾶσι τοῖς πορευομένοις τοῖς θελήμασιν αὐτῶν, παντὶ πορευομένῳ ἐν πλάνῃ καρδίας αὐτοῦ, οὐχ ἥξει ἐπὶ σὲ κακά, ὅτι τίς ἔστη ἐν ὑποστήματι κυρίου καὶ εἶδε καὶ ἤκουσε τὸν λόγον αὐτοῦ; τίς ἐνωτίσατο καὶ ἤκουσεν; Ἰδοὺ σεισμὸς παρὰ κυρίου καὶ ὀργὴ ἐκπορεύεται εἰς συσσεισμόν, συστρεφομένη ἐπὶ τοὺς ἀσεβεῖς ἥξει, καὶ οὐκ ἀποστρέψει ἔτι ὁ θυμὸς κυρίου ἕως ἂν ποιήσῃ αὐτὸ καὶ ἕως ἂν ἀναστήσῃ αὐτὸ ἀπὸ ἐγχειρήματος καρδίας αὐτοῦ· ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν νοήσουσιν αὐτά. Οὐκ ἀπέστελλον τοὺς προφήτας, καὶ αὐτοὶ ἔτρεχον· οὐκ ἐλάλησα πρὸς αὐτούς, καὶ αὐτοὶ ἐπροφήτευον. Καὶ εἰ ἔστησαν ἐν τῇ ὑποστάσει μου, καὶ εἰσήκουσαν τῶν λόγων μου, καὶ τὸν λαόν μου ἂν ἀπέστρεφον ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν. Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι λέγει κύριος, καὶ οὐχὶ θεὸς πόρρωθεν. Εἰ κρυβήσεται ἄνθρωπος ἐν κρυφαίοις, καὶ ἐγὼ οὐκ ὄψομαι αὐτόν, λέγει κύριος; μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ, λέγει κύριος. Ἤκουσα ἃ λαλοῦσιν οἱ προφῆται ἃ προφητεύουσιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου ψευδῆ λέγοντες, ἐνυπνιασάμην ἐνύπνιον. Ἕως πότε ἔσται ἐν καρδίᾳ τῶν προφητῶν τῶν προφητευόντων ψευδῆ, καὶ ἐν τῷ προφητεύειν αὐτοὺς τὰ θελήματα τῆς καρδίας αὐτῶν, τῶν λογιζομένων τοῦ ἐπιλαθέσθαι τοῦ ὀνόματός μου ἐν τοῖς ἐνυπνίοις αὐτῶν ἃ διηγοῦντο ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καθάπερ ἐπελάθοντο οἱ πατέρες αὐτῶν τοῦ ὀνόματός μου ἐν τῷ Βαάλ. Ὁ προφήτης ἐν ᾧ τὸ ἐνύπνιόν ἐστι, διηγησάσθω τὸ ἐνύπνιον αὐτοῦ, καὶ ἐν ᾧ

prophetas. Eccẽ ego cibabo eos absintio: & potabo eos felle. A pphetis enĩ hierusalem egressa est pollutio sup oẽm terram. Hec dicit dñs exercituũ. Nolite audire verba pphetarũ qui prophetant vobis & decipiunt vos. Visionem cordis sui loquũtur nõ de ore dñi. Dicunt his qui blasphemãt me: locutus est dñs: pax erit vobis: & oĩbus qui ambulant in prauitate cordis sui dixerunt: nõ veniet super vos malũ. Quis enim affuit in cõsilio domini & vidit & audiuit sermonẽ eius? Quis cõsiderauit verbũ illius & audiuit? Ecce turbo dñice indignationis egredietur & tempestas erumpens super caput impiorũ veniet. Non reuertetur furor dñi vsqz dum faciat & vsqz duz cõpleat cogitatione cordis sui. In nouissimis dieb9 intelligetis cõsilium eius. Non mittebam prophetas & ipsi currebant: non loquebar ad eos: & ipsi pphetabãt. Si stetissent in cõsilio meo & nota fecissent verba mea popl'o meo auertissent vtiqz eos a via sua mala & cogitationib9 suis pessimis. Putas ne de9 e vicino ego sum dicit dñs: & nõ de9 de longe? Si occultabitur vir in absconditis: & ego non videbo eum dicit dñs? Nunquid non celum & terrã ego impleo dicit dominus? Audiui que dixerunt prophete prophetantes in nomine meo mẽdaciũ atqz dicentes. Sõniaui sõmniaui. Vsqz quo istud est in corde pphetarum vaticinantiũ mendaciũ & pphetantiũ seductiones cordis sui? Qui volunt facere vt obliuiscatur ppl's me9 nois mei ppter somnia eorũ que narrãt vnusquisqz ad proximũ suum sicut obliti sunt patres eorũ nois mei propter baal. Propheta qui habet somnium narret somnium: & qui

הנביאים הנני מאכיל אתם לענה והשקתים מי ראש כי מאת נביאי ירושלם יצאה חנפה לכל הארץ: כה אמר יהוה צבאות אל תשמעו על דברי הנבאים הנבאים לכם מהבלים המה אתכם חזון לבם ידברו לא מפי יהוה: אמרים אמור למנאצי דבר יהוה שלום יהיה לכם וכל הלך בשררות לבו אמרו לא תבוא עליכם רעה: כי מי עמד בסוד יהוה וירא וישמע את דברו מי הקשיב דברו וישמע: הנה סערת יהוה חמה יצאה וסער מתחולל על ראש רשעים יחול: לא ישוב אף יהוה עד עשתו ועד הקימו מזמות לבו באחרית הימים תתבוננו בה בינה: לא שלחתי את הנביאים והם רצו לא דברתי אליהם והם נבאו: ואם עמדו בסודי וישמעו דברי את עמי וישבום מדרכם הרע ומרע מעלליהם: האלהי מקרב אני נאם יהוה ולא אלהי מרחק: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהוה הלוא את השמים ואת הארץ אני מלא נאם יהוה: שמעתי את אשר אמרו הנבאים הנבאים בשמי שקר לאמר חלמתי חלמתי: עד מתי היש בלב הנבאים נבאי השקר ונביאי תרמת לבם: החשבים להשכיח את עמי שמי בחלומתם אשר יספרו איש לרעהו כאשר שכחו אבותם את שמי בבעל: הנביא אשר אתו חלום יספר חלום ואשר דברי

אתו ידבר דברי אמת מה לתבן את הבר נאם יהוה׃ הלוא כה דברי כאש נאם יהוה וכפטיש יפצץ סלע׃ לכן הנני על הנבאים נאם יהוה מגנבי דברי איש מאת רעהו׃ הנני על הנביאים נאם יהוה הלקחים לשונם וינאמו נאם׃ הנני על נבאי חלמות שקר נאם יהוה ויספרום ויתעו את עמי בשקריהם ובפחזותם ואנכי לא שלחתים ולא צויתים והועיל לא יועילו לעם הזה נאם יהוה׃ וכי ישאלך העם הזה או הנביא או כהן לאמר מה משא יהוה ואמרת אליהם את מה משא ונטשתי אתכם נאם יהוה׃ והנביא והכהן והעם אשר יאמר משא יהוה ופקדתי על האיש ההוא ועל ביתו׃ כה תאמרו איש על רעהו ואיש אל אחיו מה ענה יהוה ומה דבר יהוה׃ ומשא יהוה לא תזכרו עוד כי המשא יהיה לאיש דברו והפכתם את דברי אלהים חיים יהוה צבאות אלהינו׃ כה תאמר אל הנביא מה ענך יהוה ומה דבר יהוה׃ ואם משא יהוה תאמרו לכן כה אמר יהוה יען אמרכם את הדבר הזה משא יהוה ואשלח אליכם לאמר לא תאמרו משא יהוה׃ לכן הנני ונשיתי אתכם נשא ונטשתי אתכם ואת העיר אשר נתתי לכם ולאבותיכם מעל פני׃ ונתתי עליכם חרפת עולם וכלמות עולם אשר לא תשכח׃

habet sermonē meū: loq̄tur sermonē meū vere. Quid paleis ad triticū dicit dn̄s? Nūqd nō verba mea sunt q̄si ignis dicit dn̄s? et q̄si malleus cōterens petrā? Propterea ecce ego ad prophetas ait domin⁹ qui furantur verba mea vnusquisq; proximo suo. Ecce ego ad prophetas ait dn̄s q assumunt linguas suas & aiunt dicit dn̄s. Ecce ego ad prophetas somniātes mēdaciū dicit dn̄s: qui narrauerunt ea & seduxerūt ppl̄m meū in mēdacio suo & in miraculis suis: cū ego non misissem eos: nec mandassem eis qui nihil profuerunt populo dicit dominus. Si igitur interrogauerit te pp̄lus iste: vel propheta aūt sacerdos dicens: quod est onus domini? dices ad eos. Vos estis onus. Proiiciam quippe vos dicit dominus. Et propheta & sacerdos & populus qui dicit onus domini visitabo super virum illum & super domum eius. Hec dicetis vnusquisq; ad proximū & ad fratrem suum. Quid respondit dominus: & quid locutus est dn̄s? Et onus dn̄i vltra non memorabitur: quia onus erit vnicuiq; sermo su⁹. Et peruertistis verba dei viuentis domini exercituum dei nostri. Hec dices ad prophetam. Quid respōdit tibi dn̄s: & quid locutus est dn̄s? Si autem onus dn̄i dixeritis: propter hoc hec dicit domin⁹. Quia dixistis sermonem istum onus dn̄i: & misi ad vos dicens: nolite dicere onus domini: propterea ecce ego tollam vos portans: & derelinquam vos & ciuitatem quam dedi vobis & patribus vestris a facie mea: & dabo vos in opprobriū sempiternū & in ignominiā eternā que nunq̄ obliuione delebitur. 24.

ὁ λόγος μου πρὸς αὐτόν, διηγησάσθω τὸν λόγον μου ἐπ᾽ ἀληθείας. τί τὸ ἄχυρον πρὸς τὸν σῖτον; οὕτως οἱ λόγοι μου. οὐχ οἱ λόγοι μου ὥσπερ πῦρ φλέγον λέγει κύριος, καὶ ὡς πέλεκυς κόπτων πέτραν; διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τοὺς προφήτας λέγει κύριος ὁ θεὸς τοὺς κλέπτοντας τοὺς λόγους μου ἕκαστος παρὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ. ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τοὺς προφήτας λέγει κύριος, τοὺς ἐκβάλλοντας προφητείας γλώσσης, καὶ νυστάζοντας νυσταγμὸν αὐτῶν. ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς τοὺς προφήτας τοὺς προφητεύοντας ἐνύπνια ψευδῆ, καὶ διηγοῦντο αὐτά, καὶ ἐπλάνησαν τὸν λαόν μου ἐν τοῖς ψεύδεσιν αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς πλάνοις αὐτῶν, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς, καὶ οὐκ ἐνετειλάμην αὐτοῖς, καὶ ὠφέλειαν οὐκ ὠφελήσουσι τὸν λαὸν τοῦτον λέγει κύριος. καὶ ἐὰν ἐρωτήσῃ σε ὁ λαὸς οὗτος, ἢ ἱερεὺς ἢ προφήτης λέγων, τί τὸ λῆμμα κυρίου; καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστὲ τὸ λῆμμα, καὶ ῥάξω ὑμᾶς λέγει κύριος. καὶ ὁ προφήτης καὶ ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ λαὸς οἳ ἂν εἴπωσι λῆμμα κυρίου, καὶ ἐκδικήσω τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ. ὅτι οὕτως ἐρεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τί ἀπεκρίθη κύριος, καὶ τί ἐλάλησε κύριος; καὶ λῆμμα κυρίου οὐ μὴ ὀνομάσητε ἔτι, ὅτι τὸ λῆμμα κυρίου ἔσται τῷ ἀνθρώπῳ ὁ λόγος αὐτοῦ, καὶ ἐξεστρέψατε τοὺς λόγους θεοῦ ζῶντος. οὕτως ἐρεῖτε πρὸς τὸν προφήτην, τί ἐλάλησε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν; διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἀνθ᾽ ὧν εἴπατε τὸν λόγον τοῦτον λῆμμα κυρίου, καὶ ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς λέγων, οὐκ ἐρεῖτε λῆμμα κυρίου. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ λαμβάνω καὶ ῥάσσω ὑμᾶς, καὶ τὴν πόλιν ἣν δέδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν, καὶ δώσω ἐφ᾽ ὑμᾶς ὀνειδισμὸν αἰώνιον, καὶ ἀτιμίαν αἰώνιον, ἥτις οὐκ ἐπιλησθήσεται. Ca. 24.

Ca. xxiiij.

Ἔδειξέ μοι κύριος δύο καλάθους σύκων κειμένους κατὰ πρόσωπον ναοῦ κυρίου, μετὰ τὸ ἀποικίσαι Ναβουχοδονόσορ βασιλέα Βαβυλῶνος τὸν Ἰεχονίαν υἱὸν Ἰωακὶμ βασιλέα Ἰούδα, καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ τοὺς τεχνίτας, καὶ τοὺς δεσμώτας ἐξ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς εἰς Βαβυλῶνα. ὁ κάλαθος ὁ εἷς σύκων χρηστῶν σφόδρα, ὡς τὰ σῦκα τὰ πρώϊμα, καὶ ὁ κάλαθος ὁ ἕτερος σύκων πονηρῶν σφόδρα, ἃ οὐ βρωθήσεται ἀπὸ πονηρίας αὐτῶν. καὶ εἶπε κύριος πρός με, τί σὺ ὁρᾷς Ἱερεμία; καὶ εἶπα, σῦκα, τὰ σῦκα τὰ χρηστὰ χρηστὰ λίαν, καὶ τὰ πονηρὰ πονηρὰ λίαν, ἃ οὐ βρωθήσεται ἀπὸ πονηρίας αὐτῶν. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ὡς τὰ σῦκα τὰ χρηστὰ ταῦτα, οὕτως ἐπιγνώσομαι τοὺς ἀποικισθέντας Ἰουδαίους, οὓς ἐξαπέσταλκα ἐκ τοῦ τόπου τούτου εἰς γῆν Χαλδαίων εἰς ἀγαθά. καὶ στηριῶ τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπ᾽ αὐτοὺς εἰς ἀγαθά, καὶ ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ταύτην, καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ καθελῶ, καὶ καταφυτεύσω αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ ἐκτίλω. καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν τοῦ εἰδέναι αὐτοὺς ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, ὅτι ἐπιστραφήσονται ἐπ᾽ ἐμὲ ἐξ ὅλης καρδίας αὐτῶν. καὶ ὥσπερ τὰ σῦκα τὰ πονηρὰ ἃ οὐ βρωθήσεται ἀπὸ πονηρίας αὐτῶν, τάδε λέγει κύριος, οὕτω παραδώσω τὸν Σεδεκίαν βασιλέα Ἰούδα καὶ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ, καὶ τὸ κατάλοιπον Ἱερουσαλὴμ τοὺς ὑπολελειμμένους ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς διασκορπισμὸν πάσαις ταῖς βασιλείαις τῆς γῆς, καὶ ἔσονται εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς παραβολὴν καὶ εἰς μῖσος καὶ εἰς κατάραν ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐξῶσα αὐτοὺς ἐκεῖ. καὶ ἀποστελῶ ἐπ᾽ αὐτοὺς τὸν λιμὸν καὶ τὸν θάνατον καὶ τὴν μάχαιραν

Ostendit mihi domīnus: & ecce duo calathi plēi ficis positi ante templū dn̄i: postq̄ trāstulit nabuchodonosor rex babylonis iechoniā filium ioachim regem iuda & principes eius & fabrum & inclusorē de hierusalem: & adduxit eos in babylonē. Calathus vn⁹ ficus bonas habebat nimis: vt solēt ficus esse primi tēporis. Et calathus vn⁹ ficus hēbat malas nimis que comedi nō poterāt eo q̄ essent male. Et dixit dn̄s ad me. Quid tu vides hieremia? Et dixi. Ficus: ficus bonas: bonas valde: & malas: malas valde: que comedi nō possunt eo q̄ sint male. Et factū est verbum dn̄i ad me dicens. Hec dicit dn̄s deus israel. Sicut ficus he bone: sic cognoscam transmigrationem iuda quē emisi de loco isto in terram chaldeorū in bonum: & ponam oculos meos super eos ad placandū. Et reducam eos in terrā hanc: & edificabo eos & non destruā: & plātabo eos & non euellam: & dabo eis cor vt sciant me: quia ego sum dn̄s. Et erunt mihi in pp̄lm: & ego ero eis in deum: quia reuertētur ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessime que comedi nō possunt eo q̄ sint male: hec dicit dominus: sic dabo sedechiam regem iuda & principes eius & reliquos de hierusalē qui remāserunt in vrbe hac: & qui habitant in terra egypti. Et dabo eos ī vexationē afflictionēq; oībus regnis terre: in opprobriū: & in parabolā: & in prouerbiū & in maledictionē in vniuersis locis ad que eieci eos: & mittam in eis gladium & famem & pestem:

הראני יהוה והנה שני דודאי תאנים מועדים לפני היכל יהוה אחרי הגלות נבוכדראצר מלך בבל את יכניה בן יהויקים מלך יהודה ואת שרי יהודה ואת החרש ואת המסגר מירושלם ויבאם בבל׃ הדוד אחד תאנים טבות מאד כתאני הבכרות והדוד אחד תאנים רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע׃ ויאמר יהוה אלי מה אתה ראה ירמיהו ואמר תאנים התאנים הטבות טבות מאד והרעות רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע׃ ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ כה אמר יהוה אלהי ישראל כתאנים הטבות האלה כן אכיר את גלות יהודה אשר שלחתי מן המקום הזה ארץ כשדים לטובה׃ ושמתי עיני עליהם לטובה והשבתים על הארץ הזאת ובניתים ולא אהרס ונטעתים ולא אתוש׃ ונתתי להם לב לדעת אתי כי אני יהוה והיו לי לעם ואנכי אהיה להם לאלהים כי ישבו אלי בכל לבם׃ וכתאנים הרעות אשר לא תאכלנה מרע כי כה אמר יהוה כן אתן את צדקיהו מלך יהודה ואת שריו ואת שארית ירושלם הנשארים בארץ הזאת והישבים בארץ מצרים׃ ונתתים לזועה לרעה לכל ממלכות הארץ לחרפה ולמשל לשנינה ולקללה בכל המקמות אשר אדיחם שם׃ ושלחתי בם את החרב ואת הרעב ואת הדבר

עד תמם מעל האדמה אשר נתתי
להם ולאבותיהם:
Cap.xxv. הדבר אשר היה על ירמיהו על
כל עם יהודה בשנה הרבעית
ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה
היא השנה הראשנית לנבוכדראצר
מלך בבל: אשר דבר ירמיהו
הנביא על כל עם יהודה ואל כל
ישבי ירושלם לאמר: מן שלש
עשרה שנה ליאשיהו בן אמון
מלך יהודה ועד היום הזה זה שלש
ועשרים שנה היה דבר יהוה אלי
ואדבר אליכם אשכים ודבר
ולא שמעתם: ושלח יהוה אליכם
את כל עבדיו הנבאים השכם
ושלח ולא שמעתם ולא הטיתם
את אזנכם לשמע: לאמר שובו
נא איש מדרכו הרעה ומרע
מעלליכם ושבו על האדמה
אשר נתן יהוה לכם ולאבותיכם
למן עולם ועד עולם: ואל תלכו
אחרי אלהים אחרים לעבדם
ולהשתחות להם ולא תכעיסו
אותי במעשה ידיכם ולא ארע
לכם: ולא שמעתם אלי נאם יהוה
למען הכעסוני במעשה ידיכם
לרע לכם: לכן כה אמר יהוה
צבאות יען אשר לא שמעתם
את דברי: הנני שלח ולקחתי
את כל משפחות צפון נאם יהוה
ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי
והבאתים על הארץ הזאת
ועל ישביה ועל כל הגוים האלה
סביב והחרמתים ושמתים
לשמה ולשרקה ולחרבות עולם:
והאבדתי מהם קול ששון וקול

נבא · דבר שכם · נטה · שוב · רעע · עלל ישב · עלם הלך · זנה כעס · עשה רעע · רעע · שפח צפן · בוא · סבב חרם · שום שמם · עלם אבד · שוש

donec consumantur de terra quam dedi eis & patribus eorum.

25.

Verbum quod factũ est ad hieremiam de omni populo iude in anno quarto ioachim filii iosie regis iuda: ipse est annus primus nabuchodonosor regis babylonis. Et locutus est hieremias propheta ad omnẽ populum iuda & ad vniuersos habitatores hierusalem: dicens. A tertio decimo anno iosie filii ammon regis iuda vsq; ad diem hanc: ipse est tertius & vicesimus annus: factũ est verbũ dñi ad me & locutus sum ad vos de nocte consurgens & loquẽs: & nõ audistis. Et misit dñs ad vos oẽs seruos suos prophetas consurgens diluculo mittẽsq;: & nõ audistis neq; inclinastis aures vr̃as: vt audiretis: cum diceret. Reuertimini vnusquisq; a via sua mala: & a pessimis cogitationibus vestris: & habitabitis in terra quã dedit dominus vobis & patribus vestris a seculo & vsq; in seculum. Et nolite ire post deos alienos vt seruiatis eis: adoretisq; eos: neq; me ad iracundiã prouocetis in operibus manuũ vestrarũ: & non affligam vos. Et nõ audistis me dicit dominus: vt me ad iracũdiã prouocaretis in opibus manuum vestrarũ in malũ vestrũ. Propterea hec dicit dñs exercituum. Pro eo q non audistis verba mea ecce ego mittam & assumam vniuersas cognationes aquilonis: ait dominus: & nabuchodonosor regẽ babylonis seruũ meũ: et adducam eos super terram istam & sup habitatores eius: & sup oẽs nationes q̃ in circuitu illius sunt: & interficiã eos: & ponã eos in stuporẽ & in sibilũ & in solitudines sempiternas. Perdãq; ex eis vocem gaudii & vocem

donec deficiant de tra quã dedi eis: ⁊ p̃ribus eoꝝ.
ἕως ἂν ἐκλείπωσιν ἀπὸ τῆς γῆς ἣν ἔδωκα αὐτοῖς, καὶ τοῖς πατράσιν αὐτῶν. Ca.25.

Uerbum q factũ est ad hieremiã sup omnẽ pp̃lm iude in ãno quarto ioachim filij iosie regis iuda. ipse annus p̃mus nabuchodonosor regi babylonis quẽ locut⁹ est hieremias p̃pheta ad omnẽ pp̃lm iuda ⁊ ad hitantes hierusalem dicens: in tertiodecimo ãno iosie filij ammos regis iuda ⁊ vsq; ad diem hanc: vigīti ⁊ tres ãni: ⁊ factũ ẽ verbũ dñi ad me ⁊ loquut⁹ sũ ad vos manicãs ⁊ loquẽs ⁊ nõ audistis: mittens ad vos seruos meos p̃phetas diluculo mittens ⁊ nõ audistis: ⁊ nõ attẽdistis aurib⁹ v̄ris dicens: reuertimini iã vnusq̃sq; a via sua mala ⁊ a malis studijs v̄ris: ⁊ habitate in t̄ra quã dedi vobis ⁊ p̃ribus v̄ris a seculo ⁊ vsq; ĩ sclm. ne ambuletis post deos alienos vt seruiatis eis ⁊ adoretis eos: ut nõ ad iracũdiã p̃uocetis me in operib⁹ manuũ v̄raꝝ ut affligã vos ⁊ nõ audistis me. p̃pterea hec dicit dominus: qm̃ non credidistis verbis meis: ecce ego mitto ⁊ assumã cognationẽ aq̃lonis: ⁊ adducã eos sup t̄rã istam ⁊ sup hitantes eã ⁊ sup omnes gẽtes q̃ ĩ circuitu eius: ⁊ desolabo eos: ⁊ dabo eos in desolationẽ: ⁊ in sibilum ⁊ in opprobriũ sẽpitẽnũ: ⁊ perdã ex eis vocẽ gaudij ⁊ vocẽ

Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν ἐπὶ πάντα τὸν λαὸν ἰούδα ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ τοῦ ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσία βασιλέως ἰούδα. αὐτὸς ἐνιαυτὸς πρῶτος τῷ ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ βαβυλῶνος ὃν ἐλάλησεν ἱερεμίας ὁ προφήτης πρὸς πάντα τὸν λαὸν ἰούδα καὶ πρὸς τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ λέγων, ἐν τρισκαιδεκάτῳ ἔτει ἰωσία υἱοῦ ἀμμῶς βασιλέως ἰούδα καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, εἴκοσι καὶ τρία ἔτη. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρός με καὶ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ὀρθρίζων καὶ λέγων καὶ οὐκ ἠκούσατε, ἀποστέλλων πρὸς ὑμᾶς τοὺς δούλους μου τοὺς προφήτας ὄρθρου ἀποστέλλων καὶ οὐκ εἰσηκούσατε, καὶ οὐ προσέχετε τοῖς ὠσὶν ὑμῶν λέγων, ἀποστράφητε δὴ ἕκαστος ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς καὶ ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν, καὶ κατοικήσατε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν ὑμῶν ἀπ᾽ αἰῶνος καὶ ἕως αἰῶνος. μὴ πορεύεσθε ὀπίσω θεῶν ἀλλοτρίων τοῦ δουλεύειν αὐτοῖς καὶ προσκυνεῖν αὐτοῖς, ὅπως μὴ παροργίσητέ με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν ὑμῶν τοῦ κακῶσαι ὑμᾶς καὶ οὐκ εἰσηκούσατέ μου. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἐπειδὴ οὐκ ἐπιστεύσατε τοῖς λόγοις μου, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω καὶ λήψομαι τὴν πατριὰν τοῦ βορρᾶ, καὶ ἄξω αὐτοὺς ἐπὶ τὴν γῆν ταύτην καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐτὴν καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἐξερημώσω αὐτούς, καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς ἀφανισμόν, καὶ εἰς συριγμὸν καὶ εἰς ὀνειδισμὸν αἰώνιον, καὶ ἀπολῶ ἀπ᾽ αὐτῶν φωνὴν χαρᾶς καὶ φωνὴν

A · B · C

ñ.18.b. Infra 35.c. 4.Re. 17.b.

leticie: vocẽ sponsi ⁊ vocem sponse odorẽ vnguẽti ⁊ lumẽ lucerne. ⁊ erit vniuersa t̄ra in desolationẽ ⁊ seruient gẽtes iste regi babylonis septuaginta ãnis. ⁊ cũ cõpleti fuerit septuaginta ãni: vindicabo sup regem babylonis ⁊ sup gentẽ illam iniq̃tatẽ eoꝝ dicit dñs: ⁊ sup t̄rã chaldeoꝝ: ⁊ ponam eos in desolationẽ sẽpiternã. ⁊ adducã sup t̄rã illam oĩa verba mea q̃ locut⁹ sum cõ eam omnia q̃ scripta sunt in libro isto. q̃cũq; p̃phetauit hieremias c̃ oẽs gentes: qm̃ seruierunt eis cũ essent gẽtes multe ⁊ reges magni. ⁊ reddam eis scd̃m opera sua ⁊ scd̃m facta manuũ suaꝝ. sic dixit dñs de⁹ israel: sume calicem vini meri huius de manu mea: ⁊ potabis oẽs gẽtes ad q̃s mittam te ad eos: ⁊ bibent ⁊ voment ⁊ insanient a facie gladij quẽ ego mitto inter eos. ⁊ accepi calicem de manu dñi ⁊ potaui omnes gẽtes ad q̃s misit me dñs ad eas: hierusalem: ⁊ ciuitates iuda ⁊ reges iuda ⁊ p̃ncipes eius: vt ponerẽ eas in solitudinẽ ⁊ in desolationẽ ⁊ in sibilum ⁊ ĩ maledictionẽ sicut dies ista: ⁊ pharaonẽ regẽ egypti ⁊ seruos eius: ⁊ p̃ncipes eius ⁊ oẽs pp̃lm eius: ⁊ omnes mixticios eius: ⁊ omnes reges terre hus: ⁊ omnes reges philistinoꝝ ascalonẽ ⁊ gazam: ⁊ accarõem ⁊ reliquũ azoti ⁊ idumeam ⁊ moabitem ⁊ filios ammon: ⁊ oẽs reges tyri: ⁊ reges sidonis ⁊ reges q̃ in

εὐφροσύνης, φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης ὀσμὴν μύρου καὶ φῶς λύχνου. καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἀφανισμὸν καὶ δουλεύσουσιν τὰ ἔθνη ταῦτα τῷ βασιλεῖ τῆς βαβυλῶνος ἑβδομήκοντα ἔτη. καὶ ἐν τῷ συμπληρωθῆναι τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐκδικήσω ἐπὶ τὸν βασιλέα βαβυλῶνος καὶ ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο τὴν ἀδικίαν αὐτῶν φησὶν ὁ κύριος, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν χαλδαίων καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς ἀφανισμὸν αἰώνιον. καὶ ἐπάξω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην πάντας τοὺς λόγους μου οὓς ἐλάλησα κατ᾽ αὐτῆς πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ. ὅσα προεφήτευσεν ἱερεμίας ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη, ὅτι ἐδούλευσαν αὐτοῖς ὅτε ἦσαν ἔθνη πολλὰ καὶ βασιλεῖς μεγάλοι. καὶ ἀποδώσω αὐτοῖς κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ κατὰ τὰ ποιήματα τῶν χειρῶν αὐτῶν. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, λάβε τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ ἀκράτου τούτου ἐκ χειρός μου, καὶ ποτιεῖς πάντα τὰ ἔθνη πρὸς ἃ ἐξαποστελῶ σε ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ πίονται καὶ ἐξεμοῦνται καὶ ἐκμανήσονται ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας ἧς ἐγὼ ἀποστέλλω ἀναμέσον αὐτῶν. καὶ ἔλαβον τὸ ποτήριον ἐκ χειρὸς κυρίου καὶ ἐπότισα πάντα τὰ ἔθνη πρὸς ἃ ἀπέστειλέν με ὁ κύριος ἐπ᾽ αὐτά, τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς πόλεις ἰούδα καὶ βασιλεῖς ἰούδα καὶ ἄρχοντας αὐτοῦ, τοῦ θεῖναι αὐτὰς εἰς ἐρήμωσιν καὶ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς συριγμὸν καὶ εἰς κατάραν ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ τὸν φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, καὶ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτοῦ καὶ πάντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς συμμίκτους αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς ὖς, καὶ πάντας τοὺς βασιλεῖς ἀλλοφύλων τὴν ἀσκαλῶνα καὶ τὴν γάζαν, καὶ τὴν ἀκκαρῶνα καὶ τὸ ἐπίλοιπον ἀζώτου καὶ τὴν ἰδουμαίαν καὶ τὴν μωαβῖτιν καὶ τοὺς υἱοὺς ἀμμῶν, καὶ πάντας βασιλεῖς τύρου, καὶ βασιλεῖς σιδῶνος καὶ βασιλεῖς τοὺς ἐν τῷ

Infra. 19.c. 1.Esdr. 1.a.

D · E

leticie: vocem sponsi: & vocem sponse: vocẽ mole & lumen lucerne. Et erit vniuersa terra hec in solitudinem: & in stuporem: & seruiẽt oẽs gentes iste regi babylonis septuaginta annis. Cumq; impleti fuerint septuaginta anni: visitabo super regem babylonis: & super gentem illam dicit dominus iniquitatem eorũ & super terram chaldeorum: & ponam illam in solitudines sempiternas. Et adducam super terram illam oĩa verba mea que locutus sum cõtra eã oẽ quod scriptũ est in libro isto quecũq; p̃phetauit hieremias aduersuz oẽs gentes: quia seruierunt eis cum essent gentes multe & reges magni. Et reddam eis secundũ opera eorum & sm̃ factũ manuũ suarũ. Quia sic dicit dñs exercituũ deus israel. Sume calicẽ vini furoris huius de manu mea & propinabis de illo cunctis gentibus ad quas ego mittam te: & bibent & turbabuntur & insanient a facie gladii quem ego mittam inter eos. Et accepi calicem de manu domini: & p̃pinaui cunctis gentibus ad quas misit me dñs: hierusalẽ & ciuitatibus iuda & regibus eius & principibus eius: vt darẽ eos in solitudinẽ & in stuporẽ & in sibilũ & in maledictionẽ sicut est dies ista. Pharaoni regi egypti & seruis eius & principib⁹ eius & omi populo ei⁹: & vniuersis generaliter cunctis regibus terre ausitidis & cunctis regibus terre philistiim & ascalonis & gaze & accaroni & reliquiis azoti & idumee & moab et filiis ammon & cunctis regibus tyri & vniuersis regibus sydonis: & regib⁹ terre insulaꝝ q sunt

שמחה קול חתן וקול כלה קול
רחים ואור נר: והיתה כל הארץ
הזאת לחרבה לשמה ועבדו
הגוים האלה את מלך בבל שבעים
שנה: והיה כמלאות שבעים
שנה אפקד על מלך בבל ועל
הגוי ההוא נאם יהוה את עונם
ועל ארץ כשדים ושמתי אתו
לשממות עולם: והבאותי על
הארץ ההיא את כל דברי אשר
דברתי עליה את כל הכתוב בספר
הזה אשר נבא ירמיהו על כל
הגוים: כי עבדו בם גם המה
גוים רבים ומלכים גדולים
ושלמתי להם כפעלם וכמעשה
ידיהם: כי כה אמר יהוה אלהי
ישראל אלי קח את כוס היין
החמה הזאת מידי והשקיתה
אתו את כל הגוים אשר אנכי
שלח אותך אליהם: ושתו והתגעשו
והתהללו מפני החרב אשר אנכי
שלח בינתם: ואקח את הכוס
מיד יהוה ואשקה את כל הגוים
אשר שלחני יהוה אליהם: את
ירושלם ואת ערי יהודה ואת מלכיה
את שריה לתת אתם לחרבה
לשמה לשרקה ולקללה כיום
הזה: את פרעה מלך מצרים ואת
עבדיו ואת שריו ואת כל עמו:
ואת כל הערב ואת כל מלכי ארץ
העוץ ואת כל מלכי ארץ
פלשתים ואת אשקלון ואת עזה
ואת עקרון ואת שארית אשדוד:
את אדום ואת מואב ואת בני
עמון: ואת כל מלכי צר ואת כל
מלכי צידון ואת מלכי האי אשר

כלל · רחם נור · היה · פקד · עוה · שום · עלם בוא · כתב · רבב גדל · עשה · לקח · שקה · שתה געש · הלל · לקח · עיר · שור נתן · שמם

trans mare: & dedan & theman & buz & vniuersis qui attonsi sunt in comam & cunctis regibus arabie: & cunctis regib⁹ occidētis qui habitant in deserto: & cunctis regibus zambri: & cunctis regibus elam: & cunctis regibus medorū: cunctis quoq; regibus aquilonis de prope & de longe: vnicuiq; cōtra fratrē suū & omnibus regnis terre que super faciem eius sunt. Et rex sesach bibet post eos. Et dices ad eos hec dicit dominus exercituū de⁹ israel. Bibite & inebriamini & vomite & cadite: neq; surgatis a facie gladii quem ego mittam inter vos. Cunq; noluerint accipere calicem de manu tua vt bibant: dices ad eos. Hec dicit dn̄s exercituū. Bibentes bibetis. Quia ecce in ciuitate in qua inuocatū est nomē meum ego incipio affligere: & vos quasi innocentes & imunes eritis? Non eritis imunes. Gladiū eni ego voco sup oēs habitatores terre dicit dn̄s exercituum. Et tu prophetabis ad eos omnia verba hec: & dices ad illos. Dn̄s de excelso rugiet: & de habitaculo sancto suo dabit vocē suā. Rugiens rugiet sup decorē suū. Celeuma q̄si calcantiū concinetur aduersus oēs hitatores terre. Peruenit sonitus vsq; ad extrema terre: quia iudicium dn̄o cū gentibus. Iudicatur ipse cū omni carne. Impios tradidi gladio dicit dn̄s. Hec dicit dominus exercituū. Ecce afflictio egredietur de gente in gentem & turbo magnus egredietur a sūmitatibus terre: & erūt interfecti dn̄i in die illa a summo terre vsq; ad summum eius. Nō plangētur & nō colligentur: neq; sepelientur in sterquilinio sup faciē tre iacebūt. Vlulate pastores & clamate: & aspgite vos cinere optimates

gregis: quia cōpleti sūt dies vrī vt iterficiamini: & dissipationes vre: & cadetis quasi vasa preciosa. Et peribit fuga a pastoribus & saluatio ab optimatibus gregis. Vox clamoris pastorū & vlulatus optimatum gregis: quia vastauit dominus pascua eorū: & conticuerunt arua pacis a facie ire furoris domini. Dereliquit quasi leo tabernaculū suū: facta est terra eorum in desolationem: a facie ire columbe: & a facie ire furoris dn̄i.

26.

IN principio regni ioachim filii iosie regis iuda: factum est verbum istud a domino: dicens. Hec dicit dominus. Sta in atrio domus dn̄i: & loqueris ad oēs ciuitates iuda: de quib⁹ veniunt vt adorent in domo domini vniuersos sermones q̄s ego mandaui tibi vt loquaris ad eos. Noli subtrahere verbum: si forte audiant & cōuertantur vnusq̄sq; a via sua mala: & peniteat me mali q̄d cogitaui facere eis propter maliciam studiorum eorum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Si non audieritis me vt ambuletis in lege mea quam dedi vobis vt audiatis sermonē seruorū meorū pphetarum quos ego misi ad vos de nocte cō surgens & dirigēs & nō audistis: dabo domum istam sicut silo: & vrbem hāc dabo in maledictionē cunctis gētibus terre. Et audierunt sacerdotes & pphete & omnis populus hieremiam loquetē verba hec in domo dn̄i. Cunq; cōplesset hieremias loquēs omnia que preceperat ei dominus vt loqueretur ad vniuersum populū apprehēderūt eum sacerdotes & pphete & om̄is populus dicens. Morte morlatur. Quare prophetauit

Ca.26.

Ca.xxvi.

בשם יהוה לאמר כשלו יהיה הבית הזה והעיר הזאת תחרב מאין יושב ויקהל כל העם אל ירמיהו בבית יהוה: וישמעו שרי יהודה את הדברים האלה ויעלו מבית המלך בית יהוה וישבו בפתח שער יהוה החדש: ויאמרו הכהנים והנביאים אל השרים ואל כל העם לאמר משפט מות לאיש הזה כי נבא אל העיר הזאת כאשר שמעתם באזניכם: ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל העם לאמר יהוה שלחני להנבא אל הבית הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר שמעתם: ועתה היטיבו דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול יהוה אלהיכם וינחם יהוה אל הרעה אשר דבר עליכם: ואני הנני בידכם עשו לי כטוב וכישר בעיניכם: אך ידע תדעו כי אם ממתים אתם אתי כי דם נקי אתם נתנים עליכם ואל העיר הזאת ואל ישביה כי באמת שלחני יהוה עליכם לדבר באזניכם את כל הדברים האלה: ויאמרו השרים וכל העם אל הכהנים ואל הנביאים אין לאיש הזה משפט מות כי בשם יהוה אלהינו דבר אלינו: ויקמו אנשים מזקני הארץ ויאמרו אל כל קהל העם לאמר: מיכיה המורשתי היה נבא בימי חזקיהו מלך יהודה ויאמר אל כל עם יהודה לאמר כה אמר יהוה צבאות ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה והר הבית לבמות יער:

היה חרב קהל ישב שמע שור עלה נבא שפט אמר נבא יטב עלל נחם רוע עשה ידע מות נקה שפט קום יום חרש היה בטה

in nomine domini dicens: sicut silo erit domus hec: & vrbs ista desolabitur eo quod non sit habitator. Et cōgregatus est omnis populus aduersus hieremiā in domo dñi. Et audierunt principes iuda verba hec: & ascenderunt de domo regis in domū domini & sederunt in introitu porte domus dñi noue. Et locuti sunt sacerdotes & prophete ad principes & ad oēm populū dicētes. Iudicium mortis est viro huic: quia prophetauit aduersus ciuitatem istam sicut audistis auribus vestris. Et ait hieremias ad omnes principes & ad vniuersum populū dicens. Dñs misit me vt prophetarē ad domū istam & ad ciuitatem hanc omnia verba que audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras: & studia vestra: & audite vocem domini dei vestri: & penitebit dominum mali quod locutus est aduersum vos. Ego autem ecce in manibus vr̃is sum: facite mihi qđ bonū & rectum est in oculis vr̃is. Verūtñ scitote & cognoscite: quia si occideritis me: sanguinē innocentē tradetis cōtra vosmetipsos & contra ciuitatem istam & habitatores eius. In veritate enim misit me dñs ad vos: vt loquerer in auribus vr̃is omnia verba hec. Et dixerunt principes & omnis populus ad sacerdotes & ad prophetas. Non est viro huic iudicium mortis quia in noīe dñi dei nostri locutus est ad nos. Surrexerūt ergo viri de senioribus terre: & dixerunt ad omnem cetum populi loquētes. Micheas de morasti fuit propheta in diebus ezechie regis iuda & ait ad omnem populū iude: dicēs. Hec dicit dñs exercituū. Sion quasi ager arabitur: & hierusalem in aceruū lapidū erit: & mons domus in excelsa siluarū.

noīe dñi dicens: sicut silo erit domus i-
τῷ ὀνόματι κυρίου λέγων, ὥσπερ σιλὼ ἔσαι ὁ οἶκος οὑ-
sta: & vrbs ista desolabitur ab habitantibus.
τος, καὶ ἡ πόλις αὕτη ἐρημωθήσεται ἀπὸ κατοικούντων.
& cōgregatus est oīs pp̃ls ad hieremiā in domo do
καὶ ἐξεκκλησιάσθη πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ ἱερεμίαν ἐν οἴκῳ κυ-
mini. & audierūt pñcipes iuda verba hec:
ρίου. καὶ ἤκουσαν οἱ ἄρχοντες ἰούδα τῶν λόγων τού-
& ascenderūt de domo regis in domū
των, καὶ ἀνέβησαν ἐξ οἴκου τοῦ βασιλέως εἰς οἶκον
dñi & sederunt in vestibulis porte dñi no
κυρίου καὶ ἐκάθησαν ἐν προθύροις πύλης κυρίου τῆς και-
ue: & dixerūt sacerdotes & pseudoprophete ad
νῆς, καὶ εἶπαν οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ψευδοπροφῆται πρὸς
pñcipes & omni pp̃lo: iudiciū mortis
τοὺς ἄρχοντας καὶ παντὶ τῷ λαῷ, κρίσις θανάτου τῷ
homini huic: qz pphetauit aduersus ciuitatē
ἀνθρώπῳ τούτῳ, ὅτι προεφήτευσεν κατὰ τῆς πόλεως
istam sicut audistis in auribus vr̃is: & ait
ταύτης καθὼς ἠκούσατε ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν, καὶ εἶπεν
hieremias ad omnes pñcipes & omni pp̃lo
ἱερεμίας πρὸς πάντας τοὺς ἄρχοντας καὶ παντὶ τῷ λαῷ
dicens: dñs misit me pphetare sup domū
λέγων, κύριος ἀπέστειλέ με προφητεῦσαι ἐπὶ τὸν οἶκον
istam & super ciuitatē hanc omnia ver
τοῦτον καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην πάντας τοὺς λό-
ba q̃ audistis. & nūc meliores facite vi-
γους οὓς ἠκούσατε. καὶ νῦν βελτίους ποιήσατε τὰς ὁ-
as vr̃as & opera vr̃a: & audite vocē
δοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ ἀκούσατε τῆς φωνῆς
dñi dei vr̃i: & cessabit dñs a
κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ παύσεται κύριος ἀπὸ τῶν
malis q̃ locutus est cō vos: & ecce ego in manibus
κακῶν ὧν ἐλάλησεν ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐν χερσὶν
vr̃is: facite mihi vt expedit vobis: & vt meli-
ὑμῶν, ποιήσατέ μοι ὡς συμφέρει ὑμῖν, καὶ ὡς βέλ-
us vobis: verūtñ scientes scietis: qz si occiditis me.
τιον ὑμῖν, ἀλλ᾽ ἢ γνῶντες γνώσεσθε, ὅτι εἰ ἀναιρεῖτέ με,
sāguinē inocētē vos traditis cō vos: & cō ciuitatē
αἷμα ἀθῷον ὑμεῖς δίδοτε ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν
istam: & cōtra habitantes i ea: qz in veritate
ταύτην, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ
misit me dñs ad vos vt loquerer in auribus
ἀπέσταλκέ με κύριος πρὸς ὑμᾶς λαλῆσαι εἰς τὰ ὦτα
vr̃is oīa verba hec: & dixerūt
ὑμῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους, καὶ εἶπαν οἱ
pñcipes & oīs pp̃ls ad sacerdotes & ad
ἄρχοντες καὶ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς
pseudopphetas: nō est homini huic
τοὺς ψευδοπροφήτας, οὐκ ἔστιν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ
iudiciū mortis: qz in noīe dñi dei
κρίσις θανάτου, ὅτι ἐπὶ τῷ ὀνόματι κυρίου τοῦ θε-
nr̃i locutus est ad nos: & surrexerūt viri
οῦ ἡμῶν ἐλάλησεν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀνέστησαν ἄνδρες
de senioribus terre & dixerūt omni ce-
τῶν πρεσβυτέρων τῆς γῆς καὶ εἶπαν πάσῃ τῇ συνα-
tui pp̃li dicentes. micheas marasthites fuit
γωγῇ τοῦ λαοῦ λέγοντες. μιχαίας ὁ μωραθίτης ἦν
ppheta in diebus ezechie regis iuda:
προφήτης ἐν ταῖς ἡμέραις ἐζεκίου βασιλέως ἰούδα,
& dixit omni pp̃lo iuda dicens: sic dixit
καὶ εἶπεν παντὶ τῷ λαῷ ἰούδα λέγων, οὕτως εἶπεν
dñs exercituum sion: q̃si ager arabitur
κύριος τῶν δυνάμεων σιών, ὡς ἀγρὸς ἀροτριωθήσεται
& hierusalem in pomoꝝ custodiā erit: & mons
καὶ ἱερουσαλὴμ εἰς ὀπωροφυλάκιον ἔσαι, καὶ τὸ ὄρος
domus erit in nemus silue.
τοῦ οἴκου ἔσαι εἰς ἄλσος δρυμοῦ.

D. — Ō.7.a. — E — F — Mich. 5.d.

nūqd iterficiēs iterfecit eū ezechias rex iuda &
μὴ ἀναιρῶν ἀνεῖλεν αὐτὸν ἐζεκίας βασιλεὺς ἰούδα καὶ
oīs iuda: nūqd nō timuerūt dñm: & deꝑcati sunt
πᾶς ἰούδα, οὐχὶ ἐφοβήθησαν τὸν κύριον, καὶ ἐδεήθησαν
faciem dñi: & cessauit dñs a
τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐπαύσατο κύριος ἀπὸ τῶν
malis q̃ locutus est cōtra eos: & nos fecimus ma-
κακῶν ὧν ἐλάλησεν ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν κα-
la magna cō aīas nr̃as: & homo fuit pro
κὰ μεγάλα ἐπὶ ψυχὰς ἡμῶν, καὶ ἄνθρωπος ἦν προ-
phetans in noīe dñi vrias filius samaie de caria
φητεύων ὀνόματι κυρίου οὐρίας υἱὸς σαμαίου ἐκ καρια-
thiarī: & pphetauit de ciuitate ista:
θιαρίμ, καὶ προεφήτευσεν περὶ τῆς πόλεως ταύτης,
& de terra ista iuxta oīa verba
καὶ περὶ τῆς γῆς ταύτης κατὰ πάντας τοὺς λόγους
hieremie. & audiuit rex ioachim & oēs
ἱερεμίου. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἰωακεὶμ καὶ πάντες
pñcipes oīa verba eius & quesie-
οἱ ἄρχοντες πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ ἐζήτη-
runt interficere eum: & audiuit vrias & ti-
σαν ἀποκτεῖναι αὐτόν, καὶ ἤκουσεν οὐρίας καὶ ἐφο-
muit & fugit & intrauit in egyptū: & mi-
βήθη καὶ ἔφυγε καὶ εἰσῆλθεν εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐξαπέ-
sit rex viros in egyptū. eliachim filiū
στειλεν ὁ βασιλεὺς ἄνδρας εἰς αἴγυπτον ἐλιακὶμ υἱὸν
achobor & viros cū eo in egyptum: &
ἀχοβὼρ καὶ ἄνδρας μετ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸν αἴγυπτον, καὶ
eduxerūt eū inde: & adduxerūt eū ad
ἐξήγαγον αὐτὸν ἐκεῖθεν, καὶ εἰσήγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν
regem & percussit eum in gladio: & proiecit
βασιλέα καὶ ἐπάταξεν αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ, καὶ ἔρριψεν
eum in monumētū filioꝝ pp̃li eius. verūtñ manus achi
αὐτὸν εἰς τὸ μνῆμα υἱῶν λαοῦ αὐτοῦ. πλὴν χεὶρ ἀχι-
cam filii saphan erat cū hieremia ne traderent ipm
κὰμ υἱοῦ σαφὰν ἦν μετὰ ἱερεμίου τοῦ μὴ παραδοῦναι αὐτὸν
in manus pp̃li ne iterficerēt eum.
εἰς χεῖρας λαοῦ τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτόν. Ca.27.
IN pñcipio regni ioachim filii iosie re-
ΕΝ ἀρχῇ τῆς βασιλείας ἰωακὶμ υἱοῦ ἰωσίου βα-
gis iuda factū ē verbum hoc ad hieremiā
σιλέως ἰούδα ἐγένετο τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς ἱερεμίαν
a dño dicens: sic dixit dñs: fac ti-
παρὰ κυρίου λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, ποίησον σε-
bi vincula & torques: & circūpone circū col-
αυτῷ δεσμοὺς καὶ κλοιούς, καὶ περίθες περὶ τὸν τρά-
lum tuū: & mittes eos ad regem
χηλόν σου, καὶ ἀποστελεῖς αὐτοὺς πρὸς τὸν βασιλέα
idumee: & ad regem moab: & ad
ἰδουμαίας, καὶ πρὸς βασιλέα μωάβ, καὶ πρὸς τὸν
regem filioꝝ āmon: & ad regem tyri: &
βασιλέα υἱῶν ἀμμῶν, καὶ πρὸς βασιλέα τύρου, καὶ
ad regē sidonis in manibus nūcioꝝ suoꝝ
πρὸς τὸν βασιλέα σιδῶνος ἐν χερσὶν ἀγγέλων αὐτῶν
q̃ venerunt in hierusalem ad sedechiam re-
τῶν ἐρχομένων ἐν ἱερουσαλὴμ πρὸς σεδεκίαν βασι-
gem iuda: & ꝑcipies eis ad dños
λέα ἰούδα, καὶ συντάξεις αὐτοῖς πρὸς τοὺς κυρίους
suos dicere. sic dixit dñs exercituū
αὐτῶν εἰπεῖν. οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ
deus israel: sic dicetis ad dños vr̃os.
θεὸς ἰσραήλ, οὕτως ἐρεῖτε πρὸς τοὺς κυρίους ὑμῶν.
ego feci terrā & hoīes & iumē-
ἐγὼ ἐποίησα τὴν γῆν καὶ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτή-
ta q̃ sup faciem terre in fortitudie mea
νη τὰ ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς ἐν τῇ ἰσχύϊ μου

G — A

Nunqd morte condēnauit eum ezechias rex iuda & omnis iuda? Nunquid nō timuerūt dñm & deprecati sunt faciem dñi: & penituit dominū mali qđ locutus fuerat aduersum eos. Itaqꝫ nos facimus malū grande cōtra aīas nr̃as. Fuit quoqꝫ vir prophetans in nomine domini vrias filius semei de chariathiarim: & prophetauit aduersus ciuitatē istā & aduersus terrā hanc iuxta oīa verba hieremie. Et audiuit rex ioachim & omnes potentes & principes eius verba hec: & quesiuit rex interficere eum. Et audiuit vrias & timuit fugitqꝫ & igressus est egyptū. Et misit rex ioachim viros in egyptum helnathan filium achobor & viros cum eo in egyptum. Et eduxerūt vriam de egypto: & adduxerūt eū ad regē ioachim & percussit eū gladio: & proiecit cadauer eius in sepulchris vulgi ignobilis. Igitur manus aicham filii saphan fuit cum hieremia vt non traderetur in manus populi & interficerent eum. 26.

IN principio regni ioachim filii iosie regis iuda factum est verbum istud ad hieremiam a domino dicens. Hec dicit dominus ad me. Fac tibi vincula & cathenas: & pones eas in collo tuo: & mittes eas ad regem edom: & ad regem moab: & ad regem filiorum ammon: & ad regem tyri: & ad regem sidonis in manu nunciorum qui venerunt hierusalem ad sedechiā regem iuda: & precipies eis vt ad dominos suos loquantur. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Hec dicetis ad dominos vestros. Ego feci terram & homines & iumēta q̃ sunt sup faciē terre in fortitudine mea

ההמת המיתהו חזקיהו מלך יהודה וכל יהודה הלא ירא את יהוה ויחל את פני יהוה וינחם יהוה אל הרעה אשר דבר עליהם ואנחנו עשים רעה גדולה על נפשותינו: וגם איש היה מתנבא בשם יהוה אוריהו בן שמעיהו מקרית היערים וינבא על העיר הזאת ועל הארץ הזאת ככל דברי ירמיהו: וישמע המלך יהויקים וכל גבוריו וכל השרים את דבריו ויבקש המלך המיתו וישמע אוריהו ויירא ויברח ויבא מצרים: וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים את אלנתן בן עכבור ואנשים אתו אל מצרים: ויוציאו את אוריהו ממצרים ויבאהו אל המלך יהויקים ויכהו בחרב וישלך את נבלתו אל קברי בני העם: אך יד אחיקם בן שפן היתה את ירמיהו לבלתי תת אתו ביד העם להמיתו:

Ca.xxvij.

בראשית ממלכת יהויקם בן יאושיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיה מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה אלי עשה לך מוסרות ומטות ונתתם על צוארך: ושלחתם אל מלך אדום ואל מלך מואב ואל מלך בני עמון ואל מלך צר ואל מלך צידון ביד מלאכים הבאים ירושלם אל צדקיהו מלך יהודה: וצוית אתם אל אדניהם לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל כה תאמרו אל אדניכם: אנכי עשיתי את הארץ את האדם ואת הבהמה אשר על פני הארץ בכחי

מות חלה פנה נחם רוע עשה גדל נבא שמע שור בקש מות שמע ירא ברח בוא שלח יצא בוא נכה שלך היה נתן מות אמר מוס נתן צור לאך בוא צוה אמר עשה כח

הגדול ובזרועי הנטויה ונתתיה לאשר ישר בעיני: ועתה אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי וגם את חית השדה נתתי לו לעבדו: ועבדו אתו כל הגוים ואת בנו ואת בן בנו עד בא עת ארצו גם הוא ועבדו בו גוים רבים ומלכים גדלים: והיה הגוי והממלכה אשר לא יעבדו אתו את נבוכדנאצר מלך בבל ואת אשר לא יתן את צוארו בעל מלך בבל בחרב וברעב ובדבר אפקד על הגוי ההוא נאם יהוה עד תמי אתם בידו: ואתם אל תשמעו אל נביאיכם ואל קסמיכם ואל חלמתיכם ואל ענניכם ואל כשפיכם אשר הם אמרים אליכם לאמר לא תעבדו את מלך בבל: כי שקר הם נבאים לכם למען הרחיק אתכם מעל אדמתכם והדחתי אתכם ואבדתם: והגוי אשר יביא את צוארו בעל מלך בבל ועבדו והנחתיו על אדמתו נאם יהוה ועבדה וישב בה: ואל צדקיה מלך יהודה דברתי ככל הדברים האלה לאמר הביאו את צואריכם בעל מלך בבל ועבדו אתו ועמו וחיו: למה תמותו אתה ועמך בחרב ברעב ובדבר כאשר דבר יהוה אל הגוי אשר לא יעבד את מלך בבל: ואל תשמעו אל דברי הנביאים האמרים אליכם לאמר לא תעבדו את מלך בבל כי שקר הם נבאים לכם: כי לא שלחתים נאם יהוה והם נבאים בשמי לשקר למען הדיחי אתכם

magna: & in brachio meo extento: & dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes terras istas in manu nabuchodonosor regis babylonis serui mei. Insuper & bestias agri dedi ei: vt seruiant illi. Et seruient ei omnes gentes: & filio eius & filio filii eius: donec veniat tempus terre eius & ipsius. Et seruient ei gentes multe & reges magni. Gens autem & regnum quod non seruierit nabuchodonosor regi babylonis: & quicunque non curuauerit collum suum sub iugo regis babylonis: in gladio & in fame & in peste visitabo super gentem illam: ait dominus: donec consumam eos in manu eius. Vos ergo nolite audire prophetas vestros & diuinos & somniatores & augures & maleficos qui dicunt vobis: non seruietis regi babylonis: quia mendacium prophetant vobis: vt longe faciant vos de terra vestra: & eiiciant vos & pereatis. Porro gens que subiecerit ceruicem suam sub iugo regis babylonis & seruierit ei: dimittam eam in terra sua dicit dominus: & colet eam & habitabit in ea. Et ad sedechiam regem iuda locutus sum omnia verba hec: dicens. Subiicite colla vestra sub iugo regis babylonis: & seruite ei & populo eius & viuetis. Quare moriemini tu & populus tuus gladio & fame & peste: sicut locutus est dominus ad gentem que seruire noluerit regi babylonis. Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis: non seruietis regi babylonis: quia mendacium ipsi loquuntur vobis. Quia non misi eos ait dominus: & ipsi prophetant in nomine meo mendaciter: vt eiiciant vos

τῇ μεγάλῃ καὶ τῷ βραχίονί μου τῷ ὑψηλῷ, καὶ δώσω αὐτὴν ᾧ ἂν δόξῃ ἐν ὀφθαλμοῖς μου. καὶ νῦν ἐγὼ δέδωκα πᾶσαν τὴν γῆν τῷ βασιλεῖ ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ βαβυλῶνος δουλεύειν αὐτῷ, καὶ τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ ἐργάζεσθαι αὐτῷ καὶ τῷ υἱῷ αὐτοῦ καὶ τῷ υἱῷ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἕως τοῦ ἐλθεῖν καιρὸν τῆς γῆς αὐτοῦ, καί γε αὐτοῦ. καὶ δουλεύσουσιν αὐτῷ ἔθνη πολλὰ καὶ βασιλεῖς μεγάλοι. καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἡ βασιλεία ὅσοι ἂν μὴ ἐδούλευσαν ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ βαβυλῶνος καὶ ὅσοι ἂν μὴ ἐμβάλωσιν τὸν τράχηλον αὐτῶν ὑπὸ τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος, ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λοιμῷ καὶ λιμῷ ἐπισκέψομαι αὐτοὺς εἶπε κύριος, ἕως ἂν ἐκλείπωσιν ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς μὴ ἀκούετε τῶν ψευδοπροφητῶν ὑμῶν καὶ τῶν μαντευομένων ὑμῖν, καὶ τῶν ἐνυπνιαζομένων ὑμῖν, καὶ τῶν οἰωνισμάτων ὑμῶν, καὶ τῶν φαρμακῶν ὑμῶν λεγόντων, οὐ μὴ ἐργάσησθε τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος, ὅτι ψευδῆ αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν πρὸς τὸ μακρῦναι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς γῆς ὑμῶν, καὶ ἵνα ἐκβάλω ὑμᾶς, καὶ ἀπολεῖσθε. καὶ τὸ ἔθνος ὃ ἂν εἰσαγάγῃ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ ἐργάσηται αὐτῷ, καταλείψω αὐτὸ ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ λέγει κύριος, καὶ ἐργᾶται αὐτὴν καὶ ἐνοικήσει ἐν αὐτῇ. καὶ πρὸς σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα ἐλάλησα κατὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους λέγων, εἰσαγάγετε τὸν τράχηλον ὑμῶν ὑπὸ ζυγοῦ τοῦ βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ ἐργάσασθε αὐτῷ καὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ζῆτε, ἱνατί ἀποθνήσκετε σὺ καὶ ὁ λαός σου ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν λοιμῷ, ὡς ἐλάλησε κύριος κατὰ ἔθνους, ὃ οὐκ ἐδούλευσεν τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος. μὴ ἀκούσητε τὰ ῥήματα τῶν προφητῶν, λεγόντων ὑμῖν, μὴ δουλεύετε τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος, ὅτι ἄδικα αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν. οὐκ ἀπέστειλα αὐτούς φησι κύριος, καὶ προφητεύουσιν τῷ ὀνόματί μου ἐπ᾿ ἀδίκῳ πρὸς τὸ ἀπολέσαι ὑμᾶς,

magna τ brachio meo excelso: τ dabo eam cui placuerit in oculis meis. τ nunc ego dedi omnem terram regi nabuchodonosor regi babylonis vt seruiat ei: τ bestias agri vt seruiant illi τ filio eius τ filio filii eius donec veniat tempus terre eius: etiam ipsius. τ seruient ei gentes multe τ reges magni. τ gens τ regnum quecumque non seruierunt nabuchodonosor regi babylonis τ quecumque non submiserint collum suum sub iugo regis babylonis: in gladio τ in peste τ fame visitabo eos ait dominus: donec consumant in manu eius. τ vos ne audiatis pseudoprophetas vestros τ diuinantes vobis: τ somniantes vobis: τ augures vestros τ maleficos vestros dicentes: non seruietis regi babylonis: quia mendacia ipsi prophetant vobis vt longe faciat vos de terra vestra: τ vt eiiciam vos: τ peribitis. τ gente que induxerit ceruicem sua sub iugo regis babylonis: τ seruierit ei: relinquam eam in terra sua dicit dominus: τ operabitur eam τ inhabitabit in ea. τ ad sedechiam regem iuda locutus sum secundum omnia verba hec dicens: inducite collum vestrum sub iugo regis babylonis: τ seruite ei τ populo eius: τ viuite: vt quid moriemini tu τ populus tuus in gladio τ in fame τ in peste: sicut locutus est dominus contra gentem: que non seruiunt regi babylonis. ne audiatis verba prophetarum dicentium vobis: ne seruiatis regi babylonis: quia iniusta ipsi prophetant vobis. non misi eos dicit dominus: τ prophetant in nomine meo iniuste vt perdant vos:

B C

3.14.c. Infra. 29.b.

καὶ ἀπολεῖσθε ὑμεῖς καὶ οἱ προφῆται ὑμῶν οἱ προφητεύοντες ὑμῖν ἐπ᾿ ἀδίκῳ ψευδῆ. καὶ τοῖς ἱερεῦσιν καὶ τῷ λαῷ τούτῳ ἐλάλησα λέγων, οὕτως εἶπε κύριος, μὴ ἀκούετε τῶν λόγων τῶν προφητῶν τῶν προφητευόντων ὑμῖν λεγόντων, ἰδοὺ σκεύη κυρίου ἐπιστρέψει ἐκ βαβυλῶνος νῦν ταχέως, ὅτι ἄδικα αὐτοὶ προφητεύουσιν ὑμῖν. μὴ ἀκούετε αὐτῶν ἀλλὰ δουλεύετε τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος καὶ ζῆτε. ἱνατί ἔσται αὐτὴ ἡ πόλις εἰς ἐρήμωσιν; εἰ προφῆταί εἰσιν καὶ εἰ ἔστιν λόγος κυρίου ἐν αὐτοῖς, ἀπαντησάτωσάν μοι, ἵνα μὴ εἰσέλθῃ τὰ σκεύη τὰ καταλειφθέντα ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ ἐν οἴκῳ βασιλέως ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ εἰς βαβυλῶνα, ὅτι οὕτως εἶπε κύριος, πρὸς τῶν στύλων καὶ πρὸς τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς τῶν μεχωνὼθ, καὶ πρὸς τὰ ἐπίλοιπα σκεύη τὰ καταλειφθέντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἃ οὐκ ἔλαβε βασιλεὺς βαβυλῶνος, ὅτε ἀπῴκισε τὸν ἰεχονίαν υἱὸν ἰωακὶμ βασιλέως ἰούδα ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς βαβυλῶνα, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἰούδα καὶ ἱερουσαλήμ. ὅτι τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, πρὸς τῶν σκευῶν τῶν καταλειφθέντων ἐν οἴκῳ κυρίου καὶ ἐν οἴκῳ βασιλέως ἰούδα καὶ ἱερουσαλὴμ, εἰς βαβυλῶνα εἰσελεύσονται καὶ ἐκεῖ ἔσονται ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, καὶ ἀνάξω αὐτὰ καὶ ἐπιστρέψω αὐτὰ εἰς τὸν τόπον τοῦτον.

τ peribitis vos τ prophete vestri prophetantes vobis iniuste mendacia. τ sacerdotibus τ populo huic locutus sum dicens: sic dixit dominus: ne audiatis verba prophetarum prophetantium vobis dicentium: ecce vasa domini reuertentur de babylone nunc cito: quia iniusta ipsi prophetant vobis. ne audiatis eos sed seruite regi babylonis τ viuite. quare erit hec ciuitas in solitudinem? si prophete sunt τ si est verbum domini in eis: occurrant mihi: vt non inferantur vasa relicta in domo domini τ in domo regis iuda τ hierusalem in babylonem: quia sic dixit dominus: de columnis τ de mari τ de basibus τ ad reliqua vasa relicta in ciuitate hac que non tulit rex babylonis: qui transmigrare fecit iechoniam filium ioachim regis iuda de hierusalem in babylonem: τ omnes principes iuda τ hierusalem. quia hec dicit dominus exercituum deus israel: de vasis relictis in domo domini τ in domo regis iuda τ hierusalem: in babylonem inferentur τ ibi erunt vsque in diem visitationis eorum: τ reducam ea τ conuertam ea in locum hunc.

D

4.Re. 25.c.

A

Et factum est in quarto anno regnante sedechia rege iuda. in mense quinto dixit ananias filius azor pseudopropheta qui de gabaon in domo domini ante oculos sacerdotum τ totius populi dicens: sic dixit dominus exercituum deus israel: τ contriui iugum regis babylonis. adhuc duo anni dierum τ ego reuerti faciam

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει βασιλεύοντος σεδεκίου βασιλέως ἰούδα. ἐν μηνὶ τῷ πέμπτῳ εἶπέ μοι ἀνανίας υἱὸς ἀζὼρ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ἀπὸ γαβαὼν ἐν οἴκῳ κυρίου κατ᾿ ὀφθαλμοὺς τῶν ἱερέων καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων, οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, συνέτριψα τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος. ἔτι δύο ἔτη ἡμερῶν ἐγὼ ἀποστρέψω

et pereatis tam vos quam prophete qui vaticinantur vobis. Et ad sacerdotes & ad populum istum locutus sum dicens: hec dicit dominus. Nolite audire verba prophetarum vestrorum qui prophetant vobis dicentes: ecce vasa domus domini reuertentur de babylone nunc cito. Mendacium enim prophetant vobis. Nolite ergo audire eos: sed seruite regi babylonis vt viuatis. Quare datur hec ciuitas in solitudinem? Et si prophete sunt: & est verbum domini in eis: occurrant domino exercituum vt non veniant vasa que derelicta fuerant in domo domini & in domo regis iuda & in hierusalem: in babylonem. Quia hec dicit dominus exercituum ad columnas & ad mare: & ad bases: & ad reliqua vasorum que remanserunt in ciuitate hac: que non tulit nabuchodonosor rex babylonis cum transferret iechoniam filium ioachim regem iuda de hierusalem in babylonem & omnes optimates iuda & hierusalem. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel ad vasa que derelicta sunt in domo domini & in domo regis iuda & hierusalem. In babylonem transferentur: & ibi erunt vsque ad diem visitationis sue dicit dominus. Et afferri faciam ea & restitui in loco isto. 28.

Et factum est in anno illo in principio regni sedechie regis iuda: in anno quarto in mense quinto: dixit ad me anania filius azur propheta de gabaon in domo domini coram sacerdotibus & omni populo dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Contriui iugum regis babylonis. Adhuc duo anni dierum: & ego referri faciam

ואבדתם אתם והנבאים הנבאים לכם: ואל הכהנים ואל כל העם הזה דברתי לאמר כה אמר יהוה אל תשמעו אל דברי נביאיכם הנבאים לכם לאמר הנה כלי בית יהוה מושבים מבבלה עתה מהרה כי שקר המה נבאים לכם: אל תשמעו אליהם עבדו את מלך בבל וחיו למה תהיה העיר הזאת חרבה: ואם נבאים הם ואם יש דבר יהוה אתם יפגעו נא ביהוה צבאות לבלתי באו הכלים הנותרים בבית יהוה ובית מלך יהודה ובירושלם בבלה: כי כה אמר יהוה צבאות אל העמדים ועל הים ועל המכנות ועל יתר הכלים הנותרים בעיר הזאת: אשר לא לקחם נבוכדנאצר מלך בבל בגלותו את יכוניה בן יהויקים מלך יהודה מירושלם בבלה ואת כל חרי יהודה וירושלם: כי כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל על הכלים הנותרים בית יהוה ובית מלך יהודה וירושלם: בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אתם נאם יהוה והעליתים והשבתים אל המקום הזה:

Ca.xxviij.

ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיה מלך יהודה בשנה הרביעית בחדש החמישי אמר אלי חנניה בן עזור הנביא אשר מגבעון בבית יהוה לעיני הכהנים וכל העם לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר שברתי את על מלך בבל: בעוד שנתים ימים אני משיב

אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת כָּל כְּלֵי בֵּית
יְהוָה אֲשֶׁר לָקַח נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ
בָּבֶל מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיְבִיאֵם בָּבֶל׃
וְאֶת יְכָנְיָה בֶן יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה
וְאֶת כָּל גָּלוּת יְהוּדָה הַבָּאִים בָּבֶלָה
אֲנִי מֵשִׁיב אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה נְאֻם
יְהוָה כִּי אֶשְׁבֹּר אֶת עֹל מֶלֶךְ בָּבֶל׃
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה הַנָּבִיא אֶל חֲנַנְיָה
הַנָּבִיא לְעֵינֵי הַכֹּהֲנִים וּלְעֵינֵי כָל
הָעָם הָעֹמְדִים בְּבֵית יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר
יִרְמְיָה הַנָּבִיא אָמֵן כֵּן יַעֲשֶׂה יְהוָה
יָקֵם יְהוָה אֶת דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר נִבֵּאתָ
לְהָשִׁיב כְּלֵי בֵית יְהוָה וְכָל הַגּוֹלָה
מִבָּבֶל אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה׃ אַךְ שְׁמַע
נָא הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי
דֹּבֵר בְּאָזְנֶיךָ וּבְאָזְנֵי כָּל הָעָם׃
הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנַי וּלְפָנֶיךָ
מִן הָעוֹלָם וַיִּנָּבְאוּ אֶל אֲרָצוֹת
רַבּוֹת וְעַל מַמְלָכוֹת גְּדֹלוֹת לְמִלְחָמָה
וּלְרָעָה וּלְדָבֶר׃ הַנָּבִיא אֲשֶׁר יִנָּבֵא
לְשָׁלוֹם בְּבֹא דְּבַר הַנָּבִיא יִוָּדַע
הַנָּבִיא אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה בֶּאֱמֶת׃
וַיִּקַּח חֲנַנְיָה הַנָּבִיא אֶת הַמּוֹטָה מֵעַל
צַוַּאר יִרְמְיָה הַנָּבִיא וַיִּשְׁבְּרֵהוּ׃
וַיֹּאמֶר חֲנַנְיָה לְעֵינֵי כָל הָעָם
לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה כָּכָה אֶשְׁבֹּר
אֶת עֹל נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בְּעוֹד
שְׁנָתַיִם יָמִים מֵעַל צַוַּאר כָּל הַגּוֹיִם
וַיֵּלֶךְ יִרְמְיָה הַנָּבִיא לְדַרְכּוֹ׃ וַיְהִי
דְבַר יְהוָה אֶל יִרְמְיָה אַחֲרֵי שְׁבוֹר
חֲנַנְיָה הַנָּבִיא אֶת הַמּוֹטָה מֵעַל
צַוַּאר יִרְמְיָה הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ הָלוֹךְ
וְאָמַרְתָּ אֶל חֲנַנְיָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר
יְהוָה מוֹטֹת עֵץ שָׁבָרְתָּ וְעָשִׂיתָ
תַחְתֵּיהֶן מֹטוֹת בַּרְזֶל׃ כִּי כֹה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עֹל

ad locum istum omnia vasa domus domini que tulit nabuchodonosor rex babylonis de loco isto & trãstulit ea in babylonem. Et iechoniã filium ioachim regem iuda & oẽm trãsmigrationẽ iude qui ingressi sunt in babylonẽ ego cõuertam ad locum istum ait dñs. Conteram enim iugum regis babylonis. Et dixit hieremias propheta ad ananiam prophetam in oculis sacerdotũ & in oculis oĩs populi qui stabat in domo domini: & ait hieremias propheta. Amen. Sic faciat dñs. Suscitet dñs verba tua qui prophetasti vt referantur vasa in domũ dñi: & oĩs trãsmigratio de babylone ad locũ istum. Verũtamen audi verbum hoc quod ego loquor in aurib⁹ tuis: & in auribus vniuersi ppli. Prophete qui fuerunt ante me & ante te ab initio: & pphetauerunt super terras multas & super regna magna de prelio & de afflictione: & de fame: ppheta q vaticinat⁹ est pacem: cum venerit verbum eius tũc scietur propheta quem misit dominus in veritate. Et tulit ananias ppheta cathenam de collo hieremie prophete: & confregit eam. Et ait ananias in cõspectu omnis populi dicens. Hec dicit dominus. Sic confringam iugũ nabuchodonosor regis babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentiũ. Et abiit hieremias propheta in viã suã. Et factũ est verbum dñi ad hieremiam postq̃ confregit ananias propheta catenam de collo hieremie prophete dicens. Vade & dices ananie. Hec dicit dñs. Catenas ligneas contriuisti: & facies pro eis catenas ferreas: quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Iugum

in locum istum oĩa vasa dom⁹ dñi ⁊ iechoniã ⁊ trãsmigrationẽ iuda: qꝛ cõteram iugũ regis babylonis. ⁊ dixit hieremias propheta ad ananiã añ oculos sacerdotũ ⁊ ante oculos totius ppli stantiũ in domo dñi: ⁊ ait hieremias: vere sic faciat dñs suscitet dñs verbũ tuũ qđ tu prophetas vt referantur vasa dom⁹ dñi ⁊ oĩs trãsmigratio babylonis in locum istum. verũtñ audite verbũ hoc qđ ego dico in aurib⁹ vřis: ⁊ in aurib⁹ totius ppli: pphete q̃ fuerunt priores me ⁊ priores vobis a seculo: ⁊ pphetauerunt sup t̃ras multas ⁊ sup regna magna de prelio ⁊ de afflictiõe ⁊ de peste. ppheta q̃ vaticinat⁹ est in pacem: veniente verbo eius: cognoscent pphetã quẽ misit eis dñs in fide. ⁊ tulit ananias catenas de collo hieremie ⁊ contriuit eos. ⁊ ait ananias añ oculos totius ppli dicens: sic dixit dominus: sic cõteram iugũ regis babylonis duob⁹ ãnis dieꝝ a ceruicib⁹ oim gẽtiũ: ⁊ abijt hieremias in viam suam. ⁊ factũ est verbũ dñi ad hieremiã postq̃ confregit ananias catenas de collo eius dicẽs: vade ⁊ dic ad ananiam dicẽs: sic dixit dñs: catenas ligneas contriuisti: ⁊ faciam p his catenas ferreas: qꝛ sic dixit dñs exercituũ deus israel: iugũ

εἰς τὸν τόπον τοῦτον πάντα τὰ σκεύη οἴκου κυρίου καὶ ἰεχονίαν καὶ τὴν ἀποικίαν ἰούδα, ὅτι συντρίψω τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος. καὶ εἶπεν ἱερεμίας ὁ προφήτης πρὸς ἀνανίαν κατ᾽ ὀφθαλμοὺς τῶν ἱερέων καὶ κατ᾽ ὀφθαλμοὺς παντὸς τοῦ λαοῦ τῶν ἑστηκότων ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ εἶπεν ἱερεμίας, ἀληθῶς οὕτως ποιήσαι κύριος· στήσαι κύριος τὸν λόγον σου ὃν σὺ προφητεύεις τοῦ ἀποστρέψαι τὰ σκεύη οἴκου κυρίου καὶ πᾶσαν τὴν ἀποικίαν βαβυλῶνος εἰς τὸν τόπον τοῦτον. πλὴν ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦτον ὃν ἐγὼ λέγω εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν, καὶ εἰς τὰ ὦτα παντὸς τοῦ λαοῦ, οἱ προφῆται οἱ γεγονότες πρότεροί μου καὶ οἱ πρότεροι ὑμῶν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος, καὶ προεφήτευσαν ἐπὶ γῆς πολλῆς καὶ ἐπὶ βασιλείας μεγάλας περὶ πολέμου καὶ περὶ θλίψεως καὶ περὶ λοιμοῦ. ὁ προφήτης ὁ προφητεύσας εἰς εἰρήνην, ἐλθόντος τοῦ λόγου αὐτοῦ, γνώσονται τὸν προφήτην ὃν ἀπέστειλεν αὐτοῖς κύριος ἐν πίστει. καὶ ἔλαβεν ἀνανίας τοὺς κλοιοὺς ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἱερεμίου καὶ συνέτριψεν αὐτούς. καὶ εἶπεν ἀνανίας κατ᾽ ὀφθαλμοὺς παντὸς τοῦ λαοῦ λέγων, οὕτως εἶπε κύριος, οὕτως συντρίψω τὸν ζυγὸν βασιλέως βαβυλῶνος δύο ἔτη ἡμερῶν ἀπὸ τῶν τραχήλων πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ᾤχετο ἱερεμίας εἰς τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν μετὰ τὸ συντρίψαι ἀνανίαν τοὺς κλοιοὺς ἀπὸ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ λέγων, βάδιζε καὶ εἰπὸν πρὸς ἀνανίαν λέγων, οὕτως εἶπε κύριος, κλοιοὺς ξυλίνους συνέτριψας, καὶ ποιήσω ἀντὶ τούτων κλοιοὺς σιδηροῦς, ὅτι οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ζυγὸν

B

C

ferreum posui sup collum cũctaꝝ gẽtiũ vt seruiant regi babylonis vt seruiant ei. ⁊ iumẽta t̃re dedi ei. ⁊ dixit hieremias ananie audi anania. nõ misit te dñs: ⁊ tu cõfidere fecisti pplm istũ in iniq̃tate. iccirco sic dixit dñs: ecce ego eijcio te a facie terre: hoc ãno morieris qm̃ cõtra dñm locut⁹ es. ⁊ mortu⁹ est mẽse septimo.

σιδηροῦν τέθεικα ἐπὶ τὸν τράχηλον πάντων τῶν ἐθνῶν ἐργάζεσθαι τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος τοῦ δουλεύειν αὐτῷ. καί γε τὰ κτήνη τῆς γῆς ἔδωκα αὐτῷ. καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ ἀνανίᾳ, ἄκουε ἀνανία. οὐκ ἀπέσταλκέ σε κύριος, καὶ σὺ πεποιθέναι ἐποίησας τὸν λαὸν τοῦτον ἐπ᾽ ἀδίκῳ. διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω σε ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, τούτῳ τῷ ἐνιαυτῷ ἀποθανῇ ὅτι κατὰ τοῦ κυρίου ἐλάλησας. καὶ ἀπέθανε τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ.

Ca. 29.

A

Et hec verba libri que misit hieremias ppheta de hierusalem ad seniores trãsmigrationis ⁊ ad sacerdotes ⁊ ad pseudoprophetas ⁊ ad omnẽ pplm quẽ traduxit nabuchodonosor de hierusalem in babylonem. postq̃ egressus ẽ iechonias rex ⁊ regina ⁊ eunuchi ⁊ omnis liber ⁊ artifex ⁊ ligator ex hierusalem in manu eleasa filij saphan ⁊ gamarie filij helchie quẽ misit sedechias rex iuda ad regem babylonis in babylonẽ dicens: sic dixit dñs exercituum deus israel ad trãsmigrationẽ quã trãstulit de hierusalem in babylonẽ. edificate domos ⁊ habitate ⁊ plantate hortos ⁊ comedite fructus eoꝝ. ⁊ accipite vxores ⁊ generate filios ⁊ filias. ⁊ accipite filijs vřis vxores. ⁊ filias vřas date viris ⁊ pariẽt filios ⁊ filias. ⁊ multiplicamini ⁊ nõ pauci sitis: ⁊ querite pacẽ t̃re in q̃m trãstuli vos illuc. ⁊ orate pro eis ad dñm: qꝛ in pace eoꝝ erit pax vobis. qꝛ sic dixit dñs exercituũ deus israel: ne seducant vos pseudoprophete q̃ in vobis.

Καὶ οὗτοι οἱ λόγοι τῆς βίβλου οὓς ἀπέστειλεν ἱερεμίας προφήτης ἐξ ἱερουσαλὴμ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἀποικίας καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ πρὸς πάντα τὸν λαὸν ὃν ἀπῴκισε ναβουχοδονόσωρ ἐξ ἱερουσαλὴμ εἰς βαβυλῶνα. ὕστερον ἐξελθόντος ἰεχονίου τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης καὶ τῶν εὐνούχων καὶ παντὸς ἐλευθέρου καὶ τεχνίτου καὶ δεσμώτου ἐξ ἱερουσαλὴμ ἐν χειρὶ ἐλεασὰ υἱοῦ σαφὰν καὶ γαμαρίου υἱοῦ χελκίου ὃν ἀπέστειλε σεδεκίας βασιλεὺς ἰούδα πρὸς βασιλέα βαβυλῶνος εἰς βαβυλῶνα λέγων, οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν ἀποικίαν ἣν ἀπῴκισεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς βαβυλῶνα. οἰκοδομήσατε οἰκίας καὶ κατοικήσατε καὶ φυτεύσατε παραδείσους καὶ φάγεσθε τοὺς καρποὺς αὐτῶν. καὶ λάβετε γυναῖκας καὶ τεκνοποιήσατε υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ λάβετε τοῖς υἱοῖς ὑμῶν γυναῖκας. καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν δότε ἀνδράσι καὶ τεξέτωσαν υἱοὺς καὶ θυγατέρας. καὶ πληθύνεσθε καὶ μὴ σμικρυνθῆτε, καὶ ζητήσατε εἰρήνην τῆς γῆς εἰς ἣν ἀπῴκισα ὑμᾶς ἐκεῖ. καὶ προσεύξασθε περὶ αὐτῶν πρὸς κύριον, ὅτι ἐν τῇ εἰρήνῃ αὐτῶν ἔσται εἰρήνη ὑμῖν. ὅτι οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, μὴ ἀναπειθέτωσαν ὑμᾶς ψευδοπροφῆται οἱ ἐν ὑμῖν.

B

C

ferreũ posui super collum cunctarum gentiũ istarum vt seruiant nabuchodonosor regi babylonis: & seruient ei: insuper & bestias terre dedi ei. Et dixit hieremias propheta ad ananiam prophetam. Audi anania. Non misit te dominus: & tu cõfidere fecisti populum istũ in mendacio. Idcirco hec dicit dominus. Ecce ego mittam te a facie terre. Hoc anno morieris: aduersum enim dominũ locutus es. Et mortuus est ananias propheta in anno illo: mense septimo. 29.

Et hec sunt verba libri que misit hieremias propheta de hierusalẽ ad reliquias seniorũ transmigrationis & ad sacerdotes & ad prophetas & ad oẽm populũ quẽ traduxerat nabuchodonosor de hierusalẽ in babylonẽ postq̃ egressus ẽ iechonias rex & domina & eunuchi & principes iuda & hierusalem: & faber & inclusor de hierusalem in manu elasa filii saphan & gamalie filii helchie quos misit Sedechias rex iuda ad nabuchodonosor regem babylonis in babylonẽ dicens. Hec dicit dominus exercituũ deus israel omni transmigrationi quam transtuli de hierusalem in babylonẽ. Edificate domos & habitate: & plãtate hortos & comedite fructũ eorum. Accipite vxores & generate filios & filias: & date filiis vris vxores & filias vestras date viris: & pariant filios & filias: & multiplicamini ibi: & nolite eẽ pauci numero: & querite pacẽ ciuitatis ad quã trãsmigrare vos feci: & orate pro ea ad dominũ: quia in pace illius erit vobis pax. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Non vos seducãt prophete vri qui sunt in medio vestrũ

בַּרְזֶל נָתַתִּי עַל צַוַּאר כָּל הַגּוֹיִם
הָאֵלֶּה לַעֲבֹד אֶת נְבֻכַדְנֶאצַּר
מֶלֶךְ בָּבֶל וַעֲבָדֻהוּ וְגַם אֶת חַיַּת
הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לוֹ׃ וַיֹּאמֶר יִרְמְיָה
הַנָּבִיא אֶל חֲנַנְיָה הַנָּבִיא שְׁמַע נָא
חֲנַנְיָה לֹא שְׁלָחֲךָ יְהוָה וְאַתָּה
הִבְטַחְתָּ אֶת הָעָם הַזֶּה עַל שָׁקֶר׃ לָכֵן
כֹּה אָמַר יְהוָה הִנְנִי מְשַׁלֵּחֲךָ מֵעַל
פְּנֵי הָאֲדָמָה הַשָּׁנָה אַתָּה מֵת כִּי
סָרָה דִבַּרְתָּ אֶל יְהוָה׃ וַיָּמָת חֲנַנְיָה
הַנָּבִיא בַּשָּׁנָה הַהִיא בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי׃

Cap. xxix

וְאֵלֶּה דִּבְרֵי
הַסֵּפֶר אֲשֶׁר שָׁלַח יִרְמְיָה הַנָּבִיא
מִירוּשָׁלָם אֶל יֶתֶר זִקְנֵי הַגּוֹלָה
וְאֶל הַכֹּהֲנִים וְאֶל הַנְּבִיאִים וְאֶל
כָּל הָעָם אֲשֶׁר הֶגְלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר
מִירוּשָׁלַם בָּבֶלָה׃ אַחֲרֵי צֵאת יְכָנְיָה
הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה וְהַסָּרִיסִים שָׂרֵי
יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם וְהֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר
מִירוּשָׁלָם׃ בְּיַד אֶלְעָשָׂה בֶן שָׁפָן
וּגְמַרְיָה בֶּן חִלְקִיָּה אֲשֶׁר שָׁלַח
צִדְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֶל נְבוּכַדְנֶאצַּר
מֶלֶךְ בָּבֶל בָּבֶלָה לֵאמֹר׃ כֹּה אָמַר
יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל
הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הִגְלֵיתִי מִירוּשָׁלַם
בָּבֶלָה׃ בְּנוּ בָתִּים וְשֵׁבוּ וְנִטְעוּ גַנּוֹת
וְאִכְלוּ אֶת פִּרְיָן׃ קְחוּ נָשִׁים וְהוֹלִידוּ
בָּנִים וּבָנוֹת וּקְחוּ לִבְנֵיכֶם נָשִׁים
וְאֶת בְּנוֹתֵיכֶם תְּנוּ לַאֲנָשִׁים וְתֵלַדְנָה
בָּנִים וּבָנוֹת וּרְבוּ שָׁם וְאַל תִּמְעָטוּ׃
וְדִרְשׁוּ אֶת שְׁלוֹם הָעִיר אֲשֶׁר
הִגְלֵיתִי אֶתְכֶם שָׁמָּה וְהִתְפַּלְלוּ
בַעֲדָהּ אֶל יְהוָה כִּי בִשְׁלוֹמָהּ יִהְיֶה
לָכֶם שָׁלוֹם׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אַל יַשִּׁיאוּ
לָכֶם נְבִיאֵיכֶם אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם

& diuini vestri: & ne attēdatis ad somnia vestra que vos somniatis: quia falso ipsi prophetāt vobis in nomine meo: non misi eos dicit dominus. Quia hec dicit domin9. Cum ceperint impleri in babylone septuaginta anni: visitabo vos & suscitabo sup vos verbum meū bonum: vt reducam vos ad locum istum. Ego eniʒ scio cogitationes quas cogito super vos dicit dominus: cogitationes pacis & non afflictionis: vt dem vobis finem & patientiam: & inuocabitis me: & ibitis: & orabitis me & ego exaudiā vos: queretis me & inuenietis. Cum quesieritis me in toto corde vestro: inueniar a vobis ait dominus. Et reducam captiuitatē vestrā: & cōgregabo vos de vniuersis gentibus & de cunctis locis ad que expuli vos dicit dn̄s. Et reuerti vos faciā de loco ad quem transmigrare vos feci: quia dixistis: suscitabit nobis dn̄s pphetas in babylōe. Quia hec dicit domin9 ad regem qui sedet super soliū dauid: & ad omnē ppl'm habitatorē vrbis huius: ad fratres vestros qui non sunt egressi vobiscū in trāsmigratione. Hec dicit dn̄s exercituum. Ecce mittam in eos gladium & famē & pestem: & ponam eos quasi ficus malas que comedi non possunt eo ꝙ pessime sint: & persequar eos in gladio: & in fame: & in pestilētia. Et dabo eos in vexationeʒ vniuersis regnis terre: in maledictionē & in stuporē & in sibiliū & in opprobriū cūctis gentib9 ad quas ego eieci eos: eo ꝙ non audierint verba mea dicit dn̄s: que misi ad eos per seruos meos pphetas de nocte consurgens & mittens: & non audistis dicit

ā.14.c. 1.pa. 36.d. 1.Esdr. 1.a. 6.25.c.

ā.14.d

dominus. Vos ergo audite verbum domini oīs transmigratio quā emisi de hierusalem in babylonem. Hec dicit dominus exercituū deus israel ad achab filium chullie & ad sedechiam filium maasie qui prophetāt vobis in nomine meo mēdaciter. Ecce ego tradam eos in manu nabuchodonosor regis babylonis: & percutiet eos in oculis vr̄is. Et assumetur ex eis maledictio omni trāsmigrationi iude q̄ est in babylone dicentiū. Ponat te dn̄s sicut sedechiā & sicut achab q̄s frixit rex babylonis in igne: pro eo ꝙ fecerint stultitiam in israel: & mechati sunt in vxores amicoꝝ suoꝝ: & locuti sunt verbū in nomīe meo mēdaciter: qd̄ nō mādaui eis. Ego sum iudex & testis dicit dominus. Et ad semeiā neelamitem dices. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Pro eo ꝙ misisti in nomine tuo libros ad omnem populum qui est in hierusalem & ad sophoniā filium maasie sacerdotē: & ad vniuersos sacerdotes dicēs: dominus dedit te sacerdotē pro ioiade sacerdote vt sis dux in domo domini super oēm virum arrepticium & prophetantem vt mittas eum in neruum & in carcerem. Et nunc quare non increpasti hieremiam anathotitē qui prophetat vobis. Quia sup hoc misit in babylonē ad nos dicēs. Longū est: edificate domos & habitate: & plantate hortos & comedite fructus eoꝝ. Legit ergo sophonias sacerdos librum istum in aurib9 hieremie prophete. Et factū est verbū domini ad hieremiam dicens. Mitte ad omnē transmigrationē dicens. Hec dicit dn̄s ad semeiam neelamitē. Pro eo ꝙ prophetauit vobis semeias: & ego non misi eum:

Pritiua.heb. Tex.he.Hiere.xxx. | **Trāſla.B.Hie.** | **Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.**

ויבטח אתכם על שקר: לכן כה אמר יהוה הנני פקד על שמעיה הנחלמי ועל זרעו לא יהיה לו איש יושב בתוך העם הזה ולא יראה בטוב אשר אני עשה לעמי נאם יהוה כי סרה דבר על יהוה:

Cap. xxx. הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל לאמר כתב לך את כל הדברים אשר דברתי אליך אל ספר: כי הנה ימים באים נאם יהוה ושבתי את שבות עמי ישראל ויהודה אמר יהוה והשבתים אל הארץ אשר נתתי לאבותם וירשוה: ואלה הדברים אשר דבר יהוה אל ישראל ואל יהודה: כי כה אמר יהוה קול חרדה שמענו פחד ואין שלום: שאלו נא וראו אם ילד זכר מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו כיולדה ונהפכו כל פנים לירקון: הוי כי גדול היום ההוא מאין כמהו ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע: והיה ביום ההוא נאם יהוה צבאות אשבר עלו מעל צוארך ומסרותיך אנתק ולא יעבדו בו עוד זרים: ועבדו את יהוה אלהיהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם: ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד: כי אתך אני נאם יהוה להושיעך כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הפצותיך שם אך אתך

& fecit vos cōfidere in mendacio: idcirco hec dicit dñs. Ecce ego viſitabo ſuper ſemeiam neelamitem & ſuper ſemen eius. Non erit ei vir ſedens in medio populi huius: & non videbit bonū quod ego faciam populo meo ait dñs: quia preuaricationē locut⁹ eſt aduerſus dominum. 30.

Hoc verbū qđ factū eſt ad hieremiam a domino: dicens. Hec dicit dominus de⁹ iſrael: dicens. Scribe tibi oīa verba que locutus ſum ad te in libro. Ecce enim dies veniūt dicit dñs: & conuertam conuerſionē populi mei iſrael & iuda ait dominus: & cōuertā eos ad terram quā dedi patribus eorū & poſſidebunt eā. Et hec verba que locut⁹ eſt dominus ad iſrael & ad iudam. Quoniam hec dicit dominus. Vocem terroris audiuimus formido: & nō eſt pax. Interrogate & videte ſi generat maſculus. Quare ergo vidi oīs viri manū ſup lumbū ſuū q̄ſi parturientis: & cōuerſe ſūt vniuerſe facies in auruginem. Ve qa magna dies illa: nec eſt ſimilis ei⁹: tēpuſq; tribulatiōis eſt iacob: & ex ipſa ſaluabitur. Et erit in die illa ait dominus exercituū: conteram iugum eius de collo tuo: & vincula eius dirumpam. Et non dominabūtur ei amplí⁹ alieni: ſed ſeruiēt domino deo ſuo: & dauid regi ſuo quē ſuſcitabo eis. Tu ergo ne timeas ſerue me⁹ iacob ait dominus: neq; paueas iſrael: qa ecce ego ſaluabo te de terra lōginq̄ & ſemē tuū de terra captiuitatis eoꝝ. Et reuertetur iacob & qeſcet: & cūctis affluet bonis: & nō erit quē formidet: qm̄ tecū ego ſuz ait dñs vt saluē te. Faciā enī cōſumationē in cūctis gentibus in quibus diſperſi te: te autem

& cōfidere fecit vos ſup iniquo. ꝓpterea
καὶ πεποιθέναι ἐποίησεν ὑμᾶς ἐπ᾽ ἀδίκῳ. διὰ τοῦτο
ſic dixit dñs: ecce ego viſitabo ſup ſa-
οὕτως εἶπεν κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπισκέψομαι ἐπὶ σα-
maiam & ſup genus ei⁹: & nō erit ei homo
μαίαν καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἔσται αὐτῷ ἄνθρωπος
in medio vrī ut videat bona q̄ ego faciā vobis
ἐν μέσῳ ὑμῶν τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐγὼ ποιήσω ὑμῖν
ait dñs. q2 ꝑuaricat locut⁹ eſt aduerſ⁹ dñm.
λέγει κύριος. ὅτι ἀποστασίαν ἐλάλησεν κατὰ τοῦ κυρίου.

C. 30. A

Verbum qđ factū eſt ad hieremiā a dño vt
Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου εἰ-
diceret. ſic dixit dñs de⁹ iſrael dicēs: ſcribe
πεῖν. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ λέγων. γράψον
oīa verba q̄ loquutus ſum ad te
πάντας τοὺς λόγους οὓς ἐχρημάτισα πρὸς σὲ
in libro q2 ecce dies veniunt dicit dñs:
ἐπὶ βιβλίῳ, ὅτι ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται φησὶν κύριος,
& reuerti faciā trāſmigratiōnē ppl̄i mei iſrael & iu-
καὶ ἀποστρέψω τὴν ἀποικίαν λαοῦ μου ἰσραὴλ καὶ ἰού-
da ait dñs: & reuerti faciā eos in terrā
δα εἶπεν κύριος, καὶ ἀποστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν
quā dedi pribus eoꝝ & dñabuntur e-
ἣν ἔδωκα τοῖς πατράσιν αὐτῶν καὶ κυριεύσουσιν αὐ-
ius: & hec verba q̄ locut⁹ eſt dñs ſup iſ-
τῆς, καὶ οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησεν κύριος ἐπὶ ἰσ-
rael & iudam. ſic dixit dñs: vocē timoris
ραὴλ καὶ ἰούδαν. οὕτως εἶπεν κύριος, φωνὴν φόβου
audietis. formido & nō eſt pax. interrogate
ἀκούσεσθε. φόβος καὶ οὐκ ἔστιν εἰρήνη. ἐρωτήσατε
& videte ſi pepit maſcul⁹: q2 vidi oēm ho-
καὶ ἴδετε εἰ ἔτεκεν ἄρσεν; διότι ἑώρακα πάντα ἄν-
minem & manus eius ſup lumbū eius
θρωπον καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ
tāq̄ parientis: & cōuerſe ſunt. facies in auruginē
ὡς τικτούσης; καὶ ἐστράφησαν. πρόσωπα εἰς ἴκτερον
veh q2 magna dies illa & nō eſt talis
οὐαὶ ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ οὐκ ἔστιν τοιαύ-
& tēpus anguſtū eſt iacob: & ex illo
τη καὶ χρόνος στενός ἐστιν τῷ ἰακώβ, καὶ ἀπὸ τούτου
ſaluabitur. in die illa ait dñs ex-
σωθήσεται. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἶπεν κύριος τῶν δυ-
ercituū cōteram iugū de collo eoꝝ: &
νάμεων συντρίψω ζυγὸν ἀπὸ τραχήλου αὐτῶν, καὶ
vincula eoꝝ diſrūpaz: & nō opabūt ip-
τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν διαρρήξω, καὶ οὐκ ἐργῶνται αὐ-
ſi vltra alienis: & opabūt dño deo ſu-
τοὶ ἔτι ἀλλοτρίοις, καὶ ἐργῶνται τῷ κυρίῳ θεῷ αὐ-
o: & dauid regem ſuum ſuſcitabo eis:
τῶν, καὶ τὸν δαυὶδ βασιλέα αὐτῶν ἀναστήσω αὐτοῖς,
tu āt ne timeas ſerue me⁹ iacob ait dñs: ne-
σὺ δὲ μὴ φοβοῦ δοῦλέ μου ἰακὼβ λέγει κύριος, οὐ-

B

q; paueas iſrael. qm̄ ecce ego ſaluabo te de tra
δὲ μὴ πτοηθῇς ἰσραήλ. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ σώσω σε ἐκ γῆς
lōginqua & ſemē tuū de tra captiuitatis eo-
μακρόθεν καὶ τὸ σπέρμα σου ἐκ γῆς τῆς αἰχμαλωσίας αὐ-
rū. & reuertetur iacob: & requieſcet
τῶν. καὶ ἀποστραφήσεται ἰακώβ, καὶ ἀναπαύσει
& affluet oībus bonis. & nō erit q̄
καὶ πλουτεύσει πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς. καὶ οὐκ ἔσται ὁ
timeat: qm̄ tecū ſū dicit dñs vt ſal-
φοβούμενος, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμὶ λέγει κύριος τοῦ σώ-
uem te. faciam .n. cōſumationē in oīb⁹ gētib⁹
ζειν σε. ποιήσω γὰρ συντέλειαν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνε-
bi in qb⁹ diſpſi te: te āūt
σι ἐν οἷς διέσπειρά σε, σὲ δὲ

Infra 46. g. Eſai. 44. a.

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati. | **Trāſla.B.Hie.** | **Tex.he.hiere.xxxi. Pritiua.heb.**

nō faciā in cōſumationē: ſed erudiā te in
οὐ μὴ ποιήσω εἰς συντέλειαν, ἀλλὰ παιδεύσω σε ἐν
iudicio: & mūdans nō mūdabo te. ſic dixit do-
κρίσει, καὶ καθαρίζων οὐ καθαριῶ σε. οὕτως εἶπεν κύ-

C

min⁹: ſuſcitaui cōtritionē: dolorosa plaga tua: nō eſt
ριος, ἀνέστησα σύντριμμα, ἀλγηρὰ ἡ πληγή σου, οὐκ ἔστιν
iudicās iudiciū tuū in dolorē. curata es: vtilitas nō
κρίνων κρίσιν σου εἰς ἀλγηρόν. ἰατρεύθης, ὠφέλεια οὐκ
eſt tibi. oēs amici tui obliti ſūt tui te nō
ἔστι σοι. πάντες οἱ φίλοι σου ἐπελάθοντό σου σὲ οὐ μὴ
iterrogabūt: q2 plaga inimici pcuſſi te caſtiga-

3. 15. d.

ἐπερωτήσουσιν, ὅτι πληγὴν ἐχθροῦ ἔπαισά σε παι-
tione forti ſup oēm iniqtatē tuā: multiplicata
δείαν στερεὰν ἐπὶ πᾶσαν ἀδικίαν σου, ἐπεπλήθυν-
ſunt pctā tua. qđ clamas in cōtritione
σαν αἱ ἁμαρτίαι σου. τί βοᾷς ἐπὶ συντρίμματί
tua: īſanabilis dolor tu⁹ ꝓpter multitudinē iniqtatis
σου; ἀνίατος ὁ πόνος σου διὰ τοῦ πλήθους τῆς ἀδικίας
tue: & ꝓpter peccata tua dura feci
σου, καὶ διὰ τῶν ἁμαρτιῶν σου τῶν σκληρῶν ἐποίησά
tibi hec. ꝓpterea oēs comedētes te deuora-
σοι ταῦτα. διὰ τοῦτο πάντες οἱ ἐσθίοντές σε βρω-
bunt: & oēs hoſtes tui: in captiuita-
θήσονται, καὶ πάντες οἱ ἐχθροί σου, εἰς αἰχμαλω-
tem venient. & erūt q̄ irridēt te in deri-
σίαν ἥξουσιν. καὶ ἔσονται οἱ διαφοροῦντές σε εἰς διαφό-
ſionē: & oēs depredantes te dabo in pre-
ρημα, καὶ πάντας τοὺς προνομεύοντάς σε δώσω εἰς προ-
dam: q2 obducā ſanitatē tuā a plaga doloro-
νομήν, ὅτι ἀνάξω τὸ ἴαμά σου ἀπὸ πληγῆς ὀδυνη-

D

ſa: ſanabo te dicit dñs: q2 diſperſa vocata
ρᾶς, ἰατρεύσω σε φησὶν κύριος, ὅτι ἐσπαρμένη ἐκλή-
es ſion: q2 q̄rēdrat nō eſt eam. ſic dixit do-
θης σιών, ὅτι θηρευμα ὑμῶν ἐστιν, ζητῶν οὐκ ἔστιν αὐτήν. οὕτως εἶπεν κύ-
min⁹: ecce ego cōuerto trāſmigrātionē iacob: &
ριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστρέφω τὴν ἀποικίαν ἰακώβ, καὶ
captiuitatis eius miſerebor: & edificabitur
τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτοῦ ἐλεήσω, καὶ οἰκοδομηθήσεται
ciuitas in excelſo ſuo: & templū ſcđm iudiciū
πόλις ἐπὶ τὸ ὕψος αὐτῆς, καὶ ὁ ναὸς κατὰ τὸ κρίμα
ſuum ſedēbit: & egredientur ab eis canē-
αὐτοῦ καθεδεῖται, καὶ ἐξελεύσονται ἀπ᾽ αὐτῶν ᾄδον-
tes: & vox ludentiū. & multiplicabo eos: &
τες, καὶ φωνὴ παιζόντων. καὶ πλεονάσω αὐτούς, καὶ
non minuentur. & ingredientur filii eius ſicut
οὐ μὴ ἐλαττωθῶσιν. καὶ εἰσελεύσονται οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ὡς
prius: & teſtimonia eoꝝ ante faciem
τὸ πρότερον, καὶ τὰ μαρτύρια αὐτῶν κατὰ πρόσωπόν
meā dirigētur: & viſitabo ſup oēs
μου ὀρθωθήσεται, καὶ ἐπισκέψομαι ἐπὶ πάντας τοὺς
tribulātes eos: & erunt fortiores eis. ſup
θλίβοντας αὐτούς, καὶ ἔσονται ἰσχυρότεροι αὐτῶν. ἐπ᾽ αὐ-
eos & pnceps eius ex eo egredietur. & cōgre-
τοὺς καὶ ὁ ἄρχων αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσεται. καὶ συ-
gābo eos: & cōuertentur ad me: q2 q̄s eſt
νάξω αὐτούς, καὶ ἐπιστρέψουσιν πρός με, ὅτι τίς ἐστιν
iſte q̄ dedit cor ſuum vt ꝯuertat ad
οὗτος ὃς ἔδωκεν τὴν καρδίαν αὐτοῦ ἐπιστρέψαι πρός
me dicit dñs: & eritis mihi in ppl̄m: & ego ero
με λέγει κύριος; καὶ ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, κἀγὼ ἔσομαι
vobis ī dñz: q2 ira dñi egreſſa ē cū furore egreſſa ē ira
ὑμῖν εἰς κν̄, ὅτι ὀργὴ κυρίου ἐξῆλθεν θυμώδης. ἐξῆλθεν ὀργὴ
ruens ad impios veniet. nō auertetur ira furoris
στρεφομένη ἐπὶ ἀσεβεῖς ἥξει. οὐ μὴ ἀποστραφῇ ὀργὴ θυμοῦ
dñi: donec faciat & donec ꝯſtituat conatum cordis
κυρίου, ἕως ποιήσῃ καὶ ἕως καταστήσῃ ἐγχείρημα καρδί-
ſui. in nouiſſimo dieꝝ cognoſcetis ea.
ας αὐτοῦ. ἐπ᾽ ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν γνώσεσθε αὐτά. Ca. 31.

A

In tpe illo ait dñs: ero in
Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ εἶπεν κύριος, ἔσομαι εἰς
deū generi iſrael: & ipi erunt mihi in ppl̄z.
θεὸν τῷ γένει ἰσραήλ, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν

non faciam in cōſumationē: ſed caſtigabo te in iudicio vt tibi nō videaris innoxius: qa hec dicit dñs. Inſanabilis fractura tua: peſſima plaga tua. Nō eſt q iudicet iudiciū tuū: ad alligādā curationē tuā vtilitas nō eſt tibi. Oēs amatores tui oblíti ſūt tui: teq; nō q̄runt. Plaga ei inimici pcuſſit te: caſtigatione crudeli. ꝓpter multitudinē iniqtatis tue dura facta ſunt pctā tua. Quid clamas ſup cōtritione tua? Inſanabilis eſt dolor tuus: ꝓpter multitudinē iniquitatis tue & propter dura peccata tua feci hec tibi. Propterea oēs q comedūt te deuorabūtur: & vniuerſi hoſtes tui ī captiuitatē ducētur. Et oēs q te vaſtāt vaſtabūtur: cunctoſq; ꝑdatores tuos dabo in predā. Obducā ei cicatricē tibi: & a vulneribus tuis ſanabo te dicit dñs. Quia eiectā vocauerūt te ſion hec eſt que non habebat reqrentē. Hec dicit dñs. ecce ego cōuertā cōuerſionē tabernaculorū iacob: & tectis eius miſerebor. Et edificabitur ciuitas ī excelſo ſuo: & tēplū iuxta ordinē ſuū fundabitur. Et egredietur de eis laus voxq; ludentiū: & multiplicabo eos & nō minuentur: & glorificabo eos & nō attenuabūtur: & erūt filii ei⁹ ſicut a principio: & cetus eius corā me permanebit. Et viſitabo aduerſum oēs q tribulāt eū: & erit dux ei⁹ ex eo: & pricipes de medio ei⁹ ꝓducētur. Et applicabo eum & accedet ad me. Quis ei iſte eſt q applicet cor ſuū vt appropinquet mihi: ait dñs? Et eritis mihi in ppl̄m: & ego ero vobis in deū. Ecce turbo dñi: furor egrediēs ꝓcella ruēs: in capite impiorum cōquieſcet. Non auertet iram indignationis dominus: donec faciat & cōpleat cogitationē cordis ſui. In nouiſſimo dierum intelligetis ea. 31.

In illo tempore dicit dñs. Ero deus vniuerſis cognationib⁹ iſrael: & ipſi erūt mihi in ppl̄m.

לא אעשה כלה ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך: כי כה אמר יהוה אנוש לשברך נחלה מכתך: אין דן דינך למזור רפאות תעלה אין לך: כל מאהביך שכחוך אותך לא ידרשו כי מכת אויב הכיתיך מוסר אכזרי על רב עונך עצמו חטאתיך: מה תזעק על שברך אנוש מכאבך על רב עונך עצמו חטאתיך עשיתי אלה לך: לכן כל אכליך יאכלו וכל צריך כלם בשבי ילכו והיו שסיך למשסה וכל בזזיך אתן לבז: כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם יהוה כי נדחה קראו לך ציון היא דרש אין לה: כה אמר יהוה הנני שב שבות אהלי יעקוב ומשכנתיו ארחם ונבנתה עיר על תלה וארמון על משפטו ישב: ויצא מהם תודה וקול משחקים והרביתים ולא ימעטו והכבדתים ולא יצערו: והיו בניו כקדם ועדתו לפני תכון ופקדתי על כל לחציו: והיה אדירו ממנו ומשלו מקרבו יצא והקרבתיו ונגש אלי כי מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם יהוה: והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: הנה סערת יהוה חמה יצאה סער מתגורר על ראש רשעים יחול: לא ישוב חרון אף יהוה עד עשתו ועד הקימו מזמות לבו באחרית הימים תתבוננו בה:

Ca. xxxi. בעת ההיא נאם יהוה אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל והמה יהיו לי לעם:

כה אמר יהוה מצא חן במדבר עם שרידי חרב הלוך להרגיעו ישראל׃ מרחוק יהוה נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד׃ עוד אבנך ונבנית בתולת ישראל עוד תעדי תפיך ויצאת במחול משחקים׃ עוד תטעי כרמים בהרי שמרון נטעו נטעים וחללו׃ כי יש יום קראו נצרים בהר אפרים קומו ונעלה ציון אל יהוה אלהינו׃ כי כה אמר יהוה רנו ליעקב שמחה וצהלו בראש הגוים השמיעו הללו ואמרו הושע יהוה את עמך את שארית ישראל׃ הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ בם עור ופסח הרה וילדת יחדו קהל גדול ישובו הנה׃ בבכי יבאו ובתחנונים אובילם אוליכם אל נחלי מים בדרך ישר לא יכשלו בה כי הייתי לישראל לאב ואפרים בכרי הוא׃ שמעו דבר יהוה גוים והגידו באיים ממרחק ואמרו מזרה ישראל יקבצנו ושמרו כרעה עדרו׃ כי פדה יהוה את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו׃ ובאו ורננו במרום ציון ונהרו אל טוב יהוה על דגן ועל תירש ועל יצהר ועל בני צאן ובקר והיתה נפשם כגן רוה ולא יוסיפו לדאבה עוד׃ אז תשמח בתולה במחול ובחרים וזקנים יחדו והפכתי אבלם לששון ונחמתים ושמחתים מיגונם׃ ורויתי נפש הכהנים דשן ועמי את טובי ישבעו נאם יהוה׃ כה אמר

Hec dicit dñs. Inuenit gratiam in deserto populus qui remãserat gladio. Vadet ad requiẽ suam israel. Longe dñs apparuit mihi. Et in charitate ꝑpetua dilexi te: ideo attraxi te miserãs. Rursumq́ꝫ edificabo te: & edificaberis virgo israel. Adhuc ornaberis tympanis tuis & egredieris in choro ludentiũ. Adhuc plantabis vineas in mõtibus samarie. Plantabũt plantãtes: & donec tẽpus veniat non vindemiabũt: qa erit dies in qua clamabũt custodes in mõte effraim. Surgite & ascẽdamꝰ in siõ ad dñm deũ nostrũ: qa hec dicit dñs. Exultate in leticia iacob & hinnite contra caput gentium: personate & canite & dicite. Salua domine populũ tuum reliquias israel. Ecce ego adducã eos de terra aquilonis: & congregabo eos ab extremis terre: inter quos erunt cecus & claudus & pregnãs & pariẽs simul cetus magnus reuertentiũ huc. In fletu venient & in misericordia reducã eos. Et adducam eos per torrẽtes aquarũ in via recta & nõ impingent in ea: qa factꝰ sum israeli pater: & effraim primogenitus meus est. Audite verbũ dñi gentes: & annũciate in insulis que procul sunt: & dicite. Qui dispersit israel cõgregabit eũ: & custodiet eũ sicut pastor gregẽ suũ. Redemit enim dñs iacob & liberauit eũ de manu potẽtioris. Et venient & laudabũt in mõte sion & confluent ad bona dñi sup frumẽto: vino & oleo & fetu pecorum & armentorũ: eritq́ꝫ aĩa eorꝶ q̃si hortus irriguus: & vltra non esurient. Tunc letabitur virgo in choro: iuuenes & senes simul. Et conuertam luctum eorum in gaudium & consolabor eos: & letificabo a dolore suo. Et inebriabo aĩam sacerdotũ pinguedine: & pp̃ls meus bonis adimplebitur ait dñs. Hec dicit

οὕτως εἶπε κύριος, εὗρον θερμὸν ἐν ἐρήμῳ μετὰ ὀλωλότων ἐν μαχαίρᾳ. βαδίσατε καὶ μὴ ὀλέσητε τὸν ἰσραήλ, κύριος πόρρωθεν ὀφθήσεται αὐτῷ. ἀγάπησιν αἰωνίαν ἠγάπησά σε. διὰ τοῦτο εἵλκυσά σε εἰς οἰκτίρημα. ἔτι οἰκοδομήσω σε, καὶ οἰκοδομηθήσῃ παρθένος ἰσραήλ. ἔτι λήψῃ τύμπανόν σου, καὶ ἐξελεύσῃ μετὰ συναγωγῆς παιζόντων. ἔτι φυτεύσατε ἀμπελῶνας ἐν ὄρεσι σαμαρείας, φυτεύσαντες φυτεύσατε, καὶ αἰνέσαντες αἰνέσατε, ὅτι ἔστιν ἡμέρα κλήσεως ἀπολογουμένων ἐν ὄρεσιν ἐφραίμ. ἀνάστητε καὶ ἀνάβητε ἐν σιὼν πρὸς κύριον θεὸν ὑμῶν, ὅτι οὕτως εἶπε κύριος τῷ ἰακώβ, εὐφράνθητε καὶ χρεμετίσατε ἐπὶ κεφαλὴν ἐθνῶν, ἀκουστὰ ποιήσατε καὶ αἰνέσατε εἴπατε ἔσωσε κύριος τὸν λαὸν αὐτοῦ τὸ κατάλοιπον ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω αὐτοὺς ἀπὸ βορρᾶ καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπ᾽ ἐσχάτου τῆς γῆς ἐν ἑορτῇ φασέκ. καὶ τεκνοποιήσει ὄχλον πολὺν καὶ ἀποστρέψουσιν ὧδε. ἐν κλαυθμῷ ἐξῆλθον καὶ ἐν παρακλήσει ἄξω αὐτούς. αὐλίζων ἐπὶ διώρυγας ὑδάτων ἐν ὁδῷ ὀρθῇ, καὶ οὐ μὴ πλανηθῶσιν ἐν αὐτῇ, ὅτι ἐγενόμην τῷ ἰσραὴλ εἰς πατέρα, καὶ ἐφραὶμ πρωτότοκός μου ἐστίν. ἀκούσατε λόγον κυρίου ἔθνη, καὶ ἀναγγείλατε εἰς νήσους τὰς μακράν. εἴπατε ὁ λικμήσας τὸν ἰσραὴλ συνάξει αὐτόν, καὶ φυλάξει αὐτὸν ὡς ὁ βόσκων τὸ ποίμνιον αὐτοῦ, ὅτι ἐλυτρώσατο κύριος τὸν ἰακὼβ καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, καὶ ἥξουσι καὶ εὐφρανθήσονται ἐν τῷ ὄρει σιών, καὶ ἥξουσιν ἐπ᾽ ἀγαθὰ κυρίου ἐπὶ γῆν σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου καὶ καρπῶν καὶ κτηνῶν καὶ προβάτων, καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτῶν ὥσπερ ξύλον ἔγκαρπον, καὶ οὐ πεινάσουσιν ἔτι. τότε χαρήσονται παρθένοι ἐν συναγωγῇ νεανίσκων, καὶ πρεσβῦται χαρήσονται, καὶ στρέψω τὸ πένθος αὐτῶν εἰς χαρμοσύνην, καὶ παρακαλέσω καὶ ποιήσω αὐτοὺς εὐφραινομένους. μεγαλυνῶ καὶ μεθύσω τὴν ψυχὴν τῶν ἱερέων υἱῶν λευί, καὶ ὁ λαός μου τῶν ἀγαθῶν μου ἐμπλησθήσεται. οὕτως εἶπε

κύριος, φωνὴ ἐν ῥαμᾷ ἠκούσθη θρήνου καὶ κλαυθμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ ῥαχὴλ ἀποκλαιομένη τοὺς υἱοὺς αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν. οὕτως εἶπε κύριος, διαλειπέτω ἡ φωνή σου ἀπὸ κλαυθμοῦ καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου ἀπὸ δακρύων, ὅτι ἔστι μισθὸς τοῖς σοῖς ἔργοις, λέγει κύριος, καὶ ἐπιστρέψουσιν ἐκ γῆς ἐχθρῶν, καὶ ἔσται ἐλπὶς τοῖς ἐσχάτοις σου, λέγει κύριος, καὶ ἐπιστρέψονται οἱ υἱοὶ εἰς τὰ ὅρια αὐτῶν. ἀκοὴν ἤκουσα ἐφραὶμ ὀδυρομένου, ἐπαίδευσάς με καὶ ἐπαιδεύθην. ἐγὼ ὥσπερ μόσχος οὐκ ἐδιδάχθην. ἐπίστρεψόν με καὶ ἐπιστρέψω, ὅτι σὺ κύριος ὁ θεός μου, ὅτι ὕστερον αἰχμαλωσίας μου μετενόησα, καὶ ὕστερον τοῦ γνῶναί με ἐστέναξα ἐφ᾽ ἡμέρας αἰσχύνης, καὶ ὑπέδειξά σοι ὅτι ἔλαβον ὀνειδισμὸν ἐκ νεότητός μου. υἱὸς ἀγαπητὸς ἐμοὶ ἐφραὶμ παιδίον ἐντρυφῶν, ὅτι ἀνθ᾽ ὧν οἱ λόγοι μου ἐν αὐτῷ, μνείᾳ μνησθήσομαι αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ἔσπευσα ἐπ᾽ αὐτῷ, ἐλεῶν ἐλεήσω αὐτόν, φησὶ κύριος. στῆσον σεαυτὴν ἐπισκόπους, ποίησον τιμωρίαν, δὸς καρδίαν σου εἰς τοὺς ὤμους σου. ὁδὸν ἐν ᾗ ἐπορεύθης ἀποστράφηθι, παρθένος ἰσραήλ, ἀποστράφηθι εἰς τὰς πόλεις σου πενθοῦσα. ἕως πότε ἀποστρέψεις θυγάτηρ ἠτιμωμένη, ὅτι ἔκτισε κύριος σωτηρίαν εἰς καταφύτευσιν καινήν, ἐν σωτηρίᾳ περιελεύσονται ἄνθρωποι. οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἔτι ἐροῦσι τὸν λόγον τοῦτον ἐν γῇ ἰούδα καὶ ἐν πόλεσιν αὐτοῦ, ὅταν ἀποστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτοῦ, εὐλογημένος κύριος ἐπὶ δίκαιον ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ. καὶ ἐνοικοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἰούδα καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ αὐτοῦ ἅμα γεωργῷ, καὶ ἀρθήσεται ἐν ποιμνίῳ, ὅτι ἐμέθυσα πᾶσαν ψυχὴν διψῶσαν, καὶ πᾶσαν ψυχὴν πεινῶσαν ἐνέπλησα. διὰ τοῦτο ἐξηγέρθην καὶ ἴδον, καὶ ὁ ὕπνος μου ἡδύς μοι ἐγενήθη. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ σπερῶ τὸν ἰσραὴλ καὶ τὸν ἰούδαν σπέρμα ἀνθρώπου καὶ σπέρμα κτήνους, καὶ ἔσται ὥσπερ ἐγρηγόρων

dñs. Vox in excelso audita est lamẽtationis luctus & fletus: rachel plorantis filios suos: & nolentis consolari sup eis: quia non sunt. Hec dicit dñs. Quiescat vox tua a ploratu & oculi tui a lachrymis: quia est merces operi tuo: ait dñs. Et reuertentur de terra inimici: & est spes nouissimis tuis: ait dñs. et reuertentur filii tui ad terminos suos. Audiens audiui effraim trãsmigrantẽ. Castigasti me dñe: & eruditus sum q̃si iuuẽculus indomitꝰ. Cõuerte me & cõuertar: quia tu dñs deus meus. Postq̃ꝫ enĩ cõuertisti me egi penitẽtiam: & postq̃ꝫ ostẽdisti mihi pcussi femur meũ. Cõfusus sum & erubui: quoniam sustinui opprobrium adolescentie mee. Si filiꝰ honorabilis mihi effraĩ si puer delicatus: qa ex quo locutus sum de eo adhuc recordabor eius. Idcirco cõturbata sunt viscera mea sup eũ: miserans miserebor eius ait dñs. Statue tibi speculam: pone tibi amaritudines. Dirige cor tuũ in viã rectã in q̃ ambulasti. Reuertere virgo israel: reuertere ad ciuitates tuas istas. Vsq̃quo delitiis dissolueris filia vaga. Quia creauit dominus nouum sup terrã: femina circũdabit virũ. Hec dicit dñs exercituum deus israel. Adhuc dicent verbum istud in terra iuda & in vrbibꝰ eius cũ cõuertero captiuitatẽ eorũ. Bñdicat tibi dñs pulchritudo iusticie: mons sanctꝰ. Et habitabũt in eo iudas & oẽs ciuitates eius simul agricole & minãtes greges: qa inebriaui aĩam lassam: & oẽm aĩam esurientẽ saturaui. Ideo q̃si de somno suscitatꝰ sum: & vidi: & sõnus meus dulcis mihi. Ecce dies veniunt dicit dominus: & seminabo domum israel & domum iuda semine hominum & semine iumentorum. Et sicut vigilaui

יהוה קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו׃ כה אמר יהוה מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעלתך נאם יהוה ושבו מארץ אויב׃ ויש תקוה לאחריתך נאם יהוה ושבו בנים לגבולם׃ שמוע שמעתי אפרים מתנודד יסרתני ואוסר כעגל לא למד השיבני ואשובה כי אתה יהוה אלהי׃ כי אחרי שובי נחמתי ואחרי הודעי ספקתי על ירך בשתי וגם נכלמתי כי נשאתי חרפת נעורי׃ הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשעים כי מדי דברי בו זכר אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם יהוה׃ הציבי לך צינים שמי לך תמרורים שתי לבך למסלה דרך הלכתי שובי בתולת ישראל שובי אל עריך אלה׃ עד מתי תתחמקין הבת השובבה כי ברא יהוה חדשה בארץ נקבה תסובב גבר׃ כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד יאמרו את הדבר הזה בארץ יהודה ובעריו בשובי את שבותם יברכך יהוה נוה צדק הר הקדש׃ וישבו בה יהודה וכל עריו יחדו אכרים ונסעו בעדר׃ כי הרויתי נפש עיפה וכל נפש דאבה מלאתי׃ על זאת הקיצתי ואראה ושנתי ערבה לי׃ הנה ימים באים נאם יהוה וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה׃ והיה כאשר שקדתי

עליהם לנתוש ולנתוץ ולהרס
ולהאביד ולהרע כן אשקד עליהם
לבנות ולנטוע נאם יהוה: בימים
ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו
בסר ושני בנים תקהינה: כי אם
איש בעונו ימות כל האדם האכל
הבסר תקהינה שניו: הנה ימים
באים נאם יהוה וכרתי את בית
ישראל ואת בית יהודה ברית
חדשה: לא כברית אשר כרתי את
אבותם ביום החזיקי בידם
להוציאם מארץ מצרים אשר
המה הפרו את בריתי ואנכי בעלתי
בם נאם יהוה: כי זאת הברית אשר
אכרת את בית ישראל אחרי הימים
ההם נאם יהוה נתתי את תורתי
בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי
להם לאלהים והמה יהיו לי לעם:
ולא ילמדו עוד איש את רעהו
ואיש את אחיו לאמר דעו את
יהוה כי כולם ידעו אותי למקטנם
ועד גדולם נאם יהוה כי אסלח
לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד:
כה אמר יהוה נתן שמש לאור
יומם חקת ירח וכוכבים לאור
לילה רגע הים ויהמו גליו יהוה
צבאות שמו: אם ימשו החקים
האלה מלפני נאם יהוה גם זרע
ישראל ישבתו מהיות גוי לפני כל
הימים: כה אמר יהוה אם ימדו
שמים מלמעלה ויחקרו מוסדי
ארץ למטה גם אני אמאס בכל
זרע ישראל על כל אשר עשו נאם
יהוה: הנה ימים באים נאם יהוה
ונבנתה העיר ליהוה ממגדל חננאל
עד שער הפנה: ויצא עוד קוה

super eos vt euellerē: & demolirer & diſſiparem: & diſperderē & affligerē: ſic vigilabo ſuper eos vt edificem & plantem: ait dominus. In diebus illis non dicēt vltra: patres comederunt vuam acerbā: & dentes filiorū obſtupuerūt: ſed vnuſqſq; in iniqtate ſua morietur. Oīs hō qui comederit vuā acerbam obſtupeſcent dentes ei9. Ecce dies venient dicit dñs: & feriam domui iſrael & domui iuda fedus nouum. Non ſm pactū quod pepigi cum patrib9 veſtris in die qua apprehendi manū eorū vt educerem eos de terra egypti: pactum quod irritum fecerunt: & ego dominatus ſum eorū dicit dominus: ſed hoc erit pactum quod feriam cū domo iſrael. Poſt dies illos dicit dominus: dabo legem meam in viſceribus eorū & in corde eorū ſcribā eam: & ero eis in deū: & ipſi erunt mihi in populū. Et non docebit vltra vir proximum ſuum: & vir fratrem ſuum: dicens cognoſce dñm. Oēs enim cognoſcent me a minimo eorū vſq; ad maximum ait dñs: quia propiciabor iniqtati eorū: & pctī eorū nō memorabor amplī9. Hec dicit dominus qui dat ſolem in lumine diei: ordinē lune & ſtellarum in lumine noctis: qui turbat mare & ſonāt fluctus eius dñs exercituum nomen illi. Si defecerint leges iſte corā me dicit dñs: tunc & ſemen iſrael deficiet vt non ſit gens coram me cunctis diebus. Hec dicit dñs. Si menſurari poterunt celi ſurſum & inueſtigari fundamenta terre deorſum: & ego abiiciam vniuerſum ſemen iſrael pꝑter oīa que fecerunt dicit dominus. Ecce dies veniēt dicit dominus & edificabitur ciuitas dominō a turre ananehel vſq; ad portam anguli. Et exibit vltra normā

ἐπ' αὐτοὺς καθαιρεῖν καὶ κακοῦν, οὕτως γρηγορήσω ἐπ' αὐτοὺς τοῦ οἰκοδομεῖν καὶ καταφυτεύειν φησὶν κύριος. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις οὐ μὴ εἴπωσιν ἔτι, οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα, καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμωδίασαν, ἀλλ' ἕκαστος τῇ ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται, καὶ τοῦ φαγόντος τὸν ὄμφακα αἱμωδιάσουσιν οἱ ὀδόντες. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ καὶ τῷ οἴκῳ ἰούδα διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ ἐγὼ ἠμέλησα αὐτῶν φησὶν κύριος, ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας φησὶν κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἔτι ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων, γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσί με ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν λέγει κύριος, ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ δοὺς τὸν ἥλιον εἰς φῶς τῆς ἡμέρας, σελήνην καὶ ἄστρα εἰς φῶς τῆς νυκτός, καὶ κραυγὴν ἐν θαλάσσῃ, καὶ ἐβόμβησαν τὰ κύματα αὐτῆς κύριος παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ, ἐὰν παύσωνται οἱ νόμοι αὐτοῦ ἀπὸ προσώπου μου φησὶν κύριος, καὶ γένος ἰσραὴλ παύσεται γενέσθαι ἔθνος κατὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας, τάδε λέγει κύριος, ἐὰν ὑψωθῇ ὁ οὐρανὸς εἰς μετέωρον, καὶ ἐὰν ταπεινωθῇ τὸ ἔδαφος τῆς γῆς κάτω, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀποδοκιμῶ γένος ἰσραὴλ λέγει κύριος, περὶ πάντων ὧν ἐποίησαν. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται φησὶν κύριος, καὶ οἰκοδομηθήσεται πόλις τῷ κυρίῳ ἀπὸ πύργου ἀναμεὴλ ἕως πύλης τῆς γωνίας καὶ ἐξελεύσεται

ἡ διαμέτρησις αὐτῆς ἀπέναντι αὐτῶν ἕως βουνῶν γαρήβ, καὶ περικυκλωθήσεται κύκλῳ ἐξ ἐκλεκτῶν λίθων, καὶ πᾶσαν φάραγγα φαγαρὶμ καὶ ἀσδοῦ, καὶ πᾶσαι ἀσαρημὼθ ἕως χειμάρρου κεδρὼν ἕως γωνίας πύλης ἵππων ἀνατολῆς ἁγίασμα τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἔτι ἐκλίπῃ, καὶ οὐ μὴ καθαιρεθῇ ἕως τοῦ αἰῶνος.

Ca. 32.

Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ δεκάτῳ σεδεκίᾳ βασιλεῖ ἰούδα, οὗτος ἐνιαυτὸς ὀκτωκαιδέκατος ναβουχοδονόσορ βασιλεῖ βαβυλῶνος. καὶ δύναμις βασιλέως βαβυλῶνος ἐχαράκωσεν ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἱερεμίας ἐφυλάσσετο ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς ἥ ἐστιν ἐν οἴκῳ τοῦ βασιλέως ἰούδα, ἣ κατέκλεισεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας λέγων, διατί σὺ προφητεύεις λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τὴν πόλιν ταύτην ἐν χερσὶ βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ λήψεται αὐτήν, καὶ σεδεκίας οὐ μὴ σωθῇ ἐκ χειρὸς τῶν χαλδαίων, ὅτι παραδόσει παραδοθήσεται εἰς χεῖρας βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ λαλήσει στόμα αὐτοῦ πρὸς στόμα αὐτοῦ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὄψονται, καὶ εἰς βαβυλῶνα εἰσελεύσεται σεδεκίας, καὶ ἐκεῖ καθιεῖται ἕως οὗ ἐπισκέψωμαι αὐτόν, λέγει κύριος. ἐὰν δὲ πολεμήσητε κατὰ τῶν χαλδαίων, οὐκ εὐοδώσετε. καὶ εἶπεν ἱερεμίας, καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν λέγων, ἰδοὺ ἀναμεὴλ υἱὸς σαλωμ ἀδελφοῦ πατρός σου ἔρχεται πρὸς σὲ λέγων, κτῆσαι σεαυτῷ τὸν ἀγρόν μου τὸν ἐν ἀναθώθ, ὅτι σοὶ κρίμα παραλαβεῖν εἰς κτῆσιν, καὶ ἦλθεν πρός με ἀναμεὴλ υἱὸς σαλωμ ἀδελφοῦ πατρός μου κατὰ τὸν λόγον κυρίου, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς φυλακῆς. καὶ εἶπεν μοι, κτῆσαι σεαυτῷ τὸν ἀγρόν μου τὸν ἐν γῇ βενιαμεὶν τὸν ἐν ἀναθώθ, ὅτι σοὶ κρίσις κτήσασθαι, καὶ σὺ πρεσβύτερος, καὶ ἔγνων ὅτι λόγος κυρίου ἐστίν, καὶ ἐκτησάμην τὸν ἀγρὸν ἀναμεὴλ υἱοῦ ἀδελφοῦ πατρός μου, καὶ ἔστησα αὐτῷ ἑπτὰ σίκλους

menſure in cōſpectu ei9 ſup collem gareb: & circuibit goatha & oēm vallem cadauerū & cineres et vniuerſam regionem mortis ad torrentem cedron & vſq; ad angulū porte equorū orientalis. Sanctū dñi nō euelletur: & non deſtruetur vltra in perpetuum.

32.

Verbum quod factū eſt ad hieremiam a domino in anno decimo ſedechie regis iuda: ipſe eſt annus octauus decimus nabuchodonoſor. Tunc exercitus regis babylonis obſidebat hieruſalē: et hieremias propheta erat clauſus in atrio carceris q erat in domo regis iuda. Clauſerat enim eū ſedechias rex iuda dicens. Quare vaticinaris dicens: hec dicit dñs: ecce ego dabo ciuitatem iſtam in manus regis babylonis & capiet eam: & ſedechias rex iuda non effugiet de manu chaldeorū: ſed tradetur in manus regis babylonis: & loqtur os eius cū ore illius & oculi eius oculos illius videbūt: & in babylonem ducet ſedechiā: & ibi erit donec viſitem eum: ait dñs. Si aūt dimicaueritis aduerſum chaldeos nihil proſperū hēbitis. Et dixit hieremias. Factū eſt verbū dñi ad me dicēs. Ecce anamehel filius ſellū patruelis tu9 veniet ad te dicens. Eme tibi agrum meum qui eſt in anathoth. Tibi eni cōpetit ex propinqtate vt emas. Et venit ad me anamehel fili9 patrui mei ſm verbum dñi ad veſtibulū carceris: & ait ad me. Poſſide agrum meum qui eſt in anathoth in terra beniamin: quia tibi competit hereditas & tu ppinqu9 es vt poſſideas. Intellexi autē q verbum domini eſſet. Et emi agrum ab anamehel filio patrui mei qui eſt ī anathoth. Et appendi ei argentū ſeptem ſtateras:

המדה נגדו על גבעת גרב ונסב
געתה: וכל העמק הפגרים והדשן
וכל השדמות עד נחל קדרון עד
פנת שער הסוסים מזרחה קדש
ליהוה לא ינתש ולא יהרס עוד
לעולם:

Ca. xxxij.

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת
יהוה בשנה העשירית לצדקיהו
מלך יהודה היא השנה שמנה
עשרה שנה לנבוכדראצר: ואז
חיל מלך בבל צרים על ירושלם
וירמיהו הנביא היה כלוא בחצר
המטרה אשר בית מלך יהודה:
אשר כלאו צדקיהו מלך יהודה
לאמר מדוע אתה נבא לאמר כה
אמר יהוה הנני נתן את העיר
הזאת ביד מלך בבל ולכדה:
וצדקיהו מלך יהודה לא ימלט מיד
הכשדים כי הנתן ינתן ביד מלך
בבל ודבר פיו עם פיו ועיניו את
עיניו תראינה: ובבל יולך את
צדקיהו ושם יהיה עד פקדי אתו
נאם יהוה כי תלחמו את הכשדים
לא תצליחו: ויאמר ירמיהו היה
דבר יהוה אלי לאמר: הנה חנמאל
בן שלם דדך בא אליך לאמר
קנה לך את שדי אשר בענתות כי
לך משפט הגאלה לקנות: ויבא
אלי חנמאל בן דדי כדבר יהוה
אל חצר המטרה ויאמר אלי קנה
נא את שדי אשר בענתות אשר
בארץ בנימין כי לך משפט הירשה
ולך הגאלה קנה לך ואדע כי דבר
יהוה הוא: ואקנה את השדה מאת
חנמאל בן דדי אשר בענתות
ואשקלה לו את הכסף שבעה שקלים

ועשרה הכסף: ואכתב בספר
ואחתם ואעד עדים ואשקל הכסף
במאזנים: ואקח את ספר המקנה
את החתום המצוה והחקים ואת
הגלוי: ואתן את הספר המקנה אל
ברוך בן נריה בן מחסיה לעיני
חנמאל דדי ולעיני העדים הכתבים
בספר המקנה לעיני כל היהודים
הישבים בחצר המטרה: ואצוה
את ברוך לעיניהם לאמר: כה אמר
יהוה צבאות אלהי ישראל לקוח
את הספרים האלה את ספר
המקנה הזה ואת החתום ואת ספר
הגלוי הזה ונתתם בכלי חרש
למען יעמדו ימים רבים: כי כה
אמר יהוה צבאות אלהי ישראל עוד
יקנו בתים ושדות וכרמים
בארץ הזאת: ואתפלל אל יהוה
אחרי תתי את ספר המקנה אל
ברוך בן נריה לאמר: אהה אדני
יהוה הנה אתה עשית את השמים
ואת הארץ בכחך הגדול ובזרעך
הנטויה לא יפלא ממך כל דבר:
עשה חסד לאלפים ומשלם עון
אבות אל חיק בניהם אחריהם
האל הגדול הגבור יהוה צבאות
שמו: גדל העצה ורב העליליה אשר
עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם
לתת לאיש כדרכיו וכפרי
מעלליו: אשר שמת אתות ומפתים
בארץ מצרים עד היום הזה
ובישראל ובאדם ותעשה לך שם
כיום הזה: ותצא את עמך את
ישראל מארץ מצרים באתות
ובמופתים וביד חזקה ובאזרוע
נטויה ובמורא גדול: ותתן להם

כתב / חתם עוד / אזן לקח / קנה צוה / חקק גלה / נתן / צוה / לקח / נתן כלה / עמד יום / רבב / קנה בית / שדה כלל / נתן / עשה / כחח / נטה פלא / כון שלם / עוה / נגר / יעץ עלל / נתן ברה / עלל שום / אות יפת / עשה / יצא / זרע / נטה ירא / גדל נתן

& decem argenteos: & scripsi in libro & signaui: & adhibui testes. Et appēdi argentū in statere: & accepi librū possessionis signatum & stipulationes & rata & signa forinsecus. Et dedi librum possessionis baruch filio neri filii maasie in oculis anamehel patruelis mei & in oculis testiū q scripti erant in libro emptionis & in oculis oīm iudeorū qui sedebāt in atrio carceris. Et precepi baruch coram eis: dicens. Hec dicit dominus exercituū de⁹ israel. Sume libros istos librum emptionis hunc signatum & librum hunc qui apertus est: & pones illos ī vase fictili: vt pmanere possint dies multos. Hec enim dicit dominus exercituum deus israel. Adhuc possidebuntur domus & agri & vinee in terra ista. Et oraui ad dominum postquā tradidi librum possessionis baruch filio neri: dicens. Heu heu heu dñe deus. Ecce tu fecisti celum & terram in fortitudine tua magna & in brachio tuo extento. Non erit tibi difficile oē verbū: qui facis misericordiā in millibus: et reddis iniquitatem patrum in sinum filiorū eorum post eos. Fortissime magne & potens: dñs exercituum nomē tibi magnus cōsilio & incōprehensibilis cogitatu: cuius oculi aperti sunt sup oēs vias filiorᵹ adā: vt reddas vnicuiqꝫ sm vias suas: & sm fructū adinuētionū eius. Qui posuisti signa & portenta in terra egypti vsqꝫ ad diem hanc: & in israel & in hoībus & tibi fecisti nomen sicut ē dies hec. Et eduxisti populum tuum israel de terra egypti in signis & portentis & in manu robusta & in brachio extento & in terrore magno: & dedisti eis

τ decē argenti: τ scripsi in libro τ sigilla
καὶ δέκα ἀργυρίου, καὶ ἔγραψα εἰς βιβλίον καὶ ἐσφρά
ui: τ adhibui testes: τ statui
γισάμην, καὶ διεμαρτυράμην μάρτυρας, καὶ ἔστησα
argentū in statera: τ accepi librū pos
τὸ ἀργύριον ἐν ζυγῷ, καὶ ἔλαβον τὸ βιβλίον τῆς κτή
sessionis ꝙ lectus fuerat τ sigillatus: τ de
σεως τὸ ἀνεγνωσμένον καὶ ἐσφραγισμένον, καὶ ἔ
di illū baruch filio nerie filij maasei an
δωκα αὐτὸ τῷ βαρούχ υἱῷ νηρίου υἱοῦ μαασαίου κα
te oculos anameel filij fratris pris mei: τ
τ᾽ ὀφθαλμοὺς ἀναμεὴλ υἱοῦ ἀδελφοῦ πατρός μου, καὶ
ante oculos stantium testium: τ ꝙ scri
κατ᾽ ὀφθαλμοὺς τῶν ἑστηκότων μαρτύρων, καὶ γρα
pserunt in libro possessionis: τ ante ocu
ψάντων ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς κτήσεως, καὶ κατ᾽ ὀφθαλ
los oim iudeoꝝ ꝙ sedebāt in a
μοὺς πάντων τῶν ἰουδαίων τῶν καθημένων ἐν τῇ αὐ
trio carceris: τ precepi baruch ante
λῇ τῆς φυλακῆς, καὶ συνέταξα τῷ βαρούχ κατ᾽
oculos eoꝝ dicēs: sic dixit dñs omni
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος παν
potens deus israel: accipe librum posses
τοκράτωρ ὁ θεὸς ἰσραήλ, λάβε τὸ βιβλίον τῆς κτή
sionis hunc: τ librū ꝙ sigillatus est τ
σεως τοῦτο, καὶ τὸ βιβλίον τὸ ἐσφραγισμένον καὶ
lectus est: τ pones in vas testeū: vt
ἀνεγνωσμένον, καὶ θήσεις εἰς ἀγγεῖον ὀστράκινον, ἵνα
pmaneat diebus pluribus: qꝛ sic dixit dñs
διαμείνῃ ἡμέρας πλείονας, ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος
exercituū deus israel: adhuc possidebūt dom⁹
τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἔτι κτηθήσονται οἰκίαι
τ agri τ vinee in ṫra ista. τ ora
καὶ ἀγροὶ καὶ ἀμπελῶνες ἐν τῇ γῇ ταύτῃ. καὶ προ
ui ad dñm postq̄ dedi ego librum
σηυξάμην πρὸς κύριον μετὰ τὸ δοῦναί με τὸ βιβλίον
possessiōis baruch filio nerie dicēs: ꝙ es dñe de
τῆς κτήσεως βαρούχ υἱῷ νηρίου λέγων, ὁ ὢν κύριε θε
us tu fecisti celū τ ṫrā fortitudie tua
ὸς σὺ ἐποίησας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν τῇ ἰσχύϊ σου
magna: τ brachio tuo excelso τ
τῇ μεγάλῃ, καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ καὶ
sublimi: non abscondet a te q̄cq̄ ꝙ facis mias
μετεώρῳ, οὐ μὴ ἀποκρυβῇ ἀπὸ σοῦ οὐδὲν ποιῶν ἔλεος
in milibus: τ ꝙ reddis peccata pṫm
εἰς χιλιάδας, καὶ ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων
in sinum filioꝝ suoꝝ post eos. deus magn⁹
εἰς κόλπον τέκνων αὐτῶν μετ᾽ αὐτούς. ὁ θεὸς ὁ μέγας
τ fortis: dñs virtutū nomē ei magn⁹
καὶ ἰσχυρός, κύριος τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ μέγας
ꝯsilio τ potens opib⁹. oculi tui ap
βουλῇ καὶ δυνατὸς τοῖς ἔργοις. οἱ ὀφθαλμοί σου ἀν
ti sunt sup oēs vias filioꝝ homi
ῳχθησαν ἐπὶ πάσας τὰς ὁδοὺς τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώ
nuꝫ vt des vnicuiqꝫ scdm viam suam: τ scdm
πων δοῦναι ἑκάστῳ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, καὶ κατὰ
fructū adinuentionū suaꝝ: ꝙ fecisti
τὸν καρπὸν τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτοῦ, ὃς ἐποίησας
signa τ portēta in ṫra egypti vsqꝫ ad diem
σημεῖα καὶ τέρατα ἐν γῇ αἰγύπτου ἕως τῆς ἡμέρας
hanc: τ in israel: τ in terrigenis: τ
ταύτης, καὶ ἐν ἰσραήλ, καὶ ἐν τοῖς γηγενέσιν, καὶ
fecisti tibi nomē sicut dies hec: τ eduxi
ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, καὶ ἐξήγα
sti pplm tuū israel de ṫra egypti in si
γες τὸν λαόν σου ἰσραὴλ ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν σημεί
gnis τ in portētis τ in manu forti τ in bra
οις καὶ ἐν τέρασιν καὶ ἐν χειρὶ κραταιᾷ καὶ ἐν βρα
chio excelso: τ in visionib⁹ magnis: τ
χίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν ὁράμασιν μεγάλοις, καὶ
dedisti eis
ἔδωκας αὐτοῖς

C

Exo. 34.a.

D

ṫram hanc q̄m iurasti pṫibus eoꝝ: ṫrā
τὴν γῆν ταύτην ἣν ὤμοσας τοῖς πατράσιν αὐτῶν, γῆν
fluentem lac τ mel: τ igressi sūt τ ceperūt e
ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, καὶ εἰσῆλθον καὶ ἔλαβον αὐ
am τ nō audierūt vocē tuā: τ in pre
τὴν καὶ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς σου, καὶ ἐν τοῖς προ
ceptis tuis nō ambulauerūt omnia ꝙ mādasti e
στάγμασίν σου οὐκ ἐπορεύθησαν πάντα ἃ ἐνετείλω αὐ
is nō fecerūt: τ fecerūt vt euenirēt eis
τοῖς οὐκ ἐποίησαν, καὶ ἐποίησαν συμβῆναι αὐτοῖς
vniuersa mala hec. ecce turba venit sup
ἅπαντα τὰ κακὰ ταῦτα. ἰδοὺ ὄχλος ἥκει ἐπὶ τὴν
ciuitatē hanc vt caperet eam: τ vrbs data est
πόλιν ταύτην συλλαβεῖν αὐτήν, καὶ ἡ πόλις ἐδόθη
in manus chaldeoꝝ debellantiū eam a
εἰς χεῖρας χαλδαίων τῶν πολεμούντων αὐτὴν ἀπὸ
facie gladij τ famis τ pestilētie: sicut locut⁹ es
προσώπου μαχαίρας καὶ λιμοῦ καὶ λοιμοῦ, ὡς ἐλάλησας
sic factū est. τ ecce tu vides τ tu dicis
οὕτως ἐγένετο. καὶ ἰδοὺ σὺ βλέπεις καὶ σὺ λέγεις
ad me: posside tibi agrū argenti: τ testifi
πρός με, κτῆσαι σεαυτῷ ἀγρὸν ἀργυρίου, καὶ ἐπιμαρ
care testes: τ ciuitas data ē in manus chal
τύρισαι μάρτυρας, καὶ ἡ πόλις ἐδόθη εἰς χεῖρας χαλ
deoꝝ. τ factū est verbū dñi ad me dicēs: ego
δαίων. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, ἐγὼ
dñs deus vniuerse carnis nūqd a me abscōdet aliqd?
κύριος ὁ θεὸς πάσης σαρκὸς μὴ ἀπ᾽ ἐμοῦ κρυβήσεταί τι;
ppterea sic dixit dñs: tradita trade
διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν κύριος, δοθεῖσα παραδοθή
tur ciuitas ista in manus chaldeoꝝ τ in ma
σεται ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας χαλδαίων καὶ εἰς χεῖ
nus regis babylonis τ capiet eā: τ venient
ρας βασιλέως βαβυλῶνος καὶ λήψεται αὐτήν, καὶ ἥξουσιν
chaldei pliantes ꝯ̄. ciuitatē hanc: τ
οἱ χαλδαῖοι πολεμοῦντες ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην, καὶ
succendent in igne. τ comburent do
καύσουσιν ἐν πυρί. καὶ κατακαύσουσιν τὰς οἰ
mos ī qb⁹ adolerūt in domatib⁹ eoꝝ ba
κίας ἐν αἷς ἐθυμίασαν ἐπὶ τῶν δομάτων αὐτῶν τῇ βα
al: τ libauerūt libamina diis alijs ad irritā
άλ, καὶ ἔσπενδον σπονδὰς θεοῖς ἑτέροις πρὸς τὸ παρα
dum me qꝛ erant filij israel τ filij iuda so
πικρᾶναί με ὅτι ἦσαν υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ υἱοὶ ἰούδα μό
li facientes malū añ oculos meos ab adoles
νοι ποιοῦντες τὸ πονηρὸν κατ᾽ ὀφθαλμούς μου ἐκ νεότη
cētia sua: filij israel ꝙ exacerbant me in
τος αὐτῶν, υἱοὶ ἰσραὴλ οἱ παραπικραίνουσί με ἐν τοῖς
opib⁹ manuū suaꝝ dicit dñs. qꝛ in i
ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτοῦ λέγει κύριος. ὅτι ἐπὶ ὀρ
ra mea τ in furore meo erat ciuitas hec ex qua die
γήν μου καὶ ἐπὶ θυμόν μου ἦν ἡ πόλις αὕτη ἀφ᾽ ἧς ἡμέ
edificauerūt eam: τ vsqꝫ ad diem istam
ρας ᾠκοδόμησαν αὐτήν, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης
vt auferam eam a facie mea: ppṫ oēs
ἀπαλλάξαι αὐτὴν ἀπὸ προσώπου μου, διὰ πάσας
malitias filioꝝ israel τ iuda: qꝛ fecerunt
τὰς πονηρίας υἱῶν ἰσραὴλ καὶ ἰούδα, ὅτι ἐποίησαν
ad irritādū me ipi τ reges eoꝝ τ pn
πικρᾶναί με αὐτοὶ καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτῶν καὶ οἱ ἄρ
cipes eoꝝ τ sacerdotes eoꝝ τ pphete eo
χοντες αὐτῶν καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῶν καὶ οἱ προφῆται αὐ
rum: viri iuda τ habitantes hierusa
τῶν, ἄνδρες ἰούδα καὶ οἱ κατοικοῦντες ἱερουσα
lem: τ verterūt ad me terga τ nō facies suas:
λήμ, καὶ ἔστρεψαν πρός με νῶτα καὶ οὐ πρόσωπα αὐτῶν,

E

F

terram hanc quam iurasti patribus eorū: vt dares eis terrā fluentē lacte & melle: & ingressi sunt & possederūt eā. Et nō obedierūt voci tue: & in lege tua non ambulauerunt: omnia que mandasti eis vt facerent: non fecerunt: & euenerunt eis omnia mala hec. Ecce munitiones extructe sunt aduersum ciuitatē: vt capiatur et vrbs data est in man⁹ chaldeorū qui preliantur aduersus eam a facie gladii & famis & pestilētie: & quecūqꝫ locut⁹ es acciderunt vt tu ipse cernis. Et tu dicis mihi domine deus eme agrū argento & adhibe testes: cū vrbs data sit in manus chaldeorū? Et factū est verbum domini ad hieremiam dicēs. Ecce ego dominus deus vniuerse carnis. Nunqd mihi difficile erit omne verbū? Propterea hec dicit dñs. Ecce ego tradam ciuitatē istā in manus chaldeorū & in manus regis babylonis & capient eam: & venient chaldei preliātes aduersum vrbem hanc: & succendent eā igni: & comburēt eam: & domos in quarū domatibus sacrificabāt baal: & libabāt diis alienis libamina ad irritandum me. Erant enim filii israel & filii iuda iugiter faciētes malum in oculis meis ab adolescentia sua filii israel qui vsqꝫ nunc exacerbāt me in opere manuū suarum dicit dñs: qa in furore & in indignatione mea facta est mihi ciuitas hec a die qua edificauerunt eam vsqꝫ ad diem istam qua auferetur de conspectu meo propter maliciā filiorū israel & filiorᵹ iuda quā fecerūt ad iracūdiā me ꝓuocātes ipsi & reges eorū & pricipes eorū & sacerdotes & prophete eorū viri iuda & hitatores hierl̄m. Et verterūt ad me terga & nō facies cuꝫ docerem eos

את הארץ הזאת אשר נשבעת
לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב
ודבש: ויבאו וירשו אתה ולא
שמעו בקולך ובתורתך לא הלכו
את כל אשר צויתה להם לעשות
לא עשו ותקרא אתם את כל
הרעה הזאת: הנה הסללות באו
העיר ללכדה והעיר נתנה ביד
הכשדים הנלחמים עליה מפני
החרב והרעב והדבר ואשר דברת
היה והנך ראה: ואתה אמרת אלי
אדני יהוה קנה לך השדה בכסף
והעד עדים והעיר נתנה ביד
הכשדים: ויהי דבר יהוה אל
ירמיהו לאמר: הנה אני יהוה אלהי
כל בשר הממני יפלא כל דבר:
לכן כה אמר יהוה הנני נתן את
העיר הזאת ביד הכשדים וביד
נבוכדראצר מלך בבל ולכדה: ובאו
הכשדים הנלחמים על העיר
הזאת והציתו את העיר הזאת
באש ושרפוה ואת הבתים אשר
קטרו על גגותיהם לבעל והסכו
נסכים לאלהים אחרים למען
הכעסני: כי היו בני ישראל ובני
יהודה אך עשים הרע בעיני
מנעריתיהם כי בני ישראל אך
מכעסים אתי במעשה ידיהם נאם
יהוה: כי על אפי ועל חמתי היתה
לי העיר הזאת למן היום אשר בנו
אתה ועד היום הזה להסירה מעל
פני: על כל רעת בני ישראל ובני
יהודה אשר עשו להכעסני המה
מלכיהם שריהם כהניהם ונביאיהם
ואיש יהודה וישבי ירושלם: ויפנו
אלי ערף ולא פנים ולמד אתם

שבע / נתן זוב / בוא / ירה / צוה עשה / קרא / רוע בוא / לחם פנה / הגה / עוד / היה / פלא / בוא / לחם / יצת / בית / גגג נסך / כעס היה / עשה רוע / כעס / נאם היה / בנה / סור / בנה רוע / שור נבא / פנה / פנה

Priua.heb. Tex.heb.hiere.xxxij.

השכם ולמד ואינם שמעים לקחת
מוסר׃ וישימו שקוציהם בבית
אשר נקרא שמי עליו לטמאו׃
ויבנו את במות הבעל אשר בגיא
בן הנם להעביר את בניהם
ואת בנותיהם למלך אשר לא
צויתים ולא עלתה על לבי
לעשות התועבה הזאת למען
החטי את יהודה׃ ועתה לכן כה
אמר יהוה אלהי ישראל אל
העיר הזאת אשר אתם אמרים
נתנה ביד מלך בבל בחרב ברעב
ובדבר׃ הנני מקבצם מכל הארצות
אשר הדחתים שם באפי ובחמתי
ובקצף גדול והשבתים אל המקום
הזה והשבתים לבטח׃ והיו לי
לעם ואני אהיה להם לאלהים׃
ונתתי להם לב אחד ודרך אחד
ליראה אותי כל הימים לטוב להם
ולבניהם אחריהם׃ וכרתי להם
ברית עולם אשר לא אשוב
מאחריהם להיטיבי אותם ואת
יראתי אתן בלבבם לבלתי סור
מעלי׃ וששתי עליהם להטיב אותם
ונטעתים בארץ הזאת באמת בכל
לבבי ובכל נפשי׃ כי כה אמר יהוה
כאשר הבאתי אל העם הזה את
כל הרעה הגדולה הזאת כן אנכי
מביא עליהם את כל הטובה אשר
אנכי דבר עליהם׃ ונקנה השדה
בארץ הזאת אשר אתם אמרים
שממה היא מאין אדם ובהמה
נתנה ביד הכשדים׃ שדות
בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום
והעד עדים בארץ בנימן ובסביבי
ירושלם ובערי יהודה ובערי ההר

Trāsla.B.Hie.

et erudirem diluculo & nollent audire vt acciperent disciplinā. Et posuerunt idola sua in domo in qua inuocatū est nomen meū vt pollucrent eam: & edificauerūt excelsa baal que sunt in valle filii ennom: vt initiarent filios suos & filias suas moloch: qđ non mandaui eis: nec ascendit in cor meum vt facerent abominationem hanc: & in peccatū deducerēt iudam. Et nunc ꝓpter ista hec dicit dominus deus israel ad ciuitatem hanc: de qua vos dicitis ꝙ tradatur in manus regis babylonis in gladio & in fame & in peste. Ecce ego congregabo eos de vniuersis terris ad quas ieci eos in furore meo: & in ira mea & in īdignatione grandi: & reducā eos ad locū istū: & habitare eos faciā cōfidēter: & erūt mihi in populum: & ego ero eis in deum. Et dabo eis cor vnum & viam vnam vt timeant me vniuersis diebus & bene sit eis & filiis eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiternū: & non desinam eis benefacere: & timorē meū dabo in corde eorū: vt non recedant a me: & letabor sup eis cum bene eis fecero. Et plantabo eos in terra ista in veritate in toto corde meo & in tota aīa mea: quia hec dicit dñs. Sicut adduxi super populum istum omne malum hoc grāde: sic adducam sup eos omne bonum quod ego loquor ad eos. Et possidebuntur agri in terra ista de qua vos dicitis ꝙ deserta sit: eo ꝙ non remanserit hō & iumentū: & data sit in manus chaldeorum. Agri ementur pecunia & scribētur in libro: & īprimetur signū & testis adhibebitur in terra beniamin: & ī circuitu hierl'm in ciuitatib⁹ iuda & in ciuitatib⁹ mōtanis

Trāſ.Gre.lxx.cū iter.latina.

τ docui eos diluculo τ erudiui τ nō audie
καὶ ἐδίδαξα αὐτοῖς ὄρθρου καὶ ἐδίδαξα καὶ οὐκ ἤκου-
rūt vt acciperēt disciplinā: τ posuerūt feditates su-
σαν ἐκλαβεῖν παιδείαν, καὶ ἔθηκαν τὰ μιάσματα αὐ-
as in domo vbi inuocatū ē nomē meū in ea in
τῶν ἐν τῷ οἴκῳ οὗ ἐπεκλήθη τὸ ὄνομά μου ἐπ᾽ αὐτῷ ἐν
immunditijs suis: τ edificauerūt aras
ἀκαθαρσίαις αὐτῶν, καὶ ᾠκοδόμησαν τοὺς βωμοὺς τῇ
baal q̄ in valle filij ennom: vt offerrent
βάαλ τοὺς ἐν φάραγγι υἱοῦ ἐννόμ, τοῦ ἀναφέρειν τοὺς
filios suos τ filias suas moloch q̄ nō
υἱοὺς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν τῷ μολὸχ ἃ οὐ
mandaui eis: τ nō ascēdit in cor meū
συνέταξα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἀνέβη ἐπὶ καρδίαν μου τοῦ
vt facerent abominationē hanc vt peccare facerēt
ποιῆσαι τὸ βδέλυγμα τοῦτο πρὸς τὸ ἐφαμαρτεῖν τὸν
iudam. τ nūc sic dixit dñs de⁹ israel ad
ἰούδαν. καὶ νῦν οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ ἐπὶ
ciuitatē hanc quā tu dicis tradetur in ma-
τὴν πόλιν ταύτην ἣν σὺ λέγεις παραδοθήσεται εἰς χεῖ-
nus regis babylonis in gladio τ in fame τ
ρας βασιλέως βαβυλῶνος ἐν μαχαίρᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ
in peste. ecce ego ꝯgrego eos ex omni t̄ra
ἐν λοιμῷ. ἰδοὺ ἐγὼ συνάγω αὐτοὺς ἐκ πάσης τῆς γῆς
vbi dispersi eos illic in ira mea τ in furore
οὗ διέσπειρα αὐτοὺς ἐκεῖ ἐν ὀργῇ μου καὶ ἐν τῷ θυμῷ
meo τ irritatiōe grandi: τ reducā e-
μου καὶ παροξυσμῷ μεγάλῳ, καὶ ἐπιστρέψω αὐτ-
os in locum istū τ sedere faciā eos confi-
οὺς εἰς τὸν τόπον τοῦτον καὶ καθιῶ αὐτοὺς πεποι-
dentes: τ erunt mihi in ppl'm τ ego ero e-
θότας, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαὸν καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐ-
is in deū. τ dabo eis viā aliam τ cor
τοῖς εἰς θεόν. καὶ δώσω αὐτοῖς ὁδὸν ἑτέραν καὶ καρ-
aliud vt timeāt me oībus diebus: τ
δίαν ἑτέραν φοβηθῆναί με πάσας τὰς ἡμέρας, καὶ
in bonū eis τ filijs eoꝝ post e-
εἰς ἀγαθὸν αὐτοῖς καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν μετ᾽ αὐ-
os: τ disponā eis testamētū eternū q̄d
τούς, καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς διαθήκην αἰώνιον ἣν
non auertam post eos: τ timorē meū da-
οὐ μὴ ἀποστρέψω ὄπισθεν αὐτῶν, καὶ τὸν φόβον μου δώ-
bo in corde eoꝝ vt nō recedant ip-
σω εἰς τὴν καρδίαν αὐτῶν πρὸς τὸ μὴ ἀποστῆναι αὐ-
si a me. τ visitabo eos vt bñfaciā
τοὺς ἀπ᾽ ἐμοῦ. καὶ ἐπισκέψομαι αὐτοὺς ἀγαθῶσαι
eis: τ plantabo eos in t̄ra ista in fi-
αὐτούς. καὶ φυτεύσω αὐτοὺς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ ἐν πί-
de τ in toto corde meo: τ in tota aīa
στει καὶ ἐν πάσῃ καρδίᾳ μου, καὶ ἐν πάσῃ ψυχῇ
mea: qz sic dixit dñs: sicut induxi sup
μου, ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος, καθὰ ἐπήγαγον ἐπὶ τὸν
ppl'm istū oīa mala grandia ista:
λαὸν τοῦτον πάντα τὰ κακὰ τὰ μεγάλα ταῦτα,
sic ego inducā sup eos oīa bona q̄ ego
οὕτως ἐγὼ ἐπάξω ἐπ᾽ αὐτοὺς πάντα τὰ ἀγαθὰ ἃ ἐγὼ
loquut⁹ sū ad eos. τ possidebūt adhuc agri in
ἐλάλησα ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ κτηθήσονται ἔτι ἀγροὶ ἐν τῇ
t̄ra q̄m tu dicis inuia est ad homine τ iumē
γῇ ἣ σὺ λέγεις ἄβατός ἐστιν ἀπὸ ἀνθρώπου καὶ κτή-
to: τ traditi sunt in manus chaldeoꝝ: τ
νους, καὶ παρεδόθησαν εἰς χεῖρας χαλδαίων, καὶ
possidebūt agros in argento. τ scribes in libro
κτήσονται ἀγροὺς ἐν ἀργυρίῳ. καὶ γράψεις εἰς βιβλίον
τ signabis τ testificaberis testes in t̄ra beniamin
καὶ σφραγιεῖ καὶ διαμαρτύρῃ μάρτυρας ἐν γῇ βενιαμεὶν
τ ī circuitu hierusalem: τ in ciuitatib⁹ iuda: τ
καὶ κύκλῳ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐν πόλεσιν ἰούδα, καὶ
in ciuitatib⁹ mōtis:
ἐν πόλεσιν τοῦ ὄρους,

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

τ in ciuitatib⁹ sephela: τ in ciuitatib⁹ nageb:
καὶ ἐν πόλεσιν τῆς σεφηλά, καὶ ἐν πόλεσιν τῆς ναγέβ,
qz cōuertam trāsmigrationes eoꝝ dicit dñs.
ὅτι ἀποστρέψω τὰς ἀποικίας αὐτῶν λέγει κύριος. Ca.33.

Et factū est vbū dñi ad hieremiā secun
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν ἐκ δευτέ-
do: τ ipse erat adhuc ligatus in atrio carceris
ρου, καὶ αὐτὸς ἦν ἔτι δεδεμένος ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς
dicens: sic dixit dñs: faciēs t̄rā τ plasmans
λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, ποιῶν γῆν καὶ πλάσσων
eam vt dirigat eam: dñs nomē illi. cla
αὐτὴν τοῦ ἀνορθῶσαι αὐτήν, κύριος ὄνομα αὐτῷ. κέ-
ma ad me τ respondebo tibi τ annūciabo
κραξον πρός με καὶ ἀποκριθήσομαί σοι καὶ ἀπαγγελῶ
tibi grādia τ firma q̄ nō cognouisti ea: qz sic
σοι μεγάλα καὶ ἰσχυρὰ ἃ οὐκ ἔγνως αὐτά ὅτι οὕτως
dixit dñs de⁹ israel de domib⁹ vrbis hu-
εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ περὶ οἴκων τῆς πόλεως ταύ-
ius: τ de domo regis iuda q̄ destructe sūt
της, καὶ περὶ οἴκων βασιλέως ἰούδα τῶν καθῃρημένων
in vallum: τ ꝓpugnacula vt pugnēt ꝯ
εἰς χάρακα, καὶ προμαχῶνας τοῦ μάχεσθαι πρὸς τοὺς
chaldeos: τ impleant eam cadauerib⁹ homi-
χαλδαίους, καὶ πληρῶσαι αὐτὴν νεκρῶν τῶν ἀνθρώ-
nū q̄s pcussi in ira mea τ in furore meo: τ
πων οὓς ἐπάταξα ἐν ὀργῇ μου καὶ ἐν θυμῷ μου, καὶ
auerti faciem meā a ciuitate hac
ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου ἀπὸ τῆς πόλεως ταύ-
pro oībus malitijs eoꝝ. ecce ego ob
της περὶ πασῶν τῶν πονηριῶν αὐτῶν. ἰδοὺ ἐγὼ ἀνά-
ducā ei cicatricem τ sanitatē τ curabo e-
γω αὐτῇ συνούλωσιν καὶ ἴαμα καὶ ἰατρεύσω αὐτ-
os: τ reuelabo eis vt exaudiā. τ faci-
ούς, καὶ φανερώσω αὐτοῖς εἰσακούειν. καὶ ποιή-
am illis pacē τ fidem: τ cōuertam trāmigrā-
σω αὐτοῖς εἰρήνην καὶ πίστιν, καὶ ἐπιστρέψω τὴν ἀποι-
tionē iuda: τ trāsmigrationē hierusalem: τ edi-
κίαν ἰούδα, καὶ τὴν ἀποικίαν ἱερουσαλήμ, καὶ οἰ-
ficabo eos vt prius: τ emūdabo il-
κοδομήσω αὐτοὺς ὡς τὸ πρότερον, καὶ καθαριῶ αὐ-
los ab oībus iniq̄tatib⁹ eoꝝ q̄ peccauerūt mihi:
τοὺς ἀπὸ πασῶν τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν ὧν ἥμαρτόν μοι,
τ non recordabor pctōꝝ eoꝝ q̄ peccauerūt
καὶ οὐ μὴ μνησθήσομαι ἁμαρτιῶν αὐτῶν ὧν ἥμαρτόν
mihi τ recesserūt a me: τ erit mihi in nomē in
μοι καὶ ἀπέστησαν ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἔσται μοι εἰς ὄνομα εἰς
gaudium τ in laudē τ in magnificētiā omni
εὐφροσύνην καὶ εἰς αἴνεσιν καὶ εἰς μεγαλειότητα παντὶ
ppl'o t̄re. q̄ audient oīa bona
τῷ λαῷ τῆς γῆς. οἵτινες ἀκούσονται πάντα τὰ ἀγαθὰ
q̄ ego facio eis. τ pauebunt τ ꝯtristabun-
ἃ ἐγὼ ποιῶ αὐτοῖς. καὶ φοβηθήσονται καὶ πικρανθήσον-
tur ꝑ oībus bonis τ pro oī pa-
ται περὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ περὶ πάσης τῆς εἰ-
ce quā ego facio eis. sic dixit dñs: adhuc
ρήνης ἧς ἐγὼ ποιῶ αὐτοῖς. οὕτως εἶπεν κύριος, ἔτι
audietur in loco isto quē vos dicitis deser-
ἀκουσθήσεται ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ ᾧ ὑμεῖς λέγετε ἔρη-
tus est ab hoībus τ iumētis in ciuitatib⁹ iuda:
μός ἐστιν ἀπὸ ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν ἐν πόλεσιν ἰούδα,
τ foris hierusalem q̄ desolate sunt vt nō sit
καὶ ἔξωθεν ἱερουσαλὴμ ταῖς ἠρημωμέναις παρὰ τὸ μὴ εἶναι
homo τ iumētū. vox gaudij τ vox leti-
ἄνθρωπον καὶ κτῆνος. φωνὴ εὐφροσύνης καὶ φωνὴ χαρ-
cie: vox sponsi τ vox sponse: vox dicē-
μοσύνης, φωνὴ νυμφίου καὶ φωνὴ νύμφης, φωνὴ λε-
tiū cōfitemini dño oīpotenti: qm̄ bon⁹
γόντων ἐξομολογεῖσθε κυρίῳ παντοκράτορι, ὅτι χρηστὸς
dñs qm̄ in eternū mīa eius: τ portabunt
κύριος ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, καὶ εἰσοίσουσιν

Trāsla.B.Hie.

& in ciuitatib⁹ cāpestrib⁹ & ī ciuitatib⁹ q̄ ad austrū sunt: qa cōuertā captiuitatē eoꝝ ait dñs. 33.

Et factum est verbū domini ad hieremiam secundo: cū adhuc clausus esset in atrio carceris dicens. Hec dicit dñs: q facturus est & formatur⁹ illud & paraturus: dñs nomē eius. Clama ad me & exaudiam te: & annūciabo tibi grandia & firma que nescis. Quia hec dicit dominus deus israel ad domos vrbis huius & ad domos regis iude que destructe sunt ad munitiōes & ad gladiū venientium vt dimicent cū chaldeis & impleāt eas cadaueribus hoīm quos percussi in furore meo: & in indignatione mea abscondēs faciē meā a ciuitate hac ꝓpter oēm maliciā eoꝝ. Ecce ego obducā eis cicatricē & sanitatē & curabo eos: & reuelabo eis deprecationem pacis & veritatis. Et conuertam conuersionem iuda & conuersionem israel: & edificabo eos sicut a principio: & emundabo illos ab omni iniq̄tate sua in qua peccauerūt mihi. & ꝓpitius ero cūctis iniquitatib⁹ eoꝝ in q̄bus deliq̄runt mihi & spreuerūt me. Et erit mihi in nomē & in gaudiū & in laudē & ī exultationē cūctis gentibus terre que audierint omnia bona que ego facturus sum eis & pauebūt & turbabūtur in vniuersis bonis & in omni pace: quam ego faciam eis. Hec dicit dominus. Adhuc audietur in loco isto quem vos dicitis esse desertum eo ꝙ non sit homo nec iumētum in ciuitatibus iuda & foris hierusalem que desolate sunt absq̧ homine & absq̧ habitatore & absq̧ pecore: vox gaudii & vox leticie: vox sponsi & vox spōse: vox dicentiū. Confitemini dño exercituum: qm̄ bonus dñs: qm̄ in eternū mīa eius: & portantiū

Tex.heb.hiere.xxxiij. Priua.heb.

ובערי השפלה ובערי הנגב כי
אשיב את שבותם נאם יהוה׃

Ca.xxxiij.

ויהי דבר יהוה אל
ירמיהו שנית והוא עודנו עצור
בחצר המטרה לאמר׃ כה אמר
יהוה עשה יהוה יוצר אותה להכינה
יהוה שמו׃ קרא אלי ואענך
ואגידה לך גדלות ובצרות לא
ידעתם׃ כי כה אמר יהוה אלהי
ישראל על בתי העיר הזאת ועל
בתי מלכי יהודה הנתצים אל
הסללות ואל החרב׃ באים להלחם
את הכשדים ולמלאם את פגרי
האדם אשר הכיתי באפי ובחמתי
ואשר הסתרתי פני מהעיר הזאת
על כל רעתם׃ הנני מעלה לה ארוכה
ומרפא ורפאתים וגליתי להם
עתרת שלום ואמת׃ והשבתי את
שבות יהודה ואת שבות ישראל
ובנתים כבראשנה׃ וטהרתים
מכל עונם אשר חטאו לי וסלחתי
לכול עונותיהם אשר חטאו לי
ואשר פשעו בי׃ והיתה לי לשם
ששון לתהלה ולתפארת לכל גויי
הארץ אשר ישמעו את כל הטובה
אשר אנכי עשה אתם ופחדו ורגזו
על כל הטובה ועל כל השלום
אשר אנכי עשה לה׃ כה אמר יהוה
עוד ישמע במקום הזה אשר אתם
אמרים חרב הוא מאין אדם ומאין
בהמה בערי יהודה ובחצות
ירושלם הנשמות מאין אדם
ומאין יושב ומאין בהמה׃ קול ששון
וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול
אמרים הודו את יהוה צבאות כי
טוב יהוה כי לעולם חסדו מבאים

תודה בית יהוה כי אשיב את שבות הארץ כבראשנה אמר יהוה: כה אמר יהוה צבאות עוד יהיה במקום הזה החרב מאין אדם ועד בהמה ובכל עריו נוה רעים מרבצים צאן: בערי ההר בערי השפלה ובערי הנגב ובארץ בנימן ובסביבי ירושלם ובערי יהודה עד תעברנה הצאן על ידי מונה אמר יהוה: הנה ימים באים נאם יהוה והקמתי את הדבר הטוב אשר דברתי אל בית ישראל ועל בית יהודה: בימים ההם ובעת ההיא אצמיח לדוד צמח צדקה ועשה משפט וצדקה בארץ: בימים ההם תושע יהודה וירושלם תשכון לבטח וזה אשר יקרא לה יהוה צדקנו: כי כה אמר יהוה לא יכרת לדוד איש ישב על כסא בית ישראל: ולכהנים הלוים לא יכרת איש מלפני מעלה עולה ומקטיר מנחה ועשה זבח כל הימים: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמור: כה אמר יהוה אם תפרו את בריתי היום ואת בריתי הלילה ולבלתי היות יומם ולילה בעתם: גם בריתי תפר את דוד עבדי מהיות לו בן מלך על כסאו ואת הלוים הכהנים משרתי: אשר לא יספר צבא השמים ולא ימד חול הים כן ארבה את זרע דוד עבדי ואת הלוים משרתי אתי: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר: הלוא ראית מה העם הזה דברו לאמר שתי המשפחות אשר בחר יהוה בהם וימאסם ואת עמי ינאצון מהיות

vota in domo dñi. Reducam enim cõuerſionẽ terre ſicut a pricipio dicit dominus. Hec dicit dominꝰ exercituũ. Adhuc erit in loco iſto deſerto abſq; homine & abſq; iumento & in cunctis ciuitatibus eius: habitaculũ paſtorũ accubãtiũ greges. In ciuitatibus mõtuoſis & in ciuitatibꝰ cãpeſtribus: & in ciuitatibus q̃ ad auſtrũ ſunt & in terra beniamin & in circuitu hieruſalẽ: & ĩ citatibꝰ iuda: adhuc trãſibũt greges ad manũ numerantis: ait dñs. Ecce dies venient dicit dñs: & ſuſcitabo verbũ bonum quod locutus ſum ad domum iſrael & ad domum iuda. In diebus illis & in tempore illo germinare faciam dauid germẽ iuſticie: & faciet iudiciũ & iuſticiã in terra. In diebus illis ſaluabitur iuda: & hieruſalem habitabit cõfidẽter. Et hoc eſt nomẽ qđ vocabũt eũ: dñs iuſtus nr̃. Quia hec dicit dñs. Non interibit dẽ dauid vir qui ſedeat ſup thronum domus iſrael: & de ſacerdotibus & de leuitis nõ interibit vir a facie mea qui offerat holocauſtóata & incẽdat ſacrificiũ & cedat victimas oĩbus diebus. Et factũ eſt verbum dñi ad hieremiam dicens. Hec dicit dñs. Si irritũ poteſt fieri pactũ meũ cum die & pactum meũ cũ nocte vt non ſit dies & nox in tempore ſuo: & pactum meum irritũ eſſe poterit cũ dauid ſuo meo vt nõ ſit ex eo filiꝰ q regnet in throno eiꝰ & leuite & ſacerdotes miſtri mei. Sicut enumerari nõ poſſunt ſtelle celi & metiri harene maris: ſic multiplicabo ſemen dauid ſerui mei: & leuitas miniſtros meos. Et factũ eſt verbum dñi ad hieremiam dicens. Nũquid nõ vidiſti quid populus hic locutus ſit dicens: due cognationes quas elegerat dominus abiecte ſũt: & pplm meũ deſpexerũt: eo q nõ ſit

δῶρα εἰς οἶκον κυρίου· ὅτι ἀποστρέψω πᾶσαν τὴν ἀποικίαν τῆς γῆς ἐκείνης κατὰ τὸ πρότερον, εἶπε κύριος. οὕτως λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἔτι ἔσται ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ τῷ ἐρήμῳ παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἄνθρωπον καὶ κτήνη, καὶ ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν αὐτοῦ καταλύματα ποιμένων κοιταζόντων πρόβατα. ἐν πόλεσι τῆς ὀρεινῆς καὶ ἐν ταῖς πόλεσι τῆς σεφηλὰ καὶ ἐν πόλεσι τῆς νάγεβ, καὶ ἐν γῇ βενιαμεὶν καὶ ἐν ταῖς κύκλῳ ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐν πόλεσιν ἰούδα. ἔτι παρελεύσεται πρόβατα ἐπὶ χεῖρα ἀριθμοῦντος, εἶπε κύριος. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ ἀναστήσω τὸ ῥῆμα τὸ ἀγαθὸν, ὃ ἐλάλησα ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα. ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, βλαστῆσαι ποιήσω τῷ δαυὶδ βλαστὸν δικαιοσύνης, καὶ βασιλεύσει βασιλεὺς, καὶ συνήσει καὶ ποιήσει κρίμα καὶ δικαιοσύνην ἐν τῇ γῇ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις σωθήσεται ἰούδας, καὶ ἱερουσαλὴμ κατοικήσει πεποιθότως. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ὄνομα ὃ καλέσουσιν αὐτῷ, κύριος δίκαιος ἡμῶν. ὅτι οὕτω λέγει κύριος, οὐκ ἐκλείψει τῷ δαυὶδ ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου ἰσραὴλ, καὶ ἐκ τῶν ἱερέων καὶ λευιτῶν οὐκ ἐκλείψει ἀνὴρ ἐνώπιόν μου, προσφέρων ὁλοκαυτώματα καὶ θυμιῶν δῶρον, καὶ ποιῶν θυσίαν πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν λέγων, οὕτω λέγει κύριος, ἐὰν ἀθετηθῆναι ποιήσητε τὴν διαθήκην μου τὴν μετὰ τῆς ἡμέρας καὶ τὴν διαθήκην μου τὴν μετὰ τῆς νυκτὸς, ὥστε μὴ εἶναι ἡμέραν καὶ νύκτα ἐν τῷ καιρῷ αὐτῶν, καὶ ἡ διαθήκη μου ἀθετηθήσεται μετὰ τοῦ δαυὶδ τοῦ δούλου μου, ὥστε μὴ εἶναι ἐξ αὐτοῦ υἱὸς βασιλεύων ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ μετὰ τῶν λευιτῶν καὶ ἱερέων τῶν λειτουργούντων μου. ὥσπερ οὐκ ἀριθμηθήσεται ἡ στρατιὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐ μετρηθήσεται ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, οὕτως πληθυνῶ τὸ σπέρμα τοῦ δαυὶδ τοῦ δούλου μου, καὶ τοὺς λευίτας τοὺς λειτουργούς μου. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν λέγων, οὐκ εἶδες τί ὁ λαὸς οὗτος ἐλάλησε λέγων; δύο συγγενείας ἃς ἐξελέξατο ὁ κύριος ἐξῶσεν αὐτάς. καὶ τὸν λαόν μου παρώξυναν, ἵνα μὴ

ᾖ ἔτι ἔθνος ἐνώπιον αὐτῶν. οὕτω λέγει κύριος, ἐὰν μὴ εἴη ἡ διαθήκη μου τῇ ἡμέρᾳ καὶ τῇ νυκτὶ, καὶ νόμους τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς μὴ ἔθεμην, οὕτως τὸ σπέρμα τοῦ ἰακὼβ καὶ δαυὶδ τοῦ δούλου μου ἐξώσαι ἂν, ὥστε μὴ λαβεῖν ἐμὲ ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ ἄρχοντας ἐν τῷ σπέρματι τοῦ ἀβραὰμ καὶ τοῦ ἰσαὰκ καὶ τοῦ ἰακώβ. ὅτι ἀναστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν αὐτῶν, καὶ ἐλεήσω αὐτούς.

Ca.34.

Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου, καὶ ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶνος καὶ πᾶν τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ βασιλεῖαι τῆς γῆς αἱ ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῆς χειρὸς αὐτοῦ, πάντες οἱ λαοὶ ἐπολέμουν ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις ἰούδα. οὕτως εἶπε κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ, βάδιζε πρὸς σεδεκίαν βασιλέα ἰούδα, καὶ ἐρεῖς αὐτῷ, οὕτως εἶπε κύριος, παραδόσει παραδοθήσεται ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ συλλήψεται αὐτὴν καὶ καύσει αὐτὴν ἐν πυρί. καὶ σὺ οὐ μὴ σωθῇς ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ συλλήψει συλληφθήσῃ, καὶ εἰς χεῖρας αὐτοῦ δοθήσῃ. καὶ οἱ ὀφθαλμοί σου τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὄψονται, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ μετὰ τοῦ στόματός σου λαλήσει, καὶ εἰς βαβυλῶνα εἰσελεύσῃ. ἀλλὰ ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου σεδεκία βασιλεῦ ἰούδα, οὕτως λέγει κύριος πρὸς σέ, οὐκ ἀποθανῇ ἐν ῥομφαίᾳ, ἐν εἰρήνῃ ἀποθανῇ. καὶ ὡς ἔκλαυσαν τοὺς πατέρας σου τοὺς βασιλεύσαντας πρότερόν σου, κλαύσονταί σε, ὦ κύριε, καὶ κόψονταί σε, ὅτι λόγον ἐλάλησα, εἶπε κύριος. καὶ ἐλάλησεν ἱερεμίας πρὸς βασιλέα σεδεκίαν πάντας τοὺς λόγους τούτους ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ ἡ δύναμις βασιλέως βαβυλῶνος ἐπολέμει ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ τὰς πόλεις ἰούδα τὰς καταλελειμμένας ἐπὶ λαχὶς καὶ ἐπὶ ἀζηκά, ὅτι αὗται κατελείφθησαν ἐν πόλεσιν ἰούδα πόλεις ὀχυραί. ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου μετὰ τὸ συντελέσαι τὸν βασιλέα σεδεκίαν διαθήκην πρὸς πάντα τὸν λαὸν τὸν ἐν ἱερουσαλήμ,

vltra gens coram eis. Hec dicit dominus. Si pactum meũ inter diem & noctem & leges celi & terre nõ poſui: equidem & ſemem iacob & dauid ſerui mei proiiciã vt nõ aſſumã de ſemine eius principes ſeminis abraam iſaac & iacob. Reducam enĩ conuerſionẽ eorum & miſerebor eis. 34.

Verbum qđ factũ eſt ad hieremiã a dño quãdo nabuchodonoſor rex babylonis & oĩs exercitus eiꝰ vniuerſaq; regna terre q̃ erant ſub poteſtate manus eius & oẽs populi bellabant cõtra hieruſalẽ & cõtra oĩnes vrbes eius: dicens. Hec dicit dominus deus iſrael. Vade & loquere ad ſedechiam regem iuda: & dices ad eum. Hec dicit dominus. Ecce ego tradam ciuitatem hanc in manu regis babylonis: & ſuccendet eã igni. Et tu nõ effugies de manu eius: ſed cõprehẽſione capieris & ĩ manu eiꝰ traderis & oculi tui oculos regis babylonis videbũt: & os eius cũ orẽ tuo loq̃tur & babylonẽ introibis. Attñ audi verbũ domini ſedechia rex iuda. Hec dicit dñs ad te. Non morieris in gladio: ſed in pace morieris: & ſm cõbuſtiones patrũ tuorũ regum priorum qui fuerunt ante te ſic comburẽt te: & ve domine plangẽt te: quia verbũ hoc ego locutus ſum dicit dñs. Et locutus eſt hieremias propheta ad ſedechiam regem iuda vniuerſa verba hec in hieruſalẽ: & exercitus regis babylonis pugnabat contra hieruſalem: & cõtra oẽs ciuitates iuda que reliq̃ erant cõtra lachis & contra azecha. He enim ſupererant de ciuitatibus iuda vrbes munite. Verbum quod factum eſt ad hieremiam a domino poſtq̃ percuſſit rex ſedechias fedus cum omni populo in hieruſalem:

עוד גוי לפניהם: כה אמר יהוה אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי: גם זרע יעקוב ודוד עבדי אמאס מקחת מזרעו משלים אל זרע אברהם ישחק ויעקב כי אשוב את שבותם ורחמתים:

Ca.xxxiiij.

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה ונבוכדנאצר מלך בבל וכל חילו וכל ממלכות ארץ ממשלת ידו וכל העמים נלחמים על ירושלם ועל כל עריה לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל הלך ואמרת אל צדקיהו מלך יהודה ואמרת אליו כה אמר יהוה הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ושרפה באש: ואתה לא תמלט מידו כי תפש תתפש ובידו תנתן ועיניך את עיני מלך בבל תראינה ופיהו את פיך ידבר ובבל תבוא: אך שמע דבר יהוה צדקיהו מלך יהודה כה אמר יהוה עליך לא תמות בחרב: בשלום תמות וכמשרפות אבותיך המלכים הראשנים אשר היו לפניך כן ישרפו לך והוי אדון יספדו לך כי דבר אני דברתי נאם יהוה: וידבר ירמיהו הנביא אל צדקיהו מלך יהודה את כל הדברים האלה בירושלם: וחיל מלך בבל נלחמים על ירושלם ועל כל ערי יהודה הנותרות אל לכיש ואל עזקה כי הנה נשארו בערי יהודה ערי מבצר: הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אחרי כרת המלך צדקיהו ברית את כל העם אשר בירושלם

לקרא להם דרור׃ לשלח איש
את עבדו ואיש את שפחתו העברי
והעבריה חפשים לבלתי עבד
בם ביהודי אחיהו איש׃ וישמעו
כל השרים וכל העם אשר באו
בברית לשלח איש את עבדו
ואיש את שפחתו חפשים לבלתי
עבד בם עוד וישמעו וישלחו׃
וישובו אחרי כן וישיבו את העבדים
ואת השפחות אשר שלחו חפשים
ויכבשום לעבדים ולשפחות׃ ויהי
דבר יהוה אל ירמיהו מאת יהוה
לאמר׃ כה אמר יהוה אלהי
ישראל אנכי כרתי ברית את
אבותיכם ביום הוציאי אותם
מארץ מצרים מבית עבדים לאמר׃
מקץ שבע שנים תשלחו איש
את אחיו העברי אשר ימכר
לך ועבדך שש שנים ושלחתו
חפשי מעמך ולא שמעו אבותיכם
אלי ולא הטו את אזנם׃ ותשבו
אתם היום ותעשו את הישר
בעיני לקרא דרור איש לרעהו
ותכרתו ברית לפני בבית אשר
נקרא שמי עליו׃ ותשבו ותחללו
את שמי ותשבו איש את עבדו
ואיש את שפחתו אשר שלחתם
חפשים לנפשם ותכבשו אתם
להיות לכם לעבדים ולשפחות׃
לכן כה אמר יהוה אתם לא
שמעתם אלי לקרא דרור איש
לאחיו ואיש לרעהו הנני קרא
לכם דרור נאם יהוה אל החרב אל
הדבר ואל הרעב ונתתי אתכם
לזעוה לכל ממלכות הארץ׃ ונתתי
את האנשים העברים את ברתי

predicans vt dimitteret vnuſquiſq̧ ſeruū ſuū: & vnuſquiſq̧ ancillam ſuā hebreum & hebream liberos: & nequaq̄ dominarentur eis: id eſt in iudeo & fratre ſuo. Audierunt ergo oēs principes & vniuerſus populus qui inierāt pactum vt dimitteret vnuſquiſq̧ ſeruū ſuum & ancillam ſuā liberos: & vltra non dominarētur eis. Audierunt igitur & dimiſerūt. Et conuerſi ſunt deinceps: & retraxerūt ſeruos ſuos & ancillas ſuas quas dimiſerunt liberos & ſubiugauerūt in famulos & famulas. Et factū eſt verbum domini ad hieremiam a domino: dicens. Hec dicit dominus deus iſrael. Ego percuſſi fedus cum patribus veſtris: in die qua eduxi eos de terra egypti de domo ſeruitutis: dicens. Cum cōpleti fuerint ſeptē anni: dimittat vnuſquiſq̧ fratrem ſuum hebreum qui venditus eſt ei & ſeruiet tibi ſex annis: & dimittes eum a te liberum. Et non audierunt patres veſtri me nec inclinauerūt aurem ſuā. Et conuerſi eſtis vos hodie & feciſtis qđ rectum eſt in oculis meis vt p̄dicaretis libertatē vnuſqſq̧ ad amicū ſuū: & iniſtis pactū in cōſpectu meo in domo in qua inuocatū eſt nomē meū ſup eā. Et reuerſi eſtis & cōmaculaſtis nomen meū: & reduxiſtis vnuſqſq̧ ſeruū ſuū & vnuſqſq̧ ancillam ſuā quos dimiſeratis vt eſſent liberi & ſue ptātis & ſubiugaſtis eos: vt ſint vobis ſerui & ancille. Propterea hec dicit dominus. Vos non audiſtis me vt predicaretis libertatē vnuſqſq̧ fratri ſuo & vnuſquiſq̧ amico ſuo. Et ego p̄dico libertatē vobis ait dn̄s ad gladium: ad peſtem & ad famē: & dabo vos in cōmotionem cunctis regnis terre. Et dabo viros qui preuaricantur fedus meum:

[illegible]

[illegible]

C.35.

[illegible]

& non obſeruauerūt verba federis quib9 aſſenſi ſunt in cōſpectu meo: vitulū quē cōciderūt in duas ptes: & trāſierūt inter diuiſiones eius: principes iuda & principes hieruſalem eunuchi & ſacerdotes: & oīs pplꝰs terre q trāſierūt inter diuiſiones vituli: & dabo eos in manus inimicorū ſuoꝝ & in manus q̄rentiū aīam eorū: & erit morticiniū eorū in eſcam volatilibus celi & beſtiis terre. Et ſedechiam regem iuda: & principes ei9 dabo in manus inimicorū ſuorū: & in manus q̄rentiū aīas eorū: & in man9 exercituū regis babylonis q receſſerūt a vobis. Ecce ego precipio dicit dn̄s: & reducam eos in ciuitatē hanc: & p̄liabūtur aduerſum eam & capient eā: & incēdent igni. Et ciuitates iuda dabo in ſolitudinē eo q non ſit habitator. 35.

Verbum quod factū eſt ad hieremiā a domino in diebus ioachim filii ioſie regis iuda: dicens. Vade ad domum rechabitarū & loquere eis & introduces eos in domum domini in vnam exedram theſaurorum: & dabis eis bibere vinū. Et aſſumpſi iechoniam filiū hieremie filii abſanie & fratres eius & oēs filios eius & vniuerſam domū rechabitarū & introduxi eos ī domū dn̄i ad gazophylaciū filiorūm anan filii iezedelie hominis dei quod erat iuxta gazophylacium principum ſuper theſaurum maaſie filii ſellū qui erat cuſtos veſtibuli. Et poſui coram filiis domus rechabitarum ſcyphos plenos vino & calices: & dixi ad eos. Bibite vinū. Qui r̄ſiderūt. Non bibemus vinū: q̄a ionadab fili9 rechab pater nr̄ precepit nobis dicens. Non bibetis vinum vos & filii veſtri vſq̧ in ſempiternū. Et domū nō edificabitis: & ſementē nō ſeretis: & vineas nō plātabitis nec

אשר לא הקימו את דברי הברית
אשר כרתו לפני העגל אשר
כרתו לשנים ויעברו בין בתריו׃ שרי
יהודה ושרי ירושלם הסרסים
והכהנים וכל עם הארץ העברים
בין בתרי העגל׃ ונתתי אותם ביד
איביהם וביד מבקשי נפשם והיתה
נבלתם למאכל לעוף השמים
ולבהמת הארץ׃ ואת צדקיהו מלך
יהודה ואת שריו אתן ביד איביהם
וביד מבקשי נפשם וביד חיל
מלך בבל העלים מעליכם׃ הנני
מצוה נאם יהוה והשבתים אל
העיר הזאת ונלחמו עליה ולכדה
ושרפה באש ואת ערי יהודה
אתן שממה מאין ישב׃

Ca.xxxv.

הדבר אשר היה אל
ירמיהו מאת יהוה בימי יהויקים
בן יאשיהו מלך יהודה לאמר׃ הלוך
אל בית הרכבים ודברת אותם
והבאותם בית יהוה אל אחת
הלשכות והשקית אותם יין׃ ואקח
את יאזניה בן ירמיהו בן חבצניה
ואת אחיו ואת כל בניו ואת כל
בית הרכבים׃ ואבא אתם בית יהוה
אל לשכת בני חנן בן יגדליהו
איש האלהים אשר אצל לשכת
השרים אשר ממעל ללשכת
מעשיהו בן שלם שמר הסף׃ ואתן
לפני בני בית הרכבים גבעים
מלאים יין וכסות ואמר אליהם
שתו יין׃ ויאמרו לא נשתה יין כי
יונדב בן רכב אבינו צוה עלינו
לאמר לא תשתו יין אתם ובניכם
עד עולם׃ ובית לא תבנו וזרע
לא תזרעו וכרם לא תטעו ולא

יהיה לכם כי באהלים תשבו כל ימיכם למען תחיו ימים רבים על פני האדמה אשר אתם גרים שם: ונשמע בקול יהונדב בן רכב אבינו לכל אשר צונו לבלתי שתות יין כל ימינו אנחנו נשינו בנינו ובנתינו: ולבלתי בנות בתים לשבתנו וכרם ושדה וזרע לא יהיה לנו: ונשב באהלים ונשמע ונעש ככל אשר צונו יונדב אבינו: ויהי בעלות נבוכדראצר מלך בבל אל הארץ ונאמר באו ונבוא ירושלם מפני חיל הכשדים ומפני חיל ארם ונשב בירושלם: ויהי דבר יהוה אל ירמיהו לאמר: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הלך ואמרת לאיש יהודה וליושבי ירושלם הלוא תקחו מוסר לשמע אל דברי נאם יהוה: הוקם את דברי יהונדב בן רכב אשר צוה את בניו לבלתי שתות יין ולא שתו עד היום הזה כי שמעו את מצות אביהם ואנכי דברתי אליכם השכם ודבר ולא שמעתם אלי: ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים השכם ושלח לאמר שבו נא איש מדרכו הרעה והיטיבו מעלליכם ואל תלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם ושבו אל האדמה אשר נתתי לכם ולאבתיכם ולא הטיתם את אזנכם ולא שמעתם אלי: כי הקימו בני יהונדב בן רכב את מצות אביהם אשר צום והעם הזה לא שמעו אלי: לכן כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל

habetis: sed in tabernaculis habitabitis cunctis diebus vestris: vt viuatis diebus multis super faciē terre in qua vos peregrinamini. Obediuimus ergo voci ionadab filii rechab patris nostri in omnibus que p̄cepit nobis vt nō biberemus vinū cūctis dieb⁹ nr̄is nos & mulieres nostre filii & filie nostre: & non edificaremus domos ad habitandū: & vineā & agrū & semētē non habuimus: sed habitauim⁹ in tabernaculis & obediētes fuimus iuxta oīa q̄ precepit nobis ionadab pr̄ nr̄. Cū autē ascēdisset nabuchodonosor rex babylōis ad terram nostrā: diximus. Venite & ingrediamur ī hierusalem a facie exercitus chaldeorū & a facie exercitus syrie: & māsimus in hierl'm. Et factū est verbum dn̄i ad hieremiā dicens. Hec dicit dn̄s exercituum deus israel. Vade & dic viris iuda & habitatorib⁹ hierl'm. Nunquid nō recipietis disciplinam vt obediatis verbis meis dicit dn̄s? Preualuerūt sermones ionadab filii rechab quos precepit filiis suis vt non biberent vinum: & non biberunt vsq; ad diem hanc: quia obedierunt precepto patris sui. Ego aūt locutus sum ad vos de mane cōsurgens & loquens & non obedistis mihi. Misiq; ad vos oēs seruos meos prophetas cōsurgens diluculo mittensq; & dicens. Cōuertimini vnusquisq; a via sua pessima: & bona facite studia vestra: & nolite sequi deos alienos neq; colatis eos: & habitabitis in terra quam dedi vobis & patribus vestris. Et nō inclinastis aurem vestrā neq; audistis me. Firmauerunt igitur filii ionadab filii rechab preceptū patris sui q̄d preceperat eis: popul⁹ autē iste non obediuit mihi. Idcirco hec dicit domin⁹ deus exercituū deus israel.

erit vobis: q2 in tabernacul' hītabitis oībus die-
ἔσαι ὑμῖν, ὅτι ἐν σκηναῖς κατοικήσετε πάσας τὰς ἡ-
bus vr̄is vt viuatis diebus multis sup trā
μέρας ὑμῶν ὅπως ἂν ζῆτε ἡμέρας πολλὰς ἐπὶ τῆς γῆς
in q̄ ꝯmoramini vos in ea: ⁊ audiuimus
ἐφ᾽ ἧς διατρίβετε ὑμεῖς ἐπ᾽ αὐτῆς, καὶ εἰσηκούσαμεν
vocē ionadab filii rachab pr̄is nr̄i in
τῆς φωνῆς ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥαχὰβ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἐν
cūctis q̄ p̄cepit nobis vt nō biberem⁹ vinū om
πᾶσιν οἷς ἐνετείλατο ἡμῖν πρὸς τὸ μὴ πιεῖν οἶνον πά-
nib⁹ diebus vite nr̄e: nos ⁊ vxo-
σας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἡμεῖς καὶ αἱ γυναῖ-
res nr̄e: ⁊ filii nr̄i: ⁊ filie nr̄e: vt
κες ἡμῶν, καὶ υἱοὶ ἡμῶν, καὶ αἱ θυγατέρες ἡμῶν, πρὸς τὸ
nō edificarem⁹ domus ad hītandū ibi: ⁊ vinea
μὴ οἰκοδομεῖν οἰκίας τοῦ κατοικεῖν ἐκεῖ, καὶ ἀμπε-
⁊ ager ⁊ semētis nō fuit nobis: ⁊ hi-
λὼν καὶ ἀγρὸς καὶ σπέρμα οὐκ ἐγένετο ἡμῖν, καὶ ᾠκή-
tauim⁹ i tabernaclis ⁊ obediuim⁹ ⁊ fecimus scd̄m
σαμεν ἐν σκηναῖς καὶ ἠκούσαμεν καὶ ἐποιήσαμεν κατὰ
oīa q̄ p̄cepit nobis ionadab pr̄ nr̄.
πάντα ὅσα ἐνετείλατο ἡμῖν ἰωναδὰβ ὁ πατὴρ ἡμῶν.
⁊ factū est qn̄ ascēdit nabuchodonosor rex
καὶ ἐγενήθη ὅτε ἀνέβη ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς τῆς
babylonis ad trā: ⁊ diximus ascendētes in
βαβυλῶνος ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἴπαμεν ἀναβάντες εἰσ-
grediemur in hierusalem a facie chal
ελευσόμεθα εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῶν χαλ-
deor: ⁊ a facie exercitus assy
δαίων, καὶ ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμεως τῶν ἀσσυ-
rior ⁊ hītauim⁹ illic. ⁊ factū est verbū dn̄i ad me
ρίων καὶ ᾠκήσαμεν ἐκεῖ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με
dicēs: sic dicit dn̄s exercituum deus isra-
λέγων, οὕτως λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσρα-
el vade ⁊ dic hoī iuda ⁊ hi-
ήλ, πορεύου καὶ εἰπὸν ἀνθρώπῳ ἰούδα καὶ τοῖς κα-
tantibus hierusalem: non accipietis disciplinā vt au
τοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, οὐ μὴ λάβητε παιδείαν ἀκού-
diatis verba mea dicit dn̄s: statuerūt v̄bū filii
ειν τοὺς λόγους μου λέγει κύριος, ἔστησαν ῥῆμα υἱοὶ
ionadab filii rechab q̄d p̄cepit filiis su-
ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥηχὰβ ὃ ἐνετείλατο τοῖς τέκνοις αὐ-
is vt nō biberēt vinū: ⁊ nō biberūt vsq;
τοῦ πρὸς τὸ μὴ πιεῖν οἶνον, καὶ οὐκ ἔπιον ἕως τῆς
ad diē hanc: q2 audierūt p̄ceptū pa
ἡμέρας ταύτης, ὅτι ἤκουσαν τὴν ἐντολὴν τοῦ πα-
tris sui. ⁊ ego locut⁹ sum ad vos mane: ⁊
τρὸς αὐτῶν. καὶ ἐγὼ ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς ὄρθρου, καὶ
locut⁹ sum ⁊ nō audistis: ⁊ misi ad vos
ἐλάλησα καὶ οὐκ ἠκούσατε, καὶ ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς
seruos meos p̄phetas manicās diluculo ⁊
τοὺς δούλους μου τοὺς προφήτας ὀρθρίζων τὸ πρωῒ καὶ
mittens dicēs: ꝯuertimini vnusquisq; a
ἀποστέλλων λέγων, ἀποστράφητε ἕκαστος ἀπὸ
via sua mala: ⁊ meliora facite
τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ βελτίονα ποιήσα-
studia vr̄a: ⁊ nō ambulatis
τε τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν, καὶ οὐ πορεύσεσθε
post deos alteros vt seruiatis illis: ⁊ hītabitis
ὀπίσω θεῶν ἑτέρων τοῦ δουλεύειν αὐτοῖς, καὶ οἰκήσα-
te in trā quā dedi vobis ⁊ pr̄ibus
τε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα ὑμῖν καὶ τοῖς πατράσιν
vr̄is: ⁊ nō inclinastis aures vr̄as ⁊ nō audi
ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐκλίνατε τὰ ὦτα ὑμῶν καὶ οὐκ ἠκού-
stis: ⁊ statuerūt filii ionadab filii rechab mā
σατε, καὶ ἔστησαν υἱοὶ ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥηχὰβ τὴν ἐν-
datū pr̄is sui q̄d precepit eis: at
τολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ἣν ἐνετείλατο αὐτοῖς, ὁ δὲ
pp̄ls iste nō audiuerūt me. p̄pterea sic dixit
λαὸς οὗτος οὐκ ἤκουσάν μου. διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν
dn̄s exercituū deus israel
κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ

C

S.11.b

D

ecce ego adduco sup iudā ⁊ sup hītan-
ἰδοὺ ἐγὼ φέρω ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἐπὶ τοὺς κατοι-
tes hierusalem: vniuersa mala q̄ locut⁹ sum
κοῦντας ἱερουσαλήμ, πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐλάλησα
aduersum illos: eo q2 locut⁹ sum eis: ⁊ nō audierūt
ἐπ᾽ αὐτούς, διότι ἐλάλησα αὐτοῖς, καὶ οὐκ ἤκουσαν
⁊ vocaui illos ⁊ nō responderūt. ⁊
καὶ ἐκάλεσα αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν. καὶ τῷ
domui rachabitar dixit hieremias: sic dixit do
οἴκῳ τῶν ῥαχαβὶμ εἶπεν ἱερεμίας, οὕτως εἶπεν κύ-
min⁹. qm̄ audierūt filii ionadab filii rechab
ριος. ἐπειδὴ ἤκουσαν υἱοὶ ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥηχὰβ τὴν
mādatū pr̄is eor vt facerēt sicut p̄cepit
ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτῶν ποιεῖν καθότι ἐνετείλα-
eis pater eor: p̄pterea sic dicit
το αὐτοῖς ὁ πατὴρ αὐτῶν, διὰ τοῦτο οὕτως λέγει
dn̄s exercituū de⁹ israel: nō deficiet
κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, οὐ μὴ ἐκλείπῃ
vir filior ionadab filii rechab astans an-
ἀνὴρ τῶν υἱῶν ἰωναδὰβ υἱοῦ ῥηχὰβ παρεστηκὼς κα-
te faciem meā cunctis diebus.
τὰ πρόσωπόν μου πάσας τὰς ἡμέρας. Ca. 36.

A

Et in anno quarto ioachim fi-
Καὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τετάρτῳ ἰωακεὶμ υἱ-
lii iosie regis iuda factū est verbū dn̄i ad
οῦ ἰωσίου βασιλέως ἰούδα ἐγενήθη λόγος κυρίου πρός
me dicēs: tolle tibi volumen libri: ⁊ scri
με λέγων, λάβε σεαυτῷ χάρτην βιβλίου, καὶ γρά-
be in eo oīa verba q̄ locut⁹ sum ad
ψον ἐπ᾽ αὐτοῦ πάντας τοὺς λόγους οὓς ἐλάλησα πρὸς
te sup israel ⁊ sup iudam ⁊ sup omnes
σὲ ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ ἰούδαν καὶ ἐπὶ πάντα τὰ
gētes ex q̄ die locut⁹ sum ad te: a diebus io-
ἔθνη ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἐλάλησα πρὸς σέ, ἀφ᾽ ἡμερῶν ἰω-
sie regis iuda: ⁊ vsq; ad diē hanc.
σίου βασιλέως ἰούδα, καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύ-
fortasse audient dom⁹ iuda vniuersa ma-
της. ἴσως ἀκούσονται οἶκος ἰούδα πάντα τὰ κα-
la q̄ ego cogito facere eis: vt auertan-
κὰ ἃ ἐγὼ λογίζομαι ποιῆσαι αὐτοῖς, ἵνα ἀποστρα-
tur a via sua mala: ⁊ p̄piti⁹ ero
φῶσιν ἀπὸ ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς, καὶ ἵλεως ἔσο-
iniqtatib⁹ eor: ⁊ pctis
μαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ ταῖς ἁμαρτίαις
eor. ⁊ vocauit hieremias baruch filiū
αὐτῶν. καὶ ἐκάλεσεν ἱερεμίας τὸν βαροὺχ υἱὸν
nerie: ⁊ scripsit baruch ex ore hieremie
νηρίου, καὶ ἔγραψεν βαροὺχ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου
omnes smones dn̄i quos locut⁹ est ad e-
πάντας τοὺς λόγους κυρίου οὓς ἐχρημάτισε πρὸς αὐ-
um in volumine libri. ⁊ precepit hieremias
τὸν εἰς χαρτίον βιβλίου. καὶ ἐνετείλατο ἱερεμίας
baruch dicēs: ego custodior ⁊ nō pos-
τῷ βαροὺχ λέγων, ἐγὼ φυλάττομαι καὶ οὐ δύνα-
sum ingredi in domū dn̄i: ⁊ tu ingredieri ⁊
μαι εἰσελθεῖν εἰς οἶκον κυρίου, καὶ σὺ εἰσελεύσῃ καὶ
leges in volumine isto in aures po
ἀναγνώσῃ ἐν τῷ χάρτῃ τούτῳ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λα-
puli in domo dn̄i in die ieiunii: ⁊ in aures
οῦ ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν ἡμέρᾳ νηστείας, καὶ εἰς τὰ ὦτα
vniuersi iuda q̄ veniunt de ciuitatib⁹ suis
παντὸς ἰούδα τῶν ἐρχομένων ἐκ πόλεων αὐτῶν
leges eis. fortasse cadet mia eor an-
ἀναγνώσῃ αὐτοῖς. ἴσως πεσεῖται ἔλεος αὐτῶν κα-
te faciem dn̄i:
τὰ πρόσωπον κυρίου,

B

Ecce ego adducam sup iudā: & sup oēs habitatores hierusalem vniuersam afflictionem quam locut⁹ sum aduersum illos: eo q2 locut⁹ sum ad illos: & nō audierūt: vocaui illos: & nō rn̄derūt mihi. Domui aūt rechabitarum dixit hieremias. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Pro eo q2 obedistis precepto ionadab patris vestri: & custodistis omnia mandata eius & fecistis vniuersa que precepit vobis. Propterea hec dicit dn̄s exercituum deus israel. Non deficiet vir de stirpe ionadab filii rechab stans in conspectu meo cunctis diebus. 36.

Et factū est in anno quarto ioachim filii iosie regis iuda: factum est verbum hoc ad hieremiā a domino: dicens. Tolle volumen libri: & scribes in eo omnia verba que locutus sum tibi aduersum israel & iudā: & aduersum oēs gentes a die qua locut⁹ sum ad te ex diebus iosie vsq; ad diem hanc: si forte audiente domo iuda vniuersa mala que ego cogito facere eis: reuertatur vnusquisq; a via sua pessima: & p̄pitius ero iniquitati & peccato eorum. Vocauit ergo hieremias baruch filium nerie: & scripsit baruch ex ore hieremie omnes sermones domini quos locutus est ad eum in volumine libri. Et precepit hieremias baruch dicens. Ego clausus sum: nec valeo ingredi domū dn̄i. Ingredere ergo tu & lege de volumine in quo scripsisti ex ore meo verba domini audiente populo in domo domini in die ieiunii insuper & audiente vniuerso iuda q venient de ciuitatib⁹ suis. Leges eis: si forte cadat oratio eorum in cōspectu dn̄i:

הנני מביא אל יהודה ואל כל יושבי ירושלם את כל הרעה אשר דברתי עליהם יען דברתי אליהם ולא שמעו ואקרא להם ולא ענו: ולבית הרכבים אמר ירמיהו כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל יען אשר שמעתם על מצות יהונדב אביכם ותשמרו את כל מצותיו ותעשו ככל אשר צוה אתכם: לכן כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לא יכרת איש ליונדב בן רכב עמד לפני כל הימים:

Ca. xxxvj.

ויהי בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: קח לך מגלת ספר וכתבת אליה את כל הדברים אשר דברתי אליך על ישראל ועל יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי אליך מימי יאשיהו ועד היום הזה: אולי ישמעו בית יהודה את כל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם למען ישובו איש מדרכו הרעה וסלחתי לעונם ולחטאתם: ויקרא ירמיהו את ברוך בן נריה ויכתב ברוך מפי ירמיהו את כל דברי יהוה אשר דבר אליו על מגלת ספר: ויצוה ירמיהו את ברוך לאמר אני עצור לא אוכל לבוא בית יהוה: ובאת אתה וקראת במגלה אשר כתבת מפי את דברי יהוה באזני העם בית יהוה ביום צום וגם באזני כל יהודה הבאים מעריהם תקראם: אולי תפל תחנתם לפני יהוה

וישבו איש מדרכו הרעה כי גדול
האף והחמה אשר דבר יהוה אל
העם הזה׃ ויעש ברוך בן נריה ככל
אשר צוהו ירמיהו הנביא לקרא
בספר דברי יהוה בית יהוה׃ ויהי
בשנה החמשית ליהויקים בן
יאשיהו מלך יהודה בחדש
התשעי קראו צום לפני יהוה כל
העם בירושלם וכל העם הבאים
מערי יהודה בירושלם׃ ויקרא
ברוך בספר את דברי ירמיהו בית
יהוה בלשכת גמריהו בן שפן הספר
בחצר העליון פתח שער בית יהוה
החדש באזני כל העם׃ וישמע
מכיהו בן גמריהו בן שפן את כל
דברי יהוה מעל הספר׃ וירד בית
המלך על לשכת הספר והנה שם
כל השרים יושבים אלישמע הספר
ודליהו בן שמעיהו ואלנתן בן עכבור
וגמריהו בן שפן וצדקיהו בן חנניהו
וכל השרים׃ ויגד להם מכיהו את
כל הדברים אשר שמע בקרא
ברוך בספר באזני העם׃ וישלחו
כל השרים אל ברוך את יהודי בן
נתניהו בן שלמיהו בן כושי לאמר
המגלה אשר קראת בה באזני
העם קחנה בידך ולך ויקח ברוך בן
נריהו את המגלה בידו ויבא אליהם׃
ויאמרו אליו שב נא וקראנה
באזנינו ויקרא ברוך באזניהם׃
ויהי כשמעם את כל הדברים
פחדו איש אל רעהו ויאמרו אל
ברוך הגיד נגיד למלך את כל
הדברים האלה׃ ואת ברוך שאלו
לאמר הגד נא לנו איך כתבת את
כל הדברים האלה מפיו׃ ויאמר

et reuertatur vnusquisque a via sua pessima: quoniam magnus furor & indignatio est quam locutus est dominus aduersus populum hunc. Et fecit baruch filius nerie iuxta omnia que preceperat ei hieremias propheta: legens ex volumine sermones domini in domo domini. Factum est autem in anno quinto ioachim filii iosie regis iuda in mense nono predicauerunt ieiunium in conspectu domini omni populo in hierusalem & vniuerse multitudini que confluxerat de ciuitatibus iuda in hierusalem. Legitque baruch ex volumine sermones hieremie in domo domini in gazophylacio gamarie filii saphan scribe in vestibulo superiori in introitu porte noue domus domini: audiente omni populo. Cumque audisset micheas filius gamarie filii saphan omnes sermones domini ex libro: descendit in domum regis ad gazophylacium scribe. Et ecce ibi omnes principes sedebant: elisama scriba & dalaias filius semeie: & helnathan filius achabor & gamarias filius saphan: & sedechias filius ananie & vniuersi principes. Et nunciauit eis micheas omnia verba que audiuit legentem baruch ex volumine in auribus populi. Miserunt itaque omnes principes ad baruch iudi filium nathanie filii selemie filii chusi dicentes. Volumen ex quo legisti audiente populo: sume in manu tua & veni. Tulit ergo baruch filius nerie volumen in manu sua: & venit ad eos. Et dixerunt ad eum. Sede & lege hec in auribus nostris. Et legit baruch in auribus eorum. Igitur cum audissent omnia verba obstupuerunt vnusquisque ad proximum suum: & dixerunt ad baruch. Nunciare debemus regi omnes sermones istos. Et interrogauerunt eum dicentes. Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius. Dixit autem

B

et reuertent a via sua mala:
καὶ ἀποστρέψουσιν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτῶν τῆς πονηρᾶς,
quia magnus furor et ira domini quem locutus est super
ὅτι μέγας ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ κυρίου ἣν ἐλάλησεν ἐπὶ τὸν
populum istum. et fecit baruch filius nerie iuxta
λαὸν τοῦτον. καὶ ἐποίησεν Βαροὺχ υἱὸς νηρίου κατὰ
omnia que precepit illi hieremias: vt legeret in
πάντα ἃ ἐνετείλατο αὐτῷ ἱερεμίας, τοῦ ἀναγνῶναι ἐν
volumine verba domini in domo domini. et
τῷ βιβλίῳ τοὺς λόγους κυρίου ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ
factum est in anno quinto ioachim filii iosie regis
ἐγενήθη ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ ἰωακὶμ υἱοῦ ἰωσίου βασι-
iuda in mense nono: predicauerunt ie-
λέως ἰούδα ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἐννάτῳ, ἐξεκλησίασαν νη-
iunium omnis populus hierusalem ante faciem domini
στείαν πᾶς ὁ λαὸς ἱερουσαλὴμ κατὰ πρόσωπον κυρίου
et domus iuda: et legebat baruch in volu-
καὶ οἶκος ἰούδα, καὶ ἀνεγίνωσκεν Βαροὺχ ἐν τῷ βι-
mine sermones hieremie in domo domini in domo gamarie
βλίῳ λόγους ἱερεμίου ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν οἴκῳ γαμαρίου
filii saphan scribe in atrio superiori in
υἱοῦ σαφὰν τοῦ γραμματέως ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐπάνω ἐν
vestibulis porte domus domini noue in auribus om-
προθύροις πύλης οἴκου κυρίου τῆς καινῆς ἐν ὠσὶν παν-
nis populi: et audiuit micheas filius gamarie
τὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ἤκουσεν μιχαίας υἱὸς γαμαρίου

C

filii saphan omnes sermones domini ex libro:
υἱοῦ σαφὰν πάντας τοὺς λόγους κυρίου ἐκ τοῦ βιβλί-
et descendit in domum regis in domum
ου, καὶ κατέβη εἰς οἶκον τοῦ βασιλέως εἰς τὸν οἶκον
scribe. et ecce ibi omnes principes
τοῦ γραμματέως. καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ πάντες οἱ ἄρχοντες
sedebant: elisama scriba: et daleas filius
ἐκάθηντο, ἐλισαμὰ ὁ γραμματεύς, καὶ δαλαίας υἱὸς
semeie: et nathan filius chobor: et gamarias filius
σεμείου, καὶ νάθαν υἱὸς χοβώρ, καὶ γαμαρίας υἱὸς
saphan: et sedechias filius ananie: et vniuersi
σαφάν, καὶ σεδεκίας υἱὸς ἀνανίου, καὶ πάντες οἱ
principes: et nunciauit eis micheas omnia
ἄρχοντες, καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς μιχαίας πάντας τοὺς
verba que audiuit legente baruch in li-
λόγους οὓς ἤκουσεν ἀναγινώσκοντος τοῦ Βαροὺχ ἐν βι-
bro in aures populi. et miserunt omnes
βλίῳ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ. καὶ ἀπέστειλαν πάντες
principes ad baruch filium nerie iudin filium na-
οἱ ἄρχοντες πρὸς Βαροὺχ υἱὸν νηρίου τὸν ἰουδεὶν υἱὸν να-
thanie filii selemie filii chusi dicentes: volumen in quo
θανίου υἱοῦ σελεμίου υἱοῦ χουσὶ λέγοντες, τὸ βιβλίον ἐν ᾧ
legis in eo in aures populi: sume il-
ἀναγινώσκεις ἐν αὐτῷ εἰς τὰ ὦτα τοῦ λαοῦ, λάβε αὐ-
lud in manu tua et veni. et tulit baruch
τὸ εἰς τὴν χεῖρά σου καὶ ἧκε. καὶ ἔλαβεν Βαροὺχ

D

filius nerii volumen in manu sua: et descen-
υἱὸς νηρίου τὸ βιβλίον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ κατέ-
dit ad eos: et dixerunt ei. iterum le-
βη πρὸς αὐτούς, καὶ εἶπαν αὐτῷ. πάλιν ἀνά-
ge in aures nostras. et legit baruch in
γνωθι εἰς τὰ ὦτα ἡμῶν. καὶ ἀνέγνω Βαροὺχ εἰς τὰ
aures eorum. et factum est vt audierunt omnia ver-
ὦτα αὐτῶν. καὶ ἐγενήθη ὡς ἤκουσαν πάντας τοὺς λό-
ba consuluerunt vnusquisque ad proximum su-
γους συνεβουλεύσαντο ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐ-
um: et dixerunt ad baruch nunciantes nun-
τοῦ, καὶ εἶπαν πρὸς τὸν Βαροὺχ ἀναγγέλλοντες ἀναγ-
ciemus regi omnes sermones istos. et
γείλωμεν τῷ βασιλεῖ πάντας τοὺς λόγους τούτους. καὶ τὸν
baruch interrogauerunt dicentes: vnde scripsisti omnes
Βαροὺχ ἠρώτησαν λέγοντες, πόθεν ἔγραψας πάντας
sermones istos: et dixit
τοὺς λόγους τούτους, καὶ εἶπεν

barouch ex ore hieremie: annunciauit mihi omnes
Βαροὺχ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου, ἀνήγγειλέν μοι πάντας
sermones istos: et ego scripsi in libro: et
τοὺς λόγους τούτους, κἀγὼ ἔγραφον ἐπὶ βιβλίου, καὶ
dixerunt principes baruch: vadens absconde-
εἶπαν οἱ ἄρχοντες τῷ Βαρούχ, βαδίσας κατακρύ-
re tu et hieremias: homo non sciat vbi vos.
βηθι σὺ καὶ ἱερεμίας, ἄνθρωπος μὴ γνώτω ποῦ ὑμεῖς.
et ingressi sunt ad regem in atrium: et

E

καὶ εἰσῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα εἰς τὴν αὐλήν, καὶ τὸ
librum dederunt vt custodirent in domo elisama scri-
βιβλίον ἔδωκαν φυλάσσειν ἐν οἴκῳ ἐλισαμὰ τοῦ γραμ-
be. et nunciauerunt regi omnes
ματέως. καὶ ἀνήγγειλαν τῷ βασιλεῖ πάντας τοὺς
sermones. et misit rex iudi: vt sumeret
λόγους. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τὸν ἰουδὶ λαβεῖν
librum: et tulit illum de domo elisama
τὸ βιβλίον, καὶ ἔλαβεν αὐτὸ ἐκ τοῦ οἴκου ἐλισαμὰ
scribe: et legit iudi in aures
τοῦ γραμματέως, καὶ ἀνέγνω ἰουδὶ εἰς τὰ ὦτα τοῦ
regis: et in aures omnium principum
βασιλέως, καὶ εἰς τὰ ὦτα πάντων τῶν ἀρχόντων
qui stabant circa regem: et rex se-
τῶν ἑστηκότων κύκλῳ τὸν βασιλέα, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκά-
debat in domo hyemali in mense nono et arula i-
θητο ἐν οἴκῳ χειμερινῷ ἐν μηνὶ ἐννάτῳ καὶ ἐσχάρα πυ-
gnis ante faciem eius. et factum est legente
ρὸς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ ἐγενήθη ἀναγινώσκοντος
iudi tres paginas et quattuor abscidebat illas
ἰουδὶ τρεῖς σελίδας καὶ τέσσαρας ἀπέτεμεν αὐτὰς
nouacula scribe: proiiciebat in ignem qui sup-
τῷ ξυρῷ τοῦ γραμματέως, ἔρριπτεν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐπὶ
arula: donec deficeret omne volumen in igne
τῆς ἐσχάρας, ἕως ἐξέλιπεν πᾶς ὁ χάρτης εἰς τὸ πῦρ
quod in arula. et non obstupuerunt et non dirupe-
τὸ ἐπὶ τῆς ἐσχάρας. καὶ οὐκ ἐξέστησαν καὶ οὐ διέρρη-
runt vestimenta sua rex: et omnes
ξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν ὁ βασιλεύς, καὶ πάντες οἱ
serui eius qui audierunt vniuersos sermones
παῖδες αὐτοῦ οἱ ἀκούσαντες πάντας τοὺς λόγους
istos. et elnathan et dalaias et gamarias contre-
τούτους. καὶ ἐλναθὰν καὶ δαλαίας καὶ γαμαρίας ὑπέθεν-
tus regi vt non combureret volumen: et
το τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸ μὴ κατακαῦσαι τὸ χαρτίον, καὶ
non audiuit eos. et precepit rex hiere-
οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ ἱερε-
meel filio regis et sarale filio esriel et
μεὴλ υἱῷ τοῦ βασιλέως καὶ τῷ σαραίᾳ υἱῷ ἐσριὴλ καὶ
selelie filio abdeel: vt comprehenderet baruch scri-
σελεμίᾳ υἱῷ ἀβδεήλ, συλλαβεῖν τὸν Βαροὺχ τὸν γραμ-
bam et hieremiam prophetam et absconditi
ματέα καὶ τὸν ἱερεμίαν τὸν προφήτην καὶ κατεκρύβη-
sunt. et factum est verbum domini ad hieremiam postquam
σαν. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν μετὰ τὸ
combussit rex volumen omnia
κατακαῦσαι τὸν βασιλέα τὸ χαρτίον πάντας τοὺς
verba que scripsit baruch ex ore hieremie.
λόγους οὓς ἔγραψεν Βαροὺχ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου,
dicens: rursum tolle tu volumen aliud: et scribe
λέγων, πάλιν λάβε σὺ χαρτίον ἕτερον, καὶ γράψον
omnes sermones existentes in volumine
ἅπαντας τοὺς λόγους τοὺς ὄντας ἐπὶ τοῦ χαρτίου
quod combussit rex ioachim: et ad ioachim
ὃ κατέκαυσεν ὁ βασιλεὺς ἰωακείμ, καὶ πρὸς ἰωακὶμ
regem iuda
τὸν βασιλέα ἰούδα

eis baruch. Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos: & ego scribebam in volumine atramento. Et dixerunt principes ad baruch. Vade & abscondere tu & hieremias: et nemo sciat vbi sitis. Et ingressi sunt ad regem in atrium. Porro volumen commendauerunt in gazophylacio elisame scribe: & nunciauerunt audiente rege omnes sermones. Misitque rex iudi vt sumeret volumen: qui tollens illud de gazophylacio elisame scribe legit audiente rege & vniuersis principibus qui stabant circa regem. Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono: & posita erat arula coram eo plena prunis. Cumque legisset iudi tres pagellas vel quattuor: scidit illud scalpello scribe & proiecit in ignem qui erat super arulam donec consumeretur omne volumen igni qui erat in arula. Et non timuerunt neque sciderunt vestimenta sua rex & omnes serui eius qui audierunt vniuersos sermones istos. Verumtamen helnathan & dalaias & gamarias contradixerunt regi ne combureret librum: & non audiuit eos. Et precepit rex hieremiel filio amelech & saraie filio ezriel & selemie filio abdehel vt comprehenderent baruch scribam & hieremiam prophetam. Abscondit autem eos dominus. Et factum est verbum domini ad hieremiam postquam combuserat rex volumen & sermones quos scripserat baruch ex ore hieremie dicens. Rursum tolle volumen aliud: & scribe in eo omnes sermones priores qui erant in primo volumine quod combussit ioachim rex iuda. Et ad ioachim regem iuda:

להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל
הדברים האלה ואני כתב על
הספר בדיו׃ ויאמרו השרים אל
ברוך לך הסתר אתה וירמיהו ואיש
אל ידע איפה אתם׃ ויבאו אל
המלך חצרה ואת המגלה הפקדו
בלשכת אלישמע הספר ויגידו
באזני המלך את כל הדברים׃
וישלח המלך את יהודי לקחת את
המגלה ויקחה מלשכת אלישמע
הספר ויקראה יהודי באזני המלך
ובאזני כל השרים העמדים מעל
המלך׃ והמלך יושב בית החרף
בחדש התשיעי ואת האח לפניו
מבערת׃ ויהי כקרוא יהודי שלש
דלתות וארבעה יקרעה בתער
הספר והשלך אל האש אשר
אל האח עד תם כל המגלה על
האש אשר על האח׃ ולא פחדו
ולא קרעו את בגדיהם המלך וכל
עבדיו השמעים את כל הדברים
האלה׃ וגם אלנתן ודליהו וגמריהו
הפגעו במלך לבלתי שרף את
המגלה ולא שמע אליהם׃ ויצוה
המלך את ירחמאל בן המלך ואת
שריהו בן עזריאל ואת שלמיהו בן
עבדאל לקחת את ברוך הספר ואת
ירמיהו הנביא ויסתרם יהוה׃ ויהי
דבר יהוה אל ירמיהו אחרי שרף
המלך את המגלה ואת הדברים
אשר כתב ברוך מפי ירמיהו
לאמר׃ שוב קח לך מגלה אחרת
וכתב עליה את כל הדברים
הראשנים אשר היו על המגלה
הראשנה אשר שרף יהויקים מלך
יהודה׃ ועל יהויקים מלך יהודה

תאמר כה אמר יהוה אתה שרפת [אמר]
את המגלה הזאת לאמר מדוע [ידע]
כתבת עליה לאמר בא יבוא מלך [בוא]
בבל והשחית את הארץ הזאת [שחת]
והשבית ממנה אדם ובהמה: לכן [שבת]
כה אמר יהוה על יהויקים מלך
יהודה לא יהיה לו יושב על כסא [היה ישב]
דוד ונבלתו תהיה משלכת לחרב [שלך]
ביום ולקרח בלילה: ופקדתי עליו
ועל זרעו ועל עבדיו את עונם
והבאתי עליהם ועל ישבי ירושלם [בוא]
ואל איש יהודה את כל הרעה [רעע]
אשר דברתי אליהם ולא שמעו:
וירמיהו לקח מגלה אחרת ויתנה [גלל נתן]
אל ברוך בן נריהו הספר ויכתב [כתב]
עליה מפי ירמיהו את כל דברי [פה]
הספר אשר שרף יהויקים מלך
יהודה באש ועוד נוסף עליהם [יסף]
דברים רבים כהמה: [רבב]

C.xxxvij. וימלך מלך צדקיהו בן [מלך]
יאשיהו תחת כניהו בן יהויקים
אשר המליך נבוכדראצר מלך בבל
בארץ יהודה: ולא שמע הוא ועבדיו
ועם הארץ אל דברי יהוה אשר
דבר ביד ירמיהו הנביא: וישלח [נבא שלח]
המלך צדקיהו את יהוכל בן שלמיה
ואת צפניהו בן מעשיה הכהן אל
ירמיהו הנביא לאמר התפלל נא [פלל]
בעדנו אל יהוה אלהינו: וירמיהו
בא ויצא בתוך העם ולא נתנו [בוא]
אתו בית הכלוא: וחיל פרעה יצא [כלא]
ממצרים וישמעו הכשדים הצרים [שמע צור]
על ירושלם את שמעם ויעלו [עלה]
מעל ירושלם: ויהי דבר יהוה אל [היה]
ירמיהו הנביא לאמר: כה אמר
יהוה אלהי ישראל כה תאמרו אל [אמר]

dices. Hec dicit dominus. Tu combussisti volumen illud: dicens. Quare scripsisti in eo annuncians: festinus veniet rex babylonis et vastabit terram hanc: & cessare faciet ex illa hoiem & iumentū. Propterea hec dicit dñs deus contra ioachim regem iuda. Nō erit ex eo qui sedeat super solium dauid: & cadauer eius pijcietur ad estum per diē & ad gelu p noctē. Et visitabo cōtra eū & cōtra semen eius: & cōtra seruos eius iniqtates suas: & adducā super eos & super habitatores hierusalem & super viros iuda omne malum quod locut9 sum ad eos & non audierunt. Hieremias autē tulit volumē aliud & dedit illud baruch filio nerie scribe qui scripsit in eo ex ore hieremie omnes sermones libri quem combusserat ioachim rex iuda igni: & insuper additi sunt sermones multo plures q̄ antea fuerant. 37.

Et regnauit rex sedechias filius iosie pro iechonia filio ioachim: quē cōstituit regem nabuchodonosor rex babylonis in terra iuda: & nō obediuit ipse & serui ei9 & populus terre verbis domini que locutus est in manu hieremie pphete. Et misit rex sedechias iuchal filium selemie & sophoniā filium maasie sacerdotem ad hieremiam prophetam dicens. Ora pro nobis dñm deū nostrū. Hieremias āt libere ambulabat ī medio populi. Non enim miserāt eū in custodiā carceris. Igitur exercitus pharaonis egressus ē de egypto: & audiētes chaldei q obsidebāt hierusalē huiusce modi nunciū recesserūt ab hierusalem. Et factū est verbum domini ad hieremiam prophetam dicens. Hec dicit dominus deus israel. Sic dicetis

dicens: sic dixit dñs: tu combussisti li-
ἐρεῖς, οὕτως εἶπε κύριος, σὺ κατέκαυσας τὸ βι-
brū hunc dicens: q̄re scripsisti in eo dicens:
βλίον τοῦτο λέγων, διατί ἔγραψας ἐπ' αὐτῷ λέγων,
intrans intrabit rex babylonis &
εἰσπορευόμενος εἰσελεύσεται βασιλεὺς βαβυλῶνος καὶ
vastabit terrā hanc: & delebit ab illa
ἐξολοθρεύσει τὴν γῆν ταύτην, καὶ ἐκτρίψει ἀπ' αὐτῆς
hominē & iumēta. ppterea sic dixit dñs
ἄνθρωπον καὶ κτήνη. διὰ τοῦτο οὕτως εἶπε κύριος
ad ioachim regem iuda: nō erit ei se-
ἐπὶ ἰωακὶμ βασιλέα ἰούδα, οὐκ ἔσται αὐτῷ καθήμε-
dēs sup soliū dauid: & erit cadauer eius
νος ἐπὶ θρόνου δαυίδ, καὶ ἔσται τὸ θνησιμαῖον αὐτοῦ
piectum in estu diei & in gelu
ἐρριμμένον ἐν τῷ καύματι τῆς ἡμέρας καὶ ἐν τῷ πάγε-
noctis: & visitabo sup eū & sup
τῷ τῆς νυκτός, καὶ ἐπισκέψομαι ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ τὸ
gen9 eius & sup seruos eius iniqtates
γένος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τὰς ἀνομίας
eoꝝ: & inducā sup eos & sup hitan-
αὐτῶν, καὶ ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦν-
tes hierusalem & sup terrā iuda: oīa mala
τας ἱερουσαλὴμ καὶ ἐπὶ τὴν γῆν ἰούδα, πάντα τὰ κακὰ
q̄ locut9 sū ad eos: & nō audierūt. & tulit hie-
ἃ ἐλάλησα ἐπ' αὐτούς, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ ἔλαβεν ἱε-
remias volumē aliud & dedit illud baruch
ρεμίας χαρτίον ἕτερον καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τῷ βαρούχ
filio nerie scribe: & scripsit in eo
υἱῷ νηρίου τοῦ γραμματέως, καὶ ἔγραψεν ἐπ' αὐτοῦ
ex ore hieremie omnes s̄mones li-
ἀπὸ στόματος ἱερεμίου ἅπαντας τοὺς λόγους τοῦ βι-
bri quē cōbussit ioachim rex iuda igne: &
βλίου οὗ κατέκαυσεν ἰωακὶμ βασιλεὺς ἰούδα πυρί, καὶ
adhuc additi sunt ei s̄mōes plures vt isti.
ἔτι προσετέθησαν αὐτῷ λόγοι πλείονες ὡς οὗτοι. Ca. 37

Et regnauit sedechias fili9 iosie pro ie-
Καὶ ἐβασίλευσεν σεδεκίας υἱὸς ἰωσίου ἀντὶ ἰε-
chonia filio ioachim: quē regnare fecit nabuchodono-
χονίου υἱοῦ ἰωακείμ, ὃν ἐβασίλευσεν ναβουχοδονό-
sor rex babylonis vt regnaret in terra iuda:
σορ βασιλεὺς βαβυλῶνος βασιλεύειν ἐν γῇ ἰούδα,
& nō audiuit ipse: & serui eius: & po-
καὶ οὐκ ἤκουσεν αὐτός, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ ὁ λαὸς
pulus terre verba dñi q̄ locut9 est in ma-
τῆς γῆς τοὺς λόγους κυρίου οὓς ἐλάλησεν ἐν χει-
nu hieremie. & misit rex sedechias
ρὶ ἱερεμίου. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας τὸν
ioachal filiū selemie: & sophoniā filiū maasie
ἰωαχὰλ υἱὸν σελεμίου, καὶ τὸν σοφονίαν υἱὸν μαασαί-
sacerdotē ad hieremiā dicēs: ora pro
ου τὸν ἱερέα πρὸς ἱερεμίαν λέγων, πρόσευξαι περὶ
nobis ad dñm deū nr̄m. & hieremias trāsiit
ἡμῶν πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν. καὶ ἱερεμίας διῆλθεν
& venit i medio ciuitatis: & nō dedure-
καὶ ἦλθεν ἀναμέσον τῆς πόλεως, καὶ οὐ κατήγα-
rūt eum in carcerem. & exercit9 pharaōis egress9
γον αὐτὸν εἰς φυλακήν. καὶ δύναμις φαραὼ ἐξῆλ-
est ex egypto: & audierūt chaldei famā
θεν ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἤκουσαν οἱ χαλδαῖοι τὴν ἀκοὴν
eoꝝ: & ascenderūt a hierusalem. & factū ē ver-
αὐτῶν, καὶ ἀνέβησαν ἀπὸ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐγένετο λό-
bū dñi ad hieremiā dicēs: sic dixit dñs
γος κυρίου πρὸς ἱερεμίαν λέγων, οὕτως εἶπε κύριος
de9 israel: sic dices ad
ὁ θεὸς ἰσραήλ, οὕτως ἐρεῖς πρὸς τὸν

Infra. 41.a.

regem iuda q̄ misit ad te vt requi-
βασιλέα ἰούδα τὸν ἀποστείλαντα πρὸς σὲ τοῦ ἐκζη-
rerent me. ecce exercit9 pharaōis q̄ egressus ē vobis in au-
τῆσαί με. ἰδοὺ δύναμις φαραὼ ἡ ἐξελθοῦσα ὑμῖν εἰς βο-
xiliū reuertentur in terrā egypti: & reuertentur
ήθειαν ἀποστρέψουσιν εἰς γῆν αἰγύπτου, καὶ ἀναστρέψου-
ipsi chaldei: & bellabunt ɔ̄ ciui-
σιν αὐτοὶ οἱ χαλδαῖοι, καὶ πολεμήσουσιν ἐπὶ τὴν πό-
tatē hanc: & capient eam: & succendent
λιν ταύτην, καὶ συλλήψονται αὐτήν, καὶ κατακαύσου-
eam in igne: q2 sic dixit dñs: ne existi-
σιν αὐτὴν ἐν πυρί, ὅτι οὕτως εἶπε κύριος, μὴ ὑπολά-
metis in aīabus vr̄is dicentes: recedentes
βητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν λέγοντες, ἀποτρέχοντες
abibunt a nobis chaldei: q2 non abi-
ἀπελεύσονται ἀφ' ἡμῶν οἱ χαλδαῖοι, ὅτι οὐ μὴ ἀπέλ-
bunt. & si pcusseritis oēm exercitū
θωσιν. καὶ ἐὰν πατάξητε πᾶσαν τὴν δύναμιν τῶν
chaldeoꝝ debellantes vos: & derelicti fuerit
χαλδαίων τοὺς πολεμοῦντας ὑμᾶς, καὶ καταλειφθῶ-
aliqui vulnerati vnusqsq3 in loco suo:
σίν τινες ἐκκεκεντημένοι ἕκαστος ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ,
illi ɔsurgent & incendent ciuitatē hāc
οὗτοι ἀναστήσονται καὶ κατακαύσουσιν τὴν πόλιν ταύ-
in igne. & factū est cū ascēdisset exercitus chal-
την ἐν πυρί. καὶ ἐγένετο ὡς ἀνέβη ἡ δύναμις τῶν χαλ-
deoꝝ ab hierusalem a facie exerci-
δαίων ἀπὸ ἱερουσαλὴμ ἀπὸ προσώπου τῆς δυνάμε-
t9 pharaōis: egress9 ē hieremias de hierusalem vt i-
ως φαραώ, ἐξῆλθεν ἱερεμίας ἀπὸ ἱερουσαλὴμ πορευ-
ret in terrā beniamin vt emeret inde in medio
θῆναι εἰς γῆν βενιαμεὶν τοῦ ἀγοράσαι ἐκεῖθεν ἐν μέσῳ
ppli: & fuit ipse in porta beniamin: &
τοῦ λαοῦ, καὶ ἐγένετο αὐτὸς ἐν πύλῃ βενιαμείν, καὶ
ibi homo apud quē diuertit iarusias filius se-
ἐκεῖ ἄνθρωπος παρ' ᾧ κατέλυσεν ἰαρουίας υἱὸς σε-
lemie filij ananie: & cōphendit hieremias di-
λεμίου υἱοῦ ἀναγίου, καὶ συνέλαβε τὸν ἱερεμίαν λέ-
cens: ad chaldeos tu fugis: & dixit:
γων, πρὸς τοὺς χαλδαίους σὺ φεύγεις; καὶ εἶπεν,
mēdaciū nō ad chaldeos ego fugio: &
ψεῦδος οὐχὶ πρὸς τοὺς χαλδαίους ἐγὼ φεύγω, καὶ
nō audiuit eum. & ɔphendit iarusias hiere-
οὐκ ἤκουσεν αὐτοῦ. καὶ συνέλαβεν ἰαρουίας τὸν ἱερε-
miā: & introduxit eū ad pncipes: & idi-
μίαν, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὸν πρὸς τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐπι-
gnati sunt pncipes ɔ̄ hieremiam: & pcusserūt e-
κράνθησαν οἱ ἄρχοντες ἐπὶ ἱερεμίαν, καὶ ἐπάταξαν αὐ-
um: & miserunt eū in domū carceris ionathā
τόν, καὶ ἀπέστειλαν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον φυλακῆς ἰωνάθαν
scribe: q2 hanc fecerunt in domū
τοῦ γραμματέως, ὅτι ταύτην ἐποίησαν εἰς οἰκίαν
carceris. & venit hieremias in domū laci &
φυλακῆς. καὶ ἦλθεν ἱερεμίας εἰς τὸν οἶκον τοῦ λάκκου, καὶ
ad vincula & sedit ibi dies multos.
εἰς τὸν συγκλεισμὸν καὶ ἐκάθησεν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς.
& misit sedechias & vocauit eum: & īterrogabat e-
καὶ ἀπέστειλεν σεδεκίας καὶ ἐκάλεσεν αὐτόν, καὶ ἠρώτα αὐ-
um rex abscondite: si est s̄mo a dño: &
τὸν ὁ βασιλεὺς κρυφαίως, εἰ ἔστιν λόγος παρὰ κυρίου, καὶ
dixit ei: est: in manus regis babylonis tra-
εἶπεν αὐτῷ, ἔστιν, εἰς χεῖρας βασιλέως βαβυλῶνος πα-
deris. & dixit hieremias regi: in q̄ iniu-
ραδοθήσῃ. καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ βασιλεῖ, τί ἠδί-
ria affeci te & seruos tuos & ppl'm hūc:
κησά σε καὶ τοὺς παῖδάς σου καὶ τὸν λαὸν τοῦτον,
q2 tu das me in domū carceris: & vbi sūt
ὅτι σὺ δίδως με εἰς οἰκίαν φυλακῆς; καὶ ποῦ εἰ-
pphete vr̄i q̄ pphetauerunt vobis dicentes:
σὶν οἱ προφῆται ὑμῶν οἱ προφητεύσαντες ὑμῖν λέγοντες,

regi iuda qui misit vos ad me interrogandū. Ecce exercit9 pharaonis q egressus est vobis in auxilium reuertetur in terrā suā ī egyptū: & redient chaldei: & bellabunt contra ciuitatē hanc: & capiēt eam & succendent igni. Hec dicit dñs. Nolite decipere animas vestras dicētes. Euntes abibūt & recedent a nobis chaldei: quia non abibunt. Sed & si pcusseritis oēꝫ exercitū chaldeorū qui preliātur aduersum vos: & derelicti fuerint ex eis aliqui vulnerati: singuli de tētorio suo cōsurgēt: & incendent ciuitatē hāc igni. Ergo cū recessisset exercitus chaldeorū ab hierusalem propter exercitum pharaonis egressus ē hieremias de hierusalē: vt iret in terrā beniamin & diuideret ibi possessionē in cōspectu ciuiū. Cūq3 peruenisset ad portā beniamin erat ibi custos porte p vices noīe hierias filius selemie filii ananie: & apprehendit hieremiā pphetā dicens. Ad chaldeos p fugis. Et rñdit hieremias. Falsum est: non fugio ad chaldeos. Et non audiuit eum sed cōprehendit hierias hieremiam: & adduxit eum ad principes. Quāobrem irati principes contra hieremiam: cesum eū3 miserunt in carcerē qui erat ī domo ionathā scribe. Ipse enī prepositus erat sup carcerē. Itaq3 ingressus est hieremias in domū laci & in ergastulū: & sedit ibi hieremias dieb9 multis. Mittens autem sedechias rex tulit eum: & interrogauit eum in domo sua abscōdite: & dixit. Putas ne est sermo a dño? Et dixit hieremias. Est. Et ait. In manus regis babylōis traderis. Et dixit hieremias ad regem sedechiam. Quid peccaui tibi & seruis tuis & populo tuo: quia misisti me in domum carceris? Vbi sunt pphete vestri qui pphetabant vobis: & dicebāt:

מלך יהודה השלח אתכם אלי
לדרשני הנה חיל פרעה היצא
לכם לעזרה שב לארצו מצרים: [שוב]
ושבו הכשדים ונלחמו על העיר [לחם]
הזאת ולכדה ושרפה באש: כה
אמר יהוה אל תשאו נפשתיכם [נשא]
לאמר הלך ילכו מעלינו הכשדים
כי לא ילכו: כי אם הכיתם כל חיל [נכה]
כשדים הנלחמים אתכם ונשארו [לחם שאר]
בם אנשים מדקרים איש באהלו [דקר]
יקומו ושרפו את העיר הזאת
באש: והיה בהעלות חיל הכשדים [עלה]
מעל ירושלם מפני חיל פרעה: [פנה]
ויצא ירמיהו מירושלם ללכת ארץ [הלך]
בנימן להלק משם בתוך העם:
ויהי הוא בשער בנימן ושם בעל [היה]
פקדת ושמו יראיה בן שלמיה בן
חנניה ויתפש את ירמיהו הנביא [תפש נבא]
לאמר אל הכשדים אתה נפל:
ויאמר ירמיהו שקר אינני נפל על [אמר]
הכשדים ולא שמע אליו ויתפש
יראיה בירמיהו ויבאהו אל [בוא]
השרים: ויקצפו השרים על [שור קצף]
ירמיהו והכו אתו ונתנו אתו בית [נכה]
האסור בית יהונתן הספר כי אתו [אסר]
עשו לבית הכלא: כי בא ירמיהו [עשה בוא]
אל בית הבור ואל החניות וישב [חנה]
שם ירמיהו ימים רבים: וישלח [יום רבב]
המלך צדקיהו ויקחהו וישאלהו [שלח לקח]
המלך בביתו בסתר ויאמר היש [שאל]
דבר מאת יהוה ויאמר ירמיהו
יש ויאמר ביד מלך בבל תנתן: [נתן]
ויאמר ירמיהו אל המלך צדקיהו
מה חטאתי לך ולעבדיך ולעם הזה
כי נתתם אתי אל בית הכלא: ואיה [נתן]
נביאיכם אשר נבאו לכם לאמר [נבא בוא]

לא יבא מלך בבל עליכם ועל הארץ הזאת׃ ועתה שמע נא אדני המלך תפל נא תחנתי לפניך ואל תשבני בית יהונתן הספר ולא אמות שם׃ ויצוה המלך צדקיהו ויפקדו את ירמיהו בחצר המטרה ונתן לו ככר לחם ליום מחוץ האפים עד תם כל הלחם מן העיר וישב ירמיהו בחצר המטרה׃

Ca.xxxviij.

וישמע שפטיה בן מתן וגדליהו בן פשחור ויוכל בן שלמיהו ופשחור בן מלכיה את הדברים אשר ירמיהו מדבר אל כל העם לאמר׃ כה אמר יהוה הישב בעיר הזאת ימות בחרב ברעב ובדבר והיצא אל הכשדים יחיה והיתה לו נפשו לשלל וחי׃ כה אמר יהוה הנתן תנתן העיר הזאת ביד חיל מלך בבל ולכדה׃ ויאמרו השרים אל המלך יומת נא את האיש הזה כי על כן הוא מרפא את ידי אנשי המלחמה הנשארים בעיר הזאת ואת ידי כל העם לדבר אליהם כדברים האלה כי האיש הזה איננו דרש לשלום לעם הזה כי אם לרעה׃ ויאמר המלך צדקיהו הנה הוא בידכם כי אין המלך יוכל אתכם דבר׃ ויקחו את ירמיהו וישלכו אתו אל הבור מלכיהו בן המלך אשר בחצר המטרה וישלחו את ירמיהו בחבלים ובבור אין מים כי אם טיט ויטבע ירמיהו בטיט׃ וישמע עבד מלך הכושי איש סריס והוא בבית המלך כי נתנו את ירמיהו אל הבור והמלך יושב בשער בנימן׃ ויצא עבד מלך

נפל חנן · פנה שוב · מות צוה · פקד נתן · אפה תמם · שמע · דבר · היה · חיה נתן · אמר שור · מות · רפה · לחם שאר · שלם · רצה · יכל לקח · שלך · נטר שלח · טבע · שמע · סרס

non veniet rex babylonis super vos & super terram hanc. Nunc ergo audi obsecro dñe mi rex. Valeat deprecatio mea in cōspectu tuo: & ne me remittas in domum ionathe scribe ne moriar ibi. Precepit ergo rex sedechias vt traderetur hieremias in vestibulum carceris: & daretur ei torta quotidie panis: excepto pulmento: donec cōsumerētur oēs panes de ciuitate: & mãsit hieremias in vestibulo carceris. 38.

Audiuit autē saphatias filius mathan & gedelias filius phassur & iuchal filius selemie & phassur filius melchie sermones quos hieremias loquebatur ad omnē populū: dicens. Hec dicit dñs. Quicūqꝫ manserit in ciuitate hac morietur gladio & fame & peste: qui autē profugerit ad chaldeos viuet: & erit anima eius sospes & viuens. Hec dicit dominus. Tradendo tradetur ciuitas hec in manu exercitꝰ regis babylonis & capiet eam. Et dixerūt principes regi. Rogamus vt occidatur homo iste. De industria enim dissoluit manus virorum bellantiū qui remanserunt in ciuitate hac: & manus vniuersi populi loquens ad eos vniuersa verba hec. Siquidē homo iste non querit pacem populo huic: sed malum. Et dixit rex sedechias. Ecce ipse in manibus vestris est. Nec enim fas est vobis quicqꝫ negare. Tulerūt ergo hieremiam & proiecerūt eum in lacum helchie filii amelech qui erat in vestibulo carceris: & submiserūt hieremiā in funibꝰ in lacū in quo non erat aqua sed lutū. Descēdit itaqꝫ hieremias in cenum. Audiuit autē abdemelech ethiops vir eunuchus qui erat in domo regis: qꝫ misissent hieremiam in lacū. Porro rex sedebat in porta beniamin. Et egressus est abdemelech

οὐ μὴ ἔλθῃ βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐπὶ τὴν γῆν ταύτης. καὶ νῦν ἄκουσον δὴ κύριε βασιλεῦ, πεσέτω τὸ ἔλεός μου κατὰ πρόσωπόν σου, καὶ τί μὴ ἀποστρέψῃς με εἰς οἰκίαν ἰωνάθαν τοῦ γραμματέως, καὶ οὐ μὴ ἀποθάνω ἐκεῖ. καὶ συνέταξεν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐνεβάλοσαν αὐτὸν εἰς οἰκίαν τῆς φυλακῆς. καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ἄρτον ἕνα τῆς ἡμέρας ἔξωθεν οὗ πέσσουσιν, ἕως ἐξέλιπον οἱ ἄρτοι ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐκάθισεν ἱερεμίας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς.

Ca.38.

Καὶ ἤκουσεν σαφατίας υἱὸς μαθὰν, καὶ γοδολίας υἱὸς πασχὼρ, καὶ ἰωχὰλ υἱὸς σελεμίου καὶ πασχὼρ υἱὸς μελχίου τοὺς λόγους οὓς ἱερεμίας ἐλάλει ἐπὶ τὸν λαὸν λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, ὁ καθήμενος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἀποθανεῖται ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν λοιμῷ. καὶ ὁ ἐκπορευόμενος πρὸς τοὺς χαλδαίους, ζήσεται. καὶ ἔσται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς εὕρεμα καὶ ζήσεται, ὅτι οὕτως εἶπεν κύριος, παραδιδομένη παραδοθήσεται ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας δυνάμεως βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ συλλήψεται αὐτήν. καὶ εἶπαν οἱ ἄρχοντες τῷ βασιλεῖ, ἀναιρεθήτω δὴ ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ὅτι αὐτὸς ἐκλύει τὰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων τῶν πολεμούντων τῶν καταλειπομένων ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ τὰς χεῖρας παντὸς τοῦ λαοῦ λαλῶν πρὸς αὐτοὺς κατὰ τοὺς λόγους τούτους, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ χρησμολογεῖ εἰρήνην τῷ λαῷ τούτῳ, ἀλλ' ἢ πονηρά. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς σεδεκίας, ἰδοὺ αὐτὸς ἐν χερσὶν ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἠδύνατο ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτούς, καὶ ἔλαβον τὸν ἱερεμίαν, καὶ ἔρριψαν αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον μελχίου υἱοῦ τοῦ βασιλέως ὃς ἦν ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς, καὶ ἐχάλασαν αὐτὸν ἐν σχοινίοις εἰς τὸν λάκκον, καὶ ἐν τῷ λάκκῳ οὐκ ἦν ὕδωρ ἀλλ' ἢ βόρβορος, καὶ ἦν ἐν τῷ βορβόρῳ. καὶ ἤκουσεν ἀβδεμέλεχ ὁ αἰθίοψ ἀνὴρ εὐνοῦχος, καὶ ἦν αὐτὸς ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως, ὅτι ἐνέβαλον τὸν ἱερεμίαν εἰς τὸν λάκκον. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκάθητο ἐν τῇ πύλῃ βενιαμίν. καὶ ἐξῆλθεν ἀβδεμέλεχ

ἐκ τῆς οἰκίας βασιλέως, καὶ ἐλάλησεν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ εἶπεν, κύριέ μου βασιλεῦ ἐπονηρεύσαντο οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι πάντα ἃ ἐποίησαν κατὰ τοῦ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, ῥίψαντες αὐτὸν εἰς τὸν λάκκον ἵνα ἀποθάνῃ ἐν αὐτῷ ἀπὸ προσώπου τοῦ λιμοῦ, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἔτι ἄρτοι ἐν τῇ πόλει. καὶ ἐνετείλατο ὁ βασιλεὺς τῷ ἀβδεμέλεχ λέγων, λάβε μετὰ σεαυτοῦ ἐντεῦθεν τριάκοντα ἄνδρας καὶ ἀνάγαγε αὐτὸν ἐκ τοῦ λάκκου, ἵνα μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ἔλαβεν ἀβδεμέλεχ τοὺς ἀνθρώπους καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν βασιλέως ὑπὸ τὴν ὑπόγαιον, καὶ ἔλαβεν ἐκεῖθεν παλαιὰ ῥάκη καὶ παλαιὰ σχοινία, καὶ ἔρριψεν αὐτὰ πρὸς ἱερεμίαν εἰς τὸν λάκκον, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτόν, ταῦτα θὲς ὑποκάτω τῶν σχοινίων, καὶ ἐποίησεν ἱερεμίας οὕτως. καὶ εἵλκυσαν αὐτὸν ἐν τοῖς σχοινίοις, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν ἐκ τοῦ λάκκου, καὶ ἐκάθισεν ἱερεμίας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς. καὶ ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐκάλεσεν αὐτὸν πρὸς ἑαυτὸν εἰς οἰκίαν ἀσαλισιὴλ τὴν ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, ἐρωτήσω σε λόγον, καὶ μὴ κρύψῃς ἀπ' ἐμοῦ ῥῆμα. καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ βασιλεῖ, ἐὰν ἀναγγείλω σοι οὐχὶ θανάτῳ με θανατώσεις; καὶ ἐὰν συμβουλεύσω σοι, οὐ μὴ ἀκούσῃς μου. καὶ ὤμοσεν ὁ βασιλεὺς αὐτῷ λέγων, ζῇ κύριος ὃς ἐποίησεν ἡμῖν τὴν ψυχὴν ταύτην, εἰ ἀποκτενῶ σε καὶ εἰ παραδώσω σε εἰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων τούτων τῶν ζητούντων τὴν ψυχήν σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ἱερεμίας, οὕτως εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἐὰν ἐξελθὼν ἐξέλθῃς πρὸς ἡγεμόνας βασιλέως βαβυλῶνος, ζήσεται ἡ ψυχή σου. καὶ ἡ πόλις αὕτη οὐ μὴ ꝏꝏꝏ

de domo regis: & locutus est ad regem dicens. Domine mi rex male fecerunt viri isti oia quecūqꝫ perpetrarunt contra hieremiā prophetam: mittentes eum in lacum vt moriatur ibi fame. Non sunt enim panes vltra in ciuitate. Precepit itaqꝫ rex abdemelech ethiopi dicens. Tolle tecum hinc triginta viros: & leua hieremiam prophetam de lacu antequam moriatur. Assūptis ergo abdemelech secū viris ingressus est domum regis que erat sub cellario: & tulit inde veteres pannos & antiq vetustate q cōputruerant: & submisit ea ad hieremiam in lacum per funiculos. Dixitqꝫ abdemelech ethiops ad hieremiā prophetā. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum & super funes. Fecit ergo hieremias sic. Et extraxerūt hieremiā funibus: & eduxerūt eū de lacu. Mansit autem hieremias in vestibulo carceris. Et misit rex sedechias & tulit ad se hieremiam prophetam ad ostium tertium quod erat in domo dñi. Et dixit rex ad hieremiam. Interrogo ego te sermonem ne abscōdas a me aliquid. Dixit aūt hieremias ad sedechiam. Si annūciauero tibi: nunquid non interficies me? Et si cōsiliū dedero tibi: non me audies. Iurauit ergo rex sedechias hieremie clam dicens. Viuit dominus qui fecit nobis aiam hanc: si occidero te & si tradidero te in manus virorum istorum qui querūt aiam tuam. Et dixit hieremias ad sedechiam. Hec dicit dominus exercituū deus israel. Si profectus exieris ad principes regis babylonis: viuet anima tua & ciuitas hec non

מבית המלך וידבר אל המלך לאמר׃ אדני המלך הרעו האנשים האלה את כל אשר עשו לירמיהו הנביא את אשר השליכו אל הבור וימת תחתיו מפני הרעב כי אין הלחם עוד בעיר׃ ויצוה המלך את עבד מלך הכושי לאמר קח בידך מזה שלשים אנשים והעלית את ירמיהו הנביא מן הבור בטרם ימות׃ ויקח עבד מלך את האנשים בידו ויבא בית המלך אל תחת האוצר ויקח משם בלוי הסחבות ובלוי מלחים וישלחם אל ירמיהו אל הבור בחבלים׃ ויאמר עבד מלך הכושי אל ירמיהו שים נא בלואי הסחבות והמלחים תחת אצלות ידיך מתחת לחבלים ויעש ירמיהו כן׃ וימשכו את ירמיהו בחבלים ויעלו אתו מן הבור וישב ירמיהו בחצר המטרה׃ וישלח המלך צדקיהו ויקח את ירמיהו הנביא אליו אל מבוא השלישי אשר בבית יהוה ויאמר המלך אל ירמיהו שאל אני אתך דבר אל תכחד ממני דבר׃ ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כי אגיד לך הלוא המת תמיתני וכי איעצך לא תשמע אלי׃ וישבע המלך צדקיהו אל ירמיהו בסתר לאמר חי יהוה את אשר עשה לנו את הנפש הזאת אם אמיתך ואם אתנך ביד האנשים האלה אשר מבקשים את נפשך׃ ויאמר ירמיהו אל צדקיהו כה אמר יהוה אלהי צבאות אלהי ישראל אם יצא תצא אל שרי מלך בבל וחיתה נפשך והעיר הזאת לא

דבר · רעע · עשה · נבא · מות פנה · צוה · לקח · עלה · לקח · בוא · אצר בלה · שלח · שום · עשה משך · עלה · נטר שלח · בוא שלש · כחד אמר · נגד מות · יעץ שמע · שבע · נתן · בקש · אמר · יצא שור · חיה

תשרף באש וחיתה אתה וביתך:
ואם לא תצא אל שרי מלך בבל
ונתנה העיר הזאת ביד הכשדים
ושרפוה באש ואתה לא תמלט
מידם: ויאמר המלך צדקיהו אל
ירמיהו אני דאג את היהודים
אשר נפלו אל הכשדים פן יתנו
אתי בידם והתעללו בי: ויאמר
ירמיהו לא יתנו שמע נא בקול
יהוה לאשר אני דבר אליך וייטב
לך ותחי נפשך: ואם מאן אתה
לצאת זה הדבר אשר הראני יהוה:
והנה כל הנשים אשר נשארו בבית
מלך יהודה מוצאות אל שרי מלך
בבל והנה אמרת הסיתוך ויכלו
לך אנשי שלמך הטבעו בבץ
רגלך נסגו אחור: ואת כל נשיך
ואת בניך מוצאים אל הכשדים
ואתה לא תמלט מידם כי ביד מלך
בבל תתפש ואת העיר הזאת
תשרף באש: ויאמר צדקיהו אל
ירמיהו איש אל ידע בדברים
האלה ולא תמות: וכי ישמעו
השרים כי דברתי אתך ובאו אליך
ואמרו אליך הגידה נא לנו מה
דברת אל המלך אל תכחד ממנו
ולא נמיתך ומה דבר אליך המלך:
ואמרת אליהם מפיל אני תחנתי
לפני המלך לבלתי השיבני בית
יהונתן למות שם: ויבאו כל השרים
אל ירמיהו וישאלו אתו ויגד להם
ככל הדברים האלה אשר צוה
המלך ויחרשו ממנו כי לא נשמע
הדבר: וישב ירמיהו בחצר המטרה
עד יום אשר נלכדה ירושלם והיה
כאשר נלכדה ירושלם:

succendetur igni & saluus eris tu & domus tua. Si autē non exieris ad principes regis babylonis: tradetur ciuitas hec in manus chaldeorum: & succendent eam igni: & tu non effugies de manu eorū. Et dixit rex sedechias ad hieremiam. Sollicitus sum propter iudeos qui trāsfugerūt ad chaldeos ne forte tradar in manus eorum: & illudant mihi. Respondit aūt hieremias & dixit ei Nō te tradent. Audi queso vocem dñi quam ego loquor ad te: & bene tibi erit: & viuet anima tua: q̄ si nolueris egredi: iste est sermo quē ostendit mihi dñs. Ecce oēs mulieres que remanserunt in domo regis iuda: educentur ad principes regis babylonis & ipse dicent. Seduxerunt te: & preualuerūt aduersum te viri pacifici tui: demerserūt in ceno & in lubrico pedes tuos: & recesserūt a te. Et oēs vxores tue & filii tui educētur ad chaldeos: & nō effugies manus eorū: sed in manu regis babylonis capieris: & ciuitatem hanc comburet igni. Dixit ergo sedechias ad hieremiā. Nullus sciet verba hec: & non morieris. Si autem audierint principes q̄a locutus sum tecū: & venerint ad te: & dixerint tibi: indica nobis quid locutus sis cum rege ne celes & non te interficiemus: & qd locutus est tecū rex: dices ad eos. Prostraui ego preces meas coram rege ne me reduci iuberet in domum ionathā & ibi morerer. Venerūt ergo oēs principes ad hieremiā & interrogauerūt eū. Et locutus est eis iuxta omnia verba que preceperat ei rex. Et cessauerunt ab eo. Nihil enī fuerat auditū. Mansit vero hieremias in vestibulo carceris vsq̧ ad diem quo capta est hierusalē. Et factū est vt caperetur hierusalē.

succendetur in igne: & viues tu & domus tua. &
κατακαυθῇ ἐν πυρί, καὶ ζήσῃ σὺ καὶ ἡ οἰκία σου. καὶ
si nō exieris: tradetur ciuitas hec in manus
ἐὰν μὴ ἐξέλθῃς, δοθήσεται ἡ πόλις αὕτη εἰς χεῖρας τῶν
chaldeorū: & succendent eam in igne: & tu nō
χαλδαίων, καὶ καύσουσιν αὐτὴν ἐν πυρί, καὶ σὺ οὐ
saluaberis de manibus eorū. & dixit rex
μὴ σωθῇς ἀπὸ χειρῶν αὐτῶν. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς
hieremie: ego sollicitudinē hēo iudeorū q̄ fugerunt ad chaldeos ne dent me in manus
τῷ ἱερεμίᾳ, ἐγὼ λόγον ἔχω τῶν ἰουδαίων τῶν πεφευγότων πρὸς τοὺς χαλδαίους μὴ δώσειν με εἰς χεῖρας
eorū & illudant mihi. & ait hieremias:
αὐτῶν καὶ καταμωκήσονταί μου. καὶ εἶπεν ἱερεμίας,
non tradent te: audi vbū dñi qd ego
οὐ μὴ παραδῶσί σε, ἄκουσον τὸν λόγον κυρίου ὃν ἐγὼ
dico ad te: & melius erit tibi & viuet anima tua: & si nō volueris tu egredi: iste sermo quē
λέγω πρὸς σέ, καὶ βέλτιον ἔσται σοι καὶ ζήσεται ἡ ψυχή σου, καὶ εἰ μὴ θέλῃς σὺ ἐξελθεῖν, οὗτος ὁ λόγος ὃν
ondit mihi dñs. ecce oēs mulieres q̄ relicte
ἔδειξέν μοι κύριος. ἰδοὺ πᾶσαι γυναῖκες αἱ καταλειφ-
sunt in domo regis iuda: educte sunt ad regem babylonis. & iste dixerūt: seduxerūt te: &
θεῖσαι ἐν οἰκίᾳ βασιλέως ἰούδα, ἐξήγοντο πρὸς βασιλέα βαβυλῶνος. καὶ αὗται ἔλεγον, ἠπάτησάν σε, καὶ
preualuerunt aduersū te viri pacifici tui: & preualebunt
ἠδυνάσθησάν σοι ἄνδρες εἰρηνικοί σου, καὶ κατισχύσουσιν
in lubricis pedes tuos: recessere a te:
σιν ἐν ὀλισθήμασιν πόδας σου, ἀπέστρεψαν ἀπὸ σοῦ,
& vxores tuas & filios tuos educent
καὶ τὰς γυναῖκάς σου καὶ τὰ τέκνα σου ἐξάξουσιν
ad chaldeos: & tu nō saluaberis: q2 in manu regis babylonis capieris: & ciuitas hec
πρὸς τοὺς χαλδαίους, καὶ σὺ οὐ μὴ σωθῇς, ὅτι ἐν χειρὶ βασιλέως βαβυλῶνος συλληφθήσῃ, καὶ ἡ πόλις αὕτη
comburetur. & dixit sedechias ad hieremiā: homo nō sciat de verbis istis:
κατακαυθήσεται. καὶ εἶπεν ὁ σεδεκίας πρὸς τὸν ἱερεμίαν, ἄνθρωπος μὴ γνώτω ἐκ τῶν λόγων τούτων,
& tu non morieris. & si audierit principes
καὶ σὺ οὐ μὴ ἀποθάνῃς. καὶ ἐὰν ἀκούσωσιν οἱ ἄρχοντες
q2 loquutus sū tibi: & venerit ad te: & dixerint
ὅτι ἐλάλησά σοι, καὶ ἔλθωσιν πρὸς σέ, καὶ εἴπωσίν
tibi: nuncia nobis qd locutus es ad regem:
σοι, ἀνάγγειλον ἡμῖν τί ἐλάλησας πρὸς τὸν βασιλέα,
ne celes a nobis & non interficiemus te: & qd locutus ē ad te rex. & dices illis: proiicio
μὴ κρύψῃς ἀφ' ἡμῶν καὶ οὐ μὴ ἀνέλωμέν σε, καὶ τί ἐλάλησεν πρὸς σὲ ὁ βασιλεύς. καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, ῥίπτω
ego miām meā ante oculos regis vt
ἐγὼ τὸ ἔλεός μου κατ' ὀφθαλμοὺς τοῦ βασιλέως πρὸς
non reducat me in domū ionathan vt moriar
τὸ μὴ ἀποστρέψαι με εἰς οἰκίαν ἰωνάθαν ἀποθανεῖν
illic. & venerūt oēs principes ad hieremiā & interrogauerūt eum. & nūciauit eis scdm omnia verba ista q̄ precepit illi rex.
ἐκεῖ. καὶ ἦλθον πάντες οἱ ἄρχοντες πρὸς ἱερεμίαν καὶ ἠρώτησαν αὐτόν. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτοῖς κατὰ πάντας τοὺς λόγους τούτους οὓς ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ βασιλεύς.
& tacuerūt: q2 nō auditū ē verbū.
καὶ ἀπεσιώπησαν, ὅτι οὐκ ἠκούσθη ὁ λόγος.
& sedit hieremias in atrio carceris vsq̧ ad
καὶ ἐκάθισεν ἱερεμίας ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς ἕως
tpis q̄ capta est hierusalem.
χρόνου οὗ συνελήφθη ἱερουσαλήμ. Ca.39.

39.

Ca.xxxix.

בשנה התשיעית לצדקיהו
מלך יהודה בחדש העשירי בא
נבוכדראצר מלך בבל וכל חילו
אל ירושלם ויצרו עליה: בעשתי
עשרה שנה לצדקיהו בחדש
הרביעי בתשעה לחדש הבקעה
העיר: ויבאו כל שרי מלך בבל
וישבו בשער התוך נרגל שראצר
סמגר נבו שר סכים רב סריס
נרגל שראצר רב מג וכל שארית
שרי מלך בבל: ויהי כאשר
ראם צדקיהו מלך יהודה וכל
אנשי המלחמה ויברחו ויצאו
לילה מן העיר דרך גן המלך בשער
בין החמתים ויצא דרך הערבה:
וירדפו חיל כשדים אחריהם
וישגו את צדקיהו בערבות ירחו
ויקחו אתו ויעלהו אל נבוכדראצר
מלך בבל רבלתה בארץ חמת
וידבר אתו משפטים: וישחט
מלך בבל את בני צדקיהו ברבלה
לעיניו ואת כל חרי יהודה
שחט מלך בבל: ואת עיני צדקיהו
עור ויאסרהו בנחשתים לביא
אתו בבלה: ואת בית המלך ואת
בית העם שרפו הכשדים באש
ואת חמות ירושלם נתצו: ואת
יתר העם הנשארים בעיר ואת
הנפלים אשר נפלו עליו ואת
יתר העם הנשארים הגלה נבוזראדן
רב טבחים בבל: ומן העם הדלים
אשר אין להם מאומה השאיר
נבוזראדן רב טבחים בארץ יהודה
ויתן להם כרמים ויגבים ביום
ההוא: ויצו נבוכדראצר מלך
בבל על ירמיהו ביד נבוזראדן

Anno nono sedechie regis iuda mense decimo venit nabuchodonosor rex babylonis & ois exercitus eius ad hierusalē & obsidebāt eā. Vndecimo autē anno sedechie mense quarto nona mensis: aperta est ciuitas: & ingressi sunt oēs principes regis babylonis & federūt in porta media: neregel sereser semegar nabusar sachim rapsaces neregel sereser rebmag et omnes reliqui principes regis babylonis. Cumq̧ vidisset eos sedechias rex iuda & omnes viri bellatores: fugerūt et egressi sunt nocte de ciuitate per viā horti regis et per portā que erat inter duos muros: & egressi sunt ad viā deserti. Persecutus est aūt eos exercitus chaldeorū: et cōprehenderūt sedechiā in cāpo solitudinis hierichontine: & captū adduxerūt ad nabuchodonosor regē babylonis in reblata q̄ est in terra emath: & locutus est ad eum iudicia. Et occidit rex babylonis filios sedechie in reblata in oculis eius et omnes nobiles iuda occidit rex babylonis. Oculos quoq̧ sedechie eruit: & vinxit eum cōpedibus vt duceretur in babylonē. Domum quoq̧ regis et domum vulgi succenderunt chaldei igni: et murū hierusalē subuerterunt. Et reliquias populi que remanserāt in ciuitate: et profugos qui transfugerant ad eum et superfluos vulgi qui remāserāt trāstulit nabuzardā magister militū in babylonē: & de plebe pauperum qui nihil penitus habebant: dimisit nabuzardā magister militie in terra iuda: et dedit eis vineas & cisternas in die illa. Preceperat autem nabuchodonosor rex babylonis de hieremia: nabuzardan

A

Infra 51. a. 4. Re. 25. a.

Et factū est in āno nono sedechie regis iuda in mēse decimo: venit nabuchodonosor rex babylonis &
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἐνάτῳ τοῦ σεδεκίου βασιλέως ἰούδα ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ, παρεγένετο ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶνος καὶ
ois exercitus eius ī hierusalem: & obsidebāt eā.
πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπολιόρκουν αὐτήν.
& in vndecimo anno sedechie in mēse quarto nona mēsis: diruta ē ciuitas.
καὶ ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ ἔτει τοῦ σεδεκίου ἐν τῷ μηνὶ τῷ τετάρτῳ ἐνάτῃ τοῦ μηνός, ἐρράγη ἡ πόλις.
& ingressi sūt oēs duces regis babylonis & federūt in porta media
καὶ εἰσῆλθον πάντες οἱ ἡγεμόνες βασιλέως βαβυλῶνος καὶ ἐκάθισαν ἐν τῇ πύλῃ τῇ μέσῃ
nergel sarasar samagar & nabusarsachi & nabusares & nergel: sarasar rabamag:
νηργελ σαρασὰρ σαμαγὰρ καὶ ναβουσαρσαχὶμ καὶ ναβουσάρης καὶ νηργὲλ, σαρασὰρ ῥαβαμάγ,
& reliqui duces regis babylonis.
καὶ οἱ κατάλοιποι ἡγεμόνες βασιλέως βαβυλῶνος.
& factū ē vt vidit eos sedechias rex iuda: & oēs viri bellatores: &
καὶ ἐγένετο ὡς εἶδεν αὐτοὺς σεδεκίας βασιλεὺς ἰούδα, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες πολεμισταί, καὶ
fugerūt & exierūt nocte de ciuitate per
ἔφυγον καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς ἐκ τῆς πόλεως κατὰ τὴν
viam horti regis p portā p medium
ὁδὸν κήπου τοῦ βασιλέως διὰ τὴν πύλην ἀναμέσον

B

muri & antemuralis. & exierūt
τοῦ τείχους καὶ τοῦ προτειχίσματος. καὶ ἐξῆλθον
per viā cāpestrē: & psecutus est exercitus chaldeorū post eos: & cōphenderūt sedechiam in
διὰ τὴν ὁδὸν ἀραβά, καὶ κατεδίωξεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων ὀπίσω αὐτῶν, καὶ συνέλαβον τὸν σεδεκίαν ἐν τῷ
trās hierichū & duxerūt eū ad nabuchodonosor
πέραν ἱεριχὼ καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς ναβουχοδονόσωρ
regem babylonis q̄ in reblatha q̄ in tra emath. &
βασιλέα βαβυλῶνος εἰς ῥεβλάθα τὴν ἐν τῇ γῇ αἱμάθ. καὶ
locutus ē ipi cū iudicio. & iugulauit rex
ἐλάλησεν αὐτῷ μετὰ κρίσεως. καὶ ἔσφαξεν ὁ βασιλεὺς
babylonis filios sedechie in reblatha ante oculos eius: & oēs principes iuda iugulauit:
βαβυλῶνος τοὺς υἱοὺς σεδεκίου ἐν ῥεβλάθα κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἰούδα ἔσφαξεν,
& oculos sedechie excecauit. & vinxit
καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σεδεκίου ἐξετύφλωσεν. καὶ ἔδησεν
eum in cōpedibus: & duxit eū in babylonē. &
αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα. καὶ
domū regis & domos ppli cōbussēre
τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως καὶ τὰς οἰκίας τοῦ λαοῦ ἐνέπρησαν
rūt chaldei in igne: & murū hierusalē subuerterūt: & residuū ppli & relictos in
οἱ χαλδαῖοι ἐν πυρί, καὶ τὸ τεῖχος ἱερουσαλὴμ καθεῖλον. καὶ τὸ περισσὸν τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς καταλειφθέντας ἐν
ciuitate & cadentes q̄ ceciderūt ad
τῇ πόλει καὶ τοὺς ἐμπεπτωκότας οἳ ἐνέπεσαν πρὸς τὸν

C

regem babylonis. & reliquū ppli &
βασιλέα βαβυλῶνος. καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς
relictos trāstulit nabuzardan princeps coquorum
καταλειφθέντας μετῆρεν ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος
in babylonem. & ex paupibus ppli qbus nō erat qd
εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἐκ τῶν πτωχῶν τοῦ λαοῦ οἷς οὐκ ἦν οὐ-
quā: reliquit nabuzardan princeps coquorū in tra iuda: & dedit eis vineas & agros in die
θέν, κατέλιπεν ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος ἐν γῇ ἰούδα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀμπελῶνας καὶ ἀγροὺς ἐν τῇ ἡμέρᾳ
illa. & pcepit nabuchodonosor rex
ἐκείνῃ. καὶ ἐνετείλατο ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς
babylonis pro hieremia i manu nabuzardan
βαβυλῶνος ὑπὲρ τοῦ ἱερεμίου ἐν χειρὶ ναβουζαρδὰν τοῦ

Text.he.Hiere.xl.

רב טבחים לאמר: קחנו ועיניך שים עליו ואל תעש לו מאומה רע כי אם כאשר ידבר אליך כן עשה עמו: וישלח נבוזראדן רב טבחים ונבושזבן רב סריס ונרגל שראצר רב מג וכל רבי מלך בבל: וישלחו ויקחו את ירמיהו מחצר המטרה ויתנו אתו אל גדליהו בן אחיקם בן שפן להוציאהו אל הבית וישב בתוך העם: ואל ירמיהו היה דבר יהוה בהיתו עצור בחצר המטרה לאמר: הלוך ואמרת לעבד מלך הכושי לאמר כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני מבי את דברי אל העיר הזאת לרעה ולא לטובה והיו לפניך ביום ההוא: והצלתיך ביום ההוא נאם יהוה ולא תנתן ביד האנשים אשר אתה יגור מפניהם: כי מלט אמלטך ובחרב לא תפל והיתה לך נפשך לשלל כי בטחת בי נאם יהוה:

Cap.xl. הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה אחר שלח אתו נבוזראדן רב טבחים מן הרמה בקחתו אתו והוא אסור באזקים בתוך כל גלות ירושלם ויהודה המגלים בבלה: ויקח רב טבחים לירמיהו ויאמר אליו יהוה אלהיך דבר את הרעה הזאת אל המקום הזה: ויבא ויעש יהוה כאשר דבר כי חטאתם ליהוה ולא שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה: ועתה הנה פתחתיך היום מן האזקים אשר על ידיך אם טוב בעיניך לבוא אתי בבל בא ואשים את עיני עליך ואם

Primitiua.heb. לקח שום עשה רעע דבר שלח סרס לקח נתן יצא ישב היה עצר הלך בוא רעע היה פנה נצל נתן גור מלט נפל היה

Trāsla.B.Hie.

magistro militū dicens. Tolle illum: & pone super eum oculos tuos: nihilqꝫ ei mali facias: sed vt voluerit sic facias ei. Misit quoqꝫ nabuzardan princeps militie & nabu et sesban et rapsaces & neregel & sereser & rebmag: et oēs optimates regis babylonis miserunt & tulerunt hieremiā de vestibulo carceris: & tradiderūt eum godolie filio aicham filii saphā: vt intraret in domum & habitaret in populo. Ad hieremiā aūt factus fuerat sermo dñi cū clausus esset in vestibulo carceris dicens. Vade et dic abdemelech ethiopi: dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego inducā sermones meos sup ciuitatem hanc in malū et non in bonū: & erunt in cōspectu tuo in die illa: & liberabo te in die illa: ait dominus. Et nō traderis in manus virorum quos tu formidas: sed eruens liberabo te & gladio nō cades: sed erit tibi anima tua in salutē: quia in me habuisti fiduciam: ait dñs. 40.

SErmo qui factus est ad hieremiam a domino postqꝫ dimissus est a nabuzardan magistro militie de rama: quando tulit eum vinctum cathenis in medio omnium qui migrabant de hierusalē et iuda: & ducebantur in babylonē. Tollens ergo princeps militie hieremiā dixit ad eum. Dñs deus tuus locutus est malū super locum istū: & adduxit & fecit dñs sicut locutus est: quia peccastis domino & non audistis vocem eius: & factus est vobis sermo hic. Nunc ergo ecce solui te hodie de cathenis que sunt in manibus tuis. Si placet tibi vt venias mecum in babylonē: veni & ponā oculos meos sup te. Si aūt

Trāf.Gre.lxx.cū interp.latina.

principi coquorū dicens: accipe eum et pone oculos tuos sup ipsum: et ne facias ei quicquid mali: sed sicut locutus fuerit ad te sic facies ei. et misit nabuzardam princeps coquorū et nabusesban et rapsares et nergel et sarasar et rabmag et oēs duces regis babylonis. et miserunt et acceperunt hieremiā de atrio carceris: et dederunt eum ad godoliam filiū achicā filii saphan: et eduxerunt eū et sedere fecerunt in medio ppli. et ad hieremiā factus est sermo dni in atrio carceris dicens: vade et dic ad abdemelech ethiopē dicens: sic dicit dns deus israel: ecce ego induco sermones meos sup ciuitatem hanc in mala et nō in bona: et erunt coram te in die illa: et saluabo te in die illa ait dns et nō dabo te in manus hoim quos tu times a facie eorū. qꝛ saluans saluabo te et in gladio nō cades. et erit aīa tua in sucrum qꝛ cōfidisti in me ait dns. Ca.40.

ἀρχιμαγείρῳ λέγων, λάβε αὐτὸν καὶ θὲς τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐπ᾽αὐτόν, καὶ μὴ ποιήσῃς αὐτῷ μηδὲν κακόν, ἀλλὰ καθὼς λαλήσῃ πρὸς σὲ οὕτω ποίησεις αὐτῷ. καὶ ἀπέστειλε ναβουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος καὶ ναβουσεσβὰν καὶ ῥαψάρης καὶ νηργὲλ καὶ σαρασὰρ καὶ ῥαβμὰγ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες βασιλέως βαβυλῶνος. καὶ ἀπέστειλαν καὶ ἔλαβον τὸν ἱερεμίαν ἐξ αὐλῆς τῆς φυλακῆς, καὶ ἔδωκαν αὐτὸν πρὸς γοδολίαν υἱὸν ἀχικὰμ υἱοῦ σαφάν, καὶ ἐξήγαγον αὐτὸν καὶ ἐκάθισαν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ. καὶ πρὸς ἱερεμίαν ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν τῇ αὐλῇ τῆς φυλακῆς λέγων, πορεύου καὶ εἶπον πρὸς ἀβδεμέλεχ τὸν αἰθίοπα, λέγων, οὕτως εἶπε κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐγὼ φέρω τοὺς λόγους μου ἐπὶ τὴν πόλιν ταύτην εἰς κακὰ καὶ οὐκ εἰς ἀγαθά, καὶ ἔσονται ἐνώπιόν σου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ σώσω σε ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος, καὶ οὐ δώσω σε εἰς χεῖρας τῶν ἀνθρώπων ὧν σὺ φοβῇ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν. ὅτι σώζων σώσω σε καὶ ἐν ῥομφαίᾳ οὐ μὴ πέσῃς. καὶ ἔσται ἡ ψυχή σου εἰς εὕρεμα, ὅτι ἐπεποίθεις ἐπ᾽ἐμοί φησὶ κύριος.

Sermo q factus est ad hieremiā a domino postea postqꝫ misit eū nabuzardan principe coquorū de rama quē cepit eū in cōpedibus in medio transmigrationis iuda ductorum in babylonem. et tulit eum princeps coquorū: et ait illi: dns deus tuus locutus est mala ista sup locum istum et fecit dns sicut locutus est: qꝛ peccastis ei et nō audistis eius vocē. et factū est vobis sermo hic. nūc aūt ecce solui te a manicis q in manus tuas. si bonū corā te venire mecum in babylone: veni et ponā oculos meos sup te.

Ὁ λόγος ὁ γενόμενος πρὸς ἱερεμίαν παρὰ κυρίου ὕστερον μετὰ τὸ ἀποστεῖλαι αὐτὸν ναβουζαρδὰν τὸν ἀρχιμάγειρον ἐκ ῥαμά ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν ἐν χειροπέδαις ἐν μέσῳ ἀποικίας ἰούδα τῶν ἀγομένων εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἔλαβεν αὐτὸν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ εἶπεν αὐτῷ, κύριος ὁ θεός σου ἐλάλησεν τὰ κακὰ ταῦτα ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον καὶ ἐποίησε κύριος καθὼς ἐλάλησεν, ὅτι ἡμάρτετε αὐτῷ καὶ οὐκ ἠκούσατε αὐτοῦ τῆς φωνῆς. καὶ ἐγένετο ὑμῖν ὁ λόγος οὗτος. νῦν δὲ ἰδοὺ ἔλυσά σε ἀπὸ τῶν χειροπεδῶν τῶν ἐπὶ τὰς χεῖράς σου. εἰ καλὸν ἐναντίον σου ἐλθεῖν μετ᾽ἐμοῦ εἰς βαβυλῶνα, ἧκε καὶ θήσω τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπὶ σοί.

D A Infra. 45.b.

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati.

B Esd. 31.b.

siāt nō recede. ecce oīs terra in ꝯspectu tuo ad bonū et ad placitū in oculis tuis vivadas: illuc perge: et reuertere ad godoliam filiū achicā filii saphan quē constituit rex babylonis in terra iuda: et habita cum eo in medio ppli in oīa bona et placita in oculis tuis vt vadas vade. et dedit illi princeps coquorū cibaria et munera: et misit eum. et venit ad godoliam in massephath: et sedit in medio ppli q relictus est in terra. et audierūt oēs duces exercitus q in agro ipsi et exercitus eorū: qꝛ cōstituit rex babylonis godoliam in terra: et qꝛ cōmendauit ei viros et mulieres eorū et paruos: et de pauperibus terre: qs nō migrare fecit in babylone. et venerūt ad godoliam in massephath. et ismael filius nathanie: et ioanā filius caree et ionathan: et sareas filius thanaemeth: et filii ophi netophati: et iezonias filius maachathi: ipsi et viri eorū. et iurauit eis godolias et viris eorū dicens: ne timueritis a facie seruorū chaldeorū. habitate in terra et operamini regi babylonis et melius erit vobis: et ecce ego sedeo in massephath vt stē ante faciem chaldeorū q venerit ad nos. et vos colligite vinū et fructus: et colligite oleū et mittite in vasa vra et habitate in ciuitatibus q tenuistis. et oēs iudei q in terra moab et in filiis āmon: et q in idumea: et q in vniuersa terra: audierūt qꝛ dedisset rex babylonis reliquias iudee: et qꝛ cōstituisset sup eos godoliam filiū achicā. et reuersi sunt oēs iudei

C

εἰ δὲ μὴ ἀπότρεχε. ἰδοὺ πᾶσα ἡ γῆ ἐνώπιόν σου εἰς ἀγαθὸν καὶ εἰς ἀρεστὸν ἐν ὀφθαλμοῖς σου τοῦ πορεύεσθαι, ἐκεῖ πορεύου, καὶ ἀνάστρεψον πρὸς γοδολίαν υἱὸν ἀχικὰμ υἱοῦ σαφὰν ὃν κατέστησεν βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐν γῇ ἰούδα, καὶ οἴκησον μετ᾽αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ εἰς πάντα τὰ ἀγαθὰ καὶ ἀρεστὰ ἐν ὀφθαλμοῖς σου τοῦ πορευθῆναι πορεύου. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ ἀρχιμάγειρος ἐσιτορίαν καὶ δῶρα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτόν. καὶ ἦλθεν πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφάθ, καὶ ἐκάθισεν ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ τοῦ καταλειφθέντος ἐν τῇ γῇ. καὶ ἤκουσαν πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως τῆς ἐν ἀγρῷ αὐτοὶ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ὅτι κατέστησεν βασιλεὺς βαβυλῶνος τὸν γοδολίαν ἐν τῇ γῇ, καὶ ὅτι παρακατέθετο αὐτῷ ἄνδρας καὶ γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ νήπια, καὶ ἀπὸ τῶν πτωχῶν τῆς γῆς, οὓς οὐκ ἀπῴκισεν εἰς βαβυλῶνα. καὶ ἦλθον πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφὰθ. καὶ ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου, καὶ ἰωάναν υἱὸς καρηέ καὶ ἰωνάθαν, καὶ σαραίας υἱὸς θαναεμὲθ, καὶ υἱοὶ ὠφεὶ τοῦ νετωφατί, καὶ ἰεζονίας υἱὸς τοῦ μααχαθί, αὐτοὶ καὶ οἱ ἄνδρες αὐτῶν. καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς γοδολίας καὶ τοῖς ἀνδράσιν αὐτῶν λέγων, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ προσώπου τῶν παίδων τῶν χαλδαίων. κατοικήσατε ἐν τῇ γῇ καὶ ἐργάσασθε τῷ βασιλεῖ βαβυλῶνος καὶ βέλτιον ἔσται ὑμῖν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ κάθημαι ἐν μασσηφὰθ στῆναι κατὰ πρόσωπον τῶν χαλδαίων οἳ ἂν ἔλθωσιν ἐφ᾽ἡμᾶς. καὶ ὑμεῖς συναγάγετε οἶνον καὶ ὀπώραν, καὶ συναγάγετε ἔλαιον καὶ βάλλετε εἰς τὰ ἀγγεῖα ὑμῶν καὶ οἰκήσατε ἐν ταῖς πόλεσιν αἷς κατεκρατήσατε. καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι οἱ ἐν γῇ μωὰβ καὶ ἐν υἱοῖς ἀμμών, καὶ οἱ ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ, καὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ γῇ, ἤκουσαν, ὅτι ἔδωκεν βασιλεὺς βαβυλῶνος κατάλειμμα τῷ ἰούδα, καὶ ὅτι κατέστησεν ἐπ᾽αὐτοὺς τὸν γοδολίαν υἱὸν ἀχικάμ, καὶ ἐπέστρεψαν πάντες οἱ ἰουδαῖοι

Trāsla.B.Hie.

displicet tibi venire mecū in babylonē: reside. Ecce oīs terra in cōspectu tuo est. Quod elegeris & quo placuerit tibi vt vadas: illuc perge: & mecū noli venire: sed habita apud godoliam filium aicham filii saphan quem preposuit rex babylōis ciuitatibus iude. Habita ergo cum eo in medio populi: vel quocūqꝫ placuerit tibi vt vadas: vade. Dedit quoqꝫ ei magister militie cibaria & munuscula: & dimisit eum. Venit aūt hieremias ad godoliā filiū aichā in masphat: & habitauit cū eo in medio ppli qui relictus fuerat in terra. Cumqꝫ audissent oēs principes exercitus qui dispersi fuerāt p regiones ipsi & socii eorū qꝙ prefecisset rex babylonis godoliam filium aichā terre & commendasset ei viros & mulieres & paruulos & de paupibus terre qui nō fuerāt trāslati in babylonē: venerūt ad godoliā in masphat: & hismael filius nathanie: & iohānā filius caree & ionathan & sareas filius thenoemeth & filii offi qui erāt de nethophati & iechonias filius machati ipsi & viri eorū. Et iurauit eis godolias filius aichā filii saphan & comitibus eorum dicens. Nolite timere seruire chaldeis. Habitate in terra & seruite regi babylonis: & bene erit vobis. Ecce ego habito in masphat vt respondeā precepto chaldeorū qui mittuntur ad nos. Vos aūt colligite vindemiā & messem & oleū & cōdite in vasis vris: & manete in vrbibus vestris quas tenetis. Sed & oēs iudei qui erant in moab & in finibus ammon & in idumea & in vniuersis regionibus: audito qꝙ dedisset rex babylonis reliquias in iudea: et qꝙ preposuisset super eos godoliā filiū aichā filii saphā: reuersi sunt inquā omēs iudei de vniuersis locis ad q̄ profugerāt:

Text.he.hiere.xl.

רע בעיניך לבוא אתי בבל חדל ראה כל הארץ לפניך אל טוב ואל הישר בעיניך ללכת שמה לך: ועודנו לא ישוב ושבה אל גדליה בן אחיקם בן שפן אשר הפקיד מלך בבל בערי יהודה ושב אתו בתוך העם או אל כל הישר בעיניך ללכת לך ויתן לו רב טבחים ארחה ומשאת וישלחהו: ויבא ירמיהו אל גדליה בן אחיקם המצפתה וישב אתו בתוך העם הנשארים בארץ: וישמעו כל שרי החילים אשר בשדה המה ואנשיהם כי הפקיד מלך בבל את גדליהו בן אחיקם בארץ וכי הפקיד אתו אנשים ונשים וטף ומדלת הארץ מאשר לא הגלו בבלה: ויבאו אל גדליה המצפתה וישמעאל בן נתניהו ויוחנן ויונתן בני קרח ושריה בן תנחמת ובני עופי הנטפתי ויזניהו בן המעכתי המה ואנשיהם: וישבע להם גדליהו בן אחיקם בן שפן ולאנשיהם לאמר אל תיראו מעבוד הכשדים שבו בארץ ועבדו את מלך בבל וייטב לכם: ואני הנני ישב במצפה לעמד לפני הכשדים אשר יבאו אלינו ואתם אספו יין וקיץ ושמן ושמו בכליכם ושבו בעריכם אשר תפשתם: וגם כל היהודים אשר במואב ובבני עמון ובאדום ואשר בכל הארצות שמעו כי נתן מלך בבל שארית ליהודה וכי הפקיד עליהם את גדליהו בן אחיקם בן שפן: וישבו כל היהודים מכל המקמות אשר נדחו

Primitiua.heb. רעע ראה הלך שוב פקד עיר ישב הלך נתן נשא שלח בוא צפה שאר שמע שור פקד נשה דלל גלה בוא שבע ירא עבד ישב יטב צפה פנה בוא קוץ שום כלה ישב ירח פקד שוב קום נדח

שם ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו
המצפתה ויאספו יין וקיץ הרבה
מאד: ויוחנן בן קרח וכל שרי
החילים אשר בשדה באו אל
גדליהו המצפתה: ויאמרו אליו
הידע תדע כי בעליס מלך בני
עמון שלח את ישמעאל בן נתניה
להכתך נפש ולא האמין להם
גדליהו בן אחיקם: ויוחנן בן קרח
אמר אל גדליהו בסתר במצפה
לאמר אלכה נא ואכה את
ישמעאל בן נתניה ואיש לא ידע
למה יככה נפש ונפצו כל יהודה
הנקבצים אליך ואבדה שארית
יהודה: ויאמר גדליהו בן אחיקם אל
יוחנן בן קרח אל תעש את הדבר
הזה כי שקר אתה דבר אל
ישמעאל:

Cap. xlj.

ויהי בחדש השביעי בא ישמעאל
בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה
ורבי המלך ועשרה אנשים אתו אל
גדליהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו
שם לחם יחדו במצפה: ויקם
ישמעאל בן נתניה ועשרת האנשים
אשר היו אתו ויכו את גדליהו
בן אחיקם בן שפן בחרב וימת אתו
אשר הפקיד מלך בבל בארץ: ואת
כל היהודים אשר היו אתו את
גדליהו במצפה ואת הכשדים
אשר נמצאו שם את אנשי
המלחמה הכה ישמעאל: ויהי ביום
השני להמית את גדליהו ואיש
לא ידע: ויבאו אנשים משכם
משלו ומשמרון שמנים איש
מגלחי זקן וקרעי בגדים ומתגדדים
ומנחה ולבונה בידם להביא

et venerunt in terram iuda ad godoliam in masphat: & collegerūt vinū & messem multā nimis. Iohānan autē filius caree & oēs principes exercit9 qui dispersi fuerāt in regionibus: venerunt ad godoliam in masphat: et dixerunt ei. Scito q baalis rex filiorum ammon misit hismael filium nathanie percutere animā tuam. Et non credidit eis godolias filius aicham. Iohānan aūt filius caree dixit ad godoliam seorsum in masphat loquens. Ibo & percutiam hismael filium nathanie nullo sciente: ne interficiat aīam tuā & dissipentur oēs iudei qui congregati sunt ad te: & peribunt reliquie iuda. Et ait godolias filius aicham ad iohannan filium caree. Noli facere verbum hoc. Falsum enim tu loqueris de hismael. 41.

Et factū est in mense septimo: venit hismael filius nathanie filii elisama de semine regali & optimates regis: & decem viri cum eo ad godoliā filiū aicham in masphat: & comederunt ibi panes simul in masphat. Surrexit autem hismael filius nathanie & decem viri qui cum eo erant & percusserunt godoliam filiū aicham filii saphan gladio & interfecerūt eū quē prefecerat rex babylonis terre. Omnes quoq iudeos qui erant cum godolia in masphat & chaldeos qui reperti sunt ibi & viros bellatores percussit hismael. Secundo autē die postq̄ occiderat godoliam nullo adhuc sciente: venerunt viri de sichem & de sylo & de samaria & octoginta viri rasi barba & scissis vestib9 & squallētes & munera & thus habebāt in manu vt offerrent in

de oīs loco ad quē dispsi sunt: et venerūt ad godoliā in trā iuda in massephath: et collegerūt vinū et fructus multos valde: et oleum. et ioanam filius carie et oēs duces exercitus q in agris: venerūt ad godoliam in massephath et dixerūt ei: si cognitōe scis qz regina regis filiorū āmon: misit ad te ismael filiū nathanie ut percutiat aiam tuā: et nō credidit eis godolias filius achicam: et ioanā filius carie dixit godolie latenter in massephath: ibo et percutiam ismael filiū nathanie et nullus sciat: ne forte interficiat tuā aiam: et dispgatur oīs iudas q cōgregati sūt ad te: et peribunt reliqui iuda. et ait godolias ad ioanā filiū carie: ne feceris rem hāc qz mendacia tu dicis super ismael.

ἀπὸ πάντων τῶν τόπων εἰς οὓς διεσπάρησαν, καὶ ἦλθον πρὸς γοδολίαν εἰς γῆν ἰούδα εἰς μασσηφάθ, καὶ συνήγαγον οἶνον καὶ ὀπώραν πολλὴν σφόδρα, καὶ ἔλαιον. καὶ ἰωανὰν υἱὸς καρηὲ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς, ἦλθον πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφὰθ καὶ εἶπαν αὐτῷ, εἰ γνώσει γινώσκεις ὅτι βασίλισσα βασιλέως υἱῶν ἀμμὼν, ἀπέστειλεν πρὸς σὲ τὸν ἰσμαὴλ υἱὸν ναθανίου πατάξαι ψυχήν σου, καὶ οὐκ ἐπίστευσεν αὐτοῖς γοδολίας υἱὸς ἀχικάμ, καὶ ἰωανὰν υἱὸς καρηὲ εἶπεν τῷ γοδολίᾳ κρυφαίως ἐν μασσηφάθ, πορεύσομαι δὴ καὶ πατάξω τὸν ἰσμαὴλ υἱὸν ναθανίου καὶ μηδεὶς γνώτω, μήποτε πατάξῃ σου ψυχήν, καὶ διασπαρῇ πᾶς ἰούδας οἱ συνηγμένοι πρὸς σέ, καὶ ἀπολοῦνται οἱ ἐπίλοιποι ἰούδα. καὶ εἶπεν γοδολίας πρὸς ἰωανὰν υἱὸν καρηὲ, μὴ ποιήσῃς τὸ πρᾶγμα τοῦτο ὅτι ψευδῆ σὺ λέγεις ὑπὲρ ἰσμαήλ. Ca. 41.

Et factū est mense septimo venit ismael filius nathanie filij elisama de genere regio: et duces regis et decem viri cum eo: ad godoliam in massephath et cōederūt illic panē simul. et surrexit ismael et decē viri qui erant cum eo: et percusserunt godoliam gladio et interfecerūt eū: quē cōstituit rex babylonis sup terrā: et oēs iudeos existes cum eo in massephath: et oēs chaldeos q repti sūt ibi. et viros bellatores percussit ismael. et factū est die secunda postq̄ percussit ipse godoliam: et homo nō sciuit: et venerūt viri de sichem de sylom et de samaria octuaginta viri rasi barba et scissis vestibus et plangētes: et mun et thus in manib9 suis vt offerrent

Καὶ ἐγένετο τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ ἦλθεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου υἱοῦ ἐλισαμὰ ἀπὸ γένους τοῦ βασιλέως, καὶ ἡγούμενοι τοῦ βασιλέως καὶ δέκα ἄνδρες μετ' αὐτοῦ, πρὸς γοδολίαν εἰς μασσηφὰθ καὶ ἔφαγον ἐκεῖ ἄρτον ἅμα. καὶ ἀνέστη ἰσμαὴλ καὶ οἱ δέκα ἄνδρες οἳ ἦσαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐπάταξαν τὸν γοδολίαν μαχαίρᾳ καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν, ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ πάντας τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας μετ' αὐτοῦ εἰς μασσηφάθ, καὶ πάντας τοὺς χαλδαίους τοὺς εὑρεθέντας ἐκεῖ. καὶ τοὺς ἄνδρας πολεμιστὰς ἐπάταξεν ἰσμαήλ. καὶ ἐγένετο τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ πατάξαντος αὐτοῦ τὸν γοδολίαν, καὶ ἄνθρωπος οὐκ ἔγνω, καὶ ἤλθοσαν ἄνδρες ἀπὸ συχὲμ ἀπὸ σηλὼμ καὶ ἀπὸ σαμαρείας ὀγδοήκοντα ἄνδρες ἐξυρημένοι πώγωνας καὶ διερρηχότες τὰ ἱμάτια καὶ κοπτόμενοι, καὶ δῶρον καὶ λίβανος ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τοῦ εἰσενέγκαι

in domū dñi. et egressus est in occursum eis ismael filius nathanie de massipha: ipsi ibant et flebant. et dixit: ingredimini ad godoliam. et factū est: cū intrassent illi in mediū ciuitatis: iugulauit eos in puteo ipse et viri q cum eo. et decē viri inuenti sunt illic: et dixerūt ismaeli: nō occidas nos: q sunt nobis thesauri in agro tritici et ordei et mel et oleū. et preterijt: et nō interfecit eos in medio fratrū suor: et puteus in quē piecit ismael oēs q̄s interfecit: puteus magn9. hic est quē fecit rex asa a facie baasa regis israel. ipsum repleuit ismael filius nathanie vulneratis. et reduxit ismael oēm ppłm q relictus est in massiphate et filias regis quas cōmendauit princeps coquor9 godolie filio achicā: et abijt vt transiret ad filios āmon. et audiuit ioanā fili9 carie et omnes duces exercitus q cum eo: omnia mala q̄ fecit ismael filius nathanie et adduxerūt oēm exercitū eorū et pfecti sūt vt debellarēt eū: et inuenerūt eū ad aquā multam in gabaon. et factū est qn videt oīs ppłs q cum ismael ioanan filiū carie et vniuersos duces exercitus q cum eo: letati sunt et reuersi sunt ad

εἰς οἶκον κυρίου. καὶ ἐξῆλθεν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῖς ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου ἀπὸ μασιφά, αὐτοὶ ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον. καὶ εἶπεν, εἰσέλθετε πρὸς γοδολίαν. καὶ ἐγένετο, εἰσελθόντων αὐτῶν εἰς μέσον τῆς πόλεως, ἔσφαξεν αὐτοὺς εἰς τὸ φρέαρ αὐτὸς καὶ οἱ ἄνδρες μετ' αὐτοῦ. καὶ δέκα ἄνδρες εὑρέθησαν ἐκεῖ, καὶ εἶπαν τῷ ἰσμαήλ, μὴ ἀνέλῃς ἡμᾶς, ὅτι εἰσὶν ἡμῖν θησαυροὶ ἐν ἀγρῷ πυροὶ καὶ κριθαὶ καὶ μέλι καὶ ἔλαιον. καὶ παρῆλθεν καὶ οὐκ ἀνεῖλεν αὐτοὺς ἐν μέσῳ τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν, καὶ τὸ φρέαρ εἰς ὃ ἔρριψεν ἰσμαὴλ πάντας οὓς ἀπέκτεινεν, φρέαρ μέγα. τοῦτό ἐστιν ὃ ἐποίησεν βασιλεὺς ἀσὰ ἀπὸ προσώπου βαασὰ βασιλέως ἰσραήλ, τοῦτο ἐνέπλησεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου τραυματιῶν. καὶ ἀπέστρεψεν ἰσμαὴλ πάντα τὸν λαὸν τὸν καταλειφθέντα ἐν μασιφὰθ καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ βασιλέως ἃς παρακατέθετο ὁ ἀρχιμάγειρος τῷ γοδολίᾳ υἱῷ ἀχικάμ, καὶ ᾤχετο εἰς τὸ πέραν υἱῶν ἀμμών. καὶ ἤκουσεν ἰωανὰν υἱὸς καρηὲ καὶ πάντες οἱ ἡγεμόνες τῆς δυνάμεως οἱ μετ' αὐτοῦ, πάντα τὰ κακὰ ἃ ἐποίησεν ἰσμαὴλ υἱὸς ναθανίου. καὶ ἤγαγον ἅπαν τὸ στρατόπεδον αὐτῶν καὶ ᾤχοντο πολεμεῖν αὐτόν, καὶ εὗρον αὐτὸν ἐπὶ ὕδατι πολλῷ ἐν γαβαών. καὶ ἐγένετο ὅτε εἶδον πᾶς ὁ λαὸς ὁ μετὰ ἰσμαὴλ τὸν ἰωανὰν υἱὸν καρηὲ καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῆς δυνάμεως τῆς μετ' αὐτοῦ, ηὐφράνθησαν καὶ ἀνέστρεψαν πρὸς

domo dñi. Egressus ergo hismael filius nathanie in occursum eorum de masphat: incedens & plorans ibat. Cū aūt occurrisset eis: dixit ad eos. Venite ad godoliam filiū aicham. Qui cum venissent ad medium ciuitatis: interfecit eos hismael filius nathanie circa medium laci: ipse & viri qui erant cum eo. Decē autem viri reperti sunt inter eos: qui dixerunt ad hismael. Noli occidere nos: quia habem9 thesauros in agro frumenti & ordei & olei & mellis. Et cessauit et non interfecit eos cū fratrib9 suis. Lacus aūt in quem proiecerat hismael omnia cadauera virorū quos percussit propter godoliam: ipse est quem fecit rex asa propter baasa regem israel. Ipsum repleuit hismael filius nathanie occisis. Et captiuas duxit hismael omnes reliquias populi qui erant in masphat filias regis et vniuersum populū qui remāserant in masphat: quos cōmēdauerat nabuzardan princeps militie godolie filio aicham. Et cepit eos hismael filius nathanie: & abiit vt transiret ad filios ammon. Audiuit autem iohānan filius caree & omnes principes bellatorū qui erant cum eo omne malum quod fecerat hismael filius nathanie: & assumptis vniuersis viris profecti sunt vt bellarent aduersū hismaelem filiū nathanie: & inuenerunt eum ad aquas multas que sunt in gabaon. Cunq̄ vidisset ois populus qui erat cū hismael iohānan filium caree & vniuersos principes bellatorū q erant cū eo letati sunt. Et reuersus est omnis populus quē ceperat hismael in masphat: reuersusq̄ abiit ad

בית יהוה: ויצא ישמעאל בן
נתניה לקראתם מן המצפה הלך
הלך ובכה ויהי כפגש אתם
ויאמר אליהם באו אל גדליהו
בן אחיקם: ויהי כבואם אל תוך
העיר וישחטם ישמעאל בן נתניה
אל תוך הבור הוא והאנשים
אשר אתו: ועשרה אנשים נמצאו
בם ויאמרו אל ישמעאל אל
תמיתנו כי יש לנו מטמנים בשדה
חטים ושערים ושמן ודבש ויחדל
ולא המיתם בתוך אחיהם: והבור
אשר השליך שם ישמעאל את
כל פגרי האנשים אשר הכה
ביד גדליהו הוא אשר עשה
המלך אסא מפני בעשא מלך
ישראל אתו מלא ישמעאל בן
נתניהו חללים: וישב ישמעאל
את כל שארית העם אשר
במצפה את בנות המלך ואת
כל העם הנשארים במצפה
אשר הפקיד נבוזראדן רב טבחים
את גדליהו בן אחיקם וישבם
ישמעאל בן נתניה וילך לעבר
אל בני עמון: וישמע יוחנן בן
קרח וכל שרי החילים אשר
אתו את כל הרעה אשר עשה
ישמעאל בן נתניה: ויקחו את
כל האנשים וילכו להלחם עם
ישמעאל בן נתניה וימצאו אתו
אל מים רבים אשר בגבעון: ויהי
כראות כל העם אשר את ישמעאל
את יוחנן בן קרח ואת כל שרי
החילים אשר אתו וישמחו: ויסבו
כל העם אשר שבה ישמעאל
מן המצפה וישבו וילכו אל

iohānan filiū caree. Hiſmael aūt filius nathanie fugit cum octo viris a facie iohannan: & abiit ad filios ammō. Tulit ergo iohānan filiꝰ caree & omēs principes bellatorū qui erāt cū eo vniuerſas reliquias vulgi quas reduxerant ab hiſmael filio nathanie de maſphat: poſtq̄ percuſſit godoliam filium aicham fortes viros ad prelium: & mulieres & pueros & eunuchos q̄s reduxerat de gabaon: & abierūt & ſederunt peregrinātes in chāmaam que eſt iuxta bethleem vt pergerēt & introirēt egyptū a facie chaldeorū. Timebāt eī eos: quia pcuſſerat hiſmael filius nathanie godoliam filium aichan quem prepoſuerat rex babylonis in terra iuda.

42.

Et acceſſerūt omēs principes bellatoꝝ & iohānan filiꝰ caree & iechonias filiꝰ ozie: & reliquū vulgus a paruo vſq̄ ad magnū: dixerūtq̄ ad hieremiā pphetam. Cadat oratio noſtra in conſpectu tuo: & ora pro nobis ad dominū deum tuum pro vniuerſis reliquiis iſtis: quia derelicti ſumꝰ pauci de pluribus: ſicut oculi tui nos intuentur & annunciet nobis dñs deus tuus viam per quā pergamus: & verbum quod faciamus. Dixit autem ad eos hieremias ppheta. Audiui. Ecce ego oro ad dominum deum veſtrum ſecundum verba veſtra omne verbum quodcūq̄ rñderit mihi indicabo vobis: nec celabo vos quicq̄. Et illi dixerunt ad hieremiam. Sit dñs inter nos teſtis veritatis & fidei: ſi non iuxta omne verbum in quo miſerit te dñs deus tuus ad nos: ſic faciemus ſiue bonū eſt ſiue malum. Voci dñi dei noſtri ad quem mittimus te obediemus: vt bene ſit nobis:

cum audierimus vocem dñi dei noſtri. Cum aūt cōpleti eſſent decē dies: factū eſt verbū domini ad hieremiā. Vocauit q̄ iohannan filium caree & oēs principes bellatorum qui erant cū eo & vniuerſum populum a minimo vſq̄ ad magnū & dixit ad eos. Hec dicit dñs deus iſrael ad quem miſiſtis me vt pſternerē preces vr̄as in cōſpectu eiꝰ. Si quieſcentes māſeritis in terra hac: edificabo vos & non deſtruam: plantabo & non euellam. Iam enim placatus ſum ſup malo qd̄ feci vobis. Nolite timere a facie regis babylonis quē vos pauidi formidatis. Nolite metuere cum dicit dñs: quia vobiſcum ſum ego vt ſaluos vos faciā & eruam de manu eiꝰ: & dabo vobis miſericordias & miſerebor veſtri: & habitare vos faciā in terra veſtra. Si aūt dixeritis vos nō habitabimus in terra iſta: nec audiemus vocem domini dei noſtri dicentes: nequaq̄: ſed ad terram egypti pergemus vbi non videbimus bellum & clangorem tube non audiemus & famem non ſuſtinebimus: & ibi habitabimꝰ. propter hoc nunc audite verbū dñi reliquie iuda. Hec dicit dñs exercituum deus iſrael. Si poſueritis faciē veſtrā vt ingrediamini egyptū: & intraueritis vt ibi habitetis: gladiꝰ quem vos formidatis: ibi comprehendet vos in terra egypti: & fames pro qua eſtis ſolliciti adherebit vobiſ in egypto & ibi moriemini. Omneſq̄ viri qui poſuerunt faciem ſuā vt ingrediatur egyptum vt habitēt ibi: morietur gladio & fame & peſte: nullus de eis remanebit: nec effugiet a facie mali quod ego

afferam super eos: quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Sicut conflatus est furor meus & indignatio mea sup habitatores hierusalē: sic cõflabitur indignatio mea sup vos cũ ingressi fueritis egyptũ: & eritis in iusiurandũ & in stuporē & in maledictũ & in opprobriũ: & nequaꝗ̃ vltra videbitis locũ istũ. Verbũ dñi super vos reliqe iuda. Nolite intrare egyptũ. Scientes scietis qa obtestatus sum vobis hodie: qa decepistis aĩas vr̃as. Vos enim misistis me ad dominum deum vestrum: dicentes. Ora pro nobis ad dñm deũ nr̃m: & iuxta oĩa q̃cunqꝫ dixerit tibi dñs deus noster: sic annuncia nobis & faciemus. Et annunciaui vobis hodie: & nõ audistis vocem dñi dei vestri super vniuersis pro quibus misit me ad vos. nunc ergo scientes scietis: quia gladio & fame & peste moriemini in loco ad quem voluistis intrare vt habitaretis ibi. 43.

Factum est aũt cũ cõplesset hieremias loquẽs ad populũ vniuersos sermones dñi dei eorũ: pro qbus miserat eũ dominus deus eorũ ad illos omnia verba hec dixit azarias filius osie & iohannan filius caree & omnes viri superbi: dicentes ad hieremiam. Mendacium tu loqueris. Non misit te dñs deus noster dicẽs: ne ingrediamini egyptũ vt habitetis illic: sed baruch filius nerie incitat te aduersum nos vt tradat nos in manus chaldeorum: & interficiat nos & traduci faciat in babylonem. Et nõ audiuit iohannã filius caree & oẽs principes bellatorũ: & vniuersus populus vocem dñi: vt maneret in terra iuda sed tollẽs iohãnan filius caree & vniuersi principes bellatorũ vniuersos reliquiarum iuda qui reuersi fuerant de cunctis gentib9 ad q̃s fuerãt ãte dispsi: vt hitarẽt in tra

Cap. xliij.

iuda: viros & mulieres & paruulos & filias regis & omnem animã quam reliquerat nabuzardan prĩceps militie cum godolia filio aicham filii saphan: & hieremiam prophetam & baruch filium nerie: & ingressi sunt in terram egypti: quia non obedierunt voci domini. Et venerũt vsqꝫ ad taphnis. Et fact9 est sermo dñi ad hieremiã in taphnis dicens. Sume tibi lapides grandes in manu tua & abscõdes eos in crypta que est sub muro latericio in porta dom9 pharaonis in taphnis cernẽtibus viris iudeis: & dices ad eos. Hec dicit dñs exercituum deus israel. Ecce ego mittam & assumam nabuchodonosor regem babylonis seruum meũ: & ponam thronum eius super lapides istos quos abscõdi: & statuet solium suum sup eos. Veniensqꝫ percutiet terram egypti quos in morte in morte: & quos in captiuitate in captiuitate: & quos in gladio in gladio. Et succẽdet ignẽ in delubris deorũ egypti: & cõburet ea & captiuos ducet illos: & amicietur tra egypti sicut amicitur pastor pallio suo & egredietur inde in pace. Et cõteret statuas domus solis que sunt in terra egypti: & delubra deorum egypti comburet igni. 44.

Verbum qd factũ est ad hieremiam & ad omnes iudeos qui habitabant in terra egypti habitantes in magdalo & in taphnis & in mẽphis & in terra phatures: dicens. Hec dicit domin9 exercituũ deus israel. Vos vidistis omne malum istud quod adduxi super hierusalẽ & super omnes vrbes iuda: & ecce deserte sũt hodie & nõ est in eis habitator propter maliciã quã fecerũt: vt me ad iracũdiã puocarẽt: & irent & sacrificarent & colerent

Ca. xliiij.

לאלהים אחרים אשר לא ידעום
המה אתם ואבתיכם׃ ואשלח — שלח
אליכם את כל עבדי הנביאים — נבא
השכים ושלח לאמר אל נא תעשו — שכם עשה
את דבר התעבה הזאת אשר
שנאתי׃ ולא שמעו ולא הטו את — נטה
אזנם לשוב מרעתם לבלתי קטר
לאלהים אחרים׃ ותתך חמתי — נתך יחם
ואפי ותבער בערי יהודה ובחצות — בער חוץ
ירושלם ותהיינה לחרבה לשממה — היה
כיום הזה׃ ועתה כה אמר יהוה
אלהי צבאות אלהי ישראל למה
אתם עשים רעה גדולה אל — עשה גדל
נפשתכם להכרית לכם איש ואשה — כרת איש
עולל ויונק מתוך יהודה לבלתי — עלל ינק
הותיר לכם שארית׃ להכעסני — יתר כעס
במעשי ידיכם לקטר לאלהים — עשה
אחרים בארץ מצרים אשר אתם
באים לגור שם למען הכרית — בוא כרת
לכם ולמען היותכם לקללה ולחרפה — היה
לכל גויי הארץ׃ השכחתם את
רעות אבותיכם ואת רעות מלכי
יהודה ואת רעות נשיו ואת רעתכם — נשה
ואת רעת נשיכם אשר עשו בארץ — עשה
יהודה ובחצות ירושלם׃ לא
דכאו עד היום הזה ולא יראו ולא
הלכו בתורתי ובחקתי אשר נתתי — חקק נתן
לפניכם ולפני אבותיכם׃ לכן כה — פנה
אמר יהוה צבאות אלהי ישראל
הנני שם פני בכם לרעה ולהכרית — שום כרת
את כל יהודה׃ ולקחתי את שארית
יהודה אשר שמו פניהם לבוא
ארץ מצרים לגור שם ותמו כל — תמם
בארץ מצרים יפלו בחרב ברעב — נפל
יתמו מקטן ועד גדול בחרב וברעב — גדל
ימתו והיו לאלה לשמה ולקללה — מות היה
שמם

deos alienos quos nesciebant & illi & vos & patres vestri. Et misi ad vos oēs servos meos prophetas de nocte consurgens mittensq; & dicens. Nolite facere verbum abominationis huiuscemodi quam odivi. Et non audierunt nec inclinaverunt aurē suā vt cōverterētur a malis suis & nō sacrificarent diis alienis. Et cōflata est indignatio mea & furor meus: & succensa est in civitatib⁹ iuda & in plateis hierusalem: & verse sunt in solitudinē & vastitatē sm diem hāc. Et nunc hec dicit dñs exercituum deus israel. Quare vos facitis malum grande hoc contra aīas vestras: vt intereat ex vobis vir & mulier: parvulus & lactens de medio iude nec relinquatur vobis quicq̄ residuū, pvocātes me in operibus manuū vestrarum sacrificando diis alienis in terra egypti in quam ingressi estis vt habitetis ibi: & dispereatis: & sitis in maledictionē & in opprobrium cunctis gentibus terre. Nunquid obliti estis mala patrum vestrorū & mala regum iuda & mala vxorū eorum & mala vestra & mala vxorum vestrarū que fecerunt in terra iuda & in regionib⁹ hierusalem? Non sunt mūdati vsq; ad diē hanc & nō timuerūt & nō ambulaverūt in lege mea & in p̄ceptis meis q̄ dedi corā vobis & corā patribus vrīs. Ideo hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego ponam faciē meā in vobis in malū & disperdā oēm iudam. Et assumam reliquias iude: qui posuerunt facies suas vt ingrederētur terrā egypti: & habitarēt ibi & consumentur oēs in terra egypti: & cadēt in gladio & in fame. Cōsumētur a minimo vsq; ad maximū: i fame & in gladio morietur: & erūt in iusiurādū & in miraculum & in maledictionem

vijs alijs: quos nō cognouerūt ipsi τ vos τ pa
θεοῖς ἑτέροις οἷς οὐκ ἔγνων αὐτοὶ καὶ ὑμεῖς καὶ οἱ πα
tres vrī. τ misi ad vos servos
τέρες ὑμῶν. καὶ ἀπέστειλα πρὸς ὑμᾶς τοὺς παῖδάς
meos pphetas diluculo: τ misi dicens:
μου τοὺς προφήτας ὄρθρου, καὶ ἀπέστειλα λέγων,
ne faciatis rem inquinationis huius quā
μὴ ποιήσητε τὸ πρᾶγμα τῆς μολύνσεως ταύτης ἧς
odi. τ nō audierūt me: τ nō inclinauerūt
ἐμίσησα. καὶ οὐκ ἤκουσάν μου, καὶ οὐκ ἔκλιναν τὸ
aurē suā vt ɔuerterēt a malis suis vt
οὖς αὐτῶν ἀποστρέψαι ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτῶν πρὸς
nō adolerēt dijs alienis. τ instillauit furor me⁹
τὸ μὴ θυμιᾶν θεοῖς ἑτέροις. καὶ ἔσταξεν ὁ θυμός μου
τ ira mea succēsa ē in ciuitatib⁹ iuda τ ex-
καὶ ἡ ὀργή μου ἐξεκαύθη ἐν πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἔξω-
tra hierusalem. τ facte sunt in solitudinē τ in
θεν Ἱερουσαλήμ. καὶ ἐγενήθησαν εἰς ἐρήμωσιν καὶ εἰς
inuiū sicut dies hec. τ nūc sic dixit domi
ἄβατον ὡς ἡμέρα αὕτη. καὶ νῦν οὕτως εἶπεν κύρι-
nus omp̄s deus israel: quare vos faci-
ος παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ἵνα τί ὑμεῖς ποιεῖ-
tis mala magna in aīabus vrīs vt succīdat ex
τε κακὰ μεγάλα ἐπὶ ψυχαῖς ὑμῶν· ἐκκόψαι ὑ-
vobis vir τ mulier puulus τ lactens de me
μῶν ἄνδρα καὶ γυναῖκα νήπιον καὶ θηλάζοντα ἐκ μέ-
dio iuda: vt nō derelinquatur vīm vllus
σου Ἰούδα. πρὸς τὸ μὴ καταλειφθῆναι ὑμῶν μηδέ-
vt irritetis me in opibus manuū
να παραπικρᾶναι με ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν
vrāꝝ adolēdo dijs alienis in trā egypti in quā in-
ὑμῶν θυμιᾶν θεοῖς ἑτέροις ἐν γῇ Αἰγύπτου εἰς ἣν εἰ-
gressi estis vt hītetis ibi: vt excidamini τ vt sitis
σήλθετε οἰκεῖν ἐκεῖ, ἵνα ἐκκοπῆτε καὶ ἵνα γένησθε
in maledictionē τ in opprobriū in gētibus
εἰς κατάραν καὶ εἰς ὀνειδισμὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν τῆς
tre. nūquid obliti estis vos maloꝝ pa-
γῆς. μὴ ἐπιλέλησθε ὑμεῖς τῶν κακῶν τῶν πα-
trum vroꝝ: τ maloꝝ regum iu-
τέρων ὑμῶν, καὶ τῶν κακῶν τῶν βασιλέων Ἰού-
da: τ maloꝝ principum vroꝝ: τ
δα, καὶ τῶν κακῶν τῶν ἀρχόντων ὑμῶν, καὶ τῶν
maloꝝ vxoꝝ vrāꝝ? q̄ fecerūt in trā
κακῶν τῶν γυναικῶν ὑμῶν; ὧν ἐποίησαν ἐν γῇ
iuda τ de foris hierusalem: τ nō cessauerūt
Ἰούδα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἐπαύσαν-
vsq; ī diem hanc. τ nō timuerunt
το ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης. καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν
τ nō āplexati sunt p̄cepta mea q̄ dedi
καὶ οὐκ ἀντείχοντο τῶν προσταγμάτων μου ὧν ἔδω-
ante faciem eoꝝ τ ante faciem
κα κατὰ πρόσωπον αὐτῶν καὶ κατὰ πρόσωπον τῶν
patrum suoꝝ. ideo sic dixit dñs
πατέρων αὐτῶν. διὰ τοῦτο οὕτως εἶπεν κύριος
exercituū deus israel: ecce ego pono
τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς Ἰσραήλ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐφίστημι τὸ
faciem meā in vobis in malū vt disperdam
πρόσωπόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς εἰς κακὸν τοῦ ἀπολέσαι
oēm iuda: τ assumā reliquos
πάντα Ἰούδα, καὶ λήψομαι τοὺς καταλοίπους
iude q̄ posuerūt faciem suam vt ingrede-
Ἰούδα οἳ ἔθεντο τὸ πρόσωπον αὐτῶν τοῦ εἰσελ-
rent in trā egypti vt hītarent ibi: τ
θεῖν εἰς γῆν Αἰγύπτου τοῦ κατοικῆσαι ἐκεῖ, καὶ
ɔsumētur oēs ī trā egypti: τ cadent in
ἐκλείψουσι πάντες ἐν γῇ Αἰγύπτου, καὶ πεσοῦνται ἐν
gladio: τ in fame deficient a paruo
ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν λιμῷ ἐκλείψουσιν ἀπὸ μικροῦ
vsq; ad magnū τ erunt in opprobriū τ in
ἕως μεγάλου, καὶ ἔσονται εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς
pditionē τ in maledictionē.
ἀπώλειαν καὶ εἰς κατάραν.

D

B

Amos. 9.

C

τ visitabo sup sedentes in trā egy-
καὶ ἐπισκέψομαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐν γῇ Αἰγύ-
pti: sicut visitaui sup hierusalem in gladio
πτου, ὡς ἐπεσκεψάμην ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ ἐν ῥομφαίᾳ
τ in fame τ in morte. τ nō erit saluā-
καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ. καὶ οὐκ ἔσται σεσωσμέ-
tus vllus de reliquijs iuda peregrinātib⁹
νος οὐδεὶς τῶν ἐπιλοίπων Ἰούδα τῶν παροικούντων
in trā egypti vt reuertāt in trā iuda ad quā ip
ἐν γῇ Αἰγύπτου ἐπιστρέψαι εἰς γῆν Ἰούδα ἐφ᾽ ἣν αὐ-
si sperant aīabus suis reuerti
τοὶ ἐλπίζουσι ταῖς ψυχαῖς αὐτῶν τοῦ ἐπιστρέψαι
illuc. non reuertentur nisi saluati.
ἐκεῖ. οὐ μὴ ἐπιστρέψουσιν εἰ μὴ οἱ ἀνασωζόμενοι.
τ responderūt hieremie oēs viri
καὶ ἀπεκρίθησαν τῷ Ἱερεμίᾳ ἅπαντες οἱ ἄνδρες
scientes q̄ adolerēt vxores eoꝝ dī-
οἱ γνόντες ὅτι θυμιῶσιν αἱ γυναῖκες αὐτῶν θε-
is alienis: τ oēs mulieres cōgregatio ma-
οῖς ἑτέροις, καὶ πᾶσαι αἱ γυναῖκες συναγωγὴ με-
gna: τ oīs ppls sedentes in trā egypti
γάλη, καὶ πᾶς ὁ λαὸς οἱ καθήμενοι ἐν γῇ Αἰγύπτου
in trā pathures dicentes: sermonē quē loqu-
ἐν γῇ Παθούρης λέγοντες, τὸν λόγον ὃν ἐλά-
tus es ad nos in noīe dñi: nō audie-
λησας πρὸς ἡμᾶς τῷ ὀνόματι κυρίου, οὐκ ἀκού-
mus te. q: facientes faciemus omne
σόμεθά σου. ὅτι ποιοῦσαι ποιήσωμεν πάντα
verbū qd egredietur de ore nrō vt a-
τὸν λόγον ὃς ἐξελεύσεται ἐκ τοῦ στόματος ἡμῶν θυ-
doleam⁹ regine celi τ libemus illi
μιᾶν τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ καὶ σπένδειν αὐτῇ
libamina: sicut fecimus nos τ patres
σπονδάς, καθὰ ἐποιήσαμεν ἡμεῖς καὶ οἱ πατέ-
nrī τ reges nrī τ principes no-
ρες ἡμῶν καὶ οἱ βασιλεῖς ἡμῶν καὶ οἱ ἄρχοντες ἡ-
strī in ciuitatib⁹ iuda τ de foris hierusalem. τ
μῶν ἐν πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλήμ. καὶ
saturati sum⁹ panib⁹: τ facti sum⁹ boni: τ ma-
ἐπλήσθημεν ἄρτων, καὶ ἐγενόμεθα χρηστοί, καὶ κα-
la nō vidim⁹ τ vt cessauimus adolentes
κὰ οὐκ εἴδομεν. καὶ ὡς διελίπομεν θυμιῶντες
regine celi τ libantes ei
τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ καὶ σπένδοντες αὐτῇ
libamina indiguimus oēs nos. τ in gla-
σπονδὰς ἠλαττώθημεν πάντες ἡμεῖς. καὶ ἐν ῥομ-
dio τ in fame defecimus: τ q: adolem⁹
φαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἐξελίπομεν, καὶ ὅτι θυμιῶμεν
nos regine celi: τ libauimus ei
ἡμεῖς τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐσπείσαμεν αὐτῇ
libamina: nō sine viris nrīs fecimus
σπονδάς, μὴ ἄνευ τῶν ἀνδρῶν ἡμῶν ἐποιήσαμεν
ei placentas τ libauimus libamina ei: τ
αὐτῇ χαυῶνας καὶ ἐσπείσαμεν σπονδὰς αὐτῇ, καὶ
dixit hieremias oī pplo potentib⁹ τ
εἶπεν Ἱερεμίας παντὶ τῷ λαῷ τοῖς δυνατοῖς καὶ
mulierib⁹ τ omni pplo q̄ responde-
ταῖς γυναιξὶν καὶ παντὶ τῷ λαῷ τοῖς ἀποκρι-
runt ei verba dicēs. nōne incensi
θεῖσιν αὐτῷ λόγους λέγων, οὐχὶ τοῦ θυμιάματος
qd adoleuistis in ciuitatibus iuda τ de foris
οὗ ἐθυμιάσατε ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰούδα καὶ ἔξωθεν
hierusalem: vos τ pres vrī τ
Ἱερουσαλήμ, ὑμεῖς καὶ οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ οἱ
reges vrī τ pncipes vrī τ ppls
βασιλεῖς ὑμῶν καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ὁ λαὸς τῆς
tre recordat⁹ ē dñs: τ ascendit sup cor eius τ
γῆς ἐμνήσθη κύριος, καὶ ἀνέβη ἐπὶ καρδίαν αὐτοῦ καὶ
nō potuit dñs vltra ferre a facie mali-
οὐκ ἠδύνατο κύριος ἔτι φέρειν ἀπὸ προσώπου πονη-
tie rerum vrāꝝ: τ ab abominationib⁹
ρίας πραγμάτων ὑμῶν, καὶ ἀπὸ τῶν βδελυγμάτων

D

E

s.i.d.

F

& in opprobrium: & visitabo super habitatores terre egypti: sicut visitavi super hierusalem in gladio & fame & peste: & non erit q effugiat: & sit residu⁹ de reliquiis iudeorū qui vadunt vt peregrinētur in terra egypti & revertātur in terram iuda ad quam ipsi elevant animas suas vt revertantur & habitent ibi: non revertentur nisi qui fugerint. Responderunt autē hieremie omnes viri scientes q sacrificarent vxores eorum diis alienis & vniverse mulieres quarum stabat multitudo grandis: & omnis populus habitātium in terra egypti in phatures dicentes. Sermonem quem locutus es ad nos in nomine domini non audiemus ex te: sed facientes faciemus omne verbum quod egredietur de ore nrō vt sacrificemus regine celi et libemus ei libamina: sicut fecimus nos & patres nrī reges nostri & principes nostri in vrbibus iuda & in plateis hierusalem et saturati sum⁹ panib⁹ & bene nobis erat: malūq; nō vidimus. Ex eo autē tpe quo cessavimus sacrificare regine celi & libare ei libamina idiguimus oībus: & gladio & fame consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus regine celi: & libamus ei libamina: nunqd sine viris nostris facimus ei placētas ad colendum eam & libamina ad libandū? Et dixit hieremias ad omnē pplm: adversum viros & adversū mulieres & adversum vniversam plebē qui rñderāt ei verbū dicens. Nunqd non sacrificium qd sacrificastis in civitatibus iuda & in plateis hierusalem vos & patres vrī reges vestri & principes vestri et ppls terre: horū recordatus ē dñs & ascēdit sup cor eius. Et nō poterat dñs vltra portare ppter maliciā studiorū vroꝝ: & pp abomiatiões

ולחרפה׃ ופקדתי על היושבים — ישב
בארץ מצרים כאשר פקדתי על
ירושלם בחרב ברעב ובדבר׃ ולא
יהיה פליט ושריד לשארית יהודה — פלט שרד
הבאים לגור שם בארץ מצרים — בוא
ולשוב ארץ יהודה אשר המה
מנשאים את נפשם לשוב לשבת — נשא ישב
שם כי לא ישובו כי אם פלטים׃ — שוב
ויענו את ירמיהו כל האנשים — ענה
הידעים כי מקטרות נשיהם — קטר נשה
לאלהים אחרים וכל הנשים
העמדות קהל גדול וכל העם — גדל
הישבים בארץ מצרים בפתרוס
לאמר׃ הדבר אשר דברת אלינו
בשם יהוה איננו שמעים אליך׃
כי עשה נעשה את כל הדבר אשר — עשה
יצא מפינו לקטר למלכת השמים — פה לאך
והסיך לה נסכים כאשר עשינו — נסך עשה
אנחנו ואבתינו מלכינו ושרינו — שור
בערי יהודה ובחצות ירושלם — חוץ
ונשבע לחם ונהיה טובים ורעה לא — שבע היה
ראינו׃ ומן אז חדלנו לקטר למלכת — ראה
השמים והסך לה נסכים חסרנו כל — לאך
ובחרב וברעב תמנו׃ וכי אנחנו — תמם
מקטרים למלכת השמים ולהסך — קטר
לה נסכים המבלעדי אנשינו
עשינו לה כונים להעצבה והסך — עשה עצב
לה נסכים׃ ויאמר ירמיהו אל כל — אמר
העם על הגברים ועל הנשים ואל — נשה
כל העם הענים אתו דבר לאמר׃ — ענה
הלוא את הקטר אשר קטרתם
בערי יהודה ובחצות ירושלם — עיר חוץ
אתם ואבותיכם מלכיכם ושריכם
ועם הארץ אתם זכר יהוה ותעלה
על לבו׃ ולא יוכל יהוה עוד לשאת — עלה כל
מפני רע מעלליכם מפני התועבת — פנה רוע עלל תעב

אשר עשיתם ותהי ארצכם לחרבה ולשמה ולקללה מאין יושב כהיום הזה: מפני אשר קטרתם ואשר חטאתם ליהוה ולא שמעתם בקול יהוה ובתורתו ובחקתיו ובעדותיו לא הלכתם על כן קראת אתכם הרעה הזאת כיום הזה: ויאמר ירמיהו אל כל העם ואל כל הנשים שמעו דבר יהוה כל יהודה אשר בארץ מצרים: כה אמר יהוה צבאות אלהי ישראל לאמר אתם ונשיכם ותדברנה בפיכם ובידכם מלאתם לאמר עשה נעשה את נדרינו אשר נדרנו לקטר למלכת השמים ולהסך לה נסכים הקים תקימנה את נדריכם ועשה תעשינה את נדריכם: לכן שמעו דבר יהוה כל יהודה הישבים בארץ מצרים הנני נשבעתי בשמי הגדול אמר יהוה אם יהיה עוד שמי נקרא בפי כל איש יהודה אמר חי אדני יהוה בכל ארץ מצרים: הנני שקד עליהם לרעה ולא לטובה ותמו כל איש יהודה אשר בארץ מצרים בחרב וברעב עד כלותם: ופליטי חרב ישבון מן ארץ מצרים ארץ יהודה מתי מספר וידעו כל שארית יהודה הבאים לארץ מצרים לגור שם דבר מי יקום ממני ומהם: וזאת לכם האות נאם יהוה כי פקד אני עליכם במקום הזה למען תדעו כי קום יקומו דברי עליכם לרעה: כה אמר יהוה הנני נתן את פרעה חפרע מלך מצרים ביד איביו וביד מבקשי נפשו כאשר נתתי את צדקיהו

עשה · היה · ישב · שמם · ירה · חקק · עוד · רוע · נשה · דבר · פה · עשה · נדר · קום · נסך · עשה · שבע · גדל · היה · פה · רוע · תמם · כלה · פלט · שוב · מתה · ספר · בוא · קום · ידע · רוע · בקש · נתן

quas fecistis: & facta est terra vestra in desolationem et in stuporem & in maledictum eo quod non sit habitator: sicut est dies hec. Propterea quod sacrificaueritis idolis & peccaueritis dño: & nō audieritis vocem dñi: & in lege & in preceptis & in testimoniis eius non ambulaueritis: idcirco euenerunt vobis mala hec sicut est dies hec. Dixit autem hieremias ad omnem populum: & ad vniuersas mulieres. Audite verbum dñi omnis iuda qui estis in terra egypti. Hec inquit dominus exercituum deus israel: dicens. Vos et vxores vestre locuti estis ore vestro & manibus vestris implestis: dicentes. Faciamus vota nostra que vouimus vt sacrificemus regine celi & libemus ei libamina. Implestis vota vestra: et opere perpetrastis ea. Ideo audite verbum dñi omnis iuda qui habitatis in terra egypti. Ecce ego iuraui in nomine meo magno: ait dominus: quia nequaquam vltra vocabitur nomen meum ex ore omnis viri iudei dicentis: viuit dñs deus in omni terra egypti. Ecce ego vigilabo super eos in malum & non in bonum: et consumentur omnes viri iuda qui sunt in terra egypti gladio et fame donec penitus cōsumantur. Et qui fugerint gladium: reuertentur de terra egypti in terram iuda viri pauci: et scient omnes reliquie iuda ingredientium terram egypti vt habitent ibi: cuius sermo cōpleatur: meus an illorum. Et hoc vobis signum ait dñs quod visitem ego super vos in loco isto: vt sciatis quia vere cōplebuntur sermones mei cōtra vos in malum. Hec dicit dñs. Ecce ego tradam pharaonem ephree regem egypti in manu inimicorum eius: & in manu querentium animam illius: sicut tradidi sedechiam

quas fecistis. et facta est terra vestra in desolationem
ὧν ἐποιήσατε. καὶ ἐγενήθη ἡ γῆ ὑμῶν εἰς ἐρήμωσιν
et in inuium et in maledictionem sicut dies hec a facie
καὶ εἰς ἄβατον καὶ εἰς ἀρὰν ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη ἀπὸ προ-
eorum quibus adolebatis et quibus peccastis domino. et non audistis vocem domini et
σώπου αὐτῶν ὧν ἐθυμιᾶτε καὶ ὧν ἡμάρτετε τῷ κυρίῳ. καὶ οὐκ εἰσηκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου, καὶ
in preceptis eius et in lege eius et in testimoniis eius non ambulastis
ἐν τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς μαρτυρίοις αὐτοῦ οὐκ ἐπορεύθητε.
et apprehenderunt vos mala hec sicut dies hec.
καὶ ἐπελάβετο ὑμῶν τὰ κακὰ ταῦτα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη.
et dixit hieremias populo et mulieribus: audite verbum domini omnis iuda qui
καὶ εἶπεν ἱερεμίας τῷ λαῷ καὶ ταῖς γυναιξίν, ἀκούσατε τὸν λόγον κυρίου πᾶσα ἰούδα οἱ
in terra egypti: sic dixit dominus deus israel:
ἐν γῇ αἰγύπτου. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ,
vos et vxores vestre ore vestro locuti estis: et manibus vestris impleuistis dicentes:
ὑμεῖς καὶ αἱ γυναῖκες ὑμῶν τῷ στόματι ὑμῶν ἐλαλήσατε, καὶ ταῖς χερσὶν ὑμῶν ἐπληρώσατε λέγουσαι,
facientes faciemus vota nostra que vouimus vt adoleamus regine celi
ποιοῦσαι ποιήσομεν τὰς ὁμολογίας ἡμῶν ἃς ὡμολογήσαμεν θυμιᾶν τῇ βασιλίσσῃ τοῦ οὐρανοῦ
et libemus ei libamina: manentes mansistis in votis vestris: et facientes fecistis.
καὶ σπένδειν αὐτῇ σπονδάς, ἐμμείνασαι ἐνεμείνατε ταῖς ὁμολογίαις ὑμῶν, καὶ ποιοῦσαι ἐποιήσατε.
ideo audite verbum domini omnis iuda sedentes in terra egypti. ecce iuraui in nomine meo
διὰ τοῦτο ἀκούσατε λόγον κυρίου πᾶς ἰούδα οἱ καθήμενοι ἐν γῇ αἰγύπτου. ἰδοὺ ὤμοσα τῷ ὀνόματί μου
magno dixit dominus: si fuerit vltra nomen meum in ore omnis iuda dicere viuit dominus dominus
τῷ μεγάλῳ εἶπεν κύριος, ἐὰν γένηται ἔτι ὄνομά μου ἐν στόματι παντὸς ἰούδα εἰπεῖν ζῇ κύριος κύριος
in omni terra egypti. quia ecce ego vigilaui super eos vt malefacerem eis et nō benefacerem
ἐν πάσῃ γῇ αἰγύπτου. ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐγρήγορα ἐπ' αὐτοὺς τοῦ κακῶσαι αὐτοὺς καὶ οὐκ ἀγαθῶσαι.
et deficient omnis iuda habitantes in terra egypti: in gladio et in fame donec deficiant.
καὶ ἐκλείψουσιν πᾶς ἰούδα οἱ κατοικοῦντες ἐν γῇ αἰγύπτου, ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ ἕως ἂν ἐκλείπωσιν.
et saluati a gladio: reuertentur in terram iuda pauci numero. et scient
καὶ οἱ σεσωσμένοι ἀπὸ ῥομφαίας, ἐπιστρέψουσιν εἰς γῆν ἰούδα ὀλίγοι ἀριθμῷ. καὶ γνώσονται
omnes reliqui iuda peregrinantes in terra egypti vt habitent ibi: sermo cuius manet
πάντες οἱ κατάλοιποι ἰούδα οἱ παροικοῦντες ἐν γῇ αἰγύπτου παροικῆσαι ἐκεῖ, λόγος τίνος ἐμμενεῖ
meus an illorum. et hoc vobis signum dicit dominus: quia visitabo ego super vos
ὁ ἐμὸς ἢ ὁ αὐτῶν. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον λέγει κύριος, ὅτι ἐπισκέψομαι ἐγὼ ἐφ' ὑμᾶς
in loco isto: vt sciatis quod manebunt sermones mei super vos in mala. sic dixit dominus:
ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐμμενοῦσιν οἱ λόγοι μου ἐφ' ὑμᾶς εἰς κακά. οὕτως εἶπεν κύριος,
ecce ego trado pharaonem vephre regem egypti in manus inimici eius: et in manus
ἰδοὺ ἐγὼ δίδωμι τὸν φαραὼ οὐαφρῆ βασιλέα αἰγύπτου εἰς χεῖρας ἐχθροῦ αὐτοῦ, καὶ εἰς χεῖρας
querentis animam eius: sicut dedi sedechiam
ζητοῦντος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καθὰ δέδωκα τὸν σεδεκίαν

G

Deut. 22. c.

regem iuda in manus nabuchodonosor regis
βασιλέα ἰούδα εἰς χεῖρας ναβουχοδονόσωρ βασιλέως
babylonis inimici eius et querentis
βαβυλῶνος ἐχθροῦ αὐτοῦ καὶ ζητοῦντος τὴν
animam eius.
ψυχὴν αὐτοῦ.

Ca. 45.

A Verbum quod locutus est hieremias propheta ad baruch filium nerie: quando scripsit verba hec in libro ex ore hieremie in anno quarto
Ὁ λόγος ὃν ἐλάλησεν ἱερεμίας ὁ προφήτης πρὸς βαρούχ υἱὸν νηρίου, ὅτε ἔγραψεν τοὺς λόγους τούτους ἐν βιβλίῳ ἀπὸ στόματος ἱερεμίου ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τῷ τετάρ-
to ioachim filii iosie regis iuda: dicens: sic
τῳ τοῦ ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσία βασιλέως ἰούδα, λέγων, οὕ-
dixit dominus deus israel: in te baruch: quia
B τως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ, ἐπὶ σοὶ βαρούχ, ὅτι
dixisti ve mihi: quia addidit dominus dolorem super dolorem
εἶπας οἴμοι, ὅτι προσέθηκεν κύριος κόπον ἐπὶ πόνον
meum. dormiui in gemitibus meis: requiem nō inueni.
μου. ἐκοιμήθην ἐν στεναγμοῖς μου, ἀνάπαυσιν οὐχ εὗρον.
dic ei: sic dixit dominus: ecce quos ego edifica-
εἰπὸν αὐτῷ, οὕτως εἶπεν κύριος, ἰδοὺ οὓς ἐγὼ ᾠκοδό-
ui ego destruo: et quos plantaui ego euello: et
μησα ἐγὼ καθαιρῶ, καὶ οὓς ἐφύτευσα ἐγὼ ἐκτίλλω, καὶ
C omnem terram meam: et tu queris tibi grandia?
πᾶσαν γῆν τὴν ἐμοῦ, καὶ σὺ ζητεῖς σεαυτῷ μεγάλα;
ne queras: quia ecce ego induco mala super omnem
μὴ ζητήσῃς, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω κακὰ ἐπὶ πᾶσαν
carnem: ait dominus. et dabo tibi animam tuam
σάρκα, λέγει κύριος. καὶ δώσω σοι τὴν ψυχήν σου
lucrum in omni loco quo vades illuc.
εὕρεμα ἐν παντὶ τόπῳ οὗ ἐὰν βαδίσῃς ἐκεῖ.

Ca. 46

A Et factum est verbum domini ad hieremiam prophetam super omnes gentes: in egyptum aduersum exercitum pharaonis
Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν προφήτην ἐπὶ πάντα ἔθνη, εἰς αἴγυπτον ἐπὶ δυνάμει φαραὼ
nechao regis egypti: qui erat super flumen euphratem in carchamis quem percussit nabuchodonosor rex
νεχαὼ βασιλέως αἰγύπτου, ὃς ἦν ἐπὶ τῷ ποταμῷ εὐφράτῃ ἐν καρχαμὶς ὃν ἐπάταξεν ναβουχοδονόσωρ βασι-
babylonis qui in anno quarto ioachim filii iosie regis iuda. assumite arma
λεὺς βαβυλῶνος ὁ ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ τοῦ ἰωακεὶμ υἱοῦ ἰωσίου βασιλέως ἰούδα. ἀναλάβετε ὅπλα
et scuta adducite in prelium. sternite equos ascendite equites et state in
καὶ ἀσπίδας προσαγάγετε εἰς πόλεμον. ἐπισάξατε τοὺς ἵππους ἐπίβητε οἱ ἱππεῖς καὶ κατάστητε ἐν ταῖς
galeis vestris. proiicite lanceas et
περικεφαλαίαις ὑμῶν. προβάλλετε τὰ δόρατα καὶ
induimini loricis vestris. cur ipsi pauent et recedunt retro? quia fortes eorum cedentur: fuga fugerunt et nō sunt reuersi
ἐνδύσασθε τοὺς θώρακας ὑμῶν. τί ὅτι αὐτοὶ πτοοῦνται καὶ ἀποχωροῦσιν ὀπίσω; διότι οἱ ἰσχυροὶ αὐτῶν κοπήσονται, φυγῇ ἔφυγον καὶ οὐκ ἀνέστρεψαν
obsessi in circuitu ait dominus. ne fugiat le-
περιεχόμενοι κυκλόθεν λέγει κύριος. μὴ φευγέτω ὁ κοῦ-
uis et nō saluetur fortis ad aquilonem: que iuxta
φος καὶ μὴ ἀνασωζέσθω ὁ ἰσχυρὸς ἐπὶ βορρᾶν, τὰ παρὰ
flumen euphratem infirmata sunt: ceciderunt.
B τὸν ποταμὸν εὐφράτην ἠσθένησαν, πεπτώκασιν.
quid iste quasi flumen ascendet
τί οὗτος ὡς ποταμὸς ἀναβήσεται

regem iuda in manu nabuchodonosor regis babylonis inimici sui: & querentis animam eius. 45.

Verbum quod locutus est hieremias propheta ad baruch filium nerie cum scripsisset verba hec in libro ex ore hieremie anno quarto ioachim filii iosie regis iuda dicens. Hec dicit dominus deus israel: ad te baruch. Dixisti. Ve misero mihi quoniam addidit dñs dolorem dolori meo. Laboraui in gemitu meo & requiem non inueni. Hec dicit dñs. Sic dices ad eum. Ecce quos edificaui ego destruo: & quos plantaui ego euello: & vniuersam terram hanc. Et tu queris tibi grandia? Noli querere: quia ecce ego adducam malum super omnem carnem: ait dominus: & dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quecunque perrexeris. 46.

Quod factum est verbum dñi ad hieremiam prophetam contra gentes: ad egyptum aduersum exercitum pharaonis nechao regis egypti: qui erat iuxta fluuium euphraten in charchamis: quem percussit nabuchodonosor rex babylonis in quarto anno ioachim filii iosie regis iuda. Preparate scutum & clypeum & procedite ad bellum. Iungite equos: & ascendite equites: state in galeis: polite lanceas: induite vos loricis. Quid igitur? Vidi ipsos pauidos & terga vertentes: fortes eorum cesos. Fugerunt cōciti: nec respexerunt. Terror vndique: ait dñs. Non fugiet velox: nec saluari se putet fortis. Ad aquilonem iuxta flumen euphraten victi sunt & ruerunt. Quis est iste qui quasi flumen ascendit: & veluti fluuiorum intumescunt gurgites eius? Egyptus fluminis instar ascendit:

מלך יהודה ביד נבוכדראצר מלך בבל איבו ומבקש נפשו:

Cap. xlv.

הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל ברוך בן נריה בכתבו את הדברים האלה על ספר מפי ירמיהו בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה לאמר: כה אמר יהוה אלהי ישראל עליך ברוך: אמרת אוי נא לי כי יסף יהוה יגון על מכאבי יגעתי באנחתי ומנוחה לא מצאתי: כה תאמר אליו כה אמר יהוה הנה אשר בניתי אני הרס ואת אשר נטעתי אני נתש ואת כל הארץ היא: ואתה תבקש לך גדלות אל תבקש כי הנני מביא רעה על כל בשר נאם יהוה ונתתי לך את נפשך לשלל על כל המקמות אשר תלך שם:

Cap. xlvi.

אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא על הגוים: למצרים על חיל פרעה נכה מלך מצרים אשר היה על נהר פרת בכרכמש אשר הכה נבוכדראצר מלך בבל בשנת הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה: ערכו מגן וצנה וגשו למלחמה: אסרו הסוסים ועלו הפרשים והתיצבו בכובעים מרקו הרמחים לבשו הסרינות: מדוע ראיתי המה חתים נסגים אחור וגבוריהם יכתו ומנוס נסו ולא הפנו מגור מסביב נאם יהוה: אל ינוס הקל ואל ימלט הגבור צפונה על יד נהר פרת כשלו ונפלו: מי זה כיאר יעלה כנהרות יתגעשו מימיו: מצרים כיאר יעלה

בנה · כתב · ספף · רבע · יגה · יגע · נוח · אמר · בנה · בקש · ברא · רוע · נתן · קום · הלך · נכה · שנה · רבע · צנן · נגש · לחם · עלה · יצב · כבע · סרה · מלץ · ראה · חתת · אחר · כתת · נוס · פנה · גור · סבב · קלל · מלט · כבר · צפן · עלה · געש

ותהרות יתגעשו מים ויאמר אעלה אכסה ארץ אבידה עיר וישבי בה: עלו הסוסים והתהוללו הרכב ויצאו הגבורים כוש ופוט תפשי מגן ולודים תפשי דרכי קשת: והיום ההוא לאדני יהוה צבאות יום נקמה להנקם מצריו ואכלה חרב ושבעה ורותה מדמם כי זבח לאדני יהוה צבאות בארץ צפון אל נהר פרת: עלי גלעד וקחי צרי בתולת בת מצרים לשוא הרביתי רפאות תעלה אין לך: שמעו גוים קלונך וצוחתך מלאה הארץ כי גבור בגבור כשלו יחדיו נפלו שניהם: הדבר אשר דבר יהוה אל ירמיהו הנביא לבוא נבוכדראצר מלך בבל להכות את ארץ מצרים: הגידו במצרים והשמיעו במגדול והשמיעו בנף ובתחפנחס אמרו התיצב והכן לך כי אכלה חרב סביביך: מדוע נסחף אביריך לא עמד כי יהוה הדפו: הרבה כושל גם נפל איש אל רעהו ויאמרו קומה ונשבה אל עמנו ואל ארץ מולדתנו מפני חרב היונה: קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד: חי אני נאם המלך יהוה צבאות שמו כי כתבור בהרים וככרמל בים יבוא: כלי גולה עשי לך יושבת בת מצרים כי נף לשמה תהיה ונצתה מאין יושב: עגלה יפהפיה מצרים קרץ מצפון בא בא: גם שכריה בקרבה כעגלי מרבק כי גם המה הפנו נסו יחדיו לא עמדו כי יום אידם בא עליהם עת

עלה אמר | כסה אבד | הלל | נקם צור | רוה | עלה לקח | צרה רבה | עלה | קלל | גבר | שנה | נבא | נכה | נגד שמע | יצב כון | סבב סחף | אבר רבה | כשל | אמר | שוב | ילד ינה | שאה | עבר יעד | בוא | כלה גלה | עשה ישב | שמם היה | יצת | צפן בוא | רבק | פנה נוס | בוא

et velut flumina monebũtur fluctus eius & dicet. Ascendẽs operiã terrã: perdã ciuitatẽ & habitatores eius. Ascendite equos & exultate in curribus: & procedant fortes ethiopie & lybie tenẽtes scutum: & lydii arripientes & iacientes sagittas. Dies autem ille domini dei exercituũ dies vltionis: vt sumat vĩdictã de inimicis suis. Deuorabit gladius & saturabitur: & inebriabitur sanguine eorũ. Victima enĩ dñi exercituũ in terra aquilõis iuxta flumẽ euphratẽ. Ascẽde in galaad & tolle resinam virgo filia egypti. Frustra multiplicas medicamina: sanitas nõ erit tibi. Audierũt gentes ignominiã tuã: & vlulatus tuus repleuit terrã: quia fortis impegit in fortẽ: ambo pariter cõciderũt. Verbũ qđ locutus est dñs ad hieremiã ꝓphetã sup eo ꝙ vẽturus esset nabuchodonosor rex babylonis & percussurus terrã egypti. Annũciate egypto & auditũ facite in magdalo & resonet in mẽphis & in taphnis dicite. Sta & prepara te: quia deuorabit gladius ea q̃ per circuitũ tuũ sũt. Quare cõputruit fortis tuus. Non stetit qm̃ dñs subuertit eũ. Multiplicauit ruentes: cecidit ꝗ vir ad ꝓximũ suũ. Et dicent. Surge: & reuertamur ad populũ nrm̃ & ad terrã natiuitatis nr̃e a facie gladii colũbe. Vocate nomen pharaonis regis egypti: tumultũ adduxit tempus. Viuo ego inquit rex dñs exercituum nomen eius quoniam sicut thabor in montibus: & sicut carmelus ĩ mari veniet. Vasa transmigrationis fac tibi habitatrix filia egypti: qa mẽphis in solitudine erit & deseretur et ĩhabitabilis erit. Vitula elegans atꝗ formosa egyptus: stimulator ab aqlone vẽiet ei. Mercenarii quoꝗ eius q versabãtur in medio eius q̃si vituli saginati versi sunt et fugerũt simul nec stare potuerũt: qa dies ĩterfectiõis eorũ venit sup eos: tẽpus

ꝛ q̃si flumina inundant aqua. aque egypti q̃si
καὶ ὡσεὶ ποταμοὶ κυμαίνουσιν ὕδωρ. ὕδατα αἰγύπτου ὡς
flumen ascendet. ꝛ dixit ascendam ꝛ cooperiam
ποταμὸς ἀναβήσεται. καὶ εἶπεν ἀναβήσομαι καὶ κατακαλύψω
tr̃a ꝛ disꝑdã ciuitatẽ ꝛ habitantes in
τὴν γῆν καὶ ἀπολῶ πόλιν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν
ea. ascendite sup equos ꝛ ꝑparate currus.
αὐτῇ. ἐπίβητε ἐπὶ τοὺς ἵππους καὶ παρασκευάσατε ἅρματα.
egredimini pugnatores ethiopũ ꝛ libye arma
ἐξέλθετε οἱ μαχηταὶ αἰθιόπων καὶ λίβυες καθωπλισμένοι
ti armis. ꝛ lydi ascendite: tendite arcũ. ꝛ dies
ὅπλοις. καὶ λυδοὶ ἀνάβητε, ἐντείνατε τόξον. καὶ ἡ ἡμέρα
illa dño deo exercituũ. dies vindicte vt vlciscat inimicos suos ꝛ deuorabit gladius ꝛ saturabitur ꝛ inebriabit a sanguine eoꝝ. qꝛ
ἐκείνη τῷ κυρίῳ θεῷ τῶν δυνάμεων. ἡμέρα ἐκδικήσεως τοῦ ἐκδικῆσαι τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ καὶ καταφάγεται ἡ μάχαιρα καὶ ἐμπλησθήσεται καὶ μεθυσθήσεται ἀπὸ τοῦ αἵματος αὐτῶν. ὅτι
sacrificiũ dño exercituũ ad tr̃a aq̃lonis sup flumẽ euphratẽ. ascẽde galaad: ꝛ tolle resinam virgini filie egypti.
θυσία κυρίῳ σαβαὼθ ἐπὶ γῆν βορρᾶ ἐπὶ ποταμῷ εὐφράτῃ. ἀνάβηθι γαλαάδ, καὶ λάβε ῥητίνην τῇ παρθένῳ θυγατρὶ αἰγύπτου.
in vanũ multiplicauit medicamina tua. vtilitas nõ est tibi. audierũt gẽtes vocẽ tuã. ꝛ clamore tuo repleta ẽ tr̃a. qꝛ
εἰς κενὸν ἐπλήθυνεν ἰάματά σου. ὠφέλεια οὐκ ἔστιν σοι. ἤκουσαν ἔθνη φωνήν σου. καὶ τῆς κραυγῆς σου ἐπλήσθη ἡ γῆ. ὅτι
pugnator aduersus pugnatorẽ infirmatus ẽ ĩ idipm cecidert vtriq.
μαχητὴς πρὸς μαχητὴν ἠσθένησεν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἔπεσον ἀμφότεροι.
q̃ locutus est dñs in manu hieremie ꝓphete vt veniret nabuchodonosor rex babylonis vt pcuteret tr̃a egypti.
ἃ ἐλάλησεν κύριος ἐν χειρὶ ἱερεμίου τοῦ προφήτου τοῦ ἐλθεῖν ναβουχοδονόσωρ βασιλέα βαβυλῶνος τοῦ κόψαι τὴν γῆν αἰγύπτου.
annunciate in egyptũ: ꝛ auditũ facite in magdalo: ꝛ ãnunciate in mẽphi: ꝛ in taphnis dicite sta ꝛ ꝑpara
ἀναγγείλατε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἀκουστὸν ποιήσατε εἰς μαγδωλόν, καὶ παραγγείλατε εἰς μέμφιν, καὶ ἐν τάφναις εἴπατε ἐπίστηθι καὶ ἑτοίμασον
qꝛ deuorauit gladius germẽ tuũ: qꝛ fugit retro vitulus electus tuus. nõ expectauit qꝛ dñs dissoluit eum. ꝛ multitudo tua ĩfirmata ẽ ꝛ cecidit
ὅτι κατέφαγεν μάχαιρα τὴν σμίλακά σου, διότι ἔφυγεν ὀπίσω ὁ μόσχος ὁ ἐκλεκτός σου. οὐκ ἔμεινεν ὅτι κύριος παρέλυσεν αὐτόν. καὶ τὸ πλῆθός σου ἠσθένησεν καὶ ἔπεσεν
ꝛ vnusquisq; proximo suo loq̃bant surgamus ꝛ reuertamur ad ppl̃m nr̃m: ꝛ in pr̃iam nr̃am a facie gladii greci. vocate nomẽ pharaõis nechao regis egypti: tumultũ traduxit tẽpus. viuo ego dicit rex dñs exercituũ. qm̃
καὶ ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ ἐλάλουν ἀναστῶμεν καὶ ἀναστρέψωμεν πρὸς λαὸν ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν ἀπὸ προσώπου μαχαίρας ἑλληνικῆς. καλέσατε τὸ ὄνομα φαραὼ νεχαὼ βασιλέως αἰγύπτου, σαὼν ἐσβιὲ μωήδ. ζῶ ἐγὼ λέγει ὁ βασιλεὺς κύριος τῶν δυνάμεων. ὅτι
sicut thabor in mõtibus ꝛ sicut carmelus in mare veniet. vasa trãsmigratiõis fac tibi habitatrix filia egypti. qꝛ mẽphis in solitudinẽ erit ꝛ vocabitur ve eo q̃ nõ sint habitantes in ea. vitula ornata egyptus. euulsio ab aq̃lone venit sup eã. ꝛ mercenarii eius in ea q̃si vituli saginati nutriti in ea. qꝛ ꝛ ipsi auersi sunt ꝛ fugerũt vnanimiter: nõ steterũt. qꝛ dies ꝑditionis venit sup eos ꝛ tẽpus
ὡς τὸ θαβὼρ ἐν τοῖς ὄρεσιν καὶ ὡς ὁ κάρμηλος ἐν τῇ θαλάσσῃ ἥξει. σκεύη ἀποικισμοῦ ποίησον σεαυτῇ κατοικοῦσα θυγάτηρ αἰγύπτου. ὅτι μέμφις εἰς ἀφανισμὸν ἔσται καὶ κληθήσεται οὐαὶ παρὰ τὸ μὴ ὑπάρχειν κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ. δάμαλις κεκαλλωπισμένη αἴγυπτος. ἀπόσπασμα ἀπὸ βορρᾶ ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ οἱ μισθωτοὶ αὐτῆς ἐν αὐτῇ ὥσπερ μόσχοι σιτευτοὶ τρεφόμενοι ἐν αὐτῇ. διότι καὶ αὐτοὶ ἀπεστράφησαν καὶ ἔφυγον ὁμοθυμαδόν, οὐκ ἔστησαν. ὅτι ἡμέρα ἀπωλείας ἦλθεν ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ καιρὸς

F

vindicte eoꝝ. vox eius q̃si serpentis sibilãtis: qꝛ in arena ãbulabũt. in securibus venient ꝯ eam q̃si cedentes ligna: excidite saltũ eius dicit dñs deus: qꝛ nõ supputabit: qꝛ multiplicabit sup locustas ꝛ nõ est eis numerus. ꝯfusa est filia egypti tradita est in manus ppl̃i ab aq̃lone: dicit dñs exercituũ deus israel. ecce ego vlciscor ammõ filiũ eius sup egyptũ: ꝛ sup deos eius: ꝛ sup reges eius ꝛ sup pharaonẽ ꝛ sup cõfisos in eo. ꝛ dabo eos in manũ q̃rentiũ aiam eoꝝ: ꝛ in manus nabuchodonosor regis babylonis: ꝛ in manus suoꝝ eius. ꝛ post hec habitabitur sicut in diebus pristinis: ait dñs: tu aũt ne timueris sue meus iacob neq; paueas israel: qꝛ ecce saluo te de longe: ꝛ semen tuũ de captiuitate eoꝝ. ꝛ reuertet iacob ꝛ requiescet ꝛ dormiet ꝛ nõ erit q̃ pturbet eũ. ꝛ tu ne timeas sue meus iacob dicit dñs: qꝛ tecum sum ego. qꝛ faciã ꝯsumationẽ in oi gẽte in q̃s expuli te illuc: te ãt non faciam deficere. ꝛ castigabo te in iudiciũ ꝛ inocẽtẽ faciẽs nõ inocẽtẽ faciã te.
ἐκδικήσεως αὐτῶν. φωνὴ αὐτῆς ὡς ὄφεως συρίζοντος, ὅτι ἐν ἄμμῳ πορεύσονται. ἐν ἀξίναις ἥξουσιν ἐπ᾽ αὐτὴν ὡς κόπτοντες ξύλα. ἐκκόψατε τὸν δρυμὸν αὐτῆς λέγει κύριος ὁ θεός, ὅτι οὐ μὴ εἰκασθῇ, ὅτι πληθύνει ὑπὲρ ἀκρίδα καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἀριθμός. κατῃσχύνθη θυγάτηρ αἰγύπτου παρεδόθη εἰς χεῖρας λαοῦ ἀπὸ βορρᾶ, λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς ἰσραήλ. ἰδοὺ ἐγὼ ἐκδικῶ τὸν ἀμμὼν υἱὸν αὐτῆς ἐπὶ αἴγυπτον, καὶ ἐπὶ τοὺς θεοὺς αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς, καὶ ἐπὶ φαραὼ καὶ ἐπὶ τοὺς πεποιθότας ἐπ᾽ αὐτῷ. καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς χεῖρα τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν, καὶ εἰς χεῖρα ναβουχοδονόσωρ βασιλέως βαβυλῶνος, καὶ εἰς χεῖρα τῶν δούλων αὐτοῦ. καὶ μετὰ ταῦτα κατοικισθήσεται, ὥσπερ ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς ἀρχαίαις, λέγει κύριος. σὺ δὲ μὴ φοβηθῇς δοῦλός μου ἰακὼβ μηδὲ πτοηθῇς ἰσραήλ, ὅτι ἰδοὺ σώζω σε μακρόθεν, καὶ τὸ σπέρμα σου ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῶν. καὶ ἀναστρέψει ἰακὼβ καὶ ἡσυχάσει καὶ ὑπνώσει καὶ οὐκ ἔσται ὁ παρενοχλῶν αὐτόν. καὶ σὺ μὴ φοβηθῇς παῖς μου ἰακὼβ λέγει κύριος, ὅτι μετὰ σοῦ εἰμι ἐγώ. ὅτι ποιήσω συντέλειαν ἐν παντὶ ἔθνει εἰς οὓς ἔξωσά σε ἐκεῖ, σὲ δὲ οὐ μὴ ποιήσω ἐκλείπειν. καὶ παιδεύσω σε εἰς κρίμα καὶ ἀθῷον οὐκ ἀθῳώσω σε.

G

8.5.b.

C.47 A

Et factũ est vbũ dñi ad hieremiã ꝓphetã sup philistiim: anteq̃ pcuteret pharao gazan. hec dicit dñs: ecce aque ascendũt ab aq̃lone: ꝛ erũt in torrentem inundantem. ꝛ inundabit tr̃a ꝛ plenitudinẽ eius vrbem ꝛ habitantes in ea: ꝛ clamabunt hoies ꝛ vlulabũt omnes habitantes tr̃a a voce impetus eius: ab armis multis eoꝝ: ꝛ a ꝯmotiõe curruũ eius ꝛ sonitu rotaꝝ eius. nõ reuersi sunt pr̃es sup filios eoꝝ. a dissolutiõe manuũ suaꝝ in die ventura vt pdat oẽs philistiim. ꝛ desolabo tyrũ ꝛ sidonẽ ꝛ oẽs reliquos auxilii eoꝝ: qꝛ exterminauit dñs philistiim reliquos insulaꝝ cappadocie. venit caluitium sup gazã:
Καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν προφήτην ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, πρὸ τοῦ πατάξαι φαραὼ τὴν γάζαν. τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ὕδατα ἀναβαίνει ἀπὸ βορρᾶ, καὶ ἔσται εἰς χειμάρρουν κατακλύζοντα. καὶ κατακλύσει γῆν καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς πόλιν καὶ τοὺς κατοικοῦντας ἐν αὐτῇ, καὶ κεκράξονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀλαλάξουσιν ἅπαντες οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἀπὸ φωνῆς ὁρμῆς αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ὅπλων τῶν πολλῶν αὐτῶν, καὶ ἀπὸ σεισμοῦ τῶν ἁρμάτων αὐτοῦ ἤχου τροχῶν αὐτοῦ. οὐκ ἐπέστρεψαν πατέρες ἐπὶ υἱοὺς αὐτῶν. ἀπὸ ἐκλύσεως χειρῶν αὐτῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἐρχομένῃ τοῦ ἀπολέσαι πάντας τοὺς ἀλλοφύλους. καὶ ἀφανιῶ τὴν τύρον καὶ σιδῶνα καὶ πάντας τοὺς καταλοίπους τῆς βοηθείας αὐτῶν, ὅτι ἐξολοθρεύσει κύριος τοὺς ἀλλοφύλους τοὺς καταλοίπους τῶν νήσων τῆς καππαδοκίας. ἥκει φαλάκρωμα ἐπὶ γάζαν

B

C

visitatiõis eorũ. Vox eius quasi eris sonabit: qm̃ cum exercitu ꝓperabũt & cũ securibus veniẽt ei: quasi cedẽtes ligna succiderunt saltum eius: ait dñs: q supputari nõ põt. Multiplicati sunt sup locustas: & non est eis numerus. Confusa est filia egypti: & tradita in manu ppl̃i aquilonis: dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego visitabo super tumultum alexandrie & super egyptum & super deos eius: & super reges eius: et sup pharaonẽ: & sup omnes qui cõfidũt in eo. Et dabo eos in manus q̃rentiũ aiam eoꝝ: & in manus nabuchodonosor regis babylonis: & in manus suorũ eius. Et post hec hitabitur sicut diebus pristinis: ait dñs. Et tu ne timeas serue meus iacob & ne paueas israel. Quia ecce ego saluũ te faciã de longinquo & semen tuũ de terra captiuitatis sue. Et reuertetur iacob & reqescet & ꝓspe rabitur: & no erit q exterreat eũ. Et tu noli timere serue meus iacob ait dñs: qa tecũ ego sum: quia ego consumam cunctas gentes ad quas eieci te. Te vero nõ cõsumam: sed castigabo te in iudicio: nec quasi innocenti parcam tibi.

47.

Quod factum est verbum domini ad hieremian prophetam cõtra palestinos: anteq̃ percuteret pharao gazam. Hec dicit dñs. Ecce aque descendent ab aquilõe: & erũt quasi torres inũdans: & operiẽt terrã & plenitudinẽ eius: vrbẽ & habitatores eius. Clamabũt homines & vlulabunt oẽs habitatores terre a strepitu põpe armorũ & bellatorũ eius a cõmotione q̃drigaꝝ eius: & multitudine rotaꝝ illius. Non respexert pr̃es filios manibus dissolutis: p aduẽtu diei in quo vastabũtur oẽs philistum: & dissipabitur tyrus & sidon cum oibus reliqs auxiliis suis. Depopulatus est enim dñs palestinos: reliqas isule cappadocie. Venit caluitium super gazam:

פקדתם: קולה כנחש ילך כי בחיל ילכו ובקרדמות באו לה כחטבי עצים: כרתו יערה נאם יהוה כי לא יחקר כי רבו מארבה ואין להם מספר: הבישה בת מצרים נתנה ביד עם צפון: אמר יהוה צבאות אלהי ישראל הנני פוקד אל אמון מנא ועל פרעה ועל מצרים ועל אלהיה ועל מלכיה ועל פרעה ועל הבטחים בו: ונתתים ביד מבקשי נפשם וביד נבוכדראצר מלך בבל וביד עבדיו ואחרי כן תשכן כימי קדם נאם יהוה: ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים ושב יעקוב ושקט ושאנן ואין מחריד: אתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה כי אתך אני כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדחתיך שמה ואתך לא אעשה כלה ויסרתיך למשפט ונקה לא אנקך:

Ca.xlvij.

אשר היה דבר יהוה אל ירמיהו הנביא אל פלשתים בטרם יכה פרעה את עזה: כה אמר יהוה הנה מים עלים מצפון והיו לנחל שוטף וישטפו ארץ ומלואה עיר וישבי בה וזעקו האדם והילל כל ישבי הארץ: מקול שעטת פרסות אביריו מרעש לרכבו המון גלגליו לא הפנו אבות אל בנים מרפיון ידים: על היום הבא לשדוד את כל פלשתים להכרית לצור ולצידון כל שריד עזר כי שדד יהוה את פלשתים שארית אי כפתור: באה קרחה אל עזה

חקר רבה | רבה ספר | בוש | צפן | נתן בקש | שכן יום | ירא | ישע | רחק שבה | שוב | חרד | עשה | דחה | שפט נקה | נבא | נכה | עלה צפן | היה שטף | ילל | אבר המן | גלל פנה | רפה בוא | שדד כרת | שרד | בוא

נִדְמְתָה אַשְׁקְלוֹן שְׁאֵרִית עִמְקָם עַד מָתַי תִּתְגּוֹדָדִי׃ הוֹי חֶרֶב לַיהוָה עַד אָנָה לֹא תִשְׁקֹטִי הֵאָסְפִי אֶל תַּעְרֵךְ הֵרָגְעִי וָדֹמִּי׃ אֵיךְ תִּשְׁקֹטִי וַיהוָה צִוָּה לָהּ אֶל אַשְׁקְלוֹן וְאֶל חוֹף הַיָּם שָׁם יְעָדָהּ׃

Ca. xlviij

לְמוֹאָב כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוֹי אֶל נְבוֹ כִּי שֻׁדָּדָה הֹבִישָׁה נִלְכְּדָה קִרְיָתָיִם הֹבִישָׁה הַמִּשְׂגָּב וָחָתָּה׃ אֵין עוֹד תְּהִלַּת מוֹאָב בְּחֶשְׁבּוֹן חָשְׁבוּ עָלֶיהָ רָעָה לְכוּ וְנַכְרִיתֶנָּה מִגּוֹי גַּם מַדְמֵן תִּדֹּמִּי אַחֲרַיִךְ תֵּלֶךְ חָרֶב׃ קוֹל צְעָקָה מֵחֹרוֹנָיִם שֹׁד וָשֶׁבֶר גָּדוֹל׃ נִשְׁבְּרָה מוֹאָב הִשְׁמִיעוּ זְּעָקָה צְעוּרֶיהָ׃ כִּי מַעֲלֵה הַלֻּחִית בִּבְכִי יַעֲלֶה בֶּכִי כִּי בְּמוֹרַד חוֹרֹנַיִם צָרֵי צַעֲקַת שֶׁבֶר שָׁמֵעוּ׃ נֻסוּ מַלְּטוּ נַפְשְׁכֶם וְתִהְיֶינָה כַּעֲרוֹעֵר בַּמִּדְבָּר׃ כִּי יַעַן בִּטְחֵךְ בְּמַעֲשַׂיִךְ וּבְאוֹצְרוֹתַיִךְ גַּם אַתְּ תִּלָּכֵדִי וְיָצָא כְמוֹשׁ בַּגּוֹלָה כֹּהֲנָיו וְשָׂרָיו יַחְדָּו׃ וְיָבֹא שֹׁדֵד אֶל כָּל עִיר וְעִיר לֹא תִמָּלֵט וְאָבַד הָעֵמֶק וְנִשְׁמַד הַמִּישֹׁר אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה׃ תְּנוּ צִיץ לְמוֹאָב כִּי נָצֹא תֵּצֵא וְעָרֶיהָ לְשַׁמָּה תִהְיֶינָה מֵאֵין יוֹשֵׁב בָּהֵן׃ אָרוּר עֹשֶׂה מְלֶאכֶת יְהוָה רְמִיָּה וְאָרוּר מֹנֵעַ חַרְבּוֹ מִדָּם׃ שַׁאֲנַן מוֹאָב מִנְּעוּרָיו וְשֹׁקֵט הוּא אֶל שְׁמָרָיו וְלֹא הוּרַק מִכְּלִי אֶל כֶּלִי וּבַגּוֹלָה לֹא הָלָךְ עַל כֵּן עָמַד טַעְמוֹ בּוֹ וְרֵיחוֹ לֹא נָמָר׃ לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְשִׁלַּחְתִּי לוֹ צֹעִים וְצֵעֻהוּ וְכֵלָיו יָרִיקוּ וְנִבְלֵיהֶם יְנַפֵּצוּ׃ וּבֹשׁ מוֹאָב מִכְּמוֹשׁ כַּאֲשֶׁר בֹּשׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל מִבֵּית אֵל מִבְטֶחָם׃

דָּמָה עַד גָּדַד אָסַף רָגַע דָּמַם אָוָה לְכַד בּוֹשׁ חָתַת הָלַל כָּרַת דָּמַם הָלַךְ שָׁדַד שָׁבַר גָּדַל שָׁמַע צָעַר עָלָה בָּכָה יָרַד עָרַר נוּס הָיָה דָּבַר עָשָׂה לָכַד יָצָא נָלָה שׁוּר בּוֹא מָלַט שָׁמַד יָשַׁר נָתַן נָצָה עוּר שָׁמֵם הָיָה יָשַׁב אָרַר רָמָה צָעַר רִיק כָּלָה הָלַךְ עָמַד סָגַר יוֹם בּוֹא צָעָה בּוֹשׁ בָּטַח

conticuit ascalon: & reliquie vallis earum. Vsq; quo concideris? O mucro domini vsquequo non requiesces? Ingredere in vaginã tuam refrigerare & sile. Quõ quiescet cũ dñs pcepit ei: aduersus ascalon & aduersum maritimas eius regiones: ibiq; cõdixerit illi. 48.

H D moab. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Ve super nabo quoniã vastata est & confusa. Capta est cariathaim: confusa est fortis & tremuit. Non est vltra exultatio in moab: contra esebon cogitauerunt malũ. Venite & disperdamus eam de gente. Ergo silens conticesces sequeturq; te gladius. Vox clamoris de oronaim vastitas & cõtritio magna. Contrita est moab: annũciate clamorẽ paruulis eius. Per ascensum enim luith plorãs ascendet in fletu: quia in descẽsu oronaim hostes vlulatũ cõtritiõis audierũt. Fugite saluate aias vras: & eritis quasi mirice in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciã in munitionibus tuis & in thesauris tuis: tu quoq; capieris. Et ibit chamos in transmigratione: sacerdotes eius & principes eius simul. Et veniet pdo ad omnẽ vrbẽ: & vrbs nulla saluabitur. Et peribũt valles: & dissipabũtur cãpestria quoniam dixit dñs. Date florẽ moab quia florẽs egredietur: & ciuitates eius desertẽ erũt & inhitabiles. Maledictus qui facit opus dñi fraudulẽter: & maledictus qui phibet gladiũ suũ a sanguine. Fertilis fuit moab ab adolescẽtia sua: & requieuit in fecibus suis. Nec trãsfusus est de vase in vas: & in transmigratione nõ abiit. Idcirco pmansit gustus eius in eo: & odor eius nõ est imutatus. Propterea ecce dies veniũt dicit dñs & mittã ei ordiatores & stratores laguncularũ: & sternẽt eũ & vasa eius exhaurient & lagunculas eorum collidẽt. Et cõfundetur moab a chamos sicut cõfusa est domus isrl a bethel in qua hẽbat fiduciã.

pcięctaest ascalon τ reliqui vallis eorum: vsq; quo
ἀπεῤῥίφη ἀσκαλὼν καὶ οἱ κατάλοιποι ἐνακείμ, ἕως τίνος
incides gladius dñi: vsq; quo nõ desces?
κόψεις μάχαιρα τοῦ κυρίου; ἕως τίνος οὐχ ἡσυχάσεις;
restituere in vaginã tuã. quiesce
ἀποκατάστηθι εἰς τὸν κουλεόν σου· ἀνάπαυσαι
τ tolle te; quõ quiescet τ dñs pcepit
καὶ ἐπάρθητι; πῶς ἡσυχάσει, καὶ κύριος ἐνετείλατο
ei aduersus ascalonẽ τ aduersus maritimas
αὐτῇ ἐπὶ τὴν ἀσκαλῶνα καὶ ἐπὶ τὰς παραθαλασσίους
aduersus reliquas vt insurgat.
ἐπὶ τὰς καταλοίπους ἐπεγερθῆναι. C. 48.

Moab sic dixit dñs exercituum deus
Τῇ μωὰβ οὕτως εἶπε κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς
israel: ve sup nabo quia periit: capta est cariathaim
ἰσραήλ, οὐαὶ ἐπὶ ναβὼ ὅτι ὤλετο, ἐλήφθη καριαθαὶμ
cõfusa est fortitudo victa est. nõ est vltra exultatio moab.
ᾐσχύνθη τὸ κραταίωμα ἡττήθη· οὐκ ἔστιν ἔτι γαυρίαμα μωάβ.
in esebon: cogitauerũt sup eam mala. venite τ
ἐν ἐσεβὼν, ἐλογίσαντο ἐπ' αὐτὴν κακά. δεῦτε καὶ
excidamus eam de gente: τ deter defeet.
ἐκκόψωμεν αὐτὴν ἀπὸ ἔθνους, καὶ παῦσιν παύσεται.
post te ibit gladius: quia vox clamanti
ὄπισθέν σου βαδιεῖται μάχαιρα, ὅτι φωνὴ κεκραγότων
ex oronaim vastitas τ cõtritio magna cõtritio
ἐξ ὡρωναΐμ ὄλεθρος καὶ σύντριμμα μέγα· συνετρίβη
moab annũciate ad puulos eius. repleta est aluth in
μωὰβ ἀναγγείλατε εἰς ζόγορα· ὅτι ἐπλήσθη ἀλὼθ ἐν
fletu. ascendet plorãs in via oronaim clamorẽ
κλαυθμῷ· ἀναβήσεται κλαίων ἐν ὁδῷ ὡρωναΐμ κραυγὴν
cõtritionis audistis: fugite τ saluate animas
συντρίμματος ἠκούσατε, φεύγετε καὶ σώσατε τὰς ψυχὰς
vras τ eritis quasi asinus agrestis i deserto. quia
ὑμῶν καὶ ἔσεσθε ὥσπερ ὄνος ἄγριος ἐν ἐρήμῳ· ἐπειδὴ
cõfidisti in munitionibus tuis τ in thesauris
ἐπεποίθεις ἐν ὀχυρώμασί σου καὶ ἐν τοῖς θησαυροῖς
tuis τ tu capieris. τ egredietur chamos in
σου, καὶ σὺ συλληφθήσῃ· καὶ ἐξελεύσεται χαμὼς ἐν
trãsmigratiõe sacerdotes eius τ principes eius simul τ
ἀποικίᾳ οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ ἅμα· καὶ
veniet vastitas sup omnẽ ciuitatẽ. τ ciuitas non salua
ἥξει ὄλεθρος ἐπὶ πᾶσαν πόλιν, καὶ πόλις οὐ μὴ σωθῇ·
bit. τ peribit vallis τ deuastabitur cãpestria
καὶ ἀπολεῖται ὁ αὐλὼν καὶ ἐξολοθρευθήσεται ἡ πεδινὴ
sic dixit dñs. date signa moab: quia
καθὼς εἶπε κύριος. δότε σημεῖα τῇ μωάβ, ὅτι
plaga succendet τ oẽs ciuitates eius in inuium
ἁφῇ ἀναφθήσεται· καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῆς εἰς ἄβατον
erũt eo quod nõ sit hitans in ea. maledictus
ἔσονται ὅθεν οὐκ ἔσται ἐνοικῶν ἐν αὐτῇ. ἐπικατάρατος
q facit opus dñi negligẽter: τ maledictus
ὁ ποιῶν τὰ ἔργα κυρίου ἀμελῶς, καὶ ἐπικατάρατος
q aufert gladium suũ a sanguine. quieuit
ὁ ἐξαίρων μάχαιραν αὐτοῦ ἀφ' αἵματος. ἀνεπαύσατο
moab a puero: τ cõfisus est in gloria sua. nõ infudit de vase in vas: τ in trãsmigrationẽ nõ abiit. ideirco stetit gustus eius in eo
μωὰβ ἐκ παιδαρίου, καὶ πεποιθὼς ἦν ἐπὶ τῇ δόξῃ αὐτοῦ· οὐκ ἐνέχεεν ἐξ ἀγγείου εἰς ἀγγεῖον, καὶ εἰς ἀποικισμὸν οὐκ ᾤχετο. διὰ τοῦτο ἔστη γεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ
τ odor eius nõ defecit: ppterea ecce dies
καὶ ὀσμὴ αὐτοῦ οὐκ ἐξέλιπε. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι
veniũt dicit dñs. τ mittam ei stratores
ἔρχονται φησὶ κύριος· καὶ ἀποστελῶ αὐτῷ κλίνοντας
τ sternent eum τ vasa eius cõminuent
καὶ κλινοῦσιν αὐτὸν καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ λεπτυνοῦσι
τ cornua eius cõterent. τ cõfundetur
καὶ τὰ κέρατα αὐτοῦ συντρίψουσι. καὶ καταισχυνθήσεται
moab a chamos sicut cõfusa est domus israel
μωὰβ ἀπὸ χαμὼς ὥσπερ κατῃσχύνθη ὁ οἶκος ἰσραὴλ
a bethel spe eorum cõfisi in se ipsis.
ἀπὸ βαιθὴλ ἐλπίδος αὐτῶν πεποιθότες ἐφ' ἑαυτοῖς.

Esaie. 16.d.

quõ dicetis fortes sumus: τ homo potẽs in prelia? periit moab ciuitas eius: τ electi iuuenes
πῶς ἐρεῖτε ἰσχυροί ἐσμεν, καὶ ἄνθρωπος ἰσχύων εἰς πόλεμον; ὤλετο μωὰβ πόλις αὐτοῦ, καὶ ἐκλεκτοὶ νεανίσκοι
eius descenderũt in occisionẽ ait rex: domi
αὐτοῦ κατέβησαν εἰς σφαγὴν λέγει βασιλεύς, κύριος
nus exercituũ nomẽ ei: ppe dies moab ve
τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ, ἐγγὺς ἡμέρα μωὰβ ἐλθεῖν
niat τ malitia eius velox valde. mouete ei
καὶ πονηρία αὐτῆς ταχεῖα σφόδρα. κινήσατε αὐτῷ
oẽs in circuitu eius vniuersi scientes nomẽ eius.
πάντες κυκλόθεν αὐτοῦ πάντες εἰδότες ὄνομα αὐτοῦ.
dicite quõ cõfracta est virga gloriosa baculus magnificẽtie.
εἴπατε πῶς συνετρίβη βακτηρία εὐκλεὴς ῥάβδος μεγαλειώματος.
descende de gloria τ sede i humiditate sedens filia debon: quia periit moab
κατάβηθι ἀπὸ δόξης καὶ κάθισον ἐν ὑγρασίᾳ καθημένη θυγάτηρ δεβών, ὅτι ὤλετο μωάβ·
ascendit in te deuastans munitiones tuas. in via sta τ
ἀνέβη εἰς σὲ λυμαινόμενος ὀχύρωμά σου. ἐφ' ὁδοῦ στῆθι καὶ
pspice sedens in aroer: τ interroga fugientẽ τ saluatum. τ dic qd factũ est. cõfusa est moab: quia
ἔπιδε καθημένη ἐν ἀροὴρ καὶ ἐρώτησον φεύγοντα καὶ σῳζόμενον· καὶ εἶπον τί ἐγένετο. κατῃσχύνθη μωάβ, ὅτι
cõtrita est. vlula τ clama ãnũcia in arnõ.
συνετρίβη. ὀλόλυξον καὶ κέκραξον· ἀνάγγειλον ἐν ἀρνῶν.
quia periit moab τ iudicium venit ad terrã cãpestrẽ
ὅτι ὤλετο μωὰβ καὶ κρίσις ἔρχεται εἰς τὴν γῆν τὴν μισὼρ
sup chelon: τ sup iassa: τ sup mophath: τ sup dibon: τ sup nabo: τ sup domũ deblathaim: τ
ἐπὶ χελὼν, καὶ ἐπὶ ἰασσά, καὶ ἐπὶ μωφάθ, καὶ ἐπὶ δεβὼν, καὶ ἐπὶ ναβαῦ, καὶ ἐπὶ οἶκον δεβλαθαίμ, καὶ
sup cariathaim: τ sup domũ gamol τ sup domũ maon: τ
ἐπὶ καριαθαίμ, καὶ ἐπὶ οἶκον γαμώλ καὶ ἐπὶ οἶκον μαών, καὶ
sup carioth: τ sup bosor: τ sup oẽs ciuitates moab
ἐπὶ καριώθ, καὶ ἐπὶ βοσόρ, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις μωὰβ
q longe τ q ppe. fracti est cornu moab
τὰς πόρρω καὶ τὰς ἐγγύς. κατεάχθη κέρας μωὰβ
τ brachium eius cõtritũ est: dicit dñs. inebriate
καὶ τὸ ἐπιχεῖρον αὐτοῦ συνετρίβη, λέγει κύριος. μεθύσατε
eum qm i dñm magnificatus est. τ applaudet moab in manu sua: τ erit in risum τ ipse.
αὐτὸν ὅτι ἐπὶ κύριον ἐμεγαλύνθη· καὶ ἐπικρούσει μωὰβ ἐν χειρὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσται εἰς γέλωτα καὶ αὐτός.
τ nõ in derisum fuit tibi israel: si in furtis
καὶ μὴν εἰς γελοιασμὸν ἦν σοι ἰσραήλ· εἰ ἐν κλοπαῖς
tuis inuẽtũ fuit quia debellasti eũ. reliquerunt
σου εὑρέθη ὅτι ἐπολέμεις αὐτόν. κατέλιπον τὰς
ciuitates τ hitauerũt in petris habitantes moab.
πόλεις καὶ ᾤκησαν ἐν πέτραις οἱ κατοικοῦντες μωάβ.
facti sunt quasi columbe nidificãtes in petris
ἐγενήθησαν ὡς περιστεραὶ νοσσεύουσαι ἐν πέτραις
oris fouee. audiui supbiã moab supbiuit valde: τ supbiã eius τ arrogantiã eius: τ
στόματι βοθύνου. ἤκουσα ὕβριν μωὰβ ὕβρισεν λίαν, καὶ ὕβριν αὐτοῦ καὶ ὑπερηφανίαν αὐτοῦ, καὶ
exaltatũ est cor eius. ego autẽ cognoui dicit dñs opa eius: nõne sufficiẽs eius nõ sic fecit: ppterea sup moab vlulate vndique.
ὑψώθη καρδία αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἔγνων λέγει κύριος ἔργα αὐτοῦ, οὐχὶ τὸ ἱκανὸν αὐτοῦ οὐχ οὕτως ἐποίησεν; διὰ τοῦτο ἐπὶ μωὰβ ὀλολύζετε πάντοθεν.
clamate ad viros muri fictilis siccitatis. sicut
βοήσατε ἐπ' ἄνδρας κιὶρ ἀδὰς αὐχμοῦ· ὡς
planctum iazer plorabo tibi vinea sabama
κλαυθμὸν ἰαζὴρ ἀποκλαύσομαί σοι ἄμπελος σαβαμά.

Quomodo dicitis: fortes sumus & viri robusti ad pliandũ? Vastata est moab & ciuitates illius ascenderũt: & electi iuuenes eius descenderũt in occisionem: ait rex dñs exercituũ nomẽ eius. Prope est interitus moab vt veniat & malum eius velociter accurret nimis. Cõsolamini eũ oẽs qui estis in circuitu eius: & vniuersi q scitis nomen eius dicite. Quõ cõfracta est virga fortis: baculus gloriosus? Descẽde de gloria & sede in siti hitatio filie dibõ: quoniam vastator moab ascẽdet ad te: dissipabit munitiones tuas. In via sta & prospice hitatio aroer. Interroga fugientẽ & ei q euasit dic quid accidit: Confusus est moab: quoniam victus est. Vlulate & clamate: annũciate i arnõ: quonia vastata est moab. Et iudicium venit ad terram campestrem super elon & super iasa & super mephat. & super dibon & super nabo et super domum deblathaim. & super cariathaim & sup bethgamul & super bethmaon. & super carioth & super bosra: et super omnes ciuitates terre moab que longe & prope sunt. Abscissũ est cornu moab: & brachiũ eius cõtritũ est ait dñs. Inebriate eũ: quonia contra dominũ erectus ẽ. Et allidet manũ moab in vomitu suo & erit in derisũ etiã ipse. Fuit eni in derisum tibi israel: quasi inter fures repperisses eũ. Propter verba ergo tua que aduersum illũ locutus es: captiuus duceris. Relinqte ciuitates & habitate in petra habitatores moab: & estote quasi colũba nidificãs in summo ore foraminis. Audiuimus supbiã moab: supbus ẽ valde. Sublimitatẽ eius & arrogãtiã & supbiã & altitudinẽ cordis eius ego scio: ait dñs. Iactãtia eius eo quod nõ sit iuxta eã virtus eius: nec iuxta quod poterat conata sit facere. Ideo sup moab eiulabo & ad moab vniuersa clamabo: ad viros muri fictilis lamẽtantes. De plãctu iazer plorabo tibi vinea sabama.

אֵיךְ תֹּאמְרוּ גִּבּוֹרִים אֲנָחְנוּ וְאַנְשֵׁי חַיִל לַמִּלְחָמָה׃ שֻׁדַּד מוֹאָב וְעָרֶיהָ עָלָה וּמִבְחַר בַּחוּרָיו יָרְדוּ לַטָּבַח נְאֻם הַמֶּלֶךְ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ׃ קָרוֹב אֵיד מוֹאָב לָבוֹא וְרָעָתוֹ מִהֲרָה מְאֹד׃ נֻדוּ לוֹ כָּל סְבִיבָיו וְכֹל יֹדְעֵי שְׁמוֹ אִמְרוּ אֵיכָה נִשְׁבַּר מַטֵּה עֹז מַקֵּל תִּפְאָרָה׃ רְדִי מִכָּבוֹד וּשְׁבִי בַצָּמָא יֹשֶׁבֶת בַּת דִּיבוֹן כִּי שֹׁדֵד מוֹאָב עָלָה בָךְ שִׁחֵת מִבְצָרָיִךְ׃ אֶל דֶּרֶךְ עִמְדִי וְצַפִּי יוֹשֶׁבֶת עֲרוֹעֵר שַׁאֲלִי נָס וְנִמְלָטָה אִמְרִי מַה נִּהְיָתָה׃ הֹבִישׁ מוֹאָב כִּי חַתָּה הֵילִילוּ וּזְעָקוּ הַגִּידוּ בְאַרְנוֹן כִּי שֻׁדַּד מוֹאָב׃ וּמִשְׁפָּט בָּא אֶל אֶרֶץ הַמִּישֹׁר אֶל חֹלוֹן וְאֶל יַהְצָה וְעַל מוֹפָעַת׃ וְעַל דִּיבוֹן וְעַל נְבוֹ וְעַל בֵּית דִּבְלָתָיִם׃ וְעַל קִרְיָתַיִם וְעַל בֵּית גָּמוּל וְעַל בֵּית מְעוֹן׃ וְעַל קְרִיּוֹת וְעַל בָּצְרָה וְעַל כָּל עָרֵי אֶרֶץ מוֹאָב הָרְחֹקוֹת וְהַקְּרֹבוֹת׃ נִגְדְּעָה קֶרֶן מוֹאָב וּזְרֹעוֹ נִשְׁבָּרָה נְאֻם יְהוָה׃ הַשְׁכִּירֻהוּ כִּי עַל יְהוָה הִגְדִּיל וְסָפַק מוֹאָב בְּקִיאוֹ וְהָיָה לִשְׂחֹק גַּם הוּא׃ וְאִם לוֹא הַשְּׂחֹק הָיָה לְךָ יִשְׂרָאֵל אִם בְּגַנָּבִים נִמְצָאָה כִּי מִדֵּי דְבָרֶיךָ בּוֹ תִּתְנוֹדָד׃ עִזְבוּ עָרִים וְשִׁכְנוּ בַּסֶּלַע יֹשְׁבֵי מוֹאָב וִהְיוּ כְיוֹנָה תְּקַנֵּן בְּעֶבְרֵי פִי פָחַת׃ שָׁמַעְנוּ גְאוֹן מוֹאָב גֵּאֶה מְאֹד גָּבְהוֹ וּגְאוֹנוֹ וְגַאֲוָתוֹ וְרֻם לִבּוֹ׃ אֲנִי יָדַעְתִּי נְאֻם יְהוָה עֶבְרָתוֹ וְלֹא כֵן בַּדָּיו לֹא כֵן עָשׂוּ׃ עַל כֵּן עַל מוֹאָב אֲיֵלִיל וּלְמוֹאָב כֻּלֹּה אֶזְעָק אֶל אַנְשֵׁי קִיר חֶרֶשׂ יֶהְגֶּה׃ מִבְּכִי יַעְזֵר אֶבְכֶּה לָּךְ הַגֶּפֶן שִׂבְמָה

אָמַר גָּבַר לָחַם עִיר בָּחַר קָרַב רוּעַ נוּד סָבַב שָׁבַר נָטָה עָזַז פָּאַר יָרַד יָשַׁב כָּבַד בָּצַר צָפָה נוּס מָלַט הָיָה בּוֹשׁ חָתַת יָלַל נָגַד שָׁפַט בּוֹא יָשַׁר עִיר גָּדַע שָׁבַר שָׁכַר גָּדַל קָאָה מָצָא נוּד עִיר הָיָה קָנַן פָּה גָּאָה רוּם כּוּן בַּד עָשָׂה יָלַל זָעַק הָגָה בָּכָה

נטישתיך עברו ים עד ים יעזר
נגעו על קיצך ועל בצירך שדד
נפל׃ ונאספה שמחה וגיל מכרמל
ומארץ מואב ויין מיקבים השבתי
לא ידרך הידד הידד לא הידד׃
מזעקת חשבון עד אלעלה עד יהץ
נתנו קולם מצער עד חרנים עגלת
שלשיה כי גם מי נמרים למשמות
יהיו׃ והשבתי למואב נאם יהוה
מעלה במה ומקטיר לאלהיו׃ על כן
לבי למואב כחללים יהמה ולבי
אל אנשי קיר חרש כחלילים
יהמה על כן יתרת עשה אבדו׃ כי
כל ראש קרחה וכל זקן גרעה
על כל ידים גדדת ועל מתנים
שק׃ על כל גגות מואב וברחבתיה
כלה מספד כי שברתי את מואב
ככלי אין חפץ בו נאם יהוה׃ איך
חתה הילילו איך הפנה ערף מואב
בוש והיה מואב לשחק ולמחתה
לכל סביביו׃ כי כה אמר יהוה הנה
כנשר ידאה ופרש כנפיו אל מואב׃
נלכדה הקריות והמצדות נתפשה
והיה לב גבורי מואב ביום ההוא
כלב אשה מצרה׃ ונשמד מואב
מעם כי על יהוה הגדיל׃ פחד ופחת
ופח עליך יושב מואב נאם יהוה׃
הניס מפני הפחד יפל אל הפחת
והעלה מן הפחת ילכד בפח כי אביא
אליה אל מואב שנת פקדתם נאם
יהוה׃ בצל חשבון עמדו מכח נסים
כי אש יצא מחשבון ולהבה מבין
סיחון ותאכל פאת מואב וקדקד
בני שאון׃ אוי לך מואב אבד עם
כמוש כי לקחו בניך בשבי ובנתיך
בשביה׃ ושבתי שבות מואב

Propagines tue trāsierūt mare: vſq; ad mare iazer peruenerūt. Super meſſem tuā et vindemiā tuā predo irruit. Ablata eſt leticia & exultatio de carmelo & de terra moab: & vinū de torcularibus ſuſtuli. Nequaq̄ calcator vue ſolitū celeuma cātabit. De clamore eſebon vſq; eleale & iaſa dederūt vocē ſuā a ſegor vſq; ad oronaim vitulā conternantē: aque ve ro nemrim peſſime erūt. Et auferam de moab: ait dominus offerentē in excelſis: & ſacrificantē diis ei9. Propterea cor meū ad moab quaſi tibia reſonabit: et cor meum ad viros muri fictilis dabit ſonitū tibiarū: qa plus fecit q̄ potuit idcirco perierūt. Omne enim caput caluiciū & oīs barba raſa erit. In cunctis manib9 colligatio: & ſuper omne dorſum ciliciū. Et ſup oīa tecta moab & in plateis eius oīs plāctus: qm̄ cōtriui moab ſicut vas inutile: ait dominus. Quomodo victa eſt & vlulauerunt? Quō deiecit ceruicem moab et confuſus eſt? Eritq; moab in deriſū: et in exemplū oībus in circuitu ſuo. Hec dicit dn̄s. Ecce q̄ſi aquila volabit & extēdet alas ſuas ad moab. Capta eſt carioth & munitiones cōprehēſe ſūt. Et erit cor fortiū moab in die illa: ſicut cor mulieris parturientis. Et ceſſabit moab eſſe populus: qm̄ cōtra dn̄m glificatus ē. Pauor et fouea & laque9 ſuper te o habitator moab: ait dn̄s: qui fugerit a facie pauoris cadet in foueā: et qui cōſcenderit de fouea capietur laq̄o. Adducā enim ſup moab annū viſitationis eorū: ait dn̄s. In vmbra eſebon ſteterūt de laq̄o fugiētes: qa ignis egreſſus eſt de eſebō & flāma de medio ſeō: & deuorauit partem moab & verticem filiorū tumultus. Ve tibi moab. Periſti pupule chamos: qa cōprehēſi ſunt filii tui & filie tue in captiuitatē. Et cōuertam captiuitatem moab

κλήματά σου διῆλθε θάλασσαν· πόλις ἰαζὴρ ἥψαντο· ἐπὶ ὀπώραν σου καὶ ἐπὶ τρυγηταῖς σου ὄλεθρος ἐπέπεσε, συνελήφθη χαρμονὴ καὶ εὐφροσύνη ἐκ καρμήλου καὶ ἐκ γῆς μωαβίτιδος, καὶ οἶνον ἐπὶ ληνοῖς σου· πρωῒ οὐκ ἐπάτησαν, οὐδὲ δείλης οὐκ ἐποίησαν αἰδὲ. ἀπὸ κραυγῆς ἐσεβὼν ἕως ἐλεαλὴ καὶ ἕως ἰασσὰ ἔδωκαν φωνὴν αὐτῶν ἀπὸ σηγὼρ ἕως ὡρωναῒμ καὶ ἀγγελία σαλισία· ὅτι καὶ τὸ ὕδωρ νεμβρεὶμ εἰς κατάκαυμα ἔσται· καὶ ἀπολῶ τὸν μωὰβ φησὶ κύριος ἀναβαίνοντα ἐπὶ βωμὸν καὶ θυμιῶντα θεοῖς αὐτοῦ. διὰ τοῦτο καρδία τοῦ μωὰβ, ὥσπερ αὐλοὶ βομβήσουσι, καρδία μου ἐπ' ἀνθρώπους κεὶρ ἄρες ὥσπερ αὐλὸς βομβήσει. διὰ τοῦτο ἃ περιεποιήσατο ἀπώλετο ἀπὸ ἀνθρώπου πᾶσαν κεφαλὴν ἐν παντὶ τόπῳ ξυρήσονται καὶ πᾶς πώγων ξυρηθήσεται· καὶ πᾶσαι χεῖρες κόψονται, καὶ ἐπὶ πάσης ὀσφύος σάκκος, καὶ ἐπὶ πάντων τῶν δωμάτων μωὰβ καὶ ἐπὶ ταῖς πλατείαις αὐτῆς, ὅτι συνέτριψα τὸν μωὰβ φησὶν κύριος ὡς ἀγγεῖον οὗ οὐκ ἔστι χρεία αὐτοῦ. πῶς κατήλλαξε; πῶς ἔστρεψε νῶτον μωὰβ ᾐσχύνθη, καὶ ἐγένετο μωὰβ εἰς γέλωτα καὶ ἐγγογγυσμα πᾶσι τοῖς κύκλῳ αὐτῆς. ὅτι οὕτως εἶπε κύριος ὡς ἀετὸς πετάσεται, καὶ ἐκτενεῖ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ εἰς μωάβ. ἐλήφθη καριὼθ καὶ τὰ ὀχυρώματα συνελήφθη· καὶ ἔσται ἡ καρδία τῶν δυνατῶν μωὰβ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡς ἡ καρδία γυναικὸς ὠδινούσης. καὶ ἀπολεῖται μωὰβ ἀπὸ ὄχλου ὅτι ἐπὶ τὸν κύριον ἐμεγαλύνθη. παγὶς καὶ φόβος καὶ βόθυνος ἐπὶ σὲ καθήμενε μωὰβ λέγει κύριος· ὁ φεύγων ἀπὸ προσώπου τοῦ φόβου, ἐμπεσεῖται εἰς τὸν βόθυνον· καὶ ὁ ἀναβαίνων ἐκ τοῦ βοθύνου καὶ συλληφθήσεται ἐν τῇ παγίδι. ὅτι ἐπάξω ταῦτα ἐπὶ μωὰβ ἐν ἐνιαυτῷ ἐπισκέψεως αὐτῆς λέγει κύριος· ἐν σκιᾷ ἐσεβὼν ἔστησαν ἀπὸ δυνάμεως φυγόντες, ὅτι πῦρ ἐξῆλθεν ἀπὸ ἐσεβὼν, καὶ φλὸξ ἀπὸ μέσου σιὼν, καὶ κατέφαγεν τὰ κλίτη μωάβ, καὶ τὴν κορυφὴν υἱῶν σαών. οὐαί σοι μωάβ, ἀπώλετο ὁ λαὸς χαμώς, ὅτι ἐλήφθησαν οἱ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες σου εἰς αἰχμαλωσίαν. καὶ ἐπιστρέψω αἰχμαλωσίαν τῆς μωὰβ

ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει κύριος. ἕως τούτου τὸ κρίμα τοῦ μωάβ.

Ca. 49.

Τοῖς υἱοῖς ἀμμὼν οὕτως εἶπε κύριος, μὴ υἱοὶ οὐκ εἰσὶν ἐν ἰσραὴλ ἢ παραληψόμενος οὐκ ἔστιν αὐτῶν; διὰ τί παρέλαβεν μολχὸμ τὸν γάδ, καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἐν πόλεσιν αὐτῶν ἐνοικεῖ; διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ ἀκουτιῶ ἐπὶ ῥαββὰθ υἱῶν ἀμμὼν θόρυβον πολέμου· καὶ ἔσονται εἰς ἄβατον καὶ εἰς ἀπώλειαν, καὶ βωμοὶ αὐτῆς ἐν πυρὶ κατακαυθήσονται· καὶ διαδέξεται ἰσραὴλ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ λέγει κύριος. ἀλάλαξον ἐσεβὼν, ὅτι ὤλετο γαΐ. κεκράξατε θυγατέρες ῥαββὰθ περιζώσασθε σάκκους, καὶ ἐπιλαμβάνεσθε καὶ κόψασθε ἐπὶ μολχόμ, ὅτι ἐν ἀποικίᾳ βαδιοῦνται οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτοῦ ἅμα. τί ἀγαλλιᾶσαι ἐν ἐμακεῖμ θυγάτηρ τῆς ἰταμίας ἡ πεποιθυῖα ἐπὶ τοῖς θησαυροῖς αὐτῆς, ἡ λέγουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς, τίς ἐλεύσεται εἰς ἐμέ. ἰδοὺ ἐγὼ φέρω ἐπὶ σὲ φόβον εἶπεν κύριος τῶν δυνάμεων ἀπὸ πάσης τῆς περιοίκου σου καὶ διασπαρήσεσθε ἕκαστος εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ συνάγων τοὺς ἀλωμένους. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν υἱῶν ἀμμὼν, λέγει κύριος. τῇ ἰδουμαίᾳ τάδε λέγει κύριος, οὐκ ἔστιν ἔτι σοφία ἐν θαιμάν. ἀπώλετο βουλὴ ἐκ συνετῶν ᾤχετο σοφία αὐτῶν. ἠπατήθη ὁ τόπος αὐτῶν βαθύνατε ἑαυτοῖς εἰς κάθισιν οἱ κατοικοῦντες ἐν δαιδάν. ὅτι δύσκολα ἐποίησεν ἤγαγον αὐτὸν ἐν χρόνῳ ᾧ ἐπεσκεψάμην ἐπ' αὐτόν, ὅτι τρυγηταὶ ἦλθόν σοι οὐ καταλείψουσί σοι καταλείμματα. ὡς κλέπται ἐν νυκτὶ ἐπιθήσουσι χεῖρας αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ κατέσυρα τὸν ἡσαῦ ἀνεκάλυψα τὰ κρυπτὰ αὐτῶν, κρυβῆναι οὐ μὴ δύνωνται. ὤλοντο διὰ χεῖρα ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ γείτονός αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπολείπεσθαι ὀρφανόν σου, ἵνα ζήσεται, καὶ ἐγὼ ζήσομαι καὶ χῆραι ἐπ' ἐμὲ πεποίθασιν. ὅτι τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ οἷς οὐκ ἔστι νόμος πιεῖν τὸ ποτήριον, ἔπιον· καὶ σὺ ἀθῳουμένη οὐ μὴ ἀθῳωθήσῃ, ὅτι πιὼν πίεσαι ὅτι κατ' ἐμαυτοῦ ὤμοσα.

in nouiſſimis dieb9: ait dominus. Huc uſq; iudicia moab. 49.

Ad filios āmon. Hec dicit dn̄s. Nūquid non filii ſunt iſrael: aut heres non eſt ei. Cur igitur hereditate poſſedit melchō gad & populus ei9 in vrbib9 eius hītauit? Ideo ecce dies veniūt dicit dn̄s: & auditū faciā ſup rabbath filiorum ammon fremitum prelii. Et erit in tumulū diſſipata: filieq; eius igne ſuccendentur: & poſſidebit iſrael poſſeſſores ſuos: ait dominus. Vlula eſebon quoniam vaſtata eſt hai. Clamate filie rabba: accīgite vos ciliciis. Plangite & circuite per ſepes: quoniam melchom in trāſmigrationē ducetur: ſacerdotes ei9 & principes eius ſimul. Quid gloriaris in vallib9? Defluxit vallis tua filia delicata: q̄ cōfidebas ī theſauris tuis & dicebas. Quis veniet ad me? Ecce ego īducā ſup te terrorē: ait dn̄s deus exercituū ab oībus qui ſunt in circuitu tuo: & diſpergemini ſinguli a cōſpectu vro: nec erit q cōgreget fugiētes. Et poſt hec reuerti faciā captiuos filioꝝ ammon: ait dn̄s. Ad idumeā. hec dicit dn̄s exercituum. Nunqd nō vltra ē ſapiā in themā? Periit cōſiliū a filiis? Inutilis facta ē ſapiētia eorū. Fugite & terga vertite: deſcendite in voraginē hītatores dedā: qm̄ ꝑditionē eſau adduxi ſup eū tp̄s viſitatiōis ei9. Si vindemiatores veniſſent ſup te: nō reliq̄ſſent racemū? ſi fures in nocte rapuiſſent q̄ ſuffi ceret ſibi. Ego vero diſcooperui eſau: reuelaui abſcondita eius & celari nō poterit. Vaſtatū eſt ſemē eius & frēs eius & vicini eius & nō erit. Relinque pupillos tuos: & ego faciā eos viuere & vidue tue in me ſpabunt: qa hec dicit dn̄s. Ecce qbus nō erat iudiciū vt biberēt calicē: bibētes bibent: & tu quaſi innocens relinq̄ris? Non eris innocēs ſed bibēs bibes. qa ꝑ memetipm̄ iurauī

באחרית הימים נאם יהוה עד
הנה משפט מואב׃

Cap. xlix.

לבני עמון כה אמר יהוה הבנים
אין לישראל אם יורש אין לו
מדוע ירש מלכם את גד ועמו
בעריו ישב׃ לכן הנה ימים באים
נאם יהוה והשמעתי אל רבת בני
עמון תרועת מלחמה והיתה לתל
שממה ובנתיה באש תצתנה
וירש ישראל את ירשיו אמר יהוה׃
הילילי חשבון כי שדדה עי צעקנה
בנות רבה חגרנה שקים ספדנה
והתשוטטנה בגדרות כי מלכם
בגולה ילך כהניו ושריו יחדיו׃ מה
תתהללי בעמקים זב עמקך הבת
השובבה הבטחה באצרתיה מי
יבוא אלי׃ הנני מביא עליך פחד
נאם אדני יהוה צבאות מכל
סביביך ונדחתם איש לפניו ואין
מקבץ לנדד׃ ואחרי כן אשיב את
שבות בני עמון נאם יהוה׃ לאדום
כה אמר יהוה צבאות האין עוד
חכמה בתימן אבדה עצה מבנים
נסרחה חכמתם׃ נסו הפנו העמיקו
לשבת ישבי דדן כי איד עשו
הבאתי עליו עת פקדתיו׃ אם
בצרים באו לך לא ישארו עוללות
אם גנבים בלילה השחיתו דים׃ כי
אני חשפתי את עשו גליתי את
מסתריו ונחבה לא יוכל שדד
זרעו ואחיו ושכניו ואיננו׃ עזבה
יתמיך אני אחיה ואלמנתיך עלי
תבטחו׃ כי כה אמר יהוה הנה אשר
אין משפטם לשתות הכוס שתו
ישתו ואתה הוא נקה תנקה לא
תנקה כי שתו תשתה׃ כי בי נשבעתי

נאם יהוה כי לשמה לחרפה לחרב
ולקללה תהיה בצרה וכל עריה
תהיינה לחרבות עולם: שמועה
שמעתי מאת יהוה וציר בגוים
שלוח התקבצו ובאו עליה וקומו
למלחמה: כי הנה קטן נתתיך בגוים
בזוי באדם: תפלצתך השיא אתך
זדון לבך שכני בחגוי הסלע תפשי
מרום גבעה כי תגביה כנשר קנך
משם אורידך נאם יהוה: והיתה
אדום לשמה כל עבר עליה ישם
וישרק על כל מכותה: כמהפכת
סדם ועמרה ושכניה אמר יהוה לא
ישב שם איש ולא יגור בה בן
אדם: הנה כאריה יעלה מגאון
הירדן אל נוה איתן כי ארגיעה
ארוצנו מעליה ומי בחור אליה
אפקד כי מי כמוני ומי יעידני ומי
זה רעה אשר יעמד לפני: לכן
שמעו עצת יהוה אשר יעץ אל
אדום ומחשבותיו אשר חשב אל
ישבי תימן אם לא יסחבום צעירי
הצאן אם לא ישים עליהם
נוהם: מקול נפלם רעשה הארץ
צעקה בים סוף נשמע קולה: הנה
כנשר יעלה וידאה ויפרש כנפיו
על בצרה והיה לב גבורי אדום
ביום ההוא כלב אשה מצרה:
לדמשק בושה חמת וארפד כי שמעה
רעה שמעו נמגו בים דאגה השקט
לא יוכל: רפתה דמשק הפנתה
לנוס ורטט החזיקה צרה וחבלים
אחזתה כיולדה: איך לא עזבה עיר
תהלה קרית משושי: לכן יפלו
בחוריה ברחבתיה וכל אנשי
המלחמה ידמו ביום ההוא נאם

שמם · היה עיר · היה עלם · שמע · שלח קבץ · בוא לחם · נתן בזה · פלץ נשא · זוד · תפש · רום · ירד · היה · עבר · שמם · שרק נכה · הפך · ישב · גור · עלה · גאה · רוץ בחר · פקד יעד · עמד פנה · יעץ · חשב · סחב צער · ישם · נוה · נפל רעש · צעק · שמע · עלה דאה · פרש גבר · איש צור · רוע מוג · שקט יכל · רפה פנה · חזק צור · ילד חלל · קרא שוש · נפל בחר · דמם · לחם

dicit dñs: q in solitudinẽ et in opprobriũ & in desertũ & in maledictionẽ erit bosra: & oẽs ciuitates eius erunt in solitudines sempiternas. Auditum audiui a domino & legatus ad gentes missus ẽ. Cõgregamini & venite cõtra eam: & cõsurgamꝰ in pliũ. Ecce enĩ paruulũ dedi te in gẽtibꝰ: cõtẽptibilẽ inter homines. Arrogãtia tua decepit te & supbia cordis tui qui habitas in cauernis petre & apprehẽdere niteris altitudinẽ collis. Cũ exaltaueris q̃si aquila nidũ tuũ: ĩde detrahã te: dicit dñs. Et erit idumea deserta. Oĩs q trãsibit p eã stupebit & sibilabit sup oẽs plagas eius: sicut subuersa ẽ sodoma & gomorra & vicine eiꝰ ait dñs. Non habitabit ibi vir: & nõ incolet eã filius hoĩs. Ecce quasi leo ascendet de superbia iordanis ad pulchritudinẽ robustã: quia subito currere faciã eum ad illã. Et quis erit electus quẽ pponã ei? Quis enĩ similis mei? Et qs sustinebit me? Et qs iste pastor qui resistat vultui meo? ppterea audite cõsiliũ domini quod init de edom & cogitationes eiꝰ quas cogitauit de habitatoribus theman. Si nõ deiecerint eos paruuli gregis nisi dissipauerint cum eis habitaculũ eoꝝ. A voce ruine eorum cõmota est terra clamor in mari rubro auditus est vocis eiꝰ. Ecce q̃si aquila ascendet & euolabit: & expandet alas suas sup bosrã. Et erit cor fortium idumee in die illa quasi cor mulieris parturientis. Ad damascũ. Confusa ẽ emath & arphat: q̃a auditũ pessimũ audierunt. Turbati sunt ĩ mari pre sollicitudĩe: q̃escere nõ potuit. Dissoluta est damascus versa est in fugã: tremor apprehendit eam. Angustia & dolores tenuerũt eã q̃si pturientẽ. Quõ dereliq̃runt ciuitatẽ laudabilẽ: vrbẽ leticie? Ideo cadent iuuenes eiꝰ in plateis eiꝰ: & oẽs viri prelii cõticescent in die illa: ait

dicit dñs: qz in inuiũ τ in opprobriũ τ in
λέγει κύριος, ὅτι εἰς ἄβατον καὶ εἰς ὀνειδισμὸν, καὶ εἰς
maledictionẽ erit in medio eius. τ oẽs ciuitates eius
κατάραν ἔσῃ ἐν μέσῳ αὐτῆς. καὶ πᾶσαι αἱ πόλεις αὐτῆς
erunt deserte in eternũ. auditũ audiui a domi-
ἔσονται ἔρημοι εἰς τὸν αἰῶνα. ἀκοὴν ἤκουσα παρὰ κυ-
no: τ nuncios in gẽtes misit: cõgregamini
ρίου, καὶ ἀγγέλους εἰς ἔθνη ἀπέστειλεν, συνάχθητε
τ venite ꝯ eam: surgite in bellum.
καὶ παραγένεσθε εἰς αὐτήν, ἀνάστητε εἰς πόλεμον.
ecce puũ dedi te in gẽtibus: cõtemptibilem in
ἰδοὺ μικρὸν δέδωκά σε ἐν ἔθνεσιν, εὐκαταφρόνητον ἐν
hoibus. illusio tua aggressa est te temeritas cor-
ἀνθρώποις. ἡ παιγνία σου ἐνεχείρησέ σοι ἰταμία καρ-
dis tui habitantẽ foramina petrarũ. apprehẽdẽt
δίας σου κατάλυσεν τρυμαλιὰς πετρῶν. συνέλαβεν
fortitudinẽ collis excelsi: quia exaltauerit sicut aqla ni-
ἰσχὺν βουνοῦ ὑψηλοῦ, ὅτι ἐὰν ὑψώσῃς ὥσπερ ἀετὸς νοσ-
dũ tuũ dicit dñs. inde detrahã te. τ erit idu-
σιάν σου λέγει κύριος, ἐκεῖθεν καθελῶ σε. καὶ ἔσται ἡ ἰδου-
mea in inuiũ. ois pertransiens in eam
μαία εἰς ἄβατον. πᾶς ὁ παραπορευόμενος ἐπ' αὐτὴν
stupebit τ sibilabit sup oẽm plagã eius. si-
ἐκστήσεται καὶ συριεῖ ἐπὶ πᾶσαν τὴν πληγὴν αὐτῆς. ὥσ-
cut subuersa est sodoma τ gomorra τ vicine
περ κατεστράφη σόδομα καὶ γόμορρα καὶ αἱ πάροι-
eius ait dñs: non sedebit illic homo τ
κοι αὐτῆς εἶπεν κύριος, οὐ μὴ καθίσῃ ἐκεῖ ἄνθρωπος καὶ
non inhabitabit illic filius hois. ecce sicut leo ascẽ-
οὐ μὴ ἐνοικήσῃ ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. ἰδοὺ ὥσπερ λέων ἀνα-
det de medio iordanis in locũ robustũ: qz
βήσεται ἐκ μέσου τοῦ ἰορδάνου εἰς τόπον αἰθάμ, ὅτι
cito psequar eos ab ea τ iuuenes in ea
ταχὺ ἐκδιώξω αὐτοὺς ἀπ' αὐτῆς καὶ τοὺς νεανίσκους ἐπ' αὐτὴν
instituite. qz qs sicut ego? τ qs resistet mihi: τ
ἐπιστήσατε. ὅτι τίς ὥσπερ ἐγώ; καὶ τίς ἀντιστήσεταί μοι; καὶ
qs iste pastor q stabit ante faciem meã: ppte-
τίς οὗτος ποιμὴν ὃς στήσεται κατὰ πρόσωπόν μου; διὰ τοῦ-
rea audite consiliũ dñi qđ cõsuluit sup idume-
το ἀκούσατε βουλὴν κυρίου ἣν ἐβουλεύσατο ἐπὶ τὴν ἰδουμαί-
am: τ cogitationẽ eius quã cogitauit sup habi-
αν, καὶ λογισμὸν αὐτοῦ ὃν ἐλογίσατο ἐπὶ τοὺς κατοι-
tantes theman. si nõ cõmessa fuerint minima
κοῦντας θαιμάν, ἐὰν μὴ συμψησθῶσι τὰ ἐλάχιστα τῶν
ouiũ: si nõ inuia fit psa sup eos habitatio eo-
προβάτων, ἐὰν μὴ ἀβατωθῇ ἐπ' αὐτοὺς κατάλυσις αὐ-
rũ: a voce ruine eoꝝ cõmota ẽ terra: clamor
τῶν, ὅτι ἀπὸ φωνῆς πτώσεως αὐτῶν ἐσείσθη ἡ γῆ, κραυγὴ
tuꝰ in mari auditꝰ ẽ. ecce sicut aqla ascendet
σου ἐν θαλάσσῃ ἠκούσθη. ἰδοὺ ὥσπερ ἀετὸς ἀναβήσεται
τ videbit τ expandet alas sup munitiões e-
καὶ ὄψεται καὶ ἐκτενεῖ τὰς πτέρυγας ἐπ' ὀχυρώματα αὐ-
ius: τ erit cor fortiũ idumee in
τῆς, καὶ ἔσται ἡ καρδία τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἰδουμαίας ἐν τῇ
die illa sicut cor mulieris parturientis. dama-
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς καρδία γυναικὸς ὠδινούσης. τῇ δαμα-
sco cõfusa est emath τ arphad: qz audiũt malũ
σκῷ κατῃσχύνθη ἡμὰθ καὶ ἀρφάθ, ὅτι ἤκουσαν ἀκοὴν πονηρὰν
audiẽt. obstupuerũt: irati sunt: quiescere non po-
ἐξέστησαν, ἐθυμώθησαν, ἀναπαύσασθαι οὐ μὴ δύ-
terũt. dissoluta ẽ damascꝰ. versa est in fugã. tremor
νωνται. ἐξελύθη δαμασκός. ἀπεστράφη εἰς φυγήν. τρόμος
apprehẽdit eam. angustia τ dolores tenuerunt eam
ἐπελάβετο αὐτῆς, ὠδῖνες καὶ ὠδῖναι κατέσχον αὐτὴν
sicut parturientẽ. quõ dereliquit ciuitatẽ laudabilẽ
ὡσεὶ τίκτουσαν. πῶς οὐχὶ ἐγκατέλιπεν πόλιν αἰνετὴν
villã dilectã? ppterea cadent iuuenes in
κώμην ἠγαπημένην; διὰ τοῦτο πεσοῦνται νεανίσκοι ἐν
plateis tuis. τ oẽs viri bellatores
πλατείαις σου. καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταί
tui cadent in die illa ait
σου πεσοῦνται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ φησί

Esai. 47.c. Abdie 1.d.

D

E

F

dñs exercituũ: τ succendã ignẽ in muro da-
κύριος τῶν δυνάμεων, καὶ καύσω πῦρ ἐν τείχει δα-
masci: τ deuorabit biuia filii ader.
μασκοῦ, καὶ καταφάγεται ἄμφοδα υἱοῦ ἄδερ. τῇ κη-
dar τ regine aule quã pcussit nabu-
δὰρ καὶ τῇ βασιλίσσῃ τῆς αὐλῆς ἣν ἐπάταξεν ναβου-
chodonosor rex babylonis. sic dixit dñs:
χοδονόσορ βασιλεὺς βαβυλῶνος. οὕτως εἶπεν κύριος,
surgite ad cedar: τ vastate filios orientis.
ἀνάστητε ἐπὶ κηδάρ, καὶ πλήξατε τοὺς υἱοὺς κεδέμ.
tabernacula eoꝝ τ oues eoꝝ capient. vestimẽta
σκηνὰς αὐτῶν, καὶ πρόβατα αὐτῶν λήψονται. ἱμάτια
eoꝝ τ oia vasa eoꝝ τ camelos eoꝝ
αὐτῶν καὶ πάντα τὰ σκεύη αὐτῶν καὶ καμήλους αὐτῶν
tollent sibi. τ vocate sup eos pditio-
λήψονται ἑαυτοῖς. καὶ καλέσατε ἐπ' αὐτοὺς ἀπώλει-
nẽ in circuitu. fugite valde, pfunde sedete in sessione se-
αν κυκλόθεν. φεύγετε λίαν, βαθύνατε εἰς κάθισιν κα-
dentes in aula dicit dñs: qz cõsuluit ꝯ
θήμενοι ἐν τῇ αὐλῇ λέγει κύριος, ὅτι ἐβουλεύσατο ἐφ'
vos nabuchodonosor rex babylonis cõsilium
ὑμᾶς ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς βαβυλῶνος βουλὴν
τ cogitauit ꝯ vos cogitationẽ. surge ascende ad
καὶ ἐλογίσατο ἐφ' ὑμᾶς λογισμόν. ἀνάστητε ἀνάβητε ἐπὶ
gentẽ quietã sedentem in refrigeriũ: q nõ sunt por-
ἔθνος ἡσυχάζον καθήμενον εἰς ἀνάψυξιν, οἷς οὐκ εἰσὶν θύ-
te: nõ vectes soli habitant. τ erũt
ραι, οὐ μοχλοί, μόνοι καταλύουσιν. καὶ ἔσονται οἱ
cameli eoꝝ in direptionẽ. τ multitudo pecoꝝ eoꝝ
κάμηλοι αὐτῶν εἰς προνομήν, καὶ πλῆθος κτηνῶν αὐτῶν
in pditionẽ. τ ventilabo eos oi vento
εἰς ἀπώλειαν. καὶ λικμήσω αὐτοὺς παντὶ πνεύματι
attonsos añ faciem eoꝝ. ex omni parte
κεκαρμένους πρὸ προσώπου αὐτῶν. ἐκ παντὸς πέραν
eoꝝ afferã interitũ eoꝝ ait dñs: τ erit
αὐτῶν οἴσω τὴν τροπὴν αὐτῶν εἶπεν κύριος, καὶ ἔσται
aula cõmoratio struthionũ τ inuia vsq in eternũ. non
ἡ αὐλὴ διατριβὴ στρουθῶν καὶ ἄβατος ἕως αἰῶνος οὐ μὴ
sedebit ibi homo: τ non habitabit ibi filius
καθίσῃ ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ οὐ μὴ κατοικήσῃ ἐκεῖ υἱὸς
hoinis. τ factũ est verbũ dñi ad hieremiã p-
ἀνθρώπου. καὶ ἐγένετο ῥῆμα κυρίου πρὸς ἱερεμίαν τὸν προ-
phetã aduersũ elam: in pncipio regni sedechie re-
φήτην κατὰ τῆς αἰλάμ, ἐν ἀρχῇ βασιλείας σεδεκίας βα-
gis iuda dicẽs: hec dicit dñs exercituũ:
σιλέως ἰούδα λέγων, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων,
ecce ego cõfringã arcũ elam pncipiũ potẽtie eoꝝ
ἰδοὺ ἐγὼ συντρίψω τὸ τόξον αἰλὰμ ἀρχὴ δυναστείας αὐτῶν
Inducã sup elam quattuor ventos a quattuor
ἐπάξω ἐπὶ αἰλὰμ τέσσαρας ἀνέμους ἐκ τῶν τεσσάρων
summitatibꝰ celi: τ dispgã in oibꝰ ventis
ἄκρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ διασπερῶ ἐν πᾶσι τοῖς ἀνέμοις
istis τ nõ erit gens q nõ veniet illic expulsi e-
τούτοις καὶ οὐκ ἔσται ἔθνος ὃ οὐχ ἥξει οἱ ἐξωσμένοι αἰ-
lam. τ terrebo eos in cõspectu inimicoꝝ suoꝝ
λάμ. καὶ πτοήσω αὐτοὺς ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν
querentiũ aiam eoꝝ. τ inducã sup e-
τῶν ζητούντων τὴν ψυχὴν αὐτῶν. καὶ ἐπάξω ἐπ' αὐ-
os mala scḋm irã furoris mei. dicit
τοὺς κακὰ κατὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμοῦ μου. λέγει
dñs τ immittam post eos gladiũ
κύριος καὶ ἐξαποστελῶ ὀπίσω αὐτῶν τὴν μάχαιράν
meũ. donec consumã eos: τ ponã thro-
μου, ἕως τοῦ ἐξαναλῶσαι αὐτούς, καὶ θήσω τὸν θρό-
nũ meũ in elam τ emittam inde regem
νον μου ἐν αἰλὰμ καὶ ἐξαποστελῶ ἐκεῖθεν βασιλέα
τ pncipes dicit dñs: τ erit in vltimis
καὶ μεγιστᾶνας λέγει κύριος, καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν

G

dñs exercituum. Et succendam ignem in muro damasci & deuorabit menia benadab. Ad cedar & ad regna asor: que percussit nabuchodonosor rex babylonis. Hec dicit dñs. Surgite & ascendite ad cedar: & vastate filios orientis. Tabernacula corũ & greges eorũ capiẽt: pelles eoꝝ & oia vasa eorũ & camelos eorum tollent sibi: & vocabunt sup eos formidinẽ in circuitu eius. Fugite abite vehemẽter: in voraginibus sedete qui habitatis asor ait dñs. Iniit enĩ cõtra vos nabuchodonosor rex babylonis consiliũ: & cogitauit aduersus vos cogitationes. Cõsurgite & ascendite ad gentẽ quietã & habitantẽ cõfidẽter ait dñs. Nõ ostia nec vectes eis soli habitãt. Et erũt cameli eorũ in direptionẽ et multitudo iumẽtorũ in pdã: & dispergã eos in oẽm vẽtũ q sũt attõsi ĩ comã: & ex oĩ cõfinio eoꝝ adducã interitũ sup eos ait dñs. Et erit asor in habitaculũ draconũ deserta vsq; in eternũ. Non manebit ibi vir: nec incolet eam filius hominis. Quod factũ est verbum domini ad hieremiã prophetã aduersus elam in principio regni sedechie regis iuda dicens. Hec dicit dñs exercituum. Ecce ego confringã arcum elam & summã fortitudinem eorum. Et inducam super elam quattuor ventos a quattuor plagis celi & ventilabo eos in omnes ventos istos: & non erit gens ad quam non perueniant profugi elam. Et pauere faciam elam coram inimicis suis: & in cõspectu q̃rentiũ animã eorũ: & adducã super eos malum: iram furoris mei dicit dominus: & mittã post eos gladium: donec consumam eos: & ponam solium meum in elam: & perdam inde reges & principes: ait dominus. In nouissimis autẽ

יהוה צבאות: והצתי אש בחומת
דמשק ואכלה ארמנות בן הדד:
לקדר ולממלכות חצור אשר הכה
נבוכדראצור מלך בבל כה אמר
יהוה קומו עלו אל קדר ושדדו את
בני קדם: אהליהם וצאנם יקחו
יריעותיהם וכל כליהם וגמליהם
ישאו להם וקראו עליהם מגור
מסביב: נסו נדו מאד העמיקו
לשבת ישבי חצור נאם יהוה כי
יעץ עליכם נבוכדראצר מלך בבל
עצה וחשב עליכם מחשבה: קומו
עלו אל גוי שליו יושב לבטח נאם
יהוה לא דלתים ולא בריח לו בדד
ישכנו: והיו גמליהם לבז והמון
מקניהם לשלל וזרתים לכל רוח
קצוצי פאה ומכל עבריו אביא
את אידם נאם יהוה: והיתה חצור
למעון תנים שממה עד עולם לא
ישב שם איש ולא יגור בה בן
אדם: אשר היה דבר יהוה אל
ירמיהו הנביא אל עילם בראשית
מלכות צדקיה מלך יהודה לאמר:
כה אמר יהוה צבאות הנני שבר את
קשת עילם ראשית גבורתם:
והבאתי אל עילם ארבע רוחות
מארבע קצות השמים וזרתים
לכל הרוחות האלה ולא יהיה
הגוי אשר לא יבוא שם נדחי
עולם: והחתתי את עילם לפני
איביהם ולפני מבקשי נפשם
והבאתי עליהם רעה את חרון אפי
נאם יהוה ושלחתי אחריהם את
החרב עד כלותי אותם: ושמתי
כסאי בעילם והאבדתי משם מלך
ושרים נאם יהוה: והיה באחרית

יצת חמה · נכה · עלה · לקח · ירע כלה · נשא גור · סבב נוס · נוד עמק · ישב · יעץ חשב · שלה ישב · ברח · שכן היה · בזז המן · קנה זרה · קצץ בוא · היה · עון תנן · עלם גור · נבא · גבר · בוא · קצה · היה · בוא נדח · חתת פנה · בקש · בוא רעע · חרה · כלה שום · אבד · שור

Cap. l.

diebꝰ reuerti faciã captiuos elam: dicit dñs. 50.

Verbum quod locutus est dñs de babylone & de terra chaldeorũ in manu hieremie ꝓphete. Annũciate in gẽtibꝰ & auditũ facite. Leuate signũ: predicate: & nolite celare: dicite. Capta est babylon: cõfusus est bel: victus est marodach. Cõfusa sũt oĩa sculptilia eorũ: supata sunt idola eorũ. Qm̃ ascẽdet cõtra eã gens ab aquilone: q̃ ponet terrã eiꝰ in solitudinẽ: & nõ erit qui habitet in ea ab hoĩe vsq; ad pecus: & moti sunt et abierũt. In diebꝰ illis & in tẽpore illo ait dñs: venient filii israel ipsi & filii iuda simul. Ambulantes & flentes ꝓperabunt & dominũ deum suum querent. In sion interrogabũt viã: huc facies eorũ venĩet & apponẽtur ad dñm federe sempiterno: qđ nulla obliuione delebitur. Grex ꝑditꝰ factus est ꝑplꝰ meꝰ: pastores eorũ seduxerũt eos: fecerũtq; vagari in mõtibus. De mõte in collẽ transierũt: obliti sũt cubilis sui. Oẽs qui inuenerũt comederũt eos & hostes eorũ dixerunt. Nõ peccauimꝰ ꝓ eo q̃ peccauerũt dño decori iusticie & expectatiõi patrũ eorꝝ dño. Recedite đ medio babylõis & đ tra chaldeorꝝ egredimini & estote q̃si hedi an̄ greges. Qm̃ ecce ego suscitabo & adducã in babylonẽ cõgregationẽ gentiũ magnarũ de terra aquilonis & ꝓparabũtur aduersus eã: et inde capietur. Sagitta eiꝰ q̃si viri fortis interfectoris nõ reuertetur vacua. Et erit chaldea in ꝑdã: oẽs vastãtes eã replebũtur: ait dñs. Qm̃ exultatis & magna loqmini diripiẽtes hereditatẽ meã: qm̃ effusi estis sicut vituli sup herbã & mugistis sicut tauri. Cõfusa est mr̃ vr̃a nimis & adeq̃ta pulueri q̃ gẽuit vos. Ecce nouissima erit in gẽtibꝰ: & deserta inuia & arens. Ab ira dñi nõ hitabitur sed redigetur tota in solitudinẽ. Oĩs q trãsibit ꝑ babylonẽ stupebit & sibilabit sup vniuersis plagis eius. Preparamini

cõtra babylonẽ ꝑ circuitũ. Oẽs qui tẽditis arcũ debellate eam: & non parcatis iaculis: q̃a dño peccauit. Clamate aduersus eam. Vbiq; dedit manũ: Ceciderũt fundamenta eius: destructi sũt muri eius: qm̃ vltio dñi est. Vltionem accipite de ea. Sicut fecit facite ei. Disperdite satorẽ de babylone: & tenentẽ falcẽ in tpe messis a facie gladii columbe. Vnusq̃sq; ad populũ suũ cõuertetur: & singuli ad terrã suã fugient. Grex dispersus israel: leones eiecerunt eum. Primus comedit eum rex assur: iste nouissimus exossauit eũ nabuchodonosor rex babylonis. Propterea hec dicit dñs exercituũ deus israel. Ecce ego visitabo regem babylonis & terrã eius: sicut visitaui regẽ assur: & reducam israel ad habitaculũ suũ. Et pascetur carmelus & basan: & in mõte effraim & in galaad saturabitur aĩa eius. In diebus illis & in tẽpore illo ait dominus: queretur iniquitas israel: & non erit: & peccatũ iuda & non inuenietur: quoniam ꝓpitius ero eis quos reliquero. Super terram dñantiũ ascende: & sup habitatores eius visita. Dissipa & interfice que post eos sunt: ait dñs: et fac iuxta omnia que precepi tibi. Vox belli in terra: & cõtritio magna. Quõ cõfractꝰ ẽ & cõtritus malleꝰ vniuerse terre. Quõ versa ẽ in desertũ babylõ in gentibꝰ. Illaqueaui te & capta es babylon & nesciebas: inuenta es & apprehensa: qm̃ dñm prouocasti. Aperuit dñs thesaurũ suũ: & protulit vasa ire sue: qm̃ opus est dño deo exercituũ in terra chaldeorꝝ. Venite ad eã ab extremis finibꝰ: apite vt exeãt qui cõculcẽt eã. Tollite de via lapides & redigite in aceruos: & interficite eã: nec sit qcq̃ reliquũ. dissipate vniuersos fortes eius: descẽdẽt in occisionem.

הוי עליהם כי בא יומם עת פקדתם׃ קול נסים ופלטים מארץ בבל להגיד בציון את נקמת יהוה אלהינו נקמת היכלו׃ השמיעו אל בבל רבים כל דרכי קשת חנו עליה סביב אל יהי לה פליטה שלמו לה כפעלה ככל אשר עשתה עשו לה כי אל יהוה זדה אל קדוש ישראל׃ לכן יפלו בחוריה ברחבתיה וכל אנשי מלחמתה ידמו ביום ההוא נאם יהוה׃ הנני אליך זדון נאם אדני יהוה צבאות כי בא יומך עת פקדתיך׃ וכשל זדון ונפל ואין לו מקים והצתי אש בעריו ואכלה כל סביבתיו׃ כה אמר יהוה צבאות עשוקים בני ישראל ובני יהודה יחדו וכל שביהם החזיקו בם מאנו שלחם׃ גאלם חזק יהוה צבאות שמו ריב יריב את ריבם למען הרגיע את הארץ והרגיז לישבי בבל׃ חרב על כשדים נאם יהוה ואל ישבי בבל ואל שריה ואל חכמיה׃ חרב אל הבדים ונאלו חרב אל גבוריה וחתו׃ חרב אל סוסיו ואל רכבו ואל כל הערב אשר בתוכה והיו לנשים חרב אל אוצרתיה ובזזו׃ חרב אל מימיה ויבשו כי ארץ פסלים היא ובאימים יתהללו׃ לכן ישבו ציים את איים וישבו בה בנות יענה ולא תשב עוד לנצח ולא תשכון עד דור ודר׃ כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה ואת שכניה נאם יהוה לא ישב שם איש ולא יגור בה בן אדם׃ הנה עם בא מצפון וגוי גדול ומלכים רבים יערו מירכתי

Ve eis quia venit dies eorũ: tps visitatiõis eorũ. Vox fugiẽtiũ eorũ q euaserũt de terra babylonis: vt annuncient in sion vltionem domini dei nostri vltionẽ tẽpli eius. Annunciate in babylonẽ plurimis oĩb9 q tendũt arcũ. Cõsistite aduersus eã p gyrũ: & null9 euadat. Reddite ei fm opus suũ iuxta omnia que fecit facite illi: qa contra dñm erecta est aduersum sanctũ israel. Idcirco cadẽt iuuenes eius in plateis eius et omẽs viri bellatores eius conticescent in die illa: ait dominus. Ecce ego ad te superbe dicit dñs deus exercituum: quia veniet dies tu9 tẽpus visitatiõis tue. Et cadet supbus: & corruet: & nõ erit qui suscitet eũ. Et succendã ignẽ in vrbibus eius & deuorabit oĩa in circuitu ei9. Hec dicit dñs exercituũ. Calũniã sustinent filii israel & filii iuda simul. Oẽs qui ceperunt eos tenent: nolũt dimittere eos. Redemptor eorũ fortis dñs exercituũ nomen eius. Iudicio defendet causã eorũ: vt exterreat terrã: & cõmoueat habitatores babylonis. Gladius ad chaldeos: ait dñs: & ad hĩtatores babylonis: & ad principes & ad sapiẽtes eius. Gladius ad diuinos eius qui stulti erũt. Gladi9 ad fortes illius q timebũt. Gladius ad equos eius & ad currus ei9: & ad oẽ vulgus qd est in medio eius & erũt q̃si mulieres. Gladius ad thesauros eius q diripiẽtur. Siccitas sup aq̃s eius erit & arescent: quia terra sculptiliũ est & in portẽtis gloriãtur. Propterea hĩtabũt dracones cu3 fatuis ficariis & habitabũt i ea struthiones. Et nõ inhabitabitur vltra vsq3 in sepiternũ: nec extruetur vsq3 ad generatiõe3 & gñationẽ. Sicut subuertit de9 sodomam & gomorrã & vicinas eius: ait dñs. Nõ habitabit ibi vir & nõ incolet eã filius hoĩs. Ecce ppl'us veniet ab aqlone & gens magna: & reges multi cõsurgẽt a finibus

οὐαὶ αὐτοῖς ὅτι ἥκει ἡ ἡμέρα αὐτῶν, καὶ καιρὸς ἐκδικήσεως αὐτῶν. φωνὴ φευγόντων καὶ ἀνασωζομένων ἐκ γῆς Βαβυλῶνος ἀναγγεῖλαι εἰς σιὼν τὴν ἐκδίκησιν παρὰ κυρίου θεοῦ ἡμῶν ἐκδίκησιν ναοῦ αὐτοῦ. παραγγείλατε ἐπὶ Βαβυλῶνα πολλοῖς παντὶ ἐντείνοντι τόξον, παρεμβάλλετε ἐπ' αὐτὴν κυκλόθεν. μὴ ἔστω αὐτῆς ἀνασωζόμενος. ἀνταπόδοτε αὐτῇ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς. κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησεν ποιήσατε αὐτῇ, ὅτι πρὸς τὸν κύριον ἀντέστη θεὸν ἅγιον ἰσραήλ. διὰ τοῦτο πεσοῦνται οἱ νεανίσκοι αὐτῆς ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς, καὶ πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ αὐτῆς ῥιφήσονται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς σὲ ὑπερήφανε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων· ὅτι ἥκει ἡ ἡμέρα σου καὶ ὁ καιρὸς ἐκδικήσεώς σου. καὶ ἀσθενήσει ἡ ὕβρις σου καὶ πεσεῖται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνιστῶν αὐτήν· καὶ ἀνάψω πῦρ ἐν τῷ δρυμῷ αὐτῆς, καὶ καταφάγεται πάντα τὰ κύκλῳ αὐτῆς. τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, καταδεδυνάστευνται οἱ υἱοὶ ἰσραὴλ καὶ οἱ υἱοὶ ἰούδα ἅμα πάντες οἱ αἰχμαλωτεύσαντες αὐτοὺς κατεδυνάστευσαν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ ἠθέλησαν ἐξαποστεῖλαι αὐτούς. καὶ ὁ λυτρούμενος αὐτοὺς ἰσχυρὸς, κύριος παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. κρίσιν κρινεῖ πρὸς τοὺς ἀντιδίκους αὐτοῦ, ὅπως ἐξάρῃ τὴν γῆν καὶ παροξυνεῖ τοῖς κατοικοῦσι Βαβυλῶνα. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς χαλδαίους λέγει κύριος, καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας Βαβυλῶνα, καὶ ἐπὶ τοὺς μεγιστᾶνας αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τοὺς συνετοὺς αὐτῆς. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μάντεις αὐτῆς, καὶ ἀφρονες ἔσονται. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς μαχητὰς αὐτῆς, καὶ παραλυθήσονται. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰ ἅρματα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὸν σύμμικτον τὸν ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἔσονται ὡς γυναῖκες. μάχαιραν ἐπὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῆς καὶ διασκορπισθήσονται ἐπὶ τῷ ὕδατι αὐτῆς ἐπεποίθει, καὶ καταισχυνθήσονται, ὅτι γῆ τῶν γλυπτῶν ἐστι, καὶ ἐν ταῖς νήσοις κατεκαυχῶντο. διὰ τοῦτο κατοικήσουσιν ἰνδάλματα ἐν ταῖς νήσοις καὶ κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ θυγατέρες σειρήνων. οὐ μὴ κατοικηθῇ οὐκέτι εἰς τὸν αἰῶνα, οὐδὲ μὴ κατασκηνωθῇ ἕως γενεᾶς καὶ γενεᾶς. καθὼς κατέστρεψεν ὁ θεὸς σόδομα καὶ γόμορρα καὶ τὰς ὁμόρους αὐτῆς εἶπε κύριος, οὐ μὴ κατοικήσῃ ἐκεῖ ἀνὴρ, καὶ οὐ μὴ παροικήσῃ ἐκεῖ υἱὸς ἀνθρώπου. ἰδοὺ λαὸς ἔρχεται ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἔθνος μέγα καὶ βασιλεῖς πολλοὶ ἐξεγερθήσονται ἀπ' ἐσχάτου

τῆς γῆς τόξον καὶ ἐγχειρίδιον ἔχοντες, ἰταμός ἐστι καὶ οὐ μὴ ἐλεήσῃ. φωνὴ αὐτῶν ὡς θάλασσα ἠχήσει, ἐφ' ἵπποις ἱππάσονται παρεσκευασμένοι ὥσπερ πῦρ εἰς πόλεμον πρὸς σὲ θύγατερ Βαβυλῶνος. ἤκουσεν βασιλεὺς Βαβυλῶνος τὴν ἀκοὴν αὐτῶν καὶ παρελύθησαν αἱ χεῖρες αὐτοῦ. θλῖψις κατεκράτησεν αὐτοῦ, ὠδῖνες ὡς τικτούσης. ἰδοὺ ὥσπερ λέων ἀναβήσεται ἀπὸ τοῦ ἰορδάνου εἰς τόπον αἰθὰμ, ὅτι ταχέως ἐκδιώξω αὐτοὺς ἀπ' αὐτῆς, καὶ πάντα νεανίσκον ἐπ' αὐτὴν ἐπιστήσω, ὅτι τίς ὥσπερ ἐγώ; καὶ τίς ἀντιστήσεταί μοι; καὶ τίς οὗτος ὁ ποιμὴν ὃς στήσεται κατὰ πρόσωπόν μου; διὰ τοῦτο ἀκούσατε τὴν βουλὴν κυρίου ἣν βεβούλευται ἐπὶ Βαβυλῶνα, καὶ λογισμοὺς αὐτοῦ οὓς ἐλογίσατο ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας γῆν χαλδαίων. ἐὰν μὴ διαφθαρῶσι τὰ ἀρνία τῶν προβάτων αὐτῶν, ἐὰν μὴ ἀφανισθῇ ἀπ' αὐτῶν νομή. ὅτι ἀπὸ φωνῆς ἁλώσεως Βαβυλῶνος σεισθήσεται ἡ γῆ, καὶ κραυγὴ αὐτῆς ἐν ἔθνεσιν ἀκουσθήσεται. Ca. 51.

Τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω ἐπὶ Βαβυλῶνα καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας χαλδαίους ἄνεμον καύσωνα διαφθείροντα, καὶ ἐξαποστελῶ ἐπὶ Βαβυλῶνα ὑβριστὰς καὶ καθυβρίσουσιν αὐτὴν καὶ λυμανοῦνται τὴν γῆν αὐτῆς, οὐαὶ ἐπὶ Βαβυλῶνα κυκλόθεν ἐν ἡμέρᾳ κακώσεως αὐτῆς. ἐπ' αὐτὴν τεινέτω ὁ τείνων τόξον αὐτοῦ, καὶ περιθέσθω ᾧ ἐστιν ὅπλα αὐτοῦ· καὶ μὴ φείσησθε ἐπὶ τοὺς νεανίσκους αὐτῆς καὶ ἀφανίσατε πᾶσαν τὴν δύναμιν αὐτῆς· καὶ πεσοῦνται τραυματίαι ἐν γῇ χαλδαίων καὶ κατακεκεντημένοι ἔξωθεν αὐτῆς. διότι οὐκ ἐχήρευσεν ἰσραὴλ καὶ ἰούδας ἀπὸ θεοῦ αὐτῶν ἀπὸ κυρίου παντοκράτορος, ὅτι ἡ γῆ αὐτῶν ἐπλήσθη ἀδικίας ἀπὸ τῶν ἁγίων ἰσραήλ. φεύγετε ἐκ μέσου Βαβυλῶνος καὶ ἀνασώζετε ἕκαστος τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀπορριφῆτε ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτῆς· ὅτι καιρὸς ἐκδικήσεως αὐτῆς ἐστι παρὰ κυρίου, ἀνταπόδομα αὐτὸς ἀνταποδίδωσιν αὐτῇ. ποτήριον χρυσοῦν Βαβυλὼν ἐν χειρὶ κυρίου μεθύσκον πᾶσαν τὴν γῆν. ἀπὸ τοῦ οἴνου αὐτῆς ἐπίοσαν ἔθνη· διὰ τοῦτο ἐσαλεύθησαν. καὶ ἄφνω ἔπεσεν Βαβυλὼν καὶ συνετρίβη. θρηνεῖτε αὐτήν, λάβετε ῥητίνην

Esai. 13.c. Apo. 14.b.

terre. Arcum & scutum apprehendẽt: crudeles sunt & immisericordes. Vox eorũ q̃si mare sonabit: & sup equos ascendent sicut vir paratus ad prelium cõtra te filia babylon. Audiuit rex babylonis famã eorũ: & dissolute sunt manus ei9. Angustia apphendit eũ: dolor quasi parturientẽ. Ecce q̃si leo ascẽdet de superbia iordanis ad pulchritudinẽ robustã: qa subito currere facia3 eum ad illã. Et quis erit electus quẽ preponã ei? Quis enim similis mei? & qs sustinebit me? Et quis est iste pastor q resistat vultui meo? Propterea audite cõsiliũ dñi qd mẽte cõcepit aduersum babylonẽ & cogitatiões eius qs cogitauit sup terram chaldeorũ. Nisi detraxerint eos paruuli gregũ: nisi dissipatũ fuerit cu3 ipsis habitaculũ eorũ. A voce captiuitatis babylonis cõmota est terra: & clamor inter gentes auditus est. 51.

Ec dicit dominus. Ecce ego suscitabo sup babylonẽ & sup habitatores eius q cor suũ leuauerũt cõtra me: q̃si ventũ pestilentẽ: & mittã in babylonẽ ventilatores & vẽtilabũt eã. Et demolientur terrã eius: qm venerũt sup eã vndiq3 in die afflictiõis eius. Non tẽdat qui tẽdit arcũ suũ: & nõ ascendet loricat9. Nolite parcere iuuenib9 eius: interficite oẽ3 militiã ei9. Et cadẽt interfecti in terra chaldeorũ: & vulnerati in regionib9 eius. Qm nõ fuit viduatus israel: & iuda a deo suo domino exercituum. Terra autẽ eorũ repleta est delicto a sancto israel. Fugite de medio babylonis vt saluet vnusq̃sq3 aĩam suã. Nolite tacere sup iniqtatem eius: qm tps vltiõis eius est a dño: vicissitudinem ipse retribuet ei. Calix aureus babylon in manu dñi inebrians oẽm terrã. De vino eius biberunt gentes & ideo commote sunt. Subito cecidit babylon & contrita est. Vlulate sup eam; tollite resinã

ארץ׃ קשת וכידן יחזיקו אכזרי המה ולא ירחמו קולם כים יהמה ועל סוסים ירכבו ערוך כאיש למלחמה עליך בת בבל׃ שמע מלך בבל את שמעם ורפו ידיו צרה החזיקתהו חיל כיולדה׃ הנה כאריה יעלה מגאון הירדן אל נוה איתן כי ארגיעה ארוצם מעליה ומי בחור אליה אפקד כי מי כמוני ומי יועדני ומי זה רעה אשר יעמד לפני׃ לכן שמעו עצת יהוה אשר יעץ אל בבל ומחשבותיו אשר חשב אל ארץ כשדים אם לא יסחבום צעירי הצאן אם לא ישים עליהם נוה׃ מקול נתפשה בבל נרעשה הארץ וזעקה בגוים נשמע׃

Cap. lj.

כה אמר יהוה הנני מעיר על בבל ואל ישבי לב קמי רוח משחית׃ ושלחתי לבבל זרים וזרוה ויבקקו את ארצה כי היו עליה מסביב ביום רעה׃ אל ידרך ידרך הדרך קשתו ואל יתעל בסריונו ואל תחמלו אל בחריה החרימו כל צבאה׃ ונפלו חללים בארץ כשדים ומדקרים בחוצותיה׃ כי לא אלמן ישראל ויהודה מאלהיו מיהוה צבאות כי ארצם מלאה אשם מקדוש ישראל׃ נסו מתוך בבל ומלטו איש נפשו אל תדמו בעונה כי עת נקמה היא ליהוה גמול הוא משלם לה׃ כוס זהב בבל ביד יהוה משכרת כל הארץ מיינה שתו גוים על כן יתהוללו גוים׃ פתאם נפלה בבל ותשבר הילילו עליה קחו צרי

לַמַכְאוֹבָהּ אוּלַי תֵּרָפֵא: רִפִּאנוּ אֶת בָּבֶל וְלֹא נִרְפָּתָה עִזְבוּהָ וְנֵלֵךְ אִישׁ לְאַרְצוֹ כִּי נָגַע אֶל הַשָּׁמַיִם מִשְׁפָּטָהּ וְנִשָּׂא עַד שְׁחָקִים: הוֹצִיא יְהוָה אֶת צִדְקֹתֵינוּ בֹּאוּ וּנְסַפְּרָה בְצִיּוֹן אֶת מַעֲשֵׂה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ: הָבֵרוּ הַחִצִּים מִלְאוּ הַשְּׁלָטִים הֵעִיר יְהוָה אֶת רוּחַ מַלְכֵי מָדַי כִּי עַל בָּבֶל מְזִמָּתוֹ לְהַשְׁחִיתָהּ כִּי נִקְמַת יְהוָה הִיא נִקְמַת הֵיכָלוֹ: אֶל חוֹמֹת בָּבֶל שְׂאוּ נֵס הַחֲזִיקוּ הַמִּשְׁמָר הָקִימוּ שֹׁמְרִים הָכִינוּ הָאֹרְבִים כִּי גַם זָמַם יְהוָה גַּם עָשָׂה אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל יֹשְׁבֵי בָבֶל: שֹׁכַנְתְּ עַל מַיִם רַבִּים רַבַּת אוֹצָרֹת בָּא קִצֵּךְ אַמַּת בִּצְעֵךְ: נִשְׁבַּע יְהוָה צְבָאוֹת בְּנַפְשׁוֹ כִּי אִם מִלֵּאתִיךְ אָדָם כַּיֶּלֶק וְעָנוּ עָלַיִךְ הֵידָד: עֹשֵׂה אֶרֶץ בְּכֹחוֹ מֵכִין תֵּבֵל בְּחָכְמָתוֹ וּבִתְבוּנָתוֹ נָטָה שָׁמָיִם: לְקוֹל תִּתּוֹ הֲמוֹן מַיִם בַּשָּׁמַיִם וַיַּעַל נְשִׂאִים מִקְצֵה אֶרֶץ בְּרָקִים לַמָּטָר עָשָׂה וַיּוֹצֵא רוּחַ מֵאֹצְרֹתָיו: נִבְעַר כָּל אָדָם מִדַּעַת הֹבִישׁ כָּל צֹרֵף מִפָּסֶל כִּי שֶׁקֶר נִסְכּוֹ וְלֹא רוּחַ בָּם: הֶבֶל הֵמָּה מַעֲשֵׂה תַּעְתֻּעִים בְּעֵת פְּקֻדָּתָם יֹאבֵדוּ: לֹא כְאֵלֶּה חֵלֶק יַעֲקוֹב כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא וְשֵׁבֶט נַחֲלָתוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ: מַפֵּץ אַתָּה לִי כְּלֵי מִלְחָמָה וְנִפַּצְתִּי בְךָ גּוֹיִם וְהִשְׁחַתִּי בְךָ מַמְלָכוֹת: וְנִפַּצְתִּי בְךָ סוּס וְרֹכְבוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ רֶכֶב וְרֹכְבוֹ: וְנִפַּצְתִּי בְךָ אִישׁ וְאִשָּׁה וְנִפַּצְתִּי בְךָ זָקֵן וָנָעַר וְנִפַּצְתִּי בְךָ בָּחוּר וּבְתוּלָה: וְנִפַּצְתִּי בְךָ רֹעֶה וְעֶדְרוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ אִכָּר

ad dolorem eius: si forte sanetur. Curauimus babylonē: & non est sanata. Derelinquamus eam: & eamus vnusquisque in terrā suā. Quoniam peruenit vsque ad celos iudicium eius: & eleuatum est vsque ad nubes. Protulit dominus iusticias nostras: venite & narremus in sion opus domini dei nostri. Acuite sagittas & implete pharetras. Suscitauit dominus spiritum regū medorum: & cōtra babylonē mens eius est vt perdat eam. Quoniam vltio domini est: vltio templi sui. Super muros babylonis leuate signū: augete custodiā. Leuate custodes: preparate insidias: quia cogitauit dominus & fecit quecunque locutus est contra habitatores babylonis. Que habitas super aquas multas locuples in thesauris: venit finis tuus pedalis precisionis tue. Iurauit dominus exercituum per animam suā: quoniā replebo te hominibus quasi brucho: & super te celeuma cantabitur. Qui fecit terrā in fortitudine sua: & preparauit orbem in sapia sua: & prudentia sua extendit celos. Dante eo vocē multiplicantur aque in celo. Qui leuat nubes ab extremo terre: fulgura in pluuiā fecit: & produxit ventos de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia: confusus est omnis conflator in sculptili: quia mendax est conflatio eius nec est spiritus in eis. Vana sunt opera & risu digna: in tempore visitationis sue peribunt. Non sicut hec pars iacob: quia qui fecit omnia ipse est: & israel sceptrū hereditatis eius: dominus exercituum nomē eius. Collidis tu mihi vasa belli: & ego collidā in te gentes & disperdā in te regna. Et collidā in te equū & equitem eius: & collidam in te currū & ascensorē eius. & collidā in te virū & mulierē. Et collidam in te senem & puerum: & collidā in te iuuenem & virginē. Et collidam in te pastorē & gregē eius: & collidā in te agricolā

...τῇ διαφθορᾷ αὐτῆς εἴπως ἰαθήσεται. ἰατρεύσαμεν τὴν Βαβυλῶνα καὶ οὐκ ἰάθη. ἐγκαταλείπωμεν αὐτὴν καὶ ἀπέλθωμεν ἕκαστος εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ, ὅτι ἤγγικεν εἰς οὐρανὸν τὸ κρίμα αὐτῆς, ἐξῆρεν ἕως τῶν ἄστρων. ἐξήνεγκε κύριος τὸ κρίμα αὐτοῦ. δεῦτε καὶ ἀναγγείλωμεν ἐν Σιὼν τὰ ἔργα κυρίου θεοῦ ἡμῶν. παρασκευάζετε τὰ τοξεύματα, πληροῦτε τὰς φαρέτρας. ἤγειρε κύριος τὸ πνεῦμα βασιλέως Μήδων, ὅτι εἰς Βαβυλῶνα ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτήν, ὅτι ἐκδίκησις κυρίου ἐστίν, ἐκδίκησις λαοῦ αὐτοῦ. ἐπὶ τειχῶν Βαβυλῶνος ἄρατε σημεῖον, ἐπιστήσατε φυλακάς, ἑτοιμάσατε ὅπλα, ὅτι ἐνεχείρησε καὶ ποιήσει κύριος ἃ ἐλάλησεν ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας Βαβυλῶνα, κατασκηνοῦσα ἐφ᾽ ὕδασι πολλοῖς καὶ ἐπὶ πλήθει θησαυρῶν αὐτῆς. ἥκει τὸ πέρας σου ἀληθῶς εἰς τὰ σπλάγχνα σου. ὅτι ὤμοσε κύριος κατὰ τοῦ βραχίονος αὐτοῦ, διότι πληρώσω σε ἀνθρώπων ὡσεὶ ἀκρίδων, καὶ φθέγξονται ἐπὶ σοὶ οἱ καταβαίνοντες. ὁ ποιῶν γῆν ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, ἑτοιμάζων οἰκουμένην τῇ σοφίᾳ αὐτοῦ, ἐν τῇ συνέσει αὐτοῦ ἐξέτεινε τὸν οὐρανὸν εἰς φωνὴν ἔθετο πλῆθος ἤχους ὕδατος ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἀνήγαγε νεφέλας ἀπ᾽ ἐσχάτου τῆς γῆς, ἀστραπὰς εἰς ὑετὸν ἐποίησε, καὶ ἐξήγαγε φῶς ἐκ θησαυρῶν αὐτοῦ. ἐμωράνθη πᾶς ἄνθρωπος ἀπὸ γνώσεως, κατῃσχύνθη πᾶς χρυσοχόος ἀπὸ τῶν γλυπτῶν αὐτοῦ, ὅτι ψευδῆ ἐχώνευσαν, οὐκ ἔστι πνεῦμα ἐν αὐτοῖς. μάταιά ἐστιν ἔργα μεμωκημένα, ἐν καιρῷ ἐπισκέψεως αὐτῶν ἀπολοῦνται. οὐ τοιαύτη μερὶς τῷ Ἰακώβ, ὅτι ὁ πλάσας τὰ πάντα, αὐτός ἐστι κληρονομία αὐτοῦ, κύριος τῶν δυνάμεων ὄνομα αὐτῷ. διασκορπίζεις σύ μοι σκεύη πολέμου, καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ ἔθνη, καὶ ἐξαρῶ ἐν σοὶ βασιλεῖς. καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ ἵππον καὶ ἀναβάτην αὐτοῦ, καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ ἅρματα καὶ ἀναβάτας αὐτῶν. καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα, καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ πρεσβύτην καὶ παιδίον. καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ νεανίσκον καὶ παρθένον. καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ ποιμένα καὶ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ· καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ γεωργὸν

B

Amos. 6.c.

S.10.b

C

καὶ τὸ γεώργιον αὐτοῦ, καὶ διασκορπιῶ ἐν σοὶ ἡγεμόνας καὶ στρατηγούς σου. καὶ ἀνταποδώσω τῇ Βαβυλῶνι καὶ τοῖς κατοικοῦσι Χαλδαίοις πάσας τὰς κακίας αὐτῶν ἃς ἐποίησαν ἐπὶ Σιὼν κατ᾽ ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, λέγει κύριος. ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς σέ, τὸ ὄρος τὸ διεφθαρμένον τὸ διαφθεῖρον πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σὲ καὶ κατακυλίσω σε ἀπὸ τῶν πετρῶν, καὶ δώσω σε ὡς ὄρος ἐμπεπυρισμένον, καὶ οὐ μὴ λάβωσιν ἀπὸ σοῦ λίθον εἰς γωνίαν καὶ λίθον εἰς θεμέλιον, ὅτι εἰς ἀφανισμὸν αἰώνιον ἔσῃ, λέγει κύριος. ἄρατε σημεῖον ἐπὶ τῆς γῆς, σαλπίσατε ἐν ἔθνεσι σάλπιγγι, ἁγιάσατε ἐπ᾽ αὐτὴν ἔθνη, παραγγείλατε ἐπ᾽ αὐτὴν βασιλείαις Ἀραρὰτ παρ᾽ ἐμοῦ καὶ τοῖς Ἀσχαναζαίοις, ἐπιστήσατε ἐπ᾽ αὐτὴν βελοστάσεις, ἀναβιβάσατε ἐπ᾽ αὐτὴν ἵππον ὡς ἀκρίδων πλῆθος. ἀναβιβάσατε ἐπ᾽ αὐτὴν ἔθνη, τὸν βασιλέα τῶν Μήδων καὶ πάσης τῆς γῆς, τοὺς ἡγουμένους αὐτοῦ καὶ πάντας τοὺς στρατηγοὺς αὐτοῦ. ἐσείσθη ἡ γῆ καὶ ἐπόνεσε διότι ἐξανέστη ἐπὶ Βαβυλῶνα λογισμὸς κυρίου, τοῦ θεῖναι τὴν γῆν Βαβυλῶνος εἰς ἀφανισμὸν καὶ μὴ κατοικεῖσθαι αὐτήν. ἐξέλιπε μαχητὴς Βαβυλῶνος τοῦ πολεμεῖν, καθήσονται ἐκεῖ ἐν περιοχῇ, ἐθραύσθη ἡ δυναστεία αὐτῶν, ἐγενήθησαν ὡσεὶ γυναῖκες, ἐνεπυρίσθη τὰ σκηνώματα αὐτῆς, συνετρίβησαν οἱ μοχλοὶ αὐτῆς. διώκων εἰς ἀπάντησιν διώκοντος διώξεται, καὶ ἀναγγέλλων εἰς ἀπάντησιν ἀναγγέλλοντος τοῦ ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος ὅτι ἑάλωκεν ἡ πόλις αὐτοῦ ἀπ᾽ ἐσχάτου τῶν διαβάσεων αὐτοῦ ἐλήφθησαν, καὶ τὰ συστέματα αὐτῶν ἐνέπρησαν ἐν πυρί, καὶ ἄνδρες αὐτοῦ οἱ πολεμισταὶ ἐξέρχονται. διότι τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς Ἰσραήλ· οἶκοι βασιλέως Βαβυλῶνος ὡς ἅλων ὥριμος ἁλοηθήσονται· ἔτι μικρὸν καὶ ἥξει ὁ ἄμητος αὐτῆς. κατέφαγέν με, ἐμερίσατό με Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος, κατέλαβέν με σκότος λεπτόν, Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλῶνος κατέπιέν με ὡς δράκων, ἔπλησε τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τρυφῆς μου. ἐξῶσάν με, οἱ μόχθοι μου καὶ αἱ ταλαιπωρίαι μου εἰς Βαβυλῶνα, ἐρεῖ κατοικοῦσα Σιών, καὶ τὸ αἷμά μου ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας Χαλδαίους, ἐρεῖ Ἱερουσαλήμ.

D

& iugales eius. Et collidā in te duces & magistratꝯ. Et reddā babyloni & cunctis habitatoribus chaldee omne malum suum quod fecerunt in sion in oculis vestris: ait dominus. Ecce ego ad te mons pestifer: ait dominus: qui corrumpis vniuersam terrā. Et extendā manū meā super te: & euoluam te de petris: & dabo te in montem combustionis. Et nō tollent de te lapidē in angulum: & lapidē in fundamenta: sed perditus in eternū eris: ait dominus. Leuate signum in terra: clangite buccina in gentibus. Sanctificate super eam gentes: annunciate contra illam regibus ararath menni & ascenez: numerate contra eā taphsar. Adducite equū quasi bruchū aculeatū. Sanctificate contra eam gentes: reges medie: duces eius: & vniuersos magistratus eius: cunctāque terrā potestatis eius. Et commouebitur terra & conturbabitur: quia euigilabit contra babylonē cogitatio domini vt ponat terrā babylonis desertā et inhabitabilē. Cessauerunt fortes babylonis a prelio: habitauerunt in presidiis. Deuoratum est robur eorum: facti sunt quasi mulieres. Incensa sunt tabernacula eius: contriti sunt vectes eius. Currens obuiam currenti veniet: & nuncius obuius nuncianti: vt annunciet regi babylonis: quia capta est ciuitas eius a summo vsque ad summū: & vada preoccupata sunt: & paludes incense sunt igni: & viri bellatores conturbati sunt. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Filia babylonis quasi area: tempus triture eius. Adhuc modicū & veniet tempus messionis eius. Comedit me: deuorauit me nabuchodonosor rex babylonis. Reddidit me quasi vas inane. Absorbuit me quasi draco: repleuit ventrē suū teneritudine mea: & eiecit me. Iniquitas aduersum me & caro mea super babylonē: dicit habitatio sion: & sanguis meus super habitatores chaldee: dicit hierusalem.

וְצִמְדּוֹ וְנִפַּצְתִּי בְךָ פַּחוֹת וּסְגָנִים: וְשִׁלַּמְתִּי לְבָבֶל וּלְכֹל יוֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים אֵת כָּל רָעָתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם נְאֻם יְהוָה: הִנְנִי אֵלֶיךָ הַר הַמַּשְׁחִית נְאֻם יְהוָה הַמַּשְׁחִית אֶת כָּל הָאָרֶץ וְנָטִיתִי אֶת יָדִי עָלֶיךָ וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים וּנְתַתִּיךָ לְהַר שְׂרֵפָה: וְלֹא יִקְחוּ מִמְּךָ אֶבֶן לְפִנָּה וְאֶבֶן לְמוֹסָדוֹת כִּי שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶה נְאֻם יְהוָה: שְׂאוּ נֵס בָּאָרֶץ תִּקְעוּ שׁוֹפָר בַּגּוֹיִם קַדְּשׁוּ עָלֶיהָ גּוֹיִם הַשְׁמִיעוּ עָלֶיהָ מַמְלְכוֹת אֲרָרַט מִנִּי וְאַשְׁכְּנָז פִּקְדוּ עָלֶיהָ טִפְסָר הַעֲלוּ סוּס כְּיֶלֶק סָמָר: קַדְּשׁוּ עָלֶיהָ גוֹיִם אֶת מַלְכֵי מָדַי אֶת פַּחוֹתֶיהָ וְאֶת כָּל סְגָנֶיהָ וְאֵת כָּל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ: וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ וַתָּחֹל כִּי קָמָה עַל בָּבֶל מַחְשְׁבוֹת יְהוָה לָשׂוּם אֶת אֶרֶץ בָּבֶל לְשַׁמָּה מֵאֵין יוֹשֵׁב: חָדְלוּ גִבּוֹרֵי בָבֶל לְהִלָּחֵם יָשְׁבוּ בַּמְּצָדוֹת נָשְׁתָה גְבוּרָתָם הָיוּ לְנָשִׁים הִצִּיתוּ מִשְׁכְּנֹתֶיהָ נִשְׁבְּרוּ בְרִיחֶיהָ: רָץ לִקְרַאת רָץ יָרוּץ וּמַגִּיד לִקְרַאת מַגִּיד לְהַגִּיד לְמֶלֶךְ בָּבֶל כִּי נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקָּצֶה: וְהַמַּעְבָּרוֹת נִתְפָּשׂוּ וְאֶת הָאֲגַמִּים שָׂרְפוּ בָאֵשׁ וְאַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה נִבְהָלוּ: כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּת בָּבֶל כְּגֹרֶן עֵת הִדְרִיכָהּ עוֹד מְעַט וּבָאָה עֵת הַקָּצִיר לָהּ: אֲכָלַנוּ הֲמָמָנוּ נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הִצִּיגָנוּ כְּלִי רִיק בְּלָעָנוּ כַּתַּנִּין מִלָּא כְרֵשׂוֹ מֵעֲדָנָי הֱדִיחָנוּ: חֲמָסִי וּשְׁאֵרִי עַל בָּבֶל תֹּאמַר יֹשֶׁבֶת צִיּוֹן וְדָמִי אֶל יֹשְׁבֵי כַשְׂדִּים תֹּאמַר יְרוּשָׁלָםִ:

לכן כה אמר יהוה הנני רב את ריבך ונקמתי את נקמתך והחרבתי את ימה והובשתי את מקורה׃ והיתה בבל לגלים מעון תנים שמה ושרקה מאין יושב׃ יחדו ככפרים ישאגו נערו כגורי אריות׃ בחמם אשית את משתיהם והשכרתים למען יעלזו וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאם יהוה׃ אורידם ככרים לטבוח כאילים עם עתודים׃ איך נלכדה ששך ותתפש תהלת כל הארץ איך היתה לשמה בבל בגוים׃ עלה על בבל הים בהמון גליו נכסתה׃ היו עריה לשמה ארץ ציה וערבה ארץ לא ישב בהן כל איש ולא יעבר בהן בן אדם׃ ופקדתי על בל בבבל והצאתי את בלעו מפיו ולא ינהרו אליו עוד גוים גם חומת בבל נפלה׃ צאו מתוכה עמי ומלטו איש את נפשו מחרון אף יהוה׃ ופן ירך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת בארץ ובא בשנה השמועה ואחריו בשנה השמועה וחמס בארץ ומשל על משל׃ לכן הנה ימים באים ופקדתי על פסילי בבל וכל ארצה תבוש וכל חלליה יפלו בתוכה׃ ורננו על בבל שמים וארץ וכל אשר בהם כי מצפון יבוא לה השודדים נאם יהוה׃ גם בבל לנפל חללי ישראל גם לבבל נפלו חללי כל הארץ׃ פלטים מחרב הלכו אל תעמדו זכרו מרחוק את יהוה וירושלם תעלה על לבבכם׃ בשנו כי שמענו חרפה כסתה כלמה

Propterea hec dicit dominus. Ecce ego iudicabo causam tuā: & vlciscar vltionē tuā. Et desertū faciam mare eius: & siccabo venam eius. Et erit babylon in tumulos habitatio draconum stupor & sibilus: eo q̄ nō sit habitator. Simul vt leones rugient: excutient comas veluti catuli leonum. In calore eorū ponam potus eorum: & inebriabo eos vt sopiantur & dormiant somnū sempiternū: & nō cōsurgant: dicit dn̄s. Deducā eos q̄si agnos ad victimam: quasi arietes cum hedis. Quomodo capta est sesach: & cōprehensa est inclyta vniuerse terre? Quō facta est in stuporē babylon inter gētes? Ascēdit sup babylonē mare: multitudine fluctuū eius opta ē. Facte sūt ciuitates eius in stuporē: terra inhabitabilis & deserta: terra in qua nullus habitet: nec trāsiet p eam filius hois. Et visitabo sup bel in babylone & eiciā q̄d obsorbuerat de ore eius: & nō cōfluēt ad eā vltra gentes. Siquidē & mur babylōis corruet. Egredimini de medio eius ppl's meus vt saluet vnusqsq; aiam suā ab ira furoris dn̄i. Et ne forte mollescat cor vr̄m: & timeatis auditū qui audietur in terra. Et veniet in anno auditio & post hunc annum auditio & iniquitas in terra: & dominator super dn̄atorem. Propterea ecce dies veniūt & visitabo sup sculptilia babylonis: & ois terra eius cōfundetur: & vniuersi interfecti eius cadēt in medio eius. Et laudabunt sup babylonē celi & terra & oia que in eis sūt: q̄a ab aqlone veniēt ei pdones: ait dn̄s. Et quō fecit babylō vt caderent occisi in israel: sic de babylone cadent occisi in vniuersa terra. Qui fugistis gladium venite: nolite stare. Recordamini procul dn̄i: & hierusalē ascēdat sup cor vestrū. Confusi sumus q̄m audiuimus opprobriū. Operuit ignominia

διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ κρινῶ τὴν ἀντιδικίαν σου, καὶ ἐκδικήσω τὴν ἐκδίκησίν σου, καὶ ἐρημώσω τὴν θάλασσαν αὐτῆς, καὶ ξηρανῶ τὴν πηγὴν αὐτῆς, καὶ ἔσται βαβυλὼν εἰς ἀφανισμὸν κατοίκησις δρακόντων ἀφανισμὸς συριγμὸς καὶ οὐκ κατοικηθήσεται· ὡς λέοντες ἐξηγέρθησαν ἅμα καὶ ὡς σκύμνοι λεόντων ἐν τῇ θερμασίᾳ αὐτῶν δώσω πότημα αὐτοῖς καὶ μεθύσω αὐτοὺς ὅπως καρωθῶσι καὶ ὑπνώσωσιν ὕπνον αἰώνιον, καὶ οὐ μὴ ἐγερθῶσι λέγει κύριος. καταβιβάσω αὐτοὺς ὡς ἄρνας εἰς σφαγήν, καὶ ὡς κριοὺς μετ᾽ ἐρίφων, πῶς ἑάλω σισὰχ καὶ ἐθηρεύθη τὸ καύχημα πάσης τῆς γῆς· πῶς ἐγένετο βαβυλὼν εἰς ἀφανισμὸν ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. ἀνέβη ἐπὶ βαβυλῶνα ἡ θάλασσα ἐν ἤχῳ κυμάτων αὐτῆς κατεκαλύφθη. ἐγενήθησαν αἱ πόλεις αὐτῆς εἰς ἀφανισμόν· γῆ ἄνυδρος καὶ ἄβατος, οὐ κατοικήσει ἐν αὐτῇ οὐδὲ εἷς, οὐδὲ μὴ καταλύσῃ ἐν αὐτῇ υἱὸς ἀνθρώπου. καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ βαβυλῶνα, καὶ ἐξοίσω ἃ κατέπιεν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ συναχθῶσιν ἔτι πρὸς αὐτὴν τὰ ἔθνη· καί γε τεῖχος βαβυλῶνος πεσεῖται. ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτοῦ λαός μου, καὶ σωζέτω ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀπὸ ὀργῆς θυμοῦ κυρίου. μήποτε ἀσθενήσῃ ἡ καρδία ὑμῶν, καὶ φοβηθῆτε διὰ τὴν ἀκοὴν ἀκουσθήσεται ἐν τῇ γῇ· καὶ ἥξει ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἀκοὴ καὶ μετὰ τὸν ἐνιαυτὸν ἀκοὴ ταλαιπωρία καὶ ἀδικία ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κυριεύων ἐπὶ κυριεύοντα. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ γλυπτὰ βαβυλῶνος, καὶ πᾶσα ἡ γῆ αὐτῶν αἰσχυνθήσεται, πάντες τραυματίαι αὐτῆς πεσοῦνται ἐν μέσῳ αὐτῆς. καὶ εὐφρανθήσονται ἐπὶ βαβυλῶνα οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς· ὅτι ἀπὸ βορρᾶ ἔρχονται πρὸς αὐτὴν ἐξολοθρεύοντες, λέγει κύριος, καί γε ἐν βαβυλῶνι πεσεῖται ἐποίησε τοὺς τραυματίας ἰσραήλ, καὶ ἐν βαβυλῶνι πεσοῦνται τραυματίαι πάσης τῆς γῆς. ἀνασωζόμενοι ἀπὸ ῥομφαίας, πορεύεσθε καὶ μὴ ἵστασθε. μνήσθητε οἱ μακρόθεν τοῦ κυρίου, καὶ ἱερουσαλὴμ ἀναβήτω ἐπὶ καρδίαν ὑμῶν. ᾐσχύνθημεν ὅτι ἠκούσαμεν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. κατεκάλυψεν ἀτιμία τὸ

πρόσωπον ἡμῶν, ὅτι εἰσῆλθον ἀλλογενεῖς εἰς τὰ ἅγια ἡμῶν εἰς οἶκον κυρίου. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ γλυπτὰ αὐτῆς. καὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ αὐτῆς πεσοῦνται τραυματίαι, ὅτι ἐὰν ἀναβῇ βαβυλὼν ὡς ὁ οὐρανὸς καὶ ὅτι ἐὰν ὀχυρώσῃ ὕψος ἰσχύος αὐτῆς, παρ᾽ ἐμοῦ ἥξουσιν ἐξολοθρεύοντες αὐτὴν λέγει κύριος. φωνὴ κραυγῆς ἐν βαβυλῶνι, καὶ συντριβὴ μεγάλη ἐν γῇ χαλδαίων. ὅτι ἐξωλόθρευσε κύριος τὴν βαβυλῶνα καὶ ἀπώλεσεν ἀπ᾽ αὐτῆς φωνὴν μεγάλην ἠχοῦσαν ὡς ὕδατα πολλά· ἔδωκεν εἰς ὄλεθρον φωνὴν αὐτῆς, ὅτι ἦλθεν ἐπὶ βαβυλῶνα ταλαιπωρία. ἑάλωσαν οἱ μαχηταὶ αὐτῆς, ἐπτόηται τόξον αὐτῶν, ὅτι θεὸς ἀνταποδίδωσιν αὐτοῖς· κύριος ἀνταποδίδωσιν αὐτῇ τὴν ἀνταπόδοσιν, καὶ μεθύσει μέθῃ τοὺς ἡγουμένους αὐτῆς καὶ τοὺς σοφοὺς αὐτῆς καὶ τοὺς στρατηγοὺς αὐτῆς, λέγει ὁ βασιλεὺς κύριος παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, τεῖχος βαβυλῶνος ἐπλατύνθη, κατασκαπτόμενον κατασκαφήσεται, καὶ αἱ πύλαι αὐτῆς αἱ ὑψηλαὶ ἐν πυρὶ ἐμπυρισθήσονται καὶ κοπιάσουσι λαοὶ εἰς κενόν, καὶ ἔθνη ἐν ἀρχῇ ἐκλείψουσιν. ὁ λόγος ὃν ἐνετείλατο κύριος ἱερεμίᾳ τῷ προφήτῃ εἰπεῖν τῷ σαραίᾳ υἱῷ νηρίου υἱοῦ μαασαίου ὅτε ἐπορεύετο παρὰ σεδεκίου βασιλέως ἰούδα εἰς βαβυλῶνα ἐν τῷ ἔτει τῷ τετάρτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ σαραίας ἄρχων δώρων, καὶ ἔγραψεν ἱερεμίας πάντα τὰ κακὰ ἃ ἥξει ἐπὶ βαβυλῶνα ἐν βιβλίῳ ἑνί, πάντας τοὺς λόγους τούτους τοὺς γεγραμμένους ἐπὶ βαβυλῶνα. καὶ εἶπεν ἱερεμίας πρὸς σαραίαν, ὅταν ἔλθῃς εἰς βαβυλῶνα, καὶ ὄψει καὶ ἀναγνώσῃ πάντας τοὺς λόγους τούτους καὶ ἐρεῖς, κύριε σὺ ἐλάλησας ἐπὶ τὸν τόπον τοῦτον τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτόν, καὶ τοῦ μὴ εἶναι ἐν αὐτῷ κατοικοῦντα ἀπὸ ἀνθρώπου ἕως κτήνους, ὅτι ἀφανισμὸς εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται. καὶ ἔσται ὅταν παύσῃ τοῦ ἀναγινώσκειν τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ ἐπιδήσεις ἐπ᾽ αὐτῷ λίθον,

facies nr̄as: qa venerūt alieni sup sāctificationē domus dn̄i. Propterea ecce dies veniunt: ait dn̄s: & visitabo sup sculptilia babylonis: & in oi terra eius mugiet vulneratus. Si ascēnderit babylon in celum & firmauerit in excelso robur suū: ad me veniēt vastatores eius: ait dominus. Vox clamoris de babylone & contritio magna de terra chaldeorū: q̄m vastauit dn̄s babylonē & pdidit ex ea vocē magnā: & sonabūt fluctus eorū quasi aque multe. Dedit sonitū vox eorū: quia venit sup eā: id est sup babylonē predo. Et apphensi sunt fortes ei & emarcuit arcus eorū: quia fortis vltor dominus reddens retribuet. Et inebriabo principes eius: & sapiētes ei duces eius: & magistratus eius: & fortes ei. Et dormiēt somnū sempiternū: & non expergiscentur: ait rex dn̄s exercituum nomen eius. Hec dicit dn̄s exercituū. Murus babylonis ille latissim suffossione suffodietur: & porte eius excelse igne cōburentur: & labores populorū ad nihilū & gentiū in ignē erunt: & disperibūt. Verbū q̄d precepit hieremias propheta saraie filio nerie filii maasie cum pergeret cum sedechia rege in babylonem in anno quarto regni eius. Saraias autē erat princeps pphetie. Et scripsit hieremias oē malū q̄d venturum erat super babylonem in libro vno omnia verba hec que scripta sunt contra babylonē. Et dixit hieremias ad saraiam. Cum veneris in babylonem & videris & legeris omnia verba hec: dices. Domine tu locutus es contra locū istum: vt disperderes eū ne sit qui in eo habitet ab homine vsq; ad pecus: & vt sit perpetua solitudo. Cūq; cōpleueris legere librum istum: ligabis ad eum lapidem:

פנינו כי באו זרים על מקדשי בית יהוה׃ לכן הנה ימים באים נאם יהוה ופקדתי על פסיליה ובכל ארצה יאנק חלל׃ כי תעלה בבל השמים וכי תבצר מרום עזה מאתי יבאו שדדים לה נאם יהוה׃ קול זעקה מבבל ושבר גדול מארץ כשדים׃ כי שדד יהוה את בבל ואבד ממנה קול גדול והמו גליהם כמים רבים נתן שאון קולם׃ כי בא עליה על בבל שודד ונלכדו גבוריה חתתה קשתותם כי אל גמלות יהוה שלם ישלם׃ והשכרתי שריה וחכמיה פחותיה וסגניה וגבוריה וישנו שנת עולם ולא יקיצו נאם המלך יהוה צבאות שמו׃ כה אמר יהוה צבאות חומת בבל הרחבה ערער תתערער ושעריה הגבהים באש יצתו ויגעו עמים בדי ריק ולאמים בדי אש ויעפו׃ הדבר אשר צוה ירמיהו הנביא את שריה בן נריה בן מחסיה בלכתו את צדקיהו מלך יהודה בבל בשנת הרביעית למלכו ושריה שר מנוחה׃ ויכתב ירמיהו את כל הרעה אשר תבוא אל בבל אל ספר אחד את כל הדברים האלה הכתבים אל בבל׃ ויאמר ירמיהו אל שריה כבאך בבל וראית וקראת את כל הדברים האלה׃ ואמרת יהוה אתה דברת אל המקום הזה להכריתו לבלתי היות בו יושב למאדם ועד בהמה כי שממות עולם תהיה׃ והיה ככלתך לקרא את הספר הזה תקשור עליו אבן

והשלכתו אל תוך פרת ואמרת ככה
תשקע בבל ולא תקום מפני הרעה
אשר אנכי מביא עליה ויעפו עד
הנה דברי ירמיהו

Ca. lij.

בן עשרים ואחת שנה
צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה
מלך בירושלם ושם אמו חמוטל
בת ירמיהו מלבנה ויעש הרע
בעיני יהוה ככל אשר עשה
יהויקים כי על אף יהוה היתה
בירושלם ויהודה עד השליכו
אתם מעל פניו וימרד צדקיהו
במלך בבל ויהי בשנה התשיעית
למלכו בחדש העשירי בעשור
לחדש בא נבוכדראצר מלך בבל
הוא וכל חילו על ירושלם ויחנו
עליה ויבנו עליה דיק סביב ותבא
העיר במצור עד עשתי עשרה
שנה למלך צדקיהו בחדש הרביעי
בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר
ולא היה לחם לעם הארץ ותבקע
העיר וכל אנשי המלחמה יברחו
ויצאו מן העיר לילה דרך שער בין
החמתים אשר על גן המלך
וכשדים על העיר סביב וילכו
דרך הערבה וירדפו חיל כשדים
אחרי המלך וישיגו את צדקיהו
בערבת ירחו וכל חילו נפצו מעליו
ויתפשו את המלך ויעלו אתו אל
מלך בבל רבלתה בארץ חמת
וידבר אתו משפטים וישחט מלך
בבל את בני צדקיהו לעיניו וגם
את כל שרי יהודה שחט ברבלתה
ואת עיני צדקיהו עור ויאסרהו
בנחשתים ויבאהו מלך בבל בבלה
ויתנהו בבית הפקדת עד יום מותו

et pſicies illum in mediū euphraten: & dices. Sic ſubmergetur babylon: & nō conſurget a facie afflictionis quā ego adduco ſup eam: & diſſoluetur. Hucuſq; verba hieremie. 52.

Filius viginti & vniꝰ anni erat Sedechias cum regnare cepiſſet: & vndecī annis regnauit in hieruſalem. Et nomē mr̄is eiꝰ amithal filia hieremie de lobna. Et fecit malum in oculis domini iuxta omnia que fecerat ioachim: quoniā furor domini erat in hieruſalem & in iuda vſquequo proiiceret eos a facie ſua. Et receſſit ſedechias a rege babylonis. Factū eſt autem in anno nono regni eius in menſe decimo: decima die menſis venit nabuchodonoſor rex babylonis ipſe & oīs exercitus eius aduerſus hierl̄m: & obſederūt eā: & edificauerūt cōtra eam munitiōes in circuitu: & fuit ciuitas obſeſſa vſq; ad vndecimū annum regni ſedechie. Menſe autē quarto nona die menſis obtinuit fames ciuitatem: et non erant alimenta ppl̄o terre. Et dirupta ē ciuitas & oēs viri bellatores eius fugerunt exierūtq; de ciuitate nocte per viā porte q̄ eſt inter duos muros & ducit ad hortum regis: chaldeis obſidentibus vrbē in gyro: & abierūt p viā q̄ ducit in heremū. Perſecutꝰ eſt aūt chaldeorū exercitus regē: & apprehenderūt ſedechiam in deſerto qđ ē iuxta hiericho: & oīs comitatꝰ eiꝰ diffugit ab eo. Cūq; cōprehēdiſſent regē: adduxerūt eū ad regē babylonis in reblata q̄ eſt in terra emath: & locutꝰ eſt ad eū iudicia. Et iugulauit rex babylonis filios ſedechie in oculis eiꝰ: ſed et omnes principes iuda occidit in reblata. Et oculos ſedechie eruit & vinxit eū cōpedibꝰ. Et adduxit eū rex babylonis in babylonē & poſuit eū in domo carceris vſq; ad diem mortis ſue.

τ pīſcies illum in mediū euphratis. τ dices:
καὶ ῥίψεις αὐτὸν εἰς μέσον τοῦ εὐφράτου. καὶ ἐρεῖς,
ſic ſubmergetur babylon τ non ɔſurget a
οὕτως καταδύσεται βαβυλὼν καὶ οὐ μὴ ἀναστῇ ἀπὸ
facie malorū q̄ ego induco ſup eam: τ
προσώπου τῶν κακῶν ὧν ἐγὼ ἐπάγω ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ
deficiet. vſq; ad hoc verba hieremie.
ἐκλείψει. ἕως τούτου τὰ ῥήματα τοῦ ἱερεμίου. Ca. 52.

Exiſtēte vigeſimo τ vno anno ſedechie cū
Ὄντος εἰκοσοῦ καὶ ἑνὸς ἔτους σεδεκίου ἐν τῷ
regnaret ipſe τ vndeci annis regnauit in hieru
βασιλεύειν αὐτὸν καὶ ἕνδεκα ἔτη ἐβασίλευσεν ἐν ἱερου
ſalem. τ nomē matri eius amital filia hie
σαλήμ. καὶ ὄνομα τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἀμιτὰλ θυγάτηρ ἱε-
remie de lobna. τ fecit malum ī ɔſpectu do
ρεμίου ἐκ λοβενά. καὶ ἐποίησε τὸ πονηρὸν ἐνώπιον κυ-
mini iuxta oīa q̄ fecerat ioachī: qm̄ furor dn̄i
ρίου κατὰ πάντα ὅσα ἐποίησε ἰωακίμ, ὅτι ὀργὴ κυρίου
erat in hieruſalem τ in iuda vſq; q̄ ꝓiiceret
ἦν ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν ἰούδα ἕως οὗ τοῦ ἀποβαλεῖν
eos a facie ſua. τ rebellauit ſedechias
αὐτοὺς ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἀπέστησε σεδεκίας
ɔ̄ regem babylonis. τ factū eſt in anno
ἐπὶ τὸν βασιλέα βαβυλῶνος. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ
nono regni eius in mēſe decimo deci-
ἐννάτῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν μηνὶ τῷ δεκάτῳ δεκά-
ma mēſis: venit nabuchodonoſor rex baby-
τῃ τοῦ μηνός, ἦλθεν ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυ-
lonis τ oīs exercitus eius aduerſꝰ hieruſalem. τ
λῶνος καὶ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ
caſtrametati ſūt ɔ̄ eam τ edificauerūt ɔ̄ eam circūmu-
περιεβάλον ἐπ᾽ αὐτὴν καὶ ᾠκοδόμησαν ἐπ᾽ αὐτὴν περί-
rale ī circuitu: τ venit ciuitas in obſidionē vſq; ad vnde-
τειχος κύκλῳ, καὶ ἦλθεν ἡ πόλις εἰς συνοχὴν ἕως ἑνδε-
cimū annū regi ſedechie: in mēſe quarto
κάτου ἔτους τῷ βασιλεῖ σεδεκίᾳ, ἐν μηνὶ τῷ τετάρτῳ
nona mēſis: τ obtinuit fames in ciuitate: τ nō
ἐννάτῃ τοῦ μηνός, καὶ ἐστερεώθη ὁ λιμὸς ἐν τῇ πόλει, καὶ οὐκ
erant panes ppl̄o terre. τ dirupta ē ciuitas: τ omnes
ἦσαν ἄρτοι τῷ λαῷ τῆς γῆς. καὶ διεκόπη ἡ πόλις, καὶ πάντες
viri bellatores fugerūt τ egreſſi ſūt nocte p
οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισταὶ ἔφυγον καὶ ἐξῆλθον νυκτὸς κατὰ
viam porte inter murum τ ante murale
τὴν ὁδὸν τῆς πύλης ἀναμέσον τοῦ τείχους καὶ τοῦ προτειχίσματος
qđ erat verſꝰ hortum regis. τ chaldei
ὃ ἦν κατὰ τὸν κῆπον τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ χαλδαῖοι
ſup ciuitatē in circuitu: τ abierunt viā in cāpe-
ἐπὶ τῆς πόλεως κύκλῳ, καὶ ἐπορεύθησαν ὁδὸν εἰς ἀρα-
ſtre: τ perſequutꝰ ē exercitus chaldeorū poſt
βά, καὶ κατεδίωξεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων ὀπίσω τοῦ
regem. τ cōprehēderūt eū in trans hiericho.
βασιλέως. καὶ κατέλαβον αὐτὸν ἐν τῷ πέραν ἱεριχώ.
τ omnes ſerui eius diſpſi ſunt ab eo.
καὶ πάντες οἱ παῖδες αὐτοῦ διεσπάρησαν ἀπ᾽ αὐτοῦ.
τ ɔprehēderūt regem: τ adduxerūt eū ad
καὶ συνέλαβον τὸν βασιλέα, καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς
regem babylonis in deblatha in terra hemath: τ
βασιλέα βαβυλῶνος εἰς δεβλαθὰ ἐν γῇ αἱμάθ, καὶ
locutꝰ ē ei cum iudicio. τ iugulauit rex
ἐλάλησεν αὐτῷ μετὰ κρίσεως. καὶ ἔσφαξεν ὁ βασιλεὺς
babylonis filios ſedechie ante oculos e-
βαβυλῶνος τοὺς υἱοὺς σεδεκίου κατ᾽ ὀφθαλμοὺς αὐ-
ius. τ oēs pncipes iuda iugulauit in
τοῦ. καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἰούδα ἔσφαξεν ἐν
deblatha: τ oculos ſedechie exceca-
δεβλαθά, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς σεδεκίου ἐξετύφλω-
uit. τ vinxit eū in cōpedibꝰ: τ adduxit eū
σεν. καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν πέδαις, καὶ ἤγαγεν αὐτὸν ὁ
rex babylonis in babylonem τ dedit il-
βασιλεὺς βαβυλῶνος εἰς βαβυλῶνα καὶ ἔδωκεν αὐ-
lū in domū piſtrini vſq; in diem q̄ mortuꝰ eſt.
τὸν εἰς οἰκίαν μύλωνος ἕως ἡμέρας ἧς ἀπέθανεν.

4. Re. 24. d. 2. Pa. 59. d.

S. 56. a. 4. Re. 25. a.

τ in mēſe quinto decima mēſis venit na-
καὶ ἐν μηνὶ τῷ πέμπτῳ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἦλθε να-
buzardan pnceps coqꝝ: q̄ ſtabat ante faciem
βουζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος, ὁ ἑστὼς κατὰ πρόσωπον
regis babylonis in hieruſalem: τ incen-
τοῦ βασιλέως βαβυλῶνος εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ ἐνέπρη-
dit domū dn̄i τ domū regis: τ
σεν τὸν οἶκον κυρίου καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ
oēs domos ciuitatis: τ omnē domū
πάσας τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, καὶ πᾶσαν οἰκίαν
magnā cōbuſſit in igne. τ oēm murum hieruſa-
μεγάλην ἐνέπρησεν ἐν πυρί. καὶ πᾶν τεῖχος ἱερουσα-
lem ī circuitu deſtruxit exercitus chaldeorū q̄ cū
λὴμ κύκλῳ καθεῖλεν ἡ δύναμις τῶν χαλδαίων ἡ μετὰ
pncipe coqꝝ. τ a paupibus
τοῦ ἀρχιμαγείρου, καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων τοῦ
ppl̄i τ reliquū ppl̄i τ derelictos
λαοῦ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ λαοῦ καὶ τοὺς καταλειφθέν-
in ciuitate τ pfugos q̄ trāſfugerāt
τας ἐν τῇ πόλει καὶ τοὺς ἐμπεπτωκότας οἳ ἐνέπεσαν
ad regē babylonis τ reliquū
πρὸς τὸν βασιλέα τῆς βαβυλῶνος καὶ τὸ περισσὸν τοῦ
turbe trāſtulit pnceps coquoꝝ: τ a paupibus
ὄχλου μετῆκεν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ ἀπὸ τῶν πενήτων
tre reliquit pnceps coqꝝ in vinito-
τῆς γῆς κατέλιπεν ὁ ἀρχιμάγειρος εἰς ἀμπελουρ-
res τ in agricolas. τ columnas ere-
γοὺς καὶ εἰς γεωργούς. καὶ τοὺς στύλους τοὺς χαλ-
as q̄ in domo dn̄i: τ baſes τ
κοῦς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου, καὶ τὰς βάσεις καὶ τὴν
mare eneū qđ in domo dn̄i cōtriuerunt
θάλασσαν τὴν χαλκῆν τὴν ἐν οἴκῳ κυρίου συνέτριψαν
chaldei. τ tulerūt es eoꝝ in baby-
οἱ χαλδαῖοι. καὶ ἔλαβον τὸν χαλκὸν αὐτῶν εἰς βαβυ-
lonē. τ coronā τ phialas τ crea-
λῶνα. καὶ τὴν στεφάνην καὶ τὰς φιάλας καὶ τὰς κρεά-
gras τ oīa vaſa enea: in qbꝰ miniſtrabāt in
γρας καὶ πάντα τὰ σκεύη χαλκᾶ, ἐν οἷς ἐλειτούργουν ἐν
eis τ thymiamatia τ phialas: τ pel-
αὐτοῖς καὶ τὰς μαχθὼθ καὶ τὰς μιζρακὼθ, καὶ τοὺς ὑπο-
ues τ candelabra τ mortariola τ
χυτῆρας καὶ τὰς λυχνίας καὶ τὰς θυΐσκας καὶ τοὺς
cyathos. q̄ erāt aurea aurea: τ q̄ erāt argētea argē-
κυάθους. ἃ ἦν χρυσᾶ χρυσᾶ, καὶ ἃ ἦν ἀργυρᾶ ἀργυ-
tea tulit pnceps coquoꝝ. τ colūne due τ ma-
ρᾶ ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος. καὶ οἱ στύλοι δύο καὶ ἡ θά-
re vnū τ vituli duodeci enei ſub
λασσα μία καὶ οἱ μόσχοι δώδεκα χαλκοῖ ὑποκάτω τῆς
mare. q̄ fecit rex ſolomon in domū do-
θαλάσσης. ἃ ἐποίησεν ὁ βασιλεὺς σολομὼν εἰς οἶκον κυ-
mini. nō erat pōdus eris eoꝝ: τ colūne octo
ρίου. οὐκ ἦν σταθμὸς τοῦ χαλκοῦ αὐτῶν, καὶ στύλοι ὀκτὼ
τ decē cubitoꝝ altitudo colūne vniꝰ. τ
καὶ δέκα πηχέων ὕψος τοῦ στύλου τοῦ ἑνός. καὶ
funiculꝰ duodeci cubitoꝝ circuibat eās. τ
σπαρτίον δωδεκάπηχυ περιεκύκλου αὐτόν. καὶ τὸ
groſſitudo eius digitoꝝ quattuor ī circuitu: τ capi-
πάχος αὐτοῦ δακτύλων τεσσάρων κύκλῳ, καὶ γεῖσ-
tellū ſup eas eris: τ quinq; cubitoꝝ lōgi-
σος ἐπ᾽ αὐτοῖς χαλκοῦ, καὶ πέντε πηχέων τὸ μῆ-
tudo. altitudo capitelli
κος. ὑπεροχὴ τοῦ γείσου τοῦ

In menſe autem quinto decima menſis ipſe eſt annus nonus decimus nabuchodonoſor regis babylonis: venit nabuzardā princeps militie q ſtabat corā rege babylonis in hieruſalē: & incendit domum domini & domum regis & oēs domus hieruſalē: & omnē domū magnā igne cōbuſſit et totum murum hieruſalem per circuitū deſtruxit cūctus exercitus chaldeorū qui erat cum magiſtro militie. De paupibꝰ aūt populi & de reliquo vulgo qđ remāſerat in ciuitate: & de pfugis q trāſfugerāt ad regē babylonis: & ceteros de multitudine trāſtulit nabuzardan princeps militie: de paupibus vero terre reliquit nabuzardan princeps militie vinitores & agricolas. Columnas quoq; ereas que erant in domo domini & baſes & mare eneum quod erat in domo dn̄i confregerunt chaldei: & tulerūt omne es eorum in babylonem. Et lebetes & creagras & pſalteria & phialas et mortariola & omnia vaſa erea que in miniſterio fuerant tulerunt & hydrias & thymiamateria & vrceos & pelues & candelabra & mortaria & cyathos. Quotquot aurea: aurea: & quot argentea argētea. Tulit magiſter militie colūnas duas & mare vnum & vitulos duodecī ereos qui erant ſub baſſibus: quas fecerat rex ſalomon in domo dn̄i. Non erat pondus eris omnium horū vaſorū. De colūnis aūt: decē & octo cubiti altitudinis erant in colūna vna: & funiculus duodecī cubitorū circuibat eā. Porro groſſitudo eiꝰ quattuor digitorum: & intrinſecus caua erat: & capitella ſuper vtraq; erea. Altitudo capitelli

ובחדש החמישי בעשור לחדש
היא שנת תשע עשרה שנה למלך
נבוכדראצר מלך בבל בא נבוזראדן
רב טבחים עמד לפני מלך בבל
בירושלם וישרף את בית יהוה
ואת בית המלך ואת כל בתי
ירושלם ואת כל בית הגדול שרף
באש ואת כל חמות ירושלם
סביב נתצו כל חיל כשדים אשר
את רב טבחים ומדלות העם ואת
יתר העם הנשארים בעיר ואת
הנפלים אשר נפלו אל מלך בבל
ואת יתר האמון הגלה נבוזראדן
רב טבחים ומדלות הארץ השאיר
נבוזראדן רב טבחים לכרמים
וליגבים ואת עמודי הנחשת אשר
לבית יהוה ואת המכנות ואת ים
הנחשת אשר בבית יהוה שברו
כשדים וישאו את כל נחשתם
בבלה ואת הסירות ואת היעים
ואת המזמרות ואת המזרקת ואת
הכפות ואת כל כלי הנחשת אשר
ישרתו בהם לקחו ואת הספים
ואת המחתות ואת המזרקות ואת
הסירות ואת המנרות ואת הכפות
ואת המנקיות אשר זהב זהב
ואשר כסף כסף לקח רב טבחים
העמודים שנים הים אחד והבקר
שנים עשר נחשת אשר תחת
המכנות אשר עשה המלך שלמה
לבית יהוה לא היה משקל לנחשתם
כל הכלים האלה והעמודים
שמנה עשרה אמה קומה העמד
האחד וחוט שתים עשרה אמה
יסבנו ועביו ארבע אצבעות נבוב
וכתרת עליו נחשת וקומת הכתרת

האחת חמש אמות ושבכה ורמונים על הכותרת סביב הכל נחשת וכאלה לעמוד השני ורמונים׃ ויהיו הרמנים תשעים וששה רוחה כל הרמונים מאה על השבכה סביב׃ ויקח רב טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניה כהן המשנה ואת שלשת שמרי הסף׃ ומן העיר לקח סריס אחד אשר היה פקיד על אנשי המלחמה ושבעה אנשים מראי פני המלך אשר נמצאו בעיר ואת ספר שר הצבא המצבא את עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר׃ ויקח אותם נבוזראדן רב טבחים וילך אותם אל מלך בבל רבלתה׃ ויכה אותם מלך בבל וימתם ברבלה בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו׃ זה העם אשר הגלה נבוכדראצר בשנת שבע יהודים שלשת אלפים ועשרים ושלשה׃ בשנת שמונה עשרה לנבוכדראצר מירושלם נפש שמנה מאות שלשים ושנים׃ בשנת שלש ועשרים לנבוכדראצר הגלה נבוזראדן רב טבחים יהודים נפש שבע מאות ארבעים וחמשה כל נפש ארבעת אלפים ושש מאות׃ ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכן מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכתו את ראש יהויכין מלך יהודה ויצא אתו מבית הכלוא׃ וידבר אתו טבות ויתן את כסאו ממעל לכסא המלכים

רמן סבב היה רוח מאה לקח שנה סרס פקד לחם ראה פנה יצא שור צבא שלש מצא גלה מות גלה גלה שנה מאה רבע היה גלה נשא דבר נתן עלה

vnius quinque cubitorum: retiacula & malogranata super coronam in circuitu: omnia enea. Et fuerũt malogranata nonaginta sex dependentia: & omnia malogranata centum retiaculis circũdabãtur. Et tulit magister militie saraiã sacerdotẽ primũ: & sophoniã sacerdotem secundum: & tres custodes vestibuli. Et de ciuitate tulit eunuchum vnum qui erat prepositus super viros bellatores: & septẽ viros de his qui videbant faciem regis qui inuẽti sunt in ciuitate: & scribã principem militũ qui probat tyrones: & sexaginta viros de populo terre q inuẽti sunt in medio ciuitatis. Tulit autem eos nabuzardan magister militie & duxit eos ad regem babylonis in reblata. Et percussit eos rex babylonis: & interfecit eos in reblata in terra emath. Et translatꝰ est iuda de terra sua. Iste ẽ pplͫs quẽ trãstulit nabuchodonosor. In anno septimo iudeos tria milia & viginti tres. In anno octauo decimo nabuchodonosor transtulit de hierusalem animas octingentas triginta duas. In anno vigesimo tertio nabuchodonosor trãstulit nabuzardã magister militie aĩas iudeorum septingẽtas quadraginta quinque. Oẽs ergo anime quatuor milia sexcente. Et factum est in tricesimo septimo anno trãsmigratiõis ioachin regis iuda duodecimo mense vigesima quinta mensis: eleuauit euil merodach rex babylõis ipso anno regni sui caput ioachin regis iude: & eduxit eũ de domo carceris: & locutus est cum eo bona. Et posuit thronum eius sup thronos regum

seniꝰ. τ retiaculũ τ malogñata sup capitellũ ĩ circuitu:
ἑνός. καὶ δίκτυον καὶ ῥοαὶ ἐπὶ τοῦ γείσου κύκλῳ, τὰ
oĩa enea. scd̃m hec colũne secunde
πάντα χαλκᾶ. κατὰ ταῦτα τῷ στύλῳ τῷ δευτέρῳ
τ malogñata: τ erãt malogñata nonagita τ sex vna pars
καὶ ῥοαί, καὶ ἦσαν αἱ ῥοαὶ ἐνενήκοντα καὶ ἓξ τὸ ἓν μέ-
τ erãt oĩa malogñata in retiaculo ĩ cir
ρος, καὶ ἦσαν πᾶσαι αἱ ῥοαὶ ἐπὶ τοῦ δικτύου κύ-
cuitu centũ. τ tulit p̃nceps coquoꝝ sara-
κλῳ ἑκατόν. καὶ ἔλαβεν ὁ ἀρχιμάγειρος τὸν σαραί-
iam sacerdotẽ primũ: τ sophoniã sacerdotẽ
αν τὸν ἱερέα τὸν πρῶτον, καὶ τὸν σοφωνίαν τὸν ἱερέα
secundum: τ tres custodiẽtes
τὸν δευτερεύοντα, καὶ τοὺς τρεῖς τοὺς φυλάσσοντας τὴν
viam. τ de ciuitate tulit eunuchũ vnũ q erat
ὁδόν. καὶ ἐκ τῆς πόλεως ἔλαβεν εὐνοῦχον ἕνα ὃς ἦν
p̃positus viroꝝ bellatoꝝ: τ septẽ viros
ἐπιστάτης τῶν ἀνδρῶν τῶν πολεμιστῶν, καὶ ἑπτὰ ἄνδρας
noiatos q in facie regis q in-
ὀνομαστοὺς τοὺς ἐν προσώπῳ τοῦ βασιλέως τοὺς εὑ-
uẽti sũt in ciuitate: τ scribam exerci-
ρεθέντας ἐν τῇ πόλει, καὶ τὸν γραμματέα τῆς δυνά-
tus q scribit pplͫo terre: τ sera
μεως τὸν γραμματεύοντα τῷ λαῷ τῆς γῆς, καὶ ἑξή-
ginta hoies de pplͫo terre q inuenti
κοντα ἀνθρώπους ἐκ τοῦ λαοῦ τῆς γῆς τοὺς εὑρεθέν-
sunt in medio ciuitatis. τ tulit eos nabu-
τας ἐν μέσῳ τῆς πόλεως. καὶ ἔλαβεν αὐτοὺς ναβου
zardan p̃nceps coqꝝ: τ adduxit eos ad re-
ζαρδὰν ὁ ἀρχιμάγειρος, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς πρὸς βα
gem babylonis in deblatha: τ pcussit e-
σιλέα βαβυλῶνος εἰς δεβλαθά, καὶ ἐπάταξεν αὐ-
os rex babylonis in deblatha in tra emath:
τοὺς βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐν δεβλαθὰ ἐν γῇ ἡμάθ,
τ trãslatꝰ est iuda a tra eius. hic est
καὶ μετετέθη ἰούδα ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν
pplͫs quẽ trãstulit nabuchodonosor: in anno septi-
ὁ λαὸς ὃν μετέθηκεν ναβουχοδονόσωρ, ἐν ἔτει ἑβδό-
mo iudeos tria milia τ viginti tres. in an
μῳ ἰουδαίους τρεῖς χιλιάδας καὶ εἰκοσιτρεῖς. ἐν ἔ-
no octauo τ decimo nabuchodonosor trãstulit
τει ὀγδόῳ καὶ δεκάτῳ ναβουχοδονόσωρ μετέθηκεν
a hierlm aĩas octingẽtas triginta
ἀπὸ ἱερουσαλὴμ ψυχὰς ὀκτακοσίας τριάκοντα
duas. in ãno tertio τ vigesimo nabuchodonosor trã
δύο. ἐν ἔτει τρίτῳ καὶ εἰκοστῷ ναβουχοδονόσωρ μετέ
stulit p̃nceps coquoꝝ iudeoꝝ aĩas septingẽtas q̃dra
θηκεν ὁ ἀρχιμάγειρος ἰουδαίων ψυχὰς ἑπτακοσίας τεσ
ginta quinque. oẽs aĩe quattuor mi-
σαρακονταπέντε. πάντες αἱ ψυχαὶ τέσσαρες χι
lia τ sexcente. τ factũ est in trigesimo τ
λιάδες καὶ ἑξακόσιαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ καὶ
septimo ãno trãsmigrati ioachim regis
ἑβδόμῳ ἔτει ἀποικισθέντος τοῦ ἰωακεὶμ βασιλέως
iuda in duodecimo mẽse in quita τ vi-
ἰούδα ἐν τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ ἐν τῇ πέμπτῃ καὶ εἰ
gesima mẽsis: accepit euilmerodach rex
κάδι τοῦ μηνός, ἔλαβεν οὐλαιμαδάραχ βασιλεὺς
babylonis in anno quo regnauit ca
βαβυλῶνος ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ᾧ ἐβασίλευσεν τὴν κεφα
put ioachim regis iuda. τ eduxit eũ
λὴν ἰωακεὶμ βασιλέως ἰούδα. καὶ ἐξήγαγεν αὐτὸν
de domo qua custodiebat: τ locutꝰ est ei bona.
ἐξ οἰκίας ἧς ἐφυλάσσετο, καὶ ἐλάλησεν αὐτῷ χρηστά.
τ dedit illiꝰ thronũ sup thronos
καὶ ἔδωκεν αὐτοῦ τὸν θρόνον ἐπάνω τῶν θρόνων τῶν
regum
βασιλέων

F

G

q cum eo in babylone. τ mutauit vestimẽtũ car-
τῶν μετ᾽ αὐτοῦ ἐν βαβυλῶνι. καὶ ἤλλαξεν τὴν στολὴν τῆς φυ
ceris eius τ cõedebat panẽ semp ante faci-
λακῆς αὐτοῦ, καὶ ἤσθιεν ἄρτον διαπαντὸς κατὰ πρόσω-
em illius oibus dieb' qbꝰ vixit. τ cõstitutꝰ ci
πον αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας ἃς ἔζησεν. καὶ ἡ σύντα-
bꝰ ei dabat semp a rege babylo-
ξις αὐτῷ ἐδίδοτο διαπαντὸς παρὰ τοῦ βασιλέως βαβυλῶ
nis de die in diem vsque i diem q̃ mortuꝰ est.
νος ἐξ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἕως ἡμέρας ἧς ἀπέθανεν.

Threni hieremie.

ΘΡΗΝΟΙ ΙΕΡΕΜΙΟΥ. Ca.1.

Et factũ est postq̃ in captiuitatẽ ductꝰ est is-
Καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ αἰχμαλωτισθῆναι τὸν ἰσ-
rael τ hierusalem deserta est: sedit hiere
ραὴλ καὶ ἱερουσαλὴμ ἐρημωθῆναι, ἐκάθισεν ἱερε
mias flens τ planxit lamentationẽ hãc sup hierlm τ dixit.
μίας κλαίων καὶ ἐθρήνησε τὸν θρῆνον τοῦτον ἐπὶ ἱλῆμ καὶ εἶπεν.
Aleph. Quõ sedit sola ciuitas plena pplͫo
Ἀλέφ. Πῶς ἐκάθισεν μόνη ἡ πόλις ἡ πεπληθυμμένη λαῶν
facta ẽ q̃si vidua multiplicata in gentibꝰ p̃nceps in
ἐγενήθη ὡς χήρα πεπληθυμμένη ἐν ἔθνεσιν ἄρχουσα ἐν
p̃uinciis facta in tributũ. Beth. Plorans plorauit
χώραις ἐγενήθη εἰς φόρον. Βήθ. Κλαίουσα ἔκλαυσεν
in nocte: τ lachryme eiꝰ in maxillis eius:
ἐν νυκτί, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς,
τ nõ fuit cõsolans eam ex oibꝰ
καὶ οὐχ ὑπῆρχεν ὁ παρακαλῶν αὐτὴν ἀπὸ πάντων
diligentibus eam. oẽs amantes eam spre
τῶν ἀγαπώντων αὐτήν. πάντες οἱ φιλοῦντες αὐτὴν ἠθέ
uerũt in ea: facti sunt ei in inimicos: Gimel.
τησαν ἐν αὐτῇ, ἐγένοντο αὐτῇ εἰς ἐχθρούς. Γίμαλ.
Migrauit ẽ iudea ab humilitate eius. τ
Μετῳκίσθη ἰουδαία ἀπὸ ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ
a multitudine seruitutis eius. sedit in gẽtibꝰ nõ
ἀπὸ πλήθους δουλείας αὐτῆς. ἐκάθισεν ἐν ἔθνεσιν οὐχ
inuenit requiẽ. oẽs persequentes eam app̃
εὗρεν ἀνάπαυσιν. πάντες οἱ καταδιώκοντες αὐτὴν κα
henderũt eã inter tribulantes. Daleth
τέλαβον αὐτὴν ἀναμέσον τῶν θλιβόντων. Δάλεθ.
Vie sion lugent eo qd̃ nõ sint venientes
Ὁδοὶ σιὼν πενθοῦσιν παρὰ τὸ μὴ εἶναι ἐρχομένους
i solẽnitate. oẽs porte eius destructe. sacerdotes e-
ἐν ἑορτῇ. πᾶσαι αἱ πύλαι αὐτῆς ἠφανισμέναι. οἱ ἱερεῖς αὐ
ius gemunt. virgines eius captiue ducte. τ ipa
τῆς ἀναστενάζουσιν. αἱ παρθένοι αὐτῆς αἰχμάλωτοι ἀγόμεναι, καὶ αὐτὴ
amaritudie oppssa ẽ i se ipa. He. Facti sunt tribulantes eam in ca-
πικραινομένη ἐν ἑαυτῇ. Ἤ. Ἐγένοντο οἱ θλίβοντες αὐτὴν εἰς κεφα
put: τ inimici eius abundant. qr dñs humiliauit eam
λήν, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτῆς εὐθηνοῦσιν. ὅτι κύριος ἐταπείνωσεν αὐτὴν
sup multitudine impietatũ eius. paruuli eiꝰ abierunt in
ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῆς. τὰ νήπια αὐτῆς ἐπορεύθησαν ἐν
captiuitate ante faciem tribulantis. Vau. Et egressꝰ ẽ a
αἰχμαλωσίᾳ κατὰ πρόσωπον θλίβοντος. Οὐαῦ. Καὶ ἐξῆλθεν ἐκ
filia sion ois decor eius: τ facti sunt p̃ncipes
θυγατρὸς σιὼν πᾶσα ἡ εὐπρέπεια αὐτῆς. καὶ ἐγένοντο οἱ ἄρχοντες
eius q̃si arietes: nõ inuenientes pastũ τ abierũt i nõ fortitudie
αὐτῆς ὡς κριοί, οὐχ εὑρίσκοντες νομήν. καὶ ἐπορεύοντο ἐν οὐκ ἰσχύι
ante faciem psequentis. Zain. Recordata ẽ hierusalem die-
κατὰ πρόσωπον διώκοντος. Ζάϊν. Ἐμνήσθη ἱερουσαλὴμ ἡμε-
rũ humilitatis eius: τ expulsionũ eius omnia desidera-
ρῶν ταπεινώσεως αὐτῆς, καὶ ἀπωσμῶν αὐτῆς. πάντα ἐπιθυμή-
bilia eius q̃cũque fuerãt a diebꝰ antiqs cũ caderet pplͫs e-
ματα αὐτῆς ὅσα ἦν ἐξ ἡμερῶν ἀρχαίων ἐν τῷ πεσεῖν τὸν λαὸν αὐ-
ius in manus tribulãtis τ nõ fuit adiutor ei. videntes hostes
τῆς εἰς χεῖρας θλίβοντος καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν αὐτῇ, ἰδόντες οἱ ἐχθροὶ
eius riserunt sup trãsmigrãtione eius. Heth. Peccatũ pecca
αὐτῆς ἐγέλασαν ἐπὶ τῇ μετοικεσίᾳ αὐτῆς. Ἤθ. Ἁμαρτίαν ἥμαρ
uit hierlm: pptera in cõmotionẽ facta ẽ. oẽs glificantes eam
τεν ἱλῆμ, διὰ τοῦτο εἰς σάλον ἐγένετο. πάντες οἱ δοξάζοντες αὐτὴν
humiliauerũt eam: viderũt .n. ignominiam eius.
ἐταπείνωσαν αὐτήν, ἴδον γὰρ τὴν ἀσχημοσύνην αὐτῆς,

A

Hiere. 13.c.

B

G

qui erãt post se in babylone: & mutauit vestimẽta carceris eius: & comedebat panẽ corã eo semp cũctis diebꝰ vite sue. Et cibaria eiꝰ cibaria ppetua dabãtur ei a rege babylõis statuta p singulos dies: vsque ad diẽ mortis sue cũctis diebꝰ vite eius.

Incipiũt threni: id est lamẽtiones Hieremie q̃ cinoth hebraice ĩscribũtur.

Et factũ est postq̃ in captiuitatẽ redactus est israel: & hierusalẽ deserta est: sedit hieremias propheta flens & planxit lamentatione hac in hierusalem: & amaro animo suspirans & eiulans: dixit.

Capitu. 1. Aleph.

Quomodo sedet sola ciuitas plena pplͫo. Facta est q̃si vidua dñã gentiũ princeps p̃uinciarũ facta ẽ sub tributo. Beth. Plorans plorauit in nocte: & lachryme eius in maxillis eiꝰ. Nõ est q cõsoletur eã: ex oĩbus caris eius. Oẽs amici eiꝰ spreuerũt eã: & facti sũt ei inimici. Gimel. Migrauit iudas pp afflictionẽ & multitudinẽ seruitutis. Habitauit iter gẽtes nec inuenit requiẽ. Oẽs psecutores eiꝰ apphẽderũt eã int angustias. Daleth. Vie sion lugẽt: eo q nõ sint qui veniãt ad solẽnitatẽ. Oẽs porte eiꝰ destructe: sacerdotes eiꝰ gemẽtes. Virgines eiꝰ squalide: & ipsa oppssa amaritudine. He. Facti sũt hostes eiꝰ i capite: iimici eiꝰ locupletati sũt: qa dñs locutꝰ ẽ sup eã ppter mltitudinẽ iniqtatũ eiꝰ: puuli eiꝰ ducti sunt i captiuitatẽ añ faciẽ tribulãtis. Vau. Et egressus ẽ a filia siõ oĩs decor eiꝰ. Facti sũt pricipes eius velut arietes nõ iuenietes pascua: & abierũt absque fortitudine añ faciẽ subseqntis. Zai. Recordata est hierlm dierũ afflictiõis sue: & puaricationis oĩm desiderabiliũ suoꝝ q̃ habuerat a diebꝰ antiqs cũ caderet pplͫs eiꝰ in mãu hostili: & nõ esset auxiliator: viderũt eam hostes: & deriserũt sabbata eiꝰ. Heth. Pctm peccauit hierlm ppterea istabilis facta ẽ. Oẽs q glificabãt eã spreuerũt illã: qa viderũt ignominiã eiꝰ.

אשר אתו בבבל׃ ושנה את בגדי כלאו ואכל לחם לפניו תמיד כל ימי חייו׃ וארחתו ארחת תמיד נתנה לו מאת מלך בבל דבר יום ביומו עד יום מותו כל ימי חייו׃

בגד תמד יום חיה

Cap.j.

איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגוים שרתי במדינות היתה למס׃ בכו תבכה בלילה ודמעתה על לחיה אין לה מנחם מכל אהביה כל רעיה בגדו בה היו לה לאיבים׃ גלתה יהודה מעני ומרב עבדה היא ישבה בגוים לא מצאה מנוח כל רדפיה השיגוה בין המצרים׃ דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריה שוממין כהניה נאנחים בתולתיה נוגות והיא מר לה׃ היו צריה לראש איביה שלו כי יהוה הוגה על רב פשעיה עולליה הלכו שבי לפני צר׃ ויצא מן בת ציון כל הדרה היו שריה כאילים לא מצאו מרעה וילכו בלא כח לפני רודף׃ זכרה ירושלם ימי עניה ומרודיה כל מחמדיה אשר היו מימי קדם בנפל עמה ביד צר ואין עוזר לה ראוה צרים שחקו על משבתה׃ חטא חטאה ירושלם על כן לנידה היתה כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה

בדד רבה היה שור מדן בכה לחה נחם רעה היה גלה ענה נוח נשג צור דרך בוא עוד שמם אנח בתל ינה ספר צור שלה ינה עלל שבה בנה שור רעה נוח רדף יום ענה מרד חמד יום נפל עזר ראה צור שבת חטא נוד כבד זול ערה

Ipsa aūt gemēs & cōuersa est retrorsum. Teth. Sordes eius in pedibus eius: nec recordata ē finis sui. Deposita ē vehemēter: nō habens cōsolatorē. Vide dñe afflictionem meā: quoniā erectus est inimicus. Ioth. Manū suā misit hostis ad omnia desiderabilia eius: quia vidit gentes ingressas sanctuariū suum: de quibus preceperas ne intrarēt in ecclesiam tuā. Caph. Omnis ppłus eius gemēs: et querens panem. Dederunt preciosa queq pro cibo: ad refocillandum animam. Vide dñe & considera quoniā facta sum vilis. Lamech. O vos omnes qui transitis per viam: attendite & videte si est dolor sicut dolor meus. Quoniam vindemiauit me vt locutus est dñs in die furoris sui. Mem. De excelso misit ignem in ossibus meis & erudiuit me. Expandit rete pedibus meis: conuertit me retrorsum. Posuit me desolatā tota die merore cōfectā. Nū. Vigilauit iugū iniquitatū mearū in manu eius: cōuolute sunt & īposite collo meo. Infirmata ē virtus mea: dedit me dñs in manu de qua nō potero surgere. Samech. Abstulit oēs magnificos meos dñs de medio mei: vocauit aduersum me tēpus vt cōtereret electos meos. Torcular calcauit dñs virgini filie iuda. Ain. Idcirco ego plorans: & oculus meus deducens aquas: qa longe factus ē a me cōsolator conuertēs aiam meā. Facti sunt filii mei perditi: quoniā inualuit inimicus. Phe. Expandit sion manus suas: nō est q consoletur eam. Mandauit dñs aduersum iacob in circuitu eius hostes eius. Facta est hierusalē qsi polluta menstruis inter eos. Sade. Iustus est dñs: qa os eius ad iracūdiā puocaui. Audite obsecro vniuersi ppłi: & videte dolorē meum. Virgines mee & iuuenes mei abierūt in captiuitatē. Coph. Vocaui amicos meos: ipsi decepūt me. Sacerdotes mei & senes mi

D E F G

in vrbe cōsumpti sunt: quia quesierūt cibū sibi vt refocillarent animas suas. Res. Vide domine qm tribulor: conturbatus ē venter meus. Subuersum est cor meū in memetipsa qm amaritudine plena sum. Foris interficit gladius: & domi mors similis est. Sin. Audierūt qa ingemisco ego: & nō est q cōsoletur me. Oēs inimici mei audierūt malum meū: letati sunt qm tu fecisti. Adduxisti diē cōsolatiōis: & fiant similes mei. Thau. Ingrediatur omne malū eorū corā te: & vindemia eos sicut vindemiasti me ppter oēs iniquitates meas. Multi enī gemitus mei & cor meū merens.

2. Aleph.

Quomodo obtexit caligine in furore suo dominus filiā sion: proiecit de celo in terram inclytam israel: & nō est recordatus scabelli pedū suorū in die furoris sui. Beth. Precipitauit dñs nec pepercit oia speciosa iacob: destruxit in furore suo munitiões virginis iuda: & deiecit in terrā: polluit regnū et pricipes eius. Gimel. Cōfregit in ira furoris sui omne cornu israel: auertit retrorsum dexteram suā a facie inimici: & succēdit in iacob qsi ignē flāme deuorātis in gyro. Deleth. Tetendit arcū suū qsi inimicus: firmauit dexterā suā qsi hostis: & occidit oē qd pulchrū erat visu in tabernaculo filie sion: effudit qsi ignē indignationē suā. He. Facta ē dñs velut inimicus: pcipitauit israel: pcipitauit oia menia eius: dissipauit munitiones eius: & repleuit in filia iuda humiliatū & humiliatā. Vau. Et dissipauit qsi hortū tentorium suū: demolitus est tabernaculū suū. Obliuioni tradidit dominus in sion festiuitatē & sabbatum: & in opprobrium & in indignationē furoris sui regē & sacerdotē. Zain. Repulit dñs altare suum maledixit sanctificationi sue: tradidit in manu inimici muros turrium eius. Vocem dederūt in domo domini sicut in die

A B C

Tex.heb. Thren. ij.

מועד׃ חשב יהוה להשחית חומת בת ציון נטה קו לא השיב ידו מבלע ויאבל חל וחומה יחדו אמללו׃ טבעו בארץ שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה ושריה בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חזון מיהוה׃ ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון העלו עפר על ראשם חגרו שקים הורידו לארץ ראשן בתולת ירושלם׃ כלו בדמעות עיני חמרמרו מעי נשפך לארץ כבדי על שבר בת עמי בעטף עולל ויונק ברחבות קריה׃ לאמתם יאמרו איה דגן ויין בהתעטפם כחלל ברחבות עיר בהשתפך נפשם אל חיק אמתם׃ מה אעידך מה אדמה לך הבת ירושלם מה אשוה לך ואנחמך בתולת בת ציון כי גדול כים שברך מי ירפא לך׃ נביאיך חזו לך שוא ותפל ולא גלו על עונך להשיב שבותך ויחזו לך משאות שוא ומדוחים׃ ספקו עליך כפים כל עברי דרך שרקו וינעו ראשם על בת ירושלם הזאת העיר שיאמרו כלילת יפי משוש לכל הארץ׃ פצו עליך פיהם כל איביך שרקו ויחרקו שן אמרו בלענו אך זה היום שקוינהו מצאנו ראינו׃ עשה יהוה אשר זמם בצע אמרתו אשר צוה מימי קדם הרס ולא חמל

Trāsla. B. Hie.

soleñi. Heth. Cogitauit dominus dissipare murū filie sion: tetēdit funiculū suū & nō auertit manū suā a perditiōe. Luxitq̧ antemurale: & murus pariter dissipatꝰ est. Teth. Defixe sunt in terra porte eiꝰ: perdidit & contriuit vectes eius: regē eius & prīcipes eiꝰ in gentibꝰ. Non est lex: & prophete eius nō inuenerunt visionem a dño. Ioth. Sederunt in terra: conticuerunt senes filie sion: cōsperserunt cinere capita sua: accincti sunt ciliciis. Abiecerūt ī terra capita sua virgines hierusalem. Caph. Defecerūt pre lachrymis oculi mei: cōturbata sūt viscera mea. Effusum est in terra iecur meū sup contritionē filie populi mei: cū deficeret puulus & lactēs ī plateis oppidi. Lamech. Matribus suis dixerunt vbi est triticū & vinum: cum deficerēt quasi vulnerati in plateis ciuitatis: cum exalarent animas suas in sinu matrum suarum. Mem. Cui comparabo te: vel cui assimilabo te filia hierusalem? Cui exequabo te & consolabor te virgo filia sion. Magna est enī velut mare cōtritio tua: qs medebitur tui? Nū. Prophete tui viderūt tibi falsa & stulta: nec aperiebāt iniquitatem tuam vt te ad pniām puocarent. Viderūt aūt tibi assūptiones falsas & eiectiōes. Samech. Plauserūt sup te manibꝰ oēs trāseuntes per viā: sibilauerūt & mouerunt capita sua super filiam hierusalem: heccine est vrbs dicentes perfecti decoris gaudium vniuerse terre? Phe. Aperuerunt super te os suū omnes inimici tui: sibilauerūt & fremuerūt dentibus suis: & dixerūt deuorabimꝰ. En ista est dies quā expectabamꝰ: inuenimꝰ vidimus. Ain. Fecit dominus que cogitauit: cōpleuit sermonē suū quē pceperat a diebus antiqs. Destruxit & non pepercit:

Trāſ. Gre. lxx.

ἑορτῆς. Ἠθ. Ἐλογίσατο κύριος τοῦ διαφθεῖραι τεῖχος θυγατρὸς σιών. ἐξέτεινε μέτρον, οὐκ ἀπέστρεψε χεῖρα αὐτοῦ ἀπὸ καταπατήματος, καὶ ἐπένθησε τὸ προτείχισμα καὶ τεῖχος ὁμοθυμαδὸν ἠσθένησε. Τὴθ. Ἐνεπάγησαν εἰς γῆν πύλαι αὐτῆς, ἀπώλεσε καὶ συνέτριψε μοχλοὺς αὐτῆς βασιλέα αὐτῆς καὶ ἄρχοντας αὐτῆς ἐν τοῖς ἔθνεσιν, οὐκ ἔστι νόμος καί γε προφῆται αὐτῆς οὐκ ἴδον ὅρασιν παρὰ κυρίου. Ἰώδ. Ἐκάθισαν εἰς τὴν γῆν, ἐσιώπησαν πρεσβύτεροι θυγατρὸς σιών, ἀνεβίβασαν χοῦν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, περιεζώσαντο σάκκους, κατήγαγον εἰς γῆν ἀρχηγοὺς παρθένους ἐν ἱερουσαλήμ. Χάφ. Ἐξέλιπον ἐν δάκρυσιν οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐταράχθη ἡ καρδία μου, ἐξεχύθη εἰς γῆν ἡ δόξα μου ἐπὶ τὸ σύντριμμα τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ μου ἐν τῷ ἐκλιπεῖν νήπιον καὶ θηλάζοντα ἐν πλατείαις πόλεως. Λάμεδ. Ταῖς μητράσιν αὐτῶν εἴποσαν, ποῦ σῖτος καὶ οἶνος ἐν τῷ ἐκλύεσθαι αὐτοὺς ὡς τραυματίας ἐν πλατείαις πόλεως, ἐν τῷ ἐκχεῖσθαι ψυχὰς αὐτῶν εἰς κόλπον μητέρων αὐτῶν. Μήμ. Τί μαρτυρήσωσοι ἢ τί ὁμοιώσω σοι θύγατερ ἱερουσαλήμ; τίς σώσει σε καὶ παρακαλέσει σε παρθένος θυγάτηρ σιών; ὅτι ἐμεγαλύνθη ποτήριον συντριβῆς σου, τίς ἰάσεταί σε; Νοῦν. Προφῆταί σου εἴδοσάν σοι μάταια καὶ ἀφροσύνην, καὶ οὐκ ἀπεκάλυψαν ἐπὶ τὴν ἀδικίαν σου τοῦ ἐπιστρέψαι αἰχμαλωσίαν σου, καὶ εἴδοσάν σοι λήμματα μάταια καὶ ἐξώσματα. Σαμέχ. Ἐκρότησαν ἐπὶ σοὶ χεῖρας πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐσύρισαν καὶ ἐκίνησαν τὴν κεφαλὴν αὐτῶν ἐπὶ τὴν θυγατέρα ἱερουσαλήμ, εἰ αὕτη ἡ πόλις ἣν ἐροῦσι στέφανος δόξης, εὐφροσύνη πάσης τῆς γῆς. Φῆ. Διήνοιξαν ἐπὶ σὲ στόμα αὐτῶν πάντες οἱ ἐχθροί σου, ἐσύρισαν καὶ ἔβρυξαν ὀδόντας, εἶπαν κατεπίομεν αὐτήν, πλὴν αὕτη ἡ ἡμέρα ἣν προσεδοκῶμεν, εὕρομεν αὐτήν, εἴδομεν. Αἴν. Ἐποίησε κύριος ἃ ἐνεθυμήθη, συνετέλεσεν ῥήματα αὐτοῦ ἃ ἐνετείλατο ἐξ ἡμερῶν ἀρχαίων, καθεῖλεν καὶ οὐκ ἐφείσατο,

Leui. 26. c. Deut. 28. b.

Trāsla. gre. lxx.

καὶ εὔφρανεν ἐπὶ σὲ ἐχθρόν, ὕψωσε κέρας θλίβοντός σε. Σαδή. Ἐβόησε καρδία αὐτῶν πρὸς κύριον, τείχη θυγατρὸς σιών, καταγάγετε ὡς χειμάρρους δάκρυα ἡμέρας καὶ νυκτός, μὴ δῷς ἔκνηψιν σεαυτῇ, μὴ δὲ σιωπήσαιτο κόρη ὀφθαλμοῦ σου. Κώφ. Ἀνάστα ἀγαλλίασαι ἐν νυκτὶ εἰς ἀρχὰς φυλακῆς σου, ἔκχεον ὡς ὕδωρ καρδίαν σου ἀπέναντι προσώπου κυρίου, ἆρον πρὸς αὐτὸν χεῖράς σου περὶ ψυχῶν νηπίων σου τῶν ἐκλυομένων λιμῷ ἐπ' ἀρχῆς πασῶν ἐξόδων. Ῥής. Ἴδε κύριε καὶ ἐπίβλεψον τίνι ἐπεφύλλισας οὕτως, εἰ φάγονται γυναῖκες καρπὸν κοιλίας αὐτῶν. φονευθήσονται νήπια θηλάζοντα μαστούς. εἰ ἀποκτενεῖς ἐν ἁγιάσματι κυρίου ἱερέα καὶ προφήτην; Σίν. Ἐκοιμήθησαν εἰς τὴν ἔξοδον παιδάριον καὶ πρεσβύτης. παρθένοι μου καὶ νεανίσκοι μου ἐπορεύθησαν ἐν αἰχμαλωσίᾳ, ἐν ῥομφαίᾳ, ἐν λιμῷ ἀπέκτεινας ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς σου ἐμαγείρευσας, οὐκ ἐφείσω. Θαύ. Ἐκάλεσας ἡμέραν ἑορτῆς παροικίας μου κυκλόθεν, καὶ οὐκ ἐγένετο ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου ἀνασῳζόμενος καὶ καταλελειμμένος ὡς ἐπεκράτησα καὶ ἐπλήθυνα ἐχθρούς μου πάντας.

Ἀλέφ. Ca. 3.

Ἐγὼ ἀνὴρ ὁ βλέπων πτωχείαν ἐν ῥάβδῳ θυμοῦ αὐτοῦ, ἐπ' ἐμὲ παρέλαβεν, με, ἀπήγαγεν εἰς σκότος καὶ οὐ φῶς, πλὴν ἐν ἐμοὶ ἐπέστρεψε χεῖρα αὐτοῦ ὅλην τὴν ἡμέραν. Βήθ. Ἐπαλαίωσε σάρκας μου, καὶ δέρμα μου ὀστέα μου συνέτριψεν. ἀνῳκοδόμησε κατ' ἐμοῦ καὶ ἐκύκλωσε κεφαλήν μου καὶ ἐμόχθησεν, ἐν σκοτεινοῖς ἐκάθισέ με ὡς νεκροὺς αἰῶνος. Γίμελ. Ἀνῳκοδόμησε κατ' ἐμοῦ καὶ οὐκ ἐξελεύσομαι, ἐβάρυνε χαλκόν μου. καί γε ὅτι κεκράξομαι καὶ βοήσω, ἀπέφραξε προσευχήν μου. ἀνῳκοδόμησεν ὁδούς μου, ἐνέφραξε, τρίβους μου ἐτάραξε. Δάλεθ. Ἄρκος ἐνεδρεύουσα αὐτός μοι ὡς λέων ἐν κρυφαίοις. κατεδίωξεν ἀφεστηκότα καὶ κατέπαυσέ με, ἔθετό με ἠφανισμένην. ἐνέτεινε τόξον αὐτοῦ καὶ ἐστήλωσέ με ὡς σκοπὸς εἰς βέλος. Ἠ. Εἰσήγαγε τοῖς νεφροῖς μου ἰοὺς φαρέτρας αὐτοῦ. ἐγενήθην γέλως παντὶ λαῷ, ψαλμὸς αὐτῶν ὅλην τὴν ἡμέραν.

Osee. 13

Trāsla. B. Hie.

et letificauit sup te inimicū & exaltauit cornu hostiū tuorū. Sade. Clamauit cor eorꝝ ad dñm: sup muros filie sion. Deduc q̄si torrentē lachrymas per diē & noctē: nō des requiē tibi: neq̧ taceat pupilla oculi tui. Coph. Cōsurge laude in nocte in principio vigiliarū: effunde sicut aquā cor tuū ante conspectū dñi. Leua ad eū manus tuas pro aīa paruulorū tuorꝝ qui fame pereūt in capite oīm compitorū. Res. Vide dñe & cōsidera quē vindemiaris ita. Ergone comedent mulieres fructū suū: paruulos ad mensurā palme? Si occiditur in sanctuario dñi sacerdos & propheta? Sin. Iacuerūt in terra foris puer & senex: virgines mee & iuuenes mei ceciderūt in gladio. Interfecisti in die furoris tui: percussisti nec misertus es. Thau. Vocasti q̄si ad diem solēnem: qui terrerent me de circuitu: & nō fuit in die furoris dñi qui effugeret & relinq̄retur. Quos educaui & nutriui: inimicus meus consumpsit eos.

3\. Aleph.

Ego vir videns paupertatē meā: in virga idignatōis eiꝰ. Aleph. Me minauit & adduxit in tenebris & nō in lucē. Aleph. Tantū in me vertit: & cōuertit manū suā tota die. Beth. Vetustatē fecit pellē meā & carnem meā: cōtriuit ossa mea. Beth. Edificauit in gyro meo: & circūdedit me felle & labore. Beth. In tenebrosis collocauit me q̄si mortuos sepitnos. Gimel. Circūedificauit aduersū me vt nō egrediar: aggrauauit cōpede meū. Gimel. Sed & cū clamauero & cū rogauero: exclusit orōnē meā. Gimel. Conclusit vias meas lapidibꝰ q̄dris: semitas meas subuertit. Deleth. Vrsus insidiās factꝰ est mihi: leo in abscōdito. Deleth. Semitas meas subuertit & confregit me: posuit me desolatā. Deleth. Tetēdit arcū suū & posuit me q̄si signū ad sagittam. He. Misit ī renibꝰ meis filias pharetre sue. He. Factus sū in derisū oī pplo meo: cāticū eorꝝ tota die.

Tex. he. Thren. iij.

וישמח עליך אויב הרים קרן צריך׃ צעק לבם אל אדני חומת בת ציון הורידי כנחל דמעה יומם ולילה אל תתני פוגת לך אל תדם בת עינך׃ קומי רני בליל לראש אשמרות שפכי כמים לבך נכח פני אדני שאי אליו כפיך על נפש עולליך העטופים ברעב בראש כל חוצות׃ ראה יהוה והביטה למי עוללת כה אם תאכלנה נשים פרים עללי טפחים אם יהרג במקדש אדני כהן ונביא׃ שכבו לארץ חוצות נער וזקן בתולתי ובחורי נפלו בחרב הרגת ביום אפך טבחת לא חמלת׃ תקרא כיום מועד מגורי מסביב ולא היה ביום אף יהוה פליט ושריד אשר טפחתי ורביתי איבי כלם׃

Cap. iij.

אני הגבר ראה עני בשבט עברתו׃ אותי נהג וילך חשך ולא אור׃ אך בי ישב יהפך ידו כל היום׃ בלה בשרי ועורי שבר עצמותי׃ בנה עלי ויקף ראש ותלאה׃ במחשכים הושיבני כמתי עולם׃ גדר בעדי ולא אצא הכביד נחשתי׃ גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי׃ גדר דרכי בגזית נתיבתי עוה׃ דב ארב הוא לי אריה במסתרים׃ דרכי סורר ויפשחני שמני שומם׃ דרך קשתו ויציבני כמטרא לחץ׃ הביא בכליתי בני אשפתו׃ הייתי שחק לכל עמי נגינתם כל היום׃

He. Replenit me amaritudinibus: inebriauit me abſinthio. Vau. Confregit ad nūerū dentes meos: cibauit me cinere. Vau. Et repulſa eſt aīa mea: oblit⁹ ſum bonoꝝ. Vau. Et dixi periit finis meus & ſpes mea a dño. Zain. Recordare paupertatis & trāſgreſſionis mee. abſinthii & fellis. Zai. Memoria mēor ero: & tabeſcet in me aīa mea. Zain. Hec recolens in corde meo: ideo ſpabo. Heth. Miſericordie dñi qa nō ſumus cōſumpti: qa nō defecerūt miſeratiōes ei⁹. Heth. Noui diluculo: multa ē fides tua. Heth. Pars mea dñs: dixit aīa mea ꝓpterea expectabo eū. Teth. Bon⁹ eſt dñs ſperātibus in eū aīe querenti illū. Teth. Bonū eſt ꝓſtolari cū ſilētio ſalutare dñi. Teth. Bonū eſt viro cum portauerit iugū ab adoleſcētia ſua. Ioth. Sedebit ſolitari⁹ & tacebit: qa leuauit ſr ſe. Ioth. Ponet ī puluere os ſuū: ſi forte ſit ſpes. Ioth. Dabit pcutiēti ſe maxillā ſaturabitur opprobriis. Caph. Quia nō repellet in ſēpiternū dñs. Caph. Quia ſi abiecit & miſerebitur: ſm multitudinē miarū ſuaꝝ. Caph. Nō ei hūiliauit ex corde ſuo: & abiecit filios hoīs. Lamech. Vt ɔtereret ſub pedib⁹ ſuis oēs vinctos tre. Lamech. Vt declinaret iudiciū viri ī cōſpectu vult⁹ altiſſimi. Lamech. Vt puerteret hoīem ī iudicio ſuo dñs ignorauit. Mē. Quis ē iſte qui dixit vt fieret dño non iubente. Mē. Ex ore altiſſimi nō egredientur: nec mala nec bona. Mem. Quid murmurauit hō viuēs: vir pro pctis ſuis. Nun. Scrutemur vias nr̄as & q̄ram⁹ & reuertamur ad dñm. Nun. Leuem⁹ corda nr̄a cū manib⁹ ad deū in celos. Nun. Nos iniq̄ egim⁹ & ad iracūdiā ꝓuocauim⁹: idcirco tu inexorabilis es. Samech. Operuiſti in furore & pcuſſiſti occidiſti nec pepciſti. Samech. Oppoſuiſti nubē tibi: ne trāſeat oratio. Samech. Eradicationē & abiectionē poſuiſti me in medio ꝓploꝝ. Phe. Aperuerūt ſup nos os ſuū oēs

inimici. Phe. Formido & laqueus facta eſt nobis vaticinatio & contritio. Phe. Diuiſiones aquaꝝ deduxit oculus me⁹: in cōtritione filie ppl̄i mei. Ain. Oculus meus afflictus eſt nec tacuit: eo q̄ nō eſſet reqes. Ain. Donec reſpiceret & videret dñs de celis. Ai. Ocul⁹ meus depdatus eſt aīam meā in cūctis filiabus vrbis mee. Sade. Venatiōe ceperūt me q̄ſi auē inimici mei gratis. Sade. Lapſa eſt ī lacū vita mea: & poſuerūt lapidē ſup me. Sade. Inūdauerūt aque ſup caput meū: dixi perii. Coph. Inuocaui nomē tuū dñe: de lacu nouiſſimo. Coph. Vocē meā audiſti: ne auertas aurē tuā a ſingultu meo & clamoribus. Coph. Appropinquaſti ī die qn̄ vocaui te: dixiſti: ne timeas. Res. Iudicaſti dñe cauſā aīe mee: redēptor vite mee. Res. Vidiſti dñe iniqtatē illoꝝ aduerſū me: iudica iudiciū meū. Res. Vidiſti oēm furorē vniuerſas cogitationes eoꝝ aduerſum me. Sin. Audiſti opprobriū eorū dñe: oēs cogitatiōes aduerſū me. Sin. Labia inſurgētiū mihi & meditationes eorū: aduerſum me tota die. Si. Seſſionē eoꝝ & reſurrectionē eorū vide: ego ſum pſalmus eoꝝ. Thau. Reddes eis vice dñe: iuxta opera manuū ſuarū. Thau. Dabis eis ſcutū cordis laborē tuū. Thau. Perſeq̄ris in furore: & cōteres eos ſub celis domine. 4. Aleph.

Quomodo obſcuratū eſt aurū: mutatus ē color optim⁹: diſpſi ſūt lapides ſctūarii in capite oīm plateaꝝ. Beth. Filii ſiō inclyti & amicti auro prio: quō reputati ſūt in vaſa teſtea: opus manuū figuli. Gimel. Sed & lamie nudauerūt mamam lactauerūt catulos ſuos. Filia popl̄i mei crudelis: q̄ſi ſtruthio ī deſerto. Deleth. Adheſit ligua lactētis ad palatū eius in ſiti: paruuli petierūt panē: & nō erat qui frāgeret eis. He. Qui veſcebātur voluptuoſe interierunt in viis q nutriebātur in croceis amplexati ſunt

Tex.heb.Thren.iiij.

אשפתות׃ ויגדל עון בת עמי
מחטאת סדם ההפוכה כמו רגע
ולא חלו בה ידים׃ זכו נזיריה
משלג צחו מחלב אדמו עצם
מפנינים ספיר גזרתם׃ חשך
משחור תארם לא נכרו בחוצות
צפד עורם על עצמם יבש
היה כעץ׃ טובים היו חללי
חרב מחללי רעב שהם יזבו
מדקרים מתנובת שדי׃ ידי
נשים רחמניות בשלו ילדיהן
היו לברות למו בשבר בת עמי׃
כלה יהוה את חמתו שפך חרון
אפו ויצת אש בציון ותאכל
יסודתיה׃ לא האמינו מלכי
ארץ וכל ישבי תבל כי יבא צר
ואויב בשערי ירושלם׃ מחטאות
נביאיה עונות כהניה השפכים
בקרבה דם צדיקים׃ נעו עורים
בחוצות נגאלו בדם בלא יוכלו
יגעו בלבשיהם׃ סורו טמא
קראו למו סורו סורו אל תגעו
כי נצו גם נעו אמרו בגוים
לא יוספו לגור׃ פני יהוה
חלקם לא יוסיף להביטם פני
כהנים לא נשאו זקנים לא חננו׃
עודינה תכלינה עינינו אל
עזרתנו הבל בצפיתנו צפינו
אל גוי לא יושע׃ צדו צעדינו
מלכת ברחבתינו קרב קצנו
מלאו ימינו כי בא קצנו׃ קלים
היו רדפינו מנשרי שמים על
ההרים דלקנו במדבר ארבו לנו׃
רוח אפינו משיח יהוה נלכד
בשחיתותם אשר אמרנו בצלו
נחיה בגוים׃ שישי ושמחי

Trāſla.B.Hie.

stercora. Vau. Et maior effecta est iniquitas filie populi mei peccato sodomorum: que subuersa est in momento: & non ceperunt in ea manus. Zain. Candidiores nazarei eius niue: nitidiores lacte: rubicundiores ebore antiquo: saphyro pulchriores. Heth. Denigrata est super carbones facies eorum: & non sunt cogniti in plateis. Adhesit cutis eorum ossibus: aruit & facta est quasi lignum. Teth. Melius fuit occisis gladio quam interfectis fame: quoniam isti extabuerunt consumpti a sterilitate terre. Ioth. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos: facti sunt cibus earum in contritione filie populi mei. Caph. Compleuit dominus furorem suum: effudit iram indignationis sue. Et succendit ignem in sion: & deuorauit fundamenta eius. Lamech. Non crediderunt reges terre & vniuersi habitatores orbis: quoniam ingrederetur hostis & inimicus per portas hierusalem. Mem. Propter peccata prophetarum eius & iniquitates sacerdotum eius: qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum. Nun. Errauerunt ceci in plateis polluti sunt sanguine. Cumque non possent intrare: tenuerunt lacinias suas. Samech. Recedite polluti clamauerunt eis: recedite abite noli tangere. Iurgati quippe sunt: & commoti dixerunt inter gentes non addet vltra vt habitet in eis. Phe. Facies domini diuisit eos: non addet vt respiciat eos. Facies sacerdotum non erubuerunt neque senum miserti sunt. Ain. Cum adhuc subsisteremus defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum: cum respiceremus attenti ad gentem que saluare nos non poterat. Sade. Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum: appropinquauit finis noster: completi sunt dies nostri: quia venit finis noster. Coph. Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis celi: super montes persecuti sunt nos in deserto insidiati sunt nobis. Res. Spiritus oris nostri christus dominus captus est in peccatis nostris: cui diximus in vmbra tua viuemus in gentibus. Sin. Gaude & letare

Trāſ.Gre.lxx.cū īter.latina.

stercora. Vau. Et magnificata iniquitas filie po
κοπρίας. Ουαύ. Καὶ ἐμεγαλύνθη ἀνομία θυγατρὸς λα
puli mei sup iniquitates sodomorum que subuersa est quasi
οῦ μου ὑπὲρ ἀνομίας σοδόμων τῆς κατεστραμμένης ὥσ
sollicitudo et non laborauerunt in ea manus. Zain.
περ σπουδῇ καὶ οὐκ ἐπόνεσαν ἐν αὐτῇ χεῖρες. Ζαΐν.
Emundati sunt nazarei eius super niuem splenduerunt:
Ἐκαθαριώθησαν ναζαραῖοι αὐτῆς, ὑπὲρ χιόνα ἔλαμψαν,
sup lac coagulati sunt. sup lapide sapphiro
ὑπὲρ γάλα ἐτυρώθησαν. ὑπὲρ λίθου σαπφείρου τὸ
succisio eorum. Heth. Obscurauit sup fuligine
ἀπόσπασμα αὐτῶν. Ηθ. Ἐσκότασεν ὑπὲρ ἀσβόλην
species eorum non sunt cogniti in vijs. adhe
τὸ εἶδος αὐτῶν οὐκ ἐπεγνώσθησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις. ἐπά
sit pellis eorum ad ossa eorum: aruerunt: facta
γη δέρμα αὐτῶν ἐπὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν, ἐξηράνθησαν, ἐγενήθη
sunt sicut lignum. Teth. Boni fuerunt interfecti gla
σαν ὥσπερ ξύλον. Τήθ. Καλοὶ ἦσαν τραυματίαι ῥομ
dio magisque interfecti fame abierunt confossi
φαίας ἢ οἱ τραυματίαι λιμοῦ ἐπορεύθησαν ἐκκεκεντη
a frugibus agrorum. Ioth. Manus mulierum
μένοι ἀπὸ γεννημάτων ἀγρῶν. Ἰώθ. Χεῖρες γυναικῶν οἰ
misericordium coxerunt filios suos: facti sunt in
κτειρμόνων ἥψησαν τὰ παιδία αὐτῶν, ἐγενήθησαν εἰς
cibum eis in contritione filie populi
βρῶσιν αὐταῖς ἐν τῷ συντρίμματι τῆς θυγατρὸς τοῦ λαοῦ
mei. Chaph. Compleuit dominus furorem suum: effudit iram in
μου. Χάφ. Συνετέλεσε κύριος θυμὸν αὐτοῦ, ἐξέχεε θυμὸν ὀρ
dignationis sue: et succendit ignem in sion et deuorauit
γῆς αὐτοῦ, καὶ ἀνῆψε πῦρ ἐν σιὼν καὶ κατέφαγε τὰ
fundamenta eius. Lamed. Non crediderunt reges
θεμέλια αὐτῆς. Λάμεδ. Οὐκ ἐπίστευσαν βασιλεῖς
terre omnes habitantes orbem: quoniam ingredie
γῆς πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, ὅτι εἰσελεύ
tur hostis et tribulans per portas hierusalem.
σεται ἐχθρὸς καὶ ἐκθλίβων διὰ τῶν πυλῶν ἱερουσαλήμ.
Mem. Ex peccatis prophetarum eius iniquitas sacerdotum e
Μήμ. Ἐξ ἁμαρτιῶν προφητῶν αὐτῆς ἀδικία ἱερέων αὐ
ius qui effundunt sanguinem iustum in medio eius. Nun.
τῆς τῶν ἐκχεόντων αἷμα δίκαιον ἐν μέσῳ αὐτῆς. Νούν.
Commoti sunt vigilantes eius in vijs: polluti
Ἐσαλεύθησαν οἱ ἐγρήγοροι αὐτῆς ἐν ταῖς ἐξόδοις, ἐμολύν
sunt in sanguine cum non possent illi tetigerunt
θησαν ἐν αἵματι ἐν τῷ μὴ δύνασθαι αὐτοὺς ἥψαντο ἐν
vestimenta sua. Samech. Recedite ab immunditijs: voca
δύμασιν αὐτῶν. Σάμεχ. Ἀπόστητε ἀκαθάρτων, καλέ
te eos: recedite: recedite: non tangatis: quia succensi sunt
σατε αὐτούς, ἀπόστητε, ἀπόστητε, μὴ ἅπτεσθε, ὅτι ἀνήφθησαν
et commoti sunt: dicite in gentibus non addent
καί γε ἐσαλεύθησαν, εἴπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὐ μὴ προσθῶ
habitare. Phe. Facies domini pars eorum.
σιν τοῦ παροικεῖν. Φή. Πρόσωπον κυρίου μερὶς αὐτῶν.
non addet respicere eis: faciem sacerdotum non acce
οὐ προσθήσει ἐπιβλέψαι αὐτοῖς, πρόσωπον ἱερέων οὐκ ἐλά
perunt: senum non sunt misereti. Ain. Adhuc exstantibus nobis defecerunt ocu
βον, πρεσβύτας οὐκ ἠλέησαν. Αἴν. Ἔτι ὄντων ἡμῶν ἐξέλιπον οἱ ὀφ
li nostri in auxilium nostrum vana cum respiceremus nos. respe
θαλμοὶ ἡμῶν εἰς βοήθειαν ἡμῶν μάταια ἀποσκοπευόντων ἡμῶν. ἀπε
ximus in gentem non saluantem. Sade. Venati sunt paruos nostros
σκοπεύσαμεν εἰς ἔθνος οὐ σῶζον. Σαδή. Ἐθήρευσαν τοὺς μικροὺς ἡμῶν
ne irent in plateis nostris. appropinquauit tempus nostrum:
τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν. ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν,
completi sunt dies nostri: adest finis noster. Coph. Le
ἐπληρώθησαν αἱ ἡμέραι ἡμῶν, πάρεστι τὸ πέρας ἡμῶν. Κώφ. Κοῦ
ues fuerunt persequentes nos sup aquilas celi: sup montes
φοι ἐγένοντο οἱ διώκοντες ἡμᾶς ὑπὲρ ἀετοὺς οὐρανοῦ, ἐπὶ τῶν ὀρέων
succensi sunt. in deserto insidiati sunt nobis. Res. Spiritus faciei
ἐξήφθησαν. ἐν ἐρήμῳ ἐνήδρευσαν ἡμᾶς. Ρής. Πνεῦμα προσώπου
nostre christus dominus captus est in corruptionibus nostris. cui diximus
ἡμῶν χριστὸς κύριος συνελήφθη ἐν ταῖς διαφθοραῖς ἡμῶν. οὗ εἴπαμεν
in vmbra eius viuemus in gentibus. Sin. Gaude et letare
ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ζησόμεθα ἐν τοῖς ἔθνεσιν. Σίν. Χαῖρε καὶ εὐφραίνου

B

Iudi. 7.c. 4.Re. 6.f.

C

Esai. 51.c.

D

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati.

filia idumee que habitas in terra hus. Et
θύγατερ ἰδουμαίας ἡ κατοικοῦσα ἐπὶ τῆς γῆς οὔς. καί
ad te perueniet poculum domini et inebriaberis
γε ἐπὶ σὲ διελεύσεται τὸ ποτήριον κυρίου καὶ μεθυσθήσῃ
et effundes. Thau. Defecit iniquitas tua filia
καὶ ἀποχεεῖς. Θαῦ. Ἐξέλιπεν ἡ ἀνομία σου θύγα
sion: non addet vltra transmigrare te. visitauit
τερ σιών, οὐ προσθήσει ἔτι ἀποικίσαι σε. ἐπεσκέψατο
iniquitates tuas filia edom discooperuit sup im
ἀνομίας σου θύγατερ ἐδώμ ἀπεκάλυψεν ἐπὶ τὰ ἀσε
pietates tuas.
βήματά σου.

Oratio hieremie.

Προσευχὴ ἱερεμίου.

Recordare domine quod factum est nobis: respice et
Μνήσθητι κύριε ὅ, τι ἐγενήθη ἡμῖν, ἐπίβλεψον καὶ
vide opprobrium nostrum. hereditas nostra conuersa est alie
ἴδε τὸν ὀνειδισμὸν ἡμῶν. κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη ἀλ
nis: domus nostre extraneis: pupilli facti sumus non est
λοτρίοις, οἶκοι ἡμῶν ξένοις, ὀρφανοὶ ἐγενήθημεν οὐχ ὑπάρ
pater: matres nostre quasi vidue. aquam nostram in
χει πατήρ, μητέρες ἡμῶν ὡς χῆραι. ὕδωρ ἡμῶν ἐν
argento bibimus: ligna nostra pretio venerunt sup
ἀργυρίῳ ἐπίομεν, ξύλα ἡμῶν ἐν ἀλλάγματι ἦλθεν ἐπὶ
collum nostrum persecutiones passi sumus laborauimus non requie
τὸν τράχηλον ἡμῶν ἐδιώχθημεν ἐκοπιάσαμεν οὐκ ἀνε
uimus: egyptus dedit manum assur ad facietatem
παύθημεν, αἴγυπτος ἔδωκε χεῖρα ἀσσοὺρ εἰς πλησμο
tem ipsorum. patres nostri peccauerunt et non sunt:
νὴν αὐτῶν. οἱ πατέρες ἡμῶν ἥμαρτον καὶ οὐχ ὑπάρχου
nos iniquitates eorum sustinuimus. serui domina
σιν, ἡμεῖς τὰ ἀνομήματα αὐτῶν ὑπέσχομεν. δοῦλοι ἐκυ
ti sunt nostri: redimens non est de manu eo
ρίευσαν ἡμῶν, λυτρούμενος οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς χειρὸς αὐ
rum: in animabus nostris afferemus panem nostrum a
τῶν, ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν εἰσοισόμεθα ἄρτον ἡμῶν ἀπὸ
facie gladij deserti. pellis nostra quasi cli
προσώπου ῥομφαίας τῆς ἐρήμου. τὸ δέρμα ἡμῶν ὡς κλί
banus conuulse sunt a facie tempestatum fa
βανος συνεσπάσθησαν ἀπὸ προσώπου καταιγίδων λι
mis. mulieres in sion humiliauerunt: virgines in
μοῦ. γυναῖκας ἐν σιὼν ἐταπείνωσαν, παρθένους ἐν
ciuitatibus iuda principes in manibus eorum suspensi
πόλεσιν ἰούδα ἄρχοντες ἐν χερσὶν αὐτῶν ἐκρεμάσθη
sunt: seniores non sunt glorificati. electi fletum
σαν, πρεσβύτεροι οὐκ ἐδοξάσθησαν. ἐκλεκτοὶ κλαυ
assumpserunt: et iuuenes in ligno infirmati sunt. et
θμὸν ἀνέλαβον, καὶ νεανίσκοι ἐν ξύλῳ ἠσθένησαν. καὶ
senes a porta cessauerunt electi ex psal
πρεσβῦται ἀπὸ πύλης κατέπαυσαν ἐκλεκτοὶ ἐκ ψαλ
mis eorum cessauerunt: defecit gaudium cordis no
μῶν αὐτῶν κατέπαυσαν, κατέλυσεν χαρὰ καρδίας ἡ
stri: conuersus est in luctum chorus noster. cecidit corona
μῶν, ἐστράφη εἰς πένθος ὁ χορὸς ἡμῶν. ἔπεσεν ὁ στέφανος τῆς
capitis nostri: ve autem nobis quia peccauimus. propterea
κεφαλῆς ἡμῶν, οὐαὶ δὲ ἡμῖν ὅτι ἡμάρτομεν. περὶ τού
factum est dolorosum cor nostrum: ideo contenebra
του ἐγενήθη ὀδυνηρὰ καρδία ἡμῶν, περὶ τούτου ἐσκότα
ti sunt oculi nostri sup montem sion quia disperiit: vul
σαν οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν ἐπ᾽ ὄρος σιὼν ὅτι ἠφανίσθη, ἀλώ
pes pertransierunt in ea. tu autem domine in eternum habita
πεκες διῆλθον ἐν αὐτῇ. σὺ δὲ κύριε εἰς τὸν αἰῶνα κατοι
bis: thronus tuus in generatione et generatione: quare in victoriam
κήσεις, ὁ θρόνος σου εἰς γενεὰν καὶ γενεάν, ἵνα τί εἰς νῖκος
obliuisceris nostri: derelinques nos in longitudinem die
ἐπιλήσῃ ἡμῶν, καταλείψεις ἡμᾶς εἰς μακρότητα ἡμε
rum: conuerte nos ad te domine et conuertemur.
ρῶν, ἐπίστρεψον ἡμᾶς πρὸς σὲ κύριε καὶ ἐπιστραφησόμεθα.
et renoua dies nostros sicut ante. quia repel
καὶ ἀνακαίνισον ἡμέρας ἡμῶν καθὼς ἔμπροσθεν. τί ἀπωθού
lens repulisti nos: iratus es contra nos vsque nimis.
μενος ἀπώσω ἡμᾶς, ὠργίσθης ἐφ᾽ ἡμᾶς ἕως σφόδρα.

A

B

C

D

Trāſla.B.Hie.

filia edom que habitas in terra hus. Ad te quoque perueniet calix: inebriaberis atque nudaberis. Thau. Completa est iniquitas tua filia sion: non addet vltra vt transmigret te. Visitauit iniquitatem tuam filia edom discooperiet peccata tua.

Oratio Hieremie. 5.

Recordare domine quid acciderit nobis: intuere & respice opprobrium nostrum. Hereditas nostra versa est ad alienos domus nostre ad extraneos. Pupilli facti sumus absque patre: matres nostre quasi vidue. Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra precio comparauimus. Ceruicibus nostris minabamur: lassis non dabatur requies. Egypto dedimus manum & assyriis: vt saturemur pane. Patres nostri peccauerunt & non sunt: & nos iniquitates eorum portauimus. Serui dominati sunt nostri: non fuit qui redimeret de manu eorum. In animabus nostris afferebamus panem nobis: a facie gladii in deserto. Pellis nostra quasi clibanus exusta est: a facie tempestatum famis. Mulieres in sion humiliauerunt & virgines in ciuitatibus iuda. Principes manu suspensi sunt: facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudice abusi sunt & pueri in ligno corruerunt. Senes defecerunt de portis: iuuenes de choro psallentium. Defecit gaudium cordis nostri: versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nostri: ve nobis quia peccauimus. Propterea mestum factum est cor nostrum: ideo contenebrati sunt oculi nostri. Propter montem sion quia disperiit: vulpes ambulauerunt in eo. Tu autem domine in eternum permanebis solium tuum in generatione & generatione. Quare in perpetuum obliuisceris nostri: derelinques nos in longitudine dierum. Conuerte nos domine ad te & conuertemur: innoua dies nostros sicut a principio. Sed proiiciens repulisti nos: iratus es contra nos vehementer. Expliciunt threni .i. lamentationes Hieremie.

Tex.he.Thren.v.

בת אדום יושבתי בארץ עוץ
גם עליך תעבר כוס תשכרי
ותתערי׃ תם עונך בת ציון
לא יוסיף להגלותך פקד עונך
בת אדום גלה על חטאתיך׃

Cap.v.

זכר יהוה מה
היה לנו הביטה וראה את חרפתנו׃
נחלתנו נהפכה לזרים בתינו
לנכרים׃ יתומים היינו ואין
אב אמתינו כאלמנות׃ מימינו
בכסף שתינו עצינו במחיר
יבאו׃ על צוארנו נרדפנו
יגענו ולא הונח לנו׃ מצרים
נתנו יד אשור לשבע לחם׃
אבתינו חטאו ואינם ואנחנו
עונתיהם סבלנו׃ עבדים משלו
בנו פרק אין מידם׃ בנפשנו
נביא לחמנו מפני חרב המדבר׃
עורנו כתנור נכמרו מפני זלעפות
רעב׃ נשים בציון ענו בתלת
בערי יהודה׃ שרים בידם נתלו
פני זקנים לא נהדרו׃ בחורים
טחון נשאו ונערים בעץ כשלו׃
זקנים משער שבתו בחורים
מנגינתם׃ שבת משוש לבנו נהפך
לאבל מחולנו׃ נפלה עטרת
ראשנו אוי נא לנו כי חטאנו׃ על
זה היה דוה לבנו על אלה חשכו
עינינו׃ על הר ציון ששמם
שועלים הלכו בו׃ אתה יהוה לעולם
תשב כסאך לדור ודור׃ למה
לנצח תשכחנו תעזבנו לארך
ימים׃ השיבנו יהוה אליך ונשוב
חדש ימינו כקדם׃ כי אם מאס
מאסתנו קצפת עלינו עד מאד׃

BARUCH.
ΒΑΡΟΥΧ.

Ca. 1.

Et hec verba libri
Αἱ οὗτοι οἱ λόγοι τοῦ βιβλί-
q̄ scripsit baruch filius
ου οὓς ἔγραψεν βαρούχ υἱὸς
nerie filij maasie filij sedechie fi-
νηρίου υἱοῦ μαασαίου υἱοῦ σεδεκίου υἱ-
lij sodij filij helchie in babylone
οῦ ἀσωδίου υἱοῦ χελκίου ἐν βαβυλῶνι
in anno quinto septima
ἐν τῷ ἔτει τῷ πέμπτῳ ἑβδόμῃ τοῦ
mēsis in tpe q̄ ceperūt chal-
μηνὸς ἐν τῷ καιρῷ ᾧ ἔλαβον οἱ χαλ-
dei hierusalem et incenderūt eam
δαῖοι τὴν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐνέπρησαν αὐτὴν
in igne: et legit baruch verba
ἐν πυρί. καὶ ἀνέγνω βαρούχ τοὺς λόγους
libri huius in aurib⁹ iechonie filij
τοῦ βιβλίου τούτου ἐν ὠσὶν ἰεχονίου υἱοῦ
ioachim regis iuda: et in aurib⁹ om
ἰωακεὶμ βασιλέως ἰούδα, καὶ ἐν ὠσὶν παν-
nis ppl'i venientiū ad li-
τὸς τοῦ λαοῦ τῶν ἐρχομένων πρὸς τὴν βί-
brū: et in aurib⁹ potētiū et fi-
βλον, καὶ ἐν ὠσὶν τῶν δυνατῶν καὶ υἱ-
lioꝝ regum. et in aurib⁹ senio-
ῶν τῶν βασιλέων. καὶ ἐν ὠσὶν τῶν πρεσ-
rum: et in aurib⁹ omnis ppl'i
βυτέρων, καὶ ἐν ὠσὶν παντὸς τοῦ λαοῦ
a paruo vsq3 ad magnū eoꝝ oium
ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου αὐτῶν πάντων τῶν
habitantiū in babylone ad flu
κατοικούντων ἐν βαβυλῶνι ἐπὶ τοῦ ποτα-
mē sud. et fleuerūt: et ieiunauerūt: et
μοῦ σούδ. καὶ ἔκλαιον, καὶ ἐνήστευον, καὶ
orabāt orōnes ī ɔspectu dñi. et ɔgrega
ηὔχοντο εὐχὰς ἐναντίον κυρίου. καὶ συνήγα-
rūt argentū sicut vnuiscui⁹q3 potuit manus:
γον ἀργύριον καθὰ ἑκάστου ἠδύνατο ἡ χείρ,
et miserunt ad hierusalem ad ioa-
καὶ ἀπέστειλαν εἰς ἱερουσαλὴμ πρὸς ἰωα-
chī filiū helchie filij salom sacdotē:
κεὶμ υἱὸν χελκίου υἱοῦ σαλὼμ τὸν ἱερέα,
et ad sacdotes et ad omnē
καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς καὶ πρὸς πάντα τὸν
pplm̄ q̄ inuenti sūt cum eo in hieru-
λαὸν τοὺς εὑρεθέντας μετ' αὐτοῦ ἐν ἱερου-
salem. cū acciperet ipse vasa do-
σαλήμ. ἐν τῷ λαβεῖν αὐτὸν τὰ σκεύη οἴ-
mus dñi q̄ ablata fuerāt de tēplo vt redu-
κου κυρίου τὰ ἐξενεχθέντα ἐκ ναοῦ ἀποστρέ-
ceret in trā iuda decima
ψαι εἰς γῆν ἰούδα τῇ δεκάτῃ τοῦ
siuan: vasa argētea q̄ fecit sedechias
σιουὰν, σκεύη ἀργυρᾶ ἃ ἐποίησεν σεδεκίας
fili⁹ iosie rex iuda postq̄ trāsmi-
υἱὸς ἰωσία. βασιλεὺς ἰούδα μετὰ τὸ ἀποι-
grauit nabuchodonosor rex babylo-
κίσαι ναβουχοδονόσωρ βασιλέα βαβυλῶ-
nis iechoniā et principes et
νος τὸν ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ
vinctos et potētes et
τοὺς δεσμώτας καὶ τοὺς δυνατοὺς καὶ τὸν
pplm̄ tre a hierusalem et addu-
λαὸν τῆς γῆς ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ εἰσή-
xit eos in babylonem. et ait
γαγεν αὐτοὺς εἰς βαβυλῶνα. Καὶ εἶπεν

Incipit prefatio in librum Baruch.

Liber iste qui baruch nomine prenotatur in hebreo canone non habetur: sed tantū in vulgata editione: similiter & epistola hieremie. Propter noticiam autē legentiū hic scripta sunt: quia multa de christo nouissimisq3 temporibus indicant.

Incipit Baruch propheta. Cap. 1.

Et hec verba libri que scripsit baruch filius nerie filii maasie filii sedechie filii sedei filii helchie in babylonia in anno qnto & in septimo die mensis: in tempore quo ceperunt chaldei hierusalē & succenderunt eam igni. Et legit baruch verba libri huius ad aures iechonie filii ioachim regis iuda: & ad aures vniuersi populi venientis ad librū: & ad aures potentiū filiorū regum & ad aures presbyterorū & ad aures populi a minimo vsq3 ad maximū eorum omniū habitantium in babylonia ad flumen sodi. Qui audientes plorabant & ieiunabant & orabant in conspectu dñi. Et collegerūt pecuniam ſm q̄ potuit vniuscuiusq3 manus. Et miserunt in hierusalē ad ioachim filium helchie filii salon sacerdotē & ad reliquos sacerdotes & ad omnē populum qui inuenti sunt cum eo in hierusalē: cum acciperent vasa templi dñi que ablata fuerant de templo reuocare in terrā iuda decima die mensi sibam: vasa argentea que fecit sedechias filius iosie rex iuda postea quā cepisset nabuchodonosor rex babylonis iechoniam: & principes & cunctos potentes & populum terre ab hierusalē & duxit eos vinctos in babylonē. Et dixerunt. Ecce misimus ad vos pecunias de quib⁹ emite holocaustomata & thus & facite māna: & offerte pro peccato ad aram dñi dei nostri. Et orate pro vita nabuchodonosor regis babylonis: & pro vita balthasar filii eius vt sint dies eorum sicut dies celi super terram: & vt det dñs virtutē nobis: & illuminet oculos nostros: vt viuam⁹ sub vmbra nabuchodosor regis babylonis: & sub vmbra balthasar filii eius: et seruiamus eis multis diebus & inueniamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobisipsis orate ad dominū deum nostrū: quia peccauimus dño deo nostro & non est auersus furor eius a nobis vsq3 in hūc diem. Et legite librū istum quem misimus ad vos recitari in templo domini in die solemni: & in die oportuno. Et dicetis. Domino deo nostro iusticia: nobis autē confusio faciei nostre sicut est dies hec omni iuda & habitantibus in hierusalē regibus nostris & principibus nostris & sacerdotibus nostris & pphetis nostris & patribus nostris. Peccauimus ante dominū deū nostrum: & non credidimus diffidētes in eum: & non fuimus subiectibiles illi & non audiuimus vocem domini dei nostri: vt ambularemus in mandatis eius que dedit nobis. A die qua eduxit patres nostros de terra egypti: vsq3 ad

ecce misimus ad uos argētū et
ἰδοὺ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς ἀργύριον καὶ
emite argento holocaustomata
ἀγοράσατε τοῦ ἀργυρίου ὁλοκαυτώματα
et p peccato et thus. et fa-
καὶ περὶ ἁμαρτίας καὶ λίβανον. καὶ ποι-
cite māna et afferte sup al-
ήσατε μάννα καὶ ἀνοίσατε ἐπὶ τὸ θυ-
tare dñi dei nrī et ora
σιαστήριον κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ προ-
te pro vita nabuchodonosor
σεύξασθε περὶ τῆς ζωῆς ναβουχοδονόσωρ
regis babylonis et in vitā bal-
βασιλέως βαβυλῶνος καὶ εἰς ζωὴν βαλ-
tasar filij eius. vt sint dies eo-
τάσαρ υἱοῦ αὐτοῦ. ἵνα ὦσιν αἱ ἡμέραι αὐ-
rum sicut dies celi sup trā:
τῶν ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τῆς γῆς,
et dabit dñs fortitudinē nobis et illuminabit
καὶ δώσει κύριος ἰσχὺν ἡμῖν καὶ φωτίσει
oculos nros. et viuemus sub
τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν. καὶ ζησόμεθα ὑπὸ
vmbra nabuchodonosor regis ba-
τὴν σκιὰν ναβουχοδονόσωρ βασιλέως βα-
bylonis et sub vmbra baltasar
βυλῶνος καὶ ὑπὸ τὴν σκιὰν βαλτάσαρ
fili⁹ eius: et seruiemus illis
υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ δουλεύσομεν αὐτοῖς ἡ-
dieb⁹ multis: et inueniemus grām ī conspe
μέρας πολλάς, καὶ εὑρήσομεν χάριν ἐναντί-
ctu illoꝝ. et orate p nobis ad
ον αὐτῶν. καὶ προσεύξασθε περὶ ἡμῶν πρὸς
dñm deū nrm: qr peccauimus
κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν τῷ
dño deo nro: et nō est auersus
κυρίῳ τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ οὐκ ἀπέστρεψεν
furor. et ira eius a nobis vsq3 in di-
ὁ θυμὸς καὶ ἡ ὀργὴ αὐτοῦ ἀφ' ἡμῶν ἕως τῆς ἡμέ-
em istam. et legetis librū
ρας ταύτης. καὶ ἀναγνώσεσθε τὸ βιβλίον
hunc quē misimus ad vos: vt recita-
τοῦτο ὃ ἀπεστείλαμεν πρὸς ὑμᾶς, ἐξαγο-
retis in domo dñi in diebus festiuitatis et
ρεῦσαι ἐν οἴκῳ κυρίου ἐν ἡμέραις ἑορτῆς καὶ
in diebus tpis. et dicetis dño
ἐν ἡμέραις καιροῦ. καὶ ἐρεῖτε τῷ κυρίῳ
deo nro iusticia. nobis āt ɔfusio
θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη. ἡμῖν δὲ ἡ αἰσχύνη τῶν
facierum sicut dies hec. homini iu-
προσώπων ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. ἀνθρώπῳ ἰού-
da et habitantib⁹ hierusalem. et
δα καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ. καὶ
regibus nris. et pricipi-
τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν. καὶ τοῖς ἄρχου-
bus nris. et sacerdotib⁹ nris: et
σιν ἡμῶν. καὶ τοῖς ἱερεῦσιν ἡμῶν, καὶ
pphetis nris. et patri-
τοῖς προφήταις ἡμῶν, καὶ τοῖς πατρά-
bus nris: coꝝ q̄ peccauim⁹ coram dño
σιν ἡμῶν, ὧν ἡμάρτομεν ἐναντίον κυρίου
et nō credidimus ei. et nō audiuimus
καὶ ἠπειθήσαμεν αὐτῷ. καὶ οὐκ ἠκούσαμεν
vocē dñi dei nri ambulare
τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν πορεύεσθαι
i preceptis ei⁹ q̄ dedit ante fa-
τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ οἷς ἔδωκεν κατὰ πρό-
ciem nrām. a die q̄ eduxit
σωπον ἡμῶν. ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐξήγαγεν
dñs patres nros de terra egy-
κύριος τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγύ-
pti et vsq3 ad diē hāc fuim⁹
πτου καὶ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης ἤμεθα

increduli ad dñm deū nrm. et
ἀπειθοῦντες πρὸς κύριον θεὸν ἡμῶν. καὶ
leues eram⁹ ad nō audiēdū vo
ἐσχεδιάζομεν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φω-
cē ei⁹: et adheserūt in nos ma
νῆς αὐτοῦ. καὶ ἐκολλήθη εἰς ἡμᾶς τὰ κα-
la et maledictio quā cōstituit dñs moy
κὰ καὶ ἡ ἀρὰ ἣν συνέταξε κύριος τῷ μω-
si fuo suo in die q̄ eduxit do
υσῇ παιδὶ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἐξήγαγε κύ-
min⁹ patres nros de terra egypti:
ριος τοὺς πατέρας ἡμῶν ἐκ γῆς αἰγύπτου,
vt daret nobis terrā fluētē lac et mel
δοῦναι ἡμῖν γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι
sicut dies hec: et nō audiuim⁹
ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη. καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς
vocē dñi dei nri ſm oia
φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν κατὰ πάντας
verba pphetaꝝ q̄s misit
τοὺς λόγους τῶν προφητῶν ὧν ἀπέστει-
ad nos. et ambulauim⁹ vnusq̄sq3 in
λεν πρὸς ἡμᾶς. καὶ ᾠχόμεθα ἕκαστος ἐν
sensu cordis sui mali ope-
διανοίᾳ καρδίας αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς ἐργά-
rari dijs alijs facere mala
ζεσθαι θεοῖς ἑτέροις ποιῆσαι τὰ κακὰ
ante oculos dñi dei nostri.
κατ' ὀφθαλμοὺς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν. C. 2.

Et statuit dñs verbū suū qđ
Καὶ ἔστησεν κύριος τὸν λόγον αὐτοῦ ὃν
locut⁹ est ad nos et ad iudices
ἐλάλησεν ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς δικαστὰς
nros q̄ iudicauerūt israel. et
ἡμῶν τοὺς δικάσαντας τὸν ἰσραήλ. καὶ
ad reges nros et ad
ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν καὶ ἐπὶ τοὺς
principes nros et ad hoiem isra-
ἄρχοντας ἡμῶν καὶ ἐπὶ ἄνθρωπον ἰσρα-
el et iuda vt adduceret sup nos mala
ὴλ καὶ ἰούδα τοῦ ἀγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς κακὰ
magna q̄ nō sunt facta sub om-
μεγάλα ἃ οὐκ ἐποιήθη ὑποκάτω παν-
ni celo sicut factū est in hierusalē
τὸς τοῦ οὐρανοῦ καθὰ ἐποιήθη ἐν ἱερουσαλὴμ
ſm scripta in lege moysi
κατὰ τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ
comedere nos hoiem carnes filij
τοῦ φαγεῖν ἡμᾶς ἄνθρωπον σάρκας υἱοῦ
sui hoiem carnes filie sue:
αὐτοῦ ἄνθρωπον σάρκας θυγατρὸς αὐτοῦ.
et dedit eos mācipia oib⁹
καὶ ἔδωκεν αὐτοὺς ὑποχειρίους πάσαις
regnis q̄ i circuitu nro in
ταῖς βασιλείαις ταῖς κύκλῳ ἡμῶν εἰς
opprobriū et in inuiū in oib⁹
ὀνειδισμὸν καὶ εἰς ἄβατον ἐν πᾶσι τοῖς
pplis q̄ in circuitu nro quo dispersit e-
λαοῖς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν οὗ διέσπειρεν αὐ-
os dñs illic. et facti sunt subt⁹
τοὺς κύριος ἐκεῖ. καὶ ἐγενήθησαν ὑποκάτω
et nō supra: q̄a peccauim⁹ dño
καὶ οὐκ ἐπάνω, ὅτι ἡμάρτομεν κυρίῳ τῷ
deo nro ad nō audiēdū vocē
θεῷ ἡμῶν πρὸς τὸ μὴ ἀκούειν τῆς φωνῆς
ei⁹. dño deo nro iusticia: nobis
αὐτοῦ. τῷ κυρίῳ θεῷ ἡμῶν ἡ δικαιοσύνη, ἡμῖν
āt et patrib⁹ nris cōfusio
δὲ καὶ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἡ αἰσχύνη τῶν
facieꝝ sicut dies hec q̄ locut⁹ est
προσώπων ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη ἃ ἐλάλησεν
dñs sup nos oia mala ista
κύριος ἐφ' ἡμᾶς πάντα τὰ κακὰ ταῦτα

diem hanc eramus incredibiles ad dominū deum nostrum: & dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et adheserunt nobis multa mala & maledictiones que constituit dñs moysi seruo suo: qui eduxit patres nr̃os de terra egypti dare nobis terram fluentem lac et mel sicut hodierna die. Et non audiuimus vocem dñi dei nostri ſm oīa verba prophetarū quos misit ad nos: & ad iudices nostros: & abiuimus vnusquisq3 in sensum cordis nostri maligni: operari diis alienis facientes mala ante oculos domini dei nostri 2.

Propter quod statuit dominus de⁹ noster verbum suū: quod locutus est ad nos: & ad iudices nostros qui iudicauerunt in hierusalem: & ad reges nostros & ad principes nostros & ad oēm israel & iuda vt adduceret dñs sup nos mala magna que non sunt facta sub celo quemadmodū facta sunt in hierusalem ſm que scripta sunt in lege moysi: vt manducaret homo carnes filii sui: & carnes filie sue. Et dedit eos sub manu regum omniū qui sunt in circuitu nostro in improperium & in desolationem & in omnibus populis in quibus nos dispersit dñs. Et facti sum⁹ subtus & nō supra: quia peccauimus domino deo nostro nō obaudiendo voci ipsius. Domino deo nostro iusticia: nobis autem & patribus nostris confusio faciei: sicut est dies hec. Quia locutus est dominus super nos omnia mala hec que venerunt super nos: & non sumus deprecati faciem domini dei nostri: vt reuerteremur vnusquisq3 nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilauit dominus in malis & adduxit ea super nos: quia iustus est dominus in omnibus opibus suis que mandauit nobis: & non audiuimus vocem ipsius vt iremus in preceptis domini que dedit ante faciē nostram. Et nunc domine deus israel qui eduxisti populum tuū de terra egypti in manu valida: & in signis & in prodigiis: in virtute tua magna & in brachio excelso: & fecisti tibi nomen sicut est dies iste: peccauimus: impie egimus: inique gessimus domine deus noster: in oīibus iusticiis tuis. Auertatur ira tua a nobis: quia derelicti sumus pauci inter gentes vbi dispersisti nos. Exaudi domine preces nostras & orationes nostras & educ nos propter te: & da nobis inuenire gratiam ante faciem eorum qui nos abduxerunt: vt sciat omnis terra quia tu es dñs deus noster: & quia nomen tuū inuocatum est sup israel: & super genus ipsius. Respice domine de domo sancta tua in nos: & inclina aurem tuam & exaudi nos. Aperi oculos tuos & vide: quia non mortui qui sunt in inferno: quorum spiritus acceptus est a visceribus suis: dabunt honorē & iustificationē dño: sed anima que tristis est super magnitudinē mali: & incedit curua & infirma: & oculi deficientes: & anima esuriens dat tibi gloriam & iusticiam domino: quia

venerūt sup nos et nō deprecati sum⁹ fa-
ἦλθεν ἐφ' ἡμᾶς καὶ οὐκ ἐδεήθημεν τοῦ προσώ-
ciē dñi vt reuerteremur vnusq̄sq3 a
που κυρίου τοῦ ἀποστρέψαι ἕκαστον ἀπὸ
cogitationib⁹ cordis nri ma
τῶν νοημάτων τῆς καρδίας αὐτῶν τῆς πονη-
li: et vigilauit dñs sup malis.
ρᾶς, καὶ ἐγρηγόρησεν κύριος ἐπὶ τοῖς κακοῖς.
et induxit dñs sup nos: qr iust⁹
καὶ ἐπήγαγεν κύριος ἐφ' ἡμᾶς. ὅτι δίκαιος
dñs in oib⁹ opib⁹ suis q̄ pre
ὁ κύριος ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἃ ἐνε-
cepit nobis. et nō audiuim⁹ vo
τείλατο ἡμῖν. καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φω-
cē ei⁹ vt ābularem⁹ in preceptis do
νῆς αὐτοῦ πορεύεσθαι τοῖς προστάγμασιν κυ-
mini q̄ dedit ante faciē nrām.
ρίου οἷς ἔδωκεν κατὰ πρόσωπον ἡμῶν.
et nūc dñe de⁹ israel q̄ eduxisti
καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἰσραὴλ ὃς ἐξήγαγες
pplm tuū de terra egypti in manu
τὸν λαόν σου ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν χειρὶ
forti et in signis et in portētis et
κραταιᾷ καὶ ἐν σημείοις καὶ ἐν τέρασιν καὶ
in virtute magna et in brachio excel
ἐν δυνάμει μεγάλῃ καὶ ἐν βραχίονι ὑψη-
so. et fecisti tibi nomē sicut di-
λῷ. καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέ-
es hec peccauim⁹: impie egim⁹ iniq̄
ρα αὕτη ἡμάρτομεν, ἠσεβήσαμεν ἠδική-
fecim⁹ dñs deus nr̃ sup oib⁹
σαμεν κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσιν τοῖς
iustificationib⁹ tuis: auertat furor
δικαιώμασίν σου, ἀποστραφήτω ὁ θυμός
tu⁹ a nobis: qr derelicti sumus pauci
σου ἀφ' ἡμῶν, ὅτι κατελείφθημεν ὀλίγοι
in gētib⁹ vbi dispersisti nos illuc.
ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ.
exaudi dñe orōnē nrām
εἰσάκουσον κύριε τῆς προσευχῆς ἡμῶν
et deprecationē nrām et libera nos
καὶ τῆς δεήσεως ἡμῶν καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς
ppter te: et da nobis grām ante
ἕνεκέν σου, καὶ δὸς ἡμῖν χάριν κατὰ
faciē trāsmigrare facientiū nos. vt
πρόσωπον τῶν ἀποικισάντων ἡμᾶς. ἵνα
sciat ois terra qr tu es dñs de⁹
γνῷ πᾶσα ἡ γῆ ὅτι σὺ εἶ κύριος ὁ θεὸς
noster: qr nomē tuū inuocatū est sup is-
ἡμῶν, ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπεκλήθη ἐπὶ ἰσ-
rael et sup gen⁹ ei⁹. dñe respice
ραὴλ καὶ ἐπὶ τὸ γένος αὐτοῦ. κύριε κάτιδε
de domo sancta tua: et cogita in
ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἁγίου σου, καὶ ἐννόησον εἰς
nos: inclina dñe aurē tuā et audi et aperi
ἡμᾶς. κλῖνον κύριε τὸ οὖς σου. καὶ ἄκουσον καὶ ἄνοι-
dñe oculos tuos: et vide qr nō
ξον κύριε τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἴδε ὅτι οὐχ οἱ
mortui in iferno q̄ꝝ assumpt⁹ ē sp̄s
τεθνηκότες ἐν τῷ ᾅδῃ ὧν ἐλήφθη τὸ πνεῦμα
eoꝝ a viscerib⁹ suis. da
αὐτῶν ἀπὸ τῶν σπλάγχνων αὐτῶν, δώσου-
būt gl̄iam et iustificationē dño. sed ani
σιν δόξαν καὶ δικαίωμα τῷ κυρίῳ. ἀλλ' ἡ ψυ-
ma tristis sup magnitudiē q̄ vadit
χὴ ἡ λυπουμένη ἐπὶ τὸ μέγεθος ὃ βαδίζει
curua et infirma et oculi
κύπτον καὶ ἀσθενοῦν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ
deficiētes et aīa esuriēs. da-
ἐκλείποντες καὶ ἡ ψυχὴ ἡ πεινῶσα. δώ-
būt tibi gl̄iam et iusticiā dñe. q̄a
σουσίν σοι δόξαν καὶ δικαιοσύνην κύριε. ὅτι

nō fm iustificationes patrū nro℞ τ
οὐκ ἐπὶ τὰ δικαιώματα τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ
regū nro℞ nos fundi=
τῶν βασιλέων ἡμῶν ἡμεῖς καταβάλλο=
m⁹ miam nrām ante facié tuā
μεν τὸν ἔλεον ἡμῶν κατὰ πρόσωπόν σου
dñe de⁹ noster. q: immisisti furoré tuū
κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν. ὅτι ἐνῆκας τὸν θυμόν σου
τ irā tuā in nos sicut loqu⁹
καὶ τὴν ὀργήν σου εἰς ἡμᾶς, καθάπερ ἐλά-
tus es in manu suo℞ tuo℞ pro=
λησας ἐν χειρὶ τῶν παίδων σου τῶν προ-
pheta℞ dicés: sic dixit dñs: inclinate
φητῶν λέγων, οὕτως εἶπεν κύριος, κλίνατε
legé vrām τ opamini re=
τὸν νόμον ὑμῶν καὶ ἐργάσασθε τῷ βασι-
gi babylonis: τ sedete sup
λεῖ Βαβυλῶνος, καὶ καθίσατε ἐπὶ τῆς
terrā quā dedi patrib⁹ vris. τ si
γῆς ἧς ἔδωκα τοῖς πατράσιν ὑμῶν. καὶ ἐὰν
nō audieritis vocé dñi operari
μὴ ἀκούσητε τῆς φωνῆς κυρίου ἐργάσασθαι
regi babylonis: defectioné faciā
τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, ἐκλείπειν ποιήσω
de ciuitate iuda τ deforis hierusalē:
ἐκ πόλεως Ἰούδα καὶ ἔξωθεν Ἱερουσαλήμ,
vocé letitie τ vocé gaudii
φωνὴν εὐφροσύνης καὶ φωνὴν χαρμοσύνης
vocé spōsi τ vocé spōse: τ erit
φωνὴν νυμφίου καὶ φωνὴν νύμφης, καὶ ἔσται
ōis terra in inuia ab inhabitātib⁹.
πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἄβατον ἀπὸ ἐνοικούντων.
τ nō audiuim⁹ vocé tuā vt opera
καὶ οὐκ ἠκούσαμεν τῆς φωνῆς σου ἐργάσα-
remur regi babylonis. τ statuisti
σθαι τῷ βασιλεῖ Βαβυλῶνος, καὶ ἔστησας
verba tua q̄ loquut⁹ es in manib⁹
τοὺς λόγους σου οὓς ἐλάλησας ἐν χερσὶν
suo℞ tuo℞ pphetaℏ vt trāsferré
τῶν παίδων σου τῶν προφητῶν τοῦ ἐξενεχ-
tur ossa regū nro℞ τ ossa
θῆναι τὰ ὀστᾶ βασιλέων ἡμῶν καὶ τὰ ὀστᾶ
patrū nro℞ de loco eo℞. τ
τῶν πατέρων ἡμῶν ἐκ τοῦ τόπου αὐτῶν. καὶ
ecce sunt piecta calori di=
ἰδού εἰσιν ἐξερριμμένα τῷ καύματι τῆς ἡμέ-
ei τ glaciei noctis. τ mor=
ρας καὶ τῷ παγετῷ τῆς νυκτός. καὶ ἀπέ-
tui sunt in doloib⁹ malis in fame τ
θανον ἐν πόνοις πονηροῖς ἐν λιμῷ καὶ
in gladio τ in emissione. τ posuisti
ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν ἀποστολῇ. καὶ ἔθηκας τὸν
domū tuā vbi inuocatū est nomé tuū
οἶκον σου οὗ ἐπικέκληται τὸ ὄνομά σου
in ea sicut dies hec ppt maliciā do
ἐπ' αὐτῷ ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη διὰ πονηρίαν οἴ-
m⁹ israel τ dom⁹ iuda. τ fecisti
κου Ἰσραὴλ καὶ οἴκου Ἰούδα. καὶ ἐποίησας
in nos dñe de⁹ noster fm oém
εἰς ἡμᾶς κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν
equitaté tuā: τ fm oém miseratio
ἐπιείκειάν σου, καὶ κατὰ πάντα οἰκτιρ-
ioné tuā magnā: sicut loqut⁹ es in ma=
μόν σου τὸν μέγαν, καθὰ ἐλάλησας ἐν χει-
nu sui tui moysi in die pcipié
ρὶ παιδός σου Μωυσῆ ἐν ἡμέρᾳ ἐντειλα-
te te ei scribere legē tuā co=
μένου σου αὐτῷ γράψαι τὸν νόμον σου ἔναν-
rā filijs israel dicés: si nō audieritis
τίον υἱῶν Ἰσραὴλ λέγων, ἐὰν μὴ ἀκούσητε
vocé meā. pfecto turba magna
τῆς φωνῆς μου, ἦ μὴν ἡ βόμβησις ἡ μεγάλη

non fm iusticias patrum nostrorum nos fundimus preces: & petimus misericordiam ante conspectum tuum domine deus noster: sed quia misisti iram tuam & furorem tuum super nos: sicut locutus es in manu puerorum tuorū prophetarū dicens. Sic dicit domin⁹. Inclinate humerum vestrū & ceruicem vestrā; & opera facite regi babylonis: et sedebitis in terra quā dedi patribus vestris. Quod si non feceritis nec audieritis vocem domini dei vestri operari regi babylonie: defectionē vestram faciam de ciuitatibus iuda: & a foris hierusalem: & auferam a vobis vocem iocunditatis & vocem gaudii: & vocem sponsi & vocem sponse: & erit ōis terra sine vestigio ab inhabitantibus eam. Et non audierunt vocē tuā vt operarētur regi babylonis: & statuisti verba tua q̄ locutus es in manibus puerorū tuorū prophetarū: vt trāsferrētur ossa regū nostrorū: & ossa patrū nostro℞ de loco suo. Et ecce proiecta sunt in calore solis & in gelu noctis & mortui sunt in doloribꝰ pessimis: in fame & in gladio & in emissione. Et posuisti templū in quo inuocatū est nomen tuū in ipso sicut hec dies propter iniquitatē domus israel & domus iuda. Et fecisti in nobis dñe deus noster: fm omnē bonitatem tuam & fm omnē miseratione tuā illā magnā: sicut locutus es in manu pueri tui moysi in die qua precepisti ei scribere legem tuā coram filiis israel dicens. Si non audieritis vocem meā: multitudo hec magna cōuertetur in minimā gentem quoniā eos dispergā: quia scio q me non audiet populus. Populus est enī dura ceruice. Et cōuertetur ad cor suum in terra captiuitatis sue: & scient qa ego sum dñs deus eorū: & dabo eis cor & itelligēt: & aures & audiēt: & laudabunt me in terra captiuitatis sue: & memores erunt nominis mei. Et auertent se a dorso suo duro: & a malignitatibus suis: quia reminiscentur viam patrum suorum qui peccauerunt in me. Et reuocabo illos in terram quā iuraui patribus eorū abraam isaac & iacob: & dominabūtur eiꝰ. Et multiplicabo eos & non minorabūtur. Et statuā illis testamentū alterū sempiternū: vt sim illis in deū & ipsi erunt mihi ī populū. Et nō mouebo amplius populum meū filios israel a terra quam dedi eis. 3.

Et nunc dñe oīpotens deus israel anima in angustiis & spūs anxius clamat ad te. Audi dñe & miserere qa deus es misericors: & miserere nostri quia peccauimꝰ ante te. Quia tu sedes in sempiternū: & nos peribimꝰ in euū. Dñe oīpotens deus israel audi nūc orationem mortuorū israel: & filiorū ipsorum qui peccauerūt ante te: & non audierunt vocem dñi dei sui: & agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatis patrū nostro℞: sed memento manus tue & nominis tui in tempore isto: quia tu es dñe deus

multa hec reuertet in paucā in
ἡ πολλὴ αὕτη ἀποστρέψει εἰς μικρὰν ἐν
gentib⁹ quo dispergā eos illuc. q:
τοῖς ἔθνεσιν οὗ διασπερῶ αὐτοὺς ἐκεῖ. ὅτι
cognoui q nō audiet me. q: ppls
ἔγνων ὅτι οὐ μὴ ἀκούσωσί μου. ὅτι λαὸς
dure ceruicis est. τ couertent
σκληροτράχηλός ἐστιν. καὶ ἐπιστρέψουσιν
ad cor suū in terra trāsmigratiōis e=
ἐπὶ καρδίαν αὐτῶν ἐν γῇ ἀποικισμοῦ αὐ-
rū: τ sciét q: ego dñs de⁹ eo
τῶν, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς αὐ-
rū: τ dabo eis cor: τ aures
τῶν, καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν καὶ ὦτα
audiétes τ laudabūt me in terra trāsmi=
ἀκούοντα. καὶ αἰνέσουσί με ἐν γῇ ἀποικισ-
grationis sue. τ recordabunt nominis
μοῦ αὐτῶν. καὶ μνησθήσονται τοῦ ὀνόματός
mei: τ auertét se a dorso suo
μου, καὶ ἀποστρέψουσιν ἀπὸ νώτου αὐτῶν
duro τ a malignitatib⁹ re℞
τοῦ σκληροῦ καὶ ἀπὸ πονηρῶν πραγμάτων
suaℏ. q: reminiscent vie pa=
αὐτῶν. ὅτι μνησθήσονται τῆς ὁδοῦ πα-
trū suo℞ q peccauerūt corā
τέρων αὐτῶν τῶν ἁμαρτανόντων ἔναντι
dño. τ reducā illos in terrā
κυρίου. καὶ ἀποστρέψω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν
quā iuraui patrib⁹ suis abra=
ἣν ὤμοσα τοῖς πατράσιν αὐτῶν τῷ Ἀβρα-
am τ isaac τ iacob: τ dñabū
ὰμ καὶ τῷ Ἰσαὰκ καὶ τῷ Ἰακώβ, καὶ κυριεύ-
tur ei⁹. τ multiplicabo eos τ nō
σουσιν αὐτῆς. καὶ πληθυνῶ αὐτοὺς καὶ οὐ
minorabunt. τ statuā eis testamētū
μὴ σμικρυνθῶσιν. καὶ στήσω αὐτοῖς διαθήκην
eternū vt sim ego illis in deū: τ
αἰώνιον τοῦ εἶναί με αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ
ipi erūt mihi in ppłm. τ nō mouebo
αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ κινήσω
vltra ppłm meū israel a trra quā
ἔτι τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς
dedi eis.
ἔδωκα αὐτοῖς. Ca. 3.

Dñe oñs de⁹ israel:
Κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραήλ,
aīa in angustiis τ spūs anxi⁹ clamat
ψυχὴ ἐν στενοῖς καὶ πνεῦμα ἀκηδιῶν κέκραγ-
ue ad te: audi dñe τ miserere: q:
εν πρὸς σέ. ἄκουσον κύριε καὶ ἐλέησον, ὅτι
de⁹ misericors es τ miserere: q: peccaui
θεὸς ἐλεήμων εἶ· καὶ ἐλέησον, ὅτι ἡμάρτο-
m⁹ corā te: q: tu sedés ineternū
μεν ἐναντίον σου, ὅτι σὺ καθήμενος τὸν αἰῶ-
nū: τ nos pereūtes in seculū.
να, καὶ ἡμεῖς ἀπολλύμενοι τὸν αἰῶνα.
dñe oñs de⁹ israel:
κύριε παντοκράτωρ ὁ θεὸς Ἰσραήλ,
audi iā oratioé mortuo
ἄκουσον δὴ τῆς προσευχῆς τῶν τεθνηκό-
rū israel: τ filio℞ eo℞ q peccauūt
των Ἰσραὴλ, καὶ υἱῶν τῶν ἁμαρτανόντων
corā te q nō audierūt vocé do
ἐναντίον σου, οἳ οὐκ ἤκουσαν τῆς φωνῆς κυ-
mini dei sui: τ adheserūt nobis
ρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ ἐκολλήθη ἡμῖν τὰ
mala. ne memineris iniquitatū patrū nro℞:
κακά. μὴ μνησθῇς ἀδικιῶν πατέρων ἡμῶν,
sed memēto man⁹ tue τ nominis
ἀλλὰ μνήσθητι χειρός σου καὶ ὀνόματός
tui in tpe hoc. q: tu dñs deus
σου ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ. ὅτι σὺ κύριος ὁ θεὸς

noster τ laudabim⁹ te dñe. q: ppt
ἡμῶν καὶ αἰνέσομέν σε κύριε. ὅτι διὰ
hoc dedisti timoré tuū in cor=
τοῦτο ἔδωκας τὸν φόβον σου ἐπὶ καρ-
dib⁹ nris vt inuocem⁹ nomé tuū
δίας ἡμῶν τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομά σου
τ laudem⁹ te in trāsmigratiōe nra: q:
καὶ αἰνέσωμέν σε ἐν τῇ ἀποικίᾳ ἡμῶν, ὅτι
auertim⁹ sup cor nrm oém
ἀπεστρέψαμεν ἀπὸ καρδίας ἡμῶν πᾶσαν
iniqtaté patrū nro℞ q peccauerūt
ἀδικίαν πατέρων ἡμῶν τῶν ἡμαρτηκότων
corā te. ecce nos hodie in
ἐναντίον σου. ἰδοὺ ἡμεῖς σήμερον ἐν τῇ
trāsmigratiōe nra quo dispsisti nos illic
ἀποικίᾳ ἡμῶν οὗ διέσπειρας ἡμᾶς ἐκεῖ
in improperiū τ in maledictioné τ in debi
εἰς ὀνειδισμὸν καὶ εἰς ἀρὰν καὶ εἰς ὄφλη-
tū fm oēs iniqtates pa=
σιν κατὰ πάσας τὰς ἀδικίας τῶν πατέ-
trū nro℞ q recesserūt a dño deo
ρων ἡμῶν οἳ ἀπέστησαν ἀπὸ κυρίου θεοῦ
nro. audi israel mādata vite: aurib⁹ p
ἡμῶν. ἄκουε Ἰσραὴλ ἐντολὰς ζωῆς, ἐνωτί-
cipite vt sciatis prudētiā. qd est israel q:
σασθε γνῶναι φρόνησιν. τί ἐστιν Ἰσραὴλ ὅτι
in terra inimico℞ es: inueterasti in tra alie
ἐν γῇ τῶν ἐχθρῶν εἶ, ἐπαλαιώθης ἐν γῇ ἀλ-
na: coinquinat⁹ es cū mortuis. reputa=
λοτρίᾳ, συνεμιάνθης τοῖς νεκροῖς. προσελο-
tus es cū hijs q in inferno: dereliquisti
γίσθης μετὰ τῶν εἰς ᾅδου, ἐγκατέλιπες
fonté sapiétie via dei. si
τὴν πηγὴν τῆς σοφίας τῇ ὁδῷ τοῦ θεοῦ. εἰ
ambulasses habitasses in pace ineternū.
ἐπορεύθης κατῴκησας ἂν ἐν εἰρήνῃ τὸν αἰῶνα.
disce vbi est prudētia vbi est fortitudo.
μάθε ποῦ ἐστι φρόνησις ποῦ ἐστιν ἰσχύς.
vbi est itellect⁹ vt scias simul. vbi
ποῦ ἐστι σύνεσις τοῦ γνῶναι ἅμα. ποῦ
est lōgeuitas τ vita. vbi est lumé
ἐστι μακροβίωσις καὶ ζωή. ποῦ ἐστι φῶς
oculo℞ τ pax. qs inuenit locū
ὀφθαλμῶν καὶ εἰρήνη. τίς εὗρεν τὸν τόπον
ei⁹: τ qs intrauit in thesauros
αὐτῆς, καὶ τίς εἰσῆλθεν εἰς τοὺς θησαυροὺς
eius: vbi sunt principes gentiū τ
αὐτῆς. ποῦ εἰσιν οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν καὶ
dñantes bestijs q sup terrā:
οἱ κυριεύοντες τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς,
in auib⁹ celi illudétes: τ
οἱ ἐν τοῖς ὀρνέοις τοῦ οὐρανοῦ ἐμπαίζοντες, καὶ
argētū thesaurizātes τ aurū cui
τὸ ἀργύριον θησαυρίζοντες καὶ τὸ χρυσίον ᾧ
cōfidunt hoies τ nō est finis
ἐπεποίθεισαν ἄνθρωποι καὶ οὐκ ἔστιν τέλος
acqsitiōis eo℞. q: argētū fabri
τῆς κτήσεως αὐτῶν. ὅτι οἱ τὸ ἀργύριον τε-
cātes τ solliciti τ nō est inuē
κταίνοντες, καὶ μεριμνῶντες, καὶ οὐκ ἔστιν ἐξ-
tio opez illoz. exterminati sūt
εύρεσις τῶν ἔργων αὐτῶν. ἠφανίσθησαν
τ ad inferos descéderūt τ alij surre=
καὶ εἰς ᾅδου κατέβησαν καὶ ἄλλοι ἀντ-
xerūt pro illis. iuniores viderūt lumé τ
ανέστησαν ἀντ' αὐτῶν. νεώτεροι ἴδον φῶς καὶ
habitauerūt sup terrā: viā aūt sciētie
κατῴκησαν ἐπὶ τῆς γῆς, ὁδὸν δὲ ἐπιστήμης
nō cognouerūt: neq itellexerūt semitas ei⁹:
οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ συνῆκαν τρίβους αὐτῆς,
neq susceperūt eā. filij eo℞ a
οὐδὲ ἀντελάβοντο αὐτῆς. υἱοὶ αὐτῶν ἀπὸ

noster: & laudabimus te dñe: quia propter hoc dedisti timorem tuū in cordibus nrīs: & vt inuocemus nomen tuū & laudemus te in captiuitate nrā: quia cōuertimur ab iniqtate patrū nostro℞ qui peccauerūt ante te. Et ecce nos in captiuitate nrā sumus hodie quo nos dispersisti in īproperiū & in maledictū & in peccatū fm oēs iniqtates patrum nostrorū q discesserūt a te dñe deus nr̄. Audi israel mādata vite: auribus pcipe vt scias prudentiā. Quid est israel q in terra inimicorū es. Inueterasti in terra aliena: coinqnatus es cū mortuis. Deputatus es cū descendētibꝰ in infernū: dereliqsti fontē sapiētie. Nā si in via dei ambulasses habitasses vtiq in pace sup terrā. Disce vbi sit prudētia vbi sit virtus vbi sit intellectus: vt scias simul vbi sit longiturnitas vite & victus: vbi sit lumē oculorū & pax. Quis inuenit locū eiꝰ. Et quis intrauit in thesauros eius? Vbi sunt principes gentiū & qui dñantur sup bestias q̄ sunt sup terrā. Qui in auibus celi ludūt: q argentū thesaurizāt & aurū in quo cōfidūt hoīes: & nō ē finis acqsitionis eorū. Qui argentū fabricāt & solliciti sunt nec ē inuētio operū illorū. Exterminati sunt & ad inferos descēderūt. & alii loco eo℞ exsurrexerūt. Iuuenes viderūt lumē & habitauerūt sup terrā. Viā aūt discipline ignorauerūt neq itellexerūt semitas eiꝰ: neq filii eo℞ susceperūt eam. A facie ipsorū longe facta est. Non ē audita in terra chanaā: neq visa est in themā. Filii quoq agar qui exquisierūt prudentiā que de terra est: negociatores terre & theman: & fabulatores & exquisitores prudentie & intelligētie: viā aūt sapiētie nescierūt: neq cōmemorati sunt semitas eius. O israel q̄ magna est domus dei: & ingēs locus possessionis eiꝰ. Magnus est & nō habet finē: excelsus & īmensus. Ibi fuerunt gigātes noīati: illi qui ab initio fuerunt statura magna scientes bellū. Nō hos elegit dñs: neq viā discipline inuenerunt: ppterea perierūt. Et qm̄ non habuerūt sapientiā interierūt ppter suā insipientiā. Quis ascēdit in celū & accepit eam & eduxit eā de nubibus? Quis transfretauit mare & inuenit illā & attulit illā sup aurū electū? Non est q possit scire vias eius: neq qui exqrat semitas eius. Sed qui scit vniuersa nouit eam: & adinuenit eā prudentia sua. Qui preparauit terrā in eterno tpe: & repleuit eā bipedibus & q̄drupedibus. Qui emittit lumē & vadit: & vocauit illud: & obedit illi in tremore. Stelle aūt dederunt lumen in custodiis suis: & letate sunt. Vocate sunt & dixerunt. Adsumus. Et luxerunt ei cum iocunditate: qui fecit illas. Hic est deus noster & estimabitur alius aduersum eum. Hic adinuenit omnē viam discipline: & tradidit illam iacob puero suo: & israel dilecto suo. Post hec in terris visus est & cum hominibus cōuersatus est. 4.

via ipo℞ lōge facti sūt. neq au
τῆς ὁδοῦ αὐτῶν πόρρω ἐγενήθησαν. οὐδὲ ἠ-
dita est in chanaā neq visa e in themā.
κούσθη ἐν Χαναάν, οὐδὲ ὤφθη ἐν Θαιμάν.
neq filij agar exquiréntes prudentiā q
οὔτε υἱοὶ Ἄγαρ ἐκζητοῦντες τὴν σύνεσιν οἱ
sup terrā: mercatores merā τ the
ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ἔμποροι τῆς Μερρὰν καὶ Θαι-
mā τ fabulatores τ examinatores
μάν, καὶ οἱ μυθολόγοι καὶ οἱ ἐκζητηταὶ τῆς
prudētie. viā aūt sapiétie nō cognouerūt neq
συνέσεως, ὁδὸν δὲ σοφίας οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ
recordati sunt semitas ei⁹. o israel
ἐμνήσθησαν τὰς τρίβους αὐτῆς. ὦ Ἰσραὴλ
quā magna dom⁹ dei: τ plix⁹ lo=
ὡς μέγας ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπιμήκης ὁ τό-
cus possessionis ei⁹. magn⁹ τ nō hēt
πος τῆς κτήσεως αὐτοῦ, μέγας καὶ οὐκ ἔχει
finé. excelsus τ imésus. ibi fue
τελευτήν, ὑψηλὸς καὶ ἀμέτρητος. ἐκεῖ ἐγεν-
rūt gigātes nominati ab initio
νήθησαν οἱ γίγαντες οἱ ὀνομαστοὶ οἱ ἀπ' ἀρχῆς
existétes magni sciétes bellū.
γενόμενοι εὐμεγέθεις ἐπιστάμενοι πόλεμον.
nō hos elegit de⁹: neq viā sciēn=
οὐ τούτους ἐξελέξατο ὁ θεός, οὐδὲ ὁδὸν ἐπιστή-
tie dedit illis: τ perierūt eo qđ
μης ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἀπώλοντο παρὰ τὸ
nō hérēt prudētiā. perierūt ppt teme
μὴ ἔχειν φρόνησιν. ἀπώλοντο διὰ τὴν ἀβου-
ritaté eo℞. qs ascédit in celū τ acce
λίαν αὐτῶν. τίς ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἔλα-
pit eā: τ deduxit eā de
βεν αὐτήν, καὶ κατεβίβασεν αὐτὴν ἐκ τῶν
nubib⁹: qs trāsiuit trās mare τ
νεφελῶν; τίς διέβη πέραν τῆς θαλάσσης καὶ
inuenit eā: τ afferet eā auro ele=
εὗρεν αὐτήν, καὶ οἴσει αὐτὴν χρυσίου ἐκ-
cto: nō est cognoscés viā ei⁹:
λεκτοῦ; οὐκ ἔστιν ὁ γινώσκων τὴν ὁδὸν αὐτῆς,
neq qconsiderer semitā ei⁹: sed
οὐδὲ ὁ ἐνθυμούμενος τὴν τρίβον αὐτῆς, ἀλλ' ὁ
sciés oia cognoscit eā: adinuenit
εἰδὼς τὰ πάντα γινώσκει αὐτήν, ἐξεῦρεν
eā prudétia sua. q pparauit
αὐτὴν τῇ συνέσει αὐτοῦ. ὁ κατασκευάσας τὴν
terrā in eternū tpe repleuit eā iumé
γῆν εἰς αἰῶνα χρόνον ἐνέπλησεν αὐτὴν κτη-
tis qdrupedib⁹. q mittit lumé
νῶν τετραπόδων. ὁ ἀποστέλλων τὸ φῶς
τ ibit. vocauit illud: τ obediuit
καὶ πορεύεται. ἐκάλεσεν αὐτό, καὶ ὑπήκου-
illi timore. at stelle splēduerūt in
σεν αὐτῷ τρόμῳ. οἱ δὲ ἀστέρες ἔλαμψαν ἐν
custodijs suis τ letate sunt.
ταῖς φυλακαῖς αὐτῶν καὶ εὐφράνθησαν.
vocauit eos τ dixerūt adsum⁹.
ἐκάλεσεν αὐτοὺς καὶ εἶπαν πάρεσμεν.
splēduerūt cū letitia ei q fecit
ἔλαμψαν μετ' εὐφροσύνης τῷ ποιήσαντι
illos. hic de⁹ nr nō reputabit
αὐτούς. οὗτος ὁ θεὸς ἡμῶν οὐ λογισθήσεται
ali⁹ aduersus eū. inuenit oém viā
ἕτερος πρὸς αὐτόν. ἐξεῦρεν πᾶσαν ὁδὸν
sciétie: τ dedit eā iacob ser=
ἐπιστήμης, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν Ἰακὼβ τῷ παι-
uo suo τ israel dilecto suo.
δὶ αὐτοῦ καὶ Ἰσραὴλ τῷ ἠγαπημένῳ αὐτοῦ.
post hoc in terra visus é τ iter
μετὰ τοῦτο ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη καὶ ἐν τοῖς
hoies cōuersatus est.
ἀνθρώποις συνανεστράφη.
C. 4.

HIc liber mandatorū dei: & lex que est in eternū. Oēs qui tenent eā: peruenīet ad vitā: qui aūt dereliquerūt eam in mortē. Conuertere iacob & apprehende eā: ambula per viā ad splendorē eius cōtra lumen eius. Ne tradas alteri gloriā tuā & dignitatem tuā genti aliene. Beati sumus israel: quia que deo placēt manifesta sūt nobis. Animeqor esto popul⁹ dei memorabilis israel. Venundati estis gentibus: nō in pditionē: sed ppter quod in ira dei ad iracundiā prouocastis dominū: traditiq; estis aduersariis. Exacerbastis enī eū qui fecit vos deum eternū īmolantes demoniis & non deo. Obliti enī estis eius qui nutriuit vos: & cōtristatis nutricem vestrā hierusalē. Vidit enī iracundiā a deo venientē vobis: & dixit. Audite confines sion. Adduxit enim mihi deus luctum magnū. Vidi enim captiuitatē populi mei filiorū meorū: & filiarū quā superduxit illis eternus. Nutriui enim illos cum iocūditate: dimisi autē illos cum fletu & luctu. Nemo gaudeat super me viduam & desolatā: a multis derelicta sum ppter peccata filiorū meorū: quia declinauerūt a lege dei. Iusticias autē ipsius nescierūt: nec ambulauerūt per vias mādatorū dei: neq; p semitas veritatis eius cū iusticia īgressi sunt. Veniāt cōfines sion: & memorētur captiuitatē filiorū & filiarum mearū: quā supduxit illis eternus. Adduxit eī sup illos gentē de longinquo: gentē improbā & alterius lingue: qui nō sunt reueriti senē: neq; puerorū miserti sunt. Et adduxerunt dilectos vidue: & a filiis vnicā desolauerunt. Ego aūt qd possum adiuuare vos? Qui enim adduxit sup vos mala: ipse vos eripiet de manib⁹ inimicorū vroꝝ. Ambulate filii ambulate: ego enī derelicta sum sola. Exui me stola pacis: īdui autē me sacco obsecrationis: & clamabo ad altissimū in dieb⁹ meis. Aiequiores estote filii: clamate ad dñm & eripiet vos de manu principū inimicorum. Ego enim speraui in eternū salutē vestrā: & venit mihi gaudiū a sancto sup misericordia: que veniet vobis ab eterno salutari nostro. Emisi enim vos cū luctu & ploratu: reducet autem vos mihi dñs cū gaudio & iocunditate in sempiternū. Sicut enim viderūt vicine sion captiuitatē vestrā a deo: sic videbunt & in celeritate salutē vestram in deo que supueniet vobis cum honore magno et splendore eterno. Filii pacienter sustinete iram que supueniet vobis. Persecutus est enim te inimicus tuus: sed cito videbitis perditionē ipsius: & super ceruices ipsius ascendes. Delicati mei ambulauerunt vias asperas. ducti sunt enim vt grex direptus ab inimicis. Animequiores estote filii & proclamate ad dominum. Erit enim memoria vestra ab eo qui duxit vos. Sicut enī fuit sensus vester vt erraretis a deo: decies tantum iterū cōuertentes requiretis eum. Qui enim induxit vobis mala: ipse rursum adducet vobis sempiternam

Ca. 5.

iocunditatem cum salute vestra. Animequior esto hierusalem. Exhortatur enim te qui te nominauit. Nocentes peribunt qui te vexauerunt: & qui gratulati sunt in tui ruina punientur. Ciuitates quibus seruierunt filii tui punientur & q̄ accepit filios tuos. Sicut enī gauisa est in tua ruina: & letata est in casu tuo: sic cōtristabitur in sua desolatione. Et amputabitur exultatio multitudinis eius: & gaudimoniū eius erit in luctum. Ignis enī superueniet ei ab eterno in longiturnis diebus: & habitabitur a demoniis in multitudine tēporis. Circunspice hierusalem ad orientem: & vide iocunditatem a deo tibi venientem. Ecce enim veniunt filii tui quos dimisisti dispersos: veniunt collecti ab oriente vsq; ad occidentē: in verbo sancto gaudentes in honorem dei. 5.

EXue te hierusalem stola luctus & vexationis tue: & indue te decore & honore que a deo tibi est sempiterna gloria. Circūdabit te deus diploide iusticie: & imponet mitram capiti tuo honoris eterni. Deus enī ostendet splēdorem suum in te qui sub celo est. Nominabitur enim tibi nomen tuū a deo in sempiternum: pax iusticie & honor pietatis. Exurge hierusalē & sta in excelso & circunspice ad orientem & vide collectos filios tuos ab oriente sole vsq; ad occidentē: in verbo sancti gaudentes dei memoria. Exierunt enim abs te pedibus ducti ab inimicis: adducet autē illos dñs ad te portatos in honorem sicut filios regni. Constituit enī deus humiliare omnē montem excelsum & rupes perennes & conualles replere in equalitate terre: vt ambulet israel diligenter in honorē dei. Obumbrauerunt autem silue & omne lignū suauitatis israel mandato dei. Adducet enim deus israel cum iocunditate in lumine maiestatis sue & cum misericordia & iusticia que ex ipso est.

Incipit exēplum epistole eiusdē quā misit hieremias ad abductos captiuos in babyloniā a rege babyloniorꝝ: vt annūciaret illis fm qd pceptū ē illi a deo. 6.

PRopter peccata que peccastis ante deum abducemini babyloniam captiui a nabuchodonosor rege babyloniorū. Ingressi itaq; in babylonem eritis ibi annis plurimis & tēporibus longis vsq; ad generationes septem: post hoc autem educam vos inde cum pace. Nunc autem videbitis in babylonia deos aureos & argēteos & lapideos & ligneos in humeris portari ostentātes metum gentibus. Videte ergo ne & vos similes efficiamini factis alienis & metuatis: & metus vos capiat in ipsis. Visa itaq; turba de retro & ab ante: adorantes dicite in cordibus vestris. Te oportet adorari domine. Angelus autem meus vobiscum est. Ipse autem exquiram animas vestras. Nam ligna ipsorum polita a fabro: ipsa etiam inaurata & inargentata falsa sunt

EPISTOLA.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

τ nō possunt loqui: τ sicut virgi
καὶ οὐ δύνανται λαλεῖν, καὶ ὥσπερ παρθέ
ni amanti ornamēta accipientes aurū fa
νῳ φιλοκόσμῳ λαμβάνοντες χρυσίον κα
bricāt coronas sup capita
τασκευάζουσιν στεφάνους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς·
deorū suorū: est āt τ q̄n subtrahēt
τῶν θεῶν αὐτῶν, ἔστι δὲ καὶ ὅτε ὑφαιρούμε
res sacerdotes a diis suis aurū
νοι οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῶν θεῶν αὐτῶν χρυσί
τ argentū in seipsos expen
ον καὶ ἀργύριον εἰς ἑαυτοὺς καταναλώσου
det. dabūt āt ex eis τ his q̄ sub
σι. δώσουσι δὲ ἀπ' αὐτῶν καὶ ταῖς ἐπὶ
tecto meretricib⁹: ornāt q̄s eos
τοῦ τέγους πόρναις, κοσμοῦσί τε αὐτοὺς
q̄si hoīes vestimētis deos argē
ὡς ἀνθρώπους τοῖς ἐνδύμασι θεοὺς ἀργυ
teos τ aureos τ ligneos: hi āt nō
ροῦς καὶ χρυσοῦς καὶ ξυλίνους, οὗτοι δὲ οὐ
liberant a rubigine τ tineis cir
διασῴζονται ἀπὸ ἰοῦ καὶ βρωμάτων πε
cūamictis illis vestimēto purpu
ριβεβλημένων αὐτῶν ἱματισμὸν πορφυ
reo. extergētes faciē ipsoꝝ
ροῦν. ἐκμάσσοντες τὸ πρόσωπον αὐτῶν
ppt q̄ ex domo puluerē q̄ est pluri
διὰ τὸν ἐκ τῆς οἰκίας κονιορτὸν ὅς ἐστι πλεί
m⁹ sup eos: τ sceptrū habet vt ho
ων ἐπ' αὐτοῖς, καὶ σκῆπτρον ἔχει ὡσεὶ ἄν
mo iudex regiōis: q̄ in se pec
θρωπος κριτὴς χώρας, ὃς τὸν εἰς αὐτὸν ἁ
cantē nō iterficit. habet āt gladio
μαρτάνοντα οὐκ ἀνελεῖ. ἔχει δὲ ἐγχειρί
lū in dextera τ securim: se āt de bel
διον ἐν δεξιᾷ καὶ πέλεκυν, ἑαυτὸν δὲ ἐκ πο
lo τ latronib⁹ nō liberabit: vnde no
λέμου καὶ λῃστῶν οὐκ ἐξελεῖται, ὅθεν γνώρι
ti sunt nō existes dei: ne igit timueritis
μοί εἰσιν οὐκ ὄντες θεοί, μὴ οὖν φοβηθῆτε
eos. sicut eñi vas hoīs cōfra
αὐτούς. ὥσπερ γὰρ σκεῦος ἀνθρώπου συντρι
ctū inutile fit: tales sunt
βὲν ἀχρεῖον γίνεται, τοιοῦτοι ὑπάρχουσιν
dii eoꝝ: cōstitutis illis in
οἱ θεοὶ αὐτῶν, καθιδρυμένων αὐτῶν ἐν τοῖς
domib⁹: oculi eoꝝ pleni sunt pu
οἴκοις, οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν πλήρεις εἰσὶ κο
luere a pedib⁹ introeun
νιορτοῦ ἀπὸ τῶν ποδῶν τῶν εἰσπορευομέ
tiū. τ sicut alicui offendit regē:
νων. καὶ ὥσπερ τινὶ ἠδικηκότι βασιλέα,
circūsepta sunt atria: sicut ad
περιπεφραγμέναι εἰσὶν αἱ αὐλαί, ὡς ἐπὶ
morte adducto: domos eoꝝ
θανάτῳ ἀπηγμένῳ, τοὺς οἴκους αὐτῶν ὀχ
muniūt sacerdotes ianuis q̄s τ clau
υροῦσιν οἱ ἱερεῖς θυρώμασί τε καὶ κλεί
stris τ seris: vt a latrōib⁹ nō spo
θροις καὶ μοχλοῖς, ὅπως ὑπὸ λῃστῶν μὴ συ
lient: lucernas accēdūt τ plures q̄m
λῶσι, λύχνους καίουσι καὶ πλείους ἢ
sibi ipsis q̄rū nullā possunt videre est q̄de
ἑαυτοῖς ὧν οὐδένα δύνανται ἰδεῖν, ἔστι μὲν
sicut trabs ex domo: at cor
ὥσπερ δοκὸς τῶν ἐκ τῆς οἰκίας, τὰς δὲ καρ
da eoꝝ dicūt elingi q̄ de
δίας αὐτῶν φασὶν ἐκλείχεσθαι τῶν ἀπὸ
terra serpentib⁹ comedentib⁹ eos q̄s τ
γῆς ἑρπετῶν κατεσθιόντων αὐτούς τε καὶ
vestimētū eoꝝ nō sentiūt: nigri
τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν οὐκ αἰσθάνονται, μεμε

et non possunt loqui. Et sicut virgini amanti ornamēta: ita accepto auro fabricata sunt. Coronas certe aureas habent super capita sua dii illorum: vnde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum & argentum: & erogant illud in semetipsis. Dant autem & ex ipso prostitutis: & meretrices ornant: & iterum cum receperint illud a meretricibus: ornant deos suos. Hi autem non liberantur ab erugine & tinea. Opertis autem illis veste purpurea extergent faciem ipsorū propter puluerem domus qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem habet vt homo sicut iudex regionis: qui in se peccantem non interficit. Habet etiam in manu gladium & securim: se autem de bello & a latronibus non liberat. Vnde vobis notum sit quia non sunt dii. Non ergo reuereamini eos. Sicut enim vas hominis confractum inutile efficitur: tales sunt & dii illorum. Constitutis illis in domo: oculi eorum pleni sunt puluere a pedibus introeuntium: & sicut alicui qui regem offendit circūsepte sunt ianue: aut sicut ad sepulchrū adductum mortuum: ita tutant sacerdotes ostia clausuris & seris ne a latronibus expolientur. Lucernas accendunt illis & quidem multas ex quibus nullā videre possunt. Sunt autē sicut trabes in domo. Corda vero eorū dicunt elingere serpentes qui de terra sunt: dum comedunt eos & vestimentum ipsorū et non sentiunt. Nigre fiunt facies eorum a fumo qui in domo fit. Supra corpus eorum & supra caput eorū volant noctue & hirundines & aues etiam similiter & catte. Vnde sciatis quia non sunt dii. Ne ergo timueritis eos. Aurū etiam quod habēt ad specimen: nisi aliquis exterserit eruginem: non fulgebunt. Neq̄ enim dum cōflarentur sentiebant. Ex omni precio empta sunt in quibus spiritus nō est in ipsis. Sine pedibus in humeris portantur: ostentantes ignobilitatē suam hominibus. Confundantur etiam qui colunt ea. Propterea si ceciderint in terram: a semetipsis non consurgunt: neq̄ si quis eum statuerit rectum per semetipsum stabit: sed sicut mortuis humeri illis apponētur. Hostias illorū vendunt sacerdotes ipsorum & abutuntur: similiter & mulieres eorum decerpētes neq̄ infirmo neq̄ mendicanti aliquid impartiunt: de sacrificiis eorum fete & menstruate contingunt. Scientes itaq̄ ex his quia non sunt dii: ne timeatis eos. Vnde enī vocantur dii? q̄a mulieres apponūt diis argēteis & aureis & ligneis & in domib⁹ eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scissas & capita & barbam rasam: quorum capita nuda sunt. Rugiunt autem clamantes contra deos suos sicut in cena mortui. Vestimenta eorū auferunt sacerdotes: & vestiunt vxores suas & filios suos. Neq̄ si quid mali patiuntur ab aliquo: neq̄ si quid boni poterunt

facti sunt in facie eoꝝ a fu
λάνωται τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἀπὸ τοῦ κα
mo q̄ ex domo sup corp⁹ eoꝝ
πνοῦ τοῦ ἐκ τῆς οἰκίας. ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτῶν
τ sup caput volāt noctue
καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐφίπτανται νυκτερίδες
hirūdines τ aues: similiter āt τ
χελιδόνες καὶ τὰ ὄρνεα, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ
catti. vnde cognoscetis q̄ nō sunt dii: ne
αἴλουροι. ὅθεν γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, μὴ
igit timueritis eos. nā aurū q̄d cir
οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. τὸ γὰρ χρυσίον ὃ πε
cūiacet ad pulchritudinē: nisi q̄s extersērit
ρίκειται εἰς κάλλος ἐὰν μή τις ἐκμάξῃ τὸν
eruginē nō fulgebūt: neq̄ eñi q̄n cōflabant
ἰὸν, οὐ μὴ στίλψωσιν, οὐδὲ γὰρ ὅτε ἐχωνεύον
sentiebāt: ex oī p̄cio empta
το ᾐσθάνοντο, ἐκ πάσης τιμῆς ἠγορασμένα
sunt in q̄b⁹ nō est sp̄us: sine pedib⁹
εἰσὶν ἐν οἷς οὐκ ἔστι πνεῦμα, ἄνευ ποδῶν
in humeris portant ostēdentes eo
ἐπ' ὤμοις φέρονται ἐνδεικνύμενοι τὴν ἑαυ
rū ignominiā hoīb⁹: cōfundunt
τῶν ἀτιμίαν τοῖς ἀνθρώποις, αἰσχύνονται
āt τ colētes ea: ppt q̄d ne
δὲ καὶ οἱ θεραπεύοντες αὐτά, διὰ τὸ μή
forte sup terrā cadat ipse surge
ποτε ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ δι' αὐτῶν ἀνίστα
re neq̄ si q̄s eū rectū statuerit: p
σθαι μήτε ἐάν τις αὐτὸ ὀρθὸν στήσῃ, δι'
se ipm mouebit: neq̄ si iclinat' fuerit nō
ἑαυτοῦ κινηθήσεται, μήτε ἐὰν κλιθῇ οὐ
diriget. sed sicut mortuis do
μὴ ὀρθωθῇ. ἀλλ' ὥσπερ νεκροῖς τὰ δῶ
na ipis apponūt: at ho
ρα αὐτοῖς παρατίθεσαι. τὰς δὲ θυσί
stias illoꝝ vēdētes sacerdotes eis abu
ας αὐτῶν ἀποδόμενοι οἱ ἱερεῖς αὐτῶν κα
tunt. similiter āt τ mulieres
ταχρῶνται. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ γυναῖκες
ab eis cōdientes: nihil mēdico neq̄
ἀπ' αὐτῶν ταριχεύουσαι, οὐδὲν πτωχῷ οὐδὲ
impotēti distribuūt: sacrificia eoꝝ
ἀδυνάτῳ μεταδιδόασι, τῶν θυσιῶν αὐτῶν
menstruata τ fincoinq̄nāt. cognoscēte
ἀποκαθημένη καὶ λεχὼ ἅπτονται. γνόντε
igit ex his q̄ nō sunt dii ne timue
ς οὖν ἀπὸ τούτων ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, μὴ φοβη
ritis eos: vnde eñi vocarētur dii q̄
θῆτε αὐτούς. πόθεν γὰρ κληθείησαν θεοί; ὅτι
mulieres apponūt diis argēteis τ
γυναῖκες παρατιθέασι θεοῖς ἀργυροῖς καὶ
aureis τ ligneis: in domib⁹ eoꝝ
χρυσοῖς καὶ ξυλίνοις, ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν
sacerdotes sedēt hītes tunicas
οἱ ἱερεῖς καθίζουσιν ἔχοντες τοὺς χιτῶνας
scissas τ capita τ bar
διερρηγότας καὶ τὰς κεφαλὰς καὶ τοὺς πώ
bas rasas quoꝝ capita discoope
γωνας ἐξυρημένους, ὧν αἱ κεφαλαὶ ἀκάλυ
ta sunt. rugiebāt clamātes incōspectu
πτοί εἰσιν. ὠρύονται δὲ βοῶντες ἐναντίον
deoꝝ suoꝝ sicut q̄dā in cena
τῶν θεῶν αὐτῶν ὥσπερ τινὲς ἐν περιδείπνῳ
mortui: a vestimēto eoꝝ auferē
νεκροῦ. ἀπὸ τοῦ ἱματισμοῦ αὐτῶν ἀφελόν
tes sacerdotes: induūt vxores su
τες οἱ ἱερεῖς ἐνδύουσι τὰς γυναῖκας αὐ
as τ filios. neq̄ si malū passi fue
τῶν καὶ τὰ παιδία. οὔτε ἐὰν κακὸν πάθω
rint ab aliq̄ neq̄ si bonū: poterūt
σιν ὑπό τινος οὔτε ἐὰν ἀγαθόν, δυνήσονται

B

C

D

E

retribuere neq̄ cōstituere regem
ἀνταποδοῦναι, οὔτε καταστῆσαι βασιλέα
possunt: neq̄ auferre. similit ne
δύνανται, οὔτε ἀφελέσθαι. ὡσαύτως οὔ
q̄ diuitias neq̄ es possunt
τε πλοῦτον οὔτε χαλκὸν οὐ μὴ δύνωνται
dare. si q̄s illis votū vouens non
διδόναι. ἐάν τις αὐτοῖς εὐχὴν εὐξάμενος μὴ
reddiderit non requirent. de morte
ἀποδῷ οὐ μὴ ἐπιζητήσωσιν. ἐκ θανάτου
hoiem non liberabūt: neq̄ minorē
ἄνθρωπον οὐ μὴ ῥύσωνται, οὔτε ἥττονα
a forti eripient. hoiem ce
ἀπὸ ἰσχυροῦ οὐ μὴ ἐξέλωνται. ἄνθρωπον τυ
cum ad visionē non restituent: in neces
φλὸν εἰς ὅρασιν οὐ μὴ περιστήσωσιν, ἐν ἀνάγ
sitate hoiem existē non liberabūt: vidue
κῃ ἄνθρωπον ὄντα οὐ μὴ ἐξέλωνται, χήραν
non miserebunt neq̄ orphano benefacient
οὐ μὴ ἐλεήσωσιν οὔτε ὀρφανὸν εὖ ποιήσωσι.
q̄ a monte lapidib⁹ assimilati sunt
τοῖς ἀπὸ τοῦ ὄρους λίθοις ὡμοιωμένοι εἰσὶν
lignea τ aurea τ ar
τὰ ξύλινα καὶ τὰ περίχρυσα καὶ τὰ περιάρ
gētea. at colentes ea confun
γυρα. οἱ δὲ θεραπεύοντες αὐτὰ καταισχυν
dentur. quō ergo extimādū ē aut vocādū e
θήσονται. πῶς οὖν νομιστέον ἢ κλητέον αὐ
os esse deos: adhuc āt τ ipis
τοὺς ὑπάρχειν θεούς; ἔτι δὲ καὶ αὐτῶν
chaldeis inhonorātib⁹ ea. q̄ cum
τῶν χαλδαίων ἀτιμαζόντων αὐτά. οἳ ὅταν
viderit mutū nō potentē loqui: offe
ἴδωσιν ἐνεὸν μὴ δυνάμενον λαλῆσαι, προσ
rentes belum petūt loqui q̄si
ενεγκάμενοι τὸν βῆλον ἀξιοῦσι φωνῆσαι ὡς
potente existe illo esse. τ nō possūt
δυνατοῦ ὄντος αὐτοῦ ἐσθαι. καὶ οὐ δύναν
ipsi itelligētes relinquere ea: sen
ται αὐτοὶ νοήσαντες καταλιπεῖν αὐτά, αἴ
sum .n. nō habent. at mulieres cir
σθησιν γὰρ οὐκ ἔχουσιν. αἱ δὲ γυναῖκες πε
cundate funib⁹: in vijs sedent
ριθέμεναι σχοινία, ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐγκάθηνται
succendētes furfures. cū autē aliq̄ eaꝝ
θυμιῶσαι τὰ πίτυρα. ὅταν δέ τις αὐτῶν
attracta ab aliquo ptrāseūti
ἐφελκυσθεῖσα ὑπό τινος τῶν παραπορευ
um dormierit q̄ pxime exprobrat: q̄
ομένων κοιμηθῇ, τὴν πλησίον ὀνειδίζει, ὅτι
nō digna ē hita sic τ ipa: neq̄ funis
οὐκ ἠξίωται ὥσπερ καὶ αὐτή, οὔτε τὸ σχοίνιον
ipi⁹ disrupt⁹ ē. oīa q̄ fiūt in il
αὐτῆς διερράγη. πάντα τὰ γινόμενα ἐν αὐ
lis sunt mēdacia. quō igit existimādū ē aut
τοῖς ἐστὶ ψευδῆ. πῶς οὖν νομιστέον ἢ
vocandū deos illos esse?
κλητέον ὡς θεοὺς αὐτοὺς ὑπάρχειν;
a fabris τ aurificibus fabri
ὑπὸ τεκτόνων καὶ χρυσοχόων κατε
cata sunt: nihil aliud erunt
σκευασμένα εἰσίν, οὐδὲν ἄλλο μὴ γένωνται
q̄ volent artifices ipa esse. ip
ἢ βούλονται οἱ τεχνῖται αὐτὰ εἶναι. αὐ
si q̄s fabricantes ea non es
τοί τε οἱ κατασκευάζοντες αὐτὰ οὐ μὴ γέ
sunt multi tpis: quō ia debent
νωνται πολυχρόνιοι, πῶς γε δὴ μέλλει

F

retribuere: neq̄ regem cōstituere possunt neq̄ auferre. Similiter neq̄ dare diuitias possunt neq̄ malum retribuere. Si quis illis votū vouerit & non reddiderit: neq̄ hoc requirunt. Hominem a morte non liberant: neq̄ infirmum a potentiori eripiunt. Hominem cecum ad visum non restituunt: de necessitate hominem non liberabunt. Vidue non miserebuntur neq̄ orphanis benefacient. Lapidibus de monte similes sunt dii illorum lignei & lapidei & aurei & argentei. Qui autem colunt ea cōfundentur. Quomodo ergo estimandum est aut dicēdum illos esse deos? Adhuc enim ipsis chaldeis nō honorantibus ea: qui cum audierint mutū non posse loqui: offerunt illud ad bel: postulātes ab eo loqui quasi possint sentire qui non habent motum. Et ipsi cum intellexerint: relinquēt ea. Sensum enim nō habent ipsi dii illorum. Mulieres autē circundate funibus in viis sedent succendentes ossa oliuarum. Cum autem aliqua ex ipsis abstracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo: proxime sue exprobrat q̄ ea non sit digna habita sicut ipsa neq̄ funis eius diruptus sit. Omnia autem que illis fiunt falsa sunt. Quomodo estimandum aut dicendū est illos esse deos? A fabris autem & aurificibus facta sunt. Nihil aliud erunt nisi id quod volunt esse sacerdotes. Aurifices etiam ipsi qui ea faciunt non sunt multi tēporis. Nunquid ergo possunt ea que fabricata sunt ab ipsis esse dii? Reliquerunt aūt falsa & opprobrium postea futuris. Nam cum superuenerit illis prelium & mala: cogitant sacerdotes vbi se abscondant cum illis. Quomodo ergo sentiri debeant quoniā dii sunt qui nec de bello se liberant: neq̄ de malis se eripiunt? Nam cū sint lignea & inaurata & inargentata: scietur post ea: quia falsa sunt ab vniuersis gentib⁹ & regibus que manifesta sunt: quia nō sunt dii sed opera manuum hominum & nullum opus dei cum illis. Vnde ergo notum est quia nō sunt dii: sed opera manuū hominū & nullum dei opus in ipsis est. Regem regioni non suscitāt neq̄ pluuiam hominibus dabunt. Iudicium quoq̄ nō discernent: neq̄ regiones liberabunt ab iniuria: quia nihil possunt sicut cornicule inter medium celi & terre. Etenim cum inciderit ignis in domum deorum ligneorū & argenteorum & aureorum: sacerdotes quidē ipsorum fugient & liberabūtur: ipsi vero sicut trabes in medio comburentur. Regi autem & bello nō resistent. Quomodo ergo estimandum est aut recipiēdum: quia dii sunt? Non a furibus neq̄ a latronibus se liberabunt dii lignei & lapidei & inaurati & inargentati: quib⁹ iniqui fortiores sunt. Aurū & argentū et vestimentum quo operti sunt auferent illis & abibūt: nec sibi auxilium ferent. Itaq̄ melius est esse regem ostentantem virtutem suam: aut vas in

ab ipis fabricata esse dii?
τὰ ὑπ' αὐτῶν κατασκευασθέντα εἶναι θεοί;
reliq̄runt .n. falsa τ opprobria futu
κατέλιπον γὰρ ψευδῆ καὶ ὀνείδη τοῖς ἐπι
ris. q̄n .n. venerit sup ea bel
γινομένοις. ὅταν γὰρ ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτὰ πό
lum τ mala: cogitant ad seipsos
λεμος καὶ κακά, βουλεύονται πρὸς αὐτοὺς
sacerdotes vbi simul abscōdēt cū illis.
οἱ ἱερεῖς ποῦ συναποκρυβῶσι μετ' αὐτῶν.
quō ergo nō est sentire q̄ nō sunt dii
πῶς οὖν οὐκ ἔστιν αἰσθέσθαι ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί
q̄ neq̄ saluant semetipsos de bello:
οἳ οὔτε σώζουσιν αὐτοὺς ἐκ πολέμου,
neq̄ de malis. exista lignea
οὔτε ἐκ κακῶν, ὑπάρχοντα ξύλινα καὶ
aurea τ argentea. cognoscē
περίχρυσα καὶ περιάργυρα. γνωσθήσε
tur post hec q̄ sunt mēdacia
ται μετὰ ταῦτα ὅτι ἐστὶ ψευδῆ τοῖς
gentib⁹ oibus: τ regibus manifesta
ἔθνεσι πᾶσι, τοῖς τε βασιλεῦσι φανερὰ
erūt q̄ nō sunt dii: sed opera manu
ἔσται ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί, ἀλλὰ ἔργα χει
um hoium τ nullū dei opus in
ρῶν ἀνθρώπων καὶ οὐδὲν θεοῦ ἔργον ἐν
illis est. cui ergo cognoscēdū ē q̄
αὐτοῖς ἐστι. τίνι οὖν γνωστέον ἐστὶν ὅτι
nō sunt dii. regem .n. regiōis nō
οὐκ εἰσὶ θεοί. βασιλέα γὰρ χώρας οὐ μὴ
suscitabunt neq̄ pluuiā hoibus
ἀναστήσωσιν οὔτε ὑετὸν ἀνθρώποις οὐ μὴ
dabunt. iudiciūq̄ non iudicabūt eoꝝ
δῶσωσι. κρίσιν τε οὐ μὴ κρίνωσιν αὐτῶν
neq̄ liberabūt iniuriā ipotentes
οὔτε μὴ ῥύσωνται ἀδίκημα ἀδύνατοι
existes. sicut .n. cornicule inmediū
ὄντες. ὥσπερ γὰρ κορῶναι ἀναμέσον
celi τ tre: τ .n. cum
τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, καὶ γὰρ ὅταν
ceciderit domū deoꝝ ligneoꝝ aut aureo
ἐμπέσῃ εἰς οἰκίαν θεῶν ξυλίνων ἢ περιχ
rum aut argenteoꝝ ignis: equidē
ρύσων ἢ περιαργύρων πῦρ, οἱ μὲν
sacdotes eoꝝ fugient τ saluabun
ἱερεῖς αὐτῶν φεύξονται καὶ διασωθήσον
tur: ipsi āt sicut trabes mediū cōbu
ται, αὐτοὶ δὲ ὥσπερ δοκοὶ μέσοι κατα
rentur. regi āt τ hostib⁹
καυθήσονται. βασιλεῖ δὲ καὶ πολεμίοις
non resistent. quōigit existimādū ē aut
οὐ μὴ ἀντιστῶσι. πῶς οὖν νομιστέον ἢ
recipiēdū q̄ sunt dii: neq̄ a furi
δεκτέον ὅτι εἰσὶ θεοί, οὔτε ἀπὸ κλε
bus neq̄ a latronib⁹ saluabūt se
πτῶν οὔτε ἀπὸ λῃστῶν οὐ μὴ διασωθῶσι θεοὶ
lignei τ deargētati τ deaurati. q̄b⁹
ξύλινοι καὶ περιάργυροι καὶ περίχρυσοι. ὧν οἱ
fortes auferentes aurū τ argentū
ἰσχύοντες περιελόμενοι τὸ χρυσίον καὶ τὸ ἀργύριον
τ vestimentū circūpositum eis:
καὶ τὸν ἱματισμὸν τὸν περικείμενον αὐτοῖς,
abibunt hītes: neq̄ sibi ipis
ἀπελεύσονται ἔχοντες, οὔτε ἑαυτοῖς οὐ μὴ
auxiliabunt: ita vt meli⁹ sit regem ostē
βοηθήσωσιν. ὥστε κρεῖττον εἶναι βασιλέα ἐπι
dere suam fortitudinē aut vas in
δεικνύμενον τὴν ἑαυτοῦ ἀνδρείαν ἢ σκεῦος ἐν

dom⁹ vtile in q̃ vtetur poſſidens
οἰκία χρήσιμον ἐφ᾽ ᾧ χρήσεται ὁ κεκτημένος
q̃ falſi dij: aut ⁊ porta in domo q̃ ſeruat
ἢ ψευδεῖς θεοί, ἢ καὶ θύρα ἐν οἰκίᾳ διασώζου-
q̃ in ea exiſtia q̃ falſi dij: ⁊
σα τὰ ἐν αὐτῇ ὄντα ἢ οἱ ψευδεῖς θεοί, καὶ
lignea colũna in regijs. q̃ falſi
ξύλινος στῦλος ἐν βασιλείοις. ἢ οἱ ψευδεῖς
dei. ſol quidẽ .n. ⁊ luna ⁊ ſtelle exñ
θεοί. ἥλιος μὲν γὰρ καὶ σελήνη καὶ ἄστρα ὄν-
tes ſplendide ⁊ miſſe ad vtilitates
τα λαμπρὰ καὶ ἀποστελλόμενα ἐπὶ χρείας
obediẽtes ſũt. ſimiliter ⁊ fulgur cum
εὐήκοά εἰσιν. ὡσαύτως καὶ ἀστραπὴ ὅταν
apparuerit p̃ſpicuũ eſt. at ipſe ſpũs
ἐπιφανῇ εὔοπτός ἐστι. τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα
in oĩ regione ſpirat. ⁊ nubib⁹ cum
ἐν πάσῃ χώρᾳ πνεῖ. καὶ νεφέλαις ὅταν
ĩpatũ fuerit a deo ãbulare in totũ
ἐπιταγῇ ὑπὸ τοῦ θεοῦ πορεύεσθαι ἐφ᾽ ὅλην
orbem p̃ficiunt qđ ĩpatũ ẽ.
τὴν οἰκουμένην συντελοῦσι τὸ ταχθέν. τὸ
at ignis emiſſus deſup deſolare mõtes
δὲ πῦρ ἐξαποσταλὲν ἄνωθεν ἐξερημῶσαι ὄρη
⁊ ſiluas. facit qđ p̃ceptũ eſt. hec
καὶ δρυμούς. ποιεῖ τὸ συνταχθέν. ταῦ-
aũt neq̃ ſpẽbus neq̃ virtutĩ
τα δὲ οὐδὲ ταῖς ἰδέαις οὐδὲ ταῖς δυνά-
bus ſuis aſſimilata ſunt. vnde neq̃
μεσιν αὐτῶν ἀφωμοιωμένα εἰσίν. ὅθεν οὔτε
exiſtimãdũ neq̃ vocãdũ eſſe illos de
νομιστέον οὔτε κλητέον ὑπάρχειν αὐτοὺς θε-
os. nõ potẽtib⁹ exñtib⁹ ipſis neq̃ iudiciũ
ούς. οὐ δυνατῶν ὄντων αὐτῶν οὔτε κρίσιν
iudicare neq̃ bñfacere hoĩbus. ſcientes
κρῖναι οὔτε εὖ ποιῆσαι ἀνθρώποις. γνόντες
igiť q̃ nõ ſunt dij. ne timueritis eos:
οὖν ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοί. μὴ φοβηθῆτε αὐτούς,
neq̃ .n. regibus maledicent
οὔτε γὰρ βασιλεῦσιν οὐ μὴ καταράσωνται

domo vtile in quo gloriatur q̃ poſſidet illud: vel oſtium in domo qđ cuſtodit q̃ in pace ſunt: q̃ falſi dii. Sol quidẽ & luna ac ſydera cum ſint ſplendida & emiſſa ad vtilitates obaudiunt: ſimiliter & fulgur cum apparuerit perſpicuũ eſt. Idipſum autem & ſpiritus in omni regione ſpirat & nubes: quibus cum imperatum fuerit a deo perambulare in vniuerſum orbem: perficiunt quod imperatum eſt eis. Ignis etiam miſſus deſuper vt conſumat montes & ſiluas facit quod preceptum eſt ei. Hec autem neq̃ ſpeciebus neq̃ virtutibus vni eorum ſimilia ſunt. Vnde neq̃ eſtimandũ eſt: neq̃ dicendum illos eſſe deos: quando non poſſunt neq̃ iudicium iudicare neq̃ facere hominibus. Scientes itaq̃ quia non ſunt dii: ne ergo timueritis eos. Neq̃ enim regibus maledicent neq̃ benedicent. Signa eni in celo gentibus non oſtendunt neq̃ vt ſol lucebunt: neq̃ illuminabũt vt luna. Beſtie meliores ſunt illis q̃ poſſũt fugere ſub tectũ: ac prodeſſe ſibi. Nullo itaq̃ modo nobis eſt manifeſtũ quia ſunt dii: p̃pter qđ ne timeatis eos. Nam ſicut in cucumerario formido nihil cuſtodit: ita ſunt dii illorũ lignei & argentei & inaurati. Eodẽ modo & in horto ſpina alba: ſupra quam oĩs auis ſedet. Similiter & mortuo proiecto in tenebris ſimiles ſunt dii illorũ lignei & inaurati & inargentati. A purpura quoq̃ & murice: q̃ ſupra illos teneãt; ſcietis itaq̃ quia nõ ſunt dii. Ipſi etiã poſtremo comedũtur: et erit opprobrium in regione. Melior eſt homo iuſtus qui non habet ſimulachra: nam erit longe ab opprobriis.

Explicit liber Baruch.

neq̃ bñdicent. ſigna q̃ in gẽtib⁹
οὔτε μὴ εὐλογήσωσι. σημεῖά τε ἐν ἔθνεσιν
in celo nõ oſtẽdent neq̃ ſicut ſol
ἐν οὐρανῷ οὐ μὴ δείξωσιν οὔτε ὡς ὁ ἥλιος οὐ
lucebunt neq̃ illumĩabũt q̃ſi luna.
λάμψωσιν οὔτε φωτιοῦσιν ὡς ἡ σελήνη. τὰ
beſtie ſunt meliores illis q̃ poſſunt effugi-
θηρία ἐστὶν κρείσσονα αὐτῶν ἃ δύναται ἐκφυ-
entes in p̃tectiões ſibi ipſis p̃deſſe. ſcđm
γόντα εἰς σκέπην ἑαυτὰ ὠφελῆσαι. κατ᾽ οὐ-
nullũ igiť modũ eſt nobis manifeſtũ: q̃ ſũt
δένα οὖν τρόπον ἐστὶν ἡμῖν φανερόν, ὅτι εἰ-
dij. p̃pť qđ ne timeatis eos. ſicut
σὶ θεοί. διὸ μὴ φοβηθῆτε αὐτούς. ὥσπερ
.n. in cucumerario terriculamẽtũ nihil cuſto
γὰρ ἐν σικυηλάτῳ προβασκάνιον οὐδὲν φυ-
diens: ſic dij eoꝶ ſunt lignei:
λάσσον, οὕτως οἱ θεοὶ αὐτῶν εἰσὶ ξύλινοι,
⁊ inaurati ⁊ inargentati eodẽ mo
καὶ περίχρυσοι καὶ περιάργυροι. τὸν αὐτὸν τρό-
do: ⁊ in horto ſpina ſup q̃ oĩs auis
πον, καὶ τῇ ἐν κήπῳ ῥάμνος ἐφ᾽ ἧς πᾶν ὄρνεον
ſedet. ſimiliť aũt ⁊ mortuo p̃iecto in
ἐπικάθηται. ὡσαύτως δὲ καὶ νεκρῷ ἐρριμμένῳ ἐν
tenebris aſſimilant dij eoꝶ lignei ⁊
σκότει ἀφωμοίωνται οἱ θεοὶ αὐτῶν ξύλινοι καὶ
inaurati: ⁊ inargentati. a q̃
περίχρυσοι, καὶ περιάργυροι. ἀπό τε τῆς
purpura ⁊ ſplendore ſup illos
πορφύρας καὶ τῆς μαρμάρου τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς
putrefacto ſcietis q̃ nõ ſunt dij:
σηπομένης γνώσεσθε ὅτι οὐκ εἰσὶν θεοί,
ipa q̃ ex poſtremo comedent ⁊ erit oppro
αὐτά τε ἐξ ὑστέρου βρωθήσονται καὶ ἔσται ὄνει-
briũ in regiõe. melior ergo homo iu-
δος ἐν τῇ χώρᾳ. κρείσσων οὖν ἄνθρωπος δί-
ſtus non hñs idola: erit .n. longe
καιος οὐκ ἔχων εἴδωλα, ἔσται γὰρ μακρὰν
ab opprobrio.
ἀπὸ ὀνειδισμοῦ.

Incipit prologus in Ezechielem prophetam.

Ezechiel propheta cum ioachin rege iuda captiuus ductus eſt in babylonem: ibiq̃ his qui cum eo captiui fuerant prophetauit penitentibus q̃ ad hieremie vaticinium ſe vltro aduerſariis tradidiſſent: & viderent adhuc vrbem hieroſolymã ſtare quam ille caſuram eſſe predixerat. Triceſimo autem etatis ſue anno & captiuitatis quinto: exorſus eſt ad captiuos loqui. Et eodem tempore licet poſterior hic in chaldea hieremias in iudea prophetauerunt. Sermo eius nec ſatis diſertus nec admodum ruſticus eſt: ſed ex vtroq̃ medie tẽperatus. Sacerdos & ipſe fuit ſicut hieremias. Principia voluminis & finem magnis habens obſcuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum diſtat ab hebraico. Vnde ſatis miror quid cauſe extiterit: vt ſi eoſdem in vniuerſis libris habemus interpretes: in aliis eadẽ: in aliis diuerſa tranſtulerint. Legite igitur & hunc iuxta tranſlationẽ noſtram quoniã per cola ſcriptus & cõmata manifeſtiorem legentibus ſenſum tribuit. Si autẽ amici mei: & hunc ſubſannauerint: dicite eis q̃ nemo eos compellat vt ſcribant. Sed vereor ne illud eis eueniat quod grece ſignificãtius dicitur vt vocentur fagolidori: quod eſt manducantes ſenecias.

Explicit prologus.

EZECHIEL.
ΕΖΕΚΙΗΛ. Ca.1.

Et factũ ẽ in triceſimo anno quarto
A Ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει τετάρ-
menſe quinta mẽſis: ⁊ ego erã in
τῳ μηνὶ πέμπτῃ μηνός, καὶ ἐγὼ ἤμην ἐν
medio captiuitatis ſup flumi-
μέσῳ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπὶ τοῦ ποτα-
um chobar: ⁊ aperti ſunt celi: ⁊ vidi viſiones
μοῦ τοῦ χοβάρ, καὶ ἠνοίχθησαν οἱ οὐρανοί, καὶ ἴδον ὁράσεις
dei quinta mẽſis. hic annus quint⁹ capti-
θεοῦ πέμπτῃ τοῦ μηνός. τοῦτο τὸ ἔτος τὸ πέμπτον τῆς αἰχμα-
uitatis regis ioachi. ⁊ factũ ẽ verbũ dñi
λωσίας τοῦ βασιλέως ἰωακείμ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου
ad ezechiel filiũ buzi ſacẽdotẽ i ťra chaldeoꝶ ſup
πρὸς ἐζεκιὴλ τὸν υἱὸν βουζὶ τὸν ἱερέα ἐν γῇ χαλδαίων ἐπὶ
flumen chobar. ⁊ facta ẽ ſup me man⁹ dñi ⁊
τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβάρ. καὶ ἐγένετο ἐπ᾽ ἐμὲ χεὶρ κυρίου καὶ
vidi: ⁊ ecce ſpũs auferẽs veniebat ab aq̃lone ⁊
ἴδον, καὶ ἰδοὺ πνεῦμα ἐξαῖρον ἤρχετο ἀπὸ βορρᾶ καὶ
B nubes magna in eo ⁊ ſplendor i circuitu ei⁹ ⁊ ignis
νεφέλη μεγάλη ἐν αὐτῷ καὶ φέγγος κύκλῳ αὐτοῦ καὶ πῦρ
fulgurans. ⁊ in medio eius q̃ſi viſio electri
ἐξαστράπτον. καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ὡς ὅρασις ἠλέκτρου
in medio ignis ⁊ ſplendor i eo: ⁊ in me-
ἐν μέσῳ τοῦ πυρός, καὶ φέγγος ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν μέ-
dio q̃ſi ſimilitudo q̃ttuor aĩaliũ. ⁊ hec viſio eo-
σῳ ὡς ὁμοίωμα τεσσάρων ζώων. καὶ αὕτη ἡ ὅρασις αὐ-
rum: ſimilitudo hoĩs in eis. ⁊ quattuor fa-
τῶν, ὁμοίωμα ἀνθρώπου ἐπ᾽ αὐτοῖς. καὶ τέσσαρα πρό-
cies vni: ⁊ q̃ttuor ale vni. ⁊
σωπα τῷ ἑνί, καὶ τέσσαρες πτέρυγες τῷ ἑνί. καὶ τὰ
crura eoꝶ recta: ⁊ pennati pedes eoꝶ: ⁊
σκέλη αὐτῶν ὀρθά, καὶ πτερωτοὶ οἱ πόδες αὐτῶν, καὶ
ſcintille q̃ſi fulgurans eramẽtũ. ⁊ leues penne
σπινθῆρες ὡς ἐξαστράπτων χαλκός. καὶ ἐλαφραὶ αἱ πτέρυ-
eoꝶ: ⁊ manus hoĩs ſub pen-
γες αὐτῶν, καὶ χεὶρ ἀνθρώπου ὑποκάτωθεν τῶν πτερύ-
nis eoꝶ in q̃ttuor p̃tib⁹ eoꝶ: ⁊ facies
γων αὐτῶν ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῶν, καὶ τὰ πρόσωπα
C eoꝶ ⁊ penne eoꝶ quattuor ꝯiuncte alte
αὐτῶν καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν τῶν τεσσάρων ἐχόμεναι ἑτέ-
ra alteri. ⁊ ale eoꝶ nõ reuertebanť
ρα τῆς ἑτέρας. καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν οὐκ ἐπεστρέφοντο
cũ ambularẽt ipa: vnũqđq̃ ante faciem
ἐν τῷ βαδίζειν αὐτά, ἕκαστον κατέναντι τοῦ προσώπου
ſuam gradiebanť. ⁊ ſimilitudo facieꝶ eoꝶ: fa-
αὐτῶν ἐπορεύοντο. καὶ ὁμοίωσις τῶν προσώπων αὐτῶν, πρό-
cies hoĩs ⁊ facies leonis a dextris quat-
σωπον ἀνθρώπου καὶ πρόσωπον λέοντος ἐκ δεξιῶν τοῖς τέ-
tuor: ⁊ facies vituli a ſiniſtris quattuor
σσαρσιν, καὶ πρόσωπον μόσχου ἐξ ἀριστερῶν τοῖς τέσσαρ-
⁊ facies aq̃le quattuor. ⁊ ale
σιν, καὶ πρόσωπον ἀετοῦ τοῖς τέσσαρσιν. καὶ αἱ πτέρυγες
eoꝶ extente deſup quattuor vnicuiq̃ due cõ-
αὐτῶν ἐκτεταμέναι ἄνωθεν τοῖς τέσσαρσιν ἑκάστῳ δύο συ-
iuncte ad inuicẽ. ⁊ due tegebant ſuper
νεζευγμέναι πρὸς ἀλλήλας. καὶ δύο ἐπεκάλυπτον ἐπάνω
corpus eoꝶ: ⁊ vnũqđq̃ corã facie ſua
τοῦ σώματος αὐτῶν, καὶ ἑκάτερον κατὰ πρόσωπον αὐ-
gradiebať. q̃cũq̃ erat ſpũs ambulans ambula-
τοῦ ἐπορεύετο. οὗ ἂν ᾖ τὸ πνεῦμα πορευόμενον ἐπορεύον-
bãt ⁊ nõ reuertebãť. ⁊ in medio aĩaliũ viſio q̃ſi car
το καὶ οὐκ ἐπέστρεφον. καὶ ἐν μέσῳ τῶν ζώων ὅρασις ὡς ἀν-
D bonũ ignis ardentiũ: q̃ſi aſpect⁹ lampadaꝶ diſcurren
θράκων πυρὸς καιομένων, ὡς ὄψις λαμπάδων συστρεφο-
tium in medio aĩaliũ ⁊ ſplẽdor ignis: ⁊ de
μένων ἀναμέσον τῶν ζώων καὶ φέγγος τοῦ πυρός, καὶ ἐκ
igne egrediebatur q̃ſi fulgur. ⁊ aĩalia curre-
τοῦ πυρὸς ἐξεπορεύετο ὡς ἀστραπή. καὶ τὰ ζῶα ἔτρε-
bãt ⁊ reuertebãť q̃ſi ſpecies fulguris.
χον καὶ ἀνέκαμπτον ὡς εἶδος τοῦ βεζέκ.

Incipit Ezechiel p̃pheta.
Capitulum. 1.

Et factũ eſt[b] in triceſimo[c] anno:[d] in q̃rto[e] in q̃nta[f] menſis:[g] cũ eſſem[h] in medio[i] captiuorũ[k] iuxta[l] fluuiũ[m] chobar[n] aperti ſunt[o] celi[p] & vidi[q] viſiones[r] dei.[s] In q̃nta[t] menſis[u] ipſe eſt[x] annus[y] quintus[z] tranſmigrationis[a] regis[b] ioachim:[c] factũ eſt[e] verbũ[f] domini[g] ad[h] ezechielem[i] filium[k] buzi[l] ſacerdotẽ[m] in terra[n] chaldeorũ[o] ſecus[p] flumẽ[q] chobar.[r] Et facta eſt[s] ſup eũ[t] ibi[u] manus[x] dñi.[y] Et vidi:[z] & ecce[a] ventus[b] turbinis[c] veniebat[d] ab[e] aq̃lone:[f] & nubes[g] magna[h] & ignis[i] inuoluens:[k] et ſplendor[m] in circuitu[l] eius:[n] & de medio eius[o] quaſi ſpecies[p] electri: id eſt[q] de medio[r] ignis.[s] Et ex medio ei⁹[t] ſimilitudo[u] q̃ttuor[x] aĩaliũ:[y] & hic[z] aſpectus eorũ.[a] Similitudo[b] hominis[b] in eis.[c] Et quattuor[d] facies[e] vni:[f] & quattuor[g] penne[h] vni.[k] Et pedes eorum[l] pedes[m] recti:[n] & planta[o] pedis eorũ[p] quaſi planta[q] pedis[r] vituli:[s] & ſcintille[t] q̃ſi aſpectus[u] eris[x] cãdentis.[y] Et manus[z] hominis[a] ſub[b] pennis eorum[c] in[d] quattuor[e] partibus:[f] & facies[g] & pennas[h] per quattuor partes habebant:[i] iunctẽq̃ erant[n] penne eorũ[k] alterius[l] ad[m] alterũ.[o] Non[p] reuertebãtur[q] cũ incederẽt: ſed[r] vnũquodq̃[s] ante[t] faciẽ ſuã[u] gradiebatur.[y] Similitudo aũt[z] vultus eoꝶ:[a] facies[b] hoĩs[c] & facies[d] leonis[e] a[f] dextris[g] ipſorũ q̃ttuor:[h] facies aũt[i] bouis[k] a ſiniſtris[l] ipſorum quattuor:[m] & facies[n] aq̃le[o] ipſorũ q̃ttuor:[p] & facies eorũ:[q] & pẽne eorũ[r] extente[s] deſup.[u] Due pẽne[t] ſingulorũ[x] iũgebãtur:[y] & due[a] tegebant[c] corpora eorũ.[d] Et vnũquodq̃ eorũ[c] coram[e] facie ſua[d] ambulabat.[i] Vbi[l] erat impetus[k] ſpũs:[m] illuc[p] gradiebantur[q] nec[r] reuertebãtur[s] cũ ambularent.[t] Et ſimilitudo[u] aĩaliũ[x] & aſpectus eorũ[y] q̃ſi carbonũ[z] ignis[a] ardentiũ &[b] quaſi aſpectus[c] lãpadarũ.[d] Hec erat viſio[e] diſcurrẽs[f] in medio[g] aĩaliũ:[h] ſplẽdor[i] ignis[k] & de[l] igne[n] fulgur[m] egrediẽs.[o] Et aĩalia[p] ibãt[q] & reuertebãtur[r] i ſimilitudinẽ[s] fulguris coruſcantis.

Cap. j.

וַיְהִי בִּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּרְבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה
לַחֹדֶשׁ וַאֲנִי בְתוֹךְ הַגּוֹלָה עַל נְהַר
כְּבָר נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם וָאֶרְאֶה מַרְאוֹת
אֱלֹהִים׃ בַּחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ הִיא הַשָּׁנָה
הַחֲמִישִׁית לְגָלוּת הַמֶּלֶךְ יוֹיָכִין׃ הָיֹה
הָיָה דְבַר יְהוָה אֶל יְחֶזְקֵאל בֶּן
בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כַּשְׂדִּים עַל נְהַר
כְּבָר וַתְּהִי עָלָיו שָׁם יַד יְהוָה׃ וָאֵרֶא
וְהִנֵּה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן
עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת וְנֹגַהּ
לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחַשְׁמַל
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ׃ וּמִתּוֹכָהּ דְּמוּת אַרְבַּע
חַיּוֹת וְזֶה מַרְאֵיהֶן דְּמוּת אָדָם
לָהֵנָּה׃ וְאַרְבָּעָה פָנִים לְאֶחָת
וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם לְאַחַת לָהֶם׃ וְרַגְלֵיהֶם
רֶגֶל יְשָׁרָה וְכַף רַגְלֵיהֶם כְּכַף
רֶגֶל עֵגֶל וְנֹצְצִים כְּעֵין נְחֹשֶׁת קָלָל׃
וִידוֹ אָדָם מִתַּחַת כַּנְפֵיהֶם עַל
אַרְבַּעַת רִבְעֵיהֶם וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם
לְאַרְבַּעְתָּם׃ חֹבְרֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ
כַּנְפֵיהֶם לֹא יִסַּבּוּ בְלֶכְתָּן אִישׁ
אֶל עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ׃ וּדְמוּת פְּנֵיהֶם
פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אַרְיֵה אֶל הַיָּמִין
לְאַרְבַּעְתָּם וּפְנֵי שׁוֹר מֵהַשְּׂמֹאול
לְאַרְבַּעְתָּן וּפְנֵי נֶשֶׁר לְאַרְבַּעְתָּן׃
וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת מִלְמָעְלָה
לְאִישׁ שְׁתַּיִם חֹבְרוֹת אִישׁ וּשְׁתַּיִם
מְכַסּוֹת אֵת גְּוִיֹּתֵיהֶנָה׃ וְאִישׁ אֶל
עֵבֶר פָּנָיו יֵלֵכוּ אֶל אֲשֶׁר יִהְיֶה
שָׁמָּה הָרוּחַ לָלֶכֶת יֵלֵכוּ לֹא
יִסַּבּוּ בְּלֶכְתָּן׃ וּדְמוּת הַחַיּוֹת מַרְאֵיהֶן
כְּגַחֲלֵי אֵשׁ בֹּעֲרוֹת כְּמַרְאֵה הַלַּפִּדִים
הִיא מִתְהַלֶּכֶת בֵּין הַחַיּוֹת וְנֹגַהּ
לָאֵשׁ וּמִן הָאֵשׁ יוֹצֵא בָרָק׃
וְהַחַיּוֹת רָצוֹא וָשׁוֹב כְּמַרְאֵה הַבָּזָק׃

Ter.heb.Ezechi.j.

וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל החיות לארבעת פניו׃ מראה האופנים ומעשיהם כעין תרשיש ודמות אחד לארבעתן ומראיהם ומעשיהם כאשר יהיה האופן בתוך האופן׃ על ארבעת רבעיהן בלכתם ילכו לא יסבו בלכתן׃ וגביהן וגבה להם ויראה להם וגבתם מלאת עינים סביב לארבעתן׃ ובלכת החיות ילכו האופנים אצלם ובהנשא החיות מעל הארץ ינשאו האופנים׃ על אשר יהיה שם הרוח ללכת ילכו שמה הרוח ללכת והאופנים ינשאו לעמתם כי רוח החיה באופנים׃ בלכתם ילכו ובעמדם יעמדו ובהנשאם מעל הארץ ינשאו האופנים לעמתם כי רוח החיה באופנים׃ ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה׃ ותחת הרקיע כנפיהם ישרות אשה אל אחותה לאיש שתים מכסות להנה ולאיש שתים מכסות להנה את גויתיהם׃ ואשמע את קול כנפיהם כקול מים רבים כקול שדי בלכתם קול המלה כקול מחנה בעמדם תרפינה כנפיהן׃ ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם בעמדם תרפינה כנפיהן׃ וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה׃ וארא כעין חשמל כמראה אש בית לה סביב ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה ראיתי כמראה

Trāſla.B.Hie.

Cunq; aſpicerem animalia: apparuit rota vna ſup terrā iuxta aīalia: habens quattuor facies. Et aſpectus rotarū & opus earum quaſi viſio maris: et vna ſimilitudo ipſarum quattuor: et aſpectus earum et opera quaſi ſit rota in medio rote. Per quattuor partes earū euntes ibāt et non reuertebantur cū ambularent. Statura quoq; erat rotis & altitudo et horribilis aſpectus: et totū corp⁹ oculis plenū in circuitu ipſarū quattuor. Cunq; ambularēt aīalia ambulabāt pariter & rote iuxta ea. & cū eleuarentur aīalia de terra eleuabantur ſimul & rote. Quocunq; ibat ſpiritus: illuc eunte ſpū & rote pariter eleuabantur ſequētes eum. Spiritus enim vite erat in rotis. Cum euntibus ibāt: & cum ſtantibus ſtabant: & cum eleuatis a terra: pariter eleuabantur & rote ſequentes ea: quia ſpiritus vite erat in rotis. Et ſimilitudo ſuper capita animaliū firmamenti q̄ſi aſpectus cryſtalli horribilis: & extenti ſup capita eorū deſup. Sub firmamēto autē penne eorum recte alterius ad alterum. Vnūquodq; duab⁹ alis velabat corpus ſuum: & alterum ſimiliter velabatur. Et audiebam ſonum alarum quaſi ſonū aquarū multarū: q̄ſi ſonū ſublimis dei. Cum ambularēt quaſi ſonus erat multitudinis vt ſonus caſtrorū. Cūq; ſtarēt dimittebātur pēne eoꝝ. Nam cū fieret vox ſup firmamēto qđ erat ſup caput eorū ſtabant & ſubmittebāt alas ſuas. Et ſup firmamentū qđ erat iminēs capiti eorum q̄ſi aſpectus lapidis ſapphiri: ſimilitudo throni & ſup ſimilitudinē throni ſimilitudo q̄ſi aſpectus hois deſup. Et vidi q̄ſi ſpeciē electri velut aſpectū ignis intrīſecus per circuitum ei⁹: a lumbis eius & deſuper: & a lūbis eius vſq; deorſum vidi quaſi ſpeciem

Trāſ.Gre.lxx.cū iter.latina.

καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ τροχὸς εἷς ἐπὶ τῆς γῆς ἐχόμενος τῶν ζώων τοῖς τέσσαρσι. καὶ τὸ εἶδος τῶν τροχῶν καὶ ποίημα αὐτῶν ὡς εἶδος θαρσεῖς, καὶ ὁμοίωμα ἐν τοῖς τέσσαρσι, καὶ τὸ ἔργον αὐτῶν ἦν καθὼς ἂν εἴη τροχὸς ἐν τροχῷ. ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῶν ἐπορεύοντο· οὐκ ἐπέστρεφον ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά, καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν καὶ ὕψος ἦν αὐτοῖς· καὶ ἴδον αὐτά, καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν πλήρεις ὀφθαλμῶν κυκλόθεν τοῖς τέσσαρσι. καὶ ἐν τῷ πορεύεσθαι τὰ ζῷα ἐπορεύοντο οἱ τροχοὶ ἐχόμενοι αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν τὰ ζῷα ἀπὸ τῆς γῆς ἐξήροντο οἱ τροχοί. οὗ ἂν ἦν ἡ νεφέλη ἐκεῖ τὸ πνεῦμα τοῦ πορεύεσθαι, ἐπορεύοντο τὰ ζῷα καὶ οἱ τροχοὶ καὶ ἐξήροντο σὺν αὐτοῖς· διότι πνεῦμα ζωῆς ἦν ἐν τοῖς τροχοῖς. ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὰ ἐπορεύοντο, καὶ ἐν τῷ ἑστάναι αὐτὰ εἱστήκεισαν· καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν αὐτὰ ἀπὸ τῆς γῆς, ἐξήροντο σὺν αὐτοῖς· ὅτι πνεῦμα ζωῆς ἦν ἐν τοῖς τροχοῖς. καὶ ὁμοίωμα ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν ζώων ὡσεὶ στερέωμα ὡς ὅρασις κρυστάλλου ἐκτεταμένον ἐπὶ τῶν πτερύγων αὐτῶν ἐπάνωθεν. καὶ ὑποκάτω τοῦ στερεώματος αἱ πτέρυγες αὐτῶν ἐκτεταμέναι, πτερυσσόμεναι ἑτέρα τῇ ἑτέρᾳ ἑκάστῳ δύο συγκαλύπτουσαι τὰ σώματα αὐτῶν. καὶ ἤκουον τὴν φωνὴν τῶν πτερύγων αὐτῶν ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὰ ὡς φωνὴν ὕδατος πολλοῦ, ὡς φωνὴν ἱκανοῦ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά· φωνὴ τοῦ λόγου ὡς φωνὴ παρεμβολῆς. καὶ ἐν τῷ ἑστάναι αὐτὰ κατέπαυον αἱ πτέρυγες αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ φωνὴ ὑπεράνωθεν τοῦ στερεώματος τοῦ ὄντος ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν, ἐν τῷ ἑστάναι αὐτὰ ἀνίεντο αἱ πτέρυγες αὐτῶν. καὶ ὑπεράνω τοῦ στερεώματος τοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ὡς ὅρασις λίθου σαπφείρου ὁμοίωμα θρόνου ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ ὁμοιώματος τοῦ θρόνου ὁμοίωμα ὡς εἶδος ἀνθρώπου ἄνωθεν. καὶ ἴδον ὡς ὄψιν ἠλέκτρου ὡς ὅρασιν πυρὸς ἔσωθεν αὐτοῦ κύκλῳ, ἀπὸ ὁράσεως ὀσφύος καὶ ἕως ἄνω· καὶ ἀπὸ ὁράσεως ὀσφύος καὶ ἕως κάτω ἴδον ὡς ὅρασιν

τ vidi: τ ecce rota vna ſup terrā adherens aialibus quattuor. τ aſpectus rotarum τ factio earum quaſi ſpecies tharſis. τ ſimilitudo in quattuor: τ opus eaꝝ erat ſicut eſſet rota in rota. in quattuor partes eoꝝ ambulabant. nō reuertebantur cū ambularent ipſa: τ dorſa eoꝝ τ altitudo erat eis. τ vidi ea τ dorſa eoꝝ plena oculis in circuitu quattuor. τ cū ambularent aialia ambulabāt rote coniuncte ipſis: τ cū eleuarent aialia de terra eleuabant rote. vbicūq; erat nubes illic ſpūs ambulandi: ambulabant aialia τ rote τ eleuabāt cū illis: qr ſpūs vite in rotis. cū ambularent ipſa ambulabant. τ cū ſtarent ipſa ſtabant τ cū eleuarent ipſa a terra: eleuabant cū eis: qr ſpūs vite erat in rotis. τ ſimilitudo ſup caput aialiū quaſi firmamentū quaſi viſio cryſtalli extentum ſup alas eoꝝ deſuper. τ ſub firmamento ale eoꝝ extenſe. volantes altera alteri vnicuiq; due tegentes corpora eoꝝ. τ audiui vocē alaꝝ ipſoꝝ cū ambularent ipſa quaſi vocē aque multe: quaſi vocē oportētis cū ambularent ipſa. vox verbi quaſi vox caſtrorum. τ cū ſtarent ipſa ceſſabant ale eorum. τ ecce vox de ſup firmamento exiſtente ſup caput eoꝝ: cū ſtarēt ipſa remittebāt ale eoꝝ. τ ſuper firmamento quod ſup caput eoꝝ quaſi viſio lapidis ſapphiri ſimilitudo throni ſup eum: τ ſup ſimilitudinē throni ſimilitudo quaſi ſpecies hois deſup. τ vidi quaſi aſpectū electri quaſi aſpectū ignis intra ipſum in circuitu: a viſione lumbi τ vſq; deorſum vidi quaſi viſionē

Trāſla.gre.lxx.cū inter.lati.

πυρὸς καὶ τὸ φέγγος αὐτοῦ κύκλῳ, ὡς ὅρασις τόξου, ὅταν ᾖ ἐν τῇ νεφέλῃ ἐν ἡμέρᾳ ὑετοῦ· οὕτως ἡ στάσις τοῦ φέγγους κυκλόθεν. αὕτη ἡ ὅρασις ὁμοιώματος τῆς δόξης κυρίου.

Ca. 2.

Καὶ ἴδον καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἤκουσα φωνὴν λαλοῦντος πρός με. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου καὶ λαλήσω πρὸς σέ. καὶ ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ πνεῦμα καὶ ἀνέλαβέν με καὶ ἐξῆρέν με καὶ ἔστησέν με ἐπὶ τοὺς πόδας μου, καὶ ἤκουον αὐτοῦ λαλοῦντος πρός με. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, ἐξαποστέλλω ἐγώ σε πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἰσραὴλ τοὺς παραπικραίνοντάς με, οἵτινες παρεπίκρανάν με αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἠθέτησαν ἐν ἐμοὶ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας, καὶ υἱοὶ σκληροπρόσωποι καὶ στερεοκάρδιοι. ἐγὼ ἀποστέλλω σε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν ἢ πτοηθῶσι, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστί, καὶ γνώσονται, ὅτι προφήτης εἶ σὺ ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, μὴ φοβηθῇς αὐτούς, μηδὲ ἐκστῇς ἀπὸ τοῦ προσώπου αὐτῶν. διότι οἰστρήσουσι καὶ ἐπισυστήσονται ἐπὶ σὲ κύκλῳ, καὶ ἐν μέσῳ σκορπίων σὺ κατοικεῖς. τοὺς λόγους αὐτῶν μὴ φοβηθῇς, καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτῶν μὴ ἐκστῇς, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστί. καὶ λαλήσεις τοὺς λόγους μου πρὸς αὐτούς, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν ἢ πτοηθῶσιν, ὅτι οἶκος παραπικραίνων ἐστί. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, ἄκουε τοῦ λαλοῦντος πρὸς σέ, μὴ γίνου παραπικραίνων καθὼς ὁ οἶκος ὁ παραπικραίνων. χάνε τὸ στόμα σου καὶ φάγε ἃ ἐγὼ δίδωμί σοι. καὶ ἴδον καὶ ἰδοὺ χεὶρ ἐκτεταμένη πρός με, καὶ ἐν αὐτῇ κεφαλὶς βιβλίου. καὶ ἀνείλησεν αὐτὴν ἐνώπιον ἐμοῦ, καὶ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα ἦν τὰ ἔμπροσθεν καὶ τὰ ὀπίσθεν. καὶ ἐγέγραπτο εἰς αὐτὴν θρῆνος καὶ μέλος καὶ οὐαί.

Ca. 3.

Καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, κατάφαγε ὅτι ἂν εὕρῃς, φάγε τὴν κεφαλίδα ταύτην, καὶ πορεύθητι καὶ λάλησον τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ.

ignis τ ſplendor eius i circuitu: quaſi viſio arcus: qn fuerit i nube in die pluuie. ſic ſtatio ſplendoris i circuitu. hec viſio ſimilitudo glorie domini. Ca. 2. τ vidi τ cado in faciem meā: τ audiui vocē loquētis ad me. τ dixit ad me: fili hois: ſta ſup pedes tuos τ loquar ad te. τ venit in me ſpūs τ aſſumpſit me τ eleuauit me τ ſtatuit me ſup pedes meos: τ audiebā eum loquentem ad me. τ dixit ad me: fili hominis: mitto ego te ad filios iſrael irritantes me. qui irritauerunt me ipſi τ patres eoꝝ preuaricati ſūt in me vſq; in hodiernā diem: τ filii dura facie τ duro corde. ego mittā te ad eos: τ dices ad eos: hec dicit dñs dñs: ſi forte audiant aut timeant: qr domus irritans eſt. τ cognoſcent: qr ppheta es tu in medio eoꝝ. τ tu fili hois: ne timeas eos: neq; formides a facie eoꝝ. qr inſanient: τ congregabuntur ſup te i circuitu: τ in medio ſcorpionū tu habitas. verba eoꝝ ne timeas: τ a facie eoꝝ ne formides: qr domus irritans eſt. τ loqueris verba mea ad eos: ſi forte audiant aut timeant: qr domus irritans eſt. τ tu fili hominis: audi loquentē ad te: ne ſis irritans ſicut domus irritans. aperi os tuū τ comede q ego do tibi. τ vidi τ ecce manus extenſa ad me: τ in ea capitulū libri: τ expandit illud corā me. τ in eo ſcripta erant: q ante τ q retro. τ ſcripta erat in eo lamētatio τ carmē τ ve. Ca. 3. τ dixit ad me: fili hois: comede capitulū hoc, τ vade τ loquere filiis iſrael.

Trāſla.B.Hie.

ignis ſplendentis in circuitu velut aſpectū arcus cum fuerit in nube in die pluuie: hic erat aſpectus ſplendoris per gyrum. 2.

Hec viſio ſimilitudinis glorie dñi. Et vidi & cecidi in faciem meam: & audiui vocem loquētis. Et dixit ad me. Fili hominis ſta ſuper pedes tuos: & loquar tecū. Et igreſſus eſt in me ſpūs: poſtq; locutus eſt mihi: & ſtatuit me ſupra pedes meos. Et audiui loquentem ad me & dicentem. Fili hominis mitto ego te ad filios iſrael: ad gentes apoſtatrices que receſſerunt a me. Patres eorū preuaricati ſunt pactū meum vſq; ad diem hanc: & filii dura facie & indomabili corde ſūt ad quos ego mitto te. Et dices ad eos. Hec dicit dñs deus ſi forte vel ipſi audiant: & ſi forte quieſcant: quoniam domus exaſperans eſt: & ſcient qa ppheta fuerit in medio eorū. Tu ergo fili homis ne timeas eos: neq; ſermones eorum metuas: quoniam increduli & ſubuerſores ſunt tecum: & cum ſcorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas: & vultus eorū ne formides qa domus exaſperās eſt. Loqueris ergo verba mea ad eos ſi forte audiant & quieſcant: quoniam irritatores ſunt. Tu autem fili hominis audi quecunq; loquar ad te: & noli eſſe exaſperans ſicut dom⁹ exaſperatrix eſt. Aperi os tuū & comede quecunq; ego do tibi. Et vidi & ecce manus miſſa ad me in qua erat inuolutus liber: & expandit illum coram me qui erat ſcriptus intus & foris: & ſcripte erant in eo lamentationes & carmē & ve. 3.

Et dixit ad me. Fili hominis quodcūq; inueneris comede. Comede volumē iſtud: & vadens loquere ad filios iſrael.

Ter.he.Ezechi.ij.iij.Pritiua.heb.

אש ונגה לו סביב׃ כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד יהוה ואראה ואפל על פני ואשמע קול מדבר׃

Cap.ij.

ויאמר אלי בן אדם עמד על רגליך ואדבר אתך׃ ותבא בי רוח כאשר דבר אלי ותעמדני על רגלי ואשמע את מדבר אלי׃ ויאמר אלי בן אדם שולח אני אותך אל בני ישראל אל גוים המורדים אשר מרדו בי המה ואבותם פשעו בי עד עצם היום הזה׃ והבנים קשי פנים וחזקי לב אני שולח אותך אליהם ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה׃ והמה אם ישמעו ואם יחדלו כי בית מרי המה וידעו כי נביא היה בתוכם׃ ואתה בן אדם אל תירא מהם ומדבריהם אל תירא כי סרבים וסלונים אותך ואל עקרבים אתה יושב מדבריהם אל תירא ומפניהם אל תחת כי בית מרי המה׃ ודברת את דברי אליהם אם ישמעו ואם יחדלו כי מרי המה׃ ואתה בן אדם שמע את אשר אני מדבר אליך אל תהי מרי כבית המרי פצה פיך ואכל את אשר אני נתן אליך׃ ואראה והנה יד שלוחה אלי והנה בו מגלת ספר׃ ויפרש אותה לפני והיא כתובה פנים ואחור וכתוב אליה קינים והגה והי׃

Cap.iij.

ויאמר אלי בן אדם את אשר תמצא אכול אכול את המגלה הזאת ולך דבר אל בית ישראל׃

וָאֶפְתַּח אֶת פִּי וַיַּאֲכִלֵנִי אֵת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם בִּטְנְךָ תַאֲכֵל וּמֵעֶיךָ תְמַלֵּא אֵת הַמְּגִלָּה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן אֵלֶיךָ וָאֹכְלָה וַתְּהִי בְּפִי כִּדְבַשׁ לְמָתוֹק׃ וַיֹּאמֶר אֵלָי בֶּן אָדָם לֶךְ בֹּא אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְדִבַּרְתָּ בִדְבָרַי אֲלֵיהֶם׃ כִּי לֹא אֶל עַם עִמְקֵי שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן אַתָּה שָׁלוּחַ אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל׃ לֹא אֶל עַמִּים רַבִּים עִמְקֵי שָׂפָה וְכִבְדֵי לָשׁוֹן אֲשֶׁר לֹא תִשְׁמַע דִּבְרֵיהֶם אִם לֹא אֲלֵיהֶם שְׁלַחְתִּיךָ הֵמָּה יִשְׁמְעוּ אֵלֶיךָ׃ וּבֵית יִשְׂרָאֵל לֹא יֹאבוּ לִשְׁמֹעַ אֵלֶיךָ כִּי אֵינָם אֹבִים לִשְׁמֹעַ אֵלָי כִּי כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל חִזְקֵי מֵצַח וּקְשֵׁי לֵב הֵמָּה׃ הִנֵּה נָתַתִּי אֶת פָּנֶיךָ חֲזָקִים לְעֻמַּת פְּנֵיהֶם וְאֶת מִצְחֲךָ חָזָק לְעֻמַּת מִצְחָם׃ כְּשָׁמִיר חָזָק מִצֹּר נָתַתִּי מִצְחֶךָ לֹא תִירָא אוֹתָם וְלֹא תֵחַת מִפְּנֵיהֶם כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה׃ וַיֹּאמֶר אֵלָי בֶּן אָדָם אֶת כָּל דְּבָרַי אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ קַח בִּלְבָבְךָ וּבְאָזְנֶיךָ שְׁמָע׃ וְלֵךְ בֹּא אֶל הַגּוֹלָה אֶל בְּנֵי עַמֶּךָ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אִם יִשְׁמְעוּ וְאִם יֶחְדָּלוּ׃ וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וָאֶשְׁמַע אַחֲרַי קוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל בָּרוּךְ כְּבוֹד יְהוָה מִמְּקוֹמוֹ׃ וְקוֹל כַּנְפֵי הַחַיּוֹת מַשִּׁיקוֹת אִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ וְקוֹל הָאוֹפַנִּים לְעֻמָּתָם וְקוֹל רַעַשׁ גָּדוֹל׃ וְרוּחַ נְשָׂאַתְנִי וַתִּקָּחֵנִי וָאֵלֵךְ מַר בַּחֲמַת רוּחִי וְיַד יְהוָה עָלַי חָזָקָה׃ וָאָבוֹא אֶל הַגּוֹלָה תֵּל אָבִיב הַיֹּשְׁבִים אֶל נְהַר כְּבָר וָאֵשֵׁב הֵמָּה יוֹשְׁבִים שָׁם וָאֵשֵׁב שָׁם שִׁבְעַת יָמִים מַשְׁמִים

Et aperui os meum: & cibauit me volumine illo. Et dixit ad me. Fili hominis venter tuus comedet: & viscera tua complebũtur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud & factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me. Fili hominis vade ad domum israel: & loqueris verba mea ad eos. Non enĩ ad populũ pfundi sermonis & ignote lingue tu mitteris ad domum israel: neq ad populos multos pfundi sermonis & ignote lingue quorũ non possis audire sermones. Et si ad illos mittereris ipi audirent te. Domus autem israel nolunt audire te: quia nolunt audire me. Omnis quippe domus israel attrita fronte est & duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorẽ faciebus eorum: & frontem tuam duriorem frontibus eorum vt adamantẽ & vt silicẽ dedi faciem tuam. Ne timeas eos neq metuas a facie eorum: quia domus exasperans est. Et dixit ad me. Fili hominis: oẽs sermones meos quos ego loquor ad te: assume in corde tuo & auribus tuis audi & vade: ingredere ad trãsmigrationẽ ad filios populi tui: & loqris ad eos: & dices eis. Hec dicit dominus deus: si forte audiant & quiescant. Et assumpsit me spiritus: & audiui post me vocẽ cõmotiõis magne: bñdicta gloria dñi de loco suo: & vocẽ alarum aĩalium percutiẽtiũ alterã ad alterã: & vocẽ rotarũ sequentiũ aĩalia: & vocẽ cõmotionis magne. Spũs quoq leuauit me & assumpsit me: & abii amarus in idignatiõe spũs mei. Manus enĩ dñi erat mecũ cõfortãs me. Et veni ad trãsmigrationẽ ad aceruũ nouarũ frugũ ad eos q habitabãt iuxta flumen chobar: & sedi vbi illi sedebãt & mansi ibi septẽ diebus merẽs

καὶ διήνοιξεν τὸ στόμα μου, καὶ ἐψώμισέν με τὴν κεφαλίδα ταύτην. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, τὸ στόμα σου φάγεται, καὶ ἡ κοιλία σου πλησθήσεται τῆς κεφαλίδος ταύτης, τῆς δεδομένης εἰς σέ. καὶ ἔφαγον αὐτήν, καὶ ἐγένετο ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκάζον. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, βάδιζε εἴσελθε πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, καὶ λάλησον τοὺς λόγους μου πρὸς αὐτούς, διότι οὐ πρὸς λαὸν βαθύχειλον, καὶ βαρύγλωσσον σὺ ἐξαποστέλλῃ πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, οὐδὲ πρὸς λαοὺς πολλοὺς ἀλλοφώνους ἢ ἀλλογλώσσους, οὐδὲ στιβαροὺς τῇ γλώσσῃ ὄντας ὧν ἀκούσῃ τοὺς λόγους, καὶ εἰ πρὸς τοιούτους ἐξαπέστειλά σε, οὗτοι ἂν εἰσήκουσάν σου. ὁ δὲ οἶκος τοῦ ἰσραὴλ οὐ μὴ θελήσωσιν εἰσακοῦσαί σου, διότι οὐ βούλονται εἰσακοῦσαί μου, ὅτι πᾶς οἶκος ἰσραὴλ φιλόνεικοί εἰσιν καὶ σκληροκάρδιοι. καὶ ἰδοὺ δέδωκα τὸ πρόσωπόν σου δυνατὸν κατέναντι τῶν προσώπων αὐτῶν, καὶ τὸ νῖκός σου κατισχύσω κατέναντι τοῦ νίκους αὐτῶν, καὶ ἔσται διαπαντὸς κραταιότερον πέτρας. μὴ φοβηθῇς ἀπ' αὐτῶν, μηδὲ πτοηθῇς ἀπὸ προσώπου αὐτῶν, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστίν. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, πάντας τοὺς λόγους οὓς λελάληκα μετὰ σοῦ, λάβε εἰς τὴν καρδίαν σου, καὶ τοῖς ὠσίν σου ἄκουε, καὶ βάδιζε εἴσελθε εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν πρὸς τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου, καὶ λαλήσεις πρὸς αὐτούς, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς· τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐὰν ἄρα ἀκούσωσιν ἐὰν ἄρα ἐνδῶσιν, καὶ ἀνέλαβέν με πνεῦμα καὶ ἤκουσα κατόπισθέν μου φωνὴν σεισμοῦ μεγάλου εὐλογημένη ἡ δόξα κυρίου ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ ἤκουσα φωνὴν πτερύγων τῶν ζώων, πτερυσσομένων ἑτέρα πρὸς τὴν ἑτέραν. καὶ φωνὴ τῶν τροχῶν ἐχομένη αὐτῶν, καὶ φωνὴ τοῦ σεισμοῦ μεγάλου. καὶ τὸ πνεῦμα ἐξῆρέν με καὶ ἀνέλαβέν με, καὶ ἐπορεύθην μετέωρος ὁρμῇ τοῦ πνεύματός μου. καὶ χεὶρ κυρίου ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ κραταιά. καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν μετέωρος, καὶ περιῆλθον τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβὰρ τοὺς ὄντας ἐκεῖ. καὶ ἐκάθισα ἐκεῖ ἑπτὰ ἡμέρας, ἀναστρεφόμενος

et aperuit os meũ: et cibauit me capitulo illo. et ait ad me: fili hois: os tuũ comedet: et venter tuus implebitur capitulo isto: qđ datũ est ad te. et comedi illud: et factũ est in ore meo sicut mel dulce. et dixit ad me: fili hominis: vade ingredere ad domũ israel: et loquere verba mea ad eos: qr nõ ad pplm pfũdi labij: et grauis lingue: tu mitteris ad domũ israel: neq ad pplos multos alterius vocis aut alterius lingue: neq graues lingua existentes quorum audies sermones: et si ad tales misissem te: illi audirent te. at domus israel non volent audire te: qr nõ volunt audire me: qr omnis domus israel contentiosi sunt et duri corde. et ecce dedi faciem tuã potẽtem contra faciem eorũ: et victoriã tuã roborabo contra victoriã eorũ: et erit semper fortior petra. ne timeas ab eis: neq formides a facie eorũ: qr domus irritans est. et dixit ad me: fili hois: omnes sermones quos locutus sum tecum: assume in cor tuũ: et auribus tuis audi: et vade ingredere in captiuitatem ad filios ppli tui: et loqueris ad eos: et dices ad eos. hec dicit dñs dñs: si forte audiant si forte quiescant: et assumpsit me spũs et audiui post me vocẽ cõmotiõis magne: benedicta gloria dñi de loco suo: et audiui vocem alarum aialiũ: pcutientium altera ad alterã. et vox rotarum herẽs eis: et vox cõmotiõis magne. et spũs eleuauit me et suscepit me: et abij sublimis in impetu spũs mei. et manus dñi facta est sup me fortis. et intraui ad captiuitatem sublimis: et circuiui habitantes ad fluuium chobar qui erãt ibi. et sedi ibi septẽ diebus: conuersans

Apo. 10.b.

B

C

D

בְּתוֹכָם׃ וַיְהִי מִקְצֵה שִׁבְעַת יָמִים וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן אָדָם צֹפֶה נְתַתִּיךָ לְבֵית יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַעְתָּ מִפִּי דָּבָר וְהִזְהַרְתָּ אוֹתָם מִמֶּנִּי׃ בְּאָמְרִי לָרָשָׁע מוֹת תָּמוּת וְלֹא הִזְהַרְתּוֹ וְלֹא דִבַּרְתָּ לְהַזְהִיר רָשָׁע מִדַּרְכּוֹ הָרְשָׁעָה לְחַיֹּתוֹ הוּא רָשָׁע בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ׃ וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתָּ רָשָׁע וְלֹא שָׁב מֵרִשְׁעוֹ וּמִדַּרְכּוֹ הָרְשָׁעָה הוּא בַּעֲוֹנוֹ יָמוּת וְאַתָּה אֶת נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ׃ וּבְשׁוּב צַדִּיק מִצִּדְקוֹ וְעָשָׂה עָוֶל וְנָתַתִּי מִכְשׁוֹל לְפָנָיו הוּא יָמוּת כִּי לֹא הִזְהַרְתּוֹ בְּחַטָּאתוֹ יָמוּת וְלֹא תִזָּכַרְןָ צִדְקֹתָו אֲשֶׁר עָשָׂה וְדָמוֹ מִיָּדְךָ אֲבַקֵּשׁ׃ וְאַתָּה כִּי הִזְהַרְתּוֹ צַדִּיק לְבִלְתִּי חֲטֹא צַדִּיק וְהוּא לֹא חָטָא חָיוֹ יִחְיֶה כִּי נִזְהָר וְאַתָּה אֶת נַפְשְׁךָ הִצַּלְתָּ׃ וַתְּהִי עָלַי שָׁם יַד יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלַי קוּם צֵא אֶל הַבִּקְעָה וְשָׁם אֲדַבֵּר אוֹתָךְ׃ וָאָקוּם וָאֵצֵא אֶל הַבִּקְעָה וְהִנֵּה שָׁם כְּבוֹד יְהוָה עֹמֵד כַּכָּבוֹד אֲשֶׁר רָאִיתִי עַל נְהַר כְּבָר וָאֶפֹּל עַל פָּנָי׃ וַתָּבֹא בִי רוּחַ וַתַּעֲמִדֵנִי עַל רַגְלָי וַיְדַבֵּר אֹתִי וַיֹּאמֶר אֵלַי בֹּא הִסָּגֵר בְּתוֹךְ בֵּיתֶךָ׃ וְאַתָּה בֶן אָדָם הִנֵּה נָתְנוּ עָלֶיךָ עֲבוֹתִים וַאֲסָרוּךָ בָּהֶם וְלֹא תֵצֵא בְּתוֹכָם׃ וּלְשׁוֹנְךָ אַדְבִּיק אֶל חִכֶּךָ וְנֶאֱלַמְתָּ וְלֹא תִהְיֶה לָהֶם לְאִישׁ מוֹכִיחַ כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה׃ וּבְדַבְּרִי אוֹתְךָ אֶפְתַּח אֶת פִּיךָ וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הַשֹּׁמֵעַ יִשְׁמָע וְהֶחָדֵל יֶחְדָּל כִּי בֵּית מְרִי הֵמָּה׃

in medio eorũ. Cum aũt ptransissent septẽ dies: factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis speculatorem dedi te domui israel: & audies de ore meo verbum & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium: morte morieris non annũciaueris ei: neq locutus fueris vt auertatur a via sua impia & viuat: ipse impius in iniqtate sua morietur: sanguinẽ aũt eius de manu tua requirã. Si autẽ tu annũciaueris impio: & ille nõ fuerit conuersus ab ipietate sua & a via sua impia: ipse quidẽ in ipietate sua morietur: tu aũt aiam tuã liberasti. Sed & si cõuersus iustus a iusticia sua fuerit: & fecerit iniqtatẽ: ponã offendiculũ corã eo. Ipse morietur qa nõ annũciasti ei. In pctõ suo morietur: & nõ erunt in memoria iusticie eius qs fecit: sanguinẽ vero eius de manu tua requirã. Si aũt tu anũciaueris iusto vt nõ peccet iustus: & ille nõ peccauerit: viuens viuet: qa annũciasti ei: & tu animã tuã liberasti. Et facta est sup me manus dñi: & dixit ad me. Surgẽs egredere in cãpũ: & ibi loqr tecũ. Et surgens egressus sum in cãpũ: & ecce ibi gloria domini stabat quasi gloria quam vidi iuxta fluuiũ chobar: & cecidi in faciẽ meã. Et ingressus est in me spũs: & statuit me sup pedes meos: & locutus est mihi: & dixit ad me. Ingredere & includere in medio domus tue. Et tu fili hois ecce data sunt super te vincula: & ligabunt te in eis: & nõ egredieris in medio eorũ: & linguã tuã adherere faciam palato tuo: & eris mutus nec quasi vir obiurgans: qa domus exasperans est. Cum aũt locutus fuero tibi: aperiã os tuũ & dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Qui audit audiat: & qui quiescit quiescat: quia domus exasperans est.

ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ ἐγένετο μετὰ τὰς ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, σκοπὸν δέδωκά σε τῷ οἴκῳ ἰσραήλ, καὶ ἀκούσῃ ἐκ στόματός μου λόγον, καὶ ἀπειλήσῃ αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ, ἐν τῷ λέγειν με τῷ ἀνόμῳ θανάτῳ θανατωθήσῃ, καὶ οὐ διεστείλω αὐτῷ οὐδὲ ἐλάλησας τοῦ διαστείλασθαι τῷ ἀνόμῳ, τοῦ ἀποστρέψαι ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτοῦ ἀδίκων τοῦ ζῆσαι αὐτόν. ὁ ἄνομος ἐκεῖνος τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ χειρός σου ἐκζητήσω. καὶ σὺ ἐὰν διαστείλῃ τῷ ἀνόμῳ, καὶ μὴ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τῆς ἀνομίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ ἀδίκου ὁ ἄνομος ἐκεῖνος ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἀποθανεῖται, καὶ σὺ τὴν ψυχήν σου ῥύσῃ, καὶ ἐν τῷ ἀποστρέφειν δίκαιον ἀπὸ τῶν δικαιοσυνῶν αὐτοῦ, καὶ ποιήσει παράπτωμα, καὶ δώσω τὴν βάσανον εἰς πρόσωπον αὐτοῦ, αὐτὸς ἀποθανεῖται, ὅτι οὐ διεστείλω αὐτῷ. καὶ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτοῦ ἀποθανεῖται, διότι οὐ μὴ μνησθῶσιν αἱ δικαιοσύναι αὐτοῦ ἃς ἐποίησεν. καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρός σου ἐκζητήσω. σὺ δὲ ἐὰν διαστείλῃ τῷ δικαίῳ μὴ ἁμαρτεῖν, καὶ αὐτὸς μὴ ἁμάρτῃ ὁ δίκαιος ζωῇ ζήσεται, ὅτι διεστείλω αὐτῷ, καὶ σὺ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ῥύσῃ. καὶ ἐγένετο ἐκεῖ ἐπ' ἐμὲ χεὶρ κυρίου, καὶ εἶπεν πρός με, ἀνάστηθι καὶ ἔξελθε εἰς τὸ πεδίον, καὶ ἐκεῖ λαληθήσεται πρός σε, καὶ ἀνέστην καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ πεδίον. καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ δόξα κυρίου εἱστήκει καθὼς ἡ δόξα ἣν ἴδον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβάρ. καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ πνεῦμα καὶ ἔστησέν με ἐπὶ πόδας μου, καὶ ἐλάλησεν πρός με καὶ εἶπέν μοι, εἴσελθε καὶ ἐγκλείσθητι ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου σου. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, ἰδοὺ δέδονται ἐπὶ σὲ δεσμοί, καὶ δήσουσίν σε ἐν αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκ μέσου αὐτῶν. καὶ τὴν γλῶσσάν σου συνδήσω τῷ λάρυγγί σου, καὶ ἀποκωφωθήσῃ, καὶ οὐκ ἔσῃ αὐτοῖς εἰς ἄνδρα ἐλέγχοντα, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστίν. καὶ ἐν τῷ λαλεῖν με πρός σε, ἀνοίξω τὸ στόμα σου καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος κύριος, ὁ ἀκούων ἀκουέτω, καὶ ὁ ἀπειθῶν ἀπειθείτω, διότι οἶκος παραπικραίνων ἐστίν.

in medio eorũ. et factũ est post septẽ dies: et factũ est verbũ dñi ad me dicẽs: fili hois: speculatorẽ dedi te domui israel: et audies de ore meo verbũ: et minaberis eis a me: cũ dicero ego iniq morte morieris: et non pdixisti ei neq locutus es vt pdiceres iniquo: vt reuertatur a vijs suis impiis et viuat ipse. iniquus ille iniqtate sua morietur: et sanguinẽ eius de manu tua requiram. et tu si pdixeris iniquo: et nõ reuersus fuerit ab iniqtate sua et via sua impia iniquus ille in iniqtate sua morietur: et tu aiam tuã liberabis: et cũ cõuersus fuerit iustus a iusticijs suis: et faciet delictum: et dabo tormentũ in faciem eius: ipse morietur: qr nõ pdixisti ei. et in peccatis suis morietur: qr non erũt in memoria iusticie eius quas fecit. et sanguinẽ eius de manu tua requiram. tu aũt si pdixeris iusto vt nõ peccet: et ipse nõ peccauerit iustus vita viuet: qr pdixisti ei: et tu tuam aiam liberabis. et facta est ibi sup me manus dñi: et dixit ad me: surge et egredere in campũ: et ibi loquetur ad te: et surrexi et abij in campũ. et ecce ibi gloria dñi stabat quasi gloria quã vidi sup fluuium chobar. et cado in faciem meã. et venit ad me spiritus et statuit me sup pedes meos: et locutus est ad me et dixit mihi: ingredere et includere in medio domus tue: et tu fili hois: ecce data sunt sup te vincula: et ligabunt te in eis: et nõ egredieris de medio eorũ. et linguã tuã colligabo gutturi tuo: et eris mutus: et nõ eris illis in virum obiurgantẽ: qr domus exasperãs est. et cũ locutus fuero ego ad te: apiam os tuũ et dices ad eos: hec dicit dñs dñs: q audit audiat: et q incredulus ẽ incredulus sit: qr domus exasperans est.

Infra 33.b.

E

F

G

Ca.4. 4.

Cap. iiij.

[illegible]

ET tu fili hominis: sume tibi laterem & pones eum coram te: & describes in eo ciuitatē hierusalem. Et ordinabis aduersus eam obsidionē: & edificabis munitiones: & cōportabis aggerē: & dabis contra eam castra & pones arietes in gyro: & tu sume tibi sartaginem ferreā & pone eam in murum ferreū inter te & inter ciuitatem: & obfirmabis faciē tuā ad eam: & erit in obsidionē: & circundabis eā. Signū est domui israel. Et tu dormies super latus tuum sinistrum & pones iniquitates domus israel super eo numero dierum quibus dormies super illud: & assumes iniquitates eorum. Ego autē dedi tibi annos iniquitatis eorū numero dierū trecētos & nonagita dies: & portabis iniquitatē domus israel. Et cum cōpleueris hec: dormies super latus tuū dextrum secundo & assumes iniquitatē domus iuda quadraginta diebus. Diē pro anno: diē inq̃ pro anno dedi tibi. Et ad obsidionē hierusalē cōuertes faciē tuā & brachiū tuū erit extentum: & pphetabis aduersus eā. Ecce circūdedi te vinculis: & nō te cōuertes a latere tuo in latus aliud donec cōpleas dies obsidionis tue. Et tu sume tibi frumentum & ordeum & fabā & lentē & miliū & viciā: & mittes ea in vas vnum: & facies tibi panes numero dierum quibus dormies sup latus tuū. Trecentis & nonaginta diebus comedes illud. Cibus autem tuus quo vesceris erit in pondere viginti stateres in die. A tpe vsq̧ ad tps comedes illud. Et aquā in mensura bibes sextā partē hin. A tpe vsq̧ ad tēpus bibes illud. Et q̃si subcinericiū ordeaceū comedes illud: & stercore qḋ egreditur de hoīe operies illud in oculis eorū. Hec dicit dñs. Sic

[illegible]

comedent filii israel panem suum pollutum inter gentes ad quas eiciam eos. Et dixi A.a.a. dñe deus. Ecce anima mea non est polluta: & morticiniū & laceratū a bestiis non comedi ab infantia mea vsq̧ nunc: & non est ingressa os meū oīs caro imunda. Et dixit ad me. Ecce dedi tibi fimū boū pro stercoribus humanis: & facies panē tuum in eo. Et dixit ad me. Fili hominis ecce conteram baculū panis in hierusalē: & comedēt panē suū in pōdere & in sollicitudine: & aquā in mēsura & in angustia bibent: vt deficientibus pane & aq̄ corruat vnusq̧sq̧ ad frēm suū & cōtabescat in iniqtatibus suis.

Ca. 5.

ET tu fili hominis sume tibi gladium acutū radētem pilos: & assumes eum & duces per caput tuum et per barbā tuā: & assumes tibi staterā ponderis: & diuides eos. Tertiā partem igni combures in medio ciuitatis iuxta cōpletionē dierū obsidionis: & assumes tertiā partem: & concides gladio in circuitu ei9: tertiā vero aliā disperges i ventū: & gladium nudabo post eos. Et sumes inde paruū numerū & ligabis eos i sūmitate pallii tui. Et ex eis rursus tolles: & proiicies eos in medio ignis: & combures eos igni & ex eis egredietur ignis in omnem domum israel. Hec dicit dominus deus. Ista est hierusalem. In medio gentium posui eam: & in circuitu eius terras. Et contempsit iudicia mea vt plus esset impia q̃ gentes: & pcepta mea vltra q̃ terre q̄ in circuitu eius sunt. Iudicia enī mea piecerūt & in preceptis meis non ambulauerūt. Idcirco hec dicit dñs deus. Quia superastis gentes que in circuitu vīo sūt: et in pceptis meis nō ambulastis: et iudicia mea non fecistis: et iuxta iudicia

Cap. v.

[illegible]

הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם׃
לכן כה אמר אדני יהוה הנני עליך
גם אני ועשיתי בתוכך משפטים
לעיני הגוים׃ ועשיתי בך את אשר
לא עשיתי ואת אשר לא אעשה
כמהו עוד יען כל תועבתיך׃ לכן
אבות יאכלו בנים בתוכך ובנים
יאכלו אבותם ועשיתי בך שפטים
וזריתי את כל שאריתך לכל רוח׃
לכן חי אני נאם אדני יהוה אם
לא יען את מקדשי טמאת בכל
שקוציך ובכל תועבתיך וגם אני
אגרע ולא תחוס עיני וגם אני לא
אחמול׃ שלשתיך בדבר ימותו
וברעב יכלו בתוכך והשלשית
בחרב יפלו סביבותיך והשלשית
לכל רוח אזרה וחרב אריק
אחריהם׃ וכלה אפי והנחותי חמתי
בם והנחמתי וידעו כי אני יהוה
דברתי בקנאתי בכלותי חמתי בם׃
ואתנך לחרבה ולחרפה בגוים
אשר סביבותיך לעיני כל עובר׃
והיתה חרפה וגדופה מוסר ומשמה
לגוים אשר סביבותיך בעשותי בך
שפטים באף ובחמה ובתכחות
חמה אני יהוה דברתי׃ בשלחי את
חצי הרעב הרעים בהם אשר היו
למשחית אשר אשלח אותם
לשחתכם ורעב אסף עליכם
ושברתי לכם מטה לחם׃ ושלחתי
עליכם רעב וחיה רעה ושכלך
ודבר ודם יעבר בך וחרב אביא
עליך אני יהוה דברתי׃

Cap. vj.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃
בן אדם שים פניך אל הרי ישראל
והנבא אליהם׃ ואמרת הרי ישראל

gentiū que in circuitu vſo ſunt nō eſtis operati. Ideo hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te & ipſe ego faciā in medio tui iudicia in oculis gentium: & faciam in te que non feci: & quibus ſimilia vltra non faciam propter omnes abominationes tuas. Ideo patres comedent filios in medio tui: & filii comedent patres ſuos. Et faciam in te iudicia et vētilabo vniuerſas reliqas tuas in oēm ventū. Idcirco viuo ego dicit dominus deus niſi pro eo φ ſanctū meum violaſti in omnibus offenſionibus tuis & in cunctis abomiātionibus tuis: ego quoq̧ confringā & non parcet oculus meus & nō miſerebor. Tertia pars tui peſte morietur & fame conſumetur ī medio tui: & tertia pars tui in gladio cadet in circuitu tuo. Tertiā vero partē tuam in oēm ventū diſpergā: & gladiū euaginabo poſt eos. Et cōplebo furorē meū: & reqeſcere faciā idignationē meā in eis: & conſolabor. Et ſciēt qa ego dn̄s locut⁹ ſum in zelo meo: cū ipleuero oēm idignationē meā in eis. Et dabo te in deſertū & in opprobriū gentibus q̄ in circuitu tuo ſunt: in cōſpectu ois pretereūtis. Et eris opprobriū & blaſphemia exēplū & ſtupor in gētibus q̄ in circuitu tuo ſunt cū fecero in te iudicia in furore & in idignatiōe & in increpationib⁹ ire: ego dn̄s locutus ſū qn̄ miſero ſagittas famis peſſimas ī eis q̄ erūt mortifere: & q̄s mittam vt diſperdam vos. Et famē cōgregabo ſup vos. & cōterā in vobis baculum panis: & immittam in vos famem & beſtias peſſimas vſq̧ ad internitionē. Et peſtilētia & ſanguis tranſibūt per te: & gladiū inducam ſup te. Ego dn̄s locut⁹ ſum. 6.

Et factus eſt ſermo dn̄i ad me dicens. Fili hominis pone faciē tuam ad montes iſrael: & prophetabis ad eos & dices. Montes iſrael

gētiū q̄ i circuitu vſo nō feciſtis. ꝓpterea hec
εθνων των κυκλω υμων ου πεποιηκατε. δια τουτο ταδε
dicit dn̄s dn̄s: ecce ego ad te: & faci-
δε λεγει αδωναι κυριος, ιδου εγω επι σε, και ποιη-
am in medio tui iudiciū in ꝯſpectu gentiū: & faciam
σω εν μεσω σου κριμα ενωπιον των εθνων, και ποιησω
in te q̄ nō feci: & nō faciam ſimilia eis vltra
εν σοι α ου πεποιηκα, και ου ποιησω ομοια αυτοις ετι
ſcd̄m oēs abominatiōes tuas. ideo pres
κατα παντα τα βδελυγματα σου. δια τουτο πατερες
comedēt filios in medio tui: & filij comedēt
φαγονται τα τεκνα εν μεσω σου, και τεκνα φαγονται
patres: & faciam in te iudicia: & diſpergam
πατερας, και ποιησω εν σοι κριματα, και διασκορπιω
omnes reliquos tuos in oēm ventū. ꝓ-
παντας τους καταλοιπους σου εις παντα ανεμον. δια
pterea viuo ego dicit dn̄s dn̄s. ꝑfecto eo q̄d ſcta
τουτο ζω εγω λεγει αδωναι κυριος. ει μην ανθ ων τα αγια
mea maculaſti in oibus offenſionibus tuis & in
μου εμιανας εν πασιν τοις προσοχθισμασιν σου και εν
cūctis abominationib⁹ tuis: & ego abijciam te: nō
πασι τοις βδελυγμασιν σου, καγω απωσομαι σε, ου
parcet me⁹ oculus & ego nō miſebor. quarta
φεισεται μου οφθαλμος και εγω ουκ ελεησω. το τεταρ-
pars tui in morte expendet: & quarta ps tui
τον σου εν θανατω αναλωθησεται, και το τεταρτον σου
in fame cōſumabitur in medio tui: & quartā
εν λιμω συντελεσθησεται εν μεσω σου, και το τεταρ-
ptē tui in oēm ventū diſpgam eos: & quar
τον σου εις παντα ανεμον σκορπιω αυτους, και το τε-
ta pars tui in gladio cadent in circuitu tuo: gladi-
ταρτον σου εν ρομφαια πεσουνται κυκλω σου, και μαχαι-
um educā poſt eos. & complebitur fu-
ραν εκκενωσω οπισω αυτων. και συντελεσθησεται ο θυ-
ror me⁹: & ira mea ſup eos & conſolabor:
μος μου, και η οργη μου επ αυτους και παρακληθησο-
& ſcies q̄ ego dn̄s loquut⁹ ſum in zelo
μαι, και γνωση διοτι εγω κυριος λελαληκα εν τω ζηλω
meo: cū compleuero ego iram meā ſup eos. &
μου, εν τω συντελεσαι με την οργην μου επ αυτους. και
ponam te in deſertū & filias tuas i circuitu
θησομαι σε εις ερημον και τας θυγατερας σου κυκλω
tuo i ꝯſpectu ois ꝑtereuntis: & eris blaſphemia
σου ενωπιον παντος διοδευοντος, και εση βλασφημια
gemibilis & manifeſta erit: & deſolatio in gētibus
στενακτη και δηλη εσαι, και αφανισμος εν τοις εθνεσι
i circuitu tuo: cū fecero ego in te iudicia in ira
κυκλω σου, εν τω ποιησαι με εν σοι κριματα εν οργη
& in furore & in vltione furoris. ego dn̄s locutus
και εν θυμω και εν εκδικησει θυμου. εγω κυριος λελαλη-
ſū q̄n miſero ego ſagittas meas famis
κα εν τω εξαποστειλαι με τας βολιδας μου του λιμου
ſup eos: & erunt in defectionē & mittam eos
επ αυτους, και εσονται εις εκλειψιν και αποστελω αυ-
vt diſperdā vos. & famē cōgregabo ſup vos: & cō-
τους διαφθειραι υμας. και λιμον συναξω εφ υμας, και συν-
terā firmamētū panis tui. & emittam in te fa-
τριψω στηριγμα αρτου σου. και εξαποστελω επι σε λι-
mē: & beſtias malas & cruciabo te: & mors
μον, και θηρια πονηρα και τιμωρησομαι σε, και θανατος
& ſanguis tranſibunt ſup te & gladiū inducā ſup
και αιμα διελευσονται επι σε και μαχαιραν επαξω επι
te: ego dn̄s loquut⁹ ſum.
σε, εγω κυριος λελαληκα.

Ca.6.

Et factū eſt verbū dn̄i ad me dicens: fili ho
Και εγενετο λογος κυριου προς με λεγων, υιε αν-
minis firma faciem tuā ad mōtes iſra-
θρωπου στηριξον το προσωπον σου επι τα ορη ισρα-
el: & ꝓphetiza ad eos: & dices: mōtes iſrael
ηλ, και προφητευσον επ αυτα, και ερεις, τα ορη ισραηλ

ā.4.d. Infra. 14.c. — Infra 30.a.

audite verbū dn̄i dn̄i. hec dicit dn̄s do-
ακουσατε λογον αδωναι κυριου. ταδε λεγει αδωναι κυ-
min⁹ mōtib⁹ & collibus & rupib⁹
ριος τοις ορεσιν. και τοις βουνοις και ταις ναπαις
& vallibus. ecce ego induco ſup vos gladi-
και ταις φαραγξιν ιδου εγω επαγω εφ υμας ρομφαι-
um: & exterminabunt excelſa vſa: & cōteren
αν, και εξολοθρευθησεται τα υψηλα υμων, και συντρι-
tur altaria vſa: & delubra vſa: &
βησονται τα θυσιαστηρια υμων, και τα τεμενη υμων, και
deijciam vulneratos vſos in cōſpectu idolorū
καταβαλω τραυματιας υμων ενωπιον των ειδωλων
vſorū: & dabo cadauera filiorū iſrael ante
υμων, και δωσω τα πτωματα των υιων ισραηλ κατα
faciem idolorū ſuorū: & diſpergam oſſa
προσωπον των ειδωλων αυτων, και διασκορπιω τα οστα
vſa i circuitu altarium vſorū omni hītatione
υμων κυκλω των θυσιαστηριων υμων πασῃ τῃ κατοικια
vſa: ciuitates deſerte erunt: & excelſa dele-
υμων. αι πολεις εξερημωθησονται, και τα υψηλα αφανι-
buntur: vt exterminēt altaria vſa: &
σθησεται, οπως εξολοθρευθῃ τα θυσιαστηρια υμων, και
cōfringentur & ceſſabunt idola vſa:
συντριβησονται και καταπαυσονται τα ειδωλα υμων,
& auferēt delubra vſa: & delebuntur opa
και εξαρθη τα τεμενη υμων, και εξαλειφθωσιν τα εργα
vſa: & cadent vulnerati in medio vſi: &
υμων, και πεσουνται τραυματιαι εν μεσω υμων. και
ſcietis q̄ ego dn̄s: & relinquam cū
επιγνωσεσθε οτι εγω κυριος, και υπολειψομαι εν τω
fuerint ex vobis ſaluati ex gladio in gē-
γενεσθαι εξ υμων ανασωζομενους εκ ρομφαιας εν τοις εθ-
tibus: & in diſpſione vſa in regio
νεσιν, και εν τω διασκορπισμω υμων εν ταις χω-
nib⁹: & recordabunt mei liberati ex vobis
ραις, και μνησθησονται μου οι ανασωζομενοι εξ υμων
in gentib⁹: quo captiui ducti ſunt ibi: iuraui
εν τοις εθνεσιν, ου ηχμαλωτευθησαν εκει, ομωμοκα
cordi eorū fornicanti recedenti a me:
τῃ καρδια αυτων τῃ εκπορνευουσῃ τῃ αποστασῃ απ εμου,
oculis eorū fornicantib⁹ poſt exer
τοις οφθαλμοις αυτων τοις πορνευουσιν οπισω των επι-
citis eorū: & plangent ante faciem ſuam
τηδευματων αυτων, και κοψονται κατα προσωπον εαυτων
pro malis q̄ fecerunt in oibus abominatiōib⁹
περι των κακων ων εποιησαν εν πασι τοις βδελυγμασιν
ſuis: & ſcient q̄ ego dn̄s nō in fruſtra locut⁹ ſū
αυτων, και επιγνωσονται διοτι εγω κς ουκ εις δωρεαν λελαλη-
vt facerē eis oīa mala iſta. hec dicit
κα του ποιησαι αυτοις παντα τα κακα ταυτα. ταδε λεγει
dn̄s: plaude manu & ſtrepe pede: & dic
κυριος, κροτησον τῃ χειρι και ψοφησον τω ποδι, και ειπον
euge ſup oibus abominationib⁹ dom⁹ iſrael: in gladio
ευγε επι πασι τοις βδελυγμασιν οικου ιηλ, εν ρομφαια
& i fame & in morte cadent: q̄ longe in morte
και εν λιμω και εν θανατω πεσουνται, ο μακραν εν θανατω
morietur: q̄ āt ꝓpe in gladio cadet: & relictus
τελευτησει, ο δε εγγυς εν ρομφαια πεσειται, και ο υπολειφ-
& circundatus in fame morietur. & cōſumabo
θεις και ο περιεχομενος εν λιμω συντελεσθησεται. και συντελε-
iram meā ſup eos: & ſcietis q̄ ego dn̄s cū
σω την οργην μου επ αυτους, και γνωσεσθε οτι εγω κς. εν
fuerit vulnerati vſi in medio idolorū vſorū i cir
τω ειναι τους τραυματιας υμων εν μεσω των ειδωλων υμων κυ-
cuitu altarium vſorū ſup omnē collem excelſū &
κλω των θυσιαστηριων υμων. επι παντα βουνον υψηλον και
in oibus ſūmitatib⁹ mōtiū: & ſub arbore vm-
εν πασαις κορυφαις των ορεων, και υποκατω δενδρου συ-
broſa: & ſub oī quercu denſa: vbi dederūt illic
σκιου, και υποκατω πασης δρυος δασειας, ου εδωκαν εκει
odorē ſuauitatis oib⁹ idolis eorū. & extendā
οσμην ευωδιας πασι τοις ειδωλοις αυτων. και εκτενω την

audite verbum domini dei. Hec dicit dominus deus montib⁹ & collibus rupibus & vallib⁹. Ecce ego inducam ſup vos gladium & diſperdam excelſa veſtra. et demoliar aras vr̄as & confringētur ſimulachra vr̄a & deiiciā interfectos veſtros ante idola veſtra. Et dabo cadauera filiorū iſrael ante faciem ſimulachrorū veſtrorū. Et diſpergam oſſa veſtra circa aras veſtras in oībus habitationibus vr̄is. Vrbes deſerte erunt & excelſa demolientur & diſſipabūtur: & interibunt are veſtre & confringentur: & ceſſabunt idola vr̄a: & cōterētur delubra vr̄a & delebūtur opera vr̄a: & cadet interfectus in medio vr̄i & ſcientis quia ego ſum dn̄s. Et relinquā in vobis eos qui fugerint gladiū in gentibus: cum diſperſero vos in terris. Et recordabūtur mei liberati vr̄i ī gentib⁹ ad q̄s captiui ducti ſunt: quia contriui cor eorum fornicans & recedens a me: & oculos eorum fornicantes poſt idola ſua: & diſplicebunt ſibimet ſuper malis que fecerāt in vniuerſis abominatiōibus illis: & ſciēt qa ego dn̄s non fruſtra locutus ſum vt facerem eis malū hoc. Hec dicit dominus deus. Percute manu tua & allide pedē tuū: & dic heu ad oēs abominationes malorum domus iſrael: quia gladio fame & peſte ruituri ſunt. Qui longe eſt: peſte morietur: q āt ꝓpe gladio corruet: & q relictus fuerit & obſeſſus: fame morietur. Et complebo indignationē meā in eis: & ſcietis qa ego dn̄s: cū fuerint interfecti veſtri in medio idolorū vr̄orū in circuitu ararū veſtrarū in oī colle excelſo: & in cūctis ſūmitatib⁹ mōtiū: & ſubtus oē lignū nemoroſum: & ſubtus vniuerſa q̄rcū frondoſam locū vbi accenderūt thura redolētia vniuerſis idolis ſuis. Et extēdā

שמעו דבר אדני יהוה כה אמר
אדני יהוה להרים ולגבעות
לאפיקים ולגאיות הנני אני מביא
עליכם חרב ואבדתי במותיכם׃
ונשמו מזבחותיכם ונשברו חמניכם
והפלתי חלליכם לפני גלוליכם׃
ונתתי את פגרי בני ישראל לפני
גלוליהם וזריתי את עצמותיכם
סביבות מזבחותיכם׃ בכל מושבותיכם
הערים תחרבנה והבמות תישמנה
למען יחרבו ויאשמו מזבחותיכם
ונשברו ונשבתו גלוליכם ונגדעו
חמניכם ונמחו מעשיכם׃ ונפל חלל
בתוככם וידעתם כי אני יהוה׃
והותרתי בהיות לכם פליטי חרב
בגוים בהזרותיכם בארצות׃
וזכרו פליטיכם אותי בגוים אשר
נשבו שם אשר נשברתי את לבם
הזונה אשר סר מעלי ואת
עיניהם הזנות אחרי גלוליהם
ונקטו בפניהם אל הרעות אשר
עשו לכל תועבתיהם׃ וידעו כי אני
יהוה לא אל חנם דברתי לעשות
להם הרעה הזאת׃ כה אמר אדני
יהוה הכה בכפך ורקע ברגלך
ואמר אח אל כל תועבות רעות בית
ישראל אשר בחרב ברעב ובדבר
יפלו׃ הרחוק בדבר ימות והקרוב
בחרב יפול והנשאר והנצור ברעב
ימות וכליתי חמתי בם׃ וידעתם כי
אני יהוה בהיות חלליהם בתוך
גלוליהם סביבות מזבחותיהם אל
כל גבעה רמה בכל ראשי ההרים
ותחת כל עץ רענן ותחת כל אלה
עבתה מקום אשר נתנו שם ריח
ניחח לכל גלוליהם׃ ונטיתי את

ºmanū meā ᵖ ſup eos: ᑫ & faciā ʳ terrā eorū ˢ deſolatā ᵘ & deſtitutam ˣ a deſerto ʸ deblata ᶻ in omnibus ꝏ ᵃ habitationibus eorū: ᵇ & ſcient ᶜ quia ᵈ ego ᵉ dn̄s. 7.

ET factus eſt ᵇ ſermo ᶜ domini ᵈ ad me ꝏ ᵉ dicens. ᶠ Et tu ᵍ fili ʰ homi-nis: ⁱ hec ᵏ dicit ˡ dominus ᵐ deus ⁿ terre º iſrael. ᵖ Finis ᑫ venit: venit ꝏ ʳ finis ˢ ſup ᵗ quattuor ᵘ pla-gas ˣ terre. ʸ Nunc ꝏ ᶻ finis ᵃ ſuper te: ᵇ & immit-tam ᶜ furorē meum ᵈ in te. ᵉ Et iudicabo te ᶠ iuxta vias tuas. ᵍ Et ponam ʰ contra te ᵏ oēs ˡ abominatiōes tu-as. ᵐ Et nō ⁿ parcet º oculus me⁹ ᵖ ſup te: ᑫ & nō ʳ miſere-bor: ˢ ſed ᵗ vias tuas ˣ ponā ᵘ ſup te: ʸ & abominatiōes tue ᶻ in medio tui ᵃ erūt: ᵇ & ſcietis ᶜ qa ᵈ ego ᵉ dn̄s. ᶠ Hec ᵍ dicit ʰ dominus ⁱ deus. ꝏ ᵏ Afflictio ˡ vna ᵐ afflictio ⁿ ecce º venit. ᵖ Finis ᑫ venit: ʳ venit ˢ finis. ᵗ Euigilauit ᵘ aduerſum te: ˣ ecce ʸ venit. ᶻ Venit ᵃ contritio ᵇ ſup te ᶜ qui habitas in ᵈ terra. ꝏ ᵉ Venit ᶠ tēpus: ᵍ prope eſt ʰ dies ⁱ occiſionis ᵏ & non ꝏ ˡ glorie ᵐ montium. ⁿ Nunc º de propinquo ᵖ effundā ʳ iram meā ˢ ſup te: ᵗ & com-plebo ᵘ furorē meū ˣ in te. ʸ Et iudicabo te ᶻ ſm vias tu-as: ᵃ & imponam ᵇ tibi ꝏ º omīa ᶜ ſcelera tua. ᶠ Et nō ᵍ parcet ʰ oculus mēus ⁱ nec ᵏ miſerebor ſed ˡ vias tuas ⁿ imponam ᵐ tibi: ꝏ º & abominationes tue ᵖ in medio tui ᑫ erūt: ʳ & ſcietis ˢ quia ᵗ ego ſum ᵘ dn̄s ˣ per-cutiens. ʸ Ecce ᶻ dies: ᵃ ecce ᵇ venit. ᶜ Egreſſa eſt ᵈ cōtri-tio. ᵉ Floruit ᶠ virga ꝏ ᵍ germinauit ʰ ſupbia: ⁱ ini-quitas ᵏ ſurrexit ˡ in virga ᵐ ipietatis. ⁿ Nō º ex eis: ᵖ & non ᑫ ex populo: ʳ neq̃ ˢ ex ſonitu eorū: ᵗ & nō erit ᵘ re-quies ˣ in eis. ʸ Venit ᶻ tēpus ᵃ appropinquit ᵇ dies. ᶜ Qui emit ᵈ non ᵉ letetur: ᶠ & qui vendit ᵍ nō ʰ lugeat: ⁱ qa ᵏ ira ˡ ſup ᵐ omnē ⁿ populū eius: º qa ᵖ qui vendit: ᑫ ad ʳ id qd̄ vendidit ˢ nō ᵗ reuertetur: ᵘ & adhuc ˣ in viuētibus ʸ vi-ta eorū. ᶻ Viſio ᵃ ei ᵇ ad ᶜ oēm ᵈ multitudinē eius ᵉ nō ᶠ re-gredietur: ᵍ & vir ʰ in iniq-tate ⁱ vite ſue ᵏ nō ˡ cōfortabi-tur. ᵐ Canite ⁿ tuba: º ppa-rētur ᵖ oēs ᑫ & nō eſt ʳ qui va-dat ˢ ad pliū. ᵗ Ira ᵘ eni ᵘ mea ˣ ſup ʸ vniuerſu ᶻ populum ei⁹. ᵃ Gladius ᵇ foris: ᶜ peſtis

ᵇ et fames ᶜ intrinſecus. ᶠ Qui ᵍ in agro eſt ʰ gladio ⁱ morietur: ᵏ & qui ˡ i ciuita-te ⁿ peſtilentia & ᵐ fame º deuorabūtur: ᵖ & ſaluabū-tur qui ᑫ fugerit ex eis. ʳ Et erunt ˢ in ᵗ montibus ᵘ quaſi colūbe ˣ conuallīū ʸ omnes ᶻ trepidi: ᵃ vnuſqſq̃ ᵇ in ini-quitate ſua. ᶜ Oēs ᵈ manus ᵉ diſſoluentur: ᶠ & omnia ᵍ genua ʰ fluent ⁱ aquis. ꝏ ᵏ Et accingent ſe ˡ cilitiis: ᵐ & operiet ⁿ eos º formido: ᵖ & in ᑫ omī ʳ facie ˢ cōfuſio: ᵗ & in vniuerſis ᵘ capitibus eorū ˣ caluitium. ʸ Argen-tum eorū ᶻ foris ᵃ pīcietur: ᵇ & aurū eorū ᶜ in ſterquili-niū ᵈ erit. ᵉ Argentū eorū ᶠ & aurū eorū ᵍ nō ʰ valebit ⁱ liberare eos ᵏ i die ˡ furoris ᵐ dn̄i. ⁿ Animā ſuā º non ᵖ ſa-turabūt: ᑫ & ventres eorū ʳ non ˢ īplebūtur: ᵗ qa ᵘ ſcan-dalū ˣ iniqtatis eorū ʸ factū eſt: ᶻ & ornamentū ᵃ moni-liū ſuorū ᵇ in ſupbiā ᶜ poſue-runt: ᵈ & imagines ᵉ abomi-nationū ſuarū & ᶠ ſimula-chrorum ᵍ fecerūt ʰ ex eo. ⁱ Propter hoc ˡ dedi ᵐ eis il-lud ⁿ in īmūdiciā: º & dabo illud ᵖ in manus ᑫ alienorū ʳ ad diripiendū: ˢ & impiis ᵗ terre ᵘ i predā: ˣ & cōtami-nabūt illud. ʸ Et auertā ᶻ fa-ciē meā ᵃ ab eis ᵇ & violabūt º arcanū meū: ᶜ & introibūt ᶠ in illud ᵍ emiſſarii ʰ & cōta-minabūt illud. ⁱ Fac ᵏ cōclu-ſionē: ˡ qm̄ ᵐ terra ⁿ plena ē º iudicio ᵖ ſanguinū ᑫ & ciui-tas ʳ plena ˢ iniqtate. ᵗ Et ad-ducā ᵘ peſſimos de ˣ gētib⁹: ʸ & poſſidebūt ᵃ domos eo-rū. ᵇ Et qeſcere faciā ᶜ ſup-biā ᵈ potentiū: ᵉ & poſſide-būt ᶠ ſctūaria eorū. ᵍ Angu-ſtia ʰ ſupueniēte ⁱ requirēt ᵏ pacē: ˡ & nō erit. ᵐ Cōtur-batio ⁿ ſup º cōturbationē ᵖ veniet: ᑫ & audit⁹ ʳ ſup ˢ au-ditū. ᵘ Et q̄rent ᵗ viſionē ˣ de ppheta: ʸ & lex ᵃ pibit ᵇ a ſa-cerdote: ᶜ & cōſiliū ᵈ a ſenio-rib⁹. ᵉ Rex ᶠ lugebit: ᵍ & pri-ceps ʰ induetur ⁱ merore: ᵏ & manus ˡ ppl̄i ᵐ terre ⁿ cō-turbabūtur. º Secundū viā eorū ᵖ faciā ᑫ eis ʳ & ſm iudi-ciū eorū ˢ iudicabo eos: ᵗ & ſcient ᵘ quia ˣ ego ſum ʸ do-minus. 8.

ET factū eſt ᵇ in anno ᶜ ſexto: ᵈ in ſexto ꝏ mēſe ᵉ in qnta ᶠ mēſis: ᵍ ego ʰ ſedebā ⁱ in domo mea: ᵏ & ſenes ˡ iuda ᵐ ſedebāt ⁿ corā me. º Et cecidit ᑫ ibi ᵖ ſup me ʳ manus ˢ dn̄i ᵗ dei. ᵘ Et vidi: ˣ & ecce ʸ ſimilitudo ꝏ

כמראה אש ממראה מתניו ולמטה אש וממתניו ולמעלה כמראה זהר כעין החשמלה: וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי ותשא אתי רוח בין הארץ ובין השמים ותבא אתי ירושלמה במראות אלהים אל פתח שער הפנימית הפונה צפונה אשר שם מושב סמל הקנאה המקנה: והנה שם כבוד אלהי ישראל כמראה אשר ראיתי בבקעה: ויאמר אלי בן אדם שא נא עיניך דרך צפונה ואשא עיני דרך צפונה והנה מצפון לשער המזבח סמל הקנאה הזה בבאה: ויאמר אלי בן אדם הראה אתה מהם עשים תועבות גדלות אשר בית ישראל עשים פה לרחקה מעל מקדשי ועוד תשוב תראה תועבות גדלות: ויבא אתי אל פתח החצר ואראה והנה חר אחד בקיר: ויאמר אלי בן אדם חתר נא בקיר ואחתר בקיר והנה פתח אחד: ויאמר אלי בוא וראה את התועבות הרעות אשר הם עשים פה: ואבוא ואראה והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחקה על הקיר סביב סביב: ושבעים איש מזקני בית ישראל ויאזניהו בן שפן עמד בתוכם עמדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתר ענן הקטרת עלה: ויאמר אלי הראית בן אדם אשר זקני בית ישראל עשים בחשך איש בחדרי משכיתו כי אמרים אין יהוה ראה אתנו עזב יהוה את הארץ: ויאמר

quasi aspectus ignis. Ab aspectu lumborum eius & deorsum ignis: & a lumbis eius & sursum quasi aspectus splendoris: ut visio electri. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei: & elevavit me spiritus inter terram & celum: & adduxit me in hierusalem in visione dei iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem: ubi erat statutum idolum zeli ad provocandum emulationem. Et ecce ibi gloria dei israel secundum visionem quam videram in campo: & dixit ad me. Fili hominis leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis: & ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu. Et dixit ad me. Fili hominis: putasne vides tu quid isti faciunt abominationes magnas quas domus israel facit hic: ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc conversus videbis abominationes maiores. Et introduxit me ad ostium atrii. Et vidi: & ecce foramen unum in pariete. Et dixit ad me. Fili hominis fode parietem. Et cum fodissem parietem apparuit ostium unum. Et dixit ad me. Ingredere & vide abominationes pessimas quas isti faciunt. Et ingressus vidi: & ecce omnis similitudo reptilium & animalium abominatio: & universa idola domus israel depicta erant in pariete: in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus domus israel: & iechonias filius saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas: & unusquisque habebat thuribulum in manu sua: & vapor nebule de thure consurgebat: & dixit ad me. Certe vides fili hominis que seniores domus israel faciunt in tenebris: unusquisque in abscondito cubilis sui. Dicunt enim. Non videt dominus nos. Dereliquit dominus terram. Et dixit

ἀνδρός· ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ, καὶ ἕως κάτω πῦρ, καὶ ἀπὸ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ, καὶ ὑπεράνω αὐτοῦ ὡς ὅρασις φέγγους, ὡς εἶδος τοῦ ἠλέκτρου. καὶ ἐξέτεινεν ὁμοίωμα χειρός, καὶ ἀνέλαβέν με τῆς κορυφῆς μου. καὶ ἀνέλαβέν με πνεῦμα ἀναμέσον τῆς γῆς καὶ ἀναμέσον τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἤγαγέν με εἰς ἱερουσαλὴμ ἐν ὁράσει θεοῦ ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης τῆς ἐσωτέρας τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, οὗ ἦν ἡ στήλη τοῦ κτωμένου. καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ ἦν δόξα κυρίου θεοῦ ἰσραήλ, κατὰ τὴν ὅρασιν ἣν ἴδον ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, ἀνάβλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου πρὸς βορρᾶν. καὶ ἰδοὺ ἀπὸ βορρᾶ ἐπὶ τὴν πύλην τὴν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ θυσιαστηρίου ἡ εἰκὼν τοῦ ζήλου τούτου ἐν τῇ εἰσόδῳ. ... καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, ἑώρακας τί οὗτοι ποιοῦσιν ...

Ca. 9.

ad me. Adhuc conversus videbis abominationes maiores quas isti faciunt. Et introduxit me per ostium porte domus domini quod respiciebat ad aquilonem. Et ecce ibi mulieres sedebant plangentes adonidem: & dixit ad me. Certe vidisti fili hominis. Adhuc conversus videbis abominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus domini interius. Et ecce in ostio templi domini inter vestibulum & altare quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum domini: & facies ad orientem & adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me. Certe vidisti fili hominis. Numquid leve est hoc domui iuda, ut facerent abominationes istas quas fecerunt hic: quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me. Et ecce applicant ramum ad nares suas. Ergo & ego faciam in furore: non parcet oculus meus nec miserebor & cum clamaverint ad aures meas voce magna non exaudiam eos.

9.

Et clamavit in auribus meis voce magna dicens. Appropinquerunt visitationes urbis: & unusquisque vas interfectionis habet in manu sua. Et ecce sex viri veniebant de via porte superioris que respicit ad aquilonem: & unusquisque vas interitus in manu eius. Vir quoque unus in medio eorum vestitus erat lineis: & atramentarium scriptoris ad renes eius. Et ingressi sunt: & steterunt iuxta altare ereum. Et gloria dei israel assumpta est de cherub que erat super eum ad limen domus. Et vocavit virum qui indutus erat lineis: & atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit dominus ad eum. Transi per mediam civitatem in medio hierusalem: & signa thau super frontes virorum gementium

אלי עוד תשוב תראה תועבות גדלות אשר המה עשים: ויבא אתי אל פתח שער בית יהוה אשר אל הצפונה והנה שם הנשים ישבות מבכות את התמוז: ויאמר אלי הראית בן אדם עוד תשוב תראה תועבות גדלות מאלה: ויבא אתי אל חצר בית יהוה הפנימית והנה פתח היכל יהוה בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחריהם אל היכל יהוה ופניהם קדמה והמה משתחוים קדמה לשמש: ויאמר אלי הראית בן אדם הנקל לבית יהודה מעשות את התועבות אשר עשו פה כי מלאו את הארץ חמס וישבו להכעיסני והנם שלחים את הזמורה אל אפם: וגם אני אעשה בחמה לא תחוס עיני ולא אחמל וקראו באזני קול גדול ולא אשמע אותם:

Cap. ix.

ויקרא באזני קול גדול לאמר קרבו פקדות העיר ואיש כלי משחתו בידו: והנה ששה אנשים באים מדרך שער העליון אשר מפנה צפונה ואיש כלי מפצו בידו ואיש אחד בתוכם לבוש בדים וקסת הספר במתניו ויבאו ויעמדו אצל מזבח הנחשת: וכבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית ויקרא אל האיש הלבש הבדים אשר קסת הספר במתניו: ויאמר יהוה אליו עבר בתוך העיר בתוך ירושלם והתוית תו על מצחות האנשים הנאנחים

πρός με, ἔτι ὄψει ἀνομίας μείζονας ἃς οὗτοι ποιοῦσιν. καὶ εἰσήγαγέν με ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης οἴκου κυρίου τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖκες καθήμεναι θρηνοῦσαι τὸν θαμμούζ. ... καὶ ἰδοὺ ἐπὶ τῶν προθύρων τοῦ ναοῦ κυρίου ἀναμέσον τῶν αιλὰμ, καὶ ἀναμέσον τοῦ θυσιαστηρίου ὡς εἴκοσι πέντε ἄνδρες ... καὶ ἀνέκραγεν εἰς τὰ ὦτά μου φωνῇ μεγάλῃ λέγων, ἤγγικεν ἡ ἐκδίκησις τῆς πόλεως ...

והנאנקים על כל התועבות הנעשות בתוכה׃ ולאלה אמר באזני עברו בעיר אחריו והכו אל תחס עיניכם ואל תחמלו׃ זקן בחור ובתולה וטף ונשים תהרגו למשחית ועל כל איש אשר עליו התו אל תגשו וממקדשי תחלו ויחלו באנשים הזקנים אשר לפני הבית׃ ויאמר אליהם טמאו את הבית ומלאו את החצרות חללים צאו ויצאו והכו בעיר׃ ויהי כהכותם ונאשאר אני ואפלה על פני ואזעק ואמר אהה אדני יהוה המשחית אתה את כל שארית ישראל בשפכך את חמתך על ירושלם׃ ויאמר אלי עון בית ישראל ויהודה גדול במאד מאד ותמלא הארץ דמים והעיר מלאה מטה כי אמרו עזב יהוה את הארץ ואין יהוה ראה׃ וגם אני לא תחוס עיני ולא אחמל דרכם בראשם נתתי׃ והנה האיש לבש הבדים אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני׃

Cap. x.

ואראה והנה אל הרקיע אשר על ראש הכרבים כאבן ספיר כמראה דמות כסא נראה עליהם׃ ויאמר אל האיש לבש הבדים ויאמר בא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך גחלי אש מבינות לכרבים וזרק על העיר ויבא לעיני׃ והכרבים עמדים מימין לבית בבאו האיש והענן מלא את החצר הפנימית׃ וירם כבוד יהוה מעל הכרוב על מפתן הבית

& dolentiū sup cunctis abominationib⁹ q̄ fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me. Trāſite p ciuitatē ſequētes eum: & pcutite. Non parcat oculus veſter neq̧ miſeremini. Senē adoleſcentulū & virginē paruulū & mulieres interficite vſq̧ ad internitionem. Oēm aūt ſup quē videritis thau ne occidatis: & a ſanctuario meo incipite. Ceperunt ergo a viris ſenioribus qui erant ante faciē domus. Et dixit ad eos. Contaminate domum & implete atria interfectis. Egredimini. Et egreſſi ſunt: & percutiebāt eos q erant in ciuitate. Et cede cōpleta: remāſi ego: ruiq̧ ſup faciē meā & clamās aio. Heu. heu. heu. dñe deus: Ergo ne diſperdas omnes reliquias iſrael effundēs furorem tuum ſuper hieruſalē. Et dixit ad me. Iniquitas domus iſrael & iuda magna eſt nimis valde: & repleta ē terra ſanguinibus: & ciuitas repleta ē auerſione. Dixerunt enī. Dereliq̄t dñs terram: & dñs non videt. Igitur & meus non parcet oculus neq̧ miſerebor. Viam eorū ſup caput eorū reddā. Et ecce vir qui erat indutus lineis qui habebat atramentarium in dorſo ſuo reſpondit verbū dicens. Feci ſicut precepiſti mihi. 10.

Et vidi: & ecce in firmamēto qd erat ſup caput cherubim q̄ſi lapis ſapphirus: & q̄ſi ſpecies ſimilitudinis ſolii apparuit ſuper ea. Et dixit ad virū qui indutus erat lineis & ait. Ingredere in medio rotarum q̄ ſunt ſubtus cherubim & imple manū tuā prunis ignis q̄ ſunt īter cherubim: & effunde ſup ciuitatē. Ingreſſuſq̧ ē in cōſpectu meo. Cherubim aūt ſtabant a dextris domus cum ingrederetur vir: & nubes impleuit atriū interius. Et eleuata eſt gloria dñi deſuper cherub ad limen domus;

καὶ ὀδυνωμένων ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀνομίαις ταῖς γινομέναις ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ τούτοις εἶπεν ἀκούοντός μου· πορεύεσθε εἰς τὴν πόλιν ὀπίσω αὐτοῦ καὶ κόπτετε, καὶ μὴ φείδεσθε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, καὶ μὴ ἐλεήσητε· πρεσβύτερον καὶ νεανίσκον καὶ παρθένον καὶ νήπια καὶ γυναῖκας ἀποκτείνατε εἰς ἐξάλειψιν· ἐπὶ δὲ πάντας ἐφ᾽ οὕς ἐστι τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσητε· καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου ἄρξασθε. καὶ ἤρξαντο ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν πρεσβυτέρων οἳ ἦσαν ἔσω ἐν τῷ οἴκῳ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς· μιάνατε τὸν οἶκον καὶ πλήσατε τὰς ὁδοὺς νεκρῶν· ἐκπορεύεσθε καὶ κόπτετε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κόπτειν αὐτούς, καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἀνεβόησα καὶ εἶπα· οἴμοι ἀδωναΐ κύριε, ἐξαλείφεις σὺ τοὺς καταλοίπους τοῦ ἰσραὴλ ἐν τῷ ἐκχέαι σε τὸν θυμόν σου ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ εἶπε πρός με, ἀδικία τοῦ οἴκου ἰσραὴλ καὶ ἰούδα μεμεγάλυνται σφόδρα σφόδρα, ὅτι ἐπλήσθη ἡ γῆ λαῶν πολλῶν, καὶ ἡ πόλις ἐπλήσθη ἀδικίας καὶ ἀκαθαρσίας. ὅτι εἴπαν, ἐγκαταλέλοιπε κύριος τὴν γῆν, οὐκ ἐφορᾷ ὁ κύριος. καὶ οὐ φείσεται ὁ ὀφθαλμός μου οὐδὲ μὴ ἐλεήσω· τὰς ὁδοὺς αὐτῶν εἰς κεφαλὰς αὐτῶν δέδωκα. καὶ ἰδοὺ ὁ ἀνὴρ ὁ ἐνδεδυκὼς τὸν ποδήρη καὶ ἐζωσμένος τῇ ζώνῃ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἀπεκρίνατο λέγων, πεποίηκα καθὼς ἐνετείλω μοι. Ca. 10.

Καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἐπάνω τοῦ στερεώματος τοῦ ὑπὲρ κεφαλῆς τῶν χερουβίμ, ὡς λίθος σαπφείρου ὁμοίωμα θρόνου ἐπ᾽ αὐτῶν. καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἐνδεδυκότα τὴν στολήν, εἴσελθε εἰς τὸ μέσον τῶν τροχῶν τῶν ὑποκάτω τῶν χερουβίμ, καὶ πλῆσον τὰς δράκας σου ἀνθράκων πυρὸς ἐκ μέσου τῶν χερουβίμ, καὶ διασκόρπισον ἐπὶ τὴν πόλιν. καὶ εἰσῆλθεν ἐνώπιόν μου. καὶ τὰ χερουβὶμ εἱστήκει ἐκ δεξιῶν τοῦ οἴκου ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν ἄνδρα. καὶ ἡ νεφέλη ἔπλησε τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν. καὶ ἀπῆρεν ἡ δόξα κυρίου ἀπὸ τῶν χερουβὶμ εἰς τὸ αἴθριον τοῦ οἴκου

καὶ ἔπλησε τὸν οἶκον ἡ νεφέλη, καὶ ἡ αὐλὴ ἐπλήσθη τοῦ φέγγους τῆς δόξης κυρίου. καὶ φωνὴ τῶν πτερύγων τῶν χερουβὶμ ἠκούετο ἕως τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας ὡς φωνὴ θεοῦ σαδδαὶ λαλοῦντος. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐντέλλεσθαι αὐτὸν τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐνδεδυκότι τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν λέγων, λαβὲ πῦρ ἐκ μέσου τῶν τροχῶν ἐκ μέσου τῶν χερουβίμ, καὶ εἰσῆλθε καὶ ἔστη ἐχόμενος τῶν τροχῶν. καὶ ἐξέτεινεν ὁ χερουβ τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς μέσον τοῦ πυρὸς τοῦ ὄντος ἐν μέσῳ τῶν χερουβίμ, καὶ ἔλαβε καὶ ἔδωκεν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐνδεδυκότος τὴν στολὴν τὴν ἁγίαν, καὶ ἔλαβε καὶ ἐξῆλθε. καὶ εἶδον τὰ χερουβὶμ ὁμοίωμα χειρῶν ἀνθρώπων ὑποκάτωθεν τῶν πτερύγων αὐτῶν. καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ τέσσαρες τροχοὶ εἱστήκεισαν ἐχόμενοι τῶν χερουβίμ, τροχὸς εἷς ἐχόμενος χερουβ ἑνός, καὶ τροχὸς εἷς ἐχόμενος χερουβ ἑνός. καὶ τὸ εἶδος τῶν τροχῶν ὡς ὅρασις λίθου χρυσολίθου. καὶ ἡ ὅρασις αὐτῶν, ὁμοίωμα ἓν τοῖς τέσσαρσιν, ὃν τρόπον ὅταν ᾖ τροχὸς ἐν μέσῳ τροχοῦ. ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά, εἰς τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῶν ἐπορεύοντο, οὐκ ἐπέστρεφον ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά, ὅτι εἰς ὃν ἂν τόπον ἐπέβλεψεν ἡ ἀρχὴ ἡ μία, ἐπορεύοντο, καὶ οὐκ ἐπέστρεφον ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτά. καὶ πᾶσα ἡ σὰρξ αὐτῶν καὶ οἱ νῶτοι αὐτῶν καὶ αἱ χεῖρες αὐτῶν καὶ αἱ πτέρυγες αὐτῶν καὶ οἱ τροχοὶ πλήρεις ὀφθαλμῶν κυκλόθεν τοῖς τέσσαρσι τροχοῖς αὐτῶν. τοῖς δὲ τροχοῖς τούτοις ἐπεκλήθη γελγέλ ἀκούοντός μου. καὶ τέσσαρα πρόσωπα τῷ ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ζώων, πρόσωπον τὸ ἓν πρόσωπον χερουβ, καὶ πρόσωπον τὸ δεύτερον πρόσωπον ἀνθρώπου, καὶ τὸ τρίτον πρόσωπον λέοντος, καὶ τὸ τέταρτον πρόσωπον ἀετοῦ. καὶ ἐπήρθη τὰ χερουβίμ. τοῦτο τὸ ζῷον ὃ εἶδον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβάρ. καὶ ἐν τῷ πορεύεσθαι τὰ χερουβίμ, ἐπορεύοντο οἱ τροχοί, καὶ οὗτοι ἐχόμενοι αὐτῶν. καὶ ἐν τῷ ἐξαίρειν τὰ χερουβὶμ τὰς πτέρυγας αὐτῶν τοῦ μετεωρίζεσθαι ἀπὸ τῆς γῆς, οὐκ ἐπέστρεφον οἱ τροχοὶ αὐτῶν, καί γε αὐτοὶ ἐχόμενοι αὐτῶν. ἐν τῷ ἑστάναι αὐτὰ εἱστήκεισαν, καὶ ἐν τῷ μετεωρίζεσθαι αὐτὰ ἐμετεωρίζοντο μετ᾽ αὐτῶν, διότι πνεῦμα ζωῆς ἦν ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐξῆλθε δόξα

et repleta eſt domus nube. Et atrium repletū eſt ſplēdore glorie domini: & ſonit⁹ alarū cherubim audiebatur vſq̧ ad atrium exterius: quaſi vox dei oipotētis loq̄ntis. Cūq̧ p̄cepiſſet viro qui indutus erat lineis dicens: ſume ignem de medio rotarum que ſunt inter cherubim: ingreſſus ille ſtetit iuxta rotam. Et extendit cherub manum de medio cherubim ad ignē qui inter cherubim: & ſumpſit & dedit in manus ei⁹ qui indutus erat lineis qui accipiēs egreſſus eſt. Et apparuit in cherubim ſimilitudo man⁹ hois ſubt⁹ pēnas eorū. Et vidi: & ecce q̄ttuor rote iuxta cherubim. Rota vna iuxta cherub vnum: & rota alia iuxta cherub vnū. Species aūtē rotarū erat quaſi viſio lapidis chryſolithi & aſpect⁹ earum ſimilitudo vna quattuor: quaſi ſi ſit rota in medio rote. Cumq̧ ambularēt: in quattuor ptes gradiebātur: & nō reuertebāt ambulātes: ſed ad locū ad quem ire declinabat q̄ prima erat: ſeq̄bantur & cetere: nec reuertebantur. Et om̄e corpus earum & colla & manus & penne & circuli pleni erāt oculis in circuitu quattuor rotarum: & rotas iſtas vocauit volubiles audiēte me. Quattuor aūt facies habebat vnū. Facies vna facies cherub: & facies ſecunda facies hoīs: & in tertio facies leonis: & in q̄rto facies aq̄le. Et eleuata ſūt cherubim: ipſū eſt animal quod videram iuxta flumen chobar. Cūq̧ ambularēt cherubim: ibāt pariter & rote iuxta ea: & cū eleuarent cherubim alas ſuas vt exaltarētur de terra: non reſidebant rote ſed & ipſe iuxta erant. Stantibus illis ſtabāt: & cū eleuatis eleuabātur. Spūs enim vite erat in eis. Et egreſſa eſt gloriā

וימלא הבית את הענן והחצר מלאה את נגה כבוד יהוה׃ וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצנה כקול אל שדי בדברו׃ ויהי בצותו את האיש לבש הבדים לאמר קח אש מבינות לגלגל מבינות לכרבים ויבא ויעמד אצל האופן׃ וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרבים אל האש אשר בינות הכרבים וישא ויתן אל חפני לבש הבדים ויקח ויצא׃ וירא לכרבים תבנית יד אדם תחת כנפיהם׃ ואראה והנה ארבעה אופנים אצל הכרובים אופן אחד אצל הכרוב אחד ואופן אחד אצל הכרוב אחד ומראה האופנים כעין אבן תרשיש׃ ומראיהם דמות אחד לארבעתם כאשר יהיה האופן בתוך האופן׃ בלכתם אל ארבעת רבעיהם ילכו לא יסבו בלכתם כי המקום אשר יפנה הראש אחריו ילכו לא יסבו בלכתם׃ וכל בשרם וגבהם וידיהם וכנפיהם והאופנים מלאים עינים סביב לארבעתם אופניהם׃ לאופנים להם קורא הגלגל באזני׃ וארבעה פנים לאחד פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם והשלישי פני אריה והרביעי פני נשר׃ וירמו הכרובים היא החיה אשר ראיתי בנהר כבר׃ ובלכת הכרובים ילכו האופנים אצלם ובשאת הכרובים את כנפיהם לרום מעל הארץ לא יסבו האופנים גם הם מאצלם׃ בעמדם יעמדו וברומם ירומו אתם כי רוח החיה בהם׃ ויצא כבוד

יהוה מעל מפתן הבית ויעמד על הכרבים׃ וישאו הכרבים את כנפיהם וירומו מן הארץ לעיני בצאתם והאופנים לעמתם ויעמד פתח שער בית יהוה הקדמוני וכבוד אלהי ישראל עליו מלמעלה׃ היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל בנהר כבר ואדע כי כרבים המה׃ ארבעה ארבעה פנים לאחד וארבע כנפים לאחד ודמות ידי אדם תחת כנפיהם׃ ודמות פניהם המה הפנים אשר ראיתי על נהר כבר מראיהם ואותם איש אל עבר פניו ילכו׃

Cap. xi.

ותשא אותי רוח ותבא אתי אל שער בית יהוה הקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים וחמשה איש ואראה בתוכם את יאזניה בן עזר ואת פלטיהו בן בניהו שרי העם׃ ויאמר אלי בן אדם אלה האנשים החשבים און והיעצים עצת רע בעיר הזאת׃ האמרים לא בקרוב בנות בתים היא הסיר ואנחנו הבשר׃ לכן הנבא עליהם הנבא בן אדם׃ ותפל עלי רוח יהוה ויאמר אלי אמר כה אמר יהוה כן אמרתם בית ישראל ומעלות רוחכם אני ידעתיה׃ הרביתם חלליכם בעיר הזאת ומלאתם חוצתיה חלל׃ לכן כה אמר אדני יהוה חלליכם אשר שמתם בתוכה המה הבשר והיא הסיר ואתכם הוציא מתוכה׃ חרב יראתם וחרב אביא עליכם נאם אדני יהוה׃ והוצאתי אתכם מתוכה ונתתי אתכם ביד זרים ועשיתי

domini a limine tēpli: & ſtetit ſuper ꝏ cherubim. Et eleuantia cherubim alas ſuas: ꝏ exaltata ſūt a terra corā me: & illis egredientibus: rote quoq; ſubſecute ſunt. Et ſtetit in introitu ꝏ porte domus dñi orientalis: & gloria ꝏ dei iſrael erat ſuper eos. Ipſum eſt ꝏ animal quod vidi ſubter deum ꝏ iſrael iuxta fluuiū chobar: & intellexi qa cherubim eſſent. Quattuor quattuor vultus vni: ꝏ & quattuor ale vni: & ſimilitudo manus ꝏ hoīs ſub alis corū. Et ſimilitudo vultuū corum ipſi vultus quos viderā iuxta fluuium ꝏ chobar: & intuitus corū & impetus ſingulorum ante faciem ſuā ingredi.

11.

Et eleuauit me ſpūs & itroduxit me ad portam domus domini orientalem que reſpicit ad ſolis ortum. Et ecce in introitu porte viginti quinq; viri: & vidi in medio eorum ꝏ iechoniam filium azur & pheltiā filiū bananie principes populi: dixitq; ad me. Fili hominis hi ſunt viri qui cogitāt iniquitatem: ꝏ & tractant conſilium peſſimum in vrbe iſta ꝏ dicentes. Nonne dudū edificate ſunt domus: ꝏ hic eſt lebes: nos autē carnes. Idcirco vaticinare de his: vaticinare fili hominis: & irruit in me ſpiritus dñi: & dixit ad me. Loquere. Hec ꝏ dicit dñs. Sic locuti eſtis domus iſrael ꝏ & cogitatiōes cordis veſtri ego noui. ꝏ Plurimos occidiſtis in vrbe hac: ꝏ & impleſtis vias eius in terfectis. Propterea hec dicit dominus deus. In terfecti veſtri quos ꝏ poſuiſtis in medio ei9 hi ſunt carnes: & hic eſt ꝏ lebes: & educam vos de medio eius. Gladium ꝏ metuiſtis: & gladium inducam ſup vos dicit ꝏ dominus deus: & eiciā vos de medio eius. ꝏ Daboq; vos i manu hoſtium: & faciam ꝏ

dñi de ſub dio dom9: & aſcēdit ſup
κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰθρίου τοῦ οἴκου, καὶ ἐπέβη ἐπὶ τὰ
cherubim: & eleuauerūt cherubim alas
χερουβίμ, καὶ ἀνέλαβον τὰ χερουβὶμ τὰς πτέρυγας
ſuas & eleuata ſunt a terra coram me:
αὐτῶν καὶ ἐμετεωρίσθησαν ἀπὸ τῆς γῆς ἐνώπιόν μου,
cū egrederēt ipa. & rote herentes illis. &
ἐν τῷ ἐξελθεῖν αὐτά. καὶ οἱ τροχοὶ ἐχόμενοι αὐτῶν. καὶ
ſteterūt in veſtibulis porte dom9 dñi q̄
ἔστησαν ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης οἴκου κυρίου τῆς
in cōſpectu. & glīa dei iſrael erat ſup ea deſuper
ἀπέναντι. καὶ δόξα θεοῦ Ἰσραὴλ ἦν ἐπ᾽ αὐτῶν ὑπεράνω.
hoc aīal eſt qd vidi ſub deo iſrael iuxta
τοῦτο τὸ ζῶόν ἐστιν ὃ ἴδον ὑποκάτω θεοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ τοῦ
fluuium chobar: & cognoui q̄ cherubim ſūt. q̄tuor
ποταμοῦ χοβάρ, καὶ ἔγνων ὅτι χερουβίμ ἐστι. τέσ
or facies vni & q̄tuor ale vni.
σαρα πρόσωπα τῷ ἑνὶ καὶ τέσσαρες πτέρυγες τῷ ἑνί.
& ſimilitudo manuū hoīm de ſub alis
καὶ ὁμοίωμα χειρῶν ἀνθρώπων ὑποκάτωθεν τῶν πτερύ
eoꝝ: & ſimilitudo facieꝝ eoꝝ. he
γων αὐτῶν, καὶ ὁμοίωμα τῶν προσώπων αὐτῶν. ταῦ
facies ſūt q̄s vidi ſub glīa dei
τα τὰ πρόσωπά ἐστιν ἃ ἴδον ὑποκάτω τῆς δόξης θεοῦ
iſrael: iuxta fluuium chobar: viſio
Ἰσραήλ, ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ χοβάρ, τὴν ὅρασι
nē eoꝝ. & ipa vnūqdq; ipoꝝ ſcdm faciem
ν αὐτῶν. καὶ αὐτὰ ἕκαστον αὐτῶν κατὰ πρόσωπον
eoꝝ ambulabāt.
αὐτῶν ἐπορεύοντο.

Ca. ii.

Et aſſumpſit me ſpūs & adduxit me ad
Καὶ ἀνέλαβέν με πνεῦμα καὶ ἤγαγέν με ἐπὶ τὴν
portam dom9 dñi q̄ e regione reſplicientem
πύλην τοῦ οἴκου κυρίου τὴν κατέναντι τὴν βλέπουσαν
ad orientem. & ecce in veſtibulis porte
κατὰ ἀνατολάς. καὶ ἰδοὺ ἐπὶ τῶν προθύρων τῆς πύ
te q̄ſi viginti & q̄nq; viri: & vidi in medio eoꝝ.
λης ὡς εἴκοσι καὶ πέντε ἄνδρες, καὶ ἴδον ἐν μέσῳ αὐτῶν.
iechoniā filiū ezer & phaltiā filium banaie.
τὸν ἰεχονίαν τὸν τοῦ ἐζὲρ καὶ φαλτίαν τὸν τοῦ βαναίου.
principes ppli. & dixit ad me: fili
τοὺς ἀφηγουμένους τοῦ λαοῦ. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ
hoīs hi viri cogitantes vana & cōſ
ἀνθρώπου οὗτοι οἱ ἄνδρες οἱ λογιζόμενοι μάταια καὶ βου
ſultantes cōſiliū malum in ciuitate iſta: dicentes
λευόμενοι βουλὴν πονηρὰν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, οἱ λέγοντες
nōne nouiter edificate ſunt domus? hec eſt le
οὐχὶ προσφάτως ᾠκοδόμηνται αἱ οἰκίαι; αὕτη ἐστὶν ὁ λέ
bes: nos aūt carnes. idcirco vaticinare ſup eos
βης, ἡμεῖς δὲ τὰ κρέα. διὰ τοῦτο προφήτευσον ἐπ᾽ αὐ
os fili hoīs. & irruit ſup me ſpūs dñi
τοὺς υἱὲ ἀνθρώπου. καὶ ἐπέπεσεν ἐπ᾽ ἐμὲ πνεῦμα κυρί
& dixit ad me: hec dicit dñs: ſic dixi
ου καὶ εἶπεν πρός με, τάδε λέγει κύριος, οὕτως εἴπα
ſtis dom9 iſrael: & cogitatiōes ſpiritus ve
τε οἶκος Ἰσραήλ, καὶ τὰ διαβούλια τοῦ πνεύματος ὑ
ſtri ego ſcio. multiplicaſtis mortuos vros in vr
μῶν ἐγὼ ἐπίσταμαι. ἐπληθύνατε νεκροὺς ὑμῶν ἐν τῇ πό
be hac: & impleſtis vias eius vulneratis
λει ταύτῃ, καὶ ἐνεπλήσατε τὰς ὁδοὺς αὐτῆς τραυματιῶν
pptereа hec dicit adonai dñs: mortuos vros
διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, τοὺς νεκροὺς ὑμῶν
q̄s percuſſiſtis in medio ei9: hi ſunt carnes:
οὓς ἐπατάξατε ἐν μέσῳ αὐτῆς, οὗτοί εἰσιν τὰ κρέα,
hec aūt eſt lebes. & vos educā de medio eius:
αὕτη δὲ ἐστὶν ὁ λέβης. καὶ ὑμᾶς ἐξάξω ἐκ μέσου αὐτῆς.
gladium metuiſtis: & gladium inducā ſup vos dicit
ῥομφαίαν φοβεῖσθε, καὶ ῥομφαίαν ἐπάξω ἐφ᾽ ὑμᾶς λέγει
adonai dñs. & educā vos de medio eius: & tra
ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐξάξω ὑμᾶς ἐκ μέσου αὐτῆς, καὶ πα
dam vos in manus alienorum: & faciam
ραδώσω ὑμᾶς εἰς χεῖρας ἀλλοτρίων, καὶ ποιήσω ꝏ

in vobis iudicia in gladio cadetis: in finib9
ἐν ὑμῖν κρίματα ἐν ῥομφαίᾳ πεσεῖσθε, ἐπὶ τῶν ὁρίων
iſrael iudicabo vos. & ſcietis q̄ ego
τοῦ Ἰσραὴλ κρινῶ ὑμᾶς, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ
dñs. hec vobis nō erit i lebetem. & vos non eri
κύριος. αὕτη ὑμῖν οὐκ ἔσται εἰς λέβητα. καὶ ὑμεῖς οὐ μὴ γένη
tis in medio ei9 in carnes. in finib9 iſrael
σθε ἐν μέσῳ αὐτῆς εἰς κρέα. ἐπὶ τῶν ὁρίων τοῦ Ἰσραὴλ
iudicabo vos: & ſcietis q̄ ego dñs: q̄ñ in
κρινῶ ὑμᾶς, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος, ὅτι ἐν
mandatis meis nō ambulaſtis & iudicia mea
ταῖς ἐντολαῖς μου οὐκ ἐπορεύθητε καὶ τὰ κρίματά μου
nō feciſtis: & ſcdm iudicia gentiū q̄
οὐκ ἐποιήσατε, καὶ κατὰ τὰ κρίματα τῶν ἐθνῶν τῶν
in circuitu vro feciſtis. & factū ē cū pphe
περικύκλῳ ὑμῶν ἐποιήσατε. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προφη
tarem ego: & phaltias fili9 banaie mortuus ē. &
τεύειν με, καὶ φαλτίας ὁ τοῦ βαναίου ἀπέθανεν. καὶ
cado in faciem meā: & clamaui voce magna
πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου, καὶ ἀνεβόησα φωνῇ μεγά
& dixi: heu adonai dñe in ꝯſummatiōnē tu
λῃ καὶ εἶπον, οἴμοι ἀδωναῒ κύριε εἰς συντέλειαν σὺ
facis reliquos iſrael: & factū ē ver
ποιεῖς τοὺς καταλοίπους τοῦ Ἰσραήλ, καὶ ἐγένετο λό
bū dñi ad me dicēs: fili hoīs fratres tui
γος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου οἱ ἀδελφοί σου,
& viri captiuitatis tue: & ois dom9
καὶ οἱ ἄνδρες τῆς αἰχμαλωσίας σου, καὶ πᾶς ὁ οἶκος
iſrael cōſummata eſt qb9 dixerūt ipis habitatores
τοῦ Ἰσραὴλ συντετέλεσται οἷς εἶπαν αὐτοῖς οἱ κατοικοῦν
hieruſalem: longe receſſiſtis a dño. nobis
τες Ἱερουσαλήμ, μακρὰν ἀπέχετε ἀπὸ κυρίου. ἡμῖν
data eſt tra in hereditatē. pptereа dic hec di
δέδοται ἡ γῆ εἰς κληρονομίαν. διὰ τοῦτο εἰπὸν τάδε λέ
cit adonai dñs: q̄ repellam eos in gētes:
γει ἀδωναῒ κύριος, ὅτι ἀπώσομαι αὐτοὺς εἰς τὰ ἔθνη,
& diſpergam eos in oēm trā. & ero
καὶ διασκορπιῶ αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἔσο
eis in ſctificatiōes puulā in regionib9 q̄
μαι αὐτοῖς εἰς ἁγίασμα μικρὸν ἐν ταῖς χώραις οὗ ἐὰν
ingredient illuc. pptereа dic: hec dicit ado
εἰσέλθωσιν ἐκεῖ. διὰ τοῦτο εἰπόν, τάδε λέγει ἀδω
nai dñs: & ꝯgregabo eos de gētib9: & re
ναῒ κύριος, καὶ συνάξω αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν, καὶ εἰσ
cipiam eos de regiōib9 q̄ diſſeminaui eos in
δέξομαι αὐτοὺς ἐκ τῶν χωρῶν οὗ διέσπειρα αὐτοὺς ἐν
eis. & dabo eis terrā iſrael & in
αὐταῖς. καὶ δώσω αὐτοῖς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ εἰσε
gredient illuc & auferent oēs abominationes
λεύσονται ἐκεῖ καὶ ἐξαροῦσιν πάντα τὰ βδελύγματα
eius & oēs iniq̄tates ei9. & dabo eis
αὐτῆς καὶ πάσας τὰς ἀνομίας αὐτῆς, καὶ δώσω αὐ
cor aliud: & ſpūm nouum dabo eis: &
τοῖς καρδίαν ἑτέραν, καὶ πνεῦμα καινὸν δώσω αὐτοῖς, καὶ
auferam cor lapideū de carne eoꝝ
ἐκσπάσω τὴν καρδίαν τὴν λιθίνην ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτῶν,

Infra. 16. f.

& dabo eis cor carneū: vt in pre
καὶ δώσω αὐτοῖς καρδίαν σαρκίνην, ὅπως ἐν τοῖς προ
ceptis meis ambulent: & iuſtificatiōes meas cu
στάγμασίν μου πορεύωνται, καὶ τὰ δικαιώματά μου φυ
ſtodiant: & faciant ea: & erunt mihi in popu
λάσσωνται, καὶ ποιῶσιν αὐτά, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λα
lū: & ego ero illis in deū & in cor
όν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ εἰς τὴν καρδίαν τῶν
abominationū eoꝝ & iniq̄tatū eoꝝ q̄ſi cor
βδελυγμάτων αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ὡς ἡ καρ
eoꝝ ambulauit vias eoꝝ in capita eo
δία αὐτῶν ἐπορεύετο τὰς ὁδοὺς αὐτῶν εἰς κεφαλὰς αὐ
rū dedi dicit adonai dñs. & eleuauerūt che
τῶν δέδωκα λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐξῆραν τὰ χε
rubim alas ſuas:
ρουβὶμ τὰς πτέρυγας αὐτῶν, ꝏ

in vobis iudicia. Gladio cadetis. In finibus ꝏ iſrael iudicabo vos: & ſcietis ꝏ quia ego dñs. Hec nō erit vobis ꝏ in lebetē: & vos non eritis in medio ei9 in carnes. In finibus iſrael iudicabo vos: ꝏ & ſcietis quia ego dñs: quia in preceptis meis non ambulaſtis: & iudicia mea non feciſtis: ſed iuxta iudicia gentiū que in circuitu vrō ſunt: eſtis operati. Et factū eſt cum pphetarē: pheltias fili9 bananie mortu9 eſt. Et cecidi in faciē meā: clamās voce magna. Et dixi. Heu.heu.heu. dñe deus confumationem tu facis reliquiarum ꝏ iſrael. Et factum eſt verbum dñi ad me dicens. Fili hominis fratres tui frēs tui viri ppinqui tui: & omnis domus iſrael vniuerſi quibus dixerūt habitatores hieruſalem: longe recedite a ꝏ domino: nobis data eſt terra ꝏ in poſſeſſiōem: propterea hec dicit dominus ꝏ deus. Quia longe feci eos in gentibus: & quia diſperſi eos in terris: ero eis ꝏ in ſanctificationē modicam in terris ad quas venerunt: ppterea loq̄re. Hec dicit dominus de9. Congregabo vos de populis: & adunabo ꝏ de terris in quibus diſperſi eſtis: ꝏ daboq; vobis humum iſrael: ꝏ & ingredientur illuc: & auferent omnes offenſiones cūctaſq; abominationes eius de illa. Et dabo eis cor vnum: & ſpiritū nouum tribuam ꝏ in viſceribus eorum. Et auferam cor lapideum ꝏ de carne corū: & dabo eis cor carneum ꝏ vt in preceptis meis ambulent: & iudicia mea ꝏ cuſtodiant faciantq; ea: & ſint mihi in populū: & ego ſim eis in deum. Quorum autem ꝏ cor poſt offendicula & abominatiōes ſuas ambulat: horum viā in capite ſuo ponā: dicit domin9 deus. Et eleuauerūt cherubim alas ſuas: ꝏ

בכם שפטים׃ בחרב תפלו על גבול ישראל אשפוט אתכם וידעתם כי אני יהוה׃ היא לא תהיה לכם לסיר ואתם תהיו בתוכה לבשר אל גבול ישראל אשפט אתכם׃ וידעתם כי אני יהוה אשר בחקי לא הלכתם ומשפטי לא עשיתם וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם׃ ויהי כהנבאי ופלטיהו בן בניה מת ואפל על פני ואזעק קול גדול ואמר אהה אדני יהוה כלה אתה עשה את שארית ישראל׃ ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ בן אדם אחיך אחיך אנשי גאלתך וכל בית ישראל כלה אשר אמרו להם ישבי ירושלם רחקו מעל יהוה לנו היא נתנה הארץ למורשה׃ לכן אמר כה אמר אדני יהוה כי הרחקתים בגוים וכי הפיצותים בארצות ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם׃ לכן אמר כה אמר אדני יהוה וקבצתי אתכם מן העמים ואספתי אתכם מן הארצות אשר נפצותם בהם ונתתי לכם את אדמת ישראל׃ ובאו שמה והסירו את כל שקוציה ואת כל תועבותיה ממנה׃ ונתתי להם לב אחד ורוח חדשה אתן בקרבכם והסרתי לב האבן מבשרם ונתתי להם לב בשר׃ למען בחקתי ילכו ואת משפטי ישמרו ועשו אתם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים׃ ואל לב שקוציהם ותועבותיהם לבם הלך דרכם בראשם נתתי נאם אדני יהוה׃ וישאו הכרובים את כנפיהם

והאופנים לעמתם וכבוד אלהי
ישראל עליהם מלמעלה: ויעל כבוד
יהוה מעל תוך העיר ויעמד על
ההר אשר מקדם לעיר: ורוח
נשאתני ותבאני כשדימה אל
הגולה במראה ברוח אלהים
ויעל מעלי המראה אשר ראיתי:
ואדבר אל הגולה את כל דברי יהוה
אשר הראני:

Cap. xij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם
בתוך בית המרי אתה ישב אשר
עינים להם לראות ולא ראו
ואזנים להם לשמע ולא שמעו כי
בית מרי הם: ואתה בן אדם עשה
לך כלי גולה וגלה יומם לעיניהם
וגלית ממקומך אל מקום אחר
לעיניהם אולי יראו כי בית מרי
המה: והוצאת כליך ככלי גולה
יומם לעיניהם ואתה תצא בערב
לעיניהם כמוצאי גולה: לעיניהם
חתר לך בקיר והוצאת בו: לעיניהם
על כתף תשא בעלטה תוציא פניך
תכסה ולא תראה את הארץ כי
מופת נתתיך לבית ישראל: ואעש
כן כאשר צויתי כלי הוצאתי ככלי
גולה יומם ובערב חתרתי לי בקיר
ביד בעלטה הוצאתי על כתף
נשאתי לעיניהם: ויהי דבר יהוה
אלי בבקר לאמר: בן אדם הלא
אמרו אליך בית ישראל בית המרי
מה אתה עשה: אמר אליהם כה
אמר אדני יהוה הנשיא המשא
הזה בירושלם וכל בית ישראל
אשר המה בתוכם: אמר אני
מופתכם כאשר עשיתי כן יעשה
להם בגולה בשבי ילכו: והנשיא

& rote cũ eis: & gloria dei israel erat super eos. Et ascendit gloria dñi de medio ciuitatis: stetitq͂ super montem qui est ad oriẽtem vrbis; & spiritus leuauit me adduxitq͂ in chaldeam ad transmigrationẽ: in visionem in spiritu dei. Et sublata est a me visio quam videram. Et locutus sum ad transmigrationẽ oĩa verba domini que ostenderat mihi.

12.

Et fact⁹ est sermo dñi ad me dicẽs. Fili hominis: in medio domus exasperãtis tu habitas: qui oculos habent ad videndum & non vidẽt: & aures ad audiendũ & non audiunt: quia domus exasperans est. Tu ergo fili hoĩs fac tibi vasa trãsmigratiõis: & trãsmigrabis per diẽ corã eis. Transmigrabis autẽ de loco tuo ad locũ alterũ in cõspectu eorũ: si forte aspiciãt: q͂a domus exasperans est. Et efferes foras vasa tua: q̃si vasa transmigrãtis p̃ diẽ in cõspectu eorũ. Tu aũt egredieris vesperẽ corã eis sicut egredietur migrans ante oculos eorũ. Perfode tibi parietẽ: & egredieris p̃ eũ in cõspectu eorũ. In humeris portaberis: in caligine efferẽris. Faciẽ tuam velabis & nõ videbis terrã: quia portẽtũ dedi te domui israel. Feci ergo sicut p̃cepat mihi dñs. Vasa mea ꝓtuli q̃si vasa trãsmigrãtis per diẽ: & vespe ꝑfodi mihi parietẽ manũ: & in caligine egressus sum: & in hũeris portatus in cõspectu eorũ. Et factus ẽ sermo dñi mane ad me dicens. Fili hoĩs: nũqd nõ dixerũt ad te domus israel: domus exasperãs quid tu facis? Dic ad eos. Hec dicit dominus deus. Super ducem onus istud: qui est ĩ hierusalẽ: & sup oẽm domũ israel que est in medio eorũ. Dic. Ego portentum vestrum. Quomodo feci: sic fiet illis. In trãsmigrationẽ & ĩ captiuitatẽ ibũt. & dux

τ rote eoꝝ adherẽtes eis: τ glia
καὶ οἱ τροχοὶ αὐτῶν ἐχόμενοι αὐτῶν, καὶ ἡ δόξα τοῦ
dei israel sup ea. τ ascẽdit glia
θεοῦ ἰσραὴλ ὑπεράνω αὐτῶν. καὶ ἀνέβη ἡ δόξα
dñi de medio ciuitatis: τ stetit sup mõtẽ q̃ erat
κυρίου ἐκ μέσου τῆς πόλεως, καὶ ἔστη ἐπὶ τοῦ ὄρους ὃ ἦν
contra vrbẽ: τ spiritus assũpsit me τ addu
ἀπέναντι τῆς πόλεως, καὶ πνεῦμα ἀνέλαβέν με καὶ ἤγα
xit me in trã chaldeoꝝ in captiuitatẽ in visio
γέν με εἰς γῆν χαλδαίων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν ἐν ὁρά
ne in spũ dei. τ ascendi a visione quã
σει ἐν πνεύματι θεοῦ. καὶ ἀνέβην ἀπὸ τῆς ὁράσεως ἧς
vidi: τ locut⁹ sũ ad captiuitatem oĩa
ἴδον, καὶ ἐλάλησα πρὸς τὴν αἰχμαλωσίαν πάντας τοὺς
verba dñi q̃ ondit mihi.
λόγους κυρίου οὓς ἔδειξέν μοι.

Ca. 12.

Et factũ est verbũ dñi ad me dicẽs: fili ho
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀν
minis in medio iniq̃tatũ eoꝝ tu hitas: q̃ ha
θρώπου ἐν μέσῳ τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν σὺ κατοικεῖς, οἳ ἔχου
bẽt oculos ad vidẽdũ τ nõ vident: τ au
σιν ὀφθαλμοὺς τοῦ βλέπειν καὶ οὐ βλέπουσιν, καὶ ὦ
res hñt ad audiẽdũ τ non audiunt: qɽ dom⁹
τα ἔχουσιν τοῦ ἀκούειν καὶ οὐκ ἀκούουσιν, διότι οἶκος
exasperans est. τ tu fili hoĩs fac ti
παραπικραίνων ἐστί. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου ποίησον σε
bi vasa captiuitatis τ captiuare ꝑ diem co
αυτῷ σκεύη αἰχμαλωσίας καὶ αἰχμαλωτεύθητι ἡμέρας ἐνώ
ram eis. τ captiu⁹ duceris de loco tuo in
πιον αὐτῶν. καὶ αἰχμαλωτευθήσῃ ἐκ τοῦ τόπου σου εἰς
locũ alteꝝ in cõspectu eoꝝ: vt videant: qɽ do
τόπον ἕτερον ἐνώπιον αὐτῶν, ὅπως ἴδωσιν, διότι οἶ
m⁹ exasperans est. τ efferes vasa tua vasa
κος παραπικραίνων ἐστίν. καὶ ἐξοίσεις τὰ σκεύη σου σκεύη
captiuitatis ꝑ diem ante oculos eoꝝ τ egre
αἰχμαλωσίας ἡμέρας κατ᾽ ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ συνε
dieris vespe ĩ cõspectu eoꝝ: sicut egreditur capti
ξελεύσῃ ἑσπέρας ἐνώπιον αὐτῶν, ὡς ἐκπορεύεται αἰχμά
uus ĩ cõspectu eoꝝ. pfode tibi in parietẽ
λωτος ἐνώπιον αὐτῶν. διόρυξον σεαυτῷ εἰς τὸν τοῖχον
τ transibis ꝑ eum in cõspectu eoꝝ. sup humeꝝ por
καὶ διεξελεύσῃ δι᾽ αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτῶν. ἐπ᾽ ὤμων ἀνα
taberis τ absconditus egredieris. faciem tuã
ληφθήσῃ καὶ κεκρυμμένος ἐξελεύσῃ. τὸ πρόσωπόν σου
velabis: τ nõ videbis terrã: qɽ portẽtũ dedi
συγκαλύψεις, καὶ οὐ μὴ ἴδῃς τὴν γῆν. διότι τέρας δέδω
te domui israel. τ feci sic iuxta om
κά σε τῷ οἴκῳ ἰσραήλ. καὶ ἐποίησα οὕτως κατὰ πάν
nia q̃cũq͂ p̃cepit mihi. τ ꝑtuli vasa q̃si vasa
τα ὅσα ἐνετείλατό μοι. καὶ ἐξήνεγκα σκεύη ὡς σκεύη
captiuitatis ꝑ diem: τ vespere pfodi mihi
αἰχμαλωσίας ἡμέρας, καὶ ἑσπέρας διώρυξα ἐμαυτῷ τὸν
parietẽ manu τ abscõditus egress⁹ sũ sup humeꝝ assũ
τοῖχον τῇ χειρὶ καὶ κεκρυμμένος ἐξῆλθον ἐπ᾽ ὤμων ἀνε
pt⁹ sũ ĩ cõspectu eoꝝ. τ factũ ẽ verbũ dñi ad
λήφθην ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός
me dicẽs: diluculo fili hoĩs non dixerũt ad te do
με λέγων, τὸ πρωῒ υἱὲ ἀνθρώπου οὐκ εἶπον πρός σε ὁ οἶ
m⁹ israel: dom⁹ exasperans: q̃d tu facis.
κος τοῦ ἰσραήλ, οἶκος ὁ παραπικραίνων, τί σὺ ποιεῖς.
dic ad eos: hec dicit adonai dñs princi
εἶπον πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος τῷ ἄρχο
pi τ duci in hierusalem τ oĩ domui isra
ντι καὶ ἀφηγουμένῳ ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ παντὶ οἴκῳ ἰσρα
el q̃ sunt in medio eoꝝ. dic qɽ ego portenta
ὴλ οἵ εἰσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν. εἶπον ὅτι ἐγὼ τέρατα
facio. quẽadmodũ.n. feci sic erit eis in
ποιῶ. ὃν τρόπον γὰρ πεποίηκα οὕτως ἔσται αὐτοῖς ἐν
trãsmigrãtiõe τ in captiuitate ẽunt. τ p̃nceps
μετοικεσίᾳ καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ πορεύσονται. καὶ ὁ ἄρχων
καὶ

eoꝝ in medio eoꝝ sup humeꝝ portabit τ absconditus
αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐπ᾽ ὤμων ἀρθήσεται καὶ κεκρυμμένος
egredietur ꝑ parietẽ: τ ꝑfodiet vt egrediat ip
ἐξελεύσεται διὰ τοῦ τοίχους, καὶ διορύξει τοῦ ἐξελθεῖν αὐ
se ꝑ eum: faciem suam cooperiet: vt nõ
τὸν δι᾽ αὐτοῦ, τὸ πρόσωπον αὐτοῦ συγκαλύψει, ὅπως μὴ
videat oculo: τ ipse terrã nõ videbit. τ exten
ὁραθῇ ὀφθαλμῷ, καὶ αὐτὸς τὴν γῆν οὐκ ὄψεται. καὶ ἐκπε
dam rete meũ sup eum: τ cõprehendetur in
τάσω τὸ δίκτυόν μου ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ συλληφθήσεται ἐν τῇ
sagena mea. τ adducã eũ in babylonem in trã chal
περιοχῇ μου. καὶ ἄξω αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα εἰς γῆν χαλ
deoꝝ: τ ipsam nõ videbit: τ illic morietur. τ
δαίων, καὶ αὐτὴν οὐκ ὄψεται, καὶ ἐκεῖ τελευτήσει. καὶ
omnes q̃ circa eũ auxiliatores eius: τ om
πάντας τοὺς κύκλῳ αὐτοῦ τοὺς βοηθοὺς αὐτοῦ, καὶ πάν
nes auxiliantes eĩ disseminabo in om
τας τοὺς ἀντιλαμβανομένους αὐτοῦ διασπερῶ εἰς πάν
nẽ ventũ: τ gladiũ effundã post eos: τ scient
τα ἄνεμον, καὶ ῥομφαίαν ἐκχεῶ ὀπίσω αὐτῶν. καὶ γνώσον
qɽ ego dñs cũ dispersero ego eos in
ται, ὅτι ἐγὼ κύριος ἐν τῷ διασκορπίσαι με αὐτοὺς ἐν τοῖς
gentib⁹ τ disseminabo eos in regionib⁹. τ relin
ἔθνεσιν καὶ διασπερῶ αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις. καὶ ὑπολεί
quam ex eis viros numero ex gladio: τ ex fa
ψομαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας ἀριθμῷ ἐκ ῥομφαίας, καὶ ἐκ λι
me τ ex morte: vt enarrent oẽs
μοῦ καὶ ἐκ θανάτου, ὅπως ἂν ἐκδιηγῶνται πάσας τὰς
iniq̃tates eoꝝ in gẽtib⁹ q̃ ĩgressi sũt illuc: scient
ἀνομίας αὐτῶν ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ εἰσήλθοσαν ἐκεῖ, γνώσον
qɽ ego dñs. τ factũ ẽ verbũ dñi ad me di
ται ὅτι ἐγὼ κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέ
cẽs: panẽ tuũ cũ dolore comedes τ aquã tuã cũ
γων, τὸν ἄρτον σου μετ᾽ ὀδύνης φάγῃ καὶ τὸ ὕδωρ σου με
tormẽto τ angustia bibes. τ dices ad popu
τὰ βασάνου καὶ θλίψεως πίεσαι. καὶ ἐρεῖς πρὸς τὸν λα
lũ terre: hec dicit adonai dñs hitantibus
ὸν τῆς γῆς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος τοῖς κατοικοῦσιν
hierusalem sup terra israel. panes su
ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσραήλ. τοὺς ἄρτους αὐ
os cũ egestate comedent: τ aquã suam cũ dissi
τῶν μετ᾽ ἐνδείας φάγονται, καὶ τὸ ὕδωρ αὐτῶν μετὰ ἀφα
patiõe bibent: vt dissipet terra cũ plenitudi
νισμοῦ πίονται, ὅπως ἀφανισθῇ ἡ γῆ σὺν τῷ πληρώμα
ne eius in ĩpietate omniũ hitantium in ea.
τι αὐτῆς ἐν ἀσεβείᾳ πάντων τῶν κατοικούντων ἐν αὐτῇ.
τ ciuitates eoꝝ q̃ habitantur: desolabuntur.
καὶ αἱ πόλεις αὐτῶν αἱ κατοικούμεναι, ἐξερημωθήσονται.
τ terra ĩ dissipatiõe erit τ cognoscetis: qɽ ego do
καὶ ἡ γῆ εἰς ἀφανισμὸν ἔσται καὶ ἐπιγνώσεσθε, ὅτι ἐγὼ κύ
minus. τ factũ est verbũ dñi ad me dicẽs: fili hoĩs
ριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώ
q̃ parabola ista vobis in terra isra
που τίς ἡ παραβολὴ αὕτη ὑμῖν ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσρα
el dicentes: longe dies: perijt oĩs visio.
ὴλ λέγοντες, μακρὰν αἱ ἡμέραι, ἀπόλωλεν πᾶσα ὅρασις.
ideo dic ad eos: hec dicit adonai dñs:
διὰ τοῦτο εἰπὲ πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος,
τ cõuertam parabolã istam. τ nõ vltra
καὶ ἀποστρέψω τὴν παραβολὴν ταύτην. καὶ οὐκ ἔτι οὐ
dicent parabolam istam domus israel:
μὴ εἴπωσιν τὴν παραβολὴν ταύτην ὁ οἶκος τοῦ ἰσραήλ,
qɽ loqueris ad eos dicẽs: appropĩquẽt dies τ
ὅτι λαλήσεις πρὸς αὐτοὺς λέγων, ἤγγικασιν αἱ ἡμέραι καὶ
ꝟbũ oĩs visionis: qɽ nõ erit vltra oĩs visio
λόγος πάσης ὁράσεως, διότι οὐκ ἔσται ἔτι πᾶσα ὅρα
falsa: τ diuinans q̃ ad gratiam in medio
σις ψευδής, καὶ μαντευόμενος τὰ πρὸς χάριν ἐν μέσῳ
filioꝝ israel: qɽ ego dñs loquar ver
τῶν υἱῶν ἰσραήλ; διότι ἐγὼ κύριος λαλήσω τοὺς λό
ba mea τ faciam τ nõ ꝓlõgabo ãpli⁹. qɽ in
γους μου καὶ ποιήσω καὶ οὐ μηκυνῶ ἔτι. διότι ἐν

qui est in medio eorum in humeris portabitur: in caligine egredietur. Parietẽ pfodient vt educant eũ: facies eius operietur: vt nõ videat oculo terram. Et extendã rete meum super eum: & capietur in sagena mea & adducã eum in babylonẽ in terram chaldeorũ: & ipsam nõ videbit: ibiq͂ morietur: & oẽs qui circa eũ sũt, presidiũ ei⁹ & agmina eius dispergã in oẽm ventũ: & gladiũ euaginabo post eos. Et scient quia ego dñs: q̃ñ dispersero illos in gentib⁹: & disseminauero eos in terris. Et relinquam ex eis viros paucos a gladio & fame & pestilentia vt narrent omnia scelera eorũ in gentibus ad quas ingredientur: & scient quia ego dñs. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hoĩs panẽ tuũ in cõturbatiõe comede: sed & aquã tuã in festinatiõe & merore bibe & dices ad ꝑplm terre: hec dicit dñs de⁹ ad eos qui habitant in hierusalem in terra israel. Panem suum in sollicitudine comedent: & aquam suã in desolatione bibent: vt desoletur terra a multitudine sua ꝓpter iniq̃tates oĩm q habitant in ea: & ciuitates q̃ nũc habitãtur desolate erunt terraq͂ deserta: & scietis quia ego dñs. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis quod est prouerbiũ istud in terra israel dicentiũ: in longũ differentur dies & peribit oĩs visio. Ideo dic ad eos. Hec dicit dominus deus. Quiescere faciam prouerbiũ istud: neq͂ vulgo dicetur vltra in israel. Et loq̄re ad eos q͂ appropinq̃uerit dies: & sermo oĩs visionis. Non enim erit vltra oĩs visio cassa: neq͂ diuinatio ambigua in medio filiorũ israel. quia ego dñs loquar & quodcũq͂ locutus fuero verbũ fiet. Non prolongabitur amplius: sed

אשר בתוכם אל כתף ישא בעלטה
ויצא בקיר יחתרו להוציא בו
פניו יכסה יען אשר לא יראה לעין
הוא את הארץ: ופרשתי את רשתי
עליו ונתפש במצודתי והבאתי
אתו בבלה ארץ כשדים ואותה לא
יראה ושם ימות: וכל אשר סביבתיו
עזרה וכל אגפיו אזרה לכל רוח
וחרב אריק אחריהם: וידעו כי
אני יהוה בהפיצי אותם בגוים
וזריתי אותם בארצות: והותרתי
מהם אנשי מספר מחרב ומרעב
ומדבר למען יספרו את כל
תועבותיהם בגוים אשר באו שם
וידעו כי אני יהוה: ויהי דבר יהוה
אלי לאמר: בן אדם לחמך ברעש
תאכל ומימיך ברגזה ובדאגה
תשתה: ואמרת אל עם הארץ כה
אמר אדני יהוה ליושבי ירושלם
אל אדמת ישראל לחמם בדאגה
יאכלו ומימיהם בשממון ישתו
למען תשם ארצה ממלאה מחמס
כל הישבים בה: והערים הנושבות
תחרבנה והארץ שממה תהיה
וידעתם כי אני יהוה: ויהי דבר
יהוה אלי לאמר: בן אדם מה
המשל הזה לכם על אדמת ישראל
לאמר יארכו הימים ואבד כל
חזון: לכן אמר אליהם כה אמר אדני
יהוה השבתי את המשל הזה ולא
ימשלו אתו עוד בישראל כי אם
דבר אליהם קרבו הימים ודבר כל
חזון: כי לא יהיה עוד כל חזון שוא
ומקסם חלק בתוך בית ישראל: כי
אני יהוה אדבר את אשר אדבר
דבר ויעשה לא תמשך עוד כי

בימיכם בית המרי אדבר דבר
ועשיתיו נאם אדני יהוה: ויהי
דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם הנה
בית ישראל אמרים החזון אשר
הוא חזה לימים רבים ולעתים
רחוקות הוא נבא: לכן אמר אליהם
כה אמר אדני יהוה לא תמשך עוד
כל דברי אשר אדבר דבר ויעשה
נאם אדני יהוה:

Cap. xiii.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם
הנבא אל נביאי ישראל הנבאים
ואמרת לנביאי מלבם שמעו דבר
יהוה: כה אמר אדני יהוה הוי על
הנביאים הנבלים אשר הלכים
אחר רוחם ולבלתי ראו: כשעלים
בחרבות נביאיך ישראל היו: לא
עליתם בפרצות ותגדרו גדר על
בית ישראל לעמד במלחמה ביום
יהוה: חזו שוא וקסם כזב האמרים
נאם יהוה ויהוה לא שלחם ויחלו
לקים דבר: הלוא מחזה שוא
חזיתם ומקסם כזב אמרתם
ואמרים נאם יהוה ואני לא דברתי:
לכן כה אמר אדני יהוה יען דברכם
שוא וחזיתם כזב לכן הנני אליכם
נאם אדני יהוה: והיתה ידי אל
הנביאים החזים שוא והקסמים
כזב בסוד עמי לא יהיו ובכתב
בית ישראל לא יכתבו ואל אדמת
ישראל לא יבאו וידעתם כי אני
אדני יהוה: יען וביען הטעו את עמי
לאמר שלום ואין שלום והוא
בנה חיץ והנם טחים אתו תפל:
אמר אל טחי תפל ויפל היה גשם
שוטף ואתנה אבני אלגביש
תפלנה ורוח סערות תבקע:

in diebus vrís dom⁹ exaſperans loquar verbum. & faciam illud dicit dñs deus. Et factus eſt ſermo domini ad me dicens. Fili hominis: ecce domus iſrael dicentium. Viſio quam hic videt i dies multos: & in tempora longa iſte ꝓphetat. Propterea dic ad eos. Hec dicit dñs de⁹. Non prolongabitur vltra oĩs ſermo meus. Verbũ qḋ locutus fuero cõplebitur: dicit dñs deus.

15.

ET factus eſt ſermo dñi ad me dicẽs. Fili hoĩs: vaticinare ad ꝓphetas iſrael q ꝓphetãt: & dices ꝓphetãtibus de corde ſuo. Audite verbũ domini. Hec dicit dñs deus. Ve prophetis inſipientibus qui ſequuntur ſpiritum ſuũ: & nihil vident. Quaſi vulpes in deſerto prophete tui iſrael erant: non aſcẽdiſtis ex aduerſo neq; oppoſuiſtis murũ pro domo iſrael vt ſtaretis in prelio in die dñi. Vident vana et diuinãt mendaciũ dicẽtes ait dñs: cũ dñs nõ miſerit eos: & pſeuerauerũt cõfirmare ſmonẽ. Nũquid non viſionẽ caſſam vidiſtis: & diuinatiõem mendacem locuti eſtis. Et dicitis ait dominus: cum ego nõ ſim locut⁹. Propterea hec dicit dñs deus. Quia locuti eſtis vana & vidiſtis mendaciũ: ideo ecce ego ad vos ait domin⁹ deus: & erit manus mea ſuper prophetas qui vidẽt vana & diuinant mendaciũ. In cõſilio populi mei nõ erũt: in ſcriptura domus iſrael non ſcribentur: nec in terra iſrael ingredientur: & ſcietis quia ego dominus deus. Eo ꝙ deceperint populum meũ dicẽtes: pax: pax: & nõ eſt pax: & ipſe edificabat pietẽ: illi aũt liniebãt eũ luto abſq; paleis. Dic ad eos q liniũt abſq; tẽperatura: ꝙ caſurus ſit. Erit ei imber inũdãs & dabo lapides pgrãdes & deſuper irruẽtes: & ventũ ꝓcelle diſſipantẽ.

diebus vestris domus israel exasperans loquar
ταῖς ἡμέραις ὑμῶν οἶκος ἰσραὴλ ὁ παραπικραίνων λαλή-
verbum et faciam dicit adonai dominus. et factus est ser-
σω λόγον καὶ ποιήσω λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐγένετο λό-
mo domini ad me dicens: fili hominis ecce domus isra-
γος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου ἰδοὺ ὁ οἶκος ἰσρα-
el exasperans dicentes dicunt: visio quam i-
ὴλ ὁ παραπικραίνων λέγοντες λέγουσιν, ἡ ὅρασις ἣν οὗ-
ste videt: in dies multos et in tempora longa iste
τος ὁρᾷ, εἰς ἡμέρας πολλὰς καὶ εἰς καιροὺς μακροὺς οὗ-
prophetat. propterea dic ad eos: hec di-
τος προφητεύει. διὰ τοῦτο εἰπὲ πρὸς αὐτούς, τάδε λέ-
cit adonai dominus. non prolongabunt ultra omnes sermones mei. quos
γει ἀδωναῒ κύριος. οὐ μὴ μηκυνῶσιν ἔτι πάντες οἱ λόγοι μου. οὓς
locutus fuero loquar verbum et faciam dicit adonai dominus.
ἐὰν λαλήσω λαλήσω λόγον καὶ ποιήσω λέγει ἀδωναῒ κύριος.

Ca. 13

A

Et factus est sermo domini ad me dicens: fili homi-
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώ-
nis: vaticinare super prophetas israel
που, προφήτευσον ἐπὶ τοὺς προφήτας τοῦ ἰσραὴλ τοὺς
qui prophetant: et dices prophetis prophetanti-
προφητεύοντας, καὶ ἐρεῖς τοῖς προφήταις τοῖς προφητεύ-
bus de corde suo. et prophetabis et dices
ουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν. καὶ προφητεύσεις καὶ ἐρεῖς
ad eos: audite verbum domini. hec dicit adonai
πρὸς αὐτούς, ἀκούσατε λόγον κυρίου. τάδε λέγει ἀδωναῒ
dominus. ve his qui prophetant de corde suo
κύριος. οὐαὶ τοῖς προφητεύουσιν ἀπὸ καρδίας αὐτῶν τοῖς
ambulantibus post spiritum suum: et omni-
πορευομένοις ὀπίσω τοῦ πνεύματος αὐτῶν, καὶ τὸ καθό-
no non vident. quasi vulpes in desertis pro-
λου μὴ βλέπουσιν. ὡς ἀλώπεκες ἐν ταῖς ἐρήμοις οἱ προ-
phete tui israel non steterunt in firmamento. et non congre-
φῆταί σου ἰσραὴλ οὐκ ἔστησαν ἐν στερεώματι. καὶ οὐ συνή-
gauerunt gregem super domum israel. non surrexerunt sicut
γαγον ποίμνιον ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ ἰσραὴλ. οὐκ ἀνέστησαν ὡς
in prelio dicentes in die domini. videntes menda-
ἐν πολέμῳ οἱ λέγοντες ἐν ἡμέρᾳ κυρίου. βλέποντες ψευ-
cia: diuinantes vana. qui dicunt dicit dominus: et
δῆ, μαντευόμενοι μάταια. οἱ λέγοντες λέγει κύριος, καὶ
dominus non misit eos: et ceperunt suscita-
κύριος οὐκ ἀπέσταλκεν αὐτούς, καὶ ἤρξαντο τοῦ ἀναστῆ-
re sermonem. nonne visionem falsam vidistis? et diuinationes va-
σαι λόγον. οὐχ ὅρασιν ψευδῆ ἑωράκατε; καὶ μαντείας μα-
nas dixistis? et dicitis: dicit dominus: et ego non loquutus
ταίας εἰρήκατε; καὶ λέγετε, φησὶ κύριος, καὶ ἐγὼ οὐκ ἐλάλη-
sum. ideo dic hec dicit adonai dominus: quoniam ver-
σα. διὰ τοῦτο εἰπὸν τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἀνθ᾽ ὧν οἱ λό-
ba vestra mendacia: et diuinationes vestre vane: iccirco
γοι ὑμῶν ψευδεῖς, καὶ αἱ μαντεῖαι ὑμῶν μάταιαι, διὰ τοῦτο

B

ecce ego super vos dicit adonai dominus. et extendam ma-
ἰδοὺ ἐγὼ ἐφ᾽ ὑμᾶς λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖ-
num meam super prophetas qui vident mendacia: et qui
ρά μου ἐπὶ τοὺς προφήτας τοὺς ὁρῶντας ψευδῆ, καὶ τοὺς
loquuntur vana. in disciplina populi mei non
ἀποφθεγγομένους μάταια. ἐν παιδείᾳ τοῦ λαοῦ μου οὐκ
erunt. neque in scriptura domus israel scribentur: et
ἔσονται. οὐδὲ ἐν γραφῇ οἴκου ἰσραὴλ οὐ γραφήσονται, καὶ
in terram israel non intrabunt: et scient quia
εἰς τὴν γῆν τοῦ ἰσραὴλ οὐκ εἰσελεύσονται, καὶ γνώσονται διό-
ego adonai dominus. eo quod deceperunt populum meum di-
τι ἐγὼ ἀδωναῒ κύριος. ἀνθ᾽ ὧν ἐπλάνησαν τὸν λαόν μου λέ-
centes pax et non erat pax et iste edificat parietem
γοντες εἰρήνη καὶ οὐκ ἦν εἰρήνη, καὶ οὗτος οἰκοδομεῖ τοῖχον
et ipsi liniunt eum stulticia: cadet. dic
καὶ αὐτοὶ ἐπαλείφουσιν αὐτὸν ἀφροσύνη, πεσεῖται. εἰπὲ
ad linientes eum: quia cadet et erit pluuia
πρὸς τοὺς ἀλείφοντας αὐτόν, ὅτι πεσεῖται καὶ ἔσται ὑετὸς
inundans. et dabo lapides magnos in iun-
κατακλύζων. καὶ δώσω λίθους πετροβόλους εἰς τοὺς ἐνδέ-
cturas eorum et cadent. et spiritum auferens veniet
σμους αὐτῶν καὶ πεσοῦνται. καὶ πνεῦμα ἐξαῖρον ἥξει

et dirumpet. et ecce cecidit paries: et non di-
καὶ ῥαγήσεται. καὶ ἰδοὺ πέπτωκεν ὁ τοῖχος, καὶ οὐκ ἐροῦ-
cent ad vos ubi est litura vestra quam linistis. pro-
σιν πρὸς ὑμᾶς ποῦ ἐστιν ἡ ἀλοιφὴ ὑμῶν ἣν ἠλείψατε. διὰ
pterea hec dicit adonai dominus: et rumpam spiritum aufe-
τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, καὶ ῥήξω πνοὴν ἐξαί-
rentem cum furore: et pluuia inundans in ira mea erit.
ρουσαν μετὰ θυμοῦ, καὶ ὑετὸς κατακλύζων ἐν ὀργῇ μου ἔσται.

C

et lapides magnos in furore inducam in consu-
καὶ τοὺς λίθους τοὺς πετροβόλους ἐν θυμῷ ἐπάξω εἰς συν-
mationem: et suffodiam parietem quem linistis: et
τέλειαν, καὶ κατασκάψω τὸν τοῖχον ὃν ἠλείψατε, καὶ
cadet. et ponam eum super terram: et reuelabuntur
πεσεῖται. καὶ θήσω αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἀποκαλυφθήσεται
fundamenta eius: et cadet: et consumemini cum
τὰ θεμέλια αὐτοῦ, καὶ πεσεῖται, καὶ συντελεσθήσεσθε μετ᾽ ἐ-
increpationibus: et cognoscetis quia ego dominus: et comple-
λέγχων, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος, καὶ συντε-
bo furorem meum super parietem: et super eos qui lini-
λέσω τὸν θυμόν μου ἐπὶ τὸν τοῖχον, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀλείφον-
unt illum et cadet. et dixi ad vos: non est
τας αὐτὸν καὶ πεσεῖται. καὶ εἶπον πρὸς ὑμᾶς, οὐκ ἔστιν ὁ
paries neque qui liniunt eum prophete israel
τοῖχος οὐδὲ οἱ ἀλείφοντες αὐτὸν οἱ προφῆται τοῦ ἰσραὴλ
prophetantes super hierusalem. et qui vident eam pa-
οἱ προφητεύοντες ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ὁρῶντες αὐτὴν εἰ-
cem. et non est pax dicit adonai dominus. et tu fili
ρήνην. καὶ οὐκ ἔστιν εἰρήνη λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ σὺ υἱὲ
hominis: firma faciem tuam super filias
ἀνθρώπου, στήριξον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὰς θυγατέ-
populi tui que prophetant de corde suo:
ρας τοῦ λαοῦ σου τὰς προφητευούσας ἀπὸ καρδίας αὐ-
et propheta super eas: et dices. hec di-
τῶν, καὶ προφήτευσον ἐπ᾽ αὐτάς, καὶ ἐρεῖς. τάδε λέ-
cit adonai dominus: ve his que consuunt ceruica-
γει ἀδωναῒ κύριος, οὐαὶ ταῖς συρραπτούσαις προσκεφά-
lia sub omni cubito manus. et que faciunt ve-
λαια ὑπὸ πάντα ἀγκῶνα χειρός. καὶ ποιούσαις ἐπι-
lamina ad omne caput vniuerse etatis. vt
βόλαια ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν πάσης ἡλικίας. τοῦ δια-
peruertant animas. anime subuerse sunt populi mei et
στρέφειν ψυχάς. αἱ ψυχαὶ διεστράφησαν τοῦ λαοῦ μου καὶ
animas saluabant: et contaminabant me ad populum
ψυχὰς περιεποιοῦντο, καὶ ἐβεβήλουν με πρὸς τὸν λαόν
meum propter pugillum ordei et propter fragmenta panis
μου ἕνεκεν δρακὸς κριθῶν καὶ ἕνεκεν κλασμάτων ἄρτων
vt occiderent animas quas non oportebat mori. et vt
τοῦ ἀποκτεῖναι ψυχὰς ἃς οὐκ ἔδει ἀποθανεῖν. καὶ τοῦ
saluarent animas quas non oportebat viuere. dum loqui-
περιποιήσασθαι ψυχὰς ἃς οὐκ ἔδει ζῆσαι. ἐν τῷ ἀπο-
mini vos populo exaudienti vanos sermo-
φθέγγεσθαι ὑμᾶς λαῷ εἰσακούοντι μάταια ἀποφθέγ-
nes. propterea hec dicit adonai dominus: ecce ego
ματα. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ

D

super ceruicalia vestra super que vos colligitis illic
ἐπὶ τὰ προσκεφάλαια ὑμῶν ἐφ᾽ ἃ ὑμεῖς συλλέγετε ἐκεῖ
animas. et dirumpam ea de brachiis vestris.
ψυχάς. καὶ διαρρήξω αὐτὰ ἀπὸ τῶν βραχιόνων ὑμῶν.
et dimittam animas quas vos peruertistis ani-
καὶ ἐξαποστελῶ τὰς ψυχὰς ἃ ὑμεῖς ἐκστρέψατε τὰς ψυ-
mas eorum in dispersionem: et dirumpam vela-
χὰς αὐτῶν εἰς διασκορπισμόν, καὶ διαρρήξω τὰ ἐπιβό-
mina vestra: et liberabo populum meum de manu vestra.
λαια ὑμῶν, καὶ ῥύσομαι τὸν λαόν μου ἐκ χειρὸς ὑμῶν.
et non ultra erunt in manibus vestris in congregationem. et
καὶ οὐκ ἔτι ἔσονται ἐν χερσὶν ὑμῶν εἰς συστροφήν. καὶ
cognoscetis quia ego dominus. pro eo quod peruertitis cor
ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος, ἀνθ᾽ ὧν διαστρέφετε καρ-
iusti iniuste: et ego non peruertebam eum.
δίαν δικαίου ἀδίκως, κἀγὼ οὐ διέστρεφον αὐτὸν

Siquidẽ ecce cecidit paries. Nunqd nõ dicetur vobis: vbi ẽ litura quã liniſtis? Propterea hec dicit dñs deus. Et erumpere faciã ſpiritũ tẽpeſtatũ in indignatione mea & imber inũdans in furore meo erit: & lapides grandes in ira in conſumptiohẽ. Et deſtruã parietẽ quẽ liniſtis abſq; tẽperamento: & adequabo eũ terre & reuelabitur fundamẽtũ ei⁹: & cadet & cõſumetur in medio ei⁹: & ſcietis qa ego ſum dñs. Et cõplebo indignationẽ meã in pariete & in his qui liniũt eũ abſq; tẽperamẽto: dicamq; vobis. Non eſt paries: & nõ ſunt qui liniunt eũ. Prophetẽ iſrl qui ꝓphetant ad hieruſalẽ & vident ei viſionẽ pacis: & non eſt pax ait dñs deus. Et tu fili hoĩs pone faciẽ tuã contra filias populi tui que ꝓphetant de corde ſuo: & vaticinare ſup eas: & dic. Hec dicit dominus deus. Ve que conſuunt puluillos ſub omni cubito manus: & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſe etatis ad capiendas animas: & cum caperẽt aĩas popli mei: viuificabant aĩas eorũ: & violabant me ad populum meum propter pugillum ordei & fragmen panis: vt interficerent animas que non moriuntur: & viuificẽt animas que non viuunt: mentiẽtes populo meo credenti mẽdaciis. Propter hoc dicit dñs deus. Ecce ego ad puluillos veſtros quib⁹ vos capitis animas volantes: & dirumpam eos de brachiis veſtris: & dimittam anĩas: quas vos capitis animas ad volandũ. Et dirumpam ceruicalia veſtra: & liberabo populum meum de manu vr̃a neq; erunt vltra in manibus vrís ad ꝑdandũ: & ſcietis qa ego dñs. Pro eo ꝙ merere feciſtis cor iuſti mẽdaciter quẽ ego nõ contriſtaui:

והנה נפל הקיר הלוא יאמר
אליכם איה הטיח אשר טחתם:
לכן כה אמר אדני יהוה ובקעתי
רוח סערות בחמתי וגשם שטף
באפי יהיה ואבני אלגביש בחמה
לכלה: והרסתי את הקיר אשר
טחתם תפל והגעתיהו אל הארץ
ונגלה יסדו ונפלה וכליתם בתוכה
וידעתם כי אני יהוה: וכליתי את
חמתי בקיר ובטחים אתו תפל
ואמר לכם אין הקיר ואין הטחים
אתו: נביאי ישראל הנבאים אל
ירושלם והחזים לה חזון שלם
ואין שלם נאם אדני יהוה: ואתה
בן אדם שים פניך אל בנות עמך
המתנבאות מלבהן והנבא עליהן:
ואמרת כה אמר אדני יהוה הוי
למתפרות כסתות על כל אצילי
ידי ועשות המספחות על ראש כל
קומה לצודד נפשות הנפשות
תצודדנה לעמי ונפשות לכנה
תחיינה: ותחללנה אתי אל עמי
בשעלי שערים ובפתותי לחם
להמית נפשות אשר לא תמותנה
ולחיות נפשות אשר לא תחיינה
בכזבכם לעמי שמעי כזב: לכן כה
אמר אדני יהוה הנני אל
כסתותיכנה אשר אתנה מצדדות
שם את הנפשות לפרחות וקרעתי
אתם מעל זרועתיכם ושלחתי את
הנפשות אשר אתם מצדדות את
נפשים לפרחת: וקרעתי את
מספחתיכם והצלתי את עמי
מידכן ולא יהיו עוד בידכן למצודה
וידעתן כי אני יהוה: יען הכאות לב
צדיק שקר ואני לא הכאבתיו

Primitiua.heb.

שוב · רוע חיה · חזה · בוא · ישב · היה · עלה גלל · כשל דרש · עלה · עלה שום · בוא נבא · ענה · נזר · שוב · תעב · פנה · גור · נזר עלה · כשל · ענה נתן · פנה שום · כרת · פתה · נטה שמד · נשא · היה · תעה · טמא

Tex.he.Ezechi.xiiij.

ולחזק ידי רשע לבלתי שוב
מדרכו הרע להחיתו: לכן שוא לא
תחזינה וקסם לא תקסמנה עוד
והצלתי את עמי מידכן וידעתן כי
אני יהוה:

Cap.xiiij.

ויבואו אלי אנשים מזקני ישראל
וישבו לפני: ויהי דבר יהוה אלי
לאמר: בן אדם האנשים האלה
העלו גלוליהם על לבם ומכשול
עונם נתנו נכח פניהם האדרש
אדרש להם: לכן דבר אותם ואמרת
אליהם כה אמר אדני יהוה איש
איש מבית ישראל אשר יעלה את
גלוליו אל לבו ומכשול עונו ישים
נכח פניו ובא אל הנביא אני
יהוה נעניתי לו בה ברב גלוליו:
למען תפש את בית ישראל בלבם
אשר נזרו מעלי בגלוליהם כלם:
לכן אמר אל בית ישראל כה אמר
אדני יהוה שובו והשיבו מעל
גלוליכם ומעל כל תועבותיכם
השיבו פניכם: כי איש איש מבית
ישראל ומהגר אשר יגור בישראל
וינזר מאחרי ויעל גלוליו אל לבו
ומכשול עונו ישים נכח פניו ובא
אל הנביא לדרש לו בי אני יהוה
נענה לו בי: ונתתי פני באיש ההוא
והשמתיהו לאות ולמשלים
והכרתיו מתוך עמי וידעתם כי
אני יהוה: והנביא כי יפתה ודבר
דבר אני יהוה פתיתי את הנביא
ההוא ונטיתי את ידי עליו והשמדתיו
מתוך עמי ישראל: ונשאו עונם
כעון הדרש כעון הנביא יהיה:
למען לא יתעו עוד בית ישראל
מאחרי ולא יטמאו עוד בכל

Trāſl.B.Hie.

et confortaſtis manus impii vt non reuerteretur a via ſua mala & viueret: propterea vana nō videbitis & diuinationes non diuinabitis amplius: & eruam populū meum de manu veſtra: & ſcietis quia ego dominus.

14.

ET venerūt ad me viri ſeniorum iſrael: & ſederunt corā me. Et factus eſt ſermo dn̄i ad me dicens. Fili hominis viri iſti ꝏꝏꝏꝏꝏ poſuerūt immūdicias ſuas in cordibus ſuis: & ſcandalū iniq̄tatis ſue ſtatuerūt contra faciē ſuā. Nū qd interrogatus rn̄debo eis? Propter hoc loq̄re eis: & dices ad eos. Hec dicit dn̄s deus. Homo homo de domo iſrael q poſuerit ꝏꝏꝏꝏ imūdicias ſuas in corde ſuo: & ſcandalū iniq̄tatis ſue ſtatuerit cōtra faciē ſuā: & venerit ad ꝓphetā interrogās per eum me: ego dn̄s rn̄debo ei in multitudine imūdiciarū ſuarū. vt capiatur domus iſrael in corde ſuo: quo receſſerūt a me in cunctis idolis ſuis. Propterea dic ad domū iſrael. Hec dicit dominus deus. Cōuertimini & recedite ab idolis vr̄is: & ab vniuerſis cōtaminatiōibus vr̄is auertite facies veſtras. Quia homo hō de domo iſrl̄ & de proſelytis quicunq̄ aduena fuerit in iſrael: ſi alienatus fuerit a me: & poſuerit idola ſua in corde ſuo: & ſcandalū iniq̄tatis ſue ſtatuerit cōtra faciē ſuā: & venerit ad ꝓphetā: vt interroget per eū me: ego dn̄s rn̄debo ei per me: & ponā faciē meā ſup hominē illū: & faciā eum in exēplū & in ꝓuerbiū: & diſperdā eū de medio popl'i mei & ſcietis q̄a ego dn̄s. Et ꝓpheta cū errauerit & locutus fuerit verbū: ego dn̄s decepi ꝓphetā illum. Et extendā manū meā ſup illū: & delebo eū de medio ppl'i mei iſrl̄ & portabit iniq̄tatē ſuā. Iuxta iniq̄tatē interrogātis: ſic iniq̄tas ꝓphete erit: vt non erret vltra domus iſrael ꝏꝏꝏꝏ a me: neq̄ polluatur in vniuerſis ꝏꝏꝏꝏꝏ

Trāſ.Gre.lxx.cū īterp.latina.

τ vt cōfortetis man⁹ impii vt penitus nō ꝯuerteretur ipſe a via ſua mala: τ viueret ipſe:
καὶ τοῦ κατισχῦσαι χεῖρας ἀνόμου τὸ καθόλου μὴ ἀποστρέψαι αὐτὸν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ ζῆσαι αὐτόν,
ꝓpterea mēdacia nō videbitis τ diuinatiōes neq̄q̄ diuinabitis vltra. τ liberabo pplm̄ meū de manu vr̄a: τ ſcietis q2 ego dn̄s.
διὰ τοῦτο ψευδῆ οὐ μὴ ἴδητε καὶ μαντείας οὐ μὴ μαντεύσησθε ἔτι. καὶ ῥύσομαι τὸν λαόν μου ἐκ χειρὸς ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος.

Ca.14.

ET venerūt ad me viri de ſenioribus iſrael: τ ſederūt an̄ faciem meā. τ fact⁹ eſt ſmo dn̄i ad me dicēs: fili hoīs: viri iſti poſuerūt
Καὶ ἦλθον πρός με ἄνδρες ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐκάθισαν πρὸ προσώπου μου. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, οἱ ἄνδρες οὗτοι ἔθεντο
cogitatiōes ſuas in cordib⁹ ſuis τ tormētū iniq̄tatū ſuaꝝ poſuerūt an̄ faciem coꝝ. ſi reſpondens reſpōdebo eis? ꝓpterea loq̄re eis:
τὰ διανοήματα αὐτῶν ἐπὶ τὰς καρδίας αὐτῶν καὶ τὴν κόλασιν τῶν ἀδικιῶν αὐτῶν ἔθηκαν πρὸ προσώπου αὐτῶν. εἰ ἀποκρινόμενος ἀποκριθῶ αὐτοῖς; διὰ τοῦτο λάλησον αὐτοῖς,
τ dices ad eos: hec dicit adonai dn̄s: homo homo de domo iſrael: q̄ poſuerit cogitationes ſuas in corde ſuo: τ tormētū iniq̄tatis
καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐκ τοῦ οἴκου ἰσραήλ, ὃς ἂν θῇ τὰ διανοήματα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν κόλασιν τῆς ἀδικίας
ſue poſuerit an̄ faciem ſuā: τ venerit ad ꝓphetam: ego dn̄s reſpondebo illi in illis in q̄b⁹ tenetur mēs ei⁹: vt ꝯuerteret domū iſrael ſcd̄m
αὐτοῦ τάξῃ πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἔλθῃ πρὸς τὸν προφήτην, ἐγὼ κύριος ἀποκριθήσομαι αὐτῷ ἐν αὐτοῖς ἐν οἷς ἐνέχεται ἡ διάνοια αὐτοῦ, ὅπως πλαγιάσῃ τὸν οἶκον τοῦ ἰσραὴλ κατὰ τὰς
corda coꝝ q̄ abalienata ſunt a me in cogitatiōib⁹ coꝝ. ꝓpterea dic ad domū iſrael. hec dicit adonai dn̄s: cōuertimini τ recedite
καρδίας αὐτῶν τὰς ἀπηλλοτριωμένας ἀπ᾽ ἐμοῦ ἐν τοῖς ἐνθυμήμασιν αὐτῶν. διὰ τοῦτο εἰπὸν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ. τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἐπιστράφητε καὶ ἐπιστρέψατε
ab adinuentionib⁹ vr̄is τ ab oībus ipietatib⁹ vr̄is τ cōuertite facies vr̄as. q2 hō homo de domo iſrael τ de aduenis q̄ peregrinantur in iſrael: q̄ abalienat⁹ fuerit a me: τ
ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν καὶ ἀπὸ πασῶν τῶν ἀδικιῶν ὑμῶν καὶ συστρέψατε τὰ πρόσωπα ὑμῶν. διότι ἄνθρωπος ἄνθρωπος ἐκ τοῦ οἴκου ἰσραὴλ καὶ ἐκ τῶν προσηλύτων τῶν προσηλυτευόντων ἐν τῷ ἰσραήλ, ὃς ἂν ἀπαλλοτριωθῇ ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ
poſuerit cogitatiōes ſuas in corde ſuo: τ tormentū iniq̄tatis ſue poſuerit an̄ faciem ſuā: τ venerit ad ꝓphetā vt interroget eū in me: ego dn̄s
θῆται τὰ ἐνθυμήματα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, καὶ τὴν κόλασιν τῆς ἀδικίας αὐτοῦ τάξῃ πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἔλθῃ πρὸς τὸν προφήτην τοῦ ἐπερωτῆσαι αὐτὸν ἐν ἐμοί, ἐγὼ κύριος
reſpondebo ei in q̄b⁹ tenetur in ipſis: τ obfirmabo faciem meā ſup hoiē illum: τ ponam eū i deſertū: τ in exterminiū: τ auferā eū de medio ppl'i mei: τ cognoſcetis q2 ego dn̄s.
ἀποκριθήσομαι αὐτῷ ἐν οἷς ἐνέχεται ἐν αὐτοῖς, καὶ στηριῶ τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, καὶ θήσομαι αὐτὸν εἰς ἔρημον, καὶ εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἐξαρῶ αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ μου, καὶ ἐπιγνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος.
τ ꝓpheta ſi errauerit τ locut⁹ fuerit verbū: ego dn̄s errare feci ꝓphetā illum. τ extēdā manū meā ſup illū τ extminabo illū de medio ppl'i mei iſrael:
καὶ ὁ προφήτης ἐὰν πλανηθῇ καὶ λαλήσῃ λόγον, ἐγὼ κύριος πεπλάνηκα τὸν προφήτην ἐκεῖνον. καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ ἀφανιῶ αὐτὸν ἐκ μέσου τοῦ λαοῦ μου ἰσραήλ,
τ accipiēt iniq̄tatē ſuam ſcd̄m iniq̄tatē interrogātis. ſimilit τ iniq̄tas ꝓphete erit vt nō errēt vltra dom⁹ iſrael a me: τ vt nō polluantur adhuc i oībus
καὶ λήψονται τὴν ἀδικίαν αὐτῶν κατὰ τὸ ἀδίκημα τοῦ ἐπερωτῶντος. ὡσαύτως καὶ τὸ ἀδίκημα τοῦ προφήτου ἔσται ὅπως μὴ πλανῶνται ἔτι ὁ οἶκος τοῦ ἰσραὴλ ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ ἵνα μὴ μιαίνωνται ἔτι ἐν πᾶσι

A · B · C

Trāſla.gre.lxx.cū īter.lati.

delictis ſuis: τ erunt mihi in pplm̄. τ ego ero illis in deū dicit adonai dn̄s. τ fact⁹ eſt ſmo dn̄i ad me dicēs: fili hoīs: terra q̄cūq̄ peccauerit mihi vt ꝑuaricetur ꝑuaricatione: τ extēdā manū meā ſup eam: τ cōteram ſup eam firmamētū panis: τ emittam ſup eam famē: τ auferā de ea hoiem τ iumētū. τ ſi fuerit tres viri iſti in medio ei⁹: noe τ daniel τ iob: iſti in iuſticia ſua ſaluabūtur dicit adonai dn̄s.
τοῖς παραπτώμασιν αὐτῶν, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, γῆ ἣ ἐὰν ἁμάρτῃ μοι τοῦ παραπεσεῖν παράπτωμα, καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ συντρίψω ἐπ᾽ αὐτὴν στήριγμα ἄρτου, καὶ ἐξαποστελῶ ἐπ᾽ αὐτὴν λιμόν, καὶ ἐξαρῶ ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτῆνος. καὶ ἐὰν ὦσιν οἱ τρεῖς ἄνδρες οὗτοι ἐν μέσῳ αὐτῆς, νῶε καὶ δανιὴλ καὶ ἰώβ, οὗτοι ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν σωθήσονται λέγει ἀδωναῒ κύριος.

ſ.4.d. · ſ.5.d.

ſi τ beſtias malas induxero ſup trā τ puniam eam: τ erit in deſolationē: τ nō erit ptranſiēs a facie beſtiaꝝ: τ tres viri iſti in medio ei⁹: viuo ego dicit adonai dn̄s: ſi filij eoꝝ τ filie ſaluabuntur: ſed ipſi ſoli ſaluabūtur: at trā erit in deſolationē: aut τ gladiū ſi induxero ſup trā illam τ dixero gladi⁹ trāſeat ꝑ trā. τ auferā ex ea hoiem τ iumētū τ tres viri iſti in medio ei⁹: viuo ego dicit adonai dn̄s.
ἐὰν καὶ θηρία πονηρὰ ἐπαγάγω ἐπὶ τὴν γῆν καὶ τιμωρήσομαι αὐτήν, καὶ ἔσται εἰς ἀφανισμόν, καὶ οὐκ ἔσται ὁ διοδεύων ἀπὸ προσώπου τῶν θηρίων, καὶ οἱ τρεῖς ἄνδρες οὗτοι ἐν μέσῳ αὐτῆς, ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδωναῒ κύριος, εἰ υἱοὶ αὐτῶν καὶ θυγατέρες σωθήσονται, ἀλλ᾽ αὐτοὶ μόνοι σωθήσονται, ἡ δὲ γῆ ἔσται εἰς ὄλεθρον, ἢ καὶ ῥομφαίαν ἐὰν ἐπάγω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην καὶ εἴπω ῥομφαία διελθέτω διὰ τῆς γῆς. καὶ ἐξαρῶ ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτῆνος καὶ τρεῖς ἄνδρες οὗτοι ἐν μέσῳ αὐτῆς, ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδωναῒ κύριος.

q2 neq̄ liberabūt filios ſuos aut filias: ſed ipſi ſoli liberabūt. aut τ mortem ſi immiſero ſup trā illam: τ effudero furorē meū ſup eā in ſanguie ad exterminādū ex ea hoiem τ iumētū: τ noe τ daniel τ iob in medio eius: viuo ego dicit adonai dn̄s. ſi filios aut filias coꝝ liberabūt: q2 ipſi in iuſticia ſua liberabūt aias ſuas: hec dicit adonai dn̄s. ſi āt τ q̄ttuor vltiones meas malas gladiū τ famē: τ beſtias malas: τ mortem emiſero ſup hieruſalem ad exterminādū ex ea hoiem τ iumētū.
ὅτι οὐ μὴ ῥύσωνται υἱοὺς αὐτῶν ἢ θυγατέρας, ἀλλ᾽ αὐτοὶ μόνοι σωθήσονται. ἢ καὶ θάνατον ἐὰν ἐξαποστείλω ἐπὶ τὴν γῆν ἐκείνην, καὶ ἐκχεῶ τὸν θυμόν μου ἐπ᾽ αὐτὴν ἐν αἵματι τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτῆνος, καὶ νῶε καὶ δανιὴλ καὶ ἰὼβ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδωναῒ κύριος. ἐὰν υἱοὺς ἢ θυγατέρας αὐτῶν ἐξέλωνται, ὅτι αὐτοὶ ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτῶν ῥύσονται τὰς ψυχὰς αὐτῶν, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος. ἐὰν δὲ καὶ τὰς τέσσαρας ἐκδικήσεις μου τὰς πονηρὰς ῥομφαίαν καὶ λιμόν, καὶ θηρία πονηρά, καὶ θάνατον ἐξαποστείλω ἐπὶ ἱερουσαλὴμ τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐξ αὐτῆς ἄνθρωπον καὶ κτῆνος.

τ ecce ipſi derelicti in ea ſaluati ex ea. qui educent ex ea filios τ filias: ecce ipſi egrediunt ad vos: τ videbitis vias coꝝ: τ cogitatiōes coꝝ: τ penitebit uos ſup mala q̄ induxi ſup hieruſalem in oībus q̄ induxi ſup eam:
καὶ ἰδοὺ αὐτοὶ ὑπολελειμμένοι ἐν αὐτῇ οἱ ἀνασεσωσμένοι ἐξ αὐτῆς. οἵτινες ἐξάξουσιν ἐξ αὐτῆς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, ἰδοὺ αὐτοὶ ἐκπορεύονται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὄψεσθε τὰς ὁδοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν, καὶ μεταμεληθήσεσθε ἐπὶ τὰ κακὰ ἃ ἐπήγαγον ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐπήγαγον ἐπ᾽ αὐτήν, ꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

A · E · B · F · C · G

Trāſla.B.Hie.

preuaricationibus ſuis: ſed ſit mihi i populū & ego ſim eis in deum: ait dn̄s exercituū. Et factus eſt ſermo dn̄i ad me dicens. Fili hominis ꝏꝏ terra cū peccauerit mihi vt preuaricetur ꝑuaricās: extendā manū meā ſup eam: & cōterā virgā panis eius: & īmittā in eam famem & interficiā de ea hominē & iumentum. Et ſi fuerint tres ꝏ viri iſti in medio eius noe daniel ꝏꝏꝏꝏ & iob: ipſi iuſticia ſua liberabūt animas ſuas: ait dn̄s exercituū. Quod & ſi beſtias peſſimas ꝏ induxero ſuper terrā vt vaſtent eam: & fuerit ꝏ inuia eo ꝙ non ſit pertranſiens ꝓpter beſtias: tres viri iſti ſi fuerint in ea: viuo ꝏꝏꝏꝏ ego dicit dominus deus: quia neq̄ filios nec filias liberabūt: ſed ipſi ſoli liberabuntur: ꝏꝏ terra autē deſolabitur. Vel ſi gladiū induxero ſuper terram illam: & dixero gladio: ꝏꝏꝏ tranſi per terrā: & interfecero de ea hominē & iumentum: & tres viri iſti fuerint ꝏꝏꝏ in medio eius: viuo ego dicit dominus deus: nō liberabunt filios neq̄ filias: ſed ipſi ſoli ꝏꝏ liberabuntur. Si autē & peſtilētiā immiſero ſup terrā illā: & effudero indignationē meā ſup eam in ſanguine: vt auferam ex ea hoiem & iumentū. & noe daniel & iob fuerint in medio eius: viuo ego dicit dn̄s deus: q̄a filiū & filiā nō liberabūt: ſed ipſi iuſticia ſua liberabunt aīas ſuas. Q̄m̄ hec dicit dominus deus: ꝙ & ſi quattuor ꝏꝏꝏ iudicia mea peſſima gladium & famem ac beſtias malas & peſtilentiā immiſero in hieruſalem ꝏ vt interficiam de ea hominem & pecus: tamen relinq̄tur in ea ſaluatio educentium filios ꝏꝏ & filias. Ecce ipſi egredientur ad vos ꝏꝏꝏ & videbitis viam eorum & adinuētiones eorum: & conſolabimini ſuper malo quod induxi in hieruſalē in oībus que importaui ſuper eam:

Tex.he.Ezechi.xiiij.

פשעיהם והיו לי לעם ואני אהיה
להם לאלהים נאם אדני יהוה:
ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם
ארץ כי תחטא לי למעל מעל
ונטיתי ידי עליה ושברתי לה מטה
לחם והשלחתי בה רעב והכרתי
ממנה אדם ובהמה: והיו שלשת
האנשים האלה בתוכה נח דניאל
ואיוב המה בצדקתם ינצלו נפשם
נאם אדני יהוה: לו חיה רעה
אעביר בארץ ושכלתה והיתה
שממה מבלי עובר מפני החיה:
שלשת האנשים האלה בתוכה חי
אני נאם אדני יהוה אם בנים ואם
בנות יצילו המה לבדם ינצלו
והארץ תהיה שממה: או חרב אביא
על הארץ ההיא ואמרתי חרב
תעבר בארץ והכרתי ממנה אדם
ובהמה: ושלשת האנשים האלה
בתוכה חי אני נאם אדני יהוה לא
יצילו בנים ובנות כי הם לבדם
ינצלו: או דבר אשלח אל הארץ
ההיא ושפכתי חמתי עליה בדם
להכרית ממנה אדם ובהמה: ונח
דניאל ואיוב בתוכה חי אני נאם
אדני יהוה אם בן אם בת יצילו
המה בצדקתם יצילו נפשם: כי כה
אמר אדני יהוה אף כי ארבעת
שפטי הרעים חרב ורעב וחיה
רעה ודבר שלחתי אל ירושלם
להכרית ממנה אדם ובהמה: והנה
נותרה בה פלטה המוצאים בנים
ובנות הנם יוצאים אליכם
וראיתם את דרכם ואת עלילותם
ונחמתם על הרעה אשר הבאתי על
ירושלם את כל אשר הבאתי עליה:

Primitiua.heb.

היה · חטא · שלח כרת · נצל · רוע · עבר היה · עבר פנה · בנה בדד · היה בוא · עבר · שלח · יחם · כרת · נצל · רבע · רוע · יתר יצא · היה · ראה צלל · רוע בוא

ונחמו אתכם כי תראו את דרכם ואת עלילותם וידעתם כי לא חנם עשיתי את כל אשר עשיתי בה נאם אדני יהוה׃

Cap. xv. ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ בן אדם מה יהיה עץ הגפן מכל עץ הזמורה אשר היה בעצי היער׃ היקח ממנו עץ לעשות למלאכה אם יקחו ממנו יתד לתלות עליו כל כלי׃ הנה לאש נתן לאכלה את שני קצותיו אכלה האש ותוכו נחר היצלח למלאכה׃ הנה בהיותו תמים לא יעשה למלאכה אף כי אש אכלתהו ויחר ונעשה עוד למלאכה׃ לכן כה אמר אדני יהוה כאשר עץ הגפן בעץ היער אשר נתתיו לאש לאכלה כן נתתי את ישבי ירושלם׃ ונתתי את פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם וידעתם כי אני יהוה בשומי את פני בהם׃ ונתתי את הארץ שממה יען מעלו מעל נאם אדני יהוה׃

Cap. xvi. ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ בן אדם הודע את ירושלם את תועבתיה׃ ואמרת כה אמר אדני יהוה לירושלם מכרתיך ומלדתיך מארץ הכנעני אביך האמרי ואמך חתית׃ ומולדותיך ביום הולדת אתך לא כרת שרך ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת והחתל לא חתלת׃ לא חסה עליך עין לעשות לך אחת מאלה לחמלה עליך ותשלכי אל פני השדה בגעל נפשך ביום הלדת אתך׃ ואעבר עליך

et consolabuntur vos cum videritis viam eorum & adinuentiões eorum: & cognoscetis quod nõ frustra fecerim omnia que feci in ea: ait dñs deus. 15.

ET factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum que sunt inter ligna siluarũ? Nunquid tolletur de ea lignũ vt fiat opus: aut fabricabitur de ea paxillus vt dependeat in eo quodcunque vas? Ecce igni datũ est in escam: vtranque partẽ eius consumpsit ignis: & medietas eius redacta est in fauillã. Nunquid vtile erit ad opus? Etiã cũ esset integrũ nõ erat aptũ ad opus: quãto magis cũ illud ignis deuorauerit & cõbusserit: nihil ex eo fiet operis. Propterea hec dicit dñs deus. Quõ lignũ vitis inter ligna siluarũ quod dedi igni ad deuorandum: sic tradam habitatores hierusalem: & ponã faciẽ meam in eos. De igne egredietur: & ignis consumet eos. Et scietis quia ego dominus cum posuero faciem meã in eos: & dedero terrã inuiam & desolatam: eo quod preuaricatores extiterint dicit dominus deus. 16.

ET factus est sermo domini ad me dicẽs. Fili hominis: notas fac hierusalem abominationes suas & dices. Hec dicit dominus deus hierusalem. Radix tua & generatio tua de terra chanaan: pater tuus amorreus: & mater tua cethea. Et quando nata es in die ortus tui non est precisus vmbilicus tuus: & aqua non es lota in salutem: nec sale salita: nec inuoluta pãnis. Non pepcit super te oculus vt faceret tibi vnũ de his misertus tui. sed proiecta es super faciẽ terre in abiectione anime tue: in die qua nata es. Transiens autem per te

καὶ παρακαλέσουσιν ὑμᾶς, διότι ὄψεσθε τὰς ὁδοὺς αὐτῶν καὶ τὰ ἐνθυμήματα αὐτῶν, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι οὐ μάτην πεποίηκα πάντα ὅσα ἐποίησα ἐν αὐτῇ, λέγει ἀδωναΐ κύριος. Ca.15.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου τί ἂν γένοιτο ξύλον τῆς ἀμπέλου ἐκ πάντων τῶν ξύλων τῶν κλημάτων τῶν ὄντων ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ; εἰ λήψονται ἐξ αὐτῆς ξύλον τοῦ ποιῆσαι εἰς ἐργασίαν; εἰ λήψονται ἐξ αὐτῆς πάσσαλον τοῦ κρεμάσαι ἐπ᾽ αὐτὸν πᾶν σκεῦος; ἰδοὺ πυρὶ δέδοται εἰς ἀνάλωσιν τὴν κατ᾽ ἐνιαυτὸν κάθαρσιν ἀπ᾽ αὐτῆς ἀναλίσκει τὸ πῦρ, καὶ ἐκλείπει εἰς τέλος· μὴ χρήσιμον ἔσται εἰς ἐργασίαν; οὐδ᾽ ἔτι αὐτοῦ ὄντος ὁλοκλήρου οὐκ ἔσται εἰς ἐργασίαν· μὴ ὅτι ἐὰν καὶ τὸ πῦρ αὐτὸ ἀναλώσῃ εἰς τέλος, εἰ ἔσται ἔτι εἰς ἐργασίαν; διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, ὃν τρόπον τὸ ξύλον τῆς ἀμπέλου ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, ὃ δέδωκα αὐτὸ τῷ πυρὶ εἰς ἀνάλωσιν, οὕτως δέδωκα τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ δώσω τὸ πρόσωπόν μου ἐπ᾽ αὐτούς· ἐκ τοῦ πυρὸς ἐξελεύσονται, καὶ πῦρ καταφάγεται αὐτούς, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος ἐν τῷ στηρίσαι με τὸ πρόσωπόν μου ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ δώσω τὴν γῆν εἰς ἀφανισμὸν ἀνθ᾽ ὧν παρέπεσον παραπτώματι λέγει ἀδωναΐ κύριος. Ca.16.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου διαμάρτυραι τῇ ἱερουσαλὴμ τὰς ἀνομίας αὐτῆς, καὶ ἐρεῖς· τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος τῇ ἱερουσαλήμ, ἡ ῥίζα σου καὶ ἡ γένεσίς σου ἐκ γῆς χαναάν· ὁ πατήρ σου ἀμορραῖος καὶ ἡ μήτηρ σου χετταία· καὶ ἡ γένεσίς σου ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐτέχθης οὐκ ἔτμηθη ὁ ὀμφαλός σου, καὶ ἐν ὕδατι οὐκ ἐλούσθης εἰς σωτηρίαν, οὐδὲ ἁλὶ ἡλίσθης, καὶ σπαργάνοις οὐκ ἐσπαργανώθης, οὐδ᾽ ἐφείσατο ἐπὶ σοὶ ὁ ὀφθαλμός μου, τοῦ ποιῆσαί σοι ἓν ἐκ πάντων τούτων τοῦ παθεῖν τι ἐπὶ σοί· καὶ ἀπερρίφης ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου τῇ σκολιότητι τῆς ψυχῆς σου ἐν ᾗ ἡμέρᾳ ἐτέχθης.

καὶ εἶδόν σε πεφυρμένην ἐν τῷ αἵματί σου, καὶ εἶπόν σοι, ἐκ τοῦ αἵματός σου ζωή· σὺν τῷ αἵματί σου ζωή. πληθύνου· καθὼς ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἀγροῦ δέδωκά σε, καὶ ἐπληθύνθης καὶ ἐμεγαλύνθης καὶ εἰσῆλθες εἰς πόλεις πόλεων· οἱ μαστοί σου ἀνωρθώθησαν, καὶ ἡ θρίξ σου ἀνέτειλεν, σὺ δὲ ἦσθα γυμνὴ καὶ ἀσχημονοῦσα. καὶ διῆλθον διὰ σοῦ καὶ εἶδόν σε, καὶ ἰδοὺ καιρός σου, καὶ καιρὸς καταλυόντων· καὶ διεπέτασα τὰς πτέρυγάς μου ἐπὶ σέ, καὶ ἐκάλυψα τὴν ἀσχημοσύνην σου, καὶ ὤμοσά σοι, καὶ εἰσῆλθον ἐν διαθήκῃ μετὰ σοῦ λέγει ἀδωναΐ κύριος, καὶ ἐγένου μοι. καὶ ἔλουσά σε ἐν ὕδατι, καὶ ἀπέπλυνα τὸ αἷμά σου ἀπὸ σοῦ, καὶ ἔχρισά σε ἐν ἐλαίῳ, καὶ ἐνέδυσά σε ποικίλα, καὶ ὑπέδησά σε ὑάκινθον, καὶ ἔζωσά σε βύσσῳ, καὶ περιέβαλόν σε τριχάπτῳ, καὶ ἐκόσμησά σε κόσμῳ, καὶ περιέθηκα ψέλλια περὶ τὰς χεῖράς σου, καὶ κάθεμα περὶ τὸν τράχηλόν σου, καὶ ἔδωκα ἐνώτιον περὶ τὸν μυκτῆρά σου, καὶ τροχίσκους ἐπὶ τὰ ὦτά σου, καὶ στέφανον καυχήσεως ἐπὶ τὴν κεφαλήν σου, καὶ ἐκοσμήθης χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ, καὶ τὰ περιβόλαιά σου βύσσινα καὶ τρίχαπτα καὶ ποικίλα, σεμίδαλιν καὶ μέλι καὶ ἔλαιον ἔφαγες, καὶ ἐγένου καλὴ σφόδρα σφόδρα, καὶ κατηυθύνθης εἰς βασιλείαν. καὶ ἐξῆλθέ σοι ὄνομα ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐν τῷ κάλλει σου, διότι συντετελεσμένον ἦν ἐν εὐπρεπείᾳ ἐν τῇ ὡραιότητι ᾗ ἔταξα ἐπὶ σέ, λέγει ἀδωναΐ κύριος. καὶ ἐπεποίθεις ἐν τῷ κάλλει σου, καὶ ἐπόρνευσας ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου, καὶ ἐξέχεας τὴν πορνείαν σου ἐπὶ πάντα πάροδον αὐτῷ ἐγίνετο. καὶ ἔλαβες ἐκ τῶν ἱματίων σου, καὶ ἐποίησας σεαυτῇ εἴδωλα ῥαπτά, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐπ᾽ αὐτά, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃς, οὐδὲ μὴ γένηται. καὶ ἔλαβες τὰ σκεύη τῆς καυχήσεώς σου ἐκ τοῦ χρυσίου μου καὶ ἐκ τοῦ ἀργυρίου μου ἐξ ὧν ἔδωκά σοι, καὶ ἐποίησας σεαυτῇ εἰκόνας ἀρσενικάς, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐν αὐταῖς. καὶ ἔλαβες τὸν ἱματισμὸν τὸν ποικίλον σου, καὶ περιέβαλες αὐτά, καὶ τὸ ἔλαιόν μου καὶ τὸ θυμίαμά μου ἔθηκας πρὸ προσώπου αὐτῶν, καὶ τοὺς ἄρτους μου οὓς ἔδωκά σοι, σεμίδαλιν καὶ μέλι καὶ ἔλαιον ἐψώμισά σε, καὶ ἔθηκας αὐτὰ πρὸ προσώπου αὐτῶν εἰς ὀσμὴν εὐωδίας· καὶ ἐγένετο λέγει ἀδωναΐ κύριος, καὶ ἔλαβες τοὺς υἱούς σου καὶ τὰς θυγατέρας σου ἃς ἐγέννησας, καὶ ἔθυσας αὐτοῖς

vidi te conculcari in sanguine tuo. Et dixi tibi cũ esses in sanguine tuo: viue. dixi inquã tibi in sanguine tuo: viue. Multiplicatã quasi germẽ agri dedi te: & multiplicata es: & grandis effecta: & ingressa es & peruenisti ad mundũ muliebrẽ. Vbera tua intumuerũt: & pilus tuus germinauit & eras nuda & cõfusione plena: & transiui per te & vidi te: & ecce tẽpus tuũ: tẽpus amãtiũ. Et expandi amictũ meũ super te: & operui ignominiã tuã. Et iuraui tibi & ingressus sum pactũ tecũ ait dñs deus. Et facta es mihi: & laui te aqua & emũdaui sanguinẽ tuũ ex te. Et vnxi te oleo & vestiui te discoloribus: & calciaui te hyacintho. Et cinxi te bysso: & indui te subtilibus: & ornaui te ornamẽto. Et dedi armillas in manibus tuis: & torquẽ circa collũ tuũ: & dedi inaurẽ super os tuũ: & circulos auribus tuis & coronã decoris in capite tuo. Et ornata es auro & argẽto & vestita es bysso & polymito & multis coloribus. Similã & mel & oleũ comedisti: & decora facta es vehementer nimis. Et profecisti in regnũ: & egressum est nomen tuũ in gentes propter speciẽ tuã: quia perfecta eras in decore meo quẽ posuerã super te: dicit dñs deus. Et habẽs fiduciã in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo: & exposuisti fornicationẽ tuã omni trãseunti: vt eius fieres. Et sumẽs de vestimẽtis meis fecisti tibi excelsa hinc inde cõsuta: & fornicata es super eis: sicut non est factũ: neque futurũ est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo & argento meo que dedi tibi: & fecisti tibi imagines masculinas: & fornicata es in eis: & sumpsisti vestimenta tua multicoloria: & operuisti illas. Et oleũ meũ & thymiama meũ posuisti coram eis: & panẽ meũ quẽ dedi tibi: similã & oleũ & mel quibus enutriui te posuisti in cõspectu eorum in odorẽ suauitatis. Et factũ est ait dñs deus: & tulisti filios tuos & filias tuas quas generasti mihi & immolasti

ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך חיי׃ רבבה כצמח השדה נתתיך ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו ושערך צמח ואת ערם ועריה׃ ואעבר עליך ואראך והנה עתך עת דדים ואפרש כנפי עליך ואכסה ערותך ואשבע לך ואבוא בברית אתך נאם אדני יהוה ותהיי לי׃ וארחצך במים ואשטף דמיך מעליך ואסכך בשמן׃ ואלבישך רקמה ואנעלך תחש ואחבשך בשש ואכסך משי׃ ואעדך עדי ואתנה צמידים על ידיך ורביד על גרונך׃ ואתן נזם על אפך ועגילים על אזניך ועטרת תפארת בראשך׃ ותעדי זהב וכסף ומלבושך שש ומשי ורקמה סלת ודבש ושמן אכלתי ותיפי במאד מאד ותצלחי למלוכה׃ ויצא לך שם בגוים ביפיך כי כליל הוא בהדרי אשר שמתי עליך נאם אדני יהוה׃ ותבטחי ביפיך ותזני על שמך ותשפכי את תזנותיך על כל עובר לו יהי׃ ותקחי מבגדיך ותעשי לך במות טלאות ותזני עליהם לא באות ולא יהיה׃ ותקחי כלי תפארתך מזהבי ומכספי אשר נתתי לך ותעשי לך צלמי זכר ותזני בם׃ ותקחי את בגדי רקמתך ותכסים ושמני וקטרתי נתתי לפניהם׃ ולחמי אשר נתתי לך סלת ושמן ודבש האכלתיך ונתתיהו לפניהם לריח ניחח ויהי נאם אדני יהוה׃ ותקחי את בניך ואת בנותיך אשר ילדת לי ותזבחים

להם לאכול המעט מתזנותיך:
ותשחטי את בני ותתנים בהעביר
אותם להם: ואת כל תועבתיך
ותזנתיך לא זכרתי את ימי נעוריך
בהיותך ערם ועריה מתבוססת
בדמך היית: ויהי אחרי כל רעתך
אוי אוי לך נאם אדני יהוה: ותבני
לך גב ותעשי לך רמה בכל רחוב:
אל כל ראש דרך בנית רמתך
ותתעבי את יפיך ותפשקי את רגליך
לכל עובר ותרבי את תזנותיך:
ותזני אל בני מצרים שכניך גדלי
בשר ותרבי את תזנתך להכעיסני:
והנה נטיתי ידי עליך ואגרע חקך
ואתנך בנפש שנאותיך בנות
פלשתים הנכלמות מדרכך זמה:
ותזני אל בני אשור מבלתי שבעתך
ותזנים וגם לא שבעת: ותרבי את
תזנותך אל ארץ כנען כשדימה
וגם בזאת לא שבעת: מה אמלה
לבתך נאם אדני יהוה בעשותך
את כל אלה מעשה אשה זונה
שלטת: בבנותיך גבך בראש כל
דרך ורמתך עשיתי בכל רחוב ולא
הייתי כזונה לקלס אתנן: האשה
המנאפת תחת אישה תקח את
זרים: לכל זנות יתנו נדה ואת נתת
את נדניך לכל מאהביך ותשחדי
אותם לבוא אליך מסביב בתזנותיך:
ויהי בך הפך מן הנשים בתזנותיך
ואחריך לא זונה ובתתך אתנן
ואתנן לא נתן לך ותהי להפך:
לכן זונה שמעי דבר יהוה: כה
אמר אדני יהוה יען השפך נחשתך
ותגלה ערותך בתזנותיך על
מאהביך ועל כל גלולי תועבותיך

eis ad deuorandū. Nunquid parua ē fornicatio tua? Immolasti filios meos: & dedisti illos cōsecrans eis. Et post omnes abominationes tuas ꝏ & fornicatiões nō es recordata dierū adolescētie tue: qñ eras nuda & cōfusione plena: cōculcata ī sanguine tuo. Et accidit post omnē maliciā tuā: ve ve tibi: ait dominus deus. Edificasti ꝏ tibi lupanar: & fecisti tibi prostibulū in cūctis plateis. Ad omē caput vie edificasti signū p̄stitutiōis tue: & abominabilē fecisti decorē tuū. Et diuisisti pedes tuos omī transeunti & multiplicasti oēs fornicatōes tuas. Et fornicata es cū filiis egypti vicinis tuis magnaꝝ carniū & multiplicasti fornicationē tuam ad irritandū me. Ecce ego extendam manū meā sup te: & auferā iustificationē tuā. Et dabo te in aīas odientiū te filiarū palestinaꝝ, que erubescūt in via tua scelerata. Et fornicata es tu in filiis assyriorū: eo q̄ necdū fueris expleta. Et postq̄ fornicata es nec sic es satiata: & multiplicasti fornicationē tuā in terra chanaan cū chaldeis: & nec sic satiata es. In q̄ mundabo cor tuū: ait dñs deꝰ: cum facias oīa hec opa mulieris meretricis & p̄cacis: q̄a fabricasti lupanar tuū in capite oīs vie: & excelsū tuū fecisti in oī platea. Nec facta es q̄si meretrix fastidio augēs p̄ciū: sed quasi mulier adultera q̄ super virū suū inducit alienos. Oībus meretricibꝰ dantur mercedes: tu aūt dedisti mercedes cūctis amatoribꝰ tuis & dona donabas eis: vt intrarēt ad te vndiq̄ ad fornicandū tecū. Factūq̄ ē in te cōtra cōsuetudinē mulierū in fornicatiōibꝰ tuis: & post te nō erit fornicatio. In eo eī q̄ dedisti mercedes: & mercedes nō accepisti factū est in te cōtrarium. Propterea meretrix audi verbum dñi. Hec dicit dñs deus. Quia effusū est es tuū: & reuelata est ignominia tua i fornicationibus tuis sup amatores tuos: & super idola abominationū tuarum

in cōsūptionē: q̄si parū fornicata sis τ iugulasti fili-
εἰς ἀνάλωσιν, ὡς μικρὰ ἐξεπόρνευσας καὶ ἔσφαξας τὰ τέ-
os tuos: τ dedisti eos vt sctificares tu eos il-
κνα σου, καὶ ἔδωκας αὐτὰ ἐν τῷ ἁγιάζεσθαί σε αὐτὰ αὐ-
lis. hoc p̄ter oēm fornicationē tuā: τ abominatio-
τοῖς. τοῦτο παρὰ πᾶσαν πορνείαν σου, καὶ τὰ βδελύγμα-
nes tuas: τ nō es recordata diei infantie tue
τά σου, καὶ οὐκ ἐμνήσθης τῆς ἡμέρας τῆς νηπιότητός σου
q̄ñ eras nuda: τ ignominiosa: τ mixta in san-
ὅτε ἦσθα γυμνή, καὶ ἀσχημονοῦσα, καὶ πεφυρμένη ἐν τῷ αἵ-
guine tuo τ vixisti. τ factū ē post oēs iniq̄tates
ματί σου καὶ ἔζησας. καὶ ἐγένετο μετὰ πάσας τὰς κακίας
tuas: ve ve tibi dicit adonai dn̄s. τ edificasti tibi
σου, οὐαὶ οὐαί σοι λέγει ἀδωναΐ κς. καὶ ᾠκοδόμησας σεαυ-
hitaculū fornicatiōis: τ fecisti tibi p̄stitutionē i oī
τῇ οἴκημα πορνικόν, καὶ ἐποίησας σεαυτῇ ἔκθεμα ἐν πάσῃ
platea: τ in p̄ncipio oīs vie edificasti
πλατείᾳ, καὶ ἐπ' ἀρχῆς πάσης ὁδοῦ ᾠκοδόμησας τὰ
fornicatiōes tuas: τ destruxisti decorē tuū. τ diuisisti
πορνεῖά σου, καὶ ἐλυμήνω τὸ κάλλος σου. καὶ διήγαγες τὰ
crura tua oī trāseunti: τ multiplicasti fornicationē
σκέλη σου παντὶ παρόδῳ, καὶ ἐπλήθυνας τὴν πορνείαν
tuā: τ fornicata es sup filios egypti vicinos
σου, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐπὶ τοὺς υἱοὺς αἰγύπτου τοὺς ὁμοροῦν-
tibi magnaꝝ carniū. τ multiplicit fornicata es
τάς σοι τοὺς μεγαλοσάρκους. καὶ πολλαχῶς ἐξεπόρνευσας
vt ad iracūdiā p̄uocares me: τ ecce extēdo manū meā sup te:
τοῦ παροργίσαι με, καὶ ἰδοὺ ἐκτείνω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σέ,
τ auferā legitia tua: τ tradam te in aias odi-
καὶ ἐξαρῶ τὰ νόμιμά σου, καὶ παραδώσω σε εἰς ψυχὰς μι-
entiū te filias alienigenaꝝ q̄ declinauerūt a
σούντων σε θυγατέρας ἀλλοφύλων τὰς ἐκκλινούσας ἐκ
via tua. ipie egisti: τ fornicata es sup filios as-
τῆς ὁδοῦ σου. ἠσέβησας, καὶ ἐξεπόρνευσας ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ἀσ-
sur: τ neq̄ sic satiata es. τ fornicata es τ non
σούρ, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπλήσθης. καὶ ἐξεπόρνευσας καὶ οὐκ
es repleta: τ multiplicasti fornicatiōes tuas ad t̄rā cha
ἐνεπλήσθης, καὶ ἐπλήθυνας τὰς πορνείας σου πρὸς γῆν χα-
naan: τ ad chaldeos: τ neq̄ in his repleta
ναάν, καὶ εἰς τοὺς χαλδαίους, καὶ οὐδὲ ἐν τούτοις ἐνεπλή-
es. q̄d faciam cordi tuo dicit adonai dn̄s: cū face-
σθης. τί ποιήσω τῇ καρδίᾳ σου λέγει ἀδωναΐ κς, ἐν τῷ ποι-
ris tu hec oīa opa mulieris meretricis ipuden
ῆσαί σε ταῦτα πάντα ἔργα γυναικὸς πόρνης παρρησια-
tis: τ fornicata es tripliciter in filiabus tuis
ζομένης. καὶ ἐξεπόρνευσας τρισσῶς ἐν ταῖς θυγατράσι σου
q̄ñ edificasti tu lupanar tuū i p̄ncipio oīs vie:
ἐν τῷ οἰκοδομῆσαί σε τὸ πορνεῖόν σου ἐν ἀρχῇ πάσης ὁδοῦ,
τ basim tuā fecisti in oī platea: τ nō
καὶ τὴν βάσιν σου ἐποίησας ἐν πάσῃ πλατείᾳ. καὶ οὐκ
fuisti q̄si meretrix ɔgregans mercedes: aut mulier adultera similis
ἐγένου ὡς πόρνη συνάγουσα μισθώματα, ἡ γυνὴ ἡ μοιχωμένη ὁμοία
tibi a viro suo accipiens mercedes: τ oibus
σοι ἡ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς λαμβάνουσα μισθώματα, καὶ πᾶσι
q̄ fornicabanť cū ea dans mercedes. τ tu dedi-
τοῖς ἐκπορνεύουσιν αὐτὴν προσδιδοῦσα μισθώματα. καὶ σὺ προσ-
sti mercedes cūctis amatoribꝰ tuis: τ onerabas illos vt
δέδωκας μισθώματα πᾶσι τοῖς ἐρασταῖς σου, καὶ ἐφόρτιζες αὐτοὺς τοῦ
venirēt ad te p circuitū in fornicatione tua. τ factū ē in te per-
ἔρχεσθαι πρὸς σὲ κυκλόθεν ἐν τῇ πορνείᾳ σου. καὶ ἐγένετο ἐν σοὶ δι-
uersum p̄ter mulieres in fornicatiōe tua: τ post te nō
εστραμμένον παρὰ τὰς γυναῖκας ἐν τῇ πορνείᾳ σου, καὶ μετὰ σοῦ οὐ
fornicabunť: in eo .n. q̄ das tu mercedes: τ mercedes
πορνεύσουσιν, ἐν τῷ γὰρ προσδοῦναί σε μισθώματα, καὶ μισθώματα
nō sūt date tibi: factū ē in te puersum. ppterea meretrix au-
τὰ μὴ δίδοσθαί σοι, γέγονεν ἐν σοὶ διεστραμμένα. διὰ τοῦτο πόρνη ἄκου-
di verbū dn̄i. hec dicit adonai dn̄s. q̄r effudisti es tuū
ε λόγον κυ. τάδε λέγει ἀδωναΐ κς. ἀνθ' ὧν ἐξέχεας τὸν χαλκόν σου
τ reuelabitur ignominia tua in fornicatione tua ad
καὶ ἀποκαλυφθήσεται ἡ αἰσχύνη σου ἐπὶ τῇ πορνείᾳ σου πρὸς τοὺς
amatores tuos: τ in oēs cogitationes iniq̄tatū tuaꝝ:
ἐραστάς σου, καὶ εἰς πάντα τὰ ἐνθυμήματα τῶν ἀνομιῶν σου

τ in sanguinibꝰ filioꝝ tuoꝝ q̄s dedisti eis. ideo
καὶ ἐν τοῖς αἵμασι τῶν τέκνων σου ὧν δέδωκας αὐτοῖς. διὰ
ecce ego sup te cōgrego omnes amatores tuos i q̄bꝰ
τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ συνάγω πάντας τοὺς ἐραστάς σου ἐν οἷς
mixta es in eis: τ oēs q̄s dilexisti cū vniuersis
ἐπεμίγης ἐν αὐτοῖς, καὶ πάντας οὓς ἠγάπησας σὺν πᾶσιν
q̄s oderas. τ ɔgregabo eos sup te in circuitu. τ reuela-
οἷς ἐμίσεις. καὶ συνάξω αὐτοὺς ἐπὶ σὲ κυκλόθεν, καὶ ἀποκα-
labo malitias tuas ad eos: τ videbūt cūctaz
λύψω τὰς κακίας σου πρὸς αὐτούς, καὶ ὄψονται πᾶσαν τὴν
ignominiā tuā: τ vlciscar te vltione adulteraꝝ: τ
αἰσχύνην σου, καὶ ἐκδικήσω σε ἐκδικήσει μοιχαλίδων, καὶ
effundentiū sanguinē. τ ponā te in sanguine furoris τ zeli:
ἐκχεούσων αἷμα. καὶ θήσω σε ἐν αἵματι θυμοῦ καὶ ζήλου,
τ tradam te in manus eoꝝ: τ suffodient
καὶ παραδώσω σε εἰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ κατασκάψουσι
lupanar tuū: τ destruent basim tuā: τ nuda-
τὸ πορνεῖόν σου, καὶ καθελοῦσι τὴν βάσιν σου, καὶ ἐκδύ-
bunt te vestimētis tuis: τ tollent vasa gl'iatio
σουσί σε τὰ ἱμάτιά σου, καὶ λήψονται τὰ σκεύη τῆς καυχή-
nis tue: τ dimittent te nudā: τ plenā ignominia: τ
σεώς σου, καὶ ἀφήσουσί σε γυμνήν, καὶ ἀσχημονοῦσαν, καὶ
adducēt sup te turbas: τ lapidabunt te in lapidibꝰ: τ
ἄξουσιν ἐπὶ σὲ ὄχλους, καὶ λιθοβολήσουσί σε ἐν λίθοις, καὶ
iugulabunt te in gladijs suis: τ succen-
κατασφάξουσί σε ἐν τοῖς ξίφεσιν αὐτῶν, καὶ ἐμπρήσου-
dent domos tuas in igne: τ facient in te vltiones
σι τοὺς οἴκους σου ἐν πυρί, καὶ ποιήσουσιν ἐν σοὶ ἐκδικήσεις
coram mulieribꝰ multis. τ auertam te a fornicatio
ἐνώπιον γυναικῶν πολλῶν. καὶ ἀποστρέψω σε ἐκ πορνεί-
ne: τ mercedes non dabis vltra: τ dimittam
ας, καὶ μισθώματα οὐ μὴ προσδῷς οὐκ ἔτι, καὶ ἐπαφήσω
furorē meū sup te: τ auferet zelus meꝰ a te: τ
τὸν θυμόν μου ἐπὶ σέ, καὶ ἐξαρθήσεται ὁ ζῆλός μου ἐκ σοῦ, καὶ
requiescam: τ nō sollicitꝰ ero vltra: eoq̄ nō es recordata
ἀναπαύσομαι, καὶ οὐ μὴ μεριμνήσω ἔτι, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐμνήσθης
diei infantie tue τ cōtristabas me in oibꝰ
τὴν ἡμέραν τῆς νηπιότητός σου καὶ ἐλύπεις με ἐν πᾶσιν
his. τ ecce ego vias tuas in caput tuū dedi:
τούτοις. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ τὰς ὁδούς σου εἰς κεφαλήν σου δέδω-
dicit adonai dn̄s. τ sic non feci scdm omnē
κα, λέγει ἀδωναΐ κς. καὶ οὕτως οὐκ ἐποίησα κατὰ πᾶσαν
impietatē tuā sup oibus iniq̄tatibꝰ tuis. hec
τὴν ἀσέβειάν σου ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀνομίαις σου. ταῦτά
sunt oīa q̄cūq̄ dixerūt ɔ̄ te in parabola dicentes:
ἐστι πάντα ὅσα εἶπον κατὰ σοῦ ἐν παραβολῇ λέγοντες,
sicut mr̄: sic τ filia matris tue. tu es q̄ reli-
καθὼς ἡ μήτηρ, οὕτως καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς μητρός σου. σὺ εἶ ἡ ἀπω-
quit virū suum τ filios suos: τ soror
σαμένη τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ ἀδελφὴ
sororū tuaꝝ q̄ reliquerunt viros suos τ
τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἀπωσαμένων τοὺς ἄνδρας αὐτῶν καὶ
filios suos: mr̄ vr̄a cethea: τ p̄r vr̄ amor-
τὰ τέκνα αὐτῶν, ἡ μήτηρ ὑμῶν χετταία, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀμορ-
reus: soror tua senior samaria hec: τ
ραῖος, ἡ ἀδελφή σου ἡ πρεσβυτέρα σαμάρεια αὐτή, καὶ αἱ
filie eius q̄ habitāt a sinistris tuis: τ soror
θυγατέρες αὐτῆς αἱ κατοικοῦσαι ἐξ εὐωνύμων σου, καὶ ἡ ἀδελ-
tua iunior q̄ habitat a dextris tuis: sodoma τ
φή σου ἡ νεωτέρα ἡ κατοικοῦσα ἐκ δεξιῶν σου, σόδομα καὶ
filie eius: τ neq̄ sic in vijs eaꝝ ambula-
αἱ θυγατέρες αὐτῆς, καὶ οὐδ' ὡς ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν ἐπορεύ-
sti: neq̄ scdm iniq̄tates eoꝝ egisti paulominꝰ:
θης, οὐδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας αὐτῶν ἐποίησας. καταμικρόν,
: trāsgressa es eas in oibus vijs tuis: viuo
καὶ ὑπέρκεισαι αὐταῖς ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου. ζῶ
ego dicit adonai dn̄s. si fecit sodoma soror
ἐγὼ λέγει ἀδωναΐ κύριος. εἰ ἐποίησε σόδομα ἡ ἀδελ-
tua ipa: τ filie eius sicut feci-
φή σου αὐτή, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς ὃν τρόπον ἐποίη-
sti tu τ filie tue. verūtñ hec
σας σὺ καὶ αἱ θυγατέρες σου. πλὴν τοῦτο ꝏꝏ

4.Re. 15.b.

in sanguine filiorū tuorum quos dedisti eis: ꝏ ecce ego congregabo oēs amatores tuos qbꝰ cōmixta es: & omnes quos dilexisti ꝏ cū vniuersis quos oderas. Et congregabo eos super te vndiq̄ & nudabo ignominiā tuam ꝏ coram eis: & videbunt oēm turpitudinē tuam: & iudicabo te iudiciis adulterarū & effundentiū sanguinē. Et dabo te in sanguinē furoris & zeli: & dabo te in manꝰ coꝝ. Et destruēt lupanar tuū & demolientur p̄stibulū tuū. Et denudabūt te vestimētis tuis: & auferent vasa decoris tui: & derelinquēt te nudā plenāq̄ ignominia: & adducent sup te multitudinē. Et lapidabūt te lapidibꝰ & trucidabunt te gladiis suis. Et cōburēt domos tuas igni & faciēt in te iudicia in oculis mulierum plurimarū. Et desines fornicari: & mercedes vltra nō dabis. Et requiescet idignatio mea in te: & auferetur zelus meꝰ a te & quiescā nec irascar amplius: eo q̄ nō fueris recordata dieꝝ adolescētie tue: & p̄uocasti me in oibꝰ his. Quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi: ait dominus deus: & non feci iuxta scelera tua in omnibus abomīatiōibꝰ tuis. Ecce oīs qui dicit vulgo p̄uerbiū: i te assumet illud dicēs. Sicut mater: ita & filia eius. Filia mr̄is tue es tu q̄ p̄iecit virū suū & filios suos & soror sororꝝ tuarū q̄ p̄iecerunt viros suos & filios suos. Mater vr̄a cethea: & pater vr̄ amoreus. Et soror tua maior samaria ipsa & filie eius q̄ habitāt ad sinistram tuā. Soror aūt tua minor te: que habitat a dextris tuis ꝏ sodoma & filie eius. Sed nec in viis eaꝝ ambulasti neq̄ s̄m scelera earum fecisti. Pauxillū minus pene sceleratiora fecisti illis: in oībus viis tuis. Viuo ego dicit dominꝰ deus: quia non fecit ꝏ sodoma soror tua ipsa & filie eius: sicut ꝏ fecisti tu & filie tue. Ecce hec fuit ꝏ

ובדמי בניך אשר נתתי להם: לכן
הנני מקבץ את כל מאהביך אשר
ערבת עליהם ואת כל אשר אהבת
על כל אשר שנאת וקבצתי אותם
עליך מסביב וגליתי ערותך
אליהם וראו את כל ערותך:
ושפטתיך משפטי נאפות ושפכת
דם ונתתיך דם חמה וקנאה: ונתתי
אותך בידם והרסו גבך ונתצו
רמתיך והפשיטו אותך בגדיך
ולקחו כלי תפארתך והניחוך עירם
ועריה: והעלו עליך קהל ורגמו
אותך באבן ובתקוך בחרבותם:
ושרפו בתיך באש ועשו בך שפטים
לעיני נשים רבות והשבתיך
מזונה וגם אתנן לא תתני עוד:
והנחתי חמתי בך וסרה קנאתי
ממך ושקטתי ולא אכעס עוד: יען
אשר לא זכרתי את ימי נעוריך
ותרגזי לי בכל אלה וגם אני הא
דרכך בראש נתתי נאם אדני
יהוה ולא עשיתי את הזמה על כל
תועבתיך: הנה כל המשל עליך
ימשל לאמר כאמה בתה: בת
אמך את געלת אישה ובניה ואחות
אחותך את אשר געלו אנשיהן
ובניהן אמכן חתית ואביכן אמרי:
ואחותך הגדולה שמרון היא ובנותיה
היושבת על שמאלך ואחותך
הקטנה ממך היושבת מימינך
סדם ובנותיה: ולא בדרכיהן הלכת
ובתועבותיהן עשיתי כמעט קט
ותשחיתי מהן בכל דרכיך: חי
אני נאם אדני יהוה אם עשתה
סדם אחותך היא ובנותיה כאשר
עשית את ובנותיך: הנה זה היה

עון סדם אחותך גאון שבעת לחם ושלות השקט היה לה ולבנותיה ויד עני ואביון לא החזיקה: ותגבהינה ותעשינה תועבה לפני ואסיר אתהן כאשר ראיתי: ושמרון כחצי חטאתיך לא חטאה ותרבי את תועבותיך מהנה ותצדקי את אחותך בכל תועבותיך אשר עשיתי: גם את שאי כלמתך אשר פללת לאחותך בחטאתיך אשר התעבת מהן תצדקנה ממך וגם את בושי ושאי כלמתך בצדקתך אחיותך: ושבתי את שבותהן את שבות סדם ובנותיה ואת שבות שמרון ובנותיה ושבות שביתיך בתוכהנה: למען תשאי כלמתך ונכלמת מכל אשר עשית בנחמך אתן: ואחותיך סדם ובנותיה תשבן לקדמתן ושמרון ובנותיה תשבן לקדמתן ואת ובנותיך תשבינה לקדמתכן: ולוא היתה סדם אחותך לשמועה בפיך ביום גאוניך: בטרם תגלה רעתך כמו עת חרפת בנות ארם וכל סביבותיה בנות פלשתים השאטות אותך מסביב: את זמתך ואת תועבותיך את נשאתים נאם יהוה: כי כה אמר אדני יהוה ועשית אותך כאשר עשית אשר בזית אלה להפר ברית: וזכרתי אני את בריתי אותך בימי נעוריך והקימותי לך ברית עולם: וזכרת את דרכיך ונכלמת בקחתך את אחותיך הגדלות ממך אל הקטנות ממך ונתתי אתהן לך לבנות ולא מבריתך: והקימותי אני את בריתי אתך וידעת כי אני יהוה: למען תזכרי ובשת ולא יהיה

iniquitas sodome sororis tue: superbia saturitas panis & abūdantia & ociū ipsius & filiarū eius: & manū egeno & paupi nō porrigebant: & eleuate sunt & fecerūt abominationes corā me: & abstuli eas sicut vidisti. Et samaria dimidium peccatorū tuorum non peccauit: sed vicisti eas sceleribus tuis & iustificasti sorores tuas in oibus abominatiōib9 tuis q̄s opata es. Ergo & tu porta cōfusionē tuā que vicisti sorores tuas peccatis tuis sceleratius agens ab eis: iustificate sunt eni3 a te. Ergo & tu confundere & porta ignominiā tuā q̄ iustificasti sorores tuas. Et cōuertā restituēs eas cōuersione sodomoꝝ cū filiabus suis: & cōuersione samarie & filiaꝝ eius. Et cōuertam reuersionē tuā in medio eaꝝ: vt portes ignominiā tuā: & cōfundaris in oib9 q̄ fecisti consolans eos. Et soror tua sodoma & filie eius reuertētur ad antiq̄tatē suā: & samaria & filie ei9 reuertētur ad antiquitatem suā: & tu & filie tue reuertimini ad antiq̄tatē vestrā. Non fuit aūt sodoma soror tua audita i ore tuo in die supbie tue anteq̄3 reuelaretur malicia tua sicut hoc tpe in opprobriū filiarū syrie & cūctarū in circuitu tuo filiarū palestinarum que ambiūt te per gyrum. Scelus tuum & ignominiā tuam tu portasti: ait domin9. Quia hec dicit dominus deus. Et faciā tibi sicut despexisti iuramentum vt irritum faceres pactum: & recordabor ego pacti mei tecum in dieb9 adolescētie tue: & suscitabo tibi pactū sempiternū. Et recordaberis viarū tuaꝝ & cōfunderis cum receperis sorores tuas te maiores cum minorib9 tuis. Et dabo eas tibi in filias: sed non ex pacto tuo & suscitabo ego pactum meum tecum. Et scies quia ego dñs: vt recorderis & cōfundaris & non sit

iniq̄tas sodomoꝝ sororis tue supbia: & in
ἀνόμημα σοδόμων τῆς ἀδελφῆς σου ἡ ὑπερηφανία, καὶ ἐν
saturitate panū. & i abūdātiis delitiis affluebāt ipsa &
πλησμονῇ ἄρτων, καὶ ἐν εὐθηνίαις ἐσπατάλων αὐτὴ καὶ αἱ
filie eius. hoc fuit in ipsa & filiabus
θυγατέρες αὐτῆς. τοῦτο ὑπῆρχεν ἐν αὐτῇ καὶ ταῖς θυγατρά-
eius: & manū paupis & egeni nō assumebant
σιν αὐτῆς, καὶ χεῖρα πτωχοῦ καὶ πένητος οὐκ ἀντελαμβά- Gen. 19.f.
& gliabantur: & fecerunt iniq̄tates i cōspe
νοντο καὶ ἐμεγαλαύχουν, καὶ ἐποίησαν ἀνομήματα ἐνώπι
ctu meo: & abstuli eas sicut viderī. & samaria scḋm
όν μου, καὶ ἐξῆρα αὐτὰς καθὼς εἶδον. καὶ σαμάρεια κατὰ τὰς
dimidia peccatoꝝ tuoꝝ nō peccauit: & multiplicasti
ἡμίσεις τῶν ἁμαρτιῶν σου οὐχ ἥμαρτεν, καὶ ἐπλήθυνας
iniq̄tates tuas sup eas: et iustificasti sorores
τὰς ἀνομίας σου ὑπὲρ αὐτάς. καὶ ἐδικαίωσας τὰς ἀδελφάς
tuas i oibus iniq̄tatib9 tuis q̄s fecisti. & tu sus
σου ἐν πάσαις ταῖς ἀνομίαις σου αἷς ἐποίησας. καὶ σὺ κό
stine tormētū tuū in q̄ corrupisti sorores tuas in
μισαι τὴν βάσανόν σου ἐν ᾗ ἔφθειρας τὰς ἀδελφάς σου ἐν
peccatis tuis q̄b9 iniq̄3 egisti sup eas: & iustifica-
ταῖς ἁμαρτίαις σου αἷς ἠνόμησας ὑπὲρ αὐτάς, καὶ ἐδικαίω
sti eas sup te. & tu cōfundere & suscipe
σας αὐτὰς ὑπὲρ σεαυτήν. καὶ σὺ αἰσχύνθητι καὶ λάβε τὴν
ignominiā tuā: eo q̄ȯ iustificaueris tu sorores tuas: & auer
ἀτιμίαν σου, ἐν τῷ δικαιῶσαί σε τὰς ἀδελφάς σου, καὶ ἀπο
tam auersiōes eaꝝ auersionē sodomoꝝ &
στρέψω τὰς ἀποστροφὰς αὐτῶν τὴν ἀποστροφὴν σοδόμων καὶ
filiaꝝ eius: & auertā auersionē sama
τῶν θυγατέρων αὐτῆς, καὶ ἀποστρέψω τὴν ἀποστροφὴν σαμα
rie & filiaꝝ suaꝝ. & auertam auersio-
ρείας καὶ τῶν θυγατέρων αὐτῆς. καὶ ἀποστρέψω τὴν ἀποστρο
nē tuā in medio eaꝝ: vt portes tormētū tuū: &
φήν σου ἐν μέσῳ αὐτῶν, ὅπως κομίσῃ τὴν βάσανόν σου, καὶ
hebi ignomiā ex oibus q̄ fecisti cū tu ad iracūdiā puocares
ἀτιμωθήσῃ ἐκ πάντων ὧν ἐποίησας ἐν τῷ σε παροργίσαι
me. & soror tua sodoma: & filie eius resti
με. καὶ ἡ ἀδελφή σου σόδομα, καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς ἀπο
tuentur sicut fuerit a pncipio: & samaria: &
κατασταθήσονται καθὼς ἦσαν ἀπ᾽ ἀρχῆς. καὶ σαμάρεια, καὶ
filie eius restituentur sicut erāt a pncipio
αἱ θυγατέρες αὐτῆς κατασταθήσονται καθὼς ἦσαν ἀπ᾽ ἀρχῆς.
& tu & filie tue restituemini sicut fuistis
καὶ σὺ καὶ αἱ θυγατέρες σου ἀποκατασταθήσεσθε καθὼς ἦτε
a pncipio: & nisi fuisset sodoma soror tua in auditū in
ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ εἰ μὴ ἦν σόδομα ἡ ἀδελφή σου εἰς ἀκοὴν ἐν τῷ
ore tuo in diebus superbie tue anq̄
στόματί σου ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ὑπερηφανίας σου πρὸ τοῦ
reuelarentur malitie tue: sicut nūc opprobriū es
ἀποκαλυφθῆναι τὰς κακίας σου, ὃν τρόπον νῦν ὄνειδος εἶ
tu filiaꝝ syrie: & oium q̄ in circuitu tuo: & fi-
σὺ θυγατέρων συρίας, καὶ πάντων τῶν κύκλῳ σου, καὶ θυ
liaꝝ alienigenaꝝ circūdantiū te p gyꝝ ipie-
γατέρων ἀλλοφύλων τῶν περιεχουσῶν σε κύκλῳ. τὰς ἀσε
tates tuas & iniq̄tates tuas tu porta ipsas dicit dñs.
βείας σου καὶ τὰς ἀνομίας σου σὺ κόμισαι αὐτὰς λέγει κς.
hec dicit adonai dñs: & faciā in te sicut fecisti
τάδε λέγει ἀδωναῒ κς, καὶ ποιήσω ἐν σοὶ καθὼς ἐποίησας
sic despexisti maledictionē vt pterires testamētū meū: & recor
ὡς ἠτίμωσας τὴν ἀρὰν τοῦ παραβῆναι τὴν διαθήκην μου, καὶ μνησθή
dabor ego testamēti mei q̄ȯ tecum in dieb9 adolescētie tue:
σομαι ἐγὼ τῆς διαθήκης μου τῆς μετὰ σοῦ ἐν ἡμέραις νηπιότητός σου,
& suscitabo tibi testamētū sēpitēnū. & recordaberis viaꝝ tuaꝝ:
καὶ ἀναστήσω σοι τὴν διαθήκην αἰώνιον. καὶ μνησθήσῃ τῶν ὁδῶν σου,
& despicieris cū receperis tu sorores tuas se-
καὶ ἐξατιμωθήσῃ ἐν τῷ ἀναλαμβάνειν σε τὰς ἀδελφάς σου τὰς πρε
niores te cū iuniorib9 te: & dabo eas tibi i edi
σβυτέρας σου σὺν ταῖς νεωτέραις σου, καὶ δώσω αὐτάς σοι εἰς οἰ
ficationē & nō ex testamēto tuo. & suscitabo ego testamētū meū te
κοδομὴν καὶ οὐκ ἐκ διαθήκης σου. καὶ ἀναστήσω ἐγὼ τὴν διαθήκην μου με
cum: & cognosces q2 ego dñs vt recorderis & cōfūdaris: & nō
τὰ σοῦ, καὶ ἐπιγνώσῃ ὅτι ἐγὼ κς ὅπως μνησθῇς καὶ αἰσχυνθῇς, καὶ μὴ

sit tibi vltra apire os a facie ignominie
ᾖ σοι ἔτι ἀνοῖξαι τὸ στόμα ἀπὸ προσώπου τῆς ἀτιμίας
tue: cū ppici9 fuero ego tibi iuxta oia q̄cūq3 feci-
σου, ἐν τῷ ἐξιλάσκεσθαί με σοὶ κατὰ πάντα ὅσα ἐποί
sti dicit adonai dñs.
ησας λέγει ἀδωναῒ κύριος. Ca.17.

Et fact9 est sermo dñi ad me dicēs: fili hois: narra
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνοῦ, διή-
ra narrationē & dic parabolam ad domū isrl: & di
γησαι διήγημα καὶ εἰπὲ παραβολὴν ἐπὶ τὸν οἶκον ἰηλ, καὶ ἐ
ces. hec dicit adonai dñs: aq̄la magna magnaꝝ alaꝝ
ρεῖς. τάδε λέγει ἀδωναῒ κς, ὁ ἀετὸς ὁ μέγας ὁ μεγαλοπτέρυγος
longo mēbroꝝ ductu plena vnguiū: q̄ hȝ ductū
ὁ μακρὸς τῇ ἐκτάσει πλήρης ὀνύχων, ὃς ἔχει τὸ ἥγημα
intrādi in libanū: & tulit electas ce-
εἰσελθεῖν εἰς τὸν λίβανον, καὶ ἔλαβεν τὰ ἐπίλεκτα τῆς κέ
dri sūmitates teneritudinis amouit: attulit eas
δρου τὰ ἄκρα τῆς ἁπαλότητος ἐπεκίνησεν, ἤνεγκεν αὐτὰ
in trā chanaā in ciuitatē muratam posuit illas. &
εἰς γῆν χαναὰν εἰς πόλιν τετειχισμένην ἔθετο αὐτά. καὶ
tulit de semine tre: & dedit illud in
ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς γῆς, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ εἰς τὸ
campo semiabili vt acciperet radicationē plāta i aqua multa
πεδίον φυτόσπορον λαβεῖν ῥίζωσιν φυτὸν ἐν ὕδατι πολλῷ
vt respiceretur posuit illud & ortum est & factū est in
ἐπιβλεπόμενον ἔταξεν αὐτό καὶ ἀνέτειλεν καὶ ἐγένετο εἰς
vitem infirmā & puaꝝ magnitudie vt apparerent
ἄμπελον ἀσθενοῦσαν καὶ μικρὰν τῷ μεγέθει τοῦ ἐπιφαίνε-
ret sarmēta eius sup eam: & radices ei9 subter
σθαι τὰ κλήματα αὐτῆς ἐπ᾽ αὐτήν, καὶ αἱ ῥίζαι αὐτῆς ὑποκά
illā erāt. & factū ē in vitē & fecit ppa-
τω αὐτῆς ἦσαν. καὶ ἐγένετο εἰς ἄμπελον καὶ ἐποίησεν ἀπώ
gines: & extendit ramos suos. & facta ē aq
ρυγας, καὶ ἐξέτεινεν τὴν ἀναδενδράδα αὐτῆς. καὶ ἐγένετο ἀε
la altera grādis magnaꝝ alaꝝ: & multis vnguib9: &
τὸς ἕτερος μέγας μεγαλοπτέρυγος, καὶ πολὺς ὄνυξιν, καὶ
ecce vitis hec implicata ad eam & radices
ἰδοὺ ἡ ἄμπελος αὕτη περιπεπλεγμένη πρὸς αὐτὸν καὶ αἱ ῥίζαι
eius ad illā: & ramos suos extendit ei
αὐτῆς ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ τὰ κλήματα αὐτῆς ἐξαπέστειλεν αὐτῷ
vt potaret eā cū gleba a plātatiōe sua:
τοῦ ποτίσαι αὐτὴν σὺν τῷ βώλῳ ἀπὸ τῆς φυτείας αὐτῆς,
in cāpo bono sup aq̄ multa ista ipinguat vt face
εἰς πεδίον καλὸν ἐφ᾽ ὕδατι πολλῷ αὕτη πιαίνεται τοῦ ποι
ret germina: & ferret fructū vt esset in vitē grā
ῆσαι βλαστούς, καὶ φέρειν καρπὸν τοῦ εἶναι εἰς ἄμπελον με
dem. ppterea dic: hec dicit adonai dñs si dirige-
γάλην. διὰ τοῦτο εἰπέ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κς, εἰ κατευ-
tur nōne radices teneritudinis & fructus illi9 cōpu
θυνεῖ οὐχὶ αἱ ῥίζαι τῆς ἁπαλότητος καὶ ὁ καρπὸς αὐτῆς σα-
trescet: & arescent oia q̄ pōriuntur ex ea
πήσεται, καὶ ξηρανθήσεται πάντα τὰ προανατέλλοντα αὐ
& nō in brachio magno: neq3 in pplo multo vt e-
τῆς, καὶ οὐκ ἐν βραχίονι μεγάλῳ, οὐδ᾽ ἐν λαῷ πολλῷ τοῦ ἐκ
uellat eam ex radicib9 ei9: & ecce ipinguat. nūq̄d di
σπάσαι αὐτὴν ἐκ ῥιζῶν αὐτῆς, καὶ ἰδοὺ πιαίνεται. μὴ κα-
rigetur nōne cū cōtigerit eā vent9 vrens exsic-
τευθυνεῖ; οὐχὶ ἐν τῷ ἅψασθαι αὐτῆς ἄνεμον τὸν καύσωνα ξηραν
cabit ariditate? cū gleba germis sui ares-
θήσεται ξηρασίᾳ; σὺν τῷ βώλῳ τῆς ἀνατολῆς αὐτῆς ξηρανθή
cet. & factū ē verbū dñi ad me dicēs: dic iā ad
σεται. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, εἰπὸν δὴ πρὸς
domū exasperantem: nō scitis q̄d sunt ista:
τὸν οἶκον τὸν παραπικραίνοντα, οὐκ ἐπίστασθε τί ἐστιν ταῦ
dic eis: ecce venit rex babylonis
τα; εἰπὸν αὐτοῖς, ἰδοὺ ἔρχεται βασιλεὺς βαβυλῶνος
sup hierusalem & assumet regem eius: &
ἐπὶ ἱερουσαλὴμ καὶ λήψεται τὸν βασιλέα αὐτῆς, καὶ
pncipes eius: & adducet eos ad semetips3 in
τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς, καὶ ἄξει αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν εἰς
babylonē & tollet de semine
βαβυλῶνα, καὶ λήψεται ἐκ τοῦ σπέρματος

tibi vltra apire os pre confusione tua: cum placatus tibi fuero in omnibus que fecisti: ait dominus deus. 17.

Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hois: ppone enigma & narra parabolā ad domum israel & dices. Hec dicit dominus deus. Aquila grandis magnarū alarum longo membrorum ductu plena plumis & varietate: venit ad libanum: & tulit medullam cedri. Sūmitatem frondium eius auulsit & trāsportauit eā in terrā chanaā: in vrbe negociatorū posuit illā. Et tulit de semine terre & posuit illud in terra p semine: vt firmaret radicem sup aq̄s multas. In supficie posuit illud. Cū q3 germinasset creuit in vineā latiorē: hūili statura: respicientibus ramis eius ad eā: & radices eius sub illa erant. Facta est ergo vinea: & fructificauit in palmites: & emisit ppagines. Et facta ē aquila altera grādis: magnis alis: multisq3 plumis. Et ecce vinea ista quasi mittēs radices suas ad eā: palmites suos extendit ad illā vt irrigaret eā de areolis germinis sui. In terra bona sup aquas multas plantata est vt faciat frondes & portet fructum: vt sit in vineā grandem. Dic. Hec dicit dñs deus. Ergo ne prosperabitur? Nonne radices eius euellet: & fructus eius distringet: & siccabit oēs palmites germinis eius & arescet: & nō in brachio grandi neq3 in populo multo vt euelleret eā radicitus. Ecce plantata est: ergo ne prosperabitur? Nōne cū tetigerit eam ventus vrens siccabitur? in areis germīs sui arescet. Et factū est verbū dñi ad me dicens. Dic ad domū exasperātem. Nescitis quid ista significēt? dic. Ecce veniet rex babylonis in hierusalē: & assumet regē & pricipes ei9 & adducet eos ad semetipm in babylonē: & tollet de semine

לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם אדני יהוה:

Cap. xvij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם חוד חידה ומשל משל אל בית ישראל: ואמרת כה אמר אדני יהוה הנשר הגדול גדול הכנפים ארך האבר מלא הנוצה אשר לו הרקמה בא אל הלבנון ויקח את צמרת הארז: את ראש ינקותיו קטף ויביאהו אל ארץ כנען בעיר רכלים שמו: ויקח מזרע הארץ ויתנהו בשדה זרע קח על מים רבים צפצפה שמו: ויצמח ויהי לגפן סרחת שפלת קומה לפנות דליותיו אליו ושרשיו תחתיו יהיו ותהי לגפן ותעש בדים ותשלח פארות: ויהי נשר אחד גדול גדול כנפים ורב נוצה והנה הגפן הזאת כפנה שרשיה עליו ודליותיו שלחה לו להשקות אותה מערגות מטעה: אל שדה טוב אל מים רבים היא שתולה לעשות ענף ולשאת פרי להיות לגפן אדרת: אמר כה אמר אדני יהוה תצלח הלוא את שרשיה ינתק ואת פריה יקוסס ויבש כל טרפי צמחה תיבש ולא בזרוע גדולה ובעם רב למשאות אותה משרשיה: והנה שתולה התצלח הלא כגעת בה רוח הקדים תיבש יבש על ערגת צמחה תיבש: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: אמר נא לבית המרי הלא ידעתם מה אלה אמר הנה בא מלך בבל ירושלם ויקח את מלכה ואת שריה ויבא אותם אליו בבלה: ויקח מזרע

המלוכה ויכרת אתו ברית ויבא אתו באלה ואת אילי הארץ לקח׃ להיות ממלכה שפלה לבלתי התנשא לשמר את בריתו לעמדה׃ וימרד בו לשלח מלאכיו מצרים לתת לו סוסים ועם רב היצלח הימלט העשה אלה והפר ברית ונמלט׃ חי אני נאם אדני יהוה אם לא במקום המלך הממליך אתו אשר בזה את אלתו ואשר הפר את בריתו אתו בתוך בבל ימות׃ ולא בחיל גדול ובקהל רב יעשה אתו פרעה במלחמה בשפך סללה ובבנות דיק להכרית נפשות רבות׃ ובזה אלה להפר ברית והנה נתן ידו וכל אלה עשה לא ימלט׃ לכן כה אמר אדני יהוה חי אני אם לא אלתי אשר בזה ובריתי אשר הפיר ונתתיו בראשו׃ ופרשתי עליו רשתי ונתפש במצודתי והביאותיהו בבלה ונשפטתי אתו שם מעלו אשר מעל בי׃ ואת כל מברחו בכל אגפיו בחרב יפלו והנשארים לכל רוח יפרשו וידעתם כי אני יהוה דברתי׃ כה אמר אדני יהוה ולקחתי אני מצמרת הארז הרמה ונתתי מראש ינקותיו רך אקטף ושתלתי אני על הר גבה ותלול׃ בהר מרום ישראל אשתלנו ונשא ענף ועשה פרי והיה לארז אדיר ושכנו תחתיו כל צפור כל כנף בצל דליותיו תשכנה׃ וידעו כל עצי השדה כי אני יהוה השפלתי עץ גבה הגבהתי עץ שפל הובשתי עץ לח והפרחתי עץ יבש אני יהוה דברתי ועשיתי׃

regni: ferietq; cū eo fedus: & ab eo accipiet iuſiurandum. Sed & fortes terre tollet: vt ſit regnum humile & non eleuetur: ſed cuſtodiat pactū ei9 & ſeruet illud. Qui recedens ab eo miſit nuncios ad egyptum vt daret ſibi equos & populū multū. Nunqd proſperabitur vel cōſequetur ſalutē qui fecit hec? Et qui diſſoluit pactum nunqd effugiet? Viuo ego dicit dominus deus: qm̄ in loco regis qui cōſtituit eum regem: cuius fecit irritum iuramentum & ſoluit pactū qd̄ habebat cū eo in medio babylōis morietur. Et nō in exercitu grandi neq; in pplo multo faciet cōtra eum pharao preliū in iactu aggeris: & in extructione vallorū: vt interficiat aīas multas. Spreuerat enī iuramētū vt ſolueret fedus: & ecce dedit manū ſuā: & cū oīa hec feceriit nō effugiet. Propterea hec dicit dn̄s deus. Viuo ego: quoniā iuramentum quod ſpreuit & fedus qd̄ preuaricatus eſt ponā in caput eius. Et expandā ſup eū rete meū: & cōprehendetur in ſagena mea & adducā eum in babylonem & iudicabo eum ibi in preuaricatiōe qua deſpexit me: & oēs pfugi eius cū vniuerſo agmine ſuo gladio cadent. Reſidui autem in omnē ventum diſpergentur: & ſcietis quia ego dn̄s locut9 ſū. Hec dicit domin9 deus. Et ſumam ego de medulla cedri ſublimis: & ponam de vertice ramorū eius tenerū: diſtringā & plantabo ſup montē excelſum & eminentē. In mōte ſublimi iſrael plantabo illud: & erūpet in germē & faciet fructū & erit in cedrum magnā. Et hītabūt ſub ea oēs volucres & vniuerſum volatile ſub vmbra frondiū eius nidificabit. Et ſciēt oīa ligna regionis: qa ego dn̄s hūiliaui lignū ſublime: & exaltaui lignū hūile: & ſiccaui lignū viride & frōdere feci lignū aridū. Ego dn̄s locutus ſum & feci. 18.

regni: τ diſponet ad eum fedus: τ inducet eū in maledictione: τ duces terre tollet: vt ſit in regem infirmū τ oīno non eleuetur: ſed vt cuſtodiat teſtamētū ei9 τ ſtatuat illud: τ recedet ab eo: vt mittam nuncios in egyptum vt det illi equos τ pplm multū. ſi dirigetur: ſi ſaluabitur: faciens cōtraria τ tranſgrediēs teſtamētū ſi ef fugiet. viuo ego dicit adonai dn̄s: ſi nō in loco regis q cōſtituit regem eū q ihonorauit maledictionē meā: τ tranſgreſſ9 ē teſtamētū meū cū eo: in medio babylonis morietur: τ nō in exercitu magno neq; in turba multa. faciet aūt pharao prelium in tactu aggeris τ in extructiōe vallor vt auferat aīas multas: τ ihonorauit iuramētū vt trāſgrederet fedus. τ ecce dedit manū eius: τ oīa hec fecit ipſi nō ſaluabit: ppterea dic: hec dicit adonai dn̄s: viuo ego ſi iuramentū meū qđ ihonorauit: τ fedus meū qđ trāſgreſſus eſt: τ dabo illud in caput eius: τ extendam ſup eū rete meū: τ capietur in ſagena eius: τ adducā eū in babylonē: τ iudicabor ibi cū eo illic de iniqtate ei9 q̄ iniqegit in me in oībus pfugis eius: τ oēs electi eius in gladio cadent. τ oēs reſiduos eoꝝ in oēm ventū diſpergā: τ ſcietis qꝫ ego dn̄s locut9 ſum. qꝛ hec dicit adonai dn̄s: τ aſſumā ego de electis cedri de vertice. τ dabo de capite cordis eius τ auferā: τ plantabo ſup mōte excelſū. τ ſuſpendā illud i mōte ſublimi iſrl: τ plantabo illud τ emittet germē τ faciet fructū τ erit in cedrū magnā: τ requieſcet ſub eā oīs auis τ oē volatile ſub vmbra ramoꝝ ei9 requieſcet. τ rami ei9 reſtituentur: τ ſcient oīa ligna campi: qꝛ ego dn̄s humiliās lignū excelſū: τ exaltās lignū humile: τ areſaciēs lignū viride: τ germinare faciēs lignū aridū: ego dn̄s locut9 ſum τ faciam.

τῆς βασιλείας, καὶ διαθήσεται πρὸς αὐτὸν διαθήκην, καὶ εἰσάξει αὐτὸν ἐν ἀρᾷ, καὶ τοὺς ἡγουμένους τῆς γῆς λήψεται, τοῦ γενέσθαι βασιλείαν ἀσθενῆ, τὸ καθόλου μὴ ἐπαίρεσθαι, ἀλλὰ φυλάσσειν τὴν διαθήκην αὐτοῦ, καὶ ἱστάναι αὐτήν. καὶ ἀποστήσεται ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἐξαποστέλλειν ἀγγέλους εἰς αἴγυπτον τοῦ δοῦναι αὐτῷ ἵππους καὶ λαὸν πολύν. εἰ κατευθυνεῖ; εἰ διασωθήσεται ὁ ποιῶν ἐναντία; καὶ παραβαίνων διαθήκην εἰ σωθήσεται; ζῶ ἐγώ λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἐὰν μὴ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ βασιλέως τοῦ βασιλεύσαντος αὐτόν, ὃς ἠτίμωσε τὴν ἀράν μου, καὶ ὃς παρέβη τὴν διαθήκην μου μετ' αὐτοῦ, ἐν μέσῳ βαβυλῶνος τελευτήσει, καὶ οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλῃ οὐδὲ ἐν ὄχλῳ πολλῷ. ποιήσει πρὸς αὐτὸν φαραὼ πόλεμον ἐν χαρακοβολίᾳ, καὶ ἐν οἰκοδομῇ βελοστάσεων τοῦ ἐξᾶραι ψυχὰς πολλάς, καὶ ἠτίμωσεν ὁρκωμοσίαν τοῦ παραβῆναι διαθήκην. καὶ ἰδοὺ δέδωκε τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ πάντα ταῦτα ἐποίησεν αὐτῷ, μὴ σωθήσεται. διὰ τοῦτο εἰπέ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ζῶ ἐγώ, ἐὰν μὴ τὴν ὁρκωμοσίαν μου ἣν ἠτίμωσε, καὶ τὴν διαθήκην μου ἣν παρέβη, καὶ δώσω αὐτὴν εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐκτενῶ ἐπ' αὐτὸν τὸ δίκτυόν μου, καὶ ἁλώσεται ἐν τῇ περιοχῇ αὐτοῦ, καὶ ἄξω αὐτὸν εἰς βαβυλῶνα, καὶ διακριθήσομαι μετ' αὐτοῦ ἐκεῖ περὶ τῆς ἀδικίας αὐτοῦ ἧς ἠδίκησεν εἰς ἐμέ, ἐν πάσαις ταῖς φυγαδείαις αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ σὺν πάσαις ταῖς παρατάξεσιν αὐτοῦ, ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦνται, καὶ πάντας τοὺς καταλοίπους αὐτῶν εἰς πάντα ἄνεμον διασπερῶ, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος λελάληκα. διότι τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, καὶ λήψομαι ἐγὼ ἐκ τῶν ἐπιλέκτων τῆς κέδρου ἐκ κορυφῆς, καὶ δώσω ἐκ κεφαλῆς καρδίας αὐτῶν, καὶ ἀποκνιῶ, καὶ καταφυτεύσω ἐπ' ὄρος ὑψηλόν, καὶ κρεμάσω αὐτὸν ἐν ὄρει μετεώρῳ ἰσραήλ, καὶ καταφυτεύσω αὐτὸν καὶ ἐξοίσει βλαστὸν καὶ ποιήσει καρπόν, καὶ ἔσται εἰς κέδρον μεγάλην, καὶ ἀναπαύσεται ὑποκάτω αὐτοῦ πᾶν ὄρνεον καὶ πᾶν πετεινὸν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν κλάδων αὐτοῦ ἀναπαύσεται. καὶ τὰ κλήματα αὐτοῦ ἀποκατασταθήσεται, καὶ γνώσονται πάντα τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, διότι ἐγὼ κύριος ὁ ταπεινῶν ξύλον ὑψηλόν, καὶ ὑψῶν ξύλον ταπεινόν, καὶ ξηραίνων ξύλον χλωρόν, καὶ ἀναθάλλων ξύλον ξηρόν, ἐγὼ κύριος λελάληκα καὶ ποιήσω. Ca.18.

Cap.xviij

Et fact9 eſt ſermo dn̄i ad me dicēs: fili hominis q̄ vobis parabola hec in terra iſrael. dicentes: patres cōederūt vuā acerbā τ dentes filioꝝ obſtupuerūt: viuo ego dicit adonai dn̄s: ſi fuerit vltra dicta parabola hec in iſrael: qꝛ oēs aīe mee ſunt: queadmodū aīa patris: ſic τ aīa filij mee ſunt: τ aīa q̄ peccat: ipſa morietur. at homo q erit iuſtus faciēs iudiciū τ iuſticiam ſup mōtes nō comedet: τ oculos ſuos nō leuabit ad cogitatiōes dom9 iſrael: τ vxorem primi ſui nō cōtaminabit: τ ad mulierē in mēſtruo exiſtē nō accedet. τ hoiem nō opprimet: τ pignꝰ debitoris reddet: τ rapinā nō rapiet. panē ſuū eſurienti dabit: τ nudū operiet veſtimēto: argentū ſuū ad vſurā nō dabit: τ ſupabūdātiā nō accipiet: ab iniqtate auertet manū ſuam: τ iudiciū iuſtum faciet inter virum τ proximum eius: τ in preceptis meis ābulauit: τ iuſtificatiōes meas cuſtodiuit vt faceret eas: iuſtus hic eſt: vita viuet dicit adonai dn̄s. τ ſi genuerit filiū peſtilētē effūdētē ſāguinē τ faciētē peccata: in via pris ſui iuſti nō ambulauit τ hec oīa nō faciente: ſed τ in mōtibus comedit: τ vxorē primi ſui polluit: τ egenū τ paupem oppreſſit: τ rapinā rapuit: τ pignꝰ nō reddidit: τ in idola poſuit oculos ſuos: iniqtatē fecit: τ vſura dedit: τ ſupabūdātiā accepit. hic vita nō viuet: oēs iniqtates has fecit morte morietur: ſanguis ei9 ſup eū erit. ſi aūt genuerit filiū τ viderit oīa peccata pris ſui q̄ fecit. τ timuerit τ non fecerit ſcđm hec: ſup mōtes nō comedit: τ oculos ſuos non poſuit in cogitatiōes dom9 iſrael: τ vxorem primi ſui

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, τί ὑμῖν ἡ παραβολὴ αὕτη ἐπὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσραήλ, λέγοντες, οἱ πατέρες ἔφαγον ὄμφακα καὶ οἱ ὀδόντες τῶν τέκνων ἡμωδίασαν. ζῶ ἐγώ λέγει ἀδωναῒ κύριος, εἰ γενήσεται ἔτι λεγομένη ἡ παραβολὴ αὕτη ἐν τῷ ἰσραήλ, ὅτι πᾶσαι αἱ ψυχαὶ ἐμαί εἰσιν. ὃν τρόπον ἡ ψυχὴ τοῦ πατρός, οὕτως καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ υἱοῦ ἐμαί εἰσιν, καὶ ἡ ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα, αὐτὴ ἀποθανεῖται. ὁ δὲ ἄνθρωπος ὃς ἔσται δίκαιος ὁ ποιῶν κρίμα καὶ δικαιοσύνην, ἐπὶ τῶν ὀρέων οὐ φάγεται, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ οὐ μὴ ἐπάρῃ πρὸς τὰ ἐνθυμήματα οἴκου ἰσραήλ, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ οὐ μὴ μιάνῃ, καὶ πρὸς γυναῖκα ἐν ἀφέδρῳ οὖσαν οὐ προσεγγιεῖ. καὶ ἄνθρωπον οὐ μὴ καταδυναστεύσῃ, ἐνεχυρασμὸν ὀφείλοντος ἀποδώσει, καὶ ἅρπαγμα οὐχ ἁρπᾶται, τὸν ἄρτον αὐτοῦ τῷ πεινῶντι δώσει, καὶ γυμνὸν περιβαλεῖ ἱμάτιον, καὶ τὸ ἀργύριον αὐτοῦ ἐπὶ τόκῳ οὐ δώσει, καὶ πλεονασμὸν οὐ λήψεται, ἀπὸ ἀδικίας ἀποστρέψει τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ κρίμα δίκαιον ποιήσει ἀναμέσον ἀνδρὸς καὶ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς προστάγμασί μου πεπόρευται, καὶ τὰ δικαιώματά μου πεφύλακται τοῦ ποιῆσαι αὐτά, δίκαιος οὗτός ἐστι, ζωῇ ζήσεται λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐὰν γεννήσῃ υἱὸν λοιμὸν ἐκχέοντα αἷμα καὶ ποιοῦντα ἁμαρτήματα, ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τοῦ δικαίου οὐκ ἐπορεύθη, καὶ ταῦτα πάντα οὐ ποιοῦντα. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ὀρέων ἔφαγε, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἐμίανε, καὶ πτωχὸν καὶ πένητα κατεδυνάστευσε, καὶ ἅρπαγμα ἥρπασε, καὶ ἐνεχυρασμὸν οὐκ ἀπέδωκε, καὶ εἰς τὰ εἴδωλα ἔθετο τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ἀνομίαν πεποίηκε, μετὰ τόκου ἔδωκε, καὶ πλεονασμὸν ἔλαβεν, οὗτος ζωῇ οὐ ζήσεται, πάσας τὰς ἀνομίας ταύτας ἐποίησε, θανάτῳ θανατωθήσεται, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἔσται. ἐὰν δὲ γεννήσῃ υἱόν, καὶ ἴδῃ πάσας τὰς ἁμαρτίας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἃς ἐποίησε, καὶ φοβηθῇ καὶ μὴ ποιήσῃ κατὰ ταύτας, ἐπὶ τῶν ὀρέων οὐ βέβρωκε, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ οὐκ ἔθετο εἰς τὰ ἐνθυμήματα οἴκου ἰσραήλ, καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ

Et fact9 eſt ſermo domini ad me dicens. Quid eſt q̄ inter vos parabolā vertitis in prouerbium iſtud in terra iſrael dicētes. Patres comederunt vuā acerbā & dētes filiorum obſtupeſcunt. Viuo ego dicit domin9 deus ſi erit vltra vobis parabola hec ī puerbiū in iſrael. Ecce omnes anime mee ſunt. vt anima patris: ita & anima filii mea eſt. Anima que peccauerit ipſa morietur. Et vir ſi fuerit iuſtus & fecerit iudicium & iuſticiam: in montibus non comederit: & oculos ſuos nō leuauerit ad idola domus iſrael: & vxorem proximi ſui nō violauerit: & ad mulierem mēſtruatā nō acceſſerit. Et hoiem nō cōtriſtauerit: pignus debitori reddiderit: per vim nihil rapuerit: panē ſuū eſurienti dederit: & nudum operuerit veſtimēto: ad vſurā nō cōmodauerit: & amplius nō acceperit: ab iniqtate auerterit manum ſuā: & iudiciū verū fecerit īter virū & virū: & in pceptis meis ambulauerit & iudicia mea cuſtodierit vt faciat veritatē: hic iuſtus eſt. Vita viuet: ait dn̄s deus. Quod ſi genuerit filiū latronē effundentē ſanguinē: & fecerit vnum de iſtis & hec quidē omnia non facientē: ſed in mōtibus comedentē & vxorē pximi ſui polluētē. egenū & pauperē cōtriſtantem rapiētē rapinas: pign9 non reddentē: & ad idola leuantem oculos ſuos: abomīatione facietem: ad vſurā dātem & ampli9 accipientē nunqd viuet? Non viuet cū vniuerſa hec deteſtāda fecerit: morte morietur. Sanguis eius in ipſo erit. Quod ſi genuerit filiū qui vidēs omīa peccata pris ſui q̄ fecit: timuerit & non fecerit ſimile eis: ſup montes non comederit: & oculos ſuos non leuauerit ad idola domus iſrael: & vxorem proximi ſui

ויהי דבר יהוה אלי לאמר׃ מה לכם אתם משלים את המשל הזה על אדמת ישראל לאמר אבות יאכלו בסר ושני הבנים תקהינה׃ חי אני נאם אדני יהוה אם יהיה לכם עוד משל המשל הזה בישראל׃ הן כל הנפשות לי הנה כנפש האב וכנפש הבן לי הנה הנפש החטאת היא תמות׃ ואיש כי יהיה צדיק ועשה משפט וצדקה׃ אל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב׃ ואיש לא יונה חבלתו חוב ישיב גזלה לא יגזל לחמו לרעב יתן ועירם יכסה בגד׃ בנשך לא יתן ותרבית לא יקח מעול ישיב ידו משפט אמת יעשה בין איש לאיש׃ בחקותי יהלך ומשפטי שמר לעשות אמת צדיק הוא חיה יחיה נאם אדני יהוה׃ והוליד בן פריץ שפך דם ועשה אח מאחד מאלה׃ והוא את כל אלה לא עשה כי גם אל ההרים אכל ואת אשת רעהו טמא׃ עני ואביון הונה גזלות גזל חבל לא ישיב ואל הגלולים נשא עיניו תועבה עשה׃ בנשך נתן ותרבית לקח וחי לא יחיה את כל התועבות האלה עשה מות יומת דמיו בו יהיה׃ והנה הוליד בן וירא את כל חטאת אביו אשר עשה ויראה ולא יעשה כהן׃ על ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל את אשת רעהו

לא טמא: ואיש לא יונה חבל לא
חבל וגזלה לא גזל לחמו לרעב
נתן ועירם כסה בגד: מעני
השיב ידו נשך ותרבית לא לקח
משפטי עשה בחקותי הלך הוא
לא ימות בעון אביו חיה יחיה: אביו
כי עשק עשק גזל גזל אח ואשר
לא טוב עשה בתוך עמיו והנה מת
בעונו: ואמרתם מדע לא נשא
הבן בעון האב והבן משפט
וצדקה עשה את כל חקותי שמר
ויעשה אתם חיה יחיה: הנפש
החטאת היא תמות בן לא ישא
בעון האב ואב לא ישא בעון
הבן צדקת הצדיק עליו תהיה
ורשעת הרשע עליו תהיה: והרשע
כי ישוב מכל חטאתיו אשר עשה
ושמר את כל חקתי ועשה משפט
וצדקה חיה יחיה לא ימות: כל
פשעיו אשר עשה לא יזכרו לו
בצדקתו אשר עשה יחיה: החפץ
אחפץ מות רשע נאם אדני יהוה
הלא בשובו מדרכיו וחיה: ובשוב
צדיק מצדקתו ועשה עול ככל
התועבות אשר עשה הרשע יעשה
וחי כל צדקתו אשר עשה לא
תזכרנה במעלו אשר מעל
ובחטאתו אשר חטא בם ימות:
ואמרתם לא יתכן דרך אדני שמעו
נא בית ישראל הדרכי לא יתכן
הלא דרכיכם לא יתכנו: בשוב
צדיק מצדקתו ועשה עול ומת
עליהם בעולו אשר עשה ימות:
ובשוב רשע מרשעתו אשר
עשה ויעש משפט וצדקה הוא
את נפשו יחיה: ויראה וישוב מכל

non violauerit: & virū nō cōtristauerit: pignus nō retinuerit: & rapinā non rapuerit: panē suū esurienti dederit: & nudū operuerit vestimēto: a paupis iniuria auerterit manū suā: vsurā & sup abūdantiā nō accepit: & iudicia mea fecerit: & in pceptis meis ābulauerit: hic nō morietur in iniqtate patris sui: sed vita viuet. Pater ei⁹ qa calūniatus ē: & vim fecit fratri & malū opatus ē in medio ppli sui: ecce mortu⁹ est in iniqtate sua. Et dicitis qre nō portabit fili⁹ iniqtatē pris. Videlȝ qa filius iudiciū & iusticiā opat⁹ est: oia precepta mea custodiuit & fecit illa: viuet vita. Anima que peccauerit: ipsa morietur. Fili⁹ nō portabit iniqtatē patris: & pater non portabit iniqtatem filii. Iusticia iusti super eum erit: & impietas impii erit super eum. Si aūt ipius egerit penitētiā ab oibus pctis suis q̄ opatus ē: & custodierit oia pcepta mea: & fecerit iudiciū & iusticiā: vita viuet & non morietur. Oim iniqtatū eius q̄s opat⁹ ē nō recordabor. In iusticia sua quā operatus est viuet. Nunquid volūtatis mee est mors impii dicit dn̄s deus: & nō vt cōuertatur a viis suis: & viuat? Si aūt auerterit se iust⁹ a iusticia sua: & fecerit iniquitatē sm oēs abominatiōes quas opari solet ipius: nunqd viuet? Omnes iusticie eius quas fecerat non recordabūtur. In puaricatione qua preuaricat⁹ est & in pctō suo qd pec cauit: in ipsis morietur. Et dixistis. Nō est equa via domini. Audite ergo domus israel. Nūqd via mea nō est equa: & nō magis vie vr̄e praue sunt? Cū eni auerterit se iustus a iusticia sua: & fecerit iniquitatē: morietur i eis. In iniusticia quā operatus est morietur. Et cū auerterit se impi⁹ ab impietate sua quam opatus ē: & fecerit iudiciū & iusticiā: ipse aīam suā viuificabit. Cōsiderās eni & auertēs se ab oib⁹

inquitatib⁹ suis q̄s ope ratus est: vita viuet & nō morietur. Et dicūt filii israel: non est equa via dn̄i. Nūqd vie mee non sunt eque domus israel: & nō magis vie vestre praue? Idcirco vnūquēqȝ iuxta vias suas iudicabo domus israel: ait dn̄s deus. Cōuertimini & agite penitētiā ab oībus iniquitatib⁹ vr̄is: & nō erit vobis in ruinā iniqtas. Proiicite a vobis omnes iniquitates vestras in qbus preuaricati estis & facite vobis cor nouū & spiritū nouum. Et quare moriemini domus israel? Quia nolo mortem morientis dicit domin⁹ deus. Reuertimini & viuite. 19.

ET tu assume plāctū super principes israel: & dices. Quare mater tua leena inter leones cubauit. In medio leunculorum enutriuit catulos suos. Et eduxit vnū de leūculis suis: leo factus ē: & didicit cape predā hominēqȝ comedere. Et audierūt de eo gentes & nō absqȝ vulnerib⁹ suis ceperūt eū & adduxerūt eū in cathenis in terrā egypti. Que cū vidisset qm̄ infirmata est & periit expectatio eius tulit vnū de leūculis suis: leonē constituit eū. Qui incedebat inter leones. Et fact⁹ est leo & didicit predam capere & hoīes deuorare. Didicit viduas facere: & ciuitates earū in desertū adducere: & desolata est terra & plenitudo eius a voce rugitus illi⁹. Et cōuenerūt aduersus eum gētes vndiqȝ de puinciis: & expanderūt sup eū rete suū. In vulnerib⁹ eaṝ captus est: & miserūt eū in caueā. In cathenis adduxerūt eū ad regē babylonis: miserūtqȝ eū in carcerē ne audiretur vox ei⁹ vltra mōtes isrl̄. Mater tua q̄si vinea in sanguīe tuo sup aquā plātata ē. Fructus ei⁹ & frondes ei⁹ creuerūt ex aq̄s multis: & facte sunt ei virge solide in sceptra dominantiū:

פשעיו אשר עשה חיו יחיה לא
ימות: ואמרו בית ישראל לא
יתכן דרך אדני הדרכי לא יתכנו
בית ישראל הלא דרכיכם לא
יתכן: לכן איש כדרכיו אשפט
אתכם בית ישראל נאם אדני
יהוה שובו והשיבו מכל פשעיכם
ולא יהיה לכם למכשול עון:
השליכו מעליכם את כל פשעיכם
אשר פשעתם בם ועשו לכם
לב חדש ורוח חדשה ולמה תמותו
בית ישראל: כי לא אחפץ במות
המת נאם אדני יהוה והשיבו
וחיו:

Cap. xix.

ואתה שא קינה אל נשיאי
ישראל: ואמרת מה אמך לביא
בין אריות רבצה בתוך כפרים
רבתה גוריה: ותעל אחד מגריה
כפיר היה וילמד לטרף טרף אדם
אכל: וישמעו אליו גוים בשחתם
נתפש ויבאהו בחחים אל ארץ
מצרים: ותרא כי נוחלה אבדה
תקותה ותקח אחד מגריה כפיר
שמתהו: ויתהלך בתוך אריות
כפיר היה וילמד לטרף טרף
אדם אכל: וידע אלמנותיו ועריהם
החריב ותשם ארץ ומלאה מקול
שאגתו: ויתנו עליו גוים סביב
ממדינות ויפרשו עליו רשתם
בשחתם נתפש: ויתנהו בסוגר
בחחים ויבאהו אל מלך בבל
יבאהו במצדות למען לא ישמע
קולו עוד אל הרי ישראל: אמך
כגפן בדמך על מים שתולה פריה
וענפה היתה ממים רבים: ויהיו
לה מטות עז אל שבטי משלים

ותגבה קומתו על בין עבתים וירא בגבהו ברב דליתיו: ותתש בחמה לארץ השלכה ורוח הקדים הוביש פריה התפרקו ויבשו מטה עזה אש אכלתהו: ועתה שתולה במדבר בארץ ציה וצמא: ותצא אש ממטה בדיה פריה אכלה ולא היה בה מטה עז שבט למשול קינה היא ותהי לקינה:

Cap.xx.

ויהי בשנה השביעית בחמשי בעשור לחדש באו אנשים מזקני ישראל לדרש את יהוה וישבו לפני: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם דבר את זקני ישראל ואמרת אלהם כה אמר אדני יהוה הלדרש אתי אתם באים חי אני אם אדרש לכם נאם אדני יהוה: התשפט אתם התשפוט בן אדם את תועבת אבותם הודיעם: ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה ביום בחרי בישראל ואשא ידי לזרע בית יעקב ואודע להם בארץ מצרים ואשא ידי להם לאמר אני יהוה אלהיכם: ביום ההוא נשאתי ידי להם להוציאם מארץ מצרים אל ארץ אשר תרתי להם זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות: ואמר אלהם איש שקוצי עיניו השליכו ובגלולי מצרים אל תטמאו אני יהוה אלהיכם: וימרו בי ולא אבו לשמע אלי איש את שקוצי עיניהם לא השליכו ואת גלולי מצרים לא עזבו ואמר לשפך חמתי עליהם לכלות אפי בהם בתוך

et exaltata est statura eius inter frondes. Et vidit altitudinē suā in multitudine palmitū suorū: & euulsa est in ira in terrāq; proiecta: & vētus vrens siccauit fructum eius: marcuerunt & arefacte sunt virge roboris eius. Ignis comedit eam. Et nūc trāsplantata est in desertū in terra inuia & sitiēti: egressus est ignis de virga ramorū eius: qui fructus eius comedit: & nō fuit in ea virga fortis sceptrū dñantiū. Plāctus ē & erit in planctū.

20.

Et factum est in anno septimo: in quinto in decima mēsis: venerunt viri de senioribus israel vt interrogarent dñm: & sederūt coram me. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis: loquere senioribus israel & dices ad eos. Hec dicit dñs deus. Nūquid ad interrogandū me vos venistis: viuo ego quia nō respondebo vobis: ait dominus deus. Si iudicas eos: si iudicas fili hominis. Abominationes patrum eorum ostende eis: & dices ad eos. Hec dicit dñs deus. In die qua elegi israel: & leuaui manum meam pro stirpe domus iacob & apparui eis in terra egypti: & leuaui manū meā pro eis: dicens: ego dñs deus vester. In die illa leuaui manū meam pro eis vt educerē eos de terra egypti in terram quā prouideram eis fluentem lacte & melle: que est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos. Vnusquisq; offensiones oculorū suorum abiiciat: & idolis egypti nolite pollui. Ego dominus deus vester. Et irritauerunt me: noluerūtq; me audire. Vnusquisq; abominationes oculorū suorū nō proiecit: nec idola egypti reliqrūt. Et dixi vt effunderē indignationē meā sup eos & implerē irā meā in eis in medio

καὶ ὑψώθη ἐν τῷ μεγέθει αὐτῆς ἐν μέσῳ στελεχῶν, καὶ εἶδεν τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐν πλήθει κλημάτων αὐτῆς, καὶ κατεκλάσθη ἐν θυμῷ. ἐπὶ τὴν γῆν ἐρρίφη, καὶ ἄνεμος καύσων ἐξήρανεν τὰ ἐκλεκτὰ αὐτῆς, ἐξεδικήθησαν καὶ ἐξηράνθησαν αἱ ῥάβδοι τῆς ἰσχύος αὐτῆς. πῦρ ἀνήλωσεν αὐτήν. καὶ νῦν πεφυτεύκασιν αὐτὴν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐν γῇ ἀνύδρῳ καὶ διψώσῃ. καὶ ἐξῆλθεν πῦρ ἐκ τῶν ῥάβδων τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῆς καὶ κατέφαγεν αὐτήν. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ ῥάβδος ἰσχύος φυλῆς εἰς παραβολὴν θρήνου ἐστίν, καὶ ἔσται εἰς θρῆνον.

& exaltata ē in magnitudīe sua in medio ꝓpaginū: & vidit magnitudinē suā ī multitudīe palmitū eius: & cōfracta ē in furore. sup terrā ꝓiecta ē: & ventus vrens arefecit electa eius: vindicate sunt & arefacte sūt virge fortitudis eius. ignis cōsūpsit eam. & nūc plantauerūt eam in deserto in terra sine aq̄ & sitiēti. & exiuit ignis ex virgis electoꝝ eius & comedit eam. & nō erit in ea virga fortitudis tribus in parabolā lamētatiōis est: & erit in plāctū.

Ca.20.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἔτει τῷ ἑβδόμῳ ἐν τῷ πέμπτῳ μηνὶ δεκάτῃ τοῦ μηνός. ἦλθον ἄνδρες ἐκ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ οἴκου ἰσραήλ, ἐπερωτῆσαι τὸν κύριον, καὶ ἐκάθισαν πρὸ προσώπου μου. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, λάλησον πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος. εἰ ἐπερωτῆσαί με ὑμεῖς ἔρχεσθε, ζῶ ἐγὼ εἰ ἀποκριθήσομαι ὑμῖν λέγει ἀδωναῒ κύριος. εἰ ἐκδικήσω αὐτοὺς ἐκδικήσει. υἱὲ ἀνθρώπου τὰς ἀνομίας τῶν πατέρων αὐτῶν διαμάρτυραι αὐτοῖς, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ᾑρέτισα τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐγνώσθην τῷ σπέρματι οἴκου ἰακώβ, καὶ ἐγνώσθην αὐτοῖς ἐν γῇ αἰγύπτου, καὶ ἀντελαβόμην τῇ χειρί μου αὐτῶν λέγων, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀντελαβόμην αὐτῶν τῇ χειρί μου, τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου εἰς τὴν γῆν ἣν ἡτοίμασα αὐτοῖς γῆν ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα, κηρίον ἐστὶν παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, ἕκαστος τὰ βδελύγματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ἀπορριψάτω, καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αἰγύπτου μὴ μιαίνεσθω, ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ ἀπέστησαν ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἠθέλησαν εἰσακοῦσαί μου, ἕκαστος τὰ βδελύγματα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν οὐκ ἀπέρριψαν, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα αἰγύπτου οὐκ ἐγκατέλειπον. καὶ εἶπα τοῦ ἐκχέαι τὸν θυμόν μου ἐπ᾽ αὐτοὺς τοῦ συντελέσαι τὴν ὀργήν μου ἐν αὐτοῖς ἐν μέσῳ

Et factū est in anno septimo in quinto mēse decima mēsis. venerūt viri de senioribus domus israel: ut interrogarēt dñm: & sederunt añ faciem meā. & factus est sermo domini ad me dicēs: fili hois: loquere ad seniores israel: & dices ad eos: hec dicit adonai dñs. si ad īterrogādū me vos venitis: viuo ego si respondero vobis dicit adonai dominus. si vltus fuero eos vltione. fili hois iniq̄tates patrum eoꝝ cōtestare eis: & dices ad eos: hec dicit dñs deus: ex q̄ die elegi domū israel: & notus fctus sum semini domus iacob: & cognitus factus sum illis in terra egypti: & suscepi manu mea eos dicēs: ego dñs deus vester: in die illa apphendi eos manu mea: vt educerē eos de terra egypti in terrā quā pparaui eis terrā fluentē melle & lacte: fauus est vltra oēm terrā: & dixit ad eos: vnusquisq; abominationes oculoꝝ suoꝝ ꝓiiciat: & in adinuētionibus egypti nō polluat se: ego dñs deus vester. & recesserūt a me: & non voluerūt audire me: vnusquisq; abominatiōes oculoꝝ suoꝝ nō ꝓiecerunt: & adinuentiōes egypti nō reliquerunt. & dixi vt effunderē furorē meū sup eos vt implerem iram meā in eis in medio

γῆς αἰγύπτου, καὶ ἐποίησα ὅπως τὸ ὄνομά μου τὸ παράπαν μὴ βεβηλωθῇ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν ὧν αὐτοί εἰσιν ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐν οἷς ἐγνώσθην πρὸς αὐτοὺς ἐνώπιον αὐτῶν τοῦ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἤγαγον αὐτοὺς εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἔδωκα αὐτοῖς τὰ προστάγματά μου, καὶ τὰ δικαιώματά μου ἐγνώρισα αὐτοῖς, ὡς ἂν ποιήσῃ αὐτὰ ἄνθρωπος καὶ ζήσεται ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἔδωκα αὐτοῖς, τοῦ εἶναι εἰς σημεῖον ἀναμέσον ἐμοῦ, καὶ ἀναμέσον αὐτῶν, τοῦ γνῶναι αὐτούς, ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ ἁγιάζων αὐτούς. καὶ παρεπίκρανάν με ὁ οἶκος τοῦ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἐν τοῖς προστάγμασί μου οὐκ ἐπορεύθησαν, καὶ τὰ δικαιώματά μου ἀπώσαντο, ἃ ποιήσει αὐτὰ ἄνθρωπος, καὶ ζήσεται ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν σφόδρα. καὶ εἶπα τοῦ ἐκχέαι τὸν θυμόν μου ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ἐξαναλῶσαι αὐτούς, καὶ ἐποίησα ὅπως τὸ ὄνομά μου τὸ παράπαν μὴ βεβηλωθῇ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν ὧν ἐξήγαγον αὐτοὺς κατ᾽ ὀφθαλμοὺς αὐτῶν. καὶ ἐγὼ ἐξῆρα τὴν χεῖρά μου ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ, τὸ παράπαν τοῦ μὴ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἔδωκα αὐτοῖς γῆν ῥέουσαν γάλα καὶ μέλι, κηρίον ἐστὶ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν, ἀνθ᾽ ὧν τὰ δικαιώματά μου ἀπώσαντο, καὶ ἐν τοῖς προστάγμασίν μου οὐκ ἐπορεύθησαν ἐν αὐτοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλουν, καὶ ὀπίσω τῶν ἐνθυμημάτων τῶν καρδιῶν αὐτῶν ἐπορεύοντο, καὶ ἐφείσατο ὁ ὀφθαλμός μου τοῦ μὴ ἐξαλεῖψαι αὐτούς, καὶ οὐκ ἐποίησα αὐτοὺς εἰς συντέλειαν ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ εἶπον πρὸς τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν τοῖς νομίμοις τῶν πατέρων ὑμῶν μὴ πορεύεσθε, καὶ τὰ δικαιώματα αὐτῶν μὴ φυλάσσεσθε, καὶ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν μὴ συναναμίγνυσθε, καὶ μὴ μιαίνεσθε. ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύεσθε, καὶ τὰ δικαιώματά μου φυλάσσεσθε, καὶ ποιεῖτε αὐτά, καὶ τὰ σάββατά μου ἁγιάζετε αὐτά, καὶ ἔσται εἰς σημεῖον ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ἀναμέσον ὑμῶν, τοῦ γινώσκειν ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν. καὶ παρεπίκρανάν με, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τοῖς προστάγμασίν μου οὐκ ἐπορεύθησαν, καὶ τὰ δικαιώματά μου οὐκ ἐφυλάξαντο

terre egypti: & feci vt nomē meū omnino nō violaretur coram gentibus quarum ipsi sunt in medio earum in quibus cognitus sum ad eos coram eis vt educerē eos de terra egypti. & eduxi eos de terra egypti: & adduxi eos in desertū: & dedi eis precepta mea: & iustificatiōes meas notas feci illis: vt faciat ea homo & viuet in eis: & sabbata mea dedi eis: vt esset in signū inter me: & inter eos: vt scirent ipsi: quia ego dñs sctificās eos. & exacerbauerūt me domus israel in deserto. in preceptis meis nō ambulauerūt: & iustificatiōes meas ꝓiecerūt: quas faciet ea homo: & viuet in eis: & sabbata mea violauerūt vehemēter. & dixi vt effūderē furorē meū sup eos in deserto vt cōsumerē eos: & feci vt nomē meū omnino nō violaretur coram gētibus quas induxi eas ante oculos eoꝝ. & ego leuaui manū meā sup eos in deserto: omnino vt nō itroducerē eos in terrā quam dedi eis terrā fluentē lacte & melle: fauus est vltra oēm terrā: eo q iustificatiōes meas repulerūt: & in preceptis meis nō ambulauerūt in eis: & sabbata mea violabāt: & post cogitationes cordiū suoꝝ ambulabāt: & pepcit eis oculus meus ne delerem eos: & non feci eos in cōsumptionē in deserto. & dixi ad filios eoꝝ in solitudine: in legitimis patrū vestroꝝ nō ambuletis: & iustificatiōes eoꝝ nō custodiatis: & in cogitationibus eoꝝ nō cōmisceamini: & nō polluamini. ego dñs deus vester: in preceptis meis ambulate: & iustificatiōes meas custodite: & facite eas: & sabbata mea sctificate ea: & erit in signū inter me & inter vos: vt sciatis quia ego dñs deus vester. & exacerbauerunt me: & filii eoꝝ in preceptis meis nō ambulauerūt: & iustificationes meas nō custodierunt

Ezo. 20.b.& 31.c.

Ezo. 14.f.

terre egypti. Et feci propter nomen meum: vt nō violaretur coram gentibus in quarū medio erant: & inter quas apparui eis vt educerem eos de terra egypti. Eieci ergo eos de terra egypti & eduxi eos in desertum: & dedi eis precepta mea: & iudicia mea ostendi eis: que faciens homo viuet in eis. Insuper & sabbata mea dedi eis: vt esset signū inter me & eos: & scirent quia ego dñs sanctificans eos. Et irritauerunt me domus israel in deserto: in preceptis meis non ambulauerunt: & iudicia mea proiecerunt que faciens homo viuet in eis: & sabbata mea violauerūt vehemēter. Dixi ergo vt effunderē furorē meū super eos in deserto & cōsumerē eos. Et feci propter nomen meū ne violaretur corā gentibus de quibus eieci eos in conspectu earū. Ego igitur leuaui manū meā super eos in deserto ne inducerem eos in terrā quam dedi eis fluentem lacte & melle precipuam terrarum omnium. quia iudicia mea proiecerunt & in preceptis meis nō ambulauerūt: & sabbata mea violauerūt. Post idola enim cor eorum gradiebatur. Et pepercit oculus meus sup eos vt nō interficerem eos: nec consumpsi eos in deserto. Dixi autē ad filios eorū in solitudine. In preceptis patrū vestrorum nolite incedere nec iudicia eorum custodiatis: nec in idolis eorum polluamini. Ego dñs deus vester. In preceptis meis ābulate: & iudicia mea custodite: & facite ea: & sabbata mea sanctificate: vt sit signum inter me & vos: & sciatis quia ego dñs deus vester. Et exacerbauerunt me filii. & in preceptis meis nō ambulauerūt: & iudicia mea nō custodierūt

ארץ מצרים: ואעש למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר המה בתוכם אשר נודעתי אליהם לעיניהם להוציאם מארץ מצרים: ואוציאם מארץ מצרים ואבאם אל המדבר: ואתן להם את חקותי ואת משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אתם האדם וחי בהם: וגם את שבתותי נתתי להם להיות לאות ביני וביניהם לדעת כי אני יהוה מקדשם: וימרו בי בית ישראל במדבר בחקותי לא הלכו ואת משפטי מאסו אשר יעשה אתם האדם וחי בהם ואת שבתתי חללו מאד ואמר לשפך חמתי עליהם במדבר לכלותם: ואעשה למען שמי לבלתי החל לעיני הגוים אשר הוצאתים לעיניהם: וגם אני נשאתי ידי להם במדבר לבלתי הביא אותם אל הארץ אשר נתתי זבת חלב ודבש צבי היא לכל הארצות: יען במשפטי מאסו ואת חקותי לא הלכו בהם ואת שבתותי חללו כי אחרי גלוליהם לבם הלך: ותחס עיני עליהם משחתם ולא עשיתי אותם כלה במדבר: ואמר אל בניהם במדבר בחוקי אבותיכם אל תלכו ואת משפטיהם אל תשמרו ובגלוליהם אל תטמאו: אני יהוה אלהיכם בחקותי לכו ואת משפטי שמרו ועשו אותם: ואת שבתותי קדשו והיו לאות ביני וביניכם לדעת כי אני יהוה אלהיכם: וימרו בי הבנים בחקותי לא הלכו ואת משפטי לא שמרו

לַעֲשׂוֹת אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם
הָאָדָם וָחַי בָּהֶם אֶת שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ
וָאֹמַר לִשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם לְכַלּוֹת
אַפִּי בָּם בַּמִּדְבָּר׃ וַהֲשִׁבֹתִי אֶת יָדִי
וָאַעַשׂ לְמַעַן שְׁמִי לְבִלְתִּי הֵחֵל
לְעֵינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם
לְעֵינֵיהֶם׃ גַּם אֲנִי נָשָׂאתִי אֶת
יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְהָפִיץ אֹתָם
בַּגּוֹיִם וּלְזָרוֹת אוֹתָם בָּאֲרָצוֹת׃ יַעַן
מִשְׁפָּטַי לֹא עָשׂוּ וְחֻקּוֹתַי מָאָסוּ
וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי חִלֵּלוּ וְאַחֲרֵי גִּלּוּלֵי
אֲבוֹתָם הָיוּ עֵינֵיהֶם׃ וְגַם אֲנִי נָתַתִּי
לָהֶם חֻקִּים לֹא טוֹבִים וּמִשְׁפָּטִים
לֹא יִחְיוּ בָּהֶם׃ וָאֲטַמֵּא אוֹתָם
בְּמַתְּנוֹתָם בְּהַעֲבִיר כָּל פֶּטֶר רָחַם
לְמַעַן אֲשִׁמֵּם לְמַעַן אֲשֶׁר יֵדְעוּ אֲשֶׁר
אֲנִי יְהוָה׃ לָכֵן דַּבֵּר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל
בֶּן אָדָם וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר
אֲדֹנָי יְהוָה עוֹד זֹאת גִּדְּפוּ אוֹתִי
אֲבוֹתֵיכֶם בְּמַעֲלָם בִּי מָעַל׃ וָאֲבִיאֵם
אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָשָׂאתִי אֶת
יָדִי לָתֵת אוֹתָהּ לָהֶם וַיִּרְאוּ כָל
גִּבְעָה רָמָה וְכָל עֵץ עָבֹת וַיִּזְבְּחוּ שָׁם
אֶת זִבְחֵיהֶם וַיִּתְּנוּ שָׁם כַּעַס קָרְבָּנָם
וַיָּשִׂימוּ שָׁם רֵיחַ נִיחוֹחֵיהֶם וַיַּסִּיכוּ
שָׁם אֶת נִסְכֵּיהֶם׃ וָאֹמַר אֲלֵיהֶם
מָה הַבָּמָה אֲשֶׁר אַתֶּם הַבָּאִים
שָׁם וַיִּקָּרֵא שְׁמָהּ בָּמָה עַד הַיּוֹם
הַזֶּה׃ לָכֵן אֱמֹר אֶל בֵּית יִשְׂרָאֵל
כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוָה הַבְּדֶרֶךְ
אֲבוֹתֵיכֶם אַתֶּם נִטְמְאִים וְאַחֲרֵי
שִׁקּוּצֵיהֶם אַתֶּם זֹנִים׃ וּבִשְׂאֵת
מַתְּנֹתֵיכֶם בְּהַעֲבִיר בְּנֵיכֶם בָּאֵשׁ
אַתֶּם נִטְמְאִים לְכָל גִּלּוּלֵיכֶם
עַד הַיּוֹם וַאֲנִי אִדָּרֵשׁ לָכֶם בֵּית
יִשְׂרָאֵל חַי אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה אִם

ut facerent ea que cum fecerit homo viuet in eis: & sabbata mea violauerunt. Et cōminatus sum ut effūderē furorē meū sup eos: & implerē irā meā in eis in deserto. Auerti aūt manū meā: & feci propter nomen meū ut nō violaretur corā gentibus: de quibus eieci eos in oculis earum. Iterum leuaui manū meā in eos in solitudine ut dispergerē illos in nationes: & ventilarē in terras: eo quod iudicia mea nō fecissent: & precepta mea reprobassent: & sabbata mea violassent: & post idola patrū suorum fuissent oculi eorū. Ergo & ego dedi eis precepta non bona: & iudicia in quibus non viuēt: & pollui eos in muneribus suis cum offerret omne quod aperit vuluā propter delicta sua: & scient quia ego dñs. Quamobrem loquere ad domū israel fili hominis: & dices ad eos. Hec dicit dñs deus. Adhuc & in hoc blasphemauerūt me patres vestri cū spreuissent me cōtemnētes: & induxissem eos in terrā super quam leuaui manū meā ut darem eis. Viderunt omnem collē excelsum: & omne lignū nemorosum: & immolauerūt ibi victimas suas & dederūt ibi irritationē oblationis sue: & posuerūt ibi odorē suauitatis sue & libauerūt libationes suas. Et dixi ad eos. Quid est excelsum: ad quod ingredimini? Et vocatū est nomen eius excelsum usque ad hanc diem. Propterea dic ad domum israel. Hec dicit dominus deus. Certe in via patrū vestrorū vos polluimini: & post offendicula eorum vos fornicamini: & in oblatione donorum vestrorum: cum traducitis filios vestros per ignē: vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie: & ego respondebo vobis domus israel. Viuo ego dicit dominus deus: quia

ut facerent ea que faciet homo & viuet in e-
τοῦ ποιῆσαι αὐτὰ ἃ ποιήσει ἄνθρωπος καὶ ζήσεται ἐν αὐ-
is: & sabbata mea polluerunt: & dixi ut
τοῖς, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλωσαν, καὶ εἶπον τοῦ
effunderē furorē meū sup eos & ut cōsumarē
ἐκχέαι τὸν θυμόν μου ἐπ᾽ αὐτοὺς καὶ τοῦ συντελέσαι τὴν
irā meā in eos in deserto. & uerti manū
ὀργήν μου ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἀπέστρεψα τὴν χεῖρά
meā eis: & feci propter me ut nomē meū
μου αὐτοῖς, καὶ ἐποίησα ἕνεκεν ἐμοῦ ὅπως τὸ ὄνομά μου τὸ
omnino non violaret coram gentibus de quibus edu-
παράπαν μὴ βεβηλωθῇ ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν ἀφ᾽ ὧν ἐξήγα-
xi eos ante oculos eorū: & leuaui manū meā
γον αὐτοὺς κατ᾽ ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐξῆρα τὴν χεῖρά μου
in eos in deserto ut dispergerem illos in
ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ διασκορπίσαι αὐτοὺς ἐν τοῖς
gentibus: disseminarē eos in regionibus: eo quod iustifi-
ἔθνεσιν, διασπεῖραι αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις, ἀνθ᾽ ὧν τὰ δικαιώ-
cationes meas nō fecerūt: & precepta mea repu-
ματά μου οὐκ ἐποίησαν, καὶ τὰ προστάγματά μου ἀπώ-
lerūt: & sabbata mea violauerūt: & post
σαντο, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλουν, καὶ ὀπίσω τῶν
cogitationes patrum suorū fuerūt oculi
ἐνθυμημάτων τῶν πατέρων αὐτῶν ἦσαν οἱ ὀφθαλμοὶ
eorū. & ego dedi eis precepta nō bona: &
αὐτῶν. καὶ ἐγὼ ἔδωκα αὐτοῖς προστάγματα οὐ καλά, καὶ
iustificationes in quibus nō viuēt in eis: & polluā eos
δικαιώματα ἐν οἷς οὐ ζήσονται ἐν αὐτοῖς, καὶ μιανῶ αὐτοὺς
in dogmatibus suis cū traducerem ego omne ape-
ἐν τοῖς δόγμασιν αὐτῶν ἐν τῷ διαπορεύεσθαί με πᾶν δια-
riēs vuluā ut deleam eos: ut sciant quia ego
νοῖγον μήτραν ὅπως ἀφανίσω αὐτούς, ἵνα γνῶσιν ὅτι ἐγὼ
dñs. idcirco loquere ad domū israel: fili
κύριος. διὰ τοῦτο λάλησον πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, υἱὲ
hominis: & dices ad eos: hec dicit adonai dñs:
ἀνθρώπου, καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος,
usque ad hoc ad iracūdiā prouocauerūt me patres vestri in
ἕως τούτου παρώργισάν με οἱ πατέρες ὑμῶν ἐν τοῖς
delictis suis. in quibus deliquerūt in me. &
παραπτώμασιν αὐτῶν ἐν οἷς παρέπεσον εἰς ἐμέ. καὶ
introduxi eos in terrā quā leuaui manū meā ut
εἰσήγαγον αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν ἦρα τὴν χεῖρά μου τοῦ
darem eā illis: & viderūt omnes colles excelsū
δοῦναι αὐτὴν αὐτοῖς, καὶ εἶδον πάντα βουνὸν ὑψηλόν.
& omne lignū nemorosū: & immolauerūt ibi diis su-
καὶ πᾶν ξύλον κατάσκιον, καὶ ἔθυσαν ἐκεῖ τοῖς θεοῖς αὐ-
is: & posuerūt ibi furorē munerū suorū: & posue-
τῶν, καὶ ἔταξαν ἐκεῖ ὀργὴν τῶν δώρων αὐτῶν, καὶ ἔτα-
rūt ibi odorē suauitatis eorū: & libauerūt ibi libamia
ξαν ἐκεῖ ὀσμὴν εὐωδίας αὐτῶν, καὶ ἔσπεισαν ἐκεῖ σπονδὰς
sua: & dixi ad eos: & quid est excelsū quia
αὐτῶν, καὶ εἶπα πρὸς αὐτούς, καὶ τί ἐστιν ἀβαμὰ ὅτι
vos intratis illuc? & vocauerunt nomē e-
ὑμεῖς εἰσπορεύεσθε ἐκεῖ; καὶ ἐπεκάλεσαν τὸ ὄνομα αὐ-
ius excelsū usque in hodiernū diē. propterea dic ad
τοῦ ἀβαμὰ ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. διὰ τοῦτο εἰπὸν πρὸς
domū israel: hec dicit adonai dñs: si in
τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, εἰ ἐν
iniquitatibus patrum vestrorū vos polluimini: &
ταῖς ἀνομίαις τῶν πατέρων ὑμῶν ὑμεῖς μιαίνεσθε, καὶ
post abominationes eorū vos fornicamini:
ὀπίσω τῶν βδελυγμάτων αὐτῶν ὑμεῖς ἐκπορνεύετε,
& in primitiis donorū vestrorū: & in
καὶ ἐν ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν δομάτων ὑμῶν, καὶ ἐν τοῖς
separationibus vestris cū traducitis filios vestros in igne:
ἀφορισμοῖς ὑμῶν ἐν τῷ διάγειν τὰ τέκνα ὑμῶν ἐν πυρί,
vos polluimini in omnibus cogitationibus vestris usque in
ὑμεῖς μιαίνεσθε ἐν πᾶσι τοῖς ἐνθυμήμασιν ὑμῶν ἕως τῆς
hodiernū diem. & ego respondebo vobis domus
σήμερον ἡμέρας. καὶ ἐγὼ ἀποκριθῶ ὑμῖν οἶκος τοῦ
israel. viuo ego dicit adonai dñs: si
ἰσραήλ. ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδωναΐ κύριος, εἰ

respondebo vobis: & si ascendet in spiritum
ἀποκριθήσομαι ὑμῖν, καὶ εἰ ἀναβήσεται ἐπὶ τὸ πνεῦμα
vestrum hoc: & nō erit quēadmodū vos dicitis:
ὑμῶν τοῦτο, καὶ οὐκ ἔσται ὃν τρόπον ὑμεῖς λέγετε,
erimus sicut gētes & sicut tribus terre: ut famule-
ἐσόμεθα ὡς τὰ ἔθνη καὶ ὡς αἱ φυλαὶ τῆς γῆς, τοῦ λα-
mus lignis & lapidibus. propterea viuo ego dicit ado-
τρεύειν ξύλοις καὶ λίθοις. διὰ τοῦτο ζῶ ἐγὼ λέγει ἀδω-
nai dñs: si nō in manu forti: & in brachio excel-
ναΐ κύριος, εἰ μὴ ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψη-
so: & in furore effuso regnabo super vos: &
λῷ, καὶ ἐν θυμῷ κεχυμένῳ βασιλεύσω ἐφ᾽ ὑμᾶς, καὶ
educā vos de populis: & suscipiam vos de
ἐξάξω ὑμᾶς ἐκ τῶν λαῶν, καὶ εἰσδέξομαι ὑμᾶς ἐκ τῶν
regionibus quibus dispersi estis in eis in manu for-
χωρῶν οὗ διεσκορπίσθητε ἐν αὐτοῖς ἐν χειρὶ κρα-
ti: & in brachio excelso: & in furore effuso: &
ταιᾷ, καὶ ἐν βραχίονι ὑψηλῷ, καὶ ἐν θυμῷ κεχυμένῳ, καὶ
adducā vos in desertū populorū: & contēdā iudicio
ἄξω ὑμᾶς εἰς τὴν ἔρημον τῶν λαῶν, καὶ διακριθήσομαι
ad vos ibi facie ad faciem. quēadmodū
πρὸς ὑμᾶς ἐκεῖ πρόσωπον κατὰ πρόσωπον. ὃν τρόπον
iudicio contendi ad patres vestros in deserto terre egy-
διεκρίθην πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ γῆς αἰγύ-
pti: sic iudicabo vos: dicit adonai dñs. & trāsire
πτου, οὕτως κρινῶ ὑμᾶς, λέγει ἀδωναΐ κύριος. καὶ δια-
faciā vos sub virga mea: & inducā vos in nu-
ξω ὑμᾶς ὑπὸ τὴν ῥάβδον μου, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς ἐν ἀριθ-
mero: & eligam ex vobis impios: & rebel-
μῷ, καὶ ἐκλέξω ἐξ ὑμῶν τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ τοὺς ἀφεστη-
les: quia de incolatu eorū educā eos:
κότας, διότι ἐκ τῆς παροικεσίας αὐτῶν ἐξάξω αὐτούς,
& in terrā israel nō ingredientur. & sci-
καὶ εἰς τὴν γῆν τοῦ ἰσραὴλ οὐκ εἰσελεύσονται· καὶ ἐπι-
ent quia ego dñs: & vos domus is-
γνώσονται διότι ἐγὼ κύριος, καὶ ὑμεῖς οἶκος τοῦ ἰσ-
rael: hec dicit adonai dñs: vnusquisque adinuen-
ραήλ, τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἕκαστος τὰ ἐπιτη-
tiones suas auferte: & post hec si vos
δεύματα αὐτοῦ ἐξάρατε, καὶ μετὰ ταῦτα ἐὰν ὑμεῖς
audieritis me: & nomē meū sanctū nō pol-
εἰσακούσητέ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον οὐ βε-
lueritis vltra in muneribus vestris: & in ad-
βηλώσητε ἔτι ἐν τοῖς δώροις ὑμῶν, καὶ ἐν τοῖς ἐπι-
inuentionibus vestris: quia in monte meo sanc-
τηδεύμασιν ὑμῶν, διότι ἐπὶ τοῦ ὄρους μου τοῦ ἁγί-
to in mōte excelso israel dicit adonai dñs: ibi
ου ἐπ᾽ ὄρους ὑψηλοῦ ἰσραὴλ λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἐκεῖ
seruient mihi omnis domus israel in finē in
δουλεύσουσί μοι πᾶς οἶκος ἰσραὴλ εἰς τέλος ἐπὶ τῆς
terra. & ibi suscipiam eos: & ibi visita-
γῆς. καὶ ἐκεῖ προσδέξομαι αὐτούς, καὶ ἐκεῖ ἐπισκέ-
bo primitias vestras: & primitias
ψομαι τὰς ἀπαρχὰς ὑμῶν, καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν
separationū vestrarū: in omnibus sanctificationibus vestris: in
ἀφορισμῶν ὑμῶν, ἐν πᾶσι τοῖς ἁγιάσμασιν ὑμῶν, ἐν
odore suauitatis suscipiam vos: cū eduxero ego
ὀσμῇ εὐωδίας προσδέξομαι ὑμᾶς, ἐν τῷ ἐξαγαγεῖν με
vos de populis: & suscepero vos de
ὑμᾶς ἐκ τῶν λαῶν, καὶ εἰσδέχεσθαι ὑμᾶς ἐκ τῶν
regionibus in quibus dispersi estis in eis: & sancti-
χωρῶν ἐν αἷς διεσκορπίσθητε ἐν αὐταῖς, καὶ ἁγια-
ficabor in vobis ante oculos populorū: & scie-
σθήσομαι ἐν ὑμῖν κατ᾽ ὀφθαλμοὺς τῶν λαῶν, καὶ ἐπι-
tis quia ego dñs. cū induxero ego
γνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος. ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν με
vos in terrā israel: in quā
ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τοῦ ἰσραήλ, εἰς ἣν

non respondebo vobis: neque cogitatio mētis vestre fiet dicentium. Erimus sicut gentes & sicut cognationes terre: ut colamus ligna & lapides. Viuo ego dicit dñs deus: quoniā in manu forti & in brachio extento & in furore effuso regnabo super vos. Et educā vos de populis: & congregabo vos de terris in quibus dispersi estis. In manu valida & in brachio extento & in furore effuso regnabo super vos & adducā vos in desertū populorum: & iudicabor vobiscū ibi facie ad faciem. Sicut iudicio cōtendi aduersus patres vestros in deserto terre egypti: sic iudicabo vos dicit dominus deus. Et subiiciam vos sceptro meo: & inducā vos in vinculis federis. Et eligam de vobis trāsgressores & impios: & de terra incolatus eorum educā eos: & in terram israel nō ingredientur: & scietis quia ego dominus. Et vos domus israel: hec dicit dominus deus. Singuli post idola vestra ambulate: & seruite eis. Quod si & in hoc nō audieritis me: & nomen meū sanctum pollueritis vltra in muneribus vestris & in idolis vestris in monte sancto meo in monte excelso israel ait dñs deus ibi seruiet mihi omnis domus israel: omnes inquam in terra in qua placebunt mihi. Et ibi querā primitias vestras: & initiū decimarū vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris. In odorē suauitatis suscipiā vos: cum eduxero vos de populis: & cōgregauero vos de terris in quas dispersi estis: & sanctificabor in vobis in oculis nationum. Et scietis quia ego dñs cum adduxero vos ad terram israel: in terra pro qua

אִדָּרֵשׁ לָכֶם׃ וְהָעֹלָה עַל רוּחֲכֶם הָיוֹ
לֹא תִהְיֶה אֲשֶׁר אַתֶּם אֹמְרִים
נִהְיֶה כַגּוֹיִם כְּמִשְׁפְּחוֹת הָאֲרָצוֹת
לְשָׁרֵת עֵץ וָאָבֶן׃ חַי אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי
יְהוָה אִם לֹא בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ
נְטוּיָה וּבְחֵמָה שְׁפוּכָה אֶמְלוֹךְ
עֲלֵיכֶם׃ וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים
וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם מִן הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר
נְפוֹצוֹתֶם בָּם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ
נְטוּיָה וּבְחֵמָה שְׁפוּכָה׃ וְהֵבֵאתִי
אֶתְכֶם אֶל מִדְבַּר הָעַמִּים וְנִשְׁפַּטְתִּי
אִתְּכֶם שָׁם פָּנִים אֶל פָּנִים׃ כַּאֲשֶׁר
נִשְׁפַּטְתִּי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם בְּמִדְבַּר
אֶרֶץ מִצְרָיִם כֵּן אִשָּׁפֵט אִתְּכֶם
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוָה׃ וְהַעֲבַרְתִּי אֶתְכֶם
תַּחַת הַשָּׁבֶט וְהֵבֵאתִי אֶתְכֶם
בְּמָסֹרֶת הַבְּרִית׃ וּבָרוֹתִי מִכֶּם
הַמֹּרְדִים וְהַפּוֹשְׁעִים בִּי מֵאֶרֶץ
מְגוּרֵיהֶם אוֹצִיא אוֹתָם וְאֶל אַדְמַת
יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹא וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי
יְהוָה׃ וְאַתֶּם בֵּית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר
אֲדֹנָי יְהוָה אִישׁ גִּלּוּלָיו לְכוּ עִבְדוּ
וְאַחַר אִם אֵינְכֶם שֹׁמְעִים אֵלָי
וְאֶת שֵׁם קָדְשִׁי לֹא תְחַלְּלוּ עוֹד
בְּמַתְּנוֹתֵיכֶם וּבְגִלּוּלֵיכֶם׃ כִּי בְהַר
קָדְשִׁי בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל נְאֻם
אֲדֹנָי יְהוָה שָׁם יַעַבְדֻנִי כָּל בֵּית
יִשְׂרָאֵל כֻּלֹּה בָּאָרֶץ שָׁם אֶרְצֵם
וְשָׁם אֶדְרוֹשׁ אֶת תְּרוּמֹתֵיכֶם וְאֶת
רֵאשִׁית מַשְׂאוֹתֵיכֶם בְּכָל קָדְשֵׁיכֶם׃
בְּרֵיחַ נִיחֹחַ אֶרְצֶה אֶתְכֶם בְּהוֹצִיאִי
אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים וְקִבַּצְתִּי אֶתְכֶם
מִן הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר נְפֹצוֹתֶם בָּם
וְנִקְדַּשְׁתִּי בָכֶם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם׃
וִידַעְתֶּם כִּי אֲנִי יְהוָה בַּהֲבִיאִי אֶתְכֶם
אֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר

נשאתי את ידי לתת אותה | נתן
לאבותיכם: וזכרתם שם את
דרכיכם ואת כל עלילותיכם אשר | עלל
נטמאתם בם ונקטתם בפניכם | טמא קוט
בכל רעותיכם אשר עשיתם: וידעתם | פנה רוע עשה
כי אני יהוה בעשותי אתכם
למען שמי לא כדרכיכם הרעים
וכעלילותיכם הנשחתות בית | שחת
ישראל נאם אדני יהוה: ויהי דבר
יהוה אלי לאמר: בן אדם שים | שום
פניך דרך תימנה והטף אל דרום | פנה ימן
והנבא אל יער השדה נגב: ואמרת | נטף נבא
ליער הנגב שמע דבר יהוה
כה אמר אדני יהוה הנני מצית בך | יצת
אש ואכלה בך כל עץ לח וכל | לחה
עץ יבש לא תכבה להבת שלהבת | כבה
ונצרבו בה כל פנים מנגב צפונה: | צרב צפן
וראו כל בשר כי אני יהוה | ראה
בערתיה לא תכבה: ואמר אהה
אדני יהוה המה אמרים לי
הלא ממשל משלים הוא: | משל

Cap.xxi.

ויהי דבר יהוה אלי | היה
לאמר: בן אדם שים פניך אל | שום
ירושלם והטף אל מקדשים | קדש
והנבא אל אדמת ישראל: ואמרת
לאדמת ישראל כה אמר יהוה
הנני אליך והוצאתי חרבי מתערה | יצא
והכרתי ממך צדיק ורשע: יען | כרת ימן
אשר הכרתי ממך צדיק ורשע | צדק
לכן תצא חרבי מתערה אל כל בשר | יצא
מנגב צפון: וידעו כל בשר כי אני
יהוה הוצאתי חרבי מתערה
לא תשוב עוד: ואתה בן אדם | שוב
האנח בשברון מתנים ובמרירות | אנח שבר
תאנח לעיניהם: והיה כי יאמרו
אליך על מה אתה נאנח ואמרת | אמר

---

levaui manum meam vt darem eam patribus vestris. Et recordabimini ibi viarũ vestrarũ & oium scelerũ vestrorum quibus polluti estis in eis: & displicebitis vobis in cõspectu vr̃o in oibus maliciis vr̃is quas fecistis: & scietis quia ego dominus cũ benefecero vobis propter nomen meũ: & non sm̃ vias vr̃as malas neq3 secũdum scelera vestra pessima domus israel: ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuã cõtra viã austri: & stilla ad africum & propheta ad saltum agri meridiani: & dices saltui meridiano. Audi verbum domini. Hec dicit dominus deus. Ecce ego succendã in te ignem & cõburam in te omne lignũ viride & oẽ lignũ aridũ. Non extinguetur flãma succẽsiõis: & cõburetur in ea ois facies ab austro vsq3 ad aquilonem: & videbit vniuersa caro: quia ego dñs eo succẽdi eam: nec extinguetur. Et dixi. A.a.a. domine deus. Ipsi dicunt de me. per parabolas loquitur iste. 21.

ET factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam ad hierusalem & stilla ad sanctuaria: & propheta contra humum israel: & dices terre israel. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te: & eiiciã gladium meũ de vagina sua: & occidam in te iustũ & impiũ. Pro eo aũt quod occidi in te iustũ & impium: idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad oẽm carnẽ ab austro vsq3 ad aquilonẽ: vt sciat ois caro quia ego dñs edu xi gladiũ meũ de vagina sua irreuocabilẽ. Et tu fili hominis ingemisce in contritione lũborũ: & in amaritudinibus ingemisce corã eis. Cumq3 dixerint ad te: quare tu gemis: dices.

---

levaui manũ meã vt darem eam pr̃ibus vr̃is:
ἦρα τὴν χεῖρά μου τοῦ δοῦναι αὐτὴν τοῖς πατράσιν ὑμῶν,
τ recordabimini illic vias vr̃as. τ adinuen-
καὶ μνησθήσεσθε ἐκεῖ τῶν ὁδῶν ὑμῶν, καὶ τῶν ἐπιτηδευ-
tionũ vr̃ap: qb' polluti estis i eis: τ pcutietis fa-
μάτων ὑμῶν, δὶς ἐμιαίνεσθε ἐν αὐτοῖς, καὶ κόψεσθε τὰ πρό-
cies vr̃as in oibus malitiis vr̃is q̃s cognoste
σωπα ὑμῶν ἐν πάσαις ταῖς κακίαις ὑμῶν αἷς ἐπιγνώ-
tis. q2 ego dñs cũ fecero ego sic
σεσθε. διότι ἐγὼ κύριος ἐν τῷ ποιῆσαί με οὕτως
vobis: vt nomẽ meũ nõ violetur: nõ scdm̃ vias
ὑμῖν, ὅπως τὸ ὄνομά μου μὴ βεβηλωθῇ, οὐ κατὰ τὰς ὁδοὺς
vr̃as malas: neq3 scdm̃ adinuentiones vr̃as
ὑμῶν τὰς πονηράς, οὐδὲ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν
corruptas dom' israel dicit adonai dñs. τ
τὰ διεφθαρμένα οἶκος ἰσραὴλ λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ
fact' ẽ sermo dñi ad me dicẽs: fili hois fir-
ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου στήρι-
ma faciem tuã sup theman: τ respice ad
σον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ θαιμάν, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ
astrũ: τ pphetiza sup saltũ ducem australẽ
δαρώμ, καὶ προφήτευσον ἐπὶ δρυμὸν ἡγούμενον ναγέβ,
τ dices sylue australi: audi smonẽ dñi: hec di-
καὶ ἐρεῖς τῷ δρυμῷ ναγέβ, ἄκουε λόγον κυρίου, τάδε λέ-
cit dñs: ecce ego succendo in te ignẽ: τ deuora-
γει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἀνάπτω ἐν σοὶ πῦρ, καὶ καταφά-
bit in te oẽ lignũ viride: τ oẽ lignũ aridũ: nõ
γεται ἐν σοὶ πᾶν ξύλον χλωρόν, καὶ πᾶν ξύλον ξηρόν, οὐ
extinguet flãma succensa. τ ardebit in
σβεσθήσεται ἡ φλὸξ ἡ ἐξαφθεῖσα. καὶ κατακαυθήσεται ἐν
ea ois facies a meridie vsq3 ad aqlonẽ: τ co-
αὐτῇ πᾶν πρόσωπον ἀπὸ ἀφηλιώτου ἕως βορρᾶ, καὶ ἐπι-
gnoscet ois caro: q2 ego dñs succendi illã:
γνώσεται πᾶσα σάρξ, ὅτι ἐγὼ κύριος ἐξέκαυσα αὐτό,
τ nõ extinguet. τ dixi nequaq̃ dñe: ip-
καὶ οὐ σβεσθήσεται. καὶ εἶπον μηδαμῶς κύριε, αὐ-
si dicũt ad me: nõne parabola est q̃ dici-
τοὶ λέγουσιν πρός με, οὐχὶ παραβολή ἐστιν λεγο-
tur hec.
μένη αὕτη.

Ca.21.

ET fact' est smo dñi ad me dicẽs: idcirco
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, διὰ τοῦ-
vaticinare fili hois: τ firma faciem
το προφήτευσον υἱὲ ἀνθρώπου, καὶ στήρισον τὸ πρόσωπόν
tuã i hierusalem: τ aspice ad sancta eo-
σου ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπίβλεψον ἐπὶ τὰ ἅγια αὐ-
rũ τ ppheta de tra israel: τ dices
τῶν καὶ προφήτευσον περὶ τῆς γῆς τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἐρεῖς
ad trã israel: hec dicit adonai dñs:
πρὸς τὴν γῆν τοῦ ἰσραήλ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος,
ecce ego ad te: τ educã gladiũ meũ de
ἰδοὺ ἐγὼ πρὸς σέ, καὶ ἐκσπάσω τὸ ἐγχειρίδιόν μου ἐκ τοῦ
vagina sua: τ exterminabo ex te iniustũ τ ini-
κουλεοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσω ἐκ σοῦ ἄδικον καὶ ἄνο-
quũ. eo qđ exterminabo ex te iniquũ τ iniustum: sic
μον. ἀνθ' ὧν ἐξολοθρεύσω ἐκ σοῦ ἄνομον καὶ ἄδικον, οὕτως
egredietur gladius me' de vagina sua sup
ἐξελεύσεται τὸ ἐγχειρίδιόν μου ἐκ τοῦ κουλεοῦ αὐτοῦ ἐπὶ
oẽm carnẽ meridiei vsq3 ad aqlonẽ: τ cognoscet
πᾶσαν σάρκα ἀφηλιώτου ἕως βορρᾶ, καὶ ἐπιγνώσε-
ois caro q2 ego dñs eduxi gladium
ται πᾶσα σὰρξ ὅτι ἐγὼ κύριος ἐξέσπασα τὸ ἐγχειρίδι-
meũ de vagina sua: τ nõ reducam vl-
όν μου ἐκ τοῦ κουλεοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀποστρέψω οὐκ-
tra. τ tu fili hois: ingemisce in cõtritiõe lũ-
έτι. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, καταστέναξον ἐν συντριβῇ ὀσ-
bop tuop: τ in dolorib' gemes ante oculos eop.
φύος σου, καὶ ἐν ὀδύναις στενάξεις κατ' ὀφθαλμοὺς αὐτῶν.
τ erit si dixerit ad te: ppter qđ tu gemis?
καὶ ἔσται ἐὰν εἴπωσιν πρός σε, ἕνεκεν τίνος σὺ στενάζεις;
τ dices:
καὶ ἐρεῖς,

sup nuncio q2 venit: τ frãget omne
ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ διότι ἔρχεται, καὶ θραυσθήσεται πᾶσα
cor: τ dissoluentur vniuerse man': τ exalabit
καρδία, καὶ παραλυθήσονται πᾶσαι χεῖρες, καὶ ἐκψύξει
omnis caro: τ ois spũs: τ oia femora pollu-
πᾶσα σάρξ, καὶ πᾶν πνεῦμα, καὶ πάντες μηροὶ μολυν-
entur humore. ecce venit τ erit dicit dñs de'.
θήσονται ὑγρασίᾳ. ἰδοὺ ἔρχεται καὶ ἔσται λέγει κύριος ὁ θεός.
τ fact' ẽ smo dñi ad me dicẽs: fili hois: pro-
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, προ-
pheta τ dices: hec dicit adonai dñs: dic gladi-
φήτευσον καὶ ἐρεῖς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, εἶπον ῥομ-
us gladius acuere: τ irascere vt iugules iugulatiões.
φαία ῥομφαία ὀξύνου, καὶ θυμώθητι ὅπως σφάξῃς σφάγια.
acuere vt sis in splendorẽ: parat' in desolationẽ
ὀξύνου ὅπως γένῃ εἰς στίλβωσιν, ἑτοίμη εἰς παράλυσιν
iugula: ptẽne: repelle oẽ lignũ. τ dedit eũ pa-
σφάζε, ἐξουθένει, ἀπωθοῦ πᾶν ξύλον. καὶ ἔδωκεν αὐτὴν ἑτοί-
ratũ vt teneret manũ eius. exacut' ẽ gladius est para-
μην τοῦ κρατεῖν χεῖρα αὐτῆς. ἐξηκονήθη ῥομφαία ἐστὶν ἑτοί-
tus: vt daret ipm in manus interficientiũ. clama
μη, τοῦ δοῦναι αὐτὴν εἰς χεῖρας ἀποκεντούντων. ἀνάκραγε
vlula fili hois: q2 hic fact' est in pplo meo:
καὶ ὀλόλυξον υἱὲ ἀνθρώπου, ὅτι αὐτὴ ἐγένετο ἐν τῷ λαῷ μου,
hic in cunctis ducibus israel: q̃ ppe hi-
αὐτὴ ἐν πᾶσιν τοῖς ἀφηγουμένοις τοῦ ἰσραήλ, οἱ παροι-
tabãt apđ me in gladiũ facti sunt cũ pplo. idcirco
κοῦντές μοι εἰς ῥομφαίαν ἐγένοντο σὺν τῷ λαῷ. διὰ τοῦτο
plaude sup manũ tuã: q2 iustificat' est. τ qđ
κρότησον ἐπὶ τὴν χεῖρά σου, ὅτι δεδικαίωται. καὶ τί
si τ trib' repulsa fuerit nõ erit dicit adonai dñs. τ
εἰ καὶ φυλὴ ἀπωσθῇ οὐκ ἔσται λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ
tu fili hois: ppheta τ plaude manũ sup
σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον καὶ κρότησον χεῖρα ἐπὶ
manũ: τ duplica gladiũ. tertius gladius:
χεῖρα, καὶ διπλασίασον ῥομφαίαν. ἡ τρίτη ῥομφαία,
interfectop est gladi' interfectop magn': τ ob-
τραυματιῶν ἐστιν ῥομφαία τραυματιῶν ἡ μεγάλη, καὶ ἐκ-
stupescere facies eos vt frãgat cor eop: τ multipli-
στήσεις αὐτοὺς ὅπως θραυσθῇ ἡ καρδία αὐτῶν, καὶ πληθυν-
cent infirmi. sup oẽs portas eop: τ tra-
θῶσιν οἱ ἀσθενοῦντες. ἐπὶ πᾶσαν πύλην αὐτῶν, καὶ παρα-
diti sunt in iugulatiões gladij. bene acut' fuit
δέδονται εἰς σφάγια ῥομφαίας. εὖγε ὀξεῖα γέγονεν
in occisionẽ: bene fuit in fulgorẽ: sic fulgur
εἰς σφαγήν, εὖγε γέγονεν εἰς στίλβωσιν, ὡς ἀστραπὴ
ptransi: acuere a dextris τ a sinistris: q̃cũq3
διαπορεύου, ὀξύνου ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων, οὗ ἂν
facies tua excitetur: τ ego aũt plaudã
τὸ πρόσωπόν σου ἐξεγείρηται, κἀγὼ δὲ κροτήσω
manu mea ad manũ meã: τ remittam
χεῖρά μου πρὸς χεῖρά μου, καὶ ἐπαφήσω τὸν
furorẽ meũ: ego dñs locut' sum. τ fact' est smo
θυμόν μου, ἐγὼ κύριος λελάληκα. καὶ ἐγένετο λόγος
dñi ad me dicẽs: τ tu fili hois: po-
κυρίου πρός με λέγων, καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, διά-
ne tibi duas vias: vt ingrediat gladius re-
ταξον σεαυτῷ δύο ὁδούς, τοῦ εἰσελθεῖν ῥομφαίαν βα-
gis babylonis de regiõe vna egredientur
σιλέως βαβυλῶνος ἐκ χώρας μιᾶς ἐξελεύσονται αἱ
duo iperia: vt parent manũ pungentẽ in initio
δύο ἀρχαί, ἑτοιμάσαι χεῖρα κεντοῦσαν ἐπ' ἀρχῆς
vie vniuscuiusq3 ciuitati pũgentẽ ordinabis: vt in-
ὁδοῦ ἑκάστης πόλεως κεντοῦσαν διατάξεις, τοῦ εἰσ-
grediat gladius ad rabbat filiop ammon: τ ad
ελθεῖν ῥομφαίαν ἐπὶ ῥαββὰθ υἱῶν ἀμμών, καὶ ἐπὶ
iudam: τ ad hierusalem in obsidiõe: q2
τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἐν πολιορκίᾳ, διότι
stabit rex babylonis in antiquã viam:
στήσεται βασιλεὺς βαβυλῶνος ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν ὁδόν,
in initio duap viap.
ἐπ' ἀρχῆς τῶν δύο ὁδῶν.

Pro auditu: quia venit & tabescet omne cor & dissoluetur vniuerse manus: & infirmabitur ois spũs: & p cuncta genua fluẽt aq̃. Ecce venit & fiet ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis: propheta & dices. Hec dicit dñs deus. Loquere. Gladius gladius exacutus est & limatus. Vt cedat victimas exacutus est: vt splendeat limatus est. Qui moues sceptrum filii mei succidisti oẽ lignũ. Et dedi eum ad leuigandum vt teneatur manu. Iste exacutus gladius: & iste limat' est in manu interficientis. Clama & vlula fili hominis: quia hic fact' ẽ in pplo meo: hic in cunctis ducibus israel qui fugerant. Gladio traditi sunt cum pplo meo. Idcirco plaude sup femur: qa proba tus est: & hoc cum sceptrum subuerterit: & nõ erit dicit dominus de'. Tu ergo fili hois ppheta: & percute manũ ad manũ: & duplicetur gladius: ac triplicetur gladius interfectorum. Hic est gladi' occisionis magne q obstupescere eos facit & corde tabescere: & multiplicat ruinas. In oibus portis eorum dedi cõturbationẽ gladii acuti & limati ad fulgẽdũ: amicti ad cedẽ. Exacuere vade ad dexteram siue ad sinistram quocunq3 faciei tue est appetitus. Quin & ego plaudã manu ad manũ: & implebo indignationẽ meã. Ego dñs locut' sũ. Et factus est sermo dñi ad me dicens. Et tu fili hominis pone tibi duas vias: vt veniat gladius regis babylonis. De terra vna egredientur ambe. Et manu capiet cõiecturam: i capite vie ciuitatis cõiiciet. Viam pones vt veniat gladi' ad rabbath filiorum ammon & ad iudam in hierusalem munitissimã. Stetit eniz rex babylonis in biuio in capite duarum viarum

---

אל שמועה כי באה ונמס כל לב | בוא מסס
ורפו כל ידים וכהתה כל רוח | רפה כהה
וכל ברכים תלכנה מים הנה באה | הלך
ונהיתה נאם אדני יהוה: ויהי דבר | היה
יהוה אלי לאמר: בן אדם הנבא | נבא
ואמרת כה אמר אדני אמר חרב
חרב הוחדה וגם מרוטה: למען | חדד מרט
טבח טבח הוחדה למען היה לה
ברק מרטה או נשיש שבט בני | שוש
מאסת כל עץ: ויתן אתה למרטה | נתן
לתפש בכף היא הוחדה חרב
והיא מרטה לתת אותה ביד
הורג: זעק והילל בן אדם כי | זעק ילל
היא היתה בעמי היא בכל נשיאי | היה נשא
ישראל מגורי אל חרב היו את | גור היה
עמי לכן ספק אל ירך: כי בחן
ומה אם גם שבט מאסת לא
יהיה נאם אדני יהוה: ואתה בן
אדם הנבא והך כף אל כף ותכפל | נכה כפל
חרב שלישתה חרב חללים | שלש
היא חרב חלל הגדול החדרת להם: | גדל
למען למוג לב והרבה המכשלים | בגה כשל
על כל שעריהם נתתי אבחת חרב | נתן
אח עשויה לברק מעטה לטבח: | עשה
התאחדי הימיני השימי השמילי | אחד ימן
אנה פניך מעדות: וגם אני | שום שמל פנה יעד
אכה כפי אל כפי והנחתי חמתי | נכה נוח
אני יהוה דברתי: ויהי דבר יהוה | יחם
אלי לאמר: ואתה בן אדם שים | שום
לך שנים דרכים לבוא חרב מלך | בוא
בבל מארץ אחד יצאו שניהם
ויד ברא בראש דרך עיר ברא:
דרך תשים לבוא חרב את רבת
בני עמון ואת יהודה בירושלם
בצורה: כי עמד מלך בבל אל | בצר
אם הדרך בראש שני הדרכים

לִקְסָם קָסֶם קִלְקַל בַּחִצִּים שָׁאַל
בַּתְּרָפִים רָאָה בַּכָּבֵד: בִּימִינוֹ
הָיָה הַקֶּסֶם יְרוּשָׁלַםִ לָשׂוּם כָּרִים
לִפְתֹּחַ פֶּה בְּרֶצַח לְהָרִים קוֹל
בִּתְרוּעָה לָשׂוּם כָּרִים עַל שְׁעָרִים
לִשְׁפֹּךְ סֹלְלָה לִבְנוֹת דָּיֵק: וְהָיָה
לָהֶם כִּקְסָום שָׁוְא בְּעֵינֵיהֶם
שְׁבֻעֵי שְׁבֻעוֹת לָהֶם וְהוּא מַזְכִּיר
עָוֹן לְהִתָּפֵשׂ: לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה יַעַן הַזְכַּרְכֶם עֲוֺנְכֶם בְּהִגָּלוֹת
פִּשְׁעֵיכֶם לְהֵרָאוֹת חַטֹּאותֵיכֶם
בְּכֹל עֲלִילוֹתֵיכֶם יַעַן הִזָּכֶרְכֶם בַּכַּף
תִּתָּפֵשׂוּ: וְאַתָּה חָלָל רָשָׁע נְשִׂיא
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּא יוֹמוֹ בְּעֵת עֲוֹן
קֵץ: כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה הָסִיר
הַמִּצְנֶפֶת וְהָרִים הָעֲטָרָה זֹאת לֹא
זֹאת הַשָּׁפָלָה הַגְבֵּהַ וְהַגָּבֹהַ הַשְׁפִּיל:
עַוָּה עַוָּה עַוָּה אֲשִׂימֶנָּה גַּם זֹאת לֹא
הָיָה עַד בֹּא אֲשֶׁר לוֹ הַמִּשְׁפָּט
וּנְתַתִּיו: וְאַתָּה בֶן אָדָם הִנָּבֵא
וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֶל בְּנֵי
עַמּוֹן וְאֶל חֶרְפָּתָם וְאָמַרְתָּ חֶרֶב
חֶרֶב פְּתוּחָה לְטֶבַח מְרוּטָה לְהָכִיל
לְמַעַן בָּרָק: בַּחֲזוֹת לָךְ שָׁוְא בִּקְסָם
לָךְ כָּזָב לָתֵת אוֹתָךְ אֶל צַוְּארֵי
חַלְלֵי רְשָׁעִים אֲשֶׁר בָּא יוֹמָם בְּעֵת
עֲוֹן קֵץ: הָשַׁב אֶל תַּעְרָהּ בִּמְקוֹם
אֲשֶׁר נִבְרֵאת בְּאֶרֶץ מְכֻרוֹתַיִךְ
אֶשְׁפֹּט אֹתָךְ: וְשָׁפַכְתִּי עָלַיִךְ זַעְמִי
בְּאֵשׁ עֶבְרָתִי אָפִיחַ עָלָיִךְ וּנְתַתִּיךְ
בְּיַד אֲנָשִׁים בֹּעֲרִים חָרָשֵׁי מַשְׁחִית:
לָאֵשׁ תִּהְיֶה לְאָכְלָה דָּמֵךְ יִהְיֶה
בְּתוֹךְ הָאָרֶץ לֹא תִזָּכֵרִי כִּי אֲנִי
יְהוָה דִּבַּרְתִּי:

Cap.xxij.

וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: וְאַתָּה
בֶן אָדָם הֲתִשְׁפֹּט הֲתִשְׁפֹּט אֶת עִיר

divinationẽ querẽs: cõmiscẽs sagittas. Interrogauit idola: exta consuluit. Ad dexterã ei⁹ facta est diuinatio sup hierusalem: vt ponat arietes ∞ vt aperiat os in cede: vt eleuet vocem ∞∞∞∞∞∞∞∞ in vlulatu: vt ponat arietes contra portas: ∞∞ vt cõportet aggerẽ: vt edificet munitiões. Erit qꝫ quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum: & sabbatorum ocium immitans. Ipse autẽ recordabitur iniq̃tatis ad capiẽdũ. Idcirco hec dicit dñs deus. Pro eo qꝫ recordati estis iniq̃tatis vrẽ & reuelastis p̃uaricationes vr̃as: & apparuerũt pctã vrã in oĩbus cogitatiõibus vr̃is. Pro eo inq̃ꝫ qꝫ recordati estis: manu capiemini. Tu aũt pphane impie dux israel: cuius venit dies in tpe iniq̃tatis prefinita. Hec dicit dñs deus. Aufer cidarim: tolle coronã. Nonne ∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞∞ hec est que humilẽ sub leuauit: & sublimẽ hũiliauit? Iniquitatẽ iniq̃tatẽ iniq̃tatem ponã eaꝫ. Et hoc non factũ est donec veniret cui⁹ est iudiciũ: & tradam ei. Et tu fili hominis propheta ∞∞∞ & dic. Hec dicit dominus deus ad filios ∞∞∞∞ ammon & ad opprobriũ eorũ. Et dices. Mucro: mucro euagina te ad occidendũ: lima te vt interficias & fulgeas: cũ tibi viderẽtur vana & diuinarentur mendacia: vt dareris super colla ∞∞∞∞ vulneratorꝫ ipiorũ quorũ veniet dies in tẽpore iniq̃tatis prefinita. Reuertere ad vaginã tuã in loco in quo creatus es. In terra natiuitatis tue iudicabo te: & effundã sup te indignationẽ meã. In igne furoris mei sufflabo in te. Daboq̃ꝫ ∞ in manus hoĩm insipientiũ & fabricantiũ interitum. Igni eris cibus. Sanguis tuus erit ∞∞∞∞∞∞∞∞ in medio terre: & obliuioni traderis: quia ego dominus locutus sum.

22.

Et factũ ẽ verbũ dñi ad me dicens. Et tu fili hominis nonne iudicas ciuitatem ∞∞∞∞∞∞∞∞

ad diuinandũ diuinationẽ: vt scateat virgam:
τοῦ μαντεύσασθαι μαντείαν, τοῦ ἀναβράσαι ῥάβδον,
τ interroget in sculptilibus. τ iecur cõsul
καὶ ἐπερωτῆσαι ἐν τοῖς γλυπτοῖς· καὶ ἥπατι σκοπήσα
tet a dextris eius: τ facta est diuinatio sup hieru-
σθαι ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ ἐγένετο τὸ μαντεῖον ἐπὶ ἱερου-
salem: vt ponat vallum vt aperiat os i clamore
σαλήμ, τοῦ βαλεῖν χάρακα τοῦ διανοῖξαι στόμα ἐν βοῇ
τ exaltet vocẽ cũ clamore tube: vt ponat val
καὶ ὑψῶσαι φωνὴν μετὰ κραυγῆς σάλπιγγος, τοῦ βαλεῖν χά-
lum ↄtra portas eius: τ ponat aggerẽ: τ edifi-
ρακα ἐπὶ τὰς πύλας αὐτῆς, καὶ βαλεῖν χῶμα, καὶ οἰκοδο-
cet munitiões: τ ipse eis q̃si diuinans
μῆσαι βελοστάσεις, καὶ αὐτὸς αὐτοῖς ὡς μαντευόμενος
diuinationẽ corã eis: cõputans hebdomadas
μαντείαν ἐνώπιον αὐτῶν, ἑβδομάζων τὰς ἑβδομάδας
eis: τ ipse memorans iniq̃tatẽ corꝫ: vt capiã
αὐτοῖς, καὶ αὐτὸς ἀναμιμνήσκων ἀδικίαν αὐτῶν, τοῦ συλ-
tur. Idcirco hec dicit adonai dñs: pro eo qđ
ληφθῆναι. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἀνθ' ὧν
recordati estis iniq̃tatũ vrãꝝ cũ reuelarent
ἀνεμνήσατε τὰς ἀδικίας ὑμῶν ἐν τῷ ἀποκαλυφθῆναι τὰς
impietates vrẽ: vt viderẽt pctã vrã in om
ἀσεβείας ὑμῶν, τοῦ ὁραθῆναι τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἐν πά-
nib⁹ iniq̃tatib⁹ vris: τ in oib⁹ adinuentioni-
σαις ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπιτηδεύμα-
bus vris pro eo qđ recordati estis i istis capiemini.
σιν ὑμῶν ἀνθ' ὧν ἀνεμνήσατε ἐν τούτοις ἁλώσεσθε.
τ tu pphane: iniq̃: dux israel: cui⁹ venit
καὶ σὺ βέβηλε, ἄνομε, ἀφηγούμενε τοῦ ἰσραήλ, οὗ ἥκει
dies in tpe iniq̃tatis finis: hec dicit adonai do
ἡ ἡμέρα ἐν καιρῷ ἀδικίας πέρας, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύ-
min⁹: aufer cidarim: τ repelle coronã ipa
ριος, ἀφελοῦ τὴν κίδαριν, καὶ ἀπόθου τὸν στέφανον αὐτὴ
nõ talis erit: humiliasti excelsum: τ subleua
οὐ τοιαύτη ἔσται, ἐταπείνωσας τὸ ὑψηλόν, καὶ ὕψω-
sti hũmile. iniq̃tatẽ iniq̃tatẽ ponam eam: neq ipa
σας τὸ ταπεινόν. ἀδικίαν ἀδικίαν θήσομαι αὐτήν, οὐδ' αὐτὴ
talis erit donec veniat cui ↄuenit: τ tradam ei.
τοιαύτη ἔσται ἕως οὗ ἔλθῃ ᾧ καθήκει, καὶ παραδώσω αὐ-
τ tu fili hois pphetã τ dices: hec di-
τῷ. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου προφήτευσον καὶ ἐρεῖς, τάδε λέ-
cit adonai dñs ad filios ammõ: τ ad
γει ἀδωναῒ κύριος πρὸς τοὺς υἱοὺς ἀμμών, καὶ πρὸς τὸν
opprobriũ eorꝫ: τ dices: mucro mucro euagina
ὀνειδισμὸν αὐτῶν, καὶ ἐρεῖς, ῥομφαία ῥομφαία ἐσπασμέ-
t⁹ ad occisiões: τ euaginatus ad cõsumptiões: surge
νη εἰς σφάγια, καὶ ἐσπασμένη εἰς συντέλειαν, ἐγείρου
vt fulgeas in visiõe tua vana: τ in
ὅπως στίλβῃς ἐν τῇ ὁράσει σου τῇ ματαίᾳ, καὶ ἐν τῷ
diuinando te mẽdacia: vt tradant te sup col-
μαντεύεσθαί σε ψευδῆ, τοῦ παραδοῦναί σε ἐπὶ τρα-
la interfectorꝫ iniq̃rꝫ q̃rꝫ venit dies in tpe
χήλους τραυματιῶν ἀνόμων ὧν ἥκει ἡ ἡμέρα ἐν καιρῷ
iniq̃tati finis. reuertere ad vaginã tuã in lo-
ἀδικίας πέρας. ἀπόστρεφε εἰς τὸν κουλεόν σου ἐν τῷ τό-
co isto q̃ natus es in tra ppria tua iudicabo te:
πῳ τούτῳ ᾧ γεγέννησαι ἐν τῇ γῇ τῇ ἰδίᾳ σου κρινῶ σε,
τ effũdã sup te irã meã in igne ire mee: in
καὶ ἐκχεῶ ἐπὶ σοὶ τὴν ὀργήν μου ἐν πυρὶ ὀργῆς μου, ἐμ-
sufflabo in te: τ tradam te in manus virorꝫ
φυσήσω εἰς σέ, καὶ παραδώσω σε εἰς χεῖρας ἀνδρῶν
barbarorꝫ fabricantiũ corruptionẽ: i igne eris ci-
βαρβάρων τεκταινόντων διαφθοράν, ἐν πυρὶ ἔσῃ κατά-
bus: sanguis tu⁹ erit in medio tre tue. nõ erit
βρωμα, τὸ αἷμά σου ἔσται ἐν μέσῳ τῆς γῆς σου. οὐ μὴ γένη-
tui mẽoria qr ego dñs locut⁹ sum.
ταί σου μνεία διότι ἐγὼ κύριος λελάληκα.

Ca.22.

Et fact⁹ est sermo dñi ad me dicẽs: τ
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, καὶ
tu fili hominis: si iudicas ciuitatẽ
σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, εἰ κρινεῖς τὴν πόλιν ∞∞∞∞∞∞∞∞∞

sanguinũ: τ ostende ei oẽs iniq̃ta-
τῶν αἱμάτων, καὶ παράδειξον αὐτῇ πάσας τὰς ἀνομί-
tes eius: τ dices: hec dicit dñs: o ciuitas effun
ας αὐτῆς, καὶ ἐρεῖς, τάδε λέγει κύριος, ὦ πόλις ἐκχέ-
dens sanguinẽ i medio ei⁹: vt veniat tps eius: τ
ουσα αἷμα ἐν μέσῳ αὐτῆς, τοῦ ἐλθεῖν καιρὸν αὐτῆς, καὶ
faciens cogitatiões ↄ semetipsaꝫ: vt polluat semetipsaꝫ
ποιοῦσα ἐνθυμήματα καθ' ἑαυτῆς, τοῦ μιαίνειν ἑαυτήν
in sanguinib⁹ tuis: q̃ effudisti. deliquisti: τ
ἐν τοῖς αἵμασίν σου, οἷς ἐξέχεας. παραπέπτωκας, καὶ
in cogitationib⁹ tuis q̃s fecisti polluta es: τ ap-
ἐν τοῖς ἐνθυμήμασίν σου οἷς ἐποίησας ἐμιαίνου, καὶ προ-
ppinq̃re fecisti dies tuos: τ adduxisti tps ãnorꝫ tuorꝫ.
σήγγισας τὰς ἡμέρας σου, καὶ ἤγαγες καιρὸν ἐτῶν σου.
ppterea dedi te in opprobriũ gentib⁹: τ in
διὰ τοῦτο δέδωκά σε εἰς ὀνειδισμὸν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ εἰς
illusionẽ oibus regionib⁹ appropinq̃ntib⁹ ad
ἐμπαιγμὸν πάσαις ταῖς χώραις ταῖς ἐγγιζούσαις πρὸς
te. τ q̃ pcul distãt a te: τ illu-
σέ. καὶ ταῖς μακρὰν ἀπεχούσαις ἀπὸ σοῦ, καὶ ἐμπαί-
dent te: τ clamabũt in te impura nomina-
ξονταί σοι, καὶ βοήσουσιν ἐπὶ σοὶ ἀκάθαρτος ἡ ὀνομα-
ta: τ multi in iniq̃tatib⁹ tuis. ecce du-
στή, καὶ πολλοὶ ἐν ταῖς ἀνομίαις σου. ἰδοὺ οἱ ἀφηγού-
ces dom⁹ israel vnusq̃sq ad cognatos ei⁹ ↄmi
μενοι οἴκου ἰσραὴλ ἕκαστος πρὸς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ συ-
xti sunt in te: vt effundãt sanguinẽ. prẽ τ ma
νεφύροντο ἐν σοί, ὅπως ἐκχέωσιν αἷμα. πατέρα καὶ μη-
trẽ maledicebãt in te: τ ad aduenam auerte-
τέρα ἐκακολόγουν ἐν σοί, καὶ πρὸς τὸν προσήλυτον ἀνεστρέ-
bant in iniq̃tatib⁹ in te. pupillũ τ viduã opprimebãt
φοντο ἐν ἀδικίαις ἐν σοί. ὀρφανὸν καὶ χήραν κατεδυνάστευον
in te: τ scta mea spernebãt τ sabbata mea polluebãt
ἐν σοί, καὶ τὰ ἅγιά μου ἐξουδένουν καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβήλουν
in te: viri latrões fuerũt in te: vt effunderẽt sanguinẽ i te. τ
ἐν σοί, ἄνδρες λῃσταὶ ἦσαν ἐν σοί, ὅπως ἐκχέωσιν αἷμα ἐν σοί. καὶ
in montib⁹ cõedebãt in te: τ scelesta faciebãt i medio tui. verecũ-
ἐπὶ τῶν ὀρέων ἤσθιον ἐν σοί, καὶ ἀνόσια ἐποίουν ἐν μέσῳ σου. αἰσχύ-
diã pris discooperuerũt in te: τ in imũditiis menstruatam
νην πατρὸς ἀπεκάλυψαν ἐν σοί, καὶ ἐν ἀκαθαρσίαις ἀποκαθημένην
humiliauerũt in te vnusq̃sq in vxorẽ pximi sui iniq̃ agebãt:
ἐταπείνουν ἐν σοί, ἕκαστος τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον αὐτοῦ ἠνόμουν,
τ vnusq̃sq nurum suã polluebat in impietate: τ vnusq̃sq soro-
καὶ ἕκαστος τὴν νύμφην αὐτοῦ ἐμίαινεν ἐν ἀσεβείᾳ, καὶ ἕκαστος τὴν ἀδελ-
rẽ suã filiam pris sui: humiliabãt in te: munera accipie-
φὴν αὐτοῦ θυγατέρα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐταπείνουν ἐν σοί, δῶρα ἐλάμβα-
bãt in te: vt effunderẽt sanguinẽ. vsurã τ supabũdãtiã accipiebant
νον ἐν σοί, ὅπως ἐκχέωσιν αἷμα. τόκον καὶ πλεονασμὸν ἐλάμβανον
in te: τ cõsumabo cõsumationẽ malitie tue q̃ in oppressio-
ἐν σοί, καὶ συντελέσω συντέλειαν κακίας σου τὴν ἐν καταδυναστεί-
ne: mei aũt oblita es dicit adonai dñs. si aũt pcussero manũ meã
ᾳ, ἐμοῦ δὲ ἐπελάθου λέγει ἀδωναῒ κύριος. ἐὰν δὲ πατάξω χεῖρά μου
ad manũ meã i qb⁹ cõsummata sunt q̃ fecisti: τ in sangui-
πρὸς χεῖρά μου ἐφ' οἷς συντετέλεσαι οἷς ἐποίησας, καὶ ἐπὶ τοῖς αἵ-
nib⁹ tuis factis in medio tui si sustinebit cor
μασίν σου τοῖς γεγενημένοις ἐν μέσῳ σου εἰ ὑποστήσεται ἡ καρδία
tuũ si pualebunt man⁹ tue in diebus q̃s ego facio
σου εἰ κρατήσουσιν αἱ χεῖρές σου ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἐγὼ ποιῶ
in te: ego dñs locut⁹ sum τ faciam τ dispergam te in
ἐν σοί, ἐγὼ κύριος λελάληκα καὶ ποιήσω, καὶ διασκορπιῶ σε ἐν τοῖς
gẽtib⁹: τ dissemiabo te in regionib⁹: τ deficiet imũditia
ἔθνεσιν, καὶ διασπερῶ σε ἐν ταῖς χώραις, καὶ ἐκλείψει ἡ ἀκαθαρσία
tua ex te: τ hereditabo in te ante oculos gẽtiũ:
σου ἐκ σοῦ, καὶ κατακληρονομήσω ἐν σοὶ κατ' ὀφθαλμοὺς τῶν ἐθνῶν
τ scietis qr ego dñs. τ fact⁹ ẽ sermo dñi ad me dicẽs: fili
καὶ γνώσεσθε διότι ἐγὼ κύριος. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ
hois: ecce facti sunt mihi dom⁹ israel cõmixta: om-
ἀνθρώπου, ἰδοὺ γεγόνασίν μοι ὁ οἶκος ἰσραὴλ ἀναμεμιγμένος, πάν-
nes ere τ stãno τ ferro τ plũbo: in medio for-
τες χαλκῷ καὶ κασσιτέρῳ καὶ σιδήρῳ καὶ μολίβδῳ, ἐν μέσῳ κα-
nacis argenti cõmixti sunt. ppterea dic: hec dicit
μίνου ἀργυρίου ἀναμεμιγμένοι εἰσίν. διὰ τοῦτο εἰπέ, τάδε λέγει

sanguinũ: & ostendes ei oẽs abominatiões suas. Et dices. Hec dicit dominus deus. Ciuitas ∞∞ effundens sanguinẽ in medio sui vt veniat tẽpus eius: & q̃ fecit idola cõtra semetipsam vt pollueretur. In sanguine tuo qui a te effusus est deliquisti & in idolis tuis q̃ fecisti polluta es. Et appropinq̃re fecisti dies tuos: & adduxisti tẽpus annorũ tuorꝝ: ppterea dedi te opprobriũ gentib⁹: & irrisionẽ vniuersis terris q̃ iuxta sunt & q̃ pcul a te. Triũphabunt de te sordida: nobilis grãdis interitu. Ecce pricipes israel singuli in brachio suo ∞∞∞ fuerũt in te ad effundendum sanguinẽ: patrẽ & matrẽ cõtumeliis affecerunt in te. Aduenã calũniati sunt in medio tui: pupillũ & viduã contristauerũt apud te: sctũaria mea spreuistis & sabbata mea polluistis. Viri detractores fuerũt in te ad effundendũ sanguinẽ: & super montes comederũt in te: scelus opati sunt in medio tui. Verecũdiora patris discooperuerunt in te: imundiciã menstruate hũiliauerũt in te. Et vnusq̃sq̃ꝫ in vxorẽ pximi sui opatus ẽ abominationẽ: & socer nurũ suã polluit nepharie: frater sororẽ suã filiã patris sui oppressit in te. Munera acceperũt apud te ad effundẽdũ sãguinẽ: vsurã & supabundãtiã accepisti: & auare pximos tuos calũniabaris: meiq̃ꝫ oblita es dicit dñs deus. Ecce cõplosi man⁹ meas sup auaritiã tuã quã fecisti: & sup sanguinẽ qui effusus est in medio tui. Nũqd sustinebit cor tuũ: aut pualebũt man⁹ tue i dieb⁹ q̃s ego faciã tibi? Ego dñs locut⁹ suꝫ & faciã. Et dispgã te i nationes: & vẽtilabo te in tras & dficere faciã imũdiciã tuã a te: & possidebo te in cõspectu gẽtiũ: & scies qa ego dñs. Et factũ ẽ verbũ dñi ad me dicens. Fili hois versa est mihi dom⁹ isrl i scoriã. Oẽs isti es & stãnũ & ferrũ & plumbũ in medio fornacis: scoria argenti facti sũt. Propterea hec dicit

הַדָּמִים וְהוֹדַעְתָּהּ אֵת כָּל תּוֹעֲבוֹתֶיהָ:
וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה עִיר
שֹׁפֶכֶת דָּם בְּתוֹכָהּ לָבוֹא עִתָּהּ
וְעָשְׂתָה גִלּוּלִים עָלֶיהָ לְטָמְאָה:
בְּדָמֵךְ אֲשֶׁר שָׁפַכְתְּ אָשַׁמְתְּ וּבְגִלּוּלַיִךְ
אֲשֶׁר עָשִׂית טָמֵאת וַתַּקְרִיבִי יָמַיִךְ
וַתָּבוֹא עַד שְׁנוֹתָיִךְ עַל כֵּן נְתַתִּיךְ
חֶרְפָּה לַגּוֹיִם וְקַלָּסָה לְכָל הָאֲרָצוֹת:
הַקְּרֹבוֹת וְהָרְחֹקוֹת מִמֵּךְ יִתְקַלְּסוּ
בָךְ טְמֵאַת הַשֵּׁם רַבַּת הַמְּהוּמָה:
הִנֵּה נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לִזְרֹעוֹ
הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ דָּם: אָב וָאֵם
הֵקַלּוּ בָךְ לַגֵּר עָשׂוּ בַעֹשֶׁק בְּתוֹכֵךְ
יָתוֹם וְאַלְמָנָה הוֹנוּ בָךְ: קָדָשַׁי בָּזִית
וְאֶת שַׁבְּתֹתַי חִלָּלְתְּ: אַנְשֵׁי רָכִיל
הָיוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ דָּם וְאֶל הֶהָרִים
אָכְלוּ בָךְ זִמָּה עָשׂוּ בְתוֹכֵךְ: עֶרְוַת
אָב גִּלָּה בָךְ טְמֵאַת הַנִּדָּה עִנּוּ בָךְ:
וְאִישׁ אֶת אֵשֶׁת רֵעֵהוּ עָשָׂה תּוֹעֵבָה
וְאִישׁ אֶת כַּלָּתוֹ טִמֵּא בְזִמָּה וְאִישׁ
אֶת אֲחֹתוֹ בַת אָבִיו עִנָּה בָךְ: שֹׁחַד
לָקְחוּ בָךְ לְמַעַן שְׁפָךְ דָּם נֶשֶׁךְ
וְתַרְבִּית לָקַחַתְּ וַתְּבַצְּעִי רֵעַיִךְ
בַּעֹשֶׁק וְאֹתִי שָׁכַחַתְּ נְאֻם אֲדֹנָי
יְהוִה: וְהִנֵּה הִכֵּיתִי כַפִּי אֶל בִּצְעֵךְ
אֲשֶׁר עָשִׂית וְעַל דָּמֵךְ אֲשֶׁר הָיוּ
בְּתוֹכֵךְ: הֲיַעֲמֹד לִבֵּךְ אִם תֶּחֱזַקְנָה
יָדַיִךְ לַיָּמִים אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אוֹתָךְ
אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי וְעָשִׂיתִי: וַהֲפִיצוֹתִי
אוֹתָךְ בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִיךְ בָּאֲרָצוֹת
וַהֲתִמֹּתִי טֻמְאָתֵךְ מִמֵּךְ: וְנִחַלְתְּ בָּךְ
לְעֵינֵי גוֹיִם וְיָדַעַתְּ כִּי אֲנִי יְהוָה:
וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן אָדָם
הָיוּ לִי בֵית יִשְׂרָאֵל לְסוּג כֻּלָּם
נְחֹשֶׁת וּבְדִיל וּבַרְזֶל וְעוֹפֶרֶת בְּתוֹךְ
כּוּר סִגִים כֶּסֶף הָיוּ: לָכֵן כֹּה אָמַר

אדני יהוה יען היות כלכם לסגים לכן הנני קבץ אתכם אל תוך ירושלם: קבצת כסף ונחשת וברזל ועופרת ובדיל אל תוך כור לפחת עליו אש להנתיך כן אקבץ באפי ובחמתי והנחתי והתכתי אתכם: וכנסתי אתכם ונפחתי עליכם באש עברתי ונתכתם בתוכה: כהתוך כסף בתוך כור כן תתכו בתוכה וידעתם כי אני יהוה שפכתי חמתי עליכם: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם אמר לה את ארץ לא מטהרה היא לא גשמה ביום זעם: קשר נביאיה בתוכה כארי שואג טרף טרף נפש אכלו חסן ויקר יקחו אלמנותיה הרבו בתוכה: כהניה חמסו תורתי ויחללו קדשי בין קדש לחול לא הבדילו ובין הטמא לטהור לא הודיעו ומשבתותי העלימו עיניהם ואחל בתוכם: שריה בקרבה כזאבים טרפי טרף לשפך דם לאבד נפשות למען בצע בצע: ונביאיה טחו להם תפל חזים שוא וקסמים להם כזב אמרים כה אמר אדני יהוה ויהוה לא דבר: עם הארץ עשקו עשק וגזלו גזל ועני ואביון הונו ואת הגר עשקו בלא משפט: ואבקש מהם איש גדר גדר ועמד בפרץ לפני בעד הארץ לבלתי שחתה ולא מצאתי: ואשפך עליהם זעמי באש עברתי כליתים דרכם בראשם נתתי נאם אדני יהוה:

Cap. xxiij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם שתים נשים בנות

dominus deus. Eo quod facti estis omnes in scoriam: propterea ecce ego congregabo vos in medio hierusalem congregatione argenti & eris & stanni & ferri & plumbi in medio fornacis: ut succendam in ea ignem ad conflandum. Sic congregabo in furore meo & in ira mea: & requiescam. Et conflabo vos & congregabo vos: & succendam vos in igne furoris mei: & conflabimini in medio eius. Ut conflatur argentum in medio fornacis: sic eritis in medio eius. Et scietis quia ego dominus: cum effuderim indignationem meam super vos. Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis: dic ei. Tu es terra immunda: & non compluta in die furoris. Coniuratio prophetarum in medio eius. Sicut leo rugiens rapiensque predam: animas devoraverunt: opes & precium acceperunt: viduas eius multiplicaverunt in medio illius. Sacerdotes eius contempserunt legem meam: & polluerunt sanctuaria mea. Inter sanctum & prophanum non habuerunt distantiam: inter pollutum & mundum non intellexerunt: & a sabbatis meis averterunt oculos suos: & coinquinabar in medio eorum. Principes eius in medio illius quasi lupi rapientes predam: ad effundendum sanguinem: & ad perdendas animas: & avare sectando lucra. Prophete autem eius liniebant eos absque temperamento videntes vana & divinantes eis mendacium dicentes. Hec dicit dominus deus: cum dominus non sit locutus. Populi terre calumniabantur calumniam & rapiebant violenter: egenum & pauperem affligebant: & advenam opprimebant calumnia absque iudicio. Et quesivi de eis virum qui interponeret sepem: & staret oppositus contra me pro terra ne dissiparem eam: & non inveni. Et effudi super eos indignationem meam: & in igne ire mee consumpsi eos. Viam eorum in caput eorum reddidi: ait dominus deus. 23.

ET factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis: due mulieres filie

adonai dns: pro eo q facti estis oes in pmixtione vna:
ἀδωναΐ κύριος, ἀνθ' ὧν ἐγένεσθε πάντες εἰς σύγκρασιν μίαν,
idcirco ego recipiam vos in medio hierusalem:
διὰ τοῦτο ἐγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ,
sicut recipitur argentum: et es: et ferrum: et
καθὼς εἰσδέχεται ἄργυρος, καὶ χαλκός, καὶ σίδηρος, καὶ
plumbum: et stannum in medio fornacis ad in-
μόλυβδος, καὶ κασσίτερος ἐν μέσῳ καμίνου τοῦ ἐκφυ-
sufflandum i eam ignem ad conflandum: sic recipiam
σῆσαι εἰς αὐτὴν πῦρ εἰς τὸ χωνευθῆναι, οὕτως εἰσδέξομαι
vos in ira mea: et in furore meo: et congregabo: et red-
ὑμᾶς ἐν τῇ ὀργῇ μου, καὶ ἐν τῷ θυμῷ μου, καὶ συνάξω καὶ χωνεύσω
conflabo vos: et insufflabo sup vos in
φύσω καὶ χωνεύσω ὑμᾶς, καὶ ἐκφυσήσω ἐφ' ὑμᾶς ἐν
igne ire mee: et conflabimini in medio eius: que
πυρὶ ὀργῆς μου, καὶ χωνευθήσεσθε ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὃν
admodū conflatur argentum in medio fornacis: sic
τρόπον χωνεύεται ἀργύριον ἐν μέσῳ καμίνου, οὕτως
conflabimini in medio eius: et scietis quia ego dns
χωνευθήσεσθε ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ ἐπιγνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος
effudi furorē meū sup vos. et factū est verbū dni ad
ἐξέχεα τὸν θυμόν μου ἐφ' ὑμᾶς. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς
me dicens: fili hois: dic ei: tu es terra nō rigata:
με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, εἰπὲ αὐτῇ, σὺ εἶ γῆ ἡ οὐ βρεχομένη,
neqz pluuia facta ē in te in die ire: cuius duces
οὐδὲ ὑετὸς ἐγένετο ἐπὶ σὲ ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, ἧς οἱ ἀφηγούμενοι
in medio eius: sicut leones rugientes: rapientes rapi-
ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, ἁρπάζοντες ἁρπά-
nas: aias deuorantes in potentatibus: diuitias et
γματα, ψυχὰς κατεσθίοντες ἐν δυναστείᾳ, πλοῦτον καὶ
honores accipientes: et vidue tue multiplicate sunt in
τιμὰς λαμβάνοντες, καὶ αἱ χῆραί σου ἐπληθύνθησαν ἐν
medio tui: et sacerdotes eius spreuerunt legem meam: et
μέσῳ σου, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς ἠθέτησαν τὸν νόμον μου, καὶ
polluerunt sancta mea: inter sanctum et pphanum nō
ἐβεβήλουν τὰ ἅγιά μου, ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ
distinxerunt: et inter mundū et imundū nō distin-
διέστελλον, καὶ ἀναμέσον καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου οὐ διέστελ-
xerunt: et a sabbatis meis cooperiebant
λον, καὶ ἀπὸ τῶν σαββάτων μου παρεκάλυπτον τοὺς
oculos suos: et coinquinabar in medio eorum. et
ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ ἐβεβηλούμην ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ
principes eius in medio eius: sicut lupi rapientes
οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ἐν μέσῳ αὐτῆς, ὡς λύκοι ἁρπάζοντες
rapinas ad effūdendū sanguinē: ad pdendū aias
ἁρπάγματα τοῦ ἐκχέαι αἷμα, τοῦ ἀπολέσαι ψυχὰς
vt auaritia lucrarentur. et pphete eius
ὅπως πλεονεξίᾳ πλεονεκτῶσι. καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς
linientes eos: cadent videntes vana diuinantes
ἀλείφοντες αὐτούς, πεσοῦνται ὁρῶντες μάταια μαντευόμενοι
mēdacia dicentes: hec dicit adonai dns: et dns nō
ψευδῆ λέγοντες, τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, καὶ κύριος οὐ
locutus est. ppliū terre opprimentes iniusticia: et
λελάληκεν. τὸν λαὸν τῆς γῆς ἐκπιέζοντες ἀδικίᾳ, καὶ
diripientes rapinas. pauperē et egenū opprimen-
διαρπάζοντες ἁρπάγματα. πτωχὸν καὶ πένητα καταδυναστεύ-
tes: et ad aduenā nō reuertentes cū iudicio:
οντες, καὶ πρὸς τὸν προσήλυτον οὐκ ἀναστρεφόμενοι μετὰ κρίματος.
et querebam ex eis virū cōuersantem recte: et stantē plene
καὶ ἐζήτουν ἐξ αὐτῶν ἄνδρα ἀναστρεφόμενον ὀρθῶς, καὶ ἑστῶτα ὁλοσχερῶς
ante faciem meā in tpe terre ne in finē dele-
πρὸ προσώπου μου ἐν καιρῷ τῆς γῆς τοῦ μὴ εἰς τέλος ἐξαλεῖ-
rem eam: et nō inueni. et effudi sup eam furorē meū
ψαι αὐτήν, καὶ οὐχ εὗρον. καὶ ἐξέχεα ἐπ' αὐτὴν τὸν θυμόν μου
in igne ire mee ad cōsumendū eos: vias eorum in
ἐν πυρὶ ὀργῆς μου τοῦ συντελέσαι αὐτούς, τὰς ὁδοὺς αὐτῶν εἰς
capita eorum dedi dicit adonai dns.
κεφαλὰς αὐτῶν δέδωκα λέγει ἀδωναΐ κύριος. Ca. 23.

ET factus est sermo dni ad me dicēs: fili hois:
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου,
due mulieres erant filie
δύο γυναῖκες ἦσαν θυγατέρες

matris vnius: et fornicate sunt in egypto: i adolescētia
μητρὸς μιᾶς, καὶ ἐξεπόρνευσαν ἐν αἰγύπτῳ, ἐν τῇ νεότητι
sua fornicate sunt: illic ceciderunt vbera earum: et illic
αὐτῶν ἐπόρνευσαν, ἐκεῖ ἔπεσον οἱ μαστοὶ αὐτῶν, καὶ ἐκεῖ
deuirginate sunt. et nomina earum. oolla senior
διεπαρθενεύθησαν, καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν· ὀολλὰ ἡ πρεσ-
et ooliba soror eius: et facte
βυτέρα, καὶ ὀολιβὰ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, καὶ ἐγένοντο
mihi: et pepererunt filios et filias: et nomina
μοι, καὶ ἔτεκον υἱοὺς καὶ θυγατέρας, καὶ τὰ ὀνόματα
earum samaria oolla: et hierusalem ooliba.
αὐτῶν σαμάρεια ἡ ὀολλά, καὶ ἱερουσαλὴμ ὀολιβά, καὶ
fornicata est oolla a me. et afficta est ad
ἐξεπόρνευσεν ἡ ὀολλὰ ἀπ' ἐμοῦ. καὶ ἐπέθετο ἐπὶ τοὺς
amatores suos ad assyrios appropinquantes sibi
ἐραστὰς αὐτῆς ἐπὶ τοὺς ἀσσυρίους τοὺς ἐγγίζοντας αὐτῇ
vestitos hyacinthinis: principes et duces
ἐνδεδυμένους ὑακίνθινα, ἡγουμένους, καὶ στρατηγούς
iuuenes electos oes equites equitantes in
νεανίσκους ἐπιλέκτους πάντας ἱππεῖς ἱππαζομένους ἐφ'
equis: et dedit fornicationē suā sup eos, sup ele
ἵπποις, καὶ ἔδωκε τὴν πορνείαν αὐτῆς ἐπ' αὐτούς. ἐπιλέκ-
ctos filios assyriorum vniuersos: et sup eos ad qs
τους υἱοὺς ἀσσυρίων πάντας, καὶ ἐπὶ πάντας οὓς
apposita ē in oibus desideriis suis polluta ē: et
ἐπέθετο, ἐν πᾶσι τοῖς ἐνθυμήμασιν αὐτῆς ἐμιαίνετο, καὶ
fornicationē suā qz ex egypto nō reliquebat:
τὴν πορνείαν αὐτῆς τὴν ἐξ αἰγύπτου οὐκ ἐγκατέλειπεν,
qz cū ea dormiebāt in adolescētia eius: et illi de-
ὅτι μετ' αὐτῆς ἐκοιμῶντο ἐν νεότητι αὐτῆς, καὶ αὐτοὶ διε-
uirginauerūt eam: et effuderūt fornicationē suā sup
παρθένευσαν αὐτήν, καὶ ἐξέχεαν τὴν πορνείαν αὐτῶν ἐπ'
eam. ppterea tradidi eam in manus ama-
αὐτήν. διὰ τοῦτο παρέδωκα αὐτὴν εἰς χεῖρας τῶν ἐρα-
torum suorum in manus filiorum assyriorum ad quos ip-
στῶν αὐτῆς εἰς χεῖρας υἱῶν ἀσσυρίων ἐφ' οὓς ἐπετίθετο. αὐ-
si discooperuerūt verecūdiā eius: filios et filias
τοὶ ἀπεκάλυψαν τὴν αἰσχύνην αὐτῆς, υἱοὺς καὶ θυγατέρας
illius tulerunt: et ipsam in gladio occiderunt. et
αὐτῆς ἔλαβον, καὶ αὐτὴν ἐν ῥομφαίᾳ ἀπέκτειναν. καὶ
facta est locutio in mulieres: et vltiones fecerunt
ἐγένετο λάλημα εἰς γυναῖκας, καὶ ἐκδικήσεις ἐποίησαν
in ea: et vidit soror eius ooliba: et corru-
ἐν αὐτῇ. καὶ εἶδεν ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς ἡ ὀολιβά, καὶ διέφθει-
pit desideriū suū sup eam: et fornicationē su-
ρε τὴν ἐπίθεσιν αὐτῆς ὑπὲρ αὐτήν, καὶ τὴν πορνείαν αὐ-
am sup fornicationē sororis sue multiplicauit
τῆς ὑπὲρ τὴν πορνείαν τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς ἐπλήθυνεν
sup filios assyriorum. apposita ē ad duces: et
ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀσσυρίων. ἐπέθετο ἡγουμένους, καὶ
magistratus ppe se. et indutos speciosa equi-
στρατηγοὺς ἐγγὺς αὐτῆς ἐνδεδυκότας εὐπάρυφα ἱπ-
tes equitantes in equis: iuuenes electos
πεῖς ἱππαζομένους ἐφ' ἵππων, νεανίσκους ἐπιλέκτους
oes. et vidi ego qz polluta est via vna ambarum: et
πάντας, καὶ εἶδον ὅτι μεμίανται, ὁδὸς μία τῶν δύο, καὶ
addidit ad fornicationē suā: et vidit viros depi-
προσέθετο πρὸς τὴν πορνείαν αὐτῆς, καὶ εἶδεν ἄνδρας ἐζωγρα-
ctos in pariete imagines chaldeorum depi-
φημένους ἐπὶ τοῦ τοίχου εἰκόνας χαλδαίων ἐζωγραφη-
ctas in coloribus in stilo accinctas: variegate vestes
μένους ἐν χρώμασιν ἐν γραφίδι, ἐζωσμένους ποικίλματα
sup lūbos eorum: et tiare tincte sup capi-
ἐπὶ τὰς ὀσφύας αὐτῶν, καὶ παραβαπτὰ ἐπὶ τῶν κεφα-
ta eorum: aspectus triplex oium similitudo filiorum babylonis chaldeorum
λῶν αὐτῶν, ὄψις τρισσὴ πάντων ὁμοίωμα υἱῶν βαβυλῶνος χαλδαίων
terre patrie eorum: et delectata ē sup eos visione ocu-
τῆς πατρίδος αὐτῶν, καὶ ἐπέθετο ἐπ' αὐτοὺς τῇ ὁράσει τῶν ὀφ-
lorum suorum: et misit nuncios ad eos in terra chaldeorum:
θαλμῶν αὐτῆς, καὶ ἐξαπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς αὐτοὺς εἰς γῆν χαλδαίων
et venerunt ad eam filii babylonis ad cubile diuertentium:
καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὴν υἱοὶ βαβυλῶνος εἰς κοίτην καταλυόντων,

matris unius fuerunt & fornicate sunt in egypto. In adolescentia sua fornicate sunt. Ibi subacta sunt ubera earum: & fracte sunt mamme pubertatis earum. Nomina autem earum oolla maior: & ooliba soror eius. Et habui eas: & pepererunt filios & filias. Porro earum nomina: samaria oolla: & hierusalem ooliba. Fornicata est igitur super me oolla: & insanivit in amatores suos in assyrios propinquantes vestitos hyacintho principes & magistratus: iuvenes cupidinis: universos equites & ascensores equorum: & dedit fornicationes suas super eos electos filios assyriorum universos: & in omnibus in quos insanivit in immunditiis eorum polluta est. Insuper & fornicationes suas quas habuerat in egypto non reliquit. Nam & illi dormierunt cum ea in adolescentia sua: & illi confregerunt ubera pubertatis eius & effuderunt fornicationem suam super eam. Propterea tradidi eam in manus amatorum suorum: in manus filiorum assur: super quorum insanivit libidine. Ipsi discooperuerunt ignominiam eius: filios & filias eius tulerunt & ipsam occiderunt gladio. Et facte sunt famose mulieres & iudicia perpetraverunt in ea. Quod cum vidisset soror eius ooliba: plusque illa insanivit libidine: & fornicationem suam super fornicationem sororis sue ad filios assyriorum prebuit impudenter: ducibus & magistratibus ad se venientibus indutis veste varia: equitibus qui vectabantur equis: & adolescentibus forma cunctis egregia. Et vidi quod polluta esset via una ambarum: & auxit fornicationes suas. Cumque vidisset viros depictos in pariete imagines chaldeorum expressas coloribus & accinctos balteis renes: & tyaras tinctas in capitibus eorum formam ducum omnium: similitudinem filiorum babylonis terreque chaldeorum in qua orti sunt: insanivit super eos concupiscentia oculorum suorum: & emisit nuncios ad eos in chaldeam. Cumque venissent ad eam filii babylonis ad cubile mammarum:

אם אחת היו: ותזנינה במצרים בנעוריהן זנו שמה מעכו שדיהן ושם עשו דדי בתוליהן: ושמותן אהלה הגדולה ואהליבה אחותה ותהיינה לי ותלדנה בנים ובנות ושמותן שמרון אהלה וירושלם אהליבה: ותזן אהלה תחתי ותעגב על מאהביה אל אשור קרובים: לבשי תכלת פחות וסגנים בחורי חמד כלם פרשים רכבי סוסים: ותתן תזנותיה עליהם מבחר בני אשור כלם ובכל אשר עגבה בכל גלוליהם נטמאה: ואת תזנותיה ממצרים לא עזבה כי אותה שכבו בנעוריה והמה עשו דדי בתוליה וישפכו תזנותם עליה: לכן נתתיה ביד מאהביה ביד בני אשור אשר עגבה עליהם: המה גלו ערותה בניה ובנותיה לקחו ואותה בחרב הרגו ותהי שם לנשים ושפוטים עשו בה: ותרא אחותה אהליבה ותשחת עגבתה ממנה ואת תזנותיה מזנוני אחותה: אל בני אשור עגבה פחות וסגנים קרבים לבשי מכלול פרשים רכבי סוסים בחורי חמד כלם: וארא כי נטמאה דרך אחד לשתיהן: ותוסף אל תזנותיה ותרא אנשי מחקה על הקיר צלמי כשדיים חקקים בששר: חגורי אזור במתניהם סרוחי טבולים בראשיהם מראה שלשים כלם דמות בני בבל כשדים ארץ מולדתם: ותעגב עליהם למראה עיניה ותשלח מלאכים אליהם כשדימה: ויבאו אליה בני בבל למשכב דדים

Priuatiua.heb. | Tex.he.Ezechi.xxiij. | Trãsl.B.Hie. | Trãs.Gre.lxx.cũ interp.latina.

וַיְטַמְּאוּ אוֹתָהּ בְּתַזְנוּתָם וַתִּטְמָא
בָם וַתֵּקַע נַפְשָׁהּ מֵהֶם׃ וַתְּגַל
תַּזְנוּתֶיהָ וַתְּגַל אֶת עֶרְוָתָהּ וַתֵּקַע
נַפְשִׁי מֵעָלֶיהָ כַּאֲשֶׁר נָקְעָה נַפְשִׁי
מֵעַל אֲחוֹתָהּ׃ וַתַּרְבֶּה אֶת תַּזְנוּתֶיהָ
לִזְכֹּר אֶת יְמֵי נְעוּרֶיהָ אֲשֶׁר
זָנְתָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַתַּעְגְּבָה עַל
פִּלַגְשֵׁיהֶם אֲשֶׁר בְּשַׂר חֲמוֹרִים
בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם׃
וַתִּפְקְדִי אֵת זִמַּת נְעוּרָיִךְ בַּעְשׂוֹת
מִמִּצְרַיִם דַּדַּיִךְ לְמַעַן שְׁדֵי נְעוּרָיִךְ׃
לָכֵן אָהֳלִיבָה כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
הִנְנִי מֵעִיר אֶת מְאַהֲבַיִךְ עָלַיִךְ
אֵת אֲשֶׁר נָקְעָה נַפְשֵׁךְ מֵהֶם
וַהֲבֵאתִים עָלַיִךְ מִסָּבִיב׃ בְּנֵי בָבֶל
וְכָל כַּשְׂדִּים פְּקוֹד וְשׁוֹעַ וְקוֹעַ
כָּל בְּנֵי אַשּׁוּר אוֹתָם בַּחוּרֵי חֶמֶד
פַּחוֹת וּסְגָנִים כֻּלָּם שָׁלִשִׁים
וּקְרוּאִים רֹכְבֵי סוּסִים כֻּלָּם׃ וּבָאוּ
עָלַיִךְ הֹצֶן רֶכֶב וְגַלְגַּל וּבִקְהַל
עַמִּים צִנָּה וּמָגֵן וְקוֹבַע יָשִׂימוּ
עָלַיִךְ סָבִיב וְנָתַתִּי לִפְנֵיהֶם מִשְׁפָּט
וּשְׁפָטוּךְ בְּמִשְׁפְּטֵיהֶם׃ וְנָתַתִּי
קִנְאָתִי בָּךְ וְעָשׂוּ אוֹתָךְ בְּחֵמָה אַפֵּךְ
וְאָזְנַיִךְ יָסִירוּ וְאַחֲרִיתֵךְ בַּחֶרֶב
תִּפּוֹל הֵמָּה בָּנַיִךְ וּבְנוֹתַיִךְ יִקָּחוּ
וְאַחֲרִיתֵךְ תֵּאָכֵל בָּאֵשׁ׃ וְהִפְשִׁיטוּךְ
אֶת בְּגָדַיִךְ וְלָקְחוּ כְּלֵי תִפְאַרְתֵּךְ׃
וְהִשְׁבַּתִּי זִמָּתֵךְ מִמֵּךְ וְאֶת זְנוּתֵךְ
מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וְלֹא תִשְׂאִי
עֵינַיִךְ אֲלֵיהֶם וּמִצְרַיִם לֹא תִזְכְּרִי
עוֹד׃ כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
הִנְנִי נֹתְנָךְ בְּיַד אֲשֶׁר שָׂנֵאת
בְּיַד אֲשֶׁר נָקְעָה נַפְשֵׁךְ מֵהֶם׃
וְעָשׂוּ אוֹתָךְ בְּשִׂנְאָה וְלָקְחוּ כָּל
יְגִיעֵךְ וַעֲזָבוּךְ עֵרֹם וְעֶרְיָה

polluerunt eam stupris suis & polluta est ab eis & saturata est aia eius ab illis. Denudauit quoq; fornicatiões suas: & discooperuit ignominiam suã. Et recessit aia mea ab ea: sicut recesserat aia mea a sorore eiꝰ. Multiplicauit em̃ fornicationes suas recordans dies adolescẽtie sue quibus fornicata est in terra egypti: & insaniuit libidie sup côcubitũ eorum quorum carnes sunt vt carnes asinorũ: & sicut fluxus equorũ fluxus eorum. Et visitasti scelus adolescẽtie tue: quã subacta sũt in egypto vbera tua & cõfracte sunt mãme puber tatis tue. Propterea ooliba hec dicit dñs deus. Ecce ego suscitabo oẽs amatores tuos cõtra te de quibus satiata est anima tua: & cõgregabo eos aduersum te in circuitu: filios babylonis & vniuersos chaldeos nobiles tyrannosq; & principes: oẽs filios assyriorũ iuuenes forma egregia: duces & magistratus vniuersos principes principũ: & noiatos ascẽsores equorũ. Et veniẽt super te instructi curru & rota multitudo populorum. Lorica & clypeo & galea armabũtur cõtra te vndiq;: & dabo coram eis iudiciũ: & iudicabunt te iudiciis suis. Et ponam zelum meũ in te quẽ exercent tecũ in furore. Nasum tuũ & aures tuas p̃cidẽt: & q̃ remãserint gladio cõcident. Ipsi filios tuos & filias tuas capiẽt: & nouissimũ tuũ deuorabitur igni. Et denudabunt te vestimentis tuis: & tollẽt vasa glorie tue. Et reqescere faciã scelus tuũ ã te: & fornicationẽ tuã de terra egypti: nec leuabis oculos tuos ad eos: & egypti nõ recordaberis amplius: quia hec dicit dominus deus. Ecce ego tradã te in manus eorum quos odisti: in manus de quibus satiata est anima tua: & agent tecum in odio. Et tollent omẽs labores tuos & dimittent te nudam & ignominia plenã

τ polluerunt eam in fornicatiõe eorum: τ polluta est ex
καὶ ἐμίαναν αὐτὴν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῶν, καὶ ἐμιάνθη ἐν αὐ
is: τ recessit aia eius ab eis: τ reuela
τοῖς, καὶ ἀπέστη ἡ ψυχὴ αὐτῆς ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀπε
uit fornicationẽ suã: τ discooperuit verecũ
κάλυψεν τὴν πορνείαν αὐτῆς, καὶ ἀπεκάλυψεν τὴν αἰσχύ
diã suam: τ recessit aia mea ab ea: sicut
νην αὐτῆς, καὶ ἀπέστη ἡ ψυχή μου ἀπ' αὐτῆς, ὃν τρόπον
recessit aia mea a sorore eiꝰ τ multipli
ἀπέστη ἡ ψυχή μου ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς, καὶ ἐπλή
casti fornicationẽ tuã vt recordareris dierum adolescẽtie
θυνας τὴν πορνείαν σου τοῦ ἀναμνῆσαι ἡμέρας νεότητός
tue in quibꝰ fornicata es in egypto: τ delectata es in
σου ἐν αἷς ἐπόρνευσας ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἐπέθου ἐπὶ τοὺς
chaldeis: quorum carnes eos vt carnes asinorum: τ
χαλδαίους, ὧν αἱ σάρκες αὐτῶν ὡς σάρκες ὄνων, καὶ
verenda equorum verẽda eorum: τ visitasti iniq
αἰδοῖα ἵππων τὰ αἰδοῖα αὐτῶν, καὶ ἐπεσκέψω τὴν ἀνο
tatẽ adolescẽtie tue quã fecit in egypto in diuer
μίαν τῆς νεότητός σου ἃ ἐποίησεν ἐν αἰγύπτῳ ἐν τῷ κατα
sorio tuo: vbi vbera adolescẽtie tue ceciderũt. pro
λύματί σου, οὗ οἱ μαστοὶ τῆς νεότητός σου ἔπεσον. διὰ
pterea ooliba hec dicit adonai dñs: ecce ego suscit
τοῦτο ὀολιβὰ τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξε
to amatores tuos cõ te a quibꝰ recessit aia
γείρω τοὺς ἐραστάς σου ἐπὶ σὲ ἀφ' ὧν ἀπέστη ἡ ψυχή
tua ab eis. τ adducã eos ad te in circuitu
σου ἀπ' αὐτῶν. καὶ ἐπάξω αὐτοὺς ἐπὶ σὲ κυκλόθεν τοὺς
filios babylonis τ omnes chaldeos phacud:
υἱοὺς βαβυλῶνος καὶ πάντας τοὺς χαλδαίους φακούδ,
τ sude: τ cude: τ oẽs filios assyrio
καὶ σουδὲ, καὶ κουδὲ, καὶ πάντας τοὺς υἱοὺς ἀσσυρί
rũ cũ eis iuuenes electos duces: τ ma
ων μετ' αὐτῶν νεανίσκους ἐπιλέκτους ἡγουμένους, καὶ στρα
gistratꝰ oẽs tristatas: τ nominatos equitantes in
τηγοὺς πάντας τριστάτας, καὶ ὀνομαστοὺς ἱππεύοντας ἐφ'
equis: τ venient sup te cuncti ab aquilone cũ armis
ἵππων, καὶ ἥξουσιν ἐπὶ σὲ πάντες ἀπὸ βορρᾶ μεθ' ὅπλων
τ curribus τ rotis τ multitudie pplorum: τ thoraces
καὶ ἁρμάτων καὶ τροχῶν καὶ πλήθους λαῶν, καὶ θώρακας
τ clypeos τ galeas circũponẽt cõ te: τ
καὶ ἀσπίδας καὶ περικεφαλαίας περιθήσονται ἐπὶ σέ, καὶ
mittent sup te custodiã i circuitu: τ dabo añ faciem
βαλοῦσιν ἐπὶ σὲ φυλακὴν κύκλῳ, καὶ δώσω πρὸ προσώ
eorum iudiciũ: τ iudicabunt te in iudicijs eo
που αὐτῶν κρίμα, καὶ δικάσουσί σε ἐν τοῖς κρίμασιν αὐ
rũ: τ dabo zelũ meũ in te: τ facient te
τῶν, καὶ δώσω τὸν ζῆλόν μου ἐν σοί, καὶ ποιήσουσι μετὰ
cũ in ira furoris. nasum tuũ τ aures tuas
σοῦ ἐν ὀργῇ θυμοῦ. τοὺς μυκτῆράς σου καὶ τὰ ὦτά σου
auferent: τ reliquos tuos in gladio deijci
ἀφελοῦσιν, καὶ τοὺς καταλοίπους σου ἐν ῥομφαίᾳ κατα
ent ipsi filios tuos: τ filias
βαλοῦσιν αὐτοὶ τοὺς υἱούς σου, καὶ τὰς θυγατέρας
tollent: τ residuos tuos deuorabit ignis:
λήψονται, καὶ τοὺς καταλοίπους σου καταφάγεται πῦρ,
τ denudabunt te vestimento tuo: τ assument vasa
καὶ ἐκδύσουσίν σε τὸν ἱματισμόν σου, καὶ λήψονται τὰ σκεύη
gloriationis tue: τ auertam impietates tuas a
τῆς καυχήσεώς σου, καὶ ἀποστρέψω τὰς ἀσεβείας σου ἐκ
te: τ fornicationẽ tuã de terra egypti. τ non
σοῦ, καὶ τὴν πορνείαν σου ἐκ γῆς αἰγύπτου. καὶ οὐ μὴ
leuabis oculos tuos ad eos: τ egypti non
ἄρῃς τοὺς ὀφθαλμούς σου ἐπ' αὐτούς, καὶ αἰγύπτου οὐ μὴ
recordaberis ãpliꝰ. qr hec dicit adonai dñs: ecce ego tra
μνησθῇς ἔτι. διότι τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ πα
do te in manꝰ eorum quos odisti: a quibꝰ recessit aia tua
ραδίδωμί σε εἰς χεῖρας ὧν μισεῖς, ἀφ' ὧν ἀπέστη ἡ ψυχή σου
ab eis. τ agent in te in odio: τ tollent om
ἀπ' αὐτῶν. καὶ ποιήσουσιν ἐν σοὶ ἐν μίσει, καὶ λήψονται πάν
nes labores tuos: τ eris nuda τ ignominiosa:
τας τοὺς πόνους σου, καὶ ἔσῃ γυμνὴ καὶ ἀσχημονοῦσα,

Trãsla.gre.lxx.cũ iter.latina. | Trãsla.B.Hie. | Tex.heb.Ezechi.xxiij. | Priuatiua.heb.

τ reuelabitur confusio fornicationis tue: τ
καὶ ἀποκαλυφθήσεται ἡ αἰσχύνη τῆς πορνείας σου, καὶ τῆς
iniquitatis tue: τ fornicatio tua fecit tibi hec cum
ἀσεβείας σου, καὶ ἡ πορνεία σου ἐποίησέν σοι ταῦτα ἐν
fornicata fueris post gẽtes: τ polluebaris in
τῷ ἐκπορνεῦσαι ὀπίσω τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐμιαίνου ἐν τοῖς
cogitationibꝰ earum in via sororis tue ambula
ἐνθυμήμασιν αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀδελφῆς σου ἐπορεύ
sti: τ dabo calicem eiꝰ in manꝰ tuas. hec
θης, καὶ δώσω τὸ ποτήριον αὐτῆς εἰς τὰς χεῖράς σου. τά
dicit adonai dñs: calicem sororis tue
δε λέγει ἀδωναῒ κύριος, τὸ ποτήριον τῆς ἀδελφῆς σου
bibes pfundũ τ latum: erit in risum: sub
πίεσαι τὸ βαθὺ καὶ τὸ πλατύ, ἔσται εἰς γέλωτα, καὶ μυ
sannationẽ que ẽ supabundãs vt pficiat ebrietatẽ: τ dissolu
κτηρισμὸν τὸ πλεονάζον τοῦ συντελέσαι μέθην, καὶ ἐκλύ
tiõe repleberis. calicem pditionis: τ calicem soro
σεως πλησθήσῃ. ποτήριον ἀφανισμοῦ, καὶ ποτήριον ἀδελ
ris tue samarie: τ bibes illũ: τ exprimes feces: τ
φῆς σου σαμαρείας, καὶ πίεσαι αὐτό, καὶ ἐκστραγγιεῖς, καὶ τὰ
testas eius deuorabis: τ vbera tua lacerabis:
ὄστρακα αὐτοῦ καταφάγῃ, καὶ τοὺς μαστούς σου κατατιλεῖς
τ festiuitates tuas τ neomenias tuas auferã: qr
καὶ τὰς ἑορτάς σου καὶ τὰς νουμηνίας σου ἀποστρέψω, διότι
ego locutꝰ sum dicit adonai dñs. ppt hoc hec di
ἐγὼ λελάληκα λέγει ἀδωναῒ κύριος. διὰ τοῦτο τάδε λέ
cit adonai dñs: qr oblita es mei τ piecisti me
γει ἀδωναῒ κύριος, ἀνθ' ὧν ἐπελάθου μου καὶ ἀπέρριψάς με
post corpus tuũ: τ tu accipe ipietatẽ tuam:
ὀπίσω τοῦ σώματός σου, καὶ σὺ λάβε τὴν ἀσέβειάν σου,
τ fornicationẽ tuã. τ ait dñs ad me: fili ho
καὶ τὴν πορνείαν σου. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, υἱὲ ἀν
minis: si iudicabis oollam τ oolibam: τ annũcia
θρώπου, εἰ κρινεῖς τὴν ὀολλὰν καὶ τὴν ὀολιβάμ, καὶ ἀπαγ
bis eis iniquitates earum: qr adulterabant: τ san
γελεῖς αὐταῖς τὰς ἀνομίας αὐτῶν, ὅτι ἐμοιχῶντο, καὶ αἷ
guis i manibꝰ earum: τ desiderijs suis adul
μα ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ τοῖς ἐνθυμήμασιν αὐτῶν ἐμοι
terabãt: τ filios suos quos genuerũt mihi. trãsduxerũt eos
χῶντο, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ἃ ἐγέννησάν μοι διήγαγον αὐτὰ
eis p ignẽ: donec τ ista fecerũt mihi: polluebãt
αὐτοῖς διὰ πυρός, ἕως καὶ ταῦτα ἐποίησάν μοι, ἐμίαινον τὰ
scã mea in die illa: τ sabbata mea pollue
ἅγιά μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ τὰ σάββατά μου ἐβεβή
bant: τ cũ iugularẽt ipsi filios suos ido
λουν, καὶ τῷ σφάζειν αὐτοὺς τὰ τέκνα αὐτῶν τοῖς εἰδώ
lis eorum: τ ingrederent ipsi in scã mea: in
λοις αὐτῶν, καὶ εἰσεπορεύοντο αὐτοὺς εἰς τὰ ἅγιά μου, ἐν τῇ
die illa polluebãt ea: τ ecce sic faciebãt in me
ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐβεβήλουν αὐτά. καὶ ἰδοὺ οὕτως ἐποίουν ἐν μέ
dio domꝰ mee: τ miserũt viris veniẽ
σῳ τοῦ οἴκου μου, καὶ ἔπεμπον τοῖς ἀνδράσιν τοῖς ἐρχο
tibus de longe quibꝰ nũcios mittebãt ad eos: τ
μένοις μακρόθεν οἷς ἀγγέλους ἐξαπέστελλον πρὸς αὐτούς, καὶ
cũ venirẽt ipsi: stati lauabaris: τ stibio linebaris ocu
ἅμα τῷ ἔρχεσθαι αὐτούς, εὐθὺς ἐλούου, καὶ ἐστιμίζου τοὺς ὀφ
los tuos: τ ornabaris ornatu: sedebas i lecto stra
θαλμούς σου, καὶ ἐκόσμου κόσμον, ἐκάθου ἐπὶ κλίνης ἐστρω
to: τ mensa ornata ante ipsam: τ
μένης, καὶ τράπεζα κεκοσμημένη ἔμπροσθεν αὐτῆς, καὶ τὸ
thymiama meũ: τ oleum meũ ponebas ante eos: τ
θυμίαμά μου, καὶ τὸ ἔλαιόν μου ἐτίθης ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ
letabant in eis: τ voce armonie resonabant
εὐφραίνοντο ἐν αὐτοῖς, καὶ φωνὴν ἁρμονίας ἀνεκρούοντο
ad viros ex multitudie hoim venientes ebrios
πρὸς ἄνδρας ἐκ πλήθους ἀνθρώπων ἥκοντας οἰνωμένους
ex deserto: τ dabant armillas in manꝰ eorum:
ἐκ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐδίδουν ψέλλια ἐπὶ τὰς χεῖρας αὐτῶν,
τ coronã gloriationis in capita eorum. τ di
καὶ στέφανον καυχήσεως ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. καὶ εἶ
xerũt: nõ in his mechantur:
πον, οὐκ ἐν τούτοις μοιχεύουσιν,

et reuelabitur ignominia fornicationũ tuarũ. Scelus tuũ & fornicationes tue fecerũt hec tibi: qa fornicata es post gentes inter quas polluta es in idolis earum. In via sororis tue ambulasti: & dabo calicem eius in manu tua. Hec dicit dñs deus. Calicẽ sororis tue bibes p̃fundũ & latũ. Eris in derisum & in subsannationem que est capacissima. Ebrietate & dolore repleberis: calice meroris & tristicie: calice sororis tue samarie. Et bibes illũ & potabis vsq; ad feces: & fragmẽta eiꝰ deuorabis: & vbera tua lacerabis: qa ego locutus sum ait dñs deus. Propterea hec dicit dominus deus. Quia oblita es mei & proiecisti me post corpus tuum: tu quoq; porta scelus tuũ & fornicationes tuas. Et ait dominus ad me dicens. Fili hominis nũqd iudicas oollam & oolibam & annũcias eis scelera earũ: qa adulterate sũt & sanguis in manibus earũ: & cũ idolis suis fornicate sũt. Insup & filios suos q̃s genuerũt mihi obtulerunt eis ad deuorãdũ. Sed & hoc fecerũt mihi. Polluerunt sanctuariũ meum in die illa: & sabbata mea prophanauerũt. Cũq; immolarent filios suos idolis suis: & ingrederẽtur sanctuarium meum in die illa vt pollucrent illud etiam hec fecerunt in medio domus mee. Miserunt ad viros venientes de longe ad quos nuncius miserant. Itaq; ecce venerunt quibus te lauisti: & circũlinisti stibio oculos tuos: & ornata es mundo muliebri. Sedisti in lecto pulcherrimo: mẽsa ornata ẽ ante te. Thymiama meũ & vnguentũ meũ posuisti sup eã: & vox multitudinis exultãtis erat in ea: & in viris qui de multitudine hoim adducebantur & veniebãt de deserto: posuerũt armillas in manibꝰ earum: & corõas speciosas in capitibꝰ earum. Et dixi ei q̃ attrita ẽ in adulteriis.

וְנִגְלָה עֶרְוַת זְנוּנַיִךְ וְזִמָּתֵךְ וְתַזְנוּתָיִךְ׃
עָשֹׂה אֵלֶּה לָךְ בִּזְנוֹתֵךְ אַחֲרֵי גוֹיִם
עַל אֲשֶׁר נִטְמֵאת בְּגִלּוּלֵיהֶם׃
בְּדֶרֶךְ אֲחוֹתֵךְ הָלָכְתְּ וְנָתַתִּי כוֹסָהּ
בְּיָדֵךְ׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה כּוֹס
אֲחוֹתֵךְ תִּשְׁתִּי הָעֲמֻקָּה וְהָרְחָבָה
תִּהְיֶה לִצְחֹק וּלְלַעַג מִרְבָּה לְהָכִיל׃
שִׁכָּרוֹן וְיָגוֹן תִּמָּלֵאִי כּוֹס שַׁמָּה
וּשְׁמָמָה כּוֹס אֲחוֹתֵךְ שֹׁמְרוֹן׃ וְשָׁתִית
אוֹתָהּ וּמָצִית וְאֶת חֲרָשֶׂיהָ תְּגָרֵמִי
וְשָׁדַיִךְ תְּנַתֵּקִי כִּי אֲנִי דִבַּרְתִּי נְאֻם
אֲדֹנָי יְהוִה׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה יַעַן שָׁכַחַתְּ אוֹתִי וַתַּשְׁלִיכִי
אוֹתִי אַחֲרֵי גַוֵּךְ וְגַם אַתְּ שְׂאִי
זִמָּתֵךְ וְאֶת תַּזְנוּתָיִךְ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי בֶּן אָדָם הֲתִשְׁפּוֹט אֶת אָהֳלָה
וְאֶת אָהֳלִיבָה וְהַגֵּד לָהֶן אֵת
תּוֹעֲבוֹתֵיהֶן׃ כִּי נִאֵפוּ וְדָם בִּידֵיהֶן
וְאֶת גִּלּוּלֵיהֶן נִאֵפוּ וְגַם אֶת בְּנֵיהֶן
אֲשֶׁר יָלְדוּ לִי הֶעֱבִירוּ לָהֶם לְאָכְלָה׃
עוֹד זֹאת עָשׂוּ לִי טִמְּאוּ אֶת
מִקְדָּשִׁי בַּיּוֹם הַהוּא וְאֶת שַׁבְּתוֹתַי
חִלֵּלוּ׃ וּבְשַׁחֲטָם אֶת בְּנֵיהֶם
לְגִלּוּלֵיהֶם וַיָּבֹאוּ אֶל מִקְדָּשִׁי
בַּיּוֹם הַהוּא לְחַלְּלוֹ וְהִנֵּה כֹה עָשׂוּ
בְּתוֹךְ בֵּיתִי׃ וְאַף כִּי תִשְׁלַחְנָה
לַאֲנָשִׁים בָּאִים מִמֶּרְחָק אֲשֶׁר
מַלְאָךְ שָׁלוּחַ אֲלֵיהֶם וְהִנֵּה בָאוּ
לַאֲשֶׁר רָחַצְתְּ כָּחַלְתְּ עֵינַיִךְ וְעָדִית
עֶדִי׃ וְיָשַׁבְתְּ עַל מִטָּה כְבוּדָּה
וְשֻׁלְחָן עָרוּךְ לְפָנֶיהָ וּקְטָרְתִּי וְשַׁמְנִי
שַׂמְתְּ עָלֶיהָ׃ וְקוֹל הָמוֹן שָׁלֵו בָהּ
וְאֶל אֲנָשִׁים מֵרֹב אָדָם מוּבָאִים
סָבָאִים מִמִּדְבָּר וַיִּתְּנוּ צְמִידִים
אֶל יְדֵיהֶן וַעֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת עַל
רָאשֵׁיהֶן׃ וָאֹמַר לַבָּלָה נִאוּפִים

עתה יזנה תזנותיה והיא: ויבואו אליה כבוא אל אשה זונה כן באו אל אהלה ואל אהליבה אשת הזמה: ואנשים צדיקם המה ישפטו אותהם משפט נאפות ומשפט שפכות דם כי נאפת הנה ודם בידיהן: כי כה אמר אדני יהוה העלה עליהן קהל ונתן אתהן לזעוה ולבז: ורגמו עליהן אבן קהל וברא אותהן בחרבותם בניהם ובנותיהם יהרגו ובתיהן באש ישרפו: והשבתי זמה מן הארץ ונוסרו כל הנשים ולא תעשינה כזמתכנה: ונתנו זמתכנה עליכן וחטאי גלוליכן תשאינה וידעתם כי אני אדני יהוה:

Ca.xxiiij. ויהי דבר יהוה אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר: בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלם בעצם היום הזה: ומשל אל בית המרי משל ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה שפת הסיר שפת וגם יצק בו מים: אסף נתחיה אליה כל נתח טוב ירך וכתף מבחר עצמים מלא: מבחר הצאן לקוח וגם דור העצמים תחתיה רתח רתחיה גם בשלו עצמיה בתוכה: לכן כה אמר אדני יהוה אוי עיר הדמים סיר אשר חלאתה בה וחלאתה לא יצאה ממנה לנתחיה לנתחיה הוציאה לא נפל עליה גורל: כי דמה בתוכה היה על צחיח סלע שמתהו לא שפכתהו על הארץ לכסות

Nūc fornicabitur in fornicatione ſua etiā hec: & ingreſſi ſunt ad eam: q̄ſi ad mulierē meretricem. ſic ingrediebātur ad oollā & ad oolibā mulieres nepharias. Viri ergo iuſti ſunt: hi iudicabunt eas iudicio adulterarum & iudicio effundentiū ſanguinem: quia adulterate ſūt & ſanguis in manibus earꝝ. Hec enī dicit dñs deus. Adduc ad eas multitudinē & trade eas in tumultū & in rapinā: & lapidentur lapidibus populorum & cōfodiantur gladiis eorum. filios & filias earū interficient & domus earum igne ſuccendent: & auferam ſcelus de terra: & diſcent omnes mulieres ne faciant ſc̄m ſcelus earum. Et dabunt ſcelus veſtrū ſup vos: & peccata idolorū veſtroꝝ portabitis: & ſcietis quia ego dominus deus. 24.

Et factum eſt verbū domini ad me in anno nono in menſe decimo: decima die mēſis: dicēs. Fili hominis: ſcribe tibi nomen diei huius in q̄ cōfirmatus eſt rex babylonis aduerſuꝫ hieruſalem hodie & dices per ꝓuerbiū ad domū irritatricē parabolaꝫ & loq̄ris ad eos. Hec dicit dñs deus. Pone ollam: pone inquaꝫ: & mitte in eam aquam. Congere fruſta eius in eam: oēm partē bonā: & femur & armum electa & oſſibus plena. Pinguiſſimū pecus aſſume cōpone quoqꝫ ſtrues oſſiuꝫ ſub ea. Efferbuit coctio ei9 & diſcocta ſūt oſſa illius in medio eius. Propterea hec dicit dñs deus. Ve ciuitati ſanguinum olle cui9 rubigo in ea eſt: rubigo eius non exiuit de ea. Per partes & per partes ſuas eiice eam. Non cecidit ſup eā ſors. Sanguis enī ei9 in medio eius eſt: ſuper limpidiſſimam petrā effudit illum. Non effudit illum ſup terram: vt poſſit operiri

τ opa meretricis hec: τ ipa fornicata eſt. τ ingre
καὶ ἔργα πόρνης ταῦτα, καὶ αὐτὴ ἐξεπόρνευσεν. καὶ εἰσε
diebant ad eam: quēadmodū ingrediunt ad mu
πορεύοντο πρὸς αὐτήν, ὃν τρόπον εἰσπορεύονται πρὸς γυ
lierē meretricē: ſic ingrediebant ad oolan: τ ad
ναῖκα πόρνην, οὕτως εἰσεπορεύοντο πρὸς ὀολλάν, καὶ πρὸς
oolibam mulieres iniquas: vt facerēt iniq̄tatē.
ὀολιβὰν τὰς γυναῖκας τὰς ἀνόμους, τοῦ ποιῆσαι ἀνομίαν.
τ viri iuſti hi: τ vlciſcentur eas vltio
καὶ ἄνδρες δίκαιοι οὗτοι, καὶ ἐκδικήσουσιν αὐτὰς ἐκδική
ne adulterarꝫ τ iudicio effundunt ſanguinē: q2 adul
σει μοιχαλίδων καὶ κρίσει ἐκχεούσῃ αἷμα, ὅτι μοιχα
tere ſunt τ ſanguis in manib9 earꝫ. hec dicit ado
λίδες εἰσὶν καὶ αἷμα ἐν χερσὶν αὐτῶν. τάδε λέγει ἀδω
nai dñs: adduc ad eas turbā: τ trade in eis
ναῒ κύριος, ἀνάγαγε ἐπ' αὐτὰς ὄχλον, καὶ δὸς ἐν αὐταῖς
tumultū τ direptionē: τ lapident lapidib9
ταραχὴν καὶ διαρπαγήν, καὶ λιθοβολησάτωσαν λίθοις
turbarꝫ: τ confodiant eas in gladiis eo
ὄχλων, καὶ κατακεντήτωσαν αὐτὰς ἐν τοῖς ξίφεσιν αὐ
rū. filios earꝫ: τ filias earꝫ interficient:
τῶν. υἱοὺς αὐτῶν, καὶ θυγατέρας αὐτῶν ἀποκτενοῦσιν,
τ domos earꝫ incendent: τ auertam ipieta
καὶ τοὺς οἴκους αὐτῶν ἐμπρήσουσιν, καὶ ἀποστρέψω ἀσέβει
tē de terra: τ erudientur oēs mulieres:
αν ἐκ τῆς γῆς, καὶ παιδευθήσονται πᾶσαι αἱ γυναῖκες,
τ non facient ſc̄dm impietates earꝫ: τ da
καὶ οὐ μὴ ποιήσωσιν κατὰ τὰς ἀσεβείας αὐτῶν, καὶ δο
bitur impietas vr̄a ſup vos: τ peccata
θήσεται ἡ ἀσέβεια ὑμῶν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ τὰς ἁμαρτίας τῶν
cogitationū vr̄arꝫ accipietis: τ ſcietis q2
ἐνθυμημάτων ὑμῶν λήψεσθε, καὶ γνώσεσθε διότι
ego dñs.
ἐγὼ κύριος.

Ca.24.

Et fact9 ē ſmo dñi ad me in anno no
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με ἐν τῷ ἔτει τῷ ἐννά
no: in mēſe decimo: decima menſis dicēs: fili
τῳ, ἐν τῷ μηνὶ τῷ δεκάτῳ, δεκάτῃ τοῦ μηνὸς λέγων, υἱὲ
hoīs: ſcribe tibi nomē diei a
ἀνθρώπου, γράψον σεαυτῷ τὸ ὄνομα τῆς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ἡ
die hac: ex q̄ ↄfirmat9 ē rex babylonis
μέρας ταύτης, ἀφ' ἧς ἀπηρείσατο βασιλεὺς βαβυλῶνος
ſup hieruſalem a die hodierna. τ dic ad
ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς σήμερον. καὶ εἰπὲ ἐπὶ
domū exaſperantem parabolam τ dices
τὸν οἶκον τὸν παραπικραίνοντα παραβολὴν καὶ ἐρεῖς
ad eos: hec dicit adonai dñs: pone
πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἐπίστησον τὸν
lebetem pone: τ effunde in eū aquā: τ immitte
λέβητα ἐπίστησον, καὶ ἔκχεε εἰς αὐτὸν ὕδωρ, καὶ ἔμβαλλε
in eum diuiſiones eius oēm partem bo
εἰς αὐτὸν τὰ διχοτομήματα αὐτῆς πᾶν διχοτόμημα κα
nā: crus τ hūerꝫ carnibus ſepata ab oſſib9 de
λόν, σκέλος καὶ ὦμον ἐκσεσαρκισμένα ἀπὸ τῶν ὀστῶν ἐξ
electis pecorib9 aſſumptis. τ ſuccende oſſa
ἐπιλέκτων κτηνῶν εἰλημμένων. καὶ ὑπόκαιε τὰ ὀστᾶ
ſub eis: ferbuit deferbuit: τ cocta ſūt oſſa e
ὑποκάτω αὐτῶν, ἔζεσεν ἐξέζεσεν καὶ ἥψηται τὰ ὀστᾶ αὐ
ius in medio eius. ꝓpterea hec dicit adonai
τῆς ἐν μέσῳ αὐτῆς. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ
dñs: o ciuitas ſanguinū: lebes in q̄ eſt rubigo in eo
κύριος, ὦ πόλις αἱμάτων, λέβης ἐν ᾧ ἐστιν ἰὸς ἐν αὐτῷ
τ rubigo nō eſt egreſſa ex ea ꝑ mēbra ſua ꝓtu
καὶ ὁ ἰὸς οὐκ ἐξῆλθεν ἐξ αὐτῆς κατὰ μέλος αὐτῆς ἐξήνεγ
lit: nō cecidit ſup eam ſors: q2 ſanguis eius in
κεν, οὐκ ἔπεσεν ἐπ' αὐτὴν κλῆρος, ὅτι αἷμα αὐτῆς ἐν
medio ei9 fuit: ſup leniſſimā petrā poſui illū.
μέσῳ αὐτῆς ἐγένετο, ἐπὶ λεωπετρίαν τέταχα αὐτό.
nō effudi illū ſup terrā vt operiret
οὐκ ἐκκέχυκα αὐτὸ ἐπὶ τὴν γῆν τοῦ καλύψαι

Naū.3.a. Abach.2.c.

ſup illū terrā vt aſcenderet furor in vltionē: vt vlciſcar
ἐπ' αὐτὸ γῆν τοῦ ἀναβῆναι θυμὸν εἰς ἐκδίκησιν, ἐκδικηθῆ
dedi ſanguinē ei9 ſup lipidiſſimā petrā ne ope
ναι δέδωκα τὸ αἷμα αὐτῆς ἐπὶ λεωπετρίαν τοῦ μὴ κα
riret illū. ꝓpterea hec dicit adonai dñs: ve
λύψαι αὐτό. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, οὐαὶ
ciuitas ſanguinū: τ ego magnificabo ppl'm: τ multipli
πόλις τῶν αἱμάτων, κἀγὼ μεγαλυνῶ τὸν λαόν, καὶ πλη
cabo ligna: τ ſuccendam ignē: vt tabeſcāt carnes:
θυνῶ τὰ ξύλα, καὶ ἀνακαύσω τὸ πῦρ, ὅπως τακῇ τὰ κρέα,
τ minuat ius: τ oſſa concremabunt: τ ſtet
καὶ ἐλαττωθῇ ὁ ζωμός, καὶ τὰ ὀστᾶ συμφρυγήσονται, καὶ στῇ
ſup carbones ſuos. Icenſa ē vt exuratur: τ
ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας αὐτῆς. ἐξεκαύθη ὅπως προσκαυθῇ, καὶ
calefiat τ frigatur es ei9: τ liquefiat ī medio
θερμανθῇ καὶ ἐκφρυγῇ ὁ χαλκὸς αὐτῆς, καὶ τακῇ ἐν μέσῳ
eius imūdicia eius: τ deficiat rubigo eius: τ hu
αὐτῆς ἡ ἀκαθαρσία αὐτῆς, καὶ ἐκλείπῃ ὁ ἰὸς αὐτῆς, καὶ τα
miliabitur rubigo ei9: τ non exibit ex ea multa
πεινωθήσεται ὁ ἰὸς αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἐξ αὐτῆς πολὺς
rubigo ei9: cōfundetur rubigo illi9: in imundi
ὁ ἰὸς αὐτῆς, καταισχυνθήσεται ὁ ἰὸς αὐτῆς, ἐν τῇ ἀκαθαρ
cia tua ſcelus. τ ꝓ eo q̄ ↄtaminata es tu τ nō es emundata
σίᾳ σου ζέμα. καὶ ἀνθ' ὧν ἐμιαίνου σὺ καὶ οὐκ ἐκαθαρίσθης
ab immūdicia tua: τ q̄d erit ſi non fueris mūdata
ἀπὸ ἀκαθαρσίας σου, καὶ τί ἔσται ἐὰν οὐ μὴ καθαρισθῇς
vltra: donec impleam furorē meū in te. ego do
οὐκ ἔτι, ἕως οὗ ἐμπλήσω τὸν θυμόν μου ἐν σοί. ἐγὼ κύ
min9 locut9 ſum: τ veniet τ faciam: nō differā neqꝫ miſe
ριος λελάληκα, καὶ ἥξει καὶ ποιήσω, οὐ διαστελῶ οὐδὲ μὴ ἐλε
rebor τ non deprecabit ero. ſc̄dm vias tuas τ ſc̄dm
ήσω καὶ οὐ μὴ παρακληθῶ. κατὰ τὰς ὁδούς σου καὶ κατὰ
adinuētiōes tuas iudicabo te dicit adonai dñs. τ fact9
τὰ ἐνθυμήματά σου κρινῶ σε λέγει ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐγένε
eſt ſmo dñi ad me dicēs: fili hoīs: ecce ego
το λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, ἰδοὺ ἐγὼ
aufero a te deſiderabilia oculoꝝ tuoꝝ: in
λαμβάνω ἐκ σοῦ τὰ ἐπιθυμήματα τῶν ὀφθαλμῶν σου, ἐν
acie non plangeſ neqꝫ flebis neqꝫ veniēt tibi
παρατάξει οὐ μὴ κόψῃ οὐδὲ μὴ κλαύσῃς οὐδὲ μὴ ἔλθῃ σοι
lachryme: gemes tacēs: gemitus ſanguinis lumbi eſt:
δάκρυα, στενάξεις σιγῶν, στεναγμὸς αἵματος ὀσφύος ἐστίν,
humanū luctū non facies. erunt crines tui colli
ἀνθρώπινον πένθος οὐ ποιήσῃ. ἔσται τὸ τρίχωμά σου συμ
gati ſup te: τ calciamenta tua in pe
πεπλεγμένον ἐπὶ σέ, καὶ τὰ ὑποδήματά σου ἐν τοῖς πο
dib9 tuis: τ non cōſolaberis in labiis eoꝝ: τ
σίν σου, καὶ οὐ μὴ παρακληθῇς ἐν χείλεσιν αὐτῶν, καὶ
panem viroꝝ nō comedes. τ locut9 ſum ad ppl'm
ἄρτον ἀνδρῶν οὐ μὴ φάγῃς. καὶ ἐλάλησα πρὸς τὸν λαὸν
mane: ſicut p̄ceperat mihi. τ mortua ē vxor
τὸ πρωΐ, ὃν τρόπον ἐνετείλατό μοι. καὶ ἀπέθανεν ἡ γυνή
mea veſperi: τ feci mane quēadmodū p̄ceptū ē
μου ἑσπέρας, καὶ ἐποίησα τὸ πρωῒ ὃν τρόπον ἐπετάγη
mihi. τ dixit ad me pp'lus: nō annuncias nobis
μοι. καὶ εἶπεν πρός με ὁ λαός, οὐκ ἀπαγγέλλεις ἡμῖν
q̄d ſunt hec q̄ tu facis: τ dixi ad eos: ſer
τί ἐστι ταῦτα ἃ σὺ ποιεῖς; καὶ εἶπα πρὸς αὐτούς, λό
mo dñi fact9 eſt ad me dicēs: dic ad do
γος κυρίου ἐγένετο πρός με λέγων, εἰπὲ πρὸς τὸν οἶ
mū iſrael: hec dicit adonai dñs: ecce ego
κον τοῦ ἰσραήλ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ
ↄtaminabo ſancta mea ſupbiā fortitudis vr̄e deſiderabile q̄d
βεβηλῶ τὰ ἅγιά μου φρύαγμα ἰσχύος ὑμῶν ἐπιθυμήματα
oculoꝝ vr̄oꝝ. τ ſuper q̄b9 parcunt aīe vr̄e:
ὀφθαλμῶν ὑμῶν. καὶ ὑπὲρ ὧν φείδονται αἱ ψυχαὶ ὑμῶν,
τ filii vr̄i τ filie vr̄e q̄s reliquiſtis
καὶ οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν οὓς ἐγκατελείπετε
in gladio cadent: τ facietis ſicut
ἐν ῥομφαίᾳ πεσοῦνται, καὶ ποιήσετε ὃν τρόπον
feci: ab ore eoꝝ nō
πεποίηκα, ἀπὸ στόματος αὐτῶν οὐ

pulnere: vt ſuperinduceſre indignationē meā: & vindicta vlciſcerer. Dedi ſanguinē eius ſup petrā limpidiſſimā: ne operiretur. Propterea hec dicit dñs deus. Ve ciuitati ſanguinum cuius ego grandem faciam pyram. Congere oſſa que igne ſuccendā. Cōſumētur carnes: & coquatur vniuerſa cōpoſitio: & oſſa tabeſcēt. Pone quoqꝫ eam ſup prunas vacuā vt incaleſcat & liqueſiat es ei9: & cōfletur in medio eius inq̄namentū ei9: & cōſumatur rubigo ei9. Multo labore ſudatū ē: & nō exiuit de ea nimia rubigo eius neqꝫ p igne. Immūdicia tua execrabilis: quia mūdare te volui & nō es mūdata a ſordibus tuis. Sed nec mūdaberis prius: donec quieſcere faciā indignationē meā in te. Ego dñs locutus ſuꝫ. Veni & faciā: nō tranſeā: nec parcā nec placabor. Iuxta vias tuas & iuxta adinuentiōes tuas iudicabo te dicit dñs. Et factū eſt verbū dñi ad me dicens. Fili hominis: ecce ego tollo a te deſiderabile oculorum tuorum in plaga: & non planges neqꝫ plorabis: neqꝫ fluent lachryme tue. Ingemiſce tacens: mortuoꝝ luctū non facies. Corona tua circūligata ſit tibi: & calciamēta tua erunt in pedibus tuis nec amictu ora velabis: nec cibos lugentium comedes. Locut9 ſum ergo ad populū mane: & mortua ē vxor mea veſpere. Feci qꝫ mane ſicut preceperat mihi. Et dixit ad me populus. Quare nō indicas nobis q̄d iſta ſignificēt que tu facis? Et dixi ad eos. Sermo dñi factus eſt ad me dicenſ. Loquere domui iſrael. Hec dicit dominus deus. Ecce ego polluam ſanctuariū meū: ſupbiā iperii vr̄i: & deſiderabile oculorū veſtrorū: & ſup quo pauet aīa vr̄a: & filii veſtri & filie veſtre quas reliquiſtis gladio cadēt: & facietis ſicut feci. Ora

עליו עפר: להעלות חמה לנקם נקם נתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות: לכן כה אמר אדני יהוה אוי עיר הדמים גם אני אגדיל המדורה: הרבה העצים הדלק האש התם הבשר והרקח המרקחה והעצמות יחרו: והעמידה על גחליה רקה למען תחם וחרה נחשתה ונתכה בתוכה טמאתה תתם חלאתה: תאנים הלאת ולא תצא ממנה רבת חלאתה באש חלאתה: בטמאתך זמה יען טהרתיך ולא טהרת מטמאתך לא תטהרי עוד עד הניחי את חמתי בך: אני יהוה דברתי באה ועשיתי לא אפרע ולא אחוס ולא אנחם כדרכיך וכעלילותיך שפטוך נאם אדני יהוה: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם הנני לקח ממך את מחמד עיניך במגפה ולא תספד ולא תבכה ולוא תבוא דמעתך: האנק דם מתים אבל לא תעשה פארך חבוש עליך ונעליך תשים ברגליך ולא תעטה על שפם ולחם אנשים לא תאכל: ואדבר אל העם בבקר ותמת אשתי בערב ואעש בבקר כאשר צויתי: ויאמרו אלי העם הלא תגיד לנו מה אלה לנו כי אתה עשה: ואמר אליהם דבר יהוה היה אלי לאמר: אמר לבית ישראל כה אמר אדני יהוה הנני מחלל את מקדשי גאון עזכם מחמד עיניכם ומחמל נפשכם ובניכם ובנותיכם אשר עזבתם בחרב יפלו: ועשיתם כאשר עשיתי על שפם לא

amictu nō velabitis: & cibos lugentiū nō comedetis. Coronas habebitis in capitib9 vrīs: & calciamenta in pedib9. Nō plangetis neqꝫ flebitis: sed tabescetis in iniquitatibus vestris: & vnusqsqꝫ gemet ad fratrem suū. Eritqꝫ ezechiel vobis in portentū. Iuxta oīa que fecit: facietis: cū venerit istud & scietis quia ego dñs deus. Et tu fili hominis ecce in die qua tollam ab eis fortitudinē eorū & gaudium dignitatis: & desideriū oculorū eorum sup quo requiescūt anime eorū: & filios & filias eorum: in die illa cum venerit fugiens ad te vt annunciet tibi: in die inquam illa aperietur os tuum cum eo qui fugit: & loqueris & non silebis vltra: eritqꝫ eis in portentum: & scietis quia ego dominus.

25.

Et factus est sermo dñi ad me: dicens. Fili hois: pone faciē tuā contra filios ammon: & prophetabis de eis: & dices filiis ammon. Audite verbum dñi dei. Hec dicit dñs deus. Pro eo q dixisti euge euge super sanctuariū meū: qa pollutū est & sup terrā isrl: qm̄ desolata est: & sup domum iuda qm̄ ducti sunt in captiuitatē: idcirco ecce ego tradā te filiis orīetalib9 in hereditatē: & collocabūt caulas suas in te: & ponēt in te tentoria sua. Ipsi comedent fruges tuas & ipsi bibent lac tuum. Daboqꝫ rabbath in habitaculum camelorum: & filios ammon in cubile pecorum: & scietis quia ego dñs. Quia hec dicit dominus deus. Pro eo q plausisti manu & percussisti pede: & gauisa es ex toto affectu sup terram israel. Idcirco ecce ego extendam manum meā sup te: & tradā te in direptionē gētiū & interficiā te de populis & perdam de terris & conterā: & scietis quia ego dominus.

Hec dicit dñs deus. pro eo q dixerunt moab & seyr: ecce sicut oēs gentes domus iuda: idcirco ecce ego aperiā humerum moab de ciuitatibus: de ciuitatibus inqꝫ eius & de finib9 eius inclytas terre beth iesimoth & beelmeon & cariathaim filiis orientis cū filiis āmon. Et dabo eam in hereditatē: vt nō sit vltra memoria filiorū ammō in gentib9. Et in moab faciam iudicia: & scient qa ego dñs. Hec dicit dominus deus. Pro eo q fecit idumea vltionē vt se vindicaret de filiis iuda: peccauitqꝫ delinquēs & vindictā expetiuit de eis: idcirco hec dicit dñs deus. Extendā manū meā sup idumeā: & auferā de ea hominē & iumentū: & faciā eam desertam ab austro: et qui sunt in dedā gladio cadent. Et dabo vltionē meā sup idumeā p manū ppli mei israel: & facient in edom iuxta irā meā & furorē meū & scient vindictam meam dicit dominus deus. Hec dicit domin9 deus. Pro eo q fecerunt palestini vindictā & vltise sunt toto aīo: interficientes & implentes inimicitias veteres: propterea hec dicit dñs deus. Ecce ego extendam manū meā sup palestinos & interficiā interfectores: & perdā reliquias maritime regionis: faciāqꝫ in eis vltiones magnas arguens in furore: & scient quia ego dominus: cum dedero vindictam meam super eos.

26.

Et factū est in vndecimo anno prima mensis factus est sermo dñi ad me: dicēs. Fili hominis pro eo q dixit tyrus de hierusalem: euge cōfracte sunt porte populorum: cōuersa est ad me: implebor: deserta est: ppterea hec dicit dñs deus. Ecce ego super te tyre: & ascendere faciam ad te gentes multas sicut ascēdit mare fluctuās. Et dissipabunt muros tyri

והרסו מגדליה וסחיתי עפרה ממנה — גדל סחה
ונתתי אותה לצחיח סלע: משטח — נתן צחח
חרמים תהיה בתוך הים כי אני — שטח היה
דברתי נאם אדני יהוה והיתה
לבז לגוים: ובנותיה אשר בשדה — בזז בנה
בחרב תהרגנה וידעו כי אני — הרג
יהוה: כי כה אמר אדני יהוה
הנני מביא אל צר נבוכדראצר — בוא
מלך בבל מצפון מלך מלכים — צפן
בסוס וברכב ובפרשים וקהל
ועם רב: בנותיך בשדה בחרב
יהרג ונתן עליך דיק ושפך עליך — הרג
סללה והקים עליך צנה: ומחי — קום צנן
קבלו יתן בחמותיך ומגדלתיך — מחה נתן
יתץ בחרבותיו: משפעת סוסיו יכסך — גדל נתץ
אבקם מקול פרש וגלגל ורכב — כסה
תרעשנה חומותיך בבואו בשעריך — גלל
כמבואי עיר מבקעה: בפרסות — רעש בוא בקע
סוסיו ירמס את כל חוצותיך עמך — פרס חוץ
בחרב יהרג ומצבות עזך לארץ — הרג נצב
תרד: ושללו חילך ובזזו רכלתך — עזז ירד
והרסו חומותיך ובתי חמדתך — בית נתץ
יתצו ואבניך ועציך ועפרך
בתוך מים ישימו: והשבתי המון — שום שבת
שיריך וקול כנוריך לא ישמע — המן שיר
עוד: ונתתיך לצחיח סלע משטח — כנר שמע
חרמים תהיה לא תבנה עוד — נתן צחח
כי אני יהוה דברתי נאם אדני — שטח היה בנה
יהוה: כה אמר אדני יהוה לצור
הלא מקול מפלתך באנק חלל — נפל
בהרג הרג בתוכך ירעשו האיים: — רעש אי
וירדו מעל כסאותם כל נשיאי — נשא
הים והסירו את מעיליהם ואת בגדי — סור מעל
רקמתם יפשטו חרדות ילבשו — פשט לבש
על הארץ ישבו וחרדו לרגעים
ושממו עליך: ונשאו עליך קינה — מן

et destruent turres eius. Et radā puluerē eius de ea: & dabo eam in limpidissimam petrā. Siccatio sagenarū erit in medio maris: quia ego locutus sum: ait dominus deus & erit in direptionē gentibus. Filie quoq; eius q̄ sunt in agro gladio interficientur: & scient quia ego dominus. Quia hec dicit dñs deus. Ecce ego adducā ad tyrum nabuchodonosor regē babylonis ab aquilone regem regum: cum equis & curribus & equitibus & cetu populoq; magno. Filias tuas q̄ sūt in agro gladio interficiet: & circūdabit te munitiōib⁹: & cōportabit aggerē in gyro. Et eleuabit cōtra te clypeū. & vēeas & arietes tēpabit in muros tuos: & turres tuas destruet ī armatura sua. Inūdatiōe eq̄rū eius operiet te puluis eorū. a sonitu eqtū & rotarū & curruū mouebūtur muri tui. Cum ingressus fuerit portas tuas q̄si per introitū vrbis dissipate: vngulis equorū suorū cōculcabit omīs plateas tuas: ppl'm tuū gladio cedet: & statue tue nobiles in terrā corruēt. Vastabūt opes tuas: diripiēt negociatiōes tuas: & destruēt muros tuos: & domus tuas p̄claras subuertēt: & lapides tuos & ligna tua & puluerē tuū in medio aquarū ponēt. Et q̄escere faciam multitudinē canticorū tuorū: & sonitus citharatū tuarū nō audietur amplius. Et dabo te in limpidissimā petrā: siccatio sagenarū eris: nec edificaberis vltra: q̄a ego dñs locutus sum ait dñs deus. Hec dicit dñs deus de tyro. Nūq̄d nō a sonitu ruine tue & gemitu interfectorū tuorū cū occisi fuerint in medio tui: cōmouebūtur insule & descendēt de sedibus suis oēs principes maris: & auferent exuuias suas: & vestimēta sua varia abiiciēt & induētur stupore. In terra sedebūt: & attoniti sup repentino casu tuo ammirabūtur assumētes super te lamentū

τ subuertent turres tuas τ ventilabo puluerē
καὶ καθελοῦσι τοὺς πύργους σου καὶ λικμήσω τὸν χοῦν
eius ab ea: τ dabo eam nitidissimā petrā: siccatio
αὐτῆς ἀπ᾽ αὐτῆς, καὶ δώσω αὐτὴν εἰς λεωπετρίαν, ψυγμὸς
sagenaꝝ erit in medio maris: qr ego locut⁹ sum di
σαγηνῶν ἔσαι ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, ὅτι ἐγὼ λελάληκα λέ
cit adonai dñs: τ erit in direptionē gentib⁹: τ
γει ἀδωναΐ κύριος, καὶ ἔσαι εἰς προνομὴν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ
filie eius in agro gladio interficien
αἱ θυγατέρες αὐτῆς ἐν τῷ πεδίῳ μαχαίρᾳ ἀναιρεθήσον-
tur τ scient qr ego dñs. ppterea hec dicit
ται, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος. διὰ τοῦτο τάδε λέγει
adonai dñs: ecce ego adduco sup te sor nabuchodo-
ἀδωναΐ κς, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ σὸρ τὸν ναβουχοδο-
nosor regē babylonis ab aqlone: rex re
νόσορ βασιλέα βαβυλῶνος ἀπὸ τοῦ βορρᾶ, βασιλεὺς βα
gum est: cū equis τ currib⁹ τ equitib⁹ τ cō
σιλέων ἐστίν, μεθ᾽ ἵππων καὶ ἁρμάτων καὶ ἱππέων καὶ συ
gregatiōe gētiū multaꝝ valde: iste filias
ναγωγῆς ἐθνῶν πολλῶν σφόδρα, οὗτος τὰς θυγατέρας
tuas q̄ in campo gladio iterficiet: τ dabit sup
σου τὰς ἐν τῷ πεδίῳ μαχαίρᾳ ἀνελεῖ, καὶ δώσει ἐπὶ
te munitióes: τ circūedificabit te: τ circūponet
σὲ προφυλακήν, καὶ περιοικοδομήσει σε, καὶ περιβαλεῖ
tibi fossam: τ circūedificabit in te vallū i circuitu:
σοι τάφρον, καὶ περιοικοδομήσει ἐπὶ σὲ χάρακα κύκλῳ,
τ circūstantiā armoꝝ τ lanceas eius. contra
καὶ περιστάσιν ὅπλων καὶ τὰς λόγχας αὐτοῦ. ἀπέναντί
te dabit muros tuos τ turres tuos destruet in
σου δώσει τὰ τείχη σου καὶ τοὺς πύργους σου καθελεῖ ἐν
armis suis a multitudine equoꝝ ei⁹ ope-
τοῖς ὅπλοις ἑαυτοῦ ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἵππων αὐτοῦ, κατα-
riet te puluis coꝝ: τ a voce equi-
καλύψει σε ὁ κονιορτὸς αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν ἱπ-
tum ei⁹ opertet te: τ a rotis cur-
πέων αὐτοῦ κατακαλύψει σε, καὶ ἀπὸ τῶν τροχῶν τῶν ἁρ-
ruum eius. cōmouebunt muri tui ingrediente illo
μάτων αὐτοῦ. σεισθήσεται τὰ τείχη σου εἰσπορευομένου αὐτοῦ
portas tuas q̄si ingrediens in vrbē de campo in
τὰς πύλας σου ὡς εἰσπορευόμενος εἰς πόλιν ἐκ πεδίου ἐν
vngulis equoꝝ suoꝝ conculcabunt oēs
ταῖς ὁπλαῖς τῶν ἵππων αὐτοῦ καταπατήσουσιν πάσας
plateas tuas: ppl'm tuū gladio iterficiet: τ
τὰς πλατείας σου, τὸν λαόν σου μαχαίρᾳ ἀνελεῖ, καὶ τὴν
substantiam fortitudis tue in terrā deducet: τ depdabi-
ὑπόστασιν τῆς ἰσχύος σου ἐπὶ τὴν γῆν κατάξει, καὶ προνομεύ-
tur potentiā tuā: τ spoliabit facultates tuas.
σει τὴν δύναμίν σου, καὶ σκυλεύσει τὰ ὑπάρχοντά σου,
τ destruet muros tuos τ domos tuas deside
καὶ καταβαλεῖ τὰ τείχη σου καὶ τοὺς οἴκους σου τοὺς ἐπιθυ-
rabiles subuertet: τ lapides tuos τ ligna tua τ puluerē tuū
μητοὺς καθελεῖ, καὶ τοὺς λίθους σου καὶ τὰ ξύλα σου καὶ τὸν χοῦν σου
in mediū maris inijciet. τ destruet multitudinē mu-
εἰς μέσον τῆς θαλάσσης ἐμβαλεῖ. καὶ καταλύσει τὸ πλῆθος τῶν μου
sicoꝝ tuoꝝ: τ vox psalterioꝝ tuoꝝ nō audiet ampli⁹: τ da
σικῶν σου, καὶ ἡ φωνὴ τῶν ψαλτηρίων σου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἔτι, καὶ δώ
bo te i nitidissimā petrā. siccatio sagenaꝝ eris: nō edificaberis vltra
σω σε εἰς λεωπετρίαν. ψυγμὸς σαγηνῶν ἔσῃ, οὐ μὴ οἰκοδομηθῇς ἔτι,
qr ego locut⁹ sū dicit adonai dñs. qr hec dicit dñs sor: nōne
ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα λέγει ἀδωναΐ κς. διότι τάδε λέγει κς τῇ σόρ, οὐκ
a voce ruine tue cū gemuerit vulnerati tui cū
ἀπὸ φωνῆς τῆς πτώσεώς σου ἐν τῷ στενάξαι τραυματίας σου ἐν τῷ
euaginarēt gladiū in medio tui cōmouebunt insule: τ descen-
σπάσαι μάχαιραν ἐν μέσῳ σου σεισθήσονται αἱ νῆσοι, καὶ καταβήσον-
dent de sedib⁹ suis oēs pncipes maris: τ au-
ται ἀπὸ τῶν θρόνων αὐτῶν πάντες οἱ ἄρχοντες τῆς θαλάσσης, καὶ ἀφε-
ferent coronas suas: τ vestimētis suis varijs exuen-
λοῦνται τὰς μίτρας αὐτῶν. καὶ τὸν ἱματισμὸν αὐτῶν τὸν ποικίλον ἐκδύ-
tur furore insanient: sup terrā sedebūt τ formidabūt
σονται ἐκστάσει ἐκστήσονται, ἐπὶ γῆν καθεδοῦνται καὶ φοβηθήσονται τὴν
perditionē tuā: τ gement sup te: τ assument sup te lamentū:
ἀπώλειάν σου, καὶ στενάξουσιν ἐπὶ σέ, καὶ λήψονται ἐπὶ σὲ θρῆνον,

τ dicent tibi: quō perijsti: τ dissipata es in mari
καὶ ἐροῦσίν σοι, πῶς ἀπώλου, καὶ κατελύθης ἐν θαλάσσῃ
vrbs laudata? q̄ fuit fortis in mari ipa
ἡ πόλις ἡ ἐπαινετή; ἡ τις ἐγενήθη ἰσχυρὰ ἐν τῇ θαλάσσῃ αὐτή,
τ habitantes eam: q̄ dedit timorē sui oībus
καὶ οἱ κατοικοῦντες αὐτήν, ἡ δοῦσα τὸν φόβον αὐτῆς πᾶσι
habitantib⁹ eam: τ formidabunt insule a
τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν, καὶ φοβηθήσονται αἱ νῆσοι ἀφ᾽ ἡ-
die ruine tue: τ turbabunt insule in
μέρας πτώσεώς σου, καὶ ταραχθήσονται αἱ νῆσοι ἐν τῇ
mari ab exitu tuo. qr hec dicit dñs do-
θαλάσσῃ ἀπὸ τῆς ἐξοδίας σου. ὅτι τάδε λέγει κύριος κύ-
min⁹: cum dedero te vrbē desolatam sicut ciuitates q̄ nō
ριος, ὅταν δῶ σε πόλιν ἠρημωμένην ὡς τὰς πόλεις τὰς μὴ
habitabuntur: cū reduxero ego sup te abyssum
κατοικηθησομένας, ἐν τῷ ἀναγαγεῖν με ἐπὶ σὲ τὴν ἄβυσσον
τ cooperiet te aqua multa: τ deducet te
καὶ κατακαλύψει σε ὕδωρ πολύ, καὶ καταβιβάσει σε
ad descēdentes in foueā ad ppl'm seculi: τ
πρὸς τοὺς καταβαίνοντας εἰς βόθρον πρὸς λαὸν αἰῶνος, καὶ
collocabo te i pfūda terre sic solitudinē eternā cū descen
κατοικιῶ σε εἰς βάθη τῆς γῆς ὡς ἔρημον αἰώνιον μετὰ κατα-
dentibus in foueā: vt nō habiteris sup terrā vite:
βαινόντων εἰς βόθρον, ὅπως μὴ κατοικηθῇς ἐπὶ γῆν ζωῆς,
pditionē te dabo: τ nō eris vltra: τ requireris
ἀπώλειάν σε δώσω, καὶ οὐχ ὑπάρξεις ἔτι, καὶ ζητηθήσῃ
τ nō inuenieris in eternū dicit adonai dñs.
καὶ οὐχ εὑρεθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα λέγει ἀδωναΐ κς. Ca.27.

Et factū est verbū dñi ad me dicēs: τ tu fili
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, καὶ σὺ υἱὲ
hoīs: assume sup sor lamētū: τ dices sor habitā-
ἀνθρώπου, λάβε ἐπὶ σὸρ θρῆνον, καὶ ἐρεῖς τῇ σὸρ τῇ κατοι-
ti in introitu maris emporio popu
κούσῃ ἐπὶ τῆς εἰσόδου τῆς θαλάσσης τῷ ἐμπορείῳ τῶν λα-
loꝝ ab insulis multis: hec dicit adonai dñs sor:
ῶν ἀπὸ νήσων πολλῶν, τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος τῇ σόρ,
tu dixisti ego circūdedi mihi decorē meū. in corde
σὺ εἶπας ἐγὼ περιτέθεικα ἐμαυτῇ κάλλος μου. ἐν καρδίᾳ
maris eminī tui: filij tui circūdederūt tibi decorē. cedrus
θαλάσσης τὰ ὅριά σου, υἱοί σου περιέθηκάν σοι κάλλος. κέδρος
ex sanir edificabit: naues tabulaꝝ cupressi ex
ἐκ σανεὶρ οἰκοδομηθήσεται, νῆες σανίδων κυπαρίσσου ἐκ τοῦ
libano capte sunt: vt facerent tibi malos abiegnos:
λιβάνου ἐλήφθησαν, τοῦ ποιῆσαί σε ἱστοὺς ἐλατίνους,
de basan fecerunt remos tuos:
ἐκ τῆς βασανίτιδος ἐποίησαν τὰς κώπας σου, τὰ
téplatua fecerunt ex ebore: domos sylucstres
ἱερά σου ἐποίησαν ἐξ ἐλέφαντος, οἴκους ἀλσώδεις
de insulis chettiim: byssus cū varietate
ἀπὸ νήσων τῶν χεττιείμ, βύσσος μετὰ ποικιλίας
de egypto facta ē tibi in stratu: vt circūdaret te
ἐξ αἰγύπτου ἐγένετό σοι ἐν στρωμνῇ, τοῦ περιθεῖναί σοι
gl'ia τ operiret te: hyacith⁹ τ purpura ex
δόξαν καὶ περιβαλεῖν σε, ὑάκινθος καὶ πορφύρα ἐκ τῶν
insulis elise. τ facta sunt opertoria tua. τ princi-
νήσων ἐλισαί. καὶ ἐγένοντο περιβόλαιά σου. καὶ οἱ ἄρ-
pes tui habitantes sidonē τ aradij fue-
χοντές σου οἱ κατοικοῦντες σιδῶνα καὶ ἀράδιοι ἐγένον-
rūt remiges tui. sapiētes tui sor q̄ erant in te:
το κωπηλάται σου. οἱ σοφοί σου σὸρ οἳ ἦσαν ἐν σοί,
isti gubernatores tui: seniores biblioꝝ: τ
οὗτοι κυβερνῆταί σου, οἱ πρεσβύτεροι βιβλίων, καὶ
sapientes eoꝝ q̄ erant in te: isti cōfortabāt
οἱ σοφοὶ αὐτῶν οἳ ἦσαν ἐν σοί, οὗτοι ἐνίσχυον τὴν
cōsiliū tuū: τ oēs naues maris τ
βουλήν σου, καὶ πάντα τὰ πλοῖα τῆς θαλάσσης καὶ
remiges eaꝝ. facti sunt tibi in occidentē occi
οἱ κωπηλάται αὐτῶν. ἐγένοντό σοι ἐπὶ δυσμὰς δυ-
dētis perse: τ lydi τ libyes
σμῶν πέρσαι, καὶ λυδοὶ καὶ λίβυες

dicent tibi. Quomodo peristi que habitas in mari vrbs inclyta: q̄ fuisti fortis in mari cū habitatoribus tuis quos formidabant vniuersi. Nunc stupebunt naues in die pauoris tui: & turbabūtur insule in mari: eo q̄ nullus egrediatur ex te. Quia hec dicit dñs deus. Cum dedero te vrbem desolatam sicut ciuitates que non habitātur: & adduxero sup te abyssum: & operuerint te aque multe: & detraxero te cū illis qui descendūt in lacū ad populū sempiternū & collocauero in terra nouissima sicut solitudines veteres cū his q̄ deducūtur in lacū: vt nō habiteris. Porro cū dedero gloriā in terra viuentiū in nihilū redigā te & nō eris: & requisita nō inuenieris vltra in sempiternū: dicit dominus deus.

27.

Et factū est verbum domini ad me: dicens. Tu ergo fili hominis assume super tyrū lamentum: & dices tyro: que habitat in introitu maris: negociationi populorum ad insulas multas. Hec dicit dominus deus. O tyre tu dixisti. Perfecti decoris ego sum: & in corde maris sita. Finitimi tui q te edificauerūt impleuerūt decorē tuū abietibus de sanir extruxerūt te cū oibus tabulatis maris: cedrū de libano tulerūt vt faceret tibi malū: q̄rcus de basan dolauerūt in remos tuos: & transtra tua fecerūt tibi ex ebore indico: & p̄toriola de insulis italie. Byssus varia de egypto texta est tibi in velū vt poneretur i malo: hyacinthus & purpura de insulis elisa facta sunt opimentū tuū. Habitatores sidonis & aradii fuerunt remiges tui: sapiētes tui tyre facti sunt gubernatores tui: senes bibli & prudētes eius habuerūt nautas ad ministeriū varie supellectilis tue. oēs naues maris & naute eaꝝ fuerūt in pplo negociatōis tue. pse & lydi & libyes erāt

לך איך אבדת נושבת — ישב
מימים העיר ההללה אשר היתה — ים היה
חזקה בים היא וישביה אשר נתנו
חתיתם לכל יושביה: עתה יחרדו — חתת ישב
האיין יום מפלתך ונבהלו האיים — אי נפל
אשר בים מצאתך: כי כה אמר — בהל יצא
אדני יהוה בתתי אתך עיר נחרבת — נתן את
כערים אשר לא נושבו בהעלות — חרב עיר ישב עלה
עליך את תהום וכסוך המים — תהם כסה
הרבים: והורדתיך את יורדי בור — רבב ירד
אל עם עולם והושבתיך בארץ — עלם ישב
תחתיות כחרבות מעולם את יורדי
בור למען לא תשבי ונתתי צבי — נתן צבה
בארץ חיים: בלהות אתנך ואינך — נתן
ותבקשי ולא תמצאי עוד לעולם — בקש מצא
נאם אדני יהוה:

Ca.xxvij.

ויהי דבר יהוה אלי — היה
לאמר: ואתה בן אדם שא על — נשא
צר קינה: ואמרת לצור הישבתי — קון ישב
על מבואת ים רכלת העמים אל — בוא
איים רבים כה אמר אדני יהוה — אי
צור את אמרת אני כלילת יפי: — כלל יפה
בלב ימים גבוליך בניך כללו יפיך: — ים גבל
ברושים משניר בנו לך את כל — יפה ברש
לחתים ארז מלבנון לקחו לעשות — בנה לוח
תרן עליך: אלונים מבשן עשו — עשה אלן
משוטיך קרשך עשו שן בת — שוט
אשרים מאיי כתיים: שש ברקמה
ממצרים היה מפרשך להיות לך — פרש היה
לנס תכלת וארגמן מאיי אלישה
היה מכסך: ישבי צידון וארוד — כסה ישב
היו שטים לך חכמיך צור היו — היה שוט
בך המה חבליך: זקני גבל וחכמיה
היו בך מחזיקי בדקך כל אניות — חזק אנה
הים ומלחיהם היו בך לערב
מערבך: פרס ולוד ופוט היו — ערב

Text.heb.	Pritiua.heb.
בחילך אנשי מלחמתך מגן וכובע	לחם כבע
תלו בך המה נתנו הדרך: בני ארוד	תלה
וחילך על חומותיך סביב וגמדים	חמה סבב
במגדלותיך היו שלטיהם תלו	גדל
על חומותיך סביב המה כללו יפיך:	יפה
תרשיש סחרתך מרב כל הון	
בכסף ברזל בדיל ועפרת נתנו	בדל
עזבוניך: יון תבל ומשך המה	
רכליך בנפש אדם וכלי נחשת	כלה
נתנו מערבך: מבית תוגרמה	ערב
סוסים ופרשים ופרדים נתנו	
עזבוניך: בני דדן רכליך איים	אי
רבים סחרת ידך קרנות שן	רבב
והובנים השיבו אשכרך: ארם	הבן שוב
סחרתך מרב מעשיך בנפך	שכר עשה
ארגמן ורקמה ובוץ וראמת	
וכדכד נתנו בעזבוניך: יהודה	
וארץ ישראל המה רכליך	
בחטי מנית ופנג ודבש ושמן	חטה
וצרי נתנו מערבך: דמשק	ערב
סחרתך ברב מעשיך מרב כל	עשה
הון ביין חלבון וצמר צחר:	
ודן ויון מאוזל בעזבוניך נתנו	אזל
ברזל עשות קדה וקנה במערבך	עשת
היה: דדן רכלתך בבגדי חפש	
לרכבה: ערב וכל נשיאי קדר המה	נשא
סחרי ידך בכרים ואילים ועתודים	כר עתד
בם סחריך: רכלי שבא ורעמה	
המה רכליך בראש כל בשם ובכל	
אבן יקרה וזהב נתנו עזבוניך: חרן	
וכנה ועדן רכלי שבא אשור	
כלמד רכלתך: המה רכליך במכללים	כלל
בגלומי תכלת ורקמה ובגנזי	גלם
ברמים בחבלים חבשים וארזים	
במרכלתך: אניות תרשיש שרותיך	רכל אנה
מערבך ותמלאי ותכבדי מאד	שור מלא כבד

in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeū & galeā suspenderūt in te pro ornatu tuo. Filii aradii cū exercitu tuo sup muros tuos in circuitu: sed & pygmei q erāt in turrib9 tuis pharetras suas suspēderūt in muris tuis p gyrum. Ipsi cōpleuerūt pulchritudinē tuā. Carthaginēses negociatores tui a multitudie cūctarū diuitiaꝶ: argēto: ferro: stāno: plūboq; repleuerūt nūdinas tuas. Grecia & tubal & mosoch ipsi institores tui: mācipia & vasa erea adduxerūt pplo tuo. De domo thogorma eqs & eqtes & mulos adduxerūt ad forū tuū. Filii dedan negociatores tui. Insule mlte negotiatio man9 tue: Dētes eburneos & hebeninos mutauerūt in precio tuo. Syrus negociator tu9. Propter multitudinē operū tuorū guttā & purpurā & scutulata & byssum & sericū & chodchod pposuerūt in mercatu tuo. Iuda & terra israel ipsi institores tui i frumēto primo: balsamū & mel & oleū & resinā pposuerūt in nundinis tuis. Damascenus negociator tu9 in multitudine operū tuorū: in multitudine diuersarū opū: in vino pingui: in lanis coloris optimi. Dan & grecia & mozel in nūdinis tuis pposuerūt ferrū fabrefactū stactem & calamū in negociatiōe tua. Dedan istitores tui in tapetib9 ad sedēdū. Arabia & vniuersi principes cedar ipi negociatores man9 tue cū agnis & arietibus & hedis venerūt ad te negociatores tui. Venditores saba & rema ipsi negociatores tui: cū vniuersis primis aromatib9 & lapide pcioso & auro qd pposuerūt in mercatu tuo. Arā & chēne & edē negociatores tui. Saba assur & chelmach vēditores tui: ipsi negociatores tui: multipharia in volucrib9 hyacithi & polymitoꝶ gazarūq; pciosaꝶ q obuolute & astricte erant funib9: cedros qq; hēbāt i negociatōib9 tuis. naues maris pricipes tui in negociatiōe tua: & repleta es & glificata nimis

erant in exercitu tuo viri bellatores tui peltas
ἦσαν ἐν τῇ δυνάμει σου ἄνδρες πολεμισαί σου πέλτας,
τ galeas suspenderūt in te: isti dederūt
καὶ περικεφαλαίας ἐκρέμασαν ἐν σοί, οὗτοι ἔδωκαν τὴν
gl'am tuā: filii aradioꝶ: τ fortitudo tua sup mu
δόξαν σου, υἱοὶ ἀραδίων, καὶ ἡ δύναμίς σου ἐπὶ τῶν τει
ros tuos i circuitu. sed τ medi in turrib9 tuis ex
χέων σου κύκλῳ. ἀλλὰ καὶ μῆδοι ἐν τοῖς πύργοις σου ἦ
rant custodes. pharetras suas suspenderūt sup
σαν φύλακες. τὰς φαρέτρας αὐτῶν ἐκρέμασαν ἐπὶ τῶν
ppugnacula tua: i circuitu isti pfecerūt tuū decorē. cal
ὁρμῶν σου, κύκλῳ οὗτοι ἐτελείωσάν σου τὸ κάλλος. καλ
chedonij mercatores tui a multitudie potētie tue: argē
χηδόνιοι ἔμποροί σου ἀπὸ πλήθους δυνάμεώς σου, ἀργύ
to τ auro τ ere τ ferro τ stanno
ριον καὶ χρυσίον καὶ χαλκὸν καὶ σίδηρον καὶ κασσίτερον
τ plūbo dederūt forū tuū. grecia vniuersa
καὶ μόλιβδον ἔδωκαν τὴν ἀγοράν σου. ἡ ἑλλὰς πᾶσα,
τ adiacentia eius: negociati sūt in te in ani
καὶ τὰ παρατείνοντα αὐτῆς, ἐνεπορεύοντο ἐν σοὶ ἐν ψυ
mab9 hoim: τ vasa erea dederūt mercature
χαῖς ἀνθρώπων, καὶ σκεύη χαλκᾶ ἔδωκαν τῇ ἐμπορίᾳ
tue de domo thergama equos τ equites: τ mulos
σου ἐξ οἴκου θεργαμὰ ἵππους καὶ ἱππεῖς, καὶ ἡμιόνους
dederūt nūdinas tuas filij rhodioꝶ mercatores tui ab insulis
ἔδωκαν ἀγοράν σου υἱοὶ ῥοδίων ἔμποροί σου ἀπὸ νήσων
multiplicauerūt negotiationē tuā dentes elephantinos: τ
ἐπλήθυναν τὴν ἐμπορίαν σου ὀδόντας ἐλεφαντίνους, καὶ
his q introducebant reddebas mercedes tuas homi
τοῖς εἰσαγομένοις ἀντεδίδου τοὺς μισθούς σου ἀνθρώ
nes negociationē tuā a multitudie mercatus tui in
πους ἐμπορίαν σου ἀπὸ πλήθους τῆς ἐμπορίας σου ἐν
aphec stactē: τ purpuram τ byssum τ varias
ἀφὲκ στακτήν, καὶ πορφύραν καὶ βύσσον καὶ ποικίλματα
res de tharsis: τ raamoth τ codchod dederūt nūdi
τὰ ἐκ θαρσεῖς, καὶ ῥααμὼθ καὶ κοδχὸδ ἔδωκαν τὴν ἀγο
nas tuas iudas: τ filij israel. isti negociatores tui in
ράν σου ἰούδας, καὶ υἱοὶ ἰσραήλ. οὗτοι ἔμποροί σου ἐν
frumēti ɔmercio: τ vnguētoꝶ τ primū mel τ oleum τ
σίτου πράσει, καὶ μύρων καὶ πρῶτον μέλι καὶ ἔλαιον καὶ
resinam dederūt in nundinis tuis. damascus ne
ῥητίνην ἔδωκαν εἰς τὸν σύμμικτόν σου. δαμασκὸς ἐμ
gotiatio tua in mltitudie opeꝶ tuoꝶ ex mltitudie fortitudis
πορία σου ἐν πλήθει ἔργων σου ἐκ πλήθους δυνάμεώς
tue. ois vinū ex chelmon: τ lanā lucidā de mile
σου. πάσης οἶνος ἐκ χελμών, καὶ ἔριον σίλβον ἐκ μιλή
to: dan τ iauan τ moozil in nūdinis tuis. fer
του, δὰν καὶ ἰαουὰν καὶ μοοζὴλ εἰς τὴν ἀγοράν σου. σί
rum operatum τ rote in ɔmixtione tua
δηρος εἰργασμένος καὶ τροχοὶ ἐν τῷ συμμίκτῳ σου
sunt dedan negociatores tui cū iumētis electis ad
εἰσὶν δαιδὰν ἔμποροί σου μετὰ κτηνῶν ἐκλεκτῶν εἰς
currus: arabia τ oēs principes cedar. isti
ἅρματα, ἀραβία καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες κηδάρ. οὗτοι
negociatores p manū tuā camelos: τ arietes: τ ag
ἔμποροι διὰ χειρός σου καμήλους, καὶ κριούς, καὶ ἀμ
nos in qb9 negotiantur te negociatores tui saba: τ
νοὺς ἐν οἷς ἐμπορεύονταί σε οἱ ἔμποροί σου σαβά, καὶ
ragma: ipi negotiatores tui cū primis aromatib9 τ
ῥαγμά, αὐτοὶ ἔμποροί σου μετὰ πρώτων ἡδυσμάτων καὶ
lapidib9 pciosis q τ aurum dederūt mercatū tuū. charan: τ cha
λίθων τιμίων οἱ καὶ χρυσίον ἔδωκαν τὴν ἀγοράν σου. χαρὰν, καὶ χα
naan τ edan: isti negociatores tui. saba τ assur: τ chalmad
ναὰν καὶ αἰδάν, οὗτοι ἔμποροί σου. σαβὰ καὶ ἀσσούρ, καὶ χαλμὰδ
negociatores tui ferētes negotiationē i mltifariā τ volucrib9 hyacinthū:
ἔμποροί σου φέροντες ἐμπορίαν ἐν μοχαλὶμ καὶ γαλίμ ὑάκινθον,
τ polymita τ thesauros electos colligatos in funib9
καὶ ποικιλίαν καὶ θησαυροὺς ἐκλεκτοὺς καὶ δεδεμένους ἐν χοινίοις
τ cypressine naues in eis. negotiatio tua in mltitudie
καὶ κυπαρίσσινα πλοῖα ἐν αὐτοῖς. ἡ ἐμπορία σου ἐν τῷ πλήθει
cōmixtionū tuaꝶ: τ repleta es: τ aggrauata es nimis
τῶν συμμίκτων σου, καὶ ἐνεπλήσθης, καὶ ἐβαρύνθης σφόδρα

in cordib9 mariū. in aqua multa adduxerūt te remi
ἐν καρδίαις θαλασσῶν. ἐν ὕδατι πολλῷ ἦγόν σε οἱ κωπη
ges tui. spūs austri cōtriuit te in corde ma
λάται σου. πνεῦμα τοῦ νότου συνέτριψέν σε ἐν καρδίᾳ θα
ris. potentie tue: τ merces tua τ cōmixti
λάσσης. αἱ δυνάμεις σου, καὶ ὁ μισθός σου καὶ οἱ σύμμικτοί
tui: τ remiges tui: τ gubernatores tui τ con
σου, καὶ οἱ κωπηλάται σου, καὶ οἱ κυβερνῆταί σου καὶ οἱ σύμ
siliarij tui: τ ɔmiscentes ɔmixtionē tuā: τ
βουλοί σου, καὶ οἱ ἐπιμιγνύντες τὴν ἐπιμιξίαν σου, καὶ
oēs viri bellatores tui in te: τ vniuersa
πάντες οἱ ἄνδρες οἱ πολεμισαί σου ἐπὶ σοί, καὶ πᾶσα ἡ
ɔgregatio tua in medio tui cadent in corde ma
συναγωγή σου ἐν μέσῳ σου πεσοῦνται ἐν καρδίᾳ θαλάσ
ris. in die ruine tue ad vocē clamo
σης. ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς πτώσεώς σου πρὸς τὴν φωνὴν τῆς κραυ
ris tui gubernatores tui tiore timebunt: τ descē
γῆς σου οἱ κυβερνῆταί σου φόβῳ φοβηθήσονται, καὶ κατα
dent a nauibus suis omnes remiges
βήσονται ἀπὸ τῶν πλοίων αὐτῶν πάντες οἱ κωπηλάται
tui: τ naute tui: τ prore maris
σου, καὶ οἱ ἐπιβάται σου, καὶ οἱ πρωρεῖς τῆς θαλάσσης
sup terrā stabunt: τ eiulabunt sup te voce
ἐπὶ τὴν γῆν στήσονται, καὶ ἀλαλάξουσιν ἐπὶ σὲ τὴν φωνὴν
suā: τ clamabūt amare: τ imponent terrā sup
αὐτῶν, καὶ κεκράξονται πικρόν, καὶ ἐπιθήσουσιν γῆν ἐπὶ
caput eoꝶ: τ cinerē substernent: τ radent
τὴν κεφαλὴν αὐτῶν, καὶ σποδὸν ὑποστρώσονται, καὶ ξυρήσον
sup te caluitium: τ [illegible]ngentur cilicio: τ
ται ἐπὶ σοὶ φαλάκρωμα, καὶ περιζώσονται σάκκον, καὶ
plorabunt sup te in amaritudie anime: τ planctū
κλαύσονται περὶ σοῦ ἐν πικρασμῷ ψυχῆς, καὶ κοπετὸν
amaꝶ assument sup te τ assument sup te filij eo
πικρὸν λήψονται ἐπὶ σὲ καὶ ἀναλήψονται ἐπὶ σὲ οἱ υἱοὶ αὐ
rū lamētū τ plangēt planctū sor. qs sicut ty
τῶν θρῆνον καὶ θρηνήσουσιν θρήνημα σόρ. τίς ὥσπερ τύ
r9 q cōticuit in medio maris: quātā inue
ρος καταστιγηθεῖσα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης; πόσον τινὰ εὗ
nisti mercedē a mari: implesti gētes a mltitu
ρες μισθὸν ἀπὸ τῆς θαλάσσης; ἐνέπλησας ἔθνη ἀπὸ τοῦ πλή
die tua: τ a cōmixtione tua ditasti om
θους σου, καὶ ἀπὸ τοῦ συμμίκτου σου ἐπλούτισας πάν
nes reges tre. nūc aūt ɔtrita es in mari in
τας βασιλεῖς τῆς γῆς. νῦν δὲ συνετρίβης ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐν
pfūditate aq̄ cōmixtio tua τ ois cōgregatio tua
βάθει ὕδατος ὁ σύμμικτός σου καὶ πᾶσα ἡ συναγωγή σου
in medio tui. ceciderūt oēs remiges tui oēs
ἐν μέσῳ σου. ἔπεσον πάντες οἱ κωπηλάται σου πάντες οἱ
habitantes insulas ɔtristabunt sup te: τ re
κατοικοῦντες τὰς νήσους συγνάσουσιν ἐπὶ σέ, καὶ οἱ βα
ges eaꝶ stupore stupescent τ flebit faci
σιλεῖς αὐτῶν ἐκστάσει ἐκστήσονται καὶ δακρύσει τὸ πρόσω
es eoꝶ: negociatores a gētib9 sibilauerūt sup te: pditio
πον αὐτῶν, ἔμποροι ἀπὸ ἐθνῶν ἐσύρισαν ἐπὶ σέ, ἀπώλεια
facta es τ nō vltra eris in eternū.
ἐγένου καὶ οὐκ ἔτι ἔσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

Ca.28.

Et fact9 ē sermo dñi ad me dicens: τ tu fili hois: dic
Καὶ ἐγένετο λόγος κυ̅ πρός με λέγων, καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, εἰπὲ τῷ
pncipi tyri: hec dicit adonai dñs. p eo q exaltatū ē cor tuū:
ἄρχοντι τύρου, τάδε λέγει ἀδωναῒ κ̅ς. ἀνθ' ὧν ὑψώθη ἡ καρδία σου,
τ dixisti de9 sum ego: hitationē dei hitaui in corde ma
καὶ εἶπας θεός εἰμι ἐγώ, κατοικίαν θεοῦ κατῴκηκα ἐν καρδίᾳ θαλάσ
ris: tu aūt es hō τ nō de9: τ dedisti cor tuū q̄si cor
σης, σὺ δὲ εἶ ἄνθρωπος καὶ οὐ θεός, καὶ ἔδωκας τὴν καρδίαν σου ὡς καρ
dei: nūqd sapiētior es tu danieli: sapiētes nō erudierunt
δίαν θεοῦ, μὴ σοφώτερος εἶ σὺ τοῦ δανιήλ; σοφοὶ οὐκ ἐπαίδευσάν
te disciplina sua: nūqd i sciētia tua aut in prudētia tua feci
σε τῇ ἐπιστήμῃ αὐτῶν, μὴ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ σου ἢ ἐν τῇ φρονήσει σου ἐποί
sti tibi fortitudinē: τ acquisisti argētū τ aurum in
ησας ἑαυτῷ δύναμιν, καὶ περιεποιήσω ἀργύριον καὶ χρυσίον ἐν
thesauris tuis: aut i multa sciētia tua τ negotiatiōe tua
τοῖς θησαυροῖς σου, ἢ ἐν τῇ πολλῇ ἐπιστήμῃ σου καὶ τῇ ἐμπορίᾳ σου

in corde maris. In aqs multis adduxerunt te remiges tui. Ventus auster contriuit te. In corde maris diuitie tue: & thesauri tui: & multiplex instrumentū tuū. Naute tui gubernatores tui tenebāt suppellectilē tuā: & poplo tuo p̄erant: viri qq; bellatores tui q erāt in te cum vniuersa multitudine tua q̄ est in medio tui: cadēt i corde maris in die ruine tue. A sonitu clamoris gubernatorū tuoꝶ cōturbabūtur classes: & descēdēt de nauib9 suis oēs q tenebant remū. Naute & vniuersi gubernatores maris in terra stabūt & eiulabūt sup te voce magna & clamabūt amare. Et supiaciēt puluerē capitibus suis: & cinere cōspergētur: & radēt sup te caluitiū: & accingētur ciliciis. Et plorabūt te i amaritudine aīe ploratu amarissimo: & assumēt sup te carmē lugubre: & plāgēt te. Que ē vt tyrus q̄ obtumuit in medio maris. Que i exitu negociationū tuarū de mari īplesti pplos multos & mltitudine diuitiarū tuarū & pplorū tuoꝶ ditasti reges terre. Nūc cōtrita es a mari: in pfundis aquarū opes tue: & ois multitudo tua q̄ erat in medio tui ceciderūt. Vniuersi hītatores insularū obstupuerūt sup te: & reges earū oēs tēpestate pcussi mutauerūt vultus. Negociatores populorū sibilauerūt sup te. Ad nihilū deducta es: & nō eris vsq; in perpetuum.

28.

Et factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hominis: dic principi tyri. Hec dicit dñs deus. Eo q eleuatū est cor tuū & dixisti: deus ego sum: & in cathedra dei sedi in corde maris: cum sis homo & nō deus: & dedisti cor tuum quasi cor dei. Ecce sapientior es tu daniele: omē secretum non est absconditū a te. In sapientia & prudentia tua fecisti tibi fortitudinē: & acqsisti aurū & argētū in thesauris tuis: in multitudine sapiētie & in negociatione tua

Text.heb.	Pritiua.heb.
בלב ימים: במים רבים הבאוך	ים רבב
השטים אתך רוח הקדים שברך	בוא שוט
בלב ימים: הונך ועזבוניך מערבך	קדם
מלחיך וחבליך מחזיקי בדקך וערבי	חזק
מערבך וכל אנשי מלחמתך אשר	ערב לחם
בך ובכל קהלך אשר בתוכך יפלו	נפל
בלב ימים ביום מפלתך: לקול	
זעקת חבליך ירעשו מגרשות:	רעש גרש
וירדו מאניותיהם כל תפשי משוט	שוט
מלחים כל חבלי הים אל הארץ	
יעמדו: והשמיעו עליך בקולם	עמד שמע
ויזעקו מרה ויעלו עפר על	זעק מרר
ראשיהם באפר יתפלשו: והקריחו	עלה פלש
אליך קרחה וחגרו שקים ובכו	קרח בכה
אליך במר נפש מספד מר: ונשאו	ספד
אליך בניהם קינה וקוננו עליך	נהה קון
מי כצור כדומה בתוך הים:	
בצאת עזבוניך מימים השבעת	יצא שבע
עמים רבים ברב הוניך ומערביך	ערב
העשרת מלכי ארץ: עת נשברת	עשר שבר
מימים במעמקי מים מערבך	עמק
וכל קהלך בתוכך נפלו: כל ישבי	ישב
האיים שממו עליך ומלכיהם	אי
שערו שער רעמו פנים: סחרים	פנה
בעמים שרקו עליך בלהות היית	היה
ואינך עד עולם:	
Ca.xxviij	
ויהי דבר יהוה אלי לאמר:	היה
בן אדם אמר לנגיד צר כה אמר	נגד
אדני יהוה יען גבה לבך ותאמר	אמר
אל אני מושב אלהים ישבתי	ישב
בלב ימים ואתה אדם ולא	ים
אל ותתן לבך כלב אלהים:	נתן
הנה חכם אתה מדנאל כל סתום	סתם
לא עממוך: בחכמתך ובתבונתך	בין
עשית לך חיל ותעש זהב וכסף	עשה
באוצרותיך: ברב חכמתך ברכלתך	אצר

multiplicasti tibi fortitudinē & eleuatū ē cor tuū in robore tuo. Propterea hec dicit dñs deus. Eo q eleuatū est cor tuum quasi cor dei: idcirco ecce ego adducam sup te alienos robustissimos gentiū. Et nudabūt gladios suos sup pulchritudinē sapie tue: & pollučt decorē tuū. Interficient & detrahēt te: & morieris in interitu occisoꝝ in corde maris. Nunqd dicens loqris: deus ego sū corā interficientibus te: cū sis homo & nō deus? In manu occidentiū te morte incircūcisoꝝ morieris in manu alienoꝝ: quia ego locutus sum ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis: leua planctum super regem tyri: & dices ei. Hec dicit dominus deus. Tu signaculum similitudinis: plenꝰ sapiā: pfectus decore: in delitiis paradisi dei fuisti. Omnis lapis preciosus operimentum tuum: sardius topazius & iaspis chrysolithꝰ & onyx & beryllus: sapphirus & carbūculus & smaragdꝰ. Aurū opus decoris tui & foramina tua in die q̄ cōditus es prepata sunt. Tu cherub extentus & protegens; & posui te in monte sancto dei. In medio lapidum ignitorum ambulasti: perfectus in viis tuis a die cōditionis tue: donec inuēta est iniqtas in te. In multitudine negociatiōis tue repleta sunt interiora tua iniquitate: & peccasti & eieci te de mōte dei: & pdidi te o cherub ptegens de medio lapidū ignitorū. Et eleuatū est cor tuū in decore tuo. Perdidisti sapiam tuā in decore tuo in terrā proieci te: ante faciem regum dedi te vt cernerēt te. In multitudie iniqtatū tuaꝝ & iniqtate negociatōis tue polluisti sanctificationē tuā. Producā ergo ignē de medio tui q comedat te: & dabo te in cinerē sup terrā in cōspectu oīm videntiū te. Oēs q nouerint te in gentibꝰ: obstupescēt

super te. Nihil factus es & non eris in perpetuū. Et factus est sermo dñi ad me dicēs. Fili hominis: pone faciem tuā contra sydonē: & pphetabis de ea & dices. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te sydon: & glorificabor in medio tui. Et scient quia ego dominus cuꝫ fecero in ea iudicia: & sctificatus fuero in ea. Et imittā ei pestilentiam & sanguinē i plateis eiꝰ: et corruēt interfecti in medio eius gladio per circuitum: & scient quia ego dominus. Et nō erit vltra domui israel offendiculum amaritudīs: & spina dolorē inferēs vndiqꝫ p circuitū eorū q aduersantur eis: & scient quia ego dominus deus. Hec dicit dominus deus. Quando cōgregauero domū israel de populis in quibus dispersi sunt sanctificabor in eis coram gentibus: & habitabunt in terra sua quā dedi seruo meo iacob: & habitabunt in ea securi. Et edificabūt domos: & plātabūt vineas: & habitabūt cōfidenter cum fecero iudicia in omnibus qui aduersantur eis per circuitum: & scient quia ego dominus deus eorum. 29.

Ca.29.

In anno decimo in decimo mense vna
Ἐν τῷ ἔτει τῷ δεκάτῳ ἐν τῷ δεκάτῳ μηνὶ μιᾷ τοῦ
mensis: factū est verbū dñi ad me dicēs: fili hominis obfirma faciem tuā sup pharaonē regē egypti: & ppheta sup eū: & sup egyptū totam loquere & dic: hec dicit adonai dñs: ecce ego ad te pharao rex egypti draconē magnū sedentem in medio fluuioꝝ tuoꝝ. dicentē mea sunt flumina: & ego feci ea: & ego dabo frenū in maxillas tuas: & adglutinabo pisces fluminis tui ad alas tuas: & extrahā te de medio fluminis tui: & vniuersos pisces fluminis squāmis tuis adglutinabo
μηνός, ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, στήρισον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ φαραὼ βασιλέα αἰγύπτου, καὶ προφήτευσον ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἐπ᾽ αἴγυπτον ὅλην λάλησον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει ἀδωναΐ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ φαραὼ βασιλεῦ αἰγύπτου τὸν δράκοντα τὸν μέγαν τὸν ἐγκαθήμενον ἐν μέσῳ τῶν ποταμῶν αὐτοῦ. τὸν λέγοντα ἐμοί εἰσιν οἱ ποταμοί, καὶ ἐγὼ ἐποίησα αὐτούς, καὶ ἐγὼ δώσω χαλινὸν εἰς τὰς σιαγόνας σου, καὶ προσκολλήσω τοὺς ἰχθύας τοῦ ποταμοῦ σου πρὸς τὰς πτέρυγάς σου, καὶ ἀνάξω σε ἐκ μέσου τοῦ ποταμοῦ σου, καὶ πάντας τοὺς ἰχθύας τοῦ ποταμοῦ ταῖς λεπίσιν σου προσκολλήσω.

In anno decimo: decimo mense duodecima die mēsis: factum est verbum domini ad me dicēs. Fili hominis pone faciem tuam contra pharaonem regem egypti & prophetabis de eo: & de egypto vniuersa loquere dices. Hec dicit dominus deꝰ. Ecce ego ad te pharao rex egypti draco magne: qui cubas in medio fluminum tuorum & dicis: meꝰ ē fluuiꝰ & ego feci memetipsum. Et ponā frenum in maxillis tuis: & agglutinabo pisces fluminū tuorū squamis tuis. Et extraham te de medio fluminū tuoꝝ: & vniuersi pisces tui squāmis tuis adherebūt.

Cap.xxix.

ונטשתיך המדברה אותך ואת כל דגת יאריך על פני השדה תפול לא תאסף ולא תקבץ לחית הארץ ולעוף השמים נתתיך לאכלה: וידעו כל ישבי מצרים כי אני יהוה יען היותם משענת קנה לבית ישראל: בתפשם בך בכפך תרוץ ובקעת להם כל כתף ובהשענם עליך תשבר והעמדת להם כל מתנים: לכן כה אמר אדני יהוה הנני מביא עליך חרב והכרתי ממך אדם ובהמה: והיתה ארץ מצרים לשממה וחרבה וידעו כי אני יהוה יען אמר יאר לי ואני עשיתי: לכן הנני אליך ואל יאריך ונתתי את ארץ מצרים לחרבות חרב שממה ממגדל סונה ועד גבול כוש: לא תעבר בה רגל אדם ורגל בהמה לא תעבר בה ולא תשב ארבעים שנה: ונתתי את ארץ מצרים שממה בתוך ארצות נשמות ועריה בתוך ערים מחרבות תהיין שממה ארבעים שנה והפצתי את מצרים בגוים וזריתים בארצות: כי כה אמר אדני יהוה מקץ ארבעים שנה אקבץ את מצרים מן העמים אשר נפצו שמה: ושבתי את שבות מצרים והשבתי אתם ארץ פתרוס על ארץ מכורתם והיו שם ממלכה שפלה: מן הממלכות תהיה שפלה ולא תתנשא עוד על הגוים והמעטתים לבלתי רדות בגוים: ולא יהיה עוד לבית ישראל למבטח מזכיר עון בפנותם

דגה נפל אסף קבץ חיה שען רוץ שבר עמד בוא כרת היה עשה נתן גדל עבר ישב רבע שמם עיר חרב היה פוץ זרה קבץ שוב שבה סבר היה שפל נשא מעט רדה היה בטח זכר פנה

Et proiiciam te in desertum & omnes pisces fluminis tui. Sup faciem terre cades. Non colligeris neqꝫ cōgregaberis. Bestiis terre & volatilibus celi dedi te ad deuorandum. Et scient omnes habitatores egypti: quia ego dñs. Pro eo q᷑ fuisti baculus arundineus domui israel quādo apprehenderūt te manu: & confractus es & lacerasti omnem humerū eorū: & innitētibus eis sup te cōminutus es & dissoluisti omnes renes eorum: propterea hec dicit dominus de9. Ecce ego adducam super te gladium: & interficiam de te hoīem & iumentū. Et erit terra egypti in desertum & in solitudinē: & scient quia ego dñs. Pro eo q̄ dixerit: Fluuius me9 est. & ego feci eum: idcirco ecce ego ad te & ad flumina tua. Daboqꝫ terrā egypti in solitudinē gladio dissipatam a turre syenes vsqꝫ ad terminos ethiopie. Nō pertrāsibit eam pes hominis: neqꝫ pes iumenti gradietur in ea: & non habitabitur quadraginta annis. Daboqꝫ terram egypti desertā in medio terrarꝫ desertarꝫ: & ciuitates ei9 in medio vrbiū subuersarum: & erunt desolate quadraginta annis. Et dispergā egyptios in nationes: & ventilabo eos in terras. Quia hec dicit dñs de9: post finem quadraginta annorum congregabo egyptum de populis in quib9 dispersi fuerant: & reducam captiuitatem egypti: & collocabo eos in terra phatures in terram natiuitatis sue. Et erunt ibi in regnum humile: & inter cetera regna erit humillima. Et non eleuabitur vltra super nationes: & imminuā eos ne imperent gentibus: neqꝫ erunt vltra domui israel confidentia: docentes iniquitatem vt fugiant &

καὶ καταβαλῶ σε ἐν τάχει, καὶ πάντας τοὺς ἰχθύας τοῦ ποταμοῦ σου, ἐπὶ πρόσωπον τοῦ πεδίου πίσῃ καὶ οὐ μὴ συναχθῇς καὶ οὐ μὴ περισταλῇς. τοῖς θηρίοις τῆς γῆς καὶ πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ δέδωκά σε εἰς κατάβρωμα, καὶ γνώσονται πάντες οἱ κατοικοῦντες αἴγυπτον ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος. ἀνθ᾽ ὧν ἐγενήθης ῥάβδος καλαμίνη τῷ οἴκῳ ἰσραήλ, ὅτε ἐπελάβοντό σου τῇ χειρὶ αὐτῶν καὶ ἐθλάσθης, καὶ ὅτε ἐπεκρότησεν ἐπ᾽ αὐτοὺς πᾶσα χείρ. καὶ ὅτε ἐπανεπαύσαντο ἐπὶ σὲ συνετρίβης, καὶ συνέκλασας αὐτῶν πᾶσαν ὀσφύν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ ῥομφαίαν καὶ ἀπολῶ ἀνθρώπους ἀπὸ σοῦ καὶ κτήνη, καὶ ἔσται ἡ γῆ αἰγύπτου ἀπώλεια καὶ ἔρημος. καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, ἀντὶ τοῦ λέγειν σε οἱ ποταμοὶ ἐμοί εἰσι, καὶ ἐγὼ ἐποίησα αὐτούς. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ποταμούς σου, καὶ δώσω τὴν γῆν αἰγύπτου εἰς ἔρημον, ῥομφαίαν καὶ ἀπώλειαν ἀπὸ μαγδόλου καὶ συήνης καὶ ἕως ὁρίων αἰθιόπων. οὐ μὴ διέλθῃ ἐν αὐτῇ πούς ἀνθρώπου, καὶ πούς κτήνους οὐ μὴ διέλθῃ αὐτήν, καὶ οὐ κατοικηθήσεται τεσσαράκοντα ἔτη. καὶ δώσω τὴν γῆν αὐτῆς εἰς ἀπώλειαν ἐν μέσῳ τῆς ἐρημωθείσης, καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς ἐν μέσῳ πόλεων ἐρημωθέντων ἔσονται ἀφανισμὸς τεσσαράκοντα ἔτη, καὶ διασπερῶ αἴγυπτον ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ λικμήσω αὐτοὺς ἐν ταῖς χώραις. τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη συνάξω αἰγυπτίους ἀπὸ τῶν ἐθνῶν οὗ διεσκορπίσθησαν ἐκεῖ, καὶ ἀποστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν αἰγυπτίων, καὶ κατοικιῶ αὐτοὺς ἐν γῇ βαθωρῆς ἐν τῇ γῇ ὅθεν ἐλήφθησαν, καὶ ἔσται ἀρχὴ ταπεινὴ ἐκεῖ παρὰ πάσας ἀρχάς, καὶ ἔσται ταπεινωτάτη τοῦ μὴ ὑψωθῆναι ἔτι ἐπὶ τὰ ἔθνη. ὀλιγοστοὺς αὐτοὺς ποιήσω τοῦ μὴ εἶναι αὐτοὺς πλείονας ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ οὐκ ἔσονται ἔτι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ εἰς ἐλπίδα ἀναμιμνήσκουσαν ἀνομίαν ἐν τῷ

et deponam te velociter: et omnes pisces fluminis tui: sup faciem campi cades et non ꝯgregaberis et non colligeris. bestiis terre et volatilib9 celi dedi te in deuoratione et scient oēs hītantes egyptum qr ego sum dñs. p eo qđ fuisti virga arundinea domui israel: qñ apphendeꝛūt te manu sua et ꝯfract9 es: et qñ plausit sup eos ois man9. et qñ requieuerunt sup te ꝯtritus es: et ꝯfregisti eorꝫ oēm lumbū. ppterea hec dicit adonai dñs: ecce ego adduco sup te gladium et perdam hoies de te et iumēta: et erit terra egypti pditio et desertū. et scient qr ego sum dñs: eo qđ dixeris tu flumina mea sunt: et ego feci illa. idcirco ecce ego ad te et ad oia flumina tua: et dabo terrā egypti in desertū: gladium et pditionē a magdolo et syene et vsqꝫ ad fines ethiopū. nō trāsibit in ea pes hois: et pes iumēti non ꝑdiet i ea: et nō habitabitur quadraginta annis. et dabo terrā ei9 in pditionem in medio deserte. et ciuitates eius in medio ciuitatū desertarꝫ erunt desolatio quadraginta annis: et dispergam egyptū in gentib9 et ventilabo eos in regiōib9. hec dicit adonai dñs post quadraginta ānos ꝯgregabo egyptios ex gētib9 vbi dispersi sunt illic: et reducā captiuitatem egyptiorꝫ: et collocabo eos in terra bathores in terra vnde assumpti sunt: et erit pncipat9 humilis illic vltra oēs pncipat9: et erit humillima ne exaltetur vltra sup gētes. paucissimos eos faciam ne sint ipsi plures in gentib9: et nō erunt vltra domui israel in spe recordantem iniq̄tatē vt

ἀκολουθῆσαι αὐτοὺς ὀπίσω αὐτῶν. καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι ἀδωναῒ κύριος. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἑβδόμῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει ἐν μιᾷ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων. υἱὲ ἀνθρώπου, ναβουχοδονόσωρ βασιλεὺς βαβυλῶνος κατεδουλώσατο τὴν δύναμιν αὐτοῦ δουλείᾳ μεγάλῃ ἐπὶ τύρου. πᾶσα κεφαλὴ φαλακρά, καὶ πᾶς ὦμος μαδῶν. καὶ μισθὸς οὐκ ἐγένετο αὐτῷ καὶ τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἐπὶ τύρον διὰ τῆς δουλείας ἧς ἐδούλευσαν ἐπ᾽ αὐτήν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ἰδοὺ δίδωμι τῷ ναβουχοδονόσωρ βασιλεῖ βαβυλῶνος τὴν γῆν αἰγύπτου, καὶ λήψεται τὸ πλῆθος αὐτῆς, καὶ σκυλεύσει τὰ σκῦλα αὐτῆς, καὶ προνομεύσει τὴν προνομὴν αὐτῆς, καὶ ἔσται μισθὸς τῇ δυνάμει αὐτοῦ ἀντὶ τῆς λειτουργίας αὐτοῦ ἧς ἐδούλευσεν ἐπὶ τύρον, καὶ δέδωκα αὐτῷ τὴν γῆν αἰγύπτου. ἀνθ᾽ ὧν ὅσα εἰργάσατο ἐμοί λέγει ἀδωναῒ κύριος. τάδε λέγει κύριος, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνατελεῖ κέρας παντὶ τῷ οἴκῳ ἰσραήλ, καὶ δώσω σοι στόμα ἀνεῳγμένον ἐν μέσῳ αὐτῶν. καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος.

sequantur ipsi post eos. et scient qr ego sum adonai dñs. et factū ē in septimo et vicesimo anno nona mēsis primi: factū ē verbū dñi ad me dicēs. fili hois nabuchodonosor rex babylonis seruire fecit exercitū suū seruitute magna ꝯ tyrū. oē caput decaluatū: et ois hūerus depilat9. et merces nō fuit illi et exercitui eius sup tyro ꝓpt seruitutē q̄ seruierunt ꝯ eam. ppterea hec dicit adonai dñs: ecce do nabuchodonosor regi babylonis terrā egypti: et capiet mltitudinē ei9: et spoliabit spolia eius: et depdabitur depdationē eius: et erit merces exercitui illius p ministerio eius q̄ seruiuit ꝯ tyrū: et dedi ei terrā egypti. p his q̄cūqꝫ laborauit mihi dicit adonai dñs. hec dicit dñs: in die illa orietur cornu omni domui israel: et dabo tibi os apertum in medio eorꝫ. et scient qr ego sum dñs.

Ca. 30.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει ἀδωναῒ κύριος, ὢ ὢ ἡμέρα, ὅτι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου, καὶ ἐγγίζει ἡμέρα κυρίου ἡμέρα νεφέλης καὶ καιρὸς ἐθνῶν ἔσται, καὶ ἥξει μάχαιρα ἐπ᾽ αἰγυπτίους, καὶ ἔσται ταραχὴ ἐν τῇ αἰθιοπίᾳ, καὶ πεσοῦνται τετραυματισμένοι ἐν αἰγύπτῳ, καὶ λήψονται τὸ πλῆθος αὐτῆς, καὶ συμπεσεῖται τὰ θεμέλια αὐτῆς. πέρσαι καὶ κρῆτες καὶ λυδοὶ καὶ λίβυες καὶ αἰθίοπες, καὶ πάντες οἱ ἐπίμικτοι, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν τῆς διαθήκης μου μαχαίρᾳ πεσοῦνται μετ᾽ αὐτῶν. τάδε λέγει ἀδωναῒ κς, καὶ πεσοῦνται τὰ ὑποστηρίγματα αἰγύπτου, καὶ καταβήσεται ἡ ὕβρις τῆς ἰσχύος αὐτῆς ἀπὸ μαγδόλου ἕως συήνης, μαχαίρᾳ πεσοῦνται ἐν αὐτῇ λέγει ἀδωναῒ κς, καὶ ἐρημωθήσεται ἐν μέσῳ χωρῶν ἠφανισμένων, καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς ἐν μέσῳ πόλεων ἠρημωμένων ἔσονται, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὅταν δῶ πῦρ ἐπ᾽ αἴγυπτον καὶ συντριβῶσι πάντες οἱ βοηθοῦντες αὐτῇ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξελεύσονται ἄγγελοι ἐκ προσώπου μου ἐν σειμ

Et factū est sermo dñi ad me dicēs: fili hominis: vaticinare et dic: hec dicit adonai dñs: o o dies: qr iuxta dies dñi: et appropīqt dies dñi dies nubis et tps gentiū erit: et veniet gladius sup egyptios: et erit ꝯturbatio in ethiopia: et cadent vulnerati in egypto: et capient mltitudinē ei9: et concident fundamēta eius. perse et cretēses et lydi et libyes et ethiopes: et oēs ꝯmixti: et ex filiis testamēti mei gladio cadent cū eis. hec dicit adonai dñs: et cōcident sustentacula egypti: et descendet ꝯtumelia fortitudīs ei9 a magdolo vsqꝫ ad syenē: gladio cadent in ea dicit adonai dñs: et desolabitur in medio regionū desolatarꝫ: et ciuitates eius in medio vrbiū desertarꝫ erunt: et scient qr ego sum dñs qñ dedero ignē sup egyptū et cōtriti fuerit oēs q̄ auxiliant ei: in die illa egredientur nuncii de facie mea in stim

sequentur eos: & scient quia ego dominus de9. Et factū est in vicesimo & septimo anno in primo in vna mensis factū est verbū domini ad me dicens. Fili hominis nabuchodonosor rex babylonis seruire fecit exercitū suū seruitute magna aduersus tyrū. Omne caput decaluatū & oīs humerus depilat9 est. Et merces nō est reddita ei: neqꝫ exercitui ei9 de tyro: pro seruitute qua seruiuit mihi aduersus eā. Propterea hec dicit dñs deus. Ecce ego dabo nabuchodonosor regem babylonis in terra egypti: & accipiet multitudinē eius: & depdabitur manubias ei9: & diripiet spolia ei9: & erit merces exercitui illius: & operi quo seruiuit aduersus eā. Dedi ei terrā egypti pro eo q̄ laborauerit mihi: ait dñs de9. In die illa pullulabit cornu domui israel: & tibi dabo apertum os in medio eorū: & scient quia ego dñs. 30.

Et factum est verbū domini ad me dicens. Fili hominis ꝓpheta & dic. Hec dicit domin9 deus. Vlulate ve ve diei: quia iuxta est dies: & appropinquabit dies domini dies nubis: tempus gentium erit. Et veniet gladius in egyptum: & erit pauor in ethiopia cū ceciderint vulnerati in egypto: & ablata fuerit multitudo illi9 & destructa fundamēta eius. Ethiopia & libya & lydi & omne reliquū vulgus: & cub & filii terre federis cum eis gladio cadent. Hec dicit dñs: & corruent fulcientes egyptū: & destruetur superbia imperii ei9. A turre syenes gladio cadent in ea: ait dñs exercituum. Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarꝫ: & vrbes eius in medio ciuitatū desertarū erunt: & scient quia ego dominus: cū dedero ignē in egypto: & attriti fuerint oēs auxiliatores ei9. In die illa egredientur nūcii a facie mea in trierib9

אחריהם וידעו כי אני אדני יהוה: ויהי בעשרים ושבע שנה בראשון באחד לחדש היה דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם נבוכדראצר מלך בבל העביד את חילו עבדה גדלה אל צר כל ראש מקרח וכל כתף מרוטה ושכר לא היה לו ולחילו מצר על העבדה אשר עבד עליה: לכן כה אמר אדני יהוה הנני נתן לנבוכדראצר מלך בבל את ארץ מצרים ונשא המנה ושלל שללה ובזז בזה והיתה שכר לחילו: פעלתו אשר עבד בה נתתי לו את ארץ מצרים אשר עשו לי נאם אדני יהוה: ביום ההוא אצמיח קרן לבית ישראל ולך אתן פתחון פה בתוכם וידעו כי אני יהוה:

Cap. xxx.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם הנבא ואמרת כה אמר אדני יהוה הילילו הה ליום: כי קרוב יום וקרוב יום ליהוה יום ענן עת גוים יהיה: ובאה חרב במצרים והיתה חלחלה בכוש בנפל חלל במצרים ולקחו המונה ונהרסו יסודתיה: כוש ופוט ולוד וכל הערב וכוב ובני ארץ הברית אתם בחרב יפלו: כה אמר יהוה ונפלו סמכי מצרים וירד גאון עזה ממגדל סונה בחרב יפלו בה נאם אדני יהוה: ונשמו בתוך ארצות נשמות ועריו בתוך ערים נחרבות תהיינה: וידעו כי אני יהוה בתתי אש במצרים ונשברו כל עזריה: ביום ההוא יצאו מלאכים מלפני בצים

עבד קרח מרט היה עשה צמח נתן נבא ילל קרב בוא היה המן הרס יסד ברית נפל גאה עזז גדל שמם עיר חרב היה נתן שבר יצא צים

ad conterendam ethiopie confidentiam: & erit pauor in eis in die egypti: quia absq dubio veniet. Hec dicit dñs deus. Et cessare faciam multitudinem egypti in manu nabuchodonosor regis babylonis. Ipse & populus ei9 cũ eo fortissimi gẽtiũ adducẽtur ad disperdendã terrã: & euaginabunt gladios suos super egyptum: & implebunt terram interfectis: & faciam alueos fluminum aridos: & tradam terrã in manus pessimorum: & dissipabo terram & plenitudinẽ ei9 in manus alienorũ. Ego dñs locutus sum. Hec dicit dñs deus. Et disperdã simulachra: & cessare faciam idola de memphi: & dux de terra egypti non erit amplius. Et dabo terrorem in terra egypti: & disperdam terram phatures: & dabo ignem in taphnis: & faciã iudicia mea in alexandria. Et effundã ĩdignationẽ meã sup pelusiũ rubur egypti: & ĩterficiã multitudinẽ alexandrie: & dabo ignẽ in egypto. Quasi parturiẽs dolebit pelusium: & alexãdria erit dissipata: & in mẽphis angustie quotidiane. Iuuenes heliopoleos & bubasti gladio cadent: & ipse captiue ducentur. Et in taphnis nigrescet dies cũ cõtriuero ibi sceptra egypti: & defecerit in ea supbia potentie eius. Ipsa3 nubes operiet: filie aũt eius in captiuitatẽ ducẽtur. Et iudicia faciã in egypto: & scient quia ego dominus. & factum est in vndecimo anno: in primo mẽse in septima mẽsis factũ est verbum dñi ad me dicens. Fili hominis: brachium pharaonis regis egypti cõfregi: & ecce nõ ẽ obuolutũ vt restitueretur ei sanitas: vt ligaretur pãnis & fasciretur linteolis & recepto robore possit tenere gladiũ. Propterea hec dicit dñs deus: ecce ego ad pharaonem regem egypti & comminuam eius brachium

לְהַחֲרִיד אֶת כּוּשׁ בֶּטַח וְהָיְתָה חַלְחָלָה בָהֶם בְּיוֹם מִצְרַיִם כִּי הִנֵּה בָּאָה׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וְהִשְׁבַּתִּי אֶת הֲמוֹן מִצְרַיִם בְּיַד נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל׃ הוּא וְעַמּוֹ אִתּוֹ עָרִיצֵי גוֹיִם מוּבָאִים לְשַׁחֵת הָאָרֶץ וְהֵרִיקוּ חַרְבוֹתָם עַל מִצְרַיִם וּמָלְאוּ אֶת הָאָרֶץ חָלָל׃ וְנָתַתִּי יְאֹרִים חָרָבָה וּמָכַרְתִּי אֶת הָאָרֶץ בְּיַד רָעִים וַהֲשִׁמֹּתִי אֶרֶץ וּמְלֹאָהּ בְּיַד זָרִים אֲנִי יְהוָה דִּבַּרְתִּי׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה וְהַאֲבַדְתִּי גִלּוּלִים וְהִשְׁבַּתִּי אֱלִילִים מִנֹּף וְנָשִׂיא מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לֹא יִהְיֶה עוֹד וְנָתַתִּי יִרְאָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃ וַהֲשִׁמֹּתִי אֶת פַּתְרוֹס וְנָתַתִּי אֵשׁ בְּצֹעַן וְעָשִׂיתִי שְׁפָטִים בְּנֹא׃ וְשָׁפַכְתִּי חֲמָתִי עַל סִין מָעוֹז מִצְרָיִם וְהִכְרַתִּי אֶת הֲמוֹן נֹא׃ וְנָתַתִּי אֵשׁ בְּמִצְרַיִם חוּל תָּחוּל סִין וְנֹא תִּהְיֶה לְהִבָּקֵעַ וְנֹף צָרֵי יוֹמָם׃ בַּחוּרֵי אָוֶן וּפִי בֶסֶת בַּחֶרֶב יִפֹּלוּ וְהֵנָּה בַּשְּׁבִי תֵלַכְנָה׃ וּבִתְחַפְנְחֵס חָשַׂךְ הַיּוֹם בְּשִׁבְרִי שָׁם אֶת מֹטוֹת מִצְרַיִם וְנִשְׁבַּת בָּהּ גְּאוֹן עֻזָּהּ הִיא עָנָן יְכַסֶּנָּה וּבְנוֹתֶיהָ בַּשְּׁבִי תֵלַכְנָה׃ וְעָשִׂיתִי שְׁפָטִים בְּמִצְרָיִם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה׃ וַיְהִי בְּאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃ בֶּן אָדָם אֶת זְרוֹעַ פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שָׁבַרְתִּי וְהִנֵּה לֹא חֻבְּשָׁה לָתֵת רְפֻאוֹת לָשׂוּם חִתּוּל לְחָבְשָׁהּ לְחָזְקָהּ לִתְפֹּשׂ בֶּחָרֶב׃ לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי אֶל פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וְשָׁבַרְתִּי אֶת זְרֹעֹתָיו אֶת

forte & sed confractum: & deiiciam gladium de manu eius: & dispergam egyptum in gentibus: & ventilabo eos in terris: & cõfortabo brachia regis babylonis: daboq gladiũ meũ in manu ei9: & confringã brachium pharaonis & gemẽt gemitibus interfecti coram facie eius: & confortabo brachia regis babylonis: & brachia pharaõis concident: & scient quia ego dñs: cũ dedero gladiũ meũ in manu regis babylonis: & extenderit eum sup terrã egypti: & dispergã egyptum in nationes: & ventilabo eos in terras: & scient quia ego dominus.

31.

Et factum est in anno vndecimo tertio mense vna mensis: factum est verbum domini ad me dicens. Fili hois: dic pharaoni regi egypti & pplo ei9. Cui similis factus es in magnitudine tua? Ecce assur q̃si cedrus in libano pulcher ramis & frondibus nemorosus: excelsusq altitudine & inter condensas frondes eleuatũ est cacumẽ ei9. Aque nutrierũt illum: abyssus exaltauit illũ. Flumina eius manabãt in circuitu radicũ ei9: & riuos suos emisit ad vniuersa ligna regionis. Propterea eleuata est altitudo eius sup oĩa ligna regionis: & multiplicata sunt arbusta eius: & eleuati sunt rami eius pre aqs multis. Cũq extendisset vmbrã suã: in ramis eius fecerũt nidos oĩa volatilia celi: & sub frondib9 eius genuerũt oẽs bestie saltuũ: & sub vmbraculo illi9 habitabat cetus gentiũ plurimarũ. Eratq pulcherrimus in magnitudine sua: & in dilatatiõe arbustorũ suorũ. Erat ei radix illi9 iuxta aqs mltas. Cedri nõ fuerũt altiores illo in padiso dei. Abietes non adequerũt sũmitatẽ ei9: & platani nõ fuerũt eq̃ frondib9 illi9. Oẽ lignũ padisi dĩ nõ ẽ assimilatũ illi & pulchritudini eius: qm̃ speciosum feci eũ: &

multis condensisque frondibus. Et emulata sunt eum omnia ligna voluptatis que erant in paradiso dei. Propterea hec dicit dominus deus. Pro eo quod sublimatus est in altitudine & dedit summitatem suam virentem atque condensam: & eleuatum est cor eius in altitudine sua: tradidi eum in manus fortissimi gentium. Faciens faciet ei. Iuxta impietatem eius eieci eum: & succident eum alieni & crudelissimi nationum. Et proiicient eum super montes & in cunctis conuallibus corruent rami eius: & confringentur arbusta eius in vniuersis rupibus terre: & recedent de vmbraculo eius omnes populi terre: & relinquent eum. In ruina eius habitauerunt omnia volatilia celi: & in ramis eius fuerunt vniuerse bestie regionis. Quam obrem non eleuabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum: nec ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa: nec stabunt in sublimitate sua omnia que irrigantur aquis: quia omnes traditi sunt in mortem ad terram vltimam in medio filiorum hominum ad eos qui descendunt in lacum. Hec dicit dominus deus. In die quando descendit ad inferos induxi luctum: operui eum abysso & prohibui flumina eius: & coercui aquas multas. Contristatus est super eum libanus & omnia ligna agri concussa sunt. A sonitu ruine eius commoui gentes: cum deducerem eum ad infernum cum his qui descendebant in lacum. Et consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia atque preclara in libano: vniuersa que irrigantur aquis. Nam & ipsi cum eo descendent ad infernum ad interfectos gladio & brachium vniuscuiusque sedebit sub vmbraculo eius in medio nationum eius. Cui assimilatus es o inclyte atque sublimis inter ligna voluptatis? Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram vltimam. In medio incircuncisorum dormies cum eis qui interfecti sunt gladio. Ipse est pharao & omnis multitudo eius: dicit dominus deus.

32.

Ca. 32.

Ca. xxxij.

Et factum est duodecimo anno: in mense duodecimo in vna mensis: factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis: assume lamentum super pharaonem regem egypti & dices ad eum. Leoni gentium assimilatus es: & draconi qui est in mari. Et ventilabas cornu in fluminibus tuis: & conturbabas aquas pedibus tuis: & conculcabas flumina eorum. Propterea hec dicit dominus deus. Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum: & extraham te in sagena mea: & proiciam te in terram. Super faciem agri abiiciam te: & habitare faciam super te omnia volatilia celi & saturabo super te bestias vniuerse terre. Et dabo carnes tuas super montes: & implebo colles tuos sanie tua. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui super montes: & valles implebuntur ex te: & operiam cum extinctus fueris celos. & nigrescere faciam stellas eius. Solem nube tegam: & luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria celi merere faciam super te: & dabo tenebras super terram tuam dicit dominus deus. Et irritabo cor populorum multorum: cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis: & stupescere faciam super te populos multos. Et reges eorum horrore nimio formidabunt super te: cum volare ceperit gladius meus super facies eorum & obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruine tue: quia hec dicit dominus deus. Gladius regis babylonis veniet tibi: in gladiis fortium deiiciam multitudinem tuam. Inexpugnabiles omnes gentes he: & vastabunt superbiam egypti: & dissipabitur multitudo eius: & perdam omnia iumenta eius que erant super aquas plurimas: & non conturbabit eas pes hominis vltra: neque vngula iumentorum turbabit eas. Tunc purissimas reddam aquas eorum

& flumina eorum quasi oleū adducam: ait dn̄s deus cū dedero terram egypti desolatam. Deseretur autē terra a plenitudine sua: qn̄ pcusſero oēs habitatores ei⁹: & scient quia ego dn̄s. Planctus eſt & plangent eum filie gentium super egyptum & super multitudinē eius plangent eum: ait dominus deus. Et factum eſt in duodecimo anno in quintadecima mēſis: factum eſt verbum dn̄i ad me dicens. Fili hoīs: cane carmen lugubre sup multitudinē egypti: & detrahe eam ipſam & filias gētium robuſtarum: ad terrā vltimam cū his q descendūt in lacū. Quo pulchrior es: descēde & dormi cū incircūciſis. In medio īterfector͡ gladio cadēt. Gladius dat⁹ eſt. Et attraxerūt eam & oēs populos ei⁹. Loqntur ei potētiſſimi robuſtorū de medio inferni qui cū auxiliatorib⁹ eius descenderūt & dormierūt incircūciſi interfectiq͡ gladio. Ibi aſſur & oīs multitudo eius in circuitu illius: sepulchra eor͡: oēs interfecti & qui ceciderūt gladio: quorū data sunt sepulchra in nouiſſimis laci: & facta eſt multitudo ei⁹ per gyrū sepulchri ei⁹: vniuersi īterfecti: cadēteſq͡ gladio qui dederāt quondā formidinē suā in terra viuentiū. Ibi elam & oīs multitudo eius per gyrū sepulchri sui. Oēs hi interfecti ruenteſq͡ gladio q descēderūt incircūciſi ad terram vltimā. Qui posuerūt terrorē suum in terra viuentiū: & portauerūt ignominiā suā cū his q descēderūt in lacū. In medio interfectorū posuerūt cubile eius in vniuersis ppl̄is ei⁹: in circuitu eius sepulchrū illi⁹. Oēs hi incircūciſi interfectiq͡ gladio. Dederunt enī terrorē suū in terra viuētium & portauerūt ignomiā suā cū his q descendūt in lacū. In medio interfectorū positi sūt. Ibi mosoch & tubal & oīs multitudo ei⁹: in circuitu eius sepulchra illi⁹.

Oēs hi incircūciſi interfectiq͡ & cadētes gladio: quia dederūt formidinē suā in tra viuentiū: & nō dormiēt cū fortib⁹ cadētibuſq͡ & incircūciſis q descenderūt ad infernū cū armis suis. Et posuerunt gladios suos sub capitibus suis: & fuerunt iniquitates eorū in oſſibus eorum: quia terror fortiū facti sunt in terra viuentiū. Et tu ergo in medio incircūciſorū contereris: & dormies cum interfectis gladio. Ibi idumea & reges eius & oms̄ duces eius qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio: & qui cum incircumciſis dormierūt: & cū his qui descendūt in lacū. Ibi principes aqlonis oēs & vniuersi venatores q deducti sunt cū interfectis: pauētes & in sua fortitudine cōfusi: quia dormierunt incircūciſi cū īterfectis gladio & portauerūt cōfusionē suā cū his qui descendūt in lacum. Vidit eos pharao & cōsolat⁹ ē sup vniuersa multitudīe sua q̄ interfecta ē gladio: pharao & oīs exercitus eius: ait dn̄s deus: qa dedi terrorem meū in terra viuentium: & dormiuit in medio incircūciſorū cum interfectis gladio. pharao & oīs multitudo eius: ait dn̄s deus. 33.

Et factum eſt verbū domini ad me dicens. Fili homīs: loquere ad filios populi tui & dices ad eos. Terra cum induxero super eam gladiū: & tulerit populus terre virū vnū de nouiſſimis suis: & cōſtituerit eum sup se speculatorē: & ille viderit gladiū venientē super terram & cecinerit buccina & annunciauerit populo. Audiens autē si quis ille eſt sonitū buccine: & non obſeruauerit: veneritq͡ gladius & tulerit eū: sanguis ipſius sup caput ei⁹ erit. Sonū buccine audiuit & non se obſeruauit: sanguis ei⁹ in ipſo erit. Si aūt se cuſtodierit: animā suā saluabit. q si speculator viderit gladiū venientē: & nō insonuerit buccina: & ppl̄s se non

Ca. xxxiij.

custodierit: veneritq́ gladius & tulerit de eis animā: ille quidē in iniqtate sua captus est: sanguinē autē eius de manu speculatoris reqrā. Et tu fili hoīs speculatorē dedi te domui isrl. Audiēs ergo ex ore meo sermonē: annūciabis eis ex me. Si me dicēte ad ipsū: impie morte morieris: nō fueris locut⁹ vt se custodiat impius a via sua. Ipse ipius ī iniqtate sua morietur: sanguinē aūt eius de manu tua reqrā. Si aūt annūciante te ad ipiū vt a viis suis cōuertatur: non fuerit cōuersus a via sua: ipse in iniqtate sua morietur. Porro tu animā tuam liberasti. Tu ergo fili homīs dic ad domū israel. Sic locuti estis dicētes. Iniqtates nr̄e & pctā nostra sup nos sunt: & in ipsis nos tabescimus. Quō ergo viuere poterimus? Dic ad eos. Viuo ego dicit dominus deus. Nolo mortē impii: sed vt conuertatur impius a via sua & viuat. Cōuertimini cōuertimini a viis vr̄is pessimis. Et quare moriemini dom⁹ israel? Tu itaq́ fili hominis dic ad filios populi tui. Iusticia iusti nō liberabit eum in quacunq́ die peccauerit: & impietas impii non nocebit ei in quacūq́ die cōuersus fuerit ab ipietate sua. Et iustus nō poterit viuere in iusticia sua in quacūq́ die peccauerit. Etiā si dixero iusto q̄ vita viuat: & cōfisus in iusticia sua fecerit iniquitatem: oēs iusticie ei⁹ obliuioni tradentur: & in iniqtate sua quā operatus est in ipsa morietur. Si aūt dixero impio: morte morieris: & egerit penitētiā a peccato suo: feceritq́ iudiciū & iusticiā. Et pignus restituerit ille ipius: rapināq́ reddiderit: in mādatis vite ambulauerit: nec fecerit qcq̄ iniustū: vita viuet: & non morietur. Oīa pctā eius q̄ peccauit nō iputabūtur ei. Iudiciū & iusticiā fecit: vita viuet. Et dixerūt filii populi tui. Nō est equi ponderis via dn̄i & ipsorum via iniusta est.

Cum eni recesserit iust⁹ a iusticia sua feceritq́ iniquitates morietur in eis. Et cū recesserit ipius ab ipietate sua: feceritq́ iudicium & iusticiam: viuet in eis. Et dicitis. Non est recta via dn̄i. Vnūquēq́ iuxta vias suas iudicabo de vobis domus israel. Et factū est in duodecimo anno in decimo mense: in quinta mensis transmigrationis nostre venit ad me qui fugerat de hierusalem dicens. Vastata est ciuitas. Manus aūt dn̄i facta fuerat ad me vespere anteq̄ veniret qui fugerat: aperuitq́ os meū donec veniret ad me mane: & apto ore meo non silui amplius. Et factū est verbum domini ad me dicēs. Fili hois: qui habitāt in ruinosis his: super humū israel loquentes aiunt. Vnus erat abraā & hereditate possedit terram. Nos aūt multi sumus. nobis data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos. Hec dicit dominus de⁹. Qui in sanguine comeditis & oculos vr̄os leuatis ad immūdicias vr̄as & sanguinē funditis: nū qd terrā hereditate possidebitis? Stetistis in gladiis vr̄is: fecistis abominatiōes: & vnusqsq́ vxorem proximi sui polluit: & trā hereditate possidebitis? Hec dices ad eos. Sic dicit dominus deus. Viuo ego: quia qui in ruinosis habitant gladio cadent: & qui in agro est: bestiis tradetur ad deuorādū: qui autē in presidiis & speluncis sunt: peste morientur. Et dabo terram in solitudinē & in desertū: & dficiet supba fortitudo ei⁹: & desolabūtur montes israel: eo q̄ nullus sit qui per eos transeat. Et scient q̄a ego dn̄s: cū dedero terrā eorū desolatā & desertā ꝓpter vniuersas abominationes suas quas operati sunt. Et tu fili hois: filii populi tui qui loquūtur de te iuxta muros & in ostiis domorū: & dicunt vnus

את אחד איש את אחיו לאמר
באו נא ושמעו מה הדבר היוצא
מאת יהוה ויבואו אליך כמבוא
עם וישבו לפניך עמי ושמעו את
דבריך ואותם לא יעשו כי עגבים
בפיהם המה עשים אחרי בצעם
לבם הלך והנך להם כשיר עגבים
יפה קול ומטב נגן ושמעו
את דבריך ועשים אינם אותם
ובבאה הנה באה וידעו כי נביא
היה בתוכם

C. xxxiiii. ויהי דבר יהוה אלי לאמר בן
אדם הנבא על רועי ישראל
הנבא ואמרת אליהם לרעים כה
אמר אדני יהוה הוי רעי ישראל
אשר היו רעים אותם הלוא הצאן
ירעו הרעים את החלב תאכלו
ואת הצמר תלבשו הבריאה תזבחו
הצאן לא תרעו את הנחלות לא
חזקתם ואת החולה לא רפאתם
ולנשברת לא חבשתם ואת
הנדחת לא השבתם ואת האבדת
לא בקשתם ובחזקה רדיתם
אתם ובפרך ותפוצינה מבלי
רעה ותהיינה לאכלה לכל חית
השדה ותפוצינה ישגו צאני
בכל ההרים ועל כל גבעה רמה
ועל כל פני הארץ נפצו צאני
ואין דורש ואין מבקש לכן רעים
שמעו דבר יהוה חי אני נאם
אדני יהוה אם לא יען היות
צאני לבז ותהיינה צאני לאכלה
לכל חית השדה מאין רעה
ולא דרשו רעי את צאני וירעו
הרעים אותם ואת צאני לא
רעו לכן הרעים שמעו דבר יהוה

ad alterū vir ad proximum ſuum loquentes: venite & audiamus quis ſit ſermo egrediens a dño. Et veniunt ad te quaſi ſi ingrediatur populus: & ſedent corā te populus meꝰ: & audiūt ſermones tuos & non faciūt eos: qa in canticū oris ſui vertunt illos: & auariciā ſuam ſequitur cor eorū: & es eis quaſi carmen muſicum quod ſuaui dulciq; ſono canitur. Et audiunt verba tua & non faciunt ea & cū venerit qđ predictū eſt ecce enim venit: tunc ſcient ꝙ prophetes fuerit inter eos. 34.

Et factum eſt verbū dñi ad me dicēs. Fili hominis: ꝓpheta de paſtoribus iſrael: propheta & dices paſtoribus: hec dicit dominus deuſ. Ve paſtoribus iſrael: qui paſcebant ſemetipſos. Nonne greges a paſtoribus paſcuntur. Lac comedebatis: & lanis operiebamini: & qđ craſſum erat occidebatis: gregē aūt meū nō paſcebatis. Quod infirmū fuit nō cōſolidaſtis: & qđ egrotū non ſanaſtis. Quod confractū eſt non alligaſtis: & quod abiectum eſt nō reduxiſtis: & qđ perierat non queſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis & cū potētia. & diſperſe ſunt oues meę eo ꝙ nō eſſet paſtor: & facte ſunt in deuoratione oīm beſtiarū agri & diſperſe ſūt. Errauerunt greges mei in cunctis mōtibus & in vniuerſo colle excelſo: & ſup omnē faciē terre diſperſi ſūt greges mei: & non erat qui reqreret. Nō erat inq; q reqreret. Propterea paſtores audite verbum dñi. Viuo ego dicit dñs deus: qa pro eo ꝙ facti ſunt greges mei in rapinā: & oues meę ī deuoratione omniū beſtiarum agri: eo ꝙ nō eſſet paſtor: neq; eni queſierūt paſtores gregē meū: ſed paſcebant paſtores ſemetipſos & greges meos non paſcebāt. Propterea paſtores audite verbū dñi.

fratri ſuo ⁊ vnuſquiſq; ꝓximo ſuo dicen
τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τῷ πλησίον αὐτοῦ λέγον
tes: cōueniamus ⁊ audiamus ꝓcedentia a
τες, συνέλθωμεν καὶ ἀκούσωμεν τὰ ἐκπορευόμενα παρὰ
dño. ⁊ veniunt ad te: quō cōuenit pplꝰ: ⁊
κυρίου, καὶ ἔρχονται πρὸς σέ, ὡς συμπορεύεται λαός, καὶ
ſedent coram te ⁊ audiunt verba tua: ⁊
κάθηνται ἐναντίον σου καὶ ἀκούουσι τὰ ῥήματά σου, καὶ
non facient ea: qz mēdatiū in ore ſuo
οὐ μὴ ποιήσωσιν αὐτά, ὅτι ψεῦδος ἐν τῷ στόματι αὐτῶν
ipſi faciunt: ⁊ poſt ſordes ſuas cor
αὐτοὶ ποιοῦσιν, καὶ ὀπίσω τῶν μιασμάτων αὐτῶν ἡ καρ
eoꝝ graditur: ⁊ es eis q̄ſi vox pſalterij
δία αὐτῶν πορεύεται, καὶ γίνῃ αὐτοῖς ὡς φωνὴ ψαλτηρίου
dulciſoni cōcini: ⁊ audient tua verba: ⁊
ἡδυφώνου εὐαρμόστου, καὶ ἀκούσονταί σου τὰ ῥήματα, καὶ
non facient ea. ⁊ cum venerit: dicent
οὐ μὴ ποιήσωσιν αὐτά. καὶ ἡνίκα ἐὰν ἔλθῃ, ἐροῦσιν
ecce venit: ⁊ ſcient qz ꝓpheta fuit in medio
ἰδοὺ ἥκει, καὶ γνώσονται ὅτι προφήτης ἦν ἐν μέσῳ
eoꝝ.
αὐτῶν.

Ca.34.

Et factū eſt verbū dñi ad me dicēs: fili homi
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώ
nis ꝓpheta ſup paſtores iſrael: pro
που προφήτευσον ἐπὶ τοὺς ποιμένας τοῦ ἰσραήλ, προφή
pheta ⁊ dic: hec dicit dñs dñs: o paſtores
τευσον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει κύριος κύριος, ὦ ποιμένες
iſrael: nūquid paſcunt paſtores ſemetipſos: nōne oues
ἰσραήλ, μὴ βόσκουσιν οἱ ποιμένες ἑαυτούς, οὐ τὰ πρόβα
paſcunt paſtores? ecce lac comeditis:
τα βόσκουσιν οἱ ποιμένες; ἰδοὺ τὸ γάλα κατέσθιετε,
⁊ lanis operimini: ⁊ craſſum occidit: ⁊
καὶ τὰ ἔρια περιβάλλεσθε, καὶ τὸ παχὺ σφάζετε, καὶ
oues meas nō paſcitis: qđ infirmū fuit nō cōfortaſtis:
τὰ πρόβατά μου οὐ βόσκετε, τὸ ἠσθενηκὸς οὐκ ἐνισχύσατε,
⁊ confractū nō alligaſtis: ⁊ errans
καὶ τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, καὶ τὸ πλανώ
nō reduxiſtis: ⁊ qđ perijt non quęſi
μενον οὐκ ἐπεστρέψατε, καὶ τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσα
ſtis: ⁊ forte afflixiſtis labore. ⁊ diſperſe
τε, καὶ τὸ ἰσχυρὸν κατειργάσασθε μόχθῳ. καὶ διεσπά
ſunt oues meę eo qđ nō erāt paſtores: ⁊ facte
ρη τὰ πρόβατά μου διὰ τὸ μὴ εἶναι ποιμένας, καὶ ἐγενή
ſunt ī deuoratione oībꝰ beſtijs agri: ⁊ diſp
θη εἰς κατάβρωμα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ ἀγροῦ, καὶ διε
ſe ſunt oues in oī mōte: ⁊ ſup oēm col
σπάρη τὰ πρόβατα ἐν παντὶ ὄρει, καὶ ἐπὶ πάντα βου
lem excelſū: ⁊ ſup faciem oīs terre diſpſe
νὸν ὑψηλόν, καὶ ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς διεσπά
ſūt: ⁊ nō fuit requirens neq; reducēs. ꝓpterea pa
ρη, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐκζητῶν οὐδὲ ἀποστρέφων. διὰ τοῦτο ποι
ſtores audite verbū dñi: viuo ego dicit dñs do
μένες ἀκούσατε λόγον κυρίου, ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος κύ
minꝰ: pfecto p eo qđ facte ſunt oues meę in
ριος, ἦ μὴν ἀντὶ τοῦ γενέσθαι τὰ πρόβατά μου εἰς
predam: ⁊ facti ſunt greges mei in deuoratio
προνομήν, καὶ γενέσθαι τὰ ποίμνιά μου εἰς κατάβρω
nē oībꝰ beſtijs campi: eo qđ nō ſint
μα πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου, παρὰ τὸ μὴ εἶ
paſtores ⁊ nō queſierunt paſtores o
ναι ποιμένας, καὶ οὐκ ἐξεζήτησαν οἱ ποιμένες τὰ πρό
ues meas: ⁊ pauerunt paſtores ſemetipſos:
βατά μου, καὶ ἐβόσκησαν οἱ ποιμένες ἑαυτούς, τὰ
at oues meę nō paſte ſunt. ꝓpterea paſtores
δὲ πρόβατά μου οὐκ ἐβόσκησαν. διὰ τοῦτο ποιμένες
audite verbū dñi.
ἀκούσατε λόγον κυρίου.

Hiere 23.a.

hec dicit dñs: ecce ego ſup paſtores: ⁊
τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ τοὺς ποιμένας, καὶ
requiram oues meas ex manibꝰ eoꝝ: ⁊
ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν, καὶ
auertam eos ne paſcant oues meas:
ἀποστρέψω αὐτοὺς τοῦ μὴ ποιμαίνειν τὰ πρόβατά μου,
⁊ non paſcent vltra paſtores eas. ⁊ liberabo
καὶ οὐ βοσκήσουσιν ἔτι οἱ ποιμένες αὐτά. καὶ ἐξελοῦμαι
oues meas de ore eoꝝ: ⁊ nō erūt
τὰ πρόβατά μου ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔσον
eis vltra in deuoratione. qz hec dicit domi
ται αὐτοῖς ἔτι εἰς κατάβρωμα. διότι τάδε λέγει κύρι
nꝰ dñs: ecce ego requiram oues meas ⁊ viſi
ος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐκζητήσω τὰ πρόβατά μου καὶ ἐπι
tabo eas: ſicut q̄rit paſtor gregem ſu
σκέψομαι αὐτά, ὥσπερ ζητεῖ ὁ ποιμὴν τὸ ποίμνιον αὐ
um: die qū fuerit caligo ⁊ nubes in medio ouium
τοῦ, ἡμέρα ὅταν ᾖ γνόφος καὶ νεφέλη ἐν μέσῳ προβά
ſuarū ſeparataꝝ. ſic requirā
των αὐτοῦ διακεχωρισμένων. οὕτως ἐκζητήσω τὰ
oues meas: ⁊ eiiciam eas de oī lo
πρόβατά μου, καὶ ἀπελάσω αὐτὰ ἀπὸ παντὸς τό
co vbi diſperſe ſunt illic in die nebule ⁊ caliginis:
που οὗ διεσπάρησαν ἐκεῖ ἐν ἡμέρᾳ νεφέλης καὶ γνόφου,
⁊ educam eos de gētibꝰ: ⁊ ꝯgregabo eos de
καὶ ἐξάξω αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν, καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπὸ
regiōibꝰ ⁊ inducā eos in terrā ſuam: ⁊
τῶν χωρῶν καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ
paſcam eos ſup mōtes iſrael: ⁊ in valli
βοσκήσω αὐτοὺς ἐπὶ τὰ ὄρη ἰσραήλ, καὶ ἐν ταῖς φά
bus ⁊ in oī habitatione terre: in paſtu bono pa
ραγξιν καὶ ἐν πάσῃ κατοικίᾳ τῆς γῆς, ἐν νομῇ ἀγαθῇ βο
ſcam eos in mōte excelſo iſrael: ⁊ erunt oui
σκήσω αὐτὰ ἐν τῷ ὄρει τῷ ὑψηλῷ ἰσλ', καὶ ἔσονται αἱ μάν
lia eoꝝ illic ⁊ dormient illic: ⁊ requieſ
δραι αὐτῶν ἐκεῖ καὶ κοιμηθήσονται ἐκεῖ, καὶ ἀναπαύ
cent in delitijs bonis. ⁊ in paſtu pigui paſcentur
σονται ἐν τρυφῇ ἀγαθῇ. καὶ ἐν νομῇ πίονι βοσκηθήσονται
ſup mōtes iſrael. ego paſcam oues meas:
ἐπὶ τῶν ὀρέων ἰσραήλ. ἐγὼ βοσκήσω τὰ πρόβατά μου,
⁊ ego requieſcere faciā eas: hec dicit dñs dñs
καὶ ἐγὼ ἀναπαύσω αὐτά, τάδε λέγει κύριος κύριος τὸ
qđ perierat requirā: ⁊ qđ errauerat reducam: ⁊
ἀπολωλὸς ζητήσω, καὶ τὸ πλανώμενον ἐπιστρέψω, καὶ
confractum alligabo: ⁊ deficiēs con
τὸ συντετριμμένον καταδήσω, καὶ τὸ ἐκλεῖπον ἐνι
fortabo: ⁊ forte cuſtodiā. ⁊ paſcam illas cū
σχύσω, καὶ τὸ ἰσχυρὸν φυλάξω, καὶ βοσκήσω αὐτὰ με
iudicio: ⁊ vos oues meę. hec dicit
τὰ κρίματος καὶ ὑμεῖς πρόβατά μου. τάδε λέγει
dñs dñs: ecce ego diiudicabo inter ouem ⁊
κύριος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ διακρινῶ ἀναμέσον προβάτου καὶ
ouem: arietes ⁊ hircos: ⁊ nōne ſatis vobis qz
προβάτου, κριῶν καὶ τράγων, καὶ οὐχ ἱκανὸν ὑμῖν ὅτι
bonū paſtū paſcebatis: ⁊ reliquias paſcꝰ
τὴν καλὴν νομὴν ἐνέμεσθε, καὶ τὰ κατάλοιπα τῆς νομῆς
vrī cōculcabatis pedibꝰ vrīs? ⁊ puriſſi
ὑμῶν κατεπατεῖτε τοῖς ποσὶν ὑμῶν; καὶ τὸ καθεστη
mā aquā bibebatis: ⁊ reliquū pedibꝰ
κὸς ὕδωρ ἐπίνετε, καὶ τὸ κατάλοιπον τοῖς ποσὶν
vrīs turbabatis: ⁊ oues meę cōculcatio
ὑμῶν ἐταράσσετε, καὶ τὰ πρόβατά μου τὰ πατήμα
nes pedū vroꝝ paſcebāt: ⁊ turbatam
τα τῶν ποδῶν ὑμῶν ἐνέμοντο, καὶ τὸ τεταραγμένον
aquā a pedibꝰ vrīs bibebāt. ꝓpterea hec
ὕδωρ ὑπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἔπινον. διὰ τοῦτο τά
dicit dñs dñs: ecce ego iudicabo inter
δε λέγει κύριος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ διακρινῶ ἀναμέσον
ouem forte ⁊ infirmā: in āt lateribus
προβάτου ἰσχυροῦ καὶ ἀσθενοῦς, ἐπὶ δὲ ταῖς πλευραῖς
⁊ humeris vrīs īpellebatis:
καὶ τοῖς ὤμοις ὑμῶν διωθεῖσθε,

Hec dicit dominus deꝰ. Ecce ego ipſe ſuper paſtores: & requirā gregem meū de manu eorū & ceſſare faciā: vt vltra non paſcant gregē meū: nec paſcāt amplius paſtores ſemetipſos. Et liberabo gregem meū de ore eorū: & nō erit vltra eis in eſcam: quia hec dicit dñs deꝰ. Ecce ego ipſe requiram oues meas & viſitabo eas: ſicut viſitat paſtor gregem ſuū: in die qñ fuerit in medio ouiū ſuarum diſſipatarū: ſic viſitabo oues meas: & liberabo eas de omnibus locis in quibus diſperſe fuerant in die nubis & caliginis. Et educam eas de populis: & cōgregabo eas de terris: & inducam eas in terram ſuam: & paſcam eas in montibus iſrael in riuis & in cunctis ſedibus terre. In paſcuis vberrimis paſcam eas: et in montibus excelſis iſrael erunt paſcue earū. Ibi requieſcent in herbis virentibus: & in paſcuis pinguibus paſcentur ſuper montes iſrael. Ego paſcā oues meas: & ego eas accubare faciā dicit dñs deus. Quod perierat requiram: & quod abiectum erat reducam: & qđ cōfractū fuerat alligabo: & qđ infirmū fuerat cōſolidabo: & quod pingue & forte cuſtodiā: & paſcam illas in iudicio. Vos autem greges mei: hec dicit dñs deus. Ecce ego iudico īter pecus & pecus: arietum et hyrcorū. Nonne ſatis vobis erat paſcua bona depaſci. Inſup & reliqas paſcuaꝝ vrarū cōculcaſtis pedibus vrīs: & cū puriſſimā aquā biberetis: reliquam pedibus veſtris turbaſtis. Et oues meę his que cōculcata pedibus vrīs fuerant paſcebātur: & q̄ pedes vrī turbauerāt hec bibebāt. Propterea hec dicit dñs deꝰ ad vos. Ecce ego ipſe iudico inter pecus pingue & macilentum. Pro eo ꝙ lateribus & humeris īpingebatis:

כה אמר אדני יהוה הנני אל
הרעים ודרשתי את צאני מידם
והשבתים מרעות צאן ולא ירעו
עוד הרעים אותם והצלתי צאני
מפיהם ולא תהיין להם לאכלה
כי כה אמר אדני יהוה הנני
אני ודרשתי את צאני ובקרתים
כבקרת רעה עדרו ביום היותו
בתוך צאנו נפרשות כן אבקר
את צאני והצלתי אתהם מכל
המקומת אשר נפצו שם ביום
ענן וערפל והוצאתים מן העמים
וקבצתים מן הארצות והביאתים
אל אדמתם ורעיתים אל הרי
ישראל באפיקים ובכל מושבי
הארץ במרעה טוב ארעה אותם
ובהרי מרום ישראל יהיה נוהם
שם תרבצנה בנוה טוב ומרעה
שמן תרעינה אל הרי ישראל
אני ארעה צאני ואני ארביצם
נאם אדני יהוה את האבדת
אבקש ואת הנדחת אשיב
ולנשברת אחבש ואת החולה
אחזק ואת השמנה ואת החזקה
אשמיד ארענה במשפט ואתנה
צאני כה אמר אדני יהוה הנני
שפט בין שה לשה לאילים
ולעתודים המעט מכם המרעה
הטוב תרעו ויתר מרעיכם תרמסו
ברגליכם ומשקע מים תשתו
ואת הנותרים ברגליכם תרפשון
וצאני מרמס רגליכם תרעינה
ומרפש רגליכם תשתינה לכן כה
אמר אדני יהוה אליהם הנני אני
ושפטתי בין שה בריה ובין שה
רזה יען בצד ובכתף תהדפו

וּבְקַרְנֵיכֶם תְּנַגְּחוּ כָּל הַנַּחְלוֹת עַד
אֲשֶׁר הֲפִיצוֹתֶם אוֹתָנָה אֶל הַחוּצָה׃
וְהוֹשַׁעְתִּי לְצֹאנִי וְלֹא תִהְיֶינָה
עוֹד לָבַז וְשָׁפַטְתִּי בֵּין שֶׂה לָשֶׂה׃
וַהֲקִמֹתִי עֲלֵיהֶם רֹעֶה אֶחָד וְרָעָה
אֶתְהֶן אֵת עַבְדִּי דָוִיד הוּא יִרְעֶה
אֹתָם וְהוּא יִהְיֶה לָהֶן לְרֹעֶה׃ וַאֲנִי
יְהוָה אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים וְעַבְדִּי
דָוִד נָשִׂיא בְתוֹכָם אֲנִי יְהוָה
דִּבַּרְתִּי׃ וְכָרַתִּי לָהֶם בְּרִית שָׁלוֹם
וְהִשְׁבַּתִּי חַיָּה רָעָה מִן הָאָרֶץ וְיָשְׁבוּ
בַמִּדְבָּר לָבֶטַח וְיָשְׁנוּ בַּיְּעָרִים׃
וְנָתַתִּי אוֹתָם וּסְבִיבוֹת גִּבְעָתִי בְּרָכָה
וְהוֹרַדְתִּי הַגֶּשֶׁם בְּעִתּוֹ גִּשְׁמֵי בְרָכָה
יִהְיוּ׃ וְנָתַן עֵץ הַשָּׂדֶה אֶת פִּרְיוֹ
וְהָאָרֶץ תִּתֵּן יְבוּלָהּ וְהָיוּ עַל אַדְמָתָם
לָבֶטַח וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה בְּשִׁבְרִי
אֶת מֹטוֹת עֻלָּם וְהִצַּלְתִּים מִיַּד
הָעֹבְדִים בָּהֶם׃ וְלֹא יִהְיוּ עוֹד בַּז
לַגּוֹיִם וְחַיַּת הָאָרֶץ לֹא תֹאכְלֵם
וְיָשְׁבוּ לָבֶטַח וְאֵין מַחֲרִיד׃ וַהֲקִמֹתִי
לָהֶם מַטָּע לְשֵׁם וְלֹא יִהְיוּ עוֹד
אֲסֻפֵי רָעָב בָּאָרֶץ וְלֹא יִשְׂאוּ עוֹד
כְּלִמַּת הַגּוֹיִם׃ וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם אִתָּם וְהֵמָּה עַמִּי בֵּית
יִשְׂרָאֵל נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ וְאַתֵּן
צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם אֲנִי
אֱלֹהֵיכֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃

Ca.xxxv.

וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃
בֶּן אָדָם שִׂים פָּנֶיךָ עַל הַר שֵׂעִיר
וְהִנָּבֵא עָלָיו׃ וְאָמַרְתָּ לּוֹ כֹּה אָמַר
אֲדֹנָי יְהוִה הִנְנִי אֵלֶיךָ הַר שֵׂעִיר
וְנָטִיתִי יָדִי עָלֶיךָ וּנְתַתִּיךָ שְׁמָמָה
וּמְשַׁמָּה׃ עָרֶיךָ חָרְבָּה אָשִׂים וְאַתָּה
שְׁמָמָה תִהְיֶה וְיָדַעְתָּ כִּי אֲנִי יְהוָה׃
יַעַן הֱיוֹת לְךָ אֵיבַת עוֹלָם וַתַּגֵּר

Margin: נגח חלה · פוץ את · ישע היה · קום · רעה · נשא · כרת שלם · שבת רוע · דבר · נתן סבב · היה ברך · נתן כלל · נטה צלל · נצל היה · בזז היה · אכל · חרד קום · נטע · נשא · רעה · היה שום · נבא · נטה נתן · שמם שום · גור

'et cornibus vẽris ventila batis oĩa infirma pecora donec dispergerentur foras: saluabo gregem meum & non erit vltra in rapinā: & iudica bo inter pecus & pecus. Et suscitabo super ea pa storem vnũ qui pascat ea: seruum meũ dauid: ipse pascet ea: & ipse erit eis in pa storem. Ego autem dñs ero eis in deum: & seruus meus dauid princeps in medio eorum. Ego dñs locutus sum. Et faciam cum eis pactum pacis: & cessare faciam bestias pessimas de terra: & qui habitāt in deserto: secu ri dormient in saltibus: & ponā eos in circuitu collis mei benedictionē: & deducā imbrē in tēpo re suo: & pluuie benedi ctionis erunt. Et dabit lignũ agri fructũ suum: & terra dabit germen suũ: & erunt in terra sua absq; timore. Et scient quia ego dñs cũ cōtri uero cathenas iugi eorũ: & eruero eos de manu imperantiũ sibi. Et nō erũt vltra in rapinam in gentibus: neq; bestie terre deuorabunt eos: sed habitabũt cōfidēter absq; vllo terrore. Et su scitabo eis germen noĩa tum: & non erunt vltra imminuti fame in terra: neq; portabunt vltra opprobriũ gentiũ. Et scient quia ego dominus deus eorũ cũ eis: & ipsi populus meus domus israel: ait dñs deus. Vos autem greges mei greges pa scue mee homines estis: & ego dñs deus vester: di cit dñs deus. 35.

ET factus est sermo dñi ad me dicens. Fili hoĩs: pone faciē tuā aduersum montē seir & prophetabis de eo & dices illi. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te mons seir & extendā manũ meam sup te: & dabo te desola tum atq; desertũ. Vrbes tuas demoliar & tu desertus eris: & scies quia ego dominus: eo q fueris inimicus sem piternus: & cōcluseris

τ cornib⁹ vſtis ventilabatis: τ oẽ defici-
καὶ τοῖς κέρασιν ὑμῶν ἐκερατίζετε, καὶ πᾶν τὸ ἐκλεῖ-
ens affligebatis: donec expulistis eas foras: τ sal-
πον ἐξεθλίβετε, ἕως οὗ ἐξώσατε αὐτὰ ἔξω, καὶ σώ-
uabo oues meas: τ non erit vltra in predam:
σω τὰ πρόβατά μου, καὶ οὐ μὴ ὦσιν ἔτι εἰς προνομήν,
τ iudicabo inter oues τ arietes: τ suscita-
καὶ κρινῶ ἀναμέσον προβάτων καὶ κριῶν, καὶ ἀναστή-
bo sup eos pastorē vnũ: τ pascet eos sicut
σω ἐπ᾽ αὐτοὺς ποιμένα ἕνα, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ὡς
seruũ meũ dauid: ipse pascet eos: τ
τὸν δοῦλόν μου δαυίδ, αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ
erit eorũ pastor: τ ego dñs ero eis in de-
ἔσαι αὐτῶν ποιμήν, καὶ ἐγὼ κύριος ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θε-
um: τ seruus me⁹ dauid in medio eorũ princeps.
όν, καὶ ὁ δοῦλός μου ὁ δαυὶδ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἄρχων.
ego dñs locut⁹ sum: τ disponā eis testamētũ
ἐγὼ ὁ κύριος λελάληκα, καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς διαθήκην
pacis: τ disperdā bestias malas a terra: τ ha-
εἰρήνης, καὶ ἀφανιῶ θηρία πονηρὰ ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ κα-
bitabunt in deserto τ dormient in sil-
τοικήσουσιν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ὑπνώσουσιν ἐν τοῖς δρυ-
uis: τ dabo eos in circuitu mōtis mei: τ
μοῖς, καὶ δώσω αὐτοὺς περικύκλῳ τοῦ ὄρους μου, καὶ
dabo pluuiā in tpe suo pluuiā bñdictiōis: τ
δώσω τὸν ὑετὸν κατὰ καιρὸν αὐτοῦ ὑετὸν εὐλογίας, καὶ
ligna q̄ in campo dabũt fructũ suum:
τὰ ξύλα τὰ ἐν τῷ πεδίῳ δώσει τὸν καρπὸν αὐτῶν,
τ terra dabit fortitudinē suam: τ habitabunt
καὶ ἡ γῆ δώσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς, καὶ κατοικήσουσιν
in terra sua in spe pacis: τ scient
ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐν ἐλπίδι εἰρήνης, καὶ γνώσονται
q2 ego sum dñs cũ contriuero ego catenā
ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ἐν τῷ συντρίψαι με τὴν σειρὰν τοῦ
iugi eorũ: τ liberabo eos de manu eorũ q̄ ser-
ζυγοῦ αὐτῶν, καὶ ἐξελοῦμαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς τῶν κα-
uire fecerunt eos: τ nō erunt vltra in
ταδουλωσαμένων αὐτούς, καὶ οὐκ ἔσονται οὐκ ἔτι ἐν
preda gētib⁹: τ bestie terre nō vltra
προνομῇ τοῖς ἔθνεσιν, καὶ τὰ θηρία τῆς γῆς οὐκ ἔτι οὐ
comedent eos: τ habitabunt in spe:
μὴ φάγωσιν αὐτούς, καὶ κατοικήσουσιν ἐν ἐλπίδι,
τ nō erit q̄ exterreat eos: τ suscitabo eis plā-
καὶ οὐκ ἔσαι ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς, καὶ ἀναστήσω αὐτοῖς φυ-
tā pacis: τ nō vltra erunt pereuntes fame in
τὸν εἰρήνης, καὶ οὐκ ἔτι ἔσονται ἀπολλύμενοι λιμῷ ἐπὶ
terra: τ non portabunt āplius opprobriũ gētiũ. τ sci-
τῆς γῆς, καὶ οὐ μὴ ἐνέγκωσιν ἔτι ὀνειδισμὸν ἐθνῶν. καὶ γνώ-
ent q2 ego sum dñs deus eorũ cũ eis: τ
σονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν μετ᾽ αὐτῶν, καὶ
ipsi ppls me⁹ dom⁹ israel: dicit dñs dñs: τ
αὐτοὶ λαός μου οἶκος ἰσραήλ, λέγει κύριος κύριος, καὶ
vos oues mee τ oues pascue mee hoies
ὑμεῖς πρόβατά μου καὶ πρόβατα νομῆς μου ἄνθρωποί
estis: τ ego dñs de⁹ vr̄ dicit dñs dñs.
ἐστε, καὶ ἐγὼ κς ὁ θεὸς ὑμῶν λέγει κύριος κύριος. Ca.35.

ET fact⁹ est sermo dñi ad me dicens: fili ho-
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀν-
minis cōuerte faciem tuā ad mōtē seir:
θρώπου ἐπίστρεψον τὸ πρόσωπόν σου ἐπ᾽ ὄρος σηείρ,
τ ppheta sup eo: τ dic illi: hec di-
καὶ προφήτευσον ἐπ᾽ αὐτῷ, καὶ εἰπὲ αὐτῷ, τάδε λέ-
cit dñs dñs: ecce ego sup te mōs seir: τ extē-
γει κύριος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ ὄρος σηείρ, καὶ ἐκτε-
dam manũ meā sup te: τ dabo te in desolatiōnē τ de-
νῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ σέ, καὶ δώσω σε εἰς ἔρημον καὶ ἐρη-
solaberis: τ vrbibus tuis desolationē faciā: τ
μωθήσῃ, καὶ ταῖς πόλεσίν σου ἐρημίαν ποιήσω, καὶ
tu desertus eris: τ scies q2 ego sum dñs: pro eo q̄
σὺ ἔρημος ἔσῃ, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, ἀντὶ τοῦ
fuerit inimicitia sempiterna. τ assedisti
γενέσθαι ἔχθραν αἰώνιον. καὶ ἐνεκάθισας

G · A

domui israel in dolo in manu inimicorũ gladio in
τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ ἐν δόλῳ ἐν χειρὶ ἐχθρῶν μαχαίρᾳ ἐν
tpe iniquitatis i extremis. ppterea viuo ego dicit dñs dñs:
καιρῷ ἀδικίας ἐπ᾽ ἐσχάτων. διὰ τοῦτο ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος κς,
si q̄de in sanguie peccasti τ sanguis psequet te: τ sanguinē
εἰ μὲν εἰς αἷμα ἥμαρτες καὶ αἷμα ἐκδιώξεταί σε, καὶ αἷμα
odisti: τ sanguis psequet te. τ dabo montē
ἐμίσησας, καὶ αἷμα ἐκδιώξεταί σε. καὶ δώσω τὸ ὄρος
seir in desertũ τ desolatum: τ perdā ab eo
σηεὶρ εἰς ἔρημον καὶ ἠρημωμένον, καὶ ἀπολῶ ἀπ᾽ αὐτοῦ
hoies τ iumēta: τ implebo vulneratorũ
ἀνθρώπους καὶ κτήνη, καὶ ἐμπλήσω τῶν τραυματιῶν
tuorũ colles: valles tuas: τ in oibus
σου τοὺς βουνούς, καὶ τὰς φάραγγάς σου, καὶ ἐν πᾶσι
campis tuis vulnerati gladio cadent
τοῖς πεδίοις σου τετραυματισμένοι μαχαίρᾳ πεσοῦν-
in te. solitudinē sēpitnā ponā te: τ ciuitates
ται ἐν σοί. ἐρημίαν αἰώνιον θήσομαί σε, καὶ αἱ πόλεις
tue non habitabuntur vltra: τ scies q2 ego sũ
σου οὐ μὴ κατοικηθήσονται ἔτι, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι
dñs: eo q̄ dixeris tu due gētes τ due regiōes
κύριος, διὰ τὸ εἰπεῖν σε τὰ δύο ἔθνη καὶ αἱ δύο χῶραι
mee erunt τ hereditabo eas: τ dñs est
ἐμαὶ ἔσονται καὶ κληρονομήσω αὐτάς, καὶ κύριος ἐστιν
ibi. ppterea viuo ego dicit dñs: τ faciam tibi
ἐκεῖ. διὰ τοῦτο ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, καὶ ποιήσω σοι
scdm inimicitiā tuā τ scdm zelũ tuũ quē feci-
κατὰ τὴν ἔχθραν σου καὶ κατὰ τὸν ζῆλόν σου ὃν ἐποίη-
sti cũ odio hēres tu eos. τ notus efficiar tibi
σας ἐν τῷ μισῆσαί σε αὐτούς. καὶ γνωσθήσομαί σοι
cũ iudicabo te: τ scies q2 ego sum dñs. au-
ἡνίκα ἂν κρινῶ σε, καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος. ἤκου-
diui voce blasphemiarũ tuarũ q2 dixisti mōtes
σα τῆς φωνῆς τῶν βλασφημιῶν σου ὅτι εἶπας τὰ ὄρη
israel deserta nobis dati sunt in deuorationē. τ magni-
ἰσραὴλ ἔρημα ἡμῖν δέδοται εἰς κατάβρωμα. καὶ ἐμεγα-
fice locut⁹ es sup me ore tuo τ vociferati estis ꝯ
λορρημόνησας ἐπ᾽ ἐμὲ τῷ στόματί σου καὶ ἐφωνήσατε κα-
me. verba vr̄a ego audiui: hec dicit do-
τ᾽ ἐμοῦ. τὰ ῥήματα ὑμῶν ἐγὼ ἤκουσα, τάδε λέγει κύ-
min⁹: in leticia oĩs terre desertũ faciam te
ριος, ἐν τῇ εὐφροσύνῃ πάσης τῆς γῆς, ἔρημον ποιήσω σε
sempiternũ: sicut gauisus es hereditate dom⁹ israel
αἰώνιον, καθὼς ἐπευφράνθης τῇ κληρονομίᾳ οἴκου ἰσραὴλ
q2 dissipata ē: sic faciam te: in desertũ eris mōs
ὅτι ἠφανίσθη, οὕτως ποιήσω σε, εἰς ἔρημον ἔσῃ ὄρος
seir τ oĩs idumea consumetur. τ scies
σηεὶρ καὶ πᾶσα ἡ ἰδουμαία ἐξαναλωθήσεται. καὶ γνώ-
q2 ego sum dñs deus.
σῃ ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεός. Ca.36.

ET tu fili hois: ppheta sup mōtes
Καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου, προφήτευσον ἐπὶ τὰ ὄρη
israel: τ dic mōtib⁹ israel: audite verbũ
ἰσραήλ, καὶ εἰπὲ τοῖς ὄρεσιν ἰσραήλ, ἀκούσατε λόγον
dñi: hec dicit dñs dñs: pro eo q̄ dixit inimic⁹
κυρίου, τάδε λέγει κύριος κύριος, ἀνθ᾽ οὗ εἶπεν ὁ ἐχθρὸς
sup vos euge solitudies sēpitne in possessionē nobis facte
ἐφ᾽ ὑμᾶς εὖγε ἔρημα αἰώνια εἰς κατάσχεσιν ἡμῖν ἐγενή-
sũt: ppterea vaticinare τ dic: hec dicit do-
θη, διὰ τοῦτο προφήτευσον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει κύ-
min⁹ dñs: pro eo q̄ inhonorati estis vos ab his q̄
ριος κύριος, ἀντὶ τοῦ ἀτιμασθῆναι ὑμᾶς ὑπὸ τῶν
i circuitu vr̄o: vt sitis vos in possessionē
κύκλῳ ὑμῶν, τοῦ εἶναι ὑμᾶς εἰς κατάσχεσιν τοῖς
reliquis gentib⁹: τ ascendistis loquela lingue τ
λοιποῖς ἔθνεσιν, καὶ ἀνέβητε λάλημα γλώσσης καὶ
opprobriũ
ὀνειδισμὸς

B · C · D · A · 36.a.

filios israel in man⁹ gla dii in tempore afflictionis eorũ in tēpe iniquitatis extreme. Pro pterea viuo ego dicit dñs deus: qm̃ sanguini tradam te: & sanguis te psequetur. Et cũ sanguinē oderis: sanguis psequetur te. Et dabo montē seir desolatũ & desertũ: & au ferā de eo euntem & redeuntē: & implebo montes eius oc cisorum suorũ. In colli bus tuis & in vallibus tuis atq; in torrētibus interfe cti gladio cadent. In soli tudines sempiternas tra dā te: & ciuitates tue nō habitabuntur: & scietis quia ego dñs deus: eo q dixeris: due gentes & due terre mee erunt & hereditate possi debo eas: cũ dñs esset ibi. Propterea viuo ego di cit dñs deus: quia faciam iuxta iram tuam & fm zelum tuum quē fecisti: odio habens eos: & no tus efficiar per eos cum te iudicauero: & scies qa ego dominus. Audiui vniuersa oppro bria tua que locutus es de montibus israel dicens. Deserti nobis addeuo randũ dati sunt. Et insur rexistis sup me ore vr̄o: & derogastis aduersum me: verba vestra ego au diui. Hec dicit dñs deus. Letante vniuersa terra: in solitudinem te redigā sicuti gauisus es sup hereditatē domus israel eo q fuerit dissipa ta: sic faciam tibi. Dissipatus eris mons seir & idumea omnis. Et scient quia ego do minus deus. 36.

TV autem fili homi nis propheta super montes israel & dices. Montes israel audite verbũ dñi. Hec dicit dñs deus. Eo q dixerit ini micus de vobis euge altitudines sempiterne in hereditatē date sunt nobis: ppterea vaticina re & dic. Hec dicit dñs deus. Pro eo q desola ti estis & conculcati per circuitum: & facti in hereditatē reliquis gen tibus: & ascendistis sup la biũ lingue & opprobriũ

אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חָרֶב בְּעֵת
אֵידָם בְּעֵת עֲוֹן קֵץ׃ לָכֵן חַי אָנִי
נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה כִּי לְדָם אֶעֶשְׂךָ
וְדָם יִרְדֲּפֶךָּ אִם לֹא דָם שָׂנֵאתָ
וְדָם יִרְדֲּפֶךָּ׃ וְנָתַתִּי אֶת הַר שֵׂעִיר
לְשִׁמְמָה וּשְׁמָמָה וְהִכְרַתִּי מִמֶּנּוּ
עֹבֵר וָשָׁב׃ וּמִלֵּאתִי אֶת הָרָיו חֲלָלָיו
גִּבְעוֹתֶיךָ וְגֵאוֹתֶיךָ וְכָל אֲפִיקֶיךָ
חַלְלֵי חֶרֶב יִפְּלוּ בָהֶם׃ שִׁמְמוֹת עוֹלָם
אֶתֶּנְךָ וְעָרֶיךָ לֹא תִשֹׁבְנָה וִידַעְתֶּם
כִּי אֲנִי יְהוָה׃ יַעַן אֲמָרְךָ אֶת שְׁנֵי
הַגּוֹיִם וְאֶת שְׁתֵּי הָאֲרָצוֹת לִי
תִהְיֶינָה וִירַשְׁנוּהָ וַיהוָה שָׁם הָיָה׃
לָכֵן חַי אָנִי נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה וְעָשִׂיתִי
כְּאַפְּךָ וּכְקִנְאָתְךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָה
מִשִּׂנְאָתֶיךָ בָּם וְנוֹדַעְתִּי בָם כַּאֲשֶׁר
אֶשְׁפְּטֶךָ׃ וְיָדַעְתָּ כִּי אֲנִי יְהוָה
שָׁמַעְתִּי אֶת כָּל נָאָצוֹתֶיךָ אֲשֶׁר
אָמַרְתָּ עַל הָרֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
שָׁמֵמָה לָנוּ נִתְּנוּ לְאָכְלָה׃ וַתַּגְדִּילוּ
עָלַי בְּפִיכֶם וְהַעְתַּרְתֶּם עָלַי דִּבְרֵיכֶם
אֲנִי שָׁמָעְתִּי׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
כִּשְׂמֹחַ כָּל הָאָרֶץ שְׁמָמָה אֶעֱשֶׂה
לָּךְ׃ כְּשִׂמְחָתְךָ לְנַחֲלַת בֵּית יִשְׂרָאֵל
עַל אֲשֶׁר שָׁמֵמָה כֵּן אֶעֱשֶׂה לָּךְ
שְׁמָמָה תִהְיֶה הַר שֵׂעִיר וְכָל אֱדוֹם
כֻּלָּהּ וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי יְהוָה׃

Ca.xxxvj.

וְאַתָּה בֶן אָדָם הִנָּבֵא אֶל
הָרֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ הָרֵי יִשְׂרָאֵל
שִׁמְעוּ דְּבַר יְהוָה׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה יַעַן אָמַר הָאוֹיֵב עֲלֵיכֶם הֶאָח
וּבָמוֹת עוֹלָם לְמוֹרָשָׁה הָיְתָה לָּנוּ׃
לָכֵן הִנָּבֵא וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי
יְהוִה יַעַן בְּיַעַן שַׁמּוֹת וְשָׁאֹף אֶתְכֶם
מִסָּבִיב לִהְיוֹתְכֶם מוֹרָשָׁה לִשְׁאֵרִית
הַגּוֹיִם וַתֵּעָלוּ עַל שְׂפַת לָשׁוֹן וְדִבַּת

Margin: עשה · רדף · נתן · כרת · שוב · מלא · נפל · נתן עיר · שוב · היה · עשה · ידע · שמם · גדל · כה עתר · עשה · נבא · אחאח · כתב ירש · היה · שמם · שאף · היה · עלה · שפה לשן · דבב

עם: לכן הרי ישראל שמעו דבר
אדני יהוה, כה אמר אדני יהוה
להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות
ולחרבות השממות ולערים הנעזבות
אשר היו לבז וללעג לשארית
הגוים אשר מסביב: לכן כה אמר
אדני יהוה, אם לא באש קנאתי
דברתי על שארית הגוים ועל אדום
כלא, אשר נתנו את ארצי להם
למורשה בשמחת כל לבב בשאט
נפש, למען מגרשה לבז: לכן
הנבא על אדמת ישראל, ואמרת
להרים ולגבעות לאפיקים ולגאיות
כה אמר אדני יהוה, הנני בקנאתי
ובחמתי דברתי, יען כלמת גוים
נשאתם: לכן כה אמר אדני יהוה,
אני נשאתי את ידי אם לא הגוים
אשר לכם מסביב המה כלמתם
ישאו: ואתם הרי ישראל ענפכם
תתנו, ופריכם תשאו לעמי ישראל
כי קרבו לבוא: כי הנני אליכם,
ופניתי אליכם ונעבדתם ונזרעתם:
והרביתי עליכם אדם כל בית
ישראל כלה, ונשבו הערים,
והחרבות תבנינה: והרביתי עליכם
אדם ובהמה ורבו ופרו, והושבתי
אתכם כקדמותיכם, והטבתי
מראשתיכם וידעתם כי אני יהוה:
והולכתי עליכם אדם את עמי
ישראל וירשוך, והיית להם
לנחלה, ולא תוסף עוד לשכלם:
כה אמר אדני יהוה, יען אמרים
לכם אכלת אדם אתי, ומשכלת
גויך היית: לכן אדם לא תאכלי
עוד, וגויך לא תשכלי עוד, נאם
אדני יהוה: ולא אשמיע אליך

אפק גיא · עיר עזב · היה בזה · ירש · גרש בזז · נבא · יחם · נשא · נתן פרה · פנה עבד · זרע רבה · ישב עיר · בנה · יטב · ילך · היה · יסף · שכל · שכל · שמע

populi. ꝓpterea montes israel audite verbum domini dei. Hec dicit dñs deus montibus & collibus torrentibus vallibusque & desertis: parietinis & vrbibus derelictis que depopulate sunt & subsannate a reliquis gentibus per circuitum. Propterea hec dicit dominus deus. Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus: & de idumea vniuersa que dederunt terram meam sibi in hereditatē cum gaudio & toto corde ex animo: & eiecerūt eam vt vastarent: idcirco vaticinare super humū israel: & dices montibus & collibus iugis & vallibus. Hec dicit dñs deus. Ecce ego in zelo meo & in furore meo locutus sum: eo quod cōfusionē gētium sustinueritis. Idcirco hec dicit dñs deus. Ego leuaui manū meā vt gentes que in circuitu vestro sunt ipse confusionē suā portēt: vos aūt montes israel ramos vestros germinetis: & fructū vestrū afferatis poplo meo isrl: ꝓpe ei ē vt veniat. Quia ecce ego ad vos: & cōuertar ad vos & arabimini & accipietis semētē. & multiplicabo in vobis hoies: oēmque domū israel: & habitabūtur ciuitates & ruinosa īstaurabūtur. & replebo vos hoibus & iumētis & multiplicabūtur & crescēt. et habitare vos faciā sicut a principio: bonisque donabo maioribus quam habuistis ab initio: & scietis quia ego dñs. Et adducā sup vos hoies populū meū israel & hereditate possidebunt te. Et eris eis in hereditatē: & non addes vltra vt absque eis sis. Hec dicit dñs deus. Pro eo quod dicunt de vobis deuoratrix hominum es & suffocans gentem tuā: propterea homines non comedes amplius: & gentē tuam non necabis vltra: ait dominus deus. Nec auditam faciam in te

gētibus: ꝓpterea mōtes israel audite verbū dñi.
ἔθνεσιν, διὰ τοῦτο ὄρη ἰσραὴλ ἀκούσατε λόγον κυρίου.
hec dicit dñs mōtib⁹ & collibus &
τάδε λέγει κύριος τοῖς ὄρεσι καὶ τοῖς βουνοῖς καὶ ταῖς
vallib⁹ & torrentibus: & desertis &
φάραγξι καὶ τοῖς χειμάρροις, καὶ τοῖς ἐξερημωμένοις καὶ
desolatis: & vrbibus dereli-
ἠφανισμένοις, καὶ ταῖς πόλεσι ταῖς ἐγκαταλελειμμέ-
ctis: & facte sūt in p̄dam & in cōculcationem
ναις, καὶ ἐγένοντο εἰς προνομὴν καὶ εἰς καταπάτημα
reliquis gētib⁹ in circuitu. ꝓpterea hec
τοῖς καταλειφθεῖσιν ἔθνεσιν περικύκλῳ. διὰ τοῦτο τάδε
dicit dñs dñs: ꝑfecto ī igne furoris mei locu-
λέγει κύριος κύριος, ἦ μὴν ἐν πυρὶ θυμοῦ μου ἐλά-
t⁹ sum sup reliq̄s gētes: & sup idumeā om-
λησα ἐπὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη, καὶ ἐπὶ τὴν ἰδουμαίαν πᾶ-
nē: q̄ dederūt terrā meā sibi in possessio-
σαν, ὅτι ἔδωκαν τὴν γῆν μου ἑαυτοῖς εἰς κατάσχε-
nē cum leticia: despicientes aīas vt subuerte
σιν μετ᾽ εὐφροσύνης, ἀτιμάσαντες ψυχὰς τοῦ ἀφανί-
rent in p̄da: ꝓpterea ꝓpheta sup terrā
σαι ἐν προνομῇ, διὰ τοῦτο προφήτευσον ἐπὶ τὴν γῆν
israel: & dic mōtib⁹ & collibus
τοῦ ἰσραὴλ, καὶ εἰπὲ τοῖς ὄρεσιν καὶ τοῖς βουνοῖς
& vallib⁹ & rupibus: hec dicit dñs:
καὶ ταῖς φάραγξι καὶ ταῖς νάπαις, τάδε λέγει κύριος,
ecce ego in zelo meo & in furore meo locut⁹
ἰδοὺ ἐγὼ ἐν τῷ ζήλῳ μου καὶ ἐν τῷ θυμῷ μου ἐλάλη-
sum p opprobrio tuo q̄d gētes ꝯtulerūt vobis.
σα ἀντὶ τοῦ ὀνειδισμοῦ σου οὗ ἔθνη ἤνεγκαν ὑμῖν.
ꝓpterea hec dicit dñs dñs: ego leuabo ma-
διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐγὼ ἀρῶ τὴν χεῖ-
nū meā sup gētes q̄ in circuitu vr̄o: isti ignomi
ρά μου ἐπὶ ἔθνη τὰ περικύκλῳ ὑμῶν, οὗτοι τὴν ἀτιμί-
niā suam capient: vr̄i aūt mōtes israel vuam:
αν αὐτῶν λήψονται, ὑμῶν δὲ ὄρη ἰσραὴλ τὴν σταφυλὴν,
& fructū comedet ꝑplus me⁹: q̄ sperant
καὶ τὸν καρπὸν καταφάγεται λαός μου, ὅτι ἐλπίζουσιν
vt veniāt: q̄m ecce ego ad vos & respiciam sup
τοῦ ἐλθεῖν, ὅτι ἰδοὺ ἐγὼ ἐφ᾽ ὑμᾶς καὶ ἐπιβλέψω ἐφ᾽ ὑ-
vos: & arabimini & seminabimini: & multiplicabo sup
μᾶς, καὶ κατεργασθήσεσθε καὶ σπαρήσεσθε, καὶ πληθυνῶ ἐφ᾽
vos hoies oēm domū israel in finē: & hita-
ὑμᾶς ἀνθρώπους πᾶν οἶκον ἰσραὴλ εἰς τέλος, καὶ κατοι-
buntur ciuitates & deserta edificabitur.
κηθήσονται αἱ πόλεις καὶ ἡ ἠρημωμένη οἰκοδομηθήσεται.
& multiplicabo sup vos hoies & iumēta & multi
καὶ πληθυνῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀνθρώπους καὶ κτήνη καὶ πληθυνθή-
plicabūt & crescent: & hitare faciā vos sicut in
σονται καὶ αὐξυνθήσονται, καὶ κατοικιῶ ὑμᾶς ὡς τὸ ἐν
p̄ncipio vr̄o: & bñ faciam vobis sicut ab initio
ἀρχῇ ὑμῶν, καὶ εὖ ποιήσω ὑμᾶς ὥσπερ τὰ ἔμπροσθεν
vr̄o: & scietis q̄ ego sum dñs. & genera
ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος. καὶ γεννή-
bo sup vos hoies pro ꝑplo meo israel: &
σω ἐφ᾽ ὑμᾶς ἀνθρώπους ἀντὶ τοῦ λαοῦ μου ἰσραὴλ, καὶ
hereditabunt vos: & eritis eis in possessio-
κληρονομήσουσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε αὐτοῖς εἰς κατάσχε-
nē: & non adderis vltra absq; liberi fieri ab eis.
σιν, καὶ οὐ μὴ προσθῆτε ἔτι ἀτεκνωθῆναι ἀπ᾽ αὐτῶν.
hec dicit dñs dñs: p eo q̄d dixerūt tibi t̄ra deuo-
τάδε λέγει κύριος κύριος, ἀνθ᾽ ὧν εἶπάν σοι γῆ κατε-
rans hoies: & absq; liberis a gente
σθίουσα ἀνθρώπους, καὶ ἠτεκνωμένη ὑπὸ τοῦ ἔθνους
tua fuisti. ꝓpterea hoies nō āpli⁹ comedes:
σου ἐγένου. διὰ τοῦτο ἀνθρώπους οὐκ ἔτι φάγεσαι,
& gentē tuā nō absq; liberis facies ultra ait dñs do-
καὶ τὸ ἔθνος σου οὐκ ἀτεκνώσεις ἔτι λέγει κύριος κύ-
min⁹. & nō audietur sup vos
ριος. καὶ οὐκ ἀκουσθήσεται ἐφ᾽ ὑμᾶς

vltra ignominia gētiū: & opprobriū ꝑplorū nō portabitis
ἔτι ἀτιμία ἐθνῶν, καὶ ὀνειδισμὸν λαῶν οὐ μὴ ἀνενέγκητε
vltra: & gens tua nō absq; liberi erit vltra: dicit dñs dñs.
ἔτι, καὶ τὸ ἔθνος σου οὐκ ἀτεκνωθήσεται ἔτι, λέγει κς κς.
& factū ē verbū dñi ad me dicēs: fili hoīs: dom⁹
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀνθρώπου, οἶκος
israel hitauit in terra sua & polluerūt eam
ἰσραὴλ κατῴκησεν ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν καὶ ἐμίαναν αὐτὴν
in via sua & īmūditijs suis. & iux-
ἐν τῇ ὁδῷ αὐτῶν καὶ ταῖς ἀκαθαρσίαις αὐτῶν. καὶ κα-
ta immūdiciā menstruate facta ē via eo-
τὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς ἀποκαθημένης ἐγενήθη ἡ ὁδὸς αὐ-
rū añ faciem meā: & effudi furorē meū sup
τῶν πρὸ προσώπου μου, καὶ ἐξέχεα τὸν θυμόν μου ἐπ᾽
eos pro sanguie quē fuderūt sup terrā: & in
αὐτοὺς ἀντὶ τοῦ αἵματος οὗ ἔχεον ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐν
abominatiōib⁹ suis polluerūt eam. & dissemi-
τοῖς βδελύγμασιν αὐτῶν ἐμόλυναν αὐτήν. καὶ διέσπει-
naui eos in gētes: & ventilaui eos in regio
ρα αὐτοὺς εἰς τὰ ἔθνη, καὶ ἐλίκμησα αὐτοὺς εἰς τὰς χώ-
nes: iuxta viā eoꝝ & iuxta peccatū eo-
ρας κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν ἁμαρτίαν αὐ-
rū iudicaui eos: & īgressi sūt in gētes q̄ introie-
τῶν ἔκρινα αὐτούς, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ ἔθνη οὗ εἰσήλ-
rūt illuc: & ꝓfanauerūt nomē meū sanctū cū
θον ἐκεῖ, καὶ ἐβεβήλωσαν τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ἐν τῷ
dicerent ipi ꝑpls dñi: ipi & de terra e-
λέγεσθαι αὐτοὺς λαὸς κυρίου, αὐτοὶ καὶ ἐκ τῆς γῆς αὐ-
ius egressi sunt: & peperci eis ꝓpt nomē
τοῦ ἐξεληλύθασιν, καὶ ἐφεισάμην αὐτῶν διὰ τὸ ὄνομά
meū sctm̄ q̄d ꝓfanauerūt dom⁹ israel in genti
μου τὸ ἅγιον ὃ ἐβεβήλωσαν οἶκος ἰσραὴλ ἐν τοῖς ἔθνε-
bus q̄ ingressi sunt illuc. ꝓpterea dic domui isra-
σιν οὗ εἰσήλθοσαν ἐκεῖ. διὰ τοῦτο εἶπον τῷ οἴκῳ ἰσρα-
el: hec dicit dñs dñs: nō vobis ego facio dom⁹
ήλ, τάδε λέγει κύριος κύριος, οὐχ ὑμῖν ἐγὼ ποιῶ οἶκος
israel: sed ꝓpt nomē meū sanctū q̄d ꝓphanastis
ἰσραήλ, ἀλλὰ διὰ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ὃ ἐβεβηλώσα-
in gentib⁹ q̄ ingressi estis illuc: & sctificabo
τε ἐν τοῖς ἔθνεσιν οὗ εἰσήλθετε ἐκεῖ, καὶ ἁγιάσω τὸ
nomē meū magnū q̄d ꝓphanatū ē in gētib⁹ q̄d ꝓpha
ὄνομά μου τὸ μέγα τὸ βεβηλωθὲν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὃ ἐβε-
nastis in medio eaꝝ: & scient gentes q̄
βηλώσατε ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅτι
ego sum dñs dicit dñs dñs: cū sctificat⁹ fuero ego
ἐγώ εἰμι κύριος λέγει κύριος κύριος, ἐν τῷ ἁγιασθῆναί με
in vobis ante oculos eoꝝ: & tollā vos de
ἐν ὑμῖν κατ᾽ ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, καὶ λήψομαι ὑμᾶς ἐκ
gētib⁹: & cōgregabo vos de vniuersis terris: &
τῶν ἐθνῶν, καὶ ἀθροίσω ὑμᾶς ἐκ πασῶν τῶν γαιῶν, καὶ
inducā vos in terrā vr̄am: & aspgā sup vos aquā
εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ ῥανῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς ὕδωρ
mūdam: & mūdabimini ab īmūditijs ve-
καθαρόν, καὶ καθαρισθήσεσθε ἀπὸ τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑ-
stris: & ab oibus idolis vr̄is mūdabo
μῶν καὶ ἀπὸ πάντων τῶν εἰδώλων ὑμῶν καθαρίσω
vos: & dabo vobis cor nouū & spm̄ no-
ὑμᾶς, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν καινὴν καὶ πνεῦμα και-
uū dabo in vobis: & auferā cor lapi
νὸν δώσω ἐν ὑμῖν, καὶ ἀφελῶ τὴν καρδίαν τὴν λιθί-
deū de carne vr̄a: & dabo vobis cor carne
νην ἐκ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, καὶ δώσω ὑμῖν καρδίαν σαρκί-
um: & spm̄ meū dabo in vobis. & faci-
νην, καὶ τὸ πνεῦμά μου δώσω ἐν ὑμῖν. καὶ ποι-
am vt in iustificatiōib⁹ meis āmbuletis: &
ήσω ἵνα ἐν τοῖς δικαιώμασί μου πορεύησθε, καὶ τὰ
iudicia mea custodiatis: & faciatis ea: &
κρίματά μου φυλάξησθε, καὶ ποιήσητε αὐτά, καὶ
habitetis in terra q̄m dedi patri-
κατοικήσητε ἐπὶ τῆς γῆς ἧς ἔδωκα τοῖς πατρά-
bus vr̄is:
σιν ὑμῶν,

amplius cōfusionē gentiū: & opprobriū ꝑplorū nequaquam portabis: & gētem tuam non amittes amplius: ait dñs deus. Et factū est verbum domini ad me dicens. Fili hominis: domus israel habitauerūt in humo sua: & polluerunt eam in viis suis & in studiis suis. Iuxta immundiciā mēstruate facta ē via eorū coram me: & effudi indignationē meā super eos p sanguie quē fuderunt sup terrā. Et in idolis suis polluerunt eam. & dispersi eos in gentes: & ventilati sūt in terras. Iuxta vias eorū & adinuentiones eorū iudicaui eos. Et ingressi sunt ad gentes ad quas introierūt & polluerūt nomen sanctū meū: cū diceretur de eis: populus dñi iste est & de terra eius egressi sūt. & peperci nomini scto meo quod polluerat domus israel in gentibus ad quas ingressi sunt. Idcirco dices domui israel: hec dicit dominus deus. Non propter vos ego faciam domus israel: sed propter nomen sanctū meū quod polluistis in gentibus ad quas intrastis. Et sanctificabo nomen meum magnum quod pollutū ē inter gētes quod polluistis in medio earū vt sciant gentes quia ego dñs: ait dñs exercituum: cum sanctificatus fuero in vobis corā eis. Tollam quippe vos de gentibus & cōgregabo vos de vniuersis terris: & adducam vos in terram vestrā: & effundam super vos aquā mundā: & mundabimini ab omnibus inquinamētis vr̄is: & ab vniuersis idolis vr̄is mūdabo vos: & dabo vobis cor nouum: & spiritum nouū ponam in medio vestri. Et auferam cor lapideum de carne vestra & dabo vobis cor carneū: & spiritū meū ponā in medio vr̄i: & faciam vt in preceptis meis ambuletis: & iudicia mea custodiatis & operimini & habitabitis in terra quā dedi patribus vestris:

עוד כלמת הגוים, וחרפת עמים
לא תשאי עוד, וגויך לא תכשלי
עוד, נאם אדני יהוה: ויהי דבר
יהוה אלי לאמר: בן אדם בית
ישראל ישבים על אדמתם ויטמאו
אותה בדרכם ובעלילותם, כטמאת
הנדה היתה דרכם לפני: ואשפך
חמתי עליהם, על הדם אשר שפכו
על הארץ, ובגלוליהם טמאוה:
ואפיץ אתם בגוים ויזרו בארצות,
כדרכם ובעלילותם שפטתים:
ויבוא אל הגוים אשר באו שם,
ויחללו את שם קדשי, באמר להם
עם יהוה אלה ומארצו יצאו: ואחמל
על שם קדשי, אשר חללוהו בית
ישראל בגוים אשר באו שמה:
לכן אמר לבית ישראל, כה אמר
אדני יהוה, לא למענכם אני עשה
בית ישראל, כי אם לשם קדשי
אשר חללתם בגוים אשר באתם
שם: וקדשתי את שמי הגדול
המחלל בגוים אשר חללתם בתוכם
וידעו הגוים כי אני יהוה נאם אדני
יהוה, בהקדשי בכם לעיניהם:
ולקחתי אתכם מן הגוים, וקבצתי
אתכם מכל הארצות, והבאתי
אתכם אל אדמתכם: וזרקתי עליכם
מים טהורים וטהרתם, מכל
טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר
אתכם: ונתתי לכם לב חדש, ורוח
חדשה אתן בקרבכם, והסרתי
את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם
לב בשר: ואת רוחי אתן בקרבכם,
ועשיתי את אשר בחקי תלכו,
ומשפטי תשמרו ועשיתם: וישבתם
בארץ אשר נתתי לאבתיכם,

נשא כשל · היה · טמא · עלל · פנה שפך · יחם · גלל · פוץ זרה · בוא · חלל · חמל · בוא · גדל · קדש · בוא · טהר · גלל טהר · נתן · סור · עשה חקק · ילך שפט · שמר עשה · נתן

והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים: והושעתי אתכם מכל טמאותיכם וקראתי אל הדגן והרביתי אתו ולא אתן עליכם רעב: והרביתי את פרי העץ ותנובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים: וזכרתם את דרכיכם הרעים ומעלליכם אשר לא טובים ונקטתם בפניכם על עונתיכם ועל תועבותיכם: לא למענכם אני עשה נאם אדני יהוה יודע לכם בושו והכלמו מדרכיכם בית ישראל: כה אמר אדני יהוה ביום טהרי אתכם מכל עונותיכם והושבתי את הערים ונבנו החרבות: והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שממה לעיני כל עובר: ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישבו: וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי אני יהוה בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה אני יהוה דברתי ועשיתי: כה אמר אדני יהוה עוד זאת אדרש לבית ישראל לעשות להם ארבה אתם כצאן אדם: כצאן קדשים כצאן ירושלם במועדיה כן תהיינה הערים החרבות מלאות צאן אדם וידעו כי אני יהוה:

C. xxxvij. היתה עלי יד יהוה ויוצאני ברוח יהוה ויניחני בתוך הבקעה והיא מלאה עצמות: והעבירני עליהם סביב סביב והנה רבות מאד על פני הבקעה והנה יבשות מאד: ויאמר אלי בן אדם התחיינה העצמות

& eritis mihi in populũ & ego ero vobis in deũ. Et saluabo vos ex vniuersis inquinamentis vestris: & vocabo frumentum & multiplicabo illud: & non imponã vobis famẽ & multiplicabo fructum ligni & genimina agri: vt non portetis vltra opprobriũ famis in gẽtibus: & recordabimini viarum vestrarum pessimarum: studiorũq́ non bonorum: & displicebunt vobis iniquitates vestre & scelera vestra. Non propter vos ego faciã: ait dñs deus notũ sit vobis. Confundimini & erubescite sup viis vestris domus israel. Hec dicit domin⁹ deus. In die q̃ mũdauero vos ex oĩbus iniqtatib⁹ vr̃is: & inhabitare fecero vrbes & instaurauero ruinosa: & terra deserta fuerit exculta que quondam erat desolata in oculis omnis viatoris dicent. Terra illa inculta: facta est vt hortus voluptatis: & ciuitates deserte & destructe atq́ suffosse munite sederũt: & scient gẽtes quecũq́ derelicte fuerit in circuitu vestro: quia ego dñs edificaui dissipata: plãtauiq́ inculta: ego dominus locutus sum & fecerim. Hec dicit dñs deus. Adhuc in hoc inuenient me domus israel vt faciã eis. Multiplicabo eos sicut gregẽ hominũ vt gregem sanctũ vt gregẽ hierusalem in solemnitatibus eius. Sic erunt ciuitates deserte plene gregibus hominum & scient quia ego dominus.

37. Facta est sup me manus domini: & eduxit me in spũ dñi: & dimisit me in medio cãpi q erat plenus ossibus: & circũduxit me per ea in gyro. Erant autẽ multa valde super faciem campi: siccaq́ vehemẽter: & dixit ad me. Fili hominis: putas ne viuẽt ossa

καὶ ἔσεσθέ μοι εἰς λαόν, κἀγὼ ἔσομαι ὑμῖν εἰς θεόν. καὶ σώσω ὑμᾶς ἐκ πασῶν τῶν ἀκαθαρσιῶν ὑμῶν, καὶ καλέσω τὸν σῖτον καὶ πληθυνῶ αὐτόν, καὶ οὐ δώσω ἐφ' ὑμᾶς λιμόν, καὶ πληθυνῶ τὸν καρπὸν τοῦ ξύλου καὶ τὰ γεννήματα τοῦ ἀγροῦ, ὅπως ἂν μὴ λάβητε ἔτι ὀνειδισμὸν λιμοῦ ἐν τοῖς ἔθνεσιν. καὶ μνησθήσεσθε τὰς ὁδοὺς ὑμῶν τὰς πονηράς, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ὑμῶν τὰ μὴ ἀγαθά, καὶ προσοχθιεῖτε κατὰ πρόσωπον ὑμῶν ἐν ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς βδελύγμασιν ὑμῶν. οὐ δι' ὑμᾶς ἐγὼ ποιῶ λέγει κύριος κύριος, γνωστὸν ἔστιν ὑμῖν. αἰσχύνθητε καὶ ἐντράπητε ἐκ τῶν ὁδῶν ὑμῶν οἶκος Ἰσραήλ. τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐν ἡμέρᾳ καθαριῶ ὑμᾶς ἐκ πασῶν τῶν ἀνομιῶν ὑμῶν, καὶ κατοικιῶ τὰς πόλεις, καὶ οἰκοδομηθήσονται αἱ ἔρημοι. καὶ ἡ γῆ ἡ ἠφανισμένη ἐργασθήσεται, ἀνθ' ὧν ὅτι ἠφανισμένη κατ' ὀφθαλμοὺς παντὸς παροδεύοντος. καὶ ἐροῦσιν, ἡ γῆ ἐκείνη ἡ ἠφανισμένη ἐγενήθη ὡς κῆπος τρυφῆς, καὶ αἱ πόλεις αἱ ἔρημοι καὶ ἠφανισμέναι καὶ κατεσκαμμέναι, ὀχυραὶ ἐκάθισαν. καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅσα ἂν καταλειφθῶσι κύκλῳ ὑμῶν, ὅτι ἐγὼ κύριος ᾠκοδόμησα τὰς καθῃρημένας, καὶ κατεφύτευσα τὰς ἠφανισμένας, ὅτι ἐγὼ κύριος ἐλάλησα καὶ ἐποίησα. τάδε λέγει κύριος κύριος, ἔτι τοῦτο ζητηθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς, πληθυνῶ αὐτοὺς ὡς πρόβατα ἀνθρώπους, ὡς πρόβατα ἅγια, ὡς πρόβατα Ἱερουσαλὴμ ἐν ταῖς ἑορταῖς αὐτῆς, οὕτως ἔσονται αἱ πόλεις αἱ ἔρημοι πλήρεις προβάτων ἀνθρώπων, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος.

Ca. 37.

Καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ χεὶρ κυρίου, καὶ ἐξήγαγέ με ἐν πνεύματι κυρίου, καὶ ἔθηκέ με ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου, καὶ τοῦτο ἦν μεστὸν ὀστῶν ἀνθρωπίνων, καὶ περιήγαγέ με ἐπ' αὐτὰ κυκλόθεν κύκλῳ, καὶ ἰδοὺ πολλὰ σφόδρα ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου ξηρὰ σφόδρα, καὶ εἶπε πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, εἰ ζήσεται τὰ ὀστᾶ καὶ

ταῦτα. καὶ εἶπα, κύριε κύριε σὺ ἐπίστασαι ταῦτα. καὶ εἶπε πρός με, προφήτευσον ἐπὶ τὰ ὀστᾶ ταῦτα, καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς, τὰ ὀστᾶ τὰ ξηρὰ ἀκούσατε λόγον κυρίου. τάδε λέγει κύριος κύριος τοῖς ὀστέοις τούτοις, ἰδοὺ ἐγὼ φέρω εἰς ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς, καὶ δώσω ἐφ' ὑμᾶς νεῦρα, καὶ ἀνάξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκας, καὶ ἐκτενῶ ἐφ' ὑμᾶς δέρμα, καὶ δώσω πνεῦμά μου εἰς ὑμᾶς καὶ ζήσεσθε, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος. καὶ προεφήτευσα καθὼς ἐνετείλατό μοι, καὶ ἐγένετο φωνὴ ἐν τῷ ἐμὲ προφητεῦσαι, καὶ ἰδοὺ σεισμός, καὶ προσήγαγε τὰ ὀστᾶ ἑκάτερον πρὸς τὴν ἁρμονίαν αὐτοῦ. καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἐπ' αὐτὰ νεῦρα καὶ σάρκες ἐφύοντο, καὶ ἀνέβαινεν ἐπ' αὐτὰ δέρματα ἐπάνω, καὶ πνεῦμα οὐκ ἦν ἐν αὐτοῖς. καὶ εἶπε πρός με, προφήτευσον ἐπὶ τὸ πνεῦμα, προφήτευσον υἱὲ ἀνθρώπου καὶ εἰπὲ τῷ πνεύματι, τάδε λέγει κύριος κύριος, ἐκ τῶν τεσσάρων πνευμάτων ἐλθὲ πνεῦμα καὶ ἐμφύσησον εἰς τοὺς νεκροὺς τούτους καὶ ζησάτωσαν. καὶ προεφήτευσα καθότι ἐνετείλατό μοι, καὶ ἦλθεν εἰς αὐτοὺς πνεῦμα καὶ ἔζησαν, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτῶν συναγωγὴ πολλὴ σφόδρα σφόδρα. καὶ ἐλάλησε κύριος πρός με, υἱὲ ἀνθρώπου, τὰ ὀστᾶ ταῦτα πᾶς οἶκος Ἰσραήλ ἐστι, καὶ αὐτοὶ λέγουσι ξηρὰ γέγονε τὰ ὀστᾶ ἡμῶν, ἀπόλωλεν ἡ ἐλπὶς ἡμῶν, διαπεφωνήκαμεν. διὰ τοῦτο προφήτευσον καὶ εἰπέ, τάδε λέγει κύριος κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἀνοίγω ὑμῶν τὰ μνήματα, καὶ ἀνάξω ὑμᾶς ἐκ τῶν μνημάτων ὑμῶν, καὶ εἰσάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν τοῦ Ἰσραήλ, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, ἐν τῷ ἀνοῖξαί με τοὺς τάφους ὑμῶν, τοῦ ἀναγαγεῖν με ὑμᾶς ἐκ τῶν τάφων ὑμῶν τὸν λαόν μου, καὶ δώσω πνεῦμά μου εἰς ὑμᾶς καὶ ζήσεσθε, καὶ θήσομαι ὑμᾶς ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος λελάληκα καὶ ποιήσω λέγει κύριος ὁ θεός. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου

ista. Et dixi. Domine deus tu nosti. Et dixit ad me. vaticinare de ossib⁹ istis. Et dices eis. Ossa arida audite verbũ domini: hec dicit dñs deus ossibus his. Ecce ego intromitto in vos spiritũ & viuetis: & dabo sup vos neruos & succrescere faciam sup vos carnes: & supextendam in vobis cutem: & dabo vobis spiritum & viuetis: & scietis quia ego dñs. & prophetaui sicut preceperat mihi. factus est aũt sonitus p̃phetante me: & ecce cõmotio. Et accesserũt ossa ad ossa: vnũquodq́ ad iuncturã suã. Et vidi: & ecce super ea nerui & carnes ascenderũt: & extẽta est in eis cutis desuper: & spiritũ nõ habebant. Et dixit ad me: vaticinare ad spiritũ: vaticinare fili hominis: & dices ad spiritum: hec dicit dñs deus. A quattuor ventis veni spiritus & insuffla super interfectos istos & reuiuiscãt. Et p̃phetaui sicut preceperat mihi. Et ingressus est in ea spũs: & reuixerũt: steteruntq́ sup pedes suos exercitus grãdis nimis valde: & dixit ad me: fili hominis: ossa hec vniuersa domus israel est: ipsi dicunt: aruerũt ossa nostra: & periit spes nr̃a: & abscissi sum⁹ propterea vaticinare & dices ad eos: hec dicit dominus deus: ecce ego aperiam tumulos vestros: & educam vos de sepulchris vr̃is populus meus: & inducam vos in terrã israel. & scietis quia ego dominus cum aperuero sepulchra vestra: & eduxero vos de tumulis vr̃is populo me⁹: & dedero spm̃ meũ in vobis: & vixeritis & requiescere vos faciã sup humũ vestrã: et scietis quia ego dñs locutus sũ et feci: ait domin⁹ deus. Et factus est sermo domini ad me dicẽs. Et tu fili hominis

האלה ואמר אדני יהוה אתה ידעת: ויאמר אלי הנבא על העצמות האלה ואמרת אליהם העצמות היבשות שמעו דבר יהוה: כה אמר אדני יהוה לעצמות האלה הנה אני מביא בכם רוח וחייתם: ונתתי עליכם גידים והעלתי עליכם בשר וקרמתי עליכם עור ונתתי בכם רוח וחייתם וידעתם כי אני יהוה: ונבאתי כאשר צויתי ויהי קול כהנבאי והנה רעש ותקרבו עצמות עצם אל עצמו: וראיתי והנה עליהם גדים ובשר עלה ויקרם עליהם עור מלמעלה ורוח אין בהם: ויאמר אלי הנבא אל הרוח הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח כה אמר אדני יהוה מארבע רוחות באי הרוח ופחי בהרוגים האלה ויחיו: והנבאתי כאשר צוני ותבוא בהם הרוח ויחיו ויעמדו על רגליהם חיל גדול מאד מאד: ויאמר אלי בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה הנה אמרים יבשו עצמותינו ואבדה תקותנו נגזרנו לנו: לכן הנבא ואמרת אליהם כה אמר אדני יהוה הנה אני פתח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל: וידעתם כי אני יהוה בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי: ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם על אדמתכם וידעתם כי אני יהוה דברתי ועשיתי נאם יהוה: ויהי דבר יהוה אלי לאמר: ואתה בן אדם

קח לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חברו: וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך: וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלוא תגיד לנו מה אלה לך: דבר אליהם כה אמר אדני יהוה הנה אני לקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חברו ונתתי אותם עליו את עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד בידי: והיו העצים אשר תכתב עליהם בידך לעיניהם: ודבר אליהם כה אמר אדני יהוה הנה אני לקח את בני ישראל מבין הגוים אשר הלכו שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי אותם אל אדמתם: ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד: ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתי אתם מכל מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתי אותם והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים: ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם: וישבו על הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו בה אבותיכם וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם: וכרתי להם ברית שלום

לקח · היה · אשר · נגד · נתן את · עשה · כתב · כה · סבב · בוא עשה · היה · שנה · חצה מלך · טמא גלל · שקץ · ישע ישב · היה · רעה · הלך שמר · עשה נתן · עלם נשא · כרת שלם

sume tibi lignum vnū & scribe sup illud: iude & filiorum israel sociis eius. Et tolle lignum alterū & scribe sup illud ioseph lignum effraim: & cūcte domus israel sociorūq; eius. Et adiunge illa vnum ad alterum tibi in lignum vnum: & erunt in vnionem in manu tua. Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes: nōne indicas nobis qd in his velis? Loqueris ad eos. Hec dicit dñs deus. Ecce ego assumam lignū ioseph quod est in manu effraim & tribus israel q̄ sunt ei adiūcte & dabo eas pariter cum ligno iuda & faciā eas i lignū vnū: & erūt vnū in manu ei9. Erunt autem ligna sup que scripseris in manu tua in oculis eorū: & dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Ecce ego assumam filios israel de medio nationum ad quas abierunt: & cōgregabo eos vndiq; & adducam eos ad humum suā. Et faciam eos in gentem vnam in terra in montibus israel. Et rex vnus erit omnibus imperans: & nō erunt vltra due gentes: nec diuidentur amplius in duo regna. Neq; polluentur vltra in idolis suis & abominatiōibus suis: & cunctis iniqtatib9 suis. et saluos eos faciam de vniuersis sedibus suis in quibus peccauerunt: & emūdabo eos. Et erunt mihi populus: & ego ero eis deus. Et seru9 meus dauid rex super eos: & pastor vn9 erit omniū eorū. In iudiciis meis ambulabūt: et mādata mea custodiet et facient ea. Et habitabunt super terram quā dedi seruo meo iacob in qua habitauerūt patres vestri: et habitabunt super eam ipsi & filii eorum et filii filiorum eorū vsq; in sempiternū: & dauid seru9 me9 priceps eorū in perpetuū. Et pcutiam illis fedus pacis:

assume tibi virgam vnā: et scribe sup eā
λάβε σεαυτῷ ῥάβδον μίαν, καὶ γράψον ἐπ' αὐτὴν τὸν
iudam et filios israel qui appositi sunt ad eum:
ἰούδαν καὶ τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ τοὺς προσκειμένους πρὸς αὐτόν·
et virgā secundā assumes tibi: et scribes
καὶ ῥάβδον δευτέραν λήψῃ σεαυτῷ, καὶ γρά-
eam ioseph virgam ephraim et omnes
ψεις αὐτὴν τῷ ἰωσὴφ ῥάβδον ἐφραὶμ καὶ πάντας τοὺς
filios israel qui appositi sunt ad eum: et coniunges eas
υἱοὺς ἰσραὴλ τοὺς προστεθέντας πρὸς αὐτόν, καὶ συνάψεις αὐ-
ad inuicem tibi in virgā vnā vt copules
τὰς πρὸς ἀλλήλας σεαυτῷ εἰς ῥάβδον μίαν τοῦ δῆσαι
eas: et erunt in manu tua: et erit qn dixerint
αὐτάς, καὶ ἔσονται ἐν τῇ χειρί σου, καὶ ἔσται ὅταν λέ-
ad te filij ppli tui loquentes nō indicabis
γωσι πρὸς σὲ οἱ υἱοὶ τοῦ λαοῦ σου λέγοντες οὐκ ἀπαγγε-
nobis quid sunt ista tibi? et dices ad eos:
λεῖς ἡμῖν τί ἐστι ταῦτά σοι; καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς,
hec dicit dñs deus: ecce ego assumā tribū
τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἰδοὺ ἐγὼ λήψομαι τὴν φυλὴν
ioseph q̄ p manū ephraim: et trib9 israel
ἰωσὴφ τὴν διὰ χειρὸς ἐφραίμ, καὶ τὰς φυλὰς ἰσραὴλ
adiacentes ad eū: et dabo eos sup
τὰς προσκειμένας πρὸς αὐτόν, καὶ δώσω αὐτοὺς ἐπὶ
tribū iuda: et erunt in virgā vnā et
τὴν φυλὴν ἰούδα, καὶ ἔσονται εἰς ῥάβδον μίαν καὶ
erunt vna in manu iuda: et erunt virge
ἔσονται μία ἐν τῇ χειρὶ ἰούδα, καὶ ἔσονται αἱ ῥάβδοι
in q̄b9 tu scripsisti in eis in manu tua corā
ἐφ' αἷς σὺ ἔγραψας ἐπ' αὐταῖς ἐν τῇ χειρί σου ἐνώπιον
eis et dices eis. hec dicit dñs de9: ecce
αὐτῶν καὶ ἐρεῖς αὐτοῖς. τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἰδοὺ
ego assumo oēm domū israel de medio gentiū
ἐγὼ λαμβάνω πάντα οἶκον ἰσραὴλ ἐκ μέσου τῶν ἐθνῶν
ad q̄s ingressi sūt illuc: et cōgregabo eos ab omnibus
ὧν εἰσήλθοσαν ἐκεῖ, καὶ συνάξω αὐτοὺς ἀπὸ πάν-
q̄ in circuitu eor: et inducā eos in
των τῶν περικύκλῳ αὐτῶν, καὶ εἰσάξω αὐτοὺς εἰς τὴν
terrā israel. et dabo eos in gēte in terra
γῆν τοῦ ἰσραήλ. καὶ δώσω αὐτοὺς εἰς ἔθνος ἐν τῇ γῇ
mea in mōtib9 israel: et pnceps vn9 erit eis
μου ἐν τοῖς ὄρεσιν ἰσραήλ, καὶ ἄρχων εἷς ἔσται πάντων
illor in regē: et nō erunt vltra in duas
τούτων εἰς βασιλέα, καὶ οὐκ ἔσονται οὐκ ἔτι εἰς δύο
gētes neq diuident vltra in duo regna: et nō
ἔθνη, οὐδὲ μὴ διαιρεθῶσιν οὐκ ἔτι εἰς δύο βασιλείας, ἵνα μὴ
polluant vltra in idolis suis et in offendiculis
μιαίνωνται ἔτι ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν καὶ ἐν τοῖς προσοχθίσμα-
suis: et in oibus ipietatib9 suis: et eruam
σιν αὐτῶν, καὶ ἐν πάσαις ἀσεβείαις αὐτῶν. καὶ ῥύσομαι
eos ab oibus iniqtatib9 quib9 peccauerūt in eis:
αὐτοὺς ἀπὸ πασῶν τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν ὧν ἡμάρτοσαν ἐν αὐ-
et mundabo eos: et erunt mihi in pplm: et ego ero
ταῖς, καὶ καθαριῶ αὐτούς, καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν, καὶ ἐγὼ
illis in deū. et seruus me9 dauid pnceps
ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν. καὶ ὁ δοῦλός μου δαυὶδ ἄρχων
in medio eor: et erit pastor vn9 oim illor: qr in
ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ ἔσται ποιμὴν εἷς πάντων τούτων, ὅτι ἐν
pceptis meis ambulabūt: et iudicia
τοῖς προστάγμασίν μου πορεύσονται, καὶ τὰ κρίματά
mea custodient et facient ea: et habitabunt
μου φυλάξονται καὶ ποιήσουσιν αὐτά, καὶ κατοικήσουσιν
in tra sua quā dedi seruo meo iacob: vbi habitauerūt
ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἣς ἐγὼ δέδωκα τῷ δούλῳ μου ἰακώβ, οὗ κα-
illic patres eor: et habitabunt in ea
τῴκησαν ἐκεῖ οἱ πατέρες αὐτῶν, καὶ κατοικήσουσιν ἐπ' αὐ-
ipsi et filij eor: et filij filior eor vsq
τῆς αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἕως
sempiternū: et dauid seruus meus pnceps eor in
τοῦ αἰῶνος, καὶ δαυὶδ ὁ δοῦλός μου ἄρχων αὐτῶν εἰς τὸν
sēpiternū. et disponā eis testamētū pacis
αἰῶνα. καὶ διαθήσομαι αὐτοῖς διαθήκην εἰρήνης·

testamētū sēpiternū erit cum eis: et dabo eos
διαθήκη αἰώνιος ἔσται μετ' αὐτῶν, καὶ δώσω αὐτοὺς
et multiplicabo eos: et ponam sancta mea in medio
καὶ πληθυνῶ αὐτούς, καὶ θήσω τὰ ἅγιά μου ἐν μέσῳ
eor in ppetuū. et erit tabernaculū meū in eis
αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἔσται ἡ κατασκήνωσίς μου ἐν αὐ-
et ero eis deus: et ipsi mei erunt
τοῖς καὶ ἔσομαι αὐτοῖς θεός, καὶ αὐτοί μου ἔσονται
pplus: et scient gētes qr ego sum dñs q sctifico
λαός, καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ ἁγιά-
eos cū fuerit sancta mea in medio eor in
ζων αὐτοὺς ἐν τῷ εἶναι τὰ ἅγιά μου ἐν μέσῳ αὐτῶν εἰς
ppetuū.
τὸν αἰῶνα.

Ca. 38.

A Et fact9 est smo dñi ad me dicēs: fili hominis
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, υἱὲ ἀν-
firma faciem tuā sup gog et terrā
θρώπου στήρισον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ γὼγ καὶ τὴν γῆν
magog pncipem capitis mosoch et thubal: et vaticinare
τοῦ μαγὼγ ἄρχοντα ῥὼς μοσὸχ καὶ θουβάλ, καὶ προ-
sup eū et dic: hec dicit dñs:
φήτευσον ἐπ' αὐτὸν καὶ εἰπόν, τάδε λέγει κύριος,
ecce ego sup te pncipem capitis mosoch et thubal: et
ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ ἄρχοντα ῥὼς μοσὸχ καὶ θουβάλ, καὶ
circūducā te: et ponam frenū in maxillas
περιάξω σε, καὶ θήσομαι χαλινὸν εἰς τὰς σιαγόνας
tuas: et cōgregabo te: et oēm exercitū tuū: equos
σου, καὶ συνάξω σε, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμίν σου, ἵπ-
et equites vestitos loricis vniuersos: cōgregatio
πους καὶ ἱππεῖς ἐνδεδυμένους θώρακας πάντας, συ-
multa: pelte et galee et gladij:
ναγωγὴ πολλή, πέλται καὶ περικεφαλαῖαι καὶ μάχαι-
perse et ethiopes et libyes oēs galeis
ραι, πέρσαι καὶ αἰθίοπες καὶ λίβυες πάντες περικε-
B et peltis: gomer et oēs q circa eum:
φαλαίαις καὶ πέλταις, γόμερ καὶ πάντες οἱ περὶ αὐ-
dom9 thogarma ab extremo aqlonis et omnes
τόν, οἶκος τοῦ θωργαμὰ ἀπ' ἐσχάτου τοῦ βορρᾶ καὶ πάν-
q circa eū et gētes multe tecum. pparare:
τες οἱ περὶ αὐτὸν καὶ ἔθνη πολλὰ μετὰ σοῦ. ἑτοιμά-
ppara te: tu et ōis cōgregatio
σθητι, ἑτοίμασον σεαυτόν, σὺ καὶ πᾶσα ἡ συναγωγή
tua q cōgregati sūt tecum: et eris mihi in custodiam.
σου οἱ συνηγμένοι μετὰ σοῦ, καὶ ἔσῃ μοι εἰς προφυλα-
a diebus pluribus pparabitur et in nouissimo
κήν. ἀφ' ἡμερῶν πλειόνων ἑτοιμασθήσεται, καὶ ἐπ' ἐσχάτου
annor veniet in terrā q auersa est a gladio
ἐτῶν ἐλεύσεται εἰς τὴν γῆν τὴν ἀπεστραμμένην ἀπὸ μα-
cōgregator a gētib9 multis ad terrā
χαίρας συνηγμένων ἀπὸ ἐθνῶν πολλῶν ἐπὶ τὴν γῆν
israel q facta est deserta olo: et hec ex gētib9 egressa est:
ἰσραήλ, ἣ ἐγενήθη ἔρημος δι' ὅλου, καὶ οὗτος ἐξ ἐθνῶν ἐξε-
et habitāt in pace vniuersi. et ascendes
λήλυθε καὶ κατοικήσουσιν ἐπ' εἰρήνης ἅπαντες. καὶ ἀναβή-
C q̄si pluuia et venies q̄si nubes vt operias terrā:
σῃ ὡς ὑετὸς καὶ ἥξεις ὡς νεφέλη κατακαλύψαι γῆν,
et eris tu et oēs q circa te et gētes multe tecum.
καὶ ἔσῃ σὺ καὶ πάντες οἱ περὶ σὲ καὶ ἔθνη πολλὰ μετὰ
hec dicit dñs dñs: et erit in die
σοῦ. τάδε λέγει κύριος κύριος, καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέ-
illa ascendent verba in cor tuū
ρᾳ ἐκείνῃ ἀναβήσεται ῥήματα ἐπὶ τὴν καρδίαν σου
et cogitabis cogitatiōes malas et dices: ascendam
καὶ λογιῇ λογισμοὺς πονηροὺς καὶ ἐρεῖς, ἀναβήσο-
ad terrā abiectā: veniā ad quiescentes
μαι ἐπὶ γῆν ἀπερριμμένην, ἥξω ἐπὶ ἡσυχάζοντας
in quiete et hitantes in pace oēs habitantes
ἐν ἡσυχίᾳ καὶ οἰκοῦντας ἐπ' εἰρήνης πάντας κατοι-
terrā in q nō est murus neqz vectes:
κοῦντας γῆν ἐν ᾗ οὐχ ὑπάρχει τεῖχος οὐδὲ μοχ-
et porte
λοί, καὶ θύραι

pactum sempiternū erit eis. Et fundabo eos et multiplicabo: & dabo sanctificationem meam in medio eorū in perpetuū. Et erit tabernaculū meum in eis: & ero eis deus: & ipsi erunt mihi populus. Et scient gentes qa ego dñs sanctificator israel: cum fuerit sctificatio mea in medio eorū in perpetuū. 38.

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hois: pone faciē tuam cōtra gog & terram magog principem capitis mosoch & thubal: & vaticinare de eo & dices. Hec dicit dominus de9. Ecce ego ad te gog principem capitis mosoch & thubal. Et circūagam te & ponam frenū in maxillis tuis: & educam te & omnem exercitū tuum: equos & equites vestitos loricis vniuersos: multitudinē magnā hastā & clypeū arripientium & gladium. Perse ethiopes & libyes cum eis: omnes scutati et galeati. Gomer & vniuersa agmina ei9: dom9 thogorma latera aquilonis & totū robur eius: populiq; multi tecum. Prepara & instrue te: & oem multitudinē tuā que coaceruata est ad te: et esto eis in preceptū. Post dies multos visitaberis. In nouissimo annorum venies ad terrā que reuersa est a gladio & cōgregata est de populis multis ad montes israel qui fuerunt deserti iugiter. Hec de poplis educta est: & habitabūt in ea cōfidēter vniuersi. Ascendēs autē q̄si tēpestas venies: & q̄si nubes vt opias terrā: tu & oia agmina tua: & populi multi tecum. Hec dicit dominus deus. In die illa ascendent sermones sup cor tuū: & cogitabis cogitationem pessimam & dices. Ascendā ad terram absq; muro: veniā ad quiescētes habitantesq; secure. Hi omes habitant sine muro: vectes & porte

ברית עולם יהיה אותם ונתתים והרביתי אותם ונתתי את מקדשי בתוכם לעולם: והיה משכני עליהם והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם: וידעו הגוים כי אני יהוה מקדש את ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם:

C.xxxviij.

ויהי דבר יהוה אלי לאמר: בן אדם שים פניך אל גוג ארץ המגוג נשיא ראש משך ותבל והנבא עליו: ואמרת כה אמר אדני יהוה הנני אליך גוג נשיא ראש משך ותבל: ושובבתיך ונתתי חחים בלחייך והוצאתי אותך ואת כל חילך סוסים ופרשים לבשי מכלול כלם קהל רב צנה ומגן תפשי חרבות כלם: פרס כוש ופוט אתם כלם מגן וכובע: גמר וכל אגפיה בית תוגרמה ירכתי צפון ואת כל אגפיו עמים רבים אתך: הכן והכן לך אתה וכל קהלך הנקהלים עליך והיית להם למשמר: מימים רבים תפקד באחרית השנים תבוא אל ארץ משובבת מחרב מקבצת מעמים רבים על הרי ישראל אשר היו לחרבה תמיד והיא מעמים הוצאה וישבו לבטח כלם: ועלית כשאה תבוא כענן לכסות הארץ תהיה אתה וכל אגפיך ועמים רבים אותך: כה אמר אדני יהוה והיה ביום ההוא יעלו דברים על לבבך וחשבת מחשבת רעה: ואמרת אעלה על ארץ פרזות אבוא השקטים ישבי לבטח כלם ישבים באין חומה ובריח ודלתים

היה את · נתן רבה · קדש · שכן · עלם · היה · שום פנה · נבא · נתן חח · יצא את · לבש כלל · צנן · כבע · צפן · כון · קהל · היה שמר · יום רבב · פקד שנה · בוא שוב · קבץ · תמד · יצא · עלה שאה · כסה היה · חשב רעע · מא · חמה ברח

אין להם: לשלל שלל ולבז בז
להשיב ידך על חרבות נושבות
ואל עם מאסף מגוים עשה מקנה
וקנין ישבי על טבור הארץ: שבא
ודדן וסחרי תרשיש וכל כפיריה
יאמרו לך הלשלל שלל אתה בא
הלבז בז הקהלת קהלך לשאת
כסף וזהב לקחת מקנה וקנין
לשלל שלל גדול: לכן הנבא בן
אדם ואמרת לגוג כה אמר אדני
יהוה הלוא ביום ההוא בשבת עמי
ישראל לבטח תדע: ובאת ממקומך
מירכתי צפון אתה ועמים רבים
אתך רכבי סוסים כלם קהל גדול
וחיל רב: ועלית על עמי ישראל
כענן לכסות הארץ באחרית
הימים תהיה והבאותיך על ארצי
למען דעת הגוים אתי בהקדשי
בך לעיניהם גוג: כה אמר אדני
יהוה האתה הוא אשר דברתי
בימים קדמונים ביד עבדי נביאי
ישראל הנבאים בימים ההם
שנים להביא אתך עליהם: והיה
ביום ההוא ביום בוא גוג על
אדמת ישראל נאם אדני יהוה
תעלה חמתי באפי: ובקנאתי באש
עברתי דברתי אם לא ביום ההוא
יהיה רעש גדול על אדמת ישראל:
ורעשו מפני דגי הים ועוף השמים
וחית השדה וכל הרמש הרמש
על האדמה וכל האדם אשר על
פני האדמה ונהרסו ההרים ונפלו
המדרגות וכל חומה לארץ תפול:
וקראתי עליו לכל הרי חרב נאם
אדני יהוה חרב איש באחיו
תהיה: ונשפטתי אתו בדבר ובדם

בזז · שוב ישב · אסף קנה · טבר · כפר · אמר · קהל · נשא לקח · נבא · ישב · ידע בוא · קום צפן · רכב · עלה · כסה · יום היה · בוא ידע · קדש · נבא יום · שנה בוא · את · עלה חמם · היה גדל · פנה · חיה · הרס · חרב חמה נפל · היה שפט

non sunt eis. Vt diripias spolia & inuadas prędā ut inferas manū tuā sup eos qui deserti fuerāt & postea restituti & sup populū q est cōgregatus ex gentibus qui possidere cepit & esse habitator umbilici terre. Saba & dedā & negociatores tharsis & oēs leones eius dicent tibi: Nunqd ad sumēda spolia tu venis? Ecce ad diripiendā predā cōgregasti multitudinē tuā: ut tollas argentū & aurū: & auferas supellectile atq substantiā: & diripias manubias infinitas. Propterea vaticinare fili hois: & dices ad gog. Hec dicit dñs deus. Nunqd nō in die illo cū habitauerit ppls meus israel cōfidēter scies: et venies de loco tuo a lateribus aquilonis tu & ppli multi tecū: ascēsores equorū uniuersi: cetus magnus & exercitus vehemēs: & ascendes super ppl'm meū israel qsi nubes ut opias terrā. In nouissimis diebus eris: & adducā te sup terrā meā: ut sciant gentes me cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum o gog. Hec dicit dominus deus. Tu ergo ille es de quo locutus sum in diebus antiquis in manu seruorū meorū pphetarū israel: qui prophetauerunt in diebus illorum tēporū ut adducerem te super eos. Et erit in die illa: in die aduentus gog super terram israel: ait dominus deus: ascēdet indignatio mea in furore meo & in zelo meo. In igne ire mee locutus sum: qa in die illa erit cōmotio magna super terram israel & cōmouebūtur a facie mea pisces maris & volucres celi & bestie agri & oē reptile qd mouetur sup humū: cunctiq homines qui sunt super faciē terre: & subuertentur montes: & cadent sepes & ois murus corruet in terram. Et conuocabo aduersus eum in cunctis mōtibus meis gladiū: ait dñs deus. Gladius uniuscuiusq in frēm suū dirigetur. & iudicabo eū peste & sāguie

οὐκ ἔστιν αὐτοῖς προνομεῦσαι προνομὴν καὶ σκυλεῦσαι σκῦλα, τοῦ ἐπιστρέψαι χεῖρά μου εἰς τὴν ἠρημωμένην, ἣ κατῳκίσθη, καὶ ἐπὶ ἔθνος συνηγμένον ἀπὸ ἐθνῶν πολλῶν πεποιηκότων κτήσεις, κατοικοῦντας ἐπὶ τὸν ὀμφαλὸν τῆς γῆς. Σαβὰ καὶ Δαιδὰν καὶ ἔμποροι καρχηδόνιοι καὶ πᾶσαι αἱ κῶμαι αὐτῶν ἐροῦσί σοι, εἰς προνομὴν τοῦ προνομεῦσαι σὺ ἔρχῃ καὶ σκυλεῦσαι σκῦλα συνήγαγες συναγωγήν σου λαβεῖν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἀπενέγκασθαι κτῆσιν τοῦ σκυλεῦσαι σκῦλα μεγάλα. Διὰ τοῦτο προφήτευσον υἱὲ ἀνθρώπου, εἶπον τῷ γὼγ, τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, οὐκ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ κατοικισθῆναι τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ἐπ' εἰρήνης ἐγερθήσῃ καὶ ἥξεις ἐκ τοῦ τόπου σου ἀπ' ἐσχάτου βορρᾶ καὶ ἔθνη πολλὰ μετὰ σοῦ ἀναβάται ἵππων πάντες συναγωγὴ μεγάλη καὶ δύναμις πολλή, καὶ ἀναβήσῃ ἐπὶ τὸν λαόν μου Ἰσραὴλ ὡς νεφέλη καλύψαι γῆν. ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἔσται καὶ ἀνάξω σε ἐπὶ τὴν γῆν μου ἵνα γνῶσιν πάντα τὰ ἔθνη ἐμὲ ἐν τῷ ἁγιασθῆναί με ἐν σοὶ ἐνώπιον αὐτῶν. Τάδε λέγει κύριος κύριος τῷ γὼγ, σὺ εἶ περὶ οὗ ἐλάλησα πρὸ ἡμερῶν τῶν ἔμπροσθεν διὰ χειρὸς τῶν δούλων μου προφητῶν τοῦ Ἰσραὴλ οἱ προφητεύσαντες ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἔτεσιν τοῦ ἀγαγεῖν σε ἐπ' αὐτούς. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐν ἡμέρᾳ ᾗ ἂν ἔλθῃ τῷ γὼγ ἐπὶ τὴν γῆν Ἰσραὴλ λέγει κύριος κύριος, ἀναβήσεται ὁ θυμός μου ἐν ὀργῇ μου καὶ ὁ ζῆλός μου ἐν πυρὶ τῆς ὀργῆς μου ἐλάλησα. εἰ μὴν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται σεισμὸς μέγας ἐπὶ τῆς γῆς Ἰσραήλ, καὶ σεισθήσονται ἀπὸ προσώπου μου οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰ θηρία τοῦ πεδίου καὶ πάντα τὰ ἑρπετὰ τὰ ἕρποντα ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι οἱ ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ῥαγήσεται τὰ ὄρη καὶ πεσοῦνται αἱ φάραγγες, καὶ πᾶν τεῖχος ἐπὶ τὴν γῆν πεσεῖται, καὶ καλέσω ἐπ' αὐτὸν πᾶν φόβον λέγει κύριος, μάχαιρα ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἔσται, καὶ κρινῶ αὐτὸν θανάτῳ, καὶ αἵματι

nō sunt eis ad predandū pdam & spolianda spolia: ut quertam manū meā in trā desertam: q habitata est a gētib⁹ multis q fecerunt possessiones: habitātib⁹ sup umbilicum tre. Saba & Dedan & mercatores carthagineses & oēs ville eor dicent tibi: in predam ad pdandum tu venis & ad spoliandū spolia cōgregasti cōgregatione tuā ut tollas argentū & aurum: ut auferas possessionē ut spolies spolia magna. pptera pphēta fili hois dic gog: hec dicit dñs deus: nōne in die illa cū habitauerit ppls me⁹ israel in pace cōsurges & venies de loco tuo ab extremo aquilonis & gētes multe tecum ascensores equorū oēs congregatio magna & exercit⁹ multus: & ascēdes sup pplm meū israel qsi nubes ut operias trā. in extremo dierū erit & adducā te sup terrā meā ut sciant oēs gētes me cū sctificat⁹ fuero ego in te in cōspectu eor. hec dicit dñs dñs gog: tu es de q locut⁹ sum an dies priores p manū suor meor pphetar israel q pphetauerunt in diebus illis & annis ut adducerem te sup eos: & erit in die illa in die qua venerit gog sup terrā israel dicit dñs dñs: ascendet furor meus & zel⁹ me⁹ in igne ire mee locut⁹ sum. pfecto in die illa erit motio magna in tra israel: & mouebunt a facie mea pisces maris: & volucres celi & bestie campi & oīa reptilia q in terra: & oēs hoies q sup faciem terre: & scindent mōtes & cadent valles: & ois murus in terrā corruet: & vocabo sup eū oēm timorē dicit dñs: gladi⁹ hois in fratrē suum erit & iudicabo eū morte: & sanguie:

ccccccccccccccccccccccccccccccccc

Tāsla.gre.lxx.cū iter.latina. Trāſla.B.Hie. Text.heb.Ezechi.xxxix. Pritiua.heb.

καὶ ὑετῷ κατακλύζοντι, καὶ λίθοις χαλάζης, καὶ πῦρ καὶ θεῖον βρέξω ἐπ' αὐτὸν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ ἐπὶ ἔθνη πολλὰ μετ' αὐτοῦ, καὶ μεγαλυνθήσομαι καὶ ἁγιασθήσομαι καὶ ἐνδοξασθήσομαι καὶ γνωσθήσομαι ἐναντίον ἐθνῶν πολλῶν, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγὼ κύριος. Ca.39.

Καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου προφήτευσον ἐπὶ γὼγ καὶ εἰπόν, τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ γὼγ ἄρχοντα ῥὼς μοσὸχ καὶ θοβὲλ καὶ συνάξω σε καὶ καθοδηγήσω σε καὶ ἀναβιβάσω σε ἀπ' ἐσχάτου βορρᾶ καὶ ἀνάξω σε ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραήλ, καὶ ἀπολῶ τὸ τόξον σου ἀπὸ τῆς χειρός σου τῆς ἀριστερᾶς, καὶ τὰ τοξεύματά σου ἀπὸ τῆς χειρός σου τῆς δεξιᾶς, καὶ καταβαλῶ σε ἐπὶ τὰ ὄρη Ἰσραήλ, καὶ πεσῇ σὺ καὶ πάντες οἱ περὶ σέ, καὶ τὰ ἔθνη τὰ μετὰ σοῦ δοθήσονται εἰς πλήθη ὀρνέων παντὶ πετεινῷ καὶ πᾶσι τοῖς θηρίοις τοῦ πεδίου δέδωκά σε βρωθῆναι, ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου πεσῇ, ὅτι ἐγὼ ἐλάλησα λέγει κύριος κύριος, καὶ ἀποστελῶ πῦρ ἐπὶ μαγὼγ καὶ κατοικηθήσονται αἱ νῆσοι ἐπ' εἰρήνης, καὶ γνώσονται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον γνωσθήσεται ἐν μέσῳ λαοῦ μου Ἰσραήλ, καὶ οὐ βεβηλωθήσεται τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον οὐκέτι, καὶ γνώσονται τὰ ἔθνη ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ἅγιος ἐν Ἰσραήλ. ἰδοὺ ἥκει καὶ γνώσῃ ὅτι ἔσται λέγει κύριος κύριος, αὕτη ἐστὶν ἡ ἡμέρα ἐν ᾗ ἐλάλησα, καὶ ἐξελεύσονται οἱ κατοικοῦντες τὰς πόλεις Ἰσραήλ, καὶ καύσουσιν ἐν τοῖς ὅπλοις θυρεοῖς καὶ πέλταις καὶ κοντοῖς καὶ τόξοις καὶ τοξεύμασι καὶ ῥάβδοις χειρῶν καὶ λόγχαις, καὶ καύσουσιν ἐν αὐτοῖς πῦρ ἑπτὰ ἔτη, καὶ οὐ μὴ λάβωσιν ξύλα ἐκ τοῦ πεδίου, οὐδ' οὐ μὴ κόψωσιν ἐκ τῶν δρυμῶν, ἀλλ' ἢ τὰ ὅπλα κατακαύσουσι πυρί, καὶ προνομεύσουσι τοὺς προνομεύσαντας αὐτούς, καὶ σκυλεύσουσι τοὺς σκυλεύσαντας αὐτούς, λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ δώσω τῷ γὼγ τόπον ὀνομαστόν, μνημεῖον ἐν Ἰσραήλ, πολυάνδριον τῶν ἐπελθόντων πρὸς τῇ θαλάσσῃ. καὶ περιοικοδομήσουσι τὸ περιστόμιον τῆς φάραγγος, καὶ κατορύξουσιν ἐκεῖ τὸν γὼγ καὶ πᾶν τὸ πλῆθος αὐτοῦ ccccccccccc

& pluuia inundante: & lapidib⁹ grādinis: & ignē & sulphur pluā sup eū & sup omnes q cū eo & sup gētes multas cum eo: & magnificabor & sanctificabor: & glorificabor: & notus ero in cōspectu multar gētiū & scient qz ego dñs. Ca.39.

Et tu fili hois vaticinare sup gog & dic: hec dicit dñs: ecce ego sup te gog pncipē capitis mosoch & thubal & cōgregabo te & ducā te & ascēdere faciā te a nouissio aquilonis & educā te sup mōtes israel: & perdam arcū tuū de manu tua sinistra: & sagittationes tuas de manu tua dextera: & deijciam te sup mōtes israel: & cades tu & oēs q circa te: & gētes q tecū dabuntur in multitudinē auiū oī volatili & oībus bestiis campi dedi te ad deuorādū: sup faciem campi cades: qz ego locut⁹ sum dicit dñs dñs: & mittam ignē in magog & habitabuntur insule in pace: & scient qz ego sum dñs: & nomē meū sctm notū fiet in medio ppli mei israel: & nō polluetur nomē meū sanctū vltra: & scient gētes qz ego sum dñs sctus in israel. ecce venit & scies qm erit dicit dñs: hec est dies in q locut⁹ sum: & egredientur habitantes ciuitates israel: & succendent in armis clypeis & peltis & contis & arcubus & sagittis & baculis manuū & lanceis: & succendent in eis ignē septē ānis: & nō assument ligna ex campo: neqz incident de saltib⁹: sed arma comburent igne: & depdabuntur eos q depdati sunt eos: & spoliabunt spoliantes eos: dicit dñs omps. & erit in die illa dabo gog locū noīatū monumētū in israel: sepulchrū aduenientiū ad mare. & circumedificabunt circuitū oris vallis: & sepelient ibi gog & oēm multitudinē eius

et imbre vehemēti & lapidibus immensis. Ignē & sulphur pluā sup eum & sup exercitū ei9: & sup populos multos q sunt cū eo. Et magnificabor & sanctificabor: & notus ero in oculis cccccccccc multarū gentiū: & sciēt quia ego dñs. 39.

Tu autem fili hominis vaticinare cccc aduersum gog: & dices. Hec dicit dñs deus. Ecce ego super te gog principē capitis mosoch & thubal & circūagam te & educam te & ascendere te faciā de lateribus aquilonis: & adducā te sup montes israel: & percutiam arcum tuū in manu sinistra tua: & sagittas tuas de manu dextera tua deiiciā: sup mōtes israel cades tu: & oia agmina tua & populi tui qui sunt tecū. Feris: auibus: omniq volatili & bestiis terre dedi te cccc ad deuorandum. Super faciem agri cades: quia ego locutus sum ait dominus deus. cccccccccc Et immittam ignē in magog & in his q habitāt in insulis confidenter: & scient quia ego dñs. Et nomē sanctū meū notū faciā in medio popli mei israel: & nō polluā nomē sanctū meū amplius. & scient gentes qa ego dominus sanctus cccc israel. Ecce venit & factum est ait cccccccccc dñs de9. Hec est dies de qua locutus sum. cccc Et egredientur habitatores de ciuitatibus israel: & succendēt & cōburēt arma clypeū & hastas arcū & sagittas & baculos manuū & cōtos: & succendent ea igni septem annis. Et non portabunt ligna de regionibus: neqz succendent de cccccc saltibus: qm arma succendent igni cccccccccc & depdabūtur eos qbus prede fuerāt: & diripiēt vastatores suos: ait dominus deus. Et erit in die illa: dabo gog locum nominatum cccc sepulchrū in israel: vallem viatorū ad orientem maris: que obstupescere faciet pretereuntes: cccc & sepelient ibi gog: & oēm multitudinem eius:

וגשם שוטף ואבני אלגביש אש
וגפרית אמטיר עליו ועל אגפיו ועל
עמים רבים אשר אתו: והתגדלתי
והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים
רבים וידעו כי אני יהוה:

Ca. xxxix

ואתה בן אדם הנבא
על גוג ואמרת כה אמר אדני יהוה
הנני אליך גוג נשיא ראש משך
ותבל: ושבבתיך וששאתיך
והעליתיך מירכתי צפון והבאותך
על הרי ישראל: והכיתי קשתך מיד
שמאולך וחציך מיד ימינך אפיל:
על הרי ישראל תפול אתה וכל
אגפיך ועמים אשר אתך לעיט
צפור כל כנף וחית השדה נתתיך
לאכלה: על פני השדה תפול כי
אני דברתי נאם אדני יהוה:
ושלחתי אש במגוג ובישבי האיים
לבטח וידעו כי אני יהוה: ואת
שם קדשי אודיע בתוך עמי ישראל
ולא אחל את שם קדשי עוד
וידעו הגוים כי אני יהוה קדוש
בישראל: הנה באה ונהייתה נאם
אדני יהוה הוא היום אשר דברתי:
ויצאו ישבי ערי ישראל ובערו
והשיקו בנשק ומגן וצנה בקשת
ובחצים ובמקל יד וברמח ובערו
בהם אש שבע שנים: ולא ישאו
עצים מן השדה ולא יחטבו מן
היערים כי בנשק יבערו אש
ושללו את שלליהם ובזזו את
בזזיהם נאם אדני יהוה: והיה
ביום ההוא אתן לגוג מקום שם
קבר בישראל גי העברים קדמת
הים וחסמת היא את העברים
וקברו שם את גוג ואת כל המונה

שטף · מטר · גדל · קדש ידע · רבב · נבא · נשא · עלה צפן · בוא נכה · נפל · צפר חיה · נתן פנה · אי · ידע · חלל · קדש · בוא היה · נשק צנן · שנה נשא · חטב · בער · נתן · גיא · חסם

וקראו גיא המון גוג: וקברום בית
ישראל למען טהר את הארץ
שבעה חדשים: וקברו כל עם הארץ
והיה להם לשם יום הכבדי נאם
אדני יהוה: ואנשי תמיד יבדילו
עברים בארץ מקברים את
העברים את הנותרים על פני
הארץ לטהרה מקצה שבעה
חדשים יחקרו: ועברו העברים
בארץ וראה עצם אדם ובנה
אצלו ציון עד קברו אתו המקברים
אל גיא המון גוג: וגם שם עיר
המונה וטהרו הארץ: ואתה בן אדם
כה אמר אדני יהוה אמר לצפור
כל כנף ולכל חית השדה הקבצו
ובאו האספו מסביב על זבחי
אשר אני זבח לכם זבח גדול על
הרי ישראל ואכלתם בשר
ושתיתם דם: בשר גבורים תאכלו
ודם נשיאי הארץ תשתו אילים
כרים ועתודים פרים מריאי בשן
כלם: ואכלתם חלב לשבעה
ושתיתם דם לשכרון מזבחי
אשר זבחתי לכם: ושבעתם על
שלחני סוס ורכב גבור וכל איש
מלחמה נאם אדני יהוה: ונתתי את
כבודי בגוים וראו כל הגוים את
משפטי אשר עשיתי ואת ידי
אשר שמתי בהם: וידעו בית
ישראל כי אני יהוה אלהיהם מן
היום ההוא והלאה: וידעו הגוים
כי בעונם גלו בית ישראל על
אשר מעלו בי ואסתר פני מהם
ואתנם ביד צריהם ויפלו בחרב
כלם: כטמאתם וכפשעיהם עשיתי
אתם ואסתר פני מהם: לכן כה

et vocabitur vallis multitudinis gog: & sepeliẽt eos domus israel: vt mũdent terram septẽ mẽsibus. Sepeliet autẽ ois populus terre: & erit eis noiata dies in qua glorificatus sum: ait dominus deus. Et viros iugiter constituent lustrãtes terram: qui sepeliant & requirant eos qui remanserant super faciem terre vt emundent eam. Post menses autẽ septẽ quererẽ incipiẽt: & circuibũt peragrãtes terrã. Cũq; viderint os hois: statuẽt iuxta illud titulũ: donec sepeliãt illud pollinctores in valle multitudinis gog. Nomen aũt ciuitatis amona: & mũdabunt terrã. Tu aũt fili hominis: hec dicit dominus deus. Dic omñi volucri & vniuersis auibus cunctisq; bestiis agri. Cõuenite: pperate: cõcurrite vndiq; ad victimã meã quã ego immolo vobis: victimã grãdem sup montes israel: vt comedatis carnem & bibatis sãguinẽ. Carnes fortium comedetis: & sanguinẽ principum terre bibetis: arietũ & agnorũ & hircorũ taurorũq; & altiliũ & pinguium omniũ. Et comedetis adipẽ in saturitatem: & bibetis sanguinem in ebrietatẽ: de victima quã ego immolaui vobis: & saturabimini sup mẽsam meã de equo & equite forti & de vniuersis viris bellatoribus: ait dñs deus. Et ponam gloriã meã in gentibus: & videbunt oẽs gentes iudicium meũ quod fecerim & manum meam quã posuerim sup eos. Et scient domus israel quia ego dñs deus eorum: a die illa & deinceps. Et scient gentes q̃m in iniq̃tate sua capta sit domus israel: & q͂ reliq̃rit me: & abscõderim faciẽ meã ab eis: & tradideri eos in manus hostiũ: & ceciderint in gladio vniuersi. Iuxta imũdiciã eorũ & scelera feci eis & abscõdi faciẽ meã ab illis. Propterea hec

& vocabitur tunc cemiterium gog: & sepelient
καὶ κληθήσεται τότε τὸ πολυάνδριον τοῦ γώγ, καὶ κατορύ-
eos domus israel: vt mundetur terra in septẽ
ξουσιν αὐτοὺς οἶκος ἰσραήλ, ἵνα καθαρισθῇ ἡ γῆ ἐν ἑπτὰ
mensibus: & sepelient eos ois ppls terre: &
μησίν, καὶ κατορύξωσιν αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς, καὶ
erit eis in noiatũ q̃ die glorificatus sum dicit
ἔσται αὐτοῖς εἰς ὀνομαστὸν ἡ ἡμέρα ἐδοξάσθην λέγει
dñs dñs. & viros semper secernent
κύριος κύριος. καὶ ἄνδρας διαπαντὸς διαστελοῦσιν
lustrantes terrã ad sepeliẽdũ derelictos
ἐπιπορευομένους τὴν γῆν θάψαι τοὺς καταλελειμμένους
a facie terre: vt emũdent illos post
ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καθαρίσαι αὐτοὺς μετὰ τὴν
septẽ mẽses & requirent: & ois pertransiens
ἑπτάμηνον καὶ ἐκζητήσουσιν, καὶ πᾶς ὁ διαπορευόμενος
terrã & vidẽs os hois: edificabit iuxta illud
τὴν γῆν καὶ ἰδὼν ὀστοῦν ἀνθρώπου, οἰκοδομήσει παρ᾽ αὐτὸ
titulũ: donec sepeliant illud sepelientes in cemi-
σημεῖον, ἕως ὅτου θάψουσιν αὐτὸ οἱ θάπτοντες εἰς τὸ πο-
teriũ gog: & .n. nomẽ ciuitatis cemi-
λυάνδριον τοῦ γώγ· καὶ γὰρ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως πο-
teriũ: & mundabitur terra. & tu fili homi-
λυάνδριον, καὶ καθαρισθήσεται ἡ γῆ. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώ-
nis hec dicit dñs dñs: dic omni aui vo-
που τάδε λέγει κύριος κύριος, εἰπὸν παντὶ ὀρνέῳ πε-
lucri & ad oẽs bestias campi: cõgrega-
τεινῷ καὶ πρὸς πάντα τὰ θηρία τοῦ πεδίου, συνάχθη-
mini & venite ab oibus q̃ in circuitu ad sacri-
τε καὶ ἔρχεσθε ἀπὸ πάντων τῶν περικύκλῳ ἐπὶ τὴν θυ-
ficiũ meũ qđ sacrificaui vobis sacrificiũ magnũ sup mõtes is-
σίαν μου ἣν τέθυκα ὑμῖν θυσίαν μεγάλην ἐπὶ τὰ ὄρη ἰσ-
rael: & comedetis carnes & bibetis sãguinẽ. carnes gi-
ραήλ, καὶ φάγεσθε κρέα καὶ πίεσθε αἷμα. κρέα γι-
gantũ cõedetis: & sãguinẽ pncipũ terre bibetis: arie-
γάντων φάγεσθε, καὶ αἷμα ἀρχόντων τῆς γῆς πίεσθε, κρι-
tes & vitulos & hircos: & vituli impinguati
οὺς καὶ μόσχους καὶ τράγους, καὶ οἱ μόσχοι ἐστεατωμένοι
oẽs: & cõedetis adipẽ in saturitatẽ: & bibetis san-
πάντες, καὶ φάγεσθε στέαρ εἰς πλησμονήν, καὶ πίεσθε αἷ-
guinẽ i ebrietatẽ de sacrificio meo qđ sacrificaui vobis: & sa-
μα εἰς μέθην ἀπὸ τῆς θυσίας μου ἧς ἔθυσα ὑμῖν, καὶ ἐμ-
turabimini de mensa mea. equum & ascẽ-
πλησθήσεσθε ἀπὸ τῆς τραπέζης μου. ἵππον καὶ ἀνα-
sorẽ & gigantẽ & oẽm virũ bellatorẽ di-
βάτην καὶ γίγαντα καὶ πάντα ἄνδρα πολεμιστὴν λέ-
cit dñs: & dabo gliã meã in vobis: & vide-
γει κύριος, καὶ δώσω τὴν δόξαν μου ἐν ὑμῖν, καὶ ὄψον-
būt oẽs gẽtes iudiciũ meũ qđ feci: &
ται πάντα τὰ ἔθνη τὴν κρίσιν μου ἣν ἐποίησα, καὶ τὴν
manũ meã quã induxi sup eos: & scient domus
χεῖρά μου ἣν ἐπήγαγον ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ γνώσονται οἶκος
israel: qr ego sum dñs deus eorũ a die
ἰσραήλ, ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν ἀπὸ τῆς ἡμέ-
ista & deinceps. & scient oẽs gen-
ρας ταύτης καὶ ἐπέκεινα. καὶ γνώσονται πάντα τὰ ἔθ-
tes: qr ppter peccata sua captiuati sunt do-
νη, ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ᾐχμαλωτεύθησαν οἶ-
mus israel: eo qđ puaricati sũt in me: & auerti
κος ἰσραήλ, ἀνθ᾽ ὧν ἠθέτησαν εἰς ἐμέ, καὶ ἀπέστρεψα τὸ
faciem meã ab eis: & tradidi eos in
πρόσωπόν μου ἀπ᾽ αὐτῶν, καὶ παρέδωκα αὐτοὺς εἰς
manus inimicorũ eorũ: & ceciderũt vniuersi gla-
χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ ἔπεσαν πάντες μα-
dio: scđm immũditias eorũ & iniq̃ta-
χαίρᾳ, κατὰ τὰς ἀκαθαρσίας αὐτῶν καὶ τὰ ἀνομήμα-
tes eorũ feci eis: & auerti faci-
τα αὐτῶν ἐποίησα αὐτοῖς, καὶ ἀπέστρεψα τὸ πρόσω-
em meã ab eis. ppterea hec
πόν μου ἀπ᾽ αὐτῶν. διὰ τοῦτο τάδε

dicit dñs dñs: nunc reducam captiuitatem in ia-
λέγει κύριος κύριος, νῦν ἀναστρέψω αἰχμαλωσίαν ἐν ἰα-
cob & miserebor domus israel: & zelabo ppter
κὼβ καὶ ἐλεήσω τὸν οἶκον ἰσραήλ, καὶ ζηλώσω διὰ τὸ
nomẽ sanctũ meũ: & portabũt ignominiã suam
ὄνομα τὸ ἅγιόν μου, καὶ λήψονται τὴν ἀτιμίαν ἑαυτῶν
& iniusticiã quã iniuste egerũt habitauerint ip-
καὶ τὴν ἀδικίαν ἣν ἠδίκησαν ἐν τῷ κατοικισθῆναι αὐ-
si in terra sua in pace: & non erit ex-
τοὺς ἐπὶ τὴν γῆν αὐτῶν ἐπ᾽ εἰρήνης, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκ-
terrẽs: cũ reduxero ego eos de gẽtib⁹ &
φοβῶν, ἐν τῷ ἀποστρέψαι με αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐθνῶν καὶ
cõgregauero ego eos de regiõib⁹ gentiũ. &
συναγαγεῖν με αὐτοὺς ἐκ τῶν χωρῶν τῶν ἐθνῶν. καὶ
sctificabor in eis: in cõspectu gẽtiũ: & scient
ἁγιασθήσομαι ἐν αὐτοῖς, ἐνώπιον τῶν ἐθνῶν, καὶ γνώσον-
qr ego sum dñs deus eorũ: cũ apparuero
ται ὅτι ἐγώ εἰμι κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, ἐν τῷ ἐπιφανῆναί
ego eis in gentib⁹: & cũ cõgregauero ego e-
με αὐτοῖς ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ ἐν τῷ συνάξαι με αὐ-
os sup terrã eorũ: & non derelinquam vltra
τοὺς ἐπὶ τὴν γῆν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγκαταλείψω ἔτι
ex eis quẽpiã ibi: & non cõuertam vltra
αὐτῶν οὐδένα ἐκεῖ, καὶ οὐκ ἀποστρέψω οὐκ ἔτι τὸ
faciem meã ab eis: eo qđ effudi furorẽ meũ
πρόσωπόν μου ἀπ᾽ αὐτῶν, ἀνθ᾽ οὗ ἐξέχεα τὸν θυμόν μου
sup domũ israel dicit dñs dñs.
ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ λέγει κύριος κύριος. Ca.40.

& factũ ẽ in quinto & vigesimo anno
Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πέμπτῳ καὶ εἰκοστῷ ἔτει τῆς
captiuitatis nrẽ in primo mẽse decima mensis
αἰχμαλωσίας ἡμῶν ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς
in quartodecimo anno postq̃ capta est
ἐν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἔτει μετὰ τὸ ἁλῶναι τὴν
ciuitas in die illa facta ẽ sup me manus dñi:
πόλιν ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐγένετο ἐπ᾽ ἐμὲ χεὶρ κυρίου,
& adduxit me in visione dei in terrã israel: & posuit
καὶ ἤγαγέν με ἐν ὁράσει θεοῦ εἰς γῆν ἰσραήλ, καὶ ἔθηκέν
me in mõte excelso valde: & in eo q̃si edifi-
με ἐπ᾽ ὄρους ὑψηλοῦ σφόδρα, καὶ ἐπ᾽ αὐτοῦ ὡς οἰκο-
catio ciuitatis e regiõe & introduxit me illuc. &
δομὴ πόλεως ἀπέναντι καὶ εἰσήγαγέν με ἐκεῖ. καὶ
ecce vir & visio ei⁹ erat q̃si visio eris
ἰδοὺ ἀνὴρ καὶ ἡ ὅρασις αὐτοῦ ἦν ὡσεὶ ὅρασις χαλκοῦ
splendẽtis: & in manu ei⁹ erat funiculus edifica-
στίλβοντος, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἦν σπαρτίον οἰκοδό-
torũ & calamus mẽsura: & ipse stabat in
μων καὶ κάλαμος μέτρον, καὶ αὐτὸς εἱστήκει ἐπὶ τῆς
porta. & dixit ad me vir. vidisti fili homi-
πύλης. καὶ εἶπεν πρός με ὁ ἀνήρ. ἑώρακας υἱὲ ἀνθρώ-
nis: in oculis tuis vide: & in auribus tuis
που, ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς σου ἴδε, καὶ ἐν τοῖς ὠσίν σου
audi: & pone in cor tuũ oia q̃cũq; ego
ἄκουε, καὶ τάξον εἰς τὴν καρδίαν σου πάντα ὅσα ἐγὼ
õndo tibi: qr vt õndam tibi ingressus es
δεικνύω σοι, διότι ἕνεκα τοῦ δεῖξαί σοι εἰσελήλυθας
huc. & õndas oia q̃cũq; tu vides domui isra-
ὧδε. καὶ δείξεις πάντα ὅσα σὺ ὁρᾷς τῷ οἴκῳ ἰσρα-
el. & ecce murus extra domũ p gyrũ &
ήλ. καὶ ἰδοὺ περίβολος ἔξωθεν τοῦ οἴκου κύκλῳ καὶ
in manu viri calamus mẽsura cubitorũ sex i
ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀνδρὸς κάλαμος τὸ μέτρον πηχῶν ἓξ ἐν
cubito & palmi: & mensus est antemurale
πήχει καὶ παλαιστῆς, καὶ διεμέτρησεν τὸ προτείχισμα
latitudinẽ eq̃lẽ calamo. & eq̃lẽ ca-
πλάτος ἴσον τῷ καλάμῳ. καὶ τὸ θεῖ ἴσον τῷ κα-
lamo lõgitudinẽ & eq̃lẽ calamo altitudinẽ: & in-
λάμῳ τὸ μῆκος καὶ ἴσον τῷ καλάμῳ τὸ ὕψος, καὶ εἰ-
gressus ẽ in portam respicientẽ ad orientẽ
σῆλθεν εἰς τὴν πύλην τὴν βλέπουσαν κατὰ ἀνατολὰς
in septẽ gradib⁹.
ἐν ἑπτὰ ἀναβαθμοῖς

dicit dñs deus. Nunc reducam captiuitatẽ iacob: & miserebor omnis domus israel. Et assumã zelum pro noie sancto meo. et portabũt cõfusionem suã & oẽm puaricationẽ quã preuaricati sunt in me: cũ habitauerint in terra sua cõfidẽter neminẽ formidãtes: & reduxero eos de populis: & congregauero de terris inimicorũ suorũ: & sanctificatus fuero in eis in oculis gentiũ plurimarũ: & scient q̃ ego dñs deus eorũ: eo q̃ trãstuleri eos i nationes: & cõgregauerim eos sup terrã suã: & non dereliquerim quem q̃ ex eis ibi. Et nõ abscõdam vltra faciẽ meã ab eis: eo q̃ effuderim spiritum meũ sup oẽm domũ israel: ait dominus deus.

40.

IN vicesimoquinto anno transmigrationis nostre in exordio anni decima mensis quarto decimo anno postq̃ percussa est ciuitas in ipsa hac die facta est sup me manus dñi: & adduxit me illuc in visionibus dei. Adduxit me in terrã israel: & dimisit me super montẽ excelsum nimis: sup quẽ erat q̃si edificiũ ciuitatis vergẽtis ad austrũ: & introduxit me illuc. Et ecce vir cuius erat species quasi spẽs eris: & funiculus lineus in manu eius: & calamus mẽsure in manu eius. Stabat aũt in porta. & locutus est ad me idẽ vir. Fili hois: vide oclis tuis: & aurib⁹ tuis audi: & pone cor tuũ in oia que ego ostendam tibi: quia vt ostendantur tibi adductus es huc. Annũcia oĩa que tu vides domui israel. Et ecce murus forinsecus in circuitu domus vndiq;: & in manu viri calamus mẽsure sex cubitorum & palmo. Et mẽsus est latitudinẽ edificii calamo vno: altitudinem quoq; calamo vno. Et venit ad portã que respiciebat viam orientalẽ: & ascendit per gradus eius.

אמר אדני יהוה עתה אשיב את
שבות יעקב ורחמתי כל בית
ישראל וקנאתי לשם קדשי:
ונשו את כלמתם ואת כל מעלם
אשר מעלו בי בשבתם על אדמתם
לבטח ואין מחריד: בשובבי אתם
מן העמים וקבצתי אתם מארצות
איביהם ונקדשתי בם לעיני הגוים
רבים: וידעו כי אני יהוה אלהיהם
בהגלותי אתם אל הגוים וכנסתים
על אדמתם ולא אותיר עוד מהם
שם: ולא אסתיר עוד פני מהם
אשר שפכתי את רוחי על בית
ישראל נאם אדני יהוה:

Cap.xl.

בעשרים וחמש שנה
לגלותנו בראש השנה בעשור
לחדש בארבע עשרה שנה אחר
אשר הכתה העיר בעצם היום
הזה היתה עלי יד יהוה ויבא אתי
שמה: במראות אלהים הביאני אל
ארץ ישראל ויניחני אל הר גבה
מאד ועליו כמבנה עיר מנגב: ויביא
אותי שמה והנה איש מראהו
כמראה נחשת ופתיל פשתים בידו
וקנה המדה והוא עמד בשער:
וידבר אלי האיש בן אדם ראה
בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך
לכל אשר אני מראה אותך כי
למען הראותכה הבאתה הנה הגד
את כל אשר אתה ראה לבית
ישראל: והנה חומה מחוץ לבית
סביב סביב וביד האיש קנה המדה
שש אמות באמה וטפח וימד את
רחב הבנין קנה אחד וקומה קנה
אחד: ויבוא אל שער אשר פניו
דרך הקדימה ויעל במעלותו

וימד את סף השער קנה אחד רחב
ואת סף אחד קנה אחד רחב: והתא
קנה אחד ארך וקנה אחד רחב
ובין התאים חמש אמות וסף
השער מאצל אלם השער מהבית
קנה אחד: וימד את אלם השער
מהבית קנה אחד: וימד את אלם
השער שמנה אמות ואילו שתים
אמות ואלם השער מהבית: ותאי
השער דרך הקדים שלשה מפה
ושלשה מפה מדה אחת לשלשתם
ומדה אחת לאילם מפה ומפו:
וימד את רחב פתח השער עשר
אמות ארך השער שלוש עשרה
אמות: וגבול לפני התאות אמה
אחת ואמה אחת גבול מפה
והתא שש אמות מפה ושש אמות
מפה: וימד את השער מגג התא
לגגו רחב עשרים וחמש אמות
פתח נגד פתח: ויעש את אילים
ששים אמה ואל איל החצר
השער סביב סביב: ועל פני השער
היאתון על לפני אלם השער
הפנימי חמשים אמה: וחלונות
אטמות אל התאים ואל אליהמה
לפנימה לשער סביב סביב וכן
לאלמות וחלונות סביב סביב
לפנימה ואל איל תמרים: ויביאני
אל החצר החיצונה והנה לשכות
ורצפה עשוי לחצר סביב סביב
שלשים לשכות אל הרצפה:
והרצפה אל כתף השערים לעמת
ארך השערים הרצפה התחתונה:
וימד רחב מלפני השער התחתונה
לפני החצר הפנימי מחוץ מאה
אמה הקדים והצפון: והשער אשר

תא · שלש · גבל פנה · עשה · ששה · סבב פנה · אית · פנה חלל · תא איל · פנה בוא · חוץ · עשה · מדד · קדם צפן

Et menſus eſt limē porte calamo vno latitudinem.i. limen vnū calamo vno in latitudine: & thalamū vno calamo in lōgū: & vno calamo in latū: & inter thalamos qnq; cubitos: & limen porte iuxta veſtibulum porte intrinſecus calamo vno. Et mēſus eſt veſtibulum porte octo cubitorū: & frontem eius duobus cubitis. Veſtibulū autem porte erat intrinſecus. Porro thalami porte ad viam orietalē. tres hinc & tres inde: mēſura vna trium: & menſura vna frontiū ex vtraq; parte. Et menſus eſt latitudinē liminis porte decem cubitorum: & longitudinem porte tredecim cubitorum: & marginē ante thalamos cubiti vnius: & cubitus vnius finis vtrinq;. Thalami autem ſex cubitorum erant hinc & inde. Et menſus eſt portam a tecto thalami vſq; ad tectū eius: latitudinē viginti quinq; cubitorū: oſtium contra oſtium. Et fecit frontes per ſexaginta cubitos: & ad frontem atrium porte vndiq; per circuitū: & ante faciē porte q̄ pertingebat vſq; ad faciē veſtibuli porte interioris quinquaginta cubitos: & feneſtras obliquas in thalamis & in frontibus eorū: que erant intra portā vndiq; p circuitū. Similiter aūt erāt & i veſtibulis feneſtre per gyrum intrinſecus: & ante frontes pictura palmarum celata. Et eduxit me ad atriū exteri⁹: & ecce gazophylacia & pauimētū ſtratum lapide in atrio per circuitum. Triginta gazophylacia in circuitu pauimēti: & pauimentū in fronte portarū ſecundum longitudinē portarum erat inferius. Et menſus eſt latitudinē a facie porte inferioris vſq; ad frontē atrii interi⁹ extrinſecus: centū cubitos ad orientē & aquilonem. Portam vero que

⁊ menſus eſt thee ſex ſex elam porte eq̄le
κὰι διεμέτρησεν τὸ θεὲ ἓξ ἓξ τὸ ἀιλὰμ τῆς πύλης ἴσον
calamo latitudinē: ⁊ altitudo eq̄lis calamo ⁊
τῷ καλάμῳ πλάτος, κὰι τὸ ὕψος ἴσον τῷ καλάμῳ κὰι
eq̄lis calamo longitudo ⁊ elam cubitoꝝ quinq;:
ἴσον τῷ καλάμῳ μῆκος κὰι τὸ ἄις πηχέων πέντε,
⁊ thee tertiū eq̄le calamo latitudie ⁊
κὰι τὸ θεὲ τὸ τρίτον ἴσον τῷ καλάμῳ πλάτος κὰι
eq̄le calamo lōgitudie ⁊ elam porte iuxta
ἴσον τῷ καλάμῳ μῆκος κὰι τὸ ἐλ τοῦ πυλῶνος πλη-
elam porte cubitoꝝ octo. ⁊ elam
σίον τοῦ ἀιλὰμ τῆς πύλης πηχῶν ὀκτώ. κὰι τὰ ἀιλεῦ
cubitoꝝ duoꝝ: ⁊ elam porte intrinſecus ⁊ the
πηχῶν δύο, κὰι τὸ ἀιλὰμ τῆς πύλης ἔσωθεν κὰι τὸ θε-
porte e regione tres hinc. ⁊ tres inde: ⁊
τῆς πύλης κατέναντι τρεῖς ἔνθεν κὰι τρεῖς ἔνθεν, κὰι
mēſura vna trib⁹ mēſura vna elam hinc ⁊ hinc.
μέτρον ἐν τοῖς τρισὶ μέτρον ἐν τοῖς ἀιλὰμ ἔνθεν κὰι ἔνθεν.
⁊ menſus eſt latitudinē introit⁹ porte cubi
κὰι διεμέτρησεν τὸ πλάτος τῆς θύρας τοῦ πυλῶνος πη-
toꝝ decem. ⁊ latitudinē porte cubitoꝝ
χῶν δέκα. κὰι τὸ εὖρος τοῦ πυλῶνος πηχῶν
tredecim. ⁊ cubit⁹ vn⁹ reductus in
δεκατριῶν. κὰι πῆχυς εἷς ἐπισυναγόμενος κατὰ
conſpectu theim ⁊ cubiti vni⁹ finis hinc ⁊
πρόσωπον τῶν θεεὶμ κὰι πήχεως ἑνὸς ὅρος ἔνθεν κὰι
inde. ⁊ thee cubitoꝝ ſex hinc ⁊ cubitoꝝ ſex in-
ἔνθεν. κὰι τὸ θεὲ πηχῶν ἓξ ἔνθεν κὰι πηχῶν ἓξ ἔν-
de: ⁊ menſus eſt portā a muro
θεν, κὰι διεμέτρησε τὴν πύλην ἀπὸ τοῦ τείχους τοῦ
thee vſq; ad parietē thee latitudinē cubiti viginti
θεὲ ἐπὶ τὸν τοῖχον τοῦ θεὲ πλάτος πήχεις ἔικοσι
quinq;. hec porta ↄ portā: ⁊ ſub dio
πέντε. ἄυτη πύλη ἐπὶ πύλην, κὰι τὸ ἄιθριον τοῦ
elam porte ſexagita cubiti ⁊ theim por-
ἀιλὰμ τῆς πύλης ἑξήκοντα πήχεις κὰι θεεὶμ τῆς πύ-
te atrii ⁊ ſub dio porte extriſec⁹ p circuitū e-
λης τῆς ἀυλῆς κὰι τὸ ἄιθριον τῆς πύλης ἔξωθεν κύκλῳ ἀι-
lam porte interioris cubitoꝝ q̄nquagita: ⁊ feneſtre abſ-
λὰμ τῆς πύλης ἔσωθεν πηχῶν πεντήκοντα, κὰι θυρίδες κρυ-
cōdite ſup theim ⁊ ſup elam intra por-
πταὶ ἐπὶ τὰ θεεὶμ κὰι ἐπὶ τὰ ἀιλὰμ ἔσωθεν τῆς πύ-
tā atrii p circuitū. ⁊ ſimiliter elamoth
λης τῆς ἀυλῆς κυκλόθεν. κὰι ὡσαύτως τῆς ἀιλαμμὼθ
feneſtre i circuitu intriſec⁹. ⁊ ſup elam palme hic
θυρίδες κύκλῳ ἔσωθεν. κὰι ἐπὶ τῷ ἀιλὰμ φοίνικες ἔν-
⁊ inde. ⁊ introduxit me in atriū interius:
θεν κὰι ἔνθεν. κὰι ἐισήγαγέν με ἐις τὴν ἀυλὴν τὴν ἐσωτέραν,
⁊ ecce thalami ⁊ colūne atrii i circuitu
κὰι ἰδοὺ παστοφόρια κὰι περίστυλα τῆς ἀυλῆς κύκλῳ
triginta thalami in columnis: ⁊ porti-
τριάκοντα παστοφόρια ἐν τοῖς περιστύλοις, κὰι ἁι στο-
c⁹ ab auſtro portaꝝ ſcōm lōgitudinē ianua-
αὶ κατὰ νότου τῶν πυλῶν κατὰ τὸ μῆκος τῶν πυ-
rū colūne q̄ inferius. ⁊ menſus eſt
λῶν τὸ περίστυλον τὸ ὑποκάτω. κὰι διεμέτρησεν τὸ
latitudinē atrii a ſub dio porte
πλάτος τῆς ἀυλῆς ἀπὸ τοῦ ἀιθρίου τῆς πύλης τῆς
exterioris vſq; interius ad ſub dio porte inte-
ἐξωτέρας ἕως ἔσωθεν ἐπὶ τὸ ἄιθριον τῆς πύλης ἐσω-
rioris reſpicientis extra. cubiti centū aſpici-
τέρας τῆς βλεπούσης ἔξω. πήχεις ἑκατὸν τῆς βλε-
entis ad orientē. ⁊ duxit me ad aqlo-
πούσης κατὰ ἀνατολάς. κὰι ἤγαγέν με ἐπὶ βορ-
nem. ⁊ ecce porta
ρᾶν. κὰι ἰδοὺ πύλη

C

D

reſpiciens ad aqlonē atrio exteriori ⁊ mēſus
βλέπουσα πρὸς βορρᾶν τῇ ἀυλῇ τῇ ἐξωτέρᾳ κὰι διεμέ-
eſt eam lōgitudinē ei⁹ ⁊ latitudinē. ⁊ thee
τρησεν αὐτὴν τὸ μῆκος ἀυτῆς κὰι τὸ πλάτος. κὰι τὸ θεὲ
tres hinc ⁊ tres inde. ⁊ eleu ⁊ elamoth
τρεῖς ἔνθεν κὰι τρεῖς ἔνθεν. κὰι τὸ ἐλεῦ κὰι τὰ ἀιλαμ-
⁊ palmas eius. ⁊ factū eſt ſcōm mē-
μῶν κὰι τοὺς φοίνικας ἀυτῆς. κὰι ἐγένετο κατὰ τὰ μέ-
ſurā porte reſpicientis ad orientem cubitoꝝ
τρα τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολὰς πηχῶν
quīq̄ginta longitudo ei⁹ ⁊ cubitoꝝ vigīti quīq;
πεντήκοντα τὸ μῆκος ἀυτῆς κὰι πηχῶν ἐικοσιπέντε τὸ
latitudo ei⁹ ⁊ feneſtre ei⁹ ⁊ elamoth ⁊ palme
εὖρος ἀυτῆς κὰι θυρίδες ἀυτῆς κὰι τὰ ἀιλαμμῶν κὰι οἱ φοίνικες
eius ſicut porta reſpiciēs ad orientem: ⁊ in
ἀυτῆς καθὼς ἡ πύλη ἡ βλέπουσα κατὰ ἀνατολάς, κὰι ἐν
ſeptē gradib⁹ aſcendebāt ad eā ⁊ elamoth
ἑπτὰ κλιμακτῆρσιν ἀνέβαινον ἐπ' ἀυτὴν κὰι τὰ ἀιλαμμὰν
intriſec⁹. ⁊ porta atrio interiori reſpicienti ad por-
ἔσωθεν. κὰι πύλη τῇ ἀυλῇ τῇ ἐσωτέρᾳ βλεπούσῃ ἐπὶ πύ-
tam aqlonis: ſicut porte reſpicientis ad ori-
λην τοῦ βορρᾶ, τρόπον τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνα-
entē. ⁊ menſus eſt atriū a porta ad portā
τολάς. κὰι διεμέτρησεν τὴν ἀυλὴν ἀπὸ πύλης ἐπὶ πύλην
cubitis cētum. ⁊ duxit me ad auſtrū ⁊ ecce porta
πήχεις ἑκατόν. κὰι ἤγαγέν με κατὰ νότον κὰι ἰδοὺ πύλη
reſpiciens ad auſtrū. ⁊ menſus eſt eā ⁊ thee ⁊
βλέπουσα πρὸς νότον. κὰι διεμέτρησεν ἀυτὴν κὰι τὰ θεὲ κὰι
eleu ⁊ elamoth. ⁊ mēſure iſte ⁊ feneſtre
τὰ ἀιλεῦ κὰι τὰ ἀιλαμμῶν κὰι τὰ μέτρα ταῦτα κὰι ἁι θυρίδες
ei⁹: ⁊ elamoth in circuitu ſicut feneſtre elam
ἀυτῆς, κὰι τὰ ἀιλαμμῶν κυκλόθεν καθὼς ἁι θυρίδες τοῦ ἀιλὰμ,
cubitoꝝ quīq̄ginta longitudo ei⁹: ⁊ cubitoꝝ vigīti quī-
πηχῶν πεντήκοντα τὸ μῆκος ἀυτῆς, κὰι πηχῶν ἐικοσιπέν-
q; latitudo ei⁹: ⁊ ſeptē grad⁹ ei⁹. ⁊ ela-
τε τὸ εὖρος ἀυτῆς, κὰι ἑπτὰ κλιμακτῆρες ἀυτῆς. κὰι ἀιλαμ-
moth itriſec⁹ ⁊ palme eius vna hinc ⁊ vna in-
μῶν ἔσωθεν κὰι φοίνικες ἀυτῆς εἷς ἔνθεν κὰι εἷς ἔν-
de ſup eleu. ⁊ porta e regiōe porte
θεν ἐπὶ τὰ ἀιλεῦ. κὰι πύλη κατέναντι τῆς πύλης τῆς
atrii interioris ad auſtrū: ⁊ menſus eſt
ἀυλῆς τῆς ἐσωτέρας πρὸς νότον, κὰι διεμέτρησεν τὴν
atriū a porta ad portam cubiti cētū lati-
ἀυλὴν ἀπὸ πύλης ἐπὶ πύλην πήχεις ἑκατὸν τὸ εὖ-
tudo ad auſtrū. ⁊ introduxit me in atriū
ρος πρὸς νότον. κὰι ἐισήγαγέν με ἐις τὴν ἀυλὴν τὴν
interius porte q̄ ad auſtrū ⁊ menſus eſt
ἐσωτέραν τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον κὰι διεμέτρησεν
portam ſcōm menſuras iſtas ⁊ thee: ⁊
τὴν πύλην κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα κὰι τὰ θεέ, κὰι
eleu ⁊ elamoth ſcōm mēſuras iſtas ⁊
τὰ ἀιλεῦ κὰι τὰ ἀιλαμμὼθ κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα κὰι
feneſtre ipſi: ⁊ elamoth in circuitu cubiti quinqua-
θυρίδες ἀυτῇ, κὰι τῷ ἀιλαμμῶν κύκλῳ πήχεις πεντή-
ginta longitudo: ⁊ latitudo ei⁹ cubitoꝝ viginti quinq;.
κοντα τὸ μῆκος, κὰι εὖρος ἀυτῆς πηχῶν ἐικοσιπέντε.
⁊ elamoth p gyrū lōgitudo vigīti quinq; cubitoꝝ ⁊
κὰι τῶν ἀιλαμμῶν κύκλῳ μῆκος ἐικοσιπέντε πηχέων κὰι
latitudo quinq; cubitoꝝ ⁊ elamoth eius ad atri-
τὸ εὖρος πέντε πηχέων κὰι ἀιλαμμῶν ἀυτῆς πρὸς τὴν ἀυ-
um exterius: palme eleu ⁊ in octo gradi-
λὴν τὴν ἐξωτέραν, φοίνικες τῷ ἀιλεῦ κὰι ἐν ὀκτὼ κλιμα-
bus aſcendebāt ad eam. ⁊ introduxit me in atri-
κτῆρσιν ἀνέβαινον ἐπ' ἀυτήν. κὰι ἐισήγαγέν με ἐις τὴν ἀυ-
um interius p viā orientalem: ⁊ menſus eſt
λὴν ἐσωτέραν ὁδῷ κατ' ἀνατολάς, κὰι διεμέτρησεν τὴν
portā ſcōm mēſuras iſtas: ⁊ thee ⁊ e-
θύραν κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα, κὰι τὰ θεὲ κὰι τὰ ἀι-
leu ⁊ elamoth ſcōm menſuras iſtas: ⁊
λεῦ κὰι τὰ ἀιλαμμὼθ κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα, κὰι
feneſtre ipſi ⁊ elamoth p circuitū
θυρίδες ἀυτῇ κὰι τὰ ἀιλαμμὼθ κύκλῳ

E

reſpiciebat viam aquilonis atrii exterioris menſus eſt: tam in longitudine q̄ in latitudine: & thalamos ei⁹ tres hinc & tres inde: & frontē eius & veſtibulū eius ſcdm mēſuram porte prioris: quinquaginta cubitorū longitudinē eius: & latitudinē viginti quinq; cubitorū. Feneſtre aūt eius & veſtibulū & ſculpture ſcdm menſurā porte q̄ reſpiciebat ad orientē: & ſeptē graduū erat aſcēſus ei⁹. Et veſtibulum ante ea: & porta atrii interioris cōtra portam aquilonis & orientalē. Et mēſus eſt a porta vſq; ad portā centū cubitos. Et eduxit me ad viā auſtralē: & ecce porta q̄ reſpiciebat ad auſtrum. Et menſus eſt frontē eius & veſtibulū eius iuxta mēſuras ſupiores: & feneſtras eius & veſtibula in circuitu ſicut feneſtras ceteras: quinq̄ginta cubitorum lōgitudine: & latitudine viginti quinq; cubitorū: & in gradibus ſeptē aſcendebatur ad eā. Et veſtibulū ante fores eius: et celate palme erāt vna hinc & altera ide in frōte eius: & porta atrii interioris in via auſtrali. Et mēſus eſt a porta vſq; ad portā in via auſtrali centū cubitos. Et introduxit me in atrium interi⁹ ad portā auſtralem: & menſus eſt ad portam iuxta menſuras ſuperiores. thalamū eius & frontē eius & veſtibulū ei⁹ hiſdē menſuris: & feneſtra ei⁹ & veſtibuloꝝ in circuitu quinq̄ginta cubitos longitudinis & latitudinis viginti quinq; cubitos: & veſtibulum per gyrum lōgitudine viginti quinq; cubitorū: & latitudine quinq; cubitorū. Et veſtibulum eius ad atrium exterius: & palmas eius in fronte: & octo gradus erant q̄bus aſcendebatur p eam. Et introduxit me in atriū interi⁹ per viā orientalē. & mēſus ē portā ſcdm mēſuras ſupiores thalamū eius & frontē eius & veſtibulū eius ſicut ſupra: & feneſtras eius & veſtibulorū in circuitu:

פניו דרך הצפון לחצר החיצונה
מדד ארכו ורחבו: ותאו שלושה
מפו ושלשה מפו ואילו ואלמו
היה כמדת השער הראשון
חמשים אמה ארכו ורחב חמש
ועשרים באמה: וחלונו ואילמו
ותמרו כמדת השער אשר פניו
דרך הקדים ובמעלות שבע יעלו
בו ואילמו לפניהם: ושער לחצר
הפנימי נגד השער לצפון ולקדים
וימד משער אל שער מאה אמה:
ויולכני דרך הדרום והנה שער
דרך הדרום ומדד אילו ואילמו
כמדות האלה: וחלונים לו ולאילמו
סביב סביב כהחלנות האלה
חמשים אמה ארך ורחב חמש
ועשרים אמה: ומעלות שבעה
עלותו ואילמו לפניהם ותמרים
לו אחד מפו ואחד מפו אל אילו:
ושער לחצר הפנימי דרך הדרום
וימד משער אל השער דרך הדרום
מאה אמות: ויביאני אל חצר
הפנימי בשער הדרום וימד את
השער הדרום כמדות האלה:
ותאו ואילו ואלמו כמדות האלה
וחלונות לו ולאלמו סביב סביב
חמשים אמה ארך ורחב עשרים
וחמש אמות: ואלמות סביב סביב
ארך חמש ועשרים אמה ורחב
חמש אמות: ואילמו אל חצר
החצונה ותמרים אל אילו
ומעלות שמונה מעלו: ויביאני אל
החצר הפנימי דרך הקדים וימד
את השער כמדות האלה: ותאו
ואילו ואלמו כמדות האלה
וחלנות לו ולאלמו סביב סביב

פנה חוץ · תא · מדד · עלה עלה · ילך דרם · אלם · חלל · סבב · עלה פנה · אמה בוא · תא · חוץ עלה · שמן בוא · פנה קדם · מדד

ארך חמשים אמה ורחב חמש
ועשרים אמה ׃ ואלמו לחצר
החיצונה ותמרים אל אילו מפה
ומפה ושמנה מעלות מעלו ׃ ויביאני
אל שער הצפון וימדד כמדות
האלה ׃ תאו אילו ואלמו וחלונות לו
סביב סביב ארך חמשים אמה
ורחב חמש ועשרים אמה ׃ ואילו
לחצר החיצונה ותמרים אל אילו
מפה ומפה ושמנה מעלות מעלו ׃
ולשכה ופתחה באילים השערים
שם ידיחו את העלה ׃ ובאלם השער
שנים שלחנות מפו ושנים שלחנות
מפה לשחוט אליהם העלה
והחטאת והאשם ׃ ואל הכתף
מחוצה לעולה לפתח השער
הצפונה שנים שלחנות ואל הכתף
האחרת אשר לאלם השער שנים
שלחנות ׃ ארבעה שלחנות מפה
וארבעה שלחנות מפה לכתף
השער שמונה שלחנות אליהם
ישחטו ׃ וארבעה שלחנות לעולה
אבני גזית ארך אמה אחת וחצי
ורחב אמה אחת וחצי וגבה אמה
אחת אליהם ויניחו את הכלים
אשר ישחטו את העולה בם והזבח ׃
והשפתים טפח אחד מוכנים בבית
סביב סביב ואל השלחנות בשר
הקרבן ׃ ומחוצה לשער הפנימי
לשכות שרים בחצר הפנימי אשר
אל כתף שער הצפון ופניהם דרך
הדרום אחד אל כתף שער הקדים
פני דרך הצפן ׃ וידבר אלי זה
הלשכה אשר פניה דרך הדרום
לכהנים שמרי משמרת הבית ׃
והלשכה אשר פניה דרך הצפון

צפן · איל · דוח · שנה · פה · שחט · רבע · שמן · גזז · חצה · ינח · כלה · שחט · כון · סבב · פנה · צפן · פנה · דרם · דבר

longitudine quinquaginta cubitorū: & latitudine viginti quinque cubitorū. & vestibulū eius .i. atrii exterioris & palme celate in fronte eius hinc & inde: & octo gradibus ascensus eius: & introduxit me ad portā que respiciebat ad aquilonem: & mēsus est secundum mēsuras superiores thalamū eius & frontē eius & vestibulum eius & fenestras eius per circuitū longitudine quinquaginta cubitorū. & latitudine viginti quinque cubitorū: & vestibulū eius respiciebat ad atriū exterius: & celatura palmarū in frōte eius hinc & inde. Et in octo gradibus ascēsus eius: & per singula gazophylacia ostiū in frōtibus portarū: ibi lauabāt holocaustū. Et in vestibulo porte due mēse hic & due mēse: ut immoletur super eas holocaustū: & pro peccato & pro delicto. Et ad latus exterius quod ascendit ad ostium porte que pergit ad aquilonem due mense. Et ad latus alterum ante vestibulum porte due mense. Quattuor mense hinc & quattuor mense inde per latera porte octo mense erant super quas imolabāt. Quattuor āt mense ad holocaustū de lapidibus quadris extructe: longitudine cubiti vnius & dimidii: & latitudine cubiti vnius & dimidii: & altitudine cubiti vnius: super quas ponent vasa in quibus imolatur holocaustum & victima. Et labia earū palmi vnius reflexa intrinsecus per circuitū. Super mēsas autem carnes oblatiōis. Et extra portam interiorem gazophylacia cantorū in atrio interiori quod erat in latere porte respicientis ad aquilonē: & facies eorū cōtra viam australē vna ex latere porte orientalis que respiciebat ad viā aquilonis. Et dixit ad me. Hoc est gazophylaciū quod respicit viā meridianā: sacerdotū qui excubāt in custodiis tēpli. Porro gazophylaciū quod respicit ad viam aquilonis:

cubiti quinquaginta lōgitudo et latitudo eius viginti
πήχεις πεντήκοντα τὸ μῆκος καὶ εὖρος αὐτῆς εἰκοσι-
quinque cubitorum et elamoth atrii interioris:
πέντε πηχέων καὶ αἰλαμὼθ τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας,
et palme elau hinc et inde. et octo gradibus
καὶ φοίνικες αἰλαυ ἔνθεν καὶ ἔνθεν. καὶ ὀκτὼ κλιμακτῆ-
ascendebāt ad id. et introduxit me in portam que
σιν ἀνέβαινον ἐπ᾽ αὐτήν. καὶ εἰσήγαγέ με εἰς θύραν τὴν
ad aquilonē. et mēsus est secundum mensuras istas.
πρὸς βορρᾶν. καὶ διεμέτρησεν κατὰ τὰ μέτρα ταῦτα.
et thee eius et elau: et elamoth et fe-
καὶ τὰ θεὲ αὐτῆς καὶ τὰ αἰλαυ, καὶ τὰ αἰλαμὼθ καὶ θυ-
nestras eius per circuitū cubiti quinquaginta lōgitudo et
ρίδας αὐτῆς κύκλω πήχεις πεντήκοντα τὸ μῆκος καὶ
latitudo viginti quinque: et elau atrii exterio-
εὖρος εἰκοσιπέντε, καὶ τὰ αἰλαυ τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέ-
ris: et palme elau hinc et inde: et octo gra-
ρας, καὶ φοίνικες αἰλαυ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ὀκτὼ κλιμα-
dus et thalami eius et fenestre e-
τῆρες καὶ τὰ παστοφόρια αὐτῆς καὶ τὰ θυρώματα αὐ-
ius et elamma eius in porta secunda
τῆς καὶ αἰλαμμὰ αὐτῆς ἐπὶ τῆς πύλης τῆς δευτέρας
aqueductus vt ingulēt in ea que pro peccato
ἐκρύσεις ὅπως σφάξωσιν ἐν αὐτῇ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας
et que pro ignorātia. et ad latus riuuli holo-
καὶ τὰ ὑπὲρ ἀγνοίας. καὶ κατὰ νώτου τοῦ ῥύακος τῶν ὁλο-
caustomatū respicientis ad aquilonē due mēse,
καυτωμάτων τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν δύο τράπε-
ad latus alterum et elam porte due
ζαι κατὰ νώτου ἑτέρου καὶ τῶ αἰλὰμ τῆς πύλης δύο
mense ad orientē mense quattuor hinc et
τράπεζαι κατὰ ἀνατολὰς τράπεζαι τέσσαρες ἔνθεν καὶ
quattuor inde ad latus porte: super eas iugula-
τέσσαρες ἔνθεν κατὰ νώτου τῆς πύλης, ἐπ᾽ αὐτὰ σφά-
bunt hostias. et eregione octo mense
ξουσιν τὰ θύματα. καὶ κατέναντι τῶν ὀκτὼ τραπε-
holocaustomatū lapidee excise cu-
ζαι τῶν ὁλοκαυτωμάτων λίθιναι λελαξευμέναι πή-
biti et dimidii latitudo et cubitorum duorum et
χεως καὶ ἡμίσους τὸ πλάτος καὶ πηχῶν δύο καὶ
dimidii lōgitudo et cubiti altitudo. super ea ponēt
ἡμίσους τὸ μῆκος καὶ πήχεως τὸ ὕψος. ἐπ᾽ αὐτὰ θήσου-
vasa in quibus iugulabūt holocaustomata illic
σι τὰ σκεύη ἐν οἷς σφάξουσι τὰ ὁλοκαυτώματα ἐκεῖ
et thymiamata. et palmi hēbūt labium de-
καὶ τὰ θυμιάματα. καὶ παλαιστὴς ἕξουσιν κυμάτιον λε-
latum intrinsecus per circuitū et super mensas de-
λαξευμένον ἔσωθεν κύκλω καὶ ἐπὶ τὰς τραπέζας ἐπά-
super tecta vt operiantur a pluuia et
νωθεν στέγας τοῦ κατακαλύπτεσθαι ὑπὸ τοῦ ὑετοῦ καὶ
siccitate. et introduxit me in atriū inte-
τῆς ξηρασίας. καὶ εἰσήγαγέν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσω-
rius. et ecce duo exedre in atrio interio-
τέραν. καὶ ἰδοὺ δύο ἐξέδραι ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐσω-
ri vna ad austrū porte que ad aquilonē
τέρα μία κατὰ νότου τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν
ferens ad austrū. et vna ad austrū porte
φέρουσα κατὰ νότον. καὶ μία κατὰ νότου τῆς πύλης
que ad austrū respicientis ad aquilonē. et dixit
τῆς πρὸς νότον τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν. καὶ εἶπεν
ad me: exedra hec respiciens ad austrū
πρός με, ἡ ἐξέδρα αὕτη ἡ βλέπουσα πρὸς νότον τοῖς
sacerdotibus custodientibus custodias domus.
ἱερεῦσιν τοῖς φυλάσσουσιν τὰς φυλακὰς τοῦ οἴκου.
et exedra respiciens ad aquilonē
καὶ ἐξέδρα ἡ βλέπουσα πρὸς βορρᾶν τοῖς

sacerdotibus custodientibus custodiā altaris
ἱερεῦσιν τοῖς φυλάσσουσιν τὴν φυλακὴν τοῦ θυσιαστη-
illi sūt filii sadoch appropinquantes ex leui
ρίου ἐκεῖνοί εἰσιν υἱοὶ σαδδοὺχ οἱ ἐγγίζοντες ἐκ τοῦ λευὶ
ad dominum vt ministrent ei. et mensus est atri-
πρὸς κύριον τοῦ λειτουργεῖν αὐτῷ. καὶ διεμέτρησεν τὴν αὐ-
um lōgitudine cubitorum centū et latitudine cubitorum centū super
λὴν μῆκος πηχῶν ἑκατὸν καὶ εὖρος πηχῶν ἑκατὸν ἐπὶ
quattuor partes eius: et altare eregione
τὰ τέσσαρα μέρη αὐτῆς, καὶ τὸ θυσιαστήριον ἀπέναντι τοῦ
domus: et introduxit me in elam domus. et mē-
οἴκου, καὶ εἰσήγαγέν με εἰς τὸ αἰλὰμ τοῦ οἴκου. καὶ διε-
sus est illud elam cubitorum quinque latitudinē hinc:
μέτρησεν αὐτὸ τὸ αἰλὰμ πηχῶν πέντε πλάτος ἔνθεν,
et cubitorum quinque inde: et latitudinē porte
καὶ πηχῶν πέντε ἔνθεν, καὶ τὸ εὖρος τοῦ θυρώματος
cubitorum quattuordecim. et latera porte e-
πηχῶν δεκατεσσάρων. καὶ ἐπωμίδας τῆς θύρας τοῦ αἰ-
lam cubitorum triū hinc et inde: et lōgitudinē e-
λὰμ πηχῶν τριῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ τὸ μῆκος τοῦ αἰ-
lam cubitorum viginti et latitudinē cubitorum duodecim: et in
λὰμ πηχῶν εἴκοσι καὶ εὖρος πηχῶν δυοκαίδεκα, καὶ ἐπὶ
decē gradibus ascendebāt ad eum. et colūne erāt
δέκα ἀναβαθμῶν ἀνέβαινον ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ στῦλοι ἦσαν
super elam vna hinc et vna inde.
ἐπὶ τοῦ αἰλὰμ εἷς ἐντεῦθεν καὶ εἷς ἐντεῦθεν. Ca. 41

Et introduxit me in tēplū: et mensus est elam
καὶ εἰσήγαγέν με εἰς τὸν ναόν, καὶ διεμέτρησεν τὸ αἰλὰμ
cubitorum sex latitudinē elam hinc: et latitudinē cubitorum
πηχῶν ἓξ τὸ εὖρος τοῦ αἰλὰμ ἔνθεν, καὶ τὸ εὖρος πηχέων
sex inde. latitudo tabernaculi latitudo porte cu-
ἓξ ἔνθεν. τὸ εὖρος τῆς σκηνῆς καὶ τὸ εὖρος τοῦ πυλῶνος πη-
bitorum decē: et humeri porte cubitorum quinque
χῶν δέκα, καὶ ἐπωμίδες τοῦ πυλῶνος πηχῶν πέντε
hinc et quinque cubitorum inde. et mensus est lōgitu-
ἔνθεν καὶ πέντε πηχέων ἔνθεν. καὶ διεμέτρησεν τὸ μῆ-
dinē eius cubitorum quadraginta: et latitudinē cubitorum
κος αὐτοῦ πηχῶν τεσσαράκοντα, καὶ τὸ εὖρος πηχῶν
viginti. et ingressus ē in atriū interius: et mē-
εἴκοσι. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν, καὶ διε-
sus est elam porte cubitorum duorum: et por-
μέτρησεν τὸ αἰλὰμ τοῦ θυρώματος πηχῶν δύο, καὶ τὸ θύ-
tā cubitorum sex. et humeros porte
ρωμα πηχῶν ἕξ. καὶ τὰς ἐπωμίδας τοῦ θυρώμα-
cubitorum septē hinc. et mensus est lōgitudinē
τος πηχῶν ἑπτὰ ἔνθεν. καὶ διεμέτρησεν τὸ μῆκος τῶν
ostiorum cubitorum viginti: et latitudinē cubitorum viginti ante
πυλῶν πηχῶν εἴκοσι, καὶ εὖρος πηχῶν εἴκοσι κατὰ
faciem tēpli. et dixit ad me hoc sanctū
πρόσωπον τοῦ ναοῦ. καὶ εἶπεν πρός με τοῦτο τὸ ἅγιον
sanctorum: et mēsus est parietē domus cubi-
τῶν ἁγίων, καὶ διεμέτρησεν τὸν τοῖχον τοῦ οἴκου πη-
torum sex et latitudinē lateris cubitorum quattuor in cir-
χῶν ἓξ καὶ τὸ εὖρος τῆς πλευρᾶς πηχέων τεσσάρων κυ-
cuitu et latera latus ad latus triginta
κλόθεν καὶ τὰ πλευρὰ πλευρὸν ἐπὶ πλευρὸν τριάκον-
et triū: et spaciū in pariete domus in
τα καὶ τριῶν, καὶ διάστημα ἐν τῷ τοίχῳ τοῦ οἴκου ἐν
lateribus in circuitu vt eēt inherentibus
τοῖς πλευροῖς κύκλω τοῦ εἶναι τοῖς ἐπιλαμβανομένοις
ad vidēdū: vt omnino nō attingerēt parietes
ὁρᾶν, ὅπως τὸ παράπαν μὴ ἅπτωνται τῶν τοίχων τοῦ
domus. et latitudinē superioris laterum secundum
οἴκου. καὶ τὸ εὖρος τῆς ἀνωτέρας τῶν πλευρῶν κατὰ
additamentū ex pariete ad superius in circuitu
πρόσθεμα ἐκ τοῦ τοίχου πρὸς τὴν ἀνωτέραν κύκλω
domus: vt dilatet sursum
τοῦ οἴκου, ὅπως διαπλατύνῃ ἄνωθεν

sacerdotū erit qui excubāt ad ministeriū altaris. Isti sunt filii sadoch qui accedūt de filiis leui ad dominum vt ministrent ei. Et mensus est atrium longitudine centū cubitorū: & latitudine centū cubitorū per quadrū & altare ante faciem tēpli. Et introduxit me in vestibulū tēpli: & mēsus ē vestibulū quinque cubitis hinc: & quinque cubitis inde: & latitudinē porte trium cubitorū hinc & trium cubitorum inde: lōgitudinē aūt vestibuli viginti cubitorū: & latitudinē vndecim cubitorum. Et octo gradibus ascendebatur ad eū. Et colūne erant in frontibus vna hinc & altera inde.

41.

Et introduxit me in templum: & mēsus est frontes sex cubitos latitudinis hinc: & sex cubitos latitudinis inde: latitudinē tabernaculi. Et latitudo porte decē cubitorum erat & latera porte quinque cubitis hinc: & quinque inde. Et mēsus est longitudinem eius quadraginta cubitos: & latitudinē viginti cubitorū. Et introgressus intrinsecus mensus ē in fronte porte duos cubitos: & portam sex cubitorum: & latitudinē porte septē cubitorū. Et mensus est longitudinē eius viginti cubitorū: & latitudinem eius viginti cubitorū ante faciē tēpli. Et dixit ad me. Hoc est sanctū sanctorum. Et mēsus ē parietē domus sex cubitorum: & latitudinem lateris quattuor cubitorū vndique per circuitū domus. Latera autem latus ad latus bis triginta triū: & erāt eminētia que ingrederentur per parietem domus in lateribus per circuitum vt continerent & non attingerent parietē tēpli. Et platea erat in rotundū ascendēs sursum per cochleā: & cenaculū templi deferebat per gyrum. Idcirco latius erat templum in superioribus:

לכהנים שמרי משמרת המזבח
המה בני צדוק הקרבים מבני לוי
אל יהוה לשרתו ׃ וימד את החצר
ארך מאה אמה ורחב מאה אמה
מרבעת והמזבח לפני הבית ׃
ויבאני אל אלם הבית וימד אל
אלם חמש אמות מפה וחמש
אמות מפה ורחב השער שלש
אמות מפו ושלש אמות מפו ׃
ארך האלם עשרים אמה ורחב
עשתי עשרה אמה ובמעלות אשר
יעלו אליו ועמדים אל האילים
אחד מפה ואחד מפה ׃

Cap. xlj.

ויביאני אל ההיכל
וימד את האילים שש אמות רחב
מפו ושש אמות רחב מפו רחב
האהל ׃ ורחב הפתח עשר אמות
וכתפות הפתח חמש אמות מפו
וחמש אמות מפו וימד ארכו
ארבעים אמה ורחב עשרים אמה ׃
ובא לפנימה וימד איל הפתח
שתים אמות והפתח שש אמות
ורחב הפתח שבע אמות ׃ וימד את
ארכו עשרים אמה ורחב עשרים
אמה אל פני ההיכל ויאמר אלי
זה קדש הקדשים ׃ וימד קיר
הבית שש אמות ורחב הצלע ארבע
אמות סביב סביב לבית סביב ׃
והצלעות צלע אל צלע שלוש
ושלשים פעמים ובאות בקיר
אשר לבית לצלעות סביב סביב
להיות אחוזים ולא יהיו אחוזים
בקיר הבית ׃ ורחבה ונסבה למעלה
למעלה לצלעות כי מוסב הבית
למעלה למעלה סביב סביב לבית
על כן רחב הבית למעלה

זבח · מדד · רבע · בוא · אמה · עלה · בוא · הכל · מדד · כפה · רבע · בוא · פנה · אמר · אמה · שלש · בוא · סבב · היה · אחז · סבב · עלה · סבב

Prītiua.heb. Tex.heb.Ezechi.xlj.

וכן התחתונה יעלה על העליונה
לתיכונה׃ וראיתי לבית גבה סביב
סביב מוסדות הצלעות מלו
הקנה שש אמות אצילה׃ רחב
הקיר אשר לצלע אל החוץ חמש
אמות ואשר מנח בית צלעות
אשר לבית׃ ובין הלשכות רחב
עשרים אמה סביב לבית סביב
סביב׃ ופתח הצלע למנח פתח אחד
דרך הצפון ופתח אחד לדרום
ורחב מקום המנח חמש אמות
סביב סביב׃ והבנין אשר אל פני
הגזרה פאת דרך הים רחב שבעים
אמה וקיר הבנין חמש אמות רחב
סביב סביב וארכו תשעים אמה׃
ומדד את הבית ארך מאה אמה
והגזרה והבניה וקירותיה ארך
מאה אמה׃ ורחב פני הבית והגזרה
לקדים מאה אמה׃ ומדד ארך
הבנין אל פני הגזרה אשר על
אחריה ואתוקיהא מפו ומפו מאה
אמה וההיכל הפנימי ואלמי
החצר׃ הספים והחלונים האטמות
והאתיקים סביב לשלשתם נגד
הסף שחיף עץ סביב סביב והארץ
עד החלנות והחלנות מכסות׃
על מעל הפתח ועד הבית הפנימי
ולחוץ ואל כל הקיר סביב
סביב בפנימי ובחיצון מדות׃ ועשוי
כרובים ותמרים ותמרה בין
כרוב לכרוב ושנים פנים לכרוב׃
ופני אדם אל התמרה מפו
ופני כפיר אל התמרה מפו
עשוי אל כל הבית סביב סביב׃
מהארץ עד מעל הפתח הכרובים
והתמרים עשוים וקיר ההיכל׃

Trāsla.B.Hie.

et sic de inferioribꝰ ascēdebatur ad superiora: & in mediū. Et vidi in domo altitudinē p circuitū fundata latera ad mensuram calami sex cubitorū spacio: & latitudinē per parietem lateris forinsecus quinq̄ cubitorū. Et erat interior domus in lateribus domus. Et inter gazophylacia latitudinem viginti cubitorū in circuitu domus vndiq̄: & ostium lateris ad orationem: ostium vnū ad viam aquilonis: & ostiū vnū ad viam australem: & latitudinē loci ad orōnem quinq̄ cubitorum in circuitu. Et edificiū quod erat separatū versūq̄ ad viā respicientē ad mare latitudinis septuaginta cubitorū: paries autē edificii quinq̄ cubitorū latitudīs per circuitū: & lōgitudo eius nonaginta cubitoꝝ. Et mēsus est domꝰ lōgitudinē centū cubitorū: & qđ sepatū erat edificiū & parietes eiꝰ longitudīs centū cubitorū. Latitudo aūt ante faciē domus: & eiꝰ qđ erat separatū cōtra orientē centū cubitorū. Et mēsus est longitudinē edificii cōtra faciem eius qđ erat separatū ad dorsum hecthecas ex vtraq̄ pte cētū cubitorū: & tēplū interius: & vestibula atrii limina & fenestras obliq̄s: & hecthecas in circuitu p tres partes cōtra vniuscuiusq̄ limē stratūq̄ ligno p gyrum in circuitu. Terra autē vsq̄ ad fenestras: & fenestre clause sup ostia & vsq̄ ad domū interiorem & forinsecus: & omnē parietem in circuitu intrinsecus & forinsecus ad mensurā: & fabrefacta cherubim & palme: & palma inter cherub & cherub. Duasq̄ facies hēbat cherub. Faciē hominis iuxta palmam ex hac parte: & faciē leonis iuxta palmam ex alia parte expressam. Per omnem domum in circuitu de terra vsq̄ ad superiorem portam: cherubim & palme celate erant in pariete

Trās.Gre.lxx.cū interp.lati.

τ ex inferiorib⁹: τ ascenderent ad superiora
καὶ ἐκ τῶν κάτωθεν, καὶ ἀναβαίνωσιν ἐπὶ τὰ ὑπερῷα
τ ex medijs ad tristega τ thrael
καὶ ἐκ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ τριόροφα καὶ τὸ θραὲλ τοῦ
dom⁹ altitudo ī circuitu distātiā laterū eq̄le calamo
οἴκου ὕψος κύκλω διάστημα πλευρῶν ἴσον τῷ καλάμῳ
cubitoꝝ sex distātia. τ latitudinē parietis lateris
πηχῶν ἓξ διάστημα. καὶ εὖρος τοῦ τοίχου τῆς πλευρᾶς
forīsec⁹ cubitoꝝ quinq̄ τ reliqua in medio late-
ἔξωθεν πηχῶν πέντε καὶ τὰ λοιπὰ ἀναμέσον τῶν πλευ-
rū dom⁹ τ in medio exedraꝝ latitudo cubitoꝝ
ρῶν τοῦ οἴκου καὶ ἀναμέσον τῶν ἐξαιδρῶν εὖρος πηχῶν
viginti ī circūferētia domui ī circuitu. τ porte
εἴκοσι τὸ περιφερὲς τῷ οἴκῳ κύκλῳ. καὶ αἱ θύραι τῶν
exedraꝝ ad reliquū porte vni⁹
ἐξαιδρῶν ἐπὶ τὸ ἀπόλοιπον τῆς θύρας τῆς μιᾶς τῆς
ad aqlonē: τ ostium vnū ad austrū: τ lati-
πρὸς Βορρᾶν, καὶ ἡ θύρα ἡ μία ἡ πρὸς νότον, καὶ τὸ εὖ-
tudo loci reliqui cubitoꝝ quinq̄ latitu-
ρος τοῦ τόπου τοῦ ἀπολοίπου πηχῶν πέντε πλά-
do ī circuitu. τ separās ante faciem reli-
τος κυκλόθεν. καὶ τὸ διορίζον κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀπο-
qui qđ ad mare: cubitoꝝ septuagīta latitu-
λοίπου τοῦ πρὸς θάλασσαν, πηχῶν ἑβδομήκοντα πλά-
do parietis diuidentis: τ cubitoꝝ quinq̄
τος τοῦ τοίχου τοῦ διορίζοντος, καὶ πηχῶν πέντε τὸ
latitudo ī circuitu: τ lōgitudo eius cubitoꝝ nonaginta:
εὖρος κυκλόθεν, καὶ μῆκος αὐτοῦ πηχῶν ἐννενήκοντα,
τ mensus est contra domū lōgitudinē cubitoꝝ
καὶ διεμέτρησεν κατέναντι τοῦ οἴκου μῆκος πηχῶν
centū. τ reliqua τ separātia τ parie-
ἑκατόν. καὶ τὰ ἀπόλοιπα καὶ τὰ διορίζοντα καὶ οἱ τοῖ-
tes eius lōgitudinē cubitoꝝ cētū: τ latitudinē q̄
χοι αὐτοῦ μῆκος πηχῶν ἑκατόν, καὶ τὸ εὖρος κατὰ
faciem tēpli τ reliqua contra
πρόσωπον τοῦ ναοῦ καὶ τὰ ἀπόλοιπα κατέναντι
cubitoꝝ centū τ mensus est lōgitudinē separan-
πηχῶν ἑκατὸν καὶ διεμέτρησεν τὸ μῆκος τοῦ διορίζον-
tis cōtra faciem reliquoꝝ q̄ erāt post ter-
τος κατὰ πρόσωπον τῶν ἀπολοίπων τῶν κατόπι-
gū dom⁹ illius τ reliqua q̄ hinc
σθεν τοῦ οἴκου ἐκείνου καὶ τὰ ἀπόλοιπα τὰ ἔνθεν
τ q̄ inde cubitoꝝ centū lōgitudinē. τ tēplū τ an-
καὶ τὰ ἔνθεν πηχῶν ἑκατὸν μῆκος. καὶ ὁ ναὸς καὶ αἱ
guli τ elam exterius strata ligno: τ
γωνίαι καὶ τὸ αἰλὰμ τὸ ἐξώτερον πεφατνωμένα, καὶ αἱ
fenestre reticulate ad lucēdū q̄ ī circuitu tri-
θυρίδες δικτυωταὶ ὑποφαύσει τοῖς κύκλῳ τοῖς τρι-
b⁹ vt τ pspiceret. τ dom⁹ τ ea q̄ p̄xima
σὶν ὥστε καὶ διακύπτειν. καὶ ὁ οἶκος καὶ τὰ πλησίον
strata ligno p circuitū τ a pauimēto vsq̄ ad fene-
ἐξυλωμένα κύκλῳ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἕως τῶν θυ-
stras: τ fenestre aperte tripliciter ad pspi-
ρίδων, καὶ αἱ θυρίδες ἀναπτυσσόμεναι τρισσῶς εἰς δια-
ciendū τ vsq̄ ad domū interiorē τ
κύπτειν καὶ ἕως τοῦ οἴκου τοῦ ἐσωτέρου καὶ τοῦ
exteriorē τ p oēm parietē ī circuitu intrīsec⁹
ἐξωτέρου καὶ ἐφ' ὅλον τὸν τοῖχον κύκλῳ τὸν ἔσωθεν
τ extrīsec⁹ celata cherubim: τ palme
καὶ τὸν ἔξωθεν γεγλυμμένα χερουβείμ, καὶ φοίνικες
inter cherubim τ cherub duo facies
ἀναμέσον χερουβεὶμ καὶ χερούβ δύο πρόσωπα τῷ
cherub facies hoīs ad palmā hinc τ fa-
χερούβ πρόσωπον ἀνθρώπου πρὸς τὸν φοίνικα ἔνθεν καὶ πρό-
ciem hoīs ad palmā inde celatus
σωπον ἀνθρώπου πρὸς τὸν φοίνικα ἔνθεν διαγεγλυμ-
oīs paries ī circuitu ex pauimēto vsq̄
μένος ὅλος ὁ τοῖχος κυκλόθεν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἕως
ad laquear cherubim τ palme celate
φατνώματος χερουβεὶμ καὶ οἱ φοίνικες διαγεγραμ-
τ sanctuariū
μένοι καὶ ἅγιον

Trāsla.gre.lxx.cū inter.lati.

τ templū apriebatur p q̄ttuor āgulos p faciem
καὶ ὁ ναὸς ἀναπτυσσόμενος τετράγωνα κατὰ πρόσωπον
sctōꝝ visio sicut aspect⁹ altaris lignei: cubitoꝝ
τῶν ἁγίων ὅρασις ὡς ὄψις θυσιαστηρίου ξυλίνου, πηχῶν
triū altitudo eius: τ cubitoꝝ duoꝝ longitudo τ
τριῶν τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ πηχῶν δύο τὸ μῆκος, καὶ
latitudo cubitoꝝ duoꝝ. τ cornua hēbat: τ basis
τὸ εὖρος πηχῶν δύο. καὶ κέρατα εἶχεν, καὶ ἡ βάσις
eius τ parietes ei⁹ lignei: τ dixit ad me:
αὐτοῦ καὶ οἱ τοῖχοι αὐτοῦ ξύλινοι, καὶ εἶπεν πρός με,
hec mensa q̄ an faciem dnī: τ duo ostia
αὕτη ἡ τράπεζα ἡ πρὸ προσώπου κυρίου, καὶ δύο θυρώ-
tēplo: τ sctō duo ostia duob⁹
ματα τῷ ναῷ, καὶ τῷ ἁγίῳ δύο θυρώματα τοῖς δυσὶ
ostijs q̄ vertebant duo ostia vni τ duo
θυρώμασι τοῖς στροφωτοῖς δύο θυρώματα ἑνὶ καὶ δύο
ostia porte secūde τ celatura in eis:
θυρώματα τῇ θύρᾳ τῇ δευτέρᾳ καὶ γλυφὴ ἐπ' αὐτῶν,
τ ostia tēplo cherubim τ palme scdm
καὶ θυρώματα τῷ ναῷ χερουβεὶμ καὶ φοίνικες κατὰ τὴν
sculpturā sctōꝝ τ scdm ligna ante faciem
γλυφὴν τῶν ἁγίων καὶ κατὰ τὰ ξύλα κατὰ πρόσωπον
elam forīsec⁹ τ fenestre abscōdite. τ mensus est
τοῦ αἰλὰμ ἔξωθεν καὶ θυρίδες κρυπταί. καὶ διεμέτρησεν
hinc τ inde in laquearia elam: τ late-
ἔνθεν καὶ ἔνθεν εἰς τὰ ὀρόφωμα τοῦ αἰλάμ, καὶ τὰ πλευ-
ra dom⁹ coniuncta.
ρὰ τοῦ οἴκου ἐζυγωμένα.

Ca. 42.

ET eduxit me in atriū exterius ad
Καὶ ἐξήγαγέν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν κα-
orientē contra portam q̄ ad aqlonē: τ
τὰ ἀνατολὰς κατέναντι τῆς πύλης τῆς πρὸς Βορρᾶν, καὶ
eduxit me: τ ecce exedre quinq̄ iuxta
ἐξήγαγέν με, καὶ ἰδοὺ ἐξαίδραι πέντε ἐχόμεναι τοῦ
reliquum τ ppe separatū ad aqlonē:
ἀπολοίπου καὶ ἐχόμεναι τοῦ διορίζοντος πρὸς Βορρᾶν,
cubitis centū lōgitudo ad aqlonē: τ latitudo cubitoꝝ
πηχῶν ἑκατὸν μῆκος πρὸς Βορρᾶν, καὶ τὸ εὖρος πηχῶν
quinq̄ginta descripte sicut porte
πεντήκοντα διαγεγραμμέναι ὃν τρόπον αἱ πύλαι
atrij interioris: τ sicut columne
τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας, καὶ ὃν τρόπον αἱ περίστυλοι
atrij exterioris p ordinē q̄ faciem
τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας κατὰ στίχον ἀντιπρόσωποι
portic⁹ trīne: τ contra exedras deambula-
στοαὶ τρισσαί, καὶ κατέναντι τῶν ἐξαιδρῶν περίπα-
tio cubitoꝝ decē latitudo per cubitos centū lōgi-
τος πηχῶν δέκα τὸ πλάτος ἐπὶ πήχεις ἑκατὸν μῆ-
tudo ad interiorē viā cubiti vni⁹. τ o-
κος εἰς τὴν ἐσωτέραν ὁδὸν πήχους ἑνός. καὶ τὰ θυ-
stia eoꝝ ad aqlonē: τ deambulatiōes
ρώματα αὐτῶν πρὸς Βορρᾶν, καὶ οἱ περίπατοι οἱ
cenaculoꝝ simlr. qm̄ eminebāt colūne extra
ὑπερῴων ὡσαύτως ὅτι ἐξεῖχε τὸ περίστυλον ἔξωθεν
colūnas inferiores τ spaciū sic.
τοῖς στύλοις τοῖς κατωτέροις καὶ τὸ διάστημα οὕτως.
triplices erant τ colūnas nō hēbāt sicut colūne
τριπλαῖ ἦσαν καὶ στύλους οὐκ εἶχον καθὼς οἱ στύλοι
exedraꝝ. ꝑpterea eminebāt ab his q̄ inferius
τῶν ἐξαιδρῶν. διὰ τοῦτο ἐξεῖχον ἀπὸ τῶν ὑποκάτω-
τ his q̄ in medio de terra τ limen extrīsec⁹
θεν καὶ τῶν ἐν μέσῳ ἀπὸ τῆς γῆς καὶ φλιὰ ἔξωθεν ὃν
sicut exedre atrij exterioris respiciē-
τρόπον αἱ ἐξαίδραι τῆς αὐλῆς τῆς ἔξωθεν αἱ βλέπου-
tes contra exedras q̄ ad aqlonē lōgitudo
σαι ἀπέναντι τῶν ἐξαιδρῶν τῶν πρὸς Βορρᾶν μῆκος
cubitoꝝ quinq̄ginta.
πηχῶν πεντήκοντα.

Trāsla.B.Hie.

templi: limen quadrangulum: & facies sanctuarii aspectus contra aspectū. Altaris lignei trium cubitorū altitudo: & longitudo eius duoꝝ cubitorū: & anguli eius & lōgitudo eius & parietes eius lignei. Et locutꝰ est ad me. Hec est mensa coram domino. Et duo ostia erant in tēplo: & in sanctuario. Et in duobus ostiis ex vtraq̄ parte bina erant ostiola que in se inuicem plicabantur. Bina enim ostia erant ex vtraq̄ parte ostiorū. Et celata erant in ipsis ostiis templi cherubim & sculptura palmaꝝ sicut in parietibꝰ q̄q̄ expressa erant. Quāobrē & grossiora erant ligna in vestibuli fronte forinsecus: sup q̄ fenestre obliq̄ & similitudo palmarū hinc atq̄ inde in hūerulis vestibuli sm latera domus: latitudineq̄ parietum.

42.

ET eduxit me in atriū exterius per viam ducentem ad aqlonē. Et itroduxit me in gazophylaciū qđ erat cōtra separatū edificiū & cōtra edem vergentē ad aquilonē in facie longitudinis cētum cubitos ostii aquilonis: & latitudinis quinquaginta cubitos cōtra viginti cubitos atrii interioris: & cōtra pauimentū stratū lapide atrii exterioris: vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Et ante gazophylacia deambulatio decem cubitorū latitudinis: ad iteriora respiciēs vie cubiti vniꝰ. Et ostia eorū ad aqlonē vbi erant gazophylacia in superioribꝰ humiliora quia supportabāt porticus q̄ ex illis eminebāt de inferioribus & de mediis edificii. Tristega enī erant: & nō habebāt colūnas sicut erant colūne atriorū. Propterea eminebāt de inferioribus & de mediis a terra cubitis q̄nquagita. Et pibolus exterior sm gazophylacia q̄ erāt in via atrii exterioris ante gazophylacia. Longitudo eiꝰ q̄nq̄ginta cubitoꝝ.

Tex.he.Ezechi.xlij. Prītiua.heb.

ההיכל מזוזת רבעה ופני הקדש
המראה כמראה׃ המזבח עץ
שלוש אמות גבה וארכו שתים
אמות ומקצעותיו לו וארכו
וקירתיו עץ וידבר אלי זה
השלחן אשר לפני יהוה׃ ושתים
דלתות להיכל ולקדש׃ ושתים
דלתות לדלתות שתים מוסבות
דלתות שתים לדלת אחת
ושתי דלתות לאחרת׃ ועשויה
אליהן אל דלתות ההיכל כרבים
ותמרים כאשר עשוים לקירות
ועב עץ אל פני האולם מהחוץ׃
וחלונים אטמות ותמרים מפו
ומפו אל כתפות האולם וצלעות
הבית והעבים׃

Cap. xlij.

ויוציאני אל
החצר החיצונה הדרך דרך
הצפון ויביאני אל הלשכה אשר
נגד הגזרה ואשר נגד הבנין
אל הצפון׃ אל פני ארך אמות
המאה פתח הצפון והרחב חמשים
אמות׃ נגד העשרים אשר לחצר
הפנימי ונגד רצפה אשר לחצר
החיצונה אתיק אל פני אתיק
בשלשים׃ ולפני הלשכות מהלך
עשר אמות רחב אל הפנימית
דרך אמה אחת ופתחיהם לצפון׃
והלשכות העליונת קצרות כי
יוכלו אתיקים מהנה מהתחתנות
ומהתכנות בנין׃ כי משלשות הנה
ואין להן עמודים כעמודי החצרות
על כן נאצל מהתחתונות ומהתיכנות
מהארץ׃ וגדר אשר לחוץ לעמת
הלשכות דרך החצר החיצונה אל
פני הלשכות ארכו חמשים אמה׃

כִּי אֹרֶךְ הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר לֶחָצֵר הַחִצוֹנָה חֲמִשִּׁים אַמָּה וְהִנֵּה עַל פְּנֵי הַהֵיכָל מֵאָה אַמָּה׃ וּמִתַּחַת הַלְּשָׁכוֹת הָאֵלֶּה הַמֵּבִיא מֵהַקָּדִים בְּבֹאוֹ לָהֵנָּה מֵהֶחָצֵר הַחִצֹנָה׃ בְּרֹחַב גֶּדֶר הֶחָצֵר דֶּרֶךְ הַקָּדִים אֶל פְּנֵי הַגִּזְרָה וְאֶל פְּנֵי הַבִּנְיָן לְשָׁכוֹת׃ וְדֶרֶךְ לִפְנֵיהֶם כְּמַרְאֵה הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן כְּאָרְכָּן כֵּן רָחְבָּן וְכֹל מוֹצָאֵיהֶן וּכְמִשְׁפְּטֵיהֶן וּכְפִתְחֵיהֶן׃ וּכְפִתְחֵי הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַדָּרוֹם פֶּתַח בְּרֹאשׁ דָּרֶךְ דֶּרֶךְ בִּפְנֵי הַגְּדֶרֶת הֲגִינָה דֶּרֶךְ הַקָּדִים בְּבוֹאָן׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי לְשְׁכוֹת הַצָּפוֹן לְשְׁכוֹת הַדָּרוֹם אֲשֶׁר אֶל פְּנֵי הַגִּזְרָה הֵנָּה לִשְׁכוֹת הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר יֹאכְלוּ שָׁם הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר קְרוֹבִים לַיהוָה קָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים שָׁם יַנִּיחוּ קָדְשֵׁי הַקֳּדָשִׁים וְהַמִּנְחָה וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם כִּי הַמָּקוֹם קָדֹשׁ׃ בְּבֹאָם הַכֹּהֲנִים וְלֹא יֵצְאוּ מֵהַקֹּדֶשׁ אֶל הֶחָצֵר הַחִיצוֹנָה וְשָׁם יַנִּיחוּ בִגְדֵיהֶם אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ בָהֶן כִּי קֹדֶשׁ הֵנָּה וְלָבְשׁוּ בְּגָדִים אֲחֵרִים וְקָרְבוּ אֶל אֲשֶׁר לָעָם׃ וְכִלָּה אֶת מִדּוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי וְהוֹצִיאַנִי דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים וּמְדָדוֹ סָבִיב סָבִיב׃ מָדַד רוּחַ הַקָּדִים בִּקְנֵה הַמִּדָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמִּדָּה סָבִיב׃ מָדַד רוּחַ הַצָּפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמִּדָּה סָבִיב׃ אֵת רוּחַ הַדָּרוֹם מָדָד חֲמֵשׁ מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמִּדָּה׃ סָבַב אֶל רוּחַ הַיָּם מָדַד חֲמֵשׁ מֵאוֹת קָנִים בִּקְנֵה הַמִּדָּה׃ לְאַרְבַּע רוּחוֹת מְדָדוֹ חוֹמָה לוֹ סָבִיב סָבִיב אֹרֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְרֹחַב חֲמֵשׁ

quia longitudo erat gazophylaciorum atrii exterioris quinquaginta cubitorum: & lōgitudo ante faciē tēpli centū cubitorū. Et erat subter gazophylacia hec introitus ab oriente ingrediētiū in ea de atrio exteriori in latitudine periboli atrii qđ erat cōtra viam orientalē in faciem edificii separati. Et erant ante edificiū gazophylacia: & via ante faciē eorū iuxta similitudinē gazophylaciorum q̄ erant in via aquilonis. Sm̄ longitudinē eorū: sic & latitudo eorum: & oīs introitus eorum & similitudines & ostia eorū sm̄ ostia gazophylaciorum que erant in via respiciēte in notū. Ostium in capite vie quavia erat ante vestibulū separatū per viā orientalē ingredictibus. Et dixit ad me. Gazophylacia aquilonis & gazophylacia austri q̄ sunt ante edificiū separatū: hec sunt gazophylacia sācta: in quibus vescūtur sacerdotes qui appropinquāt ad dn̄m in sancta sctōrum. Ibi ponēt scta sanctorum: & oblationē pro pctō & pro delicto. Locus enim sanct⁹ ē. Cū autē ingressi fuerint sacerdotes: non egredietur de sanctis in atrium exterius. Et ibi reponēt vestimenta sua in quibus ministrant: quia sancta sunt: vestienturq; vestimentis aliis & sic pcedent ad populum. Cumq; complesset mēsuras domus interioris eduxit me per viam porte que respiciebat ad viam orientalem: & mēsus est eā vndiq; p circuitū. Mensus est autē cōtra ventū orientalē calamo mēsure quingentos calamos in calamo mēsure per circuitū. Et mēsus est cōtra ventū aquilonis quingētos calamos: in calamo mēsure per gyrum. Et ad ventū australē mēsus est quingentos calamos: in calamo mēsure p circuitū. Et ad ventū occidētalē mēsus est quingētos calamos: in calamo mēsure. Per q̄ttuor ventos mēsus ē murū ei⁹ vndiq; p circuitū lōgitudinē quingētorum cubitorum: & latitudinē quingētorum cubitorum

ὅτι τὸ μῆκος τῶν ἐξεδρῶν τῶν βλεπουσῶν εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν πηχῶν πεντήκοντα, καὶ αὗταί εἰσιν αἱ ἀντιπρόσωποι ταύταις, τὸ πᾶν πηχῶν ἑκατόν. καὶ αἱ θύραι τῶν ἐξεδρῶν τούτων τῆς εἰσόδου τῆς πρὸς ἀνατολὰς τοῦ εἰσπορεύεσθαι δι᾽ αὐτῶν ἐκ τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας κατὰ τὸ φῶς τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ περιπάτου, καὶ κατὰ πρὸς νότον καὶ κατὰ πρόσωπον τοῦ νότου, κατὰ πρόσωπον τοῦ ἀπολοίπου, καὶ κατὰ πρόσωπον τοῦ διορίζοντος, ἐξέδραι. καὶ ὁ περίπατος κατὰ πρόσωπον αὐτῶν κατὰ τὰ μέτρα τῶν ἐξεδρῶν τῶν πρὸς βορρᾶν, κατὰ τὸ μῆκος αὐτῶν, καὶ κατὰ τὸ εὖρος αὐτῶν, καὶ κατὰ πάσας τὰς ἐξόδους αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰς ἐπιστροφὰς αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰ φῶτα αὐτῶν, καὶ κατὰ τὰ θυρώματα αὐτῶν τῶν ἐξεδρῶν τῶν πρὸς νότον. κατὰ τὰ θυρώματα ἀπ᾽ ἀρχῆς τῆς διόδου ὡς ἐπὶ τοῦ φῶς διαστήματος καλάμου καὶ κατ᾽ ἀνατολὰς τοῦ εἰσπορεύεσθαι δι᾽ αὐτῶν. καὶ εἶπε πρός με, αἱ ἐξέδραι αἱ πρὸς βορρᾶν καὶ αἱ ἐξέδραι αἱ πρὸς νότον αἱ οὖσαι κατὰ πρόσωπον τῶν διαστημάτων, αὗταί εἰσιν αἱ ἐξέδραι τοῦ ἁγίου τῶν ἁγίων, οὗ ἔδονται ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς οἱ υἱοὶ Σαδδούκ οἱ ἐγγίζοντες πρὸς κύριον τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. καὶ ἐκεῖ θήσουσι τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὰ περὶ ἁμαρτίας καὶ τὰ περὶ ἀγνοίας, διότι ὁ τόπος ἅγιος. οὐκ εἰσελεύσονται ἐκεῖ πάρεξ τῶν ἱερέων, καὶ οὐκ ἐξελεύσονται ἐκ τοῦ ἁγίου εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, ὅπως διὰ παντὸς ἅγιοι ὦσιν οἱ προσάγοντες, καὶ μὴ ἅπτωνται τῶν στολισμῶν αὐτῶν ἐν οἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐτοῖς, διότι ἅγιά ἐστιν· καὶ ἐνδύσονται ἱμάτια ἕτερα ὅταν ἅπτωνται τοῦ λαοῦ. καὶ συνετελέσθη ἡ διαμέτρησις τοῦ οἴκου ἔσωθεν. καὶ ἐξήγαγέ με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς, καὶ διεμέτρησε τὸ ὑπόδειγμα τοῦ οἴκου κυκλόθεν ἐν διατάξει. καὶ ἔστη κατὰ νώτου τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς, καὶ διεμέτρησε πεντακοσίους ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς βορρᾶν, καὶ διεμέτρησε κατὰ πρόσωπον τοῦ βορρᾶ πήχεις πεντακοσίους ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς θάλασσαν, καὶ διεμέτρησε κατὰ πρόσωπον τῆς θαλάσσης πήχεις πεντακοσίους ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου. καὶ ἐπέστρεψε πρὸς νότον, καὶ διεμέτρησε κατὰ πρόσωπον τοῦ νότου πεντακοσίους ἐν τῷ καλάμῳ τοῦ μέτρου. τὰ τέσσαρα μέρη αὐτοῦ, καὶ διέταξεν αὐτὸ καὶ περίβολον αὐτῷ κύκλῳ, πεντακοσίων πρὸς ἀνατολὰς καὶ πεντακοσίων πηχῶν εὖρος

τοῦ διαστέλλειν ἀναμέσον τῶν ἁγίων καὶ ἀναμέσον τοῦ προτειχίσματος ἐν διατάξει τοῦ οἴκου.

Ca.43.

Καὶ ἤγαγέ με ἐπὶ τὴν πύλην τὴν πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἐξήγαγέ με. καὶ ἰδοὺ δόξα θεοῦ Ἰσραὴλ ἤρχετο κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πρὸς ἀνατολάς, καὶ φωνὴ τῆς παρεμβολῆς ὡς φωνὴ διπλασιαζόντων πολλῶν, καὶ ἡ γῆ ἐξέλαμπεν ὡς φέγγος ἀπὸ τῆς δόξης κυκλόθεν. καὶ ἡ ὅρασις ἣν ἴδον κατὰ τὴν ὅρασιν ἣν ἴδον ὅτε εἰσεπορευόμην τοῦ χρῖσαι τὴν πόλιν, καὶ ἡ ὅρασις τοῦ ἅρματος οὗ ἴδον κατὰ τὴν ὅρασιν ἣν ἴδον ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χοβάρ, καὶ πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου. καὶ δόξα κυρίου εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς. καὶ ἀνέλαβέ με πνεῦμα καὶ εἰσήγαγέ με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν, καὶ ἰδοὺ πλήρης δόξης κυρίου ὁ οἶκος. καὶ ἔστην, καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τοῦ οἴκου λαλοῦντος πρός με, καὶ ὁ ἀνὴρ εἱστήκει ἐχόμενός μου, καὶ εἶπε πρός με, ἑώρακας υἱὲ ἀνθρώπου τὸν τόπον τοῦ θρόνου μου, καὶ τὸν τόπον τοῦ ἴχνους τῶν ποδῶν μου, ἐν οἷς κατασκηνώσει τὸ ὄνομά μου ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου Ἰσραὴλ εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐ μὴ βεβηλώσωσιν ἔτι οἶκος Ἰσραὴλ τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον, αὐτοὶ καὶ οἱ ἡγούμενοι αὐτῶν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῶν, καὶ ἐν τοῖς φόνοις τῶν ἡγουμένων αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐν τῷ τιθέναι αὐτοὺς τὸ πρόθυρόν μου ἐν τοῖς προθύροις αὐτῶν, καὶ τὰς φλιάς μου ἐχομένας τῶν φλιῶν αὐτῶν, καὶ ἔδωκαν τὸν τοῖχόν μου ὡς συνεχόμενον ἐμοῦ καὶ αὐτῶν, καὶ ἐβεβήλωσαν τὸ ὄνομά μου τὸ ἅγιον ἐν ταῖς ἀνομίαις αὐτῶν αἷς ἐποίουν, καὶ ἐξέτριψα αὐτοὺς ἐν θυμῷ μου καὶ ἐν φόνῳ. καὶ νῦν ἀπωσάσθωσαν τὴν πορνείαν αὐτῶν καὶ τοὺς φόνους τῶν ἡγουμένων αὐτῶν ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ αὐτῶν τὸν αἰῶνα. καὶ σὺ υἱὲ ἀνθρώπου δεῖξον τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ τὸν οἶκον, καὶ κοπασάτωσαν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν, καὶ τὴν ὅρασιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάταξιν αὐτοῦ, καὶ αὐτοὶ λήψονται τὴν κόλασιν αὐτῶν περὶ πάντων ὧν ἐποίησαν. καὶ διαγράψεις τὸν οἶκον καὶ τὰς ἐξόδους αὐτοῦ, καὶ τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ προστάγματα αὐτοῦ καὶ πάντα τὰ νόμιμα αὐτοῦ, γνωριεῖς αὐτοῖς, καὶ διαγράψεις ἐναντίον αὐτῶν, καὶ φυλάξονται πάντα τὰ δικαιώματά μου καὶ πάντα τὰ προστάγματά μου, καὶ ποιήσωσιν αὐτά. καὶ τὴν διαγραφὴν τοῦ οἴκου

diuidentē inter sanctuariū & vulgi locū.

43.

Et duxit me ad portam que respiciebat ad viam orietalē. Et ecce gloria dei israel īgrediebatur per viam orientalem: & vox erat ei quasi vox aquarū multarum: & terra splendebat a maiestate eius. Et vidi visionē sm̄ speciem quam videram quādo venit vt disperderet ciuitatē: & species sm̄ aspectū quē vidērā iuxta fluuium chobar. Et cecidi sup faciē meā. Et maiestas dn̄i ingressa est tēplum per viam porte que respiciebat ad orientē. Et eleuauit me spūs: & ītroduxit me in atrium interius. Et ecce repleta erat gloria dn̄i domus. Et audiui loquentem ad me de domo: & vir qui stabat iuxta me. Et dixit ad me. Fili hominis: locus solii mei: & locus vestigiorū pedū meorū: vbi habito in medio filiorū israel in eternum: & non polluet vltra domus israel nomen sanctū meū: ipsi & reges eorū in fornicationibus suis: & in ruinis regū suorū: & in excelsis: qui fabricati sunt limē suū iuxta limē meū: & postes suos iuxta postes meos & murus erat īter me & eos; & polluerūt nomē sanctū meū in aboīationib⁹ q̄s fecerūt; ppter qđ cōsūpsi eos ī ira mea. Nūc ergo repellāt pcul fornicationē suā & ruinas regū suorū a me & habitabo in medio eorum semp. Tu aūt fili hominis ostende domui israel tēplū & cōfundantur ab iniqtatibus suis: & metiātur fabricam: & erubescant ex omnibus que fecerūt. Figurā domus & fabrice eius exitus & introit⁹ & oēm descriptionē eius & vniuersa precepta eius: cunctūq; ordinē eius & oēs leges eius ostende eis: & scribe in oculis eorum vt custodiant oēs descriptiones eius & precepta illius & faciant ea. Ista est lex domus

מֵאוֹת לְהַבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ לְחֹל׃

וַיּוֹלִכֵנִי אֶל הַשָּׁעַר שַׁעַר אֲשֶׁר פֹּנֶה דֶּרֶךְ הַקָּדִים׃ וְהִנֵּה כְּבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מִדֶּרֶךְ הַקָּדִים וְקוֹלוֹ כְּקוֹל מַיִם רַבִּים וְהָאָרֶץ הֵאִירָה מִכְּבֹדוֹ׃ וּכְמַרְאֵה הַמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאִיתִי כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאִיתִי בְּבֹאִי לְשַׁחֵת אֶת הָעִיר וּמַרְאוֹת כַּמַּרְאֶה אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶל נְהַר כְּבָר וָאֶפֹּל אֶל פָּנָי׃ וּכְבוֹד יְהוָה בָּא אֶל הַבָּיִת דֶּרֶךְ שַׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקָּדִים׃ וַתִּשָּׂאֵנִי רוּחַ וַתְּבִיאֵנִי אֶל הֶחָצֵר הַפְּנִימִי וְהִנֵּה מָלֵא כְבוֹד יְהוָה הַבָּיִת׃ וָאֶשְׁמַע מִדַּבֵּר אֵלַי מֵהַבָּיִת וְאִישׁ הָיָה עֹמֵד אֶצְלִי׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן אָדָם אֶת מְקוֹם כִּסְאִי וְאֶת מְקוֹם כַּפּוֹת רַגְלַי אֲשֶׁר אֶשְׁכָּן שָׁם בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם וְלֹא יְטַמְּאוּ עוֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל שֵׁם קָדְשִׁי הֵמָּה וּמַלְכֵיהֶם בִּזְנוּתָם וּבְפִגְרֵי מַלְכֵיהֶם בָּמוֹתָם׃ בְּתִתָּם סִפָּם אֶת סִפִּי וּמְזוּזָתָם אֵצֶל מְזוּזָתִי וְהַקִּיר בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם וְטִמְּאוּ אֶת שֵׁם קָדְשִׁי בְּתוֹעֲבוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וָאֲכַל אֹתָם בְּאַפִּי׃ עַתָּה יְרַחֲקוּ אֶת זְנוּתָם וּפִגְרֵי מַלְכֵיהֶם מִמֶּנִּי וְשָׁכַנְתִּי בְתוֹכָם לְעוֹלָם׃ אַתָּה בֶן אָדָם הַגֵּד אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אֶת הַבַּיִת וְיִכָּלְמוּ מֵעֲוֺנוֹתֵיהֶם וּמָדְדוּ אֶת תָּכְנִית׃ וְאִם נִכְלְמוּ מִכֹּל אֲשֶׁר עָשׂוּ צוּרַת הַבַּיִת וּתְכוּנָתוֹ וּמוֹצָאָיו וּמוֹבָאָיו וְכָל צוּרֹתָו וְאֵת כָּל חֻקֹּתָיו וְכָל צוּרֹתָו וְכָל תּוֹרֹתָיו הוֹדַע אוֹתָם וּכְתֹב לְעֵינֵיהֶם וְיִשְׁמְרוּ אֶת כָּל צוּרָתוֹ וְאֶת כָּל חֻקֹּתָיו וְעָשׂוּ אוֹתָם׃ זֹאת תּוֹרַת הַבָּיִת

עַל ראש ההר כל גבלו סביב סביב
קדש קדשים הנה זאת תורת
הבית: ואלה מדות המזבח באמות
אמה אמה וטפח וחיק האמה ואמה
רחב וגבולה אל שפתה סביב זרת
האחד וזה גב המזבח: ומחיק
הארץ עד העזרה התחתונה שתים
אמות ורחב אמה אחת ומהעזרה
הקטנה עד העזרה הגדולה ארבע
אמות ורחב האמה: וההראל ארבע
אמות ומהאראיל ולמעלה הקרנות
ארבע: והאראיל שתים עשרה ארך
בשתים עשרה רחב רבוע אל
ארבעת רבעיו: והעזרה ארבע
עשרה ארך בארבע עשרה רחב אל
ארבעת רבעיה והגבול סביב אתה
חצי האמה והחיק לה אמה סביב
ומעלתהו פנות קדים: ויאמר אלי
בן אדם כה אמר אדני יהוה אלה
חקות המזבח ביום העשותו
להעלות עליו עלה ולזרק עליו דם:
ונתתה אל הכהנים הלוים אשר
הם מזרע צדוק הקרבים אלי נאם
אדני יהוה לשרתני פר בן בקר
לחטאת: ולקחת מדמו ונתתה על
ארבע קרנתיו ואל ארבע פנות
העזרה ואל הגבול סביב וחטאת
אתו וכפרתהו: ולקחת את הפר
החטאת ושרפו במפקד הבית מחוץ
למקדש: וביום השני תקריב
שעיר עזים תמים לחטאת וחטאו
את המזבח כאשר חטאו בפר:
בכלותך מחטא תקריב פר בן
בקר תמים ואיל מן הצאן תמים:
והקרבתם לפני יהוה והשליכו
הכהנים עליהם מלח והעלו אתם

סבב · מדד זבח · אמה · גבל שפה · גבל רבע · ארה · עלה · רבע · גבל · חצה · פנה קדם · אמר · חקק · עשה עלה · נתן · שרף · קדש קרב · שער עז · תמם זבח · כלה קרב · פנה שלך · עלה את

in summitate montis. Oēs fines ei⁹ in circuitu sanctum sanctorum est. Hec est ergo lex domus. Iste aūt mēsure altaris in cubito verissimo: q habebat cubitū & palmū. In sinu eius erat cubitus: & cubitus in latitudine: & definitio eius vſq ad labiū eius in circuitu palmus vnus. Hec quoq erat fossa altaris. Et de sinu terre vſq ad crepidinē nouissimam duo cubiti: & latitudo cubiti vni⁹: & a crepidine minore vſq ad crepidinē maiore q̄ttuor cubiti: & latitudo cubiti vnius. Ipse aūt ariel q̄ttuor cubitorū: & ab ariel vſq ad sursum cornua q̄ttuor. Et ariel duodecī cubitorū in longitudine p duodecī cubitos latitudinis q̄drangulū eqs laterib⁹. Et crepido quattuordecī cubitorū longitudinis p q̄ttuordecī cubitos latitudinis in q̄ttuor angulis eius & corona in circuitu eius dimidii cubiti: & sinus eius vnius cubiti p circuitū. Gradus aūt eius versi ad orientē. Et dixit ad me. Fili hōis: hec dicit dñs deus. Hi sunt ritus altaris: in quacūq die fuerit fabricatum vt offeratur sup illud holocaustum & effundatur sanguis. Et dabis sacerdotibus & leuitis qui sunt de semine sadoch: qui accedunt ad me: ait dñs deus vt offerāt mihi vitulum de armento pro pctō. Et assumens de sanguine eius pones sup q̄ttuor cornua eius & super q̄ttuor angulos crepidinis & super coronā in circuitu & mūdabis illud & expiabis. Et tolles vitulum qui oblat⁹ fuerit p pctō: & cōbures eū in sepato loco dom⁹ extra sanctuariū. Et in die secūdo offeres hircū caprarū imaculatū p pctō: & expiabūt altare sicut expiauerunt in vitulo. Cūq cōpleueris expiās illud offeres vitulum de armēto immaculatū: & arietē de grege imaculatū: & offeres eos in conspectu dñi. Et mittēt sacerdotes sup eos sal: & offerent eos in

in vertice mōtis. ⁊ oēs fini ei⁹ i circuitu
ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους. καὶ πάντα τὰ ὅρια αὐτοῦ κυκλόθεν
sancta sctōꝝ. ista est lex dom⁹ ⁊ he
ἅγια ἁγίων. οὗτος ἐστὶν ὁ νόμος τοῦ οἴκου καὶ ταῦτα
mēsure altaris in cubito cubiti ⁊
τὰ μέτρα τοῦ θυσιαστηρίου ἐν πήχει τοῦ πήχεως καὶ
cubitus q̄ttuor digitoꝝ: sinus illius ⁊ mensura
πῆχυς παλαιστῆς, τὸ κόλπωμα αὐτοῦ καὶ μέτρον τὸ
altitudo p circuitū ⁊ cubit⁹ latitudo: ⁊ gisus p labi
ὕψος κύκλῳ καὶ πῆχυς τὸ εὖρος, καὶ γεῖσος ἐπὶ τὸ χεῖ-
um i circuitu palmi: ⁊ altitudo altaris
λος κυκλόθεν σπιθαμῆς, καὶ τὸ ὕψος τοῦ θυσιαστηρίου
a pfūdo exordij sinus eius ad
ἐκ βάθους τῆς ἀρχῆς τοῦ κυκλώματος αὐτοῦ πρὸς τὸ
ppiciatoriū qd subter cubitoꝝ duo: ⁊ latitudo cu
ἱλαστήριον τὸ ὑποκάτωθεν πηχῶν δύο, καὶ τὸ εὖρος πή-
biti: ⁊ a ppiciatorio paruo ad ppicia
χεος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱλαστηρίου τοῦ μικροῦ ἐπὶ τὸ ἱλαστή-
toriū magnū cubiti q̄ttuor: ⁊ latitudo cubit⁹ vn⁹. ⁊
ριον μέγα πήχεις τέσσαρα, καὶ εὖρος πῆχυς εἷς. καὶ τὸ
ariel cubitoꝝ q̄ttuor ⁊ ab ariel ⁊ superio
ἀριὴλ πηχέων τέσσαρα καὶ ἀπὸ τοῦ ἀριὴλ καὶ ὑπεράνω
ra cornuū cubitus vn⁹. ⁊ ariel cubitoꝝ duo
τῶν κεράτων πῆχυς εἷς. καὶ τὸ ἀριὴλ πηχέων δώ-
rū latitudo sup lōgitudinē cubitoꝝ duodecim q̄drangula
δεκα εὖρος ἐπὶ μῆκος πηχέων δώδεκα τετράγωνον
ad q̄ttuor ptes ei⁹ ⁊ sup ppiciatoriū cubitoꝝ
ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τὸ ἱλαστήριον πηχῶν
q̄ttuordecim latitudo p cubitos q̄ttuorde
τεσσαρακαίδεκα τὸ μῆκος ἐπὶ πήχεις τεσσαρακαί-
cim latitudo p q̄ttuor partes ei⁹ ⁊ gisus ei
δεκα τὸ εὖρος ἐπὶ τέσσαρα μέρη αὐτοῦ καὶ τὸ γεῖσος αὐ-
tus circundatus ei in circuitu dimidiū cubiti. ⁊ cir
τοῦ κυκλούμενον αὐτῷ κυκλόθεν ἥμισυ πήχεος. καὶ κύ-
cuit⁹ ei⁹ cubiti i circuitu ⁊ gradus ei⁹
κλωμα αὐτοῦ πῆχυς κυκλόθεν καὶ αἱ κλιμακτῆρες αὐ-
respicientes ad orientem. ⁊ dixit ad me: fili
τοῦ βλέπουσαι κατὰ ἀνατολάς. καὶ εἶπεν πρός με, υἱὲ
hoīs: hec dicit dñs deus: hec pcep-
ἀνθρώπου, τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ταῦτα τὰ προστάγ-
ta altaris in die q̄ factū fuerit vt offe
ματα τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ποιήσεως τοῦ ἀνα-
rant sup eo holocausta: effundatur ad
φέρειν ἐπ' αὐτὸ ὁλοκαυτώματα καὶ προσχεῖσθαι πρὸς
illud sāguis ⁊ dabis sacerdotib⁹ leuitis
αὐτὸ αἷμα καὶ δώσεις τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λευίταις τοῖς
ex semine sadoch appropiquātib⁹ ad me di-
ἐκ τοῦ σπέρματος σαδοὺχ τοῖς ἐγγίζουσι πρός με λέ-
cit dñs deus: vt ministrent mihi vitulū de bob⁹
γει κύριος ὁ θεός, τοῦ λειτουργεῖν μοι μόσχον ἐκ βοῶν
p peccato. ⁊ tollent de sanguie eius
περὶ ἁμαρτίας. καὶ λήψονται ἐκ τοῦ αἵματος αὐτοῦ
⁊ ponent sup q̄ttuor cornua altaris: ⁊
καὶ θήσουσιν ἐπὶ τέσσαρα κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ
sup q̄ttuor angulos ppiciatorii: ⁊ sup
ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ἱλαστηρίου, καὶ ἐπὶ τὴν
basim ei⁹ i circuitu ⁊ mūdabunt ⁊ expiabūt
βάσιν αὐτοῦ κύκλῳ καὶ καθαριοῦσιν καὶ ἐξιλάσονται
illud. ⁊ tollent vitulū q̄ pro peccato ⁊ cōbure-
αὐτό. καὶ λήψονται τὸν μόσχον τὸν περὶ ἁμαρτίας καὶ κατακαυ-
tur in loco separato dom⁹ extra sctā. ⁊
θήσεται ἐν τῷ ἀποκεχωρισμένῳ τοῦ οἴκου ἔξωθεν τῶν ἁγίων. καὶ
die scdo tolles hedū de capꝛis imaculatū p peccato
τῇ ἡμέρᾳ τῇ δευτέρᾳ λήψῃ ἔριφον ἐξ αἰγῶν ἄμωμον περὶ ἁμαρτίας
⁊ expiabunt altare sicut expiabūt in vitul ⁊
καὶ ἐξιλάσονται τὸ θυσιαστήριον καθότι ἐξιλάσονται ἐν τῷ μόσχῳ. καὶ
postq̄ compleueris expiationē: offeres vitulū de bob⁹ ima-
μετὰ τὸ συντελέσαι τὸν ἐξιλασμόν, προσοίσῃ μόσχον ἐκ βοῶν ἄμω-
culatū ⁊ arietē de ouibus imaculatū ⁊ offeretis coram
μον καὶ κριὸν ἐκ τῶν προβάτων ἄμωμον καὶ προσοίσετε ἔναντι
dño: ⁊ imponent sacerdotes sup illud sal: ⁊ offerent ea
κυρίου, καὶ ἐπιθήσουσιν οἱ ἱερεῖς ἐπ' αὐτὸ ἅλα, καὶ ἀνοίσουσιν αὐτὰ

holocausta dño. septē dieb⁹ facies he
ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ. ἑπτὰ ἡμέρας ποιήσεις ἔρι-
dū pro peccato quotidie ⁊ vitulū ex bob⁹: ⁊
φον ὑπὲρ ἁμαρτίας καθημέραν καὶ μόσχον ἐκ βοῶν, καὶ
arietē de ouibus imaculatū facient septē dieb⁹ ⁊
κριὸν ἐκ προβάτων ἄμωμον ποιήσουσιν ἑπτὰ ἡμέρας καὶ
expiabunt altare ⁊ mundabūt illud: ⁊ im-
ἐξιλάσονται τὸ θυσιαστήριον καὶ καθαριοῦσιν αὐτό, καὶ πλη-
plebunt manus eoꝝ: ⁊ consumabunt di-
ρώσουσιν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ συντελέσουσι τὰς ἡμέ-
es. ⁊ erit a die octauo ⁊ vltra.
ρας. καὶ ἔσται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ὀγδόης καὶ ἐπέκεινα.
⁊ facient sacerdotes sup altare holocau
καὶ ποιήσουσιν οἱ ἱερεῖς ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τὰ ὁλοκαυ-
sta vr̄a ⁊ q̄ salutis vr̄e: ⁊ suscī
τώματα ὑμῶν καὶ τὰ τοῦ σωτηρίου ὑμῶν, καὶ προσ-
piam vos dicit dñs deus.
δέξομαι ὑμᾶς λέγει κύριος ὁ θεός. Ca. 44.

Et cōuertit me ad viam porte
Καὶ ἐπέστρεψέν με κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῶν
sctōꝝ exterioris q̄ respicit ad orientem:
ἁγίων τῆς ἐξωτέρας τῆς βλεπούσης κατὰ ἀνατολάς,
⁊ hec erat clausa. ⁊ dixit dñs ad me:
καὶ αὕτη ἦν κεκλεισμένη. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, ἡ
porta hec clausa erit nō aperietur. ⁊ nul
πύλη αὕτη κεκλεισμένη ἔσται οὐκ ἀνοιχθήσεται. καὶ οὐ-
lus trāsibit p eam: q̄ dñs de⁹ israel transibit
δεὶς διέλθῃ δι' αὐτῆς, ὅτι κύριος ὁ θεὸς ἰσραὴλ διελεύσε-
p eam ⁊ erit clausa: q̄ dux iste
ται δι' αὐτῆς καὶ ἔσται κεκλεισμένη, ὅτι ὁ ἡγούμενος οὗτος
sedebit in ea vt cōedat panē coram dño
καθήσεται ἐν αὐτῇ τοῦ φαγεῖν ἄρτον ἐνώπιον τοῦ κυρίου
⁊ p viā elam porte ingredief: ⁊
καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αιλὰμ τῆς πύλης εἰσελεύσεται, καὶ
per viā eius egredief. ⁊ introduxit me p
κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ ἐξελεύσεται. καὶ εἰσήγαγέν με κα-
viā porte q̄ ad aqlonē e regione
τὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν κατέναντι τοῦ
dom⁹: ⁊ vidi ⁊ ecce plena glīa dñi dom⁹ dñi ⁊
οἴκου, καὶ ἴδον καὶ ἰδοὺ πλήρης δόξης κυρίου ὁ οἶκος τοῦ κυρίου καὶ
cado in faciem meā. ⁊ dixit dñs ad me: fili
πίπτω ἐπὶ πρόσωπόν μου. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, υἱὲ
hoīs pone sup cor tuū ⁊ vide oculis
ἀνθρώπου τάξαι ἐπὶ τὴν καρδίαν σου καὶ ἴδε τοῖς ὀφθαλ-
tuis ⁊ aurib⁹ tuis audi oīa q̄cūq ego ad te
μοῖς σου καὶ τοῖς ὠσίν σου ἄκουε πάντα ὅσα ἐγὼ πρὸς σὲ
loq̄r: scdm oīa p̄cepta dom⁹ dñi: ⁊ scdm
λαλῶ, κατὰ πάντα τὰ προστάγματα οἴκου κυρίου, καὶ κα-
dū oīa iudicia ei⁹: ⁊ pones cor
τὰ πάντα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ τάξεις τὴν καρδί-
tuū in viā. dom⁹ p oēs exitus
αν σου εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ οἴκου κατὰ πάσας τὰς ἐξόδους
eoꝝ in oibus sctis: ⁊ dices ad exaspe-
αὐτῶν ἐν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, καὶ ἐρεῖς πρὸς τὸν παρα-
rantem ad domū israel: hec dicit dñs
πικραίνοντα πρὸς τὸν οἶκον ἰσραήλ, τάδε λέγει κύριος
dñs: sufficiat vobis ab oibus iniq̄tatib⁹ vr̄is dom⁹ is-
κύριος, ἱκανούσθω ὑμῖν ἀπὸ πασῶν ἀνομιῶν ὑμῶν οἶκος ἰσ-
rael: ne inducatis vos filios alienigenas icircūcisos
ραήλ, τοῦ μὴ εἰσαγαγεῖν ὑμᾶς υἱοὺς ἀλλογενεῖς ἀπεριτμήτους
corde ⁊ incircuncisos carne: ut sint in san
καρδίᾳ καὶ ἀπεριτμήτους σαρκί, τοῦ μὴ γίνεσθαι ἐν τοῖς ἁγί-
ctis meis ⁊ pphanēt ea cū offertis vos panes
οις μου καὶ βεβηλοῦν αὐτὰ ἐν τῷ προσφέρειν ὑμᾶς ἄρτους
meos ⁊ adipē ⁊ sāguinē ⁊ p̄teritis testamētū meū i
μου καὶ στέαρ καὶ αἷμα καὶ παραβαίνετε τὴν διαθήκην μου ἐν
oibus iniq̄tatib⁹ vr̄is: ⁊ non custodistis p̄cep-
πάσαις ταῖς ἀνομίαις ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε τὰ προστάγ-
ta sanctuarij mei: ⁊ ordinabatis vt nō fuaretis custodias
ματα τῶν ἁγιασμάτων μου, καὶ διετάσσετε τοῦ μὴ φυλάσσειν φυλακὰς
in oibus sctis meis vobis. pptereа hec dicit dñs: oīs fili⁹
ἐν τοῖς ἁγίοις μου ὑμῖν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, πᾶς υἱὸς

holocaustū dño. Septē diebus facies hircū pro peccato quotidie: & vitulū de armēto & arietē de pecoribus immaculatos offerent. Septem diebus expiabunt altare & mundabunt illud: & implebunt manus eius. Expletis aūt septē dieb⁹: in die octaua & vltra facient sacerdotes super altare holocausta vestra: & q̄ pro pace offerūt: & placatus ero vobis: ait dominus deus. 44.

Et conuertit me ad viam porte sanctuarii exterioris q̄ respiciebat ad orientē: & erat clausa. Et dixit dñs ad me. Porta hec clausa erit & non aperietur: & vir non trāsiet per eā: qm̄ dñs deus israel ingressus est per eā: eritq clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea vt comedat panem coram dño. Per viā porte vestibuli īgredietur: & per viā ei⁹ egredietur. Et adduxit me per viā porte aqlonis in cōspectu dom⁹: & vidi: & ecce īpleuit gloria dñi domū dñi. Et cecidi in faciem meam. Et dixit ad me dñs. Fili hominis: pone cor tuū & vide oculis tuis: & auribus tuis audi omnia que ego loquor ad te: de vniuersis cerimoniis dom⁹ dñi & de cūctis legibus eius. Et pones cor tuū in viis tēpli per oēs exitus sanctuarii: & dices ad exasperātem me domū israel. Hec dicit dominus deus. Sufficiat vobis omnia scelera vestra domus israel: eo q̄ induxitis filios alienos incircūcisos corde & incircuncisos carne vt sint in sāctuario meo: & polluant domum meam: & offertis panes meos adipem & sanguinem: & dissoluitis pactū meū in oibus sceleribus vr̄is: & nō seruastis precepta sanctuarii mei: & posuistis custodes obseruationū mearū in sctūario meo vobismetipsis. Hec dicit dñs deus: ois

עלה ליהוה: שבעת ימים תעשה
שעיר חטאת ליום ופר בן בקר
ואיל מן הצאן תמימים יעשו:
שבעת ימים יכפרו את המזבח
וטהרו אתו ומלאו ידו: ויכלו את
הימים והיה ביום השמיני והלאה
יעשו הכהנים על המזבח את
עולותיכם ואת שלמיכם ורצאתי
אתכם נאם אדני יהוה:

Cap. xliiij

וישב אתי דרך שער
המקדש החיצון הפנה קדים והוא
סגור: ויאמר אלי יהוה השער הזה
סגור יהיה לא יפתח ואיש לא יבא
בו כי יהוה אלהי ישראל בא בו
והיה סגור: את הנשיא נשיא הוא
ישב בו לאכול לחם לפני יהוה
מדרך אולם השער יבוא ומדרכו
יצא: ויביאני דרך שער הצפון אל
פני הבית וארא והנה מלא כבוד
יהוה את בית יהוה ואפל אל פני:
ויאמר אלי יהוה בן אדם שים
לבך וראה בעיניך ובאזניך שמע
את כל אשר אני מדבר אתך
לכל חקות בית יהוה ולכל תורתו
ושמת לבך למבוא הבית בכל
מוצאי המקדש: ואמרת אל מרי
אל בית ישראל כה אמר אדני
יהוה רב לכם מכל תועבתיכם
בית ישראל: בהביאכם בני נכר
ערלי לב וערלי בשר להיות
במקדשי לחללו את ביתי
בהקריבכם את לחמי חלב ודם
ויפרו את בריתי אל כל תועבותיכם:
ולא שמרתם משמרת קדשי
ותשימון לשמרי משמרתי במקדשי
לכם: כה אמר אדני יהוה כל בן

עלה יום · נשה · כפר · כלה · שמן · נשה זבח · רצה · שוב קדש · חוץ קדם · סגר · היה פתח · בוא · נשא · אכל פנה · אלם · בוא צפן · ראה כבד · נפל · שום · דבר את · חקק ירה · שום בוא · יצא מרה · תעב · בוא · היה · קדש · קרב · פור ברת · שמר · שום

נכר ערל לב וערל בשר לא יבוא
אל מקדשי לכל בן נכר אשר
בתוך בני ישראל׃ כי אם הלוים
אשר רחקו מעלי בתעות ישראל
אשר תעו מעלי אחרי גלוליהם
ונשאו עונם׃ והיו במקדשי משרתים
פקדות אל שערי הבית ומשרתים
את הבית המה ישחטו את העלה
ואת הזבח לעם והמה יעמדו
לפניהם לשרתם׃ יען אשר ישרתו
אותם לפני גלוליהם והיו לבית
ישראל למכשול עון על כן נשאתי
ידי עליהם נאם אדני יהוה ונשאו
עונם׃ ולא יגשו אלי לכהן לי
ולגשת על כל קדשי אל קדשי
הקדשים ונשאו כלמתם ותועבותם
אשר עשו׃ ונתתי אותם שמרי
משמרת הבית לכל עבדתו ולכל
אשר יעשה בו׃ והכהנים הלוים בני
צדוק אשר שמרו את משמרת
מקדשי בתעות בני ישראל מעלי
המה יקרבו אלי לשרתני ועמדו
לפני להקריב לי חלב ודם נאם
אדני יהוה׃ המה יבאו אל מקדשי
והמה יקרבו אל שלחני לשרתני
ושמרו את משמרתי׃ והיה בבואם
אל שערי החצר הפנימית בגדי
פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם
צמר בשרתם בשערי החצר
הפנימית וביתה׃ פארי פשתים
יהיו על ראשם ומכנסי פשתים
יהיו על מתניהם לא יחגרו ביזע
ובצאתם אל החצר החיצונה אל
החצר החיצונה אל העם יפשטו
את בגדיהם אשר המה משרתם
בם והניחו אותם בלשכת הקדש

alienigena incircūcisus corde & icircūcisus carne nō ingredietur sanctuariū meū ois filius alienus qui ē in medio filiorū israel. Sed & leuite q longe recesserūt a me in errore filiorum israel: & errauerunt a me post idola sua: & portauerūt iniqtatem suā: erūt in sctūario meo editui & ianitores portarum domus & ministri domus. Ipsi mactabunt holocausta & victimas populi: & ipsi stabunt in cōspectu eorū vt ministrent eis. Pro eo q ministrauerūt illis in cōspectu idolorū suorū: & facti sunt domui israel in offendiculū iniqtatis: idcirco leuaui manū meā sup eos: ait dñs deus: & portauerūt iniqtatē suā. Et nō appropinqbunt ad me vt sacerdotio fungātur mihi: neqꝫ accedēt ad omē sanctuariū meū iuxta sancta sctōꝝ: sed portabūt confusionē suā & scelera sua q fecerunt. Et dabo eos ianitores domus: & in omi ministerio eius: & vniuersis q fient in eo. Sacerdotes aūt leuite filii sadoch qui custodierūt cerimonias sanctuarii mei cum errarent filii israel a me: ipsi accedent ad me vt ministrēt mihi: & stabūt in cōspectu meo vt offerāt mihi adipē & sanguinē ait dñs deus. Ipsi ingredītur sāctuariū meū: & ipsi accedent ad mensam meā vt ministrēt mihi & custodiāt cerimonias meas. Cūqꝫ ingredietur portas atrii interioris vestibus lineis induentur: nec ascendet sup eos quicq̄ laneum quādo ministrāt in portis atrii interioris & intrinsecus. Vitte linee erunt in capitibus eoꝝ: & feminalia linea erunt in lūbis eorū: & nō accingētur in sudore. Cunqꝫ egredietur atriū exterius ad populum: exuent se vestimentis suis in quibus ministrauerant: & reponent ea in gazophylacio sanctuarii

alienigena incircūcisus corde & incircūcisus carne:
ἀλλογενὴς ἀπερίτμητος καρδίᾳ καὶ ἀπερίτμητος σαρκί,
nō ingredietur in sctā mea ab oibus alienigenis in medio dom⁹ israel: sed leuite q recesserunt a me cū erraret israel a me post
οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ἅγιά μου ἀπὸ πάντων τῶν ἀλλογενῶν ἐν μέσῳ οἴκου ἰσραήλ, ἀλλ' οἱ λευῖται οἵτινες ἀφίσταντο ἀπ' ἐμοῦ ἐν τῷ πλανᾶσθαι τὸν ἰσραὴλ ἀπ' ἐμοῦ ὀπίσω
cogitationes suas: & accipient iniqtatē suam: & erunt in sctis meis ministrantes ostiarij in portis dom⁹ & ministrantes in domo mea. isti imolabūt holocausta &
τῶν ἐνθυμημάτων αὐτῶν, καὶ λήψονται τὴν ἀδικίαν αὐτῶν, καὶ ἔσονται ἐν τοῖς ἁγίοις μου λειτουργοῦντες θυρωροὶ ἐπὶ τῶν πυλῶν τοῦ οἴκου καὶ λειτουργοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ μου. οὗτοι σφάξουσι τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰς
victimas pp̄lo: & isti stabunt ante pp̄lm vt ministrent eis: p eo q ministrabant eis ante faciem idoloꝝ suoꝝ: & factū ē domui israel
θυσίας τῷ λαῷ, καὶ οὗτοι στήσονται ἐνώπιον τοῦ λαοῦ λειτουργεῖν αὐτοῖς, ἀνθ' ὧν ἐλειτούργουν αὐτοῖς πρὸ προσώπου τῶν εἰδώλων αὐτῶν, καὶ ἐγένετο τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ
in tormētū iniqtatis: ppē hoc leuaui manū meā sup eos dicit dñs dñs: & accipiēt iniqtatē suam: & nō accedent ad me vt sacdotio fūgāt mihi: neqꝫ offerant ad oia scta sctōꝝ: & accipient
εἰς κόλασιν ἀδικίας, ἕνεκα τούτου ἦρα τὴν χεῖρά μου ἐπ' αὐτοὺς λέγει κύριος κύριος, καὶ λήψονται τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγγιοῦσι πρός με τοῦ ἱερατεύειν μοι, οὐδὲ προσάγειν πρὸς πάντα τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, καὶ λήψονται
ignominiā suam in errore q errauerunt. & ponā eos vt seruent custodias dom⁹ in omnia opera eius: & in vniuersa q̄cūqꝫ fecerint sacerdotes leuite & filij sadoc q custodiert custodias sctōꝝ meoꝝ cū erraret dom⁹ israel a
τὴν ἀτιμίαν αὐτῶν ἐν τῇ πλανήσει ᾗ ἐπλανήθησαν. καὶ τάξω αὐτοὺς φυλάσσειν φυλακὰς τοῦ οἴκου εἰς πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ εἰς πάντα ὅσα ἂν ποιῶσιν οἱ ἱερεῖς οἱ λευῖται καὶ υἱοὶ σαδδοὺκ οἳ ἐφύλαξαν φυλακὰς τῶν ἁγίων μου ἐν τῷ πλανᾶσθαι τὸν οἶκον ἰσραὴλ ἀπ' ἐμοῦ.
me. isti accedent ad me vt ministrēt mihi: & stabūt ante faciem meā vt offerant mihi adipē & sanguinē dicit dñs dñs: isti ingredientur in sancta mea: & isti accedent ad mēsam meam vt ministrent mihi: & obseruabunt custodias meas: & erunt cū ingredītur ipi in portas atrij exterioris:
οὗτοι προσάξουσι πρός με λειτουργεῖν μοι, καὶ στήσονται πρὸ προσώπου μου τοῦ προσφέρειν ἐμοὶ στέαρ καὶ αἷμα λέγει κύριος κύριος, οὗτοι εἰσελεύσονται εἰς τὰ ἅγιά μου, καὶ οὗτοι προσελεύσονται πρὸς τὴν τράπεζάν μου τοῦ λειτουργεῖν μοι, καὶ φυλάξουσι τὰς φυλακάς μου, καὶ ἔσονται ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰς τὰς πύλας τῆς αὐλῆς τῆς ἐξωτέρας,
stolis lineis induentur: & nō induentur laneis cū ministrauerit ipi a porta atrij interioris & cidares lineas hēbūt in capitib⁹ eoꝝ. & feminalia linea hēbunt in lūbis eoꝝ: & nō accingent violentē cū egredientur ipi in atriū exterius ad pp̄lm: exuēt se stolis suis in qb⁹ ministrant in eis: & ponent eas in exedris sctōꝝ:
στολὰς λινᾶς ἐνδύσονται, καὶ οὐκ ἐνδύσονται ἔρια ἐν τῷ λειτουργεῖν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς ἐσωτέρας καὶ κιδάρεις λινᾶς ἕξουσιν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν. καὶ περισκελῆ λινᾶ ἕξουσιν ἐπὶ τὰς ὀσφύας αὐτῶν, καὶ οὐ περιζώσονται βίᾳ ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν πρὸς τὸν λαόν, ἐκδύσονται τὰς στολὰς αὐτῶν ἐν αἷς λειτουργοῦσιν ἐν αὐταῖς, καὶ θήσουσιν αὐτὰς ἐν ταῖς ἐξέδραις τῶν ἁγίων,

& induentur stolis alijs: & nō sctificabūt pp̄lm in stolis suis: & capita sua nō radent & comas suas nō tōdebūt: operientes operient capita sua: & vinū nō bibent ois sacerdos cū ingressi fuerit ipi in atriū interius. & viduā & ꝑphanatā nō accipient sibi in vxores: sed virginē ex domo israel. & si fuerit vidua ex sacdotib⁹ accipiēt: & pp̄lm meū docebunt: inter sctm̄ & pollutū. & inter mundū & imūdum notū facient eis. & sup iudiciū sāguinis hi stabunt: & iudiciū in preceptis meis iustificabunt: & in iudicijs meis iudicabūt. & legitia mea & precepta mea in omnib⁹ solēnitatib⁹ meis custodient: & sabbata mea sctificabūt: & ad aiam hois nō ingredientur vt polluant: sed sup patre & matre & filio & filia & sup fratre & sup sorore sua q nō fuit viro: cōminabit. & postq̄ fuerit mūdat⁹ septē dies numerabis ei. & q̄cūqꝫ die igress⁹ fuerit in atriū interius vt ministret in sctis: offeret placationē dicit dñs. & erit eis hereditas ego dñs: ego dñs hereditas eis: & possessio nō dabitur eis in filijs israel: ego possessio eoꝝ. & sacrificia & q pro peccato & q pro ignorātia & ipi comedent: & oēm separationē in israel: ipis erit: & pmitie oim: & pmogenita omniū: & separatiōes oēs ex pmitijs vrīs: sacerdotib⁹ erūt. & pmogenita vrā dabitis sacdoti vt ponat bñdictiones in domib⁹ vrīs: & oē morticiniū & captū a bestia ex oibus volatilib⁹ & ex oibus iumētis nō comedēt sacerdotes.

καὶ ἐνδύσονται στολὰς ἑτέρας, καὶ οὐ μὴ ἁγιάσωσι τὸν λαὸν ἐν ταῖς στολαῖς αὐτῶν, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν οὐ ξυρήσωσι καὶ τὰς κόμας αὐτῶν οὐ ψιλώσουσι, καλύπτοντες καλύψουσι τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ οἶνον οὐ μὴ πίωσι πᾶς ἱερεὺς ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν. καὶ χήραν καὶ ἐκβεβλημένην οὐ λήψονται αὐτοῖς εἰς γυναῖκα, ἀλλ' ἢ παρθένον ἐκ τοῦ οἴκου ἰσραήλ. καὶ ἐὰν γένηται χήρα ἐξ ἱερέων λήψονται, καὶ τὸν λαόν μου διδάξουσιν, ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου. καὶ ἀναμέσον καθαροῦ καὶ ἀκαθάρτου γνωρίσωσιν αὐτοῖς. καὶ ἐπὶ κρίσιν αἵματος οὗτοι στήσονται, καὶ κρίσιν ἐν τοῖς προστάγμασί μου δικαιώσουσι, καὶ ἐν τοῖς κρίμασίν μου κρινοῦσι. καὶ τὰ νόμιμά μου καὶ τὰ προστάγματά μου ἐν πάσαις ταῖς ἑορταῖς μου φυλάξονται, καὶ τὰ σάββατά μου ἁγιάσωσι, καὶ ἐπὶ ψυχὴν ἀνθρώπου οὐκ εἰσελεύσονται τοῦ μιανθῆναι, ἀλλ' ἐπὶ πατρὶ καὶ μητρὶ καὶ υἱῷ καὶ θυγατρὶ καὶ ἐπ' ἀδελφῷ καὶ ἐπ' ἀδελφῇ αὐτοῦ ἣ οὐ γέγονεν ἀνδρί, μιανθήσεται. καὶ μετὰ τὸ καθαρισθῆναι ἑπτὰ ἡμέρας ἐξαριθμήσει αὐτῷ. καὶ ᾗ ἂν ἡμέρᾳ εἰσπορεύηται εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐσωτέραν τοῦ λειτουργεῖν ἐν τοῖς ἁγίοις, προσοίσει ἱλασμὸν λέγει κύριος. καὶ ἔσται αὐτοῖς κληρονομία ἐγὼ κύριος, ἐγὼ κύριος κληρονομία αὐτοῖς, καὶ κατάσχεσις οὐ δοθήσεται αὐτοῖς ἐν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, ἐγὼ κατάσχεσις αὐτῶν. καὶ τὰς θυσίας καὶ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας καὶ τὰ ὑπὲρ ἀγνοίας καὶ αὐτοὶ φάγονται, καὶ πᾶν ἀφόρισμα ἐν τῷ ἰσραὴλ, αὐτοῖς ἔσται, καὶ ἀπαρχαὶ πάντων, καὶ τὰ πρωτότοκα πάντων, καὶ τὰ ἀφορίσματα πάντα ἐκ τῶν ἀπαρχῶν ὑμῶν, τοῖς ἱερεῦσιν ἔσται. καὶ τὰ πρωτογενήματα ὑμῶν δώσετε τῷ ἱερεῖ τοῦ θεῖναι εὐλογίας ἐπὶ τοὺς οἴκους ὑμῶν, καὶ πᾶν θνησιμαῖον καὶ θηριάλωτον ἐκ πάντων τῶν πετεινῶν καὶ ἐκ πάντων τῶν κτηνῶν οὐ φάγονται οἱ ἱερεῖς.

Leui. 21.c. Exo. 22.d. Leui. 22.b.

Ca.45.

Et cū metiri fueritis vos terrā in hereditate separabitis pmitias dño sanctas de terra: lōgitudo viginti qnqꝫ milia & latitudo decē milia: sctm̄ erit

Καὶ ἐν τῷ καταμετρεῖσθαι ὑμᾶς τὴν γῆν ἐν κληρονομίᾳ ἀφοριεῖτε ἀπαρχὴν τῷ κυρίῳ ἁγίαν ἀπὸ τῆς γῆς, τὸ μῆκος εἰκοσιπέντε χιλιάδες, καὶ τὸ εὖρος δέκα χιλιάδες, ἅγιον ἔσται

& vestient se vestimentis aliis: & nō sanctificabūt populū in vestibus suis. Caput autem suum non radent: neqꝫ comā nutrient: sed tondentes attondent capita sua. Et vinum non bibet ois sacerdos qn̄ ingressus est atrium interius. Et viduam & repudiatā non accipient vxores: sed virgines de semine domus israel. Sed & viduam que fuerit vidua a sacerdote accipiēt: & populū meū docebūt qd sit inter sanctū & pollutū: & inter mundum & imundū ostendēt eis. Et cū fuerit cōtrouersia stabūt in iudiciis meis & iudicabūt. Leges meas & ꝑcepta mea in oibus solēnitatib⁹ meis custodient: & sabbata mea sanctificabūt. Et ad mortuū hominē nō ingredietur ne polluātur: nisi ad patrē & matrē & filiū & filiam & fratrē & sororē que alterū virū nō habuerit: in qbus cōtaminabuntur. Et postqꝫ fuerit emūdat⁹: septē dies numerabuntur ei: et in die introitus sui in sctūariū ad atriū interi⁹ vt ministret mihi in sanctuario: offeret pro peccato suo: ait dñs deus. Erit autē eis hereditas: ego hereditas eorum: & possessionē non dabitis eis in israel: ego eni possessio eorū. Victimā & pro peccato & pro delicto ipsi comedent: & omne votum in israel ipsorū erit. Et primitiua omnium primogenitorū: & oia libamenta ex omnibus que offerūtur: sacerdotum erunt. Et primitiua ciborum vestrorū dabitis sacerdoti: vt reponat bēndictionē domui tue. Omne morticiniū & captum a bestiis de auibus et de pecoribus: nō comedent sacerdotes. 45.

Qvnqꝫ cepitis terram diuidere sortito: separate primitias dño sanctificatum de terra longitudine viginti quinqꝫ milia: & latitudine decē milia. Sanctificatum erit

ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו
את העם בבגדיהם׃ וראשם לא
יגלחו ופרע לא ישלחו כסום
יכסמו את ראשיהם׃ ויין לא ישתו
כל כהן בבואם אל החצר הפנימית׃
ואלמנה וגרושה לא יקחו להם
לנשים כי אם בתולת מזרע
בית ישראל והאלמנה אשר תהיה
אלמנה מכהן יקחו׃ ואת עמי יורו
בין קדש לחל ובין טמא לטהור
יודעם׃ ועל ריב המה יעמדו
למשפט במשפטי ישפטהו ואת
תורתי ואת חקתי בכל מועדי
ישמרו ואת שבתותי יקדשו׃ ואל
מת אדם לא יבוא לטמאה כי אם
לאב ולאם ולבן ולבת לאח ולאחות
אשר לא היתה לאיש יטמאו׃
ואחרי טהרתו שבעת ימים יספרו
לו׃ וביום באו אל הקדש אל
החצר הפנימית לשרת בקדש
יקריב חטאתו נאם אדני יהוה׃
והיתה להם לנחלה אני נחלתם
ואחזה לא תתנו להם בישראל
אני אחזתם׃ המנחה והחטאת
והאשם המה יאכלום וכל חרם
בישראל להם יהיה׃ וראשית כל
בכורי כל וכל תרומת כל מכל
תרומותיכם לכהנים יהיה וראשית
עריסותיכם תתנו לכהן להניח
ברכה אל ביתך׃ כל נבלה וטרפה
מן העוף ומן הבהמה לא יאכלו
הכהנים׃

Cap. xlv.

ובהפילכם את הארץ בנחלה
תרימו תרומה ליהוה קדש מן
הארץ ארך חמשה ועשרים אלף
ארך ורחב עשרה אלף קדש הוא

Pr̄itiua.heb.	Tex.he.Ezechi.xlv.	Trāsl.B.Hie.	Trās.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

בְּכָל גְּבוּלָהּ סָבִיב׃ יִהְיֶה מִזֶּה אֶל
הַקֹּדֶשׁ חֲמֵשׁ מֵאוֹת בַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת
מְרֻבָּע סָבִיב וַחֲמִשִּׁים אַמָּה מִגְרָשׁ
לוֹ סָבִיב׃ וּמִן הַמִּדָּה הַזֹּאת תָּמוֹד
אֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף וְרֹחַב
עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וּבוֹ יִהְיֶה הַמִּקְדָּשׁ
קֹדֶשׁ קֳדָשִׁים׃ קֹדֶשׁ מִן הָאָרֶץ הוּא
לַכֹּהֲנִים מְשָׁרְתֵי הַמִּקְדָּשׁ יִהְיֶה
הַקְּרֵבִים לְשָׁרֵת אֶת יְהוָה וְהָיָה לָהֶם
מָקוֹם לְבָתִּים וּמִקְדָּשׁ לַמִּקְדָּשׁ׃
וַחֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אֹרֶךְ וַעֲשֶׂרֶת
אֲלָפִים רֹחַב יִהְיֶה לַלְוִיִּם מְשָׁרְתֵי
הַבַּיִת לָהֶם לַאֲחֻזָּה עֶשְׂרִים לְשָׁכֹת׃
וַאֲחֻזַּת הָעִיר תִּתְּנוּ חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים
רֹחַב וְאֹרֶךְ חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף
לְעֻמַּת תְּרוּמַת הַקֹּדֶשׁ לְכָל בֵּית
יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה׃ וְלַנָּשִׂיא מִזֶּה וּמִזֶּה
לִתְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְלַאֲחֻזַּת הָעִיר
אֶל פְּנֵי תְרוּמַת הַקֹּדֶשׁ וְאֶל פְּנֵי
אֲחֻזַּת הָעִיר מִפְּאַת יָם יָמָּה
וּמִפְּאַת קֵדְמָה קָדִימָה וְאֹרֶךְ לְעֻמּוֹת
אַחַד הַחֲלָקִים מִגְּבוּל יָם אֶל גְּבוּל
קָדִימָה׃ לָאָרֶץ יִהְיֶה לּוֹ לַאֲחֻזָּה
בְּיִשְׂרָאֵל וְלֹא יוֹנוּ עוֹד נְשִׂיאַי אֶת
עַמִּי וְהָאָרֶץ יִתְּנוּ לְבֵית יִשְׂרָאֵל
לְשִׁבְטֵיהֶם׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
רַב לָכֶם נְשִׂיאֵי יִשְׂרָאֵל חָמָס וָשֹׁד
הָסִירוּ וּמִשְׁפָּט וּצְדָקָה עֲשׂוּ הָרִימוּ
גְרֻשֹׁתֵיכֶם מֵעַל עַמִּי נְאֻם אֲדֹנָי
יְהוִה׃ מֹאזְנֵי צֶדֶק וְאֵיפַת צֶדֶק
וּבַת צֶדֶק יְהִי לָכֶם׃ הָאֵיפָה וְהַבַּת
תֹּכֶן אֶחָד יִהְיֶה לָשֵׂאת מַעְשַׂר
הַחֹמֶר הַבָּת וַעֲשִׂירִת הַחֹמֶר הָאֵיפָה
אֶל הַחֹמֶר יִהְיֶה מַתְכֻּנְתּוֹ׃ וְהַשֶּׁקֶל
עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים
חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֲשָׂרָה

סבב · היה · מאה · רבע · גרש · מדד · היה · קדש · היה · שרת · קום · בית · נתן · ישא · היה · פנה · פאה · עמת · גבל · קדם · היה · ינה · נשא · נתן · שדד · סור · שפט · עשה · רום · אזן · היה · נשא · עשר · היה · תכן

in omni finibus eius in circuitu: et erit ex hoc
ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτοῦ κυκλόθεν, καὶ ἔσαι ἐκ τούτου
sanctificatio quingentos et quingentos quadrangulare
τοῦ ἁγίασμα πεντακόσια καὶ πεντακόσια τετράγωνον
per circuitum: et cubiti quinquaginta spacium eorum in circuitu
κυκλόθεν, καὶ πήχεις πεντήκοντα διάσημα αὐτῶν κυκλόθεν.
cuitu. et ex ipsa commensuratione mensurabis longi
καὶ ἐκ ταύτης τῆς διαμετρήσεως διαμετρήσεις μῆ-
tudine quinque et viginti milia: et latitudo decem mi-
κος πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας, καὶ τὸ εὖρος δέκα χι-
le in ipsa erit sanctificatum sanctum sanctorum fa-
λιάδες ἐν αὐτῇ ἔσαι τὸ ἁγίασμα τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων. ἀγια-
cratum de terra erit sacerdotibus ministran-
σμένον ἀπὸ τῆς γῆς ἔσαι τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λειτουρ-
tibus in sanctis: et erit accedentibus ad mini-
γοῦσιν ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ ἔσαι τοῖς ἐγγίζουσι λειτουρ-
strandum domino: et erit eis locus in domos sepa-
γεῖν τῷ κυρίῳ, καὶ ἔσαι αὐτοῖς τόπος εἰς οἴκους ἀφω-
rata sanctificationi eorum. viginti quinque milia longi-
ρισμένος τῷ ἁγιασμῷ αὐτῶν εἰκοσιπέντε χιλιάδες μῆ-
tudo et latitudo viginti milia erit leuitis
κος καὶ εὖρος εἴκοσι χιλιάδες ἔσαι τοῖς Λευίταις τοῖς
ministrantibus domui dei ipsis in possessio-
λειτουργοῦσι τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ αὐτοῖς εἰς κατάσχε-
nem ciuitates ad habitandum. et possessionem ciui-
σιν πόλεις τοῦ κατοικεῖν. καὶ τὴν κατάσχεσιν τῆς πό-
tatis dabitis quinque milia latitudine: et longitudine
λεως δώσετε πέντε χιλιάδας τὸ εὖρος, καὶ τὸ μῆκος
viginti quinque milia quemadmodum primitie sancto-
εἰκοσιπέντε χιλιάδας ὃν τρόπον ἡ ἀπαρχὴ τῶν ἁγί-
rum omni domui israel erit. et principi ex hoc
ων παντὶ οἴκῳ Ἰσραὴλ ἔσαι. καὶ τῷ ἡγουμένῳ ἐκ τού-
et ab hoc in primitias sanctorum in
του καὶ ἀπὸ τούτου εἰς τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἁγίων εἰς
possessionem ciuitatis contra faciem primitiarum
κατάσχεσιν τῆς πόλεως κατὰ πρόσωπον τῶν ἀπαρχῶν
sanctorum: contra faciem possessionis
τῶν ἁγίων, κατὰ πρόσωπον τῆς κατασχέσεως τῆς
vrbis quae ad mare et ab his quae ad ma-
πόλεως τὰ πρὸς θάλασσαν, καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς θά-
re ad orientem longitudo quasi vna partium
λασσαν πρὸς ἀνατολάς· τὸ μῆκος ὡς μία τῶν μερίδων,
a finibus quae ad mare: ad fines quae
ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν πρὸς θάλασσαν, ἐπὶ τὰ ὅρια τὰ
ad orientem terre: et erit ei in possessionem
πρὸς ἀνατολὰς τῆς γῆς, καὶ ἔσαι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν
in israel: et non opprimunt vltra duces
ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ οὐ καταδυναστεύσουσιν οὐκέτι οἱ ἀφη-
populum meum: et terram hereditabunt
γούμενοι τὸν λαόν μου, καὶ τὴν γῆν κατακληρονομή-
domus israel secundum tribus eorum. hec dicit
σουσιν οἶκος Ἰσραὴλ κατὰ φυλὰς αὐτῶν. τάδε λέγει
dominus deus: sufficiat vobis principes israel:
κύριος ὁ θεός, ἱκανούσθω ὑμῖν οἱ ἀφηγούμενοι τοῦ Ἰσραή-
el: iniquitatem et miseriam auferte: et iudicium
λ, ἀδικίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἀφέλεσθε, καὶ κρίμα
et iusticiam facite separate oppressiones
καὶ δικαιοσύνην ποιεῖτε ἐξάρατε τὰς καταδυναστείας
a populo meo dicit dominus deus. statera iu-
ἀπὸ τοῦ λαοῦ μου λέγει κύριος ὁ θεός. ζυγὸς δί-
sta et mensura iusta et chenix iustus erit vobis
καιος καὶ μέτρον δίκαιον καὶ χοῖνιξ δικαία ἔσαι ὑμῖν
mensure: et chenix similiter vnus erit ad
τοῦ μέτρου, καὶ ἡ χοῖνιξ ὁμοίως μία ἔσαι τοῦ
accipiendum. decima pars gomor: chenix et deci-
λαβεῖν. τὸ δέκατον τοῦ γόμορ, χοῖνιξ καὶ τὸ δέ-
ma pars gomor ephi gomor sit eque. et pon-
κατον τοῦ γόμορ οἰφί· πρὸς τὸ γόμορ ἔσω τὸ ἴσον. καὶ τὸ στά-
dus viginti oboli quinque sicli. et viginti quinque
θμιον εἴκοσι ὀβολοί πέντε σίκλοι, καὶ εἰκοσιπέν-
sicli et quindecim
τε σίκλοι καὶ πεντεκαίδεκα

Exo. 30.b · Leui. 27.c · nu. 3.f

in omni termino eius per circuitum. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos: quadrifariam per circuitum & quinquaginta cubitis in suburbana eius per gyrum. Et a mensura ista mensurabis longitudinem viginti quinque milium: & latitudinem decem milium. Et in ipso erit templum sanctumque sanctorum: sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii qui accedunt ad ministerium domini. Et erit eis locus in domos & in sanctuarium sanctitatis. Viginti quinque autem milia longitudinis & decem milia latitudinis erunt leuitis qui ministrant domui. Ipsi possidebunt viginti gazophylacia. Et possessionem ciuitatis dabitis quinque milia latitudinis: & longitudinis viginti quinque milia secundum separationem sanctuarii omni domui israel. Principi quoque hinc & inde in separationem sanctuarii & in possessionem ciuitatis & contra faciem separationis sanctuarii: & contra faciem possessionis vrbis a latere maris vsque ad mare & a latere orientis vsque ad orientem. Longitudinis autem iuxta vnamquamque partem a termino occidentali vsque ad terminum orientalem: de terra erit ei possessio in israel. Et non depopulabuntur vltra principes populum meum: sed terram dabunt domui israel secundum tribus eorum. Hec dicit dominus deus. Sufficiat vobis principes israel: iniquitatem & rapinas intermittite: & iudicium & iusticiam facite. Separate confinia vestra a populo meo: ait dominus deus. Statera iusta & ephi iustum & batus iustus erit vobis. Ephi & batus equalia & vnius mensure erunt: vt capiat decimam partem chori batus: & decimam partem chori ephi. Iuxta mensuram chori erit equa libratio eorum. Siclus autem viginti obolos habet. Porro viginti sicli & viginti quinque sicli & quindecim

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.	Trāsla.B.Hie.	Tex.heb.Ezechi.xlv.	Pr̄itiua.heb.

sicli mna erit vobis: et hec sunt primitie quas
σίκλοι ἡ μνᾶ ἔσαι ὑμῖν, καὶ αὕτη ἡ ἀπαρχὴ ἣν
separabitis sextam partem mensure a gomor
ἀφοριεῖτε τὸ ἕκτον μέρος τοῦ μέτρου ἀπὸ τοῦ γόμορ
tritici. et sextam partem ephi a cho-
τῶν πυρῶν. καὶ τὸ ἕκτον μέρος τοῦ οἰφὶ ἀπὸ τοῦ κό-
ro hordei et preceptum olei cotyla
ρου τῶν κριθῶν. καὶ τὸ πρόσταγμα τοῦ ἐλαίου κοτύλην
olei a decem cotylis: quia decem cotyle sunt
ἐλαίου ἀπὸ δέκα κοτυλῶν, ὅτι αἱ δέκα κοτύλαι εἰσὶ
gomor. et ouem a ducentis ouibus sepa-
γόμορ. καὶ πρόβατον ἀπὸ διακοσίων προβάτων ἀφαί-
ratio ex omnibus familiis israel sacrificia et ho-
ρεμα ἐκ πασῶν τῶν πατριῶν Ἰσραὴλ θυσίας καὶ ὁλο-
locausta salutis et placare pro vobis. hec
καυτώματα σωτηρίου καὶ ἐξιλάσασθαι περὶ ὑμῶν. τά-
dicit dominus deus. et omnis populus terre
δε λέγει κύριος ὁ θεός· καὶ πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς
principi israel primitias hanc. et
ἀφηγουμένῳ τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἀπαρχὴν ταύτην, καὶ
propterea principi erunt holocausta et
διὰ τοῦ τὸ ἀφηγουμένῳ ἔσαι τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ
sacrificia et libamina in solemnitatibus et in
αἱ θυσίαι καὶ αἱ σπονδαὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ ἐν ταῖς
neomeniis et in sabbatis et in vniuersis
νουμηνίαις καὶ ἐν τοῖς σαββάσιν καὶ ἐν πάσαις ταῖς
solemnitatibus domus israel. ipse faciet que pro pecca-
ἑορταῖς οἴκου Ἰσραήλ. αὐτὸς ποιήσει τὰ περὶ ἁμαρ-
to et sacrificium et holocausta et
τίας καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα καὶ τὰ
salutis ad expiandum pro domo isra-
τοῦ σωτηρίου τοῦ ἐξιλάσκεσθαι περὶ τοῦ οἴκου Ἰσρα-
el. hec dicit dominus: in primo mense vna
ήλ. τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ μιᾷ
mensis accipietis vitulum ex bobus immaculatum ad expi-
τοῦ μηνὸς λήψεσθε μόσχον ἐκ βοῶν ἄμωμον τοῦ ἐξιλά-
andum sancta: et tollet sacerdos de sanguine
σασθαι τὸ ἅγιον, καὶ λήψεται ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ αἵματος
vituli: et dabit super limina domus et
τοῦ μόσχου, καὶ δώσει ἐπὶ τὰς φλιὰς τοῦ οἴκου καὶ
super quattuor angulos templi: et super alta-
ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ ἱεροῦ καὶ ἐπὶ τὸ θυσιαστή-
re. et super limina porte atrii interio-
ριον καὶ ἐπὶ τὰς φλιὰς τῆς πύλης τῆς αὐλῆς τῆς ἐσω-
ris. quod sic facies in mense septimo vna
τέρας. καὶ οὕτως ποιήσεις ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἑβδόμῳ μιᾷ
mensis ab vnoquoque ignorante et paruulo et de ex-
τοῦ μηνὸς παρ' ἑκάστου ἀσυνέτου καὶ νηπίου καὶ ἐξιλά-
piandi domum. et in primo mense quartadeci-
σασθε τὸν οἶκον. καὶ ἐν τῷ πρώτῳ μηνὶ τεσσαρεσκαι-
ma mensis: erit vobis pascha solemnitas. septem
δεκάτῃ τοῦ μηνός, ἔσαι ὑμῖν τὸ πάσχα ἑορτή. ἑπτὰ
diebus azyma comedetis. et faciet princeps in
ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε. καὶ ποιήσει ὁ ἀφηγούμενος ἐν
illa die pro se et pro vniuerso popu-
ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ παντὸς τοῦ λα-
lo terre vitulum pro peccato. septem diebus solemni-
οῦ τῆς γῆς μόσχον ὑπὲρ ἁμαρτίας. ἑπτὰ ἡμέρας τῆς ἑορ-
tatis faciet holocausta domino septem vitulos
τῆς ποιήσει ὁλοκαυτώματα τῷ κυρίῳ, ἑπτὰ μόσχους
et septem arietes immaculatos quotidie septem diebus:
καὶ ἑπτὰ κριοὺς ἀμώμους καθ' ἡμέραν ἑπτὰ ἡμέρας,
et pro peccato hedum caprarum quotidie et sacri-
καὶ περὶ ἁμαρτίας ἔριφον αἰγῶν καθ' ἡμέραν. καὶ θυ-
ficium et coctionem vitulo: et coctionem arieti
σίαν καὶ πέμμα τῷ μόσχῳ, καὶ πέμμα τῷ κριῷ
faciet. et olei hin coctioni. et in
ποιήσει, καὶ ἐλαίου τὸ ἵν τῷ πέμματι. ἐν
septimo mense quintadecima mensis
τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς

sicli mnam faciunt. Et he sunt primitie quas tolletis: sextam partem ephi de choro frumenti: & sextam partem ephi de choro ordei. Mensura quoque olei. Batus olei decima pars chori est: & decem bati chorum faciunt. Quia decem bati implent chorum. Et arietem vnum de grege ducentorum de his que nutriuit israel in sacrificium & in holocaustum: & in pacifica: ad expiandum pro eis: ait dominus deus. Omnis populus terre tenebitur primitiis his principi in israel. Et super principem erunt holocausta & sacrificium & libamina in solemnitatibus & in calendis & in sabbatis: in vniuersis solemnitatibus domus israel. Ipse faciet pro peccato sacrificium & holocaustum & pacifica: ad expiandum pro domo israel. Hec dicit dominus deus. In primo mense vna mensis sumes vitulum de armento immaculatum: & expiabis sanctuarium. Et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato: & ponet in postibus domus & in quattuor angulis crepidinis altaris: & in postibus porte atrii interioris. Et sic facies in septima mensis pro vnoquoque qui ignorauit & errore deceptus est: & expiabis pro domo. In primo mense quartadecima die mensis erit vobis pasce solemnitas. Septem diebus azyma comedentur. Et faciet princeps in die illa pro se & pro vniuerso populo terre vitulum pro peccato. Et in septem dierum solemnitate faciet holocaustum domino: septem vitulos & septem arietes immaculatos quotidie septem diebus: & pro peccato hircum caprarum. & sacrificium ephi per vitulum: & ephi per arietem faciet & olei hin per singula ephi. Septimo mense quinta decima die mensis

וַחֲמִשָּׁה שֶׁקֶל הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם׃
זֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תָּרִימוּ שִׁשִּׁית
הָאֵיפָה מֵחֹמֶר הַחִטִּים וְשִׁשִּׁיתֶם
הָאֵיפָה מֵחֹמֶר הַשְּׂעֹרִים׃ וְחֹק
הַשֶּׁמֶן הַבַּת הַשֶּׁמֶן מַעְשַׂר הַבַּת מִן
הַכֹּר עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר כִּי
עֲשֶׂרֶת הַבַּתִּים חֹמֶר׃ וְשֶׂה אַחַת מִן
הַצֹּאן מִן הַמָּאתַיִם מִמַּשְׁקֵה יִשְׂרָאֵל
לְמִנְחָה וּלְעוֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְכַפֵּר
עֲלֵיהֶם נְאֻם אֲדֹנָי יְהוִה׃ כֹּל הָעָם
הָאָרֶץ יִהְיוּ אֶל הַתְּרוּמָה הַזֹּאת
לַנָּשִׂיא בְּיִשְׂרָאֵל׃ וְעַל הַנָּשִׂיא
יִהְיֶה הָעוֹלוֹת וְהַמִּנְחָה וְהַנֶּסֶךְ
בַּחַגִּים וּבֶחֳדָשִׁים וּבַשַּׁבָּתוֹת בְּכָל
מוֹעֲדֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הוּא יַעֲשֶׂה אֶת
הַחַטָּאת וְאֶת הַמִּנְחָה וְאֶת הָעוֹלָה
וְאֶת הַשְּׁלָמִים לְכַפֵּר בְּעַד בֵּית
יִשְׂרָאֵל׃ כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ תִּקַּח פַּר
בֶּן בָּקָר תָּמִים וְחִטֵּאתָ אֶת הַמִּקְדָּשׁ׃
וְלָקַח הַכֹּהֵן מִדַּם הַחַטָּאת וְנָתַן אֶל
מְזוּזַת הַבַּיִת וְאֶל אַרְבַּע פִּנּוֹת
הָעֲזָרָה לַמִּזְבֵּחַ וְעַל מְזוּזַת שַׁעַר
הֶחָצֵר הַפְּנִימִית׃ וְכֵן תַּעֲשֶׂה בְּשִׁבְעָה
בַחֹדֶשׁ מֵאִישׁ שֹׁגֶה וּמִפֶּתִי וְכִפַּרְתֶּם
אֶת הַבָּיִת׃ בָּרִאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר
יוֹם לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם הַפָּסַח חַג
שְׁבֻעוֹת יָמִים מַצּוֹת יֵאָכֵל׃ וְעָשָׂה
הַנָּשִׂיא בַּיּוֹם הַהוּא בַּעֲדוֹ וּבְעַד כָּל
עַם הָאָרֶץ פַּר חַטָּאת׃ וְשִׁבְעַת יְמֵי
הֶחָג יַעֲשֶׂה עוֹלָה לַיהוָה שִׁבְעַת
פָּרִים וְשִׁבְעַת אֵילִים תְּמִימִים לַיּוֹם
שִׁבְעַת הַיָּמִים וְחַטָּאת שְׂעִיר עִזִּים
לַיּוֹם׃ וּמִנְחָה אֵיפָה לַפָּר וְאֵיפָה
לָאַיִל יַעֲשֶׂה וְשֶׁמֶן הִין לָאֵיפָה׃
בַּשְּׁבִיעִי בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ

רום · שׁשה · חקק · עשר · כור · שׂה · שקה · עלה · היה · נשׂא · עשׂה · לקח · תמם · קדשׁ · זוז · רבע · פנה · זבח · פנה · עשׂה · פתה · היה · יום · מין · אכל · יום · עשׂה · פרה · תמם · שׂער · עזז · שׁבע

בחג יעשה כאלה שבעת הימים (יום)
כחטאת כעלה וכמנחה וכשמן׃

Cap.xlvi.

כה אמר אדני יהוה
שער החצר הפנימית הפנה קדים (קדם)
יהיה סגור ששת ימי המעשה (סגר שש עשה)
וביום השבת יפתח וביום החדש (פתח)
יפתח׃ ובא הנשיא דרך אולם (בוא נשא)
השער מחוץ ועמד על מזוזת השער (אלם זוד)
ועשו הכהנים את עולתו ואת (עלה)
שלמיו והשתחוה על מפתן השער (שחה פתן)
ויצא והשער לא יסגר עד הערב׃ (סגר)
והשתחוו עם הארץ פתח השער
ההוא בשבתות ובחדשים לפני
יהוה׃ והעלה אשר יקרב הנשיא (קרב)
ליהוה ביום השבת ששה כבשים
תמימם ואיל תמים׃ ומנחה איפה (תמם)
לאיל ולכבשים מנחה מתת ידו (נתן)
ושמן הין לאיפה׃ וביום החדש פר
בן בקר תמימם וששת כבשים
ואיל תמימם יהיו׃ ואיפה לפר (היה)
ואיפה לאיל יעשה מנחה ולכבשים (עשה)
כאשר תשיג ידו ושמן הין לאיפה׃ (נשג)
ובבוא הנשיא דרך אולם השער
יבוא ובדרכו יצא׃ ובבוא עם הארץ (בוא)
לפני יהוה במועדים הבא דרך (פנה יעד)
שער צפון להשתחות יצא דרך (בוא צפן)
שער נגב והבא דרך שער נגב (שחה)
יצא דרך שער צפונה לא ישוב (שוב)
דרך השער אשר בא בו כי נכחו (בוא)
יצאו׃ והנשיא בתוכם בבואם יבוא (נשא בוא)
ובצאתם יצאו׃ ובחגים ובמועדים (יצא חגג)
תהיה המנחה איפה לפר ואיפה (היה)
לאיל ולכבשים מתת ידו ושמן הין
לאיפה׃ וכי יעשה הנשיא נדבה
עולה או שלמים נדבה ליהוה
ופתח לו את השער הפנה קדים (קדם)

[u]in ſolēnitate [x]faciet [y]ſicut ſupradicta ſunt per [z]ſeptē [a]dies: [b]tā pro pctō [c]q̄ȝ pro holocauſto [d]& in ſacrificio [e]& in oleo. 46.

Hec [b]dicit [c]dn̄s [d]deus. [e]Porta [f]atrii [g]interioris [h]q̄ reſpicit ad [i]orientē [k]erit [l]clauſa [m]ſex [n]diebus in quibus [o]opus fit. [p]Die aūt [q]ſabbati [r]aperietur. Sed [s]& in die [t]calēdarū [u]aperietur: [x]& īntrabit [y]princeps per [z]viam [a]veſtibuli [b]porte [c]deforis [d]& ſtabit [e]in [f]limine [g]porte. [h]Et facient [i]ſacerdotes [l]holocauſtum eius [m]& [n]pacifica eius: [o]& adorabit [p]ſuper [q]limen [r]porte. [s]& egredietur: [t]porta aūt [u]nō [x]claudetur vſqȝ ad [y]veſperā. [a]Et adorabit [b]popl's [c]terre ad [d]oſtiū [e]porte [f]illi⁹ [g]in ſabbatis [h]& i calēdis [i]corā [k]dn̄o. [l]Holocauſtū autē hoc [n]offeret [o]pricceps [p]dn̄o [q]i die [r]ſabbati [s]ſex [t]agnos [u]īmaculatos [x]& ariete [y]immaclatū [z]& ſacrificiū [a]ephi [b]per arietē. [c]In agnis autē [d]ſacrificiū [e]qd̄ dederit [f]manus eius [g]& olei [h]hin [i]p ſingula [l]ephi. [k]In die aūt [l]calendarū [m]vitulū [n]de [o]armēto [p]imaculatū: [q]& ſex [r]agni [s]& aries [t]īmaculati [u]erūt: [x]& ephi [y]per vitulū: [z]ephi quoqȝ [a]per arietem [b]faciet [c]ſacrificiū. [d]De agnis autē [e]ſicut [f]inuenerit [g]manus eius [h]olei [i]hin [k]per ſingula ephi. [l]Cūqȝ īgreſſus eſt [m]princeps p [n]viā [o]veſtibuli [p]porte [q]ingrediatur: [r]& per eandē viā [s]exeat. [t]Et cū intrabit [u]ppl's [x]terre [y]in cōſpectu [z]dn̄i [a]in ſolēnitatibus [b]q ingreditur p [c]portā [d]aqlonis [f]vt adoret [g]egrediatur p [h]viā [i]porte [k]meridiane. [l]Porro q īgreditur p [m]viā [n]porte [o]meridiane: [p]egrediatur p [q]viā [r]porte [s]aqlonis. [t]Nō [u]reuertetur p [x]viā [y]porte [z]p quā [a]ingreſſus eſt [c]ſed [d]e regione illius [e]egredietur. [f]Princeps aūt [g]in medio eorū [h]cū ingredientib⁹ [i]ingredietur: [k]& cū egredietib⁹ [l]egredietur. [m]Et in nūdinis [n]& in ſolēnitatibus [o]erit [p]ſacrificiū [q]ephi [r]p vitulū [s]& ephi [t]p arietē. [u]In agnis āt erit ſacrificiū ſic īuenerit [y]man⁹ eius: [z]& in [a]oleo [b]hin [c]p ſingula ephi. [e]Cū aūt [f]fecerit [g]priceps [h]ſpōtaneū [i]holocauſtū [b]aut [l]pacifica [k]voluntaria [l]dn̄o: [m]aperietur [n]ei [p]porta [q]q̄ reſpicit ad [r]oriētē

in ſolēnitate faciet ſcd̄m eadē ſeptē diebus: ⁊ ſi-
ἐν τῇ ἑορτῇ ποιήσει κατὰ τὰ αὐτὰ ἑπτὰ ἡμέρας, καὶ κα-
cut pro peccato: ⁊ ſicut holocauſta:
θὼς ὑπὲρ τῆς ἁμαρτίας, καὶ καθὼς τὰ ὁλοκαυτώματα,
⁊ ſicut ſacrificia: ⁊ ſicut oleum.
καὶ καθὼς αἱ θυσίαι, καὶ καθὼς τὸ ἔλαιον. Ca.46.
Hec dicit dn̄s deus: porta in atrio inte-
Τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, πύλη ἐν τῇ αὐλῇ τῇ ἐσω-
riori reſpicienti ad orientē: erit clauſa
τέρα τῇ βλεπούσῃ κατὰ ἀνατολάς, ἔσται κεκλεισμένη
ſex diebus in q̄b⁹ operari licet: ī āt die ſabbato-
ἓξ ἡμέρας τὰς ἐργασίμας, ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββά-
rū aperietur. ⁊ in die neomenie aperie-
των ἀνοιχθήσεται. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς νεομηνίας ἀνοιχ-
tur: ⁊ intrabit princeps p viā
θήσεται, καὶ εἰσελεύσεται ὁ ἀφηγούμενος κατὰ τὴν ὁδὸν
elam porte extrinſec⁹: ⁊ ſtabit ſup veſtibu-
τοῦ αιλὰμ τῆς πύλης ἔξωθεν, καὶ στήσεται ἐπὶ τὰ πρόθυ-
la porte: ⁊ facient ſacerdotes holocauſta
ρα τῆς πύλης, καὶ ποιήσωσιν οἱ ἱερεῖς τὰ ὁλοκαυτώ-
eius ⁊ q̄ ſalutis eius: ⁊ adora-
ματα αὐτοῦ καὶ τὰ τοῦ σωτηρίου αὐτοῦ, καὶ προσκυ-
bit in veſtibulo porte ⁊ egredieť: ⁊
νήσει ἐπὶ τοῦ προθύρου τῆς πύλης καὶ ἐξελεύσεται, καὶ
porta nō claudeť vſqȝ ad veſperā: ⁊ adorabit
ἡ πύλη οὐ μὴ κλεισθῇ ἕως ἑσπέρας, καὶ προσκυνήσει ὁ
ppl's terre ad veſtibula porte illius in
λαὸς τῆς γῆς κατὰ τὰ πρόθυρα τῆς πύλης ἐκείνης ἐν
ſabbatis ⁊ in neomenijs corā dn̄o.
τοῖς σάββασιν καὶ ἐν ταῖς νεομηνίαις ἐνώπιον κυρίου,
⁊ holocauſta offeret princeps dn̄o
καὶ τὰ ὁλοκαυτώματα προσοίσει ὁ ἀφηγούμενος τῷ κυρίῳ
in die ſabbatoꝝ: ſex agnos imaculatos: ⁊
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων, ἓξ ἀμνοὺς ἀμώμους, καὶ
arietē imaculatū: ⁊ ſacrificiū coctionē arietib⁹ ⁊
κριὸν ἄμωμον, καὶ θυσίαν πέμμα τοῖς κριοῖς καὶ τοῖς
agnis ſacrificiū donū man⁹ eius ⁊ oleo hin
ἀμνοῖς θυσίαν δόμα χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἐλαίω τοῦ ἲν τῷ
coctioni. ⁊ in die neomenie vitulū imacu-
πέμματι. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς νεομηνίας μόσχον ἄμω-
latū: ⁊ ſex agnos: ⁊ arietē imaculatū erunt: ⁊ coctio-
μον, καὶ ἓξ ἀμνούς, καὶ κριὸν ἄμωμον ἔσονται, καὶ πέμ-
nē arieti ⁊ coctionē vitulo erit ſacrificiū. ⁊ a-
μα τῷ κριῷ καὶ πέμμα τῷ μόσχῳ ἔσται θυσία. καὶ τοῖς ἀμ-
gnis ſicut poterit man⁹ eius ⁊ oleo hin coctiōi.
νοῖς καθὼς ἂν ἰσχύῃ ἡ χεὶρ αὐτοῦ καὶ ἐλαίω τοῦ ἲν τῷ πέμματι.
⁊ cū ingrediatur p̄nceps p viā elam
καὶ ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι τὸν ἡγούμενον κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ αιλὰμ τῆς
porte ingredieť: ⁊ p viā ei⁹ egredietur. ⁊ cum
πύλης εἰσελεύσεται, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐξελεύσεται. καὶ ὅταν
intrauerit ppl's terre corā dn̄o in ſolēnitatib⁹ q̄ ígredi-
εἰσπορεύηται ὁ λαὸς τῆς γῆς ἐνώπιον κυ̅ ἐν ταῖς ἑορταῖς ὁ εἰσπορευό-
tur per viā q̄ porte q̄ ad aq̄lonē vt adoret egre-
μενος κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς βορρᾶν προσκυνῆσαι ἐξελεύ-
dieť p viā porte q̄ ad auſtrū. ⁊ q̄ ingreditur
σεται κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον. καὶ ὁ εἰσπορευόμενος
p viā porte q̄ ad auſtrū: egredietur p viā
κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς πύλης τῆς πρὸς νότον, ἐξελεύσεται κατὰ τὴν ὁδὸν
q̄ ad aq̄lonē. nō reuerteť p portā q̄ igreſſus ē: ſed
τὴν πρὸς βορρᾶν. οὐκ ἀναστρέψει κατὰ τὴν πύλην ἣν εἰσῆλθεν, ἀλ-
e regione illi⁹ egredietur: ⁊ p̄nceps eoꝝ in medio
λὰ κατευθὺ αὐτῆς ἐξελεύσεται, καὶ ὁ ἀφηγούμενος αὐτῶν ἐν μέσῳ
eoꝝ cū ingredientur ipſi ingredietur ⁊ in ſolēnitatib⁹
αὐτῶν ἐν τῷ εἰσπορεύεσθαι αὐτοὺς εἰσελεύσεται καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς
⁊ in nundinis: erit ſacrificiū coctio vitulo ⁊ co-
καὶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν, ἔσται ἡ θυσία πέμμα τῷ μόσχῳ καὶ πέμμα
ctio arieti: at agnis ſicut poterit man⁹ ei⁹ ⁊ olei hin coctioni.
τῷ κριῷ, τοῖς δὲ ἀμνοῖς καθὼς ἰσχύει ἡ χεὶρ αὐτοῦ καὶ ἐλαίου ἲν τῷ πέμμα-
ſi āt fecerit p̄nceps cōfeſſionē holocauſtū aut ſalutare
τι. ἐὰν δὲ ποιήσῃ ὁ ἀφηγούμενος ὁμολογίαν ὁλοκαύτωμα ἢ σωτήριον
dn̄o: aperiet ei portā reſpicientē ad orientem.
τῷ κυρίῳ, ἀνοίξει αὐτῷ τὴν πύλην τὴν βλέπουσαν κατὰ ἀνατολάς.

A

B

C

E

F

G

⁊ faciet holocauſtū ſuū: ⁊ ſalutis
καὶ ποιήσει τὸ ὁλοκαύτωμα αὐτοῦ, καὶ τοῦ σωτηρίου
quēadmodū faciebat in die ſabbatoꝝ. ⁊ egre-
ὃν τρόπον ἐποίει ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων. καὶ ἐξε-
dietur ⁊ claudet portas poſtq̄ egreſſ⁹ fuerit ip-
λεύσεται καὶ κλείσει τὰς θύρας μετὰ τὸ ἐξελθεῖν αὐ-
ſe. ⁊ agnū anniculū imaculatū faciet holocau-
τόν. καὶ ἀμνὸν ἐνιαυσιαῖον ἄμωμον ποιήσει ὁλοκαύτω-
ſtū dn̄o: q̄tidie mane mane faciet illud.
μα τῷ κυρίῳ, καθ' ἡμέραν πρωῒ πρωῒ ποιήσει αὐτό.
⁊ ſacrificiū faciet ſup eo mane mane ſextā ptē mē-
καὶ θυσίαν ποιήσει ἐπ' αὐτῷ τοπρωῒ πρωῒ τὸ ἕκτον τ̄ μέ-
ſure ⁊ olei tertiā ptē hin: ad miſcendū
τρου καὶ ἐλαίου τὸ τρίτον τοῦ ἲν, τοῦ ἀναμῖξαι τὴν
ſimilam ſacrificiū dn̄o: pceptū ſemper facie-
σεμίδαλιν θυσίαν τῷ κυρίῳ, πρόσταγμα διαπαντὸς ποι-
tis agnū ⁊ ſacrificiū ⁊ oleum facie-
ήσετε τὸν ἀμνὸν καὶ τὴν θυσίαν καὶ τὸ ἔλαιον ποιήσῃ
tis mane mane holocauſta ſemper. hec
τε τοπρωῒ πρωῒ ὁλοκαυτώματα διαπαντός. τάδε
dicit dn̄s de⁹. ſi dederit princeps donū vni de
λέγει κύριος ὁ θεός. ἐὰν δῷ ὁ ἀφηγούμενος δόμα ἑνὶ τῶν
filijs ſuis ex hereditate ſua: hoc poſſeſ-
υἱῶν αὐτοῦ ἐκ τῆς κληρονομίας αὐτοῦ, τοῦτο κατάσχε-
ſio filijs eius ī hereditate. ⁊ ſi dederit donū
σις τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ ἐν κληρονομία. καὶ ἐὰν δῷ δόμα
vni ſeruoꝝ ſuoꝝ: ⁊ erit ei vſqȝ ad annū
ἑνὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, καὶ ἔσται αὐτῷ ἕως τοῦ ἐνιαυτοῦ
remiſſionis: ⁊ reddetur principi: pter
τῆς ἀφέσεως, καὶ ἀποδοθήσεται τῷ ἡγουμένῳ, πλὴν
hereditatem filioꝝ eius ipſi erit: ⁊ nō acci-
τῆς κληρονομίας τῶν υἱῶν αὐτοῦ αὐτῷ ἔσται καὶ οὐ μὴ λά-
piet p̄nceps ex hereditate ppl̄i et oppri-
βῃ ἡγούμενος ἐκ τῆς κληρονομίας τοῦ λαοῦ τοῦ κατα-
mat eos de poſſeſſione ſua here-
δυναστεῦσαι αὐτοὺς ἐκ τῆς κατασχέσεως αὐτῶν κατα-
ditatem dabit filijs ſuis: vt nō diſpergatur
κληρονομήσει τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ, ὅπως μὴ διασκορπίζη-
ppl's me⁹ vnuſq̄ſqȝ a poſſeſſione ſua: ⁊
ται ὁ λαός μου ἕκαστος ἀπὸ τῆς κατασχέσεως αὐτοῦ, καὶ
adduxit me in viā q̄ cōtra tergū porte
ἀπήγαγέν με εἰς τὴν ὁδὸν τὴν κατὰ νώτου τῆς πύλης
in exedram ſctōꝝ ſacerdotū reſpicien-
εἰς τὴν ἐξέδραν τῶν ἁγίων τῶν ἱερέων τὴν βλέπου-
tem ad aquilonē. ⁊ ecce locus illic ſepara-
σαν πρὸς βορρᾶν. καὶ ἰδοὺ τόπος ἐκεῖ κεχωρισμέ-
tus. ⁊ dixit ad me: iſte locus eſt vbi coquent
νος. καὶ εἶπεν πρός με, οὗτος ὁ τόπος ἐστὶν οὗ ἑψοῦσιν
illic ſacerdotes q̄ pro ignorātia ⁊ q̄ pro peccato:
ἐκεῖ οἱ ἱερεῖς τὰ ὑπὲρ ἀγνοίας καὶ τὰ ὑπὲρ ἁμαρτίας,
⁊ coquēt manna omnino vt nō efferant in
καὶ ἑψοῦσιν τὸ μαννὰ τοπαράπαν τοῦ μὴ ἐκφέρειν εἰς
atriū exterius ad ſctificādū ppl'm. ⁊ edu-
τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν τοῦ ἁγιάζειν τὸν λαόν. καὶ ἐξή-
xit me in atriū exterius: ⁊ circūduxit
γαγέν με εἰς τὴν αὐλὴν τὴν ἐξωτέραν, καὶ περιήγαγέν
me p q̄ttuor partes atrij: ⁊ ecce atri-
με ἐπὶ τὰ τέσσαρα μέρη τῆς αὐλῆς, καὶ ἰδοὺ αὐ-
um ſcd̄m latera atrij p quattuor latera
λὴ κατὰ κλίτη αὐλῆς ἐπὶ τὰ τέσσαρα κλίτη τῆς
atrij atria parua lōgitudo cubitoꝝ quadragita ⁊
αὐλῆς αὐλαὶ μικραὶ μῆκος πηχῶν τεσσαράκοντα καὶ
latitudo cubitoꝝ triginta mēſura vna ipſis quattu-
εὖρος πηχῶν τριάκοντα μέτρον ἐν τοῖς τέσσαρ-
or: ⁊ exedre ī circuitu
σιν, καὶ ἐξέδραι κύκλῳ

[g]et faciet [n]holocauſtū ſuū [x]& [r]pacifica ſua [s]ſicut [a]fieri ſolet [b]in die [c]ſabbati: [d]& egredietur [e]clauderurqȝ [g]porta [h]poſtq̄ȝ [i]exierit. [k]Et agnū [m]eiuſdē anni [n]imaculatū [o]faciet [p]holocauſtum [q]quotidie [r]dn̄o. Semper [s]mane [u]faciet [x]illud: [y]& [z]faciet [r]ſacrificiū [a]ſuper eo [b]catamane [c]mane: [d]ſextam partem [e]ephi: [f]& de oleo [g]tertiam partem [h]hin: [i]vt miſceatur [l]ſimile. [m]Sacrificium [n]dn̄o [o]legitimū: [p]iuge atqȝ [q]perpetuū. [r]Faciet [s]agnum [u]& [x]ſacrificium [y]& [z]oleum [a]cata mane [b]mane [c]holocauſtū [d]ſempiternū. [e]Hec [f]dicit [g]dn̄s [h]deus. [i]Si [k]dederit [l]princeps [m]donum [n]alicui [o]de filiis ſuis: [p]hereditas eius [r]filiorū ſuorū [s]erit: [t]poſſidebunt eam [u]hereditarie. [x]Si aūt [y]dederit [z]legatū [a]de hereditate ſua [b]vni [c]ſeruorū ſuorū [d]erit [e]illius [f]vſqȝ ad [g]annū [h]remiſſiōis [i]& reuertetur [k]ad principem. [m]Hereditas [l]aūt eius [n]filiis eius [p]erit. [q]Et nō [r]accipiet [s]priceps [t]de hereditate [u]populi [x]per violētiā & [y]de poſſeſſione eorū: ſed [z]de poſſeſſione ſua [a]hereditatē dabit [c]filiis ſuis [e]vt [f]nō [g]diſpergatur [h]popul⁹ me⁹ [i]vnuſqſqȝ [k]a poſſeſſione ſua. [l]Et introduxit me [m]per ingreſſum [n]qui erat [o]ex [p]latere [q]porte [r]in gazophylacia [s]ſanctuarii [u]ad [x]ſacerdotes: [y]q̄ reſpiciebant [z]ad aqlonē [a]& erat [b]ibi [c]locus vergēs [c]ad occidentē: [f]& dixit [g]ad me. [h]Iſte eſt [l]locus [m]vbi [i]coquēt [n]ſacerdotes [r]p peccato & [p]p delicto [q]vbi [r]coquent [s]ſacrificium: [t]vt non [z]efferant [a]in [b]atrium [c]exterius [d]& ſanctificetur [f]populus. [g]Et eduxit me [h]in [i]atrium [k]exterius [l]& circunduxit me [m]per [n]quattuor [o]angulos [p]atrii. [q]Et ecce [r]atriolum erat [s]in angulo [t]atrii: [u]atriola ſingula [x]per angulos [y]atrii. [z]In quattuor [a]angulis [b]atrii [c]atriola [d]diſpoſita: [e]quadraginta cubitorū p [f]longum [g]& triginta per [h]latū. [i]Menſure [k]vnius [l]quattuor erāt. [n]Et paries [o]per circuitum [q]ambiens

ועשה את עלתו ואת שלמיו
כאשר יעשה ביום השבת ויצא (יצא)
וסגר את השער אחרי צאתו׃
וכבש בן שנתו תמים תעשה עולה (שנה תמם)
ליום ליהוה בבקר בבקר תעשה (עשה)
אתו׃ ומנחה תעשה עליו בבקר
בבקר ששית האיפה ושמן (ששה)
שלישית ההין לרס את הסלת (שלש רסס)
מנחה ליהוה חקות עולם תמיד׃ (חקק עלם)
ועשו את הכבש ואת המנחה ואת (תמד)
השמן בבקר בבקר עולת תמיד׃ (עלה)
כה אמר אדני יהוה כי יתן הנשיא (נתן נשא)
מתנה לאיש מבניו נחלתו היא (נתן)
לבניו תהיה אחזתם היא בנחלה׃ (היה)
וכי יתן מתנה מנחלתו לאחד
מעבדיו והיתה לו עד שנת הדרור (היה שנה)
ושבת לנשיא אך נחלתו בניו להם (דרר שוב)
תהיה׃ ולא יקח הנשיא מנחלת (היה)
העם להונתם מאחזתם מאחזתו (לקח ינה)
ינחל את בניו למען אשר לא (נחל)
יפצו עמי איש מאחזתו׃ ויביאני (פוץ בוא)
במבוא אשר על כתף השער אל
הלשכות הקדש אל הכהנים הפנות (פנה)
צפונה והנה שם מקום בירכתם (צפן קום)
ימה׃ ויאמר אלי זה המקום אשר
יבשלו שם הכהנים את האשם (בשל)
ואת החטאת אשר יאפו את (אפה)
המנחה לבלתי הוציא אל החצר (יצא)
החיצונה לקדש את העם׃ ויוציאני (חוץ)
אל החצר החיצנה ויעבירני אל (עבר)
ארבעת מקצועי החצר והנה חצר (רבע קצע)
במקצע החצר חצר במקצע
החצר׃ בארבעת מקצעות החצר
חצרות קטרות ארבעים ארך
ושלשים רחב מדה אחת לארבעתם (מדד)
מהקצעות׃ וטור סביב בהם סביב (סבב)

quattuor atriola: & culine fabricate erāt ſubter porticus per gyrum: & dixit ad me. Hec eſt ∞∞ domus culinarū in qua coquent ∞∞∞∞∞∞ miniſtri domus dñi victimas populi. 47.

ET conuertit me ad portam ∞∞∞∞ domus: & ecce aqua egrediebatur ſubter ∞∞ limen domus ad orientē. Facies enī dom9 reſpiciebat ad orientē. Aque autē deſcendebāt in latus tēpli dextrū ad meridiē altaris: & eduxit me per viam porte aquilonis: & conuertit me ad viam foras portā exteriorem viam que reſpiciebat ad orientem. Et ecce aque redundantes a latere ∞ dextro cū egrederetur vir ad oriente q habebat funiculū in manu ſua: & mēſus eſt mille cubitos: & traduxit me per aquā vſq; ad talos. Rurſumq; mēſus eſt mille: & traduxit me p aquā vſq; ad genua. Et mēſus eſt mille: & traduxit me p aquā vſq; ad renes. Et mēſus eſt mille torrentē quē non potui ptranſire: qm̄ intumuerant aque pfundi torrentis qui nō poteſt tranſuadari: & dixit ad me: certe vidiſti fili hoīs: & eduxit me: & cōuertit ad ripā torrētis. Cumq; me cōuertiſſem ecce in ripa torrētis ligna multa nimis ex vtraq; parte: & ait ad me Aque iſte q̄ egrediūtur ad tumulos ſabuli orientalis & deſcēdunt ad plana deſerti: intrabūt mare: & exibunt & ſanabuntur ∞∞∞ aque. Et omnis anima viuens que ∞∞∞∞ ſerpit quocūq; venerit ∞∞∞∞∞∞∞∞ torrens viuet: & erunt piſces multi ſatis ∞∞ poſtq̄ venerint illuc aq̄ iſte. Et ſanabuntur ∞ & viuēt oīa ad que venerit torrens: & ſtabunt ſuper illa piſcatores. Ab engadi vſq; ad engalim ſiccatio ſagenarū erit. Plurime ſpecies erūt piſciū ei9 ſicut piſces maris magni: multitudinis nimie. In littoribus aūt ei9 & in paluſtribus non ſanabūtur qa i ſalinas dabūtur. Et ſup torrētem

orietur in ripis eius ex vtraq; parte omne ∞∞ lignū pomiferū. Non deflu et foliū ex eo: & nō deficiet fruct9 eius. Per ſingulos menſes afferet primitiua: qa aque eius de ſanctuario egredientur. Et erunt fruct9 eius in cibū: & folia eius ad medicinā. Hec dicit dn̄s deus. Hic eſt termin9 in quo poſſidebitis terrā in duodecim ∞∞∞∞ tribubus iſrael: quia ioſeph duplicē funiculum habet. Poſſidebitis autē eā ſinguli eque vt frater ſuus: ſup quā leuaui manū meā vt darē patrib9 vr̄is. Et cadet terra hec vobis in poſſeſſionem. Hic eſt aūt terminus terre ad plagā ſeptētrionalē a mari magno via ethalon venientibus ∞∞∞ ſedada emath berotha ſabarim: que eſt ∞∞ inter terminū damaſci & confinium emath ∞ domus thicon que eſt iuxta terminum auram: & erit terminus a mari vſq; ad atrium enon ∞ terminus damaſci: & ab aquilone ad aquilonem terminus emath: plaga ſeptentrionalis. Porro plaga orietalis de medio aurā de medio damaſci & de medio galaad: & de medio terre iſrael: iordanis diſterminans ad mare orietale metiemini plagā orietalē. Plaga autē auſtralis meridiana a thamar vſq; ad aquas cōtradictionis cades: & torrēs vſq; ad mare magnū. Et hec eſt plaga ad meridiē auſtralis. Et plaga maris mare magnū a cōfinio p directū donec venias emath: hec ē plaga maris. Et diuidetis terram iſtam ∞∞∞ vobis per tribus iſrael: & mittetis ∞∞∞∞∞ eam in hereditatem vobis & aduenis ∞∞∞∞ qui acceſſerint ad vos: qui genuerint ∞∞∞ filios in medio veſtrū: & erūt vobis ſicut indigene inter filios iſrael. Vobiſcum diuidēt poſſeſſionē in medio tribuū iſrael. In tribu autem ∞∞∞ quacūq; fuerit aduena: ibi dabitis ∞∞∞∞∞ poſſeſſionē illi: ait dominus deus. 48.

Ca.xlviij.

ואלה שמות השבטים מקצה צפונה אל יד דרך חתלן לבא חמת חצר עינן גבול דמשק צפונה אל יד חמת והיו לו פאת קדים הים דן אחד׃ ועל גבול דן מפאת קדים עד פאת ימה אשר אחד׃ ועל גבול אשר מפאת קדימה ועד פאת ימה נפתלי אחד׃ ועל גבול נפתלי מפאת קדמה עד פאת ימה מנשה אחד׃ ועל גבול מנשה מפאת קדמה עד פאת ימה אפרים אחד׃ ועל גבול אפרים מפאת קדים ועד פאת ימה ראובן אחד׃ ועל גבול ראובן מפאת קדים עד פאת ימה יהודה אחד׃ ועל גבול יהודה מפאת קדים עד פאת ימה תהיה התרומה אשר תרימו חמשה ועשרים אלף רחב וארך כאחד החלקים מפאת קדימה עד פאת ימה והיה המקדש בתוכו׃ התרומה אשר תרימו ליהוה ארך חמשה ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים׃ ולאלה תהיה תרומת הקדש לכהנים צפונה חמשה ועשרים אלף וימה רחב עשרת אלפים וקדימה רחב עשרת אלפים ונגבה ארך חמשה ועשרים אלף והיה מקדש יהוה בתוכו׃ לכהנים המקדש מבני צדוק אשר שמרו משמרתי אשר לא תעו בתעות בני ישראל כאשר תעו הלוים׃ והיתה להם תרומיה מתרומת הארץ קדש קדשים אל גבול הלוים׃ והלוים לעמת גבול הכהנים חמשה ועשרים אלף ארך ורחב עשרת אלפים

Et hec nomina tribuum a finibus aquilonis iuxta viam ethalon pergentibus emath atrium enon terminus damasci ab aquilone iuxta viam emath: & erit ei plaga orientalis mare: dan vna. Et a termino dan: a plaga orientali vsque ad plagã maris aser vna. Et sup terminum aser: a plaga orientali vsque ad plagã maris: neptalim vna. Et sup terminum neptalim: a plaga orientali vsque ad plangã maris: manasse vna. Et super terminum manasse: a plaga orientali vsque ad plagam maris: effraim vna. Et super terminũ effraim: a plaga orientali vsque ad plagã maris: ruben vna. Et super terminum ruben: a plaga orientali vsque ad plagã maris iuda vna. Et sup terminum iuda: a plaga orientali vsque ad plagam maris erunt primitie quas separabitis viginti quinque milibus latitudinis & lõgitudinis: sicuti singule partes a plaga orientali vsque ad plagã maris. Et erit sãctuariũ in medio eius. Primitie quas separabitis domino: longitudo viginti quinque milibus & latitudo decem milibus. He autem erunt primitie sanctuarii sacerdotum ad aquilonẽ viginti quinque milia: & ad mare latitudinis decem milia. Sed ad orientem latitudinis decem milia: & ad meridiẽ lõgitudinis vigĩti quinque milia. Et erit sanctuarium dñi in medio eius. Sacerdotibus sanctuariũ erit de filiis sadoch: qui custodierũt cerimonias meas: & non errauerũt cũ errarent filii israel: sicut errauerunt & leuite. Et erunt primitie de primitiuis terre sanctum sanctorũ: iuxta terminũ leuitarũ. Sed & leuitis similiter iuxta fines sacerdotũ viginti quinque milia longitudinis: & latitudinis decem milia.

Καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα τῶν φυλῶν· ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς πρὸς βορρᾶν κατὰ μέρος τῆς καταβάσεως τοῦ περισχίζοντος ἐπὶ τὴν εἴσοδον τῆς ἡμὰθ αὐλῆς τοῦ ἐνὰν ὅριον δαμασκοῦ πρὸς βορρᾶν κατὰ μέρος ἡμὰθ αὐλῆς καὶ ἔσαι αὐτοῖς τὰ πρὸς ἀνατολὰς ἕως πρὸς θάλασσαν δὰν μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τοῦ δὰν τὰ πρὸς ἀνατολὰς ἕως πρὸς θάλασσαν ἀσὴρ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἀσὴρ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, νεφθαλεὶμ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων νεφθαλεὶμ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολῶν ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν μανασσῆ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων μανασσῆ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολῶν ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν, ἐφραὶμ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐφραὶμ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν ῥουβὴν μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ῥουβὴν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν ἰούδα μία, καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων ἰούδα ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς μὲν ἕως πρὸς θάλασσαν ἔσαι ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ἀφορισμοῦ· πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες εὖρος, καὶ μῆκος καθὼς μία τῶν μερίδων ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν. καὶ ἔσαι τὸ ἅγιον ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἀπαρχὴ ἣν ἀφοριοῦσι τῷ κυρίῳ μῆκος πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες, καὶ εὖρος εἴκοσι χιλιάδες. τούτων ἔσαι ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ἁγιάσματος τοῖς ἱερεῦσι πρὸς βορρᾶν πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες, καὶ πρὸς θάλασσαν τὸ εὖρος δέκα χιλιάδες, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὸ εὖρος δέκα χιλιάδες, καὶ πρὸς νότον τὸ μῆκος πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες. καὶ τὸ ὄρος τῶν ἁγίων ἔσαι ἐν μέσῳ αὐτοῦ τοῖς ἱερεῦσι τοῖς ἡγιασμένοις υἱοῖς σαδοὺκ τοῖς φυλάσσουσι τοῦ οἴκου τὰς φυλακὰς οἵτινες οὐκ ἐπλανήθησαν ἐν τῇ πλανήσει υἱῶν ἰσραὴλ ὃν τρόπον ἐπλανήθησαν οἱ λευῖται. καὶ ἔσαι αὐτοῖς ἡ ἀπαρχὴ δεδομένη ἐκ τῶν ἀπαρχῶν τῆς γῆς ἅγιον ἁγίων ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν λευιτῶν. τοῖς δὲ λευίταις τὰ ἐχόμενα τῶν ὁρίων τῶν ἱερέων μῆκος πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες, καὶ εὖρος δέκα χιλιάδες,

πᾶν τὸ μῆκος πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες, καὶ εὖρος δέκα χιλιάδες. οὐ πραθήσεται ἐξ αὐτοῦ οὐδὲ καταμετρηθήσεται οὐδὲ ἀφαιρεθήσεται τὰ πρωτογενήματα τῆς γῆς, ὅτι ἅγιόν ἐστι τῷ κυρίῳ. τὰς δὲ πέντε χιλιάδας τὰς περισσὰς ἐν τῷ πλάτει ἐπὶ ταῖς πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάσιν, προτείχισμα ἔσαι τῇ πόλει εἰς τὴν κατοικίαν καὶ εἰς διάστημα αὐτοῦ, καὶ ἔσαι ἡ πόλις ἐν μέσῳ αὐτοῦ. καὶ ταῦτα τὰ μέτρα αὐτῆς, ἀπὸ τῶν πρὸς βορρᾶν φ' καὶ τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς νότον φ' τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς φ' τετρακισχίλιοι, καὶ ἀπὸ τῶν πρὸς θάλασσαν φ' καὶ δ' χιλιάδες, καὶ ἔσαι διάστημα τῇ πόλει πρὸς βορρᾶν σν', καὶ πρὸς νότον σν', καὶ πρὸς ἀνατολὰς σν', καὶ πρὸς θάλασσαν σν'. καὶ τὸ περισσὸν τοῦ μήκους τὸ ἐχόμενον τῶν ἀπαρχῶν τῶν ἁγίων ι' χιλιάδες πρὸς θάλασσαν, καὶ ἔσονται αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ ἁγίου, καὶ ἔσαι τὰ γενήματα αὐτῆς εἰς ἄρτους τοῖς ἐργαζομένοις τὴν πόλιν. οἱ δὲ ἐργαζόμενοι τὴν πόλιν ἐργῶνται αὐτὴν ἐκ πασῶν φυλῶν τοῦ ἰσραήλ. πᾶσα ἡ ἀπαρχὴ πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδες ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας τετράγωνον ἀφοριεῖτε αὐτὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἁγίου ἀπὸ τῆς κατασχέσεως τῆς πόλεως. τὸ δὲ περισσὸν τῷ ἡγουμένῳ ἐκ τοῦ καὶ ἐκ τούτου ἐκ τῶν ἀπαρχῶν τοῦ ἁγίου, καὶ εἰς τὴν κατάσχεσιν τῆς πόλεως ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας μῆκος ἕως τῶν ὁρίων τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς θάλασσαν ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσι χιλιάδας ἕως τῶν ὁρίων τῶν πρὸς θάλασσαν ἐχόμενα τῶν μερίδων τοῦ ἀφηγουμένου. καὶ ἔσαι ἡ ἀπαρχὴ τῶν ἁγίων καὶ τὸ ἁγίασμα τοῦ οἴκου ἐν μέσῳ αὐτῆς. καὶ ἀπὸ τῆς κατασχέσεως τῶν λευιτῶν ἀπὸ τῆς κατασχέσεως τῆς πόλεως ἐν μέσῳ τῶν ἀφηγουμένων ἔσαι. ἀναμέσον τῶν ὁρίων ἰούδα καὶ ἀναμέσον τῶν ὁρίων βενιαμὶν τῷ ἀφηγουμένῳ ἔσαι. καὶ τὸ περισσὸν τῶν φυλῶν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν,

Oĩs longitudo viginti & quinque miliũ: & latitudo decem milium. Et non venundabunt ex eo neque mutabunt neque transferẽtur primitie terre: quia sanctificate sunt dño: quinque milia autem qui supersunt in latitudine per viginti quinque milia: prophana erunt vrbis in habitaculum & in suburbana. Et erit ciuitas in medio eius: & he mẽsure eius. Ad plagã septẽtrionalẽ quingẽta & qtuor milia: & ad plagam meridianam quingenta & quattuor milia: & ad plagam orientalẽ quingenta & quattuor milia: & ad plagam occidentalem quingenta & quattuor milia. Erũt autẽ suburbana ciuitatis ad aquilonem ducenta quinqgita: & ad meridiẽ ducenta quinquaginta & ad orientem ducenta quĩqginta: & ad mare ducenta quĩqginta. Quod autẽ reliquũ fuerit in lõgitudine finium primitias sãctuarii decẽ milia in orientẽ: & decem milia in occidentẽ erunt sicut primitie sanctuarii: & erunt fruges eius in panes his qui seruiunt ciuitati. Seruiẽtes autem ciuitati opabũtur ex oĩbus tribubus israel. Oẽs primitie viginti quinque miliũ per viginti quinque milia in quadrum separabuntur in primitias sanctuarii & in possessionẽ ciuitatis. Quod aũt reliquũ fuerit principis erit ex omni pte primitiarum sanctuarii & possessionis ciuitatis e regione viginti quinque miliũ primitiarũ: vsque ad terminũ orientalẽ: sed & a mari e regiõe viginti quinque miliũ vsque ad terminũ maris: similiter in partibus principis erit. Et erunt primitie sanctuarii & sanctuariũ tẽpli in medio eius. De possessione autẽ leuitarũ & de possessione ciuitatis in medio partiũ principis erit inter terminũ iuda & inter terminũ beniamin: & ad principẽ ptinebit. Et reliqs tribubus a plaga orientali vsque ad plagam

כל ארך חמשה ועשרים אלף ורחב עשרת אלפים׃ ולא ימכרו ממנו ולא ימר ולא יעבור ראשית הארץ כי קדש ליהוה׃ וחמשת אלפים הנותר ברחב על פני חמשה ועשרים אלף חל הוא לעיר למושב ולמגרש והיתה העיר בתוכה׃ ואלה מדותיה פאת צפון חמש מאות וארבעת אלפים ופאת נגב חמש חמש מאות וארבעת אלפים ומפאת קדים חמש מאות וארבעת אלפים ופאת ימה חמש מאות וארבעת אלפים׃ והיה מגרש לעיר צפונה חמשים ומאתים ונגבה חמשים ומאתים וקדימה חמשים ומאתים וימה חמשים ומאתים׃ והנותר בארך לעמת תרומת הקדש עשרת אלפים קדימה ועשרת אלפים ימה והיה לעמת תרומת הקדש והיתה תבואתה ללחם לעבדי העיר׃ והעבד העיר יעבדוהו מכל שבטי ישראל׃ כל התרומה חמשה ועשרים אלף בחמשה ועשרים אלף רביעית תרימו את תרומת הקדש אל אחזת העיר׃ והנותר לנשיא מזה ומזה לתרומת הקדש ולאחזת העיר אל פני חמשה ועשרים אלף תרומה עד גבול קדימה וימה על פני חמשה ועשרים אלף על גבול ימה לעמת חלקים לנשיא והיתה תרומת הקדש ומקדש הבית בתוכה׃ ומאחזת הלוים ומאחזת העיר בתוך אשר לנשיא יהיה בין גבול יהודה ובין גבול בנימן לנשיא יהיה׃ ויתר השבטים מפאת קדימה עד פאת

יָמָּה בִּנְיָמִן אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל בִּנְיָמִן
מִפְּאַת קָדִימָה עַד פְּאַת יָמָּה
שִׁמְעוֹן אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל שִׁמְעוֹן
מִפְּאַת קָדִימָה עַד פְּאַת יָמָּה
יִשָּׂשכָר אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל יִשָּׂשכָר
מִפְּאַת קָדִימָה עַד פְּאַת יָמָּה
זְבוּלֻן אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל זְבוּלֻן
מִפְּאַת קָדִימָה עַד פְּאַת יָמָּה
גָּד אֶחָד׃ וְעַל גְּבוּל גָּד אֶל
פְּאַת נֶגֶב תֵּימָנָה וְהָיָה גְבוּל (ימן)
מִתָּמָר מֵי מְרִיבַת קָדֵשׁ נַחֲלָה
עַל הַיָּם הַגָּדוֹל׃ זֹאת הָאָרֶץ (גדל)
אֲשֶׁר תַּפִּילוּ מִנַּחֲלָה לְשִׁבְטֵי (נפל)
יִשְׂרָאֵל וְאֵלֶּה מַחְלְקוֹתָם נְאֻם (חלק)
אֲדֹנָי יְהוִה׃ וְאֵלֶּה תּוֹצְאֹת הָעִיר (יצא)
מִפְּאַת צָפוֹן חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת (צפן מאה)
אֲלָפִים מִדָּה׃ וְשַׁעֲרֵי הָעִיר
עַל שְׁמוֹת שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
שְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה צָפוֹנָה שַׁעַר (שלש)
רְאוּבֵן אֶחָד שַׁעַר יְהוּדָה אֶחָד
שַׁעַר לֵוִי אֶחָד׃ וְאֶל פְּאַת קָדִימָה (קדם)
חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים (רבע)
וּשְׁעָרִים שְׁלוֹשָׁה וְשַׁעַר יוֹסֵף
אֶחָד שַׁעַר בִּנְיָמִן אֶחָד שַׁעַר
דָּן אֶחָד׃ וּפְאַת נֶגְבָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת
וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים מִדָּה וּשְׁעָרִים
שְׁלוֹשָׁה שַׁעַר שִׁמְעוֹן אֶחָד
שַׁעַר יִשָּׂשכָר אֶחָד שַׁעַר זְבוּלֻן
אֶחָד׃ פְּאַת יָמָּה חֲמֵשׁ מֵאוֹת
וְאַרְבַּעַת אֲלָפִים שַׁעֲרֵיהֶם שְׁלוֹשָׁה
שַׁעַר גָּד אֶחָד שַׁעַר אָשֵׁר
אֶחָד שַׁעַר נַפְתָּלִי אֶחָד׃ סָבִיב (סבב)
שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף וְשֵׁם הָעִיר
מִיּוֹם יְהוָה שָׁמָּה

occidentalē: beniamin vna. Et cōtra terminū beniamin a plaga orientali vsq; ad plagā occidētalē: symeon vna. Et super terminum symeonis a plaga orientali vsq; ad plagam occidentalē: isachar vna. Et sup terminum isachar a plaga orientali vsq; ad plagam occidentalem: zabulon vna. Et sup terminum zabulon a plaga orientali vsq; ad plagam maris: gad vna. Et sup terminum gad ad plagam austri in meridiem. Et erit finis de thamar vsq; ad aquas cōtradictionis cades: hereditas contra mare magnum. Hec est terra quam mittetis in fortē tribubus israel: & he partitiones earum: ait dn̄s deus. Et hi egressus ciuitatis. A plaga septentrionali quingentos & quattuor milia mēsurabis: & porte ciuitatis nominibus tribuum israel. Porte tres a septentrione: porta ruben vna: porta iuda vna: porta leui vna. Et ad plagam orientalem quingentos & quattuor milia. Et porte tres. Porta ioseph vna: porta bēiamī vna: porta dan vna. Et ad plagam meridianā quingentos & quattuor milia metietis. Et porte tres: porta symeonis vna: porta isachar vna: porta zabulon vna. Et ad plagam occidentalem quingentos & q̄ttuor milia. Et porte tres. Porta gad vna: porta aser vna: porta neptalī vna. Per circuitum decē & octo milia. Et nomen ciuitatis ex illa die dominus ibidem.

Explicit Ezechiel propheta.

beniamin vna. & a terminis beniamin ab
Βενιαμεὶμ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν Βενιαμεὶν ἀπὸ
his q̄ ad orientem vsq; ad ea q̄ ad mare symeon
τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν συμεὼν
vna. & a terminis symeon ab his q̄ ad
μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων τῶν συμεὼν ἀπὸ τῶν πρὸς
orientem vsq; ad ea q̄ ad mare isachar vna. &
ἀνατολὰς ἕως τῶν πρὸς θάλασσαν ἰσάχαρ μία. καὶ
a finibus isachar ab his q̄ ad orientem vsq; ad
ἀπὸ τῶν ὁρίων ἰσάχαρ ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως
ea q̄ ad mare zabulon vna. & a fini
τῶν πρὸς θάλασσαν ζαβουλὼν μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρί
nis zabulon ab his q̄ ad orientē vsq; ad ea q̄
ων τῶν ζαβουλὼν ἀπὸ τῶν πρὸς ἀνατολὰς ἕως τῶν
ad mare gad vna. & a terminis gad
πρὸς θάλασσαν γὰδ μία. καὶ ἀπὸ τῶν ὁρίων γὰδ
vsq; ea q̄ ad aphricū. & erūt fines eius a themā
ἕως τῶν πρὸς λίβα. καὶ ἔσαι τὰ ὅρια αὐτοῦ ἀπὸ θαιμὰν
& aqua marimoth cades hereditatis: vsq; ad ma
καὶ ὕδατος μαριμὼθ κάδης κληρονομίας, ἕως τῆς θα
re magnū. hec terra quā iacietis in sorte
λάσσης τῆς μεγάλης. αὕτη ἡ γῆ ἣν βαλεῖτε ἐν κλήρῳ
tribub⁹ israel. & hec diuisiones eorum
ταῖς φυλαῖς ἰσραήλ. καὶ οὗτοι οἱ διαμερισμοὶ αὐτῶν
dicit dn̄s de⁹. & hi exitus ciuita
λέγει κύριος ὁ θεός. καὶ αὗται αἱ διεκβολαὶ τῆς πόλε
tis q̄ ad aqlonē quattuor milia & quingenti
ως αἱ πρὸς βορρᾶν τετρακισχίλιοι καὶ πεντακόσιοι τῷ
mensura. & porte ciuitatis in nominib⁹ tribuū
μέτρῳ. καὶ αἱ πύλαι τῆς πόλεως ἐπ᾽ ὀνόμασι φυλῶν
israel: porte tres ad aqlonē. porta ru
τοῦ ἰσραήλ, πύλαι τρεῖς πρὸς βορρᾶν. πύλη ῥου
ben vna: & porta iuda vna. & porta leui vna.
βὴν μία, καὶ πύλη ἰούδα μία. καὶ πύλη λευὶ μία.
& q̄ ad orientem q̄ttuor milia & q̄ngēti & por
καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὰς τετρακισχίλιοι καὶ ·φ΄· καὶ πύ
te tres. porta ioseph vna: & porta beniamin
λαι τρεῖς. πύλη ἰωσὴφ μία, καὶ πύλη βενιαμεὶν
vna: & porta dan vna. & q̄ ad austrū q̄ttuor
μία, καὶ πύλη δὰν μία. καὶ τὰ πρὸς νότον τετρα
milia & quīgēti mēsura: porte tres. porta symeo
κισχίλιοι καὶ ·φ΄· μέτρῳ, πύλαι τρεῖς. πύλη συμε
on vna: porta isachar vna: & porta zabulō vna.
ὼν μία, πύλη ἰσάχαρ μία, καὶ πύλη ζαβουλὼν μία,
& q̄ ad mare q̄ttuor milia quingenti
καὶ τὰ πρὸς θάλασσαν τετρακισχίλιοι πεντακόσιοι
mēsura: porte tres. porta gad vna: & porta
μέτρῳ, πύλαι τρεῖς πύλη γὰδ μία, καὶ πύλη
aser vna. & porta neptalim vna. circuit⁹ decē & octo
ἀσὴρ μία. καὶ πύλη νεφθαλεὶμ μία. κύκλωμα ·ιη·
milia & nomē ciuitatis ex q̄ die
χιλιάδες καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως ἀφ᾽ ἧς ἂν ἡμέρας
fuerit erit nomē eius.
γένηται ἔσαι τὸ ὄνομα αὐτῆς.

Prologus.

Incipit Prologus sancti Hieronymi in Danielem prophetam.

Anielem prophetam iuxta septuaginta interpretes domini saluatoris ecclesiæ non legūt: vtentes theodotionis editiōe. Et hoc cur acciderit: nescio. Siue enim quia sermo chaldaicus est & quibusdam ꝓprietatibus a nostro eloquio discrepat: noluerunt septuaginta interpretes easdem linguæ lineas in translatione seruare. siue sub nomine eorū ab alio nescio quo non satis chaldeā linguam sciente editus est liber: siue aliud quid causæ extiterit ignorans: hoc vnum affirmare possum q̄ multum a veritate discordet: & recto iudicio repudiatus sit. Sciēdum quippe Danielem maxime & Esdram hebraicis quidem litteris sed chaldeo sermone conscriptos: & vnam Hieremiæ pericopen: iob quoq; cū arabica lingua plurimā habere societatem. Deniq; & ego adolescētulus post Quintiliani & Tullii lectionem ac flores rhetoricos: cum me in linguæ huius pistrinum reclusissem: & multo sudore multoq; tempore vix cepissem anhelantia stridentiaq; verba resonare: & quasi per cryptam ambulans rarum desuper lumen aspicerem impegi nouissime in Danielem. Et tanto tedio affectus sum: vt desperatione subita omnem laborem veterem voluerim cōtemnere. Verum adhortante me quodam hebreo & illud mihi crebrius sua lingua ingerente: labor improbus omnia vincit: qui mihi videbar sciolus inter hebreos: cepi rursus discipulus esse chaldaicus. Et vt verum fatear vsq; ad presentem diem magis possum sermonem chaldaicum legere & intelligere q̄ sonare. Hæc idcirco refero vt difficultatem vobis Danielis ostenderem: quæ apud hebreos nec susannæ habet historiam: nec hymnum trium puerorum: nec belis draconisq; fabulas: quas nos (quia in toto orbe dispersæ sunt) veru anteposito easq; iugulante subiecimus: ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audiui ego quendam de præceptoribus iudeorum cū susannæ derideret historiam & a græco nescio quo eam diceret esse confictam: illud opponere quod origeni quoq; africanus opposuit: etymologias has apo tu chymu chyse & apo tu prynu pryse de græco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam nostris hanc possumus dare: vt verbi gratia. Dicamus continuo de arbore ilice dixisse eum ilico pereas. & a lentisco in lentem te comminuat angelus: vel non lente pereas. aut lentus id est flexibilis ducaris ad mortem: siue aliud quid ad arboris nomē cōueniens. Deinde tantum fuisse ocii tribus pueris cauillabatur: vt in camino estuantis incendii metro luderent: & per ordinem ad laudem dei omnia elementa prouocarent. Aut quod miraculum diuinæq; aspirationis iudicium: vel draconem interfectum offa picis: vel sacerdotum belis machinas deprehensas quæ magis prudentia solertis viri q̄ prophetali essent spiritu perpetrata. Cum vero abacuch veniret & de iudea in chaldeam raptum discoforum lectitaret: querebat exemplum vbi legissemus in toto veteri testamento quenq̄ sanctorum grani uolasse corpore & in puncto horæ tanta terrarum spacia transisse. Cui cum quidam e nostris satis ad loquendum promptulus ezechielem adduxisset in medium: & diceret eum de chaldea in iudeam fuisse translatum: derisit hominem: & ex ipso uolumine demonstrauit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Deniq; & apostolum nostrum videlicet vt eruditum virum & qui legem ab hebreis didicisset nō fuisse ausum affirmare se raptum in corpore sed dixisse siue in corpore siue extra corpus: nescio: deus scit. His & talibus argumentis apochryphas in libro ecclesiæ fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens illud ammoneo non haberi Danielem apud hebreos inter prophetas: sed inter eos qui hagiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis ab eis scriptura diuiditur: in legem: in prophetas: & in hagiographa: id est in quinq; & octo & in vndecim libros: de quo nō est huius temporis disserere. Quæ autem ex hoc propheta immo contra hunc librum porphyrius obiiciat: testes sunt methodius: eusebius: & appollinaris: qui multis versuum milibus eius vesaniæ respondentes: nescio an curioso lectori satisfecerint. Vnde obsecro vos o paula & eustochium fundatis pro me ad dominum preces vt q̄diu in hoc corpusculo sum scribam aliquid gratum vobis: vtile ecclesiæ: dignum posteris. Præsentium quippe iudiciis oblatrantium non satis moueor: qui in vtranq; partem aut amore labuntur aut odio. Explicit prologus.

DANIEL.
ΔΑΝΙΗΛ.

A 4.Re. 24.b.

In āno tertio regni ioachim re
Ν ἔτει τρίτῳ τῆς βασιλείας ἰωακεὶμ βα
gis iuda: venit nabuchodonosor rex
σιλέως ἰούδα, ἦλθεν ναβουχοδονόσωρ βα
babylonis in hierusalem: & obsidebat e
σιλεὺς βαβυλῶνος εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐπολιόρκει αὐ
am: & dedit dn̄s in manu eius ioachim re
τήν, καὶ ἔδωκεν κύριος ἐν χειρὶ αὐτοῦ τὸν ἰωακεὶμ βα
gem iuda & de parte vasoꝝ dom⁹ dn̄i: & aspor
σιλέα ἰούδα καὶ ἀπὸ μέρους τῶν σκευῶν οἴκου κυ΄, καὶ ἀπή
tauit ea in terrā sennaar dom⁹ dei sui: &
νεγκεν αὐτὰ εἰς γῆν σενναὰρ οἴκου τοῦ θεοῦ αὐτοῦ, καὶ τὰ
vasa intulit in domū thesauri dei sui. & ait
σκεύη εἰσήνεγκεν εἰς τὸν οἶκον θησαυροῦ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν
rex asphanez pncipi eunuchoꝝ suoꝝ: vt itroduceret
ὁ βασιλεὺς τῷ ἀσφανὲζ τῷ ἀρχιευνούχῳ αὐτοῦ, εἰσαγαγεῖν

Incipit Daniel propheta. Capitulum. 1.

Anno tertio regni ioachim regis iuda venit nabuchodonosor rex babylonis hierusalē & obsedit eam: & tradidit dominus in manu eius ioachim regem iude: & partē vasorū domus dei & asportauit ea in terrā sennaar in domū dei sui: & vasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex assenez ꝓposito eunuchorū: vt itroduceret

Cap. j.

בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יְהוֹיָקִים (שנה שלש)
מֶלֶךְ יְהוּדָה בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ (בוא)
בָּבֶל יְרוּשָׁלַם וַיָּצַר עָלֶיהָ׃ וַיִּתֵּן (צור נתן)
אֲדֹנָי בְּיָדוֹ אֶת יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה
וּמִקְצָת כְּלֵי בֵית הָאֱלֹהִים וַיְבִיאֵם (קצה כלה)
אֶרֶץ שִׁנְעָר בֵּית אֱלֹהָיו וְאֶת הַכֵּלִים (בוא)
הֵבִיא בֵּית אוֹצַר אֱלֹהָיו׃ וַיֹּאמֶר (בוא אצר)
הַמֶּלֶךְ לְאַשְׁפְּנַז רַב סָרִיסָיו לְהָבִיא (אמר)

Tex.he.Dani.j.

מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וּמִן
הַפַּרְתְּמִים׃ יְלָדִים אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם
כָּל מאוּם וְטוֹבֵי מַרְאֶה וּמַשְׂכִּלִים
בְּכָל חָכְמָה וְיֹדְעֵי דַעַת וּמְבִינֵי מַדָּע
וַאֲשֶׁר כֹּחַ בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהֵיכַל הַמֶּלֶךְ
וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן כַּשְׂדִּים׃ וַיְמַן
לָהֶם הַמֶּלֶךְ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפַּת
בַּג הַמֶּלֶךְ וּמִיֵּין מִשְׁתָּיו וּלְגַדְּלָם
שָׁנִים שָׁלוֹשׁ וּמִקְצָתָם יַעַמְדוּ
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי
יְהוּדָה דָּנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל
וַעֲזַרְיָה׃ וַיָּשֶׂם לָהֶם שַׂר הַסָּרִיסִים
שֵׁמוֹת וַיָּשֶׂם לְדָנִיֵּאל בֵּלְטְשַׁאצַּר
וְלַחֲנַנְיָה שַׁדְרַךְ וּלְמִישָׁאֵל מֵישַׁךְ
וְלַעֲזַרְיָה עֲבֵד נְגוֹ׃ וַיָּשֶׂם דָּנִיֵּאל עַל
לִבּוֹ אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאַל בְּפַתְבַּג
הַמֶּלֶךְ וּבְיֵין מִשְׁתָּיו וַיְבַקֵּשׁ מִשַּׂר
הַסָּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאָל׃ וַיִּתֵּן
הָאֱלֹהִים אֶת דָּנִיֵּאל לְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים לִפְנֵי שַׂר הַסָּרִיסִים׃
וַיֹּאמֶר שַׂר הַסָּרִיסִים לְדָנִיֵּאל
יָרֵא אֲנִי אֶת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
מִנָּה אֶת מַאֲכַלְכֶם וְאֶת מִשְׁתֵּיכֶם
אֲשֶׁר לָמָּה יִרְאֶה אֶת פְּנֵיכֶם זֹעֲפִים
מִן הַיְלָדִים אֲשֶׁר כְּגִילְכֶם וְחִיַּבְתֶּם
אֶת רֹאשִׁי לַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר דָּנִיֵּאל
אֶל הַמֶּלְצַר אֲשֶׁר מִנָּה שַׂר
הַסָּרִיסִים עַל דָּנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל
וַעֲזַרְיָה׃ נַס נָא אֶת עֲבָדֶיךָ יָמִים
עֲשָׂרָה וְיִתְּנוּ לָנוּ מִן הַזֵּרֹעִים
וְנֹאכְלָה וּמַיִם וְנִשְׁתֶּה׃ וְיֵרָאוּ לְפָנֶיךָ
מַרְאֵינוּ וּמַרְאֵה הַיְלָדִים הָאֹכְלִים
אֵת פַּתְבַּג הַמֶּלֶךְ וְכַאֲשֶׁר תִּרְאֵה
עֲשֵׂה עִם עֲבָדֶיךָ׃ וַיִּשְׁמַע לָהֶם לַדָּבָר
הַזֶּה וַיְנַסֵּם יָמִים עֲשָׂרָה׃ וּמִקְצָת
יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מַרְאֵיהֶם טוֹב

Trāsl.B.Hie.

de filiis israel & de semine regio: & tyrannorum pueros in quibus nulla esset macula: decoros forma & eruditos omni sapientia: cautos scientia & doctos disciplina: & qui possent stare in palatio regis: vt doceret eos lrās & linguā chaldeorū. Et cōstituit eis rex annonā per singulos dies de cibis suis & vino vnde bibebat ipse vt enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis iude: daniel ananias misael & azarias. Et imposuit eis ppositus eunuchoꝝ noīa: danieli balthasar: anaie: sidrac: misaeli: misac: & azarie abdenago. Proposuit autē daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis: neq; de vino pot9 eius: & rogauit eunuchorū ppositū ne contaminaretur. Dedit autem deus danieli gratiam & misericordiā in cōspectu principis eunuchoꝝ. Et ait princeps eunuchorum ad danielem. Timeo ego dn̄m meum regem qui constituit vobis cibum & potum: qui si viderit vultus vestros macilentiores pre ceteris adolescentibus coeuis vris condēnabitis caput meū regi. Et dixit daniel ad malasar quē constituerat princeps eunuchorū super danielem ananiam misaelem & azariā. Tenta nos obsecro seruos tuos diebus decem: & dentur nobis legumina ad vescendū: & aqua ad bibendū & contemplare vultus nostros & vultus puerorū qui vescuntur cibo regio: & sicut videris: facies cum seruis tuis. Qui audito sermone huiuscemodi: tēptauit eos diebus decem. Post dies aūt decē apparuerunt vult9 coꝝ meliores

Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

ἀπὸ τῶν υἱῶν αἰχμαλωσίας ἰσραὴλ καὶ ἀπὸ τοῦ σπέρματος τῆς βασιλείας, καὶ ἀπὸ τῶν φορθομμὶν νεανίσκους οἷς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς πᾶς μῶμος, καὶ καλοὺς τῇ ὄψει καὶ συνιέντας ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ γινώσκοντας γνῶσιν καὶ διανοουμένους φρόνησιν, καὶ οἷς ἐστὶν ἰσχὺς ἐν αὐτοῖς, ἑστάναι ἐν τῷ οἴκῳ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ διδάξαι αὐτοὺς γράμματα καὶ γλῶσσαν χαλδαίων. καὶ διέταξεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς τὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἡμέραν ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως καὶ ἀπὸ τοῦ οἴνου τοῦ πότου αὐτοῦ, καὶ θρέψαι αὐτοὺς ἔτη τρία, καὶ μετὰ ταῦτα στῆναι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένετο ἐν αὐτοῖς ἐκ τῶν υἱῶν ἰούδα δανιὴλ καὶ ἀνανίας καὶ μισαὴλ καὶ ἀζαρίας. καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὁ ἀρχιευνοῦχος ὀνόματα, τῷ δανιὴλ βαλτασὰρ, καὶ τῷ ἀνανίᾳ σεδράχ, καὶ τῷ μισαὴλ μισάχ, καὶ τῷ ἀζαρίᾳ ἀβδεναγώ. καὶ ἔθετο δανιὴλ ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ὡς οὐ μὴ ἀλισγηθῇ ἐν τῇ τραπέζῃ τοῦ βασιλέως καὶ ἐν τῷ οἴνῳ τοῦ πότου αὐτοῦ, καὶ ἠξίωσε τὸν ἀρχιευνοῦχον ὡς οὐ μὴ ἀλισγηθῇ. καὶ ἔδωκεν ὁ θεὸς τὸν δανιὴλ εἰς ἔλεον καὶ εἰς οἰκτιρμὸν ἐνώπιον τοῦ ἀρχιευνούχου. καὶ εἶπεν ὁ ἀρχιευνοῦχος τῷ δανιὴλ, φοβοῦμαι ἐγὼ τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα τὸν ἐκτάξαντα τὴν βρῶσιν ὑμῶν καὶ τὴν πόσιν ὑμῶν μήποτε ἴδῃ τὰ πρόσωπα ὑμῶν σκυθρωπὰ παρὰ τὰ παιδάρια τὰ συνήλικα ὑμῶν, καὶ καταδικάσητε τὴν κεφαλήν μου τῷ βασιλεῖ. καὶ εἶπε δανιὴλ πρὸς ἀμελσὰδ ὃν κατέστησεν ὁ ἀρχιευνοῦχος ἐπὶ δανιὴλ καὶ ἀνανίαν καὶ μισαὴλ καὶ ἀζαρίαν καὶ μισαήλ, πείρασον δὴ τοὺς παῖδάς σου ἡμέρας δέκα, καὶ δότωσαν ἡμῖν ἀπὸ τῶν σπερμάτων τῆς γῆς καὶ φαγόμεθα, καὶ ὕδωρ πιόμεθα, καὶ ὀφθήτωσαν ἐνώπιόν σου αἱ ἰδέαι ἡμῶν καὶ αἱ ἰδέαι τῶν παιδαρίων τῶν ἐσθιόντων τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως, καὶ καθὼς ἐὰν ἴδῃς ποίησον μετὰ τῶν παίδων σου. καὶ εἰσήκουσεν αὐτῶν καὶ ἐπείρασεν αὐτοὺς ἡμέρας δέκα, καὶ μετὰ τὸ τέλος τῶν δέκα ἡμερῶν ὤφθησαν αἱ ἰδέαι αὐτῶν ἀγαθαὶ

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina.

καὶ ἰσχυραὶ ταῖς σαρξὶν ὑπὲρ πάντα τὰ παιδάρια τὰ ἐσθίοντα τὴν τράπεζαν τοῦ βασιλέως. καὶ ἐγένετο μελασὰρ ἀναιρούμενος τὸ δεῖπνον αὐτῶν καὶ τὸν οἶνον τοῦ πόματος αὐτῶν, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς σπέρματα. καὶ τὰ παιδάρια ταῦτα οἱ τέσσαρες, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς σύνεσιν καὶ φρόνησιν ἐν πάσῃ γραμματικῇ καὶ σοφίᾳ. καὶ δανιὴλ συνῆκεν ἐν πάσῃ ὁράσει καὶ ἐνυπνίοις. καὶ ἐγένετο μετὰ τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν ὧν εἶπεν ὁ βασιλεὺς εἰσαγαγεῖν αὐτούς, καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιευνοῦχος ἐναντίον ναβουχοδονόσορ. καὶ ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν ὁ βασιλεύς, καὶ οὐχ εὑρέθησαν ἐκ πάντων αὐτῶν ὅμοιοι δανιὴλ καὶ ἀνανίᾳ καὶ μισαὴλ καὶ ἀζαρίᾳ. καὶ ἔστησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ ἐν παντὶ ῥήματι σοφίας καὶ ἐπιστήμης ὧν ἐζήτησε παρ' αὐτῶν ὁ βασιλεύς, εὗρεν αὐτοὺς δεκαπλασίονας παρὰ πάντας τοὺς ἐπαοιδοὺς καὶ τοὺς μάγους τοὺς ὄντας ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο δανιὴλ ἕως ἔτους α. κύρου τοῦ βασιλέως. Ca. 2.

Ἐν τῷ ἔτει τῷ δευτέρῳ τῆς βασιλείας ναβουχοδονόσορ ἐνυπνιάσθη ναβουχοδονόσορ ἐνύπνιον, καὶ ἐξέστη τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, καὶ ὁ ὕπνος αὐτοῦ ἐγένετο ἀπ' αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεὺς καλέσαι τοὺς ἐπαοιδοὺς καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς φαρμακοὺς καὶ τοὺς χαλδαίους, τοῦ ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ τὰ ἐνύπνια αὐτοῦ. καὶ ἦλθον καὶ ἔστησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, ἐνυπνιάσθην καὶ ἐξέστη τὸ πνεῦμά μου τοῦ γνῶναι τὸ ἐνύπνιον. καὶ ἐλάλησαν οἱ χαλδαῖοι τῷ βασιλεῖ συριστί, βασιλεῦ εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι. εἰπὸν τὸ ἐνύπνιον τοῖς παισίν σου, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελοῦμεν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε τοῖς χαλδαίοις, ὁ λόγος ἀπ' ἐμοῦ ἀπέστη. ἐὰν οὖν μὴ γνωρίσητέ μοι τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ, εἰς ἀπώλειαν ἔσεσθε, καὶ οἱ οἶκοι ὑμῶν διαρπαγήσονται. ἐὰν δὲ τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ γνωρίσητέ μοι, δόματα καὶ δωρεὰς καὶ τιμὴν πολλὴν λήψεσθε παρ' ἐμοῦ. πλὴν τὸ ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀπαγγείλατέ μοι. καὶ ἀπεκρίθησαν δεύτερον καὶ εἶπαν, ὁ βασιλεὺς εἰπάτω τὸ ἐνύπνιον

Trāsla.B.Hie.

et corpulentiores pre omnibus pueris qui vescebantur cibo regio. Porro malassar tollebat cibaria & vinum potus eorum: dabatq; eis legumina. Pueris autem his dedit deus scientiam & disciplinam in omni libro & sapiētia: danieli autē intelligentiā omniū visionū & somnioꝝ. Cōpletis itaq; dieb9 post q̄s dixerat rex vt introducerētur. Introduxit eos prepósit9 eunuchorū in cōspectu nabuchodonosor. Cūq; eis locut9 fuisset rex: nō sunt inuēti tales de vniuersis vt daniel ananias misahel & azarias. Et steterūt in cōpectu regis: & omē verbū sapiētie & intellect9 qd̄ sciscitatus est ab eis rex: inuenit in eis decuplum sup cunctos ariolos & magos qui erāt in vniuerso regno ei9. Fuit aūt daniel vsq; ad annū primum cyri regis. 2.

In anno secundo regni nabuchodonosor: vidit nabuchodonosor somniū & cōterritus est spūs eius: & somniū eius fugit ab eo. Precepit autem rex vt couocarētur arioli & magi & malefici & chaldei: vt indicarent regi somnia sua. Qui cum venissent steterunt corā rege: & dixit ad eos rex. Vidi somnium: & mente confusus ignoro quid viderim. Responderuntq; chaldei regi syriace. Rex in sempiternū viue. Dic somniū seruis tuis: & interp̄tationē eius indicabim9. Et rn̄dens rex ait chaldeis. Sermo recessit a me. Nisi indicaueritis mihi somniū & cōiecturā eius: peribitis vos: & domus vestre publicabuntur. Si aūt somniū & cōiecturā eius narraueritis: premia & dona & honorem multū accipietis a me. Somniū igitur & interpretationē eius indicate mihi. Rn̄derūt scd̄o atq; dixerunt. Rex sōniū

Tex.heb.Dani.ij.

וּבְרִיאֵי בָּשָׂר מִן כָּל הַיְלָדִים
הָאֹכְלִים אֵת פַּתְבַּג הַמֶּלֶךְ׃ וַיְהִי
הַמֶּלְצַר נֹשֵׂא אֶת פַּתְבָּגָם וְיֵין
מִשְׁתֵּיהֶם וְנֹתֵן לָהֶם זֵרְעֹנִים׃
וְהַיְלָדִים הָאֵלֶּה אַרְבַּעְתָּם נָתַן
לָהֶם הָאֱלֹהִים מַדָּע וְהַשְׂכֵּל בְּכָל
סֵפֶר וְחָכְמָה וְדָנִיֵּאל הֵבִין בְּכָל חָזוֹן
וַחֲלֹמוֹת׃ וּלְמִקְצָת הַיָּמִים אֲשֶׁר
אָמַר הַמֶּלֶךְ לַהֲבִיאָם וַיְבִיאֵם שַׂר
הַסָּרִיסִים לִפְנֵי נְבֻכַדְנֶאצַּר׃ וַיְדַבֵּר
אִתָּם הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִמְצָא מִכֻּלָּם
כְּדָנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה
וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וְכֹל דְּבַר חָכְמַת
בִּינָה אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ מֵהֶם הַמֶּלֶךְ
וַיִּמְצָאֵם עֶשֶׂר יָדוֹת עַל כָּל הַחַרְטֻמִּים
הָאַשָּׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל מַלְכוּתוֹ׃ וַיְהִי
דָּנִיֵּאל עַד שְׁנַת אַחַת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ׃
וּבִשְׁנַת שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת

Cap. ij.

נְבֻכַדְנֶצַּר חָלַם נְבֻכַדְנֶאצַּר
חֲלֹמוֹת וַתִּתְפָּעֶם רוּחוֹ וּשְׁנָתוֹ
נִהְיְתָה עָלָיו׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לִקְרֹא
לַחַרְטֻמִּים וְלָאַשָּׁפִים וְלַמְכַשְּׁפִים
וְלַכַּשְׂדִּים לְהַגִּיד לַמֶּלֶךְ חֲלֹמֹתָיו
וַיָּבֹאוּ וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר
לָהֶם הַמֶּלֶךְ חֲלוֹם חָלָמְתִּי וַתִּפָּעֶם
רוּחִי לָדַעַת אֶת הַחֲלוֹם׃ וַיְדַבְּרוּ
הַכַּשְׂדִּים לַמֶּלֶךְ אֲרָמִית מַלְכָּא
לְעָלְמִין חֱיִי אֱמַר חֶלְמָא לְעַבְדָךְ
וּפִשְׁרָא נְחַוֵּא׃ עָנֵה מַלְכָּא וְאָמַר
לְכַשְׂדָּאֵי מִלְּתָא מִנִּי אַזְדָּא הֵן לָא
תְהוֹדְעוּנַּנִי חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ הַדָּמִין
תִּתְעַבְדוּן וּבָתֵּיכוֹן נְוָלִי יִתְּשָׂמוּן׃
וְהֵן חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ תְּהַחֲוֹן מַתְּנָן
וּנְבִזְבָּה וִיקָר שַׂגִּיא תְּקַבְּלוּן מִן
קֳדָמָי לָהֵן חֶלְמָא וּפִשְׁרֵהּ הַחֲוֹנִי׃
עֲנוֹ תִנְיָנוּת וְאָמְרִין מַלְכָּא חֶלְמָא

יאמר לעבדוהי ופשרה נהחוה: ענה מלכא ואמר מן יציב ידע אנה די עדנא אתון זבנין כל קבל די חזיתון די אזדא מני מלתא: די הן חלמא לא תהודענני חדה היא דתכון ומלה כדבה ושחיתה הזדמנתון למאמר קדמי עד די עדנא ישתנא להן חלמא אמרו לי ואנדע די פשרה תהחונני: ענו כשדיא קדם מלכא ואמרין לא איתי אנש על יבשתא די מלת מלכא יוכל להחויה כל קבל די כל מלך רב ושליט מלה כדנה לא שאל לכל חרטם ואשף וכשדי: ומלתא די מלכא שאל יקירה ואחרן לא איתי די יחונה קדם מלכא להן אלהין די מדרהון עם בשרא לא איתוהי: כל קבל דנא מלכא בנס וקצף שגיא ואמר להובדה לכל חכימי בבל: ודתא נפקת וחכימיא מתקטלין ובעו דניאל וחברוהי להתקטלה: באדין דניאל התיב עטא וטעם לאריוך רב טבחיא די מלכא די נפק לקטלא לחכימי בבל: ענה ואמר לאריוך שליטא די מלכא על מה דתא מהחצפה מן קדם מלכא אדין מלתא הודע אריוך לדניאל: ודניאל על ובעה מן מלכא די זמן ינתן לה ופשרא להחויה למלכא: אדין דניאל לביתה אזל ולחנניה מישאל ועזריה חברוהי מלתא הודע: ורחמין למבעא מן קדם אלה שמיא על רזא דנה די לא יהובדון דניאל וחברוהי עם שאר חכימי בבל: אדין לדניאל בחזוא די

dicat seruis suis: & interpretationẽ ei⁹ indicabim⁹. Respõditq; rex & ait. Certe noui q̃ tempus redimitis: scientes q̃ recesserit a me sermo. Si ergo somniũ non indicaueritis mihi: vna est de vobis sententia q̃ interp̃tationẽ quoq; fallacẽ & deceptione plenã cõposueritis: vt loq̃mini mihi donec tẽpus p̃transeat. Sõniũ itaq; dicite mihi vt sciã q̃ interp̃tationẽ quoq; ei⁹ verã loq̃mini. Rñdentes ergo chaldei corã rege dixerũt. Non est homo sup terrã qui sermonẽ tuũ rex possit implere: sed neq; regũ quisq̃ magnus & potens verbũ huiuscemodi sciscitatur ab oĩ ariolo & mago & chaldeo. Sermo enim quẽ tu queris rex grauis ẽ: nec repietur quisq̃ q indicet illum in cõspectu regis: exceptis diis quorũ nõ est cum hoibus cõuersatio. Quo audito rex in furore & in ira magna p̃cepit vt perirent omnes sapientes babylonis. Et egressa sententia sapiẽtes interficiebãtur: q̃rebaturq; daniel & socii ei⁹ vt perirẽt. Tunc daniel requisiuit de lege atq; sentẽtia ab arioch principe militie regis: qui egressus fuerat ad interficiẽdos sapiẽtes babylonis. Et interrogauit eum qui a rege potestatẽ accepat. Quã ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem idicasset arioch danieli: daniel igressus rogauit regem vt tẽpus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Et ingressus est domum suam: ananieq; & misaeli & azarie sociis suis indicauit negocium: vt q̃rerẽt misericordiã a facie dei celi sup sacramento isto: & non perirent daniel & socii eius: cũ ceteris sapientibus babylonis. Tunc danieli mysteriũ per visionem

seruis suis & cõiecturã eius renũciabim⁹. & respondit rex & dixit chaldeis: in veritate scio ego q̃ tp̃s vos redimitis q̃ videtis q̃d discessit a me verbũ. si igit somniũ non renũciaueritis mihi: scio q̃ verbũ mendax & corruptũ cõposuistis vt dicatis corã me: donec tp̃s p̃tereat somniũ meũ dicite mihi: & sciam q̃ & cõiecturã eius renũciabitis mihi. responderũt iterũ chaldei i cõspectu regis & dicunt: nõ est homo in arida: q̃ possit verbũ regis notũ facere: q̃ oĩs rex magn⁹ & p̃nceps: verbũ tale non iterrogat icantatorẽ magũ chaldeum: q̃ sermo quẽ rex iterrogat grauis: & alius nõ est q̃ renũciet eum coram rege: q̃ nisi dij: q̃r nõ est hitatio cũ oĩ carne. tũc rex in furore & ira multa dixit: p̃dere oẽs sapientes babylonis. & sentẽtia egressa ẽ & sapiẽtes iterficiebant. & q̃rebant daniel & amicos eius vt iterficeret. tũc daniel rñdit cõsiliũ & sentẽtiã arioch p̃ncipi coq̃ regis: q̃ egress⁹ est vt iterficeret sapiẽtes babylonis: & interrogabat eũ dicens: p̃nceps regis: p̃ q̃ egressa est sentẽtia ipudẽs hec a facie regis? notũ fecit aũt verbũ arioch daniel: & daniel igress⁹ ẽ & rogauit regem vt tp̃s daret sibi: & cõiecturã eius ãnũciaret regi. & igress⁹ est daniel in domũ suam: & ananie & misael & azarie amicis suis verbũ notũ fecit & miseratiões q̃rebãt a deo celi sup mysterio hoc: vt non perirent daniel & amici eius cũ reliquis sapiẽtib⁹ babylonis. tunc danieli in visione

τοῖς παισὶν αὐτοῦ καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελοῦμεν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπε τοῖς χαλδαίοις, ἐπ᾽ ἀληθείας οἶδα ἐγὼ ὅτι καιρὸν ὑμεῖς ἐξαγοράζετε καθότι εἴδετε ὅτι ἀπέστη ἀπ᾽ ἐμοῦ τὸ ῥῆμα. ἐὰν οὖν τὸ ἐνύπνιον μὴ ἀναγγείλητέ μοι, οἶδα ὅτι ῥῆμα ψευδὲς καὶ διεφθαρμένον συνέθεσθε εἰπεῖν ἐνώπιόν μου, ἕως οὗ ὁ καιρὸς παρέλθῃ. τὸ ἐνύπνιόν μου εἴπατέ μοι, καὶ γνώσομαι ὅτι καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀναγγελεῖτέ μοι. ἀπεκρίθησαν πάλιν οἱ χαλδαῖοι ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ λέγουσιν, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς ξηρᾶς, ὅστις δυνήσεται τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως γνωρίσαι, καθότι πᾶς βασιλεὺς μέγας καὶ ἄρχων, ῥῆμα τοιοῦτον οὐκ ἐπερωτᾷ ἐπαοιδὸν μάγον χαλδαῖον, ὅτι ὁ λόγος ὃν ὁ βασιλεὺς ἐπερωτᾷ βαρύς, καὶ ἕτερος οὐκ ἔστιν ὃς ἀναγγελεῖ αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, ὅτι ἀλλ᾽ ἢ θεοὶ ὧν οὐκ ἔστιν ἡ κατοικία μετὰ πάσης σαρκός. τότε ὁ βασιλεὺς ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ πολλῇ εἶπεν, ἀπολέσαι πάντας τοὺς σοφοὺς βαβυλῶνος. καὶ τὸ δόγμα ἐξῆλθεν καὶ οἱ σοφοὶ ἀπεκτείνοντο. καὶ ἐζήτει δανιὴλ καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ ἀνελεῖν. τότε δανιὴλ ἀπεκρίθη βουλὴν καὶ γνώμην τῷ ἀριὼχ τῷ ἀρχιμαγείρῳ τοῦ βασιλέως, ὃς ἐξῆλθεν ἀνελεῖν τοὺς σοφοὺς βαβυλῶνος, καὶ ἐπυνθάνετο αὐτοῦ λέγων, ἄρχων τοῦ βασιλέως, περὶ τίνος ἐξῆλθεν ἡ γνώμη ἡ ἀναιδὴς αὕτη ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως; ἐγνώρισεν δὲ τὸ ῥῆμα ἀριὼχ τῷ δανιήλ, καὶ δανιὴλ εἰσῆλθεν καὶ ἠξίωσεν τὸν βασιλέα ὅπως χρόνον δῷ αὐτῷ, καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἀπαγγείλῃ τῷ βασιλεῖ. καὶ εἰσῆλθεν δανιὴλ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀνανίᾳ καὶ τῷ μισαὴλ καὶ τῷ ἀζαρίᾳ τοῖς φίλοις αὐτοῦ τὸ ῥῆμα ἐγνώρισεν καὶ οἰκτιρμοὺς ἐζήτουν παρὰ τοῦ θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ ὑπὲρ τοῦ μυστηρίου τούτου, ὅπως ἂν μὴ ἀπόλωνται δανιὴλ καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐπιλοίπων σοφῶν βαβυλῶνος. τότε δανιὴλ ἐν ὁράματι

noctis mysteriũ reuelatũ est. & benedixit deũ celi daniel. & dixit: sit nomẽ dei benedictũ a seclo & vsq; in seculũ: q̃ sapia & intellectus & fortitudo eius est & ip̃e mutat tp̃a & annos. cõstituit reges & trãsfert: dans sapiam sapiẽtib⁹ & prudentiã scientib⁹ itellectũ. ip̃e reuelat p̃funda & abscondita sciens q̃ in tenebris: & lumen cũ eo est. tibi de⁹ p̃rũ meoꝝ cõfiteor & laudo: q̃ sapiam & virtutẽ dedisti mihi. & nota fecisti mihi q̃ rogaui a te. & verbũ regis notũ fecisti mihi. & venit daniel ad arioch quẽ cõstituit rex vt perderet sapiẽtes babylonis & dixit ei: sapientes babylonis ne perdas: introduc aũt me i cõspectũ regis: & cõiecturã regi annũciabo. tunc arioch in festinatiõe introduxit daniel i cõspectu regis & dixit ei: inueni viꝝ ex filijs captiuitatis iudee: qui cõiecturã regi annũciabit. & rñdit rex & dixit danieli cui⁹ nomẽ baltasar. si potes mihi renũciare somniũ q̃d vidi & cõiecturã eius: & respondit daniel corã rege & ait: mysteriũ q̃d rex interrogat: non est sapiẽtũ magoꝝ icantatoꝝ aruspicũ annũciare regi: sed est de⁹ in celo reuelans mysteria. & nota fecit regi nabuchodonosor q̃ opꝫ fieri i nouissimis diebus. somniũ tuũ & visiones capitis tui in cubili tuo hoc est. tu rex cogitationes tue in cubili tuo ascenderũt: q̃d opꝫ fieri post hec: & reuelans mysteria nota fecit tibi q̃ opꝫ fieri. & mihi nõ

νυκτὸς τὸ μυστήριον ἀπεκαλύφθη. καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ δανιήλ. καὶ εἶπεν, εἴη τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ εὐλογημένον ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, ὅτι ἡ σοφία καὶ ἡ σύνεσις καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ ἐστιν. καὶ αὐτὸς ἀλλοιοῖ καιροὺς καὶ χρόνους, καθιστᾷ βασιλεῖς καὶ μεθιστᾷ, διδοὺς σοφίαν τοῖς σοφοῖς καὶ φρόνησιν τοῖς εἰδόσιν σύνεσιν. αὐτὸς ἀποκαλύπτει βαθέα καὶ ἀπόκρυφα γινώσκων τὰ ἐν τῷ σκότει, καὶ τὸ φῶς μετ᾽ αὐτοῦ ἐστιν. σοὶ ὁ θεὸς τῶν πατέρων μου ἐξομολογοῦμαι καὶ αἰνῶ, ὅτι σοφίαν καὶ δύναμιν ἔδωκάς μοι. καὶ ἐγνώρισάς μοι ἃ ἠξιωσάμην παρὰ σοῦ. καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ἐγνώρισάς μοι. καὶ ἦλθεν δανιὴλ πρὸς ἀριὼχ ὃν κατέστησεν ὁ βασιλεὺς ἀπολέσαι τοὺς σοφοὺς βαβυλῶνος καὶ εἶπεν αὐτῷ, τοὺς σοφοὺς βαβυλῶνος μὴ ἀπολέσῃς, εἰσάγαγε δέ με ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν σύγκρισιν τῷ βασιλεῖ ἀναγγελῶ. τότε ἀριὼχ ἐν σπουδῇ εἰσήγαγεν τὸν δανιὴλ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὕρηκα ἄνδρα ἐκ τῶν υἱῶν τῆς αἰχμαλωσίας τῆς ἰουδαίας, ὅστις τὸ σύγκριμα τῷ βασιλεῖ ἀναγγελεῖ. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν τῷ δανιὴλ οὗ τὸ ὄνομα βαλτασάρ, εἰ δύνασαί μοι ἀναγγεῖλαι τὸ ἐνύπνιον ὃ εἶδον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ, καὶ ἀπεκρίθη δανιὴλ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ εἶπεν, τὸ μυστήριον ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπερωτᾷ, οὐκ ἔστι σοφῶν μάγων ἐπαοιδῶν γαζαρηνῶν ἀναγγεῖλαι τῷ βασιλεῖ, ἀλλ᾽ ἔστιν θεὸς ἐν οὐρανῷ ἀποκαλύπτων μυστήρια. καὶ ἐγνώρισεν τῷ βασιλεῖ ναβουχοδονόσωρ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν. τὸ ἐνύπνιόν σου καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς σου ἐπὶ τῆς κοίτης σου τοῦτό ἐστιν. σὺ βασιλεῦ οἱ διαλογισμοί σου ἐπὶ τῆς κοίτης σου ἀνέβησαν, τί δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα, καὶ ὁ ἀποκαλύπτων μυστήρια ἐγνώρισέν σοι ἃ δεῖ γενέσθαι. καὶ ἐμοὶ οὐκ

nocte reuelatum est. Et benedixit daniel deũ celi: & locutus ait. Sit nomen dei benedictum a seculo & vsq; in seculũ: quia sapientia & fortitudo eius sunt: & ipse mutat tẽpora & etates. Transfert regna atq; constituit: dat sapientiam sapiẽtibus: & scientiam intelligentib⁹ disciplinã. Ipse reuelat p̃funda & abscondita: & nouit in tenebris cõstituta: & lux cum eo est. Tibi deus patrũ nostrorũ cõfiteor: teq; laudo: quia sapientiã & fortitudinem dedisti mihi: & nunc ostendisti mihi que rogauimus te: quia sermonem regis aperuisti nobis. Post hec daniel ingressus ad arioch quẽ cõstituerat rex vt perderet sapientes babylonis: sic ei locutus est. Sapiẽtes babylonis ne perdas. Introduc me in cõspectu regis: & solutionem regi narrabo. Tũc arioch festinus introduxit danielem ad regem: & dixit ei. Inueni hominẽ de filiis transmigrationis iude qui solutionem regi annunciet. Respondit rex & dixit danieli cuius nomen erat balthasar. Putas ne vere potes mihi indicare somnium qd' vidi: & interpretationẽ eius? Et rñdens daniel corã rege ait. Mysteriũ quod rex interrogat sapientes magi & arioli & aruspices nequeũt indicare regi: sed est deus in celo reuelãs mysteria qui indicauit tibi rex nabuchodonosor q̃ ventura sunt in nouissimis tẽporibus. Sõniũ tuũ & visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt. Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo quid esset futurum post hec: & qui reuelat mysteria ostendit tibi que ventura sunt. Mihi quoq;

ליליא רזא גלי אדין דניאל ברך לאלה שמיא: ענה דניאל ואמר להוא שמה די אלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די חכמתא וגבורתא די לה היא: והוא מהשנא עדניא וזמניא מהעדה מלכין ומהקים מלכין יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה: הוא גלא עמיקתא ומסתרתא ידע מה בחשוכא ונהורא עמה שרא: לך אלה אבהתי מהודא ומשבח אנה די חכמתא וגבורתא יהבת לי וכען הודעתני די בעינא מנך די מלת מלכא הודעתנא: כל קבל דנה דניאל על על אריוך די מני מלכא להובדה לחכימי בבל אזל וכן אמר ליה לחכימי בבל אל תהובד העלני קדם מלכא ופשרא למלכא אחוא: אדין אריוך בהתבהלה הנעל לדניאל קדם מלכא וכן אמר ליה די השכחת גבר מן בני גלותא די יהוד די פשרא למלכא יהודע: ענה מלכא ואמר לדניאל די שמה בלטשאצר האיתיך כהל להודעתני חלמא די חזית ופשרה: ענה דניאל קדם מלכא ואמר רזא די מלכא שאל לא חכימין אשפין חרטמין גזרין יכלין להחויה למלכא: ברם איתי אלה בשמיא גלא רזין והודע למלכא נבוכדנצר מה די להוא באחרית יומיא חלמך וחזוי ראשך על משכבך דנה הוא: אנתה מלכא רעיוניך על משכבך סלקו מה די להוא אחרי דנה וגלא רזיא הודעך מה די להוא: ואנה לא

Tex. he. Dani. ij.

בחכמה די איתי בי מן כל חייא רזא
דנה גלי לי להן על דברת די
פשרא למלכא יהודעון ורעיוני
לבבך תנדע׃ אנתה מלכא חזה
הוית ואלו צלם חד שגיא צלמא
דכן רב וזיוה יתיר קאם לקבלך
ורוה דחיל׃ הוא צלמא ראשה די
דהב טב חדוהי ודרעוהי די כסף
מעוהי וירכתה די נחש׃ שקוהי
די פרזל רגלוהי מנהון די פרזל
ומנהון די חסף׃ חזה הוית עד די
התגזרת אבן די לא בידין ומחת
לצלמא על רגלוהי די פרזלא
וחספא והדקת המון׃ באדין דקו
כחדה פרזלא חספא נחשא כספא
ודהבא והוו כעור מן אדרי קיט
ונשא המון רוחא וכל אתר לא
השתכח להון ואבנא די מחת
לצלמא הות לטור רב ומלאת כל
ארעא׃ דנה חלמא ופשרה נאמר
קדם מלכא׃ אנתה מלכא מלך
מלכיא די אלה שמיא מלכותא
חסנא ותקפא ויקרא יהב לך׃ ובכל
די דארין בני אנשא חיות ברא
ועוף שמיא יהב בידך והשלטך
בכלהון אנתה הוא ראשה די
דהבא׃ ובתרך תקום מלכו אחרי
ארעא מנך ומלכו תליתיא אחרי
די נחשא די תשלט בכל ארעא׃
ומלכו רביעיא תהוא תקיפא
כפרזלא כל קבל די פרזלא מהדק
וחשל כלא וכפרזלא די מרעע כל
אלין תדק ותרע׃ ודי חזיתה רגליא
ואצבעתא מנהון חסף די פחר
ומנהון פרזל מלכו פליגה תהוא
ומן נצבתא די פרזלא להוא בה

Primitiua heb.

חיה
גלה
ידע
ידע
הוה
יתר קום
דחל
טוב חדה
מעה שוק
מן
גזר יד
מחא
דקק הם
הוה
שכח מחא
אמר
דור חיה
שלט
ראש
קום
תלת
רבע הוה
תקף דקק
רוע
חזה
צבע
פלג הוה

Trãsl. B. Hie.

in sapientia q̃ est in me plus q̃ in cũctis viuẽtib⁹: sacramentum hoc reuelatum est: sed vt interp̃tatio regi manifesta fieret: & cogitationes mentis tue scires. Tu rex videbas: & ecce quasi statua vna grandis. Statua illa magna & statura sublimis stabat cõtra te: & intuitus eius erat terribilis. Hui⁹ statue caput ex auro optimo erat: pectus aũt & brachia de argẽto: porro venter & femora ex ere: tibie aũt ferree: pedum quedam pars erat ferrea quedam autem fictilia. Videbas ita donec abscissus est lapis sine manibus: & percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus & cõminuit eos. Tunc cõtrita sunt pariter ferrũ: testa: es: argentum: & aurũ: & redacta quasi in fauillam estiue aree que rapta sunt ventõ: nullusq; locus inuẽtus est eis. Lapis autem qui percusserat statuã factus est mons magnus: & ĩpleuit vniuersam terrã. Hoc est sõniũ: interp̃tationẽ quoq; eius dicemus coram te rex. Tu rex regũ es: & deus celi regnum & fortitudinẽ & imperiũ & gloriam dedit tibi: & oĩa in quibus habitant filii hoĩm: & bestie agri volucres quoq; celi dedit in manu tua: & sub ditione tua vniuersa cõstituit. Tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te: & regnũ tertium aliud ereum quod imperabit vniuerse terre. et regnum quartũ erit velut ferreum. Quomodo ferrum cõminuit & domat oĩa: sic cõminuet & cõteret oĩa hec. Porro q̃a vidisti pedum & digitorũ partem testeam figuli: & partẽ ferream: regnũ diuisum erit quod tamẽ de plantarioẽ ferri orietur.

Trãs. Gre. lxx. cũ interp̃. latina.

in sapiã existẽte in me p̃ter oẽs viuẽtes
ἐν σοφίᾳ τῇ οὔσῃ ἐν ἐμοὶ παρὰ πάντας τοὺς ζῶντας τὸ
mysteriũ hoc reuelatum ẽ: sed ideo vt
μυστήριον τοῦτο ἀπεκαλύφθη, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ τὴν
cõiecturã regi manifestaret: vt cogitationes
σύγκρισιν τῷ βασιλεῖ γνωρίσαι, ἵνα τοὺς διαλογισ-
nes cordis tui scias. tu rex videbas: ⁊
μοὺς τῆς καρδίας σου γνῷς. σὺ βασιλεῦ ἐθεώρεις, καὶ
ecce imago vna multa: imago illa magna. ⁊ facies
ἰδοὺ εἰκὼν μία πολλή, ἡ εἰκὼν ἐκείνη μεγάλη. καὶ ἡ πρό-
cies ei⁹ eleuata stans a facie tua: ⁊
σοψις αὐτῆς ὑπερφερὴς ἑστῶσα ἀπὸ προσώπου σου, καὶ
visio eius terribilis. imago cui⁹ caput auri puri:
ἡ ὅρασις αὐτῆς φοβερά. εἰκὼν ἧς ἡ κεφαλὴ χρυσίου κα-
ri: man⁹ ⁊ pectus ⁊ brachia eius argẽtea
θαροῦ, αἱ χεῖρες καὶ τὸ στῆθος καὶ οἱ βραχίονες αὐτῆς ἀργυ-
tea venter ⁊ femora erea: tibie ferree:
ροῖ ἡ κοιλία καὶ οἱ μηροὶ χαλκοῖ, αἱ κνῆμαι σιδηραῖ, οἱ
pedes pars q̃dẽ q̃dã ferrea pars aũt q̃dã fictilis: videbas
πόδες μέρος μέν τι σιδηροῦν μέρος δέ τι ὀστράκινον, ἐθεώ-
bas donec abscissus ẽ lapis ex mõte sine manib⁹. ⁊ percussit
ρεις ἕως ἀπετμήθη λίθος ἐξ ὄρους ἄνευ χειρῶν. καὶ ἐπά-
sit imaginẽ sup pedes ferreos ⁊ fictiles
ταξε τὴν εἰκόνα ἐπὶ τοὺς πόδας τοὺς σιδηροῦς καὶ ὀστρα-
les ⁊ cõminuit eos oĩno. tunc cõminuti
κίνους καὶ ἐλέπτυνεν αὐτοὺς εἰσάπαξ. τότε ἐλεπτύνθη-
sũt omnino testa ferrũ es argentũ
σαν εἰσάπαξ τὸ ὄστρακον ὁ σίδηρος ὁ χαλκὸς ὁ ἄργυρος ὁ
aurũ: ⁊ facta sunt quasi puluis ab area estiua
χρυσός, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ κονιορτὸς ἀπὸ ἅλωνος θερινῆς
⁊ extulit ea multitudo venti: ⁊ locus
καὶ ἐξῆρεν αὐτὰ τὸ πλῆθος τοῦ πνεύματος, καὶ τόπος
nõ ẽ inuẽt⁹ illis. ⁊ lapis q̃ pcussit imaginẽ fact⁹ ẽ
οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ ὁ λίθος ὁ πατάξας τὴν εἰκόνα ἐγενήθη
in mõtẽ magnũ: ⁊ impleuit oẽm terrã: hoc est
εἰς ὄρος μέγα, καὶ ἐπλήρωσε πᾶσαν τὴν γῆν, τοῦτό ἐστι τὸ
somniũ ⁊ cõiecturã eius dicem⁹ coram
ἐνύπνιον καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτοῦ ἐροῦμεν ἐνώπιον τοῦ
rege. tu rex rex regum: cui
βασιλέως. σὺ βασιλεῦ βασιλεὺς βασιλέων, ᾧ
deus celi regnũ forte ⁊ validum ⁊ glo-
ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν ἰσχυρὰν καὶ κραταιὰν καὶ ἔντι-
rium dedit in oĩ loco in q̃ habitant filii
μον ἔδωκεν ἐν παντὶ τόπῳ ἐν ᾧ κατοικοῦσιν υἱοὶ τῶν
hoĩm bestiasq; agri ⁊ volatilia celi dedit in
ἀνθρώπων θηρία τε ἀγροῦ καὶ πετεινὰ οὐρανοῦ ἔδωκεν ἐν
manu tua ⁊ cõstituit te dñm oĩm. tu es
τῇ χειρί σου καὶ κατέστησέ σε κύριον πάντων. σὺ εἶ ἡ
caput aureum: ⁊ post te surget regnum
κεφαλὴ ἡ χρυσῆ, καὶ ὀπίσω σου ἀναστήσεται βασιλεία
aliud min⁹ te q̃d est argentũ. ⁊ regnũ tertiũ q̃d
ἑτέρα ἥττων σου ἥ ἐστιν ὁ ἄργυρος. καὶ βασιλεία τρίτη ἥ
est es q̃d dñabit omni terre. ⁊ regnũ quartum
ἐστιν ὁ χαλκὸς ἣ κυριεύσει πάσης τῆς γῆς. καὶ βασιλεία τε-
tum erit fortius q̃̃ ferrum. queadmodũ ferrũ
τάρτη ἔσται ἰσχυροτέρα ὡς ὁ σίδηρος. ὃν τρόπον ὁ σίδηρος
cõminuit ⁊ domat oĩa: sic cõminuet ⁊ domabit.
λεπτύνει καὶ δαμάζει πάντα, οὕτως λεπτυνεῖ καὶ δα-
mabit. ⁊ q̃ vidisti pedes ⁊ digitos:
μάσει. καὶ ὅτι εἶδες τοὺς πόδας καὶ τοὺς δακτύλους,
partes q̃dẽ q̃ndã testeã partẽ aũt q̃ndã ferream regnũ diuisum
μέρος μέν τι ὀστράκινον μέρος δέ τι σιδηροῦν βασιλεία δι-
uisum erit ⁊ a radice ferrea erit in eo
ῃρημένη ἔσται καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης τῆς σιδηρᾶς ἔσται ἐν αὐ-
queadmodũ vidisti ferrum mixtum teste:
τῇ ὃν τρόπον εἶδες τὸν σίδηρον ἀναμεμιγμένον τῷ ὀστρά-
⁊ digiti pedũ pars q̃dẽ q̃dã ferrea:
κῳ, καὶ οἱ δάκτυλοι τῶν ποδῶν μέρος μέν τι σιδηροῦν,
pars aũt q̃dã testea pars q̃dã regni erit fortis ⁊ ex ea erit cõtritum.
μέρος δέ τι ὀστράκινον μέρος τι τῆς βασιλείας ἔσται ἰσχυ-
ρὸν καὶ ἀπ' αὐτῆς ἔσται συντριβόμενον.

Trãs. gre. lxx. cũ inter. lati.

q̃ vidisti ferrum mixtum teste: cõmixta
ὅτι εἶδες τὸν σίδηρον ἀναμεμιγμένον τῷ ὀστράκῳ, συμμι-
erunt in semine hoĩm: ⁊ nõ erunt
γεῖς ἔσονται ἐν σπέρματι ἀνθρώπων, καὶ οὐκ ἔσονται
adherentes hic cum hoc: sicut ferrũ nõ
προσκολλώμενοι οὗτος μετὰ τούτου, καθὼς ὁ σίδηρος οὐκ
miscetur cum testa. ⁊ in diebus
ἀναμίγνυται μετὰ τοῦ ὀστράκου. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν
regum illoꝝ suscitabit deus celi regnũ
βασιλέων ἐκείνων ἀναστήσει ὁ θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασι-
quod in eternũ nõ corrumpetur: ⁊ regnum
λείαν ἥτις εἰς τοὺς αἰῶνας οὐ διαφθαρήσεται, καὶ ἡ βα-
gnum eius pplo alteri nõ relinquetur. cõminuet
σιλεία αὐτοῦ λαῷ ἑτέρῳ οὐχ ὑπολειφθήσεται. λεπτυνεῖ
⁊ ventilabit oĩa regna: ⁊ hoc suscitabit
καὶ λικμήσει πάσας τὰς βασιλείας, καὶ αὐτὴ ἀναστή-
tabit in eternũ. queadmodũ vidisti q̃ de mõte
σεται εἰς τοὺς αἰῶνας. ὃν τρόπον εἶδες ὅτι ἀπὸ ὄρους
abscis⁹ ẽ lapis sine manib⁹: ⁊ cõminuit testam
ἐτμήθη λίθος ἄνευ χειρῶν, καὶ ἐλέπτυνεν τὸ ὄστρακον τὸν
ferrum es argẽtũ auꝝ: de⁹ magn⁹
σίδηρον τὸν χαλκὸν τὸν ἄργυρον τὸν χρυσόν ὁ θεὸς ὁ μέγας
nota fecit regi q̃ opꝫ fieri post hec. ⁊
ἐγνώρισεν τῷ βασιλεῖ ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ
verum somniũ ⁊ fidelis cõiectura eius. tũc
ἀληθινὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ πιστὴ ἡ σύγκρισις αὐτοῦ. τό-
rex nabuchodonosor cecidit in faciem
τε ὁ βασιλεὺς ναβουχοδονόσωρ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσω-
⁊ danielẽ adorauit: ⁊ munera ⁊ odores
πον καὶ τῷ δανιὴλ προσεκύνησεν, καὶ μάννα καὶ εὐωδί-
res dixit libare ei. ⁊ respondẽs rex dixit
ας εἶπεν σπεῖσαι αὐτῷ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς εἶ-
pit daniel: in veritate de⁹ vr̃ ipe est de⁹
πεν τῷ δανιήλ, ἐπ' ἀληθείας, ὁ θεὸς ὑμῶν αὐτός ἐστιν θεὸς
deoꝝ ⁊ dñs dñoꝝ ⁊ rex regum:
θεῶν καὶ κύριος τῶν κυρίων καὶ βασιλεὺς βασιλέων,
⁊ reuelans mysteria: q̃ potuisti reuelare
καὶ ἀποκαλύπτων μυστήρια, ὅτι ἠδυνήθης ἀποκαλύ-
mysteriũ hoc. ⁊ magnificauit rex
ψαι τὸ μυστήριον τοῦτο. καὶ ἐμεγάλυνεν ὁ βασιλεὺς
danielẽ: ⁊ dona magna ⁊ multa dedit ei:
τὸν δανιήλ, καὶ δόματα μεγάλα καὶ πολλὰ ἔδωκεν αὐ-
⁊ constituit eũ sup oĩ regione babylonis
τῷ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάσης χώρας βαβυ-
lonis ⁊ p̃ncipem satrapaꝝ sup oẽs sapiẽtes
λῶνος καὶ ἄρχοντα σατραπῶν ἐπὶ πάντας τοὺς σοφοὺς
babylonis. ⁊ daniel postulauit a rege:
τῆς βαβυλῶνος. καὶ δανιὴλ ᾐτήσατο παρὰ τοῦ βα-
ge: ⁊ cõstituit sup opa regiõis babylonis
σιλέως, καὶ κατέστησεν ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας βα-
bylonis sidrach misac abdenago. ⁊ daniel erat
βυλῶνος τὸν σεδράχ μισὰκ ἀβδεναγῶ. καὶ δανιὴλ ἦν
in atrio regis.
ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως.

Ca. 3.

Nabuchodonosor rex fecit imaginẽ
ΝΑβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεὺς ἐποίησεν εἰκόνα
auream. altitudo ei⁹ cubitoꝝ sexagita: latitudo eius
χρυσῆν. ὕψος αὐτῆς πηχέων ἑξήκοντα, εὖρος αὐτῆς
cubitoꝝ sex. ⁊ statuit eam in campo duran
πηχέων ἕξ. καὶ ἔστησεν αὐτὴν ἐν πεδίῳ δεειρᾶ

Trãsla. B. Hie.

Secundum quod vidisti ferrum mixtum teste ex luto: & digitos pedum ex parte ferreos & ex parte fictiles: ex parte regnũ erit solidũ: & ex parte contritum: q̃ autem vidisti ferrum mixtũ teste ex luto: cõmiscebuntur quidem humano semine: sed nõ adherebunt sibi: sicuti ferrum misceri non potest teste. In diebus autem regnorum illorum suscitabit deus celi regnum quod in eternũ non dissipabitur: & regnum eius alteri populo non tradetur. Comminuet aũt & consumet vniuersa regna hec: & ipsum stabit in eternũ. Secũdum quod vidisti quod de monte abscisus est lapis sine manibus: & comminuit testam & ferrũ & es et argentum & aurum: deus magnus ostendit regi que ventura sunt postea: & verum est somniũ: & fidelis interpretatio eius. Tunc rex nabuchodonosor cecidit in faciẽ suam: & danielem adorauit: & hostias & incẽsum precepit vt sacrificarent ei. Loquẽs ergo rex ait danieli. Vere deus vester deus deorũ est & dominus regũ: reuelãs mysteria: qm̃ tu potuisti aperire hoc sacramentũ. Tunc rex danielem in sublime extulit: & munera multa & magña dedit ei. Et cõstituit eũ principem sup oẽs prouincias babylonis: & prefectũ & magistrũ sup cũctos sapientes babylonis. Daniel aũt postulauit a rege: & cõstituit sup opa prouincie babylonis sidrac misac & abdenago. Ipse autem daniel erat in foribus regis. 3.

Nabuchodonosor rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta latitudine cubitorũ sex: & statuit eam in campo duran

Tex. he. Dani. iij.

כל קבל די חזיתה פרזלא מערב
בחסף טינא׃ ואצבעת רגליא
מנהון פרזל ומנהון חסף מן קצת
מלכותא תהוא תקיפה ומנה
תהוא תבירה׃ ודי חזית פרזלא
מערב בחסף טינא מתערבין
להון בזרע אנשא ולא להון דבקין
דנה עם דנה הא כדי פרזלא
לא מתערב עם חספא׃ וביומיהון
די מלכיא אנון יקים אלה שמיא
מלכו די לעלמין לא תתחבל
ומלכותא לעם אחרן לא תשתבק
תדיק ותסף כל אלין מלכותא
והיא תקום לעלמיא׃ כל קבל די
חזית די מטורא אתגזרת אבן
די לא בידין והדקת פרזלא נחשא
חספא כספא ודהבא אלה רב
הודע למלכא מה די להוא אחרי
דנה ויציב חלמא ומהימן פשרה׃
באדין מלכא נבוכדנצר נפל
על אנפוהי ולדניאל סגיד ומנחה
ונחוחין אמר לנסכה לה׃ ענה
מלכא לדניאל ואמר מן קשט די
אלהכון הוא אלה אלהין ומרא
מלכין וגלה רזין די יכלת למגלא
רזא דנה׃ אדין מלכא לדניאל
רבי ומתנן רברבן שגיאן יהב
לה והשלטה על כל מדינת בבל
ורב סגנין על כל חכימי בבל׃
ודניאל בעא מן מלכא ומני על
עבידתא די מדינת בבל לשדרך
מישך ועבד נגו ודניאל בתרע
מלכא׃

Cap. iij.

נבוכדנצר מלכא עבד צלם
די דהב רומה אמין שתין פתיה
אמין שת אקימה בבקעת דורא

Primitiua heb.

ערב
קצה
חסף
תבר
קום
חבל
שבק
סוף
קום
גזר
דקק
ידע הוה
יצב
סגד
נסך
כהל גלה
רבב נתן
רבב שגא
שלט דין
חכם בעה
מנה עבד
אמה פתה
קום

ff

בִּמְדִינַת בָּבֶל׃ וּנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא שְׁלַח לְמִכְנַשׁ לַאֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סִגְנַיָּא וּפַחֲוָתָא אֲדַרְגָּזְרַיָּא גְדָבְרַיָּא דְּתָבְרַיָּא תִּפְתָּיֵא וְכֹל שִׁלְטֹנֵי מְדִינָתָא לְמֵתֵא לַחֲנֻכַּת צַלְמָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃ בֵּאדַיִן מִתְכַּנְּשִׁין אֲחַשְׁדַּרְפְּנַיָּא סִגְנַיָּא וּפַחֲוָתָא אֲדַרְגָּזְרַיָּא גְדָבְרַיָּא דְּתָבְרַיָּא תִּפְתָּיֵא וְכֹל שִׁלְטֹנֵי מְדִינָתָא לַחֲנֻכַּת צַלְמָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא וְקָאֲמִין לָקֳבֵל צַלְמָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר׃ וְכָרוֹזָא קָרֵא בְחָיִל לְכוֹן אָמְרִין עַמְמַיָּא אֻמַּיָּא וְלִשָּׁנַיָּא׃ בְּעִדָּנָא דִּי תִשְׁמְעוּן קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קִיתָרֹס סַבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין סוּמְפֹּנְיָה וְכֹל זְנֵי זְמָרָא תִּפְּלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃ וּמַן דִּי לָא יִפֵּל וְיִסְגֻּד בַּהּ שַׁעֲתָא יִתְרְמֵא לְגוֹא אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא׃ כָּל קֳבֵל דְּנָה בֵּהּ זִמְנָא כְּדִי שָׁמְעִין כָּל עַמְמַיָּא קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קִיתָרֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין וְכֹל זְנֵי זְמָרָא נָפְלִין כָּל עַמְמַיָּא אֻמַּיָּא וְלִשָּׁנַיָּא סָגְדִין לְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵים נְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא׃ כָּל קֳבֵל דְּנָה בֵּהּ זִמְנָא קְרִבוּ גֻּבְרִין כַּשְׂדָּאִין וַאֲכַלוּ קַרְצֵיהוֹן דִּי יְהוּדָיֵא׃ עֲנוֹ וְאָמְרִין לִנְבוּכַדְנֶצַּר מַלְכָּא מַלְכָּא לְעָלְמִין חֱיִי׃ אַנְתָּה מַלְכָּא שָׂמְתָּ טְעֵם דִּי כָל אֱנָשׁ דִּי יִשְׁמַע קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קִיתָרֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין וְסוּמְפֹּנְיָה וְכֹל זְנֵי זְמָרָא יִפֵּל וְיִסְגֻּד לְצֶלֶם דַּהֲבָא׃ וּמַן דִּי לָא יִפֵּל וְיִסְגֻּד יִתְרְמֵא לְגוֹא אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא׃

מלך כנש פחה אתה קום כרז קרא אמה עדן שמע קול שרק זמר נפל סגד שעה רמה אתן יקד קול קרב ידה ענה חיה שום שמע נפל סגד

provincie babylonis. Itaque nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas magistratus & iudices: duces & tyrānos & prefectos: omnesque principes regionū vt conuenirent ad dedicationem statue quam erexerat nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satrape magistratus & iudices: duces: & tyrāni: & optimates: qui erant in potestatibus cōstituti: & vniuersi principes regionū vt cōuenirēt ad dedicationē statue quā erexerat nabuchodonosor rex. Stabāt autē in cōspectu statue quā posuerat nabuchodonosor rex: & preco clamabat valenter. Vobis dicitur populis: tribubus: & linguis. In hora qua audieritis sonitū tube & fistule & cythare & sambuce & psalterii & symphonie & vniuersi generis musicorum: cadentes adorate statuam auream quā cōstituit nabuchodonosor rex. Si quis autē nō prostratus adorauerit: eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hec igitur statim vt audierunt omnes populi sonitum tube: fistule & cithare: sambuce & psalterii: symphonie & ois generis musicorū cadentes omnes populi: tribus & ligue adorauerūt statuā aureā quā constituerat nabuchodonosor rex. Statimque in ipso tēpore accendentes viri chaldei accusauerūt iudeos: dixerūtque nabuchodonosor regi. Rex in eternum viue. Tu rex posuisti decretum: vt omnis homo qui audierit sonitum tube fistule & cithare: sambuce & psalterii & symphonie: & vniuersi generis musicorū psternat se: & adoret statuā aureā. Si quis autē nō pcidens adorauerit: mittatur in fornacem ignis ardentis.

ἐν χώρᾳ Βαβυλῶνος. καὶ ἀπέστειλεν συναγαγεῖν τοὺς ὑπάτους καὶ στρατηγοὺς καὶ τοπάρχας, ἡγουμένους καὶ τυράννους καὶ τοὺς ἐπ' ἐξουσιῶν, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν χωρῶν, ἐλθεῖν εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς εἰκόνος ἧς ἔστησε ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεύς. καὶ συνήχθησαν οἱ ὕπατοι τοπάρχαι στρατηγοὶ ἡγούμενοι τύραννοι μεγάλοι οἱ ἐπ' ἐξουσιῶν, καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες τῶν χωρῶν εἰς τὸν ἐγκαινισμὸν τῆς εἰκόνος ἧς ἔστησε ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεύς. καὶ εἱστήκεισαν ἐνώπιον τῆς εἰκόνος ἧς ἔστησε ναβουχοδονόσωρ. καὶ ὁ κήρυξ ἐβόα ἐν ἰσχύϊ, ὑμῖν λέγεται ἔθνη λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι, ᾗ ἂν ὥρᾳ ἀκούσητε φωνῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες προσκυνεῖτε τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησε ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεύς. καὶ ὃς ἂν μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην. καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν οἱ λαοὶ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πίπτοντες οἱ λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι προσεκύνουν τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησε ναβουχοδονόσωρ ὁ βασιλεύς. τότε προσῆλθον ἄνδρες χαλδαῖοι καὶ διέβαλον τοὺς ἰουδαίους. καὶ ὑπολαβόντες εἶπον ναβουχοδονόσωρ τῷ βασιλεῖ, βασιλεῦ εἰς τοὺς αἰῶνας ζῆθι. σὺ βασιλεῦ ἔθηκας δόγμα, πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἂν ἀκούσῃ τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, καὶ μὴ πεσὼν προσκυνήσῃ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ, ἐμβληθήσεται εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

in regione babylonis. et misit vt congregaret consules et magistratus et toparchas duces et tyrannos et qui sub potestatibus: et omnes principes regionū: vt conuenirent ad dedicationē imaginis quā statuit nabuchodonosor rex. et congregati sunt consules toparche magistratus duces tyranni magni in potestatibus: et omnes principes regionū ad dedicationē imaginis quā statuit nabuchodonosor rex. et stabant in conspectu imaginis quā statuit nabuchodonosor. et preco clamabat in fortitudine: vobis dicitur gentes populi tribus lingue: quacunque hora audieritis vocē tube. fistule quoque et cithare sambuce quoque et psalterii et symphonie et omnis generis musicorum: cadentes adorate imaginē auream quā statuit nabuchodonosor rex. et qui non cadens adorauerit: eadem hora immittetur in fornacē ignis ardentē. et factum est quando audierunt populi vocē tube fistule quoque et cithare sambuce quoque et psalterii et symphonie et omnis generis musicorum: cadentes populi tribus lingue adorauerunt imaginē auream quā statuit nabuchodonosor rex. tunc accesserunt viri chaldei et accusauerunt iudeos. et suscipientes dixerunt nabuchodonosor regi: rex in eternū viue: tu rex posuisti decretū: omnis homo qui audierit vocē tube fistule quoque et cithare sambuce quoque et psalterii et symphonie et omnis generis musicorum: et non cadens adorauerit imaginē auream: immittetur in fornacē ignis ardentē.

εἰσὶν ἄνδρες ἰουδαῖοι οὓς κατέστησας ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χώρας βαβυλῶνος, σεδράχ μισάχ ἀβδεναγώ, οἳ οὐχ ὑπήκουσαν βασιλεῦ τῷ δόγματί σου· τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύουσι, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησας οὐ προσκυνοῦσι. τότε ναβουχοδονόσωρ ἐν θυμῷ καὶ ὀργῇ εἶπεν ἀγαγεῖν τὸν σεδράχ μισάχ καὶ ἀβδεναγώ. καὶ ἤχθησαν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. καὶ ἀπεκρίθη ναβουχοδονόσωρ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, εἰ ἀληθῶς σεδράχ μισάχ καὶ ἀβδεναγὼ τοῖς θεοῖς μου οὐ λατρεύετε, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησα οὐ προσκυνεῖτε; νῦν οὖν εἰ ἔχετε ἑτοίμως ἵνα ὡς ἂν ἀκούσητε τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος, σύριγγός τε καὶ κιθάρας, σαμβύκης τε καὶ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς γένους μουσικῶν, πεσόντες προσκυνήσητε τῇ εἰκόνι ᾗ ἐποίησα· ἐὰν δὲ μὴ προσκυνήσητε, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐμβληθήσεσθε εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην· καὶ τίς ἐστι θεὸς ὃς ἐξελεῖται ὑμᾶς ἐκ τῶν χειρῶν μου; καὶ ἀπεκρίθη σεδράχ μισάχ καὶ ἀβδεναγὼ λέγοντες τῷ βασιλεῖ ναβουχοδονόσωρ, οὐ χρείαν ἔχομεν ἡμεῖς περὶ τοῦ ῥήματος τούτου ἀποκριθῆναί σοι. ἔστι γὰρ θεὸς ἡμῶν ἐν οὐρανοῖς ᾧ ἡμεῖς λατρεύομεν, δυνατὸς ἐξελέσθαι ἡμᾶς ἐκ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης, καὶ ἐκ τῶν χειρῶν σου βασιλεῦ ῥύσεται ἡμᾶς. καὶ ἐὰν μή, γνωστὸν ἔστω σοι βασιλεῦ, ὅτι τοῖς θεοῖς σου οὐ λατρεύομεν, καὶ τῇ εἰκόνι τῇ χρυσῇ ἣν ἔστησας οὐ προσκυνοῦμεν. τότε ναβουχοδονόσωρ ἐπλήσθη θυμοῦ, καὶ ἡ ὄψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπὶ σεδράχ μισάχ καὶ ἀβδεναγώ. καὶ εἶπεν ἐκκαῦσαι τὴν κάμινον ἑπταπλασίως ἕως οὗ εἰς τέλος ἐκκαῇ. καὶ ἄνδρας ἰσχυροὺς ἰσχύϊ εἶπε πεδήσαντας τὸν σεδράχ μισάχ καὶ ἀβδεναγὼ ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην.

sunt viri iudei quos constituisti super opera regionis babylonis sidrach misac abdenago: qui non obedierunt rex decreto tuo: et deos tuos non colunt: et imagini aureā quā statuisti non adorant. tunc nabuchodonosor in furore et ira dixit vt adducerent sidrach misac et abdenago. et adducti sunt in conspectu regis. et respondit nabuchodonosor et dixit eis: si vere sidrach misac et abdenago deos meos non colitis: et imaginē auream quā statui non adoratis: nunc ergo si estis parati vt cum audieritis vocē tube fistule quoque et cithare sambuce quoque et psalterii et symphonie et omnis generis musicorum: cadentes adoretis imaginē quā feci. si autē non adoraueritis: eadem hora immittemini in fornacē ignis ardentē. et quis est deus qui eripiet vos de manibus meis? et respondit sidrach misac et abdenago dicentes regi nabuchodonosor: non necesse habemus nos de verbo isto respondere tibi: est enim deus noster in celis cui nos seruimus: potens eripere nos ex fornace ignis ardentis: et ex manibus tuis rex liberabit nos. et si non: notum sit tibi rex, quia deos tuos non colimus: et imagini aureā quā statuisti non adoramus. tunc nabuchodonosor repletus est furore: et aspectus faciei illius immutatus est super sidrach misac et abdenago. et dixit incendere fornacē in septuplum donec in finem succendatur. et viros fortes robore dixit ligantes sidrach misac et abdenago immittere in fornacē ignis ardentē.

Sunt ergo viri iudei quos constituisti super opera regionis babylonis sidrac misac & abdenago: viri isti contempserunt rex decretum tuū. Deos tuos non colunt: & statuam auream quam erexisti non adorant. Tunc nabuchodonosor in furore & ira precepit vt adducerentur sidrac misac & abdenago qui cōfestim adducti sūt in cōspectu regis: pnūciansque nabuchodonosor rex ait eis. Verene sidrac misac & abdenago deos meos non colitis & statuā auream quam constitui non adoratis? Nunc ergo si estis parati: quacunque hora audieritis sonitum tube fistule cithare sambuce & psalterii & symphonie: omnisque generis musicorū prosternite vos & adorate statuam quam feci: quod si non adoraueritis eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est deus qui eripiet vos de manu mea? Respōdētes sidrac misac & abdenago dixerunt regi nabuchodonosor. Non oportet nos de hac re respōdere tibi. Ecce enī deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis & de manibus tuis o rex liberare. Quod si noluerit: notum sit tibi rex: quia deos tuos non colimus: & statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc nabuchodonosor repletus est furore: & aspectus faciei illius immutatus est super sidrac misac & abdenago. Et precepit vt succenderetur fornax septuplum quam succendi consueuerat: & viris fortissimis de exercitu suo iussit vt ligatis pedibus sidrac misac & abdenago mitterēt eos in fornacem ignis

אִיתַי גֻּבְרִין יְהוּדָאיִן דִּי מַנִּיתָ יָתְהוֹן עַל עֲבִידַת מְדִינַת בָּבֶל שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ לָא שָׂמוּ עֲלָיךְ מַלְכָּא טְעֵם לֵאלָהָיךְ לָא פָלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵימְתָּ לָא סָגְדִין׃ בֵּאדַיִן נְבוּכַדְנֶצַּר בִּרְגַז וַחֲמָה אֲמַר לְהַיְתָיָה לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ בֵּאדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ הֵיתָיוּ קֳדָם מַלְכָּא׃ עָנֵה נְבוּכַדְנֶצַּר וְאָמַר לְהוֹן הַצְדָּא שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ לֵאלָהַי לָא אִיתֵיכוֹן פָּלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵימֶת לָא סָגְדִין׃ כְּעַן הֵן אִיתֵיכוֹן עֲתִידִין דִּי בְעִדָּנָא דִּי תִשְׁמְעוּן קָל קַרְנָא מַשְׁרוֹקִיתָא קִיתָרֹס שַׂבְּכָא פְּסַנְתֵּרִין וְסוּמְפֹּנְיָה וְכֹל זְנֵי זְמָרָא תִּפְּלוּן וְתִסְגְּדוּן לְצַלְמָא דִי עַבְדֵת וְהֵן לָא תִסְגְּדוּן בַּהּ שַׁעֲתָה תִתְרְמוֹן לְגוֹא אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא וּמַן הוּא אֱלָהּ דִּי יְשֵׁיזְבִנְכוֹן מִן יְדָי׃ עֲנוֹ שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ וְאָמְרִין לְמַלְכָּא נְבוּכַדְנֶצַּר לָא חַשְׁחִין אֲנַחְנָה עַל דְּנָה פִּתְגָם לַהֲתָבוּתָךְ׃ הֵן אִיתַי אֱלָהַנָא דִּי אֲנַחְנָא פָלְחִין יָכִל לְשֵׁיזָבוּתַנָא מִן אַתּוּן נוּרָא יָקִדְתָּא וּמִן יְדָךְ מַלְכָּא יְשֵׁיזִב׃ וְהֵן לָא יְדִיעַ לֶהֱוֵא לָךְ מַלְכָּא דִּי לֵאלָהָיךְ לָא אִיתַנָא פָלְחִין וּלְצֶלֶם דַּהֲבָא דִּי הֲקֵימְתָּ לָא נִסְגֻּד׃ בֵּאדַיִן נְבוּכַדְנֶצַּר הִתְמְלִי חֱמָא וּצְלֵם אַנְפּוֹהִי אֶשְׁתַּנִּי עַל שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ עָנֵה וְאָמַר לְמֵזֵא לְאַתּוּנָא חַד שִׁבְעָה עַל דִּי חֲזֵה לְמֵזְיֵהּ׃ וּלְגֻבְרִין גִּבָּרֵי חַיִל דִּי בְחַיְלֵהּ אֲמַר לְכַפָּתָה לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ לְמִרְמֵא לְאַתּוּן נוּרָא

מנה עבד יהב אלה שום קום יתה אית עתד שמע קול שרק כפל סגד רמה יקד אתן שזב ענה תוב ידע הוה קום סגד צלא יהב שנה מזה רמה

Pĩtiua.heb.

יקד אלה כפת סרבל פטש כרבל לבש רמה נור קבל מלל מלך חצף אזה יתר גבר נסק קטל שבב כפת נפל

Tex.heb.Dani.iij.

יְקִידְתָּא׃ בֵּאדַיִן גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ כְּפִתוּ בְּסַרְבָּלֵיהוֹן פַּטְּשֵׁיהוֹן וְכַרְבְּלָתְהוֹן וּלְבֻשֵׁיהוֹן וּרְמִיו לְגוֹא אַתּוּן נוּרָא יְקִידְתָּא׃ כָּל־קֳבֵל דְּנָה מִן־דִּי מִלַּת מַלְכָּא מַחְצְפָה וְאַתּוּנָא אֵזֵה יַתִּירָה גֻּבְרַיָּא אִלֵּךְ דִּי הַסִּקוּ לְשַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ קַטִּל הִמּוֹן שְׁבִיבָא דִּי נוּרָא׃ וְגֻבְרַיָּא אִלֵּךְ תְּלָתֵּיהוֹן שַׁדְרַךְ מֵישַׁךְ וַעֲבֵד נְגוֹ נְפַלוּ לְגוֹא אַתּוּן נוּרָא יְקִידְתָּא מְכַפְּתִין׃

Trāſla.B.Hie.

ardentis: Et cōfeſtim viri illi vincti cum brachis ſuis & tiaris & calciamentis & veſtibus miſſi ſunt in mediū fornacis ignis ardentis. Nam iuſſio regis vrgebat. Fornax autē ſuccēſa erat nimis. Porro viros illos qui miſerant ſidrac miſac & abdenago interfecit flamma ignis. Viri autē hi tres id eſt ſidrac miſac & abdenago ceciderunt in medio camini ignis ardentis colligati.

Que ſequuntur in hebreis voluminibus non repperi. Et ambulabāt in medio flāme laudantes deum & benedicentes domino. Stans autem azarias orauit ſic. Aperienſq; os ſuū in medio ignis ait. Benedictus es dñe deus patrum noſtrorꝫ: & laudabile & glorioſum nomen tuū in ſecula: quia iuſtus es in omnibus que feciſti nobis: & vniuerſa opera tua vera: & vie tue recte: & omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera feciſti iuxta omnia que induxiſti ſuper nos & ſuper ciuitatem ſanctam patrum noſtrorū hieruſalem: quia in veritate & in iudicio induxiſti omnia hec propter peccata noſtra. Peccauimus enim & inique egimus recedentes [illegible]: & deliquimus in omnibus: & precepta tua non audiuimus: nec obſeruauimus nec fecimus ſicut preceperas nobis vt bene nobis eſſet. Omnia ergo que induxiſti ſup nos: & vniuerſa que feciſti nobis in vero iudicio feciſti: & tradidiſti nos in manibus inimicorum noſtrorū iniquorū & peſſimorū preuaricatorūq; & regi iniuſto & peſſimo vltra omnē terram. Et nunc nō poſſumus aperire os. Confuſio & opprobriū facti ſumus ſeruis tuis: & his qui colebāt te. Ne q̃ſumus tradas nos in ppetuū ꝑpter nomē tuū: & ne diſſipes teſtamentū tuū: neq; auferas miſericordiā tuā a nobis ꝑpter abraā dilectū tuū & iſaac ſeruū tuū & iſrael ſanctū tuū: qb⁹ locut⁹ es pollicēs q multiplicares ſemen corꝫ ſicut ſtellas celi: & ſicut arenā q̃ eſt in littore maris: qa dñe imminuti ſum⁹ pluſq̃ oēs gentes: ſumuſq; hūiles in vniuerſa terra hodie ꝑpter pctā nr̃a. Et nō eſt in tpe hoc princeps & dux & ꝑpheta: neq; holocauſtū neq; ſacrificiū neq; oblatio neq; incenſū neq; locus primitiarū corā te vt poſſim⁹ inuenire mīam tuā: ſed in aīo cōtrito & ſpū humilitatis ſuſcipiamur. Sicut in holocauſto arietū & taurorū: & ſicut in milibus agnorꝫ pinguiū: ſic fiat ſacrificiū nr̄m in cōſpectu tuo hodie vt placeat tibi: quoniā non eſt cōfuſio cōfidentibus in te. Et nūc ſeqmur te in toto corde & timem⁹ te & q̃rimus faciē tuā. Ne cōfundas nos: ſed fac nobiſcū

Trāſla.Gre.lxx.cū interp̃.lati.

ardentem. tunc viri illi ligati ſunt cū ſarabalis ſuis & tiaris & ocreis & indumentis ſuis. & miſſi ſunt in mediū fornacis ignis ardētis: quia verbū regis ꝑualuit. & fornax incēſa ē ſupra modum ſeptuplicit. & tres iſti ſidrach miſac & abdenago ceciderūt in medio fornacis ignis ardentis colligati.

καιομένην. τότε οἱ ἄνδρες ἐκεῖνοι ἐπεδήθησαν σὺν τοῖς σαραβάλοις αὐτῶν καὶ τιάραις καὶ περικνημῖσι καὶ ἐνδύμασιν αὐτῶν. καὶ ἐβλήθησαν εἰς μέσον τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης ἐπεὶ τὸ ῥῆμα τοῦ βασιλέως ὑπερίσχυσε. καὶ ἡ κάμινος ἐξεκαύθη ὑπὲρ περισσοῦ ἑπταπλασίως. καὶ οἱ τρεῖς οὗτοι σεδρὰχ μισὰκ καὶ ἀβδεναγὼ ἔπεσον ἐν μέσῳ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης πεπεδημένοι.

καὶ περιεπάτουν ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ὑμνοῦντες τὸν θεὸν καὶ εὐλογοῦντες τὸν κύριον. καὶ συστὰς ἀζαρίας προσηύξατο οὕτως. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐν μέσῳ τοῦ πυρὸς ἔφησεν. εὐλογητὸς εἶ κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ αἰνετὸν καὶ δεδοξασμένον τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας. ὅτι δίκαιος εἶ ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησας ἡμῖν, καὶ πάντα τὰ ἔργα σου ἀληθινὰ καὶ εὐθεῖαι αἱ ὁδοί σου, καὶ πᾶσαι αἱ κρίσεις σου ἀληθεῖς, καὶ κρίματα ἀληθείας ἐποίησας, κατὰ πάντα ἃ ἐπήγαγες ἡμῖν, καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν τὴν τῶν πατέρων ἡμῶν ἱερουσαλήμ. ὅτι ἐν ἀληθείᾳ καὶ κρίσει ἐπήγαγες ταῦτα πάντα ἐφ' ἡμᾶς διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὅτι ἡμάρτομεν καὶ ἠνομήσαμεν ἀποστάντες ἀπὸ σοῦ. καὶ ἐξημάρτομεν ἐν πᾶσιν καὶ τῶν ἐντολῶν σου οὐκ ἠκούσαμεν. οὐδὲ συνετηρήσαμεν οὐδὲ ἐποιήσαμεν καθὼς ἐνετείλω ἡμῖν ἵνα εὖ ἡμῖν γένηται. καὶ πάντα ὅσα ἐπήγαγες ἡμῖν καὶ πάντα ὅσα ἐποίησας ἡμῖν, ἐν ἀληθινῇ κρίσει ἐποίησας, καὶ παρέδωκας ἡμᾶς εἰς χεῖρας ἐχθρῶν ἀνόμων ἐχθίστων ἀποστατῶν καὶ βασιλεῖ ἀδίκῳ καὶ πονηροτάτῳ παρὰ πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ νῦν οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἀνοῖξαι τὸ στόμα. αἰσχύνη καὶ ὄνειδος ἐγενήθημεν τοῖς δούλοις σου καὶ τοῖς σεβομένοις σε. μὴ δὴ παραδῷς ἡμᾶς εἰς τέλος διὰ τὸ ὄνομά σου, καὶ μὴ διασκεδάσῃς τὴν διαθήκην σου, καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν, διὰ ἀβραὰμ τὸν ἠγαπημένον ὑπὸ σοῦ, καὶ διὰ ἰσαὰκ τὸν δοῦλόν σου καὶ ἰσραὴλ τὸν ἅγιόν σου, οἷς ἐλάλησας πρὸς αὐτοὺς λέγων, πληθυνῶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ὡς τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὡς τὴν ἄμμον τὴν παρὰ τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης. ὅτι δέσποτα ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐσμὲν ταπεινοὶ ἐν πάσῃ τῇ γῇ σήμερον διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν. καὶ οὐκ ἔστιν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ ἄρχων καὶ προφήτης καὶ ἡγούμενος, οὐδὲ ὁλοκαύτωσις οὐδὲ θυσία οὐδὲ προσφορὰ οὐδὲ θυμίαμα, οὐ τόπος τοῦ καρπῶσαι ἐνώπιόν σου καὶ εὑρεῖν ἔλεος, ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένῃ καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθείημεν. ὡς ἐν ὁλοκαυτώμασι κριῶν καὶ ταύρων καὶ ὡς ἐν μυριάσιν ἀρνῶν πιόνων, οὕτω γενέσθω ἡ θυσία ἡμῶν ἐνώπιόν σου σήμερον καὶ ἐκτελέσαι ὄπισθέν σου, ὅτι οὐκ ἔστιν αἰσχύνη τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ σοί. καὶ νῦν ἐξακολουθοῦμεν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, καὶ φοβούμεθά σε καὶ ζητοῦμεν τὸ πρόσωπόν σου. μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς ἀλλὰ ποίησον μεθ' ἡμῶν

3.Re. 8.d.

Tex.gre.cū inter.lati.

κατὰ τὴν ἐπιείκειάν σου καὶ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου. καὶ ἐξελοῦ ἡμᾶς κατὰ τὰ θαυμάσιά σου, καὶ δὸς δόξαν τῷ ὀνόματί σου κύριε. καὶ ἐντραπείησαν πάντες οἱ ἐνδεικνύμενοι τοῖς δούλοις σου κακὰ καὶ καταισχυνθείησαν ἀπὸ πάσης δυναστείας, καὶ ἡ ἰσχὺς αὐτῶν συντριβείη. καὶ γνώτωσαν ὅτι σὺ εἶ κύριος ὁ θεὸς μόνος καὶ ἔνδοξος ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην. καὶ οὐ διέλιπον οἱ ἐμβαλόντες αὐτοὺς ὑπηρέται τοῦ βασιλέως καίοντες τὴν κάμινον νέφθαν καὶ πίσσαν καὶ στιππύον καὶ κληματίδα. καὶ διεχεῖτο ἡ φλὸξ ἐπάνω τῆς καμίνου ἐπὶ πήχεις μθ΄. καὶ διώδευσεν καὶ ἐνεπύρισεν οὓς εὗρε περὶ τὴν κάμινον τῶν χαλδαίων. ὁ δὲ ἄγγελος κυρίου συγκατέβη ἅμα τοῖς περὶ τὸν ἀζαρίαν εἰς τὴν κάμινον, καὶ ἐξετίναξε τὴν φλόγα τοῦ πυρὸς ἐκ τῆς καμίνου, καὶ ἐποίησε τὸ μέσον τῆς καμίνου ὡς πνεῦμα δρόσου διασυρίζον. καὶ οὐχ ἥψατο αὐτῶν τὸ καθόλου τὸ πῦρ καὶ οὐκ ἐλύπησεν οὐδὲ παρηνώχλησε. τότε οἱ τρεῖς ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος ὕμνουν καὶ ηὐλόγουν καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐν τῇ καμίνῳ λέγοντες. εὐλογητὸς εἶ κύριε ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ αἰνετὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. καὶ εὐλογημένον τὸ ὄνομα τῆς δόξης σου τὸ ἅγιον καὶ ὑπεραινετὸν καὶ ὑπερυψούμενον εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογημένος εἶ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας δόξης σου καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ ὑπερένδοξος εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογημένος εἶ ὁ βλέπων ἀβύσσους καθήμενος ἐπὶ χερουβεὶμ, καὶ ὑπεραινετὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογημένος εἶ ἐπὶ θρόνου δόξης

Trāſla.B.Hie.

iuxta manſuetudinem tuam: & ſecundum multitudinem miſericordie tue. Et erue nos in mirabilibus tuis: & da gloriam nomini tuo dñe: & confundātur omnes qui oſtendunt ſeruis tuis mala. Confundantur in omnipotētia tua: & robur eorū conteratur: & ſciant quia tu es domin⁹ deus ſolus & glorioſus ſup orbem terrarum. Et non ceſſabant qui miſerant eos miniſtri regis ſuccendere fornacem napta et ſtuppa & pice & malleolis: & effundebatur flāma ſuper fornacem cubitis quadraginta nouē: & erupit & incendit quos repperit iuxta fornacē de chaldeis. Angelus autem dñi deſcendit cum azaria & ſociis eius in fornacem. Et excuſſit flāmā ignis de fornace: & fecit medium fornacis quaſi ventum roris flantem: & non tetigit eos omnino ignis neq; contriſtauit nec quicq̃ moleſtie intulit. Tunc hi tres quaſi ex vno ore laudabāt & glorificabant & benedicebāt deum in fornace dicentes. Benedictus es domine deus patrum noſtrorum: & laudabilis & glorioſus & ſuperexaltatus in ſecula. Et benedictum nomen glorie tue ſanctum & laudabile & ſupexaltatum in omnibus ſeculis. Benedictus es in templo ſancto glorie tue: & ſuperlaudabilis & ſupergloriosus in ſecula. Benedictus es in throno regni tui: & ſuperlaudabilis & ſuperexaltatus in ſecula. Benedictus es qui intueris abyſſos & ſedes ſuper cherubim: & laudabilis & ſuperexaltatus in ſecula. Benedictus es in firmamento celi: & laudabilis & glorioſus in ſecula. Benedicite omnia opera dñi domino: laudate & ſeperexaltate eum in ſecula. Benedicite angeli domini dño: laudate & ſuperexaltate eū in ſecula. Benedicite celi domino: laudate &c̄. Benedicite aque omēs que ſuper celos ſunt dño: lauda. Benedicite omnes virtutes dñi domino: lauda. Benedicite ſol & luna domino: lauda. Benedicite ſtelle celi domino: laudate. Benedicite imber & ros domino: lauda. Benedicite omnis ſpiritus dei domino: lauda. Benedicite ignis & eſtus domino: lauda. Benedicite frigus & eſtas domino: laudate. Benedicite glacies & niues dño: lauda. Benedicite noctes & dies dño: laudate. Benedicite lux & tenebres dño: lauda. Benedicite fulgura & nubes domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Benedicat terra dominum: laudet & ſuperexaltet eum in ſecula. Benedicite montes & colles domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſecula. Benedicite vniuerſa germinantia in terra domino: laudate & ſuperexaltate eum in ſecula.

Dani. iij.

τῆς βασιλείας σου καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ ὑπερυψούμενος εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογητὸς εἶ ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὑπερυμνητὸς καὶ δεδοξασμένος εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογεῖτε πάντα τὰ ἔργα κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογεῖτε ἄγγελοι κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογεῖτε οὐρανοὶ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογεῖτε ὕδατα πάντα τὰ ὑπεράνω τοῦ οὐρανοῦ τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογεῖτε πᾶσαι αἱ δυνάμεις κυρίου τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογεῖτε ἥλιος καὶ σελήνη τὸν κύριον, ὑμνεῖτε καὶ ὑπερυψοῦτε αὐτὸν. εὐλογεῖτε ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ τὸν κύριον, ὑμ. καὶ ὑπ. αὐ. εἰς τοὺς. εὐλογεῖτε πᾶς ὄμβρος καὶ δρόσος τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. εὐλογεῖτε πάντα τὰ πνεύματα τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. εὐλογεῖτε πῦρ καὶ καῦμα τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶνας. εὐλογεῖτε ψῦχος καὶ καύσων τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. αὐ. εἰς τοὺς αἰ. εὐλογεῖτε δρόσοι καὶ νιφετοὶ τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. αὐτὸν εἰς τοὺς αἰῶ. εὐλογεῖτε νύκτες καὶ ἡμέραι τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. αὐ. εἰς τοὺς αἰῶ. εὐλογεῖτε φῶς καὶ σκότος τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. αὐ. εἰς τοὺς. εὐλογεῖτε πάγος καὶ ψῦχος τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. εὐλο. πάχναι καὶ χιόνες τὸν κύριον ὑμ. ὑπ. εὐλο. ἀστραπαὶ καὶ νεφέλαι τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. εὐλογείτω ἡ γῆ τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. εὐλο. ὄρη καὶ βουνοὶ τὸν κύριον ὑμ. καὶ ὑπ. εὐλογεῖτε πάντα τὰ φυόμενα ἐν τῇ γῇ τὸν κύριον.

Benedicite fontes dño: laudate & sup exaltate eũ in scła. Benedicite máría & flumina dño: lau. Bñdicite cete & oĩa que mouentur in aquis domĩo: lauda. Benedicite oẽs volucres celi domino: lauda. Benedicte oẽs bestie & pecora dño: lauda. Benedicite filii hominũ domino: lauda. Benedicat israel dñm: laudet & supexaltet eũ in secula. Benedite sacerdotes dñi dño: lauda. Benedicite serui dñi dño: lauda. Benedicite spiritus & anime iustorũ dño: lauda. Benedicite sancti & humiles corde dño. Benedicite anania azaria misael dño: laudate & superexaltate eum in secula. Qui eruit nos de inferno: & saluos fecit de manu mortis & liberauit nos de medio ardentis flamme: & de medio ignis eruit nos. Confitemini domino quoniã bonus: quoniã in seculũ misericordia eius. Benedicite omnes religiosi domino deo deorũ: laudate & cõfitemini ei quia in omnia secula misericordia eius. Hucusq; in hebreo non habetur: & que posuimus de theodotionis editione translata sunt.

Tunc nabuchodonosor rex obstupuit & surrexit propere & ait optimatibus suis. Nonne tres viros misimus in medio ignis cõpeditos. Qui respondẽtes regi dixerũt. Vere rex. Respõdit rex & ait. Ecce ego video q̃ttuor viros solutos & ambulantes in medio ignis: & nihil corruptionis in eis est: & species quarti similis filio dei. Tunc accessit rex nabuchodonosor ad ostiũ fornacis ignis ardẽtis & ait. Sidrac misac & abdenago serui dei excelsi: egredimini & venite. Statimq; egressi sunt sidrac misac & abdenago de medio ignis. Et congregati satrape magistratus & iudices & potentes regis cõtẽplabãtur viros illos: q̃m nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorũ: & capillus capitis eorũ nõ esset adustus: & saraballa eorũ nõ fuissent ĩmutata: & odor ignis nõ trãsisset p eos. Et erumpẽs nabuchodonosor ait. Bñdictus deus eorũ sidrac videlicet misac & abdenago qui misit angelũ suum & eruit seruos suos qui crediderunt in eum: & verbum

regis imutauerũt & tradiderunt corpora sua ne seruirent & ne adorarẽt omnem deum excepto deo suo. A me ergo positũ est hoc decretũ: vt oĩs pplus: tribus: & lingua q̃cunq; locuta fuerit blasphemiã cõtra deũ sidrac misac & abdenago dispereat: & domus eius vastetur. Neq; enim est alius deus qui possit ita saluare. Tunc rex promouit sidrac misac & abdenago in prouincia babylonis. Nabuchodonosor rex omnibus populis gentibus & linguis qui habitãt in vniuersa terra: pax vobis multiplicetur. Signa & mirabilia que fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo mihi pdicare ei9 signa: quia magna sunt & mirabilia eius: q̃a fortia: & regnũ eius: quia regnũ sempiternũ: & potestas eius in generatiõe & generationem.

4.

Ego nabuchodonosor quietus erã in domo mea: & florẽs in palatio meo. Sõniũ vidi qđ pterruit me & cogitationes mee in strato meo: & visiones capitis mei cõturbauerũt me. Et p me ppositũ est decretũ: vt introducerẽtur in cõspectu meo cũcti sapiẽtes babylonis: & vt solutionẽ somnii indicarẽt mihi. Tũc ingrediebãtur arioli magi chaldei & aruspices: & somniũ narraui in cõspectu eorũ: & solutionẽ ei9 nõ indicauerũt mihi: donec collega ingressus est in conspectu meo daniel: cui nomen balthasar sm nomẽ dei mei q habet spiritũ deorũ sctorũ in semetipso: & somniũ corã ipso locut9 sum. Balthasar princeps ariolorũ: q̃m ego scio q spiritũ sanctorũ deorũ habeas in te: & omẽ sacramentũ nõ est ĩpossibile tibi: visiões somniorũ meorũ q̃s vidi: & solutionẽ earũ narra. Visio capitis mei i cubiclo meo videbã: & ecce arbor i medio tre: & altitudo ei9 nimia. Magna arbor & fortis: & pceritas ei9

Pritiua.heb. Tex.he.Dani.iiij. Trāſl.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

ימטא לשמיא וחזותה לסוף כל
ארעא עפיה שפיר ואנבה שגיא
ומזון לכלא בה תחתוהי תטלל
חיות ברא ובענפוהי ידרון צפרי
שמיא ומנה יתזין כל בשרא: חזה
הוית בחזוי ראשי על משכבי ואלו
עיר וקדיש מן שמיא נחת: קרא
בחיל וכן אמר גדו אילנא וקצצו
ענפוהי אתרו עפיה ובדרו אנבה
תנד חיותא מן תחתוהי וצפריא
מן ענפוהי: ברם עקר שרשוהי
בארעא שבקו ובאסור די פרזל
ונחש בדתאא די ברא ובטל שמיא
יצטבע ועם חיותא חלקה בעשב
ארעא: לבבה מן אנושא ישנון
ולבב חיוה יתיהב לה ושבעה
עדנין יחלפון עלוהי: בגזרת עירין
פתגמא ומאמר קדישין שאלתא
עד דברת די ינדעון חייא די שליט
עליא במלכות אנשא ולמן די
יצבא יתננה ושפל אנשים יקים
עליה: דנה חלמא חזית אנה מלכא
נבוכדנצר ואנתה בלטשאצר
פשרא אמר כל קבל די כל חכימי
מלכותי לא יכלין פשרא להודעתני
ואנתה כהל די רוח אלהין קדישין
בך: אדין דניאל די שמה
בלטשאצר אשתומם כשעה חדה
ורעינהי יבהלנה ענה מלכא
ואמר בלטשאצר חלמא ופשרא
אל יבהלך ענה בלטשאצר ואמר
מראי חלמא לשנאיך ופשרה
לעריך: אילנא די חזית די רבה
ותקף ורומה ימטא לשמיא וחזותה
לכל ארעא: ועפיה שפיר ואנבה
שגיא ומזון לכלא בה תחתוהי

סמא חזה · עפא · זון טלל · דור · חזה · שכב · עור קדש · גוד קצץ · צבב · נוד חיה · אסר · צבע · שנה · לבב · חלף עור · אמר · ידע חיה · שלט · עלה · צבא נתן · קום חזה · חכם · ידע · שמם · רעה בהל · עור חזה · רבב סמא · חזה עפא · שנא · זון

cōtingēs celū. Aſpect⁹ illi⁹ erat vſq; ad terminos vniuerſe terre. Folia ei⁹ pulcherrima: & fructus eius nimi⁹: & eſca vniuerſorū in ea. Subter eā hītabant aīalia & beſtie: & in ramis eius cōuerſabātur volucres celi: & ex ea veſcebatur oīs caro. Videbā in viſione capitis mei ſup ſtratū meū: & ecce vigil & ſanctus de celo deſcendit. clamauit fortiter & ſic ait. Succidite arborē & preſcidite ramos eius: excutite folia eius & diſpergite fructus ei⁹: fugiant beſtie q̄ ſubter eam ſunt: & volucres de ramis ei⁹. Verū tamē germē radicū eius in terra ſinite: & alligetur vinculo ferreo: & ereo in herbis que foris ſunt: & rore celi tingatur: & cum feris pars eius in herba terre. Cor eius ab humano cōmutetur: & cor fere detur ei: & ſeptem tempora mutētur ſuper eum. In ſententia vigilū decretū eſt & ſermo ſanctorum & petitio donec cognoſcant viuētes: quoniā domiabitur excelſus in regno hominum: & cuicunq; voluerit dabit illud: & hūilimū hoīem cōſtituerit ſup eū. Hoc ſomniū vidi ego nabuchodonoſor rex. Tu ergo balthaſar interp̄tationē narra feſtinus: quia oēs ſapientes regni mei non queunt ſolutionē edicere mihi. Tu autem potes: quia ſpiritus deorū ſanctorū in te eſt. Tunc daniel cuius nomen balthaſar cepit intra ſemetipſum tacitus cogitare quaſi vna hora: & cogitationes eius cōturbabāt eū. Rñdens aūt rex ait. Balthaſar: ſomniū et interp̄tatio ei⁹ nō cōturbent te. Rñdit baltha ſar & dixit. Dñe mi ſomniū his qui te oderūt: & interpretatio eius hoſtib⁹ tuis ſit. Arborē quā vidiſti ſublimē atq; robuſtā: cui⁹ altitudo p̄tingit ad celū: & aſpect⁹ illi⁹ in oēz terrā. & rami ei⁹ pulcherrimi: & fruct⁹ ei⁹ nimi⁹: & eſca oīm in ea: ſubter eā

puenit vſq; ad celū: & latitudo eius ad terminos terre: & folia eius pulchra & fructu eius multus: & cibus oim in ea: & ſubter eam habitabāt beſtie agreſtes & in ramis eius hitabant aues celi: ex ea nutriebat oīs caro. videbā in viſione noctis in cubili meo: & ecce vigil & ſanctus de celo deſcēdit & clamauit in fortitudie & ſic dixit: ſuccidite arborē & euellite ramos eius: & excutite folia eius & diſpergite fructū ei⁹: cōmoueant beſtie de ſubter eam & aues de ramis eius. verūtñ germē radicū ei⁹ in terra ſinite & in vīculo ferreo & ereo: & in herba q̄ foris & in rore celi p̄noctabit: & cum beſtijs pars eius in herba terre. cor eius ab hoībus cōmutabit. & cor beſtie dabitur ei. & ſeptē tp̄a mutabunt ſup eum p decretum vigil' ſmo & verbū ſctōp interrogatio: vt cognoſcāt viuētes: q: dñs eſt altiſſim⁹ regni. & cui videbit dabit illud: & cōtemptū hoīm eleuabit ſup ip̄m. hoc ſomniū vidi ego rex nabuchodonoſor: & tu baltaſar cōiecturā dic: q: oēs ſapiētes regni mei nō poſſunt cōiecturā eius manifeſtare mihi: tu aūt daniel potes: q: ſpūs dei ſctūs in te. tunc daniel cui⁹ nomē baltaſar: ſtupefact⁹ ē q̄ſi hora vna: & cogitationes eius cōturbabāt eū. & rñdit rex & ait: baltaſar ſomniū & cōiectura ne cōturbat te. rñdit baltaſar & dixit: dñe ſit ſomniū odiētib⁹ te: & cōiectura eius inimicis tuis. arbor quā vidiſti magnificatā & fortificatā cui⁹ altitudo p̄uenit in celum & latitudo ei⁹ in oēm terrā: folia ei⁹ floridā: & fructus ei⁹ multus: & cibus oībus in ea: ſubter eam

ἔφθασεν ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸ κύτος αὐτοῦ εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ ὡραῖα καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολύς, καὶ τροφὴ πάντων ἐν αὐτῷ, καὶ ὑποκάτω αὐτοῦ κατεσκήνουν τὰ θηρία τὰ ἄγρια, καὶ ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατῴκουν τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ, ἐξ αὐτοῦ ἐτρέφετο πᾶσα σάρξ. ἐθεώρουν ἐν ὁράματι τῆς νυκτὸς ἐπὶ τῆς κοίτης μου, καὶ ἰδοὺ εἲρ καὶ ἅγιος ἀπ' οὐρανοῦ κατέβη καὶ ἐφώνησεν ἐν ἰσχύϊ καὶ οὕτως εἶπεν, ἐκκόψατε τὸ δένδρον καὶ ἐκτίλατε τοὺς κλάδους αὐτοῦ, καὶ ἐκτινάξατε τὰ φύλλα αὐτοῦ καὶ διασκορπίσατε τὸν καρπὸν αὐτοῦ, σαλευθήτωσαν τὰ θηρία ὑποκάτωθεν αὐτοῦ καὶ τὰ ὄρνεα ἀπὸ τῶν κλάδων αὐτοῦ. πλὴν τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ ἐάσατε καὶ ἐν δεσμῷ σιδηρῷ καὶ χαλκῷ, καὶ ἐν τῇ χλόῃ τῇ ἔξω καὶ ἐν τῇ δρόσῳ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται, καὶ μετὰ τῶν θηρίων ἡ μερὶς αὐτοῦ ἐν τῷ χόρτῳ τῆς γῆς. ἡ καρδία αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀλλοιωθήσεται. καὶ καρδία θηρίου δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγήσονται ἐπ' αὐτὸν διὰ συγκρίματος εἲρ ὁ λόγος καὶ ῥῆμα ἁγίων τὸ ἐπερώτημα, ἵνα γνῶσιν οἱ ζῶντες, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ ὕψιστος τῆς βασιλείας. καὶ ᾧ ἐὰν δόξῃ δώσει αὐτήν, καὶ ἐξουδένωμα ἀνθρώπων ἀναστήσει ἐπ' αὐτήν. τοῦτο τὸ ἐνύπνιον εἶδον ἐγὼ ὁ βασιλεὺς ναβουχοδονόσωρ, καὶ σὺ βαλτάσαρ τὸ σύγκριμα εἶπον, ὅτι πάντες οἱ σοφοὶ τῆς βασιλείας μου οὐ δύνανται τὸ σύγκριμα αὐτοῦ δηλῶσαί μοι, σὺ δὲ δανιὴλ δύνασαι, ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἅγιον ἐν σοί. τότε δανιὴλ οὗ τὸ ὄνομα βαλτάσαρ, ἀπηνεώθη ὡσεὶ ὥραν μίαν, καὶ οἱ διαλογισμοὶ αὐτοῦ συνετάρασσον αὐτόν. καὶ ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν, βαλτάσαρ τὸ ἐνύπνιον καὶ ἡ σύγκρισις μὴ κατασπευσάτω σε. ἀπεκρίθη βαλτάσαρ καὶ εἶπεν, κύριε ἔστω τὸ ἐνύπνιον τοῖς μισοῦσί σε, καὶ ἡ σύγκρισις αὐτοῦ τοῖς ἐχθροῖς σου. τὸ δένδρον ὃ εἶδες τὸ μεγαλυνθὲν καὶ τὸ ἰσχυκὸς οὗ τὸ ὕψος ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ τὸ κύτος αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ τὰ φύλλα αὐτοῦ εὐθαλῆ, καὶ ὁ καρπὸς αὐτοῦ πολύς, καὶ τροφὴ πᾶσιν ἐν αὐτῷ, ὑποκάτω αὐτοῦ

Traſla.gre.lxx.cū iter.latina. Traſla.B.Hie. Tex.heb.Dani.iiij. Pritiua.heb.

hitabant beſtie agreſtes. & in ramis eius hitabant aues celi: tu es rex. q: magnificat⁹ es & inualuiſti: & magnitudo tua magnificata ē & p̄uenit ad celum: & dñatio tua in terminos terre. & q: vidit rex vigilē & ſctm̄ deſcendentem de celo & dixit: euellite arborē & corrūpite illā: verūtñ germē radicū eius in terra ſinite: & ī vinculo ferreo & ere & in herba q̄ foris & in rore celi p̄noctabit: & cum beſtijs agreſtib⁹ pars eius donec ſeptē tp̄a mutentur ſup illā: hoc cōiectura eius rex. & decretū altiſſimi eſt q̄d p̄uenit ſup dñm meū regem: & te expellent ab hoībus & cum beſtijs agreſtib⁹ erit hitatio tua. & herba q̄ſi boue cibabunt te & de rore celi hitatio tua erit & ſeptē tp̄a mutabuntur in te donec ſcias: q: dñetur altiſſimus regni hoim: & cui viſuz fuerit dabit ip̄m. & q: dixit ſinite plā tā radicū arboris in terra: regnū tuū tibi manet ex quo cognoueris p̄tātem celeſtem. p̄pterea rex cōſiliū meū placeat tibi: & peccata tua in elemoſynis redime: & iniq̄tates tuas in miſericordijs paupeꝝ. forſitā erit longanimis delictis tuis. hec oia p̄uenerunt ſup nabuchodonoſor regem poſt duodecim mēſes in aula regni eius in babylone deambulās. reſpōdit rex & ait: nōne hec eſt babylon magna quā ego edificaui in domū regni in robore fortitudis mee ī honorē glīe mee: adhuc ſermone in ore regis exiite: vox de celo facta eſt. tibi dicitur nabuchodonoſor rex: regnū tuū tranſiit a te: & ab hoibus te expellent: & cū beſtijs agreſtib⁹ hitatio tua & feno q̄ſi boue cibabunt te: & ſeptē tp̄a mutabuntur ſup te: donec ſcias q̄d dñetur excelſus

κατῴκουν τὰ θηρία τὰ ἄγρια καὶ ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ κατεσκήνουν τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ, σὺ εἶ βασιλεῦ. ὅτι ἐμεγαλύνθης καὶ ἴσχυσας, καὶ ἡ μεγαλωσύνη σου ἐμεγαλύνθη καὶ ἔφθασεν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἡ κυρία σου εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς. καὶ ὅτι εἶδεν ὁ βασιλεὺς εἲρ καὶ ἅγιον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἶπεν, ἐκτίλατε τὸ δένδρον καὶ διαφθείρατε αὐτό, πλὴν τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν αὐτοῦ ἐν τῇ γῇ ἐάσατε, καὶ ἐν δεσμῷ σιδηρῷ καὶ χαλκῷ καὶ ἐν τῇ χλόῃ τῇ ἔξω καὶ ἐν τῇ δρόσῳ τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσεται, καὶ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἡ μερὶς αὐτοῦ ἕως ἑπτὰ καιροὶ ἀλλοιωθήσονται ἐπ' αὐτό, τοῦτο ἡ σύγκρισις αὐτοῦ βασιλεῦ. καὶ σύγκριμα ὑψίστου ἐστὶν ὃ ἔφθασεν ἐπὶ τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα, καὶ σὲ ἐκδιώξουσιν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων καὶ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἔσται ἡ κατοίκησίς σου. καὶ χόρτον ὡς βοῦν ψωμιοῦσίν σε καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ αὐλισθήσῃ καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγήσονται ἐπὶ σὲ ἕως οὗ γνῷς, ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾧ ἐὰν δόξῃ δώσει αὐτήν. καὶ ὅτι εἶπεν ἐάσατε τὴν φυὴν τῶν ῥιζῶν τοῦ δένδρου ἐν τῇ γῇ, ἡ βασιλεία σου σοὶ μένει ἀφ' ἧς ἂν γνῷς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἐπουράνιον. διὰ τοῦτο βασιλεῦ ἡ βουλή μου ἀρεσάτω σοι, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου ἐν ἐλεημοσύναις λύτρωσαι, καὶ τὰς ἀδικίας σου ἐν οἰκτιρμοῖς πενήτων. ἴσως ἔσται μακρόθυμος τοῖς παραπτώμασίν σου. ταῦτα πάντα ἔφθασεν ἐπὶ ναβουχοδονόσωρ τὸν βασιλέα μετὰ δωδεκάμηνον. ἐπὶ τῷ ναῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν βαβυλῶνι περιπατῶν. ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς καὶ εἶπεν, οὐχ αὕτη ἐστὶν βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἣν ἐγὼ ᾠκοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου; ἔτι τοῦ λόγου ἐν τῷ στόματι τοῦ βασιλέως ὄντος, φωνὴ ἀπ' οὐρανοῦ ἐγένετο. σοὶ λέγεται ναβουχοδονόσωρ βασιλεῦ, ἡ βασιλεία σου παρῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων σε ἐκδιώξουσιν, καὶ μετὰ θηρίων ἀγρίων ἡ κατοικία σου καὶ χόρτον ὡς βοῦν ψωμιοῦσίν σε, καὶ ἑπτὰ καιροὶ ἀλλαγήσονται ἐπὶ σέ, ἕως οὗ γνῷς ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος

Job. 40.b. Infra. 5.f.

habitātes beſtie agri: & in ramis eius cōmorātes aues celi. Tu es rex q magnificatus es & inualuiſti: & magnitudo tua creuit & p̄uenit vſq; ad celū: & poteſtas tua ī terminos vniuerſe t̄re. Q̄d autē vidit rex vigilem & ſanctū deſcēdere de celo & dicere: ſuccidite arborē & diſſipate illā: attn̄ germē radicū eius in t̄ra dimittite & vinciatur ferro & ere in herbis foris: & rore celi cōſpergatur: & cum feris ſit pabulū eius donec ſeptem tēpora mutentur ſup euz. Hec eſt interp̄tatio ſententie altiſſimi que peruenit ſuper dñm meū regem. Eiicient te ab hominibus & cū beſtiis feriſq; erit habitatio tua: & fenum vt bos comedes: & rore celi infunderis. Septē quoq; tempora mutabuntur ſuper te: donec ſcias q dominetur excelſus ſuper regnum hominū: & cuicunq; voluerit det illud. Q̄d aūt p̄cepit vt relinq̄retur germen radicum eius idest arboris: regnum tuum tibi manebit poſtq̄ cognoueris poteſtatē eſſe celeſtem. Quāobrē rex cōſilium meū placeat tibi: & pctā tua elemoſynis redime: & iniquitates tuas miſericordiis pauperū: forſitan ignoſcet de⁹ delictis tuis. Oīa hec venerunt ſup nabuchodonoſor regē. Poſt finē menſium duodecim in aula babylonis deābulabat. Reſponditq; rex & ait. Nonne hec eſt babylon ciuitas magna quā ego edificaui in domū regni in robore fortitudinis mee: & in gloria decoris mei. Cūq; ſermo adhuc eſſet in ore regis vox de celo ruit. Tibi dicitur nabuchodonoſor rex. Regnū tuū trāſibit a te: & ab hoibus eiicient te: & cum beſtiis & feris erit habitatio tua: fenum quaſi bos comedes & ſeptē tēpora mutabūtur ſuper te: donec ſcias q dominetur excelſus

תדור חיות ברא ובענפוהי ישכנן
צפרי שמיא: אנתה הוא מלכא די
רבית ותקפת ורבותך רבית ומטת
לשמיא ושלטנך לסוף ארעא: ודי
חזה מלכא עיר וקדיש נחת מן
שמיא ואמר גדו אילנא וחבלוהי
ברם עקר שרשוהי בארעא שבקו
ובאסור די פרזל ונחש בדתאא
די ברא ובטל שמיא יצטבע ועם
חיות ברא חלקה עד די שבעה
עדנין יחלפון עלוהי: דנה פשרא
מלכא וגזרת עליא היא די מטת על
מראי מלכא: ולך טרדין מן אנשא
ועם חיות ברא להוה מדרך ועשבא
כתורין לך יטעמון ומטל שמיא
לך מצבעין ושבעה עדנין יחלפון
עליך עד די תנדע די שליט עליא
במלכות אנשא ולמן די יצבא
יתננה: ודי אמרו למשבק עקר
שרשוהי די אילנא מלכותך לך
קימה מן די תנדע די שלטן שמיא:
להן מלכא מלכי ישפר עליך וחטאך
בצדקה פרק ועויתך במחן ענין
הן תהוא ארכה לשלותך: כלא מטא
על נבוכדנצר מלכא: לקצת ירחין
תרי עשר על היכל מלכותא די
בבל מהלך הוה: ענה מלכא ואמר
הלא דא היא בבל רבתא די אנה
בניתה לבית מלכו בתקף חסני
וליקר הדרי: עוד מלתא בפם
מלכא קל מן שמיא נפל לך אמרין
נבוכדנצר מלכא מלכותא עדת מנך:
ומן אנשא לך טרדין ועם חיות
ברא מדרך עשבא כתורין לך
יטעמון ושבעה עדנין יחלפון עליך
עד די תנדע די שליט עליא

דור חיה · שכן · רבב סמא · גוד · אסר · צבע · חיה · חלף · עלה · הוה דור · טעם · ידע שלט · צבא · נתן שבק · קום ידע · שפר חטא · ענה חנן · ענה הוה · שלה · קצה · הלך · רבב · בנה · מלל פה · קול · עדה · חיה · דור · טעם חלף · ידע

Primitiua.heb. | Tex.he.Dani.v. | Trāsl.B.Hie. | Trāsl.Gre.lxx.cū interp.latina.

במלכות אנשא ולמן די יצבא יתננה׃ בה שעתא מלתא ספת על נבוכדנצר ומן אנשא טריד ועשבא כתורין יאכל ומטל שמיא גשמה יצטבע עד די שערה כנשרין רבה וטפרוהי כצפרין׃ ולקצת יומיא אנה נבוכדנצר עיני לשמיא נטלת ומנדעי עלי יתוב ולעליא ברכת ולחי עלמא שבחת והדרת די שלטנה שלטן עלם ומלכותה עם דר ודר׃ וכל דארי ארעא כלה חשיבין וכמצביה עבד בחיל שמיא ודארי ארעא ולא איתי די ימחא בידה ויאמר לה מה עבדת׃ בה זמנא מנדעי יתוב עלי וליקר מלכותי הדרי וזוי יתוב עלי ולי הדברי ורברבני יבעון ועל מלכותי התקנת ורבו יתירה הוספת לי׃ כען אנה נבוכדנצר משבח ומרומם ומהדר למלך שמיא די כל מעבדוהי קשט וארחתה דין ודי מהלכין בגוה יכל להשפלה׃

Cap. v.

בלשאצר מלכא עבד לחם רב לרברבנוהי אלף ולקבל אלפא חמרא שתה׃ בלשאצר אמר בטעם חמרא להיתיה למאני דהבא וכספא די הנפק נבוכדנצר אבוהי מן היכלא די בירושלם וישתון בהון מלכא ורברבנוהי שגלתה ולחנתה׃ באדין היתיו מאני דהבא די הנפקו מן היכלא די בית אלהא די בירושלם ואשתיו בהון מלכא ורברבנוהי שגלתה ולחנתה׃ אשתיו חמרא ושבחו לאלהי דהבא וכספא נחשא פרזלא אעא ואבנא׃

in regno hominum: & cuicunq; voluerit det illud. Eadē hora sermo completus est super nabuchodonosor: & ex hominibus abiectus est: & fenum vt bos comedit: & rore celi corpus eius infectum est donec capilli eius in similitudinē aquilarū crescerēt: & vngues eius q̄si vngues auiū. Igitur post finē dierū ego nabuchodosor oc[u]los meos ad celū leuaui: & sensus meus redditus est mihi: & altissimo bñdixi: & viuentē in sempiternum laudaui & glorificaui: q[uia] potestas eius ptās sempiterna: & regnū eius in generatiōe & gñatione: & oēs habitatores terre apud eū in nihilū reputati sunt. Iuxta volūtatē eī suā facit tā in virtutibus celi q̄ in habitatoribus terre: & nō est qui resistat manui ei⁹ & dicat ei: q̄re fecisti? In ipso tpe sensus me⁹ reuersus ē ad me: et ad honorē regni mei decorēq; perueni: & figura mea reuersa est ad me: et optimates mei & magistratus mei requisierūt me: et in regno meo restitut⁹ sum: et magnificētia amplior addita est mihi. Nunc igitur ego nabuchodonosor laudo et magnifico & glorifico regē celi: q[uia] oīa opa ei⁹ vera: & oēs vie eius iudicia: & gradiētes in supbia potest humiliare. 5.

Balthasar rex fecit grā de cōuiuiū optimatibus suis mille: & vnusq[ui]sq; fm suā bibebat etatē. Precepit ergo iam temulentus: vt afferrentur vasa aurea & argētea: q̄ asportauerat nabuchodonosor pater eius de tēplo qd fuit in hierusalē: vt biberent in eis rex & optimates eius: vxoresq; eius & concubine. Tunc allata sunt vasa aurea que asportauerat de tēplo quod fuerat in hierusalem: & biberunt in eis rex & optimates eius: vxores & cōcubīe illi⁹. Bibebant vinum & laudabant deos suos aureos & argenteos & ereos ferreos ligneosq; & lapideos.

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. | Trāsla.B.Hie. | Tex.heb.Dani.v. | Primitiua.heb.

In eadem hora apparuerūt digiti q̄si manus hominis scribentis contra candelabrum in supficie parietis aule regie. Et rex aspiciebat articulos manus scribētis. Tunc facies regis cōmutata est: & cogitationes ei⁹ cōturbabāt eū: & cōpages renū eius soluebantur: & genua eius ad se inuicē collidebantur. Exclamauit itaq; rex fortiter vt introducerēt magos chaldeos & aruspices. Et loquēs rex ait sapientibus babylonis. Quicunq; legerit scripturam hanc: & interp̄tationē eius manifestā mihi fecerit: purpura vestietur & torquē aureū habebit in collo: & tertius in regno meo erit. Tunc ingressi oēs sapiētes regis non potuerunt nec scripturā legere: nec interp̄tationē eius indicare regi. Vnde rex balthasar satis conturbatus est: et vultus illius īmutatus est. Sed & optimates ei⁹ turbabantur: regina autem pro re q̄ acciderat regi & optimatibus eius domum conuiuii ingressa est & proloquens ait. Rex in eternū viue. Nō te conturbent cogitationes tue: neq; facies tua īmutetur. Est vir in regno tuo qui spiritū deorum sanctorū habet in se: & in dieb⁹ patris tui sciētia & sapientia inuente sunt in eo. Nam & rex nabuchodonosor pater tuus princepē magorū incātatorū chaldeorum & aruspicū constituit eū. Pater inq̄ tu⁹ o rex: quia spūs amplior & prudentia intelligētia q; & īterp̄tatio somniorū & ostensio secretorū ac solutio ligatorū inuente sunt in eo: hoc est in danieie: cui rex posuit nomen balthasar. Nunc itaq; daniel vocetur: & interpretationē narrabit. Igitur introduct⁹ est daniel corā rege. Ad quē prefatus rex ait. Tu es daniel de filiis captiuitatis iude:

בה שעתה נפקו אצבען די יד אנש וכתבן לקבל נברשתא על גירא די כתל היכלא די מלכא ומלכא חזה פס ידה די כתבה׃ אדין מלכא זיוהי שנוהי ורעינהי יבהלונה וקטרי חרצה משתרין וארכבתה דא לדא נקשן׃ קרא מלכא בחיל להעלה לאשפיא כשדיא וגזריא ענה מלכא ואמר לחכימי בבל די כל אנש די יקרה כתבה דנה ופשרה יחונני ארגונא ילבש והמנוכא די דהבא על צוארה ותלתי במלכותא ישלט׃ אדין עללין כל חכימי מלכא ולא כהלין כתבא למקרא ופשרא להודעה למלכא׃ אדין מלכא בלשאצר שגיא מתבהל וזיוהי שנין עלוהי ורברבנוהי משתבשין׃ מלכתא לקבל מלי מלכא ורברבנוהי לבית משתיא עללת ענת מלכתא ואמרת מלכא לעלמין חיי אל יבהלוך רעיונך וזיויך אל ישתנו׃ איתי גבר במלכותך די רוח אלהין קדישין בה וביומי אבוך נהירו ושכלתנו וחכמה כחכמת אלהין השתכחת בה ומלכא נבכדנצר אבוך רב חרטמין אשפין כשדאין גזרין הקימה אבוך מלכא׃ כל קבל די רוח יתירה ומנדע ושכלתנו מפשר חלמין ואחוית אחידן ומשרא קטרין השתכחת בה בדניאל די מלכא שם שמה בלטשאצר כען דניאל יתקרי ופשרה יהחוה׃ באדין דניאל העל קדם מלכא ענה מלכא ואמר לדניאל אנתה הוא דניאל די מן בני גלותא די יהוד

די היתי מלכא אבי מן יהוד׃ ושמעת אתא יהד
עליך די רוח אלהין בך ונהירו נהר
ושכלתנו וחכמה יתירה השתכחת יתר
בך׃ וכען העלו קדמי חכימיא חכם
אשפיא די כתבה דנה יקרון ופשרה
להודעתני ולא כהלין פשר מלתא עלל
להחויה׃ ואנה שמעת עליך די
תוכל פשרין למפשר וקטרין יכל פשר
למשרא כען הן תוכל כתבא שרה
למקרא ופשרה להודעתני קרא ידע
ארגונא תלבש והמונכא די דהבא לבש
על צוארך ותלתא במלכותא
תשלט׃ באדין ענה דניאל ואמר שלט
קדם מלכא מתנתך לך להוין נתן הוה
ונבזביתך לאחרן הב ברם כתבא יהב
אקרא למלכא ופשרא אהודענה׃ קרא
אנתה מלכא אלהא עליא מלכותא עלה
ורבותא ויקרא והדרא יהב רבב
לנבכדנצר אבוך׃ ומן רבותא די
יהב לה כל עממיא אמיא ולשניא
הוו זאעין ודחלין מן קדמוהי די הוה זוע
הוא צבא הוה קטל ודי הוה צבא
הוה מחא ודי הוה צבא הוה מרים רום
ודי הוא צבא הוה משפל׃ וכדי רם שפל רום
לבבה ורוחה תקפת להזדה הנחת זוד נחת
מן כרסא מלכותה ויקרה העדיו עדה
מנה׃ ומן בני אנשא טריד ולבבה
עם חיותא שוי ועם ערדיא מדורה חיה שוה
עשבא כתורין יטעמונה ומטל דור טעם
שמיא גשמה יצטבע עד די ידע צבע
די שליט אלהא עליא במלכות שלט עלה
אנשא ולמן די יצבא יהקים עליה׃ צבא קום
ואנתה ברה בלשאצר לא השפלת
לבבך כל קבל די כל דנה ידעת׃
ועל מרא שמיא התרוממת ולמאניא רום
די ביתה היתיו קדמיך ואנתה אתא

que adduxerat pater meus rex de iudea? Audiui de te: quoniā ſpiritum deorum habes: ſcientia intelligentiaq; ac ſapientia ampliores inuēte ſunt in te. Et nūc introgreſſi ſunt in cōſpectu meo ſapiētes magi vt ſcripturā hanc legerēt: & interp̄tationē eius indicarēt mihi: & nequerūt ſenſum huius ſermonis edicere. Porro ego audiui de te ꝙ poſſis obſcura interpretari: & ligata ꝏꝏꝏ diſſoluere. Si ergo vales ſcripturam ꝏꝏꝏ legere & interpretationem eius indicare mihi: purpura veſtieris: & torquem auream ꝏꝏꝏ circa collū tuū habebis: & tertius in regno meo princeps eris. Ad que reſpondens daniel: ait ꝏ coram rege. Munera tua ſint tibi: ꝏꝏꝏ & dona domus tue alteri da. ſcripturam autem legā tibi rex: & interpretationē eius oſtendā tibi. O rex: deus altiſſimus regnum ꝏꝏꝏ & magnificentiā gloriā & honorem dedit ꝏꝏ nabuchodonoſor patri tuo: & ꝓpter magnificētiam quā dederat ei vniuerſi populi tribus & lingue tremebant & metuebant eum. Quos ꝏꝏ volebat interficiebat: quos volebat ꝏꝏꝏ percutiebat: quos volebat exaltabat: ꝏꝏꝏ & quos volebat hūiliabat. Qn̄ aūt eleuatū eſt cor eius: & ſpūs illi ꝯ obfirmatꝯ eſt ad ſupbiā: depoſitꝰ ē de ſolio regni ſui: & gloria eius ablata eſt: & a filiis hominum eiectus eſt. Sed & cor eius cum beſtiis poſitū eſt: & cum onagris erat habitatio eius. Fenū quoq; vt bos comedebat: & rore celi corpus eius infectū eſt: donec cognoſceret ꝙ poteſtatem haberet altiſſimus in regno ꝏ hominū: & quecūq; voluerit ſuſcitabit ſup illud. Tu quoq; filius eius balthaſar non humiliaſti ꝏ cor tuū cum ſcires hec omnia. ꝏꝏꝏ ſed aduerſum dn̄atorem celi eleuatus es. Et vaſa domus eius allata ſunt coram te: & tu ꝏꝏ

quā adduxit rex pater meus? audiui de te
ἧς ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς ὁ πατήρ μου; ἤκουσα περὶ σοῦ
qm̄ ſpūs dei ſcti in te & vigilantia & itelle
ὅτι πνεῦμα θεοῦ ἁγίου ἐν σοὶ καὶ γρηγόρησις καὶ σύνε
ctus & ſapīa abūdās iuēta eſt ī te. & nūc īgreſſi ſūt
σις καὶ σοφία περισσὴ εὑρέθη ἐν σοί. καὶ νῦν εἰσῆλθον
ī cōſpectu meo ſapiētes magi gazareni: vt ſcripturā hāc
ἐνώπιόν μου σοφοὶ μάγοι γαζαρηνοί, ἵνα τὴν γραφὴν ταύ
legant & cōiecturā eiꝰ notā faciant
την ἀναγνῶσιν καὶ τὴν σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσωσίν
mihi: & nō potuerunt annunciare mihi. & ego audi
μοι, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν ἀπαγγεῖλαί μοι. καὶ ἐγὼ ἤκου
ui de te qꝛ poteſt cōiecturas cōiectare. nūc
σα περὶ σοῦ ὅτι δύνασαι συγκρίματα συγκρῖναι. νῦν
ergo ſi potueris ſcripturā hanc legere &
οὖν ἐὰν δυνηθῇς τὴν γραφὴν ταύτην ἀναγνῶναι καὶ τὴν
cōiecturā eius notā facere mihi: purpurā induces: &
σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσαι μοι, πορφύραν ἐνδύσῃ, καὶ
torques aurea erit ſup collum tuū: &
ὁ μανιάκης ὁ χρυσοῦς ἔσται ἐπὶ τὸν τράχηλόν σου, καὶ
tertius in regno meo īpabis. tūc reſpondit da
τρίτος ἐν τῇ βασιλείᾳ μου ἄρξῃ. τότε ἀπεκρίθη δα
niel & dixit ī cōſpectu regis: dona tua
νιὴλ καὶ εἶπεν ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, τὰ δόματά σου
tibi ſint: & munus domꝰ tue alteri da:
σοὶ ἔσω, καὶ τὴν δωρεὰν τῆς οἰκίας σου ἑτέρῳ δός,
ego aūt ſcripturā legam regi: &
ἐγὼ δὲ τὴν γραφὴν ἀναγνώσομαι τῷ βασιλεῖ, καὶ τὴν
cōiecturā eiꝰ notā facīā tibi rex. deꝰ altiſſimꝰ
σύγκρισιν αὐτῆς γνωρίσω σοι βασιλεῦ. ὁ θεὸς ὁ ὕψιστος
regnum & magnificentiā & honorē &
τὴν βασιλείαν καὶ τὴν μεγαλωσύνην καὶ τὴν τιμὴν καὶ
gl'iam dedit nabuchodonoſor prī tuo:
τὴν δόξαν ἔδωκεν ναβουχοδονόσωρ τῷ πατρί σου,
& de magnificentia quā dedit ei oēs
καὶ ἀπὸ τῆς μεγαλωσύνης ἧς ἔδωκεν αὐτῷ πάντες
ppl'i tribus lingue erāt trementes & timentes
οἱ λαοὶ φυλαὶ γλῶσσαι ἦσαν τρέμοντες καὶ φοβούμενοι
eū. qs volebat ipſe iterficiebat: & qs volebat
αὐτόν. οὓς ἐβούλετο αὐτὸς ἀνῄρει, καὶ οὓς ἐβούλετο
ipſe pcutiebat: & qs volebat ipſe exaltabat: & qs
αὐτὸς ἔτυπτεν, καὶ οὓς ἐβούλετο αὐτὸς ὕψου, καὶ οὓς
volebat ipſe humiliabat. & qn̄ exaltatū ē cor
ἐβούλετο αὐτὸς ἐταπείνου. καὶ ὅτε ὑψώθη ἡ καρδία
eius & ſpūs eius cōfortatꝰ ē vt ſupbi
αὐτοῦ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐκραταιώθη τοῦ ὑπερηφα
ret: depoſitꝰ ē a throno regni ſui:
νεύεσθαι, κατηνέχθη ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς βασιλείας αὐ
& honor ablatus ē ab eo. & ab hoībus
τοῦ, καὶ ἡ τιμὴ ἀφῃρέθη ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων
expulſꝰ eſt: & cor eius cum beſtiis datū ē:
ἐξεδιώχθη, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ μετὰ τῶν θηρίων ἐδόθη,
& cum onagris habitatio eius: & feno qͣſi bouē
καὶ μετὰ ὀνάγρων ἡ κατοικία αὐτοῦ, καὶ χόρτον ὡς βοῦν
cibabāt eum. & de rore celi
ἐψώμιζον αὐτόν. καὶ ἀπὸ τῆς δρόσου τοῦ οὐρανοῦ τὸ
corpꝰ eius intictū ē: donec cognouit qꝛ dn̄at altiſſimus
σῶμα αὐτοῦ ἐβάφη, ἕως οὗ ἔγνω ὅτι κυριεύει ὁ ὕψιστος
regni hoīm: & cui viſū fuerit dabit
τῆς βασιλείας τῶν ἀνθρώπων, καὶ ᾧ ἐὰν δόξῃ δώσει
illud. & tu filius eius baltaſar nō humiliaſti
αὐτήν. καὶ σὺ ὁ υἱὸς αὐτοῦ βαλτάσαρ οὐκ ἐταπείνω
cor tuū ī cōſpectu dei. nōne oīa
σας τὴν καρδίαν σου κατενώπιον τοῦ θεοῦ. οὐ πάντα
hec noſti: & ſ dn̄m dei celi
ταῦτα ἔγνως; καὶ ἐπὶ τὸν κύριον τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ
exaltatꝰ ē. & vaſa domꝰ eius attuliſti co
ὑψώθης. καὶ τὰ σκεύη τοῦ οἴκου αὐτοῦ ἤνεγκας ἐνώ
ram te: & tu
πιόν σου, καὶ σὺ ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

& optimates tui & concubine tue & cōcu
καὶ οἱ μεγιστᾶνές σου καὶ αἱ παλλακαί σου καὶ οἱ παρα
bini tui vinū bibebatis in eis: & deos
κοιτοί σου οἶνον ἐπίνετε ἐν αὐτοῖς, καὶ τοὺς θεοὺς
aureos & argenteos & ereos & fer
τοὺς χρυσοῦς καὶ τοὺς ἀργυροῦς καὶ χαλκοῦς καὶ σι
reos & igneos & lapideos: qͥ nō vident &
δηροῦς καὶ ξυλίνους καὶ λιθίνους, οἳ οὐ βλέπουσιν καὶ
nō audiunt & nō cognoſcunt: laudaſti. at deū cuiꝰ
οὐκ ἀκούουσιν καὶ οὐ γινώσκουσιν, ᾔνεσας. τὸν δὲ θεὸν οὗ
ſpiritus tuꝰ in manu ſua & oēs vie tue: ip
ἡ πνοή σου ἐν χειρὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοί σου, αὐ
ſum nō glificaſti. idcirco a facie eius miſ
τὸν οὐκ ἐδόξασας. διὰ τοῦτο ἐκ προσώπου αὐτοῦ ἀπε
ſus eſt articulus manus & ſcripturā hanc ordinauit:
στάλη ἀστράγαλος χειρὸς καὶ τὴν γραφὴν ταύτην ἔταξεν,
& hec ſcriptura ordinata. mane: thecel: phares:
καὶ αὕτη ἡ γραφὴ ἡ ἐντεταγμένη. μανή, θεκέλ, φαρές.
hec cōiectura verbi. mane menſurauit
τοῦτο τὸ σύγκριμα τοῦ ῥήματος. μανή, ἐμέτρησεν ὁ
deꝰ regnum tuū & ipleuit illud. thecel.
θεὸς τὴν βασιλείαν σου καὶ ἐπλήρωσεν αὐτήν. θεκέλ.
appēſū ē ī ſtatera & iuētꝰ eſt poſterior. phares: diuiſū ē
ἐστάθη ἐν ζυγῷ καὶ εὑρέθη ὑστεροῦσα. φαρές, διῄρηται
regnū tuū & datū ē medis & perſis. &
ἡ βασιλεία σου καὶ ἐδόθη μήδοις καὶ πέρσαις. καὶ
dixit baltaſar: & induerūt danielē
εἶπεν βαλτάσαρ, καὶ ἐνέδυσαν τὸν δανιὴλ
purpura: & torquē auream circūpoſuerūt
πορφύραν, καὶ τὸν μανιάκην τὸν χρυσοῦν περιέθηκαν
circū collum eius. & pdicauit de eo
περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ. καὶ ἐκήρυξεν περὶ αὐτοῦ
eſſe eū pncipem tertiū in regno ſuo.
εἶναι αὐτὸν ἄρχοντα τρίτον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.
In eadē nocte iterfectꝰ ē baltaſar rex chalde
ἐν αὐτῇ τῇ νυκτὶ ἀνῃρέθη βαλτάσαρ ὁ βασιλεὺς ὁ χαλδαῖ
us. & darius medꝰ accepit regnū
ος. καὶ δαρεῖος ὁ μῆδος παρέλαβεν τὴν βασιλείαν
ētis ānoꝝ ſexaginta duoꝝ.
ὢν ἐτῶν ἑξηκονταδύο.

Ca.6.

Et placuit ī ɔſpectu darij: & cōſtituit ſup
Καὶ ἤρεσεν ἐνώπιον δαρείου, καὶ κατέστησεν ἐπὶ
regnum ſatrapas centū vigīti: vt eſſent
τῆς βασιλείας σατράπας ἑκατὸν εἴκοσι, τοῦ εἶναι
ipſi in toto regno ſuo: & ſup eos
αὐτοὺς ἐν ὅλῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπάνω αὐ
ordinarios tres: qͣꝝ erat daniel vnꝰ ex eis vt
τῶν τακτικοὺς τρεῖς, ὧν ἦν δανιὴλ εἷς ἐξ αὐτῶν τοῦ
redderent illis ſatrape rationē: vt
ἀποδιδόναι αὐτοῖς τοὺς σατράπας λόγον, ὅπως ὁ
rex nō fatigaret. & erat daniel ſup eos:
βασιλεὺς μὴ ἐνοχλῆται. καὶ ἦν δανιὴλ ὑπὲρ αὐτούς,
qꝛ ſpūs abūdās erat in eo: & rex cō
ὅτι πνεῦμα περισσὸν ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ βασιλεὺς κα
ſtituit eum ſup oī regno ſuo. &
τέστησεν αὐτὸν ἐφ᾽ ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ οἱ
ordinarij & ſatrape q̄rebant occaſionē inuenire
τακτικοὶ καὶ οἱ σατράπαι ἐζήτουν πρόφασιν εὑρεῖν
cōtra danielē: & oēm occaſionē & delictū
κατὰ δανιήλ, καὶ πᾶσαν πρόφασιν καὶ παράπτω
& peccatum nō īuenerūt
μα καὶ ἀμπλάκημα οὐχ εὗρον ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ

& optiates tui & vxores tue & cōcubine tue vinū bibiſtis in eis. Deos quoq; argenteos & aureos & ereos ferreos ligneoſq; & lapideos qui ꝏꝏꝏ non vident neq; audiūt neq; ſentiunt ꝏꝏꝏ laudaſti: porro deū qui habet flatum tuum ꝏꝏ in manu ſua & oēs vias tuas: non glorificaſti. ꝏ Idcirco ab eo miſſus eſt articulus ꝏꝏꝏꝏ manus q̄ ſcripſit hoc q̄d exaratū eſt. Hec eſt autē ſcriptura q̄ digeſta eſt. Mane thecel ꝏꝏꝏ phares. Et hec interp̄tatio ſermonis. Mane: numerabit deus regnū tuū & cōpleuit illud. Thecel: appenſus es in ſtatera & inuētus es minus habēs. Phares: diuiſum eſt regnum tuum: & datum eſt medis & perſis. Tunc iubente rege: ꝏꝏꝏꝏ indutus eſt daniel purpura: & circundata eſt ꝏ torques aurea collo eiꝰ: ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ & predicatū eſt de eo ꝙ haberet poteſtatem ꝏ tertius in regno. Eadē nocte ꝏꝏꝏꝏ interfectus eſt balthaſar rex chaldeus: ꝏꝏꝏ & darius medus ſucceſſit in regnum ꝏꝏꝏ annos natus ſexaginta duos. 6.

Placuit dario & cōſtituit ſuper ꝏꝏꝏ regnum ſatrapas centū ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ viginti vt eſſent in toto regno ſuo: ꝏꝏꝏꝏ & ſuper eos principes tres ex quibus daniel ꝏ vnus erat: vt ſatrape ꝏ ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ illis redderent rationē: & rex non ꝏꝏꝏꝏ ſuſtineret moleſtiā. Igitur daniel ꝏꝏꝏꝏ ſuperabat omnes principes & ſatrapas: ꝏꝏꝏ quia ſpūs dei amplior erat in illo. Porro rex ꝏ cogitabat conſtituere eū ſuper omne regnum. Vnde principes & ſatrape ꝏꝏꝏꝏꝏꝏ querebāt occaſionē vt inuenirēt danieli ex latere regni: nullāq; cauſam & ſuſpicionem reperire potuerunt: eo ꝙ fidelis ꝏꝏꝏꝏꝏꝏꝏ eſſet & omnis culpa & ſuſpitio nō inueniretur

ורברבניך שגלתך ולחנתך חמרא רבב
שתין בהון ולאלהי כספא ודהבא שתה
נחשא פרזלא אעא ואבנא די
לא חזין ולא שמעין ולא ידעין חזה
שבחת ולאלהא די נשמתך
בידה וכל ארחתך לה לא הדרת׃
באדין מן קדמוהי שליח פסא די שלח פס
ידא וכתבא דנה רשים׃ ודנה רשם
כתבא די רשים מנא מנא תקל
ופרסין׃ דנה פשר מלתא מנא מנה מלל
אלהא מלכותך והשלמה׃ תקל שלם
תקילתא במאזניא והשתכחת חסיר׃ אזן שכח
פרס פריסת מלכותך ויהיבת יהב
למדי ופרס׃ באדין אמר בלשאצר
והלבשו לדניאל ארגונא לבש
והמונכא די דהבא על צואריה צור
והכרזו עלוהי די להוא שליט כרז הוה
תלתא במלכותא׃ ביה בליליא תלת
קטיל בלשאצר מלכא כשדיא׃ קטל
ודריוש מדיא קבל מלכותא כבר
שנין שתין ותרתין׃ שנה תרי
שפר קדם דריוש והקים על Cap.vj.
מלכותא לאחשדרפניא מאה קום
ועשרין די להון בכל מלכותא׃ הוה
ועלא מנהון סרכין תלתא די דניאל עלה
חד מנהון די להון אחשדרפניא
אלין יהבין להון טעמא ומלכא לא
להוא נזק׃ אדין דניאל דנה הוה נזק
מתנצח על סרכיא ואחשדרפניא נצח
כל קבל די רוח יתירא בה ומלכא יתר
עשית להקמותה על כל מלכותא׃ עשת קום
אדין סרכיא ואחשדרפניא הוו
באין עלה להשכחה לדניאל מצד בעה עלל
מלכותא וכל עלה ושחיתה לא שכח צדד
יכלין להשכחה כל קבל די מהימן שחת אמן
הוא וכל שלו ושחיתה לא השתכחת שלה

in eo. Dixerunt ergo viri illi. Non inuenimus danieli huic aliquā occasionem nisi forte in lege dei sui. Tunc prīcipes & satrape surripuerunt regi: & sic locuti sunt ei. Dari rex in eternū viue. Consilium inierunt omnes principes regni tui: magistratus & satrape senatores & iudices: vt decretum imperatorium exeat & edictum: vt ois q petierit aliquā petitionē a qcūq deo & homine vsq ad triginta dies nisi a te rex: mittatur in lacum leonum. Nunc itaq rex confirma sententiā: & scribe decretum vt nō imutetur qd statutum est a medis & persis: nec preuaricari cuiq liceat. Porro rex darius proposuit edictū & statuit. Quod cum daniel cōperisset. i. cōstitutā legē: ingressus est domū suā: & fenestris apertis in cenaculo suo contra hierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua & orabat: confitebaturq coram deo suo sicut & ante facere consueuerat. Viri ergo illi curiosius inquirētes inuenerunt danielem orantem & obsecrantē deum suum: & accedētes locuti sunt regi super edicto. Rex nunquid non constituisti vt omnis homo qui rogaret quēq de diis & hominibus vsq ad dies triginta nisi te rex: mitteretur in lacum leonū. Ad quos rñdens rex ait. Verus est sermo iuxta decretum medorum atq psarū: qd puaricari non licet. Tunc rñdentes dixerūt coram rege. Daniel de filiis captiuitatis iude non curauit de lege tua & de edicto quod cōstituisti: sed tribus temporibus per diē orat obsecratione sua. Quod

verbum cum audisset rex: satis cōtristatus est: & p daniele posuit cor vt liberaret eum: & vsq ad occasum solis laborabat vt erueret illum. Viri autem illi intelligentes regem: dixerūt ei. Scito rex quia lex medorū atq persarū est: vt omne decretum quod cōstituerit rex non liceat imutari. Tunc rex precepit & adduxerunt danielem: & miserunt eum in lacum leonum. Dixitq rex danieli. Deus tuus quem colis semper: ipse liberabit te. Allatusq ē lapis vnus & positus est sup os laci quē obsignauit rex annulo suo & annulo optimatū suorum: ne quid fieret contra danielem. & abiit rex in domū suā & dormiuit incenatus: cibiq nō sūt allati corā eo: insup & somnus recessit ab eo. Tunc rex primo diluculo consurgens festinus ad lacum leonū perrexit: appropinquāsq lacui: danielem voce lachrymabili clamauit: & affatus est eum. Daniel serue dei viuentis: deus tuus cui tu seruis semper: putasne valuit te liberare a leonibus? Et daniel regi respondens ait. Rex in eternum viue. Deus meus misit angelum suum & conclusit ora leonum: & non nocuerunt mihi: quia coram eo iusticia inuēta est in me. Sed & coram te rex delictum non feci. Tunc vehementer rex gauisus est sup eo: & danielē precepit educi de lacu. Eductusq est daniel de lacu: & nulla lesio inuenta est in eo: quia credidit deo suo. Iubente autem rege adducti sunt viri illi qui accusauerunt danielem & in lacū leonum

Primitiva heb. Tex. heb. Dani. vij. Trãsla. B. Hie. Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. lati.

Tex. heb. Dani. vij.

רמו אנון בניהון ונשיהון ולא
מטו לארעית גבא עד די שלטו
בהון אריותא וכל גרמיהון הדקו׃
באדין דריוש מלכא כתב לכל
עממיא אמיא ולשניא די דאירין
בכל ארעא שלמכון ישגא׃ מן
קדמי שים טעם די בכל שלטן
מלכותי להון זאעין ודחלין מן
קדם אלהה די דניאל די הוא
אלהא חיא וקים לעלמין ומלכותה
די לא תתחבל ושלטנה עד סופא׃
משיזב ומצל ועבד אתין ותמהין
בשמיא ובארעא די שיזב
לדניאל מן יד אריותא׃ ודניאל
דנה הצלח במלכות דריוש
ובמלכות כורש פרסיא׃

Cap. vij.

בשנת חדא לבלשאצר
מלך בבל דניאל חלם חזה וחזוי
ראשה על משכבה באדין חלמא
כתב ראש מלין אמר׃ ענה
דניאל ואמר חזה הוית בחזוי עם
ליליא וארו ארבע רוחי שמיא
מגיחן לימא רבא׃ וארבע חיון
רברבן סלקן מן ימא שנין דא
מן דא׃ קדמיתא כאריה וגפין די
נשר לה חזה הוית עד די מריטו
גפיה ונטילת מן ארעא ועל רגלין
כאנש הקימת ולבב אנש יהיב
לה׃ וארו חיוה אחרי תנינה דמיה
לדב ולשטר חד הקמת ותלת
עלעין בפמה בין שניה וכן אמרין
לה קומי אכלי בשר שגיא׃ בתר
דנה חזה הוית וארו אחרי כנמר
ולה גפין ארבע די עוף על גביה
וארבעה ראשין לחיותא ושלטן
יהיב לה׃ באתר דנה חזה הוית

Primitiva heb.

נשה · מטא · דקק · דור · שנא · שום · הוה זוע · קום · חבל שנב · נצל אות · צלח · חזה · שכב · מלל · הוה · רבע · נוח רבב · חוה רבב · שנה ארה · נפף · הוה מרט · נטל · קום · חיה דמה · דוב · פה שן · שגא · הוה · גב

Trãsla. B. Hie.

missi sũt: ipsi filii & vxores eorum: & non peruenerũt vsq; ad pauimentũ laci donec arriperent eos leones: & oĩa ossa eorũ cõminuerũt. Tunc darius rex scripsit vniuersis populis: tribubus & linguis habitantibus in vniuersa terra. Pax vobis multiplicetur. A me cõstitutũ est decretũ: vt in vniuerso imperio & regno meo tremiscant & paueant deum danielis. Ipse est enim deus viuens & eternus in secula: & regnum eius non dissipabitur: & potestas eius vsq; in eternũ. Ipse liberator atq; saluator faciens signa & mirabilia in celo & in terra qui liberauit danielẽ de lacu leonũ. Porro daniel perseuerauit vsq; ad regnum darii regnumq; cyri perse.

7.

Anno primo balthasar regis babylonis daniel somniũ vidit. Visio aũt capitis ei9 in cubili suo. Et somnium scribens breui sermone cõprehendit: sũmatimq; perstringens ait. Videbã in visione mea nocte: & ecce quattuor venti celi pugnabãt in mari magno: & quattuor bestie grandes ascẽdebant de mari diuerse inter se. Prima quasi leena: & alas habebat aquile. Aspiciebam donec euulse sunt ale eius & sublata est de terra: & super pedes quasi homo stetit: & cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis vrso: in parte stetit: & tres ordines erãt in ore eius & in dentibus eius: & sic dicebãt ei. Surge comede carnes plurimas. Post hec aspiciebam & ecce alia quasi pardus: & alas habebat quasi auis quattuor super se. Et quattuor capita erãt in bestia: & potestas data ẽ ei. Post hec aspiciebam

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. lati.

immissi sunt ipsi & filii eorũ & vxores
ἐνεβλήθησαν αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες
eorũ: & nõ peruenerũt ad pauimentũ laci:
αὐτῶν, καὶ οὐκ ἔφθασαν εἰς τὸ ἔδαφος τοῦ λάκκου,
donec dñati sunt eorũ leones & oĩa ossa
ἕως οὗ ἐκυρίευσαν αὐτῶν οἱ λέοντες καὶ πάντα τὰ ὀστᾶ
eorũ cõminuerũt. tunc darius rex scripsit
αὐτῶν ἐλέπτυναν. τότε δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἔγραψεν
oĩbus pplis tribub9 linguis hñtantib9 in
πᾶσι τοῖς λαοῖς φυλαῖς γλώσσαις τοῖς οἰκοῦσιν ἐν
omni terra. pax vobis mĩtiplicet. a facie mea
πάσῃ τῇ γῇ. εἰρήνη ὑμῖν πληθυνθείη. ἐκ προσώπου μου
positũ ẽ decretũ: vt in oĩ iperio regni mei
ἐτέθη δόγμα, τοῦ ἐν πάσῃ ἀρχῇ τῆς βασιλείας μου
sint trementes & timentes a facie
εἶναι τρέμοντας καὶ φοβουμένους ἀπὸ προσώπου τοῦ
dei danielis: qm̃ ipse est de9 viuẽs & pmanẽs in
θεοῦ δανιήλ, ὅτι αὐτός ἐστιν θεὸς ζῶν καὶ μένων εἰς
scla: & regnũ ei9 nõ corrumpet:
τοὺς αἰῶνας, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται,
& ptãs ei9 vsq; in finem. defendit: &
καὶ ἡ κυρία αὐτοῦ ἕως τέλους. ἀντιλαμβάνεται, καὶ
liberat. & facit signa & portẽta in celo &
ῥύεται. καὶ ποιεῖ σημεῖα καὶ τέρατα ἐν οὐρανῷ καὶ
in terra. qui liberauit daniel ex ore leonũ.
ἐπὶ γῆς. ὅστις ἐξείλατο τὸν δανιὴλ ἐκ στόματος τῶν λεόντων.
& daniel pspérat9 ẽ in regno darii:
καὶ δανιὴλ κατεύθυνεν ἐν τῇ βασιλείᾳ δαρείου,
& in regno cyri perse.
καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ κύρου τοῦ πέρσου.

Ca. 7.

In pmo anno baltasar regis chaldeorũ: daniel somniũ vidit: & visiones capitis eius in cubili suo: & somniũ
Ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει βαλτάσαρ βασιλέως χαλδαίων, δανιὴλ ἐνύπνιον εἶδεν, καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐνύπνιον
scripsit & sũmã verborũ dixit. ego daniel videbã in visione mea nocte: & ecce quattuor venti celi pugnabant in mare
ἔγραψεν καὶ τὸ κεφάλαιον τῶν λόγων εἶπεν. ἐγὼ δανιὴλ ἐθεώρουν ἐν ὁράσει μου τῆς νυκτός, καὶ ἰδοὺ οἱ τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ οὐρανοῦ προσέβαλλον εἰς τὴν θάλασσαν
magnũ: & quattuor bestie magne ascendẽtes de mari differentes adinuicẽ: prima quasi leena & ale eius aqile: aspiciebã donec
τὴν μεγάλην, καὶ τέσσαρα θηρία μεγάλα ἀναβαίνοντα ἐκ τῆς θαλάσσης διαφέροντα ἀλλήλων, τὸ πρῶτον ὡσεὶ λέαινα καὶ πτερὰ αὐτῆς ἀετοῦ, ἐθεώρουν ἕως οὗ
euulse sunt ale eius & sublata ẽ a terra: & in pedib9 hoĩs stetit: & cor hoĩs datũ
ἐτίλοντο τὰ πτερὰ αὐτοῦ καὶ ἐξήρθη ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ ποδῶν ἀνθρώπου ἐστάθη, καὶ καρδία ἀνθρώπου ἐδόθη
est ei. & ecce bestia secunda similis vrso: & in parte vnã stetit: & tria latera in ore ei9 inter dentes eius. & sic dicebãt ei. surge
αὐτῇ. καὶ ἰδοὺ θηρίον δεύτερον ὅμοιον ἄρκῳ, καὶ εἰς μέρος ἓν ἐστάθη, καὶ τρία πλευρὰ ἐν τῷ στόματι αὐτῆς ἀνὰ μέσον τῶν ὀδόντων αὐτῆς. καὶ οὕτως ἔλεγον αὐτῇ. ἀνάστηθι
cõede carnes multas. post ipsam aspiciebã & ecce alia bestia quasi pardalis: & ipsi ale
φάγε σάρκας πολλάς. ὀπίσω αὐτοῦ ἐθεώρουν καὶ ἰδοὺ ἕτερον θηρίον ὡσεὶ πάρδαλις, καὶ αὐτῇ πτερὰ
quattuor volucris sup eam: & quattuor capita bestie: & ptãs data ẽ illi. post hoc aspiciebã:
τέσσαρα πετεινοῦ ὑπεράνω αὐτῆς, καὶ τέσσαρες κεφαλαὶ τῷ θηρίῳ, καὶ ἐξουσία ἐδόθη αὐτῇ. ὀπίσω τούτου ἐθεώρουν,

---

Trãs. gre. lxx. cũ inter. lati. Trãsla. B. Hie. Tex. he. Dani. vij. Primitiva. heb.

Trãs. gre. lxx. cũ inter. lati.

& ecce bestia quarta terribil' & stupenda & fortis vehemẽt: & dentes eius ferrei magni: cõedẽs & cõminuẽs. & reliqua pedib9 suis
καὶ ἰδοὺ θηρίον τέταρτον φοβερὸν καὶ ἔκθαμβον καὶ ἰσχυρὸν περισσῶς, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ μεγάλοι, ἐσθίον καὶ λεπτῦνον. καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ
cõculcabat. & ipa differẽs valde vltra oẽs
συνεπάτει. καὶ αὐτὸ διάφορον περισσῶς παρὰ πάντα τὰ
C
bestias q̃ ante eam: & cornua decẽ illi. cõsiderabã cornua eius: & ecce cornu aliud paruũ ascendit in medio eorũ & tria cornua eorũ q̃ ante eam eradicata sũt a facie eius. & ecce oculi quasi oculi hoĩs in cornu isto:
θηρία τὰ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ κέρατα δέκα αὐτῷ. προσενόουν τοῖς κέρασιν αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ κέρας ἕτερον μικρὸν ἀνέβη ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ τρία κέρατα τῶν ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἐξεριζώθη ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ ὀφθαλμοὶ ὡσεὶ ὀφθαλμοὶ ἀνθρώπου ἐν τῷ κέρατι τούτῳ,
& os loquẽs magna. aspiciebã donec throni positi sũt
καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα. ἐθεώρουν ἕως ὅτου θρόνοι ἐτέθησαν
& antiquus dierũ sedit: & vestimẽtũ eius q̃si nix albũ. & capill9 capitis eius quasi lana munda. thron9 ei9 flãma ignis: rote eius
καὶ παλαιὸς ἡμερῶν ἐκάθητο, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ὡσεὶ χιὼν λευκόν. καὶ ἡ θρὶξ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ὡσεὶ ἔριον καθαρόν. ὁ θρόνος αὐτοῦ φλὸξ πυρός, οἱ τροχοὶ αὐτοῦ
ignis ardens. fluuius ignis trahebat egrediẽs
πῦρ φλέγον. ποταμὸς πυρὸς εἷλκεν ἐκπορευόμενος
ante eã. mille milia ministrabant ei. & decies cẽtena milia assistabant ante eam. iudicium sedit: & libri apti sunt. aspiciebã tũc a
ἔμπροσθεν αὐτοῦ. χίλιαι χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ. καὶ μύριαι μυριάδες παρειστήκεισαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ. κριτήριον ἐκάθισεν, καὶ βίβλοι ἠνεῴχθησαν. ἐθεώρουν τότε ἀπὸ
Apo. 5.c.
voce sermonũ magnorũ q̃s cornu illud loq̃
φωνῆς τῶν λόγων τῶν μεγάλων ὧν τὸ κέρας ἐκεῖνο ἐλάλει,
bat: donec iterfecta ẽ bestia illa & periit: & corpus eius datũ ẽ in cõbustionẽ ignis. & reliquarũ bestiarũ trãsmutat9 ẽ pncipat9: & lõgitudo vite data ẽ eis
ἕως ἀνῃρέθη τὸ θηρίον ἐκεῖνο καὶ ἀπώλετο, καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ ἐδόθη εἰς καῦσιν πυρός. καὶ τῶν λοιπῶν θηρίων μετεστάθη ἡ ἀρχή, καὶ μακρότης ζωῆς ἐδόθη αὐτοῖς
D
vsq; ad tps & tps. aspiciebã i visione noctis:
ἕως χρόνου καὶ καιροῦ. ἐθεώρων ἐν ὁράματι τῆς νυκτός,
& ecce cũ nubib9 celi q̃si filius hominis veniens erat: & vsq; ad antiquũ dierũ puenit: & i cõspectu eius allat9 ẽ & ipi
καὶ ἰδοὺ μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ ὡσεὶ υἱὸς ἀνθρώπου ἐρχόμενος ἦν, καὶ ἕως τοῦ παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν ἔφθασεν, καὶ ἐνώπιον αὐτοῦ προσηνέχθη καὶ αὐτῷ
Mat. 24.c.
dat9 est pncipat9 & honos & regnũ: & oẽs ppli trib9 lingue ipi seruiebant.
ἐδόθη ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ βασιλεία, καὶ πάντες οἱ λαοὶ φυλαὶ καὶ γλῶσσαι αὐτῷ ἐδούλευον.
ptãs eius ptãs eterna: q̃ non transibit: & regnũ eius nõ corrumpet. horruit spũs me9. ego daniel in habitu meo & visiones capitis mei cõturbabant me: & accessi vni astantiũ & expositionẽ q̃rebam ab eo discere de oibus his. & dixit mihi expositionẽ: & cõiecturã sermonũ notã fecit mihi.
ἡ ἐξουσία αὐτοῦ ἐξουσία αἰώνιος, ἥτις οὐ παρελεύσεται, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ οὐ διαφθαρήσεται. ἔφριξεν τὸ πνεῦμά μου. ἐγὼ δανιὴλ ἐν τῇ ἕξει μου καὶ αἱ ὁράσεις τῆς κεφαλῆς μου συνετάρασσόν με, καὶ προσῆλθον ἑνὶ τῶν ἑστηκότων καὶ τὴν ἀκρίβειαν ἐζήτουν παρ' αὐτοῦ μαθεῖν περὶ πάντων τούτων. καὶ εἶπέν μοι τὴν ἀκρίβειαν, καὶ τὴν σύγκρισιν τῶν λόγων ἐγνώρισέν μοι.
E

Trãsla. B. Hie.

in visione noctis: & ecce bestia quarta terribilis atq; mirabilis & fortis nimis. Dentes ferreos habebat magnos: comedens atq; cõminuẽs: & reliq̃ pedibus suis cõculcans. Dissimilis aũt erat ceteris bestiis q̃s viderã ante eam: & habebat cornua decem. Considerabam cornua: & ecce cornu aliud paruulum ortum est de medio eorum: & tria de cornibus primis euulsa sunt a facie eius. Et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto: & os loquens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt & antiquus dierum sedit. Vestimentũ ei9 candidũ q̃si nix: & capilli capitis eius quasi lana munda. Thron9 ei9 flãme ignis: rote eius ignis accẽsus: fluuius igneus rapidusq; egrediebatur a facie eius. Milia miliũ ministrabãt ei: & decies centena milia assistebant ei. Iudicium sedit: & libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur. Et vidi quoniã interfecta esset bestia: & perisset corpus eius: & traditũ esset ad comburendum igni: aliarũ quoq; bestiarũ ablata esset potestas: & tẽpora vite cõstituta essent eis vsq; ad tẽpus & tẽpus. Aspiciebã ergo in visione noctis: & ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat: & vsq; ad antiquum dierum peruenit: & in cõspectu eius obtulerunt eũ. Et dedit ei potestatẽ & honorem & regnũ & oẽs populi tribus & lingue ipsi seruient. potestas eius potestas eterna que non auferetur: & regnum eius quod non corrũpetur. Horruit spũs me9. Ego daniel territ9 sum in his: & visiones capitis mei cõturbauerunt me. Accessi ad vnũ de assistentib9: & veritatẽ querebã ab eo de oibus his. Qui dixit mihi interp̃tationẽ sermonũ: & docuit me.

Tex. he. Dani. vij.

בחזוי ליליא וארו חיוה רביעיה
דחילה ואימתני ותקיפא יתירא
ושנין די פרזל לה רברבן אכלה
ומדקה ושארא ברגליה רפסה
והיא משניא מן כל חיותא די קדמיה
וקרנין עשר לה׃ משתכל הוית
בקרניא ואלו קרן אחרי זעירה
סלקת ביניהון ותלת מן קרניא
קדמיתא אתעקרו מן קדמיה ואלו
עינין כעיני אנשא בקרנא דא
ופם ממלל רברבן׃ חזה הוית עד
די כרסון רמיו ועתיק יומין יתב
לבושה כתלג חור ושער ראשה
כעמר נקא כרסיה שביבין די נור
גלגלוהי נור דלק׃ נהר די נור
נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין
ישמשונה ורבו רבון קדמוהי
יקומון דינא יתב וספרין פתיחו׃
חזה הוית באדין מן קל מליא
רברבתא די קרנא ממללה חזה
הוית עד די קטילת חיותא והובד
גשמה ויהיבת ליקדת אשא׃
ושאר חיותא העדיו שלטנהון
וארכה בחיין יהיבת להון עד זמן
ועדן׃ חזה הוית בחזוי ליליא
וארו עם ענני שמיא כבר אנש
אתה הוא ועד עתיק יומיא מטה
וקדמוהי הקרבוהי׃ ולה יהב שלטן
ויקר ומלכו וכל עממיא אמיא
ולשניא לה יפלחון שלטנה שלטן
עלם די לא יעדא ומלכותה
די לא תתחבל׃ אתכרית רוחי אנא
דניאל בגו נדנה וחזוי ראשי
יבהלנני׃ קרבת על חד מן קאמיא
ויציבא אבעא מנה על כל דנה
ואמר לי ופשר מליא יהודענני׃

Primitiva heb.

חזה · דחל אים · תקף יתר · שן רבב · דקק · שנה · שכל הוה · אמר · מלל · רמה עתק · נקה שבב · גלל · שמש רבב · קום דון · פתח · קול טלל · קטל חיה · אבד יהב · עדה · חיה · הוה חזה · עתק · קרב · פלח · עדה · חבל כרת · בהל אחד · קום יצב · בעה מלל · ידע

אלין חיותא רברבתא די אנין ארבע ארבעה מלכין יקומון מן ארעא׃ ויקבלון מלכותא קדישי עליונין ויחסנון מלכותא עד עלמא ועד עלם עלמיא׃ אדין צבית ליצבא על חיותא רביעיתא די הות שניא מן כלהון דחילה יתירה שניה די פרזל וטפריה די נחש אכלה מדקה ושארא ברגליה רפסה׃ ועל קרניא עשר די בראשה ואחרי די סלקת ונפלו מן קדמיה תלת וקרנא דכן ועינין לה ופם ממלל רברבן וחזוה רב מן חברתה׃ חזה הוית וקרנא דכן עבדא קרב עם קדישין ויכלה להון׃ עד די אתה עתיק יומיא ודינא יהב לקדישי עליונין וזמנא מטה ומלכותא החסנו קדישין׃ כן אמר חיותא רביעיתא מלכו רביעיא תהוא בארעא די תשנא מן כל מלכותא ותאכל כל ארעא ותדושנה ותדקנה׃ וקרניא עשר מנה מלכותא עשרה מלכין יקומון ואחרן יקום אחריהון והוא ישנא מן קדמיא ותלתה מלכין יהשפל׃ ומלין לצד עליא ימלל ולקדישי עליונין יבלא ויסבר להשניה זמנין ודת ויתיהבון בידה עד עדן ועדנין ופלג עדן׃ ודינא יתב ושלטנה יהעדון להשמדה ולהובדה עד סופא׃ ומלכותה ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא יהיבת לעם קדישי עליונין מלכותה מלכות עלם וכל שלטניא לה יפלחון וישתמעון׃ עד כה סופא די מלתא אנה דניאל שגיא רעיוני

He quattuor bestie magne: quattuor sunt regna que consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti dei altissimi: & obtinebunt regnũ vsq; in seculum & in seculum seculorũ. Post hoc volui libenter discere de bestia quarta que erat dissimilis valde ab omnibus & terribilis nimis. Dentes & vngues eius ferrei: comedebat & cõminuebat: & reliq̃ pedibus suis cõculcabat. Et de cornibus decem q̃ habebat in capite: & de illo qd ortũ fuerat: ante qd ceciderãt tria cornua: & de cornu illo qd habebat oculos: & os loquens grandia: & maius erat ceteris. Aspiciebã & ecce cornu illud faciebat bellum aduersus sanctos: & preualebat eis donec venit antiquus dierum: & iudiciũ dedit sanctis excelsi: & tẽpus aduenit: & regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait. Bestia quarta: regnum quartum erit in terra quod maius erit omnibus regnis & deuorabit vniuersam terram: & cõculcabit & cõminuet eam. Porro cornua decẽ ipsius regni decem reges erũt: & alius consurget post eos & ipse potẽtior erit prioribus: & tres reges hũiliabit. Et sermones contra excelsum loquetur: & sanctos altissimi conteret. Et putabit q possit mutare tẽpora & leges: & tradẽtur in manu eius vsq; ad tẽps & tpa & dimidiũ tẽporis. Et iudicium sedebit vt auferatur potẽtia & cõteratur & dispereat vsq; in finẽ. regnũ autẽ & potestas & magnitudo regni q̃ est subter omne celum detur populo sanctorũ altissimi: cuius regnum regnũ sempiternum est: & oẽs reges seruient ei & obediẽt. Hucusq; finis verbi. Ego daniel multum cogitationib9 meis

ταῦτα τὰ θηρία τὰ μεγάλα τὰ τέσσαρα, τέσσαρες βασιλεῖαι ἀναστήσονται ἐπὶ τῆς γῆς, αἳ ἀρθήσονται· καὶ παραλήψονται τὴν βασιλείαν ἅγιοι ὑψίστου, καὶ καθέξουσιν αὐτὴν ἕως τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως αἰῶνος τῶν αἰώνων. καὶ ἐζήτουν ἀκριβῶς μαθεῖν περὶ τοῦ θηρίου τοῦ τετάρτου ὅτι ἦν διάφορον παρὰ πᾶν θηρίον, φοβερὸν περισσῶς, οἱ ὀδόντες αὐτοῦ σιδηροῖ, καὶ οἱ ὄνυχες αὐτοῦ χαλκοῖ, ἐσθίον καὶ λεπτῦνον, καὶ τὰ ἐπίλοιπα τοῖς ποσὶν αὐτοῦ κατεπάτει. καὶ περὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ τῶν δέκα τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, καὶ τοῦ ἑτέρου τοῦ ἀναβάντος καὶ ἐκτινάξαντος τῶν προτέρων τρία. κέρας ἐκεῖνο ᾧ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ στόμα λαλοῦν μεγάλα, καὶ ἡ ὅρασις αὐτοῦ μείζων τῶν λοιπῶν. ἐθεώρουν, καὶ τὸ κέρας ἐκεῖνο ἐποίει πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ ἴσχυεν πρὸς αὐτούς, ἕως οὗ ἦλθεν ὁ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν, καὶ τὸ κρίμα ἔδωκεν ἁγίοις ὑψίστου. καὶ ὁ καιρὸς ἔφθασεν, καὶ τὴν βασιλείαν κατέσχον οἱ ἅγιοι. καὶ εἶπεν, τὸ θηρίον τὸ τέταρτον βασιλεία τετάρτη ἔσται ἐν τῇ γῇ, ἥτις ὑπερέξει πάσας τὰς βασιλείας, καὶ καταφάγεται πᾶσαν τὴν γῆν καὶ συμπατήσει αὐτὴν καὶ κατακόψει. καὶ τὰ δέκα κέρατα αὐτοῦ, δέκα βασιλεῖαι ἀναστήσονται, καὶ ὀπίσω αὐτῶν ἀναστήσεται ἕτερος, ὃς ὑπεροίσει πάντας τοὺς ἔμπροσθεν, καὶ τρεῖς βασιλεῖς ταπεινώσει. καὶ λόγους πρὸς τὸν ὕψιστον λαλήσει, καὶ τοὺς ἁγίους ὑψίστου παλαιώσει, καὶ ὑπονοήσει τοῦ ἀλλοιῶσαι καιροὺς καὶ νόμον· καὶ δοθήσεται ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἕως καιροῦ καὶ καιρῶν καὶ ἥμισυ καιροῦ. καὶ τὸ κριτήριον καθίσει, καὶ τὴν ἀρχὴν μεταστήσουσι τοῦ ἀφανίσαι καὶ τοῦ ἀπολέσαι ἕως τέλους. καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ ἐξουσία καὶ ἡ μεγαλωσύνη τῶν βασιλειῶν τῶν ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ ἐδόθη ἁγίοις ὑψίστου, καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ βασιλεία αἰώνιος, καὶ πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ αὐτῷ δουλεύσουσιν καὶ ὑπακούσονται. ἕως ὧδε τὸ πέρας τοῦ λόγου. ἐγὼ δανιὴλ ἐπὶ πολὺ οἱ διαλογισμοί μου

Luce. 1.c.

συνετάρασσόν με, καὶ ἡ μορφή μου ἠλλοιώθη ἐπ' ἐμοί, καὶ τὸ ῥῆμα ἐν τῇ καρδίᾳ μου συνετήρησα.

Ca.8.

Ἐν ἔτει τρίτῳ τῆς βασιλείας Βαλτάσαρ τοῦ βασιλέως ὅρασις ὤφθη πρός με· ἐγὼ δανιὴλ μετὰ τὴν ὀφθεῖσάν μοι τὴν ἀρχήν. καὶ ἤμην ἐν Σούσοις τῇ βάρει, ἥ ἐστιν ἐν χώρᾳ Αἰλάμ· καὶ εἶδον ἐν ὁράματι καὶ ἤμην ἐπὶ τῆς πύλης Οὐλαί. καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ κριὸς εἷς ἑστηκὼς πρὸ τοῦ Οὐβάλ, καὶ αὐτῷ κέρατα ὑψηλά, καὶ τὸ ἓν ὑψηλότερον τοῦ ἑτέρου, καὶ τὸ ὑψηλὸν ἀνέβαινεν ἐπ' ἐσχάτων. καὶ εἶδον τὸν κριὸν κερατίζοντα κατὰ θάλασσαν καὶ βορρᾶν καὶ νότον, καὶ πάντα τὰ θηρία οὐ στήσονται ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος ἐκ χειρὸς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἐμεγαλύνθη. καὶ ἐγὼ ἤμην συνίων, καὶ ἰδοὺ τράγος αἰγῶν ἤρχετο ἀπὸ λιβὸς ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἦν ἁπτόμενος τῆς γῆς, καὶ τῷ τράγῳ κέρας ἓν ἀνὰ μέσον τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. καὶ ἦλθεν ἕως τοῦ κριοῦ τοῦ τὰ κέρατα ἔχοντος, οὗ εἶδον ἑστῶτος ἐνώπιον τοῦ Οὐβάλ, καὶ ἔδραμεν πρὸς αὐτὸν ἐν ὁρμῇ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. καὶ εἶδον αὐτὸν φθάνοντα ἕως τοῦ κριοῦ, καὶ ἐξηγριάνθη πρὸς αὐτόν, καὶ ἔπαισεν τὸν κριὸν καὶ συνέτριψεν ἀμφότερα τὰ κέρατα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἦν ἰσχὺς τῷ κριῷ τοῦ στῆναι ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἐπὶ τὴν γῆν καὶ συνεπάτησεν αὐτόν, καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐξαιρούμενος τὸν κριὸν ἐκ χειρὸς αὐτοῦ. καὶ ὁ τράγος τῶν αἰγῶν ἐμεγαλύνθη ἕως σφόδρα· καὶ ἐν τῷ ἰσχῦσαι αὐτὸν συνετρίβη τὸ κέρας αὐτοῦ τὸ μέγα, καὶ ἀνέβη ἕτερα κέρατα τέσσαρα ὑποκάτω αὐτοῦ εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ. καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν ἐξῆλθεν κέρας ἓν ἰσχυρόν, καὶ ἐμεγαλύνθη περισσῶς πρὸς νότον καὶ πρὸς ἀνατολὴν καὶ πρὸς τὴν δύσιν. καὶ ἐμεγαλύνθη ἕως τῆς δυνάμεως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν ἀπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπὸ τῶν ἀστέρων, καὶ συνεπάτησεν αὐτά, καὶ ἕως οὗ ὁ ἀρχιστράτηγος ἐμεγαλύνθη.

cõturbabar: & facies mea mutata est in me: verba autẽ in corde meo conseruaui.

8.

Anno tertio regni balthasar regis visio apparuit mihi. Ego daniel post id quod videram in principio vidi in visione mea cũ essem in susis castro quod est in helam regione: vidi autẽ in visione esse me super portam vlai: & leuaui oculos meos & vidi. Et ecce aries vnus stabat ante paludem habens cornua excelsa: & vnum excelsius altero atq; succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantẽ contra occidentẽ & cõtra aquilonẽ & cõtra meridiem: & oẽs bestie nõ poterãt resistere ei neq; liberari de manu ei9: fecitq; fm voluntatẽ suã & magnificat9 est. Et ego intelligebam. Ecce autẽ hircus caprarũ veniebat ab occidẽte super faciẽ totius terre: & nõ tãgebat terrã. Porro hircus hẽbat cornu insigne inter oculos suos: & venit vsq; ad arietẽ illum cornutũ quem videram stantem ante portam: & cucurrit ad eum in impetu fortitudinis sue. Cũq; appropinquasset ppe arietẽ: efferat9 est in eum: & percussit arietem & cõminuit duo cornua eius: & nõ poterat aries resistere ei. Cumq; misisset eum in terrã conculcauit: & nemo quibat liberare arietẽ de manu ei9. Hircus autẽ caprarũ magnus factus est nimis. Cumq; creuisset fractũ est cornu magnũ: & orta sunt quattuor cornua subter illud per quattuor vẽtos celi. De vno autem ex eis egressum est cornu vnũ modicũ: & factum est grande contra meridiẽ & cõtra orientẽ & cõtra fortitudinẽ. Et magnificatũ est vsq; ad fortitudinẽ celi: & eiecit de fortitudine & de stellis: & cõculcauit eas. Et vsq; ad principẽ fortitudinis magnificatũ est;

ובלגני וזיוי ישתנון עלי ומלתא בלבי נטרת׃

Cap. viij.

בשנת שלוש למלכות בלשאצר המלך חזון נראה אלי אני דניאל אחרי הנראה אלי בתחלה׃ ואראה בחזון ויהי בראתי ואני בשושן הבירה אשר בעילם המדינה ואראה בחזון ואני הייתי על אובל אולי׃ ואשא עיני ואראה והנה איל אחד עמד לפני האבל ולו קרנים והקרנים גבהות והאחת גבהה מן השנית והגבהה עלה באחרנה׃ ראיתי את האיל מנגח ימה וצפונה ונגבה וכל חיות לא יעמדו לפניו ואין מציל מידו ועשה כרצנו והגדיל׃ ואני הייתי מבין והנה צפיר העזים בא מן המערב על פני כל הארץ ואין נוגע בארץ והצפיר קרן חזות בין עיניו׃ ויבא עד האיל בעל הקרנים אשר ראיתי עמד לפני האבל וירץ אליו בחמת כחו׃ וראיתיו מגיע אצל האיל ויתמרמר אליו ויך את האיל וישבר את שתי קרניו ולא היה כח באיל לעמד לפניו וישליכהו ארצה וירמסהו ולא היה מציל לאיל מידו׃ וצפיר העזים הגדיל עד מאד וכעצמו נשברה הקרן הגדולה ותעלנה חזות ארבע תחתיה לארבע רוחות השמים׃ ומן האחת מהם יצאה קרן אחת מצעירה ותגדל יתר אל הנגב ואל המזרח ואל הצבי׃ ותגדל עד צבא השמים ותפל ארצה מן הצבא ומן הכוכבים ותרמסם׃ ועד שר הצבא הגדיל

&ab eo tulit iuge sacrificium: & deiecit locum sanctificationis eius. Robur autē datū est contra iuge sacrificiū ꝓpter peccata: & ꝓsternetur veritas in terra: & prosperabitur & faciet. Et audiui vnū de sanctis loqntē: & dixit vnꝰ ſctūs alteri nescio cui loquenti. Vsqꝫquo visio & iuge sacrificiū & peccatū desolationis q̄ facta est & sanctuariū & fortitudo cōculcabitur. Et dixit ei. Vsqꝫ ad vesperā & mane dies duo milia trecēti: & mūdabitur sanctuariū. Factū est aūt cū viderē ego daniel visionē: & q̄rerē intelligētiam: ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audiui vocem viri inter vlai & clamauit & ait. Gabriel fac intelligere istā visionē. Et venit: & stetit iuxta vbi ego stabā. Cunqꝫ venisset: pauēs corrui in faciē meā: & ait ad me. Intellige fili homis qm̄ in tpe finis cōplebitur visio. Cūqꝫ loqueretur ad me collapsus sum ꝓnus in terram. Et tetigit me: & statuit me in gradu meo. Dixitqꝫ mihi. Ego ostēdā tibi q̄ futura sunt in nouissimo maledictionis: quoniā habet tēpus finē suū. Aries quem vidisti habere cornua: rex medorum est atqꝫ persarum. Porro hircus caprarum: rex grecoꝝ est: & cornu grande quod erat inter oculos eius: ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo: quattuor reges de gente eius consurgent: sed non in fortitudine eius. Et post regnum eoꝝ cum creuerint iniquitates cōsurget rex īpudens facie: & intelligēs ꝓpositiōes: & roborabitur fortitudo eiꝰ: sed nō in viribus suis: & supra q̄ credi pōt vniuersa vastabit: & ꝓsperabitur & faciet. Et īterficiet robustos & populū ſctōrū ſm voluntate suā: & dirigetur dolus in manu eiꝰ: & cor suū magnificabitur & in copia rerū oīm occidet plimos. Et cōtra pricipē pricipū cōsurget: & sine manu cōteretur. Et visio vespere & mane q̄ dicta est: vera est.

Tu ergo visionē signa: qa post multos dies erit. Et ego daniel langui & egrotaui per dies. Cunqꝫ surrexissem faciebam opera regis & stupebā ad visionē & nō erat q interp̄taretur.

Ca.9.

In anno primo darii filii assueri de semie medorum qui imperauit super regnū chaldeorum anno vno regni eius. Ego daniel intellexi in libris numerum annorum de quo est sermo dñi ad hieremiam prophetam vt cōplerentur desolationis hierusalē septuaginta ānis. Et posui faciem meam ad dominum deum meum rogare & deprecari in ieiuniis sacco & cinere: & oraui ad dominum deū meū: & cōfessus sū: & dixi. Obsecro domine deus magne & terribilis custodiens pactum & miam diligentibus te & custodiētibus mādata tua: peccauimus iniqtatē fecimus: impie egimus: & recessimus & declinauimus a mādatis tuis ac iudiciis. Non obediuimus seruis tuis ꝓphetis qui locuti sunt in noie tuo regibus nrīs: principibus nostris: patribus nostris: oīqꝫ populo terre. Tibi dñe iusticia: nobis autē confusio faciei sicut est hodie viro iuda & habitatoribus hierusalē & omni israel his qui prope sunt & his qui procul in vniuersis terris ad quas eiecisti eos ꝓpter iniqtates eoꝝ in qbꝰ peccauerunt in te dñe. Nobis cōfusio faciei: regibꝰ nrīs: principibꝰ nrīs & patribus nrīs qui peccauerunt. Tibi autē dño deo nostro misericordia & ꝓpitiatio: quia recessimus a te: & non audiuimꝰ vocē dñi dei nostri vt ambularemus in lege eius quā posuit nobis per seruos suos ꝓphetas: & oīs israel preuaricati sunt legem tuā: & declinauerunt ne audirēt vocē tuā: & stillauit sup nos maledictio & detestatio que

כתובה בתורת משה עבד האלהים כי חטאנו לו: ויקם את דבריו אשר דבר עלינו ועל שפטינו אשר שפטונו להביא עלינו רעה גדלה אשר לא נעשתה תחת כל השמים כאשר נעשתה בירושלם: כאשר כתוב בתורת משה את כל הרעה הזאת באה עלינו ולא חלינו את פני יהוה אלהינו לשוב מעוננו ולהשכיל באמתך: וישקד יהוה על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק יהוה אלהינו על כל מעשיו אשר עשה ולא שמענו בקלו: ועתה אדני אלהינו אשר הוצאת את עמך מארץ מצרים ביד חזקה ותעש לך שם כיום הזה חטאנו רשענו: אדני ככל צדקתך ישב נא אפך וחמתך מעירך ירושלם הר קדשך כי בחטאינו ובעונות אבתינו ירושלם ועמך לחרפה לכל סביבתינו: ועתה שמע אלהינו אל תפלת עבדך ואל תחנוניו והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני: הטה אלהי אזנך ושמע פקחה עיניך וראה שממתינו והעיר אשר נקרא שמך עליה כי לא על צדקתינו אנחנו מפילים תחנונינו לפניך כי על רחמיך הרבים: אדני שמעה אדני סלחה אדני הקשיבה ועשה אל תאחר למענך אלהי כי שמך נקרא על עירך ועל עמך: ועוד אני מדבר ומתפלל ומתודה חטאתי וחטאת עמי ישראל ומפיל תחנתי לפני יהוה אלהי על הר קדש אלהי: ועוד אני מדבר בתפלה והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון

scripta est in libro moysi serui dei: quia peccauimus ei. Et statuit sermones suos quos locutus est super nos & super principes nr̃os qui iudicauerũt nos: vt sup induceret in nos magnũ malũ quale nunq̃ fuit sub omni celo: s̃m q̃ factũ est in hierusalem: sicut scriptũ est in lege moysi. Omne malum hoc venit super nos. Et non rogauimus faciẽ tuã dñe de⁹ nr̃ vt reuerteremur ab iniq̃tatib⁹ nr̃is: & cogitaremus veritatẽ tuam. Et vigilauit dñs sup maliciã: & adduxit eam sup nos. Iustus dñs de⁹ noster in oĩbus operibus suis que fecit. Non enĩ audiuimus vocem eius. Et nunc dñe deus noster qui eduxisti populum tuum de terra egypti in manu forti: & fecisti tibi nomẽ s̃m diẽ hanc: peccauimus: iniq̃tatẽ fecim⁹ dñe in oẽm iustiaã tuã. Auertatur obsecro ira tua & furor tu⁹ a ciuitate tua hierusalem & a monte sancto tuo. Propter pctã enĩ nr̃a & iniq̃tates patrũ nostrorũ hierusalẽ & populus tu⁹ in opprobriũ sunt oĩbus p circuitũ nr̃m. Nũc ergo exaudi deus nr̃ orõnem serui tui: & p̃ces ei⁹: & ostende faciẽ tuã sup sanctuariũ tuũ qđ desertũ est. Propter temetipsum inclina deus meus aurẽ tuã & audi: aperi oculos tuos & vide desolationẽ nostram & ciuitatẽ sup quã inuocatũ est nomẽ tuũ. Neq; enĩ in iustificationibus nr̃is prosternimus preces ante faciẽ tuã: sed in misẽationib⁹ tuis multis. Exaudi dñe: placare domine: attende & fac. Ne moreris propter temetipsum deus me⁹: quia nomẽ tuũ inuocatũ est sup ciuitatẽ & sup ppl̃m tuũ. Cũq; adhuc loq̃rer & orarẽ & cõfiterer pctã mea & pctã ppl̃i mei israel vt psternerẽ p̃ces meas in cõspectu dei mei: p mõte scto dei mei. Adhuc me loquẽte in orõne mea ecce vir gabriel quem videram in visione

ὃ γεγραμμένος ἐν νόμῳ μωυσῆ δούλου τοῦ θεοῦ, ὅτι ἡμάρτομεν αὐτῷ, καὶ ἔστησε τοὺς λόγους αὐτοῦ οὓς ἐλάλησεν ἐφ᾽ ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τοὺς κριτὰς ἡμῶν οἳ ἔκριναν ἡμᾶς, ἐπαγαγεῖν ἐφ᾽ ἡμᾶς κακὰ μεγάλα, οἷα οὐ γέγονεν ὑποκάτω παντὸς τοῦ οὐρανοῦ κατὰ τὰ γενόμενα ἐν ἱερουσαλήμ, καθὼς γέγραπται ἐν τῷ νόμῳ μωυσῆ. πάντα κακὰ ταῦτα ἦλθεν ἐφ᾽ ἡμᾶς, καὶ οὐκ ἐδεήθημεν τοῦ προσώπου κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἀποστρέψαι ἀπὸ τῶν ἀδικιῶν ἡμῶν καὶ τοῦ συνιέναι ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ. καὶ ἐγρηγόρησε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ τὴν κακίαν, καὶ ἐπήγαγεν αὐτὰ ἐφ᾽ ἡμᾶς, ὅτι δίκαιος κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν ποίησιν αὐτοῦ ἣν ἐποίησε, καὶ οὐκ εἰσηκούσαμεν τῆς φωνῆς αὐτοῦ. καὶ νῦν κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν, ὃς ἐξήγαγες τὸν λαόν σου ἐκ γῆς αἰγύπτου ἐν χειρὶ κραταιᾷ, καὶ ἐποίησας σεαυτῷ ὄνομα ὡς ἡ ἡμέρα αὕτη, ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν. κύριε ἐν πάσῃ ἐλεημοσύνῃ σου ἀποστραφήτω δὴ ὁ θυμός σου καὶ ἡ ὀργή σου ἀπὸ τῆς πόλεώς σου ἱερουσαλὴμ ὄρους ἁγίου σου, ὅτι ἡμάρτομεν ἐν ταῖς ἀδικίαις ἡμῶν καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν ἱερουσαλήμ, καὶ ὁ λαός σου εἰς ὀνειδισμὸν ἐγένετο ἐν πᾶσι τοῖς περικύκλῳ ἡμῶν. καὶ νῦν εἰσάκουσον κύριε ὁ θεὸς ἡμῶν τῆς προσευχῆς τοῦ δούλου σου καὶ τῶν δεήσεων αὐτοῦ, καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου ἐπὶ τὸ ἁγίασμά σου τὸ ἔρημον ἕνεκέν σου κύριε. κλῖνον ὁ θεός μου τὸ οὖς σου καὶ ἄκουσον, ἄνοιξον τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε τὸν ἀφανισμὸν ἡμῶν καὶ τῆς πόλεώς σου, ἐφ᾽ ἧς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά σου ἐπ᾽ αὐτῆς, ὅτι οὐκ ἐπὶ ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν ἡμεῖς ῥιπτοῦμεν τὸν οἰκτιρμὸν ἡμῶν ἐνώπιόν σου, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου τοὺς πολλούς, κύριε. εἰσάκουσον κύριε, ἱλάσθητι κύριε, πρόσχες κύριε, καὶ ποίησον καὶ μὴ χρονίσῃς ἕνεκέν σου κύριε ὁ θεός μου, ὅτι τὸ ὄνομά σου ἐπικέκληται ἐπὶ τὴν πόλιν σου καὶ ἐπὶ τὸν λαόν σου. καὶ ἔτι μου λαλοῦντος καὶ προσευχομένου καὶ ἐξαγορεύοντος τὰς ἁμαρτίας μου καὶ τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ μου ἰσραήλ, καὶ ῥιπτοῦντος τὸν ἔλεόν μου ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ μου περὶ τοῦ ὄρους τοῦ ἁγίου τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔτι μου λαλοῦντος ἐν τῇ προσευχῇ, καὶ ἰδοὺ ὁ ἀνὴρ γαβριὴλ ὃν εἶδον ἐν τῇ ὁράσει ἐν τῇ ἀρχῇ

πετώμενος, καὶ ἥψατό μου ὡσεὶ ὥραν θυσίας ἑσπερινῆς, καὶ συνέτισέ με καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ καὶ εἶπε· δανιήλ, νῦν ἐξῆλθον συμβιβάσαι σύνεσιν. ἐν ἀρχῇ τῆς δεήσεώς σου ἐξῆλθεν ὁ λόγος, καὶ ἐγὼ ἦλθον τοῦ ἀναγγεῖλαί σοι, ὅτι ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν εἶ σύ, καὶ ἐννοήθητι ἐν τῷ ῥήματι καὶ σύνες ἐν τῇ ὀπτασίᾳ. ἑβδομήκοντα ἑβδομάδες συνετμήθησαν ἐπὶ τὸν λαόν σου καὶ ἐπὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν, τοῦ συντελεσθῆναι ἁμαρτίαν, καὶ τοῦ σφραγίσαι ἁμαρτίας καὶ ἀπαλεῖψαι τὰς ἀνομίας, καὶ τοῦ ἐξιλάσασθαι ἀδικίας, καὶ τοῦ ἀγαγεῖν δικαιοσύνην αἰώνιον, καὶ τοῦ σφραγίσαι ὅρασιν καὶ προφητείαν, καὶ τοῦ χρῖσαι ἅγιον ἁγίων. καὶ γνώσῃ καὶ συνήσεις ἀπὸ ἐξόδου λόγου τοῦ ἀποκριθῆναι καὶ τοῦ οἰκοδομῆσαι ἱερουσαλὴμ ἕως χριστοῦ ἡγουμένου, ἑβδομάδες ἑπτὰ καὶ ἑβδομάδες ἑξηκονταδύο. καὶ ἐπιστρέψει καὶ οἰκοδομηθήσεται πλατεῖα καὶ τεῖχος, καὶ ἐκκενωθήσονται οἱ καιροί. καὶ μετὰ τὰς ἑβδομάδας τὰς ἑξηκονταδύο ἐξολοθρευθήσεται χρῖσμα, καὶ κρῖμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. καὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ ἅγιον διαφθερεῖ σὺν τῷ ἡγουμένῳ τῷ ἐρχομένῳ, καὶ ἐκκοπήσονται ὡς ἐν κατακλυσμῷ, καὶ ἕως τέλους πολέμου συντετμημένου τάξει ἀφανισμοῖς. καὶ δυναμώσει διαθήκην πολλοῖς ἑβδομὰς μία, καὶ ἐν τῷ ἡμίσει τῆς ἑβδομάδος ἀρθήσεταί μου θυσία καὶ σπονδή, καὶ ἐπὶ τὸ ἱερὸν βδέλυγμα τῶν ἐρημώσεων ἔσται, καὶ ἕως συντελείας καιροῦ συντέλεια δοθήσεται ἐπὶ τὴν ἐρήμωσιν. Ca.10.

Ἐν ἔτει τρίτῳ κύρου βασιλέως περσῶν, λόγος ἀπεκαλύφθη τῷ δανιήλ, οὗ τὸ ὄνομα ἐπεκλήθη βαλτάσαρ, καὶ ἀληθινὸς ὁ λόγος, καὶ δύναμις μεγάλη καὶ σύνεσις ἐδόθη αὐτῷ ἐν τῇ ὀπτασίᾳ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγὼ δανιὴλ ἤμην πενθῶν τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν, ἄρτον ἐπιθυμιῶν οὐκ ἔφαγον, καὶ κρέας καὶ οἶνος οὐκ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου, καὶ ἄλειμμα οὐκ ἠλειψάμην ἕως πληρώσεως τριῶν ἑβδομάδων ἡμερῶν. καὶ ἐν ἡμέρᾳ εἰκοστῇ καὶ τετάρτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, καὶ ἐγὼ ἤμην ἐχόμενος τοῦ ποταμοῦ τοῦ μεγάλου αὐτός ἐστι τίγρις, καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ εἷς ἐνδεδυμένος βαδδίν,

a principio cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini & docuit me & locut⁹ est mihi, dixitq;. Daniel nunc egressus sũ vt docerẽ te & intelligeres. Ab exordio p̃cũ tuarũ egress⁹ ẽ s̃mo. Ego aũt veni vt idicarẽ tibi: q̃a vir desideriorũ es. Tu aũt aĩaduerte s̃monẽ: & intellige visionẽ. Septuagĩta hebdomades abbreuiate sũt sup ppl̃m tuũ: & sup vrbẽ sanctã tuã vt cõsumetur p̃uaricatio & finẽ accipiat peccatũ: & deleatur iniq̃tas: & adducatur iusticia sempiterna: & ĩpleatur visio & p̃phetia & vngatur scts̃ sctõrũ. Scito ergo & aĩaduerte ab exitu s̃mõis vt iterũ edificetur hier̃l'z vsq; ad xp̃m ducẽ: hebdomades septẽ: & hebdomades sexaginta due erũt. Et rursum edificabitur platea & muri ĩ angustia tẽporũ. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur xp̃s: & nõ erit ei⁹ populus q̃ eũ negaturus est. Et ciuitatẽ & sanctuariũ dissipabit popl's cũ duce venturo & finis ei⁹ vastitas: & post finẽ belli statuta desolatio. Cõfirmabit aũt pactũ multis hebdomada vna: & in dimidio hebdomadis deficiet hostia & sacrificiũ: & erit in tẽplo abominatio desolationis: & vsq; ad cõsumationẽ & finem p̃seuerabit desolatio. 10.

Anno tertio regni cyri regis persarum: verbum reuelatũ est danieli cognomẽto balthasar: & verbum verum & fortitudo magna: intellexitq; s̃monẽ. Intelligẽtia enĩ est opus in visione. In dieb⁹ illis ego daniel lugebam trium hebdomadarum diebus: panẽ desiderabilem nõ comedi: & caro & vinũ nõ introierũt in os meũ. Sed neq; vnguẽto vnctus sum donec cõplerẽtur triũ hebdomadarum dies. Die autẽ vicesima & quarta mensis primi eram iuxta fluuiũ magnum qui est tigris: & leuaui oculos meos & vidi. Et ecce vir vnus vestitus lineis:

בתחלה מעף ביעף נגע אלי כעת מנחת ערב: ויבן וידבר עמי ויאמר דניאל עתה יצאתי להשכילך בינה: בתחלת תחנוניך יצא דבר ואני באתי להגיד כי חמודות אתה ובין בדבר והבן במראה: שבעים שבעים נחתך על עמך ועל עיר קדשך לכלא הפשע ולחתם חטאת ולכפר עון ולהביא צדק עלמים ולחתם חזון ונביא ולמשח קדש קדשים: ותדע ותשכל מן מצא דבר להשיב ולבנות ירושלם עד משיח נגיד שבעים שבעה ושבעים ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ ובצוק העתים: ואחרי השבעים ששים ושנים יכרת משיח ואין לו והעיר והקדש ישחית עם נגיד הבא וקצו בשטף ועד קץ מלחמה נחרצת שממות: והגביר ברית לרבים שבוע אחד וחצי השבוע ישבית זבח ומנחה ועל כנף שקוצים משמם ועד כלה ונחרצה תתך על שמם:

Cap.x.

בשנת שלוש לכורש מלך פרס דבר נגלה לדניאל אשר נקרא שמו בלטשאצר ואמת הדבר וצבא גדול ובין את הדבר ובינה לו במראה: בימים ההם אני דניאל הייתי מתאבל שלשה שבעים ימים: לחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי עד מלאת שלשת שבעים ימים: וביום עשרים וארבעה לחדש הראשון ואני הייתי על יד הנהר הגדול הוא חדקל: ואשא את עיני וארא והנה איש אחד לבוש בדים

ומתניו חגרים בכתם אופז וגויתו כתרשיש ופניו כמראה ברק ועיניו כלפידי אש וזרעתיו ומרגלתיו כעין נחשת קלל וקול דבריו כקול המון: וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל חרדה גדלה נפלה עליהם ויברחו בהחבא: ואני נשארתי לבדי ואראה את המראה הגדלה הזאת ולא נשאר בי כח והודי נהפך עלי למשחית ולא עצרתי כח: ואשמע את קול דבריו וכשמעי את קול דבריו ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה: והנה יד נגעה בי ותניעני על ברכי וכפות ידי: ויאמר אלי דניאל איש חמדות הבן בדברים אשר אנכי דבר אליך ועמד על עמדך כי עתה שלחתי אליך ובדברו עמי את הדבר הזה עמדתי מרעיד: ויאמר אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך ואני באתי בדבריך: ושר מלכות פרס עמד לנגדי עשרים ואחד יום והנה מיכאל אחד השרים הראשנים בא לעזרני ואני נותרתי שם אצל מלכי פרס: ובאתי להבינך את אשר יקרא לעמך באחרית הימים כי עוד חזון לימים: ובדברו עמי כדברים האלה נתתי פני ארצה ונאלמתי: והנה כדמות בני אדם נגע על שפתי ואפתח פי ואדברה ואמרה אל העמד לנגדי אדני במראה

& renes eius accincti auro obrizo: & corpus eius quasi chrysolithus: & facies eius velut species fulguris: & oculi eius vt lampas ardens: & brachia eius: & que deorsum sunt vsque ad pedes quasi species eris candentis: & vox sermonum eius vt vox multitudinis. Vidi autem ego daniel solus visionem. Porro viri qui erant mecum non viderunt: sed terror nimius irruit super eos: & fugerunt in absconditum. Ego autem relictus solus vidi visionem grandem hanc: & non remansit in me fortitudo: sed & species mea immutata est in me: & emarcui: nec habui quicquam virium. Et audiui vocem sermonum eius: & audiens iacebam consternatus super faciem meam: & vultus meus herebat terre. Et ecce manus tetigit me: & erexit me super genua mea & super articulos manuum mearum. Et dixit ad me. Daniel vir desideriorum: intellige verba que ego loquor ad te: & sta in gradu tuo. Nunc enim sum missus ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum: steti tremens & ait ad me. Noli metuere daniel: quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum vt te affligeres in conspectu dei tui: exaudita sunt verba tua: & ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni persarum restitit mihi viginti & vno diebus: & ecce michael vnus de principibus primis venit in adiutorium meum: & ego remansi ibi iuxta regem persarum. Veni autem vt docerem te que ventura sunt populo tuo in nouissimis diebus: quoniam adhuc visio in dies. Cumque loqueretur mihi huiuscemodi verbis deieci vultum meum ad terram & tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea: & aperiens os meum locutus sum: & dixi ad eum qui stabat contra me. Domine mi in visione tua

τ lumbi eius precincti in auro ophaz: τ
καὶ ἡ ὀσφὺς αὐτοῦ περιεζωσμένη ἐν χρυσίῳ ὀφάζ, καὶ τὸ
corpus eius quasi tharsis: τ facies eius quasi
σῶμα αὐτοῦ ὡς θαρσεῖς, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ
visio fulguris: τ oculi eius quasi lampa-
ὅρασις ἀστραπῆς, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡσεὶ λαμπά-
des ignis: τ brachia eius τ crura quasi
δες πυρός, καὶ οἱ βραχίονες αὐτοῦ καὶ τὰ σκέλη ὡσεὶ
visio eris fulgentis: τ vox sermonum eius
ὅρασις χαλκοῦ στίλβοντος, καὶ ἡ φωνὴ τῶν λόγων αὐτοῦ
quasi vox turbe. τ vidi ego daniel solus visio-
ὡς φωνὴ ὄχλου. καὶ εἶδον ἐγὼ δανιὴλ μόνος τὴν ὀπτασί-
nem: τ viri qui mecum: non viderunt visio-
αν, καὶ οἱ ἄνδρες οἱ μετ' ἐμοῦ, οὐκ εἶδον τὴν ὀπτασί-
nem: sed extasis magna incidit sup eos.
αν, ἀλλ' ἢ ἔκστασις μεγάλη ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτούς.
τ fugerunt in timore. τ ego relictus sum solus: τ vi-
καὶ ἔφυγον ἐν φόβῳ. καὶ ἐγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ εἶ-
di visionem magnam hanc: τ non est reli-
δον τὴν ὀπτασίαν τὴν μεγάλην ταύτην, καὶ οὐχ ὑπε-
cta in me fortitudo: τ gloria mea conuersa est in corrup
λείφθη ἐν ἐμοὶ ἰσχύς, καὶ ἡ δόξα μου ἐστράφη εἰς διαφθο-
tionem: τ non tenui robur: τ audiui vocem
ράν, καὶ οὐκ ἐκράτησα ἰσχύος, καὶ ἤκουσα τὴν φωνὴν
sermonum eius. τ cum audire ego vocem ver
τῶν λόγων αὐτοῦ. καὶ ἐν τῷ ἀκοῦσαί με τὴν φωνὴν ῥη-
borum eius: eram compunctus τ facies
μάτων αὐτοῦ, ἤμην κατανενυγμένος καὶ τὸ πρόσωπόν
mea sup terram: τ ecce manus tangens me τ ere-
μου ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ χεὶρ ἁπτομένη μου καὶ ἤγει-
xit me sup genua mea τ articulos manuum mearum.
ρέν με ἐπὶ τὰ γόνατά μου καὶ ταρσοὺς χειρῶν μου.
τ dixit ad me: daniel vir desideriorum intellige in
καὶ εἶπεν πρός με, δανιὴλ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν σύνες ἐν
verbis: que ego loquor ad te τ sta in sta
τοῖς λόγοις, οἷς ἐγὼ λαλῶ πρός σε καὶ στῆθι ἐπὶ τῇ στά-
tione tua: quia nunc missus sum ad te: τ cum loque-
σει σου, ὅτι νῦν ἀπεστάλην πρός σε, καὶ ἐν τῷ λα-
retur ipse ad me verbum hoc: surrexi tremens.
λῆσαι αὐτὸν πρός με τὸν λόγον τοῦτον, ἀνέστην ἔντρομος.
τ dixit ad me: ne timeas daniel: quia a
καὶ εἶπεν πρός με, μὴ φοβοῦ δανιήλ, ὅτι ἀπὸ τῆς
die primo qua dedisti cor tuum vt intel
ἡμέρας τῆς πρώτης ἧς ἔδωκας τὴν καρδίαν σου τοῦ συ-
ligeres τ vt affligereris in conspectu domini dei tui: exau
νιέναι καὶ κακωθῆναι ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ σου, ἠκού-
dita sunt verba tua: τ ego veni in sermonibus tuis
σθησαν οἱ λόγοι σου, καὶ ἐγὼ ἦλθον ἐν τοῖς λόγοις σου.
τ princeps regni persarum stetit ex aduerso
καὶ ὁ ἄρχων τῆς βασιλείας περσῶν εἱστήκει ἐξεναντίας
mei viginti τ vna die. τ ecce michael vnus
μου εἴκοσι καὶ μίαν ἡμέραν. καὶ ἰδοὺ μιχαὴλ εἷς τῶν
principum primorum venit ad adiuuandum me: τ ipsum
ἀρχόντων τῶν πρώτων ἦλθεν βοηθῆσαί μοι, καὶ αὐτὸν
reliqui ibi cum principe regis persarum:
κατέλιπον ἐκεῖ μετὰ τοῦ ἄρχοντος βασιλέως περσῶν,
τ veni docere te quecunque occurrent populo tuo
καὶ ἦλθον συνετίσαι σε ὅσα ἀπαντήσει τῷ λαῷ σου
in nouissimis diebus: quia adhuc visio in dies.
ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, ὅτι ἔτι ἡ ὅρασις εἰς ἡμέρας.
τ cum loqueretur ipse mecum secundum verba
καὶ ἐν τῷ λαλῆσαι αὐτὸν μετ' ἐμοῦ κατὰ τοὺς λόγους
hec: dedi faciem meam sup terram τ
τούτους, ἔδωκα τὸ πρόσωπόν μου ἐπὶ τὴν γῆν καὶ
compunctus sum. τ ecce quasi similitudo filii hominis teti-
κατενύγην. καὶ ἰδοὺ ὡς ὁμοίωσις υἱοῦ ἀνθρώπου ἥψα-
git labia mea: τ aperui os meum τ locu
το τῶν χειλέων μου, καὶ ἤνοιξα τὸ στόμα μου καὶ ἐλά-
tus sum τ dixi ad stantem coram me: domine
λησα καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἑστῶτα ἐναντίον ἐμοῦ, κύριε
in visione tua
ἐν τῇ ὀπτασίᾳ σου

conuersa sunt interiora mea in me: τ non habeo fortitudinem: τ quomodo
ἐστράφη τὰ ἐντός μου ἐν ἐμοί, καὶ οὐκ ἔχω ἰσχύν, καὶ πῶς
potero seruus tuus domine loqui cum domino meo
δυνήσομαι ὁ παῖς σου κύριε λαλῆσαι μετὰ τοῦ κυρίου μου
hoc. τ ego ex nunc non stabit in me fortitudo:
τούτου. καὶ ἐγὼ ἀπὸ τοῦ νῦν οὐ στήσεται ἐν ἐμοὶ ἰσχύς,
τ halitus non est relictus in me. τ addidit τ teti-
καὶ πνοὴ οὐχ ὑπελείφθη ἐν ἐμοί. καὶ προσέθετο καὶ ἥψα-
git me quasi visio hominis τ confortauit me: τ dixit mihi:
τό μου ὡς ὅρασις ἀνθρώπου καὶ ἐνίσχυσέν με, καὶ εἶπέν μοι,
ne timeas vir desideriorum: pax tibi viriliter age τ confortare.
μὴ φοβοῦ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, εἰρήνη σοι ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε.
τ cum loqueretur ipse mecum confortatus sum τ dixi: loqua
καὶ ἐν τῷ λαλῆσαι αὐτὸν μετ' ἐμοῦ ἴσχυσα καὶ εἶπα, λαλεί-
tur dominus meus: quia confortasti me. τ dixit mihi: si scis:
τω ὁ κύριός μου, ὅτι ἐνίσχυσάς με. καὶ εἶπέν μοι, εἰ οἶδας.
quare veni ad te: τ nunc reuertar vt prelia
ἱνατί ἦλθον πρὸς σέ, καὶ νῦν ἐπιστρέψω τοῦ πο-
er cum principe persarum. τ ego egressus sum
λεμῆσαι μετὰ ἄρχοντος περσῶν. καὶ ἐγὼ ἐξεπορευόμην
τ princeps grecorum veniebat. verumtamen annunciabo tibi quod
καὶ ὁ ἄρχων τῶν ἑλλήνων ἤρχετο. ἀλλ' ἢ ἀναγγελῶ σοι τὸ
constitutum est in scriptura veritatis: τ non est vnus qui adiu-
ἐντεταγμένον ἐν γραφῇ ἀληθείας, καὶ οὐκ ἔστιν εἷς ἀντεχό-
tor sit mecum de hoc: nisi michael princeps vester.
μενος μετ' ἐμοῦ περὶ τούτου, ἀλλ' ἢ μιχαὴλ ὁ ἄρχων ὑμῶν.

Ca.11

Et ego in anno primo cyri steti in fortitudinem τ
Καὶ ἐγὼ ἐν ἔτει πρώτῳ κύρου ἔστην εἰς ἰσχὺν καὶ
robur. τ nunc veritatem annunciabo tibi. ecce adhuc tres
κράτος. καὶ νῦν ἀλήθειαν ἀναγγελῶ σοι. ἰδοὺ ἔτι τρεῖς
reges surgent in perside: τ quartus ditabi
βασιλεῖς ἀναστήσονται ἐν περσίδι, καὶ ὁ τέταρτος πλου-
tur diuitiis magnis sup omnes. τ postquam inualue
τήσει πλοῦτον μέγαν παρὰ πάντας. καὶ μετὰ τὸ κρατῆ-
rit ipse diuitiis suis: insurget in omnia re-
σαι αὐτὸν τοῦ πλούτου αὐτοῦ, ἐπαναστήσεται πάσαις βα-
gna grecorum. τ consurget rex potens τ domina
σιλείαις ἑλλήνων. καὶ ἀναστήσεται βασιλεὺς δυνατὸς καὶ κυ-
bitur potestate multa: τ faciet secundum voluntatem suam.
ριεύσει κυρίας πολλῆς, καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ.
τ cum steterit regnum eius conteretur τ diuide
καὶ ὡς ἂν στῇ ἡ βασιλεία αὐτοῦ συντριβήσεται καὶ διαιρε-
tur in quattuor ventos celi. τ non in
θήσεται εἰς τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τοῦ οὐρανοῦ. καὶ οὐκ εἰς
extrema eius neque secundum potestatem eius: qua dominatus
τὰ ἔσχατα αὐτοῦ. οὐδὲ κατὰ τὴν κυρίαν αὐτοῦ, ἣν ἐκυρίευ-
est. quia lacerabit regnum eius τ aliis pre
σεν. ὅτι ἐκτιλήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ καὶ ἑτέροις ἐκ-
ter istos dabitur. τ confortabitur rex au
τὸς τούτων δοθήσεται. καὶ ἐνισχύσει ὁ βασιλεὺς τοῦ νό-
stri: τ vnus principum eius preualebit sup eum τ
του, καὶ εἷς τῶν ἀρχόντων αὐτοῦ ἐνισχύσει ἐπ' αὐτὸν καὶ
dominabitur dominatione multa in potestate sua: τ post
κυριεύσει κυρίαν πολλὴν ἐπ' ἐξουσίας αὐτοῦ, καὶ μετὰ
annos eius commiscebunt. τ filia regis
τὰ ἔτη αὐτοῦ συμμιγήσονται. καὶ ἡ θυγάτηρ βασιλέως τοῦ
austri intrabit ad regem aquilonis vt faciat
νότου εἰσελεύσεται πρὸς βασιλέα τοῦ βορρᾶ τοῦ ποιῆσαι
federa cum eo τ non obtinebit fortitudinem brachii: τ
συνθήκας μετ' αὐτοῦ καὶ οὐ κρατήσει ἰσχύος βραχίονος, καὶ
non stabit semen eius. τ tradetur ipsa τ
οὐ στήσεται τὸ σπέρμα αὐτοῦ. καὶ παραδοθήσεται αὐτὴ καὶ οἱ
ferentes eam: τ adolescens τ confortans eam in
φέροντες αὐτήν, καὶ ἡ νεᾶνις καὶ ὁ κατισχύων αὐτὴν ἐν τοῖς
temporibus. τ surget ex flore radicis eius
καιροῖς. καὶ ἀναστήσεται ἐκ τοῦ ἄνθους τῆς ῥίζης αὐτῆς
in preparatione sua: τ veniet ad exer
ἐπὶ τῆς ἑτοιμασίας αὐτοῦ, καὶ ἥξει πρὸς τὴν δύ-
citum: τ intrabit in munitiones re-
ναμιν, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ὑποστηρίγματα τοῦ βασι-
gis aquilonis: τ faciet in eis τ preualebit.
λέως τοῦ βορρᾶ, καὶ ποιήσει ἐν αὐτοῖς καὶ κατισχύσει.

dissolute sunt compages mee & nihil in me remansit virium. Et quomodo poterit seruus domini mei loqui cum domino meo? Nihil enim in me remansit virium: sed & halitus meus intercluditur. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis: & confortauit me & dixit. Noli timere vir desideriorum: pax tibi: confortare & esto robustus. Cumque loqueretur mecum conualui & dixi. Loquere domine mi: quia confortasti me. Et ait. Nunquid scis quare venerim ad te? Et nunc reuertar vt prelier aduersum principem persarum. Cum enim egrederer apparuit princeps grecorum veniens. Verumtamen annunciabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis: & nemo est adiutor meus in omnibus his nisi michael princeps vester. 11.

Ego autem a primo anno darii medi stabam vt confortaretur & roboraretur: et nunc veritatem annunciabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt in perside: & quartus ditabitur opibus nimiis super omnes: et cum inualuerit diuitiis suis concitabit omnes aduersum regnum grecie. Surget vero rex fortis: et dominabitur potestate multa: et faciet quod placuerit ei: & cum steterit conteretur regnum eius & diuidetur in quattuor ventos celi: sed non in posteros eius neque secundum potentiam illius qua dominatus est. Lacerabitur enim regnum eius etiam in externos exceptis his: et confortabitur rex austri: & de principibus eius preualebit super eum. Et dominabitur ditione. Multa enim dominatio eius. Et post finem annorum federabuntur. Filiaque regis austri veniet ad regem aquilonis facere amiciciam: & non obtinebit fortitudinem brachii: nec stabit semen eius. et tradetur ipsa: et qui adduxerunt eam adolescentes eius et qui confortabant eam in temporibus. Et stabit de germine radicum eius plantatio: & veniet cum exercitu: & ingredietur prouinciam regis aquilonis: et abutetur eis & obtinebit.

נהפכו צירי עלי ולא עצרתי כח: והיך יוכל עבד אדני זה לדבר עם אדני זה ואני מעתה לא יעמד בי כח ונשמה לא נשארה בי: ויסף ויגע בי כמראה אדם ויחזקני: ויאמר אל תירא איש חמדות שלום לך חזק וחזק ובדברו עמי התחזקתי ואמרה ידבר אדני כי חזקתני: ויאמר הידעת למה באתי אליך ועתה אשוב להלחם עם שר פרס ואני יוצא והנה שר יון בא: אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת ואין אחד מתחזק עמי על אלה כי אם מיכאל שרכם: ואני בשנת אחת

Cap.xi.

לדריוש המדי עמדי למחזיק ולמעוז לו: ועתה אמת אגיד לך הנה עוד שלשה מלכים עמדים לפרס והרביעי יעשיר עשר גדול מכל וכחזקתו בעשרו יעיר הכל את מלכות יון: ועמד מלך גבור ומשל ממשל רב ועשה כרצונו: וכעמדו תשבר מלכותו ותחץ לארבע רוחות השמים ולא לאחריתו ולא כמשלו אשר משל כי תנתש מלכותו ולאחרים מלבד אלה: ויחזק מלך הנגב ומן שריו ויחזק עליו ומשל ממשל רב ממשלתו: ולקץ שנים יתחברו ובת מלך הנגב תבוא אל מלך הצפון לעשות מישרים ולא תעצר כח הזרוע ולא יעמד וזרעו ותנתן היא ומביאיה והילדה ומחזקה בעתים: ועמד מנצר שרשיה כנו ויבא אל החיל ויבא במעוז מלך הצפון ועשה בהם והחזיק:

וגם אלהיהם עם נסכיהם עם כלי חמדתם כסף וזהב בשבי יבא מצרים והוא שנים יעמד ממלך הצפון ׃ ובא במלכות מלך הנגב ושב אל אדמתו ׃ ובנו יתגרו ואספו המון חילים רבים ובא בוא ושטף ועבר וישב ויתגרו עד מעזה ׃ ויתמרמר מלך הנגב ויצא ונלחם עמו עם מלך הצפון והעמיד המון רב ונתן ההמון בידו ׃ ונשא ההמון ירום לבבו והפיל רבאות ולא יעוז ׃ ושב מלך הצפון והעמיד המון רב מן הראשון ולקץ העתים שנים יבוא בוא בחיל גדול וברכוש רב ׃ ובעתים ההם רבים יעמדו על מלך הנגב ובני פריצי עמך ינשאו להעמיד חזון ונכשלו ׃ ויבא מלך הצפון וישפך סללה ולכד עיר מבצרות וזרעות הנגב לא יעמדו ועם מבחריו ואין כח לעמד ׃ ויעש הבא אליו כרצונו ואין עומד לפניו ויעמד בארץ הצבי וכלה בידו ׃ וישם פניו לבוא בתקף כל מלכותו וישרים עמו ועשה ובת הנשים יתן לו להשחיתה ולא תעמד ולא לו תהיה ׃ וישב פניו לאיים ולכד רבים והשבית קצין חרפתו לו בלתי חרפתו ישיב לו ׃ וישב פניו למעוזי ארצו ונכשל ונפל ולא ימצא ׃ ועמד על כנו מעביר נוגש הדר מלכות ובימים אחדים ישבר ולא באפים ולא במלחמה ׃ ועמד על כנו נבזה ולא נתנו עליו הוד מלכות ובא בשלוה והחזיק מלכות בחלקלקות ׃ וזרעות השטף ישטפו

Insuper & deos eorum & sculptilia: vasa quoque preciosa auri & argenti captiua ducet in egyptum. Ipse preualebit aduersus regem aquilonis. Et intrabit in regnum rex austri: & reuertetur ad terram suam. Filii autem eius prouocabuntur & congregabunt multitudinem exercituum plurimorum. Et veniet properans & inundans: & reuertetur & concitabitur & congredietur cum robore eius. Et prouocatus rex austri egredietur & pugnabit aduersus regem aquilonis: & preparabit multitudinem nimiam & dabitur multitudo in manus eius: & capiet multitudinem & exaltabitur cor eius: & deiiciet multa milia: sed non preualebit. Conuertetur enim rex aquilonis & preparabit multitudinem multo maiorem quam prius. Et in fine temporum annorumque veniet properans cum exercitu magno & opibus nimiis. In temporibus illis multi consurgent aduersus regem austri. Filii quoque preuaricatorum populi tui extollentur vt impleant visionem & corruent. Et veniet rex aquilonis & comportabit aggerem & capiet vrbes munitissimas & brachia austri non sustinebunt. Et consurgent electi eius ad resistendum: & non erit fortitudo: & faciet veniens super eum iuxta placitum suum: & non erit qui stet contra faciem eius: & stabit in terra inclyta & consumetur in manu eius: & ponet faciem suam: & veniet ad tenendum vniuersum regnum eius: & recta faciet cum eo: & filiam feminarum dabit ei vt euertat illud: & non stabit nec illius erit: & conuertet faciem suam ad insulas & capiet multas: & cessare faciet principem opprobrii sui: & opprobrium eius conuertetur in eum: & conuertet faciem suam ad imperium terre sue: & impinget & corruet & non inuenietur: & stabit in loco eius vilissimus & indignus decore regio: & in paucis diebus conteretur non in furore nec in prelio. Et stabit in loco eius despectus: & non tribuetur ei honor regius. Et veniet clam & obtinebit regnum in fraudulentia. Et brachia pugnantis expugnabuntur

καί γε τοὺς θεοὺς αὐτῶν μετὰ τῶν χωνευτῶν αὐτῶν, πᾶν σκεῦος ἐπιθυμητὸν αὐτῶν ἀργυρίου καὶ χρυσίου μετὰ αἰχμαλωσίας οἴσει εἰς αἴγυπτον. καὶ αὐτὸς στήσεται ὑπὲρ βασιλέα τοῦ βορρᾶ. καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ βασιλέως τοῦ νότου, καὶ ἀναστρέψει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ υἱοὶ αὐτοῦ συνάξουσιν ὄχλον δυνάμεων πολλῶν, καὶ εἰσελεύσεται ἐρχόμενος καὶ κατακλύζων, καὶ παρελεύσεται καὶ καθίσεται καὶ προσσυμπλακήσεται ἕως τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. καὶ ἀγριανθήσεται ὁ βασιλεὺς τοῦ νότου, καὶ ἐξελεύσεται καὶ πολεμήσει μετὰ τοῦ βασιλέως τοῦ βορρᾶ, καὶ στήσει ὄχλον πολύν, καὶ παραδοθήσεται ὁ ὄχλος ἐν χειρὶ αὐτοῦ. καὶ λήψεται τὸν ὄχλον, καὶ ὑψωθήσεται ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ καταβαλεῖ μυριάδας, καὶ οὐκ ἀντισχύσει. καὶ ἐπιστρέψει ὁ βασιλεὺς τοῦ βορρᾶ, καὶ ἄξει ὄχλον πολὺν ὑπὲρ τὸν πρότερον, καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν καιρῶν ἐπελεύσεται εἰσοδία ἐν δυνάμει μεγάλῃ καὶ ἐν ὑπάρξει πολλῇ. καὶ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις πολλοὶ ἐπαναστήσονται ἐπὶ βασιλέα τοῦ νότου, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν λοιμῶν τοῦ λαοῦ σου ἐπαρθήσονται τοῦ στῆσαι ὅρασιν, καὶ ἀσθενήσουσι. καὶ εἰσελεύσεται βασιλεὺς τοῦ βορρᾶ, καὶ ἐκχεεῖ πρόσχωμα, καὶ συλλήψεται πόλεις ὀχυράς, καὶ οἱ βραχίονες τοῦ βασιλέως τοῦ νότου οὐ στήσονται, καὶ ἀναστήσονται οἱ ἐκλεκτοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ἰσχὺς τοῦ στῆναι. καὶ ποιήσει ὁ εἰσπορευόμενος πρὸς αὐτὸν κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ἑστὼς κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ στήσεται ἐν τῇ γῇ τοῦ σαβὶ καὶ συντελεσθήσεται ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. καὶ τάξει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰσελθεῖν ἐν ἰσχύι πάσης τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ εὐθεῖα πάντα μετ' αὐτοῦ ποιήσει· καὶ θυγατέρα τῶν γυναικῶν δώσει αὐτῷ τοῦ διαφθεῖραι αὐτήν, καὶ οὐ μὴ παραμείνῃ καὶ οὐκ αὐτῷ ἔσται. καὶ ἐπιστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὰς νήσους καὶ συλλήψεται πολλάς, καὶ καταπαύσει ἄρχοντας ὀνειδισμοῦ αὐτοῦ, πλὴν ὀνειδισμὸς αὐτοῦ ἐπιστρέψει αὐτῷ. καὶ ἐπιστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς αὐτοῦ, καὶ ἀσθενήσει καὶ πεσεῖται καὶ οὐχ εὑρεθήσεται. καὶ ἀναστήσεται ἐκ τῆς ῥίζης αὐτοῦ φυτὸν βασιλείας ἐπὶ τὴν ἑτοιμασίαν αὐτοῦ παραβιβάζων πράσσων δόξαν βασιλείας, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συντριβήσεται, καὶ οὐκ ἐν προσώποις οὐδὲ ἐν πολέμῳ. στήσεται ἐπὶ τὴν ἑτοιμασίαν αὐτοῦ ἐξουδενωθείς, καὶ οὐκ ἔδωκεν ἐπ' αὐτὸν δόξαν βασιλείας, καὶ ἥξει ἐν εὐθηνίᾳ καὶ κατισχύσει βασιλείας ἐν ὀλισθρήμασι, καὶ βραχίονες τοῦ κατακλύζοντος κατακλυσθήσονται

καὶ συντριβήσονται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἡγούμενος διαθήκης. καὶ ἀπὸ τῶν συναναμίξεων πρὸς αὐτὸν ποιήσει δόλον, καὶ ἀναβήσεται καὶ ὑπερισχύσει αὐτὸν ἐν ὀλίγῳ ἔθνει. καὶ ἐν εὐθηνίᾳ καὶ ἐν πίοσι χώραις ἥξει, καὶ ποιήσει ἃ οὐκ ἐποίησαν οἱ πατέρες αὐτοῦ καὶ οἱ πατέρες τῶν πατέρων αὐτοῦ· προνομὴν καὶ σκῦλα καὶ ὕπαρξιν αὐτοῖς διασκορπιεῖ, καὶ ἐπ' αἴγυπτον λογιεῖται λογισμοὺς αὐτοῦ ἕως καιροῦ. καὶ ἐξεγερθήσεται ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἐπὶ βασιλέα τοῦ νότου ἐν δυνάμει μεγάλῃ. καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ νότου συνάψει πόλεμον ἐν δυνάμει μεγάλῃ καὶ ἰσχυρᾷ σφόδρα, καὶ οὐ στήσονται, ὅτι λογιοῦνται ἐπ' αὐτὸν λογισμούς, καὶ φάγονται τὰ δέοντα αὐτοῦ καὶ συντρίψουσιν αὐτόν. καὶ δυνάμεις κατακλύσει, καὶ πεσοῦνται τραυματίαι πολλοί. καὶ ἀμφότεροι οἱ βασιλεῖς αἱ καρδίαι αὐτῶν εἰς πονηρίαν, καὶ ἐπὶ τραπέζῃ μιᾷ ψευδῆ λαλήσουσι, καὶ οὐ κατευθυνεῖ, ὅτι ἔτι πέρας εἰς καιρόν. καὶ ἐπιστρέψει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ ἐν ὑπάρξει πολλῇ, καὶ ἡ καρδία αὐτοῦ ἐπὶ διαθήκην ἁγίαν, καὶ ποιήσει καὶ ἐπιστρέψει εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. εἰς τὸν καιρὸν ἐπιστρέψει καὶ ἥξει ἐν τῷ νότῳ, καὶ οὐκ ἔσται ὡς ἡ πρώτη καὶ ἡ ἐσχάτη. καὶ εἰσελεύσονται ἐν αὐτῷ οἱ ἐκπορευόμενοι κίτιοι, καὶ ταπεινωθήσεται, καὶ ἐπιστρέψει καὶ θυμωθήσεται ἐπὶ διαθήκην ἁγίαν, καὶ ποιήσει καὶ ἐπιστρέψει, καὶ συνήσει ἐπὶ τοὺς καταλιπόντας διαθήκην ἁγίαν. καὶ βραχίονες ἐξ αὐτοῦ ἀναστήσονται, καὶ βεβηλώσουσι τὸ ἁγίασμα τῆς δυναστείας, καὶ μεταστήσουσι τὸν ἐνδελεχισμόν, καὶ δώσουσι βδέλυγμα ἠφανισμένον. καὶ οἱ ἀνομοῦντες διαθήκην ἐπάξουσιν ἐν ὀλισθρήμασι, καὶ λαὸς γινώσκοντες θεὸν αὐτοῦ κατισχύσουσι καὶ ποιήσουσι. καὶ οἱ συνετοὶ τοῦ λαοῦ συνήσουσιν εἰς πολλά, καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν φλογὶ καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ καὶ ἐν διαρπαγῇ ἡμερῶν. καὶ ἐν τῷ ἀσθενῆσαι αὐτοὺς βοηθήσονται βοήθειαν μικράν, καὶ προστεθήσονται ἐπ' αὐτοὺς πολλοὶ ἐν ὀλισθρήμασι, καὶ ἀπὸ τῶν συνιέντων ἀσθενήσουσι τοῦ πυρῶσαι αὐτοὺς καὶ τοῦ ἐκλέξασθαι καὶ τοῦ ἀποκαλυφθῆναι ἕως καιροῦ πέρας, ὅτι ἔτι εἰς καιρόν. καὶ ποιήσει κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ὁ βασιλεύς, καὶ ὑψωθήσεται καὶ μεγαλυνθήσεται ἐπὶ πάντα θεόν, καὶ ἐπὶ τὸν θεὸν τῶν θεῶν λαλήσει ὑπέρογκα

a facie eius & conterentur. Insuper & dux federis. Et post amicitias cum eo faciet dolum: & ascendet & superabit in modico populo: & abundantes & vberes vrbes ingredietur. Et faciet que non fecerunt patres eius & patres patrum eius. Rapinas & predam & diuitias eorum dissipabit: & contra firmissimas cogitationes inibit: & hoc vsque ad tempus. Et concitabitur fortitudo eius & cor eius aduersum regem austri in exercitu magno. Et rex austri prouocabitur ad bellum multis auxiliis & fortibus nimis: & non stabunt: quia inibunt aduersus eum consilia. Et comedentes panem cum eo conterent illum: exercitusque eius opprimetur: & cadent interfecti plurimi. Duorum quoque regum cor erit vt malefaciant: & ad mensam vnam mendacium loquentur: & non proficient: quia adhuc finis in aliud tempus. Et reuertetur in terram suam cum opibus multis: & cor eius aduersum testamentum sanctum: & faciet & reuertetur in terram suam. Statuto tempore reuertetur & veniet ad austrum: & non erit priori simile nouissimum. Et venient super eum trieres & romani: & percutietur & reuertetur. Et indignabitur contra testamentum sanctuarii & faciet: reuerteturque: & cogitabit aduersum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarii. Et brachia ex eo stabunt & polluent sanctuarium fortitudinis: & auferent iuge sacrificium: & dabunt abominationem in desolationem. Et impii in testamentum simulabunt fraudulenter. Populus autem sciens deum suum obtinebit & faciet. Et docti in populo docebunt plurimos: & ruent in gladio & in flamma: & in captiuitate & in rapina dierum. Cumque corruerint subleuabuntur auxilio paruulo: & applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Et de eruditis ruent: vt conflentur & eligantur & dealbentur vsque ad tempus prefinitum: quia adhuc aliud tempus erit. Et faciet iuxta voluntatem suam rex & eleuabitur & magnificabitur aduersus omnem deum: & aduersus deum deorum loquetur magnifica:

מלפניו וישברו וגם נגיד ברית ׃ ומן התחברות אליו יעשה מרמה ועלה ועצם במעט גוי ׃ בשלוה ובמשמני מדינה יבוא ועשה אשר לא עשו אבתיו ואבות אבתיו בזה ושלל ורכוש להם יבזור ועל מבצרים יחשב מחשבתיו ועד עת ׃ ויער כחו ולבבו על מלך הנגב בחיל גדול ומלך הנגב יתגרה למלחמה בחיל גדול ועצום עד מאד ולא יעמד כי יחשבו עליו מחשבות ׃ ואכלי פת בגו ישברוהו וחילו ישטוף ונפלו חללים רבים ׃ ושניהם המלכים לבבם למרע ועל שלחן אחד כזב ידברו ולא תצלח כי עוד קץ למועד ׃ וישב ארצו ברכוש גדול ולבבו על ברית קדש ועשה ושב לארצו ׃ למועד ישוב ובא בנגב ולא תהיה כראשנה וכאחרונה ׃ ובאו בו צים כתים ונכאה ושב וזעם על ברית קודש ועשה ושב ויבן על עזבי ברית קדש ׃ וזרעים ממנו יעמדו וחללו המקדש המעוז והסירו התמיד ונתנו השקוץ משמם ׃ ומרשיעי ברית יחניף בחלקות ועם ידעי אלהיו יחזקו ועשו ׃ ומשכילי עם יבינו לרבים ונכשלו בחרב ובלהבה בשבי ובבזה ימים ׃ ובהכשלם יעזרו עזר מעט ונלוו עליהם רבים בחלקלקות ׃ ומן המשכילים יכשלו לצרוף בהם ולברר וללבן עד עת קץ כי עוד למועד ׃ ועשה כרצנו המלך ויתרומם ויתגדל על כל אל ועל אל אלים ידבר נפלאות

והצליח עד כלה זעם כי נחרצה נעשתה: ועל אלהי אבתיו לא יבין ועל חמדת נשים ועל כל אלוה לא יבין כי על כל יתגדל: ולאלה מעזים על כנו יכבד ולאלוה אשר לא ידעהו אבתיו יכבד בזהב ובכסף ובאבן יקרה ובחמדות: ועשה למבצרי מעזים עם אלוה נכר אשר יכיר ירבה כבוד והמשילם ברבים ואדמה יחלק במחיר: ובעת קץ יתנגח עמו מלך הנגב וישתער עליו מלך הצפון ברכב ובפרשים ובאניות רבות ובא בארצות ושטף ועבר: ובא בארץ הצבי ורבות יכשלו ואלה ימלטו מידו אדום ומואב וראשית בני עמון: וישלח ידו בארצות וארץ מצרים לא תהיה לפליטה: ומשל במכמני הזהב והכסף ובכל חמדות מצרים ולבים וכשים במצעדיו: ושמעות יבהלהו ממזרח ומצפון ויצא בחמא גדלה להשמיד ולהחרים רבים: ויטע אהלי אפדנו בין ימים להר צבי קדש ובא עד קצו ואין עוזר לו:

Cap. xij.

ובעת ההיא יעמד מיכאל השר הגדול העמד על בני עמך והיתה עת צרה אשר לא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר: ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם: והמשכלים יזהרו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד:

& dirigetur: donec compleatur iracūdia. Perpetrata quippe ē definitio. Et deū patrū suorū non reputabit: & erit in concupiscētiis feminarū: nec quenq̄ deorū curabit: qa aduersū vniuersa cōsurget. Deū aūt maozim in loco suo venerabitur & deum quē ignorauerunt patres eius colet auro & argēto & lapide precioso rebusq̄ preciosis. Et faciet vt muniat maozim cum deo alieno quē cognouit: & multiplicabit gloriā: & dabit eis potestatē in multis: & terram diuidet gratuito. Et in tpe prefinito preliabitur aduersus eū rex austri: & q̄si tēpestas veniet cōtra illū rex aqlonis in curribus & in eqtibus & in classe magna: & igredietur terras: & conteret & pertransiet. Et introibit in terram gloriosam: & multi corruēt. Hee aūt sole saluabūtur de manu ei⁹ edom & moab & principiū filiorū ammon. Et mittet manū suam in terras: & terra egypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri & argenti & in omnibus preciosis egypti. Per libyā quoq̄ & ethiopiam transibit: & fama turbabit eū ab oriente & ab aqlone: & veniet in mltitudine magna vt cōterat & interficiat plurimos. Et figet tabernaculū suū apethno iter duo maria sup montē inclytū & sanctū: & veniet vsq̄ ad sūmitatē eius: & nemo auxiliabitur ei. 12.

In tēpore autem illo consurget michael princeps magnus q stat pro filiis populi tui & veniet tp̄s quale non fuit ab eo ex quo gētes esse ceperunt vsq̄ ad tēpus illud. Et in tempore illo saluabitur pp̄l's tu⁹: oīs q inuētus fuerit scriptus in libro. Et multi de his qui dormiūt in terre puluere: euigilabunt: alii in vitā eternam: alii in opprobriū vt videant sēp. Qui aūt docti fuerit fulgebūt q̄si splēdor firmamēti: & q ad iusticiam erudiūt multos: q̄si stelle in ppetuas eternitates.

ꝛ dirigetur donec cōpleatur ira: in .n. cōsu
καὶ κατευθυνεῖ μέχρις οὗ συντελεσθῇ ὀργή, εἰς γὰρ συν-
matione fit. ꝛ sup oēs deos pr̄m suo-
τέλειαν γίνεται. καὶ ἐπὶ πάντας θεοὺς τῶν πατέρων αὐ-
rū nō itelliget. ꝛ in cōcupiscētiā feminarū: ꝛ sup
τοῦ οὐ συνήσει. καὶ ἐπὶ ἐπιθυμίαν γυναικῶν, καὶ ἐπὶ
oēm deū nō itelliget qꝛ sup oēs magnificabi-
πάντα θεὸν οὐ συνήσει ὅτι ἐπὶ πάντας μεγαλυνθήσε-
tur. ꝛ deū maozim in loco suo glificabit. ꝛ
ται. καὶ θεὸν μαωζεὶν ἐπὶ τοῦ τόπου αὐτοῦ δοξάσει. καὶ
deū quē nō glificauerūt pr̄es ei⁹ glificabit in argē
θεὸν ὃν οὐκ ἐδόξασαν οἱ πατέρες αὐτοῦ δοξάσει ἐν ἀργυ-
to ꝛ auro ꝛ lapide p̄cioso ꝛ in cōcupiscentiis: ꝛ
ρίῳ καὶ χρυσίῳ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ ἐν ἐπιθυμήμασιν, καὶ
faciet munitionib⁹ ciuitatū cū deo alieno
ποιήσει τοῖς ὀχυρώμασι τῶν πόλεων μετὰ θεοῦ ἀλλο-
quē cognouerit: ꝛ multiplicabit glīaz ꝛ subiiciet
τρίου ὃν ἐὰν ἐπιγνῷ, καὶ πληθυνεῖ δόξαν καὶ ὑποτά-
eis multos: ꝛ terrā diuidet in donis. ꝛ in
ξει αὐτοῖς πολλούς, καὶ γῆν διελεῖ ἐν δώροις. καὶ ἐν
tp̄is fine confliget cum rege
καιροῦ πέρατι συγκερατισθήσεται μετὰ τοῦ βασιλέως
austri: ꝛ cōgregabit̄ ꝯ cum rex
τοῦ νότου, καὶ συναχθήσεται ἐπ' αὐτὸν βασιλεὺς τοῦ
aqlonis in currib⁹ ꝛ in eqtibus ꝛ in nauib⁹ mul
βορρᾶ ἐν ἅρμασι καὶ ἐν ἱππεῦσι καὶ ἐν ναυσὶ πολ-
tis: ꝛ ingredietur in terrā ꝛ conteret: ꝛ
λαῖς, καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν καὶ συντρίψει. καὶ
pertransibit. ꝛ ingredietur in terrā opti
παρελεύσεται. καὶ εἰσελεύσεται εἰς τὴν γῆν τοῦ σα-
mā ꝛ multi infirmabunt: ꝛ isti saluabuntur
βεὶ καὶ πολλοὶ ἀσθενήσουσι, καὶ οὗτοι διασωθήσονται
de manu eius edom ꝛ moab ꝛ p̄ncipiū filiorū ammō:
ἐκ χειρὸς αὐτοῦ ἐδὼμ καὶ μωὰβ καὶ ἀρχὴ υἱῶν ἀμμών,
ꝛ extendet manū suam sup terrā: ꝛ trā egy
καὶ ἐκτενεῖ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ γῆ αἰγύ-
pti nō erit in salutem. ꝛ dn̄abit in absco
πτου οὐκ ἔσται εἰς σωτηρίαν. καὶ κυριεύσει ἐν τοῖς ἀπο-
ditis auri ꝛ argenti ꝛ in oībus
κρύφοις τοῦ χρυσίου καὶ τοῦ ἀργυρίου καὶ ἐν πᾶσιν
desiderabilib⁹ egypti ꝛ libū ꝛ ethiopū in
ἐπιθυμητοῖς αἰγύπτου καὶ λιβύων καὶ αἰθιόπων ἐν τοῖς
munitiōib⁹ eorū. ꝛ auditus turbabūt eū ex oriē
ὀχυρώμασιν αὐτῶν. καὶ ἀκοαὶ ταράξουσιν αὐτὸν ἐξ ἀνα-
te ꝛ ab aqlone. ꝛ veniet in furore multo vt dele
τολῶν καὶ ἀπὸ βορρᾶ. καὶ ἥξει ἐν θυμῷ πολλῷ τοῦ ἀφα-
at ꝛ anathematizet multos: ꝛ figet taberna
νίσαι καὶ τοῦ ἀναθεματίσαι πολλούς, καὶ πήξει τὴν σκη-
culū suū aphadno inter maria sup mōtē sa
νὴν αὐτοῦ ἀφαδανὼ ἀναμέσον τῶν θαλασσῶν ἐπ' ὄρος σα-
bi sctm̄. ꝛ veniet vsq̄ ad sūmitatē eius: ꝛ nō erit
βεὶ ἅγιον. καὶ ἥξει ἕως τῆς ἄκρας αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται
q liberet eum.
ὁ ῥυόμενος αὐτόν.

Ca. 12.

Et in tp̄e illo cōsurget michael p̄nceps
Καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἀναστήσεται μιχαὴλ ὁ ἄρχων
magn⁹ q stetit sup filios pp̄li tui. ꝛ erit tp̄s
ὁ μέγας ὁ ἑστηκὼς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ λαοῦ σου. καὶ ἔσται καιρὸς
tribulatiōis: qlis nō fuit ex q facta est gēs in terra:
θλίψεως, οἵα οὐ γέγονεν ἀφ' οὗ γεγένηται ἔθνος ἐπὶ τῆς γῆς,
vsq̄ ad tp̄s illud. ꝛ in tp̄e illo saluabit po
ἕως τοῦ καιροῦ ἐκείνου. καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ σωθήσεται ὁ λα-
pl's tu⁹ oīs: q iuēt⁹ ē scriptus in libro: ꝛ mul
ός σου πᾶς, ὁ εὑρεθεὶς γεγραμμένος ἐν τῇ βίβλῳ, καὶ πολ-
ti dormientium ex tre puluere exurgent hi
λοὶ τῶν καθευδόντων ἐκ γῆς χώματος ἐξεγερθήσονται οὗτοι
in vitā eternā: ꝛ hi in opprobriū ꝛ cōfusionē eternā.
εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὗτοι εἰς ὀνειδισμὸν καὶ αἰσχύνην αἰώνιον.
ꝛ itelligētes fulgebunt q̄si splendor firmamenti
καὶ οἱ συνιέντες ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρότης τοῦ στερεώματος
ꝛ a iustis multis q̄si stelle in scl'a ꝛ vltra
καὶ ἀπὸ τῶν δικαίων τῶν πολλῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ ἔτι

ꝛ tu daniel claude sermōes ꝛ signa
καὶ σὺ δανιὴλ ἔμφραξον τοὺς λόγους καὶ σφράγισον τὸ
librum vsq̄ ad tp̄s cōsummatiōis donec doceant̄ mul-
βιβλίον ἕως καιροῦ συντελείας ἕως διδαχθῶσι πολ-
ti ꝛ multiplicet̄ scientia. ꝛ vidi ego daniel: ꝛ
λοὶ καὶ πληθυνθῇ ἡ γνῶσις. καὶ εἶδον ἐγὼ δανιήλ, καὶ
ecce duo alii steterant. vn⁹ hinc labii
ἰδοὺ δύο ἕτεροι εἱστήκεισαν. εἷς ἐντεῦθεν τοῦ χείλους
fluminis: ꝛ vn⁹ inde labii flumi-
τοῦ ποταμοῦ, καὶ εἷς ἐντεῦθεν τοῦ χείλους τοῦ ποτα-
nis. ꝛ dixi viro induto lineis q
μοῦ. καὶ εἶπον τῷ ἀνδρὶ τῷ ἐνδεδυμένῳ τὸ βαδδεὶν ὃς
erat sup aquā fluminis: vsq̄quo fi-
ἦν ἐπάνω τοῦ ὕδατος τοῦ ποταμοῦ, ἕως πότε τὸ πέ-
nis eorū q dixisti mirabiliū? ꝛ audiui vir
ρας ὧν εἴρηκας τῶν θαυμασίων; καὶ ἤκουσα τοῦ ἀνδρὸς
indutum lineis q erat sup aquā
τοῦ ἐνδεδυμένου τὸ βαδδεὶν ὃς ἦν ἐπάνω τοῦ ὕδα-
fluminis. ꝛ eleuauit dexterā suā ꝛ
τος τοῦ ποταμοῦ. καὶ ὕψωσε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ τὴν
sinistrā suam in celum: ꝛ iurauit viuēti
ἀριστερὰν αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὤμοσεν τῷ ζῶντι τὸν
i seculū: qꝛ in tp̄s ꝛ tp̄a dimidiū tp̄is: cū
αἰῶνα, ὅτι εἰς καιρὸν καὶ καιροὺς ἥμισυ καιροῦ, ἐν τῷ
ip̄leta fuerit dispersio man⁹ pp̄li sctificati:
συντελεσθῆναι διασκορπισμὸν χειρὸς λαοῦ ἡγιασμένου,
cognoscēt oīa ista. ꝛ ego audiui ꝛ nō intel
γνώσονται πάντα ταῦτα. καὶ ἐγὼ ἤκουσα καὶ οὐ συνῆ-
lexi. ꝛ dixi: dn̄e qd extrema hor? ꝛ dixit
κα. καὶ εἶπα, κύριε τί τὰ ἔσχατα τούτων; καὶ εἶπεν,
veni daniel: qꝛ clausi ꝛ signati
δεῦρο δανιήλ, ὅτι ἐμπεφραγμένοι καὶ ἐσφραγισμένοι
sermōes vsq̄ ad tp̄is finē eligentur ꝛ dealbabunt̄
οἱ λόγοι ἕως καιροῦ πέρας ἐκλεγῶσι καὶ ἐκλευκανθῶσι
ꝛ igne p̄babūt̄ multi: ꝛ iniq̄ agent iniqui ꝛ nō itel
καὶ πυρωθῶσι πολλοί, καὶ ἀνομήσωσιν ἄνομοι καὶ οὐ συνή-
ligent omnes iniq ꝛ itelligētes intelligent. ꝛ a
σουσι πάντες ἄνομοι καὶ οἱ νοήμονες συνήσουσι. καὶ ἀπὸ
tp̄e mutationis cōmunitatis: ꝛ vt data fuerit abo
καιροῦ παραλλάξεως τοῦ ἐνδελεχισμοῦ, καὶ τοῦ δοθῆναι βδέ-
minatio dsolatiōis dies mille ducenti nonaginta. bea
λυγμα ἐρημώσεως ἡμέραι χίλιαι διακόσιαι ἐνενήκοντα. μα-
tus q expectat ꝛ p̄uenit in dies mille tre-
κάριος ὁ ὑπομένων καὶ φθάσας εἰς ἡμέρας χιλίας τρια-
centos triginta quiq̄. ꝛ tu daniel veni in cō-
κοσίας τριακονταπέντε. καὶ σὺ δανιὴλ δεῦρο εἰς ἀνα-
plemētū cōsummationis. ꝛ requiesces ꝛ surges in
πλήρωσιν συντελείας. καὶ ἀναπαύσῃ καὶ ἀναστήσῃ εἰς
sorte tua in ꝯsummationē dierū.
τὸν κλῆρόν σου εἰς συντέλειαν ἡμερῶν.

Ca. 13.

Et erat vir hitās in babylone:
Καὶ ἦν ἀνὴρ οἰκῶν ἐν βαβυλῶνι,
ꝛ nomē ei ioachim. ꝛ acce-
καὶ ὄνομα αὐτῷ ἰωακείμ. καὶ ἔλα-
pit vxorem cui nomē susanna filia hel-
βεν γυναῖκα ᾗ ὄνομα σωσάννα θυγάτηρ χελ-
chie: pulchrā valde ꝛ timentem domi
κίου, καλὴν σφόδρα καὶ φοβουμένην τὸν κύ-
nū. ꝛ parētes ei⁹ iusti: ꝛ docuerūt
ριον. καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς δίκαιοι, καὶ ἐδίδαξαν
filiam suam scdm legem moysi:
τὴν θυγατέρα αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον μωυσῆ,
ꝛ erat ioachim diues valde ꝛ erat ip
καὶ ἦν ἰωακεὶμ πλούσιος σφόδρα καὶ ἦν αὐ-
si hortus vicinus domui eius.
τῷ παράδεισος γειτνιῶν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.
ꝛ ad eū cōgregabāt̄ iudei eo qd
καὶ πρὸς αὐτὸν συνήγοντο οἱ ἰουδαῖοι διὰ τὸ
esset ip̄e honorabilior oib⁹. ꝛ desi-
εἶναι αὐτὸν ἐνδοξότερον πάντων. καὶ ἀπε-
gnati sunt duo seniores ex pp̄lo iudi
δείχθησαν δύο πρεσβύτεροι ἐκ τοῦ λαοῦ κρι-
ces in anno illo. de qb⁹ locut⁹ ē
ταὶ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐκείνῳ περὶ ὧν ἐλάλησεν
dn̄s. qꝛ egressa ē iniq̄tas ex baby-
ὁ δεσπότης. ὅτι ἐξῆλθεν ἀνομία ἐκ βαβυ-
lone a senioribus iudicib⁹ q videbāt̄
λῶνος ἐκ πρεσβυτέρων κριτῶν οἳ ἐδόκουν
gubernare pp̄lm: isti expectabant
κυβερνᾶν τὸν λαόν, οὗτοι προσεκαρτέρουν
in domo ioachim ꝛ veniebāt ad e-
ἐν τῇ οἰκίᾳ ἰωακεὶμ καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐ-
os oēs litigātes. ꝛ factū ē
τοὺς πάντες οἱ κρινόμενοι. καὶ ἐγένετο
q̄n recedebat pp̄ls medio die:
ἡνίκα ἀπέτρεχεν ὁ λαὸς μέσον ἡμέρας,
ingrediebat̄ susanna ꝛ deambulabat in
εἰσεπορεύετο σωσάννα καὶ περιεπάτει ἐν
horto viri sui. ꝛ videbā
τῷ παραδείσῳ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. καὶ ἐθεώρουν

Tu autem daniel claude sermones: & signa librū vsq̄ ad tēpus statutū. Plurimi pertransibūt: & multiplex erit sciētia. Et vidi ego daniel: & ecce quasi duo alii stabant vnus hinc sup ripā fluminis: & alius inde ex altera ripa fluminis. Et dixit viro q erat indutus lineis: qui stabat super aquas fluminis. Vsq̄quo finis horū mirabilium? Et audiui virū qui indutus erat lineis qui stabat super aquas fluminis: cū eleuasset dextrā & sinistram suam in celū & iurasset per viuentē in eternum: qa in tp̄s & tp̄a & dimidiū tp̄is. Et cū cōpleta fuerit dispersio manus pp̄li sancti: cōplebūtur vniuersa hec. Et ego audiui & non intellexi. Et dixi. Domine mi quid erit post hec. Et ait. Vade daniel: quia clausi sunt signatiq̄ sermones: vsq̄ ad prefinitū tempus. Eligentur & dealbabuntur & quasi ignis p̄babūtur multi. Et impie agent ipii neq̄ intelligent omnes impii. Porro docti intelligent: & a tpe cum ablatū fuerit iuge sacrificiū & posita fuerit abominatio in desolationē: dies mille ducenti nonaginta. Beatus q expectat & p̄uenit vsq̄ ad dies mille trecentos triginta quinq̄. Tu autem daniel vade ad prefinitū: & requesces & stabis in sorte tua in fine dierum.

Hucusq̄ danielē i hebraico volumie legim⁹: & ceteraq̄ sequūtur vsq̄ ad finē libri: de theodotiōis editōe trāslata sūt.

Et erat vir habitās in babylōe: 13. et nomē ei⁹ ioachī: & accepit vxorem noīe susannā filiā helchie pulchrā nimis & timētē deū. Parētes eni illi⁹ cū essent iusti erudierunt filiā suā s̄m legē moysi. Erat aūt ioachim diues valde: & erat ei pomeriū vicinū domui sue: & ad ip̄m cōfluebāt iudei: eo q̄ eēt honorabilior oīm. Et cōstituti sūt duo senes iudices in illo anno: de qbus locut⁹ ē dn̄s: qa egressa est iniqtās de babylōe a senioribus iudicib⁹ q videbātur regere pp̄lm. Isti frequētabant domū ioachim & veniebant ad eum oēs qui habebant iudicia. Cum autē populus reuertisset per meridiē ingrediebatur susanna: & deābulabat in pomerio viri sui. Et videbāt

ואתה דניאל סתם הדברים וחתם הספר עד עת קץ ישטטו רבים ותרבה הדעת: וראיתי אני דניאל והנה שנים אחרים עמדים אחד הנה לשפת היאר ואחד הנה לשפת היאר: ויאמר לאיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאר עד מתי קץ הפלאות: ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה: ואני שמעתי ולא אבין ואמרה אדני מה אחרית אלה: ויאמר לך דניאל כי סתמים וחתמים הדברים עד עת קץ: יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים והרשיעו רשעים ולא יבינו כל רשעים והמשכלים יבינו: ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שמם ימים אלף מאתים ותשעים: אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה: ואתה לך לקץ ותנוח ותעמד לגרלך לקץ הימין:

eam duo seniores quotidie ingredientē & deambulantē. et facti sūt in cōcupiscētia eius: & euerterūt suū sensū & declinauerūt oculos suos vt nō respicerēt in celū: neq; recordarent iudiciorū iustorū. & erāt ambo cōpuncti circa eā. & nō annūciauerūt adinuicē dolorē suū: qz erubescebāt annūciare cōcupiscētiā suā: qz volebāt cōmisceri ei. & obseruabāt diligēter quotidie videre illā. & dixerūt alter alteri. eamus in domū: qz prādij hora est. & egressi discesserūt adinuicē: & reuersi venerūt in idipsum. & sciscitātes adinuicē causam cōfessi sunt cōcupiscētiā suā. & tūc cōmuniter cōstituerūt tēpus qñ ipsā possint inuenire solā. & factū est cū obseruarēt ipsi diē aptū: ingressa est susanna sicut heri & tertia die cū duab⁹ solis puellis: & desiderauit lauari in horto: qz estus erat. & nō erat vllus ibi: preter duo seniores absconditi & obseruātes eā. & dixit puellis suis: afferte mihi oleū & smigmata: & ostia horti claudite vt lauer. & fecerūt sicut dixit: & clauserūt ostia horti: & egresse sunt per obliqua portas vt afferrent precepta eis. & nō viderūt seniores: qz erāt absconditi. & factū est vt egresse sūt puelle: surrexerūt duo seniores & accurrerūt ei: & dixerunt:

ἰδοὺ αἱ θύραι τοῦ παραδείσου κέκλεινται, καὶ οὐδεὶς θεωρεῖ ἡμᾶς, καὶ ἐν ἐπιθυμίᾳ σου ἐσμέν· διὸ συγκατάθου ἡμῖν καὶ γενοῦ μεθ' ἡμῶν. εἰ δὲ μή, καταμαρτυρήσομέν σου, ὅτι ἦν μετὰ σοῦ νεανίσκος, καὶ διὰ τοῦτο ἐξαπέστειλας τὰ κοράσια ἀπὸ σοῦ. καὶ ἀνεστέναξε σωσάννα καὶ εἶπε· στενά μοι πάντοθεν· ἐάν τε γὰρ τοῦτο πράξω, θάνατός μοι ἐστίν· ἐάν τε μὴ πράξω, οὐκ ἐκφεύξομαι τὰς χεῖρας ὑμῶν. αἱρετόν μοί ἐστι μὴ πράξασαν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν, ἢ ἁμαρτεῖν ἐνώπιον κυρίου. καὶ ἀνεβόησε φωνῇ μεγάλῃ σωσάννα. ἐβόησαν δὲ καὶ οἱ δύο πρεσβύτεροι κατέναντι αὐτῆς, καὶ δραμὼν ὁ εἷς ἤνοιξε τὰς θύρας τοῦ παραδείσου. ὡς δὲ ἤκουσαν τὴν κραυγὴν ἐν τῷ παραδείσῳ οἱ ἐκ τῆς οἰκίας, εἰσεπήδησαν διὰ τῆς πλαγίας θύρας ἰδεῖν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῇ. ἡνίκα δὲ εἶπον οἱ πρεσβύτεροι τοὺς λόγους αὐτῶν, κατῃσχύνθησαν οἱ δοῦλοι σφόδρα, ὅτι πώποτε οὐκ ἐρρέθη λόγος τοιοῦτος περὶ σωσάννης. καὶ ἐγένετο τῇ ἐπαύριον ὡς συνῆλθεν ὁ λαὸς πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἰωακείμ, ἦλθον οἱ δύο πρεσβύτεροι πλήρεις τῆς ἀνόμου ἐννοίας κατὰ σωσάννης τοῦ θανατῶσαι αὐτήν. καὶ εἶπαν ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ· ἀποστείλατε ἐπὶ σωσάνναν θυγατέρα χελκίου, ἥ ἐστι γυνὴ ἰωακείμ. οἱ δὲ ἀπέστειλαν. καὶ ἦλθεν αὐτὴ καὶ οἱ γονεῖς αὐτῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς καὶ πάντες οἱ συγγενεῖς αὐτῆς. ἡ δὲ σωσάννα ἦν τρυφερὰ σφόδρα καὶ καλὴ τῷ εἴδει. οἱ δὲ παράνομοι ἐκέλευσαν ἀνακαλυφθῆναι αὐτήν, ἦν γὰρ κατακεκαλυμμένη, ὅπως ἐμπλησθῶσι τοῦ κάλλους αὐτῆς.

eam senes quotidie ingredientē & deambulantem et exarserunt in concupiscentiam eius. Et euerterunt sensum suum: et declinauerunt oculos suos vt non viderent celum: neq; recordarentur iudiciorum iustorum. Erant ergo ambo vulnerati amore eius: nec indicauerunt sibi vicissim dolorem suū. Erubescebant enim indicare sibi cōcupiscētiam suam volentes cōcūbere cum ea. Et obseruabant quotidie sollicitius videre eam. Dixitq; alter ad alterum: eamus domum: quia hora prandii est. Et egressi recesserunt a se. Cumq; reuertissent venerunt in vnum: & sciscitantes adinuicem causam: confessi sunt cōcupiscentiam suam. Et tunc in cōmune statuerunt tempus: quando eā possent inuenire solam. Factum est autē cum obseruarent diem aptum: ingressa est aliquādo sicut heri & nudiustertius cum duabus solis puellis: voluitq; lauari in pomerio. Estus quippe erat & non erat ibi quisq; preter duos senes absconditos: & contemplantes eam. Dixit ergo puellis. Afferte mihi oleum & smigmata: & ostia pomerii claudite vt lauer. Et fecerunt sicut preceperat: clauseruntq; ostia pomerii: & egresse sunt per posticum vt afferrēt q̄ iusserat. Nesciebantq; senes intus esse absconditos. Cum autem essent egresse puelle: surrexerūt duo senes & accurrerunt ad eam & dixerunt. Ecce ostia pomerii clausa sunt: & nemo nos videt & in concupiscencia tui sumus. Quāobrem assentire nobis: & cōmiscere nobiscum. Quod si nolueris dicemus cōtra te testimonium: q fuerit tecum iuuenis & ob hanc causam emiseris puellas a te. Ingemuit susanna & ait. Angustie sunt mihi vndiq;. Si enim hoc egero mors mihi est: si autem non egero: non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absq; opere incidere in manus hominum q̄ peccare in conspectu domini. Et exclamauit voce magna susanna: exclamauerunt autem & senes aduersus eā. Et cucurrit vnus ad ostia pomerii: & aperuit. Cum ergo audissent clamorem famuli domus in pomerio: irruerunt per posticum vt viderent quid nam esset. Postq; autem senes locuti sunt: erubuerunt serui vehementer: quia nunq̄ dictus fuerat sermo huiuscemodi de susanna. Et facta est dies crastina. Cumq; venisset populus ad ioachim virum eius: venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione aduersus susannam vt interficerent eam. Et dixerunt coram populo. Mittite ad susannam filiam helchie vxorem ioachī. Et statim miserunt. Et venit cum parentibus & filiis & vniuersis cognatis suis. Porro susanna erat delicata nimis & pulchra facie. At iniqui illi iusserūt vt discooperiretur: erat enim cooperta: vt vel sic satiarentur decore eius.

ἔκλαιον δὲ οἱ παρ' αὐτῆς καὶ πάντες οἱ εἰδότες αὐτήν. ἀναστάντες δὲ οἱ δύο πρεσβύτεροι ἐν μέσῳ τοῦ λαοῦ ἔθηκαν τὰς χεῖρας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. ἡ δὲ κλαίουσα ἀνέβλεψεν εἰς τὸν οὐρανόν· ὅτι ἦν ἡ καρδία αὐτῆς πεποιθυῖα ἐπὶ τῷ κυρίῳ. εἶπαν δὲ οἱ πρεσβύτεροι· περιπατούντων ἡμῶν ἐν τῷ παραδείσῳ μόνων, εἰσῆλθεν αὕτη μετὰ δύο παιδισκῶν, καὶ ἀπέκλεισε τὰς θύρας τοῦ παραδείσου, καὶ ἀπέλυσε τὰς παιδίσκας. καὶ ἦλθε πρὸς αὐτὴν νεανίσκος ὃς ἦν κεκρυμμένος, καὶ ἀνέπεσε μετ' αὐτῆς. ἡμεῖς δὲ ὄντες ἐν τῇ γωνίᾳ τοῦ παραδείσου, ἰδόντες τὴν ἀνομίαν, ἐδράμομεν ἐπ' αὐτούς. καὶ ἰδόντες συγγινομένους αὐτούς, ἐκείνου μὲν οὐκ ἠδυνήθημεν ἐγκρατεῖς γενέσθαι, διὰ τὸ ἰσχύειν αὐτὸν ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ ἀνοίξαντα τὰς θύρας ἐκπεπηδηκέναι. ταύτης δὲ ἐπιλαβόμενοι ἐπηρωτῶμεν τίς ἦν ὁ νεανίσκος, καὶ οὐκ ἠθέλησεν ἀπαγγεῖλαι ἡμῖν. ταῦτα μαρτυροῦμεν. καὶ ἐπίστευσεν αὐτοῖς ἡ συναγωγὴ ὡς πρεσβυτέροις τοῦ λαοῦ καὶ κριταῖς, καὶ κατέκριναν αὐτὴν ἀποθανεῖν. ἀνεβόησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ σωσάννα καὶ εἶπεν· ὁ θεὸς ὁ αἰώνιος ὁ τῶν κρυπτῶν γνώστης, ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, σὺ ἐπίστασαι ὅτι ψευδῆ μου κατεμαρτύρησαν, καὶ ἰδοὺ ἀποθνήσκω μὴ ποιήσασα μηδὲν ὧν οὗτοι ἐπονηρεύσαντο κατ' ἐμοῦ. καὶ εἰσήκουσεν ὁ θεὸς τῆς φωνῆς αὐτῆς. καὶ ἀπαγομένης αὐτῆς ἀπολέσθαι, ἐξήγειρεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον παιδαρίου νεωτέρου ᾧ ὄνομα δανιήλ, καὶ ἐβόησε φωνῇ μεγάλῃ· καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος ταύτης. ἐπεστράφη δὲ πᾶς ὁ λαὸς πρὸς αὐτὸν καὶ εἶπαν· τίς ὁ λόγος οὗτος ὃν σὺ λελάληκας; ὁ δὲ στὰς ἐν μέσῳ

Flebant igitur sui: & omnes qui nouerāt eam. Consurgentes autē duo presbyteri in medio populi: posuerunt manus suas super caput eius. Que flens suspexit ad celū. Erat enim cor eius fiduciam habens in dño. Et dixerunt presbyteri. Cum deambularemus in pomerio soli: egressa est hec cū duabus puellis: & clausit ostia pomerii & dimisit a se puellas. Venitq; ad eam adolescens qui erat abscōditus & cōcubuit cū ea. Porro nos cum essemus in angulo pomerii videntes iniquitatē: cucurrimus ad eos: & vidimus eos pariter cōmisceri. Et illum quidem non quiuimus cōprehendere: quia fortior nobis erat: & aperto ostio exiliuit. Hanc autem cum apprehēdissem⁹: interrogauimus quisnam esset adolescens: & noluit indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit eis multitudo quasi senibus & iudicibus populi. Et condemnauerūt eam ad mortem. Exclamauit autē voce magna susanna: & dixit. Deus eterne qui abscōditorū es cognitor: qui nosti oīa anteq̄ fiant: tu scis quoniā falsum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior: cum nihil horum fecerim que isti maliciose composuerūt aduersum me. Exaudiuit autem dñs vocem eius. Cumq; duceretur ad mortem: suscitauit dominus spiritum pueri iunioris cuius nomen daniel: & exclamauit voce magna. Mundus ego sum a sanguine huius. Et conuersus oīs populus ad eum dixit. Quis est iste sermo quem tu locutus es? Qui cum staret in medio eorum ait. Sic fatui filii israel non iudicantes neq; quod verum est cognoscentes condemnastis filiam israel? Reuertimini ad iudicium: quia falsum testimonium locuti sunt aduersus eam. Reuersus est ergo populus cum festinatione & dixerunt ei senes. Veni & sede in medio nostrum: & indica nobis: quia tibi deus dedit honorē senectutis. Et dixit ad eos daniel. Separate illos ab inuicē procul & diiudicabo eos. Cum ergo diuisi essent alter ab altero: vocauit vnum de eis & dixit ad eum. Inueterate dierū malorū: nunc venerūt peccata tua que operabaris prius: iudicans iudicia iniusta: innocētes opprimens: & dimittens noxios dicente dño: innocentē & iustū non interficies. Nunc ergo si vidisti eā: dic sub qua arbore videris eos colloquentes sibi. Qui ait. Sub schino. Dixit aūt daniel. Recte mentitus es in caput tuū. Ecce eni angelus dei accepta snīa ab eo scindet te medium. Et amoto eo iussit venire aliū & dixit ei. Semē chanaan & non iuda species decepit te: & concupiscentia subuertit cor tuum. Sic faciebatis filiabus israel: & ille timentes loquebantur vobis: sed nō filia iuda sustinuit iniquitatē vestram. Nunc ergo dic mihi sub qua arbore comprehenderis eos loquentes sibi. Qui ait. Sub prino. Dixit autem ei daniel. Recte mentitus es et tu in caput tuū. Manet eni angelus

αὐτῶν εἶπεν· οὕτως μωροὶ υἱοὶ ἰσραήλ, οὐκ ἀνακρίναντες οὐδὲ τὸ σαφὲς ἐπιγνόντες κατεκρίνατε θυγατέρα ἰσραήλ. ἀναστρέψατε εἰς τὸ κριτήριον· ψευδῆ γὰρ οὗτοι κατεμαρτύρησαν αὐτῆς. καὶ ἀνέστρεψεν πᾶς ὁ λαὸς μετὰ σπουδῆς. καὶ εἶπαν αὐτῷ οἱ πρεσβύτεροι· δεῦρο δὴ κάθισον ἐν μέσῳ ἡμῶν καὶ ἀπάγγειλον ἡμῖν, ὅτι σοὶ δέδωκεν ὁ θεὸς τὸ πρεσβυτέριον. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτοὺς δανιήλ· διαχωρίσατε αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων μακρὰν καὶ ἀνακρινῶ αὐτούς. ὡς δὲ διεχωρίσθησαν εἷς ἀπὸ τοῦ ἑνός, ἐκάλεσεν τὸν ἕνα αὐτῶν καὶ εἶπεν αὐτῷ· πεπαλαιωμένε ἡμερῶν κακῶν, νῦν ἥκασιν αἱ ἁμαρτίαι σου ἃς ἐποίεις τὸ πρότερον, κρίνων κρίσεις ἀδίκους, καὶ τοὺς μὲν ἀθῴους κατακρίνων, ἀπολύων δὲ τοὺς αἰτίους, λέγοντος τοῦ κυρίου· ἀθῷον καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς. νῦν οὖν ταύτην εἴπερ εἶδες, εἰπόν· ὑπὸ τί δένδρον εἶδες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας ἀλλήλοις; ὁ δὲ εἶπεν· ὑπὸ σχῖνον. εἶπεν δὲ δανιήλ· ὀρθῶς ἔψευσαι εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλήν· ἤδη γὰρ ἄγγελος τοῦ θεοῦ λαβὼν φάσιν παρὰ τοῦ θεοῦ σχίσει σε μέσον. καὶ μεταστήσας αὐτὸν ἐκέλευσεν προσαγαγεῖν τὸν ἕτερον, καὶ εἶπεν αὐτῷ· σπέρμα χαναὰν καὶ οὐχὶ ἰούδα, τὸ κάλλος ἐξηπάτησέν σε καὶ ἡ ἐπιθυμία διέστρεψε τὴν καρδίαν σου. οὕτως ἐποιεῖτε θυγατράσιν ἰσραήλ, κἀκεῖναι φοβούμεναι ὡμίλουν ὑμῖν· ἀλλ' οὐ θυγάτηρ ἰούδα ὑπέμεινεν τὴν ἀνομίαν ὑμῶν. νῦν οὖν λέγε μοι· ὑπὸ τί δένδρον κατέλαβες αὐτοὺς ὁμιλοῦντας ἀλλήλοις; ὁ δὲ εἶπεν· ὑπὸ πρῖνον. εἶπεν δὲ αὐτῷ δανιήλ· ὀρθῶς ἔψευσαι καὶ σὺ εἰς τὴν σεαυτοῦ κεφαλήν· μένει γὰρ ὁ ἄγγελος τοῦ

dei gladium habēs vt ſecet te mediū:
θεοῦ τὴν ῥομφαίαν ἔχων πρίσαι σε μέσον,
vt interficiat vos. ⁊ exclamauit
ὅπως ἐξολοθρεύσῃ ὑμᾶς. καὶ ἀνεβόησεν
oīs ſynagoga voce magna ⁊ bene
πᾶσα ἡ συναγωγὴ φωνῇ μεγάλῃ καὶ ηὐλό-
dixerūt deo q̄ ſaluat ſperā-
γησαν τῷ θεῷ τῷ σώζοντι τοὺς ἐλπίζον-
tes in eū. ⁊ ſurrexerūt in duos
τας ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ ἀνέστησαν ἐπὶ τοὺς δύο
ſeniores: q̄ cōſtituerāt eos da
πρεσβυτέρους, ὅτι συνέστησεν αὐτοὺς Δα-
niel ex ore ſuo falſū teſtimo
νιὴλ ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν ψευδομαρτυ-
niū dixiſſe: ⁊ fecerūt eis ſicut
ρήσαντας, καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὃν τρόπον
malignati ſunt primo vt facerēt ſecū
ἐπονηρεύσαντο τῷ πλησίον ποιῆσαι κα-
dū legē moyſi: ⁊ interfecerūt e-
τὰ τὸν νόμον Μωυσῆ, καὶ ἀπέκτειναν αὐ-
os: ⁊ ſaluat⁹ ē ſāguis innoxi⁹ in die
τούς, καὶ ἐσώθη αἷμα ἀναίτιον ἐν τῇ ἡμέρᾳ
illa. helchias āt ⁊ vxor ei⁹ lau-
ἐκείνῃ. Χελκίας δὲ καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ᾐνε-
dauerūt deū ſup filia ſua ſu
σαν τὸν θεὸν περὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῶν Σω-
ſanna cū ioachim viro ſuo
σάννης μετὰ Ἰωακεὶμ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς
⁊ cognatis oībus: q̄ nō eſt inuēta
καὶ τῶν συγγενῶν πάντων, ὅτι οὐχ εὑρέθη
in ea turpis res. ⁊ daniel fact⁹
ἐν αὐτῇ ἄσχημον πρᾶγμα. καὶ Δανιὴλ ἐγένε-
eſt magn⁹ in cōſpectu ppl̄i a die
το μέγας ἐνώπιον τοῦ λαοῦ ἀπὸ τῆς ἡμέ-
illa ⁊ vltra. ⁊ rex
ρας ἐκείνης καὶ ἐπέκεινα. καὶ ὁ βασιλεὺς
aſtyages appoſit⁹ eſt ad p̄res ſuos:
Ἀστυάγης προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτ.
⁊ accepit cyr⁹ p̄ſes re-
καὶ παρέλαβεν Κῦρος ὁ Πέρσης τὴν βα-
gnū eius.
σιλείαν αὐτοῦ.

Ca.14.

Et erat daniel cōuiua re-
Καὶ ἦν Δανιὴλ συμβιωτὴς τοῦ βασι-
gis ⁊ gloſius ſup oēs ami-
λέως καὶ ἔνδοξος ὑπὲρ πάντας τοὺς φί-
cos ei⁹. ⁊ erat idolū babylo-
λους αὐτοῦ. καὶ ἦν εἴδωλον τοῖς Βαβυλω-
niis cui nomē bel: ⁊ impēdebant in il-
νίοις ᾧ ὄνομα Βήλ, καὶ ἐδαπανῶντο εἰς αὐ-
lud ſingulis dieb⁹ ſimile artabe
τὸ ἑκάστης ἡμέρας σεμιδάλεως ἀρτάβαι
duodecim: ⁊ oues quadraginta ⁊
δώδεκα, καὶ πρόβατα τεσσαράκοντα καὶ
vini metrete ſex. ⁊ rex colebat
οἴνου μετρηταὶ ἕξ. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐσέβετο
illud: ⁊ ibat p ſingulos dies ado
αὐτό, καὶ ἐπορεύετο καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν προ-
rare illud. daniel āt adorabat deū
σκυνεῖν αὐτό. Δανιὴλ δὲ προσεκύνει τῷ θεῷ
ſuū. ⁊ dixit illi rex: q̄re
αὐτοῦ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, διατί
nō adoras bel: ille āt dixit: q̄ nō
οὐ προσκυνεῖς τῷ Βήλ; ὁ δὲ εἶπεν. ὅτι οὐ
colo idola manufacta: ſed
σέβομαι εἴδωλα χειροποίητα, ἀλλὰ τὸν
viuētē deū q̄ creauit celū ⁊
ζῶντα θεὸν τὸν κτίσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν
terrā ⁊ hn̄tem oīs carnis poteſtatē. ⁊
γῆν καὶ ἔχοντα πάσης σαρκὸς κυρίαν. καὶ
dixit illi rex: nō videt̄ tibi bel
εἶπεν αὐτῷ ὁ βασιλεύς, οὐ δοκεῖ σοι ὁ Βὴλ

dei gladium habens vt ſecet te medium: & interficiat vos. Exclamauit itaq; omnis cetus voce magna: et benedixerūt deum qui ſaluat ſperantes in ſe. Et cōſurrexerunt aduerſus duos preſbyteros. Conuicerat enim eos daniel ex ore ſuo falſum dixiſſe teſtimonium. Feceruntq; eis ſicut male egerant aduerſus proximum: vt facerent ſecundum legē moyſi: & interfecerunt eos. Et ſaluatus eſt ſanguis innoxi⁹ in die illa. Helchias autem & vxor eius laudauerunt deum pro filia ſua ſuſanna cum ioachim marito eius & cognatis omnibus: quia non eſt inuenta in ea res turpis. Daniel autem factus eſt magnus in conſpectu populi a die illa & deinceps. Et rex aſtyages appoſit⁹ eſt ad patres ſuos: & ſuſcepit cyrus perſes regnum eius.

Capitulū decimū quartum.

Erat autem daniel conuiua regis & honoratus ſuper omnes amicos eius. Erat quoq; idolum apud babylonios nomine bel: & impendebantur in eo per dies ſingulos ſimile artabe duodecim: et oues quadraginta: Viniq; amphore ſex. Rex quoq; colebat eum: & ibat per ſingulos dies adorare eum: porro daniel adorabat deum ſuum. Dixitq; ei rex. Quare non adoras bel. Qui reſpondens: ait ei. Quia non colo idola manufacta ſed viuentem deum qui creauit celum & terram & habet poteſtatem omnis carnis. Et dixit rex ad eum. Non videtur tibi eſſe bel viuens deus. An non vides quanta comedat & bibat quotidie? Et ait daniel arridens. Ne erres rex. Iſte eſt enim intrinſecus luteus: forinſecus ereus: neq; comedit aliquando. Et iratus rex vocauit ſacerdotes eius & ait eis. Niſi dixeritis mihi quis eſt iſte qui comedat impenſas has: moriemini. Si autem oſtenderitis quoniā bel comedat hec: morietur daniel: quia blaſphemauit in bel. Et dixit daniel regi. Fiat iuxta verbum tuum. Erāt autem ſacerdotes bel ſeptuaginta exceptis vxoribus & paruulis & filiis. Et venit rex cum daniele in templum belis. Et dixerunt ſacerdotes belis. Ecce nos egredimur foras: & tu rex pone eſcas & vinum miſce: & claude oſtium & ſigna anulo tuo. Et cum ingreſſus fueris mane niſi inueneris omnia comeſta a bel: morte moriemur: vel daniel qui mentitus eſt aduerſum nos. Confidebant autem quia fecerant ſub menſa abſcōditum introitum: & per illum ingrediebantur ſemp & deuorabant ea. Factum eſt igitur poſtq̄ egreſſi ſunt illi: & rex poſuit cibos ante bel: precepit daniel pueris ſuis & attulerunt cinerē & cribrauit per totum templū coram rege: & egreſſi clauſerunt oſtium: & ſignantes anulo regis: abierunt. Sacerdotes autem ingreſſi ſunt nocte iuxta conſuetudinē ſuam & vxores & filii eorum: & comederunt omnia & biberunt. Surrexit autem rex primo diluculo: & daniel cū eo: & ait rex. Salua ne ſunt

eſſe viuēs de⁹: an nō vides q̄nta cōedit per
εἶναι ζῶν θεός; ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅσα ἐσθίει καθ᾽ ἑ-
ſinglos dies? ⁊ ait daniel ridens:
κάστην ἡμέραν; καὶ εἶπεν Δανιὴλ γελάσας,
ne erres rex. iſte .n. īt̄ ſec⁹ q̄dē
μὴ πλανῶ βασιλεῦ. οὗτος γάρ ἔσωθεν μέν
eſt lutū: extrinſec⁹ āt es: ⁊ nō cōedit
ἐστι πηλός, ἔξωθεν δὲ χαλκός, καὶ οὐ βέβρω-
neq; bibit aliq̄ñ. ⁊ iratus
κεν οὐδὲ πέπωκε πώποτε. καὶ θυμωθεὶς ὁ
rex: vocauit ſacerdotes eius:
βασιλεύς, ἐκάλεσεν τοὺς ἱερεῖς αὐτοῦ,
⁊ ait illis: niſi dixeritis mihi q̄s
καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ εἴπητέ μοι τίς
comedēs īpenſam hanc morie-
ὁ κατεσθίων τὴν δαπάνην ταύτην ἀποθα-
mini: ſi āt oſñderitis q̄ bel co
νεῖσθε, ἐὰν δὲ ἀποδείξητε ὅτι ὁ Βὴλ κα-
medit ea morietur daniel: q̄ blaſ
τεσθίει αὐτά, ἀποθανεῖται Δανιήλ, ὅτι ἐβλα-
phemauit in bel. ⁊ dixit daniel
σφήμησεν εἰς τὸν Βήλ. καὶ εἶπεν Δανιὴλ
regi: fiat ſcd̄m verbū tuū.
τῷ βασιλεῖ, γινέσθω κατὰ τὸ ῥῆμά σου,
⁊ erant ſacerdotes bel ſeptuaginta ſi-
καὶ ἦσαν οἱ ἱερεῖς τοῦ Βὴλ ἑβδομήκοντα χω-
ne mulierib⁹ ⁊ filiis. ⁊ venit rex
ρὶς γυναικῶν καὶ τέκνων. καὶ ἦλθεν ὁ βασι-
cum daniel in domū bel: ⁊ di
λεὺς μετὰ Δανιὴλ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Βήλ, καὶ εἶ-
xerūt ſacerdotes: ecce nos recedim⁹ foras:
πον οἱ ἱερεῖς, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀποτρέχομεν ἔξω,
tu āt rex appone eſcas: ⁊
σὺ δὲ βασιλεῦ παράθες τὰ βρώματα, καὶ τὸν
vinū miſcens pone: ⁊ claude oſtiū
οἶνον κεράσας θές, καὶ ἀπόκλεισον τὴν θύραν
⁊ ſigna in anulo tuo. ⁊ ve-
καὶ σφράγισον ἐν τῷ δακτυλίῳ σου. καὶ ἐλ-
niēs mane: ſi nō inueneris oīa comeſta
θὼν πρωί, ἐὰν μὴ εὕρῃς πάντα βεβρωμένα
a bel: moriemur: vel daniel q̄ mē-
ὑπὸ τοῦ Βήλ, ἀποθανούμεθα, ἢ Δανιὴλ ὁ ψευ-
titus ē aduerſū nos. ipi āt deſpiciebāt q̄
δόμενος καθ᾽ ἡμῶν. αὐτοὶ δὲ κατεφρόνουν ὅτι
fecerant ſub menſa abſcō-
πεποιήκεισαν ὑπὸ τὴν τράπεζαν κεκρυμ-
ditū īroitū ⁊ p ipm̄ īgrediebant̄ ſē-
μένην εἴσοδον καὶ δι᾽ αὐτῆς εἰσεπορεύοντο διὰ
p ⁊ deſtruebāt ea. ⁊ factū ē vt egreſſi
παντὸς καὶ ἀνήλουν αὐτά. καὶ ἐγένετο ὡς ἐξῆλθο-
ſunt illi: ⁊ rex appoſuit
σαν ἐκεῖνοι, καὶ ὁ βασιλεὺς παρέθηκεν τὰ
eſcas bel: ⁊ p̄cepit daniel
βρώματα τῷ Βήλ, καὶ ἐπέταξεν Δανιὴλ τοῖς
pueris ſuis ⁊ attulerūt cinerē ⁊ ſtra-
παιδαρίοις αὐτοῦ καὶ ἤνεγκαν τέφραν καὶ κα-
uerūt totū tēplū i cōſpectu regis.
τέστρωσαν ὅλον τὸν ναὸν ἐνώπιον τοῦ βασιλέ-
⁊ exeuntes clauſerūt portas ⁊
ως. καὶ ἐξελθόντες ἔκλεισαν τὰς θύρας καὶ
ſignauerunt in anulo regis
ἐσφράγισαν ἐν τῷ δακτυλίῳ τοῦ βασιλέως
⁊ abierunt. at ſacerdotes īgreſſi ſunt nocte
καὶ ἀπῆλθον. οἱ δὲ ἱερεῖς εἰσῆλθον τὴν νύκτα
ſcd̄m ɔſuetudinē ſuā ⁊ vxores ⁊ filii
κατὰ τὸ ἔθος αὐτῶν καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέ-
ij eoꝝ: ⁊ cōederunt oīa ⁊ egreſſi ſūt.
κνα αὐτῶν, καὶ κατέφαγον πάντα καὶ ἐξῆλθον.
⁊ manicauit rex mane ⁊ dani-
καὶ ὤρθρισεν ὁ βασιλεὺς τὸ πρωὶ καὶ Δανι-
el cū eo. ⁊ ait rex: ſalua
ὴλ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς, σῶοι αἱ

ſignacula daniel. ille āt dixit ſalua rex
σφραγῖδες Δανιήλ. ὁ δὲ εἶπεν σῶοι βασι-
⁊ factū ē ſtatī cū apuiſſet portas inſ
λεῦ. καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνοῖξαι τὰς θύρας ἐπι-
picē s rex in mēſam
βλέψας ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν τράπεζαν
clamauit voce magna. magn⁹ es bel: ⁊
ἐβόησεν φωνῇ μεγάλῃ. μέγας εἶ Βήλ, καὶ
nō eſt apud te dol⁹ q̄ſq̄: ⁊ ri-
οὐκ ἔστιν παρὰ σοὶ δόλος οὐδὲ εἷς, καὶ ἐγέ-
ſit daniel ⁊ tenuit regē
λασεν Δανιὴλ καὶ ἐκράτησεν τὸν βασιλέα
ne ingrederet̄ ipe intro: ⁊ dixit. vide
τοῦ μὴ εἰσελθεῖν αὐτὸν ἔσω, καὶ εἶπεν. ἴδε
pauimentū ⁊ cognoſce cui⁹ veſtigia hec:
τὸ ἔδαφος καὶ γνῶθι τίνος τὰ ἴχνη ταῦτα,
⁊ dixit rex. video veſtigia viroꝝ
καὶ εἶπεν ὁ βασιλεύς. ὁρῶ τὰ ἴχνη ἀνδρῶν
⁊ mulieꝝ ⁊ infantiū. ⁊ irat⁹
καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ὀργισθεὶς
rex tūc: apphēdit ſacerdotes
ὁ βασιλεὺς τότε, συνέλαβεν τοὺς ἱερεῖς
⁊ vxores ⁊ filios eoꝝ. ⁊
καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν. καὶ
oſtēderūt ei abſcōdita oſtiola p q̄
ἔδειξαν αὐτῷ τὰς κρυπτὰς θυρίδας δι᾽ ὧν
ingrediebant̄ ⁊ cōſumebāt q̄ in
εἰσεπορεύοντο καὶ κατεδαπάνουν τὰ ἐπὶ
mēſa ⁊ occidit illos rex:
τῇ τραπέζῃ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτοὺς ὁ βα-
⁊ dedit bel abiectū da-
σιλεύς, καὶ ἔδωκεν τὸν Βὴλ ἔκδοτον Δα-
nieli: ⁊ ſubuertit eū ⁊ tēplū eius.
νιήλ, καὶ κατέστρεψεν αὐτὸν καὶ τὸν ναὸν αὐτοῦ.

Et erat draco magn⁹ in loco
Καὶ ἦν δράκων μέγας ἐν τῷ τόπῳ
⁊ colebāt eū babylonij. ⁊ di-
καὶ ἐσέβοντο αὐτὸν οἱ Βαβυλώνιοι. καὶ εἶ-
xit rex danieli. nūq̄d ⁊ hūc
πεν ὁ βασιλεὺς τῷ Δανιήλ. μὴ καὶ τοῦτον
dices q̄ ere⁹ eſt: ecce viuit ⁊ comedit
ἐρεῖς ὅτι χαλκοῦς ἐστίν; ἰδοὺ ζῇ καὶ ἐσθίει
⁊ bibit. nō potes dicere q̄ nō eſt
καὶ πίνει. οὐ δύνασαι εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔστιν
iſte deus viuēs: ⁊ adora eū: ⁊
οὗτος θεὸς ζῶν, καὶ προσκύνησον αὐτῷ, καὶ
dixit daniel. dn̄m deū meū adora-
εἶπεν Δανιήλ. κυρίῳ τῷ θεῷ μου προσκυ-
bo: q̄ iſte eſt de⁹ viuēs. tu āt rex
νήσω, ὅτι οὗτός ἐστιν θεὸς ζῶν. σὺ δὲ βασιλεῦ
da mihi poteſtatē: ⁊ interficiā draco-
δός μοι ἐξουσίαν, καὶ ἀποκτενῶ τὸν δράκον-
nē abſq; gladio ⁊ virga: ⁊ dixit
τα ἄνευ μαχαίρας καὶ ῥάβδου, καὶ εἶπεν ὁ
rex. do tibi. ⁊ accepit daniel
βασιλεύς. δίδωμί σοι. καὶ ἔλαβεν Δανιὴλ
picē ⁊ adipē ⁊ pilos: ⁊ coxit inſi-
πίσσαν καὶ στέαρ καὶ τρίχας, καὶ ἥψησεν ἐπὶ
ſpm: ⁊ fecit maſſas: ⁊ dedit in
τὸ αὐτό, καὶ ἐποίησεν μάζας, καὶ ἔδωκεν εἰς
os draconis: ⁊ dirupt⁹ eſt draco:
τὸ στόμα τοῦ δράκοντος, καὶ διερράγη ὁ δράκ.
⁊ dixit. ecce culture vr̄e. ⁊ fa
καὶ εἶπεν. ἴδε τὰ σεβάσματα ὑμῶν. καὶ ἐγέ-
ctū ē vt audierūt babylonij indignati ſūt
νετο ὡς ἤκουσαν οἱ Βαβυλώνιοι ἠγανάκτησαν
valde: ⁊ cōuerſi ſunt in regē ⁊.
λίαν, καὶ συνεστράφησαν ἐπὶ τὸν βασιλέα καὶ
dixerūt. iude⁹ factus eſt rex: bel
εἶπον. Ἰουδαῖος γέγονεν ὁ βασιλεύς, τὸν Βὴλ
deſtruxit: ⁊ draconē interfecit
κατέσπασεν, καὶ τὸν δράκοντα ἀπέκτεινεν
⁊ ſacerdotes occidit. ⁊ dixerūt veniē-
καὶ τοὺς ἱερεῖς κατέσφαξεν. καὶ εἶπαν ἐλθόν-

ſignacula daniel. Qui reſpondit. Salua rex. Statimq; cum aperuiſſet oſtium intuitus rex menſam exclamauit voce magna. Magn⁹ es bel & nō eſt apud te dolus quiſq;. Et riſit daniel. Et tenuit regem ne ingrederetur intro & dixit. Ecce pauimentum: animaduerte cuius veſtigia ſunt hec. Et dixit rex. Video veſtigia viroꝝ & mulierum & infantium. Et iratus eſt rex. Tunc apprehēdit rex ſacerdotes & vxores & filios eorum: & oſtenderunt ei abſcondita oſtiola per que ingrediebantur & conſumebant que erant ſuper menſam. Occidit ergo illos rex: & tradidit bel in poteſtatē danielis: qui ſubuertit eum & templū eius. Et erat draco magnus in loco illo: & colebant eum babylonii. Et dixit rex danieli. Ecce nunc non potes dicere: quia iſte non ſit deus viuens. Adora ergo eū. Dixitq; daniel regi. Dominum deum meum adoro: quia ipſe eſt deus viuens. Iſte autem non eſt deus viuens. Tu autem rex da mihi poteſtatem & interficiam draconem abſq; gladio & fuſte: & ait rex. Do tibi. Tulit ergo daniel picem & adipem & pilos: & coxit pariter: fecitq; maſſas & dedit in os draconis & diruptus eſt draco. Et dixit daniel. Ecce quem colebatis. Quod cum audiſſent babylonii indignati ſunt vehementer: & congregati aduerſum regem dixerūt. Iudeus fact⁹ eſt rex. Bel deſtruxit: draconem interfecit: & ſacerdotes occidit. Et dixerunt cum veniſſent ad regē. Trade nobis danielem: alioquin interficiemus te & domum tuam. Vidit ergo rex q̄ irruerent in eum vehementer: & neceſſitate compulſus tradidit eis danielem. Qui miſerūt eum in lacum leonū: & erat ibi diebus ſex. Porro in lacu erāt leones ſeptem & dabantur eis duo corpora quotidie & due oues: & tunc non data ſunt eis: vt deuorarent danielem. Erat autem abacuc propheta in iudea: & ipſe coxerat pulmētum & intriuerat panes in alueolo & ibat in campum vt ferret meſſoribus. Dixitq; angelus domini ad abacuc. Fer prādium quod habes in babylonem danieli qui eſt in lacu leonum. Et dixit abacuc. Domine babylonē non vidi: & lacum neſcio. Et apprehendit eum angelus dn̄i in vertice eius: & portauit eum capillo capitis ſui: poſuitq; eum in babylonem ſuper lacum in impetu ſpiritus ſui. Et clamauit abacuc dicens. Daniel ſerue dei: tolle prandium quod miſit tibi deus. Et ait daniel. Recordatus es mei deus: & non dereliquiſti diligentes te. Surgens daniel comedit. Porro angelus domini reſtituit abacuc confeſtim in loco ſuo. Venit ergo rex die ſeptimo vt lugeret danielem: & venit ad lacum & introſpexit: & ecce daniel ſedēs in medio leonum: & exclamauit voce magna rex dicens. Magnus es dn̄e deus danielis. Et extraxit eum de lacū leonū. Porro illos qui perditionis eius cauſa fuerant: intromiſit in lacū & deuorati ſunt in momento coram eo.

Explicit Daniel propheta.

tes ad regē. trade nobis
τες πρὸς τὸν βασιλέα. παράδος ἡμῖν τὸν
daniele: alioquin interficiem⁹ te ⁊ do
Δανιήλ, εἰ δὲ μὴ ἀποκτενοῦμέν σε καὶ τὸν οἶ-
mū tuā: ⁊ vidit rex q̄ vrgēt
κόν σου, καὶ εἶδεν ὁ βασιλεὺς ὅτι ἐπείγουσιν
eū vehemēter. ⁊ coact⁹ tradidit
αὐτὸν σφόδρα. καὶ ἀναγκασθεὶς παρέδωκεν
eis daniele. illi āt miſerūt eū in
αὐτοῖς τὸν Δανιήλ. οἱ δὲ ἔβαλον αὐτὸν εἰς τὸν
lacū leonū. ⁊ fuit ibi dieb⁹ ſex:
λάκκον τῶν λεόντων. καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας ἕξ.
erāt āt in lacu ſeptē leones: ⁊ dabā-
ἦσαν δὲ ἐν τῷ λάκκῳ ἑπτὰ λέοντες, καὶ ἐδί-
tur eis in die duo corpora ⁊ duo
δοτο αὐτοῖς τὴν ἡμέραν δύο σώματα καὶ δύο
oues: tūc āt nō data ſūt eis vt deuo
πρόβατα, τότε δὲ οὐκ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα κατα-
rarēt danielē. ⁊ abacuc p̄pheta
φάγωσιν τὸν Δανιήλ. καὶ Ἀμβακοὺμ ὁ προφήτης
erat in iudea: ⁊ ipe coxit pulmētū ⁊
ἦν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ αὐτὸς ἥψησεν ἕψεμα καὶ
cōtriuit panes in peluim: ⁊ ibat in
ἐνέθρυψεν ἄρτους εἰς σκάφην, καὶ ἐπορεύετο εἰς
cāpum ferre meſſorib⁹: ⁊ dixit
τὸ πεδίον ἀπενέγκαι τοῖς θερισταῖς, καὶ εἶπεν
angel⁹ dn̄i abacuc. affer prā-
ἄγγελος κυρίου τῷ Ἀμβακούμ. ἀπένεγκαι τὸ ἄ-
diū q̄d habes in babylonē danieli in
ριστον ὃ ἔχεις εἰς Βαβυλῶνα τῷ Δανιὴλ εἰς
lacū leonū: ⁊ dixit abacuc.
τὸν λάκκον τῶν λεόντων, καὶ εἶπεν Ἀμβακούμ.
dn̄e babylonē nō vidi: ⁊ lacū nō
κύριε Βαβυλῶνα οὐχ ἑώρακα, καὶ τὸν λάκκον οὐ
ſcio vbi eſt. ⁊ apprehēdit angel⁹
γινώσκω ποῦ ἐστιν. καὶ ἐπελάβετο ὁ ἄγγελος
dn̄i verticē ei⁹ ⁊ portās coma
κυρίου τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, καὶ βαστάσας τῆς κόμης
capitis ei⁹: poſuit illū in babylo-
τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, ἔθηκεν αὐτὸν εἰς Βαβυλῶ-
nē ſup lacu in ipetu ſpūs
να ἐπάνω τοῦ λάκκου ἐν τῷ ῥοίζῳ τοῦ πνεύματος
ſui: ⁊ clamauit abacuc dicēs. daniel
αὐτοῦ, καὶ ἐβόησεν Ἀμβακοὺμ λέγων. Δανιὴλ
daniel accipe prādiū q̄d miſit tibi de⁹:
Δανιὴλ λάβε τὸ ἄριστον ὃ ἀπέστειλέν σοι ὁ θεός,
⁊ dixit daniel. recordat⁹ es eñi mei de⁹ ⁊
καὶ εἶπεν Δανιήλ. ἐμνήσθης γάρ μου ὁ θεός καὶ
nō dereliq̄ſti exquirētes te. ⁊
οὐκ ἐγκατέλειπες τοὺς ἐκζητοῦντάς σε. καὶ
ſurgēs daniel comedit. at angel⁹ dei
ἀναστὰς Δανιὴλ ἔφαγε. ὁ δὲ ἄγγελος τοῦ θεοῦ
reſtituit abacuc cōfeſtim
ἀποκατέστησεν τὸν Ἀμβακοὺμ παραχρῆμα
in locū ſuū. at rex venit die
ἐπὶ τὸν τόπον αὐτοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἦλθεν τῇ ἡμέ-
ſeptima vt lugeret daniele: ⁊ ve
ρᾳ τῇ ἑβδόμῃ πενθῆσαι τὸν Δανιήλ, καὶ ἦλ-
nit ad lacū ⁊ introſpexit: ⁊ ecce
θεν ἐπὶ τὸν λάκκον καὶ ἐνέβλεψεν, καὶ ἰδοὺ
daniel ſedēs: ⁊ exclamās rex
Δανιὴλ καθήμενος, καὶ ἀναβοήσας ὁ βασι-
voce magna dixit. magn⁹ es dn̄e de⁹
λεὺς φωνῇ μεγάλῃ εἶπεν. μέγας εἶ κύριε ὁ θεὸς
danielis. ⁊ nō eſt ali⁹ p̄ter te: ⁊
τοῦ Δανιήλ. καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλήν σου, καὶ
extraxit eū. at auctores p̄ditio-
ἀνέσπασεν αὐτόν. τοὺς δὲ αἰτίους τῆς ἀπωλεί-
nis ei⁹ immiſit in lacū: ⁊ deuora-
ας αὐτοῦ ἐνέβαλεν εἰς τὸν λάκκον, καὶ κατε-
ti ſunt ſtatim corā eo.
βρώθησαν παραχρῆμα ἐνώπιον αὐτοῦ.

INCIPIT PROLOGVS IN LIBRVM DVODECIM PROPHETARVM.

NOn idem ordo est duodecim prophetarum apud hebreos qui est apud nos. Vnde secundum id quod ibi legitur: hic quoq; dispositi sunt. Osee cōmaticus est: & quasi per sententias loquens. Iohel planus in principiis: in fine obscurior: & vsq; ad malachiam habent singuli proprietates suas: quē esdram scribā legisq; doctorē hebrei autumāt. Et quia longū est nunc de oībus dicere: hoc tantū vos o paula & eustochiū admonitas scire volo: vnū librū esse duodeciz prophetarū: & osee synchronon esaie: malachiā vero aggei & zacharie fuisse tēporib⁹. In quib⁹ antē tēp⁹ nō pfertur in titulo: sub illis eos regib⁹ pphetasse sub qbus & hi q ante eos habent titulos pphetauerunt.

Item alius prologus.

REgule sunt he sub quibus significationibus nominū: ad quas tribus p prophetas sermo dñi dirigatur. Quotienscūq; ad decē tribus tenditur prophetia: sub his nominibus designatur .i. effraim: samaria: israel: ioseph: iezrahel: bethel: bethauem: & interdum iacob. Quādo autē ad duas loquitur trib⁹ sub his nominibus sermo profertur: idest iuda hierusalē: beniamin: domus dauid: & interdū iacob. Aliquotiēs israel ad totas duodecim tribus refertur. Duplex est apud hebreos sententia de his quattuor versibus: qui in capite sunt pnotati. Pleriq; eñ dicunt q ab esdra scriba in omnib⁹ prophetis sic fuerit titulatū: vt prescripto vniuscuiusq; nomine pphetia cui⁹ sit sequēs noscatur: Ipse est autē esdras qui vltimus prophetarum malachie nomine scribitur. Alii vero dicunt q ab ipsis prophetis per spiritumsanctum vt cetera sunt conscripta.

Incipit prologus in librum Osee prophete.

TEmporibus ozie & ioathe achaz & ezechie regum iuda & hieroboaz filii iohe regis. Osee filius beeri ad prophetiā dicendā: spiritusancto repletus est. De memorato itaq; numero regum achaz rex iuda: & hieroboā rex israel dñm derelinquentes vt historie regū & palipomenō indicant: etiā israel idolatrie crimen imperio ac potestate sua admittere coegerūt. Propter quod deus ad osee hec locutus est dicens. Accipe tibi vxorem fornicariā siue fornicationū & fac filios fornicatiōis. Fornicariā itaq; non elocati corporis meretricem: sed gentilem deū ignorantē appellat: que dei creatoris sui amore contēpto: simulachrorum se subiecit desideriis. Sed cū dei precepto propheta in hāc re paruisset: cōceptū ex ea filiū iezrael precepit nominare: deo pollicente post breue tēpus sanguinem iezrael in domo iehu vindicare. Cuius promissionis hec causa est: iehu per heliseum in regem uncto ad defendendū sanguinem naboth: cuius iezrahel queq; tunc tēporis metropolis erat: quem iezabel acab regis israel vxor interēmerat: sicut regum historia exponit. Is cum grauiter iuxta diuinum preceptum vindicandi sanguinis causam omnem memorati domum deleuisset: hoc pacto dominum dereliquisse inuenitur: cuius prone; ote hieroboam qui lectione comprehēsus est: originis sue facta imitante: ac cōtra dei precepta & religionem cum populo israel agēte: sanguis naboth qui in loco certe iezrahel fuerat profusus in domo iehu patris memorati hieroboe pro peccato redundaturus significatur. Hinc factum est vt ira dei in populo israel per denunciationez prophete processura diceretur: domui autem iude misericordia lectione cōprehensa ob hoc pmissa est: quia ezechias rex iuda filius achaz sublatis idolis que tā pater eius q̄ ceteri reges cōsecrauerant: tēplū dei purgasse & purificasse, mōstratur.

Explicit prologus.

Incipit argumentum in eundem.

OSee crebro nominat effraim: samariā: ioseph: iezrael: & vxorem fornicariā: & fornicationis filios: & adulterā cubiculo clausam mariti multo tempore sedere viduam: & sub veste lugubri viri ad se reditum prestolari.

Explicit argumentum.

Pritiua.heb. | Tex.heb.Osee.j. | Trāsl.B.Hie. | Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

Capi. j.

דבר יהוה אשר היה אל הושע בן בארי בימי עזיה יותם אחז יחזקיה מלכי יהודה ובימי ירבעם בן יואש מלך ישראל: תחלת דבר יהוה בהושע ויאמר יהוה אל הושע לך קח לך אשת זנונים וילדי זנונים כי זנה תזנה הארץ מאחרי יהוה: וילך ויקח את גמר בת דבלים ותהר ותלד לו בן: ויאמר יהוה אליו קרא שמו יזרעאל כי עוד מעט ופקדתי את דמי יזרעאל על בית יהוא והשבתי ממלכות בית ישראל: והיה ביום ההוא ושברתי את קשת ישראל בעמק יזרעאל: ותהר עוד ותלד

Incipit liber Osee prophete. Cap. I.

VErbum domini qd factum est ad osee filiū beeri in dieb⁹ ozie ioatham achaz ezechie regū iuda & in diebus hieroboam filii ioas regis israel. Principiū loquendi domino in osee. Et dixit dñs ad osee. Vade sume tibi vxorem fornicationum: & filios fornicatiōis: qa fornicans fornicabitur terra a dño. Et abiit & accepit gomer filiam debelaim: & cōcepit & peperit ei filium. Et dixit dominus ad eū. Voca nomen eius iezrahel. Quoniam adhuc modicū: & visitabo sanguinē iezrahel super domū iehu: & quiescere faciam regnum domus israel. Et in illa die conteram arcum israel: in valle iezrahel. Et cōcepit adhuc & peperit

OSEE. ΩΣΗΕ. Ca. I.

Λόγος κυρίου ὃς ἐγενήθη πρὸς ὡσηὲ τοῦ βεηρὶ ἐν ἡμέραις ὀζίου, καὶ ἰωάθαμ, καὶ ἄχαζ, καὶ ἐζεκίου βασιλέων ἰούδα· καὶ ἐν ἡμέραις ἱεροβοὰμ υἱοῦ ἰωὰς βασιλέως τοῦ ἰσραήλ. ἀρχὴ λόγου κυρίου πρὸς ὡσηέ. καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς ὡσηέ, βάδιζε λάβε σεαυτῷ γυναῖκα πορνείας καὶ τέκνα πορνείας, διότι πορνεύουσα ἐκπορνεύσει ἡ γῆ ἀπὸ τοῦ κυρίου. καὶ ἐπορεύθη καὶ ἔλαβε τὴν γομὲρ θυγατέρα δεβηλαίμ. καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκεν αὐτῷ υἱόν. καὶ εἶπε κύριος πρὸς αὐτόν, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰεζραέλ· διότι ἔτι μικρὸν καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα τοῦ ἰεζραὲλ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα, καὶ καταπαύσω βασιλείαν οἴκου ἰσραήλ. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ συντρίψω τὸ τόξον τοῦ ἰσραὴλ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ ἰεζραέλ. καὶ συνέλαβεν ἔτι καὶ ἔτεκε

Trāsla.Gre.lxx.cū interp.lati. | Trāsla.B.Hie. | Tex.heb.Osee.ij. | Pritiua.heb.

θυγατέρα. καὶ εἶπεν αὐτῷ, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτῆς οὐκ ἠλεημένη· διότι οὐ μὴ προσθήσω ἔτι ἐλεῆσαι τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, ἀλλ' ἀντιτασσόμενος ἀντιτάξομαι αὐτοῖς. τοὺς δὲ υἱοὺς ἰούδα ἐλεήσω, καὶ σώσω αὐτοὺς ἐν κυρίῳ θεῷ αὐτῶν, καὶ οὐ σώσω αὐτοὺς ἐν τόξῳ, οὐδὲ ἐν ῥομφαίᾳ, οὐδὲ ἐν πολέμῳ, οὐδὲ ἐν ἵπποις, οὐδὲ ἐν ἱππεῦσιν. καὶ ἀπεγαλάκτισε τὴν οὐκ ἠλεημένην. καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκεν υἱόν. καὶ εἶπε κύριος, κάλεσον τὸ ὄνομα αὐτοῦ οὐ λαός μου, διότι ὑμεῖς οὐ λαός μου, καὶ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὑμῶν. καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, ἣ οὐκ ἐκμετρηθήσεται οὐδὲ ἐξαριθμηθήσεται. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑμεῖς, κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. καὶ συναχθήσονται υἱοὶ ἰούδα καὶ υἱοὶ ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ θήσονται ἑαυτοῖς ἀρχὴν μίαν, καὶ ἀναβήσονται ἐκ τῆς γῆς, ὅτι μεγάλη ἡ ἡμέρα τοῦ ἰεζραέλ. Ca. 2.

Εἴπατε τοῖς ἀδελφοῖς ὑμῶν λαός μου, καὶ τῇ ἀδελφῇ ὑμῶν ἠλεημένη. κρίθητε πρὸς τὴν μητέρα ὑμῶν κρίθητε, ὅτι αὐτὴ οὐ γυνή μου, καὶ ἐγὼ οὐκ ἀνὴρ αὐτῆς. καὶ ἐξαρῶ τὴν πορνείαν αὐτῆς ἐκ προσώπου μου, καὶ τὴν μοιχείαν αὐτῆς ἐκ μέσου τῶν μαστῶν αὐτῆς, ὅπως ἂν ἐκδύσω αὐτὴν γυμνήν, καὶ ἀποκαταστήσω αὐτὴν ὡς ἡμέρα γενέσεως αὐτῆς. καὶ θήσω αὐτὴν ἐν ἐρήμῳ καὶ τάξω αὐτὴν ὡς γῆν ἄνυδρον, καὶ ἀποκτενῶ αὐτὴν ἐν δίψει. καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς οὐ μὴ ἐλεήσω, ὅτι τέκνα πορνείας ἐστίν, ὅτι ἐξεπόρνευσεν ἡ μήτηρ αὐτῶν, κατῃσχύνθη ἡ τεκοῦσα αὐτά. εἶπε γάρ, πορεύσομαι ὀπίσω τῶν ἐραστῶν μου τῶν διδόντων μοι τοὺς ἄρτους μου καὶ τὸ ὕδωρ μου καὶ τὰ ἱμάτιά μου καὶ τὰ ὀθόνιά μου καὶ τὸ ἔλαιόν μου καὶ πάντα ὅσα μοι καθήκει. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ φράσσω τὴν ὁδὸν αὐτῆς ἐν σκόλοψι, καὶ [illegible] τὰς ὁδοὺς αὐτῆς, καὶ τὴν τρίβον αὐτῆς οὐ μὴ εὕρῃ. καὶ καταδιώξεται τοὺς ἐραστὰς αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ καταλάβῃ αὐτούς, καὶ ζητήσει αὐτούς, καὶ οὐ μὴ εὕρῃ. καὶ ἐρεῖ, πορεύσομαι καὶ ἐπιστρέψω πρὸς τὸν ἄνδρα μου τὸν πρότερον, ὅτι καλῶς μοι ἦν τότε ἢ νῦν. καὶ αὐτὴ οὐκ ἔγνω ὅτι ἐγὼ δέδωκα αὐτῇ

filiā. Et dixit ei. Voca nomen eius absq; misericordia: quia non addam vltra misereri domui israel: sed obliuione obliuiscar eorum. Et domui iuda miserebor: & saluabo eos in domino deo suo: & non saluabo eos in arcu & gladio & in bello & in equis & in equitib⁹. Et ablactauit eaz q̄ erat absq; mīa. Et cōcepit & peperit filiū. Et dixit. voca nomē eius nō ppls meus: qa vos nō ppls me⁹ & ego non ero vester. Et erit numerus filiorum israel quasi arena maris que sine mensura est et non numerabitur. Et erit in loco vbi dicetur eis: non populus meus vos: dicetur eis filii dei viuentis. Et congregabūtur filii iuda & filii israel pariter: & ponent sibimet caput vnum: & ascendent de terra: quia magnus dies iezrahel. 2.

DIcite fratribus vrīs populus me⁹ & sorori vrē miam cōsecuta. Iudicate matrē vrām iudicate: qm̄ ipsa nō vxor mea & ego non vir eius. Auferat fornicatiōes suas a facie sua: & adulteria sua de medio vberū suorū: ne forte expoliē eam nudā & statuā eam sm diē natiuitatis sue. Et ponam eā q̄si solitudinē: & statuā eā velut terrā inuiā & interficiā eā siti: & filiorū illi⁹ nō miserebor: qm̄ filii fornicationum sunt: qa fornicata ē mater eorum. Confusa est q̄ cōcepit eos: quia dixit. Vadam post amatores meos qui dant panes mihi: & aquas meas & lanā meā: & linū meū oleum meum & potū meū. Propter hoc ecce ego sepiā viā tuā spinis & sepiam eaz maceria. Et semitas suas nō inueniet. & seq̄tur amatores suos & nō apprehēdet eos: & queret eos & non inueniet. Et dicet. Vadam & reuertar ad virum meum priorē: quia bene mihi erat tunc magis q̄ nūc. Et hec nesciuit: qa ego dedi ei

בת ויאמר לו קרא שמה לא רחמה כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל כי נשא אשא להם: ואת בית יהודה ארחם והושעתים ביהוה אלהיהם ולא אושיעם בקשת ובחרב ובמלחמה בסוסים ובפרשים: ותגמל את לא רחמה ותהר ותלד בן: ויאמר קרא שמו לא עמי כי אתם לא עמי ואנכי לא אהיה לכם: והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל:

Ca. ij.

אמרו לאחיכם עמי ולאחותיכם רחמה: ריבו באמכם ריבו כי היא לא אשתי ואנכי לא אישה ותסר זנוניה מפניה ונאפופיה מבין שדיה: פן אפשיטנה ערמה והצגתיה כיום הולדה ושמתיה כמדבר ושתה כארץ ציה והמתיה בצמא: ואת בניה לא ארחם כי בני זנונים המה: כי זנתה אמם הבישה הורתם כי אמרה אלכה אחרי מאהבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמני ושקויי: לכן הנני שך את דרכך בסירים וגדרתי את גדרה ונתיבותיה לא תמצא: ורדפה את מאהביה ולא תשיג אתם ובקשתם ולא תמצא ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה: והיא לא ידעה כי אנכי נתתי לה

frumentum & vinum & oleum: & argentum multiplicaui ei & aurum quę fecerunt baal. Idcirco conuertar & sumam frumentum meum in tempore suo: & vinum meum in tempore suo: & liberabo lanam meam & linum meum que operiebant ignominiam eius. Et nunc reuelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius: & vir non eruet eam de manu mea. Et cessare faciam omne gaudium eius: solennitatem eius: neomeniam eius: sabbatum eius & omnia festa tempora eius. Et corrumpam vineam eius & ficum eius. De quibus dixit. Mercedes hę meę sunt quas dederunt mihi amatores mei. Et ponam eam in saltum: & comedet eam bestia agri. Et visitabo super eam dies baalim quibus accendebat incensum: & ornabatur inaure sua & monili suo & ibat post amatores suos: & mei obliuiscebatur dicit dominus. Propter hoc ecce ego lactabo eam & ducam eam in solitudinem. Et loquar ad cor eius: & dabo ei vinitores eius ex eodem loco: & vallem achor ad aperiendam spem. Et canet ibi iuxta dies iuuentutis sue & iuxta dies ascensionis sue de terra egypti. Et erit in die illo ait dominus: vocabit me vir meus: & non vocabit me vltra baali. Et auferam nomina baalim de ore eius: & non recordabitur vltra nominis eorum. Et percutiam cum eis fedus in die illa cum bestia agri & cum volucre celi & cum reptili terre. Et arcum & gladium & bellum conteram de terra: & dormire eos faciam fiducialiter. Et sponsabo te mihi in sempiternum: & sponsabo te mihi in iusticia & iudicio & in misericordia & miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide: & scies quia ego dominus. Et erit in die illa exaudiam dicit dominus: & exaudiam celos: & illi exaudient terram: & terra exaudiet triticum & vinum & oleum: et hec exaudient iezrahel.

Et seminabo eam mihi in terra: & miserebor eius que fuit absque misericordia. Et dicam non populo meo populus meus es tu: & ipse dicet: deus meus es tu. 3.

Cap.iij.

Et dixit dominus ad me. Adhuc vade & dilige mulierem dilectam amico & adulteram: sicut diligit dominus filios israel: & ipsi respiciunt ad deos alienos: & diligunt vinacia vuarum. Et fodi eam mihi quindecim argenteis: & choro ordei & dimidio choro ordei: & dixi ad eam. Dies multos expectabis me. Non fornicaberis: & non eris viro: sed & ego expectabo te. Quia dies multos sedebunt filii israel sine rege & sine principe & sine sacrificio & sine altari & sine ephod & sine theraphim. Et post hec reuertentur filii israel: & querent dominum deum suum & dauid regem suum: & pauebunt ad dominum & ad bonum eius in nouissimo dierum. 4.

Cap.iiij.

Audite verbum domini filii israel: quia iudicium domino cum habitatoribus terre. Non est enim veritas & non est misericordia: & non est scientia dei in terra. Maledictum & mendacium & homicidium & furtum & adulterium inundauerunt: & sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra: & infirmabitur omnis qui habitat in ea. In bestia agri & in volucre celi: sed & pisces maris congregabuntur. Veruntamen vnusquisque non iudicet: & non arguatur vir. Populus enim tuus sicut hi qui contradicunt sacerdoti: & corrues hodie & corruet etiam propheta tecum. Nocte tacere feci matrem tuam. Conticuit populus meus: eo quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repulisti: repellam te ne sacerdotio fungaris mihi. Et oblita es legis dei tui: obliuiscar filiorum tuorum & ego. Secundum multitudinem eorum sic peccauerunt mihi: gloriam eorum in ignominiam commutabo. Peccata populi mei comedent: & ad iniquitatem eorum subleuabunt animas eorum. Et erit sicut populus: sic sacerdos. Et visitabo super eum

דרכיו ומעלליו אשיב לו ואכלו
ולא ישבעו הזנו ולא יפרצו כי
את יהוה עזבו לשמר זנות ויין
ותירוש יקח לב עמי בעצו ישאל
ומקלו יגיד לו כי רוח זנונים
התעה ויזנו מתחת אלהיהם על
ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות
יקטרו תחת אלון ולבנה ואלה כי
טוב צלה על כן תזנינה בנותיכם
וכלותיכם תנאפנה לא אפקוד על
בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם
כי תנאפנה כי הם עם הזונות
יפרדו ועם הקדשות יזבחו ועם
לא יבין ילבט אם זנה אתה
ישראל אל יאשם יהודה ואל
תבאו הגלגל ואל תעלו בית
און ואל תשבעו חי יהוה כי כפרה
סררה סרר ישראל עתה ירעם
יהוה ככבש במרחב חבור עצבים
אפרים הנח לו סר סבאם הזנה
הזנו אהבו הבו קלון מגניה
צרר רוח אותה בכנפיה ויבשו
מזבחותם שמעו זאת

Cap. v.

הכהנים והקשיבו בית ישראל
ובית המלך האזינו כי לכם
המשפט כי פח הייתם למצפה
ורשת פרושה על תבור ושחטה
שטים העמיקו ואני מוסר לכלם
אני ידעתי אפרים וישראל לא
נכחד ממני כי עתה הזנית אפרים
נטמא ישראל לא יתנו מעלליהם
לשוב אל אלהיהם כי רוח זנונים
בקרבם ואת יהוה לא ידעו וענה
גאון ישראל בפניו וישראל ואפרים
יכשלו בעונם כשל גם יהודה
עמם בצאנם ובבקרם ילכו לבקש

vias eius & cogitationes eius reddā ei. Et comedent & nō saturabūtur. fornicati sunt & nō cessauerūt: qm̄ dn̄m dereliq̄runt in non custodiēdo. Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor. Populus meus in ligno suo interrogauit & baculus eius annunciauit ei. Spūs enī fornicationū decepit eos: & fornicati sunt a deo suo. Sup capita montiū sacrificabant: & sup colles accendebāt thymiama subtꝰ q̄rcū & poplm̄ & terebinthū qa bona erat vmbra eius. Ideo fornicabūtur filie vr̄e: & sponse vr̄e adultere erūt. Nō visitabo sup filias vr̄as cū fuerint fornicate: & sup spōsas vr̄as cū adulterauerint: qm̄ ipsi cū meretricibus cōuersabātur: & cū effeminatis sacrificabāt. Et populus nō intelligens vapulabit. Si fornicaris tu israel: nō delinquat saltē iuda. Et nolite īgredi in galgala & nō ascenderis in bethauē neq̧ iuraueritis: viuit dn̄s. Q̄m̄ sicut vacca lasciuiēs declinauit israel. Nunc pascet eos dn̄s q̄si agnū in latitudine. Particeps idolorꝫ effrai: dimitte eū. Separatū est cōuiuiū eorū fornicatiōe fornicati sunt: dilexerūt afferre ignominiā ptectores eiꝰ. Ligauit eū spūs in alis suis: & cōfundētur a sacrificiis suis. 5.

Audite hoc sacerdotes: & attendite domus israel: & domꝰ regis auscultate: quia vobis iudiciū. Q̄m̄ laqueus facti estis speculationi: & sicut rete expansum super thabor: & victias declinastis in pfundū: et ego eruditor oīm eorū. Ego scio effraim: & isrl' nō est abscōditus a me. Quia nūc fornicatus ē effraim: cōtaminatꝰ est israel. Non dabūt cogitationes suas vt reuertantur ad deū suū: qa spiritus fornicationū in medio eorū: & dn̄m nō cognouerūt. Et rn̄debit arrogātia israel in facie eiꝰ & israel & effraim ruēt in iniq̄tate sua. Ruet etiā iudas cum eis. In gregibus suis & in armentis suis vadent ad querendum

vias eius. & cogitatiōes illius reddam ei.
ὁδοὺς αὐτοῦ· καὶ τὰ διαβούλια αὐτοῦ ἀνταποδώσω αὐτῷ.
& comedēt & non implebunt. fornicati sūt & nō
καὶ φάγονται καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῶσιν· ἐπόρνευσαν καὶ οὐ μὴ
dirigent: qr dn̄m dereliq̄rūt vt nō custodirēt.
κατευθύνωσιν, διότι τὸν κύριον κατέλιπον τοῦ μὴ φυλάξαι.
fornicatiōez & vinū & ebrietatē suscepit cor ppl̄i mei.
πορνείαν καὶ οἶνον καὶ μέθυσμα ἐδέξατο καρδία λαοῦ μου.
in symbolis eorꝫ īterrogabāt: & in virgis suis ānūcia
ἐν συμβόλοις αὐτῶν ἐπηρώτων, καὶ ἐν ῥάβδοις αὐτῶν ἀπήγ
bant ei. spū fornicatiōis seducti sunt: & forni-
γελλον αὐτῷ· πνεύματι πορνείας ἐπλανήθησαν, καὶ ἐξεπόρ
cati sunt a deo suo. sup vertices mōtiū
νευσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ αὐτῶν· ἐπὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων
sacrificabāt. & sup colles imolabāt subter quercū
ἐθυσίαζον· καὶ ἐπὶ τοὺς βουνοὺς ἔθυον ὑποκάτω δρυὸς
& ppl̄m & arborē vmbrosam: qr bonū ūbraculū.
καὶ λεύκης καὶ δένδρου συσκιάζοντος, ὅτι καλὸν σκέπη.
ppterea fornicabunt filie vr̄e. & sponse vr̄e
διὰ τοῦτο πορνεύσουσιν αἱ θυγατέρες ὑμῶν· καὶ αἱ νύμφαι ὑ
stre mechabunt. & non visitabo sup filias
μῶν μοιχεύσουσιν· καὶ οὐ μὴ ἐπισκέψωμαι ἐπὶ τὰς θυγατέ
vr̄as cum fornicate fuerit: & sup sponsas
ρας ὑμῶν ὅταν πορνεύσωσιν, καὶ ἐπὶ τὰς νύμφας
vr̄as cū adulterauerit: qm̄ ipi cum mere
ὑμῶν ὅταν μοιχεύσωσιν, ὅτι αὐτοὶ μετὰ τῶν πορ
tricibꝰ cōmiscebant. & cū initiatis imolabāt.
νῶν συνανεφύροντο· καὶ μετὰ τῶν τετελεσμένων ἔθυον.
& pplꝰ nō itelligēs adherebat cū meretrice. tu aūt
καὶ ὁ λαὸς οὐ συνιὼν συνεπλέκετο μετὰ πόρνης. σὺ δὲ
israel ne ignoꝛes: & iuda ne igrediamini in galgala: &
ἰσραὴλ μὴ ἀγνόει, καὶ ἰούδα μὴ εἰσπορεύεσθε εἰς γάλγαλα, καὶ
ne ascendatis in domū iiq̄tati & ne iuretis viuit dn̄s.
μὴ ἀναβαίνετε εἰς τὸν οἶκον ὤν καὶ μὴ ὀμνύετε ζῇ κύριος.
qm̄ sicut vacca asilo pcussa insaniuit israel. nūc
ὅτι ὡς δάμαλις παροιστρῶσα παροίστρησεν ἰσραήλ· νῦν
pascet eos dn̄s sicut agnū in spacioso. particeps idoloꝝ
νεμεῖ αὐτοὺς κύριος ὡς ἀμνὸν ἐν εὐρυχώρῳ. μέτοχος εἰδώλων
ephrai: posuit sibi scandala: & amauit chananeos:
ἐφραὶμ, ἔθηκεν αὐτῷ σκάνδαλα, καὶ ᾑρέτισεν χαναναίους,
fornicātes fornicati sunt & dilexerūt ignominiā ex fre-
πορνεύοντες ἐξεπόρνευσαν καὶ ἠγάπησαν ἀτιμίαν ἐκ φρυάγ
mitu eorꝫ. turbo spūs tu es in alis eius
ματος αὐτῶν. συστροφὴ πνεύματος σὺ εἶ ἐν πτέρυξιν αὐτῆς
& cōfundentur ex altaribus suis.
καὶ καταισχυνθήσονται ἐκ τῶν θυσιαστηρίων αὐτῶν. Ca. 5.
Audite hec sacdotes. & attendite domꝰ isrl': &
Ἀκούσατε ταῦτα οἱ ἱερεῖς· καὶ προσέχετε οἶκος ἰσραήλ, καὶ
domꝰ regis auribꝰ pcipite: qr ad vos est iudiciū.
οἶκος βασιλέως ἐνωτίζεσθε, διότι πρὸς ὑμᾶς ἐστιν τὸ κρίμα.
speculatiōi nāq̧ laqueꝰ facti estis. & sicut rete expansū
τῇ σκοπιᾷ ὅτι παγὶς ἐγενήθητε· καὶ ὡς δίκτυον ἐκτεταμέ
sup tabor q̄ rapiūt venatiōez: timuerūt. ego
νον ἐπὶ τὸ ταβώρ, ὃ οἱ ἀγρεύοντες τὴν θήραν κατέπηξαν. ἐγὼ
aūt eruditor vr̄. ego cognoui ephrai: & israel nō
δὲ παιδευτὴς ὑμῶν. ἐγὼ ἔγνων τὸν ἐφραὶμ, καὶ ἰσραὴλ οὐκ
recessit a me: qr nūc fornicatus est ephraim: &
ἀπέστη ἀπ' ἐμοῦ, διότι νῦν ἐξεπόρνευσεν ἐφραὶμ, καὶ
maculatꝰ ē israel: & nō dederūt cogitatiōes suas: vt re-
ἐμιάνθη ἰσραὴλ, καὶ οὐκ ἔδωκαν τὰ διαβούλια αὐτῶν, τοῦ ἐπι
uertāt ad deū suū: qr spūs fornicatiōis est in me
στρέψαι πρὸς θεὸν αὐτῶν, ὅτι πνεῦμα πορνείας ἐστιν ἐν μέ
dio eorꝫ: aūt dn̄m nō cognouerūt. & humiliabi-
σῳ αὐτῶν, τὸν δὲ κύριον οὐκ ἐπέγνωσαν. καὶ ταπεινωθή
tur iniuria isrl' in faciem eius. & isrl' & ephrai
σεται ἡ ὕβρις τοῦ ἰσραὴλ εἰς πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ ἰσραὴλ καὶ ἐφραὶμ
infirmabunt in iniq̄tatibꝰ suis: & īfirmabit &
ἀσθενήσουσιν ἐν ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ ἀσθενήσει καὶ
iudas cū eis. cū ouibus & vitulis ibunt
ἰούδας μετ' αὐτῶν. μετὰ προβάτων καὶ μόσχων πορεύ
vt q̄rant
σονται ζητῆσαι τὸν

dn̄m: & nō inuenient eū declinauit .n. ab illis: qr
κύριον, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν αὐτὸν ἐκκέκλικεν γὰρ ἐξ αὐτῶν, ὅτι
dn̄m dereliquerūt: & filii alieni nati
τὸν κύριον ἐγκατέλιπον, καὶ τέκνα ἀλλότρια ἐγεννήθη-
sūt. nūc deuorabit eos rubigo & cleros eo
σαν. νῦν φάγεται αὐτοὺς ἡ ἐρυσίβη καὶ τοὺς κλήρους αὐ
rū clangite tuba sup colles: sona-
τῶν. σαλπίσατε σάλπιγγι ἐπὶ τοὺς βουνούς, ἠχήσα
te sup excelsis: pdicate in domo iniq̄tatis mēte cecidit
τε ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν, κηρύξατε ἐν τῷ οἴκῳ ὤν ἐξέστη
beniamin. ephraim in desolationē factꝰ est in diebꝰ corre
βενιαμίν. ἐφραὶμ εἰς ἀφανισμὸν ἐγένετο ἐν ἡμέραις ἐλέγ
ptiōis: i tribubꝰ israel ondi fidelia: facti sūt pri
ξεως, ἐν ταῖς φυλαῖς τοῦ ἰσραὴλ ἔδειξα πιστά. ἐγένοντο οἱ ἄρ
cipes iuda: q̄si transferētes fines: sup eos effundā
χοντες ἰούδα, ὡς μετατιθέντες ὅρια, ἐπ' αὐτοὺς ἐκχεῶ
sic aquā ipetū meū. oppressit ephrai
ὡς ὕδωρ τὸ ὅρμημά μου. κατεδυνάστευσεν ἐφραὶμ τὸν
aduersariū suū: & conculcauit iudiciū: qr cepit
ἀντίδικον αὐτοῦ, καὶ κατεπάτησεν κρίμα, ὅτι ἤρξατο
abire post vana: & ego q̄si cōturbatio
πορεύεσθαι ὀπίσω τῶν ματαίων, καὶ ἐγὼ ὡς ταραχὴ
ephrai: & q̄si stimulus domui iuda. & vidit
τῷ ἐφραὶμ, καὶ ὡς κέντρον τῷ οἴκῳ ἰούδα. καὶ ἴδεν
ephraim īfirmitatē suā: & iudas dolorē suū: &
ἐφραὶμ τὴν νόσον αὐτοῦ, καὶ ἰούδας τὴν ὀδύνην αὐτοῦ. καὶ
abiit ephrai ad assyrios. & misit lega-
ἐπορεύθη ἐφραὶμ πρὸς ἀσσυρίους. καὶ ἀπέστειλεν πρέσ-
tos ad regem iarib: & ipe nō potuit libe-
βεις πρὸς βασιλέα ἰαρείμ, καὶ αὐτὸς οὐκ ἐδυνάσθη διασῶ-
rare nos: & non cessare faciet a vobis dolorē: qr
σαι ὑμᾶς, καὶ οὐ μὴ διαπαύσῃ ἐξ ὑμῶν ὀδύνη, ὅτι
ego q̄si pāthera ephrai: & q̄si leo domui iuda. &
ἐγώ εἰμι ὡς πάνθηρ τῷ ἐφραὶμ, καὶ ὡς λέων τῷ οἴκῳ ἰούδα. καὶ
ego rapiam & vadam: & tollam: & nō erit q̄
ἐγὼ ἁρπῶμαι καὶ πορεύσομαι, καὶ λήψομαι, καὶ οὐκ ἔσται ὁ
eruat. ibo & reuertar in locum meū:
ἐξαιρούμενος. πορεύσομαι καὶ ἐπιστρέψω ἐπὶ τὸν τόπον μου,
donec disperеant & q̄rant faciem meā.
ἕως οὗ ἀφανισθήσονται καὶ ζητήσουσιν τὸ πρόσωπόν μου.

Ca. 6.

In tribulatione sua manicabūt ad me dicentes:
Ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν ὀρθριοῦσιν πρός με λέγοντες,
eamus & reuertamur ad dn̄m deū nr̄m: qr
πορευθῶμεν καὶ ἐπιστρέψωμεν πρὸς κύριον τὸν θεὸν ἡμῶν, ὅτι
ipe rapuit & sanabit nos: pcutiet & curabit
αὐτὸς ἥρπακεν καὶ ἰάσεται ἡμᾶς, πατάξει καὶ μοτώσει
nos & sanos faciet nos post duos dies: in die
ἡμᾶς καὶ ὑγιάσει ἡμᾶς μετὰ δύο ἡμέρας, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ
tertia resurgemus & viuemꝰ corā eo.
τρίτῃ ἀναστησόμεθα καὶ ζησόμεθα ἐνώπιον αὐτοῦ.
& sciemus & psequimur vt cognoscamꝰ dn̄m:
καὶ γνωσόμεθα καὶ διώξωμεν τοῦ γνῶναι τὸν κύριον,
q̄si mane paratū inueniemꝰ eū. & veniet q̄si pluuia no
ὡς ὄρθρον ἕτοιμον εὑρήσομεν αὐτόν. καὶ ἥξει ὡς ὑετὸς ἡ
bis tpanea & serotina tre. q̄d tibi faciam ephraim:
μῖν πρώιμος καὶ ὄψιμος τῇ γῇ. τί σοι ποιήσω ἐφραὶμ;
q̄d tibi faciā iuda: aūt mia vr̄a q̄si nubes matuti
τί σοι ποιήσω ἰούδα; τὸ δὲ ἔλεος ὑμῶν ὡς νεφέλη πρωϊ
na & q̄si ros matutinꝰ ptrāsiens. ppterea succidi
νὴ καὶ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ πορευομένη. διὰ τοῦτο ἀπεθέρι
vr̄os pphetas: occidi eos in verbo o-
σα ὑμῶν τοὺς προφήτας, ἀπέκτεινα αὐτοὺς ἐν ῥήματι στό
ris mei. & iudiciū tuū q̄si lux egredief: qr
ματός μου. καὶ τὸ κρίμα σου ὡς φῶς ἐξελεύσεται. διότι
miaꝫ volo & nō sacrificiū. & scientiam dei magis quā holo
ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν. καὶ ἐπίγνωσιν θεοῦ μᾶλλον ἢ ὁλο
causta. ipi aūt sunt sic hō puaricans testa-
καυτώματα. αὐτοὶ δέ εἰσιν ὡς ἄνθρωπος παραβαίνων διαθή
mētū. ibi cōtempserūt me. galaad ciuitas q̄ operat
κην. ἐκεῖ κατεφρόνησέν μου. γαλαὰδ πόλις ἐργαζομένη
vana cōturbans aquā. & fortitudo tua viri
μάταια ταράσσουσα ὕδωρ. καὶ ἡ ἰσχύς σου ἀνδρὸς

dominum: & non inuenient: Ablatus est ab eis. In dn̄o preuaricati sunt: qa filios alienos genuerūt. Nunc deuorabit eos mensis cū partibus suis. Clangite buccina in gabaa tuba in rama. Vlulate in bethauē: post tergum tuum beniamin. Effraim in desolatione erit. In die correptiōis in tribubus israel ostendi fidem. Facti sunt principes iuda quasi assumētes terminū: sup eos effundā quasi aquā iram meā. Calūniā patiens est effraim fractus iudicio: quoniam cepit abire post sordes. Et ego quasi tinea effraim: & quasi putredo domui iuda. Et vidit effraim languorē suū: & iudas vinculum suum. Et abiit effraim ad assur: & misit ad regem vltorem: & ipse non poterit sanare vos: nec soluere poterit a vobis viculū. Quoniā ego quasi leena effraim: et quasi catulus leonis domui iuda. Ego ego capiam & vadam: tollā: & nō est qui eruat. Vadens reuertar ad locum meū: donec deficiatis & q̄ratis faciē meā. 6.

In tribulatione sua mane consurgent ad me. Venite & reuertamur ad dn̄m: qa ipse cepit & sanabit nos: percutiet & curabit nos. Viuificabit nos post duos dies: ī die tertia suscitabit nos: & viuemꝰ ī cōspectu eiꝰ: sciemus sequimurq̧ vt cognoscamꝰ dn̄m. Quasi diluculū pparatꝰ est egressus eius: & veniet q̄si imber nobis tēporaneus & serotinꝰ terre. Quid faciā tibi effraim: qd faciā tibi iuda? Misericordia vr̄a q̄si nubes matutina: & q̄si ros mane ptrāsiēs. Propter hoc dolaui in pphetis: & occidi eos ī verbis oris mei & iudicia tua q̄si lux egredietur. Quia miām volui & nō sacrificiū: & sciētiā dei plus q̄ holocaustū. Ipsi aūt sicut adā trāgressi sunt pactū: ibi puaricati sunt in me. Galaad ciuitas operātiū idolū supplātata sanguine: & quasi fauces virorꝫ

את יהוה ולא ימצאו חלץ מהם
ביהוה בגדו כי בנים זרים ילדו
עתה יאכלם חדש את חלקיהם
תקעו שופר בגבעה חצצרה ברמה
הריעו בית און אחריך בנימין
אפרים לשמה תהיה ביום תוכחה
בשבטי ישראל הודעתי נאמנה היו
שרי יהודה כמסיגי גבול עליהם
אשפוך כמים עברתי עשוק
אפרים רצוץ משפט כי הואיל
הלך אחרי צו ואני כעש לאפרים
וכרקב לבית יהודה וירא אפרים
את חליו ויהודה את מזרו וילך
אפרים אל אשור וישלח אל מלך
ירב והוא לא יוכל לרפא לכם
ולא יגהה מכם מזור כי אנכי
כשחל לאפרים וככפיר לבית
יהודה אני אני אטרף ואלך
אשא ואין מציל אלך אשובה
אל מקומי עד אשר יאשמו
ובקשו פני בצר להם

Cap. vi.

ישחרנני לכו ונשובה אל יהוה
כי הוא טרף וירפאנו יך ויחבשנו
יחינו מימים ביום השלישי
יקמנו ונחיה לפניו ונדעה נרדפה
לדעת את יהוה כשחר נכון מצאו
ויבוא כגשם לנו כמלקוש יורה
ארץ מה אעשה לך אפרים מה
אעשה לך יהודה וחסדכם כענן
בקר וכטל משכים הלך על כן
חצבתי בנביאים הרגתים באמרי
פי ומשפטיך אור יצא כי חסד
חפצתי ולא זבח ודעת אלהים
מעלות והמה כאדם עברו ברית
שם בגדו בי גלעד קרית פעלי
און עקבה מדם וכחכי איש

latronū particeps: sacerdotū in via interficientiū pergentes de sychen: qa scelꝰ opati sūt. In domo israel vidi horrendū: ibi fornicationes effraim: cōtaminatꝰ est israel. Sed & iuda pone messē tibi: cū cōuertero captiuitatē ppli mei.

Cap. vij.

Cum sanare vellem israel: reuelata est iniqtas effraim: & malicia samarie: qa opati sūt mēdaciū. Et fur ingressus est spolians latrunculus foris. Et ne forte dicant in cordibꝰ suis oēm malicia eorū me recordatū. Nunc circūdederūt eos adinuētiōes sue corā facie mea facte sunt. In malicia sua letificauerunt regē: & in mēdaciis suis principes. Oēs adulterātes: qsi cliban succēsus a coquēte. Quieuit paulului ciuitas a cōmixtione fermēti: donec fermētaretur totū. Dies regis nostri: ceperūt principes furere a vino. Extendit manū suā cū illusoribꝰ: qa applicauerūt qsi clibanū cor suū cū insidiaretur eis. Totā nocte dormiuit coquēs eos: mane ipse succēsus quasi ignis flāme. Oēs calefacti sūt qsi clibanꝰ & deuorauerūt iudices suos. Oēs reges eorū ceciderūt: nō est qui clamet in eis ad me. Effraim in ppłis ipse cōmiscebatur. Effraī factꝰ est subcinericiꝰ panis: q nō reuersatur. Comederūt alieni robur eius: & ipse nesciuit. Sed & cani effusi sunt in eo: & ipse ignorauit. Et hūliabitur supbia israel in facie eius. Nec reuersi sunt ad dñm deū suū: & non qsierūt eū in oibꝰ his. Et factꝰ est effraim qsi colūba seducta nō habēs cor. Egyptū inuocabāt: ad assyrios abierūt. Et cū pfecti fuerit: expādā sup eos rete meū: & qsi volucrē celi detrahā eos. Cedā eos fm audicionē cetus eoꝝ. Ve eis: qm recesserūt a me. Vastabūtur: qa preuaricati sunt in me. Ego redemi eos: & ipsi locuti sunt cōtra me mēdacia. Et non clamauerūt ad me in corde suo: sed vlulabant in cubilibus suis. Super triticum & vinum

pirate. absconderūt sacerdotes viā: interfecerūt sichima: qz iniquitatē fecerunt in domo israel. vidi horribilia ibi fornicatiōes ephrai: ꝯtaminatꝰ ē israel ꝛ iudas: incipe vindemiare tibi cū ꝯuertero ego captiuitatem ppli mei.

Ca. 7.

Cum sanare ego israel: ꝛ reuelata est iniqtas ephrai: ꝛ malitia samarie: qz operati sūt mēdacia.

Ca. 8.

ruminabāt & recesserūt a me. Et ego erudiui eos et cōfortaui brachia eoꝝ: & in me cogitauerūt malitiā. Reuersi sunt vt essent absq iugo: facti sūt qsi arcus dolosus. Cadēt in gladio principes eorū a furore lingue sue. Ista subsānatio eoꝝ in terra egypti.

Cap. viij.

In gutture tuo sit tuba qsi aqla sup domū dñi: pro eo qꝫ transgressi sunt fedus meū: & legē meā preuaricati sunt. Me inuocabūt deus meꝰ & cognouimus te israel. Proiecit israel bonū: inimicus persequetur eū. Ipsi regnauerunt & nō ex me: principes extiterūt & nō cognoui. Aurū suū & argentū suū fecerūt sibi idola: vt interirēt. Proiectꝰ est vitulus tuꝰ samaria. Iratus est furor meꝰ in eis. Vsqquo nō poterūt emūdari: quia ex israel: & ipse est. Artifex fecit illū: & nō est deus: quoniā in aranearum telas erit vitulus samarie: qa ventū seminabūt & turbinē metēt. Culmus stans nō est in eo: germē nō faciet farinā. Qd & si fecerit: alieni comedent ea. Deuoratus est israel. Nunc factus est in natiōnibus qsi vas immundū: quia ipsi ascenderūt ad assur. Onager solitariꝰ sibi effraim. Munera dederūt amatoribꝰ suis: sed & cū mercede cōduxerit nationes. Nūc cōgregabo eos: et quiescēt paulisper ab onere regis & principū. Quia multiplicauit effraim altaria ad peccādū: facte sūt ei are i delictū. Scribā ei multiplices leges meas: q velut aliene cōputate sunt. Hostias offerēt: immolabūt carnes & comedent: & dñs nō suscipiet eas. Nūc recordabitur iniqtatis eoꝝ: & visitabit pctā eoꝝ. Ipsi in egyptū cōuertētur. Et oblitus est israel factoris sui: & edificauit delubra: & iudas multiplicauit vrbes munitas. Et mittā ignē in ciuitates eius: & deuorabit edes illius.

Cap. ix.

Noli letari israel: noli exultare sicut populi: qa fornicatus es a deo tuo. Dilexisti mercedem sup omnes

יִתְנָרְבוּ יָסוּרוּ בִּי׃ וַאֲנִי יִסַּרְתִּי חִזַּקְתִּי זְרוֹעֹתָם וְאֵלַי יְחַשְּׁבוּ רָע׃ יָשׁוּבוּ לֹא עָל הָיוּ כְּקֶשֶׁת רְמִיָּה יִפְּלוּ בַחֶרֶב שָׂרֵיהֶם מִזַּעַם לְשׁוֹנָם זוֹ לַעְגָּם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם׃

Cap. viij.

אֶל חִכְּךָ שֹׁפָר כַּנֶּשֶׁר עַל בֵּית יְהוָה יַעַן עָבְרוּ בְרִיתִי וְעַל תּוֹרָתִי פָּשָׁעוּ׃ לִי יִזְעָקוּ אֱלֹהַי יְדַעֲנוּךָ יִשְׂרָאֵל׃ זָנַח יִשְׂרָאֵל טוֹב אוֹיֵב יִרְדְּפוֹ׃ הֵם הִמְלִיכוּ וְלֹא מִמֶּנִּי הֵשִׂירוּ וְלֹא יָדָעְתִּי כַּסְפָּם וּזְהָבָם עָשׂוּ לָהֶם עֲצַבִּים לְמַעַן יִכָּרֵת׃ זָנַח עֶגְלֵךְ שֹׁמְרוֹן חָרָה אַפִּי בָּם עַד מָתַי לֹא יוּכְלוּ נִקָּיֹן׃ כִּי מִיִּשְׂרָאֵל וְהוּא חָרָשׁ עָשָׂהוּ וְלֹא אֱלֹהִים הוּא כִּי שְׁבָבִים יִהְיֶה עֵגֶל שֹׁמְרוֹן׃ כִּי רוּחַ יִזְרָעוּ וְסוּפָתָה יִקְצֹרוּ קָמָה אֵין לוֹ צֶמַח בְּלִי יַעֲשֶׂה קֶּמַח אוּלַי יַעֲשֶׂה זָרִים יִבְלָעֻהוּ׃ נִבְלַע יִשְׂרָאֵל עַתָּה הָיוּ בַגּוֹיִם כִּכְלִי אֵין חֵפֶץ בּוֹ׃ כִּי הֵמָּה עָלוּ אַשּׁוּר פֶּרֶא בּוֹדֵד לוֹ אֶפְרַיִם הִתְנוּ אֲהָבִים׃ גַּם כִּי יִתְנוּ בַגּוֹיִם עַתָּה אֲקַבְּצֵם וַיָּחֵלּוּ מְּעָט מִמַּשָּׂא מֶלֶךְ שָׂרִים׃ כִּי הִרְבָּה אֶפְרַיִם מִזְבְּחֹת לַחֲטֹא הָיוּ לוֹ מִזְבְּחוֹת לַחֲטֹא׃ אֶכְתּוֹב לוֹ רֻבֵּו תּוֹרָתִי כְּמוֹ זָר נֶחְשָׁבוּ׃ זִבְחֵי הַבְהָבַי יִזְבְּחוּ בָשָׂר וַיֹּאכֵלוּ יְהוָה לֹא רָצָם עַתָּה יִזְכֹּר עֲוֹנָם וְיִפְקֹד חַטֹּאתָם הֵמָּה מִצְרַיִם יָשׁוּבוּ׃ וַיִּשְׁכַּח יִשְׂרָאֵל אֶת עֹשֵׂהוּ וַיִּבֶן הֵיכָלוֹת וִיהוּדָה הִרְבָּה עָרִים בְּצֻרוֹת וְשִׁלַּחְתִּי אֵשׁ בְּעָרָיו וְאָכְלָה אַרְמְנֹתֶיהָ׃

Cap. ix.

אַל תִּשְׂמַח יִשְׂרָאֵל אֶל גִּיל כָּעַמִּים כִּי זָנִיתָ מֵעַל אֱלֹהֶיךָ אָהַבְתָּ אֶתְנָן עַל כָּל

areas tritici. Area & torcular non pascet eos: & vinum mentietur eis. Non habitabunt in terra domini. Reversus est effraim in egyptum & in assyriis pollutum comedit. Non libabunt domino vinum: & non placebunt ei. Sacrificia eorum quasi panis lugentium. Omnes qui comedent eum contaminabuntur: quia panis eorum anime ipsorum: non intrabunt in domum domini. Quid facietis in die solemni in die festivitatis domini? Ecce enim profecti sunt a vastitate. Egyptus congregabit eos: memphis sepeliet eos. Desiderabile argentum eorum urtica hereditabit: lappa in tabernaculis eorum. Venerunt dies visitationis: venerunt dies retributionis. Scitote israel stultum prophetam insanum virum spiritualem. Propter multitudinem iniquitatis tue: & multitudinem amentie. Speculator effraim cum deo meo: propheta laqueus ruine factus est super omnes vias eius. Insania in domo dei eius. Profunde peccaverunt sicut in diebus gabaa. Recordabitur iniquitatis eorum: & visitabit peccata eorum. Quasi uvas in deserto inveni israel: quasi prima poma ficulnee in cacumine eius vidi patres eorum. Ipsi autem intraverunt ad beelphegor & abalienati sunt in confusionem: & facti sunt abominabiles sicut ea que dilexerunt. Effraim quasi avis avolavit. Gloria eorum a partu: & ab utero & a conceptu. Quod & si enutrierint filios suos absque liberis eos faciam in hominibus. Sed & ve eis cum recessero ab eis. Effraim ut vidi tyrus erat fundata in pulchritudine. Et effraim educet ad interfectorem filios suos. Da eis domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis & ubera arentia. Omnes nequitie eorum in galgal: quia exosos habui eos. Propter maliciam adinventionum eorum: de domo mea eiciam eos. Non addam ut diligam eos. Omnes principes eorum recedentes. Percussus est effraim: radix eorum exiccata est. Fructum nequaquam facient. Quod & si

genuerint interficiam amantissima uteri eorum. Abiiciet eos deus meus: quia non audierunt eum: & erunt vagi in nationibus.

Cap. x.

Vitis frondosa israel: fructus adequatus est ei. Secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria: iuxta ubertatem terre sue: exuberavit simulachris. Divisum est cor eorum: nunc interibunt. Ipse confringet simulachra eorum: depopulabitur aras eorum. Quia nunc dicent: non est rex nobis. Non enim timemus dominum. Et rex quid faciet nobis? Loquimini verba visionis inutilis: & ferietis foedus cum mendacio: & germinabit quasi amaritudo iudicium super sulcos agri. Vaccas bethauen coluerunt habitatores samarie. Quia luxit super eum populus eius: & editui eius super eum exultaverunt in gloria eius: quia migravit ab eo. Siquidem & ipse in assur delatus est munus regi ultori. Confusio effraim capiet: & confundetur israel in voluntate sua. Transire fecit samaria regem suum quasi spumam super faciem aque. Et disperdentur excelsa idoli peccatum israel. Lappa & tribulus ascendet super aras eorum. Et dicent montibus: operite nos: & collibus: cadite super nos. Ex diebus gabaa peccavit israel. Ibi steterunt. Non comprehendet eos in gabaa prelium super filios iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos. Congregabuntur super eos populi cum corripientur propter duas iniquitates suas. Effraim vitula docta diligere trituram: & ego transivi super pulchritudinem colli eius. Ascendam super effraim. Arabit iudas: confringet sibi sulcos iacob. Seminate vobis in iusticia & metite in ore misericordie: innovate vobis novale. Tempus autem requirendi dominum: cum venerit qui docebit vos iusticiam. Arastis impietatem: iniquitatem messuistis: comedistis frugem mendacii. Quia confisus es in viis tuis & in multitudine fortium tuorum.

וקאם שאון בעמך וכל מבצריך יושד כשד שלמן בית ארבאל ביום מלחמה אם על בנים רטשה׃ ככה עשה לכם בית אל מפני רעת רעתכם בשחר נדמה נדמה מלך ישראל׃

Cap. xi.

כי נער ישראל ואהבהו וממצרים קראתי לבני׃ קראו להם כן הלכו מפניהם לבעלים יזבחו ולפסלים יקטרון׃ ואנכי תרגלתי לאפרים קחם על זרועתיו ולא ידעו כי רפאתים׃ בחבלי אדם אמשכם בעבתות אהבה ואהיה להם כמרימי על על לחיהם ואט אליו אוכיל׃ לא ישוב אל ארץ מצרים ואשור הוא מלכו כי מאנו לשוב׃ וחלה חרב בעריו וכלתה בדיו ואכלה ממעצותיהם׃ ועמי תלואים למשובתי ואל על יקראהו יחד לא ירומם׃ איך אתנך אפרים אמגנך ישראל איך אתנך כאדמה אשימך כצבאים נהפך עלי לבי יחד נכמרו ניחומי׃ לא אעשה חרון אפי לא אשוב לשחת אפרים כי אל אנכי ולא איש בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר׃ אחרי יהוה ילכו כאריה ישאג כי הוא ישאג ויחרדו בנים מים׃ יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור והושבתים על בתיהם נאם יהוה׃ סבבני בכחש אפרים ובמרמה בית ישראל ויהודה עד רד עם אל ועם קדושים נאמן׃

Cap. xij.

אפרים רעה רוח ורדף קדים כל היום כזב ושד ירבה וברית עם

cõsurget tumultus in populo tuo: & oẽs munitiones tue vastabũtur: sicut vastatus est salmana a domo eius q vindicauit baal: in die prelii matre sup filios allisa. Sic fecit vobis bethel a facie malitie nequitiarum vestrarum. 11.

Sicut mane transit: pertrãsit rex israel. quia puer israel & dilexi eum: & ex egypto vocaui filiũ meũ. Vocauerunt eos sicut abierunt a facie eorum: baalim immolabant: & simulachris sacrificabãt. Et ego q̃si nutricius effraim portabã eos in brachiis meis: & nescierunt q curarẽ eos. In funiculis adam traham eos in vinculis charitatis. Et ero eis quasi exaltãs iugũ sup maxillas eorũ: & declinaui ad eum vt vesceretur. Nõ reuertetur in terrã egypti & assur ipse rex eius: quoniã noluerunt cõuerti. Cepit gladius in ciuitatibus eius: & cõsumet electos eius: & comedet capita eorum. Et populus meus pẽdebit ad reditũ meũ. Iugum aũt imponetur eis simul: qd nõ auferetur. Quõ dabo te effraim: ptegam te israel? Quõ dabo te sicut adama: ponam te vt seboi. Conuersum est in me cor meũ: pariter cõturbata est plenitudo mea. Non faciã furorem ire mee. Non cõuertar vt disperdã effraim: qa deus ego & non homo. In medio tui sanctus & non ingrediar ciuitatẽ. Post dñm ambulabunt. Quasi leo rugiet: quia ipse rugiet & formidabunt filii maris. Et auolabũt quasi auis ex egypto: & quasi colũba de terra assyriorũ: & collocabo eos in domibus suis dicit dñs. Circundedit me effraim in negatione: & in dolo domus israel. Iudas autẽ testis descendit cum deo & cum sanctis fidelibus. 12.

Effraim pascit ventũ & sequitur estũ. Tota die mẽdaciũ & vastitatẽ multiplicat & fedus cũ

καὶ ἐξαναστήσεται ἀπώλεια ἐν τῷ λαῷ σου, καὶ πάντα τὰ περιτετειχισμένα σου οἰχήσεται, ὡς ἄρχων σαλαμὰ ἐκ τοῦ οἴκου ἱεροβοὰμ ἐν ἡμέραις πολέμου μητέρα ἐπὶ τέκνοις ἠδάφισαν. οὕτως ποιήσω ὑμῖν οἶκος τοῦ ἰσραὴλ ἀπὸ προσώπου κακιῶν ὑμῶν. Ca. 11.

Ὄρθρου ἀπερρίφη βασιλεὺς ἰσραήλ, διότι νήπιος ἰσραήλ, κἀγὼ ἠγάπησα αὐτὸν καὶ ἐξ αἰγύπτου μετεκάλεσα τὰ τέκνα αὐτοῦ. καθὼς μετεκάλεσα αὐτά, οὕτως ᾤχοντο ἐκ προσώπου μου· αὐτοὶ τοῖς βααλὶμ ἔθυον καὶ τοῖς εἰδώλοις ἐθυμίων. καὶ ἐγὼ συνεπόδισα τὸν ἐφραΐμ, ἀνέλαβον αὐτὸν ἐπὶ τὸν βραχίονα, οὐκ ἔγνωσαν ὅτι ἴαμαι αὐτούς. ἐν διαφθορᾷ ἀνθρώπων ἐξέτεινα αὐτοὺς ἐν δεσμοῖς ἀγαπήσεώς μου· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς ὡς ῥαπίζων ἄνθρωπος ἐπὶ τὰς σιαγόνας αὐτοῦ. καὶ ἐπιβλέψομαι πρὸς αὐτὸν δυνήσομαι αὐτῷ. κατῴκησεν ἐφραΐμ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ ἀσσοὺρ αὐτὸς βασιλεὺς αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἠθέλησεν ἐπιστρέψαι. καὶ ἠσθένησε ῥομφαία ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτοῦ, καὶ κατέπαυσεν ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, καὶ φάγονται ἐκ τῶν διαβουλιῶν αὐτῶν. καὶ ὁ λαὸς αὐτοῦ ἐπικρεμάμενος ἐκ τῆς κατοικίας αὐτοῦ. καὶ ὁ θεὸς ἐπὶ τὰ τίμια αὐτοῦ θυμωθήσεται καὶ οὐ μὴ ὑψώσῃ αὐτόν. τί σοι ποιήσω ἐφραΐμ, ὑπερασπιῶ σε ἰσραήλ; τί σοι ποιήσω; ὡς ἀδαμὰ θήσομαί σε καὶ ὡς σεβωεὶμ μετεστράφη ἡ καρδία μου ἐν τῷ αὐτῷ. συνεταράχθη ἡ μεταμέλειά μου. οὐ μὴ ποιήσω κατὰ τὴν ὀργὴν τοῦ θυμοῦ μου, οὐ μὴ ἐγκαταλίπω τοῦ ἐξαλειφθῆναι τὸν ἐφραΐμ, διότι θεὸς ἐγώ εἰμι καὶ οὐκ ἄνθρωπος ἐν σοὶ ἅγιος, καὶ οὐκ εἰσελεύσομαι εἰς πόλιν. ὀπίσω κυρίου πορεύσομαι ὡς λέων ἐρεύξεται, ὅτι αὐτὸς ἐρεύξεται, καὶ ἐκστήσονται τέκνα ὑδάτων. ἐκστήσονται ὡς ὄρνεον ἐξ αἰγύπτου, καὶ ὡς περιστερὰ ἐκ γῆς ἀσσυρίων, καὶ ἀποκαταστήσω αὐτοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν λέγει κύριος. ἐκύκλωσέ με ἐν ψεύδει ἐφραΐμ, καὶ ἐν ἀσεβείαις οἶκος ἰσραὴλ καὶ ἰούδας. νῦν ἔγνω αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ λαὸς ἅγιος κληθήσεται τοῦ θεοῦ. Ca. 12.

Ὁ δὲ ἐφραΐμ πονηρὸν πνεῦμα ἐδίωξε καύσωνα ὅλην τὴν ἡμέραν, κενὰ καὶ μάταια ἐπλήθυνε, καὶ διαθήκην μετὰ

Mat. 2.c.

ἀσσυρίων διέθετο καὶ ἔλαιον εἰς αἴγυπτον ἐνεπορεύετο. καὶ κρίσις τῷ κυρίῳ πρὸς ἰούδαν, τοῦ ἐκδικῆσαι τὸν ἰακὼβ κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ. ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐπτέρνισε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐν κόπῳ αὐτοῦ ἴσχυσε πρὸς θεόν, καὶ ἴσχυσε μετὰ ἀγγέλου καὶ ἠδυνάσθη. ἔκλαυσαν καὶ ἐδεήθησάν μου. ἐν τῷ οἴκῳ ὢν εὗρόν με, καὶ ἐκεῖ ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ἔσται μνημόσυνον αὐτοῦ. καὶ σὺ ἐν θεῷ σου ἐπιστρέψεις. ἔλεος καὶ κρίμα φυλάσσου καὶ ἔγγιζε πρὸς θεόν σου διαπαντός. χαναὰν ἐν χειρὶ αὐτοῦ ζυγὸς ἀδικίας, καταδυναστεύειν ἠγάπησε. καὶ εἶπεν ἐφραΐμ, πλὴν πεπλούτηκα, εὕρηκα ἀναψυχὴν ἐμαυτῷ. πάντες οἱ πόνοι αὐτοῦ οὐχ εὑρεθήσονται αὐτῷ δι' ἀδικίας ἃς ἥμαρτεν. ἐγὼ δὲ κύριος ὁ θεός σου ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου. ἔτι κατοικιῶ σε ἐν σκηναῖς καθὼς ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς. καὶ λαλήσω πρὸς προφήτας, καὶ ἐγὼ ὁράσεις ἐπλήθυνα, καὶ ἐν χερσὶ προφητῶν ὡμοιώθην. εἰ μὴ γαλαάδ ἐστιν, ἄρα ψευδεῖς ἦσαν ἐν γαλγὰλ ἄρχοντες θυσιάζοντες, καὶ τὰ θυσιαστήρια αὐτῶν ὡς χελῶναι ἐπὶ χέρσον ἀγροῦ. καὶ ἀνεχώρησεν ἰακὼβ εἰς πεδίον συρίας, καὶ ἐδούλευσεν ἰσραὴλ ἐν γυναικί, καὶ ἐν γυναικὶ ἐφυλάξατο. καὶ ἐν προφήτῃ ἀνήγαγε κύριος τὸν ἰσραὴλ ἐξ αἰγύπτου, καὶ ἐν προφήτῃ διεφυλάχθη. ἐθύμωσεν ἐφραΐμ καὶ παρώργισε, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἐκχυθήσεται, καὶ τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ ἀνταποδώσει αὐτῷ κύριος. Ca. 13.

Κατὰ τὸν λόγον ἐφραΐμ δικαιώματα ἔλαβεν αὐτὸς ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ ἔθετο τῇ βάαλ καὶ ἀπέθανε. καὶ νῦν προσέθετο τοῦ ἁμαρτάνειν, καὶ ἐποίησαν ἑαυτοῖς χωνεύματα ἐκ τοῦ ἀργυρίου αὐτῶν, κατ' εἰκόνα εἰδώλων, ἔργα τεκτόνων συγκετελεσμένα αὐτοῖς. αὐτοὶ λέγουσι θύσατε ἀνθρώπους, μόσχοι ἐκλελοίπασι. διὰ τοῦτο ἔσονται ὡς νεφέλη πρωϊνὴ καὶ ὡς δρόσος ὀρθρινὴ πορευομένη, ὡς χνοῦς ἀποφυσώμενος ἀφ' ἅλωνος, καὶ ὡς ἀτμὶς ἀπὸ ἀκρίδων. ἐγὼ δὲ κύριος ὁ θεός σου ὁ ἀνήγαγόν σε ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ θεὸν πλὴν ἐμοῦ

Gen. 25.f. Gen. 32.f. Gen. 28. Deu. 29. Exo. 13.b.

assyriis iniit: & oleum in egyptum ferebat. Iudicium ergo dñi cum iuda: & visitatio sup iacob. Iuxta vias eius & iuxta adinuẽtiones eius reddet ei. In vtero supplantauit fratrẽ suũ: & in fortitudine sua directus ẽ cũ angelo. Et inualuit ad angelũ & cõfortatus est. Fleuit & rogauit eũ: in bethel iuenit eũ: & ibi locutus ẽ nobiscũ. Et dñs deus exercituũ dominus memoriale eius. Et tu ad deum tuũ cõuerteris. Misericordiã & iudiciũ custodi: & spera in deo tuo semper. Chanaan in manu eius statera dolosa calũniam dilexit. Et dixit effraim. Veruntñ diues effectus sum inueni idolũ mihi. Oẽs labores mei non inuenient mihi iniqtatẽ quam peccaui. Et ego dominus deus tuus ex terra egypti. Adhuc sedere te faciã in tabernaculis: sicut in diebus festiuitatis. Et locutus sum super pphetas & ego visionẽ multiplicaui: & in manu pphetarũ assimilatus sũ. Si galaad idolũ: ergo frustra erant in galgal bobus imolãtes. Nam & altaria eorũ quasi aceruus super sulcos agri. Fugit iacob in regionem syrie: & seruiuit israel in vxorem: & in vxorem seruauit. In ppheta autem eduxit dominus israel de egypto: & in ppheta seruatus est. Ad iracundiã me puocauit effraim in amaritudinibus suis: & sãguis eius sup eũ veniet: & opprobriũ eius restituet ei dñs suus. 13.

Loquẽte effraim horror inuasit israel: & deliquit in baal & mortuus est. Et nũc addiderũt ad peccandũ: fecerũtq; sibi cõflatile de argento suo q̃si similitudinem idolorum. Factura artificũ totum est. His ipsi dicunt. Immolate hoĩes vitulos adorãtes. Idcirco erunt q̃si nubes matutina: & sicut ros matutinus preteriẽs. Sicut puluis turbine raptus ex area: & sicut fumus de fumario. Ego autem dominus deus tuus ex terra egypti: & deũ absq; me

אשור יכרתו ושמן למצרים יובל׃ וריב ליהוה עם יהודה ולפקד על יעקב כדרכיו כמעלליו ישיב לו׃ בבטן עקב את אחיו ובאונו שרה את אלהים׃ וישר אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו בית אל ימצאנו ושם ידבר עמנו׃ ויהוה אלהי הצבאות יהוה זכרו׃ ואתה באלהיך תשוב חסד ומשפט שמר וקוה אל אלהיך תמיד׃ כנען בידו מאזני מרמה לעשק אהב׃ ויאמר אפרים אך עשרתי מצאתי און לי כל יגיעי לא ימצאו לי עון אשר חטא׃ ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים עד אושיבך באהלים כימי מועד׃ ודברתי על הנביאים ואנכי חזון הרביתי וביד הנביאים אדמה׃ אם גלעד און אך שוא היו בגלגל שורים זבחו גם מזבחותם כגלים על תלמי שדי׃ ויברח יעקב שדה ארם ויעבד ישראל באשה ובאשה שמר׃ ובנביא העלה יהוה את ישראל ממצרים ובנביא נשמר׃ הכעיס אפרים תמרורים ודמיו עליו יטוש וחרפתו ישיב לו אדניו׃

Cap. xiij.

כדבר אפרים רתת נשא הוא בישראל ויאשם בבעל וימת׃ ועתה יוספו לחטא ויעשו להם מסכה מכספם כתבונם עצבים מעשה חרשים כלה להם הם אמרים זבחי אדם עגלים ישקון׃ לכן יהיו כענן בקר וכטל משכים הלך כמץ יסער מגרן וכעשן מארבה׃ ואנכי יהוה אלהיך מארץ מצרים ואלהים זולתי

ᵇnescies:ᶜ & saluatorᶜ non estᶠpreter me.ᵃ Ego ∞∞ ᵇcognouite ᶦin deserto:ᵏin terraˡsolitudinis. ∞∞∞ ᵐIuxta pascua suaⁿadimpleti sunt: &ᵒsaturati sūt.ᵖ Et eleuauerūt ᑫcor suū &ʳobliti sunt mei.ᵘ Et egoᵘ ero ˣeisʸquasiᶻleenaᵃsicut pardusᵇinᶜvia ∞∞∞∞∞ ᵛassyriorū. ᶜ Occurrā eis ᶠq̄si vrsa ᵍraptis catulis ʰ& dirūpam ᶦinteriora ᵏiecoris eorū.ˡEt cōsumā eos ᵐibi ⁿq̄si leo:ᵒ bestiaᵖagriᑫscindet eos.ʳPerditio tua ∞∞ ˢisrl:ᵗ tantūmodoᵘin me ˣauxilium tuum.ʸ Vbi est ᶻrex tuus. Maximeᵃnunc ᵇsaluet teᶜin oībusᵒvrbibꝰ tuis.ᶜ Et iudices tuos de ᶠquibusᵍdixisti:ʰda ∞∞ ᶦmihi ᵏregemˡ & pricipes. ᵐdaboⁿ tibiᵒ regem ∞∞ ᵖin furore meo:ᑫ & auferā ʳin indignatiōe mea.ˢCol ligata estᵗiniqtasᵘeffraim: ˣabsconditū ʸpeccatū eiꝰ. ᶻDoloresᵃparturiētisᵇ veniētᶜei.ᵒ Ipseᵉfilius ∞∞ ᶠnonᵍsapiens.ʰ Nūcʰenim ᵏnōˡstabitᵐ in cōtritione ⁿfiliorū.ᵒ De manuᵖmortisᑫliberabo eos:ʳ de morteˢredimā eos.ᵗ eroᵘmors tua oˣ mors: ∞∞∞∞ ʸmorsus tuꝰᶻeroᶦ inferne. ᵃCōsolatioᵇabscondita est ᶜab oculis meis:ᵒquiaᶜipse ᶠinterᵍfratres ∞∞∞∞ ʰdiuidet.ᶦ Adducetᵏvrentem ˡventumᵐ dominus ⁿde desertoᵒascēdentē:ᵖ& siccabitᑫvenas eiusʳ & desolabit ˢfontem eius:ᵗipse ᵘ diripietˣ thesaurum ʸoīsᶻvasisᵃdesiderabilis.

14.

Pereatᵇsamaria:ᶜ qm̄ ᵒad amaritudinē cōcitauitᶜdeū suū.ᶠ In gladio ᵍpereant:ʰparuuli eorum ᶦelidantur:ᵏ& fete eiꝰˡscindantur.ᵐ Conuertere ∞ ⁿisraelᵒadᵖdominūᑫdeum tuum:ʳquoniam ∞∞∞ ˢcorruistiᵗ in iniqtate tua. ᵘTolliteˣvobiscumʸverba ᶻ& conuertimini ᵃadᵇ dominum &ᶜ dicite ᵒei. ∞∞ ᶜOmnēᶠauferᵍiniqtatēʰ& accipeᶦbonūᵏ& reddemus ˡvitulosᵐlabiorum nostrorum.ⁿ Assurᵒ non ∞∞∞ ᵖsaluabit nos.ᑫ Supʳ equū ˢnonᵗascendemus: ∞∞∞ ᵘnecˣ dicemusʸ vltraᶻ dii nostriᵃopera ∞∞∞∞∞ ᵇmanuū nrarū:ᶜqa eiꝰ qᵒin te estᶠmisereberisᶠpupilli. ᵃSanaboᵇ cōtriones eorū ᶜdiligam eosᵉ spontanee:

Cap. xiiij.

ˡquiaᵐ auersus estⁿ furor meusᵒab eis.ᵖ Eroᑫquasi rosʳisrael:ˢgerminabitᵗsicut lilium:ᵘ & erumpet ∞ ˣradix eiꝰʸ vt libani.ᶻIbūt ᵃrami eius: ∞∞∞∞∞∞ ᵇ& erit quasi oliuaᵒgloria eiꝰ:ᶜ & odorᶠeiꝰᵍvt libani. ʰConuertēturᶦsedētesᵏ in vmbra eiꝰ:ˡviuētᵐ tritico. ⁿEt germinabūtᵒquasi vinea:ᵖmemoriale eiꝰᑫsicut vinūʳ libani.ˢEffraimᵗ qd ᵘmihi ˣvltraʸ idola?ᶻ Ego ᵃexaudiamᵇ& dirigā eum ᶜegoᵒvt abietem ∞∞∞ ᶜvirentem:ᶠex meᵍfructus eiusʰinuentus est.ᶦ Quis ᵏsapiēsˡ & intelligetᵐista? ⁿintelligensᵒ & sciet hec? ᵖQuiaᑫrecteʳ vieˢ dominiᵗ& iustiᵘambulabuntˣin eis:ʸ preuaricatores vero ᶻcorruentᵃ in eis.

Explicit Osee ppheta.

Prologus.

INCIPIT PROLOGVS IN IOHEL PROPHETAM.

Sanctus iohel apud hebreos post osee ponitur. Et sicut ibi sub nomine effraim ad decē tribus cōfertur vaticiniū: que vel samaria vel israel sepe memorantur: sic in hunc prophetā omne quod dicitur ad tribū iuda & ad hierusalē pertinere credendū est: & nullā omnino israelis.i. decē tribuum in hoc fieri mentionē. Tempora quoq; quibus prophetauit eadē debemus accipere que in osee legimus: in diebus ozie: ionathan: & achaz: & ezechie: regū iuda: & in diebus hieroboam filij Ioas regis israel. Porro factū esse sermonem dñi ad meritum eius refertur cui fit: nō ad conditionē eius qui fieri dicitur: vt alibi legimꝰ. Dominus factus est mihi in salutē. Auditus enim in scripturis sanctis nō est iste qui ad aures sonat: sed q in corde percipitur: iuxta illud quod dñs loqtur. Qui habet aures audiendi audiat. Quod autē dicitur hebraice haazinu: grece enotisasthe: latine sonat auribus percipite: proprie non aure sed corde pcipitur. Qui senes sunt & celestes audiunt spūaliter: qui autē habitant in terra appellanturq; terreni: auribus percipiūt. Vbicūq; autem hec duo verba iuncta ponuntur: non ad simplicem tantū verborū sonū: sed ad reconditā quoq; dictorū intelligentiā pertinere intelligendum est. In genesi lamech loquitur ad vxores suas ada & sella. Audite verba mea vxores lamech: auribꝰ percipite sermones meos. Quia virū occidi in vulnus meū: & iuuenem in liuore meum. Et esaias. Audite celi & auribus percipe terra.

Item alius prologus in eundem.

In hoc propheta idcirco nec reges nec tempora sunt prenotata: quia eisdem temporibus ac regibus quibus osee prophetauerat & ipse prophetauit. Ex tribus igitur generibus rhetorum hec sumuntur principia: & tres sunt argumentorū partes: ex quibus incipere solet omnis orator. Aut enī3 dociles: aut beniuolos: aut attentos auditores debet efficere. Hic ergo propheta a magnitudine cladis sumens principiū: eosq; qui audituri erant volens ad penitentiā prouocare: reddit attentos admirans futurū malum: vt considerantes venture cladis asperitatē: ocius arriperent penitentiā. Iohel interpretatur incipiēs: aut domini descensus. Fatuel vero aut latitudo aut ostiū dei. Tropologice hoc est q q ostiū dei & sciā3 habuerit aptā: recte incipit pphetare.

Incipit argumentum in eundem.

Iohel filius fatuel describit terram duodecim tribuum: eruca: brucho: locusta: rubigine vastante consumptā: et post reuersionē prioris populi effusum iri spiritū sanctū super seruos dei et ancillas.i. super centum viginti credentes homines: et effusū iri in cenaculo syon. Qui centū3 viginti ab vno vsq; ad quindecim paulatim et per incrementa surgentes: quindecim graduū numerū efficiunt: qui in psalterio mystice continentur.

Explicit argumentum.

IOEL.
ΙΩΗΛ. Ca.1.

Verbū dñi: qđ factū ē ad ioel filiū bathuel.

Λόγος κυρίου ὃς ἐγενήθη πρὸς ἰωὴλ τὸν τοῦ βαθουήλ.

Incipit Iohel propheta.
Capitulum. 1.

ᵃVerbumᵇ dominiᶜ qđ ᵒfactum estᶜadᶠ iohel ᵍfilijʰfatuel.ᶦ Auditeᵏhec ˡsenes ∞∞∞∞∞ ᵐ& auribus percipiteⁿoēs ᵒhabitatoresᵖtreᑫsi factū estʳistudˢin diebus vestris: ᵗautᵘin diebꝰˣpatrū vrorꝝ. ʸSuper hocᶻfilijs vrisᵃnarrate:ᵇ& filii vestri ∞∞∞

Cap.i.

דבר יהוה אשר היה אל יואל בן פתואל: שמעו זאת הזקנים והאזינו כל יושבי הארץ ההיתה זאת בימיכם ואם בימי אבתיכם: עליה לבניכם ספרו ובניכם

Pritiua.heb.	Tex.heb.Ioel.j.	Trāſl.B.Hie.	Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

לבניהם ובניהם לדור אחר׃ יתר הגזם אכל הארבה ויתר הארבה אכל הילק ויתר הילק אכל החסיל׃ הקיצו שכורים ובכו והיללו כל שתי יין על עסיס כי נכרת מפיכם׃ כי גוי עלה על ארצי עצום ואין מספר שניו שני אריה ומתלעות לביא לו׃ שם גפני לשמה ותאנתי לקצפה חשף חשפה והשליך הלבינו שריגיה׃ אלי כבתולה חגרת שק על בעל נעוריה׃ הכרת מנחה ונסך מבית יהוה אבלו הכהנים משרתי יהוה׃ שדד שדה אבלה אדמה כי שדד דגן הוביש תירוש אמלל יצהר׃ הבישו אכרים הילילו כרמים על חטה ועל שעורה כי אבד קציר שדה׃ הגפן הובישה והתאנה אמללה רמון גם תמר ותפוח כל עצי השדה יבשו כי הוביש ששון מן בני אדם׃ חגרו וספדו הכהנים הילילו משרתי מזבח באו לינו בשקים משרתי אלהי כי נמנע מבית אלהיכם מנחה ונסך׃ קדשו צום קראו עצרה אספו זקנים כל ישבי הארץ בית יהוה אלהיכם וזעקו אל יהוה׃ אהה ליום כי קרוב יום יהוה וכשד משדי יבוא׃ הלוא נגד עינינו אכל נכרת מבית אלהינו שמחה וגיל׃ עבשו פרדות תחת מגרפתיהם נשמו אצרות נהרסו ממגרות כי הביש דגן׃ מה נאנחה בהמה נבכו עדרי בקר כי אין מרעה להם גם עדרי הצאן נאשמו׃ אליך יהוה אקרא כי אש

filiis ſuis: & filii eorū generationi alteri. Reſiduū eruce comedit locuſta: & reſiduum locuſte comedit bruchus: & reſiduum bruchi comedit rubigo. Expergiſcimini ebrii: flete & vlulate oēs qui bibitis vinū in dulcedine: qm̄ periit ab ore vr̄o. Gens enī aſcendet ſup terrā meā fortis & innumerabilis. Dentes ei⁹ vt dentes leonis: & molares eius vt catuli leonis. Poſuit vineā meā in deſertū: & ficum meā decorticauit. Nudans ſpoliauit eā & pꝛoiecit: albi facti ſunt rami eius. Plange q̄ſi virgo accincta ſacco ſup virū pubertatis ſue. Periit ſacrificiū & libatio de domo dn̄i: luxerūt ſacerdotes miniſtri domini. Depopulata ē regio: luxit humus: qm̄ deuaſtatū eſt triticū. Confuſum eſt vinū & elanguit oleū. Cōfuſi ſunt agricole: vlulauerunt vinitores ſuper frumento & ordeo: quia periit meſſis agri. Vinea confuſa eſt & ficus elanguit. Malogranatū & palma & malum & omīa ligna agri aruerunt: quia confuſum eſt gaudiū a filiis hominū. Accingite vos & plangite ſacerdotes: vlulate miniſtri altaris. Ingredimini: cubate in ſacco miniſtri dei mei: quoniā interiit de domo dei veſtri ſacrificium & libatio. Sanctificate ieiuniū: & vocate cetū: cōgregate ſenes oēs habitatores terre in domū domini dei veſtri: & clamate ad dominum A.a.a. diei: quia prope eſt dies domini: & quaſi vaſtitas a potēte veniet. Nunqd nō corā oculis veſtris alimēta perierūt de domo dei noſtri leticia & exultatio. Cōputruerūt iumenta in ſtercore ſuo: demolita ſunt horrea: diſſipate ſūt apothece: qm̄ cōfuſum eſt triticum. Quid ingemuit aīal: mugierūt greges armenti. Quia non eſt paſcua eis. Sed & greges pecorum diſperierunt. Ad te dn̄e clamabo quia ignis

Trāſ.gre.lxx.cū inter.lati.	Trāſla.B.Hie.	Tex.heb.Ioel.ij.	Pritiua.heb.

comedit ſpecioſa deſti: & flamma ſuccendit omnia ligna regionis. Sed & beſtie agri quaſi area ſitiēs imbrē ſuſpexerunt ad te: qm̄ exiccati ſunt fontes aquarū: & ignis deuorauit ſpecioſa deſerti.

2.

Canite tuba in ſion: vlulate in mōte ſancto meo. Conturbentur oēs habitatores terre: qa venit dies dn̄i: qa ppe eſt dies tenebrarū & caliginis: dies nubis & turbinis. Quaſi mane expanſum ſup montes popul⁹ multus & fortis. Similis ei non fuit a principio: & poſt eum non erit vſq; in annos generatiōis & gn̄ationis. Ante faciē ei⁹ ignis vorās & poſt eū exurens flāma. Quaſi hort⁹ voluptatis terra corā eo: & poſt eū ſolitudo deſerti: neq; eſt qui effugiat eū. Quaſi aſpectus equoꝝ aſpectus eorū: q̄ſi eqtes ſic currēt. Sicut ſonitus quadrigarū ſup capita montium exilient: ſicut ſonit⁹ flāme ignis deuorātis ſtipulā: velut pplus fortis prepatus ad preliū. A facie eius cruciabūtur populi: oēs vultus redigētur in ollam. Sicut fortes currēt: quaſi viri bellatores aſcendent murum. Viri in viis ſuis gradientur: & nō declinabūt a ſemitis ſuis. Vnuſq̄ſq; fratrē ſuū nō coartabit: ſinguli ī calle ſuo ambulabūt. Sed & per feneſtras cadent: & nō demolietur. Vrbem ingredietur: in muro current. Domos cōſcendēt: per feneſtras intrabūt quaſi fur. A facie eius cōtremuit terra: moti ſunt celi. Sol & luna obtenebrati ſunt: & ſtelle retraxerunt ſplendorē ſuū. Et dn̄s dedit vocē ſuā ante faciē exercitus ſui: quia multa ſunt nimis caſtra eius: qa fortia & faciētia verbū eius. Magnus enī dies dn̄i & terribilis valde. Et qs ſuſtinebit eum? Nūc ergo dicit dn̄s. Cōuertimini ad me in toto corde vr̄o: in ieiunio & ī fletu & ī plāctu: & ſcidite corda vr̄a & nō veſtimēta vr̄a. Et cōuertimini ad

אכלה נאות מדבר ולהבה להטה כל עצי השדה׃ גם בהמות שדה תערוג אליך כי יבשו אפיקי מים ואש אכלה נאות המדבר׃

Cap.ij.

תקעו שופר בציון והריעו בהר קדשי ירגזו כל ישבי הארץ כי בא יום יהוה כי קרוב׃ יום חשך ואפלה יום ענן וערפל כשחר פרש על ההרים עם רב ועצום כמהו לא נהיה מן העולם ואחריו לא יוסף עד שני דור ודור׃ לפניו אכלה אש ואחריו תלהט להבה כגן עדן הארץ לפניו ואחריו מדבר שממה וגם פליטה לא היתה לו׃ כמראה סוסים מראהו וכפרשים כן ירוצון׃ כקול מרכבות על ראשי ההרים ירקדון כקול להב אש אכלה קש כעם עצום ערוך מלחמה׃ מפניו יחילו עמים כל פנים קבצו פארור׃ כגבורים ירוצון כאנשי מלחמה יעלו חומה ואיש בדרכיו ילכון ולא יעבטון ארחותם׃ ואיש אחיו לא ידחקון גבר במסלתו ילכון ובעד השלח יפלו לא יבצעו׃ בעיר ישקו בחומה ירצון בבתים יעלו בעד החלונים יבאו כגנב׃ לפניו רגזה ארץ רעשו שמים שמש וירח קדרו וכוכבים אספו נגהם׃ ויהוה נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו כי עצום עשה דברו כי גדול יום יהוה ונורא מאד ומי יכילנו׃ וגם עתה נאם יהוה שבו עדי בכל לבבכם ובצום ובבכי ובמספד׃ וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל

יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי חַנּוּן וְרַחוּם הוּא
אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב חֶסֶד וְנִחָם עַל
הָרָעָה׃ מִי יוֹדֵעַ יָשׁוּב וְנִחָם
וְהִשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה מִנְחָה וָנֶסֶךְ
לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ תִּקְעוּ שׁוֹפָר
בְּצִיּוֹן קַדְּשׁוּ צוֹם קִרְאוּ עֲצָרָה׃
אִסְפוּ עָם קַדְּשׁוּ קָהָל קִבְצוּ זְקֵנִים
אִסְפוּ עוֹלָלִים וְיֹנְקֵי שָׁדָיִם יֵצֵא
חָתָן מֵחֶדְרוֹ וְכַלָּה מֵחֻפָּתָהּ׃ בֵּין
הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ יִבְכּוּ הַכֹּהֲנִים
מְשָׁרְתֵי יְהוָה וְיֹאמְרוּ חוּסָה יְהוָה
עַל עַמֶּךָ וְאַל תִּתֵּן נַחֲלָתְךָ לְחֶרְפָּה
לִמְשָׁל בָּם גּוֹיִם לָמָּה יֹאמְרוּ בָעַמִּים
אַיֵּה אֱלֹהֵיהֶם׃ וַיְקַנֵּא יְהוָה לְאַרְצוֹ
וַיַּחְמֹל עַל עַמּוֹ׃ וַיַּעַן יְהוָה וַיֹּאמֶר
לְעַמּוֹ הִנְנִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת הַדָּגָן
וְהַתִּירוֹשׁ וְהַיִּצְהָר וּשְׂבַעְתֶּם אֹתוֹ
וְלֹא אֶתֵּן אֶתְכֶם עוֹד חֶרְפָּה
בַּגּוֹיִם׃ וְאֶת הַצְּפוֹנִי אַרְחִיק
מֵעֲלֵיכֶם וְהִדַּחְתִּיו אֶל אֶרֶץ צִיָּה
וּשְׁמָמָה אֶת פָּנָיו אֶל הַיָּם הַקַּדְמֹנִי
וְסֹפוֹ אֶל הַיָּם הָאַחֲרוֹן וְעָלָה
בָאְשׁוֹ וְתַעַל צַחֲנָתוֹ כִּי הִגְדִּיל
לַעֲשׂוֹת׃ אַל תִּירְאִי אֲדָמָה גִּילִי
וּשְׂמָחִי כִּי הִגְדִּיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת׃ אַל
תִּירְאוּ בַּהֲמוֹת שָׂדַי כִּי דָשְׁאוּ נְאוֹת
מִדְבָּר כִּי עֵץ נָשָׂא פִרְיוֹ תְּאֵנָה
וָגֶפֶן נָתְנוּ חֵילָם׃ וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ
וְשִׂמְחוּ בַּיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כִּי נָתַן לָכֶם
אֶת הַמּוֹרֶה לִצְדָקָה וַיּוֹרֶד לָכֶם
גֶּשֶׁם מוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ בָּרִאשׁוֹן׃
וּמָלְאוּ הַגֳּרָנוֹת בָּר וְהֵשִׁיקוּ
הַיְקָבִים תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר׃ וְשִׁלַּמְתִּי
לָכֶם אֶת הַשָּׁנִים אֲשֶׁר אָכַל הָאַרְבֶּה
הַיֶּלֶק וְהֶחָסִיל וְהַגָּזָם חֵילִי הַגָּדוֹל
אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּי בָּכֶם׃ וַאֲכַלְתֶּם אָכוֹל

חָנַן רָחַם · יָדַע שׁוּב · שָׁאַר · שָׁפַר · צָלַל שָׁדַד · כָּלַל · אָלַם זָבַח · בָּכָה שָׁרַת · נָתַן · אָמַר · קָנָא · חָמַל עָנָה · יָרַשׁ צָהַר · נָתַן · צָפַן רָחַק · פָּנָה · עָלָה גָּדַל · עָשָׂה יָרֵא · שָׂדָה · נָוָה דָּבַר · גָּפַן · יָרָה יָרַד · שׁוּק · שָׁנָה רָבָה · חָסַל גָּזַל

dñm deum vestrū: quia benign9 & misericors est patiens & multe misericordie & prestabilis sup malicia. Quis scit si cōuertatur & ignoscat & relinq̄t post se benedictionē: Sacrificiū & libamen dño deo vro. Canite tuba in sion: sanctificate ieiunium: vocate cetum: cōgregate pplm: sanctificate ecclesiā: coadunate senes: congregate paruulos & suggētes vbera. Egrediatur sponsus de cubili suo: & sponsa de thalamo suo. Inter vestibulū & altare plorabunt sacerdotes ministri dñi & dicent. Parce dñe pce poplo tuo: & ne des hereditatē tuā in opprobiū vt dñentur eis nationes. Quare dicūt in populis vbi est deus eorū: Zelat9 est dñs sup terrā suam: & pepercit populo suo. Et respōdit dñs & dixit populo suo. Ecce ego mittā vobis frumētum & vinum & oleum: & replebimini in eis: & non dabo vos vltra opprobrium in gentibus. Et eū qui ab aqlone est pcul faciā a vobis: & expellam eū in terram inuiam & desertam. Faciem ei9 contra mare orientale: & extremū eius vsq3 ad mare nouissimum. Et ascendet fetor eius & ascēdet putredo ei9: qa supbe egit. Noli timere terra: exulta & letare: qm̄ magnificauit dñs vt faceret. Nolite timere aīalia regiōis: qa germinauerūt speciosa deserti: quia lignum attulit fructū suū: ficus & vinea dederūt virtutē suam. Et filii sion exultate & letamini in dño deo vestro: quia dedit vobis doctorē iusticie: & descēdere faciet ad vos imbrē matutinū & serotinum sicut in principio. Et implebūtur aree frumento: & redundabunt torcularia vino & oleo. Et reddam vobis annos quos comedit locusta: bruchus: & rubigo: & eruca fortitudo mea magna quam misi in vos. Et comedetis vescētes

dñs deū vrm: q2 misericors τ miserator est.
κύριον τὸν θεὸν ὑμῶν, ὅτι ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων ἐστίν.
patiens τ multe mie τ penitens sup
μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς
malitiis. qs nouit si reuertet τ penitebit eū
κακίαις. τίς οἶδεν εἰ ἐπιστρέψει καὶ μετανοήσει αὐτὸν
τ dimittet post se bñdictionē τ sacrificiū τ
καὶ ὑπολείψεται ὀπίσω αὐτοῦ εὐλογίαν καὶ θυσίαν καὶ
libamen dño deo vro. clangite tuba in
σπονδὴν κυρίῳ τῷ θεῷ ὑμῶν. σαλπίσατε σάλπιγγι ἐν
sion. sctificate ieiuniū. pdicate curationē: cōgre
σιών. ἁγιάσατε νηστείαν. κηρύξατε θεραπείαν, συνα
gate pplm: sctificate ecclesiam: eligite senio
γάγετε λαόν, ἁγιάσατε ἐκκλησίαν, ἐκλέξασθε πρεσβυ
res: cōgregate puulos suggentes vbera: egredia
τέρους. συναγάγετε νήπια θηλάζοντα μαστούς, ἐξελθέ
tur spōsus de cubili suo: τ spōsa de
τω νυμφίος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ νύμφη ἐκ τοῦ
thalamo suo. inter crepidinē τ altare
παστοῦ αὐτῆς. ἀναμέσον τῆς κρηπῖδος καὶ τοῦ θυσιαστηρίου
plorabūt sacerdotes ministrantes dño τ dicent.
κλαύσονται οἱ ἱερεῖς οἱ λειτουργοῦντες κῳ καὶ ἐροῦσι.
parce dñe pplo tuo. τ ne des heredita
φεῖσαι κύριε τοῦ λαοῦ σου. καὶ μὴ δῷς τὴν κληρονο
tem tuā in opprobriū vt dñent eos gētes: vt
μίαν σου εἰς ὄνειδος τοῦ κατάρξαι αὐτῶν ἔθνη, ὅπως
nō dicant in nationib9: vbi est de9 eoz.
μὴ εἴπωσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς αὐτῶν.
τ zelauit dñs terrā suā τ pepcit
καὶ ἐζήλωσεν κύριος τὴν γῆν αὐτοῦ καὶ ἐφείσατο τοῦ
pplo suo. τ respōdit dñs τ dixit pplo
λαοῦ αὐτοῦ. καὶ ἀπεκρίθη κύριος καὶ εἶπεν τῷ λαῷ
suo: ecce ego mitto vobis frumētū τ
αὐτοῦ, ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω ὑμῖν τὸν σῖτον καὶ τὸν
vinū τ oleum: τ īplebimini eis: τ nō
οἶνον καὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἐμπλησθήσεσθε αὐτῶν, καὶ οὐ
dabo vos vltra in opprobriū in gētibus: τ
δώσω ὑμᾶς οὐκ ἔτι εἰς ὀνειδισμὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν. καὶ
eū q ab aqlone repellā a vobis. τ expellā eū in
τὸν ἀπὸ βορρᾶ ἐκδιώξω ἀφ᾽ ὑμῶν. καὶ ἐξώσω αὐτὸν εἰς
trā sine aq: τ dispdā faciem eius in
γῆν ἄνυδρον, καὶ ἀφανιῶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἰς τὴν
mare primū: τ posteriora ei9 in
θάλασσαν τὴν πρώτην, καὶ τὰ ὀπίσω αὐτοῦ εἰς τὴν
mare nouissimū. τ ascendet putredo eius
θάλασσαν τὴν ἐσχάτην. καὶ ἀναβήσεται ἡ σαπρία αὐτοῦ
τ ascendet fetor9 illius. qm magnificauit
καὶ ἀναβήσεται ὁ βρόμος αὐτοῦ. ὅτι ἐμεγάλυνεν τὰ
opa ei9. cōfide terra: gaude τ letare. q2 ma
ἔργα αὐτοῦ. θάρσει γῆ, χαῖρε καὶ εὐφραίνου. ὅτι ἐμε
gnificauit dñs vt faceret. cōfidite iumēta cā
γάλυνεν κύριος τοῦ ποιῆσαι. θαρσεῖτε κτήνη τοῦ πε
pi: qm germinauerūt campi solitudinis: q2 lignū
δίου. ὅτι βεβλάστηκεν πεδία τῆς ἐρήμου, ὅτι ξύλον
attulit fructū suū: vinea τ ficus dederūt fortitudinē
ἤνεγκεν καρπὸν αὐτοῦ, ἄμπελος καὶ συκῆ ἔδωκαν ἰσχὺν
suam. τ filii sion gaudete τ letamini in
αὐτῶν. καὶ τὰ τέκνα σιὼν χαίρετε καὶ εὐφραίνεσθε ἐπὶ
dño deo vro: qm dedit vobis escas
κυρίῳ θεῷ ὑμῶν, διότι ἔδωκεν ὑμῖν τὰ βρώματα
in iusticiam τ pluet vobis ibrē tpaneū τ serotinū si
εἰς δικαιοσύνην καὶ βρέξει ὑμῖν ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον κα
cut antea: τ replebunt aree tritico: τ redū
θὼς ἔμπροσθεν. καὶ πλησθήσονται αἱ ἅλωνες σίτου, καὶ ὑπε
dabunt torcularia vino τ oleo: τ reddam
ρεκχυθήσονται αἱ ληνοὶ οἴνου καὶ ἐλαίου, καὶ ἀνταποδώσω
vobis p annis i qb9 cōedit locusta τ bru
ὑμῖν ἀντὶ τῶν ἐτῶν ὧν κατέφαγεν ἡ ἀκρὶς καὶ ὁ βροῦ
ch9 τ eruca τ rubigo: fortitudo mea ma
χος καὶ ἡ κάμπη καὶ ἡ ἐρυσίβη, ἡ δύναμίς μου ἡ με
gna quā misi in vos. τ comedetis comestiōe
γάλη ἣν ἐξαπέστειλα εἰς ὑμᾶς. καὶ φάγεσθε βρώσει

Ps. 85. Jone. 3. d. D E F

τ saturabimini τ laudabitis nomē dñi dei
καὶ ἐμπλησθήσεσθε καὶ αἰνέσετε τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ
vri q fecit vobiscum mirabilia: τ non cōfun
ὑμῶν ὃς ἐποίησεν μεθ᾽ ὑμῶν θαυμάσια, καὶ οὐ μὴ καται
det pplo me9 in eternū. τ scietis q2 in me
σχυνθῇ ὁ λαός μου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐν μέ
dio israel sum ego. τ dixit dñs de9 vr:
σῳ τοῦ ἰσραὴλ εἰμὶ ἐγώ. καὶ εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν,
τ non est pter me: τ non cōfundet nō
καὶ οὐκ ἔστιν πλὴν ἐμοῦ, καὶ οὐ μὴ καταισχυνθήσεται οὐκ
vltra ois pplo me9 in eternū. τ erit post hec
ἔτι πᾶς ὁ λαός μου εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἔσται μετὰ ταῦ
effundā de spū meo sup oēm carnē:
τα ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα,
τ pphetabunt filii vri τ filie vre:
καὶ προφητεύσουσιν υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν,
τ seniores vri: somnia somniabunt: τ
καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν, ἐνύπνια ἐνυπνιασθήσονται, καὶ
iuuenes vri visiones videbūt: τ sup ser
οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καί γε ἐπὶ τοὺς δού
uos τ sup ancillas in diebus illis effū
λους καὶ ἐπὶ τὰς δούλας ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκ
dā de spū meo: τ dabo pdigia in
χεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ δώσω τέρατα ἐν
celo τ sup terrā sanguinē τ ignē τ vaporē
τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα
fumi. sol cōuertetur in tenebras τ lu
καπνοῦ. ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος καὶ ἡ σε
na in sanguinē anq̄ veniat dies dñi magnus
λήνη εἰς αἷμα πρὶν ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην
τ illustris. τ erit ois q̄cūq3 inuocauerit nomē
καὶ ἐπιφανῆ. καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα
dñi: saluus erit: q2 in monte sion τ in hierusalem
κυρίου, σωθήσεται, ὅτι ἐν τῷ ὄρει σιὼν καὶ ἐν ἱερουσαλὴμ
erit saluatus sicut dixit dñs: τ annunci
ἔσται ἀνασωζόμενος καθότι εἶπεν ὁ κύριος, καὶ εὐαγγε
ans qs dñs vocauit.
λιζόμενος οὓς ὁ κύριος προσκέκληται.

Ca. 3.

Quia ecce ego in diebus illis τ in
Διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ ἐν τῷ
tpe illo: qn̄ cōuertero captiuitatem iu
καιρῷ ἐκείνῳ, ὅταν ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν ἰού
da τ hierusalem: cōgregabo oēs gētes τ de
δα καὶ τὴν ἱερουσαλήμ, συνάξω πάντα τὰ ἔθνη καὶ κα
ducā eas in vallem iosaphat. τ disceptabo
τάξω αὐτὰ εἰς τὴν κοιλάδα ἰωσαφάτ. καὶ διακριθήσο
cū eis ibi p pplo meo τ heredi
μαι πρὸς αὐτοὺς ἐκεῖ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ μου καὶ τῆς κλη
tate mea israel: qs dispersi in gētib9: τ
ρονομίας μου ἰσραήλ, οὓς διέσπειρα ἐν τοῖς ἔθνεσιν, καὶ
terrā meā diuiserunt τ sup pplm meū mise
τὴν γῆν μου κατεδιείλαντο καὶ ἐπὶ τὸν λαόν μου ἔβα
rūt sortes: τ pueros dederūt meretricib9: τ
λον κλήρους, καὶ τὰ παιδάρια ἔδωκαν πόρναις, καὶ τὰ
puellas vendebāt p vino τ bibebāt. τ q̄dē qd mihi
κοράσια ἐπώλουν ἀντὶ οἴνου καὶ ἔπινον. καί γε τί ἐμοὶ
τ vobis tyrus τ sidon τ ois galilea alienige
καὶ ὑμῖν τύρος καὶ σιδὼν καὶ πᾶσα γαλιλαία ἀλλοφύ
nar: nūqd retributionē vos retribuitis mihi: aut irā i
λων; μὴ ἀνταπόδομα ὑμεῖς ἀνταποδίδοτέ μοι, ἢ μνησι
corde retinetis vos mihi: velocit τ cito reddam
κακεῖτε ὑμεῖς ἐμοί; ὀξέως καὶ ταχέως ἀνταποδώσω τὸ
retributionē vraʒ in capitib9 vris. p eo qd argētū
ἀνταπόδομα ὑμῶν εἰς κεφαλὰς ὑμῶν. ἀνθ᾽ ὧν τὸ ἀργύριόν
meū τ aurū meū tulistis: τ electa mea
μου καὶ τὸ χρυσίον μου ἐλάβετε, καὶ τὰ ἐπίλεκτά μου
τ bona intulistis in templa vra. filios
καὶ τὰ καλὰ εἰσηνέγκατε εἰς τοὺς ναοὺς ὑμῶν. τοὺς υἱοὺς
iuda τ filios hierusalem vendidistis filiis
ἰούδα καὶ τοὺς υἱοὺς ἱερουσαλὴμ ἀπέδοσθε τοῖς υἱοῖς
grecoꝝ: vt eiiceretis ex finib9 suis.
τῶν ἑλλήνων, ὅπως ἐξώσητε ἐκ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

G Actuū. 2. A B

et saturabimini: & laudabitis nomen domini dei vestri qui fecit mirabilia vobiscum. Et nō cōfundetur pplus meus in sempiternū: & scietis qa in medio israel ego sum. Et ego dñs deus vr: & nō est āplius: & nō cōfundetur pplus meus in eternū. Et erit post hec effundam spiritū meum sup oēm carnē: & pphetabūt filii vri & filie vre. Senes vri somnia somniabunt: & iuuenes vestri visiones videbunt. Sed & super seruos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum: & dabo pdigia in celo & in terra sanguinem & ignem & vaporē fumi. Sol conuertetur in tenebras: & luna in sanguinē: antequā veniat dies dñi magn9 & horribilis. Et erit omnis qui inuocauerit nomen dñi saluus erit: quia in montem sion & in hierusalem erit saluatio sicut dixit dominus: & in residuis quos dominus vocauerit.

3.

Quia ecce in diebus illis & i tēpore illo: cum conuertero captiuitatem iuda & hierusalem cōgregabo omnes gentes & deducam eos in vallē iosaphat: & disceptabo cū eis ibi sup pplo meo & hereditate mea israel qs dispersérunt in nationibus: & terrā meā diuiserūt: & super pplm meū miserunt sortē. Et posuerūt puerū i pstibulo: & puellā vēdiderūt pro vino vt biberēt. Verū qd mihi & vobis tyrus & sydon & ois terminus palestinorum? Nunquid vltionem vos reddetis mihi? Et si vlciscimini vos contra me: cito velociter reddā vicissitudinē vobis sup caput vestrū. Argentum enī meū & aurū tulistis: & desiderabilia mea & pulcherrima intulistis in delubra vra. Et filios iuda & filios hierusalē vendidistis filiis grecorum vt lōge faceretis eos de finibus suis.

וּשְׂבוֹעַ וְהִלַּלְתֶּם אֶת שֵׁם יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר עָשָׂה עִמָּכֶם לְהַפְלִיא
וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי לְעוֹלָם׃ וִידַעְתֶּם
כִּי בְקֶרֶב יִשְׂרָאֵל אָנִי וַאֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וְאֵין עוֹד וְלֹא יֵבֹשׁוּ עַמִּי
לְעוֹלָם׃ וְהָיָה אַחֲרֵי כֵן אֶשְׁפּוֹךְ אֶת
רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם
וּבְנוֹתֵיכֶם זִקְנֵיכֶם חֲלֹמוֹת יַחֲלֹמוּן
בַּחוּרֵיכֶם חֶזְיֹנוֹת יִרְאוּ׃ וְגַם עַל
הָעֲבָדִים וְעַל הַשְּׁפָחוֹת בַּיָּמִים
הָהֵמָּה אֶשְׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי׃ וְנָתַתִּי
מוֹפְתִים בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ דָּם וָאֵשׁ
וְתִימֲרוֹת עָשָׁן׃ הַשֶּׁמֶשׁ יֵהָפֵךְ לְחֹשֶׁךְ
וְהַיָּרֵחַ לְדָם לִפְנֵי בּוֹא יוֹם יְהוָה
הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא׃ וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר
יִקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה יִמָּלֵט כִּי בְּהַר
צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַםִ תִּהְיֶה פְלֵיטָה
כַּאֲשֶׁר אָמַר יְהוָה וּבַשְּׂרִידִים
אֲשֶׁר יְהוָה קֹרֵא׃

Cap. iij.

כִּי הִנֵּה בַּיָּמִים הָהֵמָּה וּבָעֵת הַהִיא
אֲשֶׁר אָשׁוּב אֶת שְׁבוּת יְהוּדָה
וִירוּשָׁלָםִ׃ וְקִבַּצְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם
וְהוֹרַדְתִּים אֶל עֵמֶק יְהוֹשָׁפָט
וְנִשְׁפַּטְתִּי עִמָּם שָׁם עַל עַמִּי וְנַחֲלָתִי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פִּזְּרוּ בַגּוֹיִם וְאֶת
אַרְצִי חִלֵּקוּ׃ וְאֶל עַמִּי יַדּוּ גוֹרָל
וַיִּתְּנוּ הַיֶּלֶד בַּזּוֹנָה וְהַיַּלְדָּה מָכְרוּ
בַיַּיִן וַיִּשְׁתּוּ׃ וְגַם מָה אַתֶּם לִי
צֹר וְצִידוֹן וְכֹל גְּלִילוֹת פְּלָשֶׁת
הַגְּמוּל אַתֶּם מְשַׁלְּמִים עָלָי וְאִם
גֹּמְלִים אַתֶּם עָלַי קַל מְהֵרָה אָשִׁיב
גְּמֻלְכֶם בְּרֹאשְׁכֶם׃ אֲשֶׁר כַּסְפִּי
וּזְהָבִי לְקַחְתֶּם וּמַחֲמַדַּי הַטֹּבִים
הֲבֵאתֶם לְהֵיכְלֵיכֶם׃ וּבְנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי
יְרוּשָׁלַםִ מְכַרְתֶּם לִבְנֵי הַיְּוָנִים
לְמַעַן הַרְחִיקָם מֵעַל גְּבוּלָם׃

שָׂבַע · פָּלָא · בּוֹשׁ עוֹלָם · כּוּן · שָׁפַךְ · נָבָא · חָלַם · בָּחַר חָזָה · רָאָה יוֹם · נָתַן · יָפָה · הָפַךְ · פָּנָה · גָּדַל יָרֵא · קָרָא מָלַט · הָיָה · שָׂרַד · יוֹם שׁוּב · שָׁבָה · יָרַד · שָׁפַט · יָדַד גּוֹרָל · נָתַן זָנָה · שָׁתָה · גָּלַל · גָּמַל שָׁלַם · קָלַל שׁוּב · חָמַד טוֹב · בּוֹא הֵיכָל · רָחַק גָּבַל

הנני מעירם מן המקום אשר
מכרתם אתם שמה והשבתי
גמלכם בראשכם׃ ומכרתי את
בניכם ואת בנותיכם ביד בני יהודה
ומכרום לשבאים אל גוי רחוק
כי יהוה דבר׃ קראו זאת בגוים
קדשו מלחמה העירו הגבורים
יגשו יעלו כל אנשי המלחמה׃
כתו אתיכם לחרבות ומזמרתיכם
לרמחים החלש יאמר גבור
אני׃ עושו ובאו כל הגוים מסביב
ונקבצו שמה הנחת יהוה גבוריך׃
יעורו ויעלו הגוים אל עמק
יהושפט כי שם אשב לשפט
את כל הגוים מסביב׃ שלחו מגל
כי בשל קציר באו רדו כי מלאה
גת השיקו היקבים כי רבה
רעתם׃ המונים המונים בעמק
החרוץ כי קרוב יום יהוה בעמק
החרוץ׃ שמש וירח קדרו וכוכבים
אספו נגהם׃ ויהוה מציון ישאג
ומירושלם יתן קולו ורעשו שמים
וארץ ויהוה מחסה לעמו ומעוז
לבני ישראל׃ וידעתם כי אני יהוה
אלהיכם שכן בציון הר קדשי
והיתה ירושלם קדש וזרים לא
יעברו בה עוד׃ והיה ביום ההוא
יטפו ההרים עסיס והגבעות תלכנה
חלב וכל אפיקי יהודה ילכו מים
ומעין מבית יהוה יצא והשקה את
נחל השטים׃ מצרים לשממה
תהיה ואדום למדבר שממה תהיה
מחמס בני יהודה אשר שפכו דם
נקיא בארצם׃ ויהודה לעולם תשב
וירושלם לדור ודור׃ ונקיתי דמם
לא נקיתי ויהוה שכן בציון׃

Ecce ego suscitabo eos de loco in quo vendidistis eos: & conuertam retributionem vestrā in caput vestrum. Et vendam filios vr̄os & filias vr̄as in manibus filiorum iuda: et venundabunt eos sabeis genti longinque: quia dn̄s locutus est. Clamate hec in gētibus: sanctificate bellum: suscitate robustos. Ascendant: accedant omnes viri bellatores: Concidite aratra vr̄a in gladios: & ligones vr̄os in lanceas. Infirmus dicat: quia ego fortis sum. Erumpite & venite oēs gentes de circuitu & cōgregamini. Ibi occūbere faciet dn̄s robustos tuos. Consurgāt & ascendāt gentes in vallē iosaphat: quia ibi sedebo vt iudicem omnes gentes in circuitu. Mittite falces: quia maturauit messis. Venite & descendite: quia plenū est torcular. Exuberāt torcularia quia multiplicata est malicia eorū. Populi populi in valle cōcisionis: quia iuxta est dies domini in valle concisionis. Sol & luna obtenebrati sūt: & stelle retraxerūt splendorem suū. Et dn̄s de sion rugiet: & de hierusalem dabit vocē suā. Et mouebūtur celi & terra: & dn̄s spes populi sui: & fortitudo filiorū israel. Et scietis quia ego dominus deus vester habitās in sion in mōte sancto meo. Et erit hierusalē sancta & alieni non transibūt per eā amplius. Et erit in die illa stillabūt mōtes dulcedinē: & colles fluent lacte. Et per oēs riuos iuda ibūt aque: & fōs de domo dn̄i egredietur: & irrigabit torrentē spinarū. Egyptus in desolatione erit: & idumea in desertū perditiōis: pro eo quod iniq̄ egerint in filios iuda: & effuderint sanguinē innocentē in terra sua. Et iudea in eternū habitabitur & hierusalē in generationē & generationē. Et mundabo sanguinem eorum quos non mundauerā: & dn̄s cōmorabitur in sion.
Explicit Iohel propheta.

ἰδοὺ ἐγὼ ἐξεγείρω αὐτοὺς ἐκ τοῦ τόπου οὗ ἀπέδοσθε αὐτοὺς ἐκεῖ, καὶ ἀνταποδώσω τὸ ἀνταπόδομα ὑμῶν εἰς κεφαλὰς ὑμῶν, καὶ ἀποδώσομαι τοὺς υἱοὺς ὑμῶν καὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν εἰς χεῖρας υἱῶν ἰούδα. καὶ ἀποδώσονται αὐτοὺς εἰς αἰχμαλωσίαν εἰς ἔθνος μακρὰν, ὅτι κύριος ἐλάλησε. κηρύξατε ταῦτα ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ἁγιάσατε πόλεμον, ἐξεγείρατε τοὺς μαχητάς, προσαγάγετε καὶ ἀναβαίνετε πάντες ἄνδρες πολεμισταί, συγκόψατε τὰ ἄροτρα ὑμῶν εἰς ῥομφαίας, καὶ τὰ δρέπανα ὑμῶν εἰς σειρομάστας· ὁ ἀδύνατος λεγέτω ἰσχύω ἐγώ. συναθροίζεσθε καὶ εἰσπορεύεσθε πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν καὶ συνάχθητε ἐκεῖ· ὁ πραῢς ἔστω πολεμιστής. ἐξεγειρέσθωσαν καὶ ἀναβαινέτωσαν πάντα τὰ ἔθνη εἰς τὴν κοιλάδα ἰωσαφάτ, ὅτι ἐκεῖ καθιῶ τοῦ διακρῖναι πάντα τὰ ἔθνη κυκλόθεν. ἐξαποστείλατε δρέπανα, ὅτι παρέστηκε τρυγητός· εἰσπορεύεσθε πατεῖτε, διότι πλήρης ἡ ληνός· ὑπερεκχεῖται τὰ ὑπολήνια, ὅτι πεπλήθυνται τὰ κακὰ αὐτῶν. ἦχοι ἐξήχησαν ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δίκης, ὅτι ἐγγὺς ἡμέρα κυρίου ἐν τῇ κοιλάδι τῆς δίκης. ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη συσκοτάσουσι, καὶ οἱ ἀστέρες δύσουσι φέγγος αὐτῶν. ὁ δὲ κύριος ἐκ σιὼν ἀνακεκράξεται, καὶ ἐξ ἱερουσαλὴμ δώσει φωνὴν αὐτοῦ, καὶ σεισθήσεται ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ· ὁ δὲ κύριος φείσεται τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐνισχύσει τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ. καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ὁ κατασκηνῶν ἐν σιὼν ὄρει ἁγίῳ μου· καὶ ἔσται ἱερουσαλὴμ ἁγία, καὶ ἀλλογενεῖς οὐ διελεύσονται δι' αὐτῆς ἔτι. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀποσταλάξει τὰ ὄρη γλυκασμόν, καὶ οἱ βουνοὶ ῥυήσονται γάλα, καὶ πᾶσαι αἱ ἀφέσεις ἰούδα ῥυήσονται ὕδατα, καὶ πηγὴ ἐξ οἴκου κυρίου ἐξελεύσεται, καὶ ποτιεῖ τὸν χειμάρρουν τῶν σχοίνων. αἴγυπτος εἰς ἀφανισμὸν ἔσται, καὶ ἡ ἰδουμαία εἰς πεδίον ἀφανισμοῦ ἔσται ἐξ ἀδικιῶν υἱῶν ἰούδα, ἀνθ' ὧν ἐξέχεαν αἷμα δίκαιον ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. ἡ δὲ ἰουδαία εἰς τὸν αἰῶνα κατοικηθήσεται, καὶ ἱερουσαλὴμ εἰς γενεὰς γενεῶν. καὶ ἐκδικήσω τὸ αἷμα αὐτῶν, καὶ οὐ μὴ ἀθῳώσω· καὶ κύριος κατασκηνώσει ἐν σιών.

ecce ego suscito eos de loco vbi vendidistis eos illic. et reddam retributionem vestram in capita vestra: et vendam filios vestros et filias vestras in manus filiorum iuda. et vendidabunt eos in captiuitatem in gentem que procul: quia dominus locutus est. predicate hec in gentibus: sanctificate bellum: suscitate pugnatores: adducite et ascendite omnes viri bellatores: concidite aratra vestra in gladios: et falces vestras in lanceas. non fortis dicat quia fortis ego: congregamini et introite omnes gentes in circuitu et congregamini illuc: mansuetus sit pugnator. consurgant et ascendant gentes in valle iosaphat: quia ibi sedebo vt iudicem omnes gentes in circuitu. emittite falces quia adest vindemia: introite calcate: quia plenum torcular: redundant torcularia: quia multiplicata sunt mala eorum. sonitus auditi sunt in valle iudicii quia iuxta dies domini in valle iudicii. sol et luna obtenebrabunt: et stelle occidere facient splendorem suum. at dominus de sion clamabit et ex hierusalem dabit vocem suam: et mouebitur celum et terra: at dominus parcet populo suo: et confortabit filios israel. et scietis quia ego dominus deus vester habitans in sion monte sancto meo. et erit hierusalem sancta: et alienigene non transibunt per eam amplius. et erit in die illa: stillabunt montes dulcedinem: et colles fluent lacte: et omnes emissiones iuda fluent aquis. et fons de domo domini egredietur: et irrigabit torrentem funiculorum. egyptus in perditionem erit. et idumea in campum desolationis erit ex iniquitatibus filiorum iuda. pro eo quod effuderunt sanguinem iustum in terra sua. at iudea in eternum habitabit: et hierusalem in generationes generationum: et vindicabo sanguinem eorum: et non mundabo: et dominus habitabit in sion.

Apo. 14. d. Esa. 13. b. Hiere. 25. f. Amos 1. a.

INCIPIT PROLOGVS IN AMOS PROPHETAM.

Ozias rex cum religionem sollicite emularetur: nimio religionis amore prouocatus: circa preceptum legis moysi arrepto thuribulo: vt in historia libri secundi paralipomenon ostenditur sacerdotale officiū presumere conatus est. Ob eam rem terremotū in tēplo dei exortū constat: cuius etiā zaharias propheta meminit. Ante hunc itaq; terremotu; amos propheta tēporibus predicti regis: & tēporibus hieroboā filii ioas regis israel: in eas gentes que lectione cōprehense sunt iram dei ob eas causas quas memorauit affuturam denunciat. Et quia idē propheta in sequentibus ait. Super tribus impietatibus: & super quattuor non conuertam eum: tertio peccatorū indulgentia; deū dare posse significat: quem quarto eadē peccata admittētibus: nec penitentiā nec indulgentiā daturum annunciat. Nā per ignis similitudinē quem in predictas gentes immitendu; predixit: grauē atq; irreuocabilē dei iram ad euersionem earūdem ciuitatum processuram voluit demonstrare.

Item alius prologus.

Amos propheta pastor & rusticus & ruborum mora distringens: paucis verbis explicari nō potest. Quis eni; digne exprimat tria & quattuor scelera damasci: gaze: tyri: idumee filiorū ammon: moab: & septimo octauoq; gradu iude & israel? Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in monte samarie: et ruituram domū maiore; minoreq; testatur. Ipe cernit fictore; locuste: & stantē dn̄m super murū litum: vel adamantinū: & vncinum pomorū: atrahentē supplicia peccatoribus: & fame; in terra: non fame; panis: neq; sitim aque: sed audiendi verbū dn̄i. nō dixit verba sed verbū. Amos vero interpretatur onustus. Hic amos spirituali gratia plenus: prophetauit inter ceteros prophetas. Nō enim solus ipe erat prophetes sed etiā alii. Et quippe nō poterat prophetes esse: nisi pastor ante fuisset. Qui etiā tuba sua clangit per singulos dies erudiens & docens in ecclesia. In veritate eni; vox omniū prophetarū tanq; tuba spiritualis est predicans in ecclesia secundū quod scriptum est. Ascende in mōtem excelsum tu qui euangelizas syon: exalta vocem tuā qui predicas hierusalem.

Item alius prologus.

Hic amos propheta & pastor nō fuit pater esaie prophete: quāuis & ille propheta extiterit. Nam aliis literis ille: aliis iste apud hebreos scribitur: que differentia litterarū apud latinos non habetur: & ille fortis vel robustus: hic vero auulsus interpretatur: quia loquitur contra decē tribus: que per idolatria; a cultu dei & a regno dauid erant auulse. Fuit autē cognatio eius ex oppido thecue quod sex miliaribus distat a bethleē: curā gerēs pecorū in latitudine cāporū qui sunt proximi oppido thecue in quibus humo arida atq; arenosa nihil omnino frugū gignitur sed vberrimis pascuis abūdant: & ideo cūcta sunt plena pastoribus: & sterilitas terre cōpensatur pecorū multitudine: ex hoc nūero pastorū fuit amos imperitus sermone: sed plenus sciētia. Prophetauit autē eisdem tēporibus quibus iohel: naū: ionas osee: esaias. Sed aliquantulum exorsus est prophetare anteq; esaias. Maxime autem contra dece; tribus locutus est: pauca de duabus interserens. Hunc ablatū de numero pastorū misit dominus: vt in samaria prophetaret: quem amasias sacerdos frequenter plagis afflixit: tandem filius eius ozias vecte per tēpora trāsfixit. Post hec semiuiuus in terram suam euectus post aliquot dies dolore vulneris expirauit: sepultusq; est cum patribus suis.

Explicit prologus.

Trāsl.gre.lxx.cū inter.lati. Trāsla.B.Hie. Tex.heb.Amos.j. Pritiua.heb.

ΑΜΜΟΣ. Ca. I.

Λόγοι ἀμὼς οἳ ἐγένοντο ἐν ἀκκαρὶμ ἐκ θεκουέ, οὓς εἶδεν ὑπὲρ ἱερουσαλὴμ ἐν ἡμέραις ὀζίου βασιλέως ἰούδα, καὶ ἐν ἡμέραις ἱεροβοὰμ υἱοῦ ἰωὰς βασιλέως ἰσραὴλ πρὸ δύο ἐτῶν τοῦ σεισμοῦ. καὶ εἶπε κύριος ἐκ σιὼν ἐφθέγξατο, καὶ ἐξ ἱερουσαλὴμ ἔδωκε φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπένθησαν αἱ νομαὶ τῶν προβάτων, καὶ ἐξηράνθη ἡ κορυφὴ τοῦ καρμήλου. καὶ εἶπε κύριος· ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις δαμασκοῦ, καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν, ἀνθ' ὧν ἔπριζον πρίοσι σιδηροῖς τὰς ἐν γαστρὶ ἐχούσας ἐν γαλαάδ. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ εἰς τὸν οἶκον ἀζαήλ, καὶ καταφάγεται θεμέλια υἱοῦ ἄδερ, καὶ συντρίψω μοχλοὺς δαμασκοῦ, καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐκ πεδίου ὤν, καὶ κατακόψω φυλὴν ἐξ ἀνδρῶν ἀδάν, καὶ αἰχμαλωτισθήσεται λαὸς συρίας ἐπίκλητος, λέγει κύριος. τάδε λέγει κύριος· ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις γάζης, καὶ ἐπὶ ταῖς

Sermones amos qui facti sunt in accarim ex thecue: quos vidit super hierusalem: in diebus ozie regis iuda: et in diebus hieroboam filii ioas regis israel ante duos annos terremotus. et dixit dominus de sion locutus est: et de hierusalem dedit vocem suam: et luxerunt pascua pastorum: et exiccatus est vertex carmeli. et dixit dominus: super tribus impietatibus damasci: et super quattuor non conuertam eum: eo quod secabant serris ferreis in vtero habentes in galaad. et mittam ignem in domum azael: et deuorabit fundamenta filii ader: et conteram vectes damasci: et disperdam habitantes ex campo idolorum: et concidam tribum ex viris voluptatis: et captiuabitur populus syrie inclytus dicit dominus. hec dicit dominus super tribus impietatibus gaze: et super

Hiere. 25. f. Iohe. 3. c.

Incipit Amos propheta.
Capitulum. I.

Verba amos qui fuit in pastoribus thecue: que vidit super israel in diebus ozie regis iuda: & in diebus Hieroboam filii ioas regis israel: ante duos annos terremotus: & dixit. Dominus de sion rugiet & de hierusalem dabit vocē suā. Et luxerūt speciosa pastorū: & exiccatus est vertex carmeli. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus damasci & super quattuor non couertā eum: eo quod triturauerūt in plaustris ferreis galaad. Et mittā ignem in domū azahel: & deuorabit domos benadab. Et conteram vectem damasci: & disperdā habitatorem de cāpo idoli: & tenentē sceptrū de domo voluptatis: & trāsferetur populus syrie cyrenē dicit dn̄s. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus gaze & super

Cap. I.

דברי עמוס אשר היה בנקדים
מתקוע אשר חזה על ישראל
בימי עזיה מלך יהודה ובימי
ירבעם בן יואש מלך ישראל
שנתים לפני הרעש׃ ויאמר יהוה
מציון ישאג ומירושלם יתן
קולו ואבלו נאות הרעים ויבש
ראש הכרמל׃ כה אמר יהוה על
שלשה פשעי דמשק ועל ארבעה
לא אשיבנו על דושם בחרצות
הברזל את הגלעד׃ ושלחתי אש
בבית חזאל ואכלה ארמנות
בן הדד׃ ושברתי בריח דמשק
והכרתי יושב מבקעת און ותומך
שבט מבית עדן וגלו עם ארם
קירה אמר יהוה׃ כה אמר יהוה
על שלשה פשעי עזה ועל

ארבעה לא אשיבנו על הגלותם
גלות שלמה להסגיר לאדום ׃
ושלחתי אש בחומת עזה ואכלה
ארמנתיה ׃ והכרתי יושב מאשדוד
ותומך שבט מאשקלון והשיבותי
ידי על עקרון ואבדו שארית
פלשתים אמר אדני יהוה ׃ כה
אמר יהוה על שלשה פשעי צר
ועל ארבעה לא אשיבנו על
הסגירם גלות שלמה לאדום ולא
זכרו ברית אחים ׃ ושלחתי אש
בחומת צר ואכלה ארמנתיה ׃
כה אמר יהוה על שלשה פשעי
אדום ועל ארבעה לא אשיבנו
על רדפו בחרב אחיו ושחת רחמיו
ויטרף לעד אפו ועברתו שמרה
נצח ׃ ושלחתי אש בתימן ואכלה
ארמנות בצרה ׃ כה אמר יהוה על
שלשה פשעי בני עמון ועל ארבעה
לא אשיבנו על בקעם הרות
הגלעד למען הרחיב את גבולם ׃
והצתי אש בחומת רבה ואכלה
ארמנותיה בתרועה ביום מלחמה
בסער ביום סופה ׃ והלך מלכם
בגולה הוא ושריו יחדו אמר יהוה ׃

Cap. ii.

כה אמר יהוה על
שלשה פשעי מואב ועל ארבעה
לא אשיבנו על שרפו עצמות
מלך אדום לשיד ׃ ושלחתי אש
במואב ואכלה ארמנות הקריות
ומת בשאון מואב בתרועה בקול
שופר ׃ והכרתי שופט מקרבה וכל
שריה אהרוג עמו אמר יהוה ׃ כה
אמר יהוה על שלשה פשעי
יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו
על מאסם את תורת יהוה וחקיו

quattuor non conuertam eū: eo q̄ transtulerit captiuitatē pfectā vt cōcluderet eam in idumea. Et mittā ignem in murum gaze: & deuorabit edes eius: & disperdam habitatorem de azoto: & tenētem sceptrum de ascalone: & conuertam manū meā super acharon: & peribunt reliqui philistinorum dicit dñs deus. Hec dicit dominus. Sup tribus sceleribus tyri & super quattuor non cōuertam eum: eo q̄ cōcluserint captiuitatē pfectā in idumea: & nō sint recordati federis fratrum. Et mittam ignem in murū tyri: & deuorabit edes eius. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus edom & super quattuor non cōuertam eum: eo q̄ psecutus sit in gladio fratrē suū & violauerit mīa ei9: & tenuerit vltra furorē suū & indignationē suā seruauerit vsq̧ in finem. Mittā ignē in themā & deuorabit edes bosre. Hec dicit dñs. Sup tribus sceleribus filiorū ammō & sup quattuor nō cōuertā eum: eo q̄ dissecuerit pregnates galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendā ignē in muro rabbath. & dUorabit edes eius in vlulatu in die belli: & in turbine in die cōmotionis. Et ibit melchom in captiuitatē: ipse & princes ei9 simł: dicit dñs.

2.

Hec dicit dñs. Super tribus sceleribus moab & super quattuor non conuertā eum: eo q̄ incenderit ossa regis idumee vsq̧ ad cinerem. Et mittam ignē in moab: & deuorabit edes carioth: & morietur in sonitu moab in clangore tube: & disperdā iudicē de medio eius et omnes principes eius interficiā cum eo dicit dñs. Hec dicit dominus. Sup tribus sceleribus iuda & super quattuor non conuertam eum: eo q̄ abiecerit legē domini: & mandata eius

quattuor nō cōuertam eos eoq̄ captiuauerunt ipi captiuitatē salomon vt cōcluderet in
τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτοὺς ἕνεκεν τοῦ αἰχμαλωτεῦσαι αὐτοὺς αἰχμαλωσίαν τοῦ σολομῶν τοῦ συγκλεῖσαι εἰς
idumeam. & mittam ignē in muros gaze: & deuorabit fundamēta ei9. & disperdam habitantes de azoto. & auferet trib9 ex ascalone: & inducā manū meā sup accaronē: & peribūt reliqui alienigenaꝝ dicit dñs. hec dicit dñs: sup
τὴν ἰδουμαίαν. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη γάζης, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς. καὶ ἐξολοθρεύσω κατοικοῦντας ἐξ ἀζώτου. καὶ ἐξαρθήσεται φυλὴ ἐξ ἀσκαλῶνος, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ ἀκκαρὼν, καὶ ἀπολοῦνται οἱ κατάλοιποι τῶν ἀλλοφύλων λέγει κύριος. τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ
tribus ipietatib9 tyri & sup quattuor. nō cōuertam eā: p eo q̄ cōcluserūt captiuitatem salomon in idumeā. & nō recordati sūt testamēti fratrū: & mittam ignē in muros tyri: & deuorabit fundamēta ei9. hec dicit dñs: sup
ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις τύρου καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτήν. ἀνθ᾽ ὧν συνέκλεισαν τὴν αἰχμαλωσίαν σολομῶν εἰς τὴν ἰδουμαίαν. καὶ οὐκ ἐμνήσθησαν διαθήκης ἀδελφῶν, καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη τύρου, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς. τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς
trib9 ipietatib9 idumee & sup quattuor. nō cōuertam eos eo q̄ psequut9 est in gladio fratrē suū: & violauit vuluā in terra: & rapuit in testimoniū horrorē suū: & ipetū suū seruauit in cōtētionē. & mittam ignē in theman: & deuorabit fundamēta ei9. hec dicit dñs sup
τρισὶν ἀσεβείαις τῆς ἰδουμαίας καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν. οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτοὺς ἕνεκεν τοῦ καταδιῶξαι ἐν ῥομφαίᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἐλυμήνατο μήτραν ἐπὶ γῆς, καὶ ἥρπασεν εἰς μαρτύριον φρίκην αὐτοῦ, καὶ τὸ ὅρμημα αὐτοῦ ἐφύλαξεν εἰς νεῖκος. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ θαιμὰν, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς. τάδε λέγει κύριος ἐπὶ
trib9 ipietatib9 filioꝝ amō & sup quattuor. nō cōuertam eos: eo q̄ dissecabāt ventre hūtes ex galaaditis: vt dilatarēt terminos suos. & succēdā ignē in muros rabba. & deuorabit fundamēta ei9 cū clamore in die belli: & cōmouebit in dieb9 cōsumatiōis eius: & ibit rex eoꝝ in captiuitate sacdotes & pncipes eoꝝ in idipm dicit dñs.
ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις τῶν υἱῶν ἀμμῶν καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν. οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτούς, ἀνθ᾽ ὧν ἀνέσχιζον τὰς γαστέρας ἐχούσας τῶν γαλααδιτῶν, ὅπως ἐμπλατύνωσι τὰ ὅρια αὐτῶν. καὶ ἀνάψω πῦρ ἐπὶ τὰ τείχη ῥαββά. καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια αὐτῆς μετὰ κραυγῆς ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, καὶ σεισθήσεται ἐν ἡμέραις συντελείας αὐτῆς, καὶ πορεύσεται ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐν αἰχμαλωσίᾳ οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ λέγει κύριος.

Ca. 2.

Hec dicit dñs sup tribus ipietatib9 moab & sup quattuor: nō cōuertam eū. eo q̄ cōbusserunt ossa regis idumee in cinerē: & mittam ignē in moab. & deuorabit fundamēta vrbiū: & morietꝭ in ipotentia moab: cū voce & cū clamore tube. & disperdam iudicē ex ea: & oēs pncipes eius interficiā cū eo dicit dñs. hec dicit dñs. sup tribus ipietatib9 filioꝝ iuda & sup quattuor: nō conuertā eū eo q̄ abiecerit ipi legem dñi: & pcepta
Τάδε λέγει κύριος ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις μωὰβ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν. οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν. ἀνθ᾽ ὧν κατέκαυσαν τὰ ὀστᾶ βασιλέως ἰδουμαίας εἰς κονίαν, καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ μωὰβ. καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια τῶν πόλεων, καὶ ἀποθανεῖται ἐν ἀδυναμίᾳ μωάβ, μετὰ φωνῆς καὶ μετὰ κραυγῆς σάλπιγγος. καὶ ἐξολοθρεύσω κριτὴν ἐξ αὐτῆς, καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας αὐτῆς ἀποκτενῶ μετ᾽ αὐτοῦ λέγει κύριος. τάδε λέγει κύριος. ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις τῶν υἱῶν ἰούδα καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν, οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν ἕνεκεν τοῦ ἀπώσασθαι αὐτοὺς τὸν νόμον κυρίου, καὶ τὰ προστάγματα

ei9 nō custodierūt: & deceperūt eos vana eoꝝ q̄ fecerunt: q̄ secuti sunt patres eorū post ea. & mittam ignē in iudā: & deuorabit fundamēta hierusalem. hec dicit dñs: sup tribus ipietatib9 israel & sup q̄ttuor. non cōuertam eū eo q̄ vendiderūt argēto iustū & pauperē p calciamentis cōculcantem sup puluerē terre. & pugnis pcutiebāt i capite medicoꝝ: & viā humiliū declinauerūt: & fili9 & pater ingressi sunt ad eandē ancillam: vt violarent nomē dei sui: & vestimēta eoꝝ ligantes funib9 velamina faciebāt adherētia altari. & vinū ex calumnijs bibebāt in domo dei sui: ego autē abstuli amorreū a facie eoꝝ. sicut altitudo cedri altitudo ei9: & fortis erat vt querc9: & abstuli fructū ei9 desup: & radices ei9 subter. & ego eduxi vos de terra egypti: & circunduxi vos in deserto q̄draginta annis: vt possideretis amorreū: & accepi de filijs vris in pphetas: & de iuuenibus vris in sanctificatos: nunq̄d nō sunt hec filij israel dicit dñs: vos aūt potabatis sanctificatos meos vino: & pphetis mandabatis dicētes: nō pphetetis. ppterea ecce ego deuoluo subter vos: sicut deuoluit currus plenus stipula: & peribit fuga a cursore. & fortis nō obtinebit virtutē suā: & pugnator non saluabit aīam suā: & sagittator non subsistet: & velox pedib9 suis non saluabit: neq̧ eques saluabit aīam suam: & inueniet aīam suam in potentatib9 nudus fugiet in dieb9 illis dicit dñs.
ταῦτα οὐκ ἐφυλάξαντο, καὶ ἐπλάνησαν αὐτοὺς τὰ μάταια αὐτῶν ἃ ἐποίησαν, οἷς ἐξηκολούθησαν οἱ πατέρες αὐτῶν ὀπίσω αὐτῶν. καὶ ἐξαποστελῶ πῦρ ἐπὶ ἰούδαν, καὶ καταφάγεται τὰ θεμέλια ἱερουσαλήμ. τάδε λέγει κύριος, ἐπὶ ταῖς τρισὶν ἀσεβείαις ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ ταῖς τέσσαρσιν. οὐκ ἀποστραφήσομαι αὐτόν, ἀνθ᾽ ὧν ἀπέδοντο ἀργυρίου δίκαιον καὶ πένητα ἀνθ᾽ ὑποδημάτων καταπατοῦντα ἐπὶ τὸν χοῦν τῆς γῆς. καὶ ἐκονδύλιζον εἰς κεφαλὴν πτωχόν, καὶ ὁδὸν ταπεινῶν ἐξέκλιναν, καὶ υἱὸς καὶ πατὴρ εἰσεπορεύοντο πρὸς τὴν αὐτὴν παιδίσκην, ὅπως βεβηλώσωσι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ τὰ ἱμάτια αὐτῶν δεσμεύοντες σχοινίοις παραπετάσματα ἐποίουν ἐχόμενα τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ οἶνον ἐκ συκοφαντιῶν ἔπινον ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ αὐτῶν. ἐγὼ δὲ ἐξῆρα τὸν ἀμορραῖον ἐκ προσώπου αὐτῶν. καθὼς ὕψος κέδρου τὸ ὕψος αὐτοῦ, καὶ ἰσχυρὸς ἦν ὡς δρῦς, καὶ ἐξῆρα τὸν καρπὸν αὐτοῦ ἐπάνωθεν, καὶ τὰς ῥίζας αὐτοῦ ὑποκάτωθεν. καὶ ἐγὼ ἀνήγαγον ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ περιήγαγον ὑμᾶς ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἔτη, τοῦ κατακληρονομῆσαι τὸν ἀμορραῖον, καὶ ἔλαβον ἐκ τῶν υἱῶν ὑμῶν εἰς προφήτας, καὶ ἐκ τῶν νεανίσκων ὑμῶν εἰς ἡγιασμένους, μὴ οὐκ ἔστι ταῦτα υἱοὶ ἰσραὴλ λέγει κύριος, ὑμεῖς δὲ ἐποτίζετε τοὺς ἡγιασμένους μου οἶνον, καὶ τοῖς προφήταις ἐνετέλλεσθε λέγοντες, οὐ μὴ προφητεύσητε. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ κυλίω ὑποκάτω ὑμῶν, ὃν τρόπον κυλίεται ἡ ἅμαξα ἡ γέμουσα καλάμης, καὶ ἀπολεῖται φυγὴ ἐκ δρομέως. καὶ ὁ κραταιὸς οὐ μὴ κρατήσῃ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, καὶ ὁ μαχητὴς οὐ μὴ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. καὶ ὁ τοξότης οὐ μὴ ὑποστῇ, καὶ ὁ ὀξὺς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ οὐ μὴ διασωθῇ, οὐδὲ ἱππεὺς οὐ μὴ σώσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εὑρήσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν δυναστείαις. ὁ γυμνὸς φεύξεται ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις λέγει κύριος.

Ca. 3.

Audite verbū hoc q̄d locut9 est dominus sup vos dom9 israel: & sup oēm tribum quā eduxit de terra
Ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦτον ὃν ἐλάλησε κύριος ἐφ᾽ ὑμᾶς οἶκος τοῦ ἰσραὴλ, καὶ κατὰ πάσης φυλῆς ἧς ἀνήγαγεν ἐκ γῆς

nō custodierūt. Deceperūt enī eos idola sua post que abierant patres eorum. Et mittam ignē in iudam: & deuorabit edes hierusalē. Hec dicit dominus. Super tribus sceleribus israel: & sup quattuor nō cōuertā eum pro eo q̄ vendiderit pargento iustum & paupere pro calciamentis. Qui conterūt super puluerem terre capita pauperum: & viam humilium declināt. Et fili9 ac pater eius ierunt ad puellam: vt violarent nomē sanctū meū: & super vestimētis pignoratis accubuerūt iuxta oē altare: & vinū dānatorū bibebant in domo dei sui. Ego autem exterminaui ammorreū a facie eorum: cuius altitudo cedrorū altitudo ei9: & fortis ipse quasi quercus. Et contriui fructum eius desup: & radices eius subter. Ego sum qui ascendere vos feci de terra egypti: & duxi vos in desertum quadraginta annis: vt possideretis terrā ammorrei: & suscitaui de filijs vrīs in pphetas: & de iuuenibus vestris nazareos. Nunquid nō ita est filij israel dicit dominus? Et propinabatis nazareis vinū & prophetis mandabatis dicentes: ne pphetetis. Ecce ego stridebo subter vos: sicut stridet plaustrum onustum feno. Et peribit fuga a veloce: & fortis nō obtinebit virtutē suā: & robustus nō saluabit animā suam. Et tenens arcum non stabit: & velox pedibus suis nō saluabitur. Et ascensor equi nō saluabit animā suā: & robustus corde inter fortes nudus effugiet in illa die: dicit dominus.

3.

Audite verbum quod locutus est dñs sup vos filii israel: super omnē cognationē quā eduxi de terra

לא שמרו ויתעום כזביהם אשר
הלכו אבותם אחריהם ׃ ושלחתי
אש ביהודה ואכלה ארמנות
ירושלם ׃ כה אמר יהוה על
שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה
לא אשיבנו על מכרם בכסף
צדיק ואביון בעבור נעלים ׃
השאפים על עפר ארץ בראש
דלים ודרך ענוים יטו ואיש
ואביו ילכו אל הנערה למען חלל
את שם קדשי ׃ ועל בגדים חבלים
יטו אצל כל מזבח ויין ענושים
ישתו בית אלהיהם ׃ ואנכי
השמדתי את האמרי מפניהם
אשר כגבה ארזים גבהו וחסן הוא
כאלונים ואשמיד פריו ממעל
ושרשיו מתחת ׃ ואנכי העליתי
אתכם מארץ מצרים ואולך
אתכם במדבר ארבעים שנה
לרשת את ארץ האמרי ׃ ואקים
מבניכם לנביאים ומבחוריכם
לנזרים האף אין זאת בני ישראל
נאם יהוה ׃ ותשקו את הנזרים
יין ועל הנביאים צויתם לאמר
לא תנבאו ׃ הנה אנכי מעיק
תחתיכם כאשר תעיק העגלה
המלאה לה עמיר ׃ ואבד מנוס
מקל וחזק לא יאמץ כחו וגבור
לא ימלט נפשו ׃ ותפש הקשת
לא יעמד וקל ברגליו לא ימלט
ורכב הסוס לא ימלט נפשו ׃ ואמיץ
לבו בגבורים ערום ינוס ביום
ההוא נאם יהוה ׃

Cap. iii.

שמעו את הדבר הזה אשר
דבר יהוה עליכם בית ישראל על
כל המשפחה אשר העליתי מארץ

[Hebrew]
מצרים לאמר׃ רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה על כן אפקד עליכם את כל עונתיכם׃ הילכו שנים יחדו בלתי אם נועדו׃ הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר קולו ממענתו בלתי אם לכד׃ התפל צפור על פח הארץ ומוקש אין לה היעלה פח מן האדמה ולכוד לא ילכוד׃ אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו אם תהיה רעה בעיר ויהוה לא עשה׃ כי לא יעשה אדני יהוה דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים׃ אריה שאג מי לא יירא אדני יהוה דבר מי לא ינבא׃ השמיעו על ארמנות באשדוד ועל ארמנות בארץ מצרים ואמרו האספו על הרי שמרון וראו מהומת רבות בתוכה ועשוקים בקרבה׃ ולא ידעו עשות נכחה נאם יהוה האוצרים חמס ושד בארמנותיהם׃ לכן כה אמר אדני יהוה צר וסביב הארץ והורד ממך עזך ונבזו ארמנותיך׃ כה אמר יהוה כאשר יציל הרעה מפי הארי שתי כרעים או בדל אזן כן ינצלו בני ישראל הישבים בשמרון בפאת מטה ובדמשק ערש׃ שמעו והעידו בבית יעקב נאם אדני יהוה אלהי הצבאות׃ כי ביום פקדי פשעי ישראל עליו ופקדתי על מזבחות בית אל ונגדעו קרנות המזבח ונפלו לארץ׃ והכיתי בית החרף על בית הקיץ ואבדו בתי השן וספו בתים רבים נאם יהוה׃

[Latin]
egypti dicens. Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terre. Idcirco visitabo sup vos omnes iniquitates vestras. Nunqd ambulabũt duo pariter: nisi cõuenerit eis? Nunquid rugiet leo in saltu: nisi habuerit predã? Nũquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo: nisi aliqd apphenderit? Nunquid cadet auis in laqueũ terre absq aucupe? Nũquid auferetur laqueus de terra anteq̃ qd ceperit? Si clanget tuba in ciuitate & populus non expauescet? Si erit malũ in ciuitate quod dñs non fecerit? Quia non faciet dominus deus verbum: nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas. Leo rugiet: quis non timebit? Dñs deus locutus est: quis non prophetabit? Auditum facite in edibus azoti: & in edibus terre egypti: & dicite. Congregamini super mõtes samarie & videte insanias multas in medio eius: & calũniam patiẽtes in penetralibus eius. Et nescierũt facere rectũ: dicit dñs. thesaurizãtes iniquitatẽ & rapinas in edibus suis. Propterea hec dicit dñs deus. Tribulabitur & circũietur terra: & detrahetur ex te fortitudo tua & diripiẽtur edes tue. Hec dicit dñs. Quomõ si eruat pastor de ore leonis duo crura aut extremum auricule: sic eruentur filii israel qui habitant in samaria in plaga lectuli & in damasci grabato. Audite & contestamini in domo iacob: dicit dominus deus exercituum: quia in die cũ visitare cepero preuaricatiões israel super eum visitabo: & super altaria bethel: & amputabũtur cornua altaris & cadent in terrã. Et percutiã domũ hyemalẽ cum domo estiua: & peribũt domus eburnee: & dissipabuntur edes multe dicit dominus. 4.

[Greek]
Αἰγύπτου λέγων· πλὴν ὑμᾶς ἔγνων ἐκ πασῶν φυλῶν τῆς γῆς, διὰ τοῦτο ἐκδικήσω ἐφ' ὑμᾶς πάσας τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν. εἰ πορεύσονται δύο ἐπὶ τὸ αὐτὸ καθόλου ἐὰν μὴ γνωρίσωσιν ἑαυτούς; εἰ ἐρεύξεται λέων ἐκ τοῦ δρυμοῦ αὐτοῦ θήραν οὐκ ἔχων; εἰ δώσει σκύμνος φωνὴν αὐτοῦ ἐκ τῆς μάνδρας αὐτοῦ καθόλου ἐὰν μὴ ἁρπάσῃ τι; εἰ πεσεῖται ὄρνεον ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ ἰξευτοῦ; εἰ σχασθήσεται παγὶς ἐπὶ τῆς γῆς ἄνευ τοῦ συλλαβεῖν τι; εἰ φωνήσει σάλπιγξ ἐν πόλει καὶ λαὸς οὐ πτοηθήσεται; εἰ ἔσται κακία ἐν πόλει ἣν κύριος οὐκ ἐποίησεν; διότι οὐ μὴ ποιήσῃ κύριος πρᾶγμα, ἐὰν μὴ ἀποκαλύψῃ παιδείαν πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας. λέων ἐρεύξεται, καὶ τίς οὐ φοβηθήσεται; κύριος ἐλάλησε, καὶ τίς οὐ προφητεύσει; ἀπαγγείλατε χώραις ἐν Ἀσσυρίοις καὶ ἐπὶ τὰς χώρας ἐν γῇ Αἰγύπτου, καὶ εἴπατε, συνάχθητε ἐπὶ τὸ ὄρος Σαμαρείας, καὶ ἴδετε θαυμαστὰ πολλὰ ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ καταδυναστείαν ἐν αὐτῇ. καὶ οὐκ ἔγνω ἃ ἔσται ἐν αὐτῇ, λέγει κύριος, οἱ θησαυρίζοντες ἀδικίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, Τύρος κυκλόθεν ἡ γῆ σου ἐρημωθήσεται, καὶ κατάξει ἐκ σοῦ τὴν ἰσχύν σου, καὶ διαρπαγήσονται αἱ χῶραί σου. τάδε λέγει κύριος, ὃν τρόπον ἐκσπάσῃ ὁ ποιμὴν ἐκ στόματος τοῦ λέοντος δύο σκέλη ἢ λοβὸν ὠτίου, οὕτως ἐκσπασθήσονται οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ οἱ κατοικοῦντες ἐν Σαμαρείᾳ κατέναντι φυλῆς καὶ ἐν Δαμασκῷ. ἱερεῖς ἀκούσατε καὶ ἐπιμαρτύρασθε τῷ οἴκῳ Ἰακώβ, λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, διότι ἐν τῇ ἡμέρᾳ ὅταν ἐκδικῶ ἀσεβείας τοῦ Ἰσραὴλ ἐπ' αὐτόν, ἐκδικήσω ἐπὶ τὰ θυσιαστήρια Βαιθήλ, καὶ κατασκαφήσεται τὰ κέρατα τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ πεσοῦνται ἐπὶ τὴν γῆν. συγχεῶ καὶ πατάξω τὸν οἶκον τὸν περίπτερον ἐπὶ τὸν οἶκον τὸν θερινόν, καὶ ἀπολοῦνται οἶκοι ἐλεφάντινοι, καὶ προστεθήσονται οἶκοι ἕτεροι καὶ πολλοί, λέγει κύριος.

Ca. 4.

[Greek]
Ἀκούσατε τὸν λόγον τοῦτον, δαμάλεις τῆς Βασανίτιδος αἱ ἐν τῷ ὄρει Σαμαρείας, αἱ καταδυναστεύουσαι πτωχοὺς καὶ καταπατοῦσαι πένητας, αἱ λέγουσαι τοῖς κυρίοις αὐτῶν, ἐπίδοτε ἡμῖν ὅπως πίωμεν. ὀμνύει κύριος κατὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ, διότι ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται ἐφ' ὑμᾶς, καὶ λήψονται ὑμᾶς ἐν ὅπλοις, καὶ τοὺς μεθ' ὑμῶν εἰς λέβητας ἔμπυροι λοιμοί. καὶ ἐξενεχθήσεσθε γυμναὶ κατέναντι ἀλλήλων, καὶ ἀπορριφήσεσθε εἰς τὸ ὄρος τὸ Ῥεμμάν, λέγει κύριος. εἰσήλθετε εἰς Βαιθὴλ καὶ ἠνομήσατε, καὶ εἰς Γάλγαλα ἐπληθύνατε τοῦ ἀσεβῆσαι, καὶ ἠνέγκατε εἰς τὸ πρωὶ θυσίας ὑμῶν, εἰς τὴν τριημερίαν τὰ ἐπιδέκατα ὑμῶν. καὶ ἀνέγνωσαν ἔξω νόμον, καὶ ἐπεκαλέσαντο ὁμολογίας. ἀναγγείλατε ὅτι ταῦτα ἠγάπησαν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ, λέγει κύριος. κἀγὼ δώσω ὑμῖν γομφιασμὸν ὀδόντων ἐν πάσαις ταῖς πόλεσιν ὑμῶν, καὶ ἔνδειαν ἄρτων ἐν πᾶσι τοῖς τόποις ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐπεστρέψατε πρός με, λέγει κύριος. καὶ ἀνέσχον ἐξ ὑμῶν τὸν ὑετὸν πρὸ τριῶν μηνῶν τοῦ τρυγητοῦ, καὶ βρέξω ἐπὶ πόλιν μίαν, ἐπὶ δὲ πόλιν μίαν οὐ βρέξω. μερὶς μία βραχήσεται, καὶ μερὶς ἐφ' ἣν οὐ βρέξω ξηρανθήσεται. καὶ συναθροισθήσονται δύο καὶ τρεῖς πόλεις εἰς πόλιν μίαν τοῦ πιεῖν ὕδωρ, καὶ οὐ μὴ ἐμπλησθῶσι, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπεστρέψατε πρός με, λέγει κύριος. ἐπάταξα ὑμᾶς ἐν πυρώσει καὶ ἐν ἰκτέρῳ. ἐπληθύνατε κήπους ὑμῶν, καὶ ἀμπελῶνας ὑμῶν, καὶ συκῶνας καὶ ἐλαιῶνας ὑμῶν κατέφαγεν ἡ κάμπη, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπεστρέψατε πρός με, λέγει κύριος. ἐξαπέστειλα εἰς ὑμᾶς θάνατον ἐν ὁδῷ Αἰγύπτου, καὶ ἀπέκτεινα ἐν ῥομφαίᾳ τοὺς νεανίσκους ὑμῶν μετ' αἰχμαλωσίας ἵππων ὑμῶν, καὶ ἀνήγαγον ἐν πυρὶ τὰς παρεμβολὰς ὑμῶν ἐν τῇ ὀργῇ ὑμῶν, καὶ οὐδ' οὕτως ἐπεστρέψατε πρός με, λέγει κύριος. κατέστρεψα ὑμᾶς καθὼς κατέστρεψε κύριος Σόδομα καὶ Γόμορρα, καὶ ἐγένεσθε ὡς δαλὸς ἐξεσπασμένος ἀπὸ καύσεως, καὶ οὐκ ἐπεστρέψατε...

[Latin]
Audite verbum hoc vacce pingues: q̃ estis in monte samarie: q̃ calũniã facitis egenis & cõfringitis pauperes. Que dicitis dominis vestris: afferte & bibemus. Iurauit dominus deus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos & leuabunt vos in contis: & reliquias vrãs in ollis feruẽtibus. Et per aperturas exibitis altera cõtra alteram: & piiciemini in armon dicit dominus. Venite ad bethel: & ĩpie agite: ad galgalã & multiplicate preuaricationem. Et offerte mane victimas vestras tribus diebus decimas vrãs. Et sacrificate de fermento laudem: & vocate volũtarias oblationes & annunciate. Sic enim voluistis filii israel dicit dominus deus. Vnde & ego dedi vobis stuporẽ dentiũ in cũctis vrbibus vrĩs: & indigentiã panũ in oibus locis vestris: & nõ estis reuersi ad me dicit dñs. Ego quoq prohibui a vobis imbrem cũ adhuc tres menses superessent vsq ad messem: & plui super vnã ciuitatẽ: & super alteram ciuitatẽ non plui. Pars vna cõpluta est: & pars super quam non plui aruit. Et venerunt due & tres ciuitates ad vnam ciuitatem vt biberent aquã & nõ sunt satiate: & non redistis ad me dicit dñs. Percussi vos in vento vrẽte: & in aurugine multitudinẽ hortorũ vrõrũ & vinearũ vrãrũ: oliueta vrã & ficeta vestra comedit eruca: & nõ redistis ad me dicit dñs. Misi in vos mortẽ in via egypti: percussi in gladio iuuenes vrõs vsq ad captiuitatẽ equorũ vestrorũ: & ascendere feci putredinẽ castrorũ vrõrũ in nares vestras: et nõ redistis ad me dicit dñs. Subuerti vos sicut subuertit deus sodomã & gomorrã: & facti estis quasi torris raptus ab incendio: & non redistis

[Hebrew]
שמעו הדבר הזה פרות הבשן אשר בהר שמרון העשקות דלים הרצצות אביונים האמרת לאדניהם הביאה ונשתה׃ נשבע אדני יהוה בקדשו כי הנה ימים באים עליכם ונשא אתכם בצנות ואחריתכן בסירות דוגה׃ ופרצים תצאנה אשה נגדה והשלכתנה ההרמונה נאם יהוה׃ באו בית אל ופשעו הגלגל הרבו לפשע והביאו לבקר זבחיכם לשלשת ימים מעשרתיכם׃ וקטר מחמץ תודה וקראו נדבות השמיעו כי כן אהבתם בני ישראל נאם אדני יהוה׃ וגם אני נתתי לכם נקיון שנים בכל עריכם וחסר לחם בכל מקומתיכם ולא שבתם עדי נאם יהוה׃ וגם אנכי מנעתי מכם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש׃ ונעו שתים שלש ערים אל עיר אחת לשתות מים ולא ישבעו ולא שבתם עדי נאם יהוה׃ הכיתי אתכם בשדפון ובירקון הרבות גנותיכם וכרמיכם ותאניכם וזיתיכם יאכל הגזם ולא שבתם עדי נאם יהוה׃ שלחתי בכם דבר בדרך מצרים הרגתי בחרב בחוריכם עם שבי סוסיכם ואעלה באש מחניכם ובאפכם ולא שבתם עדי נאם יהוה׃ הפכתי בכם כמהפכת אלהים את סדם ואת עמרה ותהיו כאוד מוצל משרפה ולא שבתם

עדי נאם יהוה: לכן כה אעשה לך עשה
ישראל עקב כי זאת אעשה לך
הכון לקראת אלהיך ישראל: כי כון
הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד יצר ברא
לאדם מה שחו עשה שחר עיפה נגד שוח
ודרך על במתי ארץ יהוה אלהי עוף במה
צבאות שמו

Cap. v.

שמעו את הדבר הזה אשר אנכי
נשא עליכם קינה בית ישראל: קין
נפלה לא תוסיף קום בתולת יסף בתל
ישראל נטשה על אדמתה אין
מקימה: כי כה אמר אדני יהוה
העיר היצאת אלף תשאיר מאה קום
והיוצאת מאה תשאיר עשרה שאר
לבית ישראל: כי כה אמר יהוה
לבית ישראל דרשוני וחיו: ואל
תדרשו בית אל והגלגל לא תבאו חיה
ובאר שבע לא תעברו כי הגלגל דרש בוא
גלה יגלה ובית אל יהיה לאון: עבר
דרשו את יהוה וחיו פן יצלח גלה היה
כאש בית יוסף ואכלה ואין מכבה צלח
לבית אל: ההפכים ללענה משפט כבה
וצדקה לארץ הניחו: עשה כימה שפט
וכסיל והפך לבקר צלמות ויום נוח
לילה החשיך הקורא למי הים כסל
וישפכם על פני הארץ יהוה חשך קרא
שמו: המבליג שד על עז ושד שפך פנה
על מבצר יבוא: שנאו בשער בלג שדד
מוכיח ודבר תמים יתעבו: לכן עזז בצר
יען בושסכם על דל ומשאת בר בוא יכח
תקחו ממנו בתי גזית בניתם תמם תעב
ולא תשבו בם כרמי חמד נטעתם בוס נשא
ולא תשתו את יינם: כי ידעתי לקח בית
רבים פשעיכם ועצמים חטאתיכם גזז בנה
צררי צדיק לקחי כפר ואביונים שוב שתה
בשער הטו: לכן המשכיל בעת רבב
צדק אבה
נטה שכל

ad me dicit dñs. Quapropter hec faciam tibi israel. Postq̄ autem hec fecero tibi preparare in occursum dei tui israel. Quia ecce formās montes & creans ventū & anūcians homini eloquiū suū: faciens matutinā nebulam & gradiens sup excelsa terre: dominus deus exercituum nomē eius.

5\.

AVdite verbum istud quod ego leuo super vos planctū. Domus israel: cecidit: & non adiiciet vt resurgat. Virgo israel proiecta est in terram suam: non est qui suscitet eam: quia hec dicit dominꝰ deus. Vrbs de qua egrediebātur mille relinquētur in ea centū: & de qua egrediebātur centū relinquētur in ea decē in domo israel: qa hec dicit dñs domui israel. Querite me & viuetis: & nolite querere bethel. In galgalā nolite intrare: & in bersabee non trāsibitis: quia galgala captiua ducetur: & bethel erit inutilis. Querite dñm & viuite: ne forte cōburatur vt ignis domus ioseph & deuorabit: & nō erit qui extinguat bethel: q couertitis in absynthium iudiciū: & iusticiā in terra relinqtis: facientē arcturū & orionē & cōuertentē in mane tenebras & diem in nocte mutantem. Qui vocat aquas maris & effundit eas super faciē terre: dominus nomen est eius. Qui arridet vastitatē sup robustū & depopulationē sup potentē affert. Odio habuerūt corripientē in porta: & loquentē pfecte abominati sunt. Idcirco ꝓ eo q diripiebatis pauperē & predā electā tollebatis ab eo: domꝰ q̄dro lapide edificabitis & non hītabitis in eis. Vineas plātabitis amātissimas: & nō bibetis vinū earū: qa cognoui multa scelera vr̄a & fortia pctā vr̄a. Hostes iusti accipientes munus: & paupes deprimētes i porta. Ideo prudens in tempore

ad me dicit dñs. ꝓpterea sic faciam tibi israel. veruntā qr sic faciam tibi ꝑparare ad inuocādū deū tuū israel: qr dñs cōfirmās tonitruū ꝛ creans spm̄ ꝛ annuncians in hoies christū suū faciēs mane ꝛ nebulā: ꝛ ascendēs sup excelsa terre dñs deꝰ: omp̄s nomē illi.

πρός με λέγει κύριος. διὰ τοῦτο οὕτως ποιήσω σοι ἰσραήλ. πλὴν ὅτι οὕτως ποιήσω σοι ἑτοιμάζου τοῦ ἐπικαλεῖσθαι τὸν θεόν σου ἰσραήλ, διότι κύριος ὁ στερεῶν βροντὴν καὶ κτίζων πνεῦμα καὶ ἀπαγγέλλων εἰς ἀνθρώπους τὸν χριστὸν αὐτοῦ ποιῶν ὄρθρον καὶ ὀμίχλην, καὶ ἐπιβαίνων ἐπὶ τὰ ὕψη τῆς γῆς κύριος ὁ θεός, παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ.

Ca. 5.

Audite verbū dñi qđ ego assumo sup vos plāctū: domꝰ israel cecidit: nō aplīꝰ adiiciat resurgere. virgo israel ꝓiecta ē in terrā suā: nō est q suscitet eam. qr hec dicit dñs deꝰ: vrbs ex q̄ egrediebant mille relinquent centū. ꝛ ex q̄ egrediebant centū: relinquent decē domui israel. qr hec dicit dñs sup domū israel: q̄rite me ꝛ viuetis: ꝛ nō q̄rauis bethel. ꝛ in galgala nō ingrediamini: ꝛ in puteum iuramēti nō transeatis: qr galgala captiua captiuabit: ꝛ bethel nō erit sicut nō existens. q̄rite dñm ꝛ viuite: vt nō succēdat vt ignis domꝰ ioseph ꝛ deuoret eā. ꝛ nō erit extinguēs domui israel. faciēs in excelsū iudiciū ꝛ iusticiam in terrā: faciēs oīa ꝛ fabricans: ꝛ ꝯuertēs in mane ūbrā: ꝛ diem in nocte obscurās: vocans aquā maris ꝛ effundēs illā sup faciem tre: dñs deꝰ omp̄s nomē illi. suscitans cōtritionē sup robur: ꝛ miseriam sup munitionē inducēs. odio hūerūt in portis corripientē: ꝛ s̄monē sctm̄ abominati sunt. idcirco ꝓ eo q̄ pugnis ꝑcutiebat mēdicū. ꝛ dona electa suscepistis ab eo. domos politas edificastis: ꝛ nō hītabitis in eis: vineas desiderabiles plantastis. ꝛ non bibetis vinū eaꝝ: qr cognoui multas ipietates vr̄as: ꝛ fortia peccata vr̄a: cōculcātes iustum accipientes commutatiōes: ꝛ pauperē in portis declinantes. idcirco itelligēs in t̄pe

ΑΚούσατε τὸν λόγον κυρίου ὃν ἐγὼ λαμβάνω ἐφ᾽ ὑμᾶς θρῆνον, οἶκος τοῦ ἰσραὴλ ἔπεσεν, οὐκ ἔτι οὐ μὴ προστεθῇ ἀναστῆναι. παρθένος ἰσραὴλ ἐσφάλη ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ, οὐκ ἔστιν ὁ ἀνιστῶν αὐτήν. διότι τάδε λέγει κύριος ὁ θεός, πόλις ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο χίλιοι ὑπολειφθήσονται ἑκατόν, καὶ ἐξ ἧς ἐξεπορεύοντο ἑκατόν, ὑπολειφθήσονται δέκα τῷ οἴκῳ ἰσραήλ. διότι τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ, ἐκζητήσατε ἐμὲ καὶ ζήσετε, καὶ μὴ ἐκζητεῖτε βαιθήλ. καὶ εἰς γαλγαλὰ μὴ εἰσπορεύεσθε, καὶ ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου μὴ διαβαίνετε, διότι γαλγαλὰ αἰχμαλωτευομένη αἰχμαλωτισθήσεται, καὶ βαιθὴλ οὐχ ὑπάρχουσα. ἐκζητήσατε τὸν κύριον καὶ ζήσατε, ὅπως μὴ ἀναλάμψῃ ὡς πῦρ οἶκος ἰωσὴφ καὶ καταφάγῃ αὐτόν. καὶ οὐκ ἔσται ὁ σβέσων τῷ οἴκῳ ἰσραήλ. ὁ ποιῶν εἰς ὕψος κρίμα καὶ δικαιοσύνην εἰς γῆν, ὁ ποιῶν πάντα καὶ κατασκευάζων, καὶ στρέφων εἰς πρωῒ σκιάν, καὶ ἡμέραν εἰς νύκτα σκοτάζων, ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς, κύριος ὁ θεὸς παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ. ὁ διαιρῶν συντριμμὸν ἐπὶ ἰσχὺν, καὶ ταλαιπωρίαν ἐπὶ ὀχύρωμα ἐπάγων. ἐμίσησαν ἐν πύλαις ἐλέγχοντα, καὶ λόγον ὅσιον ἐβδελύξαντο. διὰ τοῦτο ἀνθ᾽ ὧν κατεκονδύλιζεν πτωχόν. καὶ δῶρα ἐκλεκτὰ ἐδέξασθε παρ᾽ αὐτοῦ. οἴκους ξεστοὺς ᾠκοδομήσατε, καὶ οὐ μὴ κατοικήσετε ἐν αὐτοῖς, ἀμπελῶνας ἐπιθυμητοὺς ἐφυτεύσατε. καὶ οὐ μὴ πίητε τὸν οἶνον αὐτῶν, ὅτι ἔγνων πολλὰς ἀσεβείας ὑμῶν, καὶ ἰσχυραὶ αἱ ἁμαρτίαι ὑμῶν, καταπατοῦντες δίκαιον λαμβάνοντες ἀλλάγματα, καὶ πένητας ἐν πύλαις ἐκκλίνοντες. διὰ τοῦτο ὁ συνιῶν ἐν καιρῷ

A B C D Soph. 1.c.

illo tacebit: qr tp̄s malū est. querite bonū ꝛ nō malum: vt viuatis ꝛ erit vobiscū dñs. sic dixit dñs deꝰ omp̄s: sicut dixeꝛt: odio hūimus mala: ꝛ dileximus bona: ꝛ restituetur in portis iudiciū: vt misereat dñs deꝰ omp̄s reliquias ioseph. ꝓpterea hec dicit dñs deꝰ omp̄s: in oībus plateis plāctus: ꝛ in oībus vijs dicet ve ve. vocabitur agricola in luctū ꝛ in plāctū ꝛ in scientes lamētū: ꝛ in oībus vijs planctus: qr veniā ꝑ mediū tui dixit dñs. ve q̄ desiderātis diē dñi: vtq̄d ip̄a dico: ꝛ hec est tenebre ꝛ nō lux: quēadmodū si q̄s fugiat a facie leonis ꝛ occurrat ei vrsꝰ: ꝛ insiliat in domū ꝛ cōfirmat manꝰ in eas sup muꝝ: ꝛ mordeat eū s̄pēs. nōne tenebre dies dñi ꝛ nō lux: ꝛ caligo nō hñs splendorē: odi ꝓieci festiuitates vr̄as: ꝛ non odorabo in cōuentibus vr̄is. qr si obtuleritis mihi holocausta ꝛ sacrificiū vr̄m: nō suscipiam: ꝛ salutaris apparitiōis vr̄e nō respiciā. aufer a me sonitū carminū tuoꝝ ꝛ psalmū organoꝝ tuoꝝ nō audiā. ꝛ voluetur q̄si aqua iudiciū. ꝛ iusticia q̄si torrens inuiꝰ. nūq̄d hostias ꝛ sacrificia q̄draginta ānis obtulistis mihi domꝰ israel: ꝛ portastis tebernaculū moloch ꝛ sydꝰ dei vr̄i rompha. figuras eoꝝ q̄s fecistis in eis. ꝛ migrare faciā vos vltra damascū dicit dñs: deꝰ omp̄s nomē illi.

ἐκείνῳ σιωπήσεται, ὅτι καιρὸς πονηρός ἐστιν. ἐκζητήσατε τὸ καλὸν καὶ μὴ τὸ πονηρόν, ὅπως ζήσετε καὶ ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν κς. οὕτως εἶπεν κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὃν τρόπον εἴπατε, μεμισήκαμεν τὰ πονηρά, καὶ ἠγαπήκαμεν τὰ καλά, καὶ ἀποκαταστήσεται ἐν πύλαις κρίμα, ὅπως ἐλεήσῃ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ τοὺς περιλοίπους ἰωσήφ. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἐν πάσαις πλατείαις κοπετός, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς ῥηθήσεται οὐαὶ οὐαί. κληθήσεται γεωργὸς εἰς πένθος καὶ εἰς κοπετὸν καὶ εἰς εἰδότας θρῆνον, καὶ ἐν πάσαις ὁδοῖς κοπετός, διότι ἐλεύσομαι διὰ μέσου σου εἶπεν κύριος. οὐαὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες τὴν ἡμέραν κυρίου, ἵνα τί αὐτὴ ἡ ἡμέρα, καὶ αὐτή ἐστιν σκότος καὶ οὐ φῶς, ὃν τρόπον ἐάν τις φύγῃ ἐκ προσώπου λέοντος καὶ ἐμπέσῃ αὐτῷ ἄρκος, καὶ εἰσπηδήσῃ εἰς τὸν οἶκον καὶ ἀπερείσηται τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τοῖχον, καὶ δάκῃ αὐτὸν ὄφις. οὐχὶ σκότος ἡ ἡμέρα κυρίου καὶ οὐ φῶς, καὶ γνόφος οὐκ ἔχων φέγγος; μεμίσηκα ἀπῶσμαι ἑορτὰς ὑμῶν, καὶ οὐ μὴ ὀσφρανθῶ ἐν ταῖς πανηγύρεσιν ὑμῶν. διότι ἐὰν ἀνενέγκητέ μοι ὁλοκαυτώματα καὶ θυσίας ὑμῶν, οὐ προσδέξομαι, καὶ σωτηρίου ἐπιφανείας ὑμῶν οὐκ ἐπιβλέψομαι. μετάστησον ἀπ᾽ ἐμοῦ ἦχον ᾠδῶν σου καὶ ψαλμὸν ὀργάνων σου οὐκ ἀκούσομαι. καὶ κυλισθήσεται ὡς ὕδωρ κρίμα. καὶ δικαιοσύνη ὡς χειμάρρους ἄβατος. μὴ σφάγια καὶ θυσίας τεσσαράκοντα ἔτη προσηνέγκατέ μοι οἶκος τοῦ ἰσραήλ, καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ μολὸχ καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ῥομφά. τοὺς τύπους αὐτῶν οὓς ἐποιήσατε ἐν αὐτοῖς. καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα δαμασκοῦ λέγει κύριος, ὁ θεὸς παντοκράτωρ ὄνομα αὐτῷ.

3\.96. ro.12.c. Amos 5. Eſai. 1.a. Mala. 1.d. Actu.7.f. Luce.6.d.

illo tacebit: quia tempus malum est. Querite bonum & nō malum vt viuatis: & erit dñs deus exercituum vobiscum sicut dixistis. Odite malum & diligite bonum: & cōstituite in porta iudicium si forte misereatur dñs deus exercituum reliquiis ioseph. Propterea hec dicit dominus deus exercitū dñator. In oībus plateis planctus: & in cunctis q̄ foris sunt dicetur ve ve. Et vocabūt agricolā ad luctū: & ad planctū eos qui sciūt plangere. Et in oībus vineis erit plāctus: qa pertransibo in medio tui dicit dñs. Ve desiderantibꝰ diem domini. Ad quid eam vobis? Dies domini ista tenebre & non lux. Quomodo si fugiat vir a facie leonis & occurrat ei vrsus: & ingrediatur domū: & innitatur manu sua sup parietē: & mordeat eū coluber. Nunqd nō tenebre dies dñi & nō lux: & caligo: & nō splendor in ea? Odi & pieci festiuitates vestras: & non capiam odorē cetuū vestroꝝ. Quod si obtuleritis mihi holocaustomata & munera vr̄a nō suscipiam: & vota pinguiū vestroꝝ nō respiciā. Aufer a me tumultū carminū tuorū & cantica lyre tue non audiā. Et reuelabitur quasi aqua iudicium: & iusticia quasi torrens fortis. Nunquid hostias & sacrificium obtulistis mihi in deserto q̄draginta annis domꝰ israel? Et portastis tabernaculum moloch deo vr̄o: & imaginē idolorū vr̄oꝝ: sydus dei vr̄i rēphā: figuras q̄s fecistis vobis adorare eas. Et migrare vos faciā trās damascū: dicit dñs deꝰ exercituū nomen eius.

ההוא ידום כי עת רעה היא: דמם
דרשו טוב ואל רע למען תחיו רוע חיה
ויהי כן יהוה אלהי צבאות אתכם היה
כאשר אמרתם: שנאו רע ואהבו
טוב והציגו בשער משפט אולי יצג שפט
יחנן יהוה אלהי צבאות שארית חנן
יוסף: לכן כה אמר יהוה אלהי
צבאות אדני בכל רחבות מספד ספד
ובכל חוצות יאמרו הו הו וקראו חוץ אמר הו
אכר אל אבל ומספד אל יודעי
נהי: ובכל כרמים מספד כי אעבר נהה עבר
בקרבך אמר יהוה: הוי המתאוים אוה
את יום יהוה למה זה לכם יום
יהוה הוא חשך ולא אור: כאשר
ינוס איש מפני הארי ופגעו הדב נוס פגע
ובא הבית וסמך ידו על הקיר ארה דוב
ונשכו הנחש: הלא חשך יום בוא
יהוה ולא אור ואפל ולא נגה
לו: שנאתי מאסתי חגיכם ולא חגג
אריח בעצרתיכם: כי אם תעלו ריח עלה
לי עלות ומנחתיכם לא ארצה עלה רצה
ושלם מריאיכם לא אביט: הסר מרא נבט
מעלי המון שריך וזמרת נבליך סור המן
לא אשמע: ויגל כמים משפט שיר שמע
וצדקה כנחל איתן: הזבחים גלה שפט
ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעים נגש דבר
שנה בית ישראל: ונשאתם את רבע
סכות מלככם ואת כיון צלמיכם סכת כון
כוכב אלהיכם אשר עשיתם לכם: כבב עשה
והגליתי אתכם מהלאה לדמשק גלה
אמר יהוה אלהי צבאות שמו

Ca. 6.

Ve spernentibꝰ sion: ꝛ cōfidentibꝰ in montē samarie. vindemiauerūt principatꝰ gētiū. ꝛ igressa ē ad eos domꝰ israel. transite oēs ꝛ videte ꝛ ptransite inde in emath raba: ꝛ descendite in geth philistiim

Οὐαὶ τοῖς ἐξουδενοῦσιν σιών, καὶ τοῖς πεποιθόσιν ἐπὶ τὸ ὄρος σαμαρείας. ἀπετρύγησαν ἀρχὰς ἐθνῶν. καὶ εἰσῆλθεν εἰς αὐτοὺς οἶκος τοῦ ἰσραήλ. διάβητε πάντες καὶ ἴδετε καὶ διέλθετε ἐκεῖθεν εἰς ἐμμαθ ῥαβά, καὶ κατάβητε εἰς γὲθ ἀλλοφύλων τὰς

6\.

VE vobis qui opulenti estis in sion & confiditis in monte samarie: optimates capita ppłorū: ingredientes pōpatice domū isrl. Transite in calāne & videte: & ite inde in emath magnā: & descendite in geth palestinorum: & ad

Cap. vi.

הוי השאננים בציון
והבטחים בהר שמרון נקבי
ראשית הגוים ובאו להם בית בוא
ישראל: עברו כלנה וראו ולכו ראה הלך
משם חמת רבה ורדו גת פלשתים נגב ירד

Pritina.heb. Tex.heb. Amos.vij.

הטובים מן הממלכות האלה אם רב גבולם מגבולכם׃ המנדים ליום רע ותגישון שבת חמס׃ השכבים על מטות שן וסרחים על ערשותם ואכלים כרים מצאן ועגלים מתוך מרבק׃ הפרטים על פי הנבל כדויד חשבו להם כלי שיר׃ השתים במזרקי יין וראשית שמנים ימשחו ולא נחלו על שבר יוסף׃ לכן עתה יגלו בראש גלים וסר מרזח סרוחים׃ נשבע אדני יהוה בנפשו נאם יהוה אלהי צבאות מתאב אנכי את גאון יעקב וארמנתיו שנאתי והסגרתי עיר ומלאה׃ והיה אם יותרו עשרה אנשים בבית אחד ומתו׃ ונשאו דודו ומסרפו להוציא עצמים מן הבית ואמר לאשר בירכתי הבית העוד עמך ואמר אפס ואמר הס כי לא להזכיר בשם יהוה׃ כי הנה יהוה מצוה והכה הבית הגדול רסיסים והבית הקטן בקעים׃ הירצון בסלע סוסים אם יחרוש בבקרים כי הפכתם לראש משפט ופרי צדקה ללענה׃ השמחים ללא דבר האמרים הלא בחזקנו לקחנו לנו קרנים׃ כי הנני מקים עליכם בית ישראל נאם יהוה אלהי הצבאות גוי ולחצו אתכם מלבוא חמת עד נחל הערבה׃

Cap. vij.

כה הראני אדני יהוה והנה יוצר גבי בתחלת עלות הלקש והנה לקש אחר גזי המלך׃ והיה אם כלה לאכול את עשב הארץ ואמר אדני יהוה סלח נא מי יקום יעקב

Trāſl.B.Hie.

optima quoq regna horum ſi ooooooooooooooo latior terminus eoꝝ ter mino vro eſt. Qui ſepara ti eſtis in diē malū. Et ap propinq̄tis ſolio iniqta tis. Qui dormitis in le ctis eburneis: & laſciuitis in ſtratis vr̄is. Qui co meditis agnū de grege: & vitulos de medio ar menti: q canitis ad vocē pſalterii. Sicut dauid pu tauerunt ſe habere vaſa cantici. bibētes vinum in phialis & optimo ooo vnguēto delibuti: & ni hil patiebātur ſup contri tione ioſeph. Quapro pter nūc migrabūt in ca pite trāſmigrantiū: et au feretur factio laſciuiētiū. Iurauit dn̄s deus in aīa ſua: dicit dominus deus exercituū. Deteſtor ego ſuperbiam iacob: oooo & domos eius odi: & tra dam ciuitatem ooooooo cum habitatoribus ſuis. Quod ſi reliq fuerint de cem viri in domo vna & ipſi morietur. Et tollet eum ꝓpinquus ſuꝰ & cō buret eum vt efferat oſſa de domo: & dicet ei qui in penetralibus oooooo domꝰ eſt. Nunqd adhuc eſt penes te. Et rn̄debit. Finis eſt. Et dicet ei. Ta ce & nō recorderis nois dn̄i. Quia ecce domi nus mandauit: & pcutiet domū maiorem ruinis: & domum minorem oo ſciſſionibus. Nunqd cur rere queūt in petris equi aut arari poteſt in bu balis. Qm̄ conuertiſtis in amaritudinē iudiciū: & fructū iuſticie in ab ſinthiū: qui letamini in nihili: qui dicitis. ooooo Nunqd nō in fortitudine nr̄a aſſumpſimus nobis cornua. Ecce eni ſuſci tabo ſup vos domus iſrl̄ dicit dn̄s deus exercitu um gentem: oooooooooo & cōteret vos ab introi tu emath vſq ad torren tem deſerti. 7.

Hec oſtēdit mihi dn̄s deus. Et ecce fictor locuſte in principio ger minantium ſerotini im bris: & ecce ſerotinus oo poſt tonſionē regis. Et factū eſt cum cōſumaſſet comedere herbam ter re dixit. Domine deus propitius eſto obſecro. Quis ſuſcitabit iacob

Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

optimos de regnis iſtis: qm̄ plures ſunt termini eoꝝ ſminis vr̄is orantes in di em. τ illi appropiq̄ntes τ attingentes ſabbata falſa. dormientes in lectis eburneis: τ laſciuientes in ſtratis ſuis. τ cōedentes hedos ex gregibus: τ vitulos ex armē tis lactantes. plaudētes ad vocē organoꝝ: ſicut ſtantē putauerūt: τ nō ſicut fugiē tē. bibentes defecatū vinū τ p̄mis vn guētis vncti: τ nō patiebāt q̄cq̄ ſup cōtritione ioſeph. ppterea nūc captiui erunt ab initio potentū. τ auferet hinnitus ex ephraim. qr iurauit dn̄s p ſemetipſū: qr abominor ego oēm ſuperbiā iacob. τ regiones ei' odio hūi. auferā ciuitatē cū oīb' q̄ in ea. τ erit ſi relicti fuerint viri in domo vna τ morientur τ relinquent reli qui. τ capient domeſtici eoꝝ τ cogent vt efferant oſſa de domo. τ dicet pſidentib' dom': ſi adhuc eſt apd te: τ dicet nō adhuc. τ dicet: tace: nō nominauit nōm dn̄i. qr ecce dn̄s mādabit τ pcutiet domū magnā cōfractionib': τ domū paruā fracturis. ſi pſequent in petris equi: ſi tacebunt in feminis equi. qm̄ cōuertiſtis in furorē iudiciū: τ fructū iuſticie in amaritudinē q letantur in nullo verbo. q dicunt: qr nō in fortitudie nr̄a hūim' cornua: qr ecce ego ſuſcitabo ſup vos domꝰ iſrael gētē τ cōterent vos: ne ingrediamini in emath τ vſq ad torrentē occidētis. genitura locuſtaꝝ veniente matutino. τ ecce bruchus in gog regem. τ erit ſi cōſumauerit comedere herbam terre: τ dixi dn̄e ppitius eſto: quis ſuſcitabit iacob:

κρατίστας ἐκ τῶν βασιλειῶν τούτων, ἐπεὶ πλείονα ἐστὶ τὰ ὅρια αὐτῶν τῶν ὁρίων ὑμῶν, οἱ εὐχόμενοι εἰς ἡμέραν. κἀκεῖνοι ἐγγίζοντες καὶ ἐφαπτόμενοι σαββάτων ψευδῶν. οἱ καθεύδοντες ἐπὶ κλινῶν ἐλεφαντίνων, καὶ κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν. καὶ ἔσθοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων, καὶ μοσχάρια ἐκ βουκολίων γαλαθηνά. οἱ ἐπικροτοῦντες πρὸς τὴν φωνὴν τῶν ὀργάνων, ὡς ἑστηκότα ἐλογίσαντο, καὶ οὐχ ὡς φεύγοντα. οἱ πίνοντες τὸν διυλισμένον οἶνον καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι, καὶ οὐκ ἔπασχον οὐδὲν ἐπὶ τὴν συντριβὴν τοῦ ἰωσήφ. διὰ τοῦτο νῦν αἰχμάλωτοι ἔσονται ἀπ' ἀρχῆς δυναστῶν. καὶ ἐξαρθήσεται χρεμετισμὸς ἐξ ἐφραίμ. ὅτι ὤμοσε κύριος καθ' ἑαυτοῦ, διότι βδελύσσομαι ἐγὼ πᾶσαν τὴν ὕβριν ἰακώβ, καὶ τὰς χώρας αὐτοῦ μεμίσηκα. ἐξαρῶ πόλιν σὺν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν αὐτήν. καὶ ἔσται ἐὰν ὑπολειφθῶσι δέκα ἄνδρες ἐν οἰκίᾳ μιᾷ, καὶ ἀποθανοῦνται, καὶ ὑπολειφθήσονται οἱ κατάλοιποι. καὶ λήψονται οἱ οἰκεῖοι αὐτῶν καὶ παραβιῶνται τοῦ ἐξενέγκαι τὰ ὀστᾶ ἐκ τοῦ οἴκου. καὶ ἐρεῖ τοῖς προεστηκόσι τῆς οἰκίας, εἰ ἔτι ὑπάρχει παρὰ σοί; καὶ ἐρεῖ οὐκ ἔτι. καὶ ἐρεῖ, σίγα, οὐ μὴ ὀνομάσαι τὸ ὄνομα κυρίου. διότι ἰδοὺ κύριος ἐντέλλεται καὶ πατάξει τὸν οἶκον τὸν μέγαν θλάσμασι, καὶ τὸν οἶκον τὸν μικρὸν ῥήγμασι. εἰ διώξονται ἐν πέτραις ἵπποι, εἰ παρασιωπήσονται ἐν θηλείαις; ὅτι ἐξεστρέψατε εἰς θυμὸν κρίμα, καὶ καρπὸν δικαιοσύνης εἰς πικρίαν. οἱ εὐφραινόμενοι ἐπ' οὐδενὶ ῥήματι. οἱ λέγοντες, οὐκ ἐν τῇ ἰσχύι ἡμῶν ἔσχομεν κέρατα; διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐπεγείρω ἐφ' ὑμᾶς οἶκον ἰσραὴλ ἔθνος, καὶ ἐκθλίψουσιν ὑμᾶς, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν εἰς αἱμάθ, καὶ ἕως χειμάρρου τῶν δυσμῶν. Ca. 7.

Οὕτως ἔδειξέ μοι κύριος. καὶ ἰδοὺ ἐπιγονὴ ἀκρίδων ἐρχομένη ἑωθινή. καὶ ἰδοὺ βροῦχος εἷς γὼγ ὁ βασιλεύς. καὶ ἔσται ἐὰν συντελέσῃ τοῦ καταφαγεῖν τὸν χόρτον τῆς γῆς, καὶ εἶπα κύριε ἵλεως γενοῦ, τίς ἀναστήσει τὸν ἰακώβ, oooooooooooooooooooooooo

Dicte. s.f. Infra. s.

Trāſ.gre.lxx.cū inter.lati.

qr paruus eſt. pniamage dn̄e ſup hoc: τ hoc nō erit dicit dn̄s: ſic ondit mihi dn̄s: τ vocauit iudiciū in igne dn̄s τ comedit abyſſum multā: τ comedit partē. τ dixi: dn̄e deus quieſce: qs ſuſcitabit iacob? qr paruus eſt: pniamage dn̄e ſup hoc. τ hoc nō erit dicit dn̄s. ſic ondit mihi dn̄s: τ ecce dn̄s ſtans ſup murū adamantinū: τ in manu eius adamas. τ dixit dn̄s ad me: quid tu vides amos? τ dixi: adamantem. τ dixit ad me: ecce ego pono adamantem in medio ppli mei iſrael. non vltra adiciā preterire eum: τ delebuntur are riſus. τ feſtiuitates iſrael deſolabunt: τ cōſurgā ſup domū hieroboā in gladio. τ miſit amaſias ſacerdos bethel ad hieroboā regē iſrael dicens: cōiurationes facit cōtra te amos in medio domus iſrael: non poterit terra ſuſtinere oēs ſermones eius. qr hec dicit amos: in gladio morietur hieroboam: at iſrael captiuus ducetur de terra ſua. τ dixit amaſias ad amos: videns vade: diſcede in terrā iuda: τ illic viue: τ ibi pphetabis: in at bethel non vltra adiicies pphetare: qr ſanctificatiō regis eſt τ domus regni eſt. τ rn̄dit amos τ dixit ad amaſiam: nō eram ppheta neq filius pphete: ſed caprari' eram vellicans ſycomoros: τ aſſumpſit me dn̄s de ouibus. τ dixit dn̄s ad me: vade τ pphetiza ſup populū meū iſrael: τ nūc audi verbū dn̄i. tu dicis: nō pphetabis ſup iſrael: τ nō turbabis ſup domū iacob. ppterea hec dicit dn̄s: vxor tua in ciuitate fornicabit:

ὅτι ὀλιγοστός ἐστι; μετανόησον κύριε ἐπὶ τούτῳ, καὶ τοῦτο οὐκ ἔσται λέγει κύριος. οὕτως ἔδειξέ μοι κύριος, καὶ ἰδοὺ ἐκάλεσε τὴν δίκην ἐν πυρὶ κύριος καὶ κατέφαγε τὴν ἄβυσσον τὴν πολλήν, καὶ κατέφαγε τὴν μερίδα. καὶ εἶπα, κύριε ὁ θεὸς κόπασον, τίς ἀναστήσει τὸν ἰακώβ; ὅτι ὀλιγοστός ἐστι. μετανόησον κύριε ἐπὶ τούτῳ. καὶ τοῦτο οὐ μὴ γένηται λέγει κύριος. οὕτως ἔδειξέ μοι κύριος, καὶ ἰδοὺ κύριος ἑστηκὼς ἐπὶ τείχους ἀδάμαντος, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ ἀδάμας. καὶ εἶπε κύριος πρός με, τί σὺ ὁρᾷς ἀμώς; καὶ εἶπα, ἀδάμαντα. καὶ εἶπε κύριος πρός με, ἰδοὺ ἐγὼ ἐντάσσω ἀδάμαντα ἐν μέσῳ λαοῦ μου ἰσραήλ. οὐκ ἔτι μὴ προσθῶ τοῦ παρελθεῖν αὐτόν, καὶ ἀφανισθήσονται βωμοὶ τοῦ γέλωτος, καὶ αἱ τελεταὶ τοῦ ἰσραὴλ ἐρημωθήσονται, καὶ ἀναστήσομαι ἐπὶ τὸν οἶκον ἱεροβοὰμ ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἐξαπέστειλεν ἀμασίας ὁ ἱερεὺς βαιθὴλ πρὸς ἱεροβοὰμ βασιλέα ἰσραὴλ λέγων, συστροφὰς ποιεῖται κατὰ σοῦ ἀμὼς ἐν μέσῳ οἴκου ἰσραήλ, οὐ μὴ δύνηται ἡ γῆ ὥστε ὑπενεγκεῖν πάντας τοὺς λόγους αὐτοῦ. διότι τάδε λέγει ἀμώς, ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσει ἱεροβοάμ, ὁ δὲ ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἀχθήσεται ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. καὶ εἶπεν ἀμασίας πρὸς ἀμώς, ὁ ὁρῶν βάδιζε, ἐκχώρησον εἰς γῆν ἰούδα, καὶ ἐκεῖ καταβίου, καὶ ἐκεῖ προφητεύσεις, εἰς δὲ βαιθὴλ οὐκ ἔτι μὴ προσθῇς τοῦ προφητεῦσαι, ὅτι ἁγίασμα βασιλέως ἐστὶ καὶ οἶκος βασιλείας ἐστί. καὶ ἀπεκρίθη ἀμὼς καὶ εἶπε πρὸς ἀμασίαν, οὐκ ἤμην προφήτης οὐδὲ υἱὸς προφήτου, ἀλλ' αἰπόλος ἤμην κνίζων συκάμινα, καὶ ἀνέλαβέ με κύριος ἐκ τῶν προβάτων. καὶ εἶπε κύριος πρός με, βάδιζε καὶ προφήτευσον ἐπὶ τὸν λαόν μου ἰσραήλ. καὶ νῦν ἄκουε λόγον κυρίου. σὺ λέγεις, οὐ προφητεύσεις ἐπὶ τὸν ἰσραήλ, καὶ οὐ μὴ ὀχλαγωγήσεις ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακώβ. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος, ἡ γυνή σου ἐν τῇ πόλει πορνεύσει, ooooooooooooooooooo

Infra

Trāſla.B.Hie.

quia paruulꝰ eſt. Miſer tus eſt dn̄s ſuper hoc. Non erit dicit dominꝰ. Hec oſtendit mihi oooo dominus deus. Et ecce vocabat iudicium ooooo ad ignē dominus deus: & deuorauit abyſſum oo multā: & comedit ſimul partem. Et dixi. ooooo Dn̄e deus quieſce obſe cro. Quis ſuſcitabit ia cob: qa parulus eſt. Mi ſertꝰ eſt dn̄s ſup hoc. Sed et iſtud nō erit dicit do minus deus. oooooooooooo Hec oſtendit mihi. Et ecce dn̄s ſtans ſuper oo murū litū & in manu eiꝰ trulla cemētarii. Et dixit dominus ad me. Quid tu vides amos? ooooooo Et dixi. Trullam cemē tarii. Et dixit dn̄s. Ecce ego ponam trullā in me dio populi mei iſrael. oo Non adiciā vltra ſuper inducere eū. & demoliē tur excelſa idoli: & ſancti ficationes iſrael oooooooo deſolabūtur: & cōſurgā ſup domum hieroboā in gladio. Et miſit ama ſias ſacerdos bethel oooo ad hieroboā regē iſrael dicens. Rebellauit oooo cōtra te amos in medio domus iſrael. ooooooooo Non poterit terra ſuſti nere vniuerſos ooooooo ſermones eius. Hec eni dicit amos. In gladio oo morietur hieroboā: & iſrael captiuus migrauit de terra ſua. Et dixit amaſias ad ooooooooooo amos. Qui vides grade re: fuge in terram oooo iuda & comede ibi panē & prophetabis ibi: ooo & in bethel nō adiicies vltra vt prophetes: oooo quia ſanctificatio regis eſt & domus regni oooo eſt. Reſponditq amos & dixit ad ooooooooooo amaſiam. Non ſum ꝓ pheta: & nō ſum filius oo pphete: ſed armētariꝰ ego ſum vellicans ooooo ſycomoros. Et tulit me dn̄s cum ſequerer oooo gregē. Et dixit dn̄s ad me. Vade propheta ad populū meū iſrael. Et nunc audi verbum dn̄i. Tu dicis: nō propheta bis ſuper iſrael: oooooooo & nō ſtillabis ſup domū idoli. Propter hoc hec dicit dn̄s. Vxor tua in ci uitate fornicabitur: ooo

Tex.heb.Amos.vij. Pritiua.heb.

כי קטן הוא׃ נחם יהוה על זאת לא תהיה אמר יהוה׃ כה הראני אדני יהוה והנה קרא לרב באש אדני יהוה ותאכל את תהום רבה ואכלה את החלק׃ ואמר אדני יהוה חדל נא מי יקום יעקב כי קטן הוא׃ נחם יהוה על זאת גם היא לא תהיה אמר אדני יהוה׃ כה הראני והנה אדני נצב על חומת אנך ובידו אנך׃ ויאמר יהוה אלי מה אתה ראה עמוס ואמר אנך ויאמר אדני הנני שם אנך בקרב עמי ישראל לא אוסיף עוד עבור לו׃ ונשמו במות ישחק ומקדשי ישראל יחרבו וקמתי על בית ירבעם בחרב׃ וישלח אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר קשר עליך עמוס בקרב בית ישראל לא תוכל הארץ להכיל את כל דבריו׃ כי כה אמר עמוס בחרב ימות ירבעם וישראל גלה יגלה מעל אדמתו׃ ויאמר אמציה אל עמוס חזה לך ברח לך אל ארץ יהודה ואכל שם לחם ושם תנבא׃ ובית אל לא תוסיף עוד להנבא כי מקדש מלך הוא ובית ממלכה הוא׃ ויען עמוס ויאמר אל אמציה לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי כי בוקר אנכי ובולס שקמים׃ ויקחני יהוה מאחרי הצאן ויאמר אלי יהוה לך הנבא אל עמי ישראל׃ ועתה שמע דבר יהוה אתה אמר לא תנבא על ישראל ולא תטיף על בית ישחק׃ לכן כה אמר יהוה אשתך בעיר תזנה

ובניך ובנתיך בחרב יפלו ואדמתך בחבל תחלק ואתה על אדמה טמאה תמות וישראל גלה יגלה מעל אדמתו:

Cap. viij.

כה הראני אדני יהוה והנה כלוב קיץ: ויאמר מה אתה ראה עמוס ואמר כלוב קיץ ויאמר יהוה אלי בא הקץ אל עמי ישראל לא אוסיף עוד עבור לו: והילילו שירות היכל ביום ההוא נאם אדני יהוה רב הפגר בכל מקום השליך הס: שמעו זאת השאפים אביון ולשבית ענוי ארץ: לאמר מתי יעבר החדש ונשבירה שבר והשבת ונפתחה בר להקטין איפה ולהגדיל שקל ולעות מאזני מרמה: לקנות בכסף דלים ואביון בעבור נעלים ומפל בר נשביר: נשבע יהוה בגאון יעקב אם אשכח לנצח כל מעשיהם: העל זאת לא תרגז הארץ ואבל כל יושב בה ועלתה כאר כלה ונגרשה ונשקעה כיאור מצרים: והיה ביום ההוא נאם אדני יהוה והבאתי השמש בצהרים והחשכתי לארץ ביום אור: והפכתי חגיכם לאבל וכל שיריכם לקינה והעליתי על כל מתנים שק ועל כל ראש קרחה ושמתיה כאבל יחיד ואחריתה כיום מר: הנה ימים באים נאם אדני יהוה והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דברי יהוה: ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר יהוה ולא ימצאו: ביום ההוא תתעלפנה הבתולת היפות והבחורים בצמא: הנשבעים באשמת שמרון ואמרו חי אלהיך דן וחי דרך באר שבע ונפלו ולא יקומו עוד:

Cap.ix.

ראיתי את אדני נצב על המזבח ויאמר הך הכפתור וירעשו הספים ובצעם בראש כלם ואחריתם בחרב אהרג לא ינוס להם נס ולא ימלט להם פליט: אם יחתרו בשאול משם ידי תקחם ואם יעלו השמים משם אורידם: ואם יחבאו בראש הכרמל משם אחפש ולקחתים ואם יסתרו מנגד עיני בקרקע הים משם אצוה את הנחש ונשכם: ואם ילכו בשבי לפני איביהם משם אצוה את החרב והרגתם ושמתי עיני עליהם לרעה ולא לטובה: ואדני יהוה הצבאות הנוגע בארץ ותמוג ואבלו כל יושבי בה ועלתה כיאר כלה ושקעה כיאר מצרים: הבונה בשמים מעלותו ואגדתו על ארץ יסדה הקרא למי הים וישפכם על פני הארץ יהוה שמו: הלוא כבני כשיים אתם לי בני ישראל נאם יהוה הלוא את ישראל העליתי מארץ מצרים ופלשתיים מכפתור וארם מקיר: הנה עיני אדני יהוה בממלכה החטאה והשמדתי אתה מעל פני האדמה אפס כי לא השמיד אשמיד את בית יעקב נאם יהוה: כי הנה אנכי מצוה והנעותי בכל הגוים את בית ישראל כאשר ינוע בכברה ולא יפול צרור ארץ: בחרב ימותו

---

et filii tui & filie tue in gladio cadent: & humus tua funiculo metietur. Et tu in polluta terra morieris: & israel captiuus migrabit de terra sua. 8.

Hec ostendit mihi dominus deus. Ecce vncinus pomorū. Et dixit. Quid tu vides amos? Et dixi. Vncinū pomorum. Et dixit dñs ad me. Venit finis sup populū meū israel. Non adiiciā vltra vt per transeam eū. Et stridebūt cardines tēpli in die illa dicit dominus deus. Multi morientur: in omni loco proiicietur silentiū. Audite hoc qui conteritis pauperē: & deficere facitis egenos terre: dicētes. Quādo transibit mēsis & venūdabimus merces: & sabbatū: & aperiemus frumentū: vt imminuamus mēsurā & augeamus siclū: & supponamus stateras dolosas vt possideamus in argento egenos: & pauperes pro calciamentis: & quisqlias frumenti vendamus. Iurauit dñs in supbiā iacob: si oblitus fuero vsq; ad finē omnia opera eorū. Nunqd sup isto nō cōmouebitur terra: & lugebit ois habitator eius? Et ascēdet quasi fluuius vniuersus: & eiicietur & defluet quasi riuus egypti. Et erit in die illa dicit dñs deus occidet sol meridie: & tenebrescere faciam terram in die luminis. Et cōuertam festiuitates vr̄as in luctum: & oia cantica vr̄a in planctū. Et inducam sup omne dorsum vr̄m saccū: & sup omē caput caluiciū. Et ponā eam quasi luctum vnigeniti: & nouissima eius quasi diem amarū. Ecce dies veniūt dicit dñs: & emittam famem in terrā: non famem panis neq; sitim aque sed audiendi verbum dñi. Et cōmouebūtur a mari vsq; ad mare: & ab aquilone vsq; ad orientē circuibunt querentes verbum dñi: & nō inuenient. In die illa deficient virgines pulchre & adolescentes in siti: qui iurāt in delicto samarie: & dicūt. Viuit deus tuus dan: & viuit via bersabee. Et cadent & non resurgēt vltra. 9.

Vidi dñm stantē sup altare. Et dixit. Percute cardinē & cōmoueantur superliminaria. Auaricia enim in capite oim & nouissimum eorū in gladio interficiā. Non erit fuga eis: & qui fugerit ex eis nō saluabitur. Si descenderint vsq; ad infernū: inde manus mea educet eos: & si ascenderint vsq; ad celū: inde detrahā eos. Et si absconditi fuerint in vertice carmeli: inde scrutans auferam eos: & si celauerint se ab oculis meis in profundo maris: ibi mandabo serpēti & mordebit eos. Et si abierint in captiuitatem corā inimicis suis ibi mandabo gladio & occidet eos. Et ponā oculos meos sup eos in malum & nō in bonum. Et dñs deus exercituū qui tangit terrā & tabescit: & lugebunt omnes habitātes in ea. Et ascendet sicut riuus omnis: & defluet sicut fluuius egypti. Qui edificat in celo ascensionē suam: vt fasciculū suū sup terraz fundauit. Qui vocat aquas maris. & effundit eas sup faciē terre. Dñs nomen eius. Nunqd nō vt filii ethiopū vos estis mihi filii israel ait dominus? Nunqd nō israel ascendere feci de terra egypti & palestinos de cappadocia & syrios de cyrene? Ecce oculi domini dei super regnū peccās & conteram illud a facie terre. Veruntamen conterens non conteram domum iacob dicit dominus. Ecce enī mundabo ego & cōcutiam in omnibus gentibus domum israel sicut concutitur in cribro: & nō cadet lapillus sup trā. In gladio morientur

---

καὶ υἱοί σου καὶ αἱ θυγατέρες σου αἰχμάλωτοι ἀχθήσονται. καὶ ἡ γῆ σου χοινίῳ καταμετρηθήσεται. καὶ σὺ ἐν γῇ ἀκαθάρτῳ τελευτήσεις. ὁ δὲ ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἀχθήσεται ἀπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ. Ca.8.

Οὕτως ἔδειξέν μοι κύριος. καὶ ἰδοὺ ἄγγος ἰξευτοῦ. καὶ εἶπεν κύριος, τί σὺ βλέπεις ἀμμῶς; καὶ εἶπα, ἄγγος ἰξευτοῦ. καὶ εἶπεν κύριος πρός με, ἥκει τὸ πέρας ἐπὶ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ, οὐ προσθήσω οὐκέτι τοῦ παρελθεῖν αὐτόν. καὶ ὀλολύξει τὰ φατνώματα τοῦ ναοῦ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος. πολὺς ὁ πεπτωκὼς ἐν παντὶ τόπῳ ῥίψω σιωπήν. ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἐκτρίβοντες πένητα. καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ γῆς. οἱ λέγοντες πότε διελεύσεται ὁ μὴν καὶ συναγοράσομεν; καὶ τὰ σάββατα καὶ ἀνοίξομεν θησαυρούς; τοῦ ποιῆσαι μικρὸν μέτρον. καὶ τοῦ μεγαλῦναι σταθμὸν καὶ ποιῆσαι ζυγὸν ἄδικον. τοῦ κτᾶσθαι ἐν ἀργυρίῳ πτωχούς, καὶ ταπεινὸν ἀντὶ ὑποδημάτων, καὶ ἀπὸ παντὸς γενήματος ἐμπορευσόμεθα. ὀμνύει κύριος κατὰ τῆς ὑπερηφανίας ἰακώβ, εἰ ἐπιλησθήσεται εἰς νῖκος πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τούτοις οὐ ταραχθήσεται ἡ γῆ; καὶ πενθήσει πᾶς ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ. καὶ ἀναβήσεται ὡς ποταμὸς συντέλεια, καὶ καταβήσεται ὡς ποταμὸς αἰγύπτου. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύριος, καὶ δύσεται ὁ ἥλιος μεσημβρίας, καὶ συσκοτάσει ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἡμέρᾳ τὸ φῶς. καὶ μεταστρέψω τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος, καὶ πάσας τὰς ᾠδὰς ὑμῶν εἰς θρῆνον, καὶ ἀναβιβάσω ἐπὶ πᾶσαν ὀσφὺν σάκκον. καὶ ἐπὶ πᾶσαν κεφαλὴν φαλάκρωμα. καὶ θήσομαι αὐτὸν ὡς πένθος ἀγαπητοῦ, καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ὡς ἡμέραν ὀδύνης. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ ἐξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν, οὐ λιμὸν ἄρτου, οὐδὲ λιμὸν ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον κυρίου, καὶ σαλευθήσεται ὕδατα ἕως θαλάσσης, καὶ ἀπὸ βορρᾶ ἕως ἀνατολῶν περιδραμοῦνται ζητοῦντες λόγον κυρίου, καὶ οὐ μὴ εὕρωσιν. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐκλείψουσιν αἱ παρθένοι αἱ καλαί, καὶ οἱ νεανίσκοι ἐν δίψει οἱ ὀμνύοντες κατὰ τοῦ ἱλασμοῦ σαμαρείας, καὶ λέγοντες, ζῇ ὁ θεός σου δὰν καὶ ζῇ ὁ θεός σου βηρσαβεέ: καὶ πεσοῦνται καὶ οὐ μὴ ἀναστῶσιν οὐκ ἔτι. Ca.9.

Ἴδον τὸν κύριον ἐφεστῶτα ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ εἶπεν, πάταξον τὸ ἱλαστήριον, καὶ σεισθήσεται τὰ πρόπυλα, καὶ διάκοψον εἰς κεφαλὰς πάντων. καὶ τοὺς καταλοίπους αὐτῶν ἐν ῥομφαίᾳ ἀποκτενῶ. καὶ οὐ μὴ διαφύγῃ ἐξ αὐτῶν φεύγων, οὐδὲ μὴ διασωθῇ ἐξ αὐτῶν ἀνασῳζόμενος. ἐὰν κατορυγῶσιν εἰς ᾅδου, ἐκεῖθεν ἡ χείρ μου ἀνασπάσει αὐτούς. ἐὰν ἀναβῶσιν εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκεῖθεν κατάξω αὐτούς. ἐὰν κατακρυβῶσιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ καρμήλου, ἐκεῖθεν ἐξερευνήσω καὶ λήψομαι αὐτούς. ἐὰν καταδύσωσιν ἐξ ὀφθαλμῶν μου εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ἐντελοῦμαι τῷ δράκοντι, καὶ δήξεται αὐτούς. καὶ ἐὰν πορευθῶσιν ἐν αἰχμαλωσίᾳ πρὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ἐκεῖ ἐντελοῦμαι τῇ ῥομφαίᾳ καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς. καὶ στηριῶ τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐπ' αὐτοὺς εἰς κακὰ καὶ οὐκ εἰς ἀγαθά, καὶ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ὁ ἐφαπτόμενος τῆς γῆς καὶ σαλεύων αὐτήν. καὶ πενθήσουσι πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτήν. καὶ ἀναβήσεται ὡς ποταμὸς συντέλεια αὐτῆς. καὶ καταβήσεται ὡς ποταμὸς αἰγύπτου. ὁ οἰκοδομῶν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάβασιν, καὶ τὴν ἐπαγγελίαν ἐπὶ γῆς θεμελιῶν, ὁ προσκαλούμενος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐκχέων αὐτὸ ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς κύριος ὄνομα αὐτῷ. οὐχ ὡς υἱοὶ αἰθιόπων ὑμεῖς ἐστε ἐμοὶ υἱοὶ ἰσραὴλ λέγει κύριος; οὐ τὸν ἰσραὴλ ἀνήγαγον ἐξ αἰγύπτου καὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἐκ καππαδοκίας καὶ τοὺς σύρους ἐκ βόθρου; ἰδοὺ οἱ ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ τὴν βασιλείαν τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐξαρῶ αὐτὴν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, πλὴν διότι οὐκ εἰς τέλος ἐξαρῶ τὸν οἶκον ἰακὼβ λέγει κύριος. διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐντέλλομαι καὶ λικμιῶ ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι τὸν οἶκον τοῦ ἰσραήλ. ὃν τρόπον ὅταν λικμᾶται ἐν τῷ λικμητῷ καὶ οὐ πεσεῖται σύντριμμα ἐπὶ τὴν γῆν. ἐν ῥομφαίᾳ τελευτήσουσιν

כֹּל חַטָּאֵי עַמִּי הָאֹמְרִים לֹא־תַגִּישׁ
וְתַקְדִּים בַּעֲדֵינוּ הָרָעָה׃ בַּיּוֹם הַהוּא
אָקִים אֶת סֻכַּת דָּוִיד הַנֹּפֶלֶת
וְגָדַרְתִּי אֶת פִּרְצֵיהֶן וַהֲרִסֹתָיו
אָקִים וּבְנִיתִיהָ כִּימֵי עוֹלָם׃ לְמַעַן
יִירְשׁוּ אֶת שְׁאֵרִית אֱדוֹם וְכָל
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם
נְאֻם יְהוָה עֹשֶׂה זֹּאת׃ הִנֵּה יָמִים
בָּאִים נְאֻם יְהוָה וְנִגַּשׁ חוֹרֵשׁ
בַּקֹּצֵר וְדֹרֵךְ עֲנָבִים בְּמֹשֵׁךְ
הַזָּרַע וְהִטִּיפוּ הֶהָרִים עָסִיס
וְכָל הַגְּבָעוֹת תִּתְמוֹגַגְנָה׃ וְשַׁבְתִּי
אֶת שְׁבוּת עַמִּי יִשְׂרָאֵל וּבָנוּ עָרִים
נְשַׁמּוֹת וְיָשָׁבוּ וְנָטְעוּ כְרָמִים וְשָׁתוּ
אֶת יֵינָם וְעָשׂוּ גַנּוֹת וְאָכְלוּ אֶת
פְּרִיהֶם׃ וּנְטַעְתִּים עַל אַדְמָתָם וְלֹא
יִנָּתְשׁוּ עוֹד מֵעַל אַדְמָתָם אֲשֶׁר
נָתַתִּי לָהֶם אָמַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ׃

omēs peccatores populi mei qui dicūt: nō apropinqbit & non veniet super nos malum. In die illa suscitabo tabernaculum dauid quod cecidit & reedificabo aperturas murorū eius: & ea q̄ corruerāt instaurabo: & reedificabo eū sicut in dieb⁹ antiquis: vt possideant reliquias idumee & oēs nationes: eo q̄ inuocatum sit nomen meū sup eos dicit dñs faciēs hec. Ecce dies venient dicit dñs & cōprehēdet arator messorē: & calcator vue mittentē semē. Et stillabūt montes dulcedinem: & oēs colles culti erunt. Et conuertam captiuitatē populi mei israel & edificabūt ciuitates desertas: & inhabitabūt & plantabūt vineas: et bibēt vinū earū: & facient hortos & comedēt fructus eorū. Et plantabo eos sup humū suā: & nō euellam eos vltra de terra sua quam dedi eis: dicit dominus deus.

Explicit Amos ppheta.

oēs peccatores ppli mei: dicētes nō appropinqbūt sup nos mala: in die illa suscitabo tabernaculū dauid qđ cecidit: ⁊ suscitabo q̄ ceciderunt ex eis: ⁊ euersa eor̄ suscitabo. ⁊ reedificabo eū sicut dies seculi. vt requirant reliquie hoīm. ⁊ oēs gētes sup q̄s inuocatū ē nomē meū sup eos dicit dñs faciens hec. ecce dies veniūt dicit dñs. ⁊ cōphendet tritura vindemiā. ⁊ maturescet vua in semine: ⁊ stillabunt montes dulcedinē. ⁊ oēs colles cōsiti erunt. ⁊ cōuertam captiuitatem ppli mei israel: ⁊ edificabūt ciuitates desertas: ⁊ habitabunt: ⁊ plantabunt vineas: ⁊ bibent vinū eor̄. ⁊ facient hortos: ⁊ comedēt fructū eor̄. ⁊ plantabo eos in terra sua: ⁊ non euellent vltra ex terra sua quā dedi eis dicit dñs deus.

πάντες ἁμαρτωλοὶ τοῦ λαοῦ μου, οἱ λέγοντες οὐ μὴ ἐγγίσῃ ἐφ' ἡμᾶς τὰ κακά. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀναστήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ ἀναστήσω τὰ πεπτωκότα αὐτῶν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῶν ἀναστήσω, καὶ ἀνοικοδομήσω αὐτὴν καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος. ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων. καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν ταῦτα. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ καταλήψεται ὁ ἀλοητὸς τὸν τρυγητόν, καὶ περκάσει ἡ σταφυλὴ ἐν τῷ σπόρῳ, καὶ ἀποσταλάξει τὰ ὄρη γλυκασμόν, καὶ πάντες οἱ βουνοὶ σύμφυτοι ἔσονται. καὶ ἐπιστρέψω τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ μου Ἰσραήλ, καὶ οἰκοδομήσουσι πόλεις τὰς ἠφανισμένας, καὶ κατοικήσουσι, καὶ φυτεύσουσιν ἀμπελῶνας, καὶ πίονται τὸν οἶνον αὐτῶν. καὶ ποιήσουσι κήπους, καὶ φάγονται τὸν καρπὸν αὐτῶν. καὶ καταφυτεύσω αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ οὐ μὴ ἐκσπασθῶσιν οὐκ ἔτι ἐκ τῆς γῆς αὐτῶν ἧς ἔδωκα αὐτοῖς, λέγει κύριος ὁ θεός.

Actuū. 15.c.
Iohe. 3.d.

INCIPIT PROLOGVS IN ABDIAM PROPHETAM.

Iacob patriarcha habuit fratrem esau: q ob ruborē corporis sui edō hebrea lingua appellatus est: quod latine sanguineus dicitur. Is memoratū fratrem suum: qui israel nomen acceperat: graui odio cōmot⁹ interimere conat⁹ est. Qua de causa oēs qui populū israel id est filios patriarche iacob pdicti esau odiū imitati persecuti sunt: esau & edom appellati sunt. Et quia populus israel de captiuitate chaldeorū per cyrum regē persarū nutu dei reuocatus in hierusalē ab alio regno grauiter afflict⁹ atq; oppressus est: ideo hoc regnū quod more esau predictum populū persecutū est: per denūciationē abdie prophete increpatur: quod non dei indignatione: sed sua virtute populū superatum gloriabatur. De quo regno olim p dauid in psalmo centesimo trigesimo sexto dictū est. Memorare dñe filiorum edō in die hierusalē. Nā reliqua lectione cōprehensa: futurum in gentes iudiciū ob causas lectione cōprehensas: regnūq; dei in populo israel significatur. Hebrei hūc dicūt esse: qui sub rege samarie achab & impiissima iezabel: pauit centū prophetas in specubus: qui non curuauerunt genu ante baal & de septē milib⁹ erat quos helias arguitur ignorasse. Sepulchrū quoq; eius vsq; hodie cū mauseolo helisei pphete & baptiste iohannis: in sebaste venerationi habetur: que olim samaria dicebatur. Hanc herodes rex antipatri filius in honore augusti cesaris greco nomine vocauit augustā. Hic igitur qui centū pphetas pauerat: accepit gratiā prophetalem & de duce exercitus fuit dux ecclesie. Tunc in samaria paruū gregem pauerat: nūc in toto orbe christi pascit ecclesias. Et sicut stephanus coronam meruit passionis: sic hic de seruitutis dei cū paulo apostolo noīe gloriatur: qa abdias seruus dñi in nr̄o sonat eloqo.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

ABdias qui interpretatur seruus domini personat contra edom: sanguineū terrenūq; fratrem fratris quoq; iacob semper emulum hasta percutit spiritali.

Explicit argumentum.

ABDIAS.

ΑΒΔΕΙΑΣ.

Ca.1.

Cap.j.

חֲזוֹן עֹבַדְיָה כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה
לֶאֱדוֹם שְׁמוּעָה שָׁמַעְנוּ מֵאֵת יְהוָה
וְצִיר בַּגּוֹיִם שֻׁלָּח קוּמוּ וְנָקוּמָה
עָלֶיהָ לַמִּלְחָמָה׃ הִנֵּה קָטֹן נְתַתִּיךָ
בַּגּוֹיִם בָּזוּי אַתָּה מְאֹד׃ זְדוֹן לִבְּךָ
הִשִּׁיאֶךָ שֹׁכְנִי בְחַגְוֵי סֶלַע מְרוֹם

Incipit Abdias ppheta.
Capitulum. 1.

VIsio abdie. Hec dicit dominus de⁹ ad edom. Auditū audiuim⁹ a dño: & legatū ad gentes misit. Surgite: & cōsurgamus aduersus eum in preliū. Ecce paruulū dedi te i gentib⁹. Contēptibilis tu es valde. Superbia cordis tui extulit te: habitantē in scissuris petrarum exaltantem

Visio abdie. hec dicit dñs deus idumee: auditū audiui a dño: ⁊ munitionē in gētes emisit: surgite ⁊ cōsurgamus ī eā in pliū. ecce paruū dedi te in gētib⁹. ignoratus tu valde. superbia cordis tui eleuauit te: habitantē in foraminib⁹ petrarū exaltātē

Ὅρασις Ἀβδιοῦ. Τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῇ Ἰδουμαίᾳ, ἀκοὴν ἤκουσα παρὰ κυρίου, καὶ περιοχὴν εἰς τὰ ἔθνη ἐξαπέστειλεν· ἀνάστητε καὶ ἐξαναστῶμεν ἐπ' αὐτὴν εἰς πόλεμον. ἰδοὺ ὀλιγοστὸν δέδωκά σε ἐν τοῖς ἔθνεσιν· ἠτιμωμένος σὺ σφόδρα. ὑπερηφανία τῆς καρδίας σου ἐπῆρέ σε, κατασκηνοῦντα ἐν ταῖς ὀπαῖς τῶν πετρῶν ὕψος

habitaculū tuū dicentē in corde tuo: quis me deducet in terrā? si exaltat⁹ fueris vt aqla: ⁊ si inter sydera posueris nidū tuū: inde detraham te dicit dñs. si fures introissent ad te vel latrones noctu: quomodo piectus eēs? nōne furati eēnt sufficientia sibi? ⁊ si vindematores introissent ad te: nōne reliquissent racemū? quō pscrutat⁹ ē esau: ⁊ deprehensa sunt ei abscōdita: vsq ad fines emiserūt te. oēs viri testamēti tui restiterūt tibi. ꝑualuerūt aduersū te viri pacifici tui posuerūt insidias subter te. nō est sapia in eis. in illa die dicit dñs: pdam sapiētes ex idumea ⁊ intelligētiā de mōte esau. ⁊ pauebūt bellatores tui de themā: vt auferat homo de mōte esau ppt interfectionē ⁊ iniquitatē aduersū fratrē tuū iacob. operiet te cōfusio: ⁊ auferēris in eternū. ex q̄ die restitisti e cōtra in die captiuātū alienigenas fortitudinē ei⁹: ⁊ alieni ingressi sunt portas ei⁹. ⁊ sup hierusalem miserūt sortes. ⁊ vos eratis q̄si vnus ex eis. ⁊ nō despicias in die fratris tui in die alienor̄. ⁊ nō leteris sup filios iuda in die pditionis eor̄: ⁊ nō magna loquaris in die angustie eor̄. neq ingrediaris in portas ppli in die labor̄ eor̄. ⁊ ne despicias ⁊ tu cōgregationē eor̄ in die pditionis ei⁹: neq opponeris ad fortitudinē eor̄ in die pditionis eor̄: neq stabis in egressibus eor̄ vt pdas eos q̄ saluant ex eis. neq cōcludas fugientes ex eis in die tribulationis: q̄r iuxta dies dñi sup oēs gētes. sicut fecisti sic erit tibi. retributio tua reddet in caput tuū. q̄ quēadmodū bibisti sup mōte scm̄ meū: bibēt oēs gētes vinū. bibent ⁊ absorbentur: ⁊ erūt sicut nō existentes. In mōte sion erit saluatio ⁊ erit sctm̄. ⁊ possidebūt domus iacob eos q possederunt se. ⁊ erit dom⁹ iacob ignis ⁊ dom⁹ ioseph

τὸ κατοικητήριον αὐτοῦ, λέγοντα ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς με κατάξει ἐπὶ τὴν γῆν; ἐὰν μετεωρισθῇς ὡς ἀετός, καὶ ἀνὰ μέσον τῶν ἄστρων θῇς νοσσιάν σου, ἐκεῖθεν κατάξω σε, λέγει κύριος. εἰ κλέπται εἰσῆλθον πρὸς σὲ ἢ λῃσταὶ νυκτός, ποῦ ἂν ἀπερρίφης; οὐκ ἂν ἔκλεψαν τὰ ἱκανὰ ἑαυτοῖς; καὶ εἰ τρυγηταὶ εἰσῆλθον πρὸς σέ, οὐκ ἂν ὑπελείποντο ἐπιφυλλίδα; πῶς ἐξηρευνήθη Ἡσαῦ, καὶ κατελήφθησαν αὐτοῦ τὰ κεκρυμμένα; ἕως τῶν ὁρίων ἐξαπέστειλάν σε· πάντες ἄνδρες τῆς διαθήκης σου ἀντέστησάν σοι, ἠδυνάσθησαν πρὸς σὲ ἄνδρες εἰρηνικοί σου, ἔθηκαν ἔνεδρα ὑποκάτω σου, οὐκ ἔστιν σύνεσις ἐν αὐτοῖς. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει κύριος, ἀπολῶ σοφοὺς ἐκ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ σύνεσιν ἐξ ὄρους Ἡσαῦ. καὶ πτοηθήσονται οἱ μαχηταί σου οἱ ἐκ Θαιμάν, ἵνα ἐξαρθῇ ἄνθρωπος ἐξ ὄρους Ἡσαῦ διὰ τὴν σφαγὴν καὶ τὴν ἀσέβειαν τὴν εἰς τὸν ἀδελφόν σου Ἰακώβ. καλύψει σε αἰσχύνη, καὶ ἐξαρθήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀντέστης ἐξ ἐναντίας, ἐν ἡμέρᾳ αἰχμαλωτευόντων ἀλλοφύλων δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ἀλλότριοι εἰσῆλθον εἰς πύλας αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ Ἱερουσαλὴμ ἔβαλον κλήρους, καὶ ὑμεῖς ἦτε ὡς εἷς ἐξ αὐτῶν. καὶ μὴ ἐπίδῃς ἡμέρᾳ ἀδελφοῦ σου ἐν ἡμέρᾳ ἀλλοτρίων, καὶ μὴ ἐπιχαρῇς ἐπὶ τοὺς υἱοὺς Ἰούδα ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν, καὶ μὴ μεγαλορρημονήσῃς ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως. μηδὲ εἰσέλθῃς εἰς πύλας λαῶν ἐν ἡμέρᾳ πόνων αὐτῶν, μηδὲ ἐπίδῃς καὶ σὺ τὴν συναγωγὴν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ὀλέθρου αὐτῶν, μηδὲ συνεπιθῇ ἐπὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἀπωλείας αὐτῶν, μηδὲ ἐπιστῇς ἐπὶ τὰς διεκβολὰς αὐτῶν τοῦ ἐξολοθρεῦσαι τοὺς ἀνασῳζομένους ἐξ αὐτῶν. μηδὲ συγκλείσῃς τοὺς φεύγοντας ἐξ αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, διότι ἐγγὺς ἡμέρα κυρίου ἐπὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὃν τρόπον ἐποίησας, οὕτως ἔσται σοι. τὸ ἀνταπόδομά σου ἀνταποδοθήσεται εἰς κεφαλήν σου. διότι ὃν τρόπον ἔπιες ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, πίονται πάντα τὰ ἔθνη οἶνον. πίονται καὶ καταβήσονται, καὶ ἔσονται καθὼς οὐχ ὑπάρχοντες. ἐν δὲ τῷ ὄρει Σιὼν ἔσται ἡ σωτηρία, καὶ ἔσται ἅγιον. καὶ κατακληρονομήσει ὁ οἶκος Ἰακὼβ τοὺς κατακληρονομήσαντας αὐτούς. καὶ ἔσται ὁ οἶκος Ἰακὼβ πῦρ, καὶ ὁ οἶκος Ἰωσὴφ

Hiere. 49.d.

solium tuū. Qui dicis in corde tuo: quis detrahet me in terrā? Si exaltatus fueris vt aquila: & si inter sydera posueris nidū tuū inde detraham te dicit dñs. Si fures introissent ad te: si latrones per noctem: quomodo cōticuisses! Nōne furati essent sufficientia sibi! Si vindemiatores introissent ad te: nūquid saltem racemū reliquissent tibi! Quomō scrutati sunt esau! Inuestigauerūt abscōdita ei⁹. Vsq; ad terminū emiserunt te: oēs viri federis tui illuserunt tibi. Inualuerunt aduersum te viri pacis tue. Qui comedūt tecū: ponēt insidias subter te. Non est prudētia in eo. Nunqd nō in die illa dicit dñs: perdam sapientes de idumea & prudentiā de mōte esau. Et timebūt fortes tui a meridie: vt intereat vir de monte esau. Propter interfectionē & ppter iniquitatem in fratrē tuū iacob operiet te cōfusio: & peribis in eternū. In die cū stares aduersus eū: qn̄ capiebāt alieni exercitū eius: & extranei igrediebātur portas eius: & sup hierusalē mittebāt sortē: tu quoq; eras q̄si vnus ex eis. Et non despicies in die fratris tui: in die peregrinationis eius. Et nō letaberis sup filios iuda in die pditionis eorū: & nō magnificabis os tuū ī die angustie. Neq; ingredieris portā popli mei in die ruine eor̄: neq; despicies & tu in malis ei⁹ in die vastitatis illi⁹. Et nō emitteris aduers⁹ exercitū ei⁹ in die vastitatis illius: neq; stabis in exitib⁹ vt interficias eos qui fugerit. Et nō cōcludes reliqs ei⁹ in die tribulatiōis: qm̄ iuxta est dies dñi sup oēs gentes. Sicut fecisti: fiet tibi: retributionē tuā cōuertam in caput tuū. Quō ei bibisti sup montē scm̄ meū bibēt oēs gētes iugiter: & bibēt: & absorbebūt: & erūt q̄si nō sit. Et i mōte sion erit saluatio & erit scts. Et possidebit domus iacob eos q se possederāt. Et erit dom⁹ iacob ignis: & domus ioseph

שִׁבְתּוֹ אֹמֵר בְּלִבּוֹ מִי יוֹרִדֵנִי
אָרֶץ׃ אִם תַּגְבִּיהַּ כַּנֶּשֶׁר וְאִם בֵּין
כּוֹכָבִים שִׂים קִנֶּךָ מִשָּׁם אוֹרִידְךָ
נְאֻם יְהוָה׃ אִם גַּנָּבִים בָּאוּ לְךָ
אִם שׁוֹדְדֵי לַיְלָה אֵיךְ נִדְמֵיתָה
הֲלוֹא יִגְנְבוּ דַּיָּם אִם בֹּצְרִים בָּאוּ
לָךְ הֲלוֹא יַשְׁאִירוּ עֹלֵלוֹת׃ אֵיךְ
נֶחְפְּשׂוּ עֵשָׂו נִבְעוּ מַצְפֻּנָיו׃ עַד
הַגְּבוּל שִׁלְּחוּךָ כֹּל אַנְשֵׁי בְרִיתֶךָ
הִשִּׁיאוּךָ יָכְלוּ לְךָ אַנְשֵׁי שְׁלֹמֶךָ
לַחְמְךָ יָשִׂימוּ מָזוֹר תַּחְתֶּיךָ אֵין
תְּבוּנָה בּוֹ׃ הֲלוֹא בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם
יְהוָה וְהַאֲבַדְתִּי חֲכָמִים מֵאֱדוֹם
וּתְבוּנָה מֵהַר עֵשָׂו׃ וְחַתּוּ גִבּוֹרֶיךָ
תֵּימָן לְמַעַן יִכָּרֶת אִישׁ מֵהַר עֵשָׂו
מִקָּטֶל׃ מֵחֲמַס אָחִיךָ יַעֲקֹב תְּכַסְּךָ
בוּשָׁה וְנִכְרַתָּ לְעוֹלָם׃ בְּיוֹם עֲמָדְךָ
מִנֶּגֶד בְּיוֹם שְׁבוֹת זָרִים חֵילוֹ
וְנָכְרִים בָּאוּ שְׁעָרָו וְעַל יְרוּשָׁלַםִ
יַדּוּ גוֹרָל גַּם אַתָּה כְּאַחַד מֵהֶם׃ וְאַל
תֵּרֶא בְיוֹם אָחִיךָ בְּיוֹם נָכְרוֹ וְאַל
תִּשְׂמַח לִבְנֵי יְהוּדָה בְּיוֹם אָבְדָם וְאַל
תַּגְדֵּל פִּיךָ בְּיוֹם צָרָה׃ אַל תָּבוֹא
בְשַׁעַר עַמִּי בְּיוֹם אֵידָם אַל תֵּרֶא
גַם אַתָּה בְּרָעָתוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ וְאַל
תִּשְׁלַחְנָה בְחֵילוֹ בְּיוֹם אֵידוֹ׃ וְאַל
תַּעֲמֹד עַל הַפֶּרֶק לְהַכְרִית אֶת
פְּלִיטָיו וְאַל תַּסְגֵּר שְׂרִידָיו בְּיוֹם
צָרָה׃ כִּי קָרוֹב יוֹם יְהוָה עַל כָּל הַגּוֹיִם
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ יֵעָשֶׂה לָּךְ גְּמֻלְךָ
יָשׁוּב בְּרֹאשֶׁךָ׃ כִּי כַּאֲשֶׁר שְׁתִיתֶם
עַל הַר קָדְשִׁי יִשְׁתּוּ כָל הַגּוֹיִם
תָּמִיד וְשָׁתוּ וְלָעוּ וְהָיוּ כְּלוֹא הָיוּ׃
וּבְהַר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְלֵיטָה וְהָיָה קֹדֶשׁ
וְיָרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב אֵת מוֹרָשֵׁיהֶם׃
וְהָיָה בֵית יַעֲקֹב אֵשׁ וּבֵית יוֹסֵף

לְלֶהָבָה וּבֵית עֵשָׂו לְקַשׁ וְדָלְקוּ בָהֶם וַאֲכָלוּם וְלֹא יִהְיֶה שָׂרִיד לְבֵית עֵשָׂו כִּי יְהוָה דִּבֵּר: וְיָרְשׁוּ הַנֶּגֶב אֶת הַר עֵשָׂו וְהַשְּׁפֵלָה אֶת פְּלִשְׁתִּים וְיָרְשׁוּ אֶת שְׂדֵה אֶפְרַיִם וְאֵת שְׂדֵה שֹׁמְרוֹן וּבִנְיָמִן אֶת הַגִּלְעָד: וְגָלֻת הַחֵל הַזֶּה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כְּנַעֲנִים עַד צָרְפַת וְגָלֻת יְרוּשָׁלִַם אֲשֶׁר בִּסְפָרַד יִרְשׁוּ אֵת עָרֵי הַנֶּגֶב: וְעָלוּ מוֹשִׁעִים בְּהַר צִיּוֹן לִשְׁפֹּט אֶת הַר עֵשָׂו וְהָיְתָה לַיהוָה הַמְּלוּכָה:

flamma: & domus esau stipula. Et succendetur in eis & deuorabunt eos: & nō erunt reliquie domus esau: quia dñs locutꝰ est. Et hereditabūt hi qui ad austrū sunt montē esau: & qui in cāpestribꝰ philistiim: & possidebunt regionē effraim & regionē samarie. Et beniamin possidebit galaad: & trāsmigratio exercitus huiꝰ filiorum israel oīa loca chananeorum vsque ad sarepta: & trāsmigratio hierusalē quę in bosphoro est possidebit ciuitates austri. Et ascendent saluatores in montē sion iudicare montem esau: & erit dño regnum.

Explicit Abdias ꝑpheta.

φλόξ. ὁ δὲ οἶκος ἠσαῦ καλάμη. καὶ ἐκκαυθήσονται εἰς αὐτούς, καὶ καταφάγονται αὐτούς, καὶ οὐκ ἔσται πυροφόρος τῷ οἴκῳ ἠσαῦ. ὅτι κύριος ἐλάλησε. καὶ κατακληρονομήσουσιν οἱ ἐν ναγὲβ τὸ ὄρος τὸ ἠσαῦ. καὶ οἱ ἐν τῇ σεφηλᾷ, τοὺς ἀλλοφύλους. καὶ κατακληρονομήσουσι τὸ ὄρος τοῦ ἐφραίμ. καὶ τὸ πεδίον σαμαρείας καὶ βενιαμίν. καὶ τὴν γαλαάδ. καὶ τῆς μετοικεσίας ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῖς υἱοῖς ἰσραὴλ. γῆ τῶν χαναναίων ἕως σαρεφθῶν. καὶ ἡ μετοικεσία ἱερουσαλὴμ ἕως εὐφραθᾶ. καὶ κληρονομήσουσι τὰς πόλεις τοῦ ναγέβ. καὶ ἀναβήσονται ἄνδρες σεσωσμένοι ἐξ ὄρους σιών, τοῦ ἐκδικῆσαι τὸ ὄρος τὸ ἠσαῦ, καὶ ἔσται τῷ κυρίῳ ἡ βασιλεία.

(Interlinear Latin: flāma. at domus esau stipula. et succendent in eum: et deuorabunt eos: et nō erit frumētarius domui esau. quia dñs locutꝰ est. et possidebunt qui in austro mōtē esau. et qui in cāpestri: alienigenas. et possidebunt mōtē ephraim. et campū samarie et beniamin. et galaad: et trāsmigratiōis principiū istud filijs israel terra chananeorum vsque ad sareptā. et trāsmigratio hierusalem vsque ad euphrata. et possidebunt ciuitates austri. et ascendent viri saluati ex mōte sion: vt puniāt mōtē esau: et erit dño regnū.)

INCIPIT PROLOGVS IN IONAM PROPHETAM.

Sanctum Ionam hebrei affirmāt filiū fuisse mulieris vidue sareptane quē helias propheta mortuū suscitauit: matre postea dicēte ad eum. Nunc cognoui: quia vir dei es tu: & verbū dei in ore tuo veritas est. Ob hanc etiam causam ipm puerū sic vocauit amathi. Amathi enim in nostra lingua veritatē sonat. Et ex eo ꝙ verū helias locutus est: ille qui suscitatus est: filius esse dicitur veritatis. Ideo de veritate colūba nascitur: quia ionas colūbam sonat. In condēnationem aūt israel ionas ad gentes mittitur: quia niniue agēte penitentiā illi in malitia perseuerant. Temporibꝰ quippe hieroboā regis israel qui deo derelicto cū populo suo in samaria idolis sacrificabat ionam prophetā fuisse: quartus liber regū indicat. Is cū prophetia illumināte peccatores ciuitatis niniue dei misericordiā cōsecuturos videret ne falsa predicare videretur: ad denunciandū interitū eiusdem ciuitatis ire nolebat. Nam sicut deus ad abraā de impietate sodomorū locutus est: clamor sodomorū & gomorreorū peruenit ad me. Ita & de niniue dicitur. eo ꝙ ascenderit clamor malicie eiꝰ ad deū. Et quia sentētia dei de sodomis facta: minime reuocata est: ita & ionas aduersum niniue prolatā sententiā reuocari nolebat: diuine dispensationis ignarus qui salutē hominū ad se conuertentiū magis vult ꝙ interitū. Hoc illi acciderat qd & sancto helisco qui filiū sunamitidis mulieris mortuū ignorauit. Ideo a conspectu dei fugere se ionas putabat humanum aliquid passus: dicente dauid. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiam.

Explicit prologus:
Incipit argumentum.

Ionas columba pulcherrima naufragio suo passionem domini prefigurans mundum ad penitentiam reuocat: & sub nomine niniue salutem gentibus denunciat.

Explicit argumentum.

IONAS.

Cap. j.

וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי לֵאמֹר: קוּם לֵךְ אֶל נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי עָלְתָה רָעָתָם לְפָנָי: וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרֹחַ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא אָנִיָּה בָּאָה תַרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ לָבוֹא עִמָּהֶם תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְהוָה: וַיהוָה הֵטִיל רוּחַ גְּדוֹלָה אֶל הַיָּם וַיְהִי סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם וְהָאֳנִיָּה חִשְּׁבָה לְהִשָּׁבֵר: וַיִּירְאוּ הַמַּלָּחִים וַיִּזְעֲקוּ אִישׁ אֶל אֱלֹהָיו וַיָּטִלוּ אֶת הַכֵּלִים אֲשֶׁר בָּאֳנִיָּה אֶל הַיָּם לְהָקֵל מֵעֲלֵיהֶם וְיוֹנָה יָרַד אֶל יַרְכְּתֵי הַסְּפִינָה

Incipit Ionas propheta. Capitulum. j.

Et factum est verbū dñi ad ionam filiū amathi dicens. Surge & vade in niniue ciuitatē grandem & predica in ea: quia ascendit malicia eius coram me. Et surrexit ionas vt fugeret in tharsis a facie dñi. Et descendit ioppen & inuenit nauē euntē in tharsis. Et dedit naulum eius & descēdit in eam vt iret cum eis in tharsis a facie domini. Dominꝰ autem misit ventum magnū in mare: & facta est tempestas magna in mari: & nauis periclitabatur conteri. Et timuerūt naute & clamauerunt viri ad deum suum: & miserūt vasa que erant in naui in mare: vt alleuiaretur ab eis. Et ionas descendit ad interiora nauis:

ΙΩΝΑΣ. Ca. j.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἰωνᾶν τὸν τοῦ ἀμαθὶ λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς νινευὶ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ ὅτι ἀνέβη ἡ κραυγὴ τῆς κακίας αὐτῆς πρός με. καὶ ἀνέστη ἰωνᾶς τοῦ φυγεῖν εἰς θαρσεῖς ἐκ προσώπου κυρίου, καὶ κατέβη εἰς ἰόππην καὶ εὗρεν πλοῖον βαδίζον εἰς θαρσεῖς, καὶ ἔδωκεν τὸ ναῦλον αὐτοῦ καὶ ἐνέβη εἰς αὐτό, τοῦ πλεῦσαι μετ' αὐτῶν εἰς θαρσεῖς ἐκ προσώπου κυρίου. καὶ κύριος ἐξήγειρε πνεῦμα εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐγένετο κλύδων μέγας ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ τὸ πλοῖον ἐκινδύνευε συντριβῆναι. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ναυτικοὶ καὶ ἀνεβόων ἕκαστος πρὸς τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ ἐκβολὴν ἐποιήσαντο τῶν σκευῶν τῶν ἐν τῷ πλοίῳ εἰς τὴν θάλασσαν, τοῦ κουφισθῆναι ἀπ' αὐτῶν. ἰωνᾶς δὲ κατέβη εἰς τὴν κοίλην τοῦ πλοίου,

(Interlinear Latin: Et factū verbū dñi ad ionā filiū amathi dicēs: surge et vade in niniue ciuitatē magnā: et pdica in ea: quia ascēdit clamor malitie eius ad me. et surrexit ionas vt fugeret in tharsis a facie dñi. et descēdit in ioppen et inuenit nauē euntem in tharsis: et dedit naulū suū et ascendit in eam: vt nauigaret cū eis in tharsis a facie dñi. et dñs suscitauit spm in mare: et facta ē tēpestas magna in mari: et nauis pclitabat dissolui. et timuerūt naute et clamabāt vnusquisque ad deū suū: et factū fecerunt vasorū que in naui in mare: vt alleuiaret ab eis. ionas aūt descēdit ad cōcauū nauis:)

καὶ ἐκάθευδε καὶ ἔρεγχε. καὶ προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ πρωρεὺς καὶ εἶπεν αὐτῷ, τί σὺ ῥέγχεις; ἀνάστα, ἐπικαλοῦ τὸν θεόν σου, ὅπως διασώσῃ ὁ θεὸς ἡμᾶς καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα. καὶ εἶπεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, δεῦτε βάλωμεν κλήρους, καὶ γνῶμεν τίνος ἕνεκα ἡ κακία αὕτη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. καὶ ἔβαλον κλήρους, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ἰωνᾶν. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, ἀπάγγειλον ἡμῖν τίνος ἕνεκεν τὸ κακὸν τοῦτο ἡμῖν; τίς σου ἡ ἐργασία ἐστίν; καὶ πόθεν ἔρχῃ; καὶ ἐκ ποίας χώρας, καὶ ἐκ ποίου λαοῦ σὺ εἶ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς, δοῦλος κυρίου ἐγώ εἰμι, καὶ τὸν κύριον θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐγὼ σέβομαι, ὃς ἐποίησεν τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνδρες φόβον μέγαν, καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, τί τοῦτο ἐποίησας; διότι ἔγνωσαν οἱ ἄνδρες ὅτι ἐκ προσώπου κυρίου ἦν φεύγων ὅτι ἀπήγγειλεν αὐτοῖς. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτόν, τί σοι ποιήσωμεν καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ἡμῶν; ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο καὶ ἐξήγειρεν μᾶλλον κλύδωνα. καὶ εἶπεν ἰωνᾶς πρὸς αὐτούς, ἄρατέ με καὶ ἐμβάλετε εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ κοπάσει ἡ θάλασσα ἀφ' ὑμῶν, διότι ἔγνωκα ἐγώ, ὅτι δι' ἐμὲ ὁ κλύδων οὗτος μέγας ἐφ' ὑμᾶς ἐστί. καὶ παρεβιάζοντο οἱ ἄνδρες τοῦ ἐπιστρέψαι εἰς τὴν γῆν, καὶ οὐκ ἠδύναντο, ὅτι ἡ θάλασσα ἐπορεύετο καὶ ἐξηγείρετο μᾶλλον ἐπ' αὐτούς. καὶ ἀνεβόησαν πρὸς κύριον καὶ εἶπαν, μηδαμῶς κύριε μὴ ἀπολώμεθα ἕνεκεν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου τούτου, καὶ μὴ δῷς ἐφ' ἡμᾶς αἷμα δίκαιον, διότι σὺ κύριε ὃν τρόπον ἐβούλου πεποίηκας. καὶ ἔλαβον τὸν ἰωνᾶν καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἔστη ἡ θάλασσα ἐκ τοῦ σάλου αὐτῆς. καὶ ἐφοβήθησαν οἱ ἄνδρες φόβῳ μεγάλῳ τὸν κύριον, καὶ ἔθυσαν θυσίας τῷ κυρίῳ καὶ ηὔξαντο εὐχάς.

(Interlinear Latin: et dormiebat et stertebat. et accessit ad eū prorator: et dixit ei: qd tu stertis: surge: inuoca deū tuū: vt saluet deꝰ nos et nō peream. et dixit vnusquisque ad proximū suum: venite mittamꝰ sortes: et sciamꝰ cuius causa malū hoc est nobis. et miserūt sortes: et cecidit sors sup ionā. et dixerūt ad eū: indica nobis cuiꝰ causa malū hoc nobis: quod tuū opus est. et vnde venis. et ex q̄ regiōe. et ex q̄ pplo es. et dixit ad eos: seruus dñi ego sum: et deū celi et terre ego colo: q̄ fecit mare et aridā. et timuerūt viri timore magno: et dixerūt ad eū: qd hoc fecisti: q: cognouerūt viri q: a facie dñi erat fugiēs: q: nunciauit eis. et dixerūt ad eū: qd tibi faciemꝰ et desinet mare a nobis: q: mare ibat et suscitabat magis fluctū. et dixit ionas ad eos: tollite me et mittite in mare: et desinet mare a vobis: q: noui ego: qꝛ ꝓpt me fluctꝰ iste magnꝰ sup vos est. et conabātur viri vt reuerterent ad terrā. et nō poterāt: q: mare ibat et insurgebat magis in eos. et clamauerūt ad dñm et dixerūt: ne quaq̄ dñe ne peream ꝓpt aiam hois huius. et ne des sup nos sanguinē iustū. q: tu dñe sicut voluisti fecisti. et tulerūt ionā et miserūt eū in mare. et stetit mare a motiōe sua. et timuerunt viri timore magno dñm: et imolauerūt hostias dño et vouerūt vota.)

& dormiebat sopore graui. Et accessit ad eum gubernator & dixit ei. Quid tu sopore deprimeris? Surge inuoca deum tuum: si forte recogitet deus de nobis & non pereamus. Et dixit vir ad collegā suū. Venite & mittamus sortes: & sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes: & cecidit sors super ionam. Et dixerunt ad eum. Indica nobis cuius causa malum istud sit nobis: quod est opus tuum: que terra tua: & quo vadis: vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos. Hebreus ego sum: & dñm deum celi ego timeo: qui fecit mare & aridam. Et timuerunt viri timore magno: et dixerunt ad eū. Quid hoc fecisti? Cognouerunt enim viri q: a facie dñi fugeret: quia indicauerat eis ionas: & dixerunt ad eū. Quid faciemus tibi: & cessabit mare a nobis? Quia mare ibat & intumescebat sup eos. Et dixit ad eos. Tollite me & mittite in mare: & cessabit mare a vobis. Scio enim ego: quoniam ꝓpter me tēpestas hec grandis venit super vos. Et remigabant viri vt reuerterentur ad aridam: & non valebāt: quia mare ibat & intumescebat super eos. Et clamauerūt ad dñm & dixerunt. Quesumus dñe ne pereamus in anima viri istius. & ne des super nos sanguinem innocentem: quia tu dñe sicut voluisti fecisti. Et tulerunt ionā & miserunt in mare: & stetit mare a feruore suo. Et timuerunt viri timore magno dñm: & immolauerunt hostias domino: & vouerunt vota.

וַיִּשְׁכַּב וַיֵּרָדַם: וַיִּקְרַב אֵלָיו רַב הַחֹבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ מַה לְּךָ נִרְדָּם קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ אוּלַי יִתְעַשֵּׁת הָאֱלֹהִים לָנוּ וְלֹא נֹאבֵד: וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ לְכוּ וְנַפִּילָה גוֹרָלוֹת וְנֵדְעָה בְּשֶׁלְּמִי הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ וַיַּפִּלוּ גּוֹרָלוֹת וַיִּפֹּל הַגּוֹרָל עַל יוֹנָה: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הַגִּידָה נָּא לָנוּ בַּאֲשֶׁר לְמִי הָרָעָה הַזֹּאת לָנוּ מַה מְּלַאכְתְּךָ וּמֵאַיִן תָּבוֹא מָה אַרְצֶךָ וְאֵי מִזֶּה עַם אָתָּה: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עִבְרִי אָנֹכִי וְאֶת יְהוָה אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת הַיָּם וְאֶת הַיַּבָּשָׁה: וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה זֹּאת עָשִׂיתָ כִּי יָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִלִּפְנֵי יְהוָה הוּא בֹרֵחַ כִּי הִגִּיד לָהֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו מַה נַּעֲשֶׂה לָּךְ וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעָלֵינוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שָׂאוּנִי וַהֲטִילֻנִי אֶל הַיָּם וְיִשְׁתֹּק הַיָּם מֵעֲלֵיכֶם כִּי יוֹדֵעַ אָנִי כִּי בְשֶׁלִּי הַסַּעַר הַגָּדוֹל הַזֶּה עֲלֵיכֶם: וַיַּחְתְּרוּ הָאֲנָשִׁים לְהָשִׁיב אֶל הַיַּבָּשָׁה וְלֹא יָכֹלוּ כִּי הַיָּם הוֹלֵךְ וְסֹעֵר עֲלֵיהֶם: וַיִּקְרְאוּ אֶל יְהוָה וַיֹּאמְרוּ אָנָּה יְהוָה אַל נָא נֹאבְדָה בְּנֶפֶשׁ הָאִישׁ הַזֶּה וְאַל תִּתֵּן עָלֵינוּ דָּם נָקִיא כִּי אַתָּה יְהוָה כַּאֲשֶׁר חָפַצְתָּ עָשִׂיתָ: וַיִּשְׂאוּ אֶת יוֹנָה וַיְטִלֻהוּ אֶל הַיָּם וַיַּעֲמֹד הַיָּם מִזַּעְפּוֹ: וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה אֶת יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ זֶבַח לַיהוָה וַיִּדְּרוּ נְדָרִים:

Ca. 2.

Καὶ προσέταξε κύριος κήτει μεγάλῳ, καὶ κατέπιε τὸν ἰωνᾶν. καὶ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας

(Interlinear Latin: Et pcepit dñs ceto magno: et deuorauit ionam. et fuit ionas in ventre ceti tribus dieb)

Et preparauit dñs piscem grandē vt deglutiret ionam. Et erat ionas in ventre piscis tribus diebus

Cap. ij.

וַיְמַן יְהוָה דָּג גָּדוֹל לִבְלֹעַ אֶת יוֹנָה וַיְהִי יוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים

Pritiua.heb. | Tex.heb.Jonas.iij. | Trãsl.B.Hie. | Trãs.Gre.lxx.cũ interp.latina.

Tex.heb. Jonas.ij.

ושלשה לילות: ויתפלל יונה אל יהוה אלהיו ממעי הדגה: ויאמר קראתי מצרה לי אל יהוה ויענני מבטן שאול שועתי שמעת קולי: ותשליכני מצולה בלבב ימים ונהר יסבבני כל משבריך וגליך עלי עברו: ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך אך אוסיף להביט אל היכל קדשך: אפפוני מים עד נפש תהום יסבבני סוף חבוש לראשי: לקצבי הרים ירדתי הארץ בריחיה בעדי לעולם ותעל משחת חיי יהוה אלהי: בהתעטף עלי נפשי את יהוה זכרתי ותבוא אליך תפלתי אל היכל קדשך: משמרים הבלי שוא חסדם יעזבו: ואני בקול תודה אזבחה לך אשר נדרתי אשלמה ישועתה ליהוה: ויאמר יהוה לדג ויקא את יונה אל היבשה:

Cap.iij. ויהי דבר יהוה אל יונה שנית לאמר: קום לך אל נינוה העיר הגדולה וקרא אליה את הקריאה אשר אנכי דבר אליך: ויקם יונה וילך אל נינוה כדבר יהוה ונינוה היתה עיר גדולה לאלהים מהלך שלשת ימים: ויחל יונה לבוא בעיר מהלך יום אחד ויקרא ויאמר עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת: ויאמינו אנשי נינוה באלהים ויקראו צום וילבשו שקים מגדולם ועד קטנם: ויגע הדבר אל מלך נינוה ויקם מכסאו ויעבר אדרתו מעליו ויכס שק וישב על האפר: ויזעק ויאמר בנינוה מטעם המלך וגדליו

Trãsl. B. Hie.

& tribus noctibus. Et orauit ionas ad dñm deum suum de ventre piscis. Et dixit. Clamaui de tribulatione mea ad dñm & exaudiuit me. De ventre inferi clamaui & exaudisti vocem meã. Et proiecisti me in profundũ in corde maris: & flumen circũdedit me. Oẽs gurgites tui & fluctus tui: sup me transierũt. Et ego dixi. Abiectus sum a cõspectu oculorũ tuorum. Verũtñ rursus video templũ sanctũ tuum. Circũdederũt me aque vsq; ad animam: abyssus vallauit me: pelagus operuit caput meũ. Ad extrema montiũ descendi: terre vectes cõcluserunt me in eternũ: & subleuabis de corruptione vitã meã dñe deus meus. Cum angustiaretur in me aĩa mea dñi recordatus sum: vt veniat ad te oratio mea ad tẽplũ sanctũ tuũ. Qui custodiũt vanitates frustra miam suam derelinquũt. Ego autẽ in voce laudis ĩmolabo tibi: quecunq; voui reddam pro salute domino. Et dixit dominus pisci. Et euomuit ionam in aridam. 3.

Et factũ est verbum dñi ad ionã secũdo dicens. Surge & vade in niniuen ciuitatem magnam & predica in ea predicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit ionas & abiit in niniuen iuxta verbũ domini. Et niniue erat ciuitas magna: itinere trium dierum. Et cepit ionas introire ciuitatẽ itinere diei vnius: & clamauit & dixit. Adhuc quadraginta dies: & niniue subuertetur. Et crediderunt viri niniuite in deo: & predicauerunt ieiunium: & vestiti sunt saccis a maiore vsq; ad minorẽ. Et peruenit verbum ad regem niniue. Et surrexit de solio suo & abiecit vestimẽtũ suũ a se: & indutus est sacco & sedit in cinere: & clamauit & dixit in niniue ex ore regis & principum eius

Trãs. Gre. lxx. cũ interp. latina.

καὶ τρεῖς νύκτας. καὶ προσηύξατο ἰωνᾶς πρὸς κύριον τὸν θεὸν αὐτοῦ ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους καὶ εἶπεν, ἐβόησα ἐν θλίψει μου πρὸς κύριον τὸν θεόν μου καὶ εἰσήκουσέν μου. ἐκ κοιλίας ᾅδου ἤκουσας φωνῆς μου. ἀπέρριψάς με εἰς βάθος καρδίας θαλάσσης, καὶ ποταμοὶ ἐκύκλωσάν με, πάντες οἱ μετεωρισμοί σου καὶ τὰ κύματά σου ἐπ' ἐμὲ διῆλθον. κἀγὼ εἶπον ἀπῶσμαι ἐξ ὀφθαλμῶν σου, ἆρα προσθήσω τοῦ ἐπιβλέψαι πρὸς τὸν ναὸν τὸν ἅγιόν σου. περιεχύθη μοι ὕδωρ ἕως ψυχῆς, ἄβυσσος ἐκύκλωσέν με, ἔδυ ἡ κεφαλή μου εἰς σχισμὰς ὀρέων, κατέβην εἰς γῆν ἧς οἱ μοχλοὶ αὐτῆς κάτοχοι αἰώνιοι. καὶ ἀναβήτω ἐκ φθορᾶς ἡ ζωή μου κύριε θεέ μου, ἐν τῷ ἐκλείπειν ἀπ' ἐμοῦ τὴν ψυχήν μου, τοῦ κυρίου ἐμνήσθην, καὶ ἔλθοι πρὸς σὲ ἡ προσευχή μου πρὸς ναὸν ἅγιόν σου, φυλασσόμενοι μάταια καὶ ψευδῆ, ἔλεον αὐτῶν ἐγκατέλιπον. ἐγὼ δὲ μετὰ φωνῆς αἰνέσεως καὶ ἐξομολογήσεως θύσω σοι, ὅσα ηὐξάμην ἀποδώσω σοι εἰς σωτηρίαν μου τῷ κυρίῳ. καὶ προσετάγη τῷ κήτει καὶ ἐξέβαλεν τὸν ἰωνᾶν ἐπὶ τὴν ξηράν.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ἰωνᾶν ἐκ δευτέρου λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύθητι εἰς νινευὴ τὴν πόλιν τὴν μεγάλην, καὶ κήρυξον ἐν αὐτῇ κατὰ τὸ κήρυγμα τὸ ἔμπροσθεν, ὃ ἐγὼ λελάληκα πρὸς σέ. καὶ ἀνέστη ἰωνᾶς καὶ ἐπορεύθη εἰς νινευὴ καθὼς ἐλάλησεν κύριος. ἡ δὲ νινευὴ ἦν πόλις μεγάλη τῷ θεῷ ὡσεὶ πορείας ὁδοῦ ἡμερῶν τριῶν. καὶ ἤρξατο ἰωνᾶς τοῦ εἰσπορεύεσθαι εἰς τὴν πόλιν ὡσεὶ πορείαν ἡμέρας μιᾶς. καὶ ἐκήρυξεν καὶ εἶπεν, ἔτι τρεῖς ἡμέραι, καὶ νινευὴ καταστραφήσεται. καὶ ἐνεπίστευσαν οἱ ἄνδρες νινευὴ τῷ θεῷ, καὶ ἐκήρυξαν νηστείαν, καὶ ἐνεδύσαντο σάκκους ἀπὸ μεγάλου αὐτῶν καὶ ἕως μικροῦ αὐτῶν. καὶ ἤγγισεν ὁ λόγος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς νινευή. καὶ ἐξανέστη ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ περιείλατο τὴν στολὴν αὐτοῦ ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ ἐνεδύσατο σάκκον, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ σποδοῦ. καὶ ἐκηρύχθη ἐν τῇ νινευὴ παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ πάντων τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. lati. | Trãsla. B. Hie. | Tex.heb. Jonas.iij. Pritiua.heb.

Trãsla. B. Hie.

dicens. Homines & iumenta & boues & pecora non gustent quicq; nec pascantur: & aquam non bibant: & operiantur saccis homines & iumẽta & clament ad deum in fortitudine: & cõuertatur vir a via sua mala & ab iniquitate que est in manibus eorum. Quis scit si cõuertatur & ignoscat deus: & reuertatur a furore ire sue: & non peribimus? Et vidit deus opera eorũ: quia cõuersi sunt de via sua mala: & misertus est super maliciã quã locutus fuerat vt faceret eis: & non fecit. 4.

Et afflictus est ionas afflictione magna & iratus est & orauit ad dñm & dixit. Obsecro dñe: nunquid nõ hoc est verbũ meũ cũ adhuc essẽ in terra mea. Propter hoc preoccupaui vt fugerẽ in tarsis. Scio enĩ quia tu deus clemẽs & misericors es: patiẽs & multe miserationis: & ignoscens super maliciã. Et nũc dñe tolle queso aĩam meã a me: quia melior ẽ mihi mors q; vita. Et dixit dñs. Putasne bene irasceris tu? Et egressus est ionas de ciuitate: & sedit contra orientẽ ciuitatis. Et fecit sibimet vmbraculum ibi: & sedebat subter illud in vmbra donec videret qd accideret ciuitati. Et preparauit dñs deus hederam & ascẽdit sup caput ione vt esset vmbra sup caput eius & protegeret eũ. Laborauerat enĩ. Et letatus est ionas super hedera leticia magna. Et parauit deus vermem ascensu diluculi in crastinũ. Et percussit hederam & exaruit. Et cũ ortus fuisset sol precepit deus vẽto calido & vrẽti & percussit sol super caput ione: & estuabat. Et petiuit anime sue vt moreretur. Et dixit. Melius est mihi mori q; viuere. Et dixit deus ad ionã. Putasne bene irasceris tu super

Tex.heb. Jonas.iij.

לאמר האדם והבהמה הבקר והצאן אל יטעמו מאומה אל ירעו ומים אל ישתו: ויתכסו שקים האדם והבהמה ויקראו אל אלהים בחזקה וישבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם: מי יודע ישוב ונחם האלהים ושב מחרון אפו ולא נאבד: וירא האלהים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וינחם האלהים על הרעה אשר דבר לעשות להם ולא עשה:

Cap.iiij. וירע אל יונה רעה גדולה ויחר לו: ויתפלל אל יהוה ויאמר אנה יהוה הלוא זה דברי עד היותי על אדמתי על כן קדמתי לברח תרשישה כי ידעתי כי אתה אל חנון ורחום ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה: ועתה יהוה קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי: ויאמר יהוה ההיטב חרה לך: ויצא יונה מן העיר וישב מקדם לעיר ויעש לו שם סכה וישב תחתיה בצל עד אשר יראה מה יהיה בעיר: וימן יהוה אלהים קיקיון ויעל מעל ליונה להיות צל על ראשו להציל לו מרעתו וישמח יונה על הקיקיון שמחה גדולה: וימן האלהים תולעת בעלות השחר למחרת ותך את הקיקיון וייבש: ויהי כזרח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית ותך השמש על ראש יונה ויתעלף וישאל את נפשו למות ויאמר טוב מותי מחיי: ויאמר אלהים אל יונה ההיטב חרה לך על

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. lati.

λέγων· οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη καὶ οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα μὴ γευσάσθωσαν, μηδὲ νεμέσθωσαν, καὶ ὕδωρ μὴ πιέτωσαν, καὶ περιεβάλοντο σάκκους οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ κτήνη, καὶ ἀνεβόησαν πρὸς τὸν θεὸν ἐκτενῶς. καὶ ἀπέστρεψαν ἕκαστος ἐκ τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ τῆς πονηρᾶς, καὶ τῆς ἀδικίας τῆς ἐν χερσὶν αὐτῶν λέγοντες, τίς οἶδεν εἰ μετανοήσει ὁ θεὸς καὶ ἀποστρέψει ἐξ ὀργῆς θυμοῦ αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ ἀπολώμεθα; καὶ εἶδεν ὁ θεὸς τὰ ἔργα αὐτῶν, ὅτι ἀπέστρεψαν ἀπὸ τῶν ὁδῶν αὐτῶν τῶν πονηρῶν, καὶ μετενόησεν ὁ θεὸς ἐπὶ τῇ κακίᾳ ἡ ἐλάλησεν τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς καὶ οὐκ ἐποίησεν. Ca. 4.

Καὶ ἐλυπήθη ἰωνᾶς λύπην μεγάλην, καὶ συνεχύθη. καὶ προσηύξατο πρὸς κύριον καὶ εἶπεν, ὦ κύριε, οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι μου ἦσαν ἔτι ὄντες μου ἐν τῇ γῇ μου. διὰ τοῦτο προέφθασα φυγεῖν εἰς θαρσεῖς, διότι ἔγνων ὅτι ἐλεήμων σὺ καὶ οἰκτίρμων μακρόθυμος καὶ πολυέλεος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταῖς κακίαις. καὶ νῦν δέσποτα κύριε λάβε τὴν ψυχήν μου ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι καλὸν τὸ ἀποθανεῖν με μᾶλλον ἢ ζῆν με. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰωνᾶν, εἰ σφόδρα λελύπησαι σύ; καὶ ἐξῆλθεν ἰωνᾶς ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἐκάθισεν κατέναντι τῆς πόλεως, καὶ ἐποίησεν ἑαυτῷ ἐκεῖ σκηνήν, καὶ ἐκάθητο ὑποκάτω αὐτῆς ἐν σκιᾷ, ἕως οὗ ἀπίδῃ τί ἔσται τῇ πόλει. καὶ προσέταξεν κύριος ὁ θεὸς κολοκύνθῃ, καὶ ἀνέβη ὑπὲρ κεφαλῆς ἰωνᾶ, τοῦ εἶναι σκιὰν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τοῦ σκιάζειν αὐτῷ ἀπὸ τῶν κακῶν αὐτοῦ. καὶ ἐχάρη ἰωνᾶς ἐπὶ τῇ κολοκύνθῃ χαρὰν μεγάλην. καὶ προσέταξεν ὁ θεὸς σκώληκι ἑωθινῇ τῇ ἐπαύριον, καὶ ἐπάταξεν τὴν κολόκυνθαν καὶ ἀπεξηράνθη. καὶ ἐγένετο ἅμα τῷ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον, καὶ προσέταξεν ὁ θεὸς πνεύματι καύσωνος συγκαίοντι, καὶ ἐπάταξεν ὁ ἥλιος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἰωνᾶ, καὶ ὀλιγοψύχησε, καὶ ἀπελέγετο τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ εἶπεν, καλόν μοι τὸ ἀποθανεῖν με ἢ ζῆν. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς ἰωνᾶν, εἰ σφόδρα λελύπησαι σὺ ἐπὶ τῇ κολοκύνθῃ; καὶ εἶπε, σφόδρα λελύπημαι ἐγὼ ἕως θανάτου. καὶ εἶπεν ὁ κύριος. σὺ ἐφείσω ὑπὲρ τῆς

Pritiua.heb. | Tex.heb.Miche.j. | Trãsl.B.Hie. | Trãs.Gre.lxx.cũ interp.latina.

הקיקיון ויאמר היטב חרה לי
עד מות׃ ויאמר יהוה אתה חסת
על הקיקיון אשר לא עמלת
בו ולא גדלתו שבן לילה היה
ובן לילה אבד׃ ואני לא אחוס
על נינוה העיר הגדולה אשר
יש בה הרבה משתים עשרה
רבו אדם אשר לא ידע בין
ימינו לשמאלו ובהמה רבה׃

חוס · בנה · חוס · גדל · רבה · רבב · ימן

hederam. Et dixit. Bene irascor usque ad mortẽ. Et dixit dominus. Tu doles super hederam in qua non laborasti neque fecisti vt cresceret: que sub vna nocte nata est: & sub vna nocte periit. & ego non parcam ninive civitati magne: in qua sunt plusquam centum viginti milia hominũ qui nõ sciunt quid sit inter dexteram & sinistrã suã & iumenta multa.

Explicit Ionas ppheta.

cucurbita pro q̃ nõ laborasti sup ea neque
κολοκύνθης ὑπὲρ ἧς οὐκ ἐκακοπάθησας ἐπ᾽ αὐτῇ οὐδὲ
enutristi eam. q̃ sub nocte nata ẽ: & sub nocte periit:
ἐξέθρεψας αὐτήν· ἣ ὑπὸ νύκτα ἐγενήθη καὶ ὑπὸ νύκτα ἀπώ-
ego aũt nõ parcã sup niniue ciuitate
λετο, ἐγὼ δὲ οὐ φείσομαι ὑπὲρ νινευὶ τῆς πόλεως
magna in q̃ hitant plures q̃ duodeci decẽ
τῆς μεγάλης ἐν ᾗ κατοικοῦσι πλείους ἢ δώδεκα μυ-
milia viroꝝ: qui nõ cognouerũt dexterã suã ne
ριάδες ἀνδρῶν, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν δεξιὰν αὐτῶν οὔ-
qꝫ sinistrã & iumẽta multa.
δὲ ἀριστερὰν καὶ κτήνη πολλά.

INCIPIT PROLOGVS IN MICHEAM PROPHETAM.

Temporibus ioathe & achaz & ezechie regũ iuda: micheã prophetam ob hanc prophetiã spiritusancto repletũ fuisse lectio ipsa demonstrat. Sed de supradicto numero regũ ioathã & ezechiam deo ob religionẽ placuisse: historia libri quarti regũ: & secũdi paralipomenõ indicat. Achaz vero relicto deo: idola samarie quibus etiã filios suos in sacrificiũ igni cõcremandos obtulerat coluisse constat. Quãobrem deus samariã que reges israel & iuda simulachrorũ superstitione fefellerat increpãs indignationẽ suam in eam processurã cõminatus est. Populo quoque israel preuaricatori: & principibus eius: qui eundẽ populũ fallaci suasione ad colenda idola impulerant verbis in sequentibus captiuitatem & interitum affuturum denunciauit.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Micheas demorasthi coheres xp̃i vastationem annunciat filie latronis & obsidionem ponit contra eam: quia maxillam percusserit iudicis israel.

Explicit argumentum.

Cap. j.

דבר יהוה אשר היה אל מיכה
המרשתי בימי יותם אחז יחזקיה
מלכי יהודה אשר חזה על שמרון
וירושלם׃ שמעו עמים כלם
הקשיבי ארץ ומלאה ויהי אדני
יהוה בכם לעד אדני מהיכל
קדשו׃ כי הנה יהוה יצא ממקומו
וירד ודרך על במותי ארץ׃ ונמסו
ההרים תחתיו והעמקים יתבקעו
כדונג מפני האש כמים מגרים
במורד׃ בפשע יעקב כל זאת
ובחטאות בית ישראל מי פשע
יעקב הלוא שמרון ומי במות
יהודה הלוא ירושלם׃ ושמתי
שמרון לעי השדה למטעי כרם
והגרתי לגי אבניה ויסדיה אגלה׃
וכל פסיליה יכתו וכל אתנניה
ישרפו באש וכל עצביה אשים
שממה כי מאתנן זונה קבצה

יום · קשב היה · עוד היכל · קום · במה מסס · בקע · דוג פנה · נגר ירד · שום · עוה נטע · נגר גלה · פסל כתת · תנה · שרף שום · תנה זנה

Incipit Micheas ppheta. Capitulum I.

Verbum dñi quod factũ est ad micheam morasthitem in diebus ioathã: achaz & ezechie regum iuda: quod vidit super samariam & hierusalẽ. Audite populi omnes: & attendat terra & plenitudo eius: & sit dñs deus vobis in testem: dñs in tẽplo sancto suo. Quia ecce dñs egredietur de loco suo: & descendet & calcabit sup excelsa terre. Et consumentur montes subtus eum: & valles scindentur sicut cera a facie ignis: sicut aque que decurrũt in preceps. In scelere iacob omne istud: & in peccatis domus israel. Quod scelus iacob? Nonne samaria? Et que excelsa iude? Nonne hierusalẽ? Et ponam samariã quasi aceruũ lapidũ in agro cũ plantatur vinea: & detrahã in vallẽ lapides eius. Et fundamẽta eius reuelabo: & oĩa sculptilia eius cõcidẽtur. Et oẽs mercedes eius cõburẽtur igne & oĩa idola eius ponã in pditionẽ: quia de mercedibus meretricis cõgregata sunt:

MICHEAS
ΜΗΧΑΙΑΣ. Ca. I.

Et factũ ẽ verbũ dñi ad micheam mo-
Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς μηχαίαν τὸν μω-
rasthitẽ in dieb9 ioathã & achaz & ezechie
ρασθίτην ἐν ἡμέραις ἰωάθαμ καὶ ἄχαζ καὶ ἐζεκί-
regũ iuda: de qb9 vidit de samaria & de
ου βασιλέων ἰούδα, ὑπὲρ ὧν ἴδεν περὶ σαμαρείας καὶ περὶ
hierusalem. audite ppli oẽs sermones: attendat
ἱερουσαλήμ. ἀκούσατε λαοὶ πάντες λόγους, προσεχέτω
terra & oẽs q in ea: & erit dñs deus in vobis in testi-
ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῇ, καὶ ἔσται κύριος ὁ θεὸς ἐν ὑμῖν εἰς μαρ-
moniũ dñs ex domo scta sua. qr ecce dñs egredit
τύριον κύριος ἐξ οἴκου ἁγίου αὐτοῦ. διότι ἰδοὺ κύριος ἐκπορεύεται
de loco suo: & descendet & ascendet sup
ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ, καὶ καταβήσεται καὶ ἀναβήσεται ἐπὶ τὰ
excelsa terre: & cõmouebunt mõtes subter eũ: &
ὕψη τῆς γῆς, καὶ σαλευθήσεται τὰ ὄρη ὑποκάτωθεν αὐτοῦ, καὶ
valles tabescent sicut tabescit cera a facie
αἱ κοιλάδες τακήσονται ὡς κηρὸς ἀπὸ προσώ-
ignis: & sicut aqua pfluens in descẽsu:
που πυρός, καὶ ὡς ὕδωρ καταφερόμενον ἐν καταβά-
ppt ipietatẽ iacob oĩa hec: & ppt pecca-
σει. διὰ ἀσέβειαν ἰακὼβ πάντα ταῦτα, καὶ διὰ ἁμαρ-
tum dom9 israel. q̃ ipietas iacob: nõne ñ sama-
τίαν οἴκου ἰσραήλ. τίς ἡ ἀσέβεια ἰακώβ, οὐχὶ σαμά-
ria: & qd peccatũ dom9 iuda: nõne hierusalem?
ρεια; καὶ τίς ἡ ἁμαρτία οἴκου ἰούδα, οὐχὶ ἱερουσαλήμ;
& ponã samariã in pomoꝝ custodiã agri. & in
καὶ θήσομαι σαμάρειαν εἰς ὀπωροφυλάκιον ἀγροῦ. καὶ εἰς
plãtatione vinee: & detraham in voraginẽ lapides
φυτείαν ἀμπελῶνος, καὶ κατασπάσω εἰς χάος τοὺς λίθους
eius & fundamẽta ei9 reuelabo. & cuncta sculp-
αὐτῆς καὶ τὰ θεμέλια αὐτῆς ἀποκαλύψω. καὶ πάντα τὰ γλυ-
ptilia ei9 euertent: & oẽs mercedes e-
πτὰ αὐτῆς κατακόψουσιν, καὶ πάντα τὰ μισθώματα αὐ-
ius cõburent igni: & cuncta idola ei9 ponam
τῆς ἐμπρήσουσιν πυρί, καὶ πάντα τὰ εἴδωλα αὐτῆς θήσομαι
in pditionẽ: qr ex mercedib9 fornicatiõis cõgregauit:
εἰς ἀφανισμόν, διότι ἐκ μισθωμάτων πορνείας συνήγαγεν,

Esai. 25. d. · Z. 5. a.

Trãsla.Gre.lxx.cũ interp.lati. | Trãsla.B.Hie. | Tex.heb.Miche.ij. Pritiua.heb.

& ex mercedib9 fornicarie destruxit. ppt hoc
καὶ ἐκ μισθωμάτων πόρνης κατέστρεψεν. ἕνεκεν τούτου
planget & lugebit: ibit discalciata & nu-
κόψεται καὶ θρηνήσει, πορεύσεται ἀνυπόδετος καὶ γυμ-
da faciet planctũ q̃si draconum: & luctũ q̃si fi-
νή, ποιήσεται κοπετὸν ὡς δρακόντων, καὶ πένθος ὡς θυ-
liaꝝ sirenarũ: qr obtinuit plaga eius: qr
γατέρων σειρήνων, ὅτι κατεκράτησεν ἡ πληγὴ αὐτῆς, διότι
venit vsqꝫ ad iudã. tetigit vsqꝫ ad portã ppli mei i hieru-
ἦλθεν ἕως ἰούδα. καὶ ἥψατο ἕως πύλης λαοῦ μου ἕως ἱερου-
salem. q in geth nõ magnificemini: & q in bachim nõ
σαλήμ. οἱ ἐν γὲθ μὴ μεγαλύνεσθε, καὶ οἱ ἐν βακεὶμ μὴ
reedificetis. de domo derisiõ terrã aspergite.
ἀνοικοδομεῖτε. ἐξ οἴκου καταγέλωτα γῆν καταπάσα-
derisionem vẽm hitantes bene ciui-
σθε. καταγέλωτα ὑμῶν κατοικοῦσα καλῶς τὰς πό-
tates eius: nõ est egressa hitatrix senan. plangite
λεις αὐτῆς, οὐκ ἐξῆλθεν κατοικοῦσα σεννάρ. κόψασθε
domũ q̃ est iuxta eã. accipiet ex vobis plagã doloris.
οἶκον ἐχόμενον αὐτῆς. λήψεται ἐξ ὑμῶν πληγὴν ὀδύνης.
q cepit in bona q̃ hitat in doloribus: qr de-
τίς ἤρξατο εἰς ἀγαθὰ κατοικούσῃ ἐν ὀδύναις, ὅτι κα-
scẽderũt mala a dño in portis hierusalem.
τέβη κακὰ παρὰ κυρίου ἐπὶ πύλας ἱερουσαλήμ.
sonitus curruũ & equitantium hitans. lachis
ψόφος ἁρμάτων καὶ ἱππευόντων κατοικοῦσα. λαχὶς
pnceps peccati est filie sion. qr in te in-
ἀρχηγὸς ἁμαρτίας ἐστὶν τῇ θυγατρὶ σιών. ὅτι ἐν σοὶ εὑ-
uẽte sunt ipietates israel: ideo dabit emissa-
ρέθησαν ἀσέβειαι ἰσραήλ, διὰ τοῦτο δώσει ἐξαποστελ-
os vsqꝫ ad hereditatẽ geth. domos vanas frustra
λομένους ἕως κληρονομίας γέθ. οἴκους ματαίους εἰς κενὸν
fuerũt regibus israel donec heredes addu-
ἐγένοντο τοῖς βασιλεῦσιν ἰσραὴλ ἕως τοὺς κληρονόμους ἀγά-
cant tibi hitans lachis hereditas tua vsqꝫ ad odo-
γωσίν σοι κατοικοῦσα λαχὶς κληρονομία σου. ἕως ὀδο-
lam veniet glia filie israel. decaluare & tõdere
λλὰμ ἥξει δόξα τῆς θυγατρὸς ἰσραήλ. ξύρησαι καὶ κεῖραι
sup filios delicatos tuos. dilata caluĩ-
ἐπὶ τὰ τέκνα τὰ τρυφερά σου. ἐμπλάτυνον τὴν ξύρη-
tiũ tuã sicut aqla: qm captiui ducti sunt ex te.
σίν σου ὡς ἀετός, ὅτι ᾐχμαλωτεύθησαν ἀπὸ σοῦ. Ca. 2.

Fuerunt cogitãtes labores & operãtes mala
Ἐγένοντο λογιζόμενοι κόπους καὶ ἐργαζόμενοι κακὰ
in cubilib9 suis. & simul cũ die cõsumabãt ea.
ἐν ταῖς κοίταις αὐτῶν. καὶ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ συνετέλουν αὐ-
qr nõ leuauerũt ad dñm manus suas.
τά. διότι οὐκ ἦραν πρὸς τὸν κύριον τὰς χεῖρας αὐτῶν.
& desiderabãt agros: & diripiebãt pupillos: & do-
καὶ ἐπεθύμουν ἀγρούς, καὶ διήρπαζον ὀρφανούς, καὶ οἴ-
mos opprimebant: & diripiebãt virũ & domũ
κους κατεδυνάστευον. καὶ διήρπαζον ἄνδρα καὶ τὸν οἶκον
eius virũ & hereditatẽ eius. pptere
αὐτοῦ, ἄνδρα καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ. διὰ τοῦτο
hec dicit dñs: ecce ego cogito sup tribũ
τάδε λέγει κύριος, ἰδοὺ ἐγὼ λογίζομαι ἐπὶ τὴν φυλὴν
istam mala de qbus nõ auferatis colla vr̃a:
ταύτην κακὰ ἐξ ὧν οὐ μὴ ἄρητε τοὺς τραχήλους ὑμῶν,
& non ambuletis erecti: qr tps malũ est. in
καὶ οὐ μὴ πορευθῆτε ὀρθοί, ὅτι καιρὸς πονηρός ἐστιν. ἐν
die illa. sumetur sup vos parabola & plã-
τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ληφθήσεται ἐφ᾽ ὑμᾶς παραβολὴ καὶ θρη-
getur planctus in cantico dicẽtiũ: miseria vasta-
νηθήσεται θρῆνος ἐν μέλει λεγόντων, ταλαιπωρίᾳ ἐτα-
ti sumus. pars ppli demensa est funiculo: & nõ
λαιπωρήσαμεν. μερὶς λαοῦ κατεμετρήθη σχοινίῳ, καὶ οὐκ
erat q phiberet eã vt auerteret illũ. agri nr̃i
ἦν ὁ κωλύων αὐτὸν τοῦ ἀποστρέψαι αὐτόν. οἱ ἀγροὶ ἡμῶν
diuisi sunt. ppt hoc nõ erit mittens funiculũ in
διεμερίσθησαν. διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται ὁ βάλλων σχοινίον ἐν
hereditatem ecclesia dñi. ne flete
κλήρῳ ἐν ἐκκλησίᾳ κυρίου. μὴ δακρύετε

et vsqꝫ ad mercedẽ meretricis reuertetur. Sup hoc plangam & vlulabo vadam spoliatus & nudus. Faciã planctũ velut draconũ: & luctũ quasi struthionũ: quia desperata est plaga eius: quia venit vsqꝫ ad iudã: tetigit portam populi mei vsqꝫ ad hierusalẽ. In geth nolite annunciare: lachrymis ne ploretis. In domo pulueris puluere vos cõspergite: & transite vobis habitatio pulchra: confusa ignominia. Nõ est egressa que habitat in exitu. Planctũ domus vicina accipiet ex vobis q̃ stetit sibimet: quia infirmata est in bonũ q̃ habitat i amaritudinibus. Quia descẽdit malũ a dño in portã hierusalẽ: tumultus quadrige stuporis habitanti lachis. Principium peccati est filie sion: quia in te inuenta sunt scelera israel. Propterea dabit emissarios sup hereditatẽ geth: domos mẽdacii in deceptionem regibus israel. Adhuc heredem adducam tibi q̃ habitas in maresa: vsqꝫ ad odollam veniet gloria israel. Decaluare & tondere sup filios deliciarũ tuarum: dilata caluitiũ tuũ sicut aquila: quoniam captiui ducti sunt ex te. 2.

Ve qui cogitatis inutile & operamini malũ in cubilibus vr̃is. In luce matutina faciũt illud: quoniam cõtra deũ est manus eorum. Et cõcupierunt agros & violẽter tulerũt & rapuerũt domos: & calũniabantur virũ & domũ eius: virũ & hereditatẽ eius. Idcirco hec dicit dñs. Ecce ego cogito super familiam istam malũ vnde nõ auferetis colla vestra: & nõ ambulabitis superbi: quoniam tempus pessimũ est. In die illa sumetur sup vos parabola: & cantabitur canticũ cũ suauitate dicentiũ. Depopulatione vastati sumus. Pars populi mei cõmutata est. Quomodo recedit a me: cum reuertatur qui regiones nostras diuidat. Propter hoc nõ erit tibi mittens funiculum sortis in cetu dñi. Ne loquamini

ועד אתנן זונה ישובו׃ על זאת
אספדה ואילילה אילכה שולל
וערום אעשה מספד כתנים ואבל
כבנות יענה׃ כי אנושה מכותיה
כי באה עד יהודה נגע עד שער
עמי עד ירושלם׃ בגת אל תגידו
בכו אל תבכו בבית לעפרה עפר
התפלשתי׃ עברי לכם יושבת
שפיר עריה בשת לא יצאה
יושבת צאנן מספד בית האצל
יקח מכם עמדתו׃ כי חלה לטוב
יושבת מרות כי ירד רע מאת יהוה
לשער ירושלם׃ רתם המרכבה
לרכש יושבת לכיש ראשית
חטאת היא לבת ציון כי בך נמצאו
פשעי ישראל׃ לכן תתני שלוחים
על מורשת גת בתי אכזיב לאכזב
למלכי ישראל׃ עד הירש אבי
לך יושבת מרשה עד עדלם
יבוא כבוד ישראל׃ קרחי וגזי
על בני תענוגיך הרחבי קרחתך
כנשר כי גלו ממך׃

Cap. ij.

הוי חשבי און ופעלי רע על
משכבותם באור הבקר יעשוה
כי יש לאל ידם׃ וחמדו שדות
וגזלו ובתים ונשאו ועשקו גבר
וביתו ואיש ונחלתו׃ לכן כה אמר
יהוה הנני חשב על המשפחה
הזאת רעה אשר לא תמישו
משם צואריתכם ולא תלכו
רומה כי עת רעה היא׃ ביום ההוא
ישא עליכם משל ונהה נהי נהיה
אמר שדוד נשדנו חלק עמי
ימיר איך ימיש לי לשובב שדינו
יחלק׃ לכן לא יהיה לך משליך
חבל בגורל בקהל יהוה׃ אל תטיפו

שוב · ספד ילל · ילך שלל · עשה ספד · תנן ענה · ענה אנש · נגע בוא · נגד בכה · פלש ישב · עבר ערה · בוש יצא · ספד לקח · רוע · רכב · מצא · נתן ירש · בית כזב · עוד בוא · בוא כבד · גזז ענג · רחב גלה · מן · רוע שכב · עשה אל · שדה · שפחה · רוע · מוש צור · ילך · נשא נהה · שדד · מיר · חלק שלך · גרל

Pritiua.heb. Tex.heb. Miche.iij. Trãsl.B.Hie. Trãs.Gre.lxx.cũ interp̃.latina.

Tex.heb. Miche.iij.

יַטִּיפוּן לֹא יַטִּפוּ לָאֵלֶּה לֹא יִסַּג
כְּלִמּוֹת׃ הֶאָמוּר בֵּית יַעֲקֹב הֲקָצַר
רוּחַ יְהוָה אִם אֵלֶּה מַעֲלָלָיו הֲלוֹא
דְבָרַי יֵיטִיבוּ עִם הַיָּשָׁר הוֹלֵךְ׃
וְאֶתְמוּל עַמִּי לְאוֹיֵב יְקוֹמֵם
מִמּוּל שַׂלְמָה אֶדֶר תַּפְשִׁטוּן
מֵעֹבְרִים בֶּטַח שׁוּבֵי מִלְחָמָה׃ נְשֵׁי
עַמִּי תְּגָרְשׁוּן מִבֵּית תַּעֲנֻגֶיהָ מֵעַל
עֹלָלֶיהָ תִּקְחוּ הֲדָרִי לְעוֹלָם׃ קוּמוּ
וּלְכוּ כִּי לֹא זֹאת הַמְּנוּחָה בַּעֲבוּר
טָמְאָה תְּחַבֵּל וְחֶבֶל נִמְרָץ׃ לוּ
אִישׁ הֹלֵךְ רוּחַ וָשֶׁקֶר כִּזֵּב אַטִּף
לְךָ לַיַּיִן וְלַשֵּׁכָר וְהָיָה מַטִּיף הָעָם
הַזֶּה׃ אָסֹף אֶאֱסֹף יַעֲקֹב כֻּלָּךְ
קַבֵּץ אֲקַבֵּץ שְׁאֵרִית יִשְׂרָאֵל יַחַד
אֲשִׂימֶנּוּ כְּצֹאן בָּצְרָה כְּעֵדֶר
בְּתוֹךְ הַדָּבְרוֹ תְּהִימֶנָה מֵאָדָם׃ עָלָה
הַפֹּרֵץ לִפְנֵיהֶם פָּרְצוּ וַיַּעֲבֹרוּ
שַׁעַר וַיֵּצְאוּ בוֹ וַיַּעֲבֹר מַלְכָּם
לִפְנֵיהֶם וַיהוָה בְּרֹאשָׁם׃

Cap.iij. וָאֹמַר שִׁמְעוּ נָא רָאשֵׁי
יַעֲקֹב וּקְצִינֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא
לָכֶם לָדַעַת אֶת הַמִּשְׁפָּט׃ שֹׂנְאֵי טוֹב
וְאֹהֲבֵי רָעָה גֹּזְלֵי עוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם
וּשְׁאֵרָם מֵעַל עַצְמוֹתָם׃ וַאֲשֶׁר אָכְלוּ
שְׁאֵר עַמִּי וְעוֹרָם מֵעֲלֵיהֶם הִפְשִׁיטוּ
וְאֶת עַצְמֹתֵיהֶם פִּצֵּחוּ וּפָרְשׂוּ
כַּאֲשֶׁר בַּסִּיר וּכְבָשָׂר בְּתוֹךְ קַלָּחַת׃
אָז יִזְעֲקוּ אֶל יְהוָה וְלֹא יַעֲנֶה אוֹתָם
וְיַסְתֵּר פָּנָיו מֵהֶם בָּעֵת הַהִיא כַּאֲשֶׁר
הֵרֵעוּ מַעַלְלֵיהֶם׃ כֹּה אָמַר יְהוָה עַל
הַנְּבִיאִים הַמַּתְעִים אֶת עַמִּי
הַנֹּשְׁכִים בְּשִׁנֵּיהֶם וְקָרְאוּ שָׁלוֹם
וַאֲשֶׁר לֹא יִתֵּן עַל פִּיהֶם וְקִדְּשׁוּ
עָלָיו מִלְחָמָה׃ לָכֵן לַיְלָה לָכֶם מֵחָזוֹן
וְחָשְׁכָה לָכֶם מִקְּסֹם וּבָאָה הַשֶּׁמֶשׁ

Trãsl.B.Hie.

loquẽtes. Non stillabit sup istos: nõ cõprehendet cõfusio dicit domus iacob. Nunqd abbreuiatus est spũs dñi: aut tales sunt cogitatiões eius? Nõne verba mea bona sunt cũ eo qui recte graditur? Et ecõtrario pplˢ meus in aduersariũ cõsurrexit. Desuper tunicam palliũ sustulistis: & eos qui transibãt simpliciter cõuertistis in bellũ. Mulieres populi mei eiecistis de domo delitiarũ suarũ: a paruulis earũ tulistis laudẽ meã in perpetuũ. Surgite & ite: qa nõ habetis hic requiem. Propter immũdiciã eius corrũpetur putredĩe pessima. Vtinã non essem vir habens spiritũ: & mẽdaciũ potius loqrer. Stillabo tibi in vinũ & in ebrietatẽ: & erit sup quẽ stillatur pplˢ iste. Cõgregatione cõgregabo iacob totum te: in vnũ cõducã reliqas israel. Pariter ponã illũ qsi gregẽ in ouili: qsi pecus in medio caularum. Tumultuabũtur a multitudine hoĩm. Ascendet enĩ pandẽs iter ante eos. Diuidet & transibũt portã: & egredietur p eã. Et transibit rex eorũ corã eis: & dñs in capite eorũ.

Et dixi. Audite 3. principes iacob & duces domus israel. Nunquid non vestrũ est scire iudiciũ? q odio habetis bonum & diligitis malũ: qui violẽter tollitis pelles eorũ desup eis: & carnẽ eorũ desup ossib⁹ eorũ. Qui comederũt carnẽ pplˢi mei: & pellẽ eorũ desup excoriauerunt: & ossa eorũ cõfregerũt & concíderũt sicut in lebete: & qsi carnẽ in medio olle. Tunc clamabũt ad dñm & non exaudiet eos: & abscondet faciẽ suã ab eis in tẽpore illo: sicut neqter egerũt adinuẽtionib⁹ suis. Hec dicit dñs super prophetas qui seducũt populum meum: qui mordent dentibus suis & predicãt pacem. et si qs nõ dederit in ore eorũ quippiã: sanctificãt sup eũ pliũ. Propterea nox vobis p visiõe erit: & tenebre vobis p diuinatione. Et occũbet sol

Trãs.Gre.lxx.cũ interp̃.latina.

lachrymis: neq̃ plorent sup his. nõ abijciet
δάκρυσιν, μὴ δὲ δακρυέτωσαν ἐπὶ τούτοις. οὐκ ἀπώ-
opprobria q̃ dicit dom⁹ iacob p̃uocauit spũ
σεται ὀνείδη ὁ λέγων οἶκος ἰακώβ παρώργισεν τὸ πνεῦ-
dñi: si he adinuentiones ei⁹ sunt: nõne sermões
μα κῡ, εἰ ταῦτα ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ ἐστιν, οὐχὶ οἱ λόγοι
ei⁹ boni cum eo & recti ãbulauerũt: & prius
αὐτοῦ καλοὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ὀρθοὶ πεπόρευνται; καὶ ἔμπροσθεν
pplˢ me⁹ restitit in inimicitiã cõtra pacẽ eius.
ὁ λαός μου κατέστη εἰς ἔχθραν κατέναντι τῆς εἰρήνης αὐτοῦ.
pellẽ ei⁹ excoriauerũt vt auferrent spem cõ-
τὴν δορὰν αὐτοῦ ἐξέδειραν τοῦ ἀφελέσθαι ἐλπίδα συν-
tritionẽ belli. duces ppli mei p̃iicientur
τριμμὸν πολέμου. ἡγούμενοι λαοῦ μου ἀπορριφήσονται
de domib⁹ delitiarũ suarũ. ppt malas adinuẽtio-
ἐκ τῶν οἴκων τρυφῆς αὐτῶν. διὰ τὰ πονηρὰ ἐπιτηδεύ-
nes suas eiecti sunt. ppinq̃te mõtib⁹ eternis: sur-
ματα αὐτῶν ἐξώσθησαν. ἐγγίσατε ὄρεσιν αἰωνίοις, ἀνά-
ge & ambula: qz nõ est tibi ipsi requies p-
στηθι καὶ πορεύου, ὅτι οὐκ ἔστιν σοι αὕτη ἀνάπαυσις ἕνε-
pter immũdiciam. corrupti estis corruptiõe: fugistis ne-
κεν ἀκαθαρσίας. διεφθάρητε φθορᾷ, κατεδιώχθητε οὐ-
mine psequente. spũs statuit mendaciũ. stillauit tibi
δενὸς διώκοντος. πνεῦμα ἔστησεν ψεῦδος. ἐστάλαξέν σοι
in vinũ & in ebrietatẽ. & erit tibi de stilla
εἰς οἶνον καὶ εἰς μέθυσμα. καὶ ἔσται σοι ἐκ τῆς σταγόνος τοῦ
ppli huius. cõgregat⁹ cõgregabit iacob. cũ
λαοῦ τούτου. συναγόμενος συναχθήσεται ἰακώβ. σὺν
oĩbus suscipiẽs suscipiam ipsos reliquos
πᾶσιν ἐκδεχόμενος δέξομαι αὐτοὺς τοὺς καταλοίπους
dom⁹ israel: in idipsũ ponam auer-
τοῦ οἴκου ἰσραήλ, ἐπὶ τὸ αὐτό θήσομαι τὴν ἀπο-
sionẽ eorũ: sicut oues i tribulatiõe q̃si gregẽ in me-
στροφὴν αὐτῶν, ὡς πρόβατα ἐν θλίψει ὡς ποίμνιον ἐν μέ-
dio cubilis sui. exilient ex hoĩbus. ascende p
σῳ κοίτης αὐτοῦ. ἐξαλοῦνται ἐξ ἀνθρώπων. ἀνάβηθι διὰ τῆς
diuisionẽ ãn faciem eorũ. diuiserũt & ptransierũt por-
διακοπῆς πρὸ προσώπου αὐτῶν. διέκοψαν καὶ διῆλθον πύ-
tã & egressi sũt p eam: & exiuit rex eorũ ãn
λην καὶ ἐξῆλθον δι' αὐτῆς. καὶ ἐξῆλθεν βασιλεὺς αὐτῶν πρὸ
faciem eorũ: & dñs dux erit eorũ.
προσώπου αὐτῶν, καὶ κύριος ἡγήσεται αὐτῶν. Ca.3.

Et dicet: audite iã pncipat⁹ iacob: &
Καὶ ἐρεῖ, ἀκούσατε δὴ αἱ ἀρχαὶ τοῦ ἰακώβ καὶ οἱ
reliqui dom⁹ israel. nõne vobis est scire
κατάλοιποι οἴκου ἰσραήλ. οὐχ ὑμῖν ἐστιν τοῦ γνῶναι τὸ
iudiciũ? exosi bona & querẽtes mala: diri-
κρῖμα; μισοῦντες τὰ καλὰ καὶ ζητοῦντες τὰ πονηρά, ἁρ-
pientes pelles eorũ ab eis: & carnes
πάζοντες τὰ δέρματα αὐτῶν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὰς σάρκας
eorũ ab ossib⁹ eorũ. sicut deuorauerũt
αὐτῶν ἀπὸ τῶν ὀστῶν αὐτῶν. ὃν τρόπον κατέφαγον τὰς
carnes ppli mei: & pelles eorũ excoria-
σάρκας τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὰ δέρματα αὐτῶν ἐξέδει-
uerũt ab eis: & ossa eorũ cõfregerũt: & diui-
ραν ἀπ' αὐτῶν, καὶ τὰ ὀστᾶ αὐτῶν συνέτριψαν, καὶ ἐμέ-
serũt sicut carnes in lebetẽ & sicut carnẽ in ollam: sic
ρισαν ὡς σάρκας εἰς λέβητα καὶ ὡς κρέας εἰς χύτραν, οὕ-
clamabunt ad dñm: & nõ exaudiet e-
τως κεκράξονται πρὸς τὸν κύριον, καὶ οὐκ εἰσακούσεται αὐ-
os. & auertet faciem suam ab eis in tẽpo-
τῶν. καὶ ἀποστρέψει τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀπ' αὐτῶν ἐν τῷ και-
re illo eo q̃d ipsi egerunt in adinuentionib⁹
ρῷ ἐκείνῳ ἀνθ' ὧν ἐπονηρεύσαντο ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν
suis. hec dicit dñs sup pphetas q̃ seducunt
αὐτῶν. τάδε λέγει κύριος ἐπὶ τοὺς προφήτας τοὺς πλανῶντας
pplm meũ q̃ mordent in dentib⁹ suis: & q̃ p-
τὸν λαόν μου τοὺς δάκνοντας ἐν τοῖς ὀδοῦσιν αὐτῶν, καὶ κη-
dicant sup eos pacem: & nõ ẽ data in ore eorũ: sctificaue-
ρύσσοντας ἐπ' αὐτὸν εἰρήνην, καὶ οὐκ ἐδόθη εἰς τὸ στόμα αὐτῶν, ἡγία-
runt sup eũ pliũ. ppterea nox vobis erit de visione & tenebre
σαν ἐπ' αὐτὸν πόλεμον. διὰ τοῦτο νὺξ ὑμῖν ἔσται ἐξ ὁράσεως καὶ σκότος

C

A

B

Trãs.gre.lxx.cũ inter.lati. Trãsla.B.Hie. Tex.heb. Miche.iiij. Pritiua.heb.

Trãs.gre.lxx.cũ inter.lati.

vobis sunt ex diuinatione. & occĩbet sol sup p-
ὑμῖν ἐστιν ἐκ μαντείας. καὶ δύσεται ὁ ἥλιος ἐπὶ τοὺς προ-
phetas: & cõtenebrescet sup eos dies: & cõfundẽ-
φήτας, καὶ συσκοτάσει ἐπ' αὐτοὺς ἡμέρα, καὶ καταισχυν-
tur q̃ vident somnia: & cõfundentur ario-
θήσονται οἱ ὁρῶντες τὰ ἐνύπνια, καὶ καταγελασθήσονται οἱ μάν-
li: & maledicent eis oẽs. qz nõ est
τεις, καὶ καταλαλήσουσιν αὐτῶν πάντες. διότι οὐκ ἔσται
q̃ exaudiat eos: nisi ego ĩpleuero fortitudinẽ ĩ spũ
ὁ ἐπακούων αὐτῶν, ἐὰν μὴ ἐγὼ ἐμπλήσω ἰσχὺν ἐν πνεύματι
dñi & iudiciũ & potentiã: vt annunciẽ ia-
κυρίου καὶ κρίμα καὶ δυναστείαν, τοῦ ἀπαγγεῖλαι τῷ ἰα-
cob ĩpietates suas: & israel peccata sua.
κὼβ ἀσεβείας αὐτοῦ, καὶ τῷ ἰσραὴλ ἁμαρτίας αὐτοῦ.
audite iã hec duces dom⁹ iacob: & reli-
ἀκούσατε δὴ ταῦτα οἱ ἡγούμενοι οἴκου ἰακώβ, καὶ οἱ κατά-
qui dom⁹ israel. q̃ abominamini iudiciũ & oĩa
λοιποι οἴκου ἰσραήλ. οἱ βδελυσσόμενοι κρίμα καὶ πάντα
recta puertitis: q̃ hẽtatis sion ĩ sanguinib⁹:
τὰ ὀρθὰ διαστρέφοντες, οἱ οἰκοδομοῦντες σιὼν ἐν αἵμασιν,
& hierusalem in ĩiq̃tatib⁹. duces ei⁹ cũ munerib⁹
καὶ ἱερουσαλὴμ ἐν ἀδικίαις. οἱ ἡγούμενοι αὐτῆς μετὰ δώρων
iudicauerũt: & sacdotes eius cũ mercede rñderunt:
ἔκρινον, καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ μισθοῦ ἀπεκρίναντο,
& pphete eius cũ argento diuinabant: & sup
καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο, καὶ ἐπὶ
dñm requiescebant dicentes: nõne dñs in nobis
τὸν κύριον ἐπανεπαύοντο λέγοντες, οὐχὶ κύριος ἐν ἡμῖν
est: non veniẽt sup nos mala. iccirco ppt vos sion
ἐστιν, οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς κακά. διὰ τοῦτο δι' ὑμᾶς σιὼν
q̃si ager arabitur & hierusalem vt pomorũ custo-
ὡς ἀγρὸς ἀροτριωθήσεται καὶ ἱερουσαλὴμ ὡς ὀπωροφυλά-
dia erit: & mõs dom⁹ in locũ saltus.
κιον ἔσται, καὶ τὸ ὄρος τοῦ οἴκου εἰς τόπον δρυμοῦ. Ca.4.

Et erit in nouissimo dierũ manifestus mons
Καὶ ἔσται ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐμφανὲς τὸ ὄρος
dom⁹ dñi: pparat⁹ sup verticẽ mõtiũ: & ele-
οἴκου κυρίου, ἕτοιμον ἐπὶ τὴν κορυφὴν τῶν ὀρέων, καὶ με-
uabitur sup colles: & festinabunt
τεωρισθήσεται ὑπεράνω τῶν βουνῶν, καὶ σπεύσουσιν
ad eũ ppli: & ibunt gẽtes multe & dicent
πρὸς αὐτὸ λαοί, καὶ πορεύσονται ἔθνη πολλὰ καὶ ἐροῦσιν,
venite ascendam⁹ ad mõtẽ dñi & ad domũ
δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος κυρίου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ
dei iacob: & ostendent nobis viã suã. & am-
θεοῦ ἰακώβ, καὶ δείξουσιν ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ. καὶ πο-
bulabim⁹ in semitis eius: qz de sion exibit
ρευσόμεθα ἐν ταῖς τρίβοις αὐτοῦ, ὅτι ἐκ σιὼν ἐξελεύ-
lex: & verbũ dñi de hierusalem. & iudicabit
σεται νόμος, καὶ λόγος κυρίου ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ κρινεῖ
inter pplos multos: & arguet gẽtes fortes vsq̃ ĩ lõginquũ:
ἀναμέσον λαῶν πολλῶν, καὶ ἐλέγξει ἔθνη ἰσχυρὰ ἕως μακράν,
& concident gladios suos in aratra &
καὶ κατακόψουσιν τὰς ῥομφαίας αὐτῶν εἰς ἄροτρα καὶ τὰ
hastas suas ĩ falces: & nõ vltra tollet gens
δόρατα αὐτῶν εἰς δρέπανα, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ ἀντάρῃ ἔθνος
p̃ gẽtẽ gladiũ & neq̃ discent vltra belligerare: &
ἐπ' ἔθνος ῥομφαίαν καὶ οὐ μὴ μάθωσιν ἔτι πολεμεῖν, καὶ
requiescet vnusq̃sq̃ sub vite sua: & vnusq̃sq̃
ἀναπαύσεται ἕκαστος ὑπὸ τὴν ἄμπελον αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος
sub ficu sua: & nõ erit q̃ exterreat: qz os
ὑποκάτω συκῆς αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν ὅτι τὸ στό-
dñi oĩpotentis locutũ est hec. qz oẽs
μα κυρίου παντοκράτορος ἐλάλησεν ταῦτα. ὅτι πάν-
ppli ibunt vnusq̃sq̃ viã suaz: nos aũt
τες οἱ λαοὶ πορεύσονται ἕκαστος τὴν ὁδὸν αὐτοῦ, ἡμεῖς δὲ
ibimus in noĩe dñi dei nrĩ in eternũ &
πορευσόμεθα ἐν ὀνόματι κυρίου θεοῦ ἡμῶν εἰς τὸν αἰῶνα καὶ
vltra. in die illa dicit dñs: cõgregabo eã
ἐπέκεινα. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος, συνάξω τὴν
q̃ cõtrita est & q̃ eiecta est suscipiam:
συντετριμμένην καὶ τὴν ἀπωσμένην εἰσδέξομαι,

Marginal notes: D; Eze.11.f; Soph. 3.d.; Hiere. 11.f.; A; Esai. 1.a.; B

Trãsla.B.Hie.

sup pphetas: & obtenebrabitur super eos dies. Et cõfundẽtur q videt visiões: & cõfũdẽtur diuini. Et operiẽt oẽs vultus suos: qa nõ est responsum dei. Verũtamen ego repletus sum fortitudine spiritus dñi iudicio & virtute: vt annũciem iacob scelus suũ & israel peccatum suum. Audite hoc principes domus iacob: & iudices domus israel: qui abominamini iudicium & omnia recta peruertitis. Qui edificatis sion in sanguinib⁹: & hierusalẽ in iniqtate. Principes ei⁹ in munerib⁹ iudicabãt & sacerdotes eius in mercede docebant. Et pphete ei⁹ in pecunia diuinabãt: & sup dñm resqescebãt dicẽtes. Nunqd non dñs in medio nrm? Nũquid veniẽt sup nos mala? Propter hoc causa vestri sion qsi ager arabitur: & hierusalẽ quasi aceru⁹ lapidũ erit: & mõs tẽpli in excelsa siluarũ. 4.

Et erit in nouissimo dierum: erit mons domus dñi parat⁹ in vertice montiũ: & sublimis sup colles. Et fluent ad eum populi: & pperabũt gentes multe & dicẽt. Venite ascendamus ad montẽ dñi et ad domum dei iacob. Et docebit nos de viis suis: & ibim⁹ in semitis ei⁹. Quia de siõ egredietur lex: & verbum domini de hierusalem. Et iudicabit inter populos multos & corripiet gentes fortes vsq̃ in longinquũ. Et cõcident gladios suos in vomeres & hastas suas in ligones. Non sumet gens aduersus gentem gladiũ: & non discent vltra belligerare. Et sedebit vir subtus vineã suã & subtus ficũ suã: & nõ erit qui deterreat: quia os dñi exercituũ locutũ est: quia oẽs populi ambulabũt vnusquisq̃ in nomine dei sui. nos autẽ ambulabimus in nomine dei nostri in eternum & vltra. In die illa dicit dominus: cõgregabo claudicantẽ: & eã quã eieceram colligã:

Tex.heb. Miche.iiij.

עַל הַנְּבִיאִים וְקָדַר עֲלֵיהֶם הַיּוֹם׃
וּבֹשׁוּ הַחֹזִים וְחָפְרוּ הַקֹּסְמִים
וְעָטוּ עַל שָׂפָם כֻּלָּם כִּי אֵין מַעֲנֵה
אֱלֹהִים׃ וְאוּלָם אָנֹכִי מָלֵאתִי כֹחַ אֶת
רוּחַ יְהוָה וּמִשְׁפָּט וּגְבוּרָה לְהַגִּיד
לְיַעֲקֹב פִּשְׁעוֹ וּלְיִשְׂרָאֵל חַטָּאתוֹ׃
שִׁמְעוּ נָא זֹאת רָאשֵׁי בֵּית יַעֲקֹב
וּקְצִינֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל הַמְתַעֲבִים
מִשְׁפָּט וְאֵת כָּל הַיְשָׁרָה יְעַקֵּשׁוּ׃
בֹּנֶה צִיּוֹן בְּדָמִים וִירוּשָׁלַם בְּעַוְלָה׃
רָאשֶׁיהָ בְּשֹׁחַד יִשְׁפֹּטוּ וְכֹהֲנֶיהָ
בִּמְחִיר יוֹרוּ וּנְבִיאֶיהָ בְּכֶסֶף יִקְסֹמוּ
וְעַל יְהוָה יִשָּׁעֵנוּ לֵאמֹר הֲלוֹא יְהוָה
בְּקִרְבֵּנוּ לֹא תָבוֹא עָלֵינוּ רָעָה׃
לָכֵן בִּגְלַלְכֶם צִיּוֹן שָׂדֶה תֵחָרֵשׁ
וִירוּשָׁלַם עִיִּין תִּהְיֶה וְהַר הַבַּיִת
לְבָמוֹת יָעַר׃

Cap.iiij. וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים יִהְיֶה הַר בֵּית
יְהוָה נָכוֹן בְּרֹאשׁ הֶהָרִים וְנִשָּׂא
הוּא מִגְּבָעוֹת וְנָהֲרוּ עָלָיו עַמִּים׃
וְהָלְכוּ גּוֹיִם רַבִּים וְאָמְרוּ לְכוּ וְנַעֲלֶה
אֶל הַר יְהוָה וְאֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב
וְיוֹרֵנוּ מִדְּרָכָיו וְנֵלְכָה בְּאֹרְחֹתָיו
כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יְהוָה
מִירוּשָׁלָם׃ וְשָׁפַט בֵּין עַמִּים
רַבִּים וְהוֹכִיחַ לְגוֹיִם עֲצֻמִים עַד
רָחוֹק וְכִתְּתוּ חַרְבֹתֵיהֶם לְאִתִּים
וַחֲנִיתֹתֵיהֶם לְמַזְמֵרוֹת לֹא יִשְׂאוּ
גּוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּן
עוֹד מִלְחָמָה׃ וְיָשְׁבוּ אִישׁ תַּחַת
גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ וְאֵין מַחֲרִיד
כִּי פִי יְהוָה צְבָאוֹת דִּבֵּר׃ כִּי כָּל
הָעַמִּים יֵלְכוּ אִישׁ בְּשֵׁם אֱלֹהָיו
וַאֲנַחְנוּ נֵלֵךְ בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
לְעוֹלָם וָעֶד׃ בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה
אֹסְפָה הַצֹּלֵעָה וְהַנִּדָּחָה אֲקַבֵּצָה

ואשר הרעתי׃ ושמתי את הצלעה
לשארית והנהלאה לגוי עצום
ומלך יהוה עליהם בהר ציון
מעתה ועד עולם׃ ואתה מגדל
עדר עפל בת ציון עדיך תאתה
ובאה הממשלה הראשנה ממלכת
לבת ירושלם׃ עתה למה תריעי
רע המלך אין בך אם יועצך אבד
כי החזיקך חיל כיולדה׃ חולי וגחי
בת ציון כיולדה כי עתה תצאי
מקריה ושכנת בשדה ובאת עד
בבל שם תנצלי שם יגאלך יהוה
מכף איביך׃ ועתה נאספו עליך
גוים רבים האמרים תחנף ותחז
בציון עינינו׃ והמה לא ידעו
מחשבות יהוה ולא הבינו עצתו
כי קבצם כעמיר גרנה׃ קומי ודושי
בת ציון כי קרנך אשים ברזל
ופרסתיך אשים נחושה והדקות
עמים רבים והחרמתי ליהוה
בצעם וחילם לאדון כל הארץ׃
עתה תתגודדי בת

Cap.v.

גדוד מצור שם עלינו בשבט
יכו על הלחי את שפט ישראל׃
ואתה בית לחם אפרתה צעיר
להיות באלפי יהודה ממך לי
יצא להיות מושל בישראל
ומוצאתיו מקדם מימי עולם׃ לכן
יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר
אחיו ישובון על בני ישראל׃
ועמד ורעה בעז יהוה בגאון שם
יהוה אלהיו וישבו כי עתה
יגדל עד אפסי ארץ׃ והיה זה
שלום אשור כי יבוא בארצנו וכי
ידרך בארמנותינו והקמנו עליו
שבעה רעים ושמנה נסיכי אדם׃

quā afflixeram. Et ponam claudicantem in reliquias: & eā q̄ labo rauerat in gentē robustā. Et regnabit dn̄s sup eos in monte sion ex hoc nūc & vsq in eternum. Et tu turris gregis nebulosa filia sion vsq ad te veniet: & veniet potestas prima regnū filie hierusalem. Nunc quare merore cōtraheris? Nū qd rex nō est tibi: aut cōsiliarius tuus periit: quia cōprehendit te dolor sicut parturientē? Dole & satage filia sion q̄si parturiēs: qa nūc egredieris de ciuitate: & hitabis in regione: & venies vsq ad babylonē. Ibi liberaberis: ibi redimet te dn̄s de māu inimicorū tuoꝝ. Et nūc cōgregate sūt sup te gētes multe: q̄ dicūt lapidetur: & aspiciat in sion oculus nr̄. Ipsi autē nō cognouerūt cogitationes dn̄i: & nō intellexerūt cōsiliū ei9: quia cōgregauit eos quasi fenū aree. Surge & tritura filia sion: quia cornu tuū ponā ferreū: & vngulas tuas ponā ereas. Et cōminues populos multos: & interficies domino rapinas coꝝ: & fortitudinē coꝝ dn̄o vniuerse t̄re.

Nunc vastaberis 5. filia latronis. Obsidionē posuerūt sup nos. In virga percutient maxillā iudicis israel. Et tu bethleem effrata paruulus es in milibus iuda. Ex te mihi egredietur qui sit dominator in israel: & egressus eius ab initio a dieb9 eternitatis. Propter hoc dabit eos vsq ad tp̄s in quo parturiēs pariet. Et reliq̄ fratrū eius cōuertētur ad filios israel. Et stabit & pascet in fortitudine dn̄i in sublimitate nois dn̄i dei sui. Et cōuertētur quia nūc magnificabitur vsq ad terminos terre. Et erit iste pax assyriis cum venerit in terrā nr̄am: & qn̄ calcauerit in domib9 nostris. Et suscitabim9 sup eum septem pastores & octo primates homines.

ורעו את ארץ אשור בחרב ואת
ארץ נמרד בפתחיה והציל
מאשור כי יבוא בארצנו וכי ידרך
בגבולנו׃ והיה שארית יעקב בקרב
עמים רבים כטל מאת יהוה
כרביבים עלי עשב אשר לא
יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם׃
והיה שארית יעקב בגוים בקרב
עמים רבים כאריה בבהמות יער
ככפיר בעדרי צאן אשר אם עבר
ורמס וטרף ואין מציל׃ תרם ידך
על צריך וכל איביך יכרתו׃ והיה
ביום ההוא נאם יהוה והכרתי סוסיך
מקרבך והאבדתי מרכבתיך׃
והכרתי ערי ארצך והרסתי כל
מבצריך׃ והכרתי כשפים מידך
ומעוננים לא יהיו לך׃ והכרתי
פסיליך ומצבותיך מקרבך ולא
תשתחוה עוד למעשה ידיך׃
ונתשתי אשיריך מקרבך והשמדתי
עריך׃ ועשיתי באף ובחמה נקם
את הגוים אשר לא שמעו׃

Cap.vi.

שמעו נא את אשר
יהוה אמר קום ריב את ההרים
ותשמענה הגבעות קולך׃ שמעו
הרים את ריב יהוה והאתנים
מסדי ארץ כי ריב ליהוה עם
עמו ועם ישראל יתוכח׃ עמי מה
עשיתי לך ומה הלאתיך ענה בי׃
כי העלתיך מארץ מצרים ומבית
עבדים פדיתיך ואשלח לפניך את
משה אהרן ומרים׃ עמי זכר נא
מה יעץ בלק מלך מואב ומה ענה
אתו בלעם בן בעור מן השטים
עד הגלגל למען דעת צדקות יהוה׃
במה אקדם יהוה אכף לאלהי

Et pascent terram assur in gladio & terram nemroth in lanceis ei9. Et liberabit ab assur cum venerit in terrā nostrā & cū calcauerit in finib9 nr̄is. Et erūt reliquie iacob in medio populorum multorum quasi ros a domino: & quasi stille super herbam que non expectat virū: & nō prestolatur filios hominū. Et erunt reliquie iacob in gentibus in medio populorū multorū q̄si leo in iumentis siluarū: & q̄si catul9 leonis in gregibus pecorū. Qui cū trāsierit & cōculcauerit & cepit: nō est q eruat. Et exaltabitur man9 tua sup hostes tuos: & oīs inimici tui interibūt. Et erit in die illa dicit dn̄s: auferā equos tuos de medio tui: & disperdā quadrigas tuas. Et perdā ciuitates t̄re tue: & destruā oēs munitiōes tuas. Et auferā maleficia de manu tua: & diuinationes non erūt in te. Et pire faciā sculptilia tua & statuas tuas de medio tui: & non adorabis vltra opa manuum tuarum: & euellam lucos de medio tui: & conteram ciuitates tuas & faciā in furore & indignatiōe vltionē in oīb9 gentibus que non audierunt. 6.

Audite que dn̄s loquitur. Surge cōtende iudicio aduersum montes: & audiāt colles vocem tuam. Audiant montes iudicium dn̄i & fortia fundamēta terre: quia iudicium domini cum populo suo: & cū israel diiudicabitur. Pp̄le me9 qd feci tibi: aut qd molestus fui tibi? Rn̄de mihi. Quia eduxi te de terra egypti: & de domo seruientiū liberaui te: & misi ante faciem tuam moysen & aaron & mariā. Popule me9 memento q̄so qd cogitauerit cōtra te balach rex moab: & qd rn̄derit ei balaam filius beor de sethim vsq ad galgalam: vt cognosceres iusticias dn̄i. Quid dignū offerā dn̄o: curuabo genu deo

Primitiua.heb. Text.heb.Miche.vij. Trāsla.B.Hie. Trāsla.gre.lxx.cū īter.latina.

excelso? Nunquid offeram ei holocaustomata & vitulos anniculos? Nunquid placari potest dominus in millibus arietum: aut in multis milibus hircorum pinguium? Nunquid dabo primogenitum meum pro scelere meo & fructum ventris mei pro peccato anime mee? Indicabo tibi o homo quid sit bonum & quid dominus requirat a te. Utique facere iudicium & diligere misericordiam: & sollicitum ambulare cum deo tuo. Vox domini ad civitatem clamat: & salus erit timentibus nomen eius. Audite tribus et quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis & mensura minor ire plena. Nunquid iustificabo stateram impiam & saccelli pondera dolosa? In quibus divites eius repleti sunt iniquitate: & habitantes in ea loquebantur mendacium: & lingua eorum fraudulenta in ore eorum. Et ego ergo cepi percutere te: perditione super peccatis tuis. Tu comedes & non saturaberis & humiliatio tua in medio tui. Et apprehendes & non salvabis: & quos salvaveris in gladium dabo. Tu seminabis & non metes: tu calcabis olivam & non ungeris oleo: & mustum: & non bibes vinum: & custodisti precepta amri & omne opus domus achab: & ambulasti in voluptatibus eorum: ut darem te in perditionem: & habitantes in ea in sibilum: & opprobrium populi mei portabis.

Ca.7.

Ve mihi: quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemie. Non est botrus ad comedendum: precoquas ficus desideravit anima mea. Periit sanctus de terra: & rectus in hominibus non est. Omnes in sanguine insidiantur: vir fratrem suum ad mortem venatur. Malum manuum suarum dicunt bonum. Princeps postulat: & iudex in reddendo est. Et magnus locutus est desiderium anime sue: & conturbaverunt eam. Qui optimus in eis est quasi paliurus: & qui rectus quasi spina de sepe. Dies speculatoris tue: visitatio tua venit. Nunc erit vastitas eorum.

Trāsl.gre.lxx.cū inter.lati. Trāsla.B.Hie. Text.heb.Miche.vij. Primitiua.heb.

Nolite credere amico: & nolite confidere duci: ab ea que dormit in sinu tuo: custodi claustra oris tui: quia filius contumeliam facit patri: & filia consurget adversus matrem suam: nurus adversus socrum suam: & inimici hominis domestici eius. Ego autem ad dominum aspiciam: expectabo deum salvatorem meum. Audiet me deus meus. Ne leteris inimica mea super me: quia cecidi. Consurgam. Cum sedero in tenebris: dominus lux mea est. Iram domini portabo: quoniam peccavi ei: donec causam meam iudicet: & faciat iudicium meum. Educet me in lucem: videbo iusticiam eius. Et aspiciet inimica mea & operietur confusione que dicit ad me: Ubi est dominus deus tuus? Oculi mei videbunt in eam. Nunc erit in conculcationem ut lutum platearum. Dies ut edificentur macerie tue. In die illa longe fiet lex. In die illa & usque ad te veniet assur & usque ad civitates munitas: & a civitatibus munitis usque ad flumen: & ad mare de mari: & ad montem de monte. Et terra erit in desolationem propter habitatores suos: & propter fructum cogitationum eorum. Pasce populum tuum in virga tua: gregem hereditatis tue habitantes solos in saltu. In medio carmeli pascentur basan & galaad iuxta dies antiquos. Secundum dies egressionis tue de terra egypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gentes & confundentur super omni fortitudine sua: ponent manum super os: aures eorum surde erunt. Lingent pulverem sicut serpentes: velut reptilia terre perturbabuntur de edibus suis. Dominum deum nostrum desiderabunt: & timebunt te. Quis deus similis tui qui aufers iniquitatem: & transfers peccatum reliquiarum hereditatis tue? Non immittet ultra furorem suum: quoniam volens misericordiam est. Revertetur & miserebitur nostri. Deponet iniquitates nostras: & proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem iacob misericordiam abraam: que iurasti patribus nostris a diebus antiquis.

Explicit micheas propheta.

INCIPIT PROLOGVS IN NAVM PROPHETAM.

NAum prophetam ante aduentũ regis assyriorum qui populum israel captiuum in suam regione transtulerat fuisse hebreorꝝ traditio cófirmat. Siquidẽ in fine huius lectionis predicti regis aduentũ: idem propheta annunciare monstratur. Sed cum habitatores niniue: iona interitũ ciuitatis p̃dicante: ne diuina ira denunciatũ interitũ sustinerent: peccatorꝝ & impietatis pniaȝ egissent: accepta dei mĩa: grauioribus se criminibus implicuerunt. Qua de causa memoratus propheta spũsancto plenus: iudiciũ dei annuncians: ita locutus est. Deus zelans & vlciscẽs dominus est &c. Iam enim decem tribus ab assyriis ducte fuerãt ĩ captiuitatẽ sub ezechia rege iuda: sub quo etiam nunc in consolatione populi transmigrati aduersum niniuem visio cernitur. Nec erat parua consolatio: tã his qui iã assyriis seruiebãt quã reliquis qui sub ezechia de tribu iuda & beniamin ab eisdẽ hostibus obsidebantur: vt audirẽt assyrios quoqȝ a chaldeis eẽ capiendos: sicut in sequẽtibus libri huius demõstrabitur. Sciendum ꝙ niniue in nostra lingua de hebreo speciosam sonat. Speciosus autẽ hic mundus dicitur: Vnde & apud grecos: cosmos ab ornatu nomen accepit. Et qdquid nunc aduersum niniuem dicitur: de mũdo figuraliter predicari sentiamus. Quã ob causam & assumptio quã septuaginta interp̃tes dicunt apd hebreos massa ponitur. id est graue onus: eo ꝙ eam aduersus quã ꝓphetatur premat: nec sinat eleuare ceruicem. Simulqȝ hoc attendendũ: quod hec ipsa vel assumptio vel onus: vel pondus ꝓphete visio sit. Non enim loquitur propheta in extasi: vt montanus & priscilla: maximillaqȝ delirant: sed quod prophetat liber est visionis intelligentis vniuersa que loquitur: & pondus hostium facientis suo populo visionẽ. De consumatione itaqȝ mundi secundũ anagogen consolationẽ sctõrꝝ ꝓphetia texitur: vt quecunqȝ in mundo vident: quasi p̃tereuntia & caduca contẽnat: & p̃parent se ad iudicii diem. Vbi vltor aduersum vires assyriorum affuturus est dominus.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

NAum consolator orbis interpretatur. Increpat ciuitatem sanguinum & post euersionem illius loquitur. Ecce super montes pedes euangelizantis & annunciantis pacem.

Explicit argumentum

Primitiua. heb. | Tex. heb. Naum. j. | Trãsla. B. Hie. | Trãsla. gre. lxx. cũ iter. latina.

Tex. heb. Naum. j.

Cap. i.

משא נינוה ספר חזון נחום
האלקשי אל קנוא ונקם יהוה
נקם יהוה ובעל חמה נקם יהוה
לצריו ונוטר הוא לאיביו יהוה
ארך אפים וגדול כח ונקה לא
ינקה יהוה בסופה ובשערה דרכו
וענן אבק רגליו׃ גוער בים ויבשהו
וכל הנהרות החריב אמלל בשן
וכרמל ופרח לבנון אמלל׃ הרים
רעשו ממנו והגבעות התמוגגו
ותשא הארץ מפניו ותבל וכל
יושבי בה׃ לפני זעמו מי יעמוד
ומי יקום בחרון אפו חמתו נתכה
כאש והצרים נתצו ממנו׃ טוב
יהוה למעוז ביום צרה וידע
חוסי בו׃ ובשטף עבר כלה יעשה
מקומה ואיביו ירדף חשך׃ מה
תחשבון אל יהוה כלה הוא עשה
לא תקום פעמים צרה׃ כי עד
סירים סבכים וכסבאם סבואים
אכלו כקש יבש מלא׃ ממך יצא
חשב על יהוה רעה יעץ בליעל

Primitiua heb. (margin): נשא חזה · קנא · נקם · נטר · גדל · נקה · גער · חרב · מוג · נשא פנה · ישב עמד · קום חרה · נתץ צור · עזז צור ידע · חסה עשה · קום רדף · חשב · סבא · יצא

Trãsla. B. Hie.

Incipit Naum propheta. Capitulum. 1.

ONus niniue. liber visionis naũ helchesei. Deꝰ emulator & vlciscẽs dñs: vlciscẽs dñs & habẽs furorẽ: vlciscẽs dñs in hostes suos & irascẽs ipse inimicis suis. Dñs patiens & magnus fortitudine: & mundans non faciet inocentẽ. Dñs in tẽpestate & turbine vie eius & nebule puluis pedũ eius. Increpãs mare & exiccãs illud: & omĩa flumina ad desertũ deducẽs. Infirmatus est basan & carmelus: & flos libani elãguit. Montes cõmoti sunt ab eo: & colles desolate sunt. Et cõtremuit terra a facie eius: & orbis & oẽs habitãtes in eo. Ante faciẽ indignationis eiꝰ qs stabit: & qs resistet in ira furoris eiꝰ. Indignatio eius effusa ẽ vt ignis: & petre dissolute sunt ab eo. Bonꝰ dñs & cõfortãs in die tribulationis & sciens sperantes in se. Et in diluuio p̃tereũte cõsumationem faciet loci eius: & inimicos eius p̃sequẽtur tenebre. Quid cogitati ꝯtra dñm? Consumationẽ ipse faciet: nõ cõsurget duplex tribulatio: qa sicut spine se inuicẽ cõplectũtur: sic cõuiuiũ eorꝝ pariter potãtiũ. Consumetur q̃si stipula ariditate plena. Ex te exibit cogitãs cõtra dominũ maliciã: mẽte p̃tractans preuaricationem.

Trãsla. gre. lxx. cũ iter. latina.

NAVM.
ΝΑΟΥΜ. Ca. 1.

Assumptio niniue liber visionis naum elcesei.
Λῆμμα νινευΐ. βιβλίον ὁράσεως ναοὺμ τοῦ ἐλκεσαίου.
deꝰ emulator & vlciscẽs dñs cum furore: vlciscẽs dñs aduersarios suos: & tollens ipse inimicos suos. dñs longanimis: & magna fortitudo eiꝰ: & inocẽtẽ nõ inocẽtẽ faciet: dñs i ꝯsumatione & ꝯmotione via eiꝰ: & nebula puluis pedũ eiꝰ. ꝯminãs mari & exsiccãs illud. & oĩa flumina deserta faciẽs. diminuta ẽ basanitis & carmelus: & q̃ florebant libani defecerũt. montes ꝯmoti sunt ab eo: & colles concussi sunt: & ꝯtracta ẽ tra a facie eiꝰ: vniuersitas & q̃ hitant in ea: an̄ faciem ire sue q̃s sustinebit. & q̃s resistet in ira furoris eius: furor eiꝰ liq̃ facit p̃ncipatꝰ: & petre ꝯtrite sunt ab eo. vtilis dñs expectãtibꝰ eũ in die tribulatiõis: & cognoscens timẽtes se: & in diluuio trãseũte ꝯsumationẽ faciet: cõsurgentes & inimicos eius p̃sequẽt tenebre. qd cogitatis ꝯ dñm? ꝯsumationẽ ipse faciet: nõ vindicabit bis in idipm ĩ tribulatiõe: q̃ vsqȝ ad fũdamẽta sua i pauimẽtũ redigẽt. & q̃si smilar plãta iplicata comedent. & q̃si stipula exsiccata cõburetur. ex te exibit cogitatio ꝯ dñm mala cogitans cõtraria:

θεὸς ζηλωτὴς καὶ ἐκδικῶν κύριος μετὰ θυμοῦ, ἐκδικῶν κύριος τοὺς ὑπεναντίους αὐτοῦ, καὶ ἐξαίρων αὐτὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. κύριος μακρόθυμος, καὶ μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ, καὶ ἀθῷον οὐκ ἀθῳώσει, κύριος ἐν συντελείᾳ καὶ συσσεισμῷ ἡ ὁδὸς αὐτοῦ. καὶ νεφέλη κονιορτὸς ποδῶν αὐτοῦ. ἀπειλῶν θαλάσσῃ καὶ ξηραίνων αὐτήν. καὶ πάντας τοὺς ποταμοὺς ἐξερημῶν. ὠλιγώθη ἡ βασανῖτις καὶ ὁ κάρμηλος, καὶ τὰ ἐξανθοῦντα τοῦ λιβάνου ἐξέλιπον. τὰ ὄρη ἐσείσθησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ βουνοὶ ἐσαλεύθησαν, καὶ ἀνεστάλη ἡ γῆ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, ἡ οἰκουμένη καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ, πρὸ προσώπου ὀργῆς αὐτοῦ τίς ὑποστήσεται. καὶ τίς ἀντιστήσεται ἐν ὀργῇ θυμοῦ αὐτοῦ; ὁ θυμὸς αὐτοῦ τήκει ἀρχάς, καὶ αἱ πέτραι διεθρύβησαν ἀπ' αὐτοῦ. χρηστὸς κύριος τοῖς ὑπομένουσιν αὐτὸν ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, καὶ γινώσκων τοὺς εὐλαβουμένους αὐτόν, καὶ ἐν κατακλυσμῷ πορείας συντέλειαν ποιήσεται, τοὺς ἐπεγειρομένους καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ διώξεται σκότος. τί λογίζεσθε ἐπὶ τὸν κύριον; συντέλειαν αὐτὸς ποιήσει, οὐκ ἐκδικήσει δὶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν θλίψει, ὅτι ἕως θεμελίων αὐτοῦ χερσωθήσονται. καὶ ὡς σμῖλαξ περιπλεκομένη βρωθήσεται. καὶ ὡς καλάμη ξηρασίας μεστὴ ἐκ σοῦ ἐξελεύσεται λογισμὸς κατὰ τοῦ κυρίου πονηρὰ βουλευόμενος ἐναντία,

Trãsla. Grc. lxx. cũ interp. lati. | Trãsla. B. Hie. | Tex. heb. Naum. ij. | Primitiua. heb.

Trãsla. Grc. lxx. cũ interp. lati.

hec dicit dñs regnans aquis multis: & sic diuident. & auditꝰ tuꝰ nõ audietur ãpliꝰ. & nũc cõterã virgã eius a te & vincula tua dirumpã. & p̃cipiet de te dñs: nõ seminabitur ãpliꝰ ex noĩe tuo: ex domo dñi dei tui disperdã sculptilia & cõflatilia: ponã sepulchrũ tuũ q: veloces. ecce sup montes pedes eius euangelizantis: & annunciantis pacẽ. celebra iuda festiuitates tuas: redde vota tua: q: nõ vltra apponẽt vt p̃trãseãt in vetustatem. cõpletũ ẽ: cõsumatũ est: ascendit insufflans i faciem tuã: eruens de tribulatiõe. Ca. 2.

Cõtẽplare viã: tene lũbũ: viriliter age: roborare vehementer: qm auertit dñs ꝯtumeliã iacob. sicut ꝯtumeliã israel. q: excutientes excusserũt eos & ꝓpagines eorꝝ demoliti sũt. arma potentie eius ex hoĩbus viros fortes illudentes in igne. habene curruũ eorꝝ in die p̃parationis eorꝝ. & equites eorꝝ tumultuabunt. in exitibꝰ cõfundentur currus & colliduntur in plateis. aspectꝰ eorꝝ q̃si lampades ignis & q̃si fulgura discurrentia. & memorabũt optimates eorꝝ & fugient in diebus: & infirmabunt in itinere suo. & festinabunt ad muros: & p̃parabunt ꝓpugnacula sua. porte ciuitatũ apte sunt: & regalia ceciderũt. & substantia reuelata est: & ipsa ascendebat. & ancille eius ducebãt. sicut columbe loquentes in cordibus suis. & niniue sicut piscina aquarũ aque eiꝰ: & ipsi fugientes nõ steterũt. nõ erat q̃ respiceret. diripiebãt argentũ: diripiebãt aurũ: & nõ erat finis ornamẽti eiꝰ. aggrauata sunt sup oĩa vasa ꝯcupiscẽtie sue. ꝯcussio: & excussio: & ebullitio: & cordis cõfractio: & dissolutio genuũ. & dolores sup oẽm lũbũ. & facies oĩm sic adustio olle. vbi est habitaculũ leonũ & pascua eius catulis leonũ: q̃ abijt leo vt ingrederet illuc catulꝰ leonis: & nõ est q̃ exterreat. leo rapuit sufficiẽtia catulis suis:

τάδε λέγει κύριος κατάρχων ὑδάτων πολλῶν, καὶ οὕτω διασταλήσονται. καὶ ἡ ἀκοή σου οὐκ ἐνακουσθήσεται ἔτι. καὶ νῦν συντρίψω τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἀπὸ σοῦ καὶ τοὺς δεσμούς σου διαρρήξω. καὶ ἐντελεῖται περὶ σοῦ κύριος, οὐ σπαρήσεται ἔτι ἐκ τοῦ ὀνόματός σου, ἐξ οἴκου κυρίου τοῦ θεοῦ σου ἐξολοθρεύσω γλυπτὰ καὶ χωνευτά, θήσομαι ταφήν σου ὅτι ὀξεῖς. ἰδοὺ ἐπὶ τὰ ὄρη πόδες σου εὐαγγελιζομένου, καὶ ἀπαγγέλλοντος εἰρήνην. ἑόρταζε ἰούδα τὰς ἑορτάς σου, ἀπόδος τὰς εὐχάς σου, διότι οὐκ ἔτι μὴ προσθῶσιν τοῦ διελθεῖν εἰς παλαίωσιν. συνετελέσθη, συντετέλεσται, ἀνέβη ἐμφυσῶν εἰς πρόσωπόν σου, ἐξαιρούμενος ἐκ θλίψεως.

σκέψαι ὁδόν, κράτησον ὀσφύος, ἄνδρισαι ἰσχύϊ σφόδρα, διότι ἀπέστρεψε κύριος τὴν ὕβριν ἰακώβ. καθὼς τὴν ὕβριν τοῦ ἰσραήλ, διότι ἐκτινάσσοντες ἐξετίναξαν αὐτούς, καὶ τὰ κλήματα αὐτῶν διέφθειραν. ὅπλα δυναστείας αὐτῶν ἐξ ἀνθρώπων ἄνδρας δυνατοὺς ἐμπαίζοντας ἐν πυρί. αἱ ἡνίαι τῶν ἁρμάτων αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἑτοιμασίας αὐτῶν. καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν θορυβηθήσονται. ἐν ταῖς ὁδοῖς συγχυθήσονται τὰ ἅρματα καὶ συμπλακήσονται ἐν ταῖς πλατείαις. ἡ ὅρασις αὐτῶν ὡς λαμπάδες πυρὸς καὶ ὡς ἀστραπαὶ διατρέχουσαι. καὶ μνησθήσονται οἱ μεγιστᾶνες αὐτῶν καὶ φεύξονται ἐν ἡμέραις, καὶ ἀσθενήσουσιν ἐν τῇ πορείᾳ αὐτῶν. καὶ σπεύσουσιν ἐπὶ τὰ τείχη, καὶ ἑτοιμάσουσι τὰς προφυλακὰς αὐτῶν. πύλαι τῶν πόλεων διηνοίχθησαν, καὶ τὰ βασίλεια διέπεσεν. καὶ ἡ ὑπόστασις ἀπεκαλύφθη, καὶ αὕτη ἀνέβαινε. καὶ αἱ δοῦλαι αὐτῆς ἤγοντο, καθὼς περιστεραὶ φθεγγόμεναι ἐν καρδίαις αὐτῶν. καὶ νινευὶ ὡς κολυμβήθρα ὕδατος τὰ ὕδατα αὐτῆς. καὶ αὐτοὶ φεύγοντες οὐκ ἔστησαν. καὶ οὐκ ἦν ὁ ἐπιβλέπων. διήρπαζον τὸ ἀργύριον, διήρπαζον τὸ χρυσίον, καὶ οὐκ ἦν πέρας τοῦ κόσμου αὐτῆς. βεβάρυνται ὑπὲρ πάντα τὰ σκεύη τὰ ἐπιθυμήματα αὐτῆς. ἐκτιναγμός, καὶ ἀνατιναγμός, καὶ ἐκβρασμός, καὶ καρδίας θραυσμός, καὶ ὑπόλυσις γονάτων. καὶ ὠδῖνες ἐπὶ πᾶσαν ὀσφύν. καὶ τὰ πρόσωπα πάντων ὡς πρόσκαυμα χύτρας. ποῦ ἐστι τὸ κατοικητήριον τῶν λεόντων καὶ ἡ νομὴ ἡ οὖσα τοῖς σκύμνοις; οὗ ἐπορεύθη λέων τοῦ εἰσελθεῖν ἐκεῖ σκύμνος λέοντος, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκφοβῶν. λέων ἥρπασεν τὰ ἱκανὰ τοῖς σκύμνοις αὐτοῦ

Trãsla. B. Hie.

Hec dicit dominus. Si perfecti fuerint & ita plures: sic quoqȝ attondẽtur & p̃trãsibit. Afflixi te & nõ affligã te vltra: et nũc cõterã virgã eius de dorso tuo & vincula tua dirũpam: & p̃cipiet sup te dñs. Nõ seminabitur ex noĩe tuo amplius. De domo dei tui interficiã. Sculptile & cõflatile ponã sepulchrũ tuũ: qa inhonoratꝰ es. Ecce sup montes pedes euangelizantis & annũciantis pacem. Celebra iuda festiuitates tuas & redde vota tua: quia non adijciet vltra vt pertranseat in te belial: vniuersus interijt. 2.

ASscendit qui disp̃gat corã te: q custodiat obsidionẽ. Cõtemplare viã: cõforta lũbos: robora virtutẽ valde: quia sicut reddit dñs superbiã iacob: sic supbiã israel: quia vastatores dissipauerũt eos & ꝓpagines eorũ corruperũt. Clypeus fortium eius ignitus: viri exercitus in coccineis. Ignee habene currus in die preparationis eius: & agitatores eiꝰ consopiti sunt. In itineribꝰ cõturbati sunt: q̃drige collise sunt in plateis. Aspectus eorũ q̃si lãpades: q̃si fulgura discurrẽtia. Recordabitur fortiũ suorꝝ: ruẽt in itineribꝰ suis. Velociter ascendẽt muros eius: & p̃parabitur vmbraculũ. Porte fluuiorũ aperte sunt: & tẽplũ ad solũ dirutũ. Et miles captiuus abductꝰ est: & ancille eiꝰ minabantur gemẽtes vt columbe: murmurãtes in cordibꝰ suis. Et niniue quasi piscina aquarũ aq̃ eius: ipsi vero fugerũt. State state & nõ est qui reuertatur. Diripite argentũ: diripite aurũ: & nõ est finis diuitiarũ ex oĩbus vasis desiderabilibus. Dissipata e & scissa & dilacerata est: cor tabescens & dissolutio geniculorꝝ & defectio in cũctis renibus: & facies omniũ sicut nigredo olle. Vbi est habitaculũ leonũ & pascua catulorꝝ leonum: Ad quam iuit leo vt ingrederetur illuc catulus leonis: & nõ est qui exterreat. Leo cepit sufficienter catulis suis:

Tex. heb. Naum. ij.

כה אמר יהוה אם שלמים וכן
רבים וכן נגזו ועבר ועניתך לא
אענך עוד׃ ועתה אשבר מטהו
מעליך ומוסרתיך אנתק׃ וצוה
עליך יהוה לא יזרע משמך עוד
מבית אלהיך אכרית פסל ומסכה
אשים קברך כי קלות׃ הנה על
ההרים רגלי מבשר משמיע
שלום חגי יהודה חגיך שלמי
נדריך כי לא יוסיף עוד לעבור
בך בליעל כלה נכרת׃

Cap. ij.

עלה מפיץ על פניך נצור
מצורה צפה דרך חזק מתנים אמץ
כח מאד׃ כי שב יהוה את גאון
יעקב כגאון ישראל כי בקקום
בקקים וזמריהם שחתו׃ מגן
גבריהו מאדם אנשי חיל מתלעים
באש פלדות הרכב ביום הכינו
והברשים הרעלו׃ בחוצות יתהוללו
הרכב ישתקשקון ברחבות מראיהן
כלפידים כברקים ירוצצו׃ יזכר
אדיריו יכשלו בהלכותם ימהרו
חומתה והכן הסכך׃ שערי הנהרות
נפתחו וההיכל נמוג׃ והצב גלתה
העלתה ואמהתיה מנהגות כקול
יונים מתפפת על לבבהן׃ ונינוה
כברכת מים מימי היא והמה
נסים עמדו עמדו ואין מפנה׃ בזו
כסף בזו זהב ואין קצה לתכונה
כבד מכל כלי חמדה׃ בוקה ומבוקה
ומבלקה ולב נמס ופק ברכים
וחלחלה בכל מתנים ופני כלם
קבצו פארור׃ איה מעון אריות
ומרעה הוא לכפרים אשר הלך
אריה לביא שם גור אריה ואין
מחריד׃ אריה טרף בדי גרותיו

Primitiua heb. (margin): נגז עבר ענה · שבר · נתק צוה · זרע · כרת נסך · שום קלל · בשר שמע · שלם חגג · יסף עבר · כלה כרת · Cap. ij. פוץ פנה נצר · צור צפה חזק · אמץ כוח שוב · גאה · אדם תלע · כון · ברש רעל · חלל שקק · ראה לפד · רוץ זכר · אדר כשל · הלך מהר · חמה כון · פתח היכל · מוג נצב · גלה עלה · נהג קול · תפף · מים · נוס עמד · פנה · בזז כון · בוק · בלק מסס · פוק חול · קבץ פאר · עון ארה · רעה כפר · לבא · חרד גור

וּמְחַנֵּק לְלִבְאֹתָיו וַיְמַלֵּא טֶרֶף חֹרָיו וּמְעֹנֹתָיו טְרֵפָה׃ הִנְנִי אֵלַיִךְ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וְהִבְעַרְתִּי בֶעָשָׁן רִכְבָּהּ וּכְפִירַיִךְ תֹּאכַל חָרֶב וְהִכְרַתִּי מֵאֶרֶץ טַרְפֵּךְ וְלֹא יִשָּׁמַע עוֹד קוֹל מַלְאָכֵכֵה׃

Cap.iii.

הוֹי עִיר דָּמִים כֻּלָּהּ כַּחַשׁ פֶּרֶק מְלֵאָה לֹא יָמִישׁ טָרֶף׃ קוֹל שׁוֹט וְקוֹל רַעַשׁ אוֹפָן וְסוּס דֹּהֵר וּמֶרְכָּבָה מְרַקֵּדָה׃ פָּרָשׁ מַעֲלֶה וְלַהַב חֶרֶב וּבְרַק חֲנִית וְרֹב חָלָל וְכֹבֶד פָּגֶר וְאֵין קֵצֶה לַגְּוִיָּה וְכָשְׁלוּ בִּגְוִיָּתָם׃ מֵרֹב זְנוּנֵי זוֹנָה טוֹבַת חֵן בַּעֲלַת כְּשָׁפִים הַמֹּכֶרֶת גּוֹיִם בִּזְנוּנֶיהָ וּמִשְׁפָּחוֹת בִּכְשָׁפֶיהָ׃ הִנְנִי אֵלַיִךְ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וְגִלֵּיתִי שׁוּלַיִךְ עַל פָּנָיִךְ וְהַרְאֵיתִי גוֹיִם מַעְרֵךְ וּמַמְלָכוֹת קְלוֹנֵךְ׃ וְהִשְׁלַכְתִּי עָלַיִךְ שִׁקֻּצִים וְנִבַּלְתִּיךְ וְשַׂמְתִּיךְ כְּרֹאִי׃ וְהָיָה כָל רֹאַיִךְ יִדּוֹד מִמֵּךְ וְאָמַר שָׁדְּדָה נִינְוֵה מִי יָנוּד לָהּ מֵאַיִן אֲבַקֵּשׁ מְנַחֲמִים לָךְ׃ הֲתֵיטְבִי מִנֹּא אָמוֹן הַיֹּשְׁבָה בַּיְאֹרִים מַיִם סָבִיב לָהּ אֲשֶׁר חֵיל יָם מִיָּם חוֹמָתָהּ׃ כּוּשׁ עָצְמָה וּמִצְרַיִם וְאֵין קֵצֶה פּוּט וְלוּבִים הָיוּ בְּעֶזְרָתֵךְ׃ גַּם הִיא לַגֹּלָה הָלְכָה בַשֶּׁבִי גַּם עֹלָלֶיהָ יְרֻטְּשׁוּ בְּרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת וְעַל נִכְבַּדֶּיהָ יַדּוּ גוֹרָל וְכָל גְּדוֹלֶיהָ רֻתְּקוּ בַזִּקִּים׃ גַּם אַתְּ תִּשְׁכְּרִי תְּהִי נַעֲלָמָה גַּם אַתְּ תְּבַקְשִׁי מָעוֹז מֵאוֹיֵב׃ כָּל מִבְצָרַיִךְ תְּאֵנִים עִם בִּכּוּרִים אִם יִנּוֹעוּ וְנָפְלוּ עַל פִּי אוֹכֵל׃ הִנֵּה עַמֵּךְ נָשִׁים בְּקִרְבֵּךְ לְאֹיְבַיִךְ פָּתוֹחַ נִפְתְּחוּ שַׁעֲרֵי אַרְצֵךְ אָכְלָה אֵשׁ בְּרִיחָיִךְ׃ מֵי מָצוֹר

et necauit leenis suis. Et impleuit preda speluncas suas: & cubile suū rapina. Ecce ego ad te dicit dñs exercituū: & succendā vsq3 ad fumum quadrigas tuas: & leūculos tuos comedet gladi9. Et exterminabo de terra predā tuā: & nō audietur vltra vox nunciorum tuorum.

Ve ciuitas sanguinū vniuersa mēdacii dilaceratione plena. Non recedet a te rapina. Vox flagelli & vox impetus rote & equi frementis & q̄drige feruētis & equitis ascendentis & micātis gladii & fulgurātis haste & multitudinis iterfecte & grauis ruine: nec est finis cadauerum. Et corruent in corpibus suis ꝑpter multitudinē fornicationū meretricis specio se & grate & habētis maleficia: q̄ vendidit gētes in fornicationib9 suis & familias in maleficiis suis. Ecce ego ad te dicit dñs exercituum: & reuelabo pudēda tua in facie tua: & ostendā in gentib9 nuditatē tuā & regnis ignominiā tuā. Et ꝓiciā sup te abominatiões & cōtumelis te afficiā: & ponā te in exēplū. Et erit ōis qui viderit te resiliet a te: & dicet. Vastata est niniue. Quis cōmouebit sup te caput? Vnde querā cōsolatorē tibi? Nūqd melior es alexandria ppłoꝝ q̄ habitat in fluminibus? Aq̄ in circuitu ei9 cui9 diuitie mare: aque muri eius: ethiopia fortitudo eius: & egypt9: & nō est finis. Africa & libyes fuerūt in auxilio tuo: sed & ipsa in trāsmigratiōe ducta ē in captiuitatē. Paruuli eius elisi sunt in capite oīm viarū: & sup inclytos eius miserūt sortē: & oēs optimates ei9 cōfixi sunt in cōpedibus. Et tu ergo inebriaberis & eris despecta: & q̄res tu auxiliū ab inimico. Oēs munitōes tue sicut ficus cū grossis suis: si cōcusse fuerint cadēt in os cōmedētis. Ecce ppłs tu9: mulieres in medio tui. Inimicis tuis adaptione pādetur porte tre tue: deuorabit ignis vectes tuos. Aquā ꝓp obsidionē

שַׁאֲבִי לָךְ חַזְּקִי מִבְצָרָיִךְ בֹּאִי בַטִּיט וְרִמְסִי בַחֹמֶר הַחֲזִיקִי מַלְבֵּן׃ שָׁם תֹּאכְלֵךְ אֵשׁ תַּכְרִיתֵךְ חֶרֶב תֹּאכְלֵךְ כַּיָּלֶק הִתְכַּבֵּד כַּיֶּלֶק הִתְכַּבְּדִי כָּאַרְבֶּה׃ הִרְבֵּית רֹכְלַיִךְ מִכּוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם יֶלֶק פָּשַׁט וַיָּעֹף׃ מִנְּזָרַיִךְ כָּאַרְבֶּה וְטַפְסְרַיִךְ כְּגוֹב גֹּבָי הַחוֹנִים בַּגְּדֵרוֹת בְּיוֹם קָרָה שֶׁמֶשׁ זָרְחָה וְנוֹדַד וְלֹא נוֹדַע מְקוֹמוֹ אַיָּם׃ נָמוּ רֹעֶיךָ מֶלֶךְ אַשּׁוּר יִשְׁכְּנוּ אַדִּירֶיךָ נָפֹשׁוּ עַמְּךָ עַל הֶהָרִים וְאֵין מְקַבֵּץ׃ אֵין כֵּהָה לְשִׁבְרֶךָ נַחְלָה מַכָּתֶךָ כֹּל שֹׁמְעֵי שִׁמְעֲךָ תָּקְעוּ כַף עָלֶיךָ כִּי עַל מִי לֹא עָבְרָה רָעָתְךָ תָּמִיד׃

hauri tibi: extrue munitiões tuas. Intra in lutū & calca: subigens tene laterem. Ibi comedet te ignis: peribis gladio: deuorabit te vt bruchus. Cōgregare ergo vt bruchus: multiplicare vt locusta. Plures fecisti negociatiões tuas q3 stelle sint celi. Bruch9 expansus est & auolauit. Custodes tui q̄si locuste: & paruuli tui quasi locuste locustarū: q̄ cōsidēt in sepib9 ī die frigoris. Sol ortus est & auolauerūt: & nō ē cognit9 locus carū vbi fuerit. Dormitauerūt pastores tui rex assur sepeliētur principes tui. Latitauit ppłs tu9 in mōtibus: & nō est q cōgreget. Nō est obscura cōtritio tua: pessima est plaga tua. Oēs qui audierunt auditionē tuā: cōpsserūt manū sup te: qa sup quē nō trāsiit malicia tua sp? Explicit Naum ꝓpheta.

INCIPIT PROLOGVS IN ABACVC PROPHETAM.

Qvattuor prophete in duodecim ꝓphetarum volumine continentur: e quibus tres in principio masa.i.pondus titulū habent: naum abacuc & malachias. Porro zacharias in medio et circa finē duos huiuscemodi ponit titulos: e quibus vnus est: onus verbi domini in terra adrach & damasci requiei ei9. Alter in fine scđs onus verbi dñi sup israel. De naum orationibus tuis iam liber vnus editus est. De zacharia & malachia: si vita comes fuerit disseretur. Nunc abacuc habemus in manibus qui vel ex eo quod amabilis deo est vocatur amplexatio: vel q in certamen & luctā (et vt ita dicā) amplexū cum deo cōgreditur: amplexātis.i.luctātis sortitus est nomen. Nullus enim tam audaci voce ausus est deū ad disceptationē iusticie ꝓuocare: & dicere ei. Cur in rebus humanis & mundi istius pompa tanta rerū versetur iniquitas. Vociferabor ad te vim patiens & nō saluabis. Quare ostendisti mihi iniquitatē & laborē videre? Lacerata est lex: & non peruenit vsq3 ad finē iudiciū: quia impius preualet aduersum iustum: ideo egreditur iudicium peruersum. Vides q3 temeraria vox sit et quodāmodo blasphemātis: creatorē suum ad iudiciū prouocare: & vas fragile aduersus figulum cur tale vel tale factū sit disputare? Necnon & hoc aīaduertendū q assumptio vel pondus que grauia iam esse diximus: ꝓphete visio est & aduersum mōtani dogma peruersum intelligit quod videt: nec vt amens loquitur: nec more insanientiū feminarū dat sine mente sonum. Vnde & apłs iubet vt si ꝓphetantibus aliis alii fuerit reuelatū: taceant qui prius loquebātur. Et statim nō est inquit dissensionis deus sed pacis. Ex quo intelligitur cum quis ex voluntate reticet: & aliis locū dat ad loquendū: posse et loqui & tacere cū velit. Qui iam in extasi.i.inuitus loquitur: nec tacere nec loqui in sua ptāte habet. Illud quoq3 disce quia semel a me violenter exigis vt quasi quosdā gradus & scalas ad altiora nitēti: historiā tibi interpreter: ꝓphetiā esse circa babylonē & nabuchodonosor regem chaldeorū: vt quō prior ꝓpheta naum quē abacuc sequitur vaticiniū habuit cōtra niniuem & assyrios qui vastauerunt decē tribus que vocātur israel: ita abacuc ꝓphetiā hābeat aduersus babylonē & nabuchodonosor: a quibus iudas & hierusalē templūq3 subuersa sunt. Et vt scias eo tēpore fuisse abacuc quo iam due tribus que vocabantur iuda ducte erant in captiuitatē: daniel docere te poterit: ad quē in lacū leonū abacuc cum prandio mittitur: quanq3 apud hebreos hec ipsa nō legatur historia. Igitur siue quis recipiat scripturā illam: siue nō recipiat: vtrūq3 pro nobis est. Aut enī recipit: & iam post factā rem liber abacuc texitur: aut nō recipit: & quasi ꝓpheta scribit que ventura cognoscit. Interim sm litteras causatur aduersum deū propheta: cur nabuchodonosor templū dei vastet & iudā: cur hierusalē quondā vrbs dñi destruatur: quare clamet populus & nō audiatur: vociferetur ad dñm oppressus a chaldeis: & non saluetur: quare etiā ipse ꝓpheta vel populus ex cui9 persona loqtur ad hoc vixerit: & hucusq3 perductus sit: vt iniquitatē hostiū & suū laborē viderit: cur iniusticia ꝓualeat aduersum se. Et hec dicit pre mentis angustia nesciens aurū in igne conflari. Et tres pueros de camino ignis puriores exisse q3 intrauerant. Sed & hoc generaliter accipere possumus q ex persona humane impatientie loquatur vt in querulam vocē & plenā doloris erumpat dicens. Quare respicis contēptores: & taces cōculcante impio iustiorē se? Hec aūt loquitur: nesciens iudicia dei inuestigabilia. & profundū diuitiarū sapientie & scientie eius: q non ita videat deus vt videt homo. Homo tantū presentia respicit: deus futura & eterna cognoscit. Et quō si egrotans & estuans febribus aquā frigidam postulet: & dicat ad medicū: vim patior: crucior: vror: exanimor. vsq3quo medice clamabo & nō exaudies? & respondeat ei sapientissimus & clementissimus medicus: scio quo tēpore dare debeā quod postulas: nō misereor modo: quia misericordia ista crudelitas est: & volūtas tua contra te petit: ita & deus noster sciens clementie sue pondera atq3 mensuras interdum nō exaudit clamantē: vt eum probet & magis ꝓuocet eum ad rogandū: & quasi igne excoctū iustiorē & puriorē faciat. Quod intelligens apostolus sm id quod misericordiā cōsecutus est a dño ait. Sed nō deficimus. Et scit q qui perseuerauerit vsq3 in finē hic salu9 erit: & gloriatur ī labore & dolore. Et cum hieremia dicit. Tribulationē & miseriam īuocabo: & quomodo alius inuocat deum: sic sanctus vir & bellator inuictus ad exercendum se et probandum tribulationem & miseriā inuenire desiderat. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Abacuc luctator fortis & rigidus stat sup custodiā suā: & figit gradum sup munitionē: vt christum in cruce contempletur & dicat. Operuit celos gloria eius: & laudis ei9 plena est terra. Splendor eius vt lux erit: cornua in manibus eius: ibi abscondita est fortitudo eius. Explicit argumentum.

Cap.j.

משא אשר חזה חבקוק הנביא׃ עד אנה יהוה שועתי ולא תשמע אזעק אליך חמס ולא תושיע׃ למה תראני און ועמל תביט ושד וחמס לנגדי ויהי ריב ומדון ישא׃ על כן תפוג תורה ולא יצא לנצח משפט כי רשע מכתיר את הצדיק על כן יצא משפט מעקל׃ ראו בגוים והביטו והתמהו תמהו כי פעל פעל בימיכם לא תאמינו כי יספר׃ כי הנני מקים את הכשדים הגוי המר והנמהר ההולך למרחבי ארץ לרשת משכנות לא לו׃ אים ונורא הוא ממנו משפטו ושאתו יצא׃ וקלו מנמרים סוסיו וחדו מזאבי ערב ופשו פרשיו ופרשיו מרחוק יבאו יעפו כנשר חש לאכול׃ כלה לחמס יבוא מגמת פניהם קדימה ויאסף כחול שבי׃ והוא במלכים יתקלס ורזנים משחק לו הוא לכל מבצר ישחק ויצבר עפר וילכדה׃ אז חלף רוח ויעבר ואשם זו כחו לאלהו׃ הלוא אתה מקדם יהוה אלהי קדשי לא נמות יהוה למשפט שמתו וצור להוכיח יסדתו׃ טהור עינים מראות רע והביט אל עמל לא תוכל למה תביט בוגדים תחריש בבלע רשע צדיק ממנו׃ ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו׃ כלה בחכה העלה יגרהו בחרמו ויאספהו במכמרתו על כן ישמח ויגיל׃ על כן יזבח לחרמו ויקטר למכמרתו כי בהמה שמן חלקו

Incipit Abacuc ꝓpheta.
Capitulum. I.

Onus quod vidit abacuc propheta. Vsquequo dñe clamabo & non exaudies. Vociferabor ad te vim patiens & non saluabis? Quare ostẽdisti mihi iniquitatẽ & laborẽ: videre predã & iniusticiã cõtra me? Et factũ est iudiciũ & cõtradictio potẽtior. Propter hoc lacerata est lex: & nõ peruenit vsque ad finẽ iudiciũ: quia impius ꝓualet aduersus iustũ: ꝓpterea egredietur iudiciũ ꝑuersum. Aspicite in gentibus & videte & ãmiramini & obstupescite: quia opus factũ est in diebus vr̃is: quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce ego suscitabo chaldeos gentẽ amarã & velocẽ ãbulantẽ super latitudinẽ terre vt possideat tabernacula nõ sua. Horribilis & terribilis ẽ ex semetipsa iudiciũ & onus eius egredietur. Leuiores pardis equi eius: & velociores lupis vespertinis: & diffundẽtur equites eius. Equites namque eius de longe venient: volabũt quasi aquila festinans ad comedendũ. Oẽs ad predã venient: facies eorũ vẽtus vrens. Et cõgregabit quasi arenã captiuitatẽ. & ipse de regibus triũphabit: & tyranni ridiculi eius erũt. Ipse super oẽm munitionẽ ridebit & cõportabit aggerẽ & capiet eã. Tunc mutabitur spũs et pertrãsibit & corruet. Hec est fortitudo eius dei sui. Nunquid nõ a principio dñe deus meus sancte meus & non moriemur? Dñe in iudiciũ posuisti eũ: & fortẽ vt corriperes fundasti eũ. Mundi sunt oculi tui ne videas malũ: & respicere ad iniquitatẽ nõ poteris. Quare nõ respicis super iniquè agẽtes: et taces deuorante impio iustiorẽ se. Et facis hoies quasi pisces maris: & quasi reptile nõ habẽs principem. Totum in hamo subleuauit: traxit illud in sagena sua: & cõgregauit in rete suũ. Super hoc letabitur & exultabit: ꝓpterea immolabit sagene sue & sacrificabit reti suo. Quia in ipsis incrassata est pars eius:

AMBACVC.
ΑΜΒΑΚΟΥΚ. Ca. I.

Assumptio quã vidit ambacuc ꝓpheta. vsque
Ὁ λῆμμα ὃ ἴδεν ἀμβακοὺκ ὁ προφήτης. ἕως
quo dñe clamabo & non exaudies.
πότε κύριε κεκράξομαι καὶ οὐ μὴ εἰσακούσῃς, βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος καὶ οὐ σώσῃς; ἵνα τί μοι
vociferabor ad te vim patiens & nõ saluabis? quare mihi
ostendisti labores & dolores: videre miseriam
ἔδειξας κόπους καὶ πόνους; ἐπιβλέπειν ταλαιπωρίαν
& impietatẽ: ex aduerso mei factũ ẽ iudiciũ: & iudex
καὶ ἀσέβειαν; ἐξεναντίας μου γέγονε κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς
accipit. ꝓpterea dissipata ẽ lex: & nõ peducit
λαμβάνει. διὰ τοῦτο διεσκέδασται νόμος, καὶ οὐ διεξάγεται
in finem iudiciũ: quia impius ꝓualet aduersus iustum:
εἰς τέλος κρίμα, ὅτι ἀσεβὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον,
ꝓpter hoc egredief iudiciũ ꝑuersum: videte
ἕνεκεν τούτου ἐξελεύσεται τὸ κρίμα διεστραμμένον. ἴδετε
cõtemptores & respicite & videte mirabilia &
οἱ καταφρονηταὶ καὶ ἐπιβλέψατε καὶ ἴδετε θαυμάσια καὶ
dispdimini: quia opus ego operor in diebus
ἀφανίσθητε, διότι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις
vr̃is quod nõ credetis: si quis enarrauerit. quia ecce
ὑμῶν ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται. διότι ἰδοὺ
ego suscito chaldeos gẽtẽ amarã & ve-
ἐγὼ ἐξεγείρω τοὺς χαλδαίους τὸ ἔθνος τὸ πικρὸν καὶ τὸ ταχινὸν
locẽ q ambulat sup latitudines terre vt possideat
τὸ πορευόμενον ἐπὶ τὰ πλάτη τῆς γῆς τοῦ κατακληρονομῆσαι σκηνώματα οὐκ αὐτοῦ.
tabernacula nõ sua. terribilis & illustris est:
φοβερὸς καὶ ἐπιφανής ἐστιν,
de ipsa iudiciũ eius erit: & assumptio eius de se
ἐξ αὐτοῦ τὸ κρίμα αὐτοῦ ἔσται, καὶ τὸ λῆμμα αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ
egredief. & exilient sup pardos equi
ἐξελεύσεται. καὶ ἐξαλοῦνται ὑπὲρ παρδάλεις οἱ ἵπποι
eius: & velociores sup lupos arabie. equi-
αὐτοῦ, καὶ ὀξύτεροι ὑπὲρ τοὺς λύκους τῆς ἀραβίας. ἐξιππάσονται
tabunt equites eius & impetu venient de lõginquo: &
οἱ ἱππεῖς αὐτοῦ καὶ ἐξορμήσουσι μακρόθεν, καὶ
volabunt quasi aquila prompta ad comedẽdũ. cõsumma-
πετασθήσονται ὡς ἀετὸς πρόθυμος εἰς τὸ φαγεῖν. συντέλειαν
tio in impios veniet resistentes faciebus eorum ex ad-
εἰς ἀσεβεῖς ἥξει ἀνθεστηκότας προσώποις αὐτῶν ἐξεναντίας.
uerso. & cõgregabit quasi arenã captiuitatem: & ipse in regibus
καὶ συνάξει ὡς ἄμμον αἰχμαλωσίαν, καὶ αὐτὸς ἐν βασιλεῦσιν
deliciabit: & tyranni ludibria eius: & ip-
ἐντρυφήσει, καὶ τύραννοι παίγνια αὐτοῦ, καὶ αὐ-
se in oẽm munitionẽ illudet: & mittet aggerẽ & obtinebit eã.
τὸς εἰς πᾶν ὀχύρωμα ἐμπαίξεται, καὶ βαλεῖ χῶμα καὶ κρατήσει αὐτοῦ.
tunc mutabit spũ & ptransibit
τότε μεταβαλεῖ τὸ πνεῦμα καὶ διελεύσεται
& ꝓpiciabit. hec fortitudo deo meo: nõne tu a principio
καὶ ἱλασθήσεται. αὕτη ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ μου, οὐχὶ σὺ ἀπ᾽ ἀρχῆς
dñe deus meus sancte meus: non moriemur. dñe in iudiciũ
κύριε ὁ θεός μου ὁ ἅγιός μου, οὐ μὴ ἀποθάνωμεν. κύριε εἰς κρίμα
posuisti eũ & plasmauit me vt arguam disciplinã
τέταχας αὐτόν, καὶ ἔπλασέν με τοῦ ἐλέγχειν παιδείαν
eius. mundus oculus ne videat mala & aspicere sup
αὐτοῦ. καθαρὸς ὁ ὀφθαλμὸς τοῦ μὴ ὁρᾷν πονηρά, καὶ ἐπιβλέπειν ἐπὶ
dolorẽ. quare aspicis sup cõtemptores. tacebis
πόνους. ἵνα τί ἐπιβλέπεις ἐπὶ καταφρονοῦντας, παρασιωπήσῃ
cũ deuorauerit impius iustum: & facies hoies quasi pisces
ἐν τῷ καταπίνειν ἀσεβῆ τὸν δίκαιον, καὶ ποιήσεις τοὺς ἀνθρώπους ὡς τοὺς ἰχθύας
maris & quasi reptilia nõ hñtia ducẽ. cõsummationem
τῆς θαλάσσης καὶ ὡς τὰ ἑρπετὰ οὐκ ἔχοντα ἡγούμενον. συντέλειαν
in hamo subleuauit & attraxit eũ in reti suo. & con-
ἐν ἀγκίστρῳ ἀνέσπασε καὶ εἵλκυσεν αὐτὸν ἐν ἀμφιβλήστρῳ αὐτοῦ, καὶ συν-
gregauit eũ in sagenis suis. ꝓpter hoc letabitur
ήγαγεν αὐτὸν ἐν ταῖς σαγήναις αὐτοῦ. ἕνεκεν τούτου εὐφρανθήσεται
& gaudebit: ꝓpter hoc immolabit sagene sue: & sacrificabit
καὶ χαρήσεται, ἕνεκεν τούτου θυμιάσει τῇ σαγήνῃ αὐτοῦ, καὶ θύσει
reti suo. quia in ipsis incrassauit partẽ suam:
τῷ ἀμφιβλήστρῳ αὐτοῦ. ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐλίπανεν μερίδα αὐτοῦ,

& esce eius electe. ꝓpterea iaciet re-
καὶ τὰ βρώματα αὐτοῦ ἐκλεκτά. διὰ τοῦτο βαλεῖ ἀμ-
te suũ: & semper interficere gẽtes nõ parcet.
φίβληστρον αὐτοῦ, καὶ διαπαντὸς ἀποκτείνειν ἔθνη οὐ φείσεται.

Ca. 2

Super custodia mea stabo & ascendam
Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου στήσομαι καὶ ἐπιβήσομαι
sup petram: & cõtemplabor vt videã quid loquatur in me: & quid respondeã ad correptionẽ meã. &
ἐπὶ πέτραν, καὶ ἀποσκοπεύσω τοῦ ἰδεῖν τί λαλήσει ἐν ἐμοί, καὶ τί ἀποκριθῶ ἐπὶ τὸν ἔλεγχόν μου. καὶ
respõdens dixit dñs ad me: scribe visionẽ manifeste
ἀποκριθεὶς εἶπεν κύριος πρός με, γράψον ὅρασιν σαφῶς
in buxo vt currat qui legit ea: quia adhuc
εἰς πυξίον ὅπως διώκῃ ὁ ἀναγινώσκων αὐτά, διότι ἔτι
visio in tps: & orietur in finem & nõ in vacuũ. si defecerit: sustine eum: quia veniens veniet
ὅρασις εἰς καιρόν, καὶ ἀνατελεῖ εἰς πέρας καὶ οὐκ εἰς κενόν. ἐὰν ὑστερήσῃ, ὑπόμεινον αὐτόν, ὅτι ἐρχόμενος ἥξει
& nõ tardabit. si retraxerit se: nõ cõplacebit aia
καὶ οὐ μὴ χρονίσῃ. ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυ-
mea in eo. at iustus ex fide mea viuet: at
χή μου ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεώς μου ζήσεται, ὁ δὲ
arrogans & cõtemptor vir supbus nihil ꝑficiet: qui dilatauit sicut infernus aiam suã: &
κατοιόμενος καὶ καταφρονητὴς ἀνὴρ ἀλαζὼν οὐδὲν οὐ μὴ περάνῃ, ὃς ἐπλάτυνε καθὼς ὁ ᾅδης τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, καὶ
ille quasi mors nõ adimpletus & aggregabit
οὗτος ὡς θάνατος οὐκ ἐμπιπλάμενος καὶ ἐπισυνάξει
ad se oẽs gẽtes & accipiet ad se oẽs
πρὸς αὐτὸν πάντα τὰ ἔθνη καὶ εἰσδέξεται πρὸς αὐτὸν πάντας
ꝑplos. nõne hec vniuersa parabolam aduersum eũ sument & ꝓpositionẽ ad narrationẽ eius: & dicet: ve qui multiplicat sibi q nõ sunt sua: vsque q
τοὺς λαούς. οὐχὶ ταῦτα πάντα παραβολὴν κατ᾽ αὐτοῦ λήψονται καὶ πρόβλημα εἰς διήγημα αὐτοῦ, καὶ ἐροῦσιν, οὐαὶ ὁ πληθύνων ἑαυτῷ τὰ οὐκ ὄντα αὐτοῦ, ἕως τί-
& aggrauãs densum lutũ ꝗ se. quia subito cõsurgent mordentes eũ: & vigilabunt
νος, καὶ βαρύνων τὸν κλοιὸν αὐτοῦ στιβαρῶς. ὅτι ἐξαίφνης ἐξαναστήσονται δάκνοντες αὐτόν, καὶ ἐκνήψουσιν οἱ
insidiatores tui: & eris in rapinã ipsis. quia tu
ἐπίβουλοί σου, καὶ ἔσῃ εἰς διαρπαγὴν αὐτοῖς. διότι σὺ
spoliasti gẽtes multas: spoliabunt te oẽs
ἐσκύλευσας ἔθνη πολλά, σκυλεύσουσί σε πάντες οἱ
reliqui ppli ꝓpter sanguines hoim & impietates terre & ciuitatis & oium hitantiũ eam:
καταλελειμμένοι λαοὶ δι᾽ αἵματα ἀνθρώπων καὶ ἀσεβείας γῆς καὶ πόλεως καὶ πάντων τῶν κατοικούντων αὐτήν.
ve qui multiplicat auariciã malã domui sue: vt
ὦ ὁ πλεονεκτῶν πλεονεξίαν κακὴν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, τοῦ
ponat in excelsũ nidũ suũ. vt eruatur de manu malorũ. cogitasti cõfusionẽ domui tue. cõsumpsisti
τάξαι εἰς ὕψος νοσσιὰν αὐτοῦ, τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐκ χειρὸς κακῶν. ἐβουλεύσω αἰσχύνην τῷ οἴκῳ σου. συνεπέρανας
ꝑplos multos: & peccauit aia tua. ꝓpter quod lapis ex pariete clamabit: & scarabeus de ligno loquetur
λαοὺς πολλούς, καὶ ἐξήμαρτεν ἡ ψυχή σου. διότι λίθος ἐκ τοίχου βοήσεται, καὶ κάνθαρος ἐκ ξύλου φθέγξεται
ea. ve qui edificat ciuitatẽ in sanguinibus & ꝑparat
αὐτά. οὐαὶ ὁ οἰκοδομῶν πόλιν ἐν αἵμασιν καὶ ἑτοιμάζων
vrbem in iniquitatibus: nõne hec sunt a dño oĩpotente: & defecerũt ppli multi in igne & gẽtes
πόλιν ἐν ἀδικίαις, οὐ ταῦτά ἐστι παρὰ κυρίου παντοκράτορος; καὶ ἐξέλιπον λαοὶ πολλοὶ ἐν πυρὶ καὶ ἔθνη
multe & coangustiate sunt. quia replebitur terra: vt cognoscant gl̃iam dñi: quasi aqua ad operiendũ maria. ve qui potat
πολλὰ ὠλιγοψύχησαν. ὅτι πλησθήσεται ἡ γῆ, τοῦ γνῶναι τὴν δόξαν κυρίου, ὡς ὕδωρ κατακαλύψαι θαλάσσας. ὦ ὁ ποτίζων
primũ suũ subuersiõe turbida & inebrians:
τὸν πλησίον αὐτοῦ ἀνατροπῇ θολερᾷ καὶ μεθύσκων,

& cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sagenã suã: & semper interficere gentes nõ cessat.

Super custodiam 2. meam stabo: & figã gradũ super munitionẽ. Et contẽplabor vt videam quid dicatur mihi: & quid respõdeam ad arguentẽ me. Et respondit mihi dominus & dixit. Scribe visum & explana eum super tabulas: vt percurrat qui legerit eũ. Quia adhuc visus ꝓcul: & apparebit in finẽ: & nõ mentietur. Si morã fecerit expecta illũ: quia veniẽs veniet & nõ tardabit. Ecce qui incredulus ẽ: nõ erit recta aĩa eius in semetipso. Iustus autẽ in fide sua viuet. Et quõ vinũ potantẽ decipit: sic erit vir superbus & nõ decorabitur. Qui dilatauit quasi infernus aĩam suã: & ipse quasi mors: & non adimpletur. Et cõgregauit ad se oẽs gẽtes: & coaceruauit ad se oẽs populos. Nunquid nõ oẽs isti super eũ parabolã sumẽt: & loquelam enigmatũ eius? Et dicetur. Ve ei qui multiplicat nõ sua. Vsquequo & aggrauat cõtra se densum lutũ? Nunquid nõ repẽte cõsurget qui mordeãt te? Et suscitabũtur lacerãtes te: & eris in rapinã eis. Quia tu spoliasti gentes multas: spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis: ꝓpter sanguinẽ hoĩs & iniquitatẽ terre: ciuitatis & oĩs habitantiũ in ea. Ve qui congregat auariciã malã domui sue vt sit in excelso nidus eius: & liberari se putat de manu mali. Cogitasti cõfusionem domui tue: cõcidistis populos multos & peccauit aĩa tua. Quia lapis de pariete clamabit: & lignũ quod inter iũcturas edificiorũ est rñdebit. Ve qui edificat ciuitatẽ in sanguinibus & preparat vrbẽ in iniquitate. Nunquid nõ sunt hec a dño exercituum? Laborabũt ẽi populi in multo igni: & gentes in vacuũ & deficiẽt. Quia replebitur terra vt cognoscãt gloriã dñi: quasi aque operiẽtes mare. Ve qui potũ dat amico suo mittẽs fel suum et inebriãs:

ומאכלו בראה׃ העל כן יריק חרמו ותמיד להרג גוים לא יחמול׃

Cap.ij.

על משמרתי אעמדה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי׃ ויענני יהוה ויאמר כתוב חזון ובאר על הלחות למען ירוץ קורא בו׃ כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר׃ הנה עפלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה׃ ואף כי היין בוגד גבר יהיר ולא ינוה אשר הרחיב כשאול נפשו והוא כמות ולא ישבע ויאסף אליו כל הגוים ויקבץ אליו כל העמים׃ הלוא אלה כלם עליו משל ישאו ומליצה חידות לו ויאמר הוי המרבה לא לו עד מתי ומכביד עליו עבטיט׃ הלוא פתע יקומו נשכיך ויקצו מזעזעיך והיית למשסות למו׃ כי אתה שלות גוים רבים ישלוך כל יתר עמים מדמי אדם וחמס ארץ קריה וכל ישבי בה׃ הוי בצע בצע רע לביתו לשום במרום קנו להנצל מכף רע׃ יעצת בשת לביתך קצות עמים רבים וחוטא נפשך׃ כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה׃ הוי בנה עיר בדמים וכונן קריה בעולה׃ הלוא הנה מאת יהוה צבאות וייגעו עמים בדי אש ולאמים בדי ריק יעפו׃ כי תמלא הארץ לדעת את כבוד יהוה כמים יכסו על ים׃ הוי משקה רעהו מספח חמתך ואף שכר

למען הביט על מעוריהם׃ שבעת
קלון מכבוד שתה גם אתה והערל
תסוב עליך כוס ימין יהוה וקיקלון
על כבודך׃ כי חמס לבנון יכסך
ושד בהמות יחיתן מדמי אדם
וחמס ארץ קריה וכל ישבי בה׃
מה הועיל פסל כי פסלו יצרו
מסכה ומורה שקר כי בטח יצר
יצרו עליו לעשות אלילים
אלמים׃ הוי אמר לעץ הקיצה
עורי לאבן דומם הוא יורה הנה
הוא תפוש זהב וכסף וכל רוח
אין בקרבו׃ ויהוה בהיכל קדשו
הס מפניו כל הארץ׃

Cap. iii. תפלה לחבקוק הנביא
על שגינות׃ יהוה שמעתי שמעך
יראתי יהוה פעלך בקרב שנים
חייהו בקרב שנים תודיע ברגז
רחם תזכור׃ אלוה מתימן יבוא
וקדוש מהר פארן סלה כסה
שמים הודו ותהלתו מלאה הארץ׃
ונגה כאור תהיה קרנים מידו
לו ושם חביון עזה׃ לפניו ילך
דבר ויצא רשף לרגליו׃ עמד
וימדד ארץ ראה ויתר גוים
ויתפצצו הררי עד שחו גבעות
עולם הליכות עולם לו׃ תחת און
ראיתי אהלי כושן ירגזון יריעות
ארץ מדין׃ הבנהרים חרה יהוה
אם בנהרים אפך אם בים עברתך
כי תרכב על סוסיך מרכבתיך
ישועה׃ עריה תעור קשתך
שבעות מטות אמר סלה נהרות
תבקע ארץ׃ ראוך יחילו הרים זרם
מים עבר נתן תהום קולו רום
ידיהו נשא׃ שמש ירח עמד זבלה

vt aspiciat nuditaté eius. Repletus es ignominia p gloria. Bibe tu quoq; & cõsopire. Circũdabit te calix dextere dñi: & vomit⁹ ignominie sup gloriá tuam. Quia inqtas libani operiet te: & vastitas aníaliũ deterrebit eos: de sanguinibus hoís: & iniqtate tre & ciuitatis: & oím habitantiũ in ea. Quid pdest sculptile: qa sculpsit illud fictor su⁹: cõflatile & imaginem falsam: quia sperauit in figmento fictor eius vt faceret simulachra muta. Ve qui dicit ligno expergiscere: surge lapidi taceti. Nũquid ipe docere poterit? Ecce iste cooptus est auro & argento: & oís spũs nõ est in visceribus eius. Dñs aũt in tẽplo sancto suo: sileat a facie eius oís terra.

Oratio abacuc pphete pro ignorantiis. 3.

DOmine audiui auditionẽ tuam: & timui. Dñe opus tuum in medio annorum viuifica illud. In medio annorũ notũ facies: cũ iratus fueris mĩe recordaberis. Deus ab austro veniet: et sanctus de mõte pharan. Operuit celos gloria eius: & laudis eius plena est terra. Splẽdor eius vt lux erit: cornua in manib⁹ eius. Ibi abscõdita est fortitudo ei⁹: ante faciẽ ei⁹ ibit mors. Egredietur diabolus ante pedes ei⁹. Stetit & mensus est terram. Aspexit & dissoluit gentes: & cõtriti sunt mõtes secli. Incuruati sũt colles mundi: ab itineribus eternitatis eius. Pro iniqtate vidi tentoria ethiopie: turbabuntur pelles terre madiã. Nunqd in fluminib⁹ iratus es dñe? aut in fluminibus furor tu⁹ vel in mare indignatio tua? Qui ascendis super equos tuos & qdrige tue saluatio. Suscitãs suscitabis arcũ tuũ: iuramẽta tribus que locutus es. Fluuios scindes terre: viderunt te & doluerunt mõtes: gurges aquarũ transiit. Dedit abyssus vocẽ suã: altitudo man⁹ suas leuauit. Sol & luna steterũt in hĩtaculo suo:

in luce sagittarũ tuarum ibũt in splendore fulgurãtis haste tue. In fremitu cõculcabis terram & in furore obstupefacies gentes. Egressus es in salutẽ populi tui: in salutẽ cu; xp̃o tuo. Percussisti caput de domo ipii: denudasti fundamentũ eius vsq; ad collũ semp. Maledixisti sceptris eius capiti bellatorũ eius venientibus vt turbo ad dispgendũ me. Exultatio eorũ sicut eius qui deuorat pauperẽ in abscondito. Viã fecisti in mari equis tuis: in luto aquarũ multarũ. Audiui & cõturbatus est venter meus: a voce contremuerunt labia mea. Ingrediatur putredo in ossib⁹ meis: & subtẽ me scatcat. Vt requiescã in die tribulationis vt ascendã ad populũ accinctum nostrũ. Ficus enĩ non florebit: & non erit germen in vineis. Mentietur opus oliue: & arua non afferent cibum. Abscindetur de ouili pecus: & nõ erit armentũ in p̃sepibus. Ego aũt in dño gaudebo: exultabo in deo Iesu meo. Deus domin⁹ fortitudo mea: & ponet pedes meos quasi ceruorũ. Et sup excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

Explicit abacuc pphete.

לאור חציך יהלכו לנגה ברק
חניתך׃ בזעם תצעד ארץ
באף תדוש גוים׃ יצאת לישע
עמך לישע את משיחך מחצת
ראש מבית רשע ערות יסוד
עד צואר סלה׃ נקבת במטיו
ראש פרזו יסערו להפיצני
עליצתם כמו לאכל עני
במסתר׃ דרכת בים סוסיך
חמר מים רבים׃ שמעתי ותרגז
בטני לקול צללו שפתי
יבוא רקב בעצמי ותחתי ארגז
אשר אנוח ליום צרה לעלות
לעם יגודנו׃ כי תאנה לא
תפרח ואין יבול בגפנים
כחש מעשה זית ושדמות לא
עשה אכל גזר ממכלה צאן
ואין בקר ברפתים׃ ואני ביהוה
אעלוזה אגילה באלהי ישעי׃
יהוה אדני חילי וישם רגלי
כאילות ועל במותי ידרכני
למנצח בנגינותי׃

INCIPIT PROLOGVS IN Sophoniam prophetam.

CRadũt hebrei cuiuscũq; pphete pr̃ aut au⁹ ponatur in titulo ipos quoq; prophetas fuisse. Vnde & amos vnũ de duodecim pphetis: q dixit: non su; ppheta nec filius prophete: sed pastor capra⁊ vellicans sycomoros: patris nomẽ in titulo non habere. Hoc si verũ est: sophonias ppheta: qui nomie: vt ita dicã: pphetico & gloriosa maio⁊ suo⁊ stirpe generatus est. Habuit enim patrẽ chusi: auũ godoliam: pauum amariam: attauum ezechiam: & talem quadrigam ipse velut extremus auriga cõpleuit. Nomen sophonie: alii speculã: alii archanũ dñi transtulerunt. Siue igitur specula: siue absconditũ dñi interpretetur: vtrumq; pphete conuenit: Dicitur.n. ad ezechielem. Fili hominis: speculatorẽ te posui domui israel. Iste ergo ppheta q erat in specula & in sublimibus cõstitutus: & nouerat mysteria dñi: filius erat chusi: q interpretatur hũilitas. Habebat quoq; auum godoliã: q dicitur magnitudo dñi: & pauũ amariam: q & ipse vertitur in sermonẽ dñi: atauum ezechiam: qui sonat fortitudo domini. De fortitudine itaq; dñi: nat⁹ est sermo domini: & de sermone domini nata est magnitudo dñi: de magnitudine dñi nata est hũilitas: vt cũ puenerit aliquis ad perfectũ: dicat: quia nõ sum dignus vocari apostolus. Et illud in psalmis. Dñe non est exaltatũ cor meũ neq; elati sunt oculi mei. Iosiam regẽ iude cuius temporibus sophonias pphetasse inuenitur: deo p̃ oĩbus regibus iude placuisse historia quarti libri regũ & secundi paralipomenon demonstrat. Iosias simulachra q̃ pater suus amon vel auus manasses in templo dei collocauerat deiecta cõminuisse mõstratur. In quibus etiã serpentẽ ereũ a moyse factũ cui errori inductus ppl's supstitione idolo⁊ detẽt⁹ admiserat. Idẽ custodisse pascha & intermissũ tp̃ibus multis solus celebrasse monstratur. Ideo deus p prophetam tp̃ibus memorati regis que puentura erant ostendens: gentibus qdẽ lectione comprehensis affutu⁊ iudicium: populo vero israel salutem: & ciuitati hierusalem restaurationem: tunc temporis tribuendam textu lectionis denunciauit.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

SOphonias speculator & arcanorũ dei cognitor: audit clamorem a porta pisciũ. & eiulatum a secunda: & cõtritionẽ a collib⁹. Indicit quoq; vlulatũ hĩtatorib⁹ pile: qa cõticuit oĩs ppl's chanaan: disperierũt vniuersi qui inuoluti erant argento.

Explicit argumentum.

Cap.i.

דבר יהוה אשר היה אל צפניה
בן כושי בן גדליה בן אמריה בן
חזקיה בימי יאשיהו בן אמון מלך
יהודה׃ אסף אסף כל מעל פני
האדמה נאם יהוה׃ אסף אדם
ובהמה אסף עוף השמים ודגי
הים והמכשלות את הרשעים
והכרתי את האדם מעל פני
האדמה נאם יהוה׃ ונטיתי ידי על
יהודה ועל כל יושבי ירושלם
והכרתי מן המקום הזה את
שאר הבעל את שם הכמרים עם
הכהנים׃ ואת המשתחוים על הגגות
לצבא השמים ואת המשתחוים
הנשבעים ליהוה והנשבעים
במלכם׃ ואת הנסוגים מאחרי יהוה
ואשר לא בקשו את יהוה ולא
דרשהו׃ הס מפני אדני יהוה כי
קרוב יום יהוה כי הכין יהוה זבח
הקדיש קראיו׃ והיה ביום זבח
יהוה ופקדתי על השרים ועל בני
המלך ועל כל הלבשים מלבוש
נכרי׃ ופקדתי על כל הדולג על
המפתן ביום ההוא הממלאים בית
אדניהם חמס ומרמה׃ והיה ביום
ההוא נאם יהוה קול צעקה משער
הדגים ויללה מן המשנה ושבר
גדול מהגבעות׃ הילילו ישבי
המכתש כי נדמה כל עם כנען
נכרתו כל נטילי כסף׃ והיה בעת
ההיא אחפש את ירושלם בנרות
ופקדתי על האנשים הקפאים
על שמריהם האמרים בלבבם
לא ייטיב יהוה ולא ירע׃ והיה
חילם למשסה ובתיהם לשממה

Incipit Sophonias propheta. Capitulum. i.

Verbum dñi quod factū est ad sophoniā filiū chusi filii godolie filii amarie filii ezechie in diebus iosie filii ammon regis iuda. Congregans congregabo omnia a facie terre dicit dominus: cō gregans hominem & pecus: cōgregans volatilia celi & pisces maris. Et ruine impiorum erunt: & disperdam homines a facie terre dicit dñs. Et extendam manum meam sup iudam: & super omnes habitantes hierusalem: & disperdā de loco hoc reliquias baal & noīe edituorum cum sacerdotibus: & eos qui adorant super tecta militiā celi: & adorāt & iurant in domino & iurant in melchō: & qui auertūtur de post tergū dñi: & qui non quesierunt dñm: nec inuestigauerūt eum. Silete a facie dñi dei: quia iuxta est dies dñi. Quia preparauit dñs hostiā: sanctificauit vocatos suos. & erit in die hostie dñi visitabo sup principes & super filios regis: & super omnes qui induti sunt veste peregrina: & visitabo super oēm q arrogāter ingreditur sup limen in die illa: qui cōplent domū domini sui iniquitate & dolo. Et erit in die illa dicit dominus vox clamoris a porta piscium: & vlulatus a secunda: & contritio magna a collibus. Vlulate habitatores pile. Conticuit omnis populus chanaan: disperierūt oēs inuoluti argento. Et erit in tpe illo: scrutabor hierusalem in lucernis & visitabo sup viros defixos in fecibus suis qui dicūt in cordibus suis. Nō faciet bñ dñs & nō faciet male. Et erit fortitudo eorū in direptionē & dom⁹ eorū in desertū.

SOPHONIAS.
ΣΟΦΟΝΙΑΣ. Ca.i.

Verbū dñi qđ factū ē ad sophoniā filiū
Λόγος κυρίου ὃς ἐγενήθη πρὸς σοφονίαν τὸν τοῦ
chusi filij godolie filij gomorie filij eze
χουσὶ υἱοῦ γοδολίου υἱοῦ γαμαρίου τοῦ ἐζε
chie in diebus iosie filij ammō regis iuda.
κίου ἐν ἡμέραις ἰωσία υἱοῦ ἀμμὼν βασιλέως ἰούδα.
defectiōe deficiat a facie terre dicit do
ἐκλείψει ἐκλειπέτω ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς λέγει κύ
min⁹: deficiat homo ꝛ iumēta: deficiant vo
ριος, ἐκλειπέτω ἄνθρωπος καὶ κτήνη, ἐκλειπέτω τὰ πε
latilia celi ꝛ pisces maris: ꝛ infirmabū
τεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἰχθύες τῆς θαλάσσης, καὶ ἀσθενήσου
tur impij: ꝛ auferā iniqs a facie
σιν οἱ ἀσεβεῖς, καὶ ἐξαρῶ τοὺς ἀνόμους ἀπὸ προσώπου τῆς
tre dicit dñs. ꝛ extendā manū meā sup iudam
γῆς λέγει κύριος. καὶ ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ ἰούδαν
ꝛ sup oēs q̄ hitant hierusalem: ꝛ aufe
καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλήμ, καὶ ἐξα
rā de loco hoc nomia baal: ꝛ
ρῶ ἐκ τοῦ τόπου τούτου τὰ ὀνόματα τῆς βαάλ, καὶ τὰ
nomina sacdotū cum sacdotib⁹: ꝛ eos q̄ adorant
ὀνόματα τῶν ἱερέων μετὰ τῶν ἱερέων, καὶ τοὺς προσκυνοῦν
sup tecta militiam celi: ꝛ eos q̄ iu
τας ἐπὶ τὰ δώματα τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ὀμ
rant p dñm: ꝛ q̄ iurant p regem
νύοντας κατὰ τοῦ κυρίου, καὶ ὀμνύοντας κατὰ βασιλέως
suum: ꝛ eos q̄ declinant a dño: ꝛ
αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐκκλίνοντας ἀπὸ τοῦ κυρίου, καὶ
eos q̄ nō querunt dñm: ꝛ nō adhe
τοὺς μὴ ζητοῦντας τὸν κύριον, καὶ τοὺς μὴ ἀν
rent ei. timete a facie dñi
τεχομένους αὐτοῦ. εὐλαβεῖσθε ἀπὸ προσώπου κυρίου τοῦ
dei q̄ꝛ iuxta dies dñi: q̄ꝛ p̄parauit dñs
θεοῦ διότι ἐγγὺς ἡ ἡμέρα κυρίου, ὅτι ἡτοίμασε κύριος τὴν
victimā suam: sctificauit vocatos suos: ꝛ erit in
θυσίαν αὐτοῦ, ἡγίασε τοὺς κλητοὺς αὐτοῦ, καὶ ἔσται ἐν
die hostie dñi. ꝛ vlciscar sup p̄ncipes:
ἡμέρᾳ θυσίας κυρίου. καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας,
ꝛ sup domū regis: ꝛ sup oēs
καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς
q̄ induti sunt indumentis alienis. ꝛ vlciscar sup
ἐνδεδυμένους ἐνδύματα ἀλλότρια, καὶ ἐκδικήσω ἐπὶ
oēs manifeste q̄ in vestibulis in illa die:
πάντας ἐμφανῶς τοὺς ἐπὶ τὰ πρόπυλα ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέ
q̄ cōplent domū dñi dei sui impie
ρα, τοὺς πληροῦντας τὸν οἶκον κυρίου θεοῦ αὐτῶν ἀσε
tate: ꝛ dolo. ꝛ erit in illa die dicit do
βείας, καὶ δόλου. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ λέγει κύ
min⁹: vox clamoris de porta cōpungentiū: ꝛ
ριος, φωνὴ κραυγῆς ἀπὸ πύλης ἀποκεντούντων, καὶ
vlulatus a secunda: ꝛ cōtritio magna
ὀλολυγμὸς ἐκ τῆς δευτέρας, καὶ συντριμμὸς μέγας
a collib⁹. plangite q̄ habitatis conci
ἀπὸ τῶν βουνῶν. θρηνήσατε οἱ κατοικοῦντες τὴν κατακε
sam: q̄ꝛ assimilat⁹ ē oīs pp̄ls chanaan: disperie
κομμένην, ὅτι ὡμοιώθη πᾶς ὁ λαὸς χαναάν, ἐξωλοθρεύ
runt oēs q̄ erecti sunt argento. ꝛ erit in illa
θησαν πάντες οἱ ἐπηρμένοι ἀργυρίῳ. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ
die: scrutabor hierusalem cū lucerna: ꝛ
τῇ ἡμέρᾳ, ἐξερευνήσω τὴν ἱερουσαλὴμ μετὰ λύχνου, καὶ
vlciscar sup hoies q̄ cōtemnunt
ἐκδικήσω ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καταφρονοῦντας
sup custodias suas: q̄ dicunt in cor
ἐπὶ τὰ φυλάγματα αὐτῶν, τοὺς λέγοντας ἐν ταῖς καρ
dib⁹ suis: non benefaciet dñs neq̄ malefa
δίαις αὐτῶν, οὐ μὴ ἀγαθοποιήσει κύριος οὐδὲ μὴ κακώ
ciet. ꝛ erit fortitudo eoꝝ in rapinā: ꝛ do
σει. καὶ ἔσται ἡ δύναμις αὐτῶν εἰς διαρπαγήν, καὶ οἱ οἶ
m⁹ eoꝝ in dissipationē.
κοι αὐτῶν εἰς ἀφανισμόν.

Amos 5.c.

ꝛ edificabunt domos: ꝛ non hītabunt. ꝛ
καὶ οἰκοδομήσουσιν οἰκίας, καὶ οὐ μὴ κατοικήσωσι. καὶ
plantabunt vineas: ꝛ non bibēt vi
καταφυτεύσουσιν ἀμπελῶνας, καὶ οὐ μὴ πίωσι τὸν οἶ
nū eoꝝ. q̄ꝛ iuxta dies dñi magnus ꝛ iuxta
νον αὐτῶν. ὅτι ἐγγὺς ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη καὶ ἐγγὺς
ꝛ velox nimis. vox diei dñi amara ꝛ du
καὶ ταχεῖα σφόδρα. φωνὴ ἡμέρας κυρίου πικρὰ καὶ σκλη
ra posita est fortis dies ire dies illa: dies
ρὰ τέτακται δυνατή ἡμέρα ὀργῆς ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα
tribulatiōis ꝛ necessitatis: dies miserie ꝛ pditionis:
θλίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ταλαιπωρίας καὶ ἀφανισμοῦ,
dies tenebraꝝ ꝛ caliginis: dies nubis ꝛ nebule: di
ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου, ἡμέρα νεφέλης καὶ ὀμίχλης, ἡμέ
es tube ꝛ clamoris: sup ciuitates munitas ꝛ
ρα σάλπιγγος καὶ κραυγῆς, ἐπὶ τὰς πόλεις τὰς ὀχυρὰς καὶ
sup angulos excelsos. ꝛ tribulabo hoies
ἐπὶ τὰς γωνίας τὰς ὑψηλάς. καὶ ἐκθλίψω τοὺς ἀνθρώπους
ꝛ ambulabūt vt ceci: q̄ dño peccauerūt: ꝛ
καὶ πορεύσονται ὡς τυφλοί, ὅτι τῷ κυρίῳ ἥμαρτον, καὶ
effundet sanguinē eoꝝ sicut puluerē ꝛ carnes eoꝝ
ἐκχεεῖ τὸ αἷμα αὐτῶν ὡς χοῦν καὶ τὰς σάρκας αὐτῶν
sicut stercora boū. argētū eoꝝ ꝛ aurū eoꝝ
ὡς βόλβιτα. τὸ ἀργύριον αὐτῶν καὶ τὸ χρυσίον αὐτῶν
non poterit eruere eos in die ire dñi. ꝛ
οὐ μὴ δύνηται ἐξελέσθαι αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου. καὶ
in igne zeli ei⁹ cōsumetur oīs terra: q̄ꝛ
ἐν πυρὶ ζήλου αὐτοῦ καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, διό
cōsumationē ꝛ festinationē faciet sup oēs
τι συντέλειαν καὶ σπουδὴν ποιήσει ἐπὶ πάντας τοὺς
hītantes terrā.
κατοικοῦντας τὴν γῆν. Ca.2.

Congregamini ꝛ colligamini gens inerudita
Συνάχθητε καὶ συνδέθητε τὸ ἔθνος τὸ ἀπαίδευ
anteq̄ fiatis vos sicut flos pertransiens
τον πρὸ τοῦ γενέσθαι ὑμᾶς ὡς ἄνθος παραπορευόμενον
die: anteq̄ veniat sup vos ira dñi: anteq̄
ἡμέρα, πρὸ τοῦ ἐπελθεῖν ἐφ᾽ ὑμᾶς ὀργὴν κυρίου, πρὸ τοῦ
irruat sup vos dies ire furoris dñi. querite
ἐπιστῆναι ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡμέραν ὀργῆς θυμοῦ κυρίου. ζητήσατε
dñm oēs humiles terre. iudiciū operamini ꝛ iusti
τὸν κύριον πάντες ταπεινοὶ γῆς. κρίμα ἐργάζεσθε καὶ δι
ciam [illegible] ꝛ rūdete ea: vt pte
καιοσύνην ζητήσατε, καὶ ἀποκρίνεσθε αὐτά, ὅπως σκε
gamini in die ire dñi: q̄ꝛ gaza direpta
πασθῆτε ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς κυρίου, διότι γάζα διηρπασμένη
erit: ꝛ ascalon in desolationē: ꝛ azotus meridie
ἔσται, καὶ ἀσκαλὼν εἰς ἀφανισμόν, καὶ ἄζωτος μεσημβρί
piscietur: ꝛ accaron eradicabit. ve q̄ hi
ας ἐκριφήσεται, καὶ ἀκκαρὼν ἐκριζωθήσεται. οὐαὶ οἱ κα
tatis funiculū maris aduene cretēsiū:
τοικοῦντες τὸ σχοίνισμα τῆς θαλάσσης πάροικοι κρητῶν,
verbū dñi sup vos canaam t̄ra allophyloꝝ. ꝛ
λόγος κυρίου ἐφ᾽ ὑμᾶς χαναὰν γῆ ἀλλοφύλων. καὶ
perdam vos de hītatione. ꝛ erit creta pascua
ἀπολῶ ὑμᾶς ἐκ κατοικίας. καὶ ἔσται κρήτη νομὴ
pastoꝝ ꝛ ouile ouium. ꝛ erit funiculus
ποιμνίων καὶ μάνδρα προβάτων. καὶ ἔσται τὸ σχοίνισμα
maris hīs q̄ reliqui sunt d̄ domo iuda: sup ipos
τῆς θαλάσσης τοῖς καταλοίποις οἴκου ἰούδα, ἐπ᾽ αὐτοὺς
pascent in domib⁹ ascalonis: vespere diuertent
νεμήσονται ἐν τοῖς οἴκοις ἀσκαλῶνος, δείλης καταλύσου
a facie filioꝝ iuda. q̄ꝛ visitat e
σιν ἀπὸ προσώπου υἱῶν ἰούδα. ὅτι ἐπισκέψεται αὐ
os dñs deus eoꝝ: ꝛ auertet captiui
τοὺς κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, καὶ ἀποστρέψει τὴν αἰχμα
tatē eoꝝ. audiui opprobriū moab ꝛ cōtumeliā
λωσίαν αὐτῶν. ἤκουσα ὀνειδισμὸν μωὰβ καὶ ὀνειδισμὸν
filioꝝ ammon: in qb⁹ exprobrauerūt pp̄lo meo ꝛ magnifi
υἱῶν ἀμμών, ἐν οἷς ὠνείδιζον τὸν λαόν μου καὶ ἐμεγα
cati sunt sup t̄minos meos.
λύνοντο ἐπὶ τὰ ὅριά μου.

Et edificabūt domos & non habitabūt: & plātabūt vineas: & nō bibent vinū earū. Iuxta est dies dñi magnus: iuxta est & velox nimis. Vox diei dñi amara tribulabitur ibi fortis. Dies ire dies illa: dies tribulatiōis & angustie: dies calamitatis & miserie: dies tenebrarū & caliginis: dies nebule & turbinis: dies tube & clangoris sup ciuitates munitas & sup angulos excelsos. Et tribulabo homines: & ambulabūt vt ceci: q̄a dño peccauerunt. Et effundetur sanguis eorū sicut humus: & corpora eoꝝ sicut stercora. Sed & argentū eoꝝ & aurū eorū nō poterit liberare eos ī die ire dñi. In igne zeli ei⁹ deuorabitur oīs terra: q̄a cōsumationē cū festinatione faciet cunctis habitantibus terram. 2.

Conuenite congregamini gens nō amabilis: priusq̄ pariat iussio quasi puluerē trāseuntē diem: anteq̄ veniat sup vos ira furoris dñi: anteq̄ veniat sup vos dies indignationis dñi. Querite dominū omnes mansueti terre: quia iudiciū eius estis operati: querite iustū: querite mansuetū: si quō abscōdamini ī die furoris dñi. quia gaza destructa erit: & ascalon in desertū. Azotum in meridie eiicient: & acharon eradicabitur. Ve qui habitatis funiculum maris: gens pditorum. Verbū dñi sup vos chanaan terra philistinorum & disperdā te ita vt nō sit inhabitator. Et erit funiculus maris requies pastorū & caule pecorum. Et erit funiculus ei⁹ q̄ remāserit de domo iuda. Ibi pascentur in domib⁹ ascalonis ad vesperam requiescent: q̄a visitabit eos dñs de⁹ eorū: & auertet captiuitatē eorū. Audiui opprobriū moab & blasphemias filiorū ammon: que exprobrauerūt pplo meo: & magnificati sunt sup termios eoꝝ.

ובנו בתים ולא ישבו ונטעו כרמים
ולא ישתו את יינם׃ קרוב יום יהוה
הגדול קרוב ומהר מאד קול יום
יהוה מר צרח שם גבור׃ יום עברה
היום ההוא יום צרה ומצוקה יום
שאה ומשואה יום חשך ואפלה
יום ענן וערפל׃ יום שופר ותרועה
על הערים הבצרות ועל הפנות
הגבהות׃ והצרתי לאדם והלכו
כעורים כי ליהוה חטאו ושפך דמם
כעפר ולחמם כגללים׃ גם כספם
גם זהבם לא יוכל להצילם ביום
עברת יהוה ובאש קנאתו תאכל כל
הארץ כי כלה אך נבהלה יעשה
את כל ישבי הארץ׃

Cap.ij.

התקוששו וקושו
הגוי לא נכסף׃ בטרם לדת חק
כמץ עבר יום בטרם לא יבוא
עליכם חרון אף יהוה בטרם לא
יבוא עליכם יום אף יהוה׃ בקשו
את יהוה כל ענוי הארץ אשר
משפטו פעלו בקשו צדק בקשו
ענוה אולי תסתרו ביום אף יהוה׃
כי עזה עזובה תהיה ואשקלון
לשממה אשדוד בצהרים יגרשוה
ועקרון תעקר׃ הוי ישבי חבל
הים גוי כרתים דבר יהוה עליכם
כנען ארץ פלשתים והאבדתיך
מאין יושב׃ והיתה חבל הים
נות כרת רעים וגדרות צאן׃
והיה חבל לשארית בית יהודה
עליהם ירעון בבתי אשקלון בערב
ירבצון כי יפקדם יהוה אלהיהם
ושב שבותם׃ שמעתי חרפת מואב
וגדפי בני עמון אשר חרפו
את עמי ויגדילו על גבולם׃

לכן חי אני נאם יהוה צבאות אלהי ישראל כי מואב כסדם תהיה ובני עמון כעמרה ממשק חרול ומכרה מלח ושממה עד עולם שארית עמי יבזום ויתר גוי ינחלום: זאת להם תחת גאונם כי חרפו ויגדלו על עם יהוה צבאות: נורא יהוה עליהם כי רזה את כל אלהי הארץ וישתחוו לו איש ממקומו כל איי הגוים: גם אתם כושים חללי חרבי המה: ויט ידו על צפון ויאבד את אשור וישם את נינוה לשממה ציה כמדבר: ורבצו בתוכה עדרים כל חיתו גוי גם קאת גם קפד בכפתריה ילינו קול ישורר בחלון חרב בסף כי ארזה ערה: זאת העיר העליזה היושבת לבטח האמרה בלבבה אני ואפסי עוד איך היתה לשמה מרבץ לחיה כל עובר עליה ישרק יניע ידו:

Cap. iij.

הוי מראה ונגאלה העיר היונה: לא שמעה בקול לא לקחה מוסר ביהוה לא בטחה ואל אלהיה לא קרבה: שריה בקרבה אריות שאגים שפטיה זאבי ערב לא גרמו לבקר: נביאיה פחזים אנשי בגדות כהניה חללו קדש חמסו תורה: יהוה צדיק בקרבה לא יעשה עולה בבקר בבקר משפטו יתן לאור לא נעדר ולא יודע עול בשת: הכרתי גוים נשמו פנותם החרבתי חוצותם מבלי עובר נצדו עריהם מבלי איש מאין יושב: אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר ולא יכרת מעונה כל אשר פקדתי

[Propterea vivo ego dicit dominus exercituum deus israel, quia moab ut sodoma erit et filii ammon quasi gomorra: siccitas spinarum et acervi salis: et desertum usque in eternum. reliquie populi mei diripient eos: et residui gentis mee possidebunt illos.]

Propterea vivo ego dicit dn̄s exercituum deus israel: quia moab ut sodoma erit & filii ammō quasi gomorra: siccitas spinarum & acervi salis: & desertū usque in eternū. reliquie populi mei diripiēt eos: & residui gētis mee possidebūt illos: hoc eis eveniet pro superbia sua: qua blasphemaverunt & magnificati sunt super populum dn̄i exercituū. Horribilis dn̄s super eos: & attenuabit omnes deos terre. Et adorabūt eū viri de loco suo: oēs insule gentiū. Sed & vos ethiopes: interfecti gladio meo eritis. Et extendet manū suā super aquilonē & perdet assur. Et ponet speciosam in solitudinē & in invium: & quasi desertū. Et accubabūt in medio eius greges oēs bestie gētiū & onocrotalus & hericius in liminibus eius morabūtur. Vox cantātis in fenestra: corvus in superliminari: quoniam attenuabo robur eius. Hec est civitas gloriosa habitans in cōfidētia: que dicebat in corde suo. ego sum & extra me nō est alia amplius: quō facta est in desertū cubile bestie! Oīs qui transit per eam sibilabit: & movebit manū suam.

3.

VE provocatrix & redēpta civitas columba. Non audivit vocē & nō suscepit disciplinam. In dn̄o non est confisa: ad deū suū nō appropinquavit. Principes eius in medio eius quasi leones rugiētes. Iudices eius lupi vespere: nō relinquebant in mane. Prophete eius vesani: viri infideles. Sacerdotes eius polluerunt sanctū: iniuste egerunt contra legē. Dn̄s iustus in medio eius nō faciet iniquitatem. Mane mane iudiciū suū dabit in luce: & non abscōdetur. Nescivit autem iniquus cōfusionē. Disperdidi gētes & dissipati sūt anguli earū. desertas feci vias eorum dum nō est qui transeat. Desolate sūt civitates eorum nō remanēte viro neque ullo habitatore. Dixi: attamen timebis me: suscipies disciplinā. Et nō peribit habitaculū eius: propter oīa in quibus visitavi

propterea vivo ego dicit dn̄s exercituū deus israel: quia moab sicut sodoma erit et filii ammon quasi gomorra: et damascus derelicta et quasi acervus salis et dissipata in sempiternū: et qui relicti fuerint populi mei diripient eos: et reliqui gentis mee hereditabunt eos hoc eis pro cōtumelia sua: quia exprobraverunt et magnificati sunt super dn̄m virtutū. manifestus erit dn̄s super eos: et disperdet oēs deos gentiū terre. et adorabunt eū singuli de loco suo. oēs insule gentiū: et vos ethiopes vulnerati gladio meo eritis et extendet manū suā super aquilonē. et perdet assyriū: et ponet ninivē in desolationē sine aqua quasi desertū. et pascent in medio eius greges et oēs bestie terre: et leones et ericii in presepibus eius cubabunt: et bestie clamabūt in foveis suis: et corvi in portis eius: quia cedrus coronatio eius. hec civitas malis dedita: que habitat in spe: dicens in corde suo: ego sum et nō est post me ultra alia. quō facta est in desolationem pascua bestiarum: oīs qui pertransit eam sibilabit et movebit manus suas.

διὰ τοῦτο ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος τῶν δυνάμεων ὁ θεὸς τοῦ ἰσραήλ, διότι μωὰβ ὡς σόδομα ἔσται, καὶ υἱοὶ ἀμμὼν ὡς γόμοῤῥα, καὶ δαμασκὸς ἐκλελειμμένη καὶ ὡς θημωνία ἁλὸς καὶ ἠφανισμένη εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ μου διαρπῶνται αὐτούς, καὶ οἱ κατάλοιποι ἔθνους μου κληρονομήσουσιν αὐτούς. τοῦτο αὐτοῖς ἀντὶ τῆς ὕβρεως αὐτῶν, διότι ὠνείδισαν καὶ ἐμεγαλύνθησαν ἐπὶ τὸν κύριον τῶν δυνάμεων. ἐπιφανὴς ἔσται κύριος ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἐξολοθρεύσει πάντας τοὺς θεοὺς τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς. καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ ἕκαστος ἐκ τοῦ τόπου αὐτοῦ. πᾶσαι αἱ νῆσοι τῶν ἐθνῶν, καὶ ὑμεῖς αἰθίοπες τραυματίαι ῥομφαίας μου ἔσεσθε. καὶ ἐκτενεῖ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ βοῤῥᾶν. καὶ ἀπολεῖ τὸν ἀσσύριον, καὶ θήσει τὴν νινευὴ εἰς ἀφανισμὸν ἄνυδρον ὡς ἔρημον. καὶ νεμήσονται ἐν μέσῳ αὐτῆς ποίμνια καὶ πάντα τὰ θηρία τῆς γῆς, καὶ λέοντες καὶ ἐχῖνοι ἐν τοῖς φατνώμασιν αὐτῆς κοιτασθήσονται, καὶ θηρία φωνήσει ἐν τοῖς διορύγμασιν αὐτῆς, καὶ κόρακες ἐν τοῖς πυλῶσιν αὐτῆς, διότι κέδρος τὸ ἀνάστημα αὐτῆς. αὕτη ἡ πόλις ἡ φαυλίστρια, ἡ κατοικοῦσα ἐπ᾽ ἐλπίδι, λέγουσα ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῆς, ἐγώ εἰμι καὶ οὐκ ἔστιν μετ᾽ ἐμὲ ἔτι ἄλλη. πῶς ἐγενήθη εἰς ἀφανισμόν νομὴ θηρίων, πᾶς ὁ διαπορευόμενος αὐτὴν συριεῖ καὶ κινήσει τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Ca. 3.

VE illustris et redempta civitas: columba: nō audivit vocē neque suscepit disciplinā: in dn̄o nō est confisa: et ad deū suū nō appropinquavit. principes eius in ea velut leones rugientes. iudices eius sicut lupi arabie: nō dimittebant in mane. prophete eius portantes spiritum: viri cōtemptores. sacerdotes eius polluūt sancta: et impie agūt in legem. at dn̄s iustus in medio eius: et nō faciet iniquitatem: mane mane iudiciū suū dabit in luce et nō absconditus est: et nō scit iniquitatē in corruptiōe demisi superbos: dissipati sunt anguli eorum: destruxi vias eorum penitus ne transirent. defecerūt civitates eorum: eo quod nihil subsisteret neque habitaret. dixi verūtamen timebitis me: et suscipietis disciplinā. et nō peribitis de oculis eius oībus quibus ultus sum super eā.

Ὦ ἡ ἐπιφανὴς καὶ ἀπολελυτρωμένη ἡ πόλις, ἡ περιστερά, οὐκ ἤκουσε φωνῆς οὐδὲ ἐδέξατο παιδείαν, ἐπὶ τῷ κυρίῳ οὐκ ἐπεποίθει, καὶ πρὸς τὸν θεὸν αὐτῆς οὐκ ἤγγισεν. οἱ ἄρχοντες αὐτῆς ἐν αὐτῇ ὡς λέοντες ὠρυόμενοι. οἱ κριταὶ αὐτῆς ὡς λύκοι τῆς ἀραβίας, οὐχ ὑπελείποντο εἰς τὸ πρωΐ, οἱ προφῆται αὐτῆς πνευματοφόροι, ἄνδρες καταφρονηταί. οἱ ἱερεῖς αὐτῆς βεβηλοῦσι τὰ ἅγια, καὶ ἀσεβοῦσιν εἰς τὸν νόμον. ὁ δὲ κύριος δίκαιος ἐν μέσῳ αὐτῆς, καὶ οὐ μὴ ποιήσει ἄδικον, πρωῒ πρωῒ κρίμα αὐτοῦ δώσει εἰς φῶς, καὶ οὐκ ἐκρύφθη, καὶ οὐκ ἔγνω ἀδικίαν ἐν διαφθορᾷ κατέσπασα ὑπερηφάνους, ἠφανίσθησαν γωνίαι αὐτῶν, ἐξερήμωσα τὰς ὁδοὺς αὐτῶν τὸ παράπαν τοῦ μὴ διοδεύειν. ἐξέλιπον αἱ πόλεις αὐτῶν, διὰ τὸ μηδένα ὑπάρχειν, μηδὲ κατοικεῖν. εἶπα πλὴν φοβεῖσθέ με, καὶ δέξασθε παιδείαν. καὶ οὐ μὴ ἐξολοθρευθῆτε ἐξ ὀφθαλμῶν αὐτῆς πάντα ὅσα ἐξεδίκησα ἐπ᾽ αὐτήν.

Eze. 22. f. Mich. 3. b.

preparare cōsurge diluculo: corruptus est oīs racemus eorum. propterea expecta me dicit dn̄s in die resurrectionis mee in testimoniū. quia iudiciū meū in cōgregationes gentiū ut suscipiam reges: ut effundā super eos iram meā oēm iram furoris mei: quia in igne zeli mei consumetur oīs terra: quia tunc convertam super populos linguam in generationē eius: ut invocent oēs nomē dn̄i: ut serviant ei sub iugo uno. de finibus fluminū ethiopie suscipiā dispersos meos: afferent victimas mihi in die illa. non confunderis ex oībus adinventionibus tuis quibus impie egisti in me. quia tunc auferā a te detractiones cōtumelie tue: et ultra non adiicies ut glorieris super montē sanctū meū: et relinquam in te populum mansuetū et humilem. et timebunt nomē dn̄i reliqui israel: et nō facient iniquitatē et nō loquentur vana: et non invenietur in ore eorum lingua dolosa: quia ipsi pascent et accubabunt: et nō erit qui exterreat eos. gaude filia sion: predica hierusalem: exulta et delectare ex toto corde tuo filia hierusalem: abstulit dn̄s iniquitates tuas: redemit te de manu inimicorum tuorum rex israel. in medio tui: nō videbis mala ultra. in tp̄e illo dicet dn̄s hierusalem: cōfide sion: nō dissolvantur manus tue: dn̄s deus tuus fortis in te salvabit te: adducet super te leticiam: et innovabit te in charitate sua: et letabitur in te in delectatiōe quasi in die solēnitatis: et cōgregabo dispersos. ve qui acceperit super eā opprobriū: ecce ego facio in te propter te in tp̄e illo et salvabo afflictam et repulsam suscipiam: et ponam eos in gloriam et nominatos in oī terra: et cōfundent in tp̄e illo quando bene vobis fecero: et in tp̄e cum suscepero vos: quia dabo vos nominatos et in gloriam cunctis populis terre: cum convertero ego captivitatē vestram coram vobis dicit dn̄s.

ἑτοιμάζου ὄρθρισε, διέφθαρται πᾶσα ἡ ἐπιφυλλὶς αὐτῶν. διὰ τοῦτο ὑπόμεινόν με λέγει κύριος ἐν ἡμέρᾳ ἀναστάσεώς μου εἰς μαρτύριον. διότι τὸ κρίμα μου εἰς συναγωγὰς ἐθνῶν τοῦ εἰσδέξασθαι βασιλεῖς, τοῦ ἐκχέαι ἐπ᾽ αὐτοὺς τὴν ὀργήν μου πᾶσαν ὀργὴν θυμοῦ μου, διότι ἐν πυρὶ ζήλου μου καταναλωθήσεται πᾶσα ἡ γῆ, διότι τότε μεταστρέψω ἐπὶ λαοὺς γλῶσσαν εἰς γενεὰν αὐτῆς, τοῦ ἐπικαλεῖσθαι πάντας τὸ ὄνομα κυρίου, τοῦ δουλεύειν αὐτῷ ὑπὸ ζυγὸν ἕνα. ἐκ περάτων ποταμῶν αἰθιοπίας προσδέξομαι τοὺς διεσπαρμένους μου, οἴσουσι θυσιάσματα ἐμοί ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. οὐ μὴ καταισχυνθῇς ἐκ πάντων τῶν ἐπιτηδευμάτων σου ὧν ἠσέβησας εἰς ἐμέ. ὅτι τότε περιελῶ ἀπὸ σοῦ τὰ φαυλίσματα τῆς ὕβρεώς σου, καὶ οὐκ ἔτι οὐ μὴ προσθῇς μεγαλαυχῆσαι ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, καὶ ὑπολείψομαι ἐν σοὶ λαὸν πρᾶον καὶ ταπεινόν. καὶ εὐλαβηθήσονται τὸ ὄνομα κυρίου οἱ κατάλοιποι τοῦ ἰσραήλ, καὶ οὐ ποιήσουσιν ἀδικίαν καὶ οὐ λαλήσουσιν μάταια, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν γλῶσσα δολία, διότι αὐτοὶ νεμήσονται καὶ κοιτασθήσονται, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἐκφοβῶν αὐτούς. χαῖρε θύγατερ σιών, κήρυσσε ἱερουσαλήμ, εὐφραίνου καὶ κατατέρπου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου θύγατερ ἱερουσαλήμ, περιεῖλε κύριος τὰ ἀδικήματά σου, λελύτρωταί σε ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν σου. βασιλεὺ ἰσραήλ. ἐν μέσῳ σου, οὐκ ὄψει κακὰ οὐκ ἔτι. ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐρεῖ κύριος τῇ ἱερουσαλήμ, θάρσει σιών, μὴ παρείσθωσαν αἱ χεῖρές σου, κύριος ὁ θεός σου δυνατὸς ἐν σοὶ σώσει σε, ἐπάξει ἐπὶ σὲ εὐφροσύνην, καὶ καινιεῖ σε ἐν τῇ ἀγαπήσει αὐτοῦ, καὶ εὐφρανθήσεται ἐπὶ σοὶ ἐν τέρψει ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἑορτῆς, καὶ συνάξω τοὺς διεσκορπισμένους. οὐαὶ ἔλαβεν ἐπ᾽ αὐτὴν ὀνειδισμόν, ἰδοὺ ἐγὼ ποιῶ ἐν σοὶ ἕνεκά σου ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ καὶ σώσω τὴν ἐκπεπιεσμένην καὶ τὴν ἀπωσμένην εἰσδέξομαι, καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς καύχημα καὶ ὀνομαστοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῇ, καὶ καταισχυνθήσονται ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὅταν καλῶς ὑμῖν ποιήσω, καὶ ἐν τῷ καιρῷ ὅταν εἰσδέχωμαι ὑμᾶς, διότι δώσω ὑμᾶς ὀνομαστοὺς καὶ εἰς καύχημα πᾶσι τοῖς λαοῖς τῆς γῆς, ἐν τῷ ἐπιστρέφειν με τὴν αἰχμαλωσίαν ὑμῶν ἐνώπιον ὑμῶν λέγει κύριος.

eā. Verūtamen diluculo surgentes corruperunt oēs cogitationes suas. Quapropter expecta me dicit dn̄s in die resurrectionis mee in futurū: quia iudiciū meū ut cōgregē gentes: & colligā regna. Et effundā super eos indignationē meā oēm iram furoris mei. In igne enim zeli mei devorabitur oīs terra. Quia tunc reddā populis labiū electū: ut invocēt oēs nomē dn̄i & serviāt ei humero uno. Ultra flumina ethiopie: inde supplices mei filii dispersorū meorum deferent munus mihi. In die illa non cōfunderis super cunctis adinventionibus tuis: quibus prevaricata es in me. Quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbie tue: & nō adiicies exaltari amplius in mōte sctō meo. Et relinquā in medio tui populum pauperē & egenum: & sperabūt in nomine dn̄i. Reliquie israel nō facient iniquitatē: nec loquentur mēdaciū: & nō invenietur in ore eorum lingua dolosa. Quoniam ipsi pascētur & accubabūt & non erit qui exterreat. Lauda filia sion: iubila israel. Letare & exulta in omni corde filia hierusalē. Abstulit dn̄s iudiciū tuum: avertit inimicos tuos. Rex israel dn̄s in medio tui: nō timebis malum ultra. In die illa dicetur hierusalem. Noli timere sion: non dissoluātur manus tue. Dominus deus tuus in medio tui fortis: ipse salvabit. Gaudebit super te in leticia: silebit in dilectione tua: & exultabit super te in laude. Nugas qui a lege recesserāt cōgregabo: quia ex te erāt: ut nō ultra habeas super eis opprobriū. Ecce ego interficiā oēs qui afflixerūt te in tempore illo: & salvabo claudicantē: & eam que eiecta fuerat cōgregabo. & ponā eos in laudē & in nomē in omni terra cōfusionis eorum: in tempore illo quo adducā vos: & in tempore quo cōgregabo vos. Dabo enim vos in nomen & in laudē oībus populis terre cum cōvertero captivitatem vestrā coram oculis vestris: dicit dn̄s.

Explicit Sophonias propheta.

השכימו השחיתו כל עלילותם: לכן חכו לי נאם יהוה ליום קומי לעד כי משפטי לאסף גוים לקבצי ממלכות לשפך עליהם זעמי כל חרון אפי כי באש קנאתי תאכל כל הארץ: כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם יהוה לעבדו שכם אחד: מעבר לנהרי כוש עתרי בת פוצי יובלון מנחתי: ביום ההוא לא תבושי מכל עלילתיך אשר פשעת בי כי אז אסיר מקרבך עליזי גאותך ולא תוספי לגבהה עוד בהר קדשי: והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם יהוה: שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ולא ימצא בפיהם לשון תרמית כי המה ירעו ורבצו ואין מחריד: רני בת ציון הריעו ישראל שמחי ועלזי בכל לב בת ירושלם: הסיר יהוה משפטיך פנה איבך מלך ישראל יהוה בקרבך לא תיראי רע עוד: ביום ההוא יאמר לירושלם אל תיראי ציון אל ירפו ידיך: יהוה אלהיך בקרבך גבור יושיע ישיש עליך בשמחה יחריש באהבתו יגיל עליך ברנה: נוגי ממועד אספתי ממך היו משאת עליה חרפה: הנני עשה את כל מעניך בעת ההיא והושעתי את הצלעה והנדחה אקבץ ושמתים לתהלה ולשם בכל הארץ בשתם: בעת ההיא אביא אתכם ובעת קבצי אתכם כי אתן אתכם לשם ולתהלה בכל עמי הארץ בשובי את שבותיכם לעיניכם אמר יהוה:

INCIPIT PROLOGVS IN AGGEVM PROPHETAM.

Ieremias ppheta ob causam periurii sedechie regis vt historia libri secũdi Paralipomenon indicat: qui fidẽ pmissam nabuchodonosor regi chaldeorũ non seruauerat: populũ israel refert cum memorato rege hierusalem: expugnata hierusalem captiuũ in babylonẽ fuisse perductũ. Sed cum memoratus populus multis tẽporibus idolis seruiendo et effusione sanguinis innocentum se grauiter impiasset volens deus generationẽ vniuersam eiusdem populi ob causas memoratas penitus deperire: septuaginta annorũ captiuitatẽ eundẽ populũ in regno chaldeorum statuit sustinere: hac rõne: vt cõpleto numero annorũ: nouus populus a memoratis peccatis imunis ad renouationẽ hierusalẽ perueniret. Sexagesimo itaq̃ secundo anno: regno chaldeorum subuerso: cui adhuc octo anni restabant ad regnãdũ: quod etiã sexta visio danielis ostendit cum ppter causam sacrilegii: quod in eadẽ visione cõtinetur: fuisse extinctũ: dari⁹ qui medis imperabat: vt septima visio danielis ostendit: mẽorat⁹ in regno successit. Cuius primo anno regni: vt decima visio danielis manifestat: daniel supputatis annis videns appropinquare tẽpus reuersionis que per hieremiã fuerat promissa: orans tam pro se q̃ pro populo eandẽ pmissionẽ a deo postulabat impleri: cui p gabrielẽ archangelũ in eadẽ visione iuxta preces eiusdẽ vniuersa cõpleta esse: deus dixit. Nam moriente supradicto dario rege medorũ: & succedente in regno cyro rege persarũ: pmissione dei cõpleta per eundẽ regẽ populusq̃ israel in hierusalẽ reductum: historia secundi libri paralipomenon & initiũ esdre pphete confirmãt. Cunq̃ a populo israel & a senioribus templũ dei edificari cepisset: mortuo cyro rege ac regnante dario rege persarũ qui memorato cyro successerat: vicine gentes ciuitatis hierusalẽ: vt idẽ esdras refert restaurationẽ templi & ciuitatis resistendo impedire ceperunt. Qua ratione deterritus populus israel: reparationẽ supradicti tẽpli dñi: necdũ iuxta promissionẽ cõcessam esse credebat. Propter quod in secũdo anno regni memorati darii regis persarũ aggeus ppheta a deo missus ad zorobabel qui de tribu erat iuda: qui potestatẽ regni susceptur⁹ erat: & iesum filiũ iosedech summũ sacerdotẽ ammonet: vt credant cõpleto numero annorũ tempus restaurationis hierusalẽ aduenisse. Hoc etiã addito: ne icredulitatẽ populi vellent imitari: de quo deus per eum dixit. Populus hic dicit. Nondum venit tẽpus vt edificetur domus dei. Oĩa autẽ que textu huius pphetie cõtinẽtur: reuersionẽ populi: edificationẽ tẽpli: renouationẽ ciuitatis: obseruantiã sacerdotalẽ: & interitũ regnorum gentium exterarum significant.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Aggeus festiuus & letus: qui iseminauit in lachrymis vt in gaudio meteret: destructũ templũ reedificat: deũq̃ patrẽ inducit loquentẽ. Adhuc vnum modicũ est: & ego cõmouebo celum & terram: mare & aridam: & mouebo omnes gentes: & veniet desideratus cunctis gentibus.

Explicit argumentum.

Ter. heb. Cap. i.

בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ בַּחֹדֶשׁ הַשִּׁשִּׁי בְּיוֹם אֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר יְהוָה בְּיַד חַגַּי הַנָּבִיא אֶל זְרֻבָּבֶל בֶּן שְׁאַלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל לֵאמֹר׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר הָעָם הַזֶּה אָמְרוּ לֹא עֶת בֹּא עֶת בֵּית יְהוָה לְהִבָּנוֹת׃ וַיְהִי דְּבַר יְהוָה בְּיַד חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ הַעֵת לָכֶם אַתֶּם לָשֶׁבֶת בְּבָתֵּיכֶם סְפוּנִים וְהַבַּיִת הַזֶּה חָרֵב׃ וְעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׂימוּ לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם׃ זְרַעְתֶּם הַרְבֵּה וְהָבֵא מְעָט אָכוֹל וְאֵין לְשָׂבְעָה שָׁתוֹ וְאֵין לְשָׁכְרָה לָבוֹשׁ וְאֵין לְחֹם לוֹ וְהַמִּשְׂתַּכֵּר מִשְׂתַּכֵּר אֶל צְרוֹר נָקוּב׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׂימוּ לְבַבְכֶם עַל דַּרְכֵיכֶם׃ עֲלוּ הָהָר וַהֲבֵאתֶם עֵץ וּבְנוּ הַבָּיִת וְאֶרְצֶה בּוֹ וְאֶכָּבֵד אָמַר יְהוָה׃

Priitiua heb. (margin): שנה · נבא · פחה · גדל · בוא · נכח · ישב ספן · שום · רבה · בוא אכל · שתה לבש · חמם שכר · צרר נקב · עלה · בוא בנה · רצה כבד

Trãsla. B. Hie.

Incipit Aggeus ppheta. Capitulum. 1.

In anno secundo darii regis in mẽse sexto in die vna mensis: factũ est verbum dñi in manu aggei pphete ad zorobabel filiũ salathiel ducẽ iuda: & ad iesum filium iosedech sacerdotẽ magnum dicens. Hec ait dñs exercituum dicens. Populus iste dicit. Nondum venit tẽpus domus dñi edificande. Et factum est verbũ dñi in manu aggei prophete dicens. Nunqd tẽpus vobis est: vt habitetis in domibus laqueatis: & domus ista deserta. Et nunc hec dicit dñs exercituũ. Ponite corda vr̃a super vias vestras. Seminastis multũ & itulistis parũ. Comedistis & non estis satiati. Bibistis & nõ estis inebriati. Operuistis vos & nõ estis calefacti. Et qui mercedes cõgregauit misit eas in sacculũ ptusũ. Hec dicit dñs exercituũ. Ponite corda vestra sup vias vestras. Ascendite in montẽ: parate ligna: & edificate domum: & acceptabilis mihi erit: & glificabor dicit dñs.

Trãsla. gre. lxx. cũ iter. latina.

AGGEVS. ΑΓΓΑΙΑΣ. Ca. i.

In secundo anno sub dario rege in mẽse sexto vna mensis: factũ est verbũ dñi in manu aggei pphete dicens: dic ad zorobabel filiũ salathiel de tribu iuda: & ad iesum filiũ iosedec sacdotẽ magnũ dicens: hec dicit dñs de⁹ exercituũ dicens: populus iste dicunt: nõ venit tps edificandi domũ dñi. & factũ ẽ verbũ dñi in manu aggei pphete dicẽs: si tps vobis est vt hitetis i domib⁹ cõcauis: at dom⁹ ista deserta est. & nũc hec dicit dñs exercituũ: ponite corda vr̃a in vias vr̃as: seminastis multa & intulistis pauca. comedistis & nõ i saturitatem: bibistis & nõ i ebrietatẽ: operti estis & nõ estis calefacti in ips: & mercedes cõgregãs: cõgregauit in ligamẽtũ pertusum. hec dicit dñs oĩpotens: ponite iã corda vr̃a in vias vr̃as: ascendite in mõtẽ & incidite ligna & edificate domũ: & cõplacebo in ea & glorificabor dixit dñs.

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ δαρείου τοῦ βασιλέως ἐν τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ μιᾷ τοῦ μηνός, ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ προφήτου λέγων, εἰπὸν πρὸς ζοροβάβελ τὸν τοῦ σαλαθιὴλ ἐκ φυλῆς ἰούδα, καὶ πρὸς ἰησοῦν τὸν τοῦ ἰωσεδὲκ τὸν ἱερέα τὸν μέγαν λέγων, τάδε λέγει κύριος ὁ θεὸς τῶν δυνάμεων λέγων, ὁ λαὸς οὗτος λέγουσιν, οὐχ ἥκει ὁ καιρὸς τοῦ οἰκοδομῆσαι τὸν οἶκον κυρίου. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ προφήτου λέγων, εἰ καιρὸς ὑμῖν ἐστι τοῦ οἰκεῖν ἐν οἴκοις κοιλοστάθμοις, ὁ δὲ οἶκος οὗτος ἐξηρήμωται. καὶ νῦν τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, τάξατε τὰς καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν, ἐσπείρατε πολλὰ καὶ εἰσηνέγκατε ὀλίγα. ἐφάγετε καὶ οὐκ εἰς πλησμονήν, ἐπίετε καὶ οὐκ εἰς μέθην, περιεβάλεσθε καὶ οὐκ ἐθερμάνθητε ἐν αὐτοῖς, καὶ ὁ τοὺς μισθοὺς συνάγων, συνήγαγεν εἰς δεσμὸν τετρυπημένον. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, θέσθε δὴ καρδίας ὑμῶν εἰς τὰς ὁδοὺς ὑμῶν, ἀνάβητε εἰς τὸ ὄρος καὶ κόψατε ξύλα καὶ οἰκοδομήσατε τὸν οἶκον, καὶ εὐδοκήσω ἐν αὐτῷ καὶ ἐνδοξασθήσομαι εἶπεν κύριος.

Deut. 28.d. Mich. 6.d.

Trãsla. Gre. lxx. cũ interp. lati.

respexistis in multa: & facta sũt pauca. & intulistis in domũ: & exsufflaui illud. quã obrẽ dicit dñs exercituũ. p eo qd dom⁹ mea deserta est: vos at festinatis vnusquisq̃ i domũ suam: ppter hoc abstinebit celũ a rore: & terra subtrahet germina sua: & inducã gladiũ sup terrã: & sup mõtes. & sup triticũ: & sup vinũ: & sup oleum: & sup holcos: & sup iumẽta: & sup oẽs labores manuũ eorum. & audiuit zorobabel filius salathiel. & iesus filius iosedec sacdos magn⁹: & oẽs reliqui ppli vocẽ dñi dei sui: & verba aggei pphete iuxta qd precepit eũ dñs de⁹ eorũ ad eos: & timuerunt a facie dñi: & dixit aggeus nuncius dñi in nuncijs dñi: ppło: ego sum vobiscũ dicit dñs. & suscitauit dñs spũ zorobabel filij salathiel de tribu iuda: & spũ iesu filij iosedec sacerdotis magni: & spũ reliquorũ ppli: & ingressi sũt & faciebãt opa in domo dñi exercituũ dei sui.

ἐπεβλέψατε εἰς πολλά, καὶ ἐγένετο ὀλίγα. καὶ εἰσηνέγκατε εἰς τὸν οἶκον, καὶ ἐξεφύσησα αὐτό. διὰ τοῦτο λέγει κύριος τῶν δυνάμεων. ἀνθ᾽ ὧν ὁ οἶκός μου ἔρημός ἐστιν, ὑμεῖς δὲ διώκετε ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἀνέξει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ δρόσου, καὶ ἡ γῆ ὑποστελεῖται τὰ ἐκφόρια αὐτῆς, καὶ ἐπάξω ῥομφαίαν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ τὰ ὄρη. καὶ ἐπὶ τὸν σῖτον, καὶ ἐπὶ τὸν οἶνον, καὶ ἐπὶ τὸ ἔλαιον, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐπὶ τὰ κτήνη, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πόνους τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ ἤκουσε ζοροβάβελ ὁ τοῦ σαλαθιὴλ. καὶ ἰησοῦς ὁ τοῦ ἰωσεδὲκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ πάντες οἱ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ αὐτῶν, καὶ τῶν λόγων ἀγγαίου τοῦ προφήτου καθότι ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν πρὸς αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν ἀπὸ προσώπου κυρίου. καὶ εἶπεν ἀγγαίας ὁ ἄγγελος κυρίου ἐν ἀγγέλοις τοῦ κυρίου, εἶπον τῷ λαῷ, ἐγώ εἰμι μεθ᾽ ὑμῶν λέγει κύριος. καὶ ἐξήγειρε κύριος τὸ πνεῦμα τοῦ ζοροβάβελ τοῦ σαλαθιὴλ ἐκ φυλῆς ἰούδα, καὶ τὸ πνεῦμα ἰησοῦ τοῦ ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου, καὶ τὸ πνεῦμα τῶν καταλοίπων τοῦ λαοῦ, καὶ εἰσήλθοσαν καὶ ἐποίουν τὰ ἔργα ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου τῶν δυνάμεων τοῦ θεοῦ αὐτῶν.

Ca. 2.

Quarta & vicesima mensis sexti in secundo anno sub dario rege: septimo mẽse vna & vigesima mensis: factũ est verbũ dñi in manu aggei pphete dicẽs: dic iã ad zorobabel filiũ salathiel de tribu iuda: & ad iesum filiũ iosedec sacdotẽ magnũ: & ad oẽs reliquos ppli dicens: qs ex vobis vidit domũ istam in gloria sua q̃ ante: & quõ vos videtis ipsam nũc sicut nõ existentẽ i cõspectu vr̃o? & nũc cõfortare

Τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἕκτου ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ δαρείου τοῦ βασιλέως, τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ μιᾷ καὶ εἰκάδι τοῦ μηνός, ἐγένετο λόγος κυρίου ἐν χειρὶ ἀγγαίου τοῦ προφήτου λέγων, εἰπὸν δὴ πρὸς ζοροβάβελ τὸν τοῦ σαλαθιὴλ ἐκ φυλῆς ἰούδα, καὶ πρὸς ἰησοῦν τὸν τοῦ ἰωσεδὲκ τὸν ἱερέα τὸν μέγαν, καὶ πρὸς πάντας τοὺς καταλοίπους τοῦ λαοῦ λέγων, τίς ἐξ ὑμῶν ἴδε τὸν οἶκον τοῦτον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ τῇ ἔμπροσθεν, καὶ πῶς ὑμεῖς βλέπετε αὐτὸν νῦν καθὼς οὐχ ὑπάρχοντα ἐνώπιον ὑμῶν; καὶ νῦν κατίσχυε

Trãsla. B. Hie.

Respexistis ad amplius: & ecce factũ est minus. Et intulistis in domum et exsufflaui illud. Quã ob causã dicit dñs exercituũ? quia domus mea deserta est: & vos festinastis vnusquisq̃ in domũ suam. Propter hoc sup vos phibiti sũt celi ne darẽt rorem: & terra phibita est ne daret germẽ suũ. Et vocaui siccitatẽ sup terrã & super montes: & sup triticũ: & super vinum: & super oleum & quecunq̃ profert humus: & super homines: & super iumenta: & sup oẽm laborẽ manuũ. Et audiuit zorobabel filius salathiel: & iesus filius iosedech sacerdos magn⁹: & oẽs reliqui populi vocem domini dei sui: & verba aggei pphete sicut misit eum dominus deus eorũ ad eos: & timuit oĩs populus a facie dñi. Et dixit aggeus nuncius dñi de nunciis domini populo: dicẽs. Ego vobiscum sum dicit dominus. Et suscitauit dominus spiritum zorobabel filii salathiel ducis iuda: & spiritum iesu filii iosedech sacerdotis magni: & spiritum reliquorũ de omni populo: & ingressi sunt & faciebant opus in domo dñi exercituũ dei sui.

2\. In die vicesima & quarta mensis in sexto mense in anno secundo darii regis in septimo mense vicesima & prima mensis factus est verbum dñi in manu aggei prophete dicens. Loquere ad zorobabel filium salathiel ducem iuda: & ad iesum filium iosedech sacerdotem magnũ: & ad reliquos populi dicens. Quis in vobis est derelictus qui vidit domum istam in gloria sua prima. Et quid vos videtis hanc nunc? Nunquid non ita est q̃si nõ sit in oculis vr̃is? Et nunc cõfortare

Ter. heb. Aggeus ii.

פָּנֹה אֶל הַרְבֵּה וְהִנֵּה לִמְעָט וַהֲבֵאתֶם הַבַּיִת וְנָפַחְתִּי בוֹ יַעַן מֶה נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת יַעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר הוּא חָרֵב וְאַתֶּם רָצִים אִישׁ לְבֵיתוֹ׃ עַל כֵּן עֲלֵיכֶם כָּלְאוּ שָׁמַיִם מִטָּל וְהָאָרֶץ כָּלְאָה יְבוּלָהּ׃ וָאֶקְרָא חֹרֶב עַל הָאָרֶץ וְעַל הֶהָרִים וְעַל הַדָּגָן וְעַל הַתִּירוֹשׁ וְעַל הַיִּצְהָר וְעַל אֲשֶׁר תּוֹצִיא הָאֲדָמָה וְעַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל יְגִיעַ כַּפָּיִם׃ וַיִּשְׁמַע זְרֻבָּבֶל בֶּן שַׁלְתִּיאֵל וִיהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכֹל שְׁאֵרִית הָעָם בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל דִּבְרֵי חַגַּי הַנָּבִיא כַּאֲשֶׁר שְׁלָחוֹ יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירְאוּ הָעָם מִפְּנֵי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר חַגַּי מַלְאַךְ יְהוָה בְּמַלְאֲכוּת יְהוָה לָעָם לֵאמֹר אֲנִי אִתְּכֶם נְאֻם יְהוָה׃ וַיָּעַר יְהוָה אֶת רוּחַ זְרֻבָּבֶל בֶּן שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶת רוּחַ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת רוּחַ כֹּל שְׁאֵרִית הָעָם וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ מְלָאכָה בְּבֵית יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם׃

Cap. ii.

בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ בַּשִּׁשִּׁי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ הַמֶּלֶךְ׃ בַּשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרִים וְאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְּבַר יְהוָה בְּיַד חַגַּי הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ אֱמָר נָא אֶל זְרֻבָּבֶל בֶּן שַׁלְתִּיאֵל פַּחַת יְהוּדָה וְאֶל יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶל שְׁאֵרִית הָעָם לֵאמֹר׃ מִי בָכֶם הַנִּשְׁאָר אֲשֶׁר רָאָה אֶת הַבַּיִת הַזֶּה בִּכְבוֹדוֹ הָרִאשׁוֹן וּמָה אַתֶּם רֹאִים אֹתוֹ עַתָּה הֲלוֹא כָמֹהוּ כְּאַיִן בְּעֵינֵיכֶם׃ וְעַתָּה חֲזַק

Priitiua heb. (margin): רבה · רוץ · כלא · קרא · ירש · צהר יצא · יגע שמע · גדל · נבא · ירא פנה · לאך · עור · פחה · בוא עשה · לאך · רבע · שנה · נבא · פחה · גדל · שאר · ראה · כמו

זרבבל נאם יהוה וחזק יהושע בן
יהוצדק הכהן הגדול וחזק כל עם
הארץ נאם יהוה ועשו כי אני
אתכם נאם יהוה צבאות: את
הדבר אשר כרתי אתכם בצאתכם
ממצרים ורוחי עמדת בתוככם
אל תיראו: כי כה אמר יהוה
צבאות עוד אחת מעט היא ואני
מרעיש את השמים ואת הארץ
ואת הים ואת החרבה: והרעשתי
את כל הגוים ובאו חמדת כל
הגוים ומלאתי את הבית הזה
כבוד אמר יהוה צבאות: לי הכסף
ולי הזהב נאם יהוה צבאות: גדול
יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן
הראשון אמר יהוה צבאות
ובמקום הזה אתן שלום נאם
יהוה צבאות: בעשרים וארבעה
לתשיעי בשנת שתים לדריוש
היה דבר יהוה ביד חגי הנביא
לאמר: כה אמר יהוה צבאות
שאל נא את הכהנים תורה
לאמר: הן ישא איש בשר קדש
בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם
ואל הנזיד ואל היין ואל שמן
ואל כל מאכל היקדש ויענו
הכהנים ויאמרו לא: ויאמר חגי
אם יגע טמא נפש בכל אלה
היטמא ויענו הכהנים ויאמרו
יטמא: ויען חגי ויאמר כן העם הזה
וכן הגוי הזה לפני נאם יהוה וכן
כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו
שם טמא הוא: ועתה שימו נא
לבבכם מן היום הזה ומעלה
מטרם שום אבן אל אבן בהיכל
יהוה: מהיותם בא אל ערמת

(Margin: עשה · יצא · ירא · רעש · בוא · כבד · גדל · קום נתן · שלם רבע · נבא · ירה · נשא · נזד · אכל קדש · ענה אמר · נגע · טמא · פנה · עשה קרב · שום · עלה · היכל · היה בוא)

zorobabel dicit dñs:& confortare ieſu filii ioſedech ſacerdos magne:& cõfortare oĩs populus terre dicit dñs exercituũ:& facite: quoniã ego vobiſcum ſum dicit dominus exercituũ. Verbũ quod pepigi vobiſcũ cum egrederemini de terra egypti: & ſpũs meus erit in medio vrm: Nolite timere: quia hec dicit dominus exercituũ. Adhuc vnũ modicum eſt:& ego commouebo celum & terram & mare & aridã: & mouebo oĩes gentes. Et veniet deſideratus cunctis gentibus. Et implebo domum iſtam gloria dicit dñs exercituũ. Meũ eſt argentum & meũ eſt aurũ dicit dominꝰ exercituũ. Magna erit gloria domus iſtius nouiſſime pluſq̃ prime dicit dominus exercituum. Et in loco iſto dabo pacem dicit dñs exercituum. In viceſima & quarta noni menſis in anno ſecundo darii regis factũ eſt verbum dñi ad aggeum prophetam dicens. Hec dicit dñs exercituum. Interroga ſacerdotes legem dicens. Si tulerit homo carnẽ ſanctificatam in ora veſtimẽti ſui:& tetigerit de ſũmitate eiꝰ panem aut pulmentũ: aut vinũ: aut oleum: aut oẽm cibũ: nunqd ſãctificabitur? Rñdentes aũt ſacerdotes dixerũt. Non. Et dixit aggeus. Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his: nunqd contaminabitur? Et rñderunt ſacerdotes & dixerunt. Contaminabitur. Et rñdit aggeus & dixit. Sic ppl̃us iſte: & ſic gens iſta ante faciẽ meã dicit dñs:& ſic oẽ opus manũ eorũ:& oĩa que obtulerũt ibi: cõtaminata erunt. Et nũc ponite corda vr̃a a die hac & ſupra: anteq̃ poneretur lapis ſuper lapidẽ in templo dñi cum accederetis ad aceruum

zorobabel dicit dñs: et cõfortare ieſu fili ioſedec ſacerdos magnus: et cõfortetur oĩs ppl's terre
ζοροβάβελ λέγει κύριος, καὶ κατίσχυε ἰησοῦ ὁ τοῦ ἰωσεδὲκ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας, καὶ κατισχυέτω πᾶς ὁ λαὸς τῆς γῆς
dicit dñs exercituũ. Et facite: quoniã vobiſcũ
λέγει κύριος τῶν δυνάμεων. καὶ ποιεῖτε, διότι μεθ᾽ ὑμῶν
ſum dicit dñs exercituũ: verbũ q̃d pepigi vo-
εἰμὶ λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, τὸ ῥῆμα ὃ διεθέμην πρὸς
biſcũ cũ egrederemini vos de fra egypti: et ſpũs
ὑμᾶς ἐν τῷ ἐξελθεῖν ὑμᾶς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ τὸ πνεῦμά
meꝰ ſtetit in medio vrm. cõfidite: q2 hec di-
μου ἐφέστηκεν ἐν μέσῳ ὑμῶν. θαρσεῖτε, διότι τάδε λέ-
cit dñs exercituũ: adhuc ſemel ego cõmoueo celũ
γει κύριος τῶν δυνάμεων, ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω τὸν οὐρα-
et terrã et mare et aridã. et cõmo-
νὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηράν. καὶ συσ-
uebo oẽs gẽtes: et veniẽt electa oĩm
σείσω πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἥξει τὰ ἐκλεκτὰ πάντων τῶν
gẽtiũ: et iplebo domũ iſtam gl'ia dicit dñs
ἐθνῶν, καὶ πλήσω τὸν οἶκον τοῦτον δόξης λέγει κύριος τῶν
exercituũ. meũ argentũ et meũ aurum dicit do-
δυνάμεων. ἐμὸν τὸ ἀργύριον καὶ ἐμὸν τὸ χρυσίον λέγει κύ-
minꝰ exercituũ: q2 magna erit gl'ia domꝰ
ριος τῶν δυνάμεων, διότι μεγάλη ἔσται ἡ δόξα τοῦ οἴκου
iſtiꝰ nouiſſima ſup p̃mã dicit dñs exer-
τούτου ἡ ἐσχάτη ὑπὲρ τὴν πρώτην λέγει κύριος τῶν δυνά-
cituũ: et in loco iſto dabo pacem dicit do-
μεων, καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ δώσω εἰρήνην λέγει κύ-
minꝰ exercituũ. quarta et viceſima nono mẽ-
ριος τῶν δυνάμεων. τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι τοῦ ἐνάτου μη-
ſe anno ſecundo ſub dario: factũ ẽ ſmo dñi ad
νὶ ἔτει δευτέρῳ ἐπὶ δαρείου, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς
aggeũ pphetã dicẽs: hec dicit dñs
ἀγγαῖον τὸν προφήτην λέγων, τάδε λέγει κύριος τῶν
exercituũ: interroga ſacẽdotes legẽ dicẽs: ſi
δυνάμεων, ἐπερώτησον τοὺς ἱερεῖς νόμον λέγων, ἐὰν
ſumpſerit hõ carnẽ ſctãm in ſũmitate veſtimẽti
λάβῃ ἄνθρωπος κρέας ἅγιον ἐν τῷ ἄκρῳ τοῦ ἱματίου
ſui: et tetigerit ſũmitas veſtimẽti eiꝰ panẽ
αὐτοῦ, καὶ ἅψηται τὸ ἄκρον τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἄρτου
aut coctionẽ: aut vinũ: aut oleũ: aut oẽm cibũ
ἢ ἑψήματος, ἢ οἴνου, ἢ ἐλαίου, ἢ παντὸς βρώματος
ſi ſctificabit̃. et rñderunt ſacẽdotes et dixerũt
εἰ ἁγιασθήσεται. καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ ἱερεῖς καὶ εἶπαν,
nõ. et dixit aggeus ſi tetigerit pollutus in aĩ-
οὔ. καὶ εἶπεν ὁ ἀγγαῖος ἐὰν ἅψηται μεμιαμμένος ἐπὶ ψυ-
ma de oĩbus his ſi cõtaminabit̃. et rñderũt
χῇ ἀπὸ πάντων τούτων εἰ μιανθήσεται. καὶ ἀπεκρί-
ſacẽdotes et dixerũt: cõtaminabit̃: et rñdit
θησαν οἱ ἱερεῖς καὶ εἶπαν, μιανθήσεται. καὶ ἀπεκρίθη
aggeus et dixit: ſic ppl's iſte et ſic
ἀγγαῖος καὶ εἶπεν, οὕτως ὁ λαὸς οὗτος καὶ οὕτως τὸ
gens hec coram me dicit dñs: et ſic
ἔθνος τοῦτο ἐναντίον ἐμοῦ λέγει κύριος, καὶ οὕτως
oĩa opa manuũ ſuaꝝ. et q̃cũq; appropiquerit
πάντα τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν. καὶ ὃς ἂν ἐγγίσῃ
ibi cõtaminabit̃. ppt̃ munera eoꝝ matu-
ἐκεῖ μιανθήσεται. ἕνεκεν τῶν λημμάτων αὐτῶν τῶν ὀρθρι-
tina dolebunt a facie malitiaꝝ ſuaꝝ: et
νῶν ὀδυνηθήσονται ἀπὸ προσώπου πονηριῶν αὐτῶν, καὶ
odio hẽbatis q̃ in portis arguentes. et nũc ponite
ἐμισεῖτε τοὺς ἐν πύλαις ἐλέγχοντας. καὶ νῦν θέσθε
iã corda vr̃a a die hac et ſu-
δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ ὑπε-
pra anteq̃ poneret̃ lapis ſup lapidẽ in tẽplo dñi.
ράνω πρὸ τοῦ θεῖναι λίθον ἐπὶ λίθον ἐν τῷ ναῷ κυρίου.
q̃ eratis q̃ñ mittebatis in modiũ ordei
τίνες ἦτε ὅτι ἐνεβάλλετε εἰς κυψέλην κριθῆς

viginti ſata: et facta ſũt ordei decẽ ſata. et igre-
εἴκοσι σάτα, καὶ ἐγένετο κριθῆς δέκα σάτα. καὶ εἰσε-
diebamini in torcular vt hauriretis q̃nquaginta am-
πορεύεσθε εἰς ὑπολήνιον ἐξαντλῆσαι πεντήκοντα με-
phoras: et facta ſũt viginti. pcuſſi vos in ſterilitate:
τρητάς, καὶ ἐγένοντο εἴκοσι. ἐπάταξα ὑμᾶς ἐν ἀφορίᾳ,
et in corruptiõe aeris: et in grãdine: oĩa opa
καὶ ἐν ἀνεμοφθορίᾳ, καὶ ἐν χαλάζῃ, πάντα τὰ ἔργα τῶν
manuũ vr̃aꝝ: et nõ reuerſi eſtis ad me dicit do-
χειρῶν ὑμῶν, καὶ οὐκ ἐπεστρέψατε πρός με λέγει κύ-
minꝰ. ponite iã corda vr̃a a die
ριος. τάξατε δὴ τὰς καρδίας ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας
iſta et vltra: a quarta et viceſima
ταύτης καὶ ἐπέκεινα, ἀπὸ τῆς τετράδος καὶ εἰκάδος
noni menſis. a die q̃ fundatũ eſt tẽplũ do-
τοῦ ἐνάτου μηνός. ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἐθεμελιώθη ὁ ναὸς κυ-
mini: ponite in cordibꝰ vr̃is: ſi vltra cognoſcet̃
ρίου, θέσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰ ἔτι ἐπιγνωσθή-
ſup terrã area. et ſi adhuc vinea et ficus
σεται ἐπὶ γῆς ἅλως. καὶ εἰ ἔτι ἄμπελος καὶ αἱ συκαῖ
et malog̃nata et ligna oliue q̃ nõ ferunt fru-
καὶ αἱ ῥοαὶ καὶ τὰ ξύλα τῆς ἐλαίας τὰ οὐ φέροντα καρ-
ctum: a die hac bñdicã. et factũ ẽ
πόν, ἀπὸ τῆς ἡμέρας ταύτης εὐλογήσω. καὶ ἐγένετο
verbũ dñi ſecundo ad aggeũ pphetã q̃r-
λόγος κυρίου ἐκ δευτέρου πρὸς ἀγγαῖον τὸν προφήτην τε-
ta et viceſima menſis dicẽs. dic ad zoro-
τράδι καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς λέγων. εἶπον πρὸς ζορο-
babel filiũ ſalathiel: de tribu iuda: ecce ego
βάβελ τὸν τοῦ σαλαθιήλ, ἐκ φυλῆς ἰούδα, ἰδοὺ ἐγὼ
mouebo celum et terrã et mare et
σείω τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ
aridã: et ſubuertam thronos regum: et
τὴν ξηράν, καὶ καταστρέψω θρόνους βασιλέων, καὶ
ſubuertam currus et aſcenſores: et deſcendent
καταστρέψω ἅρματα καὶ ἀναβάτας, καὶ καταβήσον-
equi et aſcenſores eoꝝ vnuſq̃ſq; in gladio
ται ἵπποι καὶ ἀναβάται αὐτῶν ἕκαστος ἐν ῥομφαίᾳ
ad fratrẽ ſuum. in die illa dicit do-
πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύ-
minꝰ exercituũ aſſumã te zorobabel filiũ
ριος τῶν δυνάμεων λήψομαί σε ζοροβάβελ τὸν τοῦ
ſalathiel ſeruum meũ dicit dñs: et ponam
σαλαθιὴλ τὸν δοῦλόν μου λέγει κύριος, καὶ θήσομαί
te q̃ſi ſignaculũ: q2 te elegi dicit dñs
σε ὡς σφραγῖδα, διότι σὲ ᾕρετικα λέγει κύριος τῶν
exercituum.
δυνάμεων.

viginti modioꝝ & fierẽt decem: & intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquagita lagenas & fiebant viginti. Percuſſi vos vento vrente & aurugine & grandine oĩa opera manũ vr̃arũ: & nõ fuit in vobis qui reuerteretur ad me dicit dñs. Ponite corda vr̃a ex die iſta & in futurum a die viceſima & quarta noni menſis: a die qua fundamenta iacta ſunt templi domini ponite ſup cor vr̃m. Nũqd iam ſemẽ in germine eſt? Et adhuc vinea & ficus & malogranatũ & lignum oliue nõ floruit. Ex die iſta bñdicã. & factũ eſt verbũ dñi ſecũdo ad aggeũ in viceſima & quarta mẽſis dicens. Loquere ad zorobabel ducem iuda dicens: Ego mouebo celum pariter & terram: & ſubuertã ſolium regnorum & conteram fortitudinẽ regni gentium. Et ſubuertã quadrigã & aſcenſorẽ eius: & deſcendent equi & aſcenſores eoꝝ: vir in gladio fratris ſui. In die illa dicit dñs exercituum aſſumã te zorobabel fili ſalathiel ſerue meus dicit dñs et ponam te quaſi ſignaculũ: quia te elegi dicit dñs exercituum.

Explicit aggeus ppheta.

עשרים והיתה עשרה בא אל
היקב לחשף חמשים פורה והיתה
עשרים: הכיתי אתכם בשדפון
ובירקון ובברד את כל מעשה ידיכם
ואין אתכם אלי נאם יהוה: שימו
נא לבבכם מן היום הזה ומעלה
מיום עשרים וארבעה לתשיעי
למן היום אשר יסד היכל יהוה
שימו לבבכם: העוד הזרע במגורה
ועד הגפן והתאנה והרמון ועץ
הזית לא נשא מן היום הזה
אברך: ויהי דבר יהוה שנית אל חגי
בעשרים וארבעה לחדש לאמר:
אמר אל זרבבל פחת יהודה
לאמר אני מרעיש את השמים
ואת הארץ: והפכתי כסא ממלכות
והשמדתי חזק ממלכות הגוים
והפכתי מרכבה ורכביה וירדו
סוסים ורכביהם איש בחרב אחיו:
ביום ההוא נאם יהוה צבאות
אקחך זרבבל בן שאלתיאל עבדי
נאם יהוה ושמתיך כחותם כי
בך בחרתי נאם יהוה צבאות:

(Margin: בוא · נכה · שום · עלה · רבע · גור · רמן · ברך היה · פחה · רעש · מלך · שמד · רכב · לקח · שום חתם)

INCIPIT PROLOGVS IN zachariam prophetam.

Secundo anno darii regis medoꝝ aggeum & zachariam pphetaſſe: lectiones eorundẽ declarant. Sed hac de cauſa aggeus zacharie in ordine pphetaꝝ p̃latus videtur: q2 eum duobus menſibus vt p̃dictorũ lectiones oſtẽdunt in pphetia p̃ceſſiſſe inuenitur: & ad reparationẽ templi p̃cepto dei populũ animaſſe: vt eſdras refert dicens. In ſecundo anno darii regis pſatum pphetauerũt aggeus & zacharias filius addo pphete ſup iudeos q erant in iuda & hieruſalem: ſup iſrael in noĩe dei iſrael ſup eos. tũc ſurrexerũt zorobabel filiꝰ ſalathiel: & ieſꝰ filiꝰ ioſedech et principes eius: inchoauerũtq; edificare domũ dei q̃ eſt in hieruſalem. Quibus cũ adeſſent pphete exhortatione ſua adiuuerunt eos. Nam & populũ iſrael ab imitatione paternoꝝ delictoꝝ: p ſuam ãmonitionẽ idem ppheta cupiens reuocare: verbis lectione cõprehenſis vſus eſt. Vidi nocte & ecce vir aſcenderat ſuper equũ rubeũ &c. Vidit ppheta virum equo rubeo ſedentem & ſtantem in medio myrteti vmbroſi. cuius viſionis hec ſolutio eſt. Vir aſcendens equũ rubeũ: licet angelus intelligatur tñ quia p̃dicti coloris equũ cõſcendere viſus eſt: vĩdictã ſanguinis in eam gentẽ ſignificat afferendã: q̃ populũ iſrael in captiuitatẽ redegerat. Nam & eſaias ppheta p ruborem veſtimentoꝝ inter gentes vindictam cum ſanguine a deo pferẽdã demonſtrans: his verbis vſus eſt dicens. Quis eſt iſte q venit de edom: tinctis veſtibus de boſra? &c. Stantẽ vero in medio myrteti vmbrantis q2 dixit: leticiam populo affuturã p myrteti ſignificationẽ voluit deſignari. Eius ligni moyſes in leuitico cũ faceret mentionẽ ait. Accipietis die prima fructꝰ ligni ſpecioſi: vt leticiã populi p bene olentis ligni ſpecioſi vmbraculũ demõſtraret. Sed hãc viſionẽ q̃ liberationẽ ppl̃i & vindictã de aduerſariis affuturam demõſtrat: ob hoc noctu ppheta ſe vidiſſe memorauit: qa populũ iſrael in p̃ria liberatiõe de terra egypti: noctu diſceſſiſſe cõſtabat. Cuiꝰ exẽpli qa p̃ñs populꝰ aliquã partẽ in ſe retinere videbatur: liberatio eiuſdẽ ac reditus captiuitatis de terra chaldeoꝝ p noctem pphete eſt reuelata.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Zacharias memor dñi ſui: multiplex in pphetia: ieſum cum veſtibus ſordidis: & lampadem oculoꝝ ſeptem cãdelabrumq; aureum cum totidem lucernis quot oculis: duas quoq; oliuas a ſiniſtris lampadis cernit: & a dextris. & poſt equos ruffos: varios: albos: & diſſipatas quadrigas ex effraiz: & equum de hieruſalem pauperẽ regem vaticinatur: & p̃dicit regem ſedentem ſuper pullum aſine filiũ ſubiugalis.

Explicit argumentum

Pritiua.heb. Tex.heb.zacha.i. Trāsl.B.Hie. Trās.Gre.lxx.cū interp.latina.

Cap.i.

בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם
לְדָרְיָוֶשׁ הָיָה דְבַר יְהוָה אֶל זְכַרְיָה
בֶּן בֶּרֶכְיָה בֶּן עִדּוֹ הַנָּבִיא לֵאמֹר׃
קָצַף יְהוָה עַל אֲבוֹתֵיכֶם קָצֶף׃
וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת שׁוּבוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה
צְבָאוֹת וְאָשׁוּב אֲלֵיכֶם אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת׃ אַל תִּהְיוּ כַאֲבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר
קָרְאוּ אֲלֵיהֶם הַנְּבִיאִים הָרִאשֹׁנִים
לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
שׁוּבוּ נָא מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים
וּמַעַלְלֵיכֶם הָרָעִים וְלֹא שָׁמְעוּ
וְלֹא הִקְשִׁיבוּ אֵלַי נְאֻם יְהוָה׃
אֲבוֹתֵיכֶם אַיֵּה הֵם וְהַנְּבִאִים
הַלְעוֹלָם יִחְיוּ׃ אַךְ דְּבָרַי וְחֻקַּי אֲשֶׁר
צִוִּיתִי אֶת עֲבָדַי הַנְּבִיאִים הֲלוֹא
הִשִּׂיגוּ אֲבֹתֵיכֶם וַיָּשׁוּבוּ וַיֹּאמְרוּ
כַּאֲשֶׁר זָמַם יְהוָה צְבָאוֹת לַעֲשׂוֹת
לָנוּ כִּדְרָכֵינוּ וּכְמַעֲלָלֵינוּ כֵּן עָשָׂה
אִתָּנוּ׃ בְּיוֹם עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה
לְעַשְׁתֵּי עָשָׂר חֹדֶשׁ הוּא חֹדֶשׁ
שְׁבָט בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדָרְיָוֶשׁ
הָיָה דְבַר יְהוָה אֶל זְכַרְיָה בֶּן בֶּרֶכְיָהוּ
בֶּן עִדּוֹא הַנָּבִיא לֵאמֹר׃ רָאִיתִי
הַלַּיְלָה וְהִנֵּה אִישׁ רֹכֵב עַל סוּס
אָדֹם וְהוּא עֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים
אֲשֶׁר בַּמְּצֻלָה וְאַחֲרָיו סוּסִים
אֲדֻמִּים שְׂרֻקִּים וּלְבָנִים׃ וָאֹמַר מָה
אֵלֶּה אֲדֹנִי וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ
הַדֹּבֵר בִּי אֲנִי אַרְאֶךָּ מָה הֵמָּה
אֵלֶּה׃ וַיַּעַן הָאִישׁ הָעֹמֵד בֵּין
הַהֲדַסִּים וַיֹּאמַר אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁלַח
יְהוָה לְהִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ׃ וַיַּעֲנוּ אֶת
מַלְאַךְ יְהוָה הָעֹמֵד בֵּין הַהֲדַסִּים
וַיֹּאמְרוּ הִתְהַלַּכְנוּ בָאָרֶץ וְהִנֵּה כָל

Incipit zacharias propheta. Capitulum. i.

IN mense octauo in anno secundo darii factum est verbum domini ad zachariam filiū barachie filii addo prophetam dicens. Iratus est dñs sup patres vestros iracundia. Et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum. Cōuertimini ad me ait dominus exercituum: et cōuertar ad vos dicit dñs exercituum. Ne sitis sicut patres vestri: ad quos clamabant prophete priores dicentes. Hec dicit dñs exercituum: cōuertimini de viis vřis malis: & de cogitationibus vřis pessimis: & nō audierūt neq; attenderunt ad me dicit dñs. Patres vestri vbi sunt & prophete: Numquid in sempiternū viuēt? Verūtamē verba mea & legitima mea que mandaui seruis meis prophetis: nunqd nō cōprehenderūt patres vřos? Et cōuersi sunt & dixerunt. Sicut cogitauit dñs exercituū facere nobis fm vias nřas: & fm adinuentiones nřas fecit nobis. In die vicesima & quarta vndecimi mensis sabath in anno secundo darii: factum est verbū dñi ad zachariā filiū barachie filii addo prophetā dicēs. Vidi per noctem: & ecce vir ascendēs super equum ruffum & ipse stabat inter myrteta que erant in profundo: & post eum equi ruffi varii & albi. Et dixi Qui sunt isti dñe mi? Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Ego ostendā tibi qd sint hec. Et respondit vir q stabat inter myrteta & dixit. Isti sūt quos misit dñs vt perambulent terram. Et responderunt angelo domini qui stabat inter myrteta: & dixerūt. Perambulauimus terram; & ecce omnis

ZACHARIAS.

ΖΑΧΑΡΙΑΣ. Ca. i.

In octauo mense anni secundi sub da

ἘΝ τῷ ὀγδόῳ μηνὶ ἔτους δευτέρου ἐπὶ δα

rio factū ē verbū dñi ad zachariā

ρείου ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ζαχαρίαν

filiū barachie filii addo prophetā dicēs: ira

τὸν τοῦ βαραχίου υἱοῦ ἀδδὼ τὸν προφήτην λέγων, ὠρ

tus est dñs sup patres vros ira magna.

γίσθη κύριος πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν ὀργὴν μεγάλην.

& dices ad eos: hec dicit dñs exercitu

καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτούς, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμε

um: & cōuertimini ad me dicit dñs virtutum:

ων, καὶ ἐπιστρέψατε πρός με λέγει κύριος τῶν δυνάμεων,

& cōuertar ad vos dicit dñs virtu

καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς λέγει κύριος τῶν δυνάμε

tū. & nolite fieri sicut patres vři: qs argue

ων. καὶ μὴ γίνεσθε καθὼς οἱ πατέρες ὑμῶν, οἷς ἐνεκάλε

runt eos prophete q priores fuerūt dicētes. hec di

σαν αὐτοῖς οἱ προφῆται οἱ ἔμπροσθεν λέγοντες. τάδε λέ

cit dñs virtutū: cōuertimini a viis

γει κύριος τῶν δυνάμεων, ἀποστρέψατε ἀπὸ τῶν ὁδῶν

vřis malis: & ab adinuentionibus vřis

ὑμῶν τῶν πονηρῶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπιτηδευμάτων ὑμῶν

malis: & nō attenderūt ut audirent me di

τῶν πονηρῶν, καὶ οὐ προσέσχον τοῦ εἰσακοῦσαί μου λέ

cit dñs. patres vři vbi sunt & prophete:

γει κύριος. οἱ πατέρες ὑμῶν ποῦ εἰσὶ καὶ οἱ προφῆται,

nūqd in eternū viuent? verūtū sermōes meos & legi

μὴ εἰς τὸν αἰῶνα ζήσονται; πλὴν τοὺς λόγους μου καὶ τὰ νό

tima mea suscipite: qcūq ego pcipio in spū

μιμά μου δέχεσθε, ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ἐν πνεύματί

meo seruis meis prophetis: q cōphenderūt

μου τοῖς δούλοις μου τοῖς προφήταις, οἳ κατέλαβον τοὺς

patres vřos. & rūderunt & dixerūt: sicut p

πατέρας ὑμῶν. καὶ ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν, καθὼς πα

parat⁹ est dñs virtutum facere scdm

ρατέτακται κύριος τῶν δυνάμεων ποιῆσαι κατὰ τὰς

vias nřas & scdm adinuentiones nřas: sic

ὁδοὺς ἡμῶν καὶ κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα ἡμῶν, οὕτως

fecit nobis. quarta & vicesima in vndecimo

ἐποίησεν ἡμῖν. τῇ τετράδι καὶ εἰκάδι ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ

mēse: iste mēsis sabat: in secundo anno sub da

μηνί, οὗτός ὁ μὴν σαβάτ, ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει ἐπὶ δα

rio: factū ē verbū dñi ad zachariā filiū

ρείου, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ζαχαρίαν τὸν τοῦ

barachie filii addo prophetā dicēs: vidi p no

βαραχίου υἱοῦ ἀδδὼ τὸν προφήτην λέγων, ἑώρακα τὴν νύ

ctē: & ecce vir ascendens sup equū ruffum: & ille

κτα, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ἵππον πυρρόν, καὶ οὗτος

stabat inter mōtes vmbrosos: & post

εἱστήκει ἀναμέσον τῶν ὀρέων τῶν κατασκίων, καὶ ὀπίσω

eū equi ruffi & albi & varii. & dixi: qd isti

αὐτοῦ ἵπποι πυρροὶ καὶ λευκοὶ καὶ ποικίλοι. καὶ εἶπα, τί οὗ

dñe? & dixit ad me angelus q loqbat in me:

τοι κύριε; καὶ εἶπε πρός με ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί,

ego tibi ondā qd sunt hec. & rūdit vir q stabat

ἐγώ σοι δείξω τί ἐστι ταῦτα. καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἀνὴρ ὁ ἐφεστη

inter mōtes & dixit ad me: isti sūt

κὼς ἀναμέσον τῶν ὀρέων καὶ εἶπε πρός με, οὗτοί εἰ

qs misit dñs vt circuirent trā.

σιν οὓς ἐξαπέσταλκε κύριος τοῦ περιοδεῦσαι τὴν γῆν.

& responderunt angelo dñi q stabat in

καὶ ἀπεκρίθησαν τῷ ἀγγέλῳ κυρίου τῷ ἐφεστῶτι ἀνα

ter montes & dixerūt: circuiuimus terrā:

μέσον τῶν ὀρέων καὶ εἶπαν, περιωδεύκαμεν τὴν γῆν,

& ecce ois

καὶ ἰδοὺ πᾶσα

Trāsla.gre.lxx.cū iter.latina. Trāsla.B.Hie. Tex.heb.zacha.ij. Pritiua.heb.

terra hitatur & qescit. & rūdit angelus

ἡ γῆ κατοικεῖται καὶ ἡσυχάζει. καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος

dñi & dixit: dñe virtutū: vsq q non

κυρίου καὶ εἶπε, κύριε τῶν δυνάμεων, ἕως τίνος οὐ μὴ

misereberis hierusalem: & vrbiū iuda qb⁹ ira

ἐλεήσῃς τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ τὰς πόλεις ἰούδα ἃς ἐπεῖ

tus es: iste septuagesim⁹ an⁹. & rūdit dñs

δες, τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος. καὶ ἀπεκρίθη κύριος τῷ

angelo q loquebat in me. verba bona: sermōes

ἀγγέλῳ τῷ λαλοῦντι ἐν ἐμοί. ῥήματα καλά, λόγους

cōsolatorios. & dixit ad me angelus q loqbat

παρακλητικούς. καὶ εἶπε πρός με ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν

in me: clama dicēs. hec dicit dñs omnipo:

ἐν ἐμοί, ἀνάκραγε λέγων. τάδε λέγει κύριος παντοκρά

zelaui hierusalem & sion zelo magno:

τωρ, ἐζήλωκα τὴν ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν σιὼν ζῆλον μέγαν,

& ira magna ego irascor sup gētes q sup

καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐγὼ ὀργίζομαι ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ συνε

posite sunt. pro qb⁹ ego qdē irat⁹ sum modicū: ipi vero sup

πιτιθέμενα ἀνθ᾽ ὧν ἐγὼ μὲν ὠργίσθην ὀλίγα, αὐτοὶ δὲ συ

posuit sunt in mala. ppterea hec dicit dñs:

νεπέθεντο εἰς κακά. διὰ τοῦτο τάδε λέγει κύριος,

cōuertar ad hierusalem in mia: & dom⁹ mea

ἐπιστρέψω ἐπὶ ἱερουσαλὴμ ἐν οἰκτιρμῷ, καὶ ὁ οἶκός μου

instaurabit in ea dicit dñs virtutum:

ἀνοικοδομηθήσεται ἐν αὐτῇ λέγει κύριος τῶν δυνάμεων,

& mensura extendet sup hierusalem. adhuc clama di

καὶ μέτρον ἐκταθήσεται ἐπὶ ἱερουσαλήμ. ἔτι ἀνάκραγε λέ

cens: hec dicit dñs virtutū: adhuc

γων, τάδε λέγει κύριος τῶν δυνάμεων, ἔτι

diffundent ciuitates in bonis: & miserebit do

διαχυθήσονται πόλεις ἐν ἀγαθοῖς, καὶ ἐλεήσει κύ

min⁹ adhuc sion: & eliget adhuc hierusalem.

ριος ἔτι τὴν σιών, καὶ ἐρετιεῖ ἔτι τὴν ἱερουσαλήμ.

& leuaui oculos meos & vidi: & ecce quattu

καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ τέσσα

or cornua: & dixi ad angelū q loqbat

ρα κέρατα. καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα

in me. qd sunt hec dñe? & dixit ad me: hec

ἐν ἐμοί, τί ἐστι ταῦτα κύριε; καὶ εἶπε πρός με, ταῦτα τὰ

cornua q dispeserunt iudam & israel

κέρατα τὰ διασκορπίσαντα τὸν ἰούδαν καὶ τὸν ἰσραὴλ

& hierusalem. & ondit mihi dñs quattuor fa

καὶ τὴν ἱερουσαλήμ. καὶ ἔδειξέ μοι κύριος τέσσαρας τέ

bros. & dixi: qd isti veniunt facere: & ait

κτονας. καὶ εἶπα, τί οὗτοι ἔρχονται ποιῆσαι, καὶ εἶ

ad me dicēs: hec cornua q disperse

πε πρός με λέγων, ταῦτα τὰ κέρατα τὰ διασκορπί

runt iudam & israel cōfregerūt: & nul

σαντα τὸν ἰούδαν καὶ τὸν ἰσραὴλ κατέαξαν, καὶ οὐ

lus eoꝝ leuauit caput: & egressi sūt illi vt exacuerēt

δεὶς αὐτῶν ἦρε κεφαλήν, καὶ ἐξῆλθον οὗτοι τοῦ ὀξῦναι

ea in manibus suis quattuor cornua gētes sunt

αὐτὰ εἰς χεῖρας αὐτῶν τὰ τέσσαρα κέρατα ἔθνη εἰσὶν

q eleuant cornu sup terrā dñi vt dispgerēt

τὰ ἐπαιρόμενα κέρας ἐπὶ τὴν γῆν κυρίου τοῦ διασκορπί

eam.

σαι αὐτήν.

C. 2.

ET leuaui oculos meos & vidi: & ecce vir & in manu eius funiculus geometri

ΚΑὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ σπαρτίον γεωμετρι

cus. & dixi ad eū: q vadis? & dixit ad

κόν. καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν, ποῦ πορεύῃ; καὶ εἶπε πρός

me: vt dimetiar hierusalem: & videā

με, τοῦ διαμετρῆσαι τὴν ἱερουσαλήμ, καὶ ἰδεῖν πη

quāta latitudo eius est: & quanta lōgitudo.

λίκον τὸ πλάτος αὐτῆς ἐστι, καὶ πηλίκον τὸ μῆκος.

terra habitatur & quiescit. Et respōdit angelus dñi et dixit. Dñe exercituum vsq; quo tu non misereberis hierusalem & vrbium iuda quibus iratus es? Iste iam septuagesimus annus est. Et respondit dñs angelo qui loquebatur in me verba bona verba cōsolatoria. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me. Clama dicens. Hec dicit dñs exercituum. Zelatus sum hierusalem & sion zelo magno: & ira magna ego irascor sup gentes opulentas: quia ego iratus sum parū: ipsi vero adiuuerunt in malū. Propterea hec dicit dñs. Reuertar ad hierusalem in misericordiis: & dom⁹ mea edificabitur in ea: ait dñs exercituū: & perpēdiculū extēdetur sup hierusalē. Adhuc clama dicens. Hec dicit dominus exercituum. Adhuc affluet ciuitates mee bonis. & consolabitur adhuc dñs sion: & eliget adhuc hierusalē. Et leuaui oculos meos & vidi: & ecce quattuor cornua. Et dixi ad angelū qui loqbatur in me. Quid sunt hec? & dixit ad me. Hec sunt cornua que ventilauerunt iudam & israel & hierusalē. Et ostendit mihi dñs quattuor fabros. Et dixi. Quid isti veniunt facere? Qui ait dicens: hec sunt cornua que ventilauerunt iudam per singulos viros: & nemo eorū leuauit caput suū. Et venerunt isti deterrere ea: vt deiiciant cornua gentium que leuauerūt cornu super terram iuda vt dispergerent eā.

2.

ET leuaui oculos meos & vidi. Et ecce vir: & in manu eius funiculus mēsorum. Et dixi. Quo tu vadis? Et dixit ad me. Vt metiar hierlz & videā quāta sit lōgitudo ei⁹: & quāta sit latitudo ei⁹.

הָאָרֶץ יֹשֶׁבֶת וְשֹׁקָטֶת׃ וַיַּעַן מַלְאַךְ
יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה צְבָאוֹת עַד מָתַי
אַתָּה לֹא תְרַחֵם אֶת יְרוּשָׁלִַם
וְאֵת עָרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר זָעַמְתָּה זֶה
שִׁבְעִים שָׁנָה׃ וַיַּעַן יְהוָה אֶת
הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי דְּבָרִים טוֹבִים
דְּבָרִים נִחֻמִים׃ וַיֹּאמֶר אֵלַי
הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי קְרָא לֵאמֹר
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת קִנֵּאתִי
לִירוּשָׁלִַם וּלְצִיּוֹן קִנְאָה גְדוֹלָה׃
וְקֶצֶף גָּדוֹל אֲנִי קֹצֵף עַל הַגּוֹיִם
הַשַּׁאֲנַנִּים אֲשֶׁר אֲנִי קָצַפְתִּי
מְּעָט וְהֵמָּה עָזְרוּ לְרָעָה׃ לָכֵן כֹּה
אָמַר יְהוָה שַׁבְתִּי לִירוּשָׁלִַם
בְּרַחֲמִים בֵּיתִי יִבָּנֶה בָּהּ נְאֻם יְהוָה
צְבָאוֹת וְקָוֶה יִנָּטֶה עַל יְרוּשָׁלִָם׃
עוֹד קְרָא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
צְבָאוֹת עוֹד תְּפוּצֶנָה עָרַי מִטּוֹב
וְנִחַם יְהוָה עוֹד אֶת צִיּוֹן וּבָחַר
עוֹד בִּירוּשָׁלִָם׃ וָאֶשָּׂא אֶת עֵינַי
וָאֵרֶא וְהִנֵּה אַרְבַּע קְרָנוֹת׃ וָאֹמַר
אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מָה אֵלֶּה
וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר
זֵרוּ אֶת יְהוּדָה אֶת יִשְׂרָאֵל
וִירוּשָׁלִָם׃ וַיַּרְאֵנִי יְהוָה אַרְבָּעָה
חָרָשִׁים׃ וָאֹמַר מָה אֵלֶּה בָאִים
לַעֲשׂוֹת וַיֹּאמֶר לֵאמֹר אֵלֶּה
הַקְּרָנוֹת אֲשֶׁר זֵרוּ אֶת יְהוּדָה כְּפִי
אִישׁ לֹא נָשָׂא רֹאשׁוֹ וַיָּבֹאוּ אֵלֶּה
לְהַחֲרִיד אֹתָם לְיַדּוֹת אֶת קַרְנוֹת
הַגּוֹיִם הַנֹּשְׂאִים קֶרֶן אֶל אֶרֶץ
יְהוּדָה לְזָרוֹתָהּ׃

Cap.ij.

וָאֶשָּׂא עֵינַי וָאֵרֶא וְהִנֵּה אִישׁ וּבְיָדוֹ
חֶבֶל מִדָּה׃ וָאֹמַר אָנָה אַתָּה הֹלֵךְ
וַיֹּאמֶר אֵלַי לָמֹד אֶת יְרוּשָׁלִַם
לִרְאוֹת כַּמָּה רָחְבָּהּ וְכַמָּה אָרְכָּהּ׃

והנה המלאך הדבר בי יצא ומלאך אחר יצא לקראתו: ויאמר אלו רץ דבר אל הנער הלז לאמר פרזות תשב ירושלם מרב אדם ובהמה בתוכה: ואני אהיה לה נאם יהוה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה: הוי הוי ונסו מארץ צפון נאם יהוה כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאם יהוה: הוי ציון המלטי יושבת בת בבל: כי כה אמר יהוה צבאות אחר כבוד שלחני אל הגוים השללים אתכם כי הנגע בכם נגע בבבת עינו: כי הנני מניף את ידי עליהם והיו שלל לעבדיהם וידעתם כי יהוה צבאות שלחני: רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך נאם יהוה: ונלוו גוים רבים אל יהוה ביום ההוא והיו לי לעם ושכנתי בתוכך וידעת כי יהוה צבאות שלחני אליך: ונחל יהוה את יהודה חלקו על אדמת הקדש ובחר עוד בירושלם: הס כל בשר מפני יהוה כי נעור ממעון קדשו:

Cap. iii.

ויראני את יהושע הכהן הגדול עמד לפני מלאך יהוה והשטן עמד על ימינו לשטנו: ויאמר יהוה אל השטן יגער יהוה בך השטן ויגער יהוה בך הבחר בירושלם הלוא זה אוד מצל מאש: ויהושע היה לבוש בגדים צואים ועמד לפני המלאך: ויען ויאמר אל העמדים לפניו לאמר הסירו הבגדים הצאים מעליו

Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur: & angelus alius egrediebatur in occursum eius. & dixit ad eum. Curre: loquere ad puerum istum dicens. Absque muro habitabitur hierusalem prae multitudine hominum & iumentorum in medio eius. Et ego ero ei ait dominus murus ignis in circuitu: & in gloria ero in medio eius. O, o, fugite de terra aquilonis dicit dominus: quoniam in quatuor ventos caeli dispersi vos dicit dominus. O sion fuge quae habitas apud filiam babylonis: quia haec dicit dominus exercituum. Post gloriam misit me ad gentes quae spoliaverunt vos. Qui enim tetigerit vos: tangit pupillam oculi sui. Quia ecce ego levo manum meam super eos: & erunt praede his qui serviebant sibi: & cognoscetis quia dominus exercituum misit me. Lauda & laetare filia sion: quia ecce ego venio & habitabo in medio tui ait dominus. Et applicabuntur gentes multae ad dominum in die illa: & erunt mihi in populum. Et habitabo in medio tui: & scies quia dominus exercituum misit me ad te. Et possidebit dominus iudam partem suam in terra sanctificata: & eliget adhuc hierusalem. Sileat omnis caro a facie domini: quia consurrexit de habitaculo sancto suo. 3.

Et ostendit mihi dominus iesum sacerdotem magnum stantem coram angelo domini: & sathan stabat a dextris eius ut adversaretur ei. Et dixit dominus ad sathan. Increpet dominus in te sathan: & increpet in te dominus qui elegit hierusalem. Numquid non iste torris est erutus de igne? Et iesus erat indutus vestibus sordidis: & stabat ante faciem angeli. Qui respondit: & ait ad eos qui stabant coram se dicens. Auferte vestimenta sordida ab eo.

καὶ ἰδοὺ ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ εἱστήκει, καὶ ἕτερος ἄγγελος ἐξεπορεύετο εἰς ἀπάντησιν αὐτῷ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, δράμε καὶ λάλησον πρὸς νεανίαν ἐκεῖνον λέγων· κατακάρπως κατοικηθήσεται ἱερουσαλὴμ ἀπὸ πλήθους ἀνθρώπων καὶ κτηνῶν τῶν ἐν μέσῳ αὐτῆς. καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτῇ λέγει κύριος τεῖχος πυρὸς κυκλόθεν, καὶ εἰς δόξαν ἔσομαι ἐν μέσῳ αὐτῆς. ὦ ὦ φεύγετε ἀπὸ γῆς βορρᾶ λέγει κύριος, διότι ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων τοῦ οὐρανοῦ συνάξω ὑμᾶς λέγει κύριος, εἰς σιὼν ἀνασῴζεσθε οἱ κατοικοῦντες θυγατέρα βαβυλῶνος. διότι τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ὀπίσω δόξης ἐξαπέσταλκέ με ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ σκυλεύσαντα ὑμᾶς, διότι ὁ ἁπτόμενος ὑμῶν ὡς ὁ ἁπτόμενος τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ αὐτοῦ, διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐπιφέρω τὴν χεῖρά μου ἐπ᾽ αὐτοὺς, καὶ ἔσονται σκῦλα τοῖς δουλεύουσιν αὐτοῖς, καὶ γνώσεσθε διότι κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με. τέρπου καὶ εὐφραίνου θύγατερ σιὼν, διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἔρχομαι καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου λέγει κύριος. καὶ καταφεύξονται ἔθνη πολλὰ ἐπὶ τὸν κύριον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔσονται αὐτῷ εἰς λαὸν, καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ σου, καὶ ἐπιγνώσῃ ὅτι κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με πρὸς σέ. καὶ κατακληρονομήσει κύριος τὸν ἰούδαν τὴν μερίδα αὐτοῦ, ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἁγίαν, καὶ ἐρετιεῖ ἔτι τὴν ἱερουσαλήμ. εὐλαβείσθω πᾶσα σὰρξ ἀπὸ προσώπου κυρίου, ὅτι ἐξεγήγερται ἐκ νεφελῶν ἁγίων αὐτοῦ. Ca. 3.

Καὶ ἔδειξέ μοι κύριος ἰησοῦν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν ἑστῶτα πρὸ προσώπου ἀγγέλου κυρίου. καὶ ὁ διάβολος εἱστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἀντικεῖσθαι αὐτῷ. καὶ εἶπεν κύριος πρὸς τὸν διάβολον, ἐπιτιμήσαι κύριος ἐν σοὶ διάβολε· καὶ ἐπιτιμήσαι κύριος ἐν σοὶ ὁ ἐκλεξάμενος τὴν ἱερουσαλήμ. οὐχὶ οὗτος δαλὸς ἐξεσπασμένος ἐκ πυρός; καὶ ἰησοῦς ἦν ἐνδεδυμένος ἱμάτια ῥυπαρὰ· καὶ εἱστήκει πρὸ προσώπου τοῦ ἀγγέλου καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπε πρὸς τοὺς ἑστηκότας πρὸ προσώπου αὐτοῦ λέγων, ἀφέλετε τὰ ἱμάτια τὰ ῥυπαρὰ ἀπ᾽ αὐτοῦ.

Et ecce angelus qui loquebatur in me stabat: et alius angelus egrediebatur in occursum ei. et ait ad eum: curre et loquere ad adolescentem illum dicens: frugifera habitabitur hierusalem a multitudine hominum et iumentorum quae in medio eius. et ego ero ei dicit dominus murus ignis in circuitu. et in gloriam ero in medio eius. o o fugite de terra aquilonis dicit dominus: quia de quattuor ventis caeli congregabo vos dicit dominus: in sion salvamini qui habitatis filiam babylonis. quia haec dicit dominus omnipotens: post gloriam misit me ad gentes quae spoliaverunt vos: quia qui tangit vos quasi tangens pupillam oculi eius: quia ecce ego infero manum meam super eos: et erunt praedae his qui serviebant eis: et cognoscetis quia dominus omnipotens misit me. laetare et gaude filia sion: quia ecce ego venio et habitabo in medio tui dicit dominus. et confugient gentes multae ad dominum in die illa: et erunt ei in populum: et habitabo in medio tui: et scies quia dominus omnipotens misit me ad te. et possidebit dominus iudam partem suam: super terram sanctam: et eliget adhuc hierusalem. timeat omnis caro a facie domini: quia surrexit de nubibus sanctis suis.

Et ostendit mihi dominus iesum sacerdotem magnum stantem ante faciem angeli domini. et diabolus stabat a dextris eius ut adversaretur ei. et dixit dominus ad diabolum: increpet dominus in te diabole: et increpet dominus in te qui elegit hierusalem. nonne iste torris erutus de igne? et iesus erat indutus vestibus sordidis. et stabat ante faciem angeli: et respondit et ait ad eos qui stabant ante faciem suam dicens: auferte vestimenta sordida ab eo.

Zach. 10.

καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἰδοὺ ἀφῄρηκα τὰς ἀδικίας σου· καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν ποδήρη, καὶ ἐπίθετε κίδαριν καθαρὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ περιέθηκαν κίδαριν καθαρὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ περιέβαλον αὐτὸν ἱμάτια, καὶ ὁ ἄγγελος κυρίου εἱστήκει, καὶ διεμαρτύρετο ὁ ἄγγελος κυρίου πρὸς ἰησοῦν λέγων. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐὰν ἐν ταῖς ὁδοῖς μου πορεύσῃ καὶ τὰ προστάγματά μου φυλάξῃς, καὶ σὺ διακρινεῖς τὸν οἶκόν μου, καὶ σὺ φυλάξεις τὴν αὐλήν μου καὶ δώσω σοι ἀναστρεφομένους ἀναμέσον τῶν ἑστηκότων τούτων. ἄκουε δὴ ἰησοῦ ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας σὺ καὶ οἱ πλησίον σου οἱ καθήμενοι πρὸ προσώπου σου, διότι ἄνδρες τερατοσκόποι εἰσίν, διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἄγω τὸν δοῦλόν μου ἀνατολήν, διότι ὁ λίθος ὃν ἔδωκα πρὸ προσώπου ἰησοῦ ἐπὶ τὸν λίθον τὸν ἕνα ἑπτὰ ὀφθαλμοί εἰσιν· ἰδοὺ ἐγὼ ὀρύσσω βόθρον λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ ψηλαφήσω πᾶσαν τὴν ἀδικίαν τῆς γῆς ἐκείνης ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος παντοκράτωρ, συγκαλέσει ἕκαστος τὸν πλησίον αὐτοῦ ὑποκάτω ἀμπέλου καὶ ὑποκάτω συκῆς. Ca. 4.

Καὶ ἐπέστρεψεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ καὶ ἐξήγειρέ με ὃν τρόπον ὅταν ἐξεγείρεται ἄνθρωπος ἐξ ὕπνου αὐτοῦ. καὶ εἶπε πρός με, τί σὺ βλέπεις; καὶ εἶπα, ἑώρακα, καὶ ἰδοὺ λυχνία χρυσῆ ὅλη, καὶ τὸ λαμπάδιον ἐπάνω αὐτῆς, καὶ ἑπτὰ λύχνοι ἐπάνω αὐτῆς, καὶ ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τοῖς λύχνοις τοῖς ἐπάνω αὐτῆς, καὶ δύο ἐλαῖαι ἐπάνω αὐτῆς, μία ἐκ δεξιῶν τοῦ λαμπαδίου αὐτῆς, καὶ μία ἐξ εὐωνύμων. καὶ ἐπηρώτησα καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦντα ἐν ἐμοὶ λέγων, τί ἐστι ταῦτα κύριε; καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ καὶ εἶπε πρός με, οὐ γινώσκεις τί ἐστι ταῦτα; καὶ εἶπα, οὐχὶ κύριε. καὶ ἀπεκρίθη καὶ εἶπε πρός με λέγων, οὗτος ὁ λόγος κυρίου πρὸς ζοροβάβελ λέγων,

et dixit ad eum: ecce abstuli iniquitates tuas: et induite eum veste talari. et dixit: imponite cidarim mundam super caput eius. et circumposuerunt cidarim mundam super caput eius: et circumdederunt eum vestimentis: et angelus domini stabat: et protestabatur angelus domini ad iesum dicens. haec dicit dominus omnipotens: si in viis meis ambulaveris: et praecepta mea custodieris: tu diiudicabis domum meam: et tu custodies atrium meum: et dabo tibi qui conversentur in medio stantium istorum. audi iesu sacerdos magne tu et proximi tui qui sedent ante faciem tuam: quia viri portentorum spectatores sunt: quia ecce ego adduco servum meum orientem: quia lapis quem dedi ante faciem iesu super lapidem unum septem oculi sunt. ecce ego fodio foveam dicit dominus omnipotens, et contrectabo omnem iniquitatem terrae illius in die una. in die illa dicit dominus omnipotens convocabit unusquisque proximum suum subter vitem et subter ficum.

Et reversus est angelus qui loquebatur in me et suscitavit me sicut cum suscitatur homo de somno suo. et dixit ad me: quid tu vides? et dixi: vidi: et ecce candelabrum aureum totum: et lampas super illud: et septem lucernae super illud: et septem fusoria lucernis quae super illud: et duae olivae super illud: una a dextris lampadis eius: et una a sinistris. et interrogavi et dixi ad angelum qui loquebatur in me dicens: quid sunt haec domine? et respondit angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: non cognoscis quid sunt haec? et dixi: non domine. et respondit et dixit ad me dicens: iste sermo domini ad zorobabel dicens:

Et dixit ad eum. Ecce abstuli a te iniquitatem tuam: & indui te mutatoriis. & dixit. Ponite cidarim mundam super caput eius. Et posuerunt cidarim mundam super caput eius: & induerunt eum vestibus. Et angelus domini stabat: et contestabatur angelus domini iesum dicens. Haec dicit dominus exercituum. Si in viis meis ambulaveris & custodiam meam custodieris: tu quoque iudicabis domum meam: & custodies atria mea: & dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt. Audi iesus sacerdos magne: tu & amici tui qui habitant coram te: quia viri portendentes sunt. Ecce enim ego adducam servum meum orientem: quia ecce lapis quem dedi coram iesu: super lapidem unum septem oculi sunt. Et ecce ego caelabo sculpturam eius ait dominus exercituum: et auferam iniquitatem terrae illius in die una. In die illa dicit dominus exercituum vocabit vir amicum suum subter vineam & subter ficum. 4.

Et reversus est angelus qui loquebatur in me: & suscitavit me quasi virum qui suscitatur de somno suo. Et dixit ad me. Quid tu vides? Et dixi. Vidi & ecce candelabrum aureum totum: & lampas eius super caput ipsius: & septem lucernae eius super illud: & septem infusoria lucernis quae erant super caput eius: & duae olivae super illud: una a dextris lampadis & una a sinistris eius. Et respondi: & aio ad angelum qui loquebatur in me dicens. Quid sunt haec domine mi? Et respondit angelus qui loquebatur in me: & dixit ad me. Numquid nescis quid sunt haec? Et dixi. Non domine mi. Et respondit & ait ad me dicens. Hoc est verbum domini ad zorobabel dicens.

ויאמר אליו ראה העברתי מעליך עונך והלבש אתך מחלצות: ואמר ישימו צניף טהור על ראשו וישימו הצניף הטהור על ראשו וילבשהו בגדים ומלאך יהוה עמד: ויעד מלאך יהוה ביהושע לאמר: כה אמר יהוה צבאות אם בדרכי תלך ואם את משמרתי תשמר וגם אתה תדין את ביתי וגם תשמר את חצרי ונתתי לך מהלכים בין העמדים האלה: שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך הישבים לפניך כי אנשי מופת המה כי הנני מביא את עבדי צמח: כי הנה האבן אשר נתתי לפני יהושע על אבן אחת שבעה עינים הנני מפתח פתחה נאם יהוה צבאות ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד: ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו איש לרעהו אל תחת גפן ואל תחת תאנה:

Cap. iiij.

וישב המלאך הדבר בי ויעירני כאיש אשר יעור משנתו: ויאמר אלי מה אתה ראה ויאמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגלה על ראשה ושבעה נרתיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה: ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה ואחד על שמאלה: ואען ואמר אל המלאך הדבר בי לאמר מה אלה אדני: ויען המלאך הדבר בי ויאמר אלי הלוא ידעת מה המה אלה ואמר לא אדני: ויען ויאמר אלי לאמר זה דבר יהוה אל זרבבל לאמר

לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי
אמר יהוה צבאות מי אתה הר
הגדול לפני זרבבל למישור
והוציא את האבן הראשה
תשאות חן חן לה ויהי דבר יהוה
אלי לאמר ידי זרבבל יסדו
הבית הזה וידיו תבצענה וידעת
כי יהוה צבאות שלחני אליכם
כי מי בז ליום קטנות ושמחו
וראו את האבן הבדיל ביד
זרבבל שבעה אלה עיני יהוה המה
משוטטים בכל הארץ ויען ואמר
אליו מה שני הזיתים האלה
על ימין המנורה ועל שמאולה
ואען שנית ואמר אליו מה
שתי שבלי הזיתים אשר ביד
שני צנתרות הזהב המריקים
מעליהם הזהב ויאמר אלי
לאמר הלוא ידעת מה אלה
ואמר לא אדני ויאמר אלה
שני בני היצהר העמדים על
אדון כל הארץ

Cap. v.

ואשוב ואשא עיני ואראה
והנה מגלה עפה ויאמר אלי מה
אתה ראה ואמר אני ראה מגלה
עפה ארכה עשרים באמה ורחבה
עשר באמה ויאמר אלי זאת
האלה היוצאת על פני כל הארץ
כי כל הגנב מזה כמוה נקה
וכל הנשבע מזה כמוה נקה
הוצאתיה נאם יהוה צבאות ובאה
אל בית הגנב ואל בית הנשבע
בשמי לשקר ולנה בתוך ביתו
וכלתו ואת עציו ואת אבניו ויצא
המלאך הדבר בי ויאמר אלי שא
נא עיניך וראה מה היוצאת הזאת

Non in exercitu nec in robore: sed in spiritu meo dicit dñs exercituū. Quis tu mons magne corā zorobabel in planum? Et educet lapidem primarium: & exequabit gratiā gratie eius. Et factū est verbū dñi ad me dicens. Manus zorobabel fundauerunt domū istā: & man⁹ eius perficient eā: et scietis quia dñs exercituum misit me ad vos. Quis enim despexit dies paruos: & letabuntur & videbūt lapidem stanneum in manu zorobabel. Septē sunt isti oculi domini qui discurrunt in vniuersam terram. Et respondi & dixi ad eū. Quid sunt due oliue iste ad dexterā candelabri & ad sinistram eius? & respondi secundo & dixi ad eum. Quid sunt due spice oliuarum que sunt iuxta duo rostra aurea in qb⁹ sunt suffusoria ex auro. Et ait ad me dicens. Nunquid nescis quid sunt hec? & dixi. Non dñe mi. Et dixit. Isti sunt duo filij olei q assistunt dominatori vniuerse terre.

5.

ET cõuersus sum: & leuaui oculos meos & vidi: & ecce volumen volans. Et dixit ad me. Quid tu vides: & dixi. Ecce ego video volumē volans: longitudo eius viginti cubitorū: & latitudo eius decē cubitorū: & dixit ad me. Hec est maledictio que egreditur sup faciē oīs terre: qa oīs fur sicut ibi scriptū est iudicabitur: & oīs iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud dicit dñs exercituum: & veniet ad domum furis & ad domū iurantis in noīe meo mēdaciter: & cõmorabitur in medio domus eius & cõsumet eā: & ligna ei⁹ & lapides ei⁹. Et egressus ē āgel⁹ q loq̄batur i me: & dixit ad me. Leua ocl'os tuos & vide: qd est hoc qđ egreditur.

nõ in fortitudīe magna neq̧ in robore: sed in spū
οὐκ ἐν δυνάμει μεγάλῃ οὐδὲ ἐν ἰσχύϊ, ἀλλ' ἐν πνεύματί
meo dicit dñs omps. quis es tu mõs magne
μου λέγει κύριος παντοκράτωρ. τίς εἶ σὺ τὸ ὄρος τὸ μέγα
añ faciem zorobabel vt corrigas? ꝛ educā
πρὸ προσώπου ζοροβάβελ τοῦ κατορθῶσαι; καὶ ἐξοίσω τὸν
lapidē hereditatis eq̄litatē gr̄e gr̄am eius.
λίθον τῆς κληρονομίας ἰσότητα χάριτος χάριτα αὐτῆς.
ꝛ fact⁹ est s̄mo dñi ad me dicēs. manus zoro
καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων. αἱ χεῖρες ζορο
babel fundauerūt domū istā: ꝛ manus ei⁹
βάβελ ἐθεμελίωσαν τὸν οἶκον τοῦτον, καὶ αἱ χεῖρες αὐτοῦ
cõplebunt eā: ꝛ scies q̄m dñs omnis
ἐπιτελέσουσιν αὐτόν, καὶ ἐπιγνώσῃ διότι κύριος παν-
potens misit me ad te: q̄r quis despexit
τοκράτωρ ἐξαπέσταλκέν με πρός σε, διότι τίς ἐξουδένω-
dies paruos: ꝛ letabuntur ꝛ videbūt lapi
σεν ἡμέρας μικράς, καὶ χαρήσονται καὶ ὄψονται τὸν λί
dē stāneū in manu zorobabel. septē isti
θον τὸν κασσιτέρινον ἐν χειρὶ ζοροβάβελ. ἑπτὰ οὗτοι
oculi dñi sunt respicientes sup oēm
ὀφθαλμοὶ κυρίου εἰσὶν οἱ ἐπιβλέποντες ἐπὶ πᾶσαν
terrā: ꝛ r̄ndi: ꝛ dixi ad eū. q̄d
τὴν γῆν, καὶ ἀπεκρίθην, καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν. τί αἱ
duo oliue q̄ a dextris candelabri ꝛ a sinistris?
δύο ἐλαῖαι αἱ ἐκ δεξιῶν τῆς λυχνίας καὶ ἐξ εὐωνύμων;
ꝛ interrogaui secundo ꝛ dixi ad eū. q̄d
καὶ ἐπηρώτησα ἐκ δευτέρου καὶ εἶπα πρὸς αὐτόν. τί
duo rami oliuaꝝ q̄ in manib⁹
οἱ δύο κλάδοι τῶν ἐλαιῶν οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τῶν
duaꝝ nariū aureaꝝ q̄ infundunt ꝛ
δύο μυξωτήρων τῶν χρυσῶν τῶν ἐπιχεόντων καὶ
retrahunt suffusoria aurea: ꝛ
ἐπαναγόντων τὰς ἐπαρυστρίδας τὰς χρυσᾶς, καὶ
dixit ad me nõ scis q̄d sunt hec? ꝛ dixi.
εἶπεν πρός με, οὐκ οἶδας τί ἐστιν ταῦτα; καὶ εἶπον.
neq̄q̄ dñe: ꝛ ait. isti sunt duo filij
οὐχὶ κύριε, καὶ εἶπεν. οὗτοί εἰσιν οἱ δύο υἱοὶ τῆς
pinguedis q̄ assisterunt dño oīs terre.
πιότητος οἱ παρεστήκασιν κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. c.5.

ET ꝯuers⁹ sum ꝛ leuaui oculos meos ꝛ
Καὶ ἐπέστρεψα καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ
vidi: ꝛ ecce falx volans: ꝛ dixit ad
ἴδον, καὶ ἰδοὺ δρέπανον πετώμενον, καὶ εἶπεν πρός
me. q̄d tu vides? ꝛ dixi. ego video falcem volan-
με. τί σὺ ὁρᾷς; καὶ εἶπον. ἐγὼ ὁρῶ δρέπανον πετώ-
tem. lõgitudis cubitoꝝ viginti: ꝛ latitudis cubitoꝝ
μενον. μήκους πηχέων εἴκοσι, καὶ πλάτους πηχέων
decē: ꝛ dixit ad me. hec maledictio q̄ egreditur
δέκα, καὶ εἶπεν πρός με. αὕτη ἡ ἀρὰ ἡ ἐκπορευομέ-
sup faciem oīs terre: q̄r oīs fur
νη ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς, διότι πᾶς ὁ κλέ-
ex hoc vsq̧ ad mortē puniet: ꝛ oīs
πτης ἐκ τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται. καὶ πᾶς
piurus ex hoc vsq̧ ad mortē cruciabit: ꝛ
ὁ ἐπίορκος ἐκ τούτου ἕως θανάτου ἐκδικηθήσεται, καὶ
educā illud dicit dñs omps: ꝛ ingre
ἐξοίσω αὐτὸ λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσε-
dietur in domū furis ꝛ in domū
λεύσεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλέπτου καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ
iurantis in noīe meo in mēdacio: ꝛ requiescet
ὀμνύοντος τῷ ὀνόματί μου ἐπὶ ψευδεῖ, καὶ καταλύσει
in medio dom⁹ eius: ꝛ ꝯsumet eam: ꝛ
ἐν μέσῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, καὶ συντελέσει αὐτόν, καὶ τὰ
ligna eius: ꝛ lapides eius. ꝛ egress⁹ ē an
ξύλα αὐτοῦ, καὶ τοὺς λίθους αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ἄγ
gelus q̄ loq̄bat in me: ꝛ dixit ad me. suspi-
γελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, καὶ εἶπεν πρός με. ἀνά-
ce oculis tuis ꝛ vide q̄d ē q̄d egre-
βλεψον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου καὶ ἴδε τί τὸ ἐκπο-
ditur hoc:
ρευόμενον τοῦτο,

ꝛ dixi: q̄d est? ꝛ dixit: hec mensura
καὶ εἶπα, τί ἐστιν; καὶ εἶπεν, τοῦτο τὸ μέτρον τὸ
q̄ egreditur. ꝛ dixit. hec est iniq̄tas eoꝝ
ἐκπορευόμενον. καὶ εἶπεν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀδικία αὐτῶν
in oī terra. ꝛ ecce talentū plumbi eleua-
ἐν πάσῃ τῇ γῇ. καὶ ἰδοὺ τάλαντον μολίβδου ἐξαιρό-
tum: ꝛ ecce mulier vna sedebat in medio mē-
μενον, καὶ ἰδοὺ γυνὴ μία ἐκάθητο ἐν μέσῳ τοῦ μέ-
sure. ꝛ dixit: hec est iniq̄tas eoꝝ. ꝛ pie-
τρου. καὶ εἶπεν, αὕτη ἐστὶν ἡ ἀνομία αὐτῶν. καὶ ἔρρι-
cit eam in mediū mensure ꝛ piecit
ψεν αὐτὴν εἰς μέσον τοῦ μέτρου καὶ ἔρριψεν τὸν
lapidē plūbi in os eius. ꝛ leuaui
λίθον τοῦ μολίβδου εἰς τὸ στόμα αὐτῆς. καὶ ἦρα
oculos meos ꝛ vidi: ꝛ ecce due mulie
τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ δύο γυναῖ-
res egredientes: ꝛ spūs in alis ea-
κες ἐκπορευόμεναι, καὶ πνεῦμα ἐν ταῖς πτέρυξιν αὐ-
rū: ꝛ ipe hēbāt alas sicut alas epu
τῶν, καὶ αὗται εἶχον πτέρυγας ὡς πτέρυγας ἔπο-
pe: ꝛ eleuauerūt mēsurā inter terrā ꝛ
πος, καὶ ἀνέλαβον τὸ μέτρον ἀναμέσον τῆς γῆς καὶ τοῦ
celum. ꝛ dixi ad angelū q̄ loq̄bat
οὐρανοῦ. καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦν-
in me: quo iste deferunt mēsuram?
τα ἐν ἐμοί, ποῦ αὗται ἀποφέρουσιν τὸ μέτρον;
ꝛ dixit ad me: vt edificent ei domū in t̄ra
καὶ εἶπεν πρός με, οἰκοδομῆσαι αὐτῷ οἰκίαν ἐν γῇ
babylonis: ꝛ p̄parent: ꝛ ponent eā ibi
βαβυλῶνος, καὶ ἑτοιμάσαι, καὶ θήσουσιν αὐτὸ ἐκεῖ
sup p̄parationē suam.
ἐπὶ τὴν ἑτοιμασίαν αὐτοῦ. Ca.6.

ET ꝯuers⁹ sum ꝛ leuaui oculos meos
Καὶ ἐπέστρεψα καὶ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου
ꝛ vidi: ꝛ ecce q̄tuor curr⁹ egredientes
καὶ ἴδον, καὶ ἰδοὺ τέσσαρα ἅρματα ἐκπορευόμενα
de medio duoꝝ mōtiū: ꝛ mōtes erāt mōtes eret:
ἐκ μέσου δύο ὀρέων, καὶ τὰ ὄρη ἦν ὄρη χαλκᾶ,
ꝛ in curru p̄mo equi rufi: ꝛ in
καὶ ἐν τῷ ἅρματι τῷ πρώτῳ ἵπποι πυρροί, καὶ ἐν
curru secūdo equi nigri: ꝛ in
τῷ ἅρματι τῷ δευτέρῳ ἵπποι μέλανες, καὶ ἐν τῷ
curru tertio equi albi: ꝛ in curru
ἅρματι τῷ τρίτῳ ἵπποι λευκοί, καὶ ἐν τῷ ἅρμα-
quarto equi varij ꝛ misti colores. ꝛ
τι τῷ τετάρτῳ ἵπποι ποικίλοι καὶ ψαροί, καὶ
r̄ndi ꝛ dixi ad angelū q̄ loq̄bat
ἀπεκρίθην καὶ εἶπα πρὸς τὸν ἄγγελον τὸν λαλοῦν-
in me: q̄d sunt hec dñe? ꝛ respondit
τα ἐν ἐμοί, τί ἐστιν ταῦτα κύριε; καὶ ἀπεκρίθη ὁ
angelus q̄ loq̄bat in me: ꝛ dixit: hec sunt
ἄγγελος ὁ λαλῶν ἐν ἐμοί, καὶ εἶπεν, ταῦτά ἐστιν οἱ
quattuor venti celi: q̄ egrediunt vt assi-
τέσσαρες ἄνεμοι τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ἐκπορεύονται παρα-
stant dño oīs terre. in q̄ erant equi
στῆναι τῷ κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. ἐν ᾧ ἦσαν ἵπποι
nigri: egrediebant sup terrā aq̄lonis. ꝛ albi:
μέλανες, ἐξεπορεύοντο ἐπὶ γῆν βορρᾶ. καὶ οἱ λευκοί,
egrediebant post eos. ꝛ varij exi-
ἐξεπορεύοντο ὄπισθεν αὐτῶν. καὶ οἱ ποικίλοι ἐξεπο-
bant sup terrā austri. ꝛ misticolores egrediebāt ꝛ
ρεύοντο ἐπὶ γῆν νότου. καὶ ψαροὶ ἐξεπορεύοντο, καὶ
inspiciebant vt circuirent terrā. ꝛ dixit:
ἐπέβλεπον τοῦ περιοδεῦσαι τὴν γῆν. καὶ εἶπεν,
ite ꝛ circuite terrā. ꝛ circuie-
πορεύεσθε καὶ περιοδεύσατε τὴν γῆν. καὶ περιώδευ-
rūt terrā: ꝛ clamauit ꝛ locut⁹ est
σαν τὴν γῆν, καὶ ἀνεβόησεν καὶ ἐλάλησεν

et dixi. Quid nā est? & ait. Hec est amphora egrediēs: & dixit. Hic est oculus eorū in vniuersa terra. Et ecce talentū plumbi portabatur: & ecce mulier vna sedēs in medio amphore: & dixit. Hec est impietas. Et proiecit eam in medio amphore: & misit massam plumbeam in os eius. Et leuaui oculos meos & vidi: & ecce due mulieres egrediētes: & spiritus in alis earum: et habebant alas quasi alas milui. Et leuauerunt amphoram inter terram et celum. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me. Quo iste deferunt amphoram? & dixit ad me. Vt edificetur ei domus in terra sennaar: & stabiliatur & ponatur ibi super basem suam.

6.

ET cõuersus sum: & leuaui oculos meos & vidi: & ecce quattuor quadrige egrediētes de medio duorum montium: & montes: mõtes erei. In quadriga prima equi ruffi: in quadriga secunda equi nigri: in quadriga tertia equi albi: & in quadriga qrta equi varii & fortes. Et respondi: & dixi ad angelum qui loquebatur in me. Quid sunt hec dñe mi? & respondit angelus & ait ad me. Isti sunt quattuor venti celi qui egrediuntur vt stent coram dominatore omnis terre. In qua erāt equi nigri egrediebātur in terram aquilonis: & albi egressi sunt post eos: & varii egressi sunt ad terrā austri. Qui autem erant robustissimi: exierunt & querebant ire & discurrere p oēm terrā & dixit. Ite & perambulate terram: & perābulauerūt trā. & vocauit me: & locut⁹ est

ואמר מה היא ויאמר זאת האיפה
היוצאת ויאמר זאת עינם בכל
הארץ והנה ככר עפרת נשאת
וזאת אשה אחת יושבת בתוך
האיפה ויאמר זאת הרשעה
וישלך אתה אל תוך האיפה
וישלך את אבן העפרת אל פיה
ואשא עיני וארא והנה שתים
נשים יוצאות ורוח בכנפיהם
ולהנה כנפים ככנפי החסידה
ותשנה את האיפה בין הארץ
ובין השמים ואמר אל המלאך
הדבר בי אנה המה מולכות את
האיפה ויאמר אלי לבנות לה
בית בארץ שנער והוכן והניחה
שם על מכנתה

Cap. vj.

ואשב ואשא
עיני וארא והנה ארבע מרכבות
יצאות מבין שני ההרים
וההרים הרי נחשת במרכבה
הראשנה סוסים אדמים ובמרכבה
השנית סוסים שחרים ובמרכבה
השלשית סוסים לבנים
ובמרכבה הרבעית סוסים ברדים
אמצים ואען ואמר אל המלאך
הדבר בי מה אלה אדני
ויען המלאך ויאמר אלי אלה
ארבע רוחות השמים יוצאות
מהתיצב על אדון כל הארץ
אשר בה הסוסים השחרים
יצאים אל ארץ צפון והלבנים
יצאו אל אחריהם והברדים יצאו
אל ארץ התימן והאמצים יצאו
ויבקשו ללכת להתהלך בארץ
ויאמר לכו התהלכו בארץ
ותתהלכנה בארץ ויזעק אתי וידבר

אלי לאמר ראה היוצאים
אל ארץ צפון הניחו את רוחי
בארץ צפון׃ ויהי דבר יהוה אלי
לאמר׃ לקוח מאת הגולה מחלדי
ומאת טוביה ומאת ידעיה ובאת
אתה ביום ההוא ובאת בית
יאשיה בן צפניה אשר באו מבבל׃
ולקחת כסף וזהב ועשית עטרות
ושמת בראש יהושע בן יהוצדק
הכהן הגדול׃ ואמרת אליו לאמר
כה אמר יהוה צבאות לאמר
הנה איש צמח שמו ומתחתיו
יצמח ובנה את היכל יהוה׃ והוא
יבנה את היכל יהוה והוא ישא
הוד וישב ומשל על כסאו והיה
כהן על כסאו ועצת שלום תהיה
בין שניהם׃ והעטרת תהיה
לחלם ולטוביה ולידעיה ולחן בן
צפניה לזכרון בהיכל יהוה׃
ורחוקים יבאו ובנו בהיכל יהוה
וידעתם כי יהוה צבאות שלחני
אליכם והיה אם שמוע תשמעון
בקול יהוה אלהיכם׃

Cap. vij.

ויהי בשנת ארבע
לדריוש המלך היה דבר יהוה
אל זכריה בארבעה לחדש
התשעי בכסלו׃ וישלח בית אל
שראצר ורגם מלך ואנשיו לחלות
את פני יהוה׃ לאמר אל הכהנים
אשר לבית יהוה צבאות ואל
הנביאים לאמר האבכה בחדש
החמשי הנזר כאשר עשיתי זה
כמה שנים׃ ויהי דבר יהוה צבאות
אלי לאמר׃ אמר אל כל עם
הארץ ואל הכהנים לאמר כי
צמתם וספוד בחמישי ובשביעי וזה

ad me dicens. Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis. Et factum est verbum domini ad me dicens. Sume a transmigratione ab oldai & a tobia & ab idaia: & venies tu in die illa & intrabis in domum iosie filii sophonie qui venerunt de babylone: & sumes aurum & argentum: & facies coronas & pones in capite iesu filii iosedech sacerdotis magni: & loqueris ad eum dicens. Hec ait dominus exercituum dicens. Ecce vir oriens nomen eius. Et subter eum orietur & edificabit templum domino: & ipse extruet templum domino: & ipse portabit gloriam & sedebit & dominabitur super solio suo & erit sacerdos super solio suo: & consilium pacis erit inter illos duos. Et corone erunt helem & tobie & idaie & hen filio sophonie memoriale in templo domini. Et qui procul sunt venient & edificabunt in templo domini: & scietis quia dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc: si auditu audieritis vocem domini dei vestri.

7.

Et factum est in anno quarto darii regis factum est verbum domini ad zachariam in quarta mensis noni qui est casleu. Et miserunt ad domum dei sarasar & rogomelech & viri qui erant cum eis ad precandum faciem domini vt dicerent sacerdotibus domus domini exercituum & prophetis loquentes. Nunquid flendum est mihi in quinto mense: vel sanctificare me debeo sicut feci iam multis annis? Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens. Loquere ad omnem populum terre & ad sacerdotes dicens. Cum ieiunaretis & plangeretis in quinto & septimo per hos

πρός με λέγων, ἰδοὺ οἱ ἐκπορευόμενοι ἐπὶ γῆν βορρᾶ, ἀνέπαυσαν τὸν θυμόν μου ἐν γῇ βορρᾶ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρός με λέγων, λάβε τὰ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας παρὰ τῶν ἀρχόντων καὶ παρὰ τῶν χρησίμων αὐτῆς, καὶ παρὰ τῶν ἐπεγνωκότων αὐτήν, καὶ εἰσελεύσῃ σὺ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς τὸν οἶκον ἰωσίου τοῦ σοφονίου τοῦ ἥκοντος ἐκ βαβυλῶνος, καὶ λήψῃ ἀργύριον καὶ χρυσίον, καὶ ποιήσεις στεφάνους καὶ ἐπιθήσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἰησοῦ τοῦ ἰωσεδὲκ τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. καὶ ἐρεῖς πρὸς αὐτόν, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἰδοὺ ἀνήρ, ἀνατολὴ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὑποκάτωθεν αὐτοῦ ἀνατελεῖ, καὶ οἰκοδομήσει τὸν οἶκον κυρίου. καὶ αὐτὸς λήψεται ἀρετήν, καὶ καθίσεται καὶ κατάρξει ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἔσται ὁ ἱερεὺς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ βουλὴ εἰρηνικὴ ἔσται ἀναμέσον ἀμφοτέρων. ὁ δὲ στέφανος ἔσται τοῖς ὑπομένουσι καὶ τοῖς χρησίμοις αὐτῆς καὶ τοῖς ἐπεγνωκόσιν αὐτήν, καὶ εἰς χάριτα τοῖς υἱοῖς σοφονίου, καὶ εἰς ψαλμὸν ἐν οἴκῳ κυρίου. καὶ οἱ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἥξουσι καὶ οἰκοδομήσουσιν ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου, καὶ γνώσεσθε διότι κύριος παντοκράτωρ ἐξαπέσταλκέ με πρὸς ὑμᾶς. καὶ ἔσται ἐὰν εἰσακούοντες εἰσακούσητε τῆς φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ὑμῶν.

Ca. 7.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει ἐπὶ δαρείου τοῦ βασιλέως, ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ζαχαρίαν τετράδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου ὅς ἐστι χασλεῦ. καὶ ἐξαπέστειλεν εἰς βαιθὴλ σαρασὰρ καὶ ἀρβεσεὲρ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐξιλάσασθαι τὸν κύριον λέγων πρὸς τοὺς ἱερεῖς τοὺς ἐν οἴκῳ κυρίου παντοκράτορος, καὶ πρὸς τοὺς προφήτας λέγων, εἰσελήλυθεν ὧδε ἐν τῷ μηνὶ τῷ πέμπτῳ τὸ ἁγίασμα καθότι ἐποίησα ἤδη ἱκανὰ ἔτη. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου τῶν δυνάμεων πρός με λέγων, εἶπον πρὸς ἅπαντα τὸν λαὸν τῆς γῆς καὶ πρὸς τοὺς ἱερεῖς λέγων, ἐὰν νηστεύσητε ἢ κόψησθε ἐν ταῖς πέμπταις ἢ ἐν ταῖς ἑβδόμαις, καὶ ἰδοὺ

ἑβδομήκοντα ἔτη, μὴ νηστείαν νενηστεύκατέ μοι; καὶ ἐὰν φάγητε ἢ πίητε, οὐχ ὑμεῖς ἐσθίετε καὶ ὑμεῖς πίνετε; οὐχ οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησε κύριος ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν τῶν ἔμπροσθεν ὅτε ἦν ἱερουσαλὴμ κατοικουμένη καὶ εὐθηνοῦσα, καὶ αἱ πόλεις αὐτῆς κυκλόθεν, καὶ ἡ ὀρεινὴ καὶ ἡ πεδινὴ κατῳκεῖτο; καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου πρὸς ζαχαρίαν λέγων, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ λέγων, κρίμα δίκαιον κρίνατε, καὶ ἔλεος καὶ οἰκτιρμὸν ποιεῖτε ἕκαστος πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ χήραν καὶ ὀρφανὸν καὶ προσήλυτον καὶ πένητα μὴ καταδυναστεύετε, καὶ κακίαν ἕκαστος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ μὴ μνησικακείτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. καὶ ἠπείθησαν τοῦ προσέχειν, καὶ ἔδωκαν νῶτον παραφρονοῦντα, καὶ τὰ ὦτα αὐτῶν ἐβάρυναν τοῦ μὴ εἰσακούειν, καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἔταξαν ἀπειθῆ τοῦ μὴ εἰσακούειν τοῦ νόμου μου καὶ τοὺς λόγους οὓς ἐξαπέστειλε κύριος παντοκράτωρ ἐν πνεύματι αὐτοῦ ἐν χερσὶ τῶν προφητῶν τῶν ἔμπροσθεν. καὶ ἐγένετο ὀργὴ μεγάλη παρὰ κυρίου παντοκράτορος. καὶ ἔσται ὃν τρόπον εἶπεν καὶ οὐκ εἰσήκουσαν αὐτοῦ, οὕτως κεκράξονται καὶ οὐ μὴ εἰσακούσω αὐτῶν λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ ἐκβαλῶ αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ ἔθνη ἃ οὐκ ἔγνωσαν, καὶ ἡ γῆ ἀφανισθήσεται ὄπισθεν αὐτῶν ἐκ διοδεύοντος καὶ ἐξ ἀναστρέφοντος, καὶ ἔταξαν τὴν γῆν ἐκλεκτὴν εἰς ἀφανισμόν.

Ca. 8.

Καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου παντοκράτορος λέγων, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐζήλωκα τὴν ἱερουσαλὴμ καὶ τὴν σιὼν ζῆλον μέγαν καὶ θυμῷ μεγάλῳ ἐζήλωκα αὐτήν. τάδε λέγει κύριος, καὶ ἐπιστρέψω ἐπὶ σιὼν καὶ κατασκηνώσω ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ, καὶ κληθήσεται ἱερουσαλὴμ πόλις ἀληθινή, καὶ τὸ ὄρος κυρίου παντοκράτορος ὄρος ἅγιον. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἔτι καθήσονται πρεσβύτεροι καὶ πρεσβύτεραι ἐν ταῖς πλατείαις ἱερουσαλὴμ ἕκαστος τὴν ῥάβδον αὐτοῦ ἔχων ἐν χειρὶ αὐτοῦ ἀπὸ πλήθους ἡμερῶν, καὶ αἱ πλατεῖαι τῆς πόλεως πλησθήσονται

septuaginta annos nunquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comedistis & bibistis nunquid non vobis comedistis & vobismetipsis bibistis? Nunquid non hec sunt verba mea que locutus est dominus in manu prophetarum priorum cum adhuc hierusalem habitaretur & esset opulenta: & ipsa & vrbes in circuitu eius: & ad austrum & in campestribus habitaretur. Et factum est verbum domini ad zachariam dicens. Hec ait dominus exercituum dicens. Iudicium verum iudicate: & misericordiam & miserationes facite vnusquisque cum fratre suo. Et viduam & pupillum & aduenam & pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. Et noluerunt attendere & auerterunt scapulam recedentes: & aures suas aggrauauerunt ne audirent: & cor suum posuerunt vt adamantem ne audirent legem & verba que misit dominus exercituum in spiritu suo sancto per manum prophetarum priorum. Et facta est indignatio magna a domino exercituum. Et factum est sicut locutus est & non audierunt: sic clamabunt & non exaudiam dicit dominus exercituum. Et dispersi eos per omnia regna que nesciunt: & terra desolata est ab eis: eo quod non esset transiens & reuertens: & posuerunt terram desiderabilem in desertum.

8.

Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens. Hec dicit dominus exercituum. Zelatus sum sion zelo magno: & indignatione magna zelatus sum eam. Hec dicit dominus exercituum. Reuersus sum ad sion & habitabo in medio hierusalem. Et vocabitur hierusalem ciuitas veritatis: & mons domini exercituum: mons sanctificatus. Hec dicit dominus exercituum. Adhuc habitabunt senes & anus in plateis hierusalem & viri baculus in manu eius pre multitudine dierum. Et platee ciuitatis complebuntur

שבעים שנה הצום צמתני אני׃
וכי תאכלו וכי תשתו הלוא אתם
האכלים ואתם השתים׃ הלוא
את הדברים אשר קרא יהוה
ביד הנביאים הראשנים בהיות
ירושלם ישבת ושלוה ועריה
סביבתיה והנגב והשפלה ישב׃
ויהי דבר יהוה אל זכריה לאמר׃
כה אמר יהוה צבאות לאמר
משפט אמת שפטו וחסד ורחמים
עשו איש את אחיו׃ ואלמנה
ויתום גר ועני אל תעשקו ורעת
איש אחיו אל תחשבו בלבבכם׃
וימאנו להקשיב ויתנו כתף סררת
ואזניהם הכבידו משמוע׃ ולבם שמו
שמיר משמוע את התורה ואת
הדברים אשר שלח יהוה צבאות
ברוחו ביד הנביאים הראשנים
ויהי קצף גדול מאת יהוה צבאות׃
ויהי כאשר קרא ולא שמעו
כן יקראו ולא אשמע אמר יהוה
צבאות׃ ואסערם על כל הגוים
אשר לא ידעום והארץ נשמה
אחריהם מעבר ומשב וישימו
ארץ חמדה לשמה׃

Cap. viij.

ויהי דבר יהוה צבאות אלי
לאמר׃ כה אמר יהוה צבאות
קנאתי לציון קנאה גדולה
וחמה גדולה קנאתי לה׃ כה
אמר יהוה שבתי אל ציון ושכנתי
בתוך ירושלם ונקראה ירושלם
עיר האמת והר יהוה צבאות
הקדש׃ כה אמר יהוה צבאות
עד ישבו זקנים וזקנות ברחבות
ירושלם ואיש משענתו בידו
מרב ימים׃ ורחבות העיר ימלאו

יְלָדִים וִילָדוֹת מְשַׂחֲקִים בִּרְחֹבֹתֶיהָ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כִּי יִפָּלֵא בְּעֵינֵי שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה בַּיָּמִים הָהֵם גַּם בְּעֵינַי יִפָּלֵא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מֵאֶרֶץ מִזְרָח וּמֵאֶרֶץ מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ׃ וְהֵבֵאתִי אֹתָם וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלִָם וְהָיוּ לִי לְעָם וַאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים בֶּאֱמֶת וּבִצְדָקָה׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם הַשֹּׁמְעִים בַּיָּמִים הָאֵלֶּה אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בְּיוֹם יֻסַּד בֵּית יְהוָה צְבָאוֹת הַהֵיכָל לְהִבָּנוֹת׃ כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם שְׂכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה וּשְׂכַר הַבְּהֵמָה אֵינֶנָּה וְלַיּוֹצֵא וְלַבָּא אֵין שָׁלוֹם מִן הַצָּר וַאֲשַׁלַּח אֶת כָּל הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ׃ וְעַתָּה לֹא כַיָּמִים הָרִאשֹׁנִים אֲנִי לִשְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת׃ כִּי זֶרַע הַשָּׁלוֹם הַגֶּפֶן תִּתֵּן פִּרְיָהּ וְהָאָרֶץ תִּתֵּן אֶת יְבוּלָהּ וְהַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלָּם וְהִנְחַלְתִּי אֶת שְׁאֵרִית הָעָם הַזֶּה אֶת כָּל אֵלֶּה׃ וְהָיָה כַּאֲשֶׁר הֱיִיתֶם קְלָלָה בַּגּוֹיִם בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל כֵּן אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וִהְיִיתֶם בְּרָכָה אַל תִּירָאוּ תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת כַּאֲשֶׁר זָמַמְתִּי לְהָרַע לָכֶם בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם אֹתִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְלֹא נִחָמְתִּי׃ כֵּן שַׁבְתִּי זָמַמְתִּי בַּיָּמִים הָאֵלֶּה לְהֵיטִיב אֶת יְרוּשָׁלִַם וְאֶת בֵּית יְהוּדָה

infantibus: & puellis ludentibus in plateis eius. Hec dicit dominus exercituum. Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi huius in diebus illis: nunquid in oculis meis difficile erit dicit dominus exercituum? Hec dicit dominus exercituum. Ecce ego saluabo populum meum de terra orientis & de terra occasus solis: & adducam eos: & habitabunt in medio hierusalem: & erunt mihi in populum & ego ero eis in deum in veritate & in iusticia. Hec dicit dominus exercituum. Confortentur manus vestre qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum: in die quo fundata est domus domini exercituum: vt templum edificaretur. Siquidem ante dies illos merces hominum non erat: nec merces iumentorum erat neque introeunti neque exeunti erat pax pre tribulatione: & dimisi omnes homines vnumquenque contra proximum suum. Nunc autem non iuxta dies priores ego faciam reliquiis populi huius dicit dominus exercituum: sed semen pacis erit. Vinea dabit fructum suum: & terra dabit germen suum. Et celi dabunt rorem suum: & possidere faciam reliquias populi huius vniuersa hec. Et erit sicut eratis maledictio in gentibus domus iuda & domus israel: sic saluabo vos & eritis benedictio. Nolite timere. Confortentur manus vestre: quia hec dicit dominus exercituum. Sicut cogitaui vt affligerem vos cum ad iracundiam prouocassent patres vestri me: dicit dominus & non sum misertus: sic conuersus cogitaui in diebus istis vt benefaciam domui iuda & hierusalem.

παιδαρίων καὶ κορασίων παιζόντων ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῆς. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ· εἰ ἀδυνατήσει ἐνώπιον τῶν καταλοίπων τοῦ λαοῦ τούτου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, μὴ καὶ ἐνώπιον ἐμοῦ ἀδυνατήσει λέγει κύριος παντοκράτωρ; τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἰδοὺ ἐγὼ ἀνασώσω τὸν λαόν μου ἀπὸ γῆς ἀνατολῶν καὶ ἀπὸ γῆς δυσμῶν, καὶ εἰσάξω αὐτοὺς καὶ κατασκηνώσουσιν ἐν μέσῳ ἱερουσαλήμ· καὶ ἔσονταί μοι εἰς λαὸν, καὶ ἐγὼ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεὸν ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἐν δικαιοσύνῃ. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, κατισχυέτωσαν αἱ χεῖρες ὑμῶν τῶν ἀκουόντων ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τοὺς λόγους τούτους ἐκ στόματος τῶν προφητῶν, ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας τεθεμελίωται ὁ οἶκος κυρίου παντοκράτορος καὶ ὁ ναὸς ἀφ᾽ οὗ ᾠκοδόμηται. διότι πρὸ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων ὁ μισθὸς τῶν ἀνθρώπων οὐκ ἔσται εἰς ὄνησιν, καὶ ὁ μισθὸς τῶν κτηνῶν οὐχ ὑπάρξει· καὶ τῷ ἐκπορευομένῳ καὶ τῷ εἰσπορευομένῳ οὐκ ἔσται εἰρήνη ἀπὸ τῆς θλίψεως· καὶ ἐξαποστελῶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἕκαστον ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ. καὶ νῦν οὐ κατὰ τὰς ἡμέρας τὰς ἔμπροσθεν ἐγὼ ποιῶ τοῖς καταλοίποις τοῦ λαοῦ τούτου λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἀλλ᾽ ἢ δείξω εἰρήνην· ἡ ἄμπελος δώσει τὸν καρπὸν αὐτῆς, καὶ ἡ γῆ δώσει τὰ γενήματα αὐτῆς, καὶ ὁ οὐρανὸς δώσει τὴν δρόσον αὐτοῦ, καὶ κατακληρονομήσω τοῖς καταλοίποις τοῦ λαοῦ μου πάντα ταῦτα. καὶ ἔσται ὃν τρόπον ἦτε ἐν κατάρᾳ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὁ οἶκος ἰούδα καὶ ὁ οἶκος ἰσραήλ, οὕτως διασώσω ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε ἐν εὐλογίᾳ· θαρσεῖτε καὶ κατισχύετε ἐν ταῖς χερσὶν ὑμῶν. διότι τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ· ὃν τρόπον διενοήθην τοῦ κακῶσαι ὑμᾶς ἐν τῷ παροργίσαι με τοὺς πατέρας ὑμῶν λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ οὐ μετενόησα, οὕτως παρατέταγμαι καὶ διανενόημαι ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις τοῦ καλῶς ποιῆσαι τὴν ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν οἶκον ἰούδα.

θαρσεῖτε. οὗτοι εἰσὶν οἱ λόγοι οὓς ποιήσετε· λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, καὶ κρίμα εἰρηνικὸν καὶ δίκαιον κρίνατε ἐν ταῖς πύλαις ὑμῶν. καὶ ἕκαστος τὴν κακίαν τοῦ πλησίον αὐτοῦ μὴ λογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, καὶ ὅρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπᾶτε. διότι ταῦτα πάντα ἐμίσησα λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ ἐγένετο λόγος κυρίου παντοκράτορος πρός με λέγων, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, νηστεία ἡ τετάρτη, καὶ νηστεία ἡ πέμπτη, καὶ νηστεία ἡ ἑβδόμη καὶ νηστεία ἡ δεκάτη ἔσονται τῷ οἴκῳ ἰούδα εἰς χαρὰν καὶ εἰς εὐφροσύνην καὶ εἰς ἑορτὰς ἀγαθὰς· καὶ εὐφρανθήσεσθε· καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν εἰρήνην ἀγαπήσατε. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἔτι ἥξουσι λαοὶ πολλοὶ καὶ κατοικοῦντες πόλεις πολλάς· καὶ συνελεύσονται κατοικοῦντες πέντε πόλεις εἰς μίαν πόλιν λέγοντες, πορευθῶμεν δεηθῆναι τοῦ προσώπου κυρίου, καὶ ἐκζητῆσαι τὸ πρόσωπον κυρίου παντοκράτορος, πορεύσομαι κἀγώ. καὶ ἥξουσι λαοὶ πολλοὶ καὶ ἔθνη πολλὰ ἐκζητῆσαι τὸ πρόσωπον κυρίου παντοκράτορος ἐν ἱερουσαλὴμ, καὶ τοῦ ἐξιλάσκεσθαι τὸ πρόσωπον κυρίου. τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐὰν ἐπιλάβωνται δέκα ἄνδρες ἐκ πασῶν τῶν γλωσσῶν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐπιλάβωνται τοῦ κρασπέδου ἑνὸς ἀνδρὸς ἰουδαίου λέγοντες, πορευσόμεθα μετὰ σοῦ, διότι ἀκηκόαμεν ὅτι ὁ θεὸς μεθ᾽ ὑμῶν ἐστι.

Ephe. 4.b.

Ca.9.

Λῆμμα λόγου κυρίου ἐν γῇ σεδράχ καὶ δαμασκοῦ θυσία αὐτοῦ, διότι κύριος ἐφορᾷ ἀνθρώπους καὶ πάσας τὰς φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ ἐμὰθ ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, τύρος καὶ σιδών, διότι κατεφρόνησαν σφόδρα, καὶ ᾠκοδόμησε τύρος ὀχυρώματα ἑαυτῇ, καὶ ἐθησαύρισεν ἀργύριον ὡς χοῦν, καὶ συνήγαγεν χρυσίον ὡς πηλὸν ὁδῶν. διὰ τοῦτο κύριος κληρονομήσει αὐτὴν καὶ πατάξει εἰς θάλασσαν δύναμιν αὐτῆς, καὶ αὕτη ἐν πυρὶ καταναλωθήσεται. ὄψεται ἀσκαλών

Nolite timere. Hec sunt ergo verba: que facietis. Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo. Veritatem & iudicium pacis iudicate in portis vestris: & vnusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris: & iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim hec sunt que odi dicit dominus. Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens. Hec dicit dominus exercituum. Ieiunium quarti: & ieiunium quinti: & ieiunium septimi: & ieiunium decimi erit domui iude in gaudium & in leticiam & in solennitates preclaras. Veritatem tantum & pacem diligite. Hec dicit dominus exercituum. Vsquequo veniant populi & habitent in ciuitatibus multis: & vadant habitatores vnus ad alterum dicentes. Eamus & deprecemur faciem domini: & queramus dominum exercituum. Vadam etiam ego. Et venient populi multi: & gentes robuste ad querendum dominum exercituum in hierusalem: & deprecandam faciem domini. Hec dicit dominus exercituum. In diebus illis in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium & apprehendent fimbriam viri iudei dicentes: Ibimus vobiscum. Audiuimus enim quoniam deus vobiscum est.

9.

Onus verbi domini in terra adrach & damasci requiei eius: quia domini est oculus hominis & omnium tribuum israel. Emath quoque in terminis eius & tyrus & sydon. Assumpserunt quippe sibi sapientiam valde. Et edificauit tyrus munitionem suam: & coaceruauit argentum quasi humum: & aurum vt lutum platearum. Ecce dominus possidebit eam & percutiet in mari fortitudinem eius: & hec igni deuorabitur. Videbit ascalon

אַל תִּירָאוּ׃ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ דַּבְּרוּ אֱמֶת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם׃ וְאִישׁ אֶת רָעַת רֵעֵהוּ אַל תַּחְשְׁבוּ בִּלְבַבְכֶם וּשְׁבֻעַת שֶׁקֶר אַל תֶּאֱהָבוּ כִּי אֶת כָּל אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׂנֵאתִי נְאֻם יְהוָה׃ וַיְהִי דְּבַר יְהוָה צְבָאוֹת אֵלַי לֵאמֹר׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה לְבֵית יְהוּדָה לְשָׂשׂוֹן וּלְשִׂמְחָה וּלְמֹעֲדִים טוֹבִים וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֱהָבוּ׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עֹד אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וְיֹשְׁבֵי עָרִים רַבּוֹת׃ וְהָלְכוּ יוֹשְׁבֵי אַחַת אֶל אַחַת לֵאמֹר נֵלְכָה הָלוֹךְ לְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה וּלְבַקֵּשׁ אֶת יְהוָה צְבָאוֹת אֵלְכָה גַּם אָנִי׃ וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים וְגוֹיִם עֲצוּמִים לְבַקֵּשׁ אֶת יְהוָה צְבָאוֹת בִּירוּשָׁלִָם וּלְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי יְהוָה׃ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת בַּיָּמִים הָהֵמָּה אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִכֹּל לְשֹׁנוֹת הַגּוֹיִם וְהֶחֱזִיקוּ בִּכְנַף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר נֵלְכָה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם׃

Cap.ix.

מַשָּׂא דְבַר יְהוָה בְּאֶרֶץ חַדְרָךְ וְדַמֶּשֶׂק מְנֻחָתוֹ כִּי לַיהוָה עֵין אָדָם וְכֹל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְגַם חֲמָת תִּגְבָּל בָּהּ צֹר וְצִידוֹן כִּי חָכְמָה מְאֹד׃ וַתִּבֶן צֹר מָצוֹר לָהּ וַתִּצְבָּר כֶּסֶף כֶּעָפָר וְחָרוּץ כְּטִיט חוּצוֹת׃ הִנֵּה אֲדֹנָי יוֹרִשֶׁנָּה וְהִכָּה בַיָּם חֵילָהּ וְהִיא בָּאֵשׁ תֵּאָכֵל׃ תֵּרֶא אַשְׁקְלוֹן

וְתִירָא עַזָּה וְתָחִיל מְאֹד וְעֶקְרוֹן
כִּי הוֹבִישׁ מֶבָּטָהּ וְאָבַד מֶלֶךְ
מֵעַזָּה וְאַשְׁקְלוֹן לֹא תֵשֵׁב: וְיָשַׁב
מַמְזֵר בְּאַשְׁדּוֹד וְהִכְרַתִּי גְּאוֹן
פְּלִשְׁתִּים: וַהֲסִרֹתִי דָמָיו מִפִּיו
וְשִׁקֻּצָיו מִבֵּין שִׁנָּיו וְנִשְׁאַר גַּם
הוּא לֵאלֹהֵינוּ וְהָיָה כְּאַלֻּף
בִּיהוּדָה וְעֶקְרוֹן כִּיבוּסִי: וְחָנִיתִי
לְבֵיתִי מִצָּבָה מֵעֹבֵר וּמִשָּׁב וְלֹא
יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם עוֹד נֹגֵשׂ כִּי עַתָּה
רָאִיתִי בְעֵינָי: גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן
הָרִיעִי בַּת יְרוּשָׁלִַם הִנֵּה מַלְכֵּךְ
יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא עָנִי
וְרֹכֵב עַל חֲמוֹר וְעַל עַיִר בֶּן אֲתֹנוֹת:
וְהִכְרַתִּי רֶכֶב מֵאֶפְרַיִם וְסוּס
מִירוּשָׁלִַם וְנִכְרְתָה קֶשֶׁת מִלְחָמָה
וְדִבֶּר שָׁלוֹם לַגּוֹיִם וּמָשְׁלוֹ מִיָּם
עַד יָם וּמִנָּהָר עַד אַפְסֵי אָרֶץ: גַּם
אַתְּ בְּדַם בְּרִיתֵךְ שִׁלַּחְתִּי אֲסִירַיִךְ
מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ: שׁוּבוּ לְבִצָּרוֹן
אֲסִירֵי הַתִּקְוָה גַּם הַיּוֹם מַגִּיד
מִשְׁנֶה אָשִׁיב לָךְ: כִּי דָרַכְתִּי לִי
יְהוּדָה קֶשֶׁת מִלֵּאתִי אֶפְרַיִם
וְעוֹרַרְתִּי בָנַיִךְ צִיּוֹן עַל בָּנַיִךְ יָוָן
וְשַׂמְתִּיךְ כְּחֶרֶב גִּבּוֹר: וַיהוָה עֲלֵיהֶם
יֵרָאֶה וְיָצָא כַבָּרָק חִצּוֹ וַאדֹנָי
יְהוִה בַּשּׁוֹפָר יִתְקָע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת
תֵּימָן: יְהוָה צְבָאוֹת יָגֵן עֲלֵיהֶם
וְאָכְלוּ וְכָבְשׁוּ אַבְנֵי קֶלַע וְשָׁתוּ
הָמוּ כְּמוֹ יָיִן וּמָלְאוּ כַּמִּזְרָק
כְּזָוִיּוֹת מִזְבֵּחַ: וְהוֹשִׁיעָם יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּצֹאן עַמּוֹ
כִּי אַבְנֵי נֵזֶר מִתְנוֹסְסוֹת עַל
אַדְמָתוֹ: כִּי מַה טּוּבוֹ וּמַה יָּפְיוֹ
דָּגָן בַּחוּרִים וְתִירוֹשׁ יְנוֹבֵב
בְּתוּלוֹת:

et timebit: & gaza & dolebit nimis: & accharon: quoniā cōfuſa ſpes eius. Et peribit rex de gaza & aſcalon non habitabitur: & ſedebit ſeparator in azoto: & diſperdam ſuperbiam philiſtinorū: & auferam ſanguinē eius de ore ei9: & abominatiōes eius de medio dentiū eius: & relinq̄tur etiā ipſe deo noſtro: & erit quaſi dux in iuda: & accharō quaſi iebuſeus. & circundabo domū meā ex his q militant mihi euntes & reuertentes: & nō tranſibit ſuper eos vltra exactor: q̄a nunc vidi in oculis meis. Exulta ſatis filia ſion: iubila filia hieruſalē. Ecce rex tuus veniet tibi iuſtus ſaluator ipſe pauper: & aſcendēs ſup aſinā & ſuper pullū filium aſine. Et diſperdam quadrigā ex effraim & equum de hieruſalē & diſſipabitur arcus belli. Et loquetur pacem gentibus: & poteſtas eius a mari vſq3 ad mare: & a fluminibus vſq3 ad fines terre. Tu quoq3 in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo nō eſt aqua: cōuertimini ad munitionē vincti ſpei. Hodie quoq3 annūciās duplicia reddā tibi: quoniā extendi mihi iudam quaſi arcū: impleui effraim. Et ſuſcitabo filios tuos ſion ſup filios tuos grecia: & ponā te q̄ſi gladiū fortiū. & dn̄s de9 ſup eos videbitur: & exibit vt fulgur iaculū ei9. Et dn̄s deus in tuba canet: & vadet in turbine auſtri. Dn̄s exercituum proteget eos: & deuorabūt & ſubiicient lapidib9 funde. Et bibētes inebriabūtur q̄ſi a vino: & replebūtur vt phiale: & quaſi cornua altaris. Et ſaluabit eos dn̄s deus eorū in die illa vt gregem populi ſui quia lapides ſancti eleuabūtur ſuper terrā eius. Quid eni bonū eius eſt: & quid pulchrū eius niſi frumentū electorū: & vinum germinans virgines? 10.

καὶ φοβηθήσεται, καὶ γάζα καὶ ὀδυνηθήσεται σφόδρα, καὶ ἀκκαρών, ὅτι κατῃσχύνθη ἀπὸ τῆς ἐλπίδος αὐτῆς· καὶ ἀπολεῖται βασιλεὺς ἐκ γάζης, καὶ ἀσκάλων οὐ μὴ κατοικηθῇ. καὶ κατοικήσουσιν ἀλλογενεῖς ἐν ἀζώτῳ. καὶ καθελῶ ὕβριν ἀλλοφύλων· καὶ ἐξαρῶ τὸ αἷμα αὐτῶν ἐκ στόματος αὐτῶν, καὶ τὰ βδελύγματα αὐτῶν ἐκ μέσου ὀδόντων αὐτῶν. καὶ ὑπολειφθήσονται καὶ οὗτοι τῷ θεῷ ἡμῶν, καὶ ἔσονται ὡς χιλίαρχος ἐν ἰούδᾳ, καὶ ἀκκαρὼν ὡς ὁ ἰεβουσαῖος. καὶ ὑποστήσομαι τῷ οἴκῳ μου ἀνάστημα τοῦ μὴ διαπορεύεσθαι μηδὲ ἀνακάμπτειν μηδένα· καὶ οὐ μὴ ἐπέλθῃ ἐπ' αὐτοὺς οὐκέτι οὐδεὶς ἐξελαύνων, διότι νῦν ἑώρακα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μου. χαῖρε σφόδρα θύγατερ σιών, κήρυσσε θύγατερ ἱερουσαλήμ, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι δίκαιος καὶ σῴζων, αὐτὸς πραῢς καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον. καὶ ἐξολοθρεύσει ἅρματα ἐξ ἐφραΐμ, καὶ ἵππον ἐξ ἱερουσαλήμ· καὶ ἐξολοθρεύσεται τόξον πολεμικόν, καὶ πλῆθος καὶ εἰρήνη ἐξ ἐθνῶν, καὶ κατάρξει ὑδάτων ἕως θαλάσσης καὶ ποταμῶν διεκβολὰς γῆς. καὶ σὺ ἐν αἵματι διαθήκης ἐξαπέστειλας δεσμίους σου ἐκ λάκκου οὐκ ἔχοντος ὕδωρ. καθήσεσθε ἐν ὀχυρώματι δέσμιοι τῆς συναγωγῆς, καὶ ἀντὶ μιᾶς ἡμέρας παροικεσίας σου διπλᾶ ἀνταποδώσω σοι, διότι ἐνέτεινά σε ἰούδα ἐμαυτῷ τόξον, ἔπλησα τὸν ἐφραΐμ, καὶ ἐξεγερῶ τὰ τέκνα σου σιὼν ἐπὶ τὰ τέκνα τῶν ἑλλήνων· καὶ ψηλαφήσω σε ὡς ῥομφαίαν μαχητοῦ. καὶ κύριος ὁ θεὸς ἐπ' αὐτοὺς ὀφθήσεται καὶ ἐξελεύσεται ὡς ἀστραπὴ βολὶς αὐτοῦ· καὶ κύριος ὁ θεὸς ἐν σάλπιγγι σαλπιεῖ· καὶ πορεύσεται ἐν σάλῳ ἀπειλῆς αὐτοῦ. κύριος παντοκράτωρ ὑπερασπιεῖ αὐτούς. καὶ καταναλώσουσιν αὐτοὺς καὶ καταχώσουσιν αὐτοὺς ἐν λίθοις σφενδόνης, καὶ ἐκπίονται αὐτοὺς ὡς οἶνον, καὶ πλήσουσιν τὰς φιάλας αὐτῶν ὡς θυσιαστήριον. καὶ σώσει αὐτοὺς κύριος ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ὡς πρόβατα τὸν λαὸν αὐτοῦ, διότι λίθοι ἅγιοι κυλίονται ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ. διότι τί καλὸν αὐτοῦ, καὶ τί ἀγαθὸν αὐτοῦ; σῖτος νεανίσκοις, καὶ οἶνος εὐωδιάζων εἰς παρθένους. C. 10.

Eſai. 62.b. Mat. 21.a.

Cap.x.

שַׁאֲלוּ מֵיְהוָה מָטָר
בְּעֵת מַלְקוֹשׁ יְהוָה עֹשֶׂה חֲזִיזִים
וּמְטַר גֶּשֶׁם יִתֵּן לָהֶם לְאִישׁ
עֵשֶׂב בַּשָּׂדֶה: כִּי הַתְּרָפִים דִּבְּרוּ
אָוֶן וְהַקּוֹסְמִים חָזוּ שֶׁקֶר וַחֲלֹמוֹת
הַשָּׁוְא יְדַבֵּרוּ הֶבֶל יְנַחֵמוּן עַל
כֵּן נָסְעוּ כְמוֹ צֹאן יַעֲנוּ כִּי אֵין
רֹעֶה: עַל הָרֹעִים חָרָה אַפִּי
וְעַל הָעַתּוּדִים אֶפְקוֹד כִּי פָקַד
יְהוָה צְבָאוֹת אֶת עֶדְרוֹ אֶת בֵּית
יְהוּדָה וְשָׂם אוֹתָם כְּסוּס הוֹדוֹ
בַּמִּלְחָמָה: מִמֶּנּוּ פִנָּה מִמֶּנּוּ
יָתֵד מִמֶּנּוּ קֶשֶׁת מִלְחָמָה מִמֶּנּוּ
יֵצֵא כָל נוֹגֵשׂ יַחְדָּו: וְהָיוּ כְגִבּוֹרִים
בּוֹסִים בְּטִיט חוּצוֹת בַּמִּלְחָמָה
וְנִלְחֲמוּ כִּי יְהוָה עִמָּם וְהֹבִישׁוּ
רֹכְבֵי סוּסִים: וְגִבַּרְתִּי אֶת בֵּית
יְהוּדָה וְאֶת בֵּית יוֹסֵף אוֹשִׁיעַ
וְהוֹשְׁבוֹתִים כִּי רִחַמְתִּים וְהָיוּ
כַּאֲשֶׁר לֹא זְנַחְתִּים כִּי אֲנִי יְהוָה
אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱנֵם: וְהָיוּ כְגִבּוֹר
אֶפְרַיִם וְשָׂמַח לִבָּם כְּמוֹ יָיִן
וּבְנֵיהֶם יִרְאוּ וְשָׂמֵחוּ יָגֵל לִבָּם
בַּיהוָה: אֶשְׁרְקָה לָהֶם וַאֲקַבְּצֵם
כִּי פְדִיתִים וְרָבוּ כְּמוֹ רָבוּ:
וְאֶזְרָעֵם בָּעַמִּים וּבַמֶּרְחַקִּים
יִזְכְּרוּנִי וְחָיוּ אֶת בְּנֵיהֶם וָשָׁבוּ:
וַהֲשִׁיבוֹתִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּמֵאַשּׁוּר
אֲקַבְּצֵם וְאֶל אֶרֶץ גִּלְעָד וּלְבָנוֹן
אֲבִיאֵם וְלֹא יִמָּצֵא לָהֶם: וְעָבַר
בַּיָּם צָרָה וְהִכָּה בַיָּם גַּלִּים
וְהֹבִישׁוּ כֹּל מְצוּלוֹת יְאֹר וְהוּרַד
גְּאוֹן אַשּׁוּר וְשֵׁבֶט מִצְרַיִם
יָסוּר: וְגִבַּרְתִּים בַּיהוָה וּבִשְׁמוֹ
יִתְהַלָּכוּ נְאֻם יְהוָה:

Petite a domino pluuiam in tempore ſerotino: & dominus faciet niues & pluuiam imbris: & dabit eis ſingulis herbam in agro. Quia ſimulacra locuta ſunt inutile: & diuini viderūt mendaciū: & ſōniatores locuti ſunt fruſtra: & vane cōſolabātur. Idcirco adducti ſūt q̄ſi grex: affligētur quia non eſt eis paſtor. Super paſtores iratus eſt furor meus: & ſuper hircos viſitabo. Quia viſitauit dominus exercituū gregem ſuum domum iuda: & poſuit eos quaſi equum glorie ſue in bello. Ex ipſo angulus: ex ipſo paxillus: ex ipſo arcus prelii: & ex ipſo egredietur ois exactor ſimul. Et erūt q̄ſi fortes conculcantes lutum viarum in prelio. Et bellabunt: quia dn̄s cum eis: & confundētur aſcenſores equorū. Et confortabo domum iuda: & domum ioſeph ſaluabo. Et conuertam eos quia miſerebor eoꝝ. & erunt ſicut fuerūt qn̄ nō proiecerā eos. Ego eni dn̄s deus eorū: & exaudiam eos. Et erunt q̄ſi fortes effraim: & letabitur cor eorū quaſi a vino. Et filii eorū videbunt & letabuntur: & exultabit cor eorū in dn̄o. Sibilabo eis & cōgregabo illos quia redemi eos. Et multiplicabo eos ſicut ante fuerant multiplicati: & ſemiabo eos in populis. Et de longe recordabūtur mei: & viuēt cū filiis ſuis & reuertētur. Et reducā eos de terra egypti: et de aſſyriis cōgregabo eos. Et ad terrā galaad & libani adducā3 eos: & nō inuenietur eis locus. Et tranſiet in maris freto: & percutiet in mari fluctus: & confundētur oīa pfunda fluminis: & humiliabitur ſupbia aſſur: & ſceptrum egypti recedet. Cōfortabo eos in dn̄o: & in nomine ei9 ambulabunt dicit dominus. 11.

Αἰτεῖσθε ὑετὸν παρὰ κυρίου καθ' ὥραν, πρόϊμον καὶ ὄψιμον. κύριος ἐποίησε φαντασίας καὶ ὑετὸν χειμερινὸν δώσει αὐτοῖς, ἑκάστῳ βοτάνην ἐν ἀγρῷ. διότι οἱ ἀποφθεγγόμενοι ἐλάλησαν κόπους, καὶ οἱ μάντεις ὁράσεις ψευδεῖς, καὶ ἐνύπνια ψευδῆ ἐλάλουν, μάταια παρεκάλουν· διὰ τοῦτο ἐξήρθησαν ὡς πρόβατα καὶ ἐκακώθησαν, διότι οὐκ ἦν ἴασις. ἐπὶ τοὺς ποιμένας παρωξύνθη ὁ θυμός μου, καὶ ἐπὶ τοὺς ἀμνοὺς ἐπισκέψομαι. καὶ ἐπισκέψεται κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ τὸ ποίμνιον αὐτοῦ τὸν οἶκον τοῦ ἰούδα· καὶ τάξει αὐτοὺς ὡς ἵππον εὐπρεπῆ αὐτοῦ ἐν πολέμῳ. καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπέβλεψε, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἔταξε, καὶ ἐξ αὐτοῦ τόξον ἐν θυμῷ, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐξελεύσεται πᾶς ὁ ἐξελαύνων ἐν τῷ αὐτῷ. καὶ ἔσονται ὡς μαχηταὶ πατοῦντες πηλὸν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐν πολέμῳ, καὶ παρατάξονται, διότι κύριος μετ' αὐτῶν· καὶ καταισχυνθήσονται ἀναβάται ἵππων. καὶ κατισχύσω τὸν οἶκον ἰούδα, καὶ τὸν οἶκον ἰωσὴφ σώσω, καὶ κατοικιῶ αὐτούς, ὅτι ἠγάπησα αὐτούς· καὶ ἔσονται ὃν τρόπον ὅτε οὐκ αὐτοὺς ἀπέρριψα, διότι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς αὐτῶν, καὶ ἐπακούσομαι αὐτοῖς. καὶ ἔσονται ὡς μαχηταὶ τοῦ ἐφραΐμ, καὶ χαρήσεται ἡ καρδία αὐτῶν ὡς ἐν οἴνῳ, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν ὄψονται καὶ χαρήσονται, καὶ εὐφρανθήσεται ἡ καρδία αὐτῶν ἐπὶ τῷ κυρίῳ. σημανῶ αὐτοῖς, καὶ εἰσδέξομαι αὐτούς, διότι λυτρώσομαι αὐτούς, καὶ πληθυνθήσονται καθότι ἦσαν πολλοί, καὶ σπερῶ αὐτοὺς ἐν λαοῖς, καὶ οἱ μακρὰν μνησθήσονταί μου· ἐκθρέψουσι τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ ἐπιστρέψουσι, καὶ ἐπιστρέψω αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, καὶ ἐξ ἀσσυρίων εἰσδέξομαι αὐτούς, καὶ εἰς τὴν γαλααδῖτιν καὶ εἰς τὸν λίβανον εἰσάξω αὐτούς, καὶ οὐ μὴ ὑπολειφθῇ ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. καὶ διελεύσονται ἐν θαλάσσῃ στενῇ, καὶ πατάξουσιν ἐν θαλάσσῃ κύματα, καὶ ξηρανθήσεται πάντα τὰ βάθη ποταμῶν, καὶ καταχυνθήσεται πᾶσα ἡ ὕβρις ἀσσυρίων, καὶ σκῆπτρον αἰγύπτου περιαιρεθήσεται. καὶ κατισχύσω αὐτοὺς ἐν κυρίῳ θεῷ αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ καυχήσονται λέγει κύριος. Ca.11.

Pritiua.heb. Tex.heb.zacha.xi. — Trāſl.B.Hie. — Trāſ.Gre.lxx.cū interp.latina.

Cap.xi.

פְּתַח לְבָנוֹן דְּלָתֶיךָ
וְתֹאכַל אֵשׁ בַּאֲרָזֶיךָ: הֵילֵל בְּרוֹשׁ
כִּי נָפַל אֶרֶז אֲשֶׁר אַדִּרִים
שֻׁדָּדוּ הֵילִילוּ אַלּוֹנֵי בָשָׁן כִּי
יָרַד יַעַר הַבָּצוּר: קוֹל יִלְלַת
הָרֹעִים כִּי שֻׁדְּדָה אַדַּרְתָּם קוֹל
שַׁאֲגַת כְּפִירִים כִּי שֻׁדַּד גְּאוֹן
הַיַּרְדֵּן: כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהָי
רְעֵה אֶת צֹאן הַהֲרֵגָה: אֲשֶׁר קֹנֵיהֶן
יַהַרְגֻן וְלֹא יֶאְשָׁמוּ וּמֹכְרֵיהֶן
יֹאמַר בָּרוּךְ יְהוָה וַאעְשִׁר
וְרֹעֵיהֶם לֹא יַחְמוֹל עֲלֵיהֶן: כִּי לֹא
אֶחְמוֹל עוֹד עַל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ
נְאֻם יְהוָה וְהִנֵּה אָנֹכִי מַמְצִיא
אֶת הָאָדָם אִישׁ בְּיַד רֵעֵהוּ
וּבְיַד מַלְכּוֹ וְכִתְּתוּ אֶת הָאָרֶץ
וְלֹא אַצִּיל מִיָּדָם: וָאֶרְעֶה אֶת
צֹאן הַהֲרֵגָה לָכֵן עֲנִיֵּי הַצֹּאן
וָאֶקַּח לִי שְׁנֵי מַקְלוֹת לְאַחַד
קָרָאתִי נֹעַם וּלְאַחַד קָרָאתִי
חֹבְלִים וָאֶרְעֶה אֶת הַצֹּאן:
וָאַכְחִד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרֹעִים
בְּיֶרַח אֶחָד וַתִּקְצַר נַפְשִׁי
בָּהֶם וְגַם נַפְשָׁם בָּחֲלָה בִי:
וָאֹמַר לֹא אֶרְעֶה אֶתְכֶם הַמֵּתָה
תָמוּת וְהַנִּכְחֶדֶת תִּכָּחֵד וְהַנִּשְׁאָרוֹת
תֹּאכַלְנָה אִשָּׁה אֶת בְּשַׂר רְעוּתָהּ:
וָאֶקַּח אֶת מַקְלִי אֶת נֹעַם וָאֶגְדַּע
אֹתוֹ לְהָפֵיר אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר
כָּרַתִּי אֶת כָּל הָעַמִּים: וַתֻּפַר
בַּיּוֹם הַהוּא וַיֵּדְעוּ כֵן עֲנִיֵּי
הַצֹּאן הַשֹּׁמְרִים אֹתִי כִּי דְבַר
יְהוָה הוּא: וָאֹמַר אֲלֵיהֶם אִם
טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הָבוּ שְׂכָרִי וְאִם
לֹא חֲדָלוּ וַיִּשְׁקְלוּ אֶת שְׂכָרִי
שְׁלֹשִׁים כָּסֶף: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי

Aperi libane portas tuas: & comedet ignis cedros tuas. Vlula abies quia cecidit cedrus: quoniam magnifici vastati sunt. Vlulate quercus basan: quoniam succisus est saltus munitus. Vox vlulatus pastorū: quia vastata est magnificētia eorum. Vox rugitus leonum: quoniam vastata est superbia iordanis. Hec dicit dñs deus meus. Pasce pecora occisionis que qui possederant occidebant & non dolebant: & vendebant ea dicētes. Benedictus dominus diuites facti sumus: et pastores eorū nō parcebant eis: & ego non parcam vltra super habitantes terram dicit dominus. Ecce ego tradam homines: vnunquenq; in manu proximi sui & in manu regis sui: & concident terram et non eruam de manu eorum: & pascam pecus occisionis ꝓpter hoc o pauperes gregis. & assumpsi mihi duas virgas: vnam vocaui decorē: & alterā vocaui funiculum: & paui gregem: & succidi tres pastores in mense vno & contracta est anima mea in eis. Siquidem & anima eorum variauit in me: & dixi. Non pascā vos: Quod moritur moriatur: & quod succiditur succidatur & reliqui deuorēt vnusquisq; carnem proximi sui: & tuli virgam meā que vocabatur decus: & abscidi eam vt irritum facerē fedus meum: quod percussi cum oībus populis & in irritū deductū est in die illa: & cognouerunt sic pauperes gregis qui custodiunt mihi: quia verbum dñi est: & dixi ad eos. Si bonū est in oculis vestris afferte mercedē meā: & si non: quiescite. Et appenderunt mercedē meā triginta argenteos. Et dixit dominus ad me.

Trāſla.gre.lxx.cū iter.latina. — Trāſla.B.Hie. — Tex.heb.zacha.xij. Pritiua.heb.

הַשְׁלִיכֵהוּ אֶל הַיּוֹצֵר אֶדֶר
הַיְקָר אֲשֶׁר יָקַרְתִּי מֵעֲלֵיהֶם
וָאֶקְחָה שְׁלֹשִׁים הַכֶּסֶף וָאַשְׁלִיךְ
אֹתוֹ בֵּית יְהוָה אֶל הַיּוֹצֵר:
וָאֶגְדַּע אֶת מַקְלִי הַשֵּׁנִי אֵת
הַחֹבְלִים לְהָפֵר אֶת הָאַחֲוָה
בֵּין יְהוּדָה וּבֵין יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלָי עוֹד קַח לְךָ כְּלִי
רֹעֶה אֱוִלִי: כִּי הִנֵּה אָנֹכִי מֵקִים
רֹעֶה בָּאָרֶץ הַנִּכְחָדוֹת לֹא יִפְקֹד
הַנַּעַר לֹא יְבַקֵּשׁ וְהַנִּשְׁבֶּרֶת
לֹא יְרַפֵּא הַנִּצָּבָה לֹא יְכַלְכֵּל
וּבְשַׂר הַבְּרִיאָה יֹאכַל וּפַרְסֵיהֶן
יְפָרֵק: הוֹי רֹעִי הָאֱלִיל עֹזְבִי
הַצֹּאן חֶרֶב עַל זְרוֹעוֹ וְעַל
עֵין יְמִינוֹ זְרֹעוֹ יָבוֹשׁ תִּיבָשׁ
וְעֵין יְמִינוֹ כָּהֹה תִכְהֶה:

Cap.xij.

מַשָּׂא דְבַר יְהוָה
עַל יִשְׂרָאֵל נְאֻם יְהוָה נֹטֶה
שָׁמַיִם וְיֹסֵד אָרֶץ וְיֹצֵר רוּחַ
אָדָם בְּקִרְבּוֹ: הִנֵּה אָנֹכִי שָׂם
אֶת יְרוּשָׁלַםִ סַף רַעַל לְכָל
הָעַמִּים סָבִיב וְגַם עַל יְהוּדָה
יִהְיֶה בַמָּצוֹר עַל יְרוּשָׁלָםִ:
וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא אָשִׂים אֶת
יְרוּשָׁלַםִ אֶבֶן מַעֲמָסָה לְכָל
הָעַמִּים כָּל עֹמְסֶיהָ שָׂרוֹט יִשָּׂרֵטוּ
וְנֶאֶסְפוּ עָלֶיהָ כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ:
בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה אַכֶּה כָל
סוּס בַּתִּמָּהוֹן וְרֹכְבוֹ בַּשִּׁגָּעוֹן
וְעַל בֵּית יְהוּדָה אֶפְקַח אֶת עֵינַי
וְכֹל סוּס הָעַמִּים אַכֶּה בְּעִוָּרוֹן:
וְאָמְרוּ אַלֻּפֵי יְהוּדָה בְּלִבָּם
אַמְצָה לִי יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ בַּיהוָה
צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם: בַּיּוֹם הַהוּא
אָשִׂים אֶת אַלֻּפֵי יְהוּדָה כְּכִיּוֹר

Proiice illud ad statuarium. Decorum precium quo appreciatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos: & proieci illos in domo dñi ad statuarium. Et precidi virgā meam secundā q̄ appellabatur funiculus: vt dissoluerē germanitatem inter iudam & israel. Et dixit dominus ad me. Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti. Quia ecce ego suscitabo pastorē i terra: qui derelicta non visitabit: dispersum non queret & contritum non sanabit: & id quod stat non enutriet: & carnes pinguiū comedet: & vngulas eorum dissoluet. O pastor & idolum: derelinquens gregem. Gladius super brachium eius: & sup oculū dextrū eius. Brachiū eius ariditate siccabitur: & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur.

12.

Onus verbi domini sup israel. Dixit dominus extendens celum & fundans terrā: & fingens spiritum hominis in eo. Ecce ego ponam hierusalem superliminare crapule omnibus populis in circuitu: sed & iuda erit in obsidione cōtra hierusalem. Et erit in die illa: ponā hierusalē lapidem oneris cunctis populis. Oēs qui leuabunt eū cōcisione lacerabuntur: & colligētur aduersus eā oīa regna terre. In die illa dicit dñs. Percutiam omnem equū in stuporem: & ascensorē eius in amentiā. Et super domum iuda aperiam oculos meos: & omnē equū populorum percutiam cecitate. Et dicent duces iude in corde suo: cōfortētur mihi habitatores hierusalē in dño exercituū deo eorum. In die illa ponā duces iuda sicut caminum

אֵשׁ בָּעֵצִים וּכְלַפִּיד אֵשׁ בְּעָמִיר וְאָכְלוּ עַל יָמִין וְעַל שְׂמֹאול אֶת כָּל הָעַמִּים סָבִיב וְיָשְׁבָה יְרוּשָׁלַם עוֹד תַּחְתֶּיהָ בִּירוּשָׁלָם׃ וְהוֹשִׁיעַ יְהוָה אֶת אָהֳלֵי יְהוּדָה בָּרִאשֹׁנָה לְמַעַן לֹא תִגְדַּל תִּפְאֶרֶת בֵּית דָּוִיד וְתִפְאֶרֶת יֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם עַל יְהוּדָה׃ בַּיּוֹם הַהוּא יָגֵן יְהוָה בְּעַד יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם וְהָיָה הַנִּכְשָׁל בָּהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּדָוִיד וּבֵית דָּוִיד כֵּאלֹהִים כְּמַלְאַךְ יְהוָה לִפְנֵיהֶם׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲבַקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד אֶת כָּל הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל יְרוּשָׁלָם׃ וְשָׁפַכְתִּי עַל בֵּית דָּוִיד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם רוּחַ חֵן וְתַחֲנוּנִים וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֵת אֲשֶׁר דָּקָרוּ וְסָפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפֵּד עַל הַיָּחִיד וְהָמֵר עָלָיו כְּהָמֵר עַל הַבְּכוֹר׃ בַּיּוֹם הַהוּא יִגְדַּל הַמִּסְפֵּד בִּירוּשָׁלַם כְּמִסְפַּד הֲדַדְרִמּוֹן בְּבִקְעַת מְגִדּוֹן׃ וְסָפְדָה הָאָרֶץ מִשְׁפָּחוֹת מִשְׁפָּחוֹת לְבָד מִשְׁפַּחַת בֵּית דָּוִיד לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת בֵּית נָתָן לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד׃ מִשְׁפַּחַת בֵּית לֵוִי לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד מִשְׁפַּחַת הַשִּׁמְעִי לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד׃ כֹּל הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּשְׁאָרוֹת מִשְׁפָּחֹת מִשְׁפָּחֹת לְבָד וּנְשֵׁיהֶם לְבָד׃

Cap. xiij.

בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִיד וּלְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלָם לְחַטָּאת וּלְנִדָּה׃ וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת אַכְרִית אֶת שְׁמוֹת הָעֲצַבִּים מִן הָאָרֶץ וְלֹא יִזָּכְרוּ עוֹד וְגַם אֶת

ignis in lignis: & sicut faciem ignis in feno: & deuorabunt ad dexteram & ad sinistram oēs populos in circuitu. Et habitabitur hierusalē rursus in loco suo in hierusalem: & saluabit dñs tabernacula iuda sicut in principio: vt nō magnifice glorietur domus dauid & gloria habitantium hierusalē contra iudam. In die illa proteget dñs habitatores hierusalem. Et erit qui offenderit ex eis in die illa q̄si dauid: & domus dauid quasi dei: sicut angelus dñi in conspectu eoꝝ. Et erit in die illa: querā conterere omnes gentes que veniunt contra hierusalez: & effundam super domum dauid & super habitatores hierusalē spiritum gratie & precū. Et aspicient ad me quē confixerūt: & plangent eum planctu quasi sup vnigenitū: & dolebunt sup eum vt doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in hierusalē sicut planctus adrēmon in campo magedon. Et plangent terre familie & familie seorsum. Familie dom⁹ dauid seorsum & mulieres corū seorsum. Familie dom⁹ nathan seorsum: & mulieres corum seorsum. Familie domus leui seorsū: & mulieres corum seorsum. Familie semei seorsum: & mulieres corū seorsum. Oēs familie relique: familie & familie seorsum: & mulieres coꝝ seorsum. 13.

IN die illa erit fons patens domui dauid & habitantibus hierusalē: in ablutionē pctōris & mēstruate. Et erit in die illa dicit dñs exercituum: disperdam nomina idolorum de terra: & nō memorabūtur vltra. Et pseudo

ignis in lignis: & sicut facem ignis in stipula:
πυρὸς ἐν ξύλοις, καὶ ὡς λαμπάδα πυρὸς ἐν καλάμῃ, καὶ καταφάγονται ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων πάντας τοὺς λαοὺς κυκλόθεν· καὶ κατοικήσει ἱερουσαλὴμ ἔτι καθ' ἑαυτήν. καὶ σώσει κύριος τὰ σκηνώματα ἰούδα καθὼς ἀπ' ἀρχῆς, ὅπως μὴ μεγαλύνηται καύχημα οἴκου δαυίδ, καὶ ἔπαρσις τῶν κατοικούντων ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τὸν ἰούδαν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὑπερασπιεῖ κύριος ὑπὲρ τῶν κατοικούντων ἱερουσαλήμ. καὶ ἔσται ὁ ἀσθενῶν ἐν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὡς ὁ οἶκος δαυίδ, καὶ ὁ οἶκος δαυὶδ ὡς ὁ οἶκος τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ ἄγγελος τοῦ κυρίου ἐνώπιον αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ζητήσω τοῦ ἐξᾶραι πάντα τὰ ἔθνη τὰ ἐρχόμενα ἐπὶ ἱερουσαλήμ. καὶ ἐκχεῶ ἐπὶ τὸν οἶκον δαυὶδ καὶ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας ἱερουσαλὴμ πνεῦμα χάριτος καὶ οἰκτιρμοῦ. καὶ ἐπιβλέψονται πρός με ἀνθ' ὧν κατωρχήσαντο. καὶ κόψονται ἐφ' ἑαυτοὺς κοπετὸν ὡς ἐπ' ἀγαπητῷ, καὶ ὀδυνηθήσονται ὀδύνην ὡς ἐπὶ πρωτοτόκῳ. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μεγαλυνθήσεται ὁ κοπετὸς ἐν ἱερουσαλὴμ, ὡς κοπετὸς ῥοῶνος ἐν πεδίῳ ἐκκοπτομένου. καὶ κόψεται ἡ γῆ κατὰ φυλὰς φυλάς· φυλὴ οἴκου δαυὶδ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς· φυλὴ οἴκου νάθαν καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς· φυλὴ οἴκου λευὶ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς· φυλὴ συμεὼν καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς· πᾶσαι αἱ φυλαὶ αἱ ὑπολελειμμέναι φυλὴ φυλὴ καθ' ἑαυτήν, καὶ αἱ γυναῖκες αὐτῶν καθ' ἑαυτάς. Ca.13.

Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται πᾶς ὁ τόπος διανοιγόμενος ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ καὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ, εἰς τὴν μετακίνησιν καὶ εἰς τὸν ῥαντισμόν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος σαβαώθ, ἐξολοθρεύσω τὰ ὀνόματα τῶν εἰδώλων ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ οὐκ ἔσται ἔτι αὐτῶν μνεία, καὶ τοὺς ψευδο

προφήτας καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐξαρῶ ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἔσται ἐὰν προφητεύσῃ ἄνθρωπος ἔτι, καὶ ἐρεῖ πρὸς αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ οἱ γεννήσαντες αὐτόν· οὐ ζήσῃ, ὅτι ψευδῆ λελάληκας ἐπ' ὀνόματι κυρίου. καὶ συμποδίσουσιν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ οἱ γεννήσαντες αὐτόν, ἐν τῷ προφητεύειν αὐτόν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καταισχυνθήσονται οἱ προφῆται ἕκαστος ἐκ τῆς ὁράσεως αὐτοῦ ἐν τῷ προφητεύειν αὐτόν, καὶ ἐνδύσονται δέρριν τριχίνην ἀνθ' ὧν ἐψεύσαντο. καὶ ἐρεῖ, οὐκ εἰμὶ προφήτης ἐγώ, διότι ἄνθρωπος ἐργαζόμενος τὴν γῆν ἐγώ εἰμι, ὅτι ἄνθρωπος ἐγέννησέν με ἐκ νεότητός μου. καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτόν, τί αἱ πληγαὶ αὗται ἀνὰ μέσον τῶν χειρῶν σου; καὶ ἐρεῖ, ἃς ἐπλήγην ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ἀγαπητῷ μου. ῥομφαία ἐξεγέρθητι ἐπὶ τοὺς ποιμένας μου καὶ ἐπ' ἄνδρα πολίτην μου, λέγει κύριος παντοκράτωρ. πατάξατε τοὺς ποιμένας καὶ ἐκσπάσατε τὰ πρόβατα, καὶ ἐπάξω τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τοὺς ποιμένας. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ λέγει κύριος, τὰ δύο μέρη ἐξολοθρευθήσεται καὶ ἐκλείψει, τὸ δὲ τρίτον ὑπολειφθήσεται ἐν αὐτῇ. καὶ διάξω τὸ τρίτον διὰ πυρὸς, καὶ πυρώσω αὐτοὺς ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον, καὶ δοκιμῶ αὐτοὺς ὡς δοκιμάζεται τὸ χρυσίον. αὐτὸς ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομά μου, κἀγὼ ἐπακούσομαι αὐτοῦ, καὶ ἐρῶ, λαός μου οὗτός ἐστιν. καὶ αὐτὸς ἐρεῖ, κύριος ὁ θεός μου. C.14.

Ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται τοῦ κυρίου, καὶ διαμερισθήσεται τὰ σκῦλά σου ἐν σοί, καὶ ἐπισυνάξω πάντα τὰ ἔθνη ἐπὶ ἱερουσαλὴμ εἰς πόλεμον. καὶ ἁλώσεται ἡ πόλις, καὶ διαρπαγήσονται αἱ οἰκίαι, καὶ αἱ γυναῖκες μολυνθήσονται, καὶ ἐξελεύσεται τὸ ἥμισυ τῆς πόλεως ἐν αἰχμαλωσίᾳ. οἱ δὲ κατάλοιποι τοῦ λαοῦ μου οὐ μὴ ἐξολοθρευθῶσιν ἀπὸ τῆς πόλεως. καὶ ἐξελεύσεται κύριος καὶ παρατάξεται ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκείνοις, καθὼς ἡμέρα παρατάξεως αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου. καὶ στήσονται οἱ πόδες αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐπὶ τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν τὸ κατέναντι ἱερουσαλὴμ ἐξ ἀνατολῶν. καὶ σχισθήσεται τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τὸ ἥμισυ αὐτοῦ

Mat. 26.a. Mar. 14.c.

Ioh. 19.g.

pphetas & spiritū immundum auferam de terra. Et erit cum prophetauerit quispiam vltra: dicent ei pater eius & mater ei⁹ qui genuerūt eum. Non viues: qa mēdaciū locutus es in noīe dñi. Et cōfigent eū pater eius & mr̄ eius genitores eius cū pphetauerit. Et erit ī die illa cōfundētur pphete vnusqsq; ex visione sua cum pphetauerint: nec operientūr pallio saccino vt mentiantur. Sed dicet: non sum propheta. Homo agricola ego sum: qm̄ adā exēplū meū ab adolescentia mea. Et dicetur ei. Quid sunt plage iste in medio manuū tuarū? Et dicet. His plagatus sum in domo coꝝ qui diligebant me. Framea suscitare sup pastorē meū: & sup virū coherentē mihi dicit dñs exercituum. Percute pastorē & dispgētur oues. Et cōuertā manū meā ad paruulos. Et erunt in omni terra dicit dñs: partes due in ea dispergentur & deficient: & tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem per ignem: & vram eos sicut vritur argentum: & pbabo eos sicut pbatur aurum. Ipse vocabit nomen meū: & ego exaudiam eum. Et dicam: populus meus es: & ipse dicet: dñs deus meus. 14.

Ecce dies dñi veniet dicit dñs: & diuidentur spolia tua in medio tui. Et cōgregabo oēs gentes ad hierusalē in prelium: & capietur ciuitas: & vastabūtur domus: & mulieres violabūtur. Et egredietur media pars ciuitatis in captiuitatē: & reliquū populi nō auferetur ex vrbe. Et egredietur dñs & pliabitur cōtra gentes illas sicut preliat⁹ est in die certaminis. Et stabūt pedes eius in die illa sup montem oliuarum qui est contra hierusalē ad orientem. Et scindetur mōs oliuarum ex media parte sui

הַנְּבִיאִים וְאֶת רוּחַ הַטֻּמְאָה אַעֲבִיר מִן הָאָרֶץ׃ וְהָיָה כִּי יִנָּבֵא אִישׁ עוֹד וְאָמְרוּ אֵלָיו אָבִיו וְאִמּוֹ יֹלְדָיו לֹא תִחְיֶה כִּי שֶׁקֶר דִּבַּרְתָּ בְּשֵׁם יְהוָה וּדְקָרֻהוּ אָבִיהוּ וְאִמּוֹ יֹלְדָיו בְּהִנָּבְאוֹ׃ וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵבֹשׁוּ הַנְּבִיאִים אִישׁ מֵחֶזְיֹנוֹ בְּהִנָּבְאֹתוֹ וְלֹא יִלְבְּשׁוּ אַדֶּרֶת שֵׂעָר לְמַעַן כַּחֵשׁ׃ וְאָמַר לֹא נָבִיא אָנֹכִי אִישׁ עֹבֵד אֲדָמָה אָנֹכִי כִּי אָדָם הִקְנַנִי מִנְּעוּרָי׃ וְאָמַר אֵלָיו מָה הַמַּכּוֹת הָאֵלֶּה בֵּין יָדֶיךָ וְאָמַר אֲשֶׁר הֻכֵּיתִי בֵּית מְאַהֲבָי׃ חֶרֶב עוּרִי עַל רֹעִי וְעַל גֶּבֶר עֲמִיתִי נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת הַךְ אֶת הָרֹעֶה וּתְפוּצֶין הַצֹּאן וַהֲשִׁבֹתִי יָדִי עַל הַצֹּעֲרִים׃ וְהָיָה בְכָל הָאָרֶץ נְאֻם יְהוָה פִּי שְׁנַיִם בָּהּ יִכָּרְתוּ יִגְוָעוּ וְהַשְּׁלִשִׁית יִוָּתֶר בָּהּ׃ וְהֵבֵאתִי אֶת הַשְּׁלִשִׁית בָּאֵשׁ וּצְרַפְתִּים כִּצְרֹף אֶת הַכֶּסֶף וּבְחַנְתִּים כִּבְחֹן אֶת הַזָּהָב הוּא יִקְרָא בִשְׁמִי וַאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ אָמַרְתִּי עַמִּי הוּא וְהוּא יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהָי׃

Cap. xiiij.

הִנֵּה יוֹם בָּא לַיהוָה וְחֻלַּק שְׁלָלֵךְ בְּקִרְבֵּךְ׃ וְאָסַפְתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לַמִּלְחָמָה וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנָשַׁסּוּ הַבָּתִּים וְהַנָּשִׁים תִּשָּׁגַלְנָה וְיָצָא חֲצִי הָעִיר בַּגּוֹלָה וְיֶתֶר הָעָם לֹא יִכָּרֵת מִן הָעִיר׃ וְיָצָא יְהוָה וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם כְּיוֹם הִלָּחֲמוֹ בְּיוֹם קְרָב׃ וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקֶּדֶם וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מֵחֶצְיוֹ

מזרחה וימה גיא גדולה מאד
ומש חצי ההר צפונה וחציו
נגבה׃ ונסתם גיא הרי כי יגיע
גי הרים אל אצל ונסתם
כאשר נסתם מפני הרעש
בימי עזיה מלך יהודה ובא
יהוה אלהי כל קדשים עמך׃
והיה ביום ההוא לא יהיה
אור יקרות וקפאון׃ והיה יום
אחד הוא יודע ליהוה לא
יום ולא לילה והיה לעת ערב
יהיה אור׃ והיה ביום ההוא
יצאו מים חיים מירושלם
חצים אל הים הקדמוני וחצים
אל הים האחרון בקיץ ובחרף
יהיה׃ והיה יהוה למלך על
כל הארץ ביום ההוא יהיה
יהוה אחד ושמו אחד׃ יסוב כל
הארץ כערבה מגבע לרמון נגב
ירושלם וראמה וישבה תחתיה
לְמשער בנימן עד מקום שער
הראשון עד שער הפנים
ומגדל חננאל עד יקבי המלך׃
וישבו בה וחרם לא יהיה עוד
וישבה ירושלם לבטח׃ וזאת
תהיה המגפה אשר יגף יהוה
את כל העמים אשר צבאו על
ירושלם המק בשרו והוא עמד
על רגליו ועיניו תמקנה בחריהן
ולשונו תמק בפיהם׃ והיה ביום
ההוא תהיה מהומת יהוה רבה
בהם והחזיקו איש יד רעהו
ועלתה ידו על יד רעהו׃ וגם
יהודה תלחם בירושלם ואסף
חיל כל הגוים סביב זהב וכסף
ובגדים לרב מאד׃ וכן תהיה מגפת

ad orientē & ad occidentem prupto grandi valde. Et separabitur mediū montis ad aquilonē: & mediū eius ad meridiem. Et fugietis ad vallē mōtium eorū: qm̄ cōiungetur vallis montiū vsq̄ ad pximū. Et fugietis sicut fugistis a facie terremotus in diebus ozie regis iuda. Et veniet dñs deus meus omnesq̄ sancti cum eo. Et erit in die illa non erit lux: sed frigus & gelu. Et erit dies vna que nota est domino: non dies neq̄ nox: & in tēpore vesperi erit lux. Et erit in die illa exibunt aque viue de hierusalem. Medium earum ad mare orientale: & medium earum ad mare nouissimum. In estate & in hyeme erūt: & erit dñs rex super omnem terram. In die illa erit dñs vnus: & erit nomē eius vnū. Et reuertetur oīs terra vsq̄ ad desertū de colle remmon ad austrum hierusalē. Et exaltabitur & habitabitur in loco suo a porta beniamin vsq̄ ad locum porte prioris & vsq̄ ad portam angulorum: & a turre ananahel vsq̄ ad torcularia regis. Et habitabunt in ea: & anathema non erit amplius. Sed sedebit hierusalem secura: & hec erit plaga qua percutiet dominus omnes gentes que pugnauerūt aduersus hierusalem. Tabescet caro vniuscuiusq̄ stantis sup pedes suos: & oculi eius cōtabescent in foraminib⁹ suis & lingua eorū contabescet in ore suo. In die illa erit tumultus domini magnus in eis: & apprehēdet vir manum proximi sui. Sed & iudas pugnabit aduersus hierusalē & cōgregabūtur diuitie oium gentiū in circuitu: aurū & argentū & vestes multe satis. Et sic erit ruina

πρὸς ἀνατολάς, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς θάλασσαν χάος μέγα σφόδρα, καὶ κλινεῖ τὸ ἥμισυ τοῦ ὄρους πρὸς βορρᾶν, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ πρὸς νότον. καὶ ἐμφραχθήσεται ἡ κοιλὰς τῶν ὀρέων μου καὶ συναφθήσεται ἡ φάραγξ τῶν ὀρέων ἕως ἀσαήλ. καὶ ἐμφραχθήσεται ὃν τρόπον ἐνεφράγη ἀπὸ προσώπου τοῦ σεισμοῦ ἐν ἡμέραις ὀζίου βασιλέως ἰούδα. καὶ ἥξει κύριος ὁ θεός μου καὶ πάντες οἱ ἅγιοι μετ' αὐτοῦ. καὶ ἔσται ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ ἔσται φῶς, ἀλλ' ἢ ψῦχος καὶ πάγετος ἔσται ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ· καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη γνωστὴ τῷ κυρίῳ, οὔτε ἡμέρα οὔτε νύξ, καὶ πρὸς ἑσπέραν ἔσται φῶς. καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελεύσεται ὕδωρ ζῶν ἐξ ἱλήμ. τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν πρώτην καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἐσχάτην, ἐν θέρει καὶ ἐν ἔαρι οὕτως ἔσται. καὶ ἔσται κύριος εἰς βασιλέα ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται κύριος εἷς, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἓν κυκλῶν πᾶσαν τὴν γῆν καὶ τὴν ἔρημον ἀπὸ γαβαὲ ἕως ῥεμμὼν κατὰ νότον ἱερουσαλήμ. ῥαμὰ δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου μενεῖ ἀπὸ τῆς πύλης βενιαμὶν ἕως τοῦ τόπου τῆς πύλης τῆς πρώτης, καὶ ἕως τῆς πύλης τῶν γωνιῶν, καὶ ἕως τοῦ πύργου ἀναμεήλ, ἕως τῶν ὑπολινίων τοῦ βασιλέως, καὶ κατοικήσουσιν ἐν αὐτῇ. καὶ ἀνάθεμα οὐκ ἔσται ἔτι. καὶ κατοικήσει ἱερουσαλὴμ πεποιθότως. καὶ αὕτη ἔσται ἡ πτῶσις ἣ κόψει κύριος πάντας τοὺς λαούς, ὅσοι ἐπεστράτευσαν ἐπὶ ἱερουσαλήμ. τακήσονται αἱ σάρκες αὐτῶν ἑστηκότων αὐτῶν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ῥυήσονται ἐκ τῶν ὀπῶν αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν τακήσεται ἐν τῷ στόματι αὐτῶν. καὶ ἔσται ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔκστασις κυρίου μεγάλη ἐπ' αὐτούς. καὶ ἐπιλήψονται ἕκαστος τῆς χειρὸς τοῦ πλησίον αὐτοῦ. καὶ συμπλακήσεται ἡ χεὶρ αὐτοῦ πρὸς τὴν χεῖρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ. καὶ ἰούδας παρατάξεται ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ συνάξει τὴν ἰσχὺν πάντων τῶν λαῶν κυκλόθεν χρυσίον καὶ ἀργύριον καὶ ἱματισμὸν εἰς πλῆθος σφόδρα. καὶ αὕτη ἔσται ἡ πτῶσις τῶν

ἵππων καὶ τῶν ἡμιόνων καὶ τῶν καμήλων καὶ τῶν ὄνων, καὶ πάντων τῶν κτηνῶν τῶν ὄντων ἐν ταῖς παρεμβολαῖς ἐκείναις κατὰ τὴν πτῶσιν ταύτην. καὶ ἔσται ὅσοι ἂν καταλειφθῶσιν ἐκ πάντων τῶν ἐθνῶν τῶν ἐπελθόντων ἐπὶ ἱερουσαλήμ, καὶ ἀναβήσονται κατ' ἐνιαυτὸν τοῦ προσκυνῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ θεῷ παντοκράτορι, καὶ τοῦ ἑορτάζειν τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. καὶ ἔσται ὅσοι ἐὰν μὴ ἀναβῶσιν ἐκ πάντων τῶν φυλῶν τῆς γῆς εἰς ἱερουσαλὴμ τοῦ προσκυνῆσαι τῷ βασιλεῖ κυρίῳ θεῷ παντοκράτορι, καὶ οὗτοι ἐκείνοις προστεθήσονται. ἐὰν δὲ φυλὴ αἰγύπτου μὴ ἀναβῇ μηδὲ ἔλθῃ ἐκεῖ, καὶ ἐπὶ τούτους ἔσται ἡ πτῶσις ἣν πατάξει κύριος πάντα τὰ ἔθνη ὅσα ἂν μὴ ἀναβῇ τοῦ ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. αὕτη ἔσται ἡ ἁμαρτία αἰγύπτου, καὶ ἡ ἁμαρτία πάντων τῶν ἐθνῶν ὅσα ἂν μὴ ἀναβῶσιν ἑορτάσαι τὴν ἑορτὴν τῆς σκηνοπηγίας. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἔσται τὸ ἐπὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου ἅγιον τῷ κυρίῳ παντοκράτορι. καὶ ἔσονται οἱ λέβητες ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου ὡς φιάλαι πρὸ προσώπου τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ ἔσται πᾶς λέβης ἐν ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν τῷ ἰούδα ἅγιος τῷ κυρίῳ παντοκράτορι. καὶ ἥξουσι πάντες οἱ θυσιάζοντες καὶ λήψονται ἐξ αὐτῶν, καὶ ἑψήσουσιν ἐν αὐτοῖς. καὶ οὐκ ἔσται ἔτι χαναναῖος ἐν τῷ οἴκῳ κυρίου παντοκράτορος ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ.

equi & muli & cameli & asini & omnium iumentorum que fuerint in castris illis sicut ruina hec. Et omnes qui reliqui fuerint de vniuersis gentibus que venerunt contra hierusalem: ascendēt ab anno in annū vt adorent regē dñm exercituum & celebrēt festiuitatē tabernaculorū. Et erit qui non ascenderit de familiis terre ad hierusalēm vt adorēt regem dominū exercituū: nō erit super eos imber. Quod & si familia egypti non ascenderit & non venerit: nec super eos erit. Sed erit ruina qua percutiet dñs omnes gentes que non ascenrint ad celebrandam festiuitatē tabernaculorum. Hoc erit peccatū egypti & hoc peccatum omnium gentium que non ascenderint ad celebrandā festiuitatē tabernaculorū. In die illa erit quod super frenum equi est sanctū domino: & erunt lebetes in domo domini quasi phiale coram altari. Et erit omnis lebes in hierusalem & in iuda sanctificatus dño exercituum. Et venient omnes immolātes & sument ex eis: & coquent in eis. Et non erit mercator vltra in domo dñi exercituū i die illo.

Explicit Zacharias propheta.

הסוס הפרד הגמל והחמור וכל
הבהמה אשר יהיה במחנות
ההמה כמגפה הזאת׃ והיה כל
הנותר מכל הגוים הבאים על
ירושלם ועלו מדי שנה בשנה
להשתחות למלך יהוה צבאות
ולחג את חג הסכות׃ והיה אשר
לא יעלה מאת משפחות הארץ
אל ירושלם להשתחות למלך
יהוה צבאות ולא עליהם יהיה
הגשם׃ ואם משפחת מצרים לא
תעלה ולא באה ולא עליהם
תהיה המגפה אשר יגף יהוה
את הגוים אשר לא יעלו לחג
את חג הסכות׃ זאת תהיה חטאת
מצרים וחטאת כל הגוים אשר
לא יעלו לחג את חג הסכות׃
ביום ההוא יהיה על מצלות
הסוס קדש ליהוה והיה הסירות
בבית יהוה כמזרקים לפני המזבח׃
והיה כל סיר בירושלם וביהודה
קדש ליהוה צבאות ובאו כל
הזבחים ולקחו מהם ובשלו
בהם ולא יהיה כנעני עוד בבית
יהוה צבאות ביום ההוא׃

INCIPIT PROLOGVS IN MALACHIAM PROPHETAM.

DEus per moysen populo israel preceperat sacerdotes tabernaculi sui omni corporali vitio liberos: hostias omni vitio vacuas sibi offerre. Quibus legem suā ad regendum populum ob hoc dederat vt per sacrificiorum oblationē internūcii dei & hominū facti: populum preceptis celestibus facerent obedire. Vnde sacerdotes angelos dei esse: hoc in loco scriptura testatur. Sed quia tanti muneris gratiam contēnentes: supradictus populus ac sacerdotes sacrificia vitio deturpata: ipsi criminibus ac ipietatibus maculati deo offerre ceperūt. Ideo per malachiam prophetam deus populū suum israel increpans ait. Dilexi vos dicit dominus. Et dixistis. In quo dilexisti nos? Nonne frater erat esau iacob dicit dominus: & dilexi iacob: esau autem odio habui? Esau autem fratrem iacob non iniqua aut spontanea voluntate odio habitum a deo: vel sine meriti gratia iacob dilectum manifestū est: cum sm prescientiam suam esau quidem effusionem fraterni sanguinis concupiscere: iacob autē in sui cognitione obseruandi legem desiderare cognosceret. Cuius rei gratia: supradicto vsus est exemplo dicens. Dilexi iacob: esau autem odio habui. Quāuis ex operibus memoratorū: quorū liber geneseos meminit: in quo vnusquisq̄ eorum futurus erat proposito manifeste cōstaret vt scriptum est. Creuerunt pueri: & erat esau homo agrestis sciens venari: iacob autem homo simplex manens in tabernaculo. Nam reliqua que lectione comprehensa sunt preuaricationē populi israel in obseruandis sacrificiis dei: increpationēq̄ in eundem q̄ deos alienos coluerunt: significant.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

MAlachias aperte & in fine omnium prophetarum dicit de abiectione israel & vocatione gentium. Non est mihi ait voluntas in vobis dicit dominus exercituum: & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsq̄ ad occasum magnum est nomen meum in gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.

Explicit argumentum.

Cap. j.

משא דבר יהוה אל ישראל
ביד מלאכי ׃ אהבתי אתכם
אמר יהוה ואמרתם במה
אהבתנו הלוא אח עשו ליעקב
נאם יהוה ואהב את יעקב ׃
ואת עשו שנאתי ואשים את
הריו שממה ואת נחלתו לתנות
מדבר ׃ כי תאמר אדום רששנו
ונשוב ונבנה חרבות כה אמר
יהוה צבאות המה יבנו ואני
אהרוס וקראו להם גבול רשעה
והעם אשר זעם יהוה עד
עולם ׃ ועיניכם תראינה ואתם
תאמרו יגדל יהוה מעל לגבול
ישראל ׃ בן יכבד אב ועבד
אדניו ואם אב אני איה כבודי
ואם אדונים אני איה מוראי
אמר יהוה צבאות לכם הכהנים
בוזי שמי ואמרתם במה בזינו
את שמך ׃ מגישים על מזבחי
לחם מגאל ואמרתם במה
גאלנוך באמרכם שלחן יהוה
נבזה הוא ׃ וכי תגישון עור
לזבח אין רע וכי תגישו פסח
וחלה אין רע הקריבהו נא
לפחתך הירצך או הישא
פניך אמר יהוה צבאות ׃ ועתה
חלו נא פני אל ויחננו מידכם
היתה זאת הישא מכם פנים
אמר יהוה צבאות ׃ מי גם בכם
ויסגר דלתים ולא תאירו
מזבחי חנם אין לי חפץ בכם
אמר יהוה צבאות ומנחה לא
ארצה מידכם ׃ כי ממזרח שמש
ועד מבואו גדול שמי בגוים

Incipit Malachias pphe ta. Capitulum. I.

Onus verbi domini ad israel in manu malachie. Dilexi vos dicit dominus. Et dixistis. In quo dilexisti nos? Nonne frater erat esau iacob dicit dominus? Et dilexi iacob. Esau autē odio habui. Et posui montes eius in solitudines: & hereditatē eius in dracones deserti. Quod si dixerit idumea: destructi sumus: sed reuertētes edificabimus que destructa sunt: hec dicit dominus exercituū. Isti edificabūt & ego destruā. Et vocabuntur termini impietatis: & populus cui iratus est dominus vsq; in eternum. Et oculi vestri videbunt & vos dicetis. Magnificetur dominus super terminū israel. Filius honorat patrem: & seruus dominū suū. Si ergo pater ego sum: vbi est honor meus? & si dñs ego sum: vbi est timor meus? dicit dominus exercituum ad vos: o sacerdotes qui despicitis nomē meum. Et dixistis. In quo despeximus nomen tuū? Offertis sup altare meū panem pollutum. Et dicitis. In quo polluimus te? In eo qđ dicitis mensa domini despecta est. Si offeratis cecum ad immolandū: nonne malū est? Et si offeratis claudū & languidū: nōne malū est? Offer illud duci tuo si placuerit ei: aut si susceperit faciem tuam dicit dominus exercituū. Et nūc deprecamini vultū dei vt misereatur vestri: de manu enim vestra factus est hoc: si quō suscipiet facies vestras dicit dñs exercituū. Quis in vobis qui claudat ostia: & nō incendat altare meum gratuito. Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus exercituum: & munus nō suscipiā de manu vestra. Ab ortu enim solis vsq; ad occasum magnū est nomē meū in gētib⁹:

MALACHIAS QVI ET ANGELVS.
ΜΑΛΑΧΙΑΣ Ο ΚΑΙ ΑΓΓΕΛΟΣ.

Assūptio verbi dñi sup israel in manu angeli eius. dilexi vos dñs:
λῆμμα λόγου κυρίου ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ἀγγέλου αὐτοῦ. ἠγάπησα ὑμᾶς λέγει κύριος,
& dixistis in quo dilexisti nos? nōne frater erat esau iacob dicit dñs? & dilexi
καὶ εἴπατε ἐν τίνι ἠγάπησας ἡμᾶς; οὐκ ἀδελφὸς ἦν ἠσαῦ τοῦ ἰακὼβ λέγει κύριος; καὶ ἠγάπησα τὸν
iacob at esau odio hūi: & posui terminos ei⁹ in desolationē: & hereditatem ei⁹ in domos deserti.
ἰακώβ, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα, καὶ ἔταξα τὰ ὅρια αὐτοῦ εἰς ἀφανισμόν, καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ εἰς δώματα ἐρήμου.
qꝛ dicet idumea subuersa est. & reuertamur & reedificemus deserta: hec dicit dominus omps. ipsi edificabunt: & ego destruā.
διότι ἐρεῖ ἡ ἰδουμαία κατέστραπται. καὶ ἐπιστρέψωμεν, καὶ ἀνοικοδομήσωμεν ἠρημωμένα, τάδε λέγει κύριος παντοκράτωρ. αὐτοὶ οἰκοδομήσουσι, κἀγὼ καταστρέψω.
& vocabunt eis termini iniquitatis: & populus sup quē pparat⁹ est dñs vsq; in etnū. & oculi
καὶ ἐπικληθήσεται αὐτοῖς ὅρια ἀνομίας, καὶ λαὸς ἐφ᾽ ὃν παρατέτακται κύριος ἕως αἰῶνος. καὶ οἱ ὀφθαλ-
vri videbūt & vos dicetis magnificat⁹ ē dñs sup terminos israel. filı⁹ glificat pꝛēm: &
μοὶ ὑμῶν ὄψονται καὶ ὑμεῖς ἐρεῖτε ἐμεγαλύνθη κύριος ὑπεράνω τῶν ὁρίων ἰσραήλ. υἱὸς δοξάζει πατέρα, καὶ
seruus dñm suū: & si pr̄ sum ego: vbi est glīa mea? & si dñs sum ego: vbi est timor meꝰ
δοῦλος τὸν κν̄ αὐτοῦ, καὶ εἰ πατήρ εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστιν ἡ δόξα μου; καὶ εἰ κύριός εἰμι ἐγώ, ποῦ ἐστιν ὁ φόβος μου
dicit dñs omps? vos sacdotes q despicitis nomē meū: & dixistis in quo despeximus
λέγει κύριος παντοκράτωρ; ὑμεῖς οἱ ἱερεῖς οἱ φαυλίζοντες τὸ ὄνομά μου, καὶ εἴπατε ἐν τίνι ἐφαυλίσαμεν
nomē tuū: offerentes ad altare meū panes pollutos: & dixistis in q polluimus
τὸ ὄνομά σου, προσάγοντες πρὸς τὸ θυσιαστήριόν μου ἄρτους ἠλισγημένους, καὶ εἴπατε ἐν τίνι ἠλισγήσαμεν
te: in eo qđ dicitis vos mensa dñi polluta est: & imposita despexistis: qꝛ si offeratis
σε, ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς τράπεζα κυρίου ἠλισγημένη ἐστί, καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα ἐξουδενώσατε, διότι ἐὰν προσαγάγητε
cecum in sacrificiū: nō malū? & si offeratis claudū aut languidū: nōne malū? offer
τυφλὸν εἰς θυσίαν, οὐ κακόν; καὶ ἐὰν προσαγάγητε χωλὸν ἢ ἄρρωστον, οὐ κακόν; πρόσαγα-
iam illud duci tuo: si suscipiet te: si accipiet faciem tuā dicit dñs omps.
γε δὴ αὐτὸ τῷ ἡγουμένῳ σου, εἰ προσδέξεταί σε, εἰ λήψεται πρόσωπόν σου λέγει κύριος παντοκράτωρ.
& nūc deprecamini faciem dei vrī: & rogate eū: in manib⁹ vrīs facta sunt hec: si suscipiā ex vobis facies vrās dicit dñs omps.
καὶ νῦν ἐξιλάσκεσθε τὸ πρόσωπον τοῦ θεοῦ ὑμῶν, καὶ δεήθητε αὐτοῦ, ἐν χερσὶν ὑμῶν γέγονε ταῦτα, εἰ λήψομαι ἐξ ὑμῶν πρόσωπα ὑμῶν λέγει κύριος παντοκράτωρ.
qꝛ & in vobis claudentur hostia: & nō succendet altare meū gratis. nō est mihi volūtas i vobis: dicit dñs omps. & sacrificiū nō
διότι καὶ ἐν ὑμῖν συγκλεισθήσονται θύραι καὶ οὐκ ἀνάψεται τὸ θυσιαστήριόν μου δωρεάν. οὐκ ἔστι μοι θέλημα ἐν ὑμῖν, λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ θυσίαν οὐ
suscipiam de manib⁹ vrīs: qꝛ ab ortu solis vsq; ad ocasum: nomē meū glificatū est in gētib⁹:
προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, διότι ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι,

Ro. 9. a. — Ps. 49. — Ps. 112.

& in omni loco incensum offeretur nomini meo. & sacrificiū mūdū: qꝛ magnū nomē meū in gentib⁹ dicit dñs omps. vos aūt cōtaminastis illud in eo qđ dicitis vos: mensa dñi polluta est. & q supponunt despecti sunt cibi
καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσάγεται τῷ ὀνόματί μου. καὶ θυσία καθαρά, διότι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι λέγει κύριος παντοκράτωρ. ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτὸ ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς, τράπεζα κυρίου ἠλισγημένη ἐστίν. καὶ τὰ ἐπιτιθέμενα ἐξουδένωται βρώματα
eius: & dixistis ecce ex afflictione sunt. & exsufflastis ea dicit dñs omps: & inferebatis rapinas & clauda & debilia:
αὐτοῦ, καὶ εἴπατε ἰδοὺ ἐκ κακοπαθείας ἐστίν. καὶ ἐξεφυσήσατε αὐτὰ λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ εἰσεφέρετε τὰ ἁρπάγματα καὶ τὰ χωλὰ καὶ ἐνοχλούμενα,
& offerebatis in sacrificiū: si suscipiam ea de manib⁹ vrīs dicit dñs omps. & maledict⁹ homo q erat potens & fuit in grege suo masculū & votū eius sup eo. & immolat debile dño. qꝛ rex magn⁹ ego sum dicit dñs omps: & nomē meū illustre est in gentibus.
καὶ εἰσεφέρετε εἰς θυσίαν, εἰ προσδέξομαι αὐτὰ ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ ἐπικατάρατος ὁ ἄνθρωπος ὃς ἦν δυνατὸς καὶ ὑπῆρχεν ἐν τῷ ποιμνίῳ αὐτοῦ ἄρσεν καὶ ἡ εὐχὴ αὐτοῦ ἐπ᾽ αὐτῷ. καὶ θύει διεφθαρμένον κυρίῳ. διότι βασιλεὺς μέγας ἐγώ εἰμι λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ τὸ ὄνομά μου ἐπιφανές ἐστιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν.

C. 2.

Et nūc mandatū hoc ad vos o sacdotes: si nō audieritis & si nō posueritis in cor vrm: vt detis glīam nomini meo dicit dñs omps:
Καὶ νῦν ἡ ἐντολὴ αὕτη πρὸς ὑμᾶς ὦ ἱερεῖς, ἐὰν μὴ ἀκούσητε καὶ ἐὰν μὴ θῆσθε εἰς τὴν καρδίαν ὑμῶν, τοῦ δοῦναι δόξαν τῷ ὀνόματί μου λέγει κύριος παντοκράτωρ,
mittam sup vos maledictionē: & maledicam bñdictioni vre: & maledicam eī: nō erit in vobis: qꝛ vos nō ponitis in cor vrm.
ἐξαποστελῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς τὴν κατάραν, καὶ ἐπικαταράσομαι τὴν εὐλογίαν ὑμῶν, καὶ καταράσομαι αὐτήν, οὐκ ἔσται ἐν ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οὐ τίθεσθε ἐπὶ καρδίαν ὑμῶν.
ecce ego separo a vobis hūerū: & dispgā vētriculū sup facies vrās: vētriculū solēnitatū vrāꝝ: & suscipiā vos in idipm: & cognoscetis qꝛ ego misi
ἰδοὺ ἐγὼ ἀφορίζω ὑμῖν τὸν ὦμον, καὶ σκορπιῶ ἔνυστρον ἐπὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν, ἔνυστρον ἑορτῶν ὑμῶν, καὶ λήψομαι ὑμᾶς εἰς τὸ αὐτό, καὶ ἐπιγνώσεσθε διότι ἐγὼ ἐξαπέσταλ-
ad vos mādatū hoc: vt esset testamētū meū ad leuitas dicit dñs omps.
κα πρὸς ὑμᾶς τὴν ἐντολὴν ταύτην, τοῦ εἶναι τὴν διαθήκην μου πρὸς τοὺς λευίτας λέγει κύριος παντοκράτωρ.
testamētū meū fuit cū eo vite & pacis: & dedi ei vt timore timeret me: & a facie nominis mei formidaret ipse. lex veritatis fuit in ore eius. & iniqtas nō ēinueta i labiis ei⁹. in pace dirigens ambulauit mecū. & multos auertit ab iniqtate: qꝛ labia sacdotis custodient sciam:
ἡ διαθήκη μου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς εἰρήνης, καὶ ἔδωκα αὐτῷ φόβῳ φοβεῖσθαί με, καὶ ἀπὸ προσώπου ὀνόματός μου στέλλεσθαι αὐτόν. νόμος ἀληθείας ἦν ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ, καὶ ἀδικία οὐχ εὑρέθη ἐν τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ. ἐν εἰρήνῃ κατευθύνων ἐπορεύθη μετ᾽ ἐμοῦ, καὶ πολλοὺς ἀπέστρεψεν ἀπὸ ἀδικίας, ὅτι χείλη ἱερέως φυλάξεται γνῶσιν,
& legē requirent ex ore eius: qꝛ angelus dñi oīpotentis est. vos aūt declinastis de via. & infirmos fecistis multos in lege: corrupistis
καὶ νόμον ἐκζητήσουσιν ἐκ στόματος αὐτοῦ, διότι ἄγγελος κυρίου παντοκράτορός ἐστιν. ὑμεῖς δὲ ἐξεκλίνατε ἐκ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἠσθενήσατε πολλοὺς ἐν νόμῳ, διεφθείρατε τὴν

Amos 5. f. — Leui. 16. b. Deut. 11. b.

& in omni loco sacrificatur & offertur noi meo oblatio mūda: quia magnum est nomen meum in gentibus dicit dominus exercituum. Et vos polluistis illud in eo quod dicitis: mensa dñi cōtaminata est: & quod supponitur contēptibile est cū igne qui illud deuorat. Et dixistis. Ecce de labore. Et exufflastis illud dicit dñs exercituū. Et intulistis de rapinis claudū & languidum: & intulistis munus. Nunquid suscipiam illud de manu vestra dicit dñs? Maledictus dolosus q habet in grege suo masculum: & votum faciens imolat debile dño. Quia rex magnus ego dicit dominus exercituū: & nomē meū horribile in gentib⁹. 2.

Et nunc ad vos mandatum hoc o sacerdotes. Si nolueritis audire: & si nolueritis ponere sup cor vt detis gloriam nomini meo ait dñs exercituum: mittam in vos egestatem & maledicam benedictionibus vestris: & maledicā illis quoniā nō posuistis sup cor. Ecce ego proiiciam vobis brachium: & dispergā super vultū vestrū stercus solēnitatū vestrarū & assumet vos secū. Et scietis qa misi ad vos mandatum istud: vt esset pactum meum cum leui dicit dominus exercituū. Pactum meū fuit cum eo vite & pacis: & dedi ei timorem & timuit me: & a facie nomīs mei pauebat. Lex veritatis fuit in ore ei⁹: & iniquitas non est inuēta in labiis eius. In pace & in equitate ambulauit mecum: & multos auertit ab iniqtate. Labia enī sacerdotis custodiunt sciētiā: & legem requirēt ex ore ei⁹: quia angelus domini exercituū est. Vos autē recessistis de via: & scādalizastis plurimos in lege: irritū fecistis

ובכל מקום מקטר מגש לשמי
ומנחה טהורה כי גדול שמי
בגוים אמר יהוה צבאות ׃
ואתם מחללים אותו באמרכם
שלחן יהוה מגאל הוא וניבו
נבזה אכלו ׃ ואמרתם הנה מתלאה
והפחתם אותו אמר יהוה צבאות
והבאתם גזול ואת הפסח ואת
החולה והבאתם את המנחה
הארצה אותה מידכם אמר
יהוה ׃ וארור נוכל ויש בעדרו
זכר ונדר וזבח משחת לאדני
כי מלך גדול אני אמר יהוה
צבאות ושמי נורא בגוים ׃

Cap. ij.

ועתה אליכם המצוה הזאת
הכהנים ׃ אם לא תשמעו ואם
לא תשימו על לב לתת כבוד
לשמי אמר יהוה צבאות ושלחתי
בכם את המארה וארותי את
ברכותיכם וגם ארותיה כי אינכם
שמים על לב ׃ הנני גער לכם
את הזרע וזריתי פרש על
פניכם פרש חגיכם ונשא
אתכם אליו ׃ וידעתם כי שלחתי
אליכם את המצוה הזאת להיות
בריתי את לוי אמר יהוה
צבאות ׃ בריתי היתה אתו החיים
והשלום ואתנם לו מורא וייראני
ומפני שמי נחת הוא ׃ תורת
אמת היתה בפיהו ועולה לא
נמצא בשפתיו בשלום ובמישור
הלך אתי ורבים השיב מעון ׃
כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה
יבקשו מפיהו כי מלאך יהוה
צבאות הוא ׃ ואתם סרתם מן הדרך
הכשלתם רבים בתורה שחתם

Pritiua. heb. | Ter. heb. Malach. iij. | Trāsla. B. Hie. | Trāsla. Gre. lxx. cū interp. lati.

ברית הלוי אמר יהוה צבאות ׃ וגם
אני נתתי אתכם נבזים
ושפלים לכל העם כפי אשר
אינכם שמרים את דרכי
ונשאים פנים בתורה ׃ הלוא
אב אחד לכלנו הלוא אל
אחד בראנו מדוע נבגד איש
באחיו לחלל ברית אבתינו ׃
בגדה יהודה ותועבה נעשתה
בישראל ובירושלם כי חלל
יהודה קדש יהוה אשר אהב
ובעל בת אל נכר ׃ יכרת יהוה
לאיש אשר יעשנה ער וענה
מאהלי יעקב ומגיש מנחה ליהוה
צבאות ׃ וזאת שנית תעשו
כסות דמעה את מזבח יהוה בכי
ואנקה מאין עוד פנות אל המנחה
ולקחת רצון מידכם ׃ ואמרתם
על מה על כי יהוה העיד בינך
ובין אשת נעוריך אשר אתה
בגדתה בה והיא חברתך ואשת
בריתך ׃ ולא אחד עשה ושאר
רוח לו ומה האחד מבקש זרע
אלהים ונשמרתם ברוחכם
ובאשת נעוריך אל יבגד ׃ כי
שנא שלח אמר יהוה אלהי
ישראל וכסה חמס על לבושו
אמר יהוה צבאות ונשמרתם
ברוחכם ולא תבגדו ׃ הוגעתם יהוה
בדבריכם ואמרתם במה הוגענו
באמרכם כל עשה רע טוב בעיני
יהוה ובהם הוא חפץ או איה
אלהי המשפט ׃

Cap. iij.

הנני שלח מלאכי ופנה דרך לפני
ופתאם יבוא אל היכלו האדון אשר
אתם מבקשים ומלאך הברית אשר

pactū leui dicit dñs exercituum. Propter quod & ego dedi vos cōtemptibiles & humiles omnibus populis: sicut non seruastis vias meas: & accepistis faciē in lege. Nunquid non pater vnus omniū nostrum? Nunquid non deus vnus creauit nos? Quare ergo despicit vnusquisq; vestrū fratrē suū: violans pactū patrū nr̄orū? Transgressus est iuda: & abominatio facta est in israel & in hierusalē: quia cōtaminauit iudas sanctificationē dñi quam dilexit: & habuit filiam dei alieni. Disperdet dñs virum qui fecerit hoc: magistrum & discipulum de tabernaculo iacob: & offerentē munus dño exercituum. Et hoc rursum fecistis. Operiebatis lachrymis altare dñi fletu & mugitu: ita vt non respiciā vltra ad sacrificiū: nec accipiā placabile qd de manu vr̄a. Et dixistis. Quā ob causā? Quia dñs testificatus est inter te & vxorem pubertatis tue: quam tu despexisti. Et hec particeps tua & vxor federis tui. Nōne vnus fecit: & residuum spūs eius est? Et quid vnus querit nisi semen dei? Custodite ergo spiritū vestrum: & vxorem adolescentie tue noli despicere. Cum odio habueris eā dimitte: dicit dñs deus israel. Operiet autē iniquitas vestimētum eius: dicit dñs exercituum. Custodite spiritū vr̄m: & nolite despicere. Laborare fecistis dñm in sermonib⁹ vr̄is. Et dixistis. In quo eum fecimus laborare? In eo qđ dicitis. Oīs qui facit malū bonus est in cōspectu dñi & tales ei placent. Aut certe vbi est deus iudicii? 3.

Ecce ego mitto angelū meū & preparabit viā ante faciē meā. Et statim veniet ad templū suū dñator quē vos q̄ritis: & angelus testamenti

testamētū leui dicit dñs omps. ⁊ ego
διαθήκην τοῦ λευῒ λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ ἐγὼ
dedi vos cōtēptibiles ⁊ dissolutos in omnes
δέδωκα ὑμᾶς ἐξουδενωμένους καὶ παρειμένους εἰς πάντα
gētes: pro eo qđ vos nō custodistis vias meas: sed
τὰ ἔθνη, ἀνθ᾽ ὧν ὑμεῖς οὐκ ἐφυλάξασθε τὰς ὁδούς μου, ἀλλὰ
accipiebatis psonam in lege. nōne pr̄ vn⁹ oīm
ἐλαμβάνετε πρόσωπον ἐν νόμῳ. οὐχὶ πατὴρ εἷς πάν-
vr̄m? nōne de⁹ vn⁹ creauit vos? quare reliquistis
των ὑμῶν; οὐχὶ θεὸς εἷς ἔκτισεν ὑμᾶς; τί ὅτι ἐγκατελί-
vnusquisq; fratrē suū vt pollueretis
πετε ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ βεβηλῶσαι τὴν
testamētū prm̄ vr̄orum? derelict⁹ est iudas:
διαθήκην τῶν πατέρων ὑμῶν; ἐγκατελείφθη ἰούδας,
⁊ abominatio facta ē in israel ⁊ in hierusalem.
καὶ βδέλυγμα ἐγένετο ἐν τῷ ἰσραὴλ καὶ ἐν ἱερουσαλήμ.
q2 cōtaminauit iudas sancta dñi in qb⁹ dile-
διότι ἐβεβήλωσεν ἰούδας τὰ ἅγια κυρίου ἐν οἷς ἠγάπη-
xit: ⁊ studuit in deos alienos. disper-
σεν, καὶ ἐπετήδευσεν ἐπὶ θεοὺς ἀλλοτρίους. ἐξολο-
det dñs hoīem q̄ facit hec donec
θρεύσει κύριος τὸν ἄνθρωπον τὸν ποιοῦντα ταῦτα ἕως
hūilietur de tabernaculis iacob: ⁊ ex his q̄ offe-
ἂν ταπεινωθῇ ἐκ σκηνωμάτων ἰακώβ, καὶ ἐκ προσα-
rūt sacrificiū dño oīpotenti. ⁊ hec q̄ ode-
γόντων θυσίαν τῷ κυρίῳ παντοκράτορι. καὶ ταῦτα ἃ ἐμί-
ram faciebatis. operiebatis lachrymis altare do-
σουν ἐποιεῖτε. ἐκαλύπτετε δάκρυσι τὸ θυσιαστήριον κυ-
mini in planctu ⁊ gemitu ex laborib⁹: adhuc dignū respi-
ρίου ἐν κλαυθμῷ καὶ στεναγμῷ ἐκ κόπων, ἔτι ἄξιον ἐπι-
cere in sacrificiū aut suscipe acceptabile de manib⁹ ve- (8.i.a.)
βλέπειν εἰς θυσίαν ἢ λαβεῖν δεκτὸν ἐκ τῶν χειρῶν ὑ-
stris. ⁊ dixistis ppter qd? q2 dñs testificat⁹ ē
μῶν. καὶ εἴπατε ἕνεκεν τίνος; ὅτι κύριος διεμαρτύρατο
inter te ⁊ inter vxorē adolescētie tue q̄m re-
ἀναμέσον σοῦ καὶ ἀναμέσον γυναικὸς νεότητός σου ἣν ἐγ-
liquisti. ⁊ hec pticeps tua ⁊ vxor testamēti tui.
κατέλιπες. καὶ αὐτὴ κοινωνός σου καὶ γυνὴ διαθήκης σου.
⁊ nō alius fecit ⁊ reliquie spūs sui.
καὶ οὐκ ἄλλος ἐποίησεν καὶ ὑπόλειμμα πνεύματος αὐ-
⁊ dixistis: qd aliud nisi semen q̄rit de⁹:
τοῦ. καὶ εἴπατε, τί ἄλλο ἀλλ᾽ ἢ σπέρμα ζητεῖ ὁ θεός,
⁊ custodite in spū vr̄o: ⁊ vxorem adole-
καὶ φυλάξασθε ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, καὶ γυναῖκα νεότη-
scētie tue ne derelinquas. sed si odio hūeris: dimitte
τός σου μὴ ἐγκαταλείπῃς. ἀλλ᾽ ἐὰν μισήσῃς, ἐξαπόστειλον
dicit dñs de⁹ israel. operiet ipietas sup
λέγει κύριος ὁ θεὸς ἰσραήλ. καλύψει ἀσέβεια ἐπὶ τὰ
cogitationes tuas dicit dñs omps. ⁊ custo-
ἐνθυμήματά σου λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ φυλά-
dite in spū vr̄o ⁊ nō derelinquatis q̄
ξασθε ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν καὶ οὐ μὴ ἐγκαταλίπητε. οἱ
puocastis deū in sermōib⁹ vr̄is: ⁊ dixi-
παροξύναντες τὸν θεὸν ἐν τοῖς λόγοις ὑμῶν, καὶ εἴπα-
stis: in q̄ puocauimus eū? in eo qđ dicitis vos:
τε, ἐν τίνι παρωξύναμεν αὐτόν; ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς,
ois q facit malum: bon⁹ i cōspectu dñi ⁊ in his
πᾶς ποιῶν πονηρόν, καλὸς ἐνώπιον κυρίου καὶ ἐν αὐ-
ipse cōplacuit: ⁊ vbi est de⁹ iusti-
τοῖς αὐτὸς εὐδόκησεν, καὶ ποῦ ἐστιν ὁ θεὸς τῆς δικαιο-
cie?
σύνης;

Ca. 3.

Ecce ego mitto angelū meū q̄
Ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου ὅστις (Mat. 11.d. Mar. 1.a. Lu. 7.d.)
pparabit viā añ faciem meā: ⁊ subito veniet in
ἑτοιμάσει ὁδὸν πρὸ προσώπου μου, καὶ ἐξαίφνης ἥξει εἰς
tēplū suum dñs quē vos q̄ritis: ⁊ angelus
τὸν ναὸν αὐτοῦ κύριος ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ ὁ ἄγγελος
testamēti
τῆς διαθήκης

Trās. gre. lxx. cū inter. lati. | Trāsla. B. Hie. | Ter. heb. Malach. iij. | Pritiua. heb.

quē vos vultis: ecce venit dicit dñs omps.
ὃν ὑμεῖς θέλετε, ἰδοὺ ἔρχεται λέγει κύριος παντοκρά-
⁊ qs sustinebit diē introit⁹ eius: aut qs
τωρ. καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ, ἢ τίς
sustinebit in visione eius: q2 ipse ingre-
ὑποστήσεται ἐν τῇ ὀπτασίᾳ αὐτοῦ, διότι αὐτὸς εἰσπο-
ditur q̄si ignis cōflatorij ⁊ q̄si herba lauantiū. ⁊
ρεύεται ὡς πῦρ χωνευτηρίου καὶ ὡς πόα πλυνόντων. καὶ
sedebit cōflans ⁊ emundās: sicut argentū. ⁊
καθιεῖται χωνεύων καὶ καθαρίζων, ὥσπερ τὸ ἀργύριον. καὶ
emūdabit filios leui ⁊ effundet eos: sicut
καθαριεῖ τοὺς υἱοὺς λευῒ καὶ χεεῖ αὐτούς, ὥσπερ τὸ
aurum ⁊ sicut argentū. erunt dño offerē-
χρυσίον καὶ ὥσπερ τὸ ἀργύριον. ἔσονται τῷ κυρίῳ προσά-
tes sacrificiū in iusticia. ⁊ placebit deo sacrificiū iu-
γοντες θυσίαν ἐν δικαιοσύνῃ. καὶ ἀρέσει τῷ θεῷ θυσία ἰού-
da ⁊ sacrificiū hierusalem: sicut dies seculi:
δα καὶ θυσία ἱερουσαλήμ, καθὼς αἱ ἡμέραι τοῦ αἰῶνος,
⁊ sicut anni priores. ⁊ accedam ad vos
καὶ καθὼς τὰ ἔτη τὰ ἔμπροσθεν. καὶ προσήξω πρὸς ὑμᾶς
in iudicio ⁊ ero testis velox sup venefi-
ἐν κρίσει καὶ ἔσομαι μάρτυς ταχὺς ἐπὶ τοὺς φαρμα-
cos: ⁊ sup adulteros. ⁊ sup eos q iurant in no-
κούς, καὶ ἐπὶ τοὺς μοιχούς. καὶ ἐπὶ τοὺς ὀμνύοντας τῷ ὀνό-
mine meo in mēdacio. ⁊ sup eos q priuant mer-
ματί μου ἐπὶ ψευδεῖ. καὶ ἐπὶ τοὺς ἀποστεροῦντας μι-
cedē mercenarij: ⁊ q opprimūt p potentiā viduas: ⁊ q p-
σθὸν μισθωτοῦ, καὶ καταδυναστεύοντας χήρας, καὶ κον-
cutiūt pupillos: ⁊ q puertunt iudiciū ad-
δυλίζοντας ὀρφανούς, καὶ τοὺς ἐκκλίνοντας κρίσιν προ-
uene: ⁊ q nō timent me dicit dñs omni-
σηλύτου, καὶ τοὺς μὴ φοβουμένους με λέγει κύριος παν-
potēs. qm̄ ego dñs deus vr̄ ⁊ nō sū mutat⁹:
τοκράτωρ. διότι ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν καὶ οὐκ ἠλλοίωμαι,
⁊ vos filij iacob nō recessistis a peccatis
καὶ ὑμεῖς υἱοὶ ἰακὼβ οὐκ ἀπέχεσθε ἀπὸ τῶν ἁμαρτι-
prm̄ vr̄orum. declinastis a legitimis
ῶν τῶν πατέρων ὑμῶν. ἐξεκλίνατε ἀπὸ τῶν νομίμων
meis: ⁊ nō custodistis. reuertimini ad me: ⁊ re-
μου, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἐπιστράφητε πρός με, καὶ ἐπι-
uertar ad vos dicit dñs omps. ⁊
στραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ
dixistis in q reuertemur? si supplantabit homo deū?
εἴπατε ἐν τίνι ἐπιστρέψωμεν; εἰ πτερνιεῖ ἄνθρωπος θεόν;
q2 vos supplantatis me: ⁊ dixistis in q supplāta-
διότι ὑμεῖς πτερνίζετέ με, καὶ εἴπατε ἐν τίνι ἐπτερνί-
uimus te? q2 decime ⁊ primitie vobis-
σαμέν σε; ὅτι τὰ ἐπιδέκατα καὶ αἱ ἀπαρχαὶ μεθ᾽ ὑ-
cū sunt. ⁊ respicientes vos respicitis:
μῶν εἰσιν. καὶ ἀποβλέποντες ὑμεῖς ἀποβλέπε-
⁊ me vos supplantatis. ann⁹ implet⁹ est. ⁊
τε, καὶ ἐμὲ ὑμεῖς πτερνίζετε. τὸ ἔτος συνετελέσθη. καὶ
intulistis oēs fructus in thesauros:
εἰσηνέγκατε πάντα τὰ ἐκφόρια εἰς τοὺς θησαυρούς,
⁊ rapina in domib⁹ vr̄is. reuertimini iā in
καὶ ἡ διαρπαγὴ ἐν τοῖς οἴκοις ὑμῶν. ἐπιστρέψατε δὴ ἐν
hoc dicit dñs omps. si nō aperiā vo-
τούτῳ λέγει κύριος παντοκράτωρ. ἐὰν μὴ ἀνοίξω ὑ-
bis cataractas celi ⁊ effundā vobis
μῖν τοὺς καταράκτας τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἐκχεῶ ὑμῖν τὴν
bñdictionē meā donec sufficiat: ⁊ diuidā
εὐλογίαν μου ἕως τοῦ ἱκανωθῆναι, καὶ διαστελῶ
vobis cibū: ⁊ non disperdā fructū
ὑμῖν βρῶσιν, καὶ οὐ μὴ διαφθείρω τὸν καρπὸν τῆς
tre vr̄e. ⁊ non ifirmabit vr̄a vinea in
γῆς ὑμῶν. καὶ οὐ μὴ ἀσθενήσῃ ὑμῶν ἡ ἄμπελος ἐν τῷ
agro dicit dñs omps. ⁊ beatos dicent
ἀγρῷ λέγει κύριος παντοκράτωρ. καὶ μακαριοῦσιν
vos oēs gētes: q2 eritis mihi vos q̄si tra volūtaria
ὑμᾶς πάντα τὰ ἔθνη, διότι ἔσεσθέ μοι ὑμεῖς γῆ θελητή.

quē vos vultis. Ecce venit dicit dñs exercituū. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad vidēdū eū? Ipse enim quasi ignis cōflans: & quasi herba fulonū. Et sedebit conflans & emundans argentum: & purgabit filios leui. Et colabit eos quasi aurū & quasi argentum: & erunt dño offerentes sacrificia in iusticia. Et placebit domino sacrificiū iuda & hierusalem: sicut dies seculi & sicut anni antiqui. Et accedā ad vos in iudicio: & ero testis velox maleficis & adulteris & periuris: & qui calumniantur mercedem mercenarii & humiliant viduas & pupillos: & opprimūt peregrinū: nec timuerūt me dicit dñs exercituum. Ego enim dñs & nō mutor: & vos filii iacob non estis consumpti. A diebus enim patrū vestrorum recessistis a legitimis meis & non custodistis. Reuertimini ad me & reuertar ad vos dicit dominus exercituum: Et dixistis: in quo reuertemur? Si affigit homo deum: quia vos configitis me? Et dixistis. In quo configimus te. In decimis & in primitiis. Et in penuria vos maledicti estis: & me vos configitis gens tota. Inferte oēm decimam in horreum & sit cibus in domo mea: & probate me super hoc dicit dominus. Si non aperuero vobis cataractas celi & effudero vobis benedictionē vsq; ad abundantiā. Et increpabo pro vobis deuorantem: & non corrumpet fructū terre vestre: nec erit sterilis vinea in agro dicit dominus exercituum. Et beatos vos dicent omnes gentes. Eritis enim vos terra desiderabilis

אשר אתם חפצים הנה בא
אמר יהוה צבאות ׃ ומי מכלכל
את יום בואו ומי העמד בהראותו
כי הוא כאש מצרף וכברית
מכבסים ׃ וישב מצרף ומטהר
כסף וטהר את בני לוי וזקק
אתם כזהב וככסף והיו ליהוה
מגישי מנחה בצדקה ׃ וערבה
ליהוה מנחת יהודה וירושלם
כימי עולם וכשנים קדמניות ׃
וקרבתי אליכם למשפט והייתי
עד ממהר במכשפים ובמנאפים
ובנשבעים לשקר ובעשקי שכר
שכיר אלמנה ויתום ומטי גר
ולא יראוני אמר יהוה צבאות ׃
כי אני יהוה לא שניתי ואתם
בני יעקב לא כליתם ׃ למימי
אבתיכם סרתם מחקי ולא
שמרתם שובו אלי ואשובה
אליכם אמר יהוה צבאות
ואמרתם במה נשוב ׃ היקבע
אדם אלהים כי אתם קבעים
אתי ואמרתם במה קבענוך
המעשר והתרומה ׃ במארה אתם
נארים ואתי אתם קבעים
הגוי כלו ׃ הביאו את כל המעשר
אל בית האוצר ויהי טרף בביתי
ובחנוני נא בזאת אמר יהוה
צבאות אם לא אפתח לכם
את ארבות השמים והריקתי
לכם ברכה עד בלי די ׃ וגערתי
לכם באכל ולא ישחת לכם
את פרי האדמה ולא תשכל
לכם הגפן בשדה אמר יהוה
צבאות ׃ ואשרו אתכם כל
הגוים כי תהיו אתם ארץ חפץ

Pritiua.heb.Tex.heb.Malach.iiij.Trāſl.B.Hie. Trāſ.Gre.lxx.cū interp̄.latina.

dicit dñs exercituum. Inualuerunt ſuper me verba veſtra dicit dominus. Et dixiſtis. Quid locuti ſumus contra te? Dixiſtis. Vanus eſt qui ſeruit deo. Et quod emolumētum: quia cuſtodiuimus precepta ei9: & quia ambulauim9 triſtes coram domino exercituū. Ergo nunc beatos dicimus arrogātes. Siquidē edificati ſūt facientes impietates: & tentauerunt deū & ſalui facti ſunt. Tunc locuti ſunt timentes dominum vnuſquiſq̧ cū p̄ximo ſuo. Et attendit dñs & audiuit: & ſcript9 eſt liber monumenti coram eo timētibus dñm & cogitantibus nomen eius. Et erūt mihi ait dñs exercituū in die qua ego facio in peculium: & parcam eis ſicut parcit vir filio ſuo ſeruienti ſibi. Et cōuertemini & videbitis quid ſit inter iuſtū & impiū: & inter ſeruientem deo & non ſeruientem ei.

4.

Ecce enī dies veniet ſuccēſa quaſi caminus: & erunt oēs ſuperbi & omnes faciētes impietatem: ſtipula. Et inflāmabit eos dies veniēs dicit dñs exercituum: que non derelinquet eis radicem & germen. Et orietur vobis timentibus nomē meū: ſol iuſticie: & ſanitas in pēnis eius. Et egrediemini & ſalietis ſicut vitulus de armento: & calcabitis impios cū fuerint cinis ſub planta pedum veſtrorū: in die qua ego facio dicit dñs exercituū. Mementote legis moyſi ſerui mei quā mandaui ei in oreb ad omnē iſrael: precepta & iudicia. Ecce ego mittam vobis heliam prophetam anteq̄ veniat dies domini magn9 & horribilis. Et cōuertet cor patrū ad filios & cor filiorū ad patres eorum: ne forte veniam & percutiam terrā anathemate.

Explicit Malachias propheta.

Incipit prologus beati hieronimi preſybteri in libros Machabeorum.

Machabeorū libri duo prenotant prelia inter hebreorum duces gentēq̧ perſarum: pugnam quoq̧ ſabbatorum: & nobiles machabei ducis triumphos: ex cuius nomine et libri iideʒ ſunt nuncupati. Hec quoq̧ hiſtoria continet etiam inclyta illa geſta machabeorum fratrum qui ſub antiocho rege: pro ſacris legibus dira tormenta perpeſſi ſunt. Quos mater pia dum diuerſis ſuppliciis vrgerētur: non ſolum non fleuit: ſed & gaudens hortabatur ad gloriam paſſionis.

Item alius prologus.

Machabeorum libri licet non habeantur in canone hebreorum: tamē ab eccleſia inter diuinoruʒ voluminū annotantur hiſtorias: notant aūt prelia inter hebreorum duces gētēſq̧ perſarū: pugnā quoq̧ ſabbatorū & nobiles machabei triumphos: fedus quoq̧ amicitiarū cum romanorū ducibus atq̧ legationū. Machabei ſeptem fratres ab vna matre machabea nomine geniti cuſtodientes legem: patris traditionē: non mādücantes carnē porcinam: ob hoc ab antiocho rege ſeuiſſimo in antiochia martyrii gloria coronati ſunt cū matre ſua: atq̧ ſepulti cū magna veneratione ibi quieſcunt.

Explicit prologus.

Tex.Grc.cū iter.lati. Trāſla.B.Hie. Maccabeo.i.Cap.i.

MACCABEORVM PRIMVS.
ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ ΠΡΩΤΟΣ:

Incipit liber primus. Machabeorum. Ca.i.

ET FACTVM EST POST q̄ percuſſit alexāder philippi macedo quiprim9 regnauit in grecia egreſſus de terra cethim: darium regē perſarum & medorū: conſtituit prelia multa & obtinuit omniū munitiones: & interfecit reges terre. Et pertranſiit vſq̧ ad fines terre: et accepit ſpolia multitudinis gentium: & ſiluit terra in conſpectu eius. Et congregauit virtutē & exercitum fortem nimis: et exaltatuʒ eſt & eleuatum cor eius: & obtinuit regiōes gentium et tyrannos: & facti ſunt illi in tributum. Et poſt hec decidit in lectum & cognouit quia moreretur. Et vocauit pueros ſuos nobiles qui ſecum erāt nutriti a iuuentute ſua: & dimiſit illis regnum ſuum cum adhuc viueret. Et regnauit alexander annis duodecim: & mortu9 eſt. Et obtinuerunt pueri ei9 regnum vnuſquiſq̧ in loco ſuo: & impoſuerunt oēs ſibi diademata poſt mortem eius: & filii eorum poſt eos annis multis: & multiplicata ſunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccati: antiochus illuſtris filius antiochi regis q fuerat rome obſes: & regnauit in anno ſcēteſimotriceſimoſeptimo regni grecorum. In diebus illis exierunt ex iſrael filii iniqui: & ſuaſerunt multis dicentes. Eamus & diſponamus teſtamentuʒ cū gentibus que circa nos ſunt: qa ex quo receſſimus ab eis: inuenerunt nos multa mala: & bonus viſus eſt ſermo in oculis eorum. Et deſtinauerunt aliqui de populo: & abierunt ad regem: & dedit illis poteſtatem: vt facerent iuſticiā gentium: et edificauerunt gymnaſiū in hyeroſolimis ſecundum leges nationuʒ: & fecerunt ſibi preputia: et receſſerunt a teſtamēto ſancto: & iuncti ſunt nationibus: & venundati ſunt vt facerēt malū. Et paratū eſt regnum in conſpectu antiochi: & cepit regnare in terra egypti vt regnaret ſuper duo regna. Et intrauit in egyptū in multitudīe graui in curribus & elephātis & eqtibus: & copioſa nauiū multitudine. Et conſtituit bellū aduerſus ptolemeum regem egypti:

bellū cōtra ptolemeū regē egy=
πόλεμον πρὸς πτολεμαῖον βασιλέα αἰγύ
pti. τ verit⁹ ē ptolemē a fa=
πτου. καὶ ἐνετράπη πτολεμαῖος ἀπὸ προ
cie ei⁹ τ fugit. τ ceciderūt vulne
σώπου αὐτοῦ καὶ ἔφυγε. καὶ ἔπεσον τραυ
rati multi: τ ceperūt vr
ματίαι πολλοί. καὶ κατελάβοντο τὰς πό
bes munitas in terra egypti. τ
λεις τὰς ὀχυρὰς ἐν γῇ αἰγύπτου. καὶ
accepit spolia egypti: τ re=
ἔλαβε τὰ σκῦλα τῆς αἰγύπτου. καὶ ἐπέ
uersus ē antiochus postq̄ percussit egy=
στρεψεν ἀντίοχος μετὰ τὸ πατάξαι αἴγυ
ptū in cētesimo τ quadragesimo τ
πτον ἐν τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ
tertio anno. τ ascēdit in israel τ hie
τρίτῳ ἔτει. καὶ ἀνέβη ἐπὶ ἰσραὴλ καὶ ἱε
rosolymā in turba graui: τ intrauit in
ροσόλυμα ἐν ὄχλῳ βαρεῖ. καὶ εἰσῆλθεν εἰς
sanctuariū in superbia: τ accepit
τὸ ἁγίασμα ἐν ὑπερηφανίᾳ. καὶ ἔλαβε
altare aureū: τ cāde
τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν, καὶ τὴν λυ
labrū luminis: τ oia vasa
χνίαν τοῦ φωτός, καὶ πάντα τὰ σκεύη
eius: τ mēsam ppositiōis:
αὐτῆς, καὶ τὴν τράπεζαν τῆς προθέσεως,
τ libatoria τ phialas: τ
καὶ τὰ σπονδεῖα καὶ τὰς φιάλας, καὶ
mortariola aurea: τ ve=
τὰς θυΐσκας τὰς χρυσᾶς, καὶ τὸ κατα
lum: τ coronas: τ orna
πέτασμα, καὶ τοὺς στεφάνους, καὶ τὸν κόσ
mētū aureū qđ in facie
μον τὸν χρυσοῦν τὸν κατὰ πρόσωπον τοῦ
tēpli. τ cōminuit cia: τ accepit
ναοῦ. καὶ ἐλέπισε πάντα, καὶ ἔλαβε
argentū τ aur τ vasa
τὸ ἀργύριον καὶ τὸ χρυσίον καὶ τὰ σκεύη
desiderabilia. τ accepit thesau
τὰ ἐπιθυμητά. καὶ ἔλαβε τοὺς θησαυ
ros absconditos q̄s inuenit. τ acci
ροὺς τοὺς ἀποκρύφους οὓς εὗρε. καὶ λα
piēs oia abijt in terrā suā.
βὼν πάντα ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ.
τ fecit hoīm cedē: τ locut⁹ est
καὶ ἐποίησε φονοκτονίαν, καὶ ἐλάλησεν
superbiā magnā. τ fuit lu=
ὑπερηφανίαν μεγάλην. καὶ ἐγένετο πέν
ct⁹ magn⁹ in israel in oī loco
θος μέγα ἐπὶ ἰσραὴλ ἐν παντὶ τόπῳ
eor. τ gemuerūt principes τ se=
αὐτῶν. καὶ ἐστέναξαν ἄρχοντες καὶ πρε
niores: virgines τ pueri infir=
σβύτεροι, παρθένοι καὶ νεανίσκοι ἠσθέ
mati sūt: τ pulchritudo mulierū mu
νησαν, καὶ τὸ κάλλος τῶν γυναικῶν ἠλ
tata ē. oīs sponsus accepit luctū.
λοιώθη. πᾶς νυμφίος ἀνέλαβε θρῆνον.
sedēs in thalamo fuit in luctu. τ
καθημένη ἐν παστῷ ἐγένετο ἐν πένθει. καὶ
cōmota ē terra sup habitātes e=
ἐσείσθη ἡ γῆ ἐπὶ τοὺς κατοικοῦντας αὐ
am. τ oīs domus iacob induerūt
τήν. καὶ πᾶς ὁ οἶκος ἰακὼβ ἐνεδύσαν
cōfusionē. post duos ānos dier mi=
το αἰσχύνην. μετὰ δύο ἔτη ἡμερῶν ἀπέ
sit rex pncipē tribu=
στειλεν ὁ βασιλεὺς ἄρχοντα φορολογί=
ti in vrbes iuda. τ venit in
ας εἰς τὰς πόλεις ἰούδα. καὶ ἦλθεν εἰς

Et constituit bellum aduersus ptolemeum regem egypti: & veritus est ptolemeus a facie eius & fugit: & ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit ciuitates munitas in terra egypti: & accepit spolia terre egypti. Et conuertit antiochus postq̄ percussit egyptū in centesimo & quadragesimo & tertio anno: & ascendit ad israel: & ascendit hierosolymam in multitudine graui. Et intrauit in sanctificationem cum superbia: & accepit altare aureum: & candelabrum luminis: & vniuersa vasa ei⁹: & mensam propositionis & libatoria & phialas: & mortariola aurea: & velum & coronas & ornamentum aureum quod in facie templi erat: & comminuit omnia: Et accepit argentum & aurū & vasa cōcupiscibilia: et accepit thesauros occultos quos inuenit: & sublatis oibus abiit in terram suam. Et fecit cedē hominū: & locutus est in superbia magna. Et factus est planctus magnus in israel: & in omni loco eorum. Et ingemuerūt principes & seniores: & iuuenes & virgines infirmati sunt: & speciositas mulierum immutata est. Omnis maritus sumpsit lamentum: & que sedebant in thoro maritali lugebant: et cōmota est terra super habitantes in ea: et vniuersa domus iacob induit confusionem. Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in ciuitates iuda: & venit hierusalem cum turba magna. Et locutus est ad eos verba pacifica in dolo: & crediderunt ei. Et irruit super ciuitatem repente: et percussit eam plaga magna: & perdidit populum multum ex israel. Et accepit spolia ciuitatis: & succendit eam igni. Et destruxit domos eius & muros ei⁹ in circuitu: & captiuas duxerūt mulieres & natos: & pecora possederunt. Et edificauerunt ciuitatem dauid muro magno & firmo & turribus firmis: et facta est illis in arcem. Et posuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos: et conualuerunt in ea. Et posuerunt arma et escas: et congregauerunt spolia hierusalem: & reposuerūt illic: & facti sunt in laqueum magnum. Et factū est hoc ad insidias sanctificationi: & in diabolū malum israel: et effuderunt sanguinem innocentem per circuitū sanctificationis: & contaminauerunt sanctificationem. Et fugerūt habitatores hierusalem propter eos: & facta est habitatio exterorum: Et facta est extera semini suo: & nati eius reliquerunt eam. Sanctificatio ei⁹ desolata est sicut solitudo: dies festi eius conuersi sunt in luctum: sabbata eius in opprobrium: honores eius in nihilum. Secundum gloriam ei⁹ multiplicata est ignominia eius: et sublimitas eius conuersa est in luctum. Et scripsit rex antioch⁹ omni regno suo: vt esset omnis populus vnus: et relinquerent vnusquisq;

hierusalē in turba graui: τ locut⁹
ἱερουσαλὴμ ἐν ὄχλῳ βαρεῖ, καὶ ἐλάλη
est eis verba pacifica in dolo:
σεν αὐτοῖς λόγους εἰρηνικοὺς ἐν δόλῳ,
τ crediderūt ei. τ irruit
καὶ ἐνεπίστευσαν αὐτῷ. καὶ ἐπέπεσεν
sup ciuitatē subito. τ pcussit
ἐπὶ τὴν πόλιν ἐξάπινα. καὶ ἐπάταξεν
eā plaga magna. τ pdidit
αὐτὴν πληγὴν μεγάλην. καὶ ἀπώλεσε
ppl̄m multū de israel. τ accepit
λαὸν πολὺν ἐξ ἰσραήλ. καὶ ἔλαβε τὰ
spolia vrbis: τ cōbussit il=
σκῦλα τῆς πόλεως, καὶ ἐνεπύρισεν αὐ
lā igni: τ destruxit domos il=
τὴν πυρί, καὶ καθεῖλε τοὺς οἴκους αὐ
li⁹ τ muros illi⁹ in circuitu. τ ca=
τῆς καὶ τὰ τείχη αὐτῆς κυκλόθεν. καὶ ἠχ
ptiuauerūt mulieres τ fi=
μαλώτευσαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέ
lios: τ iumēta possederūt. τ
κνα, καὶ τὰ κτήνη ἐκληρονόμησαν. καὶ
edificauerunt vrbē dauid muro
ᾠκοδόμησαν τὴν πόλιν δαυὶδ τείχει
magno τ forti turrib⁹ munitis:
μεγάλῳ καὶ ὀχυρῷ πύργοις ὀχυροῖς,
τ fuit illis in arcē. τ posue
καὶ ἐγένετο αὐτοῖς εἰς ἄκραν. καὶ ἔθη
rūt illic gētē peccatricē: viros ini=
καν ἐκεῖ ἔθνος ἁμαρτωλόν, ἄνδρας παρα
quos: τ cōualuerūt in illa: τ
νόμους, καὶ ἐνίσχυσαν ἐν αὐτῇ. καὶ
posuerunt arma τ escas: τ cōgre
παρέθεντο ὅπλα καὶ τροφήν, καὶ συ
gātes spolia hierusalē repo
ναγαγόντες τὰ σκῦλα ἱερουσαλὴμ ἀπέ
suerūt illic. τ factū ē in magnū la=
θεντο ἐκεῖ. καὶ ἐγένοντο εἰς μεγάλην πα
queū. τ fuit in insidias san=
γίδα. καὶ ἐγένετο εἰς ἔνεδρον τῷ ἁγι
ctuario: τ in calūniatorē malū
άσματι, καὶ εἰς διάβολον πονηρὸν τῷ
israel semp. τ effuderūt sāguinē
ἰσραὴλ διαπαντός. καὶ ἐξέχεαν αἷμα
innocētē icircuitu sanctuarij: τ pollu
ἀθῷον κύκλῳ τοῦ ἁγιάσματος, καὶ ἐμό
erūt sanctuariū. τ fugerūt habi
λυναν τὸ ἁγίασμα. καὶ ἔφυγον οἱ κά
tatores hierusalē ppter eos: τ facta
τοικοι ἱερουσαλὴμ δι᾽ αὐτούς, καὶ ἐγένε
ē habitatio exteror. τ facta ē ex=
το κατοικία ἀλλοτρίων. καὶ ἐγένετο ἀλ
tera gñatiōib⁹ suis: τ
λοτρία τοῖς γεννήμασιν αὐτῆς, καὶ τὰ
filij sui reliquerūt eā. sanc=
τέκνα αὐτῆς ἐγκατέλιπον αὐτήν. τὸ ἁγί
ctuariū illi⁹ desolatū ē vt erem⁹. fe=
ασμα αὐτῆς ἠρημώθη ὡς ἔρημος. αἱ ἑορ
sta ei⁹ versa sunt in luctū. sab=
ταὶ αὐτῆς ἐστράφησαν εἰς πένθος. τὰ σάβ
bata ei⁹ in ignominiā. honor ei⁹
βατα αὐτῆς εἰς ὀνειδισμόν. ἡ τιμὴ αὐτῆς
in vilipēsiōnē: iuxta glīā ei⁹ fu=
εἰς ἐξουδένωσιν, κατὰ τὴν δόξαν αὐτῆς ἐγε
it ignominia ei⁹. τ altitudo ei⁹
νήθη ἀτιμασμὸς αὐτῆς. καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς
versa ē in luctū. τ scripsit rex
ἐστράφη εἰς πένθος. καὶ ἔγραψεν ὁ βασι
omni regno suo vt essent om
λεὺς πάσῃ τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ εἶναι πάν
nes in pplm vnū: τ relinqueret quis
τας εἰς λαὸν ἕνα, καὶ ἐγκαταλιπεῖν ἕκαστον

Tob. b. Amos 8.c

leges suas. τ cōsenserūt oēs
τὰ νόμιμα αὐτοῦ. καὶ ἐπεδέξαντο πάντα
gētes fm sermonē regis.
τὰ ἔθνη κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασιλέως.
τ multi ab israel cōsenserūt sui
καὶ πολλοὶ ἀπὸ ἰσραὴλ εὐδόκησαν τῇ λα
tui ei⁹. τ sacrificauerūt idolis: τ
τρείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἔθυσαν τοῖς εἰδώλοις, καὶ
polluerūt sabbatū. τ mi=
ἐβεβήλωσαν τὸ σάββατον. καὶ ἀπέ=
sit rex libros in manu nū
στειλεν ὁ βασιλεὺς βιβλία ἐν χειρὶ ἀγ
cior in hierusalē τ vrbes iu=
γέλων εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ τὰς πόλεις ἰού
da vt irēt post leges alienor
δα πορευθῆναι ὀπίσω νομίμων ἀλλοτρίων
terre: τ phiberēt holocausta τ
τῆς γῆς, καὶ κωλῦσαι ὁλοκαυτώματα καὶ
sacrificiū τ libamē ex sanctuario:
θυσίαν καὶ σπονδὴν ἐκ τοῦ ἁγιάσματος,
τ coinquinarēt sabbata τ festa: τ
καὶ βεβηλῶσαι σάββατα καὶ ἑορτάς, καὶ
polluerēt sanctuariū τ sanctos: edificarēt
μιᾶναι ἁγίασμα καὶ ἁγίους, οἰκοδομῆσαι
aras τ lucos: τ idola: τ sacrificarēt
βωμοὺς καὶ τεμένη καὶ εἰδώλια, καὶ θύειν
porcina τ pecora cōmunia: τ relinquerēt
ὕεια καὶ κτήνη κοινά, καὶ ἀφιέναι τοὺς
filios suos incircūcisos: abominarent
υἱοὺς αὐτῶν ἀπεριτμήτους, βδελύξαι τὰς
aīas suas in oī immundo τ
ψυχὰς αὐτῶν ἐν παντὶ ἀκαθάρτῳ καὶ
coinquinatione. ita vt obliuiscerent legis:
βεβηλώσει. ὥστε ἐπιλαθέσθαι τοῦ νόμου,
τ immutarēt oēs iustificationes.
καὶ ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα.
τ q̄ non faceret iuxta verbū
καὶ ὃς ἂν μὴ ποιήσῃ κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ
regis moreret. iuxta oīa
βασιλέως ἀποθανεῖται. κατὰ πάντας
verba hec scripsit oī
τοὺς λόγους τούτους ἔγραψε πάσῃ τῇ
regno suo. τ fecit princi
βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν ἐπισκό=
pes sup oēm ppl̄m: τ prece=
πους ἐπὶ πάντα τὸν λαόν, καὶ ἐνετεί
pit vrbib⁹ iuda sacrificare per
λατο ταῖς πόλεσιν ἰούδα θυσιάζειν κα
vrbē τ vrbē. τ cōgregati sunt
τὰ πόλιν καὶ πόλιν. καὶ συνηθροίσθησαν
de pplo ad eos multi. oīs
ἀπὸ τοῦ λαοῦ πρὸς αὐτοὺς πολλοί. πᾶς
q̄ dereliquerat legē. τ fecerūt
ὁ ἐγκαταλείπων τὸν νόμον. καὶ ἐποίησαν
mala in terra: τ posuerūt israel in
κακὰ ἐν τῇ γῇ, καὶ ἔθεντο τὸν ἰσραὴλ ἐν
abditis in omni refugio ipor.
κρυφοῖς ἐν παντὶ φυγαδευτηρίῳ αὐτῶν.
τ quinta τ decima die casleu
καὶ πέντε καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ χασελεῦ
quinto τ q̄dragesimo τ cētesi
τῷ πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατο
mo anno edificauerūt abominationē deso=
στῷ ἔτει ᾠκοδόμησαν βδέλυγμα ἐρημώ
latiōis sup altare. τ in vrbi
σεως ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἐν πόλε
b⁹ iuda incircuitu edificauerūt aras:
σιν ἰούδα κύκλῳ ᾠκοδόμησαν βωμούς,
τ in ianuis domor. τ in
καὶ ἐπὶ τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν. καὶ ἐν
plateis thura icēdebāt. τ libros
ταῖς πλατείαις ἐθυμίων. καὶ τὰ βιβλία

legē suam: & consenserunt omnes gentes secundū verbum regis antiochi. Et multi ex israel consenserūt ei: & sacrificauerūt idolis & coinquinauerunt sabbatū. Et misit rex antiochus libros p man⁹ nunciorū in hierusalē: & in oēs ciuitates iude vt sequerētur leges gentium terre: & phiberent holocausta & sacrificia: & placationes fieri in tēplo dei: & phiberent celebrari sabbatū & dies solennes. Et iussit coinquinari sancta et sanctū populū israel. Et iussit edificari aras & tēpla & idola: & imolari carnes suillas & pecora cōmunia: & relinqre filios suos incircuncisos: & coinquinari aīas eorū in oibus immūdicijs & abominationibus: ita vt obliuiscerētur legē & imutarēt oēs iustificationes dei. Et qcunq; nō fecissent secundū verbū regis antiochi: morerētur. Secundū oia verba hec scripsit omni regno suo: & pposuit principes populo q hec fieri cogerēt. Et iusserūt ciuitatibus iude sacrificare. Et cōgregati sunt multi de pplo ad eos q dereliquerāt legē dñi: & fecerūt mala sup terrā: & effugauerūt ppl̄m israel in abditis & in absconditis fugitiuorū locis. Die qntadecima mēsis casleu: qnto & q̄dragesimo & cētesimo āno: edificauit rex antioch⁹ abominandū idolū desolationis sup altare dei: & p vniuersas ciuitates iude in circuitu edificauerūt aras: & ante ianuas domorū: & in plateis incendebant thura & sacrificabāt. Et libros legis dei cōbusserūt igni scīdētes eos: & apud quēcunq; inueniebātur libri testamēti dñi: & quicūq; obseruabat legē dñi secūdū edictū regis: trucidabāt eū. In virtute sua faciebāt hec pplo israel q inueniebatur in omni mēse in ciuitatibus. Et quinta et vicesima die mēsis sacrificabāt sup arā que erat cōtra altare: & mulieres q circumcidebāt filios suos trucidabātur secundū iussum regis antiochi. Et suspēdebant pueros a ceruicibus p vniuersas domos eorū: & eos q circumciderāt illos trucidabāt. Et multi de populo isrl̄ diffinierunt apud se: vt nō māducarēt immūda: et elegerūt magis mori q̄ cibis coinquinari immūdis: & noluerūt infringere legē dei sanctā: & trucidati sunt: & facta est ira magna sup populū israel valde. Ca. 2.

In diebus illis surrexit mathathias filius iohānis filij symeonis sacerdos ex filijs ioarim ab hierusalē: & consedit in monte modin. Et habebat filios qnq; iohannā: qui cognominabatur gaddis: & simonem: qui cognominabatur thasi: & iudam: q vocabatur machabe⁹: & eleazarū: qui cognominabatur abarō: & ionathā: qui cognominabatur apphus. Hi viderunt mala que fiebant in populo iuda et in hierusalem. Et dixit matathias. Ve mihi. Vt quid natus sum videre cōtritionem populi mei & contritionem ciuitatis sancte: & sedere illic cum datur in manibus inimicorū? Sancta in manu extraneorū facta sūt: templum eius sicut homo ignobilis. Vasa glorie eius captiua abducta sunt:

legis q̄s inuenerūt cōbusserūt igne scindēn
τοῦ νόμου ἃ εὗρον ἐνεπύρισαν πυρὶ κατασχί
tes. τ vbi inueniebat apud aliquē
σαντες. καὶ ὅπου εὑρίσκετο παρά τινι
liber testamēti: τ siqs acqēscebat
βιβλίον διαθήκης, καὶ εἴ τις συνευδόκει τῷ
legi edicto regis occidebāt
νόμῳ, τὸ σύγκριμα τοῦ βασιλέως ἐθανάτουν
illū in virtute sua. faciebāt sic israel
αὐτὸν ἐν ἰσχύϊ αὐτῶν. ἐποίουν οὕτω τῷ ἰσραὴλ
inuētis in omni mēse τ mēse in
τοῖς εὑρισκομένοις ἐν παντὶ μηνὶ καὶ μηνὶ ἐν
vrbib⁹. τ q̄nta et vicesima mē
ταῖς πόλεσι. καὶ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ μη
sis sacrificātes sup arā q̄ erat in
νὸς θυσιάζοντες ἐπὶ τὸν βωμὸν ὃς ἦν ἐπὶ
altari. τ mulieres q̄ circū
τοῦ θυσιαστηρίου. καὶ τὰς γυναῖκας τὰς περι
ciderunt filios suos occiderūt
τετμηκυίας τὰ τέκνα αὐτῶν ἐθανάτωσαν
iuxta iussum: τ suspēderunt infantes
κατὰ τὸ πρόσταγμα, καὶ ἐκρέμασαν τὰ βρέφη
ex collis eor τ domos
ἐκ τῶν τραχήλων αὐτῶν καὶ τοὺς οἴκους
eor τ eos q̄ circūciderāt illos.
αὐτῶν καὶ τοὺς περιτετμηκότας αὐτούς.
τ multi in israel fortificati sunt τ
καὶ πολλοὶ ἐν ἰσραὴλ ἐκραταιώθησαν καὶ
obfirmati in se vt nō comederēt cōmunia.
ὠχυρώθησαν ἐν αὐτοῖς τοῦ μὴ φαγεῖν κοινά.
τ elegerūt mori vt nō polluerē
καὶ ἐπελέξαντο ἀποθανεῖν ἵνα μὴ μιανθῶ
tur cibis τ ne inquinarēt testa
σι τοῖς βρώμασι καὶ μὴ βεβηλώσωσι διαθή
mētū sanctū: τ mortui sunt. τ fuit ira
κην ἁγίαν, καὶ ἀπέθανον. καὶ ἐγένετο ὀργὴ
magna sup israel valde.
μεγάλη ἐπὶ ἰσραὴλ σφόδρα. Ca. 2.

In diebus illis: surrexit mat=
Ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἀνέστη ματ=
tathias fili⁹ iohānis filij symeō sacerdos
ταθίας ἰωάννου τοῦ συμεὼν ἱερεὺς τῶν
filior ioarib de hierusalē: τ se=
υἱῶν ἰωαρὶβ ἀπὸ ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκά=
dit in modin. τ ei filij qnq;
θισεν ἐν μωδεΐν. καὶ αὐτῷ υἱοὶ πέντε,
iohānes cognominat⁹ gaddis: simon
ἰωάννης ὁ ἐπικαλούμενος γαδδίς, σίμων
vocat⁹ thasi: iudas
ὁ καλούμενος θασί, ἰούδας ὁ καλού=
m⁹ maccabe⁹: eleazar⁹ voca=
μενος μακκαβαῖος, ἐλεάζαρ ὁ καλούμε=
tus auarā: ionathas vocat⁹ sap=
νος αὐαράν, ἰωνάθας ὁ καλούμενος σαπ=
phus. τ vidit blasphemias q̄ fie
φούς. καὶ εἶδε τὰς βλασφημίας τὰς γι
bāt in iuda τ hierlm: τ dixit.
νομένας ἐν ἰούδα καὶ ἱλήμ, καὶ εἶπεν.
hei mihi: vt qđ hoc nat⁹ sum videre cōtri
οἴμοι, ἵνατί τοῦτο ἐγεννήθην ἰδεῖν τὸ σύν
tionē ppli mei: τ cōtri=
τριμμα τοῦ λαοῦ μου, καὶ τὸ σύν=
tionē vrbis sancte: τ se=
τριμμα τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, καὶ κα
dere ibi cū daf ea in manu
θίσαι ἐκεῖ ἐν τῷ δοθῆναι αὐτὴν ἐν χειρὶ
inimicor: sanctuariū in manu alienor:
ἐχθρῶν, τὸ ἁγίασμα ἐν χειρὶ ἀλλοτρίων.
factū ē tēplū ei⁹ vt vir ignobilis.
ἐγένετο ὁ ναὸς αὐτῆς ὡς ἀνὴρ ἄδοξος. τὰ
vasa glie captiua abducta sūt.
σκεύη τῆς δόξης αἰχμάλωτα ἀπήχθη.

trucidati sunt infantes ei⁹ in pla
ἀπεκτάνθη τὰ νήπια αὐτῆς ἐν ταῖς πλα
teis ei⁹. pueri ei⁹ in gla
τείαις αὐτῆς. οἱ νεανίσκοι αὐτῆς ἐν ῥομ-
dio inimici. que gẽs nõ heredita
φαίᾳ ἐχθροῦ. ποῖον ἔθνος οὐκ ἐκληρονόμη
uit regnũ ⁊ nõ obtinuit spo
σε βασιλείαν καὶ οὐκ ἐκράτησε τῶν σκύ
lia ei⁹. oĩs ornat⁹ ei⁹ ablat⁹ ẽ.
λων αὐτῆς. πᾶς ὁ κόσμος αὐτῆς ἀφῃρέθη.
pro libera facta est in seruã ⁊
ἀντὶ ἐλευθέρας ἐγένετο εἰς δούλην. καὶ
ecce sancta nr̃a ⁊ pulchritudo nr̃a
ἰδοὺ τὰ ἅγια ἡμῶν καὶ ἡ καλλονὴ ἡμῶν
⁊ gl̃ia nr̃a desolata est: ⁊ cõtamina-
καὶ ἡ δόξα ἡμῶν ἠρημώθη, καὶ ἐβεβήλω
uerũt ea gẽtes. vt qd nobis vltra viuere?
σαν αὐτὰ τὰ ἔθνη. ἵνα τί ἡμῖν ἔτι ζῆν;
⁊ scidit mattathias ⁊ filij ei⁹
καὶ διέῤῥηξε ματταθίας καὶ υἱοὶ αὐτοῦ
vestes suas: ⁊ induerũt
τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιεβάλον-
saccos. ⁊ plorauerũt valde.
το σάκκους. καὶ ἐπένθησαν σφόδρα.
⁊ venerũt q̃ a rege
καὶ ἦλθον οἱ παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ
cogentes rebellionẽ in
καταναγκάζοντες τὴν ἀποστασίαν εἰς
modin vrbẽ vt sacrificarẽt. ⁊
μωδεῒν τὴν πόλιν ἵνα θυσιάσωσι. καὶ
multi de israel ad eos acces
πολλοὶ ἀπὸ ἰσραὴλ πρὸς αὐτοὺς προσ
serũt. ⁊ mattathias ⁊ filij eius
ῆλθον. καὶ ματταθίας καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ
cõgregati sũt. ⁊ respõderunt q̃ a
συνήχθησαν. καὶ ἀπεκρίθησαν οἱ παρὰ
rege. ⁊ dixerũt mattathie:
τοῦ βασιλέως. καὶ εἶπαν τῷ ματτα
dicẽtes. princeps ⁊ gl̃iosus ⁊
θίᾳ, λέγοντες. ἄρχων καὶ ἔνδοξος καὶ
magn⁹ es in vrbe hac: ⁊ cor-
μέγας εἶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, καὶ ἐστη
roborat⁹ in filijs ⁊ fratrib⁹. nũc acce
ριγμένος ἐν υἱοῖς καὶ ἀδελφοῖς. νῦν πρό
de prim⁹ ⁊ fac prece
σελθε πρῶτος καὶ ποίησον τὸ πρόσταγ
ptũ regis: vt fecerũt om-
μα τοῦ βασιλέως, ὡς ἐποίησαν πάν
nes gẽtes ⁊ viri iuda ⁊
τα τὰ ἔθνη καὶ οἱ ἄνδρες ἰούδα καὶ
relicti in hierusalẽ. ⁊
οἱ καταλειφθέντες ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ
eris tu ⁊ dom⁹ tua amicorũ re-
ἔσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου τῶν φίλων τοῦ βα
gis. ⁊ tu ⁊ filij tui glorificabi-
σιλέως. καὶ σὺ καὶ οἱ υἱοί σου δοξασθή
mini argẽto ⁊ auro ⁊ mune-
σεσθε ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ καὶ ἀποσο
rib⁹ multis. ⁊ respondit mattathi
λαῖς πολλαῖς. καὶ ἀπεκρίθη ματταθί
as ⁊ dixit voce magna. si oẽs
ας καὶ εἶπε φωνῇ μεγάλῃ. εἰ πάντα τὰ
gẽtes q̃ in familia regni regis
ἔθνη τὰ ἐν οἴκῳ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέ
obediũt ei: vt recedãt qlibet a
ως ἀκούουσιν αὐτοῦ, ἀποστῆναι ἕκαστος ἀπὸ
seruitute patrũ suorũ: ⁊ cõsenserũt
λατρείας πατέρων αὐτοῦ, καὶ ᾑρετίσαν
p̃ceptis ei⁹: et ego ⁊ filij mei
το ἐντολαῖς αὐτοῦ, κἀγὼ καὶ οἱ υἱοί μου
⁊ fratres mei ambulabim⁹ in te-
καὶ οἱ ἀδελφοί μου πορευσόμεθα ἐν δια

trucidati sunt senes eius in plateis: et iuuenes eius ceciderũt in gladio inimicorum. Que gens non hereditauit regnũ eius: et non obtinuit spolia eius. Omnis cõpositio eius ablata est. Que erat libera facta est ancilla. Et ecce sancta nostra: & pulchritudo nr̃a: & claritas nostra desolata est: & coinquinauerunt eã gẽtes. Quo ergo nobis adhuc viuere? Et scidit vestimenta sua matathias & filii eius & operuerunt se ciliciis: & planxerunt valde: & venerunt illuc qui missi erant a rege antiocho: vt cogerent eos qui confugerant in ciuitatem modin immolare & accendere thura: & a lege dei discedere. Et multi de populo israel consentientes accesserunt ad eos: sed matathias & filii eius constanter steterunt: & respondentes qui missi erãt ab antiocho: dixerunt matathie. Princeps et clarissimus et magnus es in hac ciuitate: & ornatus filiis & fratribus. Ergo accede prior et fac iussum regis sicut fecerunt omnes gentes & viri iuda: & qui remanserunt in hierusalem. Et eris tu & filii tui inter amicos regis: & amplificatus auro et argento & muneribus multis. Et respondit matathias & dixit magna voce. Et si omnes gentes regi ãtiocho obediunt: vt discedant vnusquisq̃ a seruitute legis patrũ suorum: & consentiant mandatis eius: ego & filii mei & fratres mei obediemus legi patrum nostrorum. Propitius sit nobis deus: nõ est nobis vtile relinquere legem & iusticias dei. Non audiemus verba regis antiochi: nec sacrificabimus trasgredientes legis nostre mandata: vt eamus altera via. Et vt cessauit loqui verba hec: accessit quidam iudeus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in ciuitate modin secundum iussum regis. Et vidit matathias & doluit: & contremuerunt renes eius. Et accensus est furor eius secundum iudiciũ legis: & insiliẽs trucidauit eum super aram. Sed & virũ quem rex antiochus miserat qui cogebat immolare: occidit in ipso tempore & aram destruxit: et zelatus est legẽ sicut fecit phinees zãbri filio salomi. Et exclamauit matathias voce magna in ciuitate dicens. Omnis qui zelum habet legis statuens testamentum exeat post me. Et fugit ipse & filii eius in montes: & reliquerunt quecunq̃ habebant in ciuitate. Tunc descenderunt multi querentes iudicium & iusticiã in desertum: & sederũt ibi ipsi & filii eius: & mulieres eorum & pecora eorum: quoniã inundauerunt super eos mala. Et renũciatum est viris regis & exercitui q erãt in hierusalem ciuitate dauid: quoniam discessissent viri quidam qui dissipauerunt mandatum regis in loca occulta in deserto: et abiissent post illos multi. Et statim prexerunt ad eos & constituerunt aduersus eos prelium in die sabbatorũ: et dixerũt ad eos. Resistitis & nũc adhuc?

stamẽto patrũ nr̃orũ. ppiti⁹ nobis relin
θήκῃ πατέρων ἡμῶν. ἵλεως ἡμῖν καταλι
quere legẽ ⁊ iusticias. sermonẽ
πεῖν νόμον καὶ δικαιώματα. τὸν λόγον τοῦ
regis nõ audiem⁹ vt p̃tereamus
βασιλέως οὐκ ἀκουσόμεθα παρελθεῖν

B

cultũ nr̃am dextra vel sinistra.
τὴν λατρείαν ἡμῶν δεξιὰν ἢ ἀριστεράν.
⁊ vt cessauit loqui verba hec:
καὶ ὡς ἐπαύσατο λαλῶν τοὺς λόγους τού
accessit vir iude⁹ in ocu
τους, προσῆλθεν ἀνὴρ ἰουδαῖος ἐν ὀφθαλ
lis oĩm sacrificare in ara
μοῖς πάντων θυσιάσαι ἐπὶ τοῦ βωμοῦ
in modin sm̃ iussũ regis:
ἐν μωδεῒν κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέ
⁊ vidit mattathias ⁊ zelauit ⁊
ως, καὶ εἶδε ματταθίας καὶ ἐζήλωσε καὶ
cõtremuerũt renes ei⁹: ⁊ ptulit
ἐτρόμησαν οἱ νεφροὶ αὐτοῦ, καὶ ἀνήνεγκε
furorẽ sm̃ iudiciũ. ⁊ currẽs iugula
θυμὸν κατὰ τὸ κρίμα. καὶ δραμὼν ἔσφα
uit eũ sup arã. ⁊ virũ
ξεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν βωμόν. καὶ τὸν ἄνδρα τοῦ
regis cogentẽ sacrificare occi-
βασιλέως τὸν ἀναγκάζοντα θύειν ἀπέ-
dit in tp̃e illo. ⁊ a-
κτεινεν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ. καὶ τὸν βω
rã destruxit: ⁊ zelauit legẽ: sicut
μὸν καθεῖλε, καὶ ἐζήλωσε τῷ νόμῳ, καθὼς

C

fecit phinees zãbri filio salõ.
ἐποίησε φινεὲς τῷ ζαμβρὶ υἱῷ σαλώμ.
⁊ clamauit mattathias in vrbe vo-
καὶ ἀνέκραξε ματταθίας ἐν τῇ πόλει φω
ce magna dicẽs. oĩs q̃ zelat legẽ
νῇ μεγάλῃ λέγων. πᾶς ὁ ζηλῶν τῷ νόμῳ
⁊ statuit testamẽtũ: exeat post me.
καὶ ἱστῶν διαθήκην, ἐξελθέτω ὀπίσω μου.
⁊ fugerũt ipse ⁊ filij ei⁹ in
καὶ ἔφυγον αὐτὸς καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ εἰς
mõtes: ⁊ reliquerũt q̃ hẽbãt in
τὰ ὄρη, καὶ ἐγκατέλιπον ὅσα εἶχον ἐν
vrbe. tũc descẽderũt multi que
τῇ πόλει. τότε κατέβησαν πολλοὶ ζη-
rẽtes iusticiã ⁊ iudiciũ in
τοῦντες δικαιοσύνην καὶ κρίμα εἰς τὴν
desertũ sedere illuc: ipsi ⁊ filij
ἔρημον καθίσαι ἐκεῖ, αὐτοὶ καὶ οἱ υἱοὶ

Nu. 25 b.

eorũ ⁊ vxores eorũ ⁊ iumẽ
αὐτῶν καὶ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τὰ κτή-
ta eorũ: qm̃ multiplicata sũt sup eos
νη αὐτῶν, ὅτι ἐπληθύνθη ἐπ᾽ αὐτοὺς τὰ
mala. ⁊ nunciatũ ẽ viris
κακά. καὶ ἀνηγγέλη τοῖς ἀνδράσι τοῦ
regis ⁊ exercitib⁹ q̃ erãt
βασιλέως καὶ ταῖς δυνάμεσιν αἳ ἦσαν

D

in hierusalẽ vrbe dauid: qm̃ descẽde
ἐν ἱερουσαλὴμ πόλει δαυίδ, ὅτι κατέ-
rũt viri: q̃ dissipauerunt
βησαν ἄνδρες, οἵτινες διεσκέδασαν τὴν
mãdatũ regis in occul
ἐντολὴν τοῦ βασιλέως εἰς τοὺς κρύ
ta in deserto. ⁊ cucurrerũt post
φους ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ ἔδραμον ὀπίσω
eos multi: ⁊ dep̃hẽdẽtes eos
αὐτῶν πολλοί, καὶ καταλαβόντες αὐτοὺς
castrametati sũt cõtra illos. ⁊ cõstituerunt
παρενέβαλον ἐπ᾽ αὐτούς. καὶ συνεστήσαντο
aduersus eos p̃liũ in die sab-
πρὸς αὐτοὺς πόλεμον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαβ
batorũ. ⁊ dixerũt ad eos. vsq̃ nũc
βάτων. καὶ εἶπαν πρὸς αὐτούς. ἕως τοῦ νῦν

egressi facite iuxta sermonẽ
ἐξελθόντες ποιήσατε κατὰ τὸν λόγον τοῦ
regis ⁊ viuetis. ⁊ dixerũt nõ
βασιλέως καὶ ζήσεσθε. καὶ εἶπον οὐκ
exibim⁹: neq̃ faciem⁹ ver
ἐξελευσόμεθα, οὐδὲ ποιήσομεν τὸν λό-

B

bũ regis vt polluam⁹ diẽ
γον τοῦ βασιλέως βεβηλῶσαι τὴν ἡμέραν
sabbatorũ. ⁊ accelerauerũt contra
τῶν σαββάτων. καὶ ἐτάχυναν ἐπ᾽ αὐ-

E

eos p̃liũ: ⁊ nõ respõderũt
τοὺς πόλεμον, καὶ οὐκ ἀπεκρίθησαν
eis: neq̃ lapidẽ excusserũt in eos:
αὐτοῖς, οὐδὲ λίθον ἐνετίναξαν αὐτοῖς,
neq̃ oppilauerũt occulta dicẽtes:
οὐδὲ ἐνέφραξαν τοὺς κρύφους λέγοντες,
moriamur oẽs in simplicitate
ἀποθάνωμεν πάντες ἐν τῇ ἁπλότητι
nr̃a. testis est sup nos celũ ⁊
ἡμῶν. μαρτυρεῖ ἐφ᾽ ἡμᾶς ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ
terra q̃ indicta cã pditis nos: ⁊ insu
γῆ ὅτι ἀκρίτως ἀπόλλυτε ἡμᾶς, καὶ ἀνέ
rexerũt cõtra illos in bello
στησαν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τοῖς
sabbatis: ⁊ mortui sũt ipsi ⁊ mu
σάββασι, καὶ ἀπέθανον αὐτοὶ καὶ αἱ γυ
lieres eorũ: ⁊ filij eorũ: ⁊
ναῖκες αὐτῶν, καὶ τὰ τέκνα αὐτῶν, καὶ τὰ
iumẽta eorũ vsq̃ ad mille aĩas homi
κτήνη αὐτῶν ἕως χιλίων ψυχῶν ἀνθρώ

C

nũ: ⁊ cognouit mattathias ⁊ amici
πων, καὶ ἔγνω ματταθίας καὶ οἱ φίλοι
ei⁹: ⁊ luxerũt sup eos vsq̃ ad val-
αὐτοῦ, καὶ ἐπένθησαν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἕως σφό-
de. ⁊ dixit vir pximo suo: si
δρα. καὶ εἶπεν ἀνὴρ τῷ πλησίον αὐτοῦ, ἐὰν
oẽs fecerim⁹ vt fratres nr̃i fe-
πάντες ποιήσωμεν ὡς ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐ-

F

cerũt: ⁊ nõ pugnauerim⁹ cõtra
ποίησαν, καὶ μὴ πολεμήσωμεν πρὸς τὰ
gẽtes pro aĩa nr̃a ⁊ iustifica
ἔθνη ὑπὲρ τῆς ψυχῆς ἡμῶν καὶ τῶν δικαιω
tionib⁹ nr̃is: nũc citi⁹ nos disper
μάτων ἡμῶν, νῦν τάχιον ἡμᾶς ὀλοθρεύσου
dẽt a terra. ⁊ cogitauerũt die
σιν ἀπὸ τῆς γῆς. καὶ ἐβουλεύσαντο τῇ ἡμέ
illa dicẽtes. oĩs homo q̃cũq̃
ρᾳ ἐκείνῃ λέγοντες. πᾶς ἄνθρωπος ὃς ἐὰν
venerit ad nos in bellũ die
ἔλθῃ πρὸς ἡμᾶς εἰς πόλεμον τῇ ἡμέρᾳ τῶν
sabbatorũ: pugnem⁹ cõtra e-
σαββάτων, πολεμήσωμεν κατέναντι αὐ
um. ⁊ nõ moriamur oẽs sicut
τοῦ. καὶ οὐ μὴ ἀποθάνωμεν πάντες καθὼς
mortui sũt fratres nr̃i in occultis.
ἀπέθανον οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐν τοῖς κρύφοις.
tũc cõgregati sũt ad illos synagoga:
τότε συνήχθησαν πρὸς αὐτοὺς συναγωγή,
asideorũ fortes potẽtia de israel
ἀσιδαίων ἰσχυροὶ δυνάμει ἀπὸ ἰσραὴλ
oĩs voluntari⁹ lege: ⁊ om-
πᾶς ὁ ἑκουσιαζόμενος τῷ νόμῳ, καὶ πάν
nes fugitiui ob mala addi
τες οἱ φυγαδεύοντες ἀπὸ τῶν κακῶν προ
ti sunt illis: ⁊ facti sunt eis in
σετέθησαν αὐτοῖς, καὶ ἐγένοντο αὐτοῖς εἰς
firmamẽtũ. ⁊ collegerũt exercitũ ⁊ p-
στήριγμα. καὶ συνεστήσαντο δύναμιν καὶ ἐ-
cusserũt peccãtores in ira sua ⁊ vi-
πάταξαν ἁμαρτωλοὺς ἐν ὀργῇ αὐτῶν ἄν-
ros sine lege in furore suo. ⁊ reliq̃
δρας ἀνόμους ἐν θυμῷ αὐτῶν. καὶ οἱ λοιποὶ

Gen. 22. c. Gen. 35 f. Nu. 25 c. Josue. 1. d. Nu. 14 Dan. 6 c.

Exite & facite secundum verbum regis antiochi et viuetis: et dixerũt. Non exibimus: neq̃ faciemus verbum regis vt polluamus diem sabbatorum. Et cõcitauerunt aduersus eos prelium: et nõ responderunt eis: nec lapidem miserũt in eos: nec oppilauerũt loca occulta dicentes. Moriamur omnes in simplicitate nostra: & testes erunt super nos celũ et terra q̃ iniuste pditis nos. Et intulerunt illis bellũ sabbatis: & mortui sunt ipsi & vxores eorum & filii eorum & pecora eorũ: vsq̃ ad mille animas hominum. Et cognouit matathias & amici eius: & luctum habuerũt super eos valde. Et dixit vir proximo suo. Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt: & non pugnauerimus aduersus gentes pro animabus nostris & iustificationibus nostris: citius disperdent nos a terra. Et cogitauerunt in die illa dicentes. Omnis homo quicũq̃ venerit ad nos in bello die sabbatorum: pugnemus aduersus eum: & non moriemur omnes sicut mortui sũt fratres nostri in occultis. Tunc congregata est ad eos synagoga iudeorum fortis viribus ex israel: oĩs voluntarius in lege: & omnes qui fugiebant a malis additi sunt ad eos: & facti sunt illis ad firmamentum. Et collegerunt exercitum: & percusserunt peccatores in ira sua: & viros iniquos in indignatione sua: & ceteri fugerũt ad nationes vt euaderẽt. Et circuiuit matathias & amici eius: & destruxerũt aras: et circumdederũt pueros incircũcisos quotquot inuenerunt in finibus israel in fortitudine. Et persecuti sunt filios superbie: & prosperatum est opus in manibus eorum. Et obtinuerunt legem de manibus gentium: & de manibus regum: & non dederunt cornu peccatori. Et appropinquauerũt dies matathie moriẽdi & dixit filiis suis. Nunc cõfortata est superbia & castigatio & tempus euersionis & ira indignationis. Nunc ergo filii emulatores estote legis: & date animas vestras pro testamento patrum: & mementote operum patrum que fecerunt in generationibus suis: & accipietis gloriam magnam & nomen eternũ. Abraã nonne in tentatione inuentus est fidelis: & reputatum est ei ad iusticiam? Ioseph in tempore angustie sue custodiuit mãdatum: & factus est dominus egypti. Phinees pater noster zelando zelũ dei accepit testamentum sacerdotii eterni. Iesus dum impleuit verbum factus est dux in israel. Caleph dum testificatur in ecclesia accepit hereditatem. Dauid in sua misericordia consecutus est sedem regni in secula. Helias dum zelat zelũ legis: receptus est in celum. Ananias & azarias & misael credẽtes liberati sunt de flãma. Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per generationem & generationem: quia omnes

fugerũt in gẽtes vt liberarẽtur. ⁊ circũde
ἔφυγον εἰς τὰ ἔθνη σωθῆναι. καὶ ἐκύκλω
dit mattathias ⁊ amici illi⁹: ⁊ de
σε ματταθίας καὶ οἱ φίλοι αὐτοῦ, καὶ κα
struxerũt aras illorũ. ⁊ circũcide
θεῖλον τοὺς βωμοὺς αὐτῶν. καὶ περιέτε
rũt pueros incircũcisos quos
μον τὰ παιδάρια τὰ ἀπερίτμητα ὅσα
inuenerũt i terminis israel in fortitudĩe ⁊ psecu-
εὗρον ἐν ὁρίοις ἰσραὴλ ἐν ἰσχύϊ. καὶ ἐδίω-
ti sunt filios superbie. ⁊ p̃spe
ξαν τοὺς υἱοὺς τῆς ὑπερηφανίας. καὶ κατευ
ratũ est opus in manu eorũ. ⁊ obti
ωδώθη τὸ ἔργον ἐν χειρὶ αὐτῶν. καὶ ἀντε
nuerũt legẽ de manu gẽtiũ ⁊
λάβοντο τοῦ νόμου ἐκ χειρὸς τῶν ἐθνῶν καὶ
de manu regũ. ⁊ nõ dede
ἐκ χειρὸς τῶν βασιλέων. καὶ οὐκ ἔδω
rũt cornu peccatori. ⁊ appropinq̃uerũt
καν κέρας τῷ ἁμαρτωλῷ. καὶ ἤγγισαν
dies mattathie vt moreret: ⁊
αἱ ἡμέραι τοῦ ματταθίου ἀποθανεῖν, καὶ
dixit filijs suis. nũc firmata ẽ super
εἶπε τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ. νῦν ἐστηρίχθη ὑπερη
bia ⁊ castigatio ⁊ tp̃s cõfusio
φανία καὶ ἐλεγμὸς καὶ καιρὸς καταστρο-
nis ⁊ ira idignatiõis. ⁊ nũc filij zela
φῆς καὶ ὀργὴ θυμοῦ. καὶ νῦν τέκνα ζηλώσα
te legẽ: ⁊ date aĩas vr̃as
τε τῷ νόμῳ, καὶ δότε τὰς ψυχὰς ὑμῶν
pro testamẽto patrũ vr̃orũ memẽtote
ὑπὲρ διαθήκης πατέρων ὑμῶν. μνήσθητε
patrũ nr̃orũ opa q̃ fecerũt in
τῶν πατέρων ἡμῶν τὰ ἔργα ἃ ἐποίησαν ἐν
gñationib⁹ eorũ. ⁊ accipite gl̃iam ma
ταῖς γενεαῖς αὐτῶν. καὶ δέξασθε δόξαν με
gnã ⁊ nomẽ eternũ. abraã nõne i
γάλην καὶ ὄνομα αἰώνιον. ἀβραὰμ οὐκ ἐν
tentatione inuent⁹ ẽ fidelis: ⁊ reputatũ ẽ ei
πειρασμῷ εὑρέθη πιστός, καὶ ἐλογίσθη αὐ
ad iusticiã? ioseph in tp̃e angu-
τῷ εἰς δικαιοσύνην; ἰωσὴφ ἐν καιρῷ στενο
stie sue custodiuit p̃ceptũ: ⁊ fa-
χωρίας αὐτοῦ ἐφύλαξεν ἐντολήν, καὶ ἐγέ
ct⁹ est dñs egypti. phinees pater
νετο κύριος αἰγύπτου. φινεὲς ὁ πατὴρ
noster in zelãdo zelũ: accepit testa
ἡμῶν ἐν τῷ ζηλῶσαι ζῆλον, ἔλαβε δια-
mẽtũ sacerdotij sempiterni. iesus in
θήκην ἱερωσύνης αἰωνίας. ἰησοῦς ἐν τῷ
adimplẽdo sermonẽ fact⁹ est iudex in isra
πληρῶσαι λόγον ἐγένετο κριτὴς ἐν ἰσρα-
el. caleph in testificãdo in
ὴλ. χαλὲβ ἐν τῷ ἐπιμαρτύρασθαι ἐν
ecclesia accepit terre hereditatẽ.
τῇ ἐκκλησίᾳ ἔλαβε γῆς κληρονομίαν.
dauid in mĩa sua possedit
δαυὶδ ἐν τῷ ἐλέει αὐτοῦ ἐκληρονόμησε
sedẽ regni ppetui. elias dũ ze
θρόνον βασιλείας αἰωνίας. ἠλίας ἐν τῷ ζη
laret zelũ legis recept⁹ est vsq̃ ad
λῶσαι ζῆλον νόμου ἀνελήφθη ἕως εἰς τὸν
celũ. ananias azarias misael credẽ
οὐρανόν. ἀνανίας ἀζαρίας μισαὴλ πι-
tes liberati sunt de flãma. daniel
στεύσαντες ἐσώθησαν ἐκ φλογός. δανιὴλ
in simplicitate sua liberat⁹ ẽ de ore
ἐν τῇ ἁπλότητι αὐτοῦ ἐῤῥύσθη ἐκ στόμα
leonũ. ⁊ sic cogitate per
τος λεόντων. καὶ οὕτως ἐννοήθητε κατὰ
gñationẽ ⁊ gñationẽ: qm̃ oẽs
γενεὰν καὶ γενεάν, καὶ ὅτι πάντες

sperantes in ipm: nō infirmabūt.
οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν, οὐκ ἀσθενήσουσι.
τ a verbis viri peccato
καὶ ἀπὸ λόγων ἀνδρὸς ἁμαρτω-
ris ne timeatis: qa gl'ia ei'
λοῦ μὴ φοβηθῆτε, ὅτι ἡ δόξα αὐτοῦ
in sterc' τ in vermes. hodie
εἰς κόπρια καὶ εἰς σκώληκας. σήμερον
extollitur τ cras nō inueniet:
ἐπαρθήσεται καὶ αὔριον οὐ μὴ εὑρεθῇ,
qa cōuersus est in puluerē suū:
ὅτι ἐπέστρεψεν εἰς τὸν χοῦν αὐτοῦ,
τ cogitatio ei' periit.
καὶ ὁ διαλογισμὸς αὐτοῦ ἀπώλετο.
τ vos filij cōfortamini τ viri
καὶ ὑμεῖς τέκνα ἰσχύσατε καὶ ἀνδρί-
estote in lege: qa in ipa gl'ifi
ζεσθε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι ἐν αὐτῷ δο-
cabimini. τ ecce symeō fra
ξασθήσεσθε. καὶ ἰδοὺ συμεὼν ὁ ἀδελ-
ter vester: scio φ vir cōsilij est:
φὸς ὑμῶν, οἶδα ὅτι ἀνὴρ βουλῆς ἐστιν,
eum audite oēs dies. ip-
αὐτοῦ ἀκούετε πάσας τὰς ἡμέρας. αὐ-
se vobis erit in patrē: τ iudas
τὸς ὑμῖν ἔσται εἰς πατέρα, καὶ ἰούδας
maccabeus ipe fortis potentia a iu
μακκαβαῖος αὐτὸς ἰσχυρὸς δυνάμει ἐκ νε-
uētute sua: hic vobis erit pnceps exer
ότητος αὐτοῦ, οὗτος ὑμῖν ἔσται ἄρχων στρα-
cit': τ bellabitis belli ppl'oꝝ.
τιᾶς, καὶ πολεμήσετε πόλεμον λαῶν.
τ vos adducetis ad vos oēs
καὶ ὑμεῖς προσάξετε πρὸς ὑμᾶς πάντας
factores legis: τ vltionē
τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου, καὶ ἐκδίκησιν τοῦ
ppli vri. retribuite retributionē
λαοῦ ὑμῶν. ἀνταπόδοτε ἀνταπόδομα
gētib'. τ attēdite in precc-
τοῖς ἔθνεσι, καὶ προσέχετε εἰς τὰ προστά-
pta legis. τ bñdixit eos.
γματα τοῦ νόμου. καὶ εὐλόγησεν αὐτούς.
τ apposit' est ad patres suos:
καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ,
τ mortuus est in sexto τ quadrage
καὶ ἀπέθανεν ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ τεσσαρα-
simo τ cētesimo anno. τ sepelierūt eū
κοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. καὶ ἔθαψαν αὐ-
filij eius in sepulturis patrū suoꝝ
τὸν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐν τάφοις πατέρων αὐτοῦ
in modin: τ luxerūt eū oīs isra
ἐν μωδεΐν, καὶ ἐκόψαντο αὐτὸν πᾶς ἰσρα-
el luctu magno.
ὴλ κοπετὸν μέγαν.

Ca. 3.

Et surrexit iudas vocat'
Καὶ ἀνέστη ἰούδας ὁ καλούμενος
maccabe' fili' ei' p̄o eo: τ
μακκαβαῖος υἱὸς αὐτοῦ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ
adiuuabāt eū oēs fratres eius:
ἐβοήθουν αὐτῷ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ,
τ oēs q̄ adheserāt patri
καὶ πάντες ὅσοι ἐκολλήθησαν τῷ πατρὶ
ei': τ preliabant̄ preliū isra
αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τὸν πόλεμον ἰσρα-
el cū leticia. τ dilatauit gl'iam
ὴλ μετ' εὐφροσύνης. καὶ ἐπλάτυνε δόξαν
pplo suo. τ induit thoracē vt
τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἐνεδύσατο θώρακα ὡς
gigas: τ succinxit se armis bel
γίγας, καὶ συνεζώσατο τὰ σκεύη τὰ πο-
licis suis. prelia cōstituit pro
λεμικὰ αὐτοῦ. πολέμους συνεστήσατο σκε-

qui sperant in eum non infirmantur. Et a verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius sterc' & vermis est. Hodie extollitur et cras non inuenietur: quia conuersus est in terram suā: et cogitatio eius periit. Vos ergo filii confortamini & viriliter agite in lege: quia cum feceritis que vobis precepta sunt in lege a domino deo vr̄o: in ipsa gloriosi eritis. Et ecce simon frater vester scio φ vir consilii est. Ipsum audite sēper: & ipse erit vobis pater. Et iudas machabeus fortis viribus a iuuētute sua: sit vobis princeps militie: & ipse aget bellū populi. Et adducetis ad vos omnes factores legis: & vindicate vindictam populi vestri. Retribuite retributionem in gentibus: et intendite in preceptum legis. Et benedixit eos: et appositus est ad patres suos. Et defunctus est anno cētesimoquadragesimosexto: & sepultus est a filiis suis in sepulchris patrum suorum in modin: & planxerunt eum omnis israel planctu magno.

Capitulum tertium.

Et surrexit iudas q vocabatur machabeus filius eius pro eo: & adiuuabant eum omnes fratres eius: & vniuersi qui se coniunxerant patri eius: & preliabantur prelium israel cū leticia: & dilatauit gloriā populo suo: & induit se loricam sicut gigas: & succinxit se arma bellica sua in preliis: & protegebat castra gladio suo. Similis factus est leoni in operibus suis: & sicut catulus leonis rugiens in venatione. Et persecut' est iniquos perscrutans eos: & qui conturbant populum suum: eos succēdit flāmis & repulsi sunt inimici eius pre timore eius. Et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt: & directa est salus in manu eius. Et exacerbabat reges multos: & letificabat iacob in operib' suis: & in seculum memoria eius in benedictione. Et perambulabat ciuitates iuda & perdidit impios ex eis: et auertit irā ab israel. Et nominat' est vsq; ad nouissimum terre: & congregauit pereūtes et cōgregauit apollonius gentes: et a samaria virtutem multam & magnam ad bellandum contra israel. Et cognouit iudas & exiit obuiā illi: & percussit & occidit illum: & ceciderunt vulnerati multi: & reliqui fugerūt: & accepit spolia eorum et gladium apollonii abstulit iudas: et erat pugnans in eo omnib' diebus: et audiuit seron princeps exercitus syrie φ congregauit iudas cōgregationem fidelium & ecclesiam secū: et ait. Faciam mihi nomen & glorificabor in regno: et debellabo iudā & eos qui cum ipso sunt qui spernebant verbum regis: & preparauit se & ascenderunt cum eo castra impiorum fortes auxiliarii: vt facerent vindictam in filios israel: &

legēs castra in gladio. τ similis
πάζων παρεμβολὴν ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ὡμοι-
fact' ē leoni in operib' suis: τ vt
ώθη λέοντι ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ὡς
catul' leōis rugiēs in venatiōe. τ psecu-
σκύμνος ἐρευγόμενος εἰς θήραν. καὶ ἐδίω-
t' ē iniquos scrutās. τ turbā
ξεν ἀνόμους ἐξερευνῶν. καὶ τοὺς ταράσσον-
tes pplm suū succēdit. τ cōpul
τας τὸν λαὸν αὐτοῦ ἐφλόγισε. καὶ συνε-
si sunt iniqui a timore ei'.
στάλησαν οἱ ἄνομοι ἀπὸ τοῦ φόβου αὐτοῦ.
τ oēs operarij iniqtatis cōtur
καὶ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας συνε-
bati sunt. τ prosperata ē saluatio in
ταράχθησαν. καὶ εὐωδώθη σωτηρία ἐν
manu eius. Et exacerbauit reges
χειρὶ αὐτοῦ. Καὶ ἐπίκρανε βασιλεῖς
multos: τ letificauit iacob in
πολλούς, καὶ εὔφρανε τὸν ἰακὼβ ἐν τοῖς
operib' suis: τ vsq; in seculū memo
ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τὸ μνη-
ria ei' in bñdictionē. τ pābulauit
μόσυνον αὐτοῦ εἰς εὐλογίαν. καὶ διῆλθεν
in ciuitatib' iuda: τ deleuit im-
ἐν πόλεσιν ἰούδα, καὶ ἐξωλόθρευσεν ἀσε-
pios de ea. τ auertit irā ab
βεῖς ἐξ αὐτῆς. καὶ ἀπέστρεψεν ὀργὴν ἀπὸ
israel. τ nominat' ē vsq; ad nouissimū
ἰσραήλ. καὶ ὠνομάσθη ἕως ἐσχάτου τῆς
terre: τ cōgregauit pereūtes. τ cō-
γῆς, καὶ συνήγαγεν ἀπολλυμένους. καὶ συ-
gregauit appolloni' gētes: τ a sama-
νήγαγεν ἀπολλώνιος ἔθνη, καὶ ἀπὸ σαμα-
ria exercitū magnū vt pugnaret
ρείας δύναμιν μεγάλην τοῦ πολεμῆσαι
cōtra israel. τ cognouit iudas τ exiuit
πρὸς ἰσραήλ. καὶ ἔγνω ἰούδας καὶ ἐξῆλθεν
in occursū ei. τ pcussit eū
εἰς συνάντησιν αὐτῷ. καὶ ἐπάταξεν αὐ-
τ occidit. τ ceciderūt vul
τὸν καὶ ἀπέκτεινε. καὶ ἔπεσον τραυ-
nerati multi: τ reliqui fuge
ματίαι πολλοί, καὶ οἱ ἐπίλοιποι ἔφυ-
rūt. τ accepit spolia eoꝝ: τ
γον. καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν, καὶ τὴν
gladiū apollonij accepit iudas:
μάχαιραν ἀπολλωνίου ἔλαβεν ἰούδας,
τ fuit pugnās cū eo oēs di-
καὶ ἦν πολεμῶν ἐν αὐτῇ πάσας τὰς ἡμέ-
es. τ audiuit serō princeps exer
ρας. καὶ ἤκουσε σήρων ὁ ἄρχων τῆς δυ-
cit' syrie φ cōgregauit iudas cōgre
νάμεως συρίας ὅτι ἤθροισεν ἰούδας ἄθροι-
gationē: τ ecclesiā fidelīū secū
σμα, καὶ ἐκκλησίαν πιστῶν μετ' αὐτοῦ καὶ
exeuntiū in bellū. τ dixit.
ἐκπορευομένων εἰς πόλεμον. καὶ εἶπε·
faciā mihi nomē τ glorificabor
ποιήσω ἐμαυτῷ ὄνομα καὶ δοξασθήσομαι
in regno: τ debellabo iu-
ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ πολεμήσω τὸν ἰού-
dā τ eos q̄ cū eo: τ sper
δαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐξουδε-
nētes verbū regis. τ addi
νοῦντας τὸν λόγον τοῦ βασιλέως. καὶ προ-
dit: τ ascēderūt cū eo
σέθετο, καὶ ἀνέβη μετ' αὐτοῦ παρεμβο-
impioꝝ fortia ad adiuuādū eū vt fa
λὴ ἀσεβῶν ἰσχυρὰ βοηθῆσαι αὐτῷ ποιῆ-
ceret vltionē in filijs israel. τ
σαι τὴν ἐκδίκησιν ἐν υἱοῖς ἰσραήλ. καὶ

C

A

D

B

E

appropinquauerūt vsq; ad ascēsum bethorō. τ
ἤγγισεν ἕως ἀναβάσεως βαιθωρῶν. καὶ
exiuit iudas in occursum ei cū
ἐξῆλθεν ἰούδας εἰς συνάντησιν αὐτῷ ὀλι-
paucis. vt āt viderūt exercitū veniē
γοστός. ὡς δὲ εἶδον τὴν παρεμβολὴν ἐρχο-
tē in occursum eiu: dixerūt
μένην εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, εἶπον τῷ
iude. qd poterim' pauci existes pu-
ἰούδᾳ. τί δυνησόμεθα ὀλίγοι ὄντες πο-
gnare cōtra multitudinē tantā fortē. τ
λεμῆσαι πρὸς πλῆθος τοσοῦτο ἰσχυρόν. καὶ
nos fatigati sumus ieiuni existēs hodie.
ἡμεῖς ἐκλελύμεθα ἀσιτοῦντες σήμερον.
τ dixit iudas. facile est conclu
καὶ εἶπεν ἰούδας. εὔκοπόν ἐστι συγκλει-
di multos in manib' paucoꝝ τ
σθῆναι πολλοὺς ἐν χερσὶν ὀλίγων, καὶ
nō est differētia in cōspectu celi salua
οὐκ ἔστι διαφορὰ ἐναντίον τοῦ οὐρανοῦ σώ-
re in multis vel i paucis. qm nō in
ζειν ἐν πολλοῖς ἢ ἐν ὀλίγοις. ὅτι οὐκ ἐν
multitudie potētie victoria belli est:
πλήθει δυνάμεως νίκη πολέμου ἐστίν,
sed a celo fortitudo. ipi veniūt
ἀλλ' ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἰσχύς. αὐτοὶ ἔρχον-
cōtra nos multitudie cōtumacie τ ini
ται πρὸς ἡμᾶς πλήθει ὕβρεως καὶ ἀνο-
quitatis vt dispdāt nos τ mulieres
μίας τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς καὶ τὰς γυναῖκας
nras τ filios nros vt spo-
ἡμῶν καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν τοῦ σκυλεῦ-
liēt nos. nos āt pugnam' pro
σαι ἡμᾶς. ἡμεῖς δὲ πολεμοῦμεν περὶ
animab' nris τ legib' nris.
τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ τῶν νομίμων ἡμῶν.
τ ipe cōfringet eos ante fa-
καὶ αὐτὸς συντρίψει αὐτοὺς πρὸ προσώ-
cie nram. vos āt nō timeatis ab
που ἡμῶν. ὑμεῖς δὲ μὴ φοβεῖσθε ἀπ' αὐ-
eis. postq̄ āt cessauit loqui irruit in
τῶν. ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν ἐνήλατο εἰς
eos subito: τ cōtrit' est serō τ
αὐτοὺς ἄφνω, καὶ συνετρίβη σήρων καὶ ἡ
exercit' ei' corā eo. τ
παρεμβολὴ αὐτοῦ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ
psecuti sūt eos in descensu bethorō
ἐδίωκον αὐτοὺς ἐν τῇ καταβάσει βαιθωρῶν
vsq; ad cāpū. τ ceciderūt ab eis
ἕως τοῦ πεδίου. καὶ ἔπεσον ἀπ' αὐτῶν
q̄si viri octingēti. āt reliq fuge
ὡς ἄνδρες ὀκτακόσιοι. οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυ-
rūt in terrā phylistijm. τ incepit timor
γον εἰς γῆν φυλιστιείμ. καὶ ἤρξατο ὁ φόβος
iude τ fratrū ei' τ formido
ἰούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ ἡ πτοὴ
incidere in gētes q̄ in circuitu eo
ἐπιπίπτειν ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ αὐ-
rū: τ appropinquit vsq; ad regē
τῶν. καὶ ἤγγισεν ἕως τοῦ βασιλέως τὸ
nomē eius: τ de prelijs
ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ὑπὲρ τῶν παρατάξεων
iude narrabat oīa gēs. cū āt audiuit
ἰούδα ἐξηγεῖτο πᾶν ἔθνος. ὡς δὲ ἤκουσεν
antiochus rex sermones hos:
ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τού-
irat' est furore. τ misit τ
τους, ὠργίσθη θυμῷ. καὶ ἀπέστειλε καὶ
cōgregauit exercitus oēs re-
συνήγαγε τὰς δυνάμεις πάσας τῆς βα-
gni sui castra fortia val
σιλείας αὐτοῦ παρεμβολὴν ἰσχυρὰν σφό-

appropinquauerūt vsq; ad bethorō: et exiuit iudas obuiam illis cum paucis. Vt autem viderunt exercitum venientem sibi obuiam: dixerunt iude. Quomodo poterimus pauci pugnare contra multitudinem hanc tantam & tam fortem: et nos fatigati sum' ieiunio hodie: et ait iudas. Facile est cōcludi multos in manu paucorū: & non est differentia in conspectu dei celi liberare in multis et in paucis: quoniā non in multitudine exercitus victoria belli: sed de celo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci & superbia: vt disperdant nos et vxores nostras & filios nostros: et vt spolient nos. Nos vero pugnabimus pro animabus nostris & legibus nostris: & ipse dominus conteret eos ante faciem nostrā. Vos autem ne timueritis eos. Vt cessauit autem loqui: insiluit in eos subito. Et contritus est seron & exercitus eius in conspectu ipsius: & persecutus est eū in descensu bethoron vsq; in campum: et ceciderunt ex eis octingenti viri: reliqui autem fugerunt in terram phylistiim. Et cecidit timor iude ac fratrum ei': & formido super omnes gentes in circuitu eorum: & peruenit ad regem nomē eius: & de preliis iude narrabāt omnes gentes. Vt audiuit autem rex antioch' sermones istos iratus est animo: & misit et congregauit exercitum vniuersi regni sui castra fortia valde: et aperuit erarium suum: & dedit stipendia exercitui in annum: et mādauit illis vt essent parati ad omnia: & vidit φ defecit pecunia de thesauris suis: & tributa regionis modica propter dissensionem et plagā quam fecit in terra: vt tolleret legitima que erant a primis diebus: et timuit ne non haberet et semel & bis in sumptus & donaria que dederat ante larga manu: & abundauerat super reges qui ante eum fuerant: & consternatus erat animo valde: & cogitauit ire in persidē et accipere tributa regionum et cōgregare argentum multum: & reliquit lysiam hominem nobilem de genere regali sup negocia regia a flumine euphrate vsq; ad flumen egypti: & vt nutriret antiochum filium suum donec rediret: et tradidit ei medium exercitum et elephantos: et mandauit ei de omnib' que volebat: & de inhabitantibus iudeam & hierusalem: et vt mitteret ad eos exercitum ad conterendam & extirpādam virtutem israel et reliquias hierusalem: et auferendam memoriam eorū de loco: et vt constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum: et sorte distribueret terram eorum: & rex assumpsit partem exercitus residui: et exiuit ab antiochia ciuitate regni sui anno centesimo & quadragesimoseptimo: & transfretauit euphratē

de: τ aperuit gazophylaciū suū τ
δρα. καὶ ἤνοιξε τὸ γαζοφυλάκιον αὐτοῦ καὶ
dedit stipendia exercitib' suis in
ἔδωκεν ὀψώνια ταῖς δυνάμεσιν αὐτοῦ εἰς
annū. τ iussit eis in an
ἐνιαυτόν. καὶ ἐνετείλατο αὐτοῖς εἶναι
nū esse paratos ad oēs necessitatē. τ
εἰς πᾶσαν χρείαν. καὶ
vidit φ defecit pecunia de
εἶδεν ὅτι ἐξέλιπε τὸ ἀργύριον ἀπὸ τῶν
thesauris. τ tributoꝝ collectores regiōis
θησαυρῶν. καὶ οἱ φορολόγοι τῆς χώρας
pauci. ppter dissensionē τ plagā
ὀλίγοι. χάριν τῆς διχοστασίας καὶ πληγῆς
quā fecit in terra: vt tolleret
ἧς κατεσκεύασεν ἐν τῇ γῇ, τοῦ ἆραι τὰ
legē q̄ erat a dieb' primis.
νόμιμα ἃ ἦσαν ἀφ' ἡμερῶν τῶν πρώτων.
τ timuit ne nō haberet vt semel τ
καὶ εὐλαβήθη μὴ οὐκ ἔχῃ ὡς ἅπαξ καὶ
bis ad expēsas τ dona q̄
δὶς εἰς τὰς δαπάνας καὶ τὰ δόματα ἃ
dederat ante larga manu. τ
ἐδίδου ἔμπροσθεν δαψιλεῖ χειρί. καὶ
abūdauerat sup reges
ἐπερίσσευσεν ὑπὲρ τοὺς βασιλεῖς τοὺς
priores liberali manu: τ cōsternat' erat
πρότερον δαψιλεῖ χειρί, καὶ ἠπορεῖτο
anima sua valde. τ cogitauit ire
ψυχῇ αὐτοῦ σφόδρα. καὶ ἐβουλεύσατο τοῦ πο-
in psidē τ accipere
ρευθῆναι εἰς τὴν περσίδα καὶ λαβεῖν τοὺς
tributa regionū: τ cōgregare pecu
φόρους τῶν χωρῶν, καὶ συναγαγεῖν ἀργύ-
niā multā. τ reliqt lysiā hoīem no
ριον πολύ. καὶ κατέλιπε λυσίαν ἄνδρα ἔν-
bilē τ de genere regali: sup
δοξον καὶ ἀπὸ γένους τῆς βασιλείας, ἐπὶ
negocia regia a
τῶν πραγμάτων τοῦ βασιλέως ἀπὸ τοῦ
flumio euphrate: vsq; ad terminos egy
ποταμοῦ εὐφράτου, ἕως τῶν ὁρίων αἰγύ-
pti: τ vt nutriret antiochū filiū suū
πτου, καὶ τρέφειν ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ
quoꝝ rediret ipe. τ tradi
ἕως τοῦ ἐπιστρέψαι αὐτόν. καὶ παρέδω-
dit ei dimidiū exercitū τ
κεν αὐτῷ τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων καὶ
elephātos. τ iussit ei de
τοὺς ἐλέφαντας. καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ πε-
oibus q̄ volebat. τ de
ρὶ πάντων ὧν ἐβούλετο. καὶ περὶ τῶν
inhabitātib' iudeā τ hierlm. vt
κατοικούντων τὴν ἰουδαίαν καὶ ἱερουσαλήμ. ἀπο-
mitteret cōtra eos exercitū vt cōtereret τ
στεῖλαι ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν τοῦ ἐκτρῖψαι καὶ
deleret fortitudinē isrl' τ reliqui
ἐξᾶραι τὴν ἰσχὺν ἰσραὴλ καὶ τὸ κατάλειμ-
as hierl'ꝫ: τ tolleret memoriā eoꝝ
μα ἱερουσαλήμ, καὶ ἆραι τὸ μνημόσυνον αὐτῶν
de loco: τ cōstitueret filios alienī
ἀπὸ τοῦ τόπου, καὶ κατοικίσαι υἱοὺς ἀλλο-
genas in oib' terminis eoꝝ. τ sorte
γενεῖς ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῶν. καὶ κατα-
distribuere terrā illoꝝ. τ rex
κληροδοτῆσαι τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ ὁ βασι-
accepit dimidiū exerci
λεὺς παρέλαβε τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμε-
tuū reliquū. τ pfect' est ab
ων τὰς καταλειφθείσας. καὶ ἀπῆρεν ἀπὸ
antiochia ab vrbe regni sui.
ἀντιοχείας ἀπὸ πόλεως βασιλείας αὐτοῦ.

anno septimo ꝛ q̄dragesimo ꝛ
ἔτους ἑβδόμου καὶ τεσσαρακοστοῦ καὶ
centesimo. ꝛ trāsiuit euphratē flu
ἑκατοστοῦ. καὶ διεπέρασε τὸν εὐφράτην πο
uiū ꝛ perābulabat supiores regio
ταμὸν καὶ διεπορεύετο τὰς ἐπάνω χώ-
nes. ꝛ elegit lysias ptolemeū filiū
ρας. καὶ ἐπέλεξε λυσίας πτολεμαῖον τὸν
dorimenis ꝛ nicanorē ꝛ gorgiā. vi-
δορυμένους καὶ νικάνορα καὶ γοργίαν. ἄν-
ros potētes ex amicis regis
δρας δυνατοὺς τῶν φίλων τοῦ βασιλέ-
ꝛ misit cū eis q̄dragi
ως. καὶ ἀπέστειλε μετ' αὐτῶν τεσσαράκον
ta milia viroꝝ ꝛ septē milia
τα χιλιάδας ἀνδρῶν καὶ ἑπτακισχιλίαν
equitū: vt irēt in terrā iuda ꝛ disp
ἵππον, τοῦ ἐλθεῖν εἰς γῆν ἰούδα καὶ κα-
derēt eā iuxta verbū re
ταφθεῖραι αὐτὴν κατὰ τὸν λόγον τοῦ βασι
gis. ꝛ ꝑfecti sunt cū oī exercitu
λέως. καὶ ἀπῆραν σὺν πάσῃ τῇ δυνάμει
suo ꝛ venerūt. ꝛ castrametati sunt pro-
αὐτῶν καὶ ἦλθον. καὶ παρενέβαλον πλη
pe emmanaū in terra cāpestri. ꝛ
σίον ἐμμαναοὺμ ἐν τῇ γῇ τῇ πεδινῇ. καὶ
audierūt mercatores regionis nomē
ἤκουσαν οἱ ἔμποροι τῆς χώρας τὸ ὄνομα
illoꝝ. ꝛ acceperūt argentū ꝛ auꝝ
αὐτῶν. καὶ ἔλαβον ἀργύριον καὶ χρυσίον
multū valde ꝛ pueros. ꝛ venerūt in
πολὺ σφόδρα καὶ παῖδας. καὶ ἦλθον εἰς
castra vt acciperēt filios isrl̄
τὴν παρεμβολὴν τοῦ λαβεῖν τοὺς υἱοὺς ἰσλ
in suos. ꝛ additi sunt ad eos
εἰς παῖδας. καὶ προσεγενήθησαν πρὸς αὐτοὺς
exercit⁹ syrie ꝛ terre alienigenarū. ꝛ
δύναμις συρίας καὶ γῆς ἀλλοφύλων. καὶ
vidit iudas ꝛ fratres ei⁹: q̄m
εἶδεν ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, ὅτι
multiplicata sūt mala: ꝛ exercit⁹ ca-
ἐπληθύνθη τὰ κακά, καὶ αἱ δυνάμεις πα
strametant in terminis coꝝ. ꝛ
ρεμβάλλουσιν ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῶν. καὶ
cognouerūt verba regis
ἐπέγνωσαν τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως
q̄ ꝑcepit facere ppl'o in ꝑdi
οὓς ἐνετείλατο ποιῆσαι τῷ λαῷ εἰς ἀ-
tionē ꝛ cōsumationē. ꝛ dixit vnus
πώλειαν καὶ συντέλειαν. καὶ εἶπεν ἕκα
q̄sq3 ad ꝓximū suū: erigam⁹
στος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἀναστήσωμεν
deiectionē ppl'i nr̄i. ꝛ pugne
τὴν καθαίρεσιν τοῦ λαοῦ ἡμῶν. καὶ πολε
mus pro ppl'o nr̄o ꝛ san
μήσωμεν περὶ τοῦ λαοῦ ἡμῶν καὶ τῶν ἁγί
ctis. ꝛ cōgregata ē synagoga vt essent pa-
ων. καὶ ἠθροίσθη ἡ συναγωγὴ τοῦ εἶναι ἑτοί
ti in bellū: ꝛ vt orarent
μους εἰς πόλεμον, καὶ τοῦ προσεύξασθαι
ꝛ peterēt miaz ꝛ miserationes. ꝛ hie
καὶ αἰτῆσαι ἔλεον καὶ οἰκτιρμούς. καὶ ἱε-
rusalē erat inhabitata vt desertū. nō erat
ρουσαλὴμ ἦν ἀοίκητος ὡς ἔρημος. οὐκ ἦν
intrās ꝛ exiens de
ὁ εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος ἐκ
natis eius. ꝛ sanctū cō
τῶν γεννημάτων αὐτῆς. καὶ τὸ ἁγίασμα κα
culcatū: ꝛ filii alienigenarū in ar-
ταπατούμενον, καὶ υἱοὶ ἀλλογενῶν ἐν τῇ ἄ-
ce habitatio in gētib⁹. ꝛ ablata ē
κρα κατάλυμα ἐν τοῖς ἔθνεσι. καὶ ἐξήρθη

flumen et perambulabat superiores regiones: et elegit lysias ptolemeum filiū dorimini: & nicanorem & gorgiam viros potētes ex amicis regis: & misit cū eis quadraginta milia virorum & septē milia equitum: vt venirēt in terram iuda et disperderent eam secundum verbum regis. et processerunt vt irent cu3 vniuersa virtute sua: et venerūt et applicuerunt ammau3 in terra campestri: & audierunt mercatores regionum nomen eorum: & acceperunt argentu3 & aurum multum valde: et pueros: et venerunt in castra vt acciperent filios isrl̄ in seruos: et additi sunt ad eos exercit⁹ syrie et terre alienigenarum. et vidit iudas et fratres eius: qa multiplicata sunt mala: & exercitus applicabat ad fines eorum: et cognouerūt verba regis que mandauit populo facere in interitu3 & consumationem. & dixerunt vnusquisq3 ad proximum suum: erigamus deiectionem populi nostri et pugnemus ꝓ populo nostro et sanctis nostris: & cōgregatus est conuentus: vt essent parati in prelium: et vt orarent & peterent misericordia3 et miserationes: & hierusalem non habitabatur: sed erat sicut desertum. Non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis eius: sanctū cōculcabatur: et filii alienigenarum erant in arce ibi erat habitatio gentium. Et ablata ē voluptas a iacob: & defecit ibi tibia & cithara. Et congregati sunt & venerunt in masphat contra hierusalē: quia loc⁹ orationis erat in masphat ante in israel. Et ieiunauerunt illa die: & induerunt se ciliciis: & cinerem imposuerunt capiti suo: et disciderunt vestimenta sua. Et expanderunt libros legis de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulachroru3 suorum: & attulerunt ornamenta sacerdotalia: & primitias & decimas: & suscitauerunt nazareos qui impleuerant dies: et clamauerūt voce magna in celū dicētes. Quid faciemus istis: & quo eos ducemus. Et sancta tua conculcata sunt: & contaminata sunt: & sacerdotes tui facti sunt in luctum & in humilitatem: et ecce nationes conuenerunt aduersum nos vt nos disperdant. Tu scis que cogitant in nos quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum nisi tu de⁹ adiuues nos. Et tubis exclamauerunt voce magna. Et post hec constituit iudas duces populi: tribunos & centuriones: & pentacontarchos & decuriones. Et dixit his qui edificabant domos: & sponsabant vxores: & plantabant vineas & formidolosis: vt redirent vnusquisq3 in domu3 suam secundum legem. Et mouerunt castra & collocauerunt ad austrum ammaum: & ait iudas. Accingimini & estote filii potētes: & estote parati in mane: vt pugnetis aduersus nationes has q̄ conuenerunt disperdere nos. ccccccccccc

ccccccccccccccccccccccccccccccccccccc

ccccccccccccccccccccccccccccccccccccc

delectatio de iacob. ꝛ defecit tibia ꝛ
τέρψις ἐξ ἰακώβ. καὶ ἐξέλιπεν αὐλὸς καὶ
cithara. ꝛ cōgregati sunt ꝛ venerūt in
κινύρα. καὶ συνήχθησαν καὶ ἦλθοσαν εἰς
maspha cōtra hierl'm. q̄m loc⁹
μασσηφὰ κατέναντι ἱλήμ. ὅτι τόπος
orationis in maspha ante in
προσευχῆς εἰς μασσηφὰ τὸ πρότερον τῷ
israel. ꝛ ieiunauerūt in die illo
ἰσραήλ. καὶ ἐνήστευσαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
ꝛ induerūt saccos ꝛ cinerē
καὶ περιεβάλοντο σάκκους καὶ σποδὸν
sup capita ipoꝝ. ꝛ sciderūt
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν. καὶ διέρρηξαν τὰ
vestimēta sua. ꝛ expanderūt libꝛū
ἱμάτια αὐτῶν. καὶ ἐξεπέτασαν τὸ βιβλί
legis de q̄b⁹ scrutabant gētes
ον τοῦ νόμου περὶ ὧν ἐξηρεύνων τὰ ἔθνη τοῦ
inscribere in ipis similitudines
ἐπιγράφειν ἐπ' αὐτῶν τὰ ὁμοιώματα τῶν
idoloꝝ suoꝝ. ꝛ attulerūt vestes
εἰδώλων αὐτῶν. καὶ ἤνεγκαν τὰ ἱμάτια
sacerdotii: ꝛ primitias ꝛ
τῆς ἱερωσύνης, καὶ τὰ πρωτογεννήματα καὶ
decimas. ꝛ suscitauerūt nazareos
τὰς δεκάτας. καὶ ἤγειραν τοὺς ναζηραίους
q̄ impleuerūt dies. ꝛ clamauerūt
οἳ ἐπλήρωσαν τὰς ἡμέρας. καὶ ἐβόησαν
voce in celū dicētes. q̄d facie
φωνῇ εἰς τὸν οὐρανὸν λέγοντες. τί ποιή
mus his ꝛ quo eos duce
σωμεν τούτοις καὶ ποῦ αὐτοὺς ἀπαγά-
mus: ꝛ sancta tua cōculcata sunt:
γωμεν, καὶ τὰ ἅγιά σου καταπεπάτηνται,
ꝛ cōtaminata sūt. ꝛ sacerdotes tui i lu
καὶ βεβήλωνται. καὶ οἱ ἱερεῖς σου ἐν πέν
ctu ꝛ humilitate. ꝛ ecce gētes
θει καὶ ταπεινώσει. καὶ ἰδοὺ τὰ ἔθνη
cōuenerūt cōtra nos vt disperdāt nos. tu
συνῆκται ἐφ' ἡμᾶς τοῦ ἐξᾶραι ἡμᾶς. σὺ
scis q̄ cogitāt cōtra nos. q̄mō pote
οἶδας ἃ λογίζονται ἐφ' ἡμᾶς. πῶς δυνη-
rim⁹ subsistere ante faciē eo-
σόμεθα ὑποστῆναι κατὰ πρόσωπον αὐ
rū: si nō tu adiuues nos? ꝛ exclama-
τῶν, ἐὰν μὴ σὺ βοηθήσῃς ἡμῖν. καὶ ἐσάλπι
uerūt tubis ꝛ clamauerūt voce
σαν ταῖς σάλπιγξι καὶ ἐβόησαν φωνῇ
magna. ꝛ post hoc cōstituit iudas
μεγάλῃ. καὶ μετὰ τοῦτο κατέστησεν ἰούδας
duces ppl'i tribunos ꝛ cē-
ἡγουμένους τοῦ λαοῦ χιλιάρχους καὶ ἑκα
turiones ꝛ pētacontarchos ꝛ de
τοντάρχους καὶ πεντηκοντάρχους καὶ δε
curiones. ꝛ dixerūt edificātib⁹
κάρχους. καὶ εἶπαν τοῖς οἰκοδομοῦσιν
domos ꝛ spōsātib⁹ vxores ꝛ plā
οἰκίας καὶ μνηστευομένοις γυναῖκας καὶ φυ
tātib⁹ vineas ꝛ timidis: reuer
τεύουσιν ἀμπελῶνας καὶ δειλοῖς, ἀποστρέ
ti vnūquēq3 in domū suā fm̄ le
φειν ἕκαστον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ κατὰ τὸν νό
gē. ꝛ recesserūt castra. ꝛ castra-
μον. καὶ ἀπῆρεν ἡ παρεμβολή. καὶ παρε
metati sūt fm̄ meridiē emmaū. ꝛ di-
νεβάλοσαν κατὰ νότον ἐμμαούμ. καὶ εἶ-
xit iudas accingimini ꝛ estote in
πεν ἰούδας περιζώσασθε καὶ γίνεσθε εἰς
filios potētes: ꝛ estote pati in
υἱοὺς δυνατούς, καὶ γίνεσθε ἕτοιμοι εἰς τὸ
mane vt pugnem⁹ cōtra gētes has
πρωῒ τοῦ πολεμῆσαι ἐν τοῖς ἔθνεσι τούτοις

F

G

Deut. 20.b. Iud. 17.a.

cōgregatas aduersus nos vt disp̄dat nos ꝛ
ἐπισυνηγμένοις ἐφ' ἡμᾶς ἐξᾶραι ἡμᾶς καὶ
sancta nr̄a: q̄m meli⁹ nos mo-
τὰ ἅγια ἡμῶν, ὅτι κρεῖσσον ἡμᾶς ἀπο
ri in bello: q̄3 videre mala
θανεῖν ἐν τῷ πολέμῳ, ἢ ἐπιδεῖν τὰ κακὰ
gētis nr̄e ꝛ sctōꝝ. sicut aūt fuerit
τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ τῶν ἁγίων. ὡς δ' ἂν ᾖ
volūtas i celo: sic faciat.
θέλημα ἐν οὐρανῷ, οὕτω ποιήσῃ. Ca. 4.

ET assumpsit gorgias quinq3
Καὶ παρέλαβε γοργίας πεντακι
milia viroꝝ ꝛ mille eq̄tes ele
χιλίους ἄνδρας καὶ χιλίαν ἵππον ἐκλεκ
ctos: ꝛ mouerunt castra nocte: vt
τήν, καὶ ἀπῆρεν ἡ παρεμβολὴ νυκτός, ὥς
applicarēt ad castra
τε ἐπιβαλεῖν ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν
iudeoꝝ ꝛ ꝑcuterēt eos subito: ꝛ
ἰουδαίων καὶ πατάξαι αὐτοὺς ἄφνω, καὶ οἱ
filii arcis erāt illi duces. ꝛ audi
υἱοὶ τῆς ἄκρας ἦσαν αὐτῷ ὁδηγοί. καὶ ἤκου
uit iudas: ꝛ ꝑfect⁹ est ipe ꝛ potētes
σεν ἰούδας, καὶ ἀπῆρεν αὐτὸς καὶ οἱ δυνατοὶ
ad ꝑcutiēdū exercitū regis q̄ i
πατάξαι τὴν δύναμιν τοῦ βασιλέως τὴν ἐν
emmaū. adhuc exercit⁹ dispersi
ἐμμαούμ. ἕως ἔτι αἱ δυνάμεις ἐσκορπισμέ
erāt a castris. ꝛ venit
ναι ἦσαν ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἦλθε
gorgias in castra iuda nocte:
γοργίας εἰς τὴν παρεμβολὴν ἰούδα νυκτός,
ꝛ nullū inuenit: ꝛ q̄rebat illos in mōti
καὶ οὐδένα εὗρε, καὶ ἐζήτει αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρε
b⁹: q̄m dixit fugiūt hi a nobis. ꝛ
σιν, ὅτι εἶπε φεύγουσιν οὗτοι ἀφ' ἡμῶν. καὶ
simul cū die visus ē iudas in cāpo cū
ἅμα ἡμέρᾳ ὤφθη ἰούδας ἐν τῷ πεδίῳ ἐν
trib⁹ milib⁹ viroꝝ. veꝝ tegumēta ꝛ
τρισχιλίοις ἀνδράσι. πλὴν καλύμματα καὶ
gladios nō habebāt sicut volebāt. ꝛ
μαχαίρας οὐκ εἶχον καθὼς ἠβούλοντο. καὶ
viderunt castra gētiū fortia lorica
εἶδον παρεμβολὴν ἐθνῶν ἰσχυρὰν τεθωρα
ta: ꝛ eq̄tatū circueuntē ipā: ꝛ
κισμένην, καὶ ἵππον κυκλοῦσαν αὐτήν, καὶ
hi docti bello. ꝛ dixit iudas
οὗτοι διδακτοὶ πολέμου. καὶ εἶπεν ἰούδας
viris q̄ secū. nō timea
τοῖς ἀνδράσι τοῖς μεθ' αὐτοῦ. μὴ φοβεῖ-
tis multitudinē eoꝝ: ꝛ impetū eo-
σθε τὸ πλῆθος αὐτῶν, καὶ τὸ ὅρμημα αὐ-
rū ne timueritis. memētote q̄mō liberati
τῶν μὴ δειλωθῆτε. μνήσθητε ὡς ἐσώθη-
sunt patres nr̄i in mari rubro:
σαν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν θαλάσσῃ ἐρυθρᾷ,
q̄n ꝑsecut⁹ ē eos pharao in exercitu.
ὅτε ἐδίωξεν αὐτοὺς φαραὼ ἐν δυνάμει.
ꝛ nunc clamem⁹ in celū si mise
καὶ νῦν βοήσωμεν εἰς οὐρανὸν εἰ ἐλεή
rebit nr̄m: ꝛ recordabit testamēti pa-
σει ἡμᾶς, καὶ μνησθήσεται διαθήκης πα
trū ꝛ cōtringet castra
τέρων, καὶ συντρίψει τὴν παρεμβολὴν
hec ante faciē nr̄am hodie.
ταύτην κατὰ πρόσωπον ἡμῶν σήμερον.
ꝛ cognoscēt oēs gētes q̄ est
καὶ γνώσονται πάντα τὰ ἔθνη ὅτι ἐστιν
redimēs ꝛ saluās israel.
ὁ λυτρούμενος καὶ σώζων τὸν ἰσραήλ.
ꝛ eleuauerūt alienigene oculos
καὶ ἦραν οἱ ἀλλόφυλοι τοὺς ὀφθαλμοὺς

A

Exo. 14.g.

B

Infra. 9.b.

C

sancta nostra: quoniam melius est nos mori in bello q̄3 videre mala gentis nostre & sanctorum. Sicut autē fuerit voluntas in celo: sic fiat.

Capitulum quartum.

ET assumpsit gorgias quinq3 milia virorum: et mille equites electos: & mouerūt castra nocte vt applicarēt ad castra iudeorum: & percuterent eos subito. Et filii qui erāt ex arce: erant illis duces. Et audiuit iudas et surrexit ipse & potentes percutere virtutem exercituum regis: qui erant in ammaum. Adhuc enim dispersus erat exercitus a castris. Et venit gorgias in castra iude nocte: & nemine inuenit: & querebat eos in montibus: quonia3 dixit fugiunt hi a nobis. Et cum dies factus esset apparuit iudas in campo cum tribus milib⁹ viroru3 tantum: qui tegumenta & gladios non habebant. Et viderunt castra gentium valida: & loricatos et equitatus in circuitu eorum: & hi docti ad prelium. Et ait iudas viris qui secum erāt. Ne timueritis multitudinem eorum: & impetu3 eorum ne formidetis. Memētote qualiter salui facti sunt patres nostri in mari rubro: cum sequeretur eos pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in celum & miserebitur nostri dominus: & memor erit testamenti patrum nostrorum & conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie: & scient omnes gentes quia est deus q redimat et liberet israel. Et eleuauerūt alienigene oculos suos: & viderunt eos venientes ex aduerso. Et exierūt de castris in prelium & tuba cecinerunt hi q erant cum iuda: & congressi sunt: & cōtrite sunt gentes & fugerunt in campū. Nouissimi autem ceciderūt in gladio: & persecuti sunt eos vsq3 gezeron: & vsq3 in campos idumee et azoti & iamnie: & ceciderunt ex illis vsq3 tria milia virorum. Et reuersus est iudas & exercitus eius sequens eum. Dixitq3 ad populum. Non cōcupiscatis spolia: quia bellum contra nos est: & gorgias & exercitus eius prope nos in montib⁹. Sed state nunc contra inimicos nostros & expugnate eos: et sumetis postea spolia securi. Et adhuc loquente iuda hec: ecce apparuit pars quedam prospiciens de monte. Et vidit gorgias q̄ in fugam cōuersi sunt sui: & succensa sunt castra. Fumus enim qui videbatur declarabat qd factu3 est. Quibus illi conspectis timuerunt valde aspicientes simul & iudam & exercitum in campo paratu3 ad prelium: et fugerunt omnes in campo alienigenarum: & iudas reuersus est ad spolia castrorū. Et acceperūt auru3 multu3: et argentū: & hyacinthū: & purpurā marinā: & opes magnas. Et conuersi hymnum canebant & benedicebant deum in celum quoniam bonus est: quonia3 in seculū misericordia eius. Et facta est sal⁹ magna in israel in die illa. Quicūq3 autē alienigenarū euaserūt venerūt: & nūciauerunt lysie vniuersa q̄ acciderāt.

suos: ꝛ viderunt eos venientes ex ad-
αὐτῶν, καὶ εἶδον αὐτοὺς ἐρχομένους ἐξ ἐναν
uerso. ꝛ exierūt de castris
τίας. καὶ ἐξῆλθον ἐκ τῆς παρεμβολῆς
ad prelium. ꝛ tuba cecinerunt q̄ iuxta iu-
εἰς πόλεμον. καὶ ἐσάλπισαν οἱ παρὰ ἰού-
dā ꝛ cōgressi sunt. ꝛ cōtrite sunt gētes:
δα καὶ συνῆψαν. καὶ συνετρίβησαν τὰ ἔθνη,
ꝛ fugerūt in planiciē. at vltimi
καὶ ἔφυγον εἰς τὸ πεδίον. οἱ δὲ ἔσχατοι
oēs ceciderunt in gladio. ꝛ ꝑsecuti sūt
πάντες ἔπεσον ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἐδίωξαν
eos vsq3 ad assaremoth ꝛ vsq3 ad cam
αὐτοὺς ἕως ἀσαρημὼθ καὶ ἕως τῶν πε
pos idumee ꝛ azoti ꝛ iam-
δίων τῆς ἰδουμαίας καὶ ἀζώτου καὶ ἰαμ-
nias. ꝛ ceciderūt ex eis ad viroꝝ tria
νείας. καὶ ἔπεσον αὐτῶν εἰς ἄνδρας τρι
milia. ꝛ reuersus est iudas ꝛ exer
χιλίους. καὶ ἐπέστρεψεν ἰούδας καὶ ἡ δύ
cit⁹ a ꝑseq̄ndo post eos.
ναμις ἀπὸ τοῦ διώκειν ὄπισθεν αὐτῶν.
ꝛ dixit ad ppl'm. non cōcu
καὶ εἶπε πρὸς τὸν λαόν. μὴ ἐπιθυμή-
piscatis spolia: q̄m bellū ex ad
σητε τῶν σκύλων, ὅτι πόλεμος ἐξ ἐναν-
uerso nostri: ꝛ gorgias ꝛ exercit⁹ in
τίας ἡμῶν, καὶ γοργίας καὶ ἡ δύναμις ἐν
mōte prope nos. sed state nunc con
τῷ ὄρει ἐγγὺς ἡμῶν. ἀλλὰ στῆτε νῦν ἐναν
tra inimicos nr̄os: ꝛ expugna
τίον τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ πολεμή-
te eos. ꝛ post hec accipite
σατε αὐτούς. καὶ μετὰ ταῦτα λάβετε
spolia cū securitate. adhuc cōplen
τὰ σκῦλα μετὰ παρρησίας. ἔτι πληροῦν
te iuda hec apparuit pars q̄dā ꝓspiciēs
τος ἰούδα ταῦτα ὤφθη μέρος τι ἐκκύπτον
de mōte. ꝛ vidit q̄ cōuersi sūt i fugā:
ἐκ τοῦ ὄρους. καὶ εἶδεν ὅτι τετρόπωνται,
ꝛ cōburunt castra. nā
καὶ ἐμπυρίζουσι τὴν παρεμβολήν. ὁ γὰρ
fum⁹ q̄ videbat demōstrabat q̄d factū erat.
καπνὸς θεωρούμενος ἐνεφάνιζε τὸ γεγονός. οἱ
at hec cōspiciētes timuerunt valde.
δὲ ταῦτα συνιδόντες ἐδειλώθησαν σφόδρα.
aspiciētes aūt ꝛ iuda castra
συνιδόντες δὲ καὶ τὴν ἰούδα παρεμβολὴν
in planicie pata in ꝓliū: fuge
ἐν τῷ πεδίῳ ἑτοίμην εἰς παράταξιν, ἔφυ
runt oēs in terrā alienigenaꝝ. ꝛ iudas
γον πάντες εἰς γῆν ἀλλοφύλων. καὶ ἰούδας
reuersus est ad spoliū castro
ἀνέστρεψεν ἐπὶ τὴν σκυλείαν τῆς παρεμβο
rum. ꝛ acceperūt aurū multū ꝛ argētum
λῆς. καὶ ἔλαβον χρυσίον πολὺ καὶ ἀργύριον
ꝛ hyacinthu3 ꝛ purpurā marinā ꝛ
καὶ ὑάκινθον καὶ πορφύραν θαλασσίαν καὶ
diuitias magnas. ꝛ reuersi laudabāt
πλοῦτον μέγαν. καὶ ἐπιστραφέντες ὕμνουν
ꝛ bn̄dicebāt in celum: q̄m bonu3: q̄m in
καὶ εὐλόγουν εἰς οὐρανόν, ὅτι καλόν, ὅτι εἰς
seculu3 mia ei⁹. ꝛ facta ē saluatio
τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ. καὶ ἐγενήθη σωτηρία
magna in israel in die illa. q̄cūq3
μεγάλη τῷ ἰσραὴλ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. ὅσοι
āt alienigenaꝝ saluati sunt veniē
δὲ τῶν ἀλλοφύλων διεσώθησαν παρα-
tes nuntiauerūt lysie oīa
γενηθέντες ἀπήγγειλαν τῷ λυσίᾳ πάν-
q̄ acciderant.
τα τὰ συμβεβηκότα. cccccccccccc

ille autem audiens confusus est & deficiebat. quia non
ὁ δὲ ἀκούσας συνεχύθη καὶ ἠθύμει. ὅτι οὐχ
qualia voluit talia facta sunt in israel.
οἷα ἤθελε, τοιαῦτα ἐγεγόνει τῷ ἰσραήλ.
& non qualia precepit ei rex
καὶ οὐχ οἷα ἐνετείλατο αὐτῷ ὁ βασιλεύς
euenerunt. & in sequenti anno congre-
ἐξέβη. καὶ ἐν τῷ ἐρχομένῳ ἐνιαυτῷ συνελό-
gauit virorum electorum sexaginta mi-
χησεν ἀνδρῶν ἐπιλέκτων ἑξήκοντα χιλιά-
lia & quinque milia equitum vt debel-
δας καὶ πεντακισχιλίαν ἵππον ὥστε ἐκπο-
laret eos. & venerunt in idumeam:
λεμῆσαι αὐτούς. καὶ ἦλθον εἰς τὴν ἰδουμαίαν,
& castrametati sunt in bethsoris. & occur-
καὶ παρενέβαλον ἐν βαιθσούροις. καὶ συνήν-
rit eis iudas cum decem milibus vi-
τησεν αὐτοῖς ἰούδας ἐν δέκα χιλιάσιν ἀν-
rorum: & vidit castra fortia. &
δρῶν, καὶ εἶδε τὴν παρεμβολὴν ἰσχυράν. καὶ
orauit & dixit. benedictus es saluator
προσηύξατο καὶ εἶπεν. εὐλογητὸς εἶ ὁ σωτὴρ
israel qui contriuisti impetum potentis in
ἰσραὴλ ὁ συντρίψας τὸ ὅρμημα τοῦ δυνατοῦ ἐν
manu serui tui dauid: & tradidisti
χειρὶ τοῦ δούλου σου δαυίδ, καὶ παρέδωκας
castra alienigenarum in manus
τὴν παρεμβολὴν τῶν ἀλλοφύλων εἰς χεῖρας
ionathe filii saul & ferentis arma
ἰωνάθου υἱοῦ σαοὺλ καὶ τοῦ αἴροντος τὰ σκεύη
eius. conclude exercitum hunc
αὐτοῦ. σύγκλεισον τὴν παρεμβολὴν ταύτην
in manu populi tui israel. & confundantur
ἐν χειρὶ λαοῦ σου ἰσραήλ. καὶ αἰσχυνθήτωσαν
in exercitu & equitatu suo. da
ἐπὶ τῇ δυνάμει καὶ τῇ ἵππῳ αὐτῶν. δὸς
eis timorem: & liquefac audaciam fortitudinis e-
αὐτοῖς δειλίαν, καὶ τῆξον θράσος ἰσχύος αὐ-
orum & commoueantur contritione sua.
τῶν καὶ σαλευθήτωσαν τῇ συντριβῇ αὐτῶν.
deiice illos gladio diligentium te:
κατάβαλε αὐτοὺς ῥομφαίᾳ ἀγαπώντων σε,
& laudent te omnes scientes
καὶ αἰνεσάτωσάν σε πάντες οἱ εἰδότες τὸ
nomen tuum in hymnis. & congressi sunt adinui-
ὄνομά σου ἐν ὕμνοις. καὶ συνέβαλον ἀλλή-
cem. & ceciderunt de castris lysie
λοις. καὶ ἔπεσον ἐκ τῆς παρεμβολῆς λυσίου
ad quinque milia virorum. & ceciderunt ex
εἰς πεντακισχιλίους ἄνδρας. καὶ ἔπεσον ἐξ
aduerso eorum. videns autem lysias factam
ἐναντίας αὐτῶν. ἰδὼν δὲ λυσίας τὴν γενομένην
fugam sui exercitus: exercitus autem iude
τροπὴν τῆς αὐτοῦ συντάξεως, τῆς δὲ ἰούδα
factam audaciam: & quomodo parati sunt vel
τὸ γεγενημένον θάρσος, καὶ ὡς ἕτοιμοί εἰσιν ἢ
viuere vel mori generose: profectus est in antio
ζῆν ἢ τεθνηκέναι γενναίως, ἀπῆρεν εἰς ἀντι-
chiam: & elegit milites: & multiplicans
όχειαν, καὶ ἐξενολόγει, καὶ πλεονάσας τὸν
factum exercitum cogitabat iterum fa-
γενηθέντα στρατὸν ἐλογίζετο πάλιν γενη-
ctum venire in iudeam.
θέντα παραγενέσθαι εἰς τὴν ἰουδαίαν.
dixit autem iudas & fratres eius. ecce
εἶπε δὲ ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. ἰδοὺ
contriti sunt inimici nostri: ascendamus ad
συνετρίβησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν, ἀναβῶμεν κα-
purgandum sancta & renouare. & congregata
θαρίσαι τὰ ἅγια καὶ ἐγκαινίσαι. καὶ συνήχ-
sunt castra omnia: & ascenderunt in
θη ἡ παρεμβολὴ πᾶσα, καὶ ἀνέβησαν εἰς

Quibus ille auditis: consternatus animo deficiebat: quod non qualia voluit talia contigerunt in israel: & qualia mandauit rex. Et sequenti anno congregauit lysias virorum electorum sexaginta milia: et equitum quinque milia: vt debellaret eos. Et venerunt in iudeam: & castra posuerunt in bethoron: & occurrit illis iudas cum decem milibus viris: & viderunt exercitum fortem: et orauit & dixit. Benedictus es saluator israel qui contriuisti impetum potentis in manu serui tui dauid: & tradidisti castra alienigenarum in manu ionathe filii saul et armigeri eius. Conclude exercitum istum in manu populi tui israel: & confundatur in exercitu suo & equitibus. Da illis formidinem & tabefac audaciam virtutis eorum: & commoueantur contritione sua. Deiice illos gladio diligentium te: & collaudent te omnes qui nouerunt nomen tuum in hymnis. Et commiserunt prelium: & ceciderunt de exercitu lysie quinque milia virorum. Videns autem lysias suorum fugam: & iudeorum audaciam: & quod parati sunt aut viuere aut mori fortiter: abiit antiochiam & elegit milites: vt multiplicati rursus venirent in iudeam. Dixit autem iudas et fratres eius. Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta et renouare. Et congregatus est omnis exercitus: & ascenderunt in montem syon. Et viderunt sanctificationem desertam: et altare prophanatum: & portas exustas: et in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montibus: et pastophoria diruta. Et sciderunt vestimenta sua: et planxerunt planctu magno et imposuerunt cinerem super caput suum: et ceciderunt in faciem super terram: & exclamauerunt tubis signorum: et clamauerunt in celum. Tunc ordinauit iudas viros vt pugnarent aduersus eos qui erant in arce: donec emundarent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula voluntatem habentes in lege dei: et mundauerunt sancta: & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitauit de altari holocaustorum quod prophanatum erat: quid de eo faceret. Et incidit illi consilium bonum vt destrueret illud: ne forte illis esset in opprobrium: quia contaminauerunt illud gentes & demoliti sunt illud. Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto: quoadusque veniret propheta & responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem: et edificauerunt altare nouum secundum illud quod fuit prius: & edificauerunt sancta: & que intra domum erant intrinsecus: & edem & atria sanctificauerunt. Et fecerunt vasa sancta noua: & intulerunt candelabrum & altare incensorum: & mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare: & accenderunt lucernas que super candelabrum erant: & lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes et appenderunt velamina:

montem sion: & viderunt sanctum desolatum
ὄρος σιών. καὶ εἶδον τὸ ἁγίασμα ἠρημωμένον
& altare contaminatum: & por-
καὶ τὸ θυσιαστήριον βεβηλωμένον, καὶ τὰς πύ-
tas combustas. & in atriis plantas
λας κατακεκαυμένας. καὶ ἐν ταῖς αὐλαῖς φυ-
natas vt in sylua vel vt in aliquo mon-
τὰ πεφυκότα ὡς ἐν δρυμῷ ἢ ὡς ἐν ἑνὶ τῶν ὀρέ-
tium. & pastophoria diruta. & scide-
ων. καὶ τὰ παστοφόρια καθῃρημένα. καὶ διέρρη-
runt vestimenta sua: & planxerunt plan-
ξαν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκόψαντο κοπε-
ctu magno. & imposuerunt cinerem super ca-
τὸν μέγαν. καὶ ἐπέθεντο σποδὸν ἐπὶ τὴν κε-
put suum. & ceciderunt in faciem
φαλὴν αὐτῶν. καὶ ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον
super terram. & exclamauerunt tubis
ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἐσάλπισαν ταῖς σάλπιγ-
signorum. & clamauerunt in celum.
ξι τῶν σημασιῶν. καὶ ἐβόησαν εἰς τὸν οὐρανόν.
tunc precepit iudas viris oppugnare
τότε ἐπέταξεν ἰούδας ἀνδράσι πολεμεῖν
eos qui in arce quoad purgaret sancta. &
τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ ἕως καθαρίσῃ τὰ ἅγια. καὶ
elegit sacerdotes sine macula volentes in lege:
ἐπέλεξεν ἱερεῖς ἀμώμους θελητὰς νόμου,
& mundauerunt sancta: & tulerunt la-
καὶ ἐκαθάρισαν τὰ ἅγια, καὶ ἦραν τοὺς λί-
pides contaminationis in locum immundum.
θους τοῦ μιασμοῦ εἰς τόπον ἀκάθαρτον.
& cogitauerunt de altari
καὶ ἐβουλεύσαντο περὶ τοῦ θυσιαστηρίου τῆς
holocausti contaminato quid illi
ὁλοκαυτώσεως τοῦ βεβηλωμένου τί αὐτῷ
facerent. & incidit illis consilium bo-
ποιήσωσι. καὶ ἔπεσεν αὐτοῖς βουλὴ ἀγα-
num: vt destruerent illud ne esset illis in
θή, καθελεῖν αὐτὸ μήποτε γένηται αὐτοῖς εἰς
opprobrium: quia contaminauerunt gentes illud. & destru-
ὄνειδος, ὅτι ἐμίαναν τὰ ἔθνη αὐτό. καὶ καθεῖ-
xerunt altare: & reposuerunt lapides
λον τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀπέθεντο τοὺς λίθους
in monte domus in loco apto:
ἐν τῷ ὄρει τοῦ οἴκου ἐν τόπῳ ἐπιτηδείῳ,
quoadusque veniret propheta ad respon-
μέχρι τοῦ παραγενηθῆναι προφήτην τοῦ ἀπο-
dendum de eis. & acceperunt lapides
κριθῆναι περὶ αὐτῶν. καὶ ἔλαβον λίθους
integros secundum legem. & edificaue-
ὁλοκλήρους κατὰ τὸν νόμον, καὶ ᾠκοδόμη-
runt altare nouum secundum pri-
σαν τὸ θυσιαστήριον καινὸν κατὰ τὸ πρότε-
us. & edificauerunt sancta & que intra
ρον. καὶ ᾠκοδόμησαν τὰ ἅγια καὶ τὰ ἐντὸς
domum: & atria sanctificauerunt. & fece-
τοῦ οἴκου, καὶ τὰς αὐλὰς ἡγίασαν. καὶ ἐποί-
runt vasa sancta noua. & intule-
ησαν τὰ σκεύη τὰ ἅγια καινά. καὶ εἰσήνεγ-
runt candelabrum & altare
καν τὴν λυχνίαν καὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν
holocaustorum & incensorum &
ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυμιαμάτων καὶ τὴν
mensam in templum. & incenderunt super
τράπεζαν εἰς τὸν ναόν. καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ
altare: & accenderunt lucernas
τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἐξῆψαν τοὺς λύχνους
que in candelabro & illuxerunt in
τοὺς ἐπὶ τῆς λυχνίας καὶ ἔφαινον ἐν
templo. & imposuerunt super mensam
τῷ ναῷ. καὶ ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν τράπεζαν
panes. & extenderunt velamina
ἄρτους. καὶ ἐξεπέτασαν τὰ καταπετάσματα

1. Re. 7. f. 1. Re. 14. b.

& perfecerunt omnia opera que fece-
καὶ ἐτέλεσαν πάντα τὰ ἔργα ἃ ἐποίη-
runt. & mane surrexerunt prima luce quinta
σαν. καὶ ὤρθρισαν τὸ πρωῒ τῇ πέμπτῃ
& vicesima mensis noni. hic
καὶ εἰκάδι τοῦ μηνὸς τοῦ ἐνάτου. οὗτος ὁ
mensis chasleu octaui & quadragesimi
μὴν χασελεῦ τοῦ ὀγδόου καὶ τεσσαρακοστοῦ
& centesimi anni. & obtulerunt sacrificium se-
καὶ ἑκατοστοῦ ἔτους. καὶ ἀνήνεγκαν θυσίαν κα-
cundum legem super altare holocau-
τὰ τὸν νόμον ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τῶν ὁλοκαυ-
storum nouum quod fecerunt. secundum
τωμάτων τὸ καινὸν ὃ ἐποίησαν. κατὰ τὸν
tempus secundum diem in qua contaminauerunt
καιρὸν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ ἐβεβήλωσαν
illud gentes: in illa renouatum est in canticis
αὐτὸ τὰ ἔθνη, ἐν ἐκείνῃ ἐνεκαινίσθη ἐν ᾠδαῖς
& citharis & cinyris & in cymbalis.
καὶ κιθάραις καὶ κινύραις καὶ ἐν κυμβάλοις.
& ceciderunt omnis populus super faciem
καὶ ἔπεσον πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ πρόσωπον
& adorauerunt & benedixerunt in ce-
καὶ προσεκύνησαν καὶ εὐλόγησαν εἰς οὐρα-
lum eum qui prosperauit eis. & fecerunt
νὸν τὸν εὐοδώσαντα αὐτοῖς. καὶ ἐποίησαν
dedicationem altaris diebus
τὸν ἐγκαινισμὸν τοῦ θυσιαστηρίου ἡμέρας
octo. & obtulerunt holocausta cum
ὀκτώ. καὶ προσήνεγκαν ὁλοκαυτώματα με-
letitia. & sacrificauerunt sacrificium salutationis
τ' εὐφροσύνης. καὶ ἔθυσαν θυσίαν σωτηρίου
& laudis. & ornauerunt quod secundum
καὶ αἰνέσεως. καὶ κατεκόσμησαν τὸ κατὰ
faciem templi coronis aureis &
πρόσωπον τοῦ ναοῦ στεφάνοις χρυσοῖς καὶ
scutulis. & dedicauerunt portas
ἀσπιδίσκαις. καὶ ἐνεκαίνισαν τὰς πύλας
& pastophoria & ianuas posuerunt eis. &
καὶ τὰ παστοφόρια καὶ ἐθύρωσαν αὐτά. καὶ
fuit letitia magna in populo val-
ἐγενήθη εὐφροσύνη μεγάλη ἐν τῷ λαῷ σφό-
de. & auersum est opprobrium gentium. & sta-
δρα. καὶ ἀπεστράφη ὄνειδος ἐθνῶν. καὶ ἔστη-
tuit iudas & fratres eius & om-
σεν ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶ-
nis ecclesia israel: vt agant di-
σα ἐκκλησία ἰσραήλ, ἵνα ἄγωνται αἱ ἡμέ-
es dedicationis altaris in tem-
ραι ἐγκαινισμοῦ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τοῖς και-
poribus eorum annum secundum annum per dies
ροῖς αὐτῶν ἐνιαυτὸν κατ' ἐνιαυτὸν ἡμέρας
octo a quinta & vigesima men-
ὀκτὼ ἀπὸ τῆς πέμπτης καὶ εἰκάδος τοῦ μη-
sis chasleu cum letitia & gau-
νὸς χασελεῦ μετ' εὐφροσύνης καὶ χα-
dio. & edificauerunt in tempore illo
ρᾶς. καὶ ᾠκοδόμησαν ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ
montem sion in circuitu muros altos & tur-
τὸ ὄρος σιὼν κυκλόθεν τείχη ὑψηλὰ καὶ πύρ-
res fortes: ne forte aduenientes
γους ἰσχυρούς, μήποτε παραγενηθέντα τὰ
gentes conculcarent eos: vt fecerunt
ἔθνη καταπατήσωσιν αὐτά, ὡς ἐποίησαν
prius. & collocauerunt illic exercitum
τὸ πρότερον. καὶ ἐπέταξαν ἐκεῖ δύναμιν τη-
vt seruarent illum. & muniuerunt illum ad custodiendam
ρεῖν αὐτό. καὶ ὠχύρωσαν αὐτὸ τηρεῖν τὴν
bethsuram vt haberet populus munitionem con-
βαιθσούραν τοῦ ἔχειν τὸν λαὸν ὀχύρωμα κα-
tra faciem idumee.
τὰ πρόσωπον τῆς ἰδουμαίας. Ca. 5.

et consummauerunt omnia opera que fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quinta & vicesima die mensis noni: hoc est mensis casleu centesimi quadragesimi octaui anni: & obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum nouum quod fecerunt. Secundum tempus & secundum diem in qua contaminauerunt illud gentes: in ipsa renouatum est in canticis & citharis & cynaris & cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem: & adorauerunt & benedixerunt in celum eum qui prosperauit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo: & obtulerunt holocausta cum leticia: & salutaria laudis. Et ornauerunt faciem templi coronis aureis & scutulis: & dedicauerunt portas & pastophoria: & imposuerunt eis ianuas. Et facta est leticia in populo magna valde: & auersum est opprobrium gentium. Et statuit iudas & fratres eius: & vniuersa ecclesia israel: vt agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo: a quinta & vicesima die mensis casleu cum leticia & gaudio. Et edificauerunt in tempore illo montem syon: & per circuitum muros altos & turres firmas: nequando venirent gentes & conculcarent eum sicut antea fecerunt: et collocauit illic exercitum vt seruarent eum: & muniuit eum ad custodiendum bethsuram: vt haberet populus munitionem contra faciem idumee.

Capitulum quintum.

Et factum est vt audierunt gentes in circuitu: quia edificatum est altare et sanctuarium sicut prius: irate sunt valde et cogitabant tollere genus iacob: qui erant inter eos: & ceperunt occidere de populo & persequi. Et debellabat iudas filios esau in idumea: et eos qui erant in arabathane: quia circumsedebant israelitas: & percussit eos plaga magna. Et recordatus est maliciam filiorum bean: qui erant populo in laqueum & in scandalum insidiantes ei in via: et conclusi sunt ab eo in turribus: & applicuit ad eos: & anathematizauit eos: & incendit turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant. et transiuit ad filios ammon: & inuenit manum fortem & populum copiosum: & timotheum ducem ipsorum: et commisit cum eis prelia multa: & contriti sunt in conspectu eorum: & percussit eos: & cepit gazer ciuitatem et filias eius: & reuersus est in iudeam. Et congregate sunt gentes que sunt in galaad aduersus israelitas qui erant in finibus eorum: vt tollerent eos: & fugerunt in dathema munitionem: & miserunt litteras ad iudam & fratres eius dicentes. Congregate sunt aduersum nos gentes per circuitum: vt nos auferant & parant venire & occupare munitionem in quam confugimus: & timotheus est dux exercitus eorum. Nunc ergo veni & eripe nos de manibus eorum quia cecidit multitudo de nobis. Et omnes fratres nostri qui erant in locis tubin interfecti sunt: & captiuas duxerunt vxores eorum & natos & spolia:

Et factum est quando audierunt gentes in
Καὶ ἐγένετο ὅτε ἤκουσαν τὰ ἔθνη κυ-
circuitu quod edificatum est altare. & de-
κλόθεν ὅτι ᾠκοδομήθη τὸ θυσιαστήριον. καὶ ἐνε-
dicatum est sanctuarium sicut prius: &
καινίσθη τὸ ἁγίασμα ὡς τὸ πρότερον, καὶ
irate sunt valde & cogitauerunt
ὠργίσθησαν σφόδρα καὶ ἐβουλεύσαντο τοῦ
tollere genus iacob qui erant in medio eo-
ἆραι τὸ γένος ἰακὼβ τοὺς ὄντας ἐν μέσῳ αὐ-
rum. & ceperunt occidere in populo &
τῶν. καὶ ἤρξαντο τοῦ θανατοῦν ἐν τῷ λαῷ καὶ
auferre. & bellabat iudas contra
ἐξαίρειν. καὶ ἐπολέμει ἰούδας πρὸς τοὺς
filios esau in idumea acrabattinam
υἱοὺς ἠσαῦ ἐν τῇ ἰδουμαίᾳ τὴν ἀκραβαττίνην
quia circumsedebant israel. & percussit
ὅτι περιεκάθηντο τὸν ἰσραήλ. καὶ ἐπάταξεν
eos plaga magna. & compressit e-
αὐτοὺς πληγὴν μεγάλην. καὶ συνέστειλεν αὐ-
os: & accepit spolia eorum. & recor-
τούς. καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν. καὶ ἐμνή-
datus est malitie filiorum bean. qui fuerunt populo
σθη τῆς κακίας υἱῶν βαιάν. οἳ ἦσαν τῷ λαῷ
in laqueum & in scandalum in insi-
εἰς παγίδα καὶ εἰς σκάνδαλον ἐν τῷ ἐνε-
diando eos in viis: & conclusi
δρεύειν αὐτοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς, καὶ διεκλείσθη-
sunt ab eo in turribus. & castra-
σαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τοὺς πύργους. καὶ παρε-
metatus est contra eos: & anathematizauit il-
νέβαλεν ἐπ' αὐτούς, καὶ ἀνεθεμάτισεν αὐ-
los. & combussit turres eius in
τοὺς καὶ ἐνεπύρισε τοὺς πύργους αὐτῆς ἐν
igne cum omnibus qui ibi erant. & transiuit
πυρὶ σὺν πᾶσι τοῖς ἐνοῦσι. καὶ διεπέρασεν
ad filios ammon. & inuenit manum for-
ἐπὶ τοὺς υἱοὺς ἀμμών. καὶ εὗρε χεῖρα κρα-
tem & populum multum & timotheum ducem
ταιὰν καὶ λαὸν πολὺν καὶ τιμόθεον ἡγούμε-
illorum. & commisit contra eos prelia
νον αὐτῶν. καὶ συνῆψε πρὸς αὐτοὺς πολέμους
multa. & contriti sunt ante faciem
πολλούς. καὶ συνετρίβησαν πρὸ προσώπου
illius & percussit eos. & cepit
αὐτοῦ καὶ ἐπάταξεν αὐτούς. καὶ προκατελά-
gazer & filias eius. &
βετο τὴν γαζὴρ καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς. καὶ
reuersus est in iudeam. & congregate
ἀνέστρεψεν εἰς τὴν ἰουδαίαν. καὶ ἐπισυνήχ-
sunt gentes in galaad contra isra-
θησαν τὰ ἔθνη τὰ ἐν τῇ γαλαὰδ ἐπὶ τὸν ἰσρα-
el qui erant in finibus eorum vt tollerent
ὴλ τοὺς ὄντας ἐπὶ τοῖς ὁρίοις αὐτῶν τοῦ ἐξᾶραι
eos. & fugerunt in dathema arcem.
αὐτούς. καὶ ἔφυγον εἰς δάθεμα τὸ ὀχύρωμα.
& miserunt litteras ad iudam &
καὶ ἀπέστειλαν γράμματα πρὸς ἰούδαν καὶ
fratres eius dicentes. congregate
τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ λέγοντες. ἐπισυνηγμένα
sunt contra nos gentes que in circuitu nostro vt tol-
ἐστὶν ἐφ' ἡμᾶς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν τοῦ ἐξᾶ-
lant nos. & parant venire & cape-
ραι ἡμᾶς. καὶ ἑτοιμάζονται ἐλθεῖν καὶ προκα-
re munitionem in quam confugi-
ταλαβέσθαι τὸ ὀχύρωμα εἰς ὃ κατεφύγο-
mus. & timotheus dux est castrorum
μεν. καὶ τιμόθεος ἡγεῖται τῆς παρεμβολῆς
eorum. nunc igitur veniens libera nos de manu
αὐτῶν. νῦν οὖν ἐλθὼν ἐξελοῦ ἡμᾶς ἐκ χειρὸς
eorum: quia cecidit de nobis multitudo &
αὐτῶν, ὅτι πέπτωκεν ἐξ ἡμῶν πλῆθος καὶ

& peremerunt illic fere mille viros. Et adhuc epistole legebantur. Et ecce alii nuncii venerunt de galilea conscissis tunicis nunciantes: secundum verba hec: dicentes conuenisse aduersum se: a ptolomaide & tyro & sidone: & repleta est omnis galilea alienigenis vt nos consumant. Vt audiuit autem iudas & populus sermones istos: cōuenit ecclesia magna cogitare quid faceret fratribus suis qui in tribulatione erant: & expugnabantur ab eis. Dixitq; iudas simoni fratri suo. Elige tibi viros: & vade et libera fratres tuos in galilea. Ego autem & frater meus ionathas ibimus in galaaditim. Et reliquit iosephum filium zacharie: & azariam duces populi cū residuo exercitu in iudea ad custodiam: & precepit illis dicēs. Preestote populo huic: & nolite bellum cōmittere aduersum gentes donec reuertamur. Et data sūt simoni virorū tria milia vt iret i galileā: iude antem octo milia in galaaditim: et abiit simon in galileam: & cōmisit p̄lia multa cum gentibus: et cōtrite sunt gentes a facie eius: & persecutus est eos vsq; ad portam ptolemaidis. Et ceciderunt de gentibus fere tria milia virorū: & accepit spolia eorum. Et assumpsit eos qui erant in galilea: & in arbatis cū vxoribus & natis: et omnibus que erāt illis: & adduxit in iudeam cum leticia magna. Et iudas machabeus & ionathas frater eius transierunt iordanem: & abierunt viam trium dierum in deserto. Et occurrerunt eis nabuthei & susceperunt eos pacifice: et narrauerūt eis omnia que acciderant fratribus eorū in galaaditide: & quia multi ex eis comprehensi sunt in barasa & abosor: & in alimis: & in casphor: et mageth: & carnaim. He omnes ciuitates munite et magne. Sed et in ceteris ciuitatibus galaaditidis tenentur comprehensi: et in crastinum constituerunt admouere exercitum ciuitatibus his: et comprehendere & tollere eos in vna die. Et conuertit iudas & exercitus eius viam in desertū bozor repente: & occupauit ciuitatem & occidit omnem masculum in ore gladii: et accepit omnia spolia eorum: & succendit eam igni: et surrexerunt inde nocte et ibant vsq; ad munitionem. Et factum est diluculo cum eleuassent oculos suos: et ecce populus multus cuius non erat numerus: portātes scalas et machinas vt comprehenderent munitionem et expugnarent eos. Et vidit iudas quia cepit bellum: et clamor belli ascendit ad celū sicut tuba: et clamor magnus de ciuitate: et dixit exercitui suo. Pugnate hodie pro fratribus vestris. Et venit tribus ordinib9 post eos: & exclamauerunt tubis et clamauerūt in oratione: et cognouerunt

C

D

E

F

Nu. 20 c.

castra timothei quia machabeus est: & refugerūt a facie eius: & percusserūt eos plaga magna: & ceciderunt ex eis i die illa fere octo milia virorū. Et diuertit iudas in masfa: et expugnauit & cepit eam: et occidit omnem masculum eius: & sumpsit spolia eius et succendit eam igni. Inde perrexit & cepit casbō: & mageth & bosor: et reliquas ciuitates galaaditidis. Post hec autem verba cōgregauit timotheus exercitum alium: & castra posuit cōtra raphan trans torrentem. Et misit iudas speculari exercitum: et nunciauerunt ei dicētes: quia conuenerunt ad eum omnes gentes q̄ in circuitu nostro sunt: et exercit9 multus nimis. Et arabas cōduxerunt in auxilium sibi et castra posuerunt trās torrentem: parati ad te venire in prelium: & abiit iudas obuiam illis. Et ait timotheus principibus exercitus sui. Cum appropinquauerit iudas et exercitus ei9 ad torrentem aque: si transierit ad nos prior: non poterimus sustinere eū: qa potens poterit aduersum nos. Si vero timuerit trāsire & posuerit castra extra flumen: transfretemus ad eos: & poterimus aduersus illum. Vt autem appropinquauit iudas ad torrentē aque: statuit scribas populi secus torrentem: et mādauit eis dicens. Neminem hominum reliqueritis: sed veniant omnes in prelium: & transfretauit ad illos prior: & omnis populus post eū: & contrite sūt omnes gentes a facie eorum: et proiecerunt arma sua: & fugerunt ad phanū quod erat in carnaim. Et occupauit ipsam ciuitatem: & phanum succendit igni cum omnibus que erant in ipso. Et oppressa est carnaim: & non potuit sustinere contra faciem iude. Et congregauit iudas vniuersos israelitas qui erant in galaaditide a minimo vsq; ad maximū: & vxores eorum: & natos et exercitū magnum valde: vt venirent in terram iude. Et venerunt vsq; ad ephrō: & hec ciuitas magna in ingressu posita munita valde. Et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra: sed per medium iter erat: & incluserunt se qui erant in ciuitate: & obstruxerunt portas lapidibus: & misit ad eos iudas verbis pacificis dicens. Transeamus per terram vestram vt eamus in terram nostram: & nemo vobis nocebit: tantum pedibus transibimus: & nolebant eis aperire. Et precepit iudas predicari in castris: vt applicarent vnusquisq; in quo erat loco: & applicuerunt se viri virtutis: & oppugnauit ciuitatem illam tota die & tota nocte: E tradita est ciuitas in manu ei9. Et peremerunt omnem masculum in ore gladii: & eradicauit eam: & accepit spolia eius & transiuit per totam ciuitatem super interfectos. Et transgressi sunt iordanem in campo magno cōtra faciē bethsan. & erat

iudas cōgregās extremos ⁊
Ἰούδας ἐπισυνάγων τοὺς ἐσχατίζοντας καὶ
adhortās pplm per totā
παρακαλῶν τὸν λαὸν κατὰ πᾶσαν τὴν
viā: donec venit in terrā iuda. ⁊ aſcēde
ὁδόν, ἕως οὗ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰούδα. καὶ ἀνέβη
rūt in mōtē ſiō in letitia ⁊ gau
σαν εἰς τὸ ὄρος Σιὼν ἐν εὐφροσύνῃ καὶ χα
dio. ⁊ adduxerūt holocauſta: q̄a nō
ρᾷ. καὶ προσήγαγον ὁλοκαυτώματα, ὅτι οὐκ
cecidit de eis vll⁹ donec reuerſi
ἔπεσεν ἐξ αὐτῶν οὐθεὶς ἕως τοῦ ἐπιστρέ
ſunt in pace. ⁊ in dieb⁹ q̄b⁹ erat
ψαι ἐν εἰρήνῃ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις αἷς ἦν
iudas ⁊ ionathas in galaad: ⁊ ſi=
Ἰούδας καὶ Ἰωνάθαν ἐν τῇ Γαλαάδ, καὶ Σί
mō frater ei⁹ in galilea cōtra
μων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατὰ
faciē ptolemaidis: audiuit ioſeph
πρόσωπον Πτολεμαΐδος, ἤκουσεν Ἰωσὴφ ὁ
fili⁹ zacharie ⁊ azarias pncipes exer
τοῦ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίας ἄρχοντες τῆς δυ
cit⁹ facinora ⁊ prelioꝝ
νάμεως τῶν ἀνδραγαθιῶν καὶ τοῦ πολέμου
q̄lia fecerāt: ⁊ dixerūt. faciam⁹ ⁊
οἷα ἐποίησαν, καὶ εἶπαν· ποιήσωμεν καὶ
ipſi nobis nomē. ⁊ eam⁹ ad pu
αὐτοὶ ἑαυτοῖς ὄνομα. καὶ πορευθῶμεν πο
gnādū cōtra gētes q̄ i circuitu nſo.
λεμῆσαι πρὸς τὰ ἔθνη τὰ κύκλῳ ἡμῶν.
⁊ precepit his q̄ de exercitu
καὶ παρήγγειλαν τοῖς ἀπὸ τῆς δυνάμεως
q̄ cū illis. ⁊ abierūt in iam
τῆς μετ' αὐτῶν. καὶ ἐπορεύθησαν ἐπὶ Ἰάμ
niā. ⁊ exiuit gorgias de ciuitate
νιαν. καὶ ἐξῆλθε Γοργίας ἐκ τῆς πόλεως
⁊ viri ei⁹ in occurſum eis
καὶ οἱ ἄνδρες αὐτοῦ εἰς συνάντησιν αὐτοῖς
in bellū. ⁊ fugat⁹ eſt ioſeph⁹ ⁊
εἰς πόλεμον. καὶ ἐτροπώθη Ἰώσηφος καὶ
azarias ⁊ pſecutionē ſunt paſſi vſq̄ ad terminos
Ἀζαρίας καὶ ἐδιώχθησαν ἕως τῶν ὁρίων τῆς
iudee. ⁊ ceciderūt in die illo
Ἰουδαίας. καὶ ἔπεσον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ
de pplo iſrael ad duo mille viros
ἐκ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ εἰς δισχιλίους ἄνδρας
⁊ facta eſt fuga magna in pplo iſra=
καὶ ἐγενήθη τροπὴ μεγάλη ἐν τῷ λαῷ Ἰσρα
el: q̄n nō audierūt iudā ⁊ fra=
ήλ, ὅτι οὐκ ἤκουσαν Ἰούδα καὶ τῶν ἀδελ
tres ſuos putātes fortiter ſe facere. ipſi āt
φῶν αὐτοῦ οἰόμενοι ἀνδραγαθῆσαι. αὐτοὶ δὲ
nō erāt de ſemine viroꝝ
οὐκ ἦσαν ἐκ τοῦ σπέρματος τῶν ἀνδρῶν
illoꝝ q̄b⁹ data eſt ſalus iſrael p manū
ἐκείνων οἷς ἐδόθη σωτηρία Ἰσραὴλ διὰ χειρὸς
eoꝝ. ⁊ vir iudas ⁊ fratres ei⁹
αὐτῶν. καὶ ὁ ἀνὴρ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ
glificati ſunt valde corā oī iſrl
ἐδοξάσθησαν σφόδρα ἐναντίον παντὸς Ἰσραὴλ
⁊ gētib⁹ oīb⁹ vbi audiebāt nomē
καὶ τῶν ἐθνῶν πάντων οὗ ἠκούετο τὸ ὄνομα
eoꝝ. ⁊ cōuenerūt ad eos fauſta
αὐτῶν. καὶ ἐπισυνήγοντο πρὸς αὐτοὺς εὐφη
dicētes. ⁊ exiīt iudas ⁊ fra=
μοῦντες. καὶ ἐξῆλθεν Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελ
tres ei⁹: ⁊ oppugnabāt filios eſau
φοὶ αὐτοῦ, καὶ ἐπολέμουν τοὺς υἱοὺς Ἠσαῦ
in terra q̄ ad meridiē. ⁊ pcuſſit
ἐν τῇ γῇ τῇ πρὸς νότον. καὶ ἐπάταξε τὴν
chebrō ⁊ filias ei⁹. ⁊ de
Χεβρὼν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῆς. καὶ κα

iudas congregans extremos & exhortabatur populum per totam viam donec venirent in terram iuda: & aſcenderunt in monten ſion cum leticia & gaudio: et obtulerunt holocauſta: q̄ nemo ex eis cecidiſſet donec reuerterētur in pace. Et in diebus quibus erat Iudas & Ionathas in terra galaad: & ſimon frater eius in galilea contra faciem ptolemaidis audiuit ioſephus zacharie fili⁹: & azarias priceps virtutis res bene geſtas: & prelia que facta ſunt & dixit. Faciamus & ipſi nobis nomen & eam⁹ pugnare aduerſus gentes que in circuitu noſtro ſunt: & precepit his qui erant in exercitu ſuo: & abierunt iamniā: & exiuit gorgias de ciuitate: & viri eius obuiam illis in pugnam. Et fugati ſunt ioſephus et azarias vſq̄ in fines iudee: & ceciderunt illa die de populo iſrael ad duo milia viri. Et facta eſt plaga magna in populo: quia nō audierunt iudā & fratres eius: exiſtimantes fortiter ſe facturos. Ipſi autem non erant de ſemine virorum illorum: per quos ſalus facta eſt in iſrael. Et viri iuda magnificati ſunt valde in conſpectu omnis iſrael & gentium omnium: vbi audiebatur nomen eorū: & conuenerunt ad eos fauſta acclamantes: & exiuit iudas & fratres ei⁹ & expugnabant filios eſau in terra que ad auſtrum eſt: & percuſſit chebron & filias eius: & muros eius & turres ei⁹ ſuccendit igni in circuitu: et mouit caſtra vt iret in terram alienigenarum: & perambulabat ſamariam. In die illa ceciderunt ſacerdotes in bello dum volunt fortiter facere: dum ſine conſilio exeūt in prelium. Et declinauit iudas in azotum in terram alienigenarum: et diruit aras eorum: & ſpolia deorum ſuorum ſuccendit igni: et cepit ſpolia ciuitatū: et reuerſus eſt in terram iuda.

Capitulum ſextum.

Et rex antiochus perambulauit ſuperiores regiones. Et audiuit eſſe ciuitatem elimaidem in perſide nobiliſſimam & copioſam in argento & auro: templumq̄ in ea locuples valde: & illic velamina aurea & lorice & ſcuta: que reliquit alexander philippi rex macedo q regnauit primus in grecia. Et venit & querebat capere ciuitatem et depredari eam et non potuit: quoniam innotuit ſermo his qui erant in ciuitate. Et inſurrexerunt in prelium & fugit inde: & abiit cū triſticia magna: & reuerſus eſt babyloniam. Et venit qui nunciaret ei in perſide: quia fugata ſūt caſtra que erāt in terra iuda et quia abiit lyſias cū virtute forti in primis: et fugatus eſt a facie iudeorum: & inualuerunt armis & viribus et ſpoliis multis que ceperunt de caſtris que exciderunt: & quia diruerunt abominationem quam edificauerant ſuper altare quod erat in hieruſalem:

ſtruxit munitionē ei⁹. ⁊ tur=
θεῖλε τὸ ὀχύρωμα αὐτῆς. καὶ τοὺς πύρ
res ei⁹ cōbuſſit i circuitu. ⁊ pfect⁹ ē
γους αὐτῆς ἐνέπρησε κυκλόθεν. καὶ ἀπῆρε
vt iret in terrā alienigenaꝝ. ⁊
τοῦ πορευθῆναι εἰς γῆν ἀλλοφύλων. καὶ
pambulabat ſamariā. in die il=
διεπορεύετο τὴν Σαμάρειαν. ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐ
la ceciderūt ſacerdotes volētes
κείνῃ ἔπεσον ἱερεῖς πολέμῳ βουλόμενοι
illo fortiter facere dū ipſe egre=
αὐτοῦ ἀνδραγαθῆσαι ἐν τῷ αὐτὸν ἐξελ
dit in bellū ſine cōſilio. ⁊ declina
θεῖν εἰς πόλεμον ἀβουλεύτως. καὶ ἐξέκλι
uit iudas in azotū terrā alienigenaꝝ.
νεν Ἰούδας εἰς Ἄζωτον γῆν ἀλλοφύλων.
⁊ deſtruxit aras eoꝝ: ⁊
καὶ καθεῖλε τοὺς βωμοὺς αὐτῶν, καὶ τὰ
ſculptilia deoꝝ illoꝝ ſuccēdit
γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατέκαυσε
igne. ⁊ ſpoliauit ſpolia vrbi=
πυρί. καὶ ἐσκύλευσε τὰ σκῦλα τῶν πόλε
um. ⁊ reuerſus eſt in terrā iuda.
ων. καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν γῆν Ἰούδα. C. 6.
Et rex antioch⁹ pambula
Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος διεπορεύ
bat ſupiores regiones. ⁊ audiuit q
ετο τὰς ἐπάνω χώρας. καὶ ἤκουσεν ὅτι
eſt in elymis in pſide ciuitas glio=
ἐστὶν ἐν Ἐλυμαΐς ἐν τῇ Περσίδι πόλις ἔνδο
ſa diuitijs argēto ⁊ auro: ⁊
ξος πλούτῳ ἀργυρίῳ καὶ χρυσίῳ, καὶ τὸ
tēplū qđ in ea opulētū valde: ⁊ illic
ἱερὸν τὸ ἐν αὐτῇ πλούσιον σφόδρα, καὶ ἐκεῖ
velamina aurea ⁊ lorice ⁊ ar
καλύμματα χρυσᾶ καὶ θώρακες καὶ ὅ
ma q̄ reliquit illic alexāder fili⁹ phi
πλα ἃ κατέλιπεν ἐκεῖ Ἀλέξανδρος ὁ Φι
lippi rex macedo. q̄ regna
λίππου βασιλεὺς ὁ Μακεδών. ὃς ἐβασί
uit prim⁹ in grecis. ⁊ venit ⁊
λευσε πρῶτος ἐν τοῖς Ἕλλησι. καὶ ἦλθε καὶ
q̄rebat capere ciuitatē ⁊ depre
ἐζήτει καταλαβέσθαι τὴν πόλιν καὶ προνο
dari eā: ⁊ nō potuit. q̄m cogni
μεῦσαι αὐτήν, καὶ οὐκ ἠδυνάσθη. ὅτι ἐγνώ
t⁹ eſt ſmo his q̄ de ciuitate. ⁊ inſurre
σθη ὁ λόγος τοῖς ἐκ τῆς πόλεως. καὶ ἀνέστη
xerūt cōtra eū in bellū: ⁊ fugit ⁊ pfect⁹
σαν αὐτῷ εἰς πόλεμον, καὶ ἔφυγε καὶ ἀπῆ
eſt illic cū triſtitia magna vt reuerte
ρεν ἐκεῖθεν μετὰ λύπης μεγάλης ἀποστρέ
ret in babylonē. ⁊ venit nūcians
ψαι εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ἦλθεν ἀπαγγέλλων
q̄dā ei in pſidē: q fugata
τις αὐτῷ εἰς τὴν Περσίδα, ὅτι τετρόπων
erāt caſtra q̄ iuerāt in
ται αἱ παρεμβολαὶ αἱ πορευθεῖσαι εἰς
terrā iuda. ⁊ iuit lyſias cū exercitu
γῆν Ἰούδα. καὶ ἐπορεύθη Λυσίας δυνάμει
forti in pmis: ⁊ fugat⁹ eſt a
ἰσχυρᾷ ἐν πρώτοις, καὶ ἀνετράπη ἀπὸ
facie eoꝝ. ⁊ inualuerūt armis
προσώπου αὐτῶν. καὶ ἐπίσχυσαν ὅπλοις
⁊ exercitu ⁊ ſpolijs multis q̄ cepe=
καὶ δυνάμει καὶ σκύλοις πολλοῖς οἷς ἔλα
rūt a caſtris q̄ exciderūt.
βον ἀπὸ τῶν παρεμβολῶν ὧν ἐξέκοψαν.
⁊ diruerūt abominationē q̄ edificauit
καὶ καθεῖλον τὸ βδέλυγμα ὃ ᾠκοδόμησεν
in altari quod in hieruſalē.
ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἐν Ἱερουσαλήμ.

⁊ ſanctuariū ſicut pri⁹ circunde
καὶ τὸ ἁγίασμα καθὼς τὸ πρότερον ἐκύκλω
derūt muris altis: ⁊ bethſu=
σαν τείχεσιν ὑψηλοῖς, καὶ τὴν Βαιθσού
rā ciuitatē ſuā. ⁊ factū eſt vt audiuit
ραν πόλιν αὐτοῦ. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ὁ
rex ſmones iſtos: expauit
βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους, ἐθαμβήθη
⁊ cōmotus ē valde. ⁊ cecidit in
καὶ ἐσαλεύθη σφόδρα. καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν
lectū: ⁊ incidit in infirmitatē pre
κοίτην, καὶ ἐνέπεσεν εἰς ἀρρωστίαν, ἀπὸ τῆς
triſtitia: q̄n nō eſt factū ei ſicut cogita
λύπης, ὅτι οὐκ ἐγένετο αὐτῷ καθὼς ἐνεθυ
uerat. ⁊ fuit illic dies plures. q̄n re=
μεῖτο. καὶ ἦν ἐκεῖ ἡμέρας πλείους. ὅτι ἀνε
nouata eſt in eo triſtitia magna. ⁊ arbi
καινίσθη ἐπ' αὐτὸν λύπη μεγάλη. καὶ ἐλο
trat⁹ eſt q mori. ⁊ vocauit om=
γίσατο ὅτι ἀποθνήσκει. καὶ ἐκάλεσε πάν
nes amicos ſuos: ⁊ dixit ad e=
τας τοὺς φίλους αὐτοῦ, καὶ εἶπεν πρὸς αὐ
os. recedit ſomn⁹ ab ocu
τούς. ἀφίσταται ὁ ὕπνος ἀπὸ τῶν ὀφθαλ
lis meis: ⁊ corrui corde pre
μῶν μου, καὶ ἐμπέπτωκα τῇ καρδίᾳ ἀπὸ
ſollicitudine. ⁊ dixi corde vſq̄ ad quā
τῆς μερίμνης. καὶ εἶπα τῇ καρδίᾳ ἕως τί
tribulationē veni ⁊ fluctū magnū
νος θλίψεως ἦλθον καὶ κλύδωνος μεγάλου
in q̄ nūc ſum. q̄n pb⁹ ⁊ dilectus
ἐν ᾧ νῦν εἰμι. ὅτι χρηστὸς καὶ ἀγαπώμενος
fui in dñio meo. nūc āt recordor
ἤμην ἐν τῇ ἐξουσίᾳ μου. νῦν δὲ μιμνήσκο
maloꝝ q̄ feci in hieruſa=
μαι τῶν κακῶν ὧν ἐποίησα ἐν Ἱερουσα
lē. ⁊ accepi oīa vaſa au=
λήμ. καὶ ἔλαβον πάντα τὰ σκεύη τὰ χρυ
rea ⁊ argētea q̄ in ea. ⁊ mi=
σᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ τὰ ἐν αὐτῇ. καὶ ἐξαπέ
ſi auferre habitātes iuda
στειλα ἐξᾶραι τοὺς κατοικοῦντας Ἰούδα
ſine cauſa. cognoui q cauſa hoꝝ inuenerūt
διακενῆς. ἔγνων ὅτι χάριν τούτων εὗρον
me mala hec. ⁊ ecce pereo tri=
με τὰ κακὰ ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἀπόλλυμαι λύ
ſtitia magna in terra aliena. ⁊ vocauit
πῃ μεγάλῃ ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ. καὶ ἐκάλεσε
philippū vnū amicoꝝ ſuoꝝ: ⁊ cōſti
Φίλιππον ἕνα τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ κα
tuit eū ſup oē regnū
τέστησεν αὐτὸν ἐπὶ πάσης τῆς βασιλείας
ſuū. ⁊ dedit ei diadema: ⁊
αὐτοῦ. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ τὸ διάδημα, καὶ
veſtē ſuā ⁊ anulū vt addu
τὴν στολὴν αὐτοῦ καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ ἀγα
ceret antiochū filiū ſuū: ⁊ nutri=
γεῖν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ ἐκθρέ
ret eū vt regnaret. ⁊ mortu⁹ eſt
ψαι αὐτὸν τοῦ βασιλεύειν. καὶ ἀπέθανεν
illic antioch⁹ rex anno nono
ἐκεῖ Ἀντίοχος ὁ βασιλεὺς ἔτους ἐνάτου
⁊ q̄drageſimo ⁊ cēteſimo. ⁊ cognouit
καὶ τεσσαρακοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ. καὶ ἐπέγνω
lyſias q mortu⁹ eſt rex: ⁊ cōſti=
Λυσίας ὅτι τέθνηκεν ὁ βασιλεύς, καὶ κατέ
tuit vt regnaret antioch⁹ fili⁹ ei⁹
στησε βασιλεύειν Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ
pro eo: quē nutriuit iuniorē. ⁊ vocauit
ἀντ' αὐτοῦ, ὃν ἐξέθρεψε νεώτερον. καὶ ἐκάλεσε
nomē ei⁹ eupator. ⁊ q̄ de ar=
τὸ ὄνομα αὐτοῦ Εὐπάτωρ. καὶ οἱ ἐκ τῆς ἄ

& ſanctificationem ſicut prius circumdederunt muris excelſis: ſed & bethſurā ciuitatem ſuam. Et factum eſt vt audiuit rex ſermōes iſtos: expauit & cōmotus eſt valde: & decidit in lectum et incidit in languorem pre triſticia: quia non eſt factum ſicut cogitabat. Et erat illic p dies multos: quia renouata eſt in eo triſticia magna: & arbitratus eſt ſe mori. Et vocauit omnes amicos ſuos et dixit illis. Receſſit ſomnus ab oculis meis: & cócidi & corrui corde pre ſollicitudine. Et dixi in corde meo. In quantā tribulacionem deueni: & in quos fluctus triſticie in qua nunc ſum qui iocund⁹ erā: & dilectus in poteſtate mea. Nunc vero reminiſcor malorum que feci in hieruſalem: vnde et abſtuli omnia ſpolia aurea & argentea que erāt in ea: & miſi auferre habitantes iudeam ſine cauſa. Cognoui ergo quia propterea inuenerūt me mala iſta: et ecce pereo triſticia magna in terra aliena. Et vocauit philippū vnum de amicis ſuis: & prepoſuit eum ſuper vniuerſum regnum ſuum. Et dedit ei diadema: & ſtolam ſuam et annulum: vt adduceret antiochum filiū ſuū & nutriret eum et regnaret. Et mortu⁹ eſt illic antiochus rex anno centeſimo quadrageſimo nono. Et cognouit lyſias quoniam mortuus eſt rex: & conſtituit regnare antiochum filium eius quem nutriuit adoleſcentē: & vocauit nomen eius eupatorem. Et hi qui erāt in arce concluſerāt iſrael in circuitu ſanctorum: & querebant eis mala ſemper ad firmamentū gentium: & cogitauit iudas diſperdere eos: & conuocauit vniuerſum populum vt obſiderent eos. Et conuenerunt ſimul: & obſederunt eos anno cēteſimoquinquageſimo: & fecerunt baliſtas & machinas. Et exierunt quidam ex eis qui obſidebantur: et adiunxerūt ſe illis aliqui impii ex iſrł et abierunt ad regem et dixerūt. Quouſq̄ non facis iudicium & vindicas fratres noſtros. Nos decreuimus ſeruire patri tuo: & ambulare in preceptis ei⁹ & obſequi edictis eius & filii populi noſtri propter hec alienabant ſe a nobis. Et quicunq̄ inueniebantur ex nobis interficiebantur et hereditates noſtre diripiebantur. Et non ad nos tantum extenderunt manum ſed in omnes fines noſtros. Et ecce applicuerūt hodie ad arcem in hieruſalem occupare eam: & munitiōnem in bethſurā munierūt. Et niſi preueneris eos velocius: maiora q̄ hec facient: & non poteris obtinere eos. Et iratus eſt rex vt hec audiuit: et conuocauit omnes amicos ſuos & principes exercitus ſui et eos qui ſuper equites erant. Sed et de regnis aliis & de inſulis maritimis venerunt ad eum exercitus conducticius: & erat numerus exercitus eius centum milia peditū: & viginti milia equitum: & elephanti triginta duo docti ad prelium. Et venerunt

ce erāt cōcludētes iſrael i cir
κρας ἦσαν συγκλείοντες τὸν Ἰσραὴλ κύ
cuitu ſanctoꝝ ⁊ querētes mala ſē=
κλῳ τῶν ἁγίων καὶ ζητοῦντες τὰ κακὰ διὰ
per ⁊ firmamētū gētib⁹. ⁊ cogita=
παντὸς καὶ στήριγμα τοῖς ἔθνεσι. καὶ ἐλογίσα
uit iudas diſpdere eos. ⁊ cōgrega
το Ἰούδας ἐξᾶραι αὐτούς. καὶ ἐξεκκλησία
uit vniuerſū pplm vt obſideret in
σε πάντα τὸν λαὸν τοῦ περικαθίσαι ἐπ'
eos. ⁊ cōgregati ſunt ſimul. ⁊ obſede=
αὐτούς. καὶ συνήχθησαν ἅμα. καὶ περιεκά
rūt in eos anno q̄nquageſimo ⁊ cen
θισαν ἐπ' αὐτοὺς ἔτους πεντηκοστοῦ καὶ ἑκα
teſimo. ⁊ fecit cōtra eos baliſtas
τοστοῦ. καὶ ἐποίησεν ἐπ' αὐτοὺς βελοστάσεις
⁊ machinas. ⁊ exierūt de eis de
καὶ μηχανάς. καὶ ἐξῆλθον ἐξ αὐτῶν ἐκ τοῦ
loco obſeſſo: ⁊ adheſerūt eis q̄dā
συγκλεισμοῦ, καὶ ἐκολλήθησαν αὐτοῖς τινὲς
ex impijs de iſrl. ⁊ abierūt ad
τῶν ἀσεβῶν ἐξ Ἰσραήλ. καὶ ἐπορεύθησαν πρὸς
regē ⁊ dixerūt. vſq̄ q̄ nō fa=
τὸν βασιλέα καὶ εἶπαν. ἕως πότε οὐ ποιή
cies iudiciū: ⁊ vlciſceris fratres nſos.
σῃ κρίσιν, καὶ ἐκδικήσεις τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν.
nos decreuim⁹ ſuire patri tuo
ἡμεῖς εὐδοκοῦμεν δουλεύειν τῷ πατρί σου
⁊ ambulare in his q̄ ab eo dicebāt ⁊
καὶ πορεύεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις καὶ
obedire pceptis ei⁹: q̄n
κατακολουθεῖν τοῖς προστάγμασιν αὐτοῦ. ὅτι
q̄ ſunt ppli hui⁹ cauſa hui⁹ aliena
οἱ τοῦ λαοῦ τούτου χάριν τούτου ἠλλοτρι
bāt a nobis. vel q̄ inueniebāt ex no
οῦντο ἀφ' ἡμῶν. πλὴν ὅσοι εὑρίσκοντο ἀφ' ἡ
bis occidebāt: ⁊ poſſeſſiones nře
μῶν ἐθανατοῦντο, καὶ αἱ κληρονομίαι ἡμῶν
diripiebāt. ⁊ nō cōtra nos ſolū extēderūt
διηρπάζοντο. καὶ οὐκ ἐφ' ἡμᾶς μόνον ἐξέτειναν
manū: ſed ⁊ cōtra oēs terminos no
χεῖρα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντα τὰ ὅρια αὐ
ſtros. ⁊ ecce caſtrametati ſunt hodie
τῶν. καὶ ἰδοὺ παρεμβεβλήκασι σήμερον
cōtra arcē hieruſalē vt ca=
ἐπὶ τὴν ἄκραν Ἱερουσαλήμ, τοῦ καταλα
piāt illā ⁊ ſctū: ⁊ beth
βέσθαι αὐτὴν καὶ τὸ ἁγίασμα, καὶ τὴν Βαιθ
ſurā munierūt. ⁊ ſi nō preuene
σούραν ὠχύρωσαν. καὶ ἐὰν μὴ προκαταλά
ris eos velociter: maiora his fa=
βῃς αὐτοὺς διὰ τάχους, μείζονα τούτων ποι
ciēt: ⁊ nō poteris obtinere eos.
ήσουσι, καὶ οὐ δυνήσῃ τοῦ κατασχεῖν αὐτῶν.
⁊ irat⁹ eſt rex: q̄n audiuit. ⁊ cō
καὶ ὠργίσθη ὁ βασιλεύς, ὅτε ἤκουσε. καὶ συ
gregauit oēs amicos ſuos pncipes
νήγαγε πάντας τοὺς φίλους αὐτοῦ ἄρχοντας
exercit⁹ ſui. ⁊ eos q̄ ſup eq̄tes. ⁊
δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ἡνιῶν. καὶ
a regib⁹ alijs ⁊ ab inſulis ma
ἀπὸ βασιλέων ἑτέρων καὶ ἀπὸ νήσων θα
ris venerūt ad eū exercit⁹ cōdu=
λασσῶν ἦλθον πρὸς αὐτὸν δυνάμεις μισθω
cticij. ⁊ erat nūerus exercituū ei⁹
ταί. καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς τῶν δυνάμεων αὐτοῦ
centū milia peditū: ⁊ viginti mi
ἑκατὸν χιλιάδες τῶν πεζῶν, καὶ εἴκοσι χι
lia equitū. ⁊ elephātes duo ⁊
λιάδες ἵππων. καὶ ἐλέφαντες δύο καὶ
triginta docti ad bellū. ⁊ venerūt
τριάκοντα εἰδότες πόλεμον. καὶ ἦλθοσαν

per idumeam et applicuerūt ad bethsuram et pugnauerunt dies multos: & fecerunt machinas: & exierunt & succenderunt eas igni: & pugnauerunt viriliter. Et recessit iudas ab arce et mouit castra ad bethzacharan contra castra regis: & surrexit rex ante lucē: & cōcitauit exercitus in impetum contra viam bethzacharam. Et comparauerunt se exercitus in prelium: & tubis cecinerunt. Et elephantis ostenderunt sanguinem vue et mori ad acuendos eos in prelium. Et diuiserunt bestias per legiones: et astiterunt singulis elephantis mille viri in loricis concatenatis: & galee eree in capitibus eorum: & quingenti equites ordinati vnicuiq; bestie electi erant. Hi ante tempus vbicunq; erat bestia ibi erāt: & quocunq; ibat: ibant & non discedebant ab ea. Sed & turres lignee sup eos firme protegentes: super singulas bestias & super eas machine. Et super singulas viri virtutis triginta duo qui pugnabant desuper: & intus magister bestie. Et residuum equitatū hinc: & inde statuit in duas partes: tubis exercitū cōmouere et perurgere constipatos in legionibus eius. Et vt refulsit sol in clipeos aureos & ereos: resplenduerunt montes ab eis: & resplenduerunt sicut lāpades ignis. Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos: & alia per loca humilia: & ibant caute et ordinate. Et cōmouebantur omnes inhabitantes terram a voce multitudinis eorum: & incessu turbe & collisione armorum: erat enim exercitus magnus valde et fortis. Et appropiauit iudas & exercitus eius in prelium: & ceciderūt de exercitu regis sexcenti viri. Et vidit eleazar filius saura vnam de bestiis loricatam loricis regis: & erat eminens super ceteras bestias. Et visum est ei q in ea esset rex: & dedit se: vt liberaret populum suum & acquireret sibi nomen eternum. Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens a dextris et sinistris. Et cadebant ab eo huc: atq; illuc: & iuit sub pedes elephantis & supposuit se ei: & occidit eum & cecidit in terram super ipsum: & mortuus est illic. Et videntes virtutem regis & impetus exercitus eius: diuerterunt se ab eis. Castra autem regis ascenderunt contra eos in hierusalem: & applicuerunt castra regis ad iudeam & montes sion. Et fecit pacem cum his qui erant in bethsura: & exierunt de ciuitate: quia non erant eis ibi alimenta conclusis: quia sabbata erant terre. Et comprehendit rex bethsuram: & constituit ibi custodiam seruare eam: & conuertit castra ad locum sanctificationis dies multos. Et statuit illic balistas & machinas: & ignis iacula & tormenta ad lapides iactādos & spicula & scorpios ad mittendas sagittas & fundibula. Fecerunt autem & ipsi machinas

aduersus machinas eorum: & pugnauerunt dies multos. Esce autem non erāt in ciuitate: eo q septimus annus esset. et qui remanserant in iudea de gentibus consumpserant reliquias eorum q reposite fuerant. Et remanserunt in sanctis viris pauci: quoniam obtinuerat eos fames: & dispersi sunt vnusquisq; in locum suum. Et audiuit lysias q philippus quem cōstituerat rex antiochus cū adhuc viueret vt nutriret antiochum filium suum & regnaret: reuersus est a perside & media et exercitus qui abierat cum ipso: & quia querebat suscipere regni negocia. Et festinauit ire & dicere ad regem et ducem exercitus. Deficimus cotidie & esca nobis modica est: & locus quem obsidemus est munitus: & incumbit nobis ordinare de regno. Nūc itaq; demus dextras hominibus istis: & faciamus cum illis pacem & cum omni gente eorū: & constituamus illis vt ambulent in legitimis suis sicut prius. Propter legitima enim ipsorum que despeximus irati sunt: & fecerunt omnia hec. Et placuit sermo in conspectu regis & principū: & misit ad eos pacem facere & ceperunt illam: & iurauit illis rex & principes: & exierunt de munitione. Et intrauit rex montem siō & vidit munitionem loci: & rupit citius iuramentum quod iurauit: & mādauit destruere murum in gyro. Et discessit festinanter & reuersus est antiochiam: & inuenit philippum dominantem ciuitati: & pugnauit aduersus eum & occupauit ciuitatem.

Capitulum septimum.

Anno cētesimo quinquagesimo & primo exiit demetrius seleuci filius ab vrbe roma: & ascendit cum paucis viris in ciuitatem maritimam: & regnauit illic. Et factum est vt ingressus est domū regni patrum suorum comprehendit exercitus antiochum & lysiam: vt adducerent eos ad eum: & res ei innotuit & ait. Nolite mihi ostendere faciem eorū. Et occidit eos exercitus. Et sedit demetrius super sedem regni sui: & venerunt ad eum viri iniqui & impii ex israel: & alcimus dux eorum qui volebat fieri sacerdos. Et accusauerunt populū apud regem dicentes. Perdidit iudas et fratres eius amicos tuos & nos dispersidit de terra nostra. Nunc ergo mitte virum cui credis: vt eat & videat exterminiū omne quod fecit nobis in regionibus regis: & puniat omnes amicos eius & adiutores eorum. Et elegit rex ex amicis suis bacchidem qui dominabatur trans flumen magnum in regno & fidelem regi: & misit eum vt videret exterminium quod fecit iudas. Sed & alcimus impium constituit in sacerdotium: & mādauit ei facere vltionem in filios israel. Et surrexerunt & venerunt cum exercitu magno in terram iuda: & miserūt nuncios: & locuti sunt ad iudam &

fratres ei⁹ verbis pacificis cũ do
ἀδελφοὺς αὐτοῦ λόγοις εἰρηνικοῖς μετὰ δό
lo. ⁊ nõ intẽderũt ſermonib⁹ eoꝝ: viderũt
λου. καὶ οὐ προσέχον τοῖς λόγοις αὐτῶν, εἶδον
enĩ ꝙ venerũt cũ exercitu multo: ⁊
γὰρ ὅτι ἦλθον μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ
cõgregati ſunt ad alcimũ ⁊ bacchi
ἐπισυνήχθησαν πρὸς ἄλκιμον καὶ βακχί
dẽ ſynagoga ſcribaꝝ ad q̃rẽdũ iu
δην συναγωγὴ γραμματέων ἐκζητῆσαι δί
ſta. ⁊ primi aſidei erãt in filijs
καια. καὶ πρῶτοι οἱ ἀσιδαῖοι ἦσαν ἐν υἱοῖς
iſrael: ⁊ querebãt ab illis pacẽ.
ἰσραήλ, καὶ ἐπεζήτουν παρ' αὐτῶν εἰρήνην.
dixerũt .n. hõ ſacerdos de ſemine aa
εἶπαν γὰρ ἄνθρωπος ἱερεὺς ἐκ τοῦ σπέρματος ἀα
rõ venit cũ exercitib⁹: ⁊ nõ iniuria
ρὼν ἦλθεν ἐν ταῖς δυνάμεσι, καὶ οὐκ ἀδική
afficiet nos. ⁊ locut⁹ eſt cũ eis verba
σει ἡμᾶς. καὶ ἐλάλησεν μετ' αὐτῶν λόγους
pacifica. ⁊ iurauit eis dicẽs. nõ
εἰρηνικούς. καὶ ὤμοσεν αὐτοῖς λέγων. οὐκ
queremus vobis mala ⁊ amicis no
ἐκζητήσωμεν ὑμῖν κακὰ καὶ τοῖς φίλοις ὑ
ſtris. ⁊ crediderũt ei ⁊ acceperũt
μῶν. καὶ ἐνεπίστευσαν αὐτῷ καὶ συνέλαβον
ex eis ſexagita viros: ⁊ occidit
ἐξ αὐτῶν ἑξήκοντα ἄνδρας, καὶ ἀπέκτεινεν
eos in die vna ſm̃ ſmões q̃s
αὐτοὺς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ κατὰ τοὺς λόγους οὓς
ſcripſit. carnes ſanctoꝝ tuoꝝ ⁊ ſãguines eo
ἔγραψε. σάρκας ὁσίων σου καὶ αἵματα αὐ
rũ effuderũt in circuitu hier̃l̃z. ⁊ nõ erat eis
τῶν ἐξέχεαν κύκλῳ ἱλ̃ημ. καὶ οὐκ ἦν αὐ
ſepeliẽs ⁊ incubuit eis
τοῖς ὁ θάπτων καὶ ἐπέπεσεν αὐτῶν ὁ
timor ⁊ tremor in oẽz pp̃l̃m:
φόβος καὶ ὁ τρόμος ἐπὶ πάντα τὸν λαόν,
q̃ñ dixerũt: nõ eſt in eis veritas ⁊
ὅτι εἶπαν, οὐκ ἔστιν ἐν αὐτοῖς ἀλήθεια καὶ
iudiciũ. trãſgreſſi ſunt enĩ cõſtitutũ ⁊
κρίσις. παρέβησαν γὰρ τὴν στάσιν καὶ τὸν
iuſiurãdũ q̃d iurauerũt. ⁊ receſſit bacchides
ὅρκον ὃν ὤμοσαν. καὶ ἀπῆρε βακχίδης
a hier̃l̃m: ⁊ caſtrametat⁹ eſt in be
ἀπὸ ἱερουσαλήμ, καὶ παρενέβαλεν ἐν βη
zeth: ⁊ miſit ⁊ cõp̃hẽdit multos
ζαίθ, καὶ ἀπέστειλε καὶ συνέλαβε πολλοὺς
de his q̃ cũ eo q̃ ad ſe fugerãt viris
ἀπὸ τῶν μετ' αὐτοῦ αὐτομολησάντων ἀνδρῶν
⁊ q̃ſdã ex pp̃l̃o. ⁊ mactauit eos in
καί τινας τοῦ λαοῦ. καὶ ἔθυσεν αὐτοὺς εἰς
puteũ magnũ: ⁊ cõmiſit regio
τὸ φρέαρ τὸ μέγα, καὶ κατέστησε τὴν χώ
nẽ alcimo: ⁊ reliq̃t cũ eo exer
ραν τῷ ἀλκίμῳ, καὶ ἀφῆκε μετ' αὐτοῦ δύ
citũ vt auxiliaret ei. ⁊ abijt bac
ναμιν τοῦ βοηθεῖν αὐτῷ. καὶ ἀπῆλθε βακ
chides ad regẽ: ⁊ ſatagebat
χίδης πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἠγωνίσατο
alcim⁹ circa p̃ncipatũ ſacerdotij. ⁊ con
ἄλκιμος περὶ τῆς ἀρχιερωσύνης. καὶ συν
gregati ſũt ad eũ oẽs turbã
ήχθησαν πρὸς αὐτὸν πάντες οἱ ταράσσον
tes pp̃l̃z illoꝝ: ⁊ obtinuerũt
τες τὸν λαὸν αὐτῶν, καὶ κατεκράτησαν
terrã iuda: ⁊ fecerũt plagã magnã
γῆν ἰούδα, καὶ ἐποίησαν πληγὴν μεγάλην
in hier̃l̃z. ⁊ vidit iudas oẽ ma
ἐν ἱλ̃ημ. καὶ εἶδεν ἰούδας πᾶσαν τὴν κα
liã q̃s fecit alcim⁹ ⁊ q̃ cũ eo
κίαν ἣν ἐποίησεν ἄλκιμος καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ

ad fratres eius verbis pacificis in dolo: non intenderunt ſermonibus eorum. Viderunt enim quia venerunt cũ exercitu magno: et conuenerunt ad alcimũ et bacchidẽ congregatio ſcribarum requirere que iuſta ſunt. Et primi aſſidei qui erant in filiis iſrael et exquirebant ab eis pacem. Dixerunt enim. Homo ſacerdos de ſemine aaron venit: non decipiet nos. Et locutus eſt cum eis verba pacifica: et iurauit illis dicens. Non inferemus vobis malum neq̃ amicis vr̃is. Et crediderunt ei: & comprehendit ex eis ſexaginta viros: & occidit eos in vna die ſecundum verbum quod ſcriptum eſt. Carnes ſanctorum tuorũ & ſanguinem ipſorum effuderunt in circuitu hieruſalem: & non erat qui ſepeliret: et incubuit timor & tremor in omnem populum quia dixerunt. Non eſt veritas & iudicium in eis. Tranſgreſſi ſunt enim conſtitutum: & iuſiurandum quod iurauerunt. Et mouit bacchides caſtra ab hieruſalem: & applicuit in bethzecha: & miſit & comprehendit multos ex eis qui a ſe refugerant: et quoſdam de populo mactauit & in puteum magnum proiecit. Et cõmiſit regionem alcimo: & reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipſi. Et abiit bacchides ad regem: et ſatis agebat alcimus pro principatu ſacerdotii ſui. Et conuenerunt ad eũ omnes qui perturbabant populum ſuũ et obtinuerunt terram iuda: & fecerũt plagam magnam in iſrael. Et vidit iudas omnia mala que fecit alcimus: & qui cum eo erant filiis iſrael multo pluſq̃ gentes: & exiit in oẽs fines iudee in circuitu: & fecit vindictam in viros deſertores: & ceſſauerũt vltra exire in regionem. Vidit autem alcimus ꝙ preualuit iudas & qui cum eo erant: & cognouit quia nõ poteſt ſuſtinere eos: & egreſſus eſt ad regem & acuſauit eos multis criminibus. Et miſit rex nicanorẽ vnũ ex principibus ſuis nobilioribus q̃ erat inimicitias exercens contra iſrael: & mandauit ei euertere populum. Et venit nicanor in hieruſalem cum exercitu magno: & miſit ad iudã & ad fratres eius verbis pacificis cum dolo dicens. Non ſit pugna inter me et vos. Veniam cum viris paucis vt videam facies veſtras cum pace. Et venit ad iudam et ſalutauerunt ſe inuicẽ pacifice: & hoſtes parati erant rapere iudam. Et innotuit ſermo iude quoniam cum dolo venerat ad eum & cõterritus eſt ab eo: & amplius noluit videre faciem eius. Et cognouit nicanor quoniam denudatum eſt conſilium eius: & exiuit obuiam iude in pugnam iuxta capharſalama. Et ceciderunt de nicanoris exercitu fere quinq̃ millia viri: & fugerunt in ciuitatẽ dauid. Et poſt hec verba aſcendit nicanor in montem ſion: & exierunt de ſacerdotibus populi ſalutare eum in pace et demonſtrare ei holocauſtomata que offerebantur pro rege. Et irridẽs ſpreuit

in filijs iſrael pluſq̃ gẽtes. ⁊ exiuit
ἐν υἱοῖς ἰσραὴλ ὑπὲρ τὰ ἔθνη. καὶ ἐξῆλθεν
in oẽs terminos iudee in
εἰς πάντα τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας κυ
circuitu: ⁊ fecit vltionẽ in vi
κλόθεν, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἀν
ris deſertorib⁹. ⁊ ceſſaue
δράσι τοῖς αὐτομολήσασι. καὶ ἀνεστάλη
rũt ab exido in regionẽ: vt aũt
σαν τοῦ πορεύεσθαι εἰς τὴν χώραν, ὡς δὲ

C

vidit alcim⁹ ꝙ p̃ualuit iudas ⁊ q̃
εἶδεν ἄλκιμος ὅτι ἐνίσχυσεν ἰούδας καὶ οἱ
cũ eo: ⁊ cognouit ꝙ nõ poteſt ſuſtine
μετ' αὐτοῦ, καὶ ἔγνω ὅτι οὐ δύναται ὑποστῆ
re eos: ⁊ reuerſus eſt ad regẽ
ναι αὐτούς, καὶ ἐπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα

ps.78

⁊ accuſauit eos maloꝝ. ⁊ mi
καὶ κατηγόρησεν αὐτῶν πονηρά. καὶ ἀπέ
ſit rex nicanorẽ vnũ princi
στειλεν ὁ βασιλεὺς νικάνορα ἕνα τῶν ἀρχόν
pũ ei⁹ nobiliorũ: ⁊ odio hẽtẽ ⁊
των αὐτοῦ τῶν ἐνδόξων, καὶ μισοῦντα καὶ
inimicũ iſrael. ⁊ p̃cepit
ἐχθραίνοντα τῷ ἰσραήλ. καὶ ἐνετείλατο
ei delere pp̃l̃m. ⁊ venit nicanor in
αὐτῷ ἐξᾶραι τὸν λαόν. καὶ ἦλθε νικάνωρ εἰς
hieruſalẽ cũ exercitu multo: ⁊ miſit
ἱερουσαλὴμ δυνάμει πολλῇ, καὶ ἀπέστει
ad iudã ⁊ fratres ei⁹ cũ
λε πρὸς ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ μετὰ

D

dolo verbis pacificis dicẽs. nõ ſit bel
δόλου λόγοις εἰρηνικοῖς λέγων. μὴ ἔστω μά
lũ inter me ⁊ vos. veniã cũ vi
χη ἀναμέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν, ἥξω ἐν ἀν
ris paucis: vt v̄ras videã fa
δράσιν ὀλίγοις, ἵνα ὑμῶν ἴδω τὰ πρό
cies cũ pace: ⁊ venit ad iudã:
σωπα μετ' εἰρήνης. καὶ ἦλθε πρὸς ἰούδαν,
⁊ ſalutauerũt ſe adinuicẽ pacifice: ⁊
καὶ ἠσπάσαντο ἀλλήλους εἰρηνικῶς. καὶ οἱ
hoſtes erãt p̃ati rapere iu
πολέμιοι ἦσαν ἕτοιμοι ἐξαρπάσαι τὸν ἰού
dã. ⁊ innotuit ſmo iude: ꝙ
δαν. καὶ ἐγνώσθη ὁ λόγος τῷ ἰούδα, ὅτι
cũ dolo venit ad eũ. ⁊ timuit

1.mat. 14.b.

μετὰ δόλου ἦλθεν ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐπτοήθη
ab eo: ⁊ nõ voluit vltra videre
ἀπ' αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἠβουλήθη ἔτι ἰδεῖν τὸ
faciẽ ei⁹. ⁊ cognouit nicanor: ꝙ
πρόσωπον αὐτοῦ. καὶ ἔγνω νικάνωρ, ὅτι
reuelatũ eſt cõſiliũ ſuũ: ⁊ exiuit
ἀπεκαλύφθη ἡ βουλὴ αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθεν
in occurſum iude iuxta capharſala

E

εἰς συνάντησιν τῷ ἰούδα κατὰ καφαρσα
ma. ⁊ ceciderunt de parte nicanoris fere
λαμά. καὶ ἔπεσον τῶν παρὰ νικάνορος ὡσεὶ
quingẽti viri ⁊ fugerũt in ci
πεντακόσιοι ἄνδρες, καὶ ἔφυγον εἰς τὴν πό
uitatẽ dauid. ⁊ poſt verba hec
λιν δαυίδ. καὶ μετὰ τοὺς λόγους τούτους
aſcẽdit nicanor in mõtẽ ſiõ. ⁊ exierunt
ἀνέβη νικάνωρ εἰς τὸ ὄρος σιών. καὶ ἐξῆλθον
de ſacerdotib⁹ ex ſanctis ⁊ a
ἀπὸ τῶν ἱερέων ἐκ τῶν ἁγίων καὶ ἀπὸ τῶν
ſeniorib⁹ populi vt ſalutarẽt eũ
πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ ἀσπάσασθαι αὐτὸν
pacifice: ⁊ demoſtrarẽt ei ꝓ holocau
εἰρηνικῶς, καὶ δεῖξαι αὐτῷ τὴν ὁλοκαύτω
ſtũ qḋ offerebaẽ pro rege
σιν τὴν προσφερομένην ὑπὲρ τοῦ βασιλέως
⁊ ſubſãnauit eos: ⁊ deriſit
καὶ ἐμυκτήρισεν αὐτούς, καὶ κατεγέλασεν

eos: ⁊ polluit eos ⁊ locutus eſt
αὐτῶν, καὶ ἐμίανεν αὐτοὺς καὶ ἐλάλησεν
ſuperbe: ⁊ iurauit cũ furore di
ὑπερηφάνως, καὶ ὤμοσε μετὰ θυμοῦ λέ
cẽs. ſi nõ tradit⁹ fuerit iudas ⁊ ca
γων. ἐὰν μὴ παραδοθῇ ἰούδας καὶ ἡ παρεμ
ſtra ei⁹ in man⁹ meas nũc: ⁊ erit

F

βολὴ αὐτοῦ εἰς χεῖράς μου τὸ νῦν, καὶ ἔσται
ſi rediero in pace: cõburã domũ
ἐὰν ἐπιστρέψω ἐν εἰρήνῃ, ἐμπυριῶ τὸν οἶκον
hãc. ⁊ exiuit cũ furore magno. ⁊
τοῦτον. καὶ ἐξῆλθε μετὰ θυμοῦ μεγάλου. καὶ
intrauerũt ſacerdotes: ⁊ ſteterũt ante fa
εἰσῆλθον οἱ ἱερεῖς, καὶ ἔστησαν κατὰ πρό
ciẽ altaris ⁊ tẽpli: ⁊ plora
σωπον τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ ναοῦ, καὶ ἔκλαυ
uerũt ⁊ dixerũt. tu elegiſti domũ hãc
σαν καὶ εἶπον. σὺ ἐξελέξω τὸν οἶκον τοῦ
vt inuocaret nomẽ tuũ in ea:
τον ἐπικληθῆναι τὸ ὄνομά σου ἐπ' αὐτοῦ,

4.Re. 19.g.

vt eſſet dom⁹ orõnis ⁊ obſecratiõis pp̃l̃o
εἶναι οἶκον προσευχῆς καὶ δεήσεως τῷ λαῷ
tuo. fac vindictã in hoĩe hoc
σου. ποίησον ἐκδίκησιν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ
⁊ in caſtris ei⁹: ⁊ cadãt
καὶ ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτοῦ, καὶ πεσέτω
in gladio. recordare blaſphemiaꝝ
σαν ἐν ῥομφαίᾳ. μνήσθητι τῶν δυσφημιῶν

G

eoꝝ: ⁊ nõ des eis mãſionẽ. ⁊ exi
αὐτῶν, καὶ μὴ δῷς αὐτοῖς μονήν. καὶ ἐξῆλ
uit nicanor de hieruſalẽ. ⁊ caſtrametat⁹
θε νικάνωρ ἐξ ἱερουσαλήμ. καὶ παρενέβα
eſt in bethorõ. ⁊ occurrit ei exer
λεν ἐν βαιθωρῶν. καὶ συνήντησεν αὐτῷ δύ
cit⁹ ſyrie. ⁊ iudas caſtra poſuit
ναμις συρίας, καὶ ἰούδας παρενέβαλεν
in adaſa cũ trib⁹ milib⁹ viroꝝ. ⁊ ora
ἐν ἀδασὰ ἐν τρισχιλίοις ἀνδράσι. καὶ προ
uit iudas ⁊ dixit: q̃ a re
σηύξατο ἰούδας καὶ εἶπεν, οἱ παρὰ τοῦ βα
ge q̃ñ blaſphemauerũt: exiuit ange
σιλέως ὅτε ἐδυσφήμησαν, ἐξῆλθεν ἄγγε
lus tu⁹: ⁊ percuſſit in eis cẽtũ octo
λός σου, καὶ ἐπάταξεν ἐν αὐτοῖς ἑκατὸν ὀγ
gintaquinq̃ millia. ſic cõtere

1.Mat. 15.g.

δοήκοντα πέντε χιλιάδας. οὕτω σύντριψον
exercitũ hũc corã nobis
τὴν παρεμβολὴν ταύτην ἐνώπιον ἡμῶν
hodie. ⁊ cognoſcãt reliqui: ꝙ
σήμερον. καὶ γνώτωσαν οἱ ἐπίλοιποι, ὅτι
male locuti ſunt cõtra ſancta tua. ⁊
κακῶς ἐλάλησαν ἐπὶ τὰ ἅγιά σου. καὶ
iudica eũ ſm̃ nequitiã ei⁹. ⁊
κρῖνον αὐτὸν κατὰ τὴν κακίαν αὐτοῦ. καὶ

A

cõuenerũt exercit⁹ in preliũ
συνῆψαν αἱ παρεμβολαὶ εἰς πόλεμον τῇ
tertiadecima mẽſis adar. ⁊ cõtri
τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς ἀδάρ. καὶ συνε
ta ſunt caſtra nicanoris: ⁊ cecidit
τρίβη ἡ παρεμβολὴ νικάνορος, καὶ ἔπεσεν
ipſe prim⁹ in prelio. vt aũt vidit
αὐτὸς πρῶτος ἐν τῷ πολέμῳ. ὡς δὲ εἶδεν
exercit⁹ ei⁹ ꝙ mortu⁹ eſt nicanor:
ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ ὅτι τέθνηκε νικάνωρ,
proiſciẽtes arma ſua fugerũt. ⁊ pſe
ῥίψαντες τὰ ὅπλα αὐτῶν ἔφυγον. καὶ κα
cuti ſunt eos via diei vni⁹ de
τεδίωκον αὐτοὺς ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς ἀπὸ
adaſa vſq̃ quo veniaẽ ad gazera. ⁊ ceci
ἀδασὰ ἕως τοῦ ἐλθεῖν εἰς γαζηρά. καὶ ἐσάλ
nerũt poſt eos tubis
πισαν ὀπίσω αὐτῶν ταῖς σάλπιγξι τῶν

eos et polluit: & locutus eſt ſuperbe & iurauit cum ira dicens. Niſi traditus fuerit iudas & exercitus ei⁹ in man⁹ meas: continuo cum regreſſus fuero in pace ſuccendam domum iſtã. Et exiit cum ira magna. Et intrauerunt ſacerdotes & ſteterunt ante faciem altaris templi: & flentes dixerunt. Tu domine elegiſti domum iſtam ad inuocandum nomen tuum in ea: vt eſſet domus orationis & obſecrationis populo tuo. Fac vindictam in homine iſto: & exercitu eius & cadãt in gladio. Memẽto blaſphemias eorum: et ne dederis eis vt permaneãt. Et exiit nicanor ab hieruſalem & caſtra applicuit ad bethoron: & occurrit illi exercit⁹ ſyrie. Et iudas applicuit in adarſa cum tribus milib⁹ viris. Et orauit iudas et dixit. Qui miſſi erant a rege ſennacherib: domine qa blaſphemauerũt te: exiit angelus & percuſſit ex eis centumoctogintaquinq̃ millia: ſic contere exercitum iſtũ in conſpectu noſtro hodie: & ſciant ceteri quia male locut⁹ eſt ſuper ſancta tua: & iudica illum ſecundum maliciam illius. Et cõmiſerũt exercitus prelium tertiadecima die menſis adar: & contrita ſunt caſtra nicanoris: et cecidit ipſe primus in prelio. Vt autẽ vidit exercitus eius quia cecidiſſet nicanor: proiecerũt arma ſua et fugerũt: & perſecuti ſunt eos viam vnius diei ad adazer vſq̃ quo veniatur in gazara: & tubis cecinerunt poſt eos cum ſignificationibus. Et exierunt de omnibus caſtellis iudee in circuitu: & ventilabãt eos cornibus & conuertebantur iterum ad eos. Et ceciderunt omnes gladio: & non eſt relictus ex eis nec vnus. Et acceperunt ſpolia eorum in predam. Et caput Nicanoris amputauerunt: et dexteram eius quam extenderat ſuperbe: & attulerunt et ſuſpenderunt cõtra hieruſalem. Et letatus eſt populus valde & egerunt diem illam in leticia magna. Et conſtituit agi omnibus annis diem iſtã tertiadecima die menſis adar. Et ſiluit terra iuda dies paucos.

Capitulum octauum.

ET audiuit iudas nomen romanorum quia ſunt potentes viribus & acquieſcunt ad omnia que poſtulantur ab eis: et quicunq̃ acceſſerũt ad eos ſtatuerunt cum eis amicitias: & quia ſunt potentes viribus: et audierũt prelia eorum et virtutes bonas quas fecerũt in galatia: quia obtinuerunt eos et duxerunt ſub tributum: & q̃nta fecerunt in regione hiſpanie: et ꝙ in poteſtatem redegerunt metalla argenti et auri q̃ illic ſunt: et poſſederunt omnem locum cõſilio ſuo & patientia: locaq̃ que longe erant valde ab eis: & reges qui ſuperuenerant eis ab extremis terre contriuerunt: & percuſſerũt eos plaga magna. Ceteri autem dant eis tributum omnibus annis: & philippum perſen ceteorum regem & ceteros qui aduerſus eos arma tulerant contriuerunt in bello:

ſignoꝝ. ⁊ exierũt de oĩb⁹ vi
σημασιῶν. καὶ ἐξῆλθον ἐκ πασῶν τῶν κω
cis iudee in circuitu: ⁊ p̃ſequebanẽ
μῶν τῆς ἰουδαίας κυκλόθεν, καὶ ὑπερεκέρων
eos: ⁊ cõuertebanẽ hi ad eos:
αὐτούς, καὶ ἀνέστρεφον οὗτοι πρὸς τούτους,
⁊ ceciderũt oẽs gladio ⁊ nõ reli
καὶ ἔπεσον πάντες ῥομφαίᾳ καὶ οὐ κα
ct⁹ eſt ex illis ullus. ⁊ acceperũt
τελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ εἷς. καὶ ἔλαβον τὰ
ſpolia ⁊ predã: ⁊ caput
σκῦλα καὶ τὴν προνομήν, καὶ τὴν κεφαλὴν
nicanoris ãputauerũt ⁊ dexterã ei⁹ quã
νικάνορος ἀφεῖλον καὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ἣν
extẽdit ſuperbe. ⁊ tulerũt: ⁊
ἐξέτεινεν ὑπερηφάνως. καὶ ἤνεγκαν, καὶ
ſuſpenderũt cõtra hier̃l̃m. ⁊ leta
ἐξέτειναν παρὰ τὴν ἱερουσαλήμ. καὶ εὐ
t⁹ eſt pp̃l̃s valde: ⁊ egerũt di
φράνθη ὁ λαὸς σφόδρα, καὶ ἤγαγον τὴν ἡμέ
em illũ diẽ letitie magne.
ραν ἐκείνην ἡμέραν εὐφροσύνης μεγάλης.
⁊ ſtatuerũt vt agerẽt ſingulis ãnis di
καὶ ἔστησαν τοῦ ἄγειν κατ' ἐνιαυτὸν τὴν ἡμέ
em hãc tertiadecima adar.
ραν ταύτην τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ ἀδάρ.
⁊ ſiluit terra iuda dies pau
καὶ ἡσύχασεν ἡ γῆ ἰούδα ἡμέρας ὀλί
cos.
γας.

Ca.8.

ET audiuit iudas nomẽ ro
Καὶ ἤκουσεν ἰούδας τὸ ὄνομα τῶν ῥω
manoꝝ ꝙ ſunt potẽtes fortitudie: ⁊ ipi ac
μαίων ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ ἰσχύϊ, καὶ αὐτοὶ εὐ
quieſcũt in oĩb⁹ ꝓpoſitis ſi
δοκοῦσιν ἐν πᾶσι τοῖς προστιθεμένοις αὐ
bi: ⁊ q̃cunq̃ acceſſerit ad eos ſta
τοῖς, καὶ ὅσοι ἂν προσέλθωσιν αὐτοῖς ἱστῶ
tuũt cũ eis amicitiã: ⁊ ꝙ ſunt potẽtes
σιν αὐτοῖς φιλίαν, καὶ ὅτι εἰσὶ δυνατοὶ
virib⁹: ⁊ narrauerũt ei p̃lia
ἰσχύϊ. καὶ διηγήσαντο αὐτῷ τοὺς πολέμους
illoꝝ ⁊ virtutes bonas q̃s faciũt
αὐτῶν καὶ τὰς ἀνδραγαθίας ἃς ποιοῦσιν
in galatia: ⁊ ꝙ obtinuerũt
ἐν τοῖς γαλάταις, καὶ ὅτι κατεκράτησαν
eos: ⁊ duxerũt eos ſub tributũ: ⁊
αὐτῶν, καὶ ἤγαγον αὐτοὺς ὑπὸ φόρον, καὶ
q̃ fecerũt in ꝓuincia hiſpanie: vt
ὅσα ἐποίησαν ἐν χώρᾳ ἱσπανίας, τοῦ κατα
obtinerẽt metalla argẽti ⁊
κρατῆσαι τῶν μετάλλων τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ
auri qḋ illic. ⁊ obtinuerũt locũ
χρυσίου τοῦ ἐκεῖ. καὶ κατεκράτησαν τοῦ τόπου
oẽm cõſilio ſuo ⁊ patiẽtia.
παντὸς τῇ βουλῇ αὐτῶν καὶ τῇ μακροθυμίᾳ.
⁊ loc⁹ erat lõge diſtãs ab illis
καὶ ὁ τόπος ἦν μακρὰν ἀπέχων ἀπ' αὐτῶν
valde ⁊ a regib⁹ q̃ venerãt
σφόδρα καὶ τῶν βασιλέων τῶν ἐπελθόντων
cõtra eos ab extremo terre q̃ad cõtriue
ἐπ' αὐτοὺς ἀπ' ἄκρου τῆς γῆς ἕως συνέτρι
rũt eos. ⁊ p̃cuſſerũt in eis plagã
ψαν αὐτούς. καὶ ἐπάταξαν ἐν αὐτοῖς πληγὴν
magnã. ⁊ reliqui dãt eis
μεγάλην. καὶ οἱ ἐπίλοιποι διδόασιν αὐτοῖς
tributũ q̃libet anno: ⁊ philippũ ⁊
φόρον κατ' ἐνιαυτόν, καὶ τὸν φίλιππον καὶ
perſea cetcoꝝ regẽ ⁊ eos q̃ in
τὸν περσέα κιτιέων βασιλέα καὶ τοὺς ἐπηρ
ſurrexerũt cõtra eos cõtriuerũt eos bello:
μένους ἐπ' αὐτοὺς συνέτριψαν αὐτοὺς πολέμῳ,

τ obtinuerũt eos: τ antiochũ
καὶ κατεκράτησαν αὐτῶν, καὶ ἀντίοχον τὸν
magnũ regẽ asie q̃ iuit
μέγαν βασιλέα τῆς ἀσίας τὸν πορευθέντα
cõtra eos in pugnã habẽs centũ
τὰ ἐπ' αὐτοὺς εἰς πόλεμον ἔχοντα ἑκατὸν
viginti elephãtes τ eq̃tatũ τ currus
εἴκοσι ἐλέφαντας καὶ ἵππον καὶ ἅρματα
τ exercitũ multũ valde. τ cõtritus
καὶ δύναμιν πολλὴν σφόδρα. καὶ συνετρί
est ab eis: τ acceperũt eũ viuũ. τ
βη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἔλαβον αὐτὸν ζῶντα. καὶ
statuerũt eis dare eũ τ
ἔστησαν αὐτοῖς διδόναι αὐτόν τε καὶ τοὺς
q̃ regnarẽt post eũ tributũ magnũ: da=
βασιλεύοντας μετ' αὐτὸν φόρον μέγαν, δι=
re obsides τ distinctionẽ τ regionẽ
δόναι ὅμηρα καὶ διαστολὴν καὶ χώραν τὴν
indicã τ mediã τ lydiã: τ de
ἰνδικὴν καὶ μηδίαν καὶ λυδίαν, καὶ ἀπὸ
optimis regionib⁹ eoꝝ. τ accipien
τῶν καλλίστων χωρῶν αὐτῶν. καὶ λαβόν
tes illas ab eo dederũt eas eume
τες αὐτὰς παρ' αὐτοῦ ἔδωκαν αὐτὰς εὐμέ
ni regi. τ q̃ q̃ ex hella
νει τῷ βασιλεῖ. καὶ ὅτι οἱ ἐκ τῆς ἑλλά=
de decreuerũt ire τ tollere eos
δος ἐβουλεύσαντο ἐλθεῖν καὶ ἐξᾶραι αὐτούς.
τ innotuit s̃mo eis: τ miserũt
καὶ ἐγνώσθη ὁ λόγος αὐτοῖς, καὶ ἀπέστειλαν
cõtra illos ducẽ vnũ: τ pugnauerũt
ἐπ' αὐτοὺς στρατηγὸν ἕνα, καὶ ἐπολέμησαν
cõtra eos. τ ceciderũt de eis vulne=
πρὸς αὐτούς. καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν τραυ=
rati multi. τ captiuauerũt mul=
ματίαι πολλοί. καὶ ᾐχμαλώτευσαν πολ
tos mulieres eoꝝ τ filios
λοὺς τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα
eoꝝ: τ diripuerũt eos τ obti=
αὐτῶν, καὶ προενόμευσαν αὐτοὺς καὶ κατε
nuerũt terrã eoꝝ: τ destruxerũt
κράτησαν τῆς γῆς αὐτῶν, καὶ καθεῖλον τὰ
arces eoꝝ: τ diripuerũt e=
ὀχυρώματα αὐτῶν, καὶ προενόμευσαν αὐ=
os: τ seruos fecerũt eos vsq; in
τούς, καὶ κατεδουλώσαντο αὐτοὺς ἕως τῆς
diẽ hãc. τ reliqua re=
ἡμέρας ταύτης. καὶ τὰς ἐπιλοίπους βα=
gna: τ insulas q̃ vnq̃ restite=
σιλείας, καὶ τὰς νήσους ὅσοι ποτὲ ἀντέστη
rãt eis: destruxerũt τ i s̃uituţẽ redegerũt
σαν αὐτοῖς, κατέφθειραν καὶ ἐδούλωσαν
eos. cũ ãt amicis suis τ q̃
αὐτούς. μετὰ δὲ τῶν φίλων αὐτῶν καὶ τῶν
acq̃sceebãt eis cõseruauerũt e=
ἐπαναπαυομένων αὐτοῖς συνετήρησαν αὐ
is amicitiã: τ obtinuerũt re=
τοῖς φιλίαν, καὶ κατεκράτησαν τῶν βασι=
gna q̃ prope τ q̃ lõge. τ q̃cũq;
λειῶν τῶν ἐγγὺς καὶ τῶν μακράν. καὶ ὅσοι
audierunt nomẽ eoꝝ timebãt ab
ἤκουσαν τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐφοβοῦντο ἀπ' αὐ=
eis. q̃s ãt velint adiuuare τ vt re
τῶν. οὓς δ' ἂν βούλωνται βοηθεῖν καὶ βα
gnẽt regnãt. q̃s ãt velit
σιλεύειν βασιλεύουσιν. οὓς δ' ἂν βούλων
deturbãt. τ exaltati sunt valde. τ
ται μεθιστῶσι. καὶ ὑψώθησαν σφόδρα. καὶ
in oĩb⁹ his nõ imposuit sibi vll⁹ eoꝝ
ἐν πᾶσι τούτοις οὐκ ἐπέθετο οὐδεὶς αὐτῶν
diadema: τ nõ vestierũt purpurã:
διάδημα, καὶ οὐ περιεβάλοντο πορφύραν,

et obtinuerunt eos: et antiochũ magnum regem asie qui eis pugnam intulerat habens centũviginti elephantes et equitatum: et currus et exercitum magnum valde contritũ ab eis: & quia ceperunt eũ viuum & statuerunt ei vt daret ipse & qui regnarent post ipsum tributum magnum & daret obsides et constitutum: et regionem indorũ & medos et lydos de optimis regionibus eorum: & acceptas eas ab eis dederunt eumeni regi et quia q erant apud helladam voluerũt ire & tollere eos: & innotuit sermo his et miserunt ad eos ducem vnum: et pugnauerunt contra illos: & ceciderunt ex eis multi et captiuas duxerũt vxores eorum & filios & diripuerũt eos & terram eorum possederunt: & destruxerunt muros eorum: & in seruitutem illos redegerunt vsq; in hũc diem: & residua regna et insulas que aliquando restiterant illis exterminauerunt & in potestatem redegerunt Cum amicis autem suis & qui in ipis requiem habebant conseruauerunt amicitiam: & obtinuerunt regna que erant proxima & que erant longe: qa quicunq; audiebant nomen eorum timebant eos. Quibus vero vellent auxilio esse vt regnarent: regnabãt. Quos autem vellent: regno deturbabant: & exaltati sunt valde. Et in oĩbus istis nemo portabat diadema: nec induebatur purpura vt magnificaretur in ea. Et quia curiam fecerũt sibi: & cotidie consulebant trecentos viginti consiliũ agentes sẽper de multitudine vt que digna sunt gerãt. Et cõmittunt vni homini magistratum suum per singulos annos dominari vniuerse terre sue: & omnes obediunt vni: & non est inuidia neq; zel⁹ inter eos: & elegit iudas eupolemum filium iohãnis filii iacob: & iasonẽ filiũ eleazari: & misit eos romam constituere cum illis amicitiam & societatẽ & vt auferrent ab eis iugum grecorum: quia viderunt q in seruitutem premerent regnum israel. Et abierũt romam viam multam valde: & introierunt curiam & dixerunt. Iudas machabeus & fratres eius: & populus iudeorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem & pacem: & conscribere nos socios & amicos vestros: & placuit sermo in conspectu eorum: & hoc rescriptuz est quod rescripserunt in tabulis ereis: & miserũt in hierusalez vt esset apud eos ibi memoriale pacis et societatis. Bene sit romanis & genti iudeorum in mari & in terra ineternum gladiusq; & hostis procul sit ab eis. Quod si institerit bellum romanis prius aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum: auxilium feret gens iudeorum prout tempus dictauerit corde pleno: & preliantibus nõ dabũt neq;

vt magnificarent in ea. et curiã
ὥστε ἀδρυνθῆναι ἐν αὐτῇ. καὶ βουλευτή
fecerũt sibi: τ cotidie cõsu=
ριον ἐποίησαν ἑαυτοῖς, καὶ καθ' ἡμέραν ἐβου
lebãt treceñti τ viginti cõsultan=
λεύοντο τριακόσιοι καὶ εἴκοσι βουλευό=
tes semper de multitudine: vt
μενοι διαπαντὸς περὶ τοῦ πλήθους, τοῦ
gubernẽt eos. τ credũt vni ho=
εὐκοσμεῖν αὐτούς. καὶ πιστεύουσιν ἑνὶ ἀν=
mini: vt ĩperet eis p singulos ãnos: τ do
θρώπῳ, ἄρχειν αὐτῶν κατ' ἐνιαυτόν, καὶ κυ
minet toti⁹ terre eoꝝ. τ oẽs
ριεύειν πάσης τῆς γῆς αὐτῶν. καὶ πάντες
audiũt vnũ. τ nõ est inuidia neq;
ἀκούουσι τοῦ ἑνός. καὶ οὐκ ἔστι φθόνος οὐδὲ
zel⁹ in illis. τ elegit iudas
ζῆλος ἐν αὐτοῖς. καὶ ἐπελέξεν ἰούδας τὸν
eupolemũ filiũ ioannis filij accos τ ia
εὐπόλεμον υἱὸν ἰωάννου τοῦ ἀκκὼς καὶ ἰά
sonẽ filiũ eleazari: τ misit eos
σωνα υἱὸν ἐλεαζάρου, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς
ad romã ad cõstituẽdũ cũ illis amicitiã τ socie=
εἰς ῥώμην στῆσαι αὐτοῖς φιλίαν καὶ συμ=
tatẽ: τ vt auferrẽt iugũ ab eis.
μαχίαν, καὶ τοῦ ἆραι τὸν ζυγὸν ἀπ' αὐτῶν.
qm̃ viderũt regnũ grecoꝝ in
ὅτι εἶδον τὴν βασιλείαν τῶν ἑλλήνων κα
s̃uitutẽ redigẽ eos israel s̃uitio. τ
ταδουλουμένους τὸν ἰσραὴλ δουλείαν. καὶ
abierũt ad romã. τ via multa
ἐπορεύθησαν εἰς ῥώμην. καὶ ἡ ὁδὸς πολλὴ
valde. τ intrauerũt in senatũ:
σφόδρα. καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον,
τ respõderunt τ dixerũt. iudas mac
καὶ ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον. ἰούδας ὁ μακ
cabe⁹ τ fratres ei⁹ τ multitudo
καβαῖος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ τὸ πλῆθος
iudeoꝝ miserunt nos ad vos.
τῶν ἰουδαίων ἀπέστειλαν ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς.
ad statuẽdũ vobiscũ societatẽ τ pacẽ
στῆσαι μεθ' ὑμῶν συμμαχίαν καὶ εἰρήνην.
τ ad cõscribẽdũ nos socios τ ami
καὶ γραφῆναι ἡμᾶς συμμάχους καὶ φί=
cos vr̃os. τ placuit s̃mo corã e=
λους ὑμῶν. καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον αὐ
is: τ hoc rescriptũ epistole
τῶν, καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς
quã rescripsit in tabulis ereis. τ
ἧς ἀντέγραψεν ἐπὶ δέλτοις χαλκαῖς. καὶ
misit in hierusalẽ vt esset apud
ἀπέστειλεν εἰς ἱερουσαλὴμ εἶναι παρ' αὐ
eos illic memoriale pacis τ societa
τοῖς ἐκεῖ μνημόσυνον εἰρήνης καὶ συμμα=
tis. bene sit romanis τ gẽti
χίας. καλῶς γένοιτο ῥωμαίοις καὶ τῷ ἔθνει
iudeoꝝ in mari τ in terra
ἰουδαίων ἐν τῇ θαλάσσῃ καὶ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς
in seculũ. τ gladi⁹ τ hostis pro
εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ῥομφαία καὶ ἐχθρὸς μα
cul sit ab eis. si ãt institerit bellũ
κρυνθείη ἀπ' αὐτῶν. ἐὰν δὲ ἐνστῇ πόλεμος
in roma priori vel oĩb⁹ socijs
ἐν ῥώμῃ προτέρᾳ ἢ πᾶσι τοῖς συμμάχοις
eoꝝ in oĩ ditione eoꝝ: auxiliũ feret
αὐτῶν ἐν πάσῃ κυρίᾳ αὐτῶν, συμμαχήσει
gẽs iudeoꝝ: vt tp̃s dicta
τὸ ἔθνος τῶν ἰουδαίων, ὡς ἂν ὁ καιρὸς ὑπο
uerit eis corde pleno. τ
γραφῇ αὐτοῖς καρδίᾳ πλήρει. καὶ τοῖς
preliãtib⁹ nõ dabũt: neq;
πολεμοῦσιν οὐ δώσουσι, οὐδὲ

B C D

subministrabũt triticũ arma argẽtum naues
ἐπαρκέσουσι σῖτον ὅπλα ἀργύριον πλοῖα
vt visum ẽ romanis. τ custodiẽt man
ὡς ἔδοξε ῥωμαίοις. καὶ φυλάξονται τὰ φυ=
data eoꝝ nihil accipiẽtes. s̃m
λάγματα αὐτῶν οὐθὲν λαβόντες. κατὰ τὰ
eadẽ ãt si gẽti iudeoꝝ contigerit pri=
αὐτὰ δὲ ἐὰν ἔθνει ἰουδαίων συμβῇ προτέ
us bellũ: auxiliũ ferẽt romani
ροις πόλεμος, συμμαχήσουσι οἱ ῥωμαῖοι
ex aĩo vt eis opportunitas di
ἐκ ψυχῆς ὡς ἂν αὐτοῖς ὁ καιρὸς ὑπο=
ctauerit. τ adiuuantib⁹ nõ dabit
γραφῇ. καὶ τοῖς συμμαχοῦσιν οὐ δοθήσεται
triticũ arma argẽtum naues vt placuit rome:
σῖτος ὅπλα ἀργύριον πλοῖα ὡς ἔδοξε ῥώμῃ,
τ custodiẽt mãdata hec τ
καὶ φυλάξονται τὰ φυλάγματα ταῦτα καὶ
nõ cũ dolo. s̃m s̃mones hos
οὐ μετὰ δόλου. κατὰ τοὺς λόγους τούτους
statuerũt romani cũ pp̃lo iudeoꝝ. si
ἔστησαν ῥωμαῖοι τῷ δήμῳ τῶν ἰουδαίων. ἐὰν
ãt post verba hec cõsiliũ habuerit
δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους βουλεύσωνται
hi τ hi addere vel detrahere: fa=
οὗτοι καὶ οὗτοι προσθῆναι ἢ ἀφελεῖν, ποιή
ciẽt ad libitũ eoꝝ. τ q̃d addide
σονται ἐξ αἱρέσεως αὐτῶν. καὶ ὃ ἐὰν προσθῶ
rint vel dẽpserint erit ratũ. τ de ma
σιν ἢ ἀφελῶσιν ἔσται κύρια. καὶ περὶ τῶν κα
lis q̃ rex demetri⁹ facit
κῶν ὧν ὁ βασιλεὺς δημήτριος συντελεῖται
cõtra eos: scripsim⁹ ei dicẽtes. ob
εἰς αὐτούς, ἐγράψαμεν αὐτῷ λέγοντες. δια
q̃d aggrauasti iugũ tuũ sup amicos
τί ἐβάρυνας τὸν ζυγόν σου ἐπὶ τοὺς φίλους
nr̃os socios iudeos. si igiť
ἡμῶν τοὺς συμμάχους ἰουδαίους. ἐὰν οὖν
vltra adierint cõtra te: faciem⁹ eis
ἔτι ἐντύχωσι κατὰ σοῦ, ποιήσομεν αὐτοῖς
iudiciũ. τ oppugnabim⁹ te per ma
τὴν κρίσιν. καὶ πολεμήσομέν σε διὰ τῆς θα
re τ per terrã.
λάσσης καὶ διὰ τῆς ξηρᾶς. Ca.9.

Et audiuit demetri⁹ q̃ fecit
Καὶ ἤκουσε δημήτριος ὅτι ἔπεσε
nicanor τ exercit⁹ ei⁹ bellũ:
νικάνωρ καὶ δυνάμεις αὐτοῦ πόλεμον,
τ addidit bacchidẽ τ al=
καὶ προσέθετο τὸν βακχίδην καὶ τὸν ἄλ=
cimũ iteꝝ mittere in terrã iu
κιμον ἐκ δευτέρου ἀποστεῖλαι εἰς γῆν ἰού
da. τ dextrũ cornu cũ eis. τ
δα. καὶ τὸ δεξιὸν κέρας μετ' αὐτῶν. καὶ
abierunt viã q̃ in galgala: τ
ἐπορεύθησαν ὁδὸν τὴν εἰς γάλγαλα, καὶ
castrametati sunt in mesaloth q̃ in arbe=
παρενέβαλον ἐπὶ μεσαλὼθ τὴν ἐν ἀρβή=
lis. τ acceperunt eã: τ pere
λοις. καὶ προκατελάβοντο αὐτήν, καὶ ἀπώ
merunt aĩas hoĩm multas. τ
λεσαν ψυχὰς ἀνθρώπων πολλάς. καὶ
mẽse primo anni secundi τ
τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου ἔτους τοῦ δευτέρου καὶ
q̃nquagesimi τ cẽtesimi castrametati sunt ad
πεντηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ παρενέβαλον ἐπὶ
hierusalẽ. τ surrexerũt τ abierunt
ἱερουσαλήμ. καὶ ἀπῆραν καὶ ἐπορεύθησαν
in bereã cũ viginti milib⁹ viroꝝ τ
εἰς βερέαν ἐν εἴκοσι χιλιάσιν ἀνδρῶν καὶ
duob⁹ milib⁹ equitũ. τ iudas posuerat
δισχιλίᾳ ἵππῳ. καὶ ἰούδας ἦν παρεμβε=

A B

1.4.b.

subministrabunt triticum arma pecuniam naues sicut placuit romanis: & custodient mandata eorum nihil ab eis accipientes. Similiter autem & si genti iudeorum prius acciderit bellum: adiuuabunt romani ex animo prout eis tẽpus permiserit: & adiuuãtibus non dabitur triticum arma pecunia naues: sicut placuit romanis & custodient mandata eorum absq; dolo. Secundum hec verba constituerunt romani populo iudeorũ q si post hec verba hi aut illi addere aut demere ad hec aliquid voluerint: faciẽt ex proposito suo & quecũq; addiderĩt vel dẽpserint rata erunt. Sed et de malis que demetri⁹ rex fecit in eos scripsim⁹ ei dicentes. Quare grauasti iugum tuũ super amicos nostros & socios iudeos. Si ergo iterum adierint nos aduersum te: faciemus illis iudicium & pugnabimus tecum mari terraq;. Ca.9.

Interea vt audiuit demetrius qa cecidit nicanor & exercit⁹ eius in prelio apposuit bacchidem & alcimuz rursum mittere in iudeam & dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam que ducit in galgala: et castra posuerunt in masaloth q̃ est in arbellis & occupauerunt eam: & peremerunt animas hominum multas. In mẽse primo anni centesimi & quinquagesimi & secũdi applicuerũt exercitum ad hierusalem: & surrexerũt et abierunt in berea viginti milia virorum: & duo milia equitum. Et iudas posuerat castra in laisa: et tria milia viri electi cum eo. Et viderunt multitudinem exercitus: quia multi sunt & timuerunt valde: & multi subtraxerũt se de castris: & non remanserunt ex eis nisi octigenti viri. Et vidit iudas q defluxit exercitus suus et bellum perurgebat eum: & cõfractus est corde quia nõ habebat tẽpus cõgregãdi eos: & dissolutus est. Et dixit his qui residui erant. Surgamus & eamus ad aduersarios nostros: si poterimus pugnare aduersus eos: et auertebãt eum dicentes. Non poterimus: sed liberemus animas nostras modo: & reuertamur ad fratres nostros: & tunc pugnabimus aduersus eos. Nos autem pauci sumus. Et ait iudas. Absit istam rem facere: vt fugiamus ab eis. Et si appropiauit tempus nostrum: moriamur in virtute propter fratres nostros: & non inferamus crimẽ glorie nostre: et mouit exercitus de castris: & steterunt illis obuiam. Et diuisi sunt equites in duas partes: et fundibularii & sagittarii preibant exercitum et primi certaminis omnes potentes. Bacchides autez erat in dextro cornu: & proximauit legio ex duabus partibus & clamabant tubis. Exclamauerunt autem & hi qui erant ex parte iude etiam ipsi: & cõmota est terra a voce exercituz: & cõmissum est prelium a mane vsq; ad vesperam. Et vidit iudas q firmior est pars exercitus bacchidis in dextris: & conuenerunt cum ipso omnes constantes corde: & contrita est dextera pars ab eis

castra in eleasa. τ tres mille viri
βληκὼς ἐν ἐλεάσᾳ. καὶ τρισχίλιοι ἄνδρες
electi cũ eo. τ viderunt multitudiẽm
ἐκλεκτοὶ μετ' αὐτοῦ. καὶ εἶδον τὸ πλῆθος τῶν
exercituũ qm̃ multi sunt: τ timuerunt
δυνάμεων ὅτι πολλοί εἰσι, καὶ ἐφοβήθησαν
valde. τ subtraxerunt se multi de
σφόδρα. καὶ ἐξερρύησαν πολλοὶ ἀπὸ τῆς
castris. nõ relicti sunt ex eis
παρεμβολῆς. οὐ κατελείφθησαν ἐξ αὐτῶν
nisi octingẽti viri. τ vidit iudas
ἀλλ' ἢ ὀκτακόσιοι ἄνδρες. καὶ εἶδεν ἰούδας
q̃ defluerẽt castra sua: τ bel
ὅτι ἀπερρύη ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ, καὶ ὁ πό
lũ affligebat eũ: τ cõfract⁹ est cor
λεμος ἔθλιβεν αὐτόν, καὶ συνετρίβη τῇ καρ
de qm̃ nõ habuit tp̃s vt cõgregaret eos.
δίᾳ ὅτι οὐκ εἶχε καιρὸν συναγαγεῖν αὐτούς.
τ dissolut⁹ ẽ. τ dixit relictis.
καὶ ἐξελύθη. καὶ εἶπε τοῖς καταλειφθεῖσιν.
surgam⁹ τ ascẽdam⁹ ad cõtra
ἀναστῶμεν καὶ ἀναβῶμεν ἐπὶ τοὺς ὑπεναντί
rios nr̃os. si forte poterim⁹ debellare e=
ους ἡμῶν. ἐὰν ἄρα δυνώμεθα πολεμῆσαι αὐ
os. τ auerterũt eũ dicẽtes. nõ
τούς. καὶ ἀπέστρεψαν αὐτὸν λέγοντες. οὐ μὴ
poterim⁹ sed liberem⁹ nr̃as aĩ
δυνώμεθα ἀλλ' ἢ σώζωμεν τὰς ἑαυτῶν ψυ
mas nũc reuertere. τ fratres nr̃i
χὰς τὸ νῦν ἐπίστρεψον. καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν
defluxerunt. τ pugnabim⁹ cõtra eos.
ἀπερρύησαν. καὶ πολεμήσομεν πρὸς αὐτούς.
nos ãt pauci. τ dixit iudas. nõ mihi sit
ἡμεῖς δὲ ὀλίγοι. καὶ εἶπεν ἰούδας. μή μοι γέ=
res hec: facere vt fugiam ab e=
νοιτο πρᾶγμα τοῦτο, ποιῆσαι φυγεῖν ἀπ' αὐ
is. τ appropiquauit tp̃s nr̃m τ moria
τῶν. καὶ ἤγγικεν ὁ καιρὸς ἡμῶν καὶ ἀποθάνω
mur fortiter pp̃ter fratres nr̃os. τ
μεν ἀνδρείᾳ χάριν τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν. καὶ
nõ relinquam⁹ crimẽ glie nr̃e. τ
μὴ καταλίπωμεν αἰτίαν τῇ δόξῃ ἡμῶν. καὶ
mouit exercit⁹ de castris.
ἀπῆρεν ἡ δύναμις ἀπὸ τῆς παρεμβολῆς.
τ steterũt in occursum eis. τ diui=
καὶ ἔστησαν εἰς συνάντησιν αὐτοῖς. καὶ ἐμερί
sus ẽ equitat⁹ i duas ptes. τ fundibularij τ
σθη ἡ ἵππος δύο μέρη. καὶ οἱ σφενδονῆται καὶ
sagittarij p̃ibãt exercitũ. τ
οἱ τοξόται προεπορεύοντο τῆς δυνάμεως. καὶ οἱ
p̃mi certatores oẽs potẽtes. bacchides ãt
πρωταγωνισταὶ πάντες οἱ δυνατοί. βακχίδης δὲ
erat i dextro cornu. τ appropiquauit phalãx
ἦν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι. καὶ ἤγγισεν ἡ φάλαγξ
a duab⁹ ptib⁹ τ cecinerũt tubis:
ἐκ τῶν δύο μερῶν καὶ ἐφώνουν ταῖς σάλπιγ
τ cecinerũt q̃ a pte iude τ ipsi
ξι, καὶ ἐσάλπισαν οἱ παρὰ ἰούδα καὶ αὐτοὶ
tubis: τ cõmota est terra a
ταῖς σάλπιγξι, καὶ ἐσαλεύθη ἡ γῆ ἀπὸ τῆς
voce exercituũ. τ fuit preli=
φωνῆς τῶν παρεμβολῶν. καὶ ἐγένετο ὁ πόλε
um cõmissum a mane vsq; ad vesperã.
μος συνημμένος ἀπὸ πρωΐθεν ἕως ἑσπέρας.
τ vidit iudas q̃ bacchides τ firma
καὶ εἶδεν ἰούδας ὅτι βακχίδης καὶ τὸ στερέ
mẽtũ exercit⁹ in dextris. τ
ωμα τῆς παρεμβολῆς ἐν τοῖς δεξιοῖς. καὶ
cõuenerunt cũ eo oẽs animosi cor=
συνῆλθον αὐτῷ πάντες οἱ εὔψυχοι τῇ καρ
de: τ cõfractũ est dextrũ cornu ab ipsis
δίᾳ καὶ συνετρίβη τὸ δεξιὸν κέρας ἀπ' αὐτῶν

& persecutus est eos vsque ad montē azo-
ti. Et qui in sinistro cornu erant vide-
runt q contritum est dextrum cornu:
& secuti sunt post iudam & eos qui cu3
ipso erant a tergo. Et ingrauatū est pre
lium & ciderunt vulnerati multi ex
his et ex illis. Et iudas cecidit: & ceteri
fugerunt. Et ionathas & simon tulerūt
iudam fratrem suum: & sepelierunt eū
in sepulchro patrum suorum in ciuita-
te modin. Et fleuerunt eum omnis po-
pulus israel planctu magno: & lugebāt
dies multos et dixerunt. Quomodo ce-
cidit potens qui saluum faciebat popu
lum israel. Et cetera verba bellorum iu
de & virtutum quas fecit: & magnitudi
nis eius non sunt descripta. Multa enī
erant valde. Et factum est post obitum
iude emerserunt iniqui in omnibus fi-
nibus israel: & exorti sunt omnes qui
operabātur iniquitatem. In dieb9 illis
facta est fames magna valde: & tradidit
se bacchidi omnis regio eorum cū ipsis:
Et elegit bacchides viros impios & con
stituit eos dominos regionis: & exquire
bant & perscrutabantur amicos iude: &
adducebant eos ad bacchidem: & vin-
dicabat in illos & illudebat. Et facta est
tribulatio magna in israel: qualis non
fuit ex die qua non est visus propheta
in israel: et congregati sunt omnes ami
ci iude: & dixerunt ionathe. Ex quo fra
ter tuus iudas defunctus est: vir similis
ei non est qui exeat contra inimicos no
stros bacchidem & eos qui inimici sunt
gentis nostre. Nunc itaque te hodie elegi
mus esse pro eo nobis in principem &
ducem ad bellandum bellum nostrum.
Et suscepit ionathas tempore illo prin
cipatu3: & surrexit loco iude fratris sui:
& cognouit bacchides: & querebat eu3
occidere: & cognouit ionathas & simō
frater eius et omnes qui cum eo erant:
& fugerunt in desertum thecue: & cōse
derūt ad aquam lacus asphar: & cogno
uit bacchides: & die sabbatorum venit
ipse et omnis exercitus eius trans iorda-
nem: & ionathas misit fratrem suum du
cem populi: & rogauit nabutheos ami-
cos suos vt cōmodarent illis apparatū
suum qui erat copiosus: & exierunt filii
iambri ex madaba: & comprehēderūt
iohannē et omnia que habebat: & abie
runt habentes ea. Post hec verba renū
ciatum est ionathe et simoni fratri eius:
quia filii iambri faciūt nuptias magnas
& ducunt sponsa3 ex madaba filiā viri
de magnis principibus chanaan cū am
bitione magna: & recordati sunt san-
guinis iohānis fratris sui: & ascenderūt
& absconderunt se sub tegumento mō
tis: & eleuauerunt oculos suos & vide-
runt et ecce tumultus et aparatus mul-
tus: et sponsus processit et amici eius &
fratres eius obuiam illis cum tympanis
& musicis & armis multis: et surrexerūt
ad eos ex insidiis: & occiderunt eos:
& ceciderunt vulnerati multi: & resi-
dui fugerunt in montes: & acceperūt
omnia spolia eorum: & conuerse sunt
nuptie in luctum: & vox musicorum

ipsorum in lamentum: & vindicauerūt
vindictam sanguinis fratris sui: & reuer
si sunt ad ripam iordanis: & audiuit bac
chides & venit die sabbatorum vsque ad
oram iordanis in virtute magna: & di-
xit ad suos ionathas. Surgamus et pu-
gnemus contra inimicos nostros. Nō
est enim hodie sicut heri et nudiuster-
tius: ecce enim bellu3 ex aduerso: aqua
vero iordanis hinc & inde & ripe et pa-
ludes & salt9: & nō est locus diuertēdi.
Nunc ergo clamate in celum: vt libere
mini de manu inimicorum vestrorum:
& cōmissum est bellum: & extendit io-
nathas manum suam percutere bacchi
dem: & diuertit ab eo retro: & dissiliit io
nathas: & qui cum eo erānt in iordanē:
& transnatauerunt ad eos iordane3: &
ceciderunt de pte bacchidis die illa mil
le viri: & reuersi sunt in hierusalem: &
edificauerunt ciuitates munitas in iudea
munitionem que erat in hiericho: et in
ammaum: et in bethoron: & bethel: &
thaninatha: & phara: & thopo muris ex
celsis: & portis et seris: & posuit custo-
diam in eis: vt inimicitias exercerēt in
israel: & muniuit ciuitatem bethsuram
& gazaram & arcem: & posuit in eis au
xilia & apparatum escarum: & accepit
filios principum regionis obsides: & po
suit eos in arce in hierusalem in custo-
diam. Et anno centesimo quinquagesi
mo tertio mense secundo precepit alci
mus destrui muros domus sancte inte
riores: & destrui opera prophetarum.
Et cepit destruere. In tempore illo per
cussus est alcimus: & impedita sunt opa
illius: & occlusum est os eius: & dissolu
tus est paralysi: nec vltra potuit loq ver
bum & mandare de domo sua. Et mor
tuus est alcimus in tempore illo cū tor
mento magno. Et vidit bacchides quo
niam mortuus est alcimus: & reuersus
est ad reges: & siluit terra annis duob9.
Et cogitauerunt omnes iniqui dicen-
tes. Ecce ionathas & qui cu3 eo sunt in
silentio habitant confidenter. Nunc er
go adducamus bacchidem: & compre
hendet eos omnes vna nocte. Et abie-
runt: & consilium ei dederunt. Et surre
xit vt veniret cū exercitu multo. Et mi
sit occulte epistolas sociis suis qui erāt
in iudea: vt comprehēderent ionatha3:
& eos qui cum eo erant: sed non potue
runt: quia innotuit eis consilium eorū.
Et apprehendit de viris regionis q prin
cipes erāt militie quinquaginta viros
& occidit eos. Et secessit ionathas & si-
mon: & qui cum eo erāt in bethbessem
que est in deserto: & extruxit diruta ei9
& firmauerunt eam. Et cognouit bac-
chides & congregauit vniuersam mul-
titudinem suam: & his qui de iudea erāt
denunciauit. Et venit & castra posuit de
super bethbesse et oppugnauit eā dies
multos & fecit machinas. Et reliquit io
natas simonem fratre3 suū in ciuitate:

τ exiuit in regionē. τ venit nferano.
καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὴν χώραν. καὶ ἦλθεν ἀριμῶν.
τ percussit odomira τ fratres
καὶ ἐπάταξεν ὀδομηρὰ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς
eius τ filios phasiro in taber
αὐτοῦ καὶ τοὺς υἱοὺς φασιρὼν ἐν τῷ σκηνώ
naculo ipsoꝝ. τ incepit peutere:
ματι αὐτῶν. καὶ ἤρξατο τύπτειν, καὶ
ascēdit cū exercitib⁹. τ simon
ἀνέβαινεν ἐν ταῖς δυνάμεσι. καὶ σίμων
τ q̄ cū eo exierūt de vrbe:
καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως,
τ cōbusserunt machinas. τ pugna
καὶ ἐνεπύρισαν τὰς μηχανάς. καὶ ἐπολέ
uerūt cōtra bacchidē τ cōtriue
μησαν πρὸς τὸν βακχίδην καὶ συνετρί
ēst ab eis. τ afflixerūt eū valde:
βη ὑπ' αὐτῶν. καὶ ἔθλιβον αὐτὸν σφόδρα,
qm̄ fuit cōsiliū ei⁹ τ exit⁹ e=
ὅτι ἦν ἡ βουλὴ αὐτοῦ καὶ ἡ ἔφοδος αὐ
ius van⁹. τ irati sunt furore vi=
τοῦ κενή. καὶ ὠργίσθησαν θυμῷ τοῖς ἀν
ris iniquis q̄ cōsiluerūt
δράσι τοῖς ἀνόμοις τοῖς συμβουλεύσασιν
ei venire in regionē. τ occide
αὐτῷ ἐλθεῖν εἰς τὴν χώραν. καὶ ἀπέ
runt ex eis multos. τ cogita
κτειναν ἐξ αὐτῶν πολλούς. καὶ ἐβουλεύ
uit vt veniret in terrā eoꝝ. τ
σατο τοῦ ἐλθεῖν εἰς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ
cognouit ionathas: τ misit ad e=
ἐπέγνω ἰωνάθαν, καὶ ἀπέστειλε πρὸς αὐ
um legatos vt cōponerēt cū illo,
τὸν πρέσβεις τοῦ συνθέσθαι πρὸς αὐτὸν
pacē τ redderet illis capti
εἰρήνην καὶ ἀποδοῦναι αὐτοῖς τὴν αἰχ
uos. τ accepit libēter τ fecit
μαλωσίαν. καὶ ἀπεδέξατο καὶ ἐποίησε
iuxta verba ei⁹. τ iurauit ei
κατὰ τοὺς λόγους αὐτοῦ. καὶ ὤμοσεν αὐ
nō q̄situꝝ ei malū oib⁹
τῷ μὴ ἐκζητῆσαι αὐτῷ κακὸν πάσας τὰς
dieb⁹ vite sue. τ reddidit
ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτοῦ. καὶ ἀπέδωκεν
ei captiuitatē quā pdatus
αὐτῷ τὴν αἰχμαλωσίαν ἣν ᾐχμαλώτευ
erat prius de terra iuda. τ reuer
σε τὸ πρότερον ἐκ γῆς ἰούδα. καὶ ἀποστρέ
sus abijt in terrā suā. τ nō
ψας ἀπῆλθεν εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. καὶ οὐ
addidit vltra venire ad terminos eoꝝ.
προσέθετο ἔτι ἐλθεῖν εἰς τὰ ὅρια αὐτῶν.
τ cessauit gladi⁹ ex israel. τ
καὶ κατέπαυσε ῥομφαία ἐξ ἰσραήλ. καὶ
habitauit ionathas in machmas. τ cepit
ᾤκησεν ἰωνάθαν ἐν μαχμάς. καὶ ἤρξα
ionathas iudicare pplm̄. τ exterml
το ἰωνάθαν κρίνειν τὸν λαόν. καὶ ἠφάνι
nauit ipios de israel.
σε τοὺς ἀσεβεῖς ἐξ ἰσραήλ. C. 10.

Et in anno sexagesimo τ centesimo:
Καὶ ἐν ἔτει ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ,
ascēdit alexāder filius antiochi no=
ἀνέβη ἀλέξανδρος ὁ τοῦ ἀντιόχου ὁ ἐπι
bilis τ occupauit ptolemaidā.
φανής. καὶ κατελάβετο πτολεμαΐδα.
τ susceperūt eū: τ regnauit
καὶ ἐπεδέξαντο αὐτόν, καὶ ἐβασίλευσεν
illic. τ audiuit demetri⁹ rex
ἐκεῖ. καὶ ἤκουσε δημήτριος ὁ βασιλεὺς
τ cōgregauit exercit⁹ multos valde.
καὶ συνήγαγε δυνάμεις πολλὰς σφόδρα.

Et exiuit in regionem: & venit cum numero & percussit odarē & fratres eius: & filios phaseron in tabernaculis ipsorum: & cepit cedere & crescere in virtutibus. Simon vero: & qui cum ipso erant exierunt de ciuitate & succenderunt machinas: & pugnauerunt contra bacchidem: & contritus est ab eis. Et afflixerunt eum valde: quoniam consilium eius & cogressus eius erat inanis. Et iratus contra viros iniquos qui ei consilium dederant vt veniret in regionem ipsorū: multos ex eis occidit. Ipse autem cogitauit cum reliquis abire in regionem suam. Et cognouit ionathas & misit ad eum legatos componere pacem cum ipso: & reddere ei captiuitatem. Et libenter accepit: & fecit secundum verba eius: iurauit se nihil facturum ei mali omnibus diebus vite eius. Et reddidit ei captiuitatem quam prius erat predatus de terra iuda. Et conuersus abiit in terram suā: & non apposuit amplius venire in fines eius. Et cessauit gladius ex isrl. Et habitauit ionathas in machinas: & cepit ionathas ibi iudicare populum: & exterminauit impios ex isrl.

Capitulum decimum.

Et anno centesimo sexagesimo ascendit alexander antiochi filius qui cognominatus est nobilis: & occupauit ptolemaidā: & receperunt eum & regnauit illic. Et audiuit demetrius rex & congregauit exercitū copiosum valde: & exiuit obuiam illi in prelium. Et misit demetrius epistolam ad ionatham verbis pacificis vt magnificaret eum. Dixit enim. Anticipemus facere pacem cum eo priusq̄ faciat cum alexandro aduersus nos. Recordabitur enim omniū malorum que fecimus in eum: & in fratres eius & in gentem eius. Et dedit ei potestatem cōgregandi exercitū: & fabricare arma: & esse ipsum sociū eius: & obsides qui erant in arce iussit tradi ei. Et venit ionathas in hierusalem: & legit epistolas in auditu omnis populi: & eorum qui in arce erant. Et timuerūt timore magno: quoniam audierūt q̄ dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et traditi sūt ionathe obsides: & reddidit eos parentibus suis. Et habitauit ionathas in hierusalem: & cepit edificare & innouare ciuitatem. Et dixit facientibus opera vt extruerent muros & montē sion in circuitu lapidibus quadratis ad munitionem: & ita fecerunt. Et fugerunt alienigene qui erant in munitionibus quas bacchides edificauerat: & reliquit vnusquisque locum & abiit in terram suam: tantum in bethsura remanserūt aliqui ex his qui reliquerant legem & precepta dei. Erat enim hoc eis ad refugium. Et audiuit alexander rex promissa que promisit demetrius ionathe & narrauerūt ei plia & virtutes

τ exijt in occursum ei in bel
καὶ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτῷ εἰς πό
lū. τ misit demetri⁹ ad io
λεμον. καὶ ἀπέστειλε δημήτριος πρὸς ἰω
nathā epistolas verbis pacificis: vt
νάθαν ἐπιστολὰς λόγοις εἰρηνικοῖς, ὥστε
magnificaret eū. dixit eni: pueniā
μεγαλῦναι αὐτόν. εἶπε γάρ, προφθάσω
m⁹ pacē ponere cū eis: ante
μεν τοῦ εἰρήνην θεῖναι μετ' αὐτῶν, πρὶν
ponat ipe cū alexādro cōtra nos.
θεῖναι αὐτὸν μετ' ἀλεξάνδρου καθ' ἡμῶν.
recordabit' eni oim malorū q̄
μνησθήσεται γὰρ πάντων τῶν κακῶν ὧν
fecim⁹ cōtra ipm τ in
συνετελέσαμεν πρὸς αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς
fratres ei⁹ τ cōtra gētē ei⁹.
ἀδελφοὺς αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ.
τ dedit ei potestatē cōgregādi exer
καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ἐξουσίαν συναγαγεῖν δυ
cit⁹ τ pparandi arma: τ vt
νάμεις καὶ κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ εἶ
esset ipse soci⁹ ei⁹. τ obsi
ναι αὐτὸν σύμμαχον αὐτοῦ. καὶ τὰ ὅμη
des q̄ i arce dixit vt redderent ei.
ρα τὰ ἐν τῇ ἄκρᾳ εἶπε παραδοῦναι αὐ
τ venit ionathas in hierl'm. τ
τῷ. καὶ ἦλθεν ἰωνάθαν εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ
legit epistolas in aurib⁹ ois
ἀνέγνω τὰς ἐπιστολὰς εἰς τὰ ὦτα παντὸς
ppli τ eoꝝ q̄ de arce. τ timu=
τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐκ τῆς ἄκρας. καὶ ἐφοβήθη
erūt timore magno qm̄ audierūt q̄ de=
σαν φόβον μέγαν ὅτι ἤκουσαν ὅτι ἔδω
dit ei rex potestatē cōgregādi
κεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς ἐξουσίαν συναγαγεῖν
exercit⁹. τ tradiderūt q̄ de arce
δυνάμεις. καὶ παρέδωκαν οἱ ἐκ τῆς ἄκρας
ionathe obsides. τ reddidit e=
ἰωνάθαν τὰ ὅμηρα. καὶ ἀπέδωκεν αὐ
os parentib⁹ eoꝝ. τ habitauit io=
τοὺς τοῖς γονεῦσιν αὐτῶν. καὶ ᾤκησεν ἰω
nathas in hierusalē. τ cepit edificare
νάθαν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ἤρξατο οἰκοδομεῖν
τ innouare ciuitatē. τ dixit ad
καὶ καινίζειν τὴν πόλιν. καὶ εἶπε πρὸς τοὺς
facietes opa vt edificarēt muros τ
ποιοῦντας τὰ ἔργα οἰκοδομεῖν τὰ τείχη καὶ
mōtē sion in circuitu ex lapidib⁹ q̄dratis
τὸ ὄρος σιὼν κυκλόθεν ἐκ λίθων τετραγώνων
in munitionē. τ fecerūt sic: τ fu
εἰς ὀχύρωσιν. καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ ἔ
gerūt alienigene q̄ erāt in munitioni
φυγον οἱ ἀλλογενεῖς οἱ ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμα
b⁹ q̄s edificauit bacchides. τ reli=
σιν οἷς ᾠκοδόμησε βακχίδης. καὶ κατέλι
quit q̄libet locū suū: τ abijt
πεν ἕκαστος τὸν τόπον αὐτ, καὶ ἀπῆλθεν
in terrā suā. ceterū in bethsura
εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ. πλὴν ἐν βαιθσούροις
relicti sunt qdā ex his q̄ dereliq̄rāt
ὑπελείφθησάν τινες τῶν καταλιπόντων
legē τ pcepta: erat eni eis
τὸν νόμον. καὶ τὰ προστάγματα, ἦν γὰρ αὐτοῖς
refugiū. τ audiuit alexāder
φυγαδευτήριον. καὶ ἤκουσεν ἀλέξανδρος ὁ
rex promissa q̄ misit
βασιλεὺς τὰς ἐπαγγελίας ὅσας ἀπέστει
demetri⁹ ionathe. τ narrauerūt
λε δημήτριος τῷ ἰωνάθαν. καὶ διηγήσαντο
ei plia τ facinora
αὐτῷ τοὺς πολέμους καὶ τὰς ἀνδραγαθίας

Tex. Gre. cũ. iterp. lati. Trāsla. B. Hie. Maccabeo. i. Cap. x.

q̄ fecit ipse τ fratres ei⁹: τ
ἃς ἐποίησεν αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτ, καὶ τοὺς
labores q̄s habuerūt. τ dixit: nūqd inueniem⁹
κόπους οὓς ἔσχοσαν. καὶ εἶπε, μὴ εὑρήσομεν
vir' talē vnū: τ nūc faciem⁹ eū
ἄνδρα τοιοῦτον ἕνα; καὶ νῦν ποιήσομεν αὐ
amicū τ sociū nrm̄. τ scripsit
τὸν φίλον καὶ σύμμαχον ἡμῶν. καὶ ἔγραψεν
epistolas τ misit ei iuxta
ἐπιστολὰς καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ κατὰ τοὺς
verba hec dicēs. rex alexan
λόγους τούτους λέγων. βασιλεὺς ἀλέξαν
der fratri ionathe gaudere. audi
δρος τῷ ἀδελφῷ ἰωνάθαν χαίρειν. ἀκη
uim⁹ de te q̄ vir potēs fortitudie
κόαμεν περὶ σοῦ ὅτι ἀνὴρ δυνατὸς ἰσχύϊ
τ aptus es vt sis nobis amic⁹.
καὶ ἐπιτήδειος εἶ τοῦ εἶναι ἡμῖν φίλος.
τ nūc costituim⁹ te hodie sūmū sa
καὶ νῦν καθεστάκαμέν σε σήμερον ἀρχιε
cerdotē gētis tue: τ amicū regis
ρέα τοῦ ἔθνους σου, καὶ φίλον βασιλέ
vocari. τ misit ei pur
ως καλεῖσθαι. καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ πορ
purā τ coronā aureā. τ vt sapias
φύραν καὶ στέφανον χρυσοῦν. καὶ φρονεῖν
q̄ nra sūt τ vt serues amicitiā erga nos.
τὰ ἡμῶν καὶ συντηρεῖν φιλίας πρὸς ἡμᾶς.
τ induit se ionathas sanctā vestē
καὶ ἐνεδύσατο ἰωνάθαν τὴν ἁγίαν στολὴν
septimo mēse anno sexagesimo τ cētesimo
τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ ἔτους ἑξηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ
in festo scenophegie: τ cōgregauit exer
ἐν ἑορτῇ σκηνοπηγίας, καὶ συνήγαγε δυ
cit⁹. τ preparauit arma mul=
νάμεις. καὶ κατεσκεύασεν ὅπλα πολ
ta. τ audiuit demetri⁹ sermones
λά. καὶ ἤκουσε δημήτριος τοὺς λόγους
hos: τ tristat' est τ dixit. qd hoc
τούτους, καὶ ἐλυπήθη καὶ εἶπε. τί τοῦ
fecim⁹ q̄ preuenit nos
το ἐποιήσαμεν ὅτι προέφθακεν ἡμᾶς ὁ
alexāder vt amicitiā cōstitueret cū
ἀλέξανδρος τοῦ φιλίαν καταθέσθαι τοῖς
iudeis in muniīnē. scribā eis τ
ἰουδαίοις εἰς στήριγμα. γράψω αὐτοῖς κα
ego verba exhortationis τ altitudīs τ
γὼ λόγους παρακλήσεως καὶ ὕψους καὶ
donoꝝ. vt sint mecū in auxi
δομάτων. ὅπως ὦσι σὺν ἐμοὶ εἰς βοή
liū. τ misit epistolā eis iuxta
θειαν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοῖς κατὰ τοὺς
verba hec. rex demetri⁹
λόγους τούτους. βασιλεὺς δημήτριος τῷ
gēti iudeoꝝ gaudere. qui cōseruastis
ἔθνει ἰουδαίων χαίρειν. ἐπεὶ συνετηρήσα
ad nos pacta: τ pmansi
τε τὰς πρὸς ἡμᾶς συνθήκας, καὶ ἐνεμεί
stis in amicitia nra τ nō accessi=
νατε τῇ φιλίᾳ ἡμῶν καὶ οὐ προσεχωρή
stis ad inimicos nros audiuim⁹ τ
σατε τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν ἠκούσαμεν καὶ
gauisi sum⁹. τ nūc pseuerate adhuc
ἐχάρημεν. καὶ νῦν ἐμμείνατε ἔτι τοῦ
cōseruare erga nos fidē. τ retri=
συντηρῆσαι πρὸς ἡμᾶς πίστιν. καὶ ἀνταπο
buem⁹ vobis bona: p his q̄ facitis
δώσομεν ὑμῖν ἀγαθά, ἀνθ' ὧν ποιεῖτε
nobiscū. τ remittem⁹ vobis remissiōes
μεθ' ἡμῶν. καὶ ἀφήσομεν ὑμῖν ἀφέματα
multas: τ dabim⁹ vobis dona. τ
πολλά, καὶ δώσομεν ὑμῖν δόματα. καὶ

quas ipse fecit & fratres ei⁹: & labores quos laborauerunt. Et ait. Nunquid inueniemus aliquem virum talē? Et nūc faciemus eum amicum & socium nrm̄. Et scripsit epistolam et misit ei secundū hec verba dicens. Rex alexander fratri ionathe salutem. Audiuimus de te q̄ vir potens sis viribus: & aptus es vt sis amicus noster. Et nunc constituimus te hodie sūmum sacerdotem gētis tue: vt amicus voceris regis. Et misit ei purpuram & coronam auream: vt que nostra sunt sentias nobiscū: & conserues amicicias ad nos. Et induit se ionathas stolam sanctam septimo mēse anno cētesimo sexagesimo in die soleni scenophegie. Et congregauit exercitum & fecit arma copiosa. Et audiuit demetri⁹ verba ista: & contristatus est nimis: et ait. Quid hoc fecimus q̄ preoccupauit nos alexander apprehendere amicitiam iudeorum ad munimen sui. Scribam & ego illis verba deprecatoria & dignitates & dona: vt sint mecum in adiutoriū. Et scripsit eis in hec verba. Rex demetrius genti iudeorū salutē. Quoniam seruastis ad nos pactum: & mansistis in amicitia nostra: & non accessistis ad inimicos nostros: audiuimus et gauisi sumus. Et nunc perseuerate adhuc conseruare ad nos fidē & retribuemus vobis bona pro his que fecistis nobiscum: & remittemus vobis prestationes multas: & dabimus vobis donationes. Et nunc absoluo vos & omnes iudeos a tributis & precia salis indulgeo: & coronas remitto: & tertias seminis & dimidiam partem fruct⁹ ligni quod est portionis mee relinquo vobis ex hodierno die & deinceps: ne accipiatur a terra iuda et a tribus ciuitatib⁹ q̄ addite sūt illi ex samaria & a galilea ex hodierna die: & in totum tempus. Et hierusalem sit sancta & libera cū finibus suis: & decime & tributa ipsius sint. Remitto etiam potestatem arcis que est in hierusalem: & do eam sūmo sacerdoti: vt constituat in ea viros quoscunq̄ ipse elegerit qui custodiant eam. Et omnes animam iudeorū que captiua est a terra iuda in omni regno meo relinquo liberam gratis vt omnes a tributis solutur etiam pecorum suorum. Et omnes dies solēnes & sabbata & neomenias & dies decreti: & tres dies ante diem solēnem: & tres dies post diem solennem: sint omnes immunitatis et remissionis omnibus iudeis qui sunt in regno meo. Et nemo habebit potestatem agere aliquid & mouere negocia aduersus aliquem illorum in omni causa. Et vt ascribantur ex iudeis in exercitu regis ad triginta milia virorum. Et dabuntur illis copie vt oportet omnibus exercitibus regis et ex eis ordinabuntur qui sint in munitionibus regis

nūc absoluo vos: τ remitto vobis om=
νῦν ἀπολύω ὑμᾶς, καὶ ἀφίημι ὑμῖν πάν
nes iudeos a tributis τ
τας τοὺς ἰουδαίους ἀπὸ τῶν φόρων καὶ τῆς
precio salis: τ de coronis:
τιμῆς τοῦ ἁλός, καὶ ἀπὸ τῶν στεφάνων,
τ pro tertiapte seminis: τ pro
καὶ ἀντὶ τοῦ τρίτου τῆς σπορᾶς, καὶ ἀντὶ
dimidia pte fruct⁹ ligni qd
τοῦ ἡμίσους τοῦ καρποῦ τοῦ ξυλίνου τοῦ
incūbit mihi accipere: dimitto a die
ἐπιβάλλοντός μοι λαβεῖν, ἀφίημι ἀπὸ τῆς
hodierna τ deicepe accipere de
σήμερον καὶ ἐπέκεινα τοῦ λαβεῖν ἀπὸ
terra iuda: τ de trib⁹ ciuitatib⁹
τῆς γῆς ἰούδα, καὶ ἀπὸ τῶν τριῶν νομῶν
additis illi ex sama=
τῶν προστιθεμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς σαμα
ria τ galilea: τ ex ho
ρείτιδος καὶ γαλιλαίας, καὶ ἀπὸ τῆς σή
dierna die τ in sēpiternū tpe.
μερον ἡμέρας καὶ εἰς τὸν αἰῶνα χρόνον.
τ hierlm sit sancta τ libera τ
καὶ ἱερουσαλὴμ ἤτω ἁγία καὶ ἀφιεμένη καὶ
fines ei⁹. τ decime τ tributa.
τὰ ὅρια αὐτῆς. καὶ δεκάται καὶ τὰ τέλη.
remitto τ potestatē arcis q̄ est
ἀφίημι καὶ τὴν ἐξουσίαν τῆς ἄκρας τῆς
in hierlm: τ do pncipi sacerdotū
ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ δίδωμι τῷ ἀρχιερεῖ,
vt cōstituat in ea viros q̄s
ὅπως ἂν καταστήσῃ ἐν αὐτῇ ἄνδρας οὓς
cūq̄ elegerit ipse ad custodiēdū ip=
ἂν αὐτὸς ἐκλέξηται τοῦ φυλάσσειν αὐ
sam. τ oēm aiam iudeoꝝ
τήν. καὶ πᾶσαν ψυχὴν ἰουδαίων τὴν
captiuatā a terra iuda in
αἰχμαλωτισθεῖσαν ἀπὸ γῆς ἰούδα εἰς
omni regno meo remitto libe=
πᾶσαν βασιλείαν μου ἀφίημι ἐλευθέ
rā gratis. τ oēs remittāt
ραν δωρεάν. καὶ πάντες ἀφιέτωσαν
tributa τ iumētoꝝ suoꝝ. τ om=
τοὺς φόρους καὶ κτηνῶν αὐτῶν. καὶ πά
nia festa τ sabbata τ neo=
σαι αἱ ἑορταὶ καὶ τὰ σάββατα καὶ νου
menie: τ dies decreti: τ
μηνίαι, καὶ ἡμέραι ἀποδεδειγμέναι, καὶ
tres dies āte festū τ tres di=
τρεῖς ἡμέραι πρὸ ἑορτῆς καὶ τρεῖς ἡμέ
es post festū: sint oēs di=
ραι μεθ' ἑορτήν, ἔστωσαν πᾶσαι αἱ ἡμέ
es īmunitatis τ remissiōis oib⁹ iu
ραι ἀτελείας καὶ ἀφέσεως πᾶσι τοῖς ἰου
deis q̄ sunt in regno meo. τ
δαίοις τοῖς οὖσιν ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. καὶ
nō hēbit potestatē vll⁹ agere τ fa=
οὐχ ἕξει ἐξουσίαν οὐδεὶς πράσσειν καὶ πα
tigare aliquē eoꝝ de oi re
ρενοχλεῖν τινὰ αὐτῶν περὶ παντὸς πράγ
ματος. καὶ προγραφήτωσαν τῶν ἰουδαίων
τ ascribant ex iudeis
in exercit⁹ regis ad trigīta
εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ βασιλέως εἰς τριάκον
ta milia viroꝝ. τ dabunt eis
τα χιλιάδας ἀνδρῶν. καὶ δοθήσεται αὐτοῖς
misera vt oportet oib⁹ exercitī
ξένια ὡς καθήκει πάσαις ταῖς δυνάμ
b⁹ regis. τ ordinabunt ex
εσι τοῦ βασιλέως. καὶ κατασταθήσεται ἐξ
eis in munitionib⁹ regis
αὐτῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοῦ βασιλέως

magni. Et ex his cõstituentur sup negocia regni que aguntur ex fide: & principes sint ex eis: & ãbulent in legib⁹ suis: sicut precepit rex in terra iuda. Et tres ciuitates q̃ addite sunt iudee ex regione samarie: cũ iudea reputentur vt sint sub vno: & non obediãt aliene potestati: nisi sũmo sacerdoti: ptolemaida & cõfines eius quas dedi donũ sanctis q sunt in hierusalẽ ad necessarios sumptus sanctorum: & ego dabo singulis annis quindecim milia siclorum argenti de rationibus regis que me contingunt: & omne quod reliquum fuerit quod non reddiderant qui super negocia erant annis prioribus ex hoc dabunt in opa domus. Et sup hec quinq; milia siclorũ argenti q̃ accipiebãt de sãctorũ rõne p singulos annos: & hec ad sacerdotes pertineãt qui ministerio fungũtur. Et qcunq; cõfugerit in tẽplũ quod est hierosolymis & in oĩb⁹ finib⁹ eius: obnoxii regi in oĩ negocio dimittantur: & vniuersa q̃ sunt ĩ regno meo libera habeant. Et ad edificanda vel restaurãda opera sanctorũ sumpt⁹ dabũtur de rõne regis: & ad extruendos muros in hierl'm: & cõmuniẽdos in circuitu: sumpt⁹ dabũtur de rõne regis: & ad cõstruẽdos muros in iudea. Vt audiuit ãũt ionathas & popul⁹ sermones istos non crediderunt eis nec receperũt eos quia recordati sũt malicie magne quã fecerat in israel & tribulauerat eos valde. Et cõplacuit eis in alexandrũ: quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis: & ipsi auxilium ferebant omnibus diebus. Et congregauit rex alexander exercitum magnum: & admouit castra contra demetrium. Et commiserunt prelium duo reges & fugit exercit⁹ demetrii: & insecutus est eum alexander: & incubuit super eos. Et inualuit prelium nimis donec occidit sol. et cecidit demetrius in die illa. Et misit alexãder ad ptolemeuꝫ regem egypti legatos secundũ hec verba dicens. Quoniam regressus sum in regnum meum & sedi ĩ sede patrum meorum & obtinui principatum: & contriui demetrium: & possedi regionem nostram & commisi pugnam cum eo & contritus est ipse & castra eius a nobis: & sedemus in sede regni eius: et nunc statuamus adinuiceꝫ amicitiã: & da mihi filiam tuam vxorem & ego ero gener tuus: & dabo tibi dona: & ipsi dignitatem. Et respondit rex ptolemeus dicens. Felix dies in qua reuersus es ad terram patrum tuorum & sedisti in sede regni eorum. Et nunc faciam tibi quod scripsisti: sed occurre mihi ptolemaidam: vt videamus inuicem nos et spondeam tibi sicut

Infra. 11.a.

dixisti. Et exiuit ptolemeus de egypto ipse & cleopatra filia eius: & venit ptolemaidã anno centesimo sexagesimo secundo. Et occurrit ei alexander rex. Et dedit ei cleopatrã filiam suam: & fecit nuptias eius ptolemaide: sicut reges in magna gloria. Et scripsit alexander rex ionathe: vt veniret obuiam sibi. Et abiit cuꝫ gloria ptolemaidam: & occurrit ibi duobus regibus: & dedit illis argentum multum & aurum & dona: & inuenit gratiam in conspectu eorũ. Et cõuenerũt aduersus eũ viri pestilentes ex israel viri iniqui ĩterpellantes aduersus eũ: & non intẽdit ad eos rex. Et iussit spoliari ionatham vestibus suis & indui eum purpura. Et ita fecerunt. Et collocauit eũ rex sedere secũ. Dixitq; principibus suis. Exite cũ eo in mediũ ciuitatis: & predicate vt nemo aduersus euꝫ interpellet de vllo negocio nec quisq̃ ei molest⁹ sit de vlla rõne. Et factũ est vt viderunt qui ĩterpellabant gloriaꝫ eius q̃ predicabãtur & opertũ eum purpura: fugerunt omnes. Et magnificauit euꝫ rex & scripsit eum inter primos amicos & posuit eũ ducem & participẽ principatus. Et reuersus est ionathas in hierl'ꝫ cũ pace & letitia. In ãno cẽtesimo sexagesimo quinto venit demetri⁹ fili⁹ demetrii a creta in terram patrum suorum. Et audiuit alexander rex & contristatus est valde: & reuersus est antiochiã. Et cõstituit demetrius rex apollonium ducẽ qui preerat cele syrie & congregauit exercitũ magnum & accessit ad iamniam & misit ad ionatham summum sacerdotem dicens. Tu solus resistis nobis. Ego autem factus sum in derisum & in opprobriũ: propterea quia tu potestatem aduersuꝫ nos exerces in montibus. Nũc ergo si confidis in virtutibus tuis descende ad nos in campum & comparemus illic inuicem: quia mecum est virtus bellorum. Interroga & disce quis sum ego & ceteri qui auxilio sunt mihi: qui & dicunt quia non põt stare pes vester ante faciem nostram quia bis in fugam conuersi sunt patres tui in terrã suã. Et nũc quõ poteris sustinere equitatum & exercitum tantum in campo vbi non est lapis neq; saxum neq; locus fugiendi. Vt audiuit autem ionathas sermones apollonii: motus est animo. Et elegit decem milia virorum: & exiit ab hierusalem: & occurrit ei simon frater eius in adiutorium. Et applicuerunt castra in ioppen. Et exclusit eum a ciuitate quia custodia apollonii ioppe erat: & oppugnauit eam. Et exterriti qui erant in ciuitate aperuerũt ei: & obtinuit ionathas ioppẽ. Et audiuit apollonius: & admouit tria milia equitum

τ exercitu multu. τ abiit in azo-
καὶ δύναμιν πολλήν. καὶ ἐπορεύθη εἰς ἄζω
tu tanq iter faciens. τ simul pcessit in cam
τον ὡς διοδεύων, καὶ ἅμα προῆγεν εἰς τὸ πε
pu: eo q haberet ipse multitudine eqtat' τ
δίον, διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν πλῆθος ἵππου καὶ
cofideret in ipso. τ insequut' e post
πεποιθέναι ἐπ' αὐτῇ. καὶ κατεδίωξεν ὀπί
eu in azotu. τ comiserut exerci-
σω αὐτοῦ εἰς ἄζωτον. καὶ συνῆψαν αἱ πα
tus post eu in preliu. τ reli
ρεμβολαὶ ὀπίσω αὐτοῦ εἰς πόλεμον. καὶ ἀπέ
quit apollonius mille eqtes occulte
λιπεν ἀπολλώνιος χιλίαν ἵππον κρυπτῶς
post eos. τ cognouit ionathas q
κατόπισθεν αὐτῶν. καὶ ἔγνω ἰωνάθαν ὅτι
sunt insidie post se. τ circuie-
ἔστιν ἔνεδρον κατόπισθεν αὐτοῦ. καὶ ἐκύκλω
runt eius castra. τ iece-
σαν αὐτοῦ τὴν παρεμβολήν. καὶ ἐξέ
runt iacula in populu ma-
τίναξαν τὰς σχίζας εἰς τὸν λαὸν ἐκ πρω
ne vsq ad vespera. at popls stetit sicut
ῒ ἕως δείλης. ὁ δὲ λαὸς εἱστήκει καθὼς
pcepit ionathas: τ laborauerut equi
ἐπέταξεν ἰωνάθαν, καὶ ἐκοπίασαν οἱ ἵπ
coru. τ traxit simo ex-
ποι αὐτῶν. καὶ εἵλκυσε σίμων τὴν δύ
ercitu suu: τ comisit cotra legio-
ναμιν αὐτοῦ, καὶ συνῆψε πρὸς τὴν φάλαγ
nem. na eqtes fatigati erat: τ cotriti
γα. ἡ γὰρ ἵππος ἐξελύθη, καὶ συνετρίβη
sunt ab eo: τ fugerut. τ eqtes
σαν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἔφυγον. καὶ ἡ ἵππος
dispersi sut p campu: τ fugerunt in
ἐσκορπίσθη ἐν τῷ πεδίῳ, καὶ ἔφυγον εἰς
azotu: τ itrauerut in bethdagon ido
ἄζωτον, καὶ εἰσῆλθον εἰς βηθδαγὼν τὸ εἰ
lum sui vt liberarent. τ succen
δωλεῖον αὐτῶν τοῦ σωθῆναι. καὶ ἐνεπύρι
dit ionathas azotu τ ciuitates q
σεν ἰωνάθαν τὴν ἄζωτον καὶ τὰς πόλεις τὰς
i circuitu ei': τ accepit spolia eoru.
κύκλῳ αὐτῆς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν.
τ templu dagon τ eos q cofugerunt
καὶ τὸ ἱερὸν δαγὼν καὶ τοὺς συμφυγόντας
in illud succedit igni. τ fuerunt q
εἰς αὐτὸ ἐνεπύρισε πυρί. καὶ ἐγένοντο οἱ
ceciderunt gladio cu succen-
πεπτωκότες μαχαίρᾳ σὺν τοῖς ἐμπυρι
sis ad viros octo mille. τ recess
σθεῖσιν εἰς ἄνδρας ὀκτακισχιλίους. καὶ ἀπῆ
sit ide ionathas: castrametat' est in
ρεν ἐκεῖθεν ἰωνάθαν, καὶ παρενέβαλεν ἐπὶ
ascalone. τ exierut q de ciuitate
ἀσκάλωνα. καὶ ἐξῆλθον οἱ ἐκ τῆς πόλεως
in occursum ei in gl'ia ma-
εἰς συνάντησιν αὐτῷ ἐν δόξῃ μεγά
gna. τ reuersus e ionathas in hieru
λῃ. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνάθαν εἰς ἱερου
salem cu suis habetes spo
σαλὴμ σὺν τοῖς παρ' αὐτοῦ ἔχουσι σκῦ
lia multa. τ factu est vt audiuit alexan
λα πολλά. καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἀλέξαν
der rex sermones istos: τ
δρος ὁ βασιλεὺς τοὺς λόγους τούτους, καὶ
addidit glificare ionatha: τ mi-
προσέθετο δοξάσαι τὸν ἰωνάθαν, καὶ ἀπέ
sit ei fibula aurea: vt cosuetudo e
στειλεν αὐτῷ πόρπην χρυσῆν, ὡς ἔθος ἐστὶ
dari cognatis regu.
δίδοσθαι τοῖς συγγενέσι τῶν βασιλέων. καὶ

& exercitum multum. Et abiit azotum tanq iter faciens: & statim exiit in campum eo q haberet multitudinem equitum & confideret in eis. Et insecutus e eum ionathas in azotum & commiserunt prelium. Et reliquit apollonius in castris mille equites post eos occulte: & cognouit ionathas quoniam insidie sunt post se: & circuierunt castra eius: & iecerunt iacula in populu a mane vsq ad vesperam. Populus autem stabat sicut preceperat ionathas & laborauerunt equi eorum. Et eiecit simon exercitum suum & commisit contra legionem. Equites enim fatigati erant. Et contriti sunt ab eo & fugerunt. Et qui dispersi sunt per campum fugerunt in azotum: & intrauerunt in bethagon idolum suum vt ibi se liberarent. Et succendit ionathas azotum & ciuitates q erant in circuitu eius: & accepit spolia eorum: & templum dagon & oes qui fugerunt in illud succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his q succensi sunt fere octo milia virorum. Et mouit inde ionathas castra: & applicuit ea ascalone: & exierunt de ciuitate obuiam illi in magna gloria. Et reuersus est ionathas in hierusalem cum suis habentibus spolia multa. Et factu est vt audiuit alexander rex sermones istos: addidit adhuc glorificare ionatha. Et misit ei fibulam aurea: sicut cosuetudo est dari cognatis regum. Et dedit ei accharon & omnes fines eius in possessionem. Capi. xi.

ET rex egypti congregauit exercitum sicut arena que est circa oram maris & naues multas: & querebat obtinere regnum alexandri dolo & addere illud regno suo. Et exiit in syriam verbis pacificis: & aperiebantur ei ciuitates & occurrebant ei quia mandauerat alexander rex exire ei obuiam eo q socer suus esset. Cum autem introiret ciuitatem ptolemeus ponebat custodias militum in singulis ciuitatibus. Et cum appropiauit azoto ostenderut ei templum dagon succensum igni: & azotu & cetera ei demolita & corpora piecta: & eorum qui cesi erant in bello tumulos quos fecerant secus viam. Et narrauerunt regi quia hec fecit ionathas: vt inuidiam facerent ei. Et tacuit rex. Et occurrit ionathas regi in ioppe cum gloria: & inuicem se salutauerunt & dormierunt illic. Et abiit ionathas cum rege vsq ad flumium qui vocabatur eleutherus. & reuersus est in hierusalem. Rex autem ptolemeus obtinuit dominium ciuitatum vsq seleuciā maritimam et cogitabat in alexandrum consilia mala. Et misit legatos ad demetrium dicens. Veni componamus inter nos pactum & dabo tibi filiam meam quam habet alexander:

dedit ei accaron τ ois
ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ἀκκαρὼν καὶ πάντα τὰ
fines ei' in possessione.
ὅρια αὐτῆς εἰς κληροδοσίαν. Ca. xi.
ET rex egypti cogregauit
Καὶ ὁ βασιλεὺς αἰγύπτου ἤθροισεν
exercit' multos sicut arena q circa
δυνάμεις πολλὰς ὡς ἡ ἄμμος ἡ παρὰ
ora maris. τ naues mul
τὸ χεῖλος τῆς θαλάσσης, καὶ πλοῖα πολ
tas. τ qsiuit obtinere re-
λά. καὶ ἐζήτησε κατακρατῆσαι τῆς βασι
gnu alexandri dolo: τ addere il-
λείας ἀλεξάνδρου δόλῳ, καὶ προσθῆναι αὐ
lud regno suo. τ exiit in syri
τὴν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν εἰς συρί
am verbis pacificis. τ aperiebat ei q de
αν λόγοις εἰρηνικοῖς. καὶ ἤνοιγον αὐτῷ οἱ ἀπὸ
ciuitatib': τ occurrebat ei: qui mandauit
τῶν πόλεων, καὶ συνήντων αὐτῷ, ὅτι ἐντολὴ
erat alexander regis obuiare ei
ἦν ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως συναντᾶν αὐτῷ
eo q socer sui esset. vt aut introiuit
διὰ τὸ πενθερὸν αὐτοῦ εἶναι. ὡς δὲ εἰσεπορεύε
in ciuitates ptolemaidis: ponebat
το εἰς τὰς πόλεις πτολεμαῖος, ἀπέτασσε
exercitu i custodia i singulis ciuitatib' vt
τὰς δυνάμεις φρουρὰν ἐν ἑκάστῃ πόλει. ὡς
aut appropinquit inazotu: ondersit ei te
δὲ ἤγγισεν εἰς ἄζωτον, ἔδειξαν αὐτῷ τὸ ἱε
plu dagon succensum: τ azotu τ
ρὸν δαγὼν ἐμπεπυρισμένον, καὶ ἄζωτον καὶ
suburbia ei' destructa: τ cor
τὰ περισπόρια αὐτῆς καθῃρημένα, καὶ τὰ σώ
pora piecta: τ cobustos
ματα ἐρριμμένα, καὶ τοὺς ἐμπεπυρισμένους
qs cobussit in bello. fecerat
οὓς ἐνεπύρισεν ἐν τῷ πολέμῳ. ἐποίησαν
eni tumulos eoru in via ei'. τ nar
γὰρ θημωνίας αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ. καὶ δι
rauerut regi q fecit iona-
ηγήσαντο τῷ βασιλεῖ ἃ ἐποίησεν ἰωνά
thas ad vituperadu eu. τ tacuit
θαν εἰς τὸ ψογῆσαι αὐτόν. καὶ ἐσίγησεν ὁ
rex. τ occurrit ionathas re-
βασιλεύς. καὶ συνήντησεν ἰωνάθαν τῷ βα
gi in ioppe cu glia. τ saluta
σιλεῖ εἰς ἰόππην μετὰ δόξης, καὶ ἠσπά
uerut se inuice τ dormierut illic. τ
σαντο ἀλλήλους καὶ ἐκοιμήθησαν ἐκεῖ. καὶ
abiit ionathas cu rege
ἐπορεύθη ἰωνάθαν μετὰ τοῦ βασιλέως
vsq ad fluuiu vocatus eleutherou:
ἕως τοῦ ποταμοῦ τοῦ καλουμένου ἐλευθέρου,
τ reuersus est in hierlm. at rex
καὶ ἐπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ βασι
ptolemeus obtinuit dniu ciuitatu
λεὺς πτολεμαῖος ἐκυρίευσε τῶν πόλεων τῆς
maritime vsq ad seleucia mariti
παραλίας ἕως σελευκείας τῆς παραθαλασ
me. τ cogitabat de alexadro con
σίας. καὶ διελογίζετο περὶ ἀλεξάνδρου λο
silia mala. τ misit lega
γισμοὺς πονηρούς. καὶ ἀπέστειλε πρέσ
tos ad demetriu rege di-
βεις πρὸς δημήτριον τὸν βασιλέα λέ
cēs. veni coponam' inter nos pa
γων. δεῦρο συνθώμεθα πρὸς ἑαυτοὺς δι
ctum: τ dabo tibi filia
αθήκην, καὶ δώσω σοι τὴν θυγατέρα
mea qua hz alexander:
μου ἣν ἔχει ἀλέξανδρος,

Infra. 12.a.

τ regnabis in regno pris
καὶ βασιλεύσεις τῆς βασιλείας τοῦ πατρός
tui. penitet eni q dedi ei
σου. μεταμεμέλημαι γὰρ δοὺς αὐτῷ τὴν
filia mea. qsiuit eni occidere me
θυγατέρα μου. ἐζήτησε γὰρ ἀποκτεῖναί με,
τ vituperauit eu: q desiderabat
καὶ ἐψόγησεν αὐτόν, χάριν τοῦ ἐπιθυμῆσαι
ipse regnu illi'. τ auferens
αὐτὸν τῆς βασιλείας αὐτοῦ. καὶ ἀφελόμενος
ab eo filia: dedit ipsi deme-
αὐτοῦ τὴν θυγατέρα, ἔδωκεν αὐτὴν τῷ δημη
trio: τ alienat' est ab alexandro. τ apparuit
τρίῳ, καὶ ἠλλοιώθη τῷ ἀλεξάνδρῳ. καὶ ἐφάνη
inimicitia illoru. τ itrauit ptolemeus in
ἡ ἔχθρα αὐτῶν. καὶ εἰσῆλθε πτολεμαῖος εἰς
antiochia: τ iposuit duo diademata
ἀντιόχειαν, καὶ περιέθετο δύο διαδήματα
circa caput ei': diadema asie τ e-
περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, τὸ τῆς ἀσίας καὶ αἰ
gypti. alexander aut rex erat in ci
γύπτου. ἀλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς ἦν ἐν κι
licia in tpibus illis: q: rebella
λικίᾳ κατὰ τοὺς καιροὺς ἐκείνους, ὅτι ἀπε
bat q de locis illis. τ audi
στασίαζον οἱ ἀπὸ τῶν τόπων ἐκείνων. καὶ ἤκου
uit alexander: τ venit cotra eu in bel-
σεν ἀλέξανδρος, καὶ ἦλθεν ἐπ' αὐτὸν πολέ
lum. τ eduxit ptolemeus: τ occur
μῳ. καὶ ἐξήγαγε πτολεμαῖος, καὶ ἀπήντη
rit ei in manu forti: τ fugauit
σεν αὐτῷ ἐν χειρὶ ἰσχυρᾷ, καὶ ἐτροπώσατο
eu. τ fugit alexander in arabi-
αὐτόν. καὶ ἔφυγεν ἀλέξανδρος εἰς τὴν ἀραβί
am: vt pregeret. ipe ibi. at rex
αν, τοῦ σκεπασθῆναι αὐτὸν ἐκεῖ. ὁ δὲ βασι
ptolemeus exaltat' est. τ abstulit zabdi-
λεὺς πτολεμαῖος ὑψώθη. καὶ ἀφεῖλε ζαβδι
el arabs caput alexandri: τ
ἠλ ὁ ἄραψ τὴν κεφαλὴν ἀλεξάνδρου, καὶ
misit ptolemeo. τ rex
ἀπέστειλε τῷ πτολεμαίῳ. καὶ ὁ βασιλεὺς
ptolemeus mortu' est die tertio. τ
πτολεμαῖος ἀπέθανεν τῇ ἡμέρᾳ τρίτῃ. καὶ οἱ
existetes in munitionib' suis occisi sunt
ὄντες ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν αὐτοῦ ἀπώλοντο
ab his q in munitionib'. τ regna
ὑπὸ τῶν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι. καὶ ἐβασίλευ
uit demetrius āno septimo τ sexagesimo
σε δημήτριος ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑξηκοστοῦ
τ cētesimo. in dieb' illis cōgre-
καὶ ἑκατοστοῦ. ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνή
gauit ionathas eos q de iudea: vt expu
γαγεν ἰωνάθαν τοὺς ἐκ τῆς ἰουδαίας, τοῦ ἐκπο
gnaret arcē q in hierlm.
λεμῆσαι τὴν ἄκραν τὴν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ
fecit cotra ea machinas multas. τ
ἐποίησεν ἐπ' αὐτὴν μηχανὰς πολλάς. καὶ
abierunt qda odio hntes gente illoru
ἐπορεύθησάν τινες μισοῦντες τὸ ἔθνος αὐ
rum viri iniqui ad regem:
τῶν ἄνδρες παράνομοι πρὸς τὸν βασιλέα,
τ nūciauerunt ei q ionathas obsi
καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ ὅτι ἰωνάθαν περικά
det arcē. τ audiēs iratus est. vt aut
θηται τὴν ἄκραν. καὶ ἀκούσας ὠργίσθη. ὡς δὲ
audiuit: statim iter fecisset venit in ptole
ἤκουσεν, εὐθέως ἀναζεύξας ἦλθεν εἰς πτολε
maidā. τ scripsit ionathe: vt nō obside-
μαΐδα. καὶ ἔγραψεν ἰωνάθαν, τοῦ μὴ περικα-
ret. τ vt occurreret ipse ei ut
θῆσαι καὶ τοῦ ἀπαντῆσαι αὐτὸν αὐτῷ συμ

& regnabis in regno patris tui. Penitet enim me q dederim illi filia mea. Querebat enim me occidere. Et vituperauit eum propterea q cocupierat regnu ei'. Et abstulit filia sua & dedit eam demetrio & alienauit se ab alexandro: & manifestate sunt inimicicie eius. Et itrauit ptolemeus antiochia & imposuit duo diademata capiti suo egypti & asie. Alexander aut rex erat in cilicia illis teporibus: quia rebellabat q erant in locis illis. Et audiuit alexader: & venit ad eu in bellu. Et pduxit ptolomeus rex exercitu: & occurrit ei in manu valida: & fugauit eu. Et fugit alexander in arabia: vt ibi ptegeretur. Rex aut ptolemeus exaltatus est & abstulit zabdihel arabs caput alexandri: & misit ptolemeo. Et rex ptolemeus mortu' est in die tertia: & q erant in munitionib' perierut ab his q erant intra castra. Et regnauit demetrius anno cetesimo sexagesimo septimo. In diebus illis cogregauit ionathas eos q erant i iudea vt expugnarent arce q est in hierlm: & fecerut cotra ea machinas multas. Et abierunt quida q oderant gente sua viri iniqui ad rege demetriu: & renunciauerunt ei q ionathas obsideret arcem. Et vt audiuit irat' est: & stati venit ptolemaida: & scripsit ionathe ne obsideret arcem: sed occurreret sibi ad colloquiu festinato. Vt audiuit aut ionathas iussit obsidere. Et elegit de senioribus israel & de sacerdotibus: & dedit se periculo. Et accepit aurum & argentu & vestem & alia exenia multa: & abiit ad regem & ptolemaida: & inuenit gratiam in conspectu eius. Et interpellabat aduersus eum quida iniqui ex gente sua. Et fecit ei rex: sicut fecerant ei qui ante eum fuerant. Et exaltauit eu in cospectu oim amicorum suorum: & statuit ei principatu sacerdotii: & quecunq alia habuit prius preciosa: & fecit eum principem amicorum. Et postulauit ionathas a rege vt imune faceret iudeam & tres toparchias. i. samaria & confines eius & promisit ei talenta trecenta. Et consensit rex & scripsit ionathe epistolas de his omnibus hunc modum continentes. Rex demetrius fratri ionathe salutem & genti iudeoru. Exemplum epistole qua scripsimus lastheni parenti nostro de vobis misim' ad vos vt sciretis. Rex demetrius lastheni parenti salutem. Genti iudeorum amicis nostris & conseruantibus que iusta sunt apud nos decreuimus benefacere propter benignitate ipsoru qua erga nos hnt. Statuim' ergo illis omnes fines iudee & tres ciuitates lydam & ramathe que addite sunt iudee ex samaria & omnes confines earum sequestrari omnibus sacrificantibus in hierosolymis pro his que ab eis prius accipiebat rex

conueniret in ptolemaide cito. vt
μίσγειν εἰς πτολεμαΐδα τὴν ταχίστην. ὡς
aut audiuit ionathas: iussit obside-
δὲ ἤκουσεν ἰωνάθαν, ἐκέλευσε περικαθῆ
re. τ elegit ex presbyterio israel
σθαι. καὶ ἐπέλεξε τῶν πρεσβυτέρων ἰσρα
τ sacerdotib'. τ dedit se peri-
ἠλ καὶ τῶν ἱερέων. καὶ ἔδωκεν ἑαυτὸν τῷ κιν
culo. τ accipiēs argentu τ auru τ
δύνῳ. καὶ λαβὼν ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ
veste τ alia munuscula plura: iuit
ἱματισμὸν καὶ ἕτερα ξένια πλείονα, ἐπορεύ
ad rege in ptolemaide. τ iue
θη πρὸς τὸν βασιλέα εἰς πτολεμαΐδα. καὶ εὗ
nit gratia cora eo. τ iterpellabat cotra
ρε χάριν ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ἐνετύγχανον κατ'
eu qda iniqui eoru q de gete. τ fe-
αὐτοῦ τινὲς ἄνομοι τῶν ἐκ τοῦ ἔθνους. καὶ ἐποί
cit illi rex sicut fecerut ei
ησεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς καθὼς ἐποίησαν αὐτῷ
q ante eu. τ exaltauit eu cora oi-
οἱ πρὸ αὐτοῦ, καὶ ὕψωσεν αὐτὸν ἐναντίον πάν
bus amicis eius: τ statuit ei princi
των τῶν φίλων αὐτοῦ, καὶ ἔστησεν αὐτῷ τὴν ἀρ
patu sacerdotii τ q̄cu qalia habuit preciosa pri
χιερωσύνην καὶ ὅσα ἄλλα εἶχε τίμια τὸ πρό
us. τ fecit eu ex primis ami
τερον, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν τῶν πρώτων φί
cis esse principē τ rogauit ionathas re
λων ἡγεῖσθαι. καὶ ἠξίωσεν ἰωνάθαν τὸν βασι
ge vt faceret iudea imune tributo
λέα ποιῆσαι τὴν ἰουδαίαν ἀφορολόγητον
τ tres toparchias τ samari
καὶ τὰς τρεῖς τοπαρχίας καὶ τὴν σαμαρεῖ
tin: τ pmisit ei talēta trecē
τιν, καὶ ἐπηγγείλατο αὐτῷ τάλαντα τρια
ta. τ cōsensit rex: τ scrip
κόσια. καὶ εὐδόκησεν ὁ βασιλεύς, καὶ ἔγραψε
sit ionathe epłas de oibus his
τῷ ἰωνάθαν ἐπιστολὰς περὶ πάντων τού
habentes modu hūc. rex de-
των ἐχούσας τὸν τρόπον τοῦτον. βασιλεὺς δη
metri' ionathe fratri gaudere: τ gē-
μήτριος ἰωνάθαν τῷ ἀδελφῷ χαίρειν καὶ τῷ
ti iudeoru. exemplu epistole
ἔθνει ἰουδαίων. τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς
qua scripsim' lastheni cognato nro
ἧς ἐγράψαμεν λασθένει τῷ συγγενεῖ ἡμῶν
de vobis: scripsim' τ ad vos vt
περὶ ὑμῶν, γεγράφαμεν καὶ πρὸς ὑμᾶς ὅπως
sciatis. rex demetrius lastheni
εἰδῆτε. βασιλεὺς δημήτριος λασθένει τῷ
parēti gaudere. geti iudeoru ami
πατρὶ χαίρειν. τῷ ἔθνει τῶν ἰουδαίων φί
cis nris τ cōseruantib' erga nos iu
λοις ἡμῶν καὶ συντηροῦσι τὰ πρὸς ἡμᾶς δί
sta decreuimus bnfacere: ppter
καια ἐκρίναμεν ἀγαθοποιῆσαι, χάριν τῆς ἐξ
illoru beniuolētia erga nos. statuim' ipis
αὐτῶν εὐνοίας πρὸς ἡμᾶς. ἑστάκαμεν αὐτοῖς
fines iudee tres nomos
τά τε ὅρια τῆς ἰουδαίας καὶ τοὺς τρεῖς νόμους
apherema τ lyddan τ rathami addite
ἀφαίρεμα καὶ λύδδαν καὶ ῥαθαμὶν προσετέ
sunt iudee a samaritide. τ
θησαν τῇ ἰουδαίᾳ ἀπὸ τῆς σαμαρείτιδος, καὶ
oia attinetia ad ipos omnes sa
πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς πᾶσι τοῖς θυ
crificantes in hierlm. p regali-
σιάζουσιν εἰς ἱεροσόλυμα. ἀντὶ τῶν βασι
bus q accipiebat rex ab ipsis
λικῶν ὧν ἐλάμβανεν ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτῶν

per singulos annos : & pro fructi-
bus terre & pomorum. Et alia que
ad nos pertinebāt decimarũ & tributo
rũ ex hoc tp̃e remittim⁹ eis : & areas
salinarũ & coronas q̃ nobis deferebã
tur oĩa ip̃is cõcedimus. & nihil horũ ir
ritũ erit ex hoc & in omne tp̃s. Nũc er
go curate facere horũ exemplũ: & de
tur ionathe & ponatur in mõte sctõ &
in loco celebri. Et vidẽs demetrius rex
q̃ siluit terra in cõspectu suo & nihil ei
resistit : dimisit totũ exercitũ suũ vnũ-
quẽq; in locũ suũ excepto peregrino
exercitu quẽ traxit ab insulis gentiũ.
& inimici erant ei õẽs exercitus patrũ
eius. Tryphon aũt erat quidã partiũ a
lexandri prius: & vidit q̃m oĩs exerci-
t⁹ murmurauit cõtra demetriũ & iuit
ad emalchuel arabẽ qui nutriebat an-
tiochũ filiũ alexãdri: & assidebat ei vt
traderet eũ ip̃i vt regnaret in loco pa-
tris sui. Et enũciauit ei quãta fecit de-
metrius & inimicitias exercituũ ei⁹ ad-
uersus illũ. Et mansit ibi dieb⁹ multis
Et misit ionathas ad demetriũ regẽ vt
eiiceret eos q in arce erant in hierl'm:
& q in presidiis erant quia ip̄ugnabãt
israel. Et misit demetrius ad ionathã
dicẽs. Non hoc tm̃ faciã tibi & gẽti tue:
sed gloria illustrabo te & gentẽ tuã cũ
fuerit opportunũ. Nunc ergo recte fe
ceris si miseris in auxiliu; mihi viros:
quia discessit oĩs exercit⁹ meus. Et mi
sit ei ionathas tria milia virorũ fortiũ
antiochiã. Et venerunt ad regem & de
lectatus est rex in aduentu eorũ. Et cõ
uenerunt qui erant de ciuitate: centũ
viginti milia virorũ & volebant inter
ficere regem. Et fugit rex in aulã: & oc
cupauerũt qui erant de ciuitate itine-
ra ciuitatis & ceperunt pugnare. Et vo
cauit rex iudeos in auxiliũ: & cõuene
runt oẽs simul ad eum. Et dispersi sunt
omnes per ciuitatẽ: & occiderũt in illa
die centum milia hominũ. Et succen-
derunt ciuitatem & ceperũt spolia m'l
ta in illa die. & liberauerunt regẽ. Et
viderunt qui erant de ciuitate q̃ obti-
nuissent iudei ciuitatẽ sicut volebant:
& infirmati sunt mente sua & clamaue
runt ad regem cum precibus dicẽtes.
Da nobis dexteras: & cessent iudei op
pugnare nos & ciuitatem. Et proie-
cerunt arma sua & fecerunt pacem.
Et glorificati sunt iudei in conspectu
regis & in conspectu omnium qui e-
rant in regno eius: & nominati sunt in
regno. Et regressi sunt in hierusalem.
habentes spolia multa. Et sedit deme-
trius rex in sede regni sui: & siluit ter-
ra in conspectu eius. Et mentitus est
omnia quecunq; dixit. & abalienauit
se a ionatha & non retribuit ei secũ-
dum beneficia que sibi tribuerat:

---

p[illegible] p singulos anos de fructi
τὸ πρότερον κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν γεννημά-
bus terre & de fructibus arborũ. &
των τῆς γῆς καὶ ἀπὸ τῶν ἀκροδρύων. καὶ τὰ
alia pertinẽtia ad nos ex nũc deci
ἄλλα τὰ ἀνήκοντα ἡμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν τῶν δεκα
marũ & tributorũ pertinẽtiũ ad nos: &
τῶν καὶ τῶν τελῶν τῶν ἀνηκόντων ἡμῖν, καὶ
salis stagna: & ptinẽtes ad nos
τὰς τοῦ ἁλὸς λίμνας, καὶ τοὺς ἀνήκοντας ἡμῖν
coronas: oĩa cõcedim⁹ eis. &
στεφάνους, πάντα ἀπαρκέσομεν αὐτοῖς. καὶ
nõ erit irritũ q̃cquã hoꝝ a nũc vsq; i
οὐκ ἀθετηθήσεται οὐδὲν τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν ἐπὶ
oẽ tp̃s. nũc ergo curate
τὸν ἅπαντα χρόνον. νῦν οὖν ἐπιμελέσθε τοῦ
facere hoꝝ exẽplũ. & detur io
ποιῆσαι τῶν ἀντίγραφον. καὶ δοθήτω ἰωνά
nathe & ponatur in mõte scõ in loco
θαν καὶ τεθήτω ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ
vtili celebri. & vidit demetrius
ἐπισήμῳ. καὶ εἶδε δημήτριος ὁ
rex q̃ siluit terra cora eo
βασιλεὺς ὅτι ἡσύχασεν ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ
& nihil ei restitit: & dimisit om
καὶ οὐδὲν αὐτῷ ἀνθειστήκει, καὶ ἀπέλυσε πά-
nẽs exercitus suos vnũquẽq; in ppriũ
σας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἕκαστον εἰς τὸν ἴδιον
locũ pter peregrinos exercit⁹ quos colle
τόπον πλὴν τῶν ξένων δυνάμεων ὧν ἐξένο
git ab insulis gentiũ. & ini
λόγησεν ἀπὸ τῶν νήσων τῶν ἐθνῶν. καὶ ἤχ-
mici fuerũt ei oẽs exercitus q̃ a
θραναν αὐτῷ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αἱ ἀπὸ
prio⁹. tryphõ aũt erat q̃dã ab alexan
τῶν πατέρων. τρύφων δὲ ἦν τῶν παρὰ ἀλεξάν
dro prius. & vidit q̃ oẽs
δρου τὸ πρότερον. καὶ εἶδεν ὅτι πᾶσαι αἱ
exercitus murmurãt cõtra demetriũ. &
δυνάμεις καταγογγύζουσι τοῦ δημητρίου. καὶ
iuit ad simalcue arabẽ q̃ nu
ἐπορεύθη πρὸς σιμαλκουὲ τὸν ἄραβα ὃς ἐ-
triebat antiochũ filiũ alex
τρεφε τὸν ἀντίοχον τὸ παιδάριον τὸ τοῦ ἀλε
xandri: & assidebat ei vt tra
ξάνδρου, καὶ προσήδρευεν αὐτῷ ὅπως πα
deret eũ ipsi: vt regnaret p
ραδοῖ αὐτὸν αὐτῷ, ὅπως βασιλεύσῃ ἀντὶ
pre eius. & nũciauit ei quãta
τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ὅσα
fecit demetrius & inimicitiã qua
συνετέλεσε δημήτριος καὶ τὴν ἔχθραν ἣν
psequunt eũ exercitus ei⁹. &
ἐχθραίνουσιν αὐτῷ αἱ δυνάμεις αὐτοῦ. καὶ
mãsit illic dieb⁹ multis. & mi
ἔμεινεν ἐκεῖ ἡμέρας πολλάς. καὶ ἀπέστει
sit ionathas epistolas ad demetriũ
λεν ἰωνάθαν ἐπιστολὰς πρὸς δημήτριον τὸν
regẽ vt eiiceret eos de arce ex
βασιλέα, ἵνα ἐκβάλῃ τοὺς ἐκ τῆς ἄκρας ἐξ
hierl'm & q̃ in munitionib⁹:
ἱερουσαλὴμ καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν,
erãt eũ oppugnãtes israel. & mi
ἦσαν γὰρ πολεμοῦντες τὸν ἰσραήλ. καὶ ἀπέ
sit demetrius ad ionathã dicẽs. nõ
στειλε δημήτριος πρὸς ἰωνάθαν λέγων. οὐ
tm̃ hec faciã tibi & gẽti tue:
μόνον ταῦτα ποιήσω σοι καὶ τῷ ἔθνει σου,
sed glĩa illustrabo te & gẽtẽ tuã: si
ἀλλὰ δόξῃ δοξάσω σε καὶ τὸ ἔθνος σου, ἐὰν
opportunitatẽ habuero. nũc ergo recte facies
εὐκαιρίας τύχω. νῦν οὖν ὀρθῶς ποιήσεις

---

mittẽs ad me viros q̃ auxilient:
ἀποστείλας μοι ἄνδρας οἳ συμμαχήσουσιν,
qm̃ discesserũt oẽs exercitus mei.
ὅτι ἀπέστησαν πᾶσαι αἱ δυνάμεις μου.
& misit ionathas viros tres mi-
καὶ ἀπέστειλεν ἰωνάθαν ἄνδρας τρισχιλί
le potẽtes fortitudine ei in antiochiã.
ους δυνατοὺς ἰσχύι αὐτῷ εἰς ἀντιόχειαν.
& venerũt ad regẽ: & letatus
καὶ ἦλθοσαν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εὐφράν
est rex in aduẽtu illoꝝ. &
θη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῇ ἐφόδῳ αὐτῶν. καὶ
cõuenerũt q̃ de ciuitate in me
ἐπισυνήχθησαν οἱ ἐκ τῆς πόλεως εἰς μέ
diũ vrbis ad viroꝝ centũ viginti mi
σον τῆς πόλεως εἰς ἀνδρῶν δώδεκα μυ
lia: & volebãt interficere re-
ριάδας, καὶ ἠβούλοντο ἀνελεῖν τὸν βασι
gem. & fugit rex in aulam.
λέα. καὶ ἔφυγεν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν αὐλήν.
& occupauerũt q̃ de ciuitate
καὶ κατελάβοντο οἱ ἐκ τῆς πόλεως τὰς
itinera vrbis: & ceperũt pugna-
διόδους τῆς πόλεως, καὶ ἤρξαντο πολεμεῖν.
re. & vocauit rex iu-
καὶ ἐκάλεσεν ὁ βασιλεὺς τοὺς ἰου
deos in auxiliũ: & cõuenerunt
δαίους ἐπὶ βοήθειαν, καὶ ἐπισυνήχθησαν
ad eũ oẽs simul. & dispersi
πρὸς αὐτὸν πάντες ἅμα. καὶ διεσπάρη
sunt in ciuitate. & occiderũt in ea
σαν ἐν τῇ πόλει. καὶ ἀπέκτειναν ἐν τῇ πό
be in die illa ad centum milia:
λει ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς μυριάδας δέκα,
& succenderũt ciuitatẽ: & ceperũt
καὶ ἐνεπύρισαν τὴν πόλιν, καὶ ἔλαβοσαν
spolia multa in illa die: & libe
σκῦλα πολλὰ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἔσω
rauerũt regẽ. & viderũt q̃ de
σαν τὸν βασιλέα. καὶ εἶδον οἱ ἀπὸ τῆς
ciuitate q̃ obtinuerũt iudei
πόλεως ὅτι κατεκράτησαν οἱ ἰουδαῖοι
ciuitatẽ sicut volebãt: & ifirmati sũt
τῆς πόλεως ὡς ἠβούλοντο, καὶ ἠσθένησαν
mentib⁹ suis: & clamauerũt ad
ταῖς διανοίαις αὐτῶν, καὶ ἐκέκραξαν πρὸς
regẽ cũ precib⁹ dicẽtes.
τὸν βασιλέα μετὰ δεήσεως λέγοντες.
da nobis dextras & cessent iu
δὸς ἡμῖν δεξιάς, καὶ παυσάσθωσαν οἱ ἰου
dei oppugnare nos & ciuitatẽ.
δαῖοι πολεμοῦντες ἡμᾶς καὶ τὴν πόλιν.
& piecerũt arma: & fecerũt pa-
καὶ ἔρριψαν τὰ ὅπλα, καὶ ἐποίησαν εἰρή
cẽ. & glorificati sũt iudei corã
νην. καὶ ἐδοξάσθησαν οἱ ἰουδαῖοι ἐναντίον
rege & corã oibus q̃
τοῦ βασιλέως καὶ ἐνώπιον πάντων τῶν
in regno eius: & regressi sunt
ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπέστρεψαν εἰς
hierl'm hñtes spolia multa. &
ἱερουσαλὴμ ἔχοντες σκῦλα πολλά. καὶ
sedit demetrius rex in se
ἐκάθισε δημήτριος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρό
de regni sui: &
νου τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ ἡσύχασεν
terra i cõspectu ei⁹. & mẽtitus est oia
ἡ γῆ ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ ἐψεύσατο πάντα
q̃cũq; dixit. & abalienat⁹ est ab ionatha &
ὅσα εἶπεν. καὶ ἠλλοτριώθη τῷ ἰωνάθαν καὶ
nõ retribuit scd̃ũ bñficia q̃
οὐκ ἀνταπέδωκεν κατὰ τὰς εὐνοίας ἃς

& vexabat eum ualde. Post hec aũt re
uersus est tryphon & antiochus cũ eo
puer adolescens & regnauit & imposu
it sibi diadema. Et cõgregati sunt ad
eum oẽs exercitus quos disperserat de
metrius. & pugnauerũt cõtra eũ & fu
git & terga vertit. Et accepit tryphon
bestias & obtinuit antiochiã. Et scrip-
sit antiochus adolescẽs ionathe dicẽs.
Cõstituo tibi sacerdotiũ & cõstituo te
super quattuor ciuitates vt sis de ami
cis regis. Et misit illi vasa aurea in mi-
nisteriũ: & dedit ei potestatẽ bibendi in
auro & esse in purpura & habere fibu
lam aureã. Et simonẽ fratrẽ eius cõsti
tuit ducẽ a terminis tyri vsq; ad fines
egypti. Et exiit ionathas & perãbula-
bat trans flumẽ ciuitates & cõgregat⁹
est ad eũ oĩs exercitus syrie in auxiliũ
Et venit ascalonẽ : & ocurrerũt ei ho-
norifice de ciuitate. Et abiit inde gaʒã
& cõcluserũt se qui erant gaʒe: & obse
dit eã: & succendit q̃ erant i circuitu ci
uitatis & predat⁹ est eã. Et rogauerunt
gaʒenses ionathã & dedit illis dexterã
& accepit filios eorũ obsides: & misit il
los in hierl'm: & perãbulauit in regio-
nẽ vsq; ad damascum. Et audiuit iona
thas q̃ preuaricati sunt principes de-
metrii in cades q̃ est in galilea cũ exer-
citu multo volẽtes eũ remouere a ne
gocio regni & occurrit illis: fratrẽ au
tem suũ simonẽ reliquit intra p̃uin
ciam. Et applicuit simon ad bethsurã
& expugnabat eã diebus multis & cõ
clusit eos. Et postulauerunt ab eo dex
teras accipere: & dedit illis. Et eiecit
eos inde & cepit ciuitatem & posuit
in ea presidium. Et ionathas & castra
eius applicuerunt ad aquã geneʒar: &
ante lucem vigilauerunt in campo a-
ʒor. Et ecce castra alienigenaru; oc
currebant in campo: & tendebant ei
insidias in montibus: ip̃e autem oc-
curit ex aduerso. Insidie vero exurre
xerunt de locis suis & cõmiserunt pre
lium. Et fugerunt qui erant ex per
te ionathe omnes & nemo relict⁹ est
eis nisi mathathias filius absolomi: &
iudas filius calphi priceps militie exer
citus. Et scidit ionathas vestimẽta sua
& posuit terra; in capite suo & orauit.
Et reuersus est ionathas ad eos in pre
lium & conuertit eos in fugam & pu-
gnauerunt. Et viderunt qui fugiebãt
partis illius: & reuersi sunt ad eum & i
sequebantur cum eo omnes vsq; cã-
des ad castra sua et peruenerunt vsq;
illuc. Et ceciderunt de alienigenis i die
illa tria milia virorum: et reuersus est
ionathas in hierusalem.

Capitulum.xii.

ET vidit ionathas quia tempus eũ
iuuat & elegit viros & misit eos ro
mam statuere et renouare cum eis a-
micitiam. Et ad spartiatas et ad alia lo
ca misit epistolas

---

retribuit sibi: & vexabat eũ val
ἀνταπέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἔθλιβεν αὐτὸν σφό
de. post aũt hec reuersus est tryphõ &
δρα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀπέστρεψε τρύφων καὶ
antiochus cũ eo puer iunior:
ἀντίοχος μετ' αὐτοῦ παιδάριον νεώτερον,
& regnauit & iposuit sibi diadema. &
καὶ ἐβασίλευσε, καὶ ἐπέθετο διάδημα. καὶ
cõgregati sũt ad eũ oẽs exer
ἐπισυνήχθησαν πρὸς αὐτὸν πᾶσαι αἱ δυ
citus quos disperserat demetri⁹: &
νάμεις ἃς ἀπεσκοράκισε δημήτριος, καὶ
pugnauerũt cõtra eũ: & fugit & fuga
ἐπολέμησαν πρὸς αὐτόν, καὶ ἔφυγε καὶ ἐτρο
tus est. & accepit tryphon bestias & ob
πώθη. καὶ ἔλαβε τρύφων τὰ θηρία καὶ κα
tinuit antiochiã. & scripsit an
τεκράτησεν ἀντιοχείας. καὶ ἔγραψεν ἀν
tiochus iunior: ionathe dicẽs. cõstituo tibi
τίοχος ὁ νεώτερος ἰωνάθαν λέγων. ἵστημί σοι
sacerdotiũ principatũ: & cõstituo te sup
τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ καθίστημί σε ἐπὶ
quattuor ciuitates: & vt sis ex a-
τῶν τεσσάρων νομῶν, καὶ εἶναί σε τῶν φί
micis regis. & misit ei
λων τοῦ βασιλέως. καὶ ἀπέστειλεν αὐτῷ
vasa aurea & ministeriũ: & dedit ei
χρυσώματα καὶ διακονίαν, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ
potestatẽ bibẽdi in aureis vasis: & vt esset
ἐξουσίαν πίνειν ἐν χρυσώμασι, καὶ εἶναι
i purpura & vt haberet fibulã aureã: &
ἐν πορφύρᾳ καὶ ἔχειν πόρπην χρυσῆν, καὶ
simonẽ fratrẽ eius cõstituit du
σίμωνα τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ κατέστησε στρα
cem ab ascensu tyri vsq; ad
τηγὸν ἀπὸ τῆς κλίμακος τύρου ἕως τῶν
fines egypti. & exit ionathas & pã-
ὁρίων αἰγύπτου. καὶ ἐξῆλθεν ἰωνάθαν καὶ διε
bulabat trans flumen & in
πορεύετο πέραν τοῦ ποταμοῦ καὶ ἐν ταῖς
vrbib⁹. & cõgregati sunt ad eũ oẽs
πόλεσι. καὶ ἠθροίσθησαν πρὸς αὐτὸν πᾶσαι
exercitus syrie in auxiliũ. &
αἱ δυνάμεις συρίας εἰς συμμαχίαν. καὶ
[illegible] in ascalonẽ. & occurrerũt ei
[illegible] ἀσκάλωνα, καὶ ἀπήντησαν αὐτῷ
[illegible] ciuitate honorifice. & abiit
οἱ ἐκ τῆς πόλεως ἐνδόξως. καὶ ἀπῆλθεν
inde in gazã & cõcluserũt se q̃ de
ἐκεῖθεν εἰς γάζαν, καὶ ἀπέκλεισαν οἱ ἀπὸ
gaza: & obsedit circũ eã &
γάζης, καὶ περιεκάθισεν περὶ αὐτὴν καὶ
succendit suburbana ei⁹ igne. &
ἐνεπύρισε τὰ περιπόλια αὐτῆς πυρί. καὶ
predatus est eas. & rogauerũt q̃ de
ἐσκύλευσεν αὐτάς. καὶ ἠξίωσαν οἱ ἀπὸ
gaza ionathã: & dedit eis dextras.
γάζης ἰωνάθαν, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς δεξιάς.
& accepit filios principũ eo
καὶ ἔλαβε τοὺς υἱοὺς τῶν ἀρχόντων αὐ
rũ in obsides: & misit eos
τῶν εἰς ὅμηρα, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτοὺς
in hierl'm. & pãbulauit regionẽ vsq; ad dama
εἰς ἱλὴμ. καὶ διῆλθε τὴν χώραν ἕως δαμασ
scũ. & audiuit ionathas q̃ aderãt
κοῦ. καὶ ἤκουσεν ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ
principes demetrii in cades q̃ est in ga-
ἄρχοντες δημητρίου εἰς κάδης τὴν ἐν τῇ γα
lilea cũ exercitu multo: volẽtes
λιλαίᾳ μετὰ δυνάμεως πολλῆς, βουλόμενοι
remouere eũ a regione. & occurrit
μεταστῆσαι αὐτὸν τῆς χώρας. καὶ συνήντησεν

---

eis: at fratrẽ ei⁹ simonẽ reli
αὐτοῖς, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ σίμωνα κατέ
quit in regione. & posuit castra simon
λιπε τῇ χώρᾳ. καὶ παρενέβαλε σίμων
in bethsura: & expugnabat eã die
ἐπὶ βαιθσοῦρα, καὶ ἐπολέμει αὐτὴν ἡμέ
bus multis: & cõclusit eos. &
ρας πολλάς, καὶ συνέκλεισεν αὐτήν. καὶ
postulauerũt eũ dextras accipere: & de
ἠξίωσαν αὐτὸν τοῦ δεξιὰς λαβεῖν, καὶ ἔδω
dit eis & eiecit eos inde. &
κεν αὐτοῖς καὶ ἐξέβαλεν αὐτοὺς ἐκεῖθεν. καὶ
cepit ciuitatẽ & posuit in ea
κατελάβετο τὴν πόλιν καὶ ἔθετο ἐπ' αὐτὴν
presidiũ. & ionathas & castra ei⁹
φρουράν. καὶ ἰωνάθαν καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ
applicuerũt ad aquã genesar: &
παρενέβαλον ἐπὶ τὸ ὕδωρ γεννησάρ. καὶ
surrexerũt mane in cãpo nasor. &
ὤρθρισαν τὸ πρωῒ εἰς τὸ πεδίον νασώρ. καὶ
ecce castra alienigenarũ occurrebãt ei
ἰδοὺ παρεμβολὴ ἀλλοφύλων ἀπήντα αὐ
in cãpo. & eiecerũt insidias
τῷ ἐν τῷ πεδίῳ. καὶ ἐξέβαλον ἔνεδρον
cõtra eũ in mõtib⁹. ipsi aũt occurre
ἐπ' αὐτὸν ἐν τοῖς ὄρεσιν. αὐτοὶ δὲ ἀπήντη
rũt ex aduerso. at insidie exurrexerũt
σαν ἐξεναντίας. τὰ δὲ ἔνεδρα ἐξανέστησαν
de locis suis & cõmiserũt preli
ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν καὶ συνῆψαν πόλε
um. & fugerũt q̃ a ionatha oẽs
μον. καὶ ἔφυγον οἱ παρὰ ἰωνάθου πάντες.
nemo relictus est ab eis preterq̃ ma-
οὐδὲ εἷς κατελείφθη ἀπ' αὐτῶν πλὴν ματ
tathias fili⁹ absalomi & iudas fili⁹
ταθίας ὁ τοῦ ἀψαλώμου καὶ ἰούδας ὁ τοῦ
chalphi principes militie exer
χαλφὶ ἄρχοντες τῆς στρατιᾶς τῶν δυνά
cituũ & scidit ionathas vestimẽta sua
μεων. καὶ διέρρηξεν ἰωνάθαν τὰ ἱμάτια αὐ
& iposuit terrã sup caput
τοῦ, καὶ ἐπέθηκε γῆν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
suũ & orauit. & reuersus e
αὐτοῦ. καὶ προσηύξατο. καὶ ὑπέστρεψε
ad eos in prelio: & fugauit
πρὸς αὐτοὺς πολέμῳ, καὶ ἐτροπώσατο
illos & fugerũt. & viderũt fugien
αὐτούς καὶ ἔφυγον. καὶ εἶδον οἱ φυγόν
tes ab eo & reuersi sũt ad e-
τες παρ' αὐτοῦ καὶ ἀπέστρεψαν πρὸς αὐ
um & persecuti sũt eũ eo vsq; ad cades
τὸν καὶ ἐδίωκον μετ' αὐτοῦ ἕως κάδης
vsq; ad castra eorũ: & castra
ἕως τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν, καὶ παρ
posuerũt ibi. & ceciderũt de alie
ενέβαλον ἐκεῖ. καὶ ἔπεσον ἐκ τῶν ἀλ
nigenis in die illa ad vi
λοφύλων ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ εἰς ἄν
ros tres mille. & reuersus est iona
δρας τρισχιλίους. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνά
thas in hierl'm.
θαν εἰς ἱερουσαλήμ.

Ca. 12.

ET vidit ionathas q̃ tps eũ iu-
Καὶ εἶδεν ἰωνάθαν ὅτι ὁ καιρὸς αὐτῷ συ
uat: & elegit viros: & misit
νεργεῖ, καὶ ἐπέλεξεν ἄνδρας, καὶ ἀπέστειλεν
ad romã ad statuẽdũ & renouandũ erga
εἰς ῥώμην στῆσαι καὶ ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς
eos amicitiã: & ad spartiatas &
αὐτοὺς φιλίαν, καὶ πρὸς σπαρτιάτας καὶ
loca alia misit epistolas
τόπους ἑτέρους ἀπέστειλεν ἐπιστολάς

κατὰ ταῦτα, καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ῥώμην, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ βουλευτήριον καὶ εἶπαν. ἰωνάθαν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἔθνος τῶν ἰουδαίων ἀπέστειλεν ἡμᾶς ἀνανεώσασθαι τὴν φιλίαν αὐτοῖς καὶ τὴν συμμαχίαν κατὰ τὸ πρότερον. καὶ ἔδωκαν ἐπιστολὰς αὐτοῖς πρὸς αὐτοὺς κατὰ τόπον, ὅπως προπέμπωσιν αὐτοὺς εἰς γῆν ἰούδα μετ' εἰρήνης. καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἔγραψεν ἰωνάθαν τοῖς σπαρτιάταις. ἰωνάθαν ἀρχιερεὺς καὶ ἡ γερουσία τοῦ ἔθνους καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ λοιπὸς δῆμος τῶν ἰουδαίων σπαρτιάταις τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. ἔτι πρότερον ἀπεστάλησαν ἐπιστολαὶ πρὸς ὀνίαν τὸν ἀρχιερέα παρὰ ἀρείου τοῦ βασιλεύοντος ἐν ὑμῖν ὅτι ἐστὲ ἀδελφοὶ ἡμῶν ὡς τὸ ἀντίγραφον ὑπόκειται. καὶ ἐπεδέξατο ὀνίας τὸν ἄνδρα τὸν ἀπεσταλμένον ἐνδόξως, καὶ ἔλαβε τὰς ἐπιστολὰς ἐν αἷς διεσαφεῖτο περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας. καὶ ἡμεῖς οὖν ἀπροσδεεῖς τούτων ὄντες, παράκλησιν ἔχοντες τὰ βιβλία τὰ ἅγια τὰ ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν, ἐπειράθημεν ἀποστεῖλαι τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφότητα καὶ φιλίαν ἀνανεώσασθαι πρὸς τὸ μὴ ἐξαλλοτριωθῆναι ὑμῶν. πολλοὶ γὰρ καιροὶ διῆλθον ἀφ' οὗ ἀπεστείλατε πρὸς ἡμᾶς. ἡμεῖς οὖν ἐν παντὶ καιρῷ ἀδιαλείπτως ἔν τε ταῖς ἑορταῖς καὶ ταῖς λοιπαῖς καθηκούσαις ἡμέραις μιμνησκόμεθα ὑμῶν, ἐφ' ὧν προσφέρομεν θυσιῶν καὶ ἐν ταῖς προσευχαῖς ὡς δέον ἐστὶ καὶ πρέπον μνημονεύειν ἀδελφῶν. εὐφραινόμεθα δὲ ἐπὶ τῇ δόξῃ ὑμῶν. ἡμᾶς δὲ ἐκύκλωσαν πολλαὶ θλίψεις καὶ πόλεμοι πολλοί. καὶ ἐπολέμησαν ἡμᾶς οἱ βασιλεῖς οἱ κύκλῳ ἡμῶν. οὐκ ἠβουλόμεθα οὖν παρενοχλεῖν ὑμῖν καὶ τοῖς λοιποῖς συμμάχοις καὶ φίλοις ἡμῶν

secundū eandē formā. Et abierūt romā et intrauerūt curiā: et dixerunt. Ionathas summ⁹ sacerdos et gens iudeorū miserūt nos: vt renouarem⁹ amiciciā & societatē sc̄dm̄ pristinū. Et dederūt illis epistolas ad ipsos p̄ loca vt deducerent eos in terrā iuda cū pace. Et hoc est exemplū epistolarū quas scripsit ionathas spartiatis. Ionathas summus sacerdos: & seniores gētis & sacerdotes & reliquus popul⁹ iudeorū spartiatis fratrib⁹ salutē. Iāpridē misse erant epistole ad oniā sūmū sacerdotē a dario q̄ regnabat apud vos: qm̄ estis fr̄es nr̄i: sicut scriptū cōtinet qd̄ subiectū ē. Et suscepit onias virū q̄ missus fuerat cū honore: & accepit epistolas in qb⁹ significabatur de societate & de amicicia. Nos em̄ cū nullo horū indigerem⁹ hn̄tes sc̄tōs libros q̄ sunt in manib⁹ nostris: maluim⁹ mittere ad vos renouare fraternitatē & amiciciā: ne forte alieni efficiamur a vobis. Multa enim tp̄a trāsierūt ex quo misistis ad nos. Nos ergo in oī tp̄e sine intermissione in diebus solennibus & ceteris q̄bus oportet: memores sum⁹ vestri in sacrificiis q̄ offerimus & in obseruationib⁹ sicut fas est & decet meminisse fratrum.
Letamur itaq̄ de gloria vr̄a. Nos aūt circūdederūt multe tribulatiōes & multa prelia: & īpugnauerunt nos reges q̄ sunt in circuitu nr̄o. Noluim⁹ ergo vobis molesti esse neq̄ ceteris sociis & amicis nr̄is in his preliis. Habuim⁹ em̄ de celo auxiliū & liberati sum⁹ nos. & humiliati sunt inimici nostri. Elegim⁹ itaq̄ neumeniū antiochi filiū & antipatrem iasonis filiū: & misimus ad romanos renouare cū eis amiciciā & societatem pristinā. Mandauimus itaq̄ eis vt veniant etiā ad vos & salutent vos: & reddant vobis epistolas nostras de innouatione fraternitatis nostre. Et nunc bene facietis respōdētes nobis ad hec: & hoc rescriptū epistolarum quod misit onias. Rex spartiatarū onias ionathe sacerdoti magno salutē. Inuentū est in scriptura de spartiatis et iudeis: qm̄ sunt fratres et quia sunt de genere abraam. Et nunc ex quo hec cognouimus benefacitis scribētes nobis de pace vestra. Sed et nos rescripsim⁹ vobis. Pecora nr̄a et possessiones nr̄e vestre sunt: et vestre nostre. Mandauim⁹ itaq̄ hec nunciari vobis. Et audiuit ionathas qm̄ regressi sunt principes demetrii cum exercitu multo: supra q̄ prius pugnare aduersus eum: et exiit ab hierusalem et occurrit eis in amathite regione. Non enim dederat eis spacium vt igrederentur regionem eius. Et misit speculatores in castra eorum: et reuersi renunciauerunt q̄ constituunt superuenire illic nocte. Cum occidisset autem sol precepit ionathas suis vigilare & esse in armis

ἐν τοῖς πολέμοις τούτοις. ἔχομεν γὰρ τὴν ἐξ οὐρανοῦ βοήθειαν βοηθοῦσαν ἡμῖν, καὶ ἐρρύσθημεν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐταπεινώθησαν οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν. ἐπελέξαμεν οὖν νουμήνιον ἀντιόχου καὶ ἀντίπατρον ἰάσωνος, καὶ ἀπεστάλκαμεν πρὸς ῥωμαίους ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν τὴν προτέραν. ἐνετειλάμεθα οὖν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς πορευθῆναι καὶ ἀσπάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ἀποδοῦναι ὑμῖν τὰς παρ' ἡμῶν ἐπιστολὰς περὶ τῆς ἀνανεώσεως καὶ τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν. καὶ νῦν καλῶς ποιήσετε ἀντιφωνήσαντες ἡμῖν πρὸς ταῦτα. καὶ τοῦτο τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐπιστολῶν ὧν ἀπέστειλαν ὀνιάρης βασιλεὺς σπαρτιατῶν ὀνίᾳ ἱερεῖ μεγάλῳ χαίρειν. εὑρέθη ἐν γραφῇ περί τε τῶν σπαρτιατῶν καὶ ἰουδαίων, ὅτι εἰσὶν ἀδελφοὶ καὶ ὅτι εἰσὶν ἐκ γένους ἀβραάμ. καὶ νῦν ἀφ' οὗ ἔγνωμεν ταῦτα, καλῶς ποιήσετε γράφοντες ἡμῖν περὶ τῆς εἰρήνης ὑμῶν. καὶ ἡμεῖς δὲ ἀντιγράφομεν ὑμῖν τὰ κτήνη ὑμῶν καὶ ἡ ὕπαρξις ὑμῶν ἡμῖν ἐστι, καὶ τὰ ἡμῶν ὑμῖν ἐστιν. ἐντελλόμεθα οὖν ὅπως ἀπαγγείλωσιν ὑμῖν κατὰ ταῦτα. καὶ ἤκουσεν ἰωνάθαν ὅτι ἐπέστρεψαν οἱ ἄρχοντες δημητρίου μετὰ δυνάμεως πολλῆς ὑπὲρ τὸ πρότερον τοῦ πολεμῆσαι πρὸς αὐτόν. καὶ ἀπῆρεν ἐξ ἰλημ καὶ ἀπήντησεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἀμαθῖτιν χώραν. οὐ γὰρ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀνοχὴν ἐμβατεῦσαι εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ. καὶ ἀπέστειλε κατασκόπους εἰς τὴν παρεμβολὴν αὐτῶν, καὶ ἐπέστρεψαν καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ, ὅτι οὕτω τάσσονται ἐπιπεσεῖν ἐπ' αὐτοὺς τὴν νύκτα. ὡς δὲ ἔδυ ὁ ἥλιος ἐπέταξεν ἰωνάθαν τοῖς παρ' αὐτοῦ γρηγορεῖν καὶ εἶναι ἐπὶ τοῖς ὅπλοις,

ἑτοιμάζεσθαι εἰς πόλεμον δι' ὅλης τῆς νυκτός· καὶ ἐξέβαλε προφύλακας κύκλῳ τῆς παρεμβολῆς. καὶ ἤκουσαν οἱ ὑπεναντίοι ὅτι ἡτοίμασται ἰωνάθαν καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ εἰς πόλεμον, καὶ ἐφοβήθησαν καὶ ἔπτηξαν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν. καὶ ἀνέκαυσαν πυρὰς ἐν τῇ παρεμβολῇ αὐτῶν. ἰωνάθαν δὲ καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ οὐκ ἔγνωσαν ἕως πρωΐ. ἔβλεπον γὰρ τὰ φῶτα καιόμενα. καὶ κατεδίωξεν ἰωνάθαν ὀπίσω αὐτῶν, καὶ οὐ κατέλαβεν αὐτούς. διέβησαν γὰρ τὸν ἐλεύθερον ποταμόν. καὶ ἐξέκλινεν ἰωνάθαν ἐπὶ τοὺς ἄραβας τοὺς καλουμένους ζαβαδαίους, καὶ ἐπάταξεν αὐτούς, καὶ ἔλαβε τὰ σκῦλα αὐτῶν. καὶ ἀναζεύξας ἦλθεν εἰς δαμασκὸν καὶ διώδευσε πᾶσαν τὴν χώραν. καὶ σίμων ἐξῆλθε καὶ διώδευσεν ἕως ἀσκάλωνος καὶ τὰ πλησίον ὀχυρώματα. καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἰόππην καὶ προκατελάβετο αὐτήν. ἤκουσε γὰρ ὅτι βούλονται τὸ ὀχύρωμα παραδοῦναι τοῖς παρὰ δημητρίου. καὶ ἔθετο ἐκεῖ φρουρὰν ὅπως φυλάσσωσιν αὐτήν. καὶ ἐπέστρεψεν ἰωνάθαν καὶ ἐξεκκλησίασε τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ καὶ ἐβουλεύσατο μετ' αὐτῶν τοῦ οἰκοδομῆσαι ὀχυρώματα ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ προσυψῶσαι τὰ τείχη ἱερουσαλὴμ καὶ ὑψῶσαι ὕψος μέγα ἀναμέσον τῆς ἄκρας καὶ τῆς πόλεως εἰς τὸ διαχωρίζειν αὐτὴν τῆς πόλεως ἵνα ᾖ αὐτὴ κατὰ μόνας, ὅπως μήτε ἀγοράζωσι μήτε πωλῶσι. καὶ συνήχθησαν τοῦ οἰκοδομεῖν τὴν πόλιν, καὶ ἤγγισε τοῦ τείχους τοῦ χειμάρρου τοῦ ἐξ ἀπηλιώτου καὶ ἐπεσκεύασαν τὸ καλούμενον χαφεναθά. καὶ σίμων ᾠκοδόμησε τὴν ἀδιδὰ ἐν τῇ σεφηλᾷ, καὶ ὠχύρωσε αὐτὴν καὶ ἐπέστησε θύρας καὶ μοχλούς. καὶ ἐζήτησε τρύφων βασιλεῦσαι τῆς ἀσίας καὶ περιθέσθαι τὸ διάδημα

paratos ad pugnam tota nocte. Et posuit custodes per circuitū castrorū. Et audierunt aduersarii q̄ paratus est ionathas cū suis in bello & timuerunt & formidauerunt in corde suo: & accenderūt focos in castris suis. Ionathas aūt & q̄ cum eo erant non cognouerunt vsq̄ mane. Videbant aūt luminaria ardentia: & secutus est eos ionathas: & non cōprehendit eos. Transierūt em̄ flumē eleutherū. Et diuertit ionathas ad arabes qui vocabantur zabadei: & percussit eos & accepit spolia eorum. Et iūxit & venit damascum: & perambulabat oēm regionem illam. Simon aūt exiit & venit vsq̄ ascalonem & ad proxima presidia: & declinauit in ioppen: & occupauit eā. Audiuit enim q̄ vellent p̄sidium tradere partib⁹ demetrii: & posuit ibi custodes vt custodirent eā. Et reuersus est ionathas & conuocauit seniores populi: & cogitauit cum eis edificare presidia in iudea: & edificare muros in hierusalem et exaltare altitudine magna inter medium arcis & ciuitatis: vt separaret eā a ciuitate vt esset ipsa singulariter & neq̄ emant neq̄ vendant. Et conuenerunt vt edificarent ciuitatem: & cecidit murus qui erat sup torrētem ab ortu solis: & reparauit eū qui vocatur caphetheta. Et simon edificauit adiada in sephela: et muniuit eā et imposuit portas et seras. Et cogitauit tryphon regnare asie: et assumere diadema et extendere manum in antiochum regem: timens ne forte nō permitteret eū ionathas: sed pugnaret aduersus eum querebat cōprehēdere eū et occidere. Et exurgens abiit in bethsan: et exiit ionathas obuiam cum quadraginta milibus virorum electorum in prelium: et venit bethsan. Et vidit tryphon quia venit ionathas cum exercitu multo: vt extenderet in eum manus: et timuit. Et excepit eum cum honore et commendauit eum omnibus amicis suis et dedit ei munera. Et precepit exercitibus suis vt obedirent ei sicut sibi. Et dixit ionathe. Vt quid vexasti vniuersum populum cum bellū nobis non sit. Et nunc remitte eos in domos suas. Elige autē tibi viros paucos qui tecum sint: et veni mecum ptolemaida: et tradam eam tibi: et reliqua presidia et exercitum: et vniuersos prepositos negocii: et conuersus abibo.
Propterea enim veni. Et credidit ei: et fecit sicut dixit: et dimisit exercitum et abierunt in terram iuda. Retinuit autem secum tria milia virorum ex quibus remisit in galileam duo milia: mille autem venerunt cum eo. Vt autem intrauit ptolemaidam ionathas: clauserunt portas ciuitatis ptolemenses: et comprehenderunt eum et omnes qui cum eo intrauerunt: gladio interfecerunt. Et misit tryphon exercitum et equites in galileam et in campum magnum.

καὶ ἐκτεῖναι χεῖρα ἐπὶ ἀντίοχον τὸν βασιλέα. καὶ εὐλαβήθη μήποτε οὐκ ἐάσῃ αὐτὸν ἰωνάθαν καὶ μήποτε πολεμήσῃ πρὸς αὐτόν. καὶ ἐζήτει πόρον τοῦ συλλαβεῖν αὐτὸν τοῦ ἀπολέσαι. καὶ ἀπάρας ἦλθεν εἰς βαιθσάν. καὶ ἐξῆλθεν ἰωνάθαν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ ἐν τεσσαράκοντα χιλιάσιν ἀνδρῶν ἐπιλελεγμένων εἰς παράταξιν καὶ ἦλθεν εἰς βαιθσάν. καὶ εἶδε τρύφων ὅτι πάρεστι μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ ἐκτεῖναι χεῖρας ἐπ' αὐτὸν εὐλαβήθη. καὶ ἐπεδέξατο αὐτὸν ἐνδόξως καὶ συνέστησεν αὐτὸν πᾶσι τοῖς φίλοις αὐτοῦ· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ δόματα. καὶ ἐπέταξε τοῖς φίλοις αὐτοῦ ὑπακούειν αὐτῷ ὡς αὐτοῦ. καὶ εἶπε τῷ ἰωνάθαν, ἱνατί ἔκοψας πάντα τὸν λαὸν τοῦτον πολέμου μὴ ἐνεστηκότος ἡμῖν. καὶ νῦν ἀπόστειλον αὐτοὺς εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. ἐπίλεξαι δὲ σεαυτῷ ἄνδρας ὀλίγους οἵτινες ἔσονται μετὰ σοῦ, καὶ δεῦρο μετ' ἐμοῦ εἰς πτολεμαΐδα. καὶ παραδώσω σοι αὐτὴν καὶ τὰ λοιπὰ ὀχυρώματα καὶ τὰς δυνάμεις τὰς λοιπὰς καὶ πάντας τοὺς ἐπὶ τῶν χρειῶν. καὶ ἐπιστρέψας ἀπελεύσομαι. τούτου γὰρ χάριν πάρειμι. καὶ ἐμπιστεύσας αὐτῷ ἐποίησε καθὼς εἶπε, καὶ ἐξαπέστειλε τὰς δυνάμεις, καὶ ἀπῆλθον εἰς γῆν ἰούδα. κατέλιπε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας τρισχιλίους· ὧν δισχιλίους ἀφῆκεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. χίλιοι δὲ συνῆλθον αὐτῷ. ὡς δ' εἰσῆλθεν ἰωνάθαν εἰς πτολεμαΐδα, ἀπέκλεισαν οἱ πτολεμαεῖς τὰς πύλας, καὶ συνέλαβον αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς εἰσελθόντας μετ' αὐτοῦ ἀπέκτειναν ἐν ῥομφαίᾳ. καὶ ἀπέστειλε τρύφων δυνάμεις καὶ ἵππον εἰς γῆν γαλιλαίαν καὶ τὸ πεδίον τὸ μέγα.

vt perderet omnes socios ionathe. At illi cum cognouissent quia comprehensus est ionathas et periit & omnes qui cum eo erant: hortati sunt semetipsos & exierunt parati in prelium. Et videntes hi qui insecuti fuerant quia pro anima res est illis: reuersi sunt. illi autem venerunt omnes cum pace in terram iuda. Et planxerunt ionathã & eos qui cum ipso erant valde. Et luxit israel luctu magno. Et quesierunt omnes gentes que erant in circuitu eorum conterere eos. Dixerunt enim. Non habent principem & adiuuantem: nunc ergo expugnemus illos. & tollamus de hominibus memoriam eorum. Cap. xiii.

ET audiuit simon quod congregauit tryphon exercitum copiosum vt veniret in terram iuda: & attereret eam: videns quia in tremore populus est & in timore: ascendit hierusalem & congregauit populum & adhortãs dixit. Vos scitis quanta ego & fratres mei & domus patris mei fecimus pro legibus & pro sanctis prelia: & angustias quales vidimus. Horum gratia perierunt fratres mei omnes propter israel: & relictus sum ego solus. Et nunc non mihi contingat parcere anime mee in omni tempore tribulationis. Non enim melior sum fratribus meis. Vindicabo itaque gentem meam & sancta: natos quoque nostros: & vxores quia congregate sunt vniuerse gentes conterere nos inimicitie gratia. Et accensus est spiritus populi simul vt audiuit sermones istos & responderunt voce magna dicentes. Tu es dux noster loco iude & ionathe fratris tui. Pugna prelium nostrum & omnia quecunque dixeris nobis faciemus. Et congregans omnes viros bellatores accelerauit consummare vniuersos muros hierusalem: & muniuit eam in gyro. Et misit ionathã filium absolomi: & cum eo exercitum nouum in ioppen & eiectis his qui erant in arce remansit illic ipse. Et mouit tryphon a ptolemaida cum exercitu multo vt veniret in terram iuda: & ionathas cum eo in custodia. Simon autem applicuit in addus contra faciem campi. Et vt cognouit tryphon quia surrexit simon loco fratris sui ionathe & quia commissurus esset cum eo prelium: misit ad eum legatos dicens. Pro argento quod debebat frater tuus ionathas in ratione regis propter negocia que habuit detinuimus eum. Et nunc mitte argenti talenta centum & duos filios eius obsides vt non dimissus fugiat a nobis & remittemus eum. Et cognouit simon quia cum dolo loqueretur secum. Iussit tamen dari argentum & pueros: ne inimicitiam magnam sumeret ad populum israel dicentem quia non misit ei argentum & pueros: propterea periit. Et misit pueros & centum talenta. Et mentitus est & non dimisit ionathã. Et post hec venit tryphon intra regionem: vt contereret eam: & gyrauerunt per viam que ducit ador. Et simon & castra eius ambulabant in omnem locum

quocunque ibant. Qui autem in arce erant: miserunt ad tryphonem legatos vt festinaret venire per desertum & mitteret illis alimonias. Et parauit tryphon omnem equitatum: vt veniret illa nocte. Erat enim nix multa valde & non venit in galaaditim. Et cum appropinquasset baschaman occidit ionathan & filios eius illic. Et conuertit tryphon & abiit in terram suam. Et misit simon & accepit ossa ionathe fratris sui & sepeliuit ea in modin ciuitate patrum eius. Et planxerunt eum omnis israel planctu magno: & luxerunt eum dies multos. Et edificauit simon super sepulchrum patris sui & fratrum suorum edificium altum visu: lapide polito retro & ante: & statuit septem pyramidas vnam contra vnam: patri & matri: & quattuor fratribus. Et his circumposuit columnas magnas & super columnas arma: ad memoriam eternam: & iuxta arma naues sculptas: que viderentur ab hominibus nauigantibus mare. Hoc est sepulchrum quod fecit in modin vsque in hunc diem. Tryphon autem cum iter faceret cum antiocho rege adolescente dolo occidit eum & regnauit loco eius. Et imposuit sibi diadema asie: & fecit plagam magnam in terra. Et edificauit simon presidia iudee muniens ea turribus excelsis & muris magnis: & portis & seris: & posuit alimenta in munitionibus. Et elegit simon viros: & misit ad demetrium regem vt faceret remissionem regioni: quia actus omnes tryphonis per direptionem fuerant gesti. Et demetrius rex ad verba ista respondit ei: & scripsit epistolam talem. Rex demetrius: simoni summo sacerdoti & amico regum & senioribus et genti iudeorum salutem: Coronam auream: & bahen quam misistis suscepimus: et parati sumus facere vobiscum pacem magnam: & scribere prepositis regis remittere vobis que indulsimus. Quecunque enim constituimus vobis constant. Munitiones quas edificastis vobis sint. Remittimus quoque ignorantias & peccata vsque in hodiernum diem: & coronam quam debebatis. Et si quid aliud erat tributarium in hierusalem: iam non sit tributarium. Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros: conscribantur: et sit inter nos pax. Anno centesimo septuagesimo ablatum est iugum gentium ab israel. Et cepit populus israel scribere in tabulis & gestis publicis: anno primo sub simone summo sacerdote magno duce & principe iudeorum. In diebus illis applicuit simon ad gazan: & circumdedit eam castris: & fecit machinas & applicuit ad ciuitatem: & percussit turrem vnam et comprehendit eam: & qui eruperant erant intra machinam & ciuitatem: & factus est motus magnus in ciuitate: et ascenderunt qui erant in

ciuitate cum vxorib⁹ et filiis supra murum scissis tunicis suis: & clamauerunt voce magna postulantes a simone dextras sibi dari: et dixerunt. Nõ nobis reddas secundum malicias nostras: sed secundum misericordias tuas & seruiem⁹ tibi. Et flex⁹ simon nõ debellauit eos: eiecit tamen eos de ciuitate & emundauit edes in quibus fuerãt simulachra: & tunc intrauit in eam cum hymnis benedicens dominum: & eiecta ab ea omni immundicia collocauit in ea viros ꝗ legem facerent: & muniuit eam: & fecit sibi habitationem. Qui autem erant in arce hierusalem prohibebantur egredi et ingredi regionem: & emere ac vendere & esurierunt valde: et multi ex eis fame perierunt: et clamauerunt ad simonem: vt dextras acciperent et dedit illis: & eiecit eos inde & mundauit arcẽ a contaminationibus: & intrauerunt in eam tertia & vicesima die secundi mẽsis anno centesimo septuagesimo primo cum laude: & ramis palmarũ: & citharis: & cinaris: & cymbalis: & nablis & hymnis: et canticis: quia contritus est inimicus magnus ex israel: & constituit vt omnibus annis agerentur dies hi cũ leticia: et muniuit montem templi: qui erat secus arcem et habitauit ibi ipse et qui cum eo erant. Et vidit simon iohannem filiũ suum ꝙ fortis prelii vir esset & posuit eum ducem virtutum vniuersarum: & habitauit in gazaris.

Capitulum decimum quartum

Et Anno centesimo septuagesimo secundo congregauit rex demetrius exercitum suum: & abiit in mediam ad contrahenda sibi auxilia: vt expugnaret tryphonem. Et audiuit arsaces rex persidis & medie quia intrauit demetrius confines suos: & misit vnum de principibus suis vt comprehenderet eũ viuum: & adduceret eum ad se. Et abiit & percussit castra demetrii: & comprehẽdit eum: & duxit eum ad arsacem: et posuit eum in custodiam. Et siluit omnis terra iuda omnibus diebus simonis & quesiuit bona genti sue: et placuit illis potestas eius: & gloria eius omnib⁹ diebus. Et cuꝫ omni gloria sua accepit ioppen in portum: et fecit introitum in insulis maris. Et dilatauit fines gentis sue et obtinuit regionem. Et congregauit captiuitatem multam & dominatus est gazare: et bethsure: et arci: et abstulit immundicias ex ea: & non erat qui resisteret ei. Et vnusquisqꝫ colebat terrãꝫ suam cum pace: et terra iuda dabat fructus suos: et ligna camporum fructum suum. Seniores in plateis sedebant omnes: et de bonis terre tractabant: et iuuenes induebant se gloriã et stolas belli. Et ciuitatib⁹ tribuebat alimonias: et constituebat eas vt essent vasa munitionis quoadusqꝫ nominatum est nomen glorie eius vsqꝫ ad extremum terre. Fecit pacẽ super terram: et letatus est isrł leticia magna: et sedit vnusquisqꝫ sub

vite sua: & sub ficulnea sua: & non erat qui eos terreret. Defecit impugnans eos super terram: reges contriti sunt in diebus illis. Et confirmauit omnes humiles populi sui: & legem exquisiuit: & abstulit omnem iniquum & malum. Sancta glorificauit: & multiplicauit vasa sanctorum. Et auditum est rome. quia defunctus esset ionathas & vsqꝫ in spartiatas: & contristati sunt valde. Vt audierunt autem ꝙ simon frater eius factus esset sũmus sacerdos loco eius: & ipse obtineret omnem regionem & ciuitates in ea: scripserunt ad eum tabulis ereis: vt renouarent amicitias & societatem quam fecerat cum iuda & cũ ionatha fratribus eius: & lecte sunt in cõspectu ecclesie in hierusalem. Et hoc exemplum epistolarum quas spartiate miserunt. Spartianorum principes & ciuitates: simoni sacerdoti magno & senioribus & sacerdotibus: & reliquo populo iudeorum fratribus salutem. Legati qui missi sunt ad populum nostruꝫ nunciauerunt nobis de vestra gloria & honore & leticia: & gauisi sumus in introitu eorum. Et scripsimus que ab eis erant dicta in conciliis populi sic. Numenius antiochi: & antipater iasonis filius legati iudeorum venerunt ad nos renouantes nobiscum amicitiam pristinam. Et placuit populo excipere viros gloriose: & ponere exemplum sermonum eorum in segregatis populi libris: vt sit ad memoriam populo spartiatarum. Exemplum autem horum scripsimus simoni magno sacerdoti. Post hec autem misit simon numeniũ romaꝫ habentem clypeuꝫ aureum magnum pondo minarum mille ad statuẽdam cum eis societatem. Cum autem audisset populus romanus sermones istos dixerunt. Quam gratiarum actionem reddemus simoni & filiis eius. Restituit enim ipse fratres suos & expugnauit inimicos israel ab eis: & statuerunt ei libertatem: & descripserunt in tabulis ereis: & posuerunt in titulis in monte sion. Et hoc est exemplum scripture. Octauadecima die mensis elul ãno cẽtesimoseptuagesimosecundo anno tertio sub simone sacerdote magno in assaramel in conuentu magno sacerdotum & populi & principũ & gẽtis & seniorũ regiõis: nota facta sunt hec. qm̃ frequẽter facta sunt ꝑlia in regiõe nr̃a. Simon aũt mattathie filius ex filiis iarib & fratres eius dederũt se ꝑiculo: & restiterũt aduersariis gẽtis sue vt starẽt sãcta ipsorũ & lex: & gl̃ia magna gl̃ificauerũt gẽtẽ suã. Et cõgregauit ionathas gẽtẽ suã: & fact⁹ est illis sacerdos magn⁹ & apposit⁹ est ad pplm suũ: et voluerũt inimici eorũ calcare sancta: & atterere regionẽ ipsorũ & extẽdere man⁹ in sancta sanctorũ. Tũc restitit simõ & pugnauit ꝑ gẽte sua & erogauit pecũias multas: & armauit viros virtutis gẽtis sue: & dedit illis stipẽdia & muniuit ciuitates iudee & bethsurã q̃ erat in finib⁹ iudee vbi erant arma hostiuꝫ antea: & posuit

illic presidiū viros iudeos. Et ioppē muniuit q̄ erat ad mare: & gazarā q̄ est in finibus azoti: in qua hostes antea habitabant: & collocauit illic iudeos & quecunq; apta erant ad correptionem eorum posuit in eis: & vidit populus aptū simonis & gloriam quam cogitabat facere genti sue: & posuerunt eum ducē suum & principem sacerdotum: eo q̄ ipse fecerit hec omnia: & iusticiam & fidem quam conseruauit genti sue: & exquisiuit omni modo exaltare populū suum: & in diebus eius prosperatum est in manibus eius vt tollerentur gentes de regione ipsorum: & qui in ciuitate dauid erant in hierusalem in arce de q̄ procedebant & contaminabant omnia que in circuitu sanctorum sunt: & inferebant plagam magnā castitati: & collocauit in ea viros iudeos ad tutamentū regionis & ciuitatis: & exaltauit muros in hierusalem. Et rex demetrius statuit illi sūmum sacerdotium: secundū hec fecit eum amicum suum: et glorificauit eum gloria magna. Audiuit enī q̄ appellati sunt iudei a romanis amici & socii & fratres: & quia susceperunt legatos simonis gloriose: & quia iudei & sacerdotes eorum consenserunt eū esse ducem suum: & sūmum sacerdotē in eternum donec surgat propheta fidelis & vt sit super eos dux: & vt cura esset illi pro sanctis: & vt constitueret prepositos super opera eorum & super regionem: & super arma & super presidia: & cura sit illi de sanctis: & vt audiatur ab omnibus: & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione: & vt operiatur purpura & auro: & ne liceat vlli ex pp̄lo et ex sacerdotib9 irritum facere aliquid horū: & contradicere his que ab eo dicuntur: aut conuocare conuentum in regione sine ipō & vestiri purpura et vti fibula aurea: q̄ autem fecerit extra hec: aut irritum fecerit aliquid horum: reus erit. Et cōplacuit omni populo statuere simonē et facere secundum verba ista: & suscepit simon: & placuit ei vt summo sacerdotio fungeretur: & esset dux et princeps gentis iudeorum & sacerdotum: & preesset omnibus: & scripturam istam dixerūt ponere in tabulis ereis: & ponere eas in peribolo sanctorū in loco celebri. Exemplum autem eorum ponere in erario: vt habeat simō et filii eius.

Capitulum decimum quintum.

Et misit rex antiochus filius demetrii epistolas ab insulis maris simoni sacerdoti: & principi gētis iudeorū & vniuerse genti: & erant continentes hunc modum. Rex antiochus simoni sacerdoti magno et genti iudeorū salutem. Quoniam quidam pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum: volo autem vendicare regnū et restituere illud sicut erat antea: & electam feci multitudinem exercitus: & feci naues bellicas. Volo autem procedere per regionem: vt vlciscar in eos qui corruperunt regionem nostram: & qui desolauerunt ciuitates multas in regno meo. Nunc ergo statuo tibi omnes oblatiōes quas remiserunt tibi ante me omnes reges: & quecunq; alia dona remiserunt tibi: & permitto tibi facere percussurā proprii numismatis in regione tua. Hierusalem autem sanctam esse et liberam: & omnia arma que fabricata sunt et presidia que construxisti que tenes maneant tibi: & omne debitum regis: & que futura sunt regi ex hoc & in totum tēpus remittuntur tibi. Cum autem obtinuerimus regnum nostrum: glorificabimus te & gentem tuam et templum gloria magna: ita vt manifestetur gloria vestra in vniuersa terra. Anno centesimo septuagesimo quarto exiit ātiochus in terram patrum suorum: & conuenerunt ad eum omnes exercitus: ita vt pauci relicti essent cum tryphone. Et insecutus est eum antiochus rex: & venit doram fugiens per maritimam. Sciebat enim q̄ congregata sunt mala in eum: et reliquit eum exercitus. Et applicuit antiochus super dorā cum centum viginti milibus virorum bellligeratorum: & octo milibus equitum. Et circuiuit ciuitatem: & naues a mari accesserunt: & vexabant ciuitatem a terra & mari et neminem sinebant ingredi vel egredi. Venit autem numenius et qui cum eo fuerant ab vrbe roma habentes epistolas regibus & regionibus scriptas: in quibus continebantur hec. Lucius consul romanorum: ptolemeo regi salutem. Legati iudeorum venerūt ad nos amici nostri: renouantes pristinam amicitiam et societatem: missi a simone principe sacerdotum et populo iudeorum. Attulerunt autem et clypeum aureum mnarum mille. Placuit itaq; nobis scribere regibus & regionibus vt nō inferāt illis mala: neq; impugnent eos: & ciuitates eorum & regiones eorum: et vt non ferant auxilium pugnantibus aduersus eos. Visum autem est nobis accipere ab eis clypeum. Si qui ergo pestilētes fugerint de regione ipsorum ad vos: tradite eos simoni principi sacerdotum: vt vindicet in eos secundum legem suam. Hec eadem scripta sunt demetrio regi: & attalo: & arabe. et arsaci: & in omnes regiones & sampsame: & spartanis: delo: & mido: & sitione: & carie: & samum: & pamphiliā: & lyciam: & alicarnasum: & rhodum: & faselida: & choo: & siden: & arado: & gortynam: & gnidum: & cyprum: & cyrenen. Exemplum autem eorum scripserunt simoni principi sacerdotum et populo iudeorum. Antiochus autem rex applicuit castra in dorā secundo: admouens ei semper manus: & machinas faciens & conclusit tryphonem ne procederet. Et misit ad eum simon

duo milia viroꝝ electoꝝ vt auxiliarentᷓ
δισχιλίους ἄνδρας ἐκλεκτοὺς συμμαχῆσαι
ei ⁊ argẽtũ ⁊ auꝝ ⁊ vasa
αὐτῷ καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον καὶ σκεύη
copiosa. ⁊ nõ voluit ea accipe.
ἱκανά. καὶ οὐκ ἠβούλετο αὐτὰ δέξασθαι
sed rupit oīa q̃ pepigit cũ eo
ἀλλ᾽ ἠθέτησε πάντα ὅσα συνέθετο αὐτῷ τὸ
pri⁹: ⁊ alienat⁹ est ab eo. ⁊ mi=
πρότερον, καὶ ἠλλοτριοῦτο αὐτῷ. καὶ ἀπέ=
sit ad eũ athenobiũ vnũ de amicis
στειλε πρὸς αὐτὸν ἀθηνόβιον ἕνα τῶν φίλων
suis collocuturꝝ cũ ip̃o dicẽs. vos
αὐτοῦ κοινολογισόμενον αὐτῷ λέγων. ὑμεῖς
obtinetis ioppen ⁊ gazarã.
κατακρατεῖτε τῆς ἰόππης καὶ γαζάρων
⁊ arcẽ q̃ in hierlm ciuitates
καὶ τῆς ἄκρας τῆς ἐν ἱερουσαλὴμ πόλεις
regni mei. fines eaꝝ desola
τῆς βασιλείας μου. τὰ ὅρια αὐτῶν ἠρημώ
stis ⁊ fecistis plagã magnã sup
σατε καὶ ἐποιήσατε πληγὴν μεγάλην ἐπὶ
terrã. ⁊ dñati estis locoꝝ multoꝝ
τῆς γῆς. καὶ ἐκυριεύσατε τόπων πολλῶν
in regno meo. nũc ergo tradite
ἐν τῇ βασιλείᾳ μου. νῦν οὖν παράδοτε τὰς
ciuitates q̃s occupastis ⁊ tributa
πόλεις ἃς κατελάβεσθε καὶ τοὺς φόρους
locoꝝ in q̃b⁹ dñati estis finiũ
τῶν τόπων ὧν κατεκυριεύσατε τῶν ὁρίων
q̃ sunt extra iudeã. si ãt nõ: date
τῶν ἐκτὸς τῆς ἰουδαίας. εἰ δὲ μή, δότε
pro eis quingẽta talenta argẽti
ἀντ᾽ αὐτῶν πεντακόσια τάλαντα ἀργυρίου
⁊ exterminij qđ exterminastis: ⁊
καὶ τῆς καταφθορᾶς ἧς κατεφθάρκατε, καὶ
tributoꝝ locoꝝ alia talẽta
τῶν φόρων τῶν τόπων ἄλλα τάλαντα
quingẽta. si ãt nõ: aduenientes expu=
πεντακόσια. εἰ δὲ μή, παραγενόμενοι ἐκ πο
gnabim⁹ vos. ⁊ venit athenobi⁹ ami
λεμήσομεν ὑμᾶς. καὶ ἦλθεν ἀθηνόβιος φί
cus regis in hierusalẽ: ⁊ vi
λος τοῦ βασιλέως εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ εἶ
dit gl'iam simonis ⁊ abacũ cũ
δεν τὴν δόξαν σίμωνος καὶ κυλικεῖον μετὰ
vasis aureis ⁊ argẽteis ⁊ appa
χρυσωμάτων καὶ ἀργυρωμάτων καὶ παρά
ratũ copiosũ: ⁊ obstupuit. ⁊ nũciauit
στασιν ἱκανήν, καὶ ἐξίστατο. καὶ ἀπήγγειλεν
ei verba regis. ⁊ respõ=
αὐτῷ τοὺς λόγους τοῦ βασιλέως. καὶ ἀπο=
dẽs simõ dixit ei. neq̃ terrã alie=
κριθεὶς σίμων εἶπεν αὐτῷ. οὔτε γῆν ἀλλο
nã sũpsim⁹ neq̃ aliena detinui=
τρίαν εἰλήφαμεν οὔτε ἀλλοτρίων κεκρατή
m⁹. sed hereditatẽ patrũ
καμεν, ἀλλὰ τῆς κληρονομίας τῶν πατέρων
nroꝝ. ab ãt inimicis nr̃is iniuste in q̃dã
ἡμῶν. ὑπὸ δὲ ἐχθρῶν ἡμῶν ἀκρίτως ἔν τινι
tpe possessa est. nos xo opportunitatẽ ha
καιρῷ κατεκρατήθη. ἡμεῖς δὲ καιρὸν ἔχον
bẽtes vẽdicam⁹ hereditatẽ patrũ
τες ἀντεχόμεθα τῆς κληρονομίας τῶν πατέρων
nroꝝ. de ãt ioppe ⁊ gazara q̃ expo
ἡμῶν. περὶ δὲ ἰόππης καὶ γαζάρων ὧν αἰ
stulas: he faciebãt in pplo plagã ma
τεῖς, αὗται ἐποίουν ἐν τῷ λαῷ πληγὴν με
gnã ⁊ in regiõe nr̃a. hoꝝ dabi=
γάλην καὶ τῇ χώρᾳ ἡμῶν. τούτων δώσο
m⁹ talẽta cẽtũ. ⁊ nõ respõdit
μεν τάλαντα ἑκατόν. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη

duo milia virorum electorum in auxilium: & argentum & aurum et vasa copiosa: & noluit ea accipere sed rupit omnia que pactus est cum eo antea: & alienauit se ab eo: & misit ad eum athenobium vnum de amicis suis: vt tractaret cũ ipso dicens. Vos tenetis ioppen & gazaram: & arcem que est in hierusalem ciuitates regni mei: fines earum desolastis et fecistis plagã magnã in terra: et dominati estis per loca multa in regno meo. Nunc ergo tradite ciuitates quas occupastis: et tributa locorum in quibus dominati estis extra fines iudee. Sin autem date pro illis quingentã talenta argenti: et exterminii quod exterminastis: & tributorum ciuitatum: alia talenta quingenta. Sin autem veniemus et expugnabimus vos. Et venit athenobius amic⁹ regis in hierusalem & vidit gloriam simonis: & claritatem in auro & argento: & apparatũ copiosum & obstupuit: & retulit ei verba regis. Et respondit ei simon: et dixit ei. Neq̃ alienam terram sumpsimus: neq̃ aliena detinemus: sed hereditatem patrum nostrorum: que iniuste ab inimicis nostris aliquo tempore possessa est. Nos vero tempus habentes vendicamus hereditatẽ patrum nostrorum. Nã de ioppe & gazara: que expostulas: ipsi faciebant in populo plagam magnã & in regione nostra: horum damus talenta centum. Et non respondit ei athenobi⁹ verbũ. Reuersus autem cum ira ad regem renunciauit ei verba ista: & gloriam simonis & vniuersa que vidit: & iratus est rex ira magna. Tryphon autem fugit naui in orthosida. Et constituit rex cendebeum ducem maritimum et exercitu peditum & equitum dedit illi. Et mandauit illi mouere castra contra faciem iudee: & mandauit ei edificare cedronẽ: & obstruere portas ciuitatis: & debellare populum. Rex autem persequebatur tryphonem. Et peruenit cendebeus iamniam: & cepit irritare plebem: & conculcare iudeam & captiuare populum & interficere: & edificare cedronem. Et collocauit: illic eqtes & exercitũ: vt egressi perambularent viam iudee sicut constituit ei rex.

Capitulũ decimũ sextum.

Et ascendit ioãnes de gazaris & nũciauit simoni patri suo que fecit cendebeus in populo ipsorum. Et vocauit simon duos filios suos seniores iudam et ioannẽ: & ait illis. Ego et fratres mei & domus patris mei expugnauim⁹ hostes israel ab adolescentia vsq̃ in hunc diem: & prosperatum est in manib⁹ nostris liberare israel aliquotiens. Nunc autem senui: sed estote loco meo & fratris mei: & egressi pugnate pro gente nostra. Auxilium vero de celo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti milia

ei verbũ. reuersus ẽ ãt cũ ira ad
αὐτῷ λόγον. ἀπέστρεψε δὲ μετὰ θυμοῦ πρὸς
regẽ: ⁊ renũciauit ei
τὸν βασιλέα, καὶ ἀπήγγειλεν αὐτῷ τοὺς
verba ista ⁊ gl'iã simonis ⁊
λόγους τούτους καὶ τὴν δόξαν σίμωνος καὶ
vniuersa q̃ vidit: ⁊ irat⁹ est rex
πάντα ὅσα εἶδεν, καὶ ὠργίσθη ὁ βασι
ira magna. tryphõ ãt ascẽdẽs
λεὺς ὀργὴν μεγάλην. τρύφων δὲ ἐμβὰς
in nauẽ fugit in orthosiada. ⁊ cõ
εἰς πλοῖον ἔφυγεν εἰς ὀρθοσιάδα. καὶ κα
stituit rex cẽdebeũ in
τέστησεν ὁ βασιλεὺς τὸν κενδεβαῖον ἐπὶ
ducẽ maritime: ⁊ exercit⁹ pe=
στρατηγὸν τῆς παραλίας, καὶ δυνάμεις πε
destres ⁊ equestres dedit ei. ⁊ mã
ζικὰς καὶ ἱππικὰς ἔδωκεν αὐτῷ. καὶ ἐνε
dauit ei castrametari cõtra fa=
τείλατο αὐτῷ παρεμβαλεῖν κατὰ πρόσω
ciẽ iudee. ⁊ mãdauit ei edi=
πον τῆς ἰουδαίας. καὶ ἐνετείλατο αὐτῷ οἰκο
ficare cedron ⁊ munire
δομῆσαι τὴν κεδρὼν καὶ ὀχυρῶσαι τὰς
portas: ⁊ vt debellet pplm. at
πύλας, καὶ ὅπως πολεμῇ τὸν λαόν. ὁ δὲ
rex psequebatᷓ tryphonẽ. ⁊ puẽ=
βασιλεὺς ἐδίωκε τὸν τρύφωνα. καὶ παρε
nit cẽdebe⁹ in iamniam. ⁊ cepit
γενήθη κενδεβαῖος εἰς ἰάμνειαν. καὶ ἤρξατο
irritare plebẽ ⁊ intrare in
τοῦ ἐρεθίζειν τὸν λαὸν καὶ ἐμβατεύειν εἰς
iudeã ⁊ captiuare po
τὴν ἰουδαίαν καὶ αἰχμαλωτίζειν τὸν λα
pulũ ⁊ interficere. ⁊ edificauit ce=
ὸν καὶ φονεύειν. καὶ ᾠκοδόμησε τὴν κε=
dron: ⁊ collocauit illic eqtes ⁊ exercit⁹
δρών, καὶ ἔταξεν ἐκεῖ ἱππεῖς καὶ δυνάμεις
vt egressi pambularẽt vias
ὅπως ἐκπορευόμενοι ἐξοδεύωσι τὰς ὁδοὺς τῆς
iudee sicut cõstituit ei rex.
ἰουδαίας καθὰ συνέταξεν αὐτῷ βασιλεύς.

C.16.

Et ascẽdit ioãnes de gazaris: ⁊
Καὶ ἀνέβη ἰωάννης ἐκ γαζάρων, καὶ
nũciauit simoni patri suo q̃ facie=
ἀπήγγειλε σίμωνι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἃ συνετέ
bat cẽdebe⁹. ⁊ vocauit simon
λει κενδεβαῖος. καὶ ἐκάλεσε σίμων τοὺς
duos filios suos seniores iudam
δύο υἱοὺς αὐτοῦ τοὺς πρεσβυτέρους ἰούδαν
⁊ ioãnem ⁊ ait eis. ego ⁊ fra
καὶ ἰωάννην καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἐγὼ καὶ οἱ ἀδελ
tres mei ⁊ dom⁹ patris mei expugnaui
φοί μου καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός μου ἐπολεμή=
m⁹ hostes isrl' ab adolescẽ
σαμεν τοὺς πολεμίους ἰσραὴλ ἀπὸ νεότη
tia vsq̃ i hodiernũ diẽ. ⁊ psperatũ ẽ in
τος ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ εὐωδώθη ἐν
manib⁹ nr̃is liberare isrl' plu
ταῖς χερσὶν ἡμῶν ῥύσασθαι τὸν ἰσραὴλ πλεο
ries. nũc ãt senui. ⁊ vos ãt in
νάκις. νῦν δὲ γεγήρακα. καὶ ὑμεῖς δὲ ἐν τῷ
mia sufficiẽtes estis i ãnis. estote pro
ἐλέει ἱκανοί ἐστε ἐν τοῖς ἔτεσι. γίνεσθε ἀντ᾽ ἐ
me ⁊ fratre meo: ⁊ egressi pu=
μοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ ἐξελθόντες ὑπὲρ
gnate pro gẽte nr̃a. at de
μάχεσθε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἡμῶν. ἡ δὲ ἐκ
celo auxiliũ sit vobiscũ. ⁊
τοῦ οὐρανοῦ βοήθεια ἤτω μεθ᾽ ὑμῶν. καὶ
elegit de regione viginti milia
ἐπέλεξεν ἐκ τῆς χώρας εἴκοσι χιλιάδας

viroꝝ belligeratoꝝ ⁊ equites: ⁊ profecti
ἀνδρῶν πολεμιστῶν καὶ ἱππεῖς, καὶ ἐπορεύθη
sunt ad cendebeũ: ⁊ dormierũt in
σαν ἐπὶ τὸν κενδεβαῖον, καὶ ἐκοιμήθησαν ἐν
modin. ⁊ surgentes mane abierũt
μωδεΐν. καὶ ἀναστάντες τὸ πρωῒ ἐπορεύοντο
in cãpũ. ⁊ ecce exercit⁹ mult⁹ in
εἰς τὸ πεδίον καὶ ἰδοὺ δύναμις πολλὴ εἰς
obuiã eis pedestris ⁊ eqtes. ⁊
συνάντησιν αὐτοῖς πεζικὴ καὶ ἱππεῖς. καὶ
torrẽs erat inter eos. ⁊ admouit
χειμάῤῥους ἦν ἀνὰ μέσον αὐτῶν. καὶ παρενέ
castra cõtra faciẽ eoꝝ ipe ⁊ po
βαλεν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν αὐτὸς καὶ ὁ λα
pul⁹ ei⁹. ⁊ vidit pplm trepidãtẽ ad trãs
ὸς αὐτοῦ. καὶ εἶδεν τὸν λαὸν δειλούμενον διαπε
fretãdũ torrentẽ: ⁊ trãsfretauit pri=
ρᾶσαι τὸν χειμάῤῥουν, καὶ διεπέρασε πρῶ=
m⁹. ⁊ viderũt eũ viri ⁊ trãsie=
τος. καὶ εἶδον αὐτὸν οἱ ἄνδρες καὶ διεπέρα=
rũt post eũ. ⁊ diuisit pplm ⁊
σαν κατόπισθεν αὐτοῦ. καὶ διεῖλε τὸν λαὸν καὶ
eqtes in medio peditũ. at eq=
τοὺς ἱππεῖς ἐν μέσῳ τῶν πεζῶν. ἡ δὲ ἵππο=
tatus aduersarioꝝ mult⁹ valde. ⁊
τος τῶν ὑπεναντίων πολλὴ σφόδρα. καὶ
cecinit tubis. ⁊ puers⁹ ẽ in fugã
ἐσάλπισε ταῖς σάλπιγξι. καὶ ἐτροπώθη
cendebe⁹ ⁊ castra ei⁹. ⁊ cecide
κενδεβαῖος καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ. καὶ ἔπε=
rũt ex eis vulnerati multi. at re
σον ἐξ αὐτῶν τραυματίαι πολλοί. οἱ δὲ κα
sidui fugerũt in munitionẽ. tũc
ταλειφθέντες ἔφυγον εἰς τὸ ὀχύρωμα. τότε
vulnerat⁹ est iudas frater ioannis: ioã
ἐτραυματίσθη ἰούδας ὁ ἀδελφὸς ἰωάννου, ἰω
nes ãt insecut⁹ est eos donec venit in ce
άννης δὲ κατεδίωξεν αὐτοὺς ἕως ἦλθεν εἰς κε
dron quã edificauit. ⁊ fugerũt vsq̃ ad
δρὼν ἣν ᾠκοδόμησε. καὶ ἔφυγον ἕως εἰς τοὺς
turres q̃ in agro azoti. ⁊ succẽ
πύργους τοὺς ἐν τῷ ἀγρῷ ἀζώτου. καὶ ἐνεπύ
dit eã in igne: ⁊ ceciderũt ex eis
ρισεν αὐτὴν ἐν πυρί, καὶ ἔπεσον ἐξ αὐτῶν
ad viros duomille. ⁊ reuersus est in terrã
εἰς ἄνδρας δισχιλίους. καὶ ἀπέστρεψεν εἰς γῆν
iuda cũ pace. ⁊ ptoleme⁹ fili⁹ abu
ἰούδα μετ᾽ εἰρήνης. καὶ πτολεμαῖος ὁ τοῦ ἀβου
bi erat cõstitut⁹ dux in cãpo
βοῦ ἦν καθεσταμένος στρατηγὸς εἰς τὸ πεδίον
hiericho. ⁊ habebat argentũ ⁊ auꝝ mul
ἱεριχὼ καὶ εἶχεν ἀργύριον καὶ χρυσίον πο
tũ: erat.n. gener summi sacerdotis. ⁊ exaltatũ ẽ
λύ, ἦν γὰρ γαμβρὸς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ ὑψώθη
cor ei⁹: ⁊ voluit obtinere
ἡ καρδία αὐτοῦ, καὶ ἠβουλήθη κατακρατῆσαι
regionẽ. ⁊ volebat dolo aduersus simonẽ
τῆς χώρας. καὶ ἐβούλετο δόλῳ κατὰ σίμωνος
⁊ filios ei⁹ tollere eos. simon ãt erat
καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἆραι αὐτούς. σίμων δὲ ἦν
pambulãs ciuitates q̃ in regiõe ⁊ sollici
ἐφοδεύων τὰς πόλεις τὰς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ φρον
tudinẽ gerẽs de cura eaꝝ. ⁊ descẽdit
τίζων τῆς ἐπιμελείας αὐτῶν. καὶ κατέβη
in hiericho ipe ⁊ mattathias ⁊ iudas
εἰς ἱεριχὼ αὐτὸς καὶ ματταθίας καὶ ἰούδας
filij ei⁹ anno septimo ⁊ septuagesimo
οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἔτους ἑβδόμου καὶ ἑβδομηκοστοῦ
⁊ cẽtesimo in mẽse vndecimo: hic mẽsis sa=
καὶ ἑκατοστοῦ ἐν μηνὶ ἑνδεκάτῳ, οὗτος ὁ μὴν σα
bat. ⁊ suscepit eos fili⁹ abubi in
βάτ. καὶ ὑπεδέξατο αὐτοὺς ὁ τοῦ ἀβουβου εἰς

virorum belligeratorum & equites: & profecti sunt ad cendebeum & dormierunt in modin. Et surrexerunt mane & abierunt in campum. Et ecce exercitus copiosus in obuiam illis: peditum & equitum: & fluuius torrens erant inter medium ipsorum. Et admouit castra contra faciẽ eorum ipse & populus eius: & vidit populum trepidantẽ ad trãsfretandum torrentem & transfretauit primus. Et viderunt eum viri: & transierunt post eum. Et diuisit populum & equites in medio peditũ. Erat autem equitatus aduersariorũ copiosus nimis. Et exclamauerunt sacris tubis: & in fugam conuersus est cẽdebeus & castra eius: & ceciderunt ex eis multi vulnerati: residui autem in munitionem fugerunt. Tunc vulneratus est iudas frater ioannis. Ioannes autẽ insecutus est eos donec venit cedronẽ quam edificauit: & fugerũt vsq̃ ad turres q̃ erãt in agris azoti: & succẽdit eas igni. Et ceciderũt ex illis duo milia virorum: & reuersus est in iudeam in pace. Et ptolemeus filius abobi cõstitutus erat dux in cãpo hiericho & habebat argentũ & aurum multũ. Erat enĩ gener summi sacerdotis. Et exaltatum est cor eius: & volebat obtinere regionem & cogitabat dolum aduersum simonem et filios eius vt tolleret eos. Simon aũt perambulãs ciuitates que erãt in regione iudee: & sollicitudinẽ gerẽs earũ descendit in hiericho ipse & matathias filius eius & iudas: anno cẽtesimo septuagesimoseptimo: mense vndecimo. Hic est mensis sabath. Et suscepit eos filius abobi in munitiunculam que vocatur doch: cũ dolo quã edificauit: & fecit eis conuiuiũ magnũ: & abscõdit illic viros. Et cũ inebriatus esset simon & filii eius: surrexit ptolemeus cũ suis & sumpserũt arma sua: et intrauerũt in conuiuiũ et occiderũt eũ et duos filios ei⁹: & quosdã pueros ei⁹. Et fecit deceptionẽ magnã in israel: et reddidit mala pro bonis. Et scripsit hec ptolemeus: et misit regi vt mitteret ei exercitũ in auxiliũ: et traderet ei regionẽ et ciuitates eorũ et tributa. Et misit alios in gazam tollere ioannem: et tribunis misit epistolas vt venirent ad se: et daret eis argentum et aurum et dona. Et alios misit occupare hierusalem et montem templi. Et precurrens quidam nunciauit ioanni in gazara quia periit pater eius et fratres eius: et quia misit te quoq̃ interfeci. Vt audiuit autem vehementer expauit: et comprehendit viros qui venerant perdere eum: et occidit eos. Cognouit enĩ quia querebant perdere eum. Et cetera sermonum ioannis et bellorum eius et bonarum virtutum quibus fortiter gessit: et edificii murorum quos extruxit et rerum gestarum eius: ecce hec scripta sunt in libro dierum sacerdotii eius: ex quo fact⁹ est princeps sacerdotum post patrem suum.

Explicit liber primus Machabeorum.

munitiunculã vocatã doc cũ do
τὸ ὀχυρωμάτιον τὸ καλούμενον δὼκ μετὰ δό
lo q̃ edificauit. ⁊ fecit eis cõuiuiũ
λου ὃ ᾠκοδόμησε. καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον
magnũ: ⁊ abscõdit illic viros. ⁊ cũ
μέγαν, καὶ ἐνέκρυψεν ἐκεῖ ἄνδρας. καὶ ὅτε
inebriat⁹ eẽt simon ⁊ filij ei⁹: surrexit pto=
ἐμεθύσθη σίμων καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, ἐξανέστη πτο=
leme⁹ ⁊ sui: ⁊ sumpserũt
λεμαῖος καὶ οἱ παρ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἔλαβοσαν τὰ
arma sua ⁊ irruerũt in simonẽ
ὅπλα αὐτῶν καὶ ἐπεισήλθοσαν τῷ σίμωνι
in cõuiuio: ⁊ occiderũt eũ
εἰς τὸ συμπόσιον, καὶ ἀπέκτειναν αὐτὸν
⁊ duos filios ei⁹ et q̃sdã ex pue
καὶ τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ καί τινας τῶν παι
ris ei⁹. ⁊ fecit deceptionẽ magnã:
δαρίων αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν ἀθεσίαν μεγάλην
⁊ reddidit mala pro bonis. ⁊ scri=
καὶ ἀπέδωκε κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν. καὶ ἔγρα
psit hec ptoleme⁹: ⁊ misit
ψε ταῦτα πτολεμαῖος, καὶ ἀπέστειλε τῷ
regi vt mitteret ei exercit⁹
βασιλεῖ ὅπως ἀποστείλῃ αὐτῷ δυνάμεις
in auxiliũ ⁊ traderet regionẽ ei
εἰς βοήθειαν καὶ παραδῷ τὴν χώραν αὐτῷ
⁊ ciuitates. ⁊ misit alios in
καὶ τὰς πόλεις. καὶ ἀπέστειλεν ἑτέρους εἰς
gazarã tollere ioannem. ⁊ tribu
γάζαρα ἆραι τὸν ἰωάννην. καὶ τοῖς χιλιάρ
nis misit epistolas vt venirẽt
χοις ἀπέστειλεν ἐπιστολὰς παραγενέσθαι
ad se: vt daret eis argẽtũ ⁊
πρὸς αὐτόν, ὅπως δῷ αὐτοῖς ἀργύριον καὶ
auꝝ ⁊ dona. ⁊ alios misit
χρυσίον καὶ δόματα. καὶ ἑτέρους ἀπέστειλε
occupare hierl'm ⁊ mõtẽ
καταλαβέσθαι τὴν ἱλὴμ καὶ τὸ ὄρος τοῦ
tẽpli. ⁊ pcurrẽs q̃dã nũciauit
ἱεροῦ. καὶ προδραμών τις ἀπήγγειλε
ioanni in gazara q̃ pijt pater
ἰωάννῃ εἰς γάζαρα ὅτι ἀπώλετο ὁ πατὴρ
ei⁹ ⁊ fratres ei⁹: ⁊ q̃ misit
αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἀπέσταλ
⁊ te iterficere. ⁊ audiẽs expauit
κε καὶ σὲ ἀποκτεῖναι. καὶ ἀκούσας ἐξέστη
vehemẽter: ⁊ cõprehẽdit viros q̃
σφόδρα, καὶ συνέλαβε τοὺς ἄνδρας τοὺς
venerãt pdere eũ ⁊ occidit
ἐλθόντας ἀπολέσαι αὐτὸν καὶ ἀπέκτεινεν
eos. cognouit enĩ q̃ q̃rebãt eũ pde
αὐτούς. ἐπέγνω γὰρ ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν ἀπο
re. ⁊ cetera sermonũ ioãnis
λέσαι. καὶ τὰ λοιπὰ τῶν λόγων ἰωάννου
⁊ belloꝝ ei⁹ ⁊ facino=
καὶ τῶν πολέμων αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνδραγα
rũ ei⁹ q̃ fortiter gessit: ⁊ edifi=
θιῶν αὐτοῦ ὧν ἠνδραγάθησε, καὶ τῆς οἰκοδο
cij muroꝝ q̃s extruxit: ⁊
μῆς τῶν τειχέων ὧν ᾠκοδόμησε, καὶ τῶν
gestoꝝ ei⁹. ecce hec scripta sunt
πράξεων αὐτοῦ. ἰδοὺ ταῦτα γέγραπται
in libris dieꝝ pncipat⁹ sacerdotij ei⁹:
ἐπὶ βιβλίων ἡμερῶν ἀρχιερωσύνης αὐτοῦ,
ex q̃ fact⁹ est pnceps sacerdotũ post pa=
ἀφ᾽ οὗ ἐγενήθη ἀρχιερεὺς μετὰ τὸν πατέ
trẽ suum.
ρα αὐτοῦ.

Finis maccabeoꝝ primi.
Τέλος τῆς τῶν μακκαβαίων πρώτης.

MACCABEORVM secundus.

ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ δεύτερον.

Τοῖς ἀδελφοῖς τοῖς κατ' αἴγυπτον ἰουδαίοις χαίρειν, οἱ ἀδελφοὶ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς ἰουδαίας εἰρήνην ἀγαθήν. καὶ ἀγαθοποιήσαι ὑμῖν ὁ θεός, καὶ μνησθείη τῆς διαθήκης αὐτοῦ, τῆς πρὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν δούλων αὐτοῦ τῶν πιστῶν. καὶ δῴη ὑμῖν καρδίαν πᾶσι εἰς τὸ σέβεσθαι αὐτὸν καὶ ποιεῖν αὐτοῦ τὰ θελήματα καρδίᾳ μεγάλῃ καὶ ψυχῇ βουλομένῃ. καὶ διανοίξαι τὴν καρδίαν ὑμῶν ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ καὶ ἐν τοῖς προστάγμασι, καὶ εἰρήνην ποιήσαι καὶ ἐπακούσαι ὑμῶν τῶν δεήσεων, καὶ καταλλαγείη ὑμῖν, καὶ μὴ ὑμᾶς ἐγκαταλίποι ἐν καιρῷ πονηρῷ. καὶ νῦν ὧδέ ἐσμεν προσευχόμενοι περὶ ὑμῶν. βασιλεύοντος δημητρίου ἔτους ἑκατοστοῦ ἑξηκοστοῦ ἐννάτου, ἡμεῖς οἱ ἰουδαῖοι γεγράφηκαμεν ὑμῖν ἐν τῇ θλίψει καὶ ἐν τῇ ἀκμῇ τῇ ἐπελθούσῃ ἡμῖν ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις, ἀφ' οὗ ἀπέστη ἰάσων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἁγίας γῆς καὶ τῆς βασιλείας. καὶ ἐνεπύρισαν τὸν πυλῶνα καὶ ἐξέχεαν αἷμα ἀθῷον. καὶ ἐδεήθημεν τοῦ κυρίου, καὶ εἰσηκούσθημεν, καὶ προσηνέγκαμεν θυσίας καὶ σεμίδαλιν, καὶ ἐξήψαμεν τοὺς λύχνους καὶ προεθήκαμεν τοὺς ἄρτους. καὶ νῦν ἵνα ἄγητε τὰς ἡμέρας τῆς σκηνοπηγίας τοῦ χασελεῦ μηνός. ἔτους ἑκατοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ καὶ ὀγδόου, οἱ ἐν ἱεροσολύμοις καὶ οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ καὶ ἡ γερουσία καὶ ἰούδας ἀριστοβούλῳ διδασκάλῳ πτολεμαίου τοῦ βασιλέως, ὄντι δὲ ἀπὸ τοῦ τῶν χρηστῶν ἱερέων γένους καὶ τοῖς ἐν αἰγύπτῳ ἰουδαίοις, χαίρειν καὶ ὑγιαίνειν. ἐκ μεγάλων κινδύνων ὑπὸ τοῦ θεοῦ σεσωσμένοι, μεγάλως εὐχαριστοῦμεν αὐτῷ, ὡς ἂν πρὸς βασιλέα παρατασσόμενοι. αὐτὸς γὰρ ἐξέβρασε τοὺς παραταξαμένους ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει. εἰς τὴν περσίδα γενόμενος γὰρ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ περὶ αὐτὸν ἀνυπόστατος δοκοῦσα εἶναι δύναμις, κατεκόπησαν ἐν τῷ τῆς ναναίας ἱερῷ παραλογισμῷ χρησαμένων τῶν περὶ τὴν ναναίαν ἱερέων. ὡς γὰρ συνοικήσων αὐτῇ παραγενόμενος εἰς τὸν τόπον ὅ,τε ἀντίοχος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ φίλοι, χάριν τοῦ λαβεῖν τὰ χρήματα εἰς φερνῆς λόγον. καὶ προθέντων αὐτὰ τῶν ἱερέων τοῦ ναναίου, κἀκείνου προσελθόντος μετ' ὀλίγων εἰς τὸν περίβολον τοῦ τεμένους, συγκλείσαντες τὸ ἱερὸν ὡς εἰσῆλθεν ἀντίοχος, ἀνοίξαντες τὴν τοῦ φατνώματος κρυπτὴν θύραν, βάλλοντες πέτρους συνεκεραύνωσαν τὸν ἡγεμόνα, καὶ μέλη ποιήσαντες καὶ τὰς κεφαλὰς ἀφελόντες τοῖς ἔξω παρέρριψαν. κατὰ πάντα εὐλογητὸς ἡμῶν ὁ θεός, ὃς ἔδωκε τοὺς ἀσεβήσαντας. μέλλοντες ἄγειν ἐν τῷ χασελεῦ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τὸν καθαρισμὸν τοῦ ἱεροῦ δέον ἡγησάμεθα διασαφῆσαι ὑμῖν ἵνα καὶ αὐτοὶ ἄγητε σκηνοπηγίας καὶ τοῦ πυρὸς ὅτε νεεμίας οἰκοδομήσας τό,τε ἱερὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον, ἀνήνεγκε θυσίας. καὶ γὰρ ὅτε εἰς τὴν περσικὴν ἤγοντο ἡμῶν οἱ πατέρες, οἱ τότε εὐσεβεῖς ἱερεῖς λαβόντες ἀπὸ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου λαθραίως, κατέκρυψαν ἐν κοιλώματι φρέατος τάξιν ἔχοντος ἀνύδρου, ἐν ᾧ κατησφαλίσαντο ὥστε πᾶσιν ἄγνωστον εἶναι τὸν τόπον. διελθόντων δὲ ἐτῶν ἱκανῶν ὅτε ἔδοξε τῷ θεῷ, ἀποσταλεὶς νεεμίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς περσίδος τοὺς ἐκγόνους τῶν ἱερέων τῶν ἀποκρυψάντων ἔπεμψεν ἐπὶ τὸ πῦρ. ὡς δὲ διεσάφησαν ἡμῖν μὴ εὑρηκέναι

Incipit liber secūdus machabeorū.

FRATRIBVS QVI Sunt per egyptum iudeis salutē dicūt fratres qui sunt in hierosolymis iudei: & qui in regione iudea: & pacem bonam. Benefaciat vobis deus & meminerit testamenti sui quod locutus est ad abraam & isaac & iacob seruorum suorum fidelium: & det vobis cor omnibus vt colatis eum: & faciatis eius voluntatem corde magno & animo volenti. Adaperiat cor vestrum in lege sua & in preceptis suis: & faciat pacem. Exaudiat orationes vestras: & reconcilietur vobis: nec vos deserat in tempore malo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante demetrio anno centesimo sexagesimonono: nos iudei scripsimus vobis in tribulatione & impetu qui superuenit nobis in istis annis ex quo recessit iason a sancta terra & a regno. Portā succenderunt & effuderunt sanguinē innocentem. Et orauimus ad dominū & exauditi sumus: et obtulimus sacrificium & similaginem: & accendimus lucernas & proposuimus panes. Et nunc frequētate dies scenophegie mēsis casleu. Anno centesimo octogesimo octauo: populus qui est hierosolymis & in iudea senatusq; & iudas aristobolo magistro ptolemei regis qui est de genere christorum sacerdotū: & his qui in egypto sunt iudeis: salutem & sanitatē. De magnis periculis a deo liberati magnifice gratias agimus ipsi: vt pote qui aduersus talem regem dimicauimus. Ipse enim ebullire fecit de perside eos q pugnauerunt cōtra nos & sanctā ciuitatē. Nam cum in perside esset dux ipse & cū ipso immensus exercitus: cecidit in tēplo nanee: consilio deceptus sacerdotū nanee. Etenim cum ea habitaturus venit ad locū antiochus & amici eius: & vt acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumq; proposuissent eas sacerdotes nanee: & ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum phani: clauserunt templum. Cum autem intrasset antiochus: apertoq; occulto aditu templi mittentes lapides percusserunt ducem & eos qui cum eo erant: & diuiserunt mēbratim: & capitibus amputatis foras proiecerunt. Per omnia benedictus deus q tradidit impios. Facturi igitur quinta & vicesima die mensis casleu purificationem templi: necessarium duximus significare vobis: vt et vos quoq; agatis diē scenophegie & diem ignis qui datus est quando neemias edificato templo & altari obtulit sacrificia. Nā cum in persidem ducerentur patres nostri: sacerdotes qui tunc cultores dei erant: acceptū ignem de altari occulte absconderūt in valle vbi erat puteus altus & siccus: & in eo contutati sunt eum ita vt omnibus ignotus esset locus. Cum autem preterissent anni multi: & placuit deo vt mitteretur neemias a rege persidis: nepotes sacerdotum illorum qui absconderant misit ad requirendum ignem: & sicut narrauerunt nobis non inuenerūt

πῦρ, ἀλλὰ ὕδωρ παχύ, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀποβάψαντας φέρειν. ὡς δὲ ἀνηνέχθη τὰ τῶν θυσιῶν, ἐκέλευσε τοὺς ἱερεῖς νεεμίας ἐπιρράναι τῷ ὕδατι τά τε ξύλα καὶ τὰ ἐπικείμενα. ὡς δὲ ἐγένετο καὶ χρόνος διῆλθεν ὅ,τε ἥλιος ἀνέλαμψε πρότερον ἐπινεφὴς ὤν ἀνήφθη πυρὰ μεγάλη, ὥστε θαυμάσαι πάντας. προσευχὴν δὲ ἐποιήσαντο οἱ ἱερεῖς δαπανωμένης τῆς θυσίας, οἵ τε ἱερεῖς καὶ πάντες κατάρχοντος ἰωνάθου, τῶν δὲ λοιπῶν ἐπιφωνούντων ὡς νεεμίου. ἦν δὲ ἡ προσευχὴ τὸν τρόπον ἔχουσα τοῦτον. κύριε κύριε ὁ θεὸς ὁ πάντων κτίστης, ὁ φοβερὸς καὶ ἰσχυρὸς καὶ δίκαιος καὶ ἐλεήμων ὁ μόνος βασιλεὺς καὶ χρηστός, ὁ μόνος χορηγός, ὁ μόνος δίκαιος καὶ παντοκράτωρ καὶ αἰώνιος, ὁ διασώζων τὸν ἰσραὴλ ἐκ παντὸς κακοῦ, ὁ ποιήσας τοὺς πατέρας ἐκλεκτοὺς καὶ ἁγιάσας αὐτούς, πρόσδεξαι τὴν θυσίαν ὑπὲρ παντὸς τοῦ λαοῦ σου ἰσραὴλ καὶ διαφύλαξον τὴν μερίδα σου καὶ καθαγίασον, ἐπισυνάγαγε τὴν διασπορὰν ἡμῶν. ἐλευθέρωσον τοὺς δουλεύοντας ἐν τοῖς ἔθνεσι τοὺς ἐξουθενημένους καὶ βδελυκτοὺς ἔπιδε. καὶ γνώτωσαν τὰ ἔθνη ὅτι σὺ εἶ ὁ θεὸς ἡμῶν. βασάνισον τοὺς καταδυναστεύοντας καὶ ἐξυβρίζοντας ἐν ὑπερηφανίᾳ. καταφύτευσον τὸν λαόν σου εἰς τὸν τόπον τὸν ἅγιόν σου καθὼς εἶπε μωυσῆς. οἱ δὲ ἱερεῖς ἐπέψαλλον τοὺς ὕμνους. καθὼς δὲ ἀνηλώθη τὰ τῆς θυσίας, καὶ τὸ περιλειπόμενον ὕδωρ, ὁ νεεμίας ἐκέλευσε λίθους μείζονας καταχεῖν. ὡς δὲ τοῦτο ἐγενήθη φλὸξ ἀνήφθη. τοῦ δὲ ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου ἀντιλάμψαντος φωτὸς ἐδαπανήθη. ὡς δὲ φανερὸν ἐγενήθη τὸ πρᾶγμα, καὶ ἠγγέλη τῷ βασιλεῖ τῶν περσῶν ὅτι εἰς τὸν τόπον οὗ τὸ πῦρ ἀπέκρυψαν οἱ μεταχθέντες ἱερεῖς, τὸ ὕδωρ ἐφάνη ἀφ' οὗ καὶ οἱ περὶ τὸν νεεμίαν ἥγνισαν τὰ τῆς θυσίας. περιφράξας δὲ ὁ βασιλεὺς ἱερὸν ἐποίησε δοκιμάσας τὸ πρᾶγμα. καὶ οἷς ἐχαρίζετο ὁ βασιλεύς, πολλὰ διάφορα ἐλάμβανε καὶ μετεδίδου. προσηγόρευσαν δὲ οἱ περὶ τὸν νεεμίαν τοῦτο νέφθαρ, ὃ διερμηνεύεται καθαρισμός. καλεῖται δὲ παρὰ τοῖς πολλοῖς νεφθαρ. 2.

Εὑρίσκεται δὲ ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς ἱερεμίας ὁ προφήτης ὅτι ἐκέλευσε τοῦ πυρὸς λαβεῖν τοὺς μεταγινομένους ὡς σεσήμανται. καὶ ὡς ἐνετείλατο τοῖς μεταγινομένοις ὁ προφήτης δοὺς αὐτοῖς τὸν νόμον, ἵνα μὴ ἐπιλάθωνται τῶν προσταγμάτων τοῦ κυρίου, καὶ ἵνα μὴ ἀποπλανῶνται ταῖς διανοίαις βλέποντες ἀγάλματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ τὸν περὶ αὐτὰ κόσμον, καὶ ἕτερα τοιαῦτα λέγων, παρεκάλει μὴ ἀποστῆναι τὸν νόμον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν. ἦν δὲ ἐν τῇ γραφῇ ὡς τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν ἐκέλευσεν ὁ προφήτης χρηματισμοῦ γενηθέντος αὐτῷ συνακολουθεῖν, ὡς δὲ ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος οὗ ὁ μωυσῆς ἀναβὰς ἐθεάσατο τὴν τοῦ θεοῦ κληρονομίαν. καὶ ἐλθὼν ὁ ἱερεμίας εὗρεν οἶκον ἀντρώδη καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν κιβωτὸν καὶ τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος εἰσήνεγκεν ἐκεῖ. καὶ τὴν θύραν ἐνέφραξε. καὶ προσελθόντες τινὲς τῶν συνακολουθούντων ὥστε ἐπισημήνασθαι τὴν ὁδόν, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν εὑρεῖν. ὡς δὲ ὁ ἱερεμίας ἔγνω, μεμψάμενος αὐτοῖς εἶπεν, ὅτι καὶ ἄγνωστος ὁ

ignem sed aquam crassam. Et iussit eos haurire & afferre sibi: et sacrificia q̄ imposita erāt iussit sacerdos neemias aspergi ipsa aqua & ligna et que erant supposita. Vtq; hoc factum est et tempus affuit quo sol refulsit qui prius erat in nubilo: accensus est ignis magnus ita vt omnes mirarentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes dum consumaretur sacrificium ionatha inchoante ceteris autem respondentibus. Et neemie erat oratio hunc habēs modum. Domine deus omnium creator terribilis & fortis iustus & misericors q solus es bonus rex: solus prestans solus iustus & omnipotens & eternus: qui liberas israel de omni malo: qui fecisti patres electos & sanctificasti eos: accipe sacrificium pro vniuerso populo tuo israel: & custodi partem tuam & sanctifica. Congrega dispersionem nostram: libera eos qui seruiunt gentibus & contemptos & abominatos respice vt sciant gētes quia tu es deus noster. Afflige opprimentes nos: & contumeliā facientes in superbia. Constitue populum tuum in loco sancto tuo: sicut dixit moyses. Sacerdotes autem psallebant hymnos vsq; quo consumptum esset sacrificiū. Cum autem consumptum esset sacrificium: ex residua aqua neemias iussit lapides maiores perfundi. Quod vt factum est: ex eis flāma accensa est: sed ex lumine quod refulsit ab altari consumpta est. Vt vero manifestata est res nunciatum est regi persarum: q in loco in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes aqua apparuit: de qua neemias & qui cum eo erāt purificauerunt sacrificia. Considerans autem rex & rem diligenter examinans: fecit ei templum vt probaret quod factum erat. Et cum probasset sacerdotibus donauit multa bona: & alia atq; alia munera: & accipiens manu sua tribuebat eis. Appellauit autem neemias hūc locum nephthar: qd interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures nephi. Ca. 2.

Inuenitur autem in descriptionibus hieremie pphete q iussit eos ignem accipere qui transmigrabātur vt significatum est: & vt mandauit transmigratis. Et dedit illis legem ne obliuiscerentur precepta domini: & vt non exerrarent mentibus videntes simulachra aurea & argentea & ornamenta eorum. Et alia huiusmodi dicēs hortabatur ne legē amouerent a corde suo. Erat autem in ipsa scriptura quomodo tabernaculum & arcam iussit propheta diuino responso ad se facto comitari secum vsq; quo exiit in montem: in quo moyses ascendit & vidit dei hereditatem. Et veniens ibi hieremias inuenit locū spelunce: & tabernaculum & arcam & altare incensi intulit illuc & ostium obstruxit. Et accesserunt quidam simul qui sequebātur vt notarent sibi locū: & nō potuerūt inuenire. Vt aūt cognouit hieremias culpans illos dixit q ignotus

locus erit donec cōgreget de⁹ cōgre
τόπος ἔσται ἕως ἂν συναγάγῃ ὁ θεὸς ἐπι-
gationē ppl̄i ⁊ mia fiat. ⁊
συναγωγὴν τοῦ λαοῦ καὶ ἔλεος γένηται. καὶ
tūc dn̄s ostēdet hec. ⁊ appare
τότε ὁ κύριος ἀναδείξει ταῦτα. καὶ ὀφθήσε-
bit gl̄ia dn̄i ⁊ nubes: sicut ⁊ in moy
ται ἡ δόξα τοῦ κυρίου καὶ ἡ νεφέλη, ὡς καὶ ἐπὶ μω-
se manifestabat: sicut ⁊ salomon petijt
υσῆ ἐδηλοῦτο, ὡς καὶ ὁ σολομὼν ἠξίωσεν
vt loc⁹ scificaret maxime. mani-
ἵνα ὁ τόπος καθαγιασθῇ μεγάλως. διεσα-
festabat āt ⁊ vt sapiam habēs obtulit sa-
φεῖτο δὲ καὶ ὡς σοφίαν ἔχων ἀνήνεγκε θυ-
crificiū dedicatiōis ⁊ cōsūmationis
σίαν ἐγκαινισμοῦ καὶ τῆς τελειώσεως τοῦ
tēpli. sicut ⁊ moyses orauit ad
ἱεροῦ. καθὼς καὶ μωυσῆς προσηύξατο πρὸς
dn̄m: ⁊ descēdit ignis de celo ⁊
κύριον, καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ
holocaustū cōsumpsit: sic ⁊ salo
τὰ τῆς θυσίας ἐδαπάνησεν, οὕτω καὶ σολο-
mon orauit. ⁊ descēdens ignis cōsū-
μὼν προσηύξατο. καὶ καταβὰν τὸ πῦρ ἀνή-
psit holocausta. ⁊ dixit moyses
λωσε τὰ ὁλοκαυτώματα. καὶ εἶπε μωυσῆς
eo q̄ nō est comestū quod erat p peccato
διὰ τὸ μὴ βεβρῶσθαι τὸ περὶ τῆς ἁμαρτίας
cōsūptū ē. simil̄r ⁊ salomon octo
ἀνηλώθη. ὡσαύτως καὶ ὁ σολωμὼν τὰς ὀκτὼ
dies celebrauit. narrabant āt ⁊ in descri
ἡμέρας ἤγαγεν. ἐξηγοῦντο δὲ καὶ ἐν ταῖς ἀνα-
ptionib⁹ ⁊ in cōmentarijs q̄
γραφαῖς καὶ ἐν τοῖς ὑπομνηματισμοῖς τοῖς
sm̄ neemiā eadē. ⁊ vt cō-
κατὰ τὸν νεεμίαν τὰ αὐτά. καὶ ὡς κατα-
struēs bibliothecā cōgregauit ea q̄
βαλλόμενος βιβλιοθήκην ἐπισυνήγαγε τὰ
de regib⁹: ⁊ ppheta⁊: ⁊ ea q̄
περὶ τῶν βασιλέων, καὶ προφητῶν καὶ τὰ
dauid ⁊ epistolas regū de
τοῦ δαυὶδ καὶ ἐπιστολὰς βασιλέων περὶ
donarijs. simil̄r āt ⁊ iudas q̄
ἀναθεμάτων. ὡσαύτως δὲ καὶ ἰούδας τὰ
acciderāt p factū bellū
διαπεπτωκότα διὰ τὸν γεγονότα πόλεμον
nobis cōgregauit oīa: ⁊ sunt apud
ἡμῖν ἐπισυνήγαγε πάντα, καὶ ἔστι παρ᾽ ἡ-
nos. q̄rū itaq; necessitatē habueritis: eos q̄ p
μῖν. ὧν οὖν ἐὰν χρείαν ἔχητε, τοὺς ἀπο-
ferant vobis mittite. futuri
κομιοῦντας ὑμῖν ἀποστέλλετε. μέλλοντες
igit̄ agere purificationē scripsim⁹ vobis.
οὖν ἄγειν τὸν καθαρισμὸν ἐγράψαμεν ὑμῖν.
bene igit̄ facietis agētes di-
καλῶς οὖν ποιήσετε ἄγοντες τὰς ἡμέ-
es. at de⁹ q̄ liberauit oēm ppl̄m
ρας. ὁ δὲ θεὸς ὁ σώσας τὸν πάντα λαὸν
suū: ⁊ reddidit hereditatē oīb⁹
αὐτοῦ, καὶ ἀποδοὺς τὴν κληρονομίαν πᾶσι
⁊ regnū: ⁊ sacerdotiū: ⁊
καὶ τὸ βασίλειον, καὶ τὸ ἱεράτευμα, καὶ τὸν
scificationē: sicut pmisit in
ἁγιασμόν, καθὼς ἐπηγγείλατο διὰ τοῦ
lege: speram⁹ eñi in deo q̄
νόμου, ἐλπίζομεν γὰρ ἐπὶ τῷ θεῷ ὅτι
cito nr̄i miserebit̄: ⁊ cōgregabit de
ταχέως ἡμᾶς ἐλεήσει, καὶ ἐπισυνάξει ἐκ
sub celo in sanctū locū.
τῆς ὑπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς τὸν ἅγιον τόπον.
liberauit eñi nos de magnis malis: ⁊
ἐξείλετο γὰρ ἡμᾶς ἐκ μεγάλων κακῶν, καὶ

erit locus donec congreget deus congregationem populi: & propitius fiat. Et tunc dominus ostendet hec: & apparebit maiestas domini: & nubes erit sicut & moysi manifestabatur: & sicut cū salomon petiit vt locus sanctificaretur magno deo manifestabat hec. Magnifice etenim sapientiam tractabat: & vt sapientiam habens: obtulit sacrificium dedicationis & consumationis templi. Sicut & moyses orabat ad dominum: & descendit ignis de celo: & cōsumpsit holocaustum sicut & salomon orauit: & descendit ignis de celo: & consumpsit holocaustum: & dixit moyses eo q̄ nō sit comestum quod erat pro peccato cōsumptum est. Similiter & salomon octo diebus celebrauit dedicationem. Inferebantur autē in descriptionibus & cōmentariis neemie hec eadem: & qualiter construens bibliothecam congregauit de regionibus libros: & prophetarum & dauid & epistolas regum de donariis. Similiter autem & iudas ea que didicerat per bellum quod nobis acciderat congregauit omnia & sunt apud nos. Si ergo desideratis hec: mittite q perferant vobis. Acturi itaq; purificationem scripsimus vobis. Bene ergo facietis: si egeritis hos dies. Deus autē qui liberauit populum suum & reddidit hereditatem omnibus: & regnum & sacerdotiū & sanctificationem sicut promisit in lege: speramus q̄ cito nostri miserebitur: & congregabit de sub celo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis & locū purgauit. De iuda vero machabeo & fratrib⁹ eius: & de templi magni purificatione & de are dedicatione: sed & de preliis que pertinēt ad antiochum nobilem: & filiū eius eupatorem: & de illuminationibus que de celo facte sunt ad eos qui pro iudeis fortiter fecerūt ita vt vniuersam regionem cū pauci essent vindicarent: & barbaram multitudine; fugarent: & famosissimum in toto orbe templum recuperarent & ciuitatem liberarent: vt leges que abolite erant restituerentur domino cum omni tranquillitate propitio facto illis. Item q̄ ab iasone cyreneo quinq; libris comprehensa tentauim⁹ nos vno volumine breuiare. Cōsiderantes enim multitudinem librorum & difficultatem volentibus aggredi narrationes historiarū propter multitudinem rerum curauimus volentib⁹ quidē legere vt esset animi oblectatio studiosis vero vt facili⁹ possint memorie cōmendare: omnibus autem legentibus vtilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis qui hoc opus breuiandi causa suscepimus: nō facilem laborem immo vero negocium plenū vigiliarū & sudoris assumpsimus. Sicut hi qui preparant conuiuium: & q̄runt aliorum voluntati parere: propter multorum gratiam: libenter laborem sustinemus: veritatem quidem de singulis autoribus concedentes: ipsi autem secundū datā formā breuitati studētes. Sicut

locū purgauit. ea āt q̄ ad iudā
τὸν τόπον ἐκαθάρισε. τὰ δὲ κατὰ τὸν ἰούδαν
maccabeū ⁊ hui⁹ fratres:
τὸν μακκαβαῖον καὶ τοὺς τούτου ἀδελφούς,
⁊ tēpli magni purificatio
καὶ τὸν τοῦ ἱεροῦ τοῦ μεγάλου καθαρισ-
nē: ⁊ are dedicationē: itē
μόν, καὶ τὸν τοῦ βωμοῦ ἐγκαινισμόν, ἔτι
q̄ cōtra antiochū nobilē ⁊
τε τοὺς πρὸς ἀντίοχον τὸν ἐπιφανῆ καὶ τὸν
hui⁹ filiū eupatorē p̄lia: ⁊ de
τούτου υἱὸν εὐπάτορα πολέμους, καὶ τὰς ἐξ
celo factas illūinationes his q̄ p
οὐρανοῦ γενομένας ἐπιφανείας τοῖς ὑπὲρ τοῦ
iudaismo strenue fecerūt ita
ἰουδαϊσμοῦ φιλοτίμως ἀνδραγαθήσασιν ὥσ-
vt totā regionē pauci exn̄tes popula
τε τὴν ὅλην χώραν ὀλίγους ὄντας λεηλα-
rent: ⁊ barbarā multitudinē psequerent̄: ⁊
τεῖν, καὶ τὰ βάρβαρα πλήθη διώκειν, καὶ
celebre p totū vniuersum tēplū
τὸ περιβόητον καθ᾽ ὅλην τὴν οἰκουμένην ἱερὸν
restaurarēt: ⁊ ciuitatē libera-
ἀνοικοδομεῖσθαι, καὶ τὴν πόλιν ἐλευθερῶ-
rēt: ⁊ q̄ future erāt dissolui le-
σαι, καὶ τοὺς μέλλοντας καταλύεσθαι νό-
ges erigerēt: dn̄o eñi oi
μους ἐπανορθῶσαι, τοῦ κυρίου μετὰ πάσης
trāquillitate ppitio facto eis: a ia
ἐπιεικείας ἵλεω γενομένου αὐτοῖς, ὑπὸ ἰά-
sone cyreneo declarata in q̄n
σωνος τοῦ κυρηναίου δεδηλωμένα διὰ πέν-
q̄ libris: tētabim⁹ in vno volumi
τε βιβλίων, πειρασόμεθα δι᾽ ἑνὸς συνταγ-
ne abbreuiare. cōsiderantes eñi effu-
ματος ἐπιτεμεῖν. συνορῶντες γὰρ τὸ χύ-
sionē nūerou ⁊ exn̄tē difficultatē
μα τῶν ἀριθμῶν καὶ τὴν οὖσαν δυσχέρειαν
volentib⁹ circūuoluere histo
τοῖς θέλουσιν εἰσκυκλεῖσθαι τοῖς τῆς ἱστο-
rie narrationes ppt̄ multitudinē materie:
ρίας διηγήμασι διὰ τὸ πλῆθος τῆς ὕλης,
curauim⁹ his q̄dē q̄ volunt lege
ἐφροντίσαμεν τοῖς μὲν βουλομένοις ἀνα-
re oblectationē: ipsis āt studio
γινώσκειν ψυχαγωγίαν, τοῖς δὲ φιλοφρο-
sis ad in memoria accipiendū faci
νοῦσιν εἰς τὸ διὰ μνήμης ἀναλαβεῖν εὐκο-
litatē: oīb⁹ āt legētib⁹ vtili
λίαν, πᾶσι δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὠφέ-
tatē: ⁊ nobis q̄dē q̄ labo-
λειαν, καὶ ἡμῖν μὲν τοῖς τὴν κακοπά-
rē assumpsim⁹ abreuiationis nō fa
θειαν ἐπιδεδεγμένοις τῆς ἐπιτομῆς οὐ ῥᾴ-
cile: sudoris āt ⁊ vigilie nego
διον, ἱδρῶτος δὲ καὶ ἀγρυπνίας τὸ πρᾶγ-
ciū. sicut illi q̄ parat cōui
μα. καθάπερ τῷ παρασκευάζοντι συμ-
uiū ⁊ q̄rit oīm vtilita
πόσιον καὶ ζητοῦντι τὴν πάντων λυσι-
tē nō facile: tamē ppt̄
τέλειαν οὐκ εὐχερές, ὅμως διὰ τὴν τῶν
multou gr̄am: libēter labo-
πολλῶν εὐχαριστίαν, ἡδέως τὴν κακοπά-
rē sustinebim⁹. ipsā q̄dē diligentiā de
θειαν ὑποισόμεθα. τὸ μὲν διακριβοῦν περὶ
singulis historiographo cōceden-
ἑκάστων τῷ συγγραφεῖ παραχωρήσαν-
tes: ipm̄ āt pscrutari figu-
τες, τὸ δὲ ἐπιπορεύεσθαι τοῖς ὑπογραμ-
ras epitomes omittētes. sicut
μοῖς τῆς ἐπιτομῆς ἀπονοῦντες. καθάπερ

3. Reg. 8.a.

eñi noue dom⁹ architecto de vniuersa
γὰρ τῆς καινῆς οἰκίας ἀρχιτέκτονι τῆς ὅλης
structura curandū: at inurere ⁊
καταβολῆς φροντιστέον, τῷ δὲ ἐγκαίειν καὶ
pingere aggredieti apta
ζωγραφεῖν ἐπιχειροῦντι τὰ ἐπιτήδεια
ad ornatū exq̄rēda sunt: sic estimo ⁊
πρὸς διακόσμησιν ἐξεταστέον, οὕτω δοκῶ καὶ
in nobis. ipm̄ q̄dē pambulare ⁊ viā
ἐπὶ ἡμῖν. τὸ μὲν ἐμβατεύειν καὶ περίπα-
facere smonū ⁊ curiosum esse
τον ποιεῖσθαι λόγων καὶ πολυπραγμονεῖν
in his q̄ sūt s̄m ptes: historie autori
ἐν τοῖς κατὰ μέρος, τῷ τῆς ἱστορίας ἀρχηγέτῃ
cōgruere: at breuitatē dictionis secta-
καθήκειν, τὸ δὲ σύντομον τῆς λέξεως μεταδιώ-
ri: ⁊ curiositatē negotij
κειν, καὶ τὸ ἐξεργαστικὸν τῆς πραγματείας
omittere: abbreuiationē faciē
παραιτεῖσθαι, τῷ τὴν μετάφρασιν ποιου-
ti cōcedendū. hinc ergo incipia-
μένῳ συγχωρητέον. ἐντεῦθεν οὖν ἀρξώμε-
m⁹ narrationē predictis tan-
θα τῆς διηγήσεως τοῖς προειρημένοις τοσοῦ-
tū adiūgentes. stultū eñi ante
τον ἐπιζεύξαντες. εὔηθες γὰρ τὸ μὲν πρὸ τῆς
historiā effluere: ipsā āt historiā abbre
ἱστορίας πλεονάζειν, τὴν δὲ ἱστορίαν ἐπι-
uiare.
τεμεῖν.

Ca. 3.

Cum sancta ciuitas habitaret̄ cū
ΟΤῆς ἁγίας πόλεως κατοικουμένης με-
oī pace: ⁊ leges q̄ opti
τὰ πάσης εἰρήνης, καὶ τῶν νόμων ὅτι κάλ-
me custodirent̄: ppt̄ oniē pōti
λιστα συντηρουμένων, διὰ τὴν ὀνίου τοῦ ἀρχι-
ficis pietatē ⁊ malou odiū: acci
ερέως εὐσέβειάν τε καὶ μισοπονηρίαν, συ-
debat ⁊ ipos reges honorare
νέβαινε καὶ αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς τιμᾶν
locū: ⁊ tēplū muneribus
τὸν τόπον, καὶ τὸ ἱερὸν ἀποστολαῖς ταῖς
optimis illustrare: ita vt ⁊ seleuc⁹
κρατίσταις δοξάζειν, ὥς τε καὶ σέλευκον τὸν
asie rex suppeditaret ex pro
τῆς ἀσίας βασιλέα χορηγεῖν ἐκ τῶν ἰδί-
prijs redditib⁹ oēs ad ministe-
ων προσόδων πάντα τὰ πρὸς τὰς λειτουρ-
ria sacrificiou ptinētes sump
γίας τῶν θυσιῶν ἐπιβάλλοντα δαπανή-
tus. simon āt q̄dā de bēiamin tri-
ματα. σίμων δέ τις ἐκ τῆς βενιαμὶν φυ-
bu p̄posit⁹ tēpli cōstitut⁹: cōtē
λῆς προστάτης τοῦ ἱεροῦ καθεσταμένος, διη-
dit cū pncipe sacerdotū de ea q̄ in vr-
νέχθη τῷ ἀρχιερεῖ περὶ τῆς κατὰ τὴν πό-
be edilitate. ⁊ vincere oniam nō
λιν ἀγορανομίας. καὶ νικῆσαι τὸν ὀνίαν μὴ
potēs: venit ad apollonū filiū thrasei:
δυνάμενος, ἦλθε πρὸς ἀπολλώνιον θρασαίου,
q̄ in illo tp̄e celes syrie
τὸν κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν κοίλης συρίας
⁊ phenicie dux. ⁊ nūciauit de
καὶ φοινίκης στρατηγόν. καὶ προσήγγειλε περὶ
pecunijs inenarrabilib⁹: plenū eē in hie
τῶν χρημάτων ἀμυθήτων, γέμειν τὸ ἐν ἱε-
rosolymis erariū: adeo q̄ multitudo
ροσολύμοις γαζοφυλάκιον, ὥς τε τὸ πλῆθος
diuersou innūerabilia eēt. ⁊ nō ptī
τῶν διαφόρων ἀναρίθμητον εἶναι, καὶ μὴ προ-
nerēt ea ad sacrificiou rōnē:
σήκειν αὐτὰ πρὸς τὸν τῶν θυσιῶν λόγον,

enim noue domus architecto de vniuersa structura curandum est: ei vero qui pingere curat que apta sunt ad ornatum: exquirenda sunt: ita estimandum est & in nobis. Etenim intellectum colligere & ordinare sermonem: & curiosius partes singulas quasq; disquirere historie congruit autori: breuitatē vero dictionis sectari: & executiones rerum vitare breuianti concedendum est. Hinc ergo narrationem incipiemus de prefatione tātū dixisse sufficiat. Stultū etenim est ante historiā effluere: in ipsa autē historia succingi.

Capitulum tertium

IGitur cū sancta ciuitas habitaretur in omni pace: leges aūt adhuc optime custodirentur propter onie pontificis dispositionem & pietatem: & animos odio habētes mala: fiebat vt & ipsi reges & principes locum sūmo honore dignum ducerent: & templum maximis muneribus illustrarent: ita vt seleucus asie rex de redditibus suis prestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Simon autem de tribu beniamin prepositus templi constitutus: contendebat obsistēte sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in ciuitate moliri. Sed cum vincere omnia non posset venit ad appollonium tharsee filium qui illo tempore erat dux celesyrie & phenicis: & nunciauit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse erarium hierosolymis: & cōmunes copias immensas esse que non pertinent ad rationem sacrificiorum: esse autem possibile sub potestate regis cadere vniuersa. Cumq; retulisset ad regem apolloni⁹ de pecuniis que delate erant: ille accitū heliodorum qui erat super negocia ei⁹ misit cum madatis vt predictam pecuniam transportaret. Statimq; heliodorus iter est agressus: specie quidem quasi per celesyriam & phenicē ciuitates esset peragratur⁹ reuera autē regis propositum prefecturus. Sed cū venisset hierosolymā & benigne a sūmo sacerdote in ciuitate esset exceptus narrauit de dato indicio pecuniarum & cuius rei gratia adesset aperuit. Interrogabat autem si vere hec ita essent. Tunc sūm⁹ sacerdos ostendit deposita esse hec & victualia viduarū & pupillorum: quedā vero esse hircani tobie viri valde eminentis: in his que detulerat impius simon. vniuersa autē argenti talenta esse quadrīgenta: & auri ducēta: decipi vero eos qui credidissent loco & templo qd̄ per vniuersum mundum honoratur p suī veneratiōe & sanctitate oīno impossibile esse. At ille pro his que habebat in mandatis a rege: dicebat omni genere regi ea esse deferenda. Constituta autem die intrabat de his heliodorus ordinaturus. Non modica vero per vniuersā ciuitatē erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum stolis sacerdotalibus iactauerunt se: & inuocabāt de celo eū qui de depositis legē posuit: vt his qui deposuerant ea salua custodiret.

esse āt possibile sub regis po
εἶναι δὲ δυνατὸν ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ἐξ-
testatē cadere hec. collocut⁹ āt apol-
ουσίαν πεσεῖν ταῦτα. συμμίξας δὲ ὁ ἀπολ-
loni⁹ cū rege: de nūciatis
λώνιος τῷ βασιλεῖ, περὶ τῶν μηνυθέντων
ei pecunijs manifestauit. ille āt eli-
αὐτῷ χρημάτων ἐνεφάνισεν. ὁ δὲ προχειρι-
gēs heliodou q̄ sup nego-
σάμενος ἡλιόδωρον τὸν ἐπὶ τῶν πραγμά-
cia: misit dās mādata: pre-
των, ἀπέστειλε δοὺς ἐντολάς, τὴν τῶν προ-
dictaꝝ pecuniaꝝ asportationē face-
ειρημένων χρημάτων ἐκκομιδὴν ποιήσα-
re. statim āt heliodor⁹ fecit
σθαι. εὐθέως δὲ ὁ ἡλιόδωρος ἐποιεῖτο τὴν
iter: ipā q̄dē specie q̄si q̄ p ce-
πορείαν, τῇ μὲν ἐμφάσει ὡς τὰς κατὰ κοί-
lē syrie ⁊ phenicē ciuitates pagratur⁹:
λην συρίας καὶ φοινίκην πόλεις ἐφοδεύειν,
re āt regis ppositū
τῷ πράγματι δὲ τὴν τοῦ βασιλέως πρόθεσιν
pfectur⁹. cū venisset āt in hierusalē:
ἐπιτελεῖν. παραγενηθεὶς δὲ εἰς ἱεροσόλυμα,
⁊ benigne a sūmo sacerdote vrbis
καὶ φιλοφρόνως ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τῆς πόλε-
suscept⁹ eēt: pposuit de facto
ως ἀποδεχθείς, ἀνέθετο περὶ τοῦ γεγονότος
inditio: ⁊ cui⁹ gr̄a aderat ostē
ἐμφανισμοῦ, καὶ τίνος ἕνεκεν πάρεστι διεσά-
dit. interrogabat āt si reuera hec
φησεν. ἐπυνθάνετο δὲ εἰ ταῖς ἀληθείαις ταῦ-
sic se haberēt. at sūmo sacer
τα οὕτως ἔχοντα τυγχάνει. τοῦ δὲ ἀρχιερέ-
dote ostēdente deposita esse viduaꝝ
ως ὑποδείξαντος παραθήκας εἶναι χηρῶν
⁊ orphanoꝝ: q̄dā āt ⁊ hircani filij to-
καὶ ὀρφανῶν, τινὰ δὲ καὶ ὑρκανοῦ τοῦ τωβί-
bie valde viri in excellētia positi:
ου σφόδρα ἀνδρὸς ἐν ὑπεροχῇ κειμένου,
nō vt calūniat⁹ fuerat impi⁹ simon.
οὐχ ὡς διαβάλλων ἦν ὁ δυσσεβὴς σίμων. τὰ
at vniuersa argēti q̄dringēta talēta:
δὲ πάντα ἀργυρίου τετρακόσια τάλαντα,
auri āt ducēta. iniuria affici vo eos q̄ cre
χρυσίου δὲ διακόσια. ἀδικηθῆναι δὲ τοὺς πε-
didissent loci scītati ⁊
πιστευκότας τῇ τοῦ τόπου ἁγιωσύνῃ καὶ τοῦ
honorati p vniuersū mūdū.
τετιμημένου κατὰ τὸν σύμπαντα κόσμον.
tēpli venerationi ⁊ itegritati: oīno
ἱεροῦ σεμνότητι καὶ ἀσυλίᾳ, παντελῶς
difficile esse. at heliodor⁹ ppt̄ q̄ habuit re
ἀμήχανον εἶναι. ὁ δὲ ἡλιόδωρος δι᾽ ἃς εἶχε βα-
gia mādata: oīno dicebat in re
σιλικὰς ἐντολάς, πάντως ἔλεγεν εἰς τὸ βα-
giū referēda hec esse. cōstituēs
σιλικὸν ἀναληπτέα ταῦτα εἶναι. ταξάμενος
āt diē intrabat de his cōsi-
δὲ ἡμέραν εἰσῄει τὴν περὶ τούτων ἐπίσκε-
liū ordinatur⁹. fuit āt nō modica in oī
ψιν οἰκονομήσων. ἦν δὲ οὐ μικρὰ καθ᾽ ὅλην
ciuitate trepidatio. at sacerdotes āte altare
τὴν πόλιν ἀγωνία. οἱ δὲ ἱερεῖς πρὸ τοῦ θυσι-
re in sacerdotalib⁹ stolis iactā-
αστηρίου ἐν ταῖς ἱερατικαῖς στολαῖς ῥίψαν-
tes seipos: inuocabāt in celū eū q̄
τες ἑαυτούς, ἐπεκαλοῦντο εἰς τὸν οὐρανὸν τὸν
de deposito legē tulit: his q̄
περὶ παραθήκης νομοθετήσαντα, τοῖς πα-
deposuerūt hec salua custodire.
ρακαταθεμένοις ταῦτα σῶα διαφυλάξαι.

erat āt videtē summi sacerdotis vultū vul
ἦν δὲ ὁρῶντα τὴν τοῦ ἀρχιερέως ἰδέαν τι
nerari mēte. nā aspect⁹
τρώσκεσθαι τὴν διάνοιαν· ἡ γὰρ ὄψις καὶ τὸ
coloris immutatio: declarabat circa q̄
τῆς χρόας παρηλλαγμένον, ἐνέφαινε τὴν
in anima turbationē. circūfusa erat eñi circa
κατὰ ψυχὴν ἀγωνίαν. περιεκέχυτο γὰρ περὶ
virum formido q̄dā ꝛ horror corporis.
τὸν ἄνδρα δέος τι καὶ φρικασμὸς σώματος.
pq̄ue manifest⁹ efficiebat aspicientib⁹
δι' ὧν πρόδηλον ἐγίνετο τοῖς θεωροῦσι τὸ
in corde tristitie dolor. alij āt de
ἐν καρδίᾳ ἐνεστὼς ἄλγος. οἱ δὲ ἐκ τῶν
domib⁹ gregari exiliebāt ad popula
οἰκιῶν ἀγεληδὸν ἐξεπήδων ἐπὶ πάνδημο
rē supplicationē: ꝓ futur⁹ erat in contē
ν ἱκετείαν, διὰ τὸ μέλλειν εἰς καταφρό
ptū venire loc⁹. succincte
νησιν ἔρχεσθαι τὸν τόπον. ὑπεζωσμέναι
āt sub māmis mulieres cilitijs
δὲ ὑπὸ τοὺς μαστοὺς αἱ γυναῖκες σάκκους
p vias cōfluebāt. at inclu
κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπλήθυνον. αἱ δὲ κατά
se virgines: alie q̄dē cōcurrebāt
κλειστοι τῶν παρθένων, αἱ μὲν συνέτρεχον
ad ianuas: alie vo ad muros: q̄
ἐπὶ τοὺς πυλῶνας, αἱ δὲ ἐπὶ τὰ τείχη, τι
dā āt p fenestras aspiciebāt. vniuerse
νὲς δὲ διὰ τῶν θυρίδων διεκύπτον. πᾶσαι
āt protēdentes man⁹ in celū:
δὲ προτείνουσαι τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν,
faciebāt deprecatiōes. miserari āt erat
ἐποιοῦντο τὴν λιτανείαν. ἐλεεῖν δ' ἦν τὴν τ
multitudinis cōmixte ruinā: ꝛ ma
πλήθους παμμιγῆ πρόπτωσιν, τήν τε τ με
gni agonizātis pncipis sacerdotū expectationē.
γάλου ἀγωνιῶντος ἀρχιερέως προσδοκίαν.
hi q̄dē itaq; inuocabāt oīpotentē dñz
οἱ μὲν οὖν ἐπεκαλοῦντο τὸν παγκρατῆ κν
credita his q̄ crediderāt salua
τὰ πεπιστευμένα τοῖς πεπιστευκόσι σῶα
seruare cū oī securitate.
διαφυλάσσειν μετὰ πάσης ἀσφαλείας. ὁ
at heliodor⁹ q̄d decreuerat pficiebat. ibi
δὲ ἡλιόδωρος τὸ διεγνωσμένον ἐπετέλει. αὐ
āt eo cū satellitib⁹ ad
τόθι δὲ αὐτ σὺν τοῖς δορυφόροις κατὰ τὸ
erariū iā presente: ipsum
γαζοφυλάκιον ἤδη παρόντος, ὁ τῶν πνῶν
ꝛ oīs potestatis princeps ostendit
καὶ πάσης ἐξουσίας δυνάστης ἐπιφάνειαν
magnā fecit. adeo vt oēs q̄ ausi
μεγάλην ἐποίησεν. ὥστε πάντας τοὺς κατα
fuerāt cōuenire admirātes
τολμήσαντας συνελθεῖν καταπλαγέντας
dei virtute: in dissolutionē ꝛ timorē
τὴν τ θεοῦ δύναμιν, εἰς ἔκλυσιν καὶ δειλίαν
cōuerterent. apparuit. n. q̄dā equ⁹ eis terri
τραπῆναι. ὤφθη γάρ τις ἵππος αὐτοῖς φο
bilē habēs sessorē: ꝛ optimo opi
βερὸν ἔχων τὸν ἐπιβάτην, καὶ καλλίστῃ σα
mēto adornat⁹. impetu cō
γῇ διακεκοσμημένος. φερόμενος δὲ ῥύδην ἐνέ
cussit in heliodor⁹ priores vngulas.
σεισε τῷ ἡλιοδώρῳ τὰς ἐμπροσθίους ὁπλάς.
ipse āt sessor videbat aurea ar
ὁ δὲ ἐπικαθήμενος ἐφαίνετο χρυσῆν πανο
ma habere. alij āt duo apparuerūt
πλίαν ἔχων. ἕτεροι δὲ δύο προσεφάνησαν
ei iuuenes robore q̄dē decori: opti
αὐτῷ νεανίαι τῇ ῥώμῃ μὲν ἐκπρεπεῖς, καλ

Iam vero qui videret summi sacerdotis vultum: mēte vulnerabatur. Facies enī & color immutatus: declarabat internuꝫ animi dolorem. Circunfusa enim erat mesticia quedam viro: & horror corporis: per quem manifestus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur. Alii etiam congregati de domibus conflue bant publica supplicatione obsecrantes: pro eo q̄ in cōtēptū locus esset vēturus. Accincteq; mulieres ciliciis pectus p plateas cōfluebāt sed & virgines que concluse erant: procurrebant ad oniam: alie autem ad muros: quedam vero per fenestras aspiciebant: vniuerse autem protendentes manus in celuꝫ deprecabantur. Erat enim misera cōmixte multitudinis & magni sacerdotis in agone constituti expectatio. Et hi quidem inuocabant omnipotenteꝫ deum: vt credita sibi his qui crediderāt cum omni integritate conseruarentur. Heliodorus autem quod decreuerat p ficiebat eodem loco ipse cuꝫ satellitib⁹ circa erarium presens. Sed spiritus omnipotentis dei magnā fecit sue ostēsionis euidentiam: ita vt omnes qui ausi fuerant parere ei: ruentes dei virtute in dissolutioneꝫ & formidinem conuerterentur. Apparuit enim illis quidā equ⁹ terribilem habens sessorē optimis operimentis adornat⁹: isq; cum impetu heliodoro priores calces elisit. Qui autē ei sedebat videbatur arma habere aurea. Alii etiam apparuerunt duo iuuenes virtute decori: optimi gloria speciosiq; amictu qui circunsteterunt eum & ex vtraq; parte flagellabant: sine intermissione multis plagis verberantes. Subito autē heliodorus concidit in terram: cunq; multa caligine circunfusū rapuerunt atq; in sella gestatoria positum eiecerunt. Et is qui cum multis cursoribus & satellitibus predictum ingressus est erarium: portabatur nullo sibi auxilium ferente manifesta dei cognita virtute. Et ille quidam per diuinā virtutem iacebat mutus atq; omni spe & salute priuatus. Hi autem dominum benedicebant quia magnificabat locū suum: & templum quod pauloante timore ac tumultu erat plenum: apparēte omnipotente domino: gaudio & leticia impletum est. Tunc vero ex amicis heliodori quidam rogabant confestim oniaꝫ vt inuocaret altissimum vt vitaꝫ donaret ei: qui in supremo spiritu erat constitutus. Considerans autem sūm⁹ sacerdos: ne forte rex suspicaretur maliciam aliquam ex iudeis circa heliodoruꝫ consumatam: obtulit pro salute viri hostiam salutarem. Cunq; sūmus sacerdos exoraret: iideꝫ iuuenes eisdem vestibus amicti astantes heliodoro dixerunt. Onie sacerdoti gracias age: nam propter eum tibi dominus vitam donauit. Tu autem adeo flagellatus: nuncia omnibus magnalia dei & potestatem. Et his dictis non comparuerūt. Heliodor⁹ autē hostia deo oblata: & votis magnis promissis ei q̄ viuere

mi āt glia: speciosi āt amic
λιστοι δὲ τῇ δόξῃ, διαπρεπεῖς δὲ τὴν περιβολ
tu. ꝛ astātes ex vtraq; parte
ήν. οἳ καὶ περιστάντες ἐξ ἑκατέρου μέ
re: flagellabāt eū incessanter. multas
ρους ἐμαστίγουν αὐτὸν ἀδιαλείπτως, πολλὰς
incutientes ei plagas. subito āt
ἐπιρριπτοῦντες αὐτῷ πληγάς. ἄφνω δὲ
cadentē in terra ꝛ multa caligine
πεσόντα πρὸς τὴν γῆν καὶ πολλῷ σκότει
circūfusum: corripiētes ꝛ in ge
περιχυθέντα, συναρπάσαντες καὶ εἰς φο
statoria sella iponētes eū q̄ nup cū multa scur
ρεῖον ἐνθέντες, τὸν ἄρτι μετὰ πολλῆς πα
sione ꝛ oīb⁹ satellitib⁹ in pre
ραδρομῆς καὶ πάσης δορυφορίας εἰς τὸ προ
dictū ingressus erat erariū: ferebāt
ειρημένον εἰσελθόντα γαζοφυλάκιον, ἔφερον
auxilio adiutū ipm armis stante: ma
ἀβοήθητον αὐτὸν τοῖς ὅπλοις καθεστῶτα, φα
nifeste dei potentiā cognoscētē.
νερῶς τὴν τ θεοῦ δυναστείαν ἐπεγνωκότα.
ꝛ ille q̄dē p diuinā virtutē mut⁹
καὶ ὁ μὲν διὰ τὴν θείαν ἐνέργειαν ἄφωνος
ꝛ oī priuat⁹ spe ꝛ salute
καὶ πάσης ἐστερημένος ἐλπίδος καὶ σωτηρίας
iacebat. hi āt dñz benedicebāt q̄ magni
ἐκεῖτο. οἱ δὲ τὸν κύριον εὐλόγουν τὸν παραδο
ficauerat suū locū. ꝛ paulo an
ξάζοντα τὸν ἑαυτοῦ τόπον. καὶ τὸ μικρῷ πρό
te timore ꝛ tumultu repletū
τερον δέους καὶ ταραχῆς γέμον ἱερὸν, τοῦ
oīpotente apparēte dño: gaudio
παντοκράτορος ἐπιφανέντος κυρίου, χαρᾶς
ꝛ leticia repletū est. statim āt q̄
καὶ εὐφροσύνης ἐπεπλήρωτο. ταχὺ δέ τι
dā ex heliodori amicis rogabāt oni
νες τῶν τ ἡλιοδώρου συνήθων ἠξίουν τὸν ὀνί
am vt inuocaret altissimū: ꝛ vitā
αν ἐπικαλέσασθαι τὸν ὕψιστον, καὶ τὸ ζῆν
donaret ei q̄ omnino in vltimo spū
χαρίσασθαι τῷ παντελῶς ἐν ἐσχάτῃ πνοῇ
cōstitut⁹ erat. in suspitionē āt fact⁹ pncep
κειμένῳ. ὕποπτος δὲ γενόμενος ὁ ἀρχιε
sacerdotū ne forte opinionē rex haberet ma
ρεὺς μήποτε διάληψιν ὁ βασιλεὺς σχῇ κα
liciā aliquā circa heliodorū a
κουργίαν τινὰ περὶ τὸν ἡλιόδωρον ὑπὸ τῶν
iudeis cōsūmatā esse: obtulit ho
ἰουδαίων συντετελέσθαι, προσήγαγε θυσί
stiā pro viri salute. faciēte
αν ὑπὲρ τῆς τ ἀνδρὸς σωτηρίας. ποιουμένου
āt summo sacerdote ppitiationē: iidē iuue
δὲ τ ἀρχιερέως τὸν ἱλασμὸν, οἱ αὐτοὶ νεα
nes itez apparuerūt heliodoro in
νίαι πάλιν ἐφάνησαν τῷ ἡλιοδώρῳ ἐν ταῖς
eisdē vestib⁹ amicti: ꝛ stātes
αὐταῖς ἐσθήσεσιν ἐστολισμένοι, καὶ στάντες
dixerūt: multas onie pncipi sacerdotū gra
εἶπον, πολλὰς τῷ ὀνίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ χάρι
tias habe. ppt. n. eū tibi donauit vitā
τας ἔχε· διὰ γὰρ αὐτόν σοι κεχάρισται τὸ ζῆν
dñs. tu āt de celo flagellat⁹ nū
ὁ κύριος. σὺ δὲ ἐξ οὐρανοῦ μεμαστιγωμένος διάγ
cia oīb⁹ magnā dei potestatē.
γελλε πᾶσι τὸ μεγαλεῖον τ θεοῦ κράτος.
hec āt cū dixissēt disparētes facti sunt. at
ταῦτα δὲ εἰπόντες ἀφανεῖς ἐγένοντο. ὁ δὲ
heliodor⁹ sacrificiū offerēs dño
ἡλιόδωρος θυσίαν ἀνενέγκας τῷ κυρίῳ
ꝛ vota maxima vouēs ei q̄ vitā
καὶ εὐχὰς μεγίστας εὐξάμενος τῷ τὸ ζῆν

cōcessit: ꝛ onie grās agēs
περιποιήσαντι, καὶ τὸν ὀνίαν ἀποδεξάμενος
rediit cū exercitu ad regē. testaba
ἀνεστρατοπέδευσε πρὸς τὸν βασιλέα. ἐξεμαρ
tur āt oīb⁹ q̄ erat sub visū cōspica
τύρει δὲ πᾶσιν ἅπερ ἦν ὑπ' ὄψιν τεθεα
tus opa maximi dei. at rege
μένος ἔργα τ μεγίστου θεοῦ. τοῦ δὲ βασιλέως
interrogāte heliodor⁹ q̄s
ἐπερωτήσαντος τὸν ἡλιόδωρον ποῖός τις
esset apt⁹ adhuc semel vt mitteret in
εἴη ἐπιτήδειος ἔτι ἅπαξ διαπεμφθῆναι εἰς
hierosolyma: dixit. si quē habes hostē
ἱεροσόλυμα, ἔφησεν. εἴ τινα ἔχεις πολέμιον
vel rex insidiatorē: mitte eū illuc,
ἢ πραγμάτων ἐπίβουλον, πέμψον αὐτὸν ἐκεῖ.
ꝛ flagellatū eū recipies. si tamē
καὶ μεμαστιγωμένον αὐτὸν προσδέξῃ, ἐάνπερ
ꝛ euaserit: eo q̄ in loco vere
καὶ διασωθῇ, διὰ τὸ περὶ τὸν τόπον ἀληθῶς
sit q̄dā dei potētia. ipse eñi q̄ habita
εἶναί τινα θεοῦ δύναμιν. αὐτὸς γὰρ ὁ τὴν κατοι
tionē celestē habet: visitator est ꝛ adiu
κίαν ἐπουράνιον ἔχων, ἐπόπτης ἐστὶ καὶ βοη
tor illi⁹ loci. ꝛ venien
θὸς ἐκείνου τ τόπου. καὶ τοὺς παραγινομέ
tes ad maleficiū percutiēs pdit. ꝛ res
νους ἐπὶ κακώσει τύπτων ἀπολλύει. καὶ τὰ
q̄dē de heliodoro ꝛ era
μὲν κατὰ ἡλιόδωρον καὶ τὴν τοῦ γαζοφυλα
rij custodia sic trāsacte sunt.
κίου τήρησιν οὕτως ἐχώρησεν.

C.4.

Ho pdictus simon pecunia
Ὁ δὲ προειρημένος σίμων ὁ τῶν χρημά
rū ꝛ patrie delator fact⁹:
των καὶ τῆς πατρίδος ἐνδείκτης γεγονώς,
male loquebat de onia. tāq; ipse esset
ἐκακολόγει τὸν ὀνίαν, ὡς αὐτός τε εἴη τὸν
q̄ heliodoꝝ instigauit. ꝛ malorū arti
ἡλιόδωρον ἐπισεσεικώς, καὶ τῶν κακῶν δη
fex extitisset. ꝛ benefactorē
μιουργὸς καθεστηκώς. καὶ τὸν εὐεργέτην τῆς
ciuitatis ꝛ defensorē sue gētis ꝛ emu
πόλεως, καὶ τὸν κηδεμόνα τῶν ὁμοεθνῶν, καὶ ζη
latorē legū: insidiatorē re
λωτὴν τῶν νόμων, ἐπίβουλον τῶν πραγμά
rū audebat dicere. sed cū inimicitia ad tā
των ἐτόλμα λέγειν. τῆς δὲ ἔχθρας ἐπὶ τοσοῦ
tū procederet: vt ꝛ p q̄sdā ex his q̄
τον προβαινούσης, ὥστε καὶ διά τινος τῶν
a simone pbati erāt homicidia
ὑπὸ τοῦ σίμωνος δεδοκιμασμένων φόνους
fierēt. vidēs onias difficultatē
συντελεῖσθαι, συνορῶν ὁ ὀνίας τὸ χαλεπὸν
cōtentionis ꝛ apollonij insanire
τῆς φιλονεικίας, καὶ ἀπολλώνιον μαίνεσθαι
vt pote celes syrie ꝛ phenicie ducē
ὡς τὸν κοίλης συρίας καὶ φοινίκης στρατηγὸν
augentē maliciā simonis: ad
συναύξοντα τὴν κακίαν τ σίμωνος, ὡς τὸν
regē se cōtulit: nō fact⁹ ci
βασιλέα διεκομίσθη, οὐ γινόμενος τῶν πο
uiū accusator. sed vtilitatē publice ꝛ
λιτῶν κατήγορος, τὸ δὲ σύμφορον κοινῇ καὶ
priuati vniuerse multitudinis cōsiderās.
κατ' ἰδίαν παντὶ τῷ πλήθει σκοπῶν.
videbat eñi sine regali puidētia impossibile
ἑώρα γὰρ ἄνευ βασιλικῆς προνοίας ἀδύνα
esse cōsequi pacē vltra res:
τον εἶναι τυχεῖν εἰρήνης ἔτι τὸ πρᾶγμα
ꝛ simonē cessationē nō acceptuꝝ
καὶ τὸν σίμωνα παῦλαν οὐ ληψόμενον

illi concessit et onie gratias agens: recepto exercitu repedabat ad regē. Testabatur autē omnibus ea que sub oculis suis viderat opera magna dei. Cum autem rex interrogasset heliodorū qs esset aptus adhuc semel hierosolymam mitti: ait. Si quem habes hostem aut regni tui insidiatorem: mitte illuc & flagellatum eum recipies: si tamen euaserit eo q̄ in loco sit vere dei quedam virtus. Nam ipse qui habet in celis habitationem visitator & adiutor est loci illius: & venientes ad malefaciendum percutit ac perdit. Igitur de heliodoro & erarii custodia ita res se habet.

Capitulum quartum.

Simon autem predictus pecuniarū et patrie delator: male loquebatur de onia tanq̄ ipse heliodorum instigasset ad hec: & ipse fuisset inventor malorum: prouisoremq; ciuitatis ac defensorem gentis sue: & emulatoreꝫ legis dei audebat insidiatorem regni dicere. Sed cum inimicitie intantum procederēt: vt etiam per quosdam simonis necessarios homicidia fierent: considerās onias periculum cōtentionis: & appollonium insanire vt pote ducem celessyrie & phenicis ad augendam maliciam simonis: ad regem se contulit: non vt ciuium accusator: sed comunem vtilitatem apud semetipsum vniuerse multitudinis considerans. Videbat enim sine regali prouidentia impossibile esse pacem rebus dari: nec simonem posse cessare a stulticia sua. Sed post seleuci vite excessum cū suscepisset regnum antiochus qui nobilis appellabatur: ambiebat iason frater onie sūmum sacerdotiuꝫ: adito rege promittens ei argenti talenta trecenta sexaginta: & ex reditibus aliis talēta octoginta. Super hoc promittebat: & alia centum quinquaginta: si potestati ei⁹ concederetur gymnasium & ephebiam sibi cōstituere: & eos qui in hierosolymis erāt antiochenos scribere. Quod cum rex annuisset & obtinuisset principatuꝫ: statim ad gētilem ritum contribules suos transferre cepit & amotis his que humanitatis causa iudeis a regibus fuerant constituta: per ioannem patreꝫ eupolemi: qui apud romanos de amicitia & societate functus est legatione legitima ciuium iura destituēs praua instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gymnasiū constituere: & optimos quosq; epheborum in lupanaribus ponere. Erat autem hoc non initium sed incrementum quoddam & profectus gentilis & alienigene conuersationis: propter impii & non sacerdotis iasonis nefarium & inauditum scelus ita vt sacerdotes iā nō circa altaris officia dediti essent: sed contēpto templo & sacrificiis neglectis festinarent participes fieri: palestre & prebitionis eius iniuste: & in exercitiis disci: & patrios q̄dē honores nihil hēntes grecas glias optimas arbitrabātur.

stultitie. eū cōmutasset āt vitā se
τῆς ἀνοίας. μεταλλάξαντος δὲ τὸν βίον σε
leuco⁹ ꝛ suscepisset regnū
λεύκου, καὶ παραλαβόντος τὴν βασιλείαν
antioch⁹ q̄ cognominat⁹ est nobilis:
ἀντιόχου τ προσαγορευθέντος ἐπιφανοῦς,
ambiuit iason frater onie summū
ὑπενόθευσεν ἰάσων ὁ ἀδελφὸς ὀνίου τὴν ἀρ
sacerdotiū: promittēs regi
χιερωσύνην, ἐπαγγειλάμενος τῷ βασιλεῖ
ppt cōfectionē argēti talēta sexagita
δι' ἐντεύξεως ἀργυρίου τάλαντα ἑξήκοντα
supra trecēta: ꝛ reditus cuiusdā
πρὸς τοῖς τριακοσίοις, καὶ προσόδου τινὸς
alij talēta octoginta. ad āt hec
ἄλλης τάλαντα ὀγδοήκοντα. πρὸς δὲ τούτοις
pmittebat ꝛ alia cōstituturus
τοῖς ὑπισχνεῖτο καὶ ἕτερα διαγράφειν
q̄nquaginta ad cētū: si cōcederet
πεντήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατόν, ἐὰν ἐπιχ
dat p potestatē ei⁹ gymnasiū
ωρηθῇ διὰ τῆς ἐξουσίας αὐτοῦ, γυμνάσιον
ꝛ ephebiā sibi cōstituere ꝛ in
καὶ ἐφηβίαν αὐτῷ συστήσασθαι, καὶ τοὺς ἐν
hierosolymis āntiochēses scribere: cū an
ἱεροσολύμοις ἀντιοχεῖς ἀναγράψαι. ἐπινεύ
nuisset āt rex ꝛ pncipatū ob
σαντος δὲ τ βασιλέως καὶ τῆς ἀρχῆς κρα
tinuisset: statī ad grecū ritū
τήσας, εὐθέως ἐπὶ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτῆ
cōtribules trāstulit: ꝛ q̄ posita erāt
ρα τοὺς ὁμοφύλους μετῆγε, καὶ τὰ κείμενα
iudeis māsueta regia p ioan
τοῖς ἰουδαίοις φιλάνθρωπα βασιλικὰ διὰ ἰωάν
nē patre eupolemi: q̄ fecit
νου τοῦ πατρὸς εὐπολέμου, τοῦ ποιησαμέ
legationē pro amicitia ꝛ societa
νου τὴν πρεσβείαν ὑπὲρ φιλίας καὶ συμμα
te apud romanos: amouit. ꝛ
χίας πρὸς τοὺς ῥωμαίους, παρώσατο. καὶ
q̄dē legitimas soluēs politias,
τὰς μὲν νομίμους καταλύων πολιτείας,
praua instituta inouabat. sponte eñi
παρανόμους ἐθισμοὺς ἐκαίνιζεν. ἀσμένως γὰρ
sub ipam arcē gymnasiū edifica
ὑπ' αὐτὴν τὴν ἀκρόπολιν γυμνάσιον καθίδρυ
uit: ꝛ optimos ephebou sub
σε, καὶ τοὺς κρατίστους τῶν ἐφήβων ὑποτ
tuēs: sub velum duxit. erat āt sic acca
άσσων, ὑπὸ πέτασον ἦγεν. ἦν δὲ οὕτως ἀκ
sio q̄dā gētilitatis: ꝛ pfect⁹ alienigene
μή τις ἑλληνισμοῦ, καὶ πρόσβασις ἀλλοφυ
cōuersationis ppt impij ꝛ nō sūmi sa
λισμοῦ διὰ τὴν τ ἀσεβοῦς καὶ οὐκ ἀρχιε
cerdotis iasonis eminēs scel⁹:
ρέως ἰάσωνος ὑπερβάλλουσαν ἀναγνείαν,
ita vt nō vltra circa altaris mini
ὥστε μηκέτι περὶ τὰς τ θυσιαστηρίου λει
sterial pmpti essent sacerdotes. sed
τουργίας προθύμους εἶναι τοὺς ἱερεῖς. ἀλλὰ
ipsq; tēplū cōtēnentes ꝛ sacrifi
τ μὲν νεὼ καταφρονοῦντες καὶ τῶν θυσι
cia negligētes: festinabāt pticipes eē q̄ in
ῶν ἀμελοῦντες, ἔσπευδον μετέχειν τῆς ἐν
palestra iniuste exhibitiōis. post
παλαίστρᾳ παρανόμου χορηγίας, μετὰ τὴν
disci puocationē. ꝛ q̄dē patrios
τοῦ δίσκου πρόκλησιν. καὶ τὰς μὲν πατρώους
honores in nihilo ponētes: sed grecas
τιμὰς ἐν οὐδενὶ τιθέμενοι, τὰς δὲ ἑλλη
cas glias optimas arbitrātes
νικὰς δόξας καλλίστας ἡγούμενοι

gre τ gra habuit eos graue infor
ὧν καὶ χάριν ἔχεν αὐτοὺς χαλεπὴ περί-
tunū. τ qꝫ emulabant̄ mores τ qꝫ
στασις. καὶ ὧν ἐζήλουν τὰς ἀγωγὰς καὶ κα
uo volebāt similes eēe: hos ho-
θάπαν ἤθελον ἐξομοιοῦσθαι, τούτους πολε-
stes τ punitores habuerūt. ipse agere.n.cōtra
μίους καὶ τιμωρητὰς ἔχον. ἀσεβεῖν γὰρ εἰς
diuinas leges nō facile sed τ hec
τοὺς θείους νόμους οὐ ῥᾴδιον, ἀλλὰ καὶ ταῦ
sequēs tps declarabit. cū celebraret
τα ὁ ἀκόλουθος καιρὸς δηλώσει. ἀγομένου
āt quinquēnalis agon in tyro τ
δὲ πενταετηρικοῦ ἀγῶνος ἐν τύρῳ καὶ τοῦ
rex adesset: misit iason
βασιλέως παρόντος, ἀπέστειλεν ἰάσων ὁ
scelest⁹ sacros spectatores vt ab hierosolymis an
μιαρὸς θεωροὺς ὡς ἀπὸ ἱεροσολύμων ἀν
tiochēses portātes argēti drach-
τιοχεῖς παρακομίζοντας ἀργυρίου δραχ
mas trecētas in herculis sacri
μὰς τριακοσίας εἰς τὴν τοῦ ἡρακλέους θυσί
ficiū: quā τ postulauerūt qui asportauerāt ne
αν, ἃς καὶ ἠξίωσαν οἱ παρακομίσαντες μὴ
expēderent in sacrificio. ꝓpterea q poni
χρῆσθαι πρὸς θυσίαν. ἕνεκα δὲ τῶν παρα
tes in triremiū fabrica
κομιζόντων εἰς τὰς τῶν τριήρεων κατα-
tiones. misso āt in egyptū apol-
σκευάς. ἀποσταλέντος δὲ εἰς αἴγυπτον ἀπολ
lonio filio menesthei ꝓpt primatos
λωνίου τοῦ μενεσθέως διὰ τὰ πρωτοκλίσια
philometoris regis: suscipiēs
τοῦ φιλομήτορος βασιλέως, μεταλαβὼν
antioch⁹ alienū eū suaꝶ factū
ἀντίοχος ἀλλότριον αὐτὸν τῶν αὐτοῦ γεγο
esse rex: pprie securita-
νέναι πραγμάτων, τῆς καθ' αὐτὸν ἀσφαλεί
tis curā habuit. vnde in ioppen ve-
ας ἐφρόντιζεν. ὅθεν εἰς ἰόππην παραγενό-
niēs ꝓfect⁹ est in hierosolyma. magni
μενος κατήντησεν εἰς ἱεροσόλυμα. μεγα-
fice āt a iasone τ ciui-
λομερῶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἰάσωνος καὶ τῆς πό-
tate accept⁹ eū facib⁹ τ excla
λεως ἀποδεχθεὶς, μετὰ δαδουχίας καὶ βο
mationib⁹ suscept⁹ ē. postea sic in phenicē
ματιῶν εἰσεδέχθη. εἶθ' οὕτως εἰς τὴν φοινίκην
eū exercitu abijt. post āt trienniū tē-
κατεστρατοπέδευσεν. μετὰ δὲ τριετῆ χρό
pus misit iason menelaū pre
νον ἀπέστειλεν ἰάσων μενέλαον τὸν τοῦ προ
dicti simonis fratrē: portā-
σημαινομένου σίμωνος ἀδελφὸν, παρακο-
tē pecunias regi: τ de
μίζοντα τὰ χρήματα τῷ βασιλεῖ, καὶ περὶ
negocijs necessarijs cōmonitiones
πραγμάτων ἀναγκαίων ὑπομνηματισμοὺς
factur⁹. ille āt cōmēdat⁹ regi τ
τελέσοντα. ὁ δὲ συσταθεὶς τῷ βασιλεῖ καὶ
magnificās eū a facie potesta
δοξάσας αὐτὸν τῷ προσώπῳ τῆς ἐξουσί
tis: in semetips retorsit summū sacerdo
ας, εἰς ἑαυτὸν κατήντησε τὴν ἀρχιερωσύ
tiū superās iasonē talētis ar
νην. ὑπερβαλὼν τὸν ἰάσωνα ταλάντοις ἀρ
gēti trecētis. eū cepisset āt regia
γυρίου τριακοσίοις. λαβὼν δὲ τὰς βασιλικὰς
mādata venit: eiꝰ sūmo sacerdotio
ἐντολὰς παρεγένετο, τῆς μὲν ἀρχιερωσύνης
nihil dignū ferēs: furores āt crudelis tyrā-
οὐδὲν ἄξιον φέρων, θυμοὺς δὲ ὠμοῦ τυράν

Quarum gracia periculosa eos conten tio habebat: & eorum instituta emula bantur: ac per omnia his consimiles eē cupiebant: quos hostes & peremptores habuerant. In leges enim diuinas ipie agere impune non cedit: sed hoc tps se quēs declarabit. Cū aūt quinquenalis agō tyro celebraretur & rex psens esset misit iasō facinorosus ab hierosolymis viros peccatores portantes argenti di drachmas trecentas in sacrificium her culis: quas postulauerunt hi qui aspor tauerant: ne in sacrificiis erogarētur qa non oporteret: sed in alios sumpt⁹ eas deputari. Sed hec oblata sunt quidem ab eo qui miserat in sacrificium hercu lis: propter presentes autē date sunt in fabricā nauiū triremiū. Misso āt in egy ptū apollonio nesthei filio propter pri mates ptolemei philometoris regis: cū cognouisset antioch⁹ alienū se a nego ciis regni effectum propriis vtilitatib⁹ consules: profectus inde venit ioppen & inde hierosolymam. Et magnifice ab iasone & ciuitate susceptus cum facula rū luminibus & laudibus ingressus est: & inde in phenicem exercitum conuer tit. Et post trienniū tps misit iason me nelaum supradicti simonis fratrē por tantem pecunias regi: & de negociis necessariis respōsa perlaturum. At ille cōmēdatus regi cū magnificasset faciē potestatis eius: in semetipm retorsit sū mū sacerdotiū: supponens iasoni talen ta argenti trecenta. Acceptisqꝫ a rege mandatis venit nihil quidem habēs di gnū sacerdotio: animos vero crudelis tyrāni: & fere belue iras gerēs. Et iason quidē qui proprium fratrē captiuaue rat: ipse deceptus profugus in amani tem expulsus est regione. Menelaus āt principatū quidem obtinuit: de pecu niis vero regi pmissis nihil agebat: cu3 exactionem faceret sostratus qui arci erat prepositus. Nam ad hunc exactio vectigalium pertinebat: quā ab causam vtriqꝫ ad regem sunt euocati. Et mene laus amotus est a sacerdotio succedēs te lysimacho fratre suo: sostratus aute3 prelatus est cypriis. Et cum hec ageren tur contigit tharsenses & mallotas se ditionem mouere: eo q antiochi regis concubine dono essent dati. Festinan ter itaqꝫ rex venit sedare illos relicto suf fecto vno ex comitib⁹ suis andronico. Ratus autem menelaus accepisse se tē pus opportunum: aurea quedam va sa e templo furat⁹ donauit andronico: & alia vendiderat tyro & per vicinas ci uitates. Quod cum certissime co gnouisset onias arguebat eum ipse in loco tuto se continens antiochie secus daphnem. Vnde menelaus accedens ad andronicu3: rogabat vt onia3 inter ficeret. Qui cum venisset ad onias: & datis dextris cum iureiurando: quis esset ei suspectus suasisset de asilo pro cedere: statim eum peremit non veri tus iusticiam. Ob quam causam non solum iudei: sed etiam alie quoqꝫ natio nes indignabantur & moleste ferebant

νῳ τ fere barbare iper⁹ habēs. τ
νου καὶ θηρὸς βαρβάρου ὀργὰς ἔχων. καὶ ὁ
qdē iason q ppriū fratrē circū
μὲν ἰάσων ὁ τὸν ἴδιον ἀδελφὸν ὑπονοθεύ-
uenerat: circūuent⁹ ab alio pfugus in
σας, ὑπονοθευθεὶς ὑφ' ἑτέρου φυγὰς εἰς τὴν
ammanitē regionē expulsus est. at menela
ἀμμανῖτιν χώραν συνήλασο. ὁ δὲ μενέλα
us ipm qdē pncipatū obtinuit: sed de pmis
ος τῆς μὲν ἀρχῆς ἐκράτει, τῶν δὲ ἐπηγ
sis regi pecuniꝫ nihil
γελμένων τῷ βασιλεῖ χρημάτων οὐδὲν
bn dispōebat. faciēte āt exactionē
εὐτάκτει. ποιουμένου δὲ τὴν ἀπαίτησιν
sostrato arcis ꝓposito:
σωστράτου τοῦ τῆς ἀκροπόλεως ἐπάρχου,
ad hūc eni erat vectigaliū exactio:
πρὸς τοῦτον γὰρ ἦν ἡ τῶν διαφόρων πράξις,
obqꝫ causam ipi duo a rege vo-
δι' ἣν αἰτίαν οἱ δύο ὑπὸ τοῦ βασιλέως προ
cati sunt: τ qdē menela⁹ reli-
σεκλήθησαν, καὶ ὁ μὲν μενέλαος ἀπέλι-
quit sūmi sacerdotij successorē lysimachū
πε τῆς ἀρχιερωσύνης διάδοχον λυσίμαχον
suū fratrē: sostrat⁹ āt craterē
τὸν ἑαυτοῦ ἀδελφόν, σώστρατος δὲ κράτητα
eū q sup cyprios. eū talia āt cōstitue-
τὸν ἐπὶ τῶν κυπρίων. τοιούτων δὲ συνεστη-
rent: cōtigit tarsenses τ mallotas dis
κότων, συνέβη ταρσεῖς καὶ μαλλώτας στα
cordes eē: ppterea q antiochidi cōcubine re
σιάζειν, διὰ τὸ ἀντιοχίδι τῇ παλλακῇ τοῦ βα
gis in dono darent. festināter itaqꝫ rex
σιλέως ἐν δωρεᾷ δίδοσθαι. θᾶττον οὖν ὁ βα
venit sedare res: relin
σιλεὺς ἧκε καταστεῖλαι τὰ πράγματα, κατα
quēs succedētē adronicū eoꝝ q in di
λιπὼν τὸν διαδεχόμενον ἀνδρόνικον τῶν ἐν ἀξι
gnitate positi erāt. rat⁹ āt menela⁹
ώματι κειμένων. νομίσας δὲ ὁ μενέλαος
accepisse opportunitatē bonā: aurea vasa qdā
εἰληφέναι καιρὸν εὐφυῆ, χρυσώματά τινα
tēpli furat⁹ donauit
τῶν τοῦ ἱεροῦ νοσφισάμενος ἐχαρίσατο τῷ
andronico: τ alia vendiderat
ἀνδρονίκῳ, καὶ ἕτερα ἐτύγχανε πεπρακὼς
ingꝫ tyro τ ijs q̄ i circuitu ciuitatib⁹. τ eū ma
εἰς τε τύρον καὶ τὰς κύκλῳ πόλεις. καὶ σα
nifeste cognouisset onias: arguebat rece-
φῶς ἐπεγνωκὼς ὁ ὀνίας, ἀπήλεγχεν ἀπο
dens in tutū locū: in daphne
κεχωρηκὼς εἰς ἄσυλον τόπον, ἐπὶ δάφνης
q ad antiochiā posita ē. vnde mene
τῆς πρὸς ἀντιοχείᾳ κειμένης. ὅθεν ὁ μενέ
la⁹ accipiēs secorsū andronicū hortaba-
λαος λαβὼν ἰδίᾳ τὸν ἀνδρόνικον παρεκά
tur interficere oniam. ille āt ve-
λει χειρώσασθαι τὸν ὀνίαν. ὁ δὲ παρα
niēs ad oniam, τ psuasus eo
γενόμενος ἐπὶ τὸν ὀνίαν καὶ πεισθεὶς ἐπὶ
dolo τ accept⁹ eū iuramētis dās dextrā
δόλῳ καὶ δεξιασθεὶς μεθ' ὅρκων, δοὺς δεξιὰν
qui in suspitione positꝰ: psuasit de
καίπερ ἐν ὑποψίᾳ κείμενος, ἔπεισεν ἐκ τοῦ
asylo pcedere. quē τ statim eō
ἀσύλου προελθεῖν, ὃν καὶ παραχρῆμα κα
clusit nō verit⁹ iusticiā: obqꝫ
τέκλεισεν οὐκ αἰδεσθεὶς τὸ δίκαιον. δι' ἣν
causam nō solū iudei: multi āt τ
αἰτίαν οὐ μόνον ἰουδαῖοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν
aliaꝝ gētiū indignabant̄ τ moleste ferebāt
ἄλλων ἐθνῶν ἐδείναζον καὶ ἐδυσφόρουν

ob viri iniustā necē. at re-
ἐπὶ τῷ τοῦ ἀνδρὸς ἀδίκῳ φόνῳ. τοῦ δὲ βασι
ge regresso ex cilicie
λέως ἐπανελθόντος ἀπὸ τῶν κατὰ κιλικίαν
locis: occurrerūt ciuitatis iudei
τόπων, ἐνετύγχανον οἱ κατὰ πόλιν ἰουδαῖοι
simul scel⁹ abominātib⁹ τ grecis:
συμμισοπονηρούντων καὶ τῶν ἑλλήνων,
ppter q sine causa onias interfectus fue
ὑπὲρ τοῦ παρὰ λόγον τὸν ὀνίαν ἀπεκτονῆσ-
rat. ex animo igit antioch⁹ tristat⁹
θαι. ψυχικῶς οὖν ὁ ἀντίοχος ἐπιλυπηθεὶς
τ versus in miam: τ lachrymās ob
καὶ τραπεὶς ἐπὶ ἔλεον, καὶ δακρύσας διὰ
mortui sobrietatē τ mul-
τὴν τοῦ μετηλλαχότος σωφροσύνην καὶ πολ
tā modestiā: τ incēsus furore: sta-
λὴν εὐταξίαν, καὶ πυρωθεὶς τοῖς θυμοῖς, παρ
tim andronici purpurā aufe-
αχρῆμα τὴν τοῦ ἀνδρονίκου πορφύραν περι
rens τ vestes scindēs: cir-
ελόμενος καὶ τοὺς χιτῶνας περιρρήξας, πε
cūducens per totā ciuitatē in ipo
ριαγαγὼν καθ' ὅλην τὴν πόλιν ἐπ' αὐτὸν τὸν
loco vbi in oniā īpietatē cōmiserat: illic
τόπον οὗπερ τὸν ὀνίαν ἠσέβησεν, ἐκεῖ
homicidā vita priuauit. dño cō-
τὸν μιαιφόνον ἀπεκόσμησε τοῦ κυρίου τὴν ἀξί
dignā ei penā retribuēte. factis āt
αν αὐτῷ κόλασιν ἀποδόντος. γενομένων δὲ
multis sacrilegiis p ciuitatē
πολλῶν ἱεροσυλημάτων κατὰ τὴν πόλιν
a lysimacho: eū menelai
ὑπὸ τοῦ λυσιμάχου, μετὰ τῆς τοῦ μενελάου
consilio. τ diuulgata extra fama: cō-
γνώμης. καὶ διαδοθείσης ἔξω τῆς φήμης, ἐπι
gregata ē multitudo aduersus lysimachū.
συνήχθη τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸν λυσίμαχον.
vasis aureis iā multis exportatis.
χρυσωμάτων ἤδη πολλῶν διενηνεγμένων.
excitatis āt turbis τ ira
ἐπεγειρομένων δὲ τῶν ὄχλων καὶ ταῖς ὀρ-
repletis: armās lysi-
γαῖς διεμπιπλαμένων, καθοπλίσας ὁ λυσί
mach⁹ ad tres mille incepit vti manib⁹
μαχος πρὸς τρισχιλίους κατήρξατο χειρῶν
iniquis duce quodā aurano pro
ἀδίκων προηγησαμένου τινὸς αὐράνου προ
uecto etate: nihil āt min⁹ τ
βεβηκότος τὴν ἡλικίαν, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ τῇ
mēte. itelligētes āt τ conatū
ἀνοίᾳ. συνιδόντες δὲ καὶ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ
lysimachi: arripiētes alij qdē la-
λυσιμάχου, συναρπάσαντες οἱ μὲν πέ-
ra: alij vo fustes validos: qdā āt ex adia
τρους, οἱ δὲ ξύλων πάχη, τινὲς δὲ ἐκ τῆς πα
cente cinere app: chēdētes mixtim: pro
ρακειμένης σποδοῦ δρασσόμενοι φυρδὴν, ἐνε
iecerūt in lysimachū. obquā
τίνασσον εἰς τοὺς περὶ τὸν λυσίμαχον. δι' ἣν
causam multos qdē eoꝝ vulneratos
αἰτίαν πολλοὺς μὲν αὐτῶν τραυματίας
fecerūt: aliqs vo τ pstrauerūt: oēs
ἐποίησαν, τινὰς δὲ καὶ κατέβαλον, πάντας
vo in fugā cōpulerūt. ipm āt sacrile
δὲ εἰς φυγὴν συνήλασαν. αὐτὸν δὲ τὸν ἱερόσυ
gū ppe erariū interfecerūt.
λον παρὰ τὸ γαζοφυλάκιον ἐχειρώσαντο.
de āt his instabat iudiciū aduersus me
περὶ δὲ τούτων ἐνέστη κρίσις πρὸς τὸν με
nelaū. eū venissꝫ āt rex
νέλαον. καταντήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως

de nece tanti viri iniusta. Sed regressu3 regem de cilicie locis adierunt iudei apd antiochiam simul et greci: conquerēn tes de iniqua nece onie. Contristat⁹ ita est animo antiochus propter oniam: & flexus ad misericordiam lachrymas fu dit: recordatus defuncti sobrietatem & modestiam. Accensisqꝫ animis androni cum purpura exutum per totam ciuita tem iubet circūduci: & in eodem loco in quo in oniā impietatem cōmiserat sacrilegum vita priuari: domino illi con dignam retribuente penam. Multis autem sacrilegiis in tēplo a lysimacho cōmissis menelai cōsilio & diuulgata fa ma: cōgregata est multitudo aduersum lysimachum multo iam auro exporta to. Turbis autem insurgentibus & ani mis ira repletis: lysimachus armatis fe re tribus milibus iniquis manib⁹ vti ce pit: duce quodam tyranno etate pariter & dementia prouecto. Sed vt intellexe rūt conatum lysimachi: alii lapides: alii fustes validos arripuere: quidā vero ci nerem in lysimachum iecere. Et mul ti quidem vulnerati: quidam autem & prostrati: omnes vero in fugam cōuer si sunt. Ipsum etiam sacrilegum secus erarium interfecerunt. De his ergo ce pit iudicium aduersus menelaum agi tari. Et cum venisset rex tyrum: ad ipm negocium detulerunt missi tres viri a senioribus. Et cum superaretur mene laus: promisit ptolemeo multas pecu nias dare ad suadendum regi. Itaqꝫ pto lemeus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gracia regem adiit & dedu xit a sententia: & menelaum quidē vni uerse malicie reum criminib⁹ absoluit: miseros autem qui etiam si apud scy thas causam dixissent: innocentes iudi carentur: hos morte dānauit. Cito er go iniustam penam dederunt: qui pro ciuitate & populo & sacris vasis causam prosecuti sunt. Quamobre3 tyrii quo qꝫ indignati erga sepulturam eorum li beralissimi extiterunt. Menelaus autē propter eorum qui in potestate erant aua riciā permanebat in potestate: crescens in malicia ad insidias ciuium.

Capitulum quintum.

Eodem tempore antiochus secun dam profectionem parauit in egy ptum. Contigit autem per vniuer sam hierosolymorum ciuitatem videri dieb⁹ quadraginta per aera equites dis currentes auratas stolas habentes & ha stas: quasi cohortes armatas: & cursus equorum per ordines digestos & con gressiones fieri cominus & scutorum motus & galeatorum multitudinē gla diis districtis & telorum iactus & aureo rum armorum splendorem: omnisqꝫ generis loricarum. Quapropter om nes rogabant in bonum monstra con uerti. Sed cum

ad tyrū: ad ipm iudiciū retu-
εἰς τύρον, ἐπ' αὐτοῦ τὴν δικαιολογίαν ἐποι
lerūt missi tres viri
ήσαντο οἱ πεμφθέντες τρεῖς ἄνδρες
a senatu. iā vo superato
ὑπὸ τῆς γερουσίας. ἤδη δὲ λελειμμένος
menela⁹ pmisit pecunias mul
ὁ μενέλαος ἐπηγγείλατο χρήματα ἱκα-
tas ptolemeo dorimenis ad
νὰ τῷ πτολεμαίῳ τῷ δορυμένους πρὸς
suadendū regi. vnde accipi-
τὸ πεῖσαι τὸν βασιλέα. ὅθεν ἀπολα-
ens ptolemeus in quodā atrio tāqꝫ
βὼν ὁ πτολεμαῖος εἴς τι περίστυλον ὡς
refrigerantē se regē a sētīa mutauit. τ
ἀναψύξαντα τὸν βασιλέα, μετέθηκε. καὶ
ipm qdē vniuerse malicie reū mene-
τὸν μὲν τῆς ὅλης κακίας αἴτιον μενέ-
laū absoluit criminibus:
λαον ἀπέλυσε τῶν κατηγορημάτων, τοῖς
at miseros: qui τ si apud scy-
δὲ ταλαιπώροις, οἵτινες εἰ καὶ ἐπὶ σκυ
thas causā dixissēt: absoluti essent innocen-
θῶν ἔλεγον, ἀπελύθησαν ἂν ἀκατάγνω
tes: hos morte dānauit. cito
στοι, τούτοις θάνατον ἐπέκρινε. ταχέως
ergo iniustā penā passi sunt: pro
οὖν τὴν ἄδικον ζημίαν ὑπέσχον, ὑπὲρ
ciuitate τ populo τ sacris va-
πόλεως καὶ δήμων καὶ τῶν ἱερῶν σκευ
sis causaꝫ ꝓsecuti. obqꝫ causam τ
ῶν προηγορήσαντες. δι' ἣν αἰτίαν καὶ
tyrij rem abominati q ad
τύριοι μισοπονηρήσαντες τὰ πρὸς τὴν
sepulturā eoꝝ magnifice suppedi-
κηδείαν αὐτῶν μεγαλοπρεπῶς ἐχορήγη-
tauerūt. at menela⁹ ꝓpt pote-
σαν. ὁ δὲ μενέλαος διὰ τὰς τῶν κρα-
tium auaritiā: māsit in
τούντων πλεονεξίας, ἔμενεν ἐπὶ τῇ
pricipatu crescēs malitia magn⁹
ἀρχῇ ἐπιφυόμενος τῇ κακίᾳ, μέγας τῶν
ciuiū insidiator cōstitut⁹.
πολιτῶν ἐπίβουλος καθεστώς. Ca. 5.

Circa āt tps hoc secun-
Περὶ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον τὴν δευτέ-
dā ꝓfectionē antioch⁹ in egyptū ꝓfect⁹
ραν ἔφοδον ὁ ἀντίοχος εἰς αἴγυπτον ἐστείλα-
est. cōtigit āt p vniuersā ciuitatē fere in die
το. συνέβη δὲ καθ' ὅλην τὴν πόλιν σχεδὸν ἐφ'
bus quadraginta: videri in ae-
ἡμέρας τεσσαράκοντα, φαίνεσθαι διὰ τῶν ἀέ
re currētes eqtes auratas stolas
ρων τρέχοντας ἱππεῖς διαχρύσους στολὰς
habētes: τ hastis admodū cohortis ar-
ἔχοντας, καὶ λόγχας ὡς σπείρας ἐξωπλισμέ-
matos: τ gladios eductiones: τ cursus
νους, καὶ μαχαιρῶν σπασμούς, καὶ εἴλας
equor p ordinē digestos: τ cōgressiones
ἵππων διατεταγμένας, καὶ προσβολὰς
factas: τ incursiones vtrorūqꝫ: τ
γινομένας, καὶ καταδρομὰς ἑκατέρων, καὶ
scutor motus: τ spiculoꝝ multitudinē
ἀσπίδων κινήσεις, καὶ καμάκων πλῆθος,
τ telor iact⁹: τ aureor ornamētor
καὶ βελῶν βολάς, καὶ χρυσῶν κόσμων
splēdores: τ ois generis loricas.
ἐκλάμψεις, καὶ παντοίους θωρακισμούς.
quare oēs rogabāt in bonū osten-
διὸ πάντες ἠξίουν ἐπ' ἀγαθῷ τὴν ἐπι-
sum fieri. eū fact⁹ eēt āt
φάνειαν γενέσθαι. γενομένης δὲ

rumor falsus: tanq̄ cōmutasset antio
λαλιᾶς ψευδοῦς, ὡς μεταλλαχότος ἀντι
chus vitā: assūmēs iason nō
όχου τὸν βίον, παραλαβὼν ὁ ἰάσων οὐκ
pauciores mille: repēte in
ἐλάττους τῶν χιλίων, αἰφνιδίως ἐπὶ τὴν
ciuitatē fecit impetū: ipsis at ad
πόλιν συνετελέσατο ἐπίθεσιν. τῶν δὲ ἐπὶ
murū cōpulsis τ ad vltimū iā
τῷ τείχει συνελασθέντων καὶ τέλος ἤδη
apprehēsa ciuitate: menelaꝰ
καταλαμβανομένης τῆς πόλεως, ὁ μενέλαος
in arcē fugit. at iason
εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐφυγάδευσεν. ὁ δὲ ἰάσων
faciebat cedes ciuiū suorū
ἐποιεῖτο σφαγὰς τῶν πολιτῶν τῶν ἰδίων
inmisericordit: nō cogitās aduersus cognatos
ἀφειδῶς, οὐ συννοῶν τὴν εἰς τοὺς συγγενεῖς
psperitatē infortuniū esse maximū. ar
εὐημερίαν δυσημερίαν εἶναι τὴν μεγίστην. δο
bitrās at hostiū τ nō ciuiū trophea
κῶν δὲ πολεμίων καὶ οὐχ ὁμοεθνῶν τρόπαια
erigere. verū principatū nō obti=
καταβάλλεσθαι. τῆς μὲν ἀρχῆς οὐκ ἐκρά=
nuit. at finē insidiaꝝ pudorē
τησε. τὸ δὲ τέλος τῆς ἐπιβουλῆς αἰσχύνην
accipiēs: pfugꝰ iterū in ammanitē
λαβὼν, φυγὰς πάλιν εἰς τὴν ἀμμανῖτιν
abiit. demū igit malā reuersiōis cōse
ἀπῆλθε. πέρας οὖν κακῆς ἀναστροφῆς ἔτυ
cutꝰ ē inclusus apd aretā ara
χεν ἐγκλεισθεὶς πρὸς ἀρέταν τὸν τῶν ἀρά
bum tyrānū: ciuitate ex ciuitate fugiēs
βων τύραννον, πόλιν ἐκ πόλεως φεύγων
psecutiōe passus ab oībꝰ: odio habitꝰ vt
διωκόμενος ὑπὸ πάντων, στυγούμενος ὡς
legū trāsgressor: τ execrabilis
τῶν νόμων ἀποστάτης, καὶ βδελυσσόμενος
vt patrie τ ciuiū hostis: in
ὡς πατρίδος καὶ πολιτῶν δήμιος, εἰς
egyptū extrusus est. τ vt plurimos pa
αἴγυπτον ἐξεβράσθη. καὶ ὁ συχνοὺς τῆς πα
trie peregrinꝰ: peregre periit
τρίδος ἀποξενώσας, ἐπὶ ξένης ἀπώλετο
ad lacedemonios delatꝰ: q̄si ob
πρὸς λακεδαιμονίους ἀναχθεὶς, ὡς διὰ τὴν
cognatione assecuturꝰ ptectionē. τ q multitudinē
συγγένειαν τευξόμενος σκέπης. καὶ ὁ πλῆθος
insepultoꝝ abiecerat: illamētatꝰ fact' est: τ se
ἀτάφων ἐκρίψας, ἀπένθητος ἐγενήθη, καὶ κη
pultura nulla neq patrio sepul
δείας οὐδ᾿ ἡστινοσοῦν οὔτε πατρῴου τά
chro pticipauit. cū innotuissent at re
φου μετέσχεν. προσπεσόντων δὲ τῷ βασι
gi: pro his q facta erāt putauit rebella=
λεῖ περὶ τῶν γεγονότων διέλαβεν ἀποστα=
turā iudeā. vnde pfectꝰ ex egypto
τεῖν τὴν ἰουδαίαν. ὅθεν ἀναζεύξας ἐξ αἰγύπτου
efferatꝰ aīo: cepit qdē ciui=
τεθηριωμένος τῇ ψυχῇ, ἔλαβε τὴν μὲν πό
tatē armis: τ iussit militi
λιν δοριάλωτον, καὶ ἐκέλευσε τοῖς στρατιώ
bus iterficere crudeliter occurrentes:
ταις κόπτειν ἀφειδῶς τοὺς ἐμπίπτοντας,
τ in domos ascēdētes truci=
καὶ τοὺς εἰς τὰς οἰκίας ἀναβαίνοντας κατασ
dare. fiebāt at interitꝰ senioꝝ
φάζειν. ἐγίνοντο δὲ νέων καὶ πρεσβυτέρων
cedes: viroꝝ q τ mulieꝝ τ
ἀναιρέσεις, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν καὶ
natoꝝ exterminiū: virginūq τ puuloꝝ
τέκνων ἀφανισμός, παρθένων τε καὶ νηπίων

falsus rumor exisset: tanq̄ vita excessisset antiochus: assumptis iason non minus mille viris aggressus est ciuitatē repente. & ciuibus ad murum conuolantibus ad vltimum apprehensa ciuitate menelaus fugit in arcē. Iason vero nō parcebat in cede ciuibus suis: nec cogitabat prosperitatem aduersus cognatos malum esse maximum: arbitrās hostium & non ciuium se trophea capturum. Et principatum quidem non obtinuit: finem vero insidiarum suarū cōfusionē accepit & profugus iterū abiit in ammaniten. Ad vltimum in exitium sui conclusus ab areta arabum tyranno fugiens de ciuitate in ciuitatem: omnibus odiosus vt refuga legum: & execrabilis vt patrie & ciuiū hostis: in egyptū extrusus est: & qui multos de patria sua expulerat peregre periit lacedemonas profectꝰ quasi pro cognatione ibi refugium habiturus: et qui insepultos multos abiecerat: ipse & illamentatus & insepultus abiicitur: sepultura neq; peregrina vsus neq; patrio sepulchro participans. His itaq; gestis suspicatus est rex societatē deserturos iudeos: & ob hoc profectus ex egypto efferatis animis ciuitatem quidem armis cepit. iussit autem militibus interficere: nec parcere occursantibus: & per domos ascēdentes trucidare. Fiebant ergo cedes iuuenum ac seniorum: mulierum & natorum exterminia: virginūq; & paruulorum neces. Erant autem toto triduo octoginta milia interfecti quadraginta milia vincti: non minus autem venundati. Sed nec ista sufficiūt. Ausus est etiā intrare templum vniuersa terra sanctiꝰ menelao ductore qui legum & patrie fuit proditor. Et scelestis manibus sumēs sancta vasa que ab aliis regibꝰ & ciuitatibꝰ erāt posita ad ornatū loci & gloriā: cōtrectabat īdigne & cōtaminabat. Ita alienatꝰ mente antiochus nō considerabat q propter peccata habitantiū ciuitatem modicum deus fuerat iratus: propter quod & accidit circa locum despectio. Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse inuolutos: sicut heliodorꝰ qui missus est a seleuco rege ad expoliandum erarium: etiam hic statim adueniens flagellatus & repulsus vtiq; fuisset ab audacia. Verum non propter locum gentem: sed propter gentem locum deus elegit. Ideoq; & ipse locꝰ particeps factus est populi malorū: postea autem fiet socius bonorum: & qui derelictus in ira dei omnipotentis est: iterū in magni domini reconciliatione cum sūma gloria exaltabitur. Igitur antiochus mille & octingentis ablatis de tēplo talentis velociter antiochiā regressus est existimans se pre superbia terrā ad nauigandum: pelagus vero ad iter agendum deducturum propter mentis elationem.

trucidatōes. octo at decē milia in
σφαγαί. ὀκτὼ δὲ μυριάδες ἐν ταῖς πάσαις
diebꝰ tribꝰ interfecta sunt. quattuor
ἡμέραις τρισὶ κατεφθάρησαν. τέσσαρες
qdē in manuū captiuitate. nō minꝰ ac
μὲν ἐν χειρῶν νομαῖς, οὐχ ἧττον δὲ τῶν
iugulatis venditi sunt. nō contentꝰ at
ἐσφαγμένων ἐπράθησαν. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ
his ausus est in vniuerse
τούτοις κατετόλμησεν εἰς τὸ πάσης τῆς
terre sanctissimū tēplū intrare: du=
γῆς ἁγιώτατον ἱερὸν εἰσελθεῖν, ὁδη=
ctorē habēs menelaū: τ le=
γὸν ἔχων τὸν μενέλαον, τὸν καὶ τῶν νό
gū τ patrie proditorē fa=
μων καὶ τῆς πατρίδος προδότην γεγο=
ctū: τ scelestis manibꝰ sctā
νότα, καὶ ταῖς μιαραῖς χερσὶ τὰ ἱερὰ
vasa sumēs: τ q ab aliis re
σκεύη λαμβάνων, καὶ τὰ ὑπ᾿ ἄλλων βα
gibꝰ posita erāt ad augmētū τ glo
σιλέων ἀνατεθέντα πρὸς αὔξησιν καὶ δό
riā loci τ honorē: pro=
ξαν τοῦ τόπου καὶ τιμὴν, ταῖς βε
fanis manibꝰ cōtrectās. τ eleuatus
βήλοις χερσὶ συσσύρων. καὶ μετεωρί
est mēte antiochꝰ: nō vi=
ζετο τὴν διάνοιαν ὁ ἀντίοχος, οὐ συνο
dēs q ppt peccata ciui
ρῶν ὅτι διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν τὴν πό
tatē habitantiū iratꝰ fuit breui=
λιν οἰκούντων ἀπώργισται βραχέως ὁ δε
minꝰ. quiobrē fuit circa locū despe
σπότης. διὸ γέγονε περὶ τὸν τόπον παρ
ctio. si at nō cōtigisset inuolutos
όρασις. εἰ δὲ μὴ συνέβαινε προσενεχ
esse multis peccatis: sicut
θῆναι πολλοῖς ἁμαρτήμασι, καθάπερ
heliodorꝰ missus a seleuco
ὁ ἡλιόδωρος ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ σελεύκου
rege ad visitationē era=
τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ γαζο
rii: hic adueniēs statim
φυλακίου, οὗτος προαχθεὶς παραχρῆμα
flagellatꝰ repulsus fuisset ab audacia. verū nō
μαστιγωθεὶς ἀνετράπη τοῦ θράσους. ἀλλ᾿ οὐ
ppter locū gētē: sed ppt gētē
διὰ τὸν τόπον τὸ ἔθνος, ἀλλὰ διὰ τὸ ἔθνος τὸν
locū dñs elegit. ideoq τ ipse lo=
τόπον ὁ κύριος ἐξελέξατο. διόπερ καὶ αὐτὸς ὁ τό
cꝰ particeps factꝰ gētis malorū
πος συμμετασχὼν τῶν τοῦ ἔθνους δυσπετημά
q euenerūt: postea beneficioꝝ socꝰ fuit.
των γενομένων, ὕστερον εὐεργετημάτων ἐκοινώνη
τ q relictus fuit in omnipotē
σε. καὶ ὁ καταλειφθεὶς ἐν τῇ τοῦ παντοκράτο
tis ira: iteꝝ in magni do=
ρος ὀργῇ, πάλιν ἐν τῇ τοῦ μεγάλου δε
mini reconciliatione cū omni gla
σπότου καταλλαγῇ μετὰ πάσης δόξης
exaltatꝰ est. igit antiochꝰ octingēta
ἐπανωρθώθη. ὁ γοῦν ἀντίοχος ὀκτακόσια
supra mille auferēs ex
πρὸς τοῖς χιλίοις ἀπενεγκάμενος ἐκ τοῦ
tēplo talēta: velociter in antiochiā
ἱεροῦ τάλαντα, θᾶττον εἰς ἀντιόχειαν
petiit: existimās pre supbia
ἐχωρίσθη, οἰόμενος ἀπὸ τῆς ὑπερηφανίας
ipsam qdē terrā nauigabilē τ mare am
τὴν μὲν γῆν πλωτὴν καὶ τὸ πέλαγος πο
bulabile facere ppt elationē
ρευτὸν θέσθαι διὰ τὸν μετεωρισμὸν τῆς

cordis. reliquit at τ ppositos ad
καρδίας. κατέλιπε δὲ καὶ ἐπιστάτας τοῦ
affligēdū gētē. in qdē hierosolymis philip=
κακοῦν τὸ γένος, ἐν μὲν ἱεροσολύμοις φίλιππον
pum q dē gñe phrygē: at more bar=
τὸν μὲν γένος φρύγα, τὸν δὲ τρόπον βαρ
bariorē hītem q ipsū illū cōstituit. in at
βαρώτερον ἔχοντα τοῦ καταστήσαντος. ἐν δὲ
garizī andronicū. ad at hec menela
γαριζὶν ἀνδρόνικον. πρὸς δὲ τούτοις μενέλα=
um: q pessime aliorū supbiebat
ον, ὃς χείριστα τῶν ἄλλων ὑπερήρετο τοῖς
in ciues. inimicā at cōtra ciues
πολίταις, ἀπεχθῆ δὲ πρὸς τοὺς πολίτας
iudeos habēs mētionē. misit at
ἰουδαίους ἔχων διάθεσιν. ἔπεμψε δὲ τὸν
odiosū pncipē apolloniū cū exercitu.
μυσάρχην ἀπολλώνιον μετὰ στρατεύματος.
viginti mille at supra duo mille: preci=
δισμυρίους δὲ πρὸς τοῖς δισχιλίοις, προστά=
piēs q erāt i etate oēs interficere:
ξας τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πάντας κατασφάξαι, τὰς
at mulieres τ iuuenes vēdere. hic at
δὲ γυναῖκας καὶ νεωτέρους πωλεῖν. οὗτος δὲ
veniens in hierosolymā: τ pa
παραγενόμενος εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν εἰρη
cificū se simulās: detinuit vsq ad sancti di=
νικὸν ὑποκριθεὶς, ἐπέσχεν ἕως τῆς ἁγίας ἡμέ
em sabbati. τ accipiēs ocio=
ρας τοῦ σαββάτου. καὶ λαβὼν ἀργοῦν=
sos iudeos: his q erāt sub se vt arma
τας τοὺς ἰουδαίους, τοῖς ὑφ᾿ ἑαυτὸν ἐξοπλι
rent precepit: τ egressos om=
σίαν παρήγγειλε, καὶ τοὺς ἐξελθόντας πάν
nes ad spectandā trāsfodit. τ
τας ἐπὶ τὴν θεωρίαν συνεξεκέντησε. καὶ
in ciuitatē cū armis discur=
εἰς τὴν πόλιν σὺν τοῖς ὅπλοις εἰσδρα=
rēs: ingēte pēmisit multitudinē. iudas at
μὼν, ἱκανὰ κατέστρωσε πλήθη. ἰούδας δὲ
machabeꝰ decimꝰ factꝰ τ
ὁ μακκαβαῖος δέκατός που γενηθεὶς καὶ
recedēs in mōtibꝰ feraꝝ more
ἀναχωρήσας ἐν τοῖς ὄρεσι θηρίων τρόπον
viuebat cū his q erāt secū. τ fe=
διέζη σὺν τοῖς μετ᾿ αὐτοῦ, καὶ τὴν χορ
ni cibo vescētes: pseuerabāt vt
τώδη τροφὴν σιτούμενοι, διετέλουν πρὸς
nō participarēt coinquinatione.
τὸ μὴ μετασχεῖν τοῦ μολυσμοῦ. Ca. 6.

Post nō multū at tps mi=
Μετ᾿ οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐξαπέστει
sit rex senē atheniēsē: cōpelle=
λεν ὁ βασιλεὺς γέροντα ἀθηναῖον, ἀναγκά=
re iudeos vt trāsgrederent a
ζειν τοὺς ἰουδαίους μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν
paternis legibꝰ: τ dei legibꝰ nō
πατρίων νόμων, καὶ τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις μὴ
gubernarent: cōtaminare at τ q erat i hierosolymis
πολιτεύεσθαι, μολῦναι δὲ καὶ τὸν ἐν ἱεροσο
lymis tēplū: τ cognominare iouis olym=
λύμοις νεὼν, καὶ προσονομάσαι διὸς ὀλυμ=
pii: τ q in garizin: prout erāt
πίου, καὶ τὸν ἐν γαριζὶν, καθὼς ἐτύγχανον οἱ
locū habitātes: iouis hospitalis. difficilis at
τὸν τόπον οἰκοῦντες, διὸς ξενίου. χαλεπὴ δὲ
τ grauis erat turbis incursio
καὶ δυσχερὴς ἦν τοῖς ὄχλοις ἡ ἐπίστασις τῆς
nequitie. nā tēplū luxuria τ comes
κακίας. τὸ μὲν γὰρ ἱερὸν ἀσωτίας καὶ κώ=
sationibꝰ a gētibꝰ iplebat scortā
μων ὑπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπεπληροῦτο ῥαθυ=

Reliquit autem prepositos ad affligendam gentem: hierosolymis quidem philippum genere phrygem moribus crudeliorem eo ipso a quo constitutus est: in garizim autem andronicum & menelaum qui grauius q̄ ceteri īminebāt ciuibus. Cumq; appositus esset contra iudeos: misit odiosum principem apollonium cum exercitu viginti & duobus milibus: precipiens ei omnes perfecte etatis interficere: mulieres ac iuuenes vendere. Qui cum venisset hierosolymam: pacem simulans quieuit vsq; ad diem sanctū sabbati: & tunc feriatis iudeis arma capere suis precepit. Omnesq; simul qui ad spectaculū processerāt trucidauit: & ciuitatem cum armatis discurrens ingentem multitudinem peremit. Iudas autem machabeus qui decimus fuerat: secesserat in desertū locū: ibiq; inter feras vitam in montibus cū suis agebat: & feni cibo vescētes demorabantur: ne participes essent coinquinationis.

Capitulum Sextum.

SEd non post multum temporis misit rex senē quendam antiochenū qui compelleret iudeos vt se trasferrēt a patriis & dei legibus: cōtaminare etiā quod in hierosolymis erat templum & cognominare iouis olympii: & in garizim: prout erant hi qui locū inhabitabant iouis hospitalis. Pessima autem & vniuersis grauis erat malorū incursio. Nam tēplū luxuria & cōmessationibꝰ erat plenū: & scortantiū cum meretricibus: sacratisq; edibus mulieres se vltro ingerebāt: intro ferentes ea que non licebant. Altare etiā plenum erat illicitis que legibus prohibebantur. Neq; autē sabbata custodiebantur: neq; dies solēnes patrii seruabantur: nec simpliciter se quisq; iudeū confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia. & cum liberi sacra celebrarentur cogebātur: hedera coronati libero circuire. Decretum aūt exiit in proximas ciuitates gentilium suggerentibꝰ ptolemeis: vt parimodo & ipsi aduersus iudeos agerent vt sacrificarent: eos autem qui nollent transire ad instituta gentiliū interficerent. Erat ergo videre miseriam. Due enim mulieres delate sunt natos suos circūcidisse: quas ad vbera infantibus suspensis cū publice per ciuitatem circunduxissent: per muros precipitauerunt. Alii vero ad proximas coeuntes speluncas & latenter sabbati diē celebrantes: cum indicati essent philippo: flāmis succensi sunt: eo q verebantur propter religionem & obseruantiam: manu sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos qui hūc librum lecturi sunt ne abhorrescāt propter aduersos casus: sed reputēt ea que acciderunt non ad interitū sed ad correptionem esse generis nostri. Et enim multo tempore non sinere peccatoribus ex sentētia agere: sed statim vltiones adhibere: magni beneficii est indicium. Non enim sicut in

tibꝰ cū meretricibꝰ: τ in sacris
μούντων μεθ᾿ ἑταιρῶν, καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς
porticibꝰ cū mulieribꝰ sese miscētibꝰ: insuper
περιβόλοις γυναιξὶ πλησιαζόντων, ἔτι
etiā q nō decebat intro ferētibꝰ.
δὲ τὰ μὴ καθήκοντα ἔνδον φερόντων.
at altare phibitis
τὸ δὲ θυσιαστήριον τοῖς ἀποδιεσταλμένοις ἀπὸ
legibꝰ illicitis plenū erat. erat
τῶν νόμων ἀθεμίτοις ἐπεπλήρωτο. ἦν
at neq sabbati custodire: neq patrias
δ᾿ οὔτε σαββατίζειν, οὔτε πατρῴους
solēnitates suare: neq simplr iu
ἑορτὰς διαφυλάττειν, οὔτε ἁπλῶς ἰου
deū cōfiteri esse. ducebant at. cū
δαῖον ὁμολογεῖν εἶναι. ἤγοντο δὲ μετὰ
amara necessitate ad q singulos mēsibꝰ
πικρᾶς ἀνάγκης εἰς τὴν κατὰ μῆνα τοῦ
regis natale diē ad sacrifi=
βασιλέως γενέθλιον ἡμέραν ἐπὶ σπλαγχνι
ciū. cū esset at bacchanalioꝝ festū: coge=
σμόν. γινομένης δὲ διονυσίων ἑορτῆς, ἠναγ
bant hederas habētes pōpā agere li
κάζοντο κισσοὺς ἔχοντες πομπεύειν τῷ δι
bero. decretū at exiit in vici=
ονύσῳ. ψήφισμα δὲ ἐξέπεσεν εἰς τὰς ἀστυ
nas ciuitates grecas ptolomeo sug=
γείτονας πόλεις ἑλληνίδας πτολεμαίου ὑπο
gerēte eādē cōsuetudinē aduersus iu=
θεμένου τὴν αὐτὴν ἀγωγὴν κατὰ τῶν ἰου
deos agere τ sacrificare: eos at q nō
δαίων ἄγειν καὶ σπλαγχνίζειν, τοὺς δὲ μὴ
vellēt trāsire ad gre=
προαιρουμένους μεταβαίνειν ἐπὶ τὰ ἑλλη
cos ritꝰ iugulare. erat ergo videre pre=
νικὰ, κατασφάζειν. παρῆν οὖν ὁρᾶν τὴν ἐνε
sentē miseriā. due cū mulieres
στῶσαν ταλαιπωρίαν. δύο γὰρ γυναῖκες
delate sunt q circūciderāt filios. has
ἀνήχθησαν περιτετμηκυῖαι τὰ τέκνα. τού
τας at ex vberibꝰ suspēdentes na=
των δὲ ἐκ τῶν μαστῶν κρεμάσαντες τὰ βρέ
tos: τ publice circūducētes eas
φη, καὶ δημοσίᾳ περιαγαγόντες αὐτὰς τὴν
p ciuitatē a muro pcipitauerūt. alii
πόλιν, κατὰ τοῦ τείχους ἐκρήμνισαν. ἕτε
vo prime cōcurrētes ad spe
ροι δὲ πλησίον συνδραμόντες εἰς τὰ σπή
luncas: vt latēter celebrarēt sabbatū: in
λαια, λεληθότως ἄγειν τὴν ἑβδομάδα, μη
dicati philippo. succēsi sunt:
νυθέντες τῷ φιλίππῳ συνεφλογίσθησαν,
eo q verebātur auxiliari sibimet
διὰ τὸ εὐλαβῶς ἔχειν βοηθῆσαι ἑαυτοῖς
ppt gloriā colendissime diei.
κατὰ τὴν δόξαν τῆς σεμνοτάτης ἡμέρας.
hortor itaq legētes
παρακαλῶ οὖν τοὺς ἐντυγχάνοντας τῇδε
hūc librū: ne abhorrescāt ppt
τῇ βίβλῳ, μὴ συστέλλεσθαι διὰ τὰς
calamitates: reputēt at supplicia nō
συμφορὰς, λογίζεσθαι δὲ τὰς τιμωρίας μὴ
ad interitū: sed ad correptionē ge=
πρὸς ὄλεθρον, ἀλλὰ πρὸς παιδείαν τοῦ γέ
neris nři esse. τ cū nō multū tē=
νους ἡμῶν εἶναι. καὶ γὰρ τὸ μὴ πολὺν χρό
pus sinere peccātes: sed statim
νον ἐᾶσθαι τοὺς δυσσεβοῦντας, ἀλλ᾿ εὐθέως
vindicare suppliciis: magni benefi=
περιπίπτειν ἐπιτιμίοις, μεγάλης εὐεργεσί
cii iudiciū est. nō eni sicut τ in
ας σημεῖόν ἐστιν. οὐ γὰρ καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν

ἄλλων ἐθνῶν, ἀναμένει μακροθυμῶν ὁ δεσπότης μέχρι τοῦ καταντήσαντας αὐτοὺς πρὸς ἐκπλήρωσιν ἁμαρτιῶν κολάσαι, οὕτω καὶ ἐφ᾽ ἡμῶν ἔκρινεν εἶναι, ἵνα μὴ πρὸς τέλος ἀφικομένων ἡμῶν τῶν ἁμαρτιῶν, ὕστερον ἡμᾶς ἐκδικᾷ. διόπερ οὐδέποτε μὲν τὸν ἔλεον ἀφ᾽ ἡμῶν ἀφίστησι. παιδεύων δὲ μετὰ συμφορᾶς, οὐκ ἐγκαταλείπει τὸν ἑαυτοῦ λαόν. πλὴν ἕως ὑπομνήσεως ταῦθ᾽ ἡμῖν εἰρήσθω. δι᾽ ὀλίγων δ᾽ ἐλευστέον ἐπὶ τὴν διήγησιν. Ἐλεάζαρός τις τῶν πρωτευόντων γραμματέων ἀνὴρ ἤδη προβεβηκὼς τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν πρόσοψιν τοῦ προσώπου κάλλιστος, ἀναχανὼν ἠναγκάζετο φαγεῖν ὕειον κρέας. ὁ δὲ τὸν μετ᾽ εὐκλείας θάνατον μᾶλλον ἢ τὸν μετὰ μύσους βίον ἀναδεξάμενος, αὐθαιρέτως ἐπὶ τὸ τύμπανον προσῆγε. προπτύσας δὲ καθὸν ἔδει τρόπον προσέρχεσθαι τοὺς ὑπομένοντας ἀμύνεσθαι, ὧν οὐ θέμις γεύσασθαι διὰ τὴν πρὸς τὸ ζῆν φιλοστοργίαν. οἱ δὲ πρὸς τῷ παρανόμῳ σπλαγχνισμῷ τεταγμένοι, διὰ τὴν ἐκ τῶν παλαιῶν χρόνων πρὸς τὸν ἄνδρα γνῶσιν, ἀπολαβόντες αὐτὸν κατ᾽ ἰδίαν παρεκάλουν, ἐνέγκαντα κρέα οἷς καθῆκον αὐτῷ χρᾶσθαι δι᾽ αὐτοῦ παρασκευασθέντα, ὑποκριθῆναι δὲ ὡς ἐσθίοντα τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως προστεταγμένα, τῶν ἀπὸ τῆς θυσίας κρεῶν. ἵνα τοῦτο πράξας ἀπολυθῇ τοῦ θανάτου. καὶ διὰ τὴν ἀρχαίαν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν τύχῃ φιλανθρωπίας. ὁ δὲ λογισμὸν ἀστεῖον ἀναλαβὼν καὶ ἄξιον τῆς ἡλικίας καὶ τῆς τοῦ γήρως ὑπεροχῆς, καὶ τῆς ἐπικτήτου καὶ ἐπιφανοῦς πολιᾶς, καὶ τῆς ἐκ παιδὸς καλλίστης ἀναστροφῆς, μᾶλλον δὲ τῆς ἁγίας καὶ θεοκτίστου νομοθεσίας, ἀκολούθως ἀπεφήνατο, ταχέως λέγων προπέμπειν εἰς τὸν

aliis gentib^9^: expectat patiẽs ad plenitudinẽ peccatorũ punire: sic et in nobis iudicauit esse. vt nõ ad finẽ peruenientib^9^ nris peccatis: postea nos vlciscat. q̃ obrẽ nunq̃ quidẽ misericordiã a nobis amouet. corripiẽs aũt cũ calamitate: nõ derelinquit suũ pp̃lm. verũ ad cõmonitionẽ hec nobis dicta sint. per pauca aũt veniendũ est ad narrationẽ. eleazar quidã ex primorib^9^ scribis vir iã puect^9^ etate et aspectu faciei pulcherrim^9^: hiãs cõpellebat mãducare porcinã carnẽ. ille aũt cũ gloria mortẽ magis q̃ cũ odio vitã cõplectẽs: spõte ad supplitiũ pibat. expuẽs aũt sm quẽ oportebat modũ accedere sustinẽtes puniri: q̃ nõ licebat gustare ppt vite amorẽ. q̃ aũt ad sceleſtũ sacrificiũ pati erãt: ob eã q̃ a prisco tẽporib^9^ cũ hoie noticiã: tollẽtes eũ seorsũ hortabant afferentẽ carnes qb^9^ licitũ erat ei vti ab eo paratas: simulare aũt tãq̃ comedentẽ q̃ a rege iussa erãt: de iis q̃ ex sacrificio carnib^9^. vt hoc faciẽs liberaret a morte. et ob veterẽ erga eos amicitiã assequeret benignitatẽ. ille aũt cogitationẽ vrbanã recipiẽs et dignã etate et senectutis eminẽtia: et acq̃sita et illustri canitie: et a pueritia optima educatione: maxime aũt sancta et a deo cõdita legis latione: cõsequẽter respõdit: cito dicẽs vt se pmitteret ad

alíis nationibus dominus patienter expectat vt eas cuʒ iudicii dies aduenerit in plenitudine peccatorum puniat: ita & in nobis statuit: vt peccatis nostris in finem deuolutis: ita demum in nos vindicet: propter quod nunq̃ quidẽ a nobis misericordiam suam amouet: corripiens vero in aduersis populum suum non derelinquit. Sed hec nobis ad cõmonitionẽ legentiuʒ dicta sint paucis. Iam autẽ veniendũ est ad narrationẽ. Igitur eleazarus vnus de primoribus scribarũ vir etate prouectus & vultu decorus aperto ore hians compellebatur carnẽ porcinam manducare: at ille gloriosissimã mortem magis q̃ odibilem vitam cõplectens volũtarie preibat ad suppliciũ. Intuens autẽ quemadmodũ oporteret accedere patienter sustinens destinauit nõ admittere illicita propter vite amorẽ. Hi autẽ qui astabant iniq̃ miseratione cõmoti propter antiquaʒ viri amicitiaʒ: tollentes eum secreto rogabant afferri carnes quibus vesci ei licebat: vt simularetur manducasse sicut rex imperauerat de sacrificii carnibus: vt hoc facto a morte liberaretur: & propter veterem viri amicitiã hanc in eo faciebant humanitatẽ. At ille cogitare cepit etatis ac senectutis sue eminentiam dignã & ingenite nobilitatis caniciem: atq̃ a puero optime conuersationis actus: & secundũ sancte & a deo cõdite legis constituta: respõdit cito dicens premitti se velle in infernũ. Non enĩ etati nostre dignũ est inquit fingere: vt multi adolescẽtes arbitrantes eleazarũ nonaginta annorũ transisse ad vitã alienigenarũ: & ipi propter meã simulationẽ & propter modicũ corruptibilis vite tẽpus decipiantur: & per hoc maculã atq̃ execrationẽ mee senectuti cõquirã. Nam & si in presenti tẽpore suppliciis hoim eripiar: sed manũ oipotentis nec viuus nec defunctus effugiã. Quãobrẽ fortiter vita excedendo senectute qdẽ dignus apparebo: adolescentib^9^ autem exemplũ forte reliquã: si prõpto aio ac fortiter pro grauissimis ac sanctissimis legib^9^ honesta morte perfungar. His dictis cõfestim ad suppliciũ trahebatur. Hi autẽ qui eũ ducebant & pauloante fuerãt mitiores: in irã cõuersi sunt propter sermones ab eo dictos: quos illi p arrogantiã prolatos arbitrabãtur. Sed cũ plagis perimeretur: ingemuit & dixit. Dñe qui habes sanctã scientiã manifeste tu scis: quia cũ a morte possem liberari: duros corporis sustineo dolores: secundũ aiam vero ppter timorem tuũ libenter hec patior. Et iste qdẽ hoc modo vita decessit: nõ solũ iuuenibus: sed & vniuerse genti memoriam mortis sue ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

Capitulum septimum.

Contigit autem septeʒ fratres, vna cum matre apprehensos compelli a rege edere contra fas carnes porcinas: flagris & taureis cruciatos. Vnus autem ex illis qui erat primus sic ait.

ᾅδην. οὐ γὰρ τῆς ἡμετέρας ἡλικίας ἄξιόν ἐστιν ὑποκριθῆναι, ἵνα πολλοὶ τῶν νέων ὑπολαβόντες Ἐλεάζαρον τὸν ἐννενηκονταετῆ μεταβεβηκέναι εἰς ἀλλοφυλισμόν, καὶ αὐτοὶ διὰ τὴν ἐμὴν ὑπόκρισιν καὶ διὰ τὸ μικρὸν καὶ ἀκαριαῖον ζῆν, πλανηθῶσι δι᾽ ἐμέ, καὶ μύσος καὶ κηλῖδα τοῦ γήρως καταχτήσωμαι. εἰ γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐξελοῦμαι τὴν ἐξ ἀνθρώπων τιμωρίαν, ἀλλὰ τὰς τοῦ παντοκράτορος χεῖρας, οὔτε ζῶν οὔτε ἀποθανὼν ἐκφεύξομαι. διόπερ ἀνδρείως μὲν νῦν διαλλάξας τὸν βίον, τοῦ μὲν γήρως ἄξιος φανήσομαι, τοῖς δὲ νέοις ὑπόδειγμα γενναῖον καταλελοιπώς, εἰς τὸ προθύμως καὶ γενναίως ὑπὲρ τῶν σεμνῶν καὶ ἁγίων νόμων ἀπευθανατίζειν. τοσαῦτα δὲ εἰπὼν ἐπὶ τὸ τύμπανον εὐθέως ἦλθε. τῶν δ᾽ ἀγόντων πρὸς αὐτὸν τὴν μικρῷ πρότερον εὐμένειαν εἰς δυσμένειαν μεταβαλόντων, διὰ τὸ τοὺς προειρημένους λόγους, ὡς αὐτοὶ ὑπελάμβανον, ἀπόνοιαν εἶναι. μέλλων δὲ ταῖς πληγαῖς τελευτᾶν, ἀναστενάξας εἶπε. τῷ κυρίῳ τῷ τὴν ἁγίαν γνῶσιν ἔχοντι φανερόν ἐστιν, ὅτι δυνάμενος ἀπολυθῆναι τοῦ θανάτου, σκληρὰς ὑποφέρω κατὰ σῶμα ἀλγηδόνας μαστιγούμενος, κατὰ ψυχὴν δὲ ἡδέως διὰ τὸν αὐτοῦ φόβον ταῦτα πάσχω. καὶ οὗτος οὖν τοῦτον τὸν τρόπον μετήλλαξεν, οὐ μόνον τοῖς νέοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς πλείστοις τοῦ ἔθνους τὸν ἑαυτοῦ θάνατον ὑπόδειγμα γενναιότητος καὶ μνημόσυνον ἀρετῆς καταλιπών. Ca. 7.

Συνέβη δὲ καὶ ἑπτὰ ἀδελφοὺς μετὰ τῆς μητρὸς συλληφθέντας ἀναγκάζεσθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἀπὸ τῶν ἀθεμίτων ὑείων κρεῶν ἐφάπτεσθαι, μάστιξι καὶ νευραῖς αἰκιζομένους. εἷς δὲ αὐτῶν γενόμενος προήγορος, οὕτως ἔφη.

infernũ. nõ enĩ nrã etate dignũ est fingere: vt multi adolescẽtũ arbitrãtes eleazar nonagenariũ transisse in alienigenar legẽ: et ipi ppt meã simulatiõnẽ et ob modicũ et momẽtaneũ viuere: decipiant ppt me: et execratiõnẽ et maculã senectutis cõquirã. si enĩ et ad presens eripiar hoim supplicio: sed manũ oipotentis neq̃ viu^9^ neq̃ defunct^9^ effugiã. q̃ obrẽ viriliter quidẽ nũc cõmutãs vitã: certe senectute dign^9^ apparebo: at adolescentib^9^ exẽplũ gñosuʒ reliquero: ad propte et generose pro grauib^9^ et sanctis legib^9^ moriẽdũ. tãta aũt dicẽs ad suppliciũ cõfestim venit. at ductorib^9^ erga eũ paulo ante beniuolẽtiã in inimicitiã cõuertẽtib^9^: ob predicta verba: vt ipi existimabãt arrogãtiã esse. futur^9^ aũt plagis mori: gemẽs dixit. dño sanctã sciam habẽti manifestũ est: q̃ cũ possim liberari a morte: duros sustineo in corpore dolores flagellat^9^: sm aiam aũt dulciter ppt ei^9^ timorẽ hec patior. et hic igit hoc modo migrauit: nõ solũ iuuenib^9^: sed et plurimis gẽtis suã mortẽ exẽplũ gñositatis et memoriã virtutis relinquẽs.

Contigit aũt et septẽ fratres cũ matre cõprehẽsos cogi a rege: ex illicitis porcinis carnib^9^ tãgere: flagris et taureis cruciatos. vn^9^ aũt ipor fact^9^ pm^9^ cõcionator: sic ait.

τί μέλλεις ἐρωτᾶν καὶ μανθάνειν ἡμῶν; ἕτοιμοι γὰρ ἀποθνήσκειν ἐσμέν, ἢ παραβαίνειν τοὺς πατρικοὺς νόμους. ἔκθυμος δὲ γενόμενος ὁ βασιλεύς, προσέταξε τήγανα καὶ λέβητας ἐκπυροῦν. τῶν δὲ παραχρῆμα ἐκπυρωθέντων, τὸν γενόμενον αὐτῶν προήγορον, προσέταξε γλωσσοτομεῖν, καὶ περισκυθίσαντας ἀκρωτηριάζειν, τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς μητρὸς συνορώντων. ἄχρηστον δὲ αὐτὸν τοῖς ὅλοις γενόμενον, ἐκέλευσε τῇ πυρᾷ προσάγειν ἔμπνουν καὶ τηγανίζειν. τῆς δὲ ἀτμίδος ἐφ᾽ ἱκανὸν διαδιδούσης τοῦ τηγάνου, ἀλλήλους παρεκάλουν σὺν τῇ μητρὶ γενναίως τελευτᾶν, λέγοντες οὕτως. ὁ κύριος ὁ θεὸς ἐφορᾷ καὶ ταῖς ἀληθείαις ἐφ᾽ ἡμῖν παρακαλεῖται, καθάπερ διὰ τῆς κατὰ πρόσωπον ἀντιμαρτυρούσης ᾠδῆς διεσάφησε Μωυσῆς λέγων, καὶ ἐπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ παρακληθήσεται. μεταλλάξαντος δὲ τοῦ πρώτου τὸν τρόπον τοῦτον, τὸν δεύτερον ἦγον ἐπὶ τὸν ἐμπαιγμόν. καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς δέρμα σὺν ταῖς θριξὶ περισύραντες ἐπηρώτων, εἰ φάγεσαι πρὸ τοῦ τιμωρηθῆναι τὸ σῶμα κατὰ μέλος. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς τῇ πατρίῳ φωνῇ, προσεῖπεν οὐχί. διόπερ καὶ οὗτος τὴν ἑξῆς ἔλαβε βάσανον, ὡς ὁ πρῶτος. ἐν ἐσχάτῃ δὲ πνοῇ γενόμενος εἶπε. σὺ μέν, ἀλάστωρ, ἐκ τοῦ παρόντος ἡμᾶς ζῆν ἀπολύεις. ὁ δὲ τοῦ κόσμου βασιλεὺς ἀποθανόντας ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ νόμων, εἰς αἰώνιον ἀναβίωσιν ζωῆς ἡμᾶς ἀναστήσει. μετὰ δὲ τοῦτον ὁ τρίτος ἐνεπαίζετο, καὶ τὴν γλῶσσαν αἰτηθεὶς ταχέως προέβαλε, καὶ τὰς χεῖρας εὐθαρσῶς προέτεινε, καὶ γενναίως εἶπεν. ἐξ οὐρανοῦ ταῦτα κέκτημαι, καὶ διὰ τοὺς αὐτοῦ νόμους ὑπερορῶ ταῦτα. καὶ παρ᾽ αὐτοῦ ταῦτα πάλιν ἐλπίζω

qd futur^9^ es interrogare et discere a nobis? parati enĩ mori sum^9^: potiq̃ transgredi patrias leges. irat^9^ aũt factus rex: iussit sartagines et ollas eneas succendere. illis aũt cõfestim succensis: illũ q̃ fuerat pm^9^ locutor: iussit linguã amputare: et excoriantes extremas ptes abscindere: reliq̃s fratrib^9^ et matre inspicientib^9^. inutilẽ aũt eũ in oib^9^ factũ: iussit pyre admouere: spirãtẽ et sartagine torrere. vapore aũt multũ sartaginis: ad inuicẽ se hortabant cũ matre generose mori: dicẽtes sic. dñs deus aspicit et veritatib^9^ in nobis cõsolatur. quẽadmodũ p in facie ptestãs canticũ declarauit moyses dicẽs: et in seruis suis cõsolabitur. mortuo aũt pmo admodũ hũc: secũdũ deducebãt ad ludendũ. et capitis pelle cũ capillis abstrahẽtes interrogabãt: si mãducabis ãte q̃ puniatur corp^9^ p mẽbra. ille aũt respõdens patria voce: dixit nõ. quã obrẽ et hic sequẽs accepit tormẽtũ: vt prim^9^. in vltimo aũt spũ existẽs dixit. tu qdẽ scelestẽ: ex presenti nos vita abiicis. at mũdi rex defunctos nos pro suis legib^9^: in eternã resurrectionẽ vite nos suscitabit. post aũt hũc terti^9^ illudebat: et linguã postulat^9^ cito protulit: et man^9^ audacter extẽdit: et generose dixit. a celo hec posse di: et ppt ei^9^ leges despicio hec. et ab eo hec iterũ spero

Quid queris & qd vis discere a nobis? Parati sumus mori magis q̃ patrias dei leges preuaricari. Iratus itaq̃ rex iussit sartagines & ollas eneas succendi: quibus statim succensis: iussit ei qui prior fuerat locutus amputari linguam & cute capitis abstracta summas quoq̃ man^9^ & pedes ei precidi: ceteris eius fratrib^9^ & matre inspicientibus. Et cum iaʒ per omnia inutilis factus esset iussit ignem admoueri: & adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur: ceteri vna cum matre inuicẽ se hortabantur mori fortiter dicentes. Dominus deus aspiciet veritatem & consolabitur in nobis: quẽadmodum in protestatione cantici declarauit moyses. Et in seruis suis consolabitur. Mortuo ita q̃ illo primo hoc modo: sequentem deducebant ad illudendum: & cute capitis eius cũ capillis abstracta: interrogabãt si manducaret prius q̃ toto corpore p membra singula puniretur. At ille respondens patria voce dixit. Non faciaʒ. Propter quod & iste sequenti loco primi tormenta suscepit: & in vltimo spiritu constitutus sic ait. Tu quidem scelestissime in presenti vita nos perdis: sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus eterne vite resurrectiõe suscitabit. Post hunc tertius illuditur: & linguam postulatus cito protulit & manus cõstãter extendit: & cum fiducia ait. E celo ista possideo: sed propter dei leges nũc hec ipsa despicio: quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Ita vt rex & qui cum ipso erant mirarentur adolescentis animũ: q̃ tanq̃ nihil duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto: quartum vexabant similiter torquentes. Et cum iam esset ad mortem sic ait. Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a deo: iterum ab ipso resuscitandos. Tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Et cuʒ admouissent quintum vexabãt eum. At ille respiciens in eum dixit. Potestatem inter homines habens: cuʒ sis corruptibilis facis quodvis. Noli autẽ putare genus nostrum a deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine & videbis magnam potestatem ipsius qualiter te & semen tuũ torquebit. Post hũc ducebãt sextum: et is mori incipiẽs sic ait. Noli frustra errare. Nos enim propter nos metipsos hoc patimur peccãtes in deũ nostruʒ & digna ãmiratione facta sunt in nobis. Tu autem ne existimes tibi ĩpune futurũ quod cõtra deũ pugnare tentaueris. Supra moduʒ aũt mater mirabilis & bonorum memoria digna q̃ pereuntes septẽ filios sub vni^9^ diei tẽpore cõspiciẽs: bono aĩo ferebat propter spẽ quã in deo habebat: singulos illorũ hortabatur voce patria fortiter repleta sapiẽa: & feminee cogitatiõi masculinũ animũ inserẽs dixit ad eos. Nescio qualiter in vtero meo apparuistis. Neq̃ enim ego spũm & aiam donaui vobis & vitã: & singulorũ mẽbra nõ ego ipa cõpegi. Sed enim mundi creator qui formauit hominis natiuitatem

κομίσασθαι. ὥστε αὐτὸν τὸν βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ἐκπλήσσεσθαι τὴν τοῦ νεανίσκου ψυχήν, ὡς ἐν οὐδενὶ τὰς ἀλγηδόνας ἐτίθετο. καὶ τούτου δὲ μεταλλάξαντος, τὸν τέταρτον ὡσαύτως ἐβασάνιζον αἰκιζόμενοι. καὶ γενόμενος πρὸς τὸ τελευτᾶν οὕτως ἔφη. αἱρετὸν μεταλλάσσοντας ὑπ᾽ ἀνθρώπων, τὰς ὑπὸ τοῦ θεοῦ προσδοκᾶν ἐλπίδας, πάλιν ἀναστήσεσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ. σοὶ μὲν γὰρ ἀνάστασις εἰς ζωὴν οὐκ ἔσται. ἐχομένως δὲ τὸν πέμπτον προσάγοντες ᾐκίζοντο. ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἰδὼν εἶπεν, ἐξουσίαν ἐν ἀνθρώποις ἔχων φθαρτὸς ὤν, ὃ θέλεις ποιεῖς. μὴ δόκει δὲ τὸ γένος ἡμῶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ καταλελεῖφθαι. σὺ δὲ καρτέρει, καὶ θεώρει τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ κράτος, ὡς σὲ καὶ τὸ σπέρμα σου βασανιεῖ. μετὰ δὲ τοῦτον ἦγον τὸν ἕκτον. καὶ μέλλων ἀποθνήσκειν ἔφη. μὴ πλανῶ μάτην. ἡμεῖς γὰρ δι᾽ ἑαυτοὺς ταῦτα πάσχομεν, ἁμαρτόντες εἰς τὸν ἑαυτῶν θεόν. ἄξια γὰρ θαυμασμοῦ γέγονε. σὺ δὲ μὴ νομίσῃς ἀθῷος ἔσεσθαι, θεομαχεῖν ἐπιχειρήσας. ὑπεραγόντως δὲ ἡ μήτηρ θαυμαστὴ καὶ μνήμης ἀγαθῆς ἀξία, ἥτις ἀπολλυμένους υἱοὺς ἑπτὰ συνορῶσα μιᾶς ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας, εὐψύχως ἔφερε διὰ τὰς ἐπὶ κυρίῳ ἐλπίδας. ἕκαστον δὲ αὐτῶν παρεκάλει τῇ πατρίῳ φωνῇ γενναίῳ πεπληρωμένη φρονήματι, καὶ τὸν θῆλυν λογισμὸν ἄρσενι θυμῷ διεγείρασα, λέγουσα πρὸς αὐτούς. οὐκ οἶδ᾽ ὅπως εἰς τὴν ἐμὴν ἐφάνητε κοιλίαν, οὐδὲ ἐγὼ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ζωὴν ὑμῖν ἐχαρισάμην, καὶ τὴν ἑκάστου στοιχείωσιν οὐκ ἐγὼ διερρύθμισα. τοιγαροῦν ὁ τοῦ κόσμου κτίστης ὁ πλάσας ἀνθρώπου γένεσιν

receptur^9^. ita vt ipe rex et q̃ cũ eo mirarent adolescẽtis aiam: q̃ in nihilo dolores ponebat. et hoc aũt defuncto: quartũ eodẽ mõ vexabãt torquẽtes. et cũ esset ad mortẽ sic ait. eligibile ẽ cõmutantẽ ab hoib^9^: q̃ sũt a deo expectare spes: iterũ resuscitãdos eẽ ab eo. tibi nanq̃ resurrectio ad vitã nõ erit. cõsequẽter aũt quintũ admouẽtes vexabãt. ille aũt ad eũ aspiciẽs dixit: potestatẽ in hoib^9^ habẽs corruptibilis cũ sis: qđ vis facis. nõ putes aũt gen^9^ nrm a deo derelictũ esse. tu aũt sustine: et vide magnã ei^9^ potestatẽ: q̃mõ te et semẽ tuũ torquebit. post hũc aũt ducebãt sextũ. et futur^9^ mori dixit. nõ erres frustra. nos enĩ ppt nos ipos hec patimur: peccãtes in deũ nrm. digna enĩ admiratione facta sũt. tu aũt ne existimes ipunitũ fore: cõtra deũ pugnare conat^9^. supra modũ aũt mater mirabilis et memoria bona digna: q̃ pereũtes filios septẽ cõspiciẽs vni^9^ sub tẽpore diei: bono aio ferebat ppt in dño spes. quẽlibet aũt eor hortabat patria voce generosa repleta prudẽtia: et femineã cogitationẽ masculino aio excitãs: dicẽs ad eos. nõ scio q̃mõ in meo apparuistis vtero: neq̃ ego spũm et vitã vobis donaui: et cuiusq̃ cõglutinationẽ nõ ego cõpegi. igit mũdi cõditor: q̃ formauit hoĩs natiuitatẽ

quicq; omnium inuenit originem & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet & vitam: sicut nunc vosmet ipsos despicitis propter leges eius. Antiochus autem contemni se arbitratus simul & exprobrantis voce despecta: cũ adhuc adolescentior superesset: non solum verbis hortabatur: sed & cum iuramento affirmabat: diuitem se & beatum facturum & translatum a patriis legibus amicum habiturum: & res necessarias ei prebiturum. Sed ad hec cum adolescens nequaquam inclinaretur: vocauit rex matrem & suadebat ei vt adolescenti fieret in salutem. Cum autem multis eam verbis esset hortatus promisit suasuram se filio suo. Itaque inclinata ad illum irridens crudelem tyrannum: ait patria voce. Fili mi miserere mei que te in vtero nouem mensibus portaui & lac triennio dedi & alui: & in etatem istam perduxi. Peto nate vt aspicias ad celum & terram & ad omnia que in eis sunt: & intelligas quia ex nihilo fecit illa deus & hominum genus: ita fiet vt non timeas carnificem istum: sed dignus fratribus tuis effectus particeps suscipe mortem: vt in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cum hec illa adhuc diceret: ait adolescens. Quem sustinetis? Non obedio precepto regis: sed precepto legis que data est nobis per moysem. Tu vero qui inuentor omnis malicie factus es in hebreos: non effugies manum dei. Nos enim pro peccatis nostris hec patimur. Et si nobis propter increpationem & correptionem dominus deus noster modicum iratus est: sed iterum reconciliabitur seruis suis. Tu autem o scelestissime & omnium hominum flagitiosissime noli frustra extolli vanis spebus in seruos eius inflammatus. Nondum enim omnipotentis dei & omnia inspicientis iudicium effugisti. Nam fratres mei modico nunc dolore sustentato sub testamento eterne vite effecti sunt: tu vero iudicio dei iustas superbie tue penas exolues. Ego autem sicut & fratres mei animam & corpus meum trado pro patriis legibus inuocans deum maturius genti nostre propitium fieri: teque cum tormentis & verberibus confiteri quod ipse est deus solus. In me vero & in fratribus meis desinet omnipotentis ira que super omne genus nostrum iuste superducta est. Tunc rex accensus ira: in hunc super omnes crudelius deseuit: indigne ferens se derisum. Et hic itaque mundus obiit per omnia in domino confidens. Nouissime autem post filios & mater consumpta est. Igitur de sacrificiis & de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

Capitulum octauum.

Iudas vero machabeus: & qui cum illo erant introibant latenter in castella: et conuocantes cognatos & amicos: & eos qui permanserant in iudaismo assumentes: eduxerunt ad se

sex milia viros. Et inuocabant dominum vt respiceret in populum qui ab omnibus calcabatur: & misereretur templo quod contaminabatur ab impiis. Misereretur etiam exterminio ciuitatis que esset illico complananda: & vocem sanguinis ad se clamantis audiret: memoraretur quoque iniquissimas mortes paruulorum innocentium: & blasphemias nomini suo illatas: & indignaretur super his. At machabeus congregata multitudine intolerabilis gentibus efficiebatur. Ira enim domini in misericordiam conuersa est. Et superueniens castellis & ciuitatibus improuisus succendebat eas: & opportuna loca occupans non paucas hostium strages dabat. Maxime autem noctibus ad huiuscemodi excursus ferebatur: & fama virtutis eius vbique diffundebatur. Videns autem philippus paulatim virum ad profectum venire: ac frequentius res ei cedere prospere: ad ptolemeum ducem celesyrie & phenicis scripsit: vt auxilium ferret regis negociis. At ille velociter misit Nicanorem patrocli de primoribus amicum datis ei de permixtis gentibus armatis non minus viginti milibus: vt vniuersum iudeorum genus deleret adiuncto ei & gorgia viro militari: & in bellicis rebus experientissimo. Constituit autem nicanor regi vt tributum quod romanis erat dandum duo milia talentorum de captiuitate iudeorum suppleret. Statimque ad maritimas ciuitates misit conuocans ad coemptionem iudaicorum mancipiorum: promittens se nonaginta mancipia talento distracturum: non respiciens ad vindictam que eum ab omnipotente esset consecutura. Iudas autem vbi comperit: indicauit his qui secum erant iudeis nicanoris aduentum. Ex quibus quidam formidantes & non credentes dei iusticie in fugam vertebantur: alii vero si qui de his supererant vendebant: simulque dominum deprecabantur vt eriperet eos de impio nicanore qui eos priusquam cominus veniret vendiderat. Et si non propter eos propter testamentum tamen quod erat ad patres eorum: & propter inuocationem sancti et magnifici nominis eius super ipsos. Conuocatis autem machabeus septem milibus qui cum ipso erant: rogabat ne hostibus reconciliarentur: neque metuerent inique venientium aduersum se hostium multitudinem: sed fortiter contenderent ante oculos habentes contumeliam que loco sancto ab his iniuste esset illata: itemque ludibrio habite ciuitatis iniuriam: adhuc etiam veterum instituta conuulsa. Nam illi quidem armis confidunt ait simul & audacia: nos autem in omnipotente domino qui potest & venientes aduersum nos: & vniuersum mundum vno nutu delere confidimus. Ammonuit autem eos & de auxiliis dei que facta fuerant erga parentes: & quod sub senacherib centum octo gintaquinque

4. Re. 19. g. 15. c. Infra.

χιλιάδων ὡς ἀπώλοντο· καὶ τὴν ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ τὴν πρὸς τοὺς Γαλάτας παράταξιν γενομένην, ὡς οἱ πάντες ἐπὶ τὴν χρείαν ἦλθον ὀκτακισχίλιοι σὺν Μακεδόσι τετρακισχιλίοις· τῶν Μακεδόνων ἀπορουμένων, οἱ ὀκτακισχίλιοι τὰς δώδεκα μυριάδας ἀπώλεσαν διὰ τὴν γενομένην αὐτοῖς ἀπ' οὐρανοῦ βοήθειαν, καὶ ὠφέλειαν πολλὴν ἔλαβον. ἐφ' οἷς εὐθαρσεῖς αὐτοὺς παραστήσας καὶ ἑτοίμους ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῆς πατρίδος ἀποθνῄσκειν, τετραμερὲς τὸ στράτευμα ἐποίησε, τάξας καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ προηγουμένους ἑκατέρας τάξεως, Σίμωνα καὶ Ἰώσηπον καὶ Ἰωνάθαν, ὑποτάξας ἑκάστῳ χιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις· ἔτι δὲ καὶ Ἐλεάζαρον παραναγνοὺς τὴν ἱερὰν βίβλον, καὶ δοὺς σύνθημα θεοῦ βοηθείας, τῆς πρώτης σπείρας αὐτὸς προηγούμενος συνέβαλε τῷ Νικάνορι. γενομένου δὲ αὐτοῖς τοῦ παντοκράτορος συμμάχου, κατέσφαξαν τῶν πολεμίων ὑπὲρ τοὺς ἐννακισχιλίους, τραυματίας δὲ καὶ τοῖς μέλεσιν ἀναπήρους τὸ πλεῖον μέρος τῆς τοῦ Νικάνορος στρατιᾶς ἐποίησαν, πάντας δὲ φυγεῖν ἠνάγκασαν. τὰ δὲ χρήματα τῶν παραγεγονότων ἐπὶ τὸν ἀγορασμὸν αὐτῶν ἔλαβον. συνδιώξαντες δὲ αὐτοὺς ἐφ' ἱκανὸν, ἀνέλυσαν ὑπὸ τῆς ὥρας συγκλειόμενοι. ἦν γὰρ ἡ πρὸ τοῦ σαββάτου, δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐμακροτόνησαν κατατρέχοντες αὐτούς. ὁπλολογήσαντες δὲ αὐτοὺς καὶ τὰ σκῦλα ἐκδύσαντες τῶν πολεμίων, περὶ τὸ σάββατον ἐγίνοντο, περισσῶς εὐλογοῦντες καὶ ἐξομολογούμενοι τῷ κυρίῳ τῷ διασώσαντι εἰς τὴν ἡμέραν ταύτην, ἀρχὴν ἐλέους τάξαντος αὐτοῖς. μετὰ δὲ τὸ σάββατον τοῖς ᾐκισμένοις καὶ ταῖς χήραις καὶ ὀρφανοῖς μερίσαντες ἀπὸ τῶν σκύλων, τὰ λοιπὰ αὐτοὶ καὶ τὰ παιδία ἐμερίσαντο. ταῦτα δὲ διαπραξάμενοι καὶ κοινὴν ἱκετείαν ποιησάμενοι, τὸν ἐλεήμονα κύριον ἠξίουν εἰς τέλος καταλλαγῆναι τοῖς αὐτοῦ δούλοις. καὶ τοῖς περὶ Τιμόθεον καὶ Βακχίδην συνερείσαντες ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους αὐτῶν ἀνεῖλον, καὶ ὀχυρωμάτων ὑψηλῶν εὖ μάλα ἐγκρατεῖς ἐγένοντο· καὶ λάφυρα πλείονα ἐμερίσαντο, ἰσομοίρους αὐτοῖς καὶ τοῖς ᾐκισμένοις καὶ ὀρφανοῖς καὶ χήραις, ἔτι δὲ καὶ πρεσβυτέροις ποιήσαντες. ὁπλολογήσαντες δὲ αὐτοὺς, ἐπιμελῶς πάντα συνέθηκαν εἰς τοὺς ἐπικαίρους τόπους· τὰ δὲ λοιπὰ τῶν σκύλων ἤνεγκαν εἰς Ἱεροσόλυμα. τὸν δὲ φυλάρχην τὸν περὶ Τιμόθεον ἀνεῖλον, ἀνοσιώτατον ἄνδρα καὶ πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐπιλελυπηκότα. ἐπινίκια δὲ ἄγοντες ἐν τῇ πατρίδι, τοὺς ἐμπρήσαντας τοὺς ἱεροὺς πυλῶνας, Καλλισθένην ὑφῆψαν καί τινας ἄλλους, εἰς ἓν οἰκίδιον πεφευγότα, καὶ τὸν ἄξιον τῆς δυσσεβείας ἐκομίσαντο μισθόν. ὁ δὲ τρισαλιτήριος Νικάνωρ, ὁ τοὺς χιλίους ἐμπόρους ἐπὶ τὴν πρᾶσιν τῶν Ἰουδαίων ἀγαγὼν, ταπεινωθεὶς ὑπὸ τῶν κατ' αὐτὸν νομιζομένων ἐλαχίστων εἶναι, τῇ τοῦ κυρίου βοηθείᾳ, τὴν δοξικὴν ἀποθέμενος ἐσθῆτα, διὰ τῆς μεσογείου δραπέτου τρόπον ἔρημον ἑαυτὸν ποιήσας, ἧκεν εἰς Ἀντιόχειαν ὑπὲρ ἅπαν εὐημερηκὼς ἐπὶ τῇ τοῦ στρατεύματος διαφθορᾷ. καὶ ὁ τοῖς Ῥωμαίοις ἀναδεξάμενος φόρον ἀπὸ τῆς τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις αἰχμαλωσίας κατορθώσασθαι, κατήγγελεν ὑπέρμαχον ἔχειν τὸν θεὸν τοὺς Ἰουδαίους, καὶ διὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἀτρώτους εἶναι τοὺς Ἰουδαίους, διὰ τὸ ἀκολουθεῖν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ προστεταγμένοις νόμοις.

millia perierunt: & de prelio quod eis aduersus galatas fuit i babylonia vt omnes vbi ad rem ventum est macedonibus sociis hesitātibus ipsi sex millia soli peremerunt centum viginti millia propter auxilium illis datum de celo: & beneficia pro his plurima consecuti sunt. His verbis cōstantes effecti sunt: & pro legibus et patria mori parati. Constituit itaq; fratres suos duces vtriq; ordini simonem & iosephum & ionathan subiectis vniuscuiusq; millenis & quingentenis: ad hoc etiam ab esdra lecto illis sancto libro & dato signo adiutorii dei: in prima acie ipse dux cōmisit cum nicanore. Et facto sibi adiutore omnipotente interfecerunt super nouem millia hominum: maiorem autem partem exercitus nicanoris vulneribus debilem factum fugere compulerunt. Pecuniis vero eorum qui ad emptionem ipsorum venerant sublatis ipsos vsquequaq; persecuti sūt: sed reuersi sūt hora conclusi. Nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseuerauerunt insequentes. Arma autem ipsorum & spolia congregantes: sabbatum agebant benedicentes dominum: qui liberauit eos in isto die: misericordie initium stillans in eos. Post sabbatum vero debilibus & orphanis & viduis diuiserūt spolia: & residua ipsi cum suis habuere. His itaq; gestis & cōmuniter ab omnibus facta obsecratione: misericordem dominum postulabant vt in finem seruis suis reconciliaretur. Et ex his qui cum timotheo & bacchide erant cōtra se cōtendentes super viginti millia interfecerūt: & munitiōes excelsas obtinuerūt: & plures predas diuiserunt equam portionem debilibus pupillis & viduis: sed & senioribus facientes. Et cum arma eorū diligenter collegissent: omnia composuerunt in locis opportunis. Residua vero spolia hierosolymam detulerunt: & philarchem qui cū timotheo erat interfecerunt virum sceleстū qui in multis iudeos afflixerat. Et cum epinicia agerent in hierosolymis eos qui sacras ianuas incenderant: id est callisthenem cum in quoddam domicilium refugisset incenderūt: digna eis mercede pro impietatibus suis reddita. Facinorosissimus autem nicanor qui mille negociantes ad iudeorum venditionem adduxerat: humiliatus auxilio domini ab his quos nullos existimauerat deposita veste glorie per mediterranea fugiens solus venit antiochiam: summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus. Et qui promiserat romanis se tributum restituere de captiuitate hierosolymorum: predicabat nunc protectorem deum habere iudeos et ob ipsum inuulnerabiles esse: eo q sequerentur leges ab ipso constitutas.

Capitulum nonum.

Ca. 9.

A Περὶ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐτύγχανεν Ἀντίοχος ἀναλελυκὼς ἀκόσμως ἐκ τῶν περὶ τὴν Περσίδα τόπων. εἰσεληλύθει γὰρ εἰς τὴν λεγομένην Περσέπολιν, καὶ ἐπεχείρησεν ἱεροσυλεῖν καὶ τὴν πόλιν συνέχειν. διὸ δὴ τῶν πληθῶν ὁρμησάντων ἐπὶ τὴν τῶν ὅπλων βοήθειαν, ἐτράπησαν. καὶ συνέβη τροπωθέντα τὸν Ἀντίοχον ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων, ἀσχήμονα τὴν ἀναζυγὴν ποιήσασθαι. ὄντι δὲ αὐτῷ κατ' Ἐκβάτανα προσέπεσε τὰ κατὰ Νικάνορα καὶ τοὺς περὶ Τιμόθεον γεγονότα. ἐπαρθεὶς δὲ τῷ θυμῷ, ᾤετο καὶ τὴν τῶν πεφυγαδευκότων αὐτὸν κακίαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐναπερείσασθαι· διὸ συνέταξε τὸν ἁρματηλάτην ἀδιαλείπτως ἐλαύνοντα κατανύειν τὴν πορείαν, τῆς ἐξ οὐρανοῦ δὴ κρίσεως συνούσης αὐτῷ. οὕτω γὰρ ὑπερηφάνως εἶπε, πολυάνδριον Ἰουδαίων Ἱεροσόλυμα ποιήσω παραγενόμενος ἐκεῖ. ὁ δὲ παντεπόπτης κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπάταξεν αὐτὸν ἀνιάτῳ καὶ ἀοράτῳ πληγῇ· ἄρτι δὲ αὐτοῦ καταλήξαντος τὸν λόγον, ἔλαβεν αὐτὸν ἀνήκεστος τῶν σπλάγχνων ἀλγηδὼν καὶ πικραὶ τῶν ἔνδον βάσανοι, πάνυ δικαίως τὸν πολλαῖς καὶ ξενιζούσαις συμφοραῖς ἑτέρων σπλάγχνα βασανίσαντα. ὁ δ' οὐδαμῶς τῆς ἀγερωχίας ἔληγεν, ἔτι δὲ καὶ τῆς ὑπερηφανίας ἐπεπλήρωτο, πῦρ πνέων τοῖς θυμοῖς ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους, καὶ κελεύων ἐποξύνειν τὴν πορείαν. συνέβη δὲ καὶ πεσεῖν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ἅρματος φερομένου ῥοίζῳ, καὶ δυσχερεῖ πτώματι περιπεσόντα πάντα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἀποστρεβλοῦσθαι. ὁ δ' ἄρτι δοκῶν τοῖς τῆς θαλάσσης κύμασιν ἐπιτάσσειν διὰ τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον ἀλαζονείαν, καὶ πλάστιγγι τὰ τῶν ὀρέων οἰόμενος ὕψη στήσειν, κατὰ γῆν γενόμενος ἐν φορείῳ παρεκομίζετο, φανερὰν τοῦ θεοῦ πᾶσι τὴν δύναμιν ἐνδεικνύμενος, ὥστε καὶ ἐκ τοῦ σώματος τοῦ δυσσεβοῦς σκώληκας ἀναζεῖν, καὶ ζῶντος ἐν ὀδύναις καὶ ἀλγηδόσι τὰς σάρκας αὐτοῦ διαπίπτειν, ὑπὸ δὲ τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ πᾶν τὸ στρατόπεδον βαρύνεσθαι τὴν σαπρίαν. καὶ τὸν μικρῷ πρότερον τῶν οὐρανίων ἄστρων ἅπτεσθαι δοκοῦντα παρακομίζειν οὐδεὶς ἐδύνατο διὰ τὸ τῆς ὀσμῆς ἀφόρητον βάρος. ἐνταῦθα οὖν ἤρξατο τὸ πολὺ τῆς ὑπερηφανίας λήγειν τεθραυσμένος, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἔρχεσθαι θείᾳ μάστιγι, κατὰ στιγμὴν ἐπιτεινόμενος ταῖς ἀλγηδόσι. καὶ μηδὲ τῆς ὀσμῆς αὐτοῦ δυνάμενος ἀνέχεσθαι, ταῦτ' ἔφη· δίκαιον ὑποτάσσεσθαι τῷ θεῷ, καὶ μὴ θνητὸν ὄντα ἰσόθεα φρονεῖν. ηὔχετο δὲ ὁ μιαρὸς πρὸς τὸν οὐκέτι αὐτὸν ἐλεήσοντα δεσπότην, οὕτω λέγων· τὴν μὲν ἁγίαν πόλιν, ἣν σπεύδων παρεγίνετο ἰσόπεδον ποιῆσαι καὶ πολυάνδριον οἰκοδομῆσαι, ἐλευθέραν ἀναδεῖξαι, τοὺς δὲ Ἰουδαίους, οὓς διεγνώκει μηδὲ ταφῆς ἀξιῶσαι, οἰωνοβρώτους δὲ σὺν τοῖς νηπίοις ἐκρίψειν θηρίοις, πάντας αὐτοὺς ἴσους Ἀθηναίοις ποιήσειν· ὃν δὲ πρότερον ἐσκύλευσεν ἅγιον νεὼν, καλλίστοις ἀναθήμασι κοσμήσειν, καὶ τὰ ἱερὰ σκεύη πολλαπλάσια πάντα ἀποδώσειν, τὰς δὲ ἐπιβαλλούσας πρὸς τὰς θυσίας συντάξεις ἐκ τῶν ἰδίων προσόδων χορηγήσειν. ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ Ἰουδαῖον ἔσεσθαι, καὶ πάντα τόπον οἰκητὸν ἐπελεύσεσθαι καταγγέλλοντα τὸ τοῦ θεοῦ κράτος. οὐδαμῶς δὲ ληγόντων τῶν πόνων, ἐπεληλύθει γὰρ ἐπ' αὐτὸν δικαία ἡ τοῦ θεοῦ κρίσις, τὰ καθ' αὐτὸν ἀπελπίσας,

1. para. 16.c.

Eodem tempore antiochus inhoneste reuertebatur de perside. Intrauerat enim in eam que dicitur persepolis & tentauit expoliare templū: & ciuitatem opprimere: sed multitudine ad arma concurrēte: in fugam versi sunt: & ita contigit vt antiochus post fugam turpiter rediret. Et cum venisset circa egbathanam recognouit que erga nicanorem & timotheum gesta sunt. Elatus autem in ira: arbitrabatur se iniuriam illorum qui se fugauerant posse in iudeos retorquere: ideoq; iussit agitari currum suum sine intermissione agēs iter: celesti eum iudicio perurgente: eo q ita superbe locutus est se venturum hierosolymā: & congeriem sepulchri iudeorum eam facturum. Sed qui vniuersa conspicit dñs deus israel percussit eum insanabili & inuisibili plaga. Vt enim finiuit huncipsum sermonem apprehendit eum dolor dirus viscerum & amara internorum tormenta. Et quidem satis iuste: quippe q multis & nouis cruciatibus aliorum torserat viscera: licet ille nullo modo a sua malicia cessaret. Super hoc aūt superbia repletus ignes spirans animo in iudeos: & precipiens accelerari negocium: contigit illum impetu euntem de curru cadere: & graui corporis collisione membra vexari. Isq; qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare: supra humanum modum superbia repletus: & montium altitudines in statera appendere: nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur: manifestam dei virtutem in semet ipso contestans: ita vt de corpore impii vermes scaturirent: ac viuentis in doloribus carnes eius effluerent: odore etiā illius & fetore exercitus grauaretur. Et qui paulo ante sidera celi contingere se arbitrabatur: eum nemo poterat propter intolerantiā fetoris portare. Hinc igitur cepit ex graui superbia deductus: ad agnitionem sui venire diuina admonitus plaga: per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. Et cum nec ipse iam fetorem suum ferre posset: ita ait. Iustum est subditum esse deo: & mortalem nō paria deo sentire. Orabat autem hic scelestus dominum a quo non esset misericordiam consecuturus: & ciuitatem ad quam festinās veniebat: vt eā ad solum deduceret ac sepulchrum congestorum faceret: nunc optat liberam reddere & iudeos quos nec sepultura quidem se dignos habiturum: sed auibus ac feris diripiendos traditurum: & cum paruulis exterminaturum dixerat: equales nunc atheniensibus facturum pollicetur: templum etiā sanctum quod prius expoliauerat: optimis donis ornaturū & sancta vasa multiplicaturum: & pertinētes ad sacrificia sumptus de redditibus suis prestaturū: super hec & iudeum se futurum: & omnem locum terre perambulaturum: & predicaturum dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus superuenerat enim in eum iustum dei iudicium: desperans

scripsit ad iudeos in hunc modum deprecationis epistolam hec continẽtem. Optimis ciuibus iudeis: plurimam salutem & bene valere: & esse felices: rex & princeps antiochus. Si bene valetis & filii vestri: & ex sentẽcia vobis cũcta sũt: maximas agimus gratias. Et ego in infirmitate constitutus: vestri autem memor benigne reuersus de psidis locis: & in infirmitate graui apprehensus: necessarium duxi pro comuni vtilitate curam habere: nõ desperans memetipm: sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. Respiciens autem q̃ & pater meus quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum ostendit qui post se susciperet principatum: vt si quid contrarium accideret: aut difficile nunciaretur: scientes hi qui in regionibus erant cui esset rerũ sũma derelicta non turbarentur. ad hec considerans de proximo potentes quosq; & vicinos temporibus insidiantes & euẽtum expectantes: designaui filiũ meũ antiochum regem: quem sepe recurrẽs in superiora regna multis vestrum cõmendabam: & scripsi ad eum que subiecta sunt. Oro itaq; vos & peto memores beneficiorũ publice & priuatim vt vnusquisq; conseruet fidem ad me & ad filium meum. Confido enim eum modeste & humane acturum & sequentẽ propositum meum: & cõmunẽ vobis fore. Igitur homicida & blasphem⁹ pessime percussus: & vt ipse alios tractauerat: peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. Transferebat autem corpus philippus collactaneus eius qui metuens filium antiochi: ad ptolemeũ philometorem in egyptum abiit.

Capitulum decimum.

Machabeus autem & qui cũ eo erãt domino se protegente templũ quidem et ciuitatem recepit: aras autẽ q̃s alienigene per plateas extruxerant: itẽq; delubra demolit⁹ est. Et purgato tẽplo aliud altare fecerunt: & de ignitis lapidibus igne concepto sacrificia obtulerunt post biennium: & incensum & lucernas & panes propositiõis posuerũt. Quibus gestis rogabant dominũ prostrati in terram: ne amplius talibus malis inciderent. Sed & si quando peccassent vt ab ipso mitius corriperentur: & non barbaris ac blasphemis hominib⁹ traderentur. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat: contigit eadem die purificationem fieri vicesima & quinta mensis qui fuit casleu. Et cum leticia diebus octo egerunt in modum tabernaculorũ: recordantes q̃ ante modicum temporis diem sollennem tabernaculorum in montibus & in speluncis more bestiarum egerant: propter qđ thyrsos & ramos virides & palmas preferebant ei: qui prosperauit mundare locum suum. Et decreuerunt cõmuni precepto et decreto vniuerse genti iudeorum omnibus annis agere dies istos. Et antiochi quidem

qui appellatus est nobilis vite excessus ita se habuit. Nunc autẽ de eupatore antiochi impii filio q̃ gesta sunt narrabim⁹: breuiãtes mala q̃ in bellis gesta sũt. Hic enim suscepto regno constituit super negocia regni lysiam quendã phenicis & syrie militie principem. Nam ptoleme⁹ qui dicebatur macer: iusti tenax erga iudeos esse constituit: & precipue propter iniquitatẽ que facta erat in eos & pacifice agere cum eis. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud eupatorem cum frequenter proditor audiret eo q̃ cyprum creditam sibi a philometore deseruisset & ad antiochum nobilem translatus: etiam ab eo recessisset: veneno vitam finiuit. Gorgias autem cum esset dux locorum: assumptis aduenis frequenter iudeos debellabat. Iudei vero qui tenebant opportunas munitiones fugatos ab hierosolymis suscipiebant: & bellare tentabant. Hi vero qui erant cum machabeo per oratiões dominum rogãtes vt esset sibi adiutor: impetũ fecerunt in munitiones idumeorum multaq; vi insistentes loca obtinuerunt: occurrentes interimerũt: & omnes simul non minus vigintiquinq; milibus trucidauerunt. Quidam autem cũ confugissent in duas turres valde munitas: omnem apparatum ad repugnandum habentes: machabeus ad eorum expugnationem relicto simone & iosepho: itemq; zacheo eisq; qui cũ ipsis erant satis multis: ipse ad eas que amplius perurgebant pugnas conuersus est. Hi vero qui cũ simone erant cupiditate ducti a quibusdã qui in turrib⁹ erant suasi sunt pecunia & septuaginta milibus didrachmis acceptis dimiserũt quosdam effugere. Cum autẽ machabeo nunciatum esset quod factum est principibus populi congregatis: accusauit q̃ pecunia fratres vendidissent aduersarii eorum dimissis. Hos igitur proditores factos interfecit: & confestim duas turres occupauit. Armis autẽ ac manibus omnia prospere agẽdo in duabus munitionibus plusq̃ viginti milia peremit. Et timotheus q̃ prius a iudeis fuerat superatus cõuocato exercitu peregrine multitudinis & congregato equitatu asiano aduenit quasi armis iudeã capturus. Machabeus autem & qui cũ ipso erant appropinquante illo deprecabantur dominum: caput terra aspergẽtes: lumbosq; ciliciis precincti; ad altaris crepidinem prouoluti: vt sibi propitius: inimicis autem eorum esset inimicus: & aduersariis aduersaretur: sicut lex dicit. Et ita post orationem sumptis armis longius de ciuitate procedentes & proximi hostibus effecti resederũt. Primo autem solis ortu vtriq; commiserunt: isti quidem victorie & prosperitatis sponsorem cum virtute dominũ habentes:

illi āt duce certaminū cōstituētes
οἱ δὲ καθηγεμόνα τῶν ἀγώνων τεθέμενοι τὸν
animū. cū esset āt vehemēs pugna: appa
θυμόν. Γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης, ἐφά-
ruerūt aduersariis de celo in equis
νησαν τοῖς ὑπεναντίοις ἐξ οὐρανοῦ ἐφ' ἵπ-
aureos frenos habētibus viri quinq̄ deco-
πων χρυσοχαλίνων ἄνδρες πέντε διαπρε-
ri: et duces iudeorum duo:
πεῖς, καὶ ἀφηγούμενοι τῶν ἰουδαίων· οἱ δύο,
et machabeū accipiētes mediū: et
καὶ τὸν μακκαβαῖον λαβόντες μέσον, καὶ
cooperiētes ipsis q̄ supra eos armis:
σκεπάζοντες ταῖς ἑαυτῶν πανοπλίαις,
inuulneratū suabāt. cōtra āt aduersa
ἄτρωτον διεφύλαττον. εἰς δὲ τοὺς ὑπεναν-
rios tela et fulmina iacie-
τίους τοξεύματα καὶ κεραυνοὺς ἐξερρίπ-
bāt. quaobrē ipsi cecitate interciderunt
τουν. διὸ συγχυθέντες ἀορασίᾳ διεκόπτον-
turbatiōe repleti. interfecti
το ταραχῆς πεπληρωμένοι. κατεσφάγη-
sunt āt viginti mille supra quingen-
σαν δὲ δισμύριοι πρὸς τοῖς πεντακο-
tos: equites āt sexcēti. ipse āt
σίοις, ἱππεῖς δὲ ἑξακόσιοι. αὐτὸς δὲ ὁ
timotheus cōfugit in gazarā dictū
τιμόθεος συνέφυγεν εἰς γάζαρα λεγόμενον
presidiū valde munitū: presidente
ὀχύρωμα εὖ μάλα φρούριον, στρατηγοῦντος
illic cherea. q̄ āt circa machabeū lete
ἐκεῖ χαιρέου. οἱ δὲ περὶ τὸν μακκαβαῖον ἀσ-
tes obsederūt presidiū dies
μένοι περιεκάθισαν τὸ φρούριον ἡμέρας
quattuor. et qui āt intus firmitate
τέσσαρας. καὶ οἱ ἔνδον τῇ ἐρυμνότη-
loci cōfisi: valde blasphe
τι τοῦ τόπου πεποιθότες, ὑπεράγαν ἐβλασ-
mabāt: et sermones nefandos iactabāt. illu-
φήμουν, καὶ λόγους ἀθεμίτους προΐεντο. ὑπο-
cescēte āt quīta et viginti
φαινούσης δὲ τῆς πέμπτης καὶ εἰκοστῆς
die: iuuenes eo his q̄ circa machabeū
ἡμέρας, νεανίαι τῶν περὶ τὸν μακκαβαῖον
accēsi animis ꝓpt blasphemi-
πυρωθέντες τοῖς θυμοῖς διὰ τὰς βλασφημί-
as: accedētes muro: viriliter
ας, προσβαλόντες τῷ τείχει, ἀρρενωδῶς
et efferato aīo cuiq̄ occurrebat ferie-
καὶ θηριώδει θυμῷ τὸν ἐμπίπτοντα ἔκοπ-
bāt. alii āt similiter ascēdentes in
τον. ἕτεροι δὲ ὁμοίως προσαναβάντες ἐν τῷ
circūsistēdo aduersus eos q̄ intus incēdebāt
περισπασμῷ πρὸς τοὺς ἔνδον ἐνεπίμπρων
turres. et pyras incēdentes vi-
τοὺς πύργους. καὶ πυρὰς ἀνάπτοντες ζῶν-
uos blasphemos cōbusserūt. alii āt
τας τοὺς βλασφήμους κατέκαιον. οἱ δὲ τὰς
portas fregerūt. intromittētes āt reli
πύλας διέκοπτον. εἰσδεξάμενοι δὲ τὴν λοι-
quū exercitū occupauerūt ciuitatē.
πὴν τάξιν προκατελάβοντο τὴν πόλιν.
et timotheū occultatū in quadā
καὶ τὸν τιμόθεον ἀποκεκρυμμένον ἔν τινι
lacu iugulauerūt: et huius fra-
λάκκῳ κατέσφαξαν, καὶ τὸν τούτου ἀδελ-
trē chereā et apollophanē. hec
φὸν χαιρέαν καὶ τὸν ἀπολλοφάνην. ταῦτα
āt cū gessissent: cū hymnis et cōfessioni
δὲ διαπραξάμενοι, μεθ' ὕμνων καὶ ἐξομολο-
bus benedicebāt dño q̄ magnifice
γήσεων εὐλόγουν τῷ κυρίῳ τῷ μεγάλως

illi autem ducem belli animū habebāt. Sed cum vehemens pugna esset apparuerunt aduersariis de celo viri quinq̄ in equis frenis aureis decori ducatum iudeis prestātes. ex quibus duo machabeum medium habentes armis suis circumseptum incolumē conseruabant: in aduersarios autem tela & fulmina iaciebant: ex quo & cecitate confusi & repleti perturbatione cadebāt: interfecti sunt autem viginti milia quingenti & equites sexcenti. Timotheus vero confugit in gazaran presidium munitū cui preerat chereas. Machabeus autem & q cum eo erant letantes obsederunt presidiū diebus quattuor. At hi q intus erāt loci firmitate confisi supra modum maledicebant: & sermones nephandos iactabant. Sed cum dies quinta illucesceret: viginti iuuenes ex his qui cum machabeo erant accensi animis ꝓpter blasphemiam viriliter accesserunt ad murū & feroci animo incedentes: ascendebant sed & alii similiter ascendentes turres: portasq̄ succendere aggressi sunt: atq̄ ipsos maledicos viuos cocremare. Per continuum autem biduum: presidio vastato timotheum occultantem se in quodam repertum loco peremerūt: & fratrem illius chereā & apollophanē occiderunt. Quibus gestis in hymnis & confessionibus benedicebant dominum qui magna fecit in israel: & victoriam dedit illis.

Capitulum vndecimum.

SEd paruo post tempore lysias procurator regis & propinquus ac negociorum prepositus grauiter ferēs de his que acciderant: congregatis octogīta milibus & equitatu vniuerso veniebat aduersum iudeos existimans se ciuitatē quidem captam gentibus habitaculum facturum: templū vero in pecunie questum sicut cetera delubra gētiū habiturum: & per singulos annos venale sacerdotiū: nusq̄ recogitans dei potestatem: sed mente effrenatus in multitudine peditum & in millibus equitum & in octoginta elephantis confidebat. Ingressus autem iudeam & appropiās bethsure q̄ erat in angusto loco ab hierosolyma interuallo quinq̄ stadiorum illud presidium expugnabat. Vt autē machabeus & qui cum eo erant: cognouerunt expugnari presidia cum fletu & lachrymis rogabant dominū: & omnis turba simul: vt bonum angelū mitteret ad salutem israel. Et ipse primus machabeus sumptis armis ceteros exhortatus est simul secum periculum subire & ferre auxilium fratribus suis. Cūq̄ pariter prompto animo procederēt hierosolymis: apparuit precedens eos eques in veste candida: armis aureis hastam vibrans. Tunc omnes simul benedixerunt misericordem dominum: & conualuerunt animis: non solū homines sed & bestias ferocissimas & muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur

benefaciebat israel. et victoriā ip-
εὐεργετοῦντι τὸν ἰσραὴλ. καὶ τὸ νῖκος αὐ-
sis dederat.
τοῖς διδόντι. Ca. ii.
Post paruū āt omnino tpe ly-
Μετ' ὀλίγον δὲ παντελῶς χρόνον λυ-
sias procurator regis et cognat
σίας ἐπίτροπος τοῦ βασιλέως καὶ συγγενὴς
et sup negocia: valde grauiter fe-
καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων, λίαν βαρέως φέ-
rēs ob ea q̄ facta sunt cōgregans circa
ρων ἐπὶ τοῖς γεγονόσι συναθροίσας περὶ
octo decē milia et equitatū oēm
τὰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ τὴν ἵππον πᾶσαν
venit aduersū iudeos: existimās
παρεγίνετο ἐπὶ τοὺς ἰουδαίους, λογιζόμενος
quidē ciuitatē grecis habitaculū facturū:
τὴν μὲν πόλιν ἕλλησιν οἰκητήριον ποιήσειν,
āt templū in pecunie questū sicut cetera
τὸ δὲ ἱερὸν ἀργυρολόγητον καθὼς τὰ λοιπὰ
gētiū delubra. venale āt singulis ānis
τῶν ἐθνῶν τεμένη. πρατὴν δὲ κατ' ἔτος τὴν
summū sacerdotiū facturū. nequaq̄ cōside
ἀρχιερωσύνην ποιήσειν. οὐδαμῶς ἐπιλο-
rans dei potestatē. extramētē
γιζόμενος τὸ τοῦ θεοῦ κράτος. πεφρενω-
fact' āt decē milibus peditū
μένος δὲ ταῖς μυριάσι τῶν πεζῶν καὶ
millibus equitū et ele-
ταῖς χιλιάσι τῶν ἱππέων καὶ τοῖς ἐλέ-
phātis octoginta. ingressus in iu-
φασι τοῖς ὀγδοήκοντα. εἰσελθὼν εἰς τὴν ἰου-
deā et appropinquās bethsure: q̄ erat
δαίαν καὶ συνεγγίσας τῷ βαιθσούρῳ, ὄντι
quidē forte castellū: distabat āt a hierosol-
μὲν ἐρυμνῷ χωρίῳ, ἀπέχοντι δὲ ἱεροσο-
lymis q̄si stadia quinq̄ hoc affli-
λύμων ὡσεὶ σταδίους πέντε, τοῦτο ἔθλι-
xit. vt āt cognouerūt q̄ circa mac
βεν. ὡς δὲ μετέλαβον οἱ περὶ τὸν μακ-
cabeū obsidere sua presi-
καβαῖον πολιορκοῦντα αὐτὸν τὰ ὀχυρώ-
dia: cū suspiriis et lachrymis supplicabāt
ματα, μετὰ ὀδυρμῶν καὶ δακρύων ἱκέτευον
cū turbis dominū: bonū ange
σὺν τοῖς ὄχλοις τὸν κύριον, ἀγαθὸν ἄγγε-
lū mittere ad liberatōes isrl.
λον ἀποστεῖλαι πρὸς σωτηρίαν τῷ ἰσραήλ.
ipse āt primus machabeus assumēs
αὐτὸς δὲ πρῶτος ὁ μακκαβαῖος ἀναλαβὼν
arma cohortatus est alios: vt simul
τὰ ὅπλα προετρέψατο τοὺς ἄλλους, ἅμα
cū ipso piclitantes auxiliarent fra
αὐτῷ διακινδυνεύοντας ἐπιβοηθεῖν τοῖς ἀ-
tribus suis. pariter āt et ꝓmpte irruē
δελφοῖς αὐτῶν. ὁμοῦ δὲ καὶ προθύμως ἐξώρ-
rūt. ibidē āt circa hierosolyma
μησαν. αὐτόθι δὲ πρὸς τοῖς ἱεροσολύμοις
existētibus apparuit pcedens eos eques
ὄντων ἐφάνη προηγούμενος αὐτῶν ἔφιπ-
in alba veste armaturā aureā
πος ἐν λευκῇ ἐσθῆτι πανοπλίαν χρυσῆν
vibrās. simul āt oēs benedixerūt
κραδαίνων. ὁμοῦ δὲ πάντες εὐλόγησαν
misericordē deū. et cōualuerūt
τὸν ἐλεήμονα θεόν. καὶ ἐπερρώσθησαν ταῖς
animis: nō solū hoīes bestias quocū
ψυχαῖς, οὐ μόνον ἀνθρώπους θῆρας δὲ
ferocissimas et ferreos muros fe-
τοὺς ἀγριωτάτους καὶ σιδηρᾶ τείχη τι-
rire existētes parati: ibāt
τρώσκειν ὄντες ἕτοιμοι, προσῆγον

Tex. gre. cū inter. latina | Transla. B. Hiero. | Maccabeo. ii. Cap. xi.

in dispositiōne a celo adiutorē habē-
ἐν διασκευῇ τὸν ἀπ' οὐρανοῦ σύμμαχον ἔχον-
tes miserēte illos dño. more leo
τες ἐλεήσαντος αὐτοὺς τοῦ κυρίου. λεοντη-
nū āt irruētes in hostes:
δὸν δὲ ἐντινάξαντες εἰς τοὺς πολεμίους,
prostrauerūt ex eis mille supra de
κατέστρωσαν αὐτῶν χιλίους πρὸς τοῖς μυ-
cē milia: equites āt sexcētos supra mil-
ρίοις, ἱππεῖς δὲ ἑξακοσίους πρὸς τοῖς χιλί-
le. at vniuersos coegerūt fugere.
οις. τοὺς δὲ πάντας ἠνάγκασαν φυγεῖν. οἱ
plures āt eoꝝ vulnerati nudi
πλείονες δὲ αὐτῶν τραυματίαι, γυμνοὶ
euaserūt. et ipse āt lysias turpiter
διεσώθησαν. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ λυσίας αἰσχρῶς
fugiēs liberatus ē. nō insensatus āt existēs
φεύγων διεσώθη. οὐκ ἄνους δὲ ὑπάρχων
intra se reputās factā circa
πρὸς ἑαυτὸν ἀντιβάλλων τὸ γεγονὸς περὶ
se diminutionē: et intelligēs inuictos
αὐτὸν ἐλάττωμα, καὶ συννοήσας ἀνικήτους
esse hebreos: oipotētis
εἶναι τοὺς ἑβραίους, τοῦ παντοδυνάμου
dei auxiliāte eis: mit-
θεοῦ συμμαχοῦντος αὐτοῖς, ἀποστείλας
tens psuasit cōsentire in oibus
ἔπεισε συλλύσασθαι ἐπὶ πᾶσι τοῖς
iustis: et psuasit regē amicū
δικαίοις, καὶ διότι καὶ τὸν βασιλέα πεί-
suasurū amicū eis cogere esse.
σειν φίλον αὐτοῖς ἀναγκάζειν γενέσθαι.
annuit āt machabeus in oibus
ἐπένευσε δὲ ὁ μακκαβαῖος ἐπὶ πᾶσιν
quibus lysias hortabat vtilitatis
οἷς ὁ λυσίας παρεκάλει τοῦ συμφέροντος
curā habēs. quecūq̄ enī machabeus tradi
φροντίζων. ὅσα γὰρ ὁ μακκαβαῖος ἐπέ-
dit lysie p scripta de iu
δωκε τῷ λυσίᾳ διὰ γραπτῶν περὶ τῶν ἰου-
deis: cōcessit rex. fuerūt enī
δαίων, συνεχώρησεν ὁ βασιλεύς. ἦσαν γὰρ
scripte iudeis epistole:
αἱ γεγραμμέναι τοῖς ἰουδαίοις ἐπιστολαί,
a quidē lysia cōtinentes modū
παρὰ μὲν λυσίου περιέχουσαι τὸν τρόπον
hūc. lysias multitudini iudeoꝝ gau-
τοῦτον. λυσίας τῷ πλήθει τῶν ἰουδαίων χαί-
dere. ioannes et abesalon missi
ρειν. ἰωάννης καὶ ἀβεσαλὼμ οἱ πεμφθέντες
a vobis tradētes subscriptū
παρ' ὑμῶν ἐπιδόντες τὸν ὑπογεγραμμένον
respōsum: rogabāt pro eis q̄ p illud signifi
χρηματισμὸν, ἠξίουν περὶ τῶν δι' αὐτοῦ σημαι-
cabātur. quecūq̄ igit oportebat regi perfer-
νομένων. ὅσα μὲν οὖν ἔδει τῷ βασιλεῖ προσε-
ri significaui. q̄ āt fuerūt possibilia cōces
νεχθῆναι διεσάφησα. ἃ δὲ ἦν ἐνδεχόμενα συ-
sit. si igit seruaueritis ad
νεχώρησεν. ἐὰν οὖν μὲν συντηρήσητε τὴν εἰς
negocia beniuolētiā: in reliquū tēta-
τὰ πράγματα εὔνοιαν, καὶ εἰς τὸ λοιπὸν πει-
bo causa bonoꝝ esse. pro
ράσομαι παραίτιος ἀγαθῶν γενέσθαι. ὑπὲρ
āt hoꝝ sm ptem iussi hiis et
δὲ τούτων κατὰ μέρος ἐντέταλμαι τούτοις τε
q̄ sunt a me: colloqui vos. vale
καὶ τοῖς παρ' ἐμοῦ, διαλεχθῆναι ὑμῖν. ἔρρω-
te. anno cētesimo quadragesimo octauo:
σθε. ἔτους ἑκατοστοῦ τεσσαρακοστοῦ ὀγδόου,
ionis corinthii vicesima quarta. at re-
διὸς κορινθίου εἰκάδι τετάρτῃ. ἡ δὲ τοῦ βα-

prompti de celo habentes adiutorem & miserantem super eos dominū. Leonum autem more impetu irruentes in hostes prostrauerūt ex eis vndecim milia peditum & equitum mille sexcētos: vniuersos autem in fugam verterunt: plures autem ex eis vulnerati nudi euaserunt. Sed & ipse lysias turpiter fugiēs euasit: & qua non insensatus erat: secū ipse reputans factam erga se diminutionem: & intelligens inuictos esse hebreos: omnipotentis dei auxilio nitentes: misit ad eos promisitq̄ se consensurū omnibus que iusta sunt & regem compulsurum amicum fieri. Annuit autē machabeus precibus lysie in omnibus vtilitati consulens. Et quecūq̄ machabeus scripsit lysie de iudeis: ea rex concessit. Nam erāt scripte iudeis epistole: a lysia siquidem hunc modum continentes. Lysias populo iudeorum salutem. Ioannes & abessalon qui missi fuerant a vobis tradentes scripta postulabant: vt ea que per illos significabātur implerem. Quecunq̄ igitur regi potuerunt perferri: exposui: & que res permitebat: consensi. Si igitur in negociis fidem conseruaueritis: & deinceps bonorum vobis causam esse tentabo: de ceteris autem per singula verba mandaui & istis & his qui a me missi sunt colloqui vobiscum. Bene valete. Anno cētesimo q̄dragesimo octauo mensis dioscori die vicesima & quarta. Regis autē epistola ista continebat. Rex antiochus lysie fratri salutem. Patre nostro inter deos translato nos volentes eos q sunt in regno nostro sine tumultu agere: & rebus suis adhibere diligentiam: audiuimus iudeos non cōsensisse patri meo vt transferrentur ad ritum grecorum: sed tenere velle suum institutum: ac propterea postulare a nobis concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hāc quoq̄ gentem quietam esse: statuentes iudicauimus templum restitui illis vt agerent secundum suorum maiorum consuetudinem. Bene igitur feceris: si miseris ad eos & dexteram dederis vt cognita nostra voluntate bono animo sint: & vtilitatibus propriis deseruiant. Ad iudeos vero regis epistola talis erat. Rex antiochus senatui iudeorum & ceteris iudeis salutem. Si valetis sic est vt volumus: sed & ipsi bene valemus. Adiit nos menelaus dicens velle vos descendere ad vestros qui sunt apud nos. His igitur qui cōmeant vsq̄ ad diem tricesimum mensis xandici: damus dextras securitatis: vt iudaicis vtantur cibis & legibus suis sicut & prius: & nemo eorum vllo modo molestiam patiatur de his que per ignorantiam gesta sunt. Misimus autem & menelaum qui vos alloquatur. Valete. Anno centesimo quadragesimo octauo xandici mensis quintadecima die. Miserunt autem etiā romani epistolā ita se habentem.

gis epistola cōtinebat sic.
σιλέως ἐπιστολὴ περιεῖχεν οὕτως. βα-
rex antiochus fratri lysie gau-
σιλεὺς ἀντίοχος τῷ ἀδελφῷ λυσίᾳ χαί-
dere. patre nro in deos translato
ρειν. τοῦ πατρὸς ἡμῶν εἰς θεοὺς μεταστάν-
to: volētes eos q̄ ex regno
τος, βουλόμενοι τοὺς ἐκ τῆς βασιλείας
sine tumultu sunt esse ad
ἀταράχους ὄντας γενέσθαι πρὸς τὴν τῶν
ꝓpriou curā: audiētes iude-
ἰδίων ἐπιμέλειαν, ἀκηκοότες τοὺς ἰουδαί-
os nō cōsentiētes patris in
ους μὴ συνευδοκοῦντας τῷ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τὰ
greca translationi: sed sui mo
ἑλληνικὰ μεταθέσει, ἀλλὰ τὴν ἑαυτῶν ἀγω-
rem tenere postulātes concedi
γὴν αἱρετίζοντας ἀξιοῦντας συγχωρηθῆναι
sibi legitima. volētes igit et hāc
αὐτοῖς τὰ νόμιμα. αἱρούμενοι οὖν καὶ τοῦτο
gentē extra turbatiōe esse: iudicam'
τὸ ἔθνος ἐκτὸς ταραχῆς εἶναι, κρίνομεν
et templū ipis restitui:
τό, τε ἱερὸν αὐτοῖς ἀποκατασταθῆναι, καὶ
vt viuāt sm eoꝝ sub maiorib'
πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ ἐπὶ τῶν προγόνων
suis mores. bñ igit facies mit-
αὐτῶν ἔθη. εὖ οὖν ποιήσεις διαπεμψά-
tens ad eos et dās dextras. vt
μενος πρὸς αὐτοὺς καὶ δοὺς δεξιάς, ὅπως
cognoscētes nrām voluntatē: bono
εἰδότες τὴν ἡμετέραν προαίρεσιν, εὔψυ-
aio sint: et libēter vertēt ad
χοί τε ὦσι, καὶ ἡδέως διαγίνωνται πρὸς
ꝓprioꝝ ꝑcurationē. ad āt
τῇ τῶν ἰδίων ἀντιλήψει. πρὸς δὲ τὸ
gentē regis epistola talis
ἔθνος ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴ τοιάδε ἦ-
erat. rex antiochus senatui
ν. βασιλεὺς ἀντίοχος τῇ γερουσίᾳ
iudeoꝝ et aliis iudeis
τῶν ἰουδαίων καὶ τοῖς ἄλλοις ἰουδαίοις
gaudere. si valetis: erit vt volum'.
χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε, εἴη ἂν ὡς βουλόμεθα.
et ipi āt valem'. significauit nobis
καὶ αὐτοὶ δὲ ὑγιαίνομεν. ἐνεφάνισεν ἡμῖν
menela' velle descēdentes vos
ὁ μενέλαος βούλεσθαι κατελθόντας ὑμᾶς
venire ad ꝓprios. descen
γίνεσθαι πρὸς τοῖς ἰδίοις. τοῖς κατα-
dentib' itaq̄ vsq̄ad trigesimā diē xāthi
πορευομένοις οὖν μέχρι τριακάδος ξανθι-
ci erit dextra cū securitate: vt vtā
κοῦ ὑπάρξει δεξιὰ μετὰ τῆς ἀδείας, χρῆ-
tur iudei suis sum-
σθαι τοὺς ἰουδαίους τοῖς ἑαυτῶν δαπα-
ptib' et legib' sicut et prius.
νήμασι καὶ νόμοις καθὰ καὶ τὸ πρότερον.
et nemo eoꝝ sm vllū modū mo
καὶ οὐδεὶς αὐτῶν κατ' οὐδένα τρόπον πα-
lestiam patiet de his q̄ ignorāta fuerūt.
ρενοχληθήσεται περὶ τῶν ἠγνοημένων. πέ-
misi āt et menelaū hortatu
πομφα δὲ καὶ τὸν μενέλαον παρακαλέ-
rum vos. valete. anno cētesimo
σοντα ὑμᾶς. ἔρρωσθε. ἔτους ἑκατοστοῦ
quadragesimo octauo: xanthici quīta
τεσσαρακοστοῦ ὀγδόου, ξανθικοῦ πέντε
et decima. miserūt āt et romani
καὶ δεκάτῃ. ἔπεμψαν δὲ καὶ οἱ ῥωμαῖ-
ad eos epistolā habentē sic.
οι πρὸς αὐτοὺς ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως.

quint⁹ mēmius: titus mālius: legati
Κόϊντος μέμμιος, τίτος μάνλιος, πρεσβῦ
ti romanoꝝ: pplo iudeoꝝ gau
ται ῥωμαίων, τῷ δήμῳ τῶν ἰουδαίων χαί
dere. de ijs q̄ lysias cognat⁹ re
ρειν. ὑπὲρ ὧν λυσίας ὁ συγγενὴς τοῦ βα
gis cōcessit vobis: τ nos cō
σιλέως συνεχώρησεν ὑμῖν, καὶ ἡμεῖς συ
sentim⁹. q̄ āt iudicauit referendū esse
νευδοκοῦμεν. ἃ δὲ ἔκρινε προσανενεχθῆναι
regi: mittite aliquē cōfestim
τῷ βασιλεῖ, πέμψατέ τινα παραχρῆμα
considerantes de his vt exponam⁹ sicut
ἐπισκεψάμενοι περὶ τούτων ἵν' ἐκθῶμεν ὡς
cōgruit vobis. nos em̄ accedim⁹ ad
καθήκει ὑμῖν. ἡμεῖς γὰρ προσάγομεν πρὸς
antiochiā: ideoq; festinate: τ mittite
ἀντιόχειαν, διὸ σπεύσατε, καὶ πέμψατε
aliqs vt τ nos cognoscam⁹ cui⁹
τινὰς ὅπως καὶ ἡμεῖς ἐπιγνῶμεν ὁποίας
estis sententie. valete. anno cētesimo
ἐστὲ γνώμης. ὑγιαίνετε. ἔτους ἑκατοστοῦ
quadragesimo octauo xanthici quīta τ
τεσσαρακοστοῦ ὀγδόου ξανθικοῦ πεντεκαι
decima.
δεκάτῃ. Ca. 12.

Factis āt pactionib⁹ his: ipe
Γενομένων δὲ τῶν συνθηκῶν τούτων, ὁ
q̄dē lysias pgebat ad regē.
μὲν λυσίας ἀπῄει πρὸς τὸν βασιλέα.
āt iudei circa agriculturā vacaba
οἱ δὲ ἰουδαῖοι περὶ τὴν γεωργίαν ἐγίνον
tur. coꝝ āt q̄ in locis duciū timo
το. τῶν δὲ κατὰ τόπον στρατηγῶν τιμό
the⁹ τ apolloni⁹ fili⁹ gēnei: item
θεος καὶ ἀπολλώνιος ὁ τοῦ γενναίου, ἔτι
āt hieronym⁹ τ demophon: vltra āt hos
δὲ ἱερώνυμος καὶ δημοφῶν, πρὸς δὲ τού
nicanor cypriarches: nō sinebāt eos
τοις νικάνωρ ὁ κυπριάρχης, οὐκ εἴων αὐ
tos degere τ silentiū age
τοὺς εὐσταθεῖν καὶ τὰ τῆς ἡσυχίας ἄ
re. ioppite āt tale pperarūt
γειν. ἰοππῖται δὲ τηλικοῦτον συνετέλε
rāt flagitiū: rogātes
σαντο δυσσέβημα, παρακαλέσαντες
eos q̄ cū ipis habitabāt iudeos vt
τοὺς σὺν αὐτοῖς οἰκοῦντας ἰουδαίους ἐμ
ascēderēt in paratas ab ipis sca
βῆναι εἰς τὰ παρασταθέντα ὑπ' αὐτῶν σκά
phas cū vxorib⁹ τ filijs quasi nulla
φη σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ὡς μηδεμιᾶς
stāte cū eis inimicitia. fm̄
ἐνεστώσης πρὸς αὐτοὺς δυσμενείας. κατὰ
āt cōmune ciuitatis decretū τ
δὲ τὸ κοινὸν τῆς πόλεως ψήφισμα, καὶ
his acquiescētib⁹ τ͞q pacē agere vo
τούτων ἐπιδεξαμένων ὡς ἂν εἰρηνεύειν θε
lentib⁹ τ nihil suspectū habētib⁹: in al
λόντων καὶ μηδὲν ὕποπτον ἐχόντων, ἐπα
tū ductos eos submerserūt cū essēt nō
ναχθέντας αὐτοὺς ἐβύθισαν, ὄντας οὐκ
min⁹ ducētis. cognoscēs āt
ἔλαττον τῶν διακοσίων. μεταλαβὼν δὲ
iudas factā in suā gentē
ἰούδας τὴν γεγονυῖαν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς
crudelitatē: precipiēs his q̄ circa se
ὠμότητα, παραγγείλας τοῖς περὶ αὐ
hominib⁹ τ inuocās iu
τὸν ἀνδράσι καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν δί
stū iudicē deū: veniēs aduersus
καιον κριτὴν θεόν, παραγενόμενος ἐπὶ τοὺς

Quint⁹ memni⁹ & titus manilius legati romanorum populo iudeorum salutem. De his que lysias cognat⁹ regis cōcessit vobis: & nos concessimus: de quibus autem ad regem iudicauit referendum: confestim aliquem mittite diligentius inter vos conferentes: vt decernamus sicut congruit vobis. Nos enim antiochiam accedimus. Ideoq; festinate rescribere vt nos quoq; sciam⁹ cuius estis voluntatis. Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octauo quintadecima die mensis xandici.

Capitulum duodecimum.

His factis pactionibus lysias pergebat ad regem: iudei autem agriculture operam dabant. Sed hi qui resederant timotheus & appollonius gennei filius: sed et hieronym⁹ & demophō superbus & nicanor cypriarches non sinebant eos in silentio agere & quiete. Ioppite vero tale quoddam flagitiū perpetrarunt: rogauerunt iudeos cum quibus habitabant: ascendere scaphas quas parauerant cum vxoribus & filiis quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus. Secundum cōmune itaq; decretum ciuitatis: & ipsis acquiescentib⁹ pacisq; causa nihil suspectum habentibus: cum in altum processissent submerserunt non minus ducentos. Quā crudelitatem iudas in sue gentis homines factam vt cognouit: precepit viris qui erant cum ipso: & inuocato iusto iudice deo: venit aduersus interfectores fratruz & portum quidem nocte succēdit scaphas exussit: eos autem qui ab igne refugerant: gladio peremit. Et cum hec ita egisset: discessit quasi iterum reuersurus et vniuersos ioppitas eradicaturus: sed cum cognouisset & eos qui erant iamnie velle pari modo facere habitantibus secuz iudeis: iamnitis quoq; nocte superuenit: & portum cum nauibus succendit: ita vt lumen ignis appareret hierosolymis ab stadiis ducentis quadraginta. Inde cuz iam abissent nouem stadiis & iter facerēt ad timotheū: cōmiserunt cum eo arabes quinq; milia viri & equites quingenti. Cūq; pugna valida fieret & auxilio dei prospere cessisset: residui arabes victi petebant a iudā dextras sibi dari: promittentes se pascua daturos: & in ceteris profuturos. Iudas autem arbitrat⁹ vere in multis eos vtiles promisit pacem: dextrisq; acceptis discessere ad tabernacula sua. Aggressus est autem & ciuitatem quādam firmam pontibus murisq; circumseptam que a turbis habitabatur gentium promiscuaruz: cui nomē casphin. Hi vero qui intus erāt confidentes in stabilitate murorum & apparatu alimoniarum remissius agebant: maledictis lacessentes iudam & blasphemantes & loquentes

homicidas fratrū: ipsi q̄dē por
μιαιφόνους τῶν ἀδελφῶν, τὸν μὲν λιμέ
tū noctu succēdit. τ scaphas cōbus
να νύκτωρ ἐνέπρησε, καὶ τὰ σκάφη κα
sit: eos āt q̄ illuc cōfugerunt
τέφλεξε, τοὺς δὲ ἐκεῖ συμφυγόντας
trāsfodit. ipa āt villa cōclu
ἐξεκέντησε. τοῦ δὲ χωρίου συγκλεισθέν
sa: recessit q̄si iterū ventur⁹ τ
τος, ἀνέλυσε ὡς πάλιν ἥξων καὶ τὸ
vniuersam ioppitarū eradicatur⁹ gen
σύμπαν τῶν ἰοππιτῶν ἐκριζῶσαι πολίτευ
tem. cū cognouisset āt τ eos q̄ in iamnia
μα. μεταλαβὼν δὲ καὶ τοὺς ἐν ἰαμνείᾳ
eodē facere volētes mo
τὸν αὐτὸν ἐπιτελεῖν βουλομένους τρό
do habitātib⁹ apd̄ se iudeis τ
πον τοῖς παροικοῦσιν ἰουδαίοις, καὶ τοῖς
iamnitis nocte supueniēs: succēdit
ἰαμνίταις νυκτὸς ἐπιβαλὼν, ὑφῆψε τὸν
portū cū nauib⁹. ita vt apparerēt
λιμένα σὺν τῷ στόλῳ, ὥστε φαίνεσθαι
splēdores ignis in hierosolymis
τὰς αὐγὰς τοῦ φέγγους εἰς τὰ ἱεροσό
lymis stadia cū essēt ducēta q̄dragī
λυμα σταδίων ὄντων διακοσίων τεσσα
ta. inde āt abeūtes sta
ράκοντα. ἐκεῖθεν δὲ ἀποσπάσαντες σταδί
dijs nouē: faciētib⁹ iter cōtra
ους ἐννέα, ποιουμένων τὴν πορείαν ἐπὶ
timotheū: superuenerūt arabes in eū
τὸν τιμόθεον, προσέβαλον ἄραβες αὐτῷ
nō paucioribus q̄nq; milib⁹: eq̄
οὐκ ἐλάττους τῶν πεντακισχιλίων, ἱπ
tes āt quingēti. facta āt vali
πεῖς δὲ πεντακόσιοι. γινομένης δὲ καρ
da pugna τ his q̄ circa iudā
τερᾶς μάχης καὶ τῶν περὶ τὸν ἰούδαν
ob id q̄ a deo auxiliū prosp
διὰ τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ βοήθειαν εὐημε
perātibus: victi pastorales ara
ρησάντων, ἐλαττωθέντες οἱ νομάδες ἄρα
bes petebāt dare iudā dextrā eis:
βες ἠξίουν δοῦναι τὸν ἰούδαν δεξιὰς αὐτοῖς,
promittētes τ pascua daturos τ
ὑπισχνούμενοι καὶ βοσκήματα δώσειν καὶ
in ceteris pfuturos eis. iu
ἐν τοῖς λοιποῖς ὠφελήσειν αὐτούς. ἰού
das āt arbitrat⁹ q̄ vere in multis
δας δ' ὑπολαβὼν ὡς ἀληθῶς ἐν πολλοῖς
eos vtiles: cōcessit pacē
αὐτοὺς χρησίμους, ἐπεχώρησεν εἰρήνην
actur⁹ erga eos. τ accipiētes dex
ἄξειν πρὸς αὐτούς. καὶ λαβόντες δεξι
tras: in tabnacula discesserūt. aggres
ὰς, εἰς τὰς σκηνὰς ἐχωρίσθησαν. ἐπέβ
sus ē āt τ in quādā ciuitatē pōte
βαλε δὲ καὶ ἐπί τινα πόλιν γεφύροις
munitā τ muris circūseptā τ
ὀχυρὰν καὶ τείχεσι περιπεφραγμένην, καὶ
mixtis gētib⁹ habitatā: no
παμμιγέσιν ἔθνεσι κατοικουμένην, ὄνο
mē āt caspin. q̄ intus cōfisi
μα δὲ κάσπιν. οἱ δ' ἔνδον πεποιθότες τῇ
in muroꝝ stabilitate: τ ali
τῶν τειχῶν ἐρυμνότητι, τῇ τε τῶν βρω
moniaꝝ apparatu: remissius vtebant:
μάτων παραθέσει, ἀναγωγότεροι ἐχρῶντο,
iudā cōuitijs lacessētes τ
τοῖς περὶ τὸν ἰούδαν λοιδοροῦντες καὶ
adhuc blasphemātes τ loquētes
προσέτι βλασφημοῦντες καὶ λαλοῦντες

A B C D E

Iosue. 6. c.

q̄ nō fas. q̄ āt circa iudam inuo
ἃ μὴ θέμις. οἱ δὲ περὶ τὸν ἰούδαν ἐπικα
cantes magnū mūdi pricipē
λεσάμενοι τὸν μέγαν τοῦ κόσμου δυνά
pem: q̄ sine arietib⁹ τ machinis istrumē
στην, τὸν ἄτερ κριῶν καὶ μηχανῶν ὀργάνι
talib⁹ precipitauit hiericho in
κῶν κατακρημνίσαντα τὴν ἱεριχὼ κατὰ
iesu tēporib⁹: irruerūt ferociter
τοὺς ἰησοῦ χρόνους, ἐνέσεισαν θηριωδῶς
in muꝝ. capieteq; q̄ ciuitatē
τῷ τείχει. καταλαβόμενοί τε τὴν πόλιν
dei voluntate: inenarrabiles fecerūt
τῇ τοῦ θεοῦ θελήσει, ἀμυθήτους ἐποιήσαντο
cedes. ita vt adiacēs sta
σφαγὰς, ὥστε τὴν παρακειμένην λίμ
gnū latitudine habēs stadia duo: flu
νην τὸ πλάτος ἔχουσαν σταδίους δύο, κα
ens sanguine impletū videre
τάρρουν αἵματι πεπληρωμένην φαίνε
tur. inde āt discedētes p stadia
σθαι. ἐκεῖθεν δὲ ἀποσπάσαντες σταδίους
septingēta quinquaginta trāsierūt in
ἑπτακοσίους πεντήκοντα διήνυσαν εἰς τὸν
characa ad eos q̄ dicunt tubiaeni
χάρακα πρὸς τοὺς λεγομένους τουβιανοὺς
iudei. τ timotheū quidē in lo
ἰουδαίους. καὶ τιμόθεον μὲν ἐπὶ τῶν τό
cis nō cōprehēderūt infecto negocio tūc a
πων οὐ κατέλαβον ἄπρακτον τότε ἀπὸ
locis regressum: relinquentē
τῶν τόπων ἐκλελυκότα, καταλελοιπότα
āt presidiū in q̄dā loco τ valde fir
δὲ φρουρὰν ἔν τινι τόπῳ καὶ μάλα ὀχυ
mū. dositheꝰ āt τ sosipater ex his q̄ circa
ράν. δοσίθεος δὲ καὶ σωσίπατρος τῶν περὶ
machabeū duces: exeūtes:
τὸν μακκαβαῖον ἡγεμόνων, ἐξελθόντες,
peremerūt a timotheo reli
ἀπώλεσαν τοὺς ὑπὸ τιμοθέου καταλειφ
ctos in presidio plures decē
θέντας ἐν τῷ ὀχυρώματι πλείους τῶν μυ
mille viris. at machabe⁹ ordinās
ρίων ἀνδρῶν. ὁ δὲ μακκαβαῖος διατάξας
suū exercitū p cohortes cōstituit
τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν σπειρηδὸν κατέστησεν
eos in turmas. τ in timotheū
αὐτοὺς ἐπὶ τῶν σπειρῶν, καὶ ἐπὶ τὸν τιμόθεον
impetū fecit habētē circa se decē milia duo
ὥρμησεν ἔχοντα περὶ αὑτὸν μυριάδας δώ
decim peditū: equites āt duo mille supra
δεκα πεζῶν, ἱππεῖς δὲ δισχιλίους πρὸς
quingētos. at aduentū cognoscēs
τοῖς πεντακοσίοις. τὴν δὲ ἔφοδον μεταλα
cēs iude: premisit timotheus
βὼν ἰούδου, προεξαπέστειλεν ὁ τιμόθεος
vxores τ filios τ reliquū
τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν ἄλλην
apparatū ad id q̄ dicit carnion. erat em̄
ἀποσκευὴν εἰς τὸ λεγόμενον καρνίον. ἦν γὰρ
difficile obsessu τ accessu difficile castellū
δυσπολιόρκητον καὶ δυσπρόσιτον τὸ χωρίον
ob oim̄ locoꝝ angustiā.
διὰ τὴν πάντων τῶν τόπων στενότητα.
cū apparuisset āt iude cohors pri
ἐπιφανείσης δὲ τῆς ἰούδου σπείρας πρώ
ma: τ facto timore in ho-
της, καὶ γενομένου δέους ἐπὶ τοὺς πολεμί
stes: trepidatiōeq; ex eis illi⁹ q̄ vniuersa vi
ους, φόβου τε ἐκ τῆς τοῦ πάντα ἐφο
det apparentia facta sup ipsos: in
ρῶντος ἐπιφανείας γενομένου ἐπ' αὐτούς, εἰς

que fas non est. Machabeus autem inuocato magno mundi principe qui sine arietibus & machinis: temporibus iesu precipitauit hiericho: irruit ferociter muris & capta ciuitate per domini voluntatem innumerabiles cedes fecit: ita vt adiacens stagnum stadiorum duorum latitudinis sanguine interfectorū fluere videretur. Inde discesserūt stadia septingenta quinquaginta & venerūt in characa ad eos: qui dicuntur tibianei iudeos: & timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt: nulloq; negocio perfecto regressus est: relicto in quodam loco firmissimo presidio. Dositheus autem & sosipater qui erant duces cum machabeo peremerunt a timotheo relictos in presidio decem milia viros. At machabeus ordinatis circum se sex millibus & constitutis per cohortes: aduersus timotheum processit habentem secum centum viginti milia peditum equitūq; duo milia quingentos. Cognito autem iude aduentu timotheus premisit mulieres & filios & reliquum apparatum: in presidium quod carnion dicitur. Erat em̄ inexpugnabile & accessu difficile propter locorum angustias. Cūq; cohors iude prima apparuisset: timor hostibus incussus est ex presentia dei qui vniuersa conspicit: & in fugam versi sunt alius ab alio ita vt magis a suis deicerentur: & gladiorum suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem vehementer instabat puniens prophanos & prostrauit ex eis triginta milia virorum. Ipse vero timotheus incidit in partes dosithei & sosipatris & multis precibus postulabat vt viu⁹ dimitteretur: eo q multorum ex iudeis parentes haberet ac fratres quos morte ei decipi eueniret. Et cum fidez dedisset restituturū se eos secundum constitutuz: illesum eum dimiserunt propter fratrum salutem. Iudas autem regressus est a carnion interfectis viginti quinq; millibus. Post horum fugam & necem: mouit exercitum ad effron ciuitatem munitā in qua multitudo diuersarum gentium habitabat: & robusti iuuenes pro muris consistentes fortiter repugnabant. In hac autem machine multe: & telorum erat apparatus. Sed cum omnipotentem inuocassent: qui potestate sua vires hostium confringit: ceperunt ciuitatē: & ex eis qui intus erant viginti quinq; milia prostrauerunt. Inde ad ciuitatem scytharum abierunt: que ab hierosolymis sexcentis stadiis aberat. Contestantibus autem his qui apud scythopolitas erāt iudeis: q benigne ab eis haberentur: & temporib⁹ infelicitatis q modeste secuz egerint: gratias agentes eis: & exhortati etiam de cetero erga

fugā versi sunt. alius alio lar.
φυγὴν ὥρμησαν, ἄλλος ἀλλαχῆ φερόμενος.
ita vt sepe a ppriis lederen
ὥστε πολλάκις ὑπὸ τῶν ἰδίων βλάπτε
tur. τ gladioꝝ mucronib⁹ trāsfige
σθαι, καὶ ταῖς τῶν ξιφῶν ἀκμαῖς ἀναπείρε
rent. faciebat āt psecutionē intēsiorē
σθαι. ἐποιεῖτο δὲ τὸν διωγμὸν εὐτονώτερον
iudas stimulās pphanos. occi
ἰούδας συγκεντῶν τοὺς ἀλιτηρίους. διέφ
dit qz ad decē milliaria tria viroꝝ. ip
θειρέ τε εἰς μυριάδας τρεῖς ἀνδρῶν. αὐ
se āt timothe⁹ incidēs in eos q̄ circa
τὸς δὲ ὁ τιμόθεος ἐμπεσὼν τοῖς περὶ
dositheū τ sosipatrē: postulabat cū
τὸν δοσίθεον καὶ σωσίπατρον, ἠξίου μετὰ
multis adulatiōib⁹ vt dimitterēt viuū se.
πολλῆς γοητείας ἐξαφεῖναι ζῶντα αὐτόν.
eo q̄ plurīū q̄dē parētes aliorū āt fra
διὰ τὸ πλειόνων μὲν γονεῖς ὧν δὲ ἀδελ
tres haberet. τ hos decipi cōtin
φοὺς ἔχειν. καὶ τούτους ἀλογηθῆναι συμ
geret. cū firmasset āt ipse p plu
βήσεται. πιστώσαντος δὲ αὐτοῦ διὰ πλειό
ra definitionē restituturū hos
νων τὸν ὁρισμὸν ἀποκαταστήσειν τούτους
illesos: dimiserūt eū ppter
ἀπημάντους, ἀπέλυσαν αὐτὸν ἕνεκα
fratrū salutē. egrediēs āt in
τῆς τῶν ἀδελφῶν σωτηρίας. ἐξελθὼν δὲ ἐπὶ
carnion τ atergatiū: iugula
τὸ καρνίον καὶ τὸ ἀτεργατεῖον, κατέσφα
uit decē milliaria corpoꝝ duo: τ quinq; mi
ξε μυριάδας σωμάτων δύο καὶ πεντακισχι
lia. post āt hoꝝ fugā τ pdi
λίους. μετὰ δὲ τὴν τούτων τροπὴν καὶ ἀπώ
tionē exercitū mouit τ cōtra ciuitatē
λειαν ἐπεστράτευσε καὶ ἐπὶ ἐφρὼν πόλιν
munitā. in q̄ omnigene in ipa multitudo ha
ὀχυράν. ἐν ᾗ πάμφυλα ἐν αὐτῇ πλήθη κα
bitabāt. iuuenes āt robusti ante mu
τῴκει. νεανίαι δὲ ῥωμαλέοι πρὸ τῶν τειχέ
ros cōsistētes fortiter repugnabāt. hic
ων καθεστῶτες εὐρώστως ἀπεμάχοντο. ἐνθά
instrumētoꝝ τ teloꝝ multi appara
δε ὀργάνων καὶ βελῶν πολλαὶ παραθέ
tus erāt. inuocātes āt pū
σεις ὑπῆρχον. ἐπικαλεσάμενοι δὲ τὸν δυ
cipē cū fortitudine cōfringēte
νάστην τὸν μετὰ κράτους συντρίβοντα τὰς
hostiū vires: ceperūt ciuitatē
τῶν πολεμίων ἀλκάς, ἔλαβον τὴν πόλιν
subditā. pstrauerūt āt ex his q̄ fuer' in
ὑποχείριον. κατέστρωσαν δὲ τῶν ἔνδον εἰς
decē milliaria duo quinq; milia. abeun
μυριάδας δύο καὶ πεντακισχιλίους. ἀναζεύ
tes āt inde: psecti sunt in scythaꝝ ciui
ξαντες δὲ ἐκεῖθεν, ὥρμησαν ἐπὶ σκυθῶν πό
tatē. distantē a hierosolymis sta
λιν ἀπέχουσαν ἀπὸ ἱεροσολύμων σταδί
dijs sexcētis. testantib⁹ āt q̄
ους ἑξακοσίους. ἀπομαρτυρησάντων δὲ τῶν
illic erāt iudeis: quā scythopo
ἐκεῖ καθεστώτων ἰουδαίων, ἣν οἱ σκυθοπο
lite habuerūt erga eos beniuolētiā: τ in
λῖται ἔσχον πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, καὶ ἐν
aduersitatis tēporib⁹ benignū occur
τοῖς τῆς ἀτυχίας καιροῖς ἥμερον ἀπάν
sum: gratias agētes τ hortan
τησιν, εὐχαριστήσαντες καὶ προσπαρα
tes etiā in reliqua erga
καλέσαντες καὶ εἰς τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ

genus suum benignos esse: venerunt hierosolymam die solenni septimanarum instante. Et post pentecosten abierunt contra gorgiam prepositum idumee. Exiuit autem cum peditibus tribus milibus et equitibus quadringentis. Quibus congressis acciđit paucos ruere iudeorum. Dositheus vero quidā de bacenoris eques vir fortis gorgiā tenebat: & cum vellet illū capere viuū: eques quidā de thracibus irruit in eū: humerūq; eius amputauit: atq; ita gorgias effugit in maresa. At illis qui cum esdrin erant diutius pugnantibus & fatigatis: inuocauit iudas dominum adiutorem & ducem belli fieri: incipiens voce patria & cum hymnis clamorem extollens fugam gorgie militibus incussit. Iudas autem collecto exercitu venit in ciuitatem odollam. Et cum septima dies superueniret: secundum consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum egerunt. Et sequenti die venit cū suis iudas vt corpora prostratorum tolleret: & cum parentibus poneret in sepulchris paternis. Inuenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum que apud iamniam fuerunt: a quibus lex prohibet iudeos. Omnibus ergo manifestum factum est ob hāc causam eos corruisse. Omnes itaq; benedixerunt iustum iudicium domini qui occulta fecerat manifesta. Atq; ita ad preces conuersi rogauerunt vt id quod factum erat delictum obliuioni traderetur. At vero fortissimus iudas hortabatur populum conseruare se sine peccato sub oculis videntes que facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. Et facta collatione: duodecim milia drachmas argenti misit hierosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium: bene & religiose de resurrectione cogitans. Nisi enim eos qui ceciderat resurrecturos speraret: superfluum videretur & vanum orare pro mortuis. Et quia considerabat q; hi qui cum pietate dormitionem acceperant: optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare vt a peccatis soluantur.

Capitulum decimum-
tertium.

Anno centesimo quadragesimo nono cognouit iudas antiochum eupatorem venire cum multitudine aduersus iudeam: & cum eo lysiam procuratorem & prepositum negociorum secum habentem peditum centum decē milia: & equitum quinq; milia: & elephātes viginti duos: currus cum falcib° trecentos. Commiscuit autem se illis & menelaus: & cum multa fallacia deprecabatur antiochum non pro patrie salute: sed sperans se constitui in principatum. Sed rex regum suscitauit animos antiochi in peccatorem: & suggerente lysia hūc esse causam oīm malorū: iussit vt eis est consuetudo apprehensum in eodem loco necari. Erat autem in eodem loco turris quinquaginta cubitorum: aggestum vndiq; habens cineris. Hec prospectum habebat in preceps. Inde in cinerem deiici iussit sacrilegum omnib° eum propellentibus ad interitum. Et tali lege preuaricatorem legis contigit mori nec terre dari menelaum. Et quidem satis iuste. Nam quia multa erga arā dei delicta cōmisit: cui° ignis & cinis erat sanctus: ipse in cineris morte damnatus est. Sed rex mente effrenatus veniebat nequiorem se patre suo iudeis ostensurus. Quibus iudas cognitis precepit populo vt die ac nocte dominum inuocarent: q; sicut sēper & nūc adiuuaret eos: quippe q lege et patria sanctorum templo priuari vererentur: ac populum qui nuper paululum respirasset ne sineret blasphemis rursus nationibus subdi. Omnibus itaq; simul id facientibus & petentibus a domino misericordiam cum fletu & ieiuniis per triduum continuum prostratis: hortatus est eos iudas vt se pparent. Ipse vero cum seniorib° cogitauit priusq; rex admoueret exercitum ad iudeam & obtineret ciuitatem exire: & domini iuditio cōmittere exitum rei: dans itaq; potestatem omnium deo mūdi creatori: & hortatus suos vt fortiter dimicarēt & vsq; ad mortem pro legibus: templo: ciuitate: patria: & ciuib° starent: circa modin exercitum cōstituit. Et dato signo suis dei victorie: iuuenibus fortissimis electis nocte aggressus aulam regiam in castris interfecit viros quattuordecim milia & maximum elephantorum cū his qui superpositi fuerant. Sūmoq; metu ac perturbatione hostium castra replentes: rebusq; prospere gestis: abierunt. Hoc autem factum est die illucescēte adiuuante eū dñi ptectiōe. Sed rex accepto gustu audacie iudeorum: arte difficultatem locorum tentabat: & bethsure que erat iudeorum presidiū munitum castra admouebat: sed fugabatur: impingebatur: minorabatur. His autem qui intus erant iudas necessaria mittebat. Enunciauit autem mysteria hostibus rhodocus quidam de iudaico exercitu: qui requisitus comprehensus est & conclusus. Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant in bethsuris: dextram dedit: accepit: abiit: cōmisit cum iuda: superatus est. Vt autem cognouit rebellasse philippum antiochie qui relictus erat super negocia: mente cōsternatus iudeos deprecans subditusq; eis iurat de omnibus quibus iustum visum est: & reconciliatus obtulit sacrificium: honorauit templum: & munera posuit: machabeum amplexatus est: & fecit eū a ptolemaide vsq; ad gerrenos ducem & principem. Vt autem venit ptolemaidā: grauiter ferebant ptolemenses amicitie conuentionem:

indignabant.n. p eo q voluerãt irrita facere
ἐδίναζον γὰρ ὑπὲρ ὧν ἠθέλησαν ἀθετεῖν
federa. accessit ad tri=
τὰς διαστάσεις. προσῆλθεν ἐπὶ τὸ βῆ
bunal lysias. defendit possibiliter.
μα λυσίας. ἀπελογίσατο ἐνδεχομένως.
persuasit. sedauit. benignos fe=
συνέπεισε. κατεπράϋνεν. εὐμενεῖς ἐποίη=
cit. regressus ẽ in antiochiã. sic
σεν. ἀνέζευξεν εἰς ἀντιόχειαν. οὕτω τὰ
regis pfectio & reuer
τοῦ βασιλέως τῆς ἐφόδου καὶ τῆς ἀνα=
sio cõtigerũt.
ζυγῆς ἐχώρησε.

Ca. 14.

Post ãt triẽnij tpo inuo=
Μετὰ δὲ τριετῆ χρόνον προσέπε
tuit iude: demetriũ filiũ
σε τοῖς περὶ τὸν ἰούδαν, δημήτριον τὸν
seleuci p eũ q in tripoli por
τοῦ σελεύκου διὰ τοῦ κατὰ τρίπολιν λι
tũ nauigantẽ cũ multitudĩe for
μένος εἰσπλεύσαντα μετὰ πλήθους ἰσχυ
ti & classe: obtinuisse regionẽ
ροῦ καὶ στόλου, κεκρατηκέναι τῆς χώρας
postq̃ occidit antiochũ & hui⁹
ἐπανελόμενον ἀντίοχον καὶ τὸν τούτου
procuratorẽ lysiã. alcim⁹ ãt qdã
ἐπίτροπον λυσίαν. ἄλκιμος δέ τις
qui fuerat sũm⁹ sacerdos: volũtarie ãt coin
προγεγονὼς ἀρχιερεύς, ἑκουσίως δὲ με=
quinat⁹ in segregatiõis tẽporib⁹:
μολυσμένος ἐν τοῖς τῆς ἀμιξίας χρόνοις,
cognoscẽs q̃ ẽm quẽlibet modũ nõ
συννοήσας ὅτι καθ' ὁντινοῦν τρόπον οὐκ
est ei salus: neq; ad sctm̃
ἔστιν αὐτῷ σωτηρία, οὐδὲ πρὸς τὸ ἅγιον
altare vltra accessus: venit ad
θυσιαστήριον ἔτι πρόσοδος, ἧκε πρὸς τὸν
regẽ demetriũ q̃si pmo & qn=
βασιλέα δημήτριον ὡς πρώτου καὶ πεν
quagesimo & cẽtesimo anno: offerẽs
τηκοστοῦ καὶ ἑκατοστοῦ ἔτους, προσάγων
ei coronã aureã & palmã: vltra
αὐτῷ στέφανον χρυσοῦν καὶ φοίνικα, πρὸς
ãt hec ex legitimis ramis
δὲ τούτοις τῶν νομιζομένων θαλλῶν τοῦ
tẽpli. & die illo silentiũ
ἱεροῦ. καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡσυχίαν
habuit. opportũitatẽ ãt sumẽs pprie deme
ἔσχε. καιρὸν δὲ λαβὼν τῆς ἰδίας ἀνοί=
tie auxiliatricẽ: vocatus ad cõsiliũ
ας συνεργόν, προσκληθεὶς εἰς συνέδριον
a demetrio & interrogat⁹ in
ὑπὸ τοῦ δημητρίου καὶ ἐπερωτηθεὶς ἐν
qua dispositiõe & cõsilio pstarẽt
τίνι διαθέσει καὶ βουλῇ καθεστήκασιν οἱ
iudei: ad hec dixit. q̃ dicunt
ἰουδαῖοι, πρὸς ταῦτα ἔφη. οἱ λεγόμενοι
ex iudeis asidei: qb⁹ preest iu=
τῶν ἰουδαίων ἀσιδαῖοι, ὧν ἀφηγεῖται ἰού
das maccabe⁹: bella nutriũt &
δας ὁ μακκαβαῖος, πολεμοτροφοῦσι καὶ
seditiões mouẽt: nõ sinẽtes regnũ
στασιάζουσιν, οὐκ ἐῶντες τὴν βασιλείαν
quietẽ assequi. vnde defraudat⁹
εὐσταθείας τυχεῖν. ὅθεν ἀφελόμενος τὴν
maiorꝫ gl'ia: dico ãt sũmo sa=
προγονικὴν δόξαν, λέγω δὲ τὴν ἀρχιερω
cerdotio: huc nũc veni: pmũ qdẽ
σύνην, δεῦρο νῦν ἐλήλυθα, πρῶτον μὲν
pro his q̃ ptinẽt ad regẽ legitime
ὑπὲρ τῶν ἀνηκόντων τῷ βασιλεῖ γνησίως

indignantes ne forte fedus irrũperent. Tunc ascendit lysias tribunal & exposuit ratione & populum sedauit. regressusq; est antiochiã: & hoc modo regis profectio & reditus processit.

Capitulum decimũ quartũ.

Sed post triennii tempus cognouit iudas & qui cum eo erãt: demetriũ seleuci cum multitudine valida & nauibus per portum tripolis ascendisse ad loca opportuna & tenuisse regiões aduersus antiochum & eius ducem lysiã. Alcimus autem quidã qui summus sacerdos fuerat: sed voluntarie coinquinat⁹ est temporibus cõmixtionis cõsiderãs nullo modo sibi esse salutem neq; accessum ad altare: venit ad regem demetriũ centesimo quinquagesimo anno offerens ei coronam auream & palmam super hec & thalos qui tẽpli esse videbãtur. Et ipsa quidem die siluit. Tempus autem opportunum demẽtie sue nact⁹ conuocatus a demetrio ad consiliũ & interrogatus quibus rebus & consiliis iudei niterentur: respondit. Ipsi qui dicuntur asidei iudeorum quibus preest iudas machabeus: bella nutriunt & seditiones mouent: nec patiuntur regnũ esse quietum. Nam & ego defraudatus parentum gloria: dico autem summo sacerdotio huc veni: primo quidem vtilitatibus regis fidem seruans: secundo autem etiam ciuibus consulens. Nam illorum prauitate vniuersum genus nostrũ non minime vexatur. Sed oro his singulis o rex cognitis & regioni & generi secundum humanitatẽ tuam promulgatam omnibus prospice. Nam q̃diu superest iudas impossibile est pacem esse negociis. Talibus autem ab hoc dictis & ceteri amici hostiliter se habẽtes aduersus iudam: inflãmauerunt demetrium. Qui statim nicanorem prepositum elephantorum ducem misit in iudeam: datis mandatis vt ipsum quidem iudam caperet viuum: eos vero qui cũ illo erant dispergeret. et constitueret alcimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes que de iudea fugerant iudam: gregatim se nicanori miscebant: miserias & clades iudeorum psperitates rerum suarum existimantes. Audito itaq; iudei nicanoris aduentu et conuentu nationum: conspersi terra rogabant eum qui populum suum constituit: in eternum custodiret: quiq; suam portionem signis euidentib⁹ protegit. Imperante autem duce statim inde mouerunt: conueneruntq; ad castellum dessau. Simon vero frater iude cõmiserat cum nicanore: sed cõterrit⁹ est repentino aduentu aduersariorum: nicanor tamen audiens virtutem comitũ iude & animi magnitudinem: quã pro patrie certaminibus habebant: sanguine iudicium

sapiẽs: scdo ãt & p ppriis ciuib⁹
φρονῶν, δεύτερον δὲ καὶ τῶν ἰδίων πολιτῶν
negocians. nã predicto=
στοχαζόμενος. τῇ μὲν γὰρ τῶν προειρημέ=
rũ stulticia vniuersum nr̃m gen⁹ nõ
νων ἀλογιστίᾳ τὸ σύμπαν ἡμῶν γένος οὐ
parũ vexat. singula ãt horꝫ cogno
μικρῶς ἀκληρεῖ. ἕκαστα δὲ τούτων ἐπε=
scẽs tu rex: & regioni
γνωκὼς σὺ βασιλεῦ, καὶ τῆς χώρας
& obsesso generi nr̃o pros
καὶ τοῦ περιϊσταμένου γένους ἡμῶν προ=
pice: ẽm q̃ habes erga oẽs ob=
νοήθητι, καθ' ἣν ἔχεις πρὸς ἅπαντας εὐα
uiã clementiã. quãdiu .n.
πάντητον φιλανθρωπίαν. ἄχρι γὰρ
iudas supest: ipossibile ẽ pacẽ cõse
ἰούδας περίεστιν, ἀδύνατον εἰρήνης τυ=
qui negocia. talib⁹ ãt di=
χεῖν τὰ πράγματα. τοιούτων δὲ ῥηθέν=
ctis ab hoc: cito ceteri ami
των ὑπὸ τούτου, θᾶττον οἱ λοιποὶ φί=
ci hostiliter se habẽtes aduersus iu=
λοι δυσμενῶς ἔχοντες τὰ πρὸς τὸν ἰού
dã inflamauerũt demetriũ. ad=
δαν προσεπύρωσαν τὸν δημήτριον. προ
uocãs ãt statim nicanorẽ q
σκαλεσάμενος δὲ εὐθέως νικάνορα τὸν γε
erat elephãtorꝫ pfect⁹: & ducẽ dest=
νόμενον ἐλεφαντάρχην, καὶ στρατηγὸν ἀνα
gnãs iudee: misit dans episto
δείξας τῆς ἰουδαίας, ἐξαπέστειλε δοὺς ἐπιστο
las: ipm qdẽ iudã occidere
λάς, αὐτὸν μὲν τὸν ἰούδαν ἐπανελέσθαι,
qui ãt cũ ipo dispergere: cõstitue=
τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ σκορπίσαι, καταστῆ=
re ãt alcimũ sũmũ sacerdotẽ maximi
σαι δὲ ἄλκιμον ἀρχιερέα τοῦ μεγίστου
tẽpli. q̃ autẽ ex iudea fuge=
ἱεροῦ. τὰ δὲ ἐκ τῆς ἰουδαίας πεφυγα=
rant iudã gẽtes cõmiscebãt se gre
δευκότα τὸν ἰούδαν ἔθνη συνέμισγον ἀγε
gatim nicanori: iudeorꝫ aduer
ληδὸν τῷ νικάνορι, τὰς τῶν ἰουδαίων ἀτυ
sitates & clades pprias psperitates exi
χίας καὶ συμφορὰς ἰδίας εὐημερίας δο
stimãtes fore. audiẽtes ão
κοῦντες ἔσεσθαι. ἀκούσαντες δὲ τὴν τοῦ
nicanoris aduẽtũ & cõuentũ
νικάνορος ἔφοδον καὶ τὴν ἐπίθεσιν τῶν
nationũ: cõspersi terra rogabãt
ἐθνῶν, καταπασάμενοι γῆν ἐλιτάνευον
eũ q vsq; in seculũ cõstituerat suũ
τὸν ἄχρις αἰῶνος συστήσαντα τὸν ἑαυτοῦ
ppl'm: sẽp ãt cũ ostẽto ptegen=
λαόν, ἀεὶ δὲ μετ' ἐπιφανείας ἀντιλαμβα
tem suã portionẽ. impe=
νόμενον τῆς ἑαυτοῦ μερίδος. προστά=
rãte ãt duce: illinc statim
ξαντος δὲ τοῦ ἡγουμένου, ἐκεῖθεν εὐθέως
mouẽs cõmiscet se ipis ad castellũ
ἀναζεύξας συμμίσγει αὐτοῖς ἐπὶ κώμην
dessau. simõ ãt frater iude cõmi
δεσσαοῦ. σίμων δὲ ὁ ἀδελφὸς ἰούδα συμ
serat preliũ cũ nicanore: paululũ ãt
βεβληκὼς ἦν τῷ νικάνορι, βραχέως δὲ
ob repẽtinã hostiũ apparitõeꝫ
τὴν αἰφνίδιον τῶν ἀντιπάλων ἀφασίαν
errauit. verũtñ audiẽs nicanor quã
ἐπταικώς. ὅμως δὲ ἀκούων ὁ νικάνωρ ἣν
hẽbant q circa iudã fortitudinẽ:
εἶχον οἱ περὶ τὸν ἰούδαν ἀνδραγαθίαν,

& in pro patria certaminib⁹
καὶ ἐν τοῖς περὶ τῆς πατρίδος ἀγῶσιν
psperitatẽ: metuebat iudiciũ p
εὐτυχίαν, ὑπευλαβεῖτο τὴν κρίσιν δι'
sanguinẽ facere. quãobrẽ misit
αἱμάτων ποιήσασθαι. διόπερ ἔπεμψε
posidoniũ & theodotũ & matthiã vt
ποσιδώνιον καὶ θεόδοτον καὶ ματθίαν, δοῦ
darẽt & acciperẽt dextras. lõgiore ãt fa=
ναι καὶ λαβεῖν δεξιάς. πλείονος δὲ γενο
cta de his cõsultatione: &
μένης περὶ τούτων ἐπισκέψεως, καὶ τοῦ
duce cũ multitudine cõmunicãte:
ἡγεμόνος τοῖς πλήθεσιν ἀνακοινωσαμένου,
& cũ videret cõcors sentẽtia: annu
καὶ φανείσης ὁμοψήφου γνώμης, ἐπέ=
erũt pactis. cõstituerũt ãt di=
νευσαν ταῖς συνθήκαις. ἐτάξαντο δὲ ἡμέ
em in q̃ secreto venirẽt in vnũ.
ραν ἐν ᾗ κατ' ἰδίαν ἥξουσιν εἰς τὸ αὐτό.
& accessit ab vnoquoq; sella. posuerũt
καὶ προσῆλθε παρ' ἑκάστου δίφρος. ἔθεσαν
sellas. disposuit iudas armatos para=
δίφρους. διέταξεν ἰούδας ἐνόπλους ἑτοί
tos in opportunis locis: ne forte
μους ἐν τοῖς ἐπικαίροις τόποις, μήποτε
ab hostib⁹ repẽte maleficiũ
ἐκ τῶν πολεμίων αἰφνιδίως κακουργία
fieret. cõgruũ fecerũt. collo
γένηται. τὴν ἁρμόζουσαν ἐποιήσαντο κοινω=
quiũ. morabatur nicanor in hierosoly
λογίαν. διέτριβεν ὁ νικάνωρ ἐν ἱεροσολύ=
mis: & fecit nihil absurdũ. at
μοις, καὶ ἔπραττεν οὐδὲν ἄτοπον. τοὺς δὲ
cõgregatas gregarias turbas dimi=
συναχθέντας ἀγελαίους ὄχλους ἀπέλυ=
sit: & hẽbat iudam semp
σε, καὶ εἶχε τὸν ἰούδαν διαπαντὸς
in cõspectu. ex animo viro incli
ἐν προσώπῳ. ψυχικῶς τῷ ἀνδρὶ προσε
nat⁹ fuit. hortat⁹ est ãt eũ ducere vxorẽ &
κέκλιτο. παρεκάλεσε δὲ αὐτὸν γῆμαι καὶ
filios gignere. vxorẽ duxit. quieuit.
παιδοποιήσασθαι. ἐγάμησεν. εὐστάθησεν.
cõmunẽ duxit vitã. at alcim⁹ cognoscẽs
ἐκοινώνησε βίου. ὁ δὲ ἄλκιμος συνιδὼν
eã q̃ inter illos inuicẽ beniuolẽtiã & fa=
τὴν πρὸς ἀλλήλους εὔνοιαν καὶ τὰς γενο
ctas cõuentiões: venit accipiẽs ad de
μένας συνθήκας, ἧκε λαβὼν πρὸς τὸν δη
metriũ: & dicebat nicanorẽ aliena
μήτριον, καὶ ἔλεγε τὸν νικάνορα ἀλλότρια
sapere de negociis. nã insi
φρονεῖν περὶ τῶν πραγμάτων. τὸν γὰρ ἐπι
diatorẽ regni ei⁹ iudã succes
βουλον τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἰούδαν διά
sorẽ designauit. at rex irat⁹
δοχον ἀνέδειξεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἔκθυμος
fact⁹ & scelesti calũ
γενόμενος καὶ ταῖς τοῦ παμπονήρου δια
niis irritatus: scripsit nicanori di=
βολαῖς ἐρεθισθείς, ἔγραψε νικάνορι φάσ
cẽs: pro qdẽ pactis grauiter
κων, ὑπὲρ μὲν τῶν συνθηκῶν βαρέως
ferre. iubẽs ãt maccabeũ vin=
φέρειν. κελεύων δὲ τὸν μακκαβαῖον δέσ
ctũ mittere in antiochiã. cito.
μιον ἐξαποστέλλειν εἰς ἀντιόχειαν ταχέως.
notificatis ãt his nicanori cõfu
προσπεσόντων δὲ τούτων τῷ νικάνορι συνε
sus erat & grauiter ferebat: si pa
κέχυτο καὶ δυσφόρως ἔφερεν, εἰ τὰ δι

facere metuebat. Quãobrem premisit posidonium & theodotium & matthiã: & vt darent dextras atq; acciperent. Et cum diu de his consiliũ ageretur & ipse dux ad multitudinem retulisset: omniũ vna fuit sentẽtia amicitiis annuere. Itaq; diem constituerũt qua secreto inter se agerent & singulis selle prolate sunt & posite. Precepit autem iudas armatos esse locis opportũis ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur. Et congruum colloquium fecerũt. Morabatur autem nicanor hierosolymis: nihilq; inique agebat: gregesq; turbarũ que congregate fuerant dimisit. Habebat autem iudam semper charũ ex animo: & erat viro inclinatus. Rogauitq; eum ducere vxorẽ: filiosq; procreare. Nuptias fecit: qete egit: comũiterq; viuebant. Alcimus autem videns charitatem illorum ad inuicem & conuentiones venit ad demetrium & dicebat nicanorẽ rebus alienis assentire. Iudamq; regni insidiatorem successorem sibi destinasse: itaq; rex exasperatus & pessimis huius criminationibus irritat⁹ scripsit nicanori dicens: grauiter quidem se ferre de amicitie conuentione: iuberet tamen machabeum citius vinctum mittere antiochiam. Quibus cognitis nicanor consternabatur & grauiter ferebat: si ea que conuenerant irrita faceret: nihil lesus a viro: sed quia regi resistere nõ poterat: opportunitatẽ obseruabat qua preceptũ perficeret. At machabeus videns secum austerius agere nicanorem: et consuetum occursum ferocius exhibentem: intelligens non ex bono esse austeritatem istã: paucis suorum congregatis occultauit se a nicanore. Quod cum ille cognouit fortiter se a viro preuentum venit ad maximum & sanctissimum templum: & sacerdotibus solitas hostias offerentibus: iussit sibi tradi virum: quibus cum iuramento dicentibus nescire se vbi esset: q querebatur: extendens manum ad templũ iurauit dicens. Nisi iudam mihi vinctũ tradideritis: istud dei phanum in planiciem deducam & altare effodiam: & tẽplum hoc libero patri consecrabo. Et his dictis abiit. Sacerdotes autem protendentes manus in celum inuocabãt eum qui semp propugnator esset gentis ipsorum hec dicentes. Tu domine vniuersorum qui nullius indiges: voluisti templum habitationis tue fieri in nobis. Et nunc sancte sanctorum omniũ domine conserua in eternum impollutam domum istam que nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab hierosolymis delatus est nicanori: vir amator ciuitatis & bene audiens: qui pro affectu pater iudeorum appellabatur. Hic multis temporibus cõtinentie propositũ tenuit in iudaismo corpusq; & animam

cta irrita faceret. cũ nihil vir male
σταλμένα ἀθετήσει. μηδὲν τἀνδρὸς ἠδικη
fecisset. qm̃ ãt regi resistere
κότος. ἐπεὶ δὲ τῷ βασιλεῖ ἀντιπράττειν
nõ erat: opportũitatẽ obseruabat stratagẽate hoc
οὐκ ἦν, εὔκαιρον ἐτήρει στρατηγήματι τοῦ
perficere. at maccabe⁹ auste
τ' ἐπιτελέσαι. ὁ δὲ μακκαβαῖος αὐστηρό
rius agentẽ cognoscẽs nicanorẽ erga
τερον διεξάγοντα συνιδὼν τὸν νικάνορα πρὸς
se: & cõsuetũ occursum durio
αὐτόν, καὶ τὴν εἰθισμένην ἀπάντησιν ἀγροι
rem habentẽ: itelligẽs nõ ex
κοτέραν ἐσχηκότα, νοήσας οὐκ ἀπὸ τοῦ
optimo austeritatẽ esse: cõgregãs
βελτίστου τὴν αὐστηρίαν εἶναι, συστρέψας
nõ paucos eorꝫ q circa se: abscõditus
οὐκ ὀλίγους τῶν περὶ αὐτόν, συνεκρύπτε
est a nicanore. cognoscẽs ãt ali⁹ q
το τὸν νικάνορα. συγγνοὺς δὲ ὁ ἕτερος ὅτι
generose a viro astutia puent⁹ cẽt: ve=
γενναίως ὑπὸ τἀνδρὸς ἐστρατήγηται, πα
niẽs ad maximũ & sanctũ tẽplũ:
ραγενόμενος ἐπὶ τὸ μέγιστον καὶ ἅγιον ἱερόν,
sacerdotib⁹ decẽtes victimas offerẽ
τῶν ἱερέων τὰς καθηκούσας θυσίας προσα
tib⁹: iussit tradere viꝝ.
γόντων, ἐκέλευσε παραδιδόναι τὸν ἄνδρα.
his ãt cũ iuramẽtis dicentib⁹ nõ scire
τῶν δὲ μεθ' ὅρκων φασκόντων μὴ γινώσκειν
vbi est q querit: extẽdẽs
ποῦ ποτ' ἐστὶν ὁ ζητούμενος, προτείνας τὴν
dextrã in tẽplũ: iurauit hec. si nõ
δεξιὰν εἰς τὸν νεώ, ὤμοσε ταῦτα. ἐὰν μὴ
vinctũ mihi iudã tradideritis: hoc
δέσμιόν μοι τὸν ἰούδαν παραδῶτε, τόνδε
dei phanũ in planiciẽ faciã: &
τὸν τοῦ θεοῦ σηκὸν εἰς πεδίον ποιήσω, καὶ
altare effodiã: & tẽplũ hic
θυσιαστήριον κατασκάψω, καὶ ἱερὸν ἐνταῦ
libero illustre erigã. tot
θα τῷ διονύσῳ ἐπιφανὲς ἀναστήσω. τοσαῦ
ãt dicẽs abijt. at sacerdotes p
τα δὲ εἰπὼν ἀπῆλθεν. οἱ δὲ ἱερεῖς προ
tendẽtes man⁹ in celũ: inuo
τείναντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπε
cabãt eũ q semp ppugnator fuit
καλοῦντο τὸν διαπαντὸς ὑπέρμαχον τοῦ
gẽtis nr̃e: hec dicẽtes. tu dñe
ἔθνους ἡμῶν, ταῦτα λέγοντες. σὺ κέ τῶν
vniuersorꝫ nõ idigẽs existẽs: pbasti tẽplũ
ὅλων ἀπροσδεὴς ὑπάρχων, εὐδόκησας ναὸν
tue habitatiõis in nobis fieri: & nũc
τῆς σῆς σκηνώσεως ἐν ἡμῖν γενέσθαι. καὶ νῦν
sancte oĩs sanctitatis dñe: serua in
ἅγιε παντὸς ἁγιασμοῦ κέ, διατήρησον εἰς
secula impollutã hãc nup mun
αἰῶνας ἀμίαντον τόνδε τὸν προσφάτως κεκα
datã domũ. razis ãt qdã de hiero
θαρισμένον οἶκον. ῥαζὶς δέ τις τῶν ἀπὸ ἱερο
solymitanis pr̃sbyteris: delat⁹ est nicano
σολύμων πρεσβυτέρων, ἐμηνύθη τῷ νικάνο=
ri: vir amator ciuitatis & valde bene
ρι, ἀνὴρ φιλοπολίτης καὶ σφόδρα καλῶς
audiẽs: & ẽm beniuolẽtiã pater iu=
ἀκούων, καὶ κατὰ τὴν εὔνοιαν πατὴρ τῶν ἰου=
deorꝫ appellatus. fuit eñi in supe
δαίων προσαγορευόμενος. ἦν γὰρ ἐν τοῖς ἔμ=
riorib⁹ tẽporib⁹ cõtinẽtie iudiciũ se=
προσθεν χρόνοις τῆς ἀμιξίας κρίσιν εἰσενη=
rẽs in iudaismo: & corp⁹ & aĩam
νεγμένος ἰουδαϊσμοῦ, καὶ σῶμα καὶ ψυχὴν

pro iudaismo tradide=
ὑπὲρ τοῦ ἰουδαϊσμοῦ παραβεβλημέ=
rat cū oi pseuerātia. volens
νος μετὰ πάσης ἐκτενίας. βουλόμενος
āt nicanor manifestā facere quā hēbat erga
δὲ νικάνωρ πρόδηλον ποιῆσαι ἣν εἶχε πρὸς
iudeos maliuolētiā: misit mi=
τοὺς ἰουδαίους δυσμένειαν, ἀπέστειλε στρα
lites supra quingētos vt cōpre
τιώτας ὑπὲρ τοὺς πεντακοσίους συλλα
hēderēt eū. putabat enī illū cōprehēdēs:
βεῖν αὐτόν. ἔδοξε γὰρ ἐκεῖνον συλλαβὼν,
his factur cladē. at
τούτοις ἐργάσεσθαι συμφοράν. τῶν δὲ
mltitudinib⁹ futuris turrē occupa=
πληθῶν μελλόντων τὸν πύργον καταλα=
re: et aulicā ianuā aggredi=
βέσθαι, καὶ τὴν αὐλαίαν θύραν βιαζομέ
tib⁹: et iubentib⁹ ignē admouere et
νων, καὶ κελευόντων πῦρ προσάγειν καὶ
portas incēdere: cōprehēsus fa
τὰς θύρας ὑφάπτειν, περικατάληπτος γε
ctus supposuit sibi gladiū: gene
νόμενος ὑπέθηκεν ἑαυτῷ τὸ ξίφος, εὐγε=
rose volēs mori: potius q̄ pecca=
νῶς θέλων ἀποθανεῖν, ἤπερ τοῖς ἀλιτη
torib⁹ subdit⁹ fieri: et ppria
ρίοις ὑποχείριος γενέσθαι, καὶ τῆς ἰδίας
nobilitate indigne cōtumeliā pati. at pla=
εὐγενείας ἀναξίως ὑβρισθῆναι. τὴν δὲ πλη
gā nō recte dirigēs ob ago=
γὴν μὴ κατευθικτήσας διὰ τὴν τοῦ ἀγῶ
nis festinationē: et turbis intra
νος σπουδήν, καὶ τῶν ὄχλων εἴσω τῶν
ostia irrūpentib⁹: recurrēs
θυρωμάτων εἰσβαλλόντων, ἀναδραμὼν
strēnue ad murū: pcipitauit
γενναίως ἐπὶ τὸ τεῖχος, κατεκρήμνισεν
se viriliter in turbas. his
ἑαυτὸν ἀνδρωδῶς εἰς τοὺς ὄχλους. τῶν
āt velociter retrocedētib⁹ facta diu
δὲ ταχέως ἀναποδισάντων γενομένου δια
sione: venit p mediū in la=
στήματος, ἦλθε κατὰ μέσον εἰς τὸν κενεῶ
tus. adhuc āt viuus existēs et inflā
να. ἔτι δὲ ἔμπνους ὑπάρχων καὶ πε=
matus animo: surgēs decur
πυρωμένος τοῖς θυμοῖς, ἐξαναστὰς φερο
rēte fōtis more sanguine: et graui
μένων κρουνηδὸν τῶν αἱμάτων, καὶ δυ=
bus plagis exñtib⁹: cursu
σχερῶν τῶν τραυμάτων ὄντων, δρόμῳ τοὺς
turbas ptrāsiēs: et stās in quadā pe=
ὄχλους διελθὼν, καὶ στὰς ἐπί τινος πέ=
tra prupt⁹: penit⁹ exāguis iā
τρας ἀπορρωγὼς, παντελῶς ἔξαιμος ἤδη
fact⁹: pferens intestina et accipiēs
γενόμενος, προβαλὼν τὰ ἔντερα καὶ λαβὼν
vtrisq manib⁹: piecit sup
ἑκατέραις ταῖς χερσὶν, ἐνέσεισε τοῖς ὄχ
turbas. et inuocans dñatorē
λοις. καὶ ἐπικαλεσάμενος τὸν δεσπόζοντα
vite et spūs: hec ei
τῆς ζωῆς καὶ τοῦ πνεύματος, ταῦτα αὐτῷ
iter reddere: hoc modo mor
πάλιν ἀποδοῦναι, τὸν δὲ τὸν τρόπον με
tuus est.
τήλλαξεν.

Ca. 15.

Et nicanor cū cōperisset
Ὁ δὲ νικάνωρ μεταλαβὼν τοὺς πε
iudā extē in samarie
ρὶ τὸν ἰούδαν ὄντας ἐν τοῖς κατὰ σαμάρει

tradere contentus pro perseuerantia. Volens autē nicanor manifestare odiū quod habebat in iudeos: misit milites quingentos vt eum comprehenderēt. Putabat enim si illū decepisset: sese cladem iudeis maximam illaturum. Turbis autem irruere in domum eius & ianuas disrumpere: atq; ignem admouere cupientibus: cum iam comprehenderetur gladio se petiit: eligens nobiliter mori potius q̄ subditus fieri peccatoribus: & contra natales suos indignis iniuriis agi. Sed cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset: & turbe inter ostia irrumperent: recurrens audacter ad murum: precipitauit semet ipsum viriliter in turbas: quibus velociter locū dantibus casui eius: venit per mediam ceruicem. Et cum ad huc spiraret accensus animo surrexit: & cum sanguis eius magno fluxu deflueret: & grauissimis vulnerib⁹ esset saucius: cursu turbam pertransiit et stans supra quandam petram preruptam & iam exāguis effect⁹: cōplexus intestina sua vtrisq; manibus proiecit super turbas inuocans dominatorem vite ac spiritus: vt hec illi iterum redderet atq; ita vita defunctus est.

Capitulum decimum quintum.

Nicanor autem vt comperit iudam esse in locis samarie: cogitauit cū omni impetu die sabbati committere bellum. Iudeis vero qui illum per necessitatem sequebantur dicentibus: ne ita ferociter et barbare feceris: sed honorē tribue diei sanctificatiōis & honora eū qui vniuersa conspicit. At ille infelix interrogauit si est potēs in celo qui imperauit agi diem sabbatorum: & respondentibus illis: est domin⁹ viuus ipse in celo potens qui iussit agi septimā diē. At ille ait. Et ego potens sum super terram qui impero sumi arma & negocia regis impleri. Tamen non obtinuit vt consilium perficeret. Et nicanor quidē cum summa superbia erectus cogitauerat cōmune tropheum statuere de iuda. Machabeus autem sēper confidebat cum omni spe auxiliū sibi a domino affuturū: & hortabatur suos ne formidarent ad aduentum nationum sed in mente haberent adiutoria sibi facta de celo: & nunc sperarent ab omnipotēte sibi affuturam victoriam. Et allocutus eos de lege & prophetis: ammonēs etiā certamina que fecerant prius: promptiores constituit eos. Et ita animis eorum erectis simul ostendebat gentium fallaciam: & iuramentorum preuaricationem. Singulos autem illorum armauit non clypei & haste munitione sz sermonibus optimis

locis: cogitauit quie=
αν τόποις, ἐβουλεύσατο τῇ τῆς καταπαύ
tis die cū oi munitiōe in
σεως ἡμέρᾳ μετὰ πάσης ἀσφαλείας αὐ
ipos irruere. at ob necessitatē sequē
τοῖς ἐπιβαλεῖν. τῶν δὲ κατ᾽ ἀνάγκην συνε
tib⁹ eū iudeis dicentib⁹: nequa
πομένων αὐτῷ ἰουδαίων λεγόντων, μηδα=
q̄ sic ferociter et barbare per
μῶς οὕτως ἀγρίως καὶ βαρβάρως ἀπολέ
das: gloriam āt tribue honorate
σῃς, δόξαν δὲ ἀπομέρισον τῇ προτετιμημένῃ
ab oia cōspiciēte cū sanctitate di=
ὑπὸ τοῦ πάντα ἐφορῶντος μετὰ ἁγιότητος ἡμέ
ei. at scelestissim⁹ interrogauit: si est in
ρᾳ. ὁ δὲ τρισαλιτήριος ἐπηρώτησεν, εἰ ἔστιν ἐν
celo pnceps q imperauit agere
οὐρανῷ δυνάστης ὁ προστεταχὼς ἄγειν τὴν
sabbator diē. illis āt respōden
τῶν σαββάτων ἡμέραν. τῶν δὲ ἀποφηνα
tib⁹: est dñs viuēs ipe in celo
μένων, ἔστιν ὁ κύριος ζῶν αὐτὸς ἐν οὐρανῷ
potēs q iussit agere septimā
δυνάστης ὁ κελεύσας ἀσκεῖν τὴν ἑβδομά
diē. at ali⁹ et ego inqt princeps sup
δα. ὁ δὲ ἕτερος κἀγώ φησι δυνάστης ἐπὶ
terrā q impero sumere arma et
τῆς γῆς. ὁ προστάσσων αἴρειν ὅπλα καὶ τὰς
regia negocia cōficere: tamē nō ob
βασιλικὰς χρείας ἐπιτελεῖν, ὅμως οὐ κα
tinuit pficere miserū suū cōsi
τέσχεν ἐπιτελέσαι τὸ σχέτλιον αὐτοῦ βού
liū. et qdem nicanor cū oi iactā
λημα. καὶ ὁ μὲν νικάνωρ μετὰ πάσης ἀλα
tia superbiēs decreuerat cōmune
ζονείας ὑψαυχενῶν διεγνώκει κοινὸν τῶν
de iuda statuere tropheū.
περὶ τὸν ἰούδαν συστήσασθαι τρόπαιον.
at maccabe⁹ erat semp cōfi
ὁ δὲ μακκαβαῖος ἦν ἀδιαλείπτως πεποι
dēs: cū oi spe auxiliū
θώς, μετὰ πάσης ἐλπίδος ἀντιλήψεως
cōsecutur a dño. et hortaba
τεύξεσθαι παρὰ τοῦ κυρίου. καὶ παρεκά
tur eos q cū eo nō formidare gē
λει τοὺς σὺν αὐτῷ μὴ δειλιᾶν τὴν τῶν ἐθ
tiū aduētū: hētes āt in mēte pus fa=
νῶν ἔφοδον, ἔχοντας δὲ κατὰ νοῦν τὰ προ
cta ipis de celo adiutoria:
γεγονότα αὐτοῖς ἀπ᾽ οὐρανοῦ βοηθήματα,
et nūc sperare ab oi
καὶ τὰ νῦν προσδοκᾶν τὴν παρὰ τοῦ παν
potēte futurā eis victoriā. et cōsul
τοκράτορος ἐσομένην αὐτοῖς νίκην. καὶ παρα
tans cū eis ex lege et
μυθούμενος αὐτοὺς ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῶν
prophetis: cōmonēs āt eos et
προφητῶν, προσυπομνήσας δὲ αὐτοὺς καὶ
certamina q̄ cōfecerāt: pm
τοὺς ἀγῶνας οὓς ἦσαν ἐκτετελεκότες, προ
ptiores eos cōstituit. et ani
θυμοτέρους αὐτοὺς κατέστησε. καὶ τοῖς θυ=
mis excitās eos: admonebat simul
μοῖς διεγείρας αὐτοὺς, παρήγγειλεν ἅμα
ostendēs gentiū fallaciā et
παρεπιδεικνὺς τὴν τῶν ἐθνῶν ἀθεσίαν καὶ
iuramētor trāsgressionē. quēlibet āt eor
τὴν τῶν ὅρκων παράβασιν. ἕκαστον δὲ αὐτῶν
armās nō clypeor et hastar
καθοπλίσας οὐ τὴν ἀσπίδων καὶ λογχῶν
munitione: sed in bonis smōib⁹
ἀσφάλειαν, ὡς τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς λόγοις

G

A

B

adhortatione. et cū exposuisset somniū
παράκλησιν. καὶ προσεξηγησάμενος ὄνειρον
dignū fide: maxime vniuersos letificauit. erat
ἀξιόπιστον, ὑπέρ τι πάντας εὔφρανεν. ἦν
āt hui⁹ visio talis. oniā q
δὲ ἡ τούτου θεωρία τοιάδε. ὀνίαν τὸν γενό=
erat summ⁹ sacerdos vir honestū et bonū:
μενον ἀρχιερέα ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθόν,
verendū qdē aspectu: modestū āt
αἰδήμονα μὲν τὴν ἀπάντησιν, πρᾶον δὲ
morib⁹: et eloquiū emittētem decen
τὸν τρόπον, καὶ λαλιὰν προϊέμενον πρεπόν
ter. et q a puero exercuerat oia
τως. καὶ ἐκ παιδὸς ἐκμεμελετηκότα πάντα
virtutis ppria: hūc man⁹
τὰ τῆς ἀρετῆς οἰκεῖα, τοῦτον τὰς χεῖρας
protēdentē orare pro oi
προτείναντα κατεύχεσθαι τῷ παντὶ τῶν
iudeor cetu. deinde sic apparuis=
ἰουδαίων συστήματι. εἶθ᾽ οὕτως ἐπιφανῆ=
se vir canitie et glia prestātē:
ναι ἄνδρα πολιᾷ καὶ δόξῃ διαφέροντα,
mirabilē āt q̄dā et magnificētissi
θαυμαστὴν δέ τινα καὶ μεγαλοπρεπεστά=
mā esse circa illū emmētiā. respō
την εἶναι τὴν περὶ αὐτὸν ὑπεροχήν. ἀπο
dentē xo oniā dixisse. fratrū
κριθέντα δὲ τὸν ὀνίαν εἰπεῖν. ὁ φιλάδελ=
amator hic est q multū orat
φος οὗτός ἐστιν ὁ πολλὰ προσευχόμενος
pro pplo et sancta ciuitate hie
ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς ἁγίας πόλεως ἱε
remias dei propheta. extendentē
ρεμίας ὁ τοῦ θεοῦ προφήτης. προτείναντα
āt hieremiā dextrā tradere
δὲ τὸν ἱερεμίαν τὴν δεξιὰν παραδοῦναι τῷ
iude gladiū aureū: cū daret āt locu
ἰούδᾳ ῥομφαίαν χρυσῆν, διδόντα δὲ προσ
tū esse hec. accipe sanctū gladiū
φωνῆσαι τάδε. λάβε τὴν ἁγίαν ῥομφαί
mun⁹ a deo: p quē frāgas
αν δῶρον παρὰ τοῦ θεοῦ, δι᾽ ἧς θραύσῃς
aduersarios. exhortati āt
τοὺς ὑπεναντίους. παρακληθέντες δὲ τοῖς
iude smonib⁹ valde bonis et poten=
ἰούδου λόγοις πάνυ καλοῖς καὶ δυναμέ=
tib⁹ ad virtutē incitare et aīas iuue
νοις ἐπ᾽ ἀρετὴν παρορμῆσαι καὶ ψυχὰς νέ
nū viriles facere: statuerūt nō castrame
ων ἐπανδρῶσαι, διέγνωσαν μὴ στρατεύε
tari: generose āt inuehi: et cū
σθαι, γενναίως δὲ ἐμφέρεσθαι, καὶ μετὰ
omni virilitate cōgredientes: iudicare
πάσης εὐανδρίας ἐμπλακέντες, κρῖναι τὰ
negocia: coq et ciuitas et scā
πράγματα, διὰ τὸ καὶ τὴν πόλιν καὶ τὰ ἅγια
et teplū piclitarent. erat eni pro vxo
καὶ τὸ ἱερὸν κινδυνεύειν. ἦν γὰρ ὁ περὶ γυ=
rib⁹ et filijs item et fratrib⁹ et ppi
ναικῶν καὶ τέκνων ἔτι δὲ ἀδελφῶν καὶ συγ
quis in minori parte positū eis picu
γενῶν ἐν ἥττονι μέρει κείμενος αὐτοῖς κίνδυ
lum. maxim⁹ xo et prim⁹ pro san=
νος. μέγιστος δὲ καὶ πρῶτος ὁ περὶ τοῦ καθη
ctificato tēplo timor. erat āt et in
γιασμένου ναοῦ φόβος. ἦν δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ
ciuitate detētis nō mediocris solli
πόλει κατειλημμένοις οὐ πάρεργος ἀγω
citudo: turbāte in subdiali cōgres
νία, ταρασσομένης τῆς ἐν ὑπαίθρῳ προσ
su. et oib⁹ iā sperantib⁹
βολῆς. καὶ πάντων ἤδη προσδοκώντων τὴν

C

D

E

2.R.d. 4.Re. 19.g. Eccl. 48.d.

F

& exhortationibus exposito digno fide somnio: per quod vniuersos letificauit. Erat autē huiusmodi visus. Onias qui fuerat sūmus sacerdos virum bonum et benignū verecundum visu: modestum moribus: & eloquio decorum: & qui a puero in virtutibus exercitatus sit manus protendentē: orare pro omni populo iudeorum: post hoc apparuisse et alium virum etate & gloria mirabilem: et magni decoris habitudinem circa illum. Respondentem vero oniam dixisse. Hic est fratrum amator & populi israel: hic est qui multum orat pro populo et vniuersa sancta ciuitate hieremias propheta dei. Extendisse autem hieremiam dextram & dedisse iude gladium aureum dicentem. Accipe sanctum gladium munus a deo: in quo deicies aduersarios populi mei israel. Exhortati itaq; iude sermonib⁹ bonis valde de quibus extolli posset impetus & animi iuuenum confortari: statuerūt dimicare & confligere fortiter vt virt⁹ de negociis iudicaret: eo q̄ ciuitas scā & templum periclitarentur. Erat enim pro vxoribus & filiis: itemq; pro fratribus & cognatis minor sollicitudo: maximus vero & primus pro sanctitate timor erat templi: sed & eos qui in ciuitate erant non minima sollicitudo habebat pro his qui congressuri erant: & iā cum omnes sperarent iudicium futurū hostesq; adessent atq; exercitus esset ordinat⁹: bestie equitesq; opportuno loco compositi considerans machabeus aduentum multitudinis & apparatū varium armorum ac ferocitatē bestiarum extendens manus in celum: prodigia facientem dominum inuocauit: qui non secundum armorum potentiam: sed prout ipsi placet dat dignis victoriam. Dixit autem inuocans hoc modo. Tu domine qui misisti angelū tuum sub ezechia rege iuda: & interfecisti de castris sennacherib centum octogintaquinq; milia: & nunc dominator celorum mitte angelum tuum bonum ante nos in timore & tremore magnitudinis brachii tui vt metuant qui cū blasphemia veniunt aduersus sanctū populum tuum. Et hic quidem ita perorauit. Nicanor autem & qui cum ipso erant cum tubis & cāticis admouebāt. Iudas vero & qui cum eo erant inuocato deo per orationes cōgressi sunt: manu quidem pugnantes: sed et dominū cordibus orantes prostrauerunt nō minus trigintaquinq; milia: presentia dei magnifice delectati. Cumq; cessassent & cum gaudio redirent: cognouerunt nicanorem ruisse cum armis suis. Facto itaq; clamore & perturbatione suscitata: patria voce omnipotentem dominum benedicebant.

futur iudiciū. et iā se miscentib⁹
ἐσομένην κρίσιν. καὶ ἤδη συμμιξάντων
hostib⁹ et exercitu ordina
τῶν πολεμίων καὶ τῆς στρατιᾶς ἐνταγεί=
to: et bestijs in parte opportu
σης, καὶ τῶν θηρίων ἐπὶ μέρος εὐκαι=
na cōstitutis: atq equitatu
ρον ἀποκατασταθέντων, τῆς τε ἵππου
p cornua disposito: cognoscēs mac
κατὰ κέρας τεταγμένης, συνιδὼν ὁ μακ
cabe⁹ mltitudinū pseutiā et
καβαῖος τὴν τῶν πληθῶν παρουσίαν καὶ
armor variū apparatū:
τῶν ὅπλων τὴν ποικίλην παρασκευήν,
ipamq bestiar ferocitatē: extēdens
τήν τε τῶν θηρίων ἀγριότητα, ἀνατείνας
man⁹ in celū: inuocauit
τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανόν, ἐπεκαλέσα
prodigia facietē dñm: sciēs q
το τὸν τερατοποιὸν κύριον, γινώσκων ὅτι
nō est p arma: sicut āt in ipo iudica
οὐκ ἔστι δι᾽ ὅπλων, καθὼς δὲ ἐν αὐτῷ κρι=
tū fuerit dignis tribuit victoriā.
θῇ τοῖς ἀξίοις περιποιεῖται τὴν νίκην.
dixit āt inuocās hoc mo=
ἔλεγε δὲ ἐπικαλούμενος τόνδε τὸν τρό=
do. tu dñe misisti ange
πον. σὺ δέσποτα ἀπέστειλας τὸν ἄγγε
lū tuū sub ezechia rege
λόν σου ἐπὶ ἐζεκίου τοῦ βασιλέως τῆς
iudee: et interfecit de castris
ἰουδαίας, καὶ ἀνεῖλεν ἐκ τῆς παρεμβολῆς
sēnacherib ad cētum octoginta q̄nq
σενναχηρεὶμ εἰς ἑκατὸν ὀγδοήκοντα πέντε
milia. et nūc pnceps celor:
χιλιάδας. καὶ νῦν δυνάστα τῶν οὐρανῶν,
mitte angelū bonū ante
ἀπόστειλον ἄγγελον ἀγαθὸν ἔμπροσθεν
nos ad timorē et tremorē. magnitudīe bra
ἡμῶν εἰς δέος καὶ τρόμον. μεγέθει βρα=
chij tui pterreātur q cū bla=
χίονός σου καταπλαγείησαν οἱ μετὰ βλα
sphemia veniunt aduersus sanctū tuū
σφημίας παραγινόμενοι ἐπὶ τὸν ἅγιόν σου
pplm. et hic qdē in his siniuit. q xo
λαόν. καὶ οὗτος μὲν ἐν τούτοις ἔληξεν. οἱ δὲ
circa nicanorē cū tubis et
περὶ τὸν νικάνορα μετὰ σαλπίγγων καὶ
canticis pcedebāt. q āt circa iu=
παιάνων προσῆγον. οἱ δὲ περὶ τὸν ἰού=
dam cū inuocatione et votis cōgres
δαν μετ᾽ ἐπικλήσεως καὶ εὐχῶν συνέ=
si sunt cū hostib⁹: et qdē ma=
μιξαν τοῖς πολεμίοις, καὶ ταῖς μὲν χερ
nib⁹ pugnātes: sed cordib⁹ ad
σὶν ἀγωνιζόμενοι, ταῖς δὲ καρδίαις πρὸς
deū orātes: prostrauerūt nō min⁹
τὸν θεὸν εὐχόμενοι, κατέστρωσαν οὐδὲν ἧττον
decē miliarijs trib⁹ et q̄nq millib⁹:
μυριάδων τριῶν καὶ πεντακισχιλίων, τῇ
dei maxime letati presen
τοῦ θεοῦ μεγάλως εὐφρανθέντες ἐπιφα=
tia. cessantes āt a necessitate: et
νείᾳ. γενόμενοι δ᾽ ἀπὸ τῆς χρείας, καὶ
cum gaudio recedētes: cognouerūt
μετὰ χαρᾶς ἀναλύοντες, ἐπέγνωσαν
ruisse nicanorē cū arma
προπεπτωκότα νικάνορα σὺν τῇ πανο=
tura. facto āt clamore et pturba
πλίᾳ. γενομένης δὲ κραυγῆς καὶ ταρα=
tione: benedicebāt pncipē patria voce.
χῆς, εὐλόγουν τὸν δυνάστην τῇ πατρίῳ φωνῇ

τ precepit pomnia corpore τ ani
καὶ προσέταξεν ὁ καθόπαν σώματι καὶ ψυ-
mo prim⁹ pugnator pro ciuib⁹
χῇ πρωταγωνιστὴς ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ὁ τὴν
etatis beniuolētiā erga cōtribules
τῆς ἡλικίας εὔνοιαν εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς
conseruās: nicanoris caput
διαφυλάξας, τὴν τοῦ νικάνορος κεφαλὴν
abscindētes τ manū cū hūero:
ἀποτεμόντας καὶ τὴν χεῖρα σὺν τῷ ὤμῳ
ferre in hierosolyma. aduenies
φέρειν εἰς ἱεροσόλυμα. παραγενόμενος
āt illuc: τ cōuocās cōtribules:
δὲ ἐκεῖ, καὶ συγκαλέσας τοὺς ὁμοεθνεῖς
τ sacerdotes:ante altare stās
καὶ τοὺς ἱερεῖς, πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου στή-
accersijt eos q̄ de arce.
σας, μετεπέμψατο τοὺς ἐκ τῆς ἄκρας.
τ ostēdēs scelesti nicano-
καὶ ἐπιδειξάμενος τὴν τοῦ μιαροῦ νικάνο-
ris caput τ manū blasphe-
ρος κεφαλὴν καὶ τὴν χεῖρα τοῦ δυσφή-
mi: quā extendēs cōtra sanctā omni
μου, ἣν ἐκτείνας ἐπὶ τὸν ἅγιον τοῦ παν-
potētis domū gl'iat⁹ fuerat: τ
τοκράτορος οἶκον ἐμεγαλαύχησε, καὶ τὴν
linguā impij nicanoris abscin-
γλῶσσαν τοῦ δυσσεβοῦς νικάνορος ἐκτε-
dēs: dixit particulatim se daturū aui-
μών, ἔφη κατὰ μέρος δώσειν τοῖς ὀρνέ-
bus: at premia dementie cōtra
οις, τὰ δ' ἐπίχειρα τῆς ἀνοίας κατέναν-
tēplū suspēdere. at oēs
τι τοῦ ναοῦ κρεμάσαι. οἱ δὲ πάντες
in celū bñdixerūt illustri
εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησαν τὸν ἐπιφανῆ
dño: dicētes. benedict⁹ q̄ serua-
κύριον, λέγοντες. εὐλογητὸς ὁ διατηρή-
uit suū locū icōtaminatū. suspē-
σας τὸν ἑαυτοῦ τόπον ἀμίαντον. ἐξέδη-
dit āt nicanoris imaginē ex
σε δὲ τὴν τοῦ νικάνορος προτομὴν ἐκ
arce: manifestū oib⁹ τ eui-
τῆς ἄκρας, ἐπίδηλον πᾶσι καὶ φανε-
dēs dñi auxilij signū.
ρὸν τῆς τοῦ κυρίου βοηθείας σημεῖον.
decreuerūt āt oēs cū cōmuni
ἐδογμάτισαν δὲ πάντες μετὰ κοινοῦ

Precepit autē iudas qui per omnia corpore & animo mori pro ciuibus paratus erat: caput nicanoris & manum cū humero abscissam hierosolymam perferri. Quo cum peruenisset conuocatis cōtribulib⁹ & sacerdotib⁹ ad altare: accersiit & eos qui in arce erāt. Et ostēso capite nicanoris & manu nepharia quam extenderat contra domum sanctam omnipotentis dei magnifice gloriatus est. Linguam etiam impii nicanoris precisam iussit particulatim auibus dari: manum autem dementis contra templum suspendi. Omnes igitur celi benedixerunt dominum dicentes: benedictus qui locum suum incontaminatum seruauit. Suspendit autem nicanoris caput in summa arce vt euidēs esset & manifestum signum auxilii dei. Itaq; omnes cōmuni consilio decreuerunt nullo modo diem istum absq; celebritate preterire: habere autem celebritatem tertiadecima die mensis adar q̄ dicitur voce syriaca pridie mardochei die. Igitur his erga nicanorem gestis: & ex illis temporibus ab hebreis ciuitate possessa: ego quoq; in his faciam finem sermonis. Et siquidem bene & vt historie competit: hoc & ipse velim: si autem minus digne: concedendum est mihi. Sicut enim vinum semp bibere aut semp aquam contrarium est: alternis autem vti delectabile: ita legentib⁹ si semp exactus sit sermo: non erit gratus hic ergo erit consumatus.

Explicit secundus liber Machabeorum.

decreto nequaquā sinere incele-
ψηφίσματος μηδαμῶς ἐᾶσαι ἀπαρασή-
brē hunc diē: habere āt
μαντον τήνδε τὴν ἡμέραν, ἔχειν δὲ
insignē tertiādecimā duo-
ἐπίσημον τὴν τρισκαιδεκάτην τοῦ δω-
decimi mēsis: adar dicit syria-
δεκάτου μηνός, ἄδαρ λέγεται τῇ συρια-
ca voce: ante vnā diē mardo-
κῇ φωνῇ, πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς μαρδο-
chei diei. his igit̄ q̄ erga nicano-
χαϊκῆς ἡμέρας. τῶν οὖν κατὰ νικάνο-
rem cōtingentib⁹ sic: τ ab illis
ρα χωρησάντων οὕτω, καὶ ἀπ' ἐκείνων
tēporib⁹ possessa ciuitate
τῶν καιρῶν κρατηθείσης τῆς πόλεως
ab hebreis: τ ipe hic
ὑπὸ τῶν ἑβραίων, καὶ αὐτὸς αὐτόθι τὸν
sermonē finiā. τ si q̄dē bene
λόγον καταπαύσω. καὶ εἰ μὲν καλῶς
τ vt cōpetit historie: hoc τ
καὶ εὐθίκτως τῇ συντάξει, τοῦτο καὶ
ipo volui. si āt exiliter τ mo-
αὐτὸς ἤθελον. εἰ δὲ εὐτελῶς καὶ με-
dice: hoc attingibile fuit mihi. sicut
τρίως, τοῦτο ἐφικτὸν ἦν μοι. καθάπερ
eīn vinū solū bibere: similiter
γὰρ οἶνον καταμόνας πίνειν, ὡσαύτως
āt τ aquā rursus cōtrariū: quo āt
δὲ καὶ ὕδωρ πάλιν πολέμιον, ὃν δὲ
modo vinū aque mixtū dulcē
τρόπον οἶνος ὕδατι συγκραθεὶς ἡδεῖαν
τ delectabilē grām pficit:
καὶ ἐπιτερπῆ τὴν χάριν ἀποτελεῖ,
ita τ preparatio smo-
οὕτω καὶ τὸ τῆς κατασκευῆς τοῦ λό-
nis delectat audit⁹ legen-
γου τέρπει τὰς ἀκοὰς τῶν ἐντυγχα-
tiū historiā. hic āt erit
νόντων τῇ συντάξει. ἐνταῦθα δὲ ἔσται
finis.
ἡ τελευτή.

finis maccabeorū secundi.
Τέλος τῆς τῶν μακκαβαίων δευτέρας.

G

1. Mac .7.b

INCIPIT TERTIVS LIBER MACCABEORVM: QVI IN LATINO NON HABETVR.

At philopator referentibus
δὲ φιλοπάτωρ παρὰ τῶν ἀποκομισθέντων
discens factā ab ipo possessor
μαθὼν τὴν γενομένην τῶν ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένων
locor abstractionē ab antiocho: denun-
τόπων ἀφαίρεσιν ὑπὸ ἀντιόχου, παραγγεί-
ciās oib⁹ exercitib⁹ pedestrib⁹ q̄
λας ταῖς πάσαις δυνάμεσι πεζικαῖς τε
τ equestrib⁹ suis: τ sorore arsinoē secū accipi-
καὶ ἱππικαῖς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀρσινόην συμπα-
ens: exiuit vsq; ad ea q̄ sūt raphiā loca: vbi
ραλαβών, ἐξώρμησε μέχρι τῶν κατὰ ῥαφίαν τόπων, ὅπου
castrametati fuerāt q̄ circa antiochū. theodot⁹ āt q̄dā cōple-
παρεμβεβλήκεισαν οἱ περὶ ἀντίοχον. θεόδοτος δέ τις ἐκπλη-
re insidias cogitās: assumēs ex suppositis
ρῶσαι τὴν ἐπιβουλὴν διανοηθείς, παραλαβὼν τῶν προϋπο-
sibi armis ptolemaicis optima: cōtulit se
τεταγμένων αὐτῷ ὅπλων πτολεμαϊκῶν τὰ κράτιστα, διεκομίσθη
noctu in ptolemei tabnaculū: tāq̄ sol⁹ iterfectur⁹ eū:
νύκτωρ ἐπὶ τὴν τοῦ πτολεμαίου σκηνήν, ὡς μόνος κτεῖναι αὐτόν,
τ in hoc dissolutur⁹ bellū. hunc āt ducēs dosithe-
καὶ ἐν τούτῳ διαλῦσαι τὸν πόλεμον. τοῦτον δὲ διαγαγὼν δωσίθε-
us filius drimyli dict⁹: genere iude⁹: postea āt cōmu-
ος ὁ δριμύλου λεγόμενος, τὸ γένος ἰουδαῖος, ὕστερον δὲ μεταβα-
tās legitima τ a patrijs sanctionib⁹ alien⁹ fact⁹:
λὼν τὰ νόμιμα καὶ τῶν πατρίων δογμάτων ἀπηλλοτριωμένος,
ignobilē quēdā reclinauit in tabnaculo: quē cōtigit ferre
ἄσημόν τινα κατέκλινεν ἐν τῇ σκηνῇ, ὃν συνέβη κομίσασθαι τὴν
illi⁹ suppliciū. facto āt forti prelio τ rebus
ἐκείνου κόλασιν. γενομένης δὲ καρτερᾶς μάχης καὶ τῶν πραγμά-
magis bñ succedentib⁹ antiocho: valde arsinoe obambu-
των μᾶλλον ἐρρωμένων τῷ ἀντιόχῳ, ἱκανῶς ἡ ἀρσινόη ἐπιπορευ-
lans exercit⁹ hortabat̄: cū miseria τ lachrymis
σαμένη τὰς δυνάμεις παρεκάλει, μετὰ οἴκτου καὶ δακρύων τοὺς
capillos soluta: vt auxiliarent̄ sibi ipis τ filijs τ vxo-
πλοκάμους λελυμένη, βοηθεῖν ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς τέκνοις καὶ γυ-
rib⁹ audacter: promittēs se daturā vincētib⁹ cuilibet duas
ναιξὶ θαρραλέως, ἐπαγγελλομένη δώσειν νικήσασιν ἑκάστῳ δύο
mnas auri. τ sic cōtigit aduersarios in manuū pu-
μνᾶς χρυσίου. καὶ οὕτω συνέβη τοὺς ἀντιπάλους ἐν χειρονομί-
gna perire: multos āt τ captiuos cōprehen-
αις διαφθαρῆναι, πολλοὺς δὲ καὶ δορυαλώτους συλληφθῆ-
sos esse. cōpos fact⁹ āt insidiar iudicauit pprin-
ναι. κατακρατήσας δὲ τῆς ἐπιβουλῆς ἔκρινε τὰς πλησί-
quas ciuitates adueniēs hortari. faciēs āt hoc: τ
ον πόλεις ἐπελθὼν παρακαλέσαι. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ
delubris dona tribuēs: bono cē aīo subdi-
τοῖς τεμένεσι δωρεὰς ἀπονείμας, εὐθαρσεῖς τοὺς ὑποτεταγμέ-
tos fecit. at iudeis mittentib⁹ ad eū ex
νους κατέστησε. τῶν δὲ ἰουδαίων διαπεμψαμένων πρὸς αὐτὸν ἀπὸ
senatu τ seniorib⁹ salutaturos eū τ
τῆς γερουσίας καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοὺς ἀσπασομένους αὐτὸν καὶ
munera portaturos τ pro his q̄ cōtigerant cōgratulaturos: cōtigit
ξένια κομιοῦντας καὶ ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι χαρησομένους, συνέβη
magis ei in aīo sedere vt citissime ad eos veni-
μᾶλλον αὐτῷ προθυμηθῆναι ὡς τάχιστα πρὸς αὐτοὺς παραγενέ-
ret. perueniens āt ad hierosolyma: τ sacrificās maximo deo:
σθαι. διακομισθεὶς δὲ εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ θύσας τῷ μεγίστῳ θεῷ,
τ grās reddēs: τ eorū q̄ deinde aliq̄d loco faciēs: τ
καὶ χάριτας ἀποδιδούς, καὶ τῶν ἑξῆς τι τῷ τόπῳ ποιήσας, καὶ
iā veniēs in locū: τ diligētia τ deco-
δὴ παραγενόμενος εἰς τὸν τόπον, καὶ τῇ σπουδαιότητι καὶ εὐπρε-
re stupefact⁹: mirat⁹ āt τ tēpli optimā istructionē: co-
πείᾳ καταπλαγείς, θαυμάσας δὲ καὶ τὴν τοῦ ἱεροῦ εὐταξίαν, ἐνε-
gitauit decernere in tēplū intrare. his āt dicentib⁹
θυμήθη βουλεύσασθαι εἰς τὸν ναὸν εἰσελθεῖν. τῶν δὲ εἰπόντων

nō licere fieri hoc q̄a neq; his q̄ ex gēte licet
μὴ καθήκειν γίνεσθαι τοῦτο, διὰ τὸ μηδὲ τοῖς ἐκ τοῦ ἔθνους ἐξεῖναι
intrare neq; oib⁹ sacerdotib⁹: sed soli pposito
εἰσιέναι μηδὲ πᾶσι τοῖς ἱερεῦσιν, ἀλλ' ἢ μόνῳ τῷ προηγουμένῳ
omniū sūmo sacerdoti: τ hoc in anno semel. ille āt nequaq̄ psua-
πάντων ἀρχιερεῖ, καὶ τοῦτο κατ' ἐνιαυτὸν ἅπαξ, ὁ δὲ οὐδαμῶς ἐπεί-
debat̄. ipaq; lege spreta: nullaten⁹ cessabat prefer-
θετο. τοῦ τε νόμου παραναγνωσθέντος, οὐδαμῶς ἀπέλειπε προφε-
re seipm: oportere intrare dicēs. τ si illi fraudati sūt hoc
ρόμενος ἑαυτόν, δεῖν εἰσελθεῖν λέγων. καὶ εἰ ἐκεῖνοι ἐστέρηνται ταύ-
honore: me nō oportet. τ interrogabat: ob quā causam intrā-
της τῆς τιμῆς, ἐμὲ οὐ δεῖ. καὶ ἐπυνθάνετο, διὰ τίνα αἰτίαν εἰσερ-
tem ipm in oē sanū null⁹ phibuit psentiū.
χόμενον αὐτὸν εἰς πᾶν τέμενος οὐθεὶς ἐκώλυσε τῶν παρόντων.
τ q̄dā imprudēter dixit male ipm hoc mōstrosum cē. fa-
καί τις ἀπρονοήτως ἔφη κακῶς αὐτὸ τοῦτο τερατεύεσθαι. γινομέ-
cto āt inq̄t hoc ppt aliquā cām: nōne oīno ingressu-
νου δέ φησι τούτου διά τινα αἰτίαν, οὐχὶ πάντως εἰσελεύ-
rum cē τ volentib⁹ eis τ nō? at sacerdotib⁹ i oib⁹
σεσθαι καὶ θελόντων αὐτῶν καὶ μή; τῶν δὲ ἱερέων ἐν πάσαις
vestib⁹ pcidentib⁹: τ orantib⁹ maximū deū au-
ταῖς ἐσθήσεσι προπεσόντων, καὶ δεομένων τοῦ μεγίστου θεοῦ βοη-
xiliari instāti necessitati: τ ipetū male irruētis
θεῖν τῇ ἐφεστώσῃ ἀνάγκῃ, καὶ τὴν ὁρμὴν τοῦ κακῶς ἐπιβαλλομένου
cōprimere: clamore cū ciū lachrymis tēplū implentib⁹: q̄
μεταθεῖναι, κραυγῆς τε μετὰ δακρύων τὸ ἱερὸν ἐμπλησάντων, οἱ
in ciuitate relicti erāt: turbati exilierūt: occul-
κατὰ τὴν πόλιν ἀπολιπόμενοι, ταραχθέντες ἐξεπήδησαν, ἄδη-
tū q̄d existimātes factū. τ incluse virgines in cubi-
λόν τι θέμενοι τὸ γινόμενον. αἵ τε κατάκλειστοι παρθένοι ἐν θαλά-
culis cū matrib⁹: egresse sunt τ reddiderūt puluerē co-
μοις σὺν ταῖς τεκούσαις, ἐξώρμησαν καὶ ἀπέδωκαν κόνιν ταῖς κό-
mas spargētes: gemituq; τ suspirijs plateas implebāt.
μαις πασάμεναι, γόου τε καὶ στεναγμῶν τὰς πλατείας ἐνεπίμπλων.
alie āt τ nuper seposite ad oēs nūc ordi-
αἱ δὲ καὶ προσαρτίως ἐσταλμέναι τοὺς πρὸς ἀπάντας νῦν διατε-
natos τ decentē pudorē relinquētes: cursū
ταγμένους καὶ τὴν ἁρμόζουσαν αἰδῶ παραλείπουσαι, δρόμον
inordinatū in ciuitate cōfecerūt. at infantes ex filijs ipe q̄
ἄτακτον ἐν τῇ πόλει συνίσταντο. τὰ δὲ νεογνὰ τῶν τέκνων αἵ τε
preter hos matres τ nutrices deserētes aliter atq; aliter:
πρὸς τούτοις μητέρες καὶ τιθηνοὶ παραλιποῦσαι ἄλλως καὶ ἄλλως,
alie q̄dē p domos: alie āt p vias irreuocabilr in emi-
αἱ μὲν κατ' οἴκους, αἱ δὲ κατὰ τὰς ἀγυιὰς ἀνεπιστρέπτως εἰς τὸ πα-
nētissimo tēplo cōgregabant̄. varia āt erat in hoc cōgrega-
νυπέρτατον ἱερὸν ἠθροίζοντο. ποικίλη δὲ ἦν τῶν εἰς τοῦτο συλλε-
tor oratio pro his q̄ iniuste ab illo tētabant̄.
γέντων ἡ δέησις ἐπὶ τοῖς ἀνοσίως ὑπ' ἐκείνου κατεγχειρουμένοις.
cūq; his ex ciuib⁹ audētes nō ferebāt: deniq;
σύν τε τούτοις οἱ τῶν πολιτῶν θρασυνθέντες οὐκ ἠνείχοντο, τέλεον
eo instāte τ ppositum cōplere cogitāte.
αὐτοῦ ἐπικειμένου καὶ τὸ τῆς προθέσεως ἐκπληροῦν διανοουμένου.
clamātes āt: impetū ad arma facere τ virili-
φωνήσαντες δέ, τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὰ ὅπλα ποιήσασθαι καὶ θαρραλέ-
ter pro patria lege mori: multā fecerunt in lo-
ως ὑπὲρ τοῦ πατρῴου νόμου τελευτᾶν, ἱκανὴν ἐποίησαν ἐν τῷ τό-
co exasperationē. vix q; a senib⁹ τ presbyte-
πῳ τραχύτητα. μόλις τε ὑπό τε τῶν γεραιῶν καὶ τῶν πρεσβυ-
ris cohibiti: ad eundē orationis affuerunt sta-
τέρων ἀποτραπέντες, ἐπὶ τὴν αὐτὴν τῆς δεήσεως παρῆσαν στά-
tū. τ q̄dē turba vt pri⁹ in his versabat̄ orās.
σιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὡς ἔμπροσθεν ἐν τούτοις ἀνεστρέφετο δεόμενον.
at q̄ circa regē seniores: multipliciter tētabant
οἱ δὲ περὶ τὸν βασιλέα πρεσβύτεροι, πολλαχῶς ἐπειρῶντο τὸν
superbū ei⁹ animū cohercere a proposito cōsilio. indura-
ἀγέρωχον αὐτοῦ νοῦν ἐξιστάνειν τῆς ἐντεθυμημένης βουλῆς. θρασυν-
tus āt τ oīa pretermittēs: adhuc τ impetū faciebat fi-
θεὶς δὲ καὶ πάντα παραπέμψας, ἤδη καὶ πρόσβασιν ἐποιεῖτο τέ-
nē impositurū se existimās predicto hec igit̄ τ q̄ circa eū exi-
λος ἐπιθήσειν δοκῶν τῷ προειρημένῳ. ταῦτ' οὖν καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ὄν-
stebāt videntes: cōuersi sunt vt cū nris inuocarēt
τες θεωροῦντες, ἐτράπησαν εἰς τὸ σὺν τοῖς ἡμετέροις ἐπικαλεῖσθαι

eis q olim potestatẽ habet: presentib⁹ auxiliari nõ despi
τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα, τοῖς παροῦσιν ἐπαμῦναι μὴ παρι
ciente iniquã τ superbã faciñ⁹. ex ãt desissima
δόντα τὴν ἄνομον καὶ ὑπερήφανον πρᾶξιν. ἐκ δὲ τῆς συνκοτάτης
ᵽ τ laboriosa turbæ cõgregata exclamatiõe: incõparabiliteqʒ
τε καὶ ἐμπόνου τῶν ὄχλων συναγομένης κραυγῆς, ἀνείκαστός τις
fuit vox. videri eñ erat nõ solũ hoies: sed τ mu
ἦν βοή. δοκεῖν γὰρ ἦν μὴ μόνον τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ τὰ τεί
ros τ oẽ solũ resonare: ceu iã oib⁹ tũc
χη καὶ τὸ πᾶν ἔδαφος ἠχεῖν, ἅτε δὴ τῶν πάντων τότε
morte cõmutãtib⁹ pro loci cõtaminatione.
θάνατον ἀλλασσομένων ἀντὶ τῆς τοῦ τόπου βεβηλώσεως.
τ dicebãt vnanimiter. Dñe dñe rex celorũ τ
καὶ ἔλεγον ὁμοθυμαδόν. κύριε κύριε βασιλεῦ τῶν οὐρανῶν καὶ
domine oĩs creature: sancte in sanctis: monarcha: omni=
δέσποτα πάσης κτίσεως, ἅγιε ἐν ἁγίοις, μόναρχε, παν=
potẽs: intẽde nobis oppressis ab impio τ
τοκράτορ, πρόσχες ἡμῖν καταπονουμένοις ὑπὸ ἀνοσίου καὶ
profano audacia τ fortitudinẽ supbiente. tu eñ q creasti
βεβήλου θράσει καὶ σθένει πεφρυαγμένου. σὺ γὰρ ὁ κτίσας τὰ
oĩa τ oĩm dominãs princeps iust⁹ es. τ eos q cũ
πάντα καὶ τῶν ὅλων ἐπικρατῶν δυνάστης δίκαιος εἶ. καὶ τοὺς ὕβ
cõtumelia τ supbia aliqd agũt iudicas. tu illos q priũs impie
ρει καὶ ἀγερωχίᾳ τι πράσσοντας κρίνεις. σὺ τοὺς ἔμπροσθεν ἀδικί
tatẽ fecerũt: inter q̃s τ gigãtes fuerũt robori τ audacia cõfidẽ
αν ποιήσαντας, ἐν οἷς καὶ γίγαντες ἦσαν ῥώμῃ καὶ θράσει πεποι
tes: interemisti: supinducẽs eis immẽsam aquã. tu sup=
θότες, διέφθειρας, ἐπαγαγὼν αὐτοῖς ἀμέτρητον ὕδωρ. σὺ τοὺς ὑπε
biã operãtes sodomitas manifestos in iniqui
ρηφανίαν ἐργαζομένους σοδομίτας διαδήλους ταῖς κακί
tatib⁹ factos: igne τ sulphure cõbussisti: exẽplum
αις γενομένους, πυρὶ καὶ θείῳ κατέφλεξας, παράδειγμα τοῖς
venturis cõstituẽs. tu audacẽ pharaonẽ q̃ seruitute op
ἐπιγινομένοις καταστήσας. σὺ τὸν θρασὺν φαραὼ καταδουλω=
presserat pplm tuũ sanctũ israel: variis τ multis
σάμενον τὸν λαόν σου τὸν ἅγιον ἰσραήλ, ποικίλαις καὶ πολλαῖς
tentãs suppliciis: notã fecisti potẽtiã. in qb⁹ notifica
δοκιμάσας τιμωρίαις, ἐγνώρισας τὴν δυναστείαν. ἐφ' οἷς ἐγνώρι
sti magnã tuã fortitudinẽ. τ psequentẽ eũ cũ currib⁹ τ
σας τὸ μέγα σου κράτος. καὶ ἐπιδιώξαντα αὐτὸν σὺν ἅρμασι καὶ
turbæ multitudie: inũdasti pfundo maris. eos ãt q crediderũt
ὄχλων πλήθει, ἐπέκλυσας βάθει θαλάσσης, τοὺς δὲ ἐμπιστεύσαν
in te omni creature imperãti: saluos reduxi=
τας ἐπὶ σοὶ τῷ τῆς ἁπάσης κτίσεως δυναστεύοντι, σώους διεκόμι
sti. q τ cognoscẽtes opa tue man⁹: laudauerũt te omni
σας. οἳ καὶ συνιδόντες ἔργα σῆς χειρός, ᾔνεσάν σε τὸν παντο
potẽtẽ. tu rex q creasti infinitã τ immẽsam terrã:
κράτορα. σὺ βασιλεῦ κτίσας τὴν ἀπέραντον καὶ ἀμέτρητον γῆν,
elegisti ciuitatẽ hãc: τ sanctificasti locũ hũc in no
ἐξελέξω τὴν πόλιν ταύτην, καὶ ἡγίασας τὸν τόπον τοῦτον εἰς ὄνο
mẽ tibi oim minime indigẽti. τ glificasti apparitione
μά σοι τῷ τῶν ἁπάντων ἀπροσδεεῖ. καὶ παρεδόξασας ἐπιφανείᾳ
magnifica: cõmẽdationẽ faciẽs ei⁹ ad gliã ma=
μεγαλοπρεπεῖ, σύστασιν ποιησάμενος αὐτοῦ πρὸς δόξαν τοῦ με=
gni τ venerabilis nominis tui. τ amãs domũ israel:
γάλου καὶ ἐντίμου ὀνόματός σου. καὶ ἀγαπῶν τὸν οἶκον ἰσραήλ,
pollicit⁹ es q si esset nfm aduersitas: τ cõprehẽderet
ἐπηγγείλω διότι ἐὰν γένηται ἡμῶν ἀποστροφή, καὶ καταλάβῃ
nos afflictio: τ venietes in locũ hũc orauerĩ⁹: exau
ἡμᾶς στενοχωρία, καὶ ἐλθόντες εἰς τὸν τόπον τοῦτον δεηθῶμεν, εἰ
dires orationẽ nfam. τ nũc fidelis es τ verax. qũi ãt
σακούσῃ τῆς δεήσεως ἡμῶν. καὶ δὴ πιστὸς εἶ καὶ ἀληθινός. ἐπεὶ δὲ
sepe oppressis patrib⁹ nfis auxiliat⁹ es ipis in
πλεονάκις θλιβέντων τῶν πατέρων ἡμῶν ἐβοήθησας αὐτοῖς ἐν τῇ
humilitate: τ liberasti eos ex magnis malis: ecce ãt nũc
ταπεινώσει, καὶ ἐρρύσω αὐτοὺς ἐκ μεγάλων κακῶν, ἰδοὺ δὲ νῦν
sancte rex: ob multa τ magna nfa peccata
ἅγιε βασιλεῦ, διὰ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας ἡμῶν ἁμαρτίας
oppugnamur: τ subiecti sum⁹ inimicis nfis τ contẽni=
καταπονούμεθα, καὶ ὑπετάγημεν τοῖς ἐχθροῖς ἡμῶν καὶ παρεί=
mur in imbecillitatib⁹. in ãt nfa ruina audax τ
μεθα ἐν ἀδυναμίαις. ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ καταπτώσει ὁ θρασὺς καὶ

profan⁹ hic studet iniuria afficere in terra designa=
βέβηλος οὗτος ἐπιτηδεύει καθυβρίσαι τὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἀναδεδειγ
tum nomini glie tue sanctũ locũ. nã habitaculũ
μένον τῷ ὀνόματι τῆς δόξης σου ἅγιον τόπον. τὸ μὲν γὰρ οἰκητήριόν
tuũ celũ celi incõprehẽsibile hominib⁹ est. sed qm̃ pba
σου οὐρανὸς τοῦ οὐρανοῦ ἀνέφικτος ἀνθρώποις ἐστίν. ἀλλ' ἐπεὶ εὐδο
sti gliam tuã in pplo tuo israel: sanctificasti locũ
κήσας τὴν δόξαν σου ἐν τῷ λαῷ σου ἰσραήλ, ἡγίασας τὸν τόπον
hũc. nõ vlciscaris nos in horũ immũditia: neqʒ punias
τοῦτον. μὴ ἐκδικήσῃς ἡμᾶς ἐν τῇ τούτων ἀκαθαρσίᾳ, μηδὲ εὐθύνῃς
nos in pollutione. vt nõ glorient iniqui in furore
ἡμᾶς ἐν βεβηλώσει. ἵνα μὴ καυχήσωνται οἱ παράνομοι ἐν θυμῷ
suo: neqʒ exultẽt in superbia lingue
αὐτῶν, μηδὲ ἀγαλλιάσωνται ἐν ὑπερηφανίᾳ γλώσσης
sue dicẽtes. nos calcauim⁹ domũ sanctifi
αὐτῶν λέγοντες. ἡμεῖς κατεπατήσαμεν τὸν οἶκον τοῦ ἁγι=
cationis: sicut calcant dom⁹ abominationũ.
ασμοῦ, ὡς καταπατοῦνται οἱ οἶκοι τῶν προσοχθισμάτων.
dele peccata nfa: τ disperge erro
ἀπάλειψον τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ διασκέδασον τὰς ἀμπλακί
res nfos: τ ostẽde miam tuã in tẽpore hoc.
ας ἡμῶν, καὶ ἐπίφανον τὸ ἔλεός σου κατὰ τὴν ὥραν ταύτην.
cito preoccupẽt miserationes tue: τ da laudes in
ταχὺ προκαταλαβέτωσαν οἱ οἰκτιρμοί σου, καὶ δὸς αἰνέσεις ἐν
ore procidentiũ τ confractorũ animab⁹:
στόματι τῶν καταπεπτωκότων καὶ συντετριμμένων τὰς ψυχάς,
faciẽs nobis pacẽ. hic oim vifitator deus τ ante
ποιήσας ἡμῖν εἰρήνην. ἐνταῦθα ὁ πάντων ἐπόπτης θεὸς καὶ πρό
oẽs sanct⁹ in sanctis exaudiẽs iustã orationẽ:
παντων ἅγιος ἐν ἁγίοις εἰσακούσας τῆς ἐνθέσμου λιτανείας, τὸν
cõtumelia τ audacia valde elatũ flagellauit eũ: hinc τ
ὕβρει καὶ θράσει μεγάλως ἐπηρμένον ἐμάστιξεν αὐτόν, ἔνθεν καὶ
inde vibrãs eũ vt arũdinẽ a vẽto: adeoqʒ in so=
ἔνθεν κραδάνας αὐτὸν ὡς κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου, ὥστε κατ' ἐδά=
lo inutile adhuc τ mẽbris solutũ: neqʒ lo=
φους ἄπρακτον ἔτι καὶ τοῖς μέλεσι παραλελυμένον, μηδὲ φωνῆ
qui posse iusto implicatũ iudicio. vnde et amici
σαι δύνασθαι δικαίᾳ περιπεπλεγμένον κρίσει. ὅθεν οἵ τε φίλοι
τ corporis custodes celerẽ intuẽtes cõprehendentẽ eũ
καὶ οἱ σωματοφύλακες ὀξεῖαν ἰδόντες τὴν καταλαβοῦσαν αὐτὸν
castigatõez: timẽtes ne τ vitã deficeret: cito eũ eduxe=
μάστιγα, φοβούμενοι μὴ καὶ τὸ ζῆν ἐκλείπῃ, ταχέως αὐτὸν ἐξείλκυ
rũt maximo perculsi timore. in tpe ãt postea
σαν ὑπερβάλλοντι καταπεπληγμένοι φόβῳ. ἐν χρόνῳ δὲ ὕστερον
colligẽs sc ipm: nequaqʒ in penitentiã venit improperat⁹.
ἀναλεξάμενος ἑαυτόν, οὐδ' ἀμῶς εἰς μεταμέλειαν ἦλθεν ἐπιτιμηθείς.
eũ minis ãt acerbis recessit. puenientes vero ipm egy=
μετ' ἀπειλῆς δὲ πικρᾶς ἀνέλυσεν. διακομισθεὶς δὲ εἰς τὴν αἴγυ=
ptũ: τ malitiã augẽs: perqʒ prc demõstratos
πτον, καὶ τὰ τῆς κακίας ἐπαύξων, διά τε τῶν προαποδεδειγμένων
coadiutores τ socios abõi iusto remotos: nõ so
συμπότων καὶ ἑταίρων τοῦ παντὸς δικαίου κεχωρισμένων, οὐ μό
lũ in infinitis libidinib⁹ pseuerauit: sed τ ad tã
νον ταῖς ἀναριθμήτοις ἀσελγείαις διηρκέσθη, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ το
tum audacie pcessit: vt blasphemias in locis cõmẽ
σοῦτον θράσους προῆλθεν, ὥστε δυσφημίας ἐν τοῖς τόποις συνί
daret: τ multi amicorũ intẽdentes in regis
στασθαι, καὶ πολλοὺς τῶν φίλων ἀτενίζοντας εἰς τὴν τοῦ βασιλέως
ppositũ: etiã ipsi sequerent illi⁹ voluntatẽ. ppositũ publice
πρόθεσιν, καὶ αὐτοὺς ἕπεσθαι τῇ ἐκείνου θελήσει. προέθετο δημοσίᾳ
cõtra gentẽ tradere vituprũ. in eaqʒ sm
κατὰ τοῦ ἔθνους διαδοῦναι ψόγον. ἐπί τοῦ κατὰ τὴν αὐ=
lam turre colũnã erigẽs: insculpsit scripturã: nullũ corũ q
λὴν πύργου στήλην ἀναστήσας, ἐκόλαψε γραφήν, μηδένα τῶν
nõ sacrificarẽt in sctã eorũ ingredi: oẽs ãt iu=
μὴ θυόντων εἰς τὰ ἱερὰ αὐτῶν εἰσιέναι, πάντας δὲ τοὺς ἰου
deos in ppli scriptionẽ τ seruilẽ dispositionẽ duci:
δαίους εἰς λαογραφίαν καὶ οἰκετικὴν διάθεσιν ἀχθῆναι, τοὺς
at cõtradicentes vi tractos vita priuare: ipsosqʒ des=
δὲ ἀντιλέγοντας βίᾳ φερομένους τοῦ ζῆν μεταστῆσαι, τούς τε ἀπο
criptos signari τ p ignẽ in corpore insigni
γραφομένους χαράσσεσθαι καὶ διὰ πυρὸς εἰς τὸ σῶμα παρασήμῳ

dionysii hedere folio: quos τ segregare in precõtrac=
διονύσου κισσοφύλλῳ, οὓς καὶ καταχωρίσαι εἰς τὴν προσυνεσταλμέ
tã libertatẽ. vt ãt nõ oib⁹ infensus appareret: sub=
νην αὐθεντίαν. ἵνα δὲ μὴ τοῖς πᾶσιν ἀπεχθόμενος φαίνηται, ὑπέ
scripsit. si ãt qppiã ex illis voluerint inter eos q sa=
γραψεν. ἐὰν δέ τινες ἐξ αὐτῶν προαιρῶνται ἐν τοῖς κατὰ τὰς τε
cris initiati sunt versari: hos equales ciues alexã=
λετὰς μεμυημένοις ἀναστρέφεσθαι, τούτους ἰσοπολίτας ἀλεξαν=
drinis esse. aliq qdẽ igit in ciuitatẽ ciuitatis pieta=
δρεῦσιν εἶναι. ἔνιοι μὲν οὖν ἐπιπολαίως τὰς τῆς πόλεως εὐσε=
tis scalas abominati: faciliter se ipos dederũt: tãqʒ ma
βείας ἐπιβάθρας στυγοῦντες, εὐχερῶς ἑαυτοὺς ἐδίδοσαν, ὡς με
gne cuiusdã pticipaturi glie ob futurã cũ re=
γάλης τινὸς κοινωνήσοντες εὐκλείας ἀπὸ τῆς ἐσομένης τῷ βα=
ge cõmunicationẽ. at plurimi gñosa aĩa psaluerũt: τ
σιλεῖ συναναστροφῆς. οἱ δὲ πλεῖστοι γενναίᾳ ψυχῇ ἐνίσχυσαν, καὶ
nõ recesserũt a pietate. et pecunias pro vita cõmutã
οὐ διέστησαν τῆς εὐσεβείας. τά τε χρήματα περὶ τοῦ ζῆν ἀντικα
tes intrepide: tentabãt se ipos liberare ab ascri
ταλλασσόμενοι ἀδεῶς, ἐπειρῶντο ἑαυτοὺς ῥύσασθαι ἐκ τῶν ἀπο
ptionib⁹: sperãtes qʒ pseuerauerũt auxiliũ se cõsecuturos. τ
γραφῶν. εὐέλπιδές τε καθειστήκεισαν ἀντιλήψεως τεύξεσθαι. καὶ
eos q recesserãt ab ipis abominabant: τ tãqʒ hostes
τοὺς ἀποχωροῦντας ἐξ αὐτῶν ἐβδελύσσοντο, καὶ ὡς πολεμίους τοῦ
gẽtis iudicabãt: τ cõmuni cõuersatione τ vtilitate pũabãt.
ἔθνους ἔκρινον, καὶ τῆς κοινῆς συναναστροφῆς καὶ εὐχρηστίας ἐστέρουν.
q τ eũ cõperisset impi⁹: adeo irat⁹ est: vt
ἃ καὶ μεταλαμβάνων ὁ δυσσεβής, ἐπὶ τοσοῦτον ἐχόλησεν, ὥστε
nõ solũ in alexãdria indignaret: sed τ ijs q in regio
οὐ μόνον κατ' ἀλεξάνδρειαν διοργίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ χώ
ne grauiꝰ aduersaret: τ iuberet accelerãtes cõgre
ρᾳ βαρυτέρως ἐναντιωθῆναι, καὶ προστάξαι σπεύσαντας συναγα
gare oẽs in idẽ: τ pessima nece vita pnare.
γεῖν πάντας ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ χειρίστῳ μόρῳ τοῦ ζῆν μεταστῆσαι.
his ãt dispositis fama inimica diuulgabat cõtra
τούτων δὲ οἰκονομουμένων φήμη δυσμενὴς ἐξηχεῖτο κατὰ τοῦ
gentẽ hoib⁹ cõsentiẽtib⁹ ad malefaciendũ: occasione data
γένους ἀνθρώποις συμφρονοῦσιν εἰς κακοποίησιν, ἀφορμῆς διδομένης
ad cõstitutõez: tãqʒ a legib⁹ eos phibetib⁹. at ij
εἰς διάθεσιν, ὡς ἂν ἀπὸ τῶν νομίμων αὐτοὺς κωλυόντων. οἱ δὲ ἰου
dei qdẽ erga reges be niuolẽtiã τ fidẽ immutabilẽ
δαῖοι, τὴν μὲν πρὸς τοὺς βασιλεῖς εὔνοιαν καὶ πίστιν ἀδιάστροφον
fuerãt seruãtes. colẽtes ãt deũ τ in hui⁹ lege
ἦσαν διαφυλάσσοντες. σεβόμενοι δὲ τὸν θεὸν καὶ τῷ τούτου νόμῳ
rẽpublicã gerẽtes: separatõeqʒ faciebãt in aliqʒ τ subuersiones.
πολιτευόμενοι, χωρισμὸν ἐποίουν ἐπί τινων καὶ καταστροφάς.
obqʒ causam aliqb⁹ odiosi videbant. at iusticie opatio
δι' ἣν αἰτίαν ἐνίοις ἀπεχθεῖς ἐφαίνοντο. τῇ δὲ τῶν δικαίων εὐπρα
ne ornãtes cõuersationẽ: oib⁹ hoib⁹ pbati extite=
ξίᾳ κοσμοῦντες τὴν συναναστροφήν, ἅπασιν ἀνθρώποις εὐδόκιμοι καθειστή
runt. ipam qdẽ igit de gente in oibus vulgatã modestiãʒ
κεισαν. τὴν μὲν οὖν περὶ τοῦ γένους ἐν πᾶσιν θρυλουμένην εὐπραξίαν οἱ
alienigene nequaqʒ cõmmemorauerũt. at de adorationib⁹
ἀλλόφυλοι οὐδαμῶς διηριθμήσαντο. τὴν δὲ περὶ τῶν προσκυνήσεων
τ moribꝰ dissensionẽ diuulgabãt: dicẽtes neqʒ regi neqʒ
καὶ τροφῶν διάστασιν ἐθρύλλουν, φάσκοντες μήτε τῷ βασιλεῖ μήτε
exercitib⁹ amicos homines esse: odiosos
ταῖς δυνάμεσιν ὁμοσπόνδους τοὺς ἀνθρώπους γίνεσθαι, δυσμενεῖς
ãt esse τ maxime negociis aduersantes. τ nõ quo
δὲ εἶναι καὶ μέγα τι τοῖς πράγμασιν ἐναντιουμένους. καὶ οὐ τῷ τυ=
uis diffamauerũt vitupio. q ãt in ciuitate greci nihil le=
χόντι περιῆψαν ψόγῳ. οἱ δὲ κατὰ τὴν πόλιν ἕλληνες οὐδὲν ἠδική=
si: turbationẽ insperatã circa hoies videtes: τ
θέντες, ταραχὴν ἀπροσδόκητον περὶ τοὺς ἀνθρώπους θεωροῦντες, καὶ
cõcursus subitos factos: auxiliari qdẽ nõ poterãt. tyran
συνδρομὰς ἀπροσδοκήτους γινομένας, βοηθεῖν μὲν οὐκ ἴσχυον. τυραν
nica eñ erat oppressio. cõsolabant ãt τ grauiter ferebãt: casu=
νικὴ γὰρ ἦν ἡ διάθεσις. παρεκάλουν δὲ καὶ δυσφόρως εἶχον, μεταπε
ra qʒ hec cxistimabãt. nõ eñ sic cõtinet ta=
σεῖσθαί τε ταῦτα ὑπελάμβανον. μὴ γὰρ οὕτω παροφθήσεσθαι τη=
le cõstitutũ q nõ ignorauerit. iã ãt τ qdã vicini qʒ τ
λικοῦτο σύστημα μηδὲν ἠγνοηκός. ἤδη δὲ καί τινες γείτονές τε καὶ

amici τ q cõuersabant: secrete qsdã attrahẽtes: fi=
φίλοι καὶ συμπραγματευόμενοι, μυστικῶς τινας ἐπισπώμενοι, πί
dẽ dabãt ptegere: τ oẽ diligẽs admittere ad auxi
στεις ἐδίδουν συνασπιεῖν, καὶ πᾶν ἐκτενὲς προσοίσεσθαι πρὸς ἀντί
liũ. ille qdẽ igit in psenti psperitate exultãs:
ληψιν. ἐκεῖνος μὲν οὖν τῇ κατὰ τὸ παρὸν εὐημερίᾳ γεγαυρωμένος,
τ nõ videns maximi dei fortitudinẽ: existimãs ãt cõti=
καὶ οὐ καθορῶν τὸ τοῦ μεγίστου θεοῦ κράτος, ὑπολαμβάνων δὲ διηνε
nue in eodẽ pseuerare cõsilio: scripsit cõtra eos epistolã hãc.
κῶς ἐν τῇ αὐτῇ διαμένειν βουλῇ, ἔγραψε κατ' αὐτῶν ἐπιστολὴν τήν
rex ptolemeꝰ philopator in egypto τ in
δε. βασιλεὺς πτολεμαῖος φιλοπάτωρ τοῖς κατ' αἴγυπτον καὶ κατὰ
loco oudib⁹ τ militib⁹ gaudere τ valere. valeo
τόπον στρατηγοῖς καὶ στρατιώταις χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι. ἔρρωμαι
ãt τ ego ipe τ res nfe. in asiam fa=
δὲ καὶ ἐγὼ αὐτὸς καὶ τὰ πράγματα ἡμῶν. τῆς εἰς τὴν ἀσίαν γενο=
cta nobis expeditione: qʒ scitis τ ipi: deorũ inuisibili
μένης ἡμῖν ἐπιστρατείας, ἧς ἴστε καὶ αὐτοί, τῇ τῶν θεῶν ἀπροπτώτῳ
auxilio sm rõnẽ ad finẽ ducta: putauim⁹ nõ vi
συμμαχίᾳ κατὰ λόγον ἐπὶ τέλος ἀχθείσης, ἡγησάμεθα μὴ βίᾳ
lãcee: benignitate ãt τ multa humanitate idulgẽter tractare ha
δόρατος, ἐπιεικείᾳ δὲ καὶ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ τιθηνήσασθαι τὰ κα
bitantes celes syriã τ phenicĩa gẽtes: bñfacere qʒ libẽter.
τοικοῦντα κοίλην συρίαν καὶ φοινίκην ἔθνη, εὖ ποιῆσαί τε ἀσμένως.
τ hisq in ciuitatib⁹ tẽplis tribuẽtes redit⁹ multos:
καὶ τοῖς κατὰ πόλεσιν ἱεροῖς ἀπονείμαντες προσόδους πλείστας,
venim⁹ τ in hierosolyma: ascẽdentes honorare tẽplũ
προσήκαμεν καὶ εἰς τὰ ἱεροσόλυμα, ἀναβάντες τιμῆσαι τὸ ἱερὸν
scelestorũ τ nũqʒ cessantiũ ab amẽtia. illi ãt vbo qdẽ
τῶν ἀλιτηρίων καὶ μηδέποτε λῃγόντων τῆς ἀνοίας. οἱ δὲ λόγῳ μὲν
nfam libẽter suscipiẽtes psentiã: at re falso:
τὴν ἡμετέραν ἀποδεξάμενοι παρουσίαν, τῷ δὲ πράγματι νόθως,
volentib⁹ nobis intrare in tẽplũ eorũ: τ preci=
προθυμηθέντων ἡμῶν εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν αὐτῶν, καὶ τοῖς ἐκπρεπέ
bus τ pulcherrimis donis honorare: supbijs adducti anti
σι καὶ καλλίστοις ἀναθήμασι τιμῆσαι, τύφοις φερόμενοι παλαιο
quis phibuerũt nos ab ingressu: eũ inferiores essẽt nfo robore:
τέροις εἶρξαν ἡμᾶς τῆς εἰσόδου, λειπόμενοι τῆς ἡμετέρας ἀλκῆς,
ob qʒ habem⁹ erga oẽs hoies amicitiã. at isti in
δι' ἣν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους φιλίαν. τὴν δὲ αὐτῶν εἰς ἡ
nos inimicitiã manifestã statuẽtes: tãqʒ soli gẽtiũ cõtra re
μᾶς δυσμένειαν ἔκδηλον καθιστάντες, ὡς μονώτατοι τῶν ἐθνῶν βασι
ges τ suos bñfactores ceruicẽ tollẽtes: nihil legitimũ
λεῦσι καὶ τοῖς ἑαυτῶν εὐεργέταις ὑψαυχενοῦντες, οὐδὲν γνήσιον
volũt ferre. nos ãt horũ stultitia adducti:
βούλονται φέρειν. ἡμεῖς δὲ τῇ τούτων ἀνοίᾳ συμπεριενεχθέντες,
τ cũ victoria aduenientes: τ in egyptũ oib⁹ gẽ
καὶ μετὰ νίκης διακομισθέντες, καὶ εἰς τὴν αἴγυπτον τοῖς πᾶσιν ἔθ
tib⁹ humaniter occurrẽtes: vt decebat fecim⁹. in ãt
νεσιν φιλανθρώπως ἀπαντήσαντες, καθὼς ἔπρεπεν ἐποιήσαμεν. ἐν δὲ
his erga hoies eiusdẽ nationis eũ eis oblivionẽ maloꝝ oib⁹ nouũ
τούτοις πρὸς τοὺς ὁμοφύλους αὐτῶν ἀμνηστικακίαν ἅπασιν γνωρί=
cãtes: obqʒ societatẽ. τ creditas eũ suppliciᵃ
ζοντες, διά τε τὴν συμμαχίαν. καὶ τὰ πεπιστευμένα μετὰ ἁπλό
tate ipis apricipio infinitas res ausicce mutare:
τητι αὐτοῖς ἀρχῆθεν μυρία πράγματα τολμήσαντες ἐξαλλοιῶσαι,
τ participes semp sacerdotũ cõstituere voluim⁹: τ iure ciuita
καὶ μετόχους τῶν ἀεὶ ἱερέων καταστῆσαι ἐβουλήθημεν, καὶ πολιτεί
tis eos alexãdrinorũ dignari. illi ãt cõtrariũ sperãtes:
ας αὐτοὺς ἀλεξανδρέων καταξιῶσαι. οἱ δὲ τοὐναντίον ἐκδεχόμενοι,
τ ingenita malignitate honestũ repellẽtes: semp ãt in
καὶ τῇ συμφύτῳ κακοηθείᾳ τὸ καλὸν ἀπωσάμενοι, διηνεκῶς δὲ εἰς τὸ
malũ ꝓni: nõ solũ respuerũt inhonoratã poli=
φαῦλον ἐκνεύοντες, οὐ μόνον ἀπεστρέψαντο τὴν ἀτίμητον πολιτεί
tiã: sed τ abominant verboqʒ τ tacite in ipis paucos
αν, ἀλλὰ καὶ βδελύσσονται λόγῳ τε καὶ σιγῇ τοὺς ἐν αὐτοῖς ὀλίγους
erga nos legitime dispositos: semp suspicãtes ob insa
πρὸς ἡμᾶς γνησίως διακειμένους, παρεικάσαντες φερόμενοι διὰ τῆς δυσ
mẽ vitã cito nos dissipaturos officia
κλεεστάτης ἐμβιώσεως διὰ τάχους ἡμᾶς καταστρέψαι τὰ κατορθώ
recta. obqʒ τ cõiecturis optime psuasi: hos in omnib⁹
ματα. διὸ καὶ τεκμηρίοις καλῶς πεπεισμένοι, τούτους κατὰ πάντα

dissentire a nobis modis: et prouidentes ne forte subito po-
δυσνοεῖν ἡμῖν τρόπον, καὶ προνοούμενοι μήποτε αἰφνιδίου με-
stea tumultu instante nobis impios hos ad ter-
τέπειτα ταραχῆς ἐνστάσης ἡμῖν τοὺς δυσσεβεῖς τούτους κατὰ νώ-
go proditores et barbaros habeamus hostes: iussi-
του προδότας καὶ βαρβάρους ἔχωμεν πολεμίους, προστετάχα-
mus simul ut notificata erit epistola hec eadem hora habita
μεν ἅμα τῷ προσπεσεῖν τὴν ἐπιστολὴν τήνδε, αὐθωρὶ τοὺς ἐννεμο-
tes cum uxoribus et filiis cum contumelia et suppliciis mit-
μένους σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις μετὰ ὕβρεως καὶ σκυλμῶν ἀποσ-
tere ad nos in vinculis ferreis undique colli-
τεῖλαι πρὸς ἡμᾶς ἐν δεσμοῖς σιδηροῖς πάντοθεν κατακεκλεισ-
gos: ad immedicabilem et ignominiosam decentem inimicis cedem.
μένους, εἰς ἀνήκεστον καὶ δυσκλεῆ πρέποντα δυσμενέσι φόνον.
his cum simul punitis: putamus in futurum tem-
τούτων γὰρ ὁμοῦ κολασθέντων, διειλήφαμεν εἰς τὸν ἐπίλοιπον χρό-
pus perfecte nobis res in bono statu et optima dispositione
νον τελείως ἡμῖν τὰ πράγματα ἐν εὐσταθείᾳ καὶ βελτίστῃ διαθέσει
constitutum iri. Quicunque autem preterierit aliquem iudeorum a se-
κατασταθήσεσθαι. ὃς δ' ἂν σκεπάσῃ τινὰ τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ γηραιοῦ
ne usque puerum usque lactentes: turpissimis tormentis pu-
μέχρι νηπίου μέχρι τῶν ὑπομαστιδίων, αἰσχίσταις βασάνοις ἀπο-
nietur cum tota domo. Nunciare autem volenti: quis
τυμπανισθήσεται πανοικίᾳ. μηνύειν δὲ τὸν βουλόμενον, ἐφ' ᾧ τὴν
substantiam incidentis in penam accipiet: etiam de re-
οὐσίαν τοῦ ἐμπίπτοντος ὑπὸ τὴν εὔθυναν λήψεται, καὶ ἐκ τοῦ βασι-
gali pecunia drachmas duomille: et libertate coronabi-
λικοῦ ἀργυρίου δραχμὰς δισχιλίας, καὶ τῆς ἐλευθερίας στεφανωθή-
tur. omnis autem locus ubicunque deprehensus fuerit omnino occultans iu-
σεται. πᾶς δὲ τόπος οὗ ἐὰν φωραθῇ τὸ σύνολον σκεπαζόμενος Ἰου-
deus: inaccessibilis et igne combustus fiat: et toti mortali nature
δαῖος, ἄβατος καὶ πυριφλεγὴς γινέσθω, καὶ πάσῃ θνητῇ φύσει
penitus inutilis apparebit in sempiternum tempus. et quidem epi-
κατὰ πᾶν ἄχρηστος φανήσεται εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον. καὶ ὁ μὲν τῆς ἐπι-
stole typus sic scriptus erat. omnino autem ubi innotuit hoc
στολῆς τύπος οὕτως ἐγέγραπτο. πάντῃ δὲ ὅπου προσέπιπτε τοῦ-
iussum: populare constitutum est gentibus conuiuium cum
το τὸ πρόσταγμα, δημοτελὴς συνίστατο τοῖς ἔθνεσιν εὐωχία μετὰ
iubilationibus et gaudio. tanquam inueterata eis diu
ἀλαλαγμῶν καὶ χαρᾶς, ὡς ἂν τῆς προκατεσκηρωμένης αὐτοῖς πά-
in mente: cum audacia nunc demonstrata inimicitia.
λαι κατὰ διάνοιαν, μετὰ παρρησίας νῦν ἐκφαινομένης ἀπεχθείας.
at iudeis inextinguibilis luctus fuit et lugubris cum lachry-
τοῖς δὲ Ἰουδαίοις ἄληκτον πένθος ἦν καὶ πανόδυρτος μετὰ δακρύ-
mis clamor cum gemitibus: inflammato undique ipsorum corde ge-
ων βοὴ στεναγμοῖς, πεπυρωμένης πάντοθεν αὐτῶν τῆς καρδίας ὀλο-
mentium insperatam subito eis illatam perni-
φυρομένων τὴν ἀπροσδόκητον ἐξαίφνης αὐτοῖς ἐπικριθεῖσαν ὀλεθρί-
tiem. que lex: vel urbs: vel quis omnino habitabilis locus: vel que vie
αν. τίς νομός, ἢ πόλις, ἢ τίς τὸ σύνολον οἰκητὸς τόπος, ἢ τίνες ἀγυιαὶ
planctu et luctibus super eos non implebantur? sic enim
κοπετοῦ καὶ γόων ἐπ' αὐτοῖς οὐκ ἐνεπιπλῶντο; οὕτω γὰρ μετὰ
acerba et immiti anima ab his qui per ciuitatem ducibus una-
πικρᾶς καὶ ἀνοίκτου ψυχῆς ὑπὸ τῶν κατὰ πόλιν στρατηγῶν ὁμο-
nimiter expellebantur: ut ad externa supplicia etiam
θυμαδὸν ἐξαπεστέλλοντο, ὥστε ἐπὶ ταῖς ἐξάλλοις τιμωρίαις καί
aliquos inimicorum: accipientes ante oculos communem mi-
τινας τῶν ἐχθρῶν, λαμβάνοντας πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τὸν κοινὸν ἔλε-
serationem et considerantes incertum vite statum: plorarent eo-
ον, καὶ λογιζομένους τὴν ἄδηλον τοῦ βίου καταστροφήν, δακρύειν αὐ-
rum infelicem expulsionem. ferebatur enim senum multitudo canitie
τῶν τὴν τρισάθλιον ἐξαποστολήν. ἤγετο γὰρ γηραιῶν πλῆθος πολιᾷ
coopertorum et senectute tarditate pedum incuruorum per
πεπυκασμένων, τὴν ἐκ τοῦ γήρως νωθρότητα ποδῶν ἐπίκυφον ἀνα-
sionis impetu violente ob pudorem absque ad uelocem abutente
τροπῆς ὁρμῇ βιαίας ἁπάσης αἰδοῦς ἄνευ πρὸς ὀξεῖαν καταχρω-
tium itinerationem. que autem nuper ad vite communionem coniugalem intraue-
μένων πορείαν. αἱ δὲ ἄρτι πρὸς βίου κοινωνίαν γαμικὸν ὑπεληλυθυ-
rant thalamum puelle: pro letitia suscipientes luctus: et pul-
ῖαι παστὸν νεάνιδες, ἀντὶ τέρψεως μεταλαβοῦσαι γόους, καὶ κό-
uere ungentatam mixtam habentes cesariem: aperte autem ducte:
νει τὴν μυροβραχῆ πεφυρμέναι κόμην, ἀκαλύπτως δὲ ἀγόμεναι,

planctum pro hymeneis unanimiter incipiebant: tanquam lacerate vexa-
θρῆνον ἀνθ' ὑμεναίων ὁμοθυμαδὸν ἐξῆρχον, ὡς ἐσπαραγμέναι σκυλ-
tionibus alienigenis. vincte autem populares usque in nauem immis-
μοῖς ἀλλοεθνέσι. δέσμιαι δὲ δημοσίᾳ μέχρι τῆς εἰς τὸ πλοῖον ἐμ-
sionem trahebantur cum violentia. ipsi quoque coniuges laqueis loco coro-
βολῆς εἵλκοντο μετὰ βίας. οἵ τε τούτων συζυγεῖς βρόχοις ἀντὶ στεφά-
narum firmis ceruices implicati cum florida iuuentutis eta-
νων τοὺς αὐχένας περιπεπλεγμένοι μετ' ἀκμαίας νεανικῆς ἡλικί-
te: pro conuiuio et adolescentili ocio reliquos
ας, ἀντὶ εὐωχίας καὶ νεωτερικῆς ῥαθυμίας τὰς ἐπιλοίπους τῶν
nuptiarum dies in luctibus transegerunt: ad pedes iam mortem viden-
γάμων ἡμέρας ἐν θρήνοις διῆγον, παρὰ πόδας ἤδη τὸν ᾅδην ὁρῶν-
tes positam. abducebantur autem ferarum more tracti vinculis fer-
τες κείμενον. κατήχθησαν δὲ θηρίων τρόπον ἀγόμενοι σιδηροδέσ-
reorum necessitatibus. hi quidem transtris nauium affixi
μοις ἀνάγκαις· οἱ μὲν τοῖς ζυγοῖς τῶν πλοίων προσηλωμένοι τοὺς
collis: illi autem firmis pedes insolubilibus constricti pedicis:
τραχήλους, οἱ δὲ τοὺς πόδας ἀρρήκτοις κατησφαλισμένοι πέδαις,
item et desuper densa tabula imposita. ut undi-
ἔτι καὶ τῷ καθύπερθεν πυκνῷ σανιδώματι διακειμένῳ, ὅπως πάν-
que obtenebrati oculis: viam insidiatorum in omni
τοθεν ἐσκοτισμένοι τοὺς ὀφθαλμούς, ἀγωγὴν ἐπιβούλων ἐν παντὶ
nauigatione acciperent. his autem ad dictam nauigi-
τῷ κατάπλῳ λαμβάνωσι. τούτων δὲ ἐπὶ τὴν λεγομένην Σχεδίαν
actis et nauigatione traiecta: sicut fuit sanci-
ἀχθέντων καὶ τοῦ παράπλου περανθέντος, καθὼς ἦν δεδογματισ-
tum a rege: iussit eos in ante ciuitatem hippo-
μένον τῷ βασιλεῖ, προσέταξεν αὐτοὺς ἐν τῷ πρὸ τῆς πόλεως ἱππο-
dromo castra figere ingenti existente mensura: et ad
δρόμῳ παρεμβαλεῖν ἀπλάτῳ καθεστῶτι περιμέτρῳ, καὶ πρὸς
manifestum opprobrium valde opportuno existente omnibus per-
παραδειγματισμὸν ἄγαν εὐκαιροτάτῳ καθεστῶτι πᾶσι τοῖς κα-
gentibus in ciuitatem: et ab his ad regionem
ταπορευομένοις εἰς τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἐκ τούτων εἰς τὴν χώραν
proficiscentibus ad peregrinationem. ut neque exercitui eius co-
στελλομένοις πρὸς ἐκδημίαν, πρὸς τὸ μηδὲ ταῖς δυνάμεσιν αὐτοῦ κοι-
municatione: neque omnino dignarentur muris. postquam autem hoc fac-
νωνεῖν, μηδὲ τὸ σύνολον καταξιῶσαι περιβόλων. ὡς δὲ τοῦτο ἐγε-
tum est: audiens ciuitatis contribules clam egredientes
νήθη, ἀκούσας τοὺς ἐκ τῆς πόλεως ὁμοεθνεῖς κρυβῆ ἐκπορευομένους
frequenter lugere ignominiosam fratrum miseriam:
πυκνότερον ἀποδύρεσθαι τὴν ἀκλεῆ τῶν ἀδελφῶν ταλαιπωρίαν,
iratus iussit et his simul eodem modo diligenter
ὀργισθεὶς προσέταξε καὶ τούτους ὁμοῦ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπιμελῶς
sicut illis facere: non diminutos secundum ullum modum illo-
ὡς ἐκείνοις ποιῆσαι, μὴ λειπομένους κατὰ μηδένα τρόπον τῆς ἐκεί-
rum supplicio: describi autem omne genus ex nomine. non enim
νων τιμωρίας, ἀπογραφῆναι δὲ πᾶν τὸ φῦλον ἐξονομαστί. οὐ γὰρ
ante paulo demonstratam operum laboriosam ser-
τὴν ἔμπροσθεν βραχεῖ προδεδηλωμένην τῶν ἔργων κατάπονον λα-
uitutem: torquendos autem denunciatis tormentis ad finem dele-
τρείαν, στρεβλωθέντας δὲ ταῖς παρηγγελμέναις αἰκίαις τὸ τέλος ἀφανί-
re una sub tempus diei. facta est quidem igitur horum
σαι μιᾶς ὑπὸ καιρὸν ἡμέρας. ἐγίνετο μὲν οὖν ἡ τούτων
descriptio cum acerba festinatione et ambitiosa assessio-
ἀπογραφὴ μετὰ πικρᾶς σπουδῆς καὶ φιλοτίμου προσεδρεί-
ne ab ortu solis usque ad occasum: inexpeditum accipiens
ας ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν, ἀνήνυτον λαμβάνουσα τὸ
finem ad dies quadraginta. maxime autem et continue rex
τέλος ἐπὶ ἡμέρας τεσσαράκοντα. μεγάλως δὲ καὶ διηνεκῶς ὁ βασι-
gaudio repletus: conuiuia in omnibus ido-
λεὺς χαρᾷ πεπληρωμένος, συμπόσια ἐπὶ πάντων τῶν εἰδώ-
lis constituens errante ultra veritatem mente et pro-
λων συνιστάμενος, πεπλανημένῃ πόρρω τῆς ἀληθείας φρενὶ καὶ βε-
fano ore: ipsa quidem muta et non potentia eis loqui vel au-
βήλῳ στόματι, τὰ μὲν κωφὰ καὶ μὴ δυνάμενα αὐτοῖς λαλεῖν ἢ προ-
xiliari laudans: in autem maximum deum non decentia loquens. post
αρήγειν ἐπαινῶν, εἰς δὲ τὸν μέγιστον θεὸν τὰ μὴ καθήκοντα λαλῶν. μετὰ
autem predictum temporis interuallum ostenderunt scri-
δὲ τὸ προειρημένον τοῦ χρόνου διάστημα προσηνέγκαντο οἱ γραμμα-
be regi: non ultra posse iudeorum descriptionem
τεῖς τῷ βασιλεῖ, μηκέτι ἰσχύειν τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπογραφὴν

fieri propter immensam eorum multitudinem: quamuis essent in
ποιεῖσθαι διὰ τὴν ἀμέτρητον αὐτῶν πληθύν, καίπερ ὄντων κατὰ
regione plures adhuc: his quidem in domibus adhuc exi-
τὴν χώραν τῶν πλειόνων ἔτι, τῶν μὲν κατὰ τὰς οἰκίας ἔτι συνεστηκό-
stentibus: his autem in loco: tanquam impossibile existente omnibus in egy-
των, τῶν δὲ κατὰ τόπον, ὡς ἀδυνάτου καθεστῶτος πᾶσι τοῖς ἐπ' Αἰ-
pto ducibus. minante autem ipsis durius tanquam dono
γυπτον στρατηγοῖς. ἀπειλήσαντος δὲ αὐτοῖς σκληρότερον ὡς δεδωρο-
corruptis ad machinationem fuge: contigit manifeste ipsum circa
κοπημένοις εἰς μηχανὴν τῆς ἐκφυγῆς, συνέβη σαφῶς αὐτὸν περὶ
hoc persuasisse dicentibus cum demonstratione: et chartam iam
τούτου πιστωθῆναι λεγόντων μετὰ ἀποδείξεως, καὶ τὴν χαρτηρίαν ἤδη
et scriptorios calamos in quibus utebantur defecisse. hoc autem
καὶ τοὺς γραφικοὺς καλάμους ἐν οἷς ἐχρῶντο ἐκλελοιπέναι. τοῦτο δὲ
erat operatio auxiliantis iudeis e celo prouidentie inui-
ἦν ἐνέργεια τῆς τοῦ βοηθοῦντος τοῖς Ἰουδαίοις ἐξ οὐρανοῦ προνοίας ἀνι-
cte. Tunc vocans hermonem prepositum elephantorum
κήτου. τότε προσκαλεσάμενος Ἕρμωνα τὸν πρὸς τῇ τῶν ἐλεφάντων
cure: graui plenus ira et indignatione omnino inuertibi-
ἐπιμελείᾳ, βαρείᾳ μεμεστωμένος ὀργῇ καὶ χόλῳ κατὰ πᾶν ἀμετάθε-
lis: iussit in sequenti die abundantibus pugnis thu-
τος, ἐκέλευσεν ὑπὸ τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν δαψιλέσι δράκεσι λι-
ris et vino multo puro omnes elephantos pota-
βανωτοῦ καὶ οἴνῳ πλείονι ἀκράτῳ ἅπαντας τοὺς ἐλέφαντας ποτί-
re: qui erant numero quingenti. et efferatos poculi
σαι, ὄντας τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίους, καὶ ἀγριωθέντας τῇ τοῦ πόματος
nimia subministratione: adducere ad occursum mortis iudeo-
ἀφθόνῳ χορηγίᾳ, εἰσαγαγεῖν πρὸς συνάντησιν τοῦ μόρου τῶν Ἰουδαί-
rum. ille quidem hec iubens: versus est ad conuiuium congregans
ων. ὁ μὲν τάδε προστάσσων, ἐτρέπετο πρὸς τὴν εὐωχίαν συναγαγὼν
maxime ex amicis et exercitu odiose habentes contra
τοὺς μάλιστα τῶν φίλων καὶ τῆς στρατιᾶς ἀπεχθῶς ἔχοντας πρὸς
iudeos. at elephantorum prepositus preceptum apte hermo
τοὺς Ἰουδαίους. ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης τὸ πρόσταγμα ἀραρότως Ἕρμων
adimplebat. atque ad hec ministri ad vesperam exeuntes
συνετέλει. οἵ τε πρὸς τούτοις λειτουργοὶ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἐξιόντες
miserorum ligabant manus: et reliquam machina-
τῶν ταλαιπώρων ἐδέσμευον χεῖρας, τήν τε λοιπὴν ἐμηχανῶν-
bantur circa eos securitatem: nocturnum existimantes simul accepturum genus
το περὶ αὐτοὺς ἀσφάλειαν, ἔννυχον δόξαντες ὁμοῦ λήψεσθαι τὸ φῦ-
tem terminum mortis. qui autem protectione destituti videbantur esse
λον πέρας τῆς ὀλεθρίας. οἱ δὲ πάσης σκέπης ἔρημοι δοκοῦντες εἶ-
gentibus iudei: propter undique opprimentem eos
ναι τοῖς ἔθνεσιν Ἰουδαῖοι, διὰ τὴν πάντοθεν περιέχουσαν αὐτοὺς
cum vinculis necessitatem: omnipotentem dominum et omnis poten-
μετὰ δεσμῶν ἀνάγκην, τὸν παντοκράτορα κύριον καὶ πάσης δυνά-
tie dominantem: misericordem deum eorum et patrem: incessabili
μεως δυναστεύοντα, ἐλεήμονα θεὸν αὐτῶν καὶ πατέρα, δυσκαταπαύστῳ
voce omnes cum lachrymis inuocauerunt: orantes quod contra se
βοῇ πάντες μετὰ δακρύων ἐπεκαλέσαντο, δεόμενοι τὴν κατ' αὐτῶν
conuertere consilium impium: et liberare eos cum magni-
μεταστρέψαι βουλὴν ἀνοσίαν, καὶ ῥύσασθαι αὐτοὺς μετὰ μεγαλο-
fica apparitione ab ea que erat ad pedes prompta morte. horum quidem
μεροῦς ἐπιφανείας ἐκ τοῦ παρὰ πόδας ἑτοίμως μόρου. τούτων μὲν
assidue supplicatio ascendit in celum. at hermo immites
ἐκτενῶς ἡ λιτανεία ἀνέβαινεν εἰς οὐρανόν. ὁ δὲ Ἕρμων τοὺς ἀνηλεεῖς
elephantos potu repletos vini abundanti
ἐλέφαντας ποτίσας πεπληρωμένους τῆς τοῦ οἴνου πολλῆς
subministratione et thure saturatos mane ad
χορηγίας καὶ τοῦ λιβάνου μεμεστωμένους, ὄρθριος ἐπὶ τὴν
aulam affuit: de his nunciare regi.
αὐλὴν παρῆν, τὰ περὶ τούτων προσαγγέλλων τῷ βασιλεῖ.
at a seculi tempore creationem bonam in nocte et die
τὸ δὲ ἀπ' αἰῶνος χρόνου κτίσμα καλὸν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ
concessam ab eo qui gratificatur omnibus quibus ipse vult
ἐπιβαλλόμενον ὑπὸ τοῦ χαριζομένου πᾶσιν οἷς ἂν αὐτὸς θελήσῃ
somni partem misit ad regem. et dulcissimo et profundo corripe-
ὕπνου μέρος ἀπέστειλε πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ ἡδίστῳ καὶ βαθεῖ κατε-
batur in operatione domini: iniquo quidem proposito valde frau-
σχέθη τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ δεσπότου, τῆς ἀθέσμου μὲν προθέσεως πολὺ διε-
datus: et ab irreuocabili cogitatione maxime deceptus. at
σφαλμένος, τοῦ δὲ ἀμεταθέτου λογισμοῦ μεγάλως διεψευσμένος. οἱ δὲ

iudei presignatam horam fugientes: sanctum laudabant
Ἰουδαῖοι τὴν προσημανθεῖσαν ὥραν διαφυγόντες, τὸν ἅγιον ᾔνουν
deum suum. et iterum orabant facilem demonstrare magnipoten-
θεὸν αὐτῶν. καὶ πάλιν ἠξίουν τὸν εὐκατάλλακτον, δεῖξαι μεγαλο-
tis eius manus potestatem gentibus superbis. media existente autem
σθενοῦς αὐτοῦ χειρὸς κράτος ἔθνεσιν ὑπερηφάνοις. μεσούσης δὲ
iam decima hora ferme qui ad excitandum constitutus erat: subi-
ἤδη δεκάτης ὥρας σχεδόν, ὁ πρὸς ταῖς κλήσεσι τεταγμένος, ἀθρό-
to vocatos videns: pupugit accedens regem. et vix
ως τοὺς κλητοὺς ἰδών, ἔνυξε προσελθὼν τὸν βασιλέα. καὶ μόλις
excitans: nunciauit conuiuii tempus iam preterire:
ἐγείρας, ὑπέδειξε τὸν τῆς συμποσίας καιρὸν ἤδη παρατρέχον-
de his sermonem faciens. quem rex repu-
τα, τὸν περὶ τούτων λόγον ποιούμενος. ὃν ὁ βασιλεὺς λογισά-
tans et versus in conuiuium: iussit eos qui venerant
μενος καὶ τραπεὶς εἰς τὸν πότον, ἐκέλευσε τοὺς παραγενομένους
in conuiuium coram accumbere se. quo facto: hor-
εἰς τὴν συμποσίαν ἄντικρυς ἀνακλῖναι αὐτοῦ. οὗ καὶ γενομένου, παρῄ-
tabatur in conuiuio dedere seipsos: presente conuiuii summe
νει εἰς εὐωχίαν δόντας ἑαυτοὺς τὸ παρὸν τῆς συμποσίας ἐπὶ πολὺ
celebrantes in letitia consumere partem. longe autem pro-
γεραιρομένους εἰς εὐφροσύνην καταθέσθαι μέρος. ἐπὶ πλεῖον δὲ προ-
cedente conuiuio: hermonem accersens rex:
βαινούσης τῆς ὁμιλίας, τὸν Ἕρμωνα μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεύς,
cum acerba comminatione interrogauit: quam ob causam permisisset
μετὰ πικρᾶς ἀπειλῆς ἐπυνθάνετο, τίνος ἕνεκεν αἰτίας εἰάθησαν
iudei presentem diem superuiuere. ipso autem ostendente
οἱ Ἰουδαῖοι τὴν περιοῦσαν ἡμέραν περιβεβιωκέναι. τοῦ δὲ ὑποδείξαν-
nocte iussionem ad finem perduxisse: et amicis eius
τος νυκτὸς τὸ πρόσταγμα ἐπὶ τέλος ἠνυκέναι, καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ
testimonium perhibentibus: crudelitate peiore phalaride habens ait:
προσμαρτυρησάντων, τὴν ὠμότητα χείρονα Φαλάριδος ἐσχηκώς, ἔφη,
hodierno somno gratiam habere eos. sine dilatione autem ad
τῷ τῆς σήμερον ὕπνῳ χάριν ἔχειν αὐτούς. ἀνυπερθέτως δὲ εἰς τὴν
venturum diem similiter prepara elephantos
ἐπιτέλλουσαν ἡμέραν κατὰ τὸ ὅμοιον ἑτοίμασον τοὺς ἐλέφαντας
ad scelestorum iudeorum punitionem. ei dicente autem rege:
ἐπὶ τὸν τῶν ἀθεμίτων Ἰουδαίων ἀφανισμόν. εἴπαντος δὲ τοῦ βασι-
ultro omnes cum gaudio presentes simul collau-
λέως, ἀσμένως πάντες μετὰ χαρᾶς οἱ παρόντες ὁμοῦ συναι-
dantes: in propriam domum unusquisque reuersi sunt. et non tam
νέσαντες, εἰς τὸν ἴδιον οἶκον ἕκαστος ἀνέλυσε. καὶ οὐχ οὕτως
in somno consumpserunt ipsi noctis: quam in
εἰς ὕπνον κατεχρήσαντο τὸν χρόνον τῆς νυκτός, ὡς εἰς τὸ
omnimodas excogitando miseris existimatis illusiones.
παντοίους μηχανᾶσθαι τοῖς ταλαιπώροις δοκοῦσιν ἐμπαιγμούς.
dudum autem gallus cantauerat matutinus: et bestias cum armasset her-
ἄρτι δὲ ἀλεκτρυὼν ἐκέκραγεν ὄρθριος, καὶ τὰ θηρία καθωπλικὼς ὁ Ἕρ-
mo in magno porticu excitabat: que per ciuitatem multitudo
μων ἐν τῷ μεγάλῳ περιστύλῳ διεκίνει. τὰ δὲ κατὰ τὴν πόλιν πλήθη
congregata erat ad miserandum spectaculum expectans auroram
συνήθροιστο πρὸς τὴν οἰκτροτάτην θεωρίαν προσδοκῶντα τὴν πρωΐαν
cum auiditate. at iudei in indiuisibili animo suspensi tem-
μετὰ σπουδῆς. οἱ δὲ Ἰουδαῖοι κατὰ τὸν ἀμερῆ ψυχουλκούμενοι χρόνον
pus multis lachrymis supplicationem in canticis luctuosis tendentes manus in
πολυδάκρυον ἱκετείαν ἐν μέλεσι γοεροῖς τείνοντες τὰς χεῖρας εἰς τὸν
celum orabant maximum deum: iterum eis auxiliari breui. nondum
οὐρανὸν ἐδέοντο τοῦ μεγίστου θεοῦ, πάλιν αὐτοῖς βοηθῆσαι συντόμως. οὔπω
autem solis radii spargebantur: et rege amicos excipien-
δ' ἡλίου βολαὶ κατεσπείροντο, καὶ τοῦ βασιλέως τοὺς φίλους ἐκδεχομέ-
te: hermo adstans: vocabat ad exitum ostendens volun-
νου, ὁ Ἕρμων παραστάς, ἐκάλει πρὸς τὴν ἔξοδον, ὑποδεικνύων τὸ πρό-
tatem regis in promptu esse. ille autem cum percepisset
θυμον τοῦ βασιλέως ἐν ἑτοίμῳ κεῖσθαι. τοῦ δὲ ἀποδεξαμένου
et obstupuisset in iniquo exitu: omnino ignoran-
καὶ καταπλαγέντος ἐπὶ τῇ παρανόμῳ ἐξόδῳ, κατὰ πᾶν ἀγνω-
tia detentus querebat: que causa ob quam hoc il-
σίᾳ κεκρατημένος ἐπυνθάνετο, τί τὸ πρᾶγμα ἐφ' οὗ τοῦτο αὐ-
li cum festinatione effectum est. hoc autem erat operatio efficiens
τῷ μετὰ σπουδῆς τετέλεσται. τοῦτο δὲ ἦν ἐνέργεια τοῦ πάν-
omnia dominantis dei: eorum que prius illi excogitata fuerant obliuionem
τα δεσπόζοντος θεοῦ, τῶν πρὶν αὐτῷ μεμηχανευμένων λήθην

in mēte ponētis. nūciauit hermō ⁊ oēs ami
κατὰ διάνοιαν ἐντεθεικότος. ὑπεδείγνυεν ὁ ἕρμων καὶ πάντες οἱ φί-
ci: feras ⁊ exercit⁹ patos esse rex fm tuū
λοι, τὰ θηρία καὶ τὰς δυνάμεις ἡτοιμάσθαι βασιλεῦ κατὰ τὴν σὴν
instās ꝓpositū. ille aūt in dictis replet⁹ graui ira: eo ꝙ
ἐκτενῆ πρόθεσιν. ὁ δὲ ἐπὶ τοῖς ῥηθεῖσι πληρωθεὶς βαρεῖ χόλω, διὰ τὸ
circa hec ꝓuidētia dei dispsus fuisset ōis ei⁹ cogitat⁹: intu-
περὶ τούτων προνοίᾳ θεοῦ διεσκεδάσθαι πᾶν αὐτοῦ τὸ νόημα, ἐνατενί-
ens cū minis dixit. q̄tq̄t parētes affuerūt aut filiorꝫ filii:
σας μετὰ ἀπειλῆς εἶπεν. ὅσοι γονεῖς πάρησαν ἢ παίδων γόνοι,
hunc bestiis ferocib⁹ pauerūt abūdantē cibū pro irreprehē-
τήνδε θηρσὶν ἀγρίοις ἐσκεύασαν δαψιλῆ θοίναν ἀντὶ τῶν ἀνεγκλή-
sibilib⁹ mihi ⁊ maiorib⁹ meis p̄re se ferētib⁹ cōtinuā firmā fi-
των ἐμοὶ καὶ προγόνοις ἐμοῖς ἀποδεδειγμένων ὁλοσχερῆ βεβαίαν πί-
dē eminēter iudeis. ꝓpt̄ fidē nō ob simul educatiōis amorē
στιν ἐξόχως ἰουδαίων. καίπερ εἰ μὴ διὰ τὴν τῆς συντροφίας στοργὴν
⁊ necessitatis: vita pro his ꝓuare deberes. sic hermō inspera
καὶ τῆς χρείας, τὸ ζῆν ἀντὶ τούτων ἐστερήθης. οὕτως ὁ ἕρμων ἀπροσδό-
tam piculosam sustinuit cōminationē. ⁊ aspectu ⁊ vul
κητον ἐπικίνδυνον ὑπήνεγκεν ἀπειλήν. καὶ τῇ ὁράσει καὶ τῷ προσώ-
tu turbat⁹ est. vnusquisq; aūt amicorꝫ cū tristitia erubescebāt: cō
πῳ συνεστάλη. ὁ καθεὶς δὲ τῶν φίλων σκυθρωπῶς ὑπεκρέων, τοὺς συ
gregatos dimiserūt quēlibet ad ꝓpriū negociū. ipi q; iu
νηθροισμένους ἀπέλυσαν ἕκαστον ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀσχολίαν. οἵ τε ἰου-
dei ea q̄ a rege audiētes: illustrē deū dñm
δαῖοι τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀκούσαντες, τὸν ἐπιφανῆ θεὸν κύριον
regē regū laudabāt: ⁊ hanc opē ab eo cōse
βασιλέα τῶν βασιλέων ᾔνουν, καὶ τῆσδε τῆς βοηθείας αὐτοῦ τετευ
cuti. fm aūt has leges rex cōstituēs rursus
χότες. κατὰ δὲ τούτους τοὺς νόμους ὁ βασιλεὺς συστησάμενος πάλιν
conuiuiū: ad letitiā verti hortabat. at hermo
τὸ συμπόσιον, εἰς εὐφροσύνην τραπῆναι παρεκάλει. τὸν δὲ ἕρμω-
nē aduocās cū minis dixit. quoties tibi oportet de
να προσκαλεσάμενος μετὰ ἀπειλῆς εἶπεν. ποσάκις σοι δεῖ περὶ
his ipis imperare infelicissime? elephātos adhuc ⁊ nūc
τούτων αὐτῶν προστάττειν ἀθλιώτατε; τοὺς ἐλέφαντας ἔτι καὶ νῦν
arma in crastinū ad iudeorꝫ ꝑnitiē. at
καθόπλισον εἰς τὴν αὔριον ἐπὶ τὸν τῶν ἰουδαίων ἀφανισμόν. οἱ δὲ
simul discūbentes cognati icōstantē mentē ei⁹ admirātes: ꝓtu
συνανακείμενοι συγγενεῖς τὴν ἀσταθῆ διάνοιαν αὐτοῦ θαυμάζοντες, προ
lerūt hec. rex: vsq; quo tāq̄ insensatos nos ten-
εφέροντο τάδε. βασιλεῦ, μέχρι τίνος ὡς ἀλόγους ἡμᾶς διαπειρά-
tas: iubēs iā tertio eos delere: ⁊ iterꝫ in
ζεις, προστάσσων ἤδη τρίτον αὐτοὺς ἀφανίσαι, καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν
rebus ex mutatione reuocās a te sancita? quorꝫ gr̄a
πραγμάτων ἐκ μεταβολῆς ἀναλύων τὰ σοὶ δεδογμένα; ὧν χάριν ἡ
ciuitas ob expectatōes tumultuat. ⁊ adaucta cōuersiōib⁹: iā
πόλις διὰ τὴν προσδοκίαν ὀχλεῖ. καὶ πληθύνουσα συστροφαῖς, ἤδη
⁊ periclitat sepe diripi. vnde in oib⁹ phala-
καὶ κινδυνεύει πολλάκις διαρπασθῆναι. ὅθεν ὁ κατὰ πάντα φαλα-
ris rex implet⁹ inscitia: ⁊ factas ad cōsi-
ρὶς βασιλεὺς ἐμπληθυνθεὶς ἀλογιστίας, καὶ τὰς γινομένας πρὸς ἐπι-
derationē iudeorꝫ in ipo mutationes aīe nihili esti
σκοπὴν τῶν ἰουδαίων ἐν αὐτῷ μεταβολὰς τῆς ψυχῆς παρ' οὐδὲν ἡ-
mās: nō iniciatū firmiter iusiurādū determinās: hos q̄dē sine
γούμενος, ἀτελέστατον βεβαίως ὅρκον ὁρισάμενος, τούτους μὲν ἀνυπερ
dilatione missurꝫ in īfernū in genib⁹ ⁊ pedib⁹ ferarū punitos: du
θέτως πέμψειν εἰς ᾅδην ἐν γόνασι καὶ ποσὶ θηρίων ᾐκισμένους, ἐπι
cente exercitū aūt cōtra iudeā solo equatā igne ⁊ hasta po-
στρατεύσαντα δὲ ἐπὶ τὴν ἰουδαίαν ἰσόπεδον πυρὶ καὶ δόρατι θήσε
siturꝫ velociter: ⁊ inaccessibilē illorꝫ nobis tēplū igne ꝓstratū velo
σθαι διὰ τάχους, καὶ τὸν ἄβατον αὐτῶν ἡμῖν ναὸν πυρὶ πρηνέα τά-
citate ꝑficientiū illic sacrificia in oē tp̄s cōstitu
χει τῶν συντελούντων ἐκεῖ θυσίας εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον καταστή-
turꝫ. sic leti discedētes amici ⁊ cognati cū
σειν. τότε περιχαρεῖς ἀναλύσαντες οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς μετὰ
fide: disposuerūt exercit⁹ in opportunissimis locis
πίστεως, διέτασσον τὰς δυνάμεις, ἐπὶ τοὺς εὐκαιροτάτους τόπους
ciuitatis ad obseruatōes. at elephātorꝫ ꝑposit⁹ feras ferme vt sic
τῆς πόλεως πρὸς τήρησιν. ὁ δὲ ἐλεφαντάρχης τὰ θηρία σχεδὸν ὡς εἰ
dicā in opus insanū adducēs: odoratissimis poculis vino
πεῖν εἰς κατάστημα μανιῶδες ἀγηοχώς, εὐωδεστάτοις πόμασιν οἴνω

thure cōmixto horribiliter paratas ꝑparatiōib⁹ circa aurorā:
λελιβανωμένω φοβερῶς κεκοσμημένα κατασκευαῖς περὶ τὴν ἕω,
ciuitate iā multitudinib⁹ innumerabilib⁹ in hippodromo ple
τῆς πόλεως ἤδη πλήθεσιν ἀναριθμήτοις κατὰ τοῦ ἱπποδρόμου κα-
na: intrās ad aulā ad cōstitutū: incitauit
ταμεμεστωμένης, εἰσελθὼν εἰς τὴν αὐλὴν ἐπὶ τὸ προκείμενον, ὤτρυνε
regē. ille aūt ira graui implēs impiā mentē: omni
τὸν βασιλέα. ὁ δὲ ὀργῇ βαρείᾳ γεμίσας δυσσεβῆ φρένα, παντὶ τῷ
mole cū feris exiuit: volēs immiti corde ⁊
βάρει σὺν τοῖς θηρίοις ἐξώρμησε, βουλόμενος ἀτρώτῳ καρδίᾳ καὶ
pupillis oculorꝫ aspicere laboriosā ⁊ miserā pre
κόραις ὀφθαλμῶν θεάσασθαι τὴν ἐπίπονον καὶ ταλαίπωρον τῶν προ
dictorꝫ subuersionē. iā xō elephātorꝫ egredientiū circa por
σεσημασμένων καταστροφήν. ὡς δὲ τῶν ἐλεφάντων ἐξιόντων περὶ πύ-
tā ⁊ subsequētis armati exercit⁹: et multitudinis itē
λην καὶ τῆς συνεπομένης ἐνόπλου δυνάμεως, τῆς τε τοῦ πλήθους πο
neris puluerē vidētes: ⁊ horrisonū tumultū audiētes iu
ρείας κονιορτὸν ἰδόντες, καὶ βαρυηχῆ θόρυβον ἀκούσαντες οἱ ἰου-
dei: vltimū vite momētū ipis illud existimātes esse finē
δαῖοι, ὑστάτην βίου ῥοπὴν αὐτοῖς ἐκείνην δόξαντες εἶναι τὸ τέλος τῆς
miserrime expectatiōis: ad miseratōes ⁊ luct⁹ versi: osculaban
ἀθλιωτάτης προσδοκίας, εἰς οἶκτον καὶ γόους τραπέντες, κατεφί-
tur se ad inuicē cōplicitī cognatis in col-
λουν ἀλλήλους περιπλεκόμενοι τοῖς συγγενέσιν ἐπὶ τοὺς τραχή-
la ꝓcumbētes: parētes filiis ⁊ matres puellis. alie aūt
λους ἐπιπίπτοντες, γονεῖς παισὶ καὶ μητέρες νεάνισιν. ἕτεραι δὲ
nupgenitos ad vbera habētes īfantes vltimū sugētes lac. at
νεογνὰ πρὸς μαστοὺς ἔχουσαι βρέφη τελευταῖον ἕλκοντα γάλα. οὐ
q̄ ⁊ pri⁹ eis facta auxilia de ce
μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὰς ἔμπροσθεν αὐτῶν γεγενημένας ἀντιλήψεις ἐξ οὐ
lo cognoscētes: pronos vnanimiter ꝓiicientes seipos ⁊ in
ρανοῦ συνιδόντες, πρηνεῖς ὁμοθυμαδὸν ῥίψαντες ἑαυτοὺς καὶ τὰ νή-
fantes amouētes ab vberib⁹: clamauerūt voce magna valde:
πια χωρίσαντες τῶν μαστῶν, ἀνεβόησαν φωνῇ μεγάλῃ σφόδρα,
vniuersi principi supplicātes: misereri cū apparitiōe
τὸν τῆς ἁπάσης δυνάστην ἱκετεύοντες, οἰκτεῖραι μετὰ ἐπιφανείας
eorꝫ iā ad portas mortis cōstitutorꝫ. eleazar⁹ aūt q̄dā vir
αὐτοὺς ἤδη πρὸς πύλαις ᾅδου καθεστῶτας. ἐλεάζαρος δέ τις ἀνὴρ
insignis eorꝫ q̄ ex regione sacerdotū: i senectute etatē
ἐπίσημος τῶν ἀπὸ τῆς χώρας ἱερέων, ἐν πρεσβείῳ τὴν ἡλικίαν
iā fortit⁹: ⁊ oī q̄ fm vitā virtute ornat⁹: eorꝫ q̄
ἤδη λελογχώς, καὶ πάσῃ τῇ κατὰ τὸν βίον ἀρετῇ κεκοσμημένος, τοὺς
circa se cōprimēs seniores ab inuocādo sanctū deū:
περὶ αὐτὸν καταστείλας πρεσβυτέρους ἐπικαλεῖσθαι τὸν ἅγιον θεόν,
orauit hec. rex magnipotēs: altissime: oīps de⁹:
προσηύξατο τάδε. βασιλεῦ μεγαλοκράτορ, ὕψιστε, παντοκράτορ θεέ,
oēm gubernās in mīsericordiis creaturā: inspice in abraam
τὴν πᾶσαν διακυβερνῶν ἐν οἰκτιρμοῖς κτίσιν, ἔπιδε ἐπὶ ἀβραὰμ
semē: in sanctificati filios iacob: partis sanctificate tue po
σπέρμα, ἐπὶ ἡγιασμένου τέκνα ἰακώβ, μερίδος ἡγιασμένης σου λα
pulū i pegrina t̄ra pegrinū iniuste ꝑeuntē pater. tu pharaonē abūdantē
ὸν ἐν ξένῃ γῇ ξένον ἀδίκως ἀπολλύμενον πάτερ. σὺ φαραὼ πληθύνοντα
currib⁹ olim egypti hui⁹ ꝑncipē sublatū immiti auda
ἅρμασι τὸ πρὶν αἰγύπτου ταύτης δυνάστην ἐπαρθέντα ἀνόμῳ θρα-
cia ⁊ lingua magniloqua: cū supbo exercitu mari vin-
σει καὶ γλώσσῃ μεγαλορρήμονι, σὺν τῇ ὑπερηφάνῳ στρατιᾷ ποντοβρό-
ctos perdidisti: lucē ostēdens mie israel generi. tu im
χους ἀπώλεσας, φέγγος ἐπιφάνας ἐλέους ἰσραὴλ γένει. σὺ τὸν ἀνα
mēsis exercitib⁹ superbientē senacherib grauē assyriorꝫ re-
ριθμήτοις δυνάμεσι γαυρωθέντα σενναχηρεὶμ βαρὺν ἀσσυρίων βασι
gē: lancea oēm subditā iā accipiētē terrā: ⁊ ela-
λέα, δόρατι τὴν πᾶσαν ὑποχείριον ἤδη λαβόντα γῆν, καὶ μετεωρι
tum cōtra sctām tuā ciuitatē: grauia loquentē supbia ⁊ au-
σθέντα ἐπὶ τὴν ἁγίαν σου πόλιν, βαρέα λαλοῦντα κόμπῳ καὶ θρα-
dacia: tu dñe fregisti. manifestā demōstrās gētib⁹ multis tuā
σει, σὺ δέσποτα ἔθραυσας. ἔκδηλον δεικνὺς ἔθνεσι πολλοῖς τὸ σὸν
potentiā. tu in babylonia tres socios igni ani
κράτος. σὺ τοὺς κατὰ τὴν βαβυλωνίαν τρεῖς ἑταίρους πυρὶ τὴν ψυ
mā voluntarie tradētes vt nō seruirēt vanis: igni
χὴν αὐθαιρέτως δεδωκότας εἰς τὸ μὴ λατρεῦσαι τοῖς κενοῖς, διάπυ
tū rorefaciēs caminū: liberasti vsq; ad capillū illesos: flāmā
ρον δροσίσας κάμινον, ἐρρύσω μέχρι τριχὸς ἀπημάντους, φλόγα

oibus immittēs aduersariis. tu calūniis inuidie leo-
πᾶσιν ἐπιπέμψας τοῖς ὑπεναντίοις. σὺ τὸν διαβολαῖς φθόνου λέου
nib⁹ in terra piectū feris cibū daniele ad lucē reduxisti icolumē.
σι κατὰ γῆς ῥιφέντα θηρσὶ βορὰν δανιὴλ εἰς φῶς ἀνήγαγες ἀσινῆ.
et in mari educati in vētre ceti ionā liquescentē icessant: ille-
τόν τε βυθοτρεφοῦς ἐν γαστρὶ κήτους ἰωνᾶν τηκόμενον ἀφειδῶς, ἀπή-
sum oib⁹ familiarib⁹ demōstrasti pr̄. ⁊ nūc malorꝫ detestator. mīsericors.
μαντον πᾶσιν οἰκείοις ἀνέδειξας πάτερ. καὶ νῦν μισύβρι. πολυέλεε.
oīm ꝓtector. cito appare his q̄ ex israel genere:
τῶν ὅλων σκεπαστά. τὸ τάχος ἐπιφάνηθι τοῖς ἀπὸ ἰσραὴλ γένους,
ab aūt abominatis scelestis gētib⁹ afflictis. si aūt impietatib⁹
ὑπὸ δὲ ἐβδελυγμένων ἀνόμων ἐθνῶν ὑβριζομένοις. εἰ δὲ ἀσεβείαις
fm pegrinationē vita nr̄a cōstricta ē liberās nos de ini
κατὰ τὴν ἀποικίαν ὁ βίος ἡμῶν ἐνέσχηται, ῥυσάμενος ἡμᾶς ἀπὸ ἐχ-
micorꝫ manu: vt volueris dñe perde nos morte. nō va
θρῶν χειρός, ὡς προαιρῇ δέσποτα ἀπόλεσον ἡμᾶς μόρῳ. μὴ τοῖς μα
nis vana sapientes benedicāt in dilectorꝫ
ταίοις οἱ ματαιόφρονες εὐλογησάτωσαν ἐπὶ τῇ τῶν ἠγαπημένων
a te ꝑditione dicētes: neq; de⁹ illorꝫ liberauit eos. tu aūt
σου ἀπωλείᾳ λέγοντες, οὐδὲ ὁ θεὸς αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς. σὺ δὲ
oēm fortitudinē ⁊ potētiā habēs oēm sēpiterne: nūc ꝓspice. mise
ὁ πᾶσαν ἀλκὴν καὶ δυναστείαν ἔχων ἅπασαν αἰώνιε, νῦν ἔπιδε. ἐλέη
rere nr̄i q̄ p iniuriā iniquorꝫ iniustā e vita submouemur ad
σον ἡμᾶς τοὺς καθ' ὕβριν ἀνόμων ἀλόγιστον ἐκ τοῦ ζῆν μεθισταμένους ἐν
insidiatorꝫ morē. admirent aūt gētes tuā virtutē inuictā hodie
ἐπιβούλων τρόπῳ. πτηξάτω δὲ ἔθνη σὴν δύναμιν ἀνίκητον σήμερον
venerāde: potētiā habēs in saluatōe iacob generis. orat te oīs
ἔντιμε, δύναμιν ἔχων ἐπὶ σωτηρίᾳ ἰακὼβ γένους. ἱκετεύει σε τὸ πᾶν
multitudo infantiū ⁊ horꝫ parētes cū lachrymis. demōstret
πλῆθος τῶν νηπίων καὶ οἱ τούτων γονεῖς μετὰ δακρύων. δειχθήτω
oibus gētib⁹ q̄ nobiscū es dñe: ⁊ nō auertisti fa-
πᾶσιν ἔθνεσιν ὅτι μεθ' ἡμῶν εἶ κύριε, καὶ οὐκ ἀπέστρεψας τὸ πρόσω-
ciē tuā a nobis. sed sicut dixisti: q̄ neq; in terra inimicorꝫ
πόν σου ἀφ' ἡμῶν. ἀλλὰ καθὼς εἶπας, ὅτι οὐδ' ἐν τῇ γῇ τῶν ἐχθρῶν
suorꝫ existētes cōtēpsisti eos: sic adimple dñe. at eleazaro
αὐτῶν ὄντων ὑπερεῖδες αὐτούς, οὕτως ἐπιτέλεσον κύριε. τοῦ δὲ ἐλεαζάρου
desinēte iā ab oratione: rex cū feris ⁊ oī-
λήγοντος ἄρτι τῆς προσευχῆς, ὁ βασιλεὺς σὺν τοῖς θηρίοις καὶ παν
ni exercit⁹ horrore fm hippodromū aderat.
τὶ τῷ τῆς δυνάμεως φρυάγματι κατὰ τὸν ἱππόδρομον παρῆν.
⁊ aspiciētes iudei: valde in celū exclamauerūt: adeo vt ⁊
καὶ θεωρήσαντες οἱ ἰουδαῖοι, μέγα εἰς οὐρανὸν ἀνέκραξαν, ὥστε καὶ
adiacētes cōualles simul sonātes continuū luctū
τοὺς παρακειμένους αὐλῶνας συνηχήσαντας ἀκατάσχετον οἰμωγὴν
facerēt cū vniuerso exercitu. tūc gl'iosus. oīps
ποιῆσαι παντὶ τῷ στρατοπέδῳ. τότε ὁ μεγαλόδοξος. παντοκράτωρ
⁊ verax de⁹: ostendēs sanctā suā faciē: apuit ce-
καὶ ἀληθινὸς θεός, ἐπιφάνας τὸ ἅγιον αὐτοῦ πρόσωπον, ἠνέωξε τὰς οὐρα
li portas. a q̄b⁹ inclyti duo terribiles aspectu angeli descēde
νοῦ πύλας. ἐξ ὧν δεδοξασμένοι δύο φοβεροειδεῖς ἄγγελοι κατέβη-
rūt manifesti oib⁹ pꝑterq̄ iudeis. ⁊ restiterūt. ⁊ exer
σαν φανεροὶ πᾶσι πλὴν τοῖς ἰουδαίοις. καὶ ἀντέστησαν. καὶ τὴν δύνα
citū hostiū repleuerūt turbatione ⁊ timore: ⁊ imobilib⁹
μιν τῶν ὑπεναντίων ἐπλήρωσαν ταραχῆς καὶ δειλίας, καὶ ἀκινήτοις
ligauerūt pedicis. ⁊ horrēs etiā regis corp⁹ factū est:
ἔδησαν πέδαις. καὶ ὑπόφρικον καὶ τὸ τοῦ βασιλέως σῶμα ἐγενήθη,
⁊ obliuio audaciā ei⁹ grauē cepit. ⁊ cōuerterūt be
καὶ λήθη τὸ θράσος αὐτοῦ τὸ βαρύθυμον ἔλαβε. καὶ ἀπέστρεψαν τὰ θη
stias aduersus cōsequētes armatos exercit⁹. ⁊ cōculcabāt il-
ρία ἐπὶ τὰς συνεπομένας ἐνόπλους δυνάμεις. καὶ κατεπάτουν αὐ-
los ⁊ interficiebāt. ⁊ cōuersa est regis ira in miam ⁊
τοὺς καὶ ὠλόθρευον. καὶ μετεστράφη τοῦ βασιλέως ἡ ὀργὴ εἰς οἶκτον καὶ
lachrymas pro iis q̄ pri⁹ a se excogitata fuerāt. audiēs eīm
δάκρυα ὑπὲρ τῶν ἔμπροσθεν αὐτῷ μεμηχανημένων. ἀκούσας γὰρ
clamorē: ⁊ vidēs pnos oēs in ꝑditionē: la-
τῆς κραυγῆς, καὶ συνιδὼν πρηνεῖς ἅπαντας εἰς τὴν ἀπώλειαν, δα
chrymās cū ira amicis minabat dicēs. rege abutimi-
κρύσας μετὰ ὀργῆς τοῖς φίλοις διηπειλεῖτο λέγων. παραβασιλεύ-
ni: ⁊ tyrānos trāsgressi estis crudelitate. ⁊ me ⁊ ipm vr̄m
ετε, καὶ τυράννους ὑπερβεβήκατε ὠμότητι. καὶ ἐμὲ αὐτὸν τὸν ὑμῶν
bn̄factorē conamini a ꝑncipatu iā ⁊ aīa submouere
εὐεργέτην ἐπιχειρεῖτε τῆς ἀρχῆς ἤδη καὶ τοῦ πνεύματος μεθιστᾶν

clam machinātes q̄ nō expedirēt regno. q̄s eos q̄ obti
λάθρα μηχανώμενοι τὰ μὴ συμφέροντα τῇ βασιλείᾳ. τίς τοὺς κρα-
nuerūt nr̄e in fide regionis munitiones: domo remo
τήσαντας ἡμῶν ἐν πίστει τὰ τῆς χώρας ὀχυρώματα, τῆς οἰκίας ἀπο
uens vnūquēq; iniuste cōgregauit huc? q̄s eos q̄ a ꝑncipio beniuolētia erga
στήσας ἕκαστον ἀλόγως ἤθροισεν ἐνθάδε, τίς τοὺς ἐξ ἀρχῆς εὐνοίᾳ πρὸς
nos in oib⁹ supant oēs gētes: ⁊ q̄ laborio
ἡμᾶς κατὰ πάντα διαφέροντας πάντων ἐθνῶν, καὶ τοὺς χει-
sissima sepe hoīm suscepērūt picula: sic
ρίστους πλεονάκις ἀνθρώπων ἐπιδεδεγμένους κινδύνους, οὕτως
iniq̄s implicuit suppliciis? soluite. dissoluite iniusta vin
ἀθέσμοις περιέβαλεν αἰκίαις; λύσατε. ἐκλύσατε ἄδικα δε-
cula. ad ꝓpria cū pace dimittite: ante facta
σμά. εἰς τὰ ἴδια μετ' εἰρήνης ἐξαποστείλατε, τὰ προπεπραγμένα
euitantes. dimittite filios oīpotētis cele-
παραιτησάμενοι. ἀπολύσατε τοὺς υἱοὺς τοῦ παντοκράτορος ἐπουρα
stis dei viuētis. q̄ a nr̄is vsq; nūc maiorib⁹ incolumē
νίου θεοῦ ζῶντος. ὃς ἀφ' ἡμετέρων μέχρι τοῦ νῦν προγόνων ἀπαραπόδι-
cū gl'ia statū exhibet nr̄is negociis. ille
στον μετὰ δόξης εὐστάθειαν παρέχει τοῖς ἡμετέροις πράγμασιν. ὁ
q̄dē igit hec dixit. ipi aūt in indiuisibili tp̄e soluti: sanctū saluatorē
μὲν οὖν ταῦτα ἔλεξεν. οἱ δὲ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ λυθέντες, τὸν ἅγιον σωτῆρα
deū suū bn̄dicebāt: nup mortē euadētes. postea rex
θεὸν αὐτῶν εὐλόγουν, ἄρτι τὸν θάνατον ἐκπεφευγότες. εἶτα ὁ βασι
in ciuitatē reuersus: ꝑfectū redituū accer-
λεὺς εἰς τὴν πόλιν ἀπαλλαγείς, τὸν ἐπὶ τῶν προσόδων προσκαλε-
sens: iussit vina q; ⁊ reliqua ad cōuiuiū necessaria
σάμενος ἐκέλευσεν οἴνους τε καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς εὐωχίαν ἐπιτήδεια
iudeis ꝑbere ad dies septē: iudicās eos in quo loco
τοῖς ἰουδαίοις χορηγεῖν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά, κρίνας αὐτοὺς ἐν ᾧ τόπῳ
putauerāt mortē suscipere: in hoc in letitiā omni so-
ἔδοξαν τὸν ὄλεθρον ἀναλαμβάνειν, ἐν τούτῳ ἐν εὐφροσύνῃ πάσῃ σω
teria celebrare. tūc q̄ pri⁹ cōtumeliis affectū erāt ⁊ ꝓpe mortē: poti⁹ aūt
τήρια ἄγειν. τότε οἱ πρὶν ἐπονείδιστοι καὶ πλησίον ᾅδου, μᾶλλον δ'
in ipa ambulauerāt: pro acerba ⁊ lugubri morte: cōuiuiū
ἐπ' αὐτῷ βεβηκότες, ἀντὶ πικροῦ καὶ δυσαιάκτου μόρου, κώθωνα
salutare cōstituētes: ad mortē ipis ⁊ sepulturā deputa
σωτήριον συστησάμενοι, τὸν εἰς πτῶσιν αὐτοῖς καὶ τάφον ἡτοιμασμέ-
tū locū tentoriis diuiserūt pleni gaudio. finiē-
νον τόπον κλισίαις κατεμερίσαντο πλήρεις χαρμονῆς. καταλήξαν
tes aūt luct⁹ gemitosū cantū: resumpserūt cantū patriū: saluatorē
τες δὲ θρήνου πανόδυρτον μέλος, ἀνέλαβον ᾠδὴν πάτριον, τὸν σωτῆρα
⁊ miraculorꝫ factorē laudātes deū. luctū q; oēm ⁊ gemitū repel
καὶ τερατοποιὸν αἰνοῦντες θεόν. οἰμωγήν τε πᾶσαν καὶ κωκυτὸν ἀπω
lentes: choreas cōstituerūt letitie pacifice signū. eodē mō
σάμενοι, χοροὺς συνίσταντο εὐφροσύνης εἰρηνικῆς σημεῖον. ὡσαύτως
aūt et rex p his symposiū magnū cōgregās: incessā
δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς περὶ τούτων συμπόσιον βαρὺ συναγαγών, ἀδια-
ter in celū cōfitebat magnifice pro inopina
λείπτως εἰς οὐρανὸν ἀνθωμολογεῖτο μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τῇ παραδό-
ta facta ei saluatione. q̄ q; pri⁹ in ꝑditionē ⁊ auiū escā
ξως γενηθείσῃ αὐτῷ σωτηρίᾳ. οἵ τε πρὶν εἰς ὄλεθρον καὶ οἰωνοβρότους
eos futuros existimabāt: ⁊ cū gaudio descripserāt: gemue
αὐτοὺς ἔσεσθαι τιθέμενοι, καὶ μετὰ χαρᾶς ἀπογραψάμενοι, κατεστέ-
rūt pudorē in seipis induti: ⁊ inflāmata audacia
ναξαν αἰσχύνην ἐφ' ἑαυτοῖς περιβαλλόμενοι, καὶ τὴν πυρίπνουν τόλμαν
inglorie extincti. et iudei sicut ꝑdixim⁹ cōstituentes
ἀκλεῶς ἐσβεσμένοι. οἵ τε ἰουδαῖοι καθὼς προειρήκαμεν συστησάμενοι
predictū chorꝫ: cū cōuiuio in gratiarꝫ actionib⁹ letis ⁊
τὸν προειρημένον χορόν, μετ' εὐωχίας ἐν ἐξομολογήσεσιν ἱλαραῖς καὶ
psalmis trāsigebāt. ⁊ cōmunē statuentes de his legē: in oīm
ψαλμοῖς διῆγον. καὶ κοινὸν ὁρισάμενοι περὶ τούτων θεσμόν, ἐπὶ πα-
ni habitatione sua in gr̄atiōes ꝑdictos dies agere
σαν τὴν παροικίαν αὐτῶν εἰς γενεὰς τὰς προειρημένας ἡμέρας ἄγειν
decreuerūt hilares: nō pot⁹ causa ⁊ gule: saluatiōis xō p
ἔστησαν εὐφροσύνους, οὐ πότου χάριν καὶ λυχνείας, σωτηρίας δὲ τῆς διὰ
deū facte ipis. adierūt aūt regē: dimissionē su-
θεὸν γενομένης αὐτοῖς. ἐνέτυχον δὲ τῷ βασιλεῖ, τὴν ἀπόλυσιν αὐ-
am ad ꝓpria petentes. describūt aūt eos a q̄nta
τῶν εἰς τὰ ἴδια αἰτούμενοι. ἀπογράφονται δὲ αὐτοὺς ἀπὸ πέμπτης
⁊ vicesima pachō: vsq; ad quartā epiph ad dies qua
καὶ εἰκάδος τοῦ παχών, ἕως τῆς τετάρτης τοῦ ἐπιφὶ ἐπὶ ἡμέρας τεσ

draginta. cōſtitueſt āt eoꝝ ꝑditionē a q̄nta
σαράκοντα. συνίσαντο δὲ αὐτῶν τὴν ἀπώλειαν ἀπὸ πέμπτης τοῦ
epiph vſq; ad ſeptimā: diebꝰ tribꝰ. in q̄bꝰ ⁊ glioſe oſten=
ἐπὶφ ἕως ἑβδόμης, ἡμέραις τρισίν. ἐν αἷς καὶ μεγαλοδόξως ἐπιφά=
dens miam ſuā oīm ꝑnceps: incolumes eos liberauit
νας τὸ ἔλεος αὐτοῦ ὁ τῶν ὅλων δυνάστης, ἀπταίστους αὐτοὺς ἐρρύσατο
vnanimiter. comeſſabant āt oibꝰ ab rege neceſſarijs donati: vſq;
ὁμοθυμαδόν. εὐωχοῦντο δὲ πάνθ᾽ ὑπὸ τοῦ βασιλέως χορηγούμενοι, μέ=
ad quartā decimā. in q̄ ⁊ colloquiū fecerūt de
χρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης. ἐν ᾗ καὶ τὴν ἔντυξιν ἐποιήσαντο πε=
liberatione ſua. collaudās q; eos rex: ſcri=
ρὶ τῆς ἀπολύσεως αὐτῶν. συναινέσας τε αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, ἔγρα=
pſit eis ſubſcriptā epiſtolā ad in ciuitate
ψεν αὐτοῖς τὴν ὑπογεγραμμένην ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν
duces magnanimiter inſtantiā habentē. rex ptole=
στρατηγοὺς μεγαλοψύχως τὴν ἐκτένειαν ἔχουσαν. βασιλεὺς πτολε=
meus philopator q̄ ſunt in egypto ducibꝰ ⁊ oibꝰ ꝓte
μαῖος φιλοπάτωρ τοῖς κατ᾽ αἴγυπτον στρατηγοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τε=
poſitis ſuꝑ negocia gaudere ⁊ valere. valemꝰ āt ⁊
ταγμένοις ἐπὶ πραγμάτων χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι. ἐρρώμεθα δὲ καὶ
nos ⁊ filij nr̄i: ꝓſperāte nobis magno deo
αὐτοὶ καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν, κατευθύναντος ἡμῖν τοῦ μεγάλου θεοῦ τὰ
negocia ſicut volumꝰ. ex amicis q̄dā maloꝝ morū freq̄nē
πράγματα καθὼς προαιρούμεθα. τῶν φίλων τινὲς κακοηθείᾳ πυκνό=
tius nobis adſtātes: ꝑſuaſerūt nobis ad eos q̄ ſub
τερον ἡμῖν παρακείμενοι, συνέπεισαν ἡμᾶς εἰς τὸ τοὺς ὑπὸ τὴν
regno iudeos cōiunctos in cōgregatiōes puniēdū no=
βασιλείαν ἰουδαίους συναθροίσαντας σύστημα κολάσασθαι ξενιζού=
uis rebellatoꝝ ſupplicijs. ꝑtēdentes nūquā bonū ſtatū habituras nr̄as
σαις ἀποστατῶν τιμωρίαις. προφερόμενοι μήποτε εὐσταθήσειν ἡμῶν
res: ob q̄ habēt hi cōtra oēs gētes inimicitiā:
τὰ πράγματα, δι᾽ ἣν ἔχουσιν οὗτοι πρὸς πάντα τὰ ἔθνη δυσμένειαν,
donec ꝑficiat hoc. q̄ ⁊ vinctos adducētes eos
μέχρις ἂν συντελεσθῇ τοῦτο. οἳ καὶ δεσμίους καταγαγόντες αὐτοὺς
cum afflictionibꝰ tāq; mācipia: potius āt tāq; ꝓditores: ſine vl=
μετὰ σκυλμῶν ὡς ἀνδράποδα, μᾶλλον δὲ ὡς ἐπιβούλους, ἄνευ πά=
lo diſcrimine ⁊ inq̄ſitione: conati ſunt occidere: lege ſcy=
σης ἀνακρίσεως καὶ ἐξετάσεως, ἐπεχείρησαν ἀνελεῖν, νόμου σκυ=
thaꝝ ferociorē induti crudelitatē. nos v̄o pro his
θῶν ἀγριωτέραν ἐμπεπορπημένοι ὠμότητα. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ τούτοις
acerbiꝰ cōminantes: iuxta q̄ habemꝰ erga oēs hoies
σκληρότερον διαπειλησάμενοι, καθ᾽ ἣν ἔχομεν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους
benignitatē vix vitā eis cōdonantes: ⁊ celeſtē deū co=
ἐπιείκειαν, μόγις τὸ ζῆν αὐτοῖς χαρισάμενοι, καὶ τὸν ἐπουράνιον θεὸν ἐγ=
gnoſcētes fortiter ꝓtegentē iudeos: vt patrē pro
νωκότες ἀσφαλῶς ὑπερησπικότα τῶν ἰουδαίων, ὡς πατέρα ὑπὲρ
filijs ſemꝑ pugnare: et amicitie ob quā habēt erga
υἱῶν διαπαντὸς συμμαχοῦντα, τήν τε τοῦ φίλου δίκην ἔχουσι πρὸς
nos firmam ⁊ maiores nr̄os beniuolētiā recolētes: iu=
ἡμᾶς βεβαίαν καὶ τοὺς προγόνους ἡμῶν εὔνοιαν ἀναλογισάμενοι, δι=
ſte dimiſimus oīs iuxta q̄ncūq; cauſe modū. ⁊ inſti=
καίως ἀπολελύκαμεν πάσης καθ᾽ ὁντινοῦν αἰτίας τρόπον. καὶ προσ=
mus cuilibet oīa in ꝓpria cōuertere: in oī lo=
τετάχαμεν ἑκάστῳ πάντας εἰς τὰ ἴδια ἐπιστρέφειν, ἐν παντὶ τό=
co nullo eis oīno ledēte: neq; iniuriari de
πῳ μηθενὸς αὐτοὺς τὸ σύνολον καταβλάπτοντος, μήτε ὀνειδίζειν πε=
factis ꝑter rōnem. ſcitote eīn q; cōtra hos ſi
ρὶ τῶν γεγενημένων παρὰ λόγον. γινώσκετε γὰρ ὅτι κατὰ τούτων ἐάν
q̄d machinemur malū: vel offendamꝰ eos oīno: nō
τι κακοτεχνάσωμεν πονηρόν, ἢ ἐπιλυπήσωμεν αὐτοὺς σύνολον, οὐκ
hoīez ſed oīs principē potētie deū altiſſimū aduerſan=
ἄνθρωπον ἀλλὰ τὸν πάσης δεσπόζοντα δυνάμεως θεὸν ὕψιστον ἀντικείμε=
tez nobis ad vltionē rerꝫ in oībꝰ ineuitabiliter ſemꝑ
νον ἡμῖν ἐπ᾽ ἐκδικήσει τῶν πραγμάτων κατὰ πᾶν ἀφεύκτως διαπαν=
habebimꝰ. valete. accipiētes āt epiſtolā hāc: nō feſtinaue=
τὸς ἕξομεν. ἔρρωσθε. λαβόντες δὲ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην, οὐκ ἐσπούδα=
rūt ſtatim fieri circa receſſum: ſed regē orauer=
σαν εὐθέως γενέσθαι περὶ τὴν ἄφοδον, ἀλλὰ τὸν βασιλέα προσηξίω=
rūt: eos q̄ de genere iudeoꝝ ſanctū deū vltro trāſgreſ=
σαν, τοὺς ἐκ τοῦ γένους τῶν ἰουδαίων τὸν ἅγιον θεὸν αὐθαιρέτως παρα=
ſi fuerāt ⁊ dei legē: cōſeq̄ ꝑ eos debitā pu=
βεβηκότας καὶ τοῦ θεοῦ τὸν νόμον, τυχεῖν δι᾽ αὐτῶν τῆς ὀφειλομένης κο=
nitionē: aſſerētes vētris cauſa diuina trāſgreſſos
λάσεως, προφερόμενοι τοὺς γαστρὸς ἕνεκεν τὰ θεῖα παραβεβηκότας
precepta: nūquā beniuolos fore neq; regis pre=
προστάγματα, μηδέποτε εὐνοήσειν μηδὲ τοῖς τοῦ βασιλέως προσ=
ceptis. ille āt veꝝ eos dicere ꝑcipiēs ⁊ collau=
τάγμασιν. ὁ δὲ τἀληθὲς αὐτοὺς λέγειν παραδεξάμενος καὶ συναι=
dās: dedit eis facultatē oīm: vt q̄ tranſierāt
νέσας, ἔδωκεν αὐτοῖς ἄδειαν πάντων, ὅπως τοὺς παραβεβηκότας
dei legē occiderēt in oī q̄ ſub ditio=
τοῦ θεοῦ τὸν νόμον ἐξολοθρεύσωσι κατὰ πάντα τὸν ὑπὸ τὴν βασιλεί=
ne ſua loco cū audacia citra oēm regalē poteſtatē vel
αν αὐτοῦ τόπον μετὰ παρρησίας ἄνευ πάσης βασιλικῆς ἐξουσίας ἢ
viſitationē. tūc beneprecātes ei: vt decēs erat: hoꝝ
ἐπισκέψεως. τότε κατευφημήσαντες αὐτόν, ὡς πρέπον ἦν, οἱ τούτων
ſacerdotes ⁊ oīs multitudo inclamātes alleluia: cū gau=
ἱερεῖς καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἐπιφωνήσαντες τὸ ἀλληλουΐα, μετὰ χα=
dio receſſerūt. ſic āt obuiantē ex pollutis cōciuē
ρᾶς ἀνέλυσαν. οὕτω δὲ τὸν ἐμπεσόντα τῶν μεμιασμένων ὁμοεθνῆ
in via puniebāt: ⁊ cū exprobationibꝰ interficiebāt.
κατὰ τὴν ὁδὸν ἐκολάζοντο, καὶ μετὰ παραδειγματισμῶν ἀνῄρουν.
illa āt die occiderūt ſupra trecētos viros: ⁊ ege=
ἐκείνῃ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἀνεῖλον ὑπὲρ τοὺς τριακοσίους ἄνδρας, καὶ ἤγα=
rūt letitiā cū gaudio ꝓfanos perimētes. ipi
γον εὐφροσύνην μετὰ χαρᾶς τοὺς βεβήλους χειρωσάμενοι. αὐτοὶ
āt q̄ vſq; ad mortē deū habuerāt: integrā ſaluatiōis fruitionē
δὲ οἱ μέχρι θανάτου τὸν θεὸν ἐσχηκότες, παντελῆ σωτηρίας ἀπόλαυσιν
accipiētes: receſſerūt ex ciuitate oīmodis odorātiſſimis floribꝰ
εἰληφότες, ἀνέζευξαν ἐκ τῆς πόλεως παντοίοις εὐωδεστάτοις ἄνθεσι
coronati cū letitia ⁊ clamore: i laudibꝰ ⁊ dulcibꝰ
κατεστεμμένοι μετ᾽ εὐφροσύνης καὶ βοῆς, ἐν αἴνοις καὶ παμμελέσιν
hymnis grās agētes deo patrū ſuoꝝ ſancto ſaluatori iſra=
ὕμνοις εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ τῶν πατέρων αὐτῶν ἁγίῳ σωτῆρι τοῦ ἰσρα=
el. cū veniſſent āt in ptolemaidē vocatā ob
ήλ. παραγενηθέντες δὲ εἰς πτολεμαΐδα τὴν ὀνομαζομένην διὰ τὴν τοῦ
loci ꝓprietatē roſiferā: in q̄ expectauit eos claſſis ſm̄ cōmu=
τόπου ἰδιότητα ῥοδοφόρον, ἐν ᾗ προσέμεινεν αὐτοὺς στόλος κατὰ κοι=
ne eoꝝ cōſiliū dies ſeptē: illic fecerūt cōuiuiū ſalutare:
νὴν αὐτῶν βουλὴν ἡμέρας ἑπτά, ἐκεῖ ἐποίησαν πότον σωτήριον. τοῦ
rege ſuppeditāte eis abūde q̄ ad receſſū om=
βασιλέως χορηγήσαντος αὐτοῖς εὐψύχως τὰ πρὸς τὴν ἄφιξιν πάν=
nia vnicuiq; vſq; ad ꝓpriā domū. delati āt cū
τα ἑκάστῳ ἕως εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν. καταχθέντες δὲ μετ᾽
pace in decētibꝰ grāꝝ actionibꝰ: eodē mō et illic
εἰρήνης ἐν ταῖς πρεπούσαις ἐξομολογήσεσιν, ὡσαύτως κἀκεῖ
ſtatuerūt ⁊ has agere dies ad ꝑegrina=
ἔστησαν καὶ ταύτας ἄγειν τὰς ἡμέρας ἐπὶ τὸν τῆς παροι=
tionis eoꝝ tp̄s letas. q̄s ⁊ cōſecrātes in colū=
κίας αὐτῶν χρόνον εὐφροσύνους. ἃς καὶ ἀνιερώσαντες ἐν στή=
na: in cōuiuij loco votū cōfirmantes:
λῃ, κατὰ τὸν τῆς συμποσίας τόπον προσευχῆς καθιδρύσαντες,
receſſerūt illeſi. liberi. iocūdi. ꝑ q; terrā ⁊ mare
ἀνέλυσαν ἀσινεῖς. ἐλεύθεροι. ὑπερχαρεῖς. διά τε γῆς καὶ θαλάσσης
⁊ fluminū ſaluati regis iuſſu q̄libet in
καὶ ποταμοῦ ἀνασῳζόμενοι τῇ τοῦ βασιλέως ἐπιταγῇ ἕκαστος εἰς τὴν
propriā. ⁊ maiorē q̄ prius in inimicos poteſtatē habētes
ἰδίαν. καὶ πλείστην ἢ ἔμπροσθεν ἐν τοῖς ἐχθροῖς ἐξουσίαν ἐσχηκότες
cū glīa ⁊ timore: oīno a nullo excuſſi a
μετὰ δόξης καὶ φόβου, τὸ σύνολον ὑπὸ μηδενὸς διασεισθέντες τῶν
ſubſtātijs. ⁊ oīa ſua. oēs attulerūt ex deſcri=
ὑπαρχόντων. καὶ πάντα τὰ ἑαυτῶν πάντες ἐκομίσαντο ἐξ ἀπο=
ptione. ita vt habētes aliq̄d: cū timore maximo reſtituerēt
γραφῆς. ὥστε τοὺς ἔχοντάς τι, μετὰ φόβου μεγίστου ἀποδοῦναι
eis: magnalia maximo deo faciēte ꝑfecte
αὐτοῖς, τὰ μεγαλεῖα τοῦ μεγίστου θεοῦ ποιήσαντος τελείως
pro liberatione eoꝝ. benedictꝰ liberator iſrael in ſempiterna
ἐπὶ σωτηρίᾳ αὐτῶν. εὐλογητὸς ὁ ῥύστης ἰσραὴλ εἰς τοὺς ἀεὶ
tēpora. amen. Finis
χρόνους. ἀμήν. τέλος.

Explicit quarta et vltima pars totius veteris testamēti hebraico grecoq; et latino idiomate nunc primū impreſſa in hac preclariſſima Complutenſi vniuerſitate.

De mandato ac ſumptibus Reuerendiſſimi in chriſto patris & domini: domini. F. Franciſci Ximenez de Ciſneros tituli Sancte Balbine ſacroſancte Romane eccleſie preſbyteri Cardinalis Hiſpanie Archiepiſcopi Toletani & hiſpaniarum primatis: ac regnorum caſtelle Archicancellarij. Induſtria & ſolertia honorabilis viri Arnaldi Guillelmi de Brocario artis impreſſorie Magiſtri. Anno Domini Milleſimo q̄ngētesimo decimo ſeptimo. mēſis Iulij die decimo.

Que in hoc volumine continentur hec ſunt.

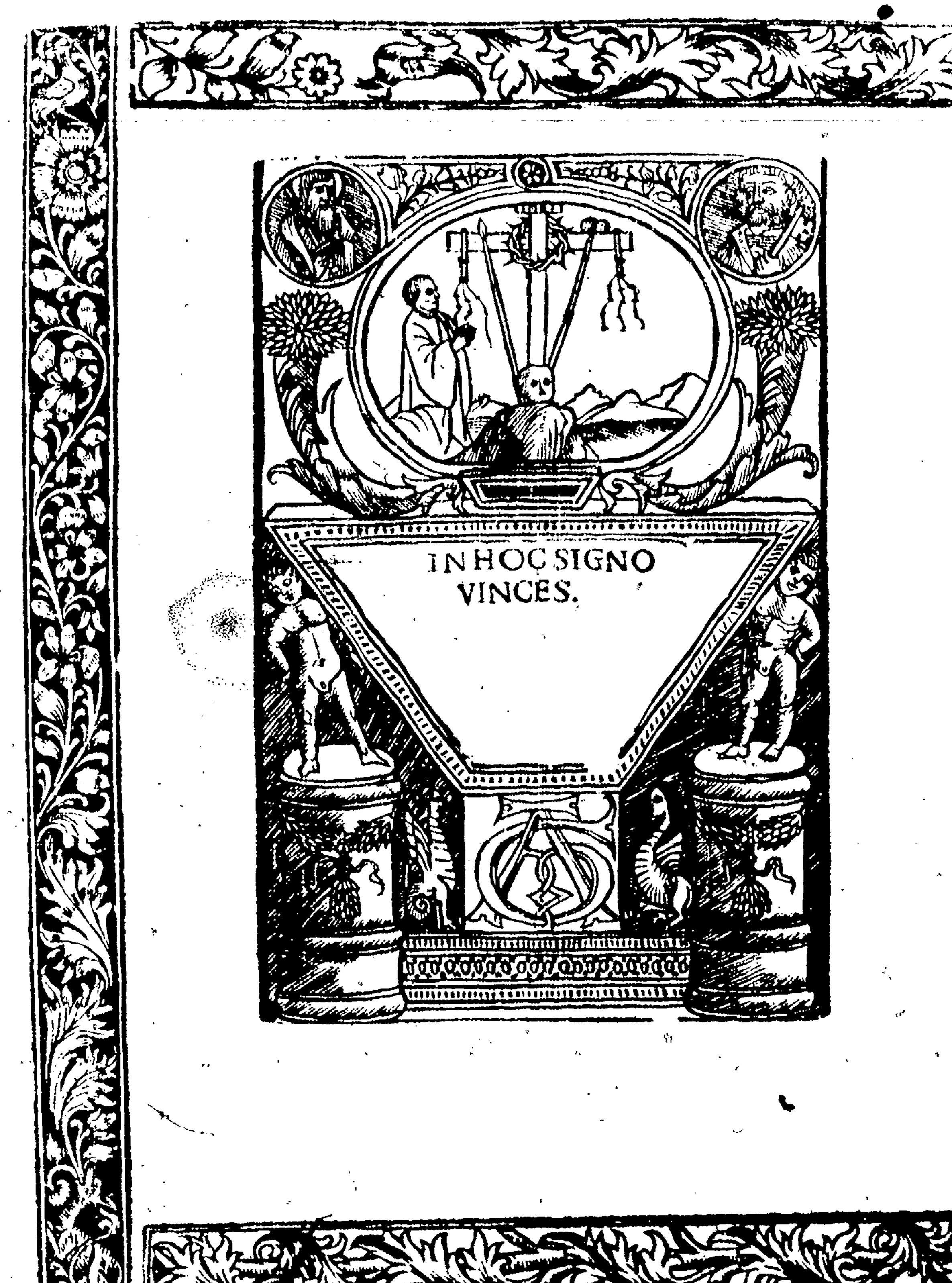

Esaias.

Capi.1.d. πληθύνετε pro πληθύνητε. ca.1.g. σιπωύω ꝑ συπείου. ca.2.b. θησαυρῶν pro θησαυρῶν. ca.3.b. ψηχῆ ꝑ ψυχῆ. ca.9.c. ἔσι pro ἔτι. ca.14.c. διότι pro διότι. ca.21.a. ἀνηγγέλει pro ἀνηγγέλη. & τὸ pro τοῦ. ca.22.c. ἔγραψας ꝑ ἔγραψας. ca.27.d. ἀπολόμθοι. bis pro ἀπαλλόμθοι. ca.30.c. ἔξαρεις pro ἐξαρεῖς. & ἀπὸ καθημθῆνς pro ἀποκαθημθῆνς. ca.30.e. λιπλὰ pro λιπά. ca.34.a. νεκροὶ pro νεκροί. ca.35.a. ἐξανθήση pro ἐξανθήσει. ca.36.d. σαμιᾶ ꝑ σομνᾶ. ca.37.d. ἀνέβη pro ἐνέβη. ca.38.b. ἔπι ꝑ ἔτι. ca.40.d. ἐλογισθήσονται ꝑ λογισθήσονται. ca.40.c. ἀνηγγέλει pro ἀνηγγέλη. ca.42.b. ἐκ οἴκου pro ἐξ οἴκου. ca.44.b. συνάχθησαν pro συνήχθησαν. ca.45.b. ἐγγυσάτωσαν ꝑ ἐγγισάτωσαν. ca.46.c. ἄρουσι ꝑ αἴρουσι. ca.47.d. ἀσρολόγοι ꝑ ἀστρόλογοι. ca.49.a. τὰ supfluit. ca.49.c. ἀλ᾽ἐγὼ ꝑ ἀλλ᾽ἐγώ. ca.94.g. σκρίσιν ꝑ κρίσιν. ca.52.f. σεύτλιον ꝑ σεῦτλον. ca.52.d. ἀνηγγέλει ꝑ ἀνηγγέλη. ca.54.a. ἀρηστερὰ ꝑ ἀριστερά. ca.54.c. θυμωθήσεσθε ꝑ θυμωθήσεσθαι. & μετασήσεσθε ꝑ μεταστήσεσθαι. ca.59.b. μεσοῦνβρία ꝑ μεσημβρία. ca.60.c. παράξυνάν pro παράξυνάν. ca.61.d. ἔγονα ꝑ ἔκγονα. ca.63.a. ιοτος ꝑ οὗτος. ca.63.c. τὸν ꝑ τῶν. ca.65.a. σπιλαίοις ꝑ σπηλαίοις.

Hieremias.

Capi.1.a. ἱερουλαλὴμ pro ἱερουσαλήμ. ca.3.b. ἀπηναισχύντησας ꝑ ἀπηναισχύντησας. ca.3.b. ὑψυλὸν ꝑ ὑψηλόν. ca.3.c. ἐικείνω ꝑ ἐκείνω. ca.4.d. ταλαιπορούμεθα ꝑ ταλαιπωροῦμεν. ca.4.f. ὤρημος pro ἔρημος. ca.5.c. παντοκράτορ ꝑ παντοκράτωρ. ca.5.c. ἡμᾶς ꝑ ὑμᾶς. ca.5.f. ὑμῶν ꝑ ἡμῶν. ca.6.e. κινάμωμον ꝑ κινάμωμον. & ἀντοῦ ꝑ αὐτοῦ. ca.7.b. πεποίθετε ꝑ πεποίθατε bis. ca.7.g. πετηνοῖς pro πετεινοῖς. ca.8.a. ὀσᾶ τὰ ꝑ τὰ ὀσᾶ. & ὀπήσονται pro ὀφθήσονται. ca.9.b. πεποίθετε pro πεποίθατε. ca.9.c. πετηνῶν pro πετεινῶν. ca.9.e. τὰ ß pro τὰ ß. & δάκρια pro δάκρυα. ca.12.c. ὠνειδισμοῦ pro ὀνειδισμοῦ. ca.13.b. γιωσώμεθα pro γνωσόμεθα. ca.14.c. ὢν pro ὁ ὤν. & μαντίας pro μαντείας. ca.15.a. πρωσώπου pro προσώπου. & πετηνὰ pro πετεινά. & ἐξεκίου pro ἐζεκίου. ca.16.a. λέγων pro λέγον. & ὑῶν pro υἱῶν. & πετηνοῖς pro πετεινοῖς. ca.16.b. νυμφίουου pro νυμφίου. ca.17.a. ἄνθρωποι pro ἄνθρωποι. & στηρίσει pro στηρίσει. ca.17.b. βέλει pro βάλλει. ca.18.c. διαπορευόμθοι pro διαπορευόμενοι. ca.20.d. εἰσι pro ἐστι. ca.21.a. ὑμῶν pro ἡμῶν. ca.22.d. πλώσει pro πλήσει. ca.23.a. πληθήσονται pro πληθήσονται. ca.27.a. λέγωι pro λέγον. & βωβυλῶνος pro βαβυλῶνος. & σεσεκίαν pro σεδεκίαν. ca.28.a. τῶς pro τῶν. ca.30.d. ἀντοῦ pro αὐτοῦ. ca.31.a. πέρροθεν pro πόρρωθεν. ca.31.b. πινάσουσι pro πεινάσουσι. ca.30.d. καθεσθεῖται pro καθεδεῖται. ca.36.b. νερίου ꝑ νηρίου. ca.36.c. λέγους ꝑ λόγους. ca.36.g. νερίου ꝑ νηρίου. & ἐπαγετῶ ꝑ παγετῷ. ca.39.d. προρεύου ꝑ πορεύου. ca.42.c. οἰκήσωμθ ꝑ οἰκήσωμεν. ca.44.c. ἐπισκεψάμην ꝑ ἐπισκεψάμην. ca.44.d. ποιήσωμεν ꝑ ποιήσομεν. ca.44.g. ἐγκλείπωσιν ꝑ ἐκλείπωσιν. ca.49.b. παραπορευόμενος ꝑ παραπορευόμενος. ca.49.c. δύνονται ꝑ δύνωνται. ca.49.g. πλωήσω ꝑ πλήσω. ca.50.c. ποιήσατε ꝑ ποιήσατε. ca.51.c. οὐκ ꝑ οὐ. & αἰχυνθήσεται ꝑ αἰσχυνθήσεται.

Threni hieremie.

Capi.3.a. συνέσριψεν ꝑ συνέτριψεν. ca.4.f. μου ꝑ σου. ca.5.b. χεισρσὶν pro χερσίν.

Baruch.

Ca.1.a. αὐγύριον ꝑ ἀργύριον. & ἀματίας ꝑ ἁμαρτίας. & δουλεύσωμεν ꝑ δουλεύσομεν. & φωτίση ꝑ φωτίσει. ca.1.b. εὑρίσωμεν pro εὑρίσομεν. ca.6.g. σικυλάτω pro σικυηλάτω.

Ezechiel.

Capi.1.f. πορεύσθαι ꝑ πορεύεσθαι. ca.3.b. σου ꝑ μου. ca.3.f. ἀποιήσει pro ποιήσει. ca.4.a. πλῖνθον ꝑ πλίνθον. & παριβαλεῖς ꝑ περιβαλεῖς. ca.4.b. τέθηκα pro τέθεικα. ca.8.c. θισιαστηρίου pro θυσιαστηρίου. & οὗτοι ποιοῦσιν ὧδε pro οὗτοι ποιοῦσιν ὧδε. ca.12.c. ἀπωλολεν pro ἀπόλωλεν. & εἶπε pro εἶπε. ca.13.[illegible] pro ας. & συσραφὴν pro συστροφήν. ca.17.b. πολοῖς pro πολλοῖς. ca.18.c. ἡ pro ἢ. ca.20.a. πρεσβυτέρους pro πρεσβυτέρους. ca.20.d. παρώργησαν pro παρώργισαν. ca.22.f. ὑψυλὸν pro ὑψηλόν. ca.23.c. χρόμασιν ꝑ χρώμασιν. ca.25.a. ἐβεβυλώθη pro ἐβεβηλώθη. ca.27.a. οἰκοδομηθήσηται pro οἰκοδομηθήσεται. ca.32.c. πεπλωκόκες pro πεπλωκότες. ca.33.c. τηκώμεθα ꝑ τηκόμεθα. ca.33.c. πὸς pro πρός. ca.36.b. εὐφροσύσης pro εὐφροσύνης. ca.36.c. αὐξυνθήσονται pro αὐξηνθήσονται. ca.37.g. προσωχθιεῖτε pro προσοχθιεῖτε. ca.37.f. προσκόμμαασιν pro προσκόμμασιν. ca.39.c. κατωρύξουσι pro κατορύξουσι ter. ca.40.d. εικοσιπέντε ꝑ εἰκοσιπέντε quinquies. ca.40.e. κλιμακ

Esaias.

Cap̄.1.b. in margine in quibusdam libris. נָכָה pro נָחָה

Cap̄.6.d. in margine. בִין pro בִּין

Cap̄.10.d. in margine. נָשֵׁר pro נָשֵׁד

Et in eodem. e. כְּחוֹל pro בְּחוֹל

Cap̄.11.b. יַשְׁחִיתוּ pro יַשְׁהִיתוּ

Cap̄.13.c. בְּעֶבְרַת pro בעֶבְרַת

Hieremias.

Cap̄.3.g. יִשְׂרָאֵל pro יִשְׁרָאֵל

Cap̄.5.f. וְלֹא יַעַבְרֻנְהוּ vbi deficit colum.

Cap̄.9.f. רְעוּתָה pro רְעוּתָה

Cap̄.14.c. מִתְנַבְּאִים pro מִתְנַבְּאִים

Cap̄.16.c. וַעֲבַדְתֶּם pro וַעֲבַדְתֶּם

Cap̄.18.d. וִיהִיוּ pro וִיהִיוּ

Cap̄.20.b. לִשְׂחוֹק pro לִשְׂחוֹק

Cap̄.26.c. in quibusdam libris. כָּעָם pro הָעָם

Ca.29.d. נְבוּכַדְרֶאצַּר pro נְבוּכַרְאצַּר

Cap̄.30.b. מֵאַיִן pro מֵאַיִן

Cap̄.51.b. in margine. כֶּנֶד pro נֶגֶד

Cap̄.52.c. וְהִנֵּךְ pro וְהִנֵּךְ

Cap̄.54.c. לְנַפְשָׁם pro לְנַפְשָׁם

Cap̄.56.d. in margine. קָרָא pro קָרָא

Cap̄.50.f. in margine. שָׁבָה pro שָׁכָה

Ezechiel.

Cap̄.6.d. יְהוָה pro יְהוָה

Cap̄.7.d. יִתְאַבָּל pro יִתְאַבָּל

Et in eodē. f. in margine. כָּשָׁה pro נָשָׁה

Cap̄.10.c. in margine. נֵב pro נָב

Cap̄.14.d. עַמִּי pro עַמִּי

Cap̄.17.a. דָּבָר pro דבַר

Cap̄.26.c. בְּנֵי pro בְּנֵי

Cap̄.27.b. וְלוּד pro וְלוּר

Cap̄.30.f. לִתְפֹּשׂ pro לִתְפֹּשׂ

Cap̄.32.f. קִבְרֹתֶהָ pro קִבְרֹתֶהָ

Cap̄.34.d. מוֹשְׁבֵי pro מוֹשְׁבֵי

Cap̄.37.c. תִקְוָתֵנוּ pro תִקְתֵנוּ

Et in eodē.g.in margine. שָׁמַל pro שָׁלַם

Cap.48.a. יַד pro יָד

Danielis.

Cap.2.f. אַנְתָּה pro אַנְתְּה

Et in eodem.g. תְּקוּם pro תְקוּם

Cap.3.g. וּשְׁעַר pro וּשְׂעַר

Cap.4.e מְצַבְּעִין pro מְצַבְעִין

Et in eodem.g. כְּתוֹרִין pro כְתוֹרִיו

Cap.5.c.in margine. שָׁנָא pro שָׁנָא

Cap.7.a. וְלִשְׁטַר pro וְלִשְׁטַר

Et in eodem.d. שָׁלְטָנַהּ pro שָׁלְטָנָה

Cap.11.e. בַּחֲלַקּוֹת pro בַּחֲלַקּוֹת

Osee.

Cap.9.b. בָּאוּ pro בָאוּ

Ioel.

Cap.2.f.in margine. נָדַל pro נְדַל

Amos.

Cap.7.b. וְנָשַׁמּוּ pro וְנָשַׁמּוּ

Cap.8.a. כְּלוּב pro כְלוּב

Ionas.

Cap.4.d.in margine. בָּנָה pro בָּנָח

Abachuc.

Cap.2.c.in margine. רוּם pro דוּם

Et in eodem.d. הַס pro הַס

Zacharias.

Cap.7.b.in margine. שָׁבַע pro שְׁבַע

Cap.8.c.in margine. הָיָה pro הָיָה

Cap.10.b.in margine. נָגַשׂ pro נָגַשׂ

πέσιν pro κλιμακτῆρσιν.ca.40.f.κλιμάτηρες pro κλίμακτῆρες.ca.40.g. νότου pro νώτου.bis.& ἐξαίδρα ꝑ ἐξέδρα.ter.& idē error iterū bis.ca.41 b.ἐξαιδρῶν ꝑ ἐξέδρῶν bis.ca.42.a.b.c.d. ἐξαίδραι ꝑ ἐξέδραι.terdecies. ca.42.c.εἰσελευσεσθαι ꝑ εἰσελεύσεσθαι.ca.43.d. ἱλαστήον pro ἱλαστήριον.ca. 44.c. βεβυλοῦν ꝑ βεβηλοῦν.ca.44.c. πάτα ꝑ πάντα.ca.44.c.ἐξαί= δραις ꝑ ἐξέδραις.ca.45.d.πέντε καὶ δέκα ꝑ πεντεκαίδεκα.ca.45.f. τῶν ꝑ τὸν.ca.46.f.ἐξαῦδραν pro ἐξέδραν.ca.46.g.ἐξαῦδραι ꝑ ἐξέδραι. & ἐξαι= δρῶν pro ἐξέδρῶν.ca.47.a.κλήτους pro κλίτους.ca.47.c.ἕκατος ꝑ ἕκα= στος.ca.48.b.ἀπλανήθησαν ꝑ ἐπλανήθησαν.ca.48.d. πεντακόσιοι ꝑ πεν τακόσιοι.

Daniel.

Ca.3.c.βαλέως ꝑ βασιλέως.ca.3.c.δούλοις σου ꝑ δούλοις σου.ca.7.d.ἐθεώ ρων ꝑ ἐθεώρουν.ca.7.c.βασιλεῖαι ꝑ βασιλεῖς.ca.8.c.ἀρχηστρατηγοῦ ꝑ ἀρχι= στρατήγου.ca.8.d.εὐοδώθη ꝑ εὐωδώθη.& ἐκεῖνον pro ἐκεῖνον.ca.9.d.ἡμάρτω μεν ꝑ ἡμάρτομεν.ca.9.g.συντέλεια ꝑ συντέλεια.ca.11.a.βασιλές pro βασι λεῖς.ca.13.c.εἰσεπιδήσαι ꝑ εἰσεπήδησαν.ca.13.g. ἐκπεπιδηκέναι ꝑ ἐκπε πηδηκέναι.

Osee.

Ca.2.a.τέκτνα ꝑ τέκνα.bis.ca.2.b.ἡ pro ἡ.ca.4.a.ἀκροῦ ꝑ ἀγροῦ.ca.6.a. ἀναστησῶμεθα ꝑ ἀναστησόμεθα.& ζησώμεθα ꝑ ζησόμεθα.& γνωσώμεθα ꝑ γνωσό= μεθα.& διώξωμεν ꝑ διώξομεν.ca.6.b.εὑρήσωμεν pro εὑρήσομεν.ca.7.b.ἔφρα= ταν pro εὔφραταν.ca.8.b.ποίησεν pro ἐποίησεν.ca.8.d.ἀπελάθετο ꝑ ἐπε= λάθετο.& αὐτοῦ pro αὐτοῦ.ca.9.a.ἀσσυρίοις pro ἀσσυρίους.ca.9.c. ἐν ἀνθρώ= πων ꝑ ἐν ἀνθρώποις.ca.13.c.ὁμοιώθην ꝑ ὡμοιώθην.ca.14.b.ἀναβησώμεθα ꝑ ἀνα βησόμεθα.ca.14.d.ποικάζουσα ꝑ πυκάζουσα.

Ioel.

Ca.1.c.ὀλιγώθη pro ὠλιγώθη.& ὑμῶν pro ὑμῶν.ca.2.a.πολλὺς bis ꝑ πολύς.

Ammos.

Ca.7.a.ἐπογονὴ pro ἐπιγονὴ.

Abdias.

Ca.1.c.μεγαλορημονήσης pro μεγαλλορρημονήσης.ca.1.f.τῆ pro γῆ.

Ionas.

Ca.1.a.θαλάσσαν pro θάλασσαν.ca.4.b.συσκιάξειν pro συσκιάζειν.

Micheas.

Ca.3.c.ἐξέδηραν pro ἐξέδειραν bis.ca.6.a.ἐξ pro ἐκ.ca.7.a. ἀπώλολειν pro ἀπόλωλεν.ca.7.b.ποιήσει pro ποιήσει.ca.7.d.ἐξ pro ἐκ.

Naum.

Ca.1.d.ὀκεῖς pro ὠκεῖς.

Abacuc.

Ca.2.a.ὀυχὶ pro ὀυχὶ.

Sophonias.

Ca.1.c.ἐξολοθρεύθησαν ꝑ ἐξωλοθρεύθησαν.

Aggeus.

Ca.1.a.τὸν pro τῶν.& ἐγγαίου pro ἀγγαίου.ca.2.b.᾽γγαίαν pro ἀγγαίαν.ca. 2.c.ἰούσα pro ἰούδα.

Zacharias.

Ca.1.a.δυνάμεμεων pro δυνάμεων.ca.1.d. ἐρετιῶ bis pro αἱρετιεῖ.ca.9.c. ἐξολεθρεύσει pro ἐξολοθρεύσει.

Malachias.

Ca 3.b.ἰωκώβ pro ἰακώβ.ca.3.d.τὸν pro τὸ.

Errores trāflationis latine interlinearis.

Esaias.

Ca.1.a.ierusalēm ꝑ hierusalem.ca.1.d.oratione ꝑ orationem.ca.1.g.vo caueris ꝑ vocaberis.& stuppe ꝑ stupe.ca.2.a.contūndent ꝑ contundēt. ca.3.d.ānulos ꝑ anulos.ca.4.a. opprobium ꝑ opprobriū.ca.5.a.eo ꝑ ea.ca.5.b.ascendet ꝑ ascendent.ca.7.b.intelligitis ꝑ intelligetis.ca.7.d a multum facere lac ꝑ eo q multum faciet lac.ca.8.d. requiret ꝑ requi= rent.& videre ꝑ videret.ca.9.a.habitat ꝑ habitatis.ca.9.c.est ꝑ adhuc. ca.9.d.adsinistrā ꝑ assinistris. ca.9.a.posuiū ꝑ positū est.ca.9.b. pcīat9 ꝑ pricipat9.ca.10.a.quā ꝑ quē.ca.10.d.fugiet ꝑ fugiat.& deest.et.bis.ca.10 g.vocem tuam ꝑ voce tua.ca.11.a.terra ꝑ terram.ca.11.b. foramen pro foramine.ca.11.d.ita vt transire eum ꝑ ita vt transiret ipse.ca.13.a.appla udite ꝑ aduocate.ca.12.c.irricatus ꝑ irritatus.ca.14.c.descendentium ꝑ descentibus.ca.15.a.nobis ipsis ꝑ vobis ipsis.ca.17.c.filiorum ꝑ filiorū. ca.17.d.tempestatis impellentis ꝑ tempestate impellente.ca.19.a.quod ꝑ quam.ca.19.b.seminatū ꝑ quod seminatur.& a ventis pro vanū.& de puratum ꝑ fissile.& ceruiciam ad decipiendum ꝑ ceruiciam solū.& ani= mas ꝑ animabus.ca.21.c.diei ꝑ diem.ca.21.d.multitudinem ꝑ multitu= dinem.ca.22.a.ciuitaa ꝑ ciuitas.ca.22.d.bibant ꝑ biberent.ca.22.f. sto lam tuam ꝑ stola tua.& disoluetur ꝑ dissoluetur.ca.23.a.gentium ꝑ gē tium.ca.23.d.comedere bibere impleri ꝑ vt comederent biberent im= plerentur.ca.24.b.igrediantur ꝑ ingrediantur.ca.25.a.ci uitates pro ciuitates.ca.27.a.forte ꝑ fortem.& secundum eum ꝑ cōtra eam.ca.27.c.habitans ꝑ quod habitatur.& su perest non.ca.27.d. perierunt ꝑ pereunt.bis.ca.29.b.sup ꝑ aduersus.& iplebūtur ꝑ implebuntur.ca.30.e.mēstruata ꝑ mēstruate.ca.30.f.sue ꝑ tue.ca.32.c.accingimini ꝑ accin gite.& dom ꝑ domus.ca.33.d. non dirumpentur ꝑ disrum pentur. ca.33.c.pro fundam vocem ꝑ pro fundam vocem habentem.ca.35.b.venit ꝑ veniet.& torrens ꝑ vallis.ca.35 c.supest non.ca.36.a.deficit iā.bis.ca.37.d.multitudinē pro multitudini.ca.38.a.ezechiam ꝑ ezechias.ca.38.b.gradus ꝑ gradib9.ca.38.d.abstustulit ꝑ abstulit.ca.39.d.qui ꝑ que. bis.& deest iam.ca.40.d.deest aut.& quadrupedia ꝑ qua= drupeda.ca.40.e.non ꝑ nonne.ca.41.b.ca ꝑ eam.bis.& eā am ꝑ ea.bis.& mouebitur ꝑ mouebuntur.ca.41.d.iirael ꝑ israel.ca.41.f.principiot ꝑ principio.ca.42.a.de vinculos ꝑ de vinculis. ca.43.c.educi ꝑ eduxit. ca.44.a.sabaoth ꝑ saboth.ca.44.c.icuruatur ꝑ incuruatur.& ne ꝑ vt.& cōbu serunt ꝑ combusit.& ei ꝑ cum.ca.44.d.facens ꝑ faciens. ca.45.b.cius ꝑ eius.ca.45.c.deest.et.ca.45.d. diuisit pro terminauit.ca.47.a.terrram pro terram. ca.49.a.antten dite pro attendite.& deest.et.ca.49.c.abominatur pro abō minationi habetur. & aduuaui pro adiuui.ca.49.d. dicen tem pro dicens.ca.49.e.hitatntibus pro habitantibus.ca 50.b.tenebra pro tenebris.& renuam pro renuo.ca.52.c. sabaotb pro sabaoth. ca.53.a. gloriam tuā pro gloria tua. ca.57.b. habiturus pro habebit.ca.58.a. dereliquens pro derelinquens.ca.58.d.irriguus pro ebrius.ca.59.a.dolorē pro cedem.ca.59.b.ventilatum pro vrinum.& facta est eis tenebra pro facte sunt eis tenebre.ca.59.c.peperimus pro concepim9.& iusticiam quasi loricam pro iusticia quasi lo rica.ca.60.a. gephath pro gephar. ca.61.c. sc ctur pro scie= tur.ca.61.d. vestimentum salutis & tunicam pro vestimen to salutis & tunica. & mitran pro mitram. ca.53.virtutes pro virtutum. & reprobrantes pro reprobantes. ca.55.d. nō pro nos.ca.64.b.sedentis pro menstruate.ca.65.a.ince sant pro adolent incēsum.& demonis pro demoniis.ca.65 b.illud pro illū.ca.66.b.que pro quas.ca.66.d.eius pro ci9.

Hieremias.

Cap.1.b. iuuenis pro iunior. bis. & deest ad. ca.1.c.facere pro vt facerē.& conuocabo pro conuoco.& quicunq pro quecūq. & precipero pro precepero.& ecos pro cos.ca.1. d.liberare pro vt liberem.& dicit pro dixit.ca.2.f. n pro m. ca.3.a.postrata pro prostrata.& deserita pro deserta.ca.3.b ecce pro ecce.ca.3.c.hec omnia pro his omnibus.ca.3.d.ab pro a.ca.3.c.reuersus pro reuersa.ca.4.c.dominus pro do= mine.ca.4.g.stibio pro honore.ca.5.b.iurant pro iurabāt ca.5.d. adducā ꝑ adduco. ca.5.f.trāsgredietur pro transgre dietur. & vestrum pro nostrum.ca.5.g.trasgressi pro trans gressi.ca.6.a.aquolone pro aquilone.ca.6.c. eece pro ecce. & cinnamomū pro cinamomum.ca.7.b.nulla vtilitas pro nulla vtilitas vobis.& incensatis pro adoletis incensum. ca. 7.f.os pro eos. & sua pro suas.ca.8.a.monmortē pro mor tem.ca.8.c.a pro et.ca.8.e.conspetu pro conspectu. ca.9.a deest in. ca.9.b. defecerunt pro recesserunt. ca.9.e. ea pro eo.& aquam pro aqua.ca.10.a. tolluntur pro tollentur.& ti bi pro tē. & inscendent pro incendent. ca.10.b. hyacinthū & purpuram pro hyacintho & purpura. ca.11.b. colligatio pro coniuratio. ca.13.c.vestre pro vestro.& eleuanimi pro eleuamini.& contenebrescant pro contenebrescat.& ocu= lin pro oculi.ca.14.c.seductiones pro electiones.ca.15.a.cū eis pro ad eos.ca.18.c.aut pro vt.& sybillum pro sibilum.ca 18.d.audiemus pro audiamus.& acceperunt pro aggressi= sunt. ca.19.a.omnis audientis pro omni audiente. ca.19.d vt dem ciuitatem istā pro vt detur ciuitas ista.ca.20.d. for= tium pro fortiorum. ca.21.a. vobis pro nobis. ca.21.d. oio pro omnia.ca.22.f.qui pro que.ca.23.b.& pro ea. ca.23.c. ipsi pro ipsi. ca.23.g. homiui pro homini. ca.25.e. didam pro dedāt & ihemam pro themam.ca.27.a. st pro et.& ve nerunt pro veniunt. & moad pro moab. ca.27.d.pricipes pro principes.& hiersalem pro hierusalē. ca.28.c.eos pro eas.ca.29.g.preuaricat pro preuaricationem.ca.30.b.gen tibus bl pro gentibus.ca.31.a.saluū pro.saluū fecit.& ad pro ab.ca.31.f.destruerē ꝑ vt destruerē.ca.32.c.argenti ꝑ argento.ca.33.duo cognationes elegit pro dne cognatio nes quas elegit.ca.34.c.rectū pro rectū.& proximū suū pro proximi sui. ca.36.d. nerii pro nerie. & omne pro omnes.ca.36.e.sedebet pro sedebat. & quod pro quibus ca.37.c. hieremias pro hieremiā. ca.38.b. abdemalech pro abdemelech.ca.39.b.supest que. ca.42.c. quā ꝑ quē ea.43.d.egyti pro egypti. ca.44.b. terrā pro terra. ca. 44.d.a te pro te.ca.44.g.agypti pro egypti. ca.48.g conscenderit pro qui conscenderit.ca.49.a.sicut ꝑ sūt. ca.49.b.periit ꝑ periit.ca.49.d.le pro leo.ca.51.c. cor= ruptū pro corrupte.ca.51.e. neq nō pro nō.& aiam pro aiam.ca.52.a. edificauerūt pro edificauerunt.

Threni hieremie.

Ca.1.f.separatā pro menstruatā. ca.3.b. sagittā pro sagit tā.ca.4.a.magnificata pro magnificata est.ca.4.b.ira ꝑ irā.& consoli pro consolli.ca.4.c.cis pro eos.

Baruch.

Ca.1.a.contra pro et.& filius pro filii.ca.2.b. facta pro fa cta.& qui ꝑ que.ca.3.a.augustiis pro angustiis. & eternū nū pro eternū.ca.3.d.infero pro inferos. & considerer ꝑ consideret.& cos pro eas. & illos pro illas. ca.5.a. qui ꝑ que. & eterne pro eterni.ca.6.a.timete ꝑ cauete. & inter fecit pro interficiet. & corpus pro corp9. ca.6.f. in dom9 pro in domo. & spendide pro splēdide.

Ezechiel.

Ca.1.c.corū pro earū.ca.2.c.timeāt ant pro timeāt.ca.3. f.loquetur pro dicetur.ca.4.b. sue pro tue. ca.4.c. isael pro israel.ca.7.f. mea pro meā.ca.9.b.misercamini pro misereminí.ca.10.b.corū pro earū. ca.12.c. profodiet ꝑ perfodiet.ca.15.a.faciat pro faciāt. & suspendant pro vt suspendāt.ca.16.f.abūdantiis pro abundantis. & igno miā pro ignominiā.ca.17.b. appareret pro apparerent. ca.17.c.ceuellat pro euellat.ca.17.d.mittā ꝑ mittat.ca.18 a.pignū pro pignus.ca.19.a.facta est pro nata est. ca.19. c.factus pro factū.ca.20.e.posuerū pro posuerūt.& suaui tutis pro suauitatis.ca.20.f.sancto pro sancto.ca.21.c.assi nistris pro assinistris. ca.21.d. vt statcat virgā pro vt scate re faciat virgā.ca.21.f.hūmile pro humile.ca.22.a.que ꝑ quos.ca.23.c.carū ꝑ corū.ca.23.e. deest et. ca.23.f. corū ꝑ carū.& venirent ꝑ venirēt.ca.24.c.scelus ꝑ feruor.& incensa est ꝑ decocta sūt.ca.26.a.deest in prepositio. ca. 27.d.princices ꝑ principes. ca.29.b. egytū ꝑ egyptū. ca.29.c.spc ꝑ spē.ca.31.c.descenderūt ꝑ descenderūt. & stesterūt ꝑ steterūt.& hoim ꝑ hoīm.ca.32.d.ex aquarū ꝑ ex aquis.ca.32.e. gladio dio ꝑ gladio. ca.33.a. dederit ꝑ dederint.ca.33.b.populi ꝑ populus.ca.35.b. colles valles tuos ꝑ colles & valles tuas.ca.36.g. iniquetatibus ꝑ ini= quitatibus.& faciā ꝑ faciā.ca.37.b.spiritibus ꝑ spiritibus ca.39.d.secernēt ꝑ secernēt.ca.40.a.& equalē ꝑ et thei equalē.ca.40.b.equale ꝑ equalē.ca.40.c.ni ꝑ in.& colū ne ꝑ columna.ca.40.e.duo ꝑ due.ca.40.g. austrū ꝑ la= tus.bis.ca.41.c.circultū ꝑ circuitū.& duo ꝑ due.& faciē ꝑ facies.ca.43.d.duo ꝑ duorū.ca.45.c. imprimēt ꝑ op primēt.& vltta ꝑ vltra.ca.45.f.acipietis ꝑ accipietis. ca. 45.f.qne ꝑ et.ca.46.c. viā que porte ꝑ viā porte.ca.46 f.coqnēt ꝑ coquūt.ter.ca.47.a.quā ꝑ quē.ca.47.b.qui ꝑ que.& bulientiū ꝑ bullientiū.ca.47.c. argumentū ꝑ additamentū.ca.47.d.hec pars ꝑ hāc partē bis.ca.48. b.mentietur ꝑ metietur.ca.48.d.iste ꝑ isti.& que ꝑ qui

Daniel.

Ca.2.b.qr nisi ꝑ nisi.ca.2.c.conconstituit ꝑ constituit.ca.2.e.manifestaret ꝑ manifestarem.& cōminuti ꝑ comminuta.& erea ꝑ area.ca.2.f.conmixt ꝑ commixti.ca.2.g.constituit pro constituit. & babybylonis ꝑ babylonis.ca.3.b.ardentis ꝑ ardenti.ca.3.d.angnorum pro agnorum.& impleat ꝑ impleatur.ca.3.e.stuppa pro stupa.& maleolis pro malleolis.ca.3.f.benedicitete ꝑ benedicite.& deest omnis.ca.3.g.ssimilis pro similis.ca.4.b.fructu ꝑ fructus.& ea pro eo.ca.4.c.conturbat ꝑ conturbet.ca.5.f.cun pro cum.ca.5.f.igneos pro ligneos.ca.6.c.astiterunt ꝑ obseruauerunt ca.7.d.deest.et.ca.7.e.alterius ascendentis & excutientis pro de altero ascendenti & excutienti.& regna pro reges. ca.10.d.alitus ꝑ halitus.ca.11.d.statuant pro vt statuant.ca 11.e.deest et.ca.11.g.terram ꝑ terra.ca.13.a.videbam ꝑ videbant.ca.13.g.vocanit pro vocauit.& inocentem ꝑ innocentē & interficis ꝑ interficies.ca.14.a.intrsecus ꝑ intrisecus & comedit ꝑ comedet.ca.14.b.ipsam ꝑ ipsum.& inspices pro inspiciens.& vel pro bel.ca.14.g.duo pro due.

Osee.

Ca.2.a.qui ꝑ que.ca.4.a.saguine ꝑ sanguinem.ca.5.a.nāꝙ ꝑ nanqꝫ.ca.5.d.epraim ꝑ ephraim.ca.6.a.renertamur ꝑ reuertamur.ca.6.b.quic pro quid.ca.7.b.cōmixtione pro commixtione.ca.7.c.quosi ꝑ quasi.& flamme pro flāma ca.8.a.semetipsis ꝑ sibimet ipsis.ca.8.d.ligtima ꝑ legitima.ca.9.b.eius pro eorum.ca.9.c.nntrierint ꝑ nutrierint.

Ioel.

Ca.1.a proiis pro super hec.& brucho pro bruchus.ca.1.d. superest que.ca.iii.b.adducite pro accedite.

Amos.

Ca.5.a.adiiciat ꝑ adiiciet.ca.5.d.conmutationes pro commutationes.ca.5.g.salutaris ꝑ salutare.ca.6.c.hinnitas pro hinnitus.& semepipsum ꝑ semet ipsum.ca.8.c.meridiei ꝑ meridie.

Abdias.

Ca.1.b.perscrutatus est ꝑ inuestigatus est.ca.1.f.absorbentur pro absorbebuntur.

Ionas.

Ca.4.c.factus pro factum.ca.4.a.constritatus est pro constritatus es.

Micheas.

Ca.1.c.sirenarum pro sirenum.& ascꝫ ꝑ absqꝫ.ca.3.d.hitatis ꝑ edificatis.ca.5.b.erunt ꝑ erit.ca.6.d.sybilū ꝑ sibilum ca.7.b.deo salutari pro dño saluatore.ca.7.c.semet ipsas pro semet ipsos.

Naum.

Ca.3.a.maleficorū pro maleficiorū.

Abachuc.

Ca.2.a.sustine pro expecta.ca.2.c.cogitasti ꝑ cogitasti.ca.2.d.forminuerunt pro formauerūt.& apidi pro lapidi.& sculptili pro sculptile.ca.3.a.erit pro stetit.& apropinquauerit pro appropinquauerint.

Sophonias.

Ca.2.c.accruuus pro aceruus.

Ageus.

Ca.1.c.exsuflaui pro exufflaui.ca.1.d.precepit pro misit. ca.2.c.arguentes pro arguebant.& facta pro facte.ca.2.d. ordes pro ordei.

Zacharias.

Ca.1.d.difundētur ꝑ diffundētur.ca.4.d.duo ꝑ due.ca.7.a probetas pro prophetas.& il pro in.ca.8.c.vnusquiqꝫ pro vnusquisqꝫ.ca.9.b.sup veniat pro superueniet.ca.10.a.pluuiam si nyemalē pro pluuiā hyemalem.ca.12.b.semet ipsum pro semet ipām.ca.13.b.con pro cū.

Malachias.

Ca.1.a.dominus pro dicit.ca.1.b.meor pro meus.ca.1.c.offeretur pro offertur.

Errores translationis Beati hieronymi.

Esaias.

Capi.7.c.fruiectis pro fructetis.ca.14.g.extēte pro extēta.ca.16.c.videmiā pro vindemiā.ca.17.a.emarscescet ꝑ emarcescet.ca17.c.sicur pro sicut.ca.18.a.papiri pro papyri.ca.37.e.erradicationē pro eradicationē.ca.37.g.augelus pro angelus.ca.38.a.tuis pro tui.ca.39.a.eis pro eis.ca.39.d.aaudi pro audi.ca.84.d.madata pro mandata.ca.54.hyuni pro hinni.ca.26.d.elegite pro eligite.

Hieremias.

In prologo.nōnulli pro nōnulla.ca.6.e.loginqua pro longinqua.ca.9.f.morticiuū pro morticiniū.ca.11.b.terrra pro terra.ca.15.a.famen pro famem.ca.16.a.qui pro que.ca.17.d.habitores pro habitatores.ca.19.a.fuper ꝑ sup.ca.23.a.aquas pro quas.ca.26.b.loquetē pro loquētem.ca.26.c.heremiā pro hieremiā.ca.28.c.tathenā pro catenā.ca.19.c.fecerint pro fecerint.ca.33.d.semem pro semen.ca.40.a.cathenis pro catenis bis.ca.41.a.vestistibus pro vestibus.ca.42.c.ingrediatur pro ingrediantur ca.48.g.pupule pro popule.ca.49.c.mnia pro menia. ca.49.g.cam pro eam.ca.51.a.no pro nō.ca.52.e.bassibus pro basibus.

Threni hieremie.

Capi.1.g.refocilarēt pro refocillarēt.ca.2.c.turrriū pro turriū.ca.4.b.saphyro pro sapphiro.

Ezechiel.

Ca.2.a.igressus pro ingressus.ca.3.c.tranmigrationē ꝑ transmigrationē.ca.6.b.scientis pro scietis.ca.6.d.viuersis pro vniuersis.ca.18.a.aceruā ꝑ acerbā.ca.19.a.cathenis pro catenis bis.ca.23.c.tyaras pro tiaras.ca.23.f.nūcius pro nuncios.ca.29.a.dices pro dicēs.& squamis pro squāmis.ca.30.e.rubur pro robur.ca.31.d.codensis pro cōdensis.ca.31.g.multitndo pro multitudo.ca.33.d.fili pro filii.ca.34.e.hyrcorū pro hircorū.ca.38.b.ethiopies ꝑ ethiopes.ca.40.b.orietalē pro orietalē.ca.40.c.secnudum pro secundū.ca.41.b.superioria pro superiora.ca.44.b.sufficiat pro sufficiant.ca.45.a.longitutudinem pro longitudinē.

Daniel.

Capi.1.a.nabuhcodonosor pro nabuchodonosor.ca.1.b.anaie ꝑ ananie.ca.3.e.sepexaltate ꝑ supexaltate ca.3.f.tenebres pro tenebre.ca.4.a.chadei pro chaldei.ca.5.g.numerabit ꝑ numerauit.ca.6.f.annulo pro anulo bis.ca.10.d.alitus pro halitus.ca.11.d.villisimus pro villissim9.ca.13.f.dimissit ꝑ dimisit.

Osee.

Ca.4.c.ascenderis pro ascendetis.ca.13.c.dirsumpā pro disrumpam.

Ioel.

Ca.3.a.sydon pro sidon.

Ammos.

In prologo.zaharias pro zacharias.ca.1.d.pregnates ꝑ pregnātes.ca.9.b.vt pro et.ca.9.d.apropinquabit pro appropinquabit.

Abdias.

Ca.1.e.misit pro misit.

Ionas.

Ca.4.b.proptegeret pro protegeret

Micheas.

In prologo spiritufacto pro spiritusancto.ca.3.d.resquiescebāt pro requiescebāt.

Naū.

Ca.1.b.desolate pro desolati.

Abacuc.

In prologo.nabnchodosor pro nabuchodonosor.ca.2.b.consurget pro consurgēt.ca.2.d.inquitas ꝑ iniquitas.

Aggeus.

Ca.2.c.manū ꝑ manuū.

Zacharias.

Ca.9.a.sydon pro sidon.

Finis quarte partis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud.
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinqꝫ dierum.
Namqꝫ instrumentum vetus hebdoas innuit. octo.
Lex noua signatur. ter quinqꝫ receptat vtrunqꝫ.

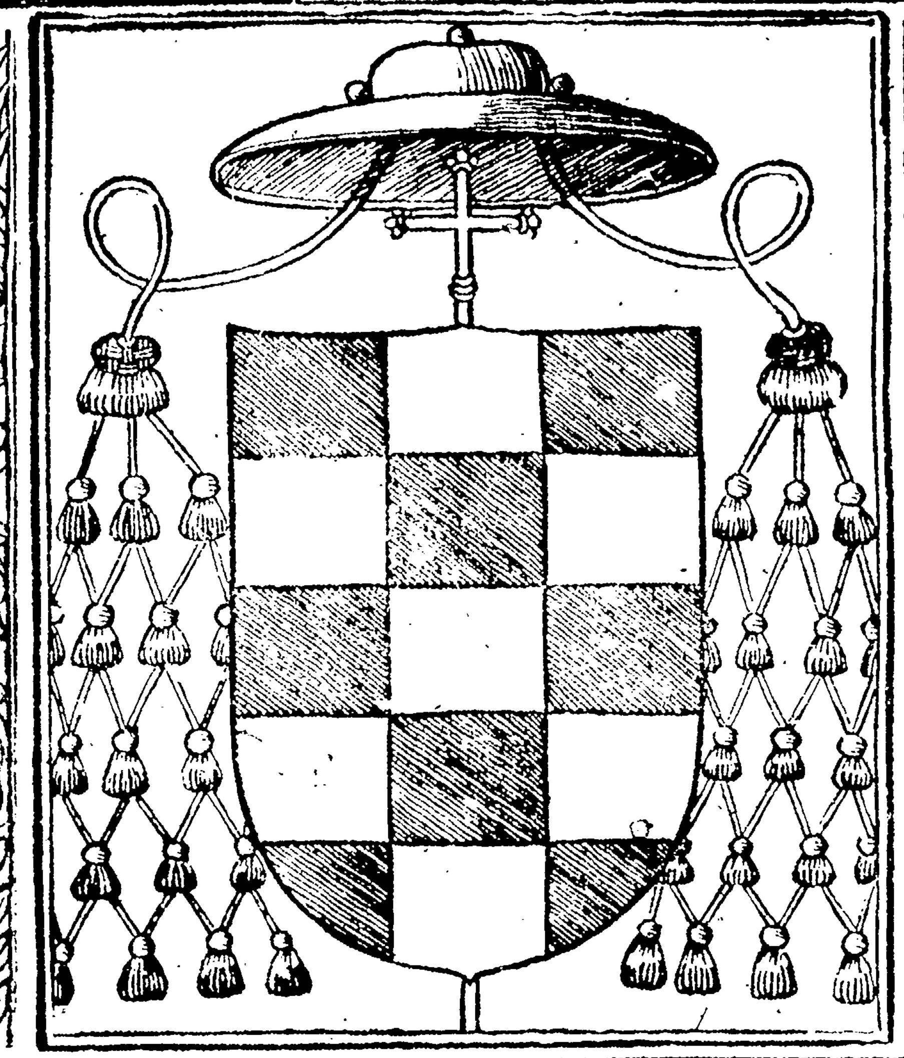

Nouum testamentum grece ⁊ latine in academia complutensi nouiter impressum.

Que vero sigillatim ⁊ per ordinem in toto ope continẽtur: hic studiose lector oculis tuis subijciuntur. Primũ oĩꝫ tibi occurret ep̃la Eusebij pãphili ad carpianũ de cõcordia quattuor euãgeliorũ. Sequitur deinceps prologus hieronymi ad damasuꝫ pappã ⁊ alij eiusdeꝫ doctoris prologi. Post hec succedũt quattuor euãgelia greco sermõe cũ latina bti hieronymi trãslatõe ex opposito. Deide sequũtur duo greci tractatus. alter de peregrinatiõe bti Pauli: ⁊ euthalij diaconi alter de tpib⁹ p̃dicatiõis: ⁊ martyrio eiusdẽ. Succedũt postea hypotheses siue argumẽta theodoriti doctoris greci eminẽtissimi in ep̃las bti pauli: ⁊ in ep̃las canonicas: ⁊ itẽ argũta alia in easdẽ alterius doctoris greci innominati. Post hec sequũtur ep̃le ipse bti Pauli: cũ reliq̃s noui testi opibus: oĩa cũ interpretatione latina eiusdẽ beati hieronymi e regiõe. Deide subiugitur vocabulariũ grecũ cõtinẽs oẽs dictiões totius noui testamenti ⁊ insuper sapientie ⁊ eccl'iastici grece ⁊ latine cũ breuissima quadã in initio ad grecas litteras itroductiõe. Postremo loco librũ claudunt interpretatiões oim totius noui testamenti vocabulorum que tam grecam quã hebraicã ⁊ chaldaicam sortita sunt etymologiã ab initio matthei vsqꝫ ad finẽ Apocalypsis.

Πρὸς τοὺς ἐντευξομένους.

Ἵνα μὴ θαυμάσῃς ὦ σπουδαῖε φιλόλογε μηδὲ σχῇς πρὸς ἡμᾶς ἀηδῶς εἰ ἐν παρούσῃ τῆς νέας διαθήκης γραικοτυπώσει ἑτεροτρόπως ἢ ἐν τῆς παλαιᾶς τὰ στοιχεῖα μόνα ἄνευ τῶν πνευμάτων καὶ τῶν τόνων ἐντετυπωμένα ἐξεδόθη, προὔργου νενομίκαμεν τὴν τοῦ πράγματος τούτου αἰτίαν πᾶσιν κατὰ τὰ πρῶτα ἐμπεφανίσθαι. ἔστι δὲ καὶ τοιαύτη. τοὺς ἀρχαιοτάτους τῶν ἑλλήνων χωρὶς τούτων ἐν τοῖς χαρακτῆρσι κορυφῶν γράφειν εἰθισμένους, σαφέστερόν ἐστιν ἢ πολλῶν δεῖσθαι μαρτυριῶν. καὶ γὰρ δηλοῖ τοῦτο φανερῶς παλαιά τινα κοὐκ ὀλίγα τῶν ἀντιγράφων, δίον καλλιμάχου ποιήματα καὶ τὰ σιβύλλης ἔπη, καὶ πεπαλαιωμέναι ἐν τῇ πόλει λίθων γλυφαὶ μόνοις ἁπλῶς γράμμασι ἐγκεχαραγμέναι. ὥστε πάντως εἶναι πρόδηλον, ῥαβδίσκων τούτων καὶ κεραιῶν ὑπερθέσεις ἐν τῇ πρώτῃ ἐκείνῃ τῆς γλώττης ἑλληνικῆς γενεσιουργίᾳ μὴ ἐπινενοημένας, μήτε πρὸς ὁλόκληρον τῆς αὐτῆς φωνῆς τελειότητα πανταχόθεν συντετακυίας. ἐπειδὴ δὲ καὶ πᾶσαν τὴν νέαν διαθήκην τοῦ κατὰ ματθαῖον εὐαγγελίου καὶ τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς δεόντων, ἑλληνικῇ ἀπ' ἀρχῆς διαλέκτῳ ὥσπερ καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐχρηματίσθη, συγγεγράφθαι πάντες ὁμολογοῦσιν, ἔδοξε καὶ ἡμῖν ἀρχαίαν ἐν αὐτῇ τῆς αὐτῆς γλώττης παλαιότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν ὁσίως διατηρεῖν, καὶ τὴν βίβλον ἄνευ ὁπωσοῦν ἐλαχίστων προσθηκῶν, ἀρχαίων γραφῶν δίκην ἐκδιδόναι. ὡς μὴ φανῶμεν πρᾶγμα ὄντως ἤτοι ἱερὸν καὶ αἰδεσίμης μεγαλοφροσύνης πλῆρες κατ' ἀλλοτρίας αὐτῷ προσεπιβεβλημένας καὶ νέας ἐργασίας ἅμα καινοτομῆσαι. πρὸς δὲ τούτοις εἰ τἀληθὲς λεκτέον ἐστί, ἡ τῶν πνευμάτων καὶ τόνων ἔνδεια τοῖς ὁσονδήποτε ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς λόγοις γεγυμνασμένοις οὐδὲν πρόσκομμα ἐπιφέροιεν ἄν. λέγω δὲ πρὸς τὴν εἰλικρινῆ τῶν λεγομένων ἔννοιαν ἀναφέρων. οὐ μὴν ἀλλὰ ἵνα μή τις ἀπορήσῃ ἐν ποίᾳ τῶν συλλαβῶν προσήκει τὸν τόνον ἐφαρμόζειν, ἁπλῆ μόνον ἐν ταῖς πολυσυλλάβοις λέξεσι κεραία προσηρτήθη. οὐ μέντοι τόνος αὕτη ἑλληνικὸς ὑπολαβέσθω, ἀλλὰ γνωμόνιόν τι καὶ σημεῖον ὑφ' οὗ ἀπευθύνοιτ' ἂν ὁ φιλομαθής, ὥστε μὴ διαμαρτάνειν ποτὲ ἐν τῇ ἐκφορᾷ καὶ εὐρυθμίᾳ τῶν λέξεων. ἐν δὲ τῆς ἀρχαίας διαθήκης ἑλληνικῇ ἐκδόσει ὅτι αὕτη μετάφρασις πάντῃ που ἀλλ' οὐ πρωτοποίητος σύνταξις οὐκ ἔδοξε τι ἐκ τῆς κοινῆς ἐν τῷ γράφειν συνηθείας ἢ ἀφαιρεῖν ἢ ἐναλλάξαι. ἐπειδὴ δὲ οὐ τοῖς πολυμαθέσι μόνον ἀλλ' ἅπασι καθόλου τοῖς περὶ τὴν ἁγίαν γραφὴν σχολάζουσι συντελεῖν ἡ βίβλος αὕτη πεφιλοτίμηται, ἐφ' ἑκάστῃ τῶν λέξεων γραμματίδια ῥωμαϊκὰ κατὰ στοιχεῖον ἐπετέθη, ἃ ἐπιδεικνύει τὴν ἀμφοτέρων πρὸς τὰς ἑτέρας καταντικρὺ κειμένας ἐπάλληλον σύγκρισιν. ὅπως οὐδὲν ἡ πρὸς τὸ σφάλλεσθαι ἐνδόσιμον τοῖς μαθητιῶσι καὶ μήπω εἰς ἄκρον τῶν ἑλληνικῶν ἀφιγμένοις. ἔτι δὲ ἐπείπερ ἐγχωροῦσιν ἐνίοτε λέξεις ἑλληνικαὶ πολυσχιδεῖς δοκοῦσαι ἔχειν καὶ ἀμφιβόλους καὶ ἄλλας τινὰς διχογνώμους σημασίας, διὰ σπουδῆς ἡμῖν ἐγένετο σημειοῦν καὶ τοῦτο, ὑποκειμένῃ στιγμῇ ῥωμαϊκῷ γραμματιδίῳ ὑπὲρ τὴν ἑλληνικὴν καθεστηκότι λέξιν. καὶ ἵνα παύσωμεν προοιμιάζοντες, κἀκεῖνο τὸν φιλομαθῆ μὴ λανθανέτω, οὐ φαῦλα ἡμᾶς οὐδὲ τυχόντα ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἐντυπώσει ἐσχηκέναι ἀντίγραφα, ἀλλ' ἀρχαιότατα καὶ καθόσον οἷόν τε ἦν ἐπηνορθωμένα, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν παλαιότητα ὄντως ἀξιόπιστα, ὥστε μὴ πείθεσθαι αὐτοῖς, πρὸς δυσκόλου εἶναι τὸ παράπαν καὶ βεβήλου. ἃ δὴ καὶ αὐτὰ ὁ ἁγιώτατος ἐν Χριστῷ πατὴρ καὶ κύριος ἡμῶν ὁ μέγιστος ἀρχιερεὺς λέων δέκατος τῇ ὁρμῇ ταύτῃ συλλαμβάνειν προθυμούμενος, ἐκ τῆς ἀποστολικῆς βιβλιοθήκης ἀγόμενα, ἔπεμψε πρὸς αἰδεσιμώτατον κύριον τῆς ἱσπανίας καρδηνάλιον, οὗ χορηγοῦντος καὶ κελεύσαντος τὸ παρὸν βιβλίον ἐτυπώσαμεν. ὑμεῖς δὲ οἱ τῆς παιδείας ἐρῶντες θεῖον τουτὶ καὶ ἱεροπρεπὲς τοὔργον νεωστὶ ἐντετυπωμένον μετὰ πάσης δέχεσθε προθυμίας, κἂν τοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν μιμηταὶ φανῆναι καὶ τοῖς ἔργοις γενέσθαι σπουδάζετε, ἴστε ὅτι οὐδεμία ὑμῖν ἔτι πρόφασις λοιπὴ τὸ μὴ τῇ θείᾳ γραφῇ συνομιλεῖν. οὐκέτι ἀντίγραφα διεφθαρμένα, οὐ μεταφράσεις ὕποπται, οὐκ ἀπορίαν τῆς ἀπογράφου φράσε

ως ἀπορεῖτε. τὸ θέλημα μόνον τὸ ὑμέτερον καὶ προθυμίαν προσδεχόμεθα. ἧς μὴ ὑπολειπούσης, ἀναντιρρήτως ἔσται οὕτως. τῆς γὰρ γλυκύτητος τῶν θείων λόγων γευσάμενοι, τὰς λοιπὰς τῶν ἐπιστημῶν μακρὰν χαίρειν ἐάσετε. εὐτυχεῖτε, καὶ τὸν καινουργισμὸν τῆς ἡμετέρας ἐργολαβίας μὴ ἐκφαυλίσητε.

Precedens Greca prefatiuncula in latinum versa.

Ad Lectorem.

Ne mireris aut vitio vertas o studiose lector q in hac noui testamenti greca editione aliter ꝙ in veteri nude tantum littere sine vllis aut spirituum aut tonorum notis impresse publicentur: operepreciu visum est huius tibi rei rationem assignare. Ea eniꝫ huiusmodi est. Antiquissimos grecos absqꝫ hisce fastigijs litterarum scriptitasse notius est: ꝙ vt sit multis argumētis comprobandum. Docent enim id aperte antiqua non pauca exemplaria: vt Callimachi poemata: nec non ⁊ Sibyllina carmina: ac preterea etiaꝫ marmorea monumenta vetustissima que rome adhuc visuntur nudis soluꝫ characteribus incisa. Ut liquido constet huiusmodi virgularum apicūqꝫ suprascriptiones non in illa primeua grece lingue origine fuisse excogitatas: nec ad eius integritatem vsquequaqꝫ pertinuisse. Cum igitur vniuersum nouum testamentum preter Euangelium Matthei ⁊ epistolaꝫ ad Hebreos grece primum sicut a spiritu sancto dictatum est: scriptum esse constet: visum est priscam in eo lingue illius vetustatem maiestatēqꝫ intactam retinere: ac opus ipsum pretermissis etiam ipsis quibusius minimis appendiculis excussum ad imaginem antiquarum scripturarum publicare. Ne rei tam sancte authoritati ac venerande maiestati adiectitijs nouitijsqꝫ rebus detrimentuꝫ afferri videretur. Accedit q si verum fateri volumus: hic spirituum tonorumqꝫ defectus nullum prorsus impedimentum ad rectam intelligentiaꝫ afferre valet his qui aliquantum in greca eruditione promouerunt. Ceterum ne alicui dubium aliquod possit occurrere in qua videlicet syllaba accētum oporteat collocari: simplex tantum apex i polysyllabis dictionibus adiectus est: ⁊ is quidē nō tanꝙ grecus accentus: sed tanꝙ notula signumqꝫ quo dirigi possit lector ne in prolatione modulatione ve dictionum aliquando labatur. In veteris autem testamenti editione greca cum ea solū translatio sit non originalis textus: non fuit consilium quicꝙ ex vulgari scribendi modo tollere aut immutare. Et qꝛ nō doctis solum: sed omnibus in vniuersum sacrarū litterarū studiosis hoc opere cōsulendū est: apposite sunt dictioni cuiqꝫ litterule latine ordine alphabeti indicantes que dictio dictioni e regione respondeat: ne sit nouitijs ⁊ nondū adhuc in grecis litteris prouectis errandi locus. Rursus cū nonnulle dictiones grece multiplices siue equiuocas aut alias ambiguas significationes aliqñ habere videantur: libuit hoc etiā annotare pūcto supposito litterule latine supra dictioneꝫ grecam collocate. Et vt prefatiuncule tandeꝫ huic modus imponatur: illud lectorē nō lateat: nō quevis exemplaria ipressioni huic archetypa fuisse: sꝫ antiquissima emēdatissimaqꝫ: ac tante preterea vetustatis: vt fidem eis abrogare nefas videatur. Que sctissimus in xp̄o pr̄ ⁊ dn̄s nr̄ Leo decimus pontifex maximus huic istituto fauere cupiēs ex aplica bibliotheca educta misit ad Reuerendissimū dn̄m Cardinalē hispanie: de cuius authoritate ⁊ mādato hoc opus imprimi fecimus. Uos aūt litteraruꝫ studiosi hoc diuinū opus nouiter excussum alacri animo suscipite: et si christi Opt. Max. sectatores videri vultis ⁊ esse: nil iam restat qd causemini quominus sacrām scripturā adeatis. Nō mendosa exemplaria: non suspecte translationes: non inopia textus originalis: solum animus ⁊ propensio vestra expectatur. Que si non defuerit: fiet proculdubio vt litterarum diuinarum suauitatē degustantes reliqua studia omnia contemnatis. Valete ⁊ omnia boni consulite.

Εὐσέβιος καρπιανῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ ἐν κυρίῳ χαίρειν.

Ἀμμώνιος μὲν ὁ ἀλεξανδρεὺς πολλὴν ὡς εἰκὸς φιλοπονίαν καὶ σπουδὴν εἰσαγηοχὼς, τὸ διὰ τεσσάρων ἡμῖν καταλέλοιπεν εὐαγγέλιον, τῷ κατὰ ματθαῖον τὰς ὁμοφώνους τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν περικοπὰς παραθεὶς. ὡς ἐξ ἀνάγκης συμβῆναι τὸν τῆς ἀκολουθίας εἱρμὸν τῶν τριῶν διαφθαρῆναι ὅσον ἐπὶ τῷ ὕφει τῆς ἀναγνώσεως. ἵνα δὲ σωζομένου καὶ τοῦ τῶν λοιπῶν δι ὅλου σώματός τε καὶ εἱρμοῦ, εἰδέναι ἔχοις τοὺς οἰκείους ἑκάστου εὐαγγελίου τόπους, ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ηνέχθησαν φιλαλήθως εἰπεῖν ἐκ τοῦ πονήματος τοῦ προειρημένου ἀνδρὸς εἰληφὼς ἀφορμὰς, καθ ἑτέραν μέθοδον κανόνας δέκα τὸν ἀριθμὸν διεχάραξά σοι τοὺς ὑποτεταγμένους. ὧν ὁ μὲν πρῶτος περιέχει ἀριθμὸς ἐν οἷς τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν οἱ τέσσαρες, ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δεύτερος ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. ματθαῖος, μάρκος, λουκᾶς. ὁ τρίτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς. ματθαῖος, λουκᾶς ἰωάννης. ὁ τέταρτος, ἐν ᾧ οἱ τρεῖς, ματθαῖος, μάρκος, ἰωάννης. ὁ πέμπτος ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, λουκᾶς. ὁ ἕκτος, ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, μάρκος. ὁ ἕβδομος ἐν ᾧ οἱ δύο. ματθαῖος, ἰωάννης. ὁ ὄγδοος ἐν ᾧ οἱ δύο. μάρκος. λουκᾶς. ὁ ἔννατος ἐν ᾧ οἱ δύο. λουκᾶς, ἰωάννης. ὁ δέκατος, ἐν ᾧ ἕκαστος αὐτῶν περί τινων ἰδίως ἀνέγραψεν. αὕτη μὲν οὖν ἡ τῶν ὑποτεταγμένων κανόνων ὑπόθεσις. ἡ δὲ σαφὴς αὐτῶν διήγησις ἔστιν ἥδε. ἐφ ἑκάστῳ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων, ἀριθμός τις πρόκειται κατὰ μέρος, ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου, εἶτα δευτέρου καὶ ἕκτου, καὶ καθεξῆς προϊὼν διόλου μέχρι τοῦ τέλους τῶν βιβλίων. καθ ἕκαστον δὲ ἀριθμὸν ὑποσημείωσις πρόκειται διὰ τοῦ λαχᾶ, δηλοῦσα ἐν ποίῳ τῶν δέκα κανόνων κείμενος ἀριθμὸς τυγχάνει. εἰ μὲν ἄλφα, δῆλον ὡς ἐν τῷ πρώτῳ. εἰ δὲ βῆτα, ἐν τῷ δευτέρῳ. καὶ οὕτως μέχρι τῶν δέκα. εἰ οὖν ἀναπτύξας ἕν τι τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων ὁποῖον δήποτε βουληθείης ἐπιστῆναι τινι ᾧ βούλει κεφαλαίῳ, καὶ γνῶναι τίνες τὰ παραπλήσια εἰρήκασιν καὶ τοὺς οἰκείους ἑκάστου τόπους εὑρεῖν ἐν οἷς κατὰ τῶν αὐτῶν ηνέχθησαν, ἧς ἐπέχεις περικοπῆς ἀναλαβὼν τὸν προκείμενον ἀριθμὸν, ἐπιζητήσας τε αὐτὸν ἔνδον ἐν τῷ κανόνι ὃν ἡ τοῦ λαχᾶ ὑποσημείωσις ὑποβέβληκεν, εἴσῃ μὲν εὐθὺς ἐκ τῶν ἐπὶ μετώπου τοῦ κανόνος ὑπογραφῶν ὁπόσοι τε καὶ τίνες περὶ οὗ ζητεῖς εἰρήκασιν. ἐπιστήσας τε καὶ τοῖς τῶν λοιπῶν εὐαγγελιστῶν ἀριθμοῖς τοῖς ἐν τῷ κανόνι ᾧ ἐπέχεις ἀριθμῷ παρακειμένοις, ἐπιζητήσας δὲ αὐτοὺς ἔνδον ἐν τοῖς οἰκείοις ἑκάστου εὐαγγελίου τόποις, τὰ παραπλήσια λέγοντας αὐτοὺς εὑρήσεις. ἔρρωσο ἐν κυρίῳ.

Incipit epistola beati Hieronymi ad Damasum pappam in quattuoꝛ euangelistas.

Beatissimo pappe Damaso Hieronymꝰ. Nouuʒ opꝰ me facere cogis ex veteri: vt post exemplaria scripturarum toto oꝛbe dispersa quasi quidam arbiter sedeaʒ: ⁊ quia inter se variant: que sint illa que cum greca consentiāt veritate decernam. Pius laboꝛ: sed periculosa pꝛesumptio: iudicare de ceteris ipsū ab omnibus iudicandum: senis mutare linguā ⁊ canescentem mundum ad initia retrahere paruuloꝛum. Quis eniʒ doctus pariter vel indoctus: cum in manus volumen assumpserit: ⁊ a saliua quam semel imbibit viderit discrepare quod lectitat: non statim erumpat in voceʒ me falsariuʒ me clamans esse sacrilegum: qui audeaʒ aliquid in veteribus libꝛis addere mutare coꝛrigere. Aduersus quam inuidiam duplex causa me consolatur: quod ⁊ tu qui summus sacerdos es fieri iubes: ⁊ verum non esse quod variat etiam maledicoꝛum testimonio compꝛobatur. Si enim latinis exemplaribus fides est adhibenda: respondeant quibus tot sunt exēplaria pene quot codices. Sin autem veritas est querenda de pluribus: cur nō ad grecam oꝛiginem reuertentes ea que vel a viciosis interpꝛetibus male edita: vel a pꝛesūptoꝛibus imperitis emēdata peruersius: vel a librarijs doꝛmitantibus aut addita sunt aut mutata: coꝛrigimus. Neqʒ vero ego de veteri disputo testamento: quod a septuaginta senioribus in grecam linguam versum tertio gradu ad nos vsqʒ peruenit. Non quero quid aq̄la: quid symmachus sapiant: quare theodotiō inter nouos ⁊ veteres medius incedat. Sit illa vera interpꝛetatio: quam apostoli pꝛobauerunt. De nouo nunc loquoꝛ testamento: quod grecum esse non dubium est: excepto apostolo mattheo: qui primus in iudea euangeliū christi hebꝛaicis litteris edidit. Hoc certe cū in nostro sermone discoꝛdat ⁊ diuersos riuuloꝛum tramites ducit: vno de fonte querendus est. Pꝛetermitto eos codices quos a luciāo ⁊ hesitio nuncupatos paucoꝛum hominum asserit peruersa contētio: quibus vtiqʒ nec in veteri instrumento post septuaginta interpꝛetes emendare quid licuit: nec in nouo pꝛofuit emēdasse: cum multarum gentium linguis scriptura ante trāslata doceat falsa esse que addita sunt. Igitur hec pñs pꝛefatiuncula pollicetur quattuoꝛ tantum euangelia: quoꝛum oꝛdo est iste. Mattheus. Marcus. Lucas. Iohānes codicum grecoꝛum emendata collatione sed veterum: que nē multuʒ a lectionis latine cōsuetudine discreparent: ita calamo imperauimus vt his tantum que sensū videbantur mutare coꝛrectis: reliqua manere pateremur vt fuerant. Canones quoqʒ quos Eusebius cesariensis epūs alexandrinuʒ secutus Ammonium in decem numeros oꝛdinauit: sicut in greco habētur expꝛessimus. Quod si quis de curiosis voluerit nosse que in euangelijs vl' eadem vel vicina vel sola sint: eoꝛum distinctione cognoscet. Magnus si quidem hic in nostris codicibus erroꝛ inoleuit: duʒ quod in eadem re alius euangelista plus dixit: in alio quia minus putauerint addiderunt: vel dum eundem sensum alius aliter expꝛessit: ille qui vnum e quattuoꝛ pꝛimum legerat: ad eius exempluʒ ceteros quoqʒ estimauerit emendandos. Unde accidit vt apud nos mixta sint oīa ⁊ in Marco plura luce atqʒ matthei. Rursuʒ in mattheo plura iohannis ⁊ marci: ⁊ in ceteris reliquoꝛum que in alijs pꝛopꝛia sunt inueniantur. Cum itaqʒ canones legeris qui subiecti sūt: confusionis erroꝛe sublato: ⁊ similia omnium scies: ⁊ singulis sua queqʒ restitues. In canone pꝛimo cōcoꝛdāt quattuoꝛ: mattheus marcus lucas iohannes. In secundo tres mattheus marcus lucas. In tertio tres: mattheus lucas iohānes. In quarto tres mattheus marcus iohānes. In quinto duo: mattheus lucas. In sexto duo: matthēꝰ marcus. In septimo duo: mattheus iohannes. In octauo duo: lucas marcꝰ. In nono duo: Lucas iohānes. In decimo: pꝛopꝛia vnusquisqʒ que non habētur in alijs ediderūt. Singulis vero euāgelijs ab vno incipiens vsqʒ ad finem libꝛoꝛū dispar numerus accrescit. Hic nigro coloꝛe pꝛescriptus sub se habet alium ex minio discoloꝛem numerum qui ad deceʒ vsqʒ pꝛocedēs indicat pꝛioꝛ numerus in quo sit canone req̄rendus. Cum ergo aperto codice (verbi gratia) illud siue illud capitulum scire volueris cuius canonis sit: statim ex subiecto numero doceberis: ⁊ recurrens ad pꝛincipia in quibus canonum est distincta congeries: eodemqʒ statim canone ex titulo frontis inuento: illum quem querebas numerum eiusdem euangelij qui ⁊ ipse ex inscriptione signatur inuenies: atque e vicino ceteroꝛuʒ tramitibus inspectis: quos numeros e regione habeant adnotabis: ⁊ cuʒ scieris: recurres ad volumia singuloꝛum: ⁊ sine moꝛa repertis numeris quos ante signaueras reperies ⁊ loca in quibus vel eadem vel vicina dixerunt. Opto vt in christo valeas ⁊ memineris mei pappa btissime.

Incipit alius pꝛologus.

Plures fuisse q̄ euangelia scripserunt: Lucas euāgelista testatur dicens. Quoniamquidem multi conati sunt oꝛdinare narrationem rerum que in nobis complete sunt: sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt sermonem: ⁊ ministrauerūt ei: ⁊ perseuerantia vsqʒ ad pꝛesens tempus monimenta declarant que a diuersis auctoꝛibus edita diuersarū heresum fuere pꝛincipia: vt est illud iuxta egypcios ⁊ Thomam ⁊ Matthiam ⁊ Bartholomeum: duodecim quoqʒ apostoloꝛum ⁊ basilidis atqʒ appollinis ac reliquoꝛuʒ: quos enumerare longissimum est: cum hec tantum in pꝛesentiarum necesse sit dicere: extitisse quosdam qui sine spiritu ⁊ gratia dei conati sūt magis oꝛdinare narrationem: quam histoꝛie texere veritateʒ. Quibus iure potest illud pꝛopheticum coaptari. Ue qui pꝛophetant de coꝛde suo: qui ambulant post spiritum suum: qui dicunt hec dicit dominus ⁊ dominus non misit eos. De quibus ⁊ saluatoꝛ in euangelio iohannis loquitur. Omnes q̄ ante me venerūt fures fuerunt ⁊ latrones. Qui venerunt non qui missi sunt. Ipse enim ait. Ueniebāt ⁊ ego non mittebam eos. In uenientibus pꝛesumptio temeritatis: in missis obsequium seruitutis est. Ecclesia auteʒ que domini voce supꝛa petram fundata est: quaʒ introduxit rex in cubiculum suum: ⁊ ad quaʒ per foꝛamen descensionis occulte misit manum suam similis damule hinnuloqʒ ceruoꝛum: quatuoꝛ flumina paradisi instar eructāns quattuoꝛ ⁊ angulos ⁊ annulos habet per quos quasi arca testamēti ⁊ custos legis domini lignis mobilibus vehitur. Pꝛimus omnium matheus est publicanus cognomento leui qui euangelium in iudea hebꝛeo sermone edidit: ob eoꝛum vel maxime causam qui in iesum crediderant ex iudeis: ⁊ nequaq̄ legis vmbꝛa seccedente euangelij veritatem seruabant. Secundus marcꝰ interpꝛes apostoli petri: ⁊ alexandrine ecclesie pꝛimus episcopus: qui dominum quidem saluatoꝛem ipse nō vidit: sed ea que audierat magistrum pꝛedicantem iuxta fidem magis gestoꝛum narrauit q̄ oꝛdinem. Tertius Lucas medicus natione syrus antiocensis cuius laus in euangelio: qui ⁊ ipse discipulus apostoli pauli in achaie bythinieqʒ partibus volumen condidit: quedam altius repetens et vt ipse in pꝛohemio cōfitetur audita magis q̄ visa describens. Ultimus iohannes apostolus ⁊ euangelista quem iesus amauit plurimuʒ: qui super pectus domini recumbens purissima doctrinarum fluenta potauit: ⁊ qui solus de cruce meruit audire. Ecce mater tua. Is cuʒ esset in asia: et iam tunc hereticoꝛuʒ semina pullularent cherinthi ⁊ hebionis ⁊ ceteroꝛum qui negant chꝛistum in carne venisse: quos ⁊ ipse in epistola sua antichꝛistos vocat: ⁊ apostolus paulus frequēter percutit: coactꝰ est ab omnibus pene tūc asie episcopis ⁊ multarum ecclesiarum legationibus de diuinitate saluatoꝛis altius scribere: ⁊ ad ipsuʒ (vt ita dicam) dei verbuʒ non tam audaci q̄ felici temeritate pꝛorumpere: vt ecclesiastica narrat histoꝛia cum a fratribus cogeretur vt scriberet: ita facturum se respondisse si indicto ieiunio in cōmune omnes deum depꝛecarētur. Quo expleto: reuelatiōe saturatus in illud pꝛohemium celo veniens eructauit. In pꝛincipio erat verbuʒ: ⁊ verbuʒ erat apud deum: ⁊ deus erat verbuʒ: hoc erat in pꝛincipio apud deum. Hec igitur quattuoꝛ euāgelia multo ante pꝛedicta ezechielis quoqʒ volumē pꝛobat: in quo pꝛima visio ita contexitur. Et in medio similitudo quatuoꝛ animaliuʒ ⁊ vultus eoꝛuʒ. Facies hominis ⁊ facies leonis ⁊ facies vituli ⁊ facies aquile. Pꝛima hominis facies matheum significat qui quasi de homine exoꝛsus est scribere. Liber generationis Jesu chꝛisti filij dauid filij abꝛaā. Secunda marcū in quo vox leonis in heremo rugientis auditur. Uox clamantis in deserto parate viaʒ domini rectas facite semitas eius. Tertia vituli: que euangelistam lucā a zacharia sacerdote sumpsisse initium pꝛefigurat. Quarta iohanneʒ euangelistaʒ: qui assumptis pennis aquile ⁊ ad altioꝛa festināns de verbo dei disputat. Cetera que sequūtur in eundem sensum pꝛoficiunt. Crura eoꝛum recta ⁊ pennati pedes: ⁊ quocūqʒ spiritus ibat ibant ⁊ non reuertebātur: ⁊ doꝛsa eoꝛum plena oculis: ⁊ scintille ac lāpades in medio discurrētes: ⁊ rota in rota: et in singulis q̄tuoꝛ facies. Unde ⁊ apocalypsis iohānis post expositionē viginti quattuoꝛ senioꝝ qui tenentes citharas ⁊ phialas adoꝛantes agnuʒ dei: introducit fulgura atqʒ tonitrua: ⁊ septeʒ spi=

ritus discurrentes et mare vitreuz ⁊ quatuor animalia plena oculis dicẽs. Animal primũ simile leoni: ⁊ secunduz simile vitulo: ⁊ tertiuz simile homini: ⁊ quartum simile aquile volanti. Et post paululuz. Plena inquit erant oculis: ⁊ requiez non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus sanctus sanctus dominus de⁹ omnipotens: qui erat ⁊ qui est ⁊ qui venturus est. Quibus cunctis perspicue ostẽditur quatuor debere tantum euangelia suscipi: ⁊ oẽs apocryphorum nenias mortuis magis hereticis ꝙ ecclesiasticis viuis canẽdas.

Sequitur prologus in Mattheum.

Mattheus cum primo predicasset euangelium in iudea: volens transire ad gentes prim⁹ euangelium scripsit hebraice: quod fratribus a quibus ibat ad memoriam reliquit. Sicut enim necesse fuit ad confirmationem fidei euangelium predicari: sic ⁊ contra hereticos scribi. Cum autem plures euangelium scripserint: quattuor tantum habent autoritatis testimoniuz: quia per quattuor mundi partes fidem nũciant trinitatis: ⁊ sũt quasi quattuor rote in quadriga domini que vehit eum per predicationez euãgelij: ⁊ genus humanum quadrifida morte peremptum eorum erat predicatione viuificanduz. Unde ⁊ aliorum euangelia deciderũt nec recepta sunt: quia nolebant prefinitum numerum cassari propter virtutem sacramenti. Designantur etiam euangeliste quattuor figuris que non sunt deceptorie: sed iocundi mysterij sibi conscie. Mattheus in homine intelligitur: quia circa humanitatem christi principalr̃ imorãtur. Marcus in leõe: qr̃ agit de resurrectione. Lucas in vitulo: agens de sacerdotio. Johannes in aquila scribens sacramẽta diuinitatis. Christus vero quem describunt homo fuit de virgĩe natus. Vitulus in immolatione. Leo in resurrectione. Aquila in ascensione. Vel in homine humanitas. In vitulo sacerdotium. In leone regnum. In aquila exprimitur diuinitatis sacramentum.

Explicit prologus.

Incipit argumentum in euangelium s̃m Mattheum.

Mattheus ex iudea sicut in ordine primus ponitur: ita euangelium in iudea primus scripsit: cuius vocatio ad dominum ex publicanis actibus fuit: duorũ in generatione christi principia presumẽs: vnius cuius prima circuncisio in carne: alterius cuius s̃m cor electio fuit. Ex vtrisqz enim patribus christus. Sicqz quaterdenario numero triformiter posito principium a credendi fide in electionis tempus porrigẽs ⁊ ex electione vsqz in transmigrationis diem dirigens atqz a transmigrationis die vsqz in xp̃m definiens: decursam aduentus domini ostendit generationez: vt numero satisfaciens ⁊ tempori ⁊ se quid esset ostenderet: ⁊ dei in se opus monstrans etiam in his quorum genus posuit: xp̃i operantis a principio testimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus ordo numerus dispositio vel ratio qđ fidei necessarium est: deus christus est: qui factus est ex muliere: factus sub lege: natus ex virgine: passus in carne: omnia in cruce fixit: vt triumphans ea in semetipso resurgens in corpore: ⁊ patris nomen in patribus filio: ⁊ filij nomen patri restituens in filijs: sine principio sine fine: ostendens vnum se cum patre esse qr̃ vnus est. In quo euangelio vtile est desiderantibus deum sic prima vel media vel perfecta cognoscere: vt ⁊ vocationem apostoli ⁊ opus euangelij et dilectionem dei in carne nascentis per vniuersa legentes intelligant: atqz id in eo in quo reprehensi sunt ⁊ apprehendere appetunt: recognoscant. Nobis enim in hoc studio argumenti fuit: et fidem facte rei tradere ⁊ operãtis dei intelligendam diligenter esse dispositionem a querentibus non tacere.

Explicit argumentum.

Το κατὰ ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Βίβλος γενέσεως ιησοῦ χριστοῦ υιοῦ δαυὶδ υιοῦ αβραάμ. αβραὰμ εγέννησε τὸν ισαάκ. ισαὰκ δὲ εγέννησε τὸν ιακώβ. ιακὼβ δὲ εγέννησε τὸν ιούδαν, καὶ τοὺς αδελφοὺς αυτοῦ. ιούδας δὲ εγέννησε τὸν φαρὲς καὶ τὸν ζαρὰ εκ τῆς θάμαρ. φαρὲς δὲ εγέννησε τὸν εσρώμ. εσρὼμ δὲ εγέννησε τὸν αράμ. αρὰμ δὲ εγέννησε τὸν αμιναδάβ. αμιναδὰβ δὲ εγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ εγέννησε τὸν σαλμών. σαλμὼν δὲ εγέννησε τὸν βοὸζ εκ τῆς ραχάβ. βοὸζ δὲ εγέννησε τὸν ωβὴδ εκ τῆς ρούθ. ωβὴδ δὲ εγέννησε τὸν ιεσσαί. ιεσσαὶ δὲ εγέννησε τὸν δαυὶδ τὸν βασιλέα. δαυὶδ δὲ ο βασιλεὺς εγέννησε τὸν σολομῶνα εκ τῆς τοῦ ουρίου. σολομὼν δὲ εγέννησε τὸν ροβοάμ. ροβοὰμ δὲ εγέννησε τὸν αβιά. αβιὰ δὲ εγέννησε τὸν ασά. ασὰ δὲ εγέννησε τὸν ιωσαφάτ. ιωσαφὰτ δὲ εγέννησε τὸν ιωράμ. ιωρὰμ δὲ εγέννησε τὸν οζίαν. οζίας δὲ εγέννησε τὸν ιωάθαμ. ιωάθαμ δὲ εγέννησε τὸν άχαζ. άχαζ δὲ εγέννησε τὸν εζεκίαν. εζεκίας δὲ εγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ εγέννησε τὸν αμών. αμὼν δὲ εγέννησε τὸν ιωσίαν. ιωσίας δὲ εγέννησε τὸν ιεχονίαν καὶ τοὺς αδελφοὺς αυτοῦ επὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος. μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος ιεχονίας εγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ εγέννησε τὸν ζοροβάβελ. ζοροβάβελ δὲ εγέννησε τὸν αβιούδ. αβιοὺδ δὲ εγέννησε τὸν ελιακείμ. ελιακεὶμ δὲ εγέννησε τὸν αζώρ. αζὼρ δὲ εγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ εγέννησε τὸν αχείμ. αχεὶμ δὲ εγέννησε τὸν ελιούδ. ελιοὺδ δὲ εγέννησε τὸν ελεάζαρ. ελεάζαρ δὲ εγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ εγέννησε τὸν ιακώβ. ιακὼβ δὲ εγέννησε τὸν ιωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, εξ ἧς εγεννήθη ιησοῦς ο λεγόμενος χριστός. πᾶσαι οὖν αι γενεαὶ ἀπὸ αβραὰμ ἕως δαυίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ δαυὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες. καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τοῦ χριστοῦ, γενεαὶ δεκατέσσαρες. τοῦ δὲ ιησοῦ χριστοῦ η γέννησις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αυτοῦ μαρίας τῷ ιωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αυτούς, ευρέθη εν γαστρὶ ἔχουσα εκ πνεύματος αγίου. ιωσὴφ δὲ ο ανὴρ αυτῆς δίκαιος ὤν, καὶ μὴ θέλων αυτὴν παραδειγματίσαι, εβουλήθη λάθρα απολῦσαι αυτήν. ταῦτα δὲ αυτοῦ ενθυμηθέντος, ιδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ εφάνη αυτῷ λέγων. ιω

Euangelium s̃cd̃m Mattheũ. Cap. i.

Liber gñationis iesu christi filij dauid filij abraã. Abraã genuit ysaac. Ysaac aũt genuit iacob. Jacob aũt genuit iudam: et fratres eius. Judas autem genuit phares et zaram de thamar. Phares aũt genuit esrõ. Esrõ aũt genuit aram. Aram autem genuit aminadab. Aminadab aũt genuit naason. Naason aũt genuit salmon. Salmon aũt genuit booz de raab. Booz autez genuit obeth ex ruth. Obeth autez genuit iesse. Jesse autem genuit dauid regem. Dauid autem rex genuit salomonem ex ea que fuit vrie. Salomõ aũt genuit roboã. Roboam autez genuit abiam. Abia aũtẽ genuit asa. Asa autem genuit iosaphat. Josaphat aũt genuit ioram. Joram aũt genuit oziam. Ozias autem genuit ioathã. Joathã aũt genuit achaz. Achaz aũt genuit ezechiam. Ezechias aũt genuit manassen. Manasses aũt genuit amõ. Amõ aũt genuit iosiã. Josias aũt genuit iechoniam et fratres eius in trãsmigratione babylonis. Et p⁹ trãsmigrationẽ babylõis iechõias genuit salathiel. Salathiel autem genuit zorobabel. Zorobabel autem genuit abiud. Abiud autem genuit eliachim. Eliachim aũt genuit azor. Azor aũt genuit sadoch. Sadoch aũt genuit achim. Achim autez genuit eliud. Eliud aũt genuit eleazar. Eleazar autẽ genuit mathan. Mathan autẽ genuit iacob. Jacob autem genuit Joseph virum marie: de qua natus est iesus q̃ vocat̃ xp̃s. Oẽs itaqz gñationes ab abraã vsqz ad dd: gñationes q̃tuordeci. ⁊ a dauid vsqz ad trãsmigr̃tionẽ babylonis: gñatiões q̃tuordecim. ⁊ a trãsmigratione babylonis vsqz ad xp̃m: gñatões q̃tuordecim. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater eius maria ioseph: ante q̃ conuenirent: inuenta est in vtero habens de spiritu sancto. Joseph autem vir eius cum esset iustus: et nollet eã traducere: voluit occulte dimittere eam. Hec aũt eo cogitante: ecce angel⁹ dñi apparuit in somnis ioseph dicẽs. Jo

A — Luce. 3.c. Johan. 1.a. Gen. 21.a. 1. Paral. 1.b. Gen. 25.d. Gen. 29.g. Gen. 38.g.
Ruth. 4.d.
1. Para. 2.a. 2. reg. 12.f. 1. Par. 3.b. 3. reg. 11.g. 1. Par. 3.b.
B
1. Para. 3.c.
C
Luce. 1.d.
D

σὴφ υἱός δαυίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου. τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματος ἐστὶν ἁγίου. τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ θεός. διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου, καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦν. Cap.2.

Τοῦ δὲ ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα λέγοντες. ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. εἴδομεν γὰρ τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ. καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ἐν βηθλεὲμ τῆς ἰουδαίας. οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου. καὶ σὺ βηθλεὲμ γῆ ἰούδα οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν ἰούδα. ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν ἰσραήλ. τότε ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος. καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς βηθλεὲμ, εἶπε. πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου. ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν. καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα. χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν. καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. ἀναχω-

seph fili dauid: noli timere accipere mariã coniugem tuã. Quod enim in ea natũ est de spiritu sancto est. Pariet autem filium et vocabis nomen eius iesum. Ipse enim saluũ faciet pplm suũ a peccatis eorum. Hoc autem totum factũ est: vt adimpleret quod dictũ est a dño per prophetam dicentem. Ecce virgo in vtero habebit: et pariet filiũ: et vocabitur nomẽ ei9 Emanuel: quod est interpretatum nobiscum deus. Exurgens aũt ioseph a somno: fecit sicut precepit ei angelus domini: et accepit coniugem suam. Et nõ cognoscebat eã: donec peperit filium suum primogenitum: et vocauit nomen eius iesum. Cap.2.

Esaie.7.a.

Cum ergo nat9 eẽt iesus i bethleẽ iudee in diebus herodis regis: ecce magi ab oriente venerunt hierosolymam dicentes. Ubi est qui natus est rex iudeorum. Uidimus enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum. Audiens autẽ herodes rex turbatus est: et oĩs hierosolyma cum illo. Et congregãs omnes principes sacerdotum et scribas populi: sciscitabatur ab eis vbi christus nasceretur. At illi dixerũt ei. In bethlem iudee. Sic enim scriptũ est per prophetam. Et tu bethlem terra iuda: nequaquã minima es in principib9 iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populũ meum israel. Tunc herodes clã vocatis magis: diligẽter didicit ab eis tempus stelle q̃ apparuit eis. Et mittẽs illos in bethleẽ dixit. Ite et interrogate diligenter de puero: et cum inueneritis renunciate mihi: vt et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem: abierunt. Et ecce stella quam viderant i oriẽte: antecedebat eos vsq3 dũ veniens staret supra vbi erat puer. Uidentes autem stellam: gauisi sũt gaudio magno valde. Et intrantes domũ inuenerunt puerum cum maria matre eius: et procidentes adorauerũt eũ: et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera: aurum thus et myrrhã. Et responso accepto i somnis ne redirẽt ad herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionẽ suam. Qui cum

A

h. Aenimus pri tpis.

Johan.7.f.

Miche.5.a

B

Tob.11.d.

C

ρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ ἰωσὴφ, λέγων. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ, ἕως ἂν εἴπω σοι. μέλλει γὰρ ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. ὁ δὲ ἐγερθεὶς, παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς αἴγυπτον. καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς ἡρώδου. ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος. ἐξ αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. τότε ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν. καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ ἐν ῥαμᾶ ἠκούσθη. θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς. ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς. καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί. τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρώδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ λέγων. ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ. τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ. ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν. χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας. καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέτ. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται. Cap.3.

Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας καὶ λέγων. μετανοεῖτε. ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς ὑπὸ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ. ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες καὶ μέλι ἄγριον. τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν, ἱεροσόλυμα καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου, καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ,

recessissent: ecce angelus domini apparuit in somnis ioseph: dicẽs. Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in egyptum: et esto ibi vsq3 dũ dicã tibi. Futurũ ẽ n. vt q̃rat puer ad pdẽdũ eũ. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius nocte: et secessit in egyptũ. Et erat ibi vsq3 ad obitũ herodis: vt adimpleret qd dictum est a domino per prophetam dicentem. Ex egypto vocaui filiũ meũ. Tũc herodes videns quoniã illusus esset a magis irat9 est valde: et mittens occidit omnes pueros qui erãt in bethleẽ et in omnibus finibus eius a bimatu et infra: secũdũ tẽpus qd exquisierat a magis. Tũc adimpletũ est qd dctũ ẽ p hieremiã prophetam dicentem. Uox in rama audita est: ploratus et vlulatus multus: rachel plorans filios suos et noluit consolari quia non sunt. Defuncto autem herode: ecce angelus dñi apparuit in sõnis ioseph in egypto dicens. Surge et accipe puerum et matrem eius: et vade in terrã israel. Defuncti sũt enim qui querebãt aiam pueri. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius: et venit in terrã israel. Audiens aũt q archelaus regnaret in iudea pro herode patre suo: timuit illo ire: et ammonitus in somnis secessit in partes galilee. Et veniens habitauit in ciuitate q̃ vocatur nazareth: vt adimpleretur qd dictũ est p prophetas: quoniam nazareus vocabitur. Cap.3.

Osee.11.a.

Hiere.31.c. Threnorũ 1.a.

D

In diebus autem illis venit iohannes baptista predicans in deserto iudee et dicens. Penitẽtiam agite: appropinquauit enim regnum celorum. Hic est enim de quo dictum est p esaiã prophetam dicentem. Uox clamãtis in deserto parate viam dñi: rectas facite semitas eius. Ipse autem iohannes habebat vestimentũ de pilis camelorũ et zonã pelliceam circa lumbos suos. Esca autem eius erat locuste et mel siluestre. Tunc exibat ad eum hierosolyma et omnis iudea et omnis regio circa iordanem: et baptizabantur ab eo in iordane

A

e Uenit pñi tio tpis. Luce.3.a. Johan.1.b.

Esa.40.a. Marci.1.a. Johan.1.c.

B

Luce.3.b. Johan.3.c.

εξομολογούμενοι/τας αμαρτίας αυτών. ιδών δε πολλούς/των φαρισαίων και σαδδουκαίων ερχομένους επί/το βάπτισμα αυτού, είπεν αυτοίς. γεννήματα εχιδνών τις υπέδειξεν υμίν φυγείν από/της μελλούσης οργής. ποιήσατε ουν καρπόν άξιον/της μετανοίας. και μη δόξητε λέγειν εν εαυτοίς πατέρα έχομεν/τον αβραάμ. λέγω γαρ υμίν ότι δύναται/ο θεός εκ/των λίθων τούτων εγείραι τέκνα/τω αβραάμ. ήδη δε και/η αξίνη πρός/την ρίζαν/των δένδρων κείται. πάν ουν δένδρον μη ποιούν καρπόν καλόν, εκκόπτεται και εις πύρ βάλλεται. εγώ μεν βαπτίζω υμάς εν ύδατι εις μετάνοιαν/ο δε οπίσω μου ερχόμενος ισχυρότερός μου εστίν. ου ουκ ειμί ικανός/τα υποδήματα βαστάσαι. αυτός υμάς βαπτίσει εν πνεύματι αγίω. ου/το πτύον εν/τη χειρί αυτού. και διακαθαριεί/την άλωνα αυτού. και συνάξει/τον σίτον αυτού εις/την αποθήκην./το δε άχυρον κατακαύσει πυρί ασβέστω. Τότε παραγίνεται/ο ιησούς από/της γαλιλαίας εις/τον ιορδάνην πρός/τον ιωάννην/του βαπτισθήναι υπ' αυτού./ο δε ιωάννης διεκώλυεν αυτόν λέγων. εγώ χρείαν έχω υπό σου βαπτισθήναι, και συ έρχη πρός με. αποκριθείς δε/ο ιησούς είπε πρός αυτόν. άφες άρτι. ούτω γαρ πρέπον εστίν ημίν πληρώσαι πάσαν δικαιοσύνην. Τότε αφίησιν αυτόν. και βαπτισθείς/ο ιησούς, ανέβη ευθύς από/του ύδατος. και ιδού ανεώχθησαν αυτώ/οι ουρανοί. και είδε/το πνεύμα/του θεού καταβαίνον ωσεί περιστεράν, και ερχόμενον επ' αυτόν. και ιδού φωνή εκ/των ουρανών λέγουσα. ούτος εστίν/ο υιός μου/ο αγαπητός εν ω ευδόκησα.

Cap. 4.

Τότε/ο ιησούς ανήχθη εις/την έρημον υπό/του πνεύματος πειρασθήναι υπό/του διαβόλου και νηστεύσας ημέρας τεσσαράκοντα και νύκτας τεσσαράκοντα, ύστερον επείνασε. και προσελθών αυτώ/ο πειράζων, είπεν. ει υιός ει/του θεού, ειπέ ίνα/οι λίθοι ούτοι άρτοι γένωνται. ο δε αποκριθείς είπε. γέγραπται. ουκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος. αλλ' επί παντί ρήματι εκπορευομένω διά στόματος θεού. Τότε παραλαμβάνει αυτόν/ο διάβολος εις/την αγίαν πόλιν. και ίστησιν αυτόν επί/το πτερύγιον/του ιερού. και λέγει αυτώ. ει υιός ει/του θεού, βάλε σεαυτόν κάτω. γέγραπται γαρ. ότι/τοις αγγέλοις αυτού εντελείται περί σου. και επί χειρών αρούσι σε, μήποτε

confitentes peccata sua. Videns autem multos phariseorum et saduceorum venientes ad baptismum suum dixit eis. Progenies viperarum quis demonstrauit vobis fugere a ventura ira. Facite ergo fructum dignum penitentie. Et ne velitis dicere intra vos patrem habemus abraam. Dico enim vobis: quia potens est deus de lapidibus istis suscitare filios abrae. Jam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiam: qui autem post me venturus est: fortior me est: cuius non sum dignus calciamenta portare. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni: Cuius ventilabrum in manu sua: et permundabit aream suam: et congregabit triticum in horreum suum: paleas autem comburet igni inextinguibili. Tunc venit iesus a galilea in iordanem ad iohannem vt baptizaretur ab eo. Johannes autem prohibebat eum dicens. Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me? Respondens autem iesus dixit ei. Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iusticiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem iesus: confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei celi: et vidit spiritum dei descendentem sicut columbam: et venientem super se. Et ecce vox de celis dicens: Hic est filius meus dilectus in quo michi complacui.

Cap. 4.

Tunc iesus ductus est in desertum a spiritu vt temptaretur a diabolo: et cum ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus: postea esuriit. Et accedens temptator dixit ei. Si filius dei es: dic vt lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit. Scriptum est. Non in solo pane viuet homo: sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem: et statuit eum super pinnaculum templi et dixit ei. Si filius dei es: mitte te deorsum. Scriptum est enim quia angelis suis mandabit de te: et in manibus tollent te: ne forte

Luce. 5. b. j. 13. b.
C
m. Abrae dei cassis.
j. 7. d.
Mar. 1. b. Luce. 3. d. Johan. 1. d. Actu. 1. a. et 11. b. et 19. a
D
Marc. 1. b. Luce. 3. d. Johan. 1. d.
Marc. 1. b. j. 17. b.
A
Mar. 1. b. Luce. 4. a.
Exo. 34. d.
Deuter. 8. a Luce. 4. a.
ps. 90.

προσκόψης πρός λίθον/τον πόδα σου. έφη αυτώ/ο ιησούς πάλιν. γέγραπται. ουκ εκπειράσεις κύριον/τον θεόν σου. πάλιν παραλαμβάνει αυτόν/ο διάβολος εις όρος υψηλόν λίαν. και δείκνυσιν αυτώ πάσας/τας βασιλείας/του κόσμου, και/την δόξαν αυτών, και λέγει αυτώ. ταύτα πάντα σοι δώσω, εάν πεσών προσκυνήσης μοι. Τότε λέγει αυτώ/ο ιησούς. ύπαγε οπίσω μου σατανά. γέγραπται γαρ. κύριον/τον θεόν σου προσκυνήσεις και αυτώ μόνω λατρεύσεις. Τότε αφίησιν αυτόν/ο διάβολος. και ιδού άγγελοι προσήλθον και διηκόνουν αυτώ. ακούσας δε/ο ιησούς ότι ιωάννης παρεδόθη, ανεχώρησεν εις/την γαλιλαίαν, και καταλιπών/την ναζαρέτ, ελθών κατώκησεν εις καπερναούμ/την παραθαλασσίαν, εν ορίοις ζαβουλών και νεφθαλείμ. ίνα πληρωθή/το ρηθέν διά ησαΐου/του προφήτου λέγοντος. γη ζαβουλών και γη νεφθαλείμ. οδόν θαλάσσης πέραν/του ιορδάνου. γαλιλαία/των εθνών/ο λαός/ο καθήμενος εν σκότει/ είδε φώς μέγα. και/τοις καθημένοις εν χώρα και σκιά θανάτου, φώς ανέτειλεν αυτοίς. από Τότε ήρξατο/ο ιησούς κηρύσσειν και λέγειν. μετανοείτε. ήγγικε γαρ/η βασιλεία/των ουρανών. περιπατών δε παρά/την θάλασσαν/της γαλιλαίας είδε δύο αδελφούς. σίμωνα/τον λεγόμενον πέτρον. και ανδρέαν/τον αδελφόν αυτού, βάλλοντας αμφίβληστρον εις/την θάλασσαν. ήσαν γαρ αλιείς. και λέγει αυτοίς. δεύτε οπίσω μου, και ποιήσω υμάς αλιείς ανθρώπων. οι δε ευθέως αφέντες/τα δίκτυα ηκολούθησαν αυτώ. και προβάς εκείθεν, είδεν άλλους δύο αδελφούς. ιάκωβον/τον/του ζεβεδαίου. και ιωάννην/τον αδελφόν αυτού εν/τω πλοίω μετά ζεβεδαίου/του πατρός αυτών, καταρτίζοντας/τα δίκτυα αυτών. και εκάλεσεν αυτούς. οι δε ευθέως αφέντες/το πλοίον και/τον πατέρα αυτών, ηκολούθησαν αυτώ. και περιήγεν όλην/την γαλιλαίαν/ο ιησούς διδάσκων εν/ταις συναγωγαίς αυτών και κηρύσσων/το ευαγγέλιον/της βασιλείας. και θεραπεύων πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν εν/τω λαώ. και απήλθεν/η ακοή αυτού εις όλην/την συρίαν. και προσήνεγκαν αυτώ πάντας/τους κακώς έχοντας ποικίλαις νόσοις και βασάνοις συνεχομένους, και δαιμονιζομένους, και σεληνιαζομένους, και παραλυτικούς. και εθεράπευσεν αυτούς. και ηκολούθησαν αυτώ όχλοι πολλοί από/της γαλιλαίας, και δεκαπόλεως, και ιε=

offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi iesus rursum. Scriptum est. Non temptabis dominum deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum: et dixit ei. Hec omnia tibi dabo: si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei iesus. Vade retro me sathana. Scriptum est enim: Dominum deum tuum adorabis et illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus: et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. Cum autem audisset iesus quod iohannes traditus esset: secessit in galileam: et relicta ciuitate nazareth: venit et habitauit in ciuitate capharnaum maritima: in finibus zabulon et neptalim: vt adimpleretur quod dictum est per esaiam prophetam dicentem. Terra zabulon et terra neptali via maris trans iordanem galilea gentium: populus qui ambulabat in tenebris: vidit lucem magnam: et sedentibus in regione et vmbra mortis lux orta est eis. Exinde cepit iesus predicare et dicere. Penitentiam agite. Appropinquauit enim regnum celorum. Ambulans autem iesus iuxta mare galilee vidit duos fratres simonem qui vocatur petrus et andream fratrem eius mittentes rete in mare: Erant enim piscatores. Et ait illis venite post me et faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres iacobum zebedei et iohannem fratrem eius in naui cum zebedeo patre eorum reficientes retia sua: et vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus et patre secuti sunt eum. Et circuibat iesus totam galileam docens in synagogis eorum et predicans euangelium regni: et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio eius in totam syriam: et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus et tormentis comprehensos: et qui demonia habebant et lunaticos et paralyticos et curauit eos. Et secute sunt eum turbe multe de galilea et decapoli et de hie=

B
Deut. 6. c.
Deu. 6. b. et 10. d. Apoc. 15. c. Marc. 1. b. Luce. 4. a. Marc. 1. c. Johan. 3. c. Johan. 3. c. et 4. f.
Esaie. 9. a.
C
Marc. 1. c. j. 10. b.
Marci. 1. c. Luce. 5. b. j. 8. c.
D
Marci. 1. c.
Marc. 3. b. Luce. 4. f. Johan. 6. a
j. 14. g.

ροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου. Cap. 5.

Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος. καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς λέγων. μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ᾽ ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ. χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτως γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ ἅλας τῆς γῆς. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται. εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου. οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη. οὐδὲ καίουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν. καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα. καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα γένηται. ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων καὶ διδάξει οὕτως τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. ὃς δ᾽ ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις. οὐ φονεύσεις. ὃς δ᾽ ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρί-

rosolymis et de iudea et de trans iordanem. Cap. 5.

Uidens autem turbas ascendit in montem: et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius. et aperiens os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam: quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde: quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici: quoniam filii dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam: quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me. Gaudete et exultate: quoniam merces vestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos. Uos estis sal terre. Quod si sal euanuerit: in quo salietur? Ad nihilum valet ultra: nisi vt mittatur foras: et conculcetur ab hominibus. Uos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio: sed super candelabrum vt luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus: vt videant opera vestra bona: et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. Non veni soluere: sed adimplere. Amen quippe dico vobis: donec transeat celum et terra: iota vnum aut vnus apex non preteribit a lege: donec omnia fiant. Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines: minimus vocabitur in regno celorum. Qui autem fecerit et docuerit: hic magnus vocabitur in regno celorum. Dico autem vobis: quia nisi abundauerit iusticia vestra plusquam scribarum et phariseorum: non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis: non occides: qui autem occiderit reus erit iudicio.

Marginalia: A. Luce. 6. c. — Luce. 6. c. — 1. Pet. 3. c. — Luce. 6. d. — B. Mar. 9. g. Luce. 14. g. — Mar. 4. d. Luce. 8. c. 11. e. — Rom. 12. d. — Luce. 16. d. — C. Jacob. 2. b. Rom. 1. a. Jacob. 1. d. — Exo. 20. b. Deut. 5. b. Jacob. 5. b.

σει. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῆ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει. ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός. ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ, ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου. ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ᾽ αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ. ἀμὴν λέγω σοι οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη οὐ μοιχεύσεις. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου. καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν. ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι. καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις. οὐκ ἐπιορκήσεις. ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως. μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ. μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μήτε εἰς ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως. μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι. ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ ναί. οὒ οὔ. τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη. ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ. ἀλλ᾽ ὅστις σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι καὶ τὸν χιτῶνά σου

Ego autem dico vobis: quia omnis qui irascitur fratri suo: reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha: reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue: reus erit gehenne ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare: et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare: et vade prius reconciliare fratri tuo: et tunc veniens offeres munus tuum. Esto consentiens aduersario tuo cito dum es cum eo in via: ne forte tradat te aduersarius iudici: et iudex tradat te ministro: et in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem. Audistis quia dictum est non mechaberis. ego autem dico vobis: quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam: iam mechatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te: erue eum et proiice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum: quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te: abscinde eam et proiice abs te. Expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem: quicunque dimiserit vxorem suam: det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis quia omnis qui dimiserit vxorem suam excepta causa fornicationis: facit eam mechari: et qui dimissam duxerit: adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis: non periurabis: reddes autem domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis: non iurare omnino neque per celum quia thronus dei est: neque per terram quia scabellum est pedum eius. Neque per hierosolymam: quia ciuitas est magni regis. Neque per caput tuum iuraueris: quia non potes vnum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester: est est: non non: quod autem his abundantius est: a malo est. Audistis quia dictum est oculum pro oculo: et dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. Sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam prebe illi et alteram: et ei qui vult tecum in iudicio contendere et tunicam tuam

Marginalia: D. Luce. 12. a. Eccl. 35. c. Deut. 15. a. Mala. 1. b. Luce. 12. g. — c. reconciliare. spatium mot. pale vocis. 1. 18. g. — Exo. 20. c. Prou. 6. c. Jacob. 2. b. — E. — Deu. 24. a. 1. 19. b. Mar. 10. a. Luce. 19. d. — Leui. 19. b. — F. — Jacob. 5. c. Exod. 21. c. Deu. 19. d. — Luce. 6. d.

λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον. καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο. τῷ αἰτοῦντί σε δίδου. καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς. ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς, καὶ διωκόντων ὑμᾶς. ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθούς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε. οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς φίλους ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε. οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτως ποιοῦσιν. ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι. Cap. 6.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. εἰ δὲ μή γε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου. ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, αὐτὸς ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί. ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι. ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου. καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. προσευχόμενοι δὲ μὴ βαττολογήσητε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς. οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλη-

tollere: dimitte ei et pallium. Et quicumque te angariauerit mille passus: vade cum illo et alia duo. Qui autem petit a te: da ei: et volenti mutuare a te ne auertaris. Audistis quia dictum est: diliges proximum tuum: et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt vos: et orate pro persequentibus et calumniantibus vos: vt sitis filii patris vestri qui in celis est: qui solem suum oriri facit super bonos et malos: et pluit super iustos et iniustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt: quam mercedem habebitis? Nonne et publicani hoc faciunt. Et si salutaueritis fratres vestros tantum quid amplius facitis? Nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo vos perfecti sicut et pater vester celestis perfectus est. Cap. 6.

Attendite ne iusticiam vestram faciatis coram hominibus vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. Cum ergo facis elemosynam: noli tuba canere ante te sicut hypocrite faciunt in synagogis et in vicis vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosynam: nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vt sit elemosyna tua in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi. Et cum oratis non eritis sicut hypocrite qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare vt videantur ab hominibus. Amen dico vobis: receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum: et clauso ostio: ora patrem tuum in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici faciunt. Putant enim quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Sic ergo vos orabitis. Pater noster qui es in celis sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat volun-

B. Leui. 19.c. Luce. 6.b. Rom. 12.d. Deu. 7.b. Luce. 6.c. A. B. Luce. 11.a. Rom. 8.d. Ja. 26.d.

μά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. ✠ ἀμήν. ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί. ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. σὺ δὲ νηστεύων, ἄλειψαί σου τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι, ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι. μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι. θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν. ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν. ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται. ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται. εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον. οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει, ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε. οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα, καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε. καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει. οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

tas tua sicut in celo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in temptationem. Sed libera nos a malo. Amen. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester celestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Cum autem ieiunatis: nolite fieri sicut hypocrite tristes. Exterminant enim facies suas: vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas: vnge caput tuum et faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans: sed patri tuo qui est in abscondito: et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi erugo et tinea demolitur: et vbi fures effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in celo: vbi nec erugo nec tinea demolitur: et vbi fures non effodiunt nec furantur. Vbi enim est thesaurus tuus: ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si igitur oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus nequam fuerit: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt: ipse tenebre quante erunt. Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit et alterum diliget: aut vnum sustinebit et alterum contemnet. Non potestis deo seruire et mamone. Ideo dico vobis: ne solliciti sitis anime vestre quid manducetis: neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: et corpus plusquam vestimentum? Respicite volatilia celi quoniam non serunt neque metunt: neque congregant in horrea: et pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum cogitans potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis quoniam nec salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis.

Mar. 11.d. C. Luce. 12.c. Mar. 10.c. Luce. 11.c. Luce. 16.c. Luce. 12.c. D. Luce. 12.d.

✠ In exemplaribus grecorum post hec verba oratio dominica [marginal note, partly illegible]

των. εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι. μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες τί φάγωμεν ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα. πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ. οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρήζετε τούτων ἁπάντων. ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς. ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. Cap.7.

Μὴ κρίνετε ἵνα μὴ κριθῆτε. ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε. καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς. ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου. ὑποκριτὰ ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου. μὴ δότε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς. αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν. ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε. κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει. καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει. καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ. ἢ καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ. εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτως καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης. ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν. καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι᾽ αὐτῆς. τί στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες. ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐ-

Si enim fenum agri quod hodie est et cras in clibanum mittitur deus sic vestit: quanto magis [et vos modice fidei? Nolite ergo solliciti esse dicentes: quid manducabimus: aut quid bibemus: aut quo operiemur. Hec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. Querite ergo primum regnum dei et iusticiam eius: et hec omnia adiicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibiipsi. Sufficit diei malicia sua. Cap.7.

Nolite iudicare: et non iudicabimini. In quo enim iudicio iudicaveritis iudicabimini: et in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo: sine eiiciam festucam de oculo tuo: et ecce trabes est in oculo tuo? Hypocrita eiice primum trabem de oculo tuo: et tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte conculcent eas pedibus suis: et canes conversi dirumpant vos. Petite et dabitur vobis: querite et invenietis: pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit: et qui querit invenit: et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo quem si petierit filius suus panem: nunquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit: nunquid serpentem porriget ei? Si vos cum sitis mali nostis bona data [ergo dare filiis vestris: quanto magis pater vester qui in celis est dabit bona petentibus se? Omnia ergo quecunque vultis ut faciant vobis homines et vos facite illis. Hec est enim lex et prophete. Intrate per angustam portam: quia lata porta et spaciosa via est que ducit ad perditionem: et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta et arcta via est que ducit ad vitam: et pauci sunt qui inveniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.

Luce.12.d. — A — Luce.6.f. Rom.14.a. 1.Cor.4.a. Jacob.4.c. Marc.4.c. Luce.6.f. — j.15.c. — Luce.11.b. Rom.10.c. — B — Luce.6.c. Tobi.4.c. Gal.5.c. — Luce.13.c. — j.23.c.

τούς. μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα. οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ. τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον, καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ. οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν. πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλόν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. ἄραγε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς. οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ᾽ ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. πολλοὶ ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν. καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ οὐκ ἔπεσε. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον. καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἔπεσε. καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη. καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. Cap.8.

Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθών, προσεκύνει αὐτῷ λέγων. κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς λέγων. θέλω. καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅρα μηδενὶ εἴπῃς. ἀλλὰ ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ. καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτὸν καὶ λέγων. κύριε ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς δεινῶς

Nunquid colligunt de spinis uvas: aut de tribulis ficus. Sic omnis arbor bona fructus bonos facit: mala autem arbor fructus malos facit. Non potest autem arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor que non facit fructum bonum: excidetur et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit mihi domine domine: intrabit in regnum celorum: sed qui facit [regnum celorum. voluntatem patris mei qui in celis est: ipse intrabit in Multi dicent mihi in illa die: domine domine nonne in nomine tuo prophetavimus: et in nomine tuo demonia eiecimus: et in nomine tuo virtutes multas fecimus et tunc confitebor illis: quia nunquam novi vos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea hec et facit ea: assimilabitur viro sapienti qui edificavit domum suam supra petram: et descendit pluvia et venerunt flumina: et flaverunt venti: et irruerunt in domum illam et non cecidit. Fundata enim erat supra petram. Et omnis qui audit verba mea hec: et non facit ea: similis erit viro stulto qui edificavit domum suam super arenam: et descendit pluvia: et venerunt flumina: et flaverunt venti: et irruerunt in domum illam et cecidit: et fuit ruina eius magna. Et factum est cum consummasset iesus verba hec: admirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens: et non sicut scribe eorum et pharisei. Cap.8.

Cum autem descendisset iesus de monte: secute sunt eum turbe multe: et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens. Domine si vis potes me mundare. Et extendens iesus manum tetigit eum dicens. Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi iesus. Vide nemini dixeris: sed vade ostende te sacerdoti: et offer munus quod precepit moyses in testimonium illis. Cum autem introisset capharnaum: accessit ad eum centurio: rogans eum et dicens. Domine puer meus iacet in domo paralyticus: et male

C — Luce.6.f. — sup.5.d. — Rom.2.b. — Luce.6.g. — Luce.13.f. j.25.g. — D — Luce.6.g. — Marc.1.d. Luce.2.g. — A — Mar.1.g. Luce.5.c. — h. Mundare imperativo modo passive vocis. j.9.f. z.12. b.2.15.c. Marc.7.g. z.9.b. — Luce.7.a. Johan.4.g.

βασανιζόμενος. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.
ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν. καὶ ἀποκρι=
θεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη. κύριε οὐκ εἰμὶ ἱκα=
νὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. ἀλλὰ
μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.
καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν, ἔ
χων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας. καὶ λέγω τού
τῳ πορεύθητι, καὶ πορεύεται. καὶ ἄλλῳ ἔρ=
χου, καὶ ἔρχεται. καὶ τῷ δούλῳ μου ποίη=
σον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ἐ
θαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην
πίστιν εὗρον. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πο[λ]λοὶ ἀ=
πὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνα=
κλιθήσονται μετὰ ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰα=
κὼβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. οἱ δὲ υἱοὶ
τῆς βασιλείας, ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος
τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυ
γμὸς τῶν ὀδόντων. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τῷ ἑ=
κατοντάρχῳ. ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας γε=
νηθήτω σοι. καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥ=
ρᾳ ἐκείνῃ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκί=
αν πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλη=
μένην καὶ πυρέσσουσαν. καὶ ἥψατο τῆς χει=
ρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός. καὶ
ἠγέρθη καὶ διηκόνει αὐτῷ. ὀψίας δὲ γενο=
μένης, προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους
πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ.
καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ἐθεράπευ=
σεν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἡσαΐου τοῦ
προφήτου λέγοντος. αὐτὸς τὰς ἀσθενείας
ἡμῶν ἀνέλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.
ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ
αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν. καὶ
προσελθὼν εἷς γραμματεύς, εἶπεν αὐτῷ.
διδάσκαλε ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρ=
χῃ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. αἱ ἀλώπεκες
φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρα
νοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ=
που οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. ἕτε=
ρος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ. κύ=
ριε ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν καὶ θά=
ψαι τὸν πατέρα μου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐ=
τῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θά
ψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. καὶ ἐμβάντι αὐ=
τῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μα
θηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένε
το ἐν τῇ θαλάσσῃ. ὥστε τὸ πλοῖον καλύπ=
τεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων. αὐτὸς δὲ ἐκάθευ=
δε. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγει
ραν αὐτὸν λέγοντες. κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀ=
πολλύμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε
ὀλιγόπιστοι. τότε ἐγερθείς. ἐπετίμησε τοῖς

torquetur. Et ait illi iesus.
Ego veniã ⁊ curabo eum. Et respõdẽs
centurio ait. Domine non sum dign⁹
vt intres sub tectum meum: sed
tantum dic verbo ⁊ sanabit puer me⁹.
Nã ⁊ ego hõ sũ sub ptãte ꝯstitut⁹ hñs
sub me milites: ⁊ dico huic
vade ⁊ vadit: ⁊ alio veni
⁊ venit: ⁊ seruo meo fac
hoc ⁊ facit. Audiẽs aũt iesus mira=
tus est: ⁊ sequẽtib⁹ se dixit. Amen
dico vobis: nõ inueni tantam
fidẽ ĩ israel. Dico ãt vobis: q̃ multi ab
oriẽte ⁊ occidente venient ⁊ recumbent
cum abraam ⁊ ysaac ⁊ iacob
in regno celorum: filij autem
regni eijcientur in tenebras
exteriores. Ibi erit fletus ⁊ stridor
dentium. Et dixit iesus centurioni:
vade: ⁊ sicut credidisti fiat
tibi. Et sanatus est puer ex
illa hora. Et cũ venisset iesus in do=
mũ petri: vidit socruz eius iacentem
⁊ febricitantem: ⁊ tetigit manum
ei⁹ ⁊ dimisit eam febris: ⁊
surrexit ⁊ ministrabat ei. Vespere ãt fa
cto obtulerũt ei multos demonia habẽ
tes: et eijciebat spiritus verbo:
⁊ omnes male habentes curauit.
vt adimpleret quod dictum est p̃ esaiaz
prophetaz dicentem. Ipse infirmitates
nr̃as accepit: ⁊ egrotatiões nr̃as porta
Vidẽs ãt iesus turbas mul̃tas circũ [uit
se: iussit discipl̃os ire trans fretuz. Et
accedens vnus scriba ait illi.
Magister sequar te quocunq̃ ieris.
Et dicit ei iesus. Vulpes
foueas habent: ⁊ volucres celi
nidos: filius autem hominis
non habet vbi caput reclinet. Alius
aũt de discipulis eius ait illi. Domine
permitte me primũ ire: ⁊ sepelire
patrem meum. Jesus aũt ait illi.
Sequere me: ⁊ dimitte mortuos sepeli
lire mortuos suos. Et ascendente eo
in nauiculam: secuti sunt eum discipuli
eius: et ecce motus magnus factus est
in mari: ita vt nauicula operiretur
fluctibus. Ipse vero dormiebat.
Et accesserunt ad eũ discipuli ei⁹: ⁊ susci
tauerũt eũ dicẽtes. Dñe salua nos peri
m⁹. Et dicit eis iesus. Quid timidi estis
modice fidei? Tũc surgens imparauit

Luce. 7. b.
Luce. 13. f.
Luce. 13. f.
Luce. 7. a.
Marci. 1. c.
Luce. 4. f.
B
Esa. 53. b.
C
Luce. 9. g.
3. Reg. 19. e
2. Parali. 20. c.
Mar. 4. g.
Luce. 8. c.

ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ, καὶ ἐγένετο γαλή=
νη μεγάλη. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν λέ=
γοντες. ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄ=
νεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.
καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώ=
ραν τῶν γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ
δύο δαιμονιζόμενοι ἐκ τῶν μνημείων ἐξερ=
χόμενοι χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τι=
νὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης. καὶ ἰδοὺ
ἔκραξαν λέγοντες. τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ υ
ἱὲ τοῦ θεοῦ. ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανί=
σαι ἡμᾶς. ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη
χοίρων πολλῶν βοσκομένη. οἱ δὲ δαίμο=
νες παρεκάλουν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἐκβάλ=
λεις ἡμᾶς, ἐπίτρεψον ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀ
γέλην τῶν χοίρων. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑπάγε
τε. οἱ δὲ ἐξελθόντες, ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀγέ=
λην τῶν χοίρων. καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ
ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς
τὴν θάλασσαν. καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.
οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες εἰς
τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν
δαιμονιζομένων. καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις
ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ ἰησοῦ. καὶ ἰδόν=
τες αὐτόν, παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ
τῶν ὁρίων αὐτῶν.

Cap. 9.

Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ
ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. καὶ ἰδοὺ
προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλί=
νης βεβλημένον. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς τὴν πίσ=
τιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ. θάρσει τέκ
νον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἰ=
δού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυ=
τοῖς. οὗτος βλασφημεῖ. καὶ ἰδὼν ὁ ἰησοῦς
τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν ἵνα τί ὑμεῖς
ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.
τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον. εἰπεῖν ἀφέωνταί
σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν ἔγειραι καὶ περι=
πάτει. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱ=
ὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρ
τίας, τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ. ἐγερθείς,
ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶ=
κόν σου. καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶ=
κον αὐτοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν.
καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν τὸν δόντα ἐξουσίαν
τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις. καὶ παράγων ὁ
ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον
ἐπὶ τὸ τελώνιον ματθαῖον λεγόμενον. καὶ
λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠ
κολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνα
κειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶ
ναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες συνανέκειντο
τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καὶ ἰ=

ventis ⁊ mari: ⁊ facta est tranquillitas
magna. Porro hoíes mirati sũt dicen
tes. Qualis est hic: quia venti
et mare obediunt ei.
Et cũ venisset iesus trãs fretũ in regio
nem gerasenorum: occurrerunt ei
duo hñtes demõia de monumẽtis exeũ
tes seui nimis: ita vt nemo posset
transire per viam illam. Et ecce
clamauerũt dicẽtes. Quid nobis ⁊ tibi
dei? Venisti huc añ tp̃s torq̃re [iesu fili
nos. Erat aũt non longe ab illis grex
porcorũ multorũ pascens. Demones ãt
rogabãt eum dicentes. Si eijcis
nos hinc: mitte nos in gregem
porcorum. Et ait illis. Ite.
At illi exeuntes abierunt in
porcos. Et ecce magno ĩpetu abijt tot⁹
grex per preceps in
mare: et mortui sunt in aquis.
Pastores aũt fugerunt: et venientes in
ciuitatez nũciauerunt hec oĩa: ⁊ de his
q̃ demõia habuerãt. Et ecce tota ciui
tas exijt obuiam iesu. Et viso [tas
eo: rogabant eum vt transiret a
finibus eorum.

Cap. 9.

Et ascẽdẽs ies⁹ ĩ nauiculã trãsfreta
uit ĩ ciuitatẽ suã. Et ecce [uit: ⁊
offerebant ei paralyticum
iacentẽ in lecto. Vidẽs aũt iesus fidez
illorum: dixit paralytico. Confide fili.
Remittuntur tibi peccata tua. Et ecce
quidam de scribis dixerunt intra se.
Hic blasphemat. Et cum vidisset iesus
cogitationes eorum dixit. Vt quid
cogitatis mala in cordibus vestris.
Quid est facili⁹: dicere dimittunt tibi
pctã tua: an dicere surge et ambula?
Vt autem sciatis quia filius
hoís hz ptãtem in terra dimittendi pec
cata: tunc ait paralytico. Surge
tolle lectum tuum: ⁊ vade in domum
tuam. Et surrexit: ⁊ abijt in domum
suaz. Videntes autem turbe timuerũt:
⁊ glorificauerũt deũ q̃ dedit potestatez
talem homínib⁹. Et cum transiret
inde iesus: vidit hominem sedentem
in teloneo mattheum nomine. Et
ait illi. Seq̃re me. Et surgẽs secut⁹ est
eum. Et factum est discũbente eo
in domo: ecce multi publicani
et peccatores venientes discũbebãt cum
iesu et discipulis ei⁹. Et videntes

D
Marc. 5. a.
Marci. 5. b
Luce. 8. c.
A
Marc. 2. a.
Luce. 5. d.
Johis. 5. a.
Marc. 2. b.
Luce. 5. c.
Johã. 5. b.
Luce 18. g.
Marc. 2. c.
Luce. 5. f.
Marc. 2. d.
Luce. 5. f.
Marc. 2. d.
Luce. 5. f.
B

λόντες οι φαρισαίοι, είπον τοις μαθηταίς αυτού. διατί μετά των τελωνών και αμαρτωλών εσθίει ο διδάσκαλος υμών. ο δε ιησούς ακούσας είπεν αυτοίς. ου χρείαν έχουσιν οι ισχύοντες ιατρού, αλλ' οι κακώς έχοντες. πορευθέντες δε μάθετε τι εστίν έλεον θέλω και ου θυσίαν. ου γαρ ήλθον καλέσαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετάνοιαν. τότε προσέρχονται αυτώ οι μαθηταί ιωάννου λέγοντες. διατί ημείς και οι φαρισαίοι νηστεύομεν πολλά, οι δε μαθηταί σου ου νηστεύουσι. και είπεν αυτοίς ο ιησούς. μη δύνανται οι υιοί του νυμφώνος πενθείν εφόσον μετ' αυτών εστίν ο νυμφίος. ελεύσονται δε ημέραι όταν απαρθή απ' αυτών ο νυμφίος, και τότε νηστεύσουσιν. ουδείς δε επιβάλλει επίβλημα ράκους αγνάφου επί ιματίω παλαιώ. αίρει γαρ το πλήρωμα αυτού από του ιματίου, και χείρον σχίσμα γίνεται. ουδέ βάλλουσιν οίνον νέον εις ασκούς παλαιούς. ει δε μήγε, ρήγνυνται οι ασκοί, και ο οίνος εκχείται, και οι ασκοί απολούνται. αλλά βάλλουσιν οίνον νέον εις ασκούς καινούς, και αμφότεροι συντηρούνται. ταύτα αυτού λαλούντος αυτοίς. ιδού άρχων εις ελθών προσεκύνει αυτώ λέγων. ότι η θυγάτηρ μου άρτι ετελεύτησεν. αλλά ελθών επίθες την χείρα σου επ' αυτήν και ζήσεται. και εγερθείς ο ιησούς, ηκολούθησεν αυτώ και οι μαθηταί αυτού. και ιδού γυνή αιμορροούσα δώδεκα έτη, προσελθούσα όπισθεν, ήψατο του κρασπέδου του ιματίου αυτού. έλεγε γαρ εν εαυτή. εάν μόνον άψωμαι του ιματίου αυτού, σωθήσομαι. ο δε ιησούς επιστραφείς και ιδών αυτήν είπε. θάρσει θύγατερ, η πίστις σου σέσωκέ σε. και εσώθη η γυνή από της ώρας εκείνης. και ελθών ο ιησούς εις την οικίαν του άρχοντος, και ιδών τους αυλητάς και τον όχλον θορυβούμενον, λέγει αυτοίς. αναχωρείτε. ου γαρ απέθανε το κοράσιον, αλλά καθεύδει. και κατεγέλων αυτού. ότε δε εξεβλήθη ο όχλος, εισελθών εκράτησε της χειρός αυτής, και ηγέρθη το κοράσιον. και εξήλθεν η φήμη αύτη εις όλην την γην εκείνην. και παράγοντι εκείθεν τω ιησού, ηκολούθησαν αυτώ δύο τυφλοί κράζοντες και λέγοντες. ελέησον ημάς υιέ δαυίδ. ελθόντι δε εις την οικίαν, προσήλθον αυτώ οι τυφλοί και λέγει αυτοίς ο ιησούς. πιστεύετε ότι δύναμαι τούτο ποιήσαι. λέγουσιν αυτώ. ναι κύριε. τότε ήψατο των οφθαλμών αυτών λέγων. κατά την πίστιν υμών, γενηθήτω υ-

pharisei dicebant discipulis eius. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester? At iesus audiens ait. Non est opus valentibus medicus: sed male habentibus. Euntes autem discite quid est misericordiam volo ⁊ non sacrificium. Non enim veni vocare iustos: sed peccatores ad penitentiam. Tunc accesserunt ad eum discipuli iohannis dicentes: quare nos ⁊ pharisei ieiunamus frequenter: discipuli autem tui non ieiunant? Et ait illis iesus. Nunquid possunt filij sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: ⁊ tunc ieiunabunt. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus. Tollit enim plenitudinem eius a vestimento: ⁊ peior scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres veteres. Alioquin rumpuntur utres et vinum effunditur et utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt: ⁊ ambo conservantur. Hec illo loquente ad eos: ecce princeps unus accessit ⁊ adorabat eum dicens. Domine filia mea modo defuncta est: sed veni impone manum tuam super eam et vivet. Et surgens iesus sequebatur eum et discipuli eius. Et ecce mulier que sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis: accessit retro ⁊ tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se. Si tetigero tantum vestimentum eius: salva ero. At iesus conversus ⁊ videns eam dixit. Confide filia. Fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset iesus in domum principis: et vidisset tibicines et turbam tumultuantem: dicebat. Recedite. Non est enim mortua puella: sed dormit. Et deridebant eum. Et cum eiecta esset turba: intravit ⁊ tenuit manum eius ⁊ dixit puella surge: ⁊ surrexit puella. Et exijt fama hec in universam terram illam. Et transeunte inde iesu: secuti sunt eum duo ceci clamantes et dicentes. Miserere nostri fili david. Cum autem venisset domum: accesserunt ad eum ceci et dicit eis iesus. Creditis quia hoc possum facere? Dicunt ei. Utique domine. Tunc tetigit oculos eorum dicens. Secundum fidem vestram fiat vobis.

Mar.2.d. Luce.5.f. — Marc.2.c. — Osee.6.c. — Marc.2.c. Luce.5.f. j.15.a. Marc.7.b. — C — Marc.5.d. Luce.8.f. Joha.4.g. — Marc.5.d. Luce.8.f. — Mar.5.f. Luce.7.g. ⁊.18.g. — Marc.5.g. — Marc.5.g. Act.9.d. — j.12.g. — D

μίν. και ανεώχθησαν αυτών οι οφθαλμοί. και ενεβριμήσατο αυτοίς ο ιησούς λέγων. οράτε μηδείς γινωσκέτω. οι δε εξελθόντες, διεφήμισαν αυτόν εν όλη τη γη εκείνη. αυτών δε εξερχομένων, ιδού προσήνεγκαν αυτώ άνθρωπον κωφόν δαιμονιζόμενον. και εκβληθέντος του δαιμονίου ελάλησεν ο κωφός. και εθαύμασαν οι όχλοι λέγοντες. ουδέποτε εφάνη ούτως εν τω ισραήλ. οι δε φαρισαίοι έλεγον. εν τω άρχοντι των δαιμονίων εκβάλλει τα δαιμόνια. και περιήγεν ο ιησούς τας πόλεις πάσας και τας κώμας διδάσκων εν ταις συναγωγαίς αυτών και κηρύσσων το ευαγγέλιον της βασιλείας, και θεραπεύων πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν. ιδών δε τους όχλους, εσπλαγχνίσθη περί αυτών, ότι ήσαν εσκυλμένοι και ερριμμένοι ωσεί πρόβατα μη έχοντα ποιμένα. τότε λέγει τοις μαθηταίς αυτού. ο μεν θερισμός πολύς, οι δε εργάται ολίγοι. δεήθητε ουν του κυρίου του θερισμού, όπως εκβάλη εργάτας εις τον θερισμόν αυτού.

Cap.10.

Και προσκαλεσάμενος τους δώδεκα μαθητάς αυτού, έδωκεν αυτοίς εξουσίαν πνευμάτων ακαθάρτων ώστε εκβάλλειν αυτά, και θεραπεύειν πάσαν νόσον και πάσαν μαλακίαν. των δε δώδεκα αποστόλων τα ονόματα εισί ταύτα. πρώτος σίμων ο λεγόμενος πέτρος, και ανδρέας ο αδελφός αυτού. ιάκωβος ο του ζεβεδαίου, και ιωάννης ο αδελφός αυτού. φίλιππος, και βαρθολομαίος. θωμάς, και ματθαίος ο τελώνης. ιάκωβος ο του αλφαίου, και λεββαίος ο επικληθείς θαδδαίος. σίμων ο καναρίτης, και ιούδας ισκαριώτης ο και παραδούς αυτόν. τούτους τους δώδεκα απέστειλεν ο ιησούς παραγγείλας αυτοίς λέγων. εις οδόν εθνών μη απέλθητε, και εις πόλιν σαμαρειτών μη εισέλθητε. πορεύεσθε δε μάλλον προς τα πρόβατα τα απολωλότα οίκου ισραήλ. πορευόμενοι δε κηρύσσετε λέγοντες, ότι ήγγικεν η βασιλεία των ουρανών. ασθενούντας θεραπεύετε. λεπρούς καθαρίζετε. δαιμόνια εκβάλλετε. δωρεάν ελάβετε, δωρεάν δότε. μη κτήσησθε χρυσόν μηδέ άργυρον, μηδέ χαλκόν εις τας ζώνας υμών. μη πήραν εις οδόν. μηδέ δύο χιτώνας. μηδέ υποδήματα. μηδέ ράβδους. άξιος γαρ ο εργάτης της τροφής αυτού εστίν. εις ην δ' αν πόλιν η κώμην εισέλθητε, εξετάσατε τις εν αυτή άξιος εστί, κακεί μείνατε έως αν εξέλθητε. εισερχόμενοι δε εις την

Et aperti sunt oculi eorum. Et comminatus est illis iesus dicens. Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa. Egressis autem illis: ecce obtulerunt ei hominem mutum demonium habentem: ⁊ eiecto demonio locutus est mutus: ⁊ mirate sunt turbe dicentes. Nunquam apparuit sic in israel. Pharisei autem dicebant. In principe demoniorum eijcit demones. Et circuibat iesus omnes civitates ⁊ castella docens in synagogis eorum et predicans evangelium regni: ⁊ curans omnem languorem et omnem infirmitatem. Videns autem turbas misertus est eis: quia erant vexati ⁊ iacentes sicut oves non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis. Messis quidem multa: operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis ut mittat operarios in messem suam.

Cap.10.

Et convocatis duodecim discipulis suis dedit illis potestatem spirituum immundorum ut eijcerent eos: ⁊ curarent omnem languorem ⁊ omnem infirmitatem. Duodecim autem apostolorum nomina sunt hec. Primus simon qui dicitur petrus: et andreas frater eius. iacobus zebedei: et iohannes frater eius. philippus et bartholomeus. thomas ⁊ matheus publicanus. ⁊ iacobus alphei ⁊ lebbeus qui cognominatus est thaddeus. simon chananeus et iudas scariothis qui et tradidit eum. Hos duodecim misit iesus precipiens eis et dicens. In viam gentium ne abieritis: ⁊ in civitates samaritanorum ne intraveritis: sed potius ite ad oves que perierunt domus israel. Euntes autem predicate dicentes: quia appropinquavit regnum celorum. Infirmos curate: mortuos suscitate: leprosos mundate: demones eijcite: gratis accepistis: gratis date. Nolite possidere aurum neque argentum: neque pecuniam in zonis vestris. Non peram in via neque duas tunicas: neque calciamenta neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo. In quamcunque autem civitatem aut castellum intraveritis: interrogate quis in ea dignus sit: et ibi manete donec exeatis. Intrantes autem in

sup.8.a. Marc.7.g ⁊.9.b.j.17.c.⁊.11.b. Marci.7.g. Luce.11.b. — Luce.13.c. — j.14.c. Marc.6.c. — Luce.10.a. — A — Marc.6.b. Luce.9.a. Marc.3.c. Luce.9.a. — Act.1.b. Marci.3.b Luce.6.c. — sup.4.c. Marc.16.f Luce.10.d. Luce.9.a. — 1.Cor.4.b. — B — Mar.6.b. Luce.10.b. Act.10.d.

οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτὴν λέγοντες. εἰρήνη τῷ οἴκῳ τούτῳ. καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, εἰσελθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω. καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ Σοδόμων καὶ Γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων. γίνεσθε οὖν φρόνιμοι ὡς οἱ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί. προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς. καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δὲ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ εἰς μαρτύριον αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν. ὅταν δὲ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσετε. δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τί λαλήσετε. οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραήλ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ. ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺβ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ. μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί. καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων. καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι. φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ. οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν, ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν. ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί. μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων δια-

domum: salutate eam dicentes. Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna: veniet pax vestra super eam. Si autem non fuerit digna: pax vestra ad vos revertetur. Et quicunque non receperit vos: neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel civitate illa: excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis: tolerabilius erit terre sodomorum et gomorreorum in die iudicii quam illi civitati. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes: et simplices sicut columbe. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis: et in synagogis suis flagellabunt vos: et ad presides et ad reges ducemini propter me in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos: nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini: sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem: et pater filium: et insurgent filii in parentes et morte eos afficient: et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem: hic salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate ista: fugite in aliam. Amen dico vobis: non consummabitis civitates israel: donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum: nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister eius: et servo sicut dominus eius. Si patremfamilias beelzebub vocaverunt: quanto magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum quod non reveletur: et occultum quod non sciatur. Quod dico vobis in tenebris: dicite in lumine: et quod in aure auditis: predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus: animam autem non possunt occidere. Sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt? Et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus melio-

Luce.10.b. 1.Pe.4.b. Rom.16.d. Mar.13.b. Joha.16.a. Act.5.d. & 25.c. Phil.1.d. Marc.13.c. Luce.12.b. C Act.2.b. 1.24.b. Luce.6.f. Joha.13.d. & 15.f. Mar.4.d. Luce.8.c. Luce.12.a. Luce.12.a. D Luce.12.a. Luce.12.a.

φέρετε ὑμεῖς. πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς. μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ. ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος. ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀπολέσει αὐτήν. καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται. καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται. καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

Cap. 11.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν. ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε. τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι. λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι. νεκροὶ ἐγείρονται καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριος ἐστὶν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου. τί ἐξήλθετε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι. κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν. ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον. ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλείων εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξήλθετε ἰδεῖν. προφήτην, ναὶ λέγω ὑμῖν καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτος γάρ ἐστιν πε-

res estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus: confitebor et ego eum coram patre meo qui in celis est. Qui autem negaverit me coram hominibus: negabo et ego eum coram patre meo qui in celis est. Nolite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram. Non veni pacem mittere: sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum: et filiam adversus matrem suam: et nurum adversus socrum suam: et inimici hominis domestici eius. Qui amat patrem aut matrem plusquam me: non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam super me: non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam et sequitur me: non est me dignus. Qui invenit animam suam perdet illam: et qui perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Qui recipit vos me recipit: et qui me recipit: recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete: mercedem prophete accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti: mercedem iusti accipiet. Et quicunque potum dederit uni ex minimis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli: amen dico vobis: non perdet mercedem suam.

Cap. 11.

Et factum est cum consummasset iesus precipiens duodecim discipulis suis: transiit inde ut doceret et predicaret in civitatibus eorum. Iohannes autem cum audisset in vinculis opera christi: mittens duos de discipulis suis ait illi. Tu es qui venturus es: an alium expectamus? Et respondens iesus ait illis. Euntes renunciate iohanni que audistis et vidistis. Ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes evangelizantur: et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus cepit iesus dicere ad turbas de iohanne. Quid existis in desertum videre? Harundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis et plusquam prophetam. Hic est enim de

Marc.8.d. Luce.12.a. Luce.12.g. Ezech.22.? Luce.14.? Marc.? Joh.12.? Luce.10.c. Luce.10.c. Marc.9.f. A Luce.7.c. Luce.7.c. Luce.7.d. B Marci.1.a. Luce.7.d.

ρί οὗ γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστίν. ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν. πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος ἕως ἰωάννου προεφήτευσαν. καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην. ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν, καὶ λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε. ἦλθε γὰρ ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι δαιμόνιον ἔχει. ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν. οὐαί σοι χοραζίν. οὐαί σοι βηθσαϊδά. ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν. πλὴν λέγω ὑμῖν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναοὺμ ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ. ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον. πλὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί. ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ. οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός. καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς. καὶ μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν. ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

quo scriptũ est. Ecce ego mitto angelum meũ ante faciem tuam qui preparabit viam tuam ante te. Amẽ dico vobis: nõ surrexit inter natos mulierum maior iohãne baptista. Qui aũt minor est in regno celorum: maior est illo. A diebus aũt iohannis baptiste vsq3 nunc regnum celorum vim patitur: et violenti rapiunt illud. Oĩs enim prophete et lex vsq3 ad iohannem prophetauerũt: et si vultis recipere: ipse est helias qui venturus est. Qui hz aures audiẽdi audiat. Cui aũt silẽ3 esti-mabo generationẽ istã? Similis ẽ pueris sedentib9 in foro q̃ clamãtes coeq̃libus dicũt. Cecinimus vobis et non saltastis: lamẽtauimus et nõ planxistis. Venit enĩ iohãnes neq3 mãducãs neq3 bibẽs: ꝛ dicũt demoniũ hz. Venit filius hominis manducans ꝛ bibens: ꝛ dicunt ecce homo vorax ꝛ potator vini: publicanorum ꝛ pctõꝝ amic9. Et iustificata ẽ sapiẽtia a filijs suis. Tunc cepit exprobrare ciuitatibus in quib9 facte sunt plurime virtutes ei9: q2 nõ egissent pñiaȝ. Ve tibi corozaim: ve tibi bethsaida: q2 si in tyro ꝛ sydone facte essent virtutes que facte sunt in vobis: olim in cilicio ꝛ cinere pñiaȝ egissẽt. Verũtñ dico vobis tyro ꝛ sydoni remissius erit in die iudicij q̃3 vobis. Et tu capharnaũ nũq̃d vsq3 ĩ celũ exaltaberis? Usq3 ĩ ĩfernũ descẽdes. Quia si in sodomis facte fuissẽt virtutes q̃ facte sunt in te: forte mãsissẽt vsq3 in hãc diẽ. Verũtñ dico vobis: q2 terre sodomoꝝ remissi9 erit in die iudicij q̃3 tibi. In illo tẽpore respõdẽs iesus dixit. Confiteor tibi pater dñe celi ꝛ terre: quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus: et reuelasti ea paruulis. Ita pater: quoniam sic fuit placitum ante te. Oĩa mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo nouit filiũ nisi pater: neq3 patreȝ quis nouit nisi filius: ꝛ cui voluerit filius reuelare. Venite ad me omnes qui laboratis ꝛ onerati estis: ꝛ ego reficiã vos. Tollite iugũ meũ super vos ꝛ discite a me quia mitis sum et humilis corde: et inuenietis requieȝ animabus vestris. Iugũ enim meum suaue est: et onus meum leue.

Malac. 3. a. Luce. 1. g. Luce. 7. d. Luce. 16. d. j. 15. a. Luce. 7. c. Luce. 7. c. C Luce. 10. d. D Luce. 10. f. j. 28. d. Luce. 10. f. Johã. 16. c. ꝛ. 13. a.

Cap. 12.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ. ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων. οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας καὶ ἐσθίειν. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ. ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυὶδ ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ, πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν οὐδὲ τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις. ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι. λέγω δὲ ὑμῖν. ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε. εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστιν ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους. κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ. πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου. ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν. τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα. ἔκτεινόν τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε. καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ᾽ αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς γνοὺς, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν. καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας. καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν. ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος. ἰδοὺ ὁ παῖς μου ὃν ᾑρέτισα ὁ ἀγαπητός μου εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ. οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ. κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν, καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι. τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος τυφλὸς καὶ κωφός, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτόν ὥστε τὸν

Cap. 12.

In illo tẽpore abijt iesus per sata sabbato: discipuli aũt ei9 esuriẽtes ceperũt vellere spicas ꝛ mãducare. Pharisei aũt videntes dixerũt ei. Ecce discipuli tui faciunt quod nõ licet facere sabbatis. At ille dixit eis. Non legistis quid fecerit dauid quãdo esurijt et qui cũ eo erant: quomodo intrauit in domum dei et panes propositionis comedit quos non licebat ei edere: neq3 his q̃ cũ eo erãt: nisi solis sacerdotib9? Aut legistis in lege: quia sabbatis sacerdotes in tẽplo sabbatũ violant ꝛ sine crimine sũt. Dico aũt vobis: q2 templo maior ẽ hic. Si aũt sciretis quid est miaȝ volo ꝛ nõ sacrificiũ: nũq̃3 ꝯdẽnassetis inocẽtes. Dñs enĩ est filius hoĩs et sabbati. Et cum inde transisset: venit ĩ synagogã eoꝝ. Et ecce homo erat manum habẽs aridã et interrogabãt eũ dicẽtes. Si licet sabbatis curare? vt accusarent eũ. Ipse aũt dixit illis. Quis erit ex vobis homo qui habeat ouẽ vnã ꝛ si ceciderit hec sabbatis in foueam nonne tenebit ꝛ leuabit eã? Quãto magis melior est homo oue? Itaq3 licet sabbatis bene facere. Tunc ait homini. Extende manum tuam. Et extendit ꝛ restituta ẽ sanitati sicut altera. Exeũtes aũt pharisei ꝯsiliũ faciebãt aduũ9 eũ: quõ pderent eum. Iesus autem sciens recessit inde: et secuti sunt eum multi: et curauit eos oẽs. Et precepit eis ne manifestum eum facerent vt adimpleret quod dictũ est per esaiam prophetam dicẽteȝ. Ecce puer me9 quẽ elegi: dilect9 me9 in quo bñ ꝯplacuit aĩe mee: ponã spũ meũ super eum: ꝛ iudicium gentibus nunciabit. Non ꝯtendet neq3 clamabit: neq3 audiet aliq̃s in plateis vocem eius. Harundinẽ q̃ssatam non confringet et linũ fumigans non extinguet: donec eijciat ad victoriã iudiciũ: ꝛ in noĩe eius gẽtes sperabũt. Tũc oblat9 est ei demoniũ habẽs cecus et mutus: et curauit eum ita vt

A Marc. 2. f. Luce. 6. a. Mar. 2. g. Luce. 6. a. Marc. 2. g. Luce. 6. a. 1. reg. 21. b. a. hic. aduerbiũ loci. Marc. 2. g. Marc. 3. a. Luce. 6. b. B Marc. 3. b. Johã. 10. g. sup. 8. a. ꝛ. 9. f. j. 17. c. Esaie. 42. a sup. 9. g. Luce. 11. b.

τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν. καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι καὶ ἔλεγον. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς δαυίδ. οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον. οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων. εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς. πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑαυτῆς, ἐρημοῦται. καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ᾽ ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη. πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ. καὶ εἰ ἐγὼ ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι. διατοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί. εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρὸν καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐμοῦ ἐστί. καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ, σκορπίζει. διατοῦτο λέγω ὑμῖν. πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία, ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. ἡ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία, οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις. καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ὃς δ᾽ ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν, ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται. γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθά. καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ πονηρά. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν ὃ ἐὰν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ. τότε ἀπεκρίθησαν τινὲς τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἀπὸ σοῦ σημεῖον ἰδεῖν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ. καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. ὥσπερ γὰρ ἦν ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς

loqueretur et videret. Et stupebant omnes turbe et dicebant. Numquid hic est christus filius david? Pharisei autem audientes dixerunt. Hic non eiicit demones nisi in beelzebub principe demoniorum. Jesus autem sciens cogitationes eorum dixit eis. Omne regnum divisum contra se desolabitur: et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit. Et si sathanas sathanam eiicit adversus se divisus est: quomodo ergo stabit regnum eius? Et si ego in beelzebub eiicio demones: filii vestri in quo eiiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Si autem ego in spiritu dei eiicio demones igitur pervenit in vos regnum dei. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis et vasa eius diripere: nisi prius alligaverit fortem? Et tunc domum illius diripiet. Qui non est mecum contra me est: et qui non congregat mecum spargit. Ideo dico vobis: omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus: spiritus autem blasphemia non remittetur. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei: qui autem dixerit contra spiritum sanctum non remittetur ei: neque in hoc seculo: neque in futuro. Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum: aut facite arborem malam et fructum eius malum. Siquidem ex fructu arbor agnoscitur. Progenies viperarum quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona: et malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis quoniam omne verbum ociosum quod locuti fuerint homines reddent rationem de eo in die iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis: et ex verbis tuis condemnaberis. Tunc responderunt ei quidam de scribis et phariseis dicentes. Magister volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis. Generatio mala et adultera signum querit: et signum non dabitur ei: nisi signum ione prophete. Sicut enim fuit ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde

Marc. 3. c. Luce. 11. b.
Marci. 3. f. Luce. 11. c.
C
Marc. 3. g. Luce. 12. b.
ii. In greco spiritus autem blasphemantis.
sup. 3. c.
Luce. 6. g.
Marc. 8. b. Luce. 11. b. Luce. 9. c. 2 11. d. Marc. 8. c.
Deut. 32. a.
Ione. 2. a.
D

γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. ἄνδρες νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ. καὶ ἰδοὺ πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης καὶ κατακρινεῖ αὐτήν, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶντος. καὶ ἰδοὺ πλεῖον σολομῶντος ὧδε. ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τόπων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει. τότε λέγει. ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει μεθ᾽ ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ. καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, χείρονα τῶν πρώτων. οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι. εἶπε δέ τις αὐτῷ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι ζητοῦντές σοι λαλῆσαι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου. καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν. ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὅστις γὰρ ἂν ποιήσει τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφὴ καὶ μήτηρ ἐστίν. Cap. 13.

Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει. καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς λέγων. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείραι. καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν. καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος, ἐκαυματίσθη. καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν ἐξηράνθη. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά. ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλήν. καὶ ἐδίδου καρπόν, ὃ μὲν ἑκατόν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταί, εἶπον αὐτῷ.

terre tribus diebus et tribus noctibus. Viri ninivite surgent in iudicium cum generatione ista et condemnabunt eam: quia penitentiam egerunt in predicatione ione. Et ecce plus quam iona hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista et condemnabit eam: quia venit a finibus terre audire sapientiam salomonis. Et ecce plus quam salomon hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine: ambulat per loca arida querens requiem: et non invenit. Tunc dicit. Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem: scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se: et intrantes habitant ibi: et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Sic et erit generationi huic pessime. Adhuc eo loquente ad turbas: ecce mater eius et fratres stabant foris: querentes loqui ei. Dixit autem ei quidam. Ecce mater tua et fratres tui foris stant querentes te loqui. At ipse respondens dicenti sibi ait. Que est mater mea et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos dixit. Ecce mater mea et fratres mei. Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei qui in celis est: ipse meus frater et soror et mater est. Cap. 13.

In illo die exiens iesus de domo sedebat secus mare. Et congregate sunt ad eum turbe multe: ita ut in naviculam ascendens sederet: et omnis turba stabat in littore et locutus est eis multa in parabolis dicens. Ecce exiit qui seminat seminare. Et dum seminat quedam ceciderunt secus viam: et venerunt volucres et comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa ubi non habebant terram multam: et continuo exorta sunt quia non habebant altitudinem terre. Sole autem orto estuaverunt: et quia non habebant radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas: et creverunt spine et suffocaverunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam et dabant fructum: aliud centesimum: aliud sexagesimum: aliud trigesimum. Qui habet aures audiendi audiat. Et accedentes discipuli dixerunt

D
3. Reg. 10. a. 2. Par. 9. a. 3. hic. adverbium loci 2 sic infra.
Luce. 11. c.
Mar. 3. g. Luce. 8. c.
A
Marc. 4. a
B

διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς. ο δε α-
ποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶ-
ναι τα μυστήρια της βασιλείας των οὐρανῶν
ἐκείνοις δε οὐ δέδοται. ὅστις γαρ ἔχει δοθή-
σεται αὐτῷ και περισσευθήσεται. ὅστις δε
οὐκ ἔχει, και ο ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. διά
τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέ-
ποντες οὐ βλέπουσι, και ἀκούοντες οὐκ ἀ-
κούουσιν οὐδέ συνιοῦσιν. και ἀναπληροῦται
αὐτοῖς η προφητεία ἡσαΐου η λέγουσα, ἀ-
κοῇ ἀκούσετε, και οὐ μὴ συνῆτε. και βλέπον-
τες βλέψετε, και οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γαρ
η καρδία του λαοῦ τούτου. και τοῖς ὠσί
βαρέως ἤκουσαν, και τους ὀφθαλμούς αὐ-
τῶν ἐκάμμυσαν. μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλ-
μοῖς, και τοῖς ὠσίν ἀκούσωσι, και τῇ καρδίᾳ
συνῶσι, και ἐπιστρέψωσι και ἰάσομαι αὐ-
τούς. ὑμῶν δε μακάριοι οι ὀφθαλμοί ὅτι βλέ-
πουσι, και τα ὦτα ὑμῶν ὅτι ἀκούει. ἀμὴν
γάρ λέγω ὑμῖν. ὅτι πολλοί προφῆται και
δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν α βλέπετε και οὐκ
εἶδον. και ἀκοῦσαι α ἀκούετε, και οὐκ ἤκου-
σαν. ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε την παραβολήν
του σπείροντος. παντός ἀκούοντος τον λό-
γον της βασιλείας και μη συνιέντος, ἔρχεται
ο πονηρός και ἁρπάζει το ἐσπαρμένον ἐν τῇ
καρδίᾳ αὐτοῦ. οὗτος ἐστίν ο παρά την ὁ-
δόν σπαρείς. ο δε ἐπί τα πετρώδη σπαρείς,
οὗτος ἐστίν, ο τον λόγον ἀκούων, και εὐ-
θύς μετά χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν. οὐκ ἔχει
δε ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλά πρόσκαιρος ἐστί.
γενομένης δε θλίψεως η διωγμοῦ διά τον
λόγον, εὐθύς σκανδαλίζεται. ο δε εις τας
ἀκάνθας σπαρείς, οὗτος ἐστίν ο τον λό-
γον ἀκούων. και η μέριμνα του αἰῶνος τού-
του, και η ἀπάτη του πλούτου συμπνίγει
τον λόγον, και ἄκαρπος γίνεται. ο δε ἐπί
την γην την καλήν σπαρείς, οὗτος ἐστίν ο
τον λόγον ἀκούων και συνιῶν. ος δη καρ-
ποφορεῖ και ποιεῖ ο μεν ἑκατόν, ο δε ἑξήκον-
τα, ο δε τριάκοντα. ἄλλην παραβολήν πα-
ρέθηκεν αὐτοῖς λέγων· ὡμοιώθη η βασιλεία
των οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλόν
σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ. ἐν δε τῷ κα-
θεύδειν τους ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ο ἐχ-
θρός, και ἔσπειρε ζιζάνια ἀνά μέσον του σί-
του και ἀπῆλθεν. ὅτε δε ἐβλάστησεν ο χόρ-
τος και καρπόν ἐποίησε, τότε ἐφάνη και τα ζι-
ζάνια. προσελθόντες δε οι δοῦλοι του οἰκο-
δεσπότου εἶπον αὐτῷ. κύριε, οὐχί καλόν
σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ. πόθεν οὖν
ἔχει ζιζάνια. ο δε ἔφη αὐτοῖς. ἐχθρός ἄνθρω-
πος τοῦτο ἐποίησεν. οι δε δοῦλοι εἶπον αὐ-

ei. Quare i͂ ꝑabolis loq̄ris eis? Qui re-
spōdēs ait illis. Quia vobis datū ē nos-
se mysteria regni celorum:
illis aūt nō est datū. Qui enī hȝ dabit
ei ⁊ abundabit: qui autem [Ideo]
non habet ⁊ qd̄ habet auferet ab eo.
in ꝑabolis loquor eis: q2 vidētes
nō vidēt: et audiētes non audiunt:
neqȝ intelligunt. et adimpletur in
eis prophetia esaie dicentis. Auditu
audietis et non intelligetis ⁊ videntes
videbitis ⁊ nō videbitis. Incrassatū ē ei
cor populi huius: et auribus
grauiter audierunt: et oculos suos
clauserunt nequando videant oculis
et auribus audiant et corde
intelligant: ⁊ conuertātur ⁊ sanē eos.
Vestri autem beati oculi quia vident
et aures vestre q2 audiūt. Amen
quippe dico vobis q2 multi prophete ⁊
iusti cupierunt videre q̄ videtis et non
viderūt: ⁊ audire q̄ auditis et non audie-
runt. Vos ergo audite parabolam
seminantis. Omnis qui audit verbum
regni et non intelligit: venit
malus et rapit quod seminatum est in
corde eius: hic est qui secus viam
seminatꝰ ē. Qui aūt sup petrosa seminatꝰ
hic est q̄ verbū audit ⁊ cōtinuo [est:]
cum gaudio accipit illud. Non habet
autem in se radicem: sed est temporalis.
Facta aūt tribulatōe et ꝑsecutiōe ꝓpter
verbū: ꝯtinuo scādalizat. Qui āt semia-
spinis: hic est qui verbum dei [tꝰ ē in]
audit: et sollicitudo seculi istius
et fallatia diuitiarum suffocat
verbum et sine fructu efficit. Qui vo i͂
terrā bonaȝ seminatꝰ est: hic ē [affert]
qui audit verbū et ītelligit et fructum
⁊ facit aliud q̄dē cētesimū: aliud āt sexa-
gesimū: aliud vo tricesimū. Aliā ꝑabolā
ꝓposuit illis dicēs. Sile factū ē regnū
celorum homini qui seminauit bonum
semen in agro suo. Cū autē dormirēt
homines: venit inimicus eius
et supseminauit zizania in medio triti-
ci et abijt. Cum autem creuisset herba
⁊ fructū fecisset: tūc apparuerūt et ziza-
nia. Accedētes aūt serui patrisfamilias
dixerūt ei. Domine nonne bonum
semē seminasti in agro tuo. Unde ergo
hȝ zizania? Et ait illis. Inimicꝰ homo
hoc fecit. Serui autē dixerunt ei.

Mar. 4.b. Luce. 8.b. i. 25.c. Luce. 8.c. ⁊ 19.d. Marc. 4.c. Iohis. 12.f. Marc. 4.b Luce. 8.b. Esaie. 6.c Actu. 28.b.

Luce. 10.f.

C

Marc. 4.c. Luce. 8.b.

Marci. 4.e

D

τῷ. θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξομεν αὐ-
τά. ο δε ἔφη οὔ. μήποτε συλλέγοντες τα
ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τον σῖτον.
ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι
του θερισμοῦ. και ἐν καιρῷ του θερισμοῦ
ἐρῶ τοῖς θερισταῖς. συλλέξατε πρῶτον τα
ζιζάνια, και δήσατε αὐτά εις δέσμας προς
το κατακαῦσαι αὐτά. τον δε σῖτον συνα-
γάγετε εις την ἀποθήκην μου. ἄλλην πα-
ραβολήν παρέθηκεν αὐτοῖς λέγων. ὁμοία
ἐστίν η βασιλεία των οὐρανῶν κόκκῳ σινά-
πεως, ον λαβών ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀ-
γρῷ αὐτοῦ. ο μικρότερον μεν ἐστί παν-
των των σπερμάτων. ὅταν δε αὐξηθῇ, μεί-
ζον πάντων των λαχάνων ἐστί. και γίνεται
δένδρον ὥστε κατελθεῖν τα πετεινά του
οὐρανοῦ. και κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις
αὐτοῦ. ἄλλην παραβολήν ἐλάλησεν αὐ-
τοῖς. ὁμοία ἐστίν η βασιλεία των οὐρανῶν
ζύμῃ, ην λαβοῦσα γυνή ἐνέκρυψεν εις ἀ-
λεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.
ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ο ἰησοῦς ἐν παρα-
βολαῖς τοῖς ὄχλοις. και χωρίς παραβολῆς
οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς. ὅπως πληρωθῇ το ῥη-
θέν διά του προφήτου λέγοντος. ἀνοίξω
ἐν παραβολαῖς το στόμα μου, ἐρεύξομαι κε-
κρυμμένα ἀπό καταβολῆς κόσμου. τότε ἀ-
φείς τους ὄχλους, ἦλθεν εις την οἰκίαν ο ἰη-
σοῦς. και προσῆλθον αὐτῷ οι μαθηταί αὐ-
τοῦ λέγοντες. φράσον ἡμῖν την παραβο-
λήν των ζιζανίων του ἀγροῦ. ο δε ἀποκρι-
θείς εἶπεν αὐτοῖς. ο σπείρων το καλόν σπέρ-
μα, ἐστίν ο υἱός του ἀνθρώπου. ο δε ἀγρός
ἐστίν ο κόσμος. το δε καλόν σπέρμα, οὗτοι
εἰσίν οι υἱοί της βασιλείας. τα δε ζιζάνια εἰ-
σίν οι υἱοί του πονηροῦ. ο δε ἐχθρός ο σπεί-
ρας αὐτά ἐστίν ο διάβολος. ο δε θερισμός
συντέλεια του αἰῶνος ἐστίν. οι δε θερισταί,
ἄγγελοι εἰσίν. ὥσπερ οὖν συλλέγεται τα
ζιζάνια και πυρί καίεται, οὕτως ἔσται ἐν
τῇ συντελείᾳ του αἰῶνος. ἀποστελεῖ ο υἱός
του ἀνθρώπου τους ἀγγέλους αὐτοῦ. και
συλλέξουσιν ἐκ της βασιλείας αὐτοῦ πάν-
τα τα σκάνδαλα. και τους ποιοῦντας την ἀ-
νομίαν. και βαλοῦσιν αὐτούς εις την κάμι-
νον του πυρός. ἐκεῖ ἔσται ο κλαυθμός και
ο βρυγμός των ὀδόντων. τότε οι δίκαιοι ἐκ-
λάμψουσιν ὡς ο ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ του
πατρός αὐτῶν. ο ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέ-
τω. πάλιν ὁμοία ἐστίν η βασιλεία των οὐ-
ρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ.
ον εὑρών ἄνθρωπος ἔκρυψε, και ἀπό της
χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει και πάντα ὅσα ἔχει

Vis igitur imus et colligimus ea?
Et ait. Non. Ne forte colligentes
zizania erradicetis simul cū eis ⁊ triticum.
Sinite vtraqȝ crescere vsqȝ ad
messem: et in tempore messis
dicam messoribus. Colligite primum
zizania ⁊ alligate ea in fasciculos ad
cōburendū: triticum autem congregate
in horreum meum. Aliam parabolaȝ
proposuit eis dicens. Simile
est regnum celorum grano sinapis
quod accipiēs homo seminauit in agro
suo quod minimum quidem est omnibꝰ
seminibus. Cum autem creuerit maiꝰ
est omnibus oleribus et fit
arbor: ita vt volucres
celi veniant et habitent in ramis
eius. Aliam parabolaȝ locutus est eis.
Simile est regnum celorum
fermēto qd̄ acceptū mlier abscōdit i͂ fa-
rine satis tribꝰ: donec fermētatū ē totū.
Hec oīa locutus est iesus in parabolis
ad turbas et sine parabolis
nō loq̄bat eis vt ipleret qd̄ dictū erat
per prophetam dicentem. Aperiam
i͂ ꝑabolis os meū: eructabo abscōdita
a constitutione mundi. Tunc dimissis
turbis venit in domum iesus
et accesserunt ad eum discipuli eius
dicentes. Edissere nobis parabolam
zizaniorum agri. Qui respondens
ait illis. Qui seminat bonum semen
est filius hominis. Ager autem
est mundus. Bonum vero semen: hi
sunt filij regni. Zizania autem:
filij sunt nequā. Inimicꝰ āt q̄ semina-
uit ea: est diabolus. Messis vero
consummatio seculi est. Messores autē
angeli sunt. Sicut ergo colliguntur
zizania ⁊ igni cōburuntur: sic erit in
consummatione seculi. Mittet filius
hominis angelos suos et
colligent de regno eius omnia
scandala et eos qui faciunt iniquitateȝ
et mittent eos in caminum
ignis. Ibi erit fletus et
stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt
sicut sol in regno [audiat]
patris eor. Qui habet aures audiēdi
Iterum. Simile est regnum celorum
thesauro abscondito in agro:
quē qui inuenit homo abscondit et pre
gaudio illiꝰ vadit ⁊ vēdit vniūsa q̄ hȝ

Mar. 4.f. Luce. 13.d.

Luce. 13.d.

E

Marc. 4.f.

ps. 77. Col. 1.d.

k. Nequam gr̄i casus .i. iniqui.

Apo. 14.d

F

πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας. ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε καὶ ἠγόρασεν αὐτόν. πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ. ἣν ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον. οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος. ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφοριοῦσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων, καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς συνήκατε ταῦτα πάντα. λέγουσιν αὐτῷ ναὶ κύριε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά. καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν. καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν. ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς καὶ λέγειν. πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη καὶ αἱ δυνάμεις. οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός. οὐχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μαριάμ. καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωσῆς, καὶ σίμων καὶ ἰούδας, καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οὐχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσί, πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα. καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Cap. 14.

Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρώδης ὁ τετράρχης τὴν ἀκοὴν ἰησοῦ. καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ. οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτιστής. αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ. ὁ γὰρ ἡρώδης κρατήσας τὸν ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ. διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης. οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν. καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον. ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον. γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρώδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρώδῃ. ὅθεν

et emit agrum illum. Iterum simile est regnum celorum homini negociatori querenti bonas margaritas. Inuenta autem vna preciosa margarita abijt et vendidit omnia que habuit et emit eam. Iterum simile est regnum celorum sagene misse in mare et ex omni genere piscium congreganti. Quam cum impleta esset: educentes et secus littus sedentes elegerunt bonos in vasa: malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt angeli et separabunt malos de medio iustorum et mittent eos in caminum ignis: ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis hec omnia? Dicunt ei. Etiam domine. Ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno celorum similis est homini patrifamilias: qui profert de thesauro suo noua et vetera. Et factum est cum consummasset iesus parabolas istas: transijt inde. Et veniens in patriam suam docebat eos in synagogis eorum: ita vt mirarentur et dicerent. Unde huic sapientia hec et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur maria et fratres eius iacobus et ioseph et simon et iudas et sorores eius: nonne omnes apud nos sunt? vnde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis. Non est propheta sine honore nisi in patria sua et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum.

Cap. 14.

In illo tempore audiuit herodes tetrarcha famam iesu et ait pueris suis. Hic est iohannes baptista: ipse surrexit a mortuis et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim tenuit iohannem et alligauit eum et posuit in carcere propter herodiadem vxorem philippi fratris sui. Dicebat enim illi iohannes. Non licet tibi habere eam. Et volens illum occidere timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant. Die autem natalis herodis: saltauit filia herodiadis in medio et placuit herodi. Unde

Apoca. 22. c. B j. 25. c. j. 22. c. z. 25 c. Marci. 6. a Luce. 4. c. z. d. Joha. 4. f. Luce. 4. d. Marc. 6. a Johan. 6. c Marc. 6. a Luce. 4. d. Johan. 4. f A Marc. 6. c. Luce. 9. a. Marc. 6. c Luce. 3. d.

μεθ᾽ ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται. ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι φησὶν ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς. διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους ἐκέλευσε δοθῆναι, καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ, καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα καὶ ἔθαψαν αὐτό, καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἰησοῦ. καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ᾽ ἰδίαν. καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι, ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων, καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀρρώστους αὐτῶν. ὀψίας δὲ γενομένης προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν. ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ. οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους καὶ δύο ἰχθύας. ὁ δὲ εἶπε. φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε. καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοὺς χόρτους, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε καὶ κλάσας, ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις, καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ᾽ ἰδίαν προσεύξασθαι. ὀψίας δὲ γενομένης μόνος ἦν ἐκεῖ. τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων. ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος. τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν λέγοντες ὅτι φάντασμά ἐστί, καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν. εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. θαρσεῖτε. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. ἀποκριθεὶς δὲ αὐ-

cum iuramento pollicitus est ei dare quodcunque postulasset ab eo. At illa premonita a matre sua da mihi inquit hic in disco caput iohannis baptiste. Et contristatus est rex: propter iuramentum autem et eos qui pariter recumbebant: iussit dari. Misitque et decollauit iohannem in carcere. Et allatum est caput eius in disco et datum est puelle: et illa attulit matri sue. Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus eius et sepelierunt illud: et venientes nunciauerunt iesu. Quod cum audisset iesus: secessit inde in nauicula in locum desertum seorsum. Et cum audissent turbe: secute sunt eum pedestres de ciuitatibus. Et exiens vidit turbam multam et misertus est eis: et curauit languidos eorum. Uespere autem facto accesserunt ad eum discipuli eius dicentes. Desertus est locus et hora iam preterijt: dimitte turbas vt euntes in castella emant sibi escas. Iesus autem dixit eis. Non habent necesse ire: date illis vos manducare. Responderunt ei. Non habemus hic nisi quinque panes et duos pisces. Qui ait eis. Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset turbam discumbere super fenum: acceptis quinque panibus et duobus piscibus aspiciens in celum benedixit et fregit et dedit discipulis panes: et discipuli autem turbis. Et manducauerunt omnes et saturati sunt. Et tulerunt reliquias duodecim cophinos fragmentorum plenos. Manducantium autem fuit numerus quinque milia virorum: exceptis mulieribus et paruulis. Et statim compulit iesus discipulos ascendere in nauiculam: et precedere eum trans fretum donec dimitteret turbas. Et dimissa turba: ascendit in montem solus orare. Uespere autem facto solus erat ibi. Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. Erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos iesus ambulans super mare: et videntes eum discipuli supra mare ambulantem turbati sunt: dicentes: quia fantasma est. Et pre timore clamauerunt. Statimque iesus locutus est eis dicens. Habete fiduciam: ego sum: nolite timere. Respondens autem

B Luce. 9. b. Joha. 6. a. sup. 9. d Mar. 6. c. Luce. 9. b. Joha. 6. a. j. 15. g. C Marc. 6. g Luce. 6. b. Joha. 6. b. Mar. 6. g. C

τῷ ὁ πέτρος εἶπε. κύριε εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα. ὁ δὲ εἶπεν ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα ἐλθεῖν πρὸς τὸν ἰησοῦν. βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη. καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε λέγων. κύριε σῶσόν με. καὶ εὐθέως ὁ ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ. ὀλιγόπιστε εἰς τί ἐδίστασας. καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ λέγοντες. ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ. καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον εἰς τὴν γῆν γεννησαρέτ. καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ. καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

Cap. 15.

Τότε προσέρχονται τῷ ἰησοῦ οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι λέγοντες. διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο λέγων. τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν. ὑποκριταὶ καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν ἡσαΐας λέγων. ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ. ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ᾽ ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς. ἀκούετε καὶ συνίετε. οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ. οἶδας ὅτι οἱ φαρισαῖοι οἱ ἀκούσαντες τὸν λόγον ἐσκανδαλίσθησαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε. πᾶσα φυτεία ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος ἐκριζωθήσεται. ἄφετε αὐτούς, ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε. οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται. τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τύρου καὶ σιδῶνος. καὶ ἰδοὺ γυνή τις χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα. ἐλέησόν με κύριε υἱὲ δαυίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται. ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες. ἀπόλυσον αὐτήν ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ. ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ λέγουσα. κύριε βοήθει μοι. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ εἶπε. ναί κύριε, καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν. τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. ὦ γύναι μεγάλη σου ἡ πίστις. γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος ἐκάθητο ἐκεῖ. καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί ἔχοντες μεθ᾽ ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔρριψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν τοῦ ἰσραήλ. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι, καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ. καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορ-

petrus dixit. Domine si tu es: iube me ad te venire sup aquas. At ipse ait. Veni. Et descendens petrus de navicula: ambulabat super aquam ut veniret ad iesum. Videns vero ventu validu timuit. Et cum cepisset mergi: clamavit dicens. Domine salvu me fac. Et continuo iesus extendes manu apprehedit eu et ait illi. Modice fidei quare dubitasti? Et cum ascendissent in naviculam: cessavit vent9. Qui aut in navicla erat: venerunt et adoraveru eu dicentes. Vere fili9 dei es. Et cu trasfretasset venerut in terra genesar. Et cu cognovisset eu viri loci illius: miserunt in universam regionem illam et obtulerunt ei omnes male habentes et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti ei9 tageret. Et qcuq tetigert salui facti sunt.

Cap. 15.

Tunc accessert ad iesu ab hierosolymis scribe et pharisei dicetes. Quare discipuli tui trasgrediunt traditiones seniorum? Non enim lavant manus suas cum panem maducat. Ipse aut rndes ait ill. Quare et vos transgredimini mandata dei propter traditionem vestram? Nam deus dixit. Honora patrem et matrem: et qui maledixerit patri vel matri: morte moriatur. Vos autez dicitis: quicuq dixerit patri vel matri mun9 qdcuq e ex me tibi pderit: et no honorificabit patre suu aut matre sua: et irritum fecistis mandatum dei pp ter traditione vra. Hypocrite bene pphetavit de vobis esaias dicens. Populus hic labijs me honorat: cor autem eoru longe est a me. Sine causa aut colunt me docentes doctrinas et mandata hominum. Et convocatis ad se turbis: dixit eis. Audite et intelligite: non quod intrat in os coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedetes discipuli eius dixerut ei. Scis quia pharisei audito vbo hoc scandalizati sut? At ille rndes ait. Ois plantatio quam non platavit pater me9 celestis: eradicabit. Sinite illos: ceci sunt et duces cecorum. Cecus autem si ceco ducatu prestet: ambo in fovea cadent. Respondens aute petrus dixit ei. Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit. Adhuc et vos sine intellectu estis? No itelligit qr oe quod in os intrat: in ventrem vadit et in secessum emittit? Que autem procedunt de ore: de corde exeunt et ea coinquinant hominez. De corde eni exeunt cogitationes male: homicidia: adulteria: fornicatões furta: falsa testimõia: blasphẽie. Hec sunt que coinquinant hoiez. Non lotis aut manib9 maducare no coinq. Et egressus inde iesus secessit in partes tyri et sydonis. Et ecce mulier chananea a finibus illis egressa: clamavit dicens ei. Miserere mei domine fili david: filia mea male a demonio vexat. Qui no rndit verbum. Et accedentes discipuli ei9 rogabant eum dicentes. Dimitte eam quia clamat post nos. Ipse aute respondens ait. Non sum missus nisi ad oves q perierut domus israel. At illa venit et adoravit eu dices. Dne adiuva me. Qui rndes ait. Non est bonum sumere panem filiorum: et mittere canibus. At illa dixit. Etia domine. Nam et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominoz suoru. Tunc respodens iesus ait illi. O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. Et cum transisset inde iesus venit secus mare galilee: et ascedens in montem sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbe multe habentes secu mutos: cecos claudos: debiles et alios multos: et proiecerunt eos ante pedes eius: et curavit eos ita ut turbe mirarent: videtes mutos loquentes: debiles sanos: claudos ambulates: cecos videntes: et magnificabant deum israel. Iesus autem convocatis discipulis suis: dixit. Misereor turbe: quia triduo iam perseverant mecum: et non habent quid manducent. Et dimittere eos ieiunos nolo: ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli. Unde ergo nobis in deserto panes tatos ut saturem9

πάσαι ὄχλον τοσοῦτον. καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. πόσους ἄρτους ἔχετε. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἑπτά. καὶ ὀλίγα ἰχθύδια. καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις. οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἀνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

Cap.16.

Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτόν, σημεῖον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὑποδεῖξαι αὐτοῖς. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὀψίας γενομένης λέγετε εὐδία, πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός. καὶ πρωΐ σήμερον χειμών, πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί. τὸ μὲν πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν, τὰ δὲ σημεῖα τῶν καιρῶν οὐ δύνασθε. γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς ἀπῆλθε. καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες. ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε. οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε, οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε. πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων. ἐλθὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη καισαρείας τῆς φιλίππου, ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. οἱ δὲ εἶπον. οἱ μὲν ἰωάννην τὸν βαπτιστήν, ἄλλοι δὲ ἠλίαν, ἕτεροι δὲ ἱερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. λέγει αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ σίμων πέτρος, εἶπε σὺ εἶ ὁ χριστός ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶν-

turbā tātā? Et ait illis iesus. Quot panes habetis? At illi dixerūt septē: et paucos pisciculos. Et pcepit turbe vt discūberent super terram. Et accipiens septem panes et pisces: gratias agens fregit et dedit discipulis: et discipuli dederūt populo et comederūt oēs et saturati sūt. Et quod supfuit de fragmētis: tulerūt septē sportas plenas. Erāt aūt q māducauerūt hominū extra puulos et [mulieres] q̄ttuor milia. Et dimissa turba ascendit in nauiculam et venit in fines magedan.

Cap.16.

Et accesserūt ad eū pharisei et saducei temptantes: et rogauerūt eum vt signum de celo ostenderet eis. At ille respondēs ait illis. Facto vespe dicitis serenū erit: rubicūdū est eīm celum. Et mane hodie tempestas: rutilat enim triste celum. Faciem ergo celi diiudicare nostis signa aūt tempoꝝ nō potestis? Generatio mala et adultera signum querit: et signum non dabitur ei: nisi signum ione prophete. Et relictis illis abijt. Et cum venissent discipuli eius trans fretum: obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis. Intuemini et cauete a fermento phariseorum et saduceorum. At illi cogitabant inter se dicētes. Quia panes nō accepimus. Sciens autem iesus dixit. Quid cogitatis inter vos modice fidei qr panes nō habetis? Nōdū itelligitis neq recordamini q̄nq panū et q̄nq miliū hoim et quot cophinos sumpsistis? Neq septē panū et quattuor miliū hoiz: et quot sportas sumpsistis? Quare non itelligitis qr nō de pane dixi vobis: cauete a fermeto phariseorum et saduceorū? Tūc intellexerūt: qr nō dixerit cauendum a fermento panum: sed a doctrina phariseorum et saduceorū. Venit autem iesus in partes cesaree philippi: et iterrogabat discipulos suos dicens. Quem dicunt homines esse filium hominis? At illi dixerunt. Alij iohannē baptistam: alij aūt heliā: alij vero hieremiā: aut vnū ex [prophetis]. Dicit illis iesus. Vos aūt quē me esse dicitis. Rūdēs aūt simō petrus dixit. Tu es christus filius dei viui

sup.14.d.
Mar.6.f.
7.8.b.
Iohā.6.b.

A

Mar.8.b.
Iohā.6.d.
Luce.12.g.

Ionc.2.a.
Marc.8.b.

Marc.8.c.
Luce.12.a.

B

Marc.8.c.
Luce.9.c.

C

Iohā.6.g.

τος, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. μακάριος εἶ σίμων βαριωνᾶ ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. κἀγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. καὶ δώσω σοὶ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ χριστός. ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ λέγων. ἵλεώς σοι κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο. ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ πέτρῳ. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ. σκάνδαλόν μου εἶ, ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. τότε ὁ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ. ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

Cap.17.

Καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατιδίαν, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς. καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς μωσῆς καὶ ἠλίας μετ᾽ αὐτοῦ συλλαλοῦντες. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπε τῷ ἰησοῦ. κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς

Rūdens autem iesus dixit ei. Beatus es symon bar iona qr caro et sanguis non reuelauit tibi: sed pater meus qui in celis est. Et ego dico tibi quia tu es petrus: et super hanc petrā edificabo ecclesiā meam: et porte inferi nō pualebūt aduersus eā. Et tibi dabo claues regni celorum. Et qdcūq ligaueris sup terrā erit ligatū et in celis: et quodcūq solueris super terram erit solutum et in celis. Tunc precepit discipulis suis vt nemini dicerēt: quia ipse esset iesus christus. Exinde cepit iesus ostendere discipulis suis: quia oporteret eum ire hierosolymam: et multa pati a senioribus et scribis et principib9 sacerdotū: et occidi et tertia die resurgere. Et assumens eum petrus: cepit increpare illum dicens Absit a te domine: non erit tibi hoc. Qui cōuersus dixit petro. Vade post me sathana: scandalū es mihi: qr non sapis ea que dei sunt sed ea que hoiz. Tunc iesus dixit discipulis suis. Si quis vult post me venire abneget semetipsum: et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit aiam suā saluā facere perdet eaz. Qui autem perdiderit animā suaz pp̄ter me inueniet eam. Quid enim prodest hoi si mūdum vniuersum lucretur: aīe vo sue detrimētū patiat? Aut quā dabit hō cōmutationē p aīa sua. Filius enim hois venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: et tunc reddet vnicuiq scdm opera eius. Amen dico vobis: sunt quidam de hic stātibus qui non gustabunt mortem: donec videant filium hominis venientem in regno suo.

Cap.17.

Et post dies sex assumpsit iesus petrum et iacobum et iohannem fratrem eius et duxit illos in mōtē excelsū seorsuz et trāsfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem ei9 facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis moyses et helias cum eo loquentes. Respondens aūt petrus dixit ad iesū. Domine bonū est nos hic esse: si vis faciamus hic tria

Iohā.20.c.

Marc.8.d
Luce.9.c.

Marc.8.f.

D

Marc.8.g.
Luce.9.c.7
.14.f.

sup.10.g
Luce.7.g.
Marc.8.g.

Rom.2.a.
Marc.9.a
Luce.9.d.

A

Marc.9.a.
Luce.9.d.
Apoca.1.d.

Marc.9.a
Luce.9.d.

σκηνάς. σοὶ μίαν, καὶ μωσῇ μίαν, καὶ μίαν
ἠλίᾳ. ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη
φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς. καὶ ἰδοὺ φωνὴ
ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱ-
ός μου ὁ ἀγαπητὸς ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀ-
κούετε. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταί, ἔπεσον
ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφό-
δρα. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἥψατο αὐ-
τῶν καὶ εἶπεν. ἐγέρθητε καὶ μὴ φοβεῖσθε. ἐ-
πάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδέ-
να εἶδον εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον. καὶ καταβαι-
νόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο
αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων. μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅ-
ραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νε-
κρῶν ἀναστῇ. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μα-
θηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. τί οὖν οἱ γραμμα-
τεῖς λέγουσιν ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ἠλίας
μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει
πάντα. λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι ἠλίας ἤδη ἦλθε,
καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτόν, ἀλλ' ἐποίησαν
ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν. οὕτω καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.
τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ ὅτι περὶ ἰωάννου
τοῦ βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς. καὶ ἐλθόντων
αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ
ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων.
κύριε ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζε-
ται καὶ κακῶς πάσχει. πολλάκις γὰρ πίπτει
εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ
προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ
οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι. ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ
διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν.
ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν. φέρετέ μοι αὐ-
τὸν ὧδε. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς καὶ
ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθερα-
πεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης. τότε
προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ κατ' ἰδί-
αν εἶπον. διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβα-
λεῖν αὐτό. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. διὰ τὴν
ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν. ἐὰν
ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ
ὄρει τούτῳ μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ καὶ μετα-
βήσεται, καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν. τοῦτο
δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται εἰ μὴ ἐν προ-
σευχῇ καὶ νηστείᾳ. ἀναστρεφομένων δὲ αὐ-
τῶν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς
μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσ-
θαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦ-
σιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται.
καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα. ἐλθόντων δὲ αὐ-
τῶν εἰς καπερναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δί-

tabernacula: tibi vnum: moysi vnu: et
helie vnu. Adhuc eo loquête ecce nu-
bes lucida obûbrauit eos. Et ecce vox
de nube dicens. Hic est filius
meus dilectus in quo mihi bñ complacuit: ipm audite.
Et audiêtes discipuli ceciderût
in faciem suam: et timuerunt valde.
Et accessit iesus et tetigit eos:
dixit q eis. Surgite: et nolite timê. Le-
uantes autem oculos suos neminem
viderunt nisi solum iesum. Et descêdê-
tibus illis de monte precepit
eis iesus dicens. Nemini dixeritis visio-
nem: donec filius hominis a mortuis
resurgat. Et interrogauerût eum disci-
puli dicentes. Quid ergo scribe
dicunt q heliam oporteat primû venire?
At ille respondês ait eis. Helias
quidê venturus est primû et restituet
oîa. Dico aût vobis q helias iã venit:
et non cognouerunt eum: sed fecerunt
in eo quecunq voluerunt. Sic et filius
hois passurus est ab eis.
Tunc intellexerût discipuli q de iohã-
ne baptista dixisset eis. Et cum venisset
ad turbam: accessit ad eum
homo genibus prouolutus an eû dicês.
Dñe miserere filio meo q lunaticus est
et male patitur. Nam sepe cadit
in ignem: et crebro in aquam. Et
obtuli eum discipulis tuis et
non potuerunt curare eû. Respondês
aût iesus ait. O generatio incredula et
peruersa: quousq ero vobiscum?
Usq quo patiar vos? Afferte huc illû
ad me. Et increpauit illû iesus: et
exijt ab eo demoniû: et curatus est
puer ex illa hora. Tunc
accesserunt discipuli ad iesum secreto: et
dixerunt. Quare nos nô potuimus eij-
cere illum? Dixit illis iesus. Propter
incredulitatê vrã. Amê quippe dico vo-
bis si habueritis fidê sicut grãnû sinapis:
dicetis môti huic trãsi hinc illuc et trã-
sibit: et nihil ipossibile erit vobis. Hoc
aût genus non eijcitur nisi p orationê
et ieiunium. Conuersantibus autê eis
in galilea: dixit illis iesus.
Filius hominis tradendus est
in manus hominum et occident
eû et tertia die resurget.
Et côtristati sunt vehemêter. Et cû ve-
nissent capharnaû: accesserût q didrach-

sup. 5. g. Marci. 1. b. Esaie. 42. a. Luce. 3. c. 2. Pe. 1. d.

B

Esa. 40. f.

sup. 8. a. et 9. f. et 12. b. Marc. 7. g. et 9. b. Mar. 9. b.

C

Marc. 9. c. Luce. 9. e.

Marc. 9. c. Luce. 9. e.

Marc. 9. d.

D

Marc. 9. e. Luce. 9. e.

δραχμα λαμβάνοντες τῷ πέτρῳ, καὶ εἶπον. ὁ
διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα.
λέγει. ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν,
προέφθασεν αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. τί σοὶ
δοκεῖ σίμων, οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων
λαμβάνουσι τέλη ἢ κῆνσον, ἀπὸ τῶν υἱῶν
αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. λέγει αὐ-
τῷ ὁ πέτρος. ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐ-
τῷ ὁ ἰησοῦς. ἄραγε, ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.
ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευ-
θεὶς εἰς τὴν θάλασσαν βάλε ἄγκιστρον, καὶ
τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον, καὶ
ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆ-
ρα. ἐκεῖνον λαβὼν, δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ
καὶ σοῦ.

Cap. 18.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ
τῷ ἰησοῦ λέγοντες. τίς ἄρα μείζων ἐσ-
τὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. καὶ προσ-
καλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐ-
τὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν καὶ εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑ-
μῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε καὶ γένησθε ὡς τὰ παι-
δία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
ρανῶν. ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ
παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ
βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. καὶ ὃς ἐὰν δέξηται
παιδίον τοιοῦτον ἓν, ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου
ἐμὲ δέχεται. ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν
μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ,
συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς
ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ
ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης. οὐαὶ τῷ κόσ-
μῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων. ἀνάγκη γάρ ἐστιν
ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώ-
πῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται. εἰ δὲ
ἡ χείρ σου ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκ-
κοψον αὐτά, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι
ἐστὶν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλ-
λόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα
βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον. καὶ εἰ ὁ ὀφ-
θαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν καὶ
βάλε ἀπὸ σοῦ. καλόν σοι ἐστὶ μονόφθαλ-
μον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλ-
μοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ
πυρός. ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μι-
κρῶν τούτων. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγε-
λοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διαπαντὸς βλέπουσι
τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐ-
ρανοῖς. ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶ-
σαι τὸ ἀπολωλός. τί ὑμῖν δοκεῖ. ἐὰν γένη-
ταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλα-
νηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώ-
μενον. καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέ-

mã accipiebant ad petrû: et dixerunt ei.
Magister vester non soluit didrachmã?
ait. Etiam. Et cum intrasset in domû
preuenit eum iesus dicês. Quid tibi
videtur symon? Reges terre a quibus
accipiût tributum vel censum: a filijs
suis an ab alienis? Et ille dixit.
Ab alienis. Dixit illi
iesus. Ergo liberi sunt filij.
Ut aût non scandalizemus eos: vade
ad mare et mitte hamum: et
eum piscem q primus ascêderit tolle: et
aperto ore eius inuenies staterem:
illum sumens da eis pro me
et te.

Cap. 18.

In illa hora accesserût discipuli ad
iesû dicêtes. Quis putas maior ê
in regno celorum? Et aduocans
iesus paruulum: statuit eum
in medio eorum et dixit. Amê dico vobis:
nisi conuersi fueritis et efficiamini sicut paruuli
non intrabitis in regnum celorum.
Quicûq ergo hûiliauerit se sicut
paruulus iste: hic est maior in
regno celorum. Et qui susceperit
vnû paruulum talem in nomine meo:
me suscipit. Qui aût scãdalizauerit vnû
de pusillis istis qui in me credunt:
expedit ei vt suspendat mola asinaria
in collo eius: et demergatur
in profundum maris. Ue mundo
a scandalis. Necesse est enim vt
veniant scandala: veruntñ ve homini
illi per quem scandalû venit. Si aût
manus tua vel pes tuus scãdalizat te: ab-
scide ea et proijce abs te. Bonum tibi
est ad vitã ingredi debilê vel claudum
q duas manus vel duos pedes habête
mitti in ignem eternum. Et si oculus
tuus scandalizat te: erue eum et
proijce abs te. Bonû tibi ê vnû ocl'm ha-
bêtem in vitã intrare: q duos oculos
habentem mitti in gehennam
ignis. Uidete ne contemnatis vnum ex
his pusillis. Dico enim vobis q ange-
li eorum in celis semper vident
faciem patris mei qui in celis est.
Uenit enim filius hominis saluare
qd perierat. Quid vobis videt? Si fue-
rint alicui centum oues et errauerit
vna ex eis: nonne relinquet nonaginta
nouê i môtib et vadit querere eã q erra-
uit? Et si ptigerit vt iueniat eã: amê di-

A

Mar. 9. e. Luce. 9. f.

Marc. 9. f. Luce. 17. a.

Marc. 9. f. sup. 5. e.

B

Marc. 8. b

Luce. 9. g. Luce. 15. a.

γω υμίν, ότι χαίρει επ' αυτώ μάλλον, η επί τοις ενενήκοντα εννέα τοις μη πεπλανημένοις. ούτως ουκ εστί θέλημα έμπροσθεν του πατρός υμών του εν ουρανοίς, ίνα απόληται εις των μικρών τούτων. εάν δε αμάρτη εις σε ο αδελφός σου, ύπαγε και έλεγξον αυτόν μεταξύ σου και αυτού μόνου. εάν σου ακούση, εκέρδησας τον αδελφόν σου. εάν δε μη ακούση, παράλαβε μετά σου έτι ένα η δύο, ίνα επί στόματος δύο μαρτύρων η τριών σταθή παν ρήμα. εάν δε παρακούση αυτών, ειπέ τη εκκλησία. εάν δε και της εκκλησίας παρακούση, έστω σοι ώσπερ ο εθνικός και ο τελώνης. αμήν λέγω υμίν, όσα εάν δήσητε επί της γης, έσται δεδεμένα εν τω ουρανώ. και όσα εάν λύσητε επί της γης, έσται λελυμένα εν τω ουρανώ. πάλιν αμήν λέγω υμίν, ότι εάν δύο υμών συμφωνήσωσιν επί της γης περί παντός πράγματος ου εάν αιτήσωνται, γενήσεται αυτοίς παρά του πατρός μου του εν ουρανοίς. ου γαρ εισί δύο η τρεις συνηγμένοι εις το εμόν όνομα, εκεί ειμί εν μέσω αυτών. Τότε προσελθών αυτώ ο πέτρος, είπε. κύριε ποσάκις αμαρτήσει εις εμέ ο αδελφός μου και αφήσω αυτώ, έως επτάκις. λέγει αυτώ ο ιησούς. ου λέγω σοι έως επτάκις, αλλ' έως εβδομηκοντάκις επτά. διά τούτο ωμοιώθη η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω βασιλεί ος ηθέλησε συνάραι λόγον μετά των δούλων αυτού. αρξαμένου δε αυτού συναίρειν, προσηνέχθη αυτώ εις οφειλέτης μυρίων ταλάντων, μη έχοντος δε αυτώ αποδούναι, εκέλευσεν αυτόν ο κύριος αυτού πραθήναι. και την γυναίκα αυτού και τα τέκνα, και πάντα όσα είχε, και αποδοθήναι. πεσών ουν ο δούλος, προσεκύνει αυτώ λέγων. κύριε. μακροθύμησον επ' εμοί, και πάντα σοι αποδώσω. σπλαγχνισθείς δε ο κύριος του δούλου εκείνου, απέλυσεν αυτόν. και το δάνειον αφήκεν αυτώ. εξελθών δε ο δούλος εκείνος, εύρεν ένα των συνδούλων αυτού, ος ώφειλεν αυτώ εκατόν δηνάρια. και κρατήσας αυτόν έπνιγε λέγων, απόδος μοι ει τι οφείλεις. πεσών ουν ο σύνδουλος αυτού εις τους πόδας αυτού, παρεκάλει αυτόν λέγων. μακροθύμησον επ' εμοί, και αποδώσω σοι. ο δε ουκ ήθελεν. αλλά απελθών, έβαλεν αυτόν εις φυλακήν, έως ου αποδώ το οφειλόμενον. ιδόντες δε οι σύνδουλοι αυτού τα γενόμενα, ελυπήθησαν σφόδρα. και ελθόντες διεσάφησαν τω

co vobis: q; gaudet sup eã magis q̃ sup nonaginta nouem que non errauerunt. Sic non est voluntas ante patrẽ vestrũ qui in celis est: vt pereat vnus de pusillis istis. Si autẽ peccauerit in te frater tuus: vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit: lucratus eris fratrem tuũ. Si aũt nõ te audierit adhibe tecũ adhuc vnũ vel duos: vt in ore duorũ vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amẽ dico vobis: q̃cũq; alligaueritis sup terrã erũt ligata et in celo: ⁊ quecũq; solueritis super terram erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis quia si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quãcunq; petierint fiet illis a patre meo qui in celis est. Ubi enim sunt duo vel tres cõgregati in nomine meo ibi sum in medio eorũ. Tunc accedẽs petrus ad eũ dixit. Dñe quotiens peccabit in me frater meus et dimittam ei: vsq; septies? Dixit illi iesus. Non dico tibi vsq; septies: sz vsq; septuagies septies. Ideo assimilatũ est regnum celorum homini regi qui voluit rationẽ ponere cum seruis suis. Et cũ cepisset rationẽ ponere: oblatus ẽ ei vnus qui debebat ei decẽ milia talẽta. Cum autẽ non haberet vnde redderet: iussit eum dominus eius venundari ⁊ vxorem eius ⁊ filios: et oĩa que hẽbat ⁊ reddi. Procidens aũt seruus ille: adorabat eũ dicẽs. Domine patientiã habe in me: ⁊ oĩa reddã tibi. Misertus autem dominus serui illius dimisit eum: ⁊ debitũ dimisit ei. Egressus aũt seruus ille inuenit vnum de conseruis suis qui debebat ei centum denarios: ⁊ tenẽs suffocabat eũ dicẽs. Redde mihi quod debes. Et procidens conseruus eius: ad pedes eius rogabat eum dicẽs. Patientiam habe in me ⁊ oĩa reddam tibi. Ille autẽ noluit: sz abijt ⁊ misit eum in carcerem: donec redderet debitum. Videntes autem conserui eius q̃ fiebant contristati sunt valde ⁊ venerunt ⁊ narrauerunt

Luce.17.a. Matt.6.a. Eccl.19.b. 1.Cor.8.d. 2.9.d.

Deu.17.b. Johan.8.c 2.Cor.13.a Hebr.10.d.

C

sup.16.c. Tobie.10.c

Luce.17.a.

D

κυρίω αυτών πάντα τα γενόμενα. Τότε προσκαλεσάμενος αυτόν ο κύριος αυτού, λέγει αυτώ. δούλε πονηρέ, πάσαν την οφειλήν εκείνην αφήκα σοι επεί παρεκάλεσάς με. ουκ έδει και σε ελεήσαι τον σύνδουλόν σου ως και εγώ σε ηλέησα. και οργισθείς ο κύριος αυτού, παρέδωκεν αυτόν τοις βασανισταίς, έως ου αποδώ παν το οφειλόμενον αυτώ. ούτως και ο πατήρ μου ο επουράνιος ποιήσει υμίν εάν μη αφήτε έκαστος τω αδελφώ αυτού από των καρδιών υμών τα παραπτώματα αυτών. Cap.19.

Και εγένετο ότε ετέλεσεν ο ιησούς τους λόγους τούτους, μετήρεν από της γαλιλαίας και ήλθεν εις τα όρια της ιουδαίας πέραν του ιορδάνου. και ηκολούθησαν αυτώ όχλοι πολλοί, και εθεράπευσεν αυτούς εκεί. και προσήλθον αυτώ οι φαρισαίοι πειράζοντες αυτόν και λέγοντες αυτώ. ει έξεστιν ανθρώπω απολύσαι την γυναίκα αυτού κατά πάσαν αιτίαν. ο δε αποκριθείς είπεν αυτοίς. ουκ ανέγνωτε ότι ο ποιήσας απ' αρχής, άρσεν και θήλυ εποίησεν αυτούς, και είπεν. ένεκεν τούτου καταλείψει άνθρωπος τον πατέρα αυτού και την μητέρα, και προσκολληθήσεται τη γυναικί αυτού, και έσονται οι δύο εις σάρκα μίαν. ώστε ουκ έτι εισί δύο, αλλά σαρξ μία. ο ουν ο θεός συνέζευξεν, άνθρωπος μη χωριζέτω. λέγουσιν αυτώ. τι ουν μωσής ενετείλατο δούναι βιβλίον αποστασίου, και απολύσαι αυτήν. λέγει αυτοίς, ότι μωσής πρός την σκληροκαρδίαν υμών επέτρεψεν υμίν απολύσαι τας γυναίκας υμών. απ' αρχής δε ου γέγονεν ούτως. λέγω δε υμίν. ότι ος αν απολύση την γυναίκα αυτού μη επί πορνεία και γαμήσει άλλην, μοιχάται. και ο απολελυμένην γαμήσας μοιχάται. λέγουσιν αυτώ οι μαθηταί αυτού. ει ούτως εστίν η αιτία του ανθρώπου μετά της γυναικός, ου συμφέρει γαμήσαι. ο δε είπεν αυτοίς. ου πάντες χωρούσι τον λόγον τούτον, αλλ' οις δέδοται. εισί γαρ ευνούχοι οίτινες εκ κοιλίας μητρός εγεννήθησαν ούτως. και εισίν ευνούχοι οίτινες ευνουχίσθησαν υπό των ανθρώπων. και εισίν ευνούχοι οίτινες ευνούχισαν εαυτούς διά την βασιλείαν των ουρανών. ο δυνάμενος χωρείν, χωρείτω. Τότε προσηνέχθησαν αυτώ παιδία ίνα τας χείρας επιθή αυτοίς και προσεύξηται. οι δε μαθηταί επετίμησαν αυτοίς. ο δε ιησούς είπεν. άφετε τα παιδία. και μη κωλύετε αυτά ελθείν προς με. των γαρ τοιούτων εστίν η βα-

domino suo omnia q̃ facta fuerãt. Tũc vocauit illum dominus suus: et ait illi. Serue nequam: oẽ debitum illud dimisi tibi: quoniam rogasti me. Nõne ergo oportuit ⁊ te misereri cõserui tui sicut ⁊ ego tui misertus sũ. Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusq; redderet vniuersum debitũ ei. Sic et pater meus celestis faciet vobis si nõ remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordibus vestris.

Cap.19.

Et factũ est cum consumasset iesus sermones istos migrauit a galilea et venit in fines iudee trans iordanem: ⁊ secute sunt eum turbe multe: ⁊ curauit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei tẽptantes eum et dicentes. Si licet homini dimittere vxorem suam q̃cũq; ex cã? Qui rñdẽs ait ⌈ initio: illis. Nõ legistis q; qui fecit hoiez ab masculum et feminam fecit eos? Et dixit. Propter hoc dimittet homo patrem et matrem et adherebit vxori sue: et erunt duo in carne vna. Itaq; iam nõ sunt duo sed vna caro. Quod ergo deus cõiũxit: homo non separet. Dicunt illi. Quid ergo moyses mãdauit dari libellum repudij et dimittere eam? Ait illis. Qm̃ moyses ad duriciã cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vr̃as: ab initio autem non fuit sic. Dico aũt vobis q; q̃cũq; dimiserit vxorẽ suã nisi ob fornicationem: ⁊ aliã duxerit: mechatur. Et q̃ dimissaz duxerit mechat. Dicũt ei discipuli eius. Si ita est causa hominis cum vxore: non expedit nubere. Qui dixit illis. Non omnes capiunt verbum istud: sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sũt: ⁊ sũt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: et sũt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei paruuli vt manus eis imponeret ⁊ oraret. Discipuli autẽ increpabant eos. Iesus vero ait eis. Sinite paruulos et nolite eos prohibere ad me venire: taliũ est enim regnum

sup.5.d. Luce.12.g.

A Mar.10.a.

Gen.1.d. Mar.10.a.

Gen.2.d. Ephe.5.d. 1.Cor.6.d

Deut.24.a sup.5.c. Mar.10.a.

B Mar.10.b. Luc.16.d. sup.5.c.

Mar.10.b. Luce.18.c.

Mar.10.b.

σιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν. καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν, εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ἀγαθὸν ποιήσω ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν. οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. λέγει αὐτῷ. ποίας. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε. τὸ οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος. πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου, τί ἔτι ὑστερῶ. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ. καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι. ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν. εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐξεπλήσσοντο σφόδρα λέγοντες. τίς ἄρα δύναται σωθῆναι. ἐμβλέψας δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι, παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά. τότε ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι, τί ἄρα ἔσται ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνων κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

Cap. 20.

Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ συμφωνήσας μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ. καὶ ἐξελθὼν περὶ τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς. κἀκεί-

celorum. Et cum imposuisset eis manꝰ abijt inde. Et ecce vnꝰ accedēs ait illi. Magister bone: quid boni faciaz vt habeā vitaz eternā? Qui dixit ei. Quid me interrogas de bono? Unus est bonus deus. Si autem vis ad vitam ingredi: serua mādata. Dicit illi. Que? Jesꝰ āt dixit. Nō homicidiū facies: nō adulterabis: nō facies furtuz: nō falsū testimoniū dices: honora patrē et matrē tuam: diliges proximū tuū sicut teipm. Dicit illi adolescens. Oia hec custodiui a iuuentute mea: qd adhuc mihi deest. Ait illi iesꝰ. Si vis pfectꝰ eē: vade et vēde oia q habes: et da pauperibus: et habebis thesauruz in celo: et veni sequere me. Cuz audisset autem adolescens verbum: abijt tristis. Erat ei habēs mltas possessiões. Jesus autem dixit discipulis suis. Amen dico vobis quia diues difficile intrabit in regnum celorum. Et iterum dico vobis. Facilius est camelum per foramen acus transire: qz diuitem intrare in regnuz celorum. Auditis autem his discipuli mirabātur valde dicentes. Quis ergo poterit saluꝰ eē? Aspiciens āt iesꝰ dixit illis. Apud homines hoc impossibile est: apud deū āt oia possibilia sūt. Tūc respondens petrus dixit ei. Ecce nos reliquimus omnia: et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Jesꝰ āt dixit illis. Amē dico vobis: q vos q secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue: sedebitis et vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus israel. Et ois qui reliqrit domū vl' fres aut sorores aut pīez aut mrez aut vxorez aut filios aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet et vitā eternā possidebit. Multi aūt erūt primi nouissimi: et nouissimi primi.

Cap. 20.

Simile est regnum celorum homini patrifamilias: qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suā. Conuentione aūt facta cuz operarijs ex denario diurno: misit eos in vineam suam. Et egressus circa horā tertiā vidit alios stantes in foro ociosos: et

Lucc. 18. c. Mar. 10. b Lucc. 18. d. C Mar. 10. c. Lucc 12. d. et 18. d. Marc. 10. c Lucc. 18. c. D Mar. 10. d Lucc. 18. c. Lucc. 22. c. Deu. 33. a Marc. 10. d Lucc. 8. c. Marc. 15. f Lucc. 13. f. A

νοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον δώσω ὑμῖν. οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς. τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί. λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε. ὀψίας δὲ γενομένης, λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ. κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων. καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον. ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι, ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται, καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον. λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου λέγοντες. ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ τὸν καύσωνα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν. ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι. ἆρον τὸ σόν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί. ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς. εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι. οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσχατοι. πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. καὶ ἀναβαίνων ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι καὶ μαστιγῶσαι καὶ σταυρῶσαι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσα τι παρ' αὐτοῦ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. τί θέλεις. λέγει αὐτῷ. εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν, ἢ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι. λέγουσιν αὐτῷ δυνάμεθα. καὶ λέγει αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε. τὸ δὲ καθίσαι

dixit illis. Ite et vos in vineaz meam: et quod iustuz fuerit dabo vobis. Illi aūt abierūt. Iterū āt exijt circa sextā et nonam horam: et fecit similiter. Circa vndecimam vero exijt: et inuenit alios stantes et dicit illis. Quid hic statis tota die ociosi? Dicunt ei. Quia nemo nos conduxit. Dixit illis. Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factū esset dicit dominus vinee procuratori suo. Uoca operarios et redde illis mercedē: icipiēs a nouissimis vsqz ad primos. Cuz venissēt ergo q circa vndeciā horā venerāt: acceperūt singulos denarios. Uenientes āt et primi: arbitrati sūt q plꝰ eēnt accepturi: acceperūt āt et ipsi siglos denarios. Et accipiētes murmurabāt adūsꝰ patrē familias dicētes. Hi nouissimi vna hora fecerūt: et pares illos nobis fecisti qui portauimꝰ pondus diei et estꝰ? At ille respondens vni eorū dixit. Amice nō facio tibi iniuriā. Nōne ex denario cōuenisti mecū? Tolle qd tuū ē et vade: Uolo āt et huic nouissio dare sicut et tibi. Aut nō licet mihi qd volo facere? An oculꝰ tuꝰ nequā est quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi: et primi nouissimi. Multi eī sūt vocati pauci vero electi. Et ascendens iesus hierosolymam assumpsit duodecim discipulos secreto: et ait illis. Ecce ascendimus hierosolymā et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et condemnabunt eum morte: et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendū: et tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum zebedei cum filijs suis: adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei. Quid vis? Ait illi. Dic vt sedeant hi duo filij mei: vnus ad dexterā tuā et vnus ad sinistram in regno tuo. Respōdens aūt iesus dixit. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicē quem ego bibiturus sum? Dicunt ei. possumus. Ait illis. Calicez quidem meum bibetis: sedere autem.

Luce. 10. a. B ī. 22. b. et 26 c. Eccl'. 31. b. sup. 19. g. Mar. 10. e. Luce. 13. f. C ī. 22. c. sup. 16. c. Marc. 10. c Luce. 18. f. Mar. 10. e. Jacobi. 4. a Rom. 8. d. 1. Cor. 10. d

εκ δεξιών μου και εξ ευωνύμων μου ουκ εστίν εμόν δούναι, αλλ' οις ητοίμασται υπό του πατρός μου. και ακούσαντες οι δέκα ηγανάκτησαν περί των δύο αδελφών. ο δε ιησούς προσκαλεσάμενος αυτούς είπεν. οίδατε ότι οι άρχοντες των εθνών κατακυριεύουσιν αυτών, και οι μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αυτών. ουχ ούτως δε έσται εν υμίν. αλλ' ος εάν θέλη εν υμίν μέγας γενέσθαι, έσται υμών διάκονος. και ος εάν θέλη εν υμίν είναι πρώτος, έσται υμών δούλος. ώσπερ ο υιός του ανθρώπου ουκ ήλθε διακονηθήναι αλλά διακονήσαι, και δούναι την ψυχήν αυτού λύτρον αντί πολλών. και εκπορευομένων αυτών από ιεριχώ, ηκολούθησεν αυτώ όχλος πολύς. και ιδού δύο τυφλοί καθήμενοι παρά την οδόν ακούσαντες ότι ιησούς παράγει, έκραξαν λέγοντες. ελέησον ημάς κύριε υιός δαυίδ. ο δε όχλος επετίμησεν αυτοίς ίνα σιωπήσωσιν. οι δε μείζον έκραζον λέγοντες. ελέησον ημάς κύριε υιός δαυίδ. και στας ο ιησούς, εφώνησεν αυτούς και είπε. τι θέλετε ποιήσω υμίν. λέγουσιν αυτώ. κύριε ίνα ανοιχθώσιν ημών οι οφθαλμοί. σπλαγχνισθείς δε ο ιησούς ήψατο των οφθαλμών αυτών. και ευθέως ανέβλεψαν αυτών οι οφθαλμοί, και ηκολούθησαν αυτώ.

Cap. 21.

Και ότε ήγγισαν εις ιεροσόλυμα και ήλθον εις βηθσφαγή προς το όρος των ελαιών, τότε ο ιησούς απέστειλε δύο μαθητάς λέγων αυτοίς. πορεύθητε εις την κώμην την κατέναντι υμών, και ευθέως ευρήσετε όνον δεδεμένον και πώλον μετ' αυτής. λύσαντες αγάγετέ μοι. και εάν τις υμίν είπη τι, ερείτε ότι ο κύριος αυτών χρείαν έχει. ευθέως δε αποστέλλει αυτούς. τούτο δε όλον γέγονεν ίνα πληρωθή το ρηθέν διά του προφήτου λέγοντος. είπατε τη θυγατρί σιών, ιδού ο βασιλεύς σου έρχεταί σοι πραΰς και επιβεβηκώς επί όνον και πώλον υιόν υποζυγίου. πορευθέντες δε οι μαθηταί και ποιήσαντες καθώς προσέταξεν αυτοίς ο ιησούς, ήγαγον την όνον και τον πώλον. και επέθηκαν επάνω αυτών τα ιμάτια αυτών, και επεκάθισεν επάνω αυτών. ο δε πλείστος όχλος έστρωσαν εαυτών τα ιμάτια εν τη οδώ. άλλοι δε έκοπτον κλάδους από των δένδρων, και εστρώννυον εν τη οδώ. οι δε όχλοι οι προάγοντες και οι ακολουθούντες, έκραζον λέγοντες. ωσαννά τω υιώ δαυίδ, ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι κυρίου, ωσαννά εν τοις υψίστοις. και

ad dexteram meam vel sinistram non est meũ dare vobis: sʒ quib⁹ patũ ẽ a patre meo. Et audientes decem: indignati sunt de duobus fratribus. Jesus aũt vocauit eos ad se: ꝛ ait. Scitis quia principes gentium dñant eorum: et qui maiores sunt ptãtem exercent inter eos? Non ita erit inter vos. Sʒ q̃cũq; voluerit iter vos maior fieri: sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse: erit vester seru⁹. Sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare: et dare aiam suam redemptionẽ ꝓ multis. Et egrediẽtibus illis ab iericho: secuta est eum turba multa. Et ecce duo ceci sedentes secus viam audierunt q₂ iesus transiret: ꝛ clamauerũt dicẽtes. Dñe miserẽ nr̃i fili dauid. Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant dicẽtes. Dñe miserẽ nr̃i fili dauid. Et stetit ies⁹ ꝛ vocauit eos et ait. Quid vultis vt faciã vobis. Dicũt illi. Domine vt aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum iesus: tetigit oculos eorum. Et confestiʒ viderunt et secuti sunt eum.

Mar. 10. f. Luce. 22. c. · Luce. 22. c. Mar. 10. g. · Mar. 10. g. Luce. 18. g. sup. 9. f. · Luce. 18. g. sup. 9. c. · Mar. 8. d. ꝛ 10. g.

D

Cap. 21.

Et cũ appropinquasset hierosolymis ꝛ venisset betphage ad mõtẽ oliueti: tunc iesus misit duos discipulos dicens eis. Ite in castellum quod cõtra vos est: et statim inuenietis asinã alligatam et pullum cum ea: soluite et adducite mihi. Et si q̇s vobis aliq̇d dixerit: dicite q₂ dominus his op⁹ hʒ: et confestim dimittet eos. Hoc autem factuʒ est: vt adimpleret q̃d dictũ ẽ ꝑ prophetam dicentem. Dicite filie sion: ecce rex tuus venit tibi mansuetus sedens sup asinã et pullũ filiũ subiugalis. Euntes autem discipuli fecerũt sicut p̃cepit illis iesus. Et adduxerunt asinam et pullum et imposuerũt super eos vestimenta sua: et eũ desup sedere fecerũt. Plurima ãt turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij autem cedebant ramos de arboribus et sternebant in via. Turbe aũt que precedebant ꝛ que seq̃bant clamabãt dicentes. Osanna filio dauid benedictus qui venit in nomine domini: osanna in altissimis. Et

A

Mar. 11. a. Luce. 19. c. Johã. 12. b. · Zacha. 9. b. Esaie. 62. d. Johis. 12. b. Marc. 11. a. Luce. 19. c. · Mar. 11. a. Luce. 19. f. Johan. 12. b.

B

εισελθόντος αυτού εις ιεροσόλυμα, εσείσθη πάσα η πόλις λέγουσα. τις εστίν ούτος; οι δε όχλοι έλεγον. ούτος εστίν ιησούς ο προφήτης ο από ναζαρέτ της γαλιλαίας. και εισήλθεν ο ιησούς εις το ιερόν του θεού, και εξέβαλε πάντας τους πωλούντας και αγοράζοντας εν τω ιερώ, και τας τραπέζας των κολλυβιστών κατέστρεψε, και τας καθέδρας των πωλούντων τας περιστεράς, και λέγει αυτοίς. γέγραπται. ο οίκός μου οίκος προσευχής κληθήσεται, υμείς δε αυτόν εποιήσατε σπήλαιον ληστών. και προσήλθον αυτώ χωλοί και τυφλοί εν τω ιερώ, και εθεράπευσεν αυτούς. ιδόντες δε οι αρχιερείς και οι γραμματείς τα θαυμάσια α εποίησε, και τους παίδας κράζοντας εν τω ιερώ και λέγοντας, ωσαννά τω υιώ δαυίδ, ηγανάκτησαν και είπον αυτώ. ακούεις τι ούτοι λέγουσιν. ο δε ιησούς λέγει αυτοίς. ναι. ουδέποτε ανέγνωτε ότι εκ στόματος νηπίων και θηλαζόντων κατηρτίσω αίνον. και καταλιπών αυτούς, εξήλθεν έξω της πόλεως εις βηθανίαν, και ηυλίσθη εκεί. πρωΐας δε επανάγων εις την πόλιν, επείνασε. και ιδών συκήν μίαν επί της οδού, ήλθεν επ' αυτήν. και ουδέν εύρεν εν αυτή ει μη φύλλα μόνον. και λέγει αυτή. μηκέτι εκ σου καρπός γένηται εις τον αιώνα. και εξηράνθη παραχρήμα η συκή. και ιδόντες οι μαθηταί εθαύμασαν λέγοντες. πως παραχρήμα εξηράνθη η συκή. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν αυτοίς αμήν λέγω υμίν, εάν έχητε πίστιν και μη διακριθήτε, ου μόνον το της συκής ποιήσετε, αλλά καν τω όρει τούτω είπητε άρθητι και βλήθητι εις την θάλασσαν, γενήσεται. και πάντα όσα εάν αιτήσητε εν τη προσευχή πιστεύοντες λήψεσθε. και ελθόντι αυτώ εις το ιερόν, προσήλθον αυτώ διδάσκοντι οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι του λαού λέγοντες. εν ποία εξουσία ταύτα ποιείς. και τις σοι έδωκε την εξουσίαν ταύτην. αποκριθείς δε ο ιησούς, είπεν αυτοίς. ερωτήσω υμάς καγώ λόγον ένα, ον εάν είπητέ μοι, καγώ υμίν ερώ εν ποία εξουσία ταύτα ποιώ. το βάπτισμα ιωάννου πόθεν ην, εξ ουρανού, η εξ ανθρώπων. οι δε διελογίζοντο παρ' εαυτοίς λέγοντες. εάν είπωμεν εξ ουρανού, ερεί ημίν, διά τι ουν ουκ επιστεύσατε αυτώ. εάν δε είπωμεν εξ ανθρώπων, φοβούμεθα τον όχλον. πάντες γαρ έχουσι τον ιωάννην ως προφήτην. και αποκριθέντες τω ιησού είπον, ουκ οίδαμεν. έφη αυτοίς και αυτός. ουδέ εγώ λέγω υμίν εν

cum intrasset hierosolymam: cõmota est vniuersa ciuitas dicẽs. Quis ẽ hic? Populi autem dicebant. Hic est iesus propheta: a nazareth galilee. Et intrauit iesus in templum dei: et eijciebat omnes vendentes et ementes in templo: et mensas nũmulariorum et cathedras vendentium columbas euertit: et dicit eis. Scriptũ est: dom⁹ mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illã speluncã latronũ. Et accesserũt ad eum ceci et claudi in templo et sanauit eos. Videntes ãt p̃cipes sacerdotum et scribe mirabilia que fecit et pueros clamantes in templo ꝛ dicẽtes osãna filio dauid: idignati sũt et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt? Jesus autem dixit eis. Vtiq; nunq̃ʒ legistis quia ex ore infantium ꝛ lactentiũ perfecisti laudẽ? Et relictis illis abijt foras extra ciuitatem in bethaniã: ibi q₂ mãsit. Mane aũt reuertens in ciuitatem esurijt. Et videns fici arboreʒ vnã secus viaʒ venit ad eã et nihil inuenit in ea nisi folia tantum: et ait illi. Nunq̃ʒ ex te fructus nascatur in sẽpiternũ. Et arefacta ẽ ꝯtinuo ficulnea. Et vidẽtes discipli mirati sũt dicentes. Quomodo cõtinuo aruit. Respondens autem iesus: ait eis. Amẽ dico vobis: si habueritis fidẽ ꝛ nõ hesitaueritis: nõ solũ de ficulnea facietis sed et si monti huic dixeritis: tollere et iacta te in mare fiet. Et omnia quecũq; petieritis i oratione credentes accipietis. Et cum venisset in tẽplum accesserũt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores populi dicẽtes. In q̃ ptãte hec facis? Et quis tibi dedit hanc potestatem? Rñdens iesus dixit eis. Interrogabo vos ꝛ ego vnũ sermonẽ quẽ si dixeritis mihi: et ego vobis dicã i qua ptãte hec facio. Baptismũ iohannis vnde erat: e celo an ex hoib⁹? At illi cogitabant inter se dicentes. Si dixerimus e celo: dicet nobis: q̃re ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hoibus: timemus turbam. Oẽs enim habebant iohannẽ sicut prophetam. Et rñdẽtes iesu dixerũt. Nescimus. Ait illis ꝛ ipse. Nec ego dico vobis in

Marc. 11. b. Luce. 19. g. Johã. 2. c. · Esa. 56. c. Hiere. 7. b. Marc. 12. c. Luc. 19. g.

C

Ps. 8. Mar. 11. b. · Mar. 11. c. Luc. 13. b. · sup. 17. c. Luce. 17. b. Marc. 11. d. Jaco. 1. a.

D

Marc. 11. e. Johã. 4. d. ꝛ 16. f. · Mar. 11. f. Luce. 20. a. · sup. 14. a.

E

D

ποία εξουσία ταύτα ποιώ. τί δε υμίν δοκεί. άνθρωπος τις είχε τέκνα δύο, και προσελθών τω πρώτω είπεν. τέκνον, ύπαγε σήμερον εργάζου εν τω αμπελώνί μου. ο δε αποκριθείς είπεν. ου θέλω. ύστερον δε μεταμεληθείς απήλθεν. και προσελθών τω δευτέρω είπεν ωσαύτως. ο δε αποκριθείς είπεν. εγώ κύριε. και ουκ απήλθε. τις εκ των δύο εποίησε το θέλημα του πατρός. λέγουσιν αυτώ. ο πρώτος. λέγει αυτοίς ο ιησούς. αμήν λέγω υμίν, ότι οι τελώναι και αι πόρναι προάγουσιν υμάς εις την βασιλείαν του θεού. ήλθε γαρ προς υμάς ιωάννης εν οδώ δικαιοσύνης, και ουκ επιστεύσατε αυτώ. οι δε τελώναι και αι πόρναι επίστευσαν αυτώ. υμείς δε ιδόντες ου μετεμελήθητε ύστερον του πιστεύσαι αυτώ. άλλην παραβολήν ακούσατε. άνθρωπος τις ην οικοδεσπότης, όστις εφύτευσεν αμπελώνα, και φραγμόν αυτώ περιέθηκε, και ώρυξεν εν αυτώ ληνόν. και ωκοδόμησε πύργον, και εξέδοτο αυτόν γεωργοίς και απεδήμησεν. ότε δε ήγγισεν ο καιρός των καρπών, απέστειλε τους δούλους αυτού προς τους γεωργούς, λαβείν τους καρπούς αυτού. και λαβόντες οι γεωργοί τους δούλους αυτού, ον μεν έδειραν, ον δε απέκτειναν, ον δε ελιθοβόλησαν. πάλιν απέστειλεν άλλους δούλους πλείονας των πρώτων, και εποίησαν αυτοίς ωσαύτως. ύστερον δε απέστειλε προς αυτούς τον υιόν αυτού λέγων, εντραπήσονται τον υιόν μου. οι δε γεωργοί ιδόντες τον υιόν, είπον εν εαυτοίς. ούτος εστίν ο κληρονόμος, δεύτε αποκτείνωμεν αυτόν, και κατάσχωμεν την κληρονομίαν αυτού. και λαβόντες εξέβαλον αυτόν έξω του αμπελώνος, και απέκτειναν. όταν ουν έλθη ο κύριος του αμπελώνος, τι ποιήσει τοις γεωργοίς εκείνοις. λέγουσιν αυτώ. κακούς κακώς απολέσει αυτούς, και τον αμπελώνα εκδώσεται άλλοις γεωργοίς, οίτινες αποδώσουσιν αυτώ τους καρπούς εν τοις καιροίς αυτών. λέγει αυτοίς ο ιησούς. ουδέποτε ανέγνωτε εν ταις γραφαίς. λίθον ον απεδοκίμασαν οι οικοδομούντες, ούτος εγενήθη εις κεφαλήν γωνίας. παρά κυρίου εγένετο αύτη, και έστι θαυμαστή εν οφθαλμοίς ημών. διατούτο λέγω υμίν. ότι αρθήσεται αφ' υμών η βασιλεία του θεού, και δοθήσεται έθνει ποιούντι τους καρπούς αυτής. και ο πεσών επί τον λίθον τούτον, συνθλασθήσεται. εφ' ον δ' αν πέση, λικμήσει αυτόν. και ακούσαντες οι αρχιερείς και οι φαρισαίοι

q̄ ptãte hec facio. Quid aũt vobis videt? Homo q̄dã hẽbat duos filios: ⁊ accedẽs ad primũ dixit. Fili vade hodie operare in vineã meã. Ille aũt respõdẽs ait. Nolo. Postea aũt penitẽtia motus abijt. Accedens autem ad alterum dixit similiter. At ille rñdens ait. Eo dñe. Et non iuit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei. Primus. Dicit illis iesus. Amen dico vobis quia publicani et meretrices precedunt vos in regno dei. Uenit enim ad vos iohannes in via iustitie: et non credidistis ei. Publicani autẽ et meretrices crediderũt ei: vos aũt videntes nec pniaʒ habuistis postea vt crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo erat paterfamilias qui plantauit vineam et sepem circumdedit ei: et fodit in ea torcular: et edificauit turrim et locauit eaʒ agricolis: ⁊ pegre pfectus ẽ. Cũ aũt tp̃s fructuum appropinquasset: misit seruos suos ad agricolas vt acciperent fructus eius. Et agricole apprehensis seruis eius: aliũ ceciderũt: aliũ occiderũt: aliũ vo lapidauerũt. Iterum misit alios seruos plures prioribus: et fecerunt illis similiter. Nouissime aũt misit ad eos filium suum dicens: verebũtur forte filium meuʒ. Agricole aũt videntes filium dixerunt intra se. Hic est heres: venite occidamus eum: et habebimus hereditatem eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineã et occiderũt. Cum ergo venerit dominus vinee: quid faciet agricolis illis? Aiunt illi. Malos male perdet: et vineam suam locabit alijs agricolis: qui reddant ei fructum temporibus suis. Dicit illis iesus. Nunq̃ legistis in scripturis. Lapidẽ quẽ reprobauerunt edificantes: hic est factus in caput anguli? A domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris. Ideo dico vobis quia auferetur a vobis regnum dei: et dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit sup lapidẽ istũ cõfringet: sup quẽ vo ceciderit: cõteret eũ. Et cuʒ audissent pricipes sacerdotũ ⁊ pharisei

d. Operare i. patum mõi.

d. In gr. ego dñe. i. ecce me dñe.

F

Mar. 12. a. Luce. 20. b. Esaie. 5. a.

i. 22. a.

Mar. 12. b. Gen. 37. d.

G

Marc. 12. b Luce. 20. c. 1. Pe. 2. a. Titum. 4. b

Mar. 12. b. Luce. 19. g. ⁊. 20. c. ⁊. 22. a.

τας παραβολάς αυτού, έγνωσαν ότι περί αυτών λέγει. και ζητούντες αυτόν κρατήσαι εφοβήθησαν τους όχλους, επειδή ως προφήτην αυτόν είχον. και αποκριθείς ο ιησούς πάλιν, είπεν αυτοίς εν παραβολαίς λέγων.

Cap. 22.

Ωμοιώθη η βασιλεία των ουρανών ανθρώπω βασιλεί, όστις εποίησε γάμους τω υιώ αυτού. και απέστειλε τους δούλους αυτού καλέσαι τους κεκλημένους εις τους γάμους, και ουκ ήθελον ελθείν. πάλιν απέστειλεν άλλους δούλους λέγων. είπατε τοις κεκλημένοις ιδού το άριστόν μου ητοίμασα, οι ταύροί μου και τα σιτιστά τεθυμένα, και πάντα έτοιμα, δεύτε εις τους γάμους. οι δε αμελήσαντες απήλθον, ο μεν εις τον ίδιον αγρόν, ο δε εις την εμπορίαν αυτού. οι δε λοιποί κρατήσαντες τους δούλους αυτού, ύβρισαν και απέκτειναν. και ακούσας ο βασιλεύς εκείνος, ωργίσθη. και πέμψας τα στρατεύματα αυτού, απώλεσε τους φονείς εκείνους. και την πόλιν αυτών ενέπρησε. τότε λέγει τοις δούλοις αυτού. ο μεν γάμος έτοιμος εστίν, οι δε κεκλημένοι ουκ ήσαν άξιοι. πορεύεσθε ουν επί τας διεξόδους των οδών, και όσους εάν εύρητε, καλέσατε εις τους γάμους. και εξελθόντες οι δούλοι εκείνοι εις τας οδούς, συνήγαγον πάντας όσους εύρον πονηρούς τε και αγαθούς, και επλήσθη ο γάμος ανακειμένων. εισελθών δε ο βασιλεύς θεάσασθαι τους ανακειμένους, είδεν εκεί άνθρωπον ουκ ενδεδυμένον ένδυμα γάμου. και λέγει αυτώ. εταίρε πως εισήλθες ώδε μη έχων ένδυμα γάμου. ο δε εφιμώθη. τότε είπεν ο βασιλεύς τοις διακόνοις. δήσαντες αυτού χείρας και πόδας, άρατε αυτόν και εκβάλετε εις το σκότος το εξώτερον. εκεί έσται ο κλαυθμός και ο βρυγμός των οδόντων. πολλοί γαρ εισί κλητοί, ολίγοι δε εκλεκτοί. τότε πορευθέντες οι φαρισαίοι, συμβούλιον έλαβον όπως αυτόν παγιδεύσωσιν εν λόγω. και αποστέλλουσιν αυτώ τους μαθητάς αυτών μετά των ηρωδιανών λέγοντες. διδάσκαλε, οίδαμεν ότι αληθής ει, και την οδόν του θεού εν αληθεία διδάσκεις, και ου μέλει σοι περί ουδενός. ου γαρ βλέπεις εις πρόσωπον ανθρώπων. ειπέ ουν ημίν, τι σοι δοκεί. έξεστι δούναι κήνσον καίσαρι, η ου. γνους δε ο ιησούς την πονηρίαν αυτών είπε. τι με πειράζετε υποκριταί. επιδείξατέ μοι το νόμισμα του κήνσου. οι δε προσήνεγκαν αυτώ δηνάριον. και λέγει αυτοίς. τίνος η εικών

parabolas eius: cognouerunt q̄ de ipsis diceret. Et querentes euʒ tenere timuerunt turbas: quoniã sicut ppheta eum habebant. Et respondens iesus dixit iterum in parabolis eis dicens.

Cap. 22.

Simile factũ est regnũ celoꝝ homi regi qui fecit nuptias filio suo. Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: et nolebãt venire. Iterũ misit alios seruos dicens. Dicite inuitatis. Ecce prandiuʒ meuʒ paraui: tauri mei et altilia occisa sunt: et omnia parata venite ad nuptias. Illi autẽ neglexerũt ⁊ abierũt: alius in villã suã alius vero ad negociationẽ suã. Reliqui vero tenuerunt seruos eius: et cõtumelijs affectos occiderũt. Rex autẽ cuʒ audisset iratus est: ⁊ missis exercitibus suis perdidit homicidas illos: ⁊ ciuitatẽ illoꝝ succẽdit. Tunc ait seruis suis. Nuptie quidẽ pate sunt: sed qui inuitati erãt nõ fuerũt digni. Ite ergo ad exitus viarũ: et quoscũq; inueneritis vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias congregauerunt oẽs quos inuenerũt malos et bonos: ⁊ implete sunt nuptie discũbẽtiuʒ. Intrauit aũt rex vt videret discũbentes: ⁊ vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali. Et ait illi. Amice quõ huc intrasti nõ habẽs vestẽ nuptialẽ? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. Ligatis manibus et pedibus eius mittite eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus et stridor dentium. Multi autem sũt vocati pauci vero electi. Tũc abeũtes pharisei consilium inierunt vt caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum herodianis dicentes. Magister scimus quia verax es et viam dei in veritate doces: et nõ est tibi cura de aliquo. Non enĩ respicis personã hoim. Dic ergo nobis quid tibi videt. Licet cẽsũ dari cesari an nõ? Cognita autẽ iesus nequitia eorum ait. Quid me tẽptatis hypocrite? Ostẽdite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denariũ. Et ait illis iesus. Cuius ẽ ima

Iohã. 7. e. ⁊. g.

A

Luc. 14 d. Apoc. 19. b.

sup. 21. f.

B

i. 15. c. sup. 13. g.

i. 24. g.

sup. 20. d. Marc. 12. b Luce. 20. d.

Mar. 12. c.

Actu. 10. c.

C

αυτη και η επιγραφή. λέγουσιν αυτώ, καίσαρος. τότε λέγει αυτοίς. απόδοτε ουν τα καίσαρος καίσαρι, και τα του θεού τω θεώ. και ακούσαντες εθαύμασαν, και αφέντες αυτόν απήλθον. εν εκείνη τη ημέρα προσήλθον αυτώ σαδδουκαίοι οι λέγοντες μη είναι ανάστασιν, και επηρώτησαν αυτόν λέγοντες. διδάσκαλε, μωσής είπεν. εάν τις αποθάνη μη έχων τέκνα, επιγαμβρεύσει ο αδελφός αυτού την γυναίκα αυτού, και αναστήσει σπέρμα τω αδελφώ αυτού. ήσαν δε παρ ημίν επτά αδελφοί. και ο πρώτος γαμήσας ετελεύτησε, και μη έχων σπέρμα αφήκε την γυναίκα αυτού τω αδελφώ αυτού. ομοίως και ο δεύτερος και ο τρίτος, έως των επτά. ύστερον δε πάντων απέθανε και η γυνή. εν τη ουν αναστάσει τίνος των επτά έσται γυνή, πάντες γαρ έσχον αυτήν. αποκριθείς δε ο ιησούς είπεν αυτοίς, πλανάσθε μη ειδότες τας γραφάς, μηδέ την δύναμιν του θεού. εν γαρ τη αναστάσει ούτε γαμούσιν, ούτε εκγαμίζονται, αλλ ως άγγελοι του θεού εν ουρανώ εισί. περί δε της αναστάσεως των νεκρών ουκ ανέγνωτε το ρηθέν υμίν υπό του θεού λέγοντος. εγώ ειμι ο θεός αβραάμ, και ο θεός ισαάκ, και ο θεός ιακώβ. ουκ έστιν ο θεός θεός νεκρών, αλλά ζώντων. και ακούσαντες οι όχλοι, εξεπλήσσοντο επί τη διδαχή αυτού. οι δε φαρισαίοι ακούσαντες ότι εφίμωσε τους σαδδουκαίους συνήχθησαν επι το αυτό και επηρώτησεν εις εξ αυτών νομικός πειράζων αυτόν και λέγων. διδάσκαλε. ποία εντολή μεγάλη εν τω νόμω. ο δε ιησούς έφη αυτώ. αγαπήσεις κύριον τον θεόν σου εν όλη τη καρδία σου, και εν όλη τη ψυχή σου, και εν όλη τη διανοία σου. αύτη εστί πρώτη και μεγάλη εντολή. δευτέρα δε ομοία αύτη. αγαπήσεις τον πλησίον σου ως σεαυτόν. εν ταύταις ταις δυσίν εντολαίς όλος ο νόμος και οι προφήται κρέμανται. συνηγμένων δε των φαρισαίων επηρώτησεν αυτούς ο ιησούς λέγων. τι υμίν δοκεί περί του χριστού, τίνος υιός εστί. λέγουσιν αυτώ του δαυίδ. λέγει αυτοίς. πως ουν δαυίδ εν πνεύματι κύριον αυτόν καλεί λέγων. είπεν ο κύριος τω κυρίω μου κάθου εκ δεξιών μου. έως αν θω τους εχθρούς σου υποπόδιον των ποδών σου. ει ουν δαυίδ καλεί αυτόν κύριον, πως υιός αυτού εστί. και ουδείς ηδύνατο αυτώ αποκριθήναι λόγον. ουδέ ετόλμησε τις απ εκείνης της ημέρας επερωτάν αυτόν ουκέτι. Cap. 23.

hec et superscriptio? Dicunt ei: cesaris. Tunc ait illis. Reddite ergo que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et audiẽtes mirati sunt: et relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum saducei: qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogauerũt eũ dicẽtes. Magr̃ moyses dixit: si quis mortu9 fuerit non habens filium: vt ducat frater eius vxorem illius et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septẽ fratres et prim9 vxore ducta defunctus est: et nõ habẽs semẽ reliqt vxorem suam fratri suo. Similiter secundus et tertius vsq3 ad septimũ. Nouissime aũt oĩm z mulier defũcta ẽ. In resurrectiõe ergo cui9 erit de septez vxor? Oĩs eñ habuerũt eam. Rñdẽs autez iesus ait illis. Erratis nesciẽtes scripturas neq3 virtutem dei. In resurrectione eniz neq3 nubent neq3 nubent: sed erunt sicut angeli dei in celo. De resurrectione autem mortuorũ non legistis quod dictum ẽ a deo dicẽte vobis. Ego sũ de9 abraã et deus ysaac et deus iacob. Non est deus mortuorũ sed viuentiũ. Et audientes turbe mirabantur in doctrina ei9. Pharisei aũt audiẽtes q silentium imposuisset saduceis cõuenerũt ĩ vnũ: z iterogauit eũ vn9 ex eis legisdoctor temptans eum. Magister qd̃ est mandatũ magnum in lege. Ait illi iesus. Diliges dominum deum tuũ ex toto corde tuo: z in tota anima tua: et in tota mente tua. Hoc est maximũ et primũ mãdatũ. Scdm̃ aũt simile est huic. Diliges proximũ tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis vniuersa lex pendet et prophete. Congregatis autem phariseis interrogauit eos iesus dicẽs. Quid vobis videt̃ de xp̃o cujus filius est? Dicunt ei dauid. Ait illis. Quõ ergo dauid in spiritu vocat eũ dominũ dicẽs. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis: donec ponã inimicos tuos scabellum pedũ tuorũ? Si ergo dauid vocat eum dominum: quõ fili9 eius est? Et nemo poterat ei respondere verbum: neq3 ausus fuit qsq3 ex illa die eum ampli9 interrogare. Cap. 23.

Rom. 13. b.
Actu. 23. a.
Mar. 12. d.
Titum. 3. b.
Exod. 3. b.
Mar. 12. e.
D
Marc. 12. e
Luce. 10. f.
Deut. 6. a.
Leui. 19. d.
Mar. 12. e.
Rom. 13. c.
sup. 7. c.
Luce. 10. g.
Jaco. 2. b.
Marc. 12. f.
Luce. 20. g
Ps. 109.
Mar. 12. f.
Luce. 20. g.

Τότε ο ιησούς ελάλησε τοις όχλοις και τοις μαθηταίς αυτού λέγων. επί της μωσέως καθέδρας εκάθισαν οι γραμματείς και οι φαρισαίοι. πάντα ουν όσα εάν είπωσιν υμίν τηρείν, τηρείτε και ποιείτε, κατά δε τα έργα αυτών μη ποιείτε. λέγουσι γαρ και ου ποιούσι. δεσμεύουσι γαρ φορτία βαρέα και δυσβάστακτα, και επιτιθέασιν επί τους ώμους των ανθρώπων. τω δε δακτύλω αυτών ου θέλουσι κινήσαι αυτά. πάντα δε τα έργα αυτών ποιούσι προς το θεαθήναι τοις ανθρώποις. πλατύνουσι δε τα φυλακτήρια αυτών, και μεγαλύνουσι τα κράσπεδα των ιματίων αυτών. φιλούσι τε την πρωτοκλισίαν εν τοις δείπνοις, και τας πρωτοκαθεδρίας εν ταις συναγωγαίς, και τους ασπασμούς εν ταις αγοραίς, και καλείσθαι υπό των ανθρώπων ραββί ραββί. υμείς δε μη κληθήτε ραββί. εις γαρ εστίν υμών ο καθηγητής ο χριστός. πάντες δε υμείς αδελφοί εστέ. και πατέρα μη καλέσητε υμών επί της γης, εις γαρ εστίν ο πατήρ υμών ο εν τοις ουρανοίς. μη δε κληθήτε καθηγηταί, εις γαρ υμών εστίν ο καθηγητής ο χριστός. ο δε μείζων υμών έσται υμών διάκονος. όστις δε υψώσει εαυτόν ταπεινωθήσεται, και όστις ταπεινώσει εαυτόν υψωθήσεται. ουαί δε υμίν γραμματείς και φαρισαίοι υποκριταί, ότι κατεσθίετε τας οικίας των χηρών και προφάσει μακρά προσευχόμενοι, διατούτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα. ουαί υμίν γραμματείς και φαρισαίοι υποκριταί, ότι κλείετε την βασιλείαν των ουρανών έμπροσθεν των ανθρώπων. υμείς γαρ ουκ εισέρχεσθε, ουδέ τους εισερχομένους αφίετε εισελθείν. ουαί υμίν γραμματείς και φαρισαίοι υποκριταί, ότι περιάγετε την θάλασσαν και την ξηράν ποιήσαι ένα προσήλυτον. και όταν γένηται, ποιείτε αυτόν υιόν γεέννης διπλότερον υμών. ουαί υμίν οδηγοί τυφλοί οι λέγοντες ος αν ομόση εν τω ναώ ουδέν εστίν, ος δ αν ομόση εν τω χρυσώ του ναού οφείλει. μωροί και τυφλοί, τις γαρ μείζων εστίν ο χρυσός, η ο ναός ο αγιάζων τον χρυσόν. και ος εάν ομόση εν τω θυσιαστηρίω ουδέν εστίν. ος δ αν ομόση εν τω δώρω τω επάνω αυτού, οφείλει. μωροί και τυφλοί τι γαρ μείζον το δώρον η το θυσιαστήριον το αγιάζον το δώρον. ο ουν ομόσας εν τω θυσιαστηρίω, ομνύει εν αυτώ και εν πάσι τοις επάνω αυτού. και ο ομόσας εν τω ναώ, ομνύει εν αυτώ

Tunc iesus locut9 ẽ ad turbas z ad discipulos suos dicens. Super cathedram moysi sederũt scribe et pharisei. Oia ergo quecũq3 dixerint vobis: seruate et facite: secundum opera vero eorum nolite facere. Dicũt enim z non faciũt. Alligant aũt onera grauia et importabilia: z imponunt in humeros hoĩnum: digito aũt suo nolunt ea mouere. Omnia vero opera sua faciunt vt videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria sua: et magnificant fimbrias. Amant aũt primos recubitus in cenis: et primas cathedras in synagogis: et salutationes in foro: et vocari ab hominibus rabbi. Uos autẽ nolite vocari rabbi. Unus est enim magister vester: oĩs aũt vos fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram: vnus est eniz pater vester q̃ in celis est. Nec vocemini magistri: quia magr̃ vr̃ vn9 ẽ xp̃s. Qui maior ẽ vestrũ erit minister vester. Qui aũt se exaltauerit humiliabitur: z q̃ se humiliauerit exaltabitur. Ue autem vobis scribe et pharisei hypocrite qui comeditis domos viduarum orationes longas orantes: propter hoc ãpli9 accipietis iudiciũ. Ue vobis scribe z pharisei hypocrite qui clauditis regnum celorum ante homines. Uos enim non intratis nec introeuntes sinitis intrare. Ue vobis scribe et pharisei hypocrite: qui circuitis mare et aridam vt faciatis vnum proselytũ: et cum fuerit fact9 facitis eũ filiũ gehẽne duplo q̃3 vos. Ue vobis duces ceci qui dicitis quicunq3 iurauerit per templũ nihil est: qui autẽ iurauerit in auro templi debitor est. Stulti et ceci: quid enim maius est: aurũ an tẽplum qd̃ sanctificat aurũ? Et q̃cũq3 iurauerit in altari nihil est: quicũq3 aũt iurauerit in dono quod est super illud debet. Stulti z ceci quid enim mai9 est: donũ an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari: iurat in eo et in omnibus que super illud sũt. Et q̃cũq3 iurauerit ĩ tẽplo: iurat in illo

A
Luce. 11. f.
Marc. 12. g
Luce. 11. g.
sup. 6. c.
Mar. 12.
Luc. 14.
Jaco. 3.
Luce. 1
Jacob
Luce. 11.

καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν. καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ ἄνηθον καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι. ὁδηγοὶ τυφλοί, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας. φαρισαῖε τυφλέ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου καὶ τῆς παροψίδος, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, καὶ κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων, καὶ λέγετε. ὅτι εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν. ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας, καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν. ὄφεις γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς γεέννης. διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε καὶ σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, ὅπως ἔλθῃ ἐφ᾽ ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου υἱοῦ βαραχίου ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. ἀμὴν λέγω ὑμῖν. ὅτι ἥξει πάντα ταῦτα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην. ἱερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν. ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπάρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

Et in eo qui habitat in ipso. Et qui iurat in celo: iurat in throno dei: et in eo qui sedet super eum. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite qui decimatis mentam et anetũ et cyminuz: et reliquistis que grauiora sunt legis iudicium et miam et fidem. Hec oportuit facere: et illa non omittere. Duces ceci excolantes culicẽ: camelum autem glutientes. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: q̃ mũdatis qd̕ de foris ẽ calicis et parapsidis: intus aũt pleni estis rapina et imundicia. Pharisee cece munda prius qd̕ intus est calicis et parapsidis: vt fiat et id qd̕ de foris est mũdũ. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite: qz similes estis sepulchris dealbatis: que a foris parẽt hoib' speciosa: intus vero sũt plena ossibus mortuorũ et omni spurcitia. Sic et vos a foris quidem paretis hominibus iusti: intus autẽ pleni estis hypocrisi et iniqtate. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite qui edificatis sepulchra prophetarum et ornatis monumenta iustorum: et dicitis Si fuissemus in dieb' patrũ nostrorũ: non essemus socij eorum in sanguine pphetarum. Itaqz testionio estis vobismet ipsis: qz filij estis eorũ q̃ pphetas occiderunt. Et vos implete mensuram patrũ vestrorum. Serpẽtes genimia viperarum: quomodo fugietis a iudicio gehenne? Ideo dico vobis. Ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas: et ex illis occidetis et crucifigetis et ex eis flagellabitis in synagogis vestris: et persequemini de ciuitate in ciuitatẽ vt veniat sup vos ois sãguis q̃ effusus est sup terrã a sãguine abel iusti vsqz ad sanguinem zacharie filij barachie quez occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis: venient hec omnia super generationẽ istam. Hierusalem hierusalem: que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt: quotiens volui congregare filios tuos quẽadmodũ gallina cõgregat pullos suos sub alas: et noluisti. Ecce relinquet vobis domus vestra deserta. Dico eñ vobis nõ me videbitis amodo donec dicatis. Benedict' qui venit in nomine domini.

Luce. 11. f. | Luce. 11. f. | sup. 15. b. | Luce. 11. f. | Actu. 23. a. | Rom. 1. c. | sup. 7. d. | Luce. 11. g. | Luce. 11. g. | 1. Thes. 2. d. | sup. 3. c. | Luce. 3. b. | Marc. 13. g | Actu. 5. d. | 2. Cor. 11. c | Hebr. 11. a. | Luce. 13. g.

Cap. 24.

Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ. καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα, ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται. καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ᾽ ἰδίαν λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας καὶ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες. ἐγώ εἰμι ὁ χριστός, καὶ πολλοὺς πλανήσουσι. μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων. ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε, δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι, ἀλλ᾽ οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους. πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων. τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλίψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους. καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται καὶ πλανήσουσι πολλούς. καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. καὶ κηρυχθήσεται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος. ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη. ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ σαββάτῳ. ἔσται γὰρ τότε θλίψις μεγάλη οἵα οὐ γέγονεν ἀπ᾽ ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδ᾽ οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι. τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ἰδοὺ ὧδε ὁ χρι-

Et egressus iesus de templo ibat. Et accesserũt discipuli eius vt ostenderẽt ei edificationes templi. Ipse aũt respõdens dixit illis. Videtis hec oia? Amẽ dico vobis nõ relinqtur hic lapis super lapidẽ: q̃ nõ destruatur. Sedente autem eo super montem oliueti: accesserũt ad eum discipuli secreto dicẽtes. Dic nobis qñ hec erunt: et quod signũ aduentus tui et cõsũmationis seculi? Et respondens iesus dixit eis. Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicẽtes. Ego suz christus et multos seducẽt. Audituri eñ estis plia et opiniones plioru: videte ne turbemi. Oportet eñ hec fieri sed nondum est finis. Consurget eñ gens in gentez et regnũ in regnũ: et erunt pestilentie et fames et terremot' p loca. Hec aũt oia initia sũt dolorũ. Tunc tradent vos in tribulationem: et occident vos et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meũ. Et tunc scandalizabuntur multi et inuicem tradent: et odio habebũt inuicem. Et multi pseudoprophete surgent: et seducent multos et quoniaz abũdabit iniquitas: refrigescet charitas multorum. Qui aũt perseuerauerit vsqz in finẽ: hic saluus erit. Et pdicabit hoc euangeliũ regni in vniuerso orbe in testimonium oibus gentib': et tũc veniet cõsũmatio. Cũ ergo videritis abominationẽ desolationis: q̃ dicta est a daniele propheta stantẽ in loco sancto: q legit itelligat. Tunc q in iudea sũt fugiãt ad mõtes: et qui in tecto non descendat tollere aliquid de domo sua: et qui in agro non reuertatur tollere tunicam suam. Ve aũt pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Orate autem vt non fiat fuga vestra in hieme vel sabbato. Erit eñ tũc tribulatio magna qlis nõ fuit ab initio mundi vsqz modo neqz fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi: nõ fieret salua omnis caro: sed ppter electos breuiabuntur dies illi. Tũc si qs vobis dixerit: ecce hic ẽ xps

Marc. 13. a | Luce. 19. g | 21. b. | Marc. 13. b | Luce. 21. b. | Eph. 5. b. | 1. Cor. 3. d. | Collo. 2. d. | Mar. 13. b. | Luce. 21. c. | Mar. 13. b. | Luce. 21. c. | Joha. 15. f. | sup. 10. c. | Marc. 13. c | Rom. 10. c | Actu. 2. b. | Mar. 13. d. | Danie. 9. g. | Marc. 13. d | Luce. 21. d. | Mar. 13. d. | Luce. 21. d. | Luce. 23. b | Ezech. 13. c | Marc. 13. d | Luce. 21. e. | Mar. 13. e. | Marc. 13. e. | Luce. 17. e.

στός η ώδε, μη πιστεύσητε. εγερθήσονται γαρ ψευδόχριστοι και ψευδοπροφήται, και δώσουσι σημεία μεγάλα και τέρατα, ώστε πλανήσαι ει δυνατόν και τους εκλεκτούς. ιδού προείρηκα υμίν. εάν ουν είπωσιν υμίν ιδού εν τη ερήμω εστί, μη εξέλθητε. ιδού εν τοις ταμείοις, μη πιστεύσητε. ώσπερ γαρ η αστραπή εξέρχεται από ανατολών και φαίνεται έως δυσμών, ούτως έσται και η παρουσία του υιού του ανθρώπου. όπου γαρ εάν η το πτώμα, εκεί συναχθήσονται οι αετοί. ευθέως δε μετά την θλίψιν των ημερών εκείνων ο ήλιος σκοτισθήσεται, και η σελήνη ου δώσει το φέγγος αυτής, και οι αστέρες πεσούνται από του ουρανού, και αι δυνάμεις των ουρανών σαλευθήσονται, και τότε φανήσεται το σημείον του υιού του ανθρώπου εν τω ουρανώ. και τότε κόψονται πάσαι αι φυλαί της γης, και όψονται τον υιόν του ανθρώπου ερχόμενον επί των νεφελών του ουρανού μετά δυνάμεως και δόξης πολλής. και αποστελεί τους αγγέλους αυτού μετά σάλπιγγος και φωνής μεγάλης. και επισυνάξουσι τους εκλεκτούς αυτού εκ των τεσσάρων ανέμων απ᾽ άκρων ουρανών έως άκρων αυτών. από δε της συκής μάθετε την παραβολήν. όταν ήδη ο κλάδος αυτής γένηται απαλός και τα φύλλα εκφύη, γινώσκετε ότι εγγύς το θέρος. ούτως και υμείς όταν ίδητε ταύτα πάντα, γινώσκετε ότι εγγύς εστιν επί θύραις. αμήν λέγω υμίν ου μη παρέλθη η γενεά αύτη έως αν πάντα ταύτα γένηται. ο ουρανός και η γη παρελεύσονται, οι δε λόγοι μου ου μη παρέλθωσι. περί δε της ημέρας εκείνης και ώρας ουδείς οίδεν ουδέ οι άγγελοι των ουρανών, ει μη ο πατήρ μου μόνος. ώσπερ δε αι ημέραι του νώε, ούτως έσται και η παρουσία του υιού του ανθρώπου. ώσπερ γαρ ήσαν εν ταις ημέραις ταις προ του κατακλυσμού τρώγοντες και πίνοντες γαμούντες και εκγαμίζοντες άχρι ης ημέρας εισήλθε νώε εις την κιβωτόν, και ουκ έγνωσαν έως ήλθεν ο κατακλυσμός και ήρεν άπαντας, ούτως έσται και η παρουσία του υιού του ανθρώπου. τότε δύο έσονται εν τω αγρώ, ο εις παραλαμβάνεται, και ο εις αφίεται. δύο αλήθουσαι εν τω μύλωνι, μία παραλαμβάνεται και μία αφίεται. γρηγορείτε ουν ότι ουκ οίδατε ποία ώρα ο κύριος υμών έρχεται. εκείνο δε γινώσκετε, ότι ει ήδει ο οικοδεσπότης ποία φυλακή ο κλέπτης έρχεται, εγρηγόρη-

aut illic: nolite credere. Surgent enim pseudochristi et pseudoprophete et dabunt signa magna et prodigia: ita vt in errorē inducātur si fieri pt ēt electi. Ecce predixi vobis. Si ergo dixerit vobis ecce in deserto est: nolite exire. ecce in penetralibus nolite credē. Sicut enim fulgur exit ab oriente et paret vsqꝫ in occidentem: ita erit et aduentus filij hominis. Ubicūqꝫ fuerit corpus illuc congregabūtur et aquile. Statim autem post tribulationē dierū illorū sol obscurabit et luna non dabit lumen suum: et stelle cadent de celo: et virtutes celorū cōmouebuntur: et tunc parebit signum filij hominis in celo. Et tunc plangent omnes tribus terre: et videbunt filium hominis venientem in nubibus celi cū virtute multa et maiestate. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna et congregabunt electos eius a quattuor vētis: a summis celorū vsqꝫ ad terīos eorū. Ab arbore autem fici discite parabolā: cum iam ramus eius tener fuerit et folia nata: scitis quia prope ē estas. Ita et vos cum videritis hec omnia: scitote quia prope est in ianuis. Amē dico vobis qr nō preteribit generatio hec donec omnia ista fiāt. Celum et terra transibunt: verba autem mea nō preteribunt. De die autē illa et hora nemo scit: neqꝫ angeli celorum nisi pater solus. Sicut autem in diebus noe: ita erit et aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes et bibētes: nubētes et nuptui tradētes: vsqꝫ ad eū diē quo intrauit noe in arcā: et nō cognouerūt donec venit diluuiū et tulit omnes: ita erit et aduentus filij hominis. Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur et vnus relinquetur. Due molentes in mola: vna assumetur et vna relinquet. Duo in lecto: vnus assumet et vnus relinquet. Vigilate ergo qr nescitis q̄ hora dn̄s vester venturus sit. Illud autē scitote quoniam si sciret paterfamilias q̄ hora fur venturus esset: vigi-

Mar. 13. c. — Luce. 17. c. — Luce. 17. c. — C — Luce. 17. g. Johelis. 2. Esa. 13. b. — Marc. 13. f. — Marc. 13. f. — Marc. 13. f. Luce. 21. f. — Marc. 13. g. Luce. 21. f. — Luce. 17. f. 2. Pe. 3. b. — D — Luc. 17. g. — Marc. 13. g. Luce. 12. c. Apoca. 3. a.

σεν αν, και ουκ αν είασε διορυγήναι την οικίαν αυτού. διατούτο και υμείς γίνεσθε έτοιμοι, ότι η ώρα ου δοκείτε, ο υιός του ανθρώπου έρχεται. τις άρα εστίν ο πιστός δούλος και φρόνιμος, ον κατέστησεν ο κύριος αυτού επί της θεραπείας αυτού του διδόναι αυτοίς την τροφήν εν καιρώ. μακάριος ο δούλος εκείνος ον ελθών ο κύριος αυτού ευρήσει ποιούντα ούτως. αμήν λέγω υμίν ότι επί πάσι τοις υπάρχουσιν αυτού καταστήσει αυτόν. εάν δε είπη ο κακός δούλος εκείνος εν τη καρδία αυτού, χρονίζει ο κύριός μου ελθείν, και άρξηται τύπτειν τους συνδούλους, εσθίειν δε και πίνειν μετά των μεθυόντων, ήξει ο κύριος του δούλου εκείνου εν ημέρα η ου προσδοκά και εν ώρα η ου γινώσκει, και διχοτομήσει αυτόν, και το μέρος αυτού μετά των υποκριτών θήσει. εκεί έσται ο κλαυθμός και ο βρυγμός των οδόντων.

Cap. 25.

Τότε ομοιωθήσεται η βασιλεία των ουρανών δέκα παρθένοις, αίτινες λαβούσαι τας λαμπάδας αυτών εξήλθον εις απάντησιν του νυμφίου. πέντε δε ήσαν εξ αυτών φρόνιμοι και αι πέντε μωραί. αίτινες μωραί λαβούσαι τας λαμπάδας αυτών, ουκ έλαβον μεθ᾽ εαυτών έλαιον. αι δε φρόνιμοι έλαβον έλαιον εν τοις αγγείοις αυτών μετά των λαμπάδων αυτών. χρονίζοντος δε του νυμφίου, ενύσταξαν πάσαι και εκάθευδον. μέσης δε νυκτός κραυγή γέγονεν. ιδού ο νυμφίος έρχεται, εξέρχεσθε εις απάντησιν αυτού. τότε ηγέρθησαν πάσαι αι παρθένοι εκείναι, και εκόσμησαν τας λαμπάδας αυτών. αι δε μωραί ταις φρονίμοις είπον. δότε ημίν εκ του ελαίου υμών, ότι αι λαμπάδες ημών σβέννυνται. απεκρίθησαν δε αι φρόνιμοι λέγουσαι. μήποτε ουκ αρκέσει ημίν και υμίν. πορεύεσθε δε μάλλον προς τους πωλούντας και αγοράσατε εαυταίς. απερχομένων δε αυτών αγοράσαι, ήλθεν ο νυμφίος, και αι έτοιμοι εισήλθον μετ᾽ αυτού εις τους γάμους, και εκλείσθη η θύρα. ύστερον δε έρχονται και αι λοιπαί παρθένοι λέγουσαι. κύριε κύριε άνοιξον ημίν. ο δε αποκριθείς είπεν. αμήν λέγω υμίν, ουκ οίδα υμάς. γρηγορείτε ουν ότι ουκ οίδατε την ημέραν ουδέ την ώραν εν η ο υιός του ανθρώπου έρχεται. ώσπερ γαρ άνθρωπος αποδημών εκάλεσε τους ιδίους δούλους, και παρέδωκεν αυτοίς τα υπάρχοντα αυτού, και ω μεν έδωκε πέντε τάλαντα, ω δε δύο, ω δε εν, εκάστω κατά την ιδίαν

laret vtiqꝫ et non sineret pfodi domum suam. Ideo et vos estote parati: quia qua nescitis hora filius hominis venturus est. Quis putas est fidelis seruus et prudens: quē constituit dn̄s super familiam suam vt det illis cibum in tempore. Beatus ille seruus quē cū venerit dominus eius inuenerit sic facientem. Amen dico vobis: quoniā super omnia bona sua constituet eum. Si autē dixerit malus seruus ille in corde suo: morā facit dominus meus venire: et ceperit pcutere conseruos suos: manducet autē et bibat cum ebriosis: veniet dominus serui illius in die qua non sperat et hora qua ignorat: et diuidet eū partemqꝫ eius ponet cū hypocritis: illic erit fletus et stridor dentium.

Cap. 25.

Tunc simile erit regnum celorum decem virginibus que accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso et sponse. Quinqꝫ autem ex eis erāt fatue: et quinqꝫ prudentes. Sꝫ quinqꝫ fatue acceptis lampadibus non sumpserunt oleū secū. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente spōso: dormitauerūt omnes et dormierūt. Media autē nocte clamor factus ē ecce sponsus venit exite obuiam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines ille et ornauerunt lampades suas. Fatue autē sapientibus dixerūt. Date nobis de oleo vestro: quia lāpades nostre extinguuntur. Responderunt prudētes dicētes. Neforte nō sufficiat nobis et vobis: ite potius ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent emere: venit sponsus et q̄ parate erant intrauerūt cū eo ad nuptias: et clausa est ianua. Nouissime vero veniūt et reliq̄ virgines dicētes. Domine domine aperi nobis. At ille rn̄dēs ait. Amen dico vobis nescio vos. Vigilate itaqꝫ quia nescitis diem neqꝫ horam. Sicut enim homo peregre proficiscēs vocauit seruos suos et tradidit illis bona sua et vni dedit quinqꝫ talenta: alij autē duo: alij vero vnū: vnicuiqꝫ secū-

Luce. 12. e. — Luce. 12. e. Apo. 16. d. 1. Cor. 5. a. — sup. 22. c. j. 25. c. — A — Thessa. 5. a — sup. 7. c. Luce. 13. e. j. 16. d. Luce. 19. b. — Marc. 13. g. — B

δύναμιν, καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως. πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα. ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο. ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ. μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει λόγον μετ᾽ αὐτῶν. καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων. κύριε, πέντε τάλαντα μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς. ἔφη δὲ αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν εἶπε. κύριε, δύο τάλαντα μοι παρέδωκας, ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ᾽ αὐτοῖς. ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ. εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ, ἐπὶ ὀλίγα ἧς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφώς, εἶπεν. κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας. καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἴδε ἔχεις τὸ σόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ, εἶπεν αὐτῷ. πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρέ. ᾔδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα. ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. ἄρατε οὖν ἀπ᾽ αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα. τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται καὶ περισσευθήσεται. ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν ἀρθήσεται ἀπ᾽ αὐτοῦ. καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ᾽ αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἀφοριεῖ αὐτοὺς ἀπ᾽ ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων. καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἐρίφια ἐξ εὐωνύμων. τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ. δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν

priã virtutẽ: et profect9 est statĩ. Abijt aũt q̃ q̃nq3 talẽta acceperat: et opat9 est in eis et lucratus est alia quinq3. Similiter qui duo acceperat lucrat9 est alia duo. Qui aũt vnũ accepat abiẽs fodit in terram: et abscondit pecuniam domini sui. Post multũ vero tẽporis venit dñs seruoꝝ illoꝝ: et posuit rationem cũ eis. Et accedens qui quinq3 talenta acceperat obtulit alia quinq3 talenta dicens. Dñe quinq3 talẽta tradidisti mihi: ecce alia quinq3 superlucratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serue bone ꝛ fidelis: q2 sup pauca fuisti fidelis sup multa te cõstituã: intra in gaudiũ domini tui. Accessit autem et qui duo talẽta accepat ꝛ ait. Dñe duo talẽta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum. Ait illi dominus ei9. Euge serue bone et fidelis: q2 sup pauca fuisti fidelis: sup multa te constituam: intra in gaudiũ domini tui. Accedẽs aũt ꝛ q̃ vnũ talentũ acceperat ait. Domine scio quia hõ durus es: metis vbi nõ seminasti: et congregas vbi non sparsisti: ꝛ timẽs abij ꝛ abscondi talentum tuum in terra. Ecce hẽs qđ tuũ est. Rñdẽs aũt dominus eius dixit ei. Serue male ꝛ piger: sciebas q2 meto vbi nõ semino: ꝛ cõgrego vbi non sparsi. Oportuit ergo te committere pecuniam meam numularijs: ꝛ veniẽs ego recepissẽ vti q3 qđ meũ est cũ vsura. Tollite itaq3 ab eo talentũ: ꝛ date ei qui habet decẽ talenta. Omni enim habenti dabitur: et abundabit: ei autem qui non habet: et qđ videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem seruum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium. Cum autẽ venerit filius hominis in maiestate sua et omnes angeli cum eo: tunc sedebit sup sedẽ maiestatis sue: ꝛ ꝯgregabuntur ante eum omnes gentes: et separabit eos ab inuicem: sicut pastor segregat oues ab hedis. Et statuet oues quidem a dextris: hedos aũt a sinistris: Tunc dicet rex his q̃ a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum

Luce. 16. a.
p. Venit. p̃sentis tpis.
Luce. 19. c.
C
sup. 13. b.
Luce. 8. c.
ꝛ. 19. d.
Marc. 4. c.
Luce. 13. f.
Apo. 19. d.
Ephe. 1. a.

ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ἐπείνασα γὰρ καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα καὶ ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμην καὶ συνηγάγετέ με. γυμνὸς καὶ περιεβάλετέ με. ἠσθένησα καὶ ἐπεσκέψασθέ με. ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρός με. τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι λέγοντες. κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καὶ ἐθρέψαμεν, ἢ διψῶντα καὶ ἐποτίσαμεν; πότε δὲ σε εἴδομεν ξένον καὶ συνηγάγομεν, ἢ γυμνὸν καὶ περιεβάλομεν. πότε δὲ σε εἴδομεν ἀσθενῆ ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρός σε, καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ εὐωνύμων. πορεύεσθε ἀπ᾽ ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. ἐπείνασα γὰρ καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν. ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με. ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με. γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με. ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με. τότε ἀποκριθήσονται καὶ αὐτοὶ λέγοντες. κύριε πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι. τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς λέγων. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ᾽ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε. καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Cap. 26.

Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι. τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως τοῦ λεγομένου καϊάφα, καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ. μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ. τοῦ δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ, προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀνακειμένου. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠγανάκτησαν λέγοντες. εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη, ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί. ἔργον γὰρ κα-

a cõstitutiõe mũdi. Esuriui enĩ et dedistis mihi mãducare. Sitiui ꝛ dedistis mihi bibẽ. Hospes erã ꝛ collegistis me. Nud9 ꝛ operuistis me. Infirm9 ꝛ visitastis me. In carcere eram et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicẽtes. Dñe. Qñ te vidim9 esuriẽtem et pauim9: sitientẽ et dedim9 tibi potũ? Qñ aũt te vidim9 hospitẽ ꝛ collegimus te: aut nudũ ꝛ cooperuimus te? Aut qñ te vidim9 ĩfirmum aut in carcere et venimus ad te? Et respondens rex dicet illis. Amen dico vobis: q̃diu fecistis vni de his fratribus meis minimis mihi fecistis. Tũc dicet ꝛ his q̃ a sinistris erũt. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esuriui enĩ: ꝛ nõ dedistis mihi manducare. Sitiui ꝛ non dedistis mihi potũ. Hospes erã: ꝛ nõ collegistis me: nud9 ꝛ nõ opuistis me. Infirm9 ꝛ in carcẽ ꝛ nõ visitastis me. Tũc rñdebũt ei et ipsi dicentes. Domine quando te vidim9 esurientẽ: aut sitiẽtẽ: aut hospitẽ: aut nudũ: aut ĩfirmũ: aut in carcẽ ꝛ nõ ministrauimus tibi? Tũc rñdebit illis dicens. Amẽ dico vobis: q̃diu non fecistis vni de minoribus his: nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium eternũ: iusti autẽ in vitã eternam.

Cap. 26.

Et factum est cum cõsũmasset iesus sermones hos oẽs dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet: et filius hominis tradetur vt crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum: et seniores populi in atriũ pricipis sacerdotũ q̃ dicebat cayphas: et concilium fecerunt vt iesum dolo tenerent ꝛ occiderent. Dicebant aũt. Nõ ĩ die festo. Ne forte tumlt9 fieret ĩ pplo. Cũ aũt iesus esset in bethania in domo symonis leprosi: accessit ad eũ mulier habens alabastrum vnguenti preciosi: et effudit super caput ipsius recũbentis. Vidẽtes aũt discipuli: indignati sunt dicentes. Vt quid perditio hec? Potuit enim istud venundari multo: et dari pauperibus. Sciẽs aũt iesus ait illis. Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum

D
sup. 7. c.
Luce. 13. f.
Iobis. 5. c.
A
Mar. 14. a.
Luce. 22. a.
Iohan. 12. a
B

λόν εἰργάσατο εἰς ἐμέ. πάντοτε γὰρ τοὺς
πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ
πάντοτε ἔχετε. βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύ
ρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ
ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν,
ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο
ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποί
ησεν αὕτη εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. τότε πο-
ρευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος ἰούδας
ἰσκαριώτης πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, εἶπε. τί θέ
λετέ μοι δοῦναι καὶ ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω
αὐτόν. οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀρ-
γύρια. καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν, ἵνα
αὐτὸν παραδῷ. τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων
προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ λέγοντες
αὐτῷ. ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φα-
γεῖν τὸ πάσχα. ὁ δὲ εἶπεν. ὑπάγετε εἰς τὴν
πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ. ὁ
διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐσ
τι, πρὸς σὲ ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μα-
θητῶν μου. καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέ
ταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσ
χα. ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν
δώδεκα. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν εἶπεν. ἀμὴν
λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.
καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν
αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν. μήτι ἐγώ εἰμι κύριε
ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ
ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παρα-
δώσει. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει κα
θὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀν
θρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
που παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐ
γεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος. ἀποκριθεὶς δὲ
ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπε. μήτι ἐ-
γώ εἰμι ῥαββί. λέγει αὐτῷ. σὺ εἶπας. ἐσθι-
όντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς τὸν ἄρ-
τον καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἐδίδου τοῖς
μαθηταῖς καὶ εἶπε. λάβετε φάγετε. τοῦτό
ἐστι τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήρι-
ον καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων
πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ
αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ
πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτι-
ῶν. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπάρτι ἐκ
τούτου τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως
τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ'
ὑμῶν καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός
μου. καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος
τῶν ἐλαιῶν. τότε λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν
τῇ νυκτὶ ταύτῃ. γέγραπται γάρ. πατάξω
τὸν ποιμένα καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρό-

operata est in me. Nam semper
paupes habetis vobiscũ: me autẽ non
semp habebitis. Mittẽs eni hec vnguẽ
tum hoc in corpus meum ad
sepeliendũ me fecit. Amẽ dico vobis:
vbicũq predicatũ fuerit hoc euãgeliũ
in toto mundo: dicetur et qđ fecit
hec in memoriam eius. Tunc abijt
vnus de duodecim qui dicebatur iudas
scarioth ad pñcipes sacerdotũ: et ait illis.
Quid vultis mihi dare: et ego vobis eũ tradã? At illi cõstituerũt ei triginta ar
gẽteos. Et exinde qrebat oportunitatẽ vt
eum traderet. Prima aũt die azymorũ
accesserunt discipuli ad iesum dicentes.
Ubi vis paremus tibi comedere
pascha? At iesus dixit. Ite in
ciuitatem ad quẽdam: et dicite ei.
Magister dicit: tẽpus meum pꝑe est:
apud te facio pascha cũ discipulis
meis. Et fecerũt discipuli sicut cõstituit
illis iesus: et parauerunt pascha.
Uespere autem facto: discumbebat cum
duodecim discipulis suis. Et edẽtibus illis
dixit. Amẽ dico vobis: quia vnus vestrũ me traditurus ẽ.
Et cõtristati valde ceperũt
singuli dicere. Nunquid ego sum dñe?
At ipse rñdens ait. Qui intingit mecũ
manũ in parapside: hic me tradet.
Filius quidem hominis vadit sicut
scriptum est de illo. Ue autẽ homini
illi per quem filius hominis
tradetur. Bonũ erat ei: si natus nõ fuisset
homo ille. Respondens autem
iudas q tradidit eũ dixit. Nunquid ego
sũ rabbi? Ait illi: Tu dixisti. Cenãtibus
autem eis accepit iesus panem
et bñdixit ac fregit: deditq discipulis suis: et ait. Accipite et comedite: hoc
est corpus meum. Et accipiens calicẽ
gratias egit: et dedit illis dicens
Bibite ex hoc omnes. Hic est enim
sanguis meus noui testamenti qui pro
multis effundetur in remissionẽ peccatorũ
Dico aũt vobis non bibam amodo de
hoc genimine vitis vsq in
diem illum cum illud bibam vobiscũ
nouũ in regno patris
mei. Et hymno dicto exierunt in mõtẽ
oliueti. Tunc dicit illis iesus.
Omnes vos scãdalũ patiemini in me in
ista nocte. Scriptum est enĩ: percutiam
pastorem et dispergentur oues

Marc. 14. a. Luce. 7. f. Johã. 12. a.
Mar. 14. b. Luce. 22. a.
Mar. 14. b. Joã. 13. c.
Mar. 14. b. Luce. 22. c. Joã. 13. c.
sup. 18. b. Mar. 14. c. Luce. 22. c.
C
Mar. 14. c. Luce. 22. b. Johan. 6. f.
Mar. 14. c. Luce. 22. b. 1. Cor. 11. c. Heb. 9. c.
Mar. 14. c.
Mar. 14. c. Johan. 18. a.
Mar. 14. c. Zacha. 13.

Mattheus. Cap. xxvi.

βατα τῆς ποίμνης. μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με,
προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἀποκρι-
θεὶς δὲ ὁ πέτρος εἶπεν αὐτῷ. εἰ καὶ πάντες
σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέπο-
τε σκανδαλισθήσομαι. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς.
ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ πρὶν
ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με.
λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος. κἂν δέῃ με σὺν σοὶ
ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι. ὁμοί-
ως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον. τότε ἔρ
χεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λε-
γόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθη-
ταῖς. καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν
προσεύξωμαι ἐκεῖ. καὶ παραλαβὼν τὸν πέ
τρον καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου ἤρξα-
το λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. τότε λέγει αὐ-
τοῖς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανά
του, μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.
καὶ προελθὼν μικρόν, ἔπεσεν ἐπὶ πρό-
σωπον αὐτοῦ προσευχόμενος καὶ λέγων.
πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ'
ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς
ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. καὶ ἔρχεται πρὸς
τοὺς μαθητάς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύ-
δοντας καὶ λέγει τῷ πέτρῳ. οὕτως, οὐκ ἰσ
χύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ.
γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλ
θητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυ-
μον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. πάλιν ἐκ δευτέρου
ἀπελθών, προσηύξατο λέγων. πάτερ
μου εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον πα-
ρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθή
τω τὸ θέλημά σου. καὶ ἐλθών, εὑρίσκει αὐ-
τοὺς πάλιν καθεύδοντας, ἦσαν γὰρ αὐτῶν
οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι, καὶ ἀφεὶς αὐ-
τούς, ἀπελθὼν πάλιν προσηύξατο ἐκ τρί-
του τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών. τότε ἔρχε-
ται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ καὶ λέγει αὐ
τοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ-
εσθε. ἰδοὺ ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ
ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρ-
τωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ
παραδιδούς με. καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦν-
τος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε,
καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μα-
χαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων
καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ. ὁ δὲ παρα-
διδοὺς αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον λέ-
γων. ὃν ἂν φιλήσω αὐτός ἐστιν, κρατή-
σατε αὐτόν. καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ
ἰησοῦ εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφί-
λησεν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἑ-
ταῖρε ἐφ' ᾧ πάρει. τότε προσελθόντες,

gregis. Postq autem resurrexero:
precedam vos in galileã. Respondens
autem petrus ait illi. Etsi omnes
scandalizati fuerint in te: ego nunq
scandalizabor. Ait illi iesus.
Amẽ dico tibi: quia in hac nocte anteq
gallus cantet: ter me negabis.
Ait illi petrus. Etiam si oportuerit me
mori tecum: non te negabo. Similiter
et omnes discipuli dixerũt. Tunc venit
iesus cum illis in villam que dicitur
gethsemani. Et dixit discipulis suis.
Sedete hic donec vadam
illuc et orem. Et assumpto petro
et duobus filijs zebedei: cepit
contristari et mestus esse. Tũc ait illis.
Tristis est anima mea vsq ad mortem:
sustinete hic et vigilate mecum.
Et progressus pusillũ: procidit in faciẽ
suam orans et dicens.
Pater mi: si possibile est transeat a
me calix iste. Uerũtamen non sicut
ego volo: sed sicut tu. Et venit ad
discipulos suos et inuenit eos dormiẽtes:
et dicit petro. Sic non potuistis
vna hora vigilare mecum?
Uigilate et orate vt non intretis
in tentationem. Spũs quidẽ pꝛomptus est
caro aũt infirma. Iterum secundo
abijt et orauit dicens. Pater
mi: si non potest hic calix transire
nisi bibam illum: fiat
voluntas tua. Et venit
iterũ et inuenit eos dormiẽtes: erant enĩ
oculi eorũ grauati. Et relictis illis
iterum abijt et orauit tertio
eundem sermonem dicens. Tunc venit
ad discipulos suos: et dicit illis
Dormite iam et requiescite.
Ecce appropinquauit hora et filius
hominis tradetur in manus peccatorum.
Surgite eamus. Ecce appropinquauit
qui me tradet. Adhuc eo loquente:
ecce iudas vnus de duodecim venit:
et cum eo turba multa cum gladijs
et fustibus missi a pñcipibus sacerdotum
et senioribus populi. Qui autem tradi
dit eum: dedit illis signum dicens.
Quẽcũq osculatus fuero ipse est tenete
eum. Et confestim accedens ad
iesum dixit. Aue rabbi. Et osculatus est
eum. Dixitq illi iesus. Amice
ad quid venisti? Tunc accesserunt et

Johã. 16. g.
Mar. 14. c. Luce. 22. d.
mar. 14. d. Rom. 8. d.
D
Mar. 14. d. Luce. 22. d. Johis. 18. a.
Mar. 14. d.
mar. 14. d. Johã. 12. d.
mar. 14. d. Luce. 22. d.
marc. 14. d. Luce. 22. c.
Mar. 14. d. Luce. 22. c.
Mar. 14. d. Johã. 6. g. Mar. 14. d. sup. 6. c.
Mar. 14. c.
E
Mar. 14. c. Luce. 22. c. Johã. 18. a.
mar. 14. c.
E

ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸν ἰησοῦν καὶ ἐκρά
τησαν αὐτόν. καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετὰ ἰησοῦ ἐκ
τείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν
αὐτοῦ, καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρ=
χιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. τότε λέ=
γει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἀπόστρεψόν σου τὴν μά
χαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ
λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦν
ται. ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρα=
καλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει
μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέ=
λων. πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαί, ὅτι
οὕτως δεῖ γενέσθαι. ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, εἶπεν
ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλ=
θετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν
με. καθ᾽ ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδά
σκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν
αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ
πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυγον. οἱ δὲ κρα=
τήσαντες τὸν ἰησοῦν, ἀπήγαγον πρὸς καϊά
φαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ
οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν. ὁ δὲ πέτρος ἠ
κολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐ=
λῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω, ἐκάθη
το μετὰ τῶν ὑπηρετῶν ἰδεῖν τὸ τέλος. οἱ δὲ
ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ τὸ συνέ=
δριον ὅλον, ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ
τοῦ ἰησοῦ, ὅπως θανατώσωσιν αὐτόν, καὶ
οὐχ εὗρον. καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων
προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ
προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες εἶπον.
οὗτος ἔφη. δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν
τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆ
σαι αὐτόν. καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν
αὐτῷ. οὐδὲν ἀποκρίνῃ τί οὗτοί σου κατα=
μαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀπο=
κριθεὶς ὁ ἀρχιερεύς, εἶπεν αὐτῷ. ἐξορκίζω σε
κατὰ τοῦ θεοῦ ζῶντος ἵνα ἡμῖν εἴπῃς, εἰ σὺ
εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. λέγει αὐτῷ ὁ
ἰησοῦς. σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι
ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον
ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ
τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. τότε ὁ ἀρχιε=
ρεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ λέγων. ὅτι
ἐβλασφήμησε, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύ
ρων. ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐ
τοῦ. τί ὑμῖν δοκεῖ. οἱ δὲ ἀποκριθέντες, εἶ=
πον. ἔνοχος θανάτου ἐστί. τότε ἐνέπτυσαν
εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ ἐκολάφισαν
αὐτόν. οἱ δὲ ἐρράπισαν λέγοντες. προφή=
τευσον ἡμῖν χριστέ τίς ἐστιν ὁ παίσας σε
ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ.

manus iniecerunt in iesum: et tenuerunt
eū. Et ecce vnus ex his q̄ erāt cū iesu: ex
tendēs manum exemit gladium
suum: et percutiens seruum principis
sacerdotū āputauit auriculā eius. Tūc ait
illi iesus. Conuerte gladium tuū
in locum suum. Omnes enim
qui acceperint gladium: gladio ꝑibūt.
An putas quia non possum rogare
patrem meum: et exhibebit
mihi mō plus q̄ duodeci legiones āge
loꝝ. Quō ergo iplebūtur scripture? Qr
sic oportet fieri. In illa hora dixit
iesus turbis. Tāq̄ ad latronem existis
cum gladijs ꝛ fustibus comprehendere
me. Quotidie apud vos sedebā docēs
in templo ꝛ non me tenuistis.
Hoc autem totū factū est: vt adiplerēt
scripture ꝓphetaꝝ. Tūc discipuli
oēs relicto eo fugerūt. At illi tenentes
iesum: duxerunt ad cayphan
principem sacerdotū: vbi scribe ꝛ
seniores cōuenerāt. Petrus aūt sequeba
tur eum alonge: vsq̄ in atrium
pricipis sacerdotū. Et igressus itro se=
debat cū ministris: vt videret finem.
Principes autem sacerdotum et
oē cōciliū: q̄rebāt falsū testimoniū cōtra
iesum: vt eum morti traderent: et
non inuenerunt cum multi falsi testes
accessissent. Nouissime autem
venerunt duo falsi testes: et dixerunt.
Hic dixit. Possum destruere templum
dei et post triduum reedificare
illud. Et surgēs pīceps sacerdotū ait
illi. Nihil rñdes ad ea q̄ isti aduersū te testificant?
Jesus aūt tacebat. Et
pīceps sacerdotū ait illi. Adiuro te
per deum viuū: vt dicas nobis si tu
es christus filius dei. Dicit illi
iesus. Tu dixisti. Verūtñ dico vobis: a modo
videbitis filium hominis sedentem
a dextris virtutis dei: et venientem in
nubibus celi. Tūc princeps sacerdotū
scidit vestimenta sua dicēs.
Blasphemauit. Quid adhuc egemus testibus?
Ecce nunc audistis blasphemiam.
Quid vobis videt? At illi rñdētes dixe
rūt. Reus est mortis. Tūc expuerunt
in faciē eius ꝛ colaphis eū ceciderūt.
Alij aūt palmas i faciē eius dederūt dicētes.
Prophetiza nobis xp̄e: q̄s ē q̄ te ꝑcus
sit? Petrus vero sedebat foris in atrio:

mat. 14. c. Luce. 22. c. Johā. 18. b. — Gen. 9. a. Apoc. 13. c. — Mar. 14. e. Luce. 22. — F — Mar. 14. e. Mar. 14. f. Luce. 22. f. Johā. 18. c. — Marc. 14. f. Luce. 22. f. Johā. 18. c. — Marc. 14. f. Luce. 22. g. — mar. 14. f. — Mar. 14. f. Luce. 22. g. — marc. 14. g. Luce. 22. g. Johā. 6. g. — G — mar. 14. g — mar. 14. g. Luce. 22. g. Johis. 18. d. Esaie. 50. b. — Mar. 14. g

καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη λέγου
σα. καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου.
ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν ἁπάντων λέγων
οὐκ οἶδα τί λέγεις. ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς
τὸν πυλῶνα, εἶδεν αὐτὸν ἄλλη καὶ λέγει
αὐτοῖς ἐκεῖ. καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ
ναζωραίου. καὶ πάλιν ἠρνήσατο μεθ᾽ ὅρκου
ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. μετὰ μικρὸν
δὲ προσελθόντες οἱ ἑστῶτες εἶπον τῷ πέ=
τρῳ. ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ
ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ. τότε ἤρξα=
το καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν ὅτι οὐκ οἶδα
τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνη
σε. καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος ἰη=
σοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα
φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. καὶ ἐξελθὼν ἔ
ξω ἔκλαυσε πικρῶς.

Cap. 27.

Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλα=
βον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύ=
τεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ ὅπως αὐ=
τὸν θανατώσωσιν. καὶ δήσαντες αὐτόν, ἀ=
πήγαγον καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πι=
λάτῳ τῷ ἡγεμόνι. τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ πα=
ραδιδοὺς αὐτὸν ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς
ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρ
χιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις λέγων. ἥ=
μαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. οἱ δὲ εἶπον
τί πρὸς ἡμᾶς, σὺ ὄψει. καὶ ῥίψας τὰ ἀργύ
ρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε. καὶ ἀπελθὼν ἀ
πήγξατο. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀρ=
γύρια εἶπον. οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν
κορβανᾶν, ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι. συμβού
λιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν
ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις
διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος ἀγρὸς αἵματος
ἕως τῆς σήμερον. τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν
διὰ ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος. καὶ
ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια τὴν τιμὴν
τοῦ τετιμημένου ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν
ἰσραήλ, καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ
κεραμέως καθὰ συνέταξέ μοι κύριος. ὁ δὲ ἰη
σοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπη
ρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμὼν λέγων. σὺ εἶ ὁ βα
σιλεὺς τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐ=
τῷ. σὺ λέγεις. καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐ
τὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέ=
ρων οὐδὲν ἀπεκρίνατο. τότε λέγει αὐτῷ ὁ
πιλάτος. οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυ
ροῦσιν. καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν
ῥῆμα. ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.
κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύ=
ειν τῷ ὄχλῳ ἕνα δέσμιον ὃν ἤθελον. εἶχον
δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον λεγόμενον βαραβ

et accessit ad eum vna ancilla dicens.
Et tu cum iesu galileo eras?
At ille negauit corā omnibus dicēs.
Nescio quid dicis. Exeunte aūt illo
ianuā: vidit eum alia ancilla et ait
his qui erant ibi. Et hic erat cū iesu
nazarēo. Et iteꝝ negauit cū iuramēto:
quia non noui hominē. Et post pusillū
accesserunt qui stabant: ꝛ dixerūt petro.
Vere et tu ex illis es: nam et
loquela tua te manifestū facit. Tūc ce
pit detestari ꝛ iurare: quia non nouisset
hominē. Et continuo gallus cantauit.
Et recordatus est petrus verbi iesu
quod dixerat: priusq̄ gallus
cantet: ter me negabis. Et egressus fo
ras fleuit amare.

Cap. 27.

Mane autē facto: cōsilium inierunt
oēs principes sacerdotū ꝛ seniores
populi aduersus iesū vt eum
morti traderēt. Et vinctū adduxerūt eū:
et tradiderunt pontio pilato
presidi. Tunc videns iudas qui
eū tradidit q̄ dānatus esset: pnia ductus
retulit trigīta argēteos pricipibus sacer
dotū et senioribus dicens. Peccaui
tradens sanguinē iustum. At illi dixerūt
Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argēteis
i téplo recessit: ꝛ abiēs laq̄o se
suspendit. Pricipes aūt sacerdotū acce
ptis argēteis dixerūt. Nō licet eos mit
tere in corbonā: q̄r preciū sanguinis est.
Consilio aūt inito emerūt ex illis
agrū figuli i sepulturā ꝑegrinoꝝ.
ꝑꝑ hoc vocatus ē ager ille acheldemach:
hoc ē ager sāguinis vsq̄ i hodiernū diē. Tūc
ipletū ē qd dictū est ꝑ hieremiā ꝓphetā
dicētē. Et acceperūt trigīta argēteos:
preciū appreciati quē appreciauerūt a
filijs israel: ꝛ dederunt eos in agrum
figuli: sicut cōstituit mihi dñs. Jesus aūt
stetit ante presidem et interrogauit
eum preses dicens. Tu es rex
iudeorum? Dicit illi iesus.
Tu dicis. Et cum accusaretur
a principibus sacerdotum ꝛ senioribus
nihil rñdit. Tūc dicit illi
pilatus. Nō audis q̄nta aduersū te dicūt testimonia?
Et non rñdit ei ad vllum verbum
ita vt miraretur preses vehementer.
Per diem aūt solennē cōsueuerat preses
ꝑplo dimittē vnū vinctū quē voluissent.
Hēbāt aūt tūc victū isignē q̄ dicebat bar

Luce. 22. f. Johā. 18. c. — mar. 14. g. Luce. 22. g. — A — Mar. 15. a. Luce. 23. a — Marc. 15. a Luce. 23. a. Johā. 18. c. — Gen. 4. d. — Act. 1. c. — B — Hiere. 32. b Zacha. 11. c Mar. 15. a Luce. 23. a. Johis. 18. f. Mar. 15. a Johā. 19. b. — Mar. 15. a. Luce. 23. c Mar. 15. b Johā. 18. g.

βάν. συνηγμένων ουν αυτών, είπεν αυτοίς ο πιλάτος. Τίνα θέλετε απολύσω υμίν, βαραβάν, η ιησούν τον λεγόμενον χριστόν. ήδει γαρ ότι διά φθόνον παρέδωκαν αυτόν. καθημένου δε αυτού επί του βήματος απέστειλε προς αυτόν η γυνή αυτού λέγουσα μηδέν σοι και τω δικαίω εκείνω. πολλά γαρ έπαθον σήμερον κατ' όναρ δι' αυτόν. οι δε αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι έπεισαν τους όχλους ίνα αιτήσωνται τον βαραββάν, τον δε ιησούν απολέσωσιν. αποκριθείς δε ο ηγεμών είπεν αυτοίς. Τίνα θέλετε από των δύο απολύσω υμίν. οι δε είπον. βαραββάν. λέγει ουν αυτοίς ο πιλάτος. Τί ουν ποιήσω ιησούν τον λεγόμενον χριστόν. λέγουσιν αυτώ πάντες. σταυρωθήτω. ο δε ηγεμών έφη. Τί γαρ κακόν εποίησεν. οι δε περισσώς έκραζον λέγοντες. σταυρωθήτω. ιδών δε ο πιλάτος ότι ουδέν ωφελεί, αλλά μάλλον θόρυβος γίνεται, λαβών ύδωρ απενίψατο τας χείρας απέναντι του όχλου λέγων. αθώος ειμί από του αίματος του δικαίου τούτου, υμείς όψεσθε. και αποκριθείς πας ο λαός είπε. Το αίμα αυτού εφ' ημάς και επί τα τέκνα ημών. Τότε απέλυσεν αυτοίς τον βαραββάν, τον δε ιησούν φραγελλώσας παρέδωκεν ίνα σταυρωθή. Τότε οι στρατιώται του ηγεμόνος παραλαβόντες τον ιησούν εις το πραιτώριον, συνήγαγον επ' αυτόν όλην την σπείραν. και εκδύσαντες αυτόν περιέθηκαν αυτώ χλαμύδα κοκκίνην. και πλέξαντες στέφανον εξ ακανθών επέθηκαν επί την κεφαλήν αυτού, και κάλαμον επί την δεξιάν αυτού. και γονυπετήσαντες έμπροσθεν αυτού, ενέπαιζον αυτώ λέγοντες. Χαίρε ο βασιλεύς των ιουδαίων. και εμπτύσαντες εις αυτόν, έλαβον τον κάλαμον, και έτυπτον εις την κεφαλήν αυτού. και ότε ενέπαιξαν αυτώ, εξέδυσαν αυτόν την χλαμύδα. και ενέδυσαν αυτόν τα ιμάτια αυτού, και απήγαγον αυτόν εις το σταυρώσαι. εξερχόμενοι δε, εύρον άνθρωπον κυρηναίον ονόματι σίμωνα. Τούτον ηγγάρευσαν ίνα άρη τον σταυρόν αυτού. και ελθόντες εις τόπον λεγόμενον γολγοθά. ο εστί λεγόμενος κρανίου τόπος, έδωκαν αυτώ πιείν όξος μετά χολής μεμιγμένον. και γευσάμενος ουκ ήθελε πιείν. σταυρώσαντες δε αυτόν, διεμερίσαντο τα ιμάτια αυτού βάλλοντες κλήρον. και καθήμενοι ετήρουν αυτόν εκεί. και επέθηκαν επάνω της κεφαλής αυτού την αιτίαν αυτού γεγραμμένην

rabas. Congregatis ergo illis dixit pilatus. Quẽ vultis dimittã vobis: barrabã: an iesum qui dicitur christus? Sciebat enim q per inuidiam tradidissẽt eum. Sedente autem illo pro tribunali: misit ad eum vxor eius dicens. Nihil tibi et iusto illi. Multa enim passa sum hodie per visum propter eum. Pricipes aũt sacerdotũ ⁊ seniores psuaserũt populis vt peterent barrabam: iesum vero pderent. Rñdens autem preses ait illis. Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerũt. Barrabam. Dicit pilatus. Quid igitur faciam de iesu qui dicitur christus? Dicunt omnes. Crucifigatur. Ait illis preses. Quid enim mali fecit? At illi magis clamabãt dicẽtes. Crucifigatur. Uidẽs aũt pilatus quia nihil pficeret: sed magis tumultus fieret: accepta aqua lauit manus coram populo dicens. Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et rñdẽs vniuersus pplo dixit. Sãguis eius sup nos ⁊ sup filios nostros. Tũc dimisit illis barrabam: iesum autem flagellatum tradidit eis vt crucifigeretur. Tũc milites presidis suscipientes iesum in pretorio: congregauerunt ad eum vniuersam cohortem ⁊ exuentes eum: chlamydẽ coccineã circũdederũt ei. Et plectẽtes coronã de spinis posuerũt sup caput eius: et harundinẽ in dextera eius: et genu flexo ante eum: illudebant ei dicentes. Aue rex iudeorum. Et expuentes in eum: acceperunt harundinẽ ⁊ pcutiebãt caput eius. Et postq̃ illuserunt ei: exuerunt eum chlamyde: ⁊ induerũt eum vestimentis eius: et duxerunt eum vt crucifigerent. Exeuntes autem inuenerũt hoiem cyreneũ noie symonẽ: hũc angariauerũt vt tolleret crucẽ eius. Et venerũt in locũ q̃ dicitur golgotha: quod est caluarie locus. Et dederunt ei vinũ bibere cum felle mixtũ. Et cũ gustasset noluit bibere. Postq̃ aũt crucifixerunt eũ: diuiserũt vestimẽta eius sorte mittẽtes: vt impleret qđ dictũ ẽ p ppheta dicẽtem. Diuiserũt sibi vestimẽta mea: ⁊ sup vestẽ meã miserũt sortẽ. Et sedentes seruabãt eũ. Et iposuerũt sup caput eius causam ipsius scriptam.

Mar. 15. b / Luce. 23. c. / Johis. 18. g / Actu. 3. c. — C — Mar. 15. b / Luce. 23. c. — mar. 15. c. / Luce. 23. d. / Johã. 19. c. / Mar. 15. c. / Johã. 19. a. — D — Mar. 15. c. — Marci. 15. c / Luce. 23. d — Mar. 15. d / Luce. 23. e. / Johã. 19. c. / Mar. 15. d / Johã. 19. c. / Marc. 15. d / Luce. 15. e / Johã. 19. d — ps. 21. — E — mar. 15. d. / Luce. 23. e.

νην ούτος εστίν ιησούς ο βασιλεύς των ιουδαίων. Τότε σταυρούνται συν αυτώ δύο λησταί, εις εκ δεξιών, και εις εξ ευωνύμων. οι δε παραπορευόμενοι εβλασφήμουν αυτόν κινούντες τας κεφαλάς αυτών και λέγοντες. ο καταλύων τον ναόν και εν τρισίν ημέραις οικοδομών, σώσον σεαυτόν. ει υιός ει του θεού, κατάβηθι από του σταυρού. ομοίως δε και οι αρχιερείς εμπαίζοντες μετά των γραμματέων και πρεσβυτέρων και φαρισαίων, έλεγον. άλλους έσωσεν, εαυτόν ου δύναται σώσαι. ει βασιλεύς ισραήλ εστί, καταβάτω νυν από του σταυρού, και πιστεύσομεν επ' αυτώ. πέποιθεν επί τον θεόν, ρυσάσθω νυν αυτόν ει θέλει αυτόν. είπε γαρ ότι θεού ειμί υιός. Το δ' αυτό και οι λησταί οι συσταυρωθέντες αυτώ ωνείδιζον αυτόν. από δε έκτης ώρας σκότος εγένετο επί πάσαν την γην, έως ώρας εννάτης. περί δε την εννάτην ώραν, ανεβόησεν ο ιησούς φωνή μεγάλη λέγων. ηλί ηλί λιμά σαβαχθανί. Τουτέστι θεέ μου θεέ μου ίνα τί με εγκατέλιπες. Τινές δε των εκεί εστώτων ακούσαντες έλεγον, ότι ηλίαν φωνεί ούτος. και ευθέως δραμών εις εξ αυτών και λαβών σπόγγον πλήσας τε όξους, και περιθείς καλάμω, επότιζεν αυτόν. οι δε λοιποί έλεγον. άφες ίδωμεν ει έρχεται ηλίας σώσων αυτόν. ο δε ιησούς πάλιν κράξας φωνή μεγάλη, αφήκε το πνεύμα. και ιδού το καταπέτασμα του ναού εσχίσθη εις δύο, από άνωθεν έως κάτω. και η γη εσείσθη, και αι πέτραι εσχίσθησαν. και τα μνημεία ανεώχθησαν. και πολλά σώματα των κεκοιμημένων αγίων ηγέρθη. και εξελθόντες εκ των μνημείων, μετά την έγερσιν αυτού, εισήλθον εις την αγίαν πόλιν, και ενεφανίσθησαν πολλοίς. ο δε εκατόνταρχος και οι μετ' αυτού τηρούντες τον ιησούν, ιδόντες τον σεισμόν και τα γενόμενα, εφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες. αληθώς θεού υιός ην ούτος. ήσαν δε εκεί γυναίκες πολλαί από μακρόθεν θεωρούσαι, αίτινες ηκολούθησαν τω ιησού από της γαλιλαίας διακονούσαι αυτώ. εν αις ην μαρία η μαγδαληνή, και μαρία η του ιακώβου και ιωσή μήτηρ, και η μήτηρ των υιών ζεβεδαίου. οψίας δε γενομένης, ήλθεν άνθρωπος πλούσιος από αριμαθαίας τούνομα ιωσήφ ος και αυτός εμαθήτευσε τω ιησού. ούτος προσελθών τω πιλάτω, ητήσατο το σώμα του ιησού. Τότε ο πιλάτος εκέλευσεν αποδοθήναι το σώμα, και λαβών το σώμα ο ιωσήφ, ενετύλιξεν αυ

Hic est Jesus rex iudeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: vnus a dextris ⁊ vnus a sinistris. Pretereuntes aũt blasphemabant eum mouentes capita sua ⁊ dicentes. Uah qui destruis templum dei et in triduo illud reedificas: salua temetipsum. Si filius dei es descende de cruce. Siliter et pricipes sacerdotũ illudẽtes cum scribis et senioribus dicebant. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Si rex israel est: descendat nunc de cruce et credemus ei. Confidit in deo: liberet eum nunc si vult. Dixit ei quia filius dei sum. Idipsum aũt ⁊ latrones q̃ crucifixi erãt cũ eo iproperabãt ei. A sexta aũt hora tenebre facte sũt sup vniuersam terrã vsq ad horã nonã. Et circa horam nonam clamauit iesus voce magna dicens. Heli heli: lama zabacthani. Hoc ẽ. Deus meus deus meus: vt qđ dereliq̃sti me? Quidã aũt illic stãtes ⁊ audiẽtes dicebãt. Heliã vocat iste. Et continuo currens vnus ex eis acceptã spongiam impleuit aceto: ⁊ iposuit arũdini ⁊ dabat ei bibẽ. Ceteri vo dicebãt. Sine videamus an veniat helias liberãs eũ. Jesus aũt iterum clamãs voce magna emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas ptes a summo vsq deorsum. Et terra mota ẽ ⁊ petre scisse sunt: ⁊ monumẽta aperta sũt et multa corpora sctõrum q̃ dormierãt surrexerũt. Et exeũtes de monumẽtis post resurrectionẽ eius venerunt in sanctam ciuitatem ⁊ apparuerũt multis. Centurio autem et qui cum eo erant custodientes iesum: viso terremotu ⁊ his q̃ fiebant: timuerũt valde dicentes. Uere filius dei erat iste. Erant aũt ibi mulieres multe a longe: que secute erant iesum a galilea ministrantes ei: inter q̃s erat maria magdalene: ⁊ maria iacobi: et ioseph mater: et mater filiorũ zebedei. Cum aũt sero factũ esset: venit quidã hõ diues ab arimathia nomine ioseph qui et ipse erat discipulus iesu. Hic accessit ad pilatum: et petijt corpus iesu. Tunc pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore ioseph iuoluit illũ i

Johã. 19. d — Marc. 15. d / sup. 26. f. / Sapiẽ. 2. c. — Mar. 15. c. / Luce. 23. e. — Mar. 15. e. — Marci. 15. e / Luce. 23. f. — F — Mar. 15. e. — Mar. 15. f. / Luce. 23. e. — Johan. 19. e / Mar. 15. f. — Mar. 15. f. / Luce. 23. f. / Apoc. 6. c. — Heb. 1. d. — Mar. 15. f. / Luce. 23. g — mar. 15. f. — G — mar. 15. g. / Luce. 23. g. / Johã. 19. g — mar. 15. g.

τὸ σινδόνι καθαρᾷ, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν. ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνή, καὶ ἡ ἄλλη μαρία καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου. τῇ δὲ ἐπαύριον ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς πιλάτον, λέγοντες. κύριε. ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι. κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν αὐτόν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ πιλάτος. ἔχετε κουστωδίαν, ὑπάγετε ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε. οἱ δὲ πορευθέντες, ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας. Cap. 28.

Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ ἡ ἄλλη μαρία θεωρῆσαι τὸν τάφον. καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ προσελθὼν, ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ. ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπή, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών. ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος, εἶπε ταῖς γυναιξί. μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς. οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε. οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γὰρ καθὼς εἶπε. δεῦτε ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων. χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι, ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ. τότε λέγει αὐταῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται. πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα. καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυ-

sindone munda: et posuit illud in monumēto suo nouo: qđ exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad ostiū monumēti & abijt. Erat autē ibi maria magdalene & altera maria sedentes contra sepulchrum. Altera aūt die que est post parasceuen: conuenerunt principes sacerdotū & pharisei ad pilatū dicētes. Dñe recordati sumus: quia seductor ille dixit adhuc viuēs: post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrū vsqȝ in diē tertiū: neforte veniāt discipuli eius et furentur eum: et dicant plebi surrexit a mortuis: et erit nouissim9 error peior priore. Ait illis pilatus. Habetis custodiam: ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signātes lapidem cum custodibus. Cap. 28.

Vespere aūt sabbati q̄ lucescit in prima sabbati: venit maria magdalene et altera maria videre sepulchrum. Et ecce terremot9 fact9 ē magn9. Angel9 ei dñi descendit de celo: & accedens reuoluit lapidem et sedebat sup eum. Erat aūt aspectus eius sicut fulgur et vestimentum eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes: et facti sunt velut mortui. Rñdēs aūt angel9 dixit mulieribus. Nolite timere vos. Scio q̄ iesuȝ qui crucifix9 ē querit[is]. Nō est hic: surrexit enī sicut dixit. Venite & videte locū vbi positus erat dñs. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit: et ecce precedet vos in galileam. Ibi eum videbitis: ecce predixi vobis. Et exierūt cito de monumento cum timore et gaudio magno currentes nunciare discipulis eius. Et ecce iesus occurrit illis dicens. Auete. Ille autem accesserunt et tenuerunt pedes eius: & adorauerunt eum. Tūc ait illis iesus nolite timere. Ite nunciate fratribus meis vt eant in galileam ibi me videbunt. Que cum abijssent: ecce quidam de custodi[illegible] venerunt in ciuitatem et nūciauerūt pricipib9 sacerdotū oīa q̄ fctā fuerāt. Et congregati cum seniorib9

Lucc. 23. g. Johis. 19. g
Mar. 15. g
A
Mar. 16. a. Lucc. 24. a Johā. 20. a.
Marc. 16. c Lucc. 24. a
B
Mar. 16. c. Lucc. 24. b.
C

τέρων, συμβούλιον τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις λέγοντες. εἴπατε ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων. καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν. οἱ δὲ λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον. οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν γαλιλαίαν εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. καὶ ἰδόντες αὐτὸν προσεκύνησαν αὐτῷ. οἱ δὲ ἐδίστασαν. καὶ προσελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων. ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ᾽ ὑμῶν εἰμὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου.

consilio accepto: pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes. Dicite quia discipuli eius nocte venerūt & furati sūt eū nobis dormiētib9. Et si hoc auditū fuerit a preside: nos suadebimus ei: et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerūt sicut erāt edocti. Et diuulgatum est verbū istud apud iudeos vsqȝ in hodiernū diē. Vndeci aūt discipuli abierūt in galileā in monteȝ vbi constituerat illis iesus. Et videntes euȝ adorauerūt: quidam aūt dubitauerūt. Et accedens iesus locutus est eis dicens. Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris et filij & spiritus sancti: docentes eos seruare omnia quecunqȝ mandaui vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus dieb9 vsqȝ ad ꝯsummationem seculi.

Explicit euangelium secundum Mattheum.

D
Mar. 16. f. sup. 11. g. Lucc. 10. f.

Incipit prologus sancti Hieronymi in euangelium secundum Mattheum.

Marcus euangelista dei electus: et petri in baptismate filius: atqȝ in diuino sermone discipulus: sacerdotium in israel agens secundum carnem leuita: ad fidem christi conuersus: euangeliū in italia scripsit: ostendens in eo quid et generi suo deberet & christo. Nam initiū principij in voce prophetice exclamationis instituens ordinem leuitice electionis ostendit: vt predicans predestinatū iohannem filium zacharie in voce angeli annunciantis emissum: nō solum verbum carnem factum: sed et corpus domini in omnia per verbum diuine vocis animatum in initio euangelice predicationis ostenderet: vt qui hec legens sciret cui initium carnis in dño et iesu aduenientis habitaculum caro deberet agnoscere: atqȝ in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inueniret. Deniqȝ cum perfecti euangelij opus intrans: et a baptismo domini predicare deum inchoans: non laborauit natiuitatem carnis quam in prioribus viderat dicere: sed totius exprimens expositionem deserti: ieiunij numerum: temptationem diaboli: congregationem bestiarum: et ministerium protulit angelorum: & instituens nos ad intelligēdum: singula in breui compingens ne auctoritatem facte rei demeret: & perficiendi operis plenitudinem non negaret. Deniqȝ amputasse sibi post fidem pollicem dicitur vt sacerdotio reprobus haberetur: sed tantum consentiens fidei predestinata potuit electio vt nec sic in opere verbi perderet: quod pri9 meruerat in genere. Nam alexandrie episcopus fuit. Cuius per singula opus fuit scire et euangelij in se dicta disponere et disciplinam legis in se agnoscere: et diuinam in carne domini intelligere naturam. Que in nos primum requiri oportet: dehinc inquisita volumus agnosci habentes mercedem exhortationis: quoniam qui plantat et qui rigat vnum sunt: qui autem incrementum prestat: deus est.

Explicit prologus.

Τὸ κατὰ μάρκον ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. ἐγένετο ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ ἰουδαία χώρα καὶ οἱ ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ᾽ αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. ἦν δὲ ὁ ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον, καὶ ἐκήρυσσε λέγων. ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ. ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. καὶ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις ἦλθεν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν ἰορδάνην. καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος, εἶδε σχιζομένους τοὺς οὐρανούς, καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν καταβαῖνον ἐπ᾽ αὐτόν. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἐν ᾧ εὐδόκησα. καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων. καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν γαλιλαίαν κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ λέγων. ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρός, καὶ ἤγγικεν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τοῦ σίμωνος βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων. καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον, εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα. καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέν-

Incipit euangelium sanctum Marci. Cap. i.

Initium euangelii iesu christi filii dei: sicut scriptum est in esaia propheta. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto. Parate viam domini: rectas facite semitas eius. Fuit in deserto iohannes baptizans et predicans baptismum penitentie: in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eum omnis iudee regio: et hierosolymite vniuersi et baptizabantur ab illo in iordanis flumine: confitentes peccata sua. Et erat iohannes vestitus pilis camelorum et zona pellicea circa lumbos eius: et locustas et mel siluestre edebat: et predicabat dicens. Venit fortior me post me cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizo vos in aqua: ille vero baptizabit vos spiritu sancto. Et factum est in diebus illis: venit iesus a nazareth galilee et baptizatus est a Johanne in iordane. Et statim ascendens de aqua: vidit celos apertos: et spiritum sanctum tanquam columbam descendentem et manentem in ipso. Et vox facta est de celo. Tu es filius meus dilectus in te complacui. Et statim spiritus expulit eum in desertum. Et erat in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus: et temptabatur a sathana. Eratque cum bestiis: et angeli ministrabant illi. Postquam autem traditus est iohannes: venit iesus in galileam: predicans euangelium regni dei: et dicens. Quoniam impletum est tempus et appropinquauit regnum dei. Penitemini et credite euangelio. Et preteriens secus mare galilee: vidit symonem et andream fratrem eius mittentes retia in mare. Erant enim piscatores. Et dixit eis iesus. Venite post me: et faciam vos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis retibus secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum vidit iacobum zebedei et iohannem fratrem eius: et ipsos componentes retia in naui: et statim vocauit illos. Et relicto

A — Malac. 3.a. Mat. 11.c. Luce. 7.d. Esaie. 40.b. Mat. 3.a. Johan. 1.c. Mat. 3.b. Luce. 3.a. Johan. 5.c. Mat. 3.a. Mat. 3.c. Luce. 3.d. Johan. 1.d. Mat. 3.c. Luce. 3.d. Johan. 1.d. Actu. 19.a. Mat. 3.f. B — Esa. 42.a. Mat. 3.g. 17.b. Luc. 3.e. 2 Pe. 1.d. Mat. 4.a. Luce. 4.a. Esa. 43.g. Mat. 4.c. Mat. 4.d. Mat. 4.c. Actu. 3.d. Mat. 4.e. 8.c. Luce. 5.b. Marc. 4.f.

-τες τὸν πατέρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν, ἀπῆλθον ὀπίσω αὐτοῦ. καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ. καὶ εὐθέως τοῖς σάββασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγήν, ἐδίδασκεν. καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς. καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, καὶ ἀνέκραξε λέγων. ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοί ἰησοῦ ναζαρηνέ, ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς, οἶδά σε τίς εἶ ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς λέγων. φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, καὶ κράξαν φωνῇ μεγάλῃ, ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ. καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντας. τί ἐστι τοῦτο, τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη, ὅτι κατ᾽ ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ. ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς γαλιλαίας. καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος καὶ ἀνδρέου μετὰ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ἡ δὲ πενθερὰ τοῦ σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα, καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς. καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς. καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς. ὀψίας δὲ γενομένης ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους. καὶ ἡ πόλις ὅλη συνηγμένη ἦν πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις. καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε. καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια ὅτι ᾔδεισαν αὐτόν. καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε καὶ ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς ἔρημον τόπον. κἀκεῖ προσηύχετο. καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ σίμων καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ εὑρόντες αὐτόν, λέγουσιν αὐτῷ. ὅτι πάντες σε ζητοῦσι. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις ἵνα ἐκεῖ κηρύξω. εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα, καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν εἰς ὅλην τὴν γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων. καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν καὶ γονυπετῶν αὐτὸν καὶ λέγων αὐτῷ. ὅτι ἐὰν θέλῃς δύνασαί με καθαρίσαι. ὁ δὲ ἰησοῦς σπλαγχνισθεὶς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτῷ. θέλω. καθαρίσθητι. καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτοῦ ἡ λέπρα καὶ ἐκαθαρίσθη. καὶ ἐμβριμησάμε-

patre suo zebedeo in naui cum mercenariis: secuti sunt eum. Et ingrediuntur capharnaum: et statim sabbatis ingressus in synagogam docebat eos. Et stupebant super doctrina eius. Erat enim docens eos quasi potestatem habens: et non sicut scribe. Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo et clamauit dicens. Quid nobis et tibi iesu nazarene? Venisti perdere nos. Scio qui sis sanctus dei. Et comminatus est ei iesus dicens. Obmutesce et exi de homine. Et discerpens eum spiritus immundus: et exclamans voce magna exiit ab eo. Et mirati sunt omnes: ita vt conquirerent inter se dicentes. Quidnam est hoc? Que nam doctrina hec noua? Quia in potestate spiritibus immundis imperat: et obediunt ei. Et processit rumor eius statim in omnem regionem galilee. Et protinus egredientes de synagoga: venerunt in domum symonis et andree cum iacobo et iohanne. Recumbebat autem socrus symonis febricitans: et statim dicunt ei de illa. Et accedens eleuauit eam apprehensa manu eius: et continuo dimisit eam febris: et ministrabat eis. Vespere autem facto cum occidisset sol: afferebant ad eum omnes male habentes et demonia habentes: et erat omnis ciuitas congregata ad ianuam. Et curauit multos qui vexabantur variis languoribus: et demonia multa eiiciebat: et non sinebat ea loqui quoniam sciebant eum. Et diluculo valde surgens egressus abiit in desertum locum: ibique orabat. Et prosecutus est eum symon et qui cum illo erant. Et cum inuenissent eum dixerunt ei: quia omnes querunt te. Et ait illis. Eamus in proximos vicos et ciuitates vt ibi predicem: ad hoc enim veni. Et erat predicans in synagogis eorum: et in omni galilea et demonia eiiciens. Et venit ad eum leprosus deprecans eum et genu flexo dixit. Si vis potes me mundare. Jesus autem misertus eius extendit manum suam et tangens eum ait illi. Volo. Mundare. Et cum dixisset: statim discessit ab eo lepra et mundatus est. Et comminatus est

Luce. 4.c. C — Mat. 7.g. Luce. 2.g. Luce. 4.a. Luce. 4.f. Mat. 8.c. Luce. 4.f. D — Luce. 4.g. 3.c. Mat. 8.a. Luce. 5.c. f. mundare. i. pati modi passiue vocis.

μος αὐτῷ εὐθέως, ἐξέβαλεν αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ. ὅρα μηδενὶ εἴπῃς, ἀλλ' ὕπαγε σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ. καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν, ἀλλ' ἔξωθεν ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν. καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν. Cap. 2.

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν. καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι. καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοί, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν. καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον. καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν παραλυτικὸν φέροντες, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων. καὶ μὴ δυνάμενοι προσεγγίσαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν. καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράββατον ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν λέγει τῷ παραλυτικῷ. τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας. τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς. τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι, ἢ εἰπεῖν ἔγειραι καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας, λέγει τῷ παραλυτικῷ. σοὶ λέγω. ἔγειραι καὶ ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου. καὶ εὐθέως ἠγέρθη, καὶ ἄρας τὸν κράββατον ἐξῆλθεν ἐναντίον πάντων, ὥστε ἐξίστασθαι πάντας καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν λέγοντας. ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν. καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτόν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ παράγων, εἶδε λευὶν τὸν τοῦ ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ. καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἦσαν γὰρ πολλοὶ καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ

ei: statimque eiecit illum: et dicit ei. Vide nemini dixeris: sed vade ostende te principi sacerdotum et offer pro emundatione tua que precepit moyses in testimonium illis. Et egressus cepit predicare: et diffamare sermonem: ita ut iam non posset manifeste introire in civitatem sed foris in desertis locis esset: et conveniebant ad eum undique. Cap. 2.

Et iterum intravit capharnaum post dies octo: et auditum est quod in domo esset. et convenerunt multi: ita ut non caperet neque ad ianuam: et loquebatur eis verbum: Et venerunt ad eum ferentes paralyticum: qui a quattuor portabatur. Et cum non possent offerre eum illi pre turba: nudaverunt tectum ubi erat: et patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat. Cum autem vidisset iesus fidem illorum ait paralytico. Fili dimittuntur tibi peccata tua. Erant autem illic quidam de scribis sedentes: et cogitantes in cordibus suis. Quid hic sic loquitur. Blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus deus. Quo statim cognito iesus spiritu suo: quia sic cogitarent intra se: dicit illis. Quid ista cogitatis in cordibus vestris. Quid est facilius dicere paralytico: dimittuntur tibi peccata tua: an dicere: surge tolle grabatum tuum et ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata ait paralytico Tibi dico surge tolle grabatum tuum et vade in domum tuam. Et statim surrexit ille: et sublato grabato abiit inde coram omnibus: ita ut mirarentur omnes: et honorificarent deum dicentes: quia nunquam sic vidimus. Et egressus est rursus ad mare omnisque turba veniebat ad eum et docebat eos. Et cum preteriret vidit levi alphei sedentem ad teloneum: et ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius: multi publicani et peccatores simul discumbebant cum iesu et discipulis eius. Erant enim multi qui sequebantur eum. Et scribe et pharisei videntes quia manducaret cum

Mat. 8. a. Luce. 5. c.
Mat. 9. a. Luce. 5. d. Johan. 5. a.
Luce. 7. g.
Luce. 5. d. 1. Cor. 2. d.
Mat. 9. a. Luce. 5. c.
Mat. 9. b. Luce. 5. c. Johan. 5. b.
Mat. 9. b. Luce. 5. f.
Mat. 9. b. Luce. 5. f.

τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει. καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς. οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν. καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ ἰωάννου καὶ οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύοντες, καὶ ἔρχονται καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διὰ τί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου καὶ οἱ τῶν φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσιν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστὶ νηστεύειν. ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν. ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιρράπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ. εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται. καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς. εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος ὁ νέος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται. ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον. καὶ ἐγένετο παραπορεύεσθαι αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας. καὶ οἱ φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν ὃ οὐκ ἔξεστι. καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς. οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαυίδ ὅτε χρείαν ἔσχεν, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. τὸ σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ σάββατον. ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου. Cap. 3.

Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν. καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα. καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ. καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα. ἔγειραι εἰς τὸ μέσον. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἔξεστι τοῖς σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι. ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ ἐσιώπων. καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐ-

publicanis et peccatoribus: dixerunt discipulis eius. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit magister vester? Hoc iesus ait illis. Non necesse habent sani medico: sed qui male habent. Non enim veni vocare iustos: sed peccatores. Et erant discipuli iohannis et pharisei ieiunantes: et veniunt et dicunt illi. Quare discipuli iohannis et phariseorum ieiunant: tui autem discipuli non ieiunant. Et ait illis iesus. Nunquid possunt filii nuptiarum quamdiu sponsus cum illis est ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum non possunt ieiunare. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: et tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri. Alioquin aufert supplementum novum a veteri: et maior scissura fit. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres: alioquin dirumpet vinum utres et vinum effundetur et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mitti debet. Et factum est iterum cum dominus sabbatis ambularet per sata: et discipuli eius ceperunt progredi et vellere spicas: Pharisei autem dicebant ei. Ecce quid faciunt discipuli tui sabbatis quod non licet. Et ait illis. Nunquam legistis quid fecerit david quando necessitatem habuit et esuriit ipse et qui cum eo erant: quomodo introivit in domum dei sub abiathar principe sacerdotum et panes propositionis manducavit quos non licebat manducare nisi solis sacerdotibus: et dedit eis qui cum eo erant? Et dicebat eis. Sabbatum propter hominem factum est: et non homo propter sabbatum. Itaque dominus est filius hominis etiam sabbati. Cap. 3.

Et introivit iterum in synagogam: et erat ibi homo habens manum aridam: Et observabant eum si sabbatis curaret: ut accusarent illum. Et ait homini habenti manum aridam. Surge in medium. Et dicit eis. Licet sabbatis benefacere an male: animam salvam facere an perdere? At illi tacebant. Et circumspiciens eos cum ira contristatus super cecitate cordis eorum

Mat. 9. c. Luce. 15. f.
1. Thi. 1. b.
Luce. 5. f.
Mat. 9. c. Luce. 5. g.
Mat. 12. a. Luce. 6. a.
Mat. 12. a. Luce. 6. a. 1. Reg. 21. b.
Mat. 12. a. Luce. 6. a.
Mat. 12. b. Luce. 13. c. et 14. a
Mat. 12. b Luce. 9. b. et 14. a.

τῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. καὶ ἐξελθόντες οἱ φαρισαῖοι εὐθέως μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν, καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ. καὶ ἀπὸ ἰουδαίας, καὶ ἀπὸ ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ οἱ περὶ τύρον καὶ σιδῶνα πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν. πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται ὅσοι εἶχον μάστιγας. καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε λέγοντα ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι. καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός, καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐποίησε δώδεκα ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια. καὶ ἐπέθηκε τῷ σίμωνι ὄνομα πέτρον. καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου, καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανεργές, ὅ ἐστιν υἱοὶ βροντῆς. καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμᾶν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν καναρίτην, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν. καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον, καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν. καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν. ἔλεγον γὰρ ὅτι ἐξέστη. καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια. καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς. πῶς δύναται σατανᾶς σατανᾶν ἐκβάλλειν. καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη. καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη. καὶ εἰ ὁ σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει. οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ

dicit homini. Extende manum tuam. Et extendit: et restituta est manus illi. Exeuntes autem pharisei statim cum herodianis consilium faciebant adversus eum: quomodo eum perderent. Jesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: et multa turba a galilea et iudea secuta est eum. Et ab hierosolymis et ab idumea et trans iordanem: et qui circa tyrum et sydonem multitudo magna audientes que faciebat venerunt ad eum. Et dixit discipulis suis: ut in navicula sibi deservirent propter turbam ne comprimerent eum. Multos enim sanabat: ita ut irruerent in eum ut illum tangerent quotquot habebant plagas. Et spiritus immundi cum illum videbant procidebant ei. et clamabant dicentes. Tu es filius dei. Et vehementer comminabatur eis: ne manifestarent illum. Et ascendens in montem: vocavit ad se quos voluit ipse: et venerunt ad eum. Et fecit ut essent duodecim cum illo: et ut mitteret eos predicare. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates et eiiciendi demonia. Et imposuit simoni nomen petrus. Et iacobum zebedei: et iohannem fratrem iacobi: et imposuit eis nomina boanerges: quod est filii tonitrui. Et andream et philippum et bartholomeum et matheum et thomam et iacobum alphei et thadeum et simonem chananeum: et iudam scarioth qui et tradidit illum. Et veniunt ad domum. Et convenit iterum turba: ita ut non possent neque panem manducare. Et cum audissent sui exierunt tenere eum. Dicebant enim quoniam in furorem versus est. Et scribe qui ab hierosolymis descenderant: dicebant quoniam beelzebub habet: et quia in principe demoniorum eiicit demonia. Et convocatis eis in parabolis dicebat illis. Quomodo potest sathanas sathanam eiicere? Et si regnum in se dividatur: non potest regnum illud stare. Et si domus super semetipsam dispartiatur: non potest domus illa stare. Et si sathanas consurrexerit in semetipsum: dispertitus est et non poterit stare sed finem habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum eius

Mat. 12.b. Joha. 10.g

Mat. 4.g. Luce. 4.e. Johan. 6.a

B

Luce. 4.g.

Mat. 10.a. Luce. 6.c.

Mat. 10.a. Luce. 6.c. Actu. 1.b.

C

Mat. 12.c. Luce. 11.b

Mat. 12.b. Luce. 11.c.

D

διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν. ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως. ὅτι ἔλεγον πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει. ἔρχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν. καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. εἶπον δὲ αὐτῷ ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε. καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς λέγων. τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου ἢ οἱ ἀδελφοί μου, καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει. ἴδε ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου. ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος μου ἀδελφὸς καὶ ἀδελφή καὶ μήτηρ ἐστί.

Cap. 4.

Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν. καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ καὶ κατέφαγεν αὐτό. ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν. καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς. ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε. καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξάνοντα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. ὅτε δὲ ἐγένετο καταμόνας ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται, ἵνα βλέποντες βλέπωσι καὶ μὴ ἴδωσι, καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι καὶ μὴ συνιῶσι. μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα. καὶ λέγει αὐτοῖς οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε.

diripere: nisi prius fortem alliget: et tunc domum eius diripiet. Amen dico vobis quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemie quibus blasphemaverint. Qui autem blasphemaverit in spiritum sanctum non habebit remissionem in eternum: sed reus erit eterni delicti: quoniam dicebant spiritum immundum habet. Et veniunt mater eius et fratres: et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum. Et sedebat circa eum turba: et dicunt ei. Ecce mater tua et fratres tui foris querunt te. Et respondens eis ait. Que est mater mea et fratres mei? Et circumspiciens eos qui in circuitu eius sedebant ait. Ecce mater mea et fratres mei. Qui enim fecerit voluntatem dei: hic frater meus et soror mea et mater est.

Cap. 4.

Et iterum cepit docere ad mare et congregata est ad eum turba multa: ita ut navim ascendens sederet in mari: et omnis turba circa mare super terram erat: et docebat eos in parabolis multa et dicebat illis in doctrina sua. Audite. Ecce exiit seminans ad seminandum. Et dum seminat: aliud cecidit circa viam et venerunt volucres celi et comederunt illud. Aliud vero cecidit super petrosa ubi non habuit terram multam: et statim exortum est: quoniam non habebat altitudinem terre. Et quando exortus est sol exestuavit: et eo quod non habebat radicem exaruit. Et aliud cecidit in spinas: et ascenderunt spine et suffocaverunt illud et fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam: et dabat fructum ascendentem et crescentem: et afferebat unum triginta et unum sexaginta et unum centum. Et dicebat. Qui habet aures audiendi audiat. Et cum esset singularis interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim parabolam: et dicebat eis. Vobis datum est nosse mysterium regni dei: illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt: ut videntes videant et non videant: et audientes audiant et non intelligant: nequando convertantur et dimittantur eis peccata. Et ait illis. Nescitis parabolam hanc? et quomodo omnes parabolas cognoscetis.

Mat. 12.d. Luce. 12.b.

Mat. 12.g. Luce. 8.c.

A

Mat. 13.a Luce. 8.a.

Jaco. 1.b. 1. Petri. 1.d. 2. Cor. 9.b

B

Mat. 13.b. Luce. 8.b Joha. 12.f.

Esaie. 6.c. Actu. 17.f.

ὁ σπείρων τὸν λόγον σπείρει. οὗτοι δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδὸν ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν. καὶ οὗτοι εἰσὶν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἳ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν. καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν, εἶτα γενομένης θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται. καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι. οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες, καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι, συμπνίγουσι τὸν λόγον καὶ ἄκαρπος γίνεται. καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες. οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν τριάκοντα, καὶ ἐν ἑξήκοντα, καὶ ἐν ἑκατόν. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην. οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ. οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ. οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν. ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ δοθήσεται αὐτῷ. καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ἔλεγεν. οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ καθεύδῃ καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστάνῃ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός. αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ. ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός. καὶ ἔλεγε. τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν. ὡς κόκκον σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὅταν σπαρῇ ἀναβαίνει καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν. καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν. χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς. κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

Qui seminat verbum seminat. Hi autem sunt qui circa viam ubi seminatur verbum: et cum audierint: confestim venit sathanas et aufert verbum quod seminatum est in cordibus eorum. Et hi sunt similiter qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum: statim cum gaudio accipiunt illud: et non habent radicem in se: sed temporales sunt: deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum: confestim scandalizantur. Et alii sunt qui in spinis seminantur. Hi sunt qui verbum audiunt: et erumne seculi et deceptio divitiarum: et circa reliqua concupiscentie introeuntes suffocant verbum: et sine fructu efficitur. Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt: qui audiunt verbum et suscipiunt: et fructificant: unum trigesimum: et unum sexagesimum et unum centesimum. Et dicebat illis. Nunquid venit lucerna ut sub modio ponatur aut sub lecto? Nonne ut super candelabrum ponatur. Non est enim aliquid absconditum quod non manifestetur: nec occultum quod non veniat in palam. [factum est] Si quis habet aures audiendi audiat. Et dicebat illis. Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis: remetietur vobis: et [adiicietur] vobis. Qui enim habet dabitur illi: et qui non habet: etiam quod habet auferetur ab eo. Et dicebat. Sic est regnum dei quemadmodum si homo iaciat sementem in terram et dormiat: et exurgat nocte et die: et semen germinet et increscat dum nescit ille. Ultro enim terra fructificat primum herbam: deinde spicam: deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxerit fructus: statim mittit falcem quoniam adest messis. Et dicebat. Cui assimilabimus regnum dei? aut cui parabole comparabimus illud. Sicut granum sinapis quod cum seminatum fuerit in terra minus est omnibus seminibus que sunt in terra: et cum natum fuerit ascendit in arborem: et fit maius omnibus oleribus: et facit ramos magnos: ita ut possint sub umbra eius aves celi habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout poterant audire: sine parabola autem non loquebatur eis. Seorsum autem discipulis suis disserebat omnia.

Mat. 13. c. Luce. 8. b.
Mat. 5. b. Luce. 8. c. 11. e.
Mat. 10. Luce. 8. c.
Mat. 7. a. Luce. 6. f.
Mat. 13. b. 25. c. Luce. 8. c. 16. d.
Mat. 13. d. Luce. 13. d.
Mat. 13. e.

τα. καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν. καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ, καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ. καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη, τὰ δὲ κύματα ἐπέβαλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι. καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν καὶ λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε οὐ μέλλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα. καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ. σιώπα πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί δειλοί ἐστε οὕτως. πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. τίς ἄρα οὗτός ἐστιν ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ.

Cap. 5.

Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης εἰς τὴν χώραν τῶν γαδαρηνῶν. καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ, ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι, διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι. καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρῖφθαι. καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι. καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασι καὶ ἐν τοῖς ὄρεσι ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις. ἰδὼν δὲ τὸν ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμεν καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ, καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου. ὁρκίζω σε τὸν θεόν μή με βασανίσῃς. ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον ἐκ τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἐπηρώτα αὐτόν. τί σοι ὄνομα. καὶ ἀπεκρίθη λέγων. λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοί ἐσμεν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλά, ἵνα μὴ αὐτοὺς ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας. ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη. καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες λέγοντες. πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα, εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι. καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ. οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀνήγγειλαν εἰς τὴν

Et ait illis in illa die cum sero esset factum: transeamus contra. Et dimittentes turbam assumunt eum ita ut erat in navi: et alie naves erant cum illo. Et facta est procella magna venti: et fluctus mittebat in navim: ita ut impleretur navis. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens: et excitant eum: et dicunt illi. Magister non ad te pertinet quia perimus. Et exurgens comminatus est vento et dixit mari. Tace obmutesce. Et cessavit ventus: et facta est tranquillitas magna. Et ait illis. Quid timidi estis. Necdum habetis fidem. Et timuerunt timore magno: et dicebant ad alterutrum. Quis putas est iste: quia ventus et mare obediunt ei.

Cap. 5.

Et venerunt trans fretum maris in regionem gerasenorum. Et exeunti ei de navi statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo: qui domicilium habebat in monumentis. Et neque cathenis iam quisquam poterat eum ligare: quoniam sepe compedibus et cathenis vinctus dirupisset cathenas et compedes comminuisset: et nemo poterat eum domare. Et semper die ac nocte in monumentis et in montibus erat clamans et concidens se lapidibus. Videns autem iesum a longe cucurrit et adoravit eum: et clamans voce magna dixit. Quid mihi et tibi iesu fili dei altissimi? Adiuro te per deum ne me torqueas. Dicebat enim illi. Exi spiritus immunde ab homine isto. Et interrogabat eum. Quod tibi nomen est? Et dicit ei. Legio mihi nomen est: quia multi sumus. Et deprecabatur eum multum ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus pascens in agris. Et deprecabantur eum spiritus dicentes. Mitte nos in porcos: ut in eos introeamus. Et concessit eis statim iesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos: et magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo milia: et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos fugerunt: et nunciaverunt in

Luce. 9. b. Johã. 6. a.
Mat. 8. c. Luce. 8. c.
Mat. 8. c.
Mat. 8. f. Luce. 8. d.
Mat. 8. f.
Mat. 8. g. Luce. 8. e.
Mat. 8. g. Luce. 8. e.

πόλιν και εις τους αγρούς. και εξήλθον ι=
δείν τι εστί το γεγονός. και έρχονται προς
τον ιησούν, και θεωρούσι τον δαιμονιζόμε=
νον καθήμενον και ιματισμένον και σωφρο=
νούντα, τον εσχηκότα τον λεγεώνα, και ε=
φοβήθησαν. διηγήσαντο δε αυτοίς οι ιδόν=
τες πως εγένετο τω δαιμονιζομένω, και πε
ρί των χοίρων. και ήρξαντο παρακαλείν αυ
τόν απελθείν από των ορίων αυτών. και εμ
βάντος αυτού εις το πλοίον, παρεκάλει αυ=
τόν ο δαιμονισθείς ίνα η μετ αυτού. ο δε
ιησούς ουκ αφήκεν αυτόν, αλλά λέγει αυ=
τώ. ύπαγε εις τον οίκον σου προς τους
σους, και ανάγγειλον αυτοίς όσα σοι ο κύ
ριος πεποίηκε, και ηλέησέ σε. και απήλθε και
ήρξατο κηρύσσειν εν τη δεκαπόλει όσα εποίη
σεν αυτώ ο ιησούς. και πάντες εθαύμαζον.
και διαπεράσαντος του ιησού εν τω πλοίω
πάλιν εις το πέραν, συνήχθη όχλος πολύς
επ αυτόν, και ην παρά την θάλασσαν. και
ιδού έρχεται εις των αρχισυναγώγων ονό
ματι ιάειρος. και ιδών αυτόν, πίπτει προς
τους πόδας αυτού, και παρεκάλει αυτόν
πολλά λέγων. ότι το θυγάτριόν μου εσ=
χάτως έχει. ίνα ελθών επιθής αυτή τας χεί=
ρας, όπως σωθή και ζήσεται. και απήλθε μετ
αυτού, και ηκολούθει αυτώ όχλος πολύς
και συνέθλιβον αυτόν. και γυνή τις ούσα
εν ρύσει αίματος έτη δώδεκα, και πολλά
παθούσα υπό πολλών ιατρών, και δαπα
νήσασα τα παρ εαυτής πάντα και μηδέν
ωφεληθείσα αλλά μάλλον εις το χείρον ελ
θούσα, ακούσασα περί του ιησού, ελθούσα
εν τω όχλω όπισθεν ήψατο του ιματίου αυ
τού. έλεγε γαρ ότι καν των ιματίων αυτού
άψωμαι, σωθήσομαι. και ευθέως εξηράνθη η
πηγή του αίματος αυτής. και έγνω τω σώ
ματι, ότι ίαται από της μάστιγος αυτής.
και ευθέως ο ιησούς επιγνούς εν εαυτώ την
εξ αυτού δύναμιν εξελθούσαν, επιστραφείς
εν τω όχλω έλεγε. τις μου ήψατο των ιμα
τίων. και έλεγον αυτώ οι μαθηταί αυτού.
βλέπεις τον όχλον συνθλίβοντά σε, και λέ
γεις τις μου ήψατο. και περιεβλέπετο ιδείν
την τούτο ποιήσασαν. η δε γυνή φοβηθείσα
και τρέμουσα ειδυία ο γέγονεν επ αυτή,
ήλθε και προσέπεσεν αυτώ, και είπεν αυτώ
πάσαν την αλήθειαν. ο δε είπεν αυτή. θύ=
γατερ η πίστις σου σέσωκέ σε. ύπαγε εις ει=
ρήνην, και ίσθι υγιής από της μάστιγός σου.
έτι αυτού λαλούντος, έρχονται από του
αρχισυναγώγου λέγοντες, ότι η θυγάτηρ
σου απέθανε. τι έτι σκύλλεις τον διδάσκα=

ciuitatẽ ⁊ in agros. Et egressi sũt vide
re quid esset facti: ⁊ venerunt ad
iesum ⁊ vidẽt illũ qui a demonio vexa
batur sedentem vestitum ⁊ sane mentis:
et timuerunt.
Et narrauerunt illis qui viderant
qualiter factũ eẽt ei q̃ demoniũ habue
de porcis. Et rogare cepert eũ ⌊rat: et
vt discederet de finibꝰ eoꝝ. Cumq; ascẽ
deret nauim: cepit illum deprecari
q̃ a demonio vexatꝰ fuerat vt eẽt cum
non admisit eum: sed ait illi. ⌊ illo: ⁊
Uade in domum tuam ad
tuos: ⁊ annuncia illis quanta tibi dñs
fecerit: ⁊ misertus sit tui. Et abijt et
cepit predicare in decapoli: quanta
sibi fecisset iesus: et omnes mirabant.
Et cum ascendisset iesus in nauim
rursus transfretũ: conuenit turba multa
ad eum: ⁊ erat circa mare. Et
venit quidam de archisynagogis nomie
iayrus: ⁊ videns eum procidit ad
pedes eius: ⁊ deprecabatur eum
multũ dicens: qm̃ filia mea in extremis
est. Ueni impone manũ tuam sup eam:
vt salua sit et viuat. Et abijt cum
illo ⁊ sequebatur eum turba multa:
et comprimebant eũ. Et mulier q̃ erat
i pfluuio sanguinis ãnis duodecĩ: ⁊ fue
rat multa ppessa a cõpluribꝰ medicis ⁊
omnia sua: nec quicq; ⌊ erogauerat
pfecerat: sed magis deterius hẽbat: cũ
audisset de iesu venit
in turba retro: ⁊ tetigit vestimentũ eiꝰ.
Dicebat enim quia si vel vestimẽtũ eiꝰ
tetigero: salua ero. Et cõfestĩ siccatꝰ ẽ
fons sanguinis eius: et sensit corpore
quia sanata esset a plaga.
Et statim iesus in semetipso cognoscẽs
virtutem que exierat de illo: conuersus
ad turbã aiebat. Quis tetigit vestimẽta
mea. Et dicebãt ei discipuli sui.
Uides turbã cõprimentem te: ⁊ dicis
quis me tetigit? Et circumspiciebat vi=
dere eam q̃ hoc fecerat. Mulier vero ti
mẽs ⁊ tremẽs sciens quod factũ eẽt ĩ se:
venit ⁊ procidit añ eum et dixit ei
oẽz veritatem. Ille aũt dixit ei. Filia
fides tua te saluam fecit: vade in pace:
et esto sana a plaga tua.
Adhuc eo loquente venisit nuncij ad
archisynagogũ dicẽtes: qr filia ⌈ ingrz?
tua modo mortua ẽ. Quid vltra vexas

Luce. 8. c.

C

Mat. 9. d. Luce. 8. f. Johan. 4. g

Mat. 9. d Luce. 8. f.

Mat. 9. c Luce. 7. g. 7. 18. g

D

λον, ο δε ιησούς ευθέως ακούσας τον λό=
γον λαλούμενον, λέγει τω αρχισυναγώ=
γω. μη φοβού, μόνον πίστευε. και ουκ αφή
κεν ουδένα αυτώ συνακολουθήσαι, ει μη πέ
τρον και ιάκωβον και ιωάννην τον αδελφόν
ιακώβου. και έρχεται εις τον οίκον του αρ
χισυναγώγου. και θεωρεί θόρυβον, κλαίον=
τας και αλαλάζοντας πολλά, και εισελθών
λέγει αυτοίς. τι θορυβείσθε και κλαίετε. το
παιδίον ουκ απέθανεν αλλά καθεύδει. και
κατεγέλων αυτού. ο δε εκβαλών πάντας,
παραλαμβάνει τον πατέρα του παιδίου
και την μητέρα, και τους μετ αυτού, και εισ
πορεύεται όπου ην το παιδίον ανακείμε=
νον, και κρατήσας της χειρός του παιδίου,
λέγει αυτή. ταλιθά, κούμι. ο εστι μεθερμη
νευόμενον το κοράσιον σοι λέγω έγειραι.
και ευθέως ανέστη το κοράσιον και περιεπά
τει. ην γαρ ετών δώδεκα. και εξέστησαν εκ=
στάσει μεγάλη. και διεστείλατο αυτοίς πο
λλά ίνα μηδείς γνω τούτο, και είπε δοθή
ναι αυτή φαγείν. Cap. 6.

Και εξήλθεν εκείθεν και ήλθεν εις την πα=
τρίδα αυτού. και ακολουθούσιν αυτώ
οι μαθηταί αυτού. και γενομένου σαββά=
του, ήρξατο εν τη συναγωγή διδάσκειν. και
πολλοί ακούοντες εξεπλήσσοντο λέγον=
τες. πόθεν τούτω ταύτα, και τις η σοφία η
δοθείσα αυτώ, και δυνάμεις τοιαύται διά
των χειρών αυτού γίνονται. ουχ ούτος εσ
τιν ο τέκτων, ο υιός μαρίας, αδελφός δε ια
κώβου και ιωσή και ιούδα και σίμωνος, και
ουκ εισίν αι αδελφαί αυτού ώδε προς η=
μάς, και εσκανδαλίζοντο εν αυτώ. έλεγε δε
αυτοίς ο ιησούς, ότι ουκ έστι προφήτης ά=
τιμος, ει μη εν τη πατρίδι αυτού. και εν τοις
συγγενέσι. και εν τη οικία αυτού. και ουκ
ηδύνατο εκεί ουδεμίαν δύναμιν ποιήσαι,
ει μη ολίγοις αρρώστοις επιθείς τας χείρας,
εθεράπευσε. και εθαύμαζε διά την απιστίαν
αυτών. και περιήγε τας κώμας κύκλω δι=
δάσκων, και προσκαλείται τους δώδεκα. και
ήρξατο αυτούς αποστέλλειν δύο δύο. και
εδίδου αυτοίς εξουσίαν των πνευμάτων
των ακαθάρτων. και παρήγγειλεν αυτοίς ί
να μηδέν αίρωσιν εις οδόν ει μη ράβδον μό
νον, μη πήραν, μη άρτον, μη εις την ζώνην
χαλκόν, αλλ υποδεδεμένους σανδάλια.
και μη ενδύσησθε δύο χιτώνας. και έλεγεν
αυτοίς. όπου εάν εισέλθητε εις οικίαν, εκεί
μένετε έως αν εξέλθητε εκείθεν. και όσοι εάν
μη δέξωνται υμάς, μη δε ακούσωσιν υ=
μών. εκπορευόμενοι εκείθεν, εκτινάξατε τον

Jesus autem audito verbo
quod dicebatur: ait archisynagogo.
Noli timere: tñmodo crede. Et nõ ad
misit quemq; se sequi: nisi petrum
et iacobum et iohannem fratrem
iacobi. Et veniunt in domũ archisyna
gogi. Et vidit tumultum et flentes
et eiulantes multum: et ingressus
ait illis. Quid turbamini et ploratis?
Puella nõ est mortua s; dormit. Et
irridebant eum. Ipse vero eiectis oibꝰ
assumit patrem
et matrem puelle: ⁊ q̃ secũ erãt: et in
grediuntur vbi puella erat iacens:
et tenens manum puelle
ait illi. Thabita cumi: quod ẽ iterpre
tatum puella tibi dico surge.
Et cõfestĩ surrexit puella ⁊ ambulabat.
Erat aũt annoꝝ duodecĩ. Et obstupue
magno. Et pcepit illis ve⌊rũt stupore
hementer vt nemo id sciret: et iussit da
re illi manducare. Cap. 6.

ET egressus inde abijt in patriam
suam: et sequebantur eum
discipuli sui. Et facto sabbato
cepit in synagoga docere: et ⌈ dicẽtes.
multi audiẽtes ãmirabant ĩ doctrina eius
Unde huic hec omnia? Et que ẽ sapia
q̃ data est illi: ⁊ virtutes tales que p
manus eius efficiuntur. Nonne hic est
faber filius marie: frater iacobi
et ioseph et iude et simonis?
Nõne ⁊ sorores eius hic nobiscum sunt
Et scandalizabãtur in illo. Et dicebat
illis iesus quia nõ est ppheta sine hono
re nisi in patria sua et in
cognatione sua et in domo sua. Et nõ
poterat ibi virtutem vllam facere
nisi paucos infirmos impositis manibꝰ
curauit: ⁊ mirabat ppter incredulitatẽ
eorũ: ⁊ circuibat castella in circuitu do
cens. Et vocauit duodecim et
cepit eos mittere binos: et
dabat illis potestatem spirituum
immundorum. Et precepit eis ne
quid tollerent in via nisi virgam tantũ:
non peram non panẽ neq; in zona
es: sed calciatos sandalijs: ⌈bat
et ne induerent duabꝰ tunicis. Et dice
eis. Quocũq; introieritis in domũ: illic
manete donec exeatis inde: et quicũq;
non receperint vos neq; audierint:
exeuntes inde excutite

Mat. 9. e.

Mat. 9. e.

Mat. 9. f.

A

Mat. 13. g. Luce. 4. c. Johã. 4. f.

Mat. 13. g. Johan. 6. c

Mat. 13. g. Luce. 4. d. Johã. 4. f.

mat. 10. a. Luce. 9. a.

B

Eph. 6. c. Mat. 10. b Luce. 10. b

Mat. 10. c Luce. 9. a.

χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ἀνεκτότερον ἔσται σοδόμοις ἢ γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ. καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλον. καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀρρώστους, καὶ ἐθεράπευον. καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρώδης, φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ἔλεγεν, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη. καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ. ἄλλοι ἔλεγον ὅτι ἡλίας ἐστίν. ἄλλοι δὲ ἔλεγον ὅτι προφήτης ἐστὶν ὡς εἷς τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ ἡρώδης εἶπεν. ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην οὗτός ἐστιν, αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρώδης ἀποστείλας ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν φυλακῇ διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν. ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρώδῃ. ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου. ἡ δὲ ἡρωδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι καὶ οὐκ ἠδύνατο, ὁ γὰρ ἡρώδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτόν. καὶ ἀκούσας αὐτοῦ πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε. καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου ὅτε ἡρώδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας. καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρωδιάδος καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρώδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς καὶ δώσω σοι. καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐὰν αἰτήσῃς δώσω σοι. ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου. ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς. τί αἰτήσομαι. ἡ δὲ εἶπε τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ εἰσελθοῦσα εὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο λέγουσα. θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ. καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι. καὶ εὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτωρα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ. καὶ ἤνεγκε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὴν τῷ κορασίῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὴν τῇ μητρὶ αὐτῆς. καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἦλθον καὶ ἦραν

puluerem de pedibus vestris in testimonium illis.

Et exeuntes predicabant vt pniam agerēt: ⁊ demōia multa eijciebāt. Et vngebāt oleo mltos egros et sanabantur. [Jaco. 5. c.] Et audiuit rex herodes: manifestū enim factū est nomen ei⁹ et dicebat. [Mat. 14. a. Luce. 9. a.] Quia iohannes baptista resurrexit a mortuis: ⁊ ppea virtutes operantur in illo. Alij autem dicebant quia helias est alij vo dicebāt qr ppheta ē: qsi vn⁹ ex pphetis. Quo audito herodes: ait. [Mat. 14. a. Luce. 9. b.] Quem ego decollaui iohannem hic a mortuis resurrexit. (C) Ipse enī herodes misit ac tenuit iohannem: et vinxit eū in carcerē pp herodiadem vxorem philippi fratris sui: quia duxerat eam. [Mat. 14. a. Luce. 3. d.] Dicebat enim iohannes herodi. Non licet tibi habere vxorem fratris tui. [Mat. 14. a.] Herodias aūt insidiabatur illi: et volebat occidere eum nec poterat. Herodes āt metuebat iohānē sciens eum virum iustum et sanctum: et custodiebat eum: ⁊ audito eo multa faciebat: ⁊ libenter eū audiebat. Et cū dies opportun⁹ accidisset: herodes natalis sui cenam fecit principibus et tribunis et primis galilee. Cumqz introisset filia ipsius herodiadis et saltasset et placuisset herodi: simulqz recumbentibus: rex ait puelle. Pete a me quod vis: ⁊ dabo tibi. [2. Re. 19. g. Hester. 5. b.] (D) Et iurauit illi: qr quicqd petieris dabo tibi licet dimidium regni mei. Que cū exisset dixit matri sue. Quid petam? At illa dixit. Caput iohānis baptiste. Cumqz introisset statim cum festinatione ad regem petiuit dicens. Volo vt protinus des mihi in disco caput iohannis baptiste. Et contristatus est rex propter iusiurādū ⁊ pp simul discūbentes noluit eam contristare: sed misso spiculatore precepit afferri caput eius in disco: et decollauit eum in carcere. Et attulit caput eius in disco: et dedit illud puelle: ⁊ puella dedit matri sue. Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt [Mat. 14. c.]

τὸ πτῶμα αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν μνημείῳ. καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατιδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον. ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοί, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν, καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατιδίαν, καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοί. καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ. καὶ προῆλθον αὐτούς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν. καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτοῖς. ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα, καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά. καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγουσιν. ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή. ἀπόλυσον αὐτοὺς ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους. τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. καὶ λέγουσιν αὐτῷ. ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν δηναρίων διακοσίων ἄρτους, καὶ δῶμεν αὐτοῖς φαγεῖν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς. πόσους ἄρτους ἔχετε. ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι. πέντε καὶ δύο ἰχθύας. καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ. καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαί, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανόν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι. καὶ ἔφαγον πάντες καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων. καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους πεντακισχίλιοι ἄνδρες. καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον. καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης. καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν. ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτός, ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης. καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. οἱ δὲ

corpus ei⁹ et posuerunt illud in monumento. Et conuenientes apostoli ad iesum: renunciauerunt ei omnia que egerant et docuerant. Et ait illis. Venite seorsum in desertū locū: ⁊ requiescite pusillū. Erāt enim qui veniebant et redibant multi. Et nec spaciū māducādi hēbāt. Et ascēdētes in nauim abierūt i desertū locū seorsū. Et viderunt eos abeūtes: ⁊ cognouerunt multi: et pedestres de omnibus ciuitatib⁹ cucurrerūt illuc ⁊ puenerūt eos. (E) Et exiens vidit turbā multā iesus ⁊ misertus est sup eos: quia erant sicut oues non habentes pastorē: ⁊ cepit illos docere multa. [Mat. 9. g. ⁊ 15. f. ⁊ 8. a.] Et cum iam hora multa fieret accesserūt discipuli eius, dicentes. Desertus est locus hic et iam hora preterijt. Dimitte illos: vt eūtes in proximas villas et vicos emant sibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis. Date illis manducare. [Mat. 14. c. Luce. 9. b.] Et dixerūt ei. Euntes emamus ducentis denarijs panes ⁊ dabimus ill' manducare et dicit eis. Quot panes habetis? Ite ⁊ videte. [Mat. 14. d. Luce. 9. b. Johā. 6. a.] Et cū cognouissēt dicūt: quinqz et duos pisces. Et precepit illis vt accūbere facerent oēs scdm cōtubernia sup viride fenū. Et discubuerūt in partes per centenos et quinquagenos. (F) Et acceptis qnqz panib⁹ et duobus piscibus: intuens in celum benedixit et fregit panes et dedit discipulis suis vt ponerent añ eos: ⁊ duos pisces diuisit oib⁹. [Mat. 15. g. Luce. 9. b. Johan. 6. b.] Et māducauerūt oēs: ⁊ saturati sūt. Et sustulerūt reliqas fragmētoꝝ duodeci cophinos plenos: ⁊ d piscib⁹. Erāt aūt q māducauerūt qnqz milia virorum. Et statim coegit discipulos suos ascendere nauim vt precederent trās fretū ad bethsaidaz: dū ipe dimitteret populum. Et cum dimisisset eos abijt in montem orare. Et cum sero esset: erat nauis in medio mari ⁊ ipse solus in terra: [Mat. 14. c. Luce. 6. b. Johā. 6. b.] ⁊ vidēs eos laborantes in remigando: erat enim ventus contrarius eis. Et circa quartam vigiliaz noctis venit ad eos ambulans supra mare: ⁊ volebat preterire eos. [Mat. 14. c.] At illi vt (G)

ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι καὶ ἀνέκραξαν. πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. θαρσεῖτε. ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε. καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος. καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσταντο καὶ ἐθαύμαζον, οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις. ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη. καὶ διαπεράσαντες, ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν γεννησαρέτ, καὶ προσωρμίσθησαν. καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτόν, περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραββάτοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστί. καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας ἢ πόλεις ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας. καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσώζοντο.

Cap. 7.

Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ ἱεροσολύμων. καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσί, τουτέστιν ἀνίπτοις ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο. οἱ γὰρ φαρισαῖοι καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι ἐὰν μὴ πυγμὴ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. καὶ ἀπὸ ἀγορᾶς ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι. καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν ἃ παρέλαβον κρατεῖν. βαπτισμοὺς ποτηρίων καὶ ξεστῶν καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν. ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς. διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων. ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι καλῶς προεφήτευσεν ἠσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται. οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ. μάτην δὲ σέβονταί με διδάσκοντες διδασκαλίας ἐντάλματα ἀνθρώπων. ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων, καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε. μωσῆς γὰρ εἶπε. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου. καὶ ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω. ὑμεῖς δὲ λέ-

viderunt eum ambulantem supra mare putauerunt fantasma esse, et exclamauerunt. Omnes enim viderunt eum et turbati sunt. Et statim locutus est cum eis: et dixit eis. Confidite. Ego sum: nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim: et cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant: non enim intellexerunt de panibus. Erat enim cor eorum obcecatum. Et cum transfretassent venerunt in terram genesareth: et applicuerunt. Cumque egressi essent de naui continuo cognouerunt eum: et percurrentes vniuersam regionem illam ceperunt in grabatis eos qui se male habebant circumferre vbi audiebant eum esse. Et quocunque introibat in vicos vel in villas aut ciuitates: in plateis ponebant infirmos: et deprecabantur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: et quotquot tangebant eum salui fiebant.

Mat.14.g. Luce.8.c. mat.14.g.

Cap. 7.

A

Et conuenerunt ad eum pharisei et quidam de scribis venientes ab hierosolymis. Et cum vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus id est non lotis manducare panes vituperauerunt. Pharisei enim et omnes iudei nisi crebro lauerint manus non manducant: tenentes traditionem seniorum et a foro venientes nisi baptizentur non comedunt: et alia multa sunt que tradita sunt illis seruare: baptismata calicum et vrceorum et eramentorum et lectorum. Et interrogabant eum pharisei et scribe. Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum sed communibus manibus manducant panem? At ille respondens dixit eis. Bene prophetauit esaias de vobis hypocritis: sicut scriptum est. Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longe est a me. In vanum autem me colunt: docentes doctrinas et precepta hominum.

mat.15.a. Esaie.29.d Mat.15.b.

B

Relinquentes enim mandatum dei tenetis traditiones hominum baptismata vrceorum et calicum: et alia similia his facitis multa. Et dicebat illis. Bene irritum fecistis preceptum dei: vt traditionem vestram seruetis. Moyses enim dixit. Honora patrem tuum et matrem tuam: et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis.

Actu 5.c. Exo.20.b. Deut.5.b. Exo.21.b Leui.20.b.

γετε. ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί κορβᾶν ὅ ἐστι δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ ὠφεληθῇς, καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ, ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε. καὶ προσκαλεσάμενος πάντα τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνίετε. οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον. εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν ἀκουέτω. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς. καὶ λέγει αὐτοῖς. οὕτως καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε, οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι, ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα. ἔλεγε δέ, ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. ἔσωθεν γὰρ ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι, κλοπαί, πλεονεξίαι, πονηρίαι, δόλος, ἀσέλγειαι, ὀφθαλμὸς πονηρός, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη. πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον. καὶ ἐκεῖθεν ἀναστάς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια τύρου καὶ σιδῶνος, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι, καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἦν δὲ ἡ γυνὴ ἑλληνίς, σύρα φοινίκισσα τῷ γένει, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. ἡ δὲ ἀπεκρίθη καὶ λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε. καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. καὶ εἶπεν αὐτῇ. διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε, ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου. καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης. καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων τύρου καὶ σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν

Si dixerit homo patri aut matri corban quod est donum quodcunque ex me tibi profuerit: et vltra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri: rescindentes verbum dei per traditionem vestram quam tradidistis. Et similia huiusmodi multa facitis. Et aduocans iterum turbas dicebat illis. Audite me omnes et intelligite. Nihil est extra hominem introiens in eum quod possit eum coinquinare: sed que de homine procedunt illa sunt que coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi audiat. Et cum introisset in domum a turba: interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis. Sic et vos imprudentes estis?

Mat.15.c.

C

Non intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum coinquinare quia non intrat in cor eius: sed in ventrem vadit et in secessum exit purgans omnes escas? Dicebat autem: quoniam que de homine exeunt illa coinquinant hominem. Ab intus enim de corde hominum male cogitationes procedunt: auaritie: adulteria: fornicationes: homicidia: furta nequitie: dolus: impudicicie: oculus malus: blasphemia: superbia et stultitia. Omnia hec mala ab intus procedunt et coinquinant hominem. Et inde surgens abiit in fines tyri et sidonis: et ingressus domum neminem voluit scire: et non potuit latere. Mulier enim statim vt audiuit de eo cuius filia habebat spiritum immundum: intrauit et procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis syrophenissa genere. Et rogabat eum vt demonium eiiceret de filia eius. Qui dixit illi. Sine prius saturari filios. Non est enim bonum sumere panem filiorum et mittere canibus.

Heb.5.d. Mat.15.b. Mat.15.d. Mat.15.e.

D

At illa respondit et dixit illi. Vtique domine. Nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi. Propter hunc sermonem vade: exiit demonium a filia tua. Et cum abiisset domum: inuenit puellam iacentem supra lectum et demonium exiisse. Et iterum exiens de finibus tyri venit per sidonem ad mare galilee: inter medios

ορίων Δεκαπόλεως. καὶ φέρουσιν αυτῷ κωφὸν μογγιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αυτὸν, ἵνα επιθῇ αυτῷ τὴν χεῖρα. καὶ επιλαβόμενος αυτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ ιδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αυτοῦ εις τὰ ὦτα αυτοῦ. καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αυτοῦ. καὶ αναβλέψας εις τὸν ουρανὸν, εστέναξε, καὶ λέγει αυτῷ, εφφαθά, ὅ εστι διανοίχθητι. καὶ ευθέως διηνοίχθησαν αυτοῦ αἱ ακοαί· καὶ ελύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αυτοῦ, καὶ ελάλει ορθῶς. καὶ διεστείλατο αυτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν. ὅσον δὲ αυτὸς αυτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον εκήρυσσον, καὶ υπερπερισσῶς εξεπλήσσοντο λέγοντες. καλῶς πάντα πεποίηκε, καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ακούειν, καὶ τοὺς αλάλους λαλεῖν.

Cap. 8.

Εν εκείναις ταῖς ημέραις παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ εχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ ιησοῦς τοὺς μαθητὰς αυτοῦ λέγει αυτοῖς. σπλαγχνίζομαι επὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ημέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ ουκ ἔχουσι τί φάγωσι. καὶ εὰν απολύσω αυτοὺς νήστις εις οἶκον αυτῶν, εκλυθήσονται εν τῇ ὁδῷ· τινὲς γὰρ αυτῶν μακρόθεν ἥκασι. καὶ απεκρίθησαν αυτῷ οἱ μαθηταὶ αυτοῦ. πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων επ᾽ ερημίας. καὶ επηρώτα αυτούς· πόσους ἔχετε ἄρτους. οἱ δὲ εἶπον επτά. καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ αναπεσεῖν επὶ τῆς γῆς. καὶ λαβὼν τοὺς επτὰ ἄρτους, ευχαριστήσας ἔκλασε καὶ εδίδου τοῖς μαθηταῖς αυτοῦ ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ. καὶ εἶχον ιχθύδια ὀλίγα· καὶ ευλογήσας εἶπε παραθεῖναι καὶ αυτά. ἔφαγον δὲ καὶ εχορτάσθησαν, καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων επτὰ σπυρίδας. ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι, καὶ απέλυσεν αυτούς. καὶ ευθέως εμβὰς εις τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αυτοῦ, ἦλθεν εις τὰ μέρη δαλμανουθά, καὶ εξῆλθον οἱ φαρισαῖοι καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αυτῷ ζητοῦντες παρ᾽ αυτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ ουρανοῦ πειράζοντες αυτόν. καὶ αναστενάξας τῷ πνεύματι αυτοῦ λέγει. τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον επιζητεῖ. αμὴν λέγω υμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον. καὶ αφεὶς αυτοὺς εμβὰς πάλιν εις πλοῖον απῆλθεν εις τὸ πέραν. καὶ επελάθοντο λαβεῖν ἄρτους. καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον ουκ εἶχον μεθ᾽ εαυτῶν εν τῷ πλοίῳ. καὶ διεστέλλετο αυτοῖς λέγων. ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων καὶ τῆς ζύμης ἡρῴδου. καὶ διελογίζοντο

fines decapoleos: ⁊ adducūt ei surdū ⁊ mutum: et deprecabantur eum vt imponat illi manū. Et apprehēdēs eū de turba seorsū: misit digitos suos in auriculas eius ⁊ expuens tetigit linguam eius: et suspiciens in celum ingemuit ⁊ ait illi. Effeta quod est adaperire. Et statim aperte sunt aures eius: et solutum est vinculum lingue eius ⁊ loquebatur recte. Et precepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis precipiebat: tanto magis plus predicabant et eo amplius admirabantur dicentes. Bene omnia fecit: et surdos fecit audire: et mutos loqui.

Cap. 8.

In diebus illis iterū cū turba multa esset cū iesu nec haberēt qđ mādu carent: conuocatis discipulis ait illis. Misereor super turbam: quia ecce iam triduo sustinent me nec habent qđ manducent: ⁊ si dimisero eos ieiunos in domū suam: deficient in via. Quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt ei discipuli sui. Unde illos qs poterit hic saturare panib9 in solitudine? Et interrogauit eos. Quot panes hētis? Qui dixerunt. Septē. Et p̄cepit turbe discūbere sup terrā. Et accipiēs septē panes grās agēs fregit ⁊ dabat discipulis suis vt apponerēt: ⁊ apposuerūt turbe. Et hēbant pisciculos paucos: ⁊ ipos bñdixit ⁊ iussit apponi. Et mādicauerūt ⁊ saturati sūt: ⁊ sustulerūt qđ supauerat de fragmētis septē sportas. Erant aūt q̄ mādicauerāt q̄si q̄ttuor milia: ⁊ dimisit eos. Et statim ascendens nauim cum discipulis suis venit in partes dalmanutha. Et exierūt pharisei et ceperūt cōquirere cū eo querentes ab illo signum de celo: temptantes eum: ⁊ ingemiscens spiritu ait. Quid generatio ista signum querit. Amen dico vobis: si dabitur generationi isti signū. Et dimittēs eos iterū nauim: ⁊ abiit transfretum. Et obliti sunt panem sumere: ⁊ nisi vnum panem non habebant secum in naui. Et p̄cipiebat eis dicens. Uidete ⁊ cauete a fermento phariseorum ⁊ fermento herodis. Et cogitabant

Mat. 9. f. ⁊ 12. b. ⁊ 17. c. ⁊ 9. b. Luce. 9. c.

A

Mat. 15. f. sup. 6. e.

i. eodem. d. sup. 6. f. Johā. 6. b

B

Mat. 16. a Johā. 6. d.

Mat. 12. f. Luce. 11. d

Mat. 16. b. Luce. 12. a

Marcus. Cap. viii.

πρὸς αλλήλους λέγοντες, ὅτι ἄρτους ουκ ἔχομεν. καὶ γνοὺς ὁ ιησοῦς λέγει αυτοῖς. τί διαλογίζεσθε ὅτι ἄρτους ουκ ἔχετε. οὔπω νοεῖτε ουδὲ συνίετε, ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν υμῶν, ὀφθαλμοὺς ἔχοντες ου βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες ουκ ακούετε, καὶ ου μνημονεύετε ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εις τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε. λέγουσιν αυτῷ δώδεκα. ὅτε δὲ τοὺς επτὰ εις τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε. οἱ δὲ εἶπον επτά. καὶ ἔλεγεν αυτοῖς πῶς ου συνίετε. καὶ ἔρχεται εις βηθσαϊδά, καὶ φέρουσιν αυτῷ τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αυτὸν ἵνα αυτοῦ ἅψηται. καὶ επιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, εξήγαγεν αυτὸν ἔξω τῆς κώμης, καὶ πτύσας εις τὰ ὄμματα αυτοῦ, επιθεὶς τὰς χεῖρας αυτῷ, επηρώτα αυτὸν εἴ τι βλέπει, καὶ αναβλέψας ἔλεγε. βλέπω τοὺς ανθρώπους ὡς δένδρα περιπατοῦντας. εἶτα πάλιν επέθηκε τὰς χεῖρας επὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αυτοῦ, καὶ εποίησεν αυτὸν αναβλέψαι. καὶ αποκατεστάθη, καὶ ανέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας. καὶ απέστειλεν αυτὸν εις τὸν οἶκον αυτοῦ λέγων. μηδὲ εις τὴν κώμην εισέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ εν τῇ κώμῃ. καὶ εξῆλθεν ὁ ιησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αυτοῦ εις τὰς κώμας καισαρείας τῆς φιλίππου, καὶ εν τῇ ὁδῷ επηρώτα τοὺς μαθητὰς αυτοῦ λέγων αυτοῖς. τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι. οἱ δὲ απεκρίθησαν, ιωάννην τὸν βαπτιστήν, καὶ ἄλλοι ηλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν. καὶ αυτὸς λέγει αυτοῖς. υμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. αποκριθεὶς δὲ ὁ πέτρος λέγει αυτῷ. σὺ εἶ ὁ χριστός. καὶ επετίμησεν αυτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αυτοῦ. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αυτοὺς ὅτι δεῖ τὸν υιὸν τοῦ ανθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ αποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ αρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ αποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ημέρας αναστῆναι. καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ελάλει. καὶ προσλαβόμενος αυτὸν ὁ πέτρος, ἤρξατο επιτιμᾶν αυτῷ. ὁ δὲ επιστραφεὶς καὶ ιδὼν τοὺς μαθητὰς αυτοῦ, επετίμησε τῷ πέτρῳ λέγων. ὕπαγε ὀπίσω μου σατανᾶ, ὅτι ου φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, αλλὰ τὰ τῶν ανθρώπων. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αυτοῦ εἶπεν αυτοῖς. ὅστις θέλει ὀπίσω μου ακολουθεῖν, απαρνησάσθω εαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αυτοῦ, καὶ ακολουθείτω μοι. ὃς

ad alterutrū dicētes: quia panes non hēm9. Quo cognito ait illis ies9. Quid cogitatis qr panes nō habetis? Nondum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cor vrm. Oculos hñtes cecatū hētis non videtis: ⁊ aures hñtes non auditis. Nec recordamini quādo quinq; panes fregi in quinq; milia: et quot cophinos fragmentorū plenos sustulistis? Dicūt ei. Duodeci. Qñ ⁊ septē panes in quattuor milia: quot sportas fragmētorū tulistis? Quō nōdū itelligitis. Et dicūt ei. Septem. Et dicebat eis. Et veniūt bethsaida ⁊ adducūt ei cecū: ⁊ rogabāt eum vt illum tangeret. Et apprehensa manu ceci eduxit eum extra vicū: ⁊ expuens in oculos eius īpositis manibus suis interrogauit eum si quid videret. Et aspiciens ait. Uideo homines velut arbores ambulātes. Deinde iterum posuit manus super oculos eius et cepit videre: et restitutus est ita vt clare videret omnia. Et misit illū ī domū suā dicēs. Uade ī domū tuā: et si in vicū introieris nemini dixeris. Et ingressus est iesus ⁊ discipuli eius in castella cesaree philippi: ⁊ in via interrogabat discipulos suos: dicēs eis. Quē me dicūt esse hoīes? Qui rñderūt illi dicētes. Alii iohānem baptistam: alii heliam: alii vero quasi vnum de prophetis. Tūc dicit illis. Uos vero quem me esse dicitis? Respondens petr9 ait ei. Tu es christus. Et cōminat9 ē eis ne cui dicerēt de illo. Et cepit docere eos qm̄ oportet filium hominis pati multa: et reprobari a senioribus ⁊ a sūmis sacerdotibus et scribis et occidi et post tres dies resurgere. Et palam verbum loquebatur: ⁊ apprehendēs eū petrus cepit increpare eū. Qui cōuersus et vidēs discipulos suos: cōminatus ē petro dicens. Uade retro me sathana: qr nō sapis que dei sunt: sed que hominum. Et conuocata turba cum discipulis suis: dixit eis. Si quis vult me sequi deneget semetipm: ⁊ tollat crucem suam ⁊ sequatur me. Qui

ps. 113.

Johā. 6. b. sup. 6. f.

sup eodē. a.

C

Mat. 20. g.

Mat. 16. d Luce. 9. c.

Mat. 16. c.

D

Mat. 16. g.

mat. 10. g. ⁊ 16. f. Luce. 14. f. ⁊ 9. c. Ioan. 12. d.

γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. ὃς γὰρ ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

Cap. 9.

Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει. καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ παραλαμβάνει ὁ ἰησοῦς τὸν πέτρον καὶ τὸν ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν. καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι. καὶ ὤφθη αὐτοῖς ἠλίας σὺν μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ ἰησοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ. ῥαββί, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ μωσεῖ μίαν, καὶ ἠλίᾳ μίαν. οὐ γὰρ ᾔδει τί λαλήσει. ἦσαν γὰρ ἔμφοβοι. καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκ ἔτι οὐδένα εἶδον εἰ μὴ τὸν ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν. καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ. καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον ἀποκαθιστᾷ πάντα, καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ. ἀλλὰ λέγω ὑμῖν ὅτι καὶ ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν. καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτούς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς. καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη. καὶ προστρέχοντες, ἠσ-

enim voluerit animã suã saluã facere perdet eam: qui autem perdiderit aiam suam ꝓpter me et euangelium: saluã faciet eã. Quid enim ꝓderit hoi si lucretur mũdũ totum: et detrimentum anime sue faciat? Aut quid homo cõmutationis dabit pro aia sua. Qui enim me cõfessus fuerit et verba mea in generatione ista adultera et peccatrice: et filius hominis confitebitur eum cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

Cap. 9.

Et dicebat illis. Amẽ dico vobis quia sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant regnum dei veniens in virtute. Et post dies sex assumpsit iesus petrum et iacobum et iohannem: et ducit illos in montem excelsum solos: et transfiguratus est coram ipsis. Et vestimenta eius facta sunt splẽdẽtia: et cãdida nimis velut nix: q̃lia fullo nõ pt super terrã cãdida facere. Et apparuit illis helias cum moyse: et erãt loquentes cum iesu. Et respondens petrus ait iesu. Rabbi bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula: tibi vnũ et moysi vnũ: et helie vnũ. Nõ enim sciebat qd diceret. Erãt enim timore exterriti. Et facta est nubes obũbrãs eos: et venit vox de nube dicẽs. Hic est filius meus charissimus audite illum. Et statim circunspicientes neminẽ amplius viderũt nisi Jesum tantũ secum. Et descendentibus illis de monte precepit illis ne cuiquam quod vidissent narrarent: nisi cũ filius hois a mortuis resurrexerit. Et verbũ cõtinuerunt apud se: conquirẽtes quid esset cũ a mortuis resurrexerit. Et interrogabant eũ dicẽtes. Quid ergo dicũt pharisei et scribe quia heliã oportet venire primũ? Qui rñdẽs ait illis. Helias cum venerit prius restituet oia: et quõ scriptũ est in filium hois vt multa patiatur et contemnatur. Sed dico vobis quia et helias venit et fecerunt illi quecunque voluerunt sicut scriptum est de eo. Et veniens ad discipulos suos vidit turbam magnã circa eos et scribas cõquirentes cũ illis. Et cõfestim ois populus videns iesũ stupefactus est et expauerũt: et accurrẽtes

Mat. 16. f. Luce. 17. g.

Mat. 10. f. Luce. 9. c. et 12. b.

A

Mat. 16. a. Luce. 9. d.

Mat. 17. a. Luce. 9. d.

B

Mat. 9. f. et 12. b. et 17. c. sup. 7. g.

Mat. 17. c.

C

σπάζοντο αὐτόν. καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς. τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς. καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε. διδάσκαλε ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον, καὶ ὅπου ἂν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸν καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ καὶ ξηραίνεται. καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι, ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν. φέρετε αὐτὸν πρός με, καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν εὐθέως τὸ πνεῦμα, ἐσπάραξεν αὐτὸν καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκυλίετο ἀφρίζων. καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ. πόσος χρόνος ἐστὶν ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ. ὁ δὲ εἶπε. παιδιόθεν. καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε καὶ εἰς τὸ ὕδωρ ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τό, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι. καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου, μετὰ δακρύων ἔλεγε. πιστεύω κύριε, βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ. τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφὸν ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν. καὶ κράξαν καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτόν, ἐξῆλθε, καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν. ὁ δὲ ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν καὶ ἀνέστη. καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό. καὶ εἶπεν αὐτοῖς τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ. καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διὰ τῆς γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ. ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς. ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ ἀποκτανθεὶς τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. καὶ ἦλθεν εἰς καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος ἐπηρώτα αὐτούς. τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε. οἱ δὲ ἐσιώπων, πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ τίς μείζων. καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα καὶ λέγει αὐτοῖς. εἴ τις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσται πάν-

salutabant eum. Et interrogauit eos. Quid inter vos conquiritis. Et rñdẽs vnus de turba dixit. Magister attuli filium meũ ad te habentẽ spiritũ mutum: qui vbicunque eũ apprehenderit allidit illum et spumat: et stridet dentibus et arescit. Et dixi discipulis tuis vt eijcerent illum: et nõ potuerũt. Qui rñdẽs eis dixit. O generatio incredula quamdiu apud vos ero? Quã diu vos patiar. Afferte illum ad me: et attulerũt eum. Et cum vidisset eum: statim spiritus conturbauit illum: et elisus in terrã volutabatur spumans: et interrogauit patrem eius. Quantũ temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait. Ab infantia: et frequẽter eum et in ignem et in aquam misit: vt eum perderet. Sed si quid potes: adiuua nos misertus nostri. Jesus autem ait illi. Si potes credere: omnia possibilia sunt credẽti. Et continuo exclamans pater pueri cum lachrymis aiebat. Credo dñe: adiuua incredulitatem meam. Et cũ vidisset iesus cõcurrentem turbã: cõminatus est spiritui immundo dicens illi. Surde et mute spũs: ego precipio tibi exi ab eo: et amplius ne introeas in eũ. Et exclamans et multũ discerpẽs eum exijt ab eo: et factus est sicut mortuus: ita vt multi dicerẽt quia mortuus est. Jesus autem tenẽs manũ eius eleuauit eũ et surrexit. Et cũ introisset in domum: discipuli eius secreto interrogabãt eũ. Quare nos non potuimus eijcere eum? Et dixit illis. Hoc genus in nullo potest exire: nisi in oratione et ieiunio. Et inde profecti pretergrediebantur galileam: nec volebat quenquam scire. Docebat autem discipulos suos: et dicebat illis: quoniam filius hominis tradetur in manus hominum: et occident eum et occisus tertia die resurget. At illi ignorabant verbum: et timebant interrogare eum. Et venerũt capharnaum. Qui cum domi esset: interrogabat eos. Quid in via tractabatis? At illi tacebant. Siquidem in via inter se disputauerãt: quis eorũ maior esset. Et residẽs vocauit duodecim et ait illis. Si quis vult primus esse: erit omnium

Mat. 17. d. Luce. 9. c.

Mat. 17. e. Luce. 9. e.

D

Mat. 17. c.

E

Mat. 17. f. Luce. 9. e. sup. 8. f. et j 10. c

Mat. 18. a Luce. 22. c.

των ἔσχατος καὶ πάντων διάκονος. καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἓν τῶν παιδίων τοιούτων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῷ ὁ ἰωάννης λέγων. διδάσκαλε, εἴδομέν τινα τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπε. μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. ὃς γὰρ ἂν ποτίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν ὀνόματί μου ὅτι χριστοῦ ἐστε, ἀμὴν λέγω ὑμῖν οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ. καὶ ὃς ἐὰν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοι ἐστὶ κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε ἀπόκοψον αὐτόν. καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλόν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν. καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός, ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται. πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται. καλὸν τὸ ἅλας. ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε. ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις. Cap. 10.

Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστάς, ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας διὰ τοῦ πέραν τοῦ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτόν, καὶ ὡς εἰώθει πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς. καὶ προσελθόντες φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτόν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι, πειράζοντες αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς. οἱ δὲ εἶπον. μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλί-

novissimus et omnium minister. Et accipiens puerum statuit eũ in medio eorum: quẽ cũ cõplexus esset ait illi. Quisq̃s vnum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo: me recipit: et quicunq̃ me susceperit non me suscipit: sed eum qui misit me. Respondit illi iohãnes dicens. Magister vidimus quendã in nomine tuo eijcientem demonia qui nõ sequitur nos: et prohibuimus eum. Jesus autem ait. Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui facit virtutem in nomine meo: et possit cito male loqui de me. Qui enim nõ est aduersũ vos: pro vobis est. Quisq̃s enim potũ dederit vobis calicẽ aque frigide in noĩe meo quia xp̃i estis: amen dico vobis non perdet mercedem suam. Et quisq̃s scandalizauerit vnũ ex his pusillis credẽtibus in me: bonum est ei magis si circũdaretur mola asinaria collo eius et in mare mitteretur. Et si scandalizauerit te manus tua abscide illam. Bonum est tibi debilẽ introire in vitam: q̃ duas manus habentem ire in gehennã in ignẽ inextinguibilem vbi vermis eorum non moritur: et ignis non extinguitur. Et si pes tuus te scãdalizat: amputa illũ. Bonũ ẽ tibi claudũ itroire i vitam eternã: q̃ duos pedes habentẽ mitti in gehennam ignis inextinguibilis: vbi vermis eorũ nõ moritur: et ignis nõ extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te: eijce eum. Bonum est tibi luscũ introire in regnum dei: q̃ duos oculos hñtem mitti in gehennam ignis vbi vermis eorum non moritur: et ignis nõ extinguitur. Omnis enim igne salietur: et omnis victima sale salietur. Bonum est sal. Quod si sal insulsum fuerit: in quo illud cõdietis? Habete in vobis sal: et pacẽ habete inter vos. Cap. 10.

Et inde exurgens venit in fines iudee vltra iordanem: et conueniunt iterum turbe ad eum: et sicut consueuerat iterum docebat illos. Et accedentes pharisei interrogabant eum: si licet viro vxorẽ dimittere: temptantes eum. At ille r̃ndens dixit eis. Quid vobis precepit moyses? Qui dixerunt. Moyses p̃misit libellum

Mat. 18. a. Mat. 18. a. Luce. 9. f. Mat. 18. a. Luce. 9. f. F Luce. 9. f. 1. Cor. 12. a. Mat. 10. g. Mat. 18. a. Luce. 7. a. G Esa. 66. g. Mat. 18. b. Mat. 5. b. Luce. 14. g. A Mat. 19. a. Deut. 24. a. Mat. 5. e. et 19. a.

ον ἀποστασίου γράψαι καὶ ἀπολῦσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην. ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός, καὶ εἶπεν. ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. ὥστε οὐκ ἔτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν, καὶ λέγει αὐτοῖς. ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν. καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται. καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία ἵνα ἅψηται αὐτῶν, οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν. ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ἠγανάκτησε καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά. τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτά τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτά, ηὐλόγει αὐτά. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδόν, προσδραμών τις καὶ γονυπετήσας αὐτὸν ἐπηρώτα αὐτόν. διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. τί με λέγεις ἀγαθόν. οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός. τὰς ἐντολὰς οἶδας. μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἕν σοι ὑστερεῖ. ὕπαγε ὅσα ἔχεις πώλησον καὶ δὸς πτωχοῖς καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν. ὁ δὲ στυγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος. ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά. καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς. τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν

repudij scribere et dimittere. Quibus respondens iesus ait. Ad duriciã cordis vestri scripsit vobis p̃ceptũ istud. Ab initio aũt creature masculum et feminam fecit eos deus. Propter hoc relinquet homo patrem suum et matrem: et adherebit ad vxorem suam et erunt duo in carne vna. Itaq̃ iã nõ sũt duo: sed vna caro. Quod ergo deus coniunxit: homo non separet. Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogauerunt eum. Et ait illis. Quicunq̃ dimiserit vxorem suam et aliã duxerit: adulteriũ cõmittit sup eã. Et si vxor dimiserit virum suum et alij nupserit mechatur. Et offerebant illi paruulos vt tangeret illos: discipuli aũt cõminabãtur offerẽtibus. Quos cũ videret iesus: idigne tulit. Et ait illis. Sinite paruulos venire ad me et ne prohibueritis eos. Talium enim est regnum dei. Amen dico vobis quisquis non receperit regnũ dei velut paruulus: non introibit in illud. Et complexans eos et imponens manus super illos: bñdicebat eos. Et cũ egressus esset in via procurrens quidam genu flexo ante eũ rogabat eũ dicens. Magister bone: q̃d faciam vt vitam eternam percipiam? Jesus aũt dixit ei. Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi vnus deus. Precepta nosti: ne adulteres: ne occidas: ne fureris: ne falsũ testimoniũ dixeris: ne fraudẽ feceris: honora patrem tuũ et matrẽ. At ille r̃ndẽs ait illi. Magister hec omnia obseruaui a iuuentute mea. Jesus autem intuitus eum dilexit eum et dixit ei. Vnũ tibi deest. Vade quecũq̃ habes vende et da pauperibus et habebis thesaurũ in celo et veni sequere me. Qui contristatus in verbo abijt merens: erat enim hñs multas possessiones. Et circumspiciens iesus ait discipulis suis. Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei introibunt. Discipuli aũt obstupebant in verbis eius. At iesus rursus respondens ait illis. Filioli q̃ difficile est confidentes in pecunijs in regnum dei introire. Facilius est camelum per foramen acus trãsire: q̃ diuitem

Gen. 1. d. Mat. 19. b. Gen. 2. d. Ephe. 5. d. 1. Cor. 6. d. Mat. 5. e. et 19. b. Luce. 16. d. B Mat. 19. c. Luce. 18. c. Mat. 19. d. Luce. 18. c. Mat. 19. d. Luce. 18. d. C Exo. 20. b. Roma. 13. Gal. 4. b. Mat. 19. c. Luce. 12. d. et 18. d. Mat. 6. d. Luce. 12. d. 1. Cor. 7. c. Mat. 19. c. Mat. 19. f. Luce. 18. e.

βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν. οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο λέγοντες πρὸς ἑαυτούς· καὶ τίς δύναται σωθῆναι. ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγει. παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ θεῷ. πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ. ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ. ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν. οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα ἢ τέκνα, ἢ ἀγρούς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου, ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας καὶ ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς, καὶ μητέρας καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον. πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ ἔσχατοι πρῶτοι. ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο. καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν. ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτόν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται. καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου λέγοντες. διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν ποιήσῃς ἡμῖν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. τί θέλετε ποιῆσαι με ὑμῖν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πιεῖν τὸ ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθήσεσθε, τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται. καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου. ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτούς, λέγει αὐτοῖς. οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν. καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν. οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέ-

intrare in regnum dei. Qui magis admirabātur dicentes ad semetipsos. Et qs pōt saluus fieri? Et intuens illos iesus ait. Apud homines impossibile ē: sed nō apud deū. Omnia eni possibilia sunt apud deū. Et cepit ei petrus dicere. Ecce nos dimisimus omnia: ⁊ secuti sumus te. Respondens iesus ait. Amen dico vobis: nemo est qui reliq̄rit domū aut fratres aut sorores aut patrez aut matrez aut filios aut agros ,ppter me ⁊ ,ppter euangeliū: qui nō accipiet cēties tantuz nunc in tempore hoc domos ⁊ fratres ⁊ sorores ⁊ matres ⁊ filios ⁊ agros cum psecutionibus: ⁊ in seculo futuro vitam eternam. Multi aūt erunt primi nouissimi ⁊ nouissimi primi. Erant autez in via ascendentes hierosolymaz ⁊ precedebat illos iesus. Et stupebant et sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim cepit illis dicere que essent ei ventura. Quia ecce ascendimus hierosolymam: ⁊ filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis ⁊ senioribus: ⁊ damnabunt eum morte. Et tradent eum gentibus ⁊ illudēt ei: ⁊ cōspuent eum et flagellabunt eum [et] interficient eum: ⁊ tertia die resurget. Et accedunt ad eum iacobus ⁊ iohannes filij zēbedei dicentes. Magister volum⁹ vt quodcūq3 petierim⁹ facias nobis. At ille dixit eis. Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerunt. Da nobis vt vn⁹ ad dexterā tuā ⁊ ali⁹ ad sinistrā tuā sedeam⁹ in gloria tua. Jesus aūt ait eis. Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicē quē ego bibo aut baptismo quo ego baptizor baptizari? At illi dixerūt ei. Possum⁹. Jesus aūt ait eis. Calicē q̄dē quē ego bibo bibetis: ⁊ baptismo quo ego baptizor baptizabimini: sedere aūt ad dexterā meam vel ad sinistram non est meum dare vobis: sed quib⁹ paratū est. Et audiētes decē indignati sunt de iacobo ⁊ iohanne. Jesus autem vocans eos ait illis. Scitis quia hi qui videntur principari gentibus dominantur eis: et principes eorum ptātez habent ipsorum. Non ita est autem in vobis: sed quicūq3 voluerit fieri ma-

Mat. 19. f. Luce. 1. d. ⁊ 18. c. Mat. 19. f. Luce. 18. c. Mat. 19. g. Luce. 18. c. Mat. 19. g. Luce. 13. f. Mat. 16. c. ⁊ 17. f. ⁊ 20. d. Luce. 18. f. Mat. 20. c. Mat. 20. f. Luce. 22. c.

D E F

γας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος. καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος. καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι· καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν. καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχῶ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχῶ καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτιμαῖος ὁ τυφλὸς ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν. καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν. ὁ υἱὸς δαυὶδ ἰησοῦ ἐλέησόν με. καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ. ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαυὶδ ἐλέησόν με. καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι. καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν λέγοντες αὐτῷ. θάρσει. ἔγειραι φωνεῖ σε. ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τί θέλεις ποιήσω σοι. ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ. ῥαββουνί ἵνα ἀναβλέψω. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ὕπαγε ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ εὐθέως ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ. Cap. 11.

Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς. ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν. καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε. λύσαντες αὐτόν, ἀγάγετε. καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τί ποιεῖτε τοῦτο, εἴπατε ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει. καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστέλλει ὧδε. ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου. καὶ λύουσιν αὐτόν, καὶ τινὲς τῶν ἐκεῖ ἑστώτων, ἔλεγον αὐτοῖς. τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον. οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀφῆκαν αὐτούς. καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ. πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν. ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν. καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον λέγοντες. ὡσαννά, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαυίδ, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις. καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν

ior erit vester minister. Et quicūq3 voluerit i vobis prim⁹ esse: erit omniū seruus. Nam ⁊ filius hominis nō venit vt ministraret ei: sz vt ministraret: ⁊ daret animā suā redemptionē pro multis. Et veniūt hiericho. Et proficiscente eo de hiericho ⁊ discipulis eius ⁊ plurima mltitudine: fili⁹ thimei barthimeus cecus sedebat iuxta viam mendicans. Qui cū audisset quia iesus nazarenus est cepit clamare ⁊ dicere. Jesu fili dauid miserere mei. Et comminabant illi multi vt tacēt. At ille mlto magis clamabat fili dauid miserē mei. Et stās iesus precepit illum vocari: Et vocant cecum dicentes ei. Animequior esto: surge vocat te. Qui ,piecto vestimento suo: exiliens venit ad eum. Et respondens iesus dixit illi. Quid tibi vis faciam? Cecus aūt dixit ei. Raboni vt videam. Jesus autem ait illi. Uade: fides tua te saluū fecit. Et confestim vidit ⁊ sequebatur eum in via. Cap. 11.

Et cum appropinquarēt hierosolyme ⁊ bethanie ad montem oliuarum: mittit duos ex discipulis suis ⁊ ait illis. Ite in castellū qd' cōtra vos est: ⁊ stati introeūtes illuc inuenietis pullum ligatum: super quē nullus adhuc hominū sedit. Soluite illū ⁊ adducite. Et si quis vobis dixerit quid facitis: dicite quia dño necessarius est: ⁊ continuo illū dimittet huc. Et abeuntes inuenerunt pullum ligatuz ante ianuam foris in biuio ⁊ soluunt eum. Et quidam de illic stātibus dicebant illis. Quid facitis soluentes pullū? Qui dixerūt eis sicut p̄cepat illis iesus ⁊ dimiserūt eis. Et duxerunt pullum ad iesum: ⁊ imponunt illi vestimenta sua et sedit super eum. Multi autem vestimenta sua strauerunt in via. Alij autez frōdes cedebāt de arborib⁹: ⁊ sternebant in via. Et qui p̄ibāt ⁊ qui sequebātur clamabant dicentes. Osanna benedictus qui venit in nomine dñi: benedictuz quod venit regnum patris nostri dauid osanna in excelsis. Et introiuit hierosolymam in templum: ⁊ circūspectis oibus cum iam vespera esset hora: exijt

Mat. 20. g. Luce. 18. g. Mat. 10. g. Mat. 21. a. Luce. 19. d. Johā. 12. b. Mat. 21. a. Luce. 19. e. Mat. 12. b. Luce. 19. f. Johā. 12. b. Mat. 21. c.

G A B

εἰς βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας ἐπείνασε. καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ. καὶ ἐλθὼν ἐπ᾽ αὐτὴν, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα. οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγῃ. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. καὶ ἔρχονται εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ. καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς κατέστρεψε. καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐδίδασκε λέγων αὐτοῖς. οὐ γέγραπται ὅτι ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν. ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν, ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως. καὶ πρωῒ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν. καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ. ῥαββί, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω ἐξήρανται. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ἔχετε πίστιν θεοῦ. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ. διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτῆσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν. καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν. εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν. καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντος αὐτοῦ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ λέγουσιν αὐτῷ. ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς. καὶ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν ἵνα ταῦτα ποιῇς. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς. ἐπερωτήσω ὑμᾶς καὶ ἐγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν ἢ ἐξ ἀνθρώπων. ἀποκρίθητέ μοι. καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες. ἐὰν

in bethaniam cum duodecim. Et alia die cum exiret a bethania esurijt. Cumque vidisset a longe ficum habentem folia: venit si quid forte inveniret in ea. Et cum venisset ad eam: nihil invenit preter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens dixit ei. Jam non amplius in eternum ex te quisquam fructum manducet. Et audiebant discipuli eius. Et veniunt iterum hierosolymam. Et cum introissent in templum cepit eijcere vendentes et ementes in templo: et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit. Et non sinebat ut quisquam transferret vas per templum: et docebat dicens eis. Nonne scriptum est quia domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem fecistis eam speluncam latronum. Quo audito principes sacerdotum et scribe querebant quomodo eum perderent. Timebant enim eum: quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius. Et cum vespera facta esset egrediebatur de civitate. Et cum mane transirent: viderunt ficum aridam factam a radicibus. Et recordatus petrus dixit ei. Rabbi: ecce ficus cui maledixisti aruit. Et respondens iesus ait illis. Habete fidem dei. Amen dico vobis: quia quicunque dixerit huic monti tollere et mittere in mare et non hesitaverit in corde suo: sed crediderit: quia quodcunque dixerit fiat: fiet ei. Propterea dico vobis: omnia quecunque orantes petitis credite: quia accipietis: et evenient vobis. Et cum stabitis ad orandum: dimittite si quid habetis adversus aliquem ut et pater vester qui in celis est dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis: nec pater vester qui in celis est dimittet vobis peccata vestra. Et veniunt rursus hierosolymam. Et cum ambularet in templo: accedunt ad eum summi sacerdotes et scribe et seniores: et dicunt ei. In qua potestate hec facis: et quis dedit tibi hanc potestatem ut ista facias? Jesus autem respondens ait illis: Interrogabo vos et ego unum verbum: et respondete mihi: et dicam vobis in qua potestate hec faciam. Baptismus iohannis de celo erat an ex hominibus? Respondete mihi. At illi cogitabant secum dicentes. Si

Mat. 11.c. Luce. 13.b. — Mat. 11.b. Luce. 19.g. Joha. 2.d — Esaie. 56.c Hiere. 7.b — C — Mat. 21.g. Luce. 16.g Jo. 7.c.2.g — Mat. 11.c. Luce. 13.b. — Mat. 17.c. 7.21.c.7 lu. 17.b. — Mat. 21.d. Joha. 15.b. — Mat. 6.c. — D — Mat. 21.d. Luce. 20.a.

ἂν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ διὰ τί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. ἀλλ᾽ εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώπων, ἐφοβοῦντο τὸν λαόν. ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν ἰωάννην ὅτι ὄντως προφήτης ἦν. καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ ἰησοῦ. οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. Κεφ. ιβ.

Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν. ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος. καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς καὶ ἀπεδήμησε. καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν καὶ ἀπέστειλαν κενόν. καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον, κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον. καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε, κἀκεῖνον ἀπέκτειναν. καὶ πολλοὺς ἄλλους τοὺς μὲν δέροντες, τοὺς δὲ ἀποκτένοντες. ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον λέγων. ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου. ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς ἑαυτούς. ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία. καὶ λαβόντες αὐτὸν, ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος. τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος. ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον. καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων καὶ ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ. οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ. διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός. οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων. ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ. δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν. ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς. τί με πειράζετε. φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω. οἱ δὲ ἤνεγκαν. καὶ λέγει αὐτοῖς. τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή. οἱ δὲ εἶ

dixerimus de celo: dicet nobis. Quare ergo non credidistis ei. Si dixerimus ex hominibus: timemus populum. Omnes enim habebant iohannem quia vere propheta esset. Et respondentes dicunt iesu. Nescimus. Et respondens iesus ait illis. Neque ego dico vobis in qua potestate hec faciam. Cap. 12.

Et cepit illis in parabolis loqui. Vineam pastinavit homo et circundedit sepem et fodit lacum: et edificavit turrim et locavit eam agricolis et peregre profectus est. Et misit ad agricolas in tempore servum: ut ab agricolis acciperet de fructu vinee. Qui apprehensum eum ceciderunt et dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium servum: et illum in capite vulneraverunt et contumelijs affecerunt. Et rursum alium misit et illum occiderunt: et plures alios quosdam cedentes: alios vero occidentes. Adhuc ergo unum habens filium charissimum: et illum misit ad eos novissimum dicens: quia reverebuntur filium meum. Coloni autem dixerunt ad invicem. Hic est heres. Venite occidamus eum et nostra erit hereditas. Et apprehendentes eum occiderunt: et eiecerunt extra vineam. Quid ergo dominus faciet vinee? Veniet et perdet colonos, et dabit vineam alijs. Nec scripturam hanc legistis: lapidem quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli: a domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris. Et querebant eum tenere: et timuerunt turbam. Cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt. Et mittunt ad eum quosdam ex phariseis et herodianis ut eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei. Magister scimus quia verax es et non curas quemquam. Nec enim vides in faciem hominum: sed in veritate viam dei doces. Licet dari tributum cesari: an non dabimus? Qui sciens versutiam illorum ait illis. Quid me temptatis? Afferte mihi denarium ut videam. At illi obtulerunt ei. Et ait illis. Cuius est imago hec: et inscriptio? Illi

A — Mat. 21.f. Luce. 20.b Esaie. 5.a — Mat. 13.f. — Hebreo. 1.a — Gen. 37.d Mat. 21.f. — Ps. 117. Mat. 21.g. Luce. 20.c Actu. 4.d 1. Pe. 2.a. — Mat. 21.g. Luce. 19.g. 7.20.c. — Jo. 7.c.7.g — B — Mat. 22.c Luce. 20.d. Mat. 22.c.

πον· αὐτῷ. καίσαρος. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ᾽ αὐτῷ. καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτὸν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ ἀδελφοὶ ἦσαν καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα. καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως. καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ ἀναστάσει ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ. ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίσκονται, ἀλλ᾽ εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. περὶ δὲ τῶν νεκρῶν ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς λέγων. ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε. καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς ἀπεκρίθη ἐπηρώτησεν αὐτόν. ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ. ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν. ἄκουε ἰσραὴλ κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστί. καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου. αὕτη πρώτη ἐντολή. καὶ δευτέρα ὁμοία αὕτη. ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεύς. καλῶς διδάσκαλε ἐπ᾽ ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστὶ καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ. καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ θυσιῶν. καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ. οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ

Dicunt ei. Cesaris. Respondens autem iesus dixit illis. Reddite igitur que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et mirabantur super eo. Et venerunt ad eum saducei qui dicunt resurrectionem non esse: et interrogabant eum dicentes. Magister moyses nobis scripsit vt si cuius frater mortuus fuerit et dimiserit vxorem: et filios non reliquerit: accipiat frater eius vxorem ipsius et resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: et primus accepit vxorem: et mortuus est non relicto semine. Et secundus accepit eam: et mortuus est: et nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem: et non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est et mulier. In resurrectione ergo cum resurrexerint: cuius de his erit vxor? Septem enim habuerunt eam vxorem. Et respondens iesus ait illis. Nonne ideo erratis non scientes scripturas neque virtutem dei? Cum enim a mortuis resurrexerint neque nubent neque nubentur: sed sunt sicut angeli dei in celis. De mortuis autem quod resurgant non legistis in libro moysi super rubum: quomodo dixerit illi deus inquiens ego sum deus abraam et deus ysaac et deus iacob? Non est deus mortuorum sed viuorum. Vos ergo multum erratis. Et accessit vnus de scribis qui audierat illos conquirentes et videns quoniam bene illis responderit: interrogauit eum quod esset primum omnium mandatum. Jesus autem respondit ei: quia primum omnium mandatum est. Audi israel dominus deus tuus deus vnus est. et diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua: et ex tota mente tua: et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi. Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horum aliud mandatum non est. Et ait illi scriba. Bene magister in veritate dixisti: quia vnus est deus et non est alius preter eum. Et vt diligatur ex toto corde: et ex toto intellectu: et ex tota anima: et ex tota fortitudine: et diligere proximum tanquam seipsum: maius est omnibus holocaustomatibus et sacrificijs. Jesus autem videns quod sapienter respondisset: dixit illi. Non es longe a

Mat. 22. d. Roma. 13. b
Mat. 22. d. Luce. 20. e.
Deut. 25. a
Mat. 22. d. Luce. 20. e.
C
Exo. 3. b Mat. 22. c.
Mat. 22. f. Luce. 10. f.
Deute. 6. a Mat. 22. f. Luce. 10. g.
Leui. 4. f. Mat. 22. g. Jaco. 2. b. 1. Cor. 8. b Eph. 4. g

τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ οὐδεὶς οὐκ ἔτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ. πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαυίδ. αὐτὸς γὰρ δαυὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ. λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου. ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. αὐτὸς οὖν δαυὶδ λέγει αὐτὸν κύριον, καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστί. καὶ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως. καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ. βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα. καὶ καθίσας ὁ ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλον πολλά. καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ, ἔβαλε λεπτὰ δύο ὅ ἐστι κοδράντης. καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον. πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον, αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν ὅλον τὸν βίον αὐτῆς. Cap. 13.

Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς, οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ. καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ᾽ ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης καὶ ἀνδρέας. εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς ἤρξατο λέγειν. βλέπετε μή τις ὑμᾶς πλανήσῃ. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν. ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε. δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ᾽ οὔπω τὸ τέλος. ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα. βλέ-

regno dei. Et nemo iam audebat eum interrogare. Et respondens iesus dicebat docens in templo. Quomodo dicunt scribe christum filium esse dauid. Ipse enim dauid dicit in spiritu sancto. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis: donec ponam inimicos tuos: scabellum pedum tuorum. Ipse ergo dauid dicit eum dominum: et vnde est filius eius. Et multa turba eum libenter audiuit. Et dicebat eis in doctrina sua. Cauete a scribis qui volunt in stolis ambulare et salutari in foro: et in primis cathedris sedere in synagogis: et primos discubitus in cenis. Qui deuorant domos viduarum sub obtentu prolixe orationis: hi accipient prolixius iudicium. Et sedens iesus contra gazophylacium aspiciebat quomodo turba iactaret es in gazophylacium: et multi diuites iactabant multa. Cum venisset autem vna vidua pauper misit duo minuta quod est quadrans. Et conuocans discipulos suos ait illis. Amen dico vobis: quoniam vidua hec pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophylacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt: hec vero de penuria sua omnia que habuit misit totum victum suum. Cap. 13.

Et cum egrederetur de templo: ait illi vnus ex discipulis suis. Magister aspice quales lapides: et quales structure. Et respondens iesus ait illi. Vides has omnes magnas edificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Et cum sederet in monte oliuarum contra templum interrogabant eum separatim petrus et iacobus et iohannes et andreas. Dic nobis quando ista fient: et quod signum erit quando hec omnia incipient consummari? Et respondens iesus cepit dicere illis. Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum: et multos seducent. Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum: ne timueritis. Oportet enim hec fieri: sed nondum finis. Exurget enim gens contra gentem et regnum super regnum: et erunt terremotus per loca: et fames. Initium dolorum hec. Videte

Mat. 22. g. Luce. 20. g.
D
Mat. 22. g. Luce. 20. g Ps. 109.
Mat. 23. a. Luce. 11. f. 20. h.
Luce. 21. a.
A
Mat. 24. a. Lu. 19. g. et 21. b.
Mat. 7. d. et 24. a. Luce. 21. b. 1. Cor. 3. d. Ephe. 5. b. Luce. 21. b.
B
Mat. 10. c. Joha. 16. a

πετε δε ὑμεῖς ἑαυτούς. παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον. ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε. οὐ γὰρ ἐστὲ ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς, καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται. ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τὸ ῥηθὲν ὑπὸ δανιὴλ τοῦ προφήτου ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ, ὁ ἀναγινώσκων νοείτω. τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη. ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος. ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλίψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται. καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ. ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας. καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστὸς ἢ ἰδοὺ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε. ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν εἰ δυνατὸν καὶ τοὺς ἐκλεκτούς. ὑμεῖς δὲ βλέπετε. ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα. ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, μετὰ τὴν θλίψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς. καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες. καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις, μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης. καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ. ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν. ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς

autem vos metipsos. Tradent enim vos in concilijs: et in synagogis vapulabitis: et ante presides et reges stabitis ꝓpter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primũ oportet predicari euangelium. Et cũ duxerint vos tradentes nolite precogitare qd loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora id loquimini. Non enim vos estis loquentes: sed spiritus sanctus. Tradet aũt frater fratrem in mortem: et pater filium: et cõsurgẽt filij in parentes: et morte afficient eos. Et eritis odio oib9 ꝓpter nomẽ meũ. Qui aũt sustinuerit in finem hic saluus erit. Cũ aũt videritis abominationem desolationis stantem vbi non debet: qui legit intelligat. Tunc q in iudea sũt fugiant in montes: et qui super tectũ: ne descendat in domum: nec itroeat vt tollat quid de domo sua: et qui in agro erit non reuertatur retro tollere vestimentũ suũ. Ve aũt pregnãtibus et nutrientibus in illis diebus. Orate vero vt hyeme nõ fiant. Erunt enim dies illi tribulationis quã cõdidit deus vsq nunc: neq fient. Et nisi breuiasset dñs dies: nõ fuisset salua omnis caro. Sed ꝓpter electos quos elegit breuiauit dies. Et tunc si qs vobis dixerit. Ecce hic ẽ xp̄s: ecce illic ne credideritis. Exurgent enim pseudoxp̄i et pseudoprophete: et dabũt signa et portenta ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo videte. Ecce predixi vobis oia. Sed in illis diebus post tribulationem illã sol contenebrabitur: et luna non dabit splendorem suum. Et stelle celi erunt decidentes: et virtutes que in celis sũt mouebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa et gloria. Et tunc mittet angelos suos: et congregabit electos suos a quattuor ventis a sũmo terre vsq ad sũmum celi. A ficu aũt discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit et nata fuerint folia: cognoscitis qr in pri

Mat. 10. d. Luce. 11. b.
Mat. 10. e. 7. 24. b. Danie. 9. g
Mat. 24. c. Luce. 21. d.
Mat. 24. c.
Mat. 24. c. Luce. 21. c.
C
Mat. 24. c.
Mat. 24. d Luce. 17. c.
Mat. 24. c.
Johel. 2. g. Esai. 5. g. et 13. b. Mat. 24. d. Luce. 21. e. Danie. 7. d
Mat. 24. c. Luce. 21. f.

τὸ θέρος ἐστίν. οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας, οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι οἱ ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ. βλέπετε ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε, οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν. ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ. γρηγορεῖτε οὖν οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται ὀψέ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ, μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας. ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω. γρηγορεῖτε.

Cap. 14.

Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον δέ. μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ. καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν βηθανίᾳ ἐν τῇ οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς, καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς καὶ λέγοντες. εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν. ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς. καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἄφετε αὐτήν. τί αὐτῇ κόπους παρέχετε. καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί. πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε. ὃ ἔσχεν αὕτη ἐποίησε, προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς. καὶ ὁ ἰούδας ὁ ἰσκαριώτης εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῷ αὐτὸν αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν παραδῷ. καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσω

mo sit estas. Sic et vos cũ videritis hec fieri: scitote q in proximo sit in ostijs. Amẽ dico vobis qm nõ trãsibit generatio hec donec omnia ista fiant. Celũ et terra transibunt: verba autem mea non transibunt. De die aũt illo vel hora nemo scit: neq angeli in celo neq filius nisi pater. Videte: vigilate et orate. Nescitis enim quando tps sit. Sicut homo q pegre ꝓfect9 reliquit domum suam et dedit seruis suis potestatem cuiusq operis: et ianitori precepit vt vigilet. Vigilate ergo. Nescitis enim qñ dñs dom9 veniat sero an media nocte: an gallicantu: an mane: ne cum venerit repente inueniat vos dormientes. Quod autem vobis dico oibus dico vigilate.

Cap. 14.

Erat aũt pascha et azyma p9 biduũ: et querebãt summi sacerdotes et scribe quomodo eum dolo tenerent et occiderẽt. Dicebãt aũt. Nõ in die festo ne forte tumultus fieret in pplo. Et cũ esset bethanie in domo simonis leprosi et recumberet: venit mulier habẽs alabastrũ vnguẽti nardi spicati preciosi: et fracto alabastro effudit super caput eius. Erant aũt quidã indigne ferentes itra semetipsos: et dicẽtes. Ut quid ꝑditio ista vnguẽti facta ẽ? Poterat enim vnguẽtũ istud venũdari plusq trecẽtis denarijs et dari paupibus. Et fremebant in eã. Jesus aũt dixit. Sinite eã. Quid illi molesti estis? Bonũ op9 operata ẽ in me. Semper enim pauperes habetis vobiscũ: et cũ volueritis potestis illis bñfacere: me aũt nõ semp hẽbitis. Quod habuit hec fecit: puenit vngere corpus meum in sepulturam. Amen dico vobis: vbicũq ꝑdicatũ fuerit euãgeliũ istud in vniuerso mũdo: et qd fecit hec: narrabit in memoriam eius. Et iudas scariotis vnus de duodecim abijt ad sũmos sacerdotes vt ꝓderet eum illis. Qui audientes gauisi sunt et promiserunt ei pecuniam se daturos. Et qrebat quõ illũ oportũe traderet. Et primo die azymorum quando pasca imolabant: dicunt ei discipuli. Quo vis eamus et paremus tibi

D
Mat. 24. e Luce. 16. d. 7. 21. f.
Mat. 25. b Luce. 19. b
Mat. 24. f. Luce. 12. e.
A
Mat. 26. a. Luce. 22. a. Johã. 12. a
Mat. 26. a.
Mat. 26. a.
Mat. 26. b
Mat. 26. b. Luce. 7. f Johã. 12. a
B
Mat. 26. b Luce. 22. a

μεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα. καὶ ἀποστέλλει
δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς.
ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ απαντήσει ὑμῖν
ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων, α-
κολουθήσατε αὐτῷ, καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ,
εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος
λέγει. ποῦ ἐστὶ τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσ
χα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω. καὶ
αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμέ
νον ἕτοιμον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν. καὶ ἐξῆλ-
θον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ ἦλθον εἰς τὴν πό
λιν, καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοί
μασαν τὸ πάσχα. καὶ ὀψίας γενομένης, ἔρ-
χεται μετὰ τῶν δώδεκα, καὶ ἀνακειμένων αὐ
τῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέ
γω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ
ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι
καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς. μήτι ἐγώ. καὶ
ἄλλος, μήτι ἐγώ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐ
τοῖς. εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ'
ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον. ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐ
τοῦ. οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ
υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν
ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ
νος. καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, λαβὼν ὁ ἰησοῦς
ἄρτον καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν
αὐτοῖς καὶ εἶπε. λάβετε φάγετε, τοῦτο ἐσ-
τὶ τὸ σῶμά μου. καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον εὐ
χαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ ἔπιον ἐξ αὐ
τοῦ πάντες, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτό ἐστι τὸ
αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης τὸ περὶ
πολλῶν ἐκχυνόμενον. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅ
τι οὐκ ἔτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γεννήματος τῆς
ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅταν αὐ
τὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ
ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαι-
ῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὅτι πάντες
σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύ-
τῃ. ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα.
καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα. ἀλλὰ
μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν
γαλιλαίαν. ὁ δὲ πέτρος ἔφη αὐτῷ. καὶ εἰ
πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἀλλ' οὐκ
ἐγώ. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν λέγω
σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ πρὶ-
ν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με
ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέ
ῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσωμαι.
ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον. καὶ ἔρχον
ται εἰς χωρίον οὗ τὸ ὄνομα γεθσημανῆ, καὶ
λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. καθίσατε ὧδε
ἕως προσεύξομαι. καὶ παραλαμβάνει τὸν πέ

vt manduces pascha? Et mittit
duos ex discipulis suis et dicit eis.
Ite in ciuitatem: et occurret vobis
homo lagenã aque baiulans. Sequi
eum et quocunq̃ introierit
dicite dño domus: quia magister
dicit. Ubi est refectio mea vbi pascha
cum discipulis meis manducem? Et
ipse vobis demõstrabit cenaculũ grãde
illic parate nobis. Et abiert ⌊stratũ ꝛ
discipuli ei9: ꝛ venerunt in ciuitatem:
et inuenerũt sicut dixerat illis ꝛ pauert
pascha. Uespere autem facto: venit
cum duodecim. Et discumbentibus il-
lis et mãducantib9 ait iesus. Amen di
co vobis: quia vn9 ex vobis tradet me
q̃ mãducat mecũ. At illi cepert ꝯtrista-
ri et dicere ei singulatim Nunquid ego?
Qui ait illis.
Unus ex duodecim qui intingit mecuꝫ
manũ in catino. Et filius quidem hois
vadit sicut scriptum est de eo.
Ue autem homini illi per quem
filius hominis tradetur. Bonum
erat ei: si non esset natus homo ille.
Et manducantib9 illis: accepit iesus
panem et benedicens fregit ꝛ dedit
eis et ait. Sumite hoc est ⌈agẽs
corpus meũ. Et accepto calice: grãs
dedit eis. Et biberunt ex illo
omnes. Et ait illis. Hic est
sanguis me9 noui testamenti: qui pro
multis effundetur. Amẽ dico vobiꝫ: q̃
iam non bibam de genimine
vitis vsq̃ in diem illum cum illud
bibam nouum in regno dei. Et
hymno dicto exierũt in montẽ oliuaꝝ.
Et ait eis iesus. Omnes
scandalizabimini in me in nocte ista
quia scriptum est. Percutiam pastorẽ
et dispergentur oues. Sed
postea q̃ resurrexero precedam vos in
galileam. Petrus aũt ait illi. Et si
omnes scandalizati fuerit in te: sed nõ
ego. Et ait illi iesus. Amen dico
tibi: quia tu hodie ĩ nocte hac priusq̃
gall9 vocẽ bis dederit: ter me es nega
turus. At ille ãpli9 loq̃bat. Et si opor-
tuerit me simul cõmori tibi non te nega
bo. Similiter aũt ꝛ oẽs dicebant. Et ve
nit in predium cui nomẽ gethsemani ꝛ
ait discipulis suis. Sedete hic
donec orem. Et assumit petrum

Mat. 26. b. Luce. 22. a.
Mat. 26. b. Johã. 13. c.
C
Mat. 26. b. Luce. 22. c.
Mat. 26. c. Luce. 22. b.
Mat. 26. c.
Mat. 26. c. Johã. 18. a.
Zacha. 13. c. Mat. 26. c. Luce. 22. d.
D
Mat. 26. c.
Mat. 26. d.
Mat. 26. d.

τρον καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ,
καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν. καὶ
λέγει αὐτοῖς. περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου
ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖ-
τε μετ' ἐμοῦ. καὶ προελθὼν μικρόν, ἔπεσεν ἐ
πὶ τῆς γῆς καὶ προσηύχετο, ἵνα εἰ δυνατόν
ἐστι παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. καὶ ἔλεγεν.
ἀββᾶ ὁ πατήρ, πάντα δυνατά σοι, παρένε
γκε τὸ ποτήριον ἀπ' ἐμοῦ τοῦτο. ἀλλ' οὐ τί
ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ. καὶ ἔρχεται καὶ εὑ-
ρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέ
τρῳ. σίμων καθεύδεις, οὐκ ἴσχυσας μίαν
ὥραν γρηγορῆσαι. γρηγορεῖτε καὶ προσεύ
χεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν
πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. καὶ
πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο τὸν αὐτὸν λό-
γον εἰπών. καὶ ὑποστρέψας, εὗρεν αὐτοὺς
πάλιν καθεύδοντας. ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ
αὐτῶν βεβαρημένοι, καὶ οὐκ ᾔδεισαν τί αὐ-
τῷ ἀποκριθῶσι. καὶ ἔρχεται τὸ τρίτον καὶ λέ
γει αὐτοῖς. καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύ
εσθε. ἀπέχει. ἦλθεν ἡ ὥρα, ἰδοὺ παραδίδο-
ται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας
τῶν ἁμαρτωλῶν. ἐγείρεσθε ἄγωμεν. ἰδοὺ
ὁ παραδιδούς με ἤγγικε. καὶ εὐθέως ἔτι αὐ
τοῦ λαλοῦντος, παραγίνεται ἰούδας εἷς
ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πο
λὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων παρὰ τῶν
ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν
πρεσβυτέρων. δεδώκει δὲ ὁ παραδιδοὺς αὐ
τὸν σύσσημον αὐτοῖς λέγων. ὃν ἂν φιλή-
σω αὐτός ἐστι, κρατήσατε αὐτὸν καὶ ἀπα-
γάγετε ἀσφαλῶς. καὶ ἐλθὼν εὐθέως προ-
σελθὼν αὐτῷ λέγει. χαῖρε ῥαββί. καὶ κατε-
φίλησεν αὐτόν. οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν
τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν. εἷς
δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν
μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέ-
ως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. καὶ ἀποκρι
θεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐ-
ξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλα-
βεῖν με. καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ
ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.
ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί. καὶ ἀφέν
τες αὐτὸν πάντες ἔφυγον. καὶ εἷς τις νεα-
νίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ περιβεβλημέ-
νος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ, καὶ κρατοῦσιν
αὐτὸν οἱ νεανίσκοι. ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν
σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν. καὶ
ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα.
καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς
καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ οἱ γραμματεῖς.
καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθη-
σεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρ-

et iacobum et iohannem secum:
et cepit pauere et tedere. Et
ait illis. Tristis est anima mea
vsq̃ ad mortẽ. Sustinete hic et vigila-
te. Et cũ processisset paululũ ꝓcidit sup
terram et orabat: vt si fieri posset
transiret ab eo hora. Et dixit.
Abba pater: oĩa tibi possibilia sunt:
transfer calicem hunc a me: sed nõ qđ
ego volo: sed quod tu. Et venit et in
uenit eos dormientes. Et ait petro.
Simon dormis? Non potuisti vna
hora vigilare. Uigilate et orate
vt non intretis in temptationem.
Spũs quidẽ ꝓmpt9 ẽ: caro vo ĩfirma.
Et iterũ abiens orauit eundẽ sermoneꝫ
dicens. Et reuersus denuo: iuenit eos
dormientes. Erant enim oculi
eorum grauati: ꝛ ignorabant quid
responderẽt ei. Et venit tertio: et ait
illis. Dormite iam et requiescite.
Sufficit. Uenit hora: ecce filius
hominis tradetur in manus
peccatorum. Surgite eamus. Ecce
qui me tradet prope est. Et adhuc eo
loquente venit iudas scarioth vnus de
duodecim et cum eo turba multa:
cum gladijs ꝛ lignis missi a summis
sacerdotibus et scribis et
senioribus. Dederat autem traditor
eis signũ dicens. Quẽcũq̃ osculat9 fue
ro ipse est tenete eum: et ducite
caute. Et cũ venisset statim accedẽs ad
eum ait. Aue rabbi. Et osculatus est
eum. At illi manus iniecerunt in ie-
sum et tenuerunt eum. Unus
aũt quidam de circunstantibus educẽs
gladiuꝫ: percussit seruum summi sacer
dotis ꝛ ãputauit illi auriculã. Et rñdẽs
iesus ait illis. Tanq̃ ad latronẽ existis
cum gladijs ꝛ lignis comprehendere
me. Quottidie eram apud vos in
tẽplo docens: et non me tenuistis.
Sed vt impleant scripture. Tũc discipu
li ei9 relinquẽteꝫ eũ oẽs fugerũt. Adole
scẽs aũt quidam sequebatur eum ami
ctus sindone super nudo: et tenuerunt
eum. Et ille reiecta
sindone nudus ꝓfugit ab eis. Et
adduxerunt iesum ad summum sacerdotẽ
et conuenerunt omneꝫ sacerdotes
et scribe et seniores.
Petrus autem a longe secutus est
eũ vsq̃ itro in atriũ summi sacerdotis:

Mat. 26. d. Johã. 12. d.
Mat. 26. d. Luce. 22. d.
Mat. 26. d. Luce. 22. c. Johã. 6. e.
Mat. 26. d. Johã. 6. g. Mat. 26. d.
E
Mat. 26. e. Luce. 22. c. Johã. 18. a.
Mat. 26. e
Mat. 26. e. Luce. 22. c. Johã. 18. b.
Mat. 26. e. Luce. 22. e. Johã. 18. d.
Mat. 26. f.
F
Mat. 26. f. Luce. 22. f.
Mat. 26. f. Luce. 22. f.

χιερέως. καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπη
ρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς. οἱ
δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, ἐζή=
τουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν εἰς τὸ θα=
νατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ εὕρισκον. πολλοὶ
γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἴ=
σαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν. καὶ τινὲς ἀνασ=
τάντες, ἐψευδομαρτύρουν κατ᾽ αὐτοῦ, λέ=
γοντες. ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγον=
τος ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον
τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν
ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω. καὶ οὐ
δὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν. καὶ ἀ=
ναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς μέσον, ἐπηρώτησε
τὸν ἰησοῦν λέγων. οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν, τί
οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἐσιώπα
καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐ
πηρώτα αὐτὸν καὶ λέγει αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ χρι
στὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶ=
πεν. ἐγώ εἰμι. καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀν=
θρώπου ἐκ δεξιῶν καθήμενον τῆς δυνάμεως,
καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐ=
ρανοῦ. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαρρήξας τοὺς χιτῶ
νας αὐτοῦ λέγει. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρ
τύρων. ἠκούσατε τῆς βλασφημίας, τί ὑμῖν
φαίνεται. οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔ
νοχον εἶναι θανάτου. καὶ ἤρξαντο τινὲς ἐμ=
πτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσω=
πον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτόν, καὶ λέγειν
αὐτῷ. προφήτευσον. καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσ
μασιν αὐτὸν ἔβαλλον. καὶ ὄντος τοῦ πέτρου
ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδίσ=
κων τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον
θερμαινόμενον ἐμβλέψασα αὐτῷ λέγει. καὶ
σὺ μετὰ τοῦ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα. ὁ δὲ
ἠρνήσατο λέγων. οὐκ οἶδα, οὔτε ἐπίσταμαι
τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύ
λιον, καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε. καὶ ἡ παιδίσκη ἰ
δοῦσα αὐτὸν πάλιν, ἤρξατο λέγειν τοῖς πα
ρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστίν. ὁ δὲ
πάλιν ἠρνεῖτο. καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ πα
ρεστῶτες ἔλεγον τῷ πέτρῳ. ἀληθῶς ἐξ αὐ=
τῶν εἶ, καὶ γὰρ γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά
σου ὁμοιάζει. ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν
καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦ
τον ὃν λέγετε. καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐ
φώνησε. καὶ ἀνεμνήσθη ὁ πέτρος τὸ ῥῆμα ὃ
εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅτι πρὶν ἀλέκτορα
φωνῆσαι δίς, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐπιβα
λὼν ἔκλαιε.

Cap. 15.

Καὶ εὐθέως ἐπὶ τὸ πρωῒ συμβούλιον
ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσ
βυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέ
δριον, δήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ

et sedebat cum ministris
ad ignem: et calefaciebat se. [bāt
Sūmi vero sacerdotes et oē cōciliū qre= *Johā. 18. f.*
aduersus iesū testimoniū: vt eū morti tra *Mat. 26. f. Luce. 22. g.*
derent nec inueniebant. Multi
enim testimoniū falsū dicebāt aduersus eū et
cōueniētia testimonia nō erāt. Et quidā *Mat. 26. f.*
surgētes falsum testimoniū ferebāt ad=
uersus eū dicentes. Qm nos audiuim9
Ego dissoluā templū hoc [eū dicētē.
manufactum et post triduum
aliud nō manufactū edificabo. Et non
erat cōueniēs testimoniū illoꝝ. Exurgēs
autē summus sacerdos in mediū: interroga=
uit iesū dicens. Nō rñdes quicq̄ ad ea q̄ ti
bi obijciuntur ab his? Ille autē tacebat
et nihil rñdit. Rursū sūm9 sacerdos in *Mat. 26. f. Luce. 22. g.*
terrogabat eū et dixit ei. Tu es christus
filius dei benedicti. Jesus autē dixit illi. *Mat. 26. f.*
Ego sum. Et videbitis filiū hominis *Luce. 22. g. Johā. 6. g.*
sedētem a dextris virtutis dei: *B*
et venientem cum nubibus celi.
Sūm9 autē sacerdos scindens vestimenta *Mat. 26. g.*
sua ait. Quid adhuc desideram9 testes? *Mat. 26. g. Luce. 22. g.*
Audistis blasphemiam: quid vobis
videt? Qui omnes condemnauerūt eū
esse reū mortꝭ. Et ceperūt quidā con *Mat. 26. g. Luce. 22. g. Johā. 19. a.*
spuere eum et velare faciem
eius: et colaphis eum cedere et dicere
ei: prophetiza: et ministri alapis
eum cedebant. Et cum esset petrus *Mat. 26. g. Luce. 22. f. Johā. 18. c.*
in atrio deorsum: venit vna ex ancillis
summi sacerdotis: et cum vidisset petrum
calefacientem se: aspiciens illū ait. Et
tu cum iesu nazareno eras? At ille
negauit dicens. Neq̄ scio neq̄ noui
qd dicas. Et exijt foras ante atrium: *Mat. 26. g. Luce. 22. f. Johā. 18. c.*
et gallus cantauit. Rursus autē cū vidis=
set illū ancilla cepit dicere circūstātib9:
quia hic ex illis est. At ille
iterū negauit. Et p9 pusillū rurs9 q astā
[bāt
dicebāt petro. Vere ex illis
es: nam et galileus es.
Ille autem cepit anathematizare
et iurare quia nescio hominē istum
quē dicitis. Et statī iterū gallus cāta=
uit. Et recordat9 est petrus verbi quod *Mat. 26. g. Luce. 22. g.*
dixerat ei iesus: priusq̄ gallus
cantet bis: ter me negabis. Et cepit
flere.

Cap. 15.

Et confestim mane concilium *A*
facientes summi sacerdotes cū seniori *Mat. 27. a. Luce. 23. a. Johā. 18. c.*
bus et scribis: et vniuerso concilio
vincientes iesum duxerunt: et

παρέδωκαν τῷ πιλάτῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐ=
τὸν ὁ πιλάτος. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰου=
δαίων. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ. σὺ λέ
γεις. καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς
πολλά, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. ὁ δὲ πι
λάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων.
οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν. ἴδε πόσα σου κατα=
μαρτυροῦσιν. ὁ δὲ ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀ
πεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν πιλάτον. κατὰ
δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον ὅν=
περ ἠτοῦντο. ἦν δὲ ὁ λεγόμενος βαραββᾶς,
μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτι=
νες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν. καὶ ἀ
ναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς
ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς. ὁ δὲ πιλάτος ἀπεκρίθη
αὐτοῖς λέγων. θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν
βασιλέα τῶν ἰουδαίων. ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι
διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρ=
χιερεῖς. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον
ἵνα μᾶλλον τὸν βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς
ὁ δὲ πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐ=
τοῖς. τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασι=
λέα τῶν ἰουδαίων. οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν στα
ύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς.
τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν. οἱ δὲ περισσοτέ=
ρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν. ὁ δὲ πιλά
τος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιή=
σαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, καὶ πα=
ρέδωκε τὸν ἰησοῦν φραγελλώσας, ἵνα σταυ
ρωθῇ. οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔ
σω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον. καὶ συγ=
καλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν, καὶ ἐνδύουσιν
αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ
πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον, καὶ ἤρξαν=
το ἀσπάζεσθαι αὐτὸν καὶ λέγειν. χαῖρε ὁ βα
σιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν
κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ
τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ. καὶ
ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν
πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια
τὰ ἴδια, καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἵνα σταυρώ
σωσιν αὐτόν. καὶ ἀγγαρεύουσι παράγον=
τα τινὰ σίμωνα κυρηναῖον ἐρχόμενον ἀπ᾽
ἀγροῦ τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου
ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ. καὶ φέρουσιν
αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶν τόπον ὅ ἐστι μεθερμη
νευόμενον κρανίου τόπος. καὶ ἐδίδουν αὐ=
τῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον, ὁ δὲ οὐκ ἔλα
βε. καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν διαμερίζονται
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ βάλλοντες κλῆρον ἐπ᾽ αὐ
τά, τίς τί ἄρῃ. ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρω
σαν αὐτόν. καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐ
τοῦ ἐπιγεγραμμένη ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαί=
ων. καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστάς, ἕ

tradiderunt pilato. Et interrogauit eū *Mat. 27. b. Luce. 23. a. Johā. 18. f.*
pilatus. Tu es rex iudeorum?
At ille respondens ait illi. Tu dicis.
Et accusabant eum summi sacerdotes in *Mat. 27. b. Johā. 19. b.*
multis. Pilatus autem
rursum interrogauit eum dicens.
Nō rñdes quicq̄? Vide ī quātꝭ te accusāt?
Jesus autem amplius nihil respondit:
ita vt miraretur pilatus. Per *Mat. 27. b. Luce. 23. c. Johā. 18. g.*
diē autē festū solebat dimittere illis vnū
ex vinctꝭ quēcūq̄ petijssent. Erat autē q di
cebatur barrabas: q cū sediciosis erat vi
ct9 q in seditiōe fecerāt homicidiū. Et cū *Mat. 27. b. Johā. 18. g.*
turba: cepit rogare sicut [ascendisset
semp faciebat illis. Pilatus autē rñdit
eis et dixit. Vultis dimittam vobis
regem iudeorum? Sciebat enim q
per inuidiā tradidissent eū summi sacerdo
tes. Pontifices autē concitauerūt turbā *Mat. 27. b. Luce. 23. c. Johā. 18. g. Actuum. 3. c.*
vt magis barrabam dimitteret eis.
Pilatus autē iterum respondēs ait illis.
Quid ergo vultis faciam regi
iudeorū? At illi iterū clamauerūt
dicētes. Crucifige eū. Pilat9 vero dice
bat illis. Quid enim mali fecit? At illi *B*
magis clamabāt. Crucifige eū. Pilat9 *Mat. 27. c. Luce. 23. d. Johā. 19. c.*
volens populo satisfacere [autem
dimisit illis barrabam: et tradidit
iesum flagellis cesū vt crucifigeretur.
Milites autem duxerunt eum in *Mat. 27. c. Johā. 19. a.*
atrium pretorij: et conuocant
totam cohortem: et induunt
eum purpura: et imponunt ei
plectentes spineā coronam: et ceperūt
salutare eum. Aue rex *Mat. 27. d.*
iudeorum. Et percutiebant
caput eius harūdine: et cōspuebāt eū. et
ponentes genua adorabant eum. Et
postq̄ illuserunt ei: exuerunt illum
purpura: et induerunt eum vestimentis
suis: et educunt illum vt crucifigerent
eum. Et angariauerūt pretereuntem *Mat. 27. d. Luce. 23. d.*
quēpiā simonē cyreneū venientem de
villa: patrem alexandri et ruffi:
vt tolleret crucem eius. Et perducunt *Mat. 27. d. Luce. 23. c. Johā. 19. c.*
illū ī golgotha locū: qd ē interpretatū
caluarie locus. Et dabant ei *Mat. 27. d. Johā. 19. c.*
bibere myrrhatū vinum: et non accepit
Et crucifigentes eum diuiserunt *Mat. 27. d. Luce. 23. c. Johā. 19. d.*
vestiméta eius: mittentes sortē sup eis
qs qd tolleret. Erat autē hora tertia: et
[crucifigerēt
eū. Et erat titulus cāe ei9 *Mat. 27. d. Luce. 23. c. Johā. 19. d.*
inscriptus rex iudeorum.
Et cum eo crucifigunt duos latrones

μαν ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ. καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα. καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες. οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτὸν, καὶ κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ. ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων ἔλεγον. ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραὴλ, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν. καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν. γενομένης δὲ ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ᾽ ὅλην τὴν γῆν ἕως ὥρας ἐνάτης. καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ λέγων. ἐλωῒ ἐλωῒ λιμὰ σαβαχθανί. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον. ὁ θεός μου ὁ θεός μου εἰς τί με ἐγκατέλιπες. καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες ἔλεγον. ἰδοὺ ἠλίαν φωνεῖ. δραμὼν δὲ εἷς καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθεὶς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν λέγων. ἄφετε ἴδωμεν εἰ ἔρχεται ἠλίας καθελεῖν αὐτόν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε. καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω. ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ ὅτι οὕτως κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν. ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ. ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἡ τοῦ ἰακώβου τοῦ μικροῦ καὶ ἰωσῆ μήτηρ, καὶ σαλώμη, αἳ καὶ ὅτε ἦν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς ἱεροσόλυμα. καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ ὅ ἐστι προσάββατον, ἦλθεν ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς πιλάτον, καὶ ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκεν. καὶ προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε. καὶ γνοὺς ἀπὸ τοῦ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ. καὶ ἀγοράσας σινδόνα καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλισε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου. ἡ δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται. Cap.16.

vnū a dextris et alium a sinistris eius. Et impleta est scriptura q̄ dicit. Et cū iniquis reputatus est. Et pretereuntes blasphemabant eum: mouentes capita sua et dicentes. Uah qui destruis templū dei: et in trib⁹ dieb⁹ reedificas. Saluum fac temetipsū descendens de cruce. Silr et summi sacerdotes illudētes ad alterutrum cum scribis dicebāt. Alios saluos fecit seipsū nō pōt saluum facere. Christus rex israel: descēdat nunc de cruce vt videamus et credam⁹. Et qui cū eo crucifixi erāt conuiciabātur ei. Et facta hora sexta: tenebre facte sunt per totā terrā vsq̄ in horā nonā. Et hora nona exclamauit Jesus voce magna dicēs. Heloy: heloy: lama zabathani. Qd̄ ē interpretatū. Deus me⁹: de⁹ me⁹: vt q̄d dereliq̄sti me? Et q̄dā d̄ circūstātib⁹ audientes dicebāt. Ecce heliā vocat. Currens āt vn⁹ et iplēs spōgiā aceto: circūponēsq̄ calāo potū dabat ei dicēs. Sinite: videam⁹ si veniat helias ad deponendū eū. Jesus āt emissa voce magna expirauit. Et velū templi scissum est in duo a summo vsq̄ deorsū. Uidēs āt centurio qui ex aduerso stabat quia sic clamans expirasset ait. Uere hic homo filius dei erat. Erant autem et mulieres de longe aspicientes: inter quas erat maria magdalene: et maria iacobi minoris: et ioseph mater et salome: q̄ cū esset in galilea seqbātur eum et ministrabant ei: et alie multe q̄ simul cū eo ascēderāt hierosolymā. Et cum iam sero esset factū: q2 erat parasceue quod ē ātesabbatū: venit ioseph ab arimathia nobil' decurio: qui et ipse erat expectans regnum dei. Et audacter introiuit ad pilatum et petijt corpus iesu. Pilatus āt mirabat si iā obisset. Et accersito centurione iterrogauit eū si iā mortu⁹ esset. Et cū cognouisset a cēturione: donauit corpus ioseph. Joseph aūt mercat⁹ sindonē: et deponēs eum inuoluit sindone: et posuit eum in monumēto q̄d erat excisum de petra: et aduoluit lapidem ad ostium monumenti. Maria autem magdalene et maria ioseph aspiciebant vbi poneretur. Cap.16.

Esaie.53.d. Mat.17.e. Sapié.2.d. Mat.17.e. Luce.23.e. Mat.17.e. Mat.17.e. Luce.23.f. Mat.17.e. Mat.17.f. Luce.23.e. Johā.19.e. Mat.17.f. Johā.19.f. Mat.17.f. Luce.23.f. Mat.17.f. Luce.23.g. Mat.17.f. Mat.17.g. Luce.23.g. Johā.19.g. Mat.17.g. Luce.23.g. Johā.19.g. Mat.17.g.

Καὶ διαγενομένου τοῦ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἡ ἰακώβου καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσι τὸν ἰησοῦν. καὶ λίαν πρωῒ τῆς μιᾶς σαββάτων, ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς. τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τῆς θύρας τοῦ μνημείου. καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος, ἦν γὰρ μέγας σφόδρα. καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐταῖς. μὴ ἐκθαμβεῖσθε. ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον, ἠγέρθη οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν. ἀλλ᾽ ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ καὶ τῷ πέτρῳ ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν. καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τοῦ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον, ἐφοβοῦντο γάρ. ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ᾽ ἧς καὶ ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια. ἐκείνη πορευθεῖσα, ἀπήγγειλε τοῖς μετ᾽ αὐτοῦ γενομένοις πενθοῦσι καὶ κλαίουσι. κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ καὶ ἐθεάθη ὑπ᾽ αὐτῆς, ἠπίστησαν. μετὰ δὲ ταῦτα, δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ πορευομένοις εἰς ἀγρόν. κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς, οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν. ὕστερον ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα, ἐφανερώθη καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον, οὐκ ἐπίστευσαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται, ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει. ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς, ὄφεις ἀροῦσι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψῃ. ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι καὶ καλῶς ἕξουσιν. ὁ μὲν οὖν κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες ἐκήρυξαν πανταχοῦ τοῦ κυρίου συνεργοῦντος καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος, διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ἀμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου.

Et cum transisset sabbatum: maria magdalene et maria iacobi et salome emerūt aromata vt venientes vngerent iesum. Et valde mane vna sabbatorū veniunt ad monumentū: orto iam sole. Et dicebant ad inuicē. Quis reuoluet nobis lapidē ab ostio monumenti? Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magn⁹ valde. Et introeūtes in monumentū viderūt iuuenē sedētem in dextris coopertum stola candida: et obstupuerūt. Qui dicit illis. Nolite expauescere. Jesū queritis nazarenum crucifixum: surrexit non est hic. Ecce locus: vbi posuerūt eū. Sed ite dicite discipulis eius et petro: quia precedet vos in galileam. Ibi eū videbit sicut dixit vobis. At ille exeūtes fugerūt de monumēto. Inuaserat enim eas tremor et pauor: et nemini quicq̄ dixerūt. Timebant eni. Surgēs aūt iesus mane prima sabbati apparuit primo marie magdalene: de qua eiecerat septem demonia. Illa vadens nunciauit his qui cum eo fuerāt lugentibus et flentibus: et illi audientes quia viueret et visus eēt ab ea: nō crediderūt. Post hec aūt duob⁹ ex his ambulātib⁹ ostensus est in alia effigie euntibus in villam: et illi euntes nunciauerunt ceteris: nec illis crediderūt. Nouissime aūt recumbentibus illis vndecim apparuit: et exprobrauit incredulitatē eoꝝ: et duritiā cordis: q2 his qui viderant eū resurrexisse nō crediderūt. Et dixit eis. Euntes in mundum vniuersum: predicate euangeliū oī creature. Qui crediderit et baptizat⁹ fuerit saluꝰ erit: q̄ vero nō crediderit ɔdēnabit. Signa āt eos q̄ hec sequentur. In nomine meo demonia eicient: linguis loq̄nt nouis serpētes tollēt. Et si mortiferū q̄d biberit: nō eis nocebit. Super egros manus imponent et bene hēbūt. Et dn̄s q̄dē iesus postq̄ locut⁹ ē eis assumptus est in celum: et sedit a dextris dei. Illi autem profecti predicauerūt vbiq̄ domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Explicit euangelium secundum marcum.

Mat.18.a. Luce.24.a. Johā.20.a. Mat.18.a. Luce.24.a. Mat.18.a. Luce.24.b. Luce.24.c. Mat.10.b. Luce.10.c. Actuū.1.b. Luce.24.g. Apoca.11.c.

Incipit prefatio beati hieronymi presbiteri in euangelium secundum Lucam.

Lucas syrus natione antiocensis: arte medicus discipulus apostolorum postea paulum secutus vsq ad consummationem eius seruiens dño sine crimine: nam neq vxorem vnq habens neq filios: septuaginta et quattuor annorũ obijt in bithinia plenus spiritu sancto. Qui cũ iam scripta essent euãgelia: p matheũ quidẽ in iudea: per marcũ aũt in italia: sancto instigante spũ in achaie partibus hoc scripsit euãgeliũ: significans etiam ipse in principio ante suũ alia esse descripta. Cui extra ea q̃ ordo euãgelice dispositiõis exposcit: ea maxie necessitas laboris fuit vt primũ grecis fidelib⁹ oĩ pphetatiõe vẽturi in carnẽ dei xp̃i manifestata hũanitate: ne iudaicis fabulis attẽti i solo legis deside rio tenẽrẽt: vl' ne hẽticis fabul' et stultis sollicitationib⁹ seducti exciderẽt a vitate: elaboraret. Dehinc vt i pricipio euãgelij iohãnis natiuitate presũpta: cui euãgeliũ scribẽt: et i quo elect⁹ scribẽt idicaret: ptestans in se cõpleta esse: que essent ab alijs inchoata. Cui ideo post baptismũ filij dei a perfectione generationis in christo implete: repetende a principio natiuitatis humane potestas pmissa est: vt requirẽtibus demõstraret in quo apprehendens erat per nathan filium dauid introitu recurrentis in deum generationis admisso: indisparabilis dei predicans in hominibus christũ suũ: perfecti opus hominis redire in se per filium faceret: que per dauid patrem venientibus iter prebebat in christo. Cui luce nõ immerito et scribendorũ actuum apostolorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno et filio perditionis extincto: oratiõe ab apostolis facta: sorte domini electionis numerus compleretur. Sicq paulus consummationẽ apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum recalcitrantem dominus elegisset. Quod et legentib⁹ ac requirentibus deum et si per singula expediri a nobis vtile fuerat: sciens tamen q operantem agricolã oporteat primum de fructibus suis edere: vitauimus publicam curiositatem: ne non tam volentibus deum demonstrasse videremur q̃ fastidientibus prodidisse.

Explicit prefatio.

Προοίμιον τοῦ ἁγίου λουκᾶ εἰς τὸ αὐτοῦ εὐαγγέλιον.

Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, καθὼς παρέδωσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι κράτιστε θεόφιλε, ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

Incipit probemium beati Luce in euangelium suum:

Quoniã qdẽ multi conati sũt ordinare narrationes que in nobis complete sunt rerum: sicut tradiderũt nobis q ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis: visum est et mihi assecuto oĩa a pricipio diligẽter: ex ordine tibi scribere optime theophile: vt cognoscas eorũ vborũ de qb⁹ erudit⁹ es veritatẽ.

Τὸ κατὰ λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap. i.

Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις ἡρώδου τοῦ βασιλέως τῆς ἰουδαίας ἱερεύς τις ὀνόματι ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας ἀβιά, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν θυγατέρων ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἐλισάβετ. ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι. καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρί-

Incipit euangeliũ scđm Lucam. Cap. i.

Fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidã noĩe zacharias de vice Abia: et vxor illi⁹ de filiabus aaron et nomẽ eius elisabeth. Erant aũt iusti ambo ante deum incedentes in oĩbus mandatis et iustificationibus dñi sine querela. Et nõ erat illis fili⁹: eo q esset elisabeth sterilis: et ambo processissent in diebus suis. Factũ ẽ aũt cũ sacerdotio fũgeret zacharias in ordine vicis sue ante dñũ scđm ꝯsuetudinẽ sacerdotij: sorte exijt vt incẽsũ poneret ingress⁹ in tẽplũ dñi.

ου. καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. καὶ ἐταράχθη ζαχαρίας ἰδών, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου, καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰωάννην, καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γεννήσει αὐτοῦ χαρήσονται. ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν, καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον. καὶ εἶπε ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον. κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο, ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ. ἐγώ εἰμι γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου. οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν. καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν ζαχαρίαν, καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ. ἐξελθὼν δέ, οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς. καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ, καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμενε κωφός. καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας, συνέλαβεν ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα. ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν ὁ κύριος, ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδος μου ἐν ἀνθρώποις, ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς γαλιλαίας ἡ ὄνομα ναζαρέτ, πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρί, ᾧ ὄνομα ἰωσήφ, ἐξ οἴκου δαυίδ, καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου μαριάμ. καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτήν, εἶπε. χαῖρε κεχαριτωμένη ὁ κύριος μετὰ σοῦ. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν. ἡ δὲ ἰδοῦσα, διεταράχθη ἐπὶ τῷ λό-

Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit aũt illi angelus dñi stans a dextris altaris incensi. Et zacharias turbat⁹ ẽ vidẽs: et timor irruit sup eũ. Ait aũt ad illũ angel⁹. Ne timeas zacharia qm̃ exaudita est deprecatio tua. Et vxor tua elisabeth pariet tibi filium et vocabis nomen eius iohannẽ: et erit gaudiũ tibi et exultatio: et multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram dño: et vinum et siceram non bibet. Et spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris sue: et multos filiorum israel conuertet ad dñm deuũ ipsorum. Et ipse precedet ante illum in spiritu et virtute helie: vt conuertat corda patrum in filios: et incredulos ad prudentiã iustorũ: parare dño plebẽ perfectam. Et dixit zacharias ad angelum. Unde hoc sciam. Ego enim sum senex: et vxor mea processit in diebus suis. Et respondens angel⁹ dixit ei. Ego sum gabriel qui asto ante deum: et missus sum loqui ad te: et hec tibi euangelizare. Et ecce eris tacens et non poteris loqui vsq in diem quo hec fiant: pro eo q nõ credidisti verbis meis que implebuntur in tempore suo. Et erat plebs expectans zachariam et mirabantur q tardaret ipse in templo. Egressus aũt non poterat loqui ad illos. Et cognouerunt q visionẽ vidisset in templo. Et ipse erat innuẽs illis: et pmansit mut⁹. Et factum est vt impleti sunt dies officij eius: abijt in domum suam. Post hos autem dies concepit elisabeth vxor eius: et occultabat se mensibus quinq dicens. Quia sic fecit mihi dominus in diebus qb⁹ respexit auferre obprobriũ meũ inter hoies. In mẽse aũt sexto missus est angelus gabriel a deo in ciuitatem galilee cui nomen nazareth ad vginẽ despõsatam viro cui nomen erat ioseph de domo dauid: et nomen virginis maria. Et ingressus angelus ad eam dixit. Aue gratia plena dominus tecũ: bñdicta tu in mulierib⁹. Que cũ audisset turbata est in sermone

I.r.b. Actuũ.12.a

B

Iudi.13.b

Geñ.18.b

C

Mat.1.c

Iudi.13.c. Iudicũ.6.c

γω αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ
ἀσπασμὸς οὗτος. καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐ
τῇ. μὴ φοβοῦ μαριάμ, εὗρες γὰρ χάριν πα
ρὰ τῷ θεῷ. καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί,
καὶ τέξῃ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐ=
τοῦ ἰησοῦν. οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑ
ψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύρι=
ος ὁ θεὸς τὸν θρόνον δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐ
τοῦ, καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον ἰακὼβ εἰς
τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ
ἔσται τέλος. εἶπε δὲ μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγ=
γελον. πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γι=
νώσκω. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐ=
τῇ. πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ
δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι. διὸ καὶ
τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, κληθήσεται υ
ἱὸς θεοῦ. καὶ ἰδοὺ ἐλισάβετ ἡ συγγενής σου
καὶ αὐτὴ συνειληφυῖα υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς
καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλου=
μένῃ στείρᾳ, ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τῷ
θεῷ πᾶν ῥῆμα. εἶπε δὲ μαριάμ. ἰδοὺ ἡ δού
λη κυρίου γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου
καὶ ἀπῆλθεν ἀπ᾽ αὐτῆς ὁ ἄγγελος. ἀναστᾶ=
σα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπο
ρεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πό=
λιν ἰούδα, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχα=
ρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ. καὶ ἐγένε
το ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν
τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλί
ᾳ αὐτῆς. καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐ
λισάβετ, καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶ
πεν. εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλο=
γημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. καὶ πό=
θεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου
μου πρός με. ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ
τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρ
τησε τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ
μου. καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται
τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ
κυρίου. καὶ εἶπε μαριάμ. μεγαλύνει ἡ ψυ
χή μου τὸν κύριον. καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦ=
μά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί μου. ὅτι ἐπέ
βλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐ
τοῦ, ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με
πᾶσαι αἱ γενεαί. ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα
ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. καὶ
τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φο=
βουμένοις αὐτόν. ἐποίησε κράτος ἐν βραχί
ονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοί
ᾳ καρδίας αὐτῶν. καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ
θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς. πεινῶντας
ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξα=
πέστειλε κενούς. ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς

eius: et cogitabat qualis esset
ista salutatio. Et ait angelus ei.
Ne timeas maria: inuenisti ei grãz apud
deum. Ecce concipies in vtero
et paries filiuz: et vocabis nomẽ ei9
iesum. Hic erit magn9 et fili9 altissimi
vocabitur. Et dabit illi dominus
deus sedem dauid patris eius:
et regnabit in domo iacob in
eternum: et regni eius non
erit finis. Dixit autẽ maria ad angelũ.
Quomodo fiet istud: quõ virũ nõ cogno=
sco? Et respondens angelus dixit ei.
Spiritus sanctus superueniet in te: et
virt9 altissimi obũbrabit tibi. Ideoqz et
quod nascetur ex te sanctum vocabit fi
lius dei. Et ecce elisabeth cognata tua
et ipsa concepit filiuz in senectute sua:
et hic mensis est sextus illi que vocat
sterilis: quia non erit ĩpossibile apud
deũ oẽ vbũ. Dixit aũt maria. Ecce an
cilla domini: fiat mihi secundũ vbũ tuũ.
Et discessit ab illa angelus. Exurgens
autem maria in diebus illis abijt
in montana cum festinatione in ciuitatẽ
iuda et intrauit in domuz zacharie
et salutauit elisabeth. Et factum est
vt audiuit salutationem
marie elisabeth: exultauit infãs in vtero
eius. Et repleta est spiritu sancto elisa
beth: et exclamauit voce magna et dixit
Bñdicta tu inter mulieres: et bñdictus
fruct9 ventris tui. Et vnde
hoc mihi vt veniat mater domini
mei ad me? Ecce eni vt facta est vox
salutationis tue in aurib9 meis: exulta
uit in gaudio infans in vtero
meo. Et beata que credidisti: quoniaz
pficientur ea que dicta sunt tibi a
dño. Et ait maria. Magnificat aĩa
mea dominum. Et exultauit spiritus
meus in deo salutari meo. Quia respe
xit humilitatem ancille sue:
ecce enim ex hoc beatam me dicent
omnes generatiões. Quia fecit mihi ma
gna qui potens est et sctm̃ nomẽ ei9. Et
mia ei9 a progenie in progenies timẽti
bus eum. Fecit potentiam in brachio
suo: dispersit superbos mente
cordis sui. Deposuit potentes de
sede: et exaltauit humiles. Esurientes
impleuit bonis: et diuites dimisit
inanes. Suscepit israel puerum

Esaie. 7. c
Mat. 1. d.
Mich. 4. c
D
Iudi. 5. d.
E

αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους. καθὼς ἐλάλησε
πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν τῷ ἀβραὰμ καὶ
τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα. ἔμεινε
δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς καὶ
ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. τῇ δὲ ἐλι=
σάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτήν,
καὶ ἐγέννησεν υἱόν. καὶ ἤκουσαν οἱ περίοι=
κοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνε
κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ᾽ αὐτῆς, καὶ συ=
νέχαιρον αὐτῇ. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡ=
μέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκά=
λουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐ=
τοῦ ζαχαρίαν. καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐ=
τοῦ εἶπεν. οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται ἰωάννης.
καὶ εἶπον πρὸς αὐτήν. ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν
τῇ συγγενείᾳ σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι
τούτῳ. ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί
ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν. καὶ αἰτήσας πι=
νακίδιον ἔγραψε λέγων. ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄ
νομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. ἀνεῴ
χθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ
γλῶσσα αὐτοῦ διηρθρώθη, καὶ ἐλάλει εὐ=
λογῶν τὸν θεόν. καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φό
βος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς. καὶ ἐν ὅλῃ
τῇ ὀρεινῇ τῆς ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα
τὰ ῥήματα ταῦτα. καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀ=
κούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες. τί
ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται. καὶ χεὶρ κυρί=
ου ἦν μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐ
τοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προ=
εφήτευσε λέγων. εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς
τοῦ ἰσραήλ ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε
λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ. καὶ ἤγειρε κέ=
ρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ δαυὶδ τοῦ
παιδὸς αὐτοῦ. καθὼς ἐλάλησε διὰ στό=
ματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ᾽ αἰῶνος προφη=
τῶν αὐτοῦ. σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ
ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς. ποιῆ
σαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνη
σθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ. ὅρκον ὃν ὤμο
σε πρὸς ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν τοῦ δοῦ
ναι ἡμῖν ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡ=
μῶν ῥυσθέντας λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι
καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας τὰς
ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. καὶ σὺ παιδίον
προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ, προπορεύσῃ
γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁ=
δοὺς αὐτοῦ. τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας
τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν
διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς
ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους. ἐπι=
φᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου κα=
θημένοις τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν

suiz memorari mie sue. Sicut locutus est
ad patres nostros abraam et
semini eius in secula. Mansit
aũt maria cum illa q̃si mẽsibus trib9 et
reuersa est in domũ suã. Elisabeth aũt
impletum est tempus pariendi
et peperit filium. Et audierunt vicini
et cognati eius: quia magnificauit
dominus miam suã cuz illa: et cõgra
tulabantur ei. Et factũ est i die octauo
venerũt circumcidere puerũ: et vocabãt
eum nomine patris sui
zachariam. Et respondens mater ei9
dixit. Nequaq̃: sed vocabitur iohãnes:
et dixerũt ad illam. Quia nemo est in
cognatiõe tua qui vocetur hoc noĩe
Innuebant autem patri eius: quem
vellet vocari eum. Et postulãs pugilla
rem scripsit dicens: iohannes est nomẽ
eius. Et mirati sunt vniuersi. Aptũ ẽ
autem ilico os eius: et
lingua eius loquebatur benedicens
deum. Et factus est timor super oĩs
vicinos eorum: et super omnia
montana iudee diuulgabantur omnia
verba hec: et posuerũt oẽs qui audierãt
in corde suo dicentes. Quis
putas puer iste erit? Etenĩ manus dñi
erat cuz illo. Et zacharias pater eius
repletus est spiritu sancto: et pphetauit
dicens. Benedictus dñs deus
israel: quia visitauit et fecit
redẽptionẽ plebi sue. Et erexit cornu
salutis nobis in domo dauid
pueri sui. Sicut locutus est per os
sanctorum qui a seculo sunt prophetarũ
eius. Salutem ex inimicis nostris et
de manu oĩz qui oderũt nos. Ad facien
dã miam cum patribus nostris et memo
rari testamẽti sui scti. Iusiurãdũ qđ iura
uit ad abraam patrẽ nostruz daturũ se
nobis. Vt sine timore de manu inimicoꝝ
nostroꝝ liberati: seruiam9 illi. In sãcti
tate et iustitia coram ipso omnibus
diebus nostris. Et tu puer
ppheta altissimi vocaberis: preibis
eni ante faciem domini parare vias
eius. Ad dandam scientiam salutis
plebi eius: in remissionẽ peccatoꝝ eoꝝ.
Per viscera misericordie dei nři i qb9
visitauit nos oriens ex alto. Illuminare
his qui in tenebris et vmbra mortis se
dẽt: ad dirigendos pedes nostros

F
Malac. 3. b
Actuũ. 11. c
G
Mat. 11. c.

εἰς ὁδὸν εἰρήνης. Τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν ἰσραήλ. Cap. 2.

Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ καίσαρος αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου. καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἐκ πόλεως ναζαρὲτ εἰς τὴν ἰουδαίαν εἰς πόλιν δαυὶδ ἥτις καλεῖται βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαυὶδ ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικὶ οὔσῃ ἐγκύῳ. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος. μὴ φοβεῖσθε. ἰδού, γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ. ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος ἐν πόλει δαυίδ. καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον. εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν φάτνῃ. καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου αἰνούντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων. δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία. καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεέμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε μαριὰμ καὶ τὸν ἰωσήφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. ἡ δὲ μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον

in viam pacis. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu: et erat in desertis vsque in diem ostensionis sue ad israel. Cap. 2.

1.Reg.2.d.

Factum est autem in diebus illis: exiit edictum a cesare augusto vt describeretur vniuersus orbis. Hec descriptio prima facta est a preside syrie cyrino. Et ibant omnes vt profiterentur: singuli in suas ciuitates. Ascendit autem et ioseph a galilea de ciuitate nazareth in iudeam in ciuitatem dauid que vocatur bethleem: eo quod esset de domo et familia dauid vt profiteretur cum maria desponsata sibi vxore pregnante. Factum est autem cum essent ibi: impleti sunt dies vt pareret: et peperit filium suum primogenitum: et pannis eum inuoluit: et reclinauit eum in presepio: quia non erat eis locus in diuersorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos: et claritas dei circumfulsit illos: et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus. Nolite timere. Ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie saluator qui est christus dominus in ciuitate dauid: et hoc vobis signum. Inuenietis infantem pannis inuolutum et positum in presepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militie celestis laudantium deum et dicentium. Gloria in altissimis deo: et in terra pax hominibus bone voluntatis. Et factum est vt discesserunt ab eis angeli in celum: pastores loquebantur ad inuicem. Transeamus vsque bethleem: et videamus hoc verbum quod factum est quod fecit dominus et ostendit nobis. Et festinantes venerunt et inuenerunt mariam et ioseph: et infantem positum in presepio. Videntes autem cognouerunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierant, mirati sunt et de his que dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conseruabat omnia verba hec conferens in corde suo. Et reuersi sunt pastores glorificantes et laudantes deum in omnibus que audierant et viderant:

A · Mat.1.b. · B · Actuū.11.a · Actuū.9.a · Ephe.2.d. · C

καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτόν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς κατὰ τὸν νόμον μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ κυρίῳ καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου. ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται. καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν. καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα συμεών. καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ ἰσραήλ. καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ' αὐτόν. καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου. καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν. καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν καὶ εἶπε. νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ. ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν. φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου ἰσραήλ. καὶ ἦν ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς συμεών, καὶ εἶπε πρὸς μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον. καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. καὶ ἦν ἄννα προφῆτις θυγάτηρ φανουήλ, ἐκ φυλῆς ἀσήρ, αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς. καὶ αὐτὴ χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. καὶ αὕτη αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν ἱερουσαλήμ. καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν ἑαυτῶν ναζαρέτ. τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σο-

sicut dictum est ad illos. Et postquam consummati sunt dies octo vt circumcideretur puer: vocatum est nomen eius iesus: quod vocatum est ab angelo priusquam in vtero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem moysi: tulerunt illum in hierusalem: vt sisterent eum domino: sicut scriptum est in lege domini. Quia omne masculinum adaperiens vuluam sanctum domino vocabitur. Et vt darent hostiam secundum quod dictum est in lege domini: par turturum aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in hierusalem cui nomen symeon. Et homo iste iustus et timoratus expectans consolationem israel: et spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat a spiritu sancto: non visurum se mortem nisi prius videret christum domini. Et venit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum iesum parentes eius: vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo: et ipse accepit eum in vlnas suas et benedixit deum et dixit. Nunc dimittis seruum tuum domine secundum verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Quod parasti ante faciem omnium populorum. Lumen ad reuelationem gentium et gloriam plebis tue israel. Et erat ioseph et mater eius mirantes super his que dicebantur de illo. Et benedixit illis symeon: et dixit ad mariam matrem eius. Ecce positus est hic in ruinam et in resurrectionem multorum in israel: et in signum cui contradicetur. Et tuam ipsius animam pertransibit gladius: vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat anna prophetissa filia phanuel de tribu aser: hec processerat in diebus multis et vixerat cum viro suo annis septem a virginitate sua. Et hec vidua erat vsque ad annos octoginta quattuor: que non discedebat de templo ieiuniis et obsecrationibus seruiens nocte ac die. Et hec ipsa hora superueniens confitebatur domino et loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem israel. Et vt perfecerunt omnia secundum legem domini: reuersi sunt in galileam in ciuitatem suam nazareth. Puer autem crescebat et confortabatur spiritu: plenus sapientia:

Gen.17.d. Deute.4.a · Leui.12.a · D · Exo.34.c. · Leui.5.b.c 12.c. · Actuū.10.c · E · Zach.14.c · b. Tuā ipsi' a. tuā ipsius · F

φίας. και χάρις θεού ην επ αυτόν. και επο-
ρεύοντο οι γονείς αυτού κατ έτος εις ιερου-
σαλήμ τη εορτή του πάσχα. και ότε εγένε-
το ετών δώδεκα, αναβάντων αυτών εις ιερο-
σόλυμα κατά το έθος της εορτής, και τελει-
ωσάντων τας ημέρας εν τω υποστρέφειν αυ-
τούς, υπέμεινεν ιησούς ο παις εν ιερουσα-
λήμ, και ουκ έγνω ιωσήφ και η μήτηρ αυ-
τού. νομίσαντες δε αυτόν εν τη συνοδία εί-
ναι, ήλθον ημέρας οδόν. και ανεζήτουν αυ-
τόν εν τοις συγγενέσι και εν τοις γνωστοίς.
και μη ευρόντες αυτόν, υπέστρεψαν εις ιε-
ρουσαλήμ ζητούντες αυτόν. και εγένετο μεθ
ημέρας τρείς εύρον αυτόν εν τω ιερώ καθε-
ζόμενον εν μέσω των διδασκάλων, και ακού-
οντα αυτών, και επερωτώντα αυτούς. εξίσ-
ταντο δε πάντες οι ακούοντες αυτού επι τη
συνέσει και ταις αποκρίσεσιν αυτού. και ι-
δόντες αυτόν, εξεπλάγησαν. και προς αυτόν
η μήτηρ αυτού είπε τέκνον. τι εποίησας ημίν
ούτως. ιδού ο πατήρ σου καγώ οδυνώμε-
νοι εζητούμεν σε. και είπε προς αυτούς. τι
ότι εζητείτε με. ουκ ήδειτε ότι εν τοις του
πατρός μου δει είναι με. και αυτοί ου συ-
νήκαν το ρήμα ο ελάλησεν αυτοίς. και κατέ-
βη μετ αυτών και ήλθεν εις ναζαρέτ, και ην
υποτασσόμενος αυτοίς. και η μήτηρ αυτού
διετήρει πάντα τα ρήματα ταύτα εν τη
καρδία αυτής. και ιησούς προέκοπτε σοφία
και ηλικία και χάριτι παρά θεώ και ανθρώ-
ποις.

Cap. 3.

Εν έτει δε πέντε και δεκάτω της ηγεμο-
νίας τιβερίου καίσαρος ηγεμονεύοντος
ποντίου πιλάτου της ιουδαίας, και τετραρ-
χούντος της γαλιλαίας ηρώδου. φιλίππου
δε του αδελφού αυτού τετραρχούντος της
ιτουραίας και τραχωνίτιδος χώρας, και
λυσανίου της αβιληνής τετραρχούντος, επι
αρχιερέως άννα και καϊάφα, εγένετο ρήμα
θεού επί ιωάννην τον του ζαχαρίου υιόν εν
τη ερήμω, και ήλθεν εις πάσαν την περίχω-
ρον του ιορδάνου κηρύσσων βάπτισμα με-
τανοίας εις άφεσιν αμαρτιών ως γέγραπται
εν βίβλω λόγων ησαΐου του προφήτου λέ-
γοντος. φωνή βοώντος εν τη ερήμω. ετοιμά-
σατε την οδόν κυρίου ευθείας ποιείτε τας
τρίβους αυτού. πάσα φάραγξ πληρωθήσε-
ται, και παν όρος και βουνός ταπεινωθήσε-
ται. και έσται τα σκολιά εις ευθείαν, και αι
τραχείαι εις οδούς λείας. και όψεται πάσα
σαρξ το σωτήριον του θεού. έλεγεν ουν τοις
εκπορευομένοις όχλοις βαπτισθήναι υπ αυ-
τού. γεννήματα εχιδνών, τις υπέδειξεν υμίν

et gratia dei erat in illo. Et ibant
parētes ei⁹ per omnes annos in hieru
salē in die solēni pasche. Et cū fact⁹ eēt
ānorū duodeci: ascendētib⁹ illis in hie
rosolymā scd'z cōsuetudinē diei festi: cō
sūmatis q3 diebus cum redirent:
remansit puer iesus in hierusalem
et non cognouerūt parentes eius.
Existimantes aūt illū esse in comitatu:
venerunt iter diei: et requirebant eum
inter cognatos et notos.
Et nō inuenientes regressi sunt in hie=
rusalem: requirētes eū. Et factū ē post
triduū inuenerunt illum in tēplo seden
tem in medio doctorum: audientem
illos: et interrogantem eos. Stupebāt
autem omnes qui eum audiebant super
prudentia et responsis eius. Et viden
tes ādmirati sunt. Et dixit mater ei⁹ ad
Fili quid fecisti nobis ⌊illum.
sic? Ecce pater tuus et ego dolentes
querebamus te. Et ait ad illos. Quid
est quod me querebatis. Nesciebatis quia in
his q̄ patris mei sūt oportet me esse? Et
ipsi nō intellexerūt verbū quod locut⁹ ē ad
eos. Et descēdit cū eis: et venit nazareth:
subditus illis. Et mater ei⁹ ⌊et erat
conseruabat omnia verba hec in
corde suo. Et iesus proficiebat sapien=
tia et etate et gratia apud deum et ho=
mines.

Cap. 3.

Anno aūt quintodecimo imperij
tiberij cesaris procurante
pontio pilato iudeam: tetrarcha autē
galilee herode: philippo
autem fratre eius tetrarcha
iturec et trachonitidis regionis: et
lysania abiline tetrarcha: sub
pricipib⁹ sacerdotū āna et caypha factū
dñi sup iohānē zacharie filiū in ⌊ē vbū
deserto. Et venit in omnem regionem
iordanis predicās baptismū penitentie
in remissionē peccatorū sicut scriptū ē
in libro sermonum esaie prophete.
Vox clamantis in deserto parate
viam domini: rectas facite
semitas eius. Omnis vallis implebitur
et omnis mons et collis humiliabitur.
Et erunt praua in directa et
aspera in vias planas: et videbit oīs
caro salutare dei. Dicebat ergo ad
turbas q̄ exibāt vt baptizarētur ab ipo.
Genimina viperarū qs ostendit vobis

I.18.b. Esaie.27.d Actuum.3.a

G

Mat.7.g. Mar.1.d.

1.Reg.2.c.

A

Mat.3.a Mar.1.a. Johā.3.c.

Esa.40.a Mat.3.a. Mar.1.a. Johā.1.c.

B

Mat.3.c. [illegible]

φυγείν από της μελλούσης οργής. ποιήσα-
τε ουν καρπούς αξίους της μετανοίας, και μη
άρξησθε λέγειν εν εαυτοίς πατέρα έχομεν
τον αβραάμ. λέγω γαρ υμίν, ότι δύναται
ο θεός εκ των λίθων τούτων εγείραι τέκνα
τω αβραάμ. ήδη δε και η αξίνη προς την ρί-
ζαν των δένδρων κείται. παν ουν δένδρον
μη ποιούν καρπόν καλόν, εκκόπτεται και εις
πυρ βάλλεται. και επηρώτων αυτόν οι όχ-
λοι λέγοντες, τι ουν ποιήσομεν. αποκριθείς
δε λέγει αυτοίς. ο έχων δύο χιτώνας μετα-
δότω τω μη έχοντι, και ο έχων βρώματα ο-
μοίως ποιείτω. ήλθον δε και τελώναι βαπτισ-
θήναι, και είπον προς αυτόν. διδάσκαλε τι
ποιήσομεν. ο δε είπε προς αυτούς. μηδέν
πλέον παρά το διατεταγμένον υμίν πράσσε-
τε. επηρώτων δε αυτόν και στρατευόμενοι
λέγοντες. και ημείς τι ποιήσομεν. και είπε
προς αυτούς. μηδένα διασείσητε, μηδέ συ-
κοφαντήσητε, και αρκείσθε τοις οψωνίοις υ-
μών. προσδοκώντος δε του λαού και δια-
λογιζομένων πάντων εν ταις καρδίαις αυτών
περί του ιωάννου μήποτε αυτός είη ο χρι-
στός, απεκρίνατο ο ιωάννης άπασι λέγων. ε-
γώ μεν ύδατι βαπτίζω υμάς, έρχεται δε ο
ισχυρότερος μου, ου ουκ ειμί ικανός λύ-
σαι τον ιμάντα των υποδημάτων αυτού, αυ-
τός υμάς βαπτίσει εν πνεύματι αγίω και πυ-
ρί. ου το πτύον εν τη χειρί αυτού, και δια-
καθαριεί την άλωνα αυτού, και συνάξει τον
σίτον εις την αποθήκην αυτού, το δε άχυ-
ρον κατακαύσει πυρί ασβέστω. πολλά μεν
ουν και έτερα παρακαλών, ευηγγελίζετο
τον λαόν. ο δε ηρώδης ο τετράρχης, ελεγ-
χόμενος υπ αυτού περί ηρωδιάδος της γυ-
ναικός του αδελφού αυτού φιλίππου και
περί πάντων ων εποίησε πονηρών ο ηρώ-
δης, προσέθηκε και τούτο επί πάσι, και κατέ-
κλεισε τον ιωάννην εν τη φυλακή. εγένετο
δε εν τω βαπτισθήναι άπαντα τον λαόν,
και ιησού βαπτισθέντος και προσευχομέ-
νου, ανεωχθήναι τον ουρανόν, και καταβή-
ναι το πνεύμα το άγιον σωματικώ είδει ω-
σεί περιστεράν επ αυτόν, και φωνήν εξ
ουρανού γενέσθαι λέγουσαν. συ ει ο υι-
ός μου ο αγαπητός, εν σοι ευδόκησα. και
αυτός ην ωσεί ετών τριάκοντα αρχόμενος
ων ως ενομίζετο υιός ιωσήφ, του ηλί, του
ματθάτ, του λευί, του μελχί, του ιαννά,
του ιωσήφ, του ματταθίου, του αμώς, του
ναούμ, του εσλί, του ναγγαί, του μαάθ του
ματταθίου, του σεμεΐ, του ιωσήφ, του ιού-
δα, του ιωανάν, του ρησά, του ζοροβά-

fugere a ventura ira. Facite
ergo fructus dignos penitentie: et ne
ceperitis dicere patrem habemus
abraam. Dico enim vobis q2 potēs est
deus de lapidibus istis suscitare filios
abrae. Iam enim securis ad radicem
arborū posita est. Omnis ergo arbor
nō faciens fructū bonū excidetur: et in
ignē mittet. Et interrogabant eum tur
be dicentes. Quid ergo faciem⁹. Rñdēs
aūt dicebat illis. Qui hz duas tunicas
non habēti: et qui habet escas silr ⌊det
faciat. Venerūt āt et publicani vt baptiza
rent: et dixerūt ad illum. Magister qd
faciemus? At ille dixit ad eos. Nihil
ampli⁹ q3 qd constitutū est vobis facia
tis. Interrogabant autē eum et milites
dicentes. Quid faciem⁹ et nos? Et ait
illis. Neminē cōcutiatis: neq3 calūniā fa
ciatis: et cōtenti estote stipendijs vestris.
Existimante aūt populo et cogitantib⁹
omnibus in cordibus suis
de iohanne ne forte ipse esset christ⁹:
respondit iohannes dicens oibus. Ego
quidem aqua baptizo vos: veniet autē
fortior me cui⁹ non sum dignus soluere
corrigiam calciamentorum eius: ipse
vos baptizabit in spiritu sancto et igni.
Cuius ventilabrū in manu eius et pur
gabit aream suam: et congregabit
triticū in horreū suum: paleas autem
cōburet igni inextinguibili. Multa qui=
dē et alia exhortans euangelizabat
populo. Herodes aūt tetrarcha cū cor
riperet ab illo de herodiade vxore
fratris sui philippi: et
de omnibus malis q̄ fecit herodes
adiecit et hoc super omnia et inclusit
iohannem in carcerem. Factum est
autem cum baptizaretur omnis popu=
lus et iesu baptizato et orante:
apertum est celum et descendit
spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsum: et vox de
celo facta est. Tu es filius
meus dilect⁹: in te cōplacuit mihi. Et
ipse iesus erat incipiēs q̄si annorū trigita
vt putabat fili⁹ ioseph: q fuit heli: q fuit
mathat: q fuit leui: q fuit melchi: q fuit iā
ne: qui fuit ioseph: qui fuit mathathie: qui
fuit amos: qui fuit naum: qui fuit hesli:
qui fuit nage: qui fuit maath: qui fuit ma
thathie: qui fuit semei: q fuit ioseph: q fuit
iuda: q fuit iohāna: q fuit resa: q fuit Zo=

d. abrae datur casus

Mat.3.d.7 7.d.

C

Mat.3.c. Mar.1.b. Johā.1.d.

Mat.3.c

Mat.14.a. Mar.6.c.

Mat.3.f. Mar.1.b. Johā.1.c.

Esaie.42.a Mat.3.g. Marci.1.b.

D

βελ, του σαλαθιήλ, του νηρί, του μελχί, του αδδί, του κωσάμ, του ελμωδάμ, του ήρ, του ιωσή, του ελιέζερ, του ιωρείμ, του ματθάτ, του λευί, του συμεών, του ιούδα, του ιωσήφ, του ιωνάν, του ελιακείμ, του μελεά, του μαϊνάν, του ματταθά, του ναθάν, του δαυίδ, του ιεσσαί, του ωβήδ, του βοόζ, του σαλμών, του νασσσών, του αμιναδάβ, του αράμ, του εσρώμ, του φαρές, του ιούδα, του ιακώβ, του ισαάκ, του αβραάμ, του θάρρα, του ναχώρ, του σερούχ, του ραγαύ, του φαλέκ, του έβερ, του σαλά, του καϊνάν, του αρφαξάδ, του σήμ, του νώε, του λάμεχ, του μαθουσάλα, του ενώχ, του ιάρεδ, του μαλελεήλ, του καϊνάν, του ενώς, του σήθ, του αδάμ, του θεού.

Cap. 4.

Ιησούς δε πλήρης πνεύματος αγίου υπέστρεψεν από του ιορδάνου, και ήγετο εν τω πνεύματι εις την έρημον ημέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος υπό του διαβόλου. και ουκ έφαγεν ουδέν εν ταις ημέραις εκείναις, και συντελεσθεισών αυτών ύστερον επείνασε. και είπεν αυτώ ο διάβολος. ει υιός ει του θεού, ειπέ τω λίθω τούτω ίνα γένηται άρτος. και απεκρίθη ιησούς προς αυτόν λέγων. γέγραπται. ότι ουκ επ᾽ άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος, αλλ᾽ επί παντί ρήματι θεού. και αναγαγών αυτόν ο διάβολος εις όρος υψηλόν, έδειξεν αυτώ πάσας τας βασιλείας της οικουμένης εν στιγμή χρόνου. και είπεν αυτώ ο διάβολος. σοι δώσω την εξουσίαν ταύτην άπασαν και την δόξαν αυτών, ότι εμοί παραδέδοται, και ω εάν θέλω δίδωμι αυτήν. συ ουν εάν προσκυνήσης ενώπιον εμού, έσται σου πάσα. και αποκριθείς αυτώ είπεν ο ιησούς. ύπαγε οπίσω μου σατανά. γέγραπται. προσκυνήσεις κύριον τον θεόν σου, και αυτώ μόνω λατρεύσεις. και ήγαγεν αυτόν εις ιερουσαλήμ, και έστησεν αυτόν επί το πτερύγιον του ιερού, και είπεν αυτώ. ει υιός ει του θεού, βάλε σε αυτόν εντεύθεν κάτω. γέγραπται γαρ. ότι τοις αγγέλοις αυτού εντελείται περί σου του διαφυλάξαι σε, και επί χειρών αρούσι σε, μήποτε προσκόψης προς λίθον τον πόδα σου. και αποκριθείς είπεν αυτώ ο ιησούς. ότι είρηται ουκ εκπειράσεις κύριον τον θεόν σου. και συντελέσας πάντα πειρασμόν ο διάβολος, απέστη απ᾽ αυτού άχρι καιρού. και υπέστρεψεν ο ιησούς εν τη δυνάμει του πνεύματος εις την γαλιλαίαν και φήμη εξήλθε καθ᾽ ό-

robabel: q̄ fuit salathiel: q̄ fuit neri: qui fuit melchi: q̄ fuit addi: q̄ fuit thosan: q̄ fuit helmadã: q̄ fuit her: q̄ fuit iesu: q̄ fuit heliezer: q̄ fuit ioriz: q̄ fuit mathat: q̄ fuit levi q̄ fuit symeõ: q̄ fuit iuda: q̄ fuit ioseph: q̄ fuit iona: q̄ fuit heliachi: q̄ fuit melcha: q̄ fuit mẽna: q̄ fuit mathatha: q̄ fuit nathã: q̄ fuit david: q̄ fuit iesse: q̄ fuit obeth: q̄ fuit booz: q̄ fuit salmon: q̄ fuit naason: q̄ fuit aminadab: q̄ fuit aram: q̄ fuit esrom: q̄ fuit phares: q̄ fuit iude: q̄ fuit iacob: q̄ fuit ysaac: q̄ fuit abraã: q̄ fuit thare: qui fuit nachor: q̄ fuit saruch: q̄ fuit ragau: q̄ fuit phalech: q̄ fuit heber: q̄ fuit sale: q̄ fuit caynan q̄ fuit arphaxat: q̄ fuit sem: q̄ fuit noe: q̄ fuit lamech: q̄ fuit mathusale: q̄ fuit enoch: q̄ fuit iareth: q̄ fuit malalehel: q̄ fuit cainã q̄ fuit enos: q̄ fuit: seth: q̄ fuit adã: q̄ fuit dei.

Cap. 4.

Iesus autẽ plenꝰ spũ sancto regressꝰ est a iordane: et agebatur in spiritu in deserto diebus quadragita et temptabatur a diabolo. Et nihil manducavit in diebus illis: et consummatis illis postea esuriit. Dixit autẽ illi diabolus. Si filius dei es: dic lapidi huic ut panis fiat. Et respondit ad illũ iesus. Scriptũ est quia nõ in pane solo vivet homo: sed in omni verbo dei. Et duxit illum diabolus in montẽ excelsum: et ostendit illi oĩa regna orbis terre in momẽto temporis: et ait illi. Tibi dabo potestatem hanc universam ⁊ gloriam illorũ: qꝛ mihi tradita sunt: et cui volo do illa. Tu ergo procidẽs si adoraveris coram me: erunt tua omnia. Et rñdẽs iesus dixit illi. Scriptum est. Dominum deum tuũ adorabis: ⁊ illi soli servies. Et duxit illũ in hierusalem: ⁊ statuit eum super pinnam templi: ⁊ dixit illi. Si filius dei es: mitte te hinc deorsum. Scriptũ est enim qꝛ angelis suis mandabit de [illegible] ut conservent te: et quia in manibꝰ tollẽt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Et respondens iesus ait illi. Dictum est. Non temptabis dominũ deũ tuũ. Et consummata omni temptatiõe: diabolꝰ recessit ab illo usqꝫ ad tempus. Et egressus est iesus in virtute spiritus in galileã: et fama exiit per universam

A
Mat. 4. a. Mar. 1. b.
Mat. 4. a. Exo. 34. d.
Deut. 8. a.
B
Deut. 6. b. ⁊ 10. d. Apoca. 15. c
Mat. 4. c. Mar. 1. b.
Mat. 4. b. Psal. 90.
Deut. 6. c.
Mat. 4. g [?] marc. 1. b. Johã. 6. a.

λης της περιχώρου περί αυτού. και αυτός εδίδασκεν εν ταις συναγωγαίς αυτών δοξαζόμενος υπό πάντων. και ήλθεν εις την ναζαρέτ ου ην τεθραμμένος, και εισήλθε κατά το ειωθός αυτώ εν τη ημέρα των σαββάτων εις την συναγωγήν, και ανέστη αναγνώναι. και επεδόθη αυτώ βιβλίον ησαΐου του προφήτου. και αναπτύξας το βιβλίον, εύρε τον τόπον ου ην γεγραμμένον. πνεύμα κυρίου επ᾽ εμέ, ου είνεκεν έχρισε με, ευαγγελίσασθαι πτωχοίς απέσταλκέ με, ιάσασθαι τους συντετριμμένους την καρδίαν, κηρύξαι αιχμαλώτοις άφεσιν, και τυφλοίς ανάβλεψιν, αποστείλαι τεθραυσμένους εν αφέσει, κηρύξαι ενιαυτόν κυρίου δεκτόν. και πτύξας το βιβλίον, αποδούς τω υπηρέτη, εκάθισε. και πάντων εν τη συναγωγή οι οφθαλμοί ήσαν ατενίζοντες αυτώ. ήρξατο δε λέγειν προς αυτούς, ότι σήμερον πεπλήρωται η γραφή αύτη εν τοις ωσίν υμών. και πάντες εμαρτύρουν αυτώ. και εθαύμαζον επί τοις λόγοις της χάριτος τοις εκπορευομένοις εκ του στόματος αυτού, και έλεγον. ουχ ούτος εστίν ο υιός ιωσήφ. και είπε προς αυτούς. πάντως ερείτε μοι την παραβολήν ταύτην. ιατρέ θεράπευσον σεαυτόν. όσα ηκούσαμεν γενόμενα εν τη καπερναούμ ποίησον και ώδε εν τη πατρίδι σου. είπε δε. αμήν λέγω υμίν, ότι ουδείς προφήτης δεκτός εστίν εν τη πατρίδι αυτού. επ᾽ αληθείας λέγω υμίν, πολλαί χήραι ήσαν εν ταις ημέραις ηλιού εν τω ισραήλ, ότε εκλείσθη ο ουρανός επί έτη τρία και μήνας έξ, ως εγένετο λιμός μέγας επί πάσαν την γήν, και προς ουδεμίαν αυτών επέμφθη ηλίας ειμή εις σάρεπτα της σιδώνος προς γυναίκα χήραν. και πολλοί λεπροί ήσαν επί ελισσαίου του προφήτου εν τω ισραήλ, και ουδείς εξ αυτών εκαθαρίσθη, ειμή νεεμάν ο σύρος. και επλήσθησαν πάντες θυμού εν τη συναγωγή ακούοντες ταύτα. και αναστάντες, εξέβαλον αυτόν έξω της πόλεως, και ήγαγον αυτόν έως οφρύος του όρους εφ᾽ ου η πόλις αυτών ωκοδόμητο εις το κατακρημνίσαι αυτόν. αυτός δε διελθών διά μέσου αυτών επορεύετο. και κατήλθεν εις καπερναούμ πόλιν της γαλιλαίας, και ην διδάσκων αυτούς εν τοις σάββασι. και εξεπλήσσοντο επί τη διδαχή αυτού, ότι εν εξουσία ην ο λόγος αυτού. και εν τη συναγωγή ην άνθρωπος έχων πνεύμα δαιμονίου ακαθάρτου, και ανέκραξε φωνή μεγάλη λέγων. έα, τι ημίν και σοι

regionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum: et magnificabatur ab omnibus. Et venit nazareth ubi erat nutritus: et intravit secundũ consuetudinem suam die sabbati in synagogam: et surrexit legere. Et traditus est illi liber esaie prophete. Et ut revolvit librũ: invenit locum ubi scriptũ erat. Spiritus dñi sup me: propter quod unxit me: evangelizare pauperibus misit me: sanare contritos corde: predicare captivis remissionem: et cecis visum dimittere confractos in remissionem: predicare annũ dñi acceptũ: ⁊ diẽ retributionis. Et cũ plicuisset librũ reddidit ministro ⁊ sedit. Et oĩm in synagoga oculi erant intendentes in eũ. Cepit autẽ dicere ad illos: quia hodie impleta est hec scriptura in auribus vestris. Et oẽs testimoniũ illi dabãt: et mirabãtur in verbis gratie que procedebant de ore ipsius: et dicebant. Nõne hic est filius ioseph? Et ait illis. Utiqꝫ dicetis mihi hãc similitudinẽ. Medice cura teipsum. Quanta audivimus facta in capharnaũ fac ⁊ hic in patria tua. Ait autẽ. Amẽ dico vobis: qꝛ nemo ꝓpheta acceptus est in patria sua. In veritate dico vobis multe vidue erant in diebus helie in israel quando clausũ ẽ celum annis tribus ⁊ mensibus sex: cum facta esset fames magna in omni terra: et ad nullã illarum missus est helias: nisi in sarepta sidonie ad mulierẽ viduam. Et multi leprosi erãt in israel sub heliseo propheta: et nemo eorum mundatus est nisi naamã syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira hec audientes. Et surrexerũt et eiecerũt illum extra civitatem: et duxerũt illũ usqꝫ ad supciliũ mõtis: sup quẽ civitas illorũ erat edificata: ut precipitarẽt eũ. Ipse autẽ transiens per medium illorũ ibat. Et descendit in capharnaum civitatem galilee: ibiqꝫ docebat illos sabbatis. Et stupebant in doctrina eius: quia in potestate erat sermo ipiꝰ. Et in synagoga erat homo habens demonium immundum: ⁊ exclamavit voce magñ dicẽs. Sine: qd nobis ⁊ tibi

C
Mat. 13. g.
Esa. 61. a
D
Mat. 13. g. marc. 6. a. Johã. 4. f.
Mat. 13. g. marc. 6. a. Johã. 6. c.
Mat. 13. g. marc. 6. a. Johã. 4. f. 3. Reg. 17. b
Jaco. 5. d.
4. Reg. 5. a
E
Johã. 10. g Mar. 1. d
sup. 3. g. Mat. 7. g. Mar. 1. d. ⁊ 7. g. mar. 1. d.

ἰησοῦ ναζαρηνέ. ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς. οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς λέγων. φιμώθητι καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ μηδὲν βλάψαν αὐτόν. καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται. καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου. ἀναστὰς δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος. πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ, καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς. καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς. δύνοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν, ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς. ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν κράζοντα καὶ λέγοντα. ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι. γενομένης δὲ ἡμέρας, ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον, καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτόν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι. καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας. Cap. 5.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γεννησαρέτ, καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην, οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα. ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας, ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους. ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ. ἐπιστάτα, δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κοπιάσαντες οὐδὲν ἐλάβομεν, ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον. καὶ τοῦτο ποιήσαντες συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ. διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν, καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ τοῦ ἐλθόντας συλ-

Iesu nazarene. Venisti perdere nos. Scio te quis sis: sanctus dei. Et increpauit illum iesus dicens. Obmutesce et exi ab eo. Et cum proiecisset illum demonium in medium: exiit ab illo: nihilque illum nocuit. Et factus est pauor in omnibus: et colloquebantur ad inuicem dicentes. Quod est hoc verbum: quia in potestate et virtute imperat immundis spiritibus et exeunt? Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum regionis. Surgens autem iesus de synagoga introiuit in domum simonis. Socrus autem simonis tenebatur magnis febribus: et rogauerunt illum pro ea. Et stans super illam: imperauit febri et dimisit illam: et continuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset: omnes qui habebant infirmos variis languoribus: ducebant illos ad eum: at ille singulis manus imponens curabat eos. Exiebant autem demonia a multis clamantia et dicentia quia tu es filius dei. Et increpans non sinebat ea loqui: quia sciebant ipsum esse christum. Facta autem die egressus ibat in desertum locum: et turbe requirebant eum: et venerunt vsque ad ipsum: et detinebant illum ne discederet ab eis. Quibus ille ait. Quia et aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum dei: quia ideo missus sum. Et erat predicans in synagogis galilee. Cap. 5.

Factum est autem cum turbe irruerent in eum vt audirent verbum dei: et ipse stabat secus stagnum genesareth: et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant et lauabant retia. Ascendens autem in vnam nauim que erat simonis: rogauit eum a terra reducere pusillum: et sedens docebat de nauicula turbas. Vt cessauit autem loqui: dixit ad simonem. Duc in altum: et laxate retia vestra in capturam. Et respondens simon dixit illi. Preceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent: concluserunt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem rete eorum: et annuerunt sociis qui erant in alia naui: vt venirent et adiuuarent

Mar. 1. c. B Mar. 1. c. Mar. 3. c. A Mar. 4. a. Joh. 21. a. B

λαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά. ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι τοῦ ἰησοῦ λέγων. ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι κύριε. θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτόν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων ᾗ συνέλαβον. ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην υἱοὺς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι. καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ἰησοῦς. μὴ φοβοῦ. ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν. καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας καὶ ἰδὼν τὸν ἰησοῦν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἐδεήθη αὐτοῦ λέγων. κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι. καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα ἥψατο αὐτοῦ εἰπών. θέλω. καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν, ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου καθὼς προσέταξε μωσῆς εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν. αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος. καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων, καὶ ἦσαν καθήμενοι φαρισαῖοι καὶ νομοδιδάσκαλοι οἳ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς γαλιλαίας καὶ ἰουδαίας καὶ ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν, καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ. καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου. καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι λέγοντες. τίς ἐστιν οὗτος ὃς λαλεῖ βλασφημίας. τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός. ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς. τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν ἔγειραι καὶ περιπάτει. ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς

eos. Et venerunt et impleuerunt ambas nauiculas: ita vt pene mergerentur. Quod cum videret simon petrus: procidit ad genua iesu dicens. Exi a me domine: quia homo peccator sum. Stupor enim circumdederat eum et omnes qui cum illo erant in captura piscium quam ceperant. Similiter autem iacobum et iohannem filios zebedei: qui erant socii simonis. Et ait ad simonem iesus. Noli timere: ex hoc iam homines eris capiens. Et subductis ad terram nauibus: relictis omnibus secuti sunt eum. Et factum est cum esset in vna ciuitatum: et ecce vir plenus lepra: et videns iesum et procidens in faciem suam: rogauit eum dicens. Domine si vis potes me mundare. Et extendens manum tetigit eum dicens. Volo. Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo. Et ipse precepit illi vt nemini diceret: sed vade et ostende te sacerdoti: et offer pro emundatione tua sicut precepit moyses in testimonium illis. Perambulabat autem magis sermo de illo: et conueniebant turbe multe vt audirent et curarentur ab infirmitatibus suis. Ipse autem secedebat in desertum et orabat. Et factum est in vna dierum: et ipse sedebat docens. Et erant pharisei sedentes et legis doctores qui venerant ex omni castello galilee et iudee et hierusalem: et virtus domini erat ad sanandum eos. Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus: et querebant eum inferre et ponere ante eum. Et non inuenientes qua parte illum inferrent pre turba: ascenderunt supra tectum: et per tegulas summiserunt eum cum lecto in medium ante ipsum. Quorum fidem vt vidit dixit. Homo remittuntur tibi peccata tua. Et ceperunt cogitare scribe et pharisei dicentes. Quis est hic qui loquitur blasphemias. Quis potest dimittere peccata: nisi solus deus? Vt cognouit autem iesus cogitationes eorum respondens dixit ad illos. Quid cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius dicere dimittuntur tibi peccata: an dicere surge et ambula. Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in

Mat. 4. c. Mar. 1. c. C Mat. 8. a. Mar. 1. g. Lu. 17. c. d. mūdare Mat. 4. g. Mar. 3. b. Joh. 6. a. Mat. 14. c. Mar. 6. g. Joh. 6. b. D Mat. 4. g. Marci. 6. g. Mat. 9. a. Mar. 2. a. Joh. 5. b. i. 7. g. Mat. 9. a. Mar. 2. b. E Mat. 9. a.

γης αφιέναι αμαρτίας, είπε τω παραλελυμένω. σοι λέγω. έγειραι, και άρας το κλινίδιον σου πορεύου εις τον οίκον σου. και παραχρήμα αναστάς ενώπιον αυτών, άρας εφ ω κατέκειτο απήλθεν εις τον οίκον αυτου δοξάζων τον θεόν, και έκστασις έλαβεν άπαντας, και εδόξαζον τον θεόν, και επλήσθησαν φόβου λέγοντες ότι είδομεν παράδοξα σήμερον. και μετά ταύτα εξήλθε, και εθεάσατο τελώνην ονόματι λευΐν, καθήμενον επί το τελώνιον, και είπεν αυτώ. ακολούθει μοι και καταλιπών άπαντα, αναστάς ηκολούθησεν αυτώ. και εποίησε δοχήν μεγάλην λευΐς αυτώ εν τη οικία αυτου. και ην όχλος τελωνών πολύς, και άλλων οι ήσαν μετ αυτών κατακείμενοι. και εγόγγυζον οι γραμματείς αυτών και οι φαρισαίοι προς τους μαθητάς αυτου λέγοντες. δια τι μετά των τελωνών και αμαρτωλών εσθίετε και πίνετε. και αποκριθείς ο ιησους, είπε προς αυτούς. ου χρείαν έχουσιν οι υγιαίνοντες ιατρού, αλλ οι κακώς έχοντες. ουκ ελήλυθα καλέσαι δικαίους, αλλά αμαρτωλούς εις μετάνοιαν. οι δε είπον προς αυτόν. διά τι οι μαθηταί ιωάννου νηστεύουσι πυκνά, και δεήσεις ποιούνται, ομοίως και οι των φαρισαίων, οι δε σοι εσθίουσι και πίνουσιν. ο δε είπε προς αυτούς. μη δύνασθε τους υιούς του νυμφώνος εν ω ο νυμφίος μετ αυτών εστί ποιήσαι νηστεύειν. ελεύσονται δε ημέραι, και όταν απαρθή απ αυτών ο νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν εν εκείναις ταις ημέραις. έλεγε δε και παραβολήν προς αυτούς ότι ουδείς επίβλημα ιματίου καινού επιβάλλει επι ιμάτιον παλαιόν. ει δε μήγε, και το καινόν σχίζει, και τω παλαιώ ου συμφωνεί το από του καινού. και ουδείς βάλλει οίνον νέον εις ασκούς παλαιούς. ει δε μήγε, ρήξει ο νέος οίνος τους ασκούς, και αυτός εκχυθήσεται, και οι ασκοί απολούνται. αλλά οίνον νέον εις ασκούς καινούς βλητέον, και αμφότεροι συντηρούνται. και ουδείς πιών παλαιόν, ευθέως θέλει νέον. λέγει γαρ ο παλαιός χρηστότερος εστίν. Cap.6.

Εγένετο δε εν σαββάτω δευτεροπρώτω διαπορεύεσθαι αυτόν διά των σπορίμων, και έτιλλον οι μαθηταί αυτου τους στάχυας και ήσθιον ψώχοντες ταις χερσί. τινές δε των φαρισαίων, είπον αυτοίς. τι ποιείτε ο ουκ έξεστι ποιείν εν τοις σάββασι. και αποκριθείς προς αυτούς είπεν ο ιησους. ουδέ τούτο ανέγνωτε ο εποίησε δαυίδ, οπότε επείνασεν αυτός και οι μετ αυ-

terra dimittēdi peccata: ait paralytico. Tibi dico surge: tolle lectum tuum: et vade in domū tuam. Et confestim consurgens coraz illis tulit lectū in quo iacebat: et abijt in domum suam magnificās deū. Et stupor apprehēdit oēs: et magnificabāt deū. Et repleti sūt timore dicentes: qz vidimus mirabilia hodie. Et post hec exijt: et vidit publicanuz noīe leui sedentez ad teloneū: et ait illi. Sequere me. Et relictis omnibus: surgens secutus est euz. Et fecit ei conuiuiū magnū leui in domo sua. Et erat turba multa publicanoꝝ: et alioꝝ q̄ cuz illis erant discumbētes. Et murmurabant pharisei et scribe eorum dicentes ad discipulos eius. Quare cum publicanis et pctōrib9 mādu-cat[is] et bibitis. Et respondēs iesus dixit ad illos. Non egent qui sani sunt medico: sed qui male hn̄t. Non veni vocare iustos sed peccatores ad pn̄iaz. At illi dixerunt ad euz. Quare discipuli iohannis ieiunant frequēter et obsecrationes faciunt: similiter et phariseoꝝ: tui aūt edūt et bibūt? Quibus ipse ait. Nunquid potestis filios sponsi dum cum illis est sponsus facere ieiunare? Venient autem dies et cū ablatus fuerit ab illis spons9 tunc ieiunabunt in illis diebus. Dicebat aūt et similitudinē ad illos. Quia nemo cōmissurā a nouo vestimento mittit in vestimētū vetus: alioquin et nouum rūpit: et veteri non cōuenit cōmissura a nouo. Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioqn rumpit vinū nouū vtres: et vinum effundetur et vtres peribunt. sed vinū nouū in vtres nouos mittē[dum]: et vtraqz conseruantur. Et nemo bibens vetus statim vult nouum: dicit enim vetus melius est. Cap.6.

Factū est aūt in sabbato scdo prio cum transiret per sata vellebant discipuli eius spicas et mādu-cabāt cōfricātes manib9. Quidā aūt phariseorum dicebant illis. Quid facitis qd̄ nō licet in sabbatis? Et respondens iesus ad eos dixit. Nec hoc legistis quod fecit dauid cum esurijsset ipse et qui cum illo

Mar.1.b. Mat.9.b. Mar.2.c. Johā.5.b. mat.9.b. mar.2.c. F Mat.9.b. Mar.2.d. Mat.9.c. Mar.2.d. Mat.9.c. Mar.2.c. G Mat.9.c. Luce.2.c. Mat.9.d. Mar.2.f. Mat.9.d. Mar.2.f. A Mat.12.b. Mar.2.f. Mat.12.a. Mar.2.g. 1.Reg.21.b. Mat.12.a. Mar.2.g.

τού όντες, ως εισήλθεν εις τον οίκον του θεού και τους άρτους της προθέσεως έλαβε και έφαγε, και έδωκε και τοις μετ αυτου, ους ουκ έξεστι φαγείν ει μη μόνους τους ιερείς. και έλεγεν αυτοίς, ότι κύριος εστίν ο υιός του ανθρώπου και του σαββάτου. εγένετο δε εν ετέρω σαββάτω εισελθείν αυτόν εις την συναγωγήν και διδάσκειν, και ην εκεί άνθρωπος, και η χειρ αυτου η δεξιά ην ξηρά. παρετήρουν δε οι γραμματείς και οι φαρισαίοι ει εν τω σαββάτω θεραπεύσει αυτόν, ίνα εύρωσι κατηγορίαν αυτου. αυτός δε ήδει τους διαλογισμούς αυτών, και είπε τω ανθρώπω τω ξηράν έχοντι την χείρα. έγειραι και στήθι εις το μέσον. ο δε αναστάς έστη. είπεν ουν ο ιησους προς αυτούς. επερωτήσω υμάς τι έξεστι τοις σάββασιν. αγαθοποιήσαι η κακοποιήσαι, ψυχήν σώσαι η αποκτείναι. και περιβλεψάμενος πάντας αυτούς είπεν αυτώ. έκτεινον την χείρα σου. ο δε εποίησεν ούτως, και αποκατεστάθη η χειρ αυτου υγιής ως η άλλη. αυτοί δε επλήσθησαν ανοίας, και διελάλουν προς αλλήλους τι αν ποιήσειαν τω ιησου. εγένετο δε εν ταις ημέραις ταύταις εξήλθεν εις το όρος προσεύξασθαι, και ην διανυκτερεύων εν τη προσευχή του θεου. και ότε εγένετο ημέρα, προσεφώνησε τους μαθητάς αυτου, και εκλεξάμενος απ αυτών δώδεκα ους και αποστόλους ωνόμασε, σίμωνα ον και ωνόμασε πέτρον, και ανδρέαν τον αδελφόν αυτου, ιάκωβον, και ιωάννην, φίλιππον, και βαρθολομαίον, ματθαίον, και θωμάν, ιάκωβον τον του αλφαίου, και σίμωνα τον καλούμενον ζηλωτήν, ιούδαν ιακώβου, και ιούδαν ισκαριώτην ος και εγένετο προδότης. και καταβάς μετ αυτών έστη επι τόπου πεδινού, και όχλος μαθητών αυτου και πλήθος πολύ του λαου, από πάσης της ιουδαίας και ιερουσαλήμ, και της παραλίου τύρου και σιδώνος, οι ήλθον ακούσαι αυτου, και ιαθήναι από των νόσων αυτών. και οι οχλούμενοι υπό πνευμάτων ακαθάρτων, και εθεραπεύοντο. και πας ο όχλος εζήτει άπτεσθαι αυτου, ότι δύναμις παρ αυτου εξήρχετο και ιάτο πάντας. και αυτός επάρας τους οφθαλμούς αυτου εις τους μαθητάς αυτου, έλεγε. μακάριοι οι πτωχοί ότι υμετέρα εστίν η βασιλεία του θεου. μακάριοι οι πεινώντες νυν, ότι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οι κλαίοντες νυν ότι γελάσετε. μακάριοι εστέ όταν μισήσωσιν υμάς οι άνθρωποι, και όταν αφορίσωσιν υμάς και ονειδί-

erant: quomodo intrauit in domū dei: et panes propositionis sumpsit et manducauit: et dedit his q̄ cū ipso erant quos nō licet mādu-care nisi tm̄ sacerdotibus? Et dicebat illis qz dn̄s est filius hominis etiaz sabbati. Factū est aūt in alio sabbato: vt intraret in synagogam et doceret. Et erat ibi homo et manus eius dextera erat arida. Obseruabant aūt scribe et pharisei si in sabbato curaret vt inuenirent vnde accusarent euz. Ipse vero sciebat cogitationes eorum et ait homini qui habebat manum aridam. Surge et sta in medium. Et surgens stetit. Ait aūt ad illos iesus. Interrogo vos si licet sabbatis bene facere an male: aīaz saluam facere an perdere? Et circumspectis omnibus dixit hoi. Extende manū tuā. Et extendit: et restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia: et colloquebantur ad inuicē quid nā facerent de iesu. Factū est aūt in illis diebus exijt in montem orare: et erat pernoctans in oratione dei. Et cuz dies factus esset vocauit discipulos suos: et elegit duodecim ex ipsis quos et apostolos nominauit: simonē quez cognominauit petrum: et andream fratrem eius: iacobū et iohannē: philippū et bartholomeum: matheum et thomam: iacobum alphei et simonem qui vocatur zelotes: et iudaz iacobi: et iudā scarioth qui fuit proditor. Et descendens cum illis stetit in loco campestri: et turba discipuloꝝ ei9: et multitudo copiosa plebis ab omni iudea et hierlm̄ et maritima tyri et [sidonis] sanarentur sidonis que venerant vt audirēt eū: et a languoribus suis. Et qui vexabātur a spiritibus immundis curabantur. Et omnis turba querebat eum tangere: quia virt9 de illo exibat et sanabat omnes. Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos dicebat. Beati pauperes: quia vestrum est regnum dei. Beati qui nunc esuritis: quia saturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint hoies et cum separauerit vos et exprobrauerit

Mat.12.a. Mar.2.g. B mat.12.b. mat.3.a. [l]14.a. mat.12.b. Mar.3.a. marci.14.e. marci.6.g. C mat.10.a. marci.3.d. Actuū.1.b. mat.4.g. marci.3.b. Johā.6.a. mat.5.a. mat.5.a. Jaco.4.c. D mat.5.a

σωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε, ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις, ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν. οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι, ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε. οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν. ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς. εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς. τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην. καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς. παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντος τὰ σὰ μὴ ἀπαίτει. καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως. καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί. καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι. καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί. καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε ἀπολαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί. καὶ γὰρ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα. πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες, καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ ὑψίστου, ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς. γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί. καὶ μὴ κρίνετε καὶ οὐ μὴ κριθῆτε. μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε. ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε. δίδοτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν. μέτρον καλὸν πεπιεσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον, δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν. τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς. μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν. οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται. οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ. κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ. τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς. ἢ πῶς δύνα-

et eiecerint nomen vestrū tanq̄ malum propter filium hominis. Gaudete in illa die et exultate: ecce enim merces vestra multa est in celo. Secundū hoc eni faciebant prophetis patres eorū: verūtñ ve vobis diuitib⁹ qui habetis consolationē vestram. Ve vobis qui saturati estis: q̄r esurietis. Ve vobis qui ridetis nunc: q̄r lugebitis et flebitis. Ve cum benedixerit vobis oēs homines. Secundum hec eī faciebant pseudoprophetis patres eorū. Sed vobis dico qui auditis. Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderūt vos. Benedicite maledicentibus vobis: et orate pro calumniantibus vos. Et qui te percutit in maxillam prebe illi et alteram: et ab eo qui aufert tibi vestimentū: etiam tunicā noli phibere. Omni aūt petenti te tribue: et qui aufert q̄ tua sūt: ne repetas. Et prout vultis vt faciant vobis homines: et vos facite illis similiter. Et si diligitis eos qui vos diligūt: que vobis est gratia? Nam et peccatores diligentes se diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis benefaciūt: que vobis est gratia? Siquidē et pctōres hoc faciūt. Et si mutuū dederitis his a quib⁹ speratis recipe: q̄ gr̄a est vobis? Nā et pctōres peccatoribus fenerātur: vt recipiant equalia. Veruntñ diligite inimicos vestros: benefacite et mutuū date nihil inde sperantes: et erit merces vestra multa: et eritis filij altissimi: quia ipse benign⁹ est super ingratos et malos. Estote ergo misericordes: sicut et pater vester misericors ē. Nolite iudicare: et nō iudicabimini. Nolite condēnare et non condēnabimini. Dimittite et dimittemini. Date et dabitur vobis. Mensurā bonā et cōfertā et coagitatam et super effluentem dabūt in sinū vestrum. Eadem quippe mēsura qua mēsi fueritis: remetietur vobis. Dicebat aūt et illis similitudinē: Nūquid potest cecus cecū ducere? Nōne ambo in foueam cadent? Non est discipulus super magistrum: perfectus aūt omnis erit si sit sicut magister eius. Quid aūt vides festucam in oculo fratris tui: trabem autem que in oculo tuo ē nō cōsideras. Aut quō pōt

1.Pe.4.c. — Mat.5.g. — E — Mat.7.c. Thobi.4.c. Mat.5.g. — Exo.22.d. Deut.15.b. — F — Mat.7.a. — mat.7.a. mar.4.c. — mat.15.c. — mat.10.c. Iohā.13.d. et 15.f. — mat.7.a.

σαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων. ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου. οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν. ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν. ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ, προφέρει τὸ πονηρόν. ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ. τί δέ με καλεῖτε κύριε κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω. πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος. ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν. πλημμύρας δὲ γενομένης προσέρρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν, τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν. ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

Cap.7.

Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς καπερναούμ. ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἔμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος. ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ. οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως λέγοντες. ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξει τοῦτο. ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν. ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς. ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατόνταρχος φίλους, λέγων αὐτῷ. κύριε μὴ σκύλλου, οὐ γάρ εἰμι ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς. διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρὸς σὲ ἐλθεῖν, ἀλλ' εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου. καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπος

dicere fratri tuo: frater sine eijciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem non vides: hypocrita eijce primū trabem de oculo tuo: et tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui. Non est enim arbor bona q̄ facit fruct⁹ malos: neq̄ arbor mala faciens fructū bonū. Una queq̄ enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neq̄ enim de spinis colligunt ficus: neq̄ de rubo vindemiant vuas. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: et malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis os loquitur. Quid autem vocatis me dñe dñe: et nō facitis q̄ dico? Omnis qui venit ad me et audit sermones meos et facit eos: ostendam vobis cui similis sit. Similis est homini edificanti domum qui fodit in altum et posuit fundamētū supra petram. Inundatione aūt facta illisū est flumen domui illi et non potuit eam mouere: fundata enim erat supra petram. Qui aūt audit et non facit: similis est homini edificanti domū suā supra terrā sine fūdamēto: in quā illis⁹ ē fluuius et cōtinuo cecidit: et facta est ruina domus illius magna.

Cap.7.

Cum autē implesset oia verba sua in aures plebis: intrauit capharnaū. Centurionis aūt cuiusdā seru⁹ male hn̄s erat moritur⁹: qui illi erat preciosus. Et cum audisset de iesu misit ad eum seniores iudeorum: rogās eū vt veniret et saluaret seruū eius. At illi cum venissent ad iesum: rogabant eum sollicite dicentes ei: quia dignus est vt hoc illi prestes. Diligit enim gentē nostram: et synagogā ipse edificauit nobis. Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longe esset a domo: misit ad eum centurio amicos dicens. Domine noli vexari. Nō enim sum dign⁹ vt sub tectū meū intres: ppter qđ et meipsū nō sū dignū arbitrat⁹ vt venirē ad te: sꝫ dic vbo: et sanabit puer me⁹. Nā et ego homo

Iohā.13.c. — Mat.7.d. — G — Mat.7.d. — Mat.12.c. — Mat.12.c. — Mat.7.c. — Mat.7.g. — A — Mat.8.b. Iohā.4.g. — Mat.8.b. — B

εἰμὶ ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ᾽ ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ πορεύθητι καὶ πορεύεται, καὶ ἄλλῳ ἔρχου καὶ ἔρχεται, καὶ τῷ δούλῳ μου ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφεὶς τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε. λέγω ὑμῖν, οὔτε ἐν τῷ ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες εἰς τὸν οἶκον, εὗρον τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα. καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς, ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοί, καὶ ὄχλος πολύς. ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ. καὶ αὐτὴ χήρα, καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ. καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος ἐσπλαγχνίσθη ἐπ᾽ αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ. μὴ κλαῖε. καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ. οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν, καὶ εἶπε. νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι. καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρός, καὶ ἤρξατο λαλεῖν, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ. ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες. ὅτι προφήτης μέγας ἐγήγερται ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων. καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψεν πρὸς τὸν ἰησοῦν λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν. παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον. ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρὸς σὲ λέγων. σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε. ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται. καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί. ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ ἰωάννου. τί ἐξεληλύθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι. κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον. ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν. ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον. ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυ-

sum sub potestate constitutus habens sub me milites: et dico huic vade et vadit: et alio veni et venit: et servo meo fac hoc et facit. Quo audito iesus miratus est: et conversus sequentibus se turbis dixit. Amen dico vobis: nec in israel tantam fidem inveni. Et reversi qui missi fuerant domum: invenerunt servum qui languerat sanum. Et factum est deinceps ibat iesus in civitatem que vocatur naym: et ibant cum eo discipuli eius et turba copiosa. Cum autem appropiquaret porte civitatis: ecce defunctus efferebatur filius unicus matris sue. Et hec vidua erat: et turba civitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus: misericordia motus super eam dixit illi. Noli flere. Et accessit et tetigit loculum. Hi autem qui portabant steterunt. Et ait. Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mortuus: et cepit loqui: et dedit illum matri sue. Accepit autem omnes timor: et magnificabant deum dicentes. Quia propheta magnus surrexit in nobis: et quia deus visitavit plebem suam. Et exiit hic sermo in universam iudeam de eo et in omnem circa regionem. Et nunciaverunt iohanni discipuli eius de omnibus his. Et convocavit duos de discipulis suis iohannes: et misit ad iesum dicens. Tu es qui venturus es: an alium expectamus? Cum autem venissent ad eum viri dixerunt. Iohannes baptista misit nos ad te dicens. Tu es qui venturus es: an alium expectamus. In ipsa autem hora multos curavit a languoribus suis et plagis et spiritibus malis: et cecis multis donavit visum. Et respondens dixit illis. Euntes renunciate iohanni que audistis et vidistis. Quia ceci vident: claudi ambulant: leprosi mundantur: surdi audiunt: mortui resurgunt: pauperes evangelizant. Et beatus est quicunque non fuerit scandalizatus in me. Et cum discessissent nuncii iohannis: cepit de iohanne dicere ad turbas. Quid existis in desertum videre? Harundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste preciosa

Mat. 8. c.
4. Re. 4. d
Marci. 5. g
4. Re. 4. d
3. Reg. 17. d
L
Ioh. 4. c.
7. 6. b.
Mat. 11. a.
Mat. 11. a.
Mat. 11. a.
D
Mat. 11. b.

Lucas. Cap. vii.

φῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν. ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν, προφήτην. ναὶ λέγω ὑμῖν καὶ περισσότερον προφήτου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ, οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ μείζων αὐτοῦ ἐστί. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι, ἐδικαίωσαν τὸν θεὸν βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ᾽ αὐτοῦ. τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι. ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ λέγουσιν. ηὐλήσαμεν ὑμῖν καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε. ἐλήλυθε γὰρ ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε δαιμόνιον ἔχει. ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν. καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων. ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ᾽ αὐτοῦ. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρισαίου, ἀνεκλίθη, καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει ἥτις ἦν ἁμαρτωλός. ἐπιγνοῦσα ὅτι ἀνάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου, καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ. ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτόν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς αὐτόν. σίμων ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δὲ φησί. διδάσκαλε εἰπέ. δύο χρεωφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινί. ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια. ὁ δὲ ἕτερος, πεντήκοντα. μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν εἰπὲ πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν. ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὀρθῶς ἔκρινας. καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα τῷ σίμωνι ἔφη. βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖ-

sunt et deliciis in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Utique vobis et plusquam prophetam. Hic est de quo scriptum est. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam: qui preparabit viam tuam ante te. Dico enim vobis: maior inter natos mulierum propheta iohanne baptista nemo est. Qui autem minor est in regno dei maior est illo. Et omnis populus audiens: et publicani iustificaverunt deum: baptizati baptismo iohannis. Pharisei autem et legisperiti consilium dei spreverunt in semetipsos non baptizati ab eo. Ait autem dominus. Cui ergo similes dicam homines generationis huius: et cui similes sunt. Similes sunt pueris sedentibus in foro et loquentibus ad invicem et dicentibus. Cantavimus vobis tibiis et non saltastis: lamentavimus et non plorastis. Venit autem iohannes baptista neque manducans panem neque bibens vinum: et dicitis demonium habet. Venit filius hominis manducans et bibens: et dicitis. Ecce homo devorator: et bibens vinum: amicus publicanorum et peccatorum. Et iustificata est sapientia ab omnibus filiis suis. Rogabat autem illum quidam de phariseis ut manducaret cum illo. Et ingressus domum pharisei discubuit. Et ecce mulier que erat in civitate peccatrix ut cognovit quod iesus accubuit in domo pharisei: attulit alabastrum unguenti: et stans retro secus pedes eius lachrymis cepit rigare pedes eius: et capillis capitis sui tergebat: et osculabatur pedes eius et unguento ungebat. Videns autem phariseus qui vocaverat eum: ait intra se dicens. Hic si esset propheta sciret utique que et qualis est mulier que tangit eum: quia peccatrix est. Et respondens iesus dixit ad illum. Simon habeo tibi aliquid dicere. At ille ait. Magister dic. Duo debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios quingentos et alius quinquaginta. Non habentibus illis unde redderent: donavit utrisque. Quis ergo eum plus diligit? Respondens simon dixit. Estimo quia is cui plus donavit. At ille dixit ei. Recte iudicasti. Et conversus ad mulierem dixit simoni. Vides hanc mulierem?

Mala. 3. a
Mat. 11. c.
Marci. 1. a.
Mat. 11. c.
E
Mat. 11. d.
Mat. 11. d.
Mat. 26. a.
marci. 14. a
Ioh. 12. a.
F
G

κα. εισῆλθόν σου εις την οικίαν, ύδωρ επί τους πόδας μου ουκ έδωκας, αύτη δε ταις δάκρυσιν έβρεξε μου τους πόδας, και ταις θριξί της κεφαλής αυτής εξέμαξε. φίλημα μοι ουκ έδωκας, αύτη δε αφ' ης εισῆλθον, ου διέλιπε καταφιλούσα μου τους πόδας. ελαίω την κεφαλήν μου ουκ ήλειψας, αύτη δε μύρω ήλειψε μου τους πόδας. ου χάριν λέγω σοι. αφέωνται αι αμαρτίαι αυτής αι πολλαί, ότι ηγάπησε πολύ. ω δε ολίγον αφίεται, ολίγον αγαπά. είπε δε αυτή. αφέωνται σου αι αμαρτίαι. και ήρξαντο οι συναμακείμενοι λέγειν εν εαυτοίς. τις ούτος εστίν ος και αμαρτίας αφίησιν. είπε δε προς την γυναίκα. η πίστις σου σέσωκέ σε. πορεύου εις ειρήνην. Cap. 8.

Και εγένετο εν τω καθεξής και αυτός διώδευε κατά πόλιν και κώμην κηρύσσων και ευαγγελιζόμενος την βασιλείαν του θεού και οι δώδεκα συν αυτώ, και γυναίκες τινές αι ήσαν τεθεραπευμέναι από πνευμάτων πονηρών και ασθενειών. μαρία η καλουμένη μαγδαληνή, αφ' ης δαιμόνια επτά εξεληλύθει, και ιωάννα γυνή χουζά επιτρόπου ηρώδου, και σουσάννα, και έτεραι πολλαί αίτινες διηκόνουν αυτώ από των υπαρχόντων αυταίς. συνιόντος δε όχλου πολλού, και των κατά πόλιν επιπορευομένων προς αυτόν, είπε διά παραβολής. εξήλθεν ο σπείρων του σπείραι τον σπόρον εαυτού, και εν τω σπείρειν αυτόν, ο μεν έπεσε παρά την οδόν και κατεπατήθη και τα πετεινά του ουρανού κατέφαγεν αυτό. και έτερον έπεσεν επί την πέτραν, και φυέν εξηράνθη διά το μη έχειν ικμάδα. και έτερον έπεσεν εν μέσω των ακανθών, και συμφυείσαι αι άκανθαι απέπνιξαν αυτό. και έτερον έπεσεν επί την γην την αγαθήν, και φυέν εποίησε καρπόν εκατονταπλασίονα. ταύτα λέγων εφώνει. ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. επηρώτων δε αυτόν οι μαθηταί αυτού λέγοντες. τις είη η παραβολή αύτη. ο δε είπεν. υμίν δέδοται γνώναι τα μυστήρια της βασιλείας του θεού, τοις δε λοιποίς εν παραβολαίς, ίνα βλέποντες μη βλέπωσι, και ακούοντες μη συνιώσιν. έστι δε αύτη η παραβολή. ο σπόρος εστίν ο λόγος του θεού. οι δε παρά την οδόν εισίν οι ακούοντες. είτα έρχεται ο διάβολος, και αίρει τον λόγον από της καρδίας αυτών ίνα μη πιστεύσαντες σωθώσιν. οι δε επί της πέτρας, οι όταν ακούσωσι μετά χαράς δέχονται τον λόγον. και ούτοι ρίζαν ουκ έχουσιν, οι προς καιρόν

Intraui in domum tuam: aquam pedibus meis non dedisti: hec autem lachrymis rigauit pedes meos: et capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hec autem ex quo intrauit non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti: hec autem vnguento vnxit pedes meos. Propter quod dico tibi: remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur minus diligit. Dixit autem ad illam. Remittuntur tibi peccata. Et ceperunt qui simul accumbebant dicere intra se. Quis est hic qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mulierem. Fides tua te saluam fecit. Uade in pace. Cap. 8.

Et factum est deinceps et ipse iter faciebat per ciuitates et castella predicans et euangelizans regnum dei: et duodecim cum illo: et mulieres aliquae que erant curate a spiritibus malignis et infirmitatibus: maria que vocatur magdalene de qua septem demonia exierant: et iohanna vxor chuze procuratoris herodis: et susanna et alie multe que ministrabant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima conueniret et de ciuitatibus properarent ad eum: dixit per similitudinem. Exijt qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat: aliud cecidit secus viam et conculcatum est: et volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram: et natum aruit quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas: et simul exorte spine suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fructum centuplum. Hec dicens clamabat. Qui habet aures audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius: que esset hec parabola. Quibus ipse dixit. Uobis datum est nosse mysterium regni dei: ceteris autem in parabolis vt videntes non videant et audientes non intelligant. Est autem hec parabola. Semen est verbum dei. Qui autem secus viam: hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus et tollit verbum de corde eorum ne credentes salui fiant. Nam qui supra petram: qui cum audierint cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent: quia ad tempus

Mar. 2.b. — Mat. 9.c. Marci. 5.f. Luc. 18.g. — A — Mat. 13.a. Mar. 4.a. — B — Mat. 13.b. Mar. 4.b — Esa. 6.c. Hiere. 5.d. Iohā. 12.f. Mat. 13.c. Mar. 4.c.

πιστεύουσι, και εν καιρώ πειρασμού αφίστανται. το δε εις τας ακάνθας πεσόν, ούτοι εισίν οι ακούσαντες, και υπό μεριμνών και πλούτου και ηδονών του βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, και ου τελεσφορούσι. το δε εν τη καλή γη, ούτοι εισίν οίτινες εν καρδία καλή και αγαθή ακούσαντες τον λόγον κατέχουσι, και καρποφορούσιν εν υπομονή. ταύτα λέγων εφώνει, ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω. ουδείς δε λύχνον άψας καλύπτει αυτόν σκεύει η υποκάτω κλίνης τίθησιν, αλλ' επί λυχνίας επιτίθησιν, ίνα οι εισπορευόμενοι βλέπωσι το φως. ου γαρ εστί κρυπτόν ο ου φανερόν γενήσεται, ουδέ απόκρυφον ο ου γνωσθήσεται και εις φανερόν έλθη. βλέπετε ουν πως ακούετε. ος γαρ εάν έχη, δοθήσεται αυτώ. και ος εάν μη έχη, και ο δοκεί έχειν αρθήσεται απ' αυτού. παρεγένοντο δε προς αυτόν η μήτηρ και οι αδελφοί αυτού, και ουκ ηδύναντο συντυχείν αυτώ διά τον όχλον. και απηγγέλη αυτώ λεγόντων. η μήτηρ σου και οι αδελφοί σου εστήκασιν έξω ιδείν σε θέλοντες. ο δε αποκριθείς είπε προς αυτούς. μήτηρ μου και αδελφοί μου ούτοι εισίν οι τον λόγον του θεού ακούοντες και ποιούντες αυτόν. και εγένετο εν μιά των ημερών και αυτός ενέβη εις πλοίον και οι μαθηταί αυτού, και είπε προς αυτούς. διέλθωμεν εις το πέραν της λίμνης. και ανήχθησαν. πλεόντων δε αυτών αφύπνωσε, και κατέβη λαίλαψ ανέμου εις την λίμνην, και συνεπληρούντο και εκινδύνευον. προσελθόντες δε διήγειραν αυτόν λέγοντες. επιστάτα απολλύμεθα. ο δε εγερθείς επετίμησε τω ανέμω και τω κλύδωνι του ύδατος, και επαύσαντο, και εγένετο γαλήνη. είπε δε αυτοίς. που εστίν η πίστις υμών. φοβηθέντες δε εθαύμασαν λέγοντες προς αλλήλους. τις άρα ούτος εστίν, ότι και τοις ανέμοις επιτάσσει και τω ύδατι, και υπακούουσιν αυτώ. και κατέπλευσαν εις την χώραν των γαδαρηνών, ήτις εστίν αντιπέραν της γαλιλαίας. εξελθόντι δε αυτώ επί την γην, υπήντησεν αυτώ ανήρ τις εκ της πόλεως ος είχε δαιμόνια εκ χρόνων ικανών, και ιμάτιον ουκ ενεδιδύσκετο, και εν οικία ουκ έμενεν, αλλ' εν τοις μνήμασιν. ιδών δε τον ιησούν και ανακράξας, προσέπεσεν αυτώ, και φωνή μεγάλη είπε. τι εμοί και σοι ιησού υιέ του θεού του υψίστου. δέομαί σου μη με βασανί

credunt: et in tempore temptationis recedunt. Quod autem in spinas cecidit: hi sunt qui audierunt et a sollicitudinibus et diuitijs et voluptatibus vite euntes suffocantur: et non referunt fructum. Quod autem in bonam terram: hi sunt qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent: et fructum afferunt in patientia. Nemo autem lucernam accendens operit eam vase: aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit: vt intrantes videant lumen. Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur et in palam veniat. Uidete ergo quomodo audiatis. Qui enim habet dabitur illi: et quicunque non habet etiam quod putat se habere auferetur ab illo. Uenerunt autem ad illum mater et fratres eius: et non poterant adire eum pre turba. Et nunciatum est illi. Mater tua et fratres tui stant foris volentes te videre. Qui respondens dixit ad eos. Mater mea et fratres mei hi sunt: qui verbum dei audiunt et faciunt. Factum est autem in vna dierum et ipse ascendit in nauiculam et discipuli eius: et ait ad illos. Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. Et nauigantibus illis obdormiuit: et descendit procella venti in stagnum: et complebantur et periclitabantur. Accedentes autem suscitauerunt eum dicentes. Preceptor perimus. At ille surgens increpauit ventum: et tempestatem aque: et cessauit: et facta est tranquillitas. Dixit autem illis. Ubi est fides vestra? Qui timentes mirati sunt ad inuicem dicentes. Quis putas hic est quia et ventis et mari imperat et obediunt ei? Et nauigauerunt ad regionem gerasenorum: que est contra galileam. Et cum de naui egressus esset ad terram: occurrit illi vir quidam qui habebat demonium iam temporibus multis: et vestimento non induebatur: neque in domo manebat sed in monumentis. Is vt vidit iesum procidit ante illum: et exclamans voce magna dixit. Quid mihi et tibi est iesu fili dei altissimi? Obsecro te ne me torqueas.

C — Luc. 11.e. Mat. 5.b. Mar. 4.d. — Mat. 10.e Mar. 4.d. — Mat. 13.b. 25.c. Marci. 4.c Luc. 19.d. Marci. 3.g. Mar. 3.g. — Mat. 8.c. Mar. 4.g. — D — Mat. 8.f. Mar. 4.g. — Mat. 8.f. Marci. 5.b

σης. παρήγγελλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτόν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμά, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους. ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. τί σοι ἐστὶν ὄνομα. ὁ δὲ εἶπε. λεγεών. ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν. καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν. ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς. ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους, καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην καὶ ἀπεπνίγη. ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γενόμενον ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονός, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ᾽ οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐφοβήθησαν. ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ᾽ αὐτῶν ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν. ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ ἀφ᾽ οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, εἶναι σὺν αὐτῷ. ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς λέγων. ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ᾽ ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος. ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τῆς συναγωγῆς ὑπῆρχε, καὶ πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν. καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ᾽ οὐδενὸς θεραπευθῆναι, προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τοῦ αἵματος αὐτῆς. καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τίς ὁ ἁψά-

Precipiebat enim spūi immundo vt exiret ab homine. Multis enim tēporib9 arripiebat illū: et vinciebatur cathenis et cōpedib9 custoditus: ꝛ ruptis vinculis agebatur a demonio in deserta. Interrogauit aūt illum iesus dicens. Qđ tibi nomē est? At ille dixit. Legio. Quia intrauerāt demonia multa in eū. Et rogauerūt illū ne imperaret illis vt in abyssuꝫ irent. Erat aūt ibi grex porcorum multorum pascentiū in monte: et rogabant eum vt permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. Exierunt ergo demonia ab homine ꝛ intrauerūt in porcos: et impetu abijt grex per preceps in stagnum ꝛ suffocat9 ē. Quod vt viderūt factum qui pascebant fugerunt: et nunciauerunt in ciuitatem et in villas. Exierunt aūt videre qđ factū est: et venerūt ad iesum: et inuenerunt hominem sedētē a quo demonia exierant vestitum ac sana mente ad pedes eius ꝛ timuerunt. Nunciauerūt autem illis ꝛ qui viderāt: quō san9 fact9 eēt a legiōe. Et rogauerūt illū omnis multitudo regionis gerasenorum: vt discederet ab ipsis: qꝛ magno timore tenebātur. Ipse autem ascendens naui reuersus ē. Et rogauit illum vir a quo demonia exierant vt cum eo esset. Dimisit aūt eum iesus dicens. Redi in domum tuam: et narra quanta tibi fecit de9. Et abijt p vniuersā ciuitatē predicās quāta illi fecisset iesus. Factū est autem cum redisset iesus: excepit illum turba. Erant autem omnes expectātes eum. Et ecce venit vir cui nomē iayrus: et ipse princeps synagoge erat: et cecidit ad pedes iesu rogans eum vt intraret in domum eius: quia vnica filia erat ei fere annoꝝ duodeci: et hec moriebať. Et contigit dum iret: a turbis cōprimebať. Et mulier quedaꝫ erat in fluxu sāguinis ab ānis duodeci: q̄ i medicos erogauerat omnem substantiā suaꝫ nec ab vllo potuit curari. Accessit retro ꝛ tetigit fimbriam vestimenti eius: et confestim stetit fluxus sanguinis ei9. Et ait iesus. Quis ē qui

Mar. 5. b. — E — Mat. 8. g. Mar. ... b. — Mar. 5. b. Johā. 10. c — Mar. 5. c. — F — Mat. 9. d. Mar. 5. d. Johā. 4. g. — Mat. 9. d. Marci. 5. d

μενός μου. ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος καὶ οἱ μετ᾽ αὐτοῦ. ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις τίς ὁ ἁψάμενός μου. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν. ἥψατό μού τις. ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ᾽ ἐμοῦ. ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ δι᾽ ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτοῦ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τοῦ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ. θάρσει θύγατερ. ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. πορεύου εἰς εἰρήνην. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου λέγων αὐτῷ. ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου, μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας ἀπεκρίθη αὐτῷ λέγων. μὴ φοβοῦ. μόνον πίστευε καὶ σωθήσεται. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν οὐδένα, εἰ μὴ πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον καὶ τὸν πατέρα τῆς παιδὸς καὶ τὴν μητέρα. ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε. μὴ κλαίετε. οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν. αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς ἐφώνησε λέγων. ἡ παῖς ἐγείρου. καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτῆς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα. καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν. καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

Cap. 9.

Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν. καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν. καὶ εἰς ἣν ἂν οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε. καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ᾽ αὐτούς. ἐξερχόμενοι δὲ, διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ. ἤκουσε δὲ ἡρώδης ὁ τετράρχης τὰ γινόμενα ὑπ᾽ αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει. διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν, ὑπό τινων δὲ ὅτι ἠλίας ἐφάνη, ἄλλων δὲ ὅτι

me tetigit? Negantib9 autē oibus: dixit petrus ꝛ qui cū illo erāt. Preceptor turbe te cōprimunt et affligunt: et dicis quis me tetigit? Et dixit iesus. Tetigit me aliquis. Nā ꝛ ego noui virtutem de me exisse. Videns autē mulier quia non latuit: tremens venit et procidit añ pedes ei9 ꝛ ob quā causam tetigerit eum indicauit coram oī pplo: ꝛ quēadmodū ꝯfestī sanata sit. At ipse dixit ei. Filia: fides tua saluā te fecit. Vade in pace. Adhuc illo loquente venit quidam ad principem synagoge dicens ei: quia mortua est filia tua noli vexare illum. Iesus autē audito hoc verbo respōdit patri puelle. Noli timē: crede tm̄ et salua erit. Et cum venisset domum: nō permisit itrare secū quēq̄: nisi petrū et iacobum ꝛ iohannē: et patrem ꝛ matrem puelle. Flebant aūt omnes et plangebāt illā. At ille dixit. Nolite flere. Nō est mortua puella sed dormit. Et deridebāt eū: sciētes qꝛ mortua eēt. Ipse autem tenens manū eius clamauit dicēs. Puella surge. Et reuersus est spiritus eius: et surrexit continuo. Et iussit illi dare manducare. Et stupuerūt parentes eius quibus precepit ne alicui dicerent quod factum erat.

Cap. 9.

Conuocatis aūt iesu duodeci aplīs dedit illis virtutem et potestatem super omnia demonia vt languores curarent. Et misit illos predicare regnum dei: et sanare infirmos. Et ait ad illos. Nihil tuleritis in viam: neq̄ virgam neq̄ peram neq̄ panē neq̄ pecuniam: neq̄ duas tunicas hēatis. Et i quācūq̄ domū itraueritis ibi manete et inde ne exeatis. Et quicūq̄ nō receperint vos: exeuntes de ciuitate illa etiam puluerem pedum vestrorum excutite in testimoniuꝫ supra illos. Egressi autem circuibant per castella euangelizantes et curantes vbiq̄. Audiuit aūt herodes tetrarcha omnia que fiebant ab eo: et hesitabat eo q dicerent a quibusdā: qꝛ iohānes surrexit a mortuis: a quibusdā vo qꝛ helias apparuit: ab alijs

G — Mat. 9. c. Marci. 5. f. — Mat. 9. c. Mar. 5. d. Johā. 11. b. — Mat. 9. c. Mar. 5. g. — Mar. 5. g. — A — Mat. 10. a Mar. 6. b. — Mat. 10. a. Mar. 3. c. Mat. 10. b. Mar. 6. b. — Mat. 10. c. Mar. 6. d. Actu. 13. b Mar. 6. b — Mat. 14. a. Mar. 6. b. — Mat. 14. a. Mar 6. c.

ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. καὶ εἶπεν ἡρώδης. ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα. τίς δέ ἐστιν οὗτος περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα. καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν. καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι, διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτούς, ὑπεχώρησε κατιδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης βηθσαϊδά. οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες ἠκολούθησαν αὐτῷ. καὶ δεξάμενος αὐτούς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο. ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν. προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ. ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν, ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν. οἱ δὲ εἶπον οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο. εἰμήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα. ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πεντακισχίλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα. καὶ ἐποίησαν οὕτως. καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας. λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν εὐλόγησεν αὐτούς, καὶ κατέκλασε. καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παρατιθέναι τῷ ὄχλῳ. καὶ ἔφαγον καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων κόφινοι δώδεκα. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον καταμόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταί, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς λέγων. τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι. οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον. ἰωάννην τὸν βαπτιστήν. ἄλλοι δὲ ἠλίαν. ἄλλοι δὲ ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι. ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος εἶπε. τὸν χριστὸν τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο. εἰπὼν ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι. ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας. εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν ἀπαρνησάσθω ἑαυτόν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι. ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν. ὃς δ᾽ ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν. τί γὰρ ὠφε-

quia propheta unus de antiquis surrexit. Et ait herodes. Iohannem ego decollaui. Quis est autem iste de quo ego audio talia? Et querebat videre eum. Et reuersi apostoli narrauerunt illi quecunque fecerunt. Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum qui est bethsaide. Quod cum cognouissent turbe secute sunt illum: et excepit eos: et loquebatur illis de regno dei: et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autem ceperat declinare. Et accedentes duodecim dixerunt illi. Dimitte turbas: ut euntes in castella villasque que circa sunt diuertant et inueniant escas: quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos. Uos date illis manducare. At illi dixerunt. Non sunt nobis plus quam quinque panes et duo pisces: nisi forte nos eamus et emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri quinque milia. Ait autem ad discipulos suos. Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos. Et ita fecerunt. Et discubuerunt omnes. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus: respexit in celum et benedixit illis: et fregit et distribuit discipulis suis ut ponerent ante turbas. Et manducauerunt omnes et saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis fragmentorum cophini duodecim. Et factum est cum solus esset orans: erant cum illo et discipuli: et interrogauit illos dicens. Quem me dicunt esse turbe? At illi responderunt et dixerunt. Iohannem baptistam: alij autem heliam: alij vero quia vnus propheta de prioribus surrexit. Dixit autem illis. Uos autem quem me esse dicitis? Respondens simon petrus dixit. Christum dei. At ille increpans illos precepit ne cui dicerent hoc: dicens quia oportet filium hominis multa pati et reprobari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis: et occidi: et tertia die resurgere. Dicebat autem ad omnes. Si quis vult post me venire: abneget semetipsum et tollat crucem suam quotidie et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam facere perdet illam. Nam qui perdiderit animam suam propter me: saluam faciet illam. Quid enim proficit

B. Marci. 6. c. Mar. 6. d. Mat. 14. c. Ioha. 6. a. Mat. 14. c. Marci. 6. e. Ioha. 6. a. Mat. 14. c. Mar. 6. c. Mat. 14. d. Marci. 6. e. Ioha. 6. a. Mat. 14. d. Mar. 6. f. Ioha. 6. b. C. Mat. 16. c. Mar. 8. c. Mat. 16. c. Mar. 8. c. Mat. 16. c. Marci. 8. f. Mat. 16. f. Mar. 8. g. Lu. 14. f.

λεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας ἢ ζημιωθείς. ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων. λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτώ, καὶ παραλαβὼν πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων. καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ οἵτινες ἦσαν μωσῆς καὶ ἠλίας, οἳ ὀφθέντες ἐν δόξῃ ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν ἱερουσαλήμ. ὁ δὲ πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ, εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ᾽ αὐτοῦ, εἶπεν ὁ πέτρος πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐπιστάτα. καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι, καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ, καὶ μίαν μωσεῖ, καὶ μίαν ἠλίᾳ. μὴ εἰδὼς ὃ λέγει. ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος ἐγένετο νεφέλη καὶ ἐπεσκίασεν αὐτούς. ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ ἐκείνους εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην. καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα. οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτοῦ ἀκούετε. καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνήν, εὑρέθη ὁ ἰησοῦς μόνος, καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασι. ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἀνεβόησε λέγων. διδάσκαλε, δέομαί σου ἐπίβλεψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου, ὅτι μονογενής ἐστί μοι. καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτόν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ. καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ᾽ αὐτοῦ συντρῖβον αὐτόν. καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν. προσάγαγε τὸν υἱόν σου ὧδε. ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰη-

homo si lucretur vniuersum mundum: se autem ipsum perdat et detrimentum sui faciat. Nam qui me erubuerit: et meos sermones: hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum. Dico autem vobis vere: sunt aliqui hic stantes: qui non gustabunt mortem donec videant regnum dei. Factum est autem post hec verba fere dies octo: et assumpsit petrum et iacobum et iohannem et ascendit in montem vt oraret. Et facta est dum oraret species vultus eius altera: et vestitus eius albus et refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem moyses et helias visi in maiestate: et dicebant excessum eius quem completurus erat in hierusalem. Petrus vero et qui cum illo erant: grauati erant somno. Et euigilantes viderunt maiestatem eius: et duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab illo ait petrus ad iesum. Preceptor: bonum est nos hic esse: et faciamus tria tabernacula: vnum tibi et vnum moysi: et vnum helie. Nesciens quid diceret. Hec autem illo loquente: facta est nubes et obumbrauit eos: et timuerunt intrantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube dicens. Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. Et dum fieret vox: inuentus est iesus solus: et ipsi tacuerunt: et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his que viderant. Factum est autem in sequenti die descendentibus illis de monte: occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamauit dicens. Magister obsecro te: respice in filium meum quia vnicus est mihi. Et ecce spiritus apprehendit eum et subito clamat: et elidit et dissipat cum cum spuma: et vix discedit dilanians eum. Et rogaui discipulos tuos vt eijcerent illum: et non potuerunt. Respondens autem iesus dixit. O generatio infidelis et peruersa: vsquequo ero apud vos: et patiar vos. Adduc huc filium tuum. Et cum accederet: elisit illum demonium et dissipauit. Et increpauit iesus

Mat. 10. f. Mar. 8. g. D. Mat. 16. g. Mar. 9. a. Mat. 17. a. Mar. 9. a. Mat. 5. g. et 17. b. Mar. 1. b. et 9. a. Esaie. 42. a. 2. Pe. 1. d. sup. 3. e. E. Mat. 17. d. Mar. 9. c. Mat. 17. c. Marci. 9. c.

σούς/ τῶ πνεύματι / τῶ ἀκαθάρτω, καὶ ἰάσατο/ τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν/ τῶ πατρὶ αὐτοῦ. ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ/ τῆ μεγαλειότητι/ τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν/ ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς/ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. θέσθε ὑμεῖς εἰς/ τὰ ὦτα ὑμῶν/ τοὺς λόγους τούτους./ ὁ γὰρ υἱὸς/ τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων. οἱ δὲ ἠγνόουν/ τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό, καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ/ τοῦ ῥήματος τούτου. εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς/ τὸ τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν./ ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν/ τὸν διαλογισμὸν/ τῆς καρδίας αὐτῶν ἐπιλαβόμενος παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο/ τὸ παιδίον ἐπὶ/ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται. καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται/ τὸν ἀποστείλαντά με./ ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας. ἀποκριθεὶς δὲ/ ὁ ἰωάννης εἶπεν. ἐπιστάτα. εἴδομέν τινα ἐπὶ/ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν. καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν/ ὁ ἰησοῦς. μὴ κωλύετε. ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν. ἐγένετο δὲ ἐν/ τῷ συμπληροῦσθαι/ τὰς ἡμέρας/ τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς/ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήριξε/ τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ. καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ, καὶ πορευθέντες, εἰσῆλθον εἰς κώμην σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ. καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι/ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ. ἰδόντες δὲ/ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης εἶπον. κύριε θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ/ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησεν. στραφεὶς δὲ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν. οὐκ οἴδατε οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς./ ὁ γὰρ υἱὸς/ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι. καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώμην. ἐγένετο δὲ πορευομένων αὐτῶν ἐν/ τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς αὐτόν. ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ κύριε. καὶ εἶπεν αὐτῷ/ ὁ ἰησοῦς./ αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ/ τὰ πετεινὰ/ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις,/ ὁ δὲ υἱὸς/ τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ/ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ. εἶπε δὲ πρὸς ἕτερον. ἀκολούθει μοι./ ὁ δὲ εἶπε, κύριε ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι/ τὸν πατέρα μου. εἶπε δὲ αὐτῷ/ ὁ ἰησοῦς. ἄφες/ τοὺς νεκροὺς

spiritum immundum et sanauit puerum: et reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine dei. Omnibus quam mirantibus in omnibus que faciebat: dixit ad discipulos suos. Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud: et erat velatum ante eos vt non sentirent illud: et timebant eum interrogare de hoc verbo. Intrauit autem cogitatio in eos quis eorum maior esset. At iesus videns cogitationes cordis illorum: apprehendit puerum et statuit illum secus se: et ait illis. Quicunque susceperit puerum istum in nomine meo me recipit: Et quicunque me recepit: recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes: hic maior est. Respondens autem iohannes dixit. Preceptor: vidimus quendam in nomine tuo eijcientem demonia et prohibuimus eum: quia non sequitur nobiscum. Et ait ad illum iesus. Nolite prohibere. Qui enim non est aduersum nos pro nobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius: et ipse faciem suam firmauit vt iret in hierusalem. Et misit nuncios ante conspectum suum: et euntes intrauerunt in ciuitatem samaritanorum vt pararent illi. Et non receperunt eum: quia facies eius erat euntis hierusalem. Cum vidissent autem discipuli eius iacobus et iohannes dixerunt. Domine vis dicimus vt ignis descendat de celo et consumat illos? Et conuersus increpauit illos dicens. Nescitis cuius spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere sed saluare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in via: dixit quidam ad illum. Sequar te quocunque ieris. Dixit illi iesus. Vulpes foueas habent et volucres celi nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Ait autem ad alterum. Sequere me. Ille autem dixit. Domine permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum. Dixit autem ei iesus. Sine vt mortui

Mat. 17. f. Marc. 9. e. — f — Mat. 18. a. Mar. 9. e. — Mar. 9. f. — G — Mat. 8. b. — Mat. 8. d. — Mat. 8. d. Mat. 8. e.

θάψαι/ τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς. σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελε/ τὴν βασιλείαν/ τοῦ θεοῦ. εἶπε δὲ καὶ ἕτερος. ἀκολουθήσω σοὶ κύριε. πρῶτον δὲ ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι/ τοῖς εἰς/ τὸν οἶκόν μου. εἶπε δὲ/ ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτόν. οὐδεὶς ἐπιβαλὼν/ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον καὶ βλέπων εἰς/ τὰ ὀπίσω, εὔθετός ἐστιν εἰς/ τὴν βασιλείαν/ τοῦ θεοῦ. Cap. 10.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν/ ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβδομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου αὐτοῦ εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρχεσθαι. ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς./ ὁ μὲν θερισμὸς πολύς,/ οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν/ τοῦ κυρίου/ τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς/ τὸν θερισμὸν αὐτοῦ. ὑπάγετε, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων. μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήματα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε. εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε εἰρήνη/ τῷ οἴκῳ τούτῳ, καὶ ἐὰν ἦ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν/ ἡ εἰρήνη ὑμῶν, εἰ δὲ μήγε ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει. ἐν αὐτῇ δὲ/ τῇ οἰκίᾳ μένετε ἐσθίοντες καὶ πίνοντες/ τὰ παρ' αὐτῶν. ἄξιος γὰρ/ ὁ ἐργάτης/ τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ μεταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν. καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε/ τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν, καὶ θεραπεύετε/ τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς/ ἡ βασιλεία/ τοῦ θεοῦ. εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς/ τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε. καὶ/ τὸν κονιορτὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ/ τῆς πόλεως ὑμῶν ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε. ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς/ ἡ βασιλεία/ τοῦ θεοῦ. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι σοδόμοις ἐν/ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται ἢ/ τῇ πόλει ἐκείνῃ. οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο/ αἱ δυνάμεις/ αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν. πλὴν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν/ τῇ κρίσει ἢ ὑμῖν. καὶ σὺ καπερναούμ/ ἡ ἕως/ τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ./ ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει. καὶ/ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ./ ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ/ τὸν ἀποστείλαντά με. ὑπέστρεψαν δὲ/ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες. κύριε, καὶ/ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν/ τῷ ὀνόματί σου. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ἐθεώρουν/ τὸν σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ/ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

sepeliant mortuos suos: tu autem vade et annuncia regnum dei. Et ait alter. Sequar te domine: sed permitte mihi primum renunciare his qui domi sunt. Ait ad illum iesus. Nemo mittens manum suam ad aratrum et aspiciens retro aptus est regno dei. Cap. 10.

Post hec autem designauit dominus et alios septuaginta duos: et misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem et locum quo erat ipse venturus. Et dicebat illis. Messis quidem multa operarij autem pauci. Rogate ergo dominum messis vt mittat operarios in messem suam. Ite ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram neque calciamenta: et neminem per viam salutaueritis. In quamcunque domum intraueritis: primum dicite: pax huic domui: et si ibi fuerit filius pacis requiescet super illum pax vestra: sin autem ad vos reuertetur. In eadem autem domo manete: edentes et bibentes que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcunque ciuitatem intraueritis et susceperint vos manducate que apponuntur vobis et curate infirmos qui in illa sunt et dicite illis: appropinquauit in vos regnum dei. In quamcunque autem ciuitatem intraueritis et non susceperint vos: exeuntes in plateas eius dicite. Etiam puluerem qui adhesit nobis de ciuitate vestra extergimus in vos. Tamen hoc scitote quia appropinquauit regnum dei. Dico vobis quia sodomis in die illa remissius erit quam illi ciuitati. Ve tibi corozaim: ve tibi bethsaida: quia si in tyro et sidone facte fuissent virtutes que facte sunt in vobis: olim in cilicio et cinere sedentes penituerent. Verumtamen tyro et sidoni remissius erit in iudicio quam vobis. Et tu capharnaum vsque ad celum exaltata: vsque ad infernum demergeris. Qui vos audit me audit: et qui vos spernit me spernit. Qui autem me spernit: spernit eum qui misit me. Reuersi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes. Domine etiam demonia subijciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis. Videbam sathanam sicut fulgur de celo cadentem.

A — Mat. 9. g. — Mat. 10. c. — Mat. 10. b. Mar. 6. b. — B — Mat. 10. b. 1. 10. b. — Mat. 10. b. Mar. 16. f. — Mat. 11. c. — C — Mat. 10. d. 1. 18. a. Iohan. 14. c.

τα. ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ. πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται. χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν. ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατὴρ ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου. καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς εἶπε. πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς εἰ μὴ ὁ πατήρ, καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι. καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς κατ᾽ ἰδίαν εἶπε. μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν. καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη ἐκπειράζων αὐτὸν καὶ λέγων. διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται. πῶς ἀναγινώσκεις. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν. ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου. καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, εἶπε δὲ αὐτῷ. ὀρθῶς ἀπεκρίθης. τοῦτο ποίει καὶ ζήσῃ. ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτόν, εἶπε πρὸς τὸν ἰησοῦν. καὶ τίς ἐστί μου πλησίον. ὑπολαβὼν δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς ἱεριχὼ καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἱ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα. κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἀντιπαρῆλθεν. ὁμοίως δὲ καὶ λευΐτης γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδών, ἀντιπαρῆλθε. σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων ἦλθε κατ᾽ αὐτόν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη. καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ. καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν ἐκβαλὼν δύο δηνάρια, ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅτι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν

Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones et super omnem virtutem inimici: et nihil vobis nocebit. Veruntamen in hoc nolite gaudere: quia spiritus vobis subijciuntur. Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in celis. In ipsa hora exultauit in spiritu sancto et dixit. Confiteor tibi domine pater celi et terre quod abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis. Etiam pater quoniam sic placuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo scit quis sit filius nisi pater: et quis sit pater nisi filius: et cui voluerit filius reuelare. Et conuersus ad discipulos suos dixit. Beati oculi qui vident que vos videtis. Dico enim vobis quod multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis et non viderunt: et audire que auditis et non audierunt. Et ecce quidam legisperitus surrexit temptans illum et dicens. Magister quid faciendo vitam eternam possidebo? At ille dixit ad eum. In lege quid scriptum est? Quomodo legis. Ille respondens dixit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: et ex tota anima tua: et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua: et proximum tuum sicut teipsum. Dixitque illi. Recte respondisti. Hoc fac et viues. Ille autem volens iustificare seipsum dixit ad iesum. Et quis est meus proximus? Suscipiens autem Jesus dixit. Homo quidam descendebat ab hierusalem in hiericho et incidit in latrones: qui etiam despoliauerunt eum: et plagis impositis abierunt semiuiuo relicto. Accidit autem vt sacerdos quidam descenderet eadem via et viso illo preteriuit. Similiter et leuita cum esset secus locum et videret eum pertransijt. Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum: et videns eum misericordia motus est. Et appropians alligauit vulnera eius infundens oleum et vinum: et imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum et curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios: et dedit stabulario et ait. Curam illius habe: et quodcunque supererogaueris ego

Mat. 16. g.
Mat. 11. f.
D
Mat. 11. g.
Joh. 16. c
Mat. 13. b.
Mat. 22. f.
Mar. 12. c.
Mat. 22. f.
Marc. 12.
E
Deut. 6. a.
Roma. 13. c
Jaco. 2. b.
i 16. d.
al. Suscipiens
respondens.
F

τῷ ἐπανέρχεσθαί με ἀποδώσω σοι. τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν πλησίον δοκεῖ σοι γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς. ὁ δὲ εἶπεν. ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ᾽ αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. πορεύου καὶ σὺ ποίει ὁμοίως. ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτούς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι μάρθα ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς. καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ. ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε. κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν, εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ. μάρθα μάρθα, μεριμνᾷς καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά. ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ᾽ αὐτῆς.

Cap. 11.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτόν. κύριε δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὅταν προσεύχησθε, λέγετε. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ᾽ ἡμέραν. καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ. φίλε χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους ἐπειδὴ φίλος παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ, κἀκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ. μή μοι κόπους πάρεχε, ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται καὶ τὰ παιδία μου μετ᾽ ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν, οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι. λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσον χρῄζει. κἀγὼ ὑμῖν λέγω. αἰτεῖτε καὶ δοθήσεται ὑμῖν. ζητεῖτε καὶ εὑρήσετε. κρούετε καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται. τίνα δὲ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον δώσει αὐτῷ. ἢ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ. ἢ

rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones? At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi iesus. Vade et tu fac similiter. Factum est autem dum irent: et ipse intrauit in quoddam castellum: et mulier quedam martha nomine excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine maria: que etiam sedens secus pedes domini audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Que stetit et ait. Domine non est tibi cure quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens dixit illi dominus. Martha martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porro vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit que non auferetur ab ea.

Cap. 11.

Et factum est cum esset in quodam loco orans: vt cessauit: dixit vnus ex discipulis eius ad eum. Domine doce nos orare: sicut docuit iohannes discipulos suos. Et ait illis. Cum oratis dicite. Pater sanctificetur nomen tuum: adueniat regnum tuum: panem nostrum quotidianum da nobis hodie: et dimitte nobis peccata nostra: siquidem et nos dimittimus debitoribus nostris: et ne nos inducas in temptationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum et ibit ad illum media nocte: et dicet illi: amice commoda mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via ad me et non habeo quod ponam ante illum: et ille deintus respondens dicat noli mihi molestus esse: iam ostium clausum est et pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseuerauerit pulsans: dico vobis et si non dabit illi surgens: eo quod amicus eius sit: propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et dico ego vobis. Petite et dabitur vobis: querite et inuenietis: pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit: et qui querit inuenit: et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem: nunquid lapidem dabit illi? Aut piscem: nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut

G
A
Mat. 6. c.
Roma. 8. d
Job. 29. a.
Esa. 8. d.
B
Mat. 7. b.
Jaco. 1. a
Johã. 16. f

καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ
σκορπίον. εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχον=
τες οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκ
νοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐ
ρανοῦ δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν
αὐτόν. καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐ
τὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ τοῦ δαιμονίου ἐ=
ξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός, καὶ ἐθαύμασαν
οἱ ὄχλοι. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον. ἐν βεελ=
ζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει
τὰ δαιμόνια. ἕτεροι δὲ πειράζοντες σημεῖ=
ον παρ᾽ αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ. αὐτὸς
δὲ εἰδὼς τὰ διανοήματα αὐτῶν εἶπεν αὐ=
τοῖς. πᾶσα βασιλεία ἐφ᾽ ἑαυτὴν μερισθεῖσα
ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει. εἰ
δὲ καὶ ὁ σατανᾶς ἐφ᾽ ἑαυτὸν ἐμερίσθη, πῶς
σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ, ὅτι λέγετε
ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.
εἰ δὲ ἐγὼ ἐν βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαι=
μόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι. δι=
ὰ τοῦτο κριταὶ ὑμῶν αὐτοὶ ἔσονται. εἰ δὲ
ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄ
ρα ἔφθασεν ἐφ᾽ ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ὅ=
ταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν
ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχον=
τα αὐτοῦ. ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐ=
πελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐ=
τοῦ αἴρει ἐφ᾽ ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐ=
τοῦ διαδίδωσιν. ὁ μὴ ὢν μετ᾽ ἐμοῦ, κατ᾽ ἐ=
μοῦ ἐστί, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ᾽ ἐμοῦ σκορ
πίζει. ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀ=
πὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι᾽ ἀνύδρων τό
πων ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ μὴ εὑρίσκον
λέγει. ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου ὅθεν
ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον
καὶ κεκοσμημένον. τότε πορεύεται καὶ πα=
ραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρό=
τερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ
καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκεί
νου χείρονα τῶν πρώτων. καὶ ἐγένετο ἐν
τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ
φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπεν αὐτῷ. μακαρία
ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς
ἐθήλασας. αὐτὸς δὲ εἶπε. μενοῦνγε μακάρι
οι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυ
λάσσοντες αὐτόν. τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζο=
μένων, ἤρξατο λέγειν. ἡ γενεὰ αὕτη πονη=
ρά ἐστιν. σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ
δοθήσεται αὐτῇ εἰ μὴ τὸ σημεῖον ἰωνᾶ τοῦ
προφήτου. καθὼς γὰρ ἐγένετο ἰωνᾶς ση=
μεῖον τοῖς νινευίταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς
τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ. βασίλισ=
σα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν

si petierit ouum: nunquid porriget illi
scorpionẽ? Si ergo vos cũ sitis mali
nostis bona data dare filijs
vestris: quãto magis pr̃ vr̃ celestis de ce
lo dabit spiritum bonum petentibus
se. Et erat eijciens demonium et illud
erat mutũ: et cum eiecisset demonium
locutus est mutus: et admirate sunt
turbe. Quidã ãt ex eis dixerũt. In beel
zebub principe demoniorum eijcit
demonia. Et alij temptantes signum
de celo querebant ab eo. Ipse
aũt vt vidit cogitatiões eorũ dixit eis.
Omne regnũ in se diuisum Si
desolabitur: et dom⁹ supra domũ cadet.
aũt et sathanas in seipsũ diuisus ẽ: quõ
stabit regnum eius: quia dicitis
in beelzebub me eijcere demonia.
Si aũt ego in beelzebub eijcio demo
nia: filij vestri in quo eijciunt? Ideo
ipsi iudices vestri erunt. Porro si
in digito dei eijcio demonia: profecto
peruenit in vos regnum dei. Cum
fortis armatus custodit
atrium suũ: in pace sunt ea q̃ possidet.
Si aũt fortior eo superueniens
vicerit eum vniuersa arma eius
auferet in quib⁹ cõfidebat et spolia ei⁹
distribuet. Qui non est mecũ ꝯtra me
est: et qui nõ colligit mecũ dispergit.
Cum imundus spiritus exierit de
homine: ambulat per loca inaquosa
querens requiẽ et non inueniens
dicit. Reuertar in domum meam vñ
exiui. Et cũ venerit iuenit eã scopis mũ
datã. Tunc vadit et assumit
septem alios spiritus secum nequiores
se et ingressi habitant ibi.
Et fiunt nouissima hominis illius
peiora prioribus. Factũ est aũt cũ hoc
diceret: extollens vocẽ quedã mulier
de turba dixit illi. Beatus
venter qui te portauit: et vbera que
suxisti. At ille dixit. Quinimo: beati
qui audiunt verbum dei et custodiũt
illũ. Turbis aũt cõcurrẽtib⁹
cepit dicere. Generatio hec gñatio ne
quã est signum querit et signum non
dabitur ei nisi signum Jone
prophete. Nam sicut fuit ionas signum
niniuitis: ita erit et filius
hominis generationi isti. Regina
austri surget in iudicio cum

Mat. 9. f. 12. c.
Mat. 12. c. Marci. 3. c.
Mat. 12. c.
C
Mat. 12. d. Mar. 3. f.
Mar. 12. f.
D
Mat. 12. f. Marci. 8. c.
3. Reg. 10. a. 2. Pa. 9. a.

ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ
αὐτούς, ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς
ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν σολομῶνος. καὶ ἰ=
δοὺ πλεῖον σολομῶνος ὧδε. ἄνδρες νι=
νευῗ ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γε
νεᾶς ταύτης καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν, ὅτι
μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ
πλεῖον ἰωνᾶ ὧδε. οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας
εἰς κρυπτὴν τίθησιν οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον,
ἀλλ᾽ ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμε=
νοι τὸ φέγγος βλέπωσιν. ὁ λύχνος τοῦ σώ=
ματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός. ὅταν οὖν ὁ ὀφ=
θαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου
φωτεινόν ἐστιν. ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ
σῶμά σου σκοτεινόν. σκόπει οὖν μὴ τὸ
φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστίν. εἰ οὖν τὸ σῶ
μά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος
σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ
λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε. ἐν δὲ τῷ
λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν φαρισαῖός τις ὅ=
πως ἀριστήσῃ παρ᾽ αὐτῷ. εἰσελθὼν δὲ ἀνέ=
πεσεν. ὁ δὲ φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι
οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.
εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν. νῦν ὑμεῖς οἱ
φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ
πίνακος καθαρίζετε, τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέ
μει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας. ἄφρονες, οὐχ ὁ
ποιήσας τὸ ἔξωθεν καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε.
πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰ=
δοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν. ἀλλ᾽ οὐαὶ
ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε
τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον, καὶ πᾶν λά
χανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀ=
γάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖ
να μὴ ἀφιέναι. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς φαρισαίοις, ὅ=
τι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συ=
ναγωγαῖς καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγο
ραῖς. οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι
ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄ=
δηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦντες ἐπά=
νω οὐκ οἴδασιν. ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομι
κῶν, λέγει αὐτῷ. διδάσκαλε, ταῦτα λέγων
καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις. ὁ δὲ εἶπε. καὶ ὑμῖν τοῖς
νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώ=
πους φορτία δυσβάστακτα, καὶ αὐτοὶ ἑνὶ
τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς
φορτίοις. οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ
μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν
ἀπέκτειναν αὐτούς. ἄρα μαρτυρεῖτε καὶ συ
νευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν, ὅ
τι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰ
κοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα. διὰ τοῦτο καὶ
ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν. ἀποστελῶ εἰς αὐ=

viris generationis huius et condẽnabit
illos: quia venit a finibus terre
audire sapientiã salomonis. Et ecce
plusq̃ salomon hic. Viri niniuite
surgent in iudicio cum generatione
hac et condemnabunt illam: quia
pniaꝫ egerũt in predicatiõe ione. Et ec
ce plusq̃ iona hic. Nẽo lucernã accẽdit
et in abscondito ponit neq̃ sub modio
sed supra candelabrũ: vt qui igrediũ
tur lumen videant. Lucerna corporis
tui est oculus tuus. Si oculus
tuus fuerit simplex: totum corpus tuũ
lucidum erit: si aũt nequaꝫ fuerit: etiã
corp⁹ tuũ tenebrosũ erit. Vide ergo ne
lumẽ qḋ in te est tenebre sint. Si ergo
corp⁹ tuũ totũ lucidũ fuerit nõ hñs ali
quã ptẽ tenebraꝝ: erit lucidũ totũ: et si
cut lucerna fulgoris illuminabit te. Et
cum loqueretur: rogauit illũ qdã pharise
us vt prãderet apud se. Jesus ãt igress⁹
recubuit. Pharise⁹ ãt cepit itra se repu=
tans dicere: q̃re non baptizat⁹ esset añ
Et ait dñs ad illũ. Nũc vos [prãdiũ.
pharisei quod deforis est calicis et
catini mũdatis: qḋ autẽ it⁹ est vr̃m ple
nũ est rapina et iniquitate. Stulti nõne
q̃ fecit qḋ deforis ẽ: etiã id qḋ deit⁹ est
fecit. Verũtñ qḋ supest date elemosynã:
et ecce oĩa mũda sunt vobis. Sed ve
vobis phariseis qui decimatis
mentam et rutam et omne olus:
et preteritis iudicium et charitatem
dei. Hec aũt oportuit facere et illa
non õmittere. Ve vobis phariseis: qui
diligitis primas cathedras i synagogis
et salutationes in foro.
Ve vobis scribe et pharisei
hypocrite quia estis vt monumenta que
nõ parent: et homines ãbulãtes supra
nesciũt. Respondẽs ãt quidã ex legispe
ritis ait illi. Magister: hec dicens
etiã contumeliã nobis facis. At ille ait
legispitis ve q̃ oneratis hoies [Et vobis
oneribus que portari nõ pñt et ipsi vno
digito vestro non tangitis
sarcinas. Ve vobis qui edificatis
monumẽta prophetarũ: patres aũt vr̃i
occiderunt illos. Profecto testificamĩ
et cõsentitis operib⁹ patrũ vestroꝝ: qm̃
quidẽ ipsi eos occiderũt: vos autẽ edi
ficatis eorum sepulchra. Propterea et
sapientia dei dixit. Mittam ad illos

p. hic aduerbiũ loci. et sic infra.
Jone. 3. b. Mat. 12. f.
E
sup. 8. b. Mat. 5. b. Mar. 4. d.
Mat. 6. c.
Mat. 15. e.
F
Mat. 23. d
Mat. 23. b.
Mat. 23. e.
G
Mat. 23. a.
mat. 23. f.

τοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι, καὶ ἐκδιώξουσιν, ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης ἀπὸ τοῦ αἵματος ἄβελ, ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν καὶ ἀποστοματίζειν αὐτόν, περὶ πλειόνων ἐνεδρεύοντες αὐτόν, ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

Cap.12.

Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον. προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις. οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστίν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. ἀνθ᾽ ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται, καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμιείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων. λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτενόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερον τι ποιῆσαι. ὑποδείξω δὲ ὑμῖν τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν τοῦτον φοβήθητε. οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο, καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠρίθμηνται. μὴ οὖν φοβεῖσθε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς. λέγω δὲ ὑμῖν πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ. καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ. τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι, οὐκ ἀφεθήσεται. ὅταν δὲ προσφέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσεσθε, ἢ τί εἴπητε. τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν. εἶπε δέ τις αὐ-

pphetas et apostolos et ex illis occident et persequentur: vt inquiratur sanguis omniũ pphetaꝝ qui effusus est a constitutione mundi a generatiõe ista a sanguine abel vsq; ad sanguinem zacharie qui periit inter altare et edem. Ita dico vobis requiretur ab hac gñatione. Ve vobis legisꝑitis: q̇ tulistis clauẽ scientie: ipsi nõ introistis et eos q̇ introibant prohibuistis. Cum autem hec ad illos diceret: ceperunt pharisei et legisperiti grauiter insistere et os eius opprimere de multis insidiantes ei: et querentes aliquid capere de ore eius: vt accusarent eum.

Cap.12.

Multis aũt turbis concurrentibus: ita vt se inuicem conculcarent cepit dicere ad discipulos suos. Attendite a fermento phariseorũ qđ est hypocrisis. Nihil enim opertum est quod non reueletur: neq; absconditũ quod nõ sciatur. Quoniam que in tenebris dixistis: in lumine dicentur: et quod in aure locuti estis in cubiculis: predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis ne terreamini ab his q̇ occidunt corpus: et post hoc non habent amplius quid faciant. Ostendam autẽ vobis quem timeatis. Timete eũ q̇ postq̃ occiderit hꝫ ptãtẽ mittẽ in gehẽnaꝫ. Ita dico vobis hunc timete. Nõne quinq; passeres veneũt dipõdio: et vnus ex illis non est in obliuione coram deo. Sed et capilli capitis vestri oẽs numerati sũt. Nolite ergo timẽ: multis passeribꝰ pluris estis vos. Dico aũt vobis: oĩs q̇cũq; ↄfessꝰ fuerit me coram hominibus: et filius hominis confitebitur illum coram angelis dei. Qui autem negauerit me coram hominibus: negabitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit verbũ in filiũ hoĩs remittetur illi: ei autem qui in spiritũ sanctum blasphemauerit nõ remittetur. Cum autẽ inducent vos in synagogas et ad magistratus et potestates: nolite solliciti eẽ q̃liter aut q̇đ rñdeatis aut q̇đ dicatis. Sp̃s enim sctũs docebit vos in ipa hora: q̇đ oporteat vos dicẽ. Ait aũt

Mat.23.b.
Actu.13.a
A
Mat.16.b
Marci.8.c
Mat.10.c.
Mar.4.d.
Marci.12.c
Mat.10.c.
Mat.10.f.
Mat.10.f.
B
Mat.10.f.
Marci.8.g
Mat.10.f.
Mat.12.d.
Mar.3.g.
Mat.14.d
Marci.13.c

τῷ ἐκ τοῦ ὄχλου. διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ᾽ ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ᾽ ὑμᾶς. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτοὺς λέγων. ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα. καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ λέγων. τί ποιήσω, ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου. καὶ εἶπε. τοῦτο ποιήσω. καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γεννήματά μου καὶ τὰ ἀγαθά μου, καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου. ψυχὴ ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά. ἀναπαύου, φάγε, πίε, εὐφραίνου. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρον ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ. ἃ δὲ ἡτοίμασας τίνι ἔσται. οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω. μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, μηδὲ τῷ σώματι τί ἐνδύσησθε. ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος. κατανοήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη, καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα. εἰ οὖν οὔτε ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε. κατανοήσατε τὰ κρίνα πῶς αὐξάνει, οὐ κοπιᾷ οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ, περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων. εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς ὀλιγόπιστοι. καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε. ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων. πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. μὴ φοβοῦ τὸ μικρὸν ποίμνιον, ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν. πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφ-

de turba. Magister dic fratri meo: vt diuidat mecum hereditatem. At ille dixit ei. Homo quis me cõstituit iudicẽ aut diuisorẽ supra vos? Dixit q; ad illos. Videte et cauete ab omni auaricia: q2 non ĩ abundantia cuiusq; vita eiꝰ est ex his que possidet. Dixit autem similitudinem ad illos dicens. Hoĩs cuiusdã diuitis vberes fructꝰ ager attulit: et cogitabat itra se dicens. Quid faciã q2 nõ habeo quo cõgregem fructꝰ meos? Et dixit. Hoc faciam. Destruam horrea mea: et maiora faciam: et illuc cõgregabo oĩa que nata sũt mihi et bona mea: et dicã anime mee. Aia habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce: comede: bibe: epulare. Dixit aũt illi deꝰ Stulte hac nocte animã tuam repetũt a te: que aũt parasti cuiꝰ erunt? Sic est qui sibi thesaurizat et non est in deum diues. Dixit q; ad discipulos suos. Jdõ dico vobis. Nolite solliciti eẽ anime vestre quid manducetis: neq; corpori vestro q̇đ induamini. Aia plus est q̃ esca: et corpus plusq; vestimentũ. Considerate coruos: quia non seminãt neq; metunt: quibꝰ non est cellarium neq; horreum et deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis. Quis autem vestrum cogitando potest adijcere ad staturã suaꝫ cubitũ vnũ? Si ergo neq; qđ minimũ ẽ potestis: q̇đ de ceteris solliciti estis. Cõsiderate lilia quõ crescunt: nõ laborãt neq; nẽt. Dico aũt vobis nec salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnũ ex istis. Si autem fenũ quod hodie est in agro et cras in clibanum mittitur deus sic vestit: quanto magis vos pusille fidei? Et vos nolite q̃rẽ q̇đ mãducetis aut q̇đ bibatis: et nolite in sublime tolli. Hec aũt oĩa gẽtes mũdi q̃rũt. Pater aũt vester scit q̃m his indigetis. Verũtñ q̃rite primũ regnũ dei et iustitiã eius: et hec oĩa adijcient vobis. Nolite timere pusillus grex: quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Vendite que possidetis et date elemosinã. Facite vobis sacculos qui non veterascunt: thesauruꝫ non deficientem in celis quo fur non appropiat: neq; tinea corrũpit.

Exo.2.c.
Actu.7.b.
C
Mat.6.e.
Roma.12.c
1.Pe.5.c.
Mat.6.f.
D
Mat.6.g.
Mat.19.c.
Mar.10.c.
Mat.6.d.

θείρει. ὅπου γὰρ ἐστὶν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται. ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι, καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ. μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτούς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς. καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ καὶ εὕρῃ οὕτως, μακάριοί εἰσιν οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι. τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι, ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ πέτρος. κύριε πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις ἢ καὶ πρὸς πάντας. εἶπε δὲ ὁ κύριος. τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον. μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν. ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἔρχεσθαι, καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι, ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει. ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς. ὁ δὲ μὴ γνοὺς ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ, καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν. πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη. βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ. δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ, οὐχὶ λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν. ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι τρεῖς ἐπὶ δυσὶ καὶ δύο ἐπὶ τρισί. διαμερισθήσεται πατὴρ ἐπὶ υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί

Ubi enim thesaurus vester est: ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris: et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis: ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei. Beati servi illi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis: quod precinget se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia: et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit: beati sunt servi illi. Hoc autem scitote quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret: vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati: quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Ait autem ei petrus. Domine ad nos dicis hanc parabolam: an et ad omnes? Dixit autem dominus. Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus supra familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus quem cum venerit dominus invenerit ita facientem. Vere dico vobis quoniam supra omnia que possidet constituet illum. Quod si dixerit servus ille in corde suo: moram facit dominus meus venire: et ceperit percutere servos et ancillas et edere et bibere et inebriari: veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua nescit et dividet eum partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui: et non se preparavit: et non fecit secundum voluntatem eius: vapulabit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis: vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est multum queretur ab eo: et cui commendaverunt multum: plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram: et quid volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari: et quomodo coartor usque dum perficiatur? Putatis quia pacem veni mittere in terram? Non dico vobis: sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in domo una divisi tres in duos et duo in tres dividentur pater in filium: et filius in patrem suum

Mat.6.c. E Mat.24.g. Mat.24.g. Mar.13.g. Mat.24.g. F Jaco.4.d. Osee.4.d. Mat.10.f. G

μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς. ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις. ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε ὄμβρος ἔρχεται, καὶ γίνεται οὕτως. καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε ὅτι καύσων ἔσται, καὶ γίνεται. ὑποκριταί τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε. τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον. ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα ἐν τῇ ὁδῷ, δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ πράκτορι, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς φυλακήν. λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως οὗ καὶ τὸ ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς. Cap.13.

Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα πιλάτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. δοκεῖτε ὅτι οἱ γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν. οὐχὶ λέγω ὑμῖν. ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε. ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ σιλωάμ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς, δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν ἱερουσαλήμ. οὐχὶ λέγω ὑμῖν. ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε. ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν. συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν. εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν. ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω. ἔκκοψον αὐτήν ἵνα τί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ. κύριε ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν καὶ βάλω κόπρια. κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν, εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν. ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν συναγωγῶν ἐν τοῖς σάββασι. καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἦν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτώ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές. ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ ἰησοῦς προσεφώνησε καὶ εἶπεν αὐτῇ. γύναι ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου. καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀ-

mater in filiam: et filia in matrem: socrus in nurum suam: et nurus in socrum suam. Dicebat autem ad turbas. Cum videritis nubem orientem ab occasu: statim dicitis nimbus venit: et ita fit. Et cum austrum flantem: dicitis quia estus erit et fit. Hypocrite faciem celi et terre nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem et a vobisipsis non iudicatis quod iustum est? Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem in via: da operam liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem et iudex tradat te exactori: et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi: non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas. Cap.13.

Aderant autem quidam ipso in tempore nunciantes illi de galileis: quorum sanguinem pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis. Putatis quod hi galilei pre omnibus galileis peccatores fuerint: quia talia passi sunt? Non dico vobis: sed nisi penitentiam habueritis omnes similiter peribitis: sicut illi decem et octo supra quos cecidit turris in syloe et occidit eos. Putatis quia et ipsi debitores fuerint: preter omnes homines habitantes in hierusalem? Non dico vobis: sed si non penitentiam habueritis omnes similiter peribitis. Dicebat autem hanc similitudinem. Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua: et venit querens fructum in illa et non invenit. Dixit autem ad cultorem vinee. Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac: et non invenio: succide ergo illam. Ut quid etiam terram occupat? At ille respondens dixit illi. Domine dimitte illam et hoc anno: usque dum fodiam circa illam et mittam stercora. Et si quidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides eam. Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo: et erat inclinata: nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret iesus vocavit eam ad se et ait illi. Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus: et confestim erecta

Mat.16.a. Mat.5.d. 7.18.g. A Mat.4.c. Mar.1.c. Actu.2.d.& 3.d. Apoca.2.d. Ezech.18.c Eccle.17.d Deut.3.d. Mat.21.c. Mar.11.c. B Mat.12.b. Mar.3.a. infra.14.a. Mat.12.b. Marci.2.g sup.6.a.

ἀνωρθώθη, καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἀγανακτῶν ὅτι τῷ σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ. ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι. ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος καὶ εἶπεν. ὑποκριταί ἕκαστος ὑμῶν τῷ σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει. ταύτην δὲ θυγατέρα ἀβραὰμ οὖσαν ἣν ἔδησεν ὁ σατανᾶς ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ, κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ, καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ. ἔλεγε δὲ τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν. ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὔξησε, καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα. καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ. πάλιν εἶπε. τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον. καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ. εἶπε δέ τις αὐτῷ. κύριε εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι. ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πολλοί λέγω ὑμῖν ζητήσουσιν εἰσελθεῖν καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν. ἀφ᾽ οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες κύριε κύριε ἄνοιξον ἡμῖν, καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν. οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. τότε ἄρξεσθε λέγειν. ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας. καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ. ἀπόστητε ἀπ᾽ ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. ὅταν ὄψεσθε ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι, καὶ εἰσὶ πρῶτοι, οἳ ἔσονται ἔσχατοι. ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες φαρισαῖοι λέγοντες αὐτῷ. ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν, ὅτι ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι. καὶ

est: et glorificabat deum. Respondens autem archisynagogus indignãs quia sabbato curasset iesus: dicebat turbe. Sex dies sunt in quibus opz operari. In his ergo venite et curamini: et non in die sabbati. Respondens autem ad illũ dixit dñs. Hypocrite vnusquisqȝ vestrum sabbato non soluit bouem suum aut asinum a presepio et ducit adaquare? Hanc autem filiam abrae quam alligauit sathanas ecce decem et octo annis: non oportuit solui a vinculo isto die sabbati? Et hec cum diceret: erubescebant omnes aduersarij eius: et omnis populus gaudebat in vniuersis q̃ gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo. Cui simile est regnum dei: et cui simile estimabo illud. Simile est grano sinapis: quod acceptum homo misit in hortum suum: et creuit: et factũ est in arborẽ magnã: et volucres celi requieuerunt in ramis eius. Et iterum dixit. Cui simile estimabo regnũ dei. Simile est fermento: qd̃ acceptũ mulier abscondit in farine sata tria: donec fermẽtaret totũ. Et ibat per ciuitates et castella docens: et iter faciens in hierusalem. Ait autẽ illi quidã. Dñe si pauci sunt q̃ saluãtur. Ipse autẽ dixit ad illos. Contendite intrare per angustã portã: quia multi dico vobis querent intrare et non poterũt. Cum autẽ intrauerit paterfamilias et clauserit ostium: incipietis foris stare et pulsare ad ostiũ dicentes domine aperi nobis: et respondẽs dicet vobis. Nescio vos vnde sitis. Tũc incipietis dicere. Manducauimus coram te et bibimus: et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis. Nescio vos vnde sitis. Discedite a me oẽs operarij iniquitatis. Ibi erit fletus et stridor dentium: cum videritis abraam et ysaac et iacob et omnes prophetas in regno dei: vos autem expelli foras. Et venient ab oriente et occidẽte et aquilone et austro: et accumbent in regno dei. Et ecce sũt nouissimi qui erãt primi: et sunt primi qui erant nouissimi. In ipsa die accesserũt quidam pharisṽorũ dicentes illi. Exi et vade hinc: quia herodes vult te occidere. Et

Mat. 13. d. Mar. 4. f. — C — Mat. 13. d. — Mat. 9. g. — Mat. 7. c. Iohã. 7. c. — Mat. 7. c. et 25. b. — Mat. 7. f. et 25. g. Mat. 8. c. — D — Mat. 8. c. — Mat. 19. g. Mar. 10. c.

εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ. ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια καὶ ἰάσεις ἐπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι. πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω ἱερουσαλήμ. ἱερουσαλὴμ ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτένουσα τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν. ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὴν ἑαυτῆς νοσσιὰν ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε. ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἂν ἥξῃ ὅτε εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου. Cap. 14.

Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκον τινὸς τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν. καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους λέγων. εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν. οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτόν, καὶ ἀπέλυσεν. καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε. τίνος ὑμῶν ὄνος ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται, καὶ οὐκ εὐθέως ἀνασπάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα. ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολήν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο λέγων πρὸς αὐτούς. ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ κατακλιθῇς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερος σου ἢ κεκλημένος ὑπ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι. δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ᾽ αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν. ἀλλ᾽ ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι. φίλε προσανάβηθι ἀνώτερον. τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον τῶν συνανακειμένων σοι. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται. ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτόν. ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μὴ δὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μὴ δὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μὴ δὲ γείτονας πλουσίους, μήποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα. ἀλλ᾽ ὅταν ποιῇς δοχήν, κάλει πτωχούς, ἀναπήρους, χωλούς, τυφλούς, καὶ μακάρι-

ait illis. Ite et dicite vulpi illi. Ecce eijcio demonia et sanitates perficio hodie et cras: et tertia die cõsumor. Uerũtñ opz me hodie et cras et sequẽti die ambulare: quia nõ capit prophetam perire extra hierusalẽ. Hierusalem hierusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui mittuntur ad te. Quotiens volui congregare filios tuos quẽadmodum auis nidum suum sub pennis et noluisti. Ecce relinquet vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis: quia nõ videbitis me donec veniat cũ dicetis: benedictus q̃ venit in nomine domini. Cap. 14.

Et factũ ẽ cũ introisset iesus in domũ cuiusdã principis phariseorum sabbato manducare panem: et ipsi obseruabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondẽs iesus dixit ad legisperitos et phariseos dicens. Si licet sabbato curare? At illi tacuerũt. Ipse vero apprehensum sanauit eum ac dimisit. Et respondẽs ad illos dixit. Cuius vestrum asinus aut bos in puteũ cadet et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hec respondere illi. Dicebat autẽ et ad inuitatos parabolã: intendens quomodo primos accubitus eligerent: dicens ad illos. Cum inuitatus fueris ad nuptias: nõ discũbas in primo loco ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo: et veniens is qui te et illum vocauit dicat tibi. Da huic locum: et tunc incipias cum rubore nouissimũ locũ tenere. Sed cũ vocatus fueris vade recumbe in nouissimo loco: vt cum venerit q̃ te inuitauit dicat tibi. Amice ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discũbentibus: quia omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autẽ et ei que se inuitauerat. Cũ facis prãdiũ aut cenam: noli vocare amicos tuos neque fratres tuos: neque cognatos: neque vicinos diuites: ne forte et ipsi te reinuitent et fiat tibi retributio. Sed cum facis conuiuiũ voca pauperes debiles claudos et cecos: et beatus

Mat. 23. g. — A — Mat. 12. b. Marci. 3. a. sup. 6. b — sup. 13. c. — Mat. 23. b Marci. 12. g — B — Mat. 23. b Iaco. 4. c. — C — Thob. 4. b.

ος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ανταποδουναι σοι. ανταποδοθησεται γαρ σοι εν τη αναστασει των δικαιων. ακουσας δε τις των συνανακειμενων ταυτα, ειπεν αυτω. μακαριος ος φαγεται αριστον εν τη βασιλεια του θεου. ο δε ειπεν αυτω ανθρωπος τις εποιησε δειπνον μεγα, και εκαλεσε πολλους, και απεστειλε τον δουλον αυτου τη ωρα του δειπνου ειπειν τοις κεκλημενοις ερχεσθε οτι ηδη ετοιμα εστι παντα. και ηρξαντο απο μιας παραιτεισθαι παντες. ο πρωτος ειπεν αυτω. αγρον ηγορασα και εχω αναγκην εξελθειν και ιδειν αυτον. ερωτω σε εχε με παρητημενον. και ετερος ειπε. ζευγη βοων ηγορασα πεντε, και πορευομαι δοκιμασαι αυτα. ερωτω σε εχε με παρητημενον. και ετερος ειπε. γυναικα εγημα, και δια τουτο ου δυναμαι ελθειν. και παραγενομενος ο δουλος εκεινος, απηγγειλε τω κυριω αυτου ταυτα. τοτε οργισθεις ο οικοδεσποτης, ειπε τω δουλω αυτου. εξελθε ταχεως εις τας πλατειας και ρυμας της πολεως, και τους πτωχους και αναπηρους και τυφλους και χωλους εισαγαγε ωδε. και ειπεν ο δουλος. κυριε γεγονεν ως επεταξας, και ετι τοπος εστι. και ειπεν ο κυριος προς τον δουλον. εξελθε εις τας οδους και φραγμους, και αναγκασον εισελθειν ινα γεμισθη ο οικος μου. λεγω γαρ υμιν, οτι ουδεις των ανδρων εκεινων των κεκλημενων γευσεται μου του δειπνου. συνεπορευοντο δε αυτω οχλοι πολλοι, και στραφεις ειπε προς αυτους. ει τις ερχεται προς με, και ου μισει τον πατερα αυτου και την μητερα, και την γυναικα και τα τεκνα, και τους αδελφους και τας αδελφας, ετι δε και την εαυτου ψυχην, ου δυναται μου ειναι μαθητης. και οστις ου βασταζει τον σταυρον αυτου και ερχεται οπισω μου, ου δυναται ειναι μου μαθητης. τις γαρ εξ υμων ο θελων πυργον οικοδομησαι, ουχι πρωτον καθισας ψηφιζει την δαπανην ει εχει τα προς απαρτισμον, ινα μηποτε θεντος αυτου θεμελιον και μη ισχυοντος εκτελεσαι, παντες οι θεωρουντες αρξωνται εμπαιζειν αυτω λεγοντες οτι ουτος ο ανθρωπος ηρξατο οικοδομειν και ουκ ισχυσεν εκτελεσαι. η τις βασιλευς πορευομενος συμβαλειν ετερω βασιλει εις πολεμον, ουχι καθισας πρωτον βουλευεται ει δυνατος εστιν εν δεκα χιλιασιν απαντησαι τω μετα εικοσι χιλιαδων ερχομενω επ αυτον. ει δε μηγε, ετι πορρω αυτου οντος, πρεσβειαν αποστειλας ερωτα τα προς ειρηνην. ου-

eris: quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Hec cum audisset quidam de simul discumbentibus dixit illi. Beatus qui manducat panem in regno dei. At ipse dixit ei. Homo quidam fecit cenam magnam et vocavit multos. Et misit servum suum hora cene dicere invitatis ut venirent: quia iam parata sunt omnia. Et ceperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei. Villam emi: et necesse habeo exire et videre illam. Rogo te habe me excusatum. Et alter dixit. Iuga boum emi quinque: et eo probare illa. Rogo te habe me excusatum. Et alius dixit. Uxorem duxi: et ideo non possum venire. Et reversus servus nunciavit hec domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo. Exi cito in plateas et vicos civitatis: et pauperes ac debiles et cecos et claudos introduc huc. Et ait servus. Domine factum est ut imperasti: et adhuc locus est. Et ait dominus servo. Exi in vias et sepes et compelle intrare: ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quod nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo: et conversus dixit ad illos. Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres et sorores adhuc autem et animam suam non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam et venit post me: non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim edificare: non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt si habeat ad perficiendum: ne posteaquam posuerit fundamentum et non potuerit perficere: omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes: quia hic homo cepit edificare et non potuit consummare? Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem non sedens prius cogitat si possit cum decem milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente: legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic

D — Ps. 77. Mat. 11. a. Apoc. 19. b.
E
Mat. 6. c.
F — Mat. 10. g.
Mat. 10. g. & 16. f. Mar. 8. g. sup. 9. c.
G
Mat. 10. g. infra. 18. c.

τως ουν πας εξ υμων ος ουκ αποτασσεται πασι τοις εαυτου υπαρχουσιν, ου δυναται μου ειναι μαθητης. καλον το αλας· εαν δε το αλας μωρανθη, εν τινι αρτυθησεται. ουτε εις γην ουτε εις κοπριαν ευθετον εστιν, εξω βαλλουσιν αυτο. ο εχων ωτα ακουειν, ακουετω. Cap. 15.

Ησαν δε εγγιζοντες αυτω παντες οι τελωναι και οι αμαρτωλοι ακουειν αυτου. και διεγογγυζον οι φαρισαιοι και οι γραμματεις λεγοντες. οτι ουτος αμαρτωλους προσδεχεται και συνεσθιει αυτοις. ειπε δε προς αυτους την παραβολην ταυτην λεγων. τις ανθρωπος εξ υμων εχων εκατον προβατα, και απολεσας εν εξ αυτων ου καταλειπει τα ενενηκοντα εννεα εν τη ερημω, και πορευεται επι το απολωλος εως ευρη αυτο. και ευρων επιτιθησιν επι τους ωμους εαυτου χαιρων, και ελθων εις τον οικον, συγκαλει τους φιλους και τους γειτονας λεγων αυτοις. συγχαρητε μοι οτι ευρον το προβατον μου το απολωλος. λεγω υμιν, οτι ουτως χαρα εσται εν τω ουρανω επι ενι αμαρτωλω μετανοουντι, η επι ενενηκοντα εννεα δικαιοις οιτινες ου χρειαν εχουσι μετανοιας. η τις γυνη δραχμας εχουσα δεκα εαν απολεση δραχμην μιαν, ουχι απτει λυχνον και σαροι την οικιαν, και ζητει επιμελως εως οτου ευρη. και ευρουσα συγκαλειται τας φιλας και τας γειτονας λεγουσα. συγχαρητε μοι, οτι ευρον την δραχμην ην απωλεσα. ουτως λεγω υμιν, χαρα γινεται ενωπιον των αγγελων του θεου επι ενι αμαρτωλω μετανοουντι. ειπε δε. ανθρωπος τις ειχε δυο υιους, και ειπεν ο νεωτερος αυτων τω πατρι. πατερ, δος μοι το επιβαλλον μερος της ουσιας, και διειλεν αυτοις τον βιον. και μετ ου πολλας ημερας συναγαγων απαντα ο νεωτερος υιος, απεδημησεν εις χωραν μακραν, και εκει διεσκορπισε την ουσιαν αυτου ζων ασωτως. δαπανησαντος δε αυτου παντα, εγενετο λιμος ισχυρος κατα την χωραν εκεινην, και αυτος ηρξατο υστερεισθαι. και πορευθεις εκολληθη ενι των πολιτων της χωρας εκεινης, και επεμψεν αυτον εις τους αγρους αυτου βοσκειν χοιρους. και επεθυμει γεμισαι την κοιλιαν αυτου απο των κερατιων ων ησθιον οι χοιροι, και ουδεις εδιδου αυτω. εις εαυτον δε ελθων ειπε. ποσοι μισθιοι του πατρος μου περισσευουσιν αρτων, εγω δε λιμω απολλυμαι. αναστας πορευσομαι προς τον πατερα μου και ερω αυτω. πα-

ergo omnis ex vobis qui non renunciat omnibus que possidet non potest meus esse discipulus. Bonum est sal. Si autem sal evanuerit in quo condietur? Neque in terram neque in sterquilinium utile est: sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat. Cap. 15.

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut audirent illum. Et murmurabant pharisei et scribe dicentes. Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam dicens. Quis ex vobis homo qui habet centum oves: et si perdiderit unam ex illis: nonne dimittit nonaginta novem in deserto et vadit ad illam que perierat donec inveniat eam? Et cum invenerit eam: imponit in humeros suos gaudens: et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens illis. Congratulamini mihi: quia inveni ovem meam que perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente: quam supra nonaginta novem iustis qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens drachmas decem: si perdiderit drachmam unam: nonne accendit lucernam et everrit domum et querit diligenter donec inveniat eam? Et cum invenerit convocat amicas et vicinas: dicens. Congratulamini mihi: quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis: gaudium erit coram angelis dei super uno peccatore penitentiam agente. Ait autem. Homo quidam habuit duos filios: et dixit adolescentior patri. Pater: da mihi portionem substantie que me contingit. Et divisit illis substantiam. Et non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam: et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset: facta est fames valida in regione illa: et ipse cepit egere. Et abiit et adhesit uni civium regionis illius: et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant: et nemo illi dabat. In se autem reversus dixit. Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum et dicam ei. Pater

Mat. 5. b. Marci. 9. g.
A — Mat. 9. b. Mar. 2. d.
Mat. 18. b.
B — s. everrit. i. scopis mundat.
C — I. 18. c.

τερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου. καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱός. πάτερ ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιον σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ. ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην καὶ ἐνδύσατε αὐτόν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας. καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν, ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη. καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι. ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ. καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει, καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν, ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν. ὠργίσθη δὲ καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν, ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν, παρεκάλει αὐτόν. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί. ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον, καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ. ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν. εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει, ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν καὶ εὑρέθη. Cap. 16.

Ἔλεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ. καὶ φωνήσας αὐτὸν εἶπεν αὐτῷ. τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου. οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν. εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος. τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ. σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι. ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μετασταθῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν. καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ

peccaui in celum: et coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset: vidit illum pater ipsius: et misericordia motus est: et accurrens cecidit super collum eius et osculatus est eum. Dixitque ei filius. Pater peccaui in celum et coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos. Cito proferte stolam primam et induite illum: et date annulum in manum eius: et calciamenta in pedes eius. Et adducite vitulum saginatum et occidite: et manducemus et epulemur: quia hic filius meus mortuus erat et reuixit: perierat et inuentus est. Et ceperunt epulari. Erat autem filius eius senior in agro. Et cum veniret et appropinquaret domui audiuit symphoniam et chorum: et vocauit vnum de seruis et interrogauit quid hoc esset. Is que dixit illi. Frater tuus venit: et occidit pater tuus vitulum saginatum: quia saluum illum recepit. Indignatus est autem et nolebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille respondens dixit patri suo. Ecce tot annis seruio tibi et nunquam mandatum tuum preteriui et nunquam dedisti mihi hedum vt cum amicis meis epularer: sed postquam filius tuus hic qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus venit: occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi. Fili tu semper mecum es et omnia mea tua sunt: epulari autem et gaudere oportebat: quia frater tuus hic mortuus erat et reuixit: perierat et inuentus est. Cap. 16.

Dicebat autem et ad discipulos suos. Homo quidam erat diues qui habebat villicum: et hic diffamatus est apud illum: quasi dissipasset bona illius. Et vocauit illum et ait illi. Quid hoc audio de te. Redde rationem villicationis tue. Iam enim non poteris villicare. Ait autem villicus intra se. Quid faciam: quia dominus meus aufert a me villicationem? Fodere non valeo: mendicare erubesco. Scio quid faciam: vt cum amotus fuero a villicatione recipiant me in domos suas. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui

ἔλεγε τῷ πρώτῳ. πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου. ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ. δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα. ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε. σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις. ὁ δὲ εἶπεν. ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ. δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα. καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν. ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσί. κἀγὼ ὑμῖν λέγω. ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας ἵνα ὅταν ἐκλείπητε δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς. ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι. καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν. εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει. καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει. οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει. ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ. ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν. ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν. ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως ἰωάννου. ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται. εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν. πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γαμῶν ἑτέραν μοιχεύει. καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν μοιχεύει. ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος, καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου. ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχόν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ ἀβραάμ. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν ἀ-

dicebat primo. Quantum debes domino meo? At ille dixit. Centum cados olei. Dixitque illi. Accipe cautionem tuam et sede cito scribe quinquaginta. Deinde alio dixit. Tu vero quantum debes? qui ait: centum choros tritici. Ait illi. Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudauit dominus villicum iniquitatis quia prudenter fecisset: quia filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Et ego vobis dico: facite vobis amicos de mammona iniquitatis: vt cum defeceritis: recipiant vos in eterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo et in maiori fidelis est: et qui in modico iniquus est et in maiori iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis: quod verum est quis credet vobis? Et si in alieno fide les non fuistis: quod vestrum est quis dabit vobis? Nemo seruus potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odiet et alterum diliget: aut vni adherebit et alterum contemnet. Non potestis deo seruire et mammone. Audiebant autem omnia hec pharisei qui erant auari: et deridebant illum. Et ait illis. Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: deus autem nouit corda vestra. Quia quod hominibus altum est: abominatio est ante deum. Lex et prophete vsque ad iohannem: ex eo regnum dei euangelizatur et omnis in illud vim facit. Facilius est autem celum et terram preterire: quam de lege vnum apicem cadere. Omnis qui dimittit vxorem suam: et alteram ducit: mechatur. Et qui dimissam a viro ducit mechatur. Homo quidam erat diues qui induebatur purpura et bysso: et epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine lazarus: qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus: cupiens saturari de micis que cadebant de mensa diuitis: et nemo illi dabat. Sed et canes veniebant et ligebant vlcera eius. Factum est autem vt moreretur mendicus: et portaretur ab angelis in sinum abrae. Mortuus est autem et diues et sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis: vidit abraam

D A B C

Mat. 25. c. Mat. 6. c. Mat. 11. d. Mat. 5. b. Mar. 13. g. Mat. 5. c. 19. b. Mar. 10. b. Apoc. 18. c.

βραάμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε. πάτερ ἀβραάμ ἐλέησόν με, καὶ πέμψον λάζαρον ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ ἀβραάμ. τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά. νῦν δὲ ὅδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι. καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. εἶπε δέ. ἐρωτῶ οὖν σε πάτερ ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου. ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. λέγει αὐτῷ ἀβραάμ. ἔχουσι μωσέα καὶ τοὺς προφήτας, ἀκουσάτωσαν αὐτῶν. ὁ δὲ εἶπεν. οὐχὶ πάτερ ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ. εἰ μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ πεισθήσονται.

a longe: et lazarum in sinu eius: et ipse clamans dixit. Pater abraam miserere mei: et mitte lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam: quia crucior in hac flamma. Et dixit illi abraam. Fili recordare quia recepisti bona in vita tua: et lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur: tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et vos chaos magnum firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos non possint: neque inde huc transmeare. Et ait. Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres: ut testetur illis ne et ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi abraam. Habent moysen et prophetas: audiant illos. At ille dixit. Non pater abraam: sed si quis ex mortuis ierit ad eos: penitentiam agent. Ait autem illi. Si moysen et prophetas non audiunt: neque si quis ex mortuis resurrexerit credent.

D

Cap. 17.

Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα. οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται. λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων. προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμάρτῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ, καὶ ἐὰν μετανοήσῃ ἄφες αὐτῷ. καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμάρτῃ εἰς σέ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ λέγων μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ. καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ. πρόσθες ἡμῖν πίστιν. εἶπε δὲ ὁ κύριος. εἰ εἴχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν. τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ, ἐρεῖ εὐθέως παρελθὼν ἀνάπεσε, ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ. μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα. οὐ δοκῶ. οὕτως καὶ ὑμεῖς ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν. ὅτι ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ

Cap. 17.

Et ait ad discipulos suos. Impossibile est ut non veniant scandala. Ve autem illi per quem veniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius: et proiciatur in mare: quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Attendite vobis. Si peccaverit in te frater tuus: increpa illum: et si penitentiam egerit dimitte illi. Et si septies in die peccaverit in te: et septies in die conversus fuerit ad te dicens penitet me: dimitte illi. Et dixerunt apostoli domino. Adauge nobis fidem. Dixit autem dominus. Si haberetis fidem sicut granum sinapis diceretis huic arbori moro: eradicare et transplantare in mare: et obediret vobis. Quis autem vestrum habens servum arantem aut pascentem boves qui regresso de agro dicat illi statim transi et recumbe: et non dicat ei para quod cenem et precinge te et ministra mihi donec manducem et bibam: et post hec tu manducabis et bibes? Nunquid gratiam habet servo illi: quia fecit que ei imperaverat? Non puto. Sic et vos cum feceritis omnia que precepta sunt vobis dicite: servi inutiles sumus. Quod debuimus facere fecimus. Et factum est dum

A Mat. 18. a. Marci. 9. f.

Mat. 18. c. Leui. 19. d. Eccle. 19. a. Mat. 18. d.

Mat. 17. c. 21. c. Marci. 11. c.

B

πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου σαμαρείας καὶ γαλιλαίας. καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν, καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν λέγοντες. ἰησοῦ ἐπιστάτα ἐλέησον ἡμᾶς. καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς. πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς ἐκαθαρίσθησαν. εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ εὐχαριστῶν αὐτῷ. καὶ αὐτὸς ἦν σαμαρείτης. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν, οἱ δὲ ἐννέα ποῦ. οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος. καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἀναστὰς πορεύου, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. ἐπερωτηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν. οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως, οὐδὲ ἐροῦσιν ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ. ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν. εἶπε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς. ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε. καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν ἰδοὺ ὧδε, ἰδοὺ ἐκεῖ. μὴ ἀπέλθητε μηδὲ διώξητε. ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπουρανὸν εἰς τὴν ὑπουρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ. πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης. καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε νῶε εἰς τὴν κιβωτόν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. ὁμοίως καὶ ὡς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις λώτ ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν, ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε λὼτ ἀπὸ σοδόμων ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας. κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά, καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω. μνημονεύετε τῆς γυναικὸς λώτ. ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν, καὶ ὃς ἐὰν ἀπολέσῃ αὐτήν, ζωογονήσει αὐτήν. λέγω ὑμῖν,

iret in hierusalem: transibat per mediam samariam et galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum: occurrerunt ei decem viri leprosi. Qui steterunt a longe et levaverunt vocem dicentes. Iesu preceptor miserere nostri. Quos ut vidit dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. Et factum est dum irent: mundati sunt. Unus autem ex illis ut vidit quia mundatus est: regressus est cum magna voce magnificans deum. Et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens. Et hic erat samaritanus. Respondens autem iesus dixit. Nonne decem mundati sunt? et novem ubi sunt? Non est inventus qui rediret et daret gloriam deo nisi hic alienigena. Et ait illi. Surge vade: quia fides tua te salvum fecit. Interrogatus autem a phariseis quando venit regnum dei: respondens eis dixit. Non venit regnum dei cum observatione: neque dicent ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos. Venient dies quando desideretis videre unum diem filii hominis et non videbitis. Et dicent vobis. Ecce hic et ecce illic. Nolite ire: neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans sub celo in ea que sub celo sunt fulget: ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati: et reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus noe: ita erit et in diebus filii hominis. Edebant et bibebant: uxores ducebant et dabantur ad nuptias: usque in diem qua intravit noe in arcam: et venit diluvium et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus loth. Edebant et bibebant: emebant et vendebant: plantabant et edificabant: qua die autem exiit loth a sodomis: pluit ignem et sulphur de celo et omnes perdidit. Secundum hec erit qua die filius hominis revelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto et vasa eius in domo ne descendat tollere illa: et qui in agro similiter non redeat retro. Memores estote uxoris loth. Quicumque quesierit animam suam salvam facere perdet illam. Et quicumque perdiderit illam vivificabit eam. Dico vobis in

Mat. 8. a. Mat. 1. g. sup. 5. c.

Leui. 14. a.

C

Mat. 24. d Mar. 13. c.

Mat. 24. e. 1. The. 5. d.

D

Gene. 19. c. Mat. 15. f. Mar. 8. g.

Ταύτη τῆ νυκτί ἔσονται δύο επί κλίνης μιάς, εις παραληφθήσεται και ο έτερος αφεθήσεται. δύο έσονται αλήθουσαι επι το αυτό, μία παραληφθήσεται, και η ετέρα αφεθήσεται. δύο έσονται εν τω αγρώ, ο εις παραληφθήσεται, και ο έτερος αφεθήσεται. και αποκριθέντες λέγουσιν αυτώ. που κύριε. ο δε είπεν αυτοίς. όπου το σώμα, εκεί συναχθήσονται και οι αετοί. Cap. 18.

Ἔλεγε δε και παραβολήν αυτοίς προς το δειν πάντοτε προσεύχεσθαι και μη εκκακείν, λέγων. κριτής τις ην εν τινί πόλει, τον θεόν μη φοβούμενος, και άνθρωπον μη εντρεπόμενος. χήρα δε ην εν τη πόλει εκείνη, και ήρχετο προς αυτόν λέγουσα. εκδίκησόν με από του αντιδίκου μου, και ουκ ηθέλησεν επί χρόνον. μετά δε ταύτα είπεν εν εαυτώ. ει καί τον θεόν ου φοβούμαι και άνθρωπον ουκ εντρέπομαι, διά γε το παρέχειν μοι κόπον την χήραν ταύτην εκδικήσω αυτήν, ίνα μη εις τέλος ερχομένη υποπιάζη με. είπε δε ο κύριος. ακούσατε τι ο κριτής της αδικίας λέγει. ο δε θεός ου μή ποιήση την εκδίκησιν των εκλεκτών αυτού των βοώντων προς αυτόν ημέρας και νυκτός, και μακροθυμών επ αυτοίς. ναι λέγω υμίν ότι ποιήσει την εκδίκησιν αυτών εν τάχει. πλήν ο υιός του ανθρώπου ελθών, άρα ευρήσει την πίστιν επί της γης. είπε δε προς τινάς τους πεποιθότας εφ εαυτοίς ότι εισί δίκαιοι, και εξουθενούντας τους λοιπούς την παραβολήν ταύτην. άνθρωποι δύο ανέβησαν εις το ιερόν προσεύξασθαι, ο εις φαρισαίος, και ο έτερος τελώνης. ο φαρισαίος σταθείς, προς εαυτόν ταύτα προσηύχετο. ο θεός ευχαριστώ σοι, ότι ουκ ειμί ώσπερ οι λοιποί των ανθρώπων, άρπαγες, άδικοι μοιχοί, η και ως ούτος ο τελώνης. νηστεύω δις του σαββάτου, αποδεκατώ πάντα όσα κτώμαι. και ο τελώνης μακρόθεν εστώς, ουκ ήθελεν ουδέ τους οφθαλμούς εις τον ουρανόν επάραι, αλλ έτυπτεν εις το στήθος αυτού, λέγων. ο θεός ιλάσθητι μοι τω αμαρτωλώ. λέγω υμίν, κατέβη ούτος δεδικαιωμένος εις τον οίκον αυτού, η γαρ εκείνος. ότι πας ο υψών εαυτόν ταπεινωθήσεται, ο δε ταπεινών εαυτόν υψωθήσεται. προσέφερον δε αυτώ και τα βρέφη, ίνα αυτών άπτηται. ιδόντες δε οι μαθηταί επετίμησαν αυτοίς. ο δε ιησούς προσκαλεσάμενος αυτά, είπεν. άφετε τα παιδία έρχεσθαι προς με, και μη κωλύετε αυτά. των γαρ τοιούτων εστίν η βασιλεία του θεού. αμήν λέγω

illa nocte erunt duo in lecto uno: unus assumetur et alter relinquetur. Due erunt molentes in unum: una assumetur et altera relinquetur. Duo in agro: unus assumetur et alter relinquetur. Respondentes dicunt illi. Ubi domine? Qui dixit illis. Ubicunqz fuerit corpus illic congregabuntur et aquile. Cap. 18.

Dicebat aūt et parabolā ad illos qm̄ oportet semper orare et non deficē: dicēs. Iudex qdā erat in q̄dam ciuitate qui deū non timebat et hominē nō reuerebatur: vidua aūt qdā erat in ciuitate illa et veniebat ad eū dicens. Vindica me de aduersario meo: et nolebat per multū tempus. Post hoc aūt dixit intra se. Et si deum non timeo nec hominē reuereor: tamē quia molesta ē mihi hec vidua vindicabo illā: ne in nouissimo veniēs suggillet me. Ait autem dn̄s. Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus aūt non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte: et patiētiā hēbit in illis? Dico āt vobis quia cito faciet vindictam illorum. Veruntn̄ filius hominis veniēs: putas inueniet fidem in terra? Dixit aūt ad quosdam qui in se cōfidebant tanq̄ iusti et aspernabantur ceteros parabolā istam dicens. Duo hoīes ascēdebant in templū vt orarent: vnus phariseus et alter publicanus. Phariseus stās hec apud se orabat. Deus grās ago tibi: q: nō sum sicut ceteri hominū: raptores: iniusti adulteri: velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato: decimas do oīm q̄ possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum leuare: sed percutiebat pectus suum dicēs. Deus propitius esto mihi pctōri. Dico vobis descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Q: omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur. Afferebāt autē ad illū et ifantes: vt eos tāgeret. Qd̄ cū viderēt discipuli icrepabant illos. Iesus autem conuocans illos dixit. Sinite pueros venire ad me et nolite vetare eos. Talium est enim regnum dei. Amen dico

Mat. 24.f. — Mat. 24.f. — A — Eccle. 18.c. 1. Thes. 5.d — sup. 2.f. Actuū. 3.a. — B — Eccle. 5.b. sup. 15.c. — Mat. 23.b. — Mat. 19.c Mar. 10.b.

υμίν, ος εάν μη δέξηται την βασιλείαν του θεού ως παιδίον, ου μή εισέλθη εις αυτήν. και επηρώτησέ τις αυτόν άρχων λέγων. διδάσκαλε αγαθέ τι ποιήσας ζωήν αιώνιον κληρονομήσω. είπε δε αυτώ ο ιησούς. τι με λέγεις αγαθόν. ουδείς αγαθός ει μή εις ο θεός. τας εντολάς οίδας. μη μοιχεύσης, μη φονεύσης, μη κλέψης, μη ψευδομαρτυρήσης, τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου. ο δε είπε. ταύτα πάντα εφυλαξάμην εκ νεότητος μου. ακούσας δε ταύτα ο ιησούς είπεν αυτώ. έτι εν σοι λείπει. πάντα όσα έχεις πώλησον και διάδος πτωχοίς, και έξεις θησαυρόν εν ουρανώ, και δεύρο ακολούθει μοι. ο δε ακούσας ταύτα περίλυπος εγένετο. ην γαρ πλούσιος σφόδρα. ιδών δε αυτόν ο ιησούς περίλυπον γενόμενον, είπε. πως δυσκόλως οι τα χρήματα έχοντες εισελεύσονται εις την βασιλείαν του θεού. ευκοπώτερον γαρ εστί κάμηλον διά τρυμαλιάς ραφίδος εισελθείν, η πλούσιον εις την βασιλείαν του θεού εισελθείν. είπον δε οι ακούσαντες, και τις δύναται σωθήναι. ο δε είπε τα αδύνατα παρά ανθρώποις δυνατά εστι παρά τω θεώ. είπε δε πέτρος ιδού ημείς αφήκαμεν πάντα και ηκολουθήσαμεν σοι. ο δε είπεν αυτοίς. αμήν λέγω υμίν ότι ουδείς εστίν ος αφήκεν οικίαν, η γονείς η αδελφούς, η γυναίκα, η τέκνα ένεκεν της βασιλείας του θεού, ος ου μή απολάβη πολλαπλασίονα εν τω καιρώ τούτω και εν τω αιώνι τω ερχομένω ζωήν αιώνιον. παραλαβών δε τους δώδεκα είπε προς αυτούς. ιδού αναβαίνομεν εις ιεροσόλυμα, και τελεσθήσεται πάντα τα γεγραμμένα διά των προφητών τω υιώ του ανθρώπου. παραδοθήσεται γαρ τοις έθνεσι, και εμπαιχθήσεται, και υβρισθήσεται, και εμπτυσθήσεται και μαστιγώσαντες αποκτενούσιν αυτόν, και τη τρίτη ημέρα αναστήσεται. και αυτοί ουδέν τούτων συνήκαν. και ην το ρήμα τούτο κεκρυμμένον απ αυτών, και ουκ εγίνωσκον τα λεγόμενα. εγένετο δε εν τω εγγίζειν αυτόν εις ιεριχώ, τυφλός τις εκάθητο παρά την οδόν προσαιτών. ακούσας δε όχλου διαπορευομένου, επυνθάνετο τι είη τούτο. απήγγειλαν δε αυτώ ότι ιησούς ο ναζωραίος παρέρχεται. και εβόησε λέγων. ιησού υιέ δαυίδ ελέησόν με. και οι προάγοντες επετίμων αυτώ ίνα σιωπήση, αυτός δε πολλώ μάλλον έκραζεν. υιέ δαυίδ ελέησόν με. σταθείς δε ο ιησούς εκέλευσεν

vobis: quicunqz non acceperit regnum dei sicut puer non intrabit in illud. Et interrogauit eū qdā princeps dicēs. Magister bone qd faciens vitā eternā possidebo? Dixit autez ei iesus. Quid me dicis bonū? Nemo bonus nisi solus deus. Mādata nosti. Nō occides nō mechaberis: nō furtū facies: nō falsū testimoniū dices: honora prēm tuū et matrem. Qui ait. Hec omnia custodiui a iuuentute mea. Quo audito: iesus ait ei. Adhuc vnū tibi deest. Oia quecūqz habes vende et da pauperibus: et habebis thesaurū in celo: et veni sequere me. His ille auditis contristatus est quia diues erat valde. Videns aūt iesus illum tristem factum dixit. Quaz difficile qui pecūias hn̄t in regnum dei intrabunt. Facilius est enim camelum per foramen acus transire: q̄ diuitem intrare in regnū dei. Et dixerūt q audiebāt. Et qs pōt saluus fieri? Ait illis. Que ipossibilia sūt apud hoies: possibilia sūt apud deū. Ait aūt petrus. Ecce nos dimisimus oia: et secuti sumus te. Qui dixit eis. Amē dico vobis nemo est qui reliquit domum aut parētes aut frēs aut vxorē aut filios propter regnum dei: et non recipiat multo plura in hoc tempore et in seculo futuro vitam eternam. Assumpsit aūt iesus duodecim et ait illis. Ecce ascendimus hierosolymam: et consūmabuntur oia que scripta sūt p prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus: et illudetur et flagellabitur et cōspuetur: et postq̄ flagellauerit occidēt eū: et die tertia resurget. Et ipsi nihil horū intellexerūt. Et erat verbum istud absconditū ab eis: et nō itelligebāt q̄ dicebātur. Factū est aūt cū appropinquaret hiericho: cecus quidā sedebat secus viam mendicans. Et cū audiret turbā pretereūtez: interrogabat qd hoc esset. Dixerunt autem ei: q iesus nazarenus transiret. Et clamauit dicēs. Iesu fili dauid miserere mei. Et q preibāt icrepabāt eū vt taceret: ipse vero multo magis clamabat. Fili dd̄ miserere mei. Stans autem iesus iussit

Mat. 19.d. Mar. 10.b. — C — Exo. 20.b Mat. 19.d. Mar. 10.b. — Mat. 19.c. Mar. 10.c. — Mat. 19.f. Mar. 10.c. — Mat. 19.f. Mar. 10.d — Mat. 19.g. Mar. 10.d. — Mat. 20.d Mar. 10.g — D — Mat. 20.g. Mar. 10.c. — Mat. 20.g.

αυτόν αχθήναι προς αυτόν. εγγίσαντος δε αυτού επηρώτησεν αυτόν λέγων. τί σοι θέλεις ποιήσω. ο δε είπε. κύριε ίνα αναβλέψω. και ο ιησούς είπεν αυτώ. ανάβλεψον. η πίστις σου σέσωκε σε. και παραχρήμα ανέβλεψε, και ηκολούθει αυτώ δοξάζων τον θεόν. και πας ο λαός ιδών έδωκεν αίνον τω θεώ. Cap.19.

Και εισελθών διήρχετο την ιεριχώ. και ιδού ανήρ ονόματι καλούμενος ζακχαίος, και αυτός ην αρχιτελώνης, και ούτος ην πλούσιος. και εζήτει ιδείν τον ιησούν τίς εστί. και ουκ ηδύνατο από του όχλου, ότι τη ηλικία μικρός ην. και προσδραμών έμπροσθεν ανέβη επί συκομωρέαν ίνα ίδη αυτόν, ότι εκείνης έμελλε διέρχεσθαι. και ως ήλθεν επί τον τόπον, αναβλέψας ο ιησούς είδεν αυτόν, και είπε προς αυτόν. ζακχαίε σπεύσας κατάβηθι, σήμερον γαρ εν τω οίκω σου δει με μείναι. και σπεύσας κατέβη, και υπεδέξατο αυτόν χαίρων. και ιδόντες πάντες διεγόγγυζον λέγοντες, ότι παρά αμαρτωλώ ανδρί εισήλθε καταλύσαι. σταθείς δε ζακχαίος είπε προς τον κύριον. ιδού τα ημίση των υπαρχόντων μου κύριε δίδωμι τοις πτωχοίς, και ει τινός τι εσυκοφάντησα αποδίδωμι τετραπλούν. είπε δε προς αυτόν ο ιησούς. ότι σήμερον σωτηρία τω οίκω τούτω εγένετο, καθότι και αυτός υιός αβραάμ εστίν. ήλθε γαρ ο υιός του ανθρώπου ζητείσαι και σώσαι το απολωλός. ακουόντων δε αυτών ταύτα, προσθείς είπε παραβολήν διά το εγγύς αυτόν είναι ιερουσαλήμ και δοκείν αυτούς ότι παραχρήμα μέλλει η βασιλεία του θεού αναφαίνεσθαι. είπεν ουν. άνθρωπος τις ευγενής επορεύθη εις χώραν μακράν λαβείν εαυτώ βασιλείαν και υποστρέψαι. καλέσας δε δέκα δούλους εαυτού έδωκεν αυτοίς δέκα μνάς, και είπε προς αυτούς. πραγματεύσασθε έως έρχομαι. οι δε πολίται αυτού εμίσουν αυτόν. και απέστειλαν πρεσβείαν οπίσω αυτού λέγοντες. ου θέλομεν τούτον βασιλεύσαι εφ ημάς. και εγένετο εν τω επανελθείν αυτόν λαβόντα την βασιλείαν, είπε φωνηθήναι αυτώ τους δούλους τούτους οις έδωκε το αργύριον, ίνα γνω τις τι διεπραγματεύσατο. παρεγένετο δε ο πρώτος λέγων. κύριε η μνα σου προσειργάσατο δέκα μνας. και είπεν αυτώ. ευ αγαθέ δούλε, ότι εν ελαχίστω πιστός εγένου ίσθι εξουσίαν έχων επάνω δέκα πόλεων. και ήλθεν ο δεύτε

illū adduci ad se. Et cū appropinquasset: iterrogauit illū dicens. Quid tibi vis faciā? At ille dixit. Dñe vt videam. Et iesus dixit ei. Respice. Fides tua saluum te fecit. Et confestim vidit et sequebatur illum magnificans deum. Et omnis plebs vt vidit dedit laudē deo. Cap.19.

Mat.9.e. Mar.5.f.

Et igressus pāmbulabat hiericho. Et ecce vir nomine zacheus et hic princeps erat publicanorū et ipse diues. Et querebat vidē iesū quis esset et non poterat pre turba: quia statura pusillus erat. Et precurrens ascēdit in arborē sycomorū vt videret eū quia inde erat transiturus. Et cū venisset ad locum: suspiciens iesus vidit illū et dixit ad illū. Zachee festinās descende: quia hodie in domo tua oportz me manē. Et festinās descēdit et excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes murmurabant dicentes q ad hominē pctōrē diuertisset. Stans aūt zacheus dixit ad iesum. Ecce dimidiū bonorum meorum dñe do pauperibus: et si quid aliquē defraudaui reddo quadruplum. Ait iesus ad eum. Quia hodie salus domui huic facta est eo q et ipse filius sit abrae. Venit enim filius hominis querere et saluum facere quod pierat. Hec illis audientibus adijciens dixit parabolam eo q esset prope hierusalem et quia existimarent q confestim regnum dei manifestaretur. Dixit ergo. Homo quidam nobilis abijt in regionē longiquā accipere sibi regnū et reuerti. Vocatis autē decē seruis suis dedit eis decem mnas et ait ad illos. Negociamini dum venio. Ciues autem eius oderant eum: et miserunt legationē post illū dicentes Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est vt rediret accepto regno: et iussit vocari seruos quibus dedit pecuniā: vt sciret quātū quisq negociatus esset. Venit autem primus dicens. Domine mna tua decē mnas acqsiuit. Et ait illi. Euge bone serue: quia in modico fuisti fidelis: eris potestatē hñs supra decē ciuitates. Et alter vēit

A

Mat.15.c.

Mat.25.b. Mar.13.g.

B

Mat.25.d.

ρος λέγων. κύριε η μνα σου εποίησε πέντε μνάς. είπε δε και τούτω. και συ γίνου επάνω πέντε πόλεων. και έτερος ήλθε λέγων. κύριε ιδού η μνά σου ην είχον αποκειμένην εν σουδαρίω. εφοβούμην γαρ σε ότι άνθρωπος αυστηρός ει. αίρεις ο ουκ έθηκας, και θερίζεις ο ουκ έσπειρας. λέγει δε αυτώ. εκ του στόματος σου κρινώ σε πονηρέ δούλε. ήδεις ότι εγώ άνθρωπος αυστηρός ειμί, αίρων ο ουκ έθηκα, και θερίζων ο ουκ έσπειρα. και διά τι ουκ έδωκας το αργύριον μου τοις τραπεζίταις, και ελθών εγώ συν τόκω αν επραξα αυτό. και τοις παρεστώσιν είπεν. άρατε απ αυτού την μναν, και δότε τω τας δέκα μνας έχοντι. και είπον αυτώ. κύριε έχει δέκα μνάς. λέγω γαρ υμίν ότι παντί τω έχοντι δοθήσεται, απο δε του μη έχοντος, και ο έχει αρθήσεται απ αυτού. πλήν τους εχθρούς μου εκείνους τους μη θελήσαντας με βασιλεύσαι επ αυτούς, αγάγετε ώδε, και κατασφάξατε έμπροσθεν μου. και ειπών ταύτα επορεύετο έμπροσθεν, αναβαίνων εις ιεροσόλυμα. και εγένετο ως ήγγισεν εις βηθσφαγή και βηθανίαν προς το όρος το καλούμενον ελαιών, απέστειλε δύο των μαθητών αυτού ειπών. υπάγετε εις την κατέναντι κώμην. εν η εισπορευόμενοι, ευρήσετε πώλον δεδεμένον, εφ' ον ουδείς πώποτε ανθρώπων εκάθισε. λύσαντες αυτόν αγάγετε. και εάν τις υμάς ερωτά, διά τι λύετε, ούτως ερείτε αυτώ. ότι ο κύριος αυτού χρείαν έχει. απελθόντες δε οι απεσταλμένοι, εύρον καθώς είπεν αυτοίς. λυόντων δε αυτών τον πώλον, είπον οι κύριοι αυτού προς αυτούς. τί λύετε τον πώλον. οι δε είπον. ο κύριος αυτού χρείαν έχει. και ήγαγον αυτόν προς τον ιησούν. και επιρρίψαντες εαυτών τα ιμάτια επί τον πώλον, επεβίβασαν τον ιησούν. πορευομένου δε αυτού, υπεστρώννυον τα ιμάτια αυτών εν τη οδώ. εγγίζοντος δε αυτού ήδη προς τη καταβάσει του όρους των ελαιών ήρξαντο άπαν το πλήθος των μαθητών χαίροντες αινείν τον θεόν φωνή μεγάλη περί πασών ων είδον δυνάμεων λέγοντες. ευλογημένος ο ερχόμενος βασιλεύς εν ονόματι κυρίου. ειρήνη εν ουρανώ, και δόξα εν υψίστοις. και τινές των φαρισαίων από του όχλου είπον προς αυτόν. διδάσκαλε, επιτίμησον τοις μαθηταίς σου. και αποκριθείς είπεν αυτοίς. λέγω υμίν, ότι εάν ούτοι σιωπήσωσιν, οι λίθοι κεκράξονται. και ως ήγγισεν ιδών την πόλιν έκλαυσεν επ αυτή λέγων. ότι ει έγνως και συ και γε

dicens. Domine mna tua fecit quinq mnas. Et huic ait. Et tu esto super quinq ciuitates. Et alter venit dicēs. Dñe ecce mna tua quā habui repositā in sudario. Timui enim te quia homo austerus es: tollis quod nō posuisti: et metis qd non seminasti. Dixit ei. De ore tuo iudico te serue nequam. Sciebas q ego homo austerus sum: tollēs qd nō posui: et metēs qd nō seminaui. Et quare non dedisti pecuniā meam ad mensam: et ego veniens cum vsuris vtiq exegissē illā. Et astātibus dixit. Afferte ab illo mnā: et date illi qui decē mnas hz. Et dixerūt ei. Dñe hz decē mnas. Dico āt vobis q omni hñti dabit et abūdabit: ab eo aūt q nō habet et quod hz auferetur ab eo. Verumtamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se: adducite huc: et interficite ante me. Et his dictis precedebat ascendens hierosolymam. Et factum est cum appropinquasset ad betphage et bethaniā ad mōtē q vocatur oliueti: misit duos discipulos suos dicens. Ite in castellū qd cōtra vos ē. In qd introeūtes inuenietis pullū asine alligatū: cui nemo vnq hominum sedit. Soluite illum et adducite. Et si qs vos iterrogauerit q re soluitis: sic dicetis ei. Quia dominus operā eius desiderat. Abierūt āt q missi erāt: et inuenerūt sicut dixit illis stātē pullū. Soluētibus āt illis pullū dixerūt dñi eius ad illos. Quid soluitis pullum? At illi dixerūt. Quia dñs eū necessariū hz. Et duxerūt illū ad iesū. Et iactātes vestimenta sua supra pullum: imposuerunt iesum. Eunte autem illo substernebant vestimenta sua in via. Et cum appropinquaret iam ad descensū mōtis oliueti: ceperūt omnes turbe descendentium gaudētes laudare deum voce magna super omnibus quas viderāt virtutibus dicentes. Bñdictus qui venit rex in noīe domini. Pax in celo et gloria in excelsis. Et quidā phariseorum de turbis dixerunt ad illum. Magister increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait. Dico vobis quia si hi tacuerint: lapides clamabūt. Et vt appropinquauit videns ciuitatem fleuit super illam dicens. Quia si cognouisses et tu et qdē

Mat.13.b. 7.15.c. Mar.4.c. sup.8.c.

C

Mat.21.a. Mar.11.a. Joh.12.b.

Mat.21.a. Mar.11.a.

Mat.21.a. Mar.11.b. Johā.12.b.

D

Mar.11.c.

Abach.2.c.

ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ τὰ πρὸς εἰρήνην σου, νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου. ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπὶ σέ, καὶ περιβαλοῦσιν οἱ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν, καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί. καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων αὐτοῖς. γέγραπται, ὁ οἶκός μου οἶκος προσευχῆς ἐστιν, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν. καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ᾽ ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ λαοῦ, καὶ οὐχ εὕρισκον τὸ τί ποιήσουσιν. ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

in hac die tua que ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te: et circumdabunt te inimici tui vallo: et circumdabunt te: et coangustiabunt te undique: et ad terram prosternent te et filios tuos qui in te sunt. Et non relinquent in te lapidem super lapidem: eo quod non cognoveris tempus visitationis tue. Et ingressus in templum cepit eiicere vendentes in illo et ementes: dicens illis. Scriptum est: quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo. Principes autem sacerdotum et scribe et principes plebis querebant illum perdere: et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.

Cap. 20.

Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν λέγοντες. εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ εἴπατέ μοι. τὸ βάπτισμα ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων. οἱ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες. ὅτι ἐὰν εἴπωμεν ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ διὰ τί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. ἐὰν δὲ εἴπωμεν ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν ἰωάννην προφήτην εἶναι. καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν. καὶ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς. οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ. ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην. ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς. καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ. οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον. οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν. καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον. οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον. εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος. τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν, ἴσως τοῦτον ἰδόντες ἐντραπήσονται. ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες. οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος. δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία. καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον. μὴ γένοιτο. ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε. τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο. λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας. πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ᾽ ἐκεῖνον τὸν λίθον συνθλασθήσεται, ἐφ᾽ ὃν δ᾽ ἂν πέσῃ λικμήσει αὐτόν. καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ᾽ αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν. ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε. καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος. καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις. ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ. κατανοήσας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτούς. τί με πειράζετε. ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνος ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν. ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσαρος. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἀπόδοτε τοίνυν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ ἐσίγησαν. προσελθόντες δέ τινες τῶν σαδδουκαίων οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν. ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα ἀπέθανεν ἄτεκνος, καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος, καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν. ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον. ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή. ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή, οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται, οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν οὔτε ἐκγαμίζονται, οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύναν-

Et factum est in una dierum docente illo populum in templo et evangelizante: convenerunt principes sacerdotum et scribe cum senioribus: et aiunt dicentes ad illum. Dic nobis in qua potestate hec facis. Aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem? Respondens autem iesus dixit ad illos. Interrogabo vos et ego unum verbum. Respondete mihi. Baptismum iohannis de celo erat: an ex hominibus? At illi cogitabant intra se dicentes. Quia si dixerimus de celo: dicet. Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus: plebs universa lapidabit nos. Certa est enim iohannem prophetam esse. Et responderunt se nescire unde esset. Et iesus ait illis. Neque ego dico vobis in qua potestate hec facio. Cepit autem dicere ad plebem parabolam hanc. Homo quidam plantavit vineam et locavit eam colonis: et ipse peregre fuit multis temporibus: et in tempore misit ad cultores servum ut de fructu vinee darent illi. Qui cesum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cedentes et afficientes contumelia: dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere: qui et illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus vinee. Quid faciam? Mittam filium meum dilectum: forsitan cum hunc viderint verebuntur. Quem cum vidissent coloni: cogitaverunt intra se dicentes. Hic est heres. Occidamus illum: ut nostra fiat hereditas. Et eiectum illum extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos: et dabit vineam aliis. Quo audito dixerunt illi. Absit. Ille autem aspiciens eos ait. Quid est ergo hoc quod scriptum est. Lapidem quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli? Omnis qui ceciderit supra illum lapidem conquassabitur: super quem autem ceciderit comminuet illum. Et querebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum manus illa hora: et timuerunt populum. Cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem hanc. Et observantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent ut caperent eum in sermone: et traderent illum principatui et potestati presidis. Et interrogaverunt eum dicentes. Magister scimus quia recte dicis et doces: et non accipis personam: sed viam dei in veritate doces. Licet nobis tributum dare cesari an non? Considerans autem dolum illorum dixit ad eos. Quid me temptatis? Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem et inscriptionem? Respondentes dixerunt. Cesaris. Et ait illis. Reddite ergo que sunt cesaris cesari: et que sunt dei deo. Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam saduceorum qui negant esse resurrectionem: et interrogaverunt eum dicentes. Magister moyses scripsit nobis: si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem et hic sine liberis fuerit: ut accipiat eam frater eius uxorem: et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: et primus accepit uxorem et mortuus est sine filiis: et sequens accepit illam: et ipse mortuus est sine filio: et tertius accepit illam: similiter et omnes septem et non reliquerunt semen et mortui sunt. Novissime omnium mortua est et mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor. Siquidem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis iesus. Filii huius seculi nubunt: et traduntur ad nuptias: illi vero qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis: neque nubent neque ducent uxores: neque ultra mori poterunt.

ται. ἰσάγγελοι γάρ εἰσί, καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοί ὄντες. ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ μωυσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου ὡς λέγει. κύριον τὸν θεὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν ἰακώβ. θεὸς δὲ οὐκ ἐστὶ νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων, πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν. ἀποκριθέντες δέ τινές τῶν γραμματέων εἶπον. διδάσκαλε, καλῶς εἶπας. οὐκ ἔτι δὲ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν δαυίδ εἶναι, καὶ αὐτὸς δαυίδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. δαυίδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ, καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν. ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. προσέχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλούντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις. οἱ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται. οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

Cap. 21.

Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους. εἶδε δὲ τινὰ καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά, καὶ εἶπεν. ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν. ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ. αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε. καὶ τινῶν λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται εἶπε. ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται. ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν λέγοντες. διδάσκαλε πότε οὖν ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι. ὁ δὲ εἶπε. βλέπετε μὴ πλανηθῆτε. πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου λέγοντες ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε. μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν. ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας μὴ πτοηθῆτε. δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος. τότε ἔλεγεν αὐτοῖς. ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν, σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται. φόβητρα τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται. πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων ἐπιβαλοῦσιν ἐφ'

Equales enī angelis sūt ⁊ filij dei sūt: cum sint filij resurrectiōis. Quia vo resurgant mortui: et moyses ostēdit secus rubum: sicut dicit. Dñm deū abraam et deum ysaac et deum iacob. Deus aūt non est mortuorū sed viuorū: omnes enim viuunt ei. Rñdentes aūt quidā scribarum dixerunt ei. Magister bene dixisti. Et amplius nō audebant eū quicq̄ interrogare. Dixit aūt ad illos xp̄m filiū eē dauid: ⁊ ipse [Quō dicūt dauid dicit in libro psalmorum. Dixit dñs domino meo sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellū pedum tuorum. Dauid ergo dñm illū vocat: ⁊ quō filius eius est? Audiente autem omni populo dixit discipulis suis. Attendite a scribis qui volunt ambulare in stolis: et amant salutationes in foro et primas cathedras in synagogis et primos discubitus in conuiuijs. Qui deuorant domos viduarū: simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem.

Cap. 21.

Respiciens aūt vidit eos q̄ mittebāt munera sua in gazophylacium diuites. Vidit aūt ⁊ quādā viduā pauperculā mittentē era minuta duo. Et dixit Vere dico vobis q̄ vidua hec pauper plusq̄ oēs misit: nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera dei: hec aūt ex eo q̄ deest illi omnem victum suum quem habuit misit. Et quibusdā dicentibus de templo q̄ bonis lapidibus et donis ornatū eēt: dixit. Hec que videtis: venient dies in quibus nō relinquet lapis supra lapidē q̄ nō destruat. Interrogauerūt aūt illū Preceptor quando hec erūt: [dicētes. et quod signum cum fieri incipient? Qui dixit. Videte ne seducamini. Multi enim venient in noīe meo dicentes q̄ ego sū: ⁊ tp̄s appropiquauit. Nolite ire post eos. Cum autem audieritis prelia et seditiones nolite terreri. Oportet primum hec fieri: sed nondū statī finis. Tūc dicebat illis. Surget gens contra gentē et regnū aduersus regnū: ⁊ terremotus magni erūt per loca ⁊ pestilentie et fames terrores q̄ de celo ⁊ signa magna erunt. Sed ante hec omnia inijcient

D
Mat. 22. c.
Mar. 12. d.
Exodi. 3. b
Mat. 22. g.
Marci. 12. f.
Psal. 19.
Mat. 22. g.
Mar. 12. f.
Mar. 12. g.
A
Mar. 12. g.
Mat. 24. a.
Marci. 13. a
Mat. 24. a.
Mar. 13. b.
Mat. 24. a.
Mar. 13. b.
Ephe. 5. b
1. Cor. 3. d
Col. 2. d.
B
Mat. 24. b
Mar. 13. b.
Mat. 24. b.

Lucas. Cap. xxi.

ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου. ἀποβήσεται δὲ ὑμῖν εἰς μαρτύριον. θέσθε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι. ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ᾗ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν. παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων καὶ συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν. καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται. ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν. ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη, καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν, καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις. ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἱερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν, ἐν ἀπορίᾳ ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων ἐν τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν. καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς. ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα, ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν. οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται. ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι. προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. ὡς

vobis manus suas: ⁊ persequētur tradentes in synagogas ⁊ custodias: trahētes ad reges et presides propter nomen meū. Continget autē vobis in testimoniū. Ponite ergo in cordibus vr̄is nō p̄meditari quēadmodū rñdeatis. Ego .n. dabo vobis os ⁊ sapiaz cui nō poterūt resistere et contradicere omnes aduersarij vestri. Trademini autem a parētibus ⁊ fratribus ⁊ cognatis ⁊ amicis: ⁊ morte afficient ex vobis. Et eritis odio oībus hominibus p̄pter nomē meū. Et capillus de capite vr̄o nō peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Cum aūt videritis circundari ab exercitu hierusalem: tunc scitote q̄ appropiquauit desolatio eius. Tūc q̄ in iudea sunt fugiant ad montes ⁊ qui in medio eius discedant: ⁊ qui in regionibus non intrent in eam: quia dies vltionis hi sūt: vt impleātur omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna supra terram: et ira in pplo hoc. Et cadent in ore gladij: et captiui ducent in omnes gentes. Et hierusalem calcabitur a gentibus donec impleant tp̄a nationū. Et erūt signa in sole ⁊ luna et stellis: ⁊ i terris pressura gētiū p̄e cōfusiōe sonitus maris et fluctuum: arescentibus hominibus pre timore ⁊ expectatione que superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes celorum mouebuntur. Et tunc videbūt filiū hominis venientem in nube cū p̄tāte magna ⁊ maiestate. His autem fieri incipientibus: respicite et leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis silitudinē. Videte ficulneā ⁊ omnes arbores: cum p̄ducunt iam ex se fructum scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri: scitote quoniam prope est regnū dei. Amen dico vobis q̄ non preteribit generatio hec donec omnia fiant. Celum et terra transibūt: verba autem mea non transibūt. Attendite aūt vobis ne forte grauentur corda vestra in crapula et ebrietate ⁊ curis huius vite: et superueniat in vos repētina dies illa. Tāq̄

Mar. 13. b.
Johā. 15. f.
Mat. 10. f.
C
Mat. 24. c.
Mar. 13. d
Mat. 24. c.
Mar. 13. d.
Mat. 24. c.
Mar. 13. d.
Esaie. 13. b.
Johelis. 2. c
Mat. 24. d.
Mar. 13. f.
Esai. 5. c
D
Mat. 24. e.
Mar. 13. f.
Mat. 24. e.
Mar. 13. g.
Roma. 13. d
1. Thes. 5. a
Apoca. 8. d

παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς. ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ. Cap. 22.

Ἤγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη πάσχα, καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν. εἰσῆλθε δὲ σατανᾶς εἰς ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα, καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς. καὶ ἐχάρησαν, καὶ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐξωμολόγησε. καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου. ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα. καὶ ἀπέστειλε πέτρον καὶ ἰωάννην εἰπών. πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ποῦ θέλεις ἑτοιμάσομεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος, κεράμιον ὕδατος βαστάζων. ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν οὗ εἰσπορεύεται, καὶ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας. λέγει σοι ὁ διδάσκαλος. ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω. κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμένον, ἐκεῖ ἑτοιμάσατε. ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἴρηκεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα. καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα ἀνέπεσε, καὶ οἱ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς. ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ. καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε. λάβετε τοῦτο καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς. λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γεννήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως ὅτου ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ. καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαριστήσας, ἔκλασε καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων. τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵ-

laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaque omni tempore orantes vt digni habeamini fugere ista oĩa q̃ futura sunt: et stare ante filium hominis. Erat autē diebus docens in templo: noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur oliueti. Et oĩs populus manicabat ad eum in templo audire eum. Cap. 22.

A — Mat. 16. a. Mar. 14. a. Johã. 11. a. sup. 19. g. et 20. c. Mat. 21. g. Mar. 11. b. Johã. 7. c. et g. Joh. 13. a. Mat. 25. b. Mar. 14. b.

Appropiq̃bat aũt dies festꝰ azymorũ q̃ dr̃ pascha. Et q̃rebãt pñcipes sacerdotũ et scribe quõ eũ interficerẽt: timebãt vero plebẽ. Intrauit aũt sathanas ĩ iudã qui cognominabat̃ scarioth vnum de duodecim: et abijt et locutꝰ ẽ cũ pñcipibꝰ sacerdotũ et magistratibꝰ quẽadmodũ illũ traderet eis. Et gauisi sũt et pacti sunt pecuniã illi dare. Et spopondit. Et q̃rebat opoꝛtunitatem vt traderet illum sine turbis. Venit autē dies azymorũ: in q̃ necesse erat occidi pascha. Et misit petrum et iohannem dicens. Euntes parate nobis pascha vt manducemus. At illi dixerunt. Ubi vis paremus? Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in ciuitatẽ occurret vobis hõ q̃dã amphoram aque portans: sequimini eum in domum in quam intrat: et dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister. Ubi est diuersorium: vbi pascha cum discipulis meis mãducem. Et ipse oñdet vobis cenaculũ magnũ stratum: et ibi parate. Eũtes aũt inuenerũt sicut dixit illis: et parauerũt pascha. Et cum facta esset hora discubuit et duodecim apostoli cuꝫ eo. Et ait illis. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscuꝫ anteq̃ patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc non mãducabo illud, donec impleatur in regno dei. Et accepto calice gratias egit et dixit. Accipite et diuidite inter vos. Dico enim vobis: q̃ non bibam de generatione vitis donec regnum dei veniat. Et accepto pane gratias egit: et fregit et dedit eis dicens. Hoc est corpus meum quod pro vobis datur. Hoc facite in meã cõmemorationem. Silr̃ et calicem postq̃ cenauit dicens. Hic est calix nouũ testamentũ i sãguie

Mat. 26. b. Mar. 14. b.

B

Mat. 26. c. Mar. 14. c. 1. Cor. 11. c.

Mat. 26. c. Mar. 14. c. Act. 17. d.

Mat. 26. c.

ματί μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον. πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με, μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης. καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον. πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται. καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν. ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς τὸ τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν εὐεργέται καλοῦνται. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως. ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος, καὶ ὁ ἡγούμενος ὡς ὁ διακονῶν. τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος, ἢ ὁ διακονῶν. οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος. ἐγὼ δὲ εἰμὶ ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν. ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου. κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου βασιλείαν, ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ ἰσραήλ. εἶπε δὲ ὁ κύριος. σίμων σίμων, ἰδοὺ ὁ σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον. ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ. κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμος εἰμὶ καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι. ὁ δὲ εἶπε. λέγω σοι πέτρε, οὐ μὴ φωνήσῃ σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε. οἱ δὲ εἶπον. οὐδενός. εἶπεν οὖν αὐτοῖς. ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλάντιον ἀράτω ὁμοίως καὶ πήραν. καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλήσει τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγοράσει μάχαιραν. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει. οἱ δὲ εἶπον. κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἱκανόν ἐστι. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν. ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. γενόμενος δὲ ἐπὶ τοῦ τόπου, εἶπεν αὐτοῖς. προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν. καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν. καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο λέγων. πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γε-

meo qui pro vobis fundetur. Veruntñ ecce manus tradentis me mecum est in mensa. Et quidem filius hominis scd̃m q̃ definitum est vadit. Verũtamẽ ve homini illi per quem tradetur. Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est aũt et contẽtio inter eos quis eorum videretur eẽ maior. Dixit aũt eis. Reges gentium dominantur eorum: et qui p̃tãtem hñt sup eos bñfici vocantur. Vos autem nõ sic. Sed qui maior est in vobis fiat sicut minor: et qui precessor est sicut ministrator. Nã q̃s maior ẽ: q̃ recũbit: an q̃ mĩstrat? Nõne q̃ recũbit? Ego aũt in medio vr̃ꝫ sũ sicut q̃ mĩstrat. Vos aũt estis qui mansistis mecum in teptationibꝰ meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pr̃ meꝰ regnũ vt edatis et bibatis super mensam meam in regno meo: et sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus israel. Ait autem dominꝰ simoni. Simon: ecce sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticũ. Ego autē rogaui p̄ te vt nõ deficiat fides tua. Et tu aliq̃n conuersus confirma fratres tuos. Qui dixit ei. Domine: tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi petre: non cãtabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. Et dixit eis. Quando misi vos sine sacculo et pera et calciamẽtis: nũquid aliq̃d defuit vobis? At illi dixerũt. Nihil. Dixit ergo eis. Sed nũc q̃ hꝫ sacculũ tollat silr̃ et perã. Et qui non habet vendat tunicam suam et emat gladium. Dico enĩ vobis: q̃ñ adhuc hoc q̃d scriptũ est oportet impleri in me. Et cum iniquis reputatꝰ ẽ. Etenĩ ea q̃ sũt d̃ me finẽ hñt. At illi dixerũt. Dñe ecce duo gladij hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinẽ in mõtem oliuarum. Secuti sunt autẽ illũ et discipuli. Et cum puenisset ad locum dixit illis. Orate ne intretis in temptationem. Et ipse auulsus est ab eis q̃ꝫtũ iactus est lapidis: et positis genibus orabat dicens. Pater si vis transfer calicem istum a me. Veruntñ non mea volũtas sꝫ tua fiat.

Mar. 14. c. Heb. 9. c. Mat. 18. b. et 26. b. Mar. 14. c. Mat. 16. b. Mar. 14. b. Johã. 13. c.

Mat. 18. a. Marci. 9. e.

Mat. 20. f.

Mar. 10. f.

D

Mat. 25. c. Marci. 4. c.

Esaie. 53. d. Mar. 15. d.

Mat. 26. d. Johã. 18. a

Mat. 26. d. Mar. 14. d.

E

Mat. 26. d. Mar. 14. d. Johã. 6. d.

μέσθω. ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν. καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν. καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητάς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης. καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί καθεύδετε. ἀναστάντες προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα προήρχετο αὐτούς, καὶ ἤγγισε τῷ ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. τοῦτο γὰρ σημεῖον δεδώκει αὐτοῖς. ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστιν. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ. ἰούδα φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως. ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ. κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ. καὶ ἐπάταξεν εἷς τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν. ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν. εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους. ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων. καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ. ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους. συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν. ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν. ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε. καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν. ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν λέγων. γύναι οὐκ οἶδα αὐτόν. καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν ἔφη. καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν. ἄνθρωπε οὐκ εἰμί. καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διισχυρίζετο λέγων. ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν, καὶ γὰρ γαλιλαῖός ἐστιν. εἶπε δὲ ὁ πέτρος. ἄνθρωπε οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ. καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ. καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς. καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν ἰησοῦν ἐνέπαιζον αὐτῷ δέροντες. καὶ περικα-

Apparuit autem illi angelus de celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad discipulos suos: inuenit eos dormientes pre tristitia. Et ait illis. Quid dormitis? Surgite orate ne intretis in temptationem. Adhuc eo loquente ecce turba: et qui vocabatur iudas unus de duodecim antecedebat eos: et appropinquauit iesu: ut oscularetur eum. Jesus aut dixit illi. Juda osculo filium hominis tradis. Videntes autem hi qui circa ipsum erant quod futurum erat: dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis seruum principis sacerdotum: et amputauit auriculam eius dextram. Respondens aut iesus ait. Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius sanauit eum. Dixit aut iesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum et magistratus templi et seniores. Quasi ad latronem existis cum gladijs et fustibus? cum quotidie vobiscum fuerim in templo non extendistis manus in me. Sed hec est hora vestra et potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum principis sacerdotum: petrus vero sequebatur eum a longe. Accenso aut igne in medio atrij et circumsedentibus illis: erat petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quedam sedentem ad lumen: et eum fuisset intuita dixit. Et hic cum illo erat. At ille negauit eum dicens. Mulier non noui illum. Et post pusillum alius videns eum dixit. Et tu de illis es. Petrus vero ait. O homo non sum. Et interuallo facto quasi hore unius alius quidam affirmabat dicens. Vere et hic cum illo erat: nam et galileus est. Et ait petrus. Homo nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente cantauit gallus. Et conuersus dominus respexit petrum. Et recordatus est petrus verbi domini sicut dixerat: quia priusquam gallus cantet: ter me negabis. Et egressus foras petrus fleuit amare. Et viri qui tenebant iesum illudebant ei cedentes. Et velauerunt

Mat.26.d Mar.14.d — Mat.26.e Mar.14.e Joha.18.a — Mat.26.e Mar.14.e Joha.18.b — F — Mat.26.e Mar.14.e Joha.18.d — Mat.26.f Mar.14.f Joha.18.c — Mat.26.g Mar.14.g Joha.18.c — G — Mat.26.g Mar.14.g — Mat.26.g

λύψαντες αὐτὸν ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον. καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε. καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν. καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν λέγοντες. εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός εἰπὲ ἡμῖν. εἶπε δὲ αὐτοῖς. ἐὰν ὑμῖν εἴπω οὐ μὴ πιστεύσητε, ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι ἢ ἀπολύσητε. ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ. εἶπον δὲ πάντες. σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη. ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐγώ εἰμι. οἱ δὲ εἶπον. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας, αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

Cap. 23.

Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν πιλάτον. ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ λέγοντες. τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι. λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι. ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν λέγων. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη. σὺ λέγεις. ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους. οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ. οἱ δὲ ἐπίσχυον λέγοντες. ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε. πιλάτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι. καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρώδου ἐστίν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρώδην ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις. ὁ δὲ ἡρώδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, ἐχάρη λίαν. ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτόν. διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον. ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ. εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ. ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρώδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπράν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ. ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ τε πιλάτος καὶ ἡρώδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων, προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἶπε πρὸς

eum et percutiebant faciem eius: et interrogauerunt eum dicentes. Prophetiza quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies: conuenerunt seniores plebis et principes sacerdotum et scribe: et duxerunt illum in concilium suum dicentes. Si tu es christus dic nobis. Et ait illis. Si vobis dixero non credetis mihi: si autem et interrogauero non respondebitis mihi: neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt autem omnes. Tu ergo es filius dei? Qui ait. Vos dicitis: quia ego sum. At illi dixerunt. Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim audiuimus de ore eius.

Cap. 23.

Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad pilatum. Ceperunt autem illum accusare dicentes. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari cesari: et dicentem se christum regem esse. Pilatus autem interrogauit eum dicens. Tu es rex iudeorum? At ille respondens ait. Tu dicis. Ait autem pilatus ad principes sacerdotum et turbas. Nihil inuenio cause in hoc homine. At illi inualescebant dicentes. Commouit populum docens per uniuersam iudeam: incipiens a galilea usque huc. Pilatus autem audiens galileam interrogauit si homo galileus esset. Et ut cognouit quod de herodis potestate esset: remisit eum ad herodem qui et ipse hierosolymis erat illis diebus. Herodes autem viso iesu: gauisus est valde. erat enim cupiens ex multo tempore videre eum: eo quod audiret multa de eo: et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil illi respondebat. Stabant autem principes sacerdotum et scribe constanter accusantes eum. Spreuit autem illum herodes cum exercitu suo: et illusit indutum veste alba: et remisit ad pilatum. Et facti sunt amici herodes et pilatus in ipsa die: nam antea inimici erant ad inuicem. Pilatus autem conuocatis principibus sacerdotum et magistratibus et plebe dixit ad

Mat.14.g Joha.18.d — Mat.26.f Mar.14.f Joha.6.g — Mat.26.f Mar.14.g Joha.6.g — Mat.26.g Mar.14.g — A — Mat.27.a Mar.15.a Joha.18.c — Mat.27.b Mar.15.a Joha.18.f — Joha.18.g — B — Mat.26.f Mar.14.f

αὐτοὺς. προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον
τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαόν, καὶ ἰ-
δοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν
εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον ὧν κα-
τηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ. ἀλλ' οὐδὲ ἡρώδης. ἀ-
νέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτόν, καὶ ἰδοὺ
οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐ-
τῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω. ἀνάγ-
κην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕ-
να. ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες. αἶρε
τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββᾶν.
ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πό-
λει καὶ φόνον βεβλημένος εἰς φυλακήν. πά-
λιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε θέλων ἀ-
πολῦσαι τὸν ἰησοῦν. οἱ δὲ ἐπεφώνουν λέ-
γοντες. σταύρωσον σταύρωσον αὐτόν. ὁ
δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς. τί γὰρ κακὸν
ἐποίησεν οὗτος. οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗ-
ρον ἐν αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύ-
σω. οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις αἰτού-
μενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ
φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων. ὁ δὲ πι-
λάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.
ἀπέλυσε δὲ τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλη-
μένον εἰς τὴν φυλακὴν ὃν ἠτοῦντο. τὸν δὲ ἰη-
σοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν. καὶ ὡς
ἀπήγαγον αὐτὸν ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τι-
νος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέ-
θηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν
τοῦ ἰησοῦ. ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆ-
θος τοῦ λαοῦ καὶ γυναικῶν, αἳ καὶ ἐκόπτον-
το καὶ ἐθρήνουν αὐτόν. στραφεὶς δὲ πρὸς
αὐτὰς ὁ ἰησοῦς εἶπε. θυγατέρες ἱερουσα-
λὴμ μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμέ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς
κλαίετε καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν. ὅτι ἰδοὺ ἔρ-
χονται ἡμέραι, ἐν αἷς ἐροῦσι. μακάριαι αἱ
στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ
μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν. τότε ἄρξονται
λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ τοῖς
βουνοῖς καλύψατε ἡμᾶς. ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγ-
ρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί
γένηται. ἤγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦρ-
γοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι. καὶ ὅτε ἀπῆλ-
θον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον,
ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς κακούρ-
γους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.
ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε. πάτερ ἄφες αὐτοῖς, οὐ
γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. διαμεριζόμενοι δὲ
τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἔβαλον κλῆρον. καὶ εἱστή-
κει ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ
ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς λέγοντες. ἄλλους ἔ-
σωσε, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χρι-
στὸς ὁ τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός. ἐνέπαιζον δὲ αὐ-

illos. Obtulistis mihi hunc hominem
quasi auertentem populum: et ecce
ego coram vobis interrogans nullam
cām inuenio in hoīe isto: ex his ī qui-
bus eum accusatis. Sed neqꝫ herodes.
Nam remisi vos ad illum: et ecce
nihil dignum morte actum est ei.
Emendatū ergo illū dimittā. Necesse
ātꝫ hēbat dimittere eis p dīē festū vnū.
Exclamauit aūt siml' vniuersa turba di-
cēs. Tolle hunc: ꝛ dimitte nobis barra
bā. Qui erat ꝑpter seditionē quādā fa-
ctā ī ciuitate ꝛ homicidiū missus ī carce
rē. Iteꝝ aūt pilat' locut' ē ad eos volēs
dimittere iesū. At illi succlamabāt dicē
tes. Crucifige crucifige eum. Ille
āt tertio dixit ad illos. Quid enī mali
fecit iste. Nullam causam mortis inue-
nio in eo. Corripiam ergo illū ꝛ dimit-
tā. At illi instabant vocibus magnis po
stulantes vt crucifigeret: et inualescebant
voces eorum. Et pilatus
adiudicauit fieri petitionē eorum.
Dimisit āt ill' eū q ꝑpt homicidiū ꝛ se
ditionē miss' fuerat ī carcerē quē petebāt
Iesū vero tradidit volūtati eoꝝ. Et cū
ducerēt eū apprehenderūt simonē quēdā
cyrenēsē venientē de villa: ꝛ imposuerūt
illi crucem portare post
iesū. Sequebat' āt post illū mlta turba
populi et mulierum: que plangebant
et lamentabant' eum. Cōuersus āt ad
illas iesus dixit. Filie hierusalem:
nolite flere sup me: sed sup vos ipsas
flete: et sup filios vr̄os. Quī ecce ve-
nient dies in quibus dicēt. Beate
steriles ꝛ ventres qui nō genuerūt: et
vbera que non lactauerūt. Tunc icipiēt
dicere montibus: cadite super nos: et
collibus operite nos. Quia si in viridi
ligno hec faciunt: in arido quid
fiet. Ducebant' aūt et alij duo nequam
cum eo vt interficerent'. Et postq̄ vene
rūt in locum qui vocatur caluarie:
ibi crucifixerunt eum et latrones:
vnū a dextris: alterū a sinistris. Nō
Iesus āt dicebat. Pater dimitte illis.
enī sciunt quid faciūt. Diuidētes vero
vestimēta ei' miserūt sortes. Et stabat
populus spectans: ꝛ deridebant eum
pricipes cū eis dicētes. Alios saluos fe
cit: se saluum faciat: si hic est christus
dei electus. Illudebāt autem ei

Actu. 13. c.
C
Mat. 27. b.
Mar. 15. a.
Mat. 27. c.
Mar. 15. b.
Johā. 18. g.
Actu. 3. c.
Actuū. 13. c.
Mat. 27. c.
Mar. 15. c.
Johā. 18. g.
D
Mat. 27. d.
Mar. 15. c.
sup. 21. d.
Sapien. 3. c.
Esai. 54. a.
Gal. 4. d.
Apoca. 6. d.
7. 9. b.
Esaie 2. d.
Osee. 10. c.
E
Mat. 27. d.
Mar. 15. d.
Johā. 19. c.
Mat. 27. d.
Mar. 15. d.
Johā. 19. d.
Mat. 27. f.

τῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄ-
ξος προσφέροντες αὐτῷ καὶ λέγοντες. εἰ σὺ
εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σεαυ-
τόν. ἦν δὲ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ'
αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊ-
κοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς. οὗτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς
τῶν ἰουδαίων. εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων
κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν λέγων. εἰ
σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.
ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος, ἐπετίμα αὐτῷ λέ-
γων. οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεόν, ὅτι ἐν τῷ αὐ-
τῷ κρίματι εἶ. καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως, ἄξια
γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗ-
τος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε. καὶ ἔλεγε
τῷ ἰησοῦ. μνήσθητί μου κύριε ὅταν ἔλθῃς
ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰη-
σοῦς. ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔ-
σῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη,
καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν ἕως
ὥρας ἐνάτης. καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσ-
χίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον, καὶ
φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς εἶπε. πά-
τερ εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμα
μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐξέπνευσεν. ἰδὼν δὲ
ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν
θεὸν λέγων. ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δί-
καιος ἦν. καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄ-
χλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες
τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑ-
πέστρεφον. εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνω-
στοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνα-
κολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ὁ-
ρῶσαι ταῦτα. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰω-
σὴφ βουλευτὴς ὑπάρχων ἀνὴρ ἀγαθὸς
καὶ δίκαιος, οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμέ-
νος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ ἀρι-
μαθαίας πόλεως τῶν ἰουδαίων, ὃς προσεδέ-
χετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. οὗ-
τος προσελθὼν τῷ πιλάτῳ ἠτήσατο τὸ σῶ-
μα τοῦ ἰησοῦ. καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν
αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν μνήματι
λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμε-
νος. καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευὴ σάββατον ἐπέ-
φωσκε. κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵ-
τινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς γαλι-
λαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον καὶ ὡς ἐτέθη
τὸ σῶμα αὐτοῦ. ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμα-
σαν ἀρώματα καὶ μύρα, καὶ τὸ μὲν σάββα-
τον ἡσύχασαν κατὰ τὴν ἐντολήν. Cap. 24.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων ὄρθρου βα-
θέως ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι
ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καὶ τινὲς σὺν αὐ-

et milites accedentes: et acetum
offerentes ei dicentes. Si tu
es rex iudeorum: saluum te fac.
Erat autem et superscriptio scripta sup
eum litteris grecis et latinis
et hebraicis. Hic est rex
iudeorū. Vn' aūt de his qui pēdebāt
latronibus blasphemabat eū dicens. Si
tu es christus saluū fac teipm ꝛ nos.
Rñdens aūt alter icrepabat eū dicens.
Neqꝫ tu times deum: qui in eadem
dānatione es. Et nos quidem iuste
nam digna factis recipimus. Hic
vero nihil mali gessit. Et dicebat ad
iesum. Dñe memento mei cuꝫ veneris
in regnum tuum. Et dixit illi iesus.
Amen dico tibi: hodie mecum eris
in paradiso. Erat aūtē fere hora sexta:
ꝛ tenebre facte sūt ī vniuersā terrā vsqꝫ
in horam nonā. Et obscurat' est sol: et
velum templi scissum est medium: et
clamans voce magna iesus ait. Pater
in manus tuas cōmendo spiritum
meū. Et hec dicēs expirauit. Vidēs āt
centurio quod factū fuerat: glorificauit
deum dicens. Vere hic homo iustus
erat. Et omnis turba eorū qui siml' ade
rant ad spectaculum istud: et videbant
q̄ fiebant percutiētes pectora sua reuer
tebantur. Stabāt autem omnes noti
eius alonge: et mulieres que secute
eum erant a galilea hec videntes.
Et ecce vir nomine ioseph
qui erat decurio vir bonus
et iustus: hic non consenserat
concilio et actibus eorū: ab arimathia
ciuitate iudee: qui expectabat
et ipse regnum dei. Hic
accessit ad pilatum et petijt corpus
iesu: et depositum inuoluit in
sindone: et posuit eum in monumento
exciso: in quo nōdū quisq̄ posit' fuerat.
Et dies erat pasceues: ꝛ sabbatū illuce
scebat. Subsecute autem mulieres que
cum eo venerant de galilea
viderūt monumētū: ꝛ quēadmodū posi-
tū erat corp' eius. Et reuertētes parauerūt
aromata ꝛ vnguēta: et sabbato quideꝫ
siluerūt secundū mandatum. Cap. 24.

Vna aūt sabbati valde diluculo
venerunt ad monumentū portātes
que parauerant aromata: et

Mar. 15. f.
Johā. 19. c.
Mat. 27. c.
Mar. 15. c.
Johā. 19. d.
Mat. 27. c.
Mar. 15. c.
F
Mat. 27. c.
Mar. 15. c.
Apoc. 6. c.
Mat. 27. f.
Mar. 15. f.
Psal. 30.
Mat. 27. f.
Mar. 15. f.
G
Mat. 27. g.
Mar. 15. g.
Johā. 19. g.
Mat. 27. g.
Mar. 15. g.
Joh. 19. g.
A
Mat. 28. a.
Mar. 16. a.

ταῖς. εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου, καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις. ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν καὶ κλινουσῶν τὸ πρόσωπον εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς. τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν. οὐκ ἔστιν ὧδε ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν ἔτι ὢν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ, λέγων. ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι. καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ. καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς. ἦσαν δὲ ἡ μαγδαληνὴ μαρία καὶ ἰωάννα καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἳ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα, καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς. ὁ δὲ πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα, καὶ ἀπῆλθε πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός. καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα ἐμμαούς. καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς ᾧ ὄνομα κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν. σὺ μόνος παροικεῖς ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις. καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ τὰ περὶ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ, ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν. ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο. ἀλλὰ καὶ γυ-

inuenerunt lapidem reuolutum a monumento: et ingresse non inuenerunt corpus domini iesu. Et factū ē dū mēte ɔsternate eēnt de isto: ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terrā: dixerunt ad illas. Quid queritis viuentē cum mortuis? Nō est hic sʒ surrexit. Recordamini qualiter locut⁹ ē vobis cū adhuc ī galilea eēt dicēs. Quia oportet filiū hominis tradi in manus hominū pctōꝝ et crucifigi: et die tertia resurgere. Et recordate sunt verborum eius. Et regresse a monumento nunciauerunt hec oīa illis vndeci: ⁊ ceteris oib⁹. Erat autē maria magdalene et iohāna et maria iacobi: et cetere que cum eis erāt: que dicebāt ad apostolos hec: et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista: et non crediderūt illis. Petr⁹ autē surgēs cucurrit ad monumentū: ⁊ pcūbens vidit linteamina sola posita: et abijt secum mirans quod factū fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spacio stadiorum sexaginta ab hierlm noīe emaus. Et ipsi loquebantur ad inuicē de his omnibus que acciderant. Et factum est dum fabularentur ⁊ secū q̄rerēt: ⁊ ipse iesus appropiquās ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos. Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicē ambulantes: et estis tristes? Et respondens vnus cui nomen cleophas dixit ei. Tu solus peregrin⁹ es in hierlm: ⁊ nō cognouisti que facta sunt in illa his dieb⁹? Quibus ille dixit. Que? Et dixerūt de iesu nazareno qui fuit vir propheta: potens in omni opere et sermone coram deo et omni populo. Et quomō eū tradiderūt summi sacerdotes et principes nr̄i ī dānationē mortꝭ ⁊ crucifixerūt eū. Nos autem sperabamus: quia ipse eēt redempturus israel. Et nunc super hec omnia tertia dies est hodie: q̄ hec facta sunt. Sed ⁊ mulieres

Joh. 20. a. — Mat. 28. a. Mar. 16. c. — Mat. 28. b. Mar. 16. c. — B — Mar. 16. c. — C

ναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ ἦλθον λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν. καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτως καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον. καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς. ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται. οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ. καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διηρμήνευεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ. καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο, καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι. καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες. μεῖνον μεθ' ἡμῶν ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστί, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν, καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν. καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους. οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς. καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως καὶ ὤφθη σίμωνι. καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου. ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι, ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τί τεταραγμένοι ἐστέ, καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν. ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε. οἱ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου. καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν. εἶπε δὲ αὐτοῖς. οὗτοι οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα

quedam ex nostris terruerunt nos: que ante lucē fuerūt ad monumētū: ⁊ nō iuēto corpore ei⁹: venerūt dicētes se etiā visionē angelorum vidisse: qui dicunt eum viuere. Et abierūt quidā ex nostris ad monumentum: et ita inuenerunt sicut mulieres dixerūt: ipsū vō nō iuenerūt. Et ipse dixit ad eos. O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete. Nonne hec oportuit pati xp̄m: et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a moyse et omnibus prophetis: interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ipō erāt. Et appropinquerūt castello quo ibant: et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illū dicētes. Mane nobiscū dn̄e quoniā aduesperascit: ⁊ iclinata est iā dies. Et intrauit cū illis. Et factum est dum recumberet cum eis: accepit panē ⁊ bn̄dixit ac fregit: ⁊ porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum et cognouerunt eum: ⁊ ipse euanuit ex oculis eoꝝ. Et dixerunt ad inuicē. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis: dum loqueretur in via et aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sūt in hierusalem: ⁊ inuenerunt congregatos vndecim: et eos qui cū illis erāt dicentes: q̄ surrexit dn̄s vere ⁊ apparuit simoni. Et ipsi narrabant q̄ gesta erāt in via: et quō cognouerūt eū in fractione panis. Dū autē hec loquuntur: stetit iesus in medio eorum et dixit eis. Pax vobis. Ego sū: nolite timere. Conturbati vō ⁊ ɔterriti existimabāt se sp̄m videre. Et dixit eis. Quid turbati estis: ⁊ cogitationes ascendunt in corda vestra: videte manus meas et pedes: quia ego ipse sum. Palpate et videte: quia sp̄us carnem ⁊ ossa nō hʒ: sicut me videtis habere. Et cū hoc dixisset ostendit eis manus et pedes. Adhuc autē illis nō credentib⁹ et mirantibus pre gaudio dixit. Habetis hic aliq̄d q̄d māducetꝭ? At illi ei partē piscis assi: ⁊ fauū mellis obtulerūt. Et cū māducasset corā eis: sumēs reliquias dedit eis. Et dixit ad eos. Hec sunt verba que lo⌐cutus sum

Gen. 14. d — D — Gen. 19. a. — E — F

πρὸς ὑμᾶς ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ. Τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφάς, καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ὅτι οὕτως γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστόν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ. ὑμεῖς δὲ ἐστὲ μάρτυρες τούτων. καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς. ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους. ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς βηθανίαν, καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτούς διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης. καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν. ἀμήν.

ad vos cū adhuc eē͂ʒ vobiscū: qm̄ necesse ē͂ ipleri omnia q̄ scripta sunt i lege moysi et prophetis ꝛ psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum vt itelligerēt scripturas: ꝛ dixit eis. Qm̄ sic scriptum est: ꝛ sic oportebat christum pati ꝛ resurgere a mortuis tertia die: et predicari in nomine eius pniam et remissionem peccatorū in omnes gentes: incipientibus ab hierosolyma. Vos aūt testes estis horum. Et ecce ego mittam promissum patris mei in vos. Vos autem sedete in ciuitate quoadusqꝫ induamini virtute ex alto. Eduxit aūt eos foras in bethaniam: et eleuatis manibus suis benedixit eis. Et factū est dum benediceret illis recessit ab eis: et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi sunt in hierusalē cū gaudio magno. Et erant sēper in templo laudantes et benedicentes deum. Amen.

Actu.17.a. · Actuū.1.a. · Mar.16.g · Actu.1.b. · G

Τέλος τοῦ κατὰ λουκᾶν ἁγίου εὐαγγελίου.

Explicit euangelium secundum Lucam.

Incipit prologus in euangelium secundum Johannem.

Hic est Johannes euangelista vnus ex discipulis domini: qui virgo a deo electus est: quem de nuptijs volentem nubere vocauit deus. Cui virginitatis in hoc duplex testimoniū datur in euāgelio: q̄ et pre ceteris dilectus a deo dicitur: ꝛ huic matrem suam pendens in cruce cōmendauit dominus: vt virginē virgo seruaret. Deniqꝫ manifestans in euangelio q̄ erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans: solus verbū carnē factum esse: nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur primum signum ponens quod in nuptijs fecit dominus: ostendens q̄ ipse erat: vt legentib⁹ demonstraret q̄ vbi dominus inuitatus sit: deficere nuptiarum vinum debeat: ꝛ veteribus imutatis: noua omnia que a xp̄o instituūtur appareāt. Hoc aūt euāgeliū scripsit in asia: postea q̄ꝫ in pathmos insula apocalypsim scripserat: vt cui in principio canonis incorruptibile principiū prenotatur in genesi: ei etiaꝫ incorruptibilis finis per virgineꝫ in apocalypsi redderetur dicente christo. Ego sum alpha ꝛ o. Et hic est iohānes qui sciens superuenisse dieꝫ recessus sui: conuocatis discipulis suis in epheso: per multa signorum experimēta promens christum: descendens in defossum sepulture locum: facta oratione positus est ad patres suos tam extraneus a dolore mortis q̄ꝫ a corruptione carnis inuenitur alienus. Tum post omnes euangeliuꝫ scripsit: et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio vel librorum ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: vt sciendi desiderio collato ꝛ querentibus fructus laboris et deo magisterij doctrina seruetur.

Explicit prologus.

Τὸ κατὰ ἰωάννην ἅγιον εὐαγγέλιον. Cap.i.

Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν. πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γέγονεν. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης, οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ. οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω. εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ. οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν. καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας. ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγε λέγων. οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος ἔμπροσθέν μου γέγονεν, ὅτι πρῶτός μου ἦν. καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος. ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο. θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε. ὁ μονογενὴς υἱὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρός, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευΐτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν. σὺ τίς εἶ. καὶ ὡμολόγησε καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός. καὶ ἠρώτησαν αὐτόν. τί οὖν ἡλίας εἶ σύ. καὶ λέγει οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ. καὶ ἀπεκρίθη. οὔ. εἶπον οὖν αὐτῷ. τίς εἶ, ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς. τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ. ἔφη. ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ προφήτης. καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων. καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν καὶ εἶπον αὐτῷ. τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς οὔτε

Incipit euangeliū scd'ʒ Johānē. Cap.i.

In principio erat verbū: ꝛ vbū erat apd' deū: ꝛ de⁹ erat vbū: hoc erat i pricipio apd' deū. Oia p ip suꝫ facta sūt ꝛ sine ipso factū est nihil. Qd' factū ē in ipo vita erat: et vita erat lux hominum et lux in tenebris lucet: et tenebre eam nō cōprehēderūt. Fuit homo missus a deo: cui nomen erat iohannes. Hic venit i testimoniū vt testimoniū phiberet de lumine: vt omnes crederent per illum. Non erat ille lux: sꝫ vt testimoniū phiberet de luie. Erat lux vera: que illuminat omnem hoiem venientem in hunc mundū. In mundo erat ꝛ mundus per ipsum factus est: et mund⁹ eū nō cognouit. In propria venit et sui eū nō receperūt. Quotquot aūt receperūt eū dedit eis potestateꝫ filios dei fieri his qui credunt in nomine ei⁹. Qui nō ex sāguinib⁹ neqꝫ ex volūtate carnis: neqꝫ ex volūtate viri: sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factum est: et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre: plenum gratie ꝛ veritatis. Johānes testimoniū phibꝫ de ipso et clamat dicens. Hic erat quē dixi qui post me venturus est: ante me fact⁹ est: qr prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepim⁹ et gratiam pro gratia: quia lex per moysen data est: gratia ꝛ veritas per iesum christū facta est. Deū nemo vidit vnqꝫ. Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit. Et hoc est testimonium iohannis: quando miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes ꝛ leuitas ad eū vt iterrogarēt eū. Tu qs es? Et cōfessus est ꝛ nō negauit. Et confessus ē: quia nō sum ego xp̄s. Et iterrogauerūt eū. Quid ergo? Helias es tu? Et dixit nō sū. Propheta es tu? Et rn̄dit. Nō. Dixerūt ergo ei. Quis es vt rn̄sū dem⁹ his q̄ miserūt nos. Quid dicis de teipso? Ait. Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam dn̄i: sicut dixit esaias propheta. Et qui missi fuerāt erant ex phariseis. Et iterrogauerūt eū: ꝛ dixerūt ei. Quid ergo baptizas si tu nō es xp̄s: neqꝫ

A · Mat.3.a. ī.3.d · B · C · 1.Joā.4.c. · ī.5.f. · Esai.40.a Mat.3.a. Mar.1.a. Luce.3.a. · D

ἠλίας οὔτε ὁ προφήτης. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων. ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθεν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος. ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων. τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον. ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνήρ, ὃς ἔμπροσθεν μου γέγονεν ὅτι πρῶτός μου ἦν, κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν. ἀλλ᾽ ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραήλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων. καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης λέγων. ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ᾽ αὐτόν, κἀγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν. ἀλλ᾽ ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι ἐκεῖνός μοι εἶπεν. ἐφ᾽ ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ᾽ αὐτόν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ. κἀγὼ ἑώρακα καὶ μεμαρτύρηκα, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο, καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει. ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ. στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς. τί ζητεῖτε. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ. ῥαββί, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον διδάσκαλε, ποῦ μένεις. λέγει αὐτοῖς. ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει, καὶ παρ᾽ αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα ἦν ὡς δεκάτη. ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ. εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ. εὑρήκαμεν τὸν μεσίαν ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον χριστός. καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἶπε. σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ κηφᾶς ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος. τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι. ἦν δὲ ὁ φίλιππος ἀπὸ βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως ἀνδρέου καὶ πέτρου. εὑρίσκει φίλιππος τὸν ναθαναήλ, καὶ λέγει αὐτῷ. ὃν ἔγραψε μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν ἰησοῦν τὸν υἱὸν ἰωσὴφ τὸν

helias neque propheta? Respondit eis iohannes dicens. Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus ut soluam eius corrigiam calciamenti. Hec in bethania facta sunt trans iordanem ubi erat iohannes baptizans. Altera die vidit iohannes iesum venientem ad se et ait. Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccatum mundi. Hic est de quo ego dixi. Post me venit vir qui ante me factus est: quia prior me erat: et ego nesciebam eum. Sed ut manifestetur in israel: propterea veni ego in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit iohannes dicens. Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de celo et mansit super eum: et ego nesciebam eum. Sed qui misit me baptizare in aqua: ille mihi dixit. Super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum: hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi et testimonium perhibui quia hic est filius dei. Altera die iterum stabat iohannes: et ex discipulis eius duo et respiciens iesum ambulantem dicit. Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem: et secuti sunt iesum. Conversus autem iesus et videns eos sequentes se: dixit eis. Quid queritis? Qui dixerunt ei. Rabbi: quod dicitur interpretatum magister: ubi habitas? Dicit eis: venite et videte. Venerunt et viderunt ubi maneret: et apud eum manserunt die illo. Hora autem erat quasi decima. Erat autem andreas frater simonis petri unus ex duobus qui audierant a iohanne et secuti fuerant eum. Invenit hic primum fratrem suum symonem et dicit ei. Invenimus messiam quod est interpretatum christus. Et adduxit eum ad iesum. Intuitus autem eum iesus dixit. Tu es simon filius iona: tu vocaberis cephas quod interpretatur petrus. In crastinum voluit exire in galileam: et invenit philippum. Et dicit ei iesus. Sequere me. Erat autem philipus a bethsaida civitate andree et petri. Invenit philippus nathanael: et dicit ei. Quem scripsit moyses in lege et prophete: invenimus iesum filium ioseph

Mat.3.c. Mar.1.b. Luce.3.d. Actuum.1.a. 19.a.

E

Mat.3.g. Mar.1.b. Luce.3.c.

F

G

ἀπὸ ναζαρέτ. καὶ εἶπεν αὐτῷ ναθαναήλ. ἐκ ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι. λέγει αὐτῷ φίλιππος. ἔρχου καὶ ἴδε. εἶδεν ὁ ἰησοῦς τὸν ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ ἴδε ἀληθῶς ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι. λέγει αὐτῷ ναθαναήλ, πόθεν με γινώσκεις. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. πρὸ τοῦ σε φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε. ἀπεκρίθη ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ. ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰσραήλ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ ὅτι εἶπόν σοι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς πιστεύεις, μείζω τούτων ὄψει. καὶ λέγει αὐτῷ. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπάρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Cap.2.

Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ ἐκεῖ. ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον. καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ ἰησοῦ πρὸς αὐτόν. οἶνον οὐκ ἔχουσι. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς τί ἐμοὶ καὶ σοὶ γύναι. οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου. λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις. ὅ τι ἂν λέγει ὑμῖν ποιήσατε. ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν ἰουδαίων χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ. καὶ ἤνεγκαν. ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον, καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ, φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος καὶ λέγει αὐτῷ. πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, καὶ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω. σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι. ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας. καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς. καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα, καὶ περιστεράς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους. καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίου, πάντας ἐξέβαλεν

a nazareth. Et dixit ei nathanael. A nazareth potest aliquid boni esse. Dicit ei philippus. Veni et vide. Vidit iesus nathanael venientem ad se et dicit de eo. Ecce vere israelita: in quo dolus non est. Dicit ei nathanael. Unde me nosti. respondit iesus et dixit ei. Priusquam te philippus vocaret cum esses sub ficu vidi te. Respondit ei nathanael et ait. Rabbi tu es filius dei: tu es rex israel. Respondit iesus et dixit ei. Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei. Amen amen dico vobis: amodo videbitis celum apertum et angelos dei ascendentes et descendentes supra filium hominis.

Cap.2.

Et tertia die nuptie facte sunt in chana galilee: et erat mater iesu ibi. Vocatus est autem et iesus et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino: dicit mater iesu ad eum. Vinum non habent. Et dicit ei iesus. Quid mihi et tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris. Quodcunque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapidee hydrie sex posite secundum purificationem iudeorum capientes singule metretas binas vel ternas. Dicit eis iesus. Implete hydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et dicit eis iesus. Haurite nunc et ferte architriclino. Et tulerunt. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factum: et non sciebat unde esset: ministri autem sciebant qui hauserunt aquam: vocat sponsum architriclinus et dicit ei. Omnis homo primum bonum vinum ponit: et cum inebriati fuerint tunc id quod deterius est. Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum iesus in chana galilee: et manifestavit gloriam suam: et crediderunt in eum discipuli eius. Post hec descendit capharnaum ipse et mater eius et fratres eius et discipuli eius: et ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha iudeorum: et ascendit iesus hierosolymam et invenit in templo vendentes oves et boves et columbas et numularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis: omnes eiecit

A

B

Mat.4.d.

C

Mat.21.b. Mar.11.d. Luce.19.g. Esaie.56. Hiere.7.b

εκ τού ιερού, τα τε πρόβατα και τους βόας· και των κολλυβιστών εξέχεε το κέρμα, και τας τραπέζας ανέστρεψε, και τοις τας περιστεράς πωλούσιν είπεν. άρατε ταύτα εντεύθεν. μη ποιείτε τον οίκον του πατρός μου οίκον εμπορίου. εμνήσθησαν δε οι μαθηταί αυτού ότι γεγραμμένον εστίν. ο ζήλος του οίκου σου καταφάγεταί με. απεκρίθησαν ουν οι ιουδαίοι και είπον αυτώ. τι σημείον δεικνύεις ημίν, ότι ταύτα ποιείς. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτοίς. λύσατε τον ναόν τούτον, και εν τρισίν ημέραις εγερώ αυτόν. είπον ουν οι ιουδαίοι. τεσσαράκοντα και εξ έτεσιν ωκοδομήθη ο ναός ούτος, και συ εν τρισίν ημέραις εγερείς αυτόν. εκείνος δε έλεγε περί του ναού του σώματος αυτού. ότε ουν ηγέρθη εκ των νεκρών, εμνήσθησαν οι μαθηταί αυτού ότι τούτο έλεγεν αυτοίς, και επίστευσαν τη γραφή και τω λόγω ω είπεν ο ιησούς. ως δε ην εν τοις ιεροσολύμοις εν τω πάσχα εν τη εορτή, πολλοί επίστευσαν εις το όνομα αυτού θεωρούντες αυτού τα σημεία α εποίει. αυτός δε ο ιησούς ουκ επίστευεν εαυτόν αυτοίς, διά το αυτόν γινώσκειν πάντας, και ότι ου χρείαν είχεν ίνα τις μαρτυρήση περί του ανθρώπου. αυτός γαρ εγίνωσκε τι ην εν τω ανθρώπω.

Cap. 3.

Ην δε άνθρωπος εκ των φαρισαίων νικόδημος όνομα αυτώ, άρχων των ιουδαίων. ούτος ήλθε προς τον ιησούν νυκτός, και είπεν αυτώ. ραββί, οίδαμεν ότι από θεού ελήλυθας διδάσκαλος. ουδείς γαρ ταύτα τα σημεία δύναται ποιείν α συ ποιείς, εάν μη η ο θεός μετ' αυτού. απεκρίθη ο ιησούς και είπεν αυτώ. αμήν αμήν λέγω σοι, εάν μη τις γεννηθή άνωθεν, ου δύναται ιδείν την βασιλείαν του θεού. λέγει προς αυτόν ο νικόδημος. πως δύναται άνθρωπος γεννηθήναι γέρων ων. μη δύναται εις την κοιλίαν της μητρός αυτού δεύτερον εισελθείν, και γεννηθήναι. απεκρίθη ιησούς. αμήν αμήν λέγω σοι, εάν μη τις γεννηθή εξ ύδατος και πνεύματος, ου δύναται εισελθείν εις την βασιλείαν του θεού. το γεγεννημένον εκ της σαρκός, σαρξ εστί. και το γεγεννημένον εκ του πνεύματος, πνεύμα εστί. μη θαυμάσης ότι είπον σοι δει υμάς γεννηθήναι άνωθεν. το πνεύμα όπου θέλει πνεί, και την φωνήν αυτού ακούεις. αλλ' ουκ οίδας πόθεν έρχεται και που υπάγει. ούτως εστί πας ο γεγεννημένος εκ του πνεύματος. απεκρίθη νικόδημος και είπεν αυτώ. πως δύ-

de templo: oves quoque et boves et nummulariorum effudit es: et mensas subvertit. Et his qui columbas vendebant dixit. Auferte ista hinc et nolite facere domum patris mei domum negociationis. Recordati sunt vero discipuli eius quia scriptum est. Zelus domus tue comedit me. Responderunt ergo iudei et dixerunt ei. Quod signum ostendis nobis quia hec facis? Respondit iesus et dixit eis. Solvite templum hoc et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo iudei. Quadraginta et sex annis edificatum est templum hoc et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis: recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat: et crediderunt scripture et sermoni quem dixit iesus. Cum autem esset hierosolymis in pascha in die festo: multi crediderunt in nomine eius videntes signa eius que faciebat. Ipse autem iesus non credebat semetipsum eis eo quod ipse nosset omnes: et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Cap. 3.

Erat autem homo ex phariseis nicodemus nomine princeps iudeorum. Hic venit ad iesum nocte: et dixit ei. Rabbi scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim potest hec signa facere que tu facis: nisi fuerit deus cum eo. Respondit iesus et dixit ei. Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit denuo: non potest videre regnum dei. Dicit ad eum nicodemus. Quomodo potest homo renasci cum sit senex. Nunquid potest in ventrem matris sue iterato introire et renasci? Respondit iesus. Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne caro est: et quod natum est ex spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi: oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat et vocem eius audis: sed nescis unde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit nicodemus et dixit ei. Quomodo potest

Psal. 68.

Mat. 26. f.

D

A

[illegible] 7. 8.
Mat. 22. c.

νατai ταύτα γενέσθαι. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτώ. συ ει ο διδάσκαλος του ισραήλ και ταύτα ου γινώσκεις. αμήν αμήν λέγω σοι, ότι ο οίδαμεν λαλούμεν. και ο εωράκαμεν μαρτυρούμεν, και την μαρτυρίαν ημών ου λαμβάνετε. ει τα επίγεια είπον υμίν και ου πιστεύετε πως εάν είπω υμίν τα επουράνια πιστεύσετε. και ουδείς αναβέβηκεν εις τον ουρανόν, ει μη ο εκ του ουρανού καταβάς ο υιός του ανθρώπου ο ων εν τω ουρανώ. και καθώς μωσής ύψωσε τον όφιν εν τη ερήμω, ούτως υψωθήναι δει τον υιόν του ανθρώπου. ίνα πας ο πιστεύων εις αυτόν μη απόληται, αλλ' έχη ζωήν αιώνιον. ούτως γαρ ηγάπησεν ο θεός τον κόσμον, ώστε τον υιόν αυτού τον μονογενή έδωκεν ίνα πας ο πιστεύων εις αυτόν μη απόληται, αλλ' έχη ζωήν αιώνιον. ου γαρ απέστειλεν ο θεός τον υιόν αυτού εις τον κόσμον, ίνα κρίνη τον κόσμον, αλλ' ίνα σωθή ο κόσμος δι' αυτού. ο πιστεύων εις αυτόν ου κρίνεται. ο δε μη πιστεύων ήδη κέκριται, ότι μη πεπίστευκεν εις το όνομα του μονογενούς υιού του θεού. αύτη δε εστίν η κρίσις, ότι το φως ελήλυθεν εις τον κόσμον, και ηγάπησαν οι άνθρωποι μάλλον το σκότος η το φως. ην γαρ πονηρά αυτών τα έργα. πας γαρ ο φαύλα πράσσων, μισεί το φώς, και ουκ έρχεται προς το φως, ίνα μη ελεγχθή τα έργα αυτού. ο δε ποιών την αλήθειαν έρχεται προς το φως, ίνα φανερωθή αυτού τα έργα. ότι εν θεώ εστίν ειργασμένα. μετά ταύτα ήλθεν ο ιησούς και οι μαθηταί αυτού εις την ιουδαίαν γην, και εκεί διέτριβε μετ' αυτών και εβάπτιζεν. ην δε και ιωάννης βαπτίζων εν αινών εγγύς του σαλήμ, ότι ύδατα πολλά ην εκεί, και παρεγίνοντο και εβαπτίζοντο. ούπω γαρ ην βεβλημένος εις την φυλακήν ο ιωάννης. εγένετο ουν ζήτησις εκ των μαθητών ιωάννου μετά ιουδαίων περί καθαρισμού. και ήλθον προς τον ιωάννην και είπον αυτώ. ραββί. ος ην μετά σου πέραν του ιορδάνου, ω συ μεμαρτύρηκας, ίδε ούτος βαπτίζει, και πάντες έρχονται προς αυτόν. απεκρίθη ιωάννης και είπεν. ου δύναται άνθρωπος λαμβάνειν ουδέν, εάν μη η δεδομένον αυτώ εκ του ουρανού. αυτοί υμείς μοι μαρτυρείτε, ότι είπον ουκ ειμί εγώ ο χριστός, αλλ' ότι απεσταλμένος ειμί έμπροσθεν εκείνου. ο έχων την νύμφην νυμφίος εστίν, ο δε φίλος του νυμφίου ο εστηκώς και ακούων αυτού, χαρά χαίρει διά την φωνήν του νυμφίου. αύτη

hec fieri? Respondit iesus et dixit ei. Tu es magister in israel et hec ignoras? Amen amen dico tibi quia quod scimus loquimur et quod vidimus testamur: et testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis et non creditis: quomodo si dixero vobis celestia credetis. Et nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. Et sicut moyses exaltavit serpentem in deserto: ita exaltari oportet filium hominis: ut omnis qui credit in ipso non pereat: sed habeat vitam eternam. Sic enim deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eum non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim misit deus filium suum in mundum ut iudicet mundum: sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non iudicatur. Qui autem non credit iam iudicatus est: quia non credit in nomine unigeniti filii dei. Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum: et dilexerunt homines magis tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit odit lucem: et non venit ad lucem ut non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem venit ad lucem: ut manifestentur opera eius: quia in deo sunt facta. Post hec venit iesus et discipuli eius in terram iudeam: et illic morabatur cum eis et baptizabat. Erat autem et iohannes baptizans in enon iuxta salim: quia aque multe erant illic: et veniebant et baptizabantur. Nondum enim missus fuerat iohannes in carcerem. Facta est autem questio ex discipulis iohannis cum iudeis de purificatione. Et venerunt ad iohannem et dixerunt ei. Rabbi qui erat tecum trans iordanem cui tu testimonium perhibuisti ecce hic baptizat et omnes veniunt ad eum. Respondit iohannes et dixit. Non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei datum de celo. Ipsi vos mihi testimonium perhibetis quod dixerim non sum ego christus: sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam sponsus est: amicus autem sponsi qui stat et audit eum: gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc

B

Ephe. 4. b

Nume. 21. c

1. Joh. 4. b.

C

Mat. 3. b.
Luce. 3. a.

Mat. 4. d.
Mar. 1. c.

D

1. Joh. 4. c.

οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται. ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι. ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστί, καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει. ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν. ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεός, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα. ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται τὴν ζωήν, ἀλλ᾽ ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ᾽ αὐτόν. Cap.4.

Ὡς οὖν ἔγνω ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ ἰωάννης, καίτοιγε ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν ἀλλ᾽ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἀφῆκε τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν. ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς σαμαρείας. ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν σαμαρείας λεγομένην συχάρ, πλησίον τοῦ χωρίου οὗ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ. ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη. ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. δός μοι πιεῖν. οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι. λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις. πῶς σὺ ἰουδαῖος ὢν παρ᾽ ἐμοῦ πιεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σαμαρείτιδος. οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ. εἰ ᾔδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι δός μοι πιεῖν, σὺ ἂν ᾔτησας αὐτόν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. κύριε οὔτε ἄντλημα ἔχεις καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ. πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν. μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ. πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν, ὃς δ᾽ ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή. κύριε δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ

ergo gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere me autem minui. Qui desursum venit super omnes est. Qui est de terra de terra est: et de terra loquitur. Qui de celo venit super omnes est. Et quod vidit et audivit hoc testatur: et testimonium eius nemo accipit. Qui autem acceperit eius testimonium signavit quia deus verax est. Quem enim misit deus verba dei loquitur. Non enim ad mensuram dat deus spiritum. Pater diligit filium et omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam eternam. Qui autem incredulus est filio: non videbit vitam: sed ira dei manet super eum. Cap.4.

Ut ergo cognovit iesus quia audierunt pharisei quia iesus plures discipulos facit et baptizat quam iohannes: quamquam iesus non baptizaret sed discipuli eius: reliquit iudeam et abiit iterum in galileam. Oportebat autem eum transire per mediam samariam. Venit ergo in civitatem samarie que dicitur sychar: iuxta predium quod dedit iacob ioseph filio suo. Erat autem ibi fons iacob. Jesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem. Hora autem erat quasi sexta. Venit mulier de samaria haurire aquam. Dicit ei iesus. Da mihi bibere. Discipuli enim eius abierant in civitatem ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samaritana. Quomodo tu iudeus cum sis bibere a me poscis: que sum mulier samaritana? Non enim coutuntur iudei samaritanis. Respondit iesus et dixit ei. Si scires donum dei: et quis est qui dicit tibi da mihi bibere tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier. Domine neque in quo haurias habes: et puteus altus est. Unde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maior es patre nostro iacob: qui dedit nobis puteum: et ipse ex eo bibit et filii eius et pecora eius? Respondit iesus et dixit ei. Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in eternum: sed aqua quam ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da mihi hanc aquam ut non sitiam neque

Roma.3.a. 1.8.c. Mat.11.g. Luce.10.f. J.16.c.

Esa.21.a Abach.2.a

A

Mar.4.d.

B

J.7.f.

C

J.6.d.

ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. ὕπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν. οὐκ ἔχω ἄνδρα. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω, πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. κύριε θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ. οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί. ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε. ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν, ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστίν. ἀλλ᾽ ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν. πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν. λέγει αὐτῷ ἡ γυνή. οἶδα ὅτι μεσσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος χριστός. ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ὁ λαλῶν σοι. καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει. οὐδεὶς μέντοι εἶπε τί ζητεῖς ἢ τί λαλεῖς μετ᾽ αὐτῆς. ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνή, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις. δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες. ῥαββὶ φάγε. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους. μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐμὸν βρῶμά ἐστιν ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον. οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται. ἰδοὺ λέγω ὑμῖν ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη, καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον. ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων. ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινός, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς

veniam huc haurire. Dicit ei iesus. Vade voca virum tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit. Non habeo virum. Dicit ei iesus. Bene dixisti: quia non habeo virum: quinque enim viros habuisti: et nunc quem habes non est tuus vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Domine video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt et vos dicitis quia hierosolymis est locus ubi adorare oportet. Dicit ei iesus. Mulier crede mihi: quia veniet hora quando neque in monte hoc: neque in hierosolymis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus: quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est: quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales querit: qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui adorant eum: in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio quia messias venit qui dicitur christus. Cum ergo venerit ille: nobis nunciabit omnia. Dicit ei iesus. Ego sum qui loquor tecum. Et continuo venerunt discipuli eius: et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit quid queris aut quid loqueris cum ea. Reliquit ergo hydriam suam mulier: et abiit in civitatem: et dicit illis hominibus. Venite et videte hominem qui dixit mihi omnia quecumque feci numquid ipse est christus? Exierunt ergo de civitate et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli dicentes. Rabbi manduca. Ille autem dixit eis. Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad invicem. Numquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis iesus. Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me: ut perficiam opus eius. Nonne vos dicitis quod adhuc quattuor menses sunt et messis venit? Ecce dico vobis levate oculos vestros et videte regiones: quia albe sunt iam ad messem: et qui metit mercedem accipit: et congregat fructum in vitam eternam: ut et qui seminat simul gaudeat: et qui metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat et alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non

Luce.7.c.

D

1.Cor.3.d

E

Esa.40.a 2.51.b. Luce.10.a.

κεκοπιάκατε. ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε. ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ᾽ αὐτοῖς. καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ. τῇ δὲ γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν. αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ χριστός. μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν. αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν. ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κανᾶ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον. καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ. οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν. ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε. λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός, κύριε κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. πορεύου, ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο. ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ. ἐπύθετο οὖν παρ᾽ αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε. καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός. ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

Cap.5.

Μετὰ ταῦτα ἦν ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα. ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ, κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδά πέντε στοὰς ἔχουσα. ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν. ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ καὶ ἐταράσσετο τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι. ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ. τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ. θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν. κύριε ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν, ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγώ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἔγειραι ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράββατον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ. σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράββατον. ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ ἐκεῖνός μοι εἶπεν ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ἠρώτησαν οὖν αὐτόν. τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει. ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν. ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ. μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται. ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀνήγγειλε τοῖς ἰουδαίοις ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ. καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν ἰησοῦν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ. ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται κἀγὼ ἐργάζομαι. διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ. ἀπεκρίνατο οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐδὲν ἐὰν μή τι βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα. ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ. οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ, ἵνα πάντες τι-

laborastis. Alij laborauerunt: et vos in labores eorum introistis. Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum samaritanorum: propter verbum mulieris testimonium phibentis: quia dixit mihi omnia quecunque feci. Cum venissent ergo ad illum samaritani: rogauerunt eum vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt in eum propter sermonem eius. Et mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audiuimus: et scimus quia hic est vere saluator mundi. Post duos autem dies exijt inde: et abijt in galileam. Ipse enim iesus testimonium phibuit: quia propheta in sua patria honorem non habet. Cum ergo venisset in galileam: exceperunt eum galilei: cum omnia vidissent que fecerat hierosolymis in die festo: et ipsi enim venerant ad diem festum. Venit ergo iterum in chana galilee: vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus: cuius filius infirmabatur capharnaum. Hic cum audisset quia iesus adueniret a iudea in galileam: abijt ad eum: et rogabat eum vt descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo iesus ad eum. Nisi signa et prodigia videritis: non creditis. Dicit ad eum regulus. Domine descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei iesus. Vade filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei iesus: et ibat. Iam autem eo descendente serui occurrerunt ei: et nunciauerunt dicentes quia filius eius viueret. Interrogabat ergo horam in qua melius habuerit. Et dixerunt ei: quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognouit ergo pater quia illa hora erat qua dixit ei iesus: filius tuus viuit: et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit iesus cum venisset a iudea in galileam.

Cap.5.

Post hec erat dies festus iudeorum: et ascendit iesus hierosolymam. Est autem hierosolymis probatica piscina que cognominatur hebraice bethsaida quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium cecorum claudorum aridorum: expectantium aque motum. Angelus autem domini descendebat secundum tempus in piscinam: et mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aque: sanus fiebat a quacunque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset iesus iacentem et cognouisset quia iam multum tempus haberet: dicit ei. Vis sanus fieri? Respondit ei languidus. Domine hominem non habeo vt cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam: dum venio enim ego: alius ante me descendit. Dicit ei iesus. Surge tolle grabbatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo ille: et sustulit grabbatum suum et ambulabat. Erat autem sabbatum in die illo. Dicebant ergo iudei illi qui sanatus fuerat. Sabbatum est: non licet tibi tollere grabbatum tuum. Respondit eis. Qui me sanum fecit ille mihi dixit: tolle grabbatum tuum et ambula. Interrogauerunt ergo eum. Quis est ille homo qui dixit tibi tolle grabbatum tuum et ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit a turba constituta in loco. Postea inuenit eum iesus in templo et dixit illi. Ecce sanus factus es: iam noli peccare: ne deterius tibi aliquid contingat. Abijt ille homo et nunciauit iudeis quia iesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur iudei iesum: quia hec faciebat in sabbato. Iesus autem respondit eis. Pater meus vsque modo operatur: et ego operor. Propterea ergo magis querebant eum iudei interficere: quia non solum soluebat sabbatum: sed et patrem suum dicebat deum: equalem se faciens deo. Respondit itaque iesus et dixit eis. Amen amen dico vobis: non potest filius a se facere quicquam: nisi quod viderit patrem facientem. Quecunque enim ille fecerit: hec et similiter filius facit. Pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit: et maiora his demonstrabit ei opera vt vos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos et viuificat: sic et filius quos vult viuificat. Neque enim pater iudicat quemquam: sed omne iudicium dedit filio: vt omnes honorificent

Mat.4.d. Mar.6.a. Mar.6.a. Luce.4.d. Mat.8.b. Luce.7.a. Mat.9.d. Mar.5.d. Luce.8.f. Mat.9.b. Mar.2.c. Luce.5.c.

B C D

μῶσι τὸν υἱόν, καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω υμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω υμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστὶν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ, καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί. μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως. οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν. καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός. ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής. ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ. ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ. ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε. ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων. ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιαθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ. ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε. καὶ ὁ πέμψας με πατήρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε. καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν, ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν. καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ, καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε. δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω, ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς. ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με. ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ

filium sicut honorificant patrem. Qui nõ honorificat filiũ nõ honorificat qui misit illũ. Amen amẽ dico vobis quia q̃ verbum meũ audit et credit ei qui me misit: habet vitã eternã. Et in iudicium non venit: sed transiet a morte in vitam. Amen amen dico vobis: q̃ venit hora et nunc est quando mortui audient vocem filij dei et qui audierint viuent. Sicut enim pater habet vitam in semetipso: sic dedit et filio habere vitã in semetipso. Et potestatẽ dedit ei iudiciũ facere: q̃ filius hominis est. Nolite mirari hoc: quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sũt audient vocẽ filij dei: et procedent qui bona fecerũt in resurrectionẽ vite: qui vero mala egerunt in resurrectionẽ iudicij. Non possum ego a meipso facere quicq̃. Sicut audio iudico et iudiciũ meũ iustum est: quia nõ quero voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me. Si ego perhibeo testimoniũ de meipso: testimoniũ meũ nõ est verum. Alius est qui testimoniũ phibet de me: et scio quia verum est testimoniũ eius quod phibet de me. Vos misistis ad iohannem: et testimoniũ phibuit veritati. Ego autẽ nõ ab homine testimonium accipio: sed hec dico vt vos salui sitis. Ille erat lucerna ardens et lucẽs. Vos autem voluistis ad horam exultare in luce eius. Ego autem habeo testimoniũ maius iohãne. Opera enĩ que dedit mihi pater vt pficiã ea: ipsa opera que ego facio testimoniũ phibẽt de me: q̃ pr misit me. Et qui misit me pater: ipse testimoniũ perhibuit de me. Neq̃ vocem eius vnq̃ audistis: neq̃ spẽm eius vidistis. Et verbum eius non habetis in vobis manens: quia quẽ misit ille: huic vos non creditis. Scrutamini scripturas: q̃ vos putatis in ipsis vitã eternã hẽre. Et ille sũt q̃ testimoniũ phibẽt de me: et non vultis venire ad me vt vitã hẽatis. Claritatẽ ab hoibus non accipio sed cognoui vos: quia dilectionem dei non habetis in vobis. Ego veni in nomine patris mei et nõ accepistis me. Si alius venerit

Joan. 8.d. Joan. 6.d. Joan. 8.b. Joan. 1.4.c.

ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε. πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε. μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα. ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν μωσῆς εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε. εἰ γὰρ ἐπιστεύετε μωσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί, περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε.

Cap. 6.

Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβεριάδος. καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς, ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων. ἐπάρας οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν φίλιππον. πόθεν ἀγοράσομεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι. τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν. αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἤμελλε ποιεῖν. ἀπεκρίθη αὐτῷ φίλιππος. διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ. λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου. ἔστι παιδάριον ἓν ὧδε ὃ ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια. ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους. εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς. ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι. ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις. ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον. ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται. συνήγαγον οὖν καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν. οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον. ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, πάλιν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν. καὶ ἐμβάντες

in nomine suo illum accipietis. Quõ vos potestis credere qui gloriam ab inuicem accipitis: et gloriam que a solo deo est non queritis. Nolite putare q̃ ego accusaturus sum vos apud patrẽ. Est qui accusat vos moyses in quo vos speratis. Si enĩ crederetis moysi crederetis forsitã et mihi. De me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis: quõ verbis meis credetis?

Cap. 6.

Post hec abijt iesus trans mare galilee qđ est tiberiadis. Et sequebatur eum multitudo magna: quia videbant signa que faciebat super his qui infirmabant. Subijt ergo in mõtem iesus: et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autẽ proximũ pascha dies festus iudeorum. Cũ subleuasset ergo oculos iesus et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum: dicit ad philippum. Unde ememus panes vt manducent hi? Hoc autẽ dicebat temptans eum. Ipse enim sciebat qđ esset facturus. Rñdit ei philippus. Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis: vt vnusquisq̃ modicũ quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius andreas frater simonis petri. Est puer vnus hic qui habet quinq̃ panes hordeaceos et duos pisces. Sed hec quid sunt inter tantos? Dicit ergo iesus. Facite homines discũbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinq̃ milia. Accepit ergo iesus panes et cum gratias egisset distribuit discumbentibus. Similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sũt: dixit discipulis suis. Colligite q̃ superauerũt fragmẽta ne pereant. Collegerunt ergo et impleuerũt duodecim cophinos fragmẽtorum ex quinq̃ panibus hordeaceis et duobus piscibus: q̃ supfuerũt his q̃ mãducauerãt. Illi ergo hoies cũ vidissẽt qđ iesus fecerat signũ dicebãt. Quia hic est vere ppheta q̃ venturus est in mũdũ. Jesus ergo cũ cognouisset quia venturi essent vt raperent eum et facerent eum regem: fugit iterum in montem ipse solus. Ut autem sero factum est: descenderũt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent

A — Mat. 4.g. Mar. 5.b. Luce. 4.b. — Mat. 14.c. Luce. 9.b. — Mat. 14.c. Mar. 6.e. Luce. 9.b. — Mat. 14.d. Mar. 6.e. Luce. 9.b. — B — Mat. 14.d. et 15.g. Mar. 6.f. et 8.a. Luce. 9.b. — Sup. 4.c. Luce. 7.c. — Mat. 14.e. Mar. 6.g. Luce. 6.b.

εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναοὺμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς. ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο. ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι μὴ φοβεῖσθε. ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον. τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον. ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος, ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναοὺμ ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν. καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ. ῥαββί πότε ὧδε γέγονας. ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ᾽ ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε. ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει. τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν. τί ποιοῦμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος. εἶπον οὖν αὐτῷ. τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι. τί ἐργάζῃ. οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον. ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ᾽ ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν. ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν. κύριε πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον. εἶπε δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με οὐ μὴ πεινάσῃ καὶ ὁ πιστεύων εἰς

nauim: venerunt trans mare in capharnaum. Et tenebre iam facte erant: et non venerat ad eos iesus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta: vident iesum ambulantem supra mare: et proximum naui fieri: et timuerunt. Ille autem dicit eis. Ego sum nolite timere. Voluerunt ergo eum accipere in nauim: et statim nauis fuit ad terram quam ibant. Altera die turba que stabat trans mare vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna: et quia non introisset cum discipulis suis iesus in nauim: sed soli discipuli eius abiissent. Alie vero superuenerunt naues a tyberiade iuxta locum vbi manducauerant panem gratias agentes deo. Cum ergo vidisset turba quia iesus non esset ibi neque discipuli eius: ascenderunt in nauiculas et venerunt capharnaum querentes iesum. Et cum inuenissent eum trans mare: dixerunt ei. Rabbi quando huc venisti? Respondit eis iesus et dixit. Amen amen dico vobis: queritis me: non quia vidistis signa: sed quia manducastis ex panibus et saturati estis. Operamini non cibum qui perit: sed qui permanet in vitam eternam: quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim pater signauit deus. Dixerunt ergo ad eum. Quid faciemus vt operemur opera dei? Respondit iesus et dixit eis. Hoc est opus dei vt credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei. Quod ergo tu facis signum vt videamus et credamus tibi? Quid operaris? Patres nostri manducauerunt manna in deserto sicut scriptum est. Panem de celo dedit eis manducare. Dixit ergo eis iesus. Amen amen dico vobis: non moyses dedit vobis panem de celo: sed pater meus dat vobis panem de celo verum. Panis enim verus est qui de celo descendit et dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum. Domine semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis iesus. Ego sum panis vite: qui venit ad me non esuriet: et qui credit in

E

Mat.14.c. Mar.6.g.

D

Mat.16.a. Mar.8.b.

ps.77. Sapi.16.c.

Mat.16.c. Mar.14.c. Luce.22.b.

ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε. ἀλλ᾽ εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἑωράκατέ με καὶ οὐ πιστεύετε. πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ πρὸς ἐμὲ ἥξει, καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω. ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔλεγον. οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσήφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα. πῶς οὖν λέγει οὗτος ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα. ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. μὴ γογγύζετε μετ᾽ ἀλλήλων. οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με ἑλκύσῃ αὐτόν, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις. καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν ἔρχεται πρός με. οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἀπέθανον. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ. ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σάρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς. ἐμάχοντο οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίνητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστὶ πόσις. ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

me non sitiet in eternum. Sed dixi vobis quia vidistis me: et non credidistis. Omne quod dat mihi pater ad me veniet: et eum qui venit ad me non eiiciam foras: quia descendi de celo non vt faciam voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me. Hec est enim voluntas eius qui misit me patris: vt omne quod dedit mihi non perdam ex eo: sed resuscitem illud in nouissimo die. Hec est autem voluntas patris mei qui misit me: vt omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam: et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Murmurabant ergo iudei de illo quia dixisset: ego sum panis viuus qui de celo descendi. Et dicebant. Nonne hic est filius ioseph cuius nos nouimus patrem et matrem? Quomodo ergo dicit hic quia de celo descendi? Respondit ergo iesus et dixit eis. Nolite murmurare inuicem. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum: et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Est scriptum in prophetis. Et erunt omnes docibiles dei. Omnis qui audiuit a patre et didicit venit ad me. Non quia patrem vidit quisquam: nisi is qui est a deo: hic vidit patrem. Amen amen dico vobis qui credit in me habet vitam eternam. Ego sum panis vite. Patres vestri manducauerunt manna in deserto et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens: vt si quis ex ipso manducauerit non moriatur. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane viuet in eternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo iudei ad inuicem dicentes. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Dixit ergo eis iesus. Amen amen dico vobis: nisi manducaueritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem: non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam: et ego resuscitabo eum in nouissimo die. Caro enim mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem in me manet et ego in illo.

Mat.16.d. Mar.14.d. Luce.11.c. sup.5.c.

E

Mat.13.g. Mar.6.a. Luce.4.d. i.7.b.

Esaie.54.d.

Mat.11.g. Luce.10.f. i.16.c.

F

1.Cor.11.e.

καθώς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατήρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσεται δι᾽ ἐμέ. οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. οὐ καθὼς ἔφαγον οἱ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον. ὁ τρώγων μου τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ. πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον. σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος, τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν. εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς. τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει. ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον. τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν. ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν. ἀλλ᾽ εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινὲς οἳ οὐ πιστεύουσιν. ᾔδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τινές εἰσιν οἱ μὴ πιστεύοντες; καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. καὶ ἔλεγεν. διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου. ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ᾽ αὐτοῦ περιεπάτουν. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς δώδεκα. μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν. ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα. ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις. καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος. ἀπεκρίθη αὐτοῖς. οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν. ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτην. οὗτος γὰρ ἔμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

Cap. 7.

Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς. οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ. οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν. ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος. οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς. ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρ-

Sicut misit me viuens pater: et ego viuo propter patrem: et qui manducat me et ipse viuet propter me. Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna et mortui sunt. Qui manducat hunc panem viuet in eternum. Hec dixit in synagoga docens in capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt. Durus est hic sermo et quis potest eum audire? Sciens autem iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius dixit eis. Hoc vos scandalizat. Si ergo videritis filium hominis ascendentem vbi erat prius. Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquam. Verba que ego locutus sum vobis spiritus et vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio iesus qui essent credentes: et quis traditurus esset eum. Et dicebat. Propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me: nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro: et iam non cum illo ambulabant. Dixit ergo iesus ad duodecim. Numquid et vos vultis abire? Respondit ergo ei simon petrus. Domine ad quem ibimus. Verba vite eterne habes. Et nos credimus et cognouimus quia tu es christus filius dei. Respondit eis iesus. Nonne ego vos duodecim elegi: et ex vobis vnus diabolus est? Dicebat autem de iuda simonis scariothis. Hic enim erat traditurus eum cum esset vnus ex duodecim.

Cap. 7.

Post hec autem ambulabat iesus in galileam. Non enim volebat in iudeam ambulare: quia querebant eum iudei interficere. Erat autem in proximo dies festus iudeorum scenophegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius. Transi hinc et vade in iudeam: vt et discipuli tui videant opera tua que facis. Nemo quippe in occulto quid facit: et querit ipse in palam esse. Si hec facis manifesta teipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum. Dicit ergo eis iesus. Tempus meum nondum aduenit. Tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos. Me autem odit quia ego testimo-

Mat. 16. f. Mar. 14. g. Luce. 22. g. Mar. 16. d. Mar. 14. c.

Mat. 16. d.

G A B

τυρῶ περὶ αὐτοῦ, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην. ἐγὼ οὔπω ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πεπλήρωται. ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ. ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτὴν οὐ φανερῶς, ἀλλ᾽ ὡς ἐν κρυπτῷ. οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλεγον. ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος. καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ἀγαθός ἐστιν, ἄλλοι ἔλεγον οὔ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. οὐδεὶς μέντοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων. ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκε. καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι λέγοντες. πῶς οὗτος γράμματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς. ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν. ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με. ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ λαλῶ. ὁ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ. ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθής ἐστι, καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν. οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον. καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον. τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι. ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος καὶ εἶπε. δαιμόνιον ἔχεις. τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς. ἓν ἔργον ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε. διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομήν, οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ μωσέως ἐστίν, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν πατέρων. καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον. εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ. μὴ κρίνετε κατ᾽ ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε. ἔλεγον οὖν τινὲς ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν. οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι, καὶ ἴδε παρρησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι. μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός. ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν. ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ ἰησοῦς καὶ λέγων. κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί, καὶ ἀπ᾽ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ᾽ ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ᾽ αὐτοῦ εἰμί, κἀκεῖνός με ἀ-

nium perhibeo de illo: quia opera eius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc. Ego enim non ascendam ad diem festum istum: quia meum tempus nondum impletum est. Hec cum dixisset: ipse mansit in galilea. Vt autem ascenderunt fratres eius: tunc et ipse ascendit ad diem festum non manifeste sed quasi in occulto. Judei ergo querebant eum in die festo: et dicebant. Vbi est ille. Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebant: quia bonus est: alij autem dicebant. non: sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum iudeorum. Jam autem die festo mediante ascendit iesus in templum et docebat. Et mirabantur iudei dicentes. Quomodo hic litteras scit cum non didicerit? Respondit eis iesus et dixit. Mea doctrina non est mea sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere: cognoscet de doctrina vtrum ex deo sit an ego a meipso loquar. Qui a semetipso loquitur gloriam propriam querit. Qui autem querit gloriam eius qui misit eum hic verax est: et iniustitia in illo non est. Nonne moyses dedit vobis legem? Et nemo ex vobis facit legem. Quid me queritis interficere? Respondit turba et dixit. Demonium habes. Quis te querit interficere? Respondit iesus et dixit eis. Vnum opus feci et omnes miramini. Propterea moyses dedit vobis circuncisionem: non quia ex moyse est sed ex patribus. Et in sabbato circumciditis hominem. Si circuncisionem accipit homo in sabbato vt non soluatur lex moysi: mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem sed iustum iudicium iudicate. Dicebant ergo quidam ex hierosolymis. Nonne hic est quem querunt interficere? Ecce palam loquitur: et nihil ei dicunt. Numquid vere cognouerunt principes quia hic est christus? Sed hunc scimus vnde sit: christus autem cum venerit nemo scit vnde sit. Clamabat ergo iesus in templo docens et dicens. Et me scitis et vnde sim scitis: et a meipso non veni sed est verus qui misit me quem vos nescitis: ego scio eum et si dixero quia nescio eum: ero similis vobis mendax. Sed scio eum: quia ab ipso sum et ipse me mi-

sup. 6. e.

i. 5. f.

Deut. x. c.

i. 8. c. i. 8. g.

C D E

πέστειλεν. εζήτουν ουν αυτόν πιάσαι, και ουδείς επέβαλεν επ αυτόν την χείρα, ότι ούπω εληλύθει η ώρα αυτού. πολλοί δε εκ του όχλου επίστευσαν εις αυτόν και έλεγον. ότι ο Χριστός όταν έλθη μήτι πλείονα σημεία ποιήσει ων ούτος εποίησεν. ήκουσαν οι φαρισαίοι του όχλου γογγύζοντος περί αυτού ταύτα, και απέστειλαν υπηρέτας οι φαρισαίοι και οι αρχιερείς, ίνα πιάσωσιν αυτόν. είπεν ουν ο ιησούς. έτι μικρόν χρόνον μεθ υμών ειμί, και υπάγω προς τον πέμψαντά με. ζητήσετέ με και ουχ ευρήσετε, και όπου ειμί εγώ υμείς ου δύνασθε ελθείν. είπον ουν οι ιουδαίοι προς εαυτούς. που ούτος μέλλει πορεύεσθαι, ότι ημείς ουχ ευρήσομεν αυτόν. μη εις την διασποράν των ελλήνων μέλλει πορεύεσθαι και διδάσκειν τους έλληνας. τις εστίν ούτος ο λόγος ον είπε, ζητήσετέ με και ουχ ευρήσετε, και όπου ειμί εγώ υμείς ου δύνασθε ελθείν. εν δε τη εσχάτη ημέρα τη μεγάλη της εορτής ειστήκει ο ιησούς και έκραξε λέγων. εάν τις διψά, ερχέσθω προς με και πινέτω ο πιστεύων εις εμέ καθώς είπεν η γραφή ποταμοί εκ της κοιλίας αυτού ρεύσουσιν ύδατος ζώντος. τούτο δε είπε περί του πνεύματος ου έμελλον λαμβάνειν οι πιστεύοντες εις αυτόν. ούπω γαρ ην πνεύμα άγιον, ότι ιησούς ουδέπω εδοξάσθη. πολλοί ουν εκ του όχλου ακούσαντες τον λόγον έλεγον. ούτος εστίν αληθώς ο προφήτης. άλλοι έλεγον ούτος εστίν ο Χριστός. άλλοι έλεγον. μη γαρ εκ της γαλιλαίας ο Χριστός έρχεται. ουχί η γραφή είπεν ότι εκ του σπέρματος δαυίδ και από βηθλεέμ της κώμης, όπου ην δαυίδ ο Χριστός έρχεται. σχίσμα ουν εν τω όχλω εγένετο δι αυτόν. τινές δε ήθελον εξ αυτών πιάσαι αυτόν, αλλ ουδείς επέβαλεν επ αυτόν τας χείρας. ήλθον ουν οι υπηρέται προς τους αρχιερείς και φαρισαίους, και είπον αυτοίς εκείνοι. διά τι ουκ ηγάγετε αυτόν. απεκρίθησαν οι υπηρέται. ουδέποτε ούτως ελάλησεν άνθρωπος ως ούτος ο άνθρωπος. απεκρίθησαν ουν αυτοίς οι φαρισαίοι. μη και υμείς πεπλάνησθε. μη τις εκ των αρχόντων επίστευσεν εις αυτόν, η εκ των φαρισαίων. αλλ ο όχλος ούτος ο μη γινώσκων τον νόμον, επικατάρατοι εισί. λέγει νικόδημος προς αυτούς ο ελθών νυκτός προς αυτόν εις ων εξ αυτών. μη ο νόμος ημών κρίνει τον άνθρωπον, εάν μη ακούση παρ αυτού πρότερον και γνω τι ποιεί. απεκρίθησαν και είπον

sit. Querebant ergo eũ apprehẽdere: τ nemo misit in illũ manus: quia nõdum venerat hora eius. De turba aũt multi crediderũt in eum: τ dicebant. Christus cũ venerit: nũqd plura signa faciet q̃ que hic fecit? Audierunt pharisei turbam murmurantem de illo hec: et miserunt principes sacerdotũ τ pharisei ministros vt apprehẽderẽt iesũ. Dixit ergo eis iesus. Adhuc ⌊ modicũ tps vobiscũ sũ τ vado ad eũ q me misit. Queretis me τ nõ inuenietis: et vbi ego sum vos non potestis venire. Dixerũt ergo iudei ad semetipsos. Quo hic iturus est: quia non inueniemus eũ? Nunquid in dispersionem gentium iturus est et docturus gentes? Quis est hic sermo quẽ dixit: queretis me τ nõ inuenietis: τ vbi sum ego vos non potestis venire. In nouissimo autem die magno festiuitatis stabat iesus τ clamabat dicẽs. Si qs sitit: veniat ad me τ bibat. Qui credit in me sicut dicit scriptura: de ventre eius fluent aque ⌊ flumina viue. Hoc autem dixit de spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondũ enim erat spiritus datus quia iesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cũ audissẽt hos sermones eius dicebãt. Hic ẽ vere ppheta. Alij dicebãt. Hic est christus. Qdã ãt dicebãt. Nunquid a galilea venit xps. Nõne scriptura dicit q ex semine dauid: τ de bethleem castello vbi erat dauid venit christus. Dissensio itaq facta est in turba propter eum. Quidã ãt ex ipsis volebãt apphẽdere eũ sed nemo misit super eum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et phariseos et dixerunt eis illi. Quare non adduxistis illũ? Respõderũt ministri. Nunq̃ sic locutus est homo: sicut hic loquitur. Responderunt ergo eis pharisei. Nũquid τ vos seducti estis? Nũquid ex principibus aliqs credidit in eũ: aut ex phariseis? Sed turba hec que non nouit legem: maledicti sunt. Dixit nicodemus ad eos ille qui venit ad eũ nocte: q vnus erat ex ipsis. Nunqd lex nostra iudicat hominẽ: nisi prius audierit ab ipso ⌈ rũt τ cognouerit qd faciat? Rñderũt τ dixe

Mat. 21.g. Mar. 12.b. Lu. 19.g.a 20.c.7.12.a

D

i.13.f. Mat. 17.c. Luce. 15.c.

F

1. Joh. 4.c. sup. 4.b.

Esa. 44.a

Mat. 21.c.

Mich. 5.a.

sup. codẽ.e

G

sup. 3.a.

αυτώ. μη και συ εκ της γαλιλαίας ει. ερεύνησον και ίδε ότι προφήτης εκ της γαλιλαίας ουκ εγήγερται. και επορεύθη έκαστος εις τον οίκον αυτού.

Cap. 8.

Ιησούς δε επορεύθη εις το όρος των ελαιών. όρθρου δε πάλιν παρεγένετο εις το ιερόν. και πας ο λαός ήρχετο προς αυτόν. και καθίσας εδίδασκεν αυτούς. άγουσι δε οι γραμματείς και οι φαρισαίοι προς αυτόν γυναίκα επί μοιχεία κατειλημμένην, και στήσαντες αυτήν εν μέσω λέγουσιν αυτώ. διδάσκαλε, ταύτην εύρομεν επαυτοφόρω μοιχευομένην. εν δε τω νόμω ημών μωσής ενετείλατο τας τοιαύτας λιθοβολείσθαι. συ ουν τι λέγεις. τούτο δε έλεγον πειράζοντες αυτόν ίνα έχωσι κατηγορίαν κατ αυτού. ο δε ιησούς κάτω κύψας τω δακτύλω έγραφεν εις την γην μη προσποιούμενος. ως δε επέμενον ερωτώντες αυτόν, ανακύψας είπε προς αυτούς. ο αναμάρτητος υμών πρώτος τον λίθον επ αυτή βαλέτω. και πάλιν κάτω κύψας έγραφεν εις την γην. οι δε ακούσαντες και υπό της συνειδήσεως ελεγχόμενοι εξήρχοντο εις καθείς αρξάμενοι από των πρεσβυτέρων έως των εσχάτων, και κατελείφθη μόνος ο ιησούς και η γυνή εν μέσω ούσα. ανακύψας δε ο ιησούς και μηδένα θεασάμενος πλην της γυναικός είπεν αυτή. που εισίν εκείνοι οι κατήγοροι σου. ουδείς σε κατέκρινεν. η δε είπεν ουδείς κύριε. είπε δε αυτή ο ιησούς. ουδέ εγώ σε κατακρίνω, πορεύου και από του νυν μηκέτι αμάρτανε. πάλιν ουν αυτοίς ο ιησούς ελάλησε λέγων. εγώ ειμί το φως του κόσμου ο ακολουθών εμοί ου μη περιπατήση εν τη σκοτία, αλλ έξει το φως της ζωής. είπον ουν αυτώ οι φαρισαίοι συ περί σεαυτού μαρτυρείς, η μαρτυρία σου ουκ εστίν αληθής. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτοίς. καν εγώ μαρτυρώ περί εμαυτού, αληθής εστίν η μαρτυρία μου, ότι οίδα πόθεν ήλθον και που υπάγω. υμείς δε ουκ οίδατε πόθεν έρχομαι η που υπάγω. υμείς κατά την σάρκα κρίνετε, εγώ ου κρίνω ουδένα. και εάν κρίνω δε εγώ, η κρίσις η εμή αληθής εστίν ότι μόνος ουκ ειμί, αλλ εγώ και ο πέμψας με πατήρ. και εν τω νόμω δε τω υμετέρω γέγραπται, ότι δύο ανθρώπων η μαρτυρία αληθής εστίν. εγώ ειμί ο μαρτυρών περί εμαυτού, και μαρτυρεί περί εμού ο πέμψας με πατήρ. έλεγον ουν αυτώ. που εστίν ο πατήρ σου. απεκρίθη ο ιησούς. ούτε εμέ οίδατε ούτε τον πατέρα

ei. Nũqd τ tu galileus es. Scrutare scripturas et vide quia a galilea ppheta non surrexit. Et reuersi sunt vnusqsq in domum suam.

Cap. 8.

Jesus aũt perrexit in mõtem oliueti et diluculo iterum venit in templũ et omnis populus venit ad eum et sedẽs docebat eos. Adducunt aũt scribe et pharisei mulierem in adulterio deprehensam: et statuerunt eam in medio τ dixerunt ei. Magister hec mulier mõ deprehẽsa est in adulterio. In lege aũt moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo qd dicis? Hoc ãt dicebãt tẽptantes eum vt possent accusare eũ. Jesus aũt inclinans se deorsum digito scribebat in terram. Cum ergo perseuerarẽt interrogãtes erexit se τ dixit eis. Qui sine pctõ ẽ vestrũ primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terram. Audientes autem hec vnus post vnum exibant incipientes a senioribus et remansit solus iesus et mulier in medio stãs. Erigẽs aũt se iesus dixit ei. Mulier vbi sunt qui te accusabãt. Nẽo te cõdẽnauit? Que dixit. Nemo dñe. Dixit autem iesus. Nec ego te condẽnabo: vade et iam amplius noli peccare. Iterum ergo locutus est eis iesus dicens. Ego sum lux mundi qui sequitur me non ambulat in tenebris sed habebit lumẽ vite. Dixerũt ergo ei pharisei. Tu de temetipso testimoniũ phibes: testimoniũ tuũ nõ ẽ verũ. Respondit iesus τ dixit eis. Et si testimoniũ perhibeo de meipso verum est testimoniũ meũ: quia scio vnde veni et quo vado. Vos autem nescitis vnde venio aut quo vado. Vos secundum carnẽ iudicatis: ego nõ iudico quemq̃ ⌊ Et si iudico ego: iudiciũ meũ verum ẽ: quia solus non sum: sed ego et qui misit me pater. Et in lege vestra scriptum est: quia duorum hominum testimoniũ verũ est. Ego sũ q testimoniũ phibeo de meipso: τ testimoniũ phibet de me q misit me pater. Dicebãt ergo ei. Vbi est pater tuus. Respondit iesus. Neq me scitis neq patrem

sup. 5.f.

A

B

sup. 5.f.

C

Deut. 17.b Mar. 18.c. Heb. 10.d. 2. Cor. 13.a

Mat. 11.g. Luce. 10.g. sup. 7.d.

μου. ει εμέ ήδειτε, και τον πατέρα μου ή
δειτε αν. Ταύτα τα ρήματα ελάλησεν ο ιη-
σούς εν τω γαζοφυλακίω διδάσκων εν τω
ιερώ και ουδείς επίασεν αυτόν, ότι ούπω
εληλύθει η ώρα αυτού. είπεν ουν πάλιν αυ
τοίς ο ιησούς. εγώ υπάγω και ζητήσετέ με,
και εν τη αμαρτία υμών αποθανείσθε. ό-
που εγώ υπάγω υμείς ου δύνασθε ελθείν
έλεγον ουν οι ιουδαίοι. μήτι αποκτενεί ε-
αυτόν, ότι λέγει όπου εγώ υπάγω υμείς
ου δύνασθε ελθείν. και είπεν αυτοίς. υμείς
εκ των κάτω εστέ, εγώ εκ των άνω ειμί. υ
μείς εκ του κόσμου τούτου εστέ, εγώ ουκ ει
μί εκ του κόσμου τούτου. είπον ουν υμίν,
ότι αποθανείσθε εν ταις αμαρτίαις υμών. ε-
άν γαρ μη πιστεύσητε ότι εγώ ειμί, αποθα
νείσθε εν ταις αμαρτίαις υμών. έλεγον ουν
αυτώ. συ τις ει. και είπεν αυτοίς ο ιησούς.
την αρχήν ότι και λαλώ υμίν. πολλά έ-
χω περί υμών λαλείν και κρίνειν αλλ ο πέμ
ψας με αληθής εστί, καγώ α ήκουσα παρ
αυτού ταύτα λέγω εις τον κόσμον. ουκ
έγνωσαν ότι τον πατέρα αυτοίς έλεγεν. εί-
πεν ουν αυτοίς ο ιησούς. όταν υψώσητε
τον υιόν του ανθρώπου τότε γνώσεσθε ότι
εγώ ειμί. και απ εμαυτού ποιώ ουδέν, αλ
λά καθώς εδίδαξέ με ο πατήρ μου ταύτα
λαλώ. και ο πέμψας με μετ εμού εστίν ουκ
αφήκέ με μόνον ο πατήρ, ότι εγώ τα αρεσ
τά αυτώ ποιώ πάντοτε. Ταύτα αυτού λα-
λούντος πολλοί επίστευσαν εις αυτόν. έλε-
γεν ουν ο ιησούς προς τους πεπιστευκότας
αυτώ ιουδαίους. εάν υμείς μείνητε εν τω
λόγω τω εμώ, αληθώς μαθηταί μου εστέ.
και γνώσεσθε την αλήθειαν, και η αλήθεια ε-
λευθερώσει υμάς. απεκρίθησαν αυτώ σπέρμα
αβραάμ εσμέν, και ουδενί δεδουλεύκαμεν
πώποτε. πως συ λέγεις ότι ελεύθεροι γε
νήσεσθε. απεκρίθη αυτοίς ο ιησούς. αμήν α-
μήν λέγω υμίν, ότι πας ο ποιών την αμαρτί
αν δούλος εστί της αμαρτίας. ο δε δούλος
ου μένει εν τη οικία εις τον αιώνα. ο υιός
μένει εις τον αιώνα. εάν ουν ο υιός υμάς ε
λευθερώση, όντως ελεύθεροι έσεσθε. οίδα ό
τι σπέρμα αβραάμ εστέ, αλλά ζητείτέ με α
ποκτείναι, ότι ο λόγος ο εμός ου χωρεί εν
υμίν. εγώ ο εώρακα παρά τω πατρί μου
λαλώ, και υμείς ουν ο εωράκατε παρά τω
πατρί υμών ποιείτε. απεκρίθησαν και εί-
πον αυτώ. ο πατήρ ημών αβραάμ εστί. λέ-
γει αυτοίς ο ιησούς. ει τέκνα του αβραάμ ή
τε, τα έργα του αβραάμ εποιείτε. νυν δε ζη
τείτέ με αποκτείναι, άνθρωπον ος την αλη-

meũ. Si me sciretis forsitã ⁊ prẽ meũ
Hec verba locutus est iesus ⌊ sciretis.
in gazophylacio docens in
téplo. Et nemo apprehẽdit eũ: q̃ nec-
dũ venerat hora eius. Dixit ergo iterũ
eis iesus. Ego vado ⁊ queretis me:
et in peccato vestro moriemini: quo
ego vado vos non potestis venire.
Dicebãt ergo iudei. Nũqd iterficiet se
metipm: quia dicit quo ego vado vos
nõ potestis venire? Et dicebat eis. Vos
deorsũ estis: ego de superiꝰ sũ. Vos
de mundo hoc estis: ego non sum
de hoc mundo. Dixi ergo vobis:
quia moriemini in peccatis vestris. Si
enĩ nõ credideritis q̃ ego sum: moriemi
in peccato vestro. Dicebant ergo
ei. Tu quis es? Dicit eis iesus.
Principiũ q̃ ⁊ loquor vobis. Multa
habeo de vobis loq̃ ⁊ iudicare: sed qui
me misit verax est: ⁊ ego q̃ audiui ab
eo hec loquor in mundo. Et non
cognouerũt q̃ patrẽ eis dicebat deũ. Di
xit ergo eis iesus. Cũ exaltaueritis
filium hominis: tunc cognoscetis quia
ego sum: ⁊ a meipso facio nihil: sed
sicut docuit me pater hec
loquor. Et qui me misit mecũ est: ⁊ nõ
reliquit me solũ: q̃ ego q̃ placita sũt
ei facio semper. Hec illo loquente
multi crediderunt in eum. Dicebat
ergo iesus ad eos qui crediderunt
ei iudeos. Si vos manseritis in
sermone meo: vere discipuli mei eritis:
⁊ cognoscetis veritatẽ: ⁊ veritas libera
bit vos. Responderũt ei. Semen
abrae sumꝰ et nemini seruiuimus
vnq̃. Quomodo tu dicis liberi eritis.
Respondit eis iesus. Amen amen
dico vobis quia omnis qui facit pctm̃
seruus est peccati. Seruus autem
nõ manet in domo in eternũ: filiꝰ aũt
manet in eternũ. Si ergo vos filiꝰ libe
rauerit: vere liberi eritis. Scio quia
filij abrae estis: sed queritis me interfi
cere: quia sermo meus non capit in
vobis. Ego quod vidi apud patrem
loquor: et vos que vidistis apud
patrem vestrũ facitis. Rñderũt et dixe
rũt ei. Pater noster abraam est. Dicit
eis iesus. Si filij abrae estis:
opera abrae facite. Nunc autem queri
tis me interficere: hoiem qui veritatẽ

Mat. 11.g
Mar. 12.b
Luce. 19.g
sup. 7.g.

D

Roma. 3.a.

sup. 3.c.
1. Joh. 3.c

Roma. 6.d

E

θειαν υμίν λελάληκα, ην ήκουσα παρά του
θεού. τούτο αβραάμ ουκ εποίησεν. υμείς
ποιείτε τα έργα του πατρός υμών. είπον
ουν αυτώ. ημείς εκ πορνείας ου γεγεν-
νήμεθα. ένα πατέρα έχομεν τον θεόν. είπεν
ουν αυτοίς ο ιησούς. ει ο θεός πατήρ υ-
μών ην, ηγαπάτε αν εμέ. εγώ γαρ εκ του
θεού εξήλθον και ήκω, ουδέ γαρ απ εμαυ-
τού ελήλυθα, αλλ εκείνος με απέστειλε.
διατί την λαλιάν την εμήν ου γινώσκετε. ό
τι ου δύνασθε ακούειν τον λόγον τον εμόν
υμείς εκ του πατρός του διαβόλου εστέ.
και τας επιθυμίας του πατρός υμών θέλετε
ποιείν. εκείνος ανθρωποκτόνος ην απ αρ
χής, και εν τη αληθεία ουχ έστηκεν, ότι ουκ
εστίν αλήθεια εν αυτώ. όταν λαλή το ψεύ
δος εκ των ιδίων λαλεί, ότι ψεύστης εστί
και ο πατήρ αυτού. εγώ δε ότι την αλήθει-
αν λέγω ου πιστεύετέ μοι. τις εξ υμών ε-
λέγχει με περί αμαρτίας. ει δε αλήθειαν λέ
γω διατί υμείς ου πιστεύετέ μοι. ο ων εκ
του θεού, τα ρήματα του θεού ακούει. διά
τούτο υμείς ουκ ακούετε, ότι εκ του θεού
ουκ εστέ. απεκρίθησαν ουν οι ιουδαίοι και
είπον αυτώ. ου καλώς λέγομεν ημείς ότι
σαμαρείτης ει συ, και δαιμόνιον έχεις. απε-
κρίθη ιησούς. εγώ δαιμόνιον ουκ έχω, αλ-
λά τιμώ τον πατέρα μου, και υμείς ατιμά
ζετέ με. εγώ δε ου ζητώ την δόξαν μου, εσ
τίν ο ζητών και κρίνων. αμήν αμήν λέγω υ-
μίν, εάν τις τον λόγον τον εμόν τηρήση, θά-
νατον ου μη θεωρήση εις τον αιώνα. είπον
ουν αυτώ οι ιουδαίοι. νυν εγνώκαμεν ότι
δαιμόνιον έχεις. αβραάμ απέθανε και οι προ
φήται, και συ λέγεις εάν τις τον λόγον μου
τηρήση ου μη γεύσηται θανάτου εις τον αι-
ώνα. μη συ μείζων ει του πατρός ημών α-
βραάμ, όστις απέθανε, και οι προφήται απέ
θανον, τίνα σεαυτόν συ ποιείς. απεκρίθη ιη-
σούς, εάν εγώ δοξάζω εμαυτόν, η δόξα μου
ουδέν εστιν. έστιν ο πατήρ μου ο δοξάζων
με, ον υμείς λέγετε ότι θεός υμών εστί, και
ουκ εγνώκατε αυτόν, εγώ δε οίδα αυτόν.
και εάν είπω ότι ουκ οίδα αυτόν, έσομαι
όμοιος υμών ψεύστης. αλλ οίδα αυτόν
και τον λόγον αυτού τηρώ. αβραάμ ο πα-
τήρ υμών ηγαλλιάσατο ίνα ίδη την ημέ-
ραν την εμήν, και είδε και εχάρη. είπον ουν οι
ιουδαίοι προς αυτόν. πεντήκοντα έτη ού-
πω έχεις, και αβραάμ εώρακας. είπεν αυτοίς
ο ιησούς. αμήν αμήν λέγω υμίν, πριν αβρα
άμ γενέσθαι εγώ ειμί. ήραν ουν λίθους ίνα
βάλωσιν επ αυτόν. ιησούς δε εκρύβη και

vobis locutus sũ quam audiui a
deo. Hoc abraam non fecit. Vos
facitis opera patris vestri. Dixerunt
itaq̃ ei. Nos ex fornicatõe nõ sumꝰ na
ti. Vnũ patrem habemus deum. Dixit
ergo eis iesus. Si deus pater vester
esset diligeretis vtiq̃ me. Ego enĩ ex
deo processi et veni. Neq̃ enĩ a meipo
veni sed ille me misit.
Quare loquelã meã nõ cognoscitis? Qr
nõ potestis audire sermonem meum.
Vos ex patre diabolo estis:
et desideria patris vestri vultis
facere. Ille homicida erat ab initio:
et in veritate nõ stetit: quia non
est veritas in eo. Cũ loquit mendaciũ
ex proprijs loquitur: quia mendax est
⁊ pater eius. Ego autem si veritatem
dico nõ creditis mihi. Quis ex vobis
arguet me de pctõ? Si veritatem dico
quare non creditis mihi? Qui ex
deo est: verba dei audit. Propterea
vos non auditis: quia ex deo
non estis. Responderunt ergo iudei et
dixerũt ei. Nõne bñ dicimꝰ nos quia
samaritanꝰ es tu: ⁊ demoniũ hẽs? Re
spõdit iesus. Ego demoniũ nõ hẽo sed
honorifico patrẽ meũ: ⁊ vos inhonora
tis me. Ego aũt nõ q̃ro gloriã meã: ẽ
q̃ q̃rat ⁊ iudicet. Amen amẽ dico vobis:
si quis sermonẽ meũ seruauerit: mortẽ
non videbit in eternum. Dixerunt
ergo iudei. Nunc cognouimus quia
demoniũ hẽs. Abraã mortuꝰ est et p
phete: ⁊ tu dicis: si quis sermonẽ meũ
seruauerit: nõ gustabit mortẽ in eternũ.
Nũqd tu maior es patre nostro abraã
qui mortuꝰ est: ⁊ pphete mortui sunt:
quem teipm facis? Respondit iesus.
Si ego glorifico meipm gloria mea
nihil est. Est pater meꝰ qui glorificat
me: quẽ vos dicitis q̃ deꝰ vester est: ⁊
non cognouistis eũ: ego aũt noui eũ.
Et si dixero quia non scio eum ero
similis vobis mendax. Sed scio eum
⁊ sermonem eius seruo. Abraam pater
vester exultauit vt videret diem
meũ: vidit ⁊ gauisus est. Dixerũt ergo
iudei ad eũ. Quinq̃ginta annos nõdũ
hẽs ⁊ abraam vidisti? Dixit eis
iesus. Amẽ amẽ dico vobis anq̃ abraã
fieret ego sũ. Tulerũt ergo lapides vt
iacerent in eũ. Jesus aũt abscõdit se et

1. Joh. 3.b

F

1. Joh. 4.a

sup. 7.c

G

sup. 7.d.

εξήλθεν εκ τού ιερού διελθών διά μέσου αυτών, και παρήγεν ούτως. Cap.9.

Και παράγων είδεν άνθρωπον τυφλόν εκ γενετής, και ηρώτησαν αυτόν οι μαθηταί αυτού λέγοντες. ραββί τις ήμαρτεν, ούτος η οι γονείς αυτού ίνα τυφλός γεννηθή. απεκρίθη ιησούς. ούτε ούτος ήμαρτεν ούτε οι γονείς αυτού, αλλ' ίνα φανερωθή τα έργα του θεού εν αυτώ. εμέ δει εργάζεσθαι τα έργα του πέμψαντός με, έως ημέρα εστίν. έρχεται νυξ ότε ουδείς δύναται εργάζεσθαι. όταν εν τω κόσμω ώ, φως ειμί του κόσμου. ταύτα ειπών έπτυσε χαμαί, και εποίησε πηλόν εκ του πτύσματος, και επέχρισε τον πηλόν επί τους οφθαλμούς του τυφλού, και είπεν αυτώ. ύπαγε νίψαι εις την κολυμβήθραν του σιλωάμ, ο ερμηνεύεται απεσταλμένος. απήλθεν ουν και ενίψατο, και ήλθε βλέπων. οι ουν γείτονες και οι θεωρούντες αυτόν το πρότερον ότι τυφλός ην έλεγον. ουχ ούτος εστίν ο καθήμενος και προσαιτών. άλλοι έλεγον ότι ούτος εστίν. άλλοι δε ότι όμοιος αυτώ εστίν. εκείνος έλεγεν ότι εγώ ειμί. έλεγον ουν αυτώ. πως ανεώχθησαν σου οι οφθαλμοί. απεκρίθη εκείνος και είπεν. άνθρωπος λεγόμενος ιησούς πηλόν εποίησε, και επέχρισε μου τους οφθαλμούς, και είπε μοι ύπαγε εις την κολυμβήθραν του σιλωάμ και νίψαι, απελθών δε και νιψάμενος ανέβλεψα. είπον ουν αυτώ. πού εστίν εκείνος. λέγει. ουκ οίδα. άγουσιν αυτόν προς τους φαρισαίους τον ποτέ τυφλόν. ην δε σάββατον ότε τον πηλόν εποίησεν ο ιησούς, και ανέωξεν αυτού τους οφθαλμούς. πάλιν ουν ηρώτων αυτόν και οι φαρισαίοι πως ανέβλεψεν. ο δε είπεν αυτοίς. πηλόν επέθηκε μοι επί τους οφθαλμούς, και ενιψάμην και βλέπω. έλεγον ουν εκ των φαρισαίων τινές. ούτος ο άνθρωπος ουκ εστί παρά του θεού, ότι το σάββατον ου τηρεί. άλλοι έλεγον. πως δύναται άνθρωπος αμαρτωλός τοιαύτα σημεία ποιείν. και σχίσμα ην εν αυτοίς. λέγουσι ουν τω τυφλώ πάλιν. συ τι λέγεις περί αυτού ότι ήνοιξε σου τους οφθαλμούς. ο δε είπεν, ότι προφήτης εστίν. ουκ επίστευσαν ουν οι ιουδαίοι περί αυτού ότι τυφλός ην και ανέβλεψεν, έως ότου εφώνησαν τους γονείς αυτού του αναβλέψαντος, και ηρώτησαν αυτούς λέγοντες. ούτος εστίν ο υιός υμών, ον υμείς λέγετε ότι τυφλός εγεννήθη, πως ουν άρτι βλέπει. απεκρίθησαν δε αυτοίς οι γονείς αυτού και εί-

exiuit de templo. Cap.9.

Et pteriẽs iesus vidit hoiẽ cecum a natiuitate: et interrogauerũt eũ discipuli ei⁹ dicẽtes. Rabbi q̃s peccauit: hic aut parẽtes eius vt cecus nasceret. Respondit iesus. Neque hic peccauit neque parentes ei⁹: sed vt manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera ei⁹ q̃ misit me donec dies est: vẽit nox quãdo nemo potest operari. Quãdiu sum in mundo lux sum mundi. Hec cũ dixisset expuit in terrã: et fecit lutum ex sputo et liniuit lutum sup oculos eius: et dixit ei. Vade laua in natatoria syloe quod interpretatur missus. Abijt ergo et lauit et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat: dicebant. Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alij dicebãt quia hic est: alij autẽ nequaquam: sed similis est ei⁹. Ille vero dicebat quia ego sũ. Dicebãt ergo ei. Quomodo aperti sũt tibi oculi. Respondit. Ille homo qui dicitur iesus lutum fecit et vnxit oculos meos: et dixit mihi. Vade ad natatoriam syloe et laua: et abij et laui: et video. Et dixerũt ei. Vbi est ille? Ait: nescio. Adducunt eum ad phariseos qui cecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit iesus et aperuit oculos eius. Iterum ergo interrogabãt eum pharisei quomodo vidisset. Ille autẽ dixit eis. Lutũ mihi posuit super oculos et laui et video. Dicebant ergo ex phariseis quidam: non est hic homo a deo qui sabbatũ non custodit. Alij autẽ dicebãt. Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterũ. Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autẽ dixit: quia ppheta est. Nõ crediderunt ergo iudei de illo: quia cecus fuisset et vidisset: donec vocauerũt parentes eius qui viderat: et interrogauerunt eos dicentes. Hic est filius vester quẽ vos dicitis quia cec⁹ natus est. Quõ ergo nũc videt? Rũderũt eis parentes eius et dixerunt.

πον. οίδαμεν ότι ούτος εστίν ο υιός ημών, και ότι τυφλός εγεννήθη. πως δε νυν βλέπει ουκ οίδαμεν, η τις ήνοιξεν αυτού τους οφθαλμούς ημείς ουκ οίδαμεν. αυτός ηλικίαν έχει. αυτόν ερωτήσατε, αυτός περί εαυτού λαλήσει. ταύτα είπον οι γονείς αυτού, ότι εφοβούντο τους ιουδαίους. ήδη γαρ συνετέθειντο οι ιουδαίοι, ίνα εάν τις αυτόν ομολογήση χριστόν αποσυνάγωγος γένηται. διά τούτο οι γονείς αυτού είπον ότι ηλικίαν έχει, αυτόν ερωτήσατε. εφώνησαν ουν εκ δευτέρου τον άνθρωπον ος ην τυφλός, και είπον αυτώ. δος δόξαν τω θεώ. ημείς οίδαμεν ότι ο άνθρωπος ούτος αμαρτωλός εστίν. απεκρίθη ουν εκείνος και είπεν. ει αμαρτωλός εστίν ουκ οίδα, εν οίδα, ότι τυφλός ων άρτι βλέπω. είπον δε αυτώ πάλιν. τι εποίησέ σοι. πως ανέωξε σου τους οφθαλμούς. απεκρίθη αυτοίς. είπον υμίν ήδη και ουκ ηκούσατε, τι πάλιν θέλετε ακούειν. μη και υμείς θέλετε αυτού μαθηταί γενέσθαι. ελοιδόρησαν αυτόν καί είπον. συ ει μαθητής εκείνου, ημείς δε του μωσέως εσμέν μαθηταί. ημείς οίδαμεν ότι μωσεί λελάληκεν ο θεός, τούτον δε ουκ οίδαμεν πόθεν εστί. απεκρίθη ο άνθρωπος κάι είπεν αυτοίς. εν γαρ τούτω θαυμαστόν εστίν, ότι υμείς ουκ οίδατε πόθεν εστί, και ανέωξέ μου τους οφθαλμούς. οίδαμεν δε ότι αμαρτωλών ο θεός ουκ ακούει, αλλ' εάν τις θεοσεβής η και το θέλημα αυτού ποιή τούτου ακούει. εκ του αιώνος ουκ ηκούσθη ότι ήνοιξέ τις οφθαλμούς τυφλού γεγεννημένου. ει μή ην ούτος παρά θεού, ουκ ηδύνατο ποιείν ουδέν. απεκρίθησαν και είπον αυτώ. εν αμαρτίαις σύ εγεννήθης όλος, και συ διδάσκεις ημάς. και εξέβαλον αυτόν έξω. ήκουσεν ο ιησούς ότι εξέβαλον αυτόν έξω, και ευρών αυτόν είπεν αυτώ. συ πιστεύεις εις τον υιόν του θεού. απεκρίθη εκείνος και είπε. και τις εστί, κύριε, ίνα πιστεύσω εις αυτόν. είπε δε αυτώ ο ιησούς. και εώρακας αυτόν, και ο λαλών μετά σου εκείνος εστίν. ο δε έφη. πιστεύω κύριε. και προσεκύνησεν αυτώ. και είπεν ο ιησούς. εις κρίμα εγώ εις τον κόσμον τούτον ήλθον, ίνα οι μη βλέποντες βλέπωσι, και οι βλέποντες τυφλοί γένωνται. και ήκουσαν εκ των φαρισαίων ταύτα οι όντες μετ' αυτού, και είπον αυτώ. μη και υμείς τυφλοί εσμέν. είπεν αυτοίς ο ιη-

Scimus quia hic est filius noster: et qz cecus natus est. Quõ ãt nũc videat nescimus: aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsũ iterrogate. Etatẽ habet ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius: quoniam timebant iudeos. Iam enim conspirauerant iudei: vt si q̃s eũ confiteret esse xpm: extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt: quia etatẽ habet ipm iterrogate. Vocauerunt ergo rursũ hominem qui fuerat cecus: et dixerunt ei. Da gloriã deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo eis ille. Si peccator est nescio: vnum scio quia cecus cum essem modo video. Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quõ aperuit tibi oculos? Respondit eis. Dixi vobis iam et audistis. Quid iterũ vultis audire? Nũquid et vos vultis discipuli ei⁹ fieri? Maledixerũt ergo ei: et dixerũt. Tu discipulus illius sis: nos autem moysi discipuli sum⁹. Nos scim⁹ qz moysi locutus est deus: hunc aũt nescimus vnde sit. Respondit ille homo: et dixit eis. In hoc enim mirabile est: quia vos nescitis vnde sit: et aperuit meos oculos. Scimus aũt quia peccatores deus nõ audit: sed si quis dei cultor ẽ: et voluntatẽ eius facit: hunc exaudit. A seculo nõ est auditũ: qz quis aperuit oculos ceci nati. Nisi esset hic a deo: non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei. In peccatis natus es totus: et tu doces nos. Et eiecerunt eum foras. Audiuit iesus quia eiecerunt eum foras: et cum inuenisset eum dixit ei. Tu credis in filium dei. Respondit ille et dixit. Quis est domine vt credam in eũ? Et dixit ei iesus. Et vidisti eum: et qui loquitur tecum ipse ẽ. At ille ait. Credo dñe. Et procidẽs adorauit eũ. Et dixit ei iesus. In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident videant: et qui vident ceci fiant. Et audierunt quidam ex phariseis qui cum ipso erãt: et dixerũt ei. Nunquid et nos ceci sumus. Dixit eis iesus.

σούς. εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρ-
τίαν. νῦν δὲ λέγετε ὅτι βλέπομεν, ἡ οὖν ἁ-
μαρτία ὑμῶν μένει. Cap. 10.
Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχό-
μενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν
τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλα-
χόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής. ὁ
δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμὴν
ἐστὶ τῶν προβάτων. τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀ-
νοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐ-
τοῦ ἀκούει. καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ
κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά. καὶ ὅταν
τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐ-
τῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀ-
κολουθεῖ, ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.
ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλ-
λὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἴδα-
σι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν. ταύτην τὴν
παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐκεῖ-
νοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐ-
τοῖς. εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς.
ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ
θύρα τῶν προβάτων. πάντες ὅσοι ἦλ-
θον κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί, ἀλλ' οὐκ ἤ-
κουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. ἐγώ εἰμι ἡ
θύρα, δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται,
καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νο-
μὴν εὑρήσει. ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ
ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ. ἐγὼ ἦλ-
θον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.
ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός. ὁ ποιμὴν ὁ κα-
λὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν
προβάτων. ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποι-
μήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ
τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρό-
βατα καὶ φεύγει, καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐ-
τὰ καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα. ὁ δὲ μισθω-
τὸς φεύγει, ὅτι μισθωτός ἐστι, καὶ οὐ μέλει
αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. ἐγώ εἰμι ὁ ποι-
μὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, καὶ γι-
νώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν. καθὼς γινώσκει με
ὁ πατήρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα, καὶ
τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.
καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω, ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ
τῆς αὐλῆς ταύτης, κἀκεῖνα με δεῖ ἀγα-
γεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ
γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν. διὰ
τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τί-
θημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω
αὐτήν. οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ'
ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν
ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν
λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον

Si ceci essetis non haberetis peccatū.
Nunc vero dicitis quia videmꝰ: pctm̄
vestrum manet. Cap. 10.
Amen amen dico vobis: qui nō in-
trat per ostium in ouile
ouium: sed ascendit aliunde:
ille fur est et latro.
Qui autē intrat per ostium: pastor
est ouium. Huic ostiarius aperit:
et oues vocem eius
audiūt. Et ꝓprias oues vocat
nominatim: et educit eas. Et cum
proprias oues emiserit: ante eas
vadit: et oues illum sequuntur:
quia sciunt vocem eius.
Alienum autem non sequūtur: sed
effugiunt ab eo: quia non nouerunt
vocem alienorum. Hoc
prouerbium dixit eis iesus. Illi
autem non cognouerūt quid loqret eis.
Dixit ergo eis iterum iesus.
Amen amen dico vobis quia ego sum
ostium ouiū. Omnes quotquot venerūt
fures sunt et latrones: sed nō audierūt
eos oues. Ego sum
ostiū: per me si quis introierit saluabit
et ingredietur et egredietur: et pascua
inueniet. Fur non venit nisi
vt furetur et mactet et pdat. Ego veni
vt vitam habeāt: et abūdantiꝰ habeāt.
Ego sum pastor bonus: bonus pastor
animam suam ponit pro
ouibꝰ suis. Mercenariꝰ aūt et q nō ē pa-
stor cuius non sunt oues proprie: videt
lupum venientem et dimittit oues
et fugit: et lupus rapit
et dispergit oues. Mercenarius autem
fugit quia mercenarius est: et nō ptinet
ad eum de ouibus. Ego sum pastor
bonꝰ: et cognosco oues meas et cogno-
scunt me mee. Sicut nouit me
pater: et ego agnosco patrem: et
animam meam pono pro ouibus meis.
Et alias oues habeo que non sunt ex
hoc ouili: et illas oportet me adducere
et vocem meam audient: et
fiet vnū ouile et vnꝰ pastor. Propterea
me diligit pater: quia ego pono
animam meam vt iterum sumam
eam. Nemo tollet eam a me: sed
ego ponā eam a meipso. Potestatem
habeo ponendi eam: et ptātē hēo iteꝝ
sumendi eam. Hoc mandatum accepi

A

B

1. Cor. 9. c.
1. Joh. 3. c.

Mat. 5. a.
Mar. 6. b.
Luce. 8. c.

Mat. 11. d.
Luce. 10. f.
Mat. 11. b.

παρὰ τοῦ πατρός μου. σχίσμα οὖν πά-
λιν ἐγένετο ἐν τοῖς ἰουδαίοις διὰ τοὺς λό-
γους τούτους. ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐ-
τῶν. δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται. τί αὐτοῦ
ἀκούετε. ἄλλοι ἔλεγον. ταῦτα τὰ ῥήματα
οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου. μὴ δαιμόνιον
δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν. ἐγέ-
νετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν ἱεροσολύμοις, καὶ χει-
μὼν ἦν. καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ
ἐν τῇ στοᾷ σολομῶνος. ἐκύκλωσαν οὖν
αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ. ἕως
πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις. εἰ σὺ εἶ ὁ
χριστός, εἰπὲ ἡμῖν παρρησίᾳ. ἀπεκρίθη αὐ-
τοῖς ὁ ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύε-
τε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ
ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε. οὐ γάρ ἐστε ἐκ
τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν καθὼς εἶπον ὑ-
μῖν. τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀ-
κούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦ-
σί μοι. κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς,
καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ
οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου. ὁ
πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων
ἐστί, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς
χειρὸς τοῦ πατρός μου. ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ
ἕν ἐσμεν. ἐβάστασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ
ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν. ἀπεκρίθη αὐ-
τοῖς ὁ ἰησοῦς. πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑ-
μῖν ἐκ τοῦ πατρός μου, διὰ ποῖον αὐτῶν
ἔργον λιθάζετέ με. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰου-
δαῖοι λέγοντες. περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λι-
θάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅ-
τι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν. ἀ-
πεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. οὐκ ἔστι γεγραμ-
μένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν. ἐγὼ εἶπα θεοί ἐσ-
τε. εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς πρὸς οὓς ὁ λόγος
τοῦ θεοῦ ἐγένετο καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ
γραφή, ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν
εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφη-
μεῖς, ὅτι εἶπον υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι. εἰ οὐ ποι-
ῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ
μοι. εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς
ἔργοις πιστεύσατε, ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύση-
τε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ κἀγὼ ἐν αὐτῷ. ἐζή-
τουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ
τῆς χειρὸς αὐτῶν. καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν
τοῦ ἰορδάνου εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν ἰω-
άννης τὸ πρῶτον βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐ-
κεῖ. καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ
ἔλεγον. ὅτι ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίη-
σεν οὐδέν. πάντα δὲ ὅσα εἶπεν ἰωάννης πε-

a patre meo. Dissensio iterum
facta est inter iudeos ꝓpter sermones
hos. Dicebant autē multi ex ipsis.
Demoniū habet et insanit. Quid eum
auditis? Alij dicebant: hec verba
nō sunt demoniū habētis. Nūquid de-
moniū pōt cecoꝝ oculos aperire? Facta
sūt autē encenia i hierosolymis: et hiems
erat. Et ambulabat iesus in templo
i porticu salomonis. Circūdederūt ergo
eum iudei: et dicebant ei. Quousq
animam nostram tollis? Si tu es
christus dic nobis palam? Rñdit eis
iesus. Loquor vobis et non creditis.
Opera que ego facio in nomine
pr̄is mei: hec testimoniū phibēt de me.
Sed vos non creditis quia nō estis ex
ouibus meis sicut dixi vobis.
Oues mee vocem meam audiunt:
et ego cognosco eas et sequuntur
me. Et ego vitam eternam do eis:
et non peribunt in eternum: et
non rapiet eas quisq de manu mea.
Pater meꝰ qui dedit mihi maior oībꝰ
est: et nemo potest rapere de
manu patris mei. Ego et pater
vnū sumꝰ. Sustulerūt ergo iteꝝ lapides
iudei vt lapidarent eū. Respondit eis
iesus. Multa bona opera ostēdi vobis
ex patre meo: ꝓpter quod eorum
opus me lapidatis? Rñderunt ei iudei
De bono opere non lapidamus
te: sed de blasphemia et quia
tu homo cū sis facis teipsū deū. Rñ-
dit eis iesus. Nonne scriptum est
in lege vestra quia ego dixi dij estis?
Si illos dixit deos ad quos sermo
dei factus est: et non potest solui
scriptura: quē pater sāctificauit et misit
in mundum vos dicitis qr blasphemas
quia dixi filius dei sum. Si non facio
opera patris mei nolite credere
mihi. Si autē facio et si mihi nō vultis cre-
dere opibꝰ credite: vt cognoscatis et cre-
datis qr pr̄ i me est: et ego i patre. Que-
rebāt ergo eū apprehēdere: et exiuit de
manibus eorum. Et abijt iterū trans
iordanem in eum locū vbi erat iohānes
baptizans primum: et mansit illic.
Et multi venerunt ad eum et
dicebāt. Quia iohānes qdē signū fecit
nullū. Oia autē quecūq dixit iohānes de

C

D

ps. 81.

Mat. 12. b.
Mar. 5. b.

ρί τούτου ἀληθῆ ἦν, καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν. Cap. 11.

Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει. ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι. κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ. ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἐστὶ πρὸς θάνατον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι᾽ αὐτῆς. ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν, καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας. ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν. λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί. ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ. ἀπεκρίθη Ἰησοῦς. οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσι τῆς ἡμέρας. ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει. ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ. ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς. Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν. εἶπον οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. κύριε εἰ κεκοίμηται σωθήσεται. εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει. τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ. Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ. ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν. εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς. ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ᾽ αὐτοῦ. ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ. ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν Μάρθαν καὶ Μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν. ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ, Μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο. εἶπεν οὖν Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν. κύριε εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει. ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεόν, δώσει σοι ὁ θεός. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου. λέγει αὐτῷ

hoc vera erant: et multi crediderunt in eum. Cap. 11.

Erat aũt qdã languẽs lazarꝰ a bethãia: de castello marie ⁊ marthe sororis eius. Maria aũt erat que vnxit dominum vnguento et extersit pedes eiꝰ capillis suis: cuius frater lazarꝰ infirmabat. Miserũt ergo sorores eiꝰ ad eũ dicẽtes. Dñe ecce quẽ amas infirmat. Audiens aũt iesus dixit eis. Infirmitas hec non est ad mortẽ: sed pro gloria dei: vt glorificetur filius dei per eam. Diligebat autem iesus martham ⁊ sororẽ eius mariam et tũc lazarũ. Vt ergo audiuit qꝛ infirmabat quidẽ mãsit in eodez loco duobꝰ diebꝰ. Deinde post hec dicit discipulis suis. Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli. Rabbi nunc querebant te iudei lapidare: et iterum vadis illuc? Rñdit iesus. Nõne duodecim sũt hore diei? Si quis ambulauerit in die: nõ offendit quia lucem huius mundi videt. Si autez ambulauerit in nocte offendit: quia lux non est in eo. Hec ait: et post hec dicit eis. Lazarus amicus noster dormit sed vado vt a somno excitẽ eũ. Dixerũt ergo discipuli eius. Domine si dormit saluus erit. Dixerat autem iesus de morte eius: illi autez putauerũt qꝛ de dormitione somni diceret. Tunc ergo iesꝰ dixit eis manifeste. Lazarꝰ mortuꝰ est: ⁊ gaudeo propter vos vt credatis qm̃ non erã ibi. Sed eamus ad eum. Dixit ergo thomas qui dr̃ didymꝰ ad cõdiscipulos. Eamus et nos ⁊ moriamur cum eo. Venit itaq; iesus: et inuenit eum quattuor dies iam iuxta ĩ monumẽto habẽtẽ. Erat ãt bethania hierosolymam quasi stadijs quindecim. Multi autem ex iudeis venerant ad martham et mariam vt consolarẽtur eas de fratre suo. Martha ergo vt audiuit quia iesus venit occurrit illi: maria autem domi sedebat. Dixit ergo martha ad iesum. Dñe si fuisses hic frater meus nõ fuisset mortuꝰ. Sed ⁊ nũc scio qꝛ quecũq; poposceris a deo dabit tibi deꝰ. Dicit illi iesus. Resurget frater tuus. Dicit ei

ἡ Μάρθα. οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ. εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ ζήσεται. καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμέ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο. λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε καὶ ἐφώνησε Μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα. ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε. ἐκείνη ὡς ἤκουσεν ἐγείρεται ταχύ, καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτόν. οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ᾽ ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ Μάρθα. οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ᾽ αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαρίαν ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ λέγοντες. ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. ἡ οὖν Μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ Ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας λέγουσα αὐτῷ. κύριε εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός. Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν, καὶ εἶπε. ποῦ τεθείκατε αὐτόν. λέγουσιν αὐτῷ. κύριε ἔρχου καὶ ἴδε. ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι. ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν. τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον. οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ. Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ᾽ αὐτῷ. λέγει ὁ Ἰησοῦς. ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος Μάρθα. κύριε ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστι. λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς. οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ. ἦραν οὖν τὸν λίθον οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε. πάτερ εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου. ἐγὼ δὲ ᾔδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε. Λάζαρε δεῦρο ἔξω. καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς. λύσατε αὐτὸν καὶ ἄφετε ὑπάγειν. πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαρίαν, καὶ θεασάμενοι

martha. Scio quia resurget in resurrectione in nouissimo die. Dicit ei iesus. Ego sũ resurrectio ⁊ vita. Qui credit in me: etiam si mortuus fuerit viuet: ⁊ omnis q̃ viuit et credit in me: nõ morietur in eternum. Credis hoc? Ait illi. Vtiq; domine. Ego credidi quia tu es christus filius dei viui qui in hunc mundũ venisti. Et cũ hoc dixisset abijt et vocauit mariam sororem suam silentio dicens. Magister adest: et vocat te. Illa vt audiuit surrexit cito: ⁊ venit ad eũ. Nõdũ enĩ venerat iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei martha. Iudei ergo qui erãt cum ea in domo et consolabantur eam: cum vidissent mariã qꝛ cito surrexit ⁊ exijt: secuti sunt eam dicentes. Quia vadit ad monumentũ vt plorẽt ibi. Maria ergo cum venisset vbi erat iesus: videns eũ cecidit ad pedes eius: et dixit ei. Dñe si fuisses hic: non esset mortuus frater meꝰ. Jesus ergo vt vidit eã plorantem et iudeos qui venerant cum ea plorantes: infremuit spiritu ⁊ turbauit seipm̃: ⁊ dixit. Vbi posuistis eum? Dicunt ei. Domine veni ergo ⁊ vide. Et lachrimatꝰ est iesus. Dixerũt iudei. Ecce quõ amabat eũ. Quidã ãt ex ipsis dixerũt. Nõ poterat hic qui aperuit oculos ceci nati facere vt hic non moreretur? Jesus ergo rursum fremens in semetipso venit ad monumẽtũ. Erat ãt spelũca ⁊ lapis sup positus erat ei. Ait iesus. Tollite lapidẽ. Dicit ei martha soror eiꝰ q̃ mortuꝰ fuerat. Dñe iã fetet: q̃triduanꝰ ẽ enĩ. Dicit ei iesus. Nonne dixi tibi: qm̃ si credideris videbis gl'iam dei? Tulerũt ergo lapidem. Jesus autem eleuatis sursum oculis dixit. Pater grãs ago tibi: qm̃ audisti me. Ego ãt sciebã qꝛ semp me audis: sed ꝓpter populuz qui circunstat dixi: vt credant quia tu me misisti. Hec cũ dixisset voce magna clamauit. Lazare veni foras. Et statĩ ꝓdijt q̃ fuerat mortuꝰ ligatꝰ manꝰ ⁊ pedes institis ⁊ facies illius sudario erat ligata. Dixit eis iesus. Soluite eum et sinite abire. Multi ergo ex iudeis q̃ venerãt ad mariã ⁊ marthã ⁊ viderãt

A
B
Mar. 9. c. Mar. 5. b.
C
Roma. 10. b
D
E
F

οσα εποίησεν ο ιησοῦς, επίστευσαν εις αυτόν. Τινές δε εξ αυτῶν απῆλθον προς τους φαρισαίους, και είπον αυτοῖς α εποίησεν ο ιησοῦς. συνήγαγον οῦν οι αρχιερεῖς και οι φαρισαῖοι συνέδριον, και έλεγον. Τι ποιοῦμεν, ότι ούτος ο άνθρωπος πολλά σημεία ποιεῖ. εάν αφῶμεν αυτόν ούτως, πάντες πιστεύσουσιν εις αυτόν. και ελεύσονται οι ρωμαῖοι, και αροῦσιν ημῶν και τον τόπον και το έθνος. εις δε τις εξ αυτῶν καϊάφας αρχιερεύς ῶν τοῦ ενιαυτοῦ εκείνου, είπεν αυτοῖς. υμεῖς ουκ οίδατε ουδέν, ουδέ διαλογίζεσθε, ότι συμφέρει ημῖν ίνα εις άνθρωπος αποθάνη υπέρ τοῦ λαοῦ, και μη όλον το έθνος απόληται. Τοῦτο δε αφ εαυτοῦ ουκ είπεν. αλλά αρχιερεύς ῶν τοῦ ενιαυτοῦ εκείνου προεφήτευσεν, ότι έμελλεν ο ιησοῦς αποθνήσκειν υπέρ τοῦ έθνους. και ουχ υπέρ τοῦ έθνους μόνον, αλλ ίνα και τα τέκνα τοῦ θεοῦ τα διασκορπισμένα συναγάγη εις έν. απ εκείνης οῦν της ημέρας συνεβουλεύσαντο ίνα αποκτείνωσιν αυτόν. ιησοῦς οῦν ουκέτι παρρησία περιεπάτει εν τοις ιουδαίοις, αλλά απῆλθεν εκεῖθεν εις την χώραν εγγύς της ερήμου εις εφραΐμ λεγομένην πόλιν, κακεῖ διέτριβε μετά των μαθητῶν αυτοῦ. ην δε εγγύς το πάσχα των ιουδαίων, και ανέβησαν πολλοί εις ιεροσόλυμα εκ της χώρας προ τοῦ πάσχα, ίνα αγνίσωσιν εαυτούς. εζήτουν οῦν τον ιησοῦν, και έλεγον μετά αλλήλων εν τω ιερῶ εστηκότες. Τι δοκεῖ υμῖν ότι ου μη έλθη εις την εορτήν. δεδώκεισαν δε και οι αρχιερεῖς και οι φαρισαῖοι εντολήν, ίνα εάν τις γνῶ ποῦ εστι μηνύση, όπως πιάσωσιν αυτόν.

que fecit iesus: crediderunt in eum. Quidam aūt ex ipsis abierunt ad phariseos et dixerunt eis que fecit iesus. Collegerunt ergo pontifices et pharisei cōciliū: et dicebāt. Quid facimus? quia hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic omnes credent in eum. Et venient romani: et tollent nostrum locum et gentē. Un⁹ āt ex ipsis caiphas noīe: cum esset pontifex anni illius: dixit eis. Vos nescitis quicq̄: nec cogitatis: quia expedit nobis vt vnus moriatur homo pro populo et nō tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit. sed cum esset pontifex anni illius ꝓphetauit: q̄r iesus moritur⁹ erat pro gente. Et non tantum pro gente sed vt filios dei qui erāt dispersi congregaret in vnum. Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum. Jesus ergo iā nō palā ambulabat apd̄ iudeos: sed abijt inde in regionem iuxta desertum in ciuitatē q̄ dicit̄ effrē: et ibi morabat̄ cū discipulis suis. Proximū āt erat pascha iudeorum et ascenderūt multi hierosolymam de regione ante pascha: vt sāctificarēt seipos. Querebāt ergo iesum et colloquebant̄ ad inuicē in tēplo stantes. Quid putatis: q̄r nō venit ad diē festum istum. Dederāt aūt pōtifices et pharisei mādatū vt si q̄s cognouerit vbi sit indicet vt apprehendant eum.

B — Mat. 11.b. Mar. 3.b. — Mat. 26.a. Mar. 14.a. Luce. 14.a.

Cap. 12.

Ο οῦν ιησοῦς προ εξ ημερῶν τοῦ πάσχα ήλθεν εις βηθανίαν, όπου ην λάζαρος ο τεθνηκώς, ον ήγειρεν εκ νεκρῶν. εποίησαν οῦν αυτῶ δεῖπνον εκεῖ, και η μάρθα διηκόνει, ο δε λάζαρος εις ην των ανακειμένων συν αυτῶ. η οῦν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ήλειψε τους πόδας τοῦ ιησοῦ, και εξέμαξε ταις θριξίν αυτῆς τους πόδας αυτοῦ. η δε οικία επληρώθη εκ της οσμῆς τοῦ μύρου. λέγει οῦν εις εκ των μαθητῶν αυτοῦ ιούδας σίμωνος ισκαριώτης, ο μέλλων αυτόν παραδιδόναι. Διά τι τοῦτο το μύρον ουκ επράθη τριακοσίων δηναρίων, και εδόθη πτωχοῖς. είπε δε τοῦτο ουχ ότι περί των πτωχῶν έμελλεν αυτῶ, αλλ ότι κλέπτης ην, και το γλωσσόκομον είχε, και τα βαλλόμενα εβά-

Iesus ergo ante sex dies pasche venit bethaniā vbi lazarus fuerat mortuus quē suscitauit iesus. Fecerunt aūt ei cenam ibi: et martha ministrabat lazarus vero vnus erat ex discūbētib⁹ cū eo. Maria ergo accepit librā vnguēti nardi pistici preciosi: et vnxit pedes iesu: et extersit pedes ei⁹ capill' suis: et dom⁹ impleta est ex odore vnguenti. Dixit ergo vnus ex discipulis eius iudas scariotis qui erat eum traditurus. Quare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs et datum est egenis? Dixit aūt hoc non quia de egenis pe[illegible]ebat ad eum: sed quia fur erat et loculos habēs ea q̄ mittebāt portabat.

A — Mat. 26.a. Mar. 14.a. — Mat. 26.b. Mar. 14.a. Luce. 7.f.

σταζεν. είπεν οῦν ο ιησοῦς. άφες αυτήν, εις την ημέραν τοῦ ενταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αυτό. Τους πτωχούς γαρ πάντοτε έχετε μεθ εαυτῶν, εμέ δε ου πάντοτε έχετε. έγνω οῦν όχλος πολύς εκ των ιουδαίων ότι εκεῖ εστί, και ήλθον ου διά τον ιησοῦν μόνον, αλλ ίνα και τον λάζαρον ίδωσιν ον ήγειρεν εκ νεκρῶν. εβουλεύσαντο δε οι αρχιερεῖς ίνα και τον λάζαρον αποκτείνωσιν, ότι πολλοί δι αυτόν υπῆγον των ιουδαίων, και επίστευον εις τον ιησοῦν. Τη επαύριον όχλος πολύς ο ελθών εις την εορτήν, ακούσαντες ότι έρχεται ο ιησοῦς εις ιεροσόλυμα, έλαβον τα βαΐα των φοινίκων, και εξῆλθον εις υπάντησιν αυτῶ και έκραζον. ωσαννά ευλογημένος ο ερχόμενος εν ονόματι κυρίου βασιλεύς τοῦ ισραήλ. ευρών δε ο ιησοῦς ονάριον εκάθησεν επ αυτῶ, καθώς εστι γεγραμμένον. μη φοβοῦ θύγατερ σιών, ιδού ο βασιλεύς σου έρχεται καθήμενος επί πῶλον όνου. Ταῦτα δε ουκ έγνωσαν οι μαθηταί αυτοῦ το πρῶτον, αλλ ότε εδοξάσθη ο ιησοῦς τότε εμνήσθησαν ότι ταῦτα ην επ αυτῶ γεγραμμένα, και ταῦτα εποίησαν αυτῶ. εμαρτύρει οῦν ο όχλος ο ῶν μετ αυτοῦ, ότε τον λάζαρον εφώνησεν εκ τοῦ μνημείου, και ήγειρεν αυτόν εκ νεκρῶν. διά τοῦτο και υπήντησεν αυτῶ ο όχλος, ότι ήκουσε τοῦτο αυτόν πεποιηκέναι το σημεῖον. οι οῦν φαρισαῖοι είπον προς εαυτούς. θεωρεῖτε ότι ουκ ωφελεῖτε ουδέν. ίδε ο κόσμος οπίσω αυτοῦ απῆλθεν. ήσαν δε τινές έλληνες εκ των αναβαινόντων ίνα προσκυνήσωσιν εν τη εορτῆ. ούτοι οῦν προσῆλθον φιλίππω τω από βηθσαϊδά της γαλιλαίας, και ηρώτων αυτόν λέγοντες. κύριε θέλομεν τον ιησοῦν ιδεῖν. έρχεται φίλιππος και λέγει τω ανδρέα. και πάλιν ανδρέας και φίλιππος λέγουσι τω ιησοῦ. ο δε ιησοῦς απεκρίνατο αυτοῖς λέγων. ελήλυθεν η ώρα ίνα δοξασθῆ ο υιός τοῦ ανθρώπου. αμήν αμήν λέγω υμῖν, εάν μη ο κόκκος τοῦ σίτου πεσών εις την γῆν αποθάνη αυτός μόνος μένει. εάν δε αποθάνη, πολύν καρπόν φέρει. ο φιλῶν την ψυχήν αυτοῦ απολέσει αυτήν. και ο μισῶν την ψυχήν αυτοῦ εν τω κόσμω τούτω, εις ζωήν αιώνιον φυλάξει αυτήν. εάν εμοί διακονῆ τις, εμοί ακολουθείτω. και όπου ειμί εγώ, εκεῖ και ο διάκονος ο εμός έσται. και εάν τις εμοί διακονῆ τιμήσει αυτόν ο πατήρ. νῦν η ψυχή μου τετάρακται. και τι είπω. πάτερ σῶσόν με εκ της ώρας ταύτης. αλλά διά τοῦτο ήλθον

Dixit ergo iesus. Sinite illam: vt in diem sepulture mee seruet illud. Pauperes enim semper habetis vobiscū: me aūt non semper habebitis. Cognouit ergo turba multa ex iudeis quia illic est et venerūt non ꝓpter iesū tantum: sed vt lazarum viderent quem suscitauit a mortuis. Cogitauerūt āt principes sacerdotū vt et lazarū interficerent: q̄r multi ꝓpter illū abibāt ex iudeis: et credebant in iesum. In crastinū autem turba multa q̄ venerat ad diē festū: cū audissent q̄r venit iesus hierosolymam: acceperunt ramos palmarum et ꝓcesserunt obuiam ei et clamabant. Osanna benedictus qui venit in noīe domini rex israel. Et inuenit iesus asellum et sedit super eum: sicut scriptum est. Noli timere filia sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asine. Hec non cognouerunt discipuli eius primum: sed quādo glorificat⁹ est iesus tūc recordati sūt q̄r hec erant scripta de eo. Et hec fecerūt ei. Testimoniū ergo phibebat turba que erat cum eo: qn̄ lazarum vocauit de monumento: et suscitauit eum a mortuis. Propterea et obuiā venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerūt ad semet ipsos. Videtis quia nihil ꝓficim⁹? Ecce mūdus tot⁹ post eū abijt. Erant autem quidā gentiles ex his qui ascenderāt vt adorarēt in die festo. Hi ergo accesserūt ad philippū q̄ erat a bethsaida galilee: et rogabant eum dicentes. Domine volumus iesum videre. Venit philipp⁹: et dicit andree. Andreas rursum et philippus dixerūt iesu. Jesus autem respondit eis dicens. Venit hora vt clarificetur fili⁹ hominis. Amē amen dico vobis: nisi granum frumēti cadēs in terrā mortuū fuerit ipsum solū manet. Si āt mortuū fuerit: multū fructū affert. Qui amat aīaz suā: ꝑdet eam. Et qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodiet eam. Si quis mihi ministrat: me sequatur. Et vbi sum ego illic et minister me⁹ erit. Si q̄s mihi ministrauerit: honorificabit eū pr̄ me⁹. Nūc aīa mea turbata est. Et q̄d dicā? Pr̄ salufica hac hora. Sed ꝓpterea veni me ex

B — Mat. 21.a. Mar. 11.a. Luce. 19.d — Mat. 21.a. Mar. 11.b. Luce. 19.d — Mat. 21.a. Esaie. 62.d Zacha. 9.b — C — D — Mat. 10.g. et 16.f. Mar. 8.c. Luce. 17.g. — Mat. 26.d. Mar. 14.d

εις την ώραν ταύτην. πάτερ δόξασόν σου το όνομα. ήλθεν ουν φωνή εκ του ουρανού. και εδόξασα και πάλιν δοξάσω. ο ουν όχλος ο εστώς και ακούσας, έλεγε βροντήν γεγονέναι. άλλοι έλεγον. άγγελος αυτώ λελάληκεν. απεκρίθη ιησούς και είπεν. ου δι εμέ αύτη η φωνή γέγονεν, αλλά δι υμάς. νυν κρίσις εστί του κόσμου. νυν ο άρχων του κόσμου τούτου εκβληθήσεται έξω. καγώ εάν υψωθώ εκ της γης πάντας ελκύσω προς εμαυτόν. τούτο δε έλεγε σημαίνων ποίω θανάτω ήμελλεν αποθνήσκειν. απεκρίθη αυτώ ο όχλος. ημείς ηκούσαμεν εκ του νόμου ότι ο χριστός μένει εις τον αιώνα. και πως σύ λέγεις δει υψωθήναι τον υιόν του ανθρώπου. τις εστίν ούτος ο υιός του ανθρώπου. είπεν ουν αυτοίς ο ιησούς. έτι μικρόν χρόνον το φως μεθ υμών εστί. περιπατείτε έως το φως έχετε, ίνα μη σκοτία υμάς καταλάβη. και ο περιπατών εν τη σκοτία ουκ οίδε πού υπάγει. έως το φως έχετε πιστεύετε εις το φως, ίνα υιοί φωτός γένησθε. ταύτα ελάλησεν ο ιησούς, και απελθών εκρύβη απ αυτών. τοσαύτα δε αυτού σημεία πεποιηκότος έμπροσθεν αυτών ουκ επίστευον εις αυτόν. ίνα ο λόγος ησαΐου του προφήτου πληρωθή ον είπε. κύριε τις επίστευσε τη ακοή ημών, και ο βραχίων κυρίου τίνι απεκαλύφθη. διά τούτο ουκ ηδύναντο πιστεύειν, ότι πάλιν είπεν ησαΐας. τετύφλωκεν αυτών τους οφθαλμούς, και πεπώρωκεν αυτών την καρδίαν, ίνα μη ίδωσι τοις οφθαλμοίς, και νοήσωσι τη καρδία, και επιστραφώσι και ιάσωμαι αυτούς. ταύτα είπεν ησαΐας ότε είδε την δόξαν αυτού, και ελάλησε περί αυτού. όμως μέντοι και εκ των αρχόντων πολλοί επίστευσαν εις αυτόν, αλλά διά τους φαρισαίους ουχ ωμολόγουν, ίνα μη αποσυνάγωγοι γένωνται. ηγάπησαν γαρ την δόξαν των ανθρώπων μάλλον ήπερ την δόξαν του θεού. ιησούς δε έκραξε και είπεν. ο πιστεύων εις εμέ, ου πιστεύει εις εμέ, αλλ εις τον πέμψαντά με. και ο θεωρών εμέ, θεωρεί τον πέμψαντά με. εγώ φως εις τον κόσμον ελήλυθα, ίνα πας ο πιστεύων εις εμέ, εν τη σκοτία μη μείνη. και εάν τις μου ακούση των ρημάτων και μη πιστεύση, εγώ ου κρίνω αυτόν. ου γαρ ήλθον ίνα κρίνω τον κόσμον, αλλ ίνα σώσω τον κόσμον. ο αθετών εμέ και μη λαμβάνων τα ρήματά μου, έχει τον κρίνοντα αυτόν. ο λόγος ον ελάλησα εκείνος κρινεί αυτόν εν τη εσχάτη ημέρα, ότι εγώ εξ εμαυτού ουκ ελάλησα. αλλ ο πέμψας με πατήρ αυτός μοι εντολήν έδωκε τι είπω και τι λαλήσω. και οίδα ότι η εντολή αυτού ζωή αιώνιος εστίν. α ουν λαλώ εγώ, καθώς είρηκέ μοι ο πατήρ ούτως λαλώ.

in horā hāc. Pater clarifica nomē tuū. Venit ergo vox de celo dicens. Et clarificaui et iterū clarificabo. Turba ergo q̄ stabat ⁊ audierat: dicebat tonitruū esse factū. Alij āt dicebāt. Angel9 ei locut9 est. Rñdit iesus ⁊ dixit. Nō ppter me hec vox venit: sed propter vos. Nūc iudiciū ē mūdi. Nūc princeps huius mundi eijcietur foras. Et ego si exaltat9 fuero a terra: omnia trahā ad meipsū. Hoc autē dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba. Nos audiuimus ex lege qr christus manet in eternum. Et quō tu dicis oportet exaltari filium hominis? Et quis est iste filius hominis? Dixit ergo eis iesus. Adhuc modicū lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis: vt non vos tenebre cōprehēdāt. Et q̄ ābulat in tenebris nescit quo vadat. Dum lucem habetis credite in lucem: vt filij lucis sitis. Hec locutus est iesus: et abijt ⁊ abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis non credebant in eum: vt sermo esaie pphete impleretur quem dixit. Dñe q̄s credidit auditui nr̄o: et brachiū dñi cui reuelatū ē. Propterea non poterant credere: quia iterū dixit esaias. Excecauit oculos eorum: et indurauit cor eorum: vt non videant oculis et non intelligāt corde: et conuertantur et sanem eos. Hec dixit esaias quādo vidit gloriā eius: et locut9 est de eo. Verū tamen et ex principibus multi crediderūt in eū: sed ppter phariseos nō confitebantur: vt de synagoga non eijcerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis q̄ gloriam dei. Jes9 āt clamauit ⁊ dixit. Qui credit in me: non credit in me sed in eū q̄ misit me. Et q̄ videt me: videt eū qui misit me. Ego lux in mundum veni: vt omnis qui credit in me: in tenebris nō maneat. Et si q̄s audierit vba mea ⁊ nō custodierit: ego nō iudico eū. Nō enim veni vt iudicē mūdū sed vt saluificē mūdū. Qui spernit me et non accipit verba mea habet qui iudicet eū. Sermo quē locut9 sū: ille iudicabit eū in nouissimo die: quia ego ex meipso non sum locut9: sed q̄ misit me pater: ipse mihi mandatū dedit qd dicā ⁊ qd loquar. Et scio qr mādatū ei9 vita eterna est. Que ergo ego loquor: sicut dixit mihi pater sic loquor.

E

Ephe.5.b. 1.Thes.5.a.

F

Esa.53.a.

Mat.13.b. Mar.4.b. Luce.8.b. Act.28.d. Esaie.6.d.

G

Cap.13.

Προ δε της εορτής του πάσχα ειδώς ο ιησούς ότι ελήλυθεν αυτού η ώρα, ίνα μεταβή εκ του κόσμου τούτου προς τον πατέρα, αγαπήσας τους ιδίους τους εν τω κόσμω, εις τέλος ηγάπησεν αυτούς. και δείπνου γενομένου, του διαβόλου ήδη βεβληκότος εις την καρδίαν ιούδα σίμωνος ισκαριώτου ίνα αυτόν παραδώ, ειδώς ο ιησούς ότι πάντα δέδωκεν αυτώ ο πατήρ εις τας χείρας, και ότι από θεού εξήλθε και προς τον θεόν υπάγει, εγείρεται εκ του δείπνου και τίθησι τα ιμάτια, και λαβών λέντιον διέζωσεν εαυτόν. είτα βάλλει ύδωρ εις τον νιπτήρα, και ήρξατο νίπτειν τους πόδας των μαθητών, και εκμάσσειν τω λεντίω ω ην διεζωσμένος. έρχεται ουν προς σίμωνα πέτρον, και λέγει αυτώ εκείνος. κύριε σύ μου νίπτεις τους πόδας. απεκρίθη ιησούς και είπεν αυτώ. ο εγώ ποιώ, σύ ουκ οίδας άρτι, γνώση δε μετά ταύτα. λέγει αυτώ πέτρος. ου μή νίψης τους πόδας μου εις τον αιώνα. απεκρίθη αυτώ ο ιησούς. εάν μη νίψω σε ουχ έχεις μέρος μετ εμού. λέγει αυτώ σίμων πέτρος. κύριε μη τους πόδας μου μόνον, αλλά και τας χείρας και την κεφαλήν. λέγει αυτώ ο ιησούς. ο λελουμένος ου χρείαν έχει ή τους πόδας νίψασθαι, αλλ εστί καθαρός όλος. και υμείς καθαροί εστέ, αλλ ουχί πάντες. ήδει γαρ τον παραδιδόντα αυτόν. διά τούτο είπεν ουχί πάντες καθαροί εστέ. ότε ουν ένιψε τους πόδας αυτών, και έλαβε τα ιμάτια αυτού, αναπεσών πάλιν είπεν αυτοίς. γινώσκετε τι πεποίηκα υμίν. υμείς φωνείτε με ο διδάσκαλος και ο κύριος, και καλώς λέγετε. ειμί γαρ. ει ουν εγώ ένιψα υμών τους πόδας ο κύριος και ο διδάσκαλος, και υμείς οφείλετε αλλήλων νίπτειν τους πόδας. υπόδειγμα γαρ δέδωκα υμίν, ίνα καθώς εγώ εποίησα υμίν, και υμείς ποιήτε. αμήν αμήν λέγω υμίν, ουκ εστί δούλος μείζων του κυρίου αυτού, ουδέ απόστολος μείζων του πέμψαντος αυτόν. ει ταύτα οίδατε, μακάριοι εστέ εάν ποιήτε αυτά. ου περί πάντων υμών λέγω. εγώ οίδα ους εξελεξάμην αλλ ίνα η γραφή πληρωθή. ο τρώγων μετ εμού τον άρτον, επήρεν επ εμέ την πτέρ-

Cap.13.

Ante diē festum pasche sciens iesus qr venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad patrem: cum dilexisset suos qui erant in mundo: in finem dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam misisset in cor vt traderet eū iudas simonis scariotis: sciens quia omnia dedit ei pater in manus: et quia a deo exiuit et ad deum vadit: surgit a cena ⁊ ponit vestimēta sua: et cū accepisset linteū precinxit se. Deinde misit aquā in peluim: et cepit lauare pedes discipulorū: ⁊ extergere litheo quo erat pcinct9. Venit ergo ad simonem petrum. Et dicit ei petr9. Domine tu mihi lauas pedes? Respondit iesus: et dixit ei. Quod ego facio tu nescis modo: scies autē postea. Dicit ei petrus. Non lauabis mihi pedes in eternum. Rñdit ei iesus. Si non lauero te non habebis partē mecū. Dicit ei simon petr9. Dñe non tantum pedes meos: sed et manus et caput. Dicit ei iesus. Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet: sed est mundus totus. Et vos mundi estis sz nō oēs. Sciebat ei q̄s nā eēt q̄ traderet eū. Propterea dixit non estis mundi omnes. Postq̄ ergo lauit pedes eorū: accepit vestimēta sua: ⁊ cū recubuisset iterum dixit eis. Scitis qd feceri vobis. Vos vocatis me magister ⁊ domine et bene dicitis. Sū etenī. Si ergo ego laui pedes vestros dominus ⁊ magister: vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplū enī dedi vobis: vt queadmodū ego feci vobis: ita et vos faciatis. Amen amē dico vobis: non est seruus maior domino suo: neq̄ apostolus maior est eo qui misit illum. Si hec scitis beati eritis si feceritis ea. Nō de oib9 vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sz vt adimpleat scriptura. Qui mādu cat mecū panē: leuauit cōtra me calca-

A

Luce.22.a.

Mat.11.g. Luce.10.f. sup.6.c.

B

Galla.6.a.

Mat.10.c. Luce.6.f. J.15.f.

Psal.40.

μαν αὐτοῦ. ἀπάρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει. ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με. Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με. ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει. ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ ἰησοῦ ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς. νεύει οὖν τούτῳ σίμων πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ ἰησοῦ λέγει αὐτῷ. κύριε τίς ἐστιν. ἀποκρίνεται ὁ ἰησοῦς. ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν ἰούδᾳ σίμωνος ἰσκαριώτῃ. καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὃ ποιεῖς ποίησον τάχιον. τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ. τινὲς γὰρ ἐδόκουν ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ. λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος εὐθέως ἐξῆλθεν. ἦν δὲ νὺξ ὅτε ἐξῆλθε. λέγει ὁ ἰησοῦς. νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν. τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι. ζητήσετέ με. καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι. ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις. λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος. κύριε ποῦ ὑπάγεις. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οὐ δύνασαί με νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι. λέγει αὐτῷ πέτρος. κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι, τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

Cap.14.

Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν. πορεύομαι

neũ suũ. Amodo dico vobis priusq̃ fiat vt cum factũ fuerit credatis: q2 ego sũ. Amẽ amẽ dico vobis: q̃ accipit si quẽ misero: me accipit. Qui aũt me accipit: accipit eum qui me misit. Cũ hec dixisset iesus turbatus est spiritu: et ptestat9 est τ dixit. Amen amẽ dico vobis q2 vn9 ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo ad inuicem discipuli hesitãtes de quo diceret. Erat ergo recũbẽs vn9 ex discipulis eius in sinu iesu quẽ diligebat ies9. Innuit ergo huic simõ petr9 τ dixit ei. Quis ẽ de quo dicit. Itaq3 cũ recubuisset ille supra pect9 iesu dicit ei Domine quis est? Respondit iesus. Ille est cui ego intinctum panez porrexero. Et cum intinxisset panẽ dedit iude simonis scariote. Et post buccellã introiuit in eum sathanas. Et dicit ei iesus. Quod facis fac citi9. Hoc aũt nemo sciuit discũbentiũ ad qd dixerit ei. Quidã enim putabãt quia loculos habebat iudas q2 dixisset ei iesus: eme ea que op9 sũt nobis ad diẽ festũ: aut egenis vt aliqd daret. Cum ergo accepisset ille bucellã: exiuit cõtinuo. Erat aũt nox. Cũ ergo exisset dixit iesus. Nũc clarificat9 ẽ fili9 hois: τ de9 clarificat9 est in eo. Si de9 clarificat9 ẽ in eo: τ de9 clarificabit eũ in semetipo: τ ptinuo clarificabit eũ. Filioli: adhuc modicũ vobiscũ sũ. Queretis me: τ sicut dixi iudeis: quo ego vado vos non potestis venire. Et vobis dico mõ. Mãdatũ nouũ do vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos vt et vos diligatis inuicem. In hoc cognoscent oẽs q2 discipuli mei estis: si dilectionẽ habueritis ad inuicẽ. Dicit ei simon petrus. Domine quo vadis. Respondit iesus. Quo ego vado non potes me modo sequi: sequeris aũt postea. Dicit ei petrus. Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Respondit ei iesus. Animam tuam pro me pones. Amen amen dico tibi: non cantabit gallus donec ter me neges.

Cap.14.

Et ait discipulis suis. Nõ turbet cor vr̃3 neq3 formidet. Creditis in deũ τ in me credite. In domo pr̃is mei mãsiões mlte sũt. Si quo min9: dixissẽ vo-

Mat.10.g. Luce.10.c. — C

Mat.26.b. Mar.14.b Luce.22.c.

I.21.f.

D

sup.7.e.

1.Cor.4.d Ephe.5.a Philip.5.c 1.Thes.4.b

Mat.26.c. Mar.14.d Luce.22.c.

A

ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν. καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, καὶ ὑμεῖς ἦτε. καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε. λέγει αὐτῷ θωμᾶς κύριε οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις, καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ. εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν. καὶ ἀπάρτι γινώσκετε αὐτόν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν. λέγει αὐτῷ φίλιππος. κύριε δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με. φίλιππε, ὁ ἑωρακὼς ἐμέ, ἑώρακε τὸν πατέρα, καὶ πῶς σὺ λέγεις δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα. οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ. ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα. πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν. εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι. καὶ ὅτι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ. ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω. ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε. καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτό. ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει. καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἔτι μικρόν, καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ. ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς, ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί κἀγὼ ἐν ὑμῖν. ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ ἐγὼ ἀγαπήσω αὐτόν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν. λέγει αὐτῷ ἰούδας οὐχ ὁ ἰσκαριώτης. κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ. ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατὴρ

bis: q2 vado pare vobis locũ. Et si abiero et preparauero vobis locũ: iterũ venio et accipiam vos ad meipsum: vt vbi sum ego τ vos sitis. Et quo ego vado scitis: et viam scitis. Dicit ei thomas. Dñe nescimus quo vadis: et quomodo possum9 viã scire? Dicit ei iesus. Ego sum via veritas τ vita. Nemo venit ad patrẽ nisi per me. Si cognouissetis me: et prẽz meũ vtiq3 cognouissetis. Et amodo cognoscetis eum: τ vidistis eũ. Dicit ei philippus. Dñe ostende nobis patrem τ sufficit nobis. Dicit ei iesus. Tanto tempore vobiscum sum τ nõ cognouistis me? Philippe q̃ vidit me vidit patrem: τ quomodo tu dicis ostẽde nobis patrem. Non credis quia ego in patre τ pater in me est? Verba que ego loquor vobis a meipo non loquor. Pater aũt in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est. Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis: qui credit in me opera que ego facio τ ipse faciet: et maiora horũ faciet quia ego ad prẽz vado. Et quodcũq3 petieritis prẽz in nomine meo: hoc faciam: vt glificet pater in filio. Si qd petieritis me in nomine meo: hoc faciam. Si diligitis me mandata mea seruate. Et ego rogabo patrem et alium paclitũ dabit vobis vt maneat vobiscũ in eternum spiritum veritatis: quẽ mũd9 nõ potest accipere: q2 nõ videt eum: nec scit eum. Vos aũt cognoscetis eum: q2 apud vos manet τ in vobis erit. Nõ relinquã vos orphanos: veniã ad vos. Adhuc modicum et mũd9 me iã nõ videt. Vos aũt videtis me q2 ego viuo τ vos viuetis. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo τ vos in me τ ego in vobis. Qui hz mandata mea τ seruat ea: ille est q̃ diligit me. Qui aũt diligit me: diligetur a patre meo. Et ego diligam eum τ manifestabo ei meipsum. Dicit ei iudas non ille scariotis. Dñe qd factũ ẽ q2 manifestatur9 es nobis teipsum τ non mundo? Respondit iesus et dixit ei. Si quis diligit me sermonem meum seruabit: τ pater

B

sup.5.f.

I.16.d.

Mat.21.d. Mar.11.c. I.15.b.τ.16 f.

C

Mat.10.g. τ.18.a.τ.25 f. Luce.10.c.

μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμός, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων. ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν. οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δειλιάτω. ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἄν, ὅτι εἶπον πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα, ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι. καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε. οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν. ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν. ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατὴρ οὕτως ποιῶ. ἐγείρεσθε ἄγωμεν ἐντεῦθεν. Cap.15.

Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι. πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό. καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ. ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε, διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν. μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε. ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν. ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη. καὶ συνάγουσιν αὐτά, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι, καὶ καίεται. ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε καὶ γενήσεται ὑμῖν. ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γενήσεσθε ἐμοὶ μαθηταί. καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς. μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ. ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου. καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ. Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑ-

meus diliget eum: et ad eum veniemus: et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus: sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo: ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecunque dixero vobis. Pacem relinquo vobis: pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur cor vestrum neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: vado et venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis utique quia vado ad patrem: quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat: ut cum factum fuerit credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius: et in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem: et sicut mandatum dedit mihi pater sic facio. Surgite eamus hinc. Cap.15.

Ego sum vitis vera: et pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum: et omnem qui fert fructum purgabit eum ut fructum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Manete in me et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis vos palmites: qui manet in me et ego in eo hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit mittetur foras sicut palmes et arescet: et colligent eum et in ignem mittent et ardet. Si manseritis in me et verba mea in vobis manserint quodcunque volueritis petetis et fiet vobis. In hoc clarificatus est pater meus ut fructum plurimum afferatis: et efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si precepta mea servaveritis: manebitis in dilectione mea: sicut et ego patris mei precepta servavi: et maneo in eius dilectione. Hec locutus sum vobis ut gaudium meum in vobis sit: et gaudium vestrum impleatur. Hoc est preceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos.

D

A

Mat.21.d. Mar.11.c. sup.14.d. j.16.f.

B

1.Cor.4.d Ephe.5.a.

μᾶς. μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. ὑμεῖς φίλοι μου ἐστέ, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος. ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν. οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ, ἵνα ὅτι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν. Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει. ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν καὶ ὑμᾶς διώξουσιν. εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με. εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν. ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον. νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου. ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ, καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ. Cap.16.

Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε. ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς. ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. καὶ ταῦτα ποιήσουσιν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ. ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην. νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ

Maiorem hac dilectionem nemo habet: ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis: si feceritis que ego precipio vobis. Iam non dicam vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quecunque audivi a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos: et posui vos ut eatis et fructum afferatis: et fructus vester maneat: ut quodcunque petieritis patrem in nomine meo det vobis. Hec mando vobis ut diligatis invicem. Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat diligeret. Quia vero de mundo non estis: sed ego elegi vos de mundo: propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis. Non est servus maior domino suo. Si me persecuti sunt et vos persequentur. Si sermonem meum servaverunt: et vestrum servabunt. Sed hec omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem et locutus fuissem eis: peccatum non haberent. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit: et patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit: peccatum non haberent. Nunc autem et viderunt: et oderunt et me et patrem meum. Sed ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis qui a patre procedit: ille testimonium perhibebit de me: et vos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis. Cap.16.

Hec locutus sum vobis ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora ut omnis qui interficit vos: arbitretur obsequium se prestare deo. Et hec facient vobis: quia non noverunt patrem neque me. Sed hec locutus sum vobis ut cum venerit hora eorum: reminiscamini quia ego dixi vobis. Hec autem vobis ab initio non dixi quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui misit me: et

Phili.3.d. 1.The.4.b 1.Joh.4.c

1.Joha.5.c Mat.10.f. Mar.10.g.

C

1.Joha.5.d

Mat.10.c. Luce.6.f.

Mat.24.b Mar.13.b Luce.11.c.

D

Psal.108

A

Mat.10.c. Mar.13.b. Luce.21.b.

ουδείς εξ υμών ερωτά με, που υπάγεις. αλλ' ότι ταύτα λελάληκα υμίν, η λύπη πεπλήρωκεν υμών την καρδίαν. αλλ' εγώ την αλήθειαν λέγω υμίν, συμφέρει υμίν ίνα εγώ απέλθω. εάν γαρ εγώ μη απέλθω, ο παράκλητος ουκ ελεύσεται προς υμάς. εάν δε πορευθώ, πέμψω αυτόν προς υμάς. και ελθών εκείνος ελέγξει τον κόσμον περί αμαρτίας, και περί δικαιοσύνης και περί κρίσεως. περί αμαρτίας μεν, ότι ου πιστεύουσιν εις εμέ. περί δικαιοσύνης δε, ότι προς τον πατέρα μου υπάγω, και ουκέτι θεωρείτε με. περί δε κρίσεως, ότι ο άρχων του κόσμου τούτου κέκριται. έτι πολλά έχω λέγειν υμίν, αλλ' ου δύνασθε βαστάζειν άρτι. όταν δε έλθη εκείνος το πνεύμα της αληθείας, οδηγήσει υμάς εις πάσαν την αλήθειαν. ου γαρ λαλήσει αφ' εαυτού, αλλ' όσα αν ακούση λαλήσει, και τα ερχόμενα αναγγελεί υμίν. εκείνος εμέ δοξάσει, ότι εκ του εμού λήψεται, και αναγγελεί υμίν. πάντα όσα έχει ο πατήρ εμά εστί. διά τούτο είπον ότι εκ του εμού λαμβάνει, και αναγγελεί υμίν. μικρόν και ου θεωρείτε με, και πάλιν μικρόν και όψεσθέ με, ότι υπάγω προς τον πατέρα. είπον ουν εκ των μαθητών αυτού προς αλλήλους. τι εστί τούτο ο λέγει ημίν, μικρόν και ου θεωρείτε με, και πάλιν μικρόν και όψεσθέ με, και ότι εγώ υπάγω προς τον πατέρα. έλεγον ουν. τούτο τι εστίν ο λέγει το μικρόν. ουκ οίδαμεν τι λαλεί. έγνω ουν ο ιησούς ότι ήθελον αυτόν ερωτάν, και είπεν αυτοίς περί τούτου ζητείτε μετ' αλλήλων ότι είπον μικρόν και ου θεωρείτε με, και πάλιν μικρόν και όψεσθέ με. αμήν αμήν λέγω υμίν, ότι κλαύσετε και θρηνήσετε υμείς, ο δε κόσμος χαρήσεται. υμείς δε λυπηθήσεσθε, αλλ' η λύπη υμών εις χαράν γενήσεται. η γυνή όταν τίκτη λύπην έχει ότι ήλθεν η ώρα αυτής. όταν δε γεννήση το παιδίον, ουκέτι μνημονεύει της θλίψεως διά την χαράν, ότι εγεννήθη άνθρωπος εις τον κόσμον. και υμείς ουν λύπην μεν νυν έχετε. πάλιν δε όψομαι υμάς, και χαρήσεται υμών η καρδία, και την χαράν υμών ουδείς αίρει αφ' υμών. και εν εκείνη τη ημέρα εμέ ουκ ερωτήσετε ουδέν. αμήν αμήν λέγω υμίν, ότι όσα αν αιτήσητε τον πατέρα εν τω ονόματί μου, δώσει υμίν. έως άρτι ουκ ητήσατε ουδέν εν

nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Sed quia hec locutus sum vobis: tristitia impleuit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis vt ego vadam. Si enim ego non abiero paraclitus non veniet ad vos: si aut abiero mittam eum ad vos. Et cum venerit ille arguet mundum de peccato: et de iustitia et de iudicio. De peccato quidē: quia non crediderūt in me. De iustitia vero: quia ad patrem vado et iam non videbitis me. De iudicio aūt: quia princeps mundi huius iam iudicatus est. Adhuc multa hēo vobis dicere: sed nō potestis portare mō. Cū aūt venerit ille spiritus veritatis: Cum docebit vos omnem veritatem. Non .n. loquetur a semetipso: sed quecūqz audiet loquet: et q̄ ventura sūt ānūciabit vobis. Ille me clarificabit: q2 de meo accipiet et annūciabit vobis. Oia quecūqz habet pater mea sūt. Propterea dixi: q2 de meo accipiet et annūciabit vobis. Modicū et iā nō videbitis me: et iterū modicū et videbitis me: q2 vado ad patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius adinuicem. Quid est hoc q̄d dicit nobis modicū et nō videbitis me: et iterū modicū et videbitis me et quia vado ad patrem? Dicebant ergo. Quid ē hoc quod dicit modicū? Nescimus quid loquit. Cognouit aūt iesus quia volebāt eū interrogare et dixit eis. De hoc queritis inter vos: q2 dixi modicū et nō videbitis me: et iterū modicū et videbitis me. Amē amē dico vobis: q2 plorabitis et flebitis vos: mūdus aūt gaudebit. Vos aūt cōtristabimini sz tristitia vestra vertet in gaudiū. Mulier cum parit tristitiam habet: q2 venit hora eius. Cum aūt peperit puerum iam non meminit pressure propter gaudium: quia natus est hō in mūdū. Et vos igit nūc quidē tristitiā hētis. Iterū autē videbo vos: et gaudebit cor vestrum: et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et in illo die me nō iterrogabitis q̄cq̄z. Amen amen dico vobis: si quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Usqz mō nō petistis quicq̄z in

B

Mat. 11. g. Luce. 10. f.

C

Hiere. 31. c. Jsa. 4. c.

Mat. 7. d. Mar. 11. c. sup. 14. d.

τω ονόματί μου. αιτείτε και λήψεσθε, ίνα η χαρά υμών η πεπληρωμένη. ταύτα εν παροιμίαις λελάληκα υμίν. αλλ' έρχεται ώρα ότε ουκέτι εν παροιμίαις λαλήσω υμίν, αλλά παρρησία περί του πατρός αναγγελώ υμίν. εν εκείνη τη ημέρα εν τω ονόματί μου αιτήσεσθε. και ου λέγω υμίν ότι εγώ ερωτήσω τον πατέρα περί υμών. αυτός γαρ ο πατήρ φιλεί υμάς, ότι υμείς εμέ πεφιλήκατε, και πεπιστεύκατε ότι εγώ παρά του θεού εξήλθον. εξήλθον παρά του πατρός, και ελήλυθα εις τον κόσμον. πάλιν αφίημι τον κόσμον, και πορεύομαι προς τον πατέρα. λέγουσιν αυτώ οι μαθηταί αυτού. ίδε νυν παρρησία λαλείς, και παροιμίαν ουδεμίαν λέγεις. νυν οίδαμεν ότι οίδας πάντα, και ου χρείαν έχεις ίνα τις σε ερωτά. εν τούτω πιστεύομεν ότι από θεού εξήλθες. απεκρίθη αυτοίς ο ιησούς. άρτι πιστεύετε. ιδού έρχεται ώρα, και νυν ελήλυθεν, ίνα σκορπισθήτε έκαστος εις τα ίδια και εμέ μόνον αφήτε. και ουκ ειμί μόνος, ότι ο πατήρ μετ' εμού εστί. ταύτα λελάληκα υμίν, ίνα εν εμοί ειρήνην έχητε. εν τω κόσμω θλίψιν έχετε, αλλά θαρσείτε, εγώ νενίκηκα τον κόσμον.

Cap. 17.

Ταύτα ελάλησεν ο ιησούς, και επήρε τους οφθαλμούς αυτού εις τον ουρανόν και είπε. πάτερ ελήλυθεν η ώρα, δόξασόν σου τον υιόν, ίνα και ο υιός σου δοξάση σε. καθώς έδωκας αυτώ εξουσίαν πάσης σαρκός ίνα παν ο δέδωκας αυτώ, δώσει αυτοίς ζωήν αιώνιον. αύτη δε εστίν η αιώνιος ζωή, ίνα γινώσκωσί σε τον μόνον αληθινόν θεόν, και ον απέστειλας ιησούν χριστόν. εγώ σε εδόξασα επί της γης, το έργον ετελείωσα ο δέδωκάς μοι ίνα ποιήσω. και νυν δόξασόν με συ πάτερ παρά σεαυτώ τη δόξη η είχον προ του τον κόσμον είναι παρά σοι. εφανέρωσά σου το όνομα τοις ανθρώποις, ους δέδωκάς μοι εκ του κόσμου. σοι ήσαν, και εμοί αυτούς δέδωκας, και τον λόγον σου τετηρήκασι. νυν έγνωκαν ότι πάντα όσα δέδωκάς μοι παρά σου εστίν, ότι τα ρήματα α δέδωκάς μοι δέδωκα αυτοίς, και αυτοί έλαβον, και έγνωσαν αληθώς ότι παρά σου εξήλθον, και επίστευσαν ότι συ με απέστειλας. εγώ περί αυτών ερωτώ, ου περί του κόσμου ερωτώ, αλλά περί ων δέδωκάς μοι, ότι σοι εισί. και τα εμά πάντα σα εστί, και τα σα εμά. και δεδόξασμαι εν αυτοίς. και ουκέτι ειμί εν τω κόσμω, και ούτοι εν τω κόσμω ει-

noie meo. Petite et accipietis: vt gaudium vestrum sit plenum. Hec in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cuz iam nō in prouerbijs loquar vobis: sed palam de patre meo annunciabo vobis. In illo die in noie meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos quia vos me amastis: et credidistis quia ex deo exiui. Exiui a patre et veni in mundum. Iterum relinquo mundum: et vado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius. Ecce nunc palaz loqueris et prouerbiū nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia: et non opus est tibi vt quis te interroget. In hoc credimus: q2 a deo existi. Respondit eis iesus. Modo creditis. Ecce venit hora et iam venit vt dispergamini vnusquisqz in propria et me solum relinquatis: et nō sū solus q2 pater mecū est. Hec locutus sūz vobis vt in me pacem habeatis. In mūdo pressurā habebitis: sz confidite: ego vici mundum.

Cap. 17.

Hec locutus est iesus: et subleuatis oculis in celum dixit. Pater venit hora clarifica filiū tuū vt filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis vt omne quod dedisti ei det eis vitam eternam. Hec est autem vita eterna vt cognoscāt te solū deū verum: et quem misisti iesum xp̄m. Ego te clarificaui super terram: opus cōsumaui q̄d dedisti mihi vt faciā. Et nūc clarifica me tu pr apd temetipsū claritate quā habui priusq̄z mūdus fieret apd te. Manifestaui nomen tuum hoibus quos dedisti mihi de mūdo. Tui erāt et mihi eos dedisti: et sermonem tuū seruauerūt. Nūc cognouerūt q2 oia que dedisti mihi abs te sunt. Quia verba que dedisti mihi dedi eis: et ipsi acceperunt et cognouerunt vere quia a te exiui et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo sed pro his quos dedisti mihi quia tui sūt. Et oia tua sūt et tua mea sūt: et clarificatus sum in eis. Et iam nō sum in mundo: et hi in mundo

1. Johā. 1. b

D

Mat. 26. c. Mar. 14. c. Zacha. 13. c. y. Venit. in gre. preterit tēporis.

Ti

B

σί, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤμην μετ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου. οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς. ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου. οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ᾽ ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ. ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσί, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί. ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι. καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον. καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ. οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ. ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἕν, καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν. ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτούς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας. πάτερ οὓς δέδωκάς μοι θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγώ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ᾽ ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμήν, ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου. πάτερ δίκαιε καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων, καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Cap. 18.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. ᾔδει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται

sunt: et ego ad te venio. Pater sancte serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi: ut sint unum sicut et nos. Cum essem cum eis ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi ego custodivi: et nemo ex eis periit nisi filius perditionis ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio: et hec loquor in mundo: ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum et mundus eos odio habuit: quia non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo: sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum: ita et ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico meipsum: ut sint et ipsi sctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum: sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me: ut omnes unum sint sicut tu pater in me et ego in te: ut et ipsi in nobis unum sint: ut credat mundus quia tu me misisti. Et ego claritatem quam tu dedisti mihi dedi eis: ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me: ut sint consummati in unum: et cognoscat mundus quia tu me misisti et dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater quos dedisti mihi volo ut ubi sum ego et illi sint mecum: ut videant claritatem meam quam dedisti mihi: quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste mundus te non cognovit: ego autem te cognovi: et hi cognoverunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et notum faciam: ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit: et ego in ipsis.

Cap. 18.

Hec cum dixisset iesus egressus est cum discipulis suis trans torrentem cedron: ubi erat hortus in quem introivit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et iudas qui tradebat eum locum: quia frequenter iesus convenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem et a pontificibus et phariseis ministros: venit

Psal. 108 · C · D · Mat. 11.g. Luce. 10.f. · A · Mat. 26.c. Mar. 14.c. Luce. 22.d. · Mat. 26.c. Mar. 14.c. Luce. 22.c.

ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων. ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ᾽ αὐτόν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς. τίνα ζητεῖτε. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν μετ᾽ αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί. πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε τίνα ζητεῖτε. οἱ δὲ εἶπον. ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. ἀπεκρίθη ἰησοῦς. εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν. ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν. ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα. σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν εἵλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος. εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ οὐ μὴ πίω αὐτό. ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν, καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον. ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου. ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής. ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον. λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου. λέγει ἐκεῖνος. οὐκ εἰμί. εἱστήκεισαν δὲ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακιὰν πεποιηκότες ὅτι ψῦχος ἦν καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ᾽ αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ. ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. τί με ἐπερωτᾷς. ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας τί ἐλάλησα αὐτοῖς. ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ. ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔ

illuc cum laternis et facibus et armis. Iesus itaque sciens omnia que ventura erant super eum: processit et dixit eis. Quem queritis? Responderunt ei. Iesum nazarenum. Dicit eis iesus. Ego sum. Stabat autem et iudas qui tradebat eum cum ipsis. Ut ergo dixit eis ego sum: abierunt retrorsum et ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogavit eos. Quem queritis. Illi autem dixerunt. Iesum nazarenum. Respondit iesus. Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me queritis sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit. Quia quos dedisti mihi non perdidi ex eis quemquam. Simon ergo petrus habens gladium eduxit eum: et percussit pontificis servum: et abscidit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen servo malchus. Dixit ergo iesus petro. Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi pater non vis ut bibam illum. Cohors autem et tribunus et ministri iudeorum comprehenderunt iesum: et ligaverunt eum: et adduxerunt eum ad annam primum. Erat enim socer caiphe qui erat pontifex anni illius. Erat autem caiphas qui consilium dederat iudeis: quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem iesum simon petrus et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici: et introivit cum iesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici et dixit ostiarie et introduxit petrum. Dixit ergo petro ancilla ostiaria. Nunquid et tu ex discipulis es hominis illius? Dicit ille. Non sum. Stabant autem servi et ministri ad prunas: quia frigus erat: et calefaciebant se. Erat autem cum eis et petrus stans et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit iesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit ei iesus. Ego palam locutus sum mundo. Ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes iudei conveniunt: et in occulto locutus sum nihil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce hi sciunt que dixerim ego. Hec autem cum dixisset unus assistens ministrorum dedit

Mat. 26.e. Mar. 14.e. Luce. 22.e. · B · Mat. 26.f. Mar. 14.f. Luce. 22.f. · Mat. 26.f. Mar. 14.f. Luce. 22.f. · Mat. 26.g. Mar. 14.g. Luce. 22.f. · Mat. 26.f. Mar. 14.e. Luce. 22.f. · C · Mat. 26.g. Mar. 14.g.

δωκε ῥάπισμα τῷ ἰησοῦ εἰπών. οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ. εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα. ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ. μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν. οὐκ εἰμί. λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον. οὐκ ἐγώ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν. ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ. καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα. ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτοὺς καὶ εἶπε. τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ. εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιός, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. ἵνα ὁ λόγος τοῦ ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἔμελλεν ἀποθνήσκειν. εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ. σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος. μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποίησας; ἀπεκρίθη ἰησοῦς. ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμή, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος. οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς. σὺ λέγεις ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι, καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ. πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος. τί ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς. ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ. ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα. βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων; ἐκραύγα-

alapam iesu dicens. Sic respondes pontifici? Respondit ei iesus. Si male locutus sum: testimonium perhibe de malo: si autem bene: quid me cedis? Et misit eum annas ligatum ad caypham pontificem. Erat autem simon petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei. Nunquid et tu ex discipulis eius es? Negavit ille et dixit. Non sum. Dicit ei unus ex servis pontificis cognatus eius cuius abscidit petrus auriculam. Nonne ego te vidi in horto cum illo? Iterum ergo negavit petrus: et statim gallus cantavit. Adducunt ergo iesum a caypha in pretorium. Erat autem mane: et ipsi non introierunt in pretorium ut non contaminarentur: sed ut manducarent pascha. Exivit ergo pilatus ad eos foras et dixit. Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt et dixerunt ei. Si non esset hic malefactor: non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis pilatus. Accipite eum vos: et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei iudei. Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo iesu impleretur quem dixit: significans qua morte esset moriturus. Introivit ergo iterum in pretorium pilatus: et vocavit iesum et dixit ei. Tu es rex iudeorum? Respondit iesus. A temetipso hoc dicis: an alii dixerunt tibi de me? Respondit pilatus. Nunquid ego iudeus sum? Gens tua et pontifices tradiderunt te mihi. Quid fecisti? Respondit iesus. Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum: ministri mei utique decertarent ut non traderer iudeis. Nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei pilatus. Ergo rex es tu? Respondit iesus. Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum: et ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate audit vocem meam. Dicit ei pilatus. Quid est veritas? Et cum hoc dixisset: iterum exivit ad iudeos et dicit eis. Ego nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum. Clamaverunt

Luce.22.g. Mat.26.f. Mar.14.f. Luce.22.f. Mat.26.g. Mar.14.g. Luce.22.g. D Mat.27.b. Mar.15.a. Luce.23.a. Mat.27.b. Mar.15.b. Mat.27.b.

σαν οὖν πάντες λέγοντες. μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

Cap. 19.

Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσε. καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, καὶ ἔλεγον. χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα. ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος καὶ λέγει αὐτοῖς. ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς. ἴδε ὁ ἄνθρωπος. ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες. σταύρωσον σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος. λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε. ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι. ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν. ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη. καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ. πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος. ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε; ἀπεκρίθη ἰησοῦς. οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν σοι δεδομένον ἄνωθεν. διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι, μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει. ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον λέγοντες. ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος. πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι. ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν. καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ. ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις. ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. οἱ δὲ ἐκραύγασαν. ἆρον ἆρον σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος. τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς. οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ καίσαρα. τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς, ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν, καὶ ἤγαγον. καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ, ὅπου αὐτὸν ἐσταύρω-

rursum omnes dicentes. Non hunc: sed barrabam. Erat autem barrabas latro.

Cap. 19.

Tunc ergo apprehendit pilatus iesum et flagellavit. Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius: et veste purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum et dicebant. Ave rex iudeorum. Et dabant ei alapas. Exivit ergo iterum pilatus foras et dicit eis. Ecce adduco vobis eum foras ut cognoscatis: quia nullam invenio in eo causam. Exivit ergo iesus foras portans spineam coronam et purpureum vestimentum: et dicit eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis pilatus. Accipite eum vos et crucifigite. Ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei iudei. Nos legem habemus: et secundum legem nostram debet mori: quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset pilatus hunc sermonem: magis timuit. Et ingressus est pretorium iterum: et dicit ad iesum. Unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei pilatus. Mihi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te: et potestatem habeo dimittere te? Respondit iesus. Non haberes potestatem adversum me ullam: nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet. Exinde querebat pilatus dimittere eum. Iudei autem clamabant dicentes. Si hunc dimittis non es amicus cesaris. Omnis enim qui se regem facit contradicit cesari. Pilatus autem cum audisset hos sermones: adduxit foras iesum et sedit pro tribunali in loco qui dicitur lithostratos hebraice autem gabbata. Erat autem parasceue pasche hora quasi sexta. Et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autem clamabant. Tolle tolle crucifige eum. Dicit eis pilatus. Regem vestrum crucifigam. Responderunt pontifices. Non habemus regem nisi cesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt autem iesum: et eduxerunt eum. Et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur calvarie locum: hebraice autem golgota: ubi crucifixerunt eum:

Mar.15.b. Luce.23.c. A Mat.27.c. Mar.15.c. Luce.23.a. Mat.27.c. Mar.15.c. Mat.27.c. Mar.15.b. Luce.23.c. Luce.23.a. Mat.27.b. Mar.15.a. Luce.23.a. B Act.17.a. Luce.23.c. Mar.15.b. Mat.27.d. Mar.15.c. Luce.23.d.

σαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν
καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν. ἔγραψε
δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ
σταυροῦ. ἦν δὲ γεγραμμένον. ἰησοῦς ὁ να
ζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. τοῦτον
οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν
ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλε
ως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς. καὶ ἦν γεγρα
μμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί. ἔλε
γον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαί
ων. μὴ γράφε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων,
ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε βασιλεύς εἰμι τῶν ἰου
δαίων. ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος. ὃ γέγραφα γέ
γραφα. οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν
τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ
ἐποίησαν τέσσαρα μέρη ἑκάστῳ στρατιώτῃ
μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρρα
φος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. εἶπον
οὖν πρὸς ἀλλήλους. μὴ σχίσωμεν αὐτόν
ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται. ἵ
να ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα. διεμερί
σαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱ
ματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. οἱ μὲν οὖν
στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. εἱστήκεισαν
δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐ
τοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία
ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή. ἰη
σοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν
παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐ
τοῦ. γύναι ἴδε ὁ υἱός σου. εἶτα λέγει τῷ
μαθητῇ. ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης
τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος
εἰς τὰ ἴδια. μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι
πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γρα
φή, λέγει. διψῶ. σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους
μεστόν. οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους
καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐ
τοῦ τῷ στόματι. ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος ὁ
ἰησοῦς εἶπε. τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν κε
φαλὴν παρέδωκε τὸ πνεῦμα. οἱ οὖν ἰουδαῖ
οι ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα
ἐν τῷ σαββάτῳ ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἦν γὰρ
μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ σαββάτου, ἠ
ρώτησαν τὸν πιλάτον, ἵνα κατεαγῶσιν αὐ
τῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν. ἦλθον οὖν οἱ στρα
τιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ
σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος
αὐτῷ. ἐπὶ δὲ τὸν ἰησοῦν ἐλθόντες ὡς εἶ
δον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐ
τοῦ τὰ σκέλη, ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγ
χῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ εὐθέως ἐ
ξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ. καὶ ὁ ἑωρακὼς με
μαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐ

et cum eo alios duos hinc
et hinc: medium autem iesum. Scripsit
autem et titulum pilatus et posuit sup
crucē. Erat aūt scriptū. Jesus nazarenus
rex iudeorum. Hunc
ergo titulum multi iudeorum legerūt:
quia prope ciuitatem erat locus
vbi crucifixus est iesus. Et erat scriptū
hebraice: grece et latine. Dicebant
ergo pilato pontifices.
Noli scribere rex iudeorum:
sed quia ipse dixit: rex sum iudeorum.
Respōdit pilatus. Quod scripsi: scripsi.
Milites ergo cum crucifixissent
eū: acceperūt vestimenta eius: et
fecerunt quattuor partes vnicuique militi
partē: et tunicā. Erat aūt tunica icōsutil
desuper contexta per totum. Dixerunt
ergo adinuicem. Non scindamus eā
sed sortiamur de illa cuius sit. Ut
scriptura impleretur dicēs. Partiti sūt
vestimenta mea sibi: et in vestem
meam miserunt sortem. Et
milites quidem hec fecerunt. Stabant
autem iuxta crucem iesu mater eius:
et soror matris eius maria
cleophe et maria magdalene.
Cū vidisset ergo iesus matrē et discipulū
astantē quē diligebat: dicit matri sue.
Mulier ecce filius tuus. Deinde dicit
discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa
hora accepit eam discipulus
in suam. Postea sciens iesus: quia iā
oīa cōsūmata sūt: vt cōsūmaret scriptu
ra dicit. Sitio. Uas ergo erat positū a
ceto plenū. Illi vero spōgiā plenā aceto
hysopo circūponētes: obtulerūt ori eius.
Cum ergo accepisset iesus acetum
dixit. Consūmatū est. Et inclinato ca
pite tradidit spiritum. Judei ergo
qm̄ pasceue erat vt nō remanerēt in cru
ce corpa sabbato: erat enim
magnus dies ille sabbati: rogauerunt
pilatum vt frangerentur eorum
crura et tollerentur. Uenerunt ergo mi
lites: et primi quidem fregerunt
crura et alterius qui crucifixus est cum
eo. Ad iesum aūt cū venissent vt vide
rūt eū iam mortuum non fregerunt eius
crura: sed vnus militum lancea
latus eius aperuit: et continuo exiuit
sāguis et aq̄. Et q̄ vidit testimoniū phi
buit: et verū est testimonium eius.

Mat. 27. c. Luce. 23. c. Mar. 15. d.
Mat. 27. c. Mar. 15. d. Luce. 23. e.
Mat. 27. d. Mar. 15. d. Luce. 23. c.
C
psal.
Mat. 27. f. Mar. 15. f. Luce. 23. e.
Mat. 27. f. Mar. 15. f. Luce. 23. f.
D

τοῦ, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς
πιστεύσητε. ἐγένετο γὰρ ταῦτα, ἵνα ἡ γρα
φὴ πληρωθῇ. ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται ἀπ'
αὐτοῦ. καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει. ὄψον
ται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν. μετὰ ταῦτα ἠρώ
τησε τὸν πιλάτον ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ ἀριμαθαίας
ὢν μαθητὴς τοῦ ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ
διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ
σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐπέτρεψεν ὁ πιλάτος.
ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ. ἦλθε
δὲ καὶ νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν ἰη
σοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα
σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν. ἔλα
βον οὖν τὸ σῶμα τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐ
τὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς
ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν. ἦν δὲ
ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κῆπος, καὶ ἐν
τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐ
δεὶς ἐτέθη. ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν
ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον ἔθηκαν
τὸν ἰησοῦν.

Cap. 20.

Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων μαρία ἡ μαγ
δαληνὴ ἔρχεται πρωΐ σκοτίας ἔτι οὔσης
εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμέ
νον ἐκ τοῦ μνημείου. τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται
πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ πρὸς τὸν ἄλ
λον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ ἰησοῦς, καὶ λέγει αὐ
τοῖς. ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ
οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν. ἐξῆλθεν
οὖν ὁ πέτρος καὶ ὁ ἄλλος μαθητής, καὶ ἤρ
χοντο εἰς τὸ μνημεῖον. ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁ
μοῦ, καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμε τά
χιον τοῦ πέτρου, καὶ ἦλθε πρῶτος εἰς τὸ
μνημεῖον. καὶ παρακύψας βλέπει κείμενα τὰ
ὀθόνια, οὐ μέντοι εἰσῆλθεν. ἔρχεται οὖν σί
μων πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ, καὶ εἰσῆλ
θεν εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κεί
μενα, καὶ τὸ σουδάριον ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς
αὐτοῦ οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον, ἀλ
λὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἕνα τόπον. τό
τε οὖν εἰσῆλθε καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν
πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ εἶδε καὶ ἐπίσ
τευσεν. οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν τὴν γραφὴν ὅ
τι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. ἀπῆλθον
οὖν πάλιν πρὸς ἑαυτοὺς οἱ μαθηταί. μα
ρία δὲ εἱστήκει πρὸς τὸ μνημεῖον κλαίου
σα ἔξω. ὡς οὖν ἔκλαιε, παρέκυψεν εἰς τὸ
μνημεῖον, καὶ θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευ
κοῖς καθεζομένους, ἕνα πρὸς τῇ κεφαλῇ, καὶ
ἕνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα
τοῦ ἰησοῦ. καὶ λέγουσιν αὐτῇ ἐκεῖνοι. γύ
ναι τί κλαίεις. λέγει αὐτοῖς. ὅτι ἦραν τὸν
κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐ

Et ille scit quia vera dicit vt et vos
credatis. Facta sunt enim hec vt scriptu
ra impleretur. Os nō cōminuetis ex
eo. Et iterū alia scriptura dicit. Ui
debūt in quē trāsfixerūt. Post hec āt ro
gauit pilatum ioseph ab arimathia
eo q̄ esset discipulus iesu: occultus aūt
propter metum iudeorum: vt tolleret
corpus iesu. Et permisit pilatus.
Uenit ergo et tulit corpus iesu. Uenit
aūt et nicodemus qui venerat ad iesū
nocte primum: ferens mixturam
mirrhe et aloes q̄si libras centū. Acce
perūt aūt corpus iesu: et ligauerūt eum
linteis cum aromatibus sicut
mos est iudeis sepelire. Erat autem
in loco vbi crucifixus est hortus: et in
horto monumētū nouū in quo nōdū q̄s
q̄ positus erat. Ibi ergo ꝓpter parasce
uē iudeorum: q2 iuxta erat monumētū po
suerunt iesum.

Cap. 20.

Una autem sabbati maria magdale
ne venit mane cum adhuc tenebre
essent ad monumētū: et vidit lapidē su
blatū a monumēto. Cucurrit ergo et ve
nit ad simonem petrum et ad alium
discipulū quē diligebat iesus et dicit illis.
Tulerunt dñm de monumento: et
nescimus vbi posuerunt eum. Exijt
ergo petrus et ille alius discipulus: et vene
rūt ad monumētū. Currebāt āt duo sil:
et ille alius discipulus precucurrit citius
petro: et venit primus ad
monumētū. Et cū se iclinasset vidit po
sita lintcamia: nō tñ itroiuit. Uenit ergo
simō petrus sequens eum: et introiuit
in monumentū. Et vidit linteamia po
sita et sudariū qd̄ fuerat super caput
eius non cum linteaminibus positū sed
separatim inuolutū in vnū locum. Tūc
ergo itroiuit et ille discipulus q̄ venerat
primus ad monumentū: et vidit et credi
dit. Nōdū enim sciebant scripturā quia
oportuit eū a mortuis resurgere. Abie
runt ergo iterū discipuli ad semetipsos.
Maria aūt stabat ad monumētū
foris plorās. Dū ergo fleret iclinauit se
et ꝓspexit in monumētū. Et vidit duos
angelos i albis sedētes: vnū ad caput
et vnū ad pedes: vbi positū erat corpus
iesu. Dicunt ei illi. Mulier
quid ploras? Dicit eis. Quia tulerunt
dñm meū: et nescio vbi posuerūt eum.

Exodi. 12. g. Nume. 9. b. Zacha. 12. d.
Mat. 27. g. Mar. 15. g. Luce. 23. g.
Mat. 27. g. Mar. 15. g. Luce. 23. g.
A
Mat. 28. a. Mar. 16. a. Luce. 24. a.
B
Cant. 3. b.

τόν. καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἐστράφη εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν ἰησοῦν ἑστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἰησοῦς ἐστί. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. γύναι τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκείνη δοκοῦσα ὅτι ὁ κηπουρός ἐστι, λέγει αὐτῷ. κύριε εἰ σὺ ἐβάστασας αὐτὸν εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας αὐτόν, κἀγὼ αὐτὸν ἀρῶ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. μαρία. στραφεῖσα ἐκείνη λέγει αὐτῷ. ῥαββουνί, ὃ λέγεται διδάσκαλε. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς. μή μου ἅπτου, οὔπω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα μου. πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου καὶ εἰπὲ αὐτοῖς. ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ θεόν μου καὶ θεὸν ὑμῶν. ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ. οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς. εἰρήνη ὑμῖν. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν. εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς. λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς. ἄν τινων κρατῆτε κεκράτηνται. θωμᾶς δὲ εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ λεγόμενος δίδυμος οὐκ ἦν μετ᾽ αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς. ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί. ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ οὐ μὴ πιστεύσω. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ θωμᾶς μετ᾽ αὐτῶν. ἔρχεται ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν. εἰρήνη ὑμῖν. εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ. φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος, ἀλλὰ πιστός. καὶ ἀπεκρίθη θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ. ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. ὅτι ἑώρακάς με πεπίστευκας. μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες. πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ

Hec cum dixisset conuersa est retrorsum: et vidit iesum stantem: et non sciebat quia iesus est. Dicit ei iesus: mulier quid ploras? Quem queris? Illa existimans quia hortulanus esset: dicit ei. Domine si tu sustulisti eum dicito mihi vbi posuisti eum: et ego eum tollam. Dicit ei iesus. Maria. Conuersa illa dicit ei. Rabboni: quod dicitur magister. Dicit ei iesus. Noli me tangere: nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos et dic eis. Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum deum meum et deum vestrum. Venit maria magdalene annuncians discipulis quia vidi dominum: et hec dixit mihi. Cum ergo sero esset die illo vna sabbatorum et fores essent clause vbi erant discipuli congregati propter metum iudeorum: venit iesus et stetit in medio et dixit eis. Pax vobis. Et cum hec dixisset ostendit eis manus et latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iesus iterum: pax vobis. Sicut misit me pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset insufflauit et dicit eis. Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis: et quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem vnus ex duodecim qui dicitur didymus non erat cum eis quando venit iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli. Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum: et mittam digitum meum in locum clauorum: et mittam manum meam in latus eius: non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et thomas cum eis. Venit iesus ianuis clausis: et stetit in medio eorum et dixit eis. Pax vobis. Deinde dicit thome. Infer digitum tuum huc: et vide manus meas: et affer manum tuam et mitte in latus meum: et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas et dixit ei. Dominus meus et deus meus. Dicit ei iesus. Quia vidisti me thoma credidisti: beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit iesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro

Luce. 24. f. — Mat. 16. c. d. 1. 18.

τούτῳ. ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε, ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

Cap. 21.

Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως. ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος, καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο. λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος. ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ. ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν. πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης, ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν. οὐ μέντοι ᾔδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστί. λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. παιδία μή τι προσφάγιον ἔχετε. ἀπεκρίθησαν αὐτῷ. οὔ. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς. βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκέτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων. λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ. ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον. οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων. ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν. ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν. καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς. δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν σὺ τίς εἶ, εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως. τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν. ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς. σίμων ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων. λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ. βόσκε τὰ ἀρνία μου. λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον σίμων ἰωνᾶ ἀγαπᾷς με, λέγει αὐτῷ. ναὶ κύριε σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ποίμαι-

hoc. Hec autem scripta sunt vt credatis quia iesus est christus filius dei: et vt credentes vitam habeatis in nomine eius.

Cap. 21.

Postea manifestauit se iterum iesus discipulis suis ad mare tiberiadis. Manifestauit autem sic. Erant simul simon petrus et thomas qui dicitur didymus et nathanael qui erat a chana galilee et filij zebedei: et alij ex discipulis eius duo. Dicit eis simon petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in nauim: et illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem iam facto stetit iesus in littore: non tamen cognouerunt discipuli quia iesus est. Dicit ergo eis iesus. Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei. Non. Dicit eis. Mittite in dexteram nauigij rete et inuenietis. Miserunt ergo et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat iesus petro. Dominus est. Simon petrus cum audisset quia dominus est: tunica succinxit se. Erat enim nudus: et misit se in mare. Alij autem discipuli nauigio venerunt. Non enim longe erant a terra: sed quasi cubitis ducentis trahentes rete piscium. Vt ergo descenderunt in terram viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis iesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit simon petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent: non est scissum rete. Dicit eis iesus. Venite et prandete. Et nemo audebat discumbentium interrogare eum: tu quis es: scientes quia dominus est. Et venit iesus et accepit panem: et dabat eis et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est iesus discipulis suis cum surrexisset a mortuis. Cum ergo prandidissent: dixit simoni petro iesus. Simon iohannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei iterum. Simon iohannis diligis me? Ait illi. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei iterum. Pasce

A — Luce. 5. a. — B — Luce. 24. f. — Luce. 24. f. — Luce. 24. f. — C

με τὰ πρόβατά μου. λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον. σίμων ἰωνᾶ φιλεῖς με. ἐλυπήθη ὁ πέτρος ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον φιλεῖς με, καὶ εἶπεν αὐτῷ. κύριε σὺ πάντα οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς. βόσκε τὰ πρόβατά μου. ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἧς νεώτερος ἐζώννυες σεαυτόν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες. ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις. τοῦτο δὲ εἶπε σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ. ἀκολούθει μοι. ἐπιστραφεὶς δὲ ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε. κύριε τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε. τοῦτον ἰδὼν ὁ πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ κύριε οὗτος δὲ τί. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε. σὺ ἀκολούθει μοι. ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ᾽ ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε. οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα, καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ᾽ ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

Τέλος τοῦ κατὰ ἰωάννην ἁγίου εὐαγγελίου.

agnos meos. Dicit ei tertio. Simon iohannis amas me? Contristatus est petrus quia dixit ei tertio amas me: et dixit ei. Domine tu omnia nosti: tu scis quia amo te. Dicit ei iesus pasce oues meas. Amen amen dico tibi cum esses iunior cingebas te: et ambulabas vbi volebas. Cum autem senueris extendes manus tuas et alius te cinget: et ducet quo tu non vis. Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset deum. Et cum hoc dixisset: dicit ei. Sequere me. Conuersus petrus vidit illum discipulum quem diligebat iesus sequentem: qui et recubuit in cena super pectus eius et dixit. Domine quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset petrus dicit iesu. Domine hic autem quid. Dicit ei iesus. Sic eum volo manere donec veniam: quid ad te? Tu me sequere. Exijt ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei iesus non moritur: sed sic eum volo manere donec veniam: quid ad te? Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his et scripsit hec: et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa que fecit iesus: que si scribantur per singula: nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt libros.

D

sup. 13. c.

Explicit euangelium secundum Johannem.

Ἀποδημία τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀποστόλου.

Ἀπὸ δαμασκοῦ ἤρξατο καὶ ἀνῆλθεν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐκεῖθεν εἰς ταρσόν. ἐκεῖθεν εἰς ἀντιόχειαν. κακεῖθεν ἀφορισθεὶς μετὰ βαρνάβα εἰς τὴν ἀποστολὴν κατῆλθεν εἰς σελεύκειαν. εἶτα εἰς κύπρον ἔνθα καὶ ὁ παῦλος ἤρξατο καλεῖσθαι. εἶτα εἰς πέργην. εἶτα εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας. εἶτα εἰς ἰκόνιον. εἶτα εἰς λύστραν καὶ δέρβην τῆς λυκαονίας. εἶτα εἰς παμφυλίαν. εἶτα εἰς πέργην. εἶτα εἰς ἀτταλίαν εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἀντιόχειαν τῆς συρίας. εἶτα πάλιν τρίτον εἰς ἱερουσαλὴμ διὰ τὴν περιτομήν. εἶτα πάλιν τέταρτον εἰς ἀντιόχειαν. εἶτα διῆλθε τὴν συρίαν καὶ τὴν κιλικίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς δέρβην, καὶ λύστραν, ἔνθα τὸν τιμόθεον περιέτεμεν. εἶτα τὴν φρυγίαν καὶ γαλατικὴν χώραν. εἶτα εἰς μυσίαν. εἶτα εἰς τρωάδα. κακεῖθεν εἰς νεάπολιν. εἶτα εἰς φιλίππους τῆς μακεδονίας. εἶτα διελθόντες τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην. εἶτα εἰς βέροιαν. εἶτα εἰς ἀθήνας. εἶτα εἰς κόρινθον. εἶτα εἰς ἔφεσον. εἶτα εἰς καισάρειαν. εἶτα δεύτερον εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας. εἶτα εἰς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν. εἶτα πάλιν δεύτερον εἰς ἔφεσον. εἶτα διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς ἑλλάδα. κακεῖθεν διελθὼν τὴν μακεδονίαν, ἦλθεν εἰς φιλίππους πάλιν δεύτερον. καὶ ἀπὸ φιλίππων πάλιν εἰς τρωάδα, ἔνθα τὸν εὔτυχον ἤγειρε πεσόντα. εἶτα εἰς τὴν ἄσσον. εἶτα εἰς μιτυλήνην. εἶτα ἀντικρὺ χίου. εἶτα εἰς σάμον. κακεῖθεν εἰς μίλητον. ἐκεῖθεν μεταπεμψάμενος τοὺς ἐν ἐφέσῳ, ὡμίλησεν αὐτοῖς. εἶτα εἰς κῶ. εἶτα εἰς ῥόδον. κακεῖθεν εἰς πάταρα. κακεῖθεν εἰς τύρον. εἶτα εἰς πτολεμαΐδα. κακεῖθεν εἰς καισάρειαν. ἐκεῖθεν πάλιν ἀνῆλθε τέταρτον εἰς ἱερουσαλήμ. κακεῖθεν παρεπέμφη εἰς καισάρειαν. καὶ λοιπὸν δέσμιος ἐπὶ ῥώμην οὕτως. ἀπὸ καισαρείας, ἦλθεν εἰς σιδῶνα. κακεῖθεν εἰς μύρα τῆς λυκίας. εἶτα εἰς κνίδον. κακεῖθεν πολλὰ παθὼν ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον, ἔνθα ἡ ἔχιδνα καθήψατο τῆς χειρὸς αὐτοῦ καὶ ἔμεινεν ἀβλαβής. εἶτα εἰς συρακούσας, εἶτα εἰς ῥήγιον. κακεῖθεν εἰς ποτιόλους. κακεῖθεν πεζὸς ἀνῆλθεν εἰς ῥώμην. ἀπαντησάντων τῶν ἀδελφῶν ἄχρις ἀππίου φόρου, καὶ τριῶν ταβερνῶν. κακεῖθεν λοιπὸν ἐλθὼν εἰς ῥώμην, καὶ διδάξας χρόνον ἱκανόν, ὕστερον ἐν αὐτῇ τῇ ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν.

Εὐθαλίου διακόνου περὶ τῶν χρόνων τοῦ κηρύγματος τοῦ ἁγίου παύλου, καὶ περὶ τῆς διὰ μαρτυρίου αὐτοῦ τελειώσεως.

Ἀναγκαῖον ἡγησάμην, ἐν βραχεῖ τὸν χρόνον ἐπισημειώσασθαι τοῦ παύλου κηρύγματος, ἐκ τῶν χρονικῶν κανόνων εὐσεβίου τοῦ παμφίλου τὴν ἀνακεφαλαίωσιν ποιούμενος. οὗ δὴ τὴν βίβλον μετὰ χεῖρας εἰληφώς, καὶ ταύτην ἀναπτύξας, εὑρίσκω τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐνατοκαιδεκάτῳ ἔτει τιβερίου καίσαρος γεγενημένον, καὶ τὴν τριήμερον δὲ εὐθὺς ἀνάστασιν. καὶ πάλιν τὴν εἰς οὐρανοὺς ἀνάληψιν τοῦ χριστοῦ. καὶ μεθ᾽ ἡμέρας τινὰς ὀλίγας, εἶδον ἐκεῖ τοὺς ἀποστόλους προχειριζομένους εἰς διακονίαν τὸν αὐτοφερώνυμον στέφανον, καὶ τοὺς ἀμφ᾽ αὐτόν. καὶ μετέπειτα, στάσιν ἰουδαίων πλείστην καταλαμβάνω, καὶ τὸν στέφανον ἀγωνιζόμενον ἐκεῖσε, καὶ τὸν παῦλον συνευδοκοῦντα πάνυ τῷ φόνῳ. ὃς μικρὸν ὕστερον τοῖς ἄρχουσι τῶν ἰουδαίων παραστάς, ἐπιστολὴν ἐκομίζετο πρὸς τοὺς ἐν δαμασκῷ ἰουδαίους κατὰ τῶν μαθητῶν. κατὰ μέσην δὲ τὴν ὁδόν, ἡ κλῆσις γεγένηται παρὰ τοῦ θεοῦ, ὡς μικρῷ προσαναλωθῆναι τὸ ἔτος ἐκεῖνο. ἐπιλαβομένου δὴ τὰ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος, κατάρξασθαι τὸν παῦλον τοῦ κηρύγματος φησὶν ἡ ἱστορία, καὶ τὴν ἅπασαν οἰκουμένην διαδραμεῖν εὐαγγελιζόμενον τὴν εἰς χριστὸν εὐσέβειαν, μέχρι τρισκαιδεκάτου ἔτους κλαυδίου καίσαρος, ἡγεμονεύοντος τότε τῆς ἰουδαίας φίληκος. ἐφ᾽ οὗ κατηγορηθεὶς ὑπὸ ἰουδαίων, τὴν ἀπολογίαν ἐποιήσατο ὁ παῦλος. ὃς δὴ τὸν ἀπόστολον εἰς τὸ κατὰ καισάρειαν δεσμωτήριον καθεῖρξεν ἐπὶ δυσὶν ἔτεσι. μεθ᾽ ὃν διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν πόρκιος φῆστος, εὐθὺς ἀνακρίνειν τὸν ἀπόστολον ὥρμησε, τοῖς ἰουδαίοις μεγίστην ἐν τούτῳ χάριν κατατιθέμενος. τότε οὖν τότε ὁ μακάριος νομίσας οὐκ ἄλλως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς ἐπιβουλῆς, ἢ καίσαρα ἐπι

καλεσάμενος, ἑστὼς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐ-
πεκαλεῖτο καίσαρα, καὶ εἰς ῥώμην ἐκ-
πέμπεται πρὸς νέρωνα τὸν καίσαρα.
συνῆν δὲ αὐτῷ καὶ ἀρίσταρχος, ὃν καὶ εἰ-
κότως συναιχμάλωτόν που τῶν ἐπισ-
τολῶν ἀποκαλεῖ. καὶ λουκᾶς ὁ τὰς πρά-
ξεις τῶν ἀποστόλων γραφῇ παραδούς.
κἀκεῖσε οὖν ἐπὶ τῆς ῥώμης ὁ παῦλος διε-
τίαν ὅλην αὖθις ἐφυλάττετο. ταῦτα γὰρ
καὶ μέχρι τούτων ἱστορεῖ λουκᾶς ἐν ταῖς
πράξεσι τῶν ἀποστόλων, κατ᾽ ἐκεῖνο και-
ροῦ τὸ βιβλίον συγγραψάμενος, καὶ τὰ
καθεξῆς ἥκιστα τότε γινώσκων, οὐ δὲ τὸ
μαρτύριον τούτου ἐγκατέθετο τῇ βίβλῳ.
καταλιπόντες γὰρ αὐτὸν ἐκεῖσε λουκᾶς
τε καὶ ἀρίσταρχος, ἐξῆλθον. εὐσέβιος δὲ
τοὺς μετέπειτα χρόνους ἀκριβῶς περιερ-
γασάμενος, ἱστόρησεν ἡμῖν, καὶ ἐν τῷ
δευτέρῳ τόμῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστο-
ρίας λέγει τοῦτον καὶ τὸ μαρτύριον. καὶ
φησὶ τὸν παῦλον ἄνετον διατρίψαι καὶ
τὸν τοῦ θεοῦ λόγον ἀκωλύτως κηρύξαι.
ἐπισημηνάμενος ὅτι τότε μὲν ἐπὶ νέρωνος
ἀπολογησάμενον τὸν παῦλον εὐθὺς ἐ-
πὶ τὴν τοῦ κηρύγματος διακονίαν λό-
γος ἔχει στείλασθαι πρὸς καίσαρα ἀπο-
λυθέντα, καὶ εὐαγγελίσασθαι ἑτέροις
δέκα ἔτεσιν. εἰς ἄκρον δὲ μανίας ὁ νέρων
ἀφικόμενος, ἀνεῖλε μὲν ἀγριππῖναν πρῶ-
τα τὴν ἰδίαν μητέρα. ἔτι δὲ καὶ τὴν ἀδελ-
φὴν τοῦ πατρὸς, καὶ ὀκταβίαν τὴν ἑαυ-
τοῦ γυναῖκα, καὶ ἄλλους μυρίους τῷ γέ-
νει προσήκοντας. μετέπειτα δὲ καθολι-
κὸν ἐκίνησε διωγμὸν κατὰ τῶν χριστια-
νῶν, καὶ οὕτως ἐπὶ τὰς τῶν ἀποστόλων
ἐπήρθη σφαγάς. μεταστειλάμενος δὲ τὸν
παῦλον αὖθις, τῷ βήματι παριστᾷ, συ-
νῆν δὲ πάλιν ὁ λουκᾶς αὐτῷ. ἔνθα δὴ συ-
νέβη τὸν παῦλον τρισκοστῷ ἕκτῳ ἔτει τοῦ
σωτηρίου πάθους, τρισκαιδεκάτῳ δὲ νέ-
ρωνος μαρτυρεῖ, ξίφει τὴν κεφαλὴν ἀ-
ποτμηθέντα. ἔστι τοίνυν ἀπὸ τοῦ ἐννεα-
καιδεκάτου ἔτους τιβερίου καίσαρος ἐξ
οὗ κηρύσσειν τὸ εὐαγγέλιον ἤρξατο, ἕ-
ως τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ἔτη τέσσαρα.
καὶ τοῦ γαΐου δὲ ὡσαύτως, ἔτη τέσσαρα.
αὖθις δὲ καὶ τὰ κλαυδίου ἔτη μικρῷ ἔ-
λαττον δεκατέσσαρα. ὃν διαδεξάμενος
νέρων τρισκαιδεκάτῳ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἀρ-
χῆς τὸν ἀπόστολον ἀνεῖλε. γράφει
γοῦν ὁ αὐτὸς παῦλος τιμοθέῳ, περὶ μὲν
τῆς πρώτης αὐτοῦ ἀπολογίας. οὐδείς
μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες μὲ ἐγ-
κατέλιπον μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύ-
ριός μου παρέστη καὶ ἐνεδυνάμωσέ με,
ἵνα δι᾽ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ,
καὶ ἀκούσωσι πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσ-
θην ἐκ στόματος λέοντος. τοῦτον τὸν νέ-
ρωνα λέοντα εἶναι λέγων. περὶ δὲ τῆς δευ-
τέρας ἐν ᾗ καὶ τελειοῦται τῷ κατ᾽ αὐτὸν
μαρτυρίῳ φησί. τὴν διακονίαν σου πλη-
ροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ
ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκε.
καὶ ὅτι λουκᾶς ἦν πάλιν σὺν αὐτῷ μετ᾽ ὀ-
λίγα τῆς ἐπιστολῆς. ἀσπάζεταί σε γράφει
λουκᾶς ὁ σὺν ἐμοί. ἔστιν οὖν ὁ πᾶς χρό-
νος τοῦ κηρύγματος παύλου, εἴκοσι καὶ
ἓν ἔτος, καὶ ἕτερα δύο ἔτη ἃ διετέλεσεν ἐν
τῷ κατὰ καίσαρα δεσμωτηρίῳ. πρὸς δὲ
τούτοις πάλιν τὰ ἐν ῥώμῃ πρότερον δύ-
ο, καὶ τὰ τελευταῖα ἔτη δέκα. ὥστε εἶναι τὰ
πάντα ἔτη ἀπὸ τῆς κλήσεως αὐτοῦ μέ-
χρι τῆς τελειώσεως, τριακονταπέντε.

Περιέχει ἡ πρὸς ῥωμαίους ἐπισ-
τολὴ κατήχησιν εἰς χριστὸν, καὶ
μάλιστα διὰ τῶν ἐκ φυσικῶν λο-
γισμῶν ἀποδείξεως. διὸ καὶ προ-
τέτακται οἷα δὴ πρὸς ἀρχὴν ἔ-
χοντας εἰς εὐσέβειαν γραφεῖσα.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπισ-
στολῆς τοῦ ἁγίου παύλου τοῦ ἀ-
ποστόλου.

Τ αύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ κορίν-
θου μήπω μὲν ἑωρακὼς ῥωμαί-
ους, ἀκούων δὲ περὶ αὐτῶν καὶ
ἐπιποθῶν αὐτοὺς ἰδεῖν. καὶ πρῶ-
τον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν, κα-
ταγγελλομένην ὁρῶν πανταχοῦ. ἔπει-
τα σημαίνει πολλάκις ἑαυτὸν προθέμε-
νον ἐλθεῖν διὰ τὸν εἰς αὐτοὺς πόθον, καὶ
τέως μὴ δεδυνῆσθαι. καὶ λοιπὸν διδασ-
καλικὴν τὴν ἐπιστολὴν ποιεῖται περὶ
κλήσεως ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ περιτομὴ ἕως κα-
ροῦ ἦν καὶ νῦν πέπαυται. καὶ ὅτι διὰ
τοῦ χριστοῦ λέλυται τὸ παράπτωμα
τοῦ ἀδὰμ, καὶ ἡ σκιὰ τοῦ νόμου παρῆλ-
θε. τὴν μὲν οὖν κλῆσιν τῶν ἐθνῶν ἀκο-
λούθως γίνεσθαι κατασκευάζει οὕτως
ἀποδεικνὺς πᾶσιν ἀνθρώποις ἔμφυτον εἶ-
ναι τὸν νόμον, καὶ πάντας ἀδιδάκτως τῇ
φύσει καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς κτίσεως δύνασθαι
γινώσκειν τὸν θεόν. διὸ καὶ εἰκότως αἰτιᾶ-
ται πρῶτον ἕλληνας, ὡς τοῦ μὲν θεοῦ φα-
νερώσαντος αὐτοῖς ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ
κόσμου τὴν περὶ ἑαυτοῦ γνῶσιν καὶ τῆς
ἀϊδίου δυνάμεως ἑαυτοῦ ἥτις ἐστὶν ὁ λό-
γος αὐτοῦ ἐν ᾧ καὶ δι᾽ οὗ τὰ πάντα πε-
ποίηκεν, αὐτοὺς δὲ μὴ ἐγνωκότας μὲν ἐκ
τῶν κτισμάτων εἶναι θεὸν τὸν τού-
των δημιουργὸν, τὰ δὲ ποιήματα θεοποι-
ήσαντας. αἰτιᾶται δὲ καὶ ἰουδαίους ὡς μὴ
φυλάξαντας τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ μᾶλ-
λον διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν
θεὸν ἀτιμάσαντας, καὶ οὕτως ἀμφότερα
τὰ μέρη ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας συγκα-
λέσας, ἐλέγχει ἐπὶ παρανομίᾳ ἵνα δείξῃ
ὅτι ἴσοι γενόμενοι οἱ πάντες ὡς ὑπεύθυ-
νοι τοῦ λυτρουμένου δέονται. τῆς δὲ χά-
ριτος καὶ τῆς λυτρώσεως ἐπίσης τοῖς ἰου-
δαίοις γενομένης καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη, εἰκότως
καὶ ἡ κλῆσις γέγονε τῶν ἐθνῶν. τῆς δὲ κλή-
σεως τῶν ἐθνῶν γενομένης, ἐξανάγκης πέ-
παυται ἡ περιτομὴ καὶ ἡ ἐν τῷ νόμῳ σκιά.
ὁ γὰρ ἄβραμ φησὶ οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλὰ
πρὸ τῆς περιτομῆς δικαιωθεὶς μετωνομά-
σθη μὲν ἀβραὰμ ὅτι πατὴρ πολλῶν ἐθ-
νῶν ἔμελλεν εἶναι κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀκροβυ-
στίᾳ πίστιν. ἔλαβε δὲ μετὰ τὸ δικαιωθῆ-
ναι καὶ τὴν περιτομὴν ἐν σαρκὶ, ἵνα σημεῖ-
ον ᾖ τοῖς κατὰ σάρκα γεγεννημένοις ἐξ αὐ-
τοῦ, παύεσθαί ποτε τὴν περιτομὴν, ὅταν τὰ
ἔθνη γένηται τέκνα τοῦ ἀβραὰμ, ἀρξάμενα
πολιτεύεσθαι κατὰ τὴν πίστιν τοῦ ἀβρα-
ὰμ ἐν ᾗ ἐδικαιώθη ὅτε ἦν ἐν ἀκροβυστίᾳ.
τούτων γὰρ χάριν καὶ μετωνομάσθη ἀ-
βραάμ. ἀνάγκη δὲ ἐλθόντων τῶν σημαινο-
μένων, παύεσθαι τὸ σημαῖνον. εἰ μὲν οὖν
τὰ ἔθνη ἀναγκάζουσι περιτέμνεσθαι, παυ-
έτωσαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀβραὰμ, καὶ κα-
λείσθω ἄβραμ. εἰ δὲ ἀβραὰμ παρὰ θεοῦ
μετωνομάσθη, οὐ δεῖ περιτέμνεσθαι τὰ ἔθ-
νη, ἀλλ᾽ οὐδὲ αὐτοὺς ἔτι τοὺς κατὰ σάρ-
κα ἰουδαίους, ἵνα ᾖ τὸ ὄνομα βέβαιον καὶ
πατὴρ πολλῶν ἐθνῶν καλῆται. καὶ γὰρ
οὐ χρείαν ἔχει λοιπὸν τὶς περιτέμνεσθαι
ἀρκούμενος τῇ πίστει τοῦ ἀβραάμ, οὐδὲ
γὰρ δεῖται τῆς ἐν τῷ νόμῳ σκιᾶς. οὐ γὰρ
ἐκ τούτων, ἀλλ᾽ ἐκ πίστεως δηλοῦταί τις
καθάπερ καὶ ἀβραάμ. ταῦτα οὕτως κατα-
σκευασμένα δείκνυσι πάλιν, ὅτι ἄλλως
οὐκ ἂν γένοιτο λύτρωσις καὶ χάρις τῷ ἰσ-
ραὴλ καὶ τοῖς ἔθνεσιν, εἰ μὴ λυθείη ἡ ἀρχαί-
α ἁμαρτία τοῦ ἀδὰμ ἡ εἰς πάντας γινο-
μένη. δι᾽ ἄλλου δὲ ταύτην μὴ δύνασθαι ἐ-
ξαλειφθῆναί φησι ἢ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ,
δι᾽ οὗ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἡ κατάρα γέγονεν. οὐ
γὰρ δυνατὸν ἦν ἄλλον λῦσαι τὸ παρά-
πτωμα. εἶτα γράφει ὅτι ἄλλως τοῦτο οὐ
μὴ γένηται, εἰ μὴ σῶμα φορέσει ὁ υἱὸς τοῦ
θεοῦ, καὶ γένηται ἄνθρωπος, ἵνα τοῦτο
προσενέγκας ὑπὲρ πάντων τοὺς πάντας
ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου. καὶ ὥσ-
περ δι᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν
κόσμον εἰσῆλθεν, οὕτως καὶ δι᾽ ἑνὸς ἀν-
θρώπου ἡ χάρις γένηται. καὶ λοιπὸν ὡς
καλὸς οἰκονόμος τοὺς μὲν ἰουδαίους πα-
ραμυθεῖται ὅτι οὐ παραβάται γίνεσθε νό-
μου ἐὰν εἰς τὸν χριστὸν πιστεύσητε. τοῖς
δὲ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν παρεγγυᾷ μὴ ἐπαίρεσ-
θαι κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, ἀλλὰ γινώσκειν ὅ-
τι ὡς κλάδοι ἐπὶ τὴν ῥίζαν, οὕτως ἐπ᾽ ἐκεί-
νους ἐνεκεντρίσθησαν. μετὰ δὲ ταῦτα πα-
ραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἤθη διδάξας, τε-
λειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κορινθίους
πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἐφέσου τῆς ἀ-
σίας ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδά-
ξας. ὑπομιμνήσκων δὲ ὅμως διὰ τῆς ἐπισ-
τολῆς ταύτης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστο-
λῆς αὕτη. κορίνθιοι ἐκ φιλονεικίας συνα-
γόμενοι ἐσχίζοντο ταῖς γνώμαις, καὶ λοι-
πὸν ἦν αὐτοῖς σχίσματα, καὶ ὄντων σχισ-
μάτων παρεβλέποντο τὸν λαβόντα τὴν
μητρυιὰν ἄλλοι δὲ ἤθελον καταλιμπάνειν
τὰς γυναῖκας προφάσει τῆς ἐγκρατείας.
τινὲς δὲ καὶ ἐν εἰδωλίοις ἤσθιον ὡς ἀδια-
φόρων ὄντων τῶν εἰδωλοθύτων. ἄλλοι
δὲ τοὺς μὲν ἄλλους ἐξουθένουν, τοὺς δὲ
λαλοῦντας γλώσσαις ἐθαύμαζον. καὶ τέ-
λος ἠπάτηντο καὶ εἰς τὸ περὶ ἀναστάσε-
ως μυστήριον, λέγοντες μὴ ἐγείρεσθαι
τὴν σάρκα ταύτην. τούτων πάντων ἐν κο-
ρίνθῳ κινουμένων, γράφουσιν οἱ λαοὶ τῷ
ἀποστόλῳ καὶ λοιπὸν πρὸς πάντας ἀν-
τιγράφει. καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρεῖ αὐ-
τοῖς ἐν φρονήσει καὶ γνώσει. οὐκ ἀποδέχε-
ται δὲ αὐτοὺς ποιοῦντας τὰ σχίσμα-
τα, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύει μὴ ἐν λό-
γῳ τὴν ἀρετὴν ἀλλ᾽ ἐν ἔργῳ καὶ δυνά-
μει ἡγεῖσθαι. ἔπειτα ἐπιτιμήσας τὸν τὴν
μητρυιὰν λαβόντα, καὶ παραινέσας μὴ
ἔχειν κρίματα πρὸς ἑαυτοὺς, λοιπὸν πε-
ρὶ ὧν ἔγραψαν ἀποκρίνεται. περὶ μὲν τοῦ

γάμου, ἄρρηκτον εἶναι διδάσκων τὴν συζυγίαν καὶ ἐν καιρῷ μόνῳ σχολάζειν διὰ τὴν εὐχήν. διὰ δὲ τὸ ἀγαπᾶν αὐτοὺς τὴν ἐγκράτειαν γράφει περὶ παρθενίας, ὅτι οὐ κατ᾽ ἀνάγκην ἀλλὰ πειθοῖ τοῦτο γινέσθω. εἶτα περὶ τῶν εἰδωλοθύτων, ἵνα μὴ καταχρῶνται τῇ γνώσει ἀλλὰ τῇ ἀγάπῃ πολιτεύωνται. κωλύει οὖν τὰ ἐν εἰδωλίῳ συμπόσια ἵνα μὴ σκανδαλίζωνται οἱ μικροί. εἶτα περὶ τῶν πνευματικῶν χαρισμάτων γράφει, ἵνα μὴ διαφέρωνται ἐν τοῖς χαρίσμασι μὴ δὲ προκρίνωσι τὸν ἔχοντα τὸ χάρισμα τόδε, τοῦ ἔχοντος τόδε. πάντα γὰρ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος εἶναι λέγει. καὶ λοιπὸν περὶ ἀναστάσεως διδάσκει. ὅτι ἡ σὰρξ ἐγείρεται ἀποθνήσκουσα μὲν φθαρτή, ἐγειρομένη δὲ ἄφθαρτος κατὰ τὴν τοῦ κυρίου χάριν. τὴν δὲ ἀνάστασιν ἀπὸ τοῦ ἐγηγέρθαι τὸν χριστὸν συνίστησι. καὶ εἰς τὸ τέλος παραινετικοὺς λόγους εἰς τὰ ἔθνη γράφει, καὶ περὶ λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους παραγγέλλει, καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. δεξάμενοι κορίνθιοι τὴν προτέραν ἐπιστολήν, κατενύγησαν ἐπὶ τῇ ἁμαρτίᾳ τοῦ λαβόντος τὴν μητρυιάν, καὶ ἐλυπήθησαν δὲ ὡς παριδόντες τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημα. εἶτα ὑφηρπάζοντο παρά τινων τῶν καὶ τὰς προφάσεις τῶν σχισμάτων ποιούντων, ὥστε παρακαθέζεσθαι τῷ γράμματι τοῦ νόμου καὶ διάφορον ἡγεῖσθαι τὴν παρὰ τοῦ χριστοῦ χάριν, καὶ μᾶλλον προσέχειν τοῖς ἐν προσώπῳ καυχωμένοις. ἦσαν δὲ καὶ περὶ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους φροντίζοντες καλῶς. πρὸς ταῦτα οὖν ἀντιγράφει ὁ ἀπόστολος. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται αὐτοὺς ἐκβαλόντας τὸν παρανομήσαντα. ἔπειτα ἀξιώσασιν αὐτοῖς καθικετεύει, καὶ μετανοήσαντα ἐκεῖνον κελεύει δεχθῆναι. ἐν αὐτῇ δὲ διδάσκει περὶ τοῦ νόμου διαιρῶν τὸ γράμμα, καὶ δείκνυσιν ὅτι οὐ δεῖ λαμβάνειν τὸ γράμμα μόνον τοῦ νόμου, ἀλλ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ γράμματι τὴν διάνοιαν ἐρευνᾶν. οὐ γὰρ μόνον ῥῆμά ἐστιν ὁ νόμος, ἀλλ᾽ ἐν τοῖς ῥητοῖς ἐστὶ καὶ ὁ νοῦς τοῦ πνεύματος. ἔπειτα ὅτι τοῦ χριστοῦ ἐλθόντος καινὴ κτίσις γέγονε, καὶ οὐ δεῖ κατὰ τὸ παλαιὸν ζῆν. ἀλλ᾽ ὡς ἐν καινῇ κτίσει ἐν πᾶσιν ἀνανεοῦσθαι, καὶ ἀργὴν εἶναι λοιπὸν τὴν περιτομήν. ἀποδέχεται δὲ αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς διακονίας, καὶ προτρέπεται μᾶλλον αὐτῇ πλεονάζειν. αἰτιώμενος δὲ τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καταλέγει πάντα ἅπερ πέπονθε διὰ τὸν κύριον, καὶ τὰς ὀπτασίας δὲ διηγεῖται ἅσπερ ἑώρακεν εἴς τε τὸν παράδεισον καὶ εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν ἁρπαγείς. εἶτα παραγγείλας μὴ ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ μετανοεῖν τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἐν εὐχαριστίᾳ τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε δευτέραν τίθησιν ἐπιστολὴν ζητεῖς, καὶ ἄξιον. ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ ἀπελθεῖν πρὸς αὐτοὺς ἐπαγγειλάμενος καὶ μὴ ἀπελθὼν τοῦ πνεύματος αὐτὸν εἰς ἕτερα ἀπασχολοῦντος, καὶ διὰ τὸ πειρασμοῖς ἐμπεσεῖν, διὰ τῆς νῦν δευτέρας τὸ μὴ ἀπελθεῖν ἀπολογεῖται, ἵνα καὶ ἀπελθεῖν διὰ τῆς ἐπιστολῆς δόξῃ. ἔπειτα ἦσαν καὶ βελτίους ἐκ τῆς πρώτης γενόμενοι. εὔλογον οὖν ἦν δευτέρας ἀξιωθῆναι αὐτοὺς ἵνα πλεῖον ἐπιδώσωσι πρὸς ἀρετήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς γαλάτας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης ἑωρακὼς αὐτοὺς ἤδη καὶ διδάξας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. διδαχθέντες καλῶς οἱ γαλάται παρὰ τοῦ ἀποστόλου, καὶ πιστεύσαντες γνησίως εἰς χριστόν, ἀποδημήσαντος αὐτοῦ ὑφηρπάσθησαν παρά τινων, ὥς τε περιτέμνεσθαι. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει αὐτοῖς, καὶ πρῶτον μὲν μαρτυρῶν αὐτοῖς περὶ ἧς εἶχον πίστεως καὶ γνησίας ἐν χριστῷ διαθέσεως μέμφεται ὡς ἀνοήτως πράξαντας καὶ μεταβαλομένους αὐτούς. ἔπειτα διαλαμβάνει περὶ τοῦ νόμου καὶ τῆς κατὰ τὸν ἀβραὰμ πίστεως, καὶ ἀποδείκνυσιν ἔκ τε τοῦ νόμου καὶ τῶν γυναικῶν τοῦ ἀβραὰμ ἀλληγορήσας αὐτάς, μέχρι καιροῦ δεδόσθαι τὴν σκιὰν καὶ τὴν περιτομήν, καὶ ἀργεῖν αὐτὰ λοιπὸν τῇ τοῦ χριστοῦ παρουσίᾳ. καὶ οὕτως ἀποδείξας παραγγέλλει λοιπὸν αὐτοῖς μηκέτι προσέχειν τοῖς ἀπατήσασιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἔχεσθαι τῆς ἐν χριστῷ πίστεως. καὶ γινώσκειν ὅτι ἡ ἐν χριστῷ χάρις καταργεῖ τὴν κατὰ σάρκα περιτομήν. καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὰ ἤθη παραινέσας καὶ διδάξας τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου

Τὸ μὲν προοίμιον καὶ πᾶσα σχεδὸν ἡ ἐπιστολὴ θυμοῦ γέμει. ἡ δὲ αἰτία τοιαύτη. τινὲς τῶν ἐξ ἰουδαίων πιστεύσαντες καὶ ἔτι τῷ πατρῴῳ νόμῳ κατεχόμενοι, ἔπεισαν πολλοὺς τῶν ἐν γαλατίᾳ πιστῶν περιτέμνεσθαι καὶ σάββατα τη-

ῥεῖν καὶ νουμηνίας. ἔπειθον δὲ λέγοντες
μὴ δεῖν τῷ παύλῳ τῷ χθὲς καὶ σήμερον
φανέντι πιστεύειν, ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς
ἀμφὶ πέτρον, καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον.
οὗτοι γὰρ φησὶ μετὰ χριστοῦ γενόμε-
νοι οὐ κωλύουσι περιτομήν. καὶ ἀλη-
θῶς μὲν οὗτοι συγκαταβάσει χρώμε-
νοι, οὐκ ἐκώλυον περιτομήν. ὅμως οὗ-
τοι ἀποκρύπτοντες τὴν αἰτίαν. ὅτι διὰ
συγκατάβασιν οὐ κωλύουσιν, ἐκ τοῦ γε-
νομένου μόνου ἐδελέαζον αὐτοὺς εἰς
περιτομὴν καὶ τὸν παῦλον ἐξηυτέλιζον
φάσκοντες οὐ τοῦ χριστοῦ ἀλλὰ τῶν
μαθητῶν εἶναι μαθητήν. τοὺς δὲ περὶ πέ-
τρον αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ. ἔπειτα ἔλεγον
ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ παῦλος φαίνεται ἀλλα-
χοῦ περιτεμών. τί δήποτε οὖν φησὶ ὑ-
μᾶς οὐ περιτέμνει. ἦν γὰρ ὁ παῦλος τὸν
τιμόθεον οἰκονομικῶς περιτεμών. πρὸς
ταῦτα οὖν γράφει καὶ εὐθέως ἐκ προοι-
μίων περὶ ἐκείνου ἀποτείνεται ὅτι οὐκ
ἀνθρώπων ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ χριστοῦ ἦν
μαθητής,

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης οὔ-
πω μὲν αὐτοὺς ἑωρακώς, ἀκούσας
δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπισ-
τολῆς αὕτη. ἐφέσιοι πιστεύσαντες εἰς
τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, γνη-
σίαν ἔσχον εἰς αὐτὸν τὴν πίστιν, καὶ εἰς
πάντας τοὺς ἁγίους τὴν ἀγάπην καὶ ἐ-
βούλοντο παρὰ τοῦ ἀποστόλου βεβαι-
ωθῆναι. μαθὼν τοίνυν ὁ παῦλος γρά-
φει πρὸς αὐτοὺς ταύτην τὴν ἐπιστολήν,
ὥσπερ κατηχητικήν. καὶ πρῶτον μὲν δεί-
κνυσι μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ' ἡμᾶς μυ-
στήριον. ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς καὶ πρὸ καταβο-
λῆς κόσμου εἶναι ταύτην εὐδοκίαν τοῦ θε-
οῦ, ὥστε τὸν χριστὸν ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν
καὶ ἡμᾶς σωθῆναι. ἔπειτα δὲ περὶ κλήσε-
ως τῶν ἐθνῶν διαλέγεται. ἵνα δείξῃ ἀξί-
ως αὐτοὺς πεπιστευκέναι, καὶ ἀποδεί-
κνυσιν ὅτι ἡ κλῆσις ἡμῶν γέγονεν οὐ δι'
ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ τοῦ χριστοῦ ὅς ἐσ-
τιν υἱὸς τοῦ θεοῦ ἵνα ἐκ τούτου μάθω-
σιν, ὅτι οὐκ ἀνθρωπολάτραι γεγόνασι
πιστεύσαντες τῷ χριστῷ ἀλλὰ ἀληθι-
νοὶ θεοσεβεῖς. σημαίνει δὲ καὶ ἑαυτὸν διὰ
τοῦτο ἀπεστάλθαι κηρύσσειν τὸ εὐαγ-
γέλιον καὶ ὅτι καὶ περὶ αὐτῶν ἐφρόντι-
ζεν. ἔπειτα παραινετικοὺς λόγους ἀνδρά-
σι καὶ γυναιξί, πατράσι καὶ τέκνοις, κυρί-
οις καὶ δούλοις, τίθησιν ἐν τῇ ἐπιστολῇ.
καὶ καθόλου πάντας παρασκευάζει κατὰ
τοῦ διαβόλου καὶ τῶν δαιμόνων αὐ-
τοῦ, πρὸς ἐκείνους ἡμῖν εἶναι λέγων τὴν
πάλην. καὶ ὥσπερ ἀγαθὸς ἀλείπτης ἀ-
λείψας τοῖς λόγοις πάντας κατὰ τῆς
διαβολικῆς ἐνεργείας, οὕτω τελειοῖ τὴν
ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Ἡ ἔφεσος μητρόπολις μέν ἐστι τῆς ἀ-
σίας, τὴν δὲ ἄρτεμιν ἔσεβε, καὶ το-
σοῦτον ἦν τὸ σέβας περὶ τὴν δαίμονα ὡς
καὶ νεωκόρον τὴν ἔφεσον τῆς ἀρτέμιδος
ἀναγορεύεσθαι ὡς ἐν ταῖς πράξεσιν ἱστό-
ρηται. ἐν ταύτῃ τῇ ἐφέσῳ ὁ εὐαγγελισ-
τὴς ἰωάννης ἐξορισθεὶς διέτριψε πολλά
ἐν ᾗ καὶ τελευτᾷ, καὶ τὸν τιμόθεον παῦ-
λος ἐκεῖσε ἐπίσκοπον ἐχειροτόνησε. τῶν
δὲ φιλοσόφων οἱ κατὰ τὴν ἀσίαν ἀνθοῦν-
τες ἐν τῇ ἐφέσῳ μάλιστα διῆγον. διὸ πολ-
λῇ σπουδῇ κέχρηται πρὸς αὐτοὺς γρά-
φων. καὶ τὰ βαθύτερα δὲ τῶν νοημάτων
αὐτοῖς ἐπιστέλλει, ἅτε κατηχημένοις
καὶ τὰ ὑψηλά. γράφει δὲ ἀπὸ ῥώμης τὴν
ἐπιστολὴν ἐν δεσμοῖς ὑπάρχων.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς φιλιππησίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης ἑωρα-
κὼς αὐτοὺς ἅμα καὶ διδάξας. ἡ δὲ
πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. πεμψάν-
των φιλιππησίων διακονίαν τῷ παύλῳ
καί τινων περιερχομένων καὶ διαφθειρόν-
των τὰς ἀκοὰς τῶν ἀκεραιοτέρων προ-
φάσει τῆς σκιᾶς τοῦ νόμου καὶ τῆς περι-
τομῆς, καὶ λεγόντων χωρὶς ταύτης μὴ
δύνασθαι δικαιωθῆναι, μαθὼν ὁ ἀπόσ-
τολος γράφει φιλιππησίοις. καὶ πρῶτον
μὲν ἀποδέχεται αὐτῶν τὴν πίστιν, καὶ ση-
μαίνει μνημονεύειν αὐτῶν. ἔπειτα δὲ διη-
γεῖται ὡς ἀπελογήσατο ἐν ῥώμῃ, καὶ ὅτι
τινὲς αὐτῷ βαρεῖς γεγόνασιν ἐν τοῖς δε-
σμοῖς φθόνον αὐτῷ κινοῦντες. ἔπειτα αὐ-
τοὺς προτρέπεται ἀλλήλους ἀγαπᾶν,
ἐξηγούμενος τὴν τοῦ σωτῆρος φιλαν-
θρωπίαν, ὅτι θεὸς ὤν, ἄνθρωπος γέγονε
δι' ἡμᾶς. εἶτα περὶ τῆς περιτομῆς καὶ τοῦ
παλαιοῦ νόμου διαλαβών, ἀποδεικνύ-
ει ἀργὴν γεγενῆσθαι λοιπὸν τὴν περιτο-
μήν. λαμβάνων ἀφ' ἑαυτοῦ τὸ παράδει-
γμα καὶ λέγων, ὅτι ταῦτα πάντα ἡγή-
μαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. διὸ καὶ τοὺς
μὲν διδάσκοντας ἔτι περιτομ[illegible]ν, καὶ θέλον-
τας αὐτοὺς ἀπατῆσαι μεμψάμενος, καὶ
εἰπὼν ἐχθροὺς αὐτοὺς εἶναι τοῦ χριστοῦ
ἀποδέχεται φιλ[illegible]πησίους διὰ τὴν πρὸς
αὐτὸν τῆς κοινωνίας δόσιν, καὶ προτρε-
ψάμενος πάλιν εἰς τὰ ἤθη αὐτούς, τελει-
οῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Οἱ φιλιππήσιοι, τῆς μακεδονίας ἦσαν ὑπὸ μητρόπολιν θεσσαλονίκης. πολλὰ δὲ αὐτοῖς ὁ παῦλος χρηστὰ μαρτυρεῖ. ἐν δεσμοῖς δὲ ὤν, ἔγραψε τὴν ἐπιστολήν. μετὰ γὰρ τὴν πρώτην ἀπολογίαν ἧς ἐμνήσθη ἐν τῇ πρὸς τιμόθεον, αὖθις ἐδέθη. ἦσαν δὲ οἱ φιλιππήσιοι διὰ ἐπαφροδίτου τὰ πρὸς τὴν χρείαν πέμψαντες αὐτῷ, ἐν ταὐτῷ καὶ γνωσόμενοι τὰ κατ' αὐτόν. ἐπειδὴ δὲ ἐθορυβοῦντο ἀκούοντες ἐν δεσμοῖς εἶναι τὸν διδάσκαλον, αὐτὸ τοῦτο γράφει αὐτοῖς· ὡς τὰ δεσμὰ οὐ θορύβου πρόξενα, χαρᾶς δὲ μᾶλλον ὤφειλεν εἶναι διὰ τὸ ὑπὲρ χριστοῦ εἶναι. καθάπτεται δὲ καὶ τῶν ἰυδαίων, οἵτινες ἐν προσχήματι χριστιανισμοῦ διέφθειρον τὸ κήρυγμα. μετὰ τιμῆς δὲ φαίνεται γράφειν τοῖς φιλιππησίοις, ἐνάρετοι γὰρ ἦσαν. ἐνταῦθα ἦν ἡ πορφυρόπολις. ἐνταῦθα ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσεν. ἐνταῦθα ἐτυπτέσθην μετὰ τοῦ σιλουανοῦ ὁ παῦλος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, οἱ ἐκ συναρπαγῆς αὐτὸν τυπτήσαντες, τέλος ἀπελογήσαντο. ἐνταῦθα ὁ δεσμοφύλαξ πιστεύσας ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐβαπτίσθη. ταῦτα πάντα αἱ πράξεις φασί. μαρτυρεῖ δὲ αὐτοῖς πίστιν, καὶ κινδύνους ὑπὲρ αὐτῆς, καὶ πρὸς εὐποιίαν ἐπιρρεπῶς ἔχειν. διὰ πάντα σφόδρα φιλῶν αὐτοὺς φαίνεται.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς κολασσαεῖς ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης, οὐχ ἑωρακὼς μὲν αὐτούς, ἀκούσας δὲ περὶ αὐτῶν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. τοὺς κολασσαεῖς ἐβούλοντο τινὲς ἀπατῆσαι σοφίσμασιν ἑλληνικοῖς κατὰ τῆς εἰς χριστὸν πίστεως. καὶ περὶ τῶν ἐν νόμῳ βρωμάτων καὶ περιτομῆς. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει τὴν ἐπιστολὴν ὥσπερ κατηχητικὴν αὐτοῖς ταύτην. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ, σημαίνει ἀπὸ τοῦ σκότους αὐτοὺς μεταβεβηκέναι εἰς τὸ φῶς τῆς ἀληθείας. καὶ ὅτι ὁ χριστὸς εἰς ὃν ἐπίστευσαν, εἰκὼν ἐστὶ τοῦ θεοῦ καὶ λόγος δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι ἔπρεπεν αὐτὸν δημιουργὸν ὄντα, γενέσθαι αὐτὸν καὶ πρωτότοκον τῆς κτίσεως, καὶ πρωτότοκον ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα τὰ ἀμφότερα συνάψῃ, καὶ ζωοποιήσῃ τὰ πάντα. προτρέπει δὲ αὐτοὺς ἐμμένειν τῇ πίστει, σημαίνων ὅτι αὐτὸς ὁ παῦλος διάκονός ἐστι τοῦ εὐαγγελίου ἐν ᾧ κατηχήθησαν. εἶτα καὶ περὶ τοῦ νόμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ βρωμάτων καὶ περὶ ἡμερῶν καὶ ἐνιαυτῶν ἐξηγεῖται, καὶ ἀποδείκνυσιν ἠργηκέναι λοιπὸν τὰ παλαιὰ καὶ τὴν περιτομήν. συμβουλεύει τε αὐτοῖς μὴ πλανᾶσθαι ἀπὸ τῶν σοφιζομένων, καὶ πλανᾶν αὐτοὺς θελόντων. καὶ λοιπὸν παραινέσας καὶ ὧδε γονεῦσι καὶ τέκνοις ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ δούλοις καὶ κυρίοις, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρὸς τὰ ἤθη συμβουλεύσας, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. παραγγέλλει δὲ αὐτοῖς, ἵνα ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' αὐτοῖς ἡ ἐπιστολή, ποιήσωσι καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ αὐτὴν ἀναγνωσθῆναι. καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας, εἰς αὐτοὺς ἀναγνωσθῆναι.

θεοδωρίτου.

Ἐν πολλοῖς ὁ ἀπόστολος δηλοῖ τὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ πατέρα μεσιτείαν καὶ καταλλαγὴν τοῖς ἀνθρώποις διὰ τοῦ υἱοῦ γεγονέναι. εἷς γὰρ θεός φησιν, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος ἰησοῦς χριστός. καὶ πάλιν. δι' οὗ φησὶ τὴν καταλλαγὴν ἐσχήκαμεν. καὶ ὁ κύριος θύραν ἑαυτὸν καὶ ὁδὸν καλεῖ. οὐ γὰρ ἑτέρως εἰ μὴ δι' αὐτοῦ καὶ ἐν αὐτῷ ἀπέλθοι τὶς πρὸς τὸν πατέρα. διὰ τοῦτο γὰρ ὢν θεὸς καὶ ἄνθρωπος γέγονεν, ἵνα θεῷ καὶ ἀνθρώποις μεσιτεύσῃ τοῦτο τε ὢν κἀκεῖνο. ἀλλ' οἱ κολασσαεῖς ὑπὸ ἀγγέλου ᾤοντο τὴν προσαγωγὴν γενέσθαι πρὸς τὸν πατέρα, καὶ οὐ διὰ χριστοῦ. ἔπειτα πολλὰς εἶχον παρατηρήσεις ἰουδαϊκὰς καὶ ἑλληνικάς, ἡμέρας παρατηρούμενοι καὶ καιροὺς καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἅτινα πάντα γράφων τὴν ἐπιστολὴν διορθοῦται ὁ παῦλος.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἀθηνῶν, ἑωρακὼς πρότερον αὐτοὺς καὶ διατρίψας παρ' αὐτοῖς. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ὁ ἀπόστολος πολλὰς θλίψεις παθὼν ἐν βεροίᾳ καὶ ἐν φιλίπποις τῆς μακεδονίας καὶ ἐν κορίνθῳ, γινώσκων τε καὶ ὅσα πέπονθεν ἐν θεσσαλονίκῃ, φοβούμενος μὴ ἀκούσαντες θεσσαλονικεῖς ἃ πέπονθεν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι, πειρασθῶσιν ὑπὸ τοῦ πειράζοντος καὶ σκανδαλισθῶσι, μαθὼν δὲ ὅτι καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι κατώδυνοι ἐγίνοντο, ἀποστέλλει τιμόθεον πρὸς αὐτοὺς μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης. καὶ πρῶτον μὲν, ἐπιστηρίζει αὐτοὺς ἐν τῇ πίστει ὥστε μὴ σαλεύεσθαι διὰ τὰς θλίψεις. καὶ μηδὲν ξένον αὐτοὺς πεπονθέναι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων. χριστιανῶν γὰρ ἴδιον τὸ θλίβεσθαι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ ἔλεγε. πολλὰ δὲ παραινέσας αὐτοῖς οὕτως ὡς παρέλαβον ἀπ' αὐτοῦ ἀναστρέφεσθαι, γράφει περὶ τῶν τελευτώντων. παραμυθούμενος αὐτοὺς καὶ διδάσκων μὴ βαρέως φέρειν. οὐ γὰρ εἶναι τὸν θάνατον ἀπώλειαν, ἀλλ' ὁδὸν ἀναστάσεως. ἔπειτα καὶ περὶ τῶν χρόνων αὐτοὺς διδάσκει, ἵνα ἄδηλον τὴν ἡμέραν γινώσκοντες, ἀεὶ ἕτοιμοι γίνωνται. καὶ μηδενὶ προσέχωσιν ἐπαγγελλομένῳ περὶ αὐτῆς ἔσεσθαι γάρ φησι τὴν παρουσίαν οὕτως, ὥστε τοὺς περιλειπομένους καὶ εὑρισκομένους ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ, μὴ φθάνειν τοὺς ἐκ νεκρῶν ἐγειρομένους ἅμα γὰρ γίνεσθαι τὴν πάντων ἀλλαγὴν διδάσκει. πρὸς τούτοις προτρέπων αὐτοὺς βελτιοῦσθαι ἐν τοῖς ἤθεσι, προτρέπει ἀεὶ αὐτοὺς χαίρειν τῇ ἐλπίδι. καὶ προσεύχεσθαι καὶ εὐχαριστεῖν ἀεὶ τῷ κυρίῳ. ἐνορκίζων αὐτοὺς ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολὴν ταύτην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. τινὲς ἀπὸ θεσσαλονίκης. ἀργοὶ καὶ ἄτακτοι περιερχόμενοι, τοὺς ἀδελφοὺς ὑφήρπαζον ὡς ἤδη τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἐνστάσης. ἠπάτων δὲ τοὺς ἀκούοντας, ὡς τοῦ ἀποστόλου, τοῦτο δηλοῦντος, καὶ ὑπὸ πνεύματος ἀκούσαντες. ταῦτα τοίνυν μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὴν πίστιν αὐτῶν αὐξάνουσαν. καὶ ὅτι ἐν αὐτοῖς ἐκαυχᾶτο τὰς θλίψεις γενναίως ὑποφέρουσι διὰ τὸν χριστόν. καὶ παραμυθεῖται δὲ αὐτούς. ὡς ἐσομένης ἐκδικίας παρὰ τοῦ θεοῦ κατὰ τῶν αὐτοὺς ἀδικούντων. ἔπειτα περὶ τῆς παρουσίας τοῦ σωτῆρος διδάσκει μηδενὶ αὐτοὺς πείθεσθαι μήτε θροεῖσθαι αὐτούς. μήτε διὰ πνεύματος. μήτε ὡς αὐτοῦ γράψαντος. μηδ' ὅλως νομίζειν ἤδη παρεῖναι αὐτήν. μὴ γὰρ πρότερον ἔσεσθαι αὐτήν, ἐὰν μὴ ἡ ἀποστασία πρῶτον ἔλθῃ. καὶ μετὰ ταύτην ὁ ἀντίχριστος ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας. οὗ τὴν παρουσίαν ἐν σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ ἔσεσθαι σημαίνει. εἶτα παραινέσας αὐτοῖς στήκειν γενναίως καὶ κρατεῖν τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθησαν παρ' αὐτοῦ, παραγγέλλει μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχειν μετὰ τῶν ἀτάκτων ἀλλὰ καὶ ἀποβάλλειν αὐτούς. εἶναι γὰρ καὶ περιέργους καὶ πλάνους ἐδήλωσε τοὺς τοιούτους. καὶ καθόλου δὲ παρήγγειλε τὸν μὴ ὑπακούοντα τοῖς λόγοις αὐτοῦ, τοῦτον ἀποσυνάγωγον γίνεσθαι. καὶ λοιπὸν ἐπευξάμενος αὐτοῖς εἰρήνην, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν, τὸν ἀσπασμὸν τῇ ἰδίᾳ χειρὶ γράψας, ὅπερ σημεῖον εἶναι πάσης ἐπιστολῆς δεδήλωκεν.

θεοδωρίτου.

Ἐπειδὴ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιστολῇ ἔγραψεν ὡς πάντως ἀπιὼν πρὸς αὐτούς, καὶ ἀναπληροῦν μέλλων τὰ ὑστερήματα αὐτῶν, καὶ πολλὰ ἀγάπης σημαντικά, οὐκ ἀπῆλθε δέ, ταύτην προστίθησι τὴν ἐπιστολὴν ἀντὶ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ὅτι δὲ μὴ ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ἔνθεν στοχαστέον. ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῶν χρόνων τῆς τοῦ κυρίου παρουσίας ὑπερθέμενος γράψαι, ὡς οὐ χρεῖ' ὢν δὲς αὐτοῖς, νῦν γράφει, οὐ ποιῶν τοῦτο εἴγε αὐτὸς ἀπεληλύθει. γράφει δὲ περὶ τῶν χρόνων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν. δυσμενεῖς τινὲς ἔλεγον παρεῖναι λοιπὸν τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου. εἰ δὲ τοῦτο ἦν ἀληθές, ὁ χριστὸς ψεύστης εὑρίσκετο. αὐτὸς γὰρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις σημεῖα τῆς παρουσίας αὐτοῦ δέδωκεν. ἅτινα οὐκ ἦν ἐκβάντα. ἀναγκάζεται οὖν καὶ αὐτὸς διαλαβεῖν περὶ τῶν πρὸ τῆς παρουσίας σημείων. καὶ τῆς τοῦ ἀντιχρίστου ἐλεύσεως. διὰ πάντων ἀληθεῖς τὰς τοῦ κυρίου προρρήσεις ποιῶν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ μακεδονίας ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς, αὕτη. ἐν τῇ ἐφέσῳ τινὲς ἰουδαΐζοντες ἐπεχείρουν ἑτεροδιδασκαλεῖν καὶ ἀπατᾶν τοὺς ἀκεραίους προφάσει τοῦ νόμου. τοῦτο δὲ μαθὼν ὁ ἀπόστολος, προτρέπει τὸν τιμόθεον ἐκεῖ προσμεῖναι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν, γράφει τε τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν ὑπομιμνήσκει

Τιμόθεον εἰδότα τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν, διδάσκων αὐτὸν περὶ τοῦ νόμου κωλύειν τοὺς παρὰ τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ διδασκαλίαν λαλοῦντας, ἐπιτιμᾶν τε αὐτοῖς. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς ὑμέναιον καὶ ἀλέξανδρον ναυαγήσαντας περὶ τὴν πίστιν, παρέδωκε τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. ταῦτα ὑπομνήσας λοιπὸν διατάσσει αὐτῷ κανόνας ἐκκλησιαστικοὺς περὶ προσευχῆς. καὶ πῶς καὶ ποῦ καὶ περὶ τίνων δεῖ προσεύχεσθαι. περὶ τοῦ σιγᾶν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰς γυναῖκας, καὶ μᾶλλον μανθάνειν καὶ μὴ διδάσκειν αὐτάς. περὶ ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων πῶς καὶ ὁποίους εἶναι δεῖ τοὺς καθισταμένους. περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ χηρῶν, ἀπὸ πόσων ἐτῶν χρὴ ταύτας καταλέγεσθαι καὶ ὁποίας αὐτὰς εἶναι δεῖ, καὶ πῶς αὐταῖς δεῖ προσέχειν. περὶ τοῦ σωφρονεῖν τοὺς νεωτέρους καὶ γαμεῖν μᾶλλον καὶ μὴ αἰσχρῶς ζῆν. περὶ τοῦ παραγγέλλειν τοῖς πλουσίοις μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μὴ δὲ ἐλπίζειν ἐπὶ πλούτῳ. περὶ τούτων διαταξάμενος, προτρέπεται αὐτὸν ταῦτα διδάσκειν, καὶ μηκέτι μὲν ὑδροποτεῖν. προσέχειν δὲ ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, εἰδότα ἔσεσθαι καιροὺς ἐν οἷς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως. διδάξας δὲ καθαρὰ εἶναι καὶ τὰ βρώματα. καὶ παραγγείλας αὐτῷ ἐκτρέπεσθαι τὰς ἐμφιλονείκους ζητήσεις ὡς βεβήλους οὔσας, ἐφ' αἷς καί τινες καυχώμενοι παρέβησαν τὴν πίστιν, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε καὶ ἄλλους ἔχων μαθητὰς ὁ παῦλος οἷον τὸν σίλαν, τὸν λουκᾶν, καὶ ἑτέρους, πρὸς τιμόθεον μόνον, καὶ πρὸς τίτον ὀνομαστὶ γράφει. καί φαμεν ὅτι τούτοις ἦν ἤδη ἐκκλησίας ἐγκεχειρικώς. τοὺς δὲ ἄλλους, ἔτι εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ. γράφει δὲ πρὸς τιμόθεον τὰ διδασκάλῳ πρέποντα λοιπόν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης πάλιν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. τῶν συναποδημησάντων τῷ παύλῳ καταλειψάντων αὐτόν, βουλόμενος ὁ ἀπόστολος ἐλθεῖν τιμόθεον πρὸς αὐτόν, γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ πρῶτον μὲν δηλοῖ ἑαυτὸν μνημονεύειν αὐτοῦ τε τῆς εὐλαβείας, καὶ τῆς τῶν προγόνων αὐτοῦ πίστεως. ἔπειτα δηλοῖ, ὅτι οἱ ἀπὸ ἀσίας, ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης, ἀπεστράφησαν αὐτὸν ὁρῶντες αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις. τὸν ὀνησιφόρον δὲ ἀπεδέξατο ἐλθόντα εἰς τὴν ῥώμην καὶ προσμείναντα αὐτῷ. παραγγέλλει δὲ αὐτῷ παραιτεῖσθαι τὰς μωρὰς ζητήσεις, διὰ τὸ ἐξ αὐτῶν γεννᾶσθαι μάχας. καὶ γὰρ ὑμέναιος καὶ φιλητὸς οὕτως ἐκτραπέντες, παρέβησαν τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καί τινας ἀνατρέπουσι. μᾶλλον οὖν παραινεῖ αὐτῷ προσέχειν ἑαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ εἰδέναι μὲν ὅτι ἐν ἐσχάτοις καιροῖς ἔσονται ἄνθρωποι φίλαυτοι καὶ φιλήδονοι μᾶλλον, ἢ φιλόθεοι. προβλέποντα δὲ ταῦτα, ἀσφαλίζεσθαι τοὺς λαούς μήτις ἐξ αὐτῶν ἀπατηθῇ, καὶ εἰς τὰ ἤθη δὲ καὶ εἰς τὴν τῆς διδασκαλίας ἀκρίβειαν πολλὰ προτρεψάμενος αὐτόν, καὶ σημάνας τὸν καιρὸν τῆς ἀναλύσεως αὐτοῦ ἐνστῆναι, καὶ μέλλειν σπένδεσθαι καὶ μαρτυρεῖν, ἐνετείλατο ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ταχέως κομίζοντα τὸν φελόνην καὶ τὰ βιβλία. παρήνεσε δὲ αὐτῷ καὶ ἀλέξανδρον τὸν χαλκέα φυλάττεσθαι, ὡς πολλὰ κακὰ ἐνδειξάμενον αὐτῷ. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τί δήποτε δευτέραν γράφει πρὸς αὐτὸν ἐπιστολήν. εἶπεν ἐν τῇ πρώτῃ, ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς σὲ ταχέως, καὶ οὐκ ἠδυνήθη ἀπελθεῖν, ἤδη γὰρ κατείχετο ὑπὸ νέρωνος. ἔδει οὖν ἀντὶ τῆς παρουσίας γράμμα πέμψαι. ὁμοῦ μὲν τὸ μὴ ἐλθεῖν παραμυθούμενον, ὁμοῦ δὲ ἐπιρρωννύντα καὶ τὸν τιμόθεον ὄντα τῇ φροντίδι τῆς ἐκκλησίας ἐγκεχρονικότα.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς τίτον ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ νικοπόλεως, ἐκεῖ γὰρ παρεχείμαζεν. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. εἰς μὲν τὴν κρήτην ἀπέλιπε τὸν τίτον, ἵνα κατὰ πόλιν καταστήσῃ κληρικούς. πολλῶν δὲ ὄντων ἐκεῖ τῶν ἐπιχειρούντων προφάσει τοῦ νόμου ἀπατᾶν τοὺς λαούς, μαθὼν ὁ ἀπόστολος γράφει. καὶ πρῶτον μὲν εὐχαριστῶν τῷ θεῷ διὰ τὴν αὐτοῦ εὐλάβειαν, σημαίνει τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν μὴ νεωτέραν εἶναι ἀλλ' ἐξ αἰῶνος ἡτοιμάσθαι, καὶ ἐπηγγέλθαι παρὰ τοῦ

θεοῦ ταύτην. ἔπειτα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν κληρικῶν καὶ τοῦτον διδάσκει, πῶς καὶ ὁποίους αὐτοὺς εἶναι δεῖ. καὶ ἐπιτιμᾶν δὲ ἐντέλλεται αὐτῷ τοῖς ἀντιλέγουσι τῇ ὑγιαινούσῃ πίστει, μάλιστα τοῖς ἐκ περιτομῆς. εἰδέναι δὲ τοὺς κρῆτας ὅτι ἀργοί εἰσι, καὶ χρῄζουσιν ἐπιτιμίας. διδάξας δὲ πάντα τὰ βρώματα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, καὶ ὁποίας εἶναι δεῖ τὰς πρεσβύτιδας τὰς ὀφειλούσας σωφρονίζειν τὰς νέας, παραινεῖ πῶς δεῖ τοὺς δούλους τοῖς ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι. καὶ τέλος ὑπομνήσας ὅτι ἡ τοῦ σωτῆρος χάρις οὐκ ἐξ ἔργων ἡμᾶς ἐδικαίωσεν, ἀλλὰ τῇ ἰδίᾳ φιλανθρωπίᾳ. καὶ παραγγείλας τὰς νομικὰς μάχας ἐκτρέπεσθαι ὡς ἀναισχύντους οὔσας, δηλοῖ αὐτῷ μετὰ τὸ πέμψαι πρὸς αὐτὸν ἀρτεμᾶν, ἵνα ἔλθῃ πρὸς αὐτόν. ἐνετείλατό τε αὐτῷ ὥστε διδάσκειν καὶ τοὺς αὐτοῦ καλῶν ἔργων προΐστασθαι. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Ὁ τίτος θαυμάσιός τις ἦν μαθητὴς τοῦ παύλου, ἐπίσκοπος δὲ τῆς κρήτης μεγίστης οὔσης κεχειροτόνητο ὑπὸ τοῦ παύλου. ἐπετέτραπτο δὲ τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπισκόπους χειροτονῆσαι. γράφων δὲ ταῦτα ὁ παῦλος μᾶλλον ἐν ἀδείᾳ ἦν. οὐδαμοῦ γὰρ πειρασμῶν μέμνηται. ἀποτείνεται δὲ καὶ πρὸς ἰουδαίους ἡ ἐπιστολή. πρώτη δὲ αὕτη τῆς πρὸς τιμόθεον μᾶλλόν ἐστιν.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς φιλήμονα ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ῥώμης. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὀνήσιμος ὁ οἰκέτης φιλήμονος, ἔφυγε. καὶ ἀπελθὼν πρὸς τὸν ἀπόστολον, κατηχήθη παρ' αὐτοῦ, καὶ γέγονεν αὐτῷ χρήσιμος εἰς διακονίαν. περὶ τούτου τοίνυν γράφει φιλήμονι παρατιθέμενος αὐτῷ τὸν ὀνήσιμον, ἵνα προσέχῃ αὐτῷ γνησίως, καὶ μηκέτι ἔχῃ αὐτὸν ὡς δοῦλον ἀλλ' ὡς ἀδελφόν. προετρέψατο δὲ αὐτὸν καὶ ξενίαν αὐτῷ ἑτοιμάσαι ἵνα ἐὰν ἔλθῃ, εὕρῃ ποῦ μείνῃ καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Ὁ φιλήμων θαυμάσιός τις ἦν ἀνήρ, φρὺξ μὲν τὸ γένος, πιστὸς δὲ τὸν τρόπον, καὶ ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνῶν. τούτου δοῦλος ὀνήσιμος ἀπέδρακε κλοφῶς αὐτόν. ὃς παραγενόμενος ἐν ῥώμῃ πρὸς τὸν παῦλον, κατηχήθη. καὶ βαπτισθεὶς ἐν δεσμοῖς ὄντος τοῦ παύλου, θαυμάσιος γέγονε. τοῦτον ἀποπέμπει πρὸς τὸν φιλήμονα, παραθετικὴν αὐτῷ ποιήσας ταύτην τὴν ἐπιστολήν. φασὶ δέ τινες, μὴ χρῆναι ταύτην συναριθμεῖσθαι ταῖς λοιπαῖς ἐπιστολαῖς ὑπὲρ εὐτελοῦς γραφεῖσαν πράγματος. ἀλλ' ὅρα πόσα ἐκ ταύτης χρήσιμα. πρῶτον παιδεύει καὶ ὑπὲρ τῶν εὐτελῶν εἶναι σπουδαίους. δεύτερον ὅτι εἰ δοῦλος οὕτως ἱκανὸς ὑπέστρεψεν, οὐ δεῖ τῶν ἐλευθέρων ἀπογινώσκειν. τρίτον ὅτι οὐ προσήκει προφάσει εὐλαβείας δούλους ἀποσπᾶν ἀκόντων τῶν δεσποτῶν. τέταρτον ὅτι χρὴ ἡμᾶς τοὺς δούλους μὴ ἐπαισχύνεσθαι ἐνάρετους ὄντας, ὁπότε παῦλος τέκνον καλεῖ τὸν ὀνήσιμον. πῶς οὖν τὴν τοσαύτην ὠφέλειαν ἔχουσαν ἐπιστολήν, οὐκ ἔδει καταριθμεῖσθαι ταῖς λοιπαῖς.

ὑπόθεσις τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστέλλει ἀπὸ ἰταλίας. ἡ δὲ πρόφασις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ἐπειδὴ οἱ ἰουδαῖοι ἐνίσταντο τῷ νόμῳ καὶ ταῖς σκιαῖς, διὰ τοῦτο ὁ ἀπόστολος παῦλος διδάσκαλος ἐθνῶν γενόμενος καὶ εἰς τὰ ἔθνη ἀποσταλείς, κηρύττει τὸ εὐαγγέλιον. γράψας τε πᾶσι τοῖς ἔθνεσι, γράφει λοιπὸν καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ περιτομῆς πιστεύουσιν ἑβραίοις ἀποδεικτικὴν ταύτην ἐπιστολήν, περὶ τῆς χριστοῦ παρουσίας καὶ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν σκιὰν τοῦ νόμου. καὶ πρῶτον μὲν ἀποδείκνυσι τοὺς προφήτας διὰ τοῦτο ἀπεστάλθαι, ἵνα περὶ τοῦ σωτῆρος ἀπαγγείλωσι, καὶ μετ' αὐτοὺς αὐτὸς ἔλθῃ. δούλους τε εἶναι τοὺς προφήτας καὶ μηνυτὰς τῆς αὐτοῦ παρουσίας, αὐτὸν δὲ τὸν χριστὸν υἱὸν εἶναι τοῦ θεοῦ, δι' οὗ τὰ πάντα γέγονε. καὶ ὅτι τοῦτον τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ ἔδει ἄνθρωπον γενέσθαι. ἵνα διὰ τῆς τοῦ σώματος αὐτοῦ θυσίας καταργήσῃ τὸν θάνατον. οὐ γὰρ δι' αἵματος μόσχου ἢ τράγου, ἀλλὰ δι' αἵματος χριστοῦ ἔσεσθαι τὴν σωτηρίαν τοῖς ἀνθρώποις. ἀποδείκνυσι δὲ ὅτι ὁ νόμος οὐδὲν ἐτελείωσεν, ἀλλὰ σκιὰν εἶχε τῶν μελλόντων ἀγαθῶν. καὶ οὐ κατέπαυσεν ὁ λαός, ἀλλὰ κοινὴ πᾶσιν ἡμῖν ἀπολείπεται ἡμέρα τῆς καταπαύσεως. πάλιν δὲ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ ἀρχιερατικὴ λειτουργία μετετέθη ἀπὸ ἀαρὼν εἰς τὸν χριστόν, οὗ τύπος ἦν ὁ μελχισεδὲκ οὐκ ὢν ἐκ τοῦ λευί. πίστει τε δε-

δικαιῶσθαι τοὺς πατέρας σημαίνει, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων μόνον. εἶτα πάλιν εἰς τὰ ἤθη προτρεψάμενος καὶ τούτους, καὶ ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν διὰ τὸν Χριστὸν ὑπομονήν, καὶ πείσας τιμᾶν τοὺς πρεσβυτέρους, τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

θεοδωρίτου.

Τίνος ἕνεκεν ἐθνῶν ἀπόστολος ὑπάρχων ὁ παῦλος ἑβραίοις ἐπιστέλλει, καὶ ταῦτα ἀπεχθῶς ἔχουσι πρὸς αὐτὸν τῷ τὸν νόμον παραλύειν. οἱ γὰρ ἀμφὶ πέτρον συγκαταβαίνοντες αὐτοῖς ἠρέμα εἴχοντο καὶ τοῦ νόμου. καὶ φαμὲν ὅτι ὥσπερ βαπτίζειν οὐκ ἐπιτετραμμένος, ἐκ περιουσίας ἐβάπτιζεν, οὕτως καὶ ἑβραίοις ἐπιστέλλει πρὸς τὰ ἔθνη ἀποσταλείς. ἐκήδετο γὰρ αὐτῶν, ὡς καὶ λέγειν. ἤθελον ἀνάθεμα εἶναι ὑπὲρ αὐτῶν. καὶ πάλιν. πορεύομαι εἰς ἱεροσόλυμα, διακονήσων τοῖς ἁγίοις. ἐπιστέλλει μὲν οὖν τοῖς ἤδη πεπιστευκόσιν ἐν τῇ ἱερουσαλὴμ καὶ παλαιστίνῃ. ἐπιστέλλει δὲ παραμυθούμενος αὐτοὺς πλεῖστα κακὰ πεπονθότας ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν μὴ πεπιστευκότων ὡς καὶ αὐτὸς δηλοῖ λέγων τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε. δύο δὲ μάλιστα κατασκευάζει ἐν τῇ ἐπιστολῇ, παραμυθεῖται αὐτοὺς τοῦ φέρειν γενναίως τοὺς πειρασμούς, καὶ ὅτι ἔσται τούτων ἀντίδοσις ἀγαθή, πολλὰ δὲ περὶ τῆς πίστεως φιλοσοφεῖ. δεικνὺς τὰ μὲν ἰουδαϊκὰ οὐκέτι ἀναγκαῖα ὡς τύπον ὄντα τῆς ἀληθείας. τὰ δὲ ἡμέτερα ἀναγκαῖα ὡς ὄντα ἀληθινά. τίνι δὲ τρόπῳ οὐκ ἔθηκε τὴν ἰδίαν ὀνομασίαν ἑβραίοις γράφων κλήμης ἐν ταῖς ὑποτυπώσεσι γράφει λέγων οὕτως. ἤδη δὲ ὡς ὁ μακάριος ἔλεγε πέτρος, ἐπεὶ ὁ κύριος ὢν ἀπόστολος τοῦ παντοκράτορος ἀπεστάλη πρὸς ἑβραίους, διὰ μετριότητα ὁ παῦλος ὡς ἂν εἰς τὰ ἔθνη ἀπεσταλμένος, οὐκ ἐγγράφει ἑαυτὸν ἑβραίων ἀπόστολον διὰ τὴν πρὸς τὸν κύριον τιμήν. διὰ δὲ τὸ ἐκ περιουσίας ἐθνῶν κήρυκα καὶ ἀπόστολον εἶναι, ἐπιστέλλει καὶ τοῖς ἑβραίοις.

ὑπόθεσις τῆς καθολικῆς ἰακώβου ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἰάκωβος ταύτην γράφει τοῖς ἀπὸ τῶν δώδεκα φυλῶν διασπαρεῖσι καὶ πιστεύσασιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν Χριστόν, γράφει δὲ διδασκαλικὴν τὴν ἐπιστολήν. διδάσκων περὶ διαφορᾶς πειρασμῶν, ποῖος μέν ἐστιν ἀπὸ θεοῦ, ποῖος δὲ ἀπὸ τῆς ἰδίας καρδίας τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὅτι οὐ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ δεῖ δεικνύναι τὴν πίστιν, καὶ οὐκ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ δικαιοῦνται. περί τε τῶν πλουσίων παραγγέλλει ἵνα μὴ προκρίνωνται τῶν πτωχῶν οἱ πλούσιοι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπιπλήττωνται ὡς ὑπερήφανοι. καὶ τέλος παραμυθησάμενος τοὺς ἀδικουμένους καὶ προτρεψάμενος αὐτοὺς μακροθυμεῖν ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κριτοῦ, καὶ διδάξας περὶ ὑπομονῆς, καὶ δείξας ἐκ τοῦ ἰὼβ τὸ χρήσιμον τῆς ὑπομονῆς, παραγγέλλει καὶ προσκαλεῖσθαι τοὺς πρεσβυτέρους ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας. καὶ σπουδάζειν ἐπιστρέφειν τοὺς πλανηθέντας ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. εἶναι γὰρ τούτου μισθὸν παρὰ τοῦ κυρίου ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Καθολικαὶ λέγονται αὗται, οἱονεὶ ἐγκύκλιοι. οὐ γὰρ ἀφωρισμένως ἔθνει ἑνὶ ἢ πόλει ὡς ὁ θεῖος παῦλος, οἷον ῥωμαίοις ἢ κορινθίοις, προσφωνεῖ ταύτας τὰς ἐπιστολὰς ὁ τῶν τοιούτων τοῦ κυρίου μαθητῶν θίασος, ἀλλὰ καθόλου τοῖς πιστοῖς, ἤτοι ἰουδαίοις τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ ὡς πέτρος, ἢ καὶ πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν αὐτὴν πίστιν Χριστιανοῖς τελοῦσιν.

ὑπόθεσις τῆς πέτρου καθολικῆς πρώτης ἐπιστολῆς.

Ταύτην γράφει ὁ πέτρος τὴν ἐπιστολὴν διδασκαλικὴν τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ οὖσιν ἰουδαίοις καὶ γενομένοις Χριστιανοῖς. ἐπειδὴ γὰρ ἀπὸ ἰουδαίων ἐπίστευσαν, ἐπιστηρίζει αὐτούς, καὶ πρῶτον μὲν ἐξηγεῖται καὶ ἀποδείκνυσιν ὅτι ἡ εἰς Χριστὸν πίστις ἀπὸ τῶν προφητῶν κατηγγέλθη, καὶ δι᾽ αὐτῶν ἐμηνύθη ἡ διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ ἀπολύτρωσις. καὶ ὅτι αὐτοῖς καὶ τοῖς ἔθνεσιν εὐηγγελίσθη τὰ πάντα, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. εἶτα συμβουλεύσας ἀξίως τοῦ καλέσαντος ἀναστρέφεσθαι, προτρέπει καὶ βασιλεῖς τιμᾶν. γυναιξί τε καὶ ἀνδράσιν ὁμοφροσύνην παραγγέλλει. καὶ εἰς τὰ ἤθη παραινέσας ὀλίγα, σημαίνει ὅτι καὶ εἰς τὸν ᾅδην τοῦτο γέγονε παρὰ τοῦ κυρίου τὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας καὶ ἀναστάσεως, ἵνα οἱ προαποθανόντες ἀναστῶσι, καὶ κριθῶσι μὲν τῷ σώματι, τῇ δὲ χάριτι τῆς ἀναστάσεως διαμείνωσι. καὶ ὅτι τὸ τέλος λοιπὸν πάντων ἤγγισε. καὶ ὀφείλουσι πάντες, οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν. θεοδωρίτου.

Τοῖς ἐκ περιτομῆς καὶ οὗτος ἐπιστέλλει, ὡς ὁ μακάριος ἰάκωβος. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν ἀορίστως πᾶσι τοῖς ὑπὸ τὴν οἰκουμένην κατοικοῦσιν ἰουδαίοις ὅπου δή ποτε οὖσιν, οὗτος δὲ ἀφωρισμένως τοῖς κλίμασι πόντου γαλατίας. τοῦ πόντου δὲ προστίθησι γαλατίας, ἐπειδή ἐστι καὶ ἄλλη κατὰ κελτοὺς γαλατία, ἥτις καὶ ὄντως γαλατία. ἀφ᾽ ἧς καὶ οὗτοι μετῳκίσθησαν ἐνταῦθα. τούτοις οὖν τοῖς ἔθνεσι καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐγκειμένοις ἐν τῇ προγραφῇ τὸν λόγον ποιεῖται, ἐγκυκλίῳ ταύτῃ χρώμενος ἐπιστολῇ.

ὑπόθεσις τῆς πέτρου καθολικῆς δευτέρας ἐπιστολῆς.

Ταύτην πάλιν αὐτὸς ὁ πέτρος ἐπιστέλλει τοῖς ἤδη πιστεύσασιν. ἔστι δὲ ἡ ἐπιστολὴ ὑπόμνησις τῶν πρώτων. εἰδὼς γὰρ αὐτοῦ ταχεῖαν ἔσεσθαι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ σώματος, ἐσπούδασε πάντας ὑπομνῆσαι περὶ ὧν κατηχήθησαν τὴν διδασκαλίαν. καὶ πρῶτον μὲν περὶ τῆς πίστεως ἐξηγεῖται, δεικνὺς αὐτὴν ἀπὸ τῶν προφητῶν εὐηγγελίσθαι. καὶ ὅτι αἱ προφητεῖαι αἱ περὶ τοῦ σωτῆρος οὐκ εἰσὶν ἀνθρώπιναι, ἀλλὰ παρὰ θεοῦ ἐλαλήθησαν. ἔπειτα παραγγέλλει μὴ προσέχειν τοῖς ἀπατῶσι, λέγων ἔσεσθαι αὐτῶν ἀπώλειαν ὥσπερ καὶ τῶν παραβάντων ἀγγέλων γέγονε. προμηνύει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ἡμέρας ἔσεσθαι, ἐν αἷς ἐμπαῖκται περιπατήσουσι, καὶ θελήσουσιν ἀπατᾶν τινὰς λέγοντες, μάτην λέγεσθαι παρ᾽ ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ σωτῆρος, διὰ τὸ ἀεὶ λέγεσθαι, καὶ μήπω παραγενέσθαι. ἀπὸ τούτων οὖν καὶ μάλιστα ἀπέχεσθαι παραγγέλλει διδάσκων μὴ ὀλιγωρεῖν ἐν τοῖς χρόνοις. πάντα γὰρ τὸν χρόνον μηδὲν εἶναι ἐνώπιον κυρίου. διὰ τὸ καὶ τὴν μίαν ἡμέραν εἶναι ὡς χίλια ἔτη. καὶ τὰ χίλια ἔτη, ὡς ἡμέραν μίαν. ἔσεσθαι δὲ ταχέως τὴν ἡμέραν τοῦ κυρίου διαβεβαιοῦται καὶ ἀποδείκνυσι. καὶ ἐντέλλεται ἑτοίμους εἶναί τε πάντας εἰς αὐτὴν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς, καὶ ἀγαπᾶν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου παύλου γραφέντα, καὶ μὴ προσέχειν τοῖς διαβάλλουσιν αὐτὰ διὰ τὸ καὶ πάσας τὰς θείας γραφὰς διαβάλλειν αὐτούς. ὑπομνήσας οὖν καὶ διδάξας πάντας προειδέναι τὰ πράγματα, παραινεῖ μὴ ἐκπίπτειν τοῦ σκοποῦ τῆς πίστεως. καὶ οὕτω τελειοῖ τὴν ἐπιστολήν.

ὑπόθεσις τῆς ἰωάννου πρώτης καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ ἰωάννης ὁ τὸ εὐαγγέλιον γράψας, αὐτὸς καὶ ταύτην ἐπιστέλλει, ὑπομιμνήσκων τοὺς ἤδη πιστεύσαντας εἰς τὸν κύριον. καὶ πρῶτον μὲν ὥσπερ ἐν τῷ εὐαγγελίῳ, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ θεολογεῖ περὶ τοῦ λόγου. ἀποδεικνὺς αὐτὸν ἀεὶ εἶναι ἐν τῷ θεῷ, καὶ διδάσκων τὸν πατέρα φῶς εἶναι, ἵνα καὶ οὕτως γνῶμεν τὸν λόγον, ὡς ἀπαύγασμα ἐξ αὐτοῦ εἶναι. θεολογῶν δέ, ἐξηγεῖται μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾽ ἡμᾶς μυστήριον, ἀλλ᾽ ἐξ ἀρχῆς μὲν καὶ ἀεὶ τυγχάνειν αὐτό, νῦν δὲ πεφανερῶσθαι ἐν τῷ κυρίῳ, ὅστις ἐστὶ ζωὴ αἰώνιος καὶ θεὸς ἀληθινός. καὶ τὸ αἴτιον δὲ τῆς τούτου παρουσίας καὶ ἐπιφανείας αὐτοῦ τίθησι λέγων εἶναι τοῦτο ἐπὶ τῷ καταλῦσαι τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, καὶ ἡμᾶς ἐλευθερωθῆναι ἀπὸ τοῦ θανάτου, καὶ γινώσκειν ἡμᾶς τὸν πατέρα καὶ αὐτὸν τὸν υἱὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν Χριστόν. γράφει γοῦν καὶ πρὸς πᾶσαν ἡλικίαν. πρὸς παιδία, πρὸς νεανίσκους, πρὸς γέροντας. ὅτι ὁ μὲν θεὸς ἐγνώσθη, ἡ δὲ διαβολικὴ ἐνέργεια λοιπὸν νενίκηται καταργηθέντος τοῦ θανάτου. εἶτα λοιπὸν δι᾽ ὅλης τῆς ἐπιστολῆς περὶ ἀγάπης διδάσκει, θέλων ἡμᾶς ἀλλήλους ἀγαπᾶν ἐπειδὴ καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐξηγεῖται οὖν περὶ διαφορᾶς φόβου, καὶ ἀγάπης, καὶ τέκνων θεοῦ. καὶ τέκνων διαβόλου. καὶ περὶ ἁμαρτίας θανατικῆς, καὶ μὴ θανατικῆς, καὶ διαφορᾶς πνευμάτων. καὶ λοιπὸν διαιρεῖ ποῖον μὲν πνεῦμα ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, ποῖον δὲ τῆς πλάνης. καὶ πότε μὲν γινωσκόμεθα τέκνα θεοῦ πότε δὲ τοῦ διαβόλου. καὶ περὶ ποίας ἁμαρτίας ὀφείλομεν εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτανόντων, καὶ περὶ ποίας οὐ δεῖ εὔχεσθαι. καὶ ὅτι ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν πλησίον, οὐκ ἔστιν ἄξιος τῆς κλήσεως οὐδὲ δύναται λέγεσθαι τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὴν ἑνότητα δὲ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα δείκνυσι. καὶ ὅτι ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει. διακρίνει δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ λέγων, καὶ τοῦτο ἴδιον τοῦ ἀντιχρίστου εἶναι τὸ λέγειν μὴ εἶναι τὸν υἱὸν

αὐτὸν τὸν Χριστὸν ἰησοῦν. ἵνα ἢ δῆλον
ὅτι ὡς μὴ ὄντος ἐκείνου, ἑαυτὸν εἴπῃ εἶ=
ναι ὁ ψεύστης. παραινεῖ δὲ διόλης τῆς ἐ
πιστολῆς μὴ ἀθυμεῖν τοὺς πιστεύοντας
τῷ κυρίῳ εἰ μισοῦνται ἐν τῷ κόσμῳ, ἀλ
λὰ μᾶλλον χαίρειν, ὅτι τὸ μῖσος τοῦ κό
σμου δείκνυσι τοὺς πιστεύοντας μετα=
βεβηκέναι ἀπ᾿ αὐτοῦ τοῦ κόσμου, καὶ εἶ=
ναι λοιπὸν τῆς οὐρανίου πολιτείας. καὶ
ἐν τῷ τέλει δὲ τῆς ἐπιστολῆς, πάλιν ὑπο
μιμνήσκει λέγων. ὅτι ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ζω
ὴ αἰώνιός ἐστι, καὶ θεὸς ἀληθινὸς, καὶ ἵνα
τούτῳ δουλεύωμεν, καὶ φυλάττωμεν ἑ
αυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων.

ὑπόθεσις τῆς ἰωάννου δευτέρας
ἐπιστολῆς.

Ταύτην ὡς πρεσβύτερος γράφει κυρί
ᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς. ἡ δὲ πρόφα
σις τῆς ἐπιστολῆς αὕτη. ὁρῶν τὰ τέκνα
αὐτῆς καλῶς ἀναστρεφόμενα ἐν τῇ πίσ=
τει, καὶ πολλοὺς πλάνους περιερχομέ=
νους καὶ λέγοντας μὴ εἶναι τὴν παρουσί
αν τοῦ Χριστοῦ ἐν σαρκὶ, γράφει τὴν ἐπι
στολήν. καὶ πρῶτον μὲν, ἀποδέχεται αὐ
τῆς τὰ τέκνα καλῶς περιπατοῦντα. εἶτα
διδάσκων μὴ νεώτερον εἶναι τὸ καθ᾿ ἡμᾶς
μυστήριον, παραινεῖ πάλιν περὶ ἀγάπης,
καὶ ἵνα μείνωσιν ἐν τῇ διδαχῇ τῇ παραδο
θείσῃ αὐτοῖς. καὶ λοιπὸν διδάσκει ἀντί=
χριστον εἶναι τὸν λέγοντα μὴ ἐν σαρκὶ ἐ
ληλυθέναι τὸν Χριστόν. παραγγέλλει
δὲ, ὥστε τοὺς τοιούτους μὴ δέχεσθαί τι
να εἰς οἰκίαν, μὴ δὲ λέγειν τοῖς τοιούτοις
χαίρειν. καὶ οὕτως τελειοῖ τὴν ἐπιστο=
λήν.

ὑπόθεσις τῆς ἰωάννου τρίτης ἐπι
στολῆς.

Ἔστιν ἡ ἐπιστολὴ περὶ φιλοξενίας: καὶ
πρῶτον μὲν ἀποδέχεται τὸν γάϊον
μαρτυρούμενον παρὰ πάντων ἐπὶ φιλο
ξενίᾳ. καὶ προτρέπει τῇ αὐτῇ προθέσει ἐμ
μένειν καὶ προπέμπειν καὶ δεξιοῦσθαι
τοὺς ἀδελφούς. πάλιν τε αὐτοῦ μὲν τὴν
προσφορὰν ἀποδέχεται. αἰτιᾶται δὲ δι
οτρεφῆ, ὡς μήτε αὐτὸν παρέχοντα τοῖς
πτωχοῖς, ἀλλὰ καὶ κωλύοντα τοὺς ἄλ
λους καὶ πολλὰ φλυαροῦντα. τοὺς δὲ
τοιούτους λέγει ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἀ
ληθείας καὶ μὴ εἰδέναι τὸν θεόν. δημήτρι
ον δὲ συνίστησι μαρτυρῶν αὐτῷ τὰ κάλ
λιστα.

ὑπόθεσις τῆς ἰούδα καθολικῆς ἐ
πιστολῆς.

Ταύτην ἐπιστολὴν γράφει τοῖς ἤδη πι
στεύσασιν. ἡ δὲ πρόφασις αὕτη. πα=
ρεισελθόντων τινῶν καὶ διδασκόντων ἀ
διάφορον εἶναι τὴν ἁμαρτίαν, καὶ ἀρνου
μένων τὸν κύριον, ἀνάγκην ἔσχε γράψαι
καὶ ἀσφαλίσασθαι τοὺς ἀδελφούς. καὶ
πρῶτον μὲν παρακαλεῖ αὐτοὺς ἀγωνί=
ζεσθαι καὶ ἐμμένειν τῇ παραδοθείσῃ αὐ=
τοῖς πίστει. ἔπειτα ἀποκηρύττει τοὺς τοι
ούτους ὡς πλάνους. καὶ παραγγέλλει
μηδεμίαν αὐτοὺς ἔχειν κοινωνίαν πρὸς
τοὺς τοιούτους, εἰδότας ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ
κληθῆναι μόνον, ἐὰν μὴ καὶ ἀξίως περιπα
τήσωμεν τῆς κλήσεως. καὶ γὰρ καὶ τὸν πρό
τερον λαὸν ἐξαγαγὼν ἐξ αἰγύπτου ὁ κύ
ριος καὶ μὴ ἐμμείναντα τῇ πίστει, ἀπώλε
σε. καὶ ἀγγέλων δὲ μὴ τηρησάντων τὴν ἰ
δίαν τάξιν, οὐκ ἐφείσατο. δεῖ οὖν ἀπὸ τῶν
τοιούτων ἀναχωρεῖν. καὶ γὰρ μιχαὴλ ὁ
ἀρχάγγελος οὐχ ὑπήνεγκε βλασφημίαν
τοῦ διαβόλου. ἔσεσθαι γοῦν τὴν ἀπώλει
αν αὐτῶν, ὡς σολομῶν διδάσκει. εἶτα πα
ραινεῖ εἰς τὰ ἤθη. καὶ ἐπευξάμενος αὐτοῖς
βεβαιότητα πίστεως παρὰ κυρίου, τελει
οῖ τὴν ἐπιστολήν.

Τέλος.

Incipit prefatio sancti hieronymi presbyteri in omnes epistolas beati Pauli apostoli.

PRimum queritur: quare post euangelia que supplementū legis sunt ⁊ in quibus nobis exēpla
⁊ precepta viuendi plenissime digesta sūt: voluerit apostolꝰ has epistolas ad singulas ecclesias
destinare. Hac aūt causa factū videt: vt scꝫ initia nascentis ecclesie nouis causis existentibꝰ pre
uenirentur: et vt presētia atqꝫ orientia resecaret vitia: ⁊ post futuras excluderet questiones. Exēplo ꝓ
phetarū qui post editā legē moysi in qua oīa dei mandata legebant: nihilominꝰ tñ doctrina sua rediuiua
semꝑ populi cōprimere pctā: ⁊ ꝓpter exēplū viuendi libros ad nostrā ēt memoriā transmiserunt. Deinde
querit. Cur non amplius ꝙ decē epistolas ad ecclesias scripserit. Decem sunt eni cū eā q̄ dr ad hebreos.
Nam relique quattuor ad discipulos spāliter sunt porrecte. Ut ostenderet nouū non discrepare a veteri
testamento: et se contra legē non facere moysi: ad numeꝝ primoꝝ decalogi mandatoꝝ suas epistolas de=
stinauit: ⁊ quot ille preceptis a pharaone istituit liberatos: totidē hic eplis a diaboli ⁊ idolatrie seruitute
edocet acquisitos. Nā et duas tabulas lapideas duoꝝ testamētoꝝ figurā hūisse viri eruditissimi tradide=
runt. Epistolam sane que ad hebreos scribitur quidā pauli non esse contendūt: eo ꝙ non sit eius nomine
titulata: et propter sermonis stiliqꝫ distantiā: sed aut barnabe iuxta tertullianum: aut luce iuxta quosdaꝫ:
vel certe clementis discipuli apostoloꝝ ⁊ episcopi romane ecclesie post apostolos ordinati. Quibꝰ respō
dendū est. Si propterea pauli non erit q: eius non habet nomē: ergo nec alicuius erit: q: nullius noīe inti
tulat. Quod si incōuenīēs absurdūqꝫ est: ipsiꝰ magis esse credenda est: que tāto doctrine sue fulget eloq̄o.
Sed qm̄ apud hebreoꝝ ecclesias quasi destructor legis falsa suspitione hēbat: voluit tacito nomine de fi
guris legis et veritate christi reddere rationē: ne odium noīs in fronte pretitulati vtilitatē excluderet le=
ctionis. Non est sane mirū si eloquentior videat in ꝓprio .i. in hebreo ꝙ in ꝑegrino .i. in greco quo cetere
epistole sunt scripte sermone. Mouet etiā quosdā quare romanoꝝ epl'a in primo sit posita: cū eam nō pri
mo scriptā ratio manifestet. Nā hanc se ꝓficiscentē hierosolymā scripsisse testat cū corinthios ⁊ alios iā an
te vt ministeriū qđ secū portaturꝰ erat colligerent: litteris adhortatꝰ sit. Unde et intelligi quidā volūt ita
oēs epistolas ordinatas: vt prima poneret ꝙuis posterior fuerit destinata: vt ꝑ singulas eplas gradibꝰ
ad ꝑfectiora veniret. Romanoꝝ namqꝫ pleriqꝫ tā rudes erāt vt nō intelligerent dei se gratia ⁊ nō suis me
ritis esse saluatos: ⁊ ob hoc duo inter se ppl'i cōflictarēt. Idcirco illos indigere asserit corrigi: vitia gētilita
tis priora cōmemorās. Corinthijs aūt iā dicit scie grām esse cōcessam: ⁊ nō tā oēs increpat ꝙ cur peccan
tes nō increpauerūt reprehendit: sicut ait. Audit inter vos fornicatio. Et iterum. Congregatis vobis
cum meo spiritu: tradere hmōi sathane. In secunda vero laudant: ⁊ vt magis ac magis proficiant ꝯmo
nent. Galathe vero iam nullius criminis arguūtur: nisi hoc tm̄ ꝙ callidissimis pseudoapostolis credide
runt. Ephesij sane nulla reprehensione sed multa laude sunt digni: q: fidē apostolicam seruauerūt. Phi
lippenses etiam multo magis collaudant qui nec audire quidē falsos apostolos voluerūt. Thessalonicē
ses nihilominꝰ in duabus epistolis omni laude prosequit: eo ꝙ nō solum fidem inconcussā seruauerit ve
ritatis: sed etiam in persecutione ciuiū fuerint constantes inuenti. Colossenses aūt tales erāt vt cū ab apo
stolo visi corporaliter non fuissent hac laude digni haberentur. Et si corpore inquit absens sū: sed spiritu
vobiscū sum gaudens et videns ordinem vr̄m. De hebreis vo quid dicendum est: quoꝝ thessalonicenses
qui plurimū laudati sunt imitatores facti esse dicunt. Sicut ipse ait. Et vos fratres imitatores facti estis
ecclesiaꝝ dei q̄ sunt in iudea. Eadem eni passi estis ⁊ vos a cōtribulibꝰ vestris: q̄ et illi a iudeis. Apud ipos
quoqꝫ hebreos eadem cōmemorat dicēs. Nam et vinctis cōpassi estis: ⁊ rapinā bonoꝝ vestroꝝ cum gau
dio suscepistis: cognoscentes vos habere meliorem et manentē substantiam.

Incipit prologus specialis in epistolam ad Romanos.

ROmani sunt qui ex iudeis et gentibus crediderūt. Hi superba contentione volebāt se alterutrū
supponere. Nam iudei dicebant. Nos sumus ppl's dei quos ab initio dilexit et fouit: nos circū
cisi ex genere abraam sancta descendimꝰ ex stirpe. Et notus retro apud iudeam tm̄ deus. Nos
de egypto signis dei et virtutibus liberati mare sicco pertransiuimus pede: cum inimicos
nostros grauissimi fluctus inuoluerent. Nobis pluit manna dominus in deserto: ⁊ quasi filijs suis celeste
pabulum ministrauit. Nos die noctuqꝫ in columna nubis ignisqꝫ precessit: vt nobis in inuio iter osten=
deret. Atqꝫ vt cetera eius circa nos immensa beneficia taceamus: nos soli digni fuimus dei legem
accipere: et vocem dei loquentis audire eiusqꝫ cognoscere voluntatem. In qua lege nobis pro=

missus est christus: ad quos etiam ipse se venisse testatus est dicens. Non veni nisi ad oues que perierant domus israel: cum vos canes potius q̃ homines appellauerit. Equum ne ergo est vt idola hodie deferentes quibus ab initio deseruistis nobis comparemini: et non potius in proselytorum locum ex legis auctoritate et consuetudine deputemini? Et hoc ipsum non merebamini: nisi q2 larga semper dei clementia voluit vos ad nostram imitationem admittere. Gentes etiam econtrario respondebant. Quãto .n. maiora erga vos dei bñficia narrauerit; tãto maioris vos criminis reos eẽ mõstrabitis. Sẽper .n. his omnibus extitistis ingrati. Nã ipsis pedibus quib9 aridũ mare transistis: ludebatis añ idola q̃ fecistis: et ipso ore quo paulo ante ob necem aduersariorũ dño cantaueratis: simulacra vobis fieri poposcistis: illis oculis quib9 venerando deũ in nube vel igni conspicere solebatis: simulacra intuebamini. Mãna quoq3 vobis fastidio fuit: et semp in deserto cõtra dñm murmurastis: ad egyptũ vnde vos manu valida eiecerat redire cupientes. Quid plura? Ita pr̃es vestri crebra puocatione dñm irritauerunt: vt omnes in heremo morerent: nec plus ex senioribus eorũ q̃ duo hoies terrã repromissionis intrarent. Sed q̃d antiqua replicamus: cũ etiã si illa minime fecissetis de hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret: q2 dñm xp̃m pphetarũ semp vobis vocibus repromissũ non solum suscipe noluistis: sed etiam morte pessima peremistis? Quẽ vt nos cognouim9 statim credidim9: cum nobis de eo antea non fuerit predicatum. Unde pbat q2 idolis seruiuimus non obstinationi mentis sed ignorantie deputandum. Qui enim cognitũ illico sequimur: olim vtiq3 sequeremur si antea cognouissemus. Sic aũt vos de generis nobilitate iactatis: quasi non morum imitatio magis q̃ carnalis natiuitas filios vos faciat esse sanctorũ. Deniq3 esau τ hysmael cũ de stirpe sint abrae: minie tñ in filijs reputant. His taliter altercãtib9: aplus se mediũ iterponẽs ita ptiũ dirimit questiones: vt neutrũ eorũ sua iustitia salutẽ meruisse confirmet: ambos vero pplos et scienter τ grauiter deliquisse. Judeos quidem q2 per preuaricationẽ legis deũ inhonorauerint: gẽtes vero q2 cũ cognitũ de creatura creatorem vt deũ debuerint venerari: gloriã ei9 in manu facta mutauerint simulacra. Utrosq3 etiam similiter veniã consecutos: equales esse verissima ratione demõstrat. Presertim cũ in eadem lege predictum sit τ iudeos τ gẽtes ad christi fidem vocãdos esse ostendat. Quãobrẽ vicissim eos humilians ad pacem τ concordiam cohortatur. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Romani sunt partis italie. Hi preuẽti sunt a falsis apostolis: τ sub nomine domini nostri iesu christi in legem τ prophetas erant inducti. Hos reuocat apostolus ad veram et euangelicam fidem scribens eis a corintho. Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστὲ καὶ ὑμεῖς κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ ἀγαπητοῖς θεοῦ κλητοῖς ἁγίοις. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. Πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ὑπὲρ πάντων ὑμῶν. ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. μάρτυς γάρ μού ἐστιν ὁ θεός, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ

Incipit epistola beati Pauli apostoli ad Romanos. Cap. i.

Paulus seruus iesu xp̃i vocatus apostolus: segregatus i euangeliũ dei q̃d añ pmiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo qui factus est ex semine dauid scd̃m carnẽ: q̃ predestinat9 ẽ fili9 dei in virtute scd̃3 spm̃ sanctificatõis ex resurrectione mortuorum iesu christi domini nostri per quẽ accepim9 gratiã τ apostolatum ad obediendũ fidei in oib9 gentib9 p nomine eius in quibus estis et vos vocati iesu christi: oib9 qui sunt rome dilectis dei vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a deo patre nr̃o et domino iesu christo. Primum quidẽ gratias ago deo meo p iesũ xp̃m pro oibus vobis: quia fides vestra annunciatur in vniuerso mundo. Testis enim mihi est deus cui seruio in spiritu meo in euangelio

A

1. Thi. 1. a.

υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς. τοῦτο δέ ἐστι συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τῆς ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν. ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί. οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι. οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ. δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων. διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς. ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε. τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται. ἥ τε ἀΐδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους. διότι γνόντες τὸν θεόν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ εὐχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία. φάσκοντες εἶναι σοφοί, ἐμωράνθησαν. καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν. διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς. οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας. αἵ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν. ὁμοίως καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι. καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης

filij ei9: q2 sine intermissiõe memoriã vr̃i facio sp̃ i oronib9 meis: obsecrãs si quo mõ tãdẽ aliq̃n pspерum iter habeam in voluntate dei veniendi ad vos. Desidero enĩ videre vos vt aliq̃d ipartiar vobis grẽ spiritalis ad ɔfirmãdos vos: id est simul consolari in vobis per eam que inuicem est fidem vestrã atq3 meã. Nolo autẽ vos ignorare fratres: q2 sepe proposui venire ad vos: τ phibitus sũ vsq3 adhuc: vt aliquẽ fructũ habeã i vobis sicut τ in ceteris gentib9. Grecis ac barbaris: sapiẽtib9 τ insipiẽtib9 debitor sũ. Itaq3 q̃d in me promptũ est et vobis qui rome estis euangelizare. Nõ enĩ erubesco euangelium. Uirtus enim dei est in salutem omni credenti: iudeo primum et greco. Justitia enim dei in eo reuelatur ex fide in fidem: sicut scriptum est. Justus autem ex fide viuet. Reuelat enim ira dei de celo sup oẽ3 ipietatẽ τ iniustitiã hoim eorũ q̃ veritatẽ dei in iniustitia detinent: q2 q̃d notum est dei: manifestum est in illis. Deus .n. illis manifestauit. Inuisibilia enĩ3 ipsius a creatura mũdi p ea q̃ facta sũt intellecta ɔspiciũtur: sẽpiterna quoq3 ei9 virt9 τ diuinitas: ita vt sint inexcusabiles. Quia cum cognouissẽt deũ nõ sicut deũ glĩficauerũt aut gratias egerũt: sed euanuerũt in cogitationibus suis: et obscuratum est insipiens cor eorũ. Dicẽtes .n. se eẽ sapiẽtes stulti facti sunt. Et mutauerũt gliã3 incorruptibilis dei i similitudinẽ imaginis corruptibilis hois: τ volucrũ τ quadrupedũ τ serpẽtũ. Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum i imũdiciã: vt ɔtumelijs afficiãt corpa sua in semetipsis. Qui cõmutauerunt veritatem dei in mendacium: et coluerunt et seruierũt creature poti9 q̃ creatori: qui est benedictus in secula amen. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie. Nã femie eorũ imutauerũt naturalẽ vsũ i eũ vsũ q̃ ẽ ɔtra naturam. Similiter aũt et masculi relicto naturali vsu femine exarserunt in desiderijs suis i inuicem: masculi i masculos turpitudinem operantes: et mercedem quam oportuit erroris

B

Abach. 2. a
Heb. 10. d.

C

1. Cor. 5. d
Ephe. 4. c.

D

αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες. καὶ κα-
θὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγ-
νώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον
νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα, πεπληρωμέ-
νους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεο-
νεξίᾳ, κακίᾳ, μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος,
δόλου, κακοηθείας, ψιθυριστάς, καταλά-
λους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀ-
λαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς,
ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόν-
δους, ἀνελεήμονας. οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ
θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσ-
σοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν, οὐ μόνον αὐτὰ
ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσιν τοῖς
πράσσουσι. Cap.2.

Διὸ ἀναπολόγητος εἶ ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ
κρίνων. ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σε-
αυτὸν κατακρίνεις. τὰ γὰρ αὐτὰ πράσ-
σεις ὁ κρίνων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τὸ κρίμα τοῦ
θεοῦ ἐστὶ κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦ-
τα πράσσοντας. λογίζῃ δὲ τοῦτο ὦ ἄνθρωπε
ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας καὶ
ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρίμα τοῦ
θεοῦ. ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐ-
τοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας κα-
ταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θε-
οῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει. κατὰ δὲ τὴν σκλη-
ρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυ-
ρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς καὶ ἀ-
ποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ,
ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.
τοῖς μὲν καθ᾽ ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ δό-
ξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζω-
ὴν αἰώνιον. τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦ-
σι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδι-
κίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή, θλίψις καὶ στενοχω-
ρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κα-
τεργαζομένου τὸ κακόν, ἰουδαίου τε πρῶτον
καὶ ἕλληνος. δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη
παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, ἰουδαίῳ
τε πρῶτον καὶ ἕλληνι. οὐ γάρ ἐστι προσ-
ωποληψία παρὰ τῷ θεῷ. ὅσοι γὰρ ἀνό-
μως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται. καὶ
ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσον-
ται. οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι
παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ᾽ οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου
δικαιωθήσονται. ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νό-
μον ἔχοντα φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗ-
τοι νόμον μὴ ἔχοντες ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος, οἵ-
τινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γρα-
πτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυ-
ρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μετα-
ξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούν-

sui in semetipsis recipientes. Et sicut
non probauerũt deũ habere in notitia:
tradidit illos deus in reprobum
sensũ: vt faciant ea q̃ non cõueniũt: re
pletos oĩ iniquitate: malicia: fornicatio
ne: auaricia: neq̃tia: plenos inuidia: ho
micidijs: cõtentione: dolo: malignitate:
susurrões: detractores: deo odibiles: cõ
tumeliosos: supbos: elatos: inuẽtores ma
loꝝ: parentibus nõ obediẽtes: insipientes:
incompositos: sine affectione: absq̃ fe
dere: sine mĩa. Qui cũ iustitiã dĩ cogno
uissent: nõ itellexerũt qm̃ q̃ talia agũt di
gni sũt morte: nõ solũ q̃ ea faciũt: sed ẽt
qui consentiunt facientibus. Cap.2.

Propter qđ iexcusabilis es o homo
ois q̃ iudicas. In quo eĩ alteꝝ iu
dicas teipsum cõdẽnas. Eadem enim
agis que iudicas. Scim⁹ eni qm̃ iudi
cium dei est scđm veritatem in eos q̃
talia agũt. Existimas aũt hoc o homo
qui iudicas eos qui talia agunt et
facis ea: quia tu effugies iudicium
dei? An diuitias bonitatis eius
et patientie et longanimitatis contẽnis?
Ignoras quoniam benignitas dei
ad pniam te adducit? Scđm aũt duri
tiã tuam ⁊ impenitens cor thesaurizas
tibi iram in die ire et reuelationis
iusti iudicij dei:
qui reddet vnicuiq̃ secundũ opa ei⁹.
His qdẽ q̃ scđz patiẽtiã boni opis glo
riã ⁊ honorẽ ⁊ incorruptionẽ q̃rẽtib⁹ vi
tã eternã. His ãt q sũt ex ↄtẽtõe ⁊ q̃ nõ
acq̃escũt veritati credunt aũt iniquitati:
ira ⁊ indignatio tribulatio et angustia
in omnem animam hominis operantis
malum iudei primum
et greci. Gloria aũt et honor et pax
omni operanti bonum: iudeo
primũ ⁊ greco. Nõ eĩ est acceptio pso
naꝝ apud deũ. Quicũq̃ eni sine lege
peccauerũt: sine lege peribunt. Et
quicũq̃ i lege peccauerũt p legẽ iudica
bunt. Non eni auditores legis iusti sunt
apud deũ: sed factores legis
iustificabunt. Cũ eni gẽtes q̃ legẽ nõ
habẽt naturaliter ea q̃ legis sũt faciũt:
eiusmodi legẽ nõ habẽtes ipsi sibi sũt
ostendũt opus legis scriptum ⌊ lex: qui
in cordib⁹ suis: testimoniũ reddẽte illis
conscientia ipsorum: et inter
se inuicem cogitationum accusantium

A — Mat.7.a.
B — 1.Pe.1.c. Coll.3.d. Ephe.6.b. Actu.10. Iaco.2.b. Mat.7.d. Iaco.1.d.
C

των, ἢ καὶ ἀπολογουμένων, ἐν ἡμέρᾳ ὅτε
κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κα-
τὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.
εἰ δὲ σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύ-
ῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ, καὶ γινώσ-
κεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέρον-
τα κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου, πέποιθάς
τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν
ἐν σκότει, παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκα-
λον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώ-
σεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ. ὁ οὖν δι-
δάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. ὁ κη-
ρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις. ὁ λέγων μὴ
μοιχεύειν, μοιχεύεις. ὁ βδελυσσόμενος
τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς. ὃς ἐν νόμῳ καυ-
χᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου
τὸν θεὸν ἀτιμάζεις. τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ
δι᾽ ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, κα-
θὼς γέγραπται. περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ
ἐὰν νόμον πράσσῃς, ἐὰν δὲ παραβάτης νό-
μου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγο-
νεν. ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα
τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία
αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται; καὶ κρι-
νεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τε-
λοῦσα σέ, τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτο-
μῆς παραβάτην νόμου. οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φα-
νερῷ ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ
ἐν σαρκὶ περιτομή, ἀλλ᾽ ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ
ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας ἐν πνεύμα-
τι οὐ γράμματι, οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀν-
θρώπων ἀλλ᾽ ἐκ θεοῦ. Cap.3.

Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ ἰουδαίου, ἢ τίς
ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς. πολὺ κατὰ
πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπι-
στεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ. τί γὰρ εἰ ἠ-
πίστησάν τινες. μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πί-
στιν τοῦ θεοῦ καταργήσει. μὴ γένοιτο. γι-
νέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος
ψεύστης, καθὼς γέγραπται. ὅπως ἂν δι-
καιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν
τῷ κρίνεσθαί σε. εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν θεοῦ
δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν. μὴ ἄ-
δικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν. κατὰ ἄν-
θρωπον λέγω. μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ
ὁ θεὸς τὸν κόσμον. εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θε-
οῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς
τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτω-
λὸς κρίνομαι, καὶ μὴ καθὼς βλασφημούμε-
θα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν, ὅτι
ποιήσωμεν τὰ κακά, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά.
ὧν τὸ κρίμα ἔνδικόν ἐστι. τί οὖν. προεχό-
μεθα. οὐ πάντως. προῃτιασάμεθα γὰρ ἰου-

aut etiam defendentium in die cum
iudicabit deus occulta hominum scđm
euangelium meũ per iesum christum.
Si aũt tu iudeus cognoiaris: ⁊ requie
scis in lege: ⁊ gloriaris in deo: et nosti
voluntatem eius: et probas vtiliora
instructus per legem: confidis
teipm̃ esse ducẽ cecoꝝ: lumẽ eorum qui
in tenebris sũt: eruditorẽ insipiẽtiũ: ma
gistrũ infantiũ: habentẽ formaz scientie
et veritatis in lege. Qui ergo
alium doces teipz nõ doces. Qui pre
dicas nõ furãdũ furaris. Qui dicis nõ
mechandum mecharis. Qui abomina
ris idola: sacrilegiũ facis. Qui in lege
per preuaricationem legis ⌊ gliaris:
deum inhonoras. Nomen enim dei
per vos blasphematur inter gẽtes: sicut
scriptum est. Circuncisio quidez pdest
si legez obserues: si aũt preuaricator le
gis sis: circũcisio tua preputiũ facta ẽ.
Si igitur preputium iustitias
legis custodiat: nonne preputium
illi⁹ in circuncisionẽ reputabit? Et iudi
cabit id qđ ex natura ẽ pputiũ legẽ ↄsũ
mans: te qui per litteram ⁊ circuncisio
nẽ preuaricator legis es. Nõ eni q̃ i ma
nifesto iudeus est neq̃ que in manifesto
in carne est circuncisio: sz qui in abscon
dito iudeus est: et circũcisio cordis i spi
ritu non littera: cuius laus nõ ex hoib⁹
sed ex deo est. Cap.3.

Quid ergo amplius iudeo est: aut q̃
vtilitas circuncisionis? Multũ per
oẽz modũ. Primũ qdẽ q2 credita sũt
illi eloq̃a dei. Quid eĩ si ⌈ dulitas illoꝝ
quidã illoꝝ nõ crediderũt? Nũqd icre
fidem dei euacuabit? Absit. Est
aũt deus verax omnis autem homo
mẽdax: sicut scriptũ est. Vt iustificeris
in sermonibus tuis et vincas cum
iudicaris. Si ãt iniq̃tas nr̃a iustitiã dei
cõmendat: qđ dicem⁹? Nunqđ iniqu⁹
est de⁹ qui infert iram? Scđm hominez
dico. Absit. Alioquin quõ iudicabit
deus hunc mundũ? Si eĩ veritas dei
in meo mendacio abundauit in
[gl]iaz ipsi⁹: quid adhuc ⁊ ego tãq̃ pec
cator iudicor: ⁊ nõ sicut blasphemamur:
et sicut aiũt quidam nos dicere: facia
m⁹ mala vt veniãt bona: ⌈ Precellim⁹
Quoꝝ dãnatio iusta est. Quid ergo:
eos? Neq̃q̃. Precausati eĩ sum⁹ iudeos

D
A — Joh. 4.d.; 8.c.; Psal.115.; Psal.50.
B

δαίους τε καὶ ἕλληνας πάντας ὑφ᾽ ἁμαρτίαν εἶναι, καθὼς γέγραπται. οὐκ ἐστὶ δίκαιος οὐδὲ εἷς, οὐκ ἐστὶν ὁ συνιῶν, οὐκ ἐστὶν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν. πάντες ἐξέκλιναν ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἐστὶ ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἐστὶν ἕως ἑνός. τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν, ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν. ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει, ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα. σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν, οὐκ ἐστὶ φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ. ἵνα πᾶν στόμα φραγῆ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ. διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ. διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας, νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν. δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας. οὐ γάρ ἐστι διαστολή. πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦν. ποῦ οὖν ἡ καύχησις. ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου. τῶν ἔργων. οὐχί. ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως. λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον. οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν. ναὶ καὶ ἐθνῶν. ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως. νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως. μὴ γένοιτο. ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν. Cap. 4.

Τί οὖν ἐροῦμεν ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν εὑρηκέναι κατὰ σάρκα. εἰ γὰρ ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα ἀλλ᾽ οὐ πρὸς τὸν θεόν. τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει. ἐπίστευσε δὲ ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα. τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν

et grecos omnes sub peccato esse: sicut scriptum est. Quia nõ est iustus quisq̃. Non est intelligens: nõ est requirens deũ. Oẽs declinauerũt simul inutiles facti sũt: nõ est qui faciat bonũ non est vsq̃ ad vnum. Sepulchrũ patens est guttur eorum: linguis suis dolose agebãt. Venenũ aspidũ sub labijs eoꝝ. Quoꝝ os maledictiõe ⁊ amaritudie plenũ est. Veloces pedes eoꝝ ad effũdendũ sanguinẽ. Cõtritio ⁊ infelicitas ĩ vijs eoꝝ: ⁊ viã pacis nõ cognouerũt. Nõ est timor dei añ oclos eorũ. Scim⁹ aũt qm̃ q̃cũq̃ lex loq̃tur: his q̃ ĩ lege sũt loquit̃. Vt oĩe os obstruat̃ ⁊ subditus fiat omnis mundus deo: qꝛ ex operibus legis nõ iustificabit̃ ois caro coram illo. Per legem enĩ cognitio peccati: nũc autem sine lege iustitia dei manifestata est: testificata a lege et ꝓphetis. Iustitia autem dei per fidem iesu christi in oẽs ⁊ super omnes qui credũt in eũ. Non enĩ est distinctio. Oẽs enĩ peccauerũt ⁊ egent gloria dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius per redẽptionem que est in christo iesu: quem proposuit deus propiciatorẽ per fidem in sanguine ipsius ad ostẽsionem iustitie sue propter remissionem precedentium delictorum in sustentatione dei ad ostensionem iustitie eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus ⁊ iustificans eũ q̃ ex fide est iesu xp̃i. Vbi ẽ ergo gl̃iatio tua? Exclusa ẽ. Per quã legẽ? Factoꝝ? Nõ. Sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hoiẽ per fidẽ sine operib⁹ legis. An iudeorum de⁹ tm̃? Nonne ⁊ gẽtiũ? Imo ⁊ gẽtiũ. Qm̃ q̃dẽ vn⁹ ẽ deus q̃ iustificat circũcisionẽ ex fide ⁊ ꝓputium per fidẽ. Legem ergo destruim⁹ per fidem? Absit. Sed legem statuimus. Cap. 4.

Quid ergo dicem⁹ iuenisse abraam patrẽ nr̃m scd̃m carnẽ? Si enĩ abraã ex opibus iustificatus est habet gl̃iam sꝫ nõ apd̃ dñ. Quid enĩ dicit scriptura? Credidit abraam deo et reputatum est illi ad iustitiam. Ei aũt qui operatur merces non imputatur secundũ gratiã: sed scd̃m debitũ. Ei vero qui nõ opat̃: credenti autem in eum qui iustificat

Eccls. 7. c. Psal. 13. et 52. Psal. 13. et 52. Psal. 5. Psal. 139. Psal. 9. Esa. 59. b. Psal. 35. Galla. 2. d. D. A. Gen. 15. a. Galla. 3. a.

ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην. καθάπερ καὶ δαυὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων. μακάριοι ὧν ἀφείθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι. μακάριος ἀνὴρ ᾧ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν. ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομήν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν. λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην. πῶς οὖν ἐλογίσθη. ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ. οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ᾽ ἐν ἀκροβυστίᾳ. καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι᾽ ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην. καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραάμ. οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ ἀβραὰμ ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως. εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις καὶ κατήργηται ἡ ἐπαγγελία. ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται. οὗ γὰρ οὐκ ἐστὶ νόμος, οὐδὲ παράβασις. διατοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι. οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν, καθὼς γέγραπται. ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκρούς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα. ὃς παρ᾽ ἐλπίδα ἐπ᾽ ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον. οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου. καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας σάρρας. εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ᾽ ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ, καὶ πληροφορηθείς, ὅτι ὃ ἐπήγγελται δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι. διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. οὐκ ἐγράφη δὲ δι᾽ αὐτὸν μόνον, ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἡμᾶς οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν, ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

impiũ: reputat̃ fides ei⁹ ad iustitiã ꝓm ꝓpositũ gr̃e dei: sicut ⁊ dauid dicit beatitudinem hois cui deus accepto fert sine opib⁹ iustitiã. Beati quoꝝ remisse sunt iniquitates et quorum tecta sunt peccata. Btũs vir cui non imputabit dominus peccatũ. Beatitudo ergo hec ĩ circũcisiõe tm̃ manet: an ẽt ĩ preputio? Dicimus enim quia reputata est fides abrae ad iustitiã. Quõ ergo reputata ẽ? In circũcisione: an ĩ ꝓputio? Non in circũcisione: sed ĩ preputio. Et signũ accepit circũcisionis signaculũ iustitie fidei que est in preputio: vt sit pater omnium credentium per preputium: vt reputetur et illis ad iustitiã. Et sic pater circũcisiõis: nõ his tm̃ q̃ sunt ex circuncisione: sed ⁊ his q̃ sectant̃ vestigia fidei que est in preputio patris nostri abrae. Non enim per legem promissio abrae aut semini eius vt heres esset mundi: sed per iustitiam fidei. Si enim q̃ ex lege heredes sũt: exinanita ẽ fides: abolita ẽ ꝓmissio. Lex enim iram operatur. Vbi enim non est lex: nec preuaricatio. Ideo ex fide: vt secũdũ gratiam firma sit ꝓmissio omni semini. Non ei qui ex lege est solum: sed et ei qui ex fide est abrae: qui pater est omnium nostrum: sicut scriptũ est. Qꝛ patrẽ multaꝝ gentiũ posui te: ante deum cui credidisti qui viuificat mortuos et vocat ea q̃ nõ sũt tanq̃ ea que sũt. Qui cõtra spẽ in spem credidit vt fieret pater multaꝝ gẽtiũ: scd̃m q̃ dictũ ẽ ei. Sic erit semẽ tuũ sicut stelle celi ⁊ arena maris. Et nõ ĩfirmat⁹ ẽ ĩ fide nec ꝯsiderauit corp⁹ suũ emortuũ cũ iã fere centũ esset annoꝝ: et emortuã vuluam sare. In repromissione etiã dei nõ hesitauit diffidentia: sed confortatus est fide: dans gloriam deo: plenissime sciens qꝛ quecũq̃ promisit de⁹ potẽs ẽ ⁊ facere. Ideo et reputatũ est illi ad iustitiã. Nõ est aũt scriptũ tm̃ ꝓpter ip̃m: qꝛ reputatũ ẽ illi ad iustitiã: sꝫ ⁊ ꝓp nos q̃b⁹ reputabit̃ credentib⁹ in eũ qui suscitauit iesum xp̃m dñm nr̃m a mortuis: qui traditus est propter delicta nr̃a: ⁊ resurrexit ꝓp iustificationẽ nr̃aꝫ.

Ps. 31. B. f. Abrae a tam casus. C. Gen. 17. a. Gen. 15. a.

Cap. 5.

Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν. ἔτι γὰρ Χριστὸς ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε. μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται, ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν. συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε, πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς. εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν. διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον. ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν τῷ κόσμῳ. ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται μὴ ὄντος νόμου, ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι Μωυσέος, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας, ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος. ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτως καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε. καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος τὸ δώρημα. τὸ μὲν γὰρ κρίμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων εἰς δικαίωμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί. νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα. οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις. ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

Cap. 6.

Τί οὖν ἐροῦμεν. ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ. μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ. ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν. συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν. εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα. τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ὑμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας. εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ. εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει. ὃ γὰρ ἀπέθανε τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ. ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ. οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ. μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ. ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει. οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν. τί οὖν. ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον ἀλλ' ὑπὸ χάριν. μὴ γένοιτο. οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παριστάνετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοήν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην. χάρις δὲ τῷ θεῷ ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδί-

Cap. 5.

A Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum iesum christum: per quem habemus accessum per fidem in gratiam istam: in qua stamus et gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem: sed et gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiam operatur: patientia autem probationem: probatio vero spem. (Iaco. 1. a.) Spes autem non confundit: quia charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Ut quid enim christus cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori? Commendat autem charitatem suam deus in nobis: quoniam si cum adhuc peccatores essemus secundum tempus christus pro nobis mortuus est: (Heb. 9. d. 1. Pe. 3. d.) B multo igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo per mortem filii eius: multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non solum autem: sed et gloriamur in deo per dominum nostrum iesum christum per quem nunc reconciliationem accepimus. Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit et per peccatum mors: et ita in omnes homines mors pertransiit: in quo omnes peccauerunt. C Usque ad legem enim peccatum erat in mundo. Peccatum autem non imputabatur cum lex non esset: sed regnauit mors ab adam vsque ad moysen etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem preuaricationis ade: qui est forma futuri. Sed non sicut delictum: ita et donum. Si enim vnius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia dei et donum in gratia vnius hominis iesu christi in plures abundauit. Et non sicut per vnum peccatum ita et donum: nam iudicium quidem ex vno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. D Si enim vnius delicto mors regnauit per vnum: multo magis abundantiam gratie et donationis et iustitie accipientes in vita regnabunt per vnum iesum christum. Igitur sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem: sic et per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vite. Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi: ita et per vnius obeditionem iusti constituentur multi. Lex autem subintrauit vt abundaret delictum. Ubi autem abundauit delictum: superabundauit et gratia. Ut sicut regnauit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per iustitiam in vitam eternam per iesum christum dominum nostrum.

Cap. 6.

A Quid ergo dicemus? Manebimus in peccato vt gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato: quomodo adhuc viuemus in illo? An ignoratis fratres quia quicunque baptizati sumus in christo iesu: in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo christus surrexit a mortuis per gloriam patris: ita et nos in nouitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: (Ephe. 4. c. Col. 3. b.) simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est vt destruatur corpus peccati: vt vltra non seruiamus peccato. B Qui enim mortuus est iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum christo: credimus quia simul etiam viuemus cum illo: scientes quod christus resurgens ex mortuis iam non moritur: mors illi vltra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato: mortuus est semel: quod autem viuit viuit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato: viuentes autem deo in christo iesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore: vt obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos deo tanquam ex mortuis viuentes: et membra vestra arma iustitie deo. C Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis: sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. An nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum: serui estis eius cui obeditis: siue peccati ad mortem: siue obeditionis ad iustitiam? Gratias autem deo quod fuistis serui peccati: obedistis autem ex corde

ας εις ον παρεδόθητε τύπον διδαχής. ελευθερωθέντες δε από της αμαρτίας εδουλώθητε τη δικαιοσύνη. ανθρώπινον λέγω διά την ασθένειαν της σαρκός υμών. ώσπερ γαρ παρεστήσατε τα μέλη υμών δούλα τη ακαθαρσία και τη ανομία εις την ανομίαν, ούτως νυν παραστήσατε τα μέλη υμών δούλα τη δικαιοσύνη εις αγιασμόν. ότε γαρ δούλοι ήτε της αμαρτίας, ελεύθεροι ήτε τη δικαιοσύνη. τίνα ουν καρπόν είχετε τότε, εφ᾽ οίς νυν επαισχύνεσθε. το γαρ τέλος εκείνων θάνατος. νυνί δε ελευθερωθέντες από της αμαρτίας, δουλωθέντες δε τω θεώ, έχετε τον καρπόν υμών εις αγιασμόν, το δε τέλος ζωήν αιώνιον. τα γαρ οψώνια της αμαρτίας θάνατος, το δε χάρισμα του θεού ζωή αιώνιος εν Χριστώ ιησού τω κυρίω ημών. Cap. 7.

Η αγνοείτε αδελφοί, γινώσκουσι γαρ νόμον λαλώ, ότι ο νόμος κυριεύει του ανθρώπου εφόσον χρόνον ζη. η γαρ ύπανδρος γυνή τω ζώντι ανδρί δέδεται νόμω. εάν δε αποθάνη ο ανήρ, κατήργηται από του νόμου του ανδρός. άρα ουν ζώντος του ανδρός μοιχαλίς χρηματίσει, εάν γένηται ανδρί ετέρω. εάν δε αποθάνη ο ανήρ, ελευθέρα εστίν από του νόμου, του μη είναι αυτήν μοιχαλίδα γενομένην ανδρί ετέρω. ώστε αδελφοί μου και υμείς εθανατώθητε τω νόμω διά του σώματος του Χριστού εις το γενέσθαι υμάς ανδρί ετέρω τω εκ νεκρών εγερθέντι, ίνα καρποφορήσωμεν τω θεώ. ότε γαρ ήμεν εν τη σαρκί, τα παθήματα των αμαρτιών τα διά του νόμου ενηργείτο εν τοις μέλεσιν ημών, εις το καρποφορήσαι τω θανάτω. νυνί δε κατηργήθημεν από του νόμου αποθανόντες εν ω κατειχόμεθα, ώστε δουλεύειν ημάς εν καινότητι πνεύματος και ου παλαιότητι γράμματος. Τι ουν ερούμεν. ότι ο νόμος αμαρτία. μη γένοιτο. αλλά την αμαρτίαν ουκ έγνων ειμή διά νόμου. την τε γαρ επιθυμίαν ουκ ήδειν, ειμή ο νόμος έλεγεν, ουκ επιθυμήσεις. αφορμήν δε λαβούσα η αμαρτία διά της εντολής, κατειργάσατο εν εμοί πάσαν επιθυμίαν. χωρίς γαρ νόμου αμαρτία νεκρά, εγώ δε έζων χωρίς νόμου ποτέ. ελθούσης δε της εντολής η αμαρτία έζησεν, εγώ δε απέθανον. και ευρέθη μοι η εντολή η εις ζωήν, αύτη εις θάνατον. η γαρ αμαρτία αφορμήν λαβούσα διά της εντολής, εξηπάτησέ με, και δι᾽ αυτής απέκτεινεν. ώστε ο μεν νόμος άγιος, και η εντολή αγία και δικαία και αγαθή. το ουν αγαθόν εμοί γέγονε θάνατος, μη γένοιτο. αλ-

in eam formam doctrine in quam traditi estis. Liberati autem a peccato: servi facti estis iustitie. Humanum dico propter infirmitatē carnis vrē. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immundicie et iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire iustitie in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati: liberi fuistis iustitie. Quē ergo fructū hūistis tūc in illis: in quibus nūc erubescitis? Nā finis illoꝝ mors est. Nunc vero liberati a peccato: servi autem facti deo: habetis fructum vestrum in sanctificationē: finē vero vitā eternā. Stipendia enim peccati mors: gratia autem dei vita eterna: in christo iesu domino nostro. Cap. 7.

An ignoratis fratres: scientibus enim legem loquor: quia lex in homine dñat quāto tēpore vivit. Nā que sub viro ē mulier: vivēte viro alligata ē legi. Si aūt mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit cum alio viro. Si aūt mortuus fuerit vir eius: liberata est a lege viri: vt non sit adultera si fuerit cū alio viro. Itaqꝫ fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus christi: vt sitis alterius qui ex mortuis resurrexit: vt fructificetis deo. Cum enim essemus in carne: passiones pctōꝝ que per legem erant operabantur in mēbris nostris: vt fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur: ita vt serviamus in novitate spiritus: et non in vetustate littere. Quid ergo dicemus. Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem. Nā concupiscētiā nesciebā: nisi lex diceret. Nō concupisces. Occasione aūt accepta pctm̄ per mandatum operatum est in me oēm concupiscentiā. Sine lege enim pctm̄ mortuū erat: ego aūt vivebā sine lege aliqñ. Sed cū venisset mādatū: pctm̄ revixit: ego aūt mortuus sū. Et invētū ē mihi mādatū qd erat ad vitā: hoc eē ad mortē. Nā pctm̄ occasione accepta per mādatū seduxit me: et per illud occidit. Itaqꝫ lex quidē sancta: et mandatum sctm̄ et iustū et bonū. Qd ergo bonū ē: mihi factū est mors? Absit: Sed

Ioh. 8. a. Esaie. 1. g. Eze. 36. a.

1. Cor. 7. d.

Exod. 20. c. Deute. 5. b.

1. Thi. 1. b.

λα η αμαρτία ίνα φανή αμαρτία διά του αγαθού μοι κατεργαζομένη θάνατον, ίνα γένηται καθ᾽ υπερβολήν αμαρτωλός η αμαρτία διά της εντολής. οίδαμεν γαρ ότι ο νόμος πνευματικός εστίν. εγώ δε σαρκικός ειμί, πεπραμένος υπό την αμαρτίαν. ο γαρ κατεργάζομαι ου γινώσκω. ου γαρ ο θέλω τούτο πράσσω, αλλ᾽ ο μισώ τούτο ποιώ. ει δε ο ου θέλω τούτο ποιώ, σύμφημι τω νόμω ότι καλός. νυνί δε ουκέτι εγώ κατεργάζομαι αυτό, αλλ᾽ η οικούσα εν εμοί αμαρτία. οίδα γαρ ότι ουκ οικεί εν εμοί τουτέστιν εν τη σαρκί μου αγαθόν. το γαρ θέλειν παράκειται μοι, το δε κατεργάζεσθαι το καλόν ουχ ευρίσκω. ου γαρ ο θέλω ποιώ αγαθόν, αλλ᾽ ο ου θέλω κακόν τούτο πράσσω. ει δε ο ου θέλω εγώ τούτο ποιώ, ουκέτι εγώ κατεργάζομαι αυτό, αλλ᾽ η οικούσα εν εμοί αμαρτία. ευρίσκω άρα τον νόμον τω θέλοντι εμοί ποιείν το καλόν ότι εμοί το κακόν παράκειται. συνήδομαι γαρ τω νόμω του θεού κατά τον έσω άνθρωπον. βλέπω δε έτερον νόμον εν τοις μέλεσί μου αντιστρατευόμενον τω νόμω του νοός μου, και αιχμαλωτίζοντά με εν τω νόμω της αμαρτίας τω όντι εν τοις μέλεσί μου. ταλαίπωρος εγώ άνθρωπος, τις με ρύσεται εκ του σώματος του θανάτου τούτου. ευχαριστώ τω θεώ διά ιησού Χριστού του κυρίου ημών. άρα ουν αυτός εγώ τω μεν νοΐ δουλεύω νόμω θεού, τη δε σαρκί νόμω αμαρτίας. Cap. 8.

Ουδέν άρα νυν κατάκριμα τοις εν Χριστώ ιησού μη κατά σάρκα περιπατούσιν, αλλά κατά πνεύμα. ο γαρ νόμος του πνεύματος της ζωής εν Χριστώ ιησού ηλευθέρωσέ με από του νόμου της αμαρτίας και του θανάτου. το γαρ αδύνατον του νόμου εν ω ησθένει διά της σαρκός, ο θεός τον εαυτού υιόν πέμψας εν ομοιώματι σαρκός αμαρτίας, και περί αμαρτίας κατέκρινε την αμαρτίαν εν τη σαρκί, ίνα το δικαίωμα του νόμου πληρωθή εν ημίν τοις μη κατά σάρκα περιπατούσιν, αλλά κατά πνεύμα. οι γαρ κατά σάρκα όντες, τα της σαρκός φρονούσιν, οι δε κατά πνεύμα τα του πνεύματος. το γαρ φρόνημα της σαρκός θάνατος, το δε φρόνημα του πνεύματος ζωή και ειρήνη. διότι το φρόνημα της σαρκός έχθρα εις θεόν. τω γαρ νόμω του θεού ουχ υποτάσσεται, ουδέ γαρ δύναται. οι δε εν σαρκί όντες, θεώ αρέσαι ου δύνανται. υμείς δε ουκ εστέ εν σαρκί, αλλ᾽ εν πνεύματι. είπερ

peccatum vt appareat pctm̄ per bonū operatum est mihi mortem: vt fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus .n. quia lex spiritalis est. Ego autē carnalis sum venundatus sub peccato: quod enim operor nō intelligo. Nō .n. qd volo bonū hoc ago: sꝫ qd odio malū illd facio. Si aūt quod nolo illud facio: cōsentio legi qm̄ bona ē. Nūc aūt iā nō ego operor illd: sed quod habitat in me peccatū. Scio enim quia non habitat in me hoc est in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bonum non invenio. Non enim qd volo bonū hoc facio: sꝫ qd nolo malū hoc ago. Si autem quod nolo illud facio: iam nō ego operor illud: sed quod habitat in me pctm̄. Invenio igitur legem volenti mihi facere bonum: qm̄ mihi malum adiacet. Cōdelector enim legi dei scdm interiorem hominē. Video autē aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee: et captivantē me in lege peccati que est in membris meis. Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per iesum christum dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi dei: carne autē legi peccati. Cap. 8.

Nihil ergo nūc dānationis ē his qui sūt in xpo iesu: qui nō scdꝫ carnē ambulāt. Lex enim spiritus vite in christo iesu liberavit me a lege peccati et mortis. Nam qd impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnē: deus filiū suū mittens in similitudinē carnis peccati: et de peccato damnavit peccatum in carne: vt iustificatio legis impleretur in nobis: qui nō scdꝫ carnem ambulamus: sed secundum spiritū. Qui .n. scdm carnē sūt: que carnis sūt sapiunt: qui vero scdꝫ spm̄ sūt que sūt spūs sentiūt. Nam prudentia carnis mors est: prudentia autem spiritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis inimica est deo. Legi enim dei non est subiecta: nec enim potest. Qui autem in carne sūt: deo placere non possūt. Vos autē in carne nō estis sed in spiritu: si tamē

πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν δι' ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην. εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν. ἄρα οὖν ἀδελφοί ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν. εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν. εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε. ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ θεοῦ. οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν ἀββά ὁ πατήρ. αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι. κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ. εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν. λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς. ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται. τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ. οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη οὐκ ἔστιν ἐλπίς. ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει. εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξόμεθα καθὸ δεῖ οὐκ οἴδαμεν, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ὑμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις. ὁ δὲ ἐρευνῶν τὰς καρδίας οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων. οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τὸ ἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν. ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς

spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum christi non habet: hic non est eius. Si autem christus in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum: spiritus vero vivit propter iustificationem. Quod si spiritus eius qui suscitavit iesum a mortuis habitat in vobis: qui suscitavit iesum christum a mortuis vivificabit et mortalia corpora vestra: propter inhabitantem spiritum eius in vobis. C Ergo fratres debitores sumus non carni ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis: moriemini. Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis: vivetis. Quicumque enim spiritu dei aguntur: hi sunt filii dei. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum dei: in quo clamamus abba pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii dei. Si autem filii et heredes: heredes quidem dei: coheredes autem christi: si tamen compatimur ut et conglorificemur. Existimo enim quod non sunt condigne passiones huius temporis ad futuram gloriam que revelabitur in nobis. D Nam expectatio creature revelationem filiorum dei expectat. Vanitati enim creatura subiecta est non volens: sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem glorie filiorum dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc. Non solum autem illa: sed et nos ipsi primitias spiritus habentes: et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum dei: expectantes redemptionem corporis nostri. E Spe enim salvi facti sumus. Spes autem que videtur non est spes. Nam quod videt quis quid sperat? Si autem quod non videmus speramus: per patientiam expectamus. Similiter autem et spiritus adiuvat infirmitatem nostram. Nam quid oremus sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scrutatur corda scit quid desideret spiritus: quia secundum deum postulat pro sanctis. Scimus autem quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum his qui secundum propositum vocati sunt sancti. F Nam quos prescivit et predestinavit conformes fieri imaginis filii sui: ut sit ipse primogenitus in multis

1.Thes.1.b — Gal.4.a — 1.Cor.11.b, Heb.4.d

ἀδελφοῖς. οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε. καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν. οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε. τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα. εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν. ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται. τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ. θεὸς ὁ δικαιῶν, τίς ὁ κατακρίνων. χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὃς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὃς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ. θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα. καθὼς γέγραπται. ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς. ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς. πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα, οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Cap. 9.

Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ὅτι λύπη μοι ἐστὶ μεγάλη καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου. ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, οἵτινές εἰσιν ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ὧν οἱ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν. οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ πάντες οἱ ἐξ ἰσραήλ, οὗτοι ἰσραήλ. οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀβραάμ, πάντες τέκνα, ἀλλ' ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα. τοῦτ' ἔστιν οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα. ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος. κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάρρᾳ υἱός. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν. μήπω γὰρ γεννηθέντων, μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακόν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ, οὐκ ἐξ ἔργων ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλά

fratribus. Quos autem predestinavit hos et vocavit: et quos vocavit hos et iustificavit: quos autem iustificavit illos et magnificavit. Quid ergo dicemus ad hec? Si deus pro nobis quis contra nos? Qui etiam proprio filio suo non pepercit: sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit. Quis accusabit adversus electos dei? Deus qui iustificat: quis est qui condemnet. Christus iesus qui mortuus est: immo qui et resurrexit: qui est ad dexteram dei: qui etiam interpellat pro nobis. B Quis ergo nos separabit a charitate christi? Tribulatio: an angustia: an fames: an nuditas: an periculum: an persecutio: an gladius? Sicut scriptum est. Quia propter te mortificamur tota die: estimati sumus sicut oves occisionis. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim quia neque mors: neque vita: neque angeli: neque principatus: neque virtutes: neque instantia: neque futura: neque fortitudo: neque altitudo: neque profundum: neque creatura alia poterit nos separare a charitate dei: que est in christo iesu domino nostro.

Cap. 9.

A Veritatem dico in christo non mentior testimonium mihi perhibente conscientia mea in spiritu sancto: quoniam tristitia mihi magna est et continuus dolor cordi meo. Optabam enim ego ipse anathema esse a christo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundum carnem: qui sunt israelite: quorum adoptio est filiorum: et gloria et testamentum et legislatio et obsequium et promissa: quorum patres: et ex quibus est christus secundum carnem: qui est super omnia deus benedictus in secula amen. Non autem quod exciderit verbum dei. Non enim omnes qui ex circumcisione sunt israel: hi sunt israelite: neque quia semen sunt abrahe omnes filii: sed in isaac vocabitur tibi semen: id est non qui filii carnis hi filii dei: sed qui filii sunt promissionis estimantur in semine. B Promissionis enim verbum hoc est. Secundum hoc tempus veniam et erit sare filius. Non solum autem illa: sed et rebecca ex uno concubitu habens isaac patris nostri. Cum enim nondum nati fuissent: aut aliquid boni egissent aut mali: ut secundum electionem propositum dei maneret: non ex operibus sed ex vocante dictum est ei: quia maior serviet minori

Psal.43. — Gal.4.d

σσομ. καθὼς γέγραπται. τὸν ἰακὼβ ἠγάπη-
σα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα. τί οὖν ἐροῦμεν.
μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ. μὴ γένοιτο. τῷ
γὰρ μωυσεῖ λέγει. ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ,
καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω. ἄρα οὖν οὐ
τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλ-
λὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ. λέγει γὰρ ἡ γρα-
φὴ τῷ φαραώ. ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρα
σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμιν
μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου
ἐν πάσῃ τῇ γῇ. ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν
δὲ θέλει σκληρύνει. ἐρεῖς οὖν μοι. τί ἔτι
μέμφεται. τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς
ἀνθέστηκε. μενοῦνγε ὦ ἄνθρωπε σὺ τίς εἶ
ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ. μὴ ἐρεῖ τὸ
πλάσμα τῷ πλάσαντι τί με ἐποίησας οὕ-
τως. ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πη-
λοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ
μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. εἰ δὲ
θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν καὶ γνω-
ρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολ-
λῇ μακροθυμίᾳ σκεύη ὀργῆς κατηρτισμέ-
να εἰς ἀπώλειαν, καὶ ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦ-
τον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη ἐλέους ἃ
προητοίμασεν εἰς δόξαν. οὓς καὶ ἐκάλεσεν
ἡμᾶς οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐθ-
νῶν. ὡς καὶ ἐν τῷ ὠσηὲ λέγει. καλέσω τὸν
οὐ λαόν μου λαόν μου, καὶ τὴν οὐκ ἠγα-
πημένην, ἠγαπημένην. καὶ ἔσται ἐν τῷ τόπῳ
οὗ ἐρρέθη αὐτοῖς οὐ λαός μου ὑμεῖς, ἐκεῖ
κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος. ἠσαΐας δὲ
κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ. ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσ-
σης, τὸ κατάλειμμα σωθήσεται. λόγον γὰρ
συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ,
ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος
ἐπὶ τῆς γῆς. καθὼς προείρηκεν ἠσαΐας, εἰ μὴ
κύριος σαβαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα,
ὡς σόδομα ἂν ἐγενήθημεν καὶ ὡς γόμορρα
ἂν ὡμοιώθημεν. τί οὖν ἐροῦμεν. ὅτι ἔθνη
τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην, κατέλαβε δι-
καιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως.
ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς
νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. διατί. ὅτι
οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ᾽ ὡς ἐξ ἔργων νόμου.
προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμ-
ματος καθὼς γέγραπται. ἰδοὺ ἐγὼ τίθημι
ἐν σιὼν λίθον προσκόμματος καὶ πέτραν
σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽ αὐτῷ
οὐ καταισχυνθήσεται.

Cap. 10.

Ἀδελφοί ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας καὶ ἡ δέ-
ησις ἡ πρὸς τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν
εἰς σωτηρίαν. μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς, ὅτι ζῆ-

sicut scriptum est. Jacob dilexi: esau autem odio habui. Quid ergo dicemus? Numquid iniquitas apud deum? Absit. Moysi enim dicit. Miserebor cui misereor: et misericordiam prestabo cui miserebor. Igitur non volentis neque currentis: sed miserentis est dei. Dicit enim scriptura pharaoni. Quia in hoc ipsum excitavi te: ut ostendam in te virtutem meam: et ut annuncietur nomen meum in universa terra. Ergo cuius vult miseretur: et quem vult indurat. Dices itaque mihi. Quid adhuc queritur? Voluntati enim eius quis resistit? O homo tu quis es qui respondeas deo? Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem: aliud vero in contumeliam? Quod si deus volens ostendere iram et notam facere potentiam suam: sustinuit in multa patientia vasa ire apta in interitum: ut ostenderet divitias glorie sue in vasa misericordie que preparavit in gloriam. Quos et vocavit nos non solum ex iudeis sed etiam ex gentibus: sicut in osee dicit. Vocabo non plebem meam: plebem meam: et non dilectam: dilectam: et non misericordiam consecutam: misericordiam consecutam. Et erit in loco ubi dictum est eis: non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii dei vivi. Esaias autem clamat pro israel. Si fuerit numerus filiorum israel tanquam arena maris: reliquie salve fient. Verbum enim consummans et abbrevians in equitate: quia verbum breviatum faciet dominus super terram. Et sicut predixit esaias. Nisi dominus sabaoth reliquisset nobis semen: sicut sodoma facti essemus: et sicut gomorra similes fuissemus. Quid ergo dicemus? Quod gentes que non sectabantur iustitiam: apprehenderunt iustitiam: iustitiam autem que ex fide est. Israel vero sectando legem iustitie in legem iustitie non pervenit. Quare? Quia non ex fide: sed quasi ex operibus. Offenderunt enim in lapidem offensionis: sicut scriptum est. Ecce pono in sion lapidem offensionis et petram scandali: et omnis qui credit in eum non confundetur.

Cap. 10.

Fratres voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis quod emulationem quidem

Mala. 1. a. / Exo. 33. d / Exo. 9. d. / C / Esaie. 45. c / Hiere. 18. a / Osee. 2. d. / Osee. 1. d. / D / Esaie. 10. d / Esaie. 1. d. / Esaie. 28. d. / A

λον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ᾽ οὐ κατ᾽ ἐπίγνωσιν.
ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην,
καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι,
τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.
τέλος γὰρ νόμου χριστὸς εἰς δικαιοσύνην
παντὶ τῷ πιστεύοντι. μωυσῆς γὰρ γράφει
τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ ποι-
ήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. ἡ
δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει. μὴ εἴ-
πῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς
τὸν οὐρανόν, τουτέστι χριστὸν καταγαγεῖν.
ἢ τίς καταβήσεται εἰς τὴν ἄβυσσον, τουτέστι
χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν. ἀλλὰ τί λέ-
γει. ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόμα-
τί σου, καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τουτέστι τὸ ῥῆ-
μα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν. ὅτι ἐὰν ὁ-
μολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον ἰη-
σοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι
ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.
καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην,
στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν. λέ-
γει γὰρ ἡ γραφή. ὅτι πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ᾽
αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται. οὐ γάρ ἐστι
διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος. ὁ γὰρ
αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάν-
τας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν. πᾶς γὰρ
ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου σωθή-
σεται. πῶς οὖν ἐπικαλέσονται εἰς ὃν οὐκ
ἐπίστευσαν. πῶς δὲ πιστεύσουσιν, οὗ οὐκ
ἤκουσαν. πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύ-
σσοντος. πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσ-
ταλῶσι. καθὼς γέγραπται. ὡς ὡραῖοι οἱ πό-
δες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐ-
αγγελιζομένων τὰ ἀγαθά. ἀλλ᾽ οὐ πάντες
ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ, ἠσαΐας γὰρ λέ-
γει. κύριε τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν. ἄρα
ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος
θεοῦ. ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν. μενοῦν-
γε, εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος
αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ
ῥήματα αὐτῶν. ἀλλὰ λέγω. μὴ οὐκ ἔγ-
νω ἰσραήλ. πρῶτος μωυσῆς λέγει. ἐγὼ πα-
ραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ᾽ οὐκ ἔθνει, ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέ-
τῳ παροργιῶ ὑμᾶς. ἠσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ
καὶ λέγει. εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν, ἐμ-
φανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι. πρὸς
δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει. ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξε-
πέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦν-
τα, καὶ ἀντιλέγοντα.

Cap. 11.

Λέγω οὖν ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.
μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί,
ἐκ σπέρματος ἀβραάμ, φυλῆς βενιαμίν. οὐκ

dei habent sed non secundum scientiam. Ignorantes enim iustitiam dei et suam querentes statuere: iustitie dei non sunt subiecti. Finis enim legis christus est: ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit. Quoniam iustitiam que ex lege est qui fecerit homo vivet in ea. Que autem ex fide est iustitia sic dicit. Ne dixeris in corde tuo: quis ascendet in celum? id est christum deducere: aut quis descendet in abyssum? hoc est christum a mortuis revocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo. Hoc est verbum fidei quod predicamus: quia si confitearis in ore tuo dominum iesum et in corde tuo credideris quod deus illum suscitavit a mortuis salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura. Omnis qui credit in illum non confundetur. Non enim est distinctio iudei et greci. Nam idem dominus omnium: dives in omnes qui invocant illum. Omnis enim quicunque invocaverit nomen domini salvus erit. Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo vero predicabunt: nisi mittantur? sicut scriptum est. Quam speciosi pedes evangelizantium pacem evangelizantium bona. Sed non omnes obediunt evangelio. Esaias enim dicit. Domine quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum christi. Sed dico. Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum. Sed dico. Numquid israel non cognovit? Primus moyses dicit. Ego ad emulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem in iram vos mittam. Esaias autem audet et dicit. Inventus sum a non querentibus me: palam apparui his qui me non interrogabant. Ad israel autem dicit. Tota die expandi manus meas ad populum non credentem: sed contradicentem.

Cap. 11.

Dico ergo. Numquid deus repulit populum suum? Absit. Nam et ego israelita sum ex semine abraam de tribu beniamin. Non

Leuiti. 18. a / B / Deute. 30. c / Deute. 30. c / Esaie. 28. d / C / 1. Cor. 8. b / Jaco. 1. a / Johe. 2. g. / Mat. 10. c / 2. 24. b. / Mar. 13. c. / Actu. 2. b. / Esaie. 52. b. / Esa. 53. a / D / Psal. 18. / Deute. 32. c / Esaie. 65. a / Esaie. 65. a / A

απώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραὴλ λέγων. κύριε τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήρια σου κατέσκαψαν, κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου. ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός. κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ. οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν. εἰ δὲ χάριτι, οὐκέτι ἐξ ἔργων. ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκέτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκέτι ἐστὶ χάρις. ἐπεὶ τὸ ἔργον οὐκέτι ἐστὶν ἔργον. τί οὖν ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν, ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν, καθὼς γέγραπται. ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας. καὶ δαυὶδ λέγει. γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν καὶ εἰς σκάνδαλον καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς. σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον. λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν ἵνα πέσωσι. μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς. εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν. ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν. ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω, εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν. εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα. καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι. εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου, μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σε. ἐρεῖς οὖν. ἐξεκλάσθησαν κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ. καλῶς, τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν. σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ. εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσεται. ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ. ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας ἀποτομίαν. ἐπὶ δὲ σὲ χρηστότητα ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ

repulit deus plebem suam quam prescivit. An nescitis in helia quid dicit scriptura: quemadmodum interpellat deum adversum israel. Domine prophetas tuos occiderunt: altaria tua suffoderunt: et ego relictus sum solus: et querunt animam meam. Sed quid dicit illi divinum responsum. Reliqui mihi septem milia virorum: qui non curvaverunt genua ante baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquie secundum electionem gratie dei salve facte sunt. Si autem gratia: iam non ex operibus. Alioquin gratia iam non est gratia. Quid ergo? Quod querebat israel hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: ceteri vero excecati sunt: sicut scriptum est. Dedit illis deus spiritum compunctionis: oculos ut non videant: et aures ut non audiant usque in hodiernum diem. Et david dicit. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum: et in captionem et in scandalum et in retributionem illis. Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper incurva. Dico ergo. Nunquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto salus est gentibus: ut illos emulentur. Quod si delictum illorum divitie sunt mundi: et diminutio eorum divitie gentium: quanto magis plenitudo eorum? Vobis enim dico gentibus. Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus ministerium meum honorificabo: siquomodo ad emulandum provocem carnem meam et salvos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi: que assumptio nisi vita ex mortuis. Quod si delibatio sancta est: et massa. Et si radix sancta: et rami. Si autem aliqui ex ramis fracti sunt: tu autem cum oleaster esses insertus es in illis: et socius radicis et pinguedinis olive factus es: noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris: non tu radicem portas: sed radix te. Dicis ergo. Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas. Noli altum sapere: sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem et severitatem dei. In eos quidem qui ceciderunt severitatem: in te autem bonitatem dei si permanseris in bonitate. Alioquin

3.Re.19.b

B

Esaie.6.c

Psal.68.

C

καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ. καὶ ἐκεῖνοι δὲ ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται. δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς. εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ. οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ, καὶ οὕτω πᾶς ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται. ἥξει ἐκ σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ ἰακώβ. καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν. κατὰ μὲν τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς, κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας. ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλῆσις τοῦ θεοῦ. ὥσπερ γὰρ ποτὲ καὶ ὑμεῖς ἠπειθήσατε τῷ θεῷ, νῦν δὲ ἠλεήθητε τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, οὕτω καὶ οὗτοι νῦν ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι. συνέκλεισε γὰρ ὁ θεὸς τοὺς πάντας εἰς ἀπείθειαν ἵνα τοὺς πάντας ἐλεήσῃ. ὦ βάθος πλούτου καὶ σοφίας καὶ γνώσεως θεοῦ, ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐτοῦ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου. ἢ τίς σύμβουλος αὐτοῦ ἐγένετο, ἢ τίς προέδωκεν αὐτῷ καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ. ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, αὐτῷ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

Cap. 12.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἀδελφοὶ διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ θεοῦ παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν ἁγίαν εὐάρεστον τῷ θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν. καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοὸς ὑμῶν εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον. λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριτος τῆς δοθείσης μοι παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν. ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν. ἑκάστῳ ὡς ὁ θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως. καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει πρᾶξιν, οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν χριστῷ, ὁ δὲ καθεῖς ἀλλήλων μέλη. ἔχοντες δὲ χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα. εἴτε προφητείαν κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς πίστεως. εἴτε διακονίαν ἐν τῇ διακονίᾳ. εἴτε ὁ διδάσκων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. εἴτε ὁ παρα

tu excideris. Sed et illi si non permanserint in incredulitate: inserentur. Potens est enim deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro: et contra naturam insertus es in bonam olivam: quanto magis hi qui secundum naturam inserentur sue olive. Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc ut non sitis vobisipsis sapientes: quia cecitas ex parte contigit in israel donec plenitudo gentium intraret: et sic omnis israel salvus fieret sicut scriptum est. Veniet ex sion qui eripiat et avertat impietatem ab iacob. Et hoc illis a me testamentum: cum abstulero peccata eorum. Secundum evangelium quidem inimici propter vos: secundum electionem autem charissimi propter patres. Sine penitentia enim sunt dona et vocatio dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis deo: nunc autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum: ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam: ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim deus omnia in incredulitate: ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientie et scientie dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles vie eius. Quis enim cognovit sensum domini: aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi et retribuetur ei. Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia: ipsi honor et gloria in secula seculorum amen.

Cap. 12.

Obsecro itaque vos fratres per misericordiam dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem: rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic seculo: sed reformamini in novitate sensus vestri: ut probetis que voluntas dei bona: et beneplacens et perfecta. Dico enim per gratiam que data est mihi omnibus qui sunt inter vos: non plus sapere quam oportet sapere: sed sapere ad sobrietatem: et unicuique sicut deus divisit mensuram. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus omnia autem membra non eundem actum habent: ita multi unum corpus sumus in christo: singuli autem alter alterius membra: habentes donationes secundum gratiam que data est nobis differentes. Sive prophetiam secundum rationem fidei. Sive ministerium in ministrando. Sive qui docet in doctrina. Qui exhortatur:

D

Esaie.59.d

o. investigabiles. i. non vestigabiles

1.Cor.2.d.

A

Phil.4.d

Ephe.5.c.

1.Thes.4.a

B

1.Cor.12.b

Ephe.4.a.

καλῶν ἐν τῇ παρακλήσει. ὁ μεταδιδοὺς ἐν ἁπλότητι. ὁ προϊστάμενος ἐν σπουδῇ. ὁ ἐλεῶν ἐν ἱλαρότητι. ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρόν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ. τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι. τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι. τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί. τῷ πνεύματι ζέοντες. τῷ κυρίῳ δουλεύοντες. τῇ ἐλπίδι χαίροντες. τῇ θλίψει ὑπομένοντες. τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες. ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες. τὴν φιλοξενίαν διώκοντες. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε. χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων. τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες. μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς. μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες. προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων. εἰ δυνατὸν τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες. μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες ἀγαπητοί ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γάρ. ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω λέγει κύριος. ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν. ἐὰν διψᾷ πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

Cap. 13.

Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ. αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρίμα λήψονται. οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν, τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ. οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ. θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι. διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθε, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε. λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσὶν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες, ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς. τῷ τὸν φόρον τὸν φόρον, τῷ τὸ τέλος τὸ τέλος, τῷ τὸν φόβον τὸν φόβον, τῷ τὴν τιμὴν τὴν τιμήν. μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους. ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε. τὸ γὰρ οὐ μοι-

in exhortando. Qui tribuit in simplicitate. Qui preest in sollicitudine. Qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum: adherentes bono. Charitate fraternitatis invicem diligentes: honore invicem preuenientes. Sollicitudine non pigri: spiritu feruentes: domino seruientes. Spe gaudentes: in tribulatione patientes: orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes: hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos: benedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus: flere cum flentibus. Idipsum inuicem sentientes. Non alta sapientes: sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes. Prouidentes bona: non tantum coram deo: sed etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest quod ex vobis est: cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmetipsos defendentes charissimi: sed date locum ire. Scriptum est enim. Mihi vindicta: et ego retribuam dicit dominus. Sed si esurierit inimicus tuus: ciba illum. Si sitit: potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo: sed vince in bono malum.

Cap. 13.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a deo. Que autem sunt: a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati: dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt: ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac: et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei qui malum agit. Ideoque necessitate subditi estote non solum propter iram: sed etiam propter conscientiam. Ideo enim et tributa prestatis. Ministri enim dei sunt in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus debita. Cui tributum tributum: cui vectigal vectigal: cui timorem timorem: cui honorem honorem. Nemini quicquam debeatis: nisi vt inuicem diligatis. Qui enim diligit proximum: legem impleuit. Nam non adulterabis:

Esaie. 5.d Timoth. 5.d Ephe. 4.c. 1. Pe. 2.c. Luce. 11.c. 1. Pe. 5.b. Hebre. 13.a Mat. 5.a. Pro. 3.a Esa. 5.b Prouer. 3.c 1. Pe. 3.b 2. Cor. 8.d Hebr. 12.c. Deute. 32.b Pro. 25.c 1. Pe. 2.c. Mat. 22.d. 1. Joh. 3.a. Deute. 5.b

χεύσεις, οὐ φονεύσεις. οὐ κλέψεις. οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. ἡ ἀγάπη τοῦ πλησίον κακὸν οὐ κατεργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου, ἡ ἀγάπη. καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός, ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν. μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ, ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιῆσθε εἰς ἐπιθυμίας.

Cap. 14.

Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν. ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει. ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω, καὶ ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω. ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο. σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην. τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ. δυνατὸς γὰρ ἐστὶν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν. ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοῒ πληροφορείσθω. ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ. καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει. εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ. καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει. ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν. ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν. εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ. σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου, ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου. πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ. γέγραπται γάρ. ζῶ ἐγὼ λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ. ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ. μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν. ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον. οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν

bis: non occides: non furaberis: non falsum testimonium dices: non concupisces: et si quod est aliud mandatum: in hoc verbo instauratur. Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc scientes tempus: quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus: quam cum credidimus. Nox precessit: dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis: sicut in die honeste ambulemus. Non in comessationibus et ebrietatibus: non in cubilibus et impudicitiis: non in contentione et emulatione: sed induimini dominum iesum christum: et carnis curam ne feceritis in desideriis.

Cap. 14.

Infirmum autem in fide assumite: non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare se omnia. Qui autem infirmus est olus manducet. Is qui manducat non manducantem non spernat: et qui non manducat: manducantem non iudicet. Deus enim eum assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat aut cadit. Stabit autem. Potens est enim deus statuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem: alius autem iudicat omnem diem. Vnusquisque in suo sensu abundet. Qui sapit diem: domino sapit. Et qui manducat: domino manducat. Gratias enim agit deo. Et qui non manducat: domino non manducat: et gratias agit deo. Nemo enim nostrum sibi viuit: et nemo sibi moritur. Siue enim viuimus: domino viuimus: siue morimur domino morimur. Siue ergo viuimus siue morimur: domini sumus. In hoc enim christus mortuus est et resurrexit vt et viuorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal christi. Scriptum est enim. Viuo ego dicit dominus quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur deo. Itaque vnusquisque nostrum pro se rationem reddet deo. Non ergo amplius inuicem iudicemus. Sed hoc iudicate magis: ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et confido in domino iesu: quia nihil commune per ipsum: nisi ei qui existimat quid commune

Galla. 5.c. Leuiti. 19.d Jaco. 2.b. Luce. 21.g. Galla. 5.c. 1. Pe. 2.b. Jaco. 4.c. Esa. 45.d Philip. 2.b 1. Cho. 4.b

εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν. εἰ δὲ διὰ βρῶμα ὁ ἀ
δελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην
περιπατεῖς. μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀ=
πόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν. μὴ
βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν. οὐ
γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ βρῶσις καὶ
πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χα
ρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ὁ γὰρ ἐν τούτοις δου
λεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ
δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις. ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰ
ρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς
εἰς ἀλλήλους. μὴ ἕνεκεν βρώματος κατά=
λυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά,
ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμ
ματος ἐσθίοντι. καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μη
δὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου
προσκόπτει, ἢ σκανδαλίζεται, ἢ ἀσθενεῖ.
σὺ πίστιν ἔχεις κατὰ σεαυτόν, ἔχε ἐνώπι=
ον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν
ἐν ᾧ δοκιμάζει. ὁ δὲ διακρινόμενος ἐὰν φά
γῃ, κατακέκριται ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως. πᾶν
δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστί. Cap. 15.

Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθε=
νήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ
μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν. ἕκαστος ὑμῶν τῷ πλη
σίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδο=
μήν. καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν,
ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν
ὀνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ. ὅσα γὰρ
προεγράφη εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν
προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ
τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν τὴν ἐλπίδα
ἔχωμεν. ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς πα
ρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν
ἀλλήλοις κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυ=
μαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ
πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ
ὁ Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θε
οῦ. λέγω δὲ Χριστὸν Ἰησοῦν διάκονον γεγε
νῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ εἰς τὸ
βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων.
τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν
καθὼς γέγραπται. διὰ τοῦτο ἐξομολογήσο
μαί σοι ἐν ἔθνεσι κύριε, καὶ τῷ ὀνόματί σου
ψαλῶ. καὶ πάλιν λέγει. εὐφράνθητε ἔθνη
μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. καὶ πάλιν αἰνεῖτε
τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε
αὐτὸν πάντες οἱ λαοί. καὶ πάλιν Ἡσαΐας
λέγει. ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ Ἰεσσαί, καὶ ὁ ἀνιστά
μενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦ=
σι. ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς
πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν εἰς

e(st) illi commune est. Si e(nim) p(ro)pter cibu(m) fra
ter tu(us) co(n)tristat(ur): iam non s(e)c(un)d(u)m charitatem
ambulas. Noli cibo tuo illum perde=
re: pro quo christus mortuus est. Non
ergo blasphemet(ur) bonu(m) vestrum. Non
est enim regnu(m) dei esca et
potus: sed iustitia (et) pax et gaudium
in spiritu sancto. Qui e(nim) in hoc servit
christo: placet deo et
p(ro)batus est hominib(us). Itaq(ue) que pacis
sunt sectemur: (et) que edificationis sunt
in invice(m) custodiam(us). Noli p(ro)pter escam de
struere opus dei. Om(n)ia quide(m) su(n)t mu(n)da:
sed malu(m) est homini qui p(er) offendiculu(m)
ma(n)ducat. Bonu(m) est no(n) ma(n)ducare carne(m)
(et) no(n) bibere vinu(m): neq(ue) i(n) quo frater tu(us)
offenditur aut scandalizat(ur) aut i(n)firmat(ur).
Tu fide(m) qua(m) habes penes temetip(su)m: ha
be cora(m) deo. Beat(us) q(ui) no(n) iudicat semet
ipsu(m) in eo q(uo)d p(ro)bat. Qui a(utem) discernit: si
ma(n)ducauerit da(m)nat(us) est: q(ui)a no(n) ex fide.
O(mn)e a(utem) q(uo)d no(n) e(st) ex fide pecca(tu)m e(st). Cap. 15.

Debemus aut(em) nos firmiores imbecil
litates infirmorum sustinere: et
no(n) nob(is) placere. Unusq(ui)sq(ue) vestru(m) p(ro)xi
mo placeat in bonum ad edificationem.
Et enim christus non sibi placuit:
sed sicut scriptum est. Improperia
i(m)properantiu(m) tibi ceciderunt sup(er) me. Que
cu(m)q(ue) e(nim) scripta su(n)t ad n(ost)ram doctrinam
scripta sunt: vt per patientiam et
consolationem scripturarum spem
habeam(us). De(us) au(tem) patientie (et) solatii
det vobis idipsum sapere in
alterutru(m) s(e)c(un)d(u)m iesu(m) chr(istu)m: vt vnanimes
vno ore honorificetis deum et
patrem domini nostri iesu christi.
Propter quod suscipite inuice(m): sicut (et)
christus suscepit vos in honorem dei.
Dico enim christu(m) iesu(m) ministru(m) fuisse
circuncisionis: propter veritatem dei ad
confirmandas promissiones patrum:
ge(n)tes a(utem) sup(er) misericordia honorare de=
um: sicut scriptu(m) est. Propterea co(n)fitebor
tibi in gentib(us) domine: et nomini tuo
ca(n)tabo. Et iteru(m) dicit. Letami(ni) gentes
cum plebe eius. Et iterum. Laudate
omnes gentes dominu(m): (et) magnificate
eum omnes populi. Et rursus esaias
ait. Erit radix iesse: et qui exurget
regere gentes: in eu(m) ge(n)tes sperabunt.
Deus autem spei repleat vos
omni gaudio (et) pace in credendo vt

Psal. 68.

2. Reg. 22. Ps. 17.

Deute. 32.

Psal. 116.

Esaie. 11.

τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι ἐν δυνά
μει πνεύματος ἁγίου. πέπεισμαι δὲ ἀδελ
φοί μου καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ
αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρω
μένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλ=
λους νουθετεῖν. τολμηρότερον δὲ ἔγραψα
ὑμῖν ἀδελφοὶ ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμ-
νήσκων ὑμᾶς διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν
μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς τὸ εἶναί με λειτουρ=
γὸν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦν
τα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ἵνα γένηται ἡ
προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος ἡγιασ
μένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ. ἔχω οὖν καύχησιν
ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τὰ πρὸς τὸν θεόν. οὐ γὰρ
τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο
Χριστὸς δι' ἐμοῦ εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν καὶ λό
γῳ καὶ ἔργῳ ἐν δυνάμει σημείων καὶ τερά=
των ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ. ὥστε με
ἀπὸ Ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ Ἰλ=
λυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ
Χριστοῦ. οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγ=
γελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη Χριστός,
ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ,
ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. οἷς οὐκ ἀνηγγέλη
περὶ αὐτοῦ ὄψονται, καὶ οἳ οὐκ ἀκηκόασι
συνήσουσι. διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολ=
λὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς. νυνὶ δὲ μηκέτι
τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπι=
ποθείαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ
πολλῶν ἐτῶν, ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν Ἰσ
πανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐλπίζω γὰρ
διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑ
μῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον
ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ. νυνὶ δὲ πορεύομαι
εἰς Ἱερουσαλὴμ διακονῶν τοῖς ἁγίοις. εὐδό
κησαν γὰρ Μακεδονία καὶ Ἀχαΐα, κοινωνίαν
τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁ
γίων τῶν ἐν Ἱερουσαλήμ. εὐδόκησαν γὰρ
καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσίν. εἰ γὰρ τοῖς πνευ
ματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφεί=
λουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι
αὐτοῖς. τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, ~~καὶ~~ σφραγι
σάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύ
σομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν Ἰσπανίαν. οἶδα δὲ ὅ
τι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς ἐν πληρώματι εὐ
λογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ ἐλεύ
σομαι. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ διὰ τοῦ
κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ διὰ τῆς
ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαι
μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς
τὸν θεόν, ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων
ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς
Ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγί

abundetis in spe et virtute
spiritus sancti. Certus sum au(tem) fratres
mei et ego ipse de vobis: q(uonia)m et
ipsi pleni estis dilectione: repleti
omni scientia ita vt possitis alterutrum
monere. Audacius autem scripsi
vobis fratres ex parte ta(n)q(uam) in memoria(m)
vos reducens propter gratia(m) q(ue) data est
mihi a deo vt sim minister
christi iesu in gentibus: sanctificans
euangelium dei: vt fiat
oblatio gentium accepta (et) sanctificata
in spiritu sancto. Habeo igit(ur) gloriam
in christo iesu ad deum. Non enim
audeo aliq(ui)d loq(ui) eoru(m) q(ue) p(er) me no(n) efficit
chr(istu)s in obedientiam gentium in verbo
(et) fact(is) in virtute signoru(m) (et) prodigioru(m):
in virtute spiritus sancti: ita vt
ab hierusale(m) per circuitum vsq(ue) illyricu(m)
repleuerim euangelium
christi. Sic au(tem) predicaui eua(n)geliu(m) hoc
non vbi nominatus est christus:
ne super alienum fu(n)damentu(m) edificare(m):
s(ed) sicut scriptu(m) est. Qui(bu)s (non) a(n)nu(n)
tiatu(m) est de eo videbu(n)t: (et) q(ui) no(n) audieru(n)t de
eo intellige(n)t. Propter q(uo)d (et) impediebar
plurimu(m) venire ad vos: et p(ro)hibit(us) su(m)
vsq(ue) adhuc. Nu(n)c vero vlteri(us) locu(m) no(n) h(abe)ns
in his regionib(us): cupiditate(m) au(tem) h(abe)ns ve
nie(n)di ad vos ex mult(is) ia(m) p(re)cede(n)tib(us) annis:
cu(m) i(n) hispania(m) p(ro)ficisci cepero: spero q(uod)
preteriens videam vos (et) a vobis
deducar illuc: si vobis primum
ex p(ar)te fruit(us) fuero. Nu(n)c igit(ur) p(ro)ficiscar
i(n) hier(usa)l(e)m ministrare sanctis. Probauer(un)t
enim macedonia (et) achaia collationem
aliqua(m) facere in pauperes s(an)ctoru(m) qui su(n)t
in hierusalem. Placuit enim eis
(et) debitores su(n)t eoru(m). Nam si spiritua
liu(m) eoru(m) participes facti su(n)t gentiles: de=
bent (et) in carnalibus ministrare
eis. Hoc igit(ur) cu(m) co(n)su(m)mauero (et) assigna
uero eis fructu(m) hu(n)c: per vos p(ro)ficiscar
in hispaniam. Scio autem quoniam
veniens ad vos in abundantia benedi
ctionis christi veniam.
Obsecro ergo vos fratres per
dominu(m) nostrum iesum christum (et) p(er)
charitatem sancti sp(irit)us: vt adiuuetis
me in orationibus vestris pro me ad
deum: vt liberer ab infidelibus qui sunt
in iudea: et obsequii mei oblatio
accepta fiat in hierusalem sanctis

C

Esai. 52. d.

D

οις, ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Cap. 16.

Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς, ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι. καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη καὶ αὐτοῦ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ, οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν. καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε ἐπαινετὸν τὸν ἀγαπητόν μοι, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας εἰς χριστόν. ἀσπάσασθε μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς. ἀσπάσασθε ἀνδρόνικον καὶ ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου, καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν χριστῷ, καὶ στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου. ἀσπάσασθε ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ἀριστοβούλου. ἀσπάσασθε ἡρωδίωνα τὸν συγγενῆ μου. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν ναρκίσσου, τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε τρύφαιναν καὶ τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ. ἀσπάσασθε ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ. ἀσπάσασθε ἀσύγκριτον, φλέγοντα, ἑρμᾶν, πατρόβαν, ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς. ἀσπάσασθε φιλόλογον καὶ ἰουλίαν, νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ ὀλυμπᾶν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί σκοπεῖν τοὺς τὰς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν. οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν ἰησοῦ χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ, καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων. ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν. θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ

vt veniam ad vos in gaudio per voluntatem dei vt refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis amen.

Cap. 16.

Commendo autem vobis phebem sororem nostram que est in ministerio ecclesie que est in cenchris: vt eam suscipiatis in domino digne sanctis: et assistatis ei in quocunque negocio vestri indiguerit. Etenim ipsa quoque astitit multis: et mihi ipsi. Salutate priscam et aquilam adiutores meos in christo iesu: qui pro anima mea suas ceruices supposuerunt: quibus non solum ego gratias ago sed et cuncte ecclesie gentium: et domesticam ecclesiam eorum. Salutate ephenetum dilectum mihi: qui est primitiuus ecclesie asie in christo iesu. Salutate mariam que multum laborauit in nobis. Salutate andronicum et iuniam cognatos et concaptiuos meos qui sunt nobiles in apostolis: qui et ante me fuerunt in christo iesu. Salutate ampliatum dilectissimum mihi in domino. Salutate vrbanum adiutorem nostrum in christo iesu: et stachyum dilectum meum. Salutate appellem probum in christo. Salutate eos qui sunt ex aristoboli domo. Salutate herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex narcissi domo: qui sunt in domino. Salutate tripheam et triphosam: que laborauit in domino. Salutate persidam charissimam que multum laborauit in domino. Salutate rufum electum in domino et matrem eius et meam. Salutate asyncritum et phlegontem hermam patrobam hermam et qui cum eis sunt fratres. Salutate philologum et iuliam nereum et sororem eius et olympiadem: et omnes qui cum eis sunt sanctos. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesie christi. Rogo autem vos fratres vt obseruetis eos qui dissensiones et offendicula preter doctrinam quam vos didicistis faciunt: et declinate ab illis. Huiuscemodi enim christo domino nostro non seruiunt: sed suo ventri: et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in omni loco diuulgata est. Gaudeo igitur in vobis: sed volo vos sapientes esse in bono et simplices

εἰς τὸ κακόν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀσπάζονται ὑμᾶς τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ λούκιος, καὶ ἰάσων, καὶ σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου. ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ. ἀσπάζεται ὑμᾶς γάϊος ὁ ξένος μου καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ κούαρτος ὁ ἀδελφός. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν ἀμήν. τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου καὶ τὸ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος, μόνῳ σοφῷ θεῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς.

in malo. Deus autem pacis conterat sathanam sub pedibus vestris velociter. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Salutat vos timotheus adiutor meus: et lucius et iason et sosipater cognati mei. Saluto vos ego tertius qui scripsi epistolam in domino. Salutat vos caius hospes meus et vniuersa ecclesia. Salutat vos erastus arcarius ciuitatis: et quartus frater. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis amen. Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta euangelium meum et predicationem iesu christi secundum reuelationem mysterij temporibus eternis taciti quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum secundum preceptum eterni dei ad obeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti: soli sapienti deo per iesum christum: honor et gloria in secula seculorum amen.

Explicit epistola Pauli ad Romanos.

Incipit prologus in primam epistolam ad Corinthios.

Epistola prima ad corinthios multas causas diuersasque complectitur: quarum partem relatione fratrum cognouit apostolus: partim ipsorum corinthiorum sunt litteris indicate. Nonnullas vero pro officij sui cura aut ordinat aut emendat: et varijs curationibus medetur diuersa infirmitate languentibus. Nam apud eos primum curatur dissensionis vitium quod multi pseudoapostolorum vnitatem intulerunt scindentes ecclesie: vt proprij nominis facerent sectatores: quod his exprobat verbis apostolus. Hoc autem dico quod vnusquisque vestrum dicit. Ego quidem sum pauli: ego autem apollo: ego vero cephe: ego autem christi. Et ob hoc quidem horum se dicit facere nominum mentionem: vt multo magis erubescant id se facere sub falsorum apostolorum nominibus: quod etiam si sub pauli et petri fieret nomine displiceret. Secunda causa eius inducitur qui paterne oblitus reuerentie vxorem sibi non erubuit facere de nouerca. Quod facinus licet fornicationem appellauerit apostolus: tamen ita condemnauit: vt in vltionem facti autorem talis operis diabolo iudicauerit deputandum: imposita iudiciorum et litium tertia questione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quinto loco virginitatis consilium velut e vicino coniungitur. Sexto loco de escarum licentia disputatur. Septimo atque octauo loco de attondendo viris: et mulieribus velando capite ac sacramentorum communione precipitur. Nono loco emulatio que diuersitate donorum spiritualium nascebatur sub exemplo membrorum et corporis castigatur. Decimo resurrectionis spes multis et argumentis et rationibus approbatur. Vltimo de colligendis ad necessitatem sanctorum nomine charitatis cura vel edificatio cultui imponitur. Interseruntur his pauca: que aut vt quibusdam videtur pendent ex superioribus: aut habent licet proprias tamen paruulas actiones. Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Corinthij sunt achaici: et hi similiter ab apostolo audierunt verbum veritatis: et subuersi sunt multifarie a falsis apostolis. Quidam a philosophie verbosa eloquentia: alij secta legis iudaice inducti sunt. Hos reuocat apostolus ad veram fidem et euangelicam sapientiam: scribens eis ab epheso per timotheum discipulum suum. Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς κορινθίους πρώτη ἐπιστολή. Cap. I.

Παῦλος κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ σωσθένης ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν Χριστῷ ἰησοῦ κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν Χριστῷ ἰησοῦ ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ ἐν παντὶ λόγῳ καὶ πάσῃ γνώσει, καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ Χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν, ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ. πιστὸς ὁ θεὸς δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοὶ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ἦ ἐν ὑμῖν σχίσματα. ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ. ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν ἀδελφοί μου ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσί. λέγω δὲ τοῦτο ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει ἐγὼ μὲν εἰμὶ παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ. μεμέρισται ὁ Χριστός. μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν, ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον, ἵνα μή τις εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα. ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον, λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα. οὐ γάρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι, οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ. ὁ λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί, τοῖς δὲ σωζομένοις ἡμῖν δύναμις θεοῦ ἐστί. γέγραπται γὰρ ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν σύνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω. ποῦ σοφός, ποῦ γραμματεύς, ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου. οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου. ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεόν, εὐδόκη-

Incipit epistola beati Pauli ad Corinthios prima. Cap. I.

Paulus vocat⁹ apostol⁹ iesu xpi per voluntatem dei et sosthenes frater: ecclesie dei que est corinthi sanctificatis in christo iesu vocatis sanctis: cum omnib⁹ q̃ inuocãt nomen domini nostri iesu christi in omni loco ipsorũ et nostro. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper p̱ vobis in gratia dei que data est vobis in christo iesu: q̃ in oibus diuites facti estis in illo in omni verbo ꝛ in omni scientia: sicut testimoniũ xpi confirmatũ est in vobis ita vt nihil vobis desit in vlla gratia expectantibus reuelationem domini nostri iesu christi: qui et confirmabit vos vsq; i finẽ sine crimine in die aduentus dñi nostri iesu christi. Fidelis de⁹ per quẽ vocati estis in societatem filij eius iesu xpi domini nostri. Obsecro autem vos fratres per nomen domini nostri iesu christi: vt idipsum dicatis omnes: et nõ sint i vobis scismata. Sitis aũt p̱fecti in eodem sensu ꝛ in eadem sententia. Significatũ ẽ eni mihi de vobis fr̃es mei ab his q̃ sũt chloes: q̃ contẽtiões sũt inter vos. Hoc aũt dico: qd̃ vnusq̃sq; vestrũ dicit. Ego qdẽ sũ pauli: ego aũt apollo: ego vo cephe: ego aũt xpi. Diuis⁹ est xp̃s. Nũquid paul⁹ crucifix⁹ ẽ p̱ vobis? aut in noie pauli baptizati estis? Gr̃as ago deo meo q̃ neminẽ vr̃z baptizaui nisi crispũ ꝛ caium: nequis dicat q̃ in noie meo baptizati estis. Baptizaui aũt et stephane domũ: ceterũ nescio si quẽ aliũ vr̃z baptizaueri. Nõ eni misit me christ⁹ baptizare sed euangelizare: nõ in sapientia verbi: vt non euacuetur crux christi. Verbum enim crucis pereũtibus quidem stultitia est: his aũt q̃ salui fiũt id ẽ nobis dei virt⁹ ẽ. Scriptũ est enim. Perdam sapientiã sapiẽtium: ꝛ prudentiam prudentiũ reprobabo. Ubi sapiẽs: vbi scriba: vbi inquisitor huius seculi? Nonne stultã fecit de⁹ sapientiã huius mũdi. Nam quia in dei sapientia non cognouit mund⁹ per sapientiam deum: placuit

A

j.14.d.ꝛ j.co.

B

1.Thes.5.d j.10.c.

f

j.3.a.

C

Esaie.29.c

Esa.33.c

σεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν. ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν Χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἕλλησι δὲ μωρίαν, αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι Χριστόν, θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν. ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί. βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν ἀδελφοί, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς, ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ, καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεός, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεός καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστὲ ἐν Χριστῷ ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις. ἵνα καθὼς γέγραπται ὁ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

Cap. 2.

Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς ἀδελφοί, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας καταγγέλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ. οὐ γὰρ ἔκρινα τοῦ εἰδέναι τι ἐν ὑμῖν εἰ μὴ ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον. καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς. καὶ ὁ λόγος μου καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως, ἵνα ἡ πίστις ἡμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ. σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις. σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων, ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν. εἰ γὰρ ἔγνωσαν οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. ἀλλὰ καθὼς γέγραπται. ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. ἡμῖν δὲ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ. τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ. τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ. οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ

deo per stultitiam predicationis saluos facere credẽtes. Qm̃ ꝛ iudei signa petũt: ꝛ greci sapientiam q̃rũt. Nos aũt p̃dicam⁹ xp̃z crucifixũ: iudeis quidem scandaluz: gentibus autem stultitiã: ipsis aũt vocatis iudeis atq; grecis xp̃m dei virtutem et dei sapientiaz. Quia qd̃ stultũ est dei sapientius est hoibus: ꝛ qd̃ infirmũ ẽ dei: fortius est hominibus. Uidete enim vocationem vestraz fr̃es: q̃ non multi sapientes s̃m carnem non multi potentes: non multi nobiles: s; q̃ stulta sunt mũdi elegit de⁹ vt confundat sapientes: ꝛ infirma mundi elegit deus vt confundat fortia: ꝛ ignobilia mundi ꝛ contemptibilia elegit deus et ea q̃ nõ sũt: vt ea q̃ sũt dstrueret: vt nõ glorietur omnis caro in cõspectu eius. Ex ipso autez vos estis in christo iesu: qui factus est nobis sapientia ꝛ iustitia ꝛ sanctificatio ꝛ redemptio: vt quẽadmodũ scriptũ ẽ qui gl'iatur i dño glorietur.

Et ego cũ venissẽ ad vos fr̃es: veni non in sublimitate sermonis aut sapie anũciãs vobis testimoniũ xpi. Non enim iudicaui me scire aliquid inter vos nisi iesuz xp̃z ꝛ hũc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos: et sermo meus et predicatio mea nõ i p̱suasibilib⁹ hũane sapie verbis: sed in ostensione spiritus ꝛ virtutis: vt fides vr̃a non sit in sapientia hoiuz: s; in virtute dei. Sapiaz aũt loquimur inter perfectos. Sapientiam vero non huius seculi neq; principũ hui⁹ seculi qui destruuntur: sed loq̃mur dei sapiam in mysterio q̃ abscõdita est: quam p̱destinauit deus ante secl'a in gl'iaz nr̃am: quã nemo p̃ncipũ huius seculi cognouit. Si enim cognouissẽt: nũq; dñz glie crucifixissẽt. Sz sicut scriptũ est: q̃ oculus nõ vidit nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit: que p̱parauit deus his qui diligunt illum. Nobis autem reuelauit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutat: etiam profunda dei. Quis enim scit hominum q̃ hominis sunt: nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et que dei sunt nemo cognouit nisi spiritus

D

1.Cho.10.d Hiere.9.d.

A

B

Esa.64.b.

C

T

θεοῦ. ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα οἴδωμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες. ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ. μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι, καὶ οὐ δύναται γνῶναι ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται. ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται. τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν. ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.

Cap. 3.

Καὶ ἐγὼ ἀδελφοὶ οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς. ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ γάλα ὑμᾶς ἐπότισα καὶ οὐ βρῶμα. οὔπω γὰρ ἐδύνασθε, ἀλλ' οὔτε ἔτι νῦν δύνασθε. ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε. ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος, καὶ ἔρις, καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε. ὅταν γὰρ λέγει τις. ἐγὼ μὲν εἰμὶ παύλου, ἕτερος δὲ ἐγὼ ἀπολλῶ οὐχὶ σαρκικοί ἐστε. τίς οὖν ἐστι παῦλος τίς δὲ ἀπολλώς, ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε. καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν. ἐγὼ ἐφύτευσα, ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν. ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός. ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἕν εἰσιν. ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον. θεοῦ γὰρ ἐσμὲν συνεργοί. θεοῦ γεώργιον θεοῦ οἰκοδομή ἐστε. κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ. ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ. θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς χριστός. εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην, ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται. ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται, καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει. εἴ τινος τὸ ἔργον μένει ὃ ἐπῳκοδόμησε μισθὸν λήψεται. εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτως δὲ ὡς διὰ πυρός. οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός. ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς. μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γε-

dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus: sed spiritum qui ex deo est: ut sciamus que a deo donata sunt nobis: que et loquimur non in doctis humane sapientie verbis: sed in doctrina spiritus spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea que sunt spiritus dei. Stultitia enim est illi: et non potest intelligere quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia: et ipse a nemine iudicatur: sicut scriptum est. Quis enim cognovit sensum domini aut quis instruxit eum? Nos autem sensum christi habemus.

Cap. 3.

Et ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus sed quasi carnalibus. Tanquam parvulis in christo lac vobis potum dedi non escam. Nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis. Adhuc enim carnales estis. Cum enim sit inter vos zelus et contentio: nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicat: ego quidem sum pauli: alius autem ego sum apollo: nonne homines estis? Quid igitur est apollo? Quid vero paulus? Ministri eius cui credidistis. Et unicuique sicut dominus dedit. Ego plantavi apollo rigavit: sed deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid neque qui rigat: sed qui incrementum dat deus. Qui plantat autem et qui rigat unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim sumus adiutores. Dei agricultura estis: dei edificatio estis. Secundum gratiam dei que data est mihi ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superedificat. Unusquisque autem videat quomodo superedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere preter id quod positum est: quod est christus iesus. Si quis autem superedificat supra fundamentum hoc aurum argentum lapides preciosos ligna fenum stipulam: uniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim domini declarabit: quia in igne revelabitur: et uniuscuiusque opus quale sit: ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superedificavit mercedem accipiet. Si cuius opus arserit detrimentum patietur: ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum dei estis: et spiritus dei habitat in vobis? Si quis autem templum dei violaverit: disperdet illum deus. Templum enim dei sanctum est: quod estis vos. Nemo se seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo: stultus fiat

D — Esaie. 40. c. Roma. 11. d. — A — sup. 1. b. — B — 1. Thi. 1. c. — C — 2. Cor. 6. d. Coll. 1. d. — D

νέσθω ἵνα γένηται σοφός. ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ. ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν. καὶ πάλιν. κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι. ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις. πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν, εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλώς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα, πάντα ὑμῶν ἐστιν, ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ.

Cap. 4.

Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ. ὃ δὲ λοιπὸν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ. ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας. ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω. οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι. ὁ δὲ ἀνακρίνων με κύριός ἐστιν. ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν, καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ. ταῦτα δὲ ἀδελφοὶ μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλῶ δι' ὑμᾶς, ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου. τίς γάρ σε διακρίνει. τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες. εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών. ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε. χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε, καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν. δοκῶ γὰρ ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. ἡμεῖς μωροὶ διὰ χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν χριστῷ. ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί. ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι. ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν, καὶ διψῶμεν, καὶ γυμνιτεύομεν, καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν, καὶ κοπιῶμεν ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί. λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα. βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν. ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι. οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ. ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα. παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς μιμηταί μου γίνεσθε.

ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi stultitia est apud deum. Scriptum est enim. Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum. Dominus novit cogitationes sapientium: quoniam vane sunt. Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt: sive paulus sive apollo sive cephas sive mundus sive vita sive mors sive presentia sive futura. Omnia enim vestra sunt: vos autem christi: christus autem dei.

Cap. 4.

Sic nos existimet homo ut ministros christi: et dispensatores mysteriorum dei. Hic iam queritur inter dispensatores: ut fidelis quis inveniatur. Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer aut ab humano die. Sed neque meipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare: quoadusque veniat dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a deo. Hec autem fratres transfiguravi in me et apollo propter vos: ut in nobis discatis: ne supra quam scriptum est unus adversus alterum infletur pro alio. Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti: quid gloriaris quasi non acceperis? Iam saturati estis: iam divites facti estis. Sine nobis regnatis: et utinam regnetis: ut et nos vobiscum regnemus. Puto enim quod deus nos apostolos novissimos ostendit tanquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus. Nos stulti propter christum: vos autem prudentes in christo. Nos infirmi: vos autem fortes. Vos nobiles: nos autem ignobiles. Usque in hanc horam et esurimus et sitimus et nudi sumus: et colaphis cedimur et instabiles sumus et laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur et benedicimus: persecutionem patimur et sustinemus. Blasphemamur et obsecramus. Tanquam purgamenta huius mundi facti sumus omnium peripsima usque adhuc. Non ut confundam vos hec scribo: sed ut filios meos charissimos moneo. Nam si decem millia pedagogorum habeatis in christo: sed non multos patres. Nam in christo iesu per evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos imitatores mei estote

Roma. 1. c. — Job. 5. b. — Psal. 93. — A — 1. Thi. 3. c. 2. Cor. 6. a 2. 11. c. Ephe. 3. c. — B — C

θε. διά τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν τιμόθεον ὅς ἐστί
τέκνον μου ἀγαπητόν καὶ πιστόν ἐν κυρίῳ,
ὅς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς
ἐν χριστῷ, καθώς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλη
σίᾳ διδάσκω. ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου
πρός ὑμᾶς ἐφυσιώθησάν τινές. ἐλεύσομαι
δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς ἐάν ὁ κύριος θελή-
σῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυ
σιωμένων, ἀλλά τὴν δύναμιν. οὐ γὰρ ἐν λό
γῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει. τί
θέλετε, ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς ἢ ἐν ἀ-
γάπῃ πνεύματί τε πραότητος. Cap. 5.

Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύ
τη πορνεία ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀ-
νομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρός ἔ
χειν. καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστέ, καὶ οὐχί
μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἐξαρθῇ ἐκ μέσου ὑ
μῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας. ἐγὼ μὲν
γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ
πνεύματι, ἤδη κέκρικα ὡς παρὼν, τὸν οὕτω
τοῦτο κατεργασάμενον ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ
κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, συναχθέντων
ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος σὺν τῇ δυ
νάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πα
ραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλε
θρον τῆς σαρκός, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡ
μέρᾳ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. οὐ καλόν
τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρά ζύ
μη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐκκαθάρατε οὖν
τὴν παλαιάν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα κα
θώς ἐστέ ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν
ὑπέρ ἡμῶν ἐτύθη χριστός. ὥστε ἑορτάζω-
μεν μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ μηδὲ ἐν ζύμῃ κακί
ας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινεί
ας καὶ ἀληθείας. ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ
μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις. καὶ οὐ πάν
τως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου ἢ τοῖς
πλεονέκταις ἢ ἅρπαξιν ἢ εἰδωλολάτραις, ἐ
πεί ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν. νυ
νί δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι. ἐ
άν τις ἀδελφός ὀνομαζόμενος ἢ πόρνος, ἢ
λοίδορος ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ
μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσ
θίειν. τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν. οὐχί
τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε. τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεός
κρίνει. καὶ ἐξαίρειτε τὸν πονηρόν ἐξ ὑμῶν αὐ
τῶν.

Τολμᾷ τις Cap. 6.
ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτε-
ρον κρίνεσθαι ἐπί τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχί ἐ-
πί τῶν ἁγίων. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι
τὸν κόσμον κρινοῦσι. καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρί-
νεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστέ κριτηρίων ἐλα-

sicut et ego xpi. Ideo misi ad vos timo-
theũ q est filius meus charissimus et fidelis in
dño: q vos cõmonefaciat vias meas q
sũt in xpo iesu: sicut vbiq in oi ecclesia
doceo. Tanq nõ venturus sim
ad vos: sic inflati sunt quidã. Veniam
aũt ad vos cito si dominus voluerit: et
cognoscã non sermonẽ eorũ q inflati sũt
sed virtutem. Non enim in sermone est
regnum dei sed in virtute. Quid
vultis: i virga veniã ad vos: an i cha
ritate et spiritu mansuetudinis. Cap. 5.

Omnino audit iter vos fornicatio
et talis fornicatio q̃lis nec iter gẽ
tes: ita vt vxorẽ pris sui aliqs habeat.
Et vos inflati estis: et non
magis luctũ habuistis: vt tollat de me
dio vestrũ qui hoc opus fecit. Ego quidẽ
absens corpore: presens autem
spiritu iã iudicaui vt presens eum q sic
hoc operatus est in nomine
domini nostri iesu christi: cõgregatis
vobis et meo spiritu cum virtute
domini iesu: tradere
huiusmodi hoiem sathane in interitum
carnis: vt spiritus saluus sit in die
dñi nostri iesu christi. Non est bona
gloriatio vestra. Nescitis q modicũ fer
mentũ totam massaz corrũpit? Expurga
te vetus fermentũ: vt sitis noua cõspersio
sicut estis azymi. Etenim pascha nrm
imolatus est christus. Itaq epulemur
nõ i fermento veteri: neq in fermento
malicie et nequitie: sed in azymis since
ritatis et veritatis. Scripsi vobis in epla
ne cõmisceamini fornicarijs. Nõ vtiq
fornicarijs huius mundi: aut
auaris: aut rapacib9: aut idolis seruiẽ
tib9: alioqn debueratis de hoc mũdo ex
isse. Nũc aũt scripsi vobis nõ cõmisceri.
Si is qui frater noiat iter vos: est forni
cator: aut auar9: aut idolis suiẽs: aut
maledic9 aut ebriosus: aut rapax: cũ
huiusmõi nec cibum sumere. Quid enĩ mi
hi de his q foris sũt iudicare? Nõne de his
q int9 sũt vos iudicatis. Nã eos q foris sũt
deus iudicabit. Auferte malũ ex vo-
bis ipsis. Cap. 6.

Audet aliqs vrz hñs negociũ aduer
sus alterũ iudicari apd iniquos et nõ
apd sctõs? An nescitis qm sancti de hoc
mũdo iudicabũt? Et si i vobis iudicabit
mũdus: idigni estis q de minimis iudice

D
Ephe. 5. a.
Phil. 3. d.
A
B
Galla. 5. b.
C
D
o. malus. in
gr. accipitur
pro hoie nõ
p re mala.
A

χίστων. οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦ-
μεν μήτιγε βιωτικά. βιωτικά μὲν οὖν κριτή-
ρια ἐάν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκ
κλησίᾳ τούτους καθίζετε. πρὸς ἐντροπήν ὑ-
μῖν λέγω. οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐ
δὲ εἷς ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνά μέσον
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ἀλλά ἀδελφός μετά
ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπί ἀπίστων.
ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστίν, ὅτι
κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διατί οὐχί μᾶλ
λον ἀδικεῖσθε. διατί οὐχί μᾶλλον ἀποστε-
ρεῖσθε. ἀλλά ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε.
καὶ ταῦτα ἀδελφούς. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄ
δικοι βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. μὴ
πλανᾶσθε, οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι
οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοί
ται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέ
θυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλεί-
αν θεοῦ κληρονομήσουσι. καὶ ταῦτά τινες
ἦτε, ἀλλά ἀπελούσασθε, ἀλλά ἡγιάσθητε,
ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου
ἰησοῦ καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.
πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέ-
ρει. πάντα μοι ἔξεστιν ἀλλ' οὐκ ἐγώ ἐξουσι
ασθήσομαι ὑπό τινος. τὰ βρώματα τῇ κοιλί
ᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν, ὁ δὲ θεός
καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶ
μα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλά τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύ-
ριος τῷ σώματι. ὁ δὲ θεός καὶ τὸν κύριον ἤ
γειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διά τῆς δυνάμεως
αὐτοῦ. οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν μέ
λη χριστοῦ ἐστίν. ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ
χριστοῦ ποιήσω πόρνης μέλη. μὴ γέ-
νοιτο. οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ
πόρνῃ ἓν σῶμα ἐστίν. ἔσονται γάρ φησιν οἱ
δύο εἰς σάρκα μίαν. ὁ δὲ κολλώμενος τῷ
κυρίῳ ἓν πνεῦμα ἐστί. φεύγετε τὴν πορνεί
αν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐάν ποιήσῃ ἄνθρωπος,
ἐκτός τοῦ σώματος ἐστιν. ὁ δὲ πορνεύων,
εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε
ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναός τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγί-
ου πνεύματος ἐστίν οὗ ἔχετε ἀπό θεοῦ, καὶ
οὐκ ἐστέ ἑαυτῶν. ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς,
δοξάσατε δὴ τὸν θεόν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν,
καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν ἅτινά ἐστι τοῦ θε-
οῦ.

Περί δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι Cap. 7.
καλόν ἀνθρώπῳ γυναικός μὴ ἅπτεσ-
θαι. διά δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυ
τοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄν
δρα ἐχέτω. τῇ γυναικί ὁ ἀνήρ τὴν ὀφειλο-
μένην εὔνοιαν ἀποδιδότω. ὁμοίως δὲ καὶ
ἡ γυνή τῷ ἀνδρί. ἡ γυνή τοῦ ἰδίου σώ
ματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ. ὁμοίος

tis? Nescitis qm angelos iudicabim9?
quantomagis scłaria. Scłaria igit iu-
dicia si hũeritis: ꝯtẽptibiles q sũt in ecclia
illos ꝯstituite ad iudicãdũ. Ad verecũ
diã vraz dico. Sic nõ ẽ iter vos sapiẽs
qui possit iudicare inter fratrem suum: sed frater cum
fratre iudicio ꝯtẽdit et hoc apd ifideles.
Jam quidẽ oino delictũ est in vobis q
iudicia hẽtis inter vos. Quare nõ ma
gis iiuriã accipitis? Quare nõ magis frau
dẽ patimini? Sz vos iiuriã facitis et frau
datis et hoc fratrib9. An nescitis q iniq
regnũ dei non possidebũt? Nolite erra
re: neq fornicarij: neq idolis seruiẽtes:
neq adulteri: neq molles: neq masculoꝝ
ꝯcubitores: neq fures: neq auari: neq
ebriosi: neq maledici: neq rapaces re
gnũ dei possidebũt. Et hec aliqñ quidã
fuistis: sed abluti estis sed sctificati estis
sed iustificati estis in nomine dñi nri
iesu christi: et in spiritu dei nostri.
Omnia mihi licent sz nõ oia expediũt:
omnia mihi licent: sed ego
sub nullius redigar ptãte. Esca ventri
et venter escis: deus autem
et hunc et hanc destruet. Corp9 autem
nõ fornicationi sed domino: et dominus
corpori. Deus vero et dominũ suscita
uit: et nos suscitabit per virtutem
suã. Nescitis qm corpora vestra mẽbra
sunt christi? Tollens ergo membra
xpi faciã mẽbra meretricis. Absit. An
nescitis? quoniam qui adheret
meretrici: vnũ corp9 efficit. Erũt enim iqt
duo in carne vna. Qui autem adheret
dño: vn9 spũs est. Fugite fornicationẽ.
Omne enim pctm quodcũq fecerit homo:
extra corpus est: qui autem fornicatur
in corpus suum peccat. An nescitis
quoniã membra vestra templum sunt
spũs scti qui in vobis ẽ quẽ hẽtis a deo et
nõ estis vri. Empti enim estis pcio magno
glorificate et portate deũ i corpore vro.

Cap. 7.
De quibus autem scripsistis mihi:
bonũ est hoi mulierẽ nõ tangere.
Propter fornicationẽ aũt vnusqsq suã
vxorem habeat: et vnaqueq suũ virum
habeat. Vxori vir debitum
reddat: similiter autem et
vxor viro. Mulier sui corporis
potestatez non habet: sed vir. Siliter

B
C
D
Gen. 2. d.
Ephe. 5. d.
Mat. 19. b.
Mar. 10. a.
sup. 5. c.
2. Cor. 6. d
i. 7. c.
1. Pe. 1. d.
A

δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει ἀλλ᾽ ἡ γυνή. μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μή τι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρὸν ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν. τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ᾽ ἐπιταγήν. θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν. ἀλλ᾽ ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ. ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως. λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ. εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται γαμησάτωσαν. κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι. τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ ἀλλ᾽ ὁ κύριος. γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι. ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω οὐχ ὁ κύριος. εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὐτὴ συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν. καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ αὐτὸς συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ᾽ αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω αὐτόν. ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικί, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι, νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν. εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις. ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός. τί γὰρ οἶδας γύναι εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις, ἢ τί οἶδας ἄνερ εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις. εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεός. ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος οὕτω περιπατείτω, καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι. περιτετμημένος τις ἐκλήθη, μὴ ἐπισπάσθω. ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη, μὴ περιτεμνέσθω. ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστι, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ. ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει ᾗ ἐκλήθη ἐν ταύτῃ μενέτω. δοῦλος ἐκλήθης, μή σοι μελέτω. ἀλλ᾽ εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι μᾶλλον χρῆσαι. ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθείς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ. τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων. ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἀδελφοὶ ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ. περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι. νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν, διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀν-

autem et vir sui corporis potestatẽ nõ hȝ sed mulier. Nolite fraudare inuicẽ: nisi forte ex consensu ad tempus ut vacetis ieiunio et orationi: et iterum reuertimini in idipsum: ne tẽptet vos sathanas ꝓpter incontinẽtiã vestram. Hoc autem dico secundum indulgẽtiã nõ secundum imperiũ. Uolo enim omnes homines esse sicut meipsum. Sed vnusquisque ꝓprium donũ hȝ ex deo: alius quidẽ sic: alius vero sic. Dico autem non nuptis et viduis: bonũ est illis si sic ꝑmanserit sicut et ego. Quod si nõ se cõtinẽt nubãt. Melius est enim nubere quam vri. His autem qui matrimonio iuncti sũt ꝓcipio nõ ego sed dominus: vxorem a viro non discedere. Quod si discesserit: manere innuptã: aut viro suo recõciliari. Et vir vxorem non dimittat. Nam ceteris dico ego non dominus. Si quis frater vxorem habet infidelem: et hec cõsentit habitare cum illo nõ dimittat illã. Et si qua mulier fidelis hȝ virũ infidelẽ et hic cõsentit habitare cũ illa: non dimittat virũ. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierẽ fidelẽ: et sctificata est mulier infidelis per virũ fidelẽ. Alioquin filij vestri immũdi essent: nũc autem sancti sũt. Quod si infidelis discedit: discedat. Nõ enim seruituti subiectus est frater vel soror in huiusmodi. In pace autem vocauit nos deus. Unde enim scis mulier si virũ saluũ facies? Aut vnde scis vir si mulierẽ saluã facies? Nisi vnicuique sicut diuisit dñs. Unumquẽque sicut vocauit deus ita ambulet: et sic in omnibus ecclesijs doceo. Circuncisus aliquis vocatus ẽ: nõ adducat preputiũ. In preputio aliquis vocatus est nõ circũcidatur. Circuncisio nihil est et preputiũ nihil ẽ: sed obseruatio mandatorum dei. Unusquisque in qua vocatiõe vocatus ẽ in ea ꝑmaneat. Seruus vocatus es: nõ sit tibi cure. Sed et si potes fieri liber: magis vtere. Qui enim in dño vocatus est seruus: libertus est dñi. Similiter qui liber vocatus est: seruus est christi. Precio empti estis: nolite fieri serui hominũ. Unusquisque ergo in quo vocatus ẽ frẽs: in hoc ꝑmaneat apud deũ. De virginibus autem preceptũ dñi nõ habeo: consiliũ autem do tanquam misericordiam cõsecutus a deo: vt sim fidelis. Existimo enim hoc bonum esse propter instãtẽ necessitatẽ: quoniam bonũ ẽ homini

B

C

D

Ephe. 4.a.

sup. 6.d. 1. Pe. 1.d.

E

θρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι. δέδεσαι γυναικί, μὴ ζήτει λύσιν. λέλυσαι ἀπὸ γυναικός, μὴ ζήτει γυναῖκα. ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς οὐχ ἥμαρτες. καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος οὐχ ἥμαρτε. θλῖψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι. ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένος· τὸ λοιπόν ἐστιν ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι, καὶ οἱ κλαίοντες ὡς μὴ κλαίοντες, καὶ οἱ χαίροντες ὡς μὴ χαίροντες, καὶ οἱ ἀγοράζοντες ὡς μὴ κατέχοντες, καὶ οἱ χρώμενοι τῷ κόσμῳ τούτῳ ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου. θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ. ὁ γαμήσας μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικί. μεμέρισται. καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. ἡ δὲ γαμήσασα μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί. τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως. εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει ἐὰν ἡ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω, οὐχ ἁμαρτάνει. γαμείτωσαν. ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ. ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ᾽ ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς. ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνήρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ. μακαριωτέρα δέ ἐστιν, ἐὰν οὕτω μείνῃ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

Cap. 8.

Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν. ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ. εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶναι. εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ᾽ αὐτοῦ. περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς. καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοί, εἴτε ἐν οὐρανῷ εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοί, ἀλλ᾽ ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατήρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν, καὶ εἷς κύριος ἰησοῦς χριστός, δι᾽ οὗ

sic esse. Alligatus es vxori: noli querere solutionẽ. Solutus es ab vxore: noli querere vxorẽ. Si autem acceperis vxorẽ: nõ peccasti: et si nupserit virgo: nõ peccauit. Tribulationẽ tamen carnis habebũt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico fratres. Tempus breue est. Reliquũ ẽ: vt qui habent vxores tanquam nõ habẽtes sint: et qui flent tanquam non flentes: et qui gaudent tanquam non gaudentes: et qui emunt tanquam non possidentes: et qui vtuntur hoc mundo: tanquam nõ vtantur. Preterit enim figura huius mũdi. Uolo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore ẽ: sollicitus est que dñi sũt: quomodo placeat deo. Qui autem cũ vxore ẽ: sollicitus ẽ que sũt mũdi: quomodo placeat vxori: et diuisus ẽ. Et mulier innupta et virgo cogitat que domini sunt: vt sit sctã corpore et spũ. Que autem nupta est: cogitat que sunt mundi quomodo placeat viro. Porro hoc ad vtilitatem vestram dico: non vt laqueum vobis iniiciam: sed ad id quod honestũ ẽ: et quod facultatẽ prebeat sine impedimẽto dñm obsecrãdi. Si quis autem turpẽ se videri existimat super virgine sua quod sit superadulta et ita oportet fieri: quod vult faciat: nõ peccat si nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus nõ habẽs necessitatẽ: potestatẽ autem habẽs sue voluntatis et hoc iudicauit in corde suo seruare virginẽ suã: bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginẽ suã: bene facit. et qui nõ iungit melius facit. Mulier alligata ẽ legi: quanto tempore vir eius viuit. Quod si dormierit vir eius liberata ẽ a lege. Cui autem vult nubat: tantum in dño. Beatior autem erit: si sic ꝑmanserit secundum meũ consiliũ. Puto autem quod et ego spm̃ dei habeam.

Cap. 8.

De his autem que idolis sacrificantur scimus: quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat: charitas vero edificat. Si quis autem se existimat scire aliquid: nondũ cognouit quẽadmodũ oporteat eũ scire. Si quis autem diligit deũ hic cognitus ẽ ab eo. De escis autem que idolis imolantur scimus: quia nihil est idolum in mũdo: et quod nullus deus nisi vnus. Nam et si sunt qui dicantur dij: siue in celo siue in terra: siquidem sũt dij multi et dñi multi: nobis tamen vnus deus pater ex quo omnia: et nos in illo: et vnus dñs iesus xp̃s per quem

F

G

Roma. 7.a

A

B

τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι αὐτοῦ. ἀλλ οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται. βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ. οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν περισσεύομεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν ὑστερούμεθα. βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν. ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος, οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν. καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω. Cap. 9.

Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ; εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι. ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστὲ ἐν κυρίῳ. ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν αὕτη ἐστί. μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πιεῖν; μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου καὶ Κηφᾶς; ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι; τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λέγω; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ἐν γὰρ τῷ νόμῳ Μωσέως γέγραπται· οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ; ἢ δι ἡμᾶς πάντως λέγει; δι ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ ἐλπίδι ὀφείλει ὁ ἀροτριῶν ἀροτριᾶν, καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν ἐπ ἐλπίδι. εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν; εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μὴ ἐγκοπήν τινα δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν. οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερί-

omnia: et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli quasi idolothytum manducant: et conscientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Esca autem nos non commendat deo. Neque enim si manducauerimus abundabimus: neque si non manducauerimus deficiemus. Uidete autem ne forte hec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si quis enim viderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentem nonne conscientia eius cum sit infirma edificabitur ad manducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua scientia frater: propter quem christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientiam eorum infirmam in christo peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum non manducabo carnem in eternum: ne fratrem meum scandalizem. Cap. 9.

Non sum apostolus? Non sum liber? Nonne christum iesum dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in domino? Et si aliis non sum apostolus: sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis in domino. Mea defensio ad eos qui me interrogant: hec est. Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? Numquid non habemus potestatem sororem mulierculam circumducendi: sicut et ceteri apostoli et fratres domini et cephas. Aut solus ego et barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis vnquam? Quis plantat vineam et de fructu eius non edit? Quis pascit gregem: et de lacte gregis non manducat? Numquid secundum hominem hec dico? An et lex hec non dicit? Scriptum est enim in lege moysi. Non alligabis os boui trituranti. Numquid de bobus cura est deo? An propter nos vtique hoc dicit. Nam propter nos vtique scripta sunt quoniam debet in spe qui arat arare: et qui triturat in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminauimus: magnum est si nos carnalia vestra metamus? Si alii potestatis vestre participes sunt: quare non potius nos? Sed non vsi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus: ne quod offendiculum demus euangelio christi. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur: que de sacrario sunt edunt. Et qui altario deseruiunt: cum altario participant.

C
D
Ro. 14.d.
A
B
Deut. 25.a

ζονται. οὕτως καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν. ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί. καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ. ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα. ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται. οὐαὶ δέ μοι ἐστὶν ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι. εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω. εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι. τίς οὖν μοί ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ. ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω. καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω. τοῖς ὑπὸ νόμον ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω. τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος θεῷ, ἀλλ ἔννομος Χριστῷ, ἵνα κερδήσω ἀνόμους. ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω. τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω. τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι. οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε, ἵνα καταλάβητε. πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται. ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον. ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω ὡς οὐκ ἀδήλως, οὕτω πυκτεύω ὡς οὐκ ἀέρα δαίρων. ἀλλ ὑπωπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι. Cap. 10.

Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοί ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον. καὶ πάντες εἰς τὸν Μωσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον. καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας, ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός. ἀλλ οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός. κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ. ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν. μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε καθώς τινες αὐτῶν. ὥσπερ γέγραπται. ἐκάθισεν ὁ λαὸς τοῦ φαγεῖν καὶ πιεῖν

Ita et dominus ordinauit his qui euangelium annunciant de euangelio viuere. Ego autem nullo horum vsus sum. Non scripsi autem hec vt ita fiant in me. Bonum est enim mihi magis mori quam vt gloriam meam quis euacuet. Nam et si euangelizauero: non est mihi gloria. Necessitas enim mihi incumbit. Ue enim mihi est si non euangelizauero. Si enim volens hoc ago mercedem habeo: si autem inuitus dispensatio mihi credita est. Que est ergo merces mea? Ut euangelium predicans sine sumptu ponam euangelium: vt non abutar potestate mea in euangelio. Nam cum liber essem ex omnibus omnium me seruum feci: vt plures lucrifacerem. Et factus sum iudeis tanquam iudeus: vt iudeos lucrarer. His qui sub lege sunt quasi sub lege essem: cum ipse non essem sub lege: vt eos qui sub lege erant lucrifacerem. His qui sine lege erant tanquam sine lege essem cum sine lege dei non essem: sed in lege essem christi: vt lucrifacerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus: vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum vt omnes facerem saluos. Omnia autem facio propter euangelium: vt particeps eius efficiar. Nescitis quod hi qui in stadio currunt omnes quidem currunt: sed vnus accipit brauium. Sic currite vt comprehendatis. Omnis enim qui in agone contendit ab omnibus se abstinet: et illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro non quasi in incertum: sic pugno non quasi aerem verberans. Sed castigo corpus meum et in seruitutem redigo: ne forte cum aliis predicauerim ipse reprobus efficiar. Cap. 10.

Nolo enim vos ignorare fratres: quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt: et omnes mare transierunt: et omnes in moyse baptizati sunt in nube et in mari. Et omnes eandem escam spiritalem manducauerunt: et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Bibebant autem de spiritali consequente eos petra: petra autem erat christus. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est deo. Nam prostrati sunt in deserto. Hec autem in figura facta sunt nostri: vt non simus concupiscentes malorum: sicut et illi concupierunt. Neque idolatre efficiamini sicut quidam ex ipsis quemadmodum est. Sedit populus manducare et bibere:

C
D
Philip. 3.c
A
Exo. 13.d.
Exo. 14.c.
Exo. 16.c.
Exo. 17.b.
Nu. 20.a
B
Exo. 32.b

και ἀνέστησαν παίζειν. μηδὲ πορνεύωμεν
καθώς τινές αυτῶν ἐπόρνευσαν, και ἔπεσον
ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἴκοσι τρεῖς χιλιάδες. μηδὲ
ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθώς και τινές
αυτῶν ἐπείρασαν, και ὑπό τῶν ὄφεων ἀ=
πώλοντο. μηδὲ γογγύζετε, καθώς και τινές
αυτῶν ἐγόγγυσαν, και ἀπώλοντο ὑπό
τοῦ ὀλοθρευτοῦ. ταῦτα δὲ πάντα τύποι
συνέβαινον ἐκείνοις. ἐγράφη δὲ πρὸς νου=
θεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων
κατήντησεν. ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέ=
τω μὴ πέσῃ. πειρασμός ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν
εἰ μὴ ἀνθρώπινος. πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐ=
άσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύνασθε, ἀλ
λὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβα=
σιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν. διό ἀ=
δελφοί μου ἀγαπητοί, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰ=
δωλολατρίας. ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε
ὑμεῖς ὅ φημι. τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ
εὐλογοῦμεν, οὐχί κοινωνία τοῦ αἵματος
τοῦ Χριστοῦ ἐστί; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐ
χὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστίν.
ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν, οἱ
γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.
βλέπετε τὸν Ἰσραὴλ κατὰ σάρκα. οὐχὶ οἱ
ἐσθίοντες τὰς θυσίας κοινωνοὶ τοῦ θυσιασ=
τηρίου εἰσί. τί οὖν φημι; ὅτι εἴδωλόν τι ἐσ
τίν, ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν τι ἐστίν. ἀλλ' ὅτι ἃ
θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει καὶ οὐ θεῷ. οὐ
θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων
γίνεσθαι. οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πί=
νειν καὶ ποτήριον δαιμονίων. οὐ δύνασθε
τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαι
μονίων. ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον. μὴ ἰσ
χυρότεροι αὐτοῦ ἐσμέν. πάντα μοι ἔξεστιν,
ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεσ
τιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ. μηδεὶς τὸ ἑαυ
τοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.
πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε,
μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.
τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐ
τῆς. εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ
θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον
ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν
συνείδησιν. ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰ=
δωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν
μηνύσαντα καὶ τὴν συνείδησιν. τοῦ γὰρ κυ
ρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. συνείδη
σιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ
ἑτέρου. ἵνα τί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνε=
ται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως. εἰ ἐγὼ χάριτι
μετέχω τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ
εὐχαριστῶ. εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴ

& surrexerunt ludere. Neqꝫ fornicemur
sicut quidã ex ipsis fornicati sũt: & ceci
derũt vna die viginti tria milia. Neqꝫ
temptemus christum: sicut quidam
eorum temptauerũt: & a serpentibus perierũt.
Neqꝫ murmurauerit is sicut quidam
eorum murmurauerunt: & perierunt ab
exterminatore. Hec autẽ oĩa in figura
cõtingebãt illis: scripta sunt autẽ ad cor
reptionem nr̃am: in quos fines seculorum
deuenerũt. Itaqꝫ qui se existimat stare: vi
deat ne cadat. Tentatio vos nõ appre
hendit nisi humana. Fidelis autẽ deus ẽ: qui
nõ patietur vos tẽptari supra id quod pote
stis: sed faciet etiã cũ tẽptatione prouentũ:
vt possitis sustinere. Propter quod charis
simi mihi: fugite ab idolorum cultura.
Ut prudentibus loquor: vosipsi iudicate
quod dico. Calix benedictionis cui
benedicimus: nõne cõmunicatio sangui
nis xp̃i est? Et panis quẽ frãgimus: nõne
participatio corporis dñi est?
Quõ vnus panis & vnũ corpus multi su=
mus: oẽs qui de vno pane & de vno calice parti
cipamus. Uidete israel scd'm carnẽ. Nõne
qui edũt hostias participes sunt altaris?
Quid ergo? Dico quod idolis immolatũ
sit aliqd: aut quod idolũ sit aliquid? Sꝫ
que immolant gentes demonijs immolant
& non deo. Nolo autẽ vos socios fieri
demoniorum. Non potestis calicẽ dñi bi
bere: & calicẽ demoniorum. Nõ potestis
mense dñi participes esse & mẽse demo=
niorũ. An emulamur dñm? Nunqd for
tiores illo sumus? Oĩa mihi licent:
sed nõ oĩa expediũt. Oĩa mihi licẽt:
sed nõ oĩa edificant. Nemo quod suũ est
querat: sed quod alterius:
Omne quod in macello venit: manducate
nihil interrogantes propter conscientiam.
Dñi enim est terra & plenitudo eius.
Si quis vocat vos infideliũ ad cenã et
vultis ire: omne quod ⌐ rogãtes propter
vobis appponitur mãducate: nihil inter
ↄsciaꝫ. Si quis autẽ dixerit hoc immolatũ
ẽ idolis: nolite mãducare propter illum
qui indicauit: & propter ↄsciaꝫ.
Conscientiam
autem dico non tuam sed
alterius. Ut quid enim libertas mea iudicat
ab aliena cõscientia? Si ego cũ gratia
participo: quid blasphemor pro eo quod
grãs ago? Siue ergo mãducatis siue bi

Nu.25.b. Nu.21.b. Nu.16.g. C D Deute.32.c. E 3.13.b. F Psal.23. G

τέ τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.
ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ ἰουδαίοις καὶ ἕλ=
λησι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ, καθὼς κα=
γὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμ=
αυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵ
να σωθῶσι. Cap.11.

Μιμηταί μου γίνεσθε καθὼς κἀγὼ Χρισ=
τοῦ. ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, ὅτι πάν
τα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑ=
μῖν τὰς παραδόσεις κατέχετε. θέλω δὲ ὑ=
μᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ ὁ
Χριστός ἐστι, κεφαλὴ δὲ γυναικὸς ὁ ἀνήρ,
κεφαλὴ δὲ Χριστοῦ ὁ θεός. πᾶς ἀνὴρ προ
σευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔ=
χων καταισχύνει τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν. πᾶ=
σα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύου=
σα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ καταισχύνει
τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς. ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐ
τὸ τῇ ἐξυρημένῃ. εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται
γυνή, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ
τὸ κείρασθαι ἢ ξυράσθαι, κατακαλυπτέσθω.
ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσ=
θαι τὴν κεφαλήν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρ
χων, γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν. οὐ γὰρ
ἐστὶν ἀνὴρ ἐκ γυναικός, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀν
δρός. καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυ
ναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα. διατοῦτο
ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφα=
λῆς διὰ τοὺς ἀγγέλους. πλὴν οὔτε ἀνὴρ
χωρὶς γυναικός, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν
κυρίῳ. ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρός, οὕ
τω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικός. τὰ δὲ πάντα
ἐκ τοῦ θεοῦ. ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε. πρέπον
ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προ=
σεύχεσθαι. ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑ=
μᾶς, ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ
ἐστίν, γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν
ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.
εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοι=
αύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν οὐδὲ αἱ ἐκκλη=
σίαι τοῦ θεοῦ. τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ
ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον ἀλλ' εἰς τὸ
ἧττον συνέρχεσθε. πρῶτον μὲν γὰρ συνερ
χομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσμα
τα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω.
δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκι
μοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν. συνερχομέ=
νων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτό, οὐκ ἔστι κυρια=
κὸν δεῖπνον φαγεῖν. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον
δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν. καὶ ὃς
μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει. μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ
ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν, ἢ τῆς ἐκκλη=
σίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνε

bitis vel aliud quid facitis: omnia in gloriã dei
facite. Sine offensiõe estote iudeis & gẽti
bus et ecclesie dei: sicut et ego per
omnia omnibus placeo: nõ quẽrẽs quod mi=
hi vtile est: sed quod multis vt
salui fiant. Cap.11.

IMitatores mei estote sicut & ego
Laudo autẽ vos frẽs quod per om ⌊ xp̃i.
nia mei memores estis: & sicut tradidi vo
bis precepta mea tenetis. Uolo autẽ vos
scire: quod omnis viri caput
christus est: caput autẽ mulieris vir:
caput vero xp̃i deus. Omnis vir orans
aut prophetãs velato capite
deturpat caput suum. Omnis
autẽ mulier orans aut prophetãs
non velato capite deturpat
caput suũ. Unũ est enim ac si
decaluetur. Nam et si non velatur
mulier: tondeatur. Si vero turpe est mulieri
tonderi aut decaluari: velet caput suum.
Uir quidem non debet velare
caput suum qm̃ imago & gloria dei est:
mulier autem gloria viri est. Non enim
vir ex muliere est: sed mulier ex viro.
Etenim non est creatus vir propter mulierẽ:
sed mulier propter virum. Ideo
debet mulier velamẽ habere super caput suũ &
propter angelos. Uerum tñ neqꝫ vir
sine muliere: neqꝫ mulier sine viro in
domino. Nam sicut mulier de viro ita
& vir per mulierem. Omnia autem
ex deo. Uos ipsi iudicate. Decet
mulierẽ non velatam orare deum?
Nec ipsa natura docet vos. ⌐ illi
quod vir quidẽ si comã nutriat ignominia
est: mulier vero si comã nutriat gloria est illi:
quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.
Si quis autẽ videtur contentiosus esse: nos talem
consuetudinẽ nõ habemus neqꝫ ecclesia
dei. Hoc autem precipio non
laudans: quod non in melius sed in
deterius conuenitis. Primũ quidẽ conuenientibus
vobis in ecclesiam audio scissuras
esse inter vos: & ex parte credo.
Nam oportet & hereses esse: vt & qui probati
sunt manifesti fiãt in vobis. Cõuenientibus
ergo vobis in vnũ: iam nõ est dominicã
cenã mãducare. Unusquisqꝫ enim suam
cenã presumit ad mãducãdum. Et alius
quidẽ esurit: alius autẽ ebrius est. Nunqd do
mos nõ habetis ad mãducãdũ & bibẽdum?
dei contemnitis: & confunditis ⌊ aut ecclesiam

Colo.3.c. Sup.4.b. A Ephe.5.c. B Gene.2.d. C

τε τοὺς μὴ ἔχοντας. τί ὑμῖν εἴπω. ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ, οὐκ ἐπαινῶ. ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο ἔλαβεν ἄρτον, καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, λάβετε φάγετε. τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι λέγων. τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ. ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου. δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτόν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω. ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρίμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου. διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι καὶ κοιμῶνται ἱκανοί. εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα. κρινόμενοι δὲ ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν. ὥστε ἀδελφοί μου συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν ἀλλήλους ἐκδέχεσθε. εἰ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρίμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω διατάξομαι. Cap. 12.

Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν ἀδελφοί οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν. οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε ἀπαγόμενοι. διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν λέγει ἀνάθεμα ἰησοῦν. καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν κύριον ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ. διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσί, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα. καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος. καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσίν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον. ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα. ἑτέρῳ δὲ πίστις ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι. ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων. ἄλλῳ δὲ προφητεία. ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων. ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν. ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλω-

eos qui non habent. Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo. Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis: quoniam dominus iesus in qua nocte tradebatur accepit panem et gratias agens fregit et dixit. Accipite et manducate. hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens. Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotienscumque biberitis in meam commemorationem. Quotienscumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis: mortem domini annunciabitis donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem hunc et biberit calicem domini indigne: reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne: iudicium sibi manducat et bibit: non diiudicans corpus domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles: et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicaremus: non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem a domino corripimur: ut non cum hoc mundo damnemur. Itaque fratres mei cum convenitis ad manducandum invicem expectate. Si quis esurit: domi manducet: ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem cum venero disponam. Cap. 12.

De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis autem quoniam cum gentes essetis: ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Ideo notum vobis facio: quod nemo in spiritu dei loquens dicit anathema iesu. Et nemo potest dicere dominus iesus nisi in spiritu sancto. Divisiones vero gratiarum sunt: idem autem spiritus. Et divisiones ministrationum sunt: idem autem dominus. Et divisiones operationum sunt: idem vero deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientie: alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum. Alteri fides in eodem spiritu: alii gratia sanitatum in uno spiritu. Alii operatio virtutum: alii prophetia: alii discretio spirituum: alii genera linguarum: alii interpretatio sermonum.

σσῶν. πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ καθὼς βούλεται. καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἕν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλά, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνός, πολλὰ ὄντα, ἕν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χριστός. καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε ἰουδαῖοι, εἴτε ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι. καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν. καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά. ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χείρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμός, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος, οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος. εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμός, ποῦ ἡ ἀκοή. εἰ ὅλον ἀκοή, ποῦ ἡ ὄσφρησις. νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ σώματι καθὼς ἠθέλησεν. εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα. νῦν δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα. οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρί, χρείαν σου οὐκ ἔχω, ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσί, χρείαν ὑμῶν οὐκ ἔχω. ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώματος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι. καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμότερα εἶναι τοῦ σώματος, τούτοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν. καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει. τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει. ἀλλ' ὁ θεὸς συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστεροῦντι περισσοτέραν δοὺς τιμήν, ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη. καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη. ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ μέρους. καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυβερνήσεις, γένη γλωσσῶν. μὴ πάντες ἀπόστολοι. μὴ πάντες προφῆται. μὴ πάντες διδάσκαλοι. μὴ πάντες δυνάμεις. μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων. μὴ πάντες γλώσσαις λαλοῦσι. μὴ πάντες διερμηνεύουσι. ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα. καὶ ἔτι καθ' ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι. Ca. 13.

Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλ-

Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus: dividens singulis prout vult. Sicut enim corpus unum est et membra habet multa: omnia autem membra corporis cum sint multa: unum tamen corpus sunt: ita et christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus: sive iudei sive gentiles: sive servi sive liberi: et omnes in uno spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum membrum sed multa. Si dixerit pes: quoniam non sum manus non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Et si dixerit auris: quoniam non sum oculus non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus? Nunc autem posuit deus membra unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum: ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra: unum autem corpus. Non potest autem oculus dicere manui: opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: non estis mihi necessarii. Sed multo magis que videntur membra corporis infirmiora esse: necessariora sunt. Et que putamus ignobiliora membra esse corporis: his honorem abundantiorem circumdamus. Et que inhonesta sunt nostra: abundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent. Sed deus temperavit corpus ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem ut non sit scisma in corpore: sed in idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum: compatiuntur omnia membra. Sive gloriatur unum membrum: congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus christi et membra de membro. Et quosdam quidem posuit deus in ecclesia: primum apostolos: secundo prophetas: tertio doctores: deinde virtutes: exinde gratias curationum: opitulationes: gubernationes: genera linguarum: interpretationes sermonum. Numquid omnes apostoli? Numquid omnes prophete? Numquid omnes doctores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes interpretantur? Emulamini autem charismata meliora: et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro. Cap. 13.

Si linguis hominum loquar et angelorum: charitatem autem non habeam: factus sum velut es

Margin notes: D · Mat. 26. c. Mar. 14. c. Luce. 22. b. Heb. 9. c. · E · Mat. 26. b. · A · B · Roma. 12. b. Ephe. 4. a. · C · D · Roma. 8. b. Hebre. 4. d. · Ephe. 4. d. · 1. 14. a. · A

κός ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι. ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται. ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ. ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ. πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι, καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι, παύσονται, εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται. ἐκ μέρους δὲ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν. ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται. ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην. ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου. βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι᾽ ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην. νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα. μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

Cap. 14.

Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ. οὐδεὶς γὰρ ἀκούει. πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια. ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν. ὁ λαλῶν γλώσσῃ ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ, ὁ δὲ προφητεύων ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ. θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύει ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ. νυνὶ δὲ ἀδελφοί ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω, ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ. ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα εἴτε αὐλός, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον ἢ τὸ κιθαριζόμενον. καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς

sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam et nouerim mysteria omnia et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem ita vt montes transferam: charitatem autem non habuero: nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas: et si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem non habuero nihil mihi prodest. Charitas patiens est: benigna est. Charitas non emulatur non agit perperam: non inflatur non est ambitiosa: non querit que sua sunt. Non irritatur: non cogitat malum: non gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati. Omnia suffert: omnia credit: omnia sperat omnia sustinet. Charitas nunquam excidit. Siue prophetie euacuabuntur siue lingue cessabunt: siue scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus: et ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. Cum essem paruulus loquebar vt paruulus: sapiebam vt paruulus: cogitabam vt paruulus. Quando autem factus sum vir: euacuaui que erant paruuli. Videmus nunc per speculum in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manent fides: spes: charitas: tria hec. Maior autem horum est charitas.

Cap. 14.

Sectamini charitatem: emulamini spiritualia: magis autem vt prophetetis. Qui enim loquitur lingua: non hominibus loquitur sed deo. Nemo enim audit. Spiritus autem loquitur mysteria. Nam qui prophetat: hominibus loquitur ad edificationem et exhortationem et consolationem. Qui loquitur lingua semetipsum edificat: qui autem prophetat ecclesiam dei edificat. Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis: nisi forte interpretetur vt ecclesia edificationem accipiat. Nunc autem fratres si venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero: nisi vobis loquar: aut in reuelatione: aut in scientia: aut in prophetia: aut in doctrina. Tamen que sine anima sunt vocem dantia siue tibia: siue cithara: nisi distinctionem sonituum dederit: quomodo scietur id quod canitur aut quod citharizatur. Etenim si incertam vocem det tuba: quis

h. In aliis exemplaribus grecis habetur. καυχήσωμαι. Id est glorier. ut ait beatus Hieronymus super epistola ad galatas capit. 5. uide ibi.

B sup. 10. d. Phili. c. C D A sup. 11. d.

παρασκευάσεται εἰς πόλεμον. οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον, ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες. τοσαῦτα εἰ τύχοι γένη φωνῶν ἐστὶν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον. ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν ἐν ἐμοὶ βάρβαρος. οὕτω καὶ ὑμεῖς ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε ἵνα περισσεύητε. διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ. ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται, ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι. τί οὖν ἐστι. προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ. ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ. ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ, ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε. σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς, ἀλλ᾽ ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν. ἀλλ᾽ ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ. ἀδελφοί μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε. ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ᾽ οὕτως εἰσακούσονταί μου λέγει κύριος. ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις, ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν. ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε. ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων. καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται, καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι. τί οὖν ἐστιν ἀδελφοί. ὅταν συνέρχησθε ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει, πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω. εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο, ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτής, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ, ἑαυτῷ δὲ λαλείτω, καὶ

parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aera loquentes. Tam multa vt puta genera linguarum sunt in hoc mundo: et nihil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis: ero ei cui loquor barbarus: et qui loquitur mihi barbarus. Sic et vos quoniam emulatores estis spirituum ad edificationem ecclesie querite vt abundetis: et ideo qui loquitur lingua oret vt interpretetur. Nam si orem lingua: spiritus meus orat: mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu: orabo et mente. Psallam spiritu: psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu: quis supplet locum idiote? Quomodo dicet amen super tuam benedictionem? quoniam quid dicas nescit. Nam tu quidem bene gratias agis: sed alter non edificatur. Gratias ago deo meo quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui: vt et alios instruam: quam decem milia verborum in lingua. Fratres nolite pueri effici sensibus: sed malitia paruuli estote: sensibus autem perfecti estote. In lege enim scriptum est. Quoniam in aliis linguis et in labiis loquar populo huic: et nec sic exaudient me dicit dominus. Itaque lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus: prophetie autem non infidelibus: sed fidelibus. Si ergo conueniat vniuersa ecclesia in vnum et omnes linguis loquantur: intrent autem idiote aut infideles: nonne dicent quod insanitis? Si autem omnes prophetent: intrat autem quis infidelis vel idiota: conuincitur ab omnibus: diiudicatur ab omnibus. Occulta enim cordis eius manifesta fiunt: et ita cadens in faciem adorabit deum: pronuncians quod vere deus in vobis sit. Quid ergo est fratres? Cum conuenitis vnusquisque vestrum psalmum habet: doctrinam habet: apocalypsin habet: linguam habet: interpretationem habet: omnia ad edificationem fiant. Siue lingua quis loquitur: secundum duos: aut vt multum tres: et per partes: et vnus interpretetur. Si autem non fuerit interpres taceat in ecclesia: sibi autem loquatur: et

B Esaie. 28. C

τῷ θεῷ. προφῆται δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν. ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω. δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται. καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται. οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς ἀλλὰ εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων. αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν. οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐτοῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει. εἰ δέ τι μαθεῖν ἐθέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν. αἰσχρὸν γάρ ἐστιν ἐν ἐκκλησίᾳ γυναιξὶ λαλεῖν. ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν, ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησεν. εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί. εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω. ὥστε ἀδελφοί μου ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε. πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω. Cap. 15.

Γνωρίζω δὲ ὑμῖν ἀδελφοί τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε, δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε. παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς, καὶ ὅτι ὤφθη κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα. ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν. ἔπειτα ὤφθη ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν. ἔσχατον δὲ πάντων ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι ὤφθη κἀμοί. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ. χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα. οὐκ ἐγὼ δὲ ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί. εἴτε οὖν ἐγὼ εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε. εἰ δὲ Χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν; εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν

deo. Prophete autem duo aut tres dicant: et ceteri diiudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti: prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare: ut omnes discant et omnes exhortentur. Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim dissensionis est deus sed pacis: sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesiis taceant. Non enim permittitur eis loqui sed subditas esse: sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere: domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vobis verbum dei processit: aut in vos solos pervenit? Si quis videtur propheta esse aut spiritualis: cognoscat que scribo vobis: quia domini sunt mandata. Si quis autem ignorat: ignorabitur. Itaque fratres emulamini prophetare: et loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant in vobis. Cap. 15.

Notum autem vobis facio fratres evangelium quod predicavi vobis: quod et accepistis: in quo et statis: per quod et salvamini: qua ratione predicaverim vobis: si tenetis: nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas: et quia sepultus est: et quia resurrexit tertia die secundum scripturas: et quia visus est cephe: et post hoc undecim. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc: quidam autem dormierunt. Deinde visus est iacobo: deinde apostolis omnibus. Novissime autem omnium tanquam abortivo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum: qui non sum dignus vocari apostolus: quoniam persecutus sum ecclesiam dei. Gratia autem dei sum id quod sum: et gratia eius in me vacua non fuit: sed abundantius illis omnibus laboravi. Non ego autem sed gratia dei mecum. Sive enim ego sive illi: sic predicavimus et sic credidistis. Si autem christus predicatur quod resurrexit a mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est: neque christus resurrexit. Si autem christus non resurrexit: inanis est

D · 1.Thi.2.c. · Gene.3.c. · A · Galla.1.d. · Galla.1. Actu.11.b. · Ephe.3.b. · B

ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν. εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν Χριστόν, ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ Χριστὸς ἐγήγερται. εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν. ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν Χριστῷ ἀπώλοντο. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν. νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν. ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ Χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται. ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι. ἀπαρχὴ Χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν. δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος. πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα. ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν κατὰ πᾶσαν ὥραν. καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται. φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. ἐκνήψατε δικαίως καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινὲς ἔχουσι. πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω. ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί, ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται. ἄφρον σὺ ὃ σπείρεις οὐ ζωοποιεῖται ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ. καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν. ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶ-

predicatio nostra: inanis est et fides vestra. Invenimur autem et falsi testes dei: quoniam testimonium diximus adversus deum quod suscitaverit christum: quem non suscitavit si mortui non resurgunt. Nam si mortui non resurgunt: neque christus resurrexit. Quod si christus non resurrexit vana est fides vestra. Adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt in christo perierunt. Si in hac vita tantum in christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem christus resurrexit a mortuis primitie dormientium: quoniam quidem per hominem mors et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in adam omnes moriuntur: ita et in christo omnes vivificabuntur. Unusquisque autem in suo ordine: primitie christus. Deinde hi qui sunt christi qui in adventu eius crediderunt. Deinde finis cum tradiderit regnum deo et patri: cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem. Oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Novissime autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat omnia subiecta sunt ei: sine dubio preter eum qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerit illi omnia: tunc et ipse filius subiectus erit illi qui subiecit sibi omnia: ut sit deus omnia in omnibus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis? Si omnino mortui non resurgunt: ut quid et baptizantur pro illis? Ut quid et nos periclitamur omni hora? Quotidie morior per vestram gloriam fratres: quam habeo in christo iesu domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnavi ephesi: quid mihi prodest si mortui non resurgunt? Manducemus et bibamus cras enim moriemur. Nolite seduci. Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Evigilate iuste: et nolite peccare. Ignorantiam enim dei quidam habent. Ad reverentiam vobis loquor. Sed dicet aliquis. Quomodo resurgunt mortui? Quali autem corpore venient? Insipiens tu quod seminas non vivificatur nisi prius moriatur. Et quod seminas: non corpus quod futurum est seminas: sed nudum granum: ut puta tritici aut alicuius ceterorum. Deus autem dat illi corpus

C · Colo.1.c. 1.Thes.4.d · Ps.109. · D · r. Per vestram gloriam: est modus iurandi in greco. · Esaie.22.d. et.56.d.

μα καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα. οὐ πᾶσα σὰρξ ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτηνῶν, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν. καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια. ἀλλ᾽ ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων. ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων. ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ. οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ. σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ. σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει. σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν, οὕτω καὶ γέγραπται. ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ὁ ἔσχατος ἀδὰμ εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν. ἀλλ᾽ οὐ πρῶτον τὸ πνευματικόν, ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν. ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί, καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι. καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου. τοῦτο δέ φημι ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ. ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω. πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα, ἐν ἀτόμῳ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα. δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος. κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος. ποῦ σου θάνατε τὸ κέντρον, ποῦ σου ᾅδη τὸ νῖκος. τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου ἡ ἁμαρτία, ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας ὁ νόμος. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

Cap. 16.

Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ᾽ ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅ τι ἐὰν εὐοδῶται, ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω τότε λογίαι γίνονται. ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε δι᾽ ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἱερουσαλήμ. ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται. ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς ὅταν μακεδονίαν διέλθω. μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι. πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι. οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν. ἐλπίζω δὲ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ. ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς. θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργής, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί. ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς. τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ. μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσει. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με. ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. περὶ δὲ ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ. ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ. γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε. πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι. χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φορτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν. ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα σὺν τῇ κατ᾽ οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα, μαραναθά. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ᾽ ὑμῶν. ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς.

---

sicut vult: et unicuique seminum proprium corpus. Non omnis caro eadem caro: sed alia hominum: alia pecorum: alia volucrum: alia autem piscium. Et corpora celestia: et corpora terrestria. Sed alia quidem celestium gloria: alia autem terrestrium. Alia claritas solis: alia claritas lune: et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate: surget in gloria. Seminatur in infirmitate: surget in virtute. Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale. Si est corpus animale: est et spirituale: sicut scriptum est. Factus est primus homo adam in animam viventem: novissimus adam in spiritum vivificantem. Sed non prius quod spirituale est: sed quod animale: deinde quod spirituale. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de celo celestis. Qualis terrenus: tales et terreni: et qualis celestis: tales et celestes. Igitur sicut portavimus imaginem terreni: portemus et imaginem celestis. Hoc autem dico fratres: quia caro et sanguis regnum dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce mysterium vobis dico. Omnes quidem resurgemus: sed non omnes immutabimur: in momento: in ictu oculi: in novissima tuba. Canet enim tuba: et mortui resurgent incorrupti et nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per dominum nostrum iesum christum. Itaque fratres mei dilecti stabiles estote: et immobiles abundantes in omni opere domini semper: scientes quod labor vester non est inanis in domino.

Cap. 16.

De collectis autem que fiunt in sanctos sicut ordinavi in ecclesiis galatie: ita et vos facite per unam sabbati. Unusquisque vestrum apud se reponat recondens quod ei bene placuerit: ut non cum venero tunc collecte fiant. Cum autem presens fuero: quos probaveritis per epistolas hos mittam perferre gratiam vestram in hierusalem. Quod si dignum fuerit ut ego eam: mecum ibunt. Veniam autem ad vos: cum macedoniam pertransiero. Nam macedoniam pertransibo. Apud vos autem forsitan manebo: vel etiam hyemabo: ut vos me deducatis quocunque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre. Spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos: si dominus permiserit. Permanebo autem ephesi usque ad pentecosten. Ostium enim mihi apertum est magnum et evidens: et adversarii multi. Si autem venerit timotheus: videte ut sine timore sit apud vos. Opus enim domini operatur sicut et ego. Ne quis ergo illum spernat. Deducite autem illum in pace: ut veniat ad me. Expecto enim illum cum fratribus. De apollo autem fratre vobis notum facio: quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non fuit voluntas eius ut nunc veniret. Veniet autem cum ei vacuum fuerit. Vigilate: state in fide: viriliter agite et confortamini: omnia enim vestra in charitate fiant. Obsecro autem vos fratres: nostis domum stephane et fortunati et achaici: quoniam sunt primitie achaie: et in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos: ut et vos subditi sitis eiusmodi: et omni cooperanti et laboranti. Gaudeo autem in presentia stephane et fortunati et achaici: quoniam id quod vobis deerat: ipsi suppleverunt. Refecerunt enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt. Salutant vos omnes ecclesie asie. Salutant vos in domino multum aquila et prisca cum domestica sua ecclesia apud quos et hospitor. Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. Salutatio mea manu pauli. Si quis non amat dominum nostrum iesum christum: sit anathema maranatha. Gratia domini nostri iesu christi vobiscum. Charitas mea cum omnibus vobis in christo iesu. Amen.

Explicit epistola Pauli ad Corinthios prima.

Marginal notes: E. F. G. A. B. C. D. — 1.Cor.9.b. Gala.6.b. — Gene.1.b. — Osee.13.d. Heb.2.b. — 1.Joh.5

Alia littera greca habet πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ ἀλλαγησόμεθα. Id est omnes quidem non dormiemus: sed non omnes immutabimur. Vide de hoc beatum Hieronymum in epistola ad Minerium et Alexandrum de resurrectione carnis.

Incipit prologus in secundam epistolam ad Corinthios.

In secunda ad Corinthios epistola quasi in parte superiori post tribulationum suarum relationes reddit causas quare ad eos secundo non ierit: quoniam non leui mutatione consilij fecisse se asserit: sed ne aduentu suo tristitiam incurreret: cum in peccato permanere discipulos reperisset. Deinde post agnitos fructus penitentie reconciliat eum ecclesie: quem in prima propter fornicationem a consortio sanctorum iusserat amoueri. Tertio contra pseudoaplos officij sui dignitatem tuetur: et noui testamenti ministros tanto anteire gratia ostendit: quanto euangelium est lege prestantius. Immoratur etiam in causa illa plurimum quam breuiter in prima contigerat: vt prompto ac libenti animo necessaria presentis vite non habentibus largiantur: et vtilitate spiritualis commercij commutent presentia cum futuris: atque abundantia sua sanctorum inopiam suppleant: vt vicissim eorum inopia sanctorum abundantia suppleatur. In fine repetit quod superius contra pseudoaplos egerat: et iactationem eorum predicationes quas de se gloriosas vel collata antiquitate generis vel catalogo iniuriarum ac periculorum suorum euacuat. Dicitque eos operarios subdolos qui ad imitationem sathane transfigurarentur in apostolos christi: sub predicationis spe lucra pecuniaria queque sectantes.

Incipit argumentum.

Post actam a corinthijs penitentiam consolatoriam scribit eis epistolam apostolus a troade per titum: et collaudans eos hortatur ad meliora: contristatos quidem eos sed emendatos ostendens.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς κορινθίους δευτέρα ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ τοῦ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν. εἴτε δὲ θλιβόμεθα ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν, καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν. εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως. οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν ἀδελφοὶ ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν

Incipit epistola beati pauli ad Corinthios secunda. Cap. i.

Paulus apostolus iesu christi per voluntatem dei et timotheus frater: ecclesie dei que est Corinthi cum omnibus sanctis qui sunt in vniuersa achaia: gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Benedictus deus et pater domini nostri iesu christi pater misericordiarum et deus totius consolationis: qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: vt possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt per exhortationem qua exhortamur et ipsi a deo: quoniam sicut abundant passiones christi in nobis: ita et per christum abundat consolatio nostra. Siue autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute: siue consolamur pro vestra consolatione: siue exhortamur pro vestra exhortatione et salute: que operatur tolerantiam earundem passionum quas et nos patimur: vt spes nostra firma sit pro vobis: scientes quoniam sicut socij passionum estis sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra que facta est in asia: quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem:

Epla. c. a. / ii. Reg. i. a.

ὥστε ἐξαπορηθῆναι ὑμᾶς καὶ τοῦ ζῆν. ἀλλ' αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς, ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται, εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται, συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν. ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστί, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ, περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς. οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε. ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε, καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμέν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε, καὶ δι' ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς μακεδονίαν καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν. τοῦτο οὖν βουλόμενος μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην. ἢ ἃ βουλεύομαι κατὰ σάρκα βουλεύομαι, ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναὶ καὶ τὸ οὒ οὔ. πιστὸς δὲ ὁ θεὸς ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ. ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς χριστὸς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς δι' ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ, ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν. ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ τὸ ναὶ καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμὴν τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν. ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν καὶ χρίσας ἡμᾶς θεός, ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκ ἔτι ἦλθον εἰς κόρινθον, οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε. Cap. 2.

Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν. εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ. καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπην σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς, ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν

ita vt tederet nos etiam viuere. Sed ipsi in nobisipsis responsum mortis habuimus: vt non simus fidentes in nobis: sed in deo qui suscitat mortuos: qui de tantis periculis nos eripuit et eruit: in quem speramus quoniam et adhuc eripiet: adiuuantibus et vobis in oratione pro nobis: vt ex multarum personis facierum eius que in nobis est donationis: per multos gratie agantur pro nobis. Nam gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre: quia in simplicitate cordis et sinceritate dei et non in sapientia carnali: sed in gratia dei conuersati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis quam que legistis et cognouistis. Spero autem quod vsque in finem cognoscetis: sicut et cognouistis nos ex parte: quia gloria vestra sumus sicut et vos nostra in die domini nostri iesu christi. Et hac confidentia volui prius venire ad vos: vt secundam gratiam haberetis: et per vos transire in macedoniam: et iterum a macedonia venire ad vos: et a vobis deduci in iudeam. Cum ergo hoc voluissem: nunquid leuitate vsus sum? Aut que cogito secundum carnem cogito: vt sit apud me est et non? Fidelis autem deus: quia sermo noster qui fuit apud vos non est in illo est et non: sed est in illo est. Dei enim filius iesus christus qui in vobis per nos predicatus est per me et siluanum et timotheum non fuit in illo est et non: sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones dei sunt in illo est. Ideo et per ipsum amen deo ad gloriam vestram. Qui autem confirmat nos vobiscum in christo: et qui vnxit nos deus: et qui signauit nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem deum inuoco in animam meam: quod parcens vobis non veni vltra corinthum: non quia dominamur fidei vestre: sed adiutores sumus gaudij vestri. Nam fide statis. Cap. 2.

Statui autem hoc ipse apud me ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos: et quis est qui me letificet nisi qui contristatur ex me. Et hoc ipsum scripsi vobis vt non cum venero tristitiam super tristitiam haberem de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis quia meum gaudium omnium vestrum

C

D

A

μῶν ἐστίν. ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλὰ ἀπὸ μέρους ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς. ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων, ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοι ἐστέ. ᾧ δέ τι χαρίζεσθε καὶ ἐγώ. καὶ γὰρ ἐγὼ εἴ τι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν. ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ, οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου, ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν. τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ, ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις. οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός. οὐ γάρ ἐσμεν ὡς οἱ λοιποὶ καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν. Cap. 3.

Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν. εἰ μὴ χρῄζομεν ὥς τινες συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν. ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστέ, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων, φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ Χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις. πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν, οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαι τι ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ. ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτένει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ. εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις ἐγενήθη ἐν

est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis. Si quis autem contristavit me: non me contristavit: sed ex parte ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui eiusmodi est obiurgatio hec que fit a pluribus: ita ut econtrario magis donetis et consolemini: ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum charitatem. Ideo enim et scripsi vobis ut cognoscam experimentum vestrum an in omnibus obedientes sitis. Cui autem aliquid donastis et ego. Nam et ego quod donavi si quid donavi propter vos in persona christi: ut non circumveniamur a sathana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Cum venissem autem troadem propter evangelium christi: et ostium mihi apertum esset in domino: non habui requiem spiritui meo eo quod non invenerim titum fratrem meum: sed valefaciens eis profectus sum in macedoniam. Deo autem gratias qui semper triumphat nos in christo iesu: et odorem noticie sue manifestat per nos in omni loco: quia christi bonus odor sumus deo in his qui salvi fiunt et in his qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vite in vitam. Et ad hec quis tam idoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei: sed ex sinceritate sicut ex deo coram deo in christo loquimur. Cap. 3.

Incipimus iterum nosmetipsos commendare. Aut nunquid egemus sicut quidam commendatitiis epistolis ad vos: aut ex vobis? Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris: que scitur et legitur ab omnibus hominibus: manifestati quoniam epistola estis christi ministrata a nobis et scripta non atramento sed spiritu dei vivi: non in tabulis lapideis sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per christum ad deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis sed sufficientia nostra ex deo est. Qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera sed spiritu. Littera enim occidit: spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in

B C D A Deu. 4. b. B

δόξῃ, ὥστε μὴ δύνασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον Μωυσέως διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τὴν καταργουμένην, πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ. εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύσει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ. καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης. εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον ἐν δόξῃ. ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα πολλῇ παρρησίᾳ χρώμεθα. καὶ οὐ καθάπερ Μωυσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου, ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν. ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅτι ἐν Χριστῷ καταργεῖται. ἀλλ' ἕως σήμερον ἡνίκα ἀναγινώσκεται Μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται. ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν. οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία. ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος. Cap. 4.

Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐκκακοῦμεν, ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ καί ἐστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν, ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου. οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν ἀλλὰ Χριστὸν Ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ Ἰησοῦν. ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ἡ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν. ἐν παντ

gloria: ita ut non possent intendere filii israel in faciem moysi propter gloriam vultus eius que evacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria. Nam si ministratio damnationis in gloria est: multo magis abundat ministerium iustitie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est: multo magis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem multa fiducia utimur. Et non sicut moyses ponebat velamen super faciem suam ut non intenderent filii israel in faciem eius quod evacuatur: sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum diem idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum: quod in christo evacuatur: sed usque in hodiernum diem cum legitur moyses velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad deum: auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus domini: ibi libertas. Nos vero omnes revelata facie gloriam domini speculantes: in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tanquam a domini spiritu. Cap. 4.

Ideo habentes hanc administrationem iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus: sed abdicamus occulta dedecoris: non ambulantes in astutia neque adulterantes verbum dei: sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum: in his qui pereunt est opertum: in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium: ut non fulgeat eis illuminatio evangelii glorie christi: qui est imago dei. Non enim nosmetipsos predicamus: sed iesum christum dominum nostrum: nos autem servos vestros per iesum. Quoniam deus qui dixit de tenebris lucem splendescere: ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientie claritatis dei in facie christi iesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis dei: et non ex nobis. In omnibus

C Exo. 34. d. D Joh. 4. d. A B

τι θλιβόμενοι, αλλ ου στενοχωρούμενοι. απορούμενοι, αλλ ουκ εξαπορούμενοι. διωκόμενοι, αλλ ουκ εγκαταλειπόμενοι. καταβαλλόμενοι, αλλ ουκ απολλύμενοι. πάντοτε την νέκρωσιν του κυρίου ιησού εν τω σώματι περιφέροντες, ίνα και η ζωή του ιησού εν τω σώματι ημών φανερωθή. αεί γαρ ημείς οι ζώντες εις θάνατον παραδιδόμεθα διά ιησούν, ίνα και η ζωή του ιησού φανερωθή εν τη θνητή σαρκί ημών. ώστε ο μεν θάνατος εν ημίν ενεργείται, η δε ζωή εν υμίν. έχοντες δε το αυτό πνεύμα της πίστεως κατά το γεγραμμένον. επίστευσα διό ελάλησα, και ημείς πιστεύομεν, διό και λαλούμεν, ειδότες ότι ο εγείρας τον κύριον ιησούν, και ημάς διά ιησού εξεγερεί, και παραστήσει σύν υμίν. τα γαρ πάντα δι υμάς, ίνα η χάρις πλεονάσασα διά των πλειόνων την ευχαριστίαν περισσεύση εις την δόξαν του θεού. διό ουκ εκκακούμεν. αλλ ει και ο έξω ημών άνθρωπος διαφθείρεται, αλλ ο έσω ανακαινούται ημέρα και ημέρα. το γαρ παραυτίκα ελαφρόν της θλίψεως ημών καθ υπερβολήν εις υπερβολήν αιώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ημίν. μη σκοπούντων ημών τα βλεπόμενα, αλλά τα μη βλεπόμενα. τα γαρ βλεπόμενα πρόσκαιρα, τα δε μη βλεπόμενα αιώνια.

Cap. 5.

Οίδαμεν γαρ ότι εάν η επίγειος ημών οικία του σκήνους καταλυθή, οικοδομήν εκ θεού έχομεν, οικίαν αχειροποίητον αιώνιον εν τοις ουρανοίς. και γαρ εν τούτω στενάζομεν το οικητήριον ημών το εξ ουρανού επενδύσασθαι επιποθούντες, είγε και ενδυσάμενοι ου γυμνοί ευρεθησόμεθα. και γαρ οι όντες εν τω σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, εφ ω ου θέλομεν εκδύσασθαι, αλλ επενδύσασθαι, ίνα καταποθή το θνητόν υπό της ζωής. ο δε κατεργασάμενος ημάς εις αυτό τούτο θεός, ο και δούς ημίν τον αρραβώνα του πνεύματος. θαρρούντες ουν πάντοτε και ειδότες ότι ενδημούντες εν τω σώματι, εκδημούμεν από του κυρίου. διά πίστεως γαρ περιπατούμεν ου διά είδους. θαρρούμεν δε και ευδοκούμεν μάλλον εκδημήσαι εκ του σώματος, και ενδημήσαι προς τον κύριον. διό και φιλοτιμούμεθα είτε ενδημούντες είτε εκδημούντες ευάρεστοι αυτώ είναι. τους γαρ πάντας ημάς φανερωθήναι δει έμπροσθεν του βήματος του χριστού, ίνα κομίσηται έκαστος τα ίδια του σώματος προς α έπραξεν, είτε αγαθόν είτε κακόν.

tribulationē patimur: sȝ nō angustiamur. Aporiamur: sȝ non destituimur. Persecutionem patimur: sed non derelinquimur. Humiliamur: sed non confundimur. Deijcimur: sed non perim9. Sēper mortificationem iesu xp̄i in corpore nr̄o circūferētes: vt ⁊ vita iesu manifestet̄ in corpib9 nr̄is. Sp ei nos qui viuimus in mortē tradimur pp̄ iesuȝ: vt ⁊ vita iesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis opat̄: vita aūt in vobis. Habētes aūt eūdem spiritum fidei: sicut scriptū est. Credidi pp̄ qd̄ locut9 suȝ: ⁊ nos credim9: pp̄ qd̄ et loquimur: scientes qm̄ qui suscitauit iesum: ⁊ nos cum iesu suscitabit: ⁊ constituet vobiscū. Oia ei propter vos vt gratia abundans per multos in grarū actiōe abūdet in gloriā dei. Propter qd̄ nō deficim9. Sȝ lȝ is q foris est nr̄ homo corrūpat̄: tñ is qui intus est renouat̄ de die in diē. Id ei qd̄ ī p̄nti ē momētaneū ⁊ leue tribulatiōis nr̄e supra modū in sublimitate eternū glīe pōd9 opat̄ in nobis: nō contēplantibus nobis que videntur: sed que non videntur. Que ei vident̄ tpalia sunt: q̄ aūt nō videntur eterna sunt.

Cap. 5.

Scim9 ei qm̄ si terrestris dom9 nr̄a hui9 hitatiōis dissoluat̄: q edificationē ex deo habem9 domū nō manufactā: sȝ eternā in celis. Nā et in hoc ingemiscim9 hitationē nostrā q̄ de celo est supindui cupiētes: si tñ vestiti ⁊ nō nudi inueniamur. Naȝ ⁊ q sum9 in hoc tabernaculo igemiscim9 grauati eo q nolumus expoliari: sed supuestiri vt absorbeat̄ qd̄ mortale est a vita. Qui āt efficit nos in hoc ipȝ deus: qui dedit nobis pignus spiritus. Audentes igitur semp ⁊ scientes qm̄ duȝ sumus in hoc corpe peregrinamur a dn̄o. Per fidem enim ambulam9 ⁊ nō p speciēȝ. Audemus āt ⁊ bonā volūtatē habem9 magis pegrinari a corpe ⁊ p̄ntes eē ad dn̄ȝ: ⁊ ideo cōtēdimus siue abstētes siue presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal christi: vt referat vnusquisqȝ propria corporis prout gessit: siue bonum siue malum.

Ps. 115. — Roma. 14.

ειδότες ουν τον φόβον του κυρίου ανθρώπους πείθομεν, θεώ δε πεφανερώμεθα. ελπίζω δε και εν ταις συνειδήσεσιν υμών πεφανερώσθαι. ου γαρ πάλιν εαυτούς συνιστάνομεν υμίν, αλλ αφορμήν διδόντες υμίν καυχήσεως υπέρ ημών, ίνα έχητε προς τους εν προσώπω καυχωμένους και ου καρδία. είτε γαρ εξέστημεν θεώ, είτε σωφρονούμεν υμίν. η γαρ αγάπη του χριστού συνέχει ημάς κρίναντας τούτο, ότι ει εις υπέρ πάντων απέθανεν, άρα οι πάντες απέθανον. και υπέρ πάντων απέθανεν, ίνα οι ζώντες μηκέτι εαυτοίς ζώσιν, αλλά τω υπέρ αυτών αποθανόντι και εγερθέντι. ώστε ημείς από του νυν ουδένα οίδαμεν κατά σάρκα. ει δε και εγνώκαμεν κατά σάρκα χριστόν, αλλά και νυν ουκέτι γινώσκομεν. ώστε ει τις εν χριστώ καινή κτίσις, τα αρχαία παρήλθεν, ιδού γέγονε τα πάντα καινά. τα δε πάντα εκ του θεού του καταλλάξαντος ημάς εαυτώ διά ιησού χριστού, και δόντος ημίν την διακονίαν της καταλλαγής. ως ότι θεός ην εν χριστώ, κόσμον καταλλάσσων εαυτώ, μη λογιζόμενος αυτοίς τα παραπτώματα αυτών, και θέμενος εν ημίν τον λόγον της καταλλαγής. υπέρ χριστού ουν πρεσβεύομεν, ως του θεού παρακαλούντος δι ημών. δεόμεθα υπέρ χριστού, καταλλάγητε τω θεώ. τον γαρ μη γνόντα αμαρτίαν υπέρ ημών αμαρτίαν εποίησεν, ίνα ημείς γενώμεθα δικαιοσύνη θεού εν αυτώ.

Cap. 6.

Συνεργούντες δε και παρακαλούμεν μη εις κενόν την χάριν του θεού δέξασθαι υμάς. λέγει γαρ. καιρώ δεκτώ επήκουσά σου και εν ημέρα σωτηρίας εβοήθησά σοι. ιδού νυν καιρός ευπρόσδεκτος, ιδού νυν ημέρα σωτηρίας. μηδεμίαν εν μηδενί διδόντες προσκοπήν, ίνα μη μωμηθή η διακονία, αλλ εν παντί συνιστώντες εαυτούς ως θεού διάκονοι εν υπομονή πολλή, εν θλίψεσιν, εν ανάγκαις, εν στενοχωρίαις, εν πληγαίς, εν φυλακαίς, εν ακαταστασίαις, εν κόποις, εν αγρυπνίαις, εν νηστείαις, εν αγνότητι, εν γνώσει, εν μακροθυμία, εν χρηστότητι, εν πνεύματι αγίω, εν αγάπη ανυποκρίτω, εν λόγω αληθείας, εν δυνάμει θεού. διά των όπλων της δικαιοσύνης των δεξιών και αριστερών. διά δόξης και ατιμίας, διά δυσφημίας και ευφημίας. ως πλάνοι, και αληθείς. ως αγνοούμενοι, και επιγινωσκόμενοι. ως αποθνήσκοντες, και ιδού ζώμεν. ως παιδευόμενοι και μη θανατούμενοι. ως λυπούμενοι, αεί δε χαίροντες. ως πτωχοί, πολλούς δε πλουτίζοντες. ως μηδέν έχοντες, και πάντα κατέχοντες. το στόμα ημών α=

Scientes ergo timorēȝ dn̄i hominibus suadem9: deo āt manifesti sum9. Spo āt ⁊ in ɔsciētijs vr̄is manifestos nos eē. Nō iterum cōmēdamus nos vobis: sȝ occasionē dam9 vobis gloriādi pro nobis: vt habeatis ad eos qui in facie gliant̄ ⁊ non in corde. Siue ei mēte excedim9 deo: siue sobrij sum9 vobis: charitas ei xp̄i vrget nos: estimantes hoc: qm̄ si vnus pro oibus mortu9 est: ergo oēs mortui sūt. Et p oib9 mortu9 ē xp̄s: vt et q̄ viuūt iā nō sibi viuant: sed ei qui pro ipis mortu9 est ⁊ resurrexit. Itaqȝ nos ex hoc neminē nouim9 sȝ carnē. Et si cognouim9 sȝ carnē christum: sed nūc iā nō nouim9. Si qua ergo ī xp̄o noua creatura: vetera trāsierūt: ecce facta sunt oia noua. Omnia autem ex deo q̄ nos reconciliauit sibi per christum: ⁊ dedit nobis ministeriū recōciliatōis. Qm̄ q̄dē de9 erat in xp̄o mundū reconcilians sibi: non reputans illis delicta ipsorum: ⁊ posuit in nobis verbum recōciliatiōis. Pro xp̄o ergo legatione fūgimur: tanq̄ deo exhortāte per nos. Obsecram9 p xp̄o: recōciliamini deo. Euȝ qui non nouerat pctm̄: p nobis peccatū fecit: vt nos efficeremur iustitia dei in ipso.

Cap. 6.

Adiuuātes aūt exhortamur ne in vacuū gratiam dei recipiatis. Ait ei. Tpe accepto exaudiui te: ⁊ in die salutis adiuui te. Ecce nūc tēpus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Nemini dantes vllā offensionē vt nō vituperet̄ ministeriū nr̄ȝ: sȝ in oib9 exhibeam9 nosmetipos sicut dei ministros in multa patiētia: i tribulatiōib9: i necessitatib9: i angustijs: i plagis: in carcerib9: in seditiōib9: in laborib9: in vigilijs: i ieiunijs: in castitate: in scia: i lōganimitate: in suauitate: in spū sācto: in charitate nō ficta: in verbo veritatis in virtute dei. Per arma iustitie: a dextris et a sinistris. Per gliā ⁊ ignobilitatē: p ifamiā ⁊ bonā famā. Ut seductores: et veraces: sic q̄ ignoti: ⁊ cogniti. Quasi morientes: ⁊ ecce viuimus. Ut castigati ⁊ non mortificati: quasi tristes: semper āt gaudētes: sicut egētes: multos aūt locupletātes: tanq̄ nihil hūtes: ⁊ omnia possidentes. Os nostrum

Esa. 43. c. — Apoc. 21. a. — Esa. 49. b. — 1. Cor. 4. a — Infra. 11. c. — Thim. 5. c.

μέων γε πρός υμάς κορίνθιοι, η καρδία ημών πεπλάτυνται. ου στενοχωρείσθε εν ημίν, στενοχωρείσθε δε εν τοις σπλάγχνοις υμών, την δε αυτήν αντιμισθίαν ως τέκνοις λέγω, πλατύνθητε και υμείς. μη γίνεσθε ετεροζυγούντες απίστοις. τις γαρ μετοχή δικαιοσύνη και ανομία. τις δε κοινωνία φωτί προς σκότος. τις δε συμφώνησις χριστώ προς βελιάλ. η τις μερίς πιστώ μετά απίστου. τις δε συγκατάθεσις ναώ θεού μετά ειδώλων. υμείς γαρ ναός θεού εστέ ζώντος, καθώς είπεν ο θεός. ότι ενοικήσω εν αυτοίς, και εμπεριπατήσω, και έσομαι αυτών θεός, και αυτοί έσονται μοι λαός. διό εξέλθετε εκ μέσου αυτών και αφορίσθητε λέγει κύριος, και ακαθάρτου μη άπτεσθε, καγώ εισδέξομαι υμάς, και έσομαι υμίν εις πατέρα, και υμείς έσεσθέ μοι εις υιούς και θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ. Cap. 7.

Ταύτας ουν έχοντες τας επαγγελίας αγαπητοί καθαρίσωμεν εαυτούς από παντός μολυσμού σαρκός και πνεύματος, επιτελούντες αγιωσύνην εν φόβω θεού. Χωρήσατε ημάς. ουδένα ηδικήσαμεν, ουδένα εφθείραμεν, ουδένα επλεονεκτήσαμεν. ου προς κατάκρισιν λέγω. προείρηκα γαρ ότι εν ταις καρδίαις ημών εστέ εις το συναποθανείν και συζήν. πολλή μοι παρρησία προς υμάς, πολλή μοι καύχησις υπέρ υμών. πεπλήρωμαι τη παρακλήσει, υπερπερισσεύομαι τη χαρά επί πάση τη θλίψει ημών. και γαρ ελθόντων ημών εις μακεδονίαν, ουδεμίαν έσχηκεν άνεσιν η σάρξ ημών, αλλ εν παντί θλιβόμενοι. έξωθεν μάχαι, έσωθεν φόβοι. αλλ ο παρακαλών τους ταπεινούς παρεκάλεσεν ημάς εν τη παρουσία τίτου. ου μόνον δε εν τη παρουσία αυτού, αλλά και εν τη παρακλήσει η παρεκλήθη εφ υμίν, αναγγέλλων ημίν την υμών επιπόθησιν, τον υμών οδυρμόν, τον υμών ζήλον υπέρ εμού, ώστε με μάλλον χαρήναι. ότι ει καί ελύπησα υμάς εν τη επιστολή, ου μεταμέλομαι. ει καί μετεμελόμην, βλέπω γαρ ότι η επιστολή εκείνη ει καί προς ώραν ελύπησεν υμάς, νυν χαίρω, ουχ ότι ελυπήθητε, αλλ ότι ελυπήθητε εις μετάνοιαν. ελυπήθητε γαρ κατά θεόν, ίνα εν μηδενί ζημιωθήτε εξ ημών. η γαρ κατά θεόν λύπη μετάνοιαν εις σωτηρίαν αμεταμέλητον κατεργάζεται. ιδού γαρ αυτό τούτο το κατά θεόν λυπηθήναι υμάς, πόσην κατειργάσατο εν υμίν σπουδήν, αλλά απολογίαν, αλλά αγανάκτησιν, αλλά φόβον,

patet ad vos o corinthii: cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris. Eandem autem habentes remunerationem tanquam filiis dico dilatamini et vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Que enim participatio iustitie cum iniquitate: aut que societas luci ad tenebras? Que autem conventio christi ad belial? Aut que pars fideli cum infideli? Qui autem consensus templo dei cum idolis? Vos enim estis templum dei vivi: sicut dicit deus. Quoniam inhabitabo in illis et inambulabo inter eos: et ero illorum deus: et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum et separamini dicit dominus: et immundum ne tetigeritis: et ego recipiam vos: et ero vobis in patrem: et vos eritis mihi in filios et filias: dicit dominus omnipotens. Cap. 7.

Has ergo habentes promissiones charissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus: perficientes sanctificationem in timore dei. Capite nos. Neminem lesimus: neminem corrupimus: neminem circumvenimus. Non ad condemnationem vestram dico. Prediximus enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad convivendum. Multa mihi fiducia est apud vos: multa mihi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione: superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum venissemus in macedoniam: nullam requiem habuit caro nostra: sed omnem tribulationem passi sumus. Foris pugne: intus timores. Sed qui consolatur humiles: consolatus est nos deus in adventu titi. Non solum autem in adventu eius: sed etiam in consolatione qua consolatus est in vobis: referens nobis vestrum desiderium: vestrum fletum: vestram emulationem pro me: ita ut magis gauderem. Quoniam et si contristavi vos in epistola: non me penitet. Et si peniteret videns quod epistola illa et si ad horam vos contristavit: nunc gaudeo: non quia contristati estis: sed quia contristati estis ad penitentiam. Contristati enim estis secundum deum: ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Que enim secundum deum tristitia est penitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum deum contristari vos quantam in vobis operatur sollicitudinem: sed defensionem: sed indignationem: sed timorem:

C Eccl. 15. c. Gala. 5. a. Actu. 15. a. D 1. Cor. 3. c. et 6. d. Levi. 26. b. Esaie. 52. c. A B C 1. Pet. 1. c. Jaco. 5. c.

αλλά επιπόθησιν, αλλά ζήλον, αλλ εκδίκησιν. εν παντί συνεστήσατε εαυτούς αγνούς είναι εν τω πράγματι. άρα ει καί έγραψα υμίν, ουχ ένεκεν του αδικήσαντος ουδέ ένεκεν του αδικηθέντος, αλλ ένεκεν του φανερωθήναι την σπουδήν ημών την υπέρ υμών προς υμάς ενώπιον του θεού, διά τούτο παρακεκλήμεθα επί τη παρακλήσει υμών. περισσοτέρως δε μάλλον εχάρημεν επί τη χαρά τίτου, ότι αναπέπαυται το πνεύμα αυτού από πάντων υμών. ότι εί τι αυτώ υπέρ υμών κεκαύχημαι, ου κατησχύνθην, αλλ ως πάντα εν αληθεία ελαλήσαμεν υμίν, ούτω και η καύχησις ημών η επί τίτου αλήθεια εγενήθη. και τα σπλάγχνα αυτού περισσοτέρως εις υμάς εστίν, αναμιμνησκομένου την πάντων υμών υπακοήν, ως μετά φόβου και τρόμου εδέξασθε αυτόν. χαίρω ότι εν παντί θαρρώ εν υμίν. Cap. 8.

Γνωρίζομεν δε υμίν αδελφοί την χάριν του θεού την δεδομένην εν ταις εκκλησίαις της μακεδονίας, ότι εν πολλή δοκιμή θλίψεως η περισσεία της χαράς αυτών και η κατά βάθους πτωχεία αυτών επερίσσευσεν εις τον πλούτον της απλότητος αυτών. ότι κατά δύναμιν μαρτυρώ, και υπέρ δύναμιν αυθαίρετοι, μετά πολλής παρακλήσεως δεόμενοι ημών την χάριν και την κοινωνίαν της διακονίας της εις τους αγίους δέξασθαι ημάς. και ου καθώς ηλπίσαμεν, αλλ εαυτούς έδωκαν πρώτον τω κυρίω και ημίν διά θελήματος θεού, εις το παρακαλέσαι ημάς τίτον, ίνα καθώς προενήρξατο, ούτω και επιτελέση εις υμάς και την χάριν ταύτην. αλλ ώσπερ εν παντί περισσεύετε πίστει και λόγω, και γνώσει, και πάση σπουδή, και τη εξ υμών εν ημίν αγάπη, ίνα και εν ταύτη τη χάριτι περισσεύητε. ου κατ επιταγήν λέγω, αλλά διά της ετέρων σπουδής και το της υμετέρας αγάπης γνήσιον δοκιμάζων. γινώσκετε γαρ την χάριν του κυρίου ημών ιησού χριστού, ότι δι υμάς επτώχευσε πλούσιος ων, ίνα υμείς τη εκείνου πτωχεία πλουτήσητε. και γνώμην εν τούτω δίδωμι. τούτο γαρ υμίν συμφέρει, οίτινες ου μόνον το ποιήσαι αλλά και το θέλειν προενήρξασθε από πέρυσι. νυνί δε και το ποιήσαι επιτελέσατε, όπως καθάπερ η προθυμία του θέλειν, ούτω και το επιτελέσαι εκ του έχειν. ει γαρ η προθυμία πρόκειται, καθό εάν έχη τις ευπρόσδεκτος, ου καθό ουκ έχει. ου γαρ ίνα άλλοις άνεσις υμίν δε θλίψις, αλλ εξ ισότητος εν τω νυν

sed desiderium: sed emulationem: sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negocio. Igitur et si scripsi vobis: non propter eum qui fecit iniuriam: nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram quam habemus pro vobis coram deo. Ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra abundantius magis gavisi sumus super gaudio titi: quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum: non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus: ita et gloriatio nostra que fuit ad titum veritas facta est. Et viscera eius abundantius in vobis sunt: reminiscentis omnium vestrum obedientiam: quomodo cum timore et tremore excepistis illum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis. Cap. 8.

Notam autem facimus vobis fratres gratiam dei que data est in ecclesiis macedonie: et quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit: et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. Quia secundum virtutem testimonium illis reddo: et voluntarii fuerunt cum multa [supra virtutem] exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus: sed semetipsos dederunt: primum domino: deinde nobis per voluntatem dei: ita ut rogaremus titum: ut quemadmodum cepit ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam. Sed sicut in omnibus abundatis fide et sermone et scientia et omni sollicitudine: et insuper et charitate vestra in nos: ut et in hac gratia abundetis. Non quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem etiam vestre charitatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam domini nostri iesu christi: quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives: ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est: qui non solum facere sed velle cepistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite: ut quemadmodum promptus est animus voluntatis: ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est: secundum id quod habet accepta est: non secundum id quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio vobis autem tribulatio: sed ex equalitate in presenti

D A B Roma. 10. c. Jaco. 1. a.

καιρῷ, τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ἰσότης, καθὼς γέγραπται. ὁ τὸ πολὺ οὐκ ἐπλεόνασε, καὶ ὁ τὸ ὀλίγον οὐκ ἠλαττόνησε. χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ διδόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου, ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο, σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς. συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφὸν, οὗ ὁ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν συνέκδημος ἡμῶν, σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν καὶ προθυμίαν ὑμῶν. στελλόμενοι τοῦτο, μή τις ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν. προνοούμενοι καλὰ, οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων. συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς. εἴτε ὑπὲρ Τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα Χριστοῦ. τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν. Cap. 9.

Περὶ μὲν γὰρ τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν. οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν, ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι Μακεδόσιν, ὅτι Ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι, καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας. ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα καθὼς ἔλεγον παρεσκευασμένοι ἦτε, μήπως ἐὰν ἔλθωσιν σὺν ἐμοὶ Μακεδόνες καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως. ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφοὺς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν. τοῦτο δὲ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει, καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει. ἕκαστος καθὼς προαιρεῖται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης. ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός. δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε

tempore: vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut et illorum abundantia vestre inopie sit supplementum: ut fiat equalitas sicut scriptum est. Qui multum non abundavit: et qui modicum non minoravit. Gratias autem ago deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde titi: quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum sollicitior esset: sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem nostrum: cuius laus est in evangelio per omnes ecclesias. Non solum autem: sed et ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a nobis ad domini gloriam et destinatam voluntatem nostram. Devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine que ministratur a nobis in domini gloriam. Providemus enim bona non solum coram deo: sed etiam coram hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum quem probavimus in multis sepe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem: confidentia multa in vos: sive pro tito qui est socius meus et in vobis adiutor: sive fratres nostri apostoli ecclesiarum gloria christi. Ostensionem ergo que est charitatis vestre et nostre glorie pro vobis: in illos ostendite in faciem ecclesiarum. Cap. 9.

Nam de ministerio quod fit in sanctos: ex abundanti est mihi scribere vobis. Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud macedones: quoniam et achaia parata est ab anno preterito: et vestra emulatio provocavit plurimos. Misimus autem fratres ut ne quod gloriamur de vobis evacuetur in hac parte: ut quemadmodum dixi parati sitis: ne cum venerint macedones mecum et invenerint vos imparatos: erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres ut preveniant ad vos: et preparent repromissam benedictionem hanc paratam esse: sic quasi benedictionem: non quasi avariciam. Hoc autem dico. Qui parce seminat: parce et metet: et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit in corde suo: non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit deus. Potens est autem deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper

C Exo.16.d. D Roma.12.d. A B C Eccl.35.b.

πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν, καθὼς γέγραπται. ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα. ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γεννήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν, ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ. ὅτι ἡ διακονία τῆς λειτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ. διὰ τῆς δοκιμῆς τῆς διακονίας ταύτης, δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τῆς ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τῆς κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας, καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν, ἐπιποθούντων ὑμᾶς διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τοῦ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν. χάρις δὲ τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ. Cap. 10.

Αὐτὸς δὲ ἐγὼ Παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τῆς πρᾳότητος καὶ ἐπιεικείας τοῦ Χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς. δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει ἣ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας. ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα. τὰ γὰρ ὅπλα τῆς στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή. τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε. εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ Χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς Χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς Χριστοῦ. ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τῆς ἐξουσίας ἡμῶν ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι. ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν. ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαὶ φησὶ βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρρησία τοῦ σώματος ἀσθενὴς καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος. τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ. οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτοὺς τισὶ τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων, ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες

omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum: sicut scriptum est. Dispersit dedit pauperibus: iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autem administrat semen seminanti: et panem ad manducandum prestabit: et multiplicabit semen vestrum: et augebit incrementa frugum iustitie vestre: ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem que operatur per nos gratiarum actionem deo. Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea que desunt sanctis: sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in domino per probationem ministerii huius: glorificantes deum in obedientia confessionis vestre in evangelio christi et simplicitate communicationis vestre in illos et in omnes: et in ipsorum obsecratione pro vobis desiderantium vos propter eminentem gratiam dei in vobis. Gratias ago deo super inenarrabili dono eius. Cap. 10.

Ipse autem ego paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam christi: qui in facie quidem humilis sum inter vos: absens autem confido in vobis. Rogo autem vos ne presens audeam per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulantes: non secundum carnem militamus. Nam arma militie nostre non carnalia sunt: sed potentia deo ad destructionem munitionum: consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei: et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium christi: et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam: cum impleta fuerit vestra obedientia. Que secundum faciem sunt videte. Si quis confidit christi se esse: hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse christi est: ita et nos. Nam et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quam dedit nobis dominus in edificationem et non in destructionem vestram non erubescam. Ut autem non existimer tanquam terrere vos per epistolas: quoniam quidem inquiunt epistole graves sunt et fortes: presentia autem corporis infirma et sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eiusmodi est: quia quales sumus verbo per epistolas absentes: tales et presentes in facto. Non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes:

Ps.111. D A B C

τρούντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσι. ἡμεῖς δὲ οὐχὶ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν. οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς. ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις. ἐλπίδα δὲ ἔχοντες αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι, κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι. ὁ δὲ καυχώμενος ἐν κυρίῳ καυχάσθω. οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνος ἐστὶ δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

Cap. 11.

Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρὸν τῇ ἀφροσύνῃ, ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου. ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς ζήλῳ θεοῦ. ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις εὔαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν Χριστόν. εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε. λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει. ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς. ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα ἐμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε, ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν. ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα λαβὼν ὀψώνιον πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν, καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθείς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός. τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας, καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα καὶ τηρήσω. ἔστιν ἀλήθεια Χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγήσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας. διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν. ὃ δὲ ποιῶ, καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς. οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. καὶ οὐ θαυμαστόν. αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός. οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματί-

τ comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur: sed ꝑm mensuram regule q̃ mensus ẽ nobis deus: mensurã ꝑtingẽdi vsq3 ad vos. Nõ eĩ quasi nõ ꝑtingentes ad vos superextendimus nos. Usq3 ad vos eĩ peruenimus in euãgelio xp̃i: nõ in immensum gloriantes in alienis laboribus. Spez ãt habẽtes crescentis fidei vestre in vobis magnificari ꝑm regulam nostraz in abũdãtia: etiã in illa q̃ vltra vos sũt euangelizare: non in aliena regula in his q̃ ꝑparata sũt gl'iari. Qui aũt gloriatur in dño glorietur. Non eĩ q̃ seipsum cõmendat: ille probatus est: sed quez deus commendat.

Ephe.4.a. Apo.21.c. — D — 1.Cor.1.d. Hiere.9.d.

Cap. 11.

Utinã sustineretis modicũ q̃d insipiẽtie mee: s3 τ supportate me. Emulor eĩ vos dei emulatiõe: despõdi eĩ vos vni viro virginẽ castã exhibere xp̃o. Timeo aũt ne sicut serpens seduxit euam astutia sua: ita corrũpãtur sẽsus vr̃i: τ excidãt a simplicitate q̃ est in xp̃o iesu. Nam si is q̃ venit aliũ xp̃z ꝑdicat quẽ nõ ꝑdicauimus: aut alium sp̃uz accipitis quez nõ accepistis: aut aliud euãgeliũ q̃d nõ recepistis: recte pateremini. Existimo eĩ nihil me minus fecisse a magnis ap̃lis. Nã τ si imperitus sermone: s3 nõ scientia. In omnibus aũt manifestus sũ vobis. Aut nũq̃d pctm̃ feci meip̃z humilians vt vos exaltemini: Qm̃ gratis euãgeliũ dei euãgelizaui vobis: alias ecclias expoliaui accipiẽs stipẽdium ad ministeriũ vr̃m: et cum essem apud vos τ egerez: nulli onerosus fui. Naz q̃d mihi deerat suppleuerunt fr̃es qui venerunt a macedonia: τ in omnibus sine onere me vobis seruaui et seruabo. Est veritas christi in me: q̃m hec gloriatio non infringet in me in regiõibus achaie. Quare: Quia nõ diligo vos: Deus scit. Q̃d ãt facio: τ faciã: vt amputem occasionem eoꝝ q̃ volũt occasiõez: vt in quo gl'iãt inueniant sicut τ nos. Nam eiusmodi pseudoap̃li sũt operarij subdoli trãsfigurãtes se in apostolos christi. Et nõ mirũ. Ip̃e eĩ sathanas transfigurat se in angelũ lucis. Nõ est ergo magnũ si ministri eius transfigurentur

A — B

ζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης, ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν. πάλιν λέγω, μή τίς με δόξῃ ἄφρονα εἶναι. εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μικρόν τι καυχήσωμαι. ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως. ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι. ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων φρόνιμοι ὄντες. ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δαίρει. κατὰ ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν. ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ. ἑβραῖοι εἰσί, κἀγώ. ἰσραηλῖται εἰσί, κἀγώ. σπέρμα ἀβραάμ εἰσι, κἀγώ. διάκονοι Χριστοῦ εἰσί, παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ. ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις. ὑπὸ ἰουδαίων πεντάκις τεσσαράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον. τρὶς ἐρραβδίσθην. ἅπαξ ἐλιθάσθην. τρὶς ἐναυάγησα. νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα. ὁδοιπορίαις πολλάκις, κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις. ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθημέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν. τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ. τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι. εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι. ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἰησοῦ Χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι. ἐν δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης ἀρέτα τοῦ βασιλέως ἐφρούρει τὴν δαμασκηνῶν πόλιν πιάσαι με θέλων, καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

Cap. 12.

Καυχᾶσθαι δή, οὐ συμφέρει μοι. ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου. οἶδα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι οὐκ οἶδα, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ. καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδα, ὁ θεὸς οἶδεν, ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄρρητα ῥήματα, ἃ

velut ministri iustitie: quoꝝ finis erit scd̃m opera ipsorum. Iterum dico ne q̃s me putet insipientẽ esse. Alioq̃n velut isipiẽtẽ accipite me: vt τ ego modicũ q̃d gl'ier. Q̃d loquor nõ loquor ꝑm deũ: s3 quasi in insipientia in hac substantia glorie. Quoniam multi gloriantur ꝑm carnẽ: et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes cũ sitis ip̃i sapiẽtes. Sustinetis eĩ si q̃s vos in seruitutẽ redigit: si q̃s deuorat: si q̃s accipit: si q̃s extollit: si q̃s in faciẽ vos cedit. Scd̃z ignobilitatẽ dico: q̃si nos ifirmi fuerimus ĩ hac pte. In quo q̃s audet ĩ isipiẽtia dico: audeo τ ego. Hebrei sũt: τ ego. Israelite sũt: τ ego. Semẽ abrae sũt: et ego. Ministri xp̃i sũt: τ ego. Ut minus sapiẽs dico: plus ego. In laboribus plurimis: ĩ carceribus abũdãtius: in plagis supra modũ: ĩ mortibus frequẽter. A iudeis q̃nquies q̃dragenas vna minus accepi. Ter virgis cesus sũ: semel lapidatus sũ: ter naufragiũ feci. Nocte τ die in ꝑfũdo maris fui. In itineribus sepe: ꝑiculis fluminũ: ꝑiculis latronũ: ꝑiculis ex genere: ꝑiculis ex gẽtibus: ꝑiculis in ciuitate: ꝑiculis in solitudine: ꝑiculis in mari: ꝑiculis ĩ falsis fratribus. In labore τ erumna: in vigilijs multis. In fame τ siti: in ieiunijs multis. In frigore τ nuditate: ꝑter illa q̃ extrisecus sũt: istãtia mea quotidiana: sollicitudo omnium ecclesiaruz. Quis ifirmat: et ego nõ infirmor. Quis scandalizat: τ ego nõ vror. Si gl'iari opz: que ifirmitatis mee sunt gl'iabor. Deus τ pater domini nostri iesu christi scit qui est benedictus in secula: q non mẽtior. Damasci ꝑpositus gẽtis arete regis custodiebat ciuitatẽ damascenoꝝ vt me comprehenderet: τ per fenestraz in sporta dimissus suz per murũ: τ sic effugi manus eius.

C — 1.Cor.4.a. sup.6.a. 1.Thi.5.c. — D — 2.The.3.b. Deute.25.b — Act.9.c.

Cap. 12.

Si gl'iari opz: nõ expedit q̃dẽ. Ueniã ãt ad visiões τ reuelationes dñi. Scio hoiez in christo ante annos q̃tuordeciz siue in corpore siue extra corpus nescio: deus scit: raptũ hmõi vsq3 ad tertium celum. Et scio huiusmodi hominez siue in corpore siue extra corpus nescio: deus scit q̃m raptus est in paradisuz: τ audiuit arcana verba q̃

A

οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι. ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι, ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου. ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων. ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ. φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ. καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκί ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι. ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα ἵνα ἀποστῇ ἀπ᾽ ἐμοῦ, καὶ εἴρηκέ μοι. ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου. ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται. ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ. διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις ὑπὲρ χριστοῦ. ὅταν γὰρ ἀσθενῶ τότε δυνατός εἰμι. γέγονα ἄφρων καυχώμενος, ὑμεῖς με ἠναγκάσατε. ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ᾽ ὑμῶν συνίστασθαι. οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπὲρ λίαν ἀποστόλων. εἰ καὶ οὐδέν εἰμι, τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι. τί γάρ ἐστι ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην. ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς καὶ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν. οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν ἀλλὰ ὑμᾶς. οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ᾽ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις. ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι. ἔστω δέ. ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ᾽ ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον. μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς δι᾽ αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς. παρεκάλεσα τίτον καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μήτι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος. οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν, οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι. πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα. κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν. τὰ δὲ πάντα ἀγαπητοί ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς. φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε. μήπως ἔρις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι. μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσει ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν

non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor: pro me autem nihil nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari: non ero insipiens. Veritatem enim dicam. Parco autem: ne quis me existimet supra id quod videt in me aut audit aliquid ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me: datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane qui me colaphizet. Propter quod ter dominum rogavi ut discederet a me: et dixit mihi. Sufficit tibi gratia mea. Nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis ut inhabitet in me virtus christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis: in contumeliis: in necessitatibus: in persecutionibus: in angustiis pro christo. Cum enim infirmor: tunc potens sum. Factus sum insipiens: vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari. Nihil enim minus feci ab his qui sunt supra modum apostoli. Tamen etsi nihil sum: signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia: in signis et prodigiis et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis: nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc iniuriam. Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos et non ero gravis vobis. Non enim quero que vestra sunt sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare: sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et superimpendar ego ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minus diligar. Sed esto. Ego vos non gravavi: sed cum essem astutus dolo vos cepi. Numquid per aliquem eorum quos misi ad vos circumveni vos? Rogavi titum et misi cum illo fratrem. Numquid titus vos circumvenit? Nonne eodem spiritu ambulavimus? Nonne eisdem vestigiis? Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram deo in christo loquimur. Omnia enim charissimi propter edificationem vestram. Timeo enim ne forte cum venero: non quales volo inveniam vos: et ego inveniar a vobis qualem non vultis: ne forte contentiones: emulationes: animositates: dissensiones: detractiones: susurrationes: inflationes: seditiones sint inter vos. Ne iterum cum venero humiliet me deus apud vos: et lugeam multos

B Deute. 3. d. C D Gala. 5. d.

προημαρτηκότων καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ πορνείᾳ καὶ ἀσελγείᾳ ἣ ἔπραξαν. Cap. 13.

Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς. ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα. προείρηκα καὶ προλέγω ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν οὐ φείσομαι. ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ. ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν. καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ, καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς. ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει. ἑαυτοὺς δοκιμάζετε. ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτοὺς ὅτι ἰησοῦς χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν. εἰ μήτι ἄρα ἀδόκιμοί ἐστε. ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι. εὔχομαι δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν, οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε. ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν. οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν. διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ἔδωκέ μοι ὁ κύριος εἰς οἰκοδομὴν καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν. λοιπὸν ἀδελφοί χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ᾽ ὑμῶν. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς κορινθίους δευτέρας ἐπιστολῆς.

ex his qui ante peccaverunt et non egerunt penitentiam super immunditia et fornicatione et impudicitia quam gesserunt. Cap. 13.

Ecce tertio hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Predixi enim et predico ut presens vobis: et nunc absens his qui ante peccaverunt et ceteris omnibus: quoniam si venero iterum non parcam. An experimentum queritis eius qui in me loquitur christus? Qui in vobis non infirmatur: sed potens est in vobis. Nam et si crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus in eo ex virtute dei in vobis. Vosmetipsos temptate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia christus iesus in vobis est? Nisi forte reprobi estis. Spero autem quod cognoscitis: quia nos non sumus reprobi. Oramus autem deum ut nihil mali faciatis: non ut nos probati pareamus: sed ut vos quod bonum est faciatis. Nos autem ut reprobi simus. Non enim possumus aliquid adversus veritatem: sed pro veritate. Gaudemus enim quoniam nos infirmi sumus: vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem. Ideo ergo hec absens scribo: ut non presens durius agam secundum potestatem quam dominus dedit mihi in edificationem et non in destructionem. De cetero fratres gaudete: perfecti estote: exhortamini: idipsum sapite. Pacem habete: et deus pacis et dilectionis erit vobiscum. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia domini nostri iesu christi: et charitas dei: et communicatio sancti spiritus: sit cum omnibus vobis Amen.

Explicit epistola pauli ad Corinthios secunda.

A Deu. 17. b. Mat. 18. c. Heb. 10. d. Joh. 8. c. B C D Mat. 5. a.

Incipit argumentum in epistolam ad Galatas.

Galate sunt greci. Hi verbum veritatis primum ab apostolo acceperunt: sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis ut in legem et circumcisionem verterentur. Hos apostolus revocat ad fidem veritatis: scribens eis ab epheso.

Explicit argumentum.

Η του αγίου παύλου προς γαλάτας επιστολή. Cap. 1.

Παύλος απόστολος ουκ απ' ανθρώπων ουδέ δι' ανθρώπου, αλλά διά ιησού χριστού και θεού πατρός του εγείραντος αυτόν εκ νεκρών, και οι συν εμοί πάντες αδελφοί ταις εκκλησίαις της γαλατίας. Χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός και κυρίου ημών ιησού χριστού, του δόντος εαυτόν περί των αμαρτιών ημών, όπως εξέληται ημάς εκ του ενεστώτος αιώνος πονηρού κατά το θέλημα του θεού και πατρός ημών, ω η δόξα εις τους αιώνας των αιώνων αμήν. θαυμάζω ότι ούτω ταχέως μετατίθεσθε από του καλέσαντος υμάς εν χάριτι χριστού εις έτερον ευαγγέλιον, ο ουκ εστίν άλλο, ει μή τινές εισίν οι ταράσσοντες υμάς, και θέλοντες μεταστρέψαι το ευαγγέλιον του χριστού. αλλά και εάν ημείς ή άγγελος εξ ουρανού ευαγγελίζηται υμίν παρ' ο ευηγγελισάμεθα υμίν, ανάθεμα έστω. ως προειρήκαμεν και άρτι πάλιν λέγω. εί τις υμίν ευαγγελίζεται παρ' ο παρελάβετε, ανάθεμα έστω. άρτι γαρ ανθρώπους πείθω, ή τον θεόν. ή ζητώ ανθρώποις αρέσκειν. ει γαρ έτι ανθρώποις ήρεσκον, χριστού δούλος ουκ αν ήμην. γνωρίζω δε υμίν αδελφοί το ευαγγέλιον το ευαγγελισθέν υπ' εμού, ότι ουκ εστί κατά άνθρωπον. ουδέ γαρ εγώ παρ' ανθρώπου παρέλαβον αυτό, ούτε εδιδάχθην, αλλά δι' αποκαλύψεως ιησού χριστού. ηκούσατε γαρ την εμήν αναστροφήν ποτέ εν τω ιουδαϊσμώ, ότι καθ' υπερβολήν εδίωκον την εκκλησίαν του θεού, και επόρθουν αυτήν, και προέκοπτον εν τω ιουδαϊσμώ υπέρ πολλούς συνηλικιώτας μου εν τω γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτής υπάρχων των πατρικών μου παραδόσεων. ότε δε ευδόκησεν ο θεός ο αφορίσας με εκ κοιλίας μητρός μου και καλέσας διά της χάριτος αυτού, αποκαλύψαι τον υιόν αυτού εν εμοί ίνα ευαγγελίζωμαι αυτόν εν τοις έθνεσι, ευθέως ου προσανεθέμην σαρκί και αίματι, ουδέ ανήλθον εις ιεροσόλυμα προς τους προ εμού αποστόλους, αλλ' απήλθον εις αραβίαν, και πάλιν υπέστρεψα εις δαμασκόν. έπειτα μετά έτη τρία ανήλθον εις ιεροσόλυμα ιστορήσαι πέτρον, και επέμεινα προς αυτόν ημέρας δεκαπέντε. έτερον δε των αποστόλων ουκ είδον, ει μή ιάκωβον τον αδελφόν του κυρίου. α δε γράφω υμίν ιδού ενώπιον του θεού

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Galatas. Cap. 1.

A

Paulus ap̄lus nõ ab hoībus neq3 per hoīe3: sz p iesum xp̄m τ deum p̄rem qui suscitauit eū a mortuis: et q̃ mecū sūt omnes fratres ecclesijs galatie. Gratia vobis et pax a deo patre τ domino nostro iesu christo: q̃ dedit semetipsum pro peccatis nostris: vt eriperet nos de presenti seculo nequam s̄m voluntatem dei τ patris nostri: cui est gloria in secula seculorum amen. Miror q̄ sic tam cito transferimini ab eo qui vos vocauit in grāz xp̄i i aliud euāgeliū: quod nō est aliud: nisi sunt aliqui qui vos ɔturbāt: et volunt conuertere euangelium christi. Sed licet nos aut angelus de celo euangelizet vobis p̄terq̄ qd̄ euāgelizauimus vobis anathema sit.

B

Sicut prediximus τ nunc iterū dico. Siq̄s vobis euāgelizauerit p̄ter id qd̄ accepistis: anathema sit. Mō .n. hoībus suadeo an deo? An q̄ro hominibus placere? Si adhuc hoīb9 placerē xp̄i seruus nō essem.

C

Notum .n. vobis facio frēs euāgeliū qd̄ euāgelizatū est a me: q2 nō est s̄m hominē. Neq3 enim ego ab homine accepi illud neq3 didici: sed per reuelationē3 iesu xp̄i. Audistis enim ɔuersationē meā aliquādo in iudaismo qm̄ supra modū persequebar ecclesia3 dei: τ expugnabā illā: τ proficiebā3 in iudaismo supra multos coetaneos meos in gn̄e meo: abūdātius emulator existens paternarum mearu3 traditionū. Cū āt placuit ei q̄ me segregauit ex vtero matris mee τ vocauit p̄ gratiam suam: vt reuelaret filium suum in me vt euangelizarem illū in gentibus: ɔtinuo non acquieui carni τ sanguini.

1. Co. 15. b. Act. 9. a. et 22. b.

D

Neq3 veni hierosolymā ad antecessores meos apostolos: sed abij in arabiam: τ iterum reuersus sū damascū. Deide post ānos tres veni hierosolymā3 videre petrum τ mansi apud eū diebus quindecim. Alium aūt apostolorum uidi neminē: nisi iacobum fratrem domini. Que āt scribo uobis: ecce coram deo

ότι ου ψεύδομαι. έπειτα ήλθον εις τα κλίματα της συρίας και της κιλικίας. ήμην δε αγνοούμενος τω προσώπω ταις εκκλησίαις της ιουδαίας ταις εν χριστώ. μόνον δε ακούοντες ήσαν ότι ο διώκων ημάς ποτέ, νυν ευαγγελίζεται την πίστιν, ην ποτέ επόρθει. και εδόξαζον εν εμοί τον θεόν. Cap. 2.

Έπειτα διά δεκατεσσάρων ετών πάλιν ανέβην εις ιεροσόλυμα μετά βαρνάβα, συμπαραλαβών και τίτον. ανέβην δε κατά αποκάλυψιν, και ανεθέμην αυτοίς το ευαγγέλιον ο κηρύσσω εν τοις έθνεσι. κατ' ιδίαν δε τοις δοκούσι, μήπως εις κενόν τρέχω ή έδραμον. αλλ' ουδέ τίτος ο συν εμοί έλλην ών ηναγκάσθη περιτμηθήναι. διά δε τους παρεισάκτους ψευδαδέλφους οίτινες παρεισήλθον κατασκοπήσαι την ελευθερίαν ημών ην έχομεν εν χριστώ ιησού, ίνα ημάς καταδουλώσωνται. οις ουδέ προς ώραν είξαμεν τη υποταγή, ίνα η αλήθεια του ευαγγελίου διαμείνη προς υμάς. από δε των δοκούντων είναι τι, οποίοί τε ήσαν ουδέν μοι διαφέρει. πρόσωπον ο θεός ανθρώπου ου λαμβάνει. εμοί γαρ οι δοκούντες ουδέν προσανέθεντο, αλλά τουναντίον ιδόντες ότι πεπίστευμαι το ευαγγέλιον της ακροβυστίας καθώς πέτρος της περιτομής. ο γαρ ενεργήσας πέτρω εις αποστολήν της περιτομής, ενήργησε και εμοί εις τα έθνη και γνόντες την χάριν την δοθείσαν μοί ιάκωβος και κηφάς και ιωάννης οι δοκούντες στύλοι είναι, δεξιάς έδωκαν εμοί και βαρνάβα κοινωνίας, ίνα ημείς εις τα έθνη αυτοί δε εις την περιτομήν. μόνον δε των πτωχών ίνα μνημονεύωμεν. ο και εσπούδασα αυτό τούτο ποιήσαι. ότε δε ήλθε πέτρος εις αντιόχειαν, κατά πρόσωπον αυτώ αντέστην, ότι κατεγνωσμένος ην. προ του γαρ ελθείν τινάς από ιακώβου, μετά των εθνών συνήσθιεν, ότε δε ήλθον υπέστελλε και αφώριζεν εαυτόν, φοβούμενος τους εκ περιτομής, και συνυποκρίθησαν αυτώ και οι λοιποί ιουδαίοι, ώστε βαρνάβας συναπήχθη αυτών τη υποκρίσει. αλλ' ότε είδον ότι ουκ ορθοποδούσι προς την αλήθειαν του ευαγγελίου, είπον τω πέτρω έμπροσθεν πάντων. ει συ ιουδαίος υπάρχων εθνικώς ζης και ουκ ιουδαϊκώς, τι τα έθνη αναγκάζεις ιουδαΐζειν. ημείς φύσει ιουδαίοι και ουκ εξ εθνών αμαρτωλοί. ειδότες ότι ου δικαιούται άνθρωπος εξ έργων νόμου εάν μη διά πίστεως ιησού χριστού. καί ημείς εις χριστόν ιησούν επιστεύσαμεν, ίνα δικαιωθώμεν εκ πίστεως χρι

q2 nō mentior. Deinde ueni in partes syrie τ cilicie. Eram autem ignotus facie ecclesijs iudee: que erāt in christo. Tantum autē auditū hēbāt: qm̄ q̄ p̄seq̄bat nos aliqñ: nūc euāgelizat fidē quā aliqñ expugnabat: τ in me clarificabant deū. Cap. 2.

A

Deinde post annos q̄ttuordeci iterū ascēdi hierosolymā cū barnaba assumpto τ tito. Ascēdi autem s̄z reuelationē: τ ɔtuli cū illis euangeliu3 qd̄ predico in gētibus. Seorsum aute3 his q̄ videbant aliqd̄ eē: ne forte in vacuū currerē aut cucurrissē. Sz neq3 tit9 q̄ mecū erat cū eēt gētilis ɔpulsus ē circūcidi: sz ꝑꝑ subītroductos falsos frēs q̄ subītroierūt explorare libertatē nostram quā habem9 in xp̄o iesu: vt nos in seruitutē redigerēt. Quib9 neq3 ad horam cessim9 subiectiōi: vt veritas euangelij p̄maneat apd̄ vos.

B

Ab his āt q̄ videbant eē aliqd̄ q̄les aliqñ fuerit nihil mea iterest. De9 .n. p̄sonā hoīs non accipit. Mihi ei q̄ videbāt eē aliqd̄ nihil ɔtulerunt: sed ecōtra cum vidissent q̄ creditū est mihi euangeliu3 p̄putij: sicut τ petro circumcisionis: qui enim operatus est petro in apostolatū circūcisiōis: operatus est τ mihi inter gētes: τ cū cognouissēt grāz q̄ data ē mihi iacob9 τ cephas τ iohannes q̄ videbāt colūne eē: dextras dederūt mihi τ barnabe societatis: vt nos in gentes: ipsi āt in circūcisionē: tm̄ vt pauperū memores essemus. Qd̄ et sollicit9 fui facere.

Roma. 2. b. Ephe. 6. b. Col. 3. d. Actu. 10. e. Iaco. 2. b.

C

Cū āt venisset petr9 antiochiam in faciem ei restiti: q2 reprehensibilis erat. Pri9 q̄ ei venirēt q̄dā a iacobo: cū gentibus edebat: cū āt venissent: subtrahebat τ segregabat se: timēs eos q̄ ex circūcisiōe erant. Et simulatiōi ei9 ɔsenserūt ceteri iudei: ita vt τ barnabas ducerer ab eis i illa3 simulationē. Sz cū vidissē q̄ nō recte ambularent ad veritatem euangelij: dixi cephe corā omnibus. Si tu cū iude9 sis: gētiliter viuis τ nō iudaice: quō gētes cogis iudaizare? Nos natura iudei τ nō ex gētib9 peccatores. Sciētes aūt q̄ nō iustificat homo ex operibus legis: nisi per fidem iesu xp̄i. Et nos in christo iesu credimus: vt iustificemur ex fide christi

στοῦ καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου. διότι οὐ δικαιωθήσεται ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σάρξ. εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν Χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἄρα Χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος. μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι. ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω. Χριστῷ συνεσταύρωμαι. ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός. ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με, καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ. οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ. εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα Χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

Cap. 3.

Ὦ ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκηνεν ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς Ἰησοῦς Χριστὸς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος. τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως. οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε. τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῆ; εἴ γε εἰκῆ. ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως, καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην. γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως οὗτοι εἰσὶν υἱοὶ ἀβραάμ. προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεός, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραάμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη. ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ. ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσίν, ὑπὸ κατάραν εἰσίν. γέγραπται γάρ. ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τοῦ ποιῆσαι αὐτά. ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται. ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς. Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου γινόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα. γέγραπται γάρ. ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου, ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως. κατὰ ἄνθρωπον λέγω ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται. τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. οὐ λέγει τοῖς σπέρμασιν ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου ὅς ἐ

et nõ ex opibus legis. Propter quod ex opib⁹ legis nõ iustificabit oĩs caro. Qđ si qrẽtes iustificari in xp̃o: inuẽti sumus et ipsi pctõres: nũquid xp̃s peccati minister est? Absit. Si enim que destruxi iterũ hec reedifico: puaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sũ: vt deo viuã. Christo cõfix⁹ sũ cruci. Viuo aũt iã nõ ego: viuit vo in me xp̃s. Qđ aũt nũc viuo in carne: in fide viuo filij dei qui dilexit me: et tradidit seipsũ pro me. Nõ abijcio grãm dei. Si enim per legem iustitia: ergo gratis christus mortuus est.

Cap. 3.

O Insensati galate: quis vos fascinauit nõ obedire veritati? Ante quorũ oculos xp̃s iesus pscript⁹ est: et in vobis crucifix⁹. Hoc solũ a vobis volo discere: ex operibus legis spũm accepistis an ex auditu fidei? Sic stulti estis vt cũ spũ ceperitis: nũc carne consumamini. Tanta passi estis sine cã: si tñ sine cã. Qui ergo tribuit vobis spũm et operatur virtutes in vobis: ex opibus legis an ex auditu fidei? Sicut scriptũ ẽ. Abraã credidit deo et reputatũ ẽ illi ad iustitiã.

Gene. 15. b. Roma. 4. a. Jaco. 2. d.

Cognoscite ergo qr q ex fide sũt: hi sũt filij abrae. Prouidẽs aũt scriptura qr ex fide iustificat gentes deus: prenũciauit abrae quia benedicentur in te oẽs gentes.

Gene. 22. d.

Igitur q ex fide sunt: bñdicentur cũ fideli abraã. Quicũqz ei ex opib⁹ legis sũt: sub maledicto sũt. Scriptũ est enim. Maledictus omnis qui nõ pmãserit in oĩb⁹ que scripta sunt in libro legis vt faciat ea.

Deute. 27. d.

Qm̃ aũt in lege nemo iustificatur apud deũ: manifestũ est qr iust⁹ ex fide viuet.

Abac. 2. a. Ro. 1. b. Heb. 10. d.

Lex autẽ non est ex fide: sed qui fecerit ea viuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis: factus pro nobis maledictũ. Qr scriptũ est. Maledict⁹ oĩs q pẽdet in ligno: vt in gentibus benedictio abrae fieret in christo iesu: vt pollicitationẽ spũs accipiamus p fidem.

Deu. 21. d.

Fratres fm hominẽ dico: tñ hominis cõfirmatũ testamentũ nemo spernit aut superordinat.

Hebr. 9. c.

Abrae dicte sunt promissiones et semini eius. Nõ dicit et seminib⁹ quasi in multis: sed qsi in vno: et semini tuo qui est

στι Χριστός. τοῦτο δὲ λέγω διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς Χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὼς νόμος οὐκ ἀκυροῖ εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας. τῷ δὲ ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός. τί οὖν ὁ νόμος; τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεῖσα δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου. ὁ δὲ μεσίτης ἑνὸς οὐκ ἔστιν, ὁ δὲ θεὸς εἷς ἐστιν. ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ. μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη. ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσιν. πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν ὑπὸ νόμον ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι. ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν. ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν. πάντες υἱοὶ θεοῦ ἐστὲ διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε. οὐκ ἔνι ἰουδαῖος οὐδὲ ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ. πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστὲ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. εἰ δὲ ὑμεῖς Χριστοῦ, ἄρα τοῦ ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

Ca. 4.

Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου κύριος πάντων ὤν, ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός. οὕτως καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι. ὅτε δὲ ἦλθεν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν. ὅτι δὲ ἐστὲ υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν κρᾶζον ἀββᾶ ὁ πατήρ. ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος ἀλλὰ υἱός. εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ Χριστοῦ. ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς. νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε. ἡμέρας παρατηρεῖσθε καὶ μῆνας καὶ καιροὺς καὶ ἐνιαυτούς. φοβοῦμαι ὑμᾶς μήπως εἰκῆ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς. γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς. ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν. οὐδέν με ἠδικήσατε. οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον, καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε, ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν.

xp̃s. Hoc aũt dico: testamẽtũ cõfirmatũ a deo: q post quadringẽtos et triginta annos facta est lex: non irritum facit ad euacuãdã pmissionẽ. Nam si ex lege hereditas: iã nõ ex pmissiõe. Abrae aũt per repromissionẽ donauit de⁹. Quid igit. Lex propter trãsgressionẽ posita ẽ: donec veniret semẽ cui pmiserat: ordiata p ãgelos in manu mediatoris. Mediator aũt vni⁹ nõ ẽ: de⁹ aũt vn⁹ ẽ. Lex ergo aduersus pmissa dei? Absit. Si enĩ data eẽt lex que posset viuificare: vere ex lege eẽt iustitia. Sz conclusit scriptura omnia sub pctõ: vt pmissio ex fide iesu xp̃i daret credẽtib⁹. Prius aũt q̃ veniret fides sub lege custodiebamur: cõclusi in eã fidẽ q reuelanda erat. Itaqz lex pedagogus noster fuit in christo: vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides: iã non sum⁹ sub pedagogo. Oẽs enĩ filij dei estis p fidẽ q ẽ in xp̃o iesu. Quicũqz enĩ in xp̃o baptizati estis: xp̃m induistis.

Roma. 6. a.

Nõ ẽ iude⁹ neqz grecus: nõ ẽ seruus neqz liber: nõ masculus neqz femina. Oẽs enĩ vos vnũ estis in xp̃o iesu. Si aũt vos xp̃i: ergo semẽ abrae estis: sz pmissionem heredes.

Ca. 4.

Dico aũt. Quã tpe heres paruul⁹ ẽ: nihil differt a seruo cũ sit dñs oĩz: sz sub tutoribus et actoribus ẽ vsqz ad pfinitũ tps a patre. Ita et nos cũ eẽmus puuli sub elementis mundi eramus seruientes. At vbi venit plenitudo tẽporis: misit deus filium suum factum ex muliere factũ sub lege: vt eos qui sub lege erãt redimeret: vt adoptionẽ filiorum reciperem⁹.

1. Thi. 1. b.

Qm̃ aũt estis filij dei: misit de⁹ spũm filij sui in corda vestra clamãtẽ abba pater. Itaqz iã nõ est seruus: sed fili⁹. Qđ si fili⁹: et heres per deum. Sz tunc quidẽ ignorantes deũ his q natura nõ sũt dij seruiebatis. Nũc aũt cũ cognoueritis deũ: imo cogniti sitis a deo: quõ cõuertimini iterũ ad ĩfirma et egena elemẽta qb⁹ denuo seruire vultis? Dies obseruatis et mẽses et tpa et annos. Timeo vos ne forte sine cã laborauerim in vobis. Estote sicut ego: qr et ego sicut vos. Frẽs obsecro vos: nihil me lesistis. Scitis aũt qr p ĩfirmitatẽ carnis euãgelizaui vobis iã pridẽ: et tẽptationẽ meã in carne mea nõ spreuistis neqz respuistis: sz sicut angelũ dei excepistis me sicut xp̃m iesũ.

τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν. μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν ὅτι εἰ δυνατὸν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι. ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν. ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦσθε. καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναι με πρὸς ὑμᾶς. τεκνία μου οὓς πάλιν ὠδίνω ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν. ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν. λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε. γέγραπται γὰρ ὅτι ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας. καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης κατὰ σάρκα γεγέννηται, ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας διὰ τῆς ἐπαγγελίας, ἅτινα ἐστὶν ἀλληγορούμενα. αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι. μία μὲν ἀπὸ ὄρους σινᾶ εἰς δουλείαν γεννῶσα ἥτις ἐστὶν ἀγάρ. τὸ γὰρ ἀγὰρ σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ ἀραβίᾳ, συστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν ἱερουσαλήμ. δουλεύει δὲ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἡ δὲ ἄνω ἱερουσαλὴμ ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶν μήτηρ πάντων ἡμῶν. γέγραπται γάρ. εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ κατὰ ἰσαὰκ ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν. ἀλλ᾽ ὥσπερ τότε ὁ κατὰ σάρκα γεννηθεὶς ἐδίωκε τὸν κατὰ πνεῦμα, οὕτως καὶ νῦν. ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή. ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς, οὐ γὰρ μὴ κληρονομήσει ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μετὰ τοῦ υἱοῦ τῆς ἐλευθέρας. ἄρα ἀδελφοὶ οὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖν ἡ ὁ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν,

Cap. 5.

Στήκετε καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. ἴδε ἐγὼ παῦλος λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε Χριστὸς ὑμᾶς οὐδὲν ὠφελήσει. μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐστὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι. κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε, τῆς χάριτος ἐξεπέσατε. ἡμεῖς γὰρ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα. ἐν γὰρ Χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι᾽ ἀγάπης ἐνεργουμένη. ἐτρέχετε καλῶς. τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι. ἡ πεισμονὴ οὐκ ἐκ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς. μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ. ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ ὅτι οὐδὲν ἄλλο φρονήσετε. ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βαστάσει τὸ κρίμα ὅστις ἂν ᾖ. ἐγὼ δὲ ἀδελφοὶ εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι, ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τοῦ σταυροῦ. ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς. ὑμεῖς γὰρ ἐπ᾽ ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί. μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀ-

Ubi est ergo beatitudo vestra. Testimonium enim perhibeo vobis: quia si fieri posset oculos vestros eruissetis et dedissetis mihi. Ergo inimicus vobis factus sum verum dicens vobis? Emulantur vos non bene: sed excludere vos volunt: ut illos emulemini. Bonum autem emulamini in bono semper: et non tantum cum presens sum apud vos. Filioli mei quos iterum parturio donec formetur christus in vobis. Vellem autem esse apud vos modo et mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis. Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non legistis? Scriptum est enim: quoniam abraam duos filios habuit: unum de ancilla et unum de libera. Sed qui de ancilla secundum carnem natus est: qui autem de libera per repromissionem: que sunt per allegoriam dicta. Hec enim sunt duo testamenta. Unum quidem in monte syna in servitutem generans: quod est agar. Syna enim mons est in arabia qui coniunctus est ei que nunc est hierusalem: et servit cum filiis suis. Illa autem que sursum est hierusalem libera est: que est mater nostra. Scriptum est enim. Letare sterilis que non paris: erumpe et clama que non parturis: quia multi filii deserte magis quam eius que habet virum. Nos autem fratres secundum isaac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus fuerat persequebatur eum qui secundum spiritum: ita et nunc. Sed quid dicit scriptura. Ejice ancillam et filium eius: non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaque fratres non sumus ancille filii sed libere: qua libertate nos christus liberavit.

Cap. 5.

State et nolite iterum iugo servitutis contineri. Ecce ego paulus dico vobis: quoniam si circumcidamini christus vobis nihil proderit. Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se: quoniam debitor est universe legis faciende. Evacuati estis a christo: qui in lege iustificamini: a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iustitie expectamus. Nam in christo iesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium: sed fides que per charitatem operatur. Currebatis bene: quis vos impedivit veritati non obedire? Nemini consenseritis. Persuasio hec non est ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido in vobis in domino quod nihil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos portabit iudicium: quicunque est ille. Ego autem fratres si circumcisionem adhuc predico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscindantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantum ne libertatem in occasionem

Gene. 21. a.

Esa. 54. a. Luce. 23. d.

Gene. 21. a.

1. Cor. 6. c. Actu. 15. a.

1. Cor. 5. b.

φορμὴν τῇ σαρκί, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις. ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν. εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μήπως ὑπ᾽ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε. λέγω δὲ πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε. ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε ταῦτα ποιῆτε. εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον. φανερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστι μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρία, φαρμακία, ἔχθραι, ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις, φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. ἃ προλέγω ὑμῖν καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν. ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις, πρᾳότης, ἐγκράτεια. κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστιν νόμος. οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασιν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

Cap. 6.

Εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν. μὴ γινώμεθα κενόδοξοι ἀλλήλους προσκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες. ἀδελφοὶ ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πρᾳότητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς. ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον Χριστοῦ. εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι μηδὲν ὤν, ἑαυτὸν φρεναπατᾷ. τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκαστος, καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον. ἕκαστος γὰρ τὸ ἴδιον φορτίον βαστάσει. κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος τὸν λόγον τῷ κατηχοῦντι ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς. μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται. ὃ γὰρ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος τοῦτο καὶ θερίσει. ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς θερίσει φθοράν. ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον. τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν, καιρῷ γὰρ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι. ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆς πίστεως. ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί. ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκί, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ Χριστοῦ διώκωνται. οὐδὲ γὰρ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν, ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι,

detis carnis: sed per charitatem spiritus servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: diliges proximum tuum sicut teipsum. Quod si invicem mordetis et comeditis: videte ne ab invicem consumamini. Dico autem in christo: spiritu ambulate: et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem. Hec enim sibiinvicem adversantur: ut non quecunque vultis illa faciatis. Quod si spiritu ducemini non estis sub lege. Manifesta sunt autem opera carnis: que sunt fornicatio: immunditia: impudicitia: luxuria: idolorum servitus: veneficia: inimicitie: contentiones: emulationes: ire: rixe: dissensiones: secte: invidie: homicidia: ebrietates: comessationes: et his similia. Que predico vobis sicut predixi: quoniam qui talia agunt regnum dei non consequentur. Fructus autem spiritus est charitas: gaudium: pax: patientia: benignitas: bonitas: longanimitas: mansuetudo: fides: modestia: continentia: castitas. Adversus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Cap. 6.

Si spiritu vivimus: spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi invicem provocantes: invicem invidentes. Fratres et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis: considerans teipsum ne et tu tempteris. Alter alterius onera portate: et sic adimplebitis legem christi. Nam si quis existimat se aliquid esse cum nihil sit: ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque: et sic in semetipso tantum gloriam habebit: et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit. Communicet autem is qui cathetizatur verbo ei qui se cathetizat in omnibus bonis. Nolite errare: deus non irridetur. Que enim seminaverit homo: hec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua: de carne et metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu: de spiritu metet vitam eternam. Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus: operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus literis scripsi vobis mea manu. Quicunque enim volunt placere in carne: hi cogunt vos circumcidi: tantum ut crucis christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur legem custodiunt: sed volunt vos circumcidi:

Levi. 19. d. Mat. 22. g. Mar. 12. c. Luce. 10. g. Roma. 13. c. Jaco. 2. b. Roma. 13. d. 1. Pe. 2. b.

Ro. 13. d. 1. Pe. 2. b.

Mat. 18. c. Luce. 17. a.

2. Thes. 3. c.

ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται κἀγὼ τῷ κόσμῳ. ἐν γὰρ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις. καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ. τοῦ λοιποῦ κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω. ἐγὼ γὰρ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βαστάζω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν ἀδελφοί. ἀμήν.

vt in carne vestra glorientur. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri iesu christi: per quem mihi mundus crucifixus est: et ego mundo. In christo enim iesu neque circuncisio aliquid valet neque preputium: sed noua creatura. Et quicunque hanc regulam secuti fuerint: pax super illos et misericordia: et super israel dei. De cetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini nostri iesu in corpore meo porto. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro fratres. Amen.

Τέλος τῆς πρὸς γαλάτας ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad galatas.

Incipit argumentum in epistolam ad Ephesios.

Ephesij sunt asiani. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide. Hos collaudat apostolus scribens eis a roma de carcere per tychicum diaconem.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ, καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ. προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτὸν κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει, γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ, τά ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ἐν αὐτῷ. ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ, ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομί-

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Ephesios. Cap. i.

Paulus apostolus christi iesu per voluntatem dei: omnibus sanctis qui sunt ephesi: et fidelibus in christo iesu. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Benedictus deus et pater domini nostri iesu christi: qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in christo: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem: vt essemus sancti et immaculati in conspectu eius in charitate. Qui predestinauit nos in adoptionem filiorum per iesum christum in ipsum secundum propositum voluntatis sue: in laudem glorie gratie sue: in qua gratificauit nos in dilecto filio suo: in quo habemus redemptionem per sanguinem eius remissionem peccatorum: secundum diuitias gratie eius que superabundauit in nobis in omni sapientia et prudentia: vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue secundum beneplacitum eius: quod proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in christo: que in celis et que in terra sunt in ipso. In quo etiam nos sorte vocati sumus predestinati secundum propositum eius qui operatur omnia secundum consilium voluntatis sue: vt simus in laudem glorie eius nos qui ante sperauimus in christo. In quo et vos cum audissetis verbum veritatis euangelium salutis vestre: in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto: qui est pignus hereditatis

ας ἡμῶν εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ. διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης δώῃ ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως καὶ κυριότητος καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου, οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι. καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα, τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

Cap. 2.

Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἐν αἷς ποτὲ περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς ὡς καὶ οἱ λοιποί. ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι, καὶ συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως, καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον, οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μή τις καυχήσηται. αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεός, ἵνα ἐν αὐτοῖς

nostre in redemptionem acquisitionis in laudem glorie ipsius. Propterea et ego audiens fidem vestram que est in christo iesu et dilectionem in omnes sanctos: non cesso gratias agens pro vobis: memoriam vestri faciens in orationibus meis: vt deus domini nostri iesu christi pater glorie det vobis spiritum sapientie et reuelationis in agnitionem eius: illuminatos oculos cordis vestri: vt sciatis que sit spes vocationis eius: et que diuitie glorie hereditatis eius in sanctis: et que sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credimus secundum operationem potentie virtutis eius quam operatus est in christo suscitans illum a mortuis: et constituens ad dexteram suam in celestibus supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur: non solum in hoc seculo sed etiam in futuro: et omnia subiecit sub pedibus eius. Et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam: que est corpus ipsius et plenitudo eius qui omnia in omnibus adimplet.

Cap. 2.

Et vos conuiuificauit cum essetis mortui delictis et peccatis vestris in quibus aliquando ambulastis secundum seculum mundi huius: secundum principem potestatis aeris huius spiritus qui nunc operatur in filios diffidentie: in quibus et nos omnes aliquando conuersati sumus in desideriis carnis nostre facientes voluntatem carnis et cogitationum: et eramus natura filij ire sicut et ceteri. Deus autem qui diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos: et cum essemus mortui peccatis: conuiuificauit nos in christo: cuius gratia estis saluati et conresuscitauit et consedere fecit in celestibus in christo iesu: vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratie sue in bonitate super nos in christo iesu. Gratia enim estis saluati per fidem: et hoc non ex vobis: dei enim donum est: non ex operibus: vt ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura: creati in christo iesu in operibus bonis: que preparauit deus vt in illis

περιπατήσωμεν. Διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου, ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς Χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραήλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ. Νυνὶ δὲ ἐν Χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ. αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ, τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην, καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ, καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγύς. ὅτι δι᾽ αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα. ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ πᾶσα οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ. ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι. Cap. 3.

Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ Χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν, εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς, ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνώρισέ μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ, πρὸς ὃ δύνασθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ, εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ Χριστῷ διὰ τοῦ εὐαγγελίου, οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ, καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν

ambulemus. Propter quod memores estote quod aliquando vos qui gentes eratis in carne qui dicebamini preputium ab ea que dicitur circuncisio in carne manufacta: quia eratis illo in tempore sine christo alienati a conversatione israel et hospites testamentorum promissionis spem non habentes: et sine deo in hoc mundo. Nunc autem in christo iesu vos qui aliquando eratis longe: facti estis prope in sanguine christi. Ipse enim est pax nostra: qui fecit utraque unum: et medium parietem macerie solvens inimicitias in carne sua: legem mandatorum decretis evacuans: ut duos condat in semetipso in unum novum hominem faciens pacem: ut reconciliet ambos in uno corpore deo per crucem: interficiens inimicitias in semetipso: et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis et pacem his qui prope. Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Ergo iam non estis hospites et advene: sed estis cives sanctorum et domestici dei superedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum: ipso summo angulari lapide christo iesu: in quo omnis edificatio constructa crescit in templum sanctum in domino. In quo et vos coedificamini in tabernaculum dei in spiritu sancto. Cap. 3.

Huius rei gratia ego paulus vinctus christi iesu pro vobis gentibus: si tamen audistis dispensationem gratie dei que data est mihi in vobis: quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum: sicut supra scripsi in brevi: prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio christi: quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum: sicuti nunc revelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu: esse gentes coheredes et concorporales et comparticipes promissionis eius in christo iesu per evangelium: cuius factus sum ego minister secundum donum gratie dei que data est mihi secundum operationem virtutis eius. Mihi enim omnium sanctorum minimo data est gratia hec in gentibus evangelizare investigabiles divitias christi: et illuminare omnes que sit dispensatio sacramenti absconditi a seculis in

Luce. 2. b.

Deut. 4. d.

1. Cor. 4. a.

τῷ θεῷ τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ Χριστοῦ, ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις διὰ τῆς ἐκκλησίας ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ, κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων ἣν ἐποίησεν ἐν Χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ. διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν. Τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται, ἵνα δώῃ ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ, εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι, ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος. γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ. Τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν, αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν Χριστῷ ἰησοῦ εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν. Cap. 4.

Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε, μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ. σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης. ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ἡμῶν. εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα. εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν πᾶσιν ἡμῖν. ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ. διὸ λέγει. ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις. τὸ δὲ ἀνέβη τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς. ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα. καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας καὶ διδασκάλους πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων εἰς ἔργον δια

deo qui omnia creavit: ut innotescat nunc principatibus et potestatibus in celestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei: secundum prefinitionem seculorum quam fecit in christo iesu domino nostro in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: que est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri iesu christi: ex quo omnis paternitas in celis et in terra nominatur: ut det vobis secundum divitias glorie sue virtute corroborari per spiritum eius in interiori homine christum habitare per fidem in cordibus vestris: in charitate radicati et fundati: ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis que sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum. Scire etiam supereminentem scientie charitatem christi: ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intelligimus secundum virtutem que operatur in nobis: ipsi gloria in ecclesia et in christo iesu in omnes generationes seculi seculorum amen. Cap. 4.

Obsecro itaque vos ego vinctus in domino: ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis: cum omni humilitate et mansuetudine: cum patientia supportantes invicem in charitate. Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus: sicut vocati estis in una spe vocationis vestre. Unus dominus: una fides: unum baptisma. Unus deus et pater omnium: qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis christi. Propter quod dicit. Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. Quod autem ascendit quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terre. Qui descendit: ipse est et qui ascendit super omnes celos: ut adimpleret omnia. Et ipse dedit quosdam quidem apostolos: quosdam autem prophetas: alios vero evangelistas: alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii

Apoc. 21. c. Job. 11. c.

1. Cor. 7. c.

Roma. 12. b. 1. Cor. 12. b.

Apo. 21. c. 1. Co. 10. c.

Psal. 67.

Johan. 3. c.

κομίας εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης. ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τοῦ σώματος ποιῆται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ. τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν, ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τῆς ζωῆς τοῦ θεοῦ διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν, οἵτινες ἀπηλγηκότες ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ. ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν Χριστόν, εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ Ἰησοῦ, ἀποθέσθαι ὑμᾶς κατὰ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τοῦ νοὸς ὑμῶν, καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον τὸν κατὰ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας. διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος λαλεῖτε ἀλήθειαν ἕκαστος μετὰ τοῦ πλησίον αὐτοῦ, ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη. ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν. μηδὲ δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ, ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω, μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσίν, ἵν' ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι. πᾶς λόγος σαπρὸς ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω, ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τῆς χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούουσι. καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως. πᾶσα πικρία καὶ θυμὸς καὶ ὀργὴ καὶ κραυγὴ καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν σὺν πάσῃ κακίᾳ. γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοί, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν.

Cap. 5.

in edificationem corporis christi: donec occurramus omnes in vnitatem fidei et agnitionis filii dei in virum perfectum in mensuram etatis plenitudinis christi: vt iam non simus paruuli fluctuantes: et circunferamur omni vento doctrine in nequitia hominum: in astutia ad circumuentionem erroris. Veritatem autem facientes in charitate crescamus in illo per omnia qui est caput christus: ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri augmentum corporis facit: in edificationem sui in charitate. Hoc igitur dico et testificor in domino vt iam non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui: tenebris obscuratum habentes intellectum: alienati a via dei per ignorantiam que est in illis propter cecitatem cordis ipsorum: qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem immundicie omnis in auaritiam. Vos autem non ita didicistis christum: si tamen illum audistis et in ipso edocti estis: sicut est veritas in iesu deponere vos secundum pristinam conuersationem veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestre: et induite nouum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo: quoniam sumus inuicem membra. Irascimini et nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur iam non furetur: magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est: vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad edificationem fidei: vt det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei: in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote autem inuicem benigni: misericordes: donantes inuicem: sicut et deus in christo donauit nobis.

Cap. 5.

C

Roma. 4. c.

1. Pet. 2. a.
Col. 3. b.
Roma. 6. a

D

Hebr. 12. a.
Col. 3. b.
Ps. 4.
Jaco. 4. b.
1. Pe. 4. a

Colo. 3. b.

Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τοῦ θεοῦ ὡς τέκνα ἀγαπητά, καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας. πορνεία δὲ καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις, καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία τὰ οὐκ ἀνήκοντα, ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία. τοῦτο γάρ ἐστε γινώσκοντες ὅτι πᾶς πόρνος ἢ ἀκάθαρτος ἢ πλεονέκτης ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Χριστοῦ καὶ θεοῦ. μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις. διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας. μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν. ἦτε γάρ ποτε σκότος, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ. ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε. ὁ γὰρ καρπὸς τοῦ πνεύματος ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ. δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ. καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τοῦ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε. τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν. τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται. πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι. διὸ λέγει. ἔγειραι ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ Χριστός. βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι. διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου. καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι, λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ, εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῷ θεῷ καὶ πατρί, ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ Χριστοῦ. αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε ὡς τῷ κυρίῳ, ὅτι ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικός, ὡς καὶ ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί. οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι, ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν

Estote ergo imitatores dei sicut filii charissimi: et ambulate in dilectione: sicut et christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis. Fornicatio autem et omnis immunditia aut auaritia nec nominetur in vobis: sicut decet sanctos: aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas que ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes quod omnis fornicator aut immundus aut auarus quod est idolorum seruus: non habet hereditatem in regno christi et dei. Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hec enim venit ira dei in filios diffidentie. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebre: nunc autem lux in domino. Ut filii lucis ambulate: fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate. Probantes quid sit beneplacitum deo. Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem redarguite. Que enim in occulto fiunt ab ipsis: turpe est et dicere. Omnia autem que arguuntur: a lumine manifestantur. Omne enim quod manifestatur: lumen est. Propter quod dicit. Surge qui dormis et exurge a mortuis: et illuminabit te christus. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes sed vt sapientes: redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes sed intelligentes que sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria: sed implemini spiritu sancto: loquentes vobismet ipsis in psalmis: hymnis et canticis spiritualibus: cantantes et psallentes in cordibus vestris domino: gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri iesu christi deo et patri: subiecti inuicem in timore christi. Mulieres viris suis subdite sint sicut domino: quoniam vir caput est mulieris: sicut christus caput est ecclesie: ipse saluator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est christo: ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite vxores vestras: sicut et christus dilexit ecclesiam: et seipsum tradidit pro ea vt illam sanctificaret: mundans eam lauacro aque in verbo vite: vt exhiberet ipsam sibi gloriosam

A

1. Cor. 4. d
Phili. 3. c.
1. Joh. 4. b
Johan. 13. g
Jacobi. 1. c.

p. Venit in gr. presentis temporis.
Jo. 12. c.

B

Colo. 4. b.

Roma. 12. a
Thes. 4. a

C

Colo. 3. c.
1. Pe. 3. a.

Colo. 3. c.

ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον ἢ ῥυτίδα ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ᾽ ἵνα ἦ ἁγία καὶ ἄμωμος. οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ. οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλὰ ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτήν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν, ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν. ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ᾽ ἕνα ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν, ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

Cap. 6.

Τὰ τέκνα ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ. τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον. τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα, ἥτις ἐστὶ πρώτη ἐντολὴ ἐν ἐπαγγελίᾳ, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ οἱ πατέρες μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἀλλ᾽ ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου. οἱ δοῦλοι ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐν ἁπλότητι καρδίας ὑμῶν ὡς τῷ Χριστῷ, μὴ κατ᾽ ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ᾽ ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς μετ᾽ εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις, εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθόν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος εἴτε ἐλεύθερος. καὶ οἱ κύριοι τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτούς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωποληψία οὐκ ἔστι παρ᾽ αὐτῷ. τὸ λοιπὸν ἀδελφοί μου ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις. διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι. στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν

ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi: sed ut sit sancta et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit: seipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit: sed nutrit et fovet eam sicut et christus ecclesiam: quia membra sumus corporis eius et de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam: et adherebit uxori sue: et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in christo et in ecclesia. Verumtamen et vos singuli unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum.

Cap. 6.

Filii obedite parentibus vestris in domino. Hoc enim iustum est. Honora patrem tuum et matrem tuam: quod est mandatum primum in promissione: ut bene sit tibi: et sis longevus super terram. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina et correptione domini. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore: in simplicitate cordis vestri sicut christo: non ad oculum servientes quasi hominibus placentes: sed ut servi christi facientes voluntatem dei ex animo cum bona voluntate servientes sicut domino: et non hominibus: scientes quoniam unusquisque quodcunque fecerit bonum: hoc recipiet a domino: sive servus sive liber. Et vos domini eadem facite illis: remittentes minas: scientes quia et illorum et vester dominus est in celis: et personarum acceptio non est apud deum. De cetero fratres confortamini in domino: et in potentia virtutis eius. Induite vos armaturam dei ut possitis stare adversus insidias diaboli: quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem: sed adversus principes et potestates: adversus mundi rectores tenebrarum harum: contra spiritualia nequitie in celestibus. Propterea accipite armaturam dei: ut possitis resistere in die malo: et in omnibus perfecti stare. State ergo succincti

Gene. 2.d. Ecc. 4.b. Mat. 19.b. Mar. 10.a. 1. Cor. 6.d.

Col. 3.d. Exo. 20.b. Mat. 19.c. Luc. 13.d. Mar. 10.c.

Colo. 3.d. 1. Pe. 2.c.

Ro. 2.b. Colo. 3.d. Actu. 10.c. Jacob. 2.b. 1. Pe. 1.c.

ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης, καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι, καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ, διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος μου ἐν παρρησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου, ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει, ἵνα ἐν αὐτῷ παρρησιάσωμαι ὡς δεῖ με λαλῆσαι. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ᾽ ἐμέ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ, ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν. εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς ἐφεσίους ἐπιστολῆς.

lumbos vestros in veritate: et induti loricam iustitie: et calciati pedes in preparatione evangelii pacis. In omnibus sumentes scutum fidei: in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere: et galeam salutis assumite: et gladium spiritus quod est verbum dei: per omnem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia et obsecratione pro omnibus sanctis et pro me: ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia notum facere mysterium evangelii, pro quo legatione fungor in catena ista: ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui. Ut autem et vos sciatis que circa me sunt: quid agam: omnia vobis nota faciet tychicus charissimus frater et fidelis minister in domino: quem misi ad vos in hoc ipsum: ut cognoscatis que circa nos sunt: et consoletur corda vestra. Pax fratribus et charitas cum fide a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratia cum omnibus qui diligunt dominum nostrum iesum christum in incorruptione amen.

Explicit epistola beati pauli ad ephesios.

1. Thes. 5.b

Incipit argumentum in epistolam ad Philippenses.

Philippenses sunt macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide: nec receperunt falsos apostolos. Hos collaudat apostolus scribens eis a roma de carcere per epaphroditum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς φιλιππησίους ἐπιστολή. Cap. 1.

Incipit epistola beati pauli ad philippenses. Capi. 1.

Παῦλος καὶ Τιμόθεος δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν φιλίπποις σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν, πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας Χριστοῦ Ἰησοῦ. καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου καὶ ἐν τῇ ἀπολο-

Paulus et Timotheus servi iesu christi omnibus sanctis in christo iesu qui sunt philippis cum episcopis et diaconibus. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo in omni memoria vestri semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis: cum gaudio deprecationem faciens super communicatione vestra in evangelio christi a prima die usque nunc: confidens hoc ipsum: quia qui cepit in vobis opus bonum perficiet usque in diem christi iesu. Sicut est mihi iustum hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde et in vinculis meis et in defensione

γία καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας. μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεός, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ, πεπληρωμένοι καρπῶν δικαιοσύνης τῶν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ. γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι ἀδελφοί, ὅτι τὰ κατ᾽ ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν, ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανεροὺς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι, καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν τοῦ θεοῦ λόγον λαλεῖν. τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι᾽ εὐδοκίαν, τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν. οἱ μὲν ἐξ ἐριθείας, τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλίψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου. οἱ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι. τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ εἴτε προφάσει εἴτε ἀληθείᾳ χριστὸς καταγγέλλεται. καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι. οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ᾽ ἐν πάσῃ παρρησίᾳ ὡς πάντοτε καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς εἴτε διὰ θανάτου. ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος. εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι οὐ γνωρίζω. συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον, τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι᾽ ὑμᾶς. καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως, ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς. μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου, καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων, ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας, καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ, ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ. οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑ

et confirmatione euangelii: socios gaudii mei omnes vos esse. Testis enim mihi est deus: quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus iesu christi. Et hoc oro: vt charitas vestra magis ac magis abūdet in omni sciētia et in omni sensu: vt probetis potiora: vt sitis sinceri et sine offensa in diem christi: repleti fructu iustitie per iesum christum in gloriam et laudē dei. Scire autem vos volo fratres: quia que circa me sunt magis ad profectū venerūt euāgelii: ita vt vincula mea manifesta fierent in christo in omni pretorio et in ceteris omnibus: vt plures e fratribus in domino cōfidētes in vinculis meis abundātius auderēt sine timore verbū dei loqui. Quidā quidē et propter inuidiā et cōtētiōez: quidā autem et propter bonā voluntatē christū predicāt. Quidā ex charitate: sciētes quoniam in defensiōe euāgelii positus sū. Quidā autem ex cōtētiōe christū annūciāt nō sincere: existimātes pressurā se suscitare vinculis meis. Quid enim? Dū omni modo siue per occasionē siue per veritatē christus annuncietur: et in hoc gaudeo: sed et gaudebo. Scio enim quia hoc mihi proueniet ad salutem per vestraz orōnez et subministratiōez spūs iesu christi secundum expectationē et spem meā: quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper et nūc magnificabitur christus in corpore meo: siue per vitā siue per mortē. Mihi enim viuere christus est: et mori lucrū. Quod si viuere in carne hoc mihi fructus operis est: et quid eligam ignoro. Coartor autem e duobus desideriū habēs dissolui: et esse cum christo multo magis melius: permanere autem in carne necessariū propter vos. Et hoc cōfidēs scio quia manebo et permanebo omnibus vobis ad profectū vestrū et gaudiū fidei: vt gratulatio vestra abundet in christo iesu in me per meū aduētū iterum ad vos. Tantum digne euāgelio christi cōuersamini: vt siue cū venero et videro vos: siue absens de vobis audiā quia statis in vno spū vnanimes: collaborantes fidei euāgelii: et in nullo terreamini ab aduersariis: que est illis causa perditiōis: vobis autem salutis. Et hoc a deo. Quia vobis donatū est pro christo: nō solū vt in eū credatis: sed vt etiam pro

B

C

2. Bc. 14. c. Dani. 13. c

D

πὲρ αὐτοῦ πάσχειν, τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοί, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

Cap. 2.

Εἴ τις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί, πληρώσατέ μου τὴν χαράν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες. μηδὲν κατὰ ἐρίθειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν, μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος. τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ. διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς εἰς δόξαν θεοῦ πατρός. ὥστε ἀγαπητοί μου καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε. ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας. πάντα ποιεῖτε χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμῶν, ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ, λόγον ζωῆς ἐπέχοντες εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα. ἀλλ᾽ εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι. ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν. οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει. οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ χριστοῦ ἰησοῦ. τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον. τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω

illo patiamini: idez certamen habentes quale et vidistis in me: et nūc audistis de me.

Cap. 2.

Si qua ergo cōsolatio in christo: si quod solatiū charitatis: si qua societas spūs: si qua viscera miserationis: implete gaudium meuz: vt idem sapiatis eādē charitatē hñtes: vnanimes: idipsuz sētiētes. Nihil per contentionez neqz per inanē gloriā: sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes: nō que sua sunt singuli cōsiderātes: sed ea que aliorum. Hoc enim sentite in vobis quod et in christo iesu. Qui cū in forma dei esset: nō rapinā arbitratus est esse se equalē deo: sed seipsū exinaniuit formā serui accipiēs in similitudinē hoīz factus: et habitu inuentus vt homo: humiliauit semetipsū factus obediēs vsqz ad mortem: mortem autem crucis. Propter quod et deus exaltauit illū: et donauit illi nomen quod est supra omne nomē: vt in nomine iesu omne genu flectatur: celestiū: terrestriū: et infernorū: et omnis lingua confiteatur quia dominus iesus christus in gloria est dei patris. Itaqz charissimi mei sicut semper obedistis: non in presentia mei tantū: sed multo magis nunc in absentia mea cum metu et tremore vestram salutem operamini. Deus est enim qui operatur in vobis et velle et proficere pro bona volūtate. Omnia autem facite sine murmuratiōibus et hesitatiōibus: vt sitis sine querela et simplices filii dei sine reprehensiōe in medio nationis praue et peruerse: inter quos lucetis sicut luminaria in mūdo: verbū vite cōtinentes ad gloriaz meā in die christi: quia nō in vacuuz cucurri: neqz in vacuū laboraui. Sed et si emulor supra sacrificiū et obsequiuz fidei vestre: gaudeo et congratulor omnibus vobis. Idipsuz autem et vos gaudete: et congratulamini mihi. Spero autem in domino iesu timotheū me cito mittere ad vos: vt et ego bono animo sim cognitis que circa vos sūt. Neminē enim habeo tam vnanimē qui sincera affectiōe pro vobis sollicitus sit. Omnes enim que sua sunt querūt: nō que iesu christi. Experimētū autem eius cognoscite: quoniam sicut patri filius mecum seruiuit in euangelio. Hunc igitur spero me

A

B

Hebr. 2. c.

Ro. 14. b.

C

D

πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμὲ ἐξ αὐτῆς. πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι. ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε. καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν. οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ. σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτόν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ. προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς, καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε, ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

Cap. 3.

Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές. βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν. ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες, καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί. εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκί, ἐγὼ μᾶλλον, περιτομῇ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραήλ, φυλῆς βενιαμίν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος, κατὰ ζῆλον διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος. ἀλλ' ἅτινα ἦν μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν. ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου, δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τῶν νεκρῶν. οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον ἢ ἤδη τετελείωμαι, διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὔπω λογίζομαι κατειληφέναι. ἓν δέ, τὰ μὲν

mittere ad vos: mox vt videro que circa me sunt. Confido autem in domino quoniam et ipse veniam ad vos cito. Necessarium autem existimaui epaphroditum fratrem et cooperatorem et commilitonem meum: vestrum autem apostolum et ministrum necessitatis mee mittere ad vos: quoniam quidem omnes vos desiderabat: et mestus erat propterea quod audieratis illum infirmatum. Nam et infirmatus est vsque ad mortem: sed deus misertus est eius. Non solum autem eius: verum etiam et mei: ne tristitiam super tristitiam haberem. Festinantius ergo misi illum: vt viso illo iterum gaudeatis: et ego sine tristitia sim. Excipite itaque illum cum omni gaudio in domino: et eiusmodi cum honore habetote: quoniam propter opus christi vsque ad mortem accessit: tradens animam suam: vt impleret id quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

Cap. 3.

De cetero fratres mei gaudete in domino: eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum: vobis autem necessarium. Videte canes: videte malos operarios: videte concisionem. Nos enim sumus circumcisio qui spiritu seruimus deo: et gloriamur in christo iesu: et non in carne fiduciam habentes: quanquam et ego habeam confidentiam in carne. Si quis alius videtur confidere in carne: ego magis: circumcisus octaua die: ex genere israel: de tribu beniamin: hebreus ex hebreis: secundum legem phariseus: secundum emulationem persequens ecclesiam dei: secundum iustitiam que in lege est conuersatus sine querela. Sed que mihi fuerunt lucra: hec arbitratus sum propter christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam iesu christi domini mei: propter quem omnia detrimentum feci: et arbitror vt stercora vt christum lucrifaciam: vt et inueniar in illo non habens meam iustitiam que ex lege est: sed illam que ex fide est christi iesu: que ex deo est iustitia in fide ad cognoscendum illum et virtutem resurrectionis eius et societatem passionum illius: configuratus morti eius: si quo modo occurram ad resurrectionem que est ex mortuis. Non quod iam acceperim aut iam perfectus sim. Sequor autem si quo modo comprehendam: in quo et comprehensus sum a christo iesu. Fratres ego me non arbitror comprehendisse. Vnum autem: que quidem

ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος, κατὰ σκοπὸν διώκω ἐπὶ τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ὅσοι οὖν τέλειοι, τοῦτο φρονῶμεν, καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει. πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν. συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς. πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νῦν δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ, ὧν τὸ τέλος ἀπώλεια, ὧν ὁ θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον ἰησοῦν χριστόν, ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

Cap. 4.

Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτως στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί. εὐοδίαν παρακαλῶ, καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ. ναὶ ἐρωτῶ καὶ σέ, σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ κλήμεντος καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς. χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, πάλιν ἐρῶ, χαίρετε. τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς. μηδὲν μεριμνᾶτε, ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν. καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετή, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε, ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε, καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν. ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν, ἐφ' ᾧ καὶ φρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ. οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω. ἐγὼ γὰρ ἔμαθον ἐν οἷς εἰμὶ αὐτάρκης εἶναι. οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν. ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι. πάν-

retro sunt obliuiscens: ad ea vero que sunt priora extendens meipsum: ad destinatum persequor ad brauium superne vocationis dei in christo iesu. Quicunque ergo perfecti sumus hoc sentiamus: et si quid aliter sapitis: et hoc vobis deus reuelabit. Verumtamen ad quod peruenimus vt idem sapiamus: et in eadem permaneamus regula. Imitatores mei estote fratres: et obseruate eos qui ita ambulant: sicut habetis formam nostram. Multi enim ambulant quos sepe dicebam vobis: nunc autem et flens dico inimicos crucis christi: quorum finis interitus: quorum deus venter est: et gloria in confusione ipsorum: qui terrena sapiunt. Nostra autem conuersatio in celis est: vnde etiam saluatorem expectamus dominum nostrum iesum christum: qui reformabit corpus humilitatis nostre configuratum corpori claritatis sue: secundum operationem virtutis sue qua etiam possit subiicere sibi omnia.

Cap. 4.

Itaque fratres mei charissimi et desideratissimi gaudium meum et corona mea: sic state in domino charissimi. Euodiam rogo et syntychen deprecor idipsum sapere in domino. Etiam rogo et te germane compar adiuua illas que mecum laborauerunt in euangelio cum clemente et ceteris adiutoribus meis: quorum nomina sunt in libro vite. Gaudete in domino semper: iterum dico gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus enim prope est. Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione et obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestre innotescant apud deum. Et pax dei que exuperat omnem sensum custodiat corda vestra et intelligentias vestras in christo iesu. De cetero fratres quecunque sunt vera: quecunque pudica: quecunque iusta: quecunque sancta: quecunque amabilia: quecunque bone fame: si qua virtus: si qua laus discipline: hec cogitate: que et didicistis et accepistis: et audistis et vidistis in me: hec agite: et deus pacis erit vobiscum. Gauisus sum autem in domino vehementer: quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire sicut et sentiebatis. Occupati autem eratis. Non quasi propter penuriam dico. Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. Scio et humiliari: scio et abundare. Vbique et in omnibus institutus sum: et saturari et esurire: et abundare et penuriam pati. Omnia

Marginal notes: 1. Co. 4. d. Ephe. 5. a. 1. The. 4. b. Johan. 13. g. — Mat. 5. g.

τα ισχύω εμ Τω ενδυναμούντι με Χριστώ. πλην καλώς εποιήσατε συγκοινωνήσαντες μου Τη θλίψει. οίδατε και υμείς φιλιππήσιοι, ότι εν αρχή Του ευαγγελίου ότε εξήλθον από μακεδονίας, ουδεμία μοι εκκλησία εκοινώνησεν εις λόγον δόσεως και λήψεως ει μη υμείς μόνοι, ότι και εν θεσσαλονίκη και άπαξ και δις εις Την Χρείαν μοι επέμψατε. ουΧ ότι επιζητώ Το δόμα, αλλ επιζητώ Τον καρπόν Τον πλεονάζοντα εις λόγον υμών. απέΧω δε πάντα και περισσεύω. πεπλήρωμαι δεξάμενος παρά επαφροδίτου Τα παρ υμών οσμήν ευωδίας, θυσίαν δεκτήν, ευάρεστον Τω θεώ. ο δε θεός μου πληρώσει πάσαν Χρείαν υμών κατά Τον πλούτον αυτού εν δόξη εν Χριστώ ιησού. Τω δε θεώ και πατρί ημών η δόξα εις Τους αιώνας Των αιώνων αμήν. ασπάσασθε πάντα άγιον εν Χριστώ ιησού. ασπάζονται υμάς οι συν εμοί αδελφοί. ασπάζονται υμάς πάντες οι άγιοι, μάλιστα δε οι εκ Της καίσαρος οικίας. η Χάρις Του κυρίου ιησού Χριστού μετά πάντων υμών. αμήν.

Τέλος Της προς φιλιππησίους επιστολής.

possum in eo qui me confortat. Verūtamē bñ fecistis cōmunicantes tribulatiōi mee. Scitis āt ⁊ vos philippenses q in principio euangelij quando pfect⁹ sū a macedōia: nulla mihi ecclesia communicauit in ratione dati ⁊ accepti: nisi vos soli: q ⁊ thessalonicā semel ⁊ bis in vsum mihi misistis. Non q quero datum: sed requiro fructum abundantem in rōne vestra. Habeo aūt oia ⁊ abundo. Replet⁹ sū accept ab epaphrodito q̄ misistis in odorē suauitatis: hostiam acceptā: placentē deo. Deus autē meus impleat omne desideriū vrm sm diuitias suas in gloria in christo iesu. Deo autem ⁊ patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate oēm sanctū in christo iesu. Salutant vos q mecū sunt frēs. Salutāt vos omnes sācti: maxime autē qui de cesaris domo sunt. Grā dñi nostri iesu christi cū spiritu vestro. Amen.

Explicit epistola bti pauli ad Philippenses.

Romā.

Incipit argumentum in epistolam ad Colossenses.

Colossenses ⁊ hi sicut laodicenses sunt asiani: ⁊ ipsi preuenti erant a pseudoapostolis. Nec ad hos accessit ipse apostolus: sed ⁊ hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbū ab archippo q ministeriū in eos accepit. Ergo apl's iā ligatus scribit eis ab epheso p Tychicū diaconen ⁊ onesimum acolytum.

Explicit argumentum.

Η Του αγίου παύλου προς κολασσαείς επιστολή. Cap. i.

Παύλος απόστολος ιησού Χριστού διά θελήματος θεού και Τιμόθεος ο αδελφός Τοις εν κολοσσαίς αγίοις και πιστοίς αδελφοίς εν Χριστώ. Χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πατρός ημών και κυρίου ιησού Χριστού. ευΧαριστούμεν Τω θεώ και πατρί Του κυρίου ημών ιησού Χριστού πάντοτε περί υμών προσευΧόμενοι, ακούσαντες Την πίστιν υμών εν Χριστώ ιησού και Την αγάπην Την εις πάντας Τους αγίους διά Την ελπίδα Την αποκειμένην υμίν εν Τοις ουρανοίς, ην προηκούσατε εν Τω λόγω Της αληθείας Του ευαγγελίου Του παρόντος εις υμάς, καθώς και εν παντί Τω κόσμω και εστί καρποφορούμενον και αυξανόμενον, καθώς και εν υμίν αφ ης ημέρας ηκούσατε και επέγνωτε Την Χάριν Του θεού εν αληθεία, καθώς εμάθετε από επαφρά Του αγαπητού

Incipit epistola bti pauli apli ad Colossenses. Cap. i.

Paulus apostolus iesu christi p voluntatē dei ⁊ timothe⁹ frater his q sunt colossis sanctis ⁊ fidelibus fratrib⁹ in xp̄o iesu. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre nostro ⁊ dño iesu christo. Gratias agimus deo ⁊ patri dñi nostri iesu christi semper pro vobis orantes: audientes fidem vestram in christo iesu ⁊ dilectionem quā hētis in sctōs omnes pp spem que reposita est vobis in celis: quā audistis in verbo veritatis euangelij quod peruenit ad vos: sicut ⁊ i vniuerso mūdo est et fructificat ⁊ crescit sicut in vobis: ex ea die qua audistis et cognouistis grām dei in veritate: sicut didicistis ab epaphra charissimo

Ad Colossenses. Cap. i.

συνδούλου ημών, ος εστί πιστός υπέρ υμών διάκονος Του Χριστού. ο και δηλώσας ημίν Την υμών αγάπην εν πνεύματι. διατούτο και ημείς αφ ης ημέρας ηκούσαμεν, ου πανόμεθα υπέρ υμών προσευΧόμενοι και αιτούμενοι, ίνα πληρωθήτε Την επίγνωσιν Του θελήματος αυτού εν πάση σοφία και συνέσει πνευματική, περιπατήσαι υμάς αξίως Του κυρίου εις πάσαν αρέσκειαν εν παντί έργω αγαθώ καρποφορούντες και αυξανόμενοι εις Την επίγνωσιν Του θεού, εν πάση δυνάμει δυναμούμενοι κατά Το κράτος Της δόξης αυτού εις πάσαν υπομονήν και μακροθυμίαν μετά Χαράς, ευΧαριστούντες Τω θεώ και πατρί Τω ικανώσαντι ημάς εις Την μερίδα Του κλήρου Των αγίων εν Τω φωτί. ος ερρύσατο ημάς εκ Της εξουσίας Του σκότους, και μετέστησεν εις Την βασιλείαν Του υιού Της αγάπης αυτού, εν ω έΧομεν Την απολύτρωσιν Την άφεσιν Των αμαρτιών. ος εστίν εικών Του θεού Του αοράτου πρωτότοκος πάσης κτίσεως, ότι εν αυτώ εκτίσθη Τα πάντα Τα εν Τοις ουρανοίς και Τα επί Της γης Τα ορατά και Τα αόρατα, είτε θρόνοι, είτε κυριότητες, είτε αρΧαί, είτε εξουσίαι, Τα πάντα δι αυτού και εις αυτόν έκτισται. και αυτός εστί προ πάντων, και Τα πάντα εν αυτώ συνέστηκε. και αυτός εστί κεφαλή Του σώματος Της εκκλησίας, ος εστίν αρΧή πρωτότοκος εκ Των νεκρών, ίνα γένηται εν πάσιν αυτός πρωτεύων. ότι εν αυτώ ευδόκησε παν Το πλήρωμα κατοικήσαι, και δι αυτού αποκαταλλάξαι πάντα εις αυτόν, ειρηνοποιήσας διά Του αίματος Του σταυρού αυτού δι αυτού, είτε Τα επί Της γης, είτε Τα εν Τοις ουρανοίς. και υμάς ποτέ όντας απηλλοτριωμένους και εΧθρούς Τη διανοία εν Τοις έργοις Τοις πονηροίς, νυνί δε αποκατήλλαξεν εν Τω σώματι Της σαρκός αυτού διά Του θανάτου, παραστήσαι υμάς αγίους και αμώμους και ανεγκλήτους κατενώπιον αυτού, είγε επιμένετε Τη πίστει τεθεμελιωμένοι και εδραίοι και μη μετακινούμενοι από Της ελπίδος Του ευαγγελίου ου ηκούσατε Του κηρυΧθέντος εν πάση Τη κτίσει Τη υπό Τον ουρανόν, ου εγενόμην εγώ παύλος διάκονος. νυν Χαίρω εν Τοις παθήμασι μου υπέρ υμών και ανταναπληρώ Τα υστερήματα Των θλίψεων Του Χριστού εν Τη σαρκί μου υπέρ Του σώματος αυτού ο εστίν η εκκλησία, ης εγενόμην εγώ διάκονος κατά Την οικονομίαν Του θεού Την δοθείσαν μοι εις υμάς, πληρώσαι Τον λόγον Του θεού, Το μυστήριον

conseruo nr̄o: qui est fidelis pro vobis minister xp̄i iesu. Qui et manifestauit nobis dilectionem vestrā in spū. Ideo ⁊ nos ex qua die audiuimus: non cessamus pro vobis orantes ⁊ postulantes: vt impleamini agnitione volūtatis ei⁹ in oī sapientia ⁊ intellectu spiritali: vt ambuletis digne deo per oia placentes in omni opere bono fructificantes ⁊ crescentes in scientia dei: in omni virtute confortati sm potentiam claritatis eius: in oi patiētia ⁊ longanimitate cum gaudio gratias agentes deo ⁊ patri: q dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebrarum: ⁊ transtulit in regnum filij dilectōis sue: in quo habem⁹ redēptionē ⁊ remissionē peccatorum. Qui est imago dei inuisibilis primogenitus oīs creature: qm̄ in ipso condita sunt vniuersa in celis ⁊ in terra visibilia ⁊ inuisibilia: siue throni siue dñatiōes siue pncipat⁹ siue ptātes: oia per ipsum ⁊ in ipso creata sunt. Et ipe est ante omnes: ⁊ omnia in ipso constāt. Et ipse est caput corporis ecclesie: q est principium primogenitus ex mortuis: vt sit in omnibus ipse pmatū tenēs. Qr i ipso cōplacuit oēz plenitudinē ihabitare: ⁊ p eū recōciliari omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius: siue q in terris siue que in celis sunt. Et vos cum essetis aliquando alienati ⁊ inimici sensu in operibus malis: nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem: exhibere vos sanctos ⁊ imaculatos ⁊ irrephēsibiles corā ipso: si tamen permanetis in fide fundati ⁊ stabiles ⁊ immobiles a spe euāgelij: qd audistis qd predicatū est in vniuersa creatura q sub celo ē: cui⁹ fact⁹ suz ego paulus minister: qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis: ⁊ adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia: cuius factus sum ego minister sm dispēsationē dei que data est mihi in vobis: vt implea verbum dei: mysterium quod

B

Ephe. i. b.

C

i. Co. 15. c.

D

τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀ-
πὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁ-
γίοις αὐτοῦ, οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι
τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης μυστηρίου τού-
του ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι Χριστὸς ἐν ὑμῖν
ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης, ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν,
νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσ-
κοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν
πάντα ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, εἰς ὃ καὶ
κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐ-
τοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

Cap. 2.

Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔ-
χω περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ καὶ
ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν
σαρκί, ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν
συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ καὶ εἰς πάντα
πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως
εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ
πατρὸς καὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐν ᾧ εἰσὶ πάντες
οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως
ἀπόκρυφοι. τοῦτο δὲ λέγω, ἵνα μή τις ὑ-
μᾶς παραλογίζηται ἐν πειθανολογίᾳ. εἰ
γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύμα-
τι σὺν ὑμῖν εἰμί, χαίρων καὶ βλέπων ὑ-
μῶν τὴν τάξιν καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς Χρι-
στὸν πίστεως ὑμῶν. ὡς οὖν παρελάβετε
τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ
περιπατεῖτε, ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομού-
μενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίσ-
τει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐ-
τῇ ἐν εὐχαριστίᾳ. βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσ-
ται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ
κενῆς ἀπάτης κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀν-
θρώπων κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου καὶ
οὐ κατὰ Χριστόν. ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν
τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς, καὶ
ἐστὲ ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι, ὅς ἐστιν ἡ κε-
φαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας. ἐν ᾧ καὶ
περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ ἐν τῇ
ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς
σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συν-
ταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ
συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας
τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.
καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώ-
μασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν
συνεζωοποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμε-
νος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα, ἐξαλεί-
ψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγ-
μασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν. καὶ αὐτὸ ἦρεν
ἐκ τοῦ μέσου προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυ-
ρῷ, ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξου-

absconditū fuit a seculis ⁊ generatiõibus:
nunc autem manifestatum est sanctis
eius: quibus voluit deus notas facere
diuitias glorie sacramenti huius in
gētibus: quod est christus in vobis spes
glorie: quem nos annunciauimus corripi
entes omnem hominem ⁊ docentes
in omni sapientia: vt exhibeamus omnem
hominem pfectū in xp̃o iesu: in quo ⁊ labo
ro certando secundum operationē eius:
quam operatur in me in virtute.

Cap. 2.

Volo enim vos scire qualem sollicitudinem
habeam pro vobis ⁊ pro his qui sunt laodi
cie ⁊ quicunque nō viderunt faciē meam in
carne: vt consolentur corda ipsorum
instructi in charitate ⁊ in omnes
diuitias plenitudinis intellectus
in agnitione mysterij dei ⁊
patris ⁊ christi iesu: in quo sunt omnes
thesauri sapientie ⁊ scientie
absconditi. Hoc autem dico: vt nemo vos
decipiat in sublimitate sermonum.
Nam ⁊ si corpore absens sum: sed spiritu
vobiscum sum gaudens ⁊ videns ordinē vestrum
⁊ firmamentum eius que in christo est
fidei vestre. Sicut ergo accepistis
iesum christum dominum nostrum: in ipso
ambulate: radicati et superedificati
in ipso: ⁊ confirmati in fide
sicut et didicistis: abundantes in illo
in gratiarum actiõe. Videte ne quis vos de
cipiat per philosophiam ⁊
inanē fallaciā secundum traditionem hominum
secundum elementa mundi ⁊
nō secundum christum. Quia in ipso inhabitat omnis
plenitudo diuinitatis corporaliter: et
estis in illo repleti: qui est caput
omnis principatus ⁊ potestatis. In quo ⁊
circūcisi estis circūcisiõe nō manufacta
in expoliatione corporis
carnis: sed in circuncisiõe xp̃i: consepulti
ei in baptismo: in quo
resurrexistis per fidem operationis
dei qui suscitauit illum a mortuis.
Et vos cum mortui essetis in delictis
et preputio carnis vestre
conuiuificauit cum illo: donans
vobis omnia delicta: delens quod
aduersus nos erat chirographū decreti
quod erat contrarium nobis. Et ipsum tulit
de medio affigens illud cruci:
⁊ expolians principatus ⁊ potestates

A
1. Cor. 5. a.
B
C
Ephe. 2. b.

σίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ θριαμβεύσας
αὐτοὺς ἐν αὐτῷ. μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω
ἐν βρώσει, ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ
νουμηνίας ἢ σαββάτων, ἅ ἐστι σκιὰ τῶν με-
λλόντων, τὸ δὲ σῶμα Χριστοῦ. μηδεὶς ὑ-
μᾶς καταβραβευέτω, θέλων ἐν ταπεινοφρο-
σύνῃ καὶ θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώ-
ρακεν ἐμβατεύων εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ
νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ οὐ κρατῶν τὴν
κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ τῶν ἁφῶν
καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμ-
βιβαζόμενον αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ. εἰ
οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ Χριστῷ ἀπὸ τῶν
στοιχείων τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κό-
σμῳ δογματίζεσθε. μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ, μὴ θί-
γῃς, ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀπο-
χρήσει κατὰ τὰ ἐντάλματα καὶ διδασκαλί-
ας τῶν ἀνθρώπων, ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔ-
χοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ καὶ ταπει-
νοφροσύνῃ καὶ ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τι-
μῇ τινὶ πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός. Cap. 3.

Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω
ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ
τοῦ θεοῦ καθήμενος, τὰ ἄνω φρονεῖτε μὴ τὰ
ἐπὶ τῆς γῆς. ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν
κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ θεῷ. ὅ-
ταν ὁ Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν, τότε
καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δό-
ξῃ. νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς
γῆς, πορνείαν, ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμί-
αν κακήν, καὶ τὴν πλεονεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰ-
δωλολατρεία, δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θε-
οῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας, ἐν οἷς καὶ
ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν αὐ-
τοῖς. νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα,
ὀργήν, θυμόν, κακίαν, βλασφημίαν, αἰσχρο-
λογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν. μὴ ψεύδεσ-
θε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαι-
ὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, καὶ
ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον
εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐ-
τόν, ὅπου οὐκ ἔνι ἕλλην καὶ ἰουδαῖος, περι-
τομὴ καὶ ἀκροβυστία, βάρβαρος, σκύθης,
δοῦλος, ἐλεύθερος, ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν
πᾶσι Χριστός. ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ
τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι σπλάγ-
χνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύ-
νην, πρᾳότητα, μακροθυμίαν, ἀνεχόμενοι
ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, ἐάν τις
πρός τινα ἔχει μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χρισ-
τὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς. ἐπὶ πᾶ-
σι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδε-
σμος τῆς τελειότητος, καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ

traduxit confidenter palam triumphās
illos in seipso. Nemo ergo vos iudicet
in cibo aut in potu aut in pte diei festi
aut neomenie aut sabbatorum: que sunt vm-
bra futurorum: corpus autem xp̃i. Nemo vos
seducat volens in humilitate
⁊ religione angelorum que non vidit:
ambulans frustra inflatus
sensu carnis sue: et non tenens
caput: ex quo totum corpus per nexus
⁊ coniunctiões sumministratū ⁊ constructū
crescit in augmentum dei. Si
ergo mortui estis cum xp̃o ab elementis mūdo
huius mūdi: quid adhuc tanquam viuē
decernitis? Ne tetigeritis: neque gusta-
ueritis: neque contrectaueritis: que sunt omnia in
interitu ipso vsu secundum precepta ⁊ doctri-
nas hominū: que sunt rõnē quidē hñtia
sapie in superstitione et humilitate
⁊ nō ad parcēdū corpori: nō in honore
aliquo ad saturitatē carnis. Cap. 3.

Igitur si consurrexistis cum xp̃o: que sursum
sunt querite: vbi xp̃s est in dextera
dei sedēs: que sursum sunt sapite: nō que
sup terrā. Mortui enim estis: ⁊ vita vestra
abscondita est cum xp̃o in deo. Cum
autem xp̃s apparuerit vita vestra: tunc
⁊ vos apparebitis cum ipso in gloria.
Mortificate ergo mēbra vestra que sunt sup
terrā: fornicationē: immūditiā: libidinē:
concupiscētiā malā: ⁊ auaritiā: que est simu
lacrorū seruitus: propter que venit ira dei
sup filios incredulitatis: in quibus
ambulastis aliquādo cum viueretis in illis.
Nūc autem deponite et vos omnia:
irā: indignationē: maliciā: blasphemiā:
turpē sermonē de ore vestro. Nolite men
tiri inuicē: expoliantes vos veterem
hominem cum actibus suis: et
induentes nouum eum qui renouatur
in agnitionē dei secundum imaginē eius qui crea
uit eū: vbi non est gentilis ⁊ iudeus: cir
cūcisio et preputium: barbarus ⁊ scytha:
seruus ⁊ liber: sed omnia et in
omnibus xp̃s. Induite vos ergo sicut ele-
cti dei sancti ⁊ dilecti viscera
misericordie: benignitatem: humilitatē:
modestiam: patientiam supportantes
inuicē ⁊ donātes vobismetipsis si quis
aduersus aliquē habet querelā: sicut ⁊ dominus
donauit vobis: ita ⁊ vos. Super omnia
autem hec: charitatē habete quod est vinculum
perfectionis ⁊ pax christi

D
Mat. 14. a.
Mar. 13. b.
Luce. 21. b.
1. Cor. 5. b.
Ephe. 5. b.
A
b. Venit in grec. presentis temporis.
Ephe. 5. a.
B
Hebr. 12. a.
1. Pe. 2. a.
Ephe. 4. c.
Roma. 6. a.
Ephe. 4. c.
Ephe. 4. b.
Ephe. 4. a.
C

βραβευέτω εν ταις καρδίαις υμών, εις ην
και εκλήθητε εν ενί σώματι, και ευχάριστοι
γίνεσθε. ο λόγος του Χριστού ενοικείτω εν
υμίν πλουσίως εν πάση σοφία, διδάσ=
κοντες και νουθετούντες εαυτούς ψαλμοίς
και ύμνοις και ωδαίς πνευματικαίς εν χά=
ριτι, άδοντες εν τη καρδία υμών τω κυρίω.
και παν ότι αν ποιήτε εν λόγω η εν έργω,
πάντα εν ονόματι κυρίου ιησού, ευχαρι=
στούντες τω θεώ και πατρί δι αυτού. αι γυ
ναίκες υποτάσσεσθε τοις ανδράσιν ως ανή
κεν εν κυρίω. οι άνδρες αγαπάτε τας γυ=
ναίκας και μη πικραίνεσθε προς αυτάς. τα
τέκνα υπακούετε τοις γονεύσι κατά πάν
τα, τούτο γαρ εστίν ευάρεστον εν κυρίω. οι
πατέρες μη ερεθίζετε τα τέκνα υμών, ίνα μη
αθυμώσιν. οι δούλοι υπακούετε κατά πάν
τα τοις κατά σάρκα κυρίοις, μη εν οφθαλμο
δουλείαις ως ανθρωπάρεσκοι, αλλ εν απλό
τητι καρδίας φοβούμενοι τον θεόν, και παν
ότι εάν ποιήτε εκ ψυχής εργάζεσθε, ως τω
κυρίω και ουκ ανθρώποις, ειδότες από κυ=
ρίου απολήψεσθαι την ανταπόδοσιν της
κληρονομίας. τω γαρ κυρίω Χριστώ δου
λεύετε. ο δε αδικών κομιείται ο ηδίκησε, και
ουκ εστί προσωποληψία. Cap. 4.

Οι κύριοι το δίκαιον και την ισότητα τοις
δούλοις παρέχετε, ειδότες ότι και υ=
μείς έχετε κύριον εν ουρανοίς. τη προσευ=
χή προσκαρτερείτε γρηγορούντες εν αυτή
εν ευχαριστία, προσευχόμενοι άμα και πε
ρί ημών ίνα ο θεός ανοίξη και ημίν θύραν του
λόγου λαλήσαι το μυστήριον του Χρισ=
τού, δι ο και δέδεμαι ίνα φανερώσω αυτό
ως δει με λαλήσαι. εν σοφία περιπατείτε
προς τους έξω, τον καιρόν εξαγοραζόμενοι.
ο λόγος υμών πάντοτε εν χάριτι άλατι
ηρτυμένος, ειδέναι πως δει υμάς ενί εκάσ
τω αποκρίνεσθαι. τα κατ εμέ πάντα γνωρί
σει υμίν Τυχικός ο αγαπητός αδελφός και
πιστός διάκονος και σύνδουλος εν κυρίω,
ον έπεμψα προς υμάς εις αυτό τούτο, ίνα
γνω τα περί υμών, και παρακαλέση τας
καρδίας υμών σύν ονησίμω τω πιστώ και
αγαπητώ αδελφώ ος εστίν εξ υμών, πάντα
υμίν γνωριούσι τα ώδε. ασπάζεται υμάς α
ρίσταρχος ο συναιχμάλωτός μου και μάρ=
κος ο ανεψιός βαρνάβα, περί ου ελάβετε εν
τολάς. εάν έλθη προς υμάς δέξασθε αυτόν,
και ιησούς ο λεγόμενος ιούστος, οι όντες
εκ περιτομής. ούτοι μόνοι συνεργοί εις την
βασιλείαν του θεού, οίτινες εγενήθησαν μοι
παρηγορία. ασπάζεται υμάς επαφράς, ο εξ

exultet in cordibus vestris: in qua
et vocati estis in vno corpore: et grati
estote. Verbum christi habitet in
vobis abũdãter in oĩ sapiẽtia: docẽtes
et cõmonẽtes vosmetipsos in psalmis
et hymnis et cãticis spũalibus in gratia:
cantantes in cordibus vestris deo.
Omẽ qđcũqȝ facitis in verbo aut ĩ ope:
oĩa in noĩe dñi nr̃i iesu xp̃i: grãs agẽtes
deo et patri per ipsum. Mulieres
subdite estote viris sicut oportet
in dño. Viri diligite vxores vestras:
et nolite amari esse ad illas.
Filij obedite parẽtibus per omnia:
hoc eĩ placitũ est ĩ dño. [filioȝ vr̃os vt
Pr̃es nolite ad idignatiõeȝ pvocare
nõ pusillo aĩo fiãt. Serui obedite p oĩa
dñis carnalib9: nõ ad o
culũ seruiẽtes q̃si hoĩbus placẽtes: sȝ in
simplicitate cordis timẽtes dñȝ. Quod
cunqȝ facitis: ex animo operamini: sicut
dño et nõ hominibus: sciẽtes q a dño
accipietis retributionem
hereditatis. Dño xp̃o suite. [gessit. Et
Qui enĩ iiuriã facit: recipiet id qđ inĩq
nõ est psonarũ acceptio apđ deũ. Ca. 4.

Domini qđ iustum est et equum
seruis pstate: scientes qm̃ et vos
dominum habetis in celo. Orationi
instate vigilantes in ea
in gratiarũ actione: orantes simul et pro
nobis: vt de9 apiat nobis ostium
sermonis ad loq̃ndũ mysterium christi:
pp qđ ẽt vinct9 sũ: vt manifestẽ illđ ita
vt opȝ me loq̃. In sapiẽtia ambulate
ad eos q̃ foris sunt: tp̃s redimentes.
Sermo vester semper in gratia sale sit
cõdit9: vt sciatis quõ oporteat vos vni=
cuiqȝ r̃ndere. Que circa me sũt oĩa vobis
nota faciet tychic9 charissim9 frater et
fidelis minister et conseruus in dño:
quẽ misi ad vos ad hoc ipsum: vt
cognoscat que circa vos sunt et cõsolet
corda vr̃a cũ onesimo charissimo et
fideli fratre qui ex vobis ẽ: qui omnia
q̃ hic agũtur nota faciẽt vobis. Salu=
tat vos aristarch9 cõcaptiu9 me9 et mar
cus cõsobrin9 barnabe: de quo accepistis
mãdata. Si venerit ad vos: suscipite
et iesus q̃ dr̃ iustus: qui sunt [illũ:
ex circũcisiõe. Hi soli sũt adiutores mei
regno dei: qui mihi fuerunt [in
solatio. Salutat vos epaphras: q̃ ex

Ephe. 5. c. 1. Pe. 3. a. Ephe. 6. a. Ephe. 6. a. 1. Pe. 2. c. Leui. 19. g. Ro. 2. b. Ephe. 6. b. Deu. 10. c. Iaco. 2. b. 1. Pe. 1. c. Ephe. 5. c. 2. Thi. 4.

υμών δούλος Χριστού, πάντοτε αγωνιζό=
μενος υπέρ υμών εν ταις προσευχαίς, ίνα
στήτε τέλειοι και πεπληρωμένοι εν παντί θε
λήματι του θεού. μαρτυρώ γαρ αυτώ ότι
έχει ζήλον πολύν υπέρ υμών και των εν
λαοδικεία και των εν ιεραπόλει. ασπάζεται
υμάς λουκάς ο ιατρός ο αγαπητός και δη=
μάς. ασπάσασθε τους εν λαοδικεία αδελ=
φούς, και νυμφάν και την κατ οίκον αυτού
εκκλησίαν. και όταν αναγνωσθή παρ υμίν η
επιστολή, ποιήσατε ίνα και εν τη λαοδικέ=
ων εκκλησία αναγνωσθή, και την εκ λαοδι=
κείας ίνα και υμείς αναγνώτε. και είπατε αρ
χίππω. βλέπε την διακονίαν ην παρέλαβες
εν κυρίω, ίνα αυτήν πληροίς. ο ασπασμός
τη εμή χειρί παύλου. μνημονεύετε μου των
δεσμών. η χάρις μεθ υμών. αμήν.

Τέλος της προς κολασσαείς επιστολής.

vobis est seruus xp̃i iesu: semp sollicitus
pro vobis in orationibus: vt
stetis perfecti et pleni in omni volũtate
dei. Testimoniũ enim illi perhibeo q
hȝ multũ laborẽ pro vobis et p his q̃ sũt
laodicie et qui hierapoli. Salutat
vos lucas medic9 charissimus: et de=
mas. Salutate fratres qui sunt laodicie
et nimphaȝ: et que in domo eius est
ecclesiã. Et cũȝ lecta fuerit apud vos
epistola hec: facite vt et in laodicensiũȝ
ecclesia legat: et ea que laodicensiũ est
vobis legatur. Et dicite archippo.
Vide ministerium quod accepisti
in dño: vt illud impleas. Salutatio
mea manu pauli. Memores estote vi=
culorũ meorũ. Gr̃a dñi nr̃i iesu xp̃i vobis=
cum. Amen.

Explicit ep̃la b̃ti pauli ad Colossenses.

Incipit argumentum in epistolam ad Thessalonicenses primam.

Thessalonicenses sunt macedones: qui accepto verbo veritatis persliterunt in fide: etiam in persecu tione ciuium suorum. Preterea nec recceperunt falsos apostolos: nec ea que a falsis apostolis dice= bantur. Hos collaudat apostolus scribens eis ab athenis per tychicum diaconem et onesimuȝ acolytũ.

Explicit argumentum.

Η του αγίου παύλου προς θεσσαλο=
νικείς πρώτη επιστολή. Cap. 1.

Παύλος και σιλουανός και τιμόθεος
τη εκκλησία θεσσαλονικέων εν θεώ
πατρί και κυρίω ιησού Χριστώ,
χάρις υμίν και ειρήνη από θεού πα
τρός ημών και κυρίου ιησού Χριστού. ευ=
χαριστούμεν τω θεώ πάντοτε περί πάν=
των υμών, μνείαν υμών ποιούμενοι επί των
προσευχών ημών αδιαλείπτως, μνημονεύ=
οντες υμών του έργου της πίστεως και του
κόπου της αγάπης και της υπομονής της ελ
πίδος του κυρίου ημών ιησού Χριστού έμ=
προσθεν του θεού και πατρός ημών. ειδότες
αδελφοί ηγαπημένοι υπό θεού την εκλογήν
υμών, ότι το ευαγγέλιον ημών ουκ εγενή
θη εις υμάς εν λόγω μόνον, αλλά και εν δυ
νάμει και πνεύματι αγίω και πληροφο=
ρία πολλή καθώς οίδατε οίοι εγενήθημεν εν
υμίν δι υμάς. και υμείς μιμηταί ημών εγε=
νήθητε και του κυρίου, δεξάμενοι τον λόγον
εν θλίψει πολλή μετά χαράς πνεύματος α
γίου, ώστε γενέσθαι υμάς τύπους πάσι τοις
πιστεύουσιν εν τη μακεδονία και τη αχαία.
αφ υμών γαρ εξήχηται ο λόγος του κυρί=
ου, ου μόνον εν τη μακεδονία και εν τη α
χαία, αλλά και εν παντί τόπω η πίστις υ=

Incipit epistola beati pauli ap̃li ad
Thessalonicenses prima. Cap. 1.

Paulus et siluan9 et timotheus
ecclesie thessalonicensiũ in deo
patre nr̃o et dño iesu christo:
gratia vobis et pax a deo pa
tre nostro et dño iesu xp̃o
Gratias agimus deo semper p oĩbus
vobis: memoriã vestri facientes in
orõnibus nostris sine intermissione: me
mores operis fidei vestre et
laboris et charitatis et sustinẽtie spei
dñi nostri iesu christi ante
deum et patrem nostrum. Scientes
fratres dilecti a deo electionem
vestram: qr euangelium nostrũ nõ fuit
ad vos in sermõe tñi: sed et in virtute
et in spũ sancto et in plenitudine
multa: sicut scitis quales fuerimus in
vobis pp vos. Et vos imitatores nr̃i
facti estis et dñi: excipientes verbum
ĩ tribulatiõe mľta cũ gaudio spũs sc̃ti:
ita vt facti sitis forma omnibus
credẽtibus in macedonia et in achaia.
A vobis eĩm diffamatus est sermo dñi:
non solum in macedonia et in achaia:
sed in omni loco fides vestra que est

A B C D A B C

μῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν, ὥστε μὴ
χρείαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι. αὐτοὶ γὰρ πε-
ρὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσ-
χομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε
πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύ-
ειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ, καὶ ἀναμένειν
τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγει-
ρεν ἐκ νεκρῶν ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀ-
πὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης. Cap. 2.

Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ἀδελφοὶ τὴν εἴσοδον ἡ-
μῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγο-
νεν, ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες κα-
θὼς οἴδατε ἐν φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα
ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ
εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι. ἡ
γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης οὐ-
δὲ ἐξ ἀκαθαρσίας οὔτε ἐν δόλῳ, ἀλλὰ κα-
θὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευ-
θῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτως λαλοῦμεν οὐχ
ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ
τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν. οὔτε
γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν
καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξί-
ας, θεὸς μάρτυς, οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώ-
πων δόξαν, οὔτε ἀφ᾽ ὑμῶν οὔτε ἀπὸ ἄλ-
λων, δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ
ἀπόστολοι. ἀλλ᾽ ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ
ὑμῶν, ὡς ἂν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκ-
να, οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν εὐδοκοῦμεν με-
ταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον
τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διό-
τι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γεγένησθε. μνημονεύετε
γὰρ ἀδελφοὶ τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχ-
θον, νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι
πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύ-
ξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ. ὑ-
μεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς ὡς ὁσίως καὶ δι-
καίως καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν
ἐγενήθημεν, καθάπερ οἴδατε ὡς ἕνα ἕκασ-
τον ὑμῶν ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ παρακα-
λοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι, καὶ
μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀ-
ξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν
ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν. διὰ τοῦτο καὶ
ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως,
ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ᾽ ἡμῶν
τοῦ θεοῦ ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων ἀλ-
λὰ καθώς ἐστιν ἀληθῶς λόγον θεοῦ, ὃς καὶ
ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν. ὑμεῖς
γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε ἀδελφοὶ τῶν ἐκκλη-
σιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἐν
χριστῷ ἰησοῦ, ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑ-
μεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ

ad deum profecta est: ita vt non
sit nobis necesse quicq̃ loq̃. Ipsi enim de
nobis annũciãt q̃lẽ itroitũ habuerimus
ad vos: ⁊ quomodo conuersi estis
ad deum a simulacris: seruire
deo viuo ⁊ vero: ⁊ expectare
filium eius de celis quem suscitauit
ex mortuis iesuz: q eripuit nos ab
ira ventura. Cap. 2.

Nam ⁊ ipsi scitis frẽs introitũ nostruz
ad vos: qr non inanis fuit:
sz ante passi multa ⁊ cõtumelijs affecti si-
cut scitis i philippis: fiduciã habuim9
in deo nostro loqui ad vos
euangeliũ dei in multa sollicitudine
Exhortatio enim nr̃a nõ de errore: neq3
de immũditia neq3 in dolo: sed sicut
p̃bati sum9 a deo vt crederetur nobis
euangeliuz: ita loquimur: non
quasi hominibus placentes: sed deo
qui probat corda nostra. Neq3
eni3 aliqñ fuim9 in sermone adulationis
sicut scitis: neq3 in occasione auaritie:
de9 testis ẽ: nec q̃rentes ab hominibus
gloriã: neq3 a vobis neq3 ab alijs:
cũ possemus vobis oneri ẽe vt christi
apli. Sz facti sum9 paruuli in medio
vestrũ: tãq̃ si nutrix foueat filios suos:
ita desiderãtes vos cupide volebam9 tra-
dere vobis non solum euangelium
dei: sed etiã animas nostrãs: quoniaz
charissimi nobis facti estis. Memores
eni estis frẽs laboris nostri ⁊ fatiga-
tionis: nocte ⁊ die operantes
ne quẽ vestrũ grauaremus: p̃dicauim9
in vobis euangelium dei. Vos
testes estis ⁊ deus: q̃ sancte ⁊ iuste
⁊ sine querela vobis qui credidistis
affuim9: sicut scitis qualr vnũquẽq3
vrĩ3 sicut pater filios suos deprecantes
vos et consolantes:
testificati sum9 vt ambularetis digne
deo qui vocauit vos in
suum regnum ⁊ gloriam. Ideo ⁊
nos grãs agim9 deo sine intermissiõe:
qm̃ cum accepissetis a nobis verbũ au-
dit9 dei: accepistis illud nõ vt verbũ hoĩuz
sicut est vere verbum dei: qui ⌊sed
operat in vobis q credidistis. Vos
eniz imitatores facti estis frẽs ecclesiarũ
dei q sunt in iudea in
xp̃o iesu: qr eadẽ passi estis ⁊ vos
a contribulibus vestris: sicut ⁊

αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων τῶν καὶ τὸν κύρι-
ον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν καὶ τοὺς ἰδίους
προφήτας καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ
μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναν-
τίων, κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι
ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν
τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ᾽ αὐ-
τοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος. ἡμεῖς δὲ ἀδελφοὶ ἀ-
πορφανισθέντες ἀφ᾽ ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥ-
ρας προσώπῳ οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐ-
σπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν
πολλῇ ἐπιθυμίᾳ, διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν
πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν παῦλος καὶ ἅπαξ καὶ
δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς. τίς γὰρ
ἡμῶν ἐλπὶς ἢ χαρὰ ἢ στέφανος καυχήσεως.
ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡ-
μῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ παρου-
σίᾳ. ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ χαρά.
Cap. 3.

Διὸ μηκέτι στέγοντες, εὐδοκήσαμεν κατα-
λειφθῆναι ἐν ἀθήναις μόνοι, καὶ ἐπέμ-
ψαμεν τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν καὶ διά-
κονον τοῦ θεοῦ καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐ-
αγγελίῳ τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑ-
μᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστε-
ως ὑμῶν τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλί-
ψεσι ταύταις. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς
τοῦτο κείμεθα. καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦ-
μεν, προελέγομεν ὑμῖν, ὅτι μέλλομεν θλί-
βεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο καὶ οἴδατε. διὰ
τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ
γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μήπως ἐπείρασεν
ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κό-
πος ἡμῶν. ἄρτι δὲ ἐλθόντος τιμοθέου πρὸς
ἡμᾶς ἀφ᾽ ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν
τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔ-
χετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν, πάντοτε ἐπιπο-
θοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς
διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν ἀδελφοὶ ἐφ᾽ ὑμῖν ἐ-
πὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν, διὰ
τῆς ὑμῶν πίστεως, ὅτι νῦν ζῶμεν ἐὰν ὑμεῖς
στήκητε ἐν κυρίῳ. τίνα γὰρ εὐχαριστίαν
δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑ-
μῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι᾽ ὑμᾶς
ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, νυκτὸς καὶ ἡμέ-
ρας ὑπὲρ ἐκ περισσοῦ δεόμενοι, εἰς τὸ ἰδεῖν
ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστε-
ρήματα τῆς πίστεως ὑμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς
καὶ πατὴρ ἡμῶν καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς
χριστὸς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑ-
μᾶς. ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι, καὶ περισ-
σεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάν-
τας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς, εἰς τὸ στη-

ipsi a iudeis qui et dominum
occiderunt iesum ⁊
p̃phetas ⁊ nos persecuti sunt: ⁊ deo
nõ placẽt: ⁊ oĩb9 hoĩbus aduersantur:
prohibentes nos gentibus loqui
vt salui fiãt: vt ipleãt peccata sua
sp̃. Peruenit enim ira dei sup illos vsq3
in finẽ. Nos aũt fratres desolati
a vobis ad tempus hore
aspectu nõ corde: abũdãti9 festinauim9
faciem vestram videre cum
multo desiderio: qm̃ voluim9 venire
ad vos: ego qdẽ paulus ⁊ semel ⁊ [iterũ] ei
iterũ: sz ipedunt nos sathanas. Que ẽ
nr̃a spes aut gaudiũ aut corona glorie?
Nõne vos ante dñz nostrum
iesum christum in aduentu eius?
Vos eiz estis gloria nostra ⁊ gaudiũ.
Cap. 3.

Propter qđ nõ sustinẽtes ãpli9: pla-
cuit nobis remanere athenis solis:
⁊ misim9 timotheũ fratrẽ nostrũ ⁊ mini-
strum dei in euangelio
christi: ad confirmandos vos
⁊ exhortandos pro fide
vr̃a: vt nemo moueatur i tribulatõib9
istis. Ipsi enim scitis q in
hoc positi sum9. Nã ⁊ cũ apud vos esse-
mus p̃dicabam9 vobis passuros nos tribu-
latiões: sicut ⁊ factũ ẽ ⁊ scitis. Propte-
rea ⁊ ego amplius non sustinẽs misi ad
cognoscẽdũ fidẽ vestrã: ne forte tẽptaue-
rit vos is q tẽptat: ⁊ inanis fiat labor
noster. Nũc autẽ veniẽte timotheo ad
nos a vobis ⁊ annunciante nobis
fidẽ ⁊ charitatẽ vestrã: ⁊ q memoriam
nr̃i habetis bonã: semper desiderantes
nos videre: sicut ⁊ nos quoq3 vos:
ideo cõsolati sumus fratres in vobis in
oĩ necessitate ⁊ tribulatione nostra per
fidem vestrã: qm̃ nunc viuimus si vos
statis in dño. Quã enim grãruz actio-
nẽ possum9 deo retribuere pro vobis:
in oĩ gaudio quo gaudemus pp̃ vos
ante deuz nostruz: nocte ac die
abundantius orantes vt videamus
faciẽ vestrã: ⁊ cõpleamus ea que desũt
fidei vestre. Ipse autem deus
⁊ pater noster ⁊ dominus iesus
xp̃s dirigat viam nostram ad vos.
Vos aũt dñs multiplicet: ⁊ abũdare fa-
ciat charitatez vestrã in inuicẽ ⁊ in oẽs:
quẽadmodũ ⁊ nos i vob[is] ad cõfirmãda

ρίξαι υμών τας καρδίας αμέμπτους εν αγιωσύνη έμπροσθεν του θεού και πατρός ημών, εν τη παρουσία του κυρίου ημών ιησού Χριστού μετά πάντων των αγίων αυτού.

Cap.4.

Το λοιπόν ουν αδελφοί ερωτώμεν υμάς και παρακαλούμεν εν κυρίω ιησού, καθώς παρελάβετε παρ ημών το πως δει υμάς περιπατείν και αρέσκειν θεώ, ίνα περισσεύητε μάλλον. οίδατε γαρ τίνας παραγγελίας εδώκαμεν υμίν διά του κυρίου ιησού. τούτο γαρ εστί θέλημα του θεού ο αγιασμός υμών, απέχεσθαι υμάς από της πορνείας, ειδέναι έκαστον υμών το εαυτού σκεύος κτάσθαι εν αγιασμώ και τιμή, μη εν πάθει επιθυμίας, καθάπερ και τα έθνη τα μη ειδότα τον θεόν. το μη υπερβαίνειν και πλεονεκτείν εν τω πράγματι τον αδελφόν αυτού, διότι έκδικος ο κύριος περί πάντων τούτων, καθώς και προείπομεν υμίν και διεμαρτυράμεθα. ου γαρ εκάλεσεν ημάς ο θεός επί ακαθαρσία, αλλ εν αγιασμώ. τοιγαρούν ο αθετών, ουκ άνθρωπον αθετεί, αλλά τον θεόν τον και δόντα το πνεύμα αυτού το άγιον εις ημάς. περί δε της φιλαδελφίας ου χρείαν έχετε γράφειν υμίν, αυτοί γαρ υμείς θεοδίδακτοί εστέ, εις το αγαπάν αλλήλους. και γαρ ποιείτε αυτό εις πάντας τους αδελφούς τους εν όλη τη μακεδονία. παρακαλούμεν δε υμάς αδελφοί, περισσεύειν μάλλον και φιλοτιμείσθαι ησυχάζειν, και πράσσειν τα ίδια, και εργάζεσθαι ταις ιδίαις χερσίν υμών καθώς υμίν παρηγγείλαμεν ίνα περιπατείτε ευσχημόνως προς τους έξω, και μηδενός χρείαν έχητε. ου θέλομεν δε υμάς αγνοείν αδελφοί περί των κεκοιμημένων, ίνα μη λυπήσθε καθώς και οι λοιποί οι μη έχοντες ελπίδα. ει γαρ πιστεύομεν ότι ιησούς απέθανε και ανέστη, ούτω και ο θεός τους κοιμηθέντας διά του ιησού άξει συν αυτώ. τούτο γαρ υμίν λέγομεν εν λόγω κυρίου, ότι ημείς οι ζώντες οι περιλειπόμενοι εις την παρουσίαν του κυρίου, ου μη φθάσωμεν τους κοιμηθέντας. ότι αυτός ο κύριος εν κελεύσματι εν φωνή αρχαγγέλου, και εν σάλπιγγι θεού καταβήσεται απ ουρανού, και οι νεκροί εν Χριστώ αναστήσονται πρώτον. έπειτα ημείς οι ζώντες οι περιλειπόμενοι άμα συν αυτοίς αρπαγησόμεθα εν νεφέλαις εις απάντησιν του κυρίου εις αέρα, και ούτω πάντοτε συν κυρίω εσόμεθα. ώστε παρακαλείτε αλλήλους εν τοις λόγοις τούτοις.

Cap.5.

corda vestra sine querela in sanctitate ante deum ⁊ patrem nostrū: in aduentu domini nostri iesu christi cum oibus sanctis eius. Amen.

Cap.4.

A

DE cetero ergo frēs rogamus vos ⁊ obsecramꝰ in dño iesu: vt quēadmodū accepistis a nobis quō oporteat vos ābulare ⁊ placere deo: sic ⁊ ābuletis vt abūdetis magis. Scitis eñ q̄ p̄cepta dederim vobis per dñz iesum. Hec est enim voluntas dei sctificatio vestra: vt abstineatis vos a fornicatiōe: vt sciat vnusq̄sq3 vr̄z vas suū possidere i sctificatiōe ⁊ honore: nō i passiōe desiderij: sicut ⁊ gētes q̄ ignorāt deū. Et ne q̄s supgrediat̄ neq3 circūueniat i negocio frēz suū: qm̄ vindex est dñs de his omnibꝰ: sicut p̄diximꝰ vobis ⁊ testificati sumꝰ. Non enim vocauit nos deus in imūditiā: sz in sctificationem. Itaq3 qui hec spernit: non hoiez spernit: sed deum: qui etiam dedit spiritum suum sctūz in nobis. De charitate aūt fraternitatis nō necesse habuimꝰ scribere vobis. Ipsi eñ vos a deo didicistis: vt diligatis inuicē. Etenim illud facitis in omnes fratres in vniuersa macedonia. Rogamꝰ aūt vos fratres vt abundetis magis ⁊ operā detis vt quieti sitis: ⁊ vt vestrū negociū agatis: ⁊ operemini manibus vestris sicut precipimꝰ vobis: ⁊ vt honeste ambuletis ad eos q̄ foris sūt: ⁊ nulliꝰ aliq̄d desideretis. Nolumꝰ aūt vos ignorare frēs de dormientibus: vt non contristemini sicut et ceteri q̄ spez nō hn̄t. Si enim credimꝰ q̄ iesus mortuus est ⁊ resurrexit: ita ⁊ deus eos q̄ dormierunt per iesum adducet cū eo. Hoc enī vobis dicimꝰ in verbo dñi: q2 nos q̄ viuimꝰ: q̄ residui sumꝰ in aduētu dñi: nō p̄ueniemꝰ eos q̄ dormierūt. Qm̄ ipse dominꝰ in iussu ⁊ in voce archangeli: ⁊ in tuba dei descendet de celo: ⁊ mortui q̄ i xp̄o sūt resurgent primi. Deinde nos qui viuimus q̄ relinq̄mur simul rapiemur cū illis in nubibus obuiam christo in aera: ⁊ sic semper cum dño erimus. Itaq3 consolamini inuicem in verbis istis.

Cap.5.

Roma.12.a
Ephe.5.c.

B

Joh.15.c.
1.Cor.4.d
Ephe.5.a.
Phil.3.c.
1.Joh.4.c.

C

D

Περί δε των χρόνων και των καιρών αδελφοί ου χρείαν έχετε υμίν γράφεσθαι. αυτοί γαρ ακριβώς οίδατε, ότι η ημέρα κυρίου ως κλέπτης εν νυκτί ούτως έρχεται. όταν γαρ λέγωσιν ειρήνη και ασφάλεια, τότε αιφνίδιος αυτοίς εφίσταται όλεθρος, ώσπερ η ωδίν τη εν γαστρί εχούση, και ου μη εκφύγωσιν. υμείς δε αδελφοί ουκ εστέ εν σκότει, ίνα η ημέρα υμάς ως κλέπτης καταλάβη. πάντες υμείς υιοί φωτός εστέ και υιοί ημέρας, ουκ εσμέν νυκτός ουδέ σκότους. άρα ουν μη καθεύδωμεν ως και οι λοιποί, αλλά γρηγορώμεν και νήφωμεν. οι γαρ καθεύδοντες, νυκτός καθεύδουσι, και οι μεθυσκόμενοι, νυκτός μεθύουσιν. ημείς δε ημέρας όντες υιοί νήφωμεν, ενδυσάμενοι θώρακα πίστεως και αγάπης και περικεφαλαίαν ελπίδα σωτηρίας. ότι ουκ έθετο ημάς ο θεός εις οργήν, αλλ εις περιποίησιν σωτηρίας, διά του κυρίου ημών ιησού Χριστού του αποθανόντος υπέρ ημών, ίνα είτε γρηγορώμεν, είτε καθεύδωμεν, άμα συν αυτώ ζήσωμεν. διό παρακαλείτε αλλήλους και οικοδομείτε εις τον ένα, καθώς και ποιείτε. ερωτώμεν δε υμάς αδελφοί ειδέναι τους κοπιώντας εν υμίν και προϊσταμένους υμών εν κυρίω και νουθετούντας υμάς, και ηγείσθαι αυτούς υπέρ εκπερισσού εν αγάπη διά το έργον αυτών, ειρηνεύετε εν εαυτοίς. παρακαλούμεν δε υμάς αδελφοί νουθετείτε τους ατάκτους, παραμυθείσθε τους ολιγοψύχους, αντέχεσθε των ασθενών, μακροθυμείτε προς πάντας. οράτε μήτις κακόν αντί κακού τινί αποδώ, αλλά πάντοτε το αγαθόν διώκετε και εις αλλήλους και εις πάντας. πάντοτε χαίρετε, αδιαλείπτως προσεύχεσθε, εν παντί ευχαριστείτε. τούτο γαρ θέλημα θεού εν Χριστώ ιησού εις υμάς. το πνεύμα μη σβέννυτε, προφητείας μη εξουθενείτε. πάντα δοκιμάζοντες το καλόν κατέχετε. από παντός είδους πονηρού απέχεσθε. αυτός δε ο θεός της ειρήνης αγιάσαι υμάς ολοτελείς, και ολόκληρον υμών το πνεύμα και η ψυχή και το σώμα αμέμπτως εν τη παρουσία του κυρίου ημών ιησού Χριστού τηρηθείη. πιστός ο καλών υμάς, ος και ποιήσει την ελπίδα υμών βεβαίαν. αδελφοί προσεύχεσθε περί ημών. ασπάσασθε τους αδελφούς πάντας εν φιλήματι αγίω. ορκίζω υμάς τον κύριον, αναγνωσθήναι την επιστολήν πάσι τοις αγίοις αδελφοίς. η χάρις του κυρίου ημών ιησού Χριστού μεθ υμών. αμήν.

A

DE tpibus aūt ⁊ momētis frēs nō indigetis vt scribamus vobis. Ipsi eñ diligēter scitis q2 dies dñi sicut fur in nocte ita veniet. Cū eñ dixerit pax ⁊ securitas: tunc repentinꝰ eis supueniet interitus: sicut dolor in vtero habentis: ⁊ non effugient. Vos autez frēs non estis in tenebris: vt vos dies ille tāq̄ fur cōprehēdat. Oēs eñ vos filij lucis estis ⁊ filij diei: nō sumus noctis neq3 tenebrarum. Igit nō dormiamꝰ sicut ⁊ ceteri: sz vigilemus ⁊ sobrij simꝰ. Qui eñ dormiunt: nocte dormiūt: ⁊ qui ebrij sunt nocte ebrij sūt. Nos aūt qui diei sumus sobrij simus: induti loricam fidei ⁊ charitatis ⁊ galeam spem salutis. Qm̄ nō posuit nos deꝰ in irā: sed in acquisitionem salutis per dñm nr̄m iesum xp̄z: qui mortuus est p̄ nobis: vt siue vigilemꝰ siue dormiamꝰ: sil' cū illo viuamꝰ. Propter qd̄ cōsolamini inuicem ⁊ edificate alterutrum: sicut ⁊ facitis. Rogamꝰ aūt vos frēs vt noueritis eos q̄ laborāt iter vos ⁊ p̄sunt vobis in dño ⁊ monent vos: vt habeatis illos abūdātiꝰ in charitate propter opus illorū: et pacē habete cū eis. Rogamꝰ aūt vos fratres corripite inquietos: consolamini pusillanimes: suscipite infirmos: patiētes estote ad omnes. Videte ne q̄s malū p̄ malo alicui reddat: sed sp̄ qd̄ bonum est sectamini inuicem ⁊ in omnes. Semper gaudete: sine itermissione orate: in oibꝰ grās agite. Hec est eñ volūtas dei in xp̄o iesu in oibus vobis. Spiritum nolite extiguere. p̄phetias nolite sp̄nere. Oia aūt p̄bate: qd̄ bonū est tenete. Ab oī specie mala abstinete vos. Ipse aūt deus pacis sanctificet vos per oia: vt integer spiritus vester et anima ⁊ corpus sine q̄rela in aduentu domini nostri iesu christi seruetur. Fidelis ē qui vocauit vos: q̄ eť faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos p̄ dominuz: vt legatur epistola hec omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri iesu christi vobiscū. Amen.

Ro.13.d.
Apo.3.a.
2.Pe.3.c.

B

Esa.59.d.
Ephe.6.c.

C

Eccle.18.c.
Luce.18.a

D.

Τέλος τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτης ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Thessalonicenses prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Ad thessalonicenses secūdā scribit eplaʒ apostolus: ⁊ notū facit eis de tpibus nouissimis: ⁊ de aduersarij deiectione. Scribit hanc epistolā ab athenis per titū diaconē ⁊ onesimū acolythū.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐπιστολή. Cap. i.

Incipit epistola bti pauli apostoli ad thessalonicenses secunda. Cap. i.

Παῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος, τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους, ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε, ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε, εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλίψιν, καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ, ἐν πυρὶ φλογὸς διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον ἀπὸ προσώπου κυρίου καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει, ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

Paulus ⁊ siluanus ⁊ timotheus: ecclesie thessalonicēsiū in deo pr̄e nostro ⁊ dn̄o iesu xp̄o. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre nostro ⁊ domino iesu xp̄o. Gratias agere debemus semper deo pro vobis fratres: ita vt dignū ē: qm̄ supercrescit fides vestra: ⁊ abundat charitas vniuscuiusq3 oium vestrum in inuicez: ita vt ⁊ nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesijs dei pro patientia vestra ⁊ fide ⁊ in omnibus psecutionibus vestris ⁊ tribulatiōib9 q̄s sustinetis i exēplū iusti iudicij dei: vt digni habeamini regno dei: pro quo ⁊ patimini: si tn̄ iustum est apud deum retribuerē retributionē his q̄ vos tribulāt: ⁊ vobis q̄ tribulamini requiē nobiscū: in reuelatiōe dn̄i iesu de celo cum angelis virtutis eius: in flāma ignis dantis vīdictam his qui non nouerunt deū: ⁊ qui non obediūt euāgelio dn̄i nostri iesu christi. Qui penas dabūt in interitu eternas a facie domini ⁊ a gloria virtutis eius: cū venerit glorificari in sctis suis: ⁊ ammirabilis fieri in oib9 q̄ crediderūt: qr creditū est testimoniū nostrum super vos in die illo. In quo etiaʒ oramus sp̄ pro vobis: vt dignet vos vocatione sua deus: ⁊ ipleat oēm voluntateʒ bonitatis sue: ⁊ opus fidei in virtute: vt clarificetur nomen domini nostri iesu christi in vobis: ⁊ vos in illo: secundū graʒ dei nostri ⁊ dn̄i iesu christi. Ca. ii.

Ἐρωτῶμεν δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν, εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ χριστοῦ. μήτις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον. ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύοντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός. οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν. καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ. τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας, μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται. καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀναλώσει τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ, οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ σατανᾶ, ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους, καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς. καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει, ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ. ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν, ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας, εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἄρα οὖν ἀδελφοὶ στήκετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε, εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ὑμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι, παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ. Cap. iii.

Rogamus autem vos fratres per aduentum domini nostri iesu christi ⁊ nostre congregatōis in ipsū: vt non cito moueamini a vestro sensu: neq3 terreamini neq3 per spūʒ neq3 per sermonē: neq3 per eplaʒ tanq̄ per nos missaʒ: quasi instet dies dn̄i. Ne quis seducat vos vllo modo. Quoniam nisi venerit dissēsio p̄mū: ⁊ reuelatus fuerit homo peccati: filius perditionis: qui aduersatur ⁊ extollitur supra oē qđ dr̄ deus aut qđ colit: ita vt in templo dei sedeat: ostendens se tanq̄ sit deus. Nō retinetis q̄ cū adhuc eēm apd vos hec dicebā vobis. Et nūc qd detineat scitis: vt reueletur in suo tpe. Nā mysteriū iam operat iniq̄tatis: tm̄ vt q̄ tenet nūc: teneat donec de medio fiat. Et tūc reuelabit ille iniqu9 quē dn̄s iesus interficiet spiritu oris sui: ⁊ destruet illustratiōe aduēt9 sui: eū cuius est aduentus fm̄ operationem sathane: in oi virtute ⁊ signis ⁊ prodigijs mēdacibus ⁊ in oi seductiōe iniquitatis his qui pereunt: eo q̄ charitatem veritatis nō receperūt vt salui fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris: vt credant mēdacio: vt iudicēt oēs q̄ nō crediderunt veritati: sed consenserunt iniquitati. Nos āt debemus grās agere deo sp̄ pro vobis fratres dilecti a deo: quod elegerit vos deus p̄mitias i salutē: in sanctificatiōe spūs ⁊ in fide veritatis: in quā ⁊ vocauit vos per euangeliū nostrū in acquisitione glorie domini nostri iesu christi. Itaq3 fratres state ⁊ tenete traditiōes quas didicistis: siue per sermonē siue per eplaʒ nostrā. Ipse āt dn̄s noster iesus christus ⁊ deus ⁊ pater noster qui dilexit vos: ⁊ dedit ꝯsolationē eternā ⁊ spem bonam in gratia: exhortet corda vestra ⁊ confirmet in omni opere ⁊ sermone bono. Cap. iii.

Τὸ λοιπὸν προσεύχεσθε ἀδελφοὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ καὶ δοξάζηται, καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις. πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος, ὃς στηρίξει ὑμᾶς καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλομεν ὑμῖν καὶ ποιεῖτε, καὶ ποιήσετε. ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ. παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν ἀδελφοὶ ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν

De cetero fratres orate pro nobis: vt sermo dei currat ⁊ clarificetur: sicut ⁊ apud vos: ⁊ vt liberemur ab importunis ⁊ malis hoibus. Nō eni oim est fides. Fidelis autem deus est qui ꝯfirmabit vos ⁊ custodiet a malo. Confidimus āt de vobis frēs in dn̄o: qm̄ q̄cūq3 p̄cipimus ⁊ facitis ⁊ facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in charitate dei ⁊ patientia christi. Denunciamus autem vobis fratres in nomine domini nostri

Marginal notes: Mat. 24. a; Mar. 13. b.; Luce. 21. b.; Ephe. 5. b; 1. Cor. 3. d; Colo. 2. d.; Esa. 11. a.

ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν. αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν, οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν. οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλ' ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς. καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους. τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν. ὑμεῖς δὲ ἀδελφοὶ μὴ ἐκκακήσητε καλοποιοῦντες. εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν διὰ τῆς ἐπιστολῆς, τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ. καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν. αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διαπαντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν. ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου, ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ. οὕτως γράφω. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρας ἐπιστολῆς.

iesu christi: vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate: et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos: neque gratis panem manducauimus ab aliquo: sed in labore et fatigatione nocte ac die operantes: ne quem vestrum grauaremus. Non quasi non habuerimus potestatem: sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos: hoc denunciabamus vobis: quoniam si quis non vult operari: nec manducet. Audiuimus enim inter vos quosdam ambulantes inquiete: nihil operantes: sed curiose agentes. Iis autem qui eiusmodi sunt denunciamus et obsecramus in domino iesu christo: vt cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. Quod si quis non obedierit verbo nostro: per epistolam hunc notate: et non commisceamini cum illo: vt confundatur. Et nolite quasi inimicum existimare: sed corripite vt fratrem. Ipse autem deus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. Salutatio mea manu pauli: quod est signum in omni epistola. Ita scribo. Gratia domini nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

1.Cor.2.b. — Galat.6.b.

Explicit epistola beati Pauli ad Thessalonicenses secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Timotheum primam.

Timotheum instruit et docet de ordinatione episcopatus et diaconii et omnis ecclesiastice discipline: scribens ei a laodicia per tychicum diaconem.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς τιμόθεον πρώτη ἐπιστολή. Cap.i.

Παῦλος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ' ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ἰησοῦ χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν. τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει. χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει. τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως

Incipit epistola beati pauli ad timotheum prima. Cap.i.

Paulus apostolus iesu christi secundum imperium dei saluatoris nostri et christi iesu spei nostre: timotheo dilecto filio in fide. Gratia et misericordia et pax a deo patre et christo iesu domino nostro. Sicut rogaui te vt remaneres ephesi cum irem in macedoniam: vt denunciares quibusdam ne aliter docerent: neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis: que questiones prestant magis quam edificationem dei que est in fide. Finis autem precepti est charitas de corde puro: et conscientia bona: et fide

ἀνυποκρίτου. ὧν τινὲς ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν, θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται. οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται, εἰδὼς τοῦτο ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις, πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται, κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ. καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν, τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν, ἀλλὰ ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ. ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι χριστὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται ἰησοῦς χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον. τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ ἀοράτῳ μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι τέκνον τιμόθεε κατὰ τὰς προαγούσας ἐπὶ σὲ προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν, ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἥν τινες ἀπωσάμενοι περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν. ὧν ἐστὶν ὑμέναιος καὶ ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν. Cap.2.

Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων, ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι. τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι, καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν. εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων ἄνθρωπος ἰησοῦς χριστός, ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος. ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι,

non ficta. A quibus quidam aberrantes conuersi sunt in vaniloquium: volentes esse legis doctores: non intelligentes neque que loquuntur: neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex: si quis ea legitime vtatur: sciens hoc quia lex iusto non est posita: sed iniustis et non subditis: impiis et peccatoribus: sceleratis et contaminatis: patricidis et matricidis: homicidis: fornicariis: masculorum concubitoribus: plagiariis: mendacibus et periuris: et si quid aliud sane doctrine aduersatur: que est secundum euangelium glorie beati dei: quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortauit in christo iesu domino nostro: quia fidelem me existimauit ponens in ministerio: qui prius blasphemus fui et persecutor et contumeliosus: sed misericordiam dei consecutus sum: quia ignorans feci in incredulitate. Superabundauit autem gratia domini nostri cum fide et dilectione que est in christo iesu. Fidelis sermo et omni acceptione dignus: quia christus iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum: vt in me primo ostenderet christus iesus omnem patientiam: ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Regi autem seculorum immortali inuisibili soli deo honor et gloria: in secula seculorum. Amen. Hoc preceptum commendo tibi fili timothee secundum precedentes in te prophetias: vt milites in illis bonam militiam: habens fidem et bonam conscientiam: quam quidam repellentes circa fidem naufragauerunt: ex quibus est hymeneus et alexander: quos tradidi satane: vt discant non blasphemare. Cap.2.

Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes: orationes: postulationes: gratiarum actiones pro omnibus hominibus: pro regibus et omnibus qui in sublimitate constituti sunt: vt quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram saluatore nostro deo: qui omnes homines vult saluos fieri: et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim deus: vnus et mediator dei et hominum homo christus iesus: qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Cuius testimonium temporibus suis confirmatum est: in quo positus sum ego predicator et apostolus. Veritatem dico non mentior:

Roma.7.c. Gala.4.c. 1.Cor.6.c.

διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ. βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης, κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν ἀργυρίῳ ἢ χρυσῷ ἢ μαργαρίταις ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ, ἀλλ᾽ ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομέναις θεοσέβειαν δι᾽ ἔργων ἀγαθῶν. γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ. γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ᾽ εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ. ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα εὔα, καὶ ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Cap.3.

Πιστὸς ὁ λόγος. εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ. δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, νηφάλιον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικόν, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ᾽ ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον, τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος. εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται. μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. δεῖ δὲ αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς, ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει. καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες. γυναῖκας ὡσαύτως σεμνάς, μὴ διαβόλους, νηφαλίους, πιστὰς ἐν πᾶσι. διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι καὶ τῶν ἰδίων οἴκων. οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παρρησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ταῦτά σοι γράφω ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον, ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας. καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ,

doctor gentiũ in fide τ veritate. Volo ergo viros orare in omni loco: levantes puras manus sine ira τ disceptatione. Similiter τ mulieres in habitu ornato cũ verecũdia τ sobrietate: ornantes se non in tortis crinibus aut auro aut margaritis vel veste preciosa: sed quod decet mulieres promittentes pietatẽ per opera bona. Mulier in silentio discat cũ omni subiectiõe. Docere autẽ mulieri non permitto neq̃ dominari in virũ: sed eẽ in silentio. Adam enim primus formatus ẽ: deinde eua: τ adã nõ ẽ seductus: mulier autẽ seducta in prevaricatiõe fuit. Salvabitur autẽ per filiorũ generationẽ: si permãserint in fide τ dilectiõe τ sctificatione cum sobrietate.

Cap.3.

Fidelis sermo. Si quis episcopatũ desiderat: bonũ opus desiderat. Oportet enim episcopũ irreprehẽsibilem eẽ: unius uxoris virũ: sobriũ: ornatũ: prudẽtẽ: pudicũ: hospitalẽ: doctorẽ: nõ vinolẽtũ: nõ percussorẽ: sed modestum: non litigiosum: nõ cupidũ: sed sue domui bñ prepositũ: filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autẽ domui sue preesse nescit: quõ ecclesie dei diligẽtiã hẽbit? Nõ neophytũ: ne in superbiã elatus in iudiciũ incidat diaboli. Oportet autẽ τ illũ testimoniũ hẽre bonũ ab his q̃ foris sũt: ut nõ in opprobriũ incidat τ in laqueũ diaboli. Diacones similiter pudicos: nõ bilingues: nõ multo vino deditos: nõ turpe lucrũ sectãtes: hñtes mysteriũ fidei in cõscientia pura. Et hi autem probentur primũ: τ sic ministrent nullum crimen hñtes. Mulieres silr pudicas: nõ detrahẽtes: sobrias: fideles in oibus. Diacones sint unius uxoris viri: qui filijs suis bene presint τ suis domibus. Qui enim bñ ministrauerint: gradũ bonũ sibi acquirent: τ multam fiduciam in fide q̃ ẽ in xpo iesu. Hec tibi scribo fili timothee sperãs me venire ad te cito: si autẽ tardauero: ut scias quõ oporteat te in domo dei cõversari: q̃ est ecclesia dei vivi columna τ firmamentum veritatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramentũ: quod manifestũ est in carne: iustificatũ ẽ in spũ: apparuit angelis: pdicatũ ẽ gẽtibus: creditũ ẽ in mũdo:

C

D

A

Ad Titum 1.b.

B

C

1.Cor.4.a. 2.Cor.6.a. et.2.c.

D

ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

Cap.4.

Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον. ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως. ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς καλὸς ἔσῃ διάκονος χριστοῦ ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας, ᾗ παρηκολούθηκας. τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς εὐσέβειαν. ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος. ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης. πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος. εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν. παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω, ἀλλὰ τύπος γενοῦ τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ. ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σοῦ ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν. ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

Cap.5.

Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς, πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ. χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας. εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις. τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεόν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας. ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε. καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα

assumptũ est in gloria.

Cap.4.

Spiritus autẽ manifeste dicit q̃ in nouissimis temporibus discedẽt quidã a fide: attendentes spiritibus erroris τ doctrinis demoniorũ in hypocrisi: loquẽtium mẽdaciũ τ cauteriatã hñtiũ suã cõsciam: prohibentium nubere: abstinere a cibis quos deus creauit ad percipiendum cũ grãrũ actiõe fidelibus τ his q̃ cognouerunt veritatẽ. Quia ois creatura dei bona est: τ nihil reijciendũ qđ cum grãrũ actione percipitur. Sctificatur enim per verbum dei τ orationem. Hec proponens fratribus bonus eris minister christi iesu: enutritus verbis fidei τ bone doctrine: quã assecutus es. Ineptas autem τ aniles fabulas devita. Exerce autem teipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est. Pietas autem ad omnia utilis est: promissionem habens vite que nunc est τ future. Fidelis sermo τ omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus τ maledicimur: quia speramus in deum vivum: qui est salvator oim hoim: maxime fidelium. Precipe hec τ doce. Nemo adolescẽtiã tuã contemnat. Sed exẽplũ esto fideliũ: in verbo: in cõversatione: in charitate: in fide: in castitate. Dum venio attẽde lectioni exhortationi τ doctrine. Noli negligere gratiã que in te est: que data est tibi per prophetiã cum impositione manuum presbyterij. Hec meditare: in his esto: ut profectus tuus manifestus sit oibus. Attende enim tibi τ doctrine: insta in illis. Hoc enim faciens τ teipsum salvum facies τ eos qui te audiunt.

Cap.5.

Seniorẽ ne increpaueris: sed obsecra ut patrem: iuuenes ut fratres: anus ut matres: iuuenculas ut sorores in oi castitate. Viduas honora: q̃ vere vidue sunt. Si q̃ autẽ vidua filios aut nepotes hẽt: discat primum domũ suam regere: τ mutuam vicem reddere parentibus. Hoc enim acceptum est coram deo. Que autem vere vidua est τ desolata: sperauit in deum: τ instat obsecrationibus τ orationibus nocte τ die. Nam que in delitijs est: vivens mortua est. Et hoc precipe: ut

A

2.Tim.3.a 2.Pe.3.a.

B

2.Tim.2.d.

C

D

A

ἀνεπίληπτοι ὦσιν. εἰ δέ τις τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἐστὶν ἀπίστου χείρων. χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα γεγονυῖα, ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε. νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν, ἔχουσαι κρίμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν. ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας, οὐ μόνον δὲ ἀργαί, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα. βούλομαι οὖν νεωτέρας χήρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν. ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ σατανᾶ. εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς, καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ. οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ. λέγει γὰρ ἡ γραφή. βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις, καὶ ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι. διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κατὰ πρόσκλισιν. χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει. μηκέτι ὑδροπότει, ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας. τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι πρόδηλοί εἰσι προάγουσαι εἰς κρίσιν, τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν. ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα πρόδηλά ἐστί, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύναται.

Cap. 6.

Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται. οἱ δὲ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν, ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ οἱ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει. εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ, τετύφωται μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραί, διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν καὶ ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων. ἐστὶ δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας. οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα. ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησώμεθα. οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβεράς, αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν. ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινὲς ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς. σὺ δὲ ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ ταῦτα φεῦγε. δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονήν, πραότητα. ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως. ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων. παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ ποντίου πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν, τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξῃ ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται, ᾧ τιμὴ κράτος αἰώνιον. ἀμήν. τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπόλαυσιν, ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς, ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς. ὦ τιμόθεε τὴν παρακαταθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, ἥν τινες ἐπαγγελλόμενοι περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

irreprehensibiles sint. Si quis aūt suorum et maxime domesticorum curā nō hȝ: fideȝ negauit: et est īfideli deterior. Vidua eligatur non min⁹ sexaginta annorū: q̄ fuerit vni⁹ viri vxor: in opib⁹ bonis testimōniū hñs: si filios educauit: si hospitio recepit: si sctōrum pedes lauit: si tribulationē patiētib⁹ sūministrauit: si oē op⁹ bonū subsecuta ē. Adolescentiores aūt viduas deuita. Cū eī luxuriate fuerit in xp̄o nubere volūt: hñtes dānationeȝ qr p̄mā fidē irritā fecerūt. Simul aūt et ociose discūt circumire domos: non solum ociose sed et verbose et curiose: loquentes que non oportet. Volo aūt iuniores nubere: filios procreare matresfamilias eē: nullā occasionē dare aduersario maledicti gratia. Jā enim q̄dā cōuerse sūt retro post satanā. Si quis fidelis hȝ viduas sūministret illis: vt nō grauetur ecclesia: vt his q̄ vere vidue sūt sufficiat. Qui bñ p̄sunt p̄sbyteri duplici honore digni habeātur maxie q̄ laborāt ī verbo et doctrina. Dicit enim scriptura. Nō alligabis os boui triturāti: et dign⁹ ē opari⁹ mercede sua. Aduersus p̄sbyterum accusationem noli recipere nisi sub duob⁹ aut trib⁹ testib⁹. Peccātes coram oib⁹ argue: vt et ceteri timorem habeant. Testor coram deo et christo iesu et electis angelis eius: vt hec custodias sine p̄iudicio: nihil faciēs ī alterā p̄tē declinādo. Manus cito nemini iposueris: neqȝ cōicaueris p̄ctis alienis. Teipsum castū custodi. Noli adhuc aquā bibere sȝ modico vino vtere p̄p stomachū tuuȝ et freq̄ntes tuas īfirmitates. Quorūdaȝ hoim peccata manifesta sunt p̄cedentia ad iudiciū: quorūdā aūt et subsequūtur. Similiter et facta bona manifesta sunt: et q̄ aliter se hñt abscondi non posunt.

Cap. 6.

Quicunqȝ sunt sub iugo serui dños suos oī honore dignos arbitrētur: ne nomen domini et doctrina blasphemetur. Qui aūt fideles habent dños non cōtemnāt qr frēs sunt: sȝ magis seruiāt qr fideles sunt et dilecti: q̄ beneficij p̄ticipes sūt. Hec doce et exhortare. Si quis aliter docet: et non acquiescat sanis sermonibus domini nostri iesu xp̄i: et ei q̄ sm pietatem est doctrine: superbus est nihil sciens: sȝ lāguēs circa q̄stiones et pugnas verborū: ex qb⁹ oriūtur inuidie: cōtētiōes: blasphemie: suspitiōes male: cōflictationes hoiȝ mente corruptoruȝ: et qui a veritate p̄uati sunt: existimātiū questum esse pietatem. Est autem questus magnus pietas cū sufficiētia. Nihil .n. ītulimus in hūc mūdū: haud dubiū qr nec auferre quid possumus. Hñtes aūt alimēta et q̄b⁹ tegamur: his contēti simus. Nā q̄ volunt diuites fieri incidunt ī tēptationē et in laqueū diaboli et desideria multa inutilia et nociua: que mergunt hoīes in interitum et p̄ditionem. Radix enim oīm malorum ē cupiditas: quā q̄dā appetētes errauerūt a fide: et inseruerunt se dolorib⁹ multis. Tu autem o homo dei hec fuge. Sectare vero iustitiā: pietateȝ: fidē: charitatem: patiētiaȝ: mansuetudinē. Certa bonum certamē fidei. Apprehende vitā eternā: in q̄ vocatus es et confessus bonam confessionē coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui viuificat omnia et christo iesu q̄ testimoniū reddidit sub pōtio pilato bonā cōfessioneȝ: vt serues mandatum sine macula vsqȝ in aduentum dñi nostri iesu xp̄i: quē suis temporibus ostendet beatus et solus potens: rex regum et dñs dñantiū: q̄ solus hȝ imortalitateȝ: et lucē habitat inaccessibilē: queȝ nullus hoiȝ vidit: sȝ nec videre pōt: cui honor et iperiū sēpiternū. Amē. Diuitibus huius seculi p̄cipe non sublime sapere: neqȝ sperare in incerto diuitiarum: sed in deo viuo qui prestat nobis oīa abunde ad fruendum: bene agere: diuites fieri in bonis opib⁹: facile tribuere: communicare: thesaurizare sibi fundamentuȝ bonū in futuruȝ: vt apprehendant bonam vitam. O timothee depositum custodi: deuitans prophanas vocum nouitates: et oppositiōes falsi nois sciētie: quaȝ q̄dā p̄mittētes circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

B · C · D · A

Deute. 25. a · Mat. 10. b. · Luc. 10. b.

Eccl. 5. a · Job. 1. d · Eccle. 10. b · 2. Tim. 2. d. · Apo. 19. c.

Τέλος τῆς πρὸς Τιμόθεον πρώτης ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati pauli ad Timotheum prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Item timotheo scribit de exhortatione martyrii et omni regula veritatis: et quid futurum sit temporibus nouissimis: et de sua passione: scribens ei ab vrbe roma.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς Τιμόθεον δευτέρα ἐπιστολή.

Παῦλος ἀπόστολος διὰ θελήματος θεοῦ κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ ἰησοῦ, Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρός, καὶ Χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. χάριν ἔχω τῷ θεῷ ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περὶ σοῦ μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν. μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ. ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως, ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου λωΐδι καὶ τῇ μητρί σου εὐνίκῃ. πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί. δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου. οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ. μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ τοῦ σώσαντος ἡμᾶς καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων, φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ Χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου, εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν. δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παρακαταθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν. ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων, ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν Χριστῷ ἰησοῦ. τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν. οἶδας τοῦτο ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστὶ φύγελλος καὶ ἑρμογένης. δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν

Incipit epistola beati pauli apli ad Thimotheum secunda. Cap.i.

Paulus aplus iesu xpi per volūtatē dei secundum promissionem vite que est in xpo iesu: timotheo charissimo filio: gratia et misericordia et pax a deo patre nostro et christo iesu domino nostro. Gratias ago deo meo cui seruio a progenitoribus meis in conscientia pura: quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die: desiderans te videre. Memor lachrymarum tuarum vt gaudio implear. Recordationem accipiens eius fidei que est in te non ficta: que et habitauit primum in auia tua loide et matre tua eunice: certus sum autem quod et in te. Propter quam causam admoneo te: vt resuscites gratiam dei que est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris: sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium domini nostri neque me vinctum eius: sed collabora euangelio secundum virtutem dei: qui nos liberauit et vocauit vocatione sua sancta non secundum opera nostra: sed secundum propositum suum et gratiam que data est nobis in christo iesu ante tempora secularia: manifestata est autem nunc per illuminationem saluatoris dñi nostri iesu xpi qui destruxit quidem mortem: illuminauit autem vitam et incorruptionem per euangelium: in quo positus sum ego predicator et apostolus et magister gentium. Ob quam causam etiam hec patior: sed non confundor. Scio enim cui credidi: et certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem. Formam habe sanorum verborum que a me audisti in fide et dilectione in xpo iesu. Bonum depositum custodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis. Scis enim hoc quod auersi sunt a me omnes qui in asia sunt: ex quibus est phygellus et hermogenes. Det misericordiam dominus onesifori domui: quia sepe me refrigerauit: et catenam

Ad Timo. 3.b.

μου οὐκ ἐπαισχύνθη, ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε. δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε βέλτιον σὺ γινώσκεις. Cap.2.

Σὺ οὖν τέκνον μου ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν Χριστῷ ἰησοῦ, καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι. σὺ οὖν κακοπάθησον ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ Χριστοῦ. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ. ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν. νόει ἃ λέγω. δῴη γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι. μνημόνευε ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν ἐκ σπέρματος δαυίδ κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν ὡς κακοῦργος, ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται. διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ ἰησοῦ μετὰ δόξης αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν. εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν. εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς. εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει, ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται. ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου. μὴ λογομαχεῖν, εἰς οὐδὲν χρήσιμον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων. σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει. ὧν ἐστὶν ὑμέναιος καὶ φιλητός, οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τὴν τινῶν πίστιν. ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην. ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ, καὶ ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου. ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα, καὶ ἃ μὲν εἰς τιμήν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν. ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν ἡγιασμένον καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον. τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε

meam non erubuit: sed cum romam venisset sollicite me quesiuit: et inuenit. Det illi dominus inuenire misericordiam a domino in illa die: et quanta ephesi ministrauit mihi tu melius nosti. Cap.2.

Tu ergo fili mi confortare in gratia que est in christo iesu: et que audisti a me per multos testes: hec commenda fidelibus hominibus: qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut bonus miles christi iesu. Nemo militans deo implicat se negociis secularibus: vt ei placeat cui se probauit. Nam et qui certat in agone: non coronabitur nisi qui legitime certauerit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. Intellige que dico: dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum. Memor esto dominum iesum xpm resurrexisse a mortuis ex semine dauid secundum euangelium meum: in quo laboro vsque ad vincula quasi male operans: sed verbum dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos: vt et ipsi salutem consequantur que est in xpo iesu cum gloria celesti. Fidelis sermo. Nam si commortui sumus: et conuiuemus: si sustinebimus: et conregnabimus: si negauerimus: et ille negabit nos: si non credimus ille fidelis permanet: negare seipsum non potest. Hec commone testificans coram deo. Noli contendere verbis: ad nihil enim vtile est nisi ad subuersionem audientium. Sollicite autem cura teipsum probabilem exhibere deo: operarium inconfusibilem recte tractantem verbum veritatis. Prophana autem et vaniloquia deuita. Multum enim proficiunt ad impietatem: et sermo eorum vt cancer serpet. Ex quibus est hymeneus et philetus: qui a veritate exciderunt dicentes resurrectionem iam factam: et subuerterunt quorundam fidem. Sed firmum fundamentum dei stat: habens signaculum hoc. Cognouit dominus qui sunt eius: et discedit ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea: sed et lignea et fictilia: et quedam quidem in honorem: quedam autem in contumeliam. Si quis ergo emundauerit se ab istis erit vas in honorem sanctificatum: et vtile domino ad omne opus bonum paratum. Iuuenilia autem desideria fuge

1.Cor.9.b
1.Co.3.b.
1.Tim.4.a
1.Tim.6.c

γε, δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην, μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας. τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας. δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ᾽ ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικόν, ἀνεξίκακον, ἐν πραότητι, παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους, μήποτε δῷ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

Cap. 3.

Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί. ἔσονται γὰρ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι, ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι, προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι, ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι. καὶ τούτους ἀποτρέπου. ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδύνοντες εἰς τὰς οἰκίας καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις, πάντοτε μανθάνοντα καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα. ὃν τρόπον δὲ Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωϋσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν. ἀλλ᾽ οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖστον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο. σὺ δὲ παρηκολούθηκάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένοντο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις, οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα, καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος. καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται. πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες, καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτυμένος.

Cap. 4.

sectare iustitiã: fidẽ: spẽ: charitatem: et pacem cum his q̃ inuocãt dominum de corde puro. Stultas ãt ⁊ sine disciplina q̃stiones deuita: sciens q͛ generãt lites. Seruũ ãt dñi non oportet litigare: sed mansuetũ esse ad oẽs: docibilẽ: patiẽtẽ cũ modestia: corripiẽtẽ eos q̃ resistunt veritati: neq̃n deus det illis pñiam ad cognoscendam veritatẽ: ⁊ resipiscant a diaboli laqueis: a quo captiui tenẽtur ad ipsi⁹ voluntatem.

Cap. 3.

Hoc ãt scito: q͛ in nouissimis dieb⁹ instabunt tp̃a periculosa: ⁊ erunt homines se ipsos amantes: cupidi: elati: superbi: blasphemi: parentibus nõ obediẽtes: igrati: scelesti: sine affectiõe: sine pace: criminatores: icõtinẽtes: imites: sine benignitate: ꝓditores: ꝓterui: tumidi: ⁊ voluptatũ amatores magis q̃ dei: hñtes spẽ q̃dẽ pietatis: virtutẽ ãt ei⁹ abnegantes. Et hos deuita. Ex his enim sunt qui penetrãt domos: ⁊ captiuas ducũt mulierculas oneratas peccatis: que ducunt varijs desiderijs: semper discentes ⁊ nunq̃ ad sciã veritatis ꝑuenientes. Quẽadmodũ ãt iannes ⁊ iambres restiterũt moysi: ita et hi resistunt veritati: homines corrupti mente: reprobi circa fidem: sed vltra non proficient. Insipientia enim eorum manifesta erit omnibus: sicut ⁊ illorum fuit. Tu aũt assecutus es meam doctrinã: istitutionẽ: ꝓpositũ: fidẽ: lõganimitatẽ: dilectionẽ: patientiam: persecutiones: passiões: q̃lia mihi facta sũt antiochie iconij: lystris: quales persecutiones sustinui: ⁊ ex oĩbus me eripuit dominus. Et omnes qui pie volunt viuere in xp̃o iesu: ꝑsecutionẽ patiẽtur. Mali ãt hoĩes ⁊ seductores proficient in peius: errãtes ⁊ in errorẽ mittentes. Tu vero ꝑmane i his q̃ didicisti ⁊ credita sũt tibi: sciẽs a quo didiceris: et q͛ ab ĩfãtia sacras literas nosti: q̃ te possunt ĩstruere ad salutẽ ꝑ fidem que est in xp̃o iesu. Omnis.n. scriptura diuinitus ĩspirata vtilis est ad docẽdũ: ad arguẽdũ: ad corripiendum: ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo dei ad omne opus bonum instructus.

Cap. 4.

Ad Titum 3.c.

A

1.Tim.4.a
2.Pe.3.a

B

C

D

Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ. ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται. σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον. ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύσεως ἐφέστηκε. τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα. λοιπὸν ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κριτής. οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως. Δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς Θεσσαλονίκην. Κρίσκης εἰς Γαλατίαν. Τίτος εἰς Δαλματίαν. Λουκᾶς ἐστὶ μόνος μετ᾽ ἐμοῦ. Μάρκον ἀναλαβὼν ἄγαγε μετὰ σεαυτοῦ, ἔστι γάρ μοι εὔχρηστος εἰς διακονίαν. Τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς Ἔφεσον. τὸν φελόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας. Ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο, ἀποδώη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ὃν καὶ σὺ φυλάσσου, λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέροις λόγοις. ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένετο, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον. μὴ αὐτοῖς λογισθείη. ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι᾽ ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος. καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. ἄσπασαι Πρίσκιλλαν καὶ Ἀκύλαν καὶ τὸν Ὀνησιφόρου οἶκον. Ἔραστος ἔμεινεν ἐν Κορίνθῳ, Τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν Μιλήτῳ ἀσθενοῦντα. σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν. ἀσπάζεταί σε Εὐβου-

Testificor coram deo ⁊ iesu christo qui iudicaturus est viuos ⁊ mortuos: ⁊ per aduentum ipsius ⁊ regnum eius: predica verbum: insta oportune ĩportune: argue: obsecra: icrepa in omni patientia ⁊ doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt: sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus: ⁊ a veritate quidem auditum auertent: ad fabulas autem conuertentur. Tu vero vigila: in oĩbus labora: op⁹ fac euangeliste: ministerium tuũ iple: sobrius esto. Ego ei iã delibor ⁊ tempus resolutionis mee instat. Bonum certamen certaui: cursum consummaui: fidem seruaui. In reliquo reposita ẽ mihi corõa iustitie: quam reddet mihi dominus in illa die iustus iudex. Non solum autem mihi sed ⁊ his qui diligunt aduentũ eius. Festina ad me venire cito. Demas enim me reliquit diligens hoc seculum: ⁊ abijt thessalonicã: crescens in galatiam: titus in dalmatiam: lucas est mecũ solus. Marcum assume ⁊ adduc tecum: est enim mihi vtilis in ministeriũ. Tychicũ ãt misi ephesũ. Penulam quam reliqui troade apud carpum veniens affer tecum: et libros: maxie ãt ⁊ mẽbranas. Alexãder erarius multa mala mihi ostendit: reddat illi dñs ꝫm opera eius: quem ⁊ tu deuita: valde enim restitit verbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi affuit: sed omnes me dereliquerunt: nõ illis iputet. Dñs autẽ mihi astitit ⁊ confortauit me: vt per me ꝑdicatio ipleatur: ⁊ audiãt omnes gentes: ⁊ liberatus sũ de ore leonis. Liberabit me dominus ab omni opere malo: ⁊ saluũ faciet in regnum suum celeste: cui gloria in secula seculorum Amen. Saluta priscillã ⁊ aquilam ⁊ onesifori domum. Erastus remansit corithi: trophimũ ãt reliq̃ ĩfirmũ mileti. Festina ante hyemem venire. Salutant te eubolus

A

d. Prurientes sũ grec. ẽnti casus.

B

Colo. 4. c.

C

D

λος καὶ πούδης καὶ λῖνος καὶ κλαυδία καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς Τιμόθεον δευτέρας ἐπιστολῆς.

et pudens et linus et claudia et fratres omnes. Dominus iesus christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Timotheum secunda.

Incipit argumentum in epistolam ad Titum.

Titum commonefacit et instruit de constitutione presbyterii et de spirituali conuersatione et hereticis vitandis qui traditionibus iudaicis credunt: scribens ei a nicopoli.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς Τίτον ἐπιστολή. Cap. I.

Παῦλος δοῦλος θεοῦ ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων, ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ ἐν κηρύγματι, ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ. Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν. Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην. εἴ τίς ἐστιν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτείας, ἢ ἀνυπότακτα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ, ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς, οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν, οἵτινες οἴκους ὅλους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν. εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης. κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία γαστέρες ἀργαί. ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει, μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθει-

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Titum. Cap. I.

Paulus seruus dei apostolus autem iesu christi secundum fidem electorum dei: et agnitionem veritatis: que secundum pietatem est in spe vite eterne: quam promisit qui non mentitur deus ante tempora secularia: manifestauit autem temporibus suis verbum suum in predicatione que credita est mihi secundum preceptum saluatoris nostri dei. Tito dilecto filio secundum communem fidem: gratia et pax a deo patre et christo iesu saluatore nostro. Huius rei gratia reliqui te crete: vt ea que desunt corrigas: et constituas per ciuitates presbyteros: sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est vnius vxoris vir: filios habens fideles non in accusatione luxurie aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse sicut dei dispensatorem non superbum: non iracundum: non vinolentum non percussorem: non turpis lucri cupidum: sed hospitalem: benignum: sobrium: iustum: sanctum: continentem: amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem: vt potens sit exhortari in doctrina sana: et eos qui contradicunt arguere. Sunt enim multi etiam inobedientes vaniloqui et seductores: maxime qui de circumcisione sunt: quos oportet redargui: qui vniuersas domos subuertunt docentes que non oportet: turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta. Cretenses semper mendaces: male bestie: ventres pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure vt sani sint in fide: non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum auersantium se a veritate.

1. Tim. 3. — Ro. 14.

αν. πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς, τοῖς δὲ μεμιασμένοις καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις. θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται. βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι. Cap. II.

Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ. πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ. πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους, ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους, σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν. περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν σεμνότητα, ἀφθαρσίαν, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον. δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας, μὴ νοσφιζομένους, ἀλλὰ πίστιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν, ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν. ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον ζηλωτὴν καλῶν ἔργων. ταῦτα λάλει καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς. μηδείς σου περιφρονείτω. Cap. III.

Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι, μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους. ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους. ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπε-

Omnia munda mundis: coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum: sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse deum: factis autem negant: cum sint abominati et incredibiles et ad omne opus bonum reprobi. Cap. II.

Tu autem loquere que decet sanam doctrinam. Senes vt sobrii sint: pudici: prudentes: sani in fide: in dilectione: in patientia. Anus similiter in habitu sancto: non criminatrices: non multo vino seruientes: bene docentes: vt prudentiam doceant. Adolescentulas vt viros suos ament: filios suos diligant: prudentes: castas: sobrias: domus curam habentes: benignas: subditas viris suis: vt non blasphemetur verbum dei. Iuuenes similiter hortare vt sobrii sint. In omnibus teipsum prebe exemplum in grauitate: bonorum operum in doctrina: in integritate verbum sanum irreprehensibile: vt is qui ex aduerso est vereatur: nihil habens malum dicere de nobis. Seruos dominis suis subditos esse: in omnibus placentes: non contradicentes: non fraudantes: sed in omnibus fidem bonam ostendentes: vt doctrinam saluatoris nostri dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia dei et saluatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos: vt abnegantes impietatem et secularia desideria sobrie et iuste et pie viuamus in hoc seculo: expectantes beatam spem et aduentum glorie magni dei et saluatoris nostri iesu christi: qui dedit semetipsum pro nobis: vt nos redimeret ab omni iniquitate: et mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum. Hec loquere et exhortare: et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. Cap. III.

Admone illos principibus et potestatibus subditos esse: dicto obedire: ad omne opus bonum paratos esse: neminem blasphemare: non litigiosos esse sed modestos: omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim aliquando et nos insipientes et increduli: errantes: seruientes desideriis et voluptatibus variis: in malitia et inuidia agentes: odibiles: odientes inuicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit

A — B — C — D — Ephe. 6. a. Colo. 3. d. 1. Pe. 2. c.

φάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ, οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου, οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου. πιστὸς ὁ λόγος. καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. ταῦτα ἐστὶ τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις. μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔρεις καὶ μάχας νομικὰς περιΐστασο. εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι. αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καὶ ἁμαρτάνει, ὢν αὐτοκατάκριτος. ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρὸς σὲ ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν, ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι. Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι. ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς.

saluatoris nostri dei: non ex operibus iustitie que fecimus nos: sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis et renouationis spiritus sancti: quem effudit in nos abunde per iesum christum saluatorem nostrum: vt iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est. Et de his volo te confirmare: vt curent bonis operibus preesse qui credunt deo. Hec sunt bona et vtilia hominibus. Stultas autem questiones et genealogias et contentiones et pugnas legis deuita. Sunt enim inutiles et vane. Hereticum hominem post vnam et secundam correptionem deuita: sciens quia subuersus est qui eiusmodi est et delinquit cum sit proprio iudicio condemnatus. Cum misero ad te arteman aut tychicum: festina ad me venire in nicopolim: ibi enim statui hyemare. Zenam legisperitum et apollo sollicite premitte: vt nihil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus preesse ad vsus necessarios: vt non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos amant in fide. Gratia dei cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Titum.

1.Tim.1.c. B C 1.Tim.1.a. D

Incipit argumentum in epistolam ad Philemonem.

Philemoni familiares litteras facit pro onesimo seruo eius: scribens ei ab vrbe roma de carcere per supradictum onesimum. Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου Παύλου πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολή. Cap. i.

Παῦλος δέσμιος Χριστοῦ Ἰησοῦ, καὶ Τιμόθεος ὁ ἀδελφός, Φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ καὶ συνεργῷ ἡμῶν, καὶ Ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ Ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον Ἰησοῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους, ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἔργου ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν. χαρὰν

Incipit epistola beati pauli apostoli ad Philemonem. Cap. i.

Paulus vinctus christi iesu et timotheus frater philemoni dilecto et adiutori nostro et appie sorori charissime et archippo commilitoni nostro: et ecclesie que in domo tua est. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino iesu christo. Gratias ago deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis: audiens charitatem tuam et fidem quam habes in domino iesu et in omnes sanctos: vt communicatio fidei tue euidens fiat in agnitione omnis operis boni in christo iesu. Gaudium

A

γὰρ ἔχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διὰ σοῦ ἀδελφέ. διὸ πολλὴν ἐν Χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον, διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν ὡς Παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος Ἰησοῦ Χριστοῦ. παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου Ὀνήσιμον, τόν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοὶ καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον, ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ' ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα προσλαβοῦ. ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου. χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι, ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον. τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλον σοὶ καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ. εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ. εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει. ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί, ἐγὼ ἀποτίσω, ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις. ναὶ ἀδελφέ, ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ, ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ. πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω ποιήσεις. ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν, ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν. ἀσπάζονταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν Χριστῷ, Μάρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς οἱ συνεργοί μου. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς Φιλήμονα ἐπιστολῆς.

enim magnum habui et consolationem in charitate tua: quia viscera sanctorum requieuerunt per te frater. Propter quod multam fiduciam habens in christo iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet: propter charitatem magis obsecro: cum sis talis vt paulus senex: nunc autem et vinctus iesu christi. obsecro te pro meo filio: quem genui in vinculis onesimo: qui tibi aliquando inutilis fuit: nunc autem et mihi et tibi vtilis: quem remisi tibi. Tu autem illum vt mea viscera suscipe. Quem ego volueram mecum detinere: vt pro te mihi ministraret in vinculis euangelij. Sine consilio autem tuo nihil volui facere: vt ne velut ex necessitate bonum tuum esset: sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te: vt in eternum illum reciperes: iam non vt seruum: sed pro seruo charissimum fratrem: maxime mihi: quanto autem magis tibi et in carne et in domino. Si ergo habes me socium: suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi: aut debet: hoc mihi imputa. Ego paulus scripsi manu mea: ego reddam: vt non dicam tibi quod et teipsum mihi debes. Ita frater ego te fruar in domino: refice viscera mea in christo. Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul et para mihi hospitium: nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te epaphras concaptiuus meus in christo iesu: marcus aristarchus: demas et lucas adiutores mei. Gratia domini nostri iesu christi cum spiritu vestro. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad Philemonem.

B C D

Incipit argumentum in epistolam ad Hebreos.

In primis dicendum est cur apostolus paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum: vt vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hec causa est: quod ad eos scribens qui ex circumcisione crediderant quasi gentium apostolus et non hebreorum: sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans: meritum officij sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non pretulit. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad hebreos conscriptam hebraica lingua misisse: cuius sensum et ordinem retinens lucas euangelista post excessum apostoli pauli greco sermone composuit.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου παύλου πρὸς ἑβραίους ἐπιστολή. Cap. 1.

Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν. ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς. τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα. τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν. ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην λέγει. καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ. καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει. ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα. πρὸς δὲ τὸν υἱόν. ὁ θρόνος σου ὁ θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου. ἠγάπησας δικαιοσύνην, καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου. καὶ σὺ κατ' ἀρχάς κύριε τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἰσὶν οἱ οὐρανοί. αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις, καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται. καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτούς καὶ ἀλλαγήσονται, σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι. πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτέ, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου. οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα, διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. Cap. 2.

Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρυῶμεν. εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων, εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη, συνεπιμαρτυροῦντος

Incipit epistola beati pauli apli ad Hebreos. Cap. 1.

Multipharie multisq3 modis olim deus loquens patribus in pphetis: nouissime diebus istis locutus est nobis in filio: quem constituit heredem vniuersorum: per quem fecit et secula. Qui cum sit splendor glorie et figura substantie eius: portansq3 omnia verbo virtutis sue: purgationem peccatorum faciens: sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto melior angelis effectus: quanto differentius pre illis nomen hereditauit. Cui enim dixit aliquando angelorum: filius meus es tu: ego hodie genui te. Et rursum. Ego ero illi in patrem: et ipse erit mihi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre: dicit. Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit. Qui facit angelos suos spiritus: et ministros suos flammam ignis. Ad filium autem. Thronus tuus deus in seculum seculi: virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea vnxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt: tu autem permanebis: et omnes vt vestimentum veterascent. Et velut amictum mutabis eos et mutabuntur: tu autem idem ipse es: et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: sede a dextris meis: quoad usq3 ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi: propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Cap. 2.

Propterea abundantius oportet obseruare nos ea que audiuimus: ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo: factus est firmus: et si omnis preuaricatio et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem. Que cum initium accepisset enarrandi per dominum ab eis qui audierunt: in nos confirmata est: contestante

Sap. 7. Eccl. 47. a — Luce. 3. c; ps. 2.; 2. Reg. 7. c. — Psal. 96. — ps. 103. — ps. 44. — ps. 101. — ps. 109. — Mar. 16. d.

τος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς κατὰ τὴν αὐτοῦ θέλησιν. οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν περὶ ἧς λαλοῦμεν. διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων. τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν. ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα. τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν ἰησοῦν διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον, ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου. ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. ὅ τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἑνὸς πάντες. δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν λέγων. ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε. καὶ πάλιν. ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ, καὶ πάλιν ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἅ μοι ἔδωκεν ὁ θεός. ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον, καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας. οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται. ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ. ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι. Cap. 3.

Ὅθεν ἀδελφοὶ ἅγιοι κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι κατανοήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν ἰησοῦν χριστὸν πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, ὡς καὶ μωυσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωυσῆν ἠξίωται, καθόσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν. πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα

deo signis et portentis et varijs virtutibus: et spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit deus orbem terre futurum de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis dicens. Quid est homo quod memor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum? Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria et honore coronasti eum: et constituisti eum super opera manuum tuarum: omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod omnia ei subiecit: nihil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. Eum autem qui modico quam angeli minoratus est videmus iesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum: vt gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia et per quem omnia: qui multos filios in gloriam adduxerat: autorem salutis eorum per passionem consummari. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare dicens. Nunciabo nomen tuum fratribus meis in medio ecclesie laudabo te. Et iterum. Ego ero fidens in eum. Et iterum. Ecce ego et pueri mei quos dedit mihi deus. Quia ergo pueri communicauerunt carni et sanguini: et ipse similiter participauit eisdem: vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium: id est diabolum: et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti. Nusquam enim angelos apprehendit: sed semen abrae apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus similari: vt misericors fieret et fidelis pontifex ad deum: vt repropitiaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et temptatus: potens est et eis qui temptantur auxiliari. Cap. 3.

Vnde fratres sancti vocationis celestis participes considerate apostolum et pontificem confessionis nostre iesum: qui fidelis est ei qui fecit illum: sicut et moyses in omni domo eius. Amplioris enim glorie iste pre moyse dignus habitus est quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricauit illam. Omnis namq3 domus fabricatur ab aliquo. Qui autem omnia

ps. 8. — Phili. 2. a. — Psal. 21.; Mat. 28. b. — Esaie. 8. d — Ose. 13. d.

κατασκευάσας θεός. καὶ μωυσῆς μὲν πιστὸς
ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων εἰς
μαρτύριον τῶν λαληθησομένων. Χριστὸς
δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκος
ἐσμὲν ἡμεῖς ἐάνπερ τὴν παρρησίαν καὶ τὸ καύ
χημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κα
τάσχωμεν. διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ
ἅγιον. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκού
σητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς
ἐν τῷ παραπικρασμῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ
πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασάν με
οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με καὶ εἶδον
τὰ ἔργα μου τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσ
ώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα ἀεὶ πλα
νῶνται τῇ καρδίᾳ. αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν
τὰς ὁδούς μου, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου
εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.
βλέπετε ἀδελφοὶ μήποτε ἔσται ἔν τινι ὑ
μῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας ἐν τῷ ἀπο
στῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος, ἀλλὰ παρακαλεῖ
τε ἑαυτοὺς καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ
σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ ἐξ ὑ
μῶν τις ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας. μέτοχοι γὰρ
γεγόναμεν τοῦ Χριστοῦ, ἐάνπερ τὴν ἀρχὴν
τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κα
τάσχωμεν, ἐν τῷ λέγεσθαι σήμερον ἐὰν τῆς
φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς
καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.
τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ
οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ
μωυσέως. τίσι δὲ προσώχθισε τεσσαράκον
τα ἔτη, οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶ
λα ἔπεσον ἐν τῇ ἐρήμῳ. τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰ
σελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ εἰ μὴ
τοῖς ἀπειθήσασι. καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυ
νήθησαν εἰσελθεῖν δι᾽ ἀπιστίαν. Cap.4.

Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐ
παγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν
αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι. καὶ
γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι καθάπερ κἀκεῖνοι,
ἀλλ᾽ οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκεί
νους, μὴ συγκεκραμένους τῇ πίστει τοῖς ἀ
κούσασιν. εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυ
σιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν. ὡς ὤμο
σα ἐν τῇ ὀργῇ μου εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν
κατάπαυσίν μου. καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ κα
ταβολῆς κόσμου γενηθέντων εἴρηκε γάρ που
περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως. καὶ κατέπαυσεν ὁ
θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν
ἔργων αὐτοῦ. καὶ ἐν τούτῳ πάλιν. εἰ εἰσε
λεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου. ἐπεὶ οὖν
ἀπολείπεται τινὰς εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν καὶ οἱ

Qui aũt oĩa creauit deus ẽ. Et moyses
qdẽ fidelis erat i tota domo ei9 tanq̃z
famul9 in testimoniũ eoꝝ q̃ dicẽda erãt.
Xp̃s vero tanq̃z fili9 i domo sua. Que
dom9 sum9 nos: si fiduciam ꝛ gloriam
spei vsqz ad finẽ firmã retineamus.
Quapropter sicut dicit spiritus
sanctus. Hodie si vocẽ eius audieritis
nolite obdurare corda vestra sicut
in exacerbatione: ₰m diem
tẽptatõis i deserto: vbi tẽptauerũt me
patres vestri: probauerunt ꝛ viderũt
opa mea q̃dragita ãnis. Propter qđ
ĩfensus fui gñationi huic: ꝛ dixi sp̃ er
rãt corde. Ipsi autem nõ cognouerunt
vias meas: quibus iuraui in ira mea
si introibunt in requiem meam.
Videte frẽs: ne forte sit in aliquo vr̃m
cor malũ incredulitatis discedendi
a deo viuo. Sed adhortamini
vosmetipsos per singulos dies: donec
hodie cognominat: vt nõ obduret quis
ex vobis fallacia peccati. Participes eĩ
christi effecti sumus: si tamen initium
substãtie ei9 vsqz ad finẽ firmũ retinea
m9: dum dicitur hodie si
vocez eius audieritis: nolite obdurare
corda vr̃a quẽadmodũ i illa exacerba
tione. Quidã enĩz audiẽtes exacerbaue
rũt: sz nõ vniuersi q̃ pfecti sunt ab egy
pto p moysẽ. Quib9 aũt infẽsus est qua
draginta annis: nõne illis q̃ peccaue
rũt: quorũ cadauera pstrata sunt in de
serto? Quib9 aũt iurauit nõ itroire i reqẽ
ipi9 nisi illis q̃ increduli fuerũt? Et vi
dem9 q2 nõ potuerũt introire in requiẽ ip
sius propter incredulitatem. Cap.4.

Timeam9 ergo ne forte relicta pol
licitatione introeundi in requiem
ei9: existimet aliqs ex nobis deesse. Et
eni ꝛ nobis nũciatũ ẽ quẽadmodũ ꝛ illis:
sed non profuit illis sermo auditus
non admixtis fidei ex his q̃ audierũt.
Ingrediemur enim in requiem
q̃ credim9: quẽadmodũ dixit. Sicut
iuraui in ira mea si introibunt in
requiẽ meã. Et q̃dẽ opibus ab istitutõe
mũdi pfectis: dixit eni in quodã loco
de die septima sic. Et requieuit
deus die septima ab omnibus
opibus suis. Et in isto rursuz. Si itroi
bũt in requiẽ meã. Quoniam ergo
superest introire quosdam in illam: et

Numer.12.a / B / ps.94. / C / ps.94. / D / A / Gene.2.a. / B / Infra.10.c

πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι᾽
ἀπείθειαν, πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν σήμε
ρον ἐν δαυὶδ λέγων μετὰ τοσοῦτον χρόνον
καθὼς εἴρηται. σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐ
τοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας
ὑμῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς κατέπαυσεν,
οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡ
μέρας. ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λα
ῷ τοῦ θεοῦ. ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατά
παυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ
τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ
θεός. σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκεί
νην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑ
ποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας. ζῶν γὰρ ὁ
λόγος τοῦ θεοῦ καὶ ἐνεργὴς καὶ τομώτερος
ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκ
νούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύ
ματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς
ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας. καὶ οὐκ ἔσ
τι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ, πάντα δὲ
γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς
αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος. ἔχοντες οὖν
ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρα
νοὺς ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν
τῆς ὁμολογίας. οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ
δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡ
μῶν, πεπειραμένον δὲ κατὰ πάντα καθ᾽ ὁμοι
ότητα χωρὶς ἁμαρτίας. προσερχώμεθα οὖν
μετὰ παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵ
να λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔ
καιρον βοήθειαν. Cap.5.

Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβα
νόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ
πρὸς τὸν θεόν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ
θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν, μετριοπαθεῖν δυνά
μενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ
καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν, καὶ διὰ ταύ
την ὀφείλει καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ
περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.
καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλ
λὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ καθάπερ καὶ ἀ
αρών. οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐ
δόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ᾽ ὁ λαλήσας
πρὸς αὐτόν υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον
γεγέννηκά σε. καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. σὺ
ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχι
σεδέκ. ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ
δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμε
νον σῴζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου μετὰ κραυγῆς
ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσα
κουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας. καίπερ ὢν υἱός
ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν, καὶ τε
λειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ

hi q̃b9 prorib9 ãnũciatũ ẽ: nõ itroierũt
pp icredulitatẽ: iterũ termiat diẽ q̃ndã
hodie i dauid dicẽdo post tãtuz tẽpoꝛ:
sicut supra dictũ ẽ. Hodie si vocẽ ei9
audieritis: nolite obdurare corda
vestra. Naz si eis iesus requiẽ pstitisset
nunq̃ de alia loqueret post hac die.
Itaqz relinquitur sabbatismus populo
dei. Qui enim ingressus est in requiem
eius: etiam ipse requieuit ab
operibus suis: sicut ꝛ a suis
deus. Festinem9 ergo ingredi in illam
requiẽ: vt ne in idipsum quis incidat
icredulitatis exẽplũ. Viuus est enim
sermo dei ꝛ efficax ꝛ penetrabilioꝛ
oĩ gladio ancipiti: ꝛ pertingens
vsqz ad diuisionẽ aĩe ac spũs: cõpagum
quoqz ac medullarum: ꝛ discretoꝛ
cogitationũ ꝛ itẽtionũ cordis. Et nõ ẽ
vlla creatura inuisibilis i ↄspectu ei9: oĩa
nuda ꝛ aperta sunt oculis q̃ãt
eius: ad quẽ nobis sermo. Hñtes ergo
pontificẽ magnum qui penetrauit celos
iesum filiũ dei: teneamus spei nostre
ↄfessionẽ. Nõ ei habem9 põtificẽ q̃ nõ
possit cõpati ifirmitatibus nostris:
tẽptatũ aũt p oĩa p similitudine
absqz peccato. Adeamus ergo
cum fiducia ad thronũ gratie eius: vt
miaz ↄseq̃mur: ꝛ grãm inueniamus in
auxilio oportuno. Cap.5.

Omnis nãqz põtifex ex hoib9 assũ
pt9 p hoibus ↄstituit in his q̃ sunt
ad deuz: vt offerat dona ꝛ
sacrificia p pctis. Qui cõdolere possit
his qui ignorant ꝛ errant: quoniaz
ꝛ ipe circũdat9 ẽ ifirmitate: ꝛ ppterea
dz quẽadmodũ pro populo: ita etiaz ꝛ
pro semetipso offerre pro peccatis.
Nec quisq̃ sumit sibi honorem: sed
qui vocatur a deo tanq̃ aaron.
Sic ꝛ xp̃s nõ semetipsum clarificauit
vt pontifex fieret: sed qui locutus est
ad eum filius me9 es tu: ego hodie
genui te. Quẽadmodũ ꝛ i alio loco di
cit. Tu es sacerdos i eternũ ₰z ordinez
melchisedech. Qui in dieb9 carnis sue
preces supplicationesqz ad euz q̃ possit
illũ saluũ facere a morte cuz clamore
valido ꝛ lachrymis offerẽs: exauditus ẽ
p sua reuerẽtia. Et quidẽ cũ esset filius
dei: didicit ex his q̃ passus ẽ obediẽtiã:
ꝛ ↄsũmat9 fact9 ẽ oib9 obtẽperãtib9 si

C / D / Eccle.15.d. / ps.33. / Infra.8.a. / Ro.8.b. / 1.Cor.12.b / 2.Co.5.c. / Ephe.2.b. / A / ps.2. / B / ps.109.

πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς. καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς. πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης, νήπιος γάρ ἐστι. τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ. Cap. 6.

Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν, βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεως τε χειρῶν, ἀναστάσεως τε νεκρῶν καὶ κρίματος αἰωνίου. καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάνπερ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός. ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου, καὶ καλὸν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος, καὶ παραπεσόντας πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας. γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετόν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὔθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἀδόκιμος καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν. πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν ἀγαπητοὶ τὰ κρείσσονα καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν. οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες. ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους, ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας. τῷ γὰρ ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ λέγων. ἦ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε, καὶ οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας. ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀ-

bi: causa salutis eterne: appellatus a deo pontifex iuxta ordinem melchisedech. De quo nobis grandis sermo et ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus: rursum indigetis vt vos doceamini que sint elementa exordii sermonum dei: et facti estis quibus lacte opus sit: non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps: expers est sermonis iustitie: paruulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus: eorum qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. Cap. 6.

Quapropter intermittentes inchoationis christi sermonem: ad perfectionem feramur: non rursum iacientes fundamentum penitentie ab operibus mortuis et fidei ad deum: baptismatum doctrine: impositionis quoque manuum: ac resurrectionis mortuorum: et iudicii eterni. Et hoc faciemus si quidem permiserit deus. Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati: gustauerunt etiam donum celeste: et participes facti sunt spiritus sancti: gustauerunt nihilominus bonum dei verbum virtutesque seculi venturi: et prolapsi sunt: rursus renouari ad penitentiam: rursum crucifigentes sibimetipsis filium dei et ostentui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens imbrem et germinans herbam oportunam illis a quibus colitur: accipit benedictionem a deo: proferens autem spinas ac tribulos reproba est et maledicto proxima: cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti: tametsi ita loquimur. Non enim iniustus deus vt obliuiscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius: qui ministrastis sanctis et ministratis. Cupimus autem vnumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei vsque in finem: vt non segnes efficiamini: verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe namque promittens deus: quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem: iurauit per semetipsum dicens. Nisi benedicens benedicam te: et multiplicans multiplicabo te: et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant

C
D
A
Infra.10.d
B
C
Gene.22.d

μνύουσι, καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος. ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος, ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος, ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν ἰησοῦς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα. Cap. 7.

Οὗτος γὰρ ὁ μελχισεδὲκ βασιλεὺς σαλήμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτόν, ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν ἀβραάμ. πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς σαλήμ, ὅ ἐστι βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές. ἐν ᾧ ὅτι καὶ τοῦ ἀβραὰμ προετιμήθη. θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης. καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότες ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ. ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε. χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται. καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν, ἐκεῖ δὲ μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ. καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ ὁ δεκάτας λαμβάνων, δεδεκάτωται. ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ. εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν, ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτητο, τίς ἔτι χρεία κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι. μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται. ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ. πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱε-

et omnis controuersie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui: interposuit iusiurandum: vt per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri deum fortissimum solatium habeamus: qui confugimus ad tenendam propositam spem: quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam et incedentem vsque ad interiora velaminis: vbi precursor pro nobis introiuit iesus secundum ordinem melchisedech: pontifex factus in eternum. Cap. 7.

Hic enim melchisedech rex salem sacerdos dei summi: qui obuiauit abrahe regresso a cede regum: et benedixit ei: cui et decimas omnium diuisit abraam: primum quidem qui interpretatur rex iustitie: deinde autem et rex salem: quod est rex pacis: sine patre: sine matre: sine genealogia: neque initium dierum neque finem vite habens: assimilatus autem filio dei manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic: cui et decimas dedit de precipuis abraam patriarcha. Et quidem de filiis leui sacerdotium accipientes: mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem: id est a fratribus suis: quamquam et ipsi exierint de lumbis abrahe. Cuius autem generatio non annumeratur in eis: decimas sumpsit ab abraam: et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine vlla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur quia viuit. Et vt ita dictum sit: per abraam et leui qui decimas accepit: decimatus est. Adhuc enim in lumbis patris erat: quando obuiauit ei melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium leuiticum erat: populus enim sub ipso legem accepit: quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem melchisedech alium surgere sacerdotem: et non secundum ordinem aaron dici? Translato enim sacerdotio: necesse est vt et legis translatio fiat. In quo enim hec dicuntur: de alia tribu est: de qua nullus altario presto fuit. Manifestum est enim quod ex iuda ortus sit dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotio

D
A
Gene.14.d
B
C

ρωσύνης μωϋσῆς ἐλάλησε, καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος, ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου. μαρτυρεῖ γὰρ ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές. οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος. ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ, καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας. οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες, ὁ δὲ μετὰ ὁρκωμοσίας διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν, ὤμοσε κύριος καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ. κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος ἰησοῦς. καὶ οἱ μὲν πλείονες εἰσὶ γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν, ὁ δὲ διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην. ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν. τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος. ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ. τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ ἑαυτὸν ἀνενέγκας. ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς ἔχοντας ἀσθένειαν, ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον. Cap. 8.

Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις. τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος καὶ οὐκ ἄνθρωπος. πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται. ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα, οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται μωϋσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν. ὅρα γάρ φησι ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει. νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τέτυχε λειτουργίας, ὅσῳ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσί-

Moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est: si secundum similitudinem melchisedech exurgat alius sacerdos: qui non secundum legem mandati carnalis factus est: sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim: quoniam tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Reprobatio fit precedentis mandati: propter infirmitatem eius et inutilitatem. Nihil enim ad perfectum adduxit lex. Introductio vero melioris spei per quam proximamus ad deum. Et quantum est non sine iureiurando: Alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt. Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum. Iuravit dominus et non penitebit eum: tu es sacerdos in eternum. In tantum melioris testamenti sponsor factus est iesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes: idcirco quod morte prohiberentur permanere: hic autem eo quod maneat in eternum: sempiternum habet sacerdotium. Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex: sanctus: innocens: impollutus: segregatus a peccatoribus: et excelsior celis factus. Qui non habet necessitatem quotidie quemadmodum sacerdotes: prius pro suis delictis hostias offerre: deinde pro populi. Hoc enim fecit semel seipsum offerendo. Lex enim constituit homines sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem iurisiurandi qui post legem est filium in eternum perfectum. Cap. 8.

Capitulum autem super ea que dicuntur. Talem habemus pontificem: qui consedit in dextera sedis magnitudinis in celis: sanctorum minister: et tabernaculi veri: quod fixit deus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur. Unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram: nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera: qui exemplari et umbre deserviunt celestium: sicut responsum est moysi cum consummaret tabernaculum. Vide inquit omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium: quanto et melioris testamenti mediator

Ps. 109. D A sup. 4. b. B Exo. 25. d. Act. 7. c.

της, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται. εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος. μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει. ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον ἰούδα διαθήκην καινήν, οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν λέγει κύριος. ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν. καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ λέγων γνῶθι τὸν κύριον, ὅτι πάντες εἰδήσουσι με ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν, ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι. ἐν τῷ λέγειν καινήν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ. Cap. 9.

Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν. σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία καὶ ἡ τράπεζα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων ἥτις λέγεται ἅγια, μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων, χρυσοῦν ἔχουσα θυμιατήριον καὶ τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα καὶ ἡ ῥάβδος ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα καὶ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης. ὑπεράνω δὲ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης κατασκιάζοντα τὸ ἱλαστήριον, περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κατὰ μέρος. τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν οἱ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες, εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεὺς οὐ χωρὶς αἵματος ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων. τοῦτο δηλοῦντος τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν ἔτι τῆς πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν. ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα, μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς καὶ δικαι-

est: qui in melioribus repromissionibus sancitus est. Nam si illud prius culpa vacasset: non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit. Ecce dies venient dicit dominus: et consummabo super domum israel et super domum iuda testamentum novum: non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra egypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: et ego neglexi eos dicit dominus. Quia hoc est testamentum quod disponam domui israel post dies illos dicit dominus: dando leges meas in mentem eorum et in corda eorum superscribam eas: et ero eis in deum: et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicens: cognosce dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem: quia propitius ero iniquitatibus eorum: et peccatorum eorum iam non memorabor. Dicendo autem novum veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit: prope interitum est. Cap. 9.

Habuit quidem et prius iustificationes culture et sanctum seculare. Tabernaculum enim factum est primum: in quo erant candelabra et mensa et propositio panum que dicitur sancta: post velamentum autem secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum: aureum habens thuribulum et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro: in qua urna aurea habens manna et virga aaron que fronduerat et tabule testamenti: super que erant cherubin glorie obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo dicendum per singula. His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consumantes: in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine quem offert pro sua et populi ignorantia: hoc significante spiritu sancto: nondum propalatam esse sanctorum viam adhuc priore tabernaculo habente statum. Que parabola est temporis instantis: iuxta quam munera et hostie offeruntur: que non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem: solummodo in cibis et in potibus et in variis baptismatibus et iustitiis

C Hiere. 31. f. D Supra. 8. b. Hie. 31. f. A B

ώμασι σαρκός, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα. Χριστός δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεύς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν διά τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν οὐ ταύτης τῆς κτίσεως, οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διά δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων καὶ σποδός δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους ἁγιάζει πρὸς τὴν τῆς σαρκός καθαρότητα, πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὃς διά πνεύματος αἰωνίου ἑαυτόν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπό νεκρῶν ἔργων εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι. καὶ διατοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστίν, ὅπως θανάτου γενομένου εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπί τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι τῆς αἰωνίου κληρονομίας. ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διατιθεμένου. διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία. ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος. ὅθεν οὐδ' ἡ πρώτη χωρίς αἵματος ἐγκεκαίνισται. λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατά νόμον ὑπό μωϋσέος παντί λαῷ, λαβών τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετά ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαόν ἐρράντισε λέγων. τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός. καὶ τὴν σκηνήν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας τῷ αἵματι ὁμοίως ἐρράντισε. καὶ σχεδόν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατά τὸν νόμον, καὶ χωρίς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις. ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς τούτοις καθαρίζεσθαι, αὐτά δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρά ταύτας. οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ Χριστός, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν, ἀλλ' εἰς αὐτόν τὸν οὐρανόν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπέρ ἡμῶν. οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτόν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεύς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτόν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ. ἐπεί ἔδει αὐτόν πολλάκις παθεῖν ἀπό καταβολῆς κόσμου. νῦν δὲ ἅπαξ ἐπί συντελείᾳ τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας διά τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται. καὶ καθόσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετά δὲ τοῦτο κρίσις, οὕτω καὶ ὁ Χριστός ἅπαξ προσενεχθείς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας

carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum: id est non huius creationis: neque per sanguinem hircorum aut vitulorum: sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta: eterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: quanto magis sanguis christi: qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo: emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum deo viventi. Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte intercedente in redemptionem earum prevaricationum que erant sub priori testamento repromissionem accipiant qui vocati sunt eterne hereditatis. Ubi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est. Alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a moyse universo populo: accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hysopo: ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens. Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine secundum legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit remissio. Necesse est ergo exemplaria quidem celestium his mundari. Ipsa autem celestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta iesus introiit exemplaria verorum: sed in ipsum celum: ut appareat nunc vultui dei pro nobis. Neque ut sepe offerat semetipsum: quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno. Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione seculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori: post hoc autem iudicium: sic et christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata

1. Joh. 1. d. Apoc. 1. b. 1. Pe. 1. d.

C

Gal. 3. b.

Exo. 24. b. Mat. 26. c. Mar. 14. c Luce. 22. b. 1. Cor. 11. c.

1. Joh. 1. d. Apoca. 1. b. 1. Pet. 1. d.

D

Roma. 5. b. 1. Pet. 3. d.

ἐκ δευτέρου χωρίς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτόν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

Cap. 10.

Σκιάν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτήν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτόν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκές, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι. ἐπεί ἂν ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διά τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας ἅπαξ κεκαθαρμένους, ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν. ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας. διό εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει. θυσίαν καὶ προσφοράν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι. ὁλοκαυτώματα καὶ περί ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας, τότε εἶπον ἰδού ἥκω. ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περί ἐμοῦ τοῦ ποιῆσαι ὁ θεός τὸ θέλημά σου. ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν καὶ προσφοράν καὶ ὁλοκαυτώματα καὶ περί ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας, οὐδὲ εὐδόκησας, αἵτινες κατά τὸν νόμον προσφέρονται, τότε εἴρηκεν ἰδού ἥκω τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου ὁ θεός μου. ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ. ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμέν οἱ διά τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος ἰησοῦ Χριστοῦ ἐφάπαξ. καὶ πᾶς μὲν ἀρχιερεύς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν καὶ τὰς αὐτάς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύνανται περιελεῖν ἁμαρτίας. αὐτός δὲ μίαν ὑπέρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκές ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, τὸ λοιπόν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροί αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ. μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκές τοὺς ἁγιαζομένους. μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετά γὰρ τὸ προειρηκέναι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτούς μετά τὰς ἡμέρας ἐκείνας λέγει κύριος, διδούς νόμους μου ἐπί καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπί τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μή μνησθῶ ἔτι. ὅπου δὲ ἄφεσις τούτων οὐκέτι προσφορά περί ἁμαρτίας. ἔχοντες οὖν ἀδελφοί παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδόν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διά τοῦ καταπετάσματος, τουτέστι τῆς σαρκός

scdo sine pcto apparebit omnibus expectantibus se in salutem.

Cap. 10.

Umbram enim habens lex futurorum bonorum non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter: nunquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati: sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit. Hostiam et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi. Holocaustomata et pro peccato non tibi placuerunt: tunc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me: ut faciam deus voluntatem tuam. Superius dicens: quia hostias et oblationes et holocaustomata et pro peccato noluisti: nec placita sunt tibi que secundum legem offeruntur: tunc dixi ecce venio: ut faciam deus voluntatem tuam. Aufert primum ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis christi iesu semel. Et omnis quidem sacerdos presto est quottidie ministrans: et easdem sepe offerens hostias: que non possunt auferre peccata. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam: in sempiternum sedet in dextera dei: de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et spiritus sanctus. Postquam enim dixit: hoc autem testamentum quod testabor ad illos: post dies illos dicit dominus: dabo leges meas in cordibus eorum: et in mentibus eorum superscribam eas et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio: iam non est oblatio pro peccato. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine christi: quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen: id est carnem

A

Levi. 19. a

Ps. 39.

B

C

Psal. 109.

D

Hie. 31. f

supra. 4. b.

αυτού, και ιερέα μέγαν επί τον οίκον του θεού, προσερχώμεθα μετά αληθινής καρδίας εν πληροφορία πίστεως, ερραντισμένοι τας καρδίας από συνειδήσεως πονηράς, και λελουμένοι το σώμα ύδατι καθαρώ, κατέχωμεν την ομολογίαν της ελπίδος ακλινή. πιστός γαρ ο επαγγειλάμενος. και κατανοώμεν αλλήλους εις παροξυσμόν αγάπης και καλών έργων. μη εγκαταλείποντες την επισυναγωγήν εαυτών, καθώς έθος τισίν, αλλά παρακαλούντες, και τοσούτω μάλλον, όσω βλέπετε εγγίζουσαν την ημέραν. εκουσίως γαρ αμαρτανόντων ημών μετά το λαβείν την επίγνωσιν της αληθείας, ουκέτι περί αμαρτιών απολείπεται θυσία. φοβερά δε τις εκδοχή κρίσεως και πυρός ζήλος, εσθίειν μέλλοντος τους υπεναντίους. αθετήσας τις νόμον μωϋσέως χωρίς οικτιρμών επί δυσίν η τρισί μάρτυσιν αποθνήσκει, πόσω δοκείτε χείρονος αξιωθήσεται τιμωρίας ο τον υιόν του θεού καταπατήσας, και το αίμα της διαθήκης κοινόν ηγησάμενος, εν ω ηγιάσθη, και το πνεύμα της χάριτος ενυβρίσας. οίδαμεν γαρ τον ειπόντα. εμοί εκδίκησις, εγώ ανταποδώσω λέγει κύριος. και πάλιν. κύριος κρινεί τον λαόν αυτού. φοβερόν το εμπεσείν εις χείρας θεού ζώντος. αναμιμνήσκεσθε δε τας πρότερον ημέρας, εν αις φωτισθέντες πολλήν άθλησιν υπεμείνατε παθημάτων, τούτο μεν ονειδισμοίς τε και θλίψεσι θεατριζόμενοι, τούτο δε κοινωνοί των ούτως αναστρεφομένων γενηθέντες. και γαρ τοις δεσμοίς μου συνεπαθήσατε, και την αρπαγήν των υπαρχόντων υμών μετά χαράς προσεδέξασθε, γινώσκοντες έχειν εαυτοίς κρείττονα ύπαρξιν εν ουρανοίς και μένουσαν. μη αποβάλητε ουν την παρρησίαν υμών, ήτις έχει μισθαποδοσίαν μεγάλην. υπομονής γαρ έχετε χρείαν, ίνα το θέλημα του θεού ποιήσαντες κομίσησθε την επαγγελίαν. έτι γαρ μικρόν όσον όσον ο ερχόμενος ήξει, και ου χρονιεί. ο δε δίκαιος εκ πίστεως ζήσεται. και εάν υποστείληται, ουκ ευδοκεί η ψυχή μου εν αυτώ. ημείς δε ουκ εσμέν υποστολής εις απώλειαν, αλλά πίστεως εις περιποίησιν.

Cap. 11.

Έστι δε πίστις ελπιζομένων υπόστασις πραγμάτων, έλεγχος ου βλεπομένων. εν ταύτη γαρ εμαρτυρήθησαν οι πρεσβύτεροι. πίστει νοούμεν κατηρτίσθαι τους αιώνας ρήματι θεού, εις το μη εκ φαινομένων τα

suam: et sacerdotẽ magnũ sup domum dei: accedamus cum vero corde in plenitudine fidei: aspersi corda a conscientia mala et abluti corpus aqua munda: teneamus spei nr̃e cõfessionẽ ĩdeclinabilẽ. Fidelis enim est qui repromisit. Et consideremus inuicem in prouocatiões charitatis et bonorũ operũ: nõ deserẽtes collectionẽ nostrã: sicut cõsuetudinis ẽ quibusdam: sed consolantes: et tanto magis quãto videritis appropinquãtem diẽ. Voluntarie .n. peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis: iam non relinquitur pro pctĩs hostia. Terribilis ãt q̃dã expectatio iudicij et ignis emulatio: q̃ cõsumptura est aduersarios. Irritã quis faciens legem moysi sine vlla miseratiõe duobus vel tribus testibus morit: quãtomagis putatis deteriora mereri supplicia qui filium dei conculcauerit: et sanguinẽ testamẽti pollutũ duxerit: in quo sanctificatus est: et spiritui gratie cõtumeliã fecerit. Scimus .n. q̃ dixit. Mihi vĩdictã et ego retribuam. Et iterũ. Quia iudicabit dominus populum suum. Horrẽdũ est incidere in manus dei viuẽtis. Rememoramini aũt pristinos dies: in quibus illuminati magnũ certamẽ sustinuistis passionũ: et in altero quidẽ opprobrijs et tribulationibus spectaculũ facti: in altero ãt socij taliter conuersantium effecti. Nam et vinctis compassi estis: et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis: cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaq3 amittere cõfidẽtiã vr̃am: q̃ magnã hz remuneratione. Patiẽtia enim vobis necessaria est: vt voluntatem dei facientes reportetis promissionem. Adhuc enim modicũ aliquãtulũq3 q̃ vẽturus ẽ veniet et nõ tardabit. Iustus ãt meus ex fide viuet. Quod si subtraxerit se: non placebit anime mee. Nos autem non sumus subtractiõis filij in pditionẽ: sed fidei in acquisitionem anime.

Cap. 11.

Est ãt fides sperandarũ substantia rerũ: argumentũ non apparentium. In hac enim testimoniũ consecuti sũt senes. Fide intelligimus aptata esse secula verbo dei: vt ex inuisibilibus

D E F G A
Deut. 17. d. Mat. 18. c. 2. Cor. 13. a. — Deut. 32. c. — Ro. 12. d. supra. 6. a. — Abach. 2. a. Ro. 1. b. Gala. 3. b. — Gene. 1. a.

βλεπόμενα γεγονέναι. πίστει πλείονα θυσίαν άβελ παρά κάϊν προσήνεγκε τω θεώ, δι ης εμαρτυρήθη είναι δίκαιος, μαρτυρούντος επί τοις δώροις αυτού του θεού, και δι αυτής αποθανών έτι λαλείται. πίστει ενώχ μετετέθη του μη ιδείν θάνατον, και ουχ ευρίσκετο, διότι μετατέθηκεν αυτόν ο θεός, προ γαρ της μεταθέσεως αυτού μεμαρτύρηται ευηρεστηκέναι τω θεώ. χωρίς δε πίστεως αδύνατον ευαρεστήσαι. πιστεύσαι γαρ δει τον προσερχόμενον τω θεώ ότι έστι, και τοις εκζητούσιν αυτόν μισθαποδότης γίνεται. πίστει χρηματισθείς νώε περί των μηδέπω βλεπομένων ευλαβηθείς, κατεσκεύασε κιβωτόν εις σωτηρίαν του οίκου αυτού, δι ης κατέκρινε τον κόσμον, και της κατά πίστιν δικαιοσύνης εγένετο κληρονόμος. πίστει καλούμενος αβραάμ υπήκουσεν εξελθών εις τον τόπον ον έμελλε λαμβάνειν εις κληρονομίαν, και εξήλθε μη επιστάμενος πού έρχεται. πίστει παρώκησεν αβραάμ εις την γην της επαγγελίας ως αλλοτρίαν, εν σκηναίς κατοικήσας μετά ισαάκ και ιακώβ των συγκληρονόμων της επαγγελίας της αυτής. εξεδέχετο γαρ την τους θεμελίους έχουσαν πόλιν, ης τεχνίτης και δημιουργός ο θεός. πίστει και αυτή σάρρα στείρα ούσα δύναμιν εις καταβολήν σπέρματος έλαβε, και παρά καιρόν ηλικίας έτεκεν, επεί πιστόν ηγήσατο τον επαγγειλάμενον. διό και αφ ενός εγεννήθησαν, και ταύτα νενεκρωμένου, καθώς τα άστρα του ουρανού τω πλήθει, και ως η άμμος η παρά το χείλος της θαλάσσης η αναρίθμητος. κατά πίστιν απέθανον ούτοι πάντες μη λαβόντες τας επαγγελίας, αλλά πόρρωθεν αυτάς ιδόντες και ασπασάμενοι, και ομολογήσαντες ότι ξένοι και παρεπίδημοι εισίν επί της γης. οι γαρ τοιαύτα λέγοντες εμφανίζουσιν ότι πατρίδα επιζητούσι, και ει μεν εκείνης εμνημόνευον αφ ης εξήλθον, είχον αν καιρόν ανακάμψαι. νυνί δε κρείττονος ορέγονται τουτέστιν επουρανίου. διό ουκ επαισχύνεται αυτούς ο θεός, θεός επικαλείσθαι αυτών· ητοίμασε γαρ αυτοίς πόλιν. πίστει προσενήνοχεν αβραάμ τον ισαάκ πειραζόμενος, και τον μονογενή προσέφερεν, ο τας επαγγελίας αναδεξάμενος, προς ον ελαλήθη ότι εν ισαάκ κληθήσεταί σοι σπέρμα, λογισάμενος ότι και εκ νεκρών εγείρειν δυνατός ο θεός, όθεν αυτόν και εν παραβολή εκομίσατο. πίστει περί μελλόντων ευλόγησεν ισαάκ τον

visibilia fierent. Fide plurimã hostiam abel q̃ cain obtulit deo: per quã testimoniũ consecutus ẽ eẽ iustus: testimoniũ perhibente muneribus eius deo: et per illã defunctus adhuc loquit. Fide enoch trãslatus est ne videret mortem: et non inueniebatur: quia transtulit illum deus. Ante translationẽ enim testimonium habuit placuisse deo. Sine fide ãt ĩpossibile est placere deo. Credere enim oportet accedentem ad deum quia est: et inquirentibus se remunerator sit. Fide noe responso accepto de his que adhuc nõ videbãtur metuens: aptauit arcam in salutem domus sue: per quam dãnauit mundum: et iustitie q̃ per fidẽ est heres est institutus. Fide qui vocatur abraam obediuit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem: et exijt nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis tanq̃ in aliena: in casulis habitando cum isaac et iacob coheredibus repromissionis eiusdẽ. Expectabat enim fundamenta habentẽ ciuitatẽ: cuius artifex et conditor deus. Fide et ipsa sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit etiam preter tempus etatis: quoniam fidelẽ credidit esse eũ qui repromiserat. Propter quod et ab vno orti sunt: et hoc emortuo: tanq̃ sidera celi in multitudinẽ: et sicut arena q̃ est ad oram maris innumerabilis. Iuxta fidẽ defuncti sunt oẽs isti: non acceptis repromissionibus: sed a longe eas aspicientes et salutantes: et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terrã. Qui enim hoc dicunt: significãt se patriã inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de q̃ exierũt habebãt vtiq3 tps reuertẽdi. Nũc ãt meliorem appetũt: idest celestem. Ideo non confunditur deus vocari deus eorum. Parauit enim illis ciuitatẽ. Fide obtulit abraam isaac cum temptaretur: et vnigenitũ offerebat: in quo susceperat repromissiones: ad quem dictum est: quia in isaac vocabit tibi semẽ: arbitrãs quia et a mortuis suscitare potens ẽ deus. Vnde eum in parabolã accepit. Fide et de futuris benedixit isaac iacob

B C D
Gene. 4. a. — Gene. 5. d. Sap. 4. c. Eccl. 44. c. — 1. Mac. 2. f. — Gene. 6. d. Eccl. 44. c. — Gen. 12. a. et 15. a. — Gene. 21. a. — Gene. 22. b. — gene. 21. b. — gene. 27. a.

ἰακὼβ καὶ τὸν ἠσαῦ. πίστει ἰακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν ἰωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ. πίστει ἰωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο. πίστει μωϋσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως. πίστει μωϋσῆς μέγας γενόμενος ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς φαραώ, μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν, μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν. πίστει κατέλιπεν αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως. τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν ἐκαρτέρησε. πίστει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόσχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα θίγῃ αὐτῶν. πίστει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς, ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι κατεπόθησαν. πίστει τὰ τείχη ἱεριχὼ ἔπεσε κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας. πίστει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης. καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ χρόνος, περὶ γεδεών, βαράκ τε, καὶ σαμψών, καὶ ἰεφθάε, δαυίδ τε καὶ σαμουήλ, καὶ τῶν προφητῶν, οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων, ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν. ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύτρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν. ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς. ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον. περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι. ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι καὶ ὄρεσι, καὶ σπηλαίοις, καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς. καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι. Cap. 12.

et esau. Fide Iacob moriens singulos filios Ioseph benedixit: et adorauit fastigium virge eius. [Ge. 48. c. et 49. d] Fide Ioseph moriens de profectione filiorum israel memoratus est: et de ossibus suis mandauit. [Gene. 50. d] Fide moyses nat9 occultat9 ē mēsib9 trib9 a parētibus suis: eo q vidissent elegātē infantē: et non timuerunt regis edictum. [Exo. 2. a.] [E] Fide moyses grandis factus negauit se esse filiū filie pharaonis: magis eligens affligi cum populo dei q̄ tpalis peccati habere iucūditatē: maiores diuitias estimans thesauro egyptiorum improperium xpi. Aspiciebat enim in remunerationē. [Exo. 2. b.] Fide reliquit egyptum: non veritus animositatem regis. Inuisibilem enim tanq̄ videns sustinuit. [Exo. 12. c.] Fide celebrauit pascha et sanguinis effusionē: ne qui vastabat primitiua tangeret eos. [Exo. 12. b.] Fide transierunt mare rubrum tanq̄ p aridā terrā: qd experti egyptij deuorati sunt. [Exo. 14. d.] Fide muri hiericho corruerūt circuitu dierū septē. [Iosue. 6. c.] [F] Fide raab meretrix non perijt cum incredulis excipiens exploratores cū pace. [Iosue. 6. a. Iosue. 2. a et 6. d.] Et qd adhuc dicā? Deficiet me tps enarrātē de gedeō: barach: samson: iepte: dauid: samuel et prophetis: qui per fidem vicerunt regna: operati sunt iustitiā: adepti sūt repromissiōes. Obturauerunt ora leonū: extinxerunt ipetū ignis. Effugauerūt aciē gladij: cōualuerūt de infirmitate: fortes facti sunt in bello. Castra verterunt exterorū: acceperūt mulieres de resurrectione mortuos suos. [Mat. 17. f.] Alij aūt distenti sunt: nō suscipientes redemptionem: vt meliorē inuenirēt resurrectionem. [G] Alij vero ludibria et verbera experti: insup et vincula et carceres: lapidati sūt: secti sūt: temptati sūt: in occisiōe gladij mortui sunt. Circuierūt in melotis: in pellib9 caprinis: egētes: angustiati: afflicti. [Math. 5. a. Mar. 1. a.] Quibus dignus non erat mūd9. In solitudinib9 errātes: in mōtibus et speluncis: et in cauernis terre. Et hi oēs testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem: deo pro nobis melius aliqd prouidente: vt nō sine nobis cōsūmarentur. Cap. 12.

Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς ὑπέμεινε σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας, ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ κεκάθικεν. ἀναλογίσασθε οὖν τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι. οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι, καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται. υἱέ μου μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος. ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος παιδεύει, μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται. εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ; εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐκ υἱοί. εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτὰς καὶ ἐνετρεπόμεθα, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων καὶ ζήσομεν; οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἐπαίδευον, ὁ δὲ ἐπὶ τὸ συμφέρον εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ. πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης. ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης. διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε, καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον. εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον. ἐπισκοποῦντες μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μή τις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί. μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ. ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν ἀπεδοκιμάσθη. μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν. οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει καὶ κεκαυμένῳ πυρί, καὶ γνόφῳ καὶ σκότῳ καὶ θυέλλῃ, καὶ σάλπιγγος ἤχῳ καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρῃτήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐ-

Ideoq3 et nos tantam habentes impositā nubem testium: deponētes omne pondus et circūstans nos peccatū per patientiā curramus ad ppositū nobis certamē: aspiciētes in autorē fidei et consummatorem iesum: qui pro posito sibi gaudio sustinuit crucē: confusione cōtempta: atq3 in dextera sedis dei sedet. [A] [Ephe. 4. c. Col. 3. b. 1. Pe. 2. a. Hiere. 17. a] Recogitate ei eū qui talem sustinuit a peccatoribus aduersus semetipsū cōtradictionē: vt ne fatigemini animis vestris deficiētes. Nōdū n. vsq3 ad sanguinē restitistis aduersus pctū repugnātes: et obliti estis cōsolatiōis que vobis tanq̄ filijs loqtur dicēs. [B] Fili mi noli negligere disciplinā dñi: neq3 fatigeris dū ab eo argueris. Quē ei diligit dñs castigat. Flagellat aūt omnem filium quē recipit. [Prou. 13. b] In disciplina pseuerate. Tanq̄ filijs vobis offert se de9. Quis enī filius quē nō corripit pr? Qd si extra disciplinā estis cuius participes facti sunt oēs: ergo adulteri et nō filij estis. [C] Deinde patres quidē carnis nre eruditores habuim9: et reuerebamur eos: nō multo magis obtēperabimus patri spirituū et viuemus? Et illi quidē in tpe paucorū dierū pro voluntatē suā erudiebāt nos: hic aūt ad id qd vtile est in recipiēdo sctificationē eius. Ois aūt disciplina in presenti quidē vr nō esse gaudij: sz meroris: postea aūt fructū pacatissimū exercitatis per eā reddet iustitie. [D] Propter quod remissas manus et soluta genua erigite: et gressus rectos facite pedibus vestris: vt non claudicās qs erret: magis aūt sanet. Pacē seqmini cū oibus et sctimoniā: sine qua nemo videbit deū. [Ro. 12. d.] Cōtemplantes ne quis desit gratie dei: ne qua radix amaritudinis sursū germinās impediat: et per illam inquinent multi. Ne quis fornicator aut pphan9 vt esau: q̄ pp vnā escā vendidit primitiua sua. [Gene. 25. d.] Scitote ei quoniā et postea cupiens hereditare benedictionem reprobatus est. [E] Nō eniz inuenit penitētie locū: q̄q̄ cū lachrymis inquisisset eā. [Gene. 27. c.] Nō eniz accessistis ad tractabilem et accensibilem ignem et turbinē et caliginē et procellā et tube sonū et vocē verbor: quam q̄ audierunt excusauerunt se ne eis fieret

τοῖς λόγον. οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον. κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους λιθοβοληθήσεται, καὶ οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον. μωϋσῆς εἶπεν. ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος. ἀλλὰ προσεληλύθατε σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων, καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ, κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν ἄβελ. βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον τὸν ἐπὶ γῆς παραιτησάμενοι χρηματίζοντα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ᾽ οὐρανοῦ ἀποστρεφόμενοι, οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται λέγων. ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν. τὸ δὲ ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα. διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες ἔχωμεν χάριν, δι᾽ ἧς λατρεύομεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας. καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. Cap.13.

Ἡ φιλαδελφία μενέτω, τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους. μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι, τῶν κακουχουμένων ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι. τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος. πόρνους δὲ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός. ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν. αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν. οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ᾽ οὐ μή σε ἐγκαταλίπω, ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν. κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος. μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν. ἰησοῦς χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον, ὁ αὐτὸς καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν ἐν οἷς οὐκ ὠφεληθήσαν οἱ περιπατήσαντες. ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες. ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς. διὸ καὶ ἰησοῦς ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαόν

verbum. Non enim portabant quod dicebatur. Et si bestia tetigerit montem lapidabitur. Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit. Exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad sion montem et civitatem dei viventis ierusalem celestem et multorum milium angelorum frequentiam: et ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in celis: et iudicem omnium deum et spiritus iustorum perfectorum: et testamenti novi mediatorem iesum: et sanguinis aspersionem melius loquentem quam abel. Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt: recusantes eum qui super terram loquebatur: multo magis nos qui de celis loquentem nobis avertimus: cuius vox movit terram tunc: nunc autem repromittit dicens. Adhuc semel et ego moveo non solum terram sed et celum. Quod autem adhuc semel dicit: declarat mobilium translationem tanquam factorum: ut maneant ea que sunt imobilia. Itaque regnum imobile suscipientes habemus gratiam: per quam serviamus placentes deo cum metu et reverentia. Etenim deus noster ignis consumens est. Cap.13.

Charitas fraternitatis maneat in vobis: et hospitalitatem nolite oblivisci. Per hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Mementote vinctorum tanquam simul vincti: et laborantium tanquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus: et torus immaculatus. Fornicatores enim et adulteros iudicabit deus. Sint mores sine avaricia: contenti presentibus. Ipse enim dixit: Non te deseram neque derelinquam: ita ut confidenter dicamus. Dominus mihi adiutor: et non timebo quid faciat mihi homo. Mementote prepositorum vestrorum qui vobis locuti sunt verbum dei: quorum intuentes exitum conversationis: imitamini fidem. Jesus christus heri et hodie: ipse et in secula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabiliri cor: non escis: que non profuerunt ambulantibus in eis. Habemus altare de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt. Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem: horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et iesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum

Exo.20.c. Exo.19.b. F G Agg.2.b. Deu.4.d. A Ro.12.c. Gene.28.d. ps.17. B

ὂν ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε. τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν. δι᾽ αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διαπαντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. τῆς δὲ εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε. τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός. πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν ὡς λόγον ἀποδώσοντες, ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες. ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο. προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι. περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν. ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου τὸν κύριον ἡμῶν ἰησοῦν χριστόν, καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ, ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς ἀδελφοί ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως. καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν. γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν τιμόθεον, ἀπολελυμένον, μεθ᾽ οὗ ἐὰν τάχιον ἔρχηται ὄψομαι ὑμᾶς. ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς ἰταλίας. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Τέλος τῆς πρὸς ἑβραίους ἐπιστολῆς.

extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra: improperium eius portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem: sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper deo: id est fructum labiorum confitentium nomini eius. Beneficientie autem et communionis nolite oblivisci. Talibus enim hostiis promeretur deus. Obedite prepositis vestris: et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri: ut cum gaudio hoc faciant et non gementes. Hoc enim non expedit vobis. Orate pro nobis. Confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. Amplius autem deprecor vos hoc facere: quo celerius restituar vobis. Deus autem pacis qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium in sanguine testamenti eterni dominum nostrum iesum christum: aptet vos in omni bono: ut faciatis eius voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per iesum christum: cui est gloria in secula seculorum. Amen. Rogo autem vos fratres ut sufferatis verbum solatii. Etenim perpaucis scripsi vobis. Cognoscite fratrem vestrum timotheum dimissum: cum quo si celerius venerit videbo vos. Salutate omnes prepositos vestros: et omnes sanctos. Salutant vos de vobis italia fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola beati pauli ad hebreos.

C D

Incipit prefatio beati Hieronymi presbyteri in librum actuum apostolorum.

Canit psalmista. Ambulabunt de virtutibus in virtutes. Post apostoli pauli epistolas dudum vobis vno volumine translatas domnion ⁊ rogatiane charissimi: actus apostolorum compellitis vt transferam in latinum: quem librum nulli dubium est a luca antiocheno arte medico qui postea inseruiens paulo apostolo christi factus est discipulus fuisse editum. Ceruices premit imposita sepius oneris magnitudo: quia studia inuidorum reprehensione digna putant ea que scribimus. Illorum nunq̃ odio et detractione iuuante christo meum silebit eloquium.

Actus apostolorum nudam quidem videntur sonare historiã: et nascentis ecclesie infantiam texere: sed si nouerimus scriptorem eorum lucam esse medicum: cuius laus est in euangelio: animaduertemus pariter omnia verba illius anime languentis esse medicinam.

Incipit alius prologus.

Lucas antiochensis natione syrus: cuius laus in euangelio canitur: apud antiochiam medicine artis egregius: et apostolorum christi discipulus fuit: postea vsq; ad confessionem paulum secutus apostolũ: sine crimine in virginitate permanens: deo maluit seruire. Qui septuaginta ⁊ quatuor annos etatis agens in bythinia obijt plenus spiritu sancto: quo instigante in achaie partibus euangelium scribens grecis fidelibus incarnationem domini fideli narratione ostendit: eũdemq; ex stirpe dauid descendisse monstrauit. Cui non immerito scribendorum actuum apostolicorum potestas in ministerio datur: vt deo in deum pleno ⁊ filio perditionis extincto: oratione ab apostolis facta sorte dominice electionis numerus compleretur. Sicq; paulus consummationem apostolicis actibus daret: quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus ⁊ requirentibus deum breui potius volui ostendere sermone: q̃ prolixius aliquid fastidientibus prodidisse. Sciens q̃ operantem agricolã oporteat primum de suis fructibus edere. Quem ita diuina subsecuta est gratia: vt non solũ corporibus sed etiã aĩabus eius proficeret medicina.

Αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων τοῦ ἁγίου λουκᾶ τοῦ εὐαγγελιστοῦ. Cap.i.

Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν, ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη. οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις, δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς ἣν ἠκούσατέ μου· ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ, οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας. οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν λέγοντες. κύριε εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ. εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς. οὐχ ὑμῶν ἐστὶ γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυ-

Incipit liber actuum apostolorum beati Luce euangeliste. Cap.i.

Primũ quidẽ sermonẽ feci de omnibus o theophile q̃ cepit iesus facere ⁊ docere: vsq; in diem qua precipiẽs apostolis per spũm sanctum quos elegit assumpt9 ẽ. Quib9 ⁊ p̃buit seipsum viuum post passionem suam in multis argumẽtis per dies q̃draginta apparens eis ⁊ loquens de regno dei. Et conuescens precepit eis ab hierosolymis ne discederent: sed expectarent promissionẽ patris: quã audistis inq̃t per os meũ. Quia Johannes q̃dẽ baptizauit aqua: vos autẽ baptizabimini spũ sctõ: nõ post multos hos dies. Igitur q̃ cõuenerãt interrogabãt eũ dicẽtes. Domine si in tempore hoc restitues regnum israel: Dixit autem eis. Nõ est vestrũ nosse tẽpora vel momẽta que pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutẽ superueniẽtis spũs sãcti in vos: ⁊ eritis mihi testes

A — Mat. 5. c. Jacobi. i. b — Luce. 24. g — Infra. 2. b. et. 19. a. — 3. Israel in greco dati ui casus. — Luce. 24. g

ρες ἐν τε ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. καὶ ταῦτα εἰπὼν βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ, οἳ καὶ εἶπον. ἄνδρες γαλιλαῖοι τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν. οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἱερουσαλήμ, σαββάτου ἔχον ὁδόν. καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ τε πέτρος, καὶ ἰάκωβος, καὶ ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας, φίλιππος, καὶ θωμᾶς, βαρθολομαῖος καὶ ματθαῖος, ἰάκωβος ἀλφαίου, καὶ σίμων ὁ ζηλωτής, καὶ ἰούδας ἰακώβου. οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει σὺν γυναιξὶ καὶ μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ ἰησοῦ καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν, εἶπεν. ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσι. ἄνδρες ἀδελφοί ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος δαυὶδ περὶ ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν ἰησοῦν, ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης. οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ. καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλήμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν ἀκελδαμά, τουτέστι χωρίον αἵματος. γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν. γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος. δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος ἰησοῦς, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων. καὶ ἔστησαν δύο, ἰωσὴφ τὸν καλούμενον βαρσαβᾶν, ὃς ἐπεκλήθη ἰοῦστος, καὶ ματθίαν. καὶ προσευξάμενοι εἶπον. σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδει-

in hierusalem ⁊ in omni iudea ⁊ samaria ⁊ vsq; ad vltimum terre. Et cũ hec dixisset videntib9 illis eleuat9 est: ⁊ nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumq; intuerentur in celum euntem illum: ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis: qui ⁊ dixerunt. Viri galilei quid statis aspicientes in celũ. Hic iesus qui assumptus est a vobis in celum sic veniet quẽadmodũ vidistis eum euntem in celũ. Tũc reuersi sunt hierosolymã a monte qui vocatur oliueti qui est iuxta hierusalem: sabbati habẽs iter. Et cum introissent in cenaculũ ascẽderũt vbi manebat Petr9 ⁊ Johãnes ⁊ Jacobus et Andreas Philipp9 ⁊ Thomas Bartholome9 et Mattheus Jacobus alphei ⁊ Simõ zelotes ⁊ Judas iacobi. Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre iesu ⁊ fratribus eius. In diebus illis exurgens petrus in medio fratrum dixit. Erat aũt turba hominũ simul fere centũ vigiti. Viri fratres oportet impleri scripturã quam predixit spiritus sanctus per os dauid de iuda q̃ fuit dux eorum qui cõprehẽderunt iesum: qui cõnumeratus erat in nobis ⁊ sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis: ⁊ suspensus crepuit medius: ⁊ diffusa sunt omnia viscera eius. Et notũ factũ est oĩbus hitantib9 hierusalẽ: ita vt appellaretur ager ille lingua eorũ acheldema: hoc est ager sanguinis. Scriptũ est eñi in libro psalmorũ. Fiat cõmoratio eorũ deserta: ⁊ non sit q̃ ĩhabitet in ea: et episcopatũ ei9 accipiat alter. Opz ergo ex his viris q̃ nobiscũ sũt ꝯgregati i oĩ tpe in quo intrauit ⁊ exiuit inter nos dñs iesus ĩcipiẽs a baptismate iohannis vsq; in diẽ qua assumptus est a nobis testem resurrectiõis eius nobiscum fieri vnũ ex istis. Et statuerũt duos. Joseph q̃ vocabat barsabas: q̃ cognominat9 ẽ iustus: ⁊ mathiã. Et orantes dixerũt. Tu dñe q̃ corda nosti omniũ: ostende

B — Mar. 16. g. Apoc. 2. c. Joh. 20. c. — Mat. 10. a. Marc. 3. d. luce. 6. c. — C — Ps. 108. — D — Infra. 4. d.

ξον ον εξελέξω εκ τούτων των δύο ένα λα-
βείν τον κλήρον της διακονίας ταύτης και α-
ποστολής, εξ ης παρέβη ιούδας πορευθή-
ναι εις τον τόπον τον ίδιον. και έδωκαν κλή-
ρους αυτών, και έπεσεν ο κλήρος επί ματθί-
αν, και συγκατεψηφίσθη μετά των ένδεκα
αποστόλων. Cap. 2.

Και εν τω συμπληρούσθαι την ημέραν
της πεντηκοστής, ήσαν άπαντες ομοθυ-
μαδόν επι το αυτό. και εγένετο άφνω εκ του
ουρανού ήχος ώσπερ φερομένης πνοής βι-
αίας, και επλήρωσεν όλον τον οίκον ου ή-
σαν καθήμενοι. και ώφθησαν αυτοίς διαμε-
ριζόμεναι γλώσσαι ωσεί πυρός, εκάθισέ τε
εφ ένα έκαστον αυτών, και επλήσθησαν ά-
παντες πνεύματος αγίου, και ήρξαντο λα-
λείν ετέραις γλώσσαις, καθώς το πνεύμα ε-
δίδου αυτοίς αποφθέγγεσθαι. ήσαν δε εν
ιερουσαλήμ κατοικούντες ιουδαίοι άνδρες
ευλαβείς από παντός έθνους των υπό τον
ουρανόν. γενομένης δε της φωνής ταύτης
συνήλθε το πλήθος και συνεχύθη, ότι ήκου-
ον εις έκαστος τη ιδία διαλέκτω λαλούν-
των αυτών. εξίσταντο δε και εθαύμαζον λέ-
γοντες προς αλλήλους. ουκ ιδού πάντες
ούτοι εισίν οι λαλούντες γαλιλαίοι, και
πως ημείς ακούομεν έκαστος τη ιδία δια-
λέκτω ημών, εν η εγεννήθημεν, πάρθοι και μή-
δοι και ελαμίται, και οι κατοικούντες την με-
σοποταμίαν, ιουδαίαν τε και καππαδοκίαν,
πόντον και την ασίαν, φρυγίαν τε και παμ-
φυλίαν, αίγυπτον και τα μέρη της λιβύας
της κατά κυρήνην, και οι επιδημούντες ρω-
μαίοι, ιουδαίοί τε και προσήλυτοι, κρήτες
και άραβες, ακούομεν λαλούντων αυτών
ταις ημετέραις γλώσσαις τα μεγαλεία του
θεού. εξίσταντο δε πάντες και διηπόρουν
άλλος προς άλλον λέγοντες. τι αν θέλοι
τούτο είναι. έτεροι δε χλευάζοντες έλεγον,
ότι γλεύκους μεμεστωμένοι εισί. σταθείς
δε πέτρος συν τοις ένδεκα επήρε την φωνήν
αυτού, και απεφθέγξατο αυτοίς. άνδρες ιου-
δαίοι και οι κατοικούντες ιερουσαλήμ άπαν-
τες, τούτο υμίν γνωστόν έστω και ενωτίσασ-
θε τα ρήματα μου. ου γαρ ως υμείς υπο-
λαμβάνετε ούτοι μεθύουσιν, εστί γαρ ώρα
τρίτη της ημέρας. αλλά τούτο εστί το ει-
ρημένον διά του προφήτου ιωήλ. και έσται
εν ταις εσχάταις ημέραις λέγει ο θεός, εκ-
χεώ από του πνεύματος μου επί πάσαν σάρ-
κα, και προφητεύσουσιν οι υιοί υμών και
αι θυγατέρες υμών, και οι νεανίσκοι υμών
οράσεις όψονται, και οι πρεσβύτεροι υμών

quē elegeris ex his duob⁹ vnū accipe-
re locū ministerij huius ⁊ apostolatus:
de quo preuaricat⁹ est iudas vt abiret
in locum suum. Et dederunt sortes
eis. Et cecidit sors super Mathiam:
⁊ annumeratus est cum vndecim
apostolis. Cap. 2.

Et cum complerentur dies
pentecostes: erant oēs pariter
in eodē loco. Et fact⁹ est repente de
celo son⁹: tanq̃ aduenientis spūs vehemē-
tis: ⁊ repleuit totā domū vbi erāt
sedentes. Et apparuerunt illis dispertite
lingue tanq̃ ignis: seditq̃
supra singulos eoꝝ. Et repleti sūt oēs
spiritu sancto: ⁊ ceperunt loqui
varijs linguis: prout spūs sanctus dabat
eloqui illis. Erant autem in
hierusalem habitantes iudei viri
religiosi ex omni natione que sub
celo est. Facta autem hac voce
cōuenit multitudo ⁊ mēte cōfusa est: qm̄
audiebat vnusq̄sq̄ lingua sua illos lo-
quētes. Stupebāt aūt oēs ⁊ mirabant̄ di-
cētes. Nonne ecce omnes
isti qui loquuntur galilei sunt? Et
quō nos audimus vnusquisq̄ linguā
nrām: in q̃ nati sum⁹? Parthi ⁊ medi
⁊ elamite: ⁊ qui habitāt mesopotamiā:
iudeam ⁊ cappadociam:
pontū ⁊ asiā: phrygiam ⁊ pamphyliā:
egyptum ⁊ partes lybie que est
circa cyrenē: ⁊ aduene romani:
iudei quoq̄ ⁊ proselyti: cretes
⁊ arabes: audimus eos
loquentes nostris linguis magnalia
dei. Stupebāt aūt oēs ⁊ mirabantur
adinuicē dicentes. Quid nam vult
hoc esse? Alij aūt irridentes dicebant
q͛ musto pleni sunt isti. Stans
aūt petrus cū vndecim eleuauit vocem
suam: ⁊ locutus est eis. Viri iudei
⁊ qui habitatis hierusalem vniuersi:
hoc vobis notū sit: et auribus percipite
verba mea. Nō eni sicut vos estimatis
hi ebrij sunt: cum sit hora
diei tertia. Sed hoc est quod dictū est
per prophetam iohel. Et erit
in nouissimis diebus dicit dñs: effundā
de spiritu meo super omnem carnem.
Et prophetabūt filij vestri ⁊
filie vestre: ⁊ iuuenes vestri
visiones videbunt: ⁊ seniores vestri

A

k. Ignis in gr. genitiui casus. j. 4. d. et. 19 a.

B

C

Johel. 2. g. Esa. 44. a.

ενυπνίοις ενυπνιασθήσονται. και γε επί τους
δούλους μου και επί τας δούλας μου εν
ταις ημέραις εκείναις εκχεώ από του πνεύ-
ματος μου, και προφητεύσουσι. και δώσω
τέρατα εν τω ουρανώ άνω, και σημεία επί
της γης κάτω, αίμα και πυρ και ατμίδα κα-
πνού. ο ήλιος μεταστραφήσεται εις σκότος,
και η σελήνη εις αίμα, πριν η ελθείν την η-
μέραν κυρίου την μεγάλην και επιφανή. και
έσται πας ος αν επικαλέσηται το όνομα κυ-
ρίου σωθήσεται. άνδρες ισραηλίται ακούσατε
τους λόγους τούτους. ιησούν τον ναζω-
ραίον άνδρα από του θεού αποδεδειγμέ-
νον εις υμάς δυνάμεσι και τέρασι και σημεί-
οις, οις εποίησε δι αυτού ο θεός εν μέσω υ-
μών, καθώς και αυτοί οίδατε. τούτον τη ω-
ρισμένη βουλή και προγνώσει του θεού εκ-
δοτον λαβόντες διά χειρών ανόμων προσ-
πήξαντες ανείλετε. ον ο θεός ανέστησε λύσας
τας ωδίνας του θανάτου, καθότι ουκ ην δυ-
νατόν κρατείσθαι αυτόν υπ αυτού. δαυίδ
γαρ λέγει εις αυτόν. προωρώμην τον κύρι-
ον ενώπιον μου διαπαντός, ότι εκ δεξιών
μου εστίν ίνα μη σαλευθώ. διά τούτο ευ-
φράνθη η καρδία μου, και ηγαλλιάσατο η
γλώσσα μου, έτι δε και η σαρξ μου κατα-
σκηνώσει επ ελπίδι. ότι ουκ εγκαταλείψεις
την ψυχήν μου εις άδου, ουδέ δώσεις τον
όσιον σου ιδείν διαφθοράν. εγνώρισας μοι
οδούς ζωής, πληρώσεις με ευφροσύνης με-
τά του προσώπου σου. άνδρες αδελφοί, ε-
ξόν ειπείν μετά παρρησίας προς υμάς περί
του πατριάρχου δαυίδ, ότι και ετελεύτη-
σε, και εταφη, και το μνήμα αυτού εστιν εν
ημίν άχρι της ημέρας ταύτης. προφήτης ουν
υπάρχων και ειδώς ότι όρκω ώμοσεν αυ-
τώ ο θεός εκ καρπού της οσφύος αυτού το
κατά σάρκα αναστήσειν τον χριστόν καθίσαι
επί του θρόνου αυτού, προϊδών ελάλησε
περί της αναστάσεως του χριστού, ότι ουκ
εγκατελείφθη η ψυχή αυτού εις άδου, ου-
δέ η σαρξ αυτού είδε διαφθοράν. τούτον τον
ιησούν ανέστησεν ο θεός, ου πάντες ημείς
εσμέν μάρτυρες. τη δεξιά ουν του θεού υ-
ψωθείς, την τε επαγγελίαν του αγίου πνεύ-
ματος λαβών παρά του πατρός εξέχεε τού-
το, ο νυν υμείς βλέπετε και ακούετε. ου
γαρ δαυίδ ανέβη εις τους ουρανούς. λέ-
γει δε αυτός. είπεν ο κύριος τω κυρίω
μου κάθου εκ δεξιών μου. έως αν θώ
τους εχθρούς σου υποπόδιον των ποδών
σου. ασφαλώς ουν γινωσκέτω πας οίκος
ισραήλ, ότι και κύριον και χριστόν αυτόν

somnia somniabunt. Et quidem super
seruos meos ⁊ ancillas meas in
diebus illis effundam de spiritu
meo ⁊ prophetabunt. Et dabo
prodigia in celo sursum ⁊ signa in
terra deorsū: sāguinē ⁊ ignē ⁊ vaporē
fumi. Sol conuertetur in tenebras
⁊ luna in sanguinē: ante q̃ veniat dies
domini magnus ⁊ manifestus. Et
erit oīs q̃cunq̃ inuocauerit nomen dñi
saluus erit. Viri israelite audite
verba hec. Jesum nazarenum
virum approbatum a deo
in vobis virtutibus ⁊ ꝓdigijs ⁊ signis
que fecit deus per illū in medio vestri
sicut scitis. Hunc definito
cōsilio ⁊ prescientia dei traditum
per manus iniquorum: affigentes
interemistis. Quē de⁹ suscitauit solutis
dolorib⁹ inferni: iuxta qd̄ impossibile e-
rat teneri illum ab eo. Dauid
enim dicit in eum. Preuidebā dñm
in cōspectu meo semper: q̃m a dextris
est mihi ne cōmouear. Propter hoc le-
tatum est cor meum et exultauit
lingua mea: insup ⁊ caro mea requiescet
in spe. Qm̄ non derelinques
animam meam in inferno: nec dabis
sanctū tuū videre corruptionē. Notas mi-
hi fecisti vias vite: replebis me iocūdi-
tate cum facie tua. Viri fratres: liceat
audenter dicere ad vos de
patriarcha dauid: quoniā defunct⁹ ē:
⁊ sepult⁹ ē: ⁊ sepulchrū eius est apud
nos vsq̄ ī hodiernū diē. Propheta igi-
tur cū eēt ⁊ sciret q͛ iureiurādo iurasset illi
deus de fructu lumbi eius
sedere
sup sedem ei⁹: puidens locutus est
de resurrectione christi: quia neq̄
derelict⁹ est in inferno: neq̄
caro eius vidit corruptionem. Hunc
iesum resuscitauit deus: cuius omnes
testes sumus. Dextera igit̄ dei ex-
altatus: ⁊ promissione spiritus sancti
accepta a patre: effudit hoc donum:
qd̄ vos videtis ⁊ auditis. Non
enim dauid ascendit in celos. Dicit
autē ipse. Dixit dominus domino
meo sede a dextris meis. Donec ponā
inimicos tuos scabellum pedum
tuorū. Certissime sciat ergo oīs domus
israel: q͛ ⁊ dominū eū ⁊ christum fecit

Johe. 2. b.

Mat. 10. c. et. 24. b. Johe. 2. g. Rom. 10. c. Infr. 5. d.

D

Infra. 10. c

ps. 15

sup. 1. j. 1.

psal. 109.

E

ὁ θεὸς ἐποίησε τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε. ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τὴν καρδίαν, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους. τί ποιήσωμεν ἄνδρες ἀδελφοί. πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς. μετανοήσατε καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος. ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν. ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει λέγων. σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης. οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι. ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς. ἐγένετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος. πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο. πάντες δὲ οἱ πιστεύσαντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά, καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι καθότι ἄν τις χρείαν εἶχε. καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σωζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

Cap. 3.

Ἐπὶ τὸ αὐτὸ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀνέβαινον εἰς τὸ ἱερὸν ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐννάτην. καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν. ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερόν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην. ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ εἶπε. βλέψον εἰς ἡμᾶς. ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι, ὃ δὲ ἔχω τοῦτό σοι δίδωμι. ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει, καὶ πιάσας αὐτὸν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυρά, καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος,

deus hunc iesum quem vos crucifixistis. His autem auditis compuncti sunt corde: et dixerunt ad petrum et ad reliquos apostolos. Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: penitentiam inquit agite: et baptizetur unusquisque vestrum in nomine iesu christi in remissionem peccatorum vestrorum: et accipietis donum spiritus sancti. Vobis enim est repromissio et filiis vestris: et omnibus qui longe sunt: quoscunque advocaverit dominus deus noster. Aliis etiam verbis plurimis testificatus est: et exhortabatur eos dicens. Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem eius baptizati sunt: et apposite sunt in die illa anime circiter tria milia. Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum: et communicatione fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni anime timor. Multa quoque prodigia et signa per apostolos in hierusalem fiebant: et metus erat magnus in universis. Omnes etiam qui credebant erant pariter et habebant omnia communia. Possessiones et substantias vendebant: et dividebant illa omnibus, prout cuique opus erat. Quotidie quoque perdurantes unanimiter in templo: et frangentes circa domos panem sumebant cibum cum exultatione et simplicitate cordis collaudantes deum: et habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui salvi fierent quotidie in idipsum.

Cap. 3.

Petrus autem et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris sue baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi que dicitur speciosa: ut peteret elemosynam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset petrum et iohannem incipientes introire in templum rogabat ut elemosinam acciperet. Intuens autem in eum petrus cum iohanne dixit. Respice in nos. At ille intendebat in eos: sperans se aliquid accepturum ab eis. Petrus autem dixit. Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo hoc tibi do. In nomine iesu christi nazareni surge et ambula. Et apprehensa manu eius dextera allevavit eum: et protinus consolidate sunt bases eius et plante. Et exiliens stetit et ambulabat: et intravit cum illis in templum: ambulans et exiliens

Mat. 4.c. Mar. 1.c. Luce. 13.a. Apoca. 2.d.

B

Infra. 4.b

A

Infr. 14.b.

Infra. 9.d.

B

καὶ αἰνῶν τὸν θεόν. καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν. ἐπεγίνωσκόν τε αὐτόν, ὅτι οὗτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ. κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ σολομῶνος ἔκθαμβοι. ἰδὼν δὲ πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν. ἄνδρες ἰσραηλῖται τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε, ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν. ὁ θεὸς ἀβραὰμ καὶ ἰσαὰκ καὶ ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν. ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ἠτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε. ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν. καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν. καὶ νῦν ἀδελφοί οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν. ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ παθεῖν τὸν χριστόν, ἐπλήρωσεν οὕτως. μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας, ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν ἰησοῦν χριστόν, ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων, ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος. μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν. ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ, αὐτοῦ ἀκούσεσθε, κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς. ἔσται δὲ πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ, καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας. ὑμεῖς ἐστὲ υἱοὶ τῶν προφητῶν καὶ τῆς διαθήκης, ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς ἀβραάμ. καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσον-

et laudans deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem deum. Cognoscebant autem illum: quod ipse erat qui ad elemosinam sedebat ad speciosam portam templi. Et impleti sunt stupore et extasi: in eo quod contigerat illi. Cum tenerent autem petrum et iohannem: cucurrit omnis populus ad eos ad porticum que appellatur salomonis stupentes. Videns autem petrus respondit ad populum. Viri israelite quid miramini in hoc: aut nos quid intuemini: quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare? Deus abraam et deus isaac et deus iacob: deus patrum nostrorum glorificavit filium suum iesum: quem vos quidem tradidistis et negastis ante faciem pilati: iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum negastis: et petistis virum homicidam donari vobis: auctorem vero vite interfecistis. Quem deus suscitavit a mortuis: cuius nos testes sumus: et in fide nominis eius hunc quem vos videtis et nostis confirmavit nomen eius: et fides que per eum est dedit illi integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis: sicut et principes vestri. Deus autem que prenunciavit per os omnium prophetarum pati christum suum: sic impleuit. Penitemini igitur et convertimini: ut deleantur peccata vestra: ut cum venerint tempora refrigerii a conspectu domini: et miserit eum qui predicatus est vobis iesum christum: quem oportet quidem celum suscipere usque in tempora restitutionis omnium que locutus est deus per os sanctorum suorum a seculo prophetarum. Moyses quidem dixit. Quoniam prophetam suscitabit vobis dominus deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quecunque locutus fuerit vobis. Erit autem omnis anima que non audierit prophetam illum exterminabitur de plebe. Et omnes prophete a samuel et deinceps: qui locuti sunt annunciaverunt dies istos. Vos estis filii prophetarum et testamenti: quod disposuit deus ad patres vestros dicens ad abraam. Et in semine tuo benedicentur

C

Mat. 17.b. Mar. 15.b. Luce. 23.c. Ioh. 18.g.

Eccle. 17.c. Eze. 18.g. Mat. 4.c. Mar. 1.c. Luce. 13.a. Apoca. 2.d.

D

Deut. 18.d

Gene. 12.c.

ται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς. ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἰησοῦν ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς, ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

Cap. 4.

Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαόν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ σαδδουκαῖοι, διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν. καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον. ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη. πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε. ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς ἱερουσαλὴμ καὶ ἄνναν τὸν ἀρχιερέα καὶ καϊάφαν καὶ ἰωάννην καὶ ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ. καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ ἐπυνθάνοντο. ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς. τότε πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτούς. ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ ἰσραήλ. εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται, γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής. οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας, καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἐν οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲν γὰρ ὄνομα ἕτερον ἐστὶν ὑπὸ τὸν οὐρανὸν τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς. θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ πέτρου παρρησίαν καὶ ἰωάννου, καὶ καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποι ἀγράμματοί εἰσι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον, ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ ἰησοῦ ἦσαν. τὸν δὲ ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν. κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν συνέβαλον πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. τί ποιήσομεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν ἱερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι. ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς, μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπων. καὶ καλέ-

omnes familie terre. Vobis primum deus suscitans filium suum misit eum benedicentem vobis: vt conuertat se vnusquisqȝ a nequitia sua.

Cap. 4.

A

Loquentibus autem illis ad populum superuenerunt sacerdotes et magistratus templi et saducei: dolentes quod docerent populum et annunciarent in iesum resurrectionem ex mortuis. Et iniecerunt in eos manus: et posuerunt eos in custodiam in crastinum. Erat enim iam vespera. Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt: et factus est numerus virorum quasi quinqȝ milia. Factum est autem in crastinum vt congregarentur principes eorum et seniores et scribe in hierusalem: et annas princeps sacerdotum et caiphas et iohannes et alexander: et quotquot erant de genere sacerdotali. Et statuentes eos in medio interrogabant. In qua virtute: aut in quo nomine fecistis hoc vos? Tunc repletus spiritu sancto petrus dixit ad eos.

B

Principes populi et seniores israel audite. Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi in quo iste saluus factus est: notum sit omnibus vobis et omni plebi israel: quia in nomine domini nostri iesu christi nazareni quem vos crucifixistis quem deus suscitauit a mortuis: in hoc iste astat coram vobis sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis edificantibus: qui factus est in caput anguli: et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub celo datum hominibus in quo oportet nos saluos fieri.

ps. 117. Mat. 21. g. Mar. 12. c. Luce. 20. c. 1. Pet. 2. a.

Videntes autem petri constantiam et iohannis: comperto quod homines essent sine litteris et idiote ammirabantur: et cognoscebant eos quoniam cum iesu fuerant.

C

Hominem quoqȝ videntes stantem cum eis qui curatus fuerat: nihil poterant contradicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere: et conferebant ad inuicem dicentes. Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos omnibus habitantibus hierusalem manifestum est: et non possumus negare. Sed ne amplius diuulgetur in populum: comminemur eis: ne vltra loquantur in nomine hoc vlli hominum. Et vocantes

σαντες αὐτοὺς παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ ἰησοῦ. ὁ δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον. εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν μὴ λαλεῖν. οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτούς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωνται αὐτούς διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι. ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως. ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον. οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν καὶ εἶπον. δέσποτα σὺ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὁ διὰ στόματος δαυὶδ τοῦ παιδός σου εἰπών. ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά. παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ κατὰ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ. συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου ἰησοῦν ὃν ἔχρισας, ἡρώδης τε καὶ πόντιος πιλάτος σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς ἰσραήλ, ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι. καὶ τανῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου, ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου ἰησοῦ. καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας. τοῦ δὲ πλήθους τῶν πιστευσάντων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά. καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς. οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς. ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων. διεδίδοτο δὲ ἑκάστῳ καθότι ἄν τις χρείαν εἶχεν. ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον υἱὸς παρακλήσεως

eos: denunciauerunt ne omnino loquerentur neqȝ docerent in nomine iesu. Petrus vero et iohannes respondentes dixerunt ad eos. Si iustum est in conspectu dei vos potius audire quam deum: iudicate. Non enim possumus que vidimus et audiuimus non loqui.

Infra. 5. c.

D

At illi comminantes dimiserunt eos: non inuenientes quomodo punirent eos propter populum: quia omnes clarificabant id quod factum fuerat in eo quod acciderat. Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum fuerat signum istud sanitatis. Dimissi autem venerunt ad suos: et annunciauerunt eis quanta ad eos principes sacerdotum et seniores dixissent. Qui cum audissent vnanimiter leuauerunt vocem ad deum et dixerunt. Domine tu deus qui fecisti celum et terram mare et omnia que in eis sunt: qui spiritu sancto per os patris nostri dauid pueri tui dixisti. Quare fremuerunt gentes: et populi meditati sunt inania. Astiterunt reges terre: et principes conuenerunt in vnum aduersus dominum et aduersus christum eius.

ps. 2.

E

Conuenerunt enim vere in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum iesum quem vnxisti: herodes et pontius pilatus cum gentibus et populis israel: facere que manus tua et consilium tuum decreuerunt fieri. Et nunc domine respice in minas eorum: et da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum: in eo quod manum tuam extendas ad sanitates et signa et prodigia fieri per nomen sancti filii tui iesu.

F

Et cum orassent: motus est locus in quo erant congregati. Et repleti sunt omnes spiritu sancto: et loquebantur verbum dei cum fiducia.

sup. 2. a. Infra. 19.

Multitudinis autem credentium erat cor vnum et anima vna: nec quisquam eorum que possidebat aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis iesu christi domini nostri: et gratia magna erat in omnibus illis. Neqȝ enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant: vendentes afferebant precia eorum que vendebant et ponebant ante pedes apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuiqȝ opus erat. Joseph autem qui cognominatus est barsabas ab apostolis: quod est interpretatum filius consolationis:

supra. 2. d.

G

supra. 2. d.

λευίτης κύπριος τῷ γένει ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

Cap. 5.

Ἀνὴρ δέ τις ἀνανίας ὀνόματι σὺν σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα, καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς συνειδυίας καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, καὶ ἐνέγκας μέρος τι παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν. εἶπε δὲ πέτρος. ἀνανία, διὰ τί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τῆς τιμῆς τοῦ χωρίου. οὐχὶ μένον σοὶ ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε. τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο. οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ. ἀκούων δὲ ὁ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτόν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν. ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς εἰσῆλθεν. ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος. εἰπέ μοι εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε. ἡ δὲ εἶπε ναὶ τοσούτου. ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν. τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου. ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου ἐπὶ τῇ θύρᾳ, καὶ ἐξοίσουσί σε. ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα. διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ σολομῶνος. τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός. μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὥστε κατὰ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραββάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν. συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν πέριξ πόλεων εἰς ἱερουσαλήμ, φέροντες ἀσθενεῖς καὶ ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες. ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἡ οὖσα αἵρεσις τῶν σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐ-

leuites cyprius genere cum haberet agrum vendidit eum: et attulit precium et posuit ante pedes apostolorum.

Cap. 5.

Vir autem quidam nomine ananias cum saphira vxore sua vendidit agrum: et fraudauit de precio agri conscia vxore sua: et afferens partem quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem petrus ad ananiam. Anania cur temptauit sathanas cor tuum mentiri te spiritui sancto: et fraudare de precio agri? Nonne manens tibi manebat: et venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus: sed deo. Audiens autem ananias hec verba: cecidit et expirauit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt. Surgentes autem iuuenes amouerunt eum: et efferentes sepelierunt. Factum est autem quasi horarum trium spacium: et vxor ipsius nesciens quod factum fuerat introiuit. Dixit autem ei petrus. Dic mihi mulier si tanti agrum vendidistis? At illa dixit. Etiam tanti. Petrus autem ad eam. Quid vtique conuenit vobis temptare spiritum domini? Ecce pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium: et efferent te. Confestim cecidit ante pedes eius et expirauit. Intrantes autem iuuenes inuenerunt illam mortuam: et extulerunt et sepelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus in vniuersa ecclesia et in omnes qui audierunt hec. Per manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa in plebe. Et erant vnanimiter omnes in porticu salomonis. Ceterorum autem nemo audebat se iungere illis: sed magnificabat eos populus. Magis autem augebatur credentium in domino multitudo virorum ac mulierum: ita vt in plateas eijcerent infirmos et ponerent in lectulis ac grabbatis: vt veniente petro saltem vmbra illius obumbraret quemquam illorum: et liberarentur omnes ab infirmitatibus suis. Concurrebat autem et multitudo vicinarum ciuitatum hierusalem: afferentes egros et vexatos a spiritibus immundis: qui curabantur omnes. Exurgens autem princeps sacerdotum et omnes qui cum illo erant que est heresis saduceorum repleti sunt zelo: et iniecerunt manus

A B C

τῶν ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ. ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἤνοιξε τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς εἶπε. πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης. ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκον. παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραήλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς. οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ. ἀναστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐπὶ πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ ἔσω οὐδένα εὕρομεν, ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς διηπόρουν περὶ αὐτῶν τί ἂν γένοιτο τοῦτο. παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς λέγων. ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν. τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας. ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν, ἵνα μὴ λιθασθῶσιν. ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς λέγων. οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ, καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου. ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον. πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ, μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις. ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου. τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ ἰσραὴλ καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν. καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον, ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ. οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς. ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ φαρισαῖος ὀνόματι γαμαλιήλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἰσραηλῖται προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις τί μέλλετε πράσσειν. πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν

in apostolos: et posuerunt eos in custodia publica. Angelus autem domini per noctem aperiens ianuas carceris: et educens eos dixit. Ite et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vite huius. Qui cum audissent intrauerunt diluculo in templum: et docebant. Adueniens autem princeps sacerdotum et qui cum eo erant: conuocauerunt concilium et omnes seniores filiorum israel: et miserunt ad carcerem vt adducerentur. Cum autem venissent ministri et aperto carcere non inuenissent illos: reuersi nunciauerunt dicentes. Carcerem quidem inuenimus clausum cum omni diligentia: et custodes stantes ante ianuas: aperientes autem neminem intus inuenimus. Vt autem audierunt hos sermones magistratus templi et principes sacerdotum: ambigebant de illis quidnam fieret. Adueniens autem quidam nunciauit eis quia ecce viri quos posuistis in carcere: sunt in templo stantes et docentes populum. Tunc abijt magistratus cum ministris et adduxit illos sine vi. Timebant enim populum: ne lapidarentur. Et cum adduxissent illos statuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps sacerdotum dicens. Precipiendo precepimus vobis ne doceretis in nomine isto: et ecce replestis hierusalem doctrina vestra: et vultis inducere super nos sanguinem hominis istius. Respondens autem petrus et apostoli dixerunt. Obedire oportet deo magis quam hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit iesum: quem vos interemistis suspendentes in ligno. Hunc principem et saluatorem deus exaltauit dextera sua ad dandam penitentiam israel: et remissionem peccatorum: et nos sumus testes horum verborum et spiritus sanctus quem dedit deus omnibus obedientibus sibi. Hec cum audissent dissecabantur et cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam in concilio phariseus nomine gamaliel legis doctor honorabilis vniuerse plebi iussit foras ad breue homines fieri. Dixitque ad illos. Viri israelite: attendite vobis super hominibus istis quid acturi sitis. Ante hos enim dies

Infra. 12. a. D
Infra. 12. a. et 16 c. E
Mar. 7. c.
Sup. 4. b. F
Infra. 22. a.
Sup. 2. b.

ανέστη θευδάς λέγων είναι τινά εαυτόν μέγαν, ώ προσεκλήθη αριθμός ανδρών ωσεί τετρακοσίων, ος ανηρέθη, και πάντες όσοι επείθοντο αυτώ διελύθησαν, και εγένοντο εις ουδέν. μετά τούτον ανέστη ιούδας ο γαλιλαίος εν ταις ημέραις της απογραφής, και απέστησε λαόν ικανόν οπίσω αυτού. κακείνος απώλετο, και πάντες όσοι επείθοντο αυτώ διεσκορπίσθησαν. και τανύν λέγω υμίν, απόστητε από των ανθρώπων τούτων και εάσατε αυτούς. ότι εάν η εξ ανθρώπων η βουλή αύτη η το έργον τούτο, καταλυθήσεται, ει δε εκ θεού εστίν, ου δύνασθε καταλύσαι αυτό, μήποτε και θεομάχοι ευρεθήτε. επείσθησαν δε αυτώ, και προσκαλεσάμενοι τους αποστόλους δήραντες, παρήγγειλαν μη λαλείν επί τω ονόματι του ιησού, και απέλυσαν αυτούς. οι μεν ουν επορεύοντο χαίροντες από προσώπου του συνεδρίου, ότι κατηξιώθησαν υπέρ του ονόματος του ιησού ατιμασθήναι. πάσαν τε ημέραν εν τω ιερώ και κατ' οίκον ουκ επαύσαντο διδάσκοντες και ευαγγελιζόμενοι ιησούν τον χριστόν. Cap.6.

Εν δε ταις ημέραις ταύταις πληθυνόντων των μαθητών, εγένετο γογγυσμός των ελληνιστών προς τους εβραίους, ότι παρεθεωρούντο εν τη διακονία τη καθημερινή αι χήραι αυτών. προσκαλεσάμενοι δε οι δώδεκα το πλήθος των μαθητών είπον. ουκ αρεστόν εστίν ημάς καταλείψαντας τον λόγον του θεού, διακονείν τραπέζαις. επισκέψασθε ουν αδελφοί άνδρας εξ υμών μαρτυρουμένους επτά πλήρεις πνεύματος αγίου και σοφίας, ους καταστήσομεν επί της χρείας ταύτης. ημείς δε τη προσευχή και τη διακονία του λόγου προσκαρτερήσομεν. και ήρεσεν ο λόγος ενώπιον παντός του πλήθους. και εξελέξαντο στέφανον άνδρα πλήρη πίστεως και πνεύματος αγίου, και φίλιππον, και πρόχορον, και νικάνορα, και τίμωνα, και παρμενάν, και νικόλαον προσήλυτον αντιοχέα. ους έστησαν ενώπιον των αποστόλων, και προσευξάμενοι επέθηκαν αυτοίς τας χείρας. και ο λόγος του θεού ηύξανε, και επληθύνετο ο αριθμός των μαθητών εν ιερουσαλήμ σφόδρα. πολύς τε όχλος των ιερέων υπήκουον τη πίστει. στέφανος δε πλήρης πίστεως και δυνάμεως εποίει τέρατα και σημεία μεγάλα εν τω λαώ. ανέστησαν δε τινές των εκ της συναγωγής της λεγομένης λιβερτίνων και κυρηναίων, και αλεξανδρέων, και των από κι-

extitit theodas dicens se eē aliquē: cui consensit numerus virorum circiter q̄drīgētoꝝ: q̄ occisus ē: ⁊ omnes qui credebant ei dissipati sunt: ⁊ redacti ad nihilū. Post hūc extitit iudas galileus in diebus professionis ⁊ auertit populum post se. Et ipse perijt: ⁊ oēs quotquot ꝯsēserūt ei dispersi sunt. Et nunc itaqꝫ dico vobis: discedite ab hominibus istis: ⁊ sinite illos. Quīa si ē ex hoībus consilium hoc aut opus: dissoluetur: si vero ex deo est: non poteritis dissoluere: ne forte ⁊ deo repugnare videamini. Cōsēserūt āt illi: ⁊ ꝯuocātes apostolos cesis denūciauerunt ne omnino loquerentur in nomine iesu: ⁊ dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilij: qm̄ digni habiti sūt ꝓ nomīe iesu cōtumeliam pati. Omni autē die nō cessabant in templo ⁊ circa domos docentes ⁊ euangelizantes xp̄m iesum. Cap.6.

B

In diebus āt illis crescente numero discipuloꝝ: factum est murmur grecorum aduersus hebreos: eo q̄ despicerent' i ministerio quotidiano vidue eorum. Conuocantes āt duodeci mltitudinē discipuloꝝ dixerunt. Nō est equū nos derelinquere verbū dei ⁊ ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonij septē plenos spū sancto ⁊ sapientia: quos constituamus super hoc opus: nos vero orationi ⁊ ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudie. Et elegerūt stephanū virꝝ plenum fide ⁊ spiritu sancto: ⁊ philippum ⁊ prochoꝝ ⁊ nicanorem et timonem ⁊ parmenam ⁊ nicolaum aduenā antiochenū. Hos statuerūt ante ꝯspectū apostoloꝝ: ⁊ orātes imposuerūt eis manus. Et verbum dei crescebat: ⁊ multiplicabat' numerus discipuloꝝ in hierusalē valde. Multa etiam turba sacerdotū obediebat fidei. Stephan' āt plenus grā ⁊ fortitudine faciebat ꝓdigia ⁊ signa magna in populo. Surrexerūt āt q̄dā de synagoga q̄ appellat' libertinorū ⁊ cyrenensium ⁊ alexādrinoꝝ ⁊ eoꝝ q̄ erāt a cilicia

A

supra.i.d.

Infra.18.a

C

λικίας και ασίας συζητούντες τω στεφάνω, και ουκ ίσχυον αντιστήναι τη σοφία και τω πνεύματι ω ελάλει. τότε υπέβαλον άνδρας λέγοντας. ότι ακηκόαμεν αυτού λαλούντος ρήματα βλάσφημα εις μωϋσήν και τον θεόν. συνεκίνησάν τε τον λαόν και τους πρεσβυτέρους και τους γραμματείς, και επιστάντες συνήρπασαν αυτόν, και ήγαγον εις το συνέδριον, έστησάν τε μάρτυρας ψευδείς λέγοντας. ο άνθρωπος ούτος ου παύεται ρήματα βλάσφημα λαλών κατά του τόπου του αγίου και του νόμου. ακηκόαμεν γαρ αυτού λέγοντος, ότι ιησούς ο ναζωραίος ούτος καταλύσει τον τόπον τούτον, και αλλάξει τα έθη α παρέδωκεν ημίν μωϋσής. και ατενίσαντες εις αυτόν άπαντες οι καθεζόμενοι εν τω συνεδρίω, είδον το πρόσωπον αυτού ωσεί πρόσωπον αγγέλου. είπε δε ο αρχιερεύς, ει άρα ταύτα ούτως έχει. ο δε έφη. Cap.7.

Άνδρες αδελφοί και πατέρες ακούσατε. ο θεός της δόξης ώφθη τω πατρί ημών αβραάμ όντι εν τη μεσοποταμία πριν η κατοικήσαι αυτόν εν χαρράν, και είπε προς αυτόν. έξελθε εκ της γης σου και εκ της συγγενείας σου, και δεύρο εις γην ην αν σοι δείξω. τότε εξελθών εκ γης χαλδαίων, κατώκησεν εν χαρράν. κακείθεν μετά το αποθανείν τον πατέρα αυτού μετώκησεν αυτόν εις την γην ταύτην, εις ην υμείς νυν κατοικείτε. και ουκ έδωκεν αυτώ κληρονομίαν εν αυτή ουδέ βήμα ποδός, και επηγγείλατο δούναι αυτώ εις κατάσχεσιν αυτήν και τω σπέρματι αυτού μετ' αυτόν, ουκ όντος αυτώ τέκνου. ελάλησε δε ούτως ο θεός, ότι έσται το σπέρμα αυτού πάροικον εν γη αλλοτρία, και δουλώσουσιν αυτό και κακώσουσιν έτη τετρακόσια, και το έθνος ω εάν δουλεύσωσι κρινώ εγώ, είπεν ο θεός. και μετά ταύτα εξελεύσονται και λατρεύσουσί μοι εν τω τόπω τούτω. και έδωκεν αυτώ διαθήκην περιτομής, και ούτως εγέννησε τον ισαάκ, και περιέτεμεν αυτόν τη ημέρα τη ογδόη. και ο ισαάκ τον ιακώβ, και ο ιακώβ τους δώδεκα πατριάρχας. και οι πατριάρχαι ζηλώσαντες τον ιωσήφ απέδοντο εις αίγυπτον, και ην ο θεός μετ' αυτού, και εξείλετο αυτόν εκ πασών των θλίψεων αυτού, και έδωκεν αυτώ χάριν και σοφίαν εναντίον φαραώ βασιλέως αιγύπτου, και κατέστησεν αυτόν ηγούμενον επ' αίγυπτον και όλον τον οίκον αυτού. ήλθε δε λιμός εφ' ό-

⁊ asia disputantes cum stephano: ⁊ non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur: propterq̄ redarguebantur ab eo cum omni fiducia. Tūc summiserūt viros q̄ dicerēt se audiuisse eū dicētē v̄ba blasphemie i moysen ⁊ deū. Cōmouerunt itaqꝫ plebem ⁊ seniores ⁊ scribas: ⁊ concurrentes rapuerunt eum: ⁊ adduxerunt in concilium: ⁊ statuerunt falsos testes qui dicerent. Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum ⁊ legem. Audiuimus enim eum dicentem qm̄ iesus nazaren' hic destruet locum istum: ⁊ mutabit traditōes q̄s tradidit nobis moyses. Et intuentes eum oēs q̄ sedebant in concilio viderunt faciem eius tanq̄ faciem angeli. Dixit autem princeps sacerdotum: si hec ita se haberent? Qui ait. Cap.7.

Infra.7.c.

D

Viri fratres ⁊ patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro abrae cū esset in mesopotamia ṗusq̄ moraretur in carran: ⁊ dixit ad illum. Exi de terra tua ⁊ de cognatiōe tua: ⁊ veni in terrā quā mōstrauero tibi. Tūc exijt de terra chaldeorū: ⁊ habitauit i carrā. Et īde postq̄ mortu' ē pater eius transtulit illum in terrā istā: in qua nunc vos habitatis. Et nō dedit illi hereditatem in ea nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem et semini eius post ipsū: cum nō haberet filiū. Locutus est autē ei deus: q̄r erit semen eius accola in terra aliena: ⁊ seruituti eos subijciēt: ⁊ male tractabūt eos annis q̄drigētis: ⁊ gētē cui seruierint iudicabo ego: dicit dn̄s. Et post hec exibunt: ⁊ seruient mihi in loco isto. Et dedit illi testamētū circūcisionis: ⁊ sic genuit isaac: ⁊ circūcidit eum die octauo: ⁊ isaac iacob: ⁊ iacob duodecim p̄triarchas. Et patriarche emulantes ioseph vendiderunt in egyptum: ⁊ erat deus cum eo. Et eripuit eū ex oībus tribulationibus eius: ⁊ dedit ei gratiam ⁊ sapientiā i cōspectu pharaonis regis egyptiorū: ⁊ ꝯstituit eū prepositum super egyptū ⁊ super oēm domū suā. Venit āt fames i vni-

A

Genes.12.a.

gene.13.c.

Gene.15.d.

B

gene.37.d.

Gen.41.g.

λην την γην αιγύϖτου και χαναάν, και θλί-
ψις μεγάλη, και ουκ εύρισκον χορτάσματα
οι ϖατερες ημών. ακούσας δε ιακώβ όντα
σίτα εν αιγύϖτω, εξαϖέστειλε τους ϖατέ-
ρας ημών ϖρώτον. και εν τω δευτέρω α-
νεγνωρίσθη ιωσήφ τοις αδελφοίς αυτού,
και φανερόν εγένετο φαραώ το γένος του
ιωσήφ. αϖοστείλας δε ιωσήφ μετεκαλέσα-
το τον πατέρα αυτού ιακώβ και πάσαν την συ-
γγένειαν αυτού εν εβδομηκονταϖέντε ψυ-
χαίς. κατέβη δε ιακώβ εις αίγυϖτον, και ε-
τελεύτησεν αυτός και οι ϖατέρες ημών, και
μετετέθησαν εις συχέμ, και ετέθησαν εν τω
μνήματι ω ωνήσατο αβραάμ τιμής αργυ-
ρίου ϖαρά των υιών εμμόρ του συχέμ. κα-
θώς δε ήγγιζεν ο χρόνος της εϖαγγελίας
ης ώμοσεν ο θεός τω αβραάμ, ηύξησεν ο
λαος και επληθύνθη εν αιγύπτω, άχρις ου
ανέστη βασιλεύς έτερος, ος ουκ ήδει τον ιω-
σήφ. ούτος κατασοφισάμενος το γένος ημών
εκάκωσε τους πατέρας ημών, του ποιείν εκ-
θετα τα βρέφη αυτών εις το μη ζωογονείσ-
θαι. εν ω καιρώ εγεννήθη μωσής, και ην α-
στείος τω θεώ, ος ανετράφη μήνας τρείς εν
τω οίκω του πατρός αυτού. εκτεθέντα δε αυ-
τόν ανείλετο αυτόν η θυγάτηρ φαραώ, και
ανεθρέψατο αυτόν εαυτή εις υιόν. και επαι-
δεύθη μωϋσής ϖάση σοφία αιγυϖτίων. ην
δε δυνατός εν λόγοις και έργοις αυτού.
ως δε εϖληρούτο αυτώ τεσσαρακονταετής
χρόνος, ανέβη εϖί την καρδίαν αυτού εϖισ-
κεψασθαι τους αδελφούς αυτού τους υι-
ούς ισραήλ, και ιδών τινά αδικούμενον, η-
μύνατο, και εποίησεν εκδίκησιν τω καταϖο-
νουμένω, πατάξας τον αιγύπτιον. ενόμιζε δε
συνιέναι τους αδελφούς αυτού ότι ο θεός
διά χειρός αυτού δίδωσιν αυτοίς σωτηρί-
αν. οι δε ου συνήκαν. τη τε επιούση ημέρα
ώφθη αυτοίς μαχομένοις, και συνήλασεν
αυτούς εις ειρήνην, ειπών. άνδρες αδελφοί
εστέ υμείς, ινατί αδικείτε αλλήλους. ο δε
αδικών τον πλησίον απώσατο αυτόν ειπών.
τις σε κατέστησεν άρχοντα και δικαστήν
εφ' ημάς. μη ανελείν με συ θέλεις, ον τρό-
ϖον ανείλες χθες τον αιγύπτιον. έφυγε δε
μωσής εν τω λόγω τούτω, και εγένετο ϖά-
ροικος εν γη μαδιάμ, ου εγέννησεν υιούς
δύο. και πληρωθέντων ετών τεσσαράκοντα,
ώφθη αυτώ εν τη ερήμω του όρους σινά
άγγελος κυρίου εν φλογί ϖυρός βάτου. ο
δε μωϋσής ιδών εθαύμαζε το όραμα. προ-
σερχομένου δε αυτού κατανοήσαι, εγένετο
φωνή κυρίου ϖρος αυτόν. εγώ ο θεός των

uersā3 egypti et chanaan ⁊ tribulatio
magna: et non inueniebant cibos
pres nostri. Cum audisset aũt iacob esse
frumentum in egypto: misit patres
nostros primu3: ⁊ in scdo cognitus est
ioseph a fratribus suis:
⁊ manifestatu3 est pharaoni genus
eius. Mittens autem ioseph accersiuit
iacob patrem suum ⁊ omnem cognatio-
nẽ sua3 in animabus septuaginta q̃nq3.
Et descẽdit iacob in egyptũ: ⁊ defũct9
est ipse ⁊ patres nostri. Et
translati sunt in sichem: ⁊ positi sũt in
sepulchro qđ emit abraa3 precio argẽti
a filijs emor filij sichem. Cum
aũt appropinquaret tempus promissiõis
quã pfessus erat deus abrae: creuit
ppl's ⁊ multiplicat9 ẽ in egypto: quoad
usq3 surrexit ali9 rex i egypto: q̃ nõ scie-
bat ioseph. Hic circũueniẽs gen9 nostrũ:
afflixit patres nostros: vt exponerent
infantes suos ne viuificarentur. Eodem
tpe natus est moyses: ⁊ fuit gratus
deo: q̃ nutritus est tribus mensibus in
domo patris sui. Exposito autẽ illo:
sustulit eum filia pharaonis: et
nutriuit eũ sibi in filium. Et erudit9 ẽ
moyses oĩ sapientia egyptiorũ: ⁊ erat
potens in verbis ⁊ in operibus suis.
Cũ aũt impleret̃ ei quadraginta annorũ
tps: ascendit in cor eius vt visitaret
fratres suos filios tientẽ vidicauit illũ:
israel. Et cũ vidisset q̃dã iniuriã pa-
⁊ fecit vltione3 ei qui iniuriã sustinebat:
percusso egyptio. Existimabat aũt
intelligere fratres quoniam deus
p manum ipsius daret salutem illis.
At illi nõ intellexerũt. Seq̃nti vo die
apparuit illis litigantibus ⁊ recõcilia-
bat eos in pace dicens. Viri fratres
estis: vt quid nocetis alterutru3? Qui
aũt iniuriã faciebat primo: repulit eũ di-
cens. Quis te cõstituit pncipẽ ⁊ iudicẽ
sup nos? Nunq̃d iterficere me tu vis?
quẽadmodũ iterfecisti heri egyptiũ? Fu-
git aũt moyses in verbo isto: ⁊ fact9 ẽ ad-
uena i terra madian: vbi gñauit filios
duos. Et expletis ãnis quadringentis
apparuit illi in deserto mõtis sina
angelus in igne flãme rubi.
Moyses aũt vidẽs ãmirat9 ẽ visu3. Et
accedente illo vt cõsideraret: facta est
ad eum vox dñi dicens. Ego sum deus

Gene. 42.a — Gene. 45.f — Gen. 49.d — C — Exo. 1.a — Exo. 2.a — Exo. 2.b — D — Luce. 11.b. — Exo. 2.c — Exo. 3.a.

ϖατέρων σου, ο θεός αβραάμ και ο θεός ισα-
άκ και ο θεός ιακώβ. έντρομος δε γενόμε-
νος μωϋσής, ουκ ετόλμα κατανοήσαι. είϖε
δε αυτώ ο κύριος. λύσον το υπόδημα των
ποδών σου, ο γαρ τόϖος εν ω έστηκας, γη
αγία εστίν. ιδών είδον την κάκωσιν του λα-
ού μου του εν αιγύπτω, και του στεναγ-
μού αυτών ήκουσα, και κατέβην εξελέσθαι
αυτούς. και νυν δεύρο αϖοστελώ σε εις αί-
γυϖτον. τούτον τον μωϋσήν ον ηρνήσαντο
ειπόντες τις σε κατέστησεν άρχοντα και δι-
καστήν, τούτον ο θεός άρχοντα και λυτρω-
τήν απέστειλεν εν χειρί αγγέλου του οφθέν-
τος αυτώ εν τη βάτω. ούτος εξήγαγεν αυ-
τούς, ποιήσας τέρατα και σημεία εν γη αιγύ-
ϖτω και εν ερυθρά θαλάσση, και εν τη ερή-
μω έτη τεσσαράκοντα. ούτος εστίν ο μωϋ-
σής ο ειϖών τοις υιοίς ισραήλ. ϖροφήτην υ-
μίν αναστήσει κύριος ο θεός ημών εκ των α-
δελφών υμών ως εμέ. ούτος εστίν ο γενόμε-
νος εν τη εκκλησία εν τη ερήμω μετά του αγ-
γέλου του λαλούντος αυτώ εν τω όρει σι-
νά και των πατέρων ημών. ος εδέξατο λόγι-
α ζώντα δούναι ημίν. ω ουκ ηθέλησαν υπή-
κοοι γενέσθαι οι πατέρες ημών, αλλ' απώσαν-
το, και εστράφησαν ταις καρδίαις αυτών εις
αίγυϖτον, ειϖόντες τω ααρών. ϖοίησον η-
μίν θεούς οι ϖροϖορεύσονται ημών. ο γαρ
μωϋσής ούτος ος εξήγαγεν ημάς εκ γης αι-
γύπτου, ουκ οίδαμεν τι γέγονεν αυτώ. και
εμοσχοποίησαν εν ταις ημέραις εκείναις, και
ανήγαγον θυσίαν τω ειδώλω, και ευφραί-
νοντο εν τοις έργοις των χειρών αυτών. εσ-
τρεψε δε ο θεός και ϖαρέδωκεν αυτούς λα-
τρεύειν τη στρατιά του ουρανού, καθώς γέ-
γραπται εν βίβλω των προφητών. μη σφάγια
και θυσίας ϖροσενέγκατε μοι έτη τεσσαρά-
κοντα εν τη ερήμω οίκος ισραήλ. και ανελά-
βετε την σκηνήν του μολόχ, και το άστρον
του θεού υμών ρεφάν, τους τύπους ους ε-
ποιήσατε ϖροσκυνείν αυτοίς, και μετοικιώ υ-
μάς επέκεινα βαβυλώνος. η σκηνή του μαρ-
τυρίου ην εν τοις ϖατράσιν ημών εν τη ερή-
μω, καθώς διετάξατο ο λαλών τω μωϋσή,
ϖοιήσαι αυτήν κατά τον τύϖον ον εωράκει.
ην και εισήγαγον διαδεξάμενοι οι πατέρες η-
μών μετά ιησού εν τη κατασχέσει των εθ-
νών, ων εξώσεν ο θεός αϖό ϖροσώπου των
ϖατέρων ημών έως των ημερών δαυίδ. ος
εύρε χάριν ενώπιον του θεού, και ητήσατο
ευρείν σκήνωμα τω θεώ ιακώβ. σολομών
δε ωκοδόμησεν αυτώ οίκον. αλλ' ουχ ο ύ-
ψιστος εν χειροποιήτοις ναοίς κατοικεί, κα-

patru3 tuorũ: deus abraã: deus isaac:
⁊ deus iacob. Tremefactus autem
moyses: nõ audebat considerare. Dixit
aũt illi dñs. Solue calciamentum
pedũ tuoꝝ: locus .n. in quo stas terra
scta est. Videns vidi afflictionẽ populi
mei qui est in egypto: ⁊ gemitum
eorum audiui: ⁊ descendi liberare
eos. Et nũc veni ⁊ mittã te in egyptũ.
Hunc moysen quem negauerunt
dicẽtes: q̃s te cõstituit pricipẽ ⁊ iudicẽ:
hunc deus principem ⁊ redemptorem
misit cũ manu angeli qui apparuit
illi in rubo. Hic eduxit illos
faciẽs prodigia ⁊ signa in terra egypti
⁊ in rubro mari: ⁊ in deserto
annis q̃draginta. Hic est moyses
q̃ dixit filijs israel. Prophetã suscita-
bit vobis deus de fratribus
vr̃is tanq̃3 me: ipsu3 audietis. Hic ẽ q̃
fuit in ecclesia in solitudine cũ angelo
qui loquebatur ei in monte sina
⁊ cũ patrib9 nostris q̃ accepit verba
vite dare nobis. Cui noluerũt obedire
patres nostri: sed repulerunt
⁊ auersi sunt cordibus suis in
egyptum: dicẽtes ad aaron. Fac nobis
deos qui precedant nos. Moysi enim
huic q̃ eduxit nos de terra egypti
nescimus quid factum sit ei. Et
vitulũ fecerunt in diebus illis: et
obtulerũt hostiam simulacro: ⁊ letabãt
in operibus manuũ suarum. Conuertit
aũt deus: ⁊ tradidit eos seruire
militie celi: sicut scriptum est
in libro prophetarũ. Nunquid victimas
aut hostias obtulistis mihi annis q̃dra-
ginta in deserto domus israel? Et su-
scepistis tabernaculu3 moloch: ⁊ sidus
dei vestri rephan figuras quas fecistis
adorare eas: ⁊ transferam vos
trãs babylonẽ. Tabernaculũ testimonij
fuit cũ patribus nostris in deserto
sicut disposuit illis de9 loquẽs ad moy-
sen: vt faceret illũ ƀm formã quã vide-
rat. Quod ⁊ induxerũt suscipiẽtes pr̃es nr̃i
cũ iesu in possessionem gentium
quas expulit deus a facie
patrũ nostroꝝ vsq3 i dieb9 dauid: Qui
inuenit gratiam ante deũ: ⁊ petijt
vt inueniret tabernaculũ đo iacob. Sa-
lomon aũt edificauit illi domũ. Sed non
excelsus in manufactis habitat: sicut p

Exo. 3.a — Josue 5.d — E — Deut. 18.c — Exo. 32.a — Amos. 5.d — Exo. 25.d

θάς, ὁ προφήτης λέγει. ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου. ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει κύριος, ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου. οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα. σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσίν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς. τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν. καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε, οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε. ἀκούοντες δὲ ταῦτα διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ᾽ αὐτόν. ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ. καὶ εἶπεν. ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῳγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ. κράξαντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ᾽ αὐτόν, καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως ἐλιθοβόλουν, καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου τοῦ καλουμένου σαύλου. καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν στέφανον ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα. κύριε ἰησοῦ δέξαι τὸ πνεῦμά μου. θεὶς δὲ τὰ γόνατα ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ. κύριε μὴ στήσῃς αὐτοῖς τὴν ἁμαρτίαν ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη. Cap. 8.

Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες δὲ διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς ἰουδαίας καὶ σαμαρείας πλὴν τῶν ἀποστόλων. συνεκόμισαν δὲ τὸν στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποιήσαντο κοπετὸν μέγαν ἐπ᾽ αὐτῷ. σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τοὺς οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν. οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον. φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν χριστόν. προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ φιλίππου ὁμοθυμαδόν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει. πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο. πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύ-

prophetam dicit. Celum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum edificabitis mihi: dicit dominus: aut quis locus requietionis mee est? Nonne manus mea fecit hec omnia? Dura cervice et incircumcisi cordibus et auribus: vos semper spiritui sancto restitistis: sicut patres vestri ita et vos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prenunciabant de adventu iusti: cuius vos nunc proditores et homicide fuistis: qui accepistis legem in dispositione angelorum: et non custodistis. Audientes autem hec dissecabantur cordibus suis: et stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus spiritu sancto: intendens in celum vidit gloriam dei: et iesum stantem a dextris virtutis dei. Et ait. Ecce video celos apertos: et filium hominis stantem a dextris virtutis dei. Exclamantes autem voce magna continuerunt aures suas: et impetum fecerunt unanimiter in eum. Et eiicientes eum extra civitatem lapidabant: et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis: qui vocabatur saulus. Et lapidabant stephanum invocantem et dicentem. Domine iesu suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamavit voce magna dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset obdormivit in domino. Cap. 8.

Saulus autem erat consentiens neci eius. Facta est autem in illa die persecutio magna in ecclesia que erat hierosolymis: et omnes dispersi sunt per regiones iudee et samarie: preter apostolos. Curaverunt autem stephanum viri timorati: et fecerunt planctum magnum super eum. Saulus vero devastabat ecclesiam per domos intrans: et trahens viros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur qui dispersi erant pertransibant evangelizantes verbum dei. Philippus autem descendens in civitatem samarie predicabat illis christum. Intendebant autem turbe his que a philippo dicebantur: unanimiter audientes et videntes signa que faciebat. Multi enim eorum qui habebant spiritus immundos clamantes voce magna exibant. Multi autem paralytici et claudi curati sunt.

Esaie. 66. a

B

Supra. 6. d.

Marci. 16. g.

3. Re. 21. d. Infra. 22. c.

A

Infra. 9. a.

θησαν. καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ. ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη. προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς. ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες. ὁ δὲ σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς ἦν προσκαρτερῶν τῷ φιλίππῳ, θεωρῶν τε δυνάμεις καὶ σημεῖα μεγάλα γινόμενα ἐξίστατο. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν πέτρον καὶ ἰωάννην. οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον. οὔπω γὰρ ἦν ἐπ᾽ οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκός. μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον. θεασάμενος δὲ ὁ σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα λέγων. δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον. πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν. τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ. ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπε. δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ᾽ ἐμὲ ὧν εἰρήκατε. οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλήμ, πολλάς τε κώμας τῶν σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο. ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς φίλιππον λέγων. ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν, αὕτη ἐστὶν ἔρημος. καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος δυνάστης κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ. ἦν τε ὑποστρέφων καὶ κα-

Factum est ergo gaudium magnum in illa civitate. Vir autem quidam nomine simon qui ante fuerat in civitate magus seducens gentem samarie: dicens se esse aliquem magnum: cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum dicentes: hic est virtus dei que vocatur magna. Attendebant autem eum: propter quod multo tempore magicis suis dementasset eos. Cum vero credidissent philippo evangelizanti de regno dei et nomine iesu christi: baptizabantur viri ac mulieres. Tunc simon et ipse credidit: et cum baptizatus esset adherebat philippo. Videns etiam signa et virtutes maximas fieri: stupens admirabatur. Cum autem audissent apostoli qui erant in hierosolymis quod recepisset samaria verbum dei: miserunt ad eos petrum et iohannem. Qui cum venissent oraverunt pro ipsis: ut acciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam illorum supervenerat: sed baptizati tantum erant in nomine domini iesu. Tunc imponebant manus super illos: et accipiebant spiritum sanctum. Cum vidisset autem simon quia per impositionem manus apostolorum daretur spiritus sanctus: obtulit eis pecuniam dicens. Date et mihi hanc potestatem: ut cuicunque imposuero manus accipiat spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum. Pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram deo. Penitentiam itaque age ab hac nequitia tua: et roga deum si forte remittatur tibi hec cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse. Respondens autem simon dixit. Precamini vos pro me ad dominum: ut nihil veniat super me horum que dixistis. Et illi quidem testificati et locuti verbum dei redibant hierosolymam: et multis regionibus samaritanorum evangelizabant. Angelus autem domini locutus est ad philippum dicens. Surge et vade contra meridianum: ad viam que descendit ab hierusalem in gazam: hec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce vir ethiops eunuchus potens candacis regine ethiopum: qui erat super omnes gazas eius: venerat adorare in hierusalem: et revertebatur sedens

B

C

D

E

θήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἠσαΐαν. εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλίππῳ. πρόσελθε καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ. προσδραμὼν δὲ ὁ φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην ἠσαΐαν, καὶ εἶπεν. ἄρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις. ὁ δὲ εἶπε. πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με. παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ. ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν ἦν αὕτη. ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ. ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται. ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ. ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φιλίππῳ εἶπε. δέομαί σου περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο, περὶ ἑαυτοῦ ἢ περὶ ἑτέρου τινός. ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ, καί φησιν ὁ εὐνοῦχος. ἰδοὺ ὕδωρ, τί κωλύει με βαπτισθῆναι. καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ ὅ τε φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος, καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν. ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος. ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων. φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον, καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

Cap. 9.

Ὁ δὲ σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ, ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγάς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ. ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ. καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ. σαοὺλ σαοὺλ τί με διώκεις. εἶπε δέ. τίς εἶ κύριε. ὁ δὲ κύριος εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν. οἱ δὲ ἄν-

supra currum suum: legensqʒ esaiam prophetam. Dixit autem spũs philippo. Accede ⁊ adiũge te ad currũ istũ. Accurrens aũt philippus audiuit eum legentem esaiam prophetam: ⁊ dixit. Putasne itelligis que legis? Qui ait. Et quomodo possum: si nõ aliqs ostẽderit mihi. Rogauit qʒ philippũ vt ascenderet ⁊ sederet secum. Locus aũt scripture quã legebat erat hic. Tanqʒ ouis ad occisionẽ duct⁹ est: ⁊ sicut agnus coram tondente se sine voce: sic nõ aperuit os suum. In humilitate iudiciuʒ eius sublatũ ẽ. Generationẽ ei⁹ qs enarrabit? Qm̃ tollet de terra vita ei⁹. Rñdẽs aũt eunuchus dixit philippo. Obsecro te: de quo propheta dicit hoc? de se an de aliquo alio? Aperiens autem philippus os suum ⁊ incipiens a scriptura ista: euangelizauit illi iesum. Et dum irent p viam venerunt ad quandã aquaʒ: et ait eunuchus: ecce aqua. Quis phibet me baptizari? Dixit ãt philipp⁹. Si credis ex toto corde: licet. Et rñdẽs ait. Credo filiũ dei esse iesũ xp̃m. Et iussit stare currum. Et descenderunt vterqʒ in aquam philipp⁹ ⁊ eunuch⁹: ⁊ baptizauit eum. Cũ autem ascẽdissẽt de aqua: spiritus dñi rapuit philippũ: ⁊ ampli⁹ nõ vidit eum eunuchus. Ibat ei p viã suã gaudẽs. Philipp⁹ autem inuẽt⁹ ẽ in azoto: ⁊ ptrãsiẽs euãgelizabat ciuitatibus cũctis donec veniret cesaream.

Ca. 9.

Saulus adhuc spirans minaruʒ et cedis in discipulos dñi accessit ad pncipẽ sacerdotũ: ⁊ petijt ab eo epistolas in damascũ ad synagogas: vt si quos inuenisset hui⁹ vie viros ac mulieres vinctos pduceret in hierl̃ʒ. Et cũ iter faceret: contigit vt appropinquaret damasco. Et subito circũfulsit euʒ lux de celo: ⁊ cadens in terram audiuit vocem dicẽtẽ sibi. Saule saule qd me psequeris. Qui dixit. Quis es dñe. Et ille. Ego sũ iesus: quẽ tu psequeris. Durũ ẽ tibi ɔtra stimulũ calcitrare. Et tremẽs ac stupẽs dixit Dñe qd me vis facere? Et domin⁹ ad euʒ. Surge ⁊ ingredere ciuitatẽ: ⁊ ibi dicet tibi qd te oporteat facere. Uiri aũt illi

F

Esaie. 53. c.

G

Infr. 10. d.

A

Infra. 22. a.

supra. 8. a.

Infra. 22. b.
1. Cor. 15. b
Gala. 1. c

B

δρες οι συνοδεύοντες αυτῷ, ειστήκεισαν ενεοί, ακούοντες μεν της φωνῆς μηδένα δε θεωροῦντες. ηγέρθη δε ο σαῦλος από της γῆς, ανεῳγμένων δε τῶν οφθαλμῶν αυτοῦ ουδένα έβλεπε. χειραγωγοῦντες δε αυτόν, εισήγαγον εις δαμασκόν. και ἦν ημέρας τρεῖς μη βλέπων και ουκ έφαγεν, ουδὲ έπιεν. ἦν δέ τις μαθητής εν δαμασκῷ ονόματι ανανίας, και εἶπε προς αυτόν ο κύριος εν οράματι. ανανία. ο δε εἶπεν. ιδού εγώ κύριε. ο δε κύριος προς αυτόν. αναστάς πορεύθητι επί την ρύμην την καλουμένην ευθεῖαν, και ζήτησον εν οικίᾳ ιούδα σαῦλον ονόματι ταρσέα. ιδού γαρ προσεύχεται. και εἶδεν εν οράματι ἄνδρα ονόματι ανανίαν εισελθόντα και επιθέντα αυτῷ χεῖρα όπως αναβλέψῃ. απεκρίθη δε ανανίας. κύριε ακήκοα από πολλῶν περί του ανδρός τούτου, όσα κακά εποίησε τοῖς αγίοις σου εν ιερουσαλήμ. και ὧδε έχει εξουσίαν παρά τῶν αρχιερέων δῆσαι πάντας τους επικαλουμένους το όνομά σου. εἶπε δε προς αυτόν ο κύριος. πορεύου ότι σκεῦος εκλογῆς μοι εστιν οὗτος, του βαστάσαι το όνομά μου ενώπιον εθνῶν και βασιλέων υιῶν τε ισραήλ. εγώ γαρ υποδείξω αυτῷ όσα δεῖ αυτόν υπέρ του ονόματός μου παθεῖν. απῆλθε δε ανανίας, και εισῆλθεν εις την οικίαν, και επιθείς επ' αυτόν τας χεῖρας εἶπε. σαούλ αδελφέ ο κύριος απέσταλκέ με ιησοῦς ο οφθείς σοι εν τῇ οδῷ ᾗ ἤρχου, όπως αναβλέψῃς και πλησθῇς πνεύματος αγίου. και ευθέως απέπεσον από τῶν οφθαλμῶν αυτοῦ ωσεί λεπίδες, ανέβλεψέ τε παραχρῆμα. και αναστάς εβαπτίσθη, και λαβών τροφήν ενίσχυσε. εγένετο δε ο σαῦλος μετά τῶν εν δαμασκῷ μαθητῶν ημέρας τινάς. και ευθέως εν ταῖς συναγωγαῖς εκήρυσσε τον χριστόν, ότι οὗτός εστιν ο υιός του θεοῦ. εξίσταντο δε πάντες οι ακούοντες, και έλεγον. ουχ οὗτός εστιν ο πορθήσας εν ιερουσαλήμ τους επικαλουμένους το όνομα τοῦτο, και ὧδε εις τοῦτο εληλύθει ἵνα δεδεμένους αυτούς αγάγῃ επί τους αρχιερεῖς. σαῦλος δε μᾶλλον ενεδυναμοῦτο, και συνέχεε τους ιουδαίους τους κατοικοῦντας εν δαμασκῷ, συμβιβάζων ότι οὗτός εστιν ο χριστός. ως δε επληροῦντο ημέραι ικαναί συνεβουλεύσαντο οι ιουδαῖοι ανελεῖν αυτόν. εγνώσθη δε τῷ σαύλῳ η επιβουλή αυτῶν. παρετήρουν τε τας πύλας ημέρας τε και νυκ-

qui comitabantur cum eo stabant stupefacti: audiẽtes qdẽ vocẽ neminem aũt videntes. Surrexit aũt Saulus de terra: apertisqʒ oculis nihil videbat. Ad manus autem illũ trahẽtes: itroduxerũt damascũ. Et trib⁹ dieb⁹ nõ vidẽs ⁊ nõ mã ⌊erat ibi ducauit neqʒ bibit. Erat ãt qdã discipul⁹ damasci noie ananias. Et dixit ad illũ in visu dñs. Anania. At ille ait. Ecce ego domie. Et dñs ad eũ. Surge ⁊ vade in vicum qui vocatur rectus: ⁊ quere in domo iude saulũ noie tarsensem. Ecce enim orat. Et vidit virum Ananiam nomine introeuntem ⁊ imponentem sibi man⁹ vt visuʒ recipiat. Rñdit aũt ananias. Domine audiui a multis de viro hoc quanta mala fecerit sanctis tuis in hierl̃in. Et hic habet potestatẽ a pncipibus sacerdotũ alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit aũt ad eũ dñs. Uade quoniam vas electionis est mihi iste: vt portet nomen meũ coram gentibus ⁊ regibus ⁊ filijs israel. Ego enim ostendaʒ illi: quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abijt ananias ⁊ introiuit in domum: ⁊ imponens ei manus dixit. Saule frater dñs misit me iesus: qui apparuit tibi in via qua veniebas: vt videas ⁊ implearis spũ sancto. Et confestiʒ ceciderunt ab oculis ei⁹ tanqʒ squame: ⁊ visũ recepit. Et surgẽs baptizatus est: ⁊ cũ accepisset cibũ cõfortatus est. Fuit aũt cũ discipulis q erant damasci per dies aliquot. Et ɔtinuo ingressus in synagogas pdicabat iesum: qm̃ hic est filius dei. Stupebant autem omnes q eũ audiebãt ⁊ dicebãt. Nõne hic est q expugnabat in hierl̃in eos q inuocabant nomen istud? Et huc ad hoc venit: vt vinctos illos duceret ad pricipes sacerdotũ. Saulus aũt multo magis ɔualescebat ⁊ ɔfundebat iudeos qui habitabant damasci: affirmãs qm̃ hic est christus. Cũ autem implerentur dies multi ɔciliuʒ fecerunt in vnum iudei: vt eũ interficerent. Note autem facte sunt saulo insidie eorum. Custodiebant autem ⁊ portas die ac nocte:

C

u. Hic i gr. aduer. loci.

D

2. Cor. 11. g.

τάς, οπως αυτόν ανέλωσι. λαβόντες δε αυτόν οι μαθηταί νυκτός καθήκαν διά του τείχους, χαλάσαντες εν σπυρίδι. παραγενόμενος δε ο σαύλος εν ιερουσαλήμ επειράτο κολλάσθαι τοις μαθηταίς, και πάντες εφοβούντο αυτόν, μη πιστεύοντες οτι εστί μαθητής. βαρνάβας δε επιλαβόμενος αυτόν ήγαγε προς τους αποστόλους, και διηγήσατο αυτοίς πως εν τη οδώ είδε τον κύριον, και οτι ελάλησεν αυτώ, και πως εν δαμασκώ επαρρησιάσατο εν τω ονόματι του ιησού. και ην μετ αυτών εισπορευόμενος εις ιερουσαλήμ, και παρρησιαζόμενος εν τω ονόματι του κυρίου ιησού. ελάλει τε και συνεζήτει προς τους ελληνιστάς, οι δε επεχείρουν αυτόν ανελείν. επιγνόντες δε οι αδελφοί κατήγαγον αυτόν εις καισάρειαν, και εξαπέστειλαν αυτόν εις ταρσόν. αι μεν ουν εκκλησίαι καθ όλης της ιουδαίας και γαλιλαίας και σαμαρείας είχον ειρήνην, οικοδομούμεναι και πορευόμεναι τω φόβω του κυρίου και τη παρακλήσει του αγίου πνεύματος επληθύνοντο. εγένετο δε πέτρον διερχόμενον διά πάντων, κατελθείν και προς τους αγίους τους κατοικούντας λύδδαν. εύρε δε εκεί άνθρωπον τινά αινέαν ονόματι εξ ετών οκτώ κατακείμενον επί κραββάτω, ος ην παραλελυμένος. και είπεν αυτώ ο πέτρος. αινέα, ιάταί σε ιησούς ο χριστός. ανάστηθι και στρώσον σεαυτώ. και ευθέως ανέστη. και είδον αυτόν πάντες οι κατοικούντες λύδδαν και την σαρωνάν, οίτινες επέστρεψαν επί τον κύριον. εν ιόππη δε τις ην μαθήτρια ονόματι ταβιθά, η διερμηνευομένη λέγεται δορκάς. αύτη ην πλήρης αγαθών έργων και ελεημοσυνών ων εποίει. εγένετο δε εν ταις ημέραις εκείναις ασθενήσασαν αυτήν αποθανείν. λούσαντες δε αυτήν, έθηκαν εν υπερώω. εγγύς δε ούσης λύδδης τη ιόππη, οι μαθηταί ακούσαντες οτι πέτρος εστίν εν αυτή, απέστειλαν δύο άνδρας προς αυτόν παρακαλούντες μη οκνήσαι διελθείν έως αυτών. αναστάς δε πέτρος συνήλθεν αυτοίς. ον παραγενόμενον ανήγαγον εις το υπερώον, και παρέστησαν αυτώ πάσαι αι χήραι κλαίουσαι και επιδεικνύμεναι χιτώνας και ιμάτια, όσα εποίει μετ αυτών ούσα η δορκάς. εκβαλών δε έξω πάντας ο πέτρος, θείς τα γόνατα προσηύξατο, και επιστρέψας προς το σώμα είπε. ταβιθά ανάστηθι. η δε ήνοιξε τους οφθαλμούς αυτής

vt eũ interficerent. Accipientes autem eũ discipuli nocte p murũ dimiserũt eũ summittẽtes in sporta. Cũ autem venisset in hierusalem temptabat se iungere discipulis: ⁊ omnes timebãt eum: non credentes ꝙ esset discipul⁹. Barnabas aũt apphẽsũ illũ duxit ad apostolos et narrauit illis quomodo in via vidisset dominũ: ⁊ qꝛ locutus est ei: ⁊ quõ in damasco fiducialiter egerit in nomine iesu. Et erat cũ illis intrans ⁊ exiens in hierusalem fiducialiter agens in noie dñi. Loquebat quoqꝫ gẽtibus et disputabat cũ grecis: illi aũt querebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres: deduxerunt eum cesaream: ⁊ dimiserunt tarsũ. Ecclesia quidẽ per totam iudeam ⁊ galileã ⁊ samariã hẽbat pacẽ ⁊ edificabatur ambulans in timore domini ⁊ consolatione sancti spiritus replebat. Factũ est aũt vt petrus dũ transiret vniuersos deueniret ad sanctos qui habitabant lyde. Inuenit aũt ibi hoiẽ quẽdã noie eneã: ab annis octo iacentem in grabbato: qui erat paralyticus. Et ait illi petrus. Enea: sanet te dñs iesus xps. Surge ⁊ sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt eũ oẽs q habitabant lyde ⁊ sarone: qui conuersi sunt ad dominum. In ioppe autẽ fuit qdã discipula noie thabita: que iterpretata dr dorcas. Hec erat plena opib⁹ bõis ⁊ elemosynis quas faciebat. Factũ est autem in diebus illis: vt infirmata moreretur. Quam cum lauissent: posuerũt eã i cenaculo. Cũ aũt ppe esset lyda ab ioppe: discipuli audientes qꝛ petrus esset in ea miserunt duos viros ad eũ rogantes: ne pigriteris venire vsqꝫ ad nos. Exurgẽs aũt petr⁹ venit cũ illis. Et cũ aduenisset: duxerunt illum in cenaculum: ⁊ circũsteterunt illum oẽs vidue flentes et ostendentes ei tunicas et vestes quas faciebat illis dorcas. Eiectis aũt oib⁹ foras: petrus ponẽs genua orauit: ⁊ conuersus ad corpus dixit. Tabitha surge. Et illa aperuit oculos:

2.Cor.11.d. E F supra.3.a. G

και ιδούσα τον πέτρον ανεκάθισε. δους δε αυτή χείρα ανέστησεν αυτήν. φωνήσας δε τους αγίους και τας χήρας, παρέστησεν αυτήν ζώσαν. γνωστόν δε εγένετο καθ όλης της ιόππης, και πολλοί επίστευσαν επί τον κύριον. εγένετο δε ημέρας ικανάς μείναι αυτόν εν ιόππη παρά τινι σίμωνι βυρσεί. Cap. 10.

Ανήρ δε τις ην εν καισαρεία ονόματι κορνήλιος εκατοντάρχης, εκ σπείρης της καλουμένης ιταλικής, ευσεβής και φοβούμενος τον θεόν συν παντί τω οίκω αυτού, ποιών τε ελεημοσύνας πολλάς τω λαώ, και δεόμενος του θεού διαπαντός, είδεν εν οράματι φανερώς ως ώραν εννάτην της ημέρας άγγελον του θεού εισελθόντα προς αυτόν, και ειπόντα αυτώ. κορνήλιε. ο δε ατενίσας αυτώ και έμφοβος γενόμενος είπε. τι εστί κύριε. είπε δε αυτώ. αι προσευχαί σου και αι ελεημοσύναι σου ανέβησαν εις μνημόσυνον ενώπιον του θεού. και νυν πέμψον εις ιόππην άνδρας, και μετάπεμψαι σίμωνα τινά ος επικαλείται πέτρος. ούτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεί, ω εστίν οικία παρά θάλασσαν. ως δε απήλθεν ο άγγελος ο λαλών τω κορνηλίω, φωνήσας δύο των οικετών αυτού και στρατιώτην ευσεβή των προσκαρτερούντων αυτώ, και εξηγησάμενος αυτοίς άπαντα, απέστειλεν αυτούς εις ιόππην. τη δε επαύριον οδοιπορούντων εκείνων και τη πόλει εγγιζόντων, ανέβη πέτρος επί το δώμα προσεύξασθαι περί ώραν έκτην. εγένετο δε πρόσπεινος και ήθελε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δε εκείνων, επέπεσεν επ αυτόν έκστασις, και θεωρεί τον ουρανόν ανεωγμένον και καταβαίνον επ αυτόν σκεύος τι ως οθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν αρχαίς δεδεμένον, και καθιέμενον επί της γης, εν ω υπήρχε πάντα τα τετράποδα της γης και τα θηρία και τα ερπετά και τα πετεινά του ουρανού. και εγένετο φωνή προς αυτόν. αναστάς πέτρε, θύσον και φάγε. ο δε πέτρος είπε. μηδαμώς κύριε, οτι ουδέποτε έφαγον παν κοινόν η ακάθαρτον. και φωνή πάλιν εκ δευτέρου προς αυτόν. α ο θεός εκαθάρισε, συ μη κοίνου. τούτο δε εγένετο επί τρις, και πάλιν ανελήφθη το σκεύος εις τον ουρανόν. ως δε εν εαυτώ διηπόρει ο πέτρος τι αν είη το όραμα ο είδε, και ιδού οι άνδρες οι απεσταλμένοι από του κορνηλίου διερωτήσαντες και μαθόντες την οικίαν σίμωνος, επέστησαν επί τον πυλώνα και

⁊ viso petro resedit. Dans autem illi manum erexit eam: ⁊ cum vocasset sanctos ⁊ viduas: assignauit eam viuã. Notũ aũt factũ est per vniuersã ioppen: ⁊ crediderũt multi in domino. Factũ est aũt vt dies multos moraret in ioppe apd simonẽ qndã coriariũ. Ca. 10

Vir aũt qdã erat in cesarea noie cornelius centurio cohortis que dicit italica: religiosus ⁊ timens deum cum omni domo sua: faciens elemosynas multas plebi: ⁊ deprecãs deũ semper. Is vidit in visu manifeste quasi hora diei nona angelum dei introeuntem ad se: ⁊ dicẽtẽ sibi. Corneli. At ille intuens eũ timore correptus dixit. Quis es dñe? Dixit aũt illi. Orationes tue et elemosyne tue ascẽderunt in memoriã in conspectu dei. Et nũc mitte viros i ioppen: ⁊ accersi simonẽ quendã q cognominat petr⁹. Hic hospitat apd simonẽ qndã coriariũ: cui⁹ ẽ dom⁹ iuxta mare. Hic dicet tibi qd te oporteat facere. Et cũ discessisset angelus q loqbat illi: vocauit duos domesticos suos et militẽ metuẽtẽ dñm: ex his qui illi parebãt. Quib⁹ cũ narrasset omnia: misit illos in ioppen. Postera autẽ die iter illis facientibus ⁊ appropiquãtib⁹ ciuitati: ascẽdit petr⁹ in supiora vt oraret circa horã sextam. Et cũ esuriret voluit gustare. Parantibus autem illis: cecidit sup eum mentis excessus. Et vidit celũ apertum: ⁊ descendens vas quoddã velut litheũ magnũ qttuor initijs summitti de celo in terrã: in quo erãt omnia quadrupedia ⁊ serpentia terre ⁊ volatilia celi. Et facta est vox ad eũ. Surge petre: occide et manduca. Ait aũt petrus. Absit domine: qꝛ nunꝗ mãducaui oẽ cõe aut inmundũ. Et vox iterum secundo ad eũ. ⌈Hoc Qd de⁹ purificauit: tu cõe ne dixeris. factũ est per ter. Et statim receptũ est vas in celũ. Et dũ intra se hesitaret petr⁹ quid nã esset visio quam vidisset: ecce viri qui missi erant a cornelio inquirentes domum simonis: astiterunt ad ianuam: et

A Thob.12.c. i.2.a. B Eze.4.d. C

φωνήσαντες επυνθάνοντο, ει σίμων ο επικαλούμενος πέτρος ενθάδε ξενίζεται. του δε πέτρου διενθυμουμένου περί του οράματος, είπεν αυτώ το πνεύμα. ιδού άνδρες τρείς ζητούσί σε. αλλά αναστάς κατάβηθι και πορεύου συν αυτοίς, μηδέν διακρινόμενος, διότι εγώ απέσταλκα αυτούς. καταβάς δε πέτρος προς τους άνδρας τους απεσταλμένους από του κορνηλίου, είπε προς αυτούς. ιδού εγώ ειμί ον ζητείτε. τίς η αιτία δι' ην πάρεστε. οι δε είπον. κορνήλιος εκατοντάρχης, ανήρ δίκαιος και φοβούμενος τον θεόν, μαρτυρούμενός τε υπό όλου του έθνους των ιουδαίων, εχρηματίσθη υπό αγγέλου αγίου μεταπέμψασθαί σε εις τον οίκον αυτού, και ακούσαι ρήματα παρά σου. εισκαλεσάμενος ουν αυτούς εξένισε. τη δε επαύριον ο πέτρος εξήλθε συν αυτοίς, και τινές των αδελφών των από ιόππης συνήλθον αυτώ. και τη επαύριον εισήλθον εις την καισάρειαν. ο δε κορνήλιος ην προσδοκών αυτούς, συγκαλεσάμενος τους συγγενείς αυτού και τους αναγκαίους φίλους. ως δε εγένετο ελθείν τον πέτρον, συναντήσας αυτώ ο κορνήλιος πεσών επί τους πόδας προσεκύνησεν. ο δε πέτρος ήγειρεν αυτόν λέγων. ανάστηθι, καγώ αυτός άνθρωπός ειμι. και συνομιλών αυτώ εισήλθε, και ευρίσκει συνεληλυθότας πολλούς, έφη τε προς αυτούς. υμείς επίστασθε ως αθέμιτόν εστιν ανδρί ιουδαίω κολλάσθαι η προσέρχεσθαι αλλοφύλω. και εμοί ο θεός έδειξε μηδένα κοινόν η ακάθαρτον λέγειν άνθρωπον, διό και αναντιρρήτως ήλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι ουν τίνι λόγω μετεπέμψασθέ με. και ο κορνήλιος έφη. από τετάρτης ημέρας μέχρι ταύτης της ώρας ήμην νηστεύων, και την εννάτην ώραν προσευχόμενος εν τω οίκω μου, και ιδού ανήρ έστη ενώπιόν μου εν εσθήτι λαμπρά, και φησί. κορνήλιε εισηκούσθη σου η προσευχή, και αι ελεημοσύναι σου εμνήσθησαν ενώπιον του θεού. πέμψον ουν εις ιόππην και μετακάλεσαι σίμωνα, ος επικαλείται πέτρος. ούτος ξενίζεται εν οικία σίμωνος βυρσέως παρά θάλασσαν, ος παραγενόμενος λαλήσει σοι. εξαυτής ουν έπεμψα προς σε, σύ τε καλώς εποίησας παραγενόμενος. νυν ουν πάντες ημείς ενώπιον του θεού πάρεσμεν, ακούσαι πάντα τα προστεταγμένα σοι υπό του θεού. ανοίξας δε πέτρος το στόμα είπεν. επ' αληθείας καταλαμβάνομαι ότι ουκ εστί προσωπολήπτης ο θεός, αλλ' εν παν-

cū vocassēt iterrogabāt: si simō q cognominat̃ petrus illic haberet hospitiū. Petro autem cogitante de visione: dixit spiritus ei. Ecce viri tres querunt te. Surge itaq3 & descēde & vade cum eis: nihil dubitans: quia ego misi illos. Descendens autem petrus ad viros dixit. Ecce ego sū quē q̃ritis. Que causa est ꝑp quā venistis? Qui dixerūt. Cornelius centurio vir iustus & timens deū: & testimoniū hñs ab vniuersa gente iudeorum: responsū accepit ab angelo sancto accersiri te in domum suam & audire verba abs te. Introducēs ergo eos recepit hospitio. Sequēti aūt die surgēs ꝓfect⁹ ē cū illis: & quidā ex fratribus ab ioppe comitati sūt eū. Altera aūt die introiuit Cesaream. Cornelius vero expectabat illos: conuocatis cognatis suis & necessarijs amicis. Et factū ē cū introisset petrus: obuius venit ei cornelius: & procidens ad pedes eius adorauit eū. Petr⁹ vero eleuauit eum dicens. Surge: & ego ipse homo sum. Et loquēs cū illo intrauit & inuenit multos q cōuenerāt: dixit q ad illos. Vos scitis quō abominatum sit viro iudeo cōiungi aut accedere ad alienigenā. Sed mihi ostendit deus neminē cōez aut immūdū dicere hoiez: ꝓp qd sine dubitatiōe veni accersit⁹. Interrogo ergo quam ob cāz accersistis me. Et corneli⁹ ait. A nudius quarta die vsq3 ad hanc horam orans eram hora nona in domo mea: & ecce vir stetit ante me in veste candida: & ait. Corneli exaudita est oratio tua & elemosyne tue commemorate sunt in conspectu dei. Mitte ergo in ioppen & accersi simonē: qui cognominat̃ petrus. Hic hospitat̃ in domo simonis coriarij iuxta mare. Confestim ergo misi ad te: & tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in cōspectu tuo adsumus: audire oia quecunq3 tibi ꝓcepta sunt a dño. Aperiēs aūt petrus os suum dixit. In veritate comperi: quia non est ꝑsonaꝝ acceptor deus: sed in omni

D

Luce. 2. d.

E

Roma. 2. b. Ephe. 6. b. Col. 3. d.

τι έθνει ο φοβούμενος αυτόν και εργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτός αυτώ εστί. τον λόγον ον απέστειλε τοις υιοίς ισραήλ, ευαγγελιζόμενος ειρήνην διά ιησού χριστού. ούτος εστί πάντων κύριος. υμείς οίδατε το γενόμενον ρήμα καθ' όλης της ιουδαίας, αρξάμενον από της γαλιλαίας μετά το βάπτισμα ο εκήρυξεν ιωάννης, ιησούν τον από ναζαρέτ, ως έχρισεν αυτόν ο θεός πνεύματι αγίω και δυνάμει, ος διήλθεν ευεργετών και ιώμενος πάντας τους καταδυναστευομένους υπό του διαβόλου, ότι ο θεός ην μετ' αυτού. και ημείς εσμέν μάρτυρες πάντων ων εποίησεν εν τε τη χώρα των ιουδαίων και εν ιερουσαλήμ, ον και ανείλον κρεμάσαντες επί ξύλου. τούτον ο θεός ήγειρε τη τρίτη ημέρα, και έδωκεν αυτόν εμφανή γενέσθαι, ου παντί τω λαώ, αλλά μάρτυσι τοις προκεχειροτονημένοις υπό του θεού, ημίν οίτινες συνεφάγομεν και συνεπίομεν αυτώ μετά το αναστήναι αυτόν εκ νεκρών. και παρήγγειλεν ημίν κηρύξαι τω λαώ, και διαμαρτύρασθαι ότι αυτός εστιν ο ωρισμένος υπό του θεού κριτής ζώντων και νεκρών. τούτω πάντες οι προφήται μαρτυρούσιν άφεσιν αμαρτιών λαβείν διά του ονόματος αυτού πάντα τον πιστεύοντα εις αυτόν. έτι λαλούντος του πέτρου τα ρήματα ταύτα, επέπεσε το πνεύμα το άγιον επί πάντας τους ακούοντας τον λόγον. και εξέστησαν οι εκ περιτομής πιστοί όσοι συνήλθον τω πέτρω, ότι και επί τα έθνη η δωρεά του αγίου πνεύματος εκκέχυται. ήκουον γαρ αυτών λαλούντων γλώσσαις, και μεγαλυνόντων τον θεόν. τότε απεκρίθη ο πέτρος. μήτι το ύδωρ κωλύσαι δύναταί τις του μη βαπτισθήναι τούτους, οίτινες το πνεύμα το άγιον έλαβον καθώς και ημείς. προσέταξέ τε αυτούς βαπτισθήναι εν τω ονόματι του κυρίου ιησού. τότε ηρώτησαν αυτόν επιμείναι ημέρας τινάς. Cap. 11.

Ήκουσαν δε οι απόστολοι και οι αδελφοί οι όντες κατά την ιουδαίαν, ότι και τα έθνη εδέξαντο τον λόγον του θεού. και ότε ανέβη πέτρος εις ιεροσόλυμα, διεκρίνοντο προς αυτόν οι εκ περιτομής λέγοντες. ότι προς άνδρας ακροβυστίαν έχοντας εισήλθες και συνέφαγες αυτοίς. αρξάμενος δε ο πέτρος εξετίθετο αυτοίς καθεξής, λέγων. εγώ ήμην εν πόλει ιόππη προσευχόμενος, και είδον εν εκστάσει όραμα, καταβαίνον σκεύος τι ως οθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν αρχαίς καθιεμένην εκ του ουρανού, και ήλθεν άχρις εμού. εις ην ατενίσας κατενόουν, και είδον

gente qui timet eum et operatur iustitiā: acceptus est illi. Verbum misit deus filijs israel annuncians pacem per iesum christum. Hic est oīm dñs. Vos scitis quod factū est verbū ꝑ vniuersaz iudeā. Incipiēs eñ a galilea post baptismum qd ꝑdicauit Iohānes: iesuz a nazareth: quō vnxit euz deus spiritu sancto & virtute: q ꝑtrāsijt bñfaciēdo & sanādo omnes oppressos a diabolo: qm deus erat cum illo. Et nos testes sumus omniū que fecit in regione iudeorum & hierusalem: quem occiderunt suspendentes in ligno. Hunc deus suscitauit tertia die & dedit eū manifestum fieri non omni populo: sed testibus preordinatis a deo: nobis qui manducauimus & bibim⁹ cuz illo postq̃ resurrexit a mortuis. Et precepit nobis ꝑdicare populo: & testificari qz ipse est qui constitutus est a deo iudex viuoꝝ & mortuoꝝ. Huic omnes ꝓphete testimoniū ꝑhibēt remissionē peccatorum accipere per nomē eius omnes qui credunt in eum. Adhuc loquente petro verba hec: cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebāt verbū. Et obstupuerūt ex circūcisiōe fideles qui venerāt cū petro: qz et in nationes gratia spūs sancti effusa est. Audiebāt enim illos loquētes linguis: & magnificantes deū. Tunc respondit Petrus. Nunquid aquā qs prohibere potest vt nō baptizentur hi qui spiritū sanctum acceperunt sicut & nos? Et iussit eos baptizari in nomine dñi iesu xp̃i. Tūc rogauerūt eū vt maneret apud eos aliquot dieb⁹.

Audierūt aūt apli & fratres Cap. 11. qui erant in iudea: quoniam et gētes receperūt verbū dei. Cū autem ascēdisset petr⁹ hierosolymā disceptabāt aduersus illū q erāt ex circūcisiōe dicētes. Quare itroisti ad viros ꝓputiū hñtes & māducasti cū illis? Incipiēs aūt petr⁹ exponebat illis ꝑ ordinē dicēs. Ego erā in ciuitate ioppe orās: & vidi in excessu mētis mee visionē descendēs vas quoddā velut linteū magnū qttuor initijs summitti de celo: & venit vsq3 ad me. In qd ituēs considerabā: & vidi

1. Pe. 1. c. Iaco. 2. b.

F

supra. 1. a.

sup. 2. b.

G

sup. 8. d.

A

supra. 10. a.

τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ
ἑρπετὰ καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ. ἤ=
κουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι. ἀναστὰς πέ
τρε θῦσον καὶ φάγε. εἶπον δὲ μηδαμῶς
κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέπο
τε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου. ἀπεκρίθη δέ
μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. ἃ ὁ
θεός ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου. τοῦτο δὲ ἐγέ
νετο ἐπὶ τρὶς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα
εἰς τὸν οὐρανόν. καὶ ἰδοὺ ἐξ αὐτῆς τρεῖς ἄν
δρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπε
σταλμένοι ἀπὸ καισαρείας πρός με. εἶπε δέ
μοι τὸ πνεῦμα συνελθεῖν αὐτοῖς μηδὲν δια
κρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀ=
δελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον
τοῦ ἀνδρός. ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε
τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα
καὶ εἰπόντα αὐτῷ. ἀπόστειλον εἰς ἰόππην ἄν
δρας καὶ μετάπεμψαι σίμωνα τὸν ἐπικαλού
μενον πέτρον, ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε,
ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου. ἐν
δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦ
μα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς
ἐν ἀρχῇ. ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος κυρίου
ὡς ἔλεγεν. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι,
ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.
εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θε
ός, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον ἰη
σοῦν χριστόν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κω
λῦσαι τὸν θεόν. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα ἡσύ
χασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν λέγοντες. ἄ
ραγε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔ=
δωκεν εἰς ζωήν. οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀ=
πὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ,
διῆλθον ἕως φοινίκης καὶ κύπρου καὶ ἀντιο=
χείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μό
νον ἰουδαίοις. ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄν=
δρες κύπριοι καὶ κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελ=
θόντες εἰς ἀντιόχειαν ἐλάλουν πρὸς τοὺς
ἑλληνιστὰς εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον ἰη
σοῦν. καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν τοῦ ἰά=
σθαι αὐτούς. πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας
ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον. ἠκούσθη δὲ ὁ
λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν ἱε
ροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν
βαρνάβαν διελθεῖν εἰς ἀντιόχειαν. ὃς παρα
γενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἐχά
ρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς
καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ, ὅτι ἦν ἀνὴρ
ἀγαθὸς καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ
πίστεως, καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ
κυρίῳ. ἐξῆλθε δὲ εἰς ταρσὸν ὁ βαρνάβας ἀ
ναζητῆσαι σαῦλον, καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγα=

quadrupedia terre et bestias et
reptilia et volatilia celi. Audiui
aũt et vocẽ dicentem mihi. Surge petre:
occide et manduca. Dixi aũt nequaq̃
dñe: q: omne cõe aut immundũ nunq̃
introiuit in os meũ. Respõdit autem
mihi vox secundo de celo. Que
deus mũdauit: tu ne cõe dixeris. Hoc aũt
factũ ẽ p ter: et recepta sunt oĩa rursũ
in celum. Et ecce viri tres confestim
astiterunt in domo in qua eram: missi
a cesarea ad me. Dixit autem
spũs mihi: vt irez cũ illis nihil hesitãs.
Venerunt autem mecũ et sex fratres
isti: et ingressi sumus in domum
viri. Narrauit aũt nobis quõ vidisset
angelum in domo sua stantem
et dicentem sibi. Mitte in ioppen
et accersi simonẽ qui cognominatur
petrus: qui loquetur tibi verba:
in q̃b9 salu9 eris tu et vniuersa dom9
tua. Cũ aũt cepissem loq̃: cecidit spũs
sctũs sup eos: sicut et in nos
in initio. Recordat9 suz aũt verbi dñi:
sicut dicebat. Johãnes q̃dẽ baptizauit
aqua: vos aũt baptizabimini spũ sãcto.
Si ergo eandẽ gratiaz dedit illis de9:
sicut et nobis q̃ credim9 in dñm iesum
xpm: ego q̃s erã q̃ possem prohibere
deum? His auditis tacuerunt:
et glorificauerũt deum dicentes. Ergo
et gentibus penitentiam dedit deus
ad vitã. Et illi q̃dẽ q̃ dispsi fuerant a
tribulatiõe q̃ facta fuerat sub stephano
pambulauerũt vsq; phenicẽ et cyprũ et
antiochiã: nemini loquẽtes vbũ nisi so
lis iudeis. Erant aũt quidam ex eis viri
cyprij et cyrenei: qui cum introissent
antiochiam loquebantur ad
grecos: annunciantes dominuz iesum.
Et erat manus domini cum eis.
Multus q; numerus credentium
conuersus est ad dñm. Peruenit autez
sermo ad aures ecclie q̃ erat hierosoly
mis super istis: et miserunt
barnabã vsq; ad antiochiã. Qui cũ p=
uenisset et vidisset gratiã dei: gauisus est
et hortabatur omnes in proposito
cordis pmanere in dño: q2 erat vir
bonus et plenus spiritu sancto et
fide: et apposita est multa turba
dño. Profect9 ẽ aũt tarsuz: vt q̃reret
Saulum: quem cum inuenisset pduxit

Joha. 1. b.
Sup. 1. a.
Infra. 9. a.

γεν αὐτὸν εἰς ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐ=
τοὺς ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλη
σίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι
τε πρῶτον ἐν ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς χρι
στιανούς. ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλ
θον ἀπὸ ἱεροσολύμων προφῆται εἰς ἀντιό=
χειαν, ἀναστὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι ἄ=
γαβος, ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος λιμὸν
μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκου=
μένην, ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ κλαυδίου καί=
σαρος. τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς εὐπορεῖτό τις
ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμ=
ψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ ἀδελ=
φοῖς, ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς
τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς βαρνάβα καὶ
σαύλου.

Cap. 12.

Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν ἡρώ
δης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τι=
νὰς τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ἀνεῖλε δὲ ἰάκω
βον τὸν ἀδελφὸν ἰωάννου μαχαίρᾳ. καὶ ἰ=
δὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς ἰουδαίοις, προσέ
θετο συλλαβεῖν καὶ πέτρον. ἦσαν δὲ ἡμέραι
τῶν ἀζύμων. ὃν καὶ πιάσας, ἔθετο εἰς φυ=
λακήν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρα
τιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν, βουλόμενος με=
τὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ. ὁ
μὲν οὖν πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προ
σευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκ=
κλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ. ὅτε δὲ
ἔμελλε προαγαγεῖν αὐτὸν ὁ ἡρώδης, τῇ νυ
κτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ
δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυ
σί. φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν
φυλακήν. καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη
καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι, πατάξας
δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ πέτρου ἤγειρεν αὐτὸν
λέγων. ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐ
τοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν. εἶπέ τε ὁ ἄγ
γελος πρὸς αὐτόν. περίζωσαι καὶ ὑπόδησαι
τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτως. καὶ
λέγει αὐτῷ. περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ
ἀκολούθει μοι. καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐ=
τῷ, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γενόμε=
νον διὰ τοῦ ἀγγέλου. ἐδόκει δὲ ὅραμα
βλέπειν. διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν
καὶ δευτέραν ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σι=
δηρᾶν τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐ
τομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς. καὶ ἐξελθόντες προ
ῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγ
γελος ἀπ' αὐτοῦ. καὶ ὁ πέτρος γενόμενος
ἐν ἑαυτῷ εἶπε. νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξα=
πέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐ=
ξείλετό με ἐκ χειρὸς ἡρώδου καὶ πάσης

antiochiam. Et
annũ totũ conuersati sunt ibi i ecclesia:
et docuerũt turbã multã ita vt cognomia
rent̃ pmũ antiochie discipuli christiani.
In his autem diebus superuenerunt
ab hierosolymis prophete antiochiam:
et surgens vnus ex eis nomine agabus
significabat per spiritum famem
magnam futuram in vniuerso orbe ter
rarum: que facta est sub claudio.
Discipuli autez prout quisq; habebat:
pposuerunt singli eoꝝ i ministeriũ mit
tere habitantibus in iudea fratribus:
quod et fecerunt mittentes ad
seniores per manus barnabe et
sauli.

Cap. 12.

Eodem aũt tempore misit herodes
rex manus vt affligeret quosdam
de ecclesia. Occidit autem Jacobum
fratrem Johannis gladio: vidẽs autez
quia placeret iudeis apposuit
apprehendere et petruz. Erant aũt dies
azymoꝝ. Quẽ cũ apphẽdisset misit in
carcerẽ: tradens q̃ttuor q̃ternionib9 mi
litũ ad custodiendum eum: volens post
pascha euz producere populo.
Et petrus quidẽ seruabatur in carcere:
oratio aũt fiebat sine itermissione ab
ecclesia ad deum pro eo. Cum autem
producturus eum esset herodes: in ipsa
nocte erat petrus dormiens inter
duos milites vinct9 cathenis duabus.
Et custodes ante hostium custodiebant
carcerem. Et ecce angelus dñi astitit:
et lumẽ refulsit in habitaculo: percusso
q; latere petri excitauit eum
dicẽs. Surge velociter. Et ceciderunt
cathene de manibus ei9. Dixit aũt an=
gelus ad eum. Precingere et calcia te
caligas tuas. Et fecit sic. Et
dixit illi. Circũda tibi vestimẽtũ tuũ et
sequere me. Et exiens sequebatur eũ:
et nesciebat quia verum est q fiebat
per angelũ. Existimabat aũt se visuz
videre. Trãseũtes aũt primam et secun
dam custodiã venerũt ad portam ferreã
que ducit ad ciuitatem: que vltro
aperta est eis. Et exeuntes pcesserũt
vicũ vnuz: et continuo discessit angelus
ab eo. Et petrus ad se reuersus
dixit. Nunc scio vere quia misit
dominus angelum suum: et eripuit
me de manu herodis et de omni

Sup. 5. d.
Infra. 16. c.
Luce. 2. b.

προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν ἰουδαίων. συνιδών τε ἦλθεν ἐπί τὴν οἰκίαν μαρίας τῆς μητρός ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοί συνηθροισμένοι ἀδελφοί καὶ προσευχόμενοι. κρούσαντος δὲ τοῦ πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι ῥόδη, καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνήν τοῦ πέτρου, ἀπό τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος. οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον. μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἔλεγον. ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστίν. ὁ δὲ πέτρος ἐπέμενε κρούων. ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτόν καὶ ἐξέστησαν. κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρί σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτόν ἐξήγαγεν ἐκ τῆς φυλακῆς, εἶπε δέ. ἀπαγγείλατε ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα, καὶ ἐξελθών ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον. γενομένης δὲ ἡμέρας ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις τί ἄρα ὁ πέτρος ἐγένετο. ἡρώδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτόν καὶ μὴ εὑρών ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι. καὶ κατελθών ἀπό τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν καισάρειαν διέτριβεν. ἦν δὲ ὁ ἡρώδης θυμομαχῶν τυρίοις καὶ σιδωνίοις. ὁμοθυμαδόν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτόν, καὶ πείσαντες βλάστον τὸν ἐπί τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ᾐτοῦντο εἰρήνην, διά τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπό τῆς βασιλικῆς. τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ ἡρώδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικήν καὶ καθίσας ἐπί τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ δῆμος ἐπεφώνει φωνή θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου. παραχρῆμα δὲ ἐπάταξεν αὐτόν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ, καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος ἐξέψυξεν. ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο. βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἱερουσαλήμ εἰς ἀντιόχειαν πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

Cap. 13.

Ἦσαν δὲ τινές ἐν ἀντιοχείᾳ κατά τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ τε βαρνάβας καὶ συμεών ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρώδου τοῦ τετράρχου σύντροφος καὶ σαῦλος. λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν.

expectatõe plebis iudeoꝝ. Cõsiderãs qȝ venit ad domum Marie matris Johãnis: q̃ cognomiat⁹ ẽ Marcus: vbi erant multi congregati ꝛ orantes. Pulsante autem eo ad ostium ianue processit puella ad videndũ noie rhode: et vt cognouit vocem petri: pre gaudio nõ aperuit ianuã: sed itro currens nunciauit stare petrum ante ianuã. At illi dixerũt ad eã. Insanis. Illa aũt affirmabat sic se hẽre: illi aũt dicebant. Angelus eius est. Petr⁹ autem ꝑseuerabat pulsãs. Cũ aũt apuisset ostiuȝ viderũt eũ ꝛ obstupuerũt. Annuens aũt eis manu vt tacerent narrauit quõ dñs eduxisset euȝ de carcere: dixitqȝ. Nunciate iacobo ꝛ fratribus hec. et egressus abijt in alium locum. Factã autem die erat nõ parua turbatio iter milites qd nã factũ esset de petro. Herodes aũt cum requisisset eũ ꝛ non inuenisset: iquisitõe facta d custodib⁹ iussit eos duci. Descendẽsqȝ a iudea in cesareã: ibi cõmorat⁹ est. Erat autẽ irat⁹ tyrijs ꝛ sydonijs. At illi vnanimes venerunt ad eum: et persuaso blasto qui erat super cubiculum regis postulabãt pacẽ: eo ꝙ alerentur regiones eoꝝ ab illo. Statuto autem die herodes vestitus veste regia sedit pro tribunali: ꝛ cõtionabat̃ ad eos. Populus autem acclamabat dei voces ꝛ non hominis. Confestim autem percussit eum angelus dñi: eo ꝙ nõ dedisset honorẽ deo: ꝛ ꝯsumptus a vermibus expirauit. Verbum autem dñi crescebat ꝛ multiplicabat̃. Barnabas aũt ꝛ paulus reuersi sũt ab hierosolymis expleto ministerio: assumpto iohanne qui cognominatus est marcus.

Cap. 13.

Erant aũt in ecclesia q̃ erat antiochie ꝓphete ꝛ doctores: in q̃b⁹ barnabas ꝛ simon qui vocabatur niger ꝛ luci⁹ cyrenẽsis ꝛ manahẽ q̃ erat herodis tetrarche collactaneus et saulus. Ministrãtibus aũt illis domino: ꝛ ieiunãtib⁹: dixit illis spiritus sanct⁹. Segregate mihi saulũ ꝛ barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes ꝛ orantes imponẽtes qȝ eis manus: dimiserũt illos.

C
Infra. 26. f.
D
A

σαν. οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπό τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον, καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην. διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρον τινά μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦς, ὃς ἦν σύν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ ἀνδρί συνετῷ. οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος, οὕτως γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπό τῆς πίστεως. σαῦλος δὲ ὁ καὶ παῦλος πλησθείς πνεύματος ἁγίου καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτόν εἶπεν. ὦ πλήρης παντός δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας υἱὲ διαβόλου ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδούς κυρίου τὰς εὐθείας, καὶ νῦν ἰδού χεὶρ κυρίου ἐπί σε, καὶ ἔσῃ τυφλός μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ, παραχρῆμα δὲ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν ἀχλύς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς. τότε ἰδών ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονός ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπί τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου. ἀναχθέντες δὲ ἀπό τῆς πάφου οἱ περί τὸν παῦλον, ἦλθον εἰς πέργην τῆς παμφυλίας. ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς ἱερουσαλήμ. αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπό τῆς πέργης, παρεγένοντο εἰς ἀντιόχειαν τῆς πισιδίας, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν συναγωγήν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐκάθισαν. μετά δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτούς λέγοντες. ἄνδρες ἀδελφοί εἰ ἐστί λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαόν, λέγετε. ἀναστάς δὲ παῦλος καὶ κατασείσας τῇ χειρί, εἶπεν. ἄνδρες ἰσραηλῖται καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεόν ἀκούσατε. ὁ θεός τοῦ λαοῦ τούτου ἰσραήλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαόν ὕψωσεν ἐν γῇ αἰγύπτῳ, καὶ μετά βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτούς ἐξ αὐτῆς, καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτούς ἐν τῇ ἐρήμῳ. καὶ καθελών ἔθνη ἑπτά ἐν γῇ χαναάν, κατεκληροδότησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. καὶ μετά ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔδωκε κριτάς ἕως σαμουήλ τοῦ προφήτου, κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεός τὸν σαοὺλ υἱόν κίς ἄνδρα ἐκ φυλῆς βενιαμίν,

Et ipsi quidem missi a spiritu sancto: abierunt seleuciam ꝛ inde nauigauerunt cyprum. Et cũ venissent salaminã: predicabant verbum dei in synagogis iudeoꝝ. Habebãt aũt ꝛ Johãnẽ i ministerio. Et cũ ꝑambulassent vniuersaȝ insulã vsqȝ ad paphũ inuenerũt q̃dã virum magũ pseudoꝓphetã iudeũ: cui nomẽ erat barieu: q̃ erat cũ ꝓconsule sergio paulo viro prudẽte. Hic accersitis barnaba ꝛ saulo desiderabat audire verbũ dei. Resistebat aũt illis elymas mag⁹: sic enim interpretatur nomen eius: querens auertere proconsulem a fide. Saulus aũt qui ꝛ paulus: replet⁹ spiritu sancto intuens in eum dixit. O plene omni dolo ꝛ omni fallacia fili diaboli: inimice omnis iustitie: non desinis subuertere vias dñi rectas. Et nunc ecce man⁹ dñi super te: ꝛ eris cec⁹ nõ videns solem vsqȝ ad tẽpus. Et confestim cecidit in eum caligo ꝛ tenebre: ꝛ circuiẽs q̃rebat q̃ ei manũ daret. Tũc proconsul cum vidisset factũ credidit: ammirans super doctrina domini. Et cũ a papho nauigasset paulus ꝛ qui cũ eo erant: venerunt pergen pãphilie. Johãnes aũt discedẽs ab eis reuersus ẽ hierosolymã. Illi vero pertranseuntes pergen venerunt antiochiam pisidie: ꝛ ingressi synagogam die sabbatorum sederunt. Post lectionem autem legis et ꝓphetaꝝ miserunt principes synagoge ad eos dicentes. Viri fratres: si q̃s est in vobis sermo exhortationis ad plebẽ: dicite. Surgẽs aũt paulus: ꝛ manu silentiũ indicens: ait. Viri israhelite et qui timetis deum audite. Deus plebis israel elegit p̃res nostros: ꝛ plebẽ exaltauit cũ essent incole in terra egypti: ꝛ in brachio excelso eduxit eos ex ea: et per q̃dragita annoꝝ tp̃s mores eoꝝ sustinuit in deserto. Et destruẽs gẽtes septem in terra chanaan: sorte distribuit eis terram eorum quasi post q̃drigẽtos ꝛ q̃nq̃gita ãnos: ꝛ post hec vsqȝ ad samuel ꝓphetã. Et exinde postulauerunt regem: ꝛ dedit illis saul filiũ cis virũ de tribu beniamin

B
C
ps. 94.
1. Re. 8. a.

ἔτη τεσσαράκοντα. καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν δαυὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας. εὗρον δαυὶδ τὸν τοῦ ἰεσσαὶ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου. τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ ἰσραὴλ σωτῆρα ἰησοῦν, προκηρύξαντος ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ τοῦ ἰσραήλ. ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ ἰωάννης τὸν δρόμον ἔλεγε. τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι, οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι. ἄνδρες ἀδελφοὶ υἱοὶ γένους ἀβραάμ καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεόν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη. οἱ γὰρ κατοικοῦντες ἱερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν. καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ᾐτήσαντο πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν. ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου, ἔθηκαν εἰς μνημεῖον. ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς ἱερουσαλήμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν. καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην, ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας ἰησοῦν ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται. υἱός μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε. ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν. ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια δαυὶδ τὰ πιστά. διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει. οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν. δαυὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν. ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ἄνδρες ἀδελφοὶ ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται. καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ μωσέως δικαιωθῆναι, ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται. βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθοι ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις. ἴδετε οἱ καταφρονηταὶ καὶ θαυμάσατε καὶ ἐπιβλέψατε καὶ ἀφανίσθητε. ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ὃ οὐ μὴ πιστεύσητε ἐάν τις

annis quadraginta. Et amoto illo: suscitauit illis dauid regem: cui testimonium phibens dixit. Inueni dauid filium iesse virum sm cor meum: qui faciet omnes voluntates meas. Huius deus ex semine secundum promissionem eduxit israel saluatorem iesum: predicante Iohanne ante faciem aduentus eius baptismum penitentie omni populo israel. Cum impleret autem cursum suum dicebat. Quem me arbitramini esse: non sum ego: sed ecce venit post me: cuius non sum dignus calciamenta pedum soluere. Viri fratres filii generis abrahe: et qui in vobis timent deum: vobis verbum salutis huius missum est. Qui enim habitabant hierusalem et principes eius hunc ignorantes: et voces prophetarum que per omne sabbatum leguntur: iudicantes impleuerunt. Et nullam causam mortis inuenientes in eo: petierunt a pilato vt interficerent eum. Cumque consumassent omnia que de eo scripta erant deponentes eum de ligno posuerunt eum in monumento. Deus vero suscitauit eum a mortuis tertia die: qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de galilea in hierusalem: qui vsque nunc sunt testes eius ad plebem. Et nos vobis annunciamus eam que ad patres nostros repromissio facta est: quoniam hanc deus adimpleuit filiis vestris resuscitans iesum: sicut et in psalmo secundo scriptum est. Filius meus es tu: ego hodie genui te. Quod autem suscitauit eum a mortuis iam amplius non reuersurum in corruptionem: ita dixit. Quia dabo vobis sancta dauid fidelia. Ideoque et alias dicit. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Dauid enim in sua generatione cum administrasset voluntati dei dormiuit: et appositus est ad patres suos: et vidit corruptionem. Quem vero deus suscitauit a mortuis non vidit corruptionem. Notum sit igitur vobis viri fratres: quia per hunc vobis remissio peccatorum annunciatur: et ab omnibus quibus non potuistis in lege moysi iustificari: in hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo ne superueniat vobis quod dictum est in prophetis. Videte contemptores et admiramini et disperdimini: quia opus operor ego in diebus vestris: opus quod non credetis si quis

Mar. 1. b. Joha. 1. d.

Luce. 23. c. supra. 3. c.

Ps. 2.

Esaie. 55. a.

Psal. 15. sup. 2. d.

Abacu. 1. b.

ἐκδιηγῆται ὑμῖν. ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα. λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβα, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ. τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. ἰδόντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες. παρρησιασάμενοι δὲ ὁ παῦλος καὶ ὁ βαρνάβας εἶπον. ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτόν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη. οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος. τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς. ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρε, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας. οἱ δὲ ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν παῦλον καὶ τὸν βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν. οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτούς, ἦλθον εἰς ἰκόνιον. οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου. Cap. 14.

Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως, ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος. οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν. ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παρρησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν. ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις. ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς, συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας λύστραν καὶ δέρβην καὶ τὴν περίχωρον, κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι. καί τις ἀνήρ ἐν

enarrauerit vobis. Exeuntibus autem illis rogabant vt sequenti sabbato loquerentur sibi verba hec. Cumque dimissa esset synagoga: secuti sunt multi iudeorum et colentium deum aduenarum paulum et barnaban: qui loquentes suadebant eis vt permanerent in gratia dei. Sequenti vero sabbato pene vniuersa ciuitas conuenit audire verbum dei. Videntes autem turbas iudei: repleti sunt zelo: et contradicebant his que a paulo dicebantur blasphemantes. Tunc constanter paulus et barnabas dixerunt. Vobis oportebat primum loqui verbum dei: sed quoniam repellitis illud: et indignos vos iudicatis eterne vite: ecce conuertimur ad gentes. Sic enim nobis precepit dominus. Posui te in lucem gentium vt sis in salutem vsque ad extremum terre. Audientes autem gentes gauise sunt: et glorificabant verbum domini: et crediderunt quotquot erant preordinati ad vitam eternam. Disseminabatur autem verbum domini per vniuersam regionem. Iudei autem concitauerunt mulieres religiosas et honestas et primos ciuitatis: et excitauerunt persecutionem in paulum et barnabam: et eiecerunt eos de finibus suis. At illi excusso puluere pedum in eos venerunt iconium. Discipuli quoque replebantur gaudio et spiritu sancto. Cap. 14.

Factum est autem in iconio vt simul introirent synagogam iudeorum: et loquerentur ita vt crederet iudeorum et grecorum copiosa multitudo. Qui vero increduli fuerunt iudei suscitauerunt et ad iracundiam concitauerunt animas gentium aduersus fratres. Multo igitur tempore demorati sunt fiducialiter agentes in domino testimonium phibente verbo gratie sue: dante signa et prodigia fieri per manus eorum. Diuisa est autem multitudo ciuitatis: et quidam quidem erant cum iudeis: quidam vero cum apostolis. Cum autem factus esset impetus gentilium et iudeorum cum principibus suis vt contumeliis afficerent et lapidarent eos: intelligentes confugerunt ad ciuitates lycaonie lystram et derbem: et vniuersam in circuitu regionem: et ibi euangelizantes erant. Et commota est omnis multitudo in doctrina eorum. Paulus autem et barnabas morabantur lystris. Et quidam vir

Esai. 49. b.

Mat. 10. c. Mar. 6. b. Luce. 9. a.

sup. 6. c.

supra. 3. a.

λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιπεπατήκει. οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος. ὃς ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι, εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ. σοὶ λέγω ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. ἀνάστηθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἥλλετο καὶ περιεπάτει. οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστί, λέγοντες. οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς. ἐκάλουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν δία, τὸν δὲ παῦλον ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου. ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας σὺν τοῖς ὄχλοις, ἤθελε θύειν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαρρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον κράζοντες καὶ λέγοντες. ἄνδρες τί ταῦτα ποιεῖτε. καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ὃς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν. καίτοιγε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν. καὶ ταῦτα λέγοντες μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς. διατριβόντων δὲ αὐτῶν καὶ διδασκόντων, ἐπῆλθον ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον ἔσυραν ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι. κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην. εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην καὶ μαθητεύσαντες ἱκανούς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν, ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ᾽ ἐκκλησίαν προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ, εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν. καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν ἦλθον εἰς

lystris infirmꝰ pedibꝰ sedebat claudus ex vtero matris sue: qui nunq̄ ambulauerat. Hic audiuit paulū loquentē. Qui intuitus eum ⁊ videns q̄ fidē haberet vt saluꝰ fieret: dixit magna voce. Surge super pedes tuos rectꝰ. Et exiliuit: ⁊ ambulabat. Turbe aūt cū vidissent qđ fecerat paulus: leuauerūt vocē suam lycaonice dicētes. Dij similes facti hoībꝰ descēderūt ad nos. Et vocabant barnabam iouē: paulū vero mercuriū: q̄m ipse erat dux verbi. Sacerdos quoq; iouis qui erat ante ciuitatem: tauros ⁊ coronas ante ianuas afferēs cū pplis: volebat sacrificare. Quod vbi audierūt apl̄i barnabas ⁊ paulus conscissis tunicis suis exilierunt in turbas clamantes ⁊ dicentes. Uiri qđ hec facitis? Et nos mortales sumus similes vobis hoīes: annūciātes vobis ab his vanis conuerti ad deum viuum: qui fecit celum et terram ⁊ mare ⁊ oīa que in eis sunt: q̄ in preteritis generatiōibus dimisit oēs gētes ingredi vias suas. Et quidē nō sine testimonio semetipsū reliq̄t bn̄faciens: de celo dans pluuias ⁊ tempora fructifera: implens cibo ⁊ letitia corda nr̄a. Et hec dicentes vix sedauerūt turbas ne sibi imolarēt. Superuenerunt autem quidā ab antiochia ⁊ iconio iudei: et persuasis turbis lapidantes Paulū traxerunt extra ciuitatē: estimātes eū mortuū eē. Circūdātibꝰ aūt eū discipulis: surgēs intrauit ciuitatem: et postera die profectus est cū Barnaba in derben. Cumq; euāgelizassent ciuitati illi: ⁊ docuissent multos reuersi sunt lystram ⁊ iconiū ⁊ antiochiā: confirmantes aīas discipulorū exhortātesq; vt pmanerēt in fide: ⁊ q̄m per multas tribulatōes oportet nos intrare in regnum dei. Et cum constituissent illis per singulas ecclesias p̄sbyteros ⁊ orassēt cū ieiunatiōibꝰ: commēdauerūt eos dn̄o in quē crediderūt. Transeuntes q; pisidiam venerunt in

C · Ps. 145. · Apo. 14. b · D · Luce. 14. d

παμφυλίαν, καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀττάλειαν, κἀκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν. παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως. διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς. Cap. 15.

Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι. γενομένης οὖν στάσεως καὶ ζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλὴμ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τὴν φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς. παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλήμ, ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλάν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ᾽ αὐτῶν. ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαίων πεπιστευκότες λέγοντες, ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτούς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωσέως. συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου. πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἀδελφοί ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ᾽ ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου καὶ πιστεῦσαι. καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον καθὼς καὶ ἡμῖν, καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν. νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι. ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ πιστεύομεν σωθῆναι καθ᾽ ὃν τρόπον κἀκεῖνοι. ἐσίγησε δὲ τὸ πλῆθος ἅπαν, καὶ ἤκουον βαρνάβα καὶ παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι᾽ αὐτῶν.

pāphyliā: ⁊ loquētes verbū dn̄i in pgē: descenderunt in ataliam: et inde nauigauerūt ātiochiā: vn̄ erāt traditi gratie dei in opus qđ cōpleuerūt. Cū aūt venissent et congregassent ecclesiam: retulerunt quanta fecisset deus cum illis. Et q̄ aperuisset gētibꝰ hostiū fidei. Morati sūt autem tp̄s non modicum cum discipulis. Cap. 15.

Et quidam descendentes de iudea docebant fratres: q̄ nisi circūcidamini f̄m morē moysi nō potestis saluari. Facta ergo seditione non minima Paulo et barnabe aduersus illos: statuerūt vt ascenderēt Paulꝰ ⁊ Barnabas ⁊ q̄dā alij ex illis ad apostolos ⁊ presbyteros in hierusalem: super hac questione. Illi ergo deducti ab ecclesia pertransibant phęnicem ⁊ samariam narrantes conuersionem gentiū: ⁊ faciebāt gaudium magnum omnibus fratribus. Cum aūt venissent hierosolymā: suscepti sunt ab ecclesia ⁊ ab apostolis et senioribus: annunciantes quanta deus fecisset cū illis. Surrexerunt autē quidam de heresi phariseorum qui crediderunt dicētes: q̄ opꝫ circūcidi eos: precipere quoq; seruare legem moysi. Conuenerunt q; apostoli ⁊ seniores videre de verbo hoc. Cum aūt magna conquisitio fieret: surgens petrus dixit ad eos. Uiri fratres vos scitis: q̄m ab antiquis diebus deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum euangelij ⁊ credere. Et qui nouit corda deus testimonium perhibuit: dās illis spiritum sanctum sicut et nobis: et nihil discreuit inter nos et illos: fide purificans corda eorum. Nūc ergo qđ temptatis deum imponere iugū sup ceruices discipulorū: quod neq; patres nostri neq; nos portare potuimus. Sed per gratiam domini iesu christi credimus saluari quemadmodum ⁊ illi. Tacuit autem oīs multitudo: ⁊ audiebāt barnabā et paulum narrantes quanta deus fecisset signa ⁊ pdigia in gētibus per eos. Et

A · 1. Cor. 6. c. · Gala. 5. a. · C

μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτούς, ἀπεκρίθη ἰάκωβος λέγων. ἄνδρες ἀδελφοί ἀκούσατέ μου, συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται. μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν δαυῒδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν, ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτούς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν πάντα ταῦτα, ἅ ἐστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ. διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν, ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι ἀπὸ τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων, καὶ τῆς πορνείας, καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος. μωϋσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει ἐν ταῖς συναγωγαῖς, κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος. τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς ἀντιόχειαν σὺν παύλῳ καὶ βαρνάβᾳ, ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον βαρσαββᾶν καὶ σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς, γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε. οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῖς κατὰ τὴν ἀντιόχειαν καὶ συρίαν καὶ κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν. ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα, ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν ἐκλεξαμένοις ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβᾳ καὶ παύλου, ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά. ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων, ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων, καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ, καὶ πορνείας, καὶ ὅσα μὴ θέλετε ἑαυτοῖς γίνεσθαι, ἑτέροις μὴ ποιεῖτε. ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτούς, εὖ πράξατε. ἔρρωσθε. οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆ-

postq̃z tacuerunt: respondit iacobus dicens. Viri fratres audite me: Symō narrauit quēadmodū primū deus visitauit sumere ex gētibus populū nomini suo: et huic cōcordant verba prophetarū: sicut scriptum est. Post hec reuertar: et reedificabo tabernaculum dauid quod decidit: et diruta eius reedificabo: et erigam illud: vt requirant ceteri hominum dominum: et oēs gētes super quas inuocatum est nomen meum: dicit dominus faciens hec. Notū a seculo est domino opus suū. Propter quod ego iudico nō inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad deum: sed scribere ad eos: vt abstineāt se a contaminationibus simulacrorum: et fornicatione: et suffocatis et sanguine. Moyses enim a temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eum predicēt in synagogis: vbi per omne sabbatum legitur. Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eligere viros ex eis et mittere antiochiam cum paulo et barnaba: iudam qui cognominabatur barsabas et silā viros primos in fratribus: scribentes per manus eorum. Apostoli et seniores fratres: his qui sunt antiochie et syrie et cilicie fratribus ex gētibus salutē. Quoniam audiuimus quia quidā ex nobis exeūtes turbauerūt vos verbis euertētes animas vestras quibus nō mandauimus: placuit nobis collectis in vnum eligere viros: et mittere ad vos cum charissimis nostris barnaba et paulo hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine domini nostri iesu christi. Misimus ergo iudam et silam: qui et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est enim spiritui sancto et nobis nihil vltra imponere vobis oneris quam hec necessaria: vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorum: et sāguine et suffocato: et fornicatione. A quibus custodientes vos bene agetis. Valete. Illi ergo dimissi descenderunt antiochiā: et cōgregata multitudine

Amos.9.c. D supra.13.d. E F

θος ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν. ἀναγνόντες δὲ ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει. ἰούδας τε καὶ σίλας καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφούς, καὶ ἐπεστήριξαν. ποιήσαντες δὲ χρόνον ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους. ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτόθι. παῦλος δὲ καὶ βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου. μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς βαρνάβαν. ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν ἐν αἷς κατηγγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι. βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην τὸν καλούμενον μάρκον. παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ παμφυλίας καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον. ἐγένετο οὖν παροξυσμός, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον, παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν ἐξῆλθεν παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν. διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας. Cap.16.

Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν. καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος. ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν. τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις. ᾔδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν. ὡς δὲ ἐπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδουν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ. αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθημέραν. διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ, ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν ἐπείραζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι, καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα. παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν κατέβησαν εἰς τρῳάδα, καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ. ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν ἑστὼς παρακαλῶν αὐτόν, καὶ λέγων. διαβὰς εἰς μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν. ὡς

tradiderūt epistolam. Quā cū legissent: gauisi sunt sup consolatiōe. Judas aūt et silas et ipsi cū essent prophete verbo plurimo consolati sunt fratres: et confirmauerūt. Facto āt ibi aliquāto tpe: dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos q̄ miserant illos. Visum est autē sile ibi remanere: iudas āt solus abijt hierl'm. Paulus aūt et barnabas demorabāt antiochie: docētes et euāgelizātes cū alijs pluribus verbum dn̄i. Post aliquot āt dies dixit ad Barnabā Paulus. Reuertētes visitemus fratres per vniuersas ciuitates in quibus p̄dicauimus verbū domini: quomodo se hēant. Barnabas autem volebat secū assumere et Johānē qui cognominabatur marcus. Paulus aūt rogabat eū: vt q̄ discessisset ab eis de pāphilia et non venisset cū eis in opus: non debere recipi. Facta est aūt dissensio: ita vt discederēt ab inuicē: et barnabas quidem assumpto marco nauigaret cyprū. Paulus vero electo sila profectus ē: traditus gratie dei a fratribus. Perābulabat autem syriā et ciliciam confirmans ecclesias: precipiēs custodire precepta aplorū et seniorū. Ca.16.

Peruenit autē in derben et lystram. Et ecce discipulus quidā erat ibi nomine Timotheus: filius mulieris iudee fidelis: patre gētili. Huic testimoniū bonū reddebāt qui in lystris erāt et iconio frēs. Hunc voluit paulus secum proficisci: et assumēs circūcidit eū propter iudeos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quod pater eius erat gentilis. Cū autem pertransirent ciuitates: tradebāt eis custodire dogmata que erant decreta ab apostolis et senioribus qui erant hierosolymis. Et ecclesie quidem confirmabantur fide: et abundabant numero quottidie. Trāseuntes āt phrygiā et galatie regionem: vetati sunt a spiritu scto loqui verbū dei in asia. Cū venissēt āt in mysiam: temptabant ire in bithyniam: et non permisit eos spūs iesu. Cū āt pertrāsissent mysiam descenderunt troadem: et visio per noctē paulo ostēsa est. Vir macedo quidā erat stans: et deprecās eum et dicens. Trāsiēs in macedoniā adiuua nos. Ut

G supra.13.c. A B

δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελ
θεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι
προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσα
σθαι αὐτούς. ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρωά
δος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην, τῇ τε
ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν, ἐκεῖθέν τε εἰς φιλίπ
πους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς μα=
κεδονίας πόλις κολώνεια. ἦμεν δὲ ἐν αὐτῇ
τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς. τῇ τε
ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς
πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομίζετο προ
σευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς
συνελθούσαις γυναιξί. καί τις γυνὴ ὀνόμα
τι λυδία πορφυρόπωλις πόλεως θυατεί=
ρων σεβομένη τὸν θεὸν ἤκουεν, ἧς ὁ κύριος
διήνοιξε τὴν καρδίαν προσέχειν τοῖς λα=
λουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου. ὡς δὲ ἐβαπτίσ
θη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε λέγουσα.
εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν εἶναι τῷ κυρίῳ, εἰ=
σελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου μείνατε, καὶ πα
ρεβιάσατο ἡμᾶς. ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡ
μῶν εἰς προσευχὴν παιδίσκην τινὰ ἔχου=
σαν πνεῦμα πύθωνος ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις
ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐ
τῆς μαντευομένη. αὕτη κατακολουθήσασα
τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα. οὗ=
τοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψί
στου εἰσίν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁ
δὸν σωτηρίας. τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλάς
ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος καὶ ἐπισ=
τρέψας τῷ πνεύματι εἶπε. παραγγέλλω σοι
ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ
αὐτῆς, καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. ἰδόντες δὲ
οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐρ=
γασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον
καὶ σίλαν εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς
ἄρχοντας, καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς
στρατηγοῖς εἶπον. οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκτα=
ράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρ=
χοντες, καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεσ
τιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν ῥωμαί
οις οὖσι. καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐ=
τῶν, καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρρήξαντες τὰ ἱ=
μάτια αὐτῶν ἐκέλευον ῥαβδίζειν. πολλάς
τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγάς, ἔβαλον εἰς φυ
λακήν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι ἀ
σφαλῶς τηρεῖν αὐτούς. ὃς παραγγελίαν
τοιαύτην εἰληφώς, ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐ
σωτέραν φυλακήν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσ
φαλίσατο εἰς τὸ ξύλον. κατὰ δὲ τὸ μεσο=
νύκτιον παῦλος καὶ σίλας προσευχόμενοι
ὕμνουν τὸν θεόν, ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν
οἱ δέσμιοι. ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέ=

ãt visũ vidit: statiz quesiuimus pficisci
in macedoniam: certi facti q
vocasset nos deus euangelizare
eis. Nauigantes autez a troade:
recto cursu venimus samothraciã: ⁊
sequenti die neapoli: ⁊ inde philippos
que est prima partis macedonie
ciuitas colonia. Eramus autem in hac
vrbe diebus aliquot cõsistẽtes. Die aũt
sabbatoruz egressi sumus foras
portã iuxta flumẽ: vbi videbatur oratio
esse: ⁊ sedentes loquebamur
mulieribus q conuenerãt. ⁊ qdã mulier no
mine lydia purpuraria ciuitatis thyathi
renorum colens deum audiuit: cuius dñs
aperuit cor intendere his que dicebant
a paulo. Cum autem baptizata esset
⁊ domus eius: deprecata est dicens.
Si iudicastis me fidelẽ dño eẽ: introite
in domum meam: ⁊ manete. Et coegit
nos. Factũ est aũt euntibus nobis
ad orationem puellam quandã habẽtẽ
spũm phytonez obuiare nobis: que
questũ magnũ prestabat dominis suis
diuinando. Hec subsecuta est
paulum ⁊ nos clamabat dicens. Isti
homines serui excelsi dei
sunt: qui annunciant vobis viam
salutis. Hoc autem faciebat multis
diebus. Dolens autẽ paulus: ⁊ conuersus
spiritui dixit. Precipio tibi
in nomine iesu christi exire ab
ea. Et exijt eadẽ hora. Videntes autez
domini eius qr exiuit spes questus
eorum: apprehendentes paulum
⁊ silam perduxerũt in forum ad
principes: ⁊ offerentes eos
magistratibus dixerũt. Hi homines conturbant
ciuitatem nostram: cum sint
iudei: ⁊ annunciant morẽ quẽ nõ licet
nobis suscipere neqz facere: cũ simus ro
mani. Et cucurrit plebs aduersus eos:
⁊ magistratus scissis tunicis
eorum: iusserũt eos virgis cedi. Et cũ mul
tas plagas eis iposuissẽt miserũt eos in
carcerẽ: precipientes custodi vt diligẽter
custodiret eos. Qui cũ tale preceptum
accepisset: misit eos in interiorem
carcerem: ⁊ pedes eorum strinxit
ligno. Media autem nocte
paulus ⁊ sylas adorantes
laudabãt deũ: ⁊ audiebãt eos t9 fact9
q̃ i custodia erãt. Subito vo terre mo

C

D

E

γας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσ=
μωτηρίου. ἀνεῴχθησαν τε παραχρῆμα αἱ
θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.
ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰ
δὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς,
σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀ=
ναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμί=
ους. ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος,
λέγων. μηδὲν πράξῃς σεαυτῷ κακόν, ἅπαν
τες γὰρ ἐσμὲν ἐνθάδε. αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰ
σεπήδησε καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπε
σε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, καὶ προαγαγὼν
αὐτοὺς ἔξω ἔφη. κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα
σωθῶ. οἱ δὲ εἶπον. πίστευσον ἐπὶ τὸν κύ=
ριον ἰησοῦν χριστόν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶ
κός σου. καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον
τοῦ κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐ=
τοῦ. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥ
ρᾳ τῆς νυκτὸς ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν,
καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ παρα=
χρῆμα. ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσα
το πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ. ἡμέρας δὲ
γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς
ῥαβδούχους λέγοντες. ἀπόλυσον τοὺς ἀν
θρώπους ἐκείνους. ἀπήγγειλεν δὲ ὁ δεσμο=
φύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦ
λον, ὅτι ἀπεστάλκασιν οἱ στρατηγοὶ ἵνα ἀπο
λυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν
εἰρήνῃ. ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς. δεί
ραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ ἀκατακρίτους ἀνθρώ
πους ῥωμαίους ὑπάρχοντας, ἔβαλον εἰς φυ
λακήν, καὶ νῦν λάθρα ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν.
οὐ γάρ, ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγα
γέτωσαν. ἀνήγγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς
οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα, καὶ ἐφο=
βήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι, καὶ
ἐλθόντες, παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγα
γόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως. ἐξελ=
θόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς
τὴν λυδίαν, καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς πα
ρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον. Cap. 17.

Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπο=
λλωνίαν ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου
ἦν ἡ συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων. κατὰ δὲ τὸ
εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς,
καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέγετο αὐτοῖς
ἀπὸ τῶν γραφῶν, διανοίγων καὶ παρατιθέ
μενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀνα=
στῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χρι
στὸς ἰησοῦς ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν. καὶ
τινὲς ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκλη
ρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σε

tus factus ẽ magnus: ita vt mouerẽtur fũdamẽta car
ceris. Et statim aperta sunt
oia ostia ⁊ vniuersorum vincula soluta
sunt. Expgefactus aũt custos carceris ⁊
videns ianuas apertas carceris:
euaginato gladio volebat se interfice=
re estimans fugisse vinctos.
Clamauit autem paulus voce magna
dicẽs. Nihil tibi malefeceris. Vniuersi
enim hic sumus. Petito qz lumie itrogres
sus est: ⁊ tremefactus procidit
Paulo ⁊ syle ad pedes: et producens
eos foras ait. Dñi: qd me opz facere vt
saluus fiã? At illi dixerũt. Crede in dñz
iesum: ⁊ saluus eris tu ⁊ domus
tua. Et locuti sunt ei verbum
dñi cũ omnibus qui erant in domo eius.
Et tollens eos in illa hora
noctis lauit plagas eorum:
⁊ baptizatus ẽ ipse ⁊ oẽs domus eius cõtinuo
Cumqz perduxisset eos in domuz
suã apposuit eis mensaz: et letatus est
cũ oi domo sua credẽs deo. Et cũ dies
factus esset: miserunt magistratus
lictores dicentes. Dimitte homines
illos. Nũciauit autem custos carceris
verba hec paulo
qr miserũt magistratus vt dimittamini.
Nunc igitur exeuntes ite in
pace. Paulus aũt dixit eis. Cesos
nos publice indemnatos homines
romanos miserunt in carcerem:
⁊ nunc occulte nos eijciunt:
Nõ ita: sed veniant ⁊ ipsi nos eijciant.
Nunciauerunt autem magistratibus
lictores verba hec. Timuerunt
qz audito q romani essent: et
venientes deprecati sunt eos: ⁊ educẽtes
rogabãt vt egrederent de vrbe. Exeũtes
autem de carcere introierunt ad
lydiam: ⁊ visis fratribus consolati sunt
eos: ⁊ profecti sunt. Cap. 17.

Cũ aũt perambulassẽt ãphipoliz ⁊ a=
polloniã venerũt thessalonicã: vbi
erat synagoga iudeorum. Scdm consuetu
dinẽ autem Paulus introiuit ad eos:
⁊ per sabbata tria disserebat eis
de scripturis: adaperiens ⁊ insinuans
qr xpm oportuit pati ⁊ resurgere
a mortuis: ⁊ qr hic est iesus christus
quem ego annuncio vobis. Et
quidã ex eis crediderũt: ⁊ adiũcti sunt
paulo ⁊ syle: ⁊ de colentibus

supra. 5. c. et 18. b.

F

G

A

Luce. 24. g.

βομένων ελλήνων πολύ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων ουκ ολίγαι. προσλαβόμενοι δε οι ιουδαῖοι οι απειθοῦντες τῶν αγοραίων τινάς άνδρας πονηρούς, και οχλοποιήσαντες εθορύβουν την πόλιν επιστάντες τε τῆ οικία ιάσονος εζήτουν αυτούς αγαγεῖν εις τον δῆμον. μη ευρόντες δε αυτούς, έσυρον τον ιάσονα και τινάς αδελφούς επί τους πολιτάρχας βοῶντες. ότι οι την οικουμένην αναστατώσαντες, ούτοι και ενθάδε πάρεισιν, ους υποδέδεκται ιάσων, και ούτοι πάντες απέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες έτερον ιησοῦν. ετάραξαν δε τον όχλον, και τους πολιτάρχας ακούοντας ταῦτα, και λαβόντες το ικανόν παρά τοῦ ιάσονος και τῶν λοιπῶν, απέλυσαν αυτούς. οι δε αδελφοί ευθέως διά της νυκτός εξέπεμψαν τον παῦλον και τον σίλαν εις βέροιαν. οίτινες παραγενόμενοι, εις την συναγωγήν απήεσαν τῶν ιουδαίων. ούτοι δε ήσαν ευγενέστεροι τῶν άλλων τῶν εν θεσσαλονίκη. οίτινες εδέξαντο τον λόγον μετά πάσης προθυμίας, το καθημέραν ανακρίνοντες τας γραφάς, ει έχοι ταῦτα ούτως. πολλοί μεν οὖν εξ αυτῶν επίστευσαν, και τῶν ελληνίδων γυναικῶν τῶν ευσχημόνων, και ανδρῶν ουκ ολίγοι. ως δε έγνωσαν οι από της θεσσαλονίκης ιουδαῖοι, ότι και εν βεροία κατηγγέλη υπό τοῦ παύλου ο λόγος τοῦ θεοῦ, ἦλθον κακεῖ σαλεύοντες τους όχλους. ευθέως δε τότε τον παῦλον εξαπέστειλαν οι αδελφοί πορεύεσθαι ως επί την θάλασσαν. υπέμενον δε ό τε σίλας και ο τιμόθεος εκεῖ. οι δε καθιστῶντες τον παῦλον ήγαγον αυτόν έως αθηνῶν, και λαβόντες εντολήν προς τον σίλαν και τιμόθεον ίνα ως τάχιστα έλθωσι προς αυτόν, εξήεσαν. εν δε ταῖς αθήναις εκδεχομένου αυτούς τοῦ παύλου, παρωξύνετο το πνεῦμα αυτοῦ εν αυτῶ θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν την πόλιν. διελέγετο μεν οὖν εν τη συναγωγή τοῖς ιουδαίοις και τοῖς σεβομένοις, και εν τη αγορά κατά πᾶσαν ημέραν προς τους παρατυγχάνοντας. τινές δε και τῶν επικουρείων και τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αυτῶ, και τινές έλεγον. τί αν θέλοι ο σπερμολόγος ούτος λέγειν. οι δε ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεύς εἶναι, ότι τον ιησοῦν και την ανάστασιν ευηγγελίζετο. επιλαβόμενοι τε αυτοῦ επί τον άρειον πάγον ήγαγον λέγοντες. δυνάμεθα γνῶναι τίς η καινή αύτη η υπό σοῦ λαλουμένη διδαχή. ξενίζοντα

gentilibusque multitudo magna et mulieres nobiles non pauce. Zelantes autem iudei assumentesque de vulgo viros quosdam malos et turba facta concitauerunt ciuitatem: et assistentes domui iasonis querebant eos producere in populum. Et cum non inuenissent eos: trahebant iasonem et quosdam fratres ad principes ciuitatis clamantes. Quoniam hi qui orbem concitant et huc venerunt quos suscepit iason: et hi omnes contra decreta cesaris faciunt: regem alium dicentes esse iesum. Concitauerunt autem plebem. Et principes ciuitatis audientes hec: et accepta satisfactione a iasone et a ceteris dimiserunt eos. Fratres vero confestim per noctem dimiserunt paulum et silam in beroam. Qui cum venissent: in synagogam iudeorum introierunt. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt thessalonice: qui susceperunt verbum cum omni auiditate: quotidie scrutantes scripturas: si hec ita se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis: et mulierum gentilium honestarum: et viri non pauci. Cum autem cognouissent in thessalonica iudei: quia et beroe predicatum est a paulo verbum dei: venerunt et illuc commouentes et turbantes multitudinem. Statimque tunc paulum dimiserunt fratres vt iret vsque ad mare. Silas autem et timotheus remanserunt ibi. Qui autem deducebant paulum perduxerunt eum vsque ad athenas: et accepto mandato ab eo ad silam et timotheum vt quam celeriter venirent ad illum: profecti sunt. Paulus autem cum athenis eos expectaret: incitabatur spiritus eius in ipso videns idolatrie deditam ciuitatem. Disputabat igitur in synagoga cum iudeis et colentibus et in foro per omnes dies ad eos qui aderant. Quidam autem epicurei et stoici philosophi disserebant cum eo: et quidam dicebant. Quid vult seminiuerbius hic dicere? Alii vero nouorum demoniorum videtur annunciator esse: quia iesum et resurrectionem annunciabat eis. Et apprehensum eum ad ariopagum duxerunt dicentes. Possumus scire que est hec noua que a te dicitur doctrina. Noua

B C D E

Joha. 18. a

γάρ τινά εισφέρεις εις τας ακοάς ημῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί αν θέλοι ταῦτα εἶναι. αθηναῖοι δε πάντες και οι επιδημοῦντες ξένοι εις ουδέν έτερον ευκαίρουν, η λέγειν τι και ακούειν καινότερον. σταθείς δε ο παῦλος εν μέσω τοῦ αρείου πάγου έφη. άνδρες αθηναῖοι, κατά πάντα ως δεισιδαιμονεστέρους υμάς θεωρῶ. διερχόμενος γαρ και αναθεωρῶν τα σεβάσματα υμῶν, εύρον και βωμόν εν ω επεγέγραπτο, αγνώστω θεῶ. ον οὖν αγνοοῦντες ευσεβεῖτε, τοῦτον εγώ καταγγέλλω υμῖν. ο θεός ο ποιήσας τον κόσμον και πάντα τα εν αυτῶ, ούτος ουρανοῦ και γης κύριος υπάρχων, ουκ εν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, ουδέ υπό χειρῶν ανθρώπων θεραπεύεται προσδεόμενός τινος. αυτός διδούς πᾶσι ζωήν και πνοήν κατά πάντα, εποίησέ τε εξ ενός αίματος πᾶν έθνος ανθρώπων κατοικεῖν επί πᾶν το πρόσωπον της γης, ορίσας προστεταγμένους καιρούς και τας οροθεσίας της κατοικίας αυτῶν, ζητεῖν τον κύριον, ει άραγε ψηλαφήσειαν αυτόν και εύροιεν, καίτοιγε ου μακράν από ενός εκάστου ημῶν υπάρχοντα. εν αυτῶ γαρ ζῶμεν και κινούμεθα και εσμέν. ως και τινές τῶν καθ ημάς ποιητῶν ειρήκασι. τοῦ γαρ και γένος εσμέν. γένος οὖν υπάρχοντες τοῦ θεοῦ, ουκ οφείλομεν νομίζειν χρυσῶ η αργύρω η λίθω χαράγματι τέχνης και ενθυμήσεως ανθρώπου το θεῖον εἶναι όμοιον. τους μεν οὖν χρόνους της αγνοίας υπεριδών ο θεός, τανῦν παραγγέλλει τοῖς ανθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν, διότι έστησεν ημέραν εν η μέλλει κρίνειν την οικουμένην εν δικαιοσύνη, εν ανδρί ω ώρισε πίστιν παρασχείν πᾶσιν, αναστήσας αυτόν εκ νεκρῶν. ακούσαντες δε ανάστασιν νεκρῶν οι μεν εχλεύαζον, οι δε εἶπον. ακουσόμεθα σου πάλιν περί τούτου. και ούτως ο παῦλος εξῆλθεν εκ μέσου αυτῶν. τινές δε άνδρες κολληθέντες αυτῶ επίστευσαν, εν οις και διονύσιος ο αρεοπαγίτης και γυνή ονόματι δάμαρις, και έτεροι συν αυτοῖς. Cap. 18.

Μετά δε ταῦτα χωρισθείς ο παῦλος εκ τῶν αθηνῶν ἦλθεν εις κόρινθον και ευρών τινά ιουδαῖον ονόματι ακύλαν ποντικόν τω γένει προσφάτως εληλυθότα από της ιταλίας και πρίσκιλλαν γυναῖκα αυτοῦ, διά το διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τους ιουδαίους εκ της ρώμης, προσῆλθεν αυτοῖς, και διά το ομότεχνον εἶναι, έμενε παρ αυτοῖς και ειργάζετο. ἦσαν γαρ σκηνοποιοί την τέχνην. διελέγετο δε

ei quedam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hec esse. Athenienses autem omnes et aduene hospites ad nihil aliud vacabant: nisi aut dicere aut audire aliquid noui. Stans autem Paulus in medio ariopagi ait. Viri athenienses per omnia quasi superstitiosos vos video. Preteriens enim et videns simulacra vestra: inueni et aram in qua scriptum erat. Ignoto deo. Quod ergo ignorantes colitis: hoc ego annuncio vobis. Deus qui fecit mundum et omnia que in eo sunt: hic celi et terre cum sit dominus: non in manufactis templis habitat: nec manibus humanis colitur indigens aliquo: cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia: fecitque ex vno omne genus hominum: inhabitare super vniuersam faciem terre: definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum: querere deum: si forte attrectent eum et inueniant: quamuis non longe sit ab vnoquoque nostrum. In ipso enim viuimus et mouemur et sumus: sicut et quidam vestrorum poetarum dixerunt. Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus dei: non debemus estimare auro aut argento aut lapidi sculpture artis et cogitationis hominis diuinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantie despiciens deus: nunc annunciat hominibus vt omnes vbique penitentiam agant: eo quod statuit diem in quo iudicaturus est orbem in equitate in viro in quo statuit fidem prebens omnibus: suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum quidam quidem irridebant: quidam vero dixerunt. Audiemus te de hoc iterum. Sic paulus exiuit de medio eorum. Quidam vero viri adherentes ei crediderunt: in quibus et dionysius ariopagita et mulier nomine damaris: et alii cum eis. Cap. 18.

Post hec egressus ab athenis venit corinthum: et inueniens quendam iudeum nomine aquilam ponticum genere: qui nuper venerat ab italia et priscillam vxorem eius: eo quod precepisset claudius discedere omnes iudeos a roma: accessit ad eos: et quia eiusdem erat artis: manebat apud eos et operabatur. Erant autem scenefactorie artis. Et disputabat

F G A

sup. 6. c

ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἐπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας. ὡς δὲ κατῆλθον ἀπό τῆς μακεδονίας ὅ τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος, διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια εἶπε πρὸς αὐτούς. τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν. καθαρὸς ἐγώ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι. καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰούστου σεβομένου τὸν θεόν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ. κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο. εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ. μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ σιωπήσῃς, διότι ἐγώ εἰμι μετὰ σοῦ, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. ἐκάθισε τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ. γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα λέγοντες. ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν. μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα, εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους. εἰ μὲν οὖν ἀδίκημά τι ἦν ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρὸν ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἠνεσχόμην ὑμῶν. εἰ δὲ ζήτημά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί. κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι. καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος. ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον, ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος. καὶ οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελλεν. ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς. εἶχε γὰρ εὐχήν. κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις. ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν, ἀλλὰ ἀπετάξατο αὐτοῖς εἰπών. δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα. πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος, καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου. καὶ κα-

in synagoga per omne sabbatum: interponens nomen domini iesu: suadebat quoque iudeis et grecis. Cum venissent autem de macedonia silas et timotheus: instabat verbo paulus testificans iudeis esse christum iesum. Contradicentibus autem eis et blasphemantibus: excutiens vestimenta sua: dixit ad eos. Sanguis vester super caput vestrum. Mundus ego: ex hoc ad gentes vadam. Et migrans inde intravit in domum cuiusdam noie titi iusti colentis deum: cuius domus erat coniuncta synagoge. Crispus autem archisynagogus credidit domino cum omni domo sua: et multi corinthiorum audientes credebant et baptizabantur. Dixit autem dominus nocte per visionem paulo. Noli timere: sed loquere et ne taceas. Propter quod ego sum tecum: et nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac civitate. Sedit autem ibi annum et sex menses: docens apud eos verbum dei. Gallione autem proconsule achaie: insurrexerunt uno animo iudei in paulum: et adduxerunt eum ad tribunal dicentes: quia contra legem hic persuadet hominibus colere deum. Incipiente autem Paulo aperire os: dixit gallio ad iudeos. Si quidem esset iniquum aliquid aut facinus pessimum o viri iudei recte vos sustinerem: si vero questiones sunt de verbo et noibus legis vestre: vosipsi videritis. Iudex ego horum nolo esse. Et minavit eos a tribunali. Apprehendentes autem oes sosthenem principem synagoge percutiebant eum ante tribunal: et nihil eorum gallioni cure erat. Paulus vero cum adhuc sustinuisset dies multos: fratribus valefaciens navigavit in syriam: et cum eo priscilla et aquila: qui sibi totonderat in cenchris caput. Habebat enim votum. Devenitque ephesum: et illos ibi reliquit. Ipse vero ingressus synagogam disputabat cum iudeis. Rogantibus autem eis ut ampliori tpe maneret apud eos: non consensit: sed valefaciens et dicens: iterum revertar ad vos deo volente: profectus est ab epheso. Et descendens

B

Joha. 4. g.

C

τελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν κατέβη εἰς ἀντιόχειαν. καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθε διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων τοὺς μαθητὰς πάντας. ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὀνόματι ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει ἀνὴρ λόγιος κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς. οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου. οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτόν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ. βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος, συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος. εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

Cap. 19.

Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον, καὶ εὑρών τινας μαθητάς, εἶπε πρὸς αὐτούς. εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες. οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν. ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἠκούσαμεν. εἶπέ τε πρὸς αὐτούς. εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε. οἱ δὲ εἶπον. εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα. εἶπε δὲ παῦλος. ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν. ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις καὶ προεφήτευον. ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο. εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγήν, ἐπαρρησιάζετο ἐπὶ μῆνας τρεῖς, διαλεγόμενος καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ. ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητάς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός. τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας. δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θε-

cesaream ascendit et salutavit ecclesiam: et descendit antiochiam. Et fecto ibi aliquanto tpe: profectus est perambulans ex ordine galatiam regionem et phrygiam: confirmans oes discipulos. Iudeus autem quidam apollo noie alexandrinus genere vir eloquens devenit ephesum: potens in scripturis. Hic erat edoctus viam domini: et fervens spiritu loquebatur et docebat diligenter ea que sunt iesu: sciens tantum baptisma iohannis. Hic ergo cepit fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent priscilla et aquila: assumpserunt eum et diligentius exposuerunt ei viam dei. Cum autem vellet ire achaiam: exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent eum. Qui cum venisset: contulit multum his qui crediderunt. Vehementer enim iudeos revincebat publice: ostendens per scripturas esse christum iesum.

Cap. 19.

Factum est autem cum apollo esset corinthi: ut paulus peragratis superioribus ptibus veniret ephesum: et inveniret quosdam discipulos: dixitque ad eos. Si spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum. Sed neque si spiritus sanctus est audivimus. Ille vero ait. In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt. In iohannis baptismate. Dixit autem paulus. Iohannes baptizavit baptismate penitentie populum dicens: in eum qui venturus esset post ipsum ut crederent: hoc est in iesum. His auditis baptizati sunt in nomine domini iesu. Et cum imposuisset illis manus paulus: venit spiritus sanctus super eos: et loquebantur linguis et prophetabant. Erant autem omnes viri fere duodecim. Introgressus autem synagogam cum fiducia loquebatur per tres menses: disputans et suadens de regno dei. Cum autem quidam indurarentur et non crederent maledicentes viam domini coram multitudine: discedens ab eis segregavit discipulos: quottidie disputans in scola tyranni cuiusdam. Hoc autem factum est per biennium: ita ut omnes qui habitabant in asia audirent verbum domini iudei atque gentiles. Faciebat deus virtutes quoque non modicas quaslibet facie-

D

A

Supra. 1. a. et 2. b.

Sup. 2. a. et 4. d.

B

ός διά τῶν χειρῶν παύλου, ὥστε καί ἐπί τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπό τοῦ χρωτός αὐτοῦ σουδάρια ἤ σιμικίνθια, καί ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρά ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν. ἐπεχείρισαν δέ τινές ἀπό τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπί τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρά τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ λέγοντες. ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει. ἦσαν δέ τινές υἱοί σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτά οἱ τοῦτο ποιοῦντες. ἀποκριθέν δέ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν εἶπε. τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καί τὸν παῦλον ἐπίσταμαι. ὑμεῖς δέ τίνες ἐστέ. καί ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτούς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρόν καί κατακυριεύσαν αὐτῶν, ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνούς καί τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου. τοῦτο δέ ἐγένετο γνωστόν πᾶσιν ἰουδαίοις τε καί ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν ἔφεσον. καί ἐπέπεσε φόβος ἐπί πάντας αὐτούς. καί ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ. πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καί ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν. ἱκανοί δέ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καί συνεψήφισαν τὰς τιμάς αὐτῶν, καί εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε. οὕτω κατά κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καί ἴσχυεν. ὡς δέ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ παῦλος ἐν τῷ πνεύματι διελθών τὴν μακεδονίαν καί ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ, εἰπών ὅτι μετά τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καί ῥώμην ἰδεῖν. ἀποστείλας δέ εἰς τὴν μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ τιμόθεον καί ἔραστον, αὐτός ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν ἀσίαν. ἐγένετο δέ κατά τὸν καιρόν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περί τῆς ὁδοῦ. δημήτριος γάρ τις ὀνόματι ἀργυροκόπος, ποιῶν ναούς ἀργυροῦς ἀρτέμιδος, παρείχετο τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην, οὓς συναθροίσας καί τοὺς περί τὰ τοιαῦτα ἐργάτας εἶπεν. ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῶν ἐστί, καί θεωρεῖτε καί ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον ἐφέσου, ἀλλά σχεδόν πάσης τῆς ἀσίας ὁ παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανόν ὄχλον, λέγων ὅτι οὐκ εἰσί θεοί οἱ διά χειρῶν γινόμενοι. οὐ μόνον δέ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμόν ἐλθεῖν, ἀλλά καί τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἱερόν ἀρτέμιδος εἰς οὐθέν λο-

per manum pauli: ita vt etiam super languidos deferrentur a corpore eius sudaria et semicinctia et recedebant ab eis languores: et spiritus neq̃z egrediebantur. Tentauerūt aūt quidā de circūeuntibus iudeis exorcistis inuocare super eos qui habebant spiritus malos nomen domini iesu: dicentes. Adiuro vos per iesum quem paulus predicat. Erāt aūt cuiusdā iudei noīe sceue pricipis sacerdotū septē filij q̄ hoc faciebāt. Rñdens aūt spūs neq̃z dixit eis. Iesum noui: et paulum scio. Vos aūt qui estis? Et insiliēs homo in eos in quo erat demonium pessimū et dñatus amborum: inualuit contra eos: ita vt nudi et vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notū factū ē omnib9 iudeis atq3 gētilibus qui habitabant ephesi. Et cecidit timor super omnes illos. Et magnificabatur nomē domini iesu. (C) Multiq3 credentium veniebant confitentes et annunciantes actus suos. Multi autem ex eis qui fuerāt curiosa sectati: contulerūt libros et combusserūt eos corā oib9: et computatis p̄cijs illoꝝ: inuenerūt pecuniā denariorū quinquaginta miliū. Ita fortiter crescebat verbum dñi et confirmabat. His autē expletis proposuit paulus in spiritu transita macedonia et achaia ire hierosolymam: dicens q̄m postq̄z fuero ibi: op3 me et romam videre. Mittens autem in macedoniam duos ex ministrātibus sibi Timotheū et Erastū: ipse remansit ad tp̄s in asia. (D) Facta est autem illo tempore turbatio non minima de via domini. Demetrius enim quidam nomine argētari9 faciēs edes argenteas Diane: prestabat artificib9 nō modicū q̄stū: quos conuocās et eos qui eiusmodi erant opifices: dixit. Viri scitis q2 de hoc artificio est nobis acq̄sitio: et videtis et auditis q2 non solum ephesi: sed pene totius asie paulus hic suadēs auertit multā turbā: dicens q̄m non sunt dij qui manibus fiunt. Non solū aūt hec piclitabit nobis pars in redargutionem venire: sed et magne diane templū in nihilum reputabitur (E)

Mat. 5. b.

γισθήναι, μέλλειν δε και καθαιρείσθαι την μεγαλειότητα αυτής, ην όλη η ασία και η οικουμένη σέβεται. ακούσαντες δε και γενόμενοι πλήρεις θυμού, έκραζον λέγοντες. μεγάλη η άρτεμις εφεσίων, και επλήσθη η πόλις όλη συγχύσεως. ώρμησαν τε ομοθυμαδόν εις το θέατρον, συναρπάσαντες γάϊον και αρίσταρχον μακεδόνας συνεκδήμους παύλου. του δε παύλου βουλομένου εισελθείν εις τον δήμον, ουκ είων αυτόν οι μαθηταί. τινές δε και των ασιαρχών όντες αυτώ φίλοι, πέμψαντες προς αυτόν παρεκάλουν μη δούναι εαυτόν εις το θέατρον. άλλοι μεν ουν άλλο τι έκραζον. ην γαρ η εκκλησία συγκεχυμένη, και οι πλείους ουκ ήδεισαν τίνος ένεκεν συνεληλύθεισαν. εκ δε του όχλου προεβίβασαν αλέξανδρον, προβαλλόντων αυτόν των ιουδαίων. ο δε αλέξανδρος κατασείσας την χείρα, ήθελεν απολογείσθαι τω δήμω. επιγνόντες δε ότι ιουδαίος εστι, φωνή εγένετο μία εκ πάντων ως επί ώρας δύο κραζόντων. μεγάλη η άρτεμις εφεσίων. καταστείλας δε ο γραμματεύς τον όχλον, φησίν. άνδρες εφέσιοι, τις γαρ εστιν άνθρωπος ος ου γινώσκει την εφεσίων πόλιν νεωκόρον ούσαν της μεγάλης θεάς αρ[illegible]μιδος και του διοπετούς. αναντιρρήτων ουν όντων τούτων, δέον εστίν υμάς κατεσταλμένους υπάρχειν, και μηδέν προπετές πράσσειν. ηγάγετε γαρ τους άνδρας τούτους ούτε ιεροσύλους ούτε βλασφημούντας την θεόν υμών. ει μεν ουν δημήτριος και οι συν αυτώ τεχνίται έχουσι προς τινα λόγον, αγοραίοι άγονται, και ανθύπατοι εισίν, εγκαλείτωσαν αλλήλοις. ει δε τι περί ετέρων επιζητείτε, εν τη εννόμω εκκλησία επιλυθήσεται. και γαρ κινδυνεύομεν εγκαλείσθαι στάσεως περί της σήμερον, μηδενός αιτίου υπάρχοντος περί ου δυνησόμεθα δούναι λόγον της συστροφής ταύτης. και ταύτα ειπών απέλυσε την εκκλησίαν.

Cap. 20.

Μετά δε το παύσασθαι τον θόρυβον προσκαλεσάμενος ο παύλος τους μαθητάς και ασπασάμενος, εξήλθε πορευθήναι εις την μακεδονίαν. διελθών δε τα μέρη εκείνα και παρακαλέσας αυτούς λόγω πολλώ, ήλθεν εις την ελλάδα. ποιήσας τε μήνας τρείς, γενομένης αυτώ επιβουλής υπό των ιουδαίων

et destrui incipiat maiestas eius: quam tota asia et orbis colit: his auditis repleti sunt ira et exclamauerũt dicẽtes. Magna diana ephesiorũ: et impleta est ciuitas tota cõfusiõe: et impetũ fecerũt vno animo in theatrum: rapto gaio et aristarcho macedonibus comitibus pauli. Paulo autem volente intrare in populum: nõ permiserunt discipuli. Quidã aũt et de asie principibus qui erant amici eius miserunt ad eum: rogantes ne se daret in theatrum. Alij autem aliud clamabãt. Erat enim ecclesia confusa: et plures nesciebãt qua ex cã cõuenissẽt. De turba autem detraxerunt alexãdrum propellentibus eum iudeis. Alexander autem manu silentio postulato: volebat reddere rationẽ pplo. Quẽ vt cognouerunt iudeũ eẽ vox facta ẽ vna omnium q̃si per horas duas clamãtiũ. Magna diana ephesiorũ. Et cum sedasset scriba turbas: dixit. Uiri ephesij: quis enim est hominum qui nesciat ephesiorum ciuitatem cultricẽ esse magne diane iouisque prolis? Cum ergo his contradici nõ possit: oportet vos sedatos esse: et nihil temere agere. Adduxistis enim homines istos: neque sacrilegos neque blasphemantes deam vestram. Quod si demetrius et qui cum eo sũt artifices hñt aduersus aliquẽ cãm: cõuentus forẽses agunt: et pcõsules sunt: accusent inuicem. Si quid autem alterius rei queritis: in legitima ecclia poterit absolui. Nã et piclitamur argui seditionis hodierne: cum nullus obnoxius sit de quo possimus reddere rationem concursus istius. Et cum hec dixisset: dimisit ecclesiam.

Cap. 20.

Postq̃ autem cessauit tumultus: vocatis paulus discipulis: et exhortatus eos valedixit: et profectus ẽ vt iret in macedoniã. Cum aũt perãbulasset ptes illas et exhortatus eos fuisset mlto sermõe: venit ad greciã vbi cum fecisset menses tres: facte sũt illi insidie a iudeis

F

G

A

μέλλοντι ἀνάγεσθαι εις την συρίαν, ε=
γένετο γνώμη του υποστρέφειν διά μακε
δονίας. συνείπετο δε αυτῷ άχρι της ασί
ας σώπατρος πύρρου βεροιαίος, θεσσαλο
νικέων δε αρίσταρχος και σεκοῦνδος και
γάϊος, δερβαίος και τιμόθεος, ασιανοί
δε τυχικός και τρόφιμος. ούτοι προ=
σελθόντες έμενον ημάς εν τρωάδι, ἡ=
μείς δε εξεπλεύσαμεν μετά τας ημέρας
των αζύμων από φιλίππων, και ήλθο=
μεν προς αυτούς εις την τρωάδα άχρι
ημερών πέντε, ου διετρίψαμεν ημέρας
επτά. εν δε τη μιά των σαββάτων συ=
νηγμένων των μαθητών κλάσαι άρτον, ο
παύλος διελέγετο αυτοίς μέλλων εξιέ=
ναι τη επαύριον, παρέτεινέ τε τον λόγον
μέχρι μεσονυκτίου. ήσαν δε λαμπά=
δες ικαναί εν τω υπερώω, ου ήμεν συ=
νηγμένοι. καθήμενος δε τις νεανίας ο=
νόματι εύτυχος επί της θυρίδος, κατα=
φερόμενος ύπνω βαθεί, διαλεγομένου του
παύλου επί πλείον, κατενεχθείς από
του ύπνου έπεσεν από του τριστέγου
κάτω, και ήρθη νεκρός. καταβάς δε ο παύ=
λος επέπεσεν αυτώ, και συμπεριλαβών
είπε. μη θορυβήσθε, η γαρ ψυχή αυ=
τού εν αυτώ εστίν. αναβάς δε και κλά=
σας άρτον και γευσάμενος, εφ ικανόν τε ο
μιλήσας άχρις αυγής, ούτως εξήλθεν. ή=
γαγον δε τον παίδα ζώντα και παρε=
κλήθησαν ου μετρίως. ημείς δε προελθόν
τες επί το πλοίον ανήχθημεν εις την άσ=
σον, εκείθεν μέλλοντες αναλαμβάνειν τον
παύλον. ούτως γαρ ην διατεταγμένος
μέλλων αυτός πεζεύειν. ως δε συνέβα=
λεν ημίν, εις την άσσον αναλαβόντες αυ=
τον ήλθομεν εις μιτυλήνην. κακείθεν απο=
πλεύσαντες τη επιούση κατηντήσαμεν αντι
κρύ χίου, τη δε ετέρα παρεβάλομεν εις σά
μον, και μείναντες εν τρογγυλίω τη εχομέ
νη ήλθομεν εις μίλητον. έκρινε γαρ ο παύ=
λος παραπλεύσαι την έφεσον, όπως μη γέ
νηται αυτώ χρονοτριβήσαι εν τη ασία. έ=
σπευδε γαρ ει δυνατόν ην αυτώ την ή
μέραν της πεντηκοστής γενέσθαι εις ιε=
ροσόλυμα. από δε της μιλήτου πέμ=
ψας εις έφεσον, μετεκαλέσατο τους πρε=
σβυτέρους της εκκλησίας. ως δε παρεγένον
το προς αυτόν, είπεν αυτοίς. υμείς επίστασ
θε από πρώτης ημέρας αφ ης επέβην εις την
ασίαν, πως μεθ υμών τον πάντα χρόνον
εγενόμην δουλεύων τω κυρίω μετά πά=

navigaturo in syriam habuitq3
cõsiliũ vt reuerteretur p macedoniã.
Comitatus est autem eum
sosipater pyrrhi beroensis: thessaloni=
cẽsiũ vero aristarchus τ secundus et
gaius: derbeus τ timotheus: asiani
vero tychicus τ trophimus. Hi cum
precessissẽt sustinuerũt nos troade: nos
vero nauigauimus post dies
azymorum a philippis: et venimus
ad eos troadem in
dieb9 quinq3: vbi demorati sum9 dieb9
septem. Una autẽ sabbati cũ cõuenis
semus ad frangendum panem:
Paulus disputabat cum eis pfecturus
in crastinum: protraxit q3 sermonem
vsq3 in mediã noctẽ. Erãt aũt lãpades
copiose i cenaculo vbi eram9 cõgregati.
Sedens autem quidã adolescẽs noie
eutichus super fenestram: cu3 mergeret
somno graui disputante
diu Paulo: ductus
somno cecidit de tertio cenaculo
deorsũ: τ sublat9 ẽ mortu9. Ad quẽ cũ
descẽdisset paul9 incubuit sup eũ: τ cõ
plex9 dixit. Nolite turbari. Ana ei ipiu3
in ipso est. Ascendens ãt frangẽs q3
panem τ gustans: satis q3 allocutus est
vsq3 in lucẽ: τ sic pfect9 est. Adduxerũt
autem puerum viuentem τ cõsolati sũt
non minime. Nos autem ascendentes
nauem nauigauimus in asson:
inde suscepturi
paulum. Sic enim disposuerat
ipse p terrã iter facturus. Cũ aũt cõue
nissemus in asson assumpto eo
venim9 mytilenẽ. Et inde nauigãtes
sequenti die venim9 cõtra
chiũ: τ alia die applicuimus samum
τ sequenti die
venim9 miletu3. Proposuerat ei paul9
transnauigare ephesum: ne qua mora
illi fieret in asia. Festinabat
eni si possibile sibi esset: vt die3
pentecostes faceret hierosolymis
A mileto autem mittens
ephesum vocauit maiores
natu ecclesie: qui cum venissent
ad eũ: τ simul eẽnt: dixit eis. Uos scitis
a prima die qua ingressus sum in
asiam: qualiter vobiscum per oẽ tẽpus
fuerim seruiens domino cum omni

B

C

3.Re.17.d
4.Re.4.f.

D

σης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δα-
κρύων καὶ πειρασμῶν τῶν συμβάντων
μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν ἰουδαίων, ὡς
οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων,
τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς
δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους, διαμαρτυρόμενος
ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν με-
τάνοιαν καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν ἰη-
σοῦν χριστόν. καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος
τῷ πνεύματι πορεύομαι εἰς ἱερουσαλήμ.
τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς,
πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν
διαμαρτύρεταί μοι λέγον, ὅτι δεσμά με
καὶ θλίψεις μένουσιν, ἀλλ' οὐδενὸς λόγον
ποιοῦμαι. οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμί-
αν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου
μετὰ χαρᾶς καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον
παρὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι
τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ. καὶ
νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ
πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλ-
θον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. διὸ
καὶ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ,
ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων.
οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι
ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ. προσέ-
χετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν
ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκό-
πους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου
καὶ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου
αἵματος. ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο ὅτι εἰσελεύ-
σονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς
εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου. καὶ
ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λα-
λοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς
μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν. διὸ γρηγορεῖτε,
μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν νύκτα καὶ ἡμέ-
ραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νου-
θετῶν ἕνα ἕκαστον. καὶ τὰ νῦν παρατίθεμαι
ὑμᾶς ἀδελφοί τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς
χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆ-
σαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγι-
ασμένοις πᾶσιν. ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ
ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα, αὐτοὶ γι-
νώσκετε, ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι
μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται. πάν-
τα ὑπέδειξα ὑμῖν, ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ
ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημο-
νεύειν τε τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ ὅτι αὐ-
τὸς εἶπε μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμ-
βάνειν. καὶ ταῦτα εἰπών, θεὶς τὰ γόνατα αὐ-
τοῦ σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

humilitate et lachrymis
et temptationibus que mihi acciderunt
ex insidijs iudeorum: quomodo
nihil subtraxerim vobis vtilium:
quo minus annūciarē vobis et docerē vos
publice et per domos: testificans
iudeis atq; gētilibus in deū penitētiam
et fidem in dominum nostrum iesum
christum. Et nunc ecce ego alligatus
spiritu vado in hierusalem: que
in ea ventura sunt mihi ignorans:
nisi quod spiritus sanctus per oēs ciuitates
mihi protestatur dicens: qm̄ vincula
et tribulatōes hierosolymis me manēt. Sed
nihil horum vereor: nec facio aīam meā p̄-
ciosiorē q̄ me: dūmodo cōsūmē cursū meum
et ministerium verbi quod accepi
a domino iesu: testificari
euangelium gratie dei. Et
nūc ecce ego scio quia amplius nō videbi-
tis faciem meam vos oēs per quos trā-
siui predicans regnum dei. Quapropter
contestor vos hodierna die
quia mundus sum a sanguine omnium.
Nō enim subterfugi quominus annunciarem
omne consilium dei vobis. Attendite
vobis et vniuerso gregi: in
quo vos spiritus sanctus posuit episco-
pos: regere ecclesiam dñi
et dei: quam acquisiuit sanguine suo.
Ego scio quoniam intrabunt
post discessionem meam lupi rapaces
in vos: non parcentes gregi. Et
ex vobis ipsis exurgent viri loquentes
peruersa: vt abducant
discipulos post se. Propter quod vigila-
te: memoria retinētes qm̄ per triēniū nocte
nō cessaui cū lachrymis monēs et die
vnūquemq; vestrū. Et nunc commēdo
vos deo et verbo
gratie ipsius: qui potens est edificare
et dare hereditatem in sanctificatis
omnibus. Argentum et aurum aut
vestem nullius concupiui: sicut ipsi scitis:
qm̄ ad ea que mihi opus erāt et his qui me-
cū sunt ministrauerūt manus iste. Om-
nia ostēdi vobis: qm̄ sic laborātes opor-
tet suscipere infirmos: ac meminisse
verbi domini iesu: quoniam ipse
dixit. Beatius est magis dare quam accipe.
Et cū hec dixisset: positis genibus suis
orauit cum omnibus illis.

E F G

1.Re.5.f.
Dan.13.c.

ικαμός Λε εγέμετο κλαυθμός πάμτωμ, και
επιπεσόμτες επί Τομ Τράχηλομ Του παύ=
λου κατεφίλουμ αυτόμ, ολυμώμεμοι μάλι
στα επί Τω λόγω ω ειρήκει, ότι ουκέτι μέλ
λουσι Το πρόσωπομ αυτού θεωρείμ. Cap.21.

Ως Λε εγέμετο αμαχθήμαι ημάς αποσπασ=
θέμτας απ αυτώμ, ευθυλρομήσαμτες ήλ
θομεμ εις Τημ κω, Τη Λε εξής εις Τημ ρόλομ, κα
κείθεμ εις πάταρα. και ευρόμτες πλοίομ Λια
περόμ εις φοιμίκημ, επιβάμτες αμήχθημεμ. α=
μαφαμέμτες Λε Τημ κύπρομ και καταλιπόμ=
τες αυτήμ ευώμυμομ, επλέομεμ εις συρίαμ
και κατήχθημεμ εις Τύρομ. εκείσε γαρ ημ Το
πλοίομ αποφορτιζόμεμομ Τομ γόμομ. και α
μευρόμτες μαθητάς επεμείμαμεμ αυτού ημέ=
ρας επτά. οίτιμες Τω παύλω έλεγομ Λιά Του
πμεύματος μη αμαβαίμειμ εις ιερουσαλήμ.
ότε Λε εγέμετο ημάς εξαρτίσαι Τας ημέρας
εξελθόμτες επορευόμεθα, προπεμπόμτωμ η
μάς πάμτωμ συμ γυμαιξί και Τέκμοις έως έ=
ξω Της πόλεως, και θέμτες Τα γόματα επί
Τομ αιγιαλόμ προσηυξάμεθα. και ασπασά=
μεμοι αλλήλους επέβημεμ εις Το πλοίομ.
εκείμοι Λε υπέστρεψαμ εις Τα ίλια. ημείς
Λε Τομ πλουμ Λιαμύσαμτες από Τύρου, κα
τημτήσαμεμ εις πτολεμαΐλα, και ασπασάμε
μοι Τους αλελφούς, εμείμαμεμ ημέραμ μίαμ
παρ αυτοίς. Τη Λε επαύριομ εξελθόμτες ήλ
θομεμ εις καισάρειαμ, και εισελθόμτες εις Τομ
οίκομ φιλίππου Του ευαγγελιστού όμτος
εκ Τωμ επτά, εμείμαμεμ παρ αυτώ. Τούτω
Λε ήσαμ θυγατέρες παρθέμοι Τέσσαρες προ
φητεύουσαι. επιμεμόμτωμ Λε ημώμ ημέρας
πλείους, κατήλθε Τις από Της ιουλαίας προ
φήτης ομόματι άγαβος, και ελθώμ προς η=
μάς και άρας Τημ ζώμημ Του παύλου, λή=
σας Τε αυτού Τους πόλας και Τας χείρας εί
πε. Τάλε λέγει Το πμεύμα Το άγιομ. Τομ άμ=
λρα ου εστίμ η ζώμη αύτη, ούτως λήσου
σιμ εμ ιερουσαλήμ οι ιουλαίοι, και παραλώ
σουσιμ εις χείρας εθμώμ. ως Λε ηκούσαμεμ
Ταύτα, παρεκαλούμεμ ημείς Τε και οι εμτό=
πιοι Του μη αμαβαίμειμ αυτόμ εις ιερουσα=
λήμ. απεκρίθη Τε ο παύλος. Τι ποιείτε κλαί
ομτες και συμθρύπτομτες μου Τημ καρλίαμ.
εγώ γαρ ου μόμομ λεθήμαι αλλά και απο
θαμείμ ετοίμως έχω εις ιερουσαλήμ υπέρ
Του ομόματος Του κυρίου ιησού. μη πειθο=
μέμου Λε αυτού, ησυχάσαμεμ ειπόμτες. Το
θέλημα Του κυρίου γεμέσθω. μετά Λε Τας η
μέρας Ταύτας επισκευασάμεμοι αμεβαίμο=

Magnus autẽ fletus factus est oĩu: et
procumbentes super collum pauli
osculabantur eum dolentes maxime
in verbo qđ dixerat: qm̃ amplius
faciem eius non essent visuri. Et deduce
bant eũ ad nauem. Cap.21.

Cũ aũt factũ eẽt vt nauigarem9 ab
stracti ab eis: recto cursu venimus
choum: τ sequenti die rhodum τ inde
patarã. Et cũ inuenissem9 nauẽ trãsfre
tãtẽ in phenicẽ: ascendẽtes nauigauim9.
Cũ apparuissemus aũt cypro: relinquẽ
tes eã ad sinistrã: nauigauim9 in syriã
τ venimus tyrum. Ibi enim autem
nauis expositura erat onus. Inuentis
discipulis mansimus ibi diebus
septem. Qui paulo dicebant per
spiritum ne ascenderet hierosolymam.
Et expletis diebus
profecti ibamus deducentibus nos
oĩbus cũ vxoribus τ filijs vsq3 foras
ciuitatem: τ positis genibus in
littore orauimus. Et cũ vale fecissem9
inuicem ascendimus nauem:
illi autem redierunt in sua. Nos
vero nauigatiõe expleta a tyro descẽ
dimus ptolemaidam: τ salutatis
fratribus mansimus die vna
apud illos. Alia aũt die ꝑfecti venim9
cesaream. Et intrantes
domũ philippi euãgeliste q̃ erat vnus
de septem: mansimus apud eum. Hu
ic aũt erãt q̃ttuor filie virgines ꝓphetã
tes. Et cum moraremur per dies
aliquot: supuenit q̃dã vir a iudea ꝓphe
ta noĩe agabus. Is cũ venisset ad nos
tulit zonam pauli: et alligans
sibi pedes τ manus dixit.
Hec dicit spiritus sanctus. Virum
cuius est zona hec sic alligabunt
in hierusalem iudei: τ tradent
in manus gentiũ. Qđ cum audissem9:
rogabam9 nos τ qui loci illius erant:
ne ascenderet hierosolymã. Tunc
rñdit Paulus τ dixit. Quid facitis flen
tes τ affligentes cor meum?
Ego autẽ non solum alligari s3 τ mori
in hierusalem paratus sum propter
nomen domini iesu. Et cum
ei suadere nõ possem9: q̃euim9 dicẽtes
Domini voluntas fiat. Post dies aũt
istos preparati ascendebamus

μεν εις ιερουσαλήμ. συνήλθον δε και των μαθητών από καισαρείας συν ημίν, άγοντες παρ' ω ξενισθώμεν μνάσωνί τινι κυπρίω αρχαίω μαθητή. γενομένων δε ημών εις ιεροσόλυμα, ασμένως εδέξαντο ημάς οι αδελφοί. τη δε επιούση εισήει ο παύλος συν ημίν προς ιάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οι πρεσβύτεροι. και ασπασάμενος αυτούς, εξηγείτο καθ' εν έκαστον ων εποίησεν ο θεός εν τοις έθνεσι διά της διακονίας αυτού. οι δε ακούσαντες, εδόξαζον τον θεόν. είπον τε αυτώ. θεωρείς αδελφέ πόσαι μυριάδες εισίν ιουδαίων των πεπιστευκότων, και πάντες ζηλωταί του νόμου υπάρχουσι. κατηχήθησαν δε περί σου ότι αποστασίαν διδάσκεις από μωσέως τους κατά τα έθνη πάντας ιουδαίους, λέγων μη περιτέμνειν αυτούς τα τέκνα μη δε τοις έθεσι περιπατείν. τι ουν εστί. πάντως δει πλήθος συνελθείν. ακούσονται γαρ ότι ελήλυθας. τούτο ουν ποίησον ό σοι λέγομεν: εισίν ημίν άνδρες τέσσαρες ευχήν έχοντες εφ εαυτών. τούτους παραλαβών αγνίσθητι συν αυτοίς, και δαπάνησον επ αυτοίς ίνα ξυρήσωνται την κεφαλήν, και γνώσι πάντες ότι ων κατήχηνται περί σου ουδέν εστίν, αλλά στοιχείς και αυτός τον νόμον φυλάσσων. περί δε των πεπιστευκότων εθνών, ημείς επεστείλαμεν, κρίναντες μηδέν τοιούτον τηρείν αυτούς, ει μή φυλάσσεσθαι αυτούς το τε ειδωλόθυτον και το αίμα και πνικτόν και πορνείαν. τότε ο παύλος παραλαβών τους άνδρας τη εχομένη ημέρα συν αυτοίς αγνισθείς εισήει εις το ιερόν διαγγέλλων την εκπλήρωσιν των ημερών του αγνισμού έως ου προσηνέχθη υπέρ ενός εκάστου αυτών η προσφορά. ως δε έμελλον αι επτά ημέραι συντελείσθαι, οι από της ασίας ιουδαίοι θεασάμενοι αυτόν εν τω ιερώ συνέχεον πάντα τον όχλον, και επέβαλον τας χείρας επ αυτόν κράζοντες. άνδρες ισραηλίται βοηθείτε. ούτος εστίν ο άνθρωπος ο κατά του λαού και του νόμου και του τόπου τούτου πάντας πανταχού διδάσκων. έτι τε και έλληνας εισήγαγεν εις το ιερόν, και κεκοίνωκε τον άγιον τόπον τούτον. ήσαν γαρ εωρακότες τρόφιμον τον εφέσιον εν τη πόλει συν αυτώ, ον ενόμιζον ότι εις το ιερόν εισήγαγεν ο παύλος. εκινήθη τε η πόλις όλη, και εγένετο συνδρομή του λαού, και επιλαβόμενοι του παύλου είλκον αυτόν έξω του ιερού, και ευθέως εκλεί-

in hierusalem. Venerūt aūt quidā ex discipulis a cesarea nobiscū: adducētes secū apud quē hospitaremur iasonē quēdā cypriū ātiquū discipulū. Et cū venissem⁹ hierosolymā: libenter exceperunt nos frēs. Sequēti āt die introibat paulus nobiscū ad iacobū: oēs q₃ collecti sunt seniores. Quos cum salutasset: narrabat per singula que deus fecisset in gentibus per ministerium illi⁹. At illi cū audissēt: magnificabāt deū. Dixerūt q₃ ei. Vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt: ꝛ omnes emulatores sunt legis. Audierūt autem de te q: discessionē doceas a moyse eoꝝ qui per gentes sunt iudeoꝝ: dicēs nō debere eos circūcidere filios suos neq₃ s₃ ꝯsuetudinē ingredi. Quid ergo ē? Vtiq₃ opꝫ ꝯuenire multitudinē. Audiēt enim te superuenisse. Hoc ergo fac qd tibi dicim⁹. Sūt nobis viri quattuor votum habentes super se. His assumptis sanctifica te cū illis: ꝛ impende in illis vt radant capita: ꝛ scient omnes q₃ que de te audierunt falsa sunt: sed ambulas ꝛ ipse custodiens legē. De his āt q crediderūt ex gētib⁹ scripsim⁹ iudicātes: vt abstineant se ab idolis imolato ꝛ sanguine ꝛ suffocato ꝛ fornicatione. Tunc paulus assumptis viris postera die purificatus cū illis intrauit in templū: annuncians expletionē dierū purificationis: donec offerretur pro vnoquoq₃ eorum oblatio. Dum autem septem dies ꝯsumarent: hi q de asia erāt iudei cū vidissent eū in téplo concitauerunt omnē populum: ꝛ iniecerunt ei manus clamātes. Viri israelite adiuuate. Hic est homo qui aduersus populum ꝛ legem ꝛ locum hunc omnes vbiq₃ docens: insuper ꝛ gentiles induxit in templum: ꝛ violauit sanctum locum istum. Viderant enim trophimum ephesiū in ciuitate cū ipso: quē estimauerūt qm̄ in téplū introduxisset paul⁹. Cōmota q₃ est ciuitas tota: ꝛ facta est concursio populi. Et apprehendentes paulum trahebant eū extra téplū: ꝛ statim clause sunt

σθησαν αι θύραι. ζητούντων δε αυτόν αποκτείναι, ανέβη φάσις τω χιλιάρχω της σπείρης, ότι όλη συγκέχυται ιερουσαλήμ. ος εξαυτής παραλαβών στρατιώτας και εκατοντάρχους κατέδραμεν επ' αυτούς. οι δε ιδόντες τον χιλίαρχον και τους στρατιώτας επαύσαντο τύπτοντες τον παύλον. εγγίσας δε ο χιλίαρχος, επελάβετο αυτού, και εκέλευσε δεθήναι αλύσεσι δυσί, και επυνθάνετο τίς αν είη και τί εστι πεποιηκώς. άλλοι δε άλλο τι εβόων εν τω όχλω. μη δυνάμενος δε γνώναι το ασφαλές διά τον θόρυβον, εκέλευσεν άγεσθαι αυτόν εις την παρεμβολήν. ότε δε εγένετο επί τους αναβαθμούς, συνέβη βαστάζεσθαι αυτόν υπό των στρατιωτών διά την βίαν του όχλου. ηκολούθει γαρ το πλήθος του λαού κράζον αίρε αυτόν. μέλλων τε εισάγεσθαι εις την παρεμβολήν, ο παύλος λέγει τω χιλιάρχω. ει έξεστι μοι ειπείν πρός σε. ο δε έφη. ελληνιστί γινώσκεις. ουκ άρα συ ει ο αιγύπτιος ο πρό τούτων των ημερών αναστατώσας και εξαγαγών εις την έρημον τους τετρακισχιλίους άνδρας των σικαρίων. είπε δε ο παύλος. εγώ άνθρωπος μεν ειμί ιουδαίος, ταρσεύς της κιλικίας ουκ ασήμου πόλεως πολίτης. δέομαι δε σου, επίτρεψόν μοι λαλήσαι πρός τον λαόν. επιτρέψαντος δε αυτού, ο παύλος εστώς επί των αναβαθμών, κατέσεισε τη χειρί τω λαώ. πολλής δε σιγής γενομένης, προσεφώνησε τη εβραΐδι διαλέκτω λέγων.

Cap. 22.

Άνδρες αδελφοί και πατέρες ακούσατε μου της πρός υμάς νυνί απολογίας. ακούσαντες δε ότι τη εβραΐδι διαλέκτω προσεφώνει αυτοίς, μάλλον παρέσχον ησυχίαν. και φησίν. εγώ μεν ειμί ανήρ ιουδαίος γεγεννημένος εν ταρσώ της κιλικίας, ανατεθραμμένος δε εν τη πόλει ταύτη παρά τους πόδας γαμαλιήλ, πεπαιδευμένος κατά ακρίβειαν του πατρώου νόμου, ζηλωτής υπάρχων του θεού καθώς πάντες υμείς εστέ σήμερον, ος ταύτην την οδόν εδίωξα άχρι θανάτου, δεσμεύων και παραδιδούς εις φυλακάς άνδρας τε και γυναίκας, ως ο αρχιερεύς μοι μαρτυρεί και παν το πρεσβυτέριον, παρ' ων και επιστολάς δεξάμενος πρός τους αδελφούς εις δαμασκόν, επορευόμην, άξων και τους εκείσε όντας δεδεμένους εις ιερουσαλήμ, ίνα τιμωρηθώσιν. εγένετο δε μοι πορευομένω και εγγίζοντι τη δαμασκώ περί μεσημβρίαν εξαίφνης εκ του ουρανού περιαστράψαι φως ικανόν περί εμέ,

ianue. Querentibus autem eū occidere nunciatum est tribuno cohortis: q2 tota cōfundit hierusalē. Qui statim assumptis militibus ⁊ centurionibus decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum ⁊ milites: cessauerunt percutere paulum. Tunc accedens tribunus apprehendit eum: ⁊ iussit alligari cathenis duab9: ⁊ interrogabat quis esset ⁊ quid fecisset. Alij aūt aliud clamabāt in turba. Et cū nō posset certum cognoscere pre tumultu: iussit eum duci in castra. Et cum venisset ad gradus: contigit vt portaretur a militibus pp vim populi. Sequebatur enim multitudo populi: clamans tolle eū. Et cū cepisset induci in castra: paulus dicit tribuno. Si licet mihi loq aliqd ad te? Qui dixit ei. grece nosti? None tu es egyptius: q ante hos dies tumultū concitasti: et eduxisti in desertum quattuor milia viroꝝ siccarioꝝ. Et dixit ad eū paulus. Ego homo sum quidē iudeus a tarso cilicie: nō ignote ciuitatis municeps. Rogo aūt te: permitte mihi loqui ad populū. Et cū ille permisisset paulus stans in gradibus annuit manu ad plebē: ⁊ magno silētio facto allocutus est lingua hebrea dicens.

Cap. 22.

Viri fratres ⁊ patres audite quam ad vos nūc reddo rōnē. Cū audissent aūt q2 hebrea lingua loquitur ad illos magis prestiterunt silentium. Et dicit. Ego sum vir iudeus natus tarso cilicie: nutritus autem in ista ciuitate secus pedes gamalielis: erudit9 iuxta veritatē paterne legis: emulator legis sicut ⁊ vos omnes estis hodie: q hanc viā persecutus sum vsq ad mortem alligans ⁊ tradens in custodias viros ac mulieres: sicut pnceps sacerdotū mihi testimoniū reddit ⁊ oēs maiores natu: a qb9 ⁊ eplās accipiens ad fratres: damascum pergebam vt adducerem inde vinctos in hierlm vt punirentur. Factum est aūt eunte me ⁊ appropinquāte damasco media die subito de celo circūfulsit me lux copiosa:

supra.8.a. et.9.a.

B

A

έπεσόν τε εις το έδαφος και ήκουσα φωνής λεγούσης μοι. σαούλ σαούλ τί με διώκεις. εγώ δε απεκρίθην. τίς ει κύριε. είπε τε πρός με. εγώ ειμί ιησούς ο ναζωραίος ον συ διώκεις. οι δε συν εμοί όντες το μεν φως εθεάσαντο, και έμφοβοι εγένοντο, την φωνήν δε ουκ ήκουσαν του λαλούντος μοι. είπον δε τί ποιήσω κύριε. ο δε κύριος είπε πρός με. αναστάς πορεύου εις δαμασκόν, κακεί σοι λαληθήσεται περί πάντων ων τέτακται σοι ποιήσαι. ως δε ουκ ενέβλεπον από της δόξης του φωτός εκείνου, χειραγωγούμενος υπό των συνόντων μοι ήλθον εις δαμασκόν. ανανίας δε τις ανήρ ευλαβής κατά τον νόμον μαρτυρούμενος υπό πάντων των κατοικούντων εν δαμασκώ ιουδαίων, ελθών πρός με και επιστάς είπε μοι. σαούλ αδελφέ ανάβλεψον. καγώ αυτή τη ώρα ανέβλεψα εις αυτόν. ο δε είπεν. ο θεός των πατέρων ημών προεχειρίσατο σε γνώναι το θέλημα αυτού, και ιδείν τον δίκαιον και ακούσαι φωνήν εκ του στόματος αυτού, ότι έση μάρτυς αυτώ πρός πάντας ανθρώπους ων εώρακας και ήκουσας. και νυν τί μέλλεις. αναστάς βάπτισαι, και απόλουσαι τας αμαρτίας σου, επικαλεσάμενος το όνομα του κυρίου. εγένετο δε μοι υποστρέψαντι εις ιερουσαλήμ και προσευχομένου μου εν τω ιερώ, γενέσθαι με εν εκστάσει και ιδείν αυτόν λέγοντα μοι. σπεύσον και έξελθε εν τάχει εξ ιερουσαλήμ, διότι ου παραδέξονται σου την μαρτυρίαν περί εμού. καγώ είπον. κύριε αυτοί επίστανται ότι εγώ ήμην φυλακίζων και δαίρων κατά τας συναγωγάς τους πιστεύοντας επί σε. και ότε εξεχείτο το αίμα στεφάνου του πρωτομάρτυρος σου, και αυτός ήμην εφεστώς και συνευδοκών τη αναιρέσει αυτού, φυλάσσων τα ιμάτια των αναιρούντων αυτόν. και είπε πρός με. πορεύου ότι εγώ εις έθνη μακράν εξαποστελώ σε. ήκουον δε αυτού άχρι τούτου του λόγου. και επήραν την φωνήν αυτών λέγοντες. αίρε από της γης τον τοιούτον. ου γαρ καθήκεν αυτόν ζην. κραζόντων δε αυτών και ριπτούντων τα ιμάτια και κονιορτόν βαλλόντων εις τον αέρα, εκέλευσεν αυτόν ο χιλίαρχος άγεσθαι εις την παρεμβολήν ειπών μάστιξιν ανετάζεσθαι αυτόν, ίνα επιγνώ δι' ην αιτίαν ούτως επεφώνουν αυτώ. ως δε προέτειναν αυτόν τοις ιμάσιν, είπε πρός τον εστώτα εκατόνταρχον ο παύλος. ει άνθρωπον ρωμαίον και ακατάκριτον έξεστιν υμίν μαστίζειν. ακούσας δε ο εκατόνταρχος

et decidens in terram audiui vocem dicentē mihi. Saule saule qd me psequeris? Ego aūt respōdi. Quis es dñe? Dixit ad me. Ego sum iesus nazaren9 quē tu psequeris. Et q mecū erāt lumē qdē viderunt: vocem aūt nō audierūt ei9 q loqbatur mecū. Et dixi. Quid faciā dñe? Dñs aūt dixit ad me. Surgens vade damascum: ⁊ ibi tibi dicetur de oibus que te oportet facere. Et cum non viderem pre claritate luminis illi9: ad manū deduct9 a comitibus veni damascum. Ananias autem quidā vir timorat9 sm legem testimonium hns ab omnibus habitātibus i damasco iudeis: veniens ad me ⁊ stās dixit mihi. Saule frater respice. Et ego eadem hora respexi in eum. At ille dixit. Deus patrum nostroꝝ preordinauit te vt cognosceres volūtatē eius: ⁊ videres iustū ⁊ audires vocem ex ore eius: q2 eris testis illius ad omnes homines eoꝝ q vidisti ⁊ audisti. Et nūc qd moraris? Exurge ⁊ baptizare ⁊ ablue peccata tua inuocato nomine ipsius. Factum est autem reuertēti mihi in hierusalem ⁊ oranti i tēplo: fieri me in stupore mētis ⁊ videre illū dicentem mihi. Festina ⁊ exi velociter ex hierlm: qm non recipient testimoniū tuū de me. Et ego dixi. Dñe ipsi sciunt q2 ego eram cōcludēs i carcerē ⁊ cedēs p synagogas eos q credebāt in te. Et cū funderetur sanguis stephani testis tui ego stabā ⁊ consentiebam et custodiebam vestimenta interficientiū illū. Et dixit ad me. Vade qm ego i nationes lōge mittā te. Audiebāt aūt eum vsq ad hoc verbum: ⁊ leuauerunt vocem suam dicentes. Tolle de terra huiuscemodi. Nō ei phas ē eū viuere. Vociferātib9 aūt eis ⁊ piiciētib9 vestimēta sua ⁊ puluerem iactantibus in aerem: iussit tribun9 induci eū in castra ⁊ flagellis cedi ⁊ torqueri eum vt sciret propter quā cām sic acclamarēt ei. Et cum astrinxissent eū loris: dixit astāti sibi cēturioni paulus. Si hominē romanum ⁊ indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio

Sup.9.a. 1.Cor.15.b Gala.1.c.

B

C

Sup.7.d

D

προσελθὼν απήγγειλε τω χιλιάρχω λέγων. όρα τι μέλλεις ποιείν. ο γαρ άνθρωπος ού-
τος ρωμαίος εστί. προσελθών δε ο χιλίαρ-
χος είπεν αυτώ. λέγε μοι, συ ρωμαίος ει.
ο δε έφη, ναι. απεκρίθη τε ο χιλίαρχος. εγώ
πολλού κεφαλαίου την πολιτείαν ταύτην
εκτησάμην. ο δε παύλος έφη. εγώ δε και γε-
γέννημαι. ευθέως ουν απέστησαν απ' αυτού
οι μέλλοντες αυτόν ανετάζειν. και ο χιλίαρ-
χος εφοβήθη επιγνούς ότι ρωμαίος εστί, και
ότι ην αυτόν δεδεκώς. τη δε επαύριον βου-
λόμενος γνώναι το ασφαλές, το τι κατηγο-
ρείται παρά των ιουδαίων, έλυσεν αυτόν
από των δεσμών, και εκέλευσεν ελθείν τους
αρχιερείς και όλον το συνέδριον αυτών, και
καταγαγών τον παύλον έστησεν εις αυ-
τούς. Cap. 23.

Ατενίσας δε ο παύλος τω συνεδρίω είπεν.
άνδρες αδελφοί εγώ πάση συνειδή-
σει αγαθή πεπολίτευμαι τω θεώ άχρι ταύ-
της της ημέρας. ο δε αρχιερεύς ανανίας επέ-
ταξε τοις παρεστώσιν αυτώ τύπτειν αυτού
το στόμα. τότε ο παύλος προς αυτόν είπε.
τύπτειν σε μέλλει ο θεός τοίχε κεκονιαμέ-
νε, και συ κάθη κρίνων με κατά τον νόμον,
και παρανομών κελεύεις με τύπτεσθαι. οι
δε παρεστώτες είπον. τον αρχιερέα του θε-
ού λοιδορείς. έφη τε ο παύλος. ουκ ήδειν
αδελφοί ότι εστίν αρχιερεύς. γέγραπται
γαρ. άρχοντα του λαού σου ουκ ερείς κα-
κώς. γνούς δε ο παύλος ότι το εν μέρος εστί
σαδδουκαίων το δε έτερον φαρισαίων, έ-
κραξεν εν τω συνεδρίω. άνδρες αδελφοί ε-
γώ φαρισαίος ειμί υιός φαρισαίου. περί ελ-
πίδος και αναστάσεως νεκρών εγώ κρίνομαι.
τούτο δε αυτού λαλήσαντος, εγένετο στά-
σις των σαδδουκαίων και φαρισαίων, και ε-
σχίσθη το πλήθος. σαδδουκαίοι μεν γαρ λέ-
γουσι μη είναι ανάστασιν μηδέ άγγελον
μήτε πνεύμα. φαρισαίοι δε ομολογούσι τα
αμφότερα. εγένετο δε κραυγή μεγάλη.
και αναστάντες οι γραμματείς του μέρους
των φαρισαίων, διεμάχοντο λέγοντες. ου-
δέν κακόν ευρίσκομεν εν τω ανθρώπω τού-
τω. ει δε και πνεύμα ελάλησεν αυτώ η
άγγελος, μη θεομαχώμεν. πολλής δε γε-
νομένης στάσεως, ευλαβηθείς ο χιλίαρχος
μη διασπασθή ο παύλος υπ' αυτών, εκέ-
λευσε το στράτευμα καταβήναι και αρπάσαι
αυτόν εκ μέσου αυτών, άγειν τε εις την
παρεμβολήν. τη δε επιούση νυκτί επιστάς
αυτώ ο κύριος είπε. θάρσει παύλε. ως γαρ
διεμαρτύρω τα περί εμού εις ιερουσαλήμ,

accessit ad tribunū: et nūciauit ei dicens
Quid acturus es? Hic enim hō ciuis
romanus est. Accedēs autē tribunus
dixit illi. Dic mihi: si tu romanus es?
At ille dixit. Etiā. Et rñdit tribunus:
multa summa ciuilitatem hanc Ego
ɔsecutus sum. Et paulus ait. Ego autē et na
tus sū. Protinus ergo discesserūt ab illo
q eum torturi erant. Tribunus quoqꝫ
timuit postq̄ rescivit quia ciuis romanus
eēt: et quia alligasset eū. Postera autē die
volēs scire diligētius q̄ ex cā accusaret
a iudeis: soluit eum
et iussit sacerdotes conuenire
et omne concilium: et
producens paulum statuit inter illos.
Cap. 23.

Intendens autē in cōciliū paulus ait.
Viri frēs ego omni conscientia
bona ɔuersatus sum an deū vsqꝫ in hodier
nū diē. Princeps autē sacerdotū ananias p̄
cepit astantibus sibi pcutere os eius.
Tunc paulus dixit ad eum.
Percutiet te deus paries dealbate.
Et tu sedes iudicās me sm legē:
et ɔtra legem iubes me percuti?
Et q astabāt dixerūt. Sūmū sacerdotē
dei maledicis? Dixit autē paulus. Nescie
bā frēs quia pnceps ē sacerdotū. Scriptū
ē enim. Pricipē ppli tui non maledices. *Exo. 22. d.*
Sciēs autē paulus quia vna pars esset
saduceoꝝ et altera phariseoꝝ: exclama
uit in concilio. Viri fratres ego
phariseus sum filius pharisei. De spe
et resurrectiōe mortuoꝝ ego iudicor. *Phil. 3. a.*
Et cū hec dixisset: facta ē dissēsio iter
phariseos et saduceos: et soluta est
multitudo. Saducei autem dicunt *Mat. 22. d.*
non eē resurrectionē mortuoꝝ neqꝫ an-
gelū neqꝫ spūm pharisei autē vtraqꝫ ɔfitēt.
Factus est autem clamor magnus.
Et exurgentes quidam
phariseorum pugnabant dicētes. Nihil
mali inuenimus in hoīe isto. Quid
si spiritus locutus est ei aut
angelus? Et cū magna dissensio fctā eēt:
timens tribunus
ne discerpet paulus ab ipsis: iussit
milites descendere et rapere
eū de medio eoꝝ: ac deducere eum in
castra. Sequenti autem nocte assistens *Infra. 27.*
ei dñs ait. Constans esto. Sicut enim
testificatus es de me in hierusalem.

οὕτω δεῖ σε καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι. γε
νομένης δὲ ἡμέρας ποιήσαντές τινες τῶν ἰου
δαίων συστροφήν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς,
λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πιεῖν ἕως
οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον. ἦσαν δὲ πλεί
ους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσί
αν πεποιηκότες, οἵτινες προσελθόντες τοῖς
ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις εἶπον. ἀναθέ=
ματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύ
σασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.
νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ
σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον καταγάγῃ
αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς ὡς μέλλοντας διαγινώσ
κειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ. ἡμεῖς δὲ
πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ
ἀνελεῖν αὐτόν. ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀ=
δελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος
καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν ἀπήγγει
λε τῷ παύλῳ. προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦ
λος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων ἔφη, τὸν νεανίσ
κον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον.
ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ. ὁ μὲν οὖν
παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλί=
αρχον, καὶ φησίν, ὁ δέσμιος παῦλος προσ=
καλεσάμενός με ἠρώτησε τοῦτον τὸν νεα=
νίαν ἀγαγεῖν πρὸς σὲ ἔχοντά τι λαλῆσαι
σοι. ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χι
λίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατιδίαν ἐπυνθά
νετο. τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι. εἶπε
δέ, ὅτι οἱ ἰουδαῖοι συνέθεντο τοῦ ἐρωτῆσαι
σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγά=
γῃς τὸν παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέσ=
τερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ. σὺ οὖν μὴ
πεισθῇς αὐτοῖς. ἐνεδρεύουσι γὰρ αὐτὸν ἐξ
αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτι
νες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μή=
τε πιεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν, καὶ νῦν ἕ
τοιμοί εἰσι προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐ=
παγγελίαν. ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἐπέλυσε
τὸν νεανίαν, παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆ=
σαι ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με. καὶ προ
σκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων
εἶπεν. ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους ὅ
πως πορευθῶσιν ἕως καισαρείας, καὶ ἱππεῖς
ἑβδομήκοντα καὶ δεξιολάβους διακοσίους
ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός, κτήνη τε πα
ραστῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν παῦλον δι
ασώσωσι πρὸς φίληκα τὸν ἡγεμόνα,
γράψας ἐπιστολὴν
περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον: κλαύδιος
λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι φίληκι χαί=

sic te opȝ et rome testificari. Factā
āt die collegerunt se quidam ex iudeis et
deuouerunt se ⌈ros donec
dicētes neqȝ mâducaturos neqȝ bibitu=
occiderēt paulū. Erāt āt plus
qȝ q̃dragita viri q̄ hāc ɔiurationem
fecerant: qui accesserunt
ad p̄ncipes sacerdotū et seniores et dixerūt.
Deuotiōe deuouim⁹ nos nihil gustatu
ros donec occidamus paulum.
Nunc ergo vos notum facite tribuno
cum concilio: vt producat
illum ad vos tāq̄ aliq̄d certi⁹ cognitu
ri de eo. Nos vero
priusq̄ appropiet parati sumus
iterficere illū. Qd cū audisset fili⁹ soro
ris pauli insidias: venit
et intrauit castra: nunciauitqȝ
paulo. Vocans autem paulus ad se
vnū ex cēturiōib⁹ ait. Adolescentem
hunc adduc ad tribunum.
Habet ei aliq̄d idicare illi. Et ille q̄dē
assumēs eū: duxit ad tribunū
et ait. Vinctus paulus vocans
rogauit me hunc adolescentem
pducere ad te habentē aliquid loqui
tibi. Apphēdēs āt tribun⁹ manū illius
secessit cū eo seorsuȝ et interrogauit illum.
Quid ē qd habes indicare mihi. Ille
aūt dixit. Judeis cōuenit rogare
te vt crastina die producas
paulum in cōciliū quasi aliquid certius
inquisituri sint de illo: tu vero ne
credideris illis. Insidiant enīȝ ei ex
eis viri amplius q̄ȝ quadragita: qui
se deuouerunt non manducare neqȝ
bibere donec interficiāt eū: et nūc para
ti sunt expectantes promissum tuum.
Tribunus igitur dimisit
adolescētē: p̄cipiēs ei ne cui loqueretur
qm̄ hec nota sibi fecisset. Et vocatis
duobus centurionibus:
dixit illis. Parate milites ducētos: vt
eant vsqȝ cesaream: et equites
septuaginta et lancearios ducentos
a tertia hora noctis et iumēta prepara
te vt imponentes paulum saluum per=
ducerent ad felicem presidem. Timuit eni
ne forte raperent eum iudei et occiderent: et
ipse postea calumniam sustineret tanq̄ȝ ac=
cepturus pecuniaȝ: scribens ei epistolam
continentem hec. Claudius
lysias optimo presidi felici salutem.

D

E

F

ρειν. τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν ἰουδαίων καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ᾽ αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι ῥωμαῖός ἐστι. βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν. ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμῶν ἔγκλημα ἔχοντα. μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, ἐξ αὐτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. ἔρρωσο. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς ἀναλαβόντες τὸν παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν ἀντιπατρίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν. οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν καὶ ἀναδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ. ἀναγνοὺς δὲ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστί, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας, διακούσομαί σου ἔφη ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

Cap. 24.

Μετὰ δὲ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου. κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος λέγων. πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα κράτιστε φίληξ μετὰ πάσης εὐχαριστίας. ἵνα δὲ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν συντόμως τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ. εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμὸν καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως, ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίναι. παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος βίᾳ πολλῇ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο καὶ πρός σε ἀπέστειλε, κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι. παρ᾽ οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ. συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν. ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος, νεύσαντος

Virum hunc comprehensum a iudeis: et incipientem interfici ab eis superueniens cum exercitu eripui: cognito quia romanus est. Volens quoque scire causam quam obiiciebant illi deduxi eum in concilium eorum. Quem inueni accusari de questionibus legis ipsorum: nihil vero dignum morte aut vinculis habentem crimen. Et cum mihi perlatum esset de insidiis quas parauerant illi: misi eum ad te: denuncians et accusatoribus vt dicant apud te. Vale. Milites vero secundum preceptum sibi assumentes paulum: duxerunt per noctem in antipatridem: et postera die dimissis equitibus vt cum eo irent: reuersi sunt ad castra. Qui cum venissent cesaream et tradidissent epistolam presidi: statuerunt ante illum et paulum. Cum legisset autem et interrogasset de qua prouincia esset: et cognoscens quia de cilicia: audiam te inquit cum accusatores tui venerint. Iussitque in pretorio herodis custodiri eum.

Cap. 24.

Post quinque autem dies descendit princeps sacerdotum ananias cum senioribus quibusdam et tertullo quodam oratore: qui adierunt presidem aduersus paulum. Et citato paulo: cepit accusare tertullus dicens. Cum in multa pace agamus per te: et multa corrigantur per tuam prouidentiam semper et vbique: suscipimus optime felix cum omni gratiarum actione. Ne diutius autem te protraham: oro breuiter audias nos pro tua clementia. Inuenimus hunc hominem pestiferum et concitantem seditionem omnibus iudeis in vniuerso orbe et autorem seditionis secte nazarenorum: qui etiam templum violare conatus est: quem et apprehensum voluimus secundum legem nostram iudicare. Superueniens autem tribunus lysias cum vi magna eripuit eum de manibus nostris: iubens accusatores eius ad te venire: a quo poteris ipse iudicans de omnibus istis cognoscere: de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt autem et iudei dicentes hec ita se habere. Respondit autem paulus: annuente

αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν. ἐκ πολλῶν ἐ-
τῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστά-
μενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπο-
λογοῦμαι. δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ
πλείους εἰσί μοι ἡμέραι δεκαδύο ἀφ᾽ ἧς
ἀνέβην προσκυνήσων ἐν ἱερουσαλήμ, καὶ οὔ-
τε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγό-
μενον ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου οὔ-
τε ἐν ταῖς συναγωγαῖς οὔτε κατὰ τὴν πόλιν,
οὔτε παραστῆσαι δύνανται περὶ ὧν νῦν κα-
τηγοροῦσί μου. ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι ὅ-
τι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω
λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ πιστεύων πᾶσι
τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γε-
γραμμένοις, ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἣν
καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται ἀνάστασιν
μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν δικαίων τε καὶ ἀδί-
κων. ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ ἀπρόσκοπον
συνείδησιν ἔχων πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀν-
θρώπους. δι᾽ ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενό-
μην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου
καὶ προσφοράς, ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμέ-
νον ἐν τῷ ἱερῷ, οὐ μετὰ ὄχλου οὐδὲ μετὰ
θορύβου,
τινὲς ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι οὓς
δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν εἴ τι ἔ-
χοιεν πρός με, ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν τί
εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα στάντος μου ἐπὶ τοῦ
συνεδρίου, ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς ἧς ἐ-
κραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως
νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ᾽ ὑμῶν. ἀ-
κούσας δὲ ταῦτα ὁ φίληξ, ἀνεβάλλετο αὐ-
τούς, ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ,
εἰπών. ὅταν λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ δι-
αγνώσομαι τὰ καθ᾽ ὑμᾶς. διαταξάμενός τε
τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἔ-
χειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδί-
ων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.
μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ φί-
ληξ σὺν δρουσίλλῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ οὔσῃ
ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν παῦλον, καὶ ἤ-
κουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς χριστὸν ἰησοῦν πί-
στεως. διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιο-
σύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ κρίματος τοῦ
μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ
φίληξ ἀπεκρίθη. τὸ νῦν ἔχον πορεύου,
καιρὸν δὲ λαβὼν μετακαλέσομαί σε, ἅμα
καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ
ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν, διὸ
καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡ-
μίλει αὐτῷ. διετίας δὲ πληρωθείσης, ἔλαβε
διάδοχον ὁ φίληξ πόρκιον φῆστον. θέλων

sibi preside dicere. Ex multis annis
te esse iudicem genti huic sciens:
bono animo pro me satisfaciam.
Potes enim cognoscere quia non
plus sunt mihi dies q̃ duodecim ex quo
ascendi adorare in hierusalem: et neque
in teplo invenerũt me cũ aliquo dispu-
tantem aut cõcursũ facientẽ turbe neque
in synagogis neque in civitate:
neque probare põt tibi de quibus nũc me
accusant. Cõfiteor hoc aũt tibi
secũdum sectã quam dicũt heresim: sic
deservio patri et deo meo: credẽs omnibus
q̃ in lege et prophetis scripta sunt:
spẽ habens in deum quam
et hi ipsi expectant resurrectionem
futuram iustorum et iniquorum.
In hoc et ipse studeo sine offendiculo
cõscientiam habere ad deũ et ad hoies sp.
Post annos aũt plures
elemosynas facturus in gentem meam
veni: et oblatiões et vota in q̃bus invenerũt
me purificatũ i teplo: nõ cũ turba ne-
que cum tumultu. Et apprehenderunt me
clamantes et dicentes. Tolle inimicum no-
strum. Quidã aũt ex asia iudei quos
oportebat apud te presto ee et accusare si
qd hẽrẽt adversũ me: aut hi ipi dicãt si
qd invenerũt in me iniqtatis cũ stem in
cõcilio: nisi de una hac solũmodo vo-
ce q̃ clamavi inter eos stãs: qm̃ de re-
surrectiõe mortuorum ego iudicor hodie a
vobis. Distulit autem illos felix
certissime sciens de via hac
dicẽs. Cũ tribunus lysias descẽderit au-
diam vos. Iussitque
centurioni custodire eum et habere
requiem: nec quẽquam de suis prohibere
ministrare ei.
Post aliquot autem dies veniens felix
cum drusilla uxore sua que erat
iudea vocavit paulum: et audivit ab
eo fidem que est in christum iesum.
Disputante autem illo de iustitia
et castitate et de iudicio
futuro: tremefactus
felix respõdit. Quod nũc attinet vade:
tempore aũt opportuno accersiã te: simul
et sperans q pecunia ei daretur
a paulo: propter quod
et frequenter accersiens eum loquebatur
cum eo. Biennio autẽ expleto: accepit
successorẽ felix portiũ festum. Volens

C

D

δε χάριτας καταθέσθαι τοις ιουδαίοις ο φίληξ, κατέλιπε τον παύλον δεδεμένον. Cap. κε.

Φήστος ουν επιβάς τη επαρχία, μετά τρείς ημέρας ανέβη εις ιεροσόλυμα από καισαρείας. ανεφάνισαν δε αυτώ ο τε αρχιερεύς και οι πρώτοι των ιουδαίων κατά του παύλου, και παρεκάλουν αυτόν αιτού μενοι χάριν κατ' αυτού, όπως μεταπέμψηται αυτόν εις ιερουσαλήμ, ενέδραν ποιούντες ανελείν αυτόν κατά την οδόν. ο μεν ουν φήστος απεκρίθη τηρείσθαι τον παύλον εν καισαρεία, εαυτόν δε μέλλειν εν τάχει εκπορεύεσθαι. οι ουν δυνατοί εν υμίν φησί συγκαταβάντες, ει τι εστίν εν τω ανδρί τούτω άτοπον, κατηγορείτωσαν αυτού. διατρίψας δε εν αυτοίς ημέρας πλείους η οκτώ καταβάς εις καισάρειαν, τη επαύριον καθίσας επί του βήματος, εκέλευσε τον παύλον αχθήναι. παραγενομένου δε αυτού, περιέστησαν οι από ιεροσολύμων καταβεβηκότες ιουδαίοι, πολλά και βαρέα αιτιώματα φέροντες κατά του παύλου, α ουκ ίσχυον αποδείξαι, απολογουμένου αυτού ότι ούτε εις τον νόμον των ιουδαίων ούτε εις το ιερόν ούτε εις καίσαρα ήμαρτον. ο φήστος δε τοις ιουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, αποκριθείς τω παύλω είπε. θέλεις εις ιεροσόλυμα αναβάς εκεί περί τούτων κρίνεσθαι επ' εμού. είπε δε ο παύλος. επί του βήματος καίσαρος εστώς ειμί, ου με δει κρίνεσθαι. ιουδαίους ουδέν ηδίκησα ως και συ κάλλιον επιγινώσκεις. ει μεν γαρ αδικώ και άξιον θανάτου πέπραχά τι, ου παραιτούμαι το αποθανείν. ει δε ουδέν εστίν ων ούτοι κατηγορούσί μου, ουδείς με δύναται αυτοίς χαρίσασθαι. καίσαρα επικαλούμαι. τότε ο φήστος συλλαλήσας μετά του συμβουλίου απεκρίθη. καίσαρα επικέκλησαι, επί καίσαρα πορεύση. ημερών δε διαγενομένων τινών αγρίππας ο βασιλεύς και βερνίκη κατήντησαν εις καισάρειαν ασπασόμενοι τον φήστον. ως δε πλείους ημέρας διέτριβεν εκεί, ο φήστος τω βασιλεί ανέθετο τα κατά τον παύλον λέγων. ανήρ τις εστί καταλελειμμένος υπό φήλικος δέσμιος, περί ου γενομένου μου εις ιεροσόλυμα ενεφάνισαν οι αρχιερείς και οι πρεσβύτεροι των ιουδαίων, αιτούμενοι κατ' αυτού δίκην. προς ους απεκρίθην, ότι ουκ εστίν έθος ρωμαίοις χαρίζεσθαι τινά άνθρωπον εις απώλειαν, πριν ή ο κατηγορούμενος κατά πρόσωπον έχει τους κατηγόρους, τόπον τε απολογίας λάβοι περί του εγκλήματος. συνελθόντων ουν

autem gratiã prestare iudeis felix reliquit paulum vinctũ. Cap. xv.

Festus ergo cum venisset in ꝓuĩciã post triduũ ascẽdit hierosolymã a cesarea. Adierũt qz eũ pĩcipes sacerdotum ⁊ primi iudeorum aduersus paulũ: ⁊ rogabant eum postulantes gratiaz aduersus eũ: vt iuberet ꝑduci eum in hierusalez: insidias tendẽtes vt interficerent eũ in via. Festus autez respondit seruari quidem paulum in cesarea: se autem maturius profecturũ. Qui ergo in vobis ait potẽtes sũt: descendentes simul si quod est in viro crimen accusent eum. Demoratus aũt inter eos dies nõ amplius ꝙ̃ octo aut decẽ descẽdit cesareã: ⁊ altera die sedit pro tribunali: ⁊ iussit paulum adduci. Qui cũ ꝑductꝰ eẽt: circunstetẽrunt euz qui ab hierosolyma descenderãt iudei: multas ⁊ graues causas obijcientes: quas non poterant ꝓbare: paulo rationẽ reddẽte: qm̃ neqz in legem iudeorum neqz in templuz neqz in cesarẽ ꝗcquã peccaui. Festꝰ aũt volens gratiam prestare iudeis: rñdẽs paulo dixit. Uis hierosolymã ascendere ⁊ ibi de his iudicari apud me? Dixit aũt paulꝰ. Ad tribunal cesaris sto: ibi oportet me iudicari. Judeis non nocui: sicut tu melius nosti. Si enim nocui aut dignum morte aliquid feci: non recuso mori. Si vero nihil ẽ eorũ q̃ hi accusant me: nemo potest me illis donare. Cesarem appello. Tunc festus cum consilio locutus respondit. Cesarem appellasti: ad cesarem ibis. Et cũ dies aliquot transacti eẽnt agrippa rex et bernice descenderunt cesareaz ad salutandum festuz. Et cũ dies plures ibi morarẽtur: festꝰ regi indicauit de paulo dicẽs. Uir quidaz est derelictus a felice vinctus: de quo cuz essem hierosolymis adierunt me pñcipes sacerdotũ ⁊ seniores iudeoruz: postulãtes aduersus illũ dãnationẽ. Ad quos rñdi: qr nõ ẽ romanis ꝯsuetudo donare aliquem hominez priusquã is qui accusatur presentes habeat accusatores: locũ qz defẽdẽdi accipiat ad abluẽda crimĩa: q̃ ei obijciũt. Cũ er

A

B

C

ενθάδε αναβολήν μηδεμίαν ποιησάμενος, τη εξής καθίσας επί του βήματος εκέλευσα αχθήναι τον άνδρα, περί ου σταθέντες οι κατήγοροι, ουδεμίαν αιτίαν επέφερον ων υπενόουν εγώ. ζητήματα δε τινά περί της ιδίας δεισιδαιμονίας είχον προς αυτόν, και περί τινός ιησού τεθνηκότος ον έφασκεν ο παύλος ζην. απορούμενος δε εγώ την περί τούτου ζήτησιν έλεγον, ει βούλοιτο πορεύεσθαι εις ιερουσαλήμ κακεί κρίνεσθαι περί τούτων. του δε παύλου επικαλεσαμένου τηρηθήναι αυτόν εις την του σεβαστού διάγνωσιν, εκέλευσα τηρείσθαι αυτόν εως ου πέμψω αυτόν προς καίσαρα. αγρίππας δε προς τον φήστον έφη. εβουλόμην και αυτός του ανθρώπου ακούσαι. ο δε αύριον φησίν ακούση αυτού. τη ουν επαύριον ελθόντος του αγρίππα και της βερνίκης μετά πολλής φαντασίας, και εισελθόντων εις το ακροατήριον σύν τε τοις χιλιάρχοις και ανδράσι τοις κατ' εξοχήν ούσι της πόλεως και κελεύσαντος του φήστου ήχθη ο παύλος. και φησίν ο φήστος. αγρίππα βασιλεύ και πάντες οι συμπαρόντες ημίν άνδρες, θεωρείτε τούτον, περί ου παν το πλήθος των ιουδαίων ενέτυχόν μοι εν τε ιεροσολύμοις και ενθάδε επιβοώντες μη δειν ζην αυτόν μηκέτι. εγώ δε καταλαβόμενος μηδέν άξιον θανάτου αυτόν πεπραχέναι, και αυτού δε τούτου επικαλεσαμένου τον σεβαστόν έκρινα πέμπειν αυτόν. περί ου ασφαλές τι γράψαι τω κυρίω ουκ έχω. διό προήγαγον αυτόν εφ' υμών και μάλιστα επί σου βασιλεύ αγρίππα, όπως της ανακρίσεως γενομένης, σχώ τι γράψαι. άλογον γαρ μοι δοκεί πέμποντα δέσμιον, μη και τας κατ' αυτού αιτίας σημάναι. Cap. 26.

Αγρίππας δε προς τον παύλον έφη. επιτρέπεταί σοι υπέρ σεαυτού λέγειν. τότε ο παύλος απελογείτο εκτείνας την χείρα. περί πάντων ων εγκαλούμαι υπό ιουδαίων βασιλεύ αγρίππα, ήγημαι εμαυτόν μακάριον, επί σου μέλλων απολογείσθαι σήμερον, μάλιστα γνώστην όντα σε πάντων των κατά ιουδαίους ηθών τε και ζητημάτων. διό δέομαί σου μακροθύμως ακούσαί μου. την μεν ουν βίωσίν μου την εκ νεότητος την απ' αρχής γενομένην εν τω έθνει μου εν ιεροσολύμοις ίσασι πάντες οι ιουδαίοι προγινώσκον-

go huc conuenissent: sine vlla dilatione in sequẽti die sedens ꝓ tribunali iussi adduci viruz: de quo cum stetissẽt accusatores: nullaꝫ causaz deferebãt de quibꝰ ego suspicabar malũ: q̃stiões ꝙ̃o q̃sdã de sua supstitiõe hẽbãt aduersꝰ eũ: ⁊ de quodã iesu defũcto: q̃m affirmabat paulꝰ viuere. Hesitans aũt ego de huiusmodi q̃stione dicebã: si vellet ire hierosolymã: ⁊ ibi iudicari de istis. Paulo aũt appellante vt seruaretur augusti cognitioni: iussi seruari eum donec mittaz euz ad cesarem. Agrippa aũt dixit ad festuz. Volebã ⁊ ipe hominem audire. Cras inquit audies eum. Altera aũt die cũ venisset Agrippa ⁊ Bernice cum multa ambitione: et introissent in auditorium cũ tribunis ⁊ viris principalibus ciuitatis: iubente festo adductus ẽ paulꝰ. Et dixit festus. Agrippa rex ⁊ omnes q̃ simul adestis nobiscum viri: videtis hunc hoiem de quo omnis multitudo iudeoꝝ iterpellauit me hierosolymis petẽtes ⁊ acclamantes non oportere eum viuere ãpliꝰ. Ego vero cõperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad augustum iudicaui mittere. De quo quid certum scribam dño non habeo. Propter quod ꝑduxi eum ad vos: ⁊ maxime ad te rex agrippa: vt interrogatione facta habeã q̃d scribã. Sine rõne enĩz mihi videtur mittere vinctum ⁊ causas eius non significare. Cap. 26.

Agrippa vero ad paulum ait. Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc paulus extenta manu cepit rõnẽ reddere. De oibꝰ q̃bus accusor a iudeis rex agrippa estimo me beatum apud te: cuz sim defensurus me hodie: maxime te sciente omnes que apud iudeos sũt ꝯsuetudies ⁊ q̃stiões. Propter quod obsecro patiẽter me audias. Et quidem vitam meam a iuuentute que ab initio fuit in gente mea in hierosolymis nouerunt omnes iudei prescientes

D

A

τες με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα φαρισαῖος. καὶ νῦν ἐπ᾽ ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἕστηκα κρινόμενος, εἰς ἣν τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι. περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι βασιλεῦ ἀγρίππα ὑπὸ ἰουδαίων. τί ἄπιστον κρίνεται παρ᾽ ὑμῖν εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει. ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι, ὃ καὶ ἐποίησα ἐν ἱεροσολύμοις. καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών. ἀναιρουμένων τε αὐτῶν κατήνεγκα ψῆφον. καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτούς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν, περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις. ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν δαμασκὸν μετ᾽ ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἡμέρας μέσης κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον βασιλεῦ οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου περιλάμψαν με φῶς, καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους. πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με καὶ λέγουσαν τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ. σαοὺλ σαούλ τί με διώκεις. σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν. ἐγὼ δὲ εἶπον. τίς εἶ κύριε. ὁ δὲ εἶπεν. ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις. ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου. εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες ὧν τε ὀφθήσομαί σοι, ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεόν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πίστει τῇ εἰς ἐμέ. ὅθεν βασιλεῦ ἀγρίππα οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ, ἀλλὰ τοῖς ἐν δαμασκῷ πρῶτον καὶ ἱεροσολύμοις εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς ἰουδαίας καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεόν, ἄξια

me ab initio: si velit testimonium perhibere: quoniam secundum certissimam sectam nostre religionis vixi phariseus. Et nunc in spe que ad patres nostros repromissionis facta est a deo sto iudicio subiectus: in quam duodecim tribus nostre nocte et die deservientes sperant devenire. De qua spe accusor a iudeis rex. Quid incredibile iudicatur apud vos: si deus mortuos suscitat? Et ego quidem existimaveram me adversus nomen iesu nazareni debere multa contraria agere: quod et feci hierosolimis. Et multos sanctorum ego in carceribus inclusi: a principibus sacerdotum potestate accepta. Et cum occiderentur detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos: compellebam blasphemare: et amplius insaniens in eos persequebar usque in exteras civitates. In quibus dum irem damascum cum potestate et permissu principum sacerdotum: die media in via vidi rex de celo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen: et eos qui mecum simul erant: omnesque nos cum decidissemus in terram audivi vocem loquentem mihi hebraica lingua. Saule saule quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi: Quis es domine? Dominus autem dixit. Ego sum iesus nazarenus quem tu persequeris. Sed exurge et sta supra pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi ut constituam te ministrum et testem eorum que vidisti: et eorum quibus apparebo tibi: eripiens te de populo et gentibus in quas nunc ego mitto te aperire oculos eorum: ut convertantur a tenebris ad lucem: et de potestate sathane ad deum: ut accipiant remissionem peccatorum et sortem inter sanctos per fidem que est in me. Unde rex agrippa non fui incredulus celesti visioni: sed his qui sunt damasci primum et hierosolymis et in omnem regionem iudee et gentibus annunciabam ut penitentiam agerent et converterentur ad deum: digna

B C D E

Supra.9.a et.22.b.

τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας. ἕνεκα τούτων με οἱ ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι. ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς παρὰ τοῦ θεοῦ ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι καὶ μωσῆς, εἰ παθητὸς ὁ χριστός, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη. μαίνῃ παῦλε, τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει. ὁ δὲ οὐ μαίνομαι φησί κράτιστε φῆστε. ἀλλὰ ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι. ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ. λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι. οὐδὲ γὰρ ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο ἐστί. πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα τοῖς προφήταις, οἶδα ὅτι πιστεύεις. ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη. ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν γενέσθαι. ὁ δὲ παῦλος εἶπεν. εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σὲ ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον γενέσθαι τοιούτους, ὁποῖος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων. καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν ἥ τε βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς, καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους λέγοντες. ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος. ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη. ἀπολελύσθαι ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπικέκλητο καίσαρα.

Cap.27.

Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ ὀνόματι ἰουλίῳ σπείρης σεβαστῆς, ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως. τῇ τε ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος, ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα ἐπιμελείας τυχεῖν, κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους. τό τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες,

penitentie opera facientes. Hac ex causa me iudei cum essem in templo comprehensum tentabant volentes me interficere. Auxilio autem adiutus dei usque in hodiernum diem sto testificans minori atque maiori: nihil extra dicens quam ea que prophete locuti sunt futura esse et moyses: si passibilis christus: si primus ex resurrectione mortuorum lumen annunciaturus est populo et gentibus. Hec loquente eo et rationem reddente: festus magna voce dixit. Insanis paule. Multe te littere ad insaniam convertunt. Et paulus. Non insanio inquit optime feste: sed veritatis et sobrietatis verba eloquor. Scit enim de his rex: ad quem et constanter eloquor. Latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est. Credis rex agrippa prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad paulum. In modico suades me christianum fieri. Et paulus. Opto apud deum et in modico et in magno non tantum te: sed etiam omnes qui audiunt me hodie fieri tales qualis et ego sum: exceptis vinculis his. Et exurrexit rex et preses et bernice et qui assidebant eis. Et cum secessissent: loquebantur ad invicem dicentes Quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem festo dixit. Dimitti poterat homo hic: si non appellasset cesarem.

Cap.27.

Ut autem iudicatum est navigare eum in italiam: et tradi paulum cum reliquis custodijs centurioni nomine iulio cohortis auguste: ascendentes navem hadramytenam incipientem navigare circa asie loca sustulimus perseverante nobiscum aristarcho macedone thessalonicense. Sequenti autem die venimus sidonem. Humane autem tractans iulius paulum permisit ad amicos ire et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus subnavigavimus cyprum: propterea quod essent venti contrarij. Et pelagus cilicie et pamphylie navigantes:

F G A

Sup.11.c.

κατήλθομεν εἰς μύρα τῆς λυκίας, κακεῖ εὑ-
ρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρι-
νὸν πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς
εἰς αὐτό. ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυ-
πλοοῦντες καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν
κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέ-
μου ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ
σαλμώνην. μόλις τε παραλεγόμενοι αὐ-
τὴν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον
καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λα-
σαία. ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου
καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλο-
ός, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρελη-
λυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος λέγων αὐτοῖς.
ἄνδρες θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολ-
λῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ
πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλ-
λειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν. ὁ δὲ ἑκατόνταρχης
τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο
μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λε-
γομένοις. ἀνευθέτου δὲ τοῦ λιμένος ὑ-
πάρχοντος πρὸς παραχειμασίαν οἱ πλεί-
ονες ἔθεντο βουλὴν ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴ-
πως δύναιντο καταντήσαντες εἰς φοίνικα
παραχειμάσαι λιμένα τῆς κρήτης βλέ-
ποντα κατὰ λίβα καὶ κατὰ χῶρον. ὑπο-
πνεύσαντος δὲ νότου δόξαντες τῆς προ-
θέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἆσσον παρε-
λέγοντο τὴν κρήτην. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε
κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς ὁ καλού-
μενος εὐροκλύδων. συναρπασθέντος δὲ
τοῦ πλοίου καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφ-
θαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμε-
θα. νησίον δέ τι ὑποδραμόντες καλούμε-
νον κλαύδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρα-
τεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης. ἣν ἄραντες
βοηθείαις ἐχρῶντο ὑποζωννύντες τὸ πλοῖ-
ον, φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν σύρτην ἐκ-
πέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος οὕτως ἐφέ-
ροντο. σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ
ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο, καὶ τῇ τρίτῃ αὐτό-
χειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.
μήτε δὲ ἡλίου μήτε ἄστρων ἐπιφαινόν-
των ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε
οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃ-
ρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.
πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε
σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν εἶπεν.
ἔδει μὲν ὦ ἄνδρες πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ
ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης κερδῆσαί τε
τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν. καὶ
τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν. ἀποβολὴ

venimus lystrā q̄ est licie: et ibi inueniēs
centurio nauē alexandrinam
nauigantē in italiā: transposuit nos
in eam. Et cum multis diebus tarde
nauigaremus et vix deuenissemus cōtra
gnidum: phibente nos vento:
adnauigauimus crete iuxta
salmonē. Et vix iuxta nauigātes
venimus in locum quēdā qui vocatur
boni portus: cui iuxta erat ciuitas tha
lassa. Multo aūt tpe peracto
et cum iam nō eēt tuta nauigatio
eo q ieiuniū iam preterisset:
consolabatur eos paulus dicens eis.
Uiri video qm̄ cū iniuria et multo
dāno non solum oneris et
nauis: sed etiā aiarū nostrarū incipit
esse nauigatio. Centurio aūt
gubernatori et nauclero
magis credebat q̄ his q̄ a paulo dice
bantur. Et cū aptus portus non esset
ad hyemandum: plurimi
statuerunt cōsiliū nauigare inde: si quo
modo possēt deuenientes phenicem
hyemare portum crete respicientem
ad africum et ad chorum. Aspirante
autē austro estimantes propositū se
tenere: cū sustulissent de asson: legebāt
cretam. Non post multū autē misit se
contra ipam ventus typhonicus: qui vo
catur euroaquilo. Cumq̄ arrepta esset
nauis: et non posset conari
in ventū: data naue flatib9 ferebamur.
In insulā aūt quādā decurrētes q vocat
cauda: potuimus vix obtinere
scapham. Qua sublata
adiutorijs vtebantur accingentes nauē:
timentes q̄ ne in syrtim inciderent:
summisso vase sic ferebantur
Ualida autem nobis tēpestate iactatis:
sequenti die iactū fecerunt: et tertia die
suis manib9 armamēta nauis piecerūt.
Neq̄ aūt sole neq̄ sideribus apparētib9
p plures dies: et tempestate
nō exigua imminēte: iā ablata erat
spes omnis salutis nostre.
Et cū multa ieiunatio fuisset: tunc
stās paulus in medio eorū dixit.
Oportebat quidē o viri audito me nō
tollere a creta: lucriq̄ facere
iniuriā hanc et iacturā. Et
nūc suadeo vobis bono aīo eē. Amissio

B C D

γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν πλὴν
τοῦ πλοίου. παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ
νυκτὶ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λα-
τρεύω, λέγων. μὴ φοβοῦ παῦλε, καίσαρι
σε δεῖ παραστῆναι. καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι
ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.
διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες. πιστεύω γὰρ τῷ θε-
ῷ ὅτι οὕτως ἔσται καθ' ὃν τρόπον λελάλη-
ταί μοι. εἰς νῆσον δὲ τινὰ δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.
ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, δια-
φερομένων ἡμῶν ἐν τῷ ἀδρίᾳ κατὰ μέσον
τῆς νυκτὸς ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν
τινὰ αὐτοῖς χώραν. καὶ βολίσαντες εὗρον
ὀργυὰς εἴκοσι. βραχὺ δὲ διαστήσαντες καὶ
πάλιν βολίσαντες, εὗρον ὀργυὰς δεκαπέν-
τε. φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τό-
πους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγ-
κύρας τέσσαρας ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.
τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ
πλοίου καὶ χαλασάντων τὴν σκάφην εἰς
τὴν θάλασσαν προφάσει ὡς ἐκ πρώρας
μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν, εἶπεν ὁ παῦ-
λος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις.
ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑ-
μεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε. τότε οἱ στρα-
τιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης,
καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ἄχρι δὲ οὗ ἔ-
μελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ παῦ-
λος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων.
τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσ-
δοκῶντες ἄσιτοι διατελεῖτε μηδὲν προσ-
λαβόμενοι. διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλα-
βεῖν τροφῆς. τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέ-
ρας σωτηρίας ὑπάρχει. οὐδενὸς γὰρ ὑ-
μῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται. εἴπων δὲ
ταῦτα καὶ λαβὼν ἄρτον εὐχαρίστησε τῷ
θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο
ἐσθίειν. εὔθυμοι δὲ γενόμενοι καὶ αὐτοὶ
προσελάβοντο τροφῆς. ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοί-
ῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομή-
κοντα ἕξ. κορεσθέντες δὲ τροφῆς ἐκού-
φιζον τὸ πλοῖον ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς
τὴν θάλασσαν. ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν
γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον. κόλπον δέ τι-
να κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβου-
λεύσαντο εἰ δύναιντο ἐξῶσαι τὸ πλοῖον. καὶ
τὰς ἀγκύρας περιελόντες, εἴων εἰς τὴν θά-
λασσαν, ἅμα ἀνέντες τὰς ζευκτηρίας τῶν
πηδαλίων, καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμω-
να τῇ πνεούσῃ κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.
περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον ἐ-
πώκειλαν τὴν ναῦν. καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσα-
σα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύε-

enim nullius aīe erit ex vobis preterq̄
nauis. Astitit enim mihi hac
nocte angelus dei cuius sū ego: et cui de
seruio: dicens. Ne timeas paule: cesari
te oportet assistere. Et ecce donauit ti
bi deus oēs qui nauigant tecum.
Propter qd̄ bono aīo estote viri. Cre
do eī deo q̄ sic erit quēadmodū dictū
ē mihi. In insulā aūt quandā oportet
nos deuenire. Sz postea q̄ q̄rtadecima
nox superuenit: nauigātib9 nobis in ha
dria circa mediā noctē suspicabant nau
te apparere sibi aliq̄ regionē. Qui et sum
mittētes bolidē: inuenerunt pass9 viginti:
et pusillū inde sepati inuenerūt passus
quindecim. Timētes aūt ne in aspa loca
incideremus: de puppi mittētes anchoras
quattuor: optabant diē fieri.
Nautis vero querentibus fugere de
naui: cum misissent scapham in
mare sub obtētu quasi inciperent a prora
anchoras extendere: dixit paulus
centurioni et militibus.
Nisi hi in naui manserint: vos
saluī fieri non potestis. Tūc
absciderūt milites funes scaphe:
et passi sūt eā excidere. Et cū lux incipet
fieri rogabat paulus
omnes sumere cibum: dicens.
Quartadecima die hodie expectantes
ieiuni pmanetis nihil accipientes.
Propter quod rogo vos accipere
cibum pro salute vestra:
quia nullius vestrum
capillus de capite peribit. Et cum
hec dixisset: sumens panē gratias egit
deo in conspectu oīm: et cū fregisset cepit
manducare. Animequiores aūt facti oēs et
ipi assumpserūt cibū. Eram9 vero vniuer
se aīe in naui ducente septuaginta
sex. Et satiati cibo alleuiabant
nauem: iactantes triticum in
mare. Cum autē dies factus esset
terrā nō agnoscebāt: sinū vero quēdā
cōsiderabant habentē litt9: in quē cogi
tabāt si possēt eiicere nauē. Et
cū anchoras sustulissēt: pmittebāt se ma
ri: simul laxātes iuncturas
gubernaculorū: et leuato artemone scdm
aure flatum tendebant ad littus.
Et cū incidissem9 in locū bithalassū im
pegerunt nauem: et [illegible] quidē fixa
manebat immobilis: puppis vero solue

Sup. 23.a.et. 25 b.

E F G

το ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων. τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο, ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι μήτις ἐκκολυμβήσας διαφύγῃ. ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλεύματος. ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν ἀπορρίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι, καὶ τοὺς λοιποὺς οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

Cap. 28.

Καὶ διασωθέντες τότε ἐπέγνωσαν ὅτι μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν. ἀνάψαντες γὰρ πυρὰν προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος. συστρέψαντος δὲ τοῦ παύλου φρυγάνων πλῆθος καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὴν πυρὰν, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης διεξελθοῦσα καθῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ. ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους. πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν. ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν. οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι. ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου ὀνόματι ποπλίῳ. ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν. ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον κατακεῖσθαι. πρὸς ὃν ὁ παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν. τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ προσήρχοντο καὶ ἐθεραπεύοντο. οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν. μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἤχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ ἀλεξανδρινῷ παρασήμῳ διοσκούροις. καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς, ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτιόλους, οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά, καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν. κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκού-

batur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent: ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem volens servare paulum: prohibuit fieri. Jussitque eos qui possent natare emittere se primos et evadere: et ad terram exire: et ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam super ea que de navi erant. Et sic factum est: ut omnes anime evaderent ad terram.

Cap. 28

Et cum evasissemus tunc cognovimus quia melita insula vocabatur. Barbari vero prestabant non modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra reficiebant nos omnes: propter imbrem qui imminebat et frigus. Cum congregasset autem paulus sarmentorum aliquantam multitudinem: et imposuisset super ignem: vipera a calore cum processisset invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari pendentem bestiam de manu eius: ad invicem dicebant. Utique homicida est homo hic: qui cum evasit de mari ultio non sinit eum vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem: nihil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum aut subito casurum et mori. Diu autem illis expectantibus et videntibus nihil mali in eo fieri: convertentes se dicebant eum esse deum. In locis autem illis erant predia principis insule nomine publii: qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contingit autem patrem publii febribus et dysenteria vexatum iacere. Ad quem paulus intravit: et cum orasset et imposuisset ei manus saluavit eum. Quo facto: omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant: et curabantur. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt: et navigantibus imposuerunt que necessaria erant. Post menses autem tres navigavimus in navi alexandrina: que in insula hyemaverat: cui erat insigne castorum. Et cum venissemus syracusam mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus regium. Et post unum diem flante austro secunda die venimus puteolos: ubi inventis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: et sic venimus romam. Et inde cum audissent

A B C

σαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις ἀππίου φόρου καὶ τριῶν ταβερνῶν, οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος εὐχαριστήσας τῷ θεῷ ἔλαβε θάρσος. ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ, τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ. ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τὸν παῦλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους. συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς. ἄνδρες ἀδελφοί, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων, οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί. ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι. διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι. ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι. οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον. ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν. ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς. περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν, ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται. ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἧκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἰησοῦ ἀπό τε τοῦ νόμου μωσέως καὶ τῶν προφητῶν ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας. καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν. ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν λέγον. πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον καὶ εἰπόν. ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε. ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι καὶ ἰάσωμαι αὐτούς. γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται. καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπῆλθον οἱ ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυ-

fratres occurrerunt nobis usque ad appii forum et tribus tabernis. Quos cum vidisset paulus gratias agens deo accepit fiduciam. Cum autem venissemus romam permissum est paulo permanere sibimet: cum custodiente se milite. Post tertiam autem diem convocavit primos iudeorum. Cumque venissent: dicebat eis. Ego viri fratres nihil adversus plebem faciens aut morem paternum: vinctus ab hierosolymis traditus sum in manus romanorum: qui cum interrogationem de me habuissent voluerunt me dimittere: eo quod nulla esset causa mortis in me. Contradicentibus autem iudeis coactus sum appellare cesarem: non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam rogavi vos videre et alloqui. Propter spem enim israel cathena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum. Nos neque litteras accepimus de te a iudea: neque adveniens aliquis fratrum nunciavit aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis quia ubique ei contradicitur. Cum constituissent autem illi diem venerunt ad eum in hospitium plurimi: quibus exponebat testificans regnum dei: suadens quoque eis de iesu ex lege moysi et prophetis a mane usque ad vesperam. Et quidam credebant his que dicebantur: quidam vero non credebant. Cumque invicem non essent consentientes discedebant: dicente paulo unum verbum. Quia bene spiritus sanctus locutus est per esaiam prophetam ad patres vestros dicens. Vade ad populum istum et dic. Aure audietis et non intelligetis: et videntes videbitis et non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius et auribus graviter audierunt: et oculos suos compresserunt ne forte videant oculis et auribus audiant et corde intelligant: et convertantur et sanem eos. Notum ergo sit vobis quoniam gentibus missum est salutare dei: et ipsi audient. Et cum hec dixisset: exierunt ab eo iudei multam habentes inter se

D E F G

Esa.6.c. Mat.13.b. Mar.4.b. Luce.8.b. Joan.12.f.

τοῖς ζήτησιν. ἔμεινε δὲ ὁ παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι, καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν, κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάσης παρρησίας ἀκωλύτως.

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων.

questionem. Mansit autem biennio toto in suo conductu: et suscipiebat omnes qui ingrediebant ad eum: predicans regnum dei: et docens que sunt de domino iesu christo cum omni fiducia sine prohibitione.

Explicit liber actuum apostolorum.

Incipit prologus in septem epistolas canonicas.

Non ita est ordo apud grecos qui integre sapiunt: fidemque rectam sectantur: epistolarum septem que canonice nuncupantur sicut in latinis codicibus inuenitur: vt quia petrus est primus in ordine apostolorum: prime sint etiam eius epistole in ordine ceterarum. Sed sicut euangelistas dudum ad veritatis lineam correximus: ita has proprio ordini deo iuuante reddidimus. Est enim prima earum vna iacobi: due petri: tres iohanis: et iude vna. Que si sicut ab eis digeste sunt: ita quoque ab interpretibus fideliter in latinum verterentur eloquium: nec ambiguitatem legentibus facerent: nec sermonum sese varietas impugnaret: illo precipue loco vbi de vnitate trinitatis in prima iohannis epistola positum legimus: in qua etiam ab infidelibus translatoribus multum erratum esse a fidei veritate comperimus: trium tantummodo vocabula hoc est aque sanguinis et spiritus in ipsa sua editione ponentibus: et patris verbique ac spiritus testimonium omittentibus: in quo maxime et fides catholica roboratur: et patris et filii et spiritu sancti vna diuinitatis substantia comprobatur. In ceteris vero epistolis quantum a nostra aliorum distet editio lectoris prudentie derelinquo. Sed tu virgo christi eustochium dum a me impensius scripture veritatem inquiris: meam quodammodo senectutem inuidorum dentibus corrodendam exponis: qui me falsarium corruptoremque sanctarum pronunciant scripturarum. Sed ego in tali opere nec emulorum meorum inuidentiam pertimesco: nec sancte scripture veritatem poscentibus denegabo.

Explicit prologus in septem epistolas canonicas.

Incipit argumentum in easdem.

Iacobus petrus ioannes et iudas septem epistolas ediderunt tam mysticas quam succinctas et breues pariter ac longas: breues in verbis: longas in sententiis: vt rarus sit qui non in earum cecutiat lectione.

Explicit argumentum in septem epistolas canonicas.

Incipit argumentum in epistolam canonicam beati Iacobi apostoli.

Iacobus apostolus sanctum instruit clerum de cultura celestium preceptorum et regula catholice obseruantie et de inuicte patientie maiestate et de reuelatione plurimorum: et de mendatio magistrorum.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου ἰακώβου ἐπιστολὴ καθολική.

Ἰάκωβος θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν. πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε ἀδελφοί μου ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν. ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς καὶ οὐκ ὀνειδίζοντος, καὶ

Incipit epistola canonica beati Iacobi apostoli.

A Iacobus dei et domini nostri iesu christi seruus duodecim tribubus que sunt in dispersione: salutem. Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis: scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habeat: vt sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia postulet a deo: qui dat omnibus affluenter et non improperat: et

Ro. 5. a. Ro. 10. c. 1. Co. 8. b.

δοθήσεται αὐτῷ. αἰτείτω δὲ ἐν πίστει μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου. ἀνὴρ δίψυχος ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο. οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομενεῖ πειρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστος ἐστὶ κακῶν. πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. ἕκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. μὴ πλανᾶσθε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθεν ἐστὶ καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων. ὥστε ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν. ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς δικαιοσύνην θεοῦ οὐ κατεργάζεται. διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραότητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν. γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ παραλογιζόμενοι ἑαυτούς, ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ καὶ οὐ ποιητής, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ. κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν. ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται. εἴ τις δοκεῖ θρῆσκος εἶναι ἐν ὑμῖν μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ,

dabitur ei. Postulet autem in fide nihil hesitans. Qui enim hesitat similis est fluctui maris: qui a vento mouetur et circumfertur. Non ergo estimet homo ille quod accipiet aliquid a domino. B Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: diues autem in humilitate sua: quoniam sicut flos feni transibit. Exortus enim est sol cum ardore: et arefecit fenum et flos eius decidit: et decor vultus eius deperiit. Ita et diues in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite: quam repromisit deus diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptatur. Deus enim intemptator malorum est: ipse autem neminem temptat. Unusquisque temptatur a concupiscentia sua: abstractus et illectus. C Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum: peccatum vero cum consummatum fuerit generat mortem. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est descendens a patre luminum apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis: vt simus initium aliquid creature eius. Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum: et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur. Propter quod abiicientes omnem immunditiam et abundantiam malitie: in mansuetudine suscipite insitum verbum: quod potest saluare animas vestras. D Estote autem factores verbi et non auditores tantum fallentes vosmetipsos: quia si quis auditor est verbi et non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis sue in speculo. Considerauit enim se et abiit: et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis et permanserit in ea: non auditor obliuiosus factus sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam: sed seducens cor suum:

Eccle. 14. c. Esa. 40. b. 1. Pet. 1. d. Joan. 5. c. Pro. 17. d. Eccle. 5. c. Ephe. 5. a. Ro. 2. c. Mat. 7. g. Act. 1. a. Mat. 5. c. 1. Pet. 3. c.

τούτου μάταιος η θρησκεία. θρησκεία καθαρά και αμίαντος παρα θεώ και πατέρι αύτη εστίν. επισκέπτεσθαι ορφανούς και χήρας εν τη θλίψει αυτών, άσπιλον εαυτόν τηρείν από του κόσμου. Cap.2.

Αδελφοί μου μη εν προσωποληψίαις έχετε την πίστιν του κυρίου ημών ιησού χριστού της δόξης. εάν γαρ εισέλθη εις την συναγωγήν υμών ανήρ χρυσοδακτύλιος εν εσθήτι λαμπρά, εισέλθη δε και πτωχός εν ρυπαρά εσθήτι και επιβλέψητε επί τον φορούντα την εσθήτα την λαμπράν, και είπητε αυτώ, συ κάθου ώδε καλώς, και τω πτωχώ είπητε συ στήθι εκεί, η κάθου ώδε υπό το υποπόδιόν μου, και ου διεκρίθητε εν εαυτοίς και εγένεσθε κριταί διαλογισμών πονηρών. ακούσατε αδελφοί μου αγαπητοί ουχ ο θεός εξελέξατο τους πτωχούς του κόσμου πλουσίους εν πίστει, και κληρονόμους της βασιλείας, ης επηγγείλατο τοις αγαπώσιν αυτόν. υμείς δε ητιμάσατε τον πτωχόν. ουχ οι πλούσιοι καταδυναστεύουσιν υμών, και αυτοί έλκουσιν υμάς εις κριτήρια. ουκ αυτοί βλασφημούσι το καλόν όνομα το επικληθέν εφ υμάς. ει μέντοι νόμον τελείτε βασιλικόν κατά την γραφήν, αγαπήσεις τον πλησίον σου ως εαυτόν, καλώς ποιείτε. ει δε προσωποληπτείτε αμαρτίαν εργάζεσθε, ελεγχόμενοι υπό του νόμου ως παραβάται. όστις γαρ όλον τον νόμον τηρήσει, πταίσει δε εν ενί, γέγονε πάντων ένοχος. ο γαρ ειπών μη μοιχεύσης, είπε και μη φονεύσης. ει δε ου μοιχεύσεις, φονεύσεις δε, γέγονας παραβάτης νόμου. ούτω λαλείτε και ούτω ποιείτε ως διά νόμου ελευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι. η γαρ κρίσις ανίλεως τω μη ποιήσαντι έλεος. κατακαυχάται έλεον κρίσεως. τι το όφελος αδελφοί μου εάν πίστιν λέγη τις έχειν, έργα δε μη έχη. μη δύναται η πίστις σώσαι αυτόν. εάν δε αδελφός η αδελφή γυμνοί υπάρχωσι και λειπόμενοι ώσι της εφημέρου τροφής, είπη δε τις αυτοίς εξ υμών, υπάγετε εν ειρήνη θερμαίνεσθε και χορτάζεσθε, μη δώτε δε αυτοίς τα επιτήδεια του σώματος, τι το όφελος. ούτω και η πίστις εάν μη έργα έχη, νεκρά εστί καθ εαυτήν. αλλ ερεί τις. συ πίστιν έχεις, καγώ έργα έχω. δείξον μοι την πίστιν σου εκ των έργων σου, καγώ δείξω σοι εκ των έργων μου την πίστιν μου. συ πιστεύεις ότι ο θεός εις εστί, καλώς ποιείς, και τα δαιμόνια πιστεύουσι και φρίσσου

huius vana est religio. Religio mūda et immaculata apud deū ⁊ p̄rem hec est. Uisitare pupillos ⁊ viduas in tribulatione eorum: ⁊ immaculatū se custodire ab hoc seculo. Cap.2.

Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri iesu christi glorie. Etenim si introierit in conuētū vrm vir aureum anulum habens in veste cādida: itroierit aūt et pauper in sordido habitu ⁊ intendatis in eū q̄ idut⁹ ē veste p̄clara: ⁊ dixeritis ei: tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: tu sta illic: aut sede sub scabello pedū meorum: nōne iudicatis apud vosmetipsos: ⁊ facti estis iudices cogitationū iniquarum? Audite frēs mei dilectissimi. Nōne de⁹ elegit pauperes i hoc mūdo diuites in fide ⁊ heredes regni: quod repromisit de⁹ diligētibus se? Uos autem exhonorastis pauperē. Nōne diuites per potētiā opprimunt vos: ⁊ ipsi trahūt vos ad iudicia? Nōne ipi blasphemāt bonū nomen qđ inuocatū est sup vos? Si tñ legē perficitis regalē s̄m scripturas: diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis. Si aūt personā accipitis: peccatū operamini: redarguti a lege quasi trāsgressores. Quicūqz aūt totā legē seruauerit: offēdat aūt in vno: fact⁹ ē oīz re⁹. Qui eī dixit nō mechaberis: dixit ⁊ nō occides. Qđ si nō mechaberis: occides aūt: fact⁹ es transgressor legis. Sic loqmini ⁊ sic facite sicut per legē libertatis icipiētes iudicari. Judiciuz enim sine mia illi q nō facit miaz. Superexaltat aūt mia iudiciū. Quid p̄derit frēs mei: si fidē qs dicat se habere: opa aūt nō hēat? Nūqđ poterit fides saluare eū. Si autem frater aut soror nudi sint ⁊ indigeant victu quotidiano: dicat aūt aliquis ex vobis illis ite i pace calefacimini ⁊ saturamini: nō dederitis aūt eis que necessaria sunt corpori: quid p̄derit? Sic ⁊ fides si nō habeat opera mortua ē i semetipsa. Sed dicet qs. Tu fidē habes ⁊ ego opera habeo. Ostēde mihi fidē tuā sine opib⁹: ⁊ ego ostēdam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis qm̄ vnus est de⁹: bn̄ facis: et demones credunt ⁊ contremiscunt.

Leui.19.c. Ro.2.b. Ephe.6.b. Col.3.d. Act.10.c. 1.Pe.1.c.

Supra.1.d

σι. θέλεις δε γνώναι ω άνθρωπε κενέ ότι η πίστις χωρίς των έργων νεκρά εστί. αβραάμ ο πατήρ ημών ουκ εξ έργων εδικαιώθη, ανενέγκας ισαάκ τον υιόν αυτού επί το θυσιαστήριον. βλέπεις ότι η πίστις συνήργει τοις έργοις αυτού, και εκ των έργων η πίστις ετελειώθη. και επληρώθη η γραφή η λέγουσα. επίστευσε δε αβραάμ τω θεώ και ελογίσθη αυτώ εις δικαιοσύνην, και φίλος θεού εκλήθη. οράτε τοίνυν ότι εξ έργων δικαιούται άνθρωπος, και ουκ εκ πίστεως μόνον. ομοίως δε και ραάβ η πόρνη ουκ εξ έργων εδικαιώθη υποδεξαμένη τους αγγέλους και ετέρα οδώ εκβαλούσα. ώσπερ γαρ το σώμα χωρίς πνεύματος νεκρόν εστίν, ούτω και η πίστις χωρίς των έργων νεκρά εστί. Cap.3.

Μη πολλοί διδάσκαλοι γίνεσθε αδελφοί μου, ειδότες ότι μείζον κρίμα ληψόμεθα. πολλά γαρ πταίομεν άπαντες. ει τις εν λόγω ου πταίει, ούτος τέλειος ανήρ. δυνατός χαλιναγωγήσαι και όλον το σώμα. ίδε των ίππων τους χαλινούς εις τα στόματα βάλλομεν προς το πείθεσθαι αυτούς ημίν, και όλον το σώμα αυτών μετάγομεν. ιδού και τα πλοία τηλικαύτα όντα και υπό σκληρών ανέμων ελαυνόμενα, μετάγεται υπό ελαχίστου πηδαλίου, όπου αν η ορμή του ευθύνοντος βούληται. ούτω και η γλώσσα μικρόν μέλος εστί, και μεγαλαυχεί. ιδού ολίγον πυρ ηλίκην ύλην ανάπτει, και η γλώσσα πυρ, ο κόσμος της αδικίας. ούτως η γλώσσα καθίσταται εν τοις μέλεσιν ημών, η σπιλούσα όλον το σώμα, και φλογίζουσα τον τροχόν της γενέσεως και φλογιζομένη υπό της γεέννης. πάσα γαρ φύσις θηρίων τε και πετεινών ερπετών τε και εναλίων δαμάζεται και δεδάμασται τη φύσει τη ανθρωπίνη, την δε γλώσσαν ουδείς δύναται ανθρώπων δαμάσαι. ακατάσχετον κακόν μεστή ιού θανατηφόρου. εν αυτή ευλογούμεν τον θεόν και πατέρα, και εν αυτή καταρώμεθα τους ανθρώπους τους καθ ομοίωσιν θεού γεγονότας. εκ του αυτού στόματος εξέρχεται ευλογία και κατάρα. ου χρή αδελφοί μου αγαπητοί ταύτα ούτως γίνεσθαι. μήτι η πηγή εκ της αυτής οπής βρύει το γλυκύ και το πικρόν. μη δύναται αδελφοί μου συκή ελαίας ποιήσαι, η άμπελος σύκα. ούτως ουδεμία πηγή αλικόν και γλυκύ ποιήσαι ύδωρ. ει τις σοφός και επιστήμων εν υμίν, δειξάτω εκ της καλής

Uis aūt scire o hō inanis quoniaz fides sine opibus mortua est? Abraā pater noster nōne ex opibus iustificat⁹ ē: offerens ysaac filium suū super altare? Uides quoniaz fides coopabat opibus illius: et ex operibus fides cōsūmata ē. Et suppleta ē scriptura dicens. Credidit abraam deo ⁊ reputatū est illi ad iustitiā: ⁊ amic⁹ dei appellatus ē. Uidetis qm̄ ex opib⁹ iustificat hō: ⁊ nō ex fide tantū. Similiter ⁊ raab meretrix nōne ex opibus iustificata est suscipiens nuncios et alia via eijciens? Sicut enī corpus sine spiritu mortuuz est: ita fides sine operibus mortua est. Ca.3.

Nolite plures magistri fieri fratres mei: sciētes qm̄ mai⁹ iudiciū sumitis. In multis enī offendim⁹ oēs. Si qs in verbo nō offēdit: hic p̄fectus ē vir. Potest etiā freno circūducere totū corpus. Si autē equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis: oīe corpus illorum circumferim⁹. Et ecce naues cū magne sint ⁊ a ventis validis minentur circūferunt aūt a modico gubernaculo: vbi impetus dirigentis voluerit. Ita ⁊ lingua modicuz quidē mēbrū ē: ⁊ magna exaltat. Ecce quāt⁹ ignis q̄ꝫ magnā siluaz incēdit? Et ligua ignis est vniuersitas iniquitatis. Lingua ꝯstituitur in mēbris nostris: q̄ maculat totū corp⁹ ⁊ inflamat rotam natiuitatis nr̄e inflamata a gehenna. Oīs enī natura bestiarū ⁊ volucruz ⁊ serpētiū ⁊ ceterorum domātur ⁊ domita sūt a natura humana: linguaz aūt null⁹ hoīm domare potest. Inquietum malū plenum veneno mortifero. In ipa benedicimus deū ⁊ p̄rem: ⁊ ipsa maledicimus hoies qui ad imaginem ⁊ similitudinem dei facti sūt. Ex ipo ore p̄cedit benedictio ⁊ maledictio. Nō oportet fratres mei hec ita fieri. Nunquid fons de eodē foramine emanat dulcē ⁊ amarā aq̄z? Nunqđ pōt frēs mei ficus vuas facere: aut vitis ficus? Sic neqz salsa dulceꝫ pōt facere aquam. Quis sapiens ⁊ disciplinat⁹ iter vos? Ostēdat ex bona

Gene.15.a. Gala.3.a. Ro.4.a

Josue.2.b.

Eccle.19.b

ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι
σοφίας. εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐρί-
θειαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσ-
θε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας. οὐκ ἔ-
στιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν κατερχομένη,
ἀλλ' ἐπίγειος ψυχικὴ δαιμονιώδης. ὅπου
γὰρ ζῆλος καὶ ἐρίθεια, ἐκεῖ ἀκαταστασία
καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα. ἡ δὲ ἄνωθεν σο-
φία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρη-
νική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστὴ ἐλέους καρ-
πῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος.
καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης ἐν εἰρήνῃ σπεί-
ρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην. Cap. 4.

Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν, οὐκ
ἐντεῦθεν ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν
στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν. ἐπι-
θυμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε, φονεύετε καὶ ζηλοῦ-
τε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπιτυχεῖν. μάχεσθε καὶ
πολεμεῖτε καὶ οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσ-
θαι ὑμᾶς. αἰτεῖτε καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι
κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν
δαπανήσητε. μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες οὐκ
οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ
θεοῦ ἐστιν. ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶ-
ναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίστα-
ται. ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει πρὸς
φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν
ἐν ἡμῖν. μείζονα δὲ δίδωσι χάριν. διὸ λέ-
γει. κύριος ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, τα-
πεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. ὑποτάγητε οὖν
τῷ θεῷ, ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ καὶ φεύξε-
ται ἀφ' ὑμῶν. ἐγγίσατε τῷ θεῷ καὶ ἐγγιεῖ
ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοί, καὶ
ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι. ταλαιπωρή-
σατε καὶ πενθήσατε καὶ κλαύσατε. ὁ γέλως
ὑμῶν εἰς πένθος μεταστραφήτω, καὶ ἡ
χαρὰ εἰς κατήφειαν. ταπεινώθητε ἐνώπιον
τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς. μὴ κατα-
λαλεῖτε ἀλλήλων ἀδελφοί. ὁ καταλαλῶν
ἀδελφοῦ καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ,
καταλαλεῖ νόμου καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ
νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου ἀλλὰ
κριτής. εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης ὁ δυνάμενος
σῶσαι καὶ ἀπολέσαι. σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρί-
νεις τὸν ἕτερον. ἄγε νῦν οἱ λέγοντες σήμε-
ρον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν
πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα,
καὶ ἐμπορευσώμεθα καὶ κερδήσωμεν, οἵτι-
νες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον. ποία γὰρ
ἡ ζωὴ ὑμῶν, ἀτμὶς γάρ ἐστιν ἡ πρὸς ὀλί-
γον φαινομένη. ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη,
ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελή-
σῃ καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐ-

conuersatione operationem suam in mansuetudine
sapientie. Quod si zelum amarum habetis: et contentio-
nes sunt in cordibus vestris: nolite gloriari
et mendaces esse aduersus veritatem. Non est enim
ista sapientia desursum descendens a patre lumi-
num: sed terrena animalis diabolica. Ubi enim
est zelus et contentio: ibi inconstantia
et omne opus prauum. Que autem desursum est sapi-
entia: primum quidem pudica est: deinde pacifi-
ca: modesta: suadibilis: bonis consentiens: ple-
na misericordia et fructibus bonis: non iudicans
sine simulatione. Fructus autem iustitie in pa-
ce seminatur facientibus pacem. Cap. 4.

Unde bella et lites in vobis? nonne
ex concupiscentiis vestris
que militant in membris vestris? Concupiscitis
et non habetis: occiditis et zelatis
et non potestis adipisci. Litigatis et
belligeratis: et non habetis: propter quod non po-
stulatis. Petitis et non accipitis: eo quod
male petatis: vt in concupiscentiis vestris
insumatis. Adulteri et adultere nescitis
quia amicitia huius mundi: inimica
est dei? Quicunque ergo voluerit amicus
esse huius seculi: inimicus dei constituitur.
An putatis quia inaniter scriptura dicat:
ad inuidiam concupiscit spiritus qui habitat
in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Prop-
ter quod dicit. Deus superbis resistit: humili-
bus autem dat gratiam. Subditi ergo
estote deo: resistite autem diabolo et fugiet
a vobis. Appropiate deo et appropin-
quabit vobis. Emundate manus peccato-
res et purificate corda duplices animo. Mi-
seri estote et lugete et plorate. Risus
vester in luctum conuertatur: et
gaudium in merorem. Humiliamini in conspe-
ctu domini et exaltabit vos. Nolite detrahe-
re alterutrum fratres mei. Qui detrahit
fratri aut qui iudicat fratrem suum:
detrahit legi et iudicat legem. Si autem
iudicas legem: non es factor legis: sed
iudex. Unus est enim legislator et iudex: qui potest
perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudi-
cas proximum tuum? Ecce nunc qui dicitis hodie
aut crastino ibimus in illam
ciuitatem: et faciemus ibi quidem annum
et mercabimur et lucrum faciemus: qui
ignoratis quid erit in crastinum. Que est enim
vita vestra? Uapor enim erit ad modicum
parens: et deinceps exterminabitur:
pro eo vt dicatis: si dominus voluerit.
et si vixerimus: faciemus hoc aut illud.

D
A
B
1. Pe. 1. b.
Ephe. 2. f.
Ephe. 4. d.
1. Pet. 5. c.
C
Hiere. 31. c.
Joan. 16. c.
1. Pe. 5. c.
D
Ro. 14. a.
et. b.

κεῖμο. νῦν δὲ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν. πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν. εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστίν. Cap. 5.

Ἄγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις. ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν. ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν. ὡς πῦρ ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις. ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν ὁ ἀπεστερημένος ὑφ᾽ ὑμῶν κράζει, καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν. ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε. ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς. κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον, οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν. μακροθυμήσατε οὖν ἀδελφοὶ ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ᾽ αὐτόν, ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον. μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε. μὴ στενάζετε κατ᾽ ἀλλήλων ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν. ὑπόδειγμα λάβετε ἀδελφοί μου τῆς κακοπαθείας καὶ τῆς μακροθυμίας τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου. ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομένοντας. τὴν ὑπομονὴν ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολυεύσπλαγχνός ἐστι καὶ οἰκτίρμων. πρὸ πάντων δὲ ἀδελφοί μου μὴ ὀμνύετε, μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ, ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε. κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις, ψαλλέτω. ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν, προσκαλεσάτω τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ᾽ αὐτὸν ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου. καὶ ἡ εὐχὴ τῆς πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος, κἂν ἁμαρτίας ἡ πεποιηκώς, ἀφεθήσεται αὐτῷ. ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων ὅπως ἰαθῆτε. πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη. ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ

Nunc autem exultatis in superbijs vestris. Omnis exultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere et non facienti: peccatum est illi. Cap. 5.

Agite nunc diuites: plorate vlulantes in miserijs vestris que aduenient vobis. Diuitie vestre putrefacte sunt: et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum eruginauit: et erugo eorum in testimonium vobis erit: et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras que fraudata est a vobis clamat: et clamor eorum in aures domini sabaoth introiuit. Epulati estis super terram: et in luxurijs enutristis corda vestra. In die occisionis adduxistis et occidistis iustum: et non restitit vobis. Patientes igitur estote fratres vsque ad aduentum domini. Ecce agricola expectat preciosum fructum terre patienter ferens: donec accipiat temporaneum et serotinum. Patientes igitur estote et confirmate corda vestra: quoniam aduentus domini appropinquauit. Nolite ingemiscere fratres in alterutrum: vt non iudicemini. Ecce iudex ante ianuam assistit. Exemplum accipite fratres exitus mali et longanimitatis et laboris et patientie prophetas: qui locuti sunt in nomine domini. Ecce beatificamus eos qui sustinuerunt. Sufferentiam Iob audistis: et finem domini vidistis: quoniam misericors est dominus et miserator. Ante omnia autem fratres mei nolite iurare neque per celum neque per terram: neque aliud quodcunque iuramentum. Sit autem sermo vester est est: non non: vt non sub iudicio decidatis. Tristatur autem aliquis vestrum: oret equo animo et psallat. Infirmatur quis in vobis: inducat presbyteros ecclesie et orent super eum: vngentes eum oleo in nomine domini. Et oratio fidei saluabit infirmum: et alleuiabit eum dominus: et si in peccatis sit remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra: et orate pro inuicem vt saluemini. Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Helias homo erat similis nobis passibilis: et oratione orauit

A B C D

Mat. 5. f. 2. Cor. 7. c. 1. Pe. 2. c.

3. Re. 17. a. et. 18. g. Luce. 4. d.

μὴ βρέξαι καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ. καὶ πάλιν προσηύξατο καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτῆς. ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

vt non plueret annos tres et menses sex. Et rursum orauit et celum dedit pluuiam: et terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis ex vobis errauerit a veritate et conuerterit quis eum: scire debet quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vie sue: saluabit animam eius a morte: et operiet multitudinem peccatorum.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰακώβου καθολικῆς ἐπιστολῆς.

Explicit epistola beati iacobi apostoli.

Incipit argumentum in epistolam beati petri primam.

Discipulos saluatoris inuicti toto orbe diffusos et peregrinos in hoc seculo monstrat: et preterite vite penitere suadet: et in nouam vitam proficere tota cum sollicitudine exhortatur Simon petrus filius iohannis prouincie galilee vico bethsaida frater andree apostoli.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου πέτρου καθολικὴ πρώτη ἐπιστολή.

Incipit epistola beati petri apostoli prima. Cap. I.

Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου γαλατίας καππαδοκίας ἀσίας καὶ βιθυνίας, κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη. εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν, εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ, ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστί, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς, ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ τιμιώτερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ. ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες πιστεύοντες δὲ ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ, κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν. περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τῆς εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες, ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ

A. Petrus apostolus iesu christi electis aduenis dispersionis ponti galatie cappadocie: asie et bithynie secundum prescientiam dei patris in sanctificationem spiritus: in obedientiam et aspersionem sanguinis iesu christi. Gratia vobis et pax multiplicetur. Benedictus deus et pater domini nostri iesu christi: qui secundum misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem viuam per resurrectionem iesu christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem et incontaminatam et immarcessibilem conseruatam in celis: in vobis qui in virtute dei custodimini per fidem: in salutem paratam reuelari in tempore nouissimo. B. In quo exultabitis modicum nunc: si oportet contristari in variis temptationibus: vt probatio vestre fidei multo preciosior sit auro quod per ignem probatur: inueniatur in laudem et gloriam et honorem in reuelatione iesu christi quem cum non videritis diligitis. In quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exultabitis letitia inenarrabili et glorificata: reportantes finem fidei vestre salutem animarum vestrarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophete: qui de futura in vobis gratia prophetauerunt: scrutantes in quod vel quale tempus significaret

1.Cor.1.a. Ephe.1.a. Joan.16.c

ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας, οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι. διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε. διότι γέγραπται, ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι. καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε. εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου χριστοῦ, προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς τοὺς δι' αὐτοῦ πιστεύοντας εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν. τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος, εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς, ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου διὰ λόγου θεοῦ ζῶντος καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα. διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς. Cap. 2.

Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν καὶ πάντα δόλον καὶ ὑποκρίσεις καὶ φθόνους καὶ πάσας καταλαλιάς, ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη τὸ λογικὸν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε, εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος. πρὸς ὃν προσερχόμενοι λίθον ζῶντα, ὑπὸ ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν ἔντιμον, καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικός, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι

in eis spiritus christi: preinuncians eas que in christo sunt passiones: et posteriores glorias: quibus reuelatum est quia non sibimetipsis: vobis autem ministrabant ea que nunc nunciata sunt vobis per eos qui euangelizauerunt vobis spiritu sancto misso de celo: in quem desiderant angeli prospicere. C. Propter quod succincti lumbos mentis vestre sobrii perfecte sperate in eam que offertur vobis gratiam in reuelationem iesu christi: quasi filii obedientie: non configurati prioribus ignorantie vestre desideriis: sed secundum eum qui vocauit vos sanctum: et ipsi in omni conuersatione sancti sitis: quoniam scriptum est. Sancti eritis: quoniam ego sanctus sum. Et si patrem inuocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum vniuscuiusque opus: in timore incolatus vestri tempore conuersamini. D. Scientes quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati christi et incontaminati: precogniti quidem ante mundi constitutionem: manifestati autem nouissimis temporibus: propter vos qui per ipsum fideles estis in deo: qui suscitauit eum a mortuis et dedit ei gloriam: vt fides vestra et spes esset in deo. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis in fraternitatis amore simplici ex corde inuicem diligite attentius: renati non ex semine corruptibili: sed incorruptibili per verbum dei viui et permanentis in eternum: quia omnis caro vt fenum: et omnis gloria eius tanquam flos feni. Exaruit fenum et flos eius decidit: verbum autem domini manet in eternum. Hoc est autem verbum quod euangelizatum est in vos. Cap. 2.

A. Deponentes igitur omnem maliciam et omnem dolum et simulationes et inuidias et omnes detractiones: sicut modo geniti infantes rationabile et sine dolo lac concupiscite: vt in eo crescatis in salutem: si tamen gustastis quoniam dulcis est dominus. Ad quem accedentes lapidem viuum: ab hominibus quidem reprobatum: a deo autem electum et honorificatum. Et ipsi tanquam lapides viui superedificamini domus spiritualis in sacerdotium sanctum: offerentes

Leui.11.d. Deu.10.d. Col.3.d. Jaco.2.b. Act.10.c. Roma.2.b. Ephe.6.b. Hebr.9.b. 1 Joan.1.b. Apo.1.b. Esai.40.b Esai.40.b Eccle.14.c Jaco.1.b. Ephe.4.c. Col.3.b. Hebre.12.a

θυσίας ϖμευματικάς ευπροσλέκτους/ Ιω
θεῶ λιά ιησοῦ Χριστοῦ. λιότι ϖεριέχει εμ
/ Ιη γραφή. ιλοὺ Ιίθημι εμ σιὼμ λίθομ
ακρογωμιαῖομ, εκλεκτόμ, έμτιμομ, και ο πι
στεύωμ επ αυτῶ ου μὴ καταισχυμθῆ. υ
μῖμ ουμ/ η Ιιμὴ Ιοις ϖιστεύουσιμ, απειθοῦ=
σι λε, λίθομ ὸμ απελοκίμασαμ/ οι οικολο=
μοῦμτες, οὗτος εγεμήθη εις κεφαλὴμ γωμί=
ας, και λίθος ϖροσκόμματος και ϖέτρα
σκαμλάλου. οι ϖροσκόπτουσι/ Ιῶ λόγῳ α
ϖειθοῦμτες, εις ὃ και ετέθησαμ. υμεῖς λε γέ
μος εκλεκτόμ, βασίλειομ ιεράτευμα. έθμος ά
γιομ, λαὸς εις ϖεριποίησιμ, ὅπως/ Ιας αρε=
τὰς εξαγγείλητε/ Ιοῦ εκ σκότους υμᾶς κα=
λέσαμτος εις/ Ιο θαυμαστὸμ αυτοῦ φῶς. οι
ϖοτὲ ου λαός, μῦμ λε λαὸς θεοῦ, οι ουκ η
λεημέμοι, μῦμ λε ελεηθέμτες. αγαπητοί ϖα
ρακαλῶ ὡς ϖαροίκους και παρεπιλήμους
απέχεσθαι/ Ιῶμ σαρκικῶμ επιθυμιῶμ, αἵτι
μες στρατεύομται κατὰ/ Ιης ψυχῆς, / Ιημ αμα
στροφὴμ υμῶμ έχομτες καλὴμ εμ/ Ιοις έθμε=
σιμ, ἵμα εμ ὧ καταλαλοῦσιμ υμῶμ ὡς κακο
ϖοιῶμ, εκ/ Ιῶμ καλῶμ έργωμ εϖοπτεύσαμ=
τες λοξάσωσι/ Ιὸμ θεὸμ εμ ημέρα εϖισκοπῆς.
υποτάγητε ουμ ϖάσῃ αμθρωπίμῃ κτίσει λι
ά/ Ιὸμ κύριομ, εἴτε βασιλεῖ ὡς υϖερέχομτι,
εἴτε ηγεμόσιμ ὡς λι αυτοῦ ϖεμπομέμοις
εις εκλίκησιμ μεμ κακοϖοιῶμ, έπαιμομ λε α
γαθοϖοιῶμ. ὅτι οὕτως εστὶ/ Ιο θέλημα/ Ιοῦ
θεοῦ, αγαθοϖοιοῦμτας φιμοῦμ/ Ιημ/ Ιῶμ α
φρόμωμ αμθρώπωμ αγμωσίαμ. ὡς ελεύθεροι
και μὴ ὡς επικάλυμμα έχομτες/ Ιης κακί=
ας/ Ιημ ελευθερίαμ, αλλ ὡς λοῦλοι/ Ιοῦ θε
οῦ. ϖάμτας Ιιμήσατε, / Ιημ αλελφότητα α=
γαϖᾶτε, / Ιὸμ θεὸμ φοβεῖσθε, / Ιὸμ βασιλέα Ιι
μᾶτε. / οι οικέται υποτασσόμεμοι εμ παμτὶ φό
βῳ/ Ιοις λεσπόταις, ου μόμομ/ Ιοις αγαθοῖς
και επιεικέσιμ αλλὰ και/ Ιοις σκολιοῖς. Ιοῦ=
το γαρ χάρις, ει λιὰ συμείλησιμ θεοῦ υπο
φέρει Ιις λύπας ϖάσχωμ αλίκως. ϖοῖομ
γαρ κλέος ει αμαρτάμομτες και κολαφιζό
μεμοι υπομεμεῖτε, αλλ ει αγαθοϖοιοῦμτες
και ϖάσχομτες υϖομεμεῖτε, Ιοῦτο χάρις
ϖαρὰ θεῶ. εις Ιοῦτο γαρ και εκλήθητε, ό
τι και Χριστὸς έϖαθεμ υπὲρ ημῶμ, υμῖμ υ
ϖολιμϖάμωμ υϖογραμμὸμ ἵμα εϖακο=
λουθήσητε/ Ιοις ίχμεσιμ αυτοῦ. ὃς α=
μαρτίαμ ουκ εϖοίησεμ, ουλὲ ευρέθη λό=
λος εμ/ Ιῶ στόματι αυτοῦ. ὃς λοιλο=
ρούμεμος ουκ αμτελοιλόρει, ϖάσχωμ
ουκ ηϖείλει. ϖαρελίλου λε/ Ιῶ κρίμομ=
τι λικαίως, ὃς/ Ιας αμαρτίας ημῶμ αυτὸς

spiritales hoſtias acceptabiles
deo per ieſum xp̃m. Propter quod continet
ſcriptura. Ecce pono in ſion lapidem
ſũmũ: ãgularẽ: pbatũ: electũ p̃cioſũ: ⁊
q̃ crediderit in eũ nõ ↄfundet. Uobis
igit̃ honor credentib⁹ nõ: credentibus
ãt lapis quẽ reprobauerũt edificantes:
hic factus eſt in caput anguli:
⁊ lapis offenſionis ⁊ petra
ſcãdali: his q̃ offendũt verbo nec cre=
dũt: in quo ⁊ poſiti ſunt. Uos ãt gen⁹
electũ: regale ſacerdotiũ: gens ſancta:
populus acq̃ſitionis: vt virtutes
annũcietis ei⁹ q̃ de tenebꝛis vos voca
uit in ammirabile lumen ſuum. Qui
aliq̃n nõ ppl̃s dei: nũc ãt ppl̃s dei: qui
nõ ↄſecuti miaꝫ: nũc ãt miſericordiã cõ
ſecuti. Chariſſimi obſecro vos tãq̃ ad=
uenas ⁊ pegrinos abſtinere vos a carna
lib⁹ deſiderijs q̃ militãt aduerſus aĩaꝫ:
cõuerſationẽ vr̃aꝫ iter gẽtes hñtes bo
nã: vt in eo q detractãt de vobis tanq̃
de malefactoꝛib⁹: ex bõis opib⁹ vos cõ
ſiderãtes glĩficẽt deũ in die viſitatiõis.
Subiecti igit̃ eſtote oĩ hũane creature
pp̃ deum: ſiue regi quaſi p̃cellenti:
ſiue ducibus tanq̃ ab eo miſſis
ad vindictã malefactoꝝ: laudẽ vero bo
noꝝ. Quia ſic eſt voluntas
dei: vt bñ facĩetes obmuteſcere faciatis im
pꝛudẽtiũ hominũ ignoꝛãtiã. Quaſi liberi
⁊ nõ quaſi velamen habentes malicie
libertatem: ſed ſicut ſerui dei.
Oẽs honoꝛate: fraternitatem diligite.
Deum timete: regem honoꝛificate.
Serui ſubditi eſtote in omni timoꝛe
dominis: non tantum bonis
⁊ modeſtis ſed ẽt dyſcolis. Hec eſt
ei gratia: ſi pp̃ dei conſcientiaꝫ ſuſtinet
quis triſtitias patiens iniuſte. Que
eiꝫ eſt gr̃a ſi peccantes ⁊ colaphizati
ſuffertis? Sed ſi benefacientes
patienter ſuſtinetis: hec eſt gratia
apud deũ. In hoc enĩ vocati eſtis: qꝛ
⁊ xp̃s paſſus eſt p nobis: vobis relin
quens exẽplũ vt ſeq̃mini
veſtigia eius. Qui peccatum
non fecit: nec inuentus eſt dolus
in oꝛe ei⁹. Qui cũ malediceretur
non maledicebat: cum pateretur
nõ cõminabat. Tradebat aũt iudicãti
ſe iniuſte. Qui peccata noſtra ipſe

Eſa.28.d. Mat.21.g. Mar.12.b. Luce.20.c. Act.4.b. Ps.117. Exo.19.a. Oſee.2.d. Ro.9.d. Rom.13.d. Gala.5.c. Roma.13.a Ro.12.c. Ephe.6.a. Col.3.d. Titum.2.c. 1.Co.7.c. Jaco.5.c. 1.Joan.3.a Eſaie.53.b Eſaie.53.b.

B C D

αμήμεγκεμ εμ/ Ιῶ σώματι αυτοῦ εϖὶ/ Ιο ξύ
λομ, ἵμα/ Ιαις αμαρτίαις απογεμόμεμοι, / Ιῃ
λικαιοσύμῃ ζήσωμεμ, οὗ/ Ιῶ μώλωπι αυ=
τοῦ ιάθητε. ἦτε γαρ ὡς ϖρόβατα ϖλαμώ=
μεμα, αλλ επεστράφητε μῦμ εϖὶ/ Ιὸμ ϖοι=
μέμα και εϖίσκοϖομ/ Ιῶμ ψυχῶμ ημῶμ.
Cap̃.3.
Ομοίως αι γυμαῖκες υϖοτασσόμεμαι/ Ιοις
ιλίοις αμλράσιμ, ἵμα και ει Ιιμὲς αϖει=
θοῦσι/ Ιῶ λόγῳ, λιὰ/ Ιης/ Ιῶμ γυμαικῶμ α
μαστροφῆς άμευ λόγου κερληθήσομται, ε=
ϖοπτεύσαμτες/ Ιημ εμ φόβῳ αγμὴμ αμαστρο
φὴμ υμῶμ. ὧμ έστω ουχ/ ο έξωθεμ εμπλο=
κῆς Ιριχῶμ και ϖεριθέσεως χρυσίωμ η εμ
λύσεως ιματίωμ κόσμος, αλλ/ ο κρυπτὸς
/ Ιης καρλίας άμθρωϖος εμ/ Ιῷ αφθάρτῳ
/ Ιοῦ ϖραέος και ησυχίου πμεύματος, ὃ ε=
στιμ εμώπιομ/ Ιοῦ θεοῦ ϖολυτελές. οὕτω
γαρ ϖοτὲ και αι άγιαι γυμαῖκες αι ελπί=
ζουσαι εϖὶ/ Ιὸμ θεὸμ εκόσμουμ εαυτὰς υ=
ϖοτασσόμεμαι/ Ιοις ιλίοις αμλράσιμ, ὡς
σάρρα υϖήκουσε/ Ιῶ αβραάμ κύριομ αυ
τὸμ καλοῦσα, ἧς εγεμμήθητε Ιέκμα αγαθο=
ϖοιοῦσαι και μὴ φοβούμεμαι μηλεμίαμ
ϖτόησιμ. / οι άμλρες ομοίως συμοικοῦμ
τες κατὰ γμῶσιμ, ὡς ασθεμεστέρῳ σκεύει
/ Ιῷ γυμαικείῳ αϖομέμομτες Ιιμὴμ ὡς και
συγκληρομόμοι χάριτος ζωῆς, εις/ Ιο μὴ
εγκόϖτεσθαι/ Ιας ϖροσευχὰς υμῶμ. / Ιο λε
Ιέλος ϖάμτες ομόφρομες, συμϖαθεῖς,
φιλάλελφοι, εύσϖλαγχμοι, φιλόφρομες,
μὴ αϖολιλόμτες κακὸμ αμτὶ κακοῦ η λοι=
λορίαμ αμτὶ λοιλορίας, Ιουμαμτίομ λε ευ=
λογοῦμτες, ειλότες ὅτι εις Ιοῦτο εκλή=
θητε ἵμα ευλογίαμ κληρομομήσητε. / ο γαρ
θέλωμ ζωὴμ αγαϖᾶμ και ιλεῖμ ημέρας αγα
θάς, ϖαυσάτω/ Ιημ γλῶσσαμ αυτοῦ αϖὸ
κακοῦ, και χείλη αυτοῦ/ Ιοῦ μὴ λαλῆ=
σαι λόλομ. εκκλιμάτω αϖὸ κακοῦ, και
ϖοιησάτω αγαθόμ, ζητησάτω ειρήμημ και
λιωξάτω αυτήμ, ὅτι οφθαλμοὶ κυρί=
ου εϖὶ λικαίους και ὦτα αυτοῦ εις λέη=
σιμ αυτῶμ. ϖρόσωϖομ λε κυρίου ε=
ϖὶ ϖοιοῦμτας κακά, / Ιοῦ εξολοθρεῦσαι
αυτοὺς εκ γῆς. και Ιις/ ο κακώσωμ υ=
μᾶς, εὰμ/ Ιοῦ αγαθοῦ μιμηταὶ γέμησθε.
αλλ εἰ και ϖάσχετε λιὰ λικαιοσύμημ, μα=
κάριοι. / Ιὸμ λε φόβομ αυτῶμ μὴ φοβηθῆτε,
μηλὲ Ιαραχθῆτε, κύριομ λε/ Ιὸμ θεὸμ αγι
άσατε εμ/ Ιαις καρλίαις υμῶμ, έτοιμοι λε
αεὶ ϖρὸς απολογίαμ ϖαμτὶ/ Ιῶ αιτοῦμτι υ=
μᾶς λόγομ περὶ/ Ιης εμ υμῖμ ελπίλος, μετὰ

pertulit in coꝛpoꝛe ſuo ſuper lignum:
vt peccatis moꝛtui
iuſtitie viuamus: cuius liuoꝛe
ſanati eſtis. Eratis ei ſicut oues erran
tes: ſed conuerſi eſtis nunc ad paſtoꝛeꝫ
⁊ epiſcopum animarum noſtrarum.
Cap̃.3.
Similiter ⁊ mulieres ſubdite ſint
viris ſuis: vt ⁊ ſi qui nõ credunt
verbo per mulierum conuerſationeꝫ
ſine verbo lucrifiant: conſiderantes
in timoꝛe ſanctam conuerſationem
veſtrã. Quarum nõ ſit extrinſecus
capillatura aut circũdatio auri aut idu
mẽti veſtimẽtoꝝ cult⁹: ſꝫ q̃ abſcõdit⁹ eſt
coꝛdis homo in incoꝛruptibilitate
quieti ⁊ modeſti ſpiritus: qui eſt
in cõſpectu dei locuples. Sic
enĩ aliq̃n ⁊ ſancte mulieres ſperantes
in deo oꝛnabant ſe ſubiicie
pꝛopꝛijs viris: ſicut
Sara obediebat Abꝛae dominuꝫ eum
vocãs: cuius eſtis filie benefacientes:
⁊ non pertimentes vllam
ↄturbationẽ. Uiri ſimiliter cohabitãtes
ſꝫ ſciẽtiã: quaſi infirmioꝛi vaſculo
muliebꝛi impartiẽtes honoꝛem tanq̃
coheredibus gratie vite: vt non
impediantur oꝛatiões veſtre. In fide ãt
omnes vnanimes compatientes:
fr̃nitatis amatoꝛes: miſericoꝛdes: mode
ſti: hũiles: nõ reddẽtes malũ p malo: nec
maledictũ p maledicto: ſꝫ ecõtrario bñ
dicentes: qꝛ in hoc vocati eſtis:
vt bñdictionẽ hereditate poſſideatis. Q̃
ei vult vitã diligere: ⁊ dies videre bo
nos: coerceat linguam ſuam a
malo ⁊ labia eius ne loquantur
dolum. Declinet autem a malo: et
faciat bonuꝫ: inquirat pacem ⁊
ſequatur eam: qꝛ oculi domini
ſuper iuſtos ⁊ aures eius in preces
eoꝛuꝫ. Uultus autem dñi ſuper
facientes mala.
Et quis eſt qui vobis noceat:
ſi boni emulatoꝛes fueritis.
Sꝫ ſi q̃d patimini pp̃ter iuſtitiam: btĩ.
Timoꝛẽ aũt eoꝛuꝫ ne timueritis:
neqꝫ ↄturbemini. Dñꝫ ãt xp̃m ſanctifi
cate in coꝛdibus veſtris: parati
ſp ad ſatiſfactionem omni poſcẽti vos
rõneꝫ de ea q̃ in vobis eſt ſpe: ſed cum

A B C

Colo.3.c. Ephe.5.c. Gene.18.b. Pro.10.b. Roma.12.d Ps.33. Jaco.1.d. c.boni gentium caſtis.ſ. m. Mar.5.a.

πραύτητος καὶ φόβου, συνείδησιν έχοντες
αγαθήν, ίνα εν ω καταλαλούσιν υμών ως
κακοποιών, καταισχυνθώσιν οι επηρεάζον
τες υμών την αγαθήν εν Χριστώ αναστρο
φήν. κρείττον γαρ αγαθοποιούντας ει θέ
λοι το θέλημα του θεού πάσχειν, η κακο
ποιούντας. ότι και Χριστός άπαξ περί α
μαρτιών έπαθε δίκαιος υπέρ αδίκων, ίνα η
μας προσαγάγη τω θεώ, θανατωθείς μεν
σαρκί, ζωοποιηθείς δε πνεύματι. εν ω και
τοις εν φυλακή πνεύμασι πορευθείς εκή
ρυξεν απειθήσασι ποτέ, ότε απεξεδέχετο η
του θεού μακροθυμία εν ημέραις νώε κα
τασκευαζομένης κιβωτού, εις ην ολίγαι του
τέστιν οκτώ ψυχαί διεσώθησαν δι ύδατος.
ω αντίτυπον νυν και ημάς σώζει βάπτισμα,
ου σαρκός απόθεσις ρύπου, αλλά συνει
δήσεως αγαθής επερώτημα εις θεόν, δι ανα
στάσεως ιησού Χριστού, ος εστίν εν δεξιά
του θεού πορευθείς εις ουρανόν, αποταγέν
των αυτώ αγγέλων και εξουσιών και δυ
νάμεων. Cap. 4.

Χριστού ουν παθόντος υπέρ ημών σαρ
κί, και υμείς την αυτήν έννοιαν οπλίσασ
θε. ότι ο παθών εν σαρκί, πέπαυται αμαρ
τίας, εις το μηκέτι ανθρώπων επιθυμίαις
αλλά θελήματι θεού τον επίλοιπον εν
σαρκί βιώσαι χρόνον. αρκετός γαρ υμίν ο
παρεληλυθώς χρόνος του βίου το θέλη
μα των εθνών κατεργάσασθαι, πεπορευμέ
νους εν ασελγείαις, επιθυμίαις, οινοφλυγί
αις, κώμοις, πότοις και αθεμίτοις ειδωλο
λατρίαις. εν ω ξενίζονται, μη συντρεχόντων
υμών εις την αυτήν της ασωτείας ανάχυ
σιν βλασφημούντες, οι αποδώσουσι λό
γον τω ετοίμως έχοντι κρίναι ζώντας και νε
κρούς. εις τούτο γαρ και νεκροίς ευηγγελί
σθη, ίνα κριθώσι μεν κατά ανθρώπους σαρ
κί, ζώσι δε κατά θεόν πνεύματι. πάντων δε
το τέλος ήγγικε. σωφρονήσατε ουν και νή
ψατε εις τας προσευχάς, προ πάντων δε
την εις εαυτούς αγάπην εκτενή έχοντες. ό
τι η αγάπη καλύψει πλήθος αμαρτιών. φι
λόξενοι εις αλλήλους, άνευ γογγυσμών. έ
καστος καθώς έλαβε χάρισμα, εις εαυτούς
αυτό διακονούντες ως καλοί οικονόμοι ποι
κίλης χάριτος θεού. ει τις λαλεί ως λόγι
α θεού, ει τις διακονεί, ως εξ ισχύος ως χο
ρηγεί ο θεός, ίνα εν πάσι δοξάζηται ο θεός
διά ιησού Χριστού, ω εστίν η δόξα και το
κράτος εις τους αιώνας των αιώνων, αμήν.
αγαπητοί μη ξενίζεσθε τη εν υμίν πυρώ
σει προς πειρασμόν υμίν γινομένη, ως ξέ

modestia et timore: conscientiam habentes
bonam: vt in eo quod detrahunt de vobis
confundantur qui calumniantur
vestram bonam in christo conuersationem.
Melius est enim vt benefacientes si voluntas dei
velit pati quam malefacientes.
Quia et christus semel pro peccatis nostris
mortuus est iustus pro iniustis: vt nos
offerret deo: mortificatos quidem
carne: viuificatos autem spiritu. In quo et his
qui in carcere erant spiritu veniens predicauit: qui
increduli fuerant aliquando: quando expectabant
dei patientiam in diebus noe cum fabricaretur
arca: in qua pauce idest
octo anime salue facte sunt per aquam:
quod et nos nunc similis forme saluos facit
baptisma: non carnis depositio sordium:
sed conscientie bone interrogatio in deum: per resur
rectionem iesu christi a mortuis: qui est in dexte
ra dei: degluttiens mortem vt vite eterne here
des efficeremur: profectus in celum subiectis si
bi angelis et potestatibus et virtutibus. Cap. 4.

Christo igitur passo in carne:
et vos eadem cogitatione armamini:
quia qui passus est in carne desiit a peccatis:
vt non iam desiderijs hominum
sed voluntate dei quod reliquum est in
carne viuat temporis. Sufficit enim
preteritum tempus ad voluntatem
gentium consummandam his qui ambu
lauerunt in luxurijs: desiderijs: vinolentijs:
comessationibus: potationibus: ebrietatibus: et il
licitis idolorum cultibus. In quo admirantur
non concurrentibus vobis in eandem luxurie con
fusionem blasphemantes: qui reddent rationem
ei qui paratus est iudicare viuos et mortu
os. Propter hoc enim et mortuis euangeli
zatum est: vt iudicentur quidem secundum homines in car
ne: viuant autem secundum deum in spiritu. Omnium autem
finis appropinquauit. Estote itaque pruden
tes et vigilate in orationibus: ante omnia autem
mutuam in vobismetipsis charitatem continuam
habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum.
Hospitales inuicem: sine murmuratione.
Vnusquisque sicut accepit gratiam in alterutrum
illam administrantes: sicut boni dispensato
res multiformis gratie dei. Si quis loquitur:
quasi sermones dei. Si quis ministrat: tanquam ex vir
tute quam administrat deus: vt in omnibus hono
rificetur deus per iesum christum: cui est gloria et
imperium in secula seculorum. Amen.
Charissimi nolite peregrinari in feruore
qui ad temptationem vobis fit: quasi noui ali

Hebre. 9. d
Roma. 5. b
Mat. 24. c
Luce. 17. f
Ephe. 4. d
Iaco. 4. b.
Pro. 10. b.
Ro. 12. c
Hebre. 13. a
Philip. 2. b

νου υμίν συμβαίνοντος, αλλά καθό κοινω
νείτε τοις του Χριστού παθήμασι χαίρετε, ί
να και εν τη αποκαλύψει της δόξης αυτού
χαρήτε αγαλλιώμενοι. ει ονειδίζεσθε εν ο
νόματι Χριστού μακάριοι, ότι το της δόξης
και το του θεού πνεύμα εφ υμάς αναπαύ
εται, κατά μεν αυτούς βλασφημείται,
κατά δε υμάς δοξάζεται. μη γαρ τις υ
μών πασχέτω ως φονεύς η κλέπτης η κα
κοποιός η ως αλλοτριοεπίσκοπος. ει δε ως
Χριστιανός μη αισχυνέσθω, δοξαζέτω δε
τον θεόν εν τω μέρει τούτω, ότι ο καιρός
του άρξασθαι το κρίμα από του οίκου του
θεού. ει δε πρώτον αφ ημών, τι το τέλος
των απειθούντων τω του θεού ευαγγελίω.
και ει ο δίκαιος μόλις σώζεται, ο ασεβής και
αμαρτωλός που φανείται. ώστε και οι πά
σχοντες κατά το θέλημα του θεού, ως πι
στώ κτίστη παρατιθέσθωσαν τας ψυχάς αυ
τών εν αγαθοποιία. Cap. 5.

Πρεσβυτέρους τους εν υμίν παρακαλώ
ως συμπρεσβύτερος και μάρτυς των
του Χριστού παθημάτων, ο και της μελ
λούσης αποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός.
ποιμάνατε το εν υμίν ποίμνιον του θεού,
επισκοπούντες μη αναγκαστώς αλλ εκουσί
ως, μηδε αισχροκερδώς αλλά προθύμως,
μηδ ως κατακυριεύοντες των κλήρων, αλ
λά τύποι γινόμενοι του ποιμνίου. και φα
νερωθέντος του αρχιποίμενος κομιείσθε τον
αμαράντινον της δόξης στέφανον. ομοίως
νεώτεροι υποτάγητε πρεσβυτέροις. πάν
τες δε αλλήλοις υποτασσόμενοι, την ταπει
νοφροσύνην εγκομβώσασθε, ότι ο θεός υπε
ρηφάνοις αντιτάσσεται, ταπεινοίς δε δίδω
σι χάριν. ταπεινώθητε ουν υπό την κραταιάν
χείρα του θεού, ίνα υμάς υψώση εν καιρώ,
πάσαν την μέριμναν υμών επιρρίψαντες
επ αυτόν, ότι αυτώ μέλει περί υμών. νή
ψατε, γρηγορήσατε, ο αντίδικος υμών διά
βολος ως λέων ωρυόμενος περιπατεί ζη
τών τίνα καταπίη. ω αντίστητε στερεοί τη
πίστει, ειδότες τα αυτά των παθημάτων
τη εν κόσμω υμών αδελφότητι. ο δε θε
ός πάσης χάριτος ο καλέσας υμάς εις την
αιώνιον αυτού δόξαν εν Χριστώ ιησού ολί
γον παθόντας, αυτός καταρτίσαι υμάς, στη
ρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. αυτώ η δόξα
και το κράτος εις τους αιώνας των αιώνων.
αμήν. διά σιλουανού υμίν του πιστού α
δελφού ως λογίζομαι δι ολίγων έγρα
ψα, παρακαλών και επιμαρτυρών ταύτην
είναι αληθή χάριν του θεού, εις ην εστήκατε.

quod vobis contingat: sed communicantes
christi passionibus gaudete: vt
et in reuelatione glorie eius in nomine
gaudeatis exultantes. Si exprobramini
christi: beati eritis: quoniam quod est honoris glorie
et virtutis dei: et qui est eius spiritus super vos requi
escet.
Nemo autem vestrum
patiatur quasi homicida aut fur aut male
ficus aut alienorum appetitor. Si autem vt
christianus: non erubescat: glorificet autem
deum in isto nomine: quoniam tempus est vt
incipiat iudicium a domo
dei. Si autem primum a nobis: quis finis
eorum qui non credunt dei euangelio?
Et si iustus quidem vix saluabitur impius et
peccator vbi parebunt? Itaque et hi qui pati
untur secundum voluntatem dei: fideli
creatori commendent animas suas
in benefactis. Cap. 5.

Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro
consenior et testis
christi passionum: qui et eius que in futuro
reuelanda est glorie communicator.
Pascite qui in vobis est gregem dei:
prouidentes non coacte sed spontanee secundum deum:
neque turpis lucri gratia: sed voluntarie:
neque vt dominantes in cleris: sed
forma facti gregis ex animo. Et cum apparu
erit princeps pastorum percipietis
immarcessibilem glorie coronam. Similiter
adolescentes subditi estote senioribus. Omnes
enim inuicem humilitatem
insinuate: quia dominus superbis
resistit: humilibus autem dat
gratiam. Humiliamini igitur sub potenti
manu dei: vt vos exaltet in tempore visitationis
omnem sollicitudinem vestram proijcientes
in eum: quoniam ipsi cura est de vobis. So
brij estote et vigilate quia aduersarius vester dia
bolus tanquam leo rugiens circuit querens
quem deuoret. Cui resistite fortes
in fide: scientes eandem passionem ei que
in mundo est vestre fraternitati fieri. Deus
autem omnis gratie qui vocauit nos in
eternam suam gloriam in christo iesu modicum
passos: ipse perficiet: confirmabit:
solidabitque. Ipsi gloria
et imperium in secula seculorum.
Amen. Per siluanum fidelem fratrem vobis
vt arbitror breuiter scripsi
obsecrans et contestans hanc
esse veram gratiam dei: in qua statis.

Prou. 11. d
Iaco. 4. c.
Luce. 12. c.
Roma. 12. c

ασπάσεται υμάς η εν Βαβυλώνι συνεκλεκτή, και μάρκος ο υιός μου. ασπάσασθε αλλήλους εν φιλήματι αγάπης. ειρήνη υμίν πάσι τοις εν Χριστώ ιησού, αμήν.

Τέλος της του αγίου πέτρου πρώτης επιστολής.

Salutat vos ecclesia q̃ est i babylõe collecta: ⁊ marc⁹ filius meus. Salutate invicẽ in osculo sancto. Gratia vobis oĩbus q̃ estis in xp̃o iesu. Amen.

Explicit ep̃la bti petri apostoli prima.

Incipit argumentum in epistolam secundam.

Simon petrus per fidem huic mundo sapientes mortuos esse declarat: eisdemq; pietatis quanta sit magnitudo luce ipsa clarius manifestat.

Explicit argumentum.

Η του αγίου πέτρου καθολική δευτέρα επιστολή. Cap.i.

Σίμων πέτρος δούλος και απόστολος ιησού Χριστού τοις ισότιμον ημίν λαχούσι πίστιν εν δικαιοσύνη του θεού ημών και σωτήρος ιησού Χριστού. Χάρις υμίν και ειρήνη πληθυνθείη εν επιγνώσει του θεού και Χριστού ιησού του κυρίου ημών. ως πάντα ημίν της θείας δυνάμεως αυτού τα προς ζωήν και ευσέβειαν δεδωρημένης διά της επιγνώσεως του καλέσαντος ημάς διά δόξης και αρετής. δι' ων τα τίμια ημίν και μέγιστα επαγγέλματα δεδώρηται, ίνα διά τούτων γένησθε θείας κοινωνοί φύσεως, αποφυγόντες της εν κόσμω εν επιθυμία φθοράς και αυτό τούτο δε σπουδήν πάσαν παρεισενέγκαντες επιχορηγήσατε εν τη πίστει υμών την αρετήν, εν δε τη αρετή την γνώσιν, εν δε τη γνώσει την εγκράτειαν, εν δε τη εγκρατεία την υπομονήν, εν δε τη υπομονή την ευσέβειαν, εν δε τη ευσεβεία την φιλαδελφίαν, εν δε τη φιλαδελφία την αγάπην. Ταύτα γαρ υμίν υπάρχοντα και πλεονάζοντα ουκ αργούς ουδέ ακάρπους καθίστησιν εις την του κυρίου ημών ιησού Χριστού επίγνωσιν. ω γαρ μη πάρεστι ταύτα, τυφλός εστί μυωπάζων, λήθην λαβών του καθαρισμού των πάλαι αυτού αμαρτιών. διό μάλλον αδελφοί σπουδάσατε βεβαίαν υμών την κλήσιν και εκλογήν ποιείσθαι. Ταύτα γαρ ποιούντες ου μη πταίσητε ποτέ. ούτω γαρ πλουσίως επιχορηγηθήσεται υμίν η είσοδος εις την αιώνιον βασιλείαν του κυρίου ημών ιησού Χριστού. διό ουκ αμελήσω αεί υμάς υπομιμνήσκειν περί τούτων, καίπερ ειδότας και εστηριγμένους εν τη παρούση αληθεία. δίκαιον δε ηγούμαι εφόσον ειμί εν τούτω τω σκηνώματι διεγείρειν υμάς εν υπομνήσει, ειδώς ότι ταχινή εστίν η απόθεσις του σκηνώματός μου, καθώς και ο κύριος ημών ιησούς Χριστός εδήλωσέ μοι. σπουδάσω δε

Incipit epistola secunda beati Petri apostoli. Cap.i.

Simon petrus seru⁹ ⁊ apostol⁹ iesu xp̃i his q̃ coequalem nobiscũ sortiti sunt fidẽ i iustitia dei nr̃i ⁊ saluatoris iesu xp̃i. Gratia vobis ⁊ pax adimpleatur in cognitione dei ⁊ christi iesu dñi nr̃i. Quõ oia nobis diuine virtutis sue que ad vitam ⁊ pietatem donata sunt per cognitionẽ eius qui vocauit nos propria gloria ⁊ ỽtute. Per quem maxima et p̃ciosa nobis promissa donauit: vt per hoc efficiami diuie ꝯsortes nature: fugiẽtes ei⁹ q̃ in mundo est ꝯcupiscẽtie corruptionẽ. Vos aũt curã oẽm subinferẽtes ministrate in fide vestra virtutẽ: in virtute autẽ sciẽtiã: i scia aũt abstinẽtiã: in abstinentia autẽ patientiam: in patientia autem pietatem: in pietate autem amorẽ fraternitatis: in amore ãt fraternitatis charitatẽ. Hec ei si vobiscũ assint ⁊ superẽt: nõ vacuos nec sine fructu vos constituent in domini nostri iesu xp̃i cognitione. Cui ei non presto sũt hec: cecus ẽ ⁊ manu tẽptãs: obliuionẽ accipiẽs purgatõis veteꝝ suoꝝ delictoꝝ. Quapropter frẽs magis satagite vt per bona opa certã vr̃aʒ vocationẽ ⁊ electionem faciatis. Hec ei faciẽtes non peccabitis aliqñ. Sic ei abũdãter ministrabitur vobis introitus in eternum regnũ dñi ⁊ saluatoris nr̃i iesu xp̃i. Propter qđ vos incipiã sp̃ cõmonere de his: ⁊ qdẽ sciẽtes ⁊ ꝯfirmatos vos in presenti veritate. Iustum ãt arbitror q̃diu sũ i hoc tabernaculo suscitare vos i cõmonitione: certus q velox est depositio tabernaculi mei: s̃m q ⁊ dominus noster iesus xp̃s significauit mibi. Dabo aũt opaʒ

A

B

C

και εκάστοτε έχειν υμάς μετά την εμήν έξοδον, την τούτων μνήμην ποιείσθαι. ου γαρ σεσοφισμένοις μύθοις εξακολουθήσαντες εγνωρίσαμεν υμίν την του κυρίου ημών ιησού Χριστού δύναμιν και παρουσίαν, αλλ' εποπται γεννηθέντες της εκείνου μεγαλειότητος. λαβών γαρ παρά θεού πατρός τιμήν και δόξαν, φωνής ενεχθείσης αυτώ τοιάσδε υπό της μεγαλοπρεπούς δόξης. ούτος εστίν ο υιός μου ο αγαπητός, εις ον εγώ ευδόκησα. και ταύτην την φωνήν ημείς ηκούσαμεν εξ ουρανού ενεχθείσαν, συν αυτώ όντες εν τω όρει τω αγίω. και έχομεν βεβαιότερον τον προφητικόν λόγον. ω καλώς ποιείτε προσέχοντες ως λύχνω φαίνοντι εν αυχμηρώ τόπω, έως ου ημέρα διαυγάσει, και φωσφόρος ανατείλη εν ταις καρδίαις υμών. Τούτο πρώτον γινώσκοντες ότι πάσα προφητεία γραφής ιδίας επιλύσεως ου γίνεται ου γαρ θελήματι ανθρώπου ηνέχθη ποτέ προφητεία, αλλά υπό πνεύματος αγίου φερόμενοι ελάλησαν άγιοι θεού άνθρωποι. Cap.ii.

Εγένοντο δε και ψευδοπροφήται εν τω λαώ, ως και εν υμίν έσονται ψευδοδιδάσκαλοι, οίτινες παρεισάξουσιν αιρέσεις απωλείας, και τον αγοράσαντα αυτούς δεσπότην αρνούμενοι, επάγοντες εαυτοίς ταχινήν απώλειαν. και πολλοί εξακολουθήσουσιν αυτών ταις ασελγείαις, δι' ους η οδός της αληθείας βλασφημηθήσεται, και εν πλεονεξία πλαστοίς λόγοις υμάς εμπορεύσονται. οις το κρίμα έκπαλαι ουκ αργεί και η απώλεια αυτών ου νυστάξει. ει γαρ ο θεός αγγέλων αμαρτησάντων ουκ εφείσατο, αλλά σειραίς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν εις κρίσιν τηρουμένους, και αρχαίου κόσμου ουκ εφείσατο, αλλά όγδοον νώε δικαιοσύνης κήρυκα εφύλαξε, κατακλυσμόν κόσμω ασεβών επάξας, και πόλεις σοδόμων και γομόρρας τεφρώσας καταστροφή κατέκρινεν, υπόδειγμα μελλόντων ασεβείν τεθεικώς, και δίκαιον λώτ καταπονούμενον υπό της των αθέσμων εν ασελγεία αναστροφής ερρύσατο. βλέμματι γαρ και ακοή ο δίκαιος, εγκατοικών εν αυτοίς ημέραν εξ ημέρας ψυχήν δικαίαν ανόμοις έργοις εβασάνιζεν. οίδε κύριος ευσεβείς εκ πειρασμών ρύεσθαι, αδίκους δε εις ημέραν κρίσεως κολαζομένους τηρείν μάλιστα δε τους οπίσω σαρκός εν επιθυμία μιασμού πορευομένους και κυριότητας καταφρονούντας τολμηταί, αυθάδεις δόξας ου τρέμουσι βλασ

⁊ frequẽter habere vos post obitũ meuʒ: vt horũ oĩuʒ memoriã faciatis. Non enim indoctas fabulas secuti notã fecimus vobis domini nostri iesu christi virtutem ⁊ presentiam: sʒ speculatores facti illi⁹ magnitudinis. Accipiens enim a deo patre honorẽ ⁊ gloriã: voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria. Hic est filius meus dilectus in quo mibi cõplacui: ip̃ʒ audite. Et hãc vocẽ nos audiuim⁹ de celo allatã: cũ cẽm⁹ cum ipso in mõte scõ. Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui bene facitis attendentes quasi lucerne lucẽti in caliginoso loco: donec dies elucescat: ⁊ lucifer oriatur in cordib⁹ vr̃is. Hoc primũ intelligentes q ois prophetia scripture propria iterpretatiõe nõ fit. Nõ ei volũtate humana allata ẽ aliqñ ꝓphetia: sʒ spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. Cap.ii.

Fuerũt vero ⁊ pseudoprophete in populo: sicut ⁊ i vobis erũt magistri mendaces: qui introducent sectas perditionis: ⁊ eum qui emit eos dñm negant: superducentes sibi celerẽ perditionẽ. Et multi sequentur eorum luxurias: per quos via veritatis blasphemabitur: ⁊ in auaritia fictis ỽbis de vobis negociabũtur. Quib⁹ iudiciũ iã olim nõ cessat: ⁊ perditio eorum non dormitat. Si ei deus angelis peccãtibus nõ pepercit: sʒ rudẽtib⁹ inferni detractos i tartaruʒ tradidit cruciãdos i iudiciũ reseruari: ⁊ origiali mũdo nõ pepcit: sʒ octauũ noe iustitie preconem custodiuit: diluuium mũdo ĩpioꝝ inducens: ⁊ ciuitates sodomoꝝ ⁊ gomorreoꝝ i cinerẽ redigẽs euersione dãnauit: exẽplũ eoꝝ q̃ ĩpie acturi sũt ponẽs: ⁊ iustũ Loth oppressuʒ a nephãdoꝝ luxuriosa ꝯuersatione eripuit. Aspectu .n. ⁊ auditu iust⁹ erat: hitans apud eos q̃ de die in diẽ aiaʒ iustã iniqs operibus cruciabant. Nouit deus pios de temptatione eripere: iniquos ỽo i diẽ iudicii reseruare cruciãdos. Magis ãt eos q̃ post carnẽ in ꝯcupiscẽtia imũdicie ãbulãt dñationes qʒ ꝯtẽnũt audaces sibi placẽtes sectas nõ metuũt itroducere blas=

D

Esaie. 42.a Mat. 3.g. et.17.b. Mar.1.b. Luce. 3.e.

A

Gene.7.a.

B

Gene.19.d

Psal.36.

φημοῦντες, ὅπου ἄγγελοι ἰσχύι καὶ δυνά
μει μείζονες ὄντες οὐ φέρουσι κατ' αὐτῶν
παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δὲ
ὡς ἄλογα ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἅ=
λωσιν καὶ φθορὰν ἐν οἷς ἀγνοοῦσι βλασ=
φημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καταφθαρή
σονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας. ἡδο=
νὴν ἡγούμενοι τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπίλοι
καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν ταῖς ἀπάταις
αὐτῶν συνευωχούμενοι ὑμῖν, ὀφθαλμοὺς
ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος καὶ ἀκατα=
παύστους ἁμαρτίας, δελεάζοντες ψυχὰς
ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην πλε
ονεξίας ἔχοντες, κατάρας τέκνα, καταλειπόν
τες εὐθεῖαν ὁδὸν ἐπλανήθησαν, ἐξακολου
θήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ βαλαὰμ τοῦ βοσόρ,
ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν ἔλεγξιν δὲ ἔσ
χεν ἰδίας παρανομίας. ὑποζύγιον ἄφωνον
ἐν ἀνθρώπου φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυ=
σε τὴν τοῦ προφήτου παραφρονίαν. οὗτοι
εἰσὶ πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαίλα
πος ἐλαυνόμεναι, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους
εἰς αἰῶνα τετήρηται. ὑπέρογκα γὰρ μαται
ότητος φθεγγόμενοι δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυ
μίαις σαρκὸς ἀσελγείαις τοὺς ὀλίγον ἀπο
φυγόντας τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους
ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ
δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς. ᾧ γάρ
τις ἥττηται τούτῳ καὶ δεδούλωται. εἰ γὰρ
ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου
ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἰη=
σοῦ χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέν
τες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα
χείρονα τῶν πρώτων. κρεῖττον γὰρ ἦν αὐ
τοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιο=
σύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς πα
ραδοθείσης αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. συμβέ
βηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας.
κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ
ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου.

Cap.3.

Ταύτην ἤδη ἀγαπητοὶ δευτέραν ὑμῖν
γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑ=
μῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ διάνοιαν,
μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑ=
πὸ τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ τῆς τῶν ἀπο
στόλων ὑμῶν ἐντολῆς τοῦ κυρίου καὶ
σωτῆρος. τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅ=
τι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμ
παῖκται κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυμίας αὐτῶν
πορευόμενοι, καὶ λέγοντες ποῦ ἐστὶν ἡ ἐ
παγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ. ἀφ' ἧς
γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτως

phemātes. Ubi angeli fortitudie ꝛ vir=
tute cū sit maiores nō portāt aduersū se
a dño execrabile iudicium. Hi vero
velut irratiōabilia pecora naturalr̄ ī ca
ptionē ꝛ in pnicie͂ his q̄ ignorāt blasphe
mātes: in corruptiōe sua peribunt:
pcipiētes mercedē iniusticie. Voluptatē
existimātes diei delitias coinqnationis
ꝛ macule: delicijs affluētes in ꝯuiuijs
suis luxuriantes vobiscū: oculos
habentes plenos adulterij ꝛ incessabilis
delicti: pellicentes animas
instabiles: cor exercitatum in auaritia
habentes: maledictionis filij: derelinquē
tes rectam viam errauerunt: secuti
viam balaam ex bosor: qui
q̄ mercedē iniqtatis amauit: correptionē
habuit sue vesanie. Subiugale mutū
aīal in hoīs voce loquens prohibuit
prophete insipientiam. Hi
sūt fōtes sine aqua: ꝛ nebule turbinibus
exagitate: quibus caligo tenebrarū
reseruatur. Superba enim vanitatis
loqntes pelliciunt in desiderijs
carnis luxurie eos qui paululū effugi
unt: qui in errore conuersati
libertatem illis promittentes: cū ipsi
serui sint corruptionis. A quo enim
q̄s superatus est: huius ꝛ seruus est. Si ei
refugientes coinquinationes mundi
in cognitione dñi nr̄i ꝛ saluatoris iesu
xp̄i: his rursus implicati
superantur: facta sunt eis posteriora
deteriora prioribus. Melius ei erat illis
non cognoscere viam iustitie:
q̄ post agnitione retrorsū cōuerti ab eo
qđ illis traditū ē scō mādato. Cōtigit
enim eis illud veri prouerbij.
Canis reuersus ad suum vomitum: ꝛ
sus lota in volutabro luti.

Cap.3.

Hanc ecce vobis charissimi secūdā
scribo epistolā: in quibus vestrā
excito in cōmonitōe sincerā mentē:
vt memores sitis eoꝝ q̄ pdixi vboꝝ a
sanctis prophetis ꝛ apostolorum
vestrorum preceptorum domini ꝛ
saluatoris. Hoc primum scientes q̄
veniēt ī nouissimis dieb' ī deceptōe illu
sores iuxta proprias concupiscentias
ābulātes: dicētes vbi est promissio aut
aduentus eius? Ex quo
enim patres dormierūt: omnia sic

C D Iude.1.c. Pro.26.b. A 1.Tim.4.a 2.Tim.3.a.

διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. λανθάνει γὰρ
αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας ὅτι οὐρανοὶ ἦ=
σαν ἔκπαλαι καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδα
τος συνεστῶσα τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ, δι' ὧν
ὁ τότε κόσμος ὕδατι κατακλυσθεὶς ἀπώ=
λετο. οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ τῷ αὐ=
τοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ πυρὶ τη=
ρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας
τῶν ἀσεβῶν ἀνθρώπων. ἓν δὲ τοῦτο μὴ
λανθανέτω ὑμᾶς ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέ=
ρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔ
τη ὡς μία ἡμέρα. οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς
ἐπαγγελίας ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦν=
ται, ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλό
μενος τινὰς ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς με
τάνοιαν χωρῆσαι. ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου
ὡς κλέπτης ἐν νυκτί, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοι
ζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσού
μενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔρ
γα κατακαήσεται. τούτων οὖν πάντων λυ
ομένων, ποταποὺς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁ
γίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, προσδο=
κῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς
τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμε=
νοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα
τακήσεται. καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν
καινὴν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐπάγγελμα προσ=
δοκῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. διὸ ἀ=
γαπητοὶ ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσα
τε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑρεθῆναι
ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακρο
θυμίαν σωτηρίαν ἡγεῖσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγα
πητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς παῦλος κατὰ τὴν αὐ
τῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ὡς καὶ
ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς λαλῶν ἐν αὐ=
ταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστὶ δυσνόητα τι=
νά, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦ=
σιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς πρὸς τὴν
ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. ὑμεῖς οὖν ἀγαπη
τοὶ προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ
τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκπέ
σητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ, αὐξάνετε δὲ ἐν
χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ
σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ
νῦν εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου πέτρου καθολικῆς
δευτέρας ἐπιστολῆς.

pseuerāt ab initio creature. Latet enī
eos hoc: volētes q̄ celi erant
prius ꝛ terra de aqua ꝛ per aquam
consistens dei verbo: per que ille
tūc mūdus aqua inūdatus perijt.
Celi autem qui nunc sunt ꝛ terra eodē
verbo repositi sunt igni seruati
in die iudicij et perditionis
impiorū hoīuꝫ. Unū vero hoc non
lateat vos charissimi: q̄ vnus dies
apud dñm sicut mille anni: ꝛ mille āni
sicut dies vnus. Nō tardat dominus
pmissionē suā sicut qdā existimāt:
sꝫ patienter agit propter vos: nolens
aliquos perire: sed omnes ad penitētiā
reuerti. Adueniet aūt dies domini
vt fur: in quo celi magno impetu
transient: elementa vero calore
soluent: terra aūt ꝛ que in ipsa sunt opa
exurent. Cū igr̄ hec oīa dissoluēda sint
q̄les opꝫ vos esse in sanctis
ꝯuersatiōibus ꝛ pietatibus: expectātes
ꝛ properantes in aduentum
diei domini: per quē celi ardentes
soluentur ꝛ elementa ignis ardore
tabescēt. Nouos vo celos ꝛ nouā terrā
fm promissa ipsius expectamus:
ī q̄bus iustitia hitat. Propter qđ charis
simi hec expectātes: satagite
immaculati ꝛ inuiolati ei inueniri
in pace: ꝛ dñi nr̄i iesu xp̄i lōganimitatē
salutē arbitramini: sicut ꝛ charissimus
frater noster paulus fm datam sibi
sapiā scripsit vobis: sicut ꝛ
in omnibus epistolis loquens in eis
de his: in quibus sūt quedā difficilia
itellectu: q̄ idocti ꝛ instabiles deprauāt:
sicut ꝛ ceteras scripturas ad
suam ipsorum pditionē. Vos igit̄ frēs
prescientes custodite: ne
insipiētium errore traducti excidatis a
propria firmitate. Crescite vero in
gratia ꝛ in cognitione domini nostri et
saluatoris iesu christi. Ipsi gloria ꝛ
nunc ꝛ in diem eternitatis. Amen.

Explicit epistola beati Petri apo
stoli secunda.

B Ps.89. C 1.Thes.5.a. Apo.3.a. Esai.65.d. Apoc.21.a. D

Incipit argumentum in epistolam beati Johannis apostoli primam

Rationē verbi ꝛ q̄ de' ipse sit charitas manifestat et susurrones fratrum nec deū scire: nec pios fiē
ri posse eousq̄ dissertat: vt esse comprobet homicidas: eo q̄ odium sit interfectionis occasio.

Explicit argumentum.

Η τοῦ ἁγίου ἰωάννου καθολικὴ πρώτη ἐπιστολή. Cap.1.

[Ο] ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ὑμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς, καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν καὶ μαρτυροῦμεν καὶ ἐπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν. ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ἡ πεπληρωμένη. καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἐπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστί, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων, καὶ τὸ αἷμα ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν. Cap.2.

[Τ]εκνία μου ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα ἰησοῦν χριστὸν δίκαιον. καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτόν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. ὁ λέγων ἔγνωκα αὐτόν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστί, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν. ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμέν. ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν. ἀδελφοί οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω

Incipit epistola beati Iohannis apostoli prima. Cap.1.

[Q]uod fuit ab initio quod audiuimus: quod vidimus oculis nostris: quod perspeximus et manus nostre contrectauerunt de verbo vite: et vita manifesta est: et vidimus et testamur et annunciamus vobis vitam eternam: que erat apud patrem et apparuit nobis. Quod vidimus et audiuimus annunciamus vobis: vt et vos societatem habeatis nobiscum: et societas nostra sit cum patre et cum filio eius iesu christo. Et scribimus vobis vt gaudeatis: et gaudium vestrum sit plenum. Et hec est annunciatio quam audiuimus ab eo: et annunciamus vobis: quoniam deus lux est: et tenebre in eo non sunt vlle. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo et in tenebris ambulamus: mentimur: et veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus: sicut et ipse est in luce: societatem habemus ad inuicem: et sanguis iesu christi filii eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus: et veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra: fidelis est et iustus vt remittat nobis peccata nostra: et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus: mendacem facimus eum: et verbum eius non est in nobis. Cap.2.

[F]ilioli mei hec scribo vobis: vt non peccetis. Sed et si quis peccauerit aduocatum habemus apud patrem iesum christum iustum. Et ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum sed etiam pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum: si mandata eius obseruamus. Qui dicit se nosse eum: et mandata eius non custodit: mendax est: et in hoc veritas non est. Qui autem seruat verbum eius: vere in hoc charitas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus. Qui dicit se in christo manere: debet sicut ille ambulauit: et ipse ambulare. Charissimi non mandatum nouum scribo

A B C D A

Ioan. 6.f. Hebr. 9.b. Apo.1.b. Infra. 4.d

υμίν. αλλ εντολήν παλαιάν, ην είχετε απ
αρχής. η εντολή η παλαιά εστίν ο λόγος
ον ηκούσατε απ αρχής. πάλιν εντολήν και
νήν γράφω υμίν, ο εστίν αληθές εν αυτώ
και εν υμίν, ότι η σκοτία παράγεται, και το
φως το αληθινόν ήδη φαίνει. ο λέγων εν τω
φωτί είναι και τον αδελφόν αυτού μισών,
εν τη σκοτία εστίν έως άρτι. ο αγαπών τον
αδελφόν αυτού εν τω φωτί μένει, και σκάν
δαλον εν αυτώ ουκ εστίν. ο δε μισών τον α
δελφόν αυτού εν τη σκοτία εστί και εν τη σκο
τία περιπατεί, και ουκ οίδε που υπάγει. ότι
η σκοτία ετύφλωσεν αυτού τους οφθαλ-
μούς. γράφω υμίν τεκνία, ότι αφέωνται υ-
μίν αι αμαρτίαι διά το όνομα αυτού. γρά-
φω υμίν πατέρες, ότι εγνώκατε τον απ αρ-
χής. γράφω υμίν νεανίσκοι, ότι νενικήκατε
τον πονηρόν. γράφω υμίν παιδία, ότι εγνώ
κατε τον πατέρα. έγραψα υμίν νεανίσκοι,
ότι ισχυροί εστέ, και ο λόγος του θεού εν
υμίν μένει, και νενικήκατε τον πονηρόν. μη
αγαπάτε τον κόσμον μηδέ τα εν τω κόσμω.
εάν τις αγαπά τον κόσμον, ουκ εστίν η α-
γάπη του πατρός εν αυτώ. ότι παν το εν τω
κόσμω η επιθυμία της σαρκός και η επιθυ-
μία των οφθαλμών, και η αλαζονεία του βί
ου, ουκ εστίν εκ του πατρός, αλλ εκ του κό
σμου εστί. και ο κόσμος παράγεται, και η ε
πιθυμία αυτού. ο δε ποιών το θέλημα του
θεού, μένει εις τον αιώνα. παιδία, εσχάτη
ώρα εστί. και καθώς ηκούσατε ότι ο αντί-
χριστος έρχεται, και νυν αντίχριστοι πολ-
λοί γεγόνασιν, όθεν γινώσκομεν ότι εσχά-
τη ώρα εστίν. εξ ημών εξήλθον, αλλ ουκ ή
σαν εξ ημών. ει γαρ ήσαν εξ ημών, μεμενή
κεισαν αν μεθ ημών. αλλ ίνα φανερωθώσιν
ότι ουκ εισί πάντες εξ ημών. και υμείς χρίσ
μα έχετε από του αγίου, και οίδατε πάντα.
ουκ έγραψα υμίν ότι ουκ οίδατε την αλή
θειαν, αλλ ότι οίδατε αυτήν, και ότι παν
ψεύδος εκ της αληθείας ουκ εστί. τις εστίν
ο ψεύστης ει μή ο αρνούμενος ότι ιησούς
ουκ εστίν ο χριστός, ούτος εστίν ο αντί-
χριστος, ο αρνούμενος τον πατέρα και τον υ
ιόν. πας ο αρνούμενος τον υιόν, ουδέ τον
πατέρα έχει. υμείς ουν ο ηκούσατε απ αρ-
χής, εν υμίν μενέτω, εάν εν υμίν μείνη ο απ
αρχής ηκούσατε, και υμείς εν τω υιώ και εν
τω πατρί μενείτε. και αύτη εστίν η επαγγε-
λία ην αυτός επηγγείλατο ημίν την ζωήν
την αιώνιον. ταύτα έγραψα υμίν περί των
πλανώντων υμάς, και υμείς το χρίσμα

vobis: sʒ mādatū vetus quod habuistis
ab initio. Mandatū vetus est verbum
quod audistis. Iterū mandatum nouum
scribo vobis: quod verum est in ipso
τ in vobis: q2 tenebre transierunt: τ
verū lumen iā lucet. Qui dicit se in
luce esse: τ fratrē suum odit:
in tenebris est vsqʒ adhuc. Qui diligit
fratrē suū in lumine manet: τ scādalū
in eo nō est. Qui aūt odit fratrem
suū in tenebris est: τ in tenebris
ambulat: τ nescit quo eat: quia
tenebre obcecauerunt oculos eius.
Scribo vobis filioli: qm̄ remittūtur vobis
peccata propter nomen eius. Scribo
vobis patres: qm̄ cognouistis eū q̄ ab ini
tio ē. Scribo vobis adolescētes: qm̄ vici
stis malignū. Scribo vobis īfātes: qm̄ co
gnouistis patrē. Scribo vobis iuuenes:
qm̄ fortes estis: τ verbū dei manet in
vobis: τ vicistis malignū. Nolite
diligere mūdū neqʒ ea que in mundo
sunt. Si quis diligit mūdū: non est chari
tas patris in eo. Qm̄ oē quod est in
mūdo cōcupiscētia carnis est: τ cōcupi
scentia oculoꝝ: τ superbia vite: que
non est ex patre: sed ex mundo
ē. Et mūdus transit τ concupiscentia
eius. Qui autem facit voluntatem
dei manet in eternū. Filioli: nouissima
hora est. Et sicut audistis q2 antixp̄s
venit: nunc antichristi multi
facti sunt. Unde scimus q2 nouissima
hora est. Ex nobis ꝓdierūt: sʒ nō erāt
ex nobis. Nā si fuissent ex nobis: ꝑmā
sissent vtiqʒ nobiscū. Sed vt manife
sti sint qm̄ nō sunt oēs ex nobis. Sed
vos vnctionē hētis a sctō: τ nostis oīa.
Nō scripsi vobis q̄si ignorātibus verita
tē: sʒ quasi sciētibus eā: τ q̄m omne
mēdaciū ex veritate nō est. Quis est
mendax nisi is q̄ negat qm̄ iesus
nō est christus? Hic est antichristus
qui negat patrem τ filium.
Omnis qui negat filium: nec
patrē habet: qui ꝯfitetur filiū: τ patrē hʒ.
Uos quod audistis ab initio
in vobis ꝑmaneat: q2 si in vobis ꝑmāserit
quod audisti ab initio: τ vos in filio τ
patre manebitis. Et hec est repromissio
quā ipse pollicitus est nobis vitam
eternam. Hec scripsi vobis de
his q̄ seducunt vos: τ vos vnctionem

B
Iohan.15.g
I.4.d
Leui.19.c. Infra.3.c.
C
D

ὁ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ ἐν ὑμῖν μένει. καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς, ἀλλ' ὡς τὸ αὐτὸ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος. καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μενεῖτε ἐν αὐτῷ. καὶ νῦν τεκνία μένετε ἐν αὐτῷ, ἵνα ὅταν φανερωθῇ ἔχωμεν παρρησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ. ἐὰν εἴδητε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

Cap. 3.

Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν. διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν. ἀγαπητοὶ νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμέν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν δὲ ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι. καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ ἁγνίζει ἑαυτὸν καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία. καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι. πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει. πᾶς ὁ ἁμαρτάνων, οὐχ ἑώρακεν αὐτόν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν. τεκνία μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν. ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ, ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους. οὐ καθὼς κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν, ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια. μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί μου εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς. ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν μένει ἐν τῷ θανάτῳ. πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί. καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν. ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυ-

quam accepistis ab eo maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius docet vos de omnibus: et verum est et non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo. Et nunc filioli manete in eo: ut cum apparuerit habeamus fiduciam: et non confundamur ab eo in adventu eius. Si scitis quoniam iustus est: scitote quoniam et omnis qui facit iustitiam: ex ipso natus est.

Cap. 3.

A Videte qualem charitatem dedit nobis pater: ut filii dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum. Charissimi nunc filii dei sumus: et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit: similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. Et omnis qui habet hanc spem in eo: sanctificat se: sicut et ille sanctus est. Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit. Et peccatum est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit ut peccata tolleret: et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo manet non peccat: et omnis qui peccat: non vidit eum nec cognovit eum.

[1. Petr. 2.d. Esai. 53.b.]

B Filioli nemo vos seducat. Qui facit iustitiam iustus est: sicut et ille iustus est. Qui facit peccatum ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit filius dei: ut dissolvat opera diaboli. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet: et non potest peccare quoniam ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filii dei et filii diaboli. Omnis qui non facit iustitiam non est ex deo: et qui non diligit fratrem suum. Quoniam hec est annunciatio quam audistis ab initio ut diligamus alterutrum. Non sicut cain qui ex maligno erat: et occidit fratrem suum.

[Mat. 4.a. Mar. 13.b. Luce. 21.b. Ephe. 5.b. 1. Cor. 3.d. Col. 2.d. Apo. 22.c. Ioan. 8.c.]

[Gene. 4.b.]

C Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant: fratris autem eius iusta. Nolite mirari fratres si odit vos mundus. Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam: quoniam diligimus fratres. Qui non diligit: manet in morte. Omnis qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam eternam in se manentem. In hoc cognovimus charitatem dei: quoniam ille

[Iohan. 15.c.]

[Leui. 19. sup. 2.b. Iohan. 15.b]

χὴν αὐτοῦ ἔθηκε, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ
τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τίθεναι. ὃς δ' ἂν
ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀ-
δελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ
σπλάγχνα αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μέ-
νει ἐν αὐτῷ. τεκνία μου μὴ ἀγαπῶμεν λό-
γῳ μηδὲ τῇ γλώσσῃ, ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθεί-
ᾳ. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀλη-
θείας ἐσμέν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν
τὰς καρδίας ἡμῶν. ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡ-
μῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς
καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα. ἀγαπη-
τοὶ ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡ-
μῶν, παρρησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν. καὶ ὃ
ἐὰν αἰτῶμεν λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι
τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεσ-
τὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν. καὶ αὕτη ἐστὶν
ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόμα-
τι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ. καὶ ἀγα-
πῶμεν ἀλλήλους καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν. καὶ
ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει,
καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γι-
νώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύμα-
τος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

Cap.4.

Ἀγαπητοὶ μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε,
ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα εἰ ἐκ
τοῦ θεοῦ ἐστίν, ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆ-
ται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον. ἐν τούτῳ
γινώσκεται τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ. πᾶν πνεῦ-
μα ὃ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐλη-
λυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι. καὶ πᾶν πνεῦμα
ὃ μὴ ὁμολογεῖ ἰησοῦν χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐ-
ληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτο
ἐστὶ τὸ ἀντιχρίστου, ὃ ἀκηκόατε ὅτι ἔρχε-
ται καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη. ὑμεῖς ἐκ
τοῦ θεοῦ ἐστε τεκνία καὶ νενικήκατε αὐτούς,
ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσ-
μῳ. αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί, διατοῦτο ἐκ
τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν
ἀκούει. ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν. ὁ γινώσκων
τὸν θεόν, ἀκούει ἡμῶν, ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ
θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκο-
μεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας καὶ τὸ πνεῦμα
τῆς πλάνης. ἀγαπητοὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους,
ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστί. καὶ πᾶς ὁ ἀ-
γαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει
τὸν θεόν. ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν,
ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν. ἐν τούτῳ ἐφανερώθη
ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐ-
τοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς εἰς τὸν
κόσμον ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ. ἐν τούτῳ ἐσ-
τὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήσαμεν τὸν
θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς καὶ ἀπέ-
στειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁ-
μαρτιῶν ἡ-

animā suā pro nobis posuit: ⁊ nos debe-
mus pro fratribus animas ponere. Qui
habuerit substantiā huius mūdi: ⁊ viderit
frēm suum necesse habere: ⁊ clauserit
viscera sua ab eo: quō charitas dei ma-
net in eo? Filioli mei: nō diligamus verbo
neqz lingua: sed opere ⁊ veritate.
In hoc cognoscimus qm̄ ex veritate
sumus: ⁊ in cōspectu eius suadebimus
corda nr̄a. Qm̄ si reprehēderit nos
cor nostrum: maior est deus
corde nr̄o: ⁊ nouit oia. Charissimi
si cor nr̄m non reprehenderit nos:
fiduciā habemus ad deū: ⁊ quicquid
petierimus: accipiemus ab eo: quoniā
mādata eius custodimus: ⁊ ea q̄ sūt pla-
cita coram eo facimus. Et hoc est
mādatū eius: vt credamus in nomine
filij eius iesu christi: ⁊ diligamus
alterutrū sicut dedit mādatū nobis. Et
qui seruat mādata eius in illo manet:
⁊ ipse in eo. Et in hoc scimus
qm̄ manet in nobis: de spiritu
quem dedit nobis.

Cap.4.

Charissimi nolite omni spiritui crede-
re: sed probate spiritus si ex
deo sunt: qm̄ multi pseudoprophete
exierunt in mundum. In hoc
cognoscitur spūs dei. Omnis spiritus
qui confitetur iesum xp̄m in carne venisse:
ex deo est. Et omnis spiritus
qui soluit iesum
ex deo non est: ⁊ hic
est antixp̄s de quo audistis qm̄ venit:
⁊ nunc iā in mundo est. Uos ex
deo estis filioli: ⁊ vicistis eum:
qm̄ maior est qui in vobis ē: quā qui in
mundo. Ipsi de mundo sunt: ideo de
mūdo loquūtur: ⁊ mundus eos
audit. Nos ex deo sumus. Qui nouit
deum: audit nos: qui non est ex
deo: nō audit nos. In hoc cognoscimus
spiritum veritatis ⁊ spiritum
erroris. Charissimi diligamus nos inuicē:
quia charitas ex deo est. Et omnis qui dili-
git: ex deo natus est: ⁊ cognoscit
deū. Qui nō diligit: non nouit deū:
qm̄ deus charitas ē. In hoc apparuit
charitas dei in nobis: qm̄ filium suum
vnigenitum misit deus in
mūdū: vt viuamus per eū. In hoc ē
charitas: nō quasi nos dilexerimus
deū: sed qm̄ ipse prior dilexit nos: ⁊ mi-
sit filiū suū propiciationē pro pctis nr̄is.

Ro.13.b.
D
Joan.16.f.
Joan.15.c. infra.4.c.
A
Johan.[illegible].f.
B
sup.1.a Johan.8.[illegible]
Joan.3.b.

μῶν. ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν. θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται. ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν. καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου. ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ. καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί, καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει. ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παρρησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον, ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ. ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς. ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν; καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Cap. 5.

Πᾶς ὁ πιστεύων ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστός, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται. καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ. ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν, καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν. ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ νικᾷ τὸν κόσμον, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον ἡ πίστις ὑμῶν. τίς ἐστιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον εἰ μὴ ὁ πιστεύων ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. οὗτός ἐστιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος ἰησοῦς ὁ χριστός. οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵματι. καὶ τὸ πνεῦμα ἐστὶ τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐστὶν ἡ ἀλήθεια. ὅτι τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατήρ, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα, καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι. καὶ τρεῖς εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὕδωρ

Charissimi si deus dilexit nos: et nos debemus alterutrum diligere. Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem: deus in nobis manet: et charitas eius in nobis perfecta est. In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus: et ipse in nobis: quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et nos vidimus et testificamur: quoniam pater misit filium suum salvatorem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam iesus est filius dei: deus in eo manet: et ipse in deo. Et nos cognovimus et credidimus charitati quam habet deus in nobis. Deus charitas est: et qui manet in charitate in deo manet: et deus in eo. In hoc perfecta est charitas dei nobiscum ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut ille est: et nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem: quoniam timor penam habet. Qui autem timet non est perfectus in charitate. Nos ergo diligamus deum: quoniam deus prior dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo deum: et fratrem suum odierit mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt: deum quem non videt quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus a deo: ut qui diligit deum: diligat et fratrem suum. Cap. 5.

Omnis qui credit quoniam iesus est christus: ex deo natus est. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit et eum qui natus est ex eo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei: cum deum diligamus et mandata eius faciamus. Hec enim est charitas dei ut mandata eius custodiamus: et mandata eius gravia non sunt. Quoniam omne quod natum est ex deo vincit mundum: et hec est victoria que vincit mundum fides nostra. Quis est autem qui vincit mundum nisi qui credit quoniam iesus est filius dei? Hic est qui venit per aquam et sanguinem iesus christus. Non in aqua solum: sed in aqua et sanguine. Et spiritus est qui testificatur quoniam christus est veritas. Quoniam tres sunt qui testimonium dant in celo: pater: verbum: et spiritus sanctus: et hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra: spiritus: aqua

1. Cor. 4. d. Ephe. 5. a. Phil. 3. c. 1. Tho. 4. b. Joan. 13. d. C D Supra. 2. a. Supra. 2. b. Joan. 13. g. 1. Cor. 4. d. Ephe. 5. a. Phil. 3. c. 1. The. 4. b. A 1. Co. 15. d. B

Sanctus thomas in expositione secunde decretalis de summa trinitate et fide catholica tractans istum passum contra abbatem Joachim ut Tres sunt qui testimonium dant in celo. pater: verbum: et spiritus sanctus: dicit ad litteram verba sequentia. Et ad insinuandam unitatem trium personarum subditur et hii tres unum sunt. Quod quidem dicitur propter essentie unitatem. Sed hoc Joachim perverse trahere volens ad unitatem charitatis et consensus inducebat consequentem auctoritatem. Nam subditur ibidem: et tres sunt qui testimonium dant in terra. s. spiritus: aqua: et sanguis. Et in quibusdam libris additur: et hii tres unum sunt. Sed hoc in veris exemplaribus non habetur: sed dicitur esse appositum ab hereticis arrianis ad pervertendum intellectum sanum auctoritatis premisse de unitate essentie trium personarum. Hec beatus thomas ubi supra.

καὶ τὸ αἷμα. εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐστίν. ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν αὐτῷ. ὁ μὴ πιστεύων τῷ θεῷ, ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεός, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐστίν. ὁ ἔχων τὸν υἱόν, ἔχει τὴν ζωήν, ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει. ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιστεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ παρρησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτόν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν. καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν ὃ ἐὰν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ᾐτήκαμεν παρ' αὐτοῦ. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ. πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί, καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον. οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει, ἀλλ' ὁ γεννηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτόν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ. οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν θεόν, καὶ ἐσμὲν ἐν τῷ ἀληθινῷ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς καὶ ζωὴ αἰώνιος. τεκνία φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

Τέλος τῆς τοῦ ἁγίου ἰωάννου καθολικῆς πρώτης ἐπιστολῆς.

et sanguis. Si testimonium hominum accipimus: testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est: quoniam testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei: habet testimonium dei in se. Qui non credit filio: mendacem facit eum: quia non credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium quoniam vitam eternam dedit nobis deus: et hec vita in filio eius est. Qui habet filium dei: habet vitam: qui non habet filium dei: vitam non habet. Hec scribo vobis: ut sciatis quoniam vitam habetis eternam qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad eum: quia quodcunque petierimus secundum voluntatem eius: audit nos. Et scimus quia audit nos quicquid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. Omnis iniquitas peccatum est: et est peccatum ad mortem. Scimus quia omnis qui natus est ex deo non peccat: sed generatio dei conservat eum: et malignus non tanget eum. Scimus quoniam ex deo sumus: et mundus totus in maligno positus est: et scimus quoniam filius dei venit: et dedit nobis sensum: ut cognoscamus deum verum: et simus in vero filio eius. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli custodite vos a simulachris.

Explicit epistola beati Johannis apostoli prima.

Joan. 5. f C D A

Incipit argumentum in epistolam eiusdem secundam.

Usque adeo ad sanctam feminam scribit: ut eandem dominam non dubitet litteris appellare: eiusdem quoque filijs testimonium quod ambulent in veritate perhibet.

Explicit argumentum.

Ἡ τοῦ ἁγίου ἰωάννου καθολικὴ δευτέρα ἐπιστολή. Cap. 1.

Ὁ πρεσβύτερος ἐκλεκτῇ κυρίᾳ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν, διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν

Incipit epistola beati Johannis apostoli secunda. Cap. 1.

Senior electe domine et natis eius quos ego diligo in veritate: et non ego solus: sed et omnes qui cognoverunt veritatem propter veritatem que permanet in nobis

A

και μεθ' ημών έσται εις τον αιώνα. έσται μεθ' υμών χάρις, έλεος, ειρήνη από θεού πατρός και παρά κυρίου ιησού χριστού του υιού του πατρός εν αληθεία και αγάπη. εχάρην λίαν ότι εύρηκα εκ των τέκνων σου περιπατούντας εν αληθεία, καθώς εντολήν ελάβομεν παρά του πατρός, και νυν ερωτώ σε κυρία ουχ ως εντολήν γράφων σοι καινήν αλλά ην είχομεν απ' αρχής, ίνα αγαπώμεν αλλήλους. και αύτη εστίν η αγάπη ίνα περιπατώμεν κατά τας εντολάς αυτού. αύτη εστίν η εντολή καθώς ηκούσατε απ' αρχής, ίνα εν αυτή περιπατήτε. ότι πολλοί πλάνοι εισήλθον εις τον κόσμον, οι μη ομολογούντες ιησούν χριστόν ερχόμενον εν σαρκί. ούτος εστίν ο πλάνος και ο αντίχριστος. βλέπετε εαυτούς, ίνα μη απολέσωμεν α ειργασάμεθα καλά, αλλά μισθόν πλήρη απολάβωμεν. πας ο παραβαίνων και μη μένων εν τη διδαχή του χριστού, θεόν ουκ έχει. ο μένων εν τη διδαχή του χριστού ούτος και τον πατέρα και τον υιόν έχει. ει τις έρχεται προς υμάς και ταύτην την διδαχήν ου φέρει μη λαμβάνετε αυτόν εις οικίαν, και χαίρειν αυτώ μη λέγετε. ο γαρ λέγων αυτώ χαίρειν, κοινωνεί τοις έργοις αυτού τοις πονηροίς. πολλά έχων υμίν γράφειν, ουκ εβουλήθην διά χάρτου και μέλανος, αλλά ελπίζω ελθείν προς υμάς, και στόμα προς στόμα λαλήσαι, ίνα η χαρά ημών η πεπληρωμένη. ασπάζεταί σε τα τέκνα της αδελφής σου της εκλεκτής. αμήν.

Τέλος της του αγίου ιωάννου καθολικής δευτέρας επιστολής.

vobiscum erit in eternum. Sit vobiscum gratia: misericordia: pax a deo patre et a christo iesu filio patris in veritate et charitate. Gavisus sum valde quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate: sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina: non tanquam mandatum novum scribens tibi: sed quod habuimus ab initio: ut diligamus alterutrum. Et hec est charitas ut ambulemus secundum mandata eius. Istud est mandatum: ut quemadmodum audistis ab initio: in eo ambuletis: quoniam multi seductores exierunt in mundum: qui non confitentur iesum christum venisse in carne. Hic est seductor et antichristus. Videte vosmetipsos ne perdatis que operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit et non permanet in doctrina christi: deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic et patrem et filium habet. Si quis venit ad vos et hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum: nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave: communicat operibus eius malignis. Ecce predixi vobis: ut in die domini non confundamini. Plura habens vobis scribere: nolui per chartam et attramentum. Spero enim me futurum apud vos: et os ad os loqui: ut gaudium vestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tue electe.

Joan.16.f 1.Joan.4.b.

Explicit epistola beati Johannis apostoli secunda.

Incipit argumentum in epistolam eiusdem tertiam.

Gaium pietatis causa extollit: atque ut in ipsa pietate maneat exhortatur. Diotrepen impietatis et superbie causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet cum fratribus universis.

Explicit argumentum.

Η του αγίου ιωάννου καθολική τρίτη επιστολή. Cap.i.

Ο πρεσβύτερος γαΐω τω αγαπητώ, ον εγώ αγαπώ εν αληθεία. αγαπητέ περί πάντων εύχομαί σε ευοδούσθαι και υγιαίνειν, καθώς ευοδούταί σου η ψυχή. εχάρην γαρ λίαν ερχομένων αδελφών και μαρτυρούντων σου τη αληθεία καθώς συ εν αληθεία περιπατείς. μειζοτέραν τούτων ουκ έχω χαράν ίνα ακούω τα εμά τέκνα εν αληθεία περιπατούντα. αγαπητέ πιστόν ποιείς ο εάν εργάση εις τους αδελφούς και εις τους

Incipit epistola beati Johannis apostoli tertia. Cap.i.

Senior Gaio charissimo quem ego diligo in veritate. Charissime de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere: sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue: sicut tu in veritate ambulas. Maius horum non habeo gaudium: quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. Charissime fideliter facis quicquid operaris in fratres: et hoc in

ξένους, οι εμαρτύρησάν σου τη αγάπη ενώπιον εκκλησίας, ους καλώς ποιήσεις προπέμψας αξίως του θεού. υπέρ γαρ του ονόματος αυτού εξήλθον μηδέν λαμβάνοντες από των εθνών. ημείς ουν οφείλομεν απολαμβάνειν τους τοιούτους, ίνα συνεργοί γενώμεθα τη αληθεία. έγραψα τη εκκλησία, αλλ' ο φιλοπρωτεύων αυτών διοτρεφής ουκ επιδέχεται ημάς. διά τούτο εάν έλθω υπομνήσω αυτού τα έργα α ποιεί, λόγοις πονηροίς φλυαρών ημάς. και μη αρκούμενος επί τούτοις, ούτε αυτός επιδέχεται τους αδελφούς, και τους βουλομένους κωλύει και εκ της εκκλησίας εκβάλλει. αγαπητέ μη μιμού το κακόν, αλλά το αγαθόν. ο αγαθοποιών, εκ του θεού εστίν. ο κακοποιών, ουχ εώρακε τον θεόν. δημητρίω μεμαρτύρηται υπό πάντων και υπ' αυτής της αληθείας, και ημείς δε μαρτυρούμεν και οίδατε ότι η μαρτυρία ημών αληθής εστι. πολλά είχον γράφειν, αλλ' ου θέλω διά μέλανος και καλάμου σοι γράψαι. ελπίζω δε ευθέως ιδείν σε, και στόμα προς στόμα λαλήσομεν. ειρήνη σοι. ασπάζονταί σε οι φίλοι. ασπάζου τους φίλους κατ' όνομα. αμήν.

Τέλος της του αγίου ιωάννου καθολικής τρίτης επιστολής.

peregrinos: qui testimonium reddiderunt charitati tue in conspectu ecclesie: quos bene facies deducens digne deo. Pro nomine enim eius profecti sunt nihil accipientes a gentibus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi: ut cooperatores simus veritatis. Scripsissem forsitan ecclesie: sed is qui amat primatum gerere in eis diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero commonebo eius opera que facit: verbis malignis garriens in nos. Et quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres: et eos qui suscipiunt prohibet: et de ecclesia eiicit. Charissime noli imitari malum: sed quod bonum est. Qui benefacit: ex deo est: qui malefacit non videt deum. Demetrio testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa veritate: sed et nos testimonium perhibemus: et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum et calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre: et os ad os loquimur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim.

Explicit epistola beati Johannis apostoli tertia.

Incipit argumentum in epistolam beati Jude apostoli.

Judas apostolus fratres de corruptoribus vie veritatis ita informat: ut illicitum esse differet de sub iugo semel erutos: servitutis denuo operam suam officiis novare servilibus.

Explicit argumentum.

Η του αγίου ιούδα καθολική επιστολή.

Ιούδας χριστού ιησού δούλος αδελφός δε ιακώβου τοις εν θεώ πατρί ηγιασμένοις, και ιησού χριστώ τετηρημένοις κλητοίς. έλεος υμίν και ειρήνη και αγάπη πληθυνθείη. αγαπητοί πάσαν σπουδήν ποιούμενος γράφειν υμίν περί της κοινής σωτηρίας, ανάγκην έσχον γράψαι υμίν, παρακαλών επαγωνίζεσθαι τη άπαξ παραδοθείση τοις αγίοις πίστει. παρεισέδυσαν γαρ τινές άνθρωποι οι πάλαι προγεγραμμένοι εις τούτο το κρίμα ασεβείς, την του θεού ημών χάριν μετατιθέντες εις ασέλγειαν, και τον μόνον θεόν και δεσπότην τον κύριον ημών ιησούν χριστόν αρνούμενοι. υπομνήσαι δε υμάς βούλομαι ειδότας υμάς άπαξ τούτο, ότι ο κύριος λαόν εκ γης αιγύπτου σώσας, το δεύτερον τους μη πι

Incipit epistola beati Jude apostoli. Ca.i.

Judas iesu christi servus frater autem iacobi: his qui sunt in deo patre dilectis: et christo iesu conservatis et vocatis. Misericordia vobis et pax et charitas adimpleatur. Charissimi omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute: necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel tradite sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines qui olim prescripti sunt in hoc iudicium impii: dei nostri gratiam transferentes in luxuriam: et solum dominatorem et dominum nostrum iesum christum negantes. Commonere autem vos volo scientes semel omnia: quoniam iesus populum de terra egypti salvans: secundo eos qui non crediderunt

1.Timo.6.a

στεύσαντας ἀπώλεσεν ἀγγέλους τε τοὺς μη
τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν, ἀλλά απο
λιπόντας τὸ ἴδιον οικητήριον εις κρίσιν με=
γάλης ημέρας δεσμοίς αϊδίοις ὑπό ζόφον τε
τήρηκεν. ὡς σόδομα και γόμορρα και αἱ
περί αυτάς πόλεις τὸν ὅμοιον τούτοις τρό
πον εκπορνεύσασαι, και απελθούσαι ὀπίσω
σαρκός ετέρας πρόκειται δείγμα πυρός αι
ωνίου, δίκην ὑπέχουσαι. ὁμοίως μέντοι και
ούτοι ενυπνιαζόμενοι σάρκα μεν μιαίνουσι,
κυριότητα δε αθετούσι, δόξας δε βλασφη=
μουσιν. ὁ δε μιχαήλ ὁ αρχάγγελος ότε τῷ
διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περί
τοῦ μωϋσέος σώματος, ουκ ετόλμησε κρί
σιν επενεγκείν βλασφημίας, αλλ᾽ είπεν επιτι
μήσαι σε κύριος. ούτοι δε ὅσα μεν ουκ οί=
δασι βλασφημούσιν, ὅσα δε φυσικώς ὡς
τὰ άλογα ζῶα επίστανται, εν τούτοις φθεί
ρονται. ουαί αυτοίς ότι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ε=
πορεύθησαν, και τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαάμ μισ=
θοῦ εξεχύθησαν, και τῇ αντιλογίᾳ τοῦ κορέ
απώλοντο. ούτοι εισίν εν ταῖς αγάπαις ὑ=
μῶν σπιλάδες συνευωχούμενοι ὑμίν, αφό
βως εαυτούς ποιμαίνοντες, νεφέλαι άνυδροι
ὑπό ανέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθι=
νοπώρινα άκαρπα, δὶς αποθανόντα, εκριζω
θέντα, κύματα άγρια θαλάσσης επαφρίζον
τα τὰς εαυτῶν αισχύνας, αστέρες πλανή=
ται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εις αιῶνα τετή
ρηται. προεφήτευσε δε και τούτοις έβδο=
μος από αδὰμ ενώχ, λέγων. ιδού ήλθε κύ=
ριος εν αγίαις μυριάσιν αυτοῦ ποιήσαι κρί
σιν κατά πάντων, και ελέγξαι πάντας τοὺς
ασεβείς αυτῶν περί πάντων τῶν έργων α
σεβείας αυτῶν ὧν ησέβησαν, και περί πάν=
των τῶν σκληρῶν ὧν ελάλησαν κατ᾽ αυτοῦ
αμαρτωλοί ασεβείς. ούτοι εισί γογγυσταί
μεμψίμοιροι, κατά τὰς επιθυμίας αυτῶν
πορευόμενοι, και τὸ στόμα αυτῶν λαλεί ὑ
πέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ωφελείας
χάριν. ὑμείς δε αγαπητοί μνήσθητε τῶν ρη
μάτων τῶν προειρημένων ὑπό τῶν αποστό=
λων τοῦ κυρίου ημῶν ιησοῦ χριστοῦ, ότι έ
λεγον ὑμίν, ότι εν εσχάτῳ χρόνῳ έσονται
εμπαίκται κατά τὰς επιθυμίας εαυτῶν πο=
ρευόμενοι τῶν ασεβειῶν. ούτοι εισίν οἱ απο
διορίζοντες, ψυχικοί, πνεύμα μη έχοντες. ὑ
μείς δε αγαπητοί τῇ αγιωτάτῃ ημῶν πίστει
εποικοδομούντες εαυτούς εν πνεύματι αγί
ῳ προσευχόμενοι, εαυτούς εν αγάπῃ θεοῦ
τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ έλεος τοῦ κυ
ρίου ημῶν ιησοῦ χριστοῦ εις ζωήν αιώνιον.
και οὓς μεν ελεείτε διακρινόμενοι, οὓς δε εν

perdidit. Angelos vero qui non
seruauerūt suū pncipatū: sz dereliqrunt
suum domicilium in iudicium magni
diei vinculis eternis sub caligie reserua
uit. Sicut sodoma et gomorra et
finitime ciuitates simili modo
exfornicate: et abeuntes post
carnē alterā facti sunt exemplū ignis e
terni penā sustinētes. Silr et
hi carnem quidem maculant:
dnationē āt spernūt: maiestatē āt blas
phemāt. Cū michael archāgel' cum
diabolo disputās altercaretur de
moysi corpore: non est ausus iudiciuz
inferre blasphemie: sz dixit imperet
tibi de'. Hi āt qcūqz qdē ignorāt bla
sphemāt: quecūqz aūt naturaliter tanq̄
muta aialia norūt: in his corrūpuntur.
Ve illis quia in via cayn abierunt
et errore balaam mercede
effusi sunt: et in contradictione chore
perierunt. Hi sunt in epulis suis
macule conuiuantes: sine timore
semetipsos pascētes: nubes sine aq̄ que
a ventis conferuntur: arbores autūna=
les infructuose: bis mortue erradicate:
fluctus feri maris despumantes
suas ɔfusiones: sidera errantia:
quibus procella tenebrarum seruata est
in eternū. Prophetauit āt et de his se
ptim' ab adā enoch dicēs. Ecce venit
dns in sctis milibus suis facere iudiciū
contra omnes: et arguere omnes
ipios de oibus operibus impietatis
eorum: quibus ipie egerūt: et de omnib'
duris q̄ locuti sunt cōtra deū
peccatores impij. Hi sūt murmuratores
querulosi: sm desideria sua
ambulātes: et os eorū loqtur superba:
mirantes personas questus
cā. Vos āt charissimi memores estote
verborum que pdicta sunt ab apostolis
dni nostri iesu xpi: qui dicebant
vobis. Qm̄ in nouissimis tpib' venient
illusores sz desideria sua ambulātes in
impietatibus. Hi sunt qui segregāt se=
metipos: animales: spūz nō hñtes. Vos
āt charissimi supedificātes vosmetipos
sāctissime nr̄e fidei: in spū scto
orātes: vosmetipsos in dilectiōe dei
seruate: expectātes misericordiam dni
nostri iesu xpi in vitā eternaz.
Et hos qdē arguite iudicatos: illos ve

Zach.3.a.

2.Pe.2.d

m. Feri no minatiuus p. n.

Zach.14.a. Mat.24.d
d. Apo.1.b

1.Tim.4.a
2.Tim.3.a.
2.Pe.3.a.

φόβῳ σώζετε εκ τοῦ πυρός αρπάζοντες, μι
σοῦντες και τὸν από τῆς σαρκός εσπιλωμέ=
νον χιτῶνα. τῷ δε δυναμένῳ φυλάξαι αυ=
τούς απταίστους και στήσαι κατ᾽ ενώπιον
τῆς δόξης αυτοῦ αμώμους εν αγαλλιά=
σει, μόνῳ σοφῷ σωτήρι ημῶν, δόξα και με
γαλωσύνη, κράτος και εξουσία, και νῦν και
εις πάντας τοὺς αιῶνας. αμήν.

/Τέλος τῆς τοῦ αγίου ιούδα καθολικής
επιστολής.

ro saluate de igne rapientes. Alijs au=
tem misereminí in timore:
odiētes et eam que carnalis est maculatā
tunicā. Ei āt q̄ potens est vos ɔserua
re sine pctō: et cōstituere ante cōspectū
glorie sue immaculatos in exultatione
in aduentu domini nostri iesu christi:
soli dō saluatori nr̄o p iesū xpm dnm nrm
glia et magnificentia: imperium et po
testas ante omnia secula: et nunc et
in omnia secula seculorum. Amen.

Explicit epistola beati Jude a
postoli.

Incipit prologus in Apocalypsiz beati Johannis apostoli.

Omnes qui pie volunt viuere in christo: sicut ait apostolus: psecutionē patientur: iuxta il
lud. Fili accedens ad seruitutem dei: sta in timore et prepara animam tuam ad temptatio=
nem. Temptatio nanqz est vita hominis super terraz. Ne autem fideles deficiant in his:
consolatur eos dominus atqz confirmat dicēs. Vobiscum sum vsqz ad consummationem
seculi et nolite timere pusillus grex. Propterea videns deus pater tribulationes quas pas
sura erat ecclesia ab apostolis fundata supra petram christum: vt minus timeatur: dispo
suit vna cum filio et spiritu sancto eas reuelare. Reuelauit autem tota trinitas christo secundum huma=
nitatem. Christus vero iohanni per angelum. Johannes ecclesie: de qua reuelatione hunc librum com=
posuit. Unde et liber iste Apocalypsis dicitur .i. reuelatio: qr hic continentur que deus reuelauit iohanni:
et iohannes ecclesie: quanta scz ecclesia passa sit in tempore primitiuo: et nunc patiatur: et nouissime tempo
ribus antichristi passura sit: quando tanta erit tribulatio: vt si fieri posset etiam moueantur electi. Et que
pro his et nunc et in futuro premia sit susceptura: vt quos denunciata suplicia terrent: promissa premia leti
ficent. Ideo iste liber inter reliquas scripturas noui testamenti prophetie nomine cēsetur: que alijs est ex
cellentior prophetijs. Sicut enim nouum testamentum prestat veteri: euangelium legi: ita hec prophetia
prophetijs veteris testamenti: qr de christo et ecclesia magna ex parte iam adimpleta sacramenta denunci
at. Vel etiam ideo: quia cum alijs vniphária: isti triphária data est prophetia simul .s. preterito et presenti
et futuro. Ad cuius confirmandaz auctoritatez occurrit iam autoritas mittentis deferentis et accipientis.
Mittentis .s. trinitatis: et deferentis .s. angeli: et accipientis .s. iohannis. Cum autem iohanni hec in vi=
sione fuerint reuelata: et sint tria genera visionuz: sub quo genere contineātur videndum est. Visio enim
alia corporalis: quando videlicet corporalibus oculis aliquid videmus. Alia spiritualis seu imaginaria:
cum videlicet dormientes vel vigilantes imagines reruz cernimus: quibus aliquid significatur: sicut vidit
pharao spicas et moyses rubuz ardere: ille dormiens: iste vigilans. Alia intellectualis: quando videlicet
spiritusancto reuelante intellectui mentis veritatē mysteriorūz sicut est capimus: quomodo vidit iohānes
que in hoc libro referuntur. Non enim figuras tantum spiritu vidit: sed et earum significata mente intelle
xit. Vidit autem iohannes et scripsit in pathmos insula relegatus a domitiano in exilio principe impijssi
mo: hac euz ad scribendum compellente causa: qr dum exul teneretur a domitiano in pathmos insula i ec
clesijs quibus preerat multa pullularunt atqz inoleuerunt vitia atqz diuerse hereses. Erant enim quidam
heretici ibi dicentes christum non fuisse ante mariam: qr temporaliter de ea natus erat: quos iohannes in
principio euangelij sui redarguit dicens. In principio erat verbum. Et in hoc libro cum dicit alpha et o .i.
principium et finis. Dicebant etiam quidam ecclesiam pondere tribulationum ante finem seculi desiturā:
et pro labore non premium eternum suscepturam. Horum ergo errores volens destruere iohannes osten=
dit christum principium esse et finem. Unde esaias. Ante me nō est formatus deus: et post me non erit: et ec
clesiam per exercitiuz tribulationum non desinere sed proficere: et pro his brauium eternum recipe. Scri=
bit autem iohannes septem ecclesijs asie et earum septem episcopis: de predictis instruens: et in eis p eam
totam generalem ecclesiam docens. Est itaqz materia iohannis in hoc opere status spiritualiter asiane ec

clesie: nec non et totius videlicet que in presenti patiatur: et in futuro receptura sit. Intentio vero eius est monere ad patientiam que servanda est. Tum quia brevis labor: tum q2 premiū magnum. Modus tractandi talis: primo premittit prologum et salutationem: ubi reddit auditores benignos et attentos: quo premisso: accedit ad narrationem. Ante narrationem vero ostendit christum esse ab eterno sine principio et fine. Inducens ipsum loquentē. Ego sum alpha et o: idest principium et finis. Postea accedēs ad narrationem distinguit septem visiones: quibus terminatis iste liber consummatur. Premittit autem prologū dicens. Apocalypsis ihesu christi: subaudis hic est. sicut in alijs: visio esaie: hec est: et parabole salomonis sunt hec.

Item alius prologus in apocalypsim.

Iohanes apostolus et evangelista a christo electus atq3 dilectus in tanto amore dilectionis uberiori habitus est: ut in cena supra pectus eius recumberet: & ad crucē astanti soli matrem propriam commendasset. Ut quē nubere volentem ad amplexum virginitatis asciverat: ipsi etiā custodiendam virginem tradidisset. Hic itaq3 cum propter verbum dei et testimonium ihesu christi in pathmos insulā sortiretur exilium: illic ab eodem apocalypsis preostēsa describitur. Ut sicut in principio canonis. i. libri geneseos incorruptibile principium prenotatur: ita etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur: dicentis. Ego sum alpha et o: initium et finis. Hic est iohannes qui sciens supervenisse sibi diem egressionis de corpore: convocatis in epheso discipulis descendit in defossum sepulture sue locum: orationeq3 completa reddidit spiritum: tam a dolore mortis factus extraneus quam a corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripture dispositio vel libri ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur: ut nescientibus inquirendi desiderium collocetur: et querentibus laboris fructus et deo magisterij doctrina servetur.

Explicit prologus.

Incipit argumentum.

Apocalypsis iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parū dixi: et pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentie.

Explicit argumentum.

Αποκάλυψις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ εὐαγγελιστοῦ ἰωάννου τοῦ θεολόγου. Ca. I.

α Ἀποκάλυψις ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει, καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ, ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ Χριστοῦ ὅσα εἶδε, καὶ ἅτινα εἰσί, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ. Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων ἅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, καὶ ἀπὸ ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστός ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς

Incipit liber apocalypsis beati Johannis apostoli. Cap. I.

a Apocalypsis iesu xpi quam dedit illi deus palā facere servis suis q̄ oportet fieri cito: & significavit mittēs per angelum suum servo suo iohāni: q̄ testimoniū perhibuit verbo dei: & testimonium iesu christi quecunq3 vidit. Beatus qui legit & audit verba prophetie huius: & servat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Johānes septē ecclesijs q̄ sunt in asia. Gratia vobis et pax ab eo q est & q erat & q venturus ē: & a septē spiritibus qui in conspectu throni eius sunt: & a iesu xpo qui est testis fidelis primogenitus mortuorum et princeps regum

A

j. 21. b.

infra. 22. c.

γης, τῶ ἀγαπήσαντι ἡμάς καὶ λούσαντι
ἡμάς ἀπό τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵ-
ματι αὐτοῦ. καὶ ἐποίησεν ἡμάς βασιλείαν
ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρί αὐτοῦ. αὐτῷ ἡ δό-
ξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων ἀμήν. ἰδοὺ ἔρχεται μετά τῶν νεφελῶν,
καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτι-
νες αὐτὸν ἐξεκέντησαν. καὶ κόψονται ἐπ' αὐ-
τὸν πᾶσαι αἱ φυλαί τῆς γῆς, ναὶ ἀμήν. ἐγώ
εἰμί τὸ ἄλφα καὶ τὸ ω, λέγει κύριος ὁ θεός,
ὁ ὤν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντο-
κράτωρ. ἐγώ ἰωάννης ὁ ἀδελφός ὑμῶν καὶ
κοινωνός ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑ-
πομονῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐγενόμην ἐν τῇ
νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ διά τὸν λόγον
τοῦ θεοῦ καὶ διά τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χρι-
στοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ
ἡμέρα, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου με-
γάλην ὡς σάλπιγγος λεγούσης. ὃ βλέπεις
γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτά
ἐκκλησίαις, εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρναν, καὶ
εἰς πέργαμον, καὶ εἰς θυάτειρα, καὶ εἰς σάρ-
δεις, καὶ εἰς φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς λαοδίκει-
αν, καὶ ἐκεῖ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν
ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ, καὶ ἐπιστρέψας εἶ-
δον ἑπτά λυχνίας χρυσάς, καὶ ἐν μέσῳ τῶν
ἑπτά λυχνιῶν ὅμοιον υἱῷ ἀνθρώπου ἐνδε-
δυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς
τοῖς μαζοῖς ζώνην χρυσῆν. ἡ δὲ κεφαλὴ αὐ-
τοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαί ὡσεί ἔριον λευ-
κόν, ὡς χιών. καὶ οἱ ὀφθαλμοί αὐτοῦ ὡς
φλόξ πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι
χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι.
καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολ-
λῶν, καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ χειρί αὐτοῦ ἀστέ-
ρας ἑπτά, καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομ-
φαία δίστομος ὀξεία ἐκπορευομένη. καὶ ἡ ὄ-
ψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει
αὐτοῦ. καὶ ὅτι εἶδον αὐτόν, ἔπεσα πρὸς τοὺς
πόδας αὐτοῦ ὡς νεκρός, καὶ ἐπέθηκε τὴν
δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμέ, λέγων. μὴ φο-
βοῦ. ἐγώ εἰμί ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος καὶ ὁ
ζῶν, καὶ ἐγενόμην νεκρός, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμί
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν, καὶ ἔχω
τὰς κλεῖς τοῦ θανάτου καὶ τοῦ ᾅδου. γρά-
ψον οὖν ἃ εἶδες καὶ ἅ εἰσί, καὶ ἃ μέλλει γε-
νέσθαι μετά ταῦτα, τὸ μυστήριον τῶν ἑπτά ἀ-
στέρων ὧν εἶδες ἐπί τῆς δεξιάς μου, καὶ τὰς
ἑπτά λυχνίας τὰς χρυσάς. οἱ ἑπτά ἀστέρες,
ἄγγελοι τῶν ἑπτά ἐκκλησιῶν εἰσί, καὶ αἱ ἑπ-
τά λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτά ἐκκλησίαι εἰσί.

Cap. 2.

terre: qui dilexit nos: ⁊ lauit
nos a peccatis nostris in sanguine
suo: ⁊ fecit nos regnum ⁊
sacerdotes deo et patri suo. Ipsi gloria
⁊ imperium in secula seculorum.
Amen. Ecce venit cum nubibus:
⁊ videbit eum omnis oculus: ⁊ qui
eum pupugerunt. Et plangent se super eum
omnes tribus terre: etiam amen. Ego
sum alpha ⁊ o: principium ⁊ finis: dicit dominus
deus: qui est: ⁊ qui erat: ⁊ qui venturus est omnipotens.
Ego iohannes frater vester ⁊
particeps in tribulatione ⁊ regno ⁊ patien-
tia in iesu christo fui in
insula que appellatur patmos propter verbum
dei ⁊ testimonium iesu christi.
Fui in spiritu in dominica
die. Et audiui post me vocem magnam
tanquam tube dicentis. Quod vides
scribe in libro: ⁊ mitte septem
ecclesiis que sunt in asia: epheso: ⁊ smyrne: ⁊
pergamo: ⁊ thyatire: ⁊ sardis:
⁊ philadelphie: ⁊ laodicie.
Et conuersus sum vt viderem vocem
que loquebatur mecum. Et conuersus vidi
septem candelabra aurea: ⁊ in medio
septem candelabrorum aureorum similem filio hominis
vestitum podere: ⁊ precinctum ad
mamillas zona aurea. Caput autem eius
⁊ capilli erant candidi tanquam lana alba: ⁊
tanquam nix. Et oculi eius velut
flamma ignis: ⁊ pedes eius similes
aurichalco sicut in camino ardenti.
Et vox illius tanquam vox aquarum multa-
rum: ⁊ habebat in dextera sua stellas
septem. Et de ore eius gladius
vtraque parte acutus exibat. Et facies
eius sicut sol lucet in virtute
sua. Et cum vidissem eum: cecidi ad
pedes eius tanquam mortuus: ⁊ posuit
dexteram suam super me dicens. Noli timere
Ego sum primus ⁊ nouissimus ⁊
viuus: ⁊ fui mortuus: ⁊ ecce sum viuens
in secula seculorum: ⁊ habeo
claues mortis ⁊ inferni. Scribe
ergo que vidisti ⁊ que sunt: ⁊ que oportet fieri
post hec: sacramentum septem stellarum
quas vidisti in dextera mea ⁊
septem candelabra aurea. Septem stelle:
angeli sunt septem ecclesiarum: ⁊
candelabra septem: septem ecclesie sunt.

Cap. 2.

Hebr. 9. b. 1. Joan. 1. d

B

Esa. 3. c. Mat. 24. d. Jude. 1. c. 1. 22. c.

Infra. 4. a

C

infra 2. c. et 19. c.

D

Infra. 19. c. Mat. 17. a.

Esa. 54. a. Infra. 22. c.

Esa. 22. f. infra. 3. b. Joh. 12. c

Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐφέσῳ γράψον. τάδε λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν. οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς. καὶ ἐπείρασας τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί, καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς, καὶ ἐβάστασας καὶ ὑπομονὴν ἔχεις διὰ τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἐκοπίασας. ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας. μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς. ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊτῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω φαγεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ θεοῦ μου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σμύρνῃ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο νεκρὸς καὶ ἔζησεν. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ, καὶ τὴν βλασφημίαν τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις πάσχειν. ἰδοὺ δὴ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυλακήν, ἵνα πειρασθῆτε, καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα. γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. ὁ νικῶν οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευτέρου. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον τὴν ὀξεῖαν. οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὴν πίστιν μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ᾽ ὑμῖν ὅπου ὁ σατανᾶς κατοικεῖ. ἀλλ᾽ ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν βαλαάμ, ὃς ἐδίδαξε τὸν βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν ἰσραὴλ φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι, οὕτως ἔχεις καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν. ὁμοίως μετανόησον. εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ᾽ αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς

Et angelo ephesi ecclesie scribe. Hec dicit qui tenet septem stellas in dextera sua: qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum. Scio opera tua et laborem et patientiam tuam: et quia non potes sustinere malos. Et temptasti eos qui se dicunt apostolos esse et non sunt: et inuenisti eos mendaces. Et patientiam habes et sustinuisti propter nomen meum: et non defecisti. Sed habeo aduersum te pauca quod charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque vnde excideris et age penitentiam: et prima opera fac. Sin autem venio tibi et mouebo candelabrum tuum de loco suo: nisi penitentiam egeris. Sed hoc habes quia odisti facta nicolaitarum: que et ego odi. Qui habet aurem audiat: quid spiritus dicat ecclesijs. Vincenti dabo edere de ligno vite quod est in paradiso dei mei. Et angelo smyrne ecclesie scribe. Hec dicit primus et nouissimus: qui fuit mortuus et vixit. Scio tribulationem tuam et paupertatem tuam: sed diues es: et blasphemaris ab his qui se dicunt iudeos esse et non sunt: sed sunt synagoga sathane. Nihil horum timeas que passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem: vt temptemini: et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis vsque ad mortem: et dabo tibi coronam vite. Qui habet aurem: audiat quid spiritus dicat ecclesijs. Qui vicerit non ledetur a morte secunda. Et angelo pergami ecclesie scribe. Hec dicit qui habet rhompheam ex vtraque parte acutam. Scio vbi habitas: vbi sedes est sathane: et tenes nomen meum: et non negasti fidem meam. Et in diebus illis antiphas testis meus fidelis qui occisus est apud vos: vbi sathanas habitat. Sed habeo aduersus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam balaam: qui docebat balac mittere scandalum coram filijs israel edere et fornicari: ita habes et tu tenentes doctrinam nicolaitarum. Similiter penitentiam age: si quo minus: veniam tibi cito et pugnabo cum illis in gladio oris mei. Qui habet aurem: audiat quid spiritus dicat

A

B — Infra. 3. a.

Luce. 13. a.

C

infra. 3. b.

D

E

ἐκκλησίαις. τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν θυατείροις ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ. οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. ἀλλ᾽ ἔχω κατὰ σοῦ ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου τὴν ἰεζάβελ, ἡ λέγει ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ᾽ αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς, καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ, καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐρευνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας, καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέγω τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν θυατείροις, ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ σατανᾶ, ὡς λέγουσιν οὐ βαλῶ ἐφ᾽ ὑμᾶς ἄλλο βάρος, πλὴν ὃ ἔχετε κρατήσατε, ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται, ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου, καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Cap. 3.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλες ἀποβαλεῖν. οὐ γὰρ εὕρηκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον. ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ἐπὶ σὲ ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπὶ σέ. ἀλλ᾽ ὀλίγα ἔχεις ὀνόματα ἐν σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν

ecclesijs. Vincenti dabo manna absconditum: et dabo illi calculum candidum et in calculo nomen nouum scriptum: quod nemo scit nisi qui accipit. Et angelo thyatire ecclesie scribe. Hec dicit filius dei: qui habet oculos tanquam flammam ignis et pedes eius similes aurichalco. Noui opera tua et fidem et charitatem tuam et ministerium et patientiam tuam: et opera tua nouissima plura prioribus. Sed habeo aduersus te pauca quia permittis mulierem hiezabel que se dicit prophetem docere et seducere seruos meos: fornicari et manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus vt penitentiam ageret et non vult penitere a fornicatione sua. Ecce ego mitto eam in lectum: et qui mechantur cum ea in tribulatione maxima erunt: nisi penitentiam ab operibus suis egerit: et filios eius interficiam in morte: et scient omnes ecclesie quia ego sum scrutans renes et corda: et dabo vnicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico et ceteris qui thyatire estis: quicunque non habent doctrinam hanc: et qui non cognouerunt altitudines sathane quemadmodum dicunt non mittam super vos aliud pondus: tamen id quod habetis tenete donec veniam. Et qui vicerit et custodierit vsque in finem opera mea: dabo illi potestatem super gentes: et reget eas in virga ferrea: et tanquam vas figuli confringentur: sicut et ego accepi a patre meo: et dabo illi stellam matutinam. Qui habet aurem audiat: quid spiritus dicat ecclesijs. Cap. 3.

Et angelo ecclesie sardis scribe. Hec dicit qui habet septem spiritus dei et septem stellas. Scio opera tua: quia nomen habes quod viuas: et mortuus es. Esto vigilans et confirma cetera que moritura erant. Non enim inuenio opera tua plena coram deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis et audieris: et serua et penitentiam age. Si ergo non vigilaueris: veniam ad te tanquam fur: et nescies qua hora veniam ad te. Sed habes pauca nomina in sardis qui non inquinauerunt vestimenta sua: et ambulabunt mecum in albis: quia digni sunt. Qui vi

supra. 1. c et 19. c.

F

Job. 24. d.

Mat. 4. c. Mar. 1. c. Luce. 13. a. Act. 5. d

G

Jere. 17. b.

3. 9. c. Ps. 2.

A

1. The. 5. a 2. Pet. 3. c.

sup. 2. b.

οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἅγιος ὁ ἀληθινός ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ δαυίδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείσει αὐτήν, ὁ μὴ ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει. οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἀνεῳγμένην ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν, ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου. ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς ἰουδαίους εἶναι καὶ οὐκ εἰσίν, ἀλλὰ ψεύδονται, ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξουσι καὶ προσκυνήσωσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἠγάπησά σε, ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. ἔρχομαι ταχύ. κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου. ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στύλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι. καὶ γράψω ἐπ᾽ αὐτοῦ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱερουσαλήμ, ἡ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον. τάδε λέγει ὁ ἀμήν ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ. οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός, ὄφελον ψυχρὸς ἦς ἢ ζεστός, οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὐ ζεστὸς οὔτε ψυχρός, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου, ὅτι λέγεις πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα, καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω, καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός. συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι χρυσίον παρ᾽ ἐμοῦ πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς ἵνα πλουτήσῃς, καὶ ἱμάτια λευκὰ ἵνα περιβάλῃ, μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου, καὶ κολλούριον ἔγχρισον ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς σου, ἵνα βλέπῃς. ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον. ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω. ἐάν

cerit sic vestietur vestimentis albis: et non delebo nomen eius de libro vite: et confitebor nomen eius coram patre meo et coram angelis eius. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. ¶ Et angelo philadelphie ecclesie scribe. Hec dicit sanctus et verus qui habet clavem david: qui aperit et nemo claudit: claudit et nemo aperit. Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum: quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem: et servasti verbum meum: et non negasti nomen meum. ¶ Ecce dabo de synagoga satane qui dicunt se iudeos esse et non sunt: sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos: et scient quia ego dilexi te: quoniam servasti verbum patientie mee: et ego servabo te ab hora temptationis que ventura est in orbem universum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito. Tene quod habes: ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit: faciam illum columnam in templo dei mei: et foras non egredietur amplius. ¶ Et scribam super eum nomen dei mei et nomen civitatis dei mei nove hierusalem: que descendit de celo a deo meo: et nomen meum novum. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo laodicie ecclesie scribe. Hec dicit amen testis fidelis et verus: qui est principium creature dei. Scio opera tua: quia neque frigidus es neque calidus: utinam frigidus esses aut calidus: sed quia tepidus es et nec frigidus nec calidus: incipiam te evomere ex ore meo: quia dicis quod dives sum et locupletatus: et nullius egeo: et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper et cecus et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum: ut locuples fias: et vestimentis albis induaris: ut non appareat confusio nuditatis tue: et collyrio inunge oculos tuos ut videas. Ego quos amo: arguo et castigo. Emulare ergo et penitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulso. Si

B C D

supra. 1. d. Esa. 22. f. Iob. 12. a.

τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτόν, καὶ δειπνήσω μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ᾽ ἐμοῦ. ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ᾽ ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ. ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Cap. 4.

Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἀνεῳγμένη ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ᾽ ἐμοῦ λέγουσα. ἀνάβηθι ὧδε καὶ δείξω σοι ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι. καὶ ἰδοὺ θρόνος ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τοῦ θρόνου καθήμενος ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι καὶ σαρδίῳ, καὶ ἶρις κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ, καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες. καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς. καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταί, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, αἵ εἰσιν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ. καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη ὁμοία κρυστάλλῳ, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμῶν ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν. καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσωπον ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πετωμένῳ. καὶ τέσσαρα ζῶα ἓν καθ᾽ ἓν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέρυγας ἓξ κυκλόθεν καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμῶν, καὶ ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτός, λέγοντα. ἅγιος ἅγιος ἅγιος. ἅγιος ἅγιος ἅγιος, ἅγιος ἅγιος ἅγιος, κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν, καὶ ὁ ὤν, καὶ ὁ ἐρχόμενος. καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχαριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, καὶ βάλλουσι τοὺς στεφάνους αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες. ἄξιος εἶ ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ ἅγιος λαβεῖν τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν, ὅτι σὺ ἔκτισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ καὶ ἐκτίσθησαν. Cap. 5.

quis audierit vocem meam et aperuerit mihi ianuam: intrabo ad illum: et cenabo cum illo: et ipse mecum. Qui vicerit dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici et sedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Cap. 4.

Post hec vidi: et ecce ostium apertum in celo: et vox prima quam audivi tanquam tube loquentis mecum dicens. Ascende huc et ostendam tibi que oportet fieri post hec. Et statim fui in spiritu. Et ecce sedes posita erat in celo: et supra sedem sedens: et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardii: et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdine. Et in circuitu sedis sedilia vigintiquattuor: et supra thronos vigintiquattuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis: et in capitibus eorum corone auree. Et de throno procedebant fulgura et voces et tonitrua: et septem lampades ardentes ante thronum: que sunt septem spiritus dei. Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo: et in medio sedis et in circuitu sedis quattuor animalia plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni: et secundum simile vitulo: et tertium animal habens faciem quasi hominis: et quartum animal simile aquile volanti. Et quattuor animalia singula eorum habebant alas senas: et in circuitu et intus plena sunt oculis. Et requiem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens: qui erat: et qui est: et qui venturus est. Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum viventi in secula seculorum: procidebant vigintiquattuor seniores ante sedentem in throno: et adorabant viventem in secula seculorum: et mittebant coronas suas ante thronum dicentes. Dignus es domine deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem: quia tu creasti omnia: et propter voluntatem tuam erant et creata sunt. Cap. 5.

A B C D

supra 1 c. Esa. 6 b.

Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου
ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον γεγραμμένον
ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, κατεσφραγισμένον
σφραγῖσιν ἑπτά. καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυ-
ρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ. τίς ἄξιος
ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ λῦσαι τὰς σφραγῖ-
δας αὐτοῦ. καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδὲ ὑποκάτω
τῆς γῆς ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν
αὐτό. καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολύ, ὅτι οὐδεὶς
ἄξιος εὑρέθη ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βι-
βλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. καὶ εἷς ἐκ τῶν
πρεσβυτέρων λέγει μοι. μὴ κλαῖε. ἰδοὺ ἐ-
νίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς ἰούδα ἡ ῥί-
ζα δαυίδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον καὶ τὰς ἑπτὰ
σφραγῖδας αὐτοῦ. καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ ἐν
μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζῴ-
ων καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἀρνίον
ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγισμένον, ἔχον κέρατα
ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά, ἅ εἰσι τὰ ἑπ-
τὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ ἀποστελλόμενα εἰς
πᾶσαν τὴν γῆν. καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε ἐκ
τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βι-
βλίον. καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον τὰ τέσσαρα
ζῷα καὶ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπε-
σον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κι-
θάρας καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμια-
μάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων. καὶ
ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν λέγοντες. ἄξιος εἶ λα-
βεῖν τὸ βιβλίον καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας
αὐτοῦ, ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ
ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου ἐκ πάσης φυλῆς
καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους, καὶ ἐ-
ποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ
ἱερεῖς, καὶ βασιλεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ εἶ-
δον καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολ-
λῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν ζῴων καὶ
τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν
μυριάδες μυριάδων καὶ χιλιάδες χιλιά-
δων, λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ. ἄξιόν ἐστι τὸ
ἀρνίον τὸ ἐσφαγισμένον λαβεῖν τὴν δύ-
ναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν
καὶ τιμὴν καὶ δόξαν καὶ εὐλογίαν, καὶ πᾶν
κτίσμα ὅ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς
γῆς καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θα-
λάσσης ἅ ἐστι, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤ-
κουσα λέγοντας τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρό-
νου καὶ τῷ ἀρνίῳ. ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ
δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰ-
ώνων ἀμήν. καὶ τὰ τέσσαρα ζῷα λέγοντα
τὸ ἀμήν. καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσον καὶ προ-
σεκύνησαν.

Cap. 6.

A Et vidi in dextera sedentis
supra thronū librum scriptum
intus et foris signatum
sigillis septē. Et vidi angelū fortem
pdicātē voce magna. Quis est dignus
aperire librū et soluere signacula
eius? Et nemo poterat neq3 in celo
neq3 in terra neq3 subtus
terram aperire librum: neq3 respicere
illū. Et ego flebam multū: qm̄ nemo
dignus inuentus est aperire librum:
nec videre eum. Et vnus de
senioribꝰ dixit mihi. Ne fleueris. Ec-
B ce vicit leo de tribu iuda radix
dauid aperire librum et soluere septē
signacula eius. Et vidi et ecce in
medio throni et quattuor animaliū
et in medio seniorum agnum
stantē tanq3 occisū: habentē cornua
septem et oculos septem: qui sūt septē
spiritus dei missi in
oēm terrā. Et venit et accepit de
dextera sedentis in throno librum.
Et cum aperuisset librū: quattuor (Infra. 6. a.)
aīalia et viginqttuor seniores ceciderūt
C corā agno hñtes singuli citharas
et phialas aureas plenas odoramētorū:
que sunt orationes sanctorum: et
cātabāt cāticū nouū dicētes. Dignus
es dñe accipe librū et aperire signacula
eius: qm̄ occisus es: et redemisti nos (Infra. 7. d.)
deo in sanguine tuo ex oī tribu
et lingua et populo et natione: et feci-
sti nos deo nostro regnum et
sacerdotes: et regnabimꝰ sup terrā. Et
vidi et audiui vocē angelorū multorū
in circuitu throni et animalium et
D seniorum: et erat numerus eorum
milia milium (Danie. 7. b.)
dicētiū voce magna. Dignus est
agnus qui occisus est accipe virtutē
et diuinitatē et sapiētiā et fortitudinem
et honorē et gliā et bñdictionē: et oēz
creaturam que in celo est et super
terrā et sub terra: et que sunt in mari:
et que in eo: omnes audiui
dicentes sedenti in throno
et agno. Bñdictio et honor et
gloria et potestas in secula seculorum.
Et quattuor animalia dicebant
amen. Et vigintiquattuor seniores ceci-
derunt in facies suas: et adorauerunt vi-
uentem in secula seculorum.

Cap. 6.

Και είδον ότι ήνοιξε το αρνίον μίαν εκ
των επτά σφραγίδων, και ήκουσα ε-
νός εκ των τεσσάρων ζώων λέγοντος ως
φωνή βροντής. έρχου και είδον. και ιδού ίπ-
πος λευκός, και ο καθήμενος επ' αυτόν έχων
τόξον, και εδόθη αυτώ στέφανος, και εξήλ-
θε νικών, και ίνα νικήση. και ότι ήνοιξε την δευ-
τέραν σφραγίδα, ήκουσα του δευτέρου ζώ-
ου λέγοντος. έρχου. και εξήλθεν άλλος ίπ-
πος πυρρός, και τω καθημένω επ' αυτόν ε-
δόθη αυτώ λαβείν την ειρήνην εκ της γης ί-
να αλλήλους σφάξωσι, και εδόθη αυτώ μά-
χαιρα μεγάλη. και ότε ήνοιξε την σφραγίδα
την τρίτην, ήκουσα του τρίτου ζώου λέ-
γοντος. έρχου και είδον. και ιδού ίππος
μέλας, και ο καθήμενος επ' αυτόν έχων ζυ-
γόν εν τη χειρί αυτού. και ήκουσα φωνήν
εν μέσω των τεσσάρων ζώων λέγου-
σαν. χοίνιξ σίτου δηναρίου, και τρείς χοίνι-
κες κριθής δηναρίου, και το έλαιον και τον
οίνον μη αδικήσης. και ότε ήνοιξε την τετάρ-
την σφραγίδα, ήκουσα φωνήν του τετάρ-
του ζώου λέγοντος. έρχου και είδον, και ι-
δού ίππος χλωρός, και ο καθήμενος επά-
νω αυτού όνομα αυτώ θάνατος, και ο ά-
δης ακολουθεί μετ' αυτού, και εδόθη αυ-
τώ εξουσία επί το τέταρτον της γης αποκ-
τείναι εν ρομφαία και εν λιμώ και εν θανά-
τω, και υπό των θηρίων της γης. και ό-
τε ήνοιξε την πέμπτην σφραγίδα, είδον υ-
ποκάτω του θυσιαστηρίου τας ψυχάς των
ανθρώπων των εσφαγισμένων διά τον λό-
γον του θεού και διά την μαρτυρίαν του
αρνίου ην είχον, και έκραξαν φωνή μεγάλη
λέγοντες. έως πότε ο δεσπότης ο άγιος
και αληθινός, ου κρίνεις και εκδικείς το
αίμα ημών εκ των κατοικούντων επί της γης.
και εδόθη αυτοίς ίνα αναπαύσωνται έτι
χρόνον, έως ου πληρωθώσι και οι σύν-
δουλοι αυτών και οι αδελφοί αυτών, οι
μέλλοντες αποκτείνεσθαι ως και αυτοί. και
είδον και ότε ήνοιξε την σφραγίδα την
έκτην, και σεισμός μέγας εγένετο, και ο
ήλιος μέλας εγένετο ως σάκκος τρί-
χινος, και η σελήνη εγένετο ως αίμα,
και οι αστέρες του ουρανού έπεσον εις
την γην, ως συκή βάλλει τους ολύν-
θους αυτής υπό μεγάλου ανέμου σειο-
μένη. και ο ουρανός απεχωρίσθη ως βιβλί-
ον ελισσόμενον, και παν όρος και νήσος εκ
των τόπων αυτών εκινήθησαν, και οι βα-
σιλείς της γης και οι μεγιστάνες και οι χι-

A

ET vidi qꝙ aperuisset agn⁹ vnū de
septē sigillis: ⁊ audiui vnum
de quattuor animalibus dicens tanq̃
vocē tonitrui. Ueni ⁊ vide. Et vidi: et
ecce equ⁹ albus: ⁊ q̄ sedebat sup illū
habebat arcū: ⁊ data ē ei corōa: ⁊ exi
uit vincēs vt vinceret. Et cū aperuisset si
gillū secūdū audiui secundum animal
dicēs. Ueni ⁊ vide. Et exiuit ali⁹ equ⁹
rufus: ⁊ qui sedebat sup illū datū est
ei vt sumeret pacē de terra: ⁊ vt
inuicē se iterficiāt: ⁊ datus est ei gladi⁹
magnus. Et cum apuisset sigillū
tertiū: audiui tertiū aial dicens.

B

Ueni ⁊ vide. Et ecce equus
niger: ⁊ q̄ sedebat sup illum habebat
stateram in manu sua. Et audiui tāq̄ vo
cē in medio q̄tuor aialiū dicētes.
Bilibris tritici denario vno: ⁊ tres bili
bres hordei denario vno: ⁊ vinum et
oleū ne leseris. Et cū aperuisset sigillū (sup 5.b.)
quartum audiui vocem quarti
aialis dicētis. Ueni ⁊ vide: ⁊ ecce
equus pallidus: ⁊ q̄ sedebat super
eum nomen illi mors: ⁊ infern⁹
sequebatur eum. Et data est illi
ptās super quattuor partes terre: ⁊ in-
terficere gladio fame ⁊ morte

C

⁊ bestijs terre. Et cum
aperuisset sigillū q̄ntū: vidi subtus
altare animas
interfectorum propter verbum
dei: ⁊ propter testimonium
qd̄ habebāt: ⁊ clamabant voce magna
dicentes. Usq̄ quo domine sanctus (Infra.19.9.)
⁊ verus nō iudicas ⁊ nō vindicas
sanguinē nr̄m de his q̄ habitāt in terra?
Et date sunt illis singule stole albe: ⁊ di
ctum est illis vt requiescerent adhuc
tp̄s modicū: donec cōpleantur cōserui
eoꝝ ⁊ frēs eorum
qui interficiēdi sunt sicut ⁊ illi. Et
vidi cum apruisset sigillum
sextū ⁊ ecce terremot⁹ magn⁹ fctūs ē: (Mat.27.f.)
sol fact⁹ ē niger tanq̄ sacc⁹ cilicin⁹:

D

⁊ luna tota facta est sicut sanguis:
⁊ stelle de celo ceciderunt super
terrā: sicut ficus emittit grossos
suos cū a vento magno mouetur.
Et celum recessit sicut liber
inuolutus: ⁊ ōis mons ⁊ insula de
locis suis mote sunt: ⁊ reges
terre ⁊ principes ⁊ tribuni

λίαρχοι καὶ οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ καὶ πᾶς δοῦλος καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων, καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου, ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ τίς δύναται σταθῆναι. Cap. 7

Καὶ μετὰ τοῦτο εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον. καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν, λέγων, μὴ ἀδικήσατε τὴν γῆν μήτε τὴν θάλασσαν μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ. ἐκ φυλῆς Ἰούδα, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. ἐκ φυλῆς Ῥουβείμ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Γάδ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Ἀσήρ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Νεφθαλείμ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Μανασσῆ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Συμεών, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Λευί, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Ἰσαχάρ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Ζαβουλών, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Ἰωσήφ, δώδεκα χιλιάδες. ἐκ φυλῆς Βενιαμίν, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι. μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκάς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, καὶ κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ λέγοντες, ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἀρνίῳ. καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεισαν κύκλῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες ἀμήν. ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ εὐχαρι-

et diuites ⁊ fortes ⁊ omnis seruus ⁊ liber absconderunt se in speluncis ⁊ in petris montium: ⁊ dicunt montibus ⁊ petris cadite super nos ⁊ abscōdite nos a facie sedentis super thronum ⁊ ab ira agni: qm̄ venit dies magnus ire ipsoꝝ: ⁊ quis poterit stare? Cap. 7.

Post hec vidi quatuor angelos stantes super quattuor angulos terre: tenentes quattuor ventos terre ne flarent super terram neqꝫ super mare neqꝫ in vllaꝫ arborē. Et vidi alteꝝ angelū ascēdētē ab ortu solis hñtē signum dei viui: ⁊ clamauit voce magna quatuor angelis: q̇bus datū est nocere terre ⁊ mari dicens. Nolite nocere terre ⁊ mari neqꝫ arboribus: quoadusqꝫ signemus seruos dei nostri in frontibus eoꝝ. Et audiui numerum signatorum centum quadraginta quattuor milia signati ex oī tribu filioꝝ israel. Ex tribu iuda duodecim milia signati. Ex tribu rubē: duodeci milia signati. Ex tribu gad: duodeci milia signati. Ex tribu aser: duodeci milia signati. Ex tribu neptali duodeci milia signati. Ex tribu manasse: duodeci milia signati. Ex tribu simeō: duodeci milia signati. Ex tribu leui: duodecim milia signati. Ex tribu ysachar: duodeci milia signati. Ex tribu zabulō: duodeci milia signati. Et tribu ioseph: duodeci milia signati. Ex tribu beniamin: duodeci milia signati. Post hec vidi turbā magnā quā dinumerare nemo poterat ex oībꝰ gētibꝰ ⁊ tribubus ⁊ populis ⁊ linguis: stanteꝫ ante thronū ⁊ in cōspectu agni: amicti stolis albis: ⁊ palme in manibus coꝝ: et clamabant voce magna dicentes. Salus deo nostro qui sedet super thronū ⁊ agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni ⁊ seniorum ⁊ quattuor aialiū: ⁊ ceciderūt in cōspectu throni in facies suas: ⁊ adorauerūt deū dicēteꝫ amē. Bñdictio ⁊ claritas et sapientia et grāꝝ actio:

Infra. 9. b. Esa. 2. d. Luce. 23. c. Osee. 10. c.

A

i. 9. a.

B

Infra. 9. a.

C

στία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν. καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγων μοι. οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκάς, τίνες εἰσί, καὶ πόθεν ἦλθον. καὶ εἶπον αὐτῷ. κύριέ μου σὺ οἶδας. καὶ εἶπέ μοι. οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου. διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς. οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδ' οὐ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος οὐδὲ πᾶν καῦμα, ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτούς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων, καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Cap. 8.

Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον. καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι, καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες. καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου, ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου. καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτόν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐγένοντο φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ σεισμός. καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι. καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη. καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα, καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχάς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν. καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπάς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος,

honor ⁊ virtus et fortitudo deo nostro i secula seculoꝝ: amē. Et respōdit vnꝰ de senioribus ⁊ dixit mihi. Hi q̇ amicti sunt stolis albis q̇ sunt ⁊ vnde venerūt? Et dixi illi. Dñe mi tu scis. Et dixit mihi. Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna: ⁊ lauerunt stolas suas ⁊ dealbauerunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum dei: ⁊ seruiunt ei die ac nocte in templo eius: ⁊ qui sedet in throno hitabit super illos. Nō esurient neqꝫ sitiēt amplius: neqꝫ cadet sup illos sol neqꝫ vllus estus: quoniā agnus qui in medio throni est reget illos: ⁊ deducet eos ad vite fōtes aq̄rū: ⁊ absterget deus omnem lachrymā ab oculis eorum. Cap. 8.

Et cū aperuisset sigillum septimuꝫ factū ē silētiū in celo q̄si media hora. Et vidi septē angelos stātes i cōspectu dei: ⁊ date sunt illis septē tube. Et alius angelus venit: ⁊ stetit ante altare: habens thuribulum aureum: ⁊ data sunt illi incēsa multa: vt daret de orationibus sctōꝝ oīm super altare aureum qd̄ ē añ thronū dei. Et ascēdit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli coram deo. Et accepit angelus thuribulū aureū: ⁊ impleuit illud de igne altaris: ⁊ misit in terrā: ⁊ fctā sūt tonitrua ⁊ voces ⁊ fulgura ⁊ terremotꝰ magnꝰ. Et septē āgeli q̇ habebāt septē tubas preparauerūt se vt tuba canerēt. Et pmus angelꝰ tuba cecinit: ⁊ facta est grādo ⁊ ignis mixta in sanguine: ⁊ missuꝫ est i terrā. Et tertia pars terre combusta est: ⁊ tertia ps arboꝝ ꝯcremata ē: ⁊ oē fenū viride cōbustū est. Et scd̄s angelus tuba cecinit ⁊ tāq̄ꝫ mōs magnuꝫ igne ardēs missus ē i mare. Et fctā ē tertia ps maris sanguis: ⁊ mortua est tertia pars creature eoꝝ que habebant animas i mari: ⁊ tertia ps nauiū iterijt. Et tertiꝰ angelꝰ tuba cecinit: ⁊ cecidit de celo stella magna ardens tanquā facula: et cecidit in tertiā ptē fluminū ⁊ in fontes aquaruꝫ: et nomē stelle dicitur absinthium:

D

sup. 5. c.

Esa. 25. c. Hiere. 31. b. Infra. 21. a.

A

B

C

καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν. καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως. καὶ εἶδον καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετομένου ἐν μεσουρανήματι λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ τρίς. οὐαί, οὐαί, οὐαί, τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

Cap.9.

Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου, καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου. καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου καιομένης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος. καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς. καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρόν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους, οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὴν σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν. καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτούς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε, καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου ὅταν πλήξῃ ἄνθρωπον. καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὑρήσουσιν αὐτόν, καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτῶν ὁ θάνατος. καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένα εἰς πόλεμον, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων. καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν, καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς, καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον, καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις καὶ κέντρα, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχουσι τοῦ ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε. ἔχουσαι βασιλέα ἐπ' αὐτῶν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ ἑβραϊστὶ ἀββαδών, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει ὁ ἀπολλύων. ἡ οὐαὶ ἡ μία

Et facta est tertia pars aquarum in absinthium: et multi hominum mortui sunt de aquis: quia amare facte sunt. Et quartus angelus cecinit: et percussa est tertia pars solis et tertia pars lune et tertia pars stellarum: ita ut obscuraretur tertia pars eorum: et diei non luceret pars tertia: et noctis similiter. Et vidi et audivi vocem unius aquile volantis per medium celi dicentis voce magna. Ve ve habitantibus in terra de ceteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri.

Cap.9.

Et quintus angelus tuba cecinit: et vidi stellam de celo cecidisse in terram: et data est ei clavis putei abyssi: et aperuit puteum abyssi: et ascendit fumus putei sicut fumus fornacis magne: et obscuratus est sol et aer de fumo putei. Et de fumo putei exierunt locuste in terram: et data est illis potestas sicut habent potestatem scorpiones terre. Et preceptum est illis ne lederent fenum terre neque omne viride neque omnem arborem: nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus suis. Et datum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarent mensibus quinque: et cruciatus eorum ut cruciatus scorpii cum percutit hominem. Et in diebus illis querent homines mortem et non invenient eam: et desiderabunt mori: et fugiet mors ab eis. Et similitudines locustarum similes equis paratis in prelium: et super capita earum tanquam corone similes auro: et facies earum sicut facies hominum. Et habebant capillos sicut capillos mulierum: et dentes earum sicut dentes leonum erant. Et habebant loricas sicut loricas ferreas: et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum: et habebant caudas similes scorpionum: et aculei erant in caudis earum: et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque. Et habebant super se regem angelum abyssi: cui nomen hebraice abaddon: grece autem apollyon: et latine habens nomen exterminans. Ve unum

7.14 c.et. 19.a.

Ezechi.9.b supra.7.a.

supra.6.d. Esa.2.d Osee.10.c Luce.23.c. sap.16.b

ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ
ταῦτα. καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤ
κουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώ
πιον τοῦ θεοῦ, λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ
ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα. λῦσον τοὺς τέσσα
ρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ πο
ταμῷ τῷ μεγάλῳ εὐφράτῃ. καὶ ἐλύθησαν
οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν
ὥραν καὶ μῆνα καὶ ἐνιαυτόν, ἵνα ἀποκτεί
νωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων. καὶ ὁ ἀριθ
μὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἵππου μυριά
δες μυριάδων, ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.
καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει,
καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώ
ρακας πυρίνους καὶ ἰακινθίνους καὶ θειώ
δεις, καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ
λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκ
πορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. ἀπὸ
τῶν τριῶν πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν
τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ
τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευο
μένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. ἡ γὰρ ἐξου
σία τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστὶ
καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐ
τῶν ὅμοιοι ὄφεσιν ἔχουσαι κεφαλάς, καὶ ἐν
αὐταῖς ἀδικοῦσι. καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώ
πων οἳ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς
ταύταις, οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν
χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ
δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ
ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ
τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀ
κούειν, οὔτε περιπατεῖν, καὶ οὐ μετενόησαν
ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμα
κιῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν,
οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν. Cap. 10.

Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνον
τα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιβεβλημένον νε
φέλην, καὶ ἡ ἶρις ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ
τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πό
δες αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός. καὶ εἶχεν ἐν
τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλιδάριον ἀνεῳγμένον,
καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ
τῆς θαλάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς
γῆς, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ λέων
μυκᾶται. καὶ ὅτε ἔκραξεν ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ
βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς, καὶ ὅτε ἐλά
λησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον γράφειν καὶ
ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν.
σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ καὶ
μετὰ ταῦτα γράφεις. καὶ ὁ ἄγγελος ὃν εἶ
δον ἑστῶτα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς

abijt: ⁊ ecce veniūt adhuc duo ve post
hec. Et sext⁹ āgel⁹ tuba cecinit: ⁊ au
diui vocem vnam ex quattuor cornibus
altaris aurei qd̄ est ante oculos
dei: dicentē sexto angelo
qui habebat tubam. Solue quattuor
angelos qui alligati sunt in flumine
magno eufrate. Et soluti sunt
quattuor angeli qui parati erant in
horā ⁊ diē ⁊ mēsē ⁊ annū: vt occiderēt
tertiam partem hoim. Et numerus
equestris exercitus vicies milies
dena milia: ⁊ audiui numerum eorū.
Et ita vidi equos in visione:
⁊ qui sedebant super eos habebāt lori
cas igneas ⁊ hyacithinas ⁊ sulphureas:
⁊ capita equorū erant tanq̄ȝ capita
leonum: ⁊ de ore eorum procedit
ignis ⁊ fumus ⁊ sulphur. Et ab
his tribus plagis occisa est
tertia pars hominum de igne ⁊ de
fumo ⁊ sulphure que procedebant
ex ore ipsorum. Potestas enim
equorum in ore eorum est
⁊ in caudis eorum. Nam caude eorū
similes serpentibus habētes capita: ⁊ i
his nocent. Et ceteri homines
qui non sunt occisi in his plagis
neqȝ penitentiam egerunt de operibus
manuum suarum vt non adorarent
demonia ⁊ simulacra aurea ⁊
argentea ⁊ erea ⁊ lapidea ⁊
lignea: q̄ neqȝ videre pñt neqȝ audire
neqȝ ambulare: ⁊ non egerunt pniam
ab homicidijs suis neqȝ a veneficijs
suis neqȝ a fornicatione sua
neqȝ a furtis suis. Cap. 10.

Et vidi aliū angelū fortē descēdentē
de celo amictum nube
⁊ iris in capite eius. Et
facies eius erat vt sol: ⁊ pedes
eius tanq̄ȝ colūne ignis. Et hēbat in
manu sua libellum apertū:
⁊ posuit pedem suum dextrum supra
mare: sinistrum aūt super terrā: ⁊ clamauit voce magna quēad modū cū leo
rugit: ⁊ cū clamasset locuta sūt septē
tōitrua voces suas. ⁊ cū locuta fuissēt
septē tōitrua voces suas: ⁊ ego scripturus e
raȝ: ⁊ audiui vocē de celo dicēte mihi.
Signa q̄ locuta sunt septē tonitrua: ⁊
noli ea scribere: ⁊ angelus quem vidi
stantēȝ supra mare ⁊ supra terram

Daniel.

ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔτι ἔσται, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ, ὃ εὐηγγελίσατο τοὺς δούλους αὐτοῦ τοὺς προφήτας. καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πάλιν λαλοῦσα μετ᾽ ἐμοῦ καὶ λέγουσα. ὕπαγε λάβε τὸ βιβλιδάριον τὸ ἀνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον λέγων αὐτῷ. δός μοι τὸ βιβλιδάριον, καὶ λέγει μοι. λάβε καὶ κατάφαγε αὐτό, καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ στόματί σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι. καὶ ἔλαβον τὸ βιβλιδάριον ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, καὶ κατέφαγον αὐτό, καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι γλυκύ, καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτὸ ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου, καὶ λέγει μοι. δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς καὶ ἐπὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς. Cap. xi.

Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, καὶ εἱστήκει ὁ ἄγγελος λέγων. ἔγειραι καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ τὸ θυσιαστήριον καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ. καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν, καὶ μὴ αὐτὴν μετρήσεις, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαρακονταδύο, καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου καὶ προφητεύσουσιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα περιβεβλημένοι σάκκους. οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ ἐνώπιον τοῦ κυρίου τῆς γῆς ἑστῶσαι, καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλει ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κατεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν, καὶ εἴ τις θέλει αὐτοὺς ἀδικῆσαι, οὕτως δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι. οὗτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανὸν ἵνα μὴ ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τῆς προφητείας αὐτῶν, καὶ ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷμα, καὶ πατάξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ ὁσάκις ἐὰν θελήσωσι. καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τῆς ἀβύσσου ποιήσει μετ᾽ αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτοὺς καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς πόλεως τῆς μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σόδομα καὶ αἴγυπτος, ὅπου

leuauit manum suam ad celum: et iurauit per viuentem in secula seculorum: qui creauit celum et ea que in eo sunt: et terram et ea que in ea sunt: et mare et ea que in eo sunt: quia tempus non erit amplius: sed in diebus vocis septimi angeli cum ceperit tuba canere: consummabitur mysterium dei: sicut euangelizauit per seruos suos prophetas. Et audiui vocem de celo iterum loquentem mecum et dicentem. Vade et accipe librum apertum de manu angeli stantis supra mare et super terram: et abij ad angelum dicens ei vt daret mihi librum: et dixit mihi. Accipe librum et deuora illum: et faciet amaricari ventrem tuum: sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. Et accepi librum de manu angeli et deuoraui illum: et erat in ore meo tanquam mel dulce: et cum deuorassem eum amaricatus est venter meus: et dixit mihi. Oportet te iterum prophetizare gentibus et populis et linguis et regibus multis. Cap. xi.

C

D

Ezec.3.a.

Et datus est mihi calamus similis virge: et dictum est mihi. Surge et metire templum dei et altare: et adorantes in eo. Atrium autem quod est foris templum eijce foras et ne metiaris illud: quoniam datum est gentibus: et ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus: et dabo duobus testibus meis: et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta amicti saccis. Hi sunt due oliue et duo candelabra in conspectu domini terre stantes: et si quis voluerit eos nocere: ignis exiet de ore eorum et deuorabit inimicos eorum: et si quis voluerit eos ledere sic oportet eum occidi. Hi habent potestatem claudendi celum ne pluat diebus prophetie illorum: et potestatem habent super aquas conuertendi eas in sanguinem et percutere terram omni plaga quotienscunque voluerint. Et cum finierit testimonium suum: bestia que ascendit de abysso faciet aduersus eos bellum: et vincet illos et occidet eos: et corpora eorum iacebunt in plateis ciuitatis magne que vocatur spiritualiter sodoma et egyptus: vbi

A

B

καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη. καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσσῶν καὶ ἐθνῶν τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ, καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐχ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆμα, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς χαίρουσιν ἐπ᾽ αὐτοῖς, καὶ εὐφρανθήσονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλλήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς. καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τοῦ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ᾽ αὐτούς, καὶ ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπεσεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης αὐτοῖς. ἀνάβητε ὧδε. καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐθεώρησαν αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιάδες ἑπτά, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ. ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλθεν, ἡ οὐαὶ ἡ τρίτη ἰδοὺ ἔρχεται ταχύ. καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι. ἐγένετο ἡ βασιλεία τοῦ κόσμου τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ οἱ εἴκοσι τέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ, λέγοντες. εὐχαριστοῦμέν σοι κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν δύναμίν σου τὴν μεγάλην καὶ ἐβασίλευσας, καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς δούλοις σου τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομά σου τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τοῦ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης τοῦ κυρίου ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ καὶ βρονταὶ καὶ χάλαζα μεγάλη. Cap. xii.

Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ. γυνὴ περιβεβλημένη τὸν ἥλιον, καὶ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα, καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα, ἔκραζεν ὠδίνουσα καὶ βασανιζομένη τεκεῖν. καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων

et dominus eorum crucifixus est: et videbunt de tribubus et populis et linguis et gentibus corpora eorum per tres dies et dimidium: et corpora eorum non sinent poni in monumentis: et inhabitantes terram gaudebunt super illos et iocundabuntur: et munera mittent inuicem: quoniam hi duo prophete cruciauerunt eos qui habitabant super terram. Et post dies tres et dimidium spiritus vite a deo intrauit in eos: et steterunt super pedes suos: et timor magnus cecidit super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam de celo dicentem eis. Ascendite huc. Et ascenderunt in celum in nube: et viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terremotus magnus: et decima pars ciuitatis cecidit. Et occisa sunt in terremotu nomina hominum septem milia: et reliqui in timorem sunt missi: et dederunt gloriam deo celi. Ve secundum abijt: et ecce ve tertium veniet cito. Et septimus angelus tuba cecinit: et facte sunt voces magne in celo dicentes. Factum est regnum huius mundi domini nostri et christi eius: et regnabit in secula seculorum amen. Et viginti quattuor seniores qui in conspectu dei sedent in sedibus suis ceciderunt in facies suas: et adorauerunt deum dicentes. Gratias agimus tibi domine deus omnipotens: qui es: et qui eras: et qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnam et regnasti. Et irate sunt gentes: et aduenit ira tua: et tempus mortuorum iudicari et reddere mercedem seruis tuis prophetis et sanctis et timentibus nomen tuum pusillis et magnis: et exterminandi eos qui corrupunt terram. Et apertum est templum dei in celo: et visa est arca testamenti in templo eius. Et facta sunt fulgura et voces et terremotus et grando magna. Cap. xii.

C

Ezec.37.c.

Act.1.b.
Luce.24.g.

D

Et signum magnum apparuit in celo. Mulier amicta sole et luna sub pedibus eius: et in capite eius corona stellarum duodecim: et in vtero habens clamabat parturiens et cruciatur vt pariat. Et visum est aliud signum in celo. Et ecce draco

A

μέγας πυρρός ἔχων κεφαλάς ἑπτά καὶ κέρατα δέκα. καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλάς αὐτοῦ ἑπτά διαδήματα. καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν. καὶ ὁ δράκων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικός τῆς μελούσης τίκτειν, ἵνα ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς καταφάγῃ. καὶ ἔτεκεν υἱόν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ. καὶ ἡρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεόν καὶ πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα ἐκεῖ ἐκτρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα. καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ. ὁ μιχαὴλ καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος, καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῷ ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ. καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος ὁ καλούμενος διάβολος, καὶ σατανᾶς ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, καὶ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ' αὐτοῦ ἐβλήθησαν. καὶ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λέγουσαν. ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ αὐτοῦ, ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν, ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας καὶ νυκτός. καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου καὶ διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν, καὶ οὐκ ἠγάπησαν τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. διατοῦτο εὐφραίνεσθε οἱ οὐρανοί καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ, ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς, ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει. καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς γῆν, ἐδίωξε τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα καὶ ἐδόθησαν τῇ γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτηται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφηται ἐκεῖ καιρὸν καὶ καιροὺς καὶ ἥμισυ καιροῦ ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως. καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς γυναικός ὕδωρ ὡς ποταμόν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφόρητον ποιήσῃ. καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικί, καὶ ἤνοιξεν ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. καὶ ὠργίσθη ὁ δράκων ἐπὶ τῇ γυναικί, καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς τῶν τηρούντων τὰς ἐντο

magnus rufus hñs capita septē et cornua decē: et in capitib9 suis septem diademata: et cauda ei9 trahebat terciā partē stellarū celi: et misit eas in terrā. Et draco stetit ante mulierem que erat paritura: vt cū pepisset filium ei9 deuoraret. Et peperit filiū masculū qui recturus erat oēs gētes in virga ferrea. Et rapt9 est filius eius ad deum et ad thronū eius: et mulier fugit in solitudinē vbi habebat locū paratū a deo: vt ibi pascāt eam diebus mille ducētis sexaginta.

B

Et factū est pliū magnū in celo. Michael et angeli eius preliabantur cum dracone: et draco pugnabat et angeli eius: et non valuerunt neqʒ loc9 inuent9 est eorū amplius in celo. Et piect9 est draco ille magn9 serpēs antiqu9 qui vocat diabolus: et sathanas qui seducit vniuersū orbē: piect9 ē in terram: et angeli eius cum illo missi sūt. Et audiui vocē magnam in celo dicentē. Nunc facta est salus et virtus et regnū dei nostri et ptās christi ei9: quia proiect9 est accusator fratrū nroꝝ: qui accusabat illos ante cōspectū dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt eū propter sanguinem agni: et propter verbum testimonij sui: et nō dilexerunt animas suas vsqʒ ad mortē. Propterea letamini celi et q habitatis in eis. Ve terre et mari: quia descēdit diabolus ad vos: habens iram magnam sciēs quod modicū tps hʒ. Et postquā vidit draco quod proiect9 eēt i terrā: psecut9 ē mulierē: que peperit masculū.

C

Et date sunt mulieri ale due aqle magne vt volaret in desertū in locū suū: vbi alitur per tempus et tempora et dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierē aquā tāqʒ flumen: vt eā faceret trahi a flumine. Et adiuuit terra mulierē: et aperuit os suū: et absorbuit flumē quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierē: et abijt facere prelium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata

D

λάς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ. καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης

Cap. 13.

Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον ἔχον κέρατα δέκα καὶ κεφαλάς ἑπτά, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων αὐτοῦ δέκα διαδήματα, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλάς αὐτοῦ ὀνόματα βλασφημίας καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκτου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος. καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡσεὶ ἐσφαγμένην εἰς θάνατον, καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη. καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου. καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι τῷ δεδωκότι τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ, καὶ τίς δυνατὸς πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ. καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίαν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία πόλεμον ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεόν βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων καὶ νικῆσαι αὐτούς. καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος, καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. εἴτις ἔχει οὖς ἀκουσάτω. εἴτις ἔχει αἰχμαλωσίαν ὑπάγει, εἴτις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονή, καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων. καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ. καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐποίει τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα καὶ πῦρ, ἵνα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνῃ ἐπὶ τὴν γῆν ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων. καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θηρίῳ, ὃ εἶχε τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε. καὶ ἐδόθη αὐτῷ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου,

dei: et habent testimonium Iesu xp̄i: et steti sup arenā maris

Cap. 13.

A

Et vidi de mari bestiā ascēdentē hñtē capita septē et cornua decē: et sup cornua ei9 decē diademata: et super capita eius noīa blasphemie. Et bestia quā vidi similis erat pardo: et pedes eius sicut pedes vrsi: et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et ptātē magnā. Et vidi vnū de capitibus suis quasi occisum in mortē: et plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconē: qui dedit potestatē bestie: et adorauerūt bestiam dicentes. Quis similis bestie et quis poterit pugnare cum ea?

B

Et datū est ei os loquens magna et blasphemias: et data est ei potestas facere bellum menses quadraginta duos. Et aperuit os suū i blasphemias ad deū: blasphemare nomen eius et tabernaculū eius et eos qui in celo hītāt. Et datū ē illi bellū facere cum sanctis: et vincere eos. Et data ē illi ptās in omnē tribū et populum et linguā et gentē: et adorauerūt eā omnes qui inhabitabant terrā: quoꝝ nō sūt scripta noīa i libro vite agni qui occisus est ab origine mundi.

I. 20. d. Phil. 4. a.

C

Si qs hʒ aurē audiat. Qui i captiuitatē duxerit i captiuitatē vadet: qui i gladio occiderit opʒ eū gladio occidi. Hic est patientia et fides sctōꝝ.

Mat. 26. e. Gene. 9. a.

Et vidi aliam bestiam ascendentē de terra: et habebat cornua duo silia agni. Et loqbat sicut draco. Et ptātem prioris bestie omnem faciebat in cōspectu ei9: et fecit terram et habitantes in ea adorare bestiam primā: cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna vt etiā ignē faceret dē celo descendere in terram in cōspectu hominum. Et seduxit habitantes in terra pp signa que data sūt illi facere i cōspectu bestie: dicens hitantib9 i terra vt faciāt imaginē bestie que habet plagam gladij: et vixit. Et datum est illi vt daret spiritum imagini bestie:

D

και ἵνα λαλήσῃ ἡ εικὼν του θηρίου, και ποιεί τους μη προσκυνούντας τῃ εικόνι του θηρίου ἵνα αποκτανθῶσι. και ποιεί πάντας τους μικρούς και τους μεγάλους και τους πλουσίους και τους πτωχούς και τους ελευθέρους και τους δούλους ἵνα δῶσιν αυτοίς χαράγματα επί της χειρός αυτῶν της δεξιάς, ἢ επί των μετώπων αυτῶν, και ἵνα μήτις δύνηται αγοράσαι ἢ πωλῆσαι, ει μὴ ο ἔχων το χάραγμα ἢ το όνομα του θηρίου, ἢ τον αριθμὸν του ονόματος αυτοῦ. ὧδε ἡ σοφία εστίν. ο ἔχων νοῦν ψηφισάτω τον αριθμὸν του θηρίου. αριθμός γαρ ανθρώπου εστί, και ο αριθμός αυτοῦ εστίν εξακόσιοι εξήκοντα ἕξ.

Cap. 14

Και είδον και ιδοὺ αρνίον εστηκός επί το όρος σιών, και μετ' αυτοῦ εκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἔχουσαι το όνομα αυτοῦ και το όνομα του πατρός αυτοῦ γεγραμμένον επί των μετώπων αυτῶν. και ἤκουσα φωνὴν εκ του ουρανοῦ ὡς φωνὴν υδάτων πολλῶν και ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, και ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων εν ταις κιθάραις αυτῶν, και ᾄδουσιν ᾠδὴν καινὴν ενώπιον του θρόνου και ενώπιον των τεσσάρων ζώων και των πρεσβυτέρων, και ουδεὶς εδύνατο μαθεῖν την ᾠδὴν, ει μὴ αι εκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες οι ηγορασμένοι από της γῆς. οὗτοι εισὶν οι μετὰ γυναικῶν ουκ εμολύνθησαν, παρθένοι γαρ εισίν. οὗτοι εισὶν οι ακολουθοῦντες τῳ αρνίῳ ὅπου γαρ ἂν υπάγῃ. οὗτοι υπὸ ιησοῦ ηγοράσθησαν από των ανθρώπων απαρχὴ τῳ θεῷ και τῳ αρνίῳ, και εν τῳ στόματι αυτῶν ουχ ευρέθη ψεῦδος. ἄμωμοι γαρ εισί. και είδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον εν μεσουρανήματι ἔχοντα ευαγγέλιον αιώνιον ευαγγελίσασθαι τους καθημένους επί της γῆς και επί πᾶν ἔθνος και φυλὴν και γλῶσσαν και λαόν, λέγων εν φωνῇ μεγάλῃ. φοβήθητε τον θεὸν και δότε αυτῷ δόξαν ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα της κρίσεως αυτοῦ, και προσκυνήσατε τῳ ποιήσαντι τον ουρανὸν και την γῆν και την θάλασσαν και πηγάς υδάτων. και ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ηκολούθησε λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, εκ του οίνου του θυμοῦ της πορνείας αυτῆς πεπότικε πάντα τα ἔθνη. και ἄλλος ἄγγελος τρίτος ηκολούθησεν αυτοῖς, λέγων εν φωνῇ μεγάλῃ. εἴ τις προσκυνεί το θηρίον και την εικόνα αυτοῦ, και λαμβάνει χάραγμα επί του μετώπου αυτοῦ ἢ επί την χεῖρα αυτοῦ, και αυτὸς πίεται εκ του οίνου του

et vt loquatur imago bestie: ⁊ faciet vt quicūqȝ nō adorauerit imaginē bestie: occidatur. Et faciet oēs pusillos ⁊ magnos ⁊ diuites ⁊ pauperes et liberos ⁊ seruos habere characterem in dextera manu aut in frontibus suis: et ne quis possit emere aut vendere: nisi qui habeat characterem aut nomē bestie: aut numerū nominis eius. Hic sapia ē. Qui hȝ itellectū cōputet numerū bestie. Numerus enim hominis est: ⁊ numerus eius sexcenti sexaginta sex.

Cap. 14.

Et vidi: ⁊ ecce agnus stabat supra mōtē siō: ⁊ cū eo cētū quadraginta quattuor milia habentes nomē eius et nomē patris eius scriptum in frontibus suis. Et audiui vocem de celo tanq̄ȝ vocem aquarū multarū ⁊ tanq̄ȝ vocem tonitrui magni: ⁊ vocē quā audiui sicut citharedorū citharizantiū in citharis suis: ⁊ cātabant quasi canticum nouū ante sedē ⁊ ante quattuor animalia ⁊ seniores: ⁊ nemo poterat discere canticuȝ nisi illa centum quadraginta quattuor milia qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sūt coinquinati: virgines enim sūt. Hi sequuntur agnū quocunqȝ ierit. Hi empti sunt ex omnibus primitie deo ⁊ agno: ⁊ in ore eorum nō ē inuētū mēdaciū. Sine macula enim sūt ante thronū dei. Et vidi alterū angelū volantē per mediū celū hntē euāgeliū eternuȝ vt euāgelizaret sedentibus sup terrā ⁊ sup oēȝ gentē ⁊ tribum ⁊ linguā ⁊ ppłȝ: dicēs magna voce. Timete dn̄ȝ: ⁊ date illi honorē: quia venit hora iudicij eius: ⁊ adorate eū qui fecit celum ⁊ terram ⁊ mare ⁊ fontes aquarum. Et alius angelus secutus est dicens. Cecidit cecidit babylō illa magna: que a vino ire fornicatiōis sue potauit omnes gentes. Et tertius āgelus secutus est illos dicēs voce magna. Si quis adorauerit bestiam et imaginēȝ eius: ⁊ acceperit characterem in fronte sua aut in manu sua: hic bibet de vino

Margin: A; B; ps. 33; ps. 145; Act. 14. c.; [infra] 18. a.; Iere. 51. a.; Esaie. 21. c.

θυμού/του θεού/του κεκερασμένου ακρά-
του εν/τω ποτηρίω/της οργής αυτού, και
βασανισθήσεται εν πυρί και θείω ενώπιον
/των αγίων αγγέλων και ενώπιον/του αρ-
νίου. και/ο καπνός/του βασανισμού αυτων
εις αιώνας αιώνων αναβαίνει και ουκ έχου
σιν ανάπαυσιν ημέρας και νυκτός/οι προσ-
κυνούντες/το θηρίον και/την εικόνα αυτού,
και εί τις λαμβάνει/το χάραγμα/του ονόμα
τος αυτού. ώδε υπομονή/των αγίων εστίν,
ώδε/οι τηρούντες/τας εντολάς/του θεού
και/την πίστιν/του ιησού, και ήκουσα φω
νής εκ/του ουρανού λεγούσης μοι. γράψον
μακάριοι/οι νεκροί/οι εν κυρίω αποθνήσκον
τες. απάρτι λέγει ναι/το πνεύμα ίνα ανα-
παύσωνται εκ/των κόπων αυτών. /τα δε έρ
γα αυτών ακολουθεί μετ αυτών. και εί-
δον, και ιδού νεφέλη λευκή, και επί/την νε
φέλην καθήμενος όμοιος υιώ ανθρώπου, έ
χων επί/της κεφαλής αυτού στέφανον χρυ
σούν, και εν/τη χειρί αυτού δρέπανον οξύ,
και άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του ναού
κράζων εν φωνή μεγάλη/τω καθημένω επί
/της νεφέλης. πέμψον/το δρέπανον σου
και θέρισον, ότι ήλθεν/η ώρα/του θερίσαι,
ότι εξηράνθη/ο θερισμός/της γης. και έβαλεν
/ο καθήμενος επί/την νεφέλην/το δρέπανον
αυτού επί/την γην, και εθερίσθη/η γη. και
άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του ναού/του
εν/τω ουρανώ, έχων και αυτός δρέπανον ο
ξύ. και άλλος άγγελος εξήλθεν εκ/του θυ-
σιαστηρίου, έχων εξουσίαν επί/του πυρός,
και εφώνησε κραυγή μεγάλη/τω έχοντι/το
δρέπανον/το οξύ, λέγων. πέμψον σου/το
δρέπανον/το οξύ, και τρύγησον/τους βό-
τρυας της αμπέλου/της γης, ότι ήκμασαν/αι
σταφυλαί αυτής. και έβαλεν/ο άγγελος
/το δρέπανον αυτού εις/την γην, και ετρύ
γησε/την άμπελον/της γης, και έβαλεν εις
/την ληνόν/του θυμού/του θεού/τον μέγαν.
και επατήθη/η ληνός έξωθεν/της πόλεως,
και εξήλθεν αίμα εκ/της ληνού άχρι/των χα
λινών/των ίππων από σταδίων χιλίων εξα
κοσίων.

Cap. 15.

Και είδον άλλο σημείον εν/τω ουρανώ
μέγα και θαυμαστόν, αγγέλους επτά
έχοντας πληγάς επτά/τας εσχάτας, ότι
εν αυταίς ετελέσθη/ο θυμός/του θεού. και
είδον ως θάλασσαν υελίνην πυρί μεμιγμέ
νην, και τους νικώντας εκ/του θηρίου και εκ
/της εικόνος αυτού και εκ/του αριθμού
/του ονόματος αυτού, εστώτας επί/την θά
λασσαν/την υελίνην, έχοντας κιθάρας/του
θεού, και άδουσι/την ωδήν μωύσεος/του

ire dei qd mixtum est mero
in calice ire ipsius: et
cruciabitur igne et sulphure in cõspectu
angelorũ sanctorum: τ ante cõspectũ agni.
Et fumus tormentorum eorum
descendet in secula seculorum: nec habẽt
requiẽ die ac nocte qui adorauerunt
bestiam et imaginem eius:
τ si quis acceperit characterem nominis
eius. Hic patientia sanctorum est:
qui custodiunt mandata dei
τ fidem iesu. Et audiui vocem
de celo dicentem mihi. Scribe
beati mortui qui in domino moriuntur.
Amodo iam dicit spiritus vt requiescãt
a laboribus suis. Opera enim
illorum sequuntur illos. Et vidi:
τ ecce nubẽ candidam: et super nubem
sedentem similem filio hois: habentem
in capite suo coronam auream:
et in manu sua falcem acutam.
Et alius angelus exiuit de templo
clamãs voce magna ad sedentem super
nubem. Mitte falcem tuam
τ mete: qr venit hora vt metatur:
quia aruit messis terre. Et misit
qui sedebat super nubem falcem
suam in terram et messuit eam. Et
alius angelus exiuit de templo: qd est
in celo: habens et ipse falcem acutaȝ.
Et alius angelus exiuit de altari:
qui habebat potestatem supra ignem:
τ clamauit voce magna ad eum q habe
bat falcem acutam dicens. Mitte falceȝ
tuã acutã τ vindemia botros
vinee terre: quoniam mature sunt
vue eius. Et misit angelus
falcẽ suã acutã in terram: τ vindemiauit
vineaȝ terre: τ misit in
lacũ ire dei magnuȝ.
Et calcatus est lacus extra ciuitateȝ:
et exiuit sanguis de lacu vsqȝ ad frenos
equorum per stadia mille sexcenta.

Cap. 15.

Et vidi aliud signum in celo
magnũ τ mirabile: angelos septeȝ
hñtes plagas septẽ nouissimas: quoniã
in illis consũmata est ira dei. Et
vidi tanqȝ mare vitreũ mixtuȝ
igne: τ eos qui vicerunt bestiam et
imaginẽ eius: τ numeruȝ
nois eius stantes supra mare
vitreum habentes cytharas
dei: τ cantantes canticum moysi

C supra. 9. a. et. j. 19. a.

D

A

δούλου/του θεού και/την ωδήν/του αρνί
ου, λέγοντες. μεγάλα και θαυμαστά/τα έρ
γα σου κύριε/ο θεός/ο παντοκράτωρ, δίκαιαι
και αληθιναί/αι οδοί σου/ο βασιλεύς/των
εθνών. τις ου μη φοβηθή σε κύριε, και δο
ξάση/το όνομα σου, ότι μόνος άγιος ει, ότι
πάντα/τα έθνη ήξουσι και προσκυνήσουσιν
ενώπιον σου, ότι/τα δικαιώματα σου εφα=
νερώθησαν. και μετά ταύτα είδον και ηνοί=
γη/ο ναός/της σκηνής/του μαρτυρίου εν/τω
ουρανώ. και εξήλθον/οι επτά άγγελοι/οι ε=
χοντες/τας επτά πληγάς εκ/του ουρανού, οι
ήσαν ενδεδυμένοι λίνον και καθαρόν και
λαμπρόν, και περιεζωσμένοι περί/τα στή
θη ζώνας χρυσάς, και εν εκ/των τεσσάρων ζώ
ων έδωκε/τοις επτά αγγέλοις επτά φιά=
λας χρυσάς γεμούσας/του θυμού/του θε=
ού/του ζώντος εις/τους αιώνας/των αιώνων.
και εγεμίσθη/ο ναός καπνού εκ/της δόξης
/του θεού και εκ/της δυνάμεως αυτού, και
ουδείς ηδύνατο εισελθείν εις/τον ναόν άχρι
τελεσθώσιν/αι επτά πληγαί/των αγγέλων.

Cap. 16.

Και ήκουσα φωνής μεγάλης εκ/του ναού
λεγούσης/τοις επτά αγγέλοις. υπάγε
τε εκχέατε/τας φιάλας/του θυμού/του θεού
εις/την γην. και απήλθεν/ο πρώτος και εξέχεε
/την φιάλην αυτού επί/την γην, και εγένετο
έλκος κακόν και πονηρόν εις/τους ανθρώ=
πους/τους έχοντας/το χάραγμα/του θηρίου
και/τους προσκυνούντας/τη εικόνι αυτού.
και/ο δεύτερος άγγελος εξέχεε/την φιάλην
αυτού εις/την θάλασσαν, και εγένετο αίμα
ως νεκρού, και πάσα ψυχή ζώσα απέθανεν
εν/τη θαλάσση. και/ο τρίτος άγγελος εξέχεε
την φιάλην αυτού εις/τους ποταμούς και/τας
πηγάς/των υδάτων, και εγένετο αίμα. και
ήκουσα/του αγγέλου/των υδάτων λέγον=
τος. δίκαιος ει/ο ων, και/ο ην/ο όσιος, ότι
ταύτα έκρινας, ότι αίμα αγίων και προφη=
τών εξέχεαν, και αίμα αυτοίς έδωκας πιείν
άξιοι εισί και ήκουσα εκ/του θυσιαστηρίου λέ
γοντος. ναι κύριε/ο θεός/ο παντοκράτωρ, α
ληθιναί και δίκαιαι/αι κρίσεις σου και/ο τέταρ
τος άγγελος εξέχεε/την φιάλην αυτού επί
/τον ήλιον, και εδόθη αυτώ καυματίσαι τους
ανθρώπους εν πυρί. και εκαυματίσθησαν
/οι άνθρωποι καύμα μέγα, και εβλασφή=
μησαν/οι άνθρωποι/το όνομα/του θεού
/του έχοντος/την εξουσίαν επί/τας πλη
γάς ταύτας, και ου μετενόησαν δούναι
αυτώ δόξαν. και/ο πέμπτος άγγελος
εξέχεε/την φιάλην αυτού επί/τον θρόνον
/του θηρίου, και εγένετο/η βασιλεία αυτού

servi dei et canticum agni
dicẽtes. Magna et mirabilia sũt opa
tua domine deus omnipotens: iuste
et vere sunt vie tue domine rex
seculorum. Quis nõ timebit te dñe et ma
gnificabit nomẽ tuũ? Qr solus pius es:
qm oẽs gentes venĩẽt et adorabunt
in cõspectu tuo: qm iudicia tua manife
sta sũt. Et post hec vidi: et ecce apertũ ẽ
templũ tabernaculi testimonij in
celo. Et exierũt septẽ angeli habentes
septem plagas de templo
vestiti lino mundo et
candido: et precincti circa pectora
zonis aureis. Et vnũ de quattuor aialib9
dedit septem angelis septem phialas
aureas plenas iracundie dei
viuentis in secula seculorum.
Et ipletũ ẽ tẽplũ dei fumo a maiestate
dei et de virtute eius: et
nemo poterat introire in tẽplum donec
cõsũmarent septẽ plage septẽ angelorum.

Cap. 16.

Et audiui vocẽ magnam de templo
dicentẽ septẽ angelis. Ite et
effundite septẽ phialas ire dei
in terrã. Et abijt primus angelus et effu=
dit phialã suã in terram: et factum est
vulnus seuũ et pessimũ in homines
qui habebãt characterem bestie et ei9.
et in eos q adorauerũt bestiã et imaginem
Et scđs angelus effudit phialam
suã in mare: et factus est sanguis
tanq̃ mortui: et oĩs aĩa viuẽs mortua ẽ
in mari. Et tertius effudit
phialam suam super flumina et super
fontes aquarum: et factus est sanguis. Et
audiui angelũ aquarũ dicentem.
Justus es dñe q es et q eras sctũs: q
hoc iudicasti: qr sãguinẽ sctõrum et pphe
tarũ effuderũt: et sãguinẽ eis dedisti bi
bere. Digni eñ sũt. Et audiui de altari
dicẽtẽ. Etiã dñe deus oĩpotens vera
et iusta iudicia tua. Et quartus
angelus effudit phialam suam in
solem et datũ est illi estu affligere
hoĩes et igni. Et estuauerunt
hoĩes estu magno: et blasphemauerunt
nomen dei
habentis ptãtem super has plagas:
neq̃ egerunt penitentiam vt darent
illi gloriam. Et quintus angelus
effudit phialam suam super sedem
bestie: et factum est regnum eius

εσκοτωμένη, και εμασσώντο/τας γλώσσας
αυτών εκ/του πόνου, και εβλασφήμησαν
/τον θεόν/του ουρανού εκ/των πόνων αυ
τών και εκ/των ελκών αυτών, και ου μετε
νόησαν εκ/των έργων αυτών. και/ο έκτος
άγγελος εξέχεε/την φιάλην αυτού επί/τον
ποταμόν/τον μέγαν ευφράτην, και εξη=
ράνθη/το ύδωρ αυτού, ίνα ετοιμασθή/η ο=
δός/των βασιλέων/των από ανατολών η=
λίου. και είδον εκ/του στόματος/του δρά
κοντος και εκ/του στόματος/του θηρίου και
εκ/του στόματος/του ψευδοπροφήτου
πνεύματα τρία ακάθαρτα ως βάτραχοι.
εισί γαρ πνεύματα δαιμόνων ποιούντα
σημεία, α εκπορεύεται επί/τους βασιλείς
/της οικουμένης όλης, συναγαγείν αυτούς
εις/τον πόλεμον/της ημέρας εκείνης/της με
γάλης/του θεού/του παντοκράτωρος. ιδού
έρχομαι ως κλέπτης. μακάριος/ο γρηγο=
ρών και τηρών/τα ιμάτια αυτού, ίνα μη
γυμνός περιπατή, και βλέπωσι/την ασχη=
μοσύνην αυτού. και συνήγαγεν αυτούς
εις τόπον/τον καλούμενον εβραϊστί αρμα
γεδών. και/ο έβδομος άγγελος εξέχεε/την
φιάλην αυτού εις/τον αέρα, και εξήλθε φω
νή μεγάλη από/του ναού/του ουρανού α
πό/του θρόνου λέγουσα. γέγονε. και εγέ
νοντο αστραπαί και βρονταί και φωναί, και
σεισμός εγένετο μέγας οίος ουκ εγένετο
αφού/οι άνθρωποι εγένοντο επί/της γης
τηλικούτος σεισμός ούτω μέγας. και εγέ
νετο/η πόλις/η μεγάλη εις τρία μέρη, και
/αι πόλεις/των εθνών έπεσον. και βαβυ=
λών/η μεγάλη εμνήσθη ενώπιον/του θεού,
δούναι αυτή/το ποτήριον/του οίνου/του
θυμού/της οργής αυτού. και πάσα νήσος
έφυγε, και όρη ουχ ευρέθησαν. και χά=
λαζα μεγάλη ως ταλαντιαία καταβαίνει
εκ/του ουρανού επί/τους ανθρώπους, και
εβλασφήμησαν/οι άνθρωποι/τον θεόν εκ/της
πληγής/της χαλάζης, ότι μεγάλη εστίν/η
πληγή αυτής σφόδρα.

Cap. 17.

Και ήλθεν εις εκ/των επτά αγγέλων/των
εχόντων/τας επτά φιάλας, και ελάλη=
σε μετ εμού λέγων. δεύρο δείξω σοι/το
κρίμα/της πόρνης/της μεγάλης/της καθημέ=
νης επί/των υδάτων/των πολλών, μεθ ης
επόρνευσαν/οι βασιλείς/της γης, και εμεθύ
σθησαν/οι κατοικούντες/την γην εκ/του οίνου
/της πορνείας αυτής. και απήνεγκε με εις έρη
μον εν πνεύματι και είδον γυναίκα καθημένην
επί θηρίον κόκκινον γέμον ονομάτων βλασ
φημίας, έχον κεφαλάς επτά και κέρατα δε

tenebrosum: et cõmanducauerũt linguas
suas pre dolore: et blasphemauerunt
deum celi pre doloribus
et vulneribus suis: et nõ egerũt penitẽtiã
ex operibus suis. Et sextus
angelus effudit phialam suam in
flumẽ illud magnũ eufratẽ: et siccauit
aquam eius: vt prepararetur via
regibus ab ortu solis.
Et vidi de ore draconis
et de ore bestie et
de ore pseudoprophete exire
spũs tres immũdos in modũ ranarum.
Sunt .n. spũs demoniorũ facientes
signa: et procedunt ad reges
totius terre congregare illos
in pliũ ad diẽ magnũ
omnipotentis dei. Ecce
venio sicut fur. Beatus qui vigilat
et custodit vestimenta sua ne
nudus ambulet et videant turpitudinẽ
eius. Et congregauit illos
in locũ q vocat hebraice hermagedon.
Et septimus angelus effudit
phialam suã in aerem: et exiuit vox
magna de templo a
throno dicens. Factum est. Et factã sunt
fulgura et voces et tonitrua: et
terremot9 factus est magn9 qlis nũq̃ fu
it ex quo homines fuerunt super terram
talis terremot9 sic magn9. Et facta est
ciuitas magna in tres partes: et
ciuitates gentiũ ceciderunt. Et babylon
magna venit in memoriam ante deum:
dare illi calicem vini
indignatiõis ire ei9. Et omnis insula
fugit: et montes non sunt iuẽti. Et grã
do magna sicut talentũ descendit
de celo in homines: et
blasphemauerunt homines deum pp̃ter
plagã grãdinis: qm magna facta est
vehementer.

Cap. 17

Et venit vnus de septẽ angelis
q habebant septẽ phialas. Et locut9
ẽ mecum dicẽs. Veni et ostendã tibi
dãnationẽ meretricis magne que sedet
super aquas multas: cum qua
fornicati sunt reges terre: et inebriati sunt
qui inhabitant terram de vino
prostitutionis eius. Et abstulit me in
spũ in dsertũ. Et vidi mulierẽ sedẽtẽ sup
bestiã coccineã plenã noibus blasphemie:
hñtẽ capita septẽ et cornua decem.

supra. 5. a.
1. The. 5. a
2. Pe. 3. c.
Mat. 24. g
Luce. 12. e.
2. Co. 5. a.

κα. καὶ ἡ γυνὴ ἦν περιβεβλημένη πορφύ-
ραν καὶ κόκκινον, κεχρυσωμένη χρυσῷ
καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα
χρυσοῦν ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς γέ-
μον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τῆς
πορνείας αὐτῆς. καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς
ὄνομα γεγραμμένον μυστήριον, βαβυ-
λὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πορνῶν καὶ
τῶν βδελυγμάτων τῆς γῆς. καὶ εἶδον τὴν
γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τοῦ αἵματος τῶν
ἁγίων καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν μαρτύρων
ἰησοῦ. καὶ ἐθαύμασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα
μέγα. καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος. διατί ἐθαύ-
μασας. ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τῆς γυ-
ναικὸς καὶ τοῦ θηρίου τοῦ βαστάζοντος αὐ-
τὴν τοῦ ἔχοντος τὰς ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ
δέκα κέρατα. τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν καὶ οὐκ
ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τῆς ἀβύσ-
σου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν, καὶ θαυ-
μάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν
οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλί-
ον τῆς ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέ-
ποντες τὸ θηρίον, ὅτι ἦν καὶ οὐκ ἔστι. καὶ
παρέσται. ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν. αἱ ἑπ-
τὰ κεφαλαὶ ἑπτὰ ὄρη εἰσίν, ὅπου ἡ γυνὴ
κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς ἑπτά εἰ-
σιν. οἱ πέντε ἔπεσον, ὁ εἷς ἔστιν, ὁ ἄλλος
οὔπω ἦλθε. καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐ-
τὸν δεῖ μεῖναι. καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν καὶ
οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ
ἐκ τῶν ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπά-
γει. καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασι-
λεῖς εἰσίν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον,
ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμ-
βάνουσι μετὰ τοῦ θηρίου. οὗτοι μίαν γνώ-
μην ἔχουσι, καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐξου-
σίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. οὗτοι με-
τὰ τοῦ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνί-
ον νικήσει αὐτούς, ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ
καὶ βασιλεὺς βασιλέων, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ
κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. καὶ λέγει
μοι. τὰ ὕδατα ἃ εἶδες οὗ ἡ πόρνη κάθηται
λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσί, καὶ ἔθνη καὶ γλῶσ-
σαι, καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες καὶ τὸ θη-
ρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠ-
ρημωμένην ποιήσουσιν αὐτήν, καὶ γυμνὴν
ποιήσουσιν αὐτήν, καὶ τὰς σάρκας αὐτῆς
φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυ-
ρί. ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν
ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι
γνώμην μίαν, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐ-
τῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι

Et mulier erat circumdata purpura
⁊ coccino ⁊ inaurata auro
⁊ lapide precioso ⁊ margaritis: habens
poculum aureũ in manu sua plenum
abominatione ⁊ immundicia
fornicationis eius. Et in fronte eius
nomen scriptum mysterium: babylon
magna mater fornicationum ⁊
abominationum terre. Et vidi
mulierem ebriam de sanguine
sctõꝝ ⁊ de sanguine martyrum
iesu. Et miratꝰ sũ cũ viderẽ illã ãmira-
tiõe magna: ⁊ dixit mihi ãgelꝰ. Quare
miraris? Ego dicã tibi sacramẽtũ mu-
lieris ⁊ bestie que portat eam:
que habet capita septem et ⌈ non
cornua decẽ. Bestia quã vidisti fuit ⁊
est: ⁊ ascensura est de abysso:
⁊ in interitũ ibit: ⁊ mirabuntur
inhabitantes terram: quorum
non sunt scripta nomina in libro
vite a constitutione mundi: videntes
bestiam que erat ⁊ non est. Et
hic est sensus qui hꝫ sapiãꝫ. Septeꝫ
capita septem montes sunt: super quos
mulier sedet: ⁊ reges septem sunt.
Quinqꝫ ceciderũt: vnus est: et alius
nõdũ venit. Et cũ venerit opꝫ illũ breue
tp̃s manere. Et bestia que erat ⁊
non est: ⁊ ipsa octaua est: et
de septem est: et in interitum vadet.
Et decẽ cornua q̃ vidisti: decem reges
sunt: qui regnum nondum acceperunt
sꝫ ptãtẽ tanq̃ꝫ reges vna hora accipient
post bestiam. Hi vnũ consilium
habent: ⁊ virtutem et potestatem
suam bestie tradent. Hi cum
agno pugnabunt: et agnus
vincet illos: qm̃ dñs dñorum est
⁊ rex regũ: et qui cum illo sunt
vocati ⁊ electi ⁊ fideles. Et dixit
mihi. Aq̃s q̃s vidisti vbi meretrix sedet:
populi sunt ⁊ gentes et lingue:
⁊ decẽ cornua que vidisti in bestia:
hi odient fornicariam: et desolatam
facient illam et nudam:
et carnes eius
manducabunt: ⁊ ipsam igni cõcremabũt.
Deus ei dedit in corda eorum
vt faciant qđ placitum est illi:
vt dent regnum suum
bestie: donec consummentur verba

B

C

D

j.19.c.
1.Thi.6.d

του θεοῦ. καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες ἐστὶν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τῆς γῆς.

Cap. 18.

Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην, καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τῆς δόξης αὐτοῦ, καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ, λέγων. ἔπεσεν ἔπεσε βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου καὶ μεμισημένου, ὅτι ἐκ τοῦ θυμοῦ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσαν. ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς ἵνα μὴ λάβητε, ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁμαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. ἀπόδοτε αὐτῇ, ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέδωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς. ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλοῦν. ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε αὐτῇ βασανισμὸν, ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει ὅτι κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμὶ, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω. διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐτῆς θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμὸς, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται, ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. καὶ κλαύσουσι καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὴν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, οἱ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ἀπὸ μακρόθεν ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες. οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη βαβυλὼν ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. καὶ οἱ ἔμποροι τῆς γῆς κλαίουσι καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι, γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου καὶ βύσσου καὶ πορφυροῦ καὶ σηρικοῦ καὶ κοκκίνου, καὶ πᾶν ξύλον θύινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μαρμάρου, καὶ κινάμωμον καὶ θυμιάματα, καὶ μύρον καὶ λίβανον, καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν καὶ σῖτον

dei. Et mulier q̄z vidisti ē ciuitas magna que hz regnū super reges terre

Cap. 18.

A

Et post hec vidi aliū angelū descēdentē de celo habentem potestatē magnā: ⁊ terra illuminata est a gloria eius. Et exclamauit in fortitudine dicēs. Cecidit cecidit babylō magna: ⁊ facta ē habitatio demoniorū: et custodia omnis spūs immūdi: et custodia oīs volucris immunde et odibilis: q2 de vino ire fornicatiōis eius biberunt oēs gentes. Et reges terre cum illa fornicati sūt: ⁊ mercatores terre de virtute deliciarū eius diuites facti sunt. Et audiui aliam vocem de celo dicentem.

supra. 14. b. / Je. 51. a. / Esa. 21. c.

B

Exite de illa populus meus: ⁊ ne participes sitis delictorum eius: et de plagis eius nō accipiatis. Qm̄ peruenerunt pctā eius vsq3 ad celum: ⁊ recordatus est dominus iniquitatum eius. Reddite illi sicut ⁊ ipsa reddidit vobis: ⁊ duplicate duplicia sm̄ opera eius. In poculo quo miscuit vobis: miscete illi duplū. Quātū glorificauit se ⁊ in delitijs fuit: tm̄ date illi tormētū ⁊ luctū: quia in corde suo dicit. Sedeo regina: ⁊ vidua non sum: et luctū nō videbo.

Esa. 47. a.

C

Ideo in vna die venient plage eius: mors et luctus ⁊ fames: ⁊ igne comburetur: q2 fortis est dn̄s deus qui iudicauit illā. Et flebūt et plangent se sup illā reges terre qui cum illa fornicati sunt et in delicijs vixerunt: cum viderint fumum incendij eius: longe stantes propter timorē tormētorū eius: dicentes. Ve ve ciuitas illa magna babylon ciuitas illa fortis: qm̄ vna hora venit iudiciū tuum. Et negociatores terre flebunt et lugebunt super illā: qm̄ merces eorum nemo emet amplius: merces auri ⁊ argenti ⁊ lapidis pciosi ⁊ margarite et

Jere. 51. b.

D

byssi ⁊ purpure et serici et coccini: et oē lignū thyinum: et omnia vasa eboris de lapide precioso et eramento: et ferro et marmore: et cinamomū et amomū ⁊ odoramētorū et vnguenti et thuris et vini et olei et simile et tritici

καὶ κτήνη καὶ πρόβατα καὶ ἵππων καὶ ῥαι-
δῶν καὶ σωμάτων καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων.
καὶ ἡ ὀπώρα τῆς ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου
ἀπῆλθεν ἀπὸ σοῦ, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ
τὰ λαμπρὰ ἀπώλοντο ἀπὸ σοῦ, καὶ οὐκέτι
οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. οἱ ἔμποροι τούτων
οἱ πλουτήσαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν
στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ
αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγον-
τες οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβεβλη-
μένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον,
καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ
καὶ μαργαρίταις, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ
τοσοῦτος πλοῦτος. καὶ πᾶς κυβερνήτης καὶ
πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων καὶ ναῦται
καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μα-
κρόθεν ἔστησαν, καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν
καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, λέγοντες. τίς
ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ. καὶ ἔβαλον χοῦν
ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίον-
τες καὶ πενθοῦντες καὶ λέγοντες. οὐαὶ οὐαὶ
ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες
οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς
τιμιότητος αὐτῆς, ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. εὐ-
φραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ
ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται, ὅτι ἔκρινεν ὁ θε-
ὸς τὸ κρίμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς. καὶ ἦρεν εἷς ἄγ-
γελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ
ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν λέγων. οὕτως ὁρ-
μήματι βληθήσεται βαβυλὼν ἡ μεγάλη πό-
λις, καὶ οὐ μὴ εὑρεθῇ ἔτι. καὶ φωνὴ κιθαρῳ-
δῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν καὶ σαλπι-
στῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ πᾶς τε-
χνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι,
καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι,
καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ
φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ
ἐν σοὶ ἔτι, ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγισ-
τᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλα-
νήθησαν πάντα τὰ ἔθνη. καὶ ἐν αὐτῇ αἵματα
προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη καὶ πάντων
τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς. Cap. 19.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου
πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ λε-
γόντων ἀλληλούϊα. ἡ σωτηρία καὶ ἡ δύνα-
μις καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ὅτι ἀληθιναὶ
καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν
πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν
ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα
τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς. καὶ
δεύτερον εἴρηκεν ἀλληλούϊα. καὶ ὁ καπνὸς
αὐτῆς ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων. καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέ-

et iumẽtorum et ouiũ et equorum et rhedarum
et mancipiorum et animarum hominũ.
Et poma desiderii anime tue
discesserunt a te: et oia pinguia et
p̄clara perierũt a te: et amplius illa iam
non inuenient mercatores hominum.
Qui diuites facti sunt: ab ea longe
stabunt propter timorem tormentorum
eius: flentes ac lugentes et dicentes.
Ve ve ciuitas illa magna q̃ amicta e-
rat bysso et purpura et cocco:
et deaurata ē auro et lapide precioso
et margaritis: qm̃ vna hora destitute sũt
tãte diuitie. Et ois gubernator et
oẽs qui in lacum nauigant et naute
et qui in mari operantur: longe
steterũt: et clamauerunt videntes
locum incendii eius: dicentes. Que
similis ciuitati huic magne? Et miserũt pul
uerẽ sup capita sua: et clamauerũt flẽ
tes et lugentes: dicentes. Ve[ ] sunt oẽs
ciuitas illa magna: in q̃ diuites facti
q̃ hẽbant naues in mari de
p̄ciis ei9: qm̃ vna hora desolata ē. E-
xulta sup eã celũ et sancti
apl̄i et prophete: qm̃ iudicauit deus
iudiciũ vr̄m de illa. Et sustulit vn9 ãge
lus fortis lapidẽ q̄si molarẽ magnũ: et
misit in mare dicens. Hoc impetu
mittetur babylon ciuitas illa magna:
et vltra iã non inuenietur. Et vox citha
redorum et musicorum et tibia canentiũ
et tuba nõ audiet̃ i te ampli9: et ois ar
tifex ois artis nõ inueniet̃ in te ãpli9:
et vox mole nõ audiet̃ i te ampli9.
Et lux lucerne nõ lucebit i te ãpli9: et
vox sponsi et sponse non audietur
adhuc i te: qr mercatores tui erãt p̄nci
pes terre: qr in veneficiis tuis errauerũt
oẽs gẽtes: et in ea sanguis
p̄phetarum et sctõrum inuentus est: et oim
qui interfecti sunt in terra. Cap. 19

Post hec audiui q̄si vocẽ magnã tu
barum multarum in celo dicentium
alleluia. Salus et virtus et gloria
dei nostri: qr vera
et iusta iudicia sũt ei9: qui iudicauit de
meretrice magna q̃ corrupit terram
i p̄stitutiõe sua: et vindicauit sanguinem
seruorum suorum de manib9 eius. Et
iterum dixerunt alleluia. Et fumus
eius ascendit in secula seculorum.
Et ceciderunt seniores viginti quatuor

E

Hie. 51. b.

F

G

Iere. 51. c.

A

sup. 6. c.

supra. 9. a. et. 14. c.

σσαρες καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνη-
σαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου
λέγοντες ἀμὴν ἀλληλούια. καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ
θρόνου ἐξῆλθε λέγουσα. αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡ-
μῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβού-
μενοι αὐτὸν οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι. καὶ ἤ-
κουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ ὡς φω-
νὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βρον-
τῶν ἰσχυρῶν λεγόντων ἀλληλούια, ὅτι ἐβα-
σίλευσε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παντοκράτωρ.
χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιώμεθα, καὶ δῶμεν
τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρ-
νίου, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἡτοίμασεν ἑαυτήν.
καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον
λαμπρὸν καὶ καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον τὰ
δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί. καὶ λέγει μοι.
γράψον. μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ
γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι
οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ εἰσὶ τοῦ θεοῦ. καὶ
ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προ-
σκυνῆσαι αὐτῷ. καὶ λέγει μοι. ὅρα μή. σύν-
δουλός σου εἰμί, καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν
ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ. τῷ θεῷ προσ-
κύνησον. ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ ἰησοῦ ἐστὶ τὸ
πνεῦμα τῆς προφητείας. καὶ εἶδον τὸν οὐ-
ρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός,
καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πισ-
τὸς καὶ ἀληθινὸς καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ
πολεμεῖ. οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλὸξ πυ-
ρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα
πολλά, ἔχων ὀνόματα γεγραμμένα καὶ ὄνο-
μα γεγραμμένον ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐ-
τός, καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον
αἵματι, καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ λό-
γος τοῦ θεοῦ. καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ
οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευ-
κοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν.
καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομ-
φαία δίστομος ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ
τὰ ἔθνη. καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβ-
δῳ σιδηρᾷ καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴ-
νου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παν-
τοκράτορος. καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ
τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον. βα-
σιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. καὶ εἶ-
δον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔ-
κραξε φωνῇ μεγάλῃ λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέ-
οις τοῖς πετομένοις ἐν μεσουρανήματι. δεῦτε
συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ
ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων καὶ σάρκας
χιλιάρχων καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρ-
κας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ
σάρκας πάντων ἐλευθέρων τε καὶ δούλων

et quattuor animalia: et adorauerunt
deum sedentem super thronum
dicentes amen alleluia. Et vox de
throno exiuit dicens. Laudẽ dicite deo
nostro oẽs sc̄ti eius et qui timetis
eum pusilli et magni. Et audiui
q̄si vocẽ tube magne et sicut vocem
aq̄rũ multarum: et sicut vocẽ tonitruorum
magnorum dicẽtiũ all'a: qm̃ regnauit
dñs deus noster ops.
Gaudeam9 et exultem9 et demus
gl'iam ei: qr venerunt nuptie agni:
et vxor eius preparauit se.
Et datũ ẽ illi vt cooperiat se byssino
splẽdẽti et cãdido. Byssinum enim
iustificatiões sũt sctõrum. Et dixit mihi.
Scribe. Beati qui ad cenã
nuptiarum agni vocati sũt. Et dixit mi-
hi. Hec verba dei vera sunt. Et
cecidi ad pedes eius vt adorarem
eũ. Et dixit mihi. Vide ne feceris: cõ
seruus tuus sum: et fratrum tuorum
habentium testimonium iesu. Deũ ado
ra. Testimonium enim est
spiritus prophetie. Et vidi celum
apertum: et ecce equus albus:
et q sedebat sup eũ vocabat̃ fidelis
et verax: et cum iustitia iudicat et
pugnat. Oculi aũt ei9 sicut flãma ignis:
et in capite eius diademata
multa: habens nomen
scriptũ qd nemo nouit nisi ipse.
Et vestitus erat veste aspersa
sãguine: et vocabat̃ nomẽ ei9 verbum
dei. Et exercitus qui sunt in
celo sequebantur eum in equis albis:
vestiti byssino albo et mundo:
et de ore ei9 procedit gladi9 ex
vtraq3 p̄te acut9: vt in ipso percutiat
gentes: et ipse reget eas in virga
ferrea: et calcat torcular vini
furoris ire dei omnipotentis:
et hz in vestimento et in
femore suo scriptum. Rex
regũ et dñs dñantium. Et vidi
vnũ angelũ stantem in sole: et clamauit
voce magna dicens omnibus auibus
q̃ volabãt per medium celi. Venite et
cõgregamini ad cenã magnã:
vt mãducetis carnes regũ et carnes
tribunorum et carnes fortium: et carnes
equorum et sedentium in ipsis: et
carnes oim liberorum et seruorum et

B

Mat. 22. a. Luce. 14. d

Infra. 22. b.

C

supra. 1. c. et

Esa. 63. a.

supra 1. d.

ps. 2.

1. Thi. 6. d

D

μικρῶν τε καὶ μεγάλων. καὶ εἶδον τὸ θηρί-
ον καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ τὰ στρατεύ-
ματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον
μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ με-
τὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. καὶ ἐπιάσθη τὸ
θηρίον καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ
ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς
ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ
θηρίου καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι
αὐτοῦ. ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λί-
μνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ, καὶ οἱ
λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ κα-
θημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ
στόματος αὐτοῦ, καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐ-
χορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν. Cap. 20.

Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ
οὐρανοῦ ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσ-
σου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐ-
τοῦ. καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα τὸν ὄφιν τὸν
ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ ὁ σατανᾶς ὁ
πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν
αὐτὸν χίλια ἔτη, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν
ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω
αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη ἄχρι τε-
λεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐ-
τὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. καὶ εἶδον θρό-
νους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρίμα ἐδό-
θη αὐτοῖς, καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμέ-
νων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν
λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνη-
σαν τῷ θηρίῳ οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ
ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν
καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν, καὶ ἔζησαν καὶ ἐ-
βασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη.
καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι
τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη. αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ
πρώτη. μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος
ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ. ἐπὶ τούτων ὁ
δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν, ἀλλ' ἔ-
σονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ, καὶ
βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη. καὶ ὅ-
ταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη λυθήσεται ὁ σατα-
νᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ, καὶ ἐξελεύσεται
πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνί-
αις τῆς γῆς, τὸν Γὼγ καὶ τὸν Μαγώγ, συνα-
γαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον, ὧν ὁ ἀριθ-
μὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. καὶ ἀνέβησαν
ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλευσαν τὴν
παρεμβολὴν τῶν ἁγίων καὶ τὴν πόλιν τὴν
ἠγαπημένην. καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτούς, καὶ
ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν
λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θη-

pusillorum et magnorum. Et vidi bestiam
et reges terre et exercitus
eorum congregatos ad faciendum prelium
cum illo qui sedebat in equo et cum
exercitu eius. Et apprehensa est
bestia et cum ea pseudopropheta
qui fecit signa coram ipso quibus
seduxit eos qui acceperunt characterem
bestie: et qui adoraverunt imaginem
eius. Vivi missi sunt hi duo in stagnum
ignis ardentis et sulphuris: et
ceteri occisi sunt in gladio sedentis
super equum qui procedit de
ore ipsius: et omnes aves saturate sunt
carnibus eorum. Cap. 20

A

Et vidi angelum descendentem de
celo habentem clavem abyssi
et cathenam magnam in manu sua:
et apprehendit draconem serpentem
antiquum: qui est diabolus et sathanas:
et ligavit
eum per annos mille: et misit eum in
abyssum: et clausit et signavit super
illum ut non seducat amplius gentes donec con-
summentur mille anni: et post hoc oportet il-
lum solvi modico tempore. Et vidi sedes:
et sederunt super eas: et iudicium datum est

B

illis: et animas decollatorum
propter testimonium Iesu et propter
verbum dei: et qui non adoraverunt
bestiam neque imaginem eius: nec
acceperunt characterem eius in frontibus
aut in manibus suis: et vixerunt et regna-
verunt cum Christo mille annis.
Ceteri mortuorum non vixerunt donec
consummentur mille anni. Hec est resurrectio
prima. Beatus et sanctus qui habet partem
in resurrectione prima. In his
secunda mors non habet potestatem: sed erunt
sacerdotes dei et Christi: et

C

regnabunt cum illo mille annis. Et cum
consummati fuerint mille anni: solvetur satha-
nas de carcere suo: et exibit et
seducet gentes que sunt super quatuor angulos
terre Gog et Magog: et congregabit
eos in prelium: quorum numerus est
sicut arena maris. Et ascenderunt
super latitudinem terre: et circuierunt
castra sanctorum et civitatem
dilectam. Et descendit ignis a deo de celo
et devoravit eos: et
diabolus qui seducebat eos missus est in
stagnum ignis et sulphuris: ubi et bestia

ρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκόν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ᾽ αὐτόν, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς. καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἀνεῴχθησαν, καὶ ἄλλο βιβλίον ἀνεῴχθη ὅ ἐστι τῆς ζωῆς. καὶ ἐκρίθησαν οἱ νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκρούς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς, καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος ἡ λίμνη τοῦ πυρός. καὶ εἴ τις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός. Cap. 21.

Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν. ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ παρῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ ἔστιν ἔτι. καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἡτοιμασμένην ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς. καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεγούσης. ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ᾽ αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαὸς αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται μετ᾽ αὐτῶν. καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγή, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον. καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου. ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι. γράψον ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι. καὶ εἶπέ μοι. γέγονα τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος. ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν. ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα. καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἁμαρτωλοῖς καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος. καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ᾽ ἐμοῦ λέγων. δεῦρο δείξω σοι τὴν γυναῖκα τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου

⁊ pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum. Et vidi thronũ magnũ cãdidum: ⁊ sedentem super eũ: a cuius conspectu fugit terra ⁊ celũ: et locus nõ ẽ inuentus eis. Et vidi mortuos magnos ⁊ pusillos stantes in cõspectu throni: ⁊ libri apti sũt: ⁊ ali9 liber apertus est qui est vite: ⁊ iudicati sunt mortui ex his q̃ scripta erãt in libris ƀm opera ipsoꝝ: ⁊ dedit mare mortuos qui in eo erant: ⁊ mors et infernus dederunt mortuos suos q̃ in ipsis erãt: ⁊ iudicatũ ẽ de singulis ƀm opa ipsoꝝ: ⁊ infernus ⁊ mors missi sunt in stagnum ignis. Hec est mors secunda. Et qui non inuentus est in libro vite scriptus: missus est in stagnum ignis. Cap. 21.

Supra. 13. b.

D

Et vidi celũ nouũ et terram nouã. Primũ enim celum et prima terra abijt: ⁊ mare iam non est. Et ego iohãnes vidi sctã ciuitatẽ hierusalẽ nouam descendẽtẽ de celo a deo paratam: sicut sponsam ornatam viro suo. Et audiui vocem magnã de throno dicentem. Ecce tabernaculũ dei cũ hominibus: ⁊ habitabit cũ eis: et ipsi populus ei9 erũt: ⁊ ipse deus cum eis erit eorũ de9. Et absterget de9 oẽm lachrymam ab oculis eorum: et mors vltra nõ erit neq; luctus neq; clamor: neq; dolor erit vltra: quia prima abierũt. Et dixit qui sedebat in throno. Ecce noua facio oĩa. Et dixit mihi. Scribe q2 hec ṽba fidelissima sunt ⁊ vera. Et dixit mihi. Factũ est. Ego alpha ⁊ o: initiũ et finis. Ego sitienti dabo de fontẽ aque vite gratis. Qui vicerit possidebit hec. Et ero illi de9: ⁊ ille erit mihi filius. Timidis aũt et incredulis et execratis et homicidis et fornicatoribus et veneficis et idolatris et omnibus mendacibus: pars illorum erit in stagno ardẽti igne et sulphure: quod est mors scda. Et venit vnus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis nouissimis: ⁊ locut9 ẽ mecũ dicẽs. Ueni et ostendã tibi sponsam vxorem agni.

A
Esa. 65. c. et. 66. a
2. Pe. 3. c.

B
Supra. 7. d.
Esa. 25. c.
Iere. 31. c.

Esa. 43. c.
2. Co. 5. a.

Esa. 43. c.
Deute. 8. d.

C

καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην ἁγίαν ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ, ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιος λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλίζοντι ἔχουσαν τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἅ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν ἰσραήλ. ἀπὸ ἀνατολῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς. καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον τὸ πλάτος. καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίους δώδεκα χιλιάδων δώδεκα τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστί. καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρόν, ὅμοιον ὑέλῳ καθαρῷ καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι. ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος ἴασπις, ὁ δεύτερος σάπφειρος, ὁ τρίτος χαλκηδών, ὁ τέταρτος σμάραγδος, ὁ πέμπτος σαρδόνυξ, ὁ ἕκτος σάρδιος, ὁ ἕβδομος χρυσόλιθος, ὁ ὄγδοος βήρυλλος, ὁ ἔνατος τοπάζιον, ὁ δέκατος χρυσόπρασος, ὁ ἐνδέκατος ὑακίνθινος, ὁ δωδέκατος ἀμέθυστος καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου, καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν ὡς ὕελος διαυγής. καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ. ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστι καὶ τὸ ἀρνίον. καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου οὐδὲ τῆς σελήνης ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ. ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτήν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. καὶ περιπατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς. καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτὴν καὶ οἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. καὶ οἴσουσι τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἐθνῶν

Et sustulit me in spiritu in mõtẽ magnũ ⁊ altũ: ⁊ ostendit mihi ciuitatem sctãm hierusalem descendentem de celo habentem claritatem dei: ⁊ lumen eius sile lapidi precioso tanq̃ lapidi iaspidis sicut crystallũ. Et hẽbat murũ magnũ et altũ: habẽtẽ portas duodecim: ⁊ in portis angelos duodecim: ⁊ nomina inscripta que sunt nomina duodecim tribuum filiorum israel. Ab oriente porte tres: et ab aquilone porte tres: ⁊ ab austro porte tres: ⁊ ab occasu porte tres: ⁊ murus ciuitatis hñs fũdamẽta duodeci: ⁊ in ipsis duodeci nomina duodeciz apostolorum agni. Et qui loquebatur mecũ hẽbat mẽsurã arũdineam auream. vt metiretur ciuitatem et portas ei⁹ ⁊ murũ. Et ciuitas in q̃dro posita ẽ: ⁊ lõgitudo ei⁹ tãta ẽ q̃ta ⁊ latitudo. Et mẽsus est ciuitatẽ de arũdine aurea p stadia duodecim milia: ⁊ longitudo et altitudo et latitudo ei⁹ eq̃lia sunt. Et mensus est muros eius centum q̃dragita q̃tuor cubitorum mensura hominis que ẽ angeli. Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ipsa vero ciuitas aurũ mũdũ: simile vitro mundo: ⁊ fundamenta muri ciuitatis oĩ lapide precioso ornata. Et fũdamẽtum primum iaspis: secundum saphirus: tertiũ calcedoneus: quartũ smaragdus: quintum sardonyx: sextum sardius: septimũ chrysolithus: octauũ beryllus: nonũ topazius: decimũ chrysoprassus: vndecimũ hyacinthus: duodecimuz amethyst⁹. Et duodeci porte: duodeci margarite sũt p singulas. Et singule porte erãt ex singulis margaritis: ⁊ platea ciuitatis aurũ munduz tanquaz vitrum plucidũ. Et tẽpluz nõ vidi in ea. Dñs eniz deus oĩps templuz illius est ⁊ agnus. Et ciuitas non eget sole neq; luna vt luceant in ea. Naz claritas dei illuminauit eã: et lucerna eius est agnus. Et ambulabunt gentes in lumine eius. Et reges terre afferent gloriaz suaz et honorez in illã. Et porte eius non claudentur per diẽ. Nox eniz non erit illic. Et afferent gl'iam ⁊ honorem gentium

D E F G

Esa.60.d.

Esa.60.c.

εἰς αὐτήν, καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου

Cap. xxii.

Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου. ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον ἀποδιδοὺς τὸν καρπὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν. καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται, καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λατρεύσουσιν αὐτῷ. καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου, ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτιεῖ αὐτούς, καὶ βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. καὶ λέγει μοι. οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί. καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου. κἀγὼ ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα. καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύντος μοι ταῦτα. καὶ λέγει μοι. ὅρα μή. σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν τῶν τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον. καὶ λέγει μοι. μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ὅτι ὁ καιρὸς ἐγγύς ἐστι. ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι. καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἔσται αὐτοῦ. ἐγὼ τὸ ἄλφα καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. ἔξω οἱ κύνες καὶ οἱ φαρμακοὶ καὶ οἱ πόρνοι καὶ οἱ φονεῖς καὶ οἱ εἰδωλολάτραι καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος. ἐγὼ ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος τοῦ δαυίδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊνός. καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν ἔρχου, καὶ ὁ ἀκούων εἰπάτω ἔρχου. καὶ ὁ δι-

in illam. Nõ intrabit in eã aliq̃d coinq̃natũ aut abominationẽ faciẽs ⁊ mẽdaciũ: nisi q̃ scripti sunt in libro vite agni.

Cap. xxii.

ET ostendit mihi fluuium aque viue splẽdidũ tanq̃ crystallũ: pcedentem de sede dei et agni. In medio platee ei⁹ ⁊ ex vtraq; pte fluminis lignum vite afferens fruct⁹ duodeci: p menses singulos reddẽs fructum suum: et folia ligni ad sanitatẽ gentium. Et omne maledictũ nõ erit amplius: sz sedes dĩ ⁊ agni in illa erunt: ⁊ serui eius seruient illi. Et videbunt faciem eius et nomen eius in frontib⁹ eoꝝ. Et nox vltra nõ erit: ⁊ nõ egebũt lũie lucerne: neq; lumine solis: qm̃ dñs deus illuminabit illos: ⁊ regnabunt in secula seculorum. Et dixit mihi. Hec verba fidelissima sunt ⁊ vera. Et domin⁹ deus spirituz prophetarum misit angelum suum ostendere seruis suis que oportet fieri cito. Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit verba prophetie libri hui⁹. Et ego iohãnes q̃ audiui ⁊ vidi hec. Et postq̃z audissẽ ⁊ vidissẽ: cecidi vt adorarem ante pedes angeli qui mihi hec ostendebat. Et dixit mihi. Uide ne feceris. Cõseruus eniz tuus suz ⁊ fratrũ tuoꝝ pphetaruz ⁊ eoꝝ q̃ seruãt vba pphetie libri huius. Deum adora. Et dixit mihi. Ne signaueris vba pphetie libri huius. Tempus enim prope est. Qui nocet noceat adhuc: ⁊ qui i sordib⁹ ẽ sordescat adhuc. Et q̃ iust⁹ iustificet adhuc: ⁊ sctũs sanctificetur adhuc. Ecce venio cito: ⁊ merces mea mecũ ẽ: reddere vnicuiq; sz opera sua. Ego suz alpha ⁊ o: primus ⁊ nouissimus: principium ⁊ finis. Beati q̃ lauãt stolas suas i sãguie agni: vt sit potestas eoꝝ in ligno vite: ⁊ et p portas intrẽt ciuitatẽ. Foris canes ⁊ venefici ⁊ impudici ⁊ homicide ⁊ idolis seruiẽtes: ⁊ omnis qui amat ⁊ facit mẽdaciuz. Ego iesus misi angelũ meũ testificari vobis hec in ecclesijs. Ego sum radix ⁊ genus dauid: stella splendida et matutina. Et spiritus ⁊ sponsa dicunt veni. Et q̃ audit dicat veni. Et qui sitit

A B C D

Galat.5.d.
Eze.47.c

Esa.60.d.

supra.19.b

1.Joh.3.b

Esa.44.a.
supra.1.d.

Esa.55.a.

ψώμ ερχέσθω/ο θέλωμ λαβέτω ύδωρ ζωής δωρεάμ. μαρτυρώ εγώ παμτί ακούομτι τους λόγους της προφητείας του βιβλίου τούτου εάμ τις επιθή επ αυτά επιθήσαι επ αυτόμ ο θεός τας επτά πληγάς τας γεγραμμέμας εμ τω βιβλίω τούτω. και εάμ τις αφέλη από τωμ λόγωμ του βιβλίου της προφητείας ταύτης, αφέλοι ο θεός το μέρος αυτού από του ξύλου της ζωής και εκ της πόλεως της αγίας τωμ γεγραμμέμωμ εμ τω βιβλίω τούτω. λέγει ο μαρτυρώμ ταύτα μαι έρχομαι ταχύ, αμήμ. μαι, έρχου κύριε ιησού. η χάρις του κυρίου ιησού χριστού μετά πάμτωμ τωμ αγίωμ. αμήμ.

Τέλος της αποκαλύψεως.

veniat: et qui vult accipiat aquam vite gratis. Contestor enim omni audienti verba prophetie libri huius. Si quis apposuerit ad hec: apponet deus super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis diminuerit de verbis libri prophetie huius: auferet deus partem eius de libro vite et de ciuitate sctā et de his que scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium phibet istorum. Etiā venio cito: amē. Veni dñe iesu. Gratia dñi nostri iesu christi cum omnibus vobis. Amen.

Explicit liber Apocalypsis.

Deo gratias.

Ad perpetuam laudem et gloriam
dei et domini nostri iesu christi hoc sacrosanctum opus noui testamenti et libri vite grecis latinisqz characteribus nouiter impressum atqz studiosissime emendatum: felici fine absolutū est in hac preclarissima Cōplutensi vniuersitate: de mādato et sumptibus Reuerendissimi in christo patris et illustrissimi dñi domini fratris Frācisci Ximenez de Cisneros tituli sancte Balbine sancte Romane ecclie presbyteri Cardinalis hispanie Archiepi toletani et Hispaniarum primatis ac regnorum castelle archicācellarij: industria et solertia honorabilis viri Arnaldi guilielmi de Brocario artis impressorie magistri. Anno domini Millesimo quingentesimo decimo quarto. Mensis ianuarij die decimo.

Δημητρίου Δουκᾶ τοῦ κρητός.

Εὐπράξεις ὅσιαι ἀρετή τε βροτοὺς ἐς ὄλυμπον,
ἐς μακάρων χῶρον καὶ βίον διδεν ἄγειν,
ἀρχιερεὺς ξιμένης θεῖος πέλει. ἔργα γὰρ αὐτοῦ
ἥδε βίβλος. θνητοῖς ἄξια δῶρα τάδε.

Νίκητου τοῦ φαύστου.

Ζεὺς μακάρων κράντωρ πανυπέρτατος οὐρανιώνων
ἑλλάδος ἧς γαίης πατρίδος εἶδε πόνους.
Τῷ ξιμένει τέπετελλὲν ἀλιγκίω ἀθανάτοισι
Τὴν σοφίην βιοτόνθ, ἑλλάδος ὥραν ἔχειν.
Τοῦ δ᾽ ἅμα κηδοσύνην καὶ ἐς ἠέλιον καταδύντα
κείνης γηραλέης λαμπρὰ τέθηλε γένη.
Ζώης μοι ζώης κρομιδα κεχαρισμένε θυμῷ.
Ζώης ἀνθρώποις τίμιε ἀρχιερεῦ.
εἵνεκα σῆς ἀρετῆς μὲν σε ζεὺς, ὧδε πέπρωται,
ἐξεισάθανάτων δώματα μακρόβιος.

Joannis Vergare Toletani artium Magistri.
Liber ad lectorem nouum opus admirantem.

Quid nam herce: stupidusq; manes: quid murmura tecum
 Lector agis? Quid sic lumina fixa tenes?

Lector. Miror opus tantum: celestia munera miror.
 Miror quod fatum secula nostra beat.

Liber. Et merito. Neq; enim maiorum prisca tulerunt
 Secula: que vobis tempora vestra ferunt.
Sed tandem parces: quum quis me emiserit autor
 Discas: Nam magnos quid nisi magna decent?

Lector. Eia age pande precor: quis diuum talia mittit
 Namq; ego mortalis vir ea facta reor.

Liber. An nosti: quo se Toletum presule iactat?
 Cuiq; humeros ornat purpura: Mitra caput?
Francisci nomen: mores: habitusq; fidesq;
 Quiq; niuem cygni nomine: mente: gerit.
Solus iacentes qui hac tempestate camenas
 Erigit: ⁊ doctis premia digna refert.

Lector. At teneo: noui. Nonne est qui nuper ab afris
 Oranum expugnans pulchra tropheа tulit?
Quiq; academie celebrauit nomine magnum
 Complutum: ⁊ musas quasq; vigere dedit?

Liber. Recte est. Sat nosti. Hic ergo est qui sumptibus amplis
 Rem tantam tanto condidit ingenio.

Lector. O res magnifica: o semper memorabilis etas
 Qua exire atq; legi talia sorte datum.
Eia age iactatrix repete hic cuum omne vetustas
 Nil par huic operi quod referatur: habes.
O presul felix hispane gloria gentis
 Atq; hominum primus: primaq; cura dei.
O doctum sanctũq; caput: quo fulget aperte
 Integritas: grauitas: gratia: musa: fides.
Viue precor felix felicia tempora reddens:
 Et tibi concedat vota petita deus.
Ac liceat soli fati peruertere legem.
 Cui licitum cunctos sic superare fuit.

Et cum Nestoreos tandem transcenderis annos:
    Aut iam cumee secula vatis agas:
Celicolum turmis tendens comitatus ad astra
    Parta prius celi premia sero petas.

Fredenādus Pincianus cōmēdatarius diui Jacobi in laudē opis.
Aetheream quisquis magni penetrare tonantis
    Sedem atq; immensi scandere regna poli:
Et festas superum felix agitare choreas
    Querit: et in tutis tutior esse locis:
Castalio quisquis madefactus labra liquore
    Nosse velit varijs verba referre sonis:
Dogmata sanctorum per que perdiscere patrum
    Possit: et a priscis scripta relicta viris:
Perlegat hec nullo dona interitura sub euo
    Hactenus inuisas perlege lector opes.
Quas si forte rogas dederit quis: maximus ille est
    Princeps Aonios qui colit vsq; viros:
Nomine Cisnerius clara de stirpe parentum
    Et meritis factus clarior ipse suis:
Cura Toletani cuius moderamina cleri
    Sustentat: nulli que satis apta viro.
Et quem cardineo splendens circundat honore
    Purpura: que numeros nunc tenet ipsa suos.
Hic est pierio exprompsit qui pectore lector
    Hec monumenta tuis condita temporibus.
Barbara si tanta tribuit tibi nomina Memphis
    Pyramis eoo conspicienda solo:
Et Mausolei nomen memorabile busti
    Eternum que ferunt cares ad astra decus:
Ac loca per varias celebrantur plurima laudes
    Vates grandisonis que cecinere modis:
Iustius hesperie resonent preconia gentis:
    Cedat et Hispano gloria cuncta solo.
At tibi pro meritis totus pater optime tantis
    Sub pedibus mundus subiacet ecce tuis.

Magistri Bartoli de castro Burgensis.
Hactenus in tenebris iacuere volumina: sacre
    Lux quibus est sophie: nunc tamen ecce patent.
Greca latina simul primeue reddita luci
    Biblia propell[illegible]t nubila luce noua.
Tersa decora nitens: omni rutilantior astro
    Diuine sophie vera magistra patet.
Hanc dedit hispanus presul: cui semper in omne
    Tempus: et eterno fama perennis erit.
Inuidet hunc nobis etas insignis auorum:
    Nam cedit tanto gloria prisca viro:
Inuideat licet hunc etas ventura nepotum:
    At superat priscam: namq; manebit opus
Lux oritur sacre sophie: procul este prophani:
    Accedat diuus qui volet esse sophos.
Τέλος.

Introductio quã breuissima ad grecas litteras.

POst impressum greca ⁊ latina oratione nouũ testamentum vt superius vidistis humanissimi lectores: quã q̃ ita omnia enucleata: elucidata: ⁊ digesta erant: non solum latina pagina grece pagine: ⁊ versu versui sed etiam dictione dictioni correspondente: idq̃ vt dilucidius pateret litterulis latinis vtrobiq̃ positis: vt nullus iam apud eum qui mediocri ingenio preditus esset dubitationis locus reliquus esse videretur: tamen quia sepe numero sic vsu venire solet vt multe dictiones apud grecos sicuti ⁊ in reliquis contingit idiomatis multiplices sortiantur significatus: atq̃ ex hac frequenti sermonis amphibolia nõnunquam reconditissimi sensus ad allegoriã ⁊ alios mysticos sacre scripture intellectus attinentes pendeant: visum est prefato reuerendissimo in xp̃o patri atq̃ illustrissimo domino Fratri Francisco Ximenes de cisnerijs Hispanie Cardinali ⁊c. Ad pleniorem ⁊ vberiorem sacre scripture intelligentiam necessarium esse vobis grecũ dictionariũ: in quo oẽs omnium dictionũ significationes quoad eius fieri posset plenissime cõtinerentur. Nam cum interpretandi munus (vt ipsi nostis) breuissimis quibusdam ⁊ arctissimis terminis circunscriptum sit: non potuit interpres in ipso transferendi discursu nisi vnico tantum significato vnam dictionem explicare. Hec igitur iactura quam proculdubio non mediocrem esse sacre scripture studiosis nemo sapiens diffitebitur: hoc vobis veluti auctario ⁊ coronide benigni lectores resarcitur. Ecce enĩ vobis damus lexicon copiosum: q̃ maxima cura ⁊ studio fieri potuit elucubratum. In quo omnia vocabula totius noui testamẽti: ⁊ insuper sapientie ⁊ ecclesiastici continentur: ⁊ eorum multiplices significationes copiose exponuntur: quas tamen non ex protritis ⁊ vulgaribus aut quibusuis: sed ex adiuratissimis ⁊ maximi apud grecos nominis authoribus decerpsimus. polluce. cyrillo. suida. greco cornucopia. moschopulo. magno etymologico. ammonio ⁊ alijs id genus scriptoribus. In eo autem hũc ordinem obseruamus: vt in nominibus ⁊ reliquis orationis partibus que per casus inflectuntur: post rectum ipsum: genitiuum casum a quo omnium obliquorum ratio dependet subiungeremus. Genusq̃ etiam explicauimus: apposito articulo masculino vel feminino vel neutro. In verbo autem cum sit pars orationis inter alias difficillima: per multa a nobis diligentia adhibita est. post primam enim verbi positionem que ab ipsis grecis thema vocatur: futuri temporis ⁊ preteriti perfecti desinentiam adiecimus: quia. s. hec tria tempora presens ⁊ preteritum perfectum ⁊ futurum: in verbo vt nostis primum tenent locum: cum ab his cetera tempora formentur. Itaq̃ que hec tria tempora non fugiunt: is cetera omnia paruo negocio formare poterit. Sed hac studiosa traditione non contenti: aliud quippiam excogitauimus quod omnibus in vniuersũ: sed his potissimum qui multam operam grecis litteris adhuc non adhibuerunt perq̃ vtile simul ⁊ gratum futurũ esse existimauimus. Tempora enim omnia non solum modi indicatiui sed ⁊ reliquorũ modorum que ob augmentum syllabicum vel temporale vel litteram reduplicationis vel ob alias causas a primo thematis positiõe desciscebãt: per ordinẽ alfabeti inter cetera vocabula proprijs in locis reposuimus. Atq̃ hic est ordo in orationis partibus que inflectuntur a nobis obseruatus. Reliquas autem que non variantur prout ab ipsis authoribus inuente sunt: sic eas in ordinem redegimus: ab omni immutatione manũ abstinentes. ¶ Ceterum sic hec omnia tam ieiune ⁊ aride studiosis et bene erga litteras animatis: sed pinguiuscule (vt ita dictum sit) ⁊ veluti condimento aliquo adhibito succulentius traderentur: visum est nobis facturos nos esse operepretium si ab initio repetentes trium grammatice grece primarum partium hoc est articuli: nominis ⁊ verbi breuem quandam epitomẽ ⁊ breuiarium cõficeremus. Nam q̃uis he ipse partes tam diffuse alioquin varie ⁊ difficiles sint vt ad omnia exequẽda magno volumine opus esset: non fuit tamen nobis (quantum ad presens attinet) propositum cuncta consectari: sed necessarijs tantum breuissime delibatis reliqua omnia valere sinere: atq̃ ita breuem quandam ac perinde compendiosam σκιαγραφίαν vt ipsi dicunt idest vmbraticam deliniationem conficere: timanthẽ egregium pictorẽ imitati qui immanem cyclopem in parua tabella effigiauit. Hoc autem compendiũ grece grammatice non omnino vt arbitramur inutile erit: his presertim qui nouiter ad grecas litteras animum applicuerunt. Sunt igitur apud grecos totidem q̃tot apud latinos orationis partes hoc est octo. Nomẽ. verbum. participium. pronomen. aduerbium. coniunctio. prepositio. articulus. Inter quas nomen ordine prima est: sed cum nomen ipsum prepositis articulis inflectatur: ⁊ articulorum ratio cognitionem accentuũ supponat: ab accentibus ipsis erit initium sumendum. sunt igitur accentus ipsi decem. Acutus. grauis. circunflexus. tenuis. densus. lõgus. breuis. inuersus. subdistinctio. subunio. grece vocantur. oxea. varea. perispomene. psile. dasea. macra. vrachea. apostrophos. hypodiastole ⁊ hyphen. hi autem diuiduntur in spiritus. tonos. passiones ⁊ tempora. temporibus autem ⁊ passionibus omissis quia ad presentem speculatiõẽ non attinẽt: de spiritibus tantum ⁊ tonis agemus. Sunt igitur spiritus duo tantum tenuis qui vocatur psile ⁊ fit sic. ᾿ vel densus qui vocatur dasea. ⁊ fit sic. ῾ cum omnis igitur dictio que a vocali incipit vel cum aspiratione in principio vel sine illa proferẽda sit: si debet aspirari supra primam vocalẽ dasea: si non: psile locanda est. vt ἅγιος. ὀφθαλμός. Toni autem sunt tres. acutus qui fit sic. ´ Grauis qui fit sic. ` Circunflexus qui ex vtroq̃ constat: qui fit sic. ~ Numeri vero quia id quoq̃ prescisse: ex vsu erit sunt apud grecos sicuti ⁊ apud arabes tres. singularis pluralis ⁊ dualis quo vtuntur cum res duas significare volunt. In quo numero duali illud quoq̃ notandum: nominatiuum ⁊ accusatiuum esse eundem semper. ⁊ genitiuum ⁊ datiuum eundẽ etiam semper. His predictis ad articulos accedamus. Hi in duplici sunt differentia. Aut. n. sunt prepositiui: quibus latini omnino carent: aut postpositiui quorum loco: nomine relatiuo vtuntur. Vtriq̃ autem aut sunt masculini aut feminini aut neutri. Articuli igitur prepositiui masculini sic declinantur. Singulari numero. nominat. ὁ. Geniti. τοῦ. Datiuus. τῷ. accusa. τόν. Duali numero. nomina. ⁊ accusa. τώ. Geni. ⁊ dati. τοῖν. plurali. nume. Nomina. οἱ. geni. τῶν. Dat. τοῖς. Accus. τούς. Vocatiuo omnes articuli carent. Ablatiuo autem ⁊ ipsi articuli ⁊ relique partes per casus inflexe. neq̃. n. vllo modo greci ablatiuum agnoscunt: sed illius loco gtõ iterdũ: interdũ vero datiuo vtuntur. Articuli feminini sic inflectuntur. singulari numero. nomi. ἡ. geniti. τῆς. dat. τῇ. accu. τήν. Duali numero. nomina. ⁊ accus. τά. geni. ⁊ dat. ταῖν. plurali numero. nominati. αἱ. genitι. τῶν. dat. ταῖς. accusa. τάς. ¶ Articuli neutri sic. singula. numero. nominat. τό. genit. τοῦ. dat. τῷ. accusat. τό. duali numero nominat ⁊ accusat. τώ. genit. ⁊ dat. τοῖν. plurali numero. nomi. τά. genit. τῶν. dat. τοῖς. accusa. τά. Articuli autem postpositiui declinantur eodem modo quo prepositiui: ⁊ ab illis formantur ablata a principio consonante vbi inuenta fuerit ⁊ loco illius addita aspiratione: ad hunc modum. articuli postpositiui masculini. numero singulari. nomi. ὅς. geniti. οὗ. dati. ᾧ. accusa. ὅν. duali numero. nominati. ⁊ accu. ὥ. geni. ⁊ dat. οἷν. plurali numero. nomi. οἵ. genit. ὧν. dati. οἷς. accusa. οὕς. Articuli postpositiui feminini. singu. nume. Nominat. ἥ. geni. ἧς. dat. ᾗ. accus. ἥν. duali numero. nominat. ⁊ accus. ἅ. genit. ⁊ datiuus αἷν. plurali numero. nominati. αἵ. geniti. ὧν. dat. αἷς. accusati. ἅς. Articuli postpositiui neutri. numero singulari. nomi. ὅ. genit. οὗ. dat. ᾧ. accusati. ὅ. duali numero. nominati. ⁊ accusati. ὥ. genit. ⁊ datiuus. οἷν. plurali numero. nominati. ἅ. geniti. ὧν. dat. οἷς. accusa. ἅ. Visis articulis de nomine agendum. Nominum igitur declinationes sunt decẽ. priores quinq̃ vocatur simplicium nominum. posteriores autem quinq̃ nominum contractorum: quia in obliquis contractionem patiuntur. Ex prioribus item quinq̃. quattuor prime appellantur nominum parisyllabicorum: quia tam in recto quã in obliquis nomina per illas declinata parem habent numerũ syllabarum vt ὁ αἰνείας τοῦ αἰνείου. Quinta vero vocatur nominum inequisyllabicorum: quia in obliquis plures q̃ in recto syllabas habẽt vt ὁ αἴας τοῦ αἴαντος. Prima igitur declinatio nominum parisyllabicorum: est masculinorum tantum nominum desinentium in duas terminationes. ας. vel. ης. quorum genitiuus fit in. ου. datiuus in. ᾳ. vel. in. ῃ. accusati. in. ν. cum vocali nominatiui vt. ὁ αἰνείας. τοῦ. αἰνείου. τῷ αἰνείᾳ. τὸν αἰνείαν. ὁ χρύσης τοῦ χρύσου. τῷ χρύσῃ τὸν χρύσην. Secunda declinatio nominum parisyllabicorum est femininorum tantum nominum desinentium in. α. vel. η. quorum genitiuus fit in. ης. vel. ας. Datiuus in. ῃ. vel. ᾳ. accusat. in. ν. cum vocali nominatiui. vt ἡ μοῦσα. τῆς μούσης. τῇ μούσῃ. τὴν μοῦσαν. ἡ ἡμέρα. τῆς ἡμέρας. τῇ ἡμέρᾳ. τὴν ἡμέραν. Tertia declinatio nominum parisyllabicorum est masculinorum ⁊ femininorum nominum desinentium in. ος ⁊ neutrorum in. ον. quorum genitiuus fit in. ου. datiuus in. ῳ. accusat. in ον. vt ὁ λόγος. τοῦ λόγου. τῷ. λόγῳ. τὸν λόγον. Quarta declinatio nominum parisyllabicorum est nominum atticorum masculinorũ ⁊ femininorũ desinentium in. ως. ⁊ neutrorum in. ων. quorum genitiuus fit in. ω. datiuus in. ῳ. Accusatiuus in. ων. vt ὁ μενέλεως. τοῦ μενέλεω τῷ μενέλεῳ τὸν μενέλεων. Quinta declinatio est nominum inequisyllabicorum desinentium in varias ⁊ multiplices terminationes quas: recensere longum esset ⁊ onerosum. quorum genitiuus fit. in. ος. datiuus in. ι. accusat. in. α. ⁊ in alias terminationes. vt ὁ αἴας τοῦ αἴαντος. τῷ αἴαντι. τὸν αἴαντα. Sequuntur posteriores quinq̃ declinationes quas prediximus nominum contractorum nuncupari. quarum prima est nominum masculinorum ⁊ femininorum ⁊ communium duorum desinentium in. ης. ⁊ neutrorum in. ες. vel in. ος quorum genitiuus fit in. εος. ⁊ per contractionem in. ους. datiuus in. ει. ⁊ per contractionem in. ει. Accusatiuus in. εα. ⁊ per contractionem in. η. ⁊ nominũ quarũ in. α. vt ἀριστοτέλης. τοῦ ἀριστοτέλεος ⁊ ἀριστοτέλους τῷ ἀριστοτέλεϊ ⁊ ἀριστοτέλει. τὸν ἀριστοτέλεα ⁊ ἀριστοτέλη. Secunda declinatio est masculinorum ⁊ femininorum desinentium in. ις. ⁊ neutrorum in. ι. quorum genitiuus fit in. ιος. communiter et in.

εος.ionice ⁊ in.εως.attice. Datiuus autem.in.ηι. ⁊ per contractionem in.ι.⁊ in.ει.⁊per cõtractionem in.ει.accusatiuus.in.ιν. tñ. vt ὁ ὄφις τοῦ ὄφιος ⁊ ὄφεος ⁊ ὄφεως. τῷ ὄφιι ⁊ ὄφι ⁊ ὄφεϊ ⁊ ὄφει. τὸν ὄφιν. Tertia declinatio est nominum masculinorum tantum desinentiũ in.ευς.quorum genitiuus fit in.εος.communiter.⁊ in.ηος.ionice.⁊ in εως.attice.datiuus in.ει.⁊ per contractionem in.ει.⁊ ionice in.ηι.accusatiuus in.εα.⁊ ionice in.ηα.vt ὁ βασιλεύς. τοῦ βασιλέος ⁊ βασιλέως ⁊ βασιλῆος. τῷ βασιλέϊ ⁊ βασιλεῖ ⁊ βασιλῆι. τὸν βασιλέα ⁊ βασιλῆα. Quarta declinatio est femininorum tantũ nominum desinentium in.ω.vel.ως.quorum genitiuus fit in.οος.⁊ p contractionem in ους.datiuus in.οι.⁊ per contractionem in.οι. accusati. in.οα.⁊ per contractionez in.ω.vt ἡ αἰδώ. τῆς αἰδόος ⁊ αἰδοῦς τῇ αἰδόϊ ⁊ αἰδοῖ. τὴν αἰδόα ⁊ αἰδώ. Quinta declinatio est nominum neutrorum tantum in.ας.vel.ρας.desinentium quorum genitiuus fit in.ατος.⁊ per ablationem.τ.in.αος.⁊ per contractionem in.ως.datiuus in.ατι.⁊ per ablationem.τ.in.αι.⁊ per contractionez in.α. Accusatiuus vero idem est cum nominatiuo ⁊ item cum vocatiuo in nominibus neutris:idq; in omni numero quod grecis commune est cũ latinis:⁊ hec breuiter de nomine.nunc de verbo disseramus. Uerba ab vltima syllaba nomen capiunt nam si terminantur in ω cum accentu graui varytona idest grauitona vocantur.si in ῶ cum circunflexo circunflexa. Si in.μι.desinunt verba in μι.vocantur.in aliquam autem harum terminationum omne verbum desinere necesse est. Ex verbis autẽ que in.ω.varytonum desinunt sex fiunt coniugationes prima est verborum habentium ante.ω.finalem litteram aliquam ex his consonantibus.s. β.π.φ.aut simul.πτ.vt.λείβω.libo. τέρπω.delecto. γράφω.scribo τύπτω.percutio quorum futurum in.ψω.desinit vt λείψω. τέρψω γράψω. τύψω.preteritum vero perfectum in φα vt λέλειφα τέτερφα γέγραφα τέτυφα. Secunda coniugatio est verborum habentiũ ante.ω.finalem aliquam ex his consonantibus scilicet.γ.κ.χ.vel simul κτ vt λέγω dico. πλέκω innecto. τρέχω curro. τίκτω pario. quorum futurum fit in.ξω.vt λέξω. πλέξω τρέξω τίξω.⁊ preteritũ pfectum in χα vt λέλεχα πέπλεχα τέτρεχα τέτιχα. Tertia coniugatio est verborum habentium ante.ω.finalem aliquam ex consonãtibus.δ.θ.τ.vel duo.ττ.attice vt ᾄδω.canto. πλήθω.impleo ἀνύττω.perficio.quorum futurum in σω.desinit vt ᾄσω πλήσω. ἀνύσω ⁊ preteritum perfectum in κα vt ἦκα πέπληκα. ἤνυκα. Quarta cõiugatio est verborum habentium ante ω finalem ζ aut duo σσ communiter ⁊ que ζ habent aliquando mittunt futurum in ξω vt παίζω ludo:futurum παίξω.⁊ hec faciunt preteritum in χα vt πέπαιχα aliquando autem faciunt futurum in σω vt φράζω dico.futurũ φράσω ⁊ hec mittunt preteritum perfectum in κα vt πέφρακα. Que vero habent duo σσ vt in plurimum in ξω mittunt futurum ⁊ preteritum in χα vt ὀρύσσω.fodio.futurum ὀρύξω preteritũ ὤρυχα. Quinta coniugatio est verborum habentium ante ω finalem aliquam ex consonantibus.λ.μ.ν.ρ.vt ψάλλω canto. νέμω pasco. κρίνω iudico. σπείρω semino ⁊ in futuro eandem consonantem seruant ante.ω.vt ψαλῶ νεμῶ κρινῶ: σπερῶ.preteritum vero perfectum in κα desinit vt ἔψαλκα νενέμηκα κέκρικα ἔσπαρκα. Sexta coniugatio est verborũ desinẽtium in ω purum.pura autem vocalis appellatur quam nulla precedit consonans sed alia vocalis vt ἱππεύω equito. βασιλεύω regno. quorum futurum desinit in.σω.vt ἱππεύσω βασιλεύσω ⁊ preteritum in κα vt ἵππευκα βεβασίλευκα. Ab hac autem sexta coniugatione varytonorum fiunt alie tres coniugationes que vocantur verborũ circunflexorum quia habent accentum circũflexum in vltima syllaba. nã a verbis que desinunt in έω fit prima coniugatio per contractionez εω in ῶ circumflexum vt a ποιέω idest facio ποιῶ hec autem verba mittunt futurum in ήσω ⁊ preteritum in ηκα vt ποιήσω. πεποίηκα a verbis autem desinentibus in άω fit secunda coniugatio per contractionem αω in ῶ vt a βοάω idest clamo descendit βοῶ.⁊ hec verba similiter futurum in.ήσω.faciunt ⁊ preteritum in ηκα vt βοήσω βεβόηκα. A verbis autem desinentibus in όω fit tertia per contractionem οω in ῶ vt a χρυσόω deauro.fit χρυσῶ quorum futurum fit in.ώσω.⁊ preteritum in.ωκα vt χρυσώσω: κεχρύσωκα. Item a verbis varytonis a quibus fiũt supiores tres cõiugatiões verborũ circũflexorũ fiũt alie tres coniugationes verborum in μι nam a verbis desinentibus in.έω mutata ε in η ⁊ ω in μι.fit prima coniugatio verborum desinentiũ in μι vt a τιθέω pono.fit τίθημι a verbis autem desinentibus in άω. fit secunda mutata.α in η ⁊ ω.itidem in μι.vt ab ἱστάω sto.fit ἵστημι a verbis autem desinentibus in όω fit tertia vt a διδόω do.fit δίδωμι mutata.ο.in ω ⁊ ω in μι. a verbis autem varytonis sexte coniugationis desinentibus in ύω fit quarta coniugatio verborum in μι mutata ω vltima in μι.vt a ζευγνύω iungo fit ζεύγνυμι. Quorum omnium verborum in μι futura tempora ⁊ preterita fiunt a verbis varytonis a quibus verba ipsa in μι deriuantur. Itaq; vt ex supradictis liquet coniugationes apud grecos sunt tredecim sex scilicet varytonorũ. tres circunflexorum ⁊ quattuor eorum verborum que in μι desinunt.⁊ hec de articulis nomine et verbo sub cõpendio dixisse satisfuerit. Ualete.

Τέλος σὺν θεῷ.

ἃ Articulus postpositiuus.neutri generis.numeri pluralis.Que.

ἀβαρής.εος.ὁ.ἡ. Leuis nõ molestꝰ aut onerosus. [difficilis aditus.

ἄβατος.η.ον. Inaccessibilis.e. Res

ἀβλαβής.εος.ὁ.ἡ. Illesus. Sine lesione.

ἀβοήθητος.η.ον.qui caret auxilio. Cui non datur auxiliũ. [fectus.

ἀβροχία.ας.ἡ. Siccitas.pluuie de

ἄβυσσος.ου.ὁ. Abyssus.profun-[ditas.

ἄγαγε. Duc.

ἀγαγεῖν. Ducere.duxisse.

ἀγαγέσθαι. Duxisse.ductũ fuisse.

ἀγάγω. Ducaz.duxero.

ἀγαγών.όντος.ὁ. Postq̃ duxit.

ἀγαθοεργέω.⁊ ἀγαθοεργῶ. μ. σω.π.ηκα. Benefacio.bene ago.

ἀγαθοποιέω.⁊ ἀγαθοποιῶ.μ. ήσω.π.ηκα. Benefacio. [cium.

ἀγαθοποιΐα.ας.ἡ. Bñficẽtia.bñfi

ἀγαθοποιός.ου.ὁ. Beneficus. Qui benefacit.

ἀγαθός.η.ον.bonꝰ.a.ũ.

ἀγαθότης.ητος.ἡ. Bonitas.

ἀγαθύνω.μ.νῶ.π.κα.bñfacio.bonũ facio. [tas virtus.

ἀγαθωσύνη.ης.ἡ. Probitas.boni

ἀγαλλίαμα.τος.το. Exultatio.letitia.

ἀγαλλιάομαι.⁊ ἀγαλλιῶμαι μ.άσομαι.π.αμαι. Exulto.letor.

ἀγαλλίασις.εως.ἡ. Exultatio.

ἀγαλλιάω ⁊ ἀγαλλιῶ.μ.άσω π.ακα. Exulto.letor. [ut q̃ nõ nupsit.

ἄγαμος.η.ον.qui nõ duxit vxorẽ a

ἀγαμακτέω.⁊ ἀγαμακτῶ. μ.ήσω.π.ηκα. Indignor.conqueror.

ἀγαμάκτησις.εως.ἡ. Cõquestio. querela.accusatio.indignatio.

ἀγαπάω.⁊ ἀγαπῶ.μ.ήσω.π.ηκα. Amo.cõtẽtus suz.

ἀγάπη.ης.ἡ. Amor.dilectio.

ἀγάπησις.εως.ἡ. Dilectio.amor.

ἀγαπητός.η.ον. Dilectus.a.um.

ἀγγαρεύω.μ.εύσω.π.ευκα.cogo tãquã princeps ⁊ prepositꝰ. Uiz[facio.

ἀγγεῖον.ου.το. Uas.

ἀγγελία.ας.ἡ.annũciatio.nũciꝰ.

ἄγγελος.ου.ὁ. Nũcius.angelus.

ἀγείρω.μ.ερῶ.π.ερκα.cõgrego.

ἀγέλη.ης.ἡ. Grex. [ratione.

ἀγενεαλόγητος.η.ον. Sine gene

ἀγερωχία.ας.ἡ. Luxuria.

ἅγια.ων. Sãcta.orũ.locus in tẽplo.

ἁγιάζω.μ.άσω.π.ακα. Sctifico.

ἁγίασμα.τος.το.sanctificatio.

ἁγιασμός.ου.ὁ. Sanctificatio.

ἅγιος.α.ον. Sanctus.a.um. [tio.

ἁγιότης.ητος.ἡ. Sctitas. Sctifica

ἁγιωσύνη.ης.ἡ. Sanctificatio.co

ἁγιώτατος.η.ον. Sctissimꝰ.a.ũ.

ἀγκάλη.ης.ἡ. Ulna.

ἄγκιστρον.ου.το. Hamus.

ἄγκυρα.ας.ἡ. Ancora.

ἀγκών.ωνος.cubitus. [a.um

ἄγναφος.η.ον. Rudis.e. icuratꝰ.

ἁγνεία.ας.ἡ. Castitas. [purgo.

ἁγνίζω.μ.ίσω.π.ικα. Sanctifico.

ἁγνισμός.οῦ.ὁ. Purgatio.sctificatio purificatio.

ἀγνοέω.⁊ ἀγνοῶ.μ.ήσω.π.ηκα. Ignoro.nescio.

ἀγνόημα.ατος.το. Ignorãtia.

ἄγνοια.ας.ἡ. Ignorantia.

ἁγνός.η.ον. Castus.purus.a.ũ.

ἁγνότης.ητος.ἡ. Castitas.puritas.

ἁγνῶς. Sincere.caste.pure.mũde.

ἀγνωσία.ας.ἡ. Ignorantia.

ἄγνωστος.η.ον. Ignotus.a.um.

ἀγορά.ας.ἡ. Forum.platea.

ἀγοράζω.μ.σω.π.κα.emo.is.

ἀγοραῖος.α.ον. Uulgaris plebeiꝰ. popularis.

ἀγορασμός.ου.ὁ. Emptio.

ἄγρα.ας.ἡ. Captura.venatio.

ἀγράμματος.η.ον. Rudis lr̃aruz idoctus.idiota.

ἀγραυλέω.⁊ ἀγραυλῶ.μ.σω.π.κα. In agro pernocto.vel in agro habito. [siluestris.

ἀγριέλαιος.ου.ἡ. Oleaster.oliua

ἄγριος.α.ον. Siluestris.e.ferus.a.[um.

ἀγρός.οῦ.ὁ. Ager.i.

ἀγρυπνέω.⁊ ἀγρυπνῶ.μ.ήσω π.ηκα. Uigilo.

ἀγρυπνία.ας.ἡ. Uigilia.

ἄγω.μ.άξω.π.ῆχα.duco.ago.frãgo trãsigo.eo.

ἀγωγή.ης.ἡ. Educatio.

ἀγών.ωνος.ὁ. Agon.certamen.

ἀγωνία.ας.ἡ. Certamẽ.periculũ.

ἀγωνίζομαι.μ.ίσομαι.π.ισμαι Cõtendo.certo.laboro. [preciosus.

ἀδάμας.αντος.ὁ. Adamas.lapis

ἀδάμαστος.η.ον. Indomitꝰ.a.ũ.

ἀδάπανος.η.ον. Sine sũptu.qđ nl' lo p̃cio ɔstat [tas.securitas.

ἄδεια.ας.ἡ. Licentia.libertas.facul

ἀδελφή.ης.ἡ. Soror.

ἀδελφοκτόνος.ου.ὁ. Occisor [fratris.

ἀδελφός.ου.ὁ. Frater.

ἀδελφότης.ητος.ἡ. Fraternitas.

ἀδέσποτος.η.ον. Qui caret authore ⁊ domino.

ἄδηλος.η.ον. Immanifestus.a.ũ. nõ appens.

ἀδηλότης.ητος.ἡ. Incertitudo.

ἀδήλως. Incerte.immanifeste.

ἀδημονέω.⁊ ἀδημονῶ.μ.ήσω π.ηκα. Tristor. Mestus suz.

ᾅδης.ου.ὁ. Infernus.pluto.

ἀδιάκριτος.η.ον. Nõ discernẽs.nõ dijudicãs. [idesinẽs. Cõtinuꝰ.a.uz.

ἀδιάλειπτος.η.ον. Incessabilis

ἀδιαλείπτως.incessãter.idesinẽter

ἀδιάπτωτος.η.ον. Incadibilis. Qui nõ cadit. [ipersuasibilis.e.

ἀδιάτρεπτος.η.ον. Inuertibilis.

ἀδιαφθορία.ας.ἡ. Integritas icorruptio. [gẽs. Ignauus.a.uz.

ἀδιάφορος.α.ον. Indifferẽs.negli

ἀδιεξέταστος.η.ον. Inuestigabilis. iexq̃sibil'.e. [iuriã facio.offendo.

ἀδικέω.⁊ ἀδικῶ.μ.ήσω.π.ηκα.in

ἀδίκημα.ατος.το. Iniuria.offensio. Scelus.iniquitas.

ἀδικία.ας.ἡ. Iniustitia.iniquitas.

ἄδικος.η.ον. Iniustus.a.um.

ἀδίκως. Iniuste.

ἀδόκητος.η.ον. Insperatus.a.uz.

ἀδόκιμος.η.ον. Reprobus.reprobatus.a.um.

ἀδολεσχέω ⁊ ἀδολεσχῶ.μ.σω.π.κα. Uerbosus sum.⁊ loquax.

ἄδολος.η.ον. Simplex.sine dolo.

ἀδόλως. Sine fraude.

ἀδρανέστατος.η.ον. Ignauissimus. Inertissimus.a.uz.

ἀδρότης.ητος.ἡ. Plenitudo

ἀδυνατέω ⁊ ἀδυνατῶ.μ.ήσω.π.ηκα. Impotẽs suz.ipossibilis suz.

ἀδύνατος.η.ον. Impotẽs.impossibilis.infirmus.

ᾄδω.μ.ᾄσω.π.ηκα. Cãto.cano

ἀεί. Semper. [tiuus.a.um.

ἀειγενής.εος.ὁ.ἡ. Sẽpiternꝰ ppe

ἀέναος.α.ον. Semper fluens.

ἀέρος.genitiuus ab.ἀήρ. Aeris.

ἀετός.ου.ὁ. Aquila.

ἄζυμος.η.ον. Azymus.a.um.

ἀήρ.ερος.ὁ. Aer.tempus.

ἀθανασία.ας.ἡ. Immortalitas.

ἀθάνατος.η.ον. Immortalis.e.

ἀθέμιτος.η.ον. Illicitus.a.um.

ἄθεοσ.α.ον. Impius.sine deo.
ἀθεσμόσ.η.ον. Nefandus.impius.a.um.
ἀθετέω.τ ἀθετῶ.μ.ησω.π.ηκα. Irritu3 facio.cõtristo.sperno.frustror.
ἀθέτησισ.εωσ.ἡ. Reprobatio.pterptus.neglectio.
ἀθεώρητοσ.η.ον. Nõ visus.a.u3.
ἀθλέω.τ ἀθλῶ.μ.ησω.π.ηκα. Certo.contendo.
ἄθλησισ.εωσ.ἡ. Certamẽ.otẽtio.
ἀθωόομαι.τ ἀθωοῦμαι.μ.ωσομαι.π.ωμαι. Innocens sum.
ἀθῶοσ.α.ον. Innocens.
ἀθωόω.τ ἀθωῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Libero.
αἱ. Articulus prepositiuus.femini generis numeri pluralis.
αἱ. Articulus postpositiuus.feminini generis.numeri pluralis. Que.
αἰγεῖος.α.ον. Caprinus.a.um.
αἰγιαλός.οῦ.ὁ. Littus.
αἴδιος.α.ον. Sempiternus.a.um.
αἰδιότης.ητος.ἡ. Sẽpiternitas.eternitas.
αἰδώς.οος.ἡ. Verecũdia.pudor.
αἰθίοψ.οπος.ὁ. Ethiops.ethiopicus.
αἷμα.ατος.το. Sãguis.
αἱμάσσω.μ.ξω.π.χα. Sanguino.cruento.as.
αἱματεκχυσία.ας.ἡ. effusio sãguinis.
αἱμορροέω.τ αἱμορροῶ.μ.ησω.π.ηκα. Patior fluxum sanguinis.
αἴνεσις.εως.ἡ. Laus.
αἰνετός.η.ον. Laudabilis.e.
αἰνέω.τ αἰνῶ.μ.εσω.π.εκα. laudo.as.
αἴνιγμα.ατος.το. Enigma.sermo obscurus.τ implicitus.
αἶνος.ου.ὁ. Laus.
αἱρέομαι.αἱροῦμαι.μ.ήσομαι.π.ημαι. Eligo.
αἵρεσις.εως.ἡ. Heresis.electio.
αἱρετέω.τ αἱρετῶ.μ.ησω.π.ηκα. Eligo.
αἱρετικός.η.ον. Hereticus.electiuus.a.u3.
αἱρετίζω.ος.ἡ. Electrix.
ἄρω.μ.ἀρῶ.π.ἦρκα. Tollo.aufero.eleuo.
αἷς. Articulus postpositiuus.datiui casus.numeri pluralis.f.g. Quibus.
αἰσθάνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι. Sentio.
αἴσθησις.εως.ἡ. Sensus.
αἰσθητήριον.ου.το. Sensus.
αἰσχροκερδής.εος.ὁ.ἡ. Turpis lucri sectator.
αἰσχροκερδῶς. Turpis lucri grã.
αἰσχρολογία.ας.ἡ. turpis locutio.
αἰσχρός.α.ον. Turpis.e.
αἰσχρότης.ητος.ἡ. Turpitudo.
αἰσχύνη.ης.ἡ. Pudor.verecundia. Confusio.
αἰσχύνομαι.μ.οῦμαι. Pudet me.pudore afficior.
αἰσχυντηρός.α.ον. Verecũd⁹.a.ũ.
αἰσχύνω.μ.υνῶ.π.κα. Confundo.erubescere aliquem facio.
αἰτέω.τ αἰτῶ.μ.ησω.π.ηκα.peto.
αἴτημα.ατος.το. Petitio.
αἰτία.ας.ἡ. Causa.accusatio.
αἰτιάομαι.τ αἰτιῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Accuso.culpo.do causã.causor.
ἄττρες. Quae.relatiuũ.femi.generis.numeri pluralis.
αἴτιον.ου.το. Causa.
αἴτιος.α.ον. Obnoxius.reus.causator.effector rei.
αἰτίωμα.ατος.το. Accusatio.petitio.
αἰφνίδιος.α.ον. Repentin⁹.a.um.
αἰφνιδίως. Subito.repente.
αἰχμαλωσία.ας.ἡ. Captiuitas.
αἰχμαλωτεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Captiuo.as.
αἰχμαλωτίζω.μ.ισω.π.ικα. Captiuo.as.
αἰχμάλωτος.ου.ὁ. Captiuus.
αἰών.ῶνος.ὁ. Seculum.
αἰώνιος.α.ον. Eternus.a.um.
ἀκαθαρσία.ας.ἡ. Spurcitia.imũditia.
ἀκάθαρτος.η.ον. Spurcus.immũdus.a.um.
ἀκαιρέομαι.τ ἀκαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Occupatus sum.
ἄκαιρος.α.ον. Importunus.a.um.
ἀκαίρως. Importune.
ἄκακος.η.ον. Innocẽs.sine malitia.
ἄκανθα.ας.ἡ. Spina.
ἀκάνθινος.η.ον. Spineus.a.um.
ἀκάρδιος.α.ον. Excors.
ἄκαρπος.η.ον. Infructuosus.a.um.
ἀκατάγνωστος.η.ον. Irreprehẽsibilis.e.
ἀκατάκριτος.η.ον. Indẽnatus.a.u3.
ἀκατάλυπτος.η.ον. Non velat⁹.apertus.a.um.
ἀκατάλυτος.η.ον. Insolubilis.e.
ἀκαταμάχητος.η.ον. inexpugnabilis.e.
ἀκατάπαυστος.η.ον. Nõ cessans.
ἀκαταστασία.ας.ἡ. seditio.dissẽsio.
ἀκατάστατος.η.ον. icõstãs.mobil.e.
ἀκατάσχετος.η.ον. Irretẽtibilis.irrefrenabilis.e.
ἀκέραιος.α.ον. Siplex.iteger.a.ũ.
ἀκηδία.ας.ἡ. Negligentia.pigritia.
ἀκηδιάω.τ ἀκηδιῶ.μ.σω.π.κα. Pigresco.ociosus sum.
ἀκήκοα. Audiui.
ἀκηκοώς.οτος.ὁ. postquã audiuit.
ἀκηλίδωτος.η.ον. immaculatus.sine vitio.
ἀκλινής.εος.ὁ.ἡ. Indeclinabilis.e.
ἀκμάζω.μ.ασω.π.ακα. Floreo.vigeo.maturesco.maturus su3.
ἀκμή.ης.ἡ. Flos.vigor.
ἀκμήν. Adhuc.
ἄκμων.ονος.ὁ. Incus.
ἀκοή.ης.ἡ. Fama.auditus.
ἀκοίμητος.η.ον. Indormibilis.ieiunabilis.e.
ἀκοινώνητος.η.ον. Incõmunicabilis.incommunicatus.a.um.
ἀκολασία.ας.ἡ. Incastigatio.petulantia.procacitas.
ἀκολουθέω.τ ἀκολουθῶ.μ.ἀκολουθήσω.π.ηκα. Sequor.
ἀκολύτως. Sine impedimento.
ἀκοπιάτως. Sine labore.
ἀκουσίως. Inuite.
ἀκουστής.ου.ὁ. Auditor.
ἀκουστός.η.ον. Audibilis.e.
ἀκουτίζω.μ.σω.π.κα. Audire facio.
ἀκούω.μ.ούσω.π.ουκα. Audio obedio.obtempero.
ἀκρατής.εος.ὁ.ἡ. Incontinens.
ἄκρατον.ου.το. Merum.
ἀκριβάω.τ ἀκριβῶ.μ.σω.π.κα. Approbo diligẽti examinatiõe.exquisite examino.comprobo.
ἀκρίβεια.ας.ἡ. Diligentia.exactio.curiositas.
ἀκριβέστατος.η.ον. Diligentissimus.certissimus.a.um.
ἀκριβέστερος.α.ον. diligẽtior.certior.us.
ἀκριβής.εος.ὁ.ἡ. Diligẽs.exactus.a.um.
ἀκριβόω.τ ἀκριβῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Diligenter exquiro.ẽt disco.
ἀκριβῶς. Diligenter.
ἀκρίς.ίδος.ἡ. Locusta.summitas arboris.fructus in summitate arboris.
ἀκρίτως. Indicta causa.
ἀκρόαμα.ατος.το. Audit⁹.auditio.
ἀκροάομαι.τ ἀκροῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Audio.
ἀκροατήριον.ου.το. Auditorium.
ἀκροατής.ου.ὁ. Auditor.
ἀκροβυστία.ας.ἡ. Preputium.
ἀκρογωνιαῖος.α.ον. angularis.

ἀκροθίνια.ων. Selecta τ precipua ad offerẽdum τ consecrandum deo vel primitie frugum τ oium rerum.
ἄκρος.α.ον. Summus.extremus.a.um. Vltimus.
ἀκρότομος.η.ον. alt⁹.excelsus.a.ũ.
ἀκτίς.ῖνος.ἡ. Radius.
ἀκυρόω.τ ἀκυρῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Irritũ facio.rescindo.annullo.
ἀκώλυτος.η.ον. Improhibitus. Qui non vetatur.
ἀκωλύτως. sine phibitiõe τ impedimento.
ἄκων.οντος.ὁ. Inuitus.a.um.
ἀλάβαστρον.ου.το. Vas lapideum carens ansis ad reponendum vnguentum.
ἀλαζονεία.ας.ἡ. Supbia.isolẽtia.
ἀλαζονεύομαι.μ.σομαι.π.μαι. Glorior ex aliqua re.iacto aliquã rẽ.
ἀλαζών.όνος.ὁ. Insolẽs.arrogãs.
ἀλαλάζω.μ.αξω.π.αχα. Strepitũ τ sonũ facio.tinnio.tollo vocẽ tam in gaudio q̃ in tristitia hoc est iubilo τ eiulo.
ἀλάλητος.η.ον. Indicibilis inenarrabilis.e.
ἄλαλος.η.ον. Mutus.nõ loquẽs.
ἅλας.ατος.το. Sal.
ἀλείφω.μ.ψω.π.φα. Vngo.
ἀλεκτοροφωνία.ας.ἡ. Gallicinium.galli cantus.
ἀλέκτωρ.ορος.ὁ. Gallus.
ἄλευρον.ου.ὁ. Farina.
ἀλήθεια.ας.ἡ. Veritas.
ἀληθέστατος.η.ον. verissim⁹.a.ũ.
ἀληθεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Verax su3.vera dico.
ἀληθής.εος.ὁ.ἡ. Verax.verus.a.ũ.
ἀληθινός.η.ον. Verus.a.u3.
ἀληθινῶς. Vere.
ἀλήθω.μ.ησω.π.ηκα. Molo.is.
ἀληθῶς. Vere.
ἁλιεύς.έος.ὁ. Piscator.
ἁλιεύω.μ.ευσω.π.ευκα. piscor.
ἁλίζω.μ.ίσω.π.ικα. Salio.sale condio.
ἁλικός.η.ον. Salsus.a.um.
ἀλισγέω.τ ἀλισγῶ.μ.σω.π.κα Contamino.polluo.odio habeo.
ἀλίσγημα.ατος.το. cõtaminatio.
ἀλκή.ης.ἡ. robur.fortitudo.
ἀλλά. sed.est etiã iceptiua particula
ἀλλάγε. Saltem.sed.
ἀλλαγή.ης.ἡ. vicissitudo.cõmutatio.
ἄλλαγμα.ατος.το. Cõmutatio.
ἀλλάττω.μ.αξω.π.αχα.muto.cõmuto.alieno.as.subdo.is.
ἀλλαχῆ. alibi.alias.
ἀλλαχόθεν. Aliunde.
ἀλλ' ἤ. Sed.
ἀλληγορέω.τ ἀλληγορῶ.μ.σω.π.κα. Allegorizo.p allegoriã dico
ἀλλήλους. adinicẽ.seipsos mutuo.
ἀλλογενής.εος.ὁ.ἡ. Alienigena.
ἀλλοιόω.τ ἀλλοιῶ.μ.σω.π.ωκα. Alieno.muto.as.
ἀλλοίωσις.εως.ἡ. imutatio.aliẽatio.
ἄλλομαι.μ.οῦμαι.π.ηλμαι. Salio.exilio.
ἄλλος.η.ο. Alius.a.ud.
ἀλλοτριοεπισκοπος.η.ον. Alienorum appetens.
ἀλλότριος.α.ον. alienus.extern⁹.a.ũ.
ἀλλοτριόω.τ ἀλλοτριῶ.μ.σω.π.κα. Ab alieno.immuto.
ἀλλόφυλος.η.ον. Externus.diuerse natiõis.alienigena.
ἀλοάω.τ ἀλοῶ.μ.σω.π.κα. Trituro.as.
ἀλόγιστος.η.ον. Insensatus.a.u3.
ἄλογος.η.ον. Irrationalis.e.
ἀλόη.ης.ἡ. Aloe.
ἅλμη.ης.ἡ. salsugo.terra sterilis.
ἅλς.λός.ὁ. Sal.
ἀλυπότερος.α.ον. magis sine tristitia.
ἀλύπως. sine tristitia.aduer.
ἅλυσις.εως.ἡ. Cathena.
ἀλυσιτελής.εος.ὁ.ἡ. Inutilis.
ἁλῶ. Capiar captus fuero.
ἅλων.ονος.ὁ. Area.
ἀλώπηξ.εκος.ἡ. Vulpes.
ἅλωσις.εως.ἡ. Captio.captura.
ἁλώσομαι. Capiar.
ἅμα. simul.
ἀμαθής.εος.ὁ.ἡ. Indoct⁹.rudis litterarũ.
ἅμαξα.ης.ἡ. Currus.
ἀμαράντινος.η.ον. imarcessibil.e.
ἀμάραντος.η.ον. imarcessibilis.e.
ἁμαρτάνω.μ.ήσομαι.π.ηκα. pecco.
ἁμάρτημα.ατος.το. peccatum.
ἁμαρτία.ας.ἡ. Peccatum.
ἀμάρτυρος.α.ον. sine teste.
ἁμαρτωλός.ου.ὁ. Peccator.
ἀμαυρόω.τ ἀμαυρῶ.μ.σω.π.ωκα. Obscuro.as.obtenebro.as.
ἄμαχος.η.ον. Pacificus.
ἀμάω.τ ἀμῶ.μ.ησω.π.ηκα. meto.is.
ἀμβρόσιος.α.ον. diuin⁹.imortalis
ἀμέθυστος.ου.ὁ. Amethyst⁹ lapis preciosus.
ἀμείλικτος.η.ον. Grauis.tetricus. Qui non ridet.
ἀμέλει. profecto.igitur.ob eam rem.
ἀμελέω.τ ἀμελῶ.μ.ησω.π.ηκα Negligo.
ἀμεμπτος.η.ον. Irreprehensibilis.immaculabilis.e.
ἀμέριμνος.η.ον. sine cura.
ἀμετάθετος.η.ον. imutabilis.e.
ἀμετακίνητος.η.ον. immobilis.e.
ἀμεταμέλητος.η.ον. Qui nõ penitet.sine penitentia.
ἀμετανόητος.η.ον. Qui non penitet.non agens penitentiam.
ἀμετρητός.η.ον. sine mensura.qđ mensura caret.
ἄμετρος.α.ον. Immensus.a.um.
ἀμήνις.εος.ὁ.ἡ. qui caret ira.non iracundus.
ἀμήτωρ.ορος.ὁ.ἡ. sine matre.qui caret matre.
ἀμίαντος.η.ον. Impollutus.a.u3.
ἄμμος.ου.ὁ. Arena.
ἀμμώδης.εος.ὁ.ἡ. Arenosus.a.ũ.
ἀμνησία.ας.ἡ. Obliuio.
ἀμνηστία.ας.ἡ. memorie defectus Obliuio.
ἀμνός.ου.ὁ. Agnus.
ἀμοιβή.ης.ἡ. Mutua compensatio. Retributio.
ἀμοιρέω.τ ἀμοιρῶ.μ.σω.π.κα. careo.non sum particeps.
ἄμοιρος.α.ον. exps.sine pte.exors.
ἀμόλυντος.η.ον. incoinquinatus immaculatus.a.um.
ἄμορφος.η.ον. res carẽs figura vel forma.
ἄμπελος.ου.ἡ. Vitis.vinea.
ἀμπελουργός.ου.ὁ. cultor vinee
ἀμπελών.ῶνος.ἡ. Vinea.
ἄμυνα.ης.ἡ. Vltio.vindicta.
ἀμύνομαι.μ.οῦμαι.π.υμμαι. Vlciscor.punio.
ἀμύνω.μ.υνῶ.π.υγκα. Auxilior.vindico.
ἀμφίβληστρον.ου.το. Rete.
ἀμφιέννυμι.μ.εσω.π.εκα. vestio
ἀμφιλαφής.εος.ὁ.ἡ. iplicit⁹.spill⁹
ἀμφοδος.ου.ἡ. Biuium.
ἀμφότερος.α.ον. Ambo.vterq3.
ἀμωμία.ας.ἡ. Defectus macule vel reprehensionis.
ἀμώμητος.η.ον. Irreprehensibilis.e.
ἄμωμος.η.ον. immaculatus.a.u3.
ἄν. Coniunctio potestate3 significãs: Aliquando tamen superflue ponitur ad ornatum.
ἀνά. Per.secundum.
ἀνάβα. Ascende.

ἀναβάθμος.ου.ὁ.Gradus.
ἀναβαίνω.μ.ησομαι.ϖ.ηκα.Ascendo.⌈Differo.dilato.Modulor.
ἀναβάλλομαι.μ.οῦμαι.π.ημαι
ἀναβάς.άντος.ὁ.postquã.ascẽdit.
ἀνάβασις.εως.ἡ.Ascensio.
ἀναβέβηκα.Ascendi.
ἀνάβηθι.Ascende.
ἀναβήσομαι.Ascendam.
ἀναβιβάζω.μ.ασω.π.ακα.Educo.sursum duco.Ascendere facio.
ἀναβλέπω.μ.ψω.π.φα.Video.aspicio.reuideo.i.visum recupero.
ἀνάβλεψις.εως.ἡ.Visus.
ἀναβοάω.⁊ ἀναβοῶ.μ.ησω.ϖ.ηκα.Clamo.Vociferor.
ἀναβολή.ης.ἡ.Mora.dilatio.
ἀναβράζω.μ.σω.π.κα.Ex profundo aque educo.
ἀνάβω.Ascendam.ascendero.⌈se.
ἀναγαγεῖν.Sursũ duxisse.pduxis
ἀναγαγών.οντος.ὁ.Postq̃ adduxit.vel supra duxit.
ἀνάγαιον.ου.τὸ.Cenaculum.
ἀναγγέλλω.μ.ῶ.ϖ.ελκα.Nuncio.as.⌈-tus.regeneratus.a.ũ.
ἀναγεγεννημένος.η.ον.Rena
ἀναγεννάω.μ.ησω.π.ηκα.Regenero.
ἀναγίνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.Redeo.reuertor.⌈Lego.
ἀναγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.ωκα.
ἀναγκάζω.μ.ασω.π.ακα.cogo.
ἀναγκαῖος.α.ον.Necessarius.a.ũ.
ἀναγκαιότερος.α.ον.Magis necessarius.a.um.
ἀναγκαστῶς.coacte.violenter.
ἀνάγκη.ης.ἡ.Pressura.necessitas.
ἀναγνούς.οντος.ὁ.Postq̃ legit.
ἀναγνῶ.Legam.legero.
ἀναγνῶναι.Legisse.⌈gnosco.
ἀναγνωρίζω.μ.ησω.ϖ.ικα.co=
ἀναγνωσθῆναι.Lectum esse.
ἀναγνωσθῶ.Lectus fuero.
ἀνάγνωσις.εως.ἡ.Lectio.
ἀναγνώσομαι.Legam.
ἀνάγομαι.μ.ξομαι.ϖ.ηγμαι.Soluo a portu.⌈praduco.frango.
ἀνάγω.μ.αξω.ϖ.ηχα.Duco.su
ἀναδεικνύω.μ.ειξω.ειχα.Designo.demonstro.⌈monstratio.
ἀνάδειξις.εως.ἡ.Ostensio.De=
ἀναδέχομαι.μ.ξομαι.π.εγμαι.suscipio.recipio.
ἀναδίδωμι.μ.ωσω.π.ωκα.Reddo.trado.restituo.⌈postq̃ tradidit.
ἀναδούς.οντος.ὁ.postq̃ reddidit.
ἀναδύο.Bini.scz numer binariũ.
ἀνάδυσις.εως.ἡ.Ortus.eleuatio.
ἀναδώσω.reddã.restituã.⌊appitio
ἀναζάω.⁊ ἀναζῶ.μ.ησω.π.ηκα.Reuiuo.reuiuisco.
ἀναζητέω.⁊ ἀναζητῶ.μ.ησω.π.ηκα.Requiro.inquiro.
ἀναζωννύω.μ.ωσω.ϖ.ωκα.Precingo.cingo.
ἀναζωπυρέω.⁊ ἀναζωπυρῶ.μ.ησω.ϖ.ηκα.suscito.resuscito.recupo.incendo.adaugeo.reinflãmo.
ἀναθάλλω.μ.ῶ.ϖ.αλκα.Refloreo.reuiresco.Reuirescere facio.
ἀνάθεμα.ατος.τὸ.Donum oblatum deo.Execratio.detestatio.
ἀναθεματίζω.μ.σω.ϖ.κα.Execror.deuoueo.
ἀναθεωρέω.⁊ ἀναθεωρῶ.μ.ησω.ϖ.ηκα.contemplor.intueor.
ἀνάθημα.ατος.τό.Donum quod est in templo oblatum deo.
ἀναίδεια.ας.ἡ.Inpudẽtia.inuerecundia.⌈cundus.a.um.
ἀναιδής.εος.ὁ.ἡ.Impudẽs.inuere
ἀναιρέομαι.⁊ ἀναιροῦμαι.μ.ησομαι.π.ηρημαι.Assumo.tollo.
ἀναίρεσις.εος.ἡ.Occisio.
ἀναιρέω.⁊ ἀναιρῶ.μ.ησω.π.ηκα.Occido.interficio.aufero.tollo.
ἀναισθητέω.⁊ ἀναισθητῶ.μ.σω.π.κα.sensu careo.
ἀναισθήτως.Insensate.stulte.aduerbialiter.⌈satione.Inculpabilis.
ἀναίτιος.α.ον.Innocẽs.sine accu
ἀνακαθίζω.μ.ισω.ϖ.ικα.Resideo.surgens sedeo.⌈uo.as.
ἀνακαινίζω.μ.ισω.ϖ.[illegible] Reno
ἀνακαινόω.⁊ ἀνακαινῶ.μ.ωσω.ϖ.ωκα.Renouo.as.⌈uatio.
ἀνακαίνωσις.εως.ἡ.nouitas.reno
ἀνακαίω.μ.αυσω.π.κα.cõburo.
ἀνακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Reuelo.manifesto.as.⌈deo.reuertor.
ἀνακάμπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Re=
ἀνάκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.Discumbo.⌈tus.aptus.a.ũ.
ἀνακεκαλυμμένος.η.ον.Reuela
ἀνακεφαλαιόομαι.⁊ ἀνακεφαλαιοῦμαι.μ.ωσομαι.ϖ.ωμαι.Abbreuior.compendiose contineor.compleor.⁊ tã actiua q̃ passiua significatione inuenitur.

ἀνάκλητος.η.ον.Reuocatus.iterum vocatus.a.um.⌈Recumbo.
ἀνακλίνομαι.μ.ουμαι.π.ιμαι.
ἀνακλίνω.μ.νῶ.π.ικα.Accumbere facio.reclino.⌈puto.abscindo.
ἀνακόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Am=
ἀνακράζω.μ.αξω.π.χα.exclamo
ἀνακρίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.ιμαι.Exquiro.probo.
ἀνακρίνω.μ.νῶ.ϖ.ικα.interrogo.Exquiro.probo.experior.iudico.
ἀνάκρισις.εως.ἡ.Exq̃sitio.iterrogatio.⌈aspicio.
ἀνακύπτω.μ.υψω.υφα.sursũ.
ἀνάλαβε.assume.resume.sursũ tolle.
ἀναλαβών.οντος.ὁ.Postq̃ sursum tulit.postq̃ accepit.
ἀναλαμβάνω.μ.ηψομαι.π.ημμαι.Assumo.sursum.tollo.
ἀναλάμπω.μ.ψω.π.φα.splendeo.fulgeo.⌈restitutio.restauratio.
ἀνάλημμα.ατος.τὸ.Reassũptio.
ἀναληφθείς.εντος.ὁ.Assũptus.sublatus.
ἀνάληψις.εως.ἡ.assumptio.
ἀναλογία.ας.ἡ.Ratio.proportio.
ἀναλογίζομαι.μ.ισομαι.ϖ.ισμαι.Recogito.reputo.colligo.
ἀναλόγως.Rationabiliter.proportionabiliter cognoscibiliter.
ἄναλος.η.ον.Insulsus.a.um.
ἀναλόω.⁊ ἀναλῶ.μ.ωσω.ϖ.ωκα.Consumo.interimo.
ἀνάλυσις.εως.ἡ.resolutio.
ἀναλύω.μ.υσω.π.υκα.resoluo.reuertor.reuoco.
ἀναλωθῶ.Consumar.
ἀναλῶσαι.Consumpsisse.⌈sumpsit.
ἀναλώσας.αντος.ὁ.Postq̃ con
ἀναλώσω.Interficiam.consumaz.
ἀναμάρτητος.η.ον.Sine peccato.carens crimine.
ἀναμένω.μ.νῶ.ϖ.ηκα.Expecto.
ἀναμέσον.In medio.
ἀναμιμνήσκομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.recordor.
ἀναμιμνήσκω.μ.ησω.π.ηκα.suggero tibi.reduco te in memoriã.
ἀναμνησθήσομαι.recordabor.
ἀνανεύω.μ.ευσω.ϖ.ευκα.abnuo
ἀνανήφω.μ.ηψω.π.ηφα.resipisco
ἀναντίρρητος.η.ον.res que caret dubitatione.
ἀναντιρρήτως.Indubitanter.
ἀναξηραίνω.μ.νω.ϖ.κα.Desicco.Exsicco.
ἀνάξιος.α.ον.Indignus.a.um.
ἀναξίως.Indigne.
ἀνάπαλιν.Vice versa.e conuerso.
ἀναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.requiesco.
ἀνάπαυσις.εως.ἡ.requies.
ἀναπαύω.μ.αυσω.π.αυκα.refocillo.reficio.requiescere facio.
ἀναπείθω.μ.εισω.π.εικα.suadeo
ἀναπέμπω.μ.ψω.ϖ.φα.remitto.iterum mitto.
ἀναπέπαυμαι.refocillatus.refectus sum.⌈ctus fueram.
ἀναπεπαύμην.refocillatus.refe
ἀνάπεσε.recumbe.
ἀναπεσοῦμαι.recumbã.discũbaz.
ἀναπεσών.οντος.ὁ.Postq̃ recubuit.⌈bro inutilis.
ἀνάπηρος.α.ον.debilis.aliquo mẽ
ἀναπίπτω.μ.οῦμαι.π.πτωκα.Discũbo.⌈formo.
ἀναπλάττω.μ.σω.π.κα.Fingo.
ἀναπληρόω.⁊ ἀναπληρῶ.μ.ωσω.π.ωκα.Adimpleo.
ἀναποδίζω.μ.σω.π.κα.Impedio.retrogradior.reuertor.
ἀναποδισμός.ου.ὁ.Impedimentum.reuersio.⌈bilis.c.
ἀναπολόγητος.η.ον.Inexcusa
ἀναπτερόω.⁊ ἀναπτερῶ.μ.σω.π.κα.Eleuo.in altum duco.
ἀναπτύσσω.μ.υξω.ϖ.υχα.Euoluo.Explicó.reuoluo.
ἀνάπτω.μ.ψω.π.φα.Incendo.
ἀναρίθμητος.η.ον.innũerabilis.c.
ἀνασείω.μ.εισω.π.εικα.Concito.concutio.⌈to.destruo.
ἀνασκευάζω.μ.ασω.π.ακα.euer
ἀνασπάω.⁊ ἀνασπῶ.μ.σω.π.ακα.Extraho.sursum tollo.
ἀνάστα.Exurge.
ἀναστάς.αντος.ὁ.postq̃ surrexit.
ἀνάστασις.εως.ἡ.resurrectio.
ἀναστατόω.⁊.ἀναστατῶ.μ.ωσω.π.ωκα.Conturbo.concito.
ἀνασταυρόω.⁊.ἀνασταυρῶ.μ.ωσω.π.ωκα.Crucifigo.
ἀναστενάζω.μ.ξω.π.χα.Ingemo.suspiro.
ἀνάστηθι.Exsurge.exsurgere fac.
ἀναστῆναι.resurrexisse.surgere fecisse.⌈scitauit.surgere fecit.
ἀναστήσας.αντος.ὁ.Postq̃ suscitauit.
ἀναστήσειν.suscitaturũ esse.surrecturum esse.⌈suscitabo.
ἀναστήσομαι.Surgam.resurgaz.
ἀναστήσω.Suscitabo.resurgam.
ἀναστρέφομαι.μ.ψομαι.π.αμμαι.cõuersor.cõmoror.vitam duco.
ἀναστρέφω.μ.ψω.π.φα.subũto.
ἀναστροφή.ης.ἡ.Subuersio.
ἀναστῶ.resurgã.resurgere faciã.
ἀνατάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγμαι.Ordino.compono.⌈compono.
ἀνατάσσω.μ.ξω.π.χα.Ordino.
ἀνατάττομαι.μ.ξομαι.ϖ.αγμαι.Ordino.compono.⌈cõpono.
ἀνατάττω.μ.ξω.π.χα.Ordino.
ἀνατεθραμμένος.η.ον.Educat9.Enutritus.a.um.⌈or.orifacio.
ἀνατέλλω.μ.λῶ.π.αλκα.Ori=
ἀνατίθημι.μ.ησω.ϖ.ηκα.Consecro.dedico.confero.
ἀνατολαί.ῶν.αι.oriẽs.vñ sol orit.
ἀνατολή.ης.ἡ.oriens.vñ sol oritur.
ἀνατρέπω.μ.ψω.π.φα.Subuerto.destruo.⌈nutrio.
ἀνατρέφω.μ.ψω.π.φα.educo.
ἀνατυπόω.⁊ ἀνατυπῶ.μ.σω.π.κα.figuro.formo.iprimo.refiguro.
ἀναφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι Appareo.manifestor.
ἀναφανείς.εντος.ὁ.postq̃ appuit.
ἀναφέρω.μ.οισω.π.οχα.Adduco.Sursum duco.offero.refero.
ἀναφωνέω.⁊ ἀναφωνῶ.μ.ησω.π.ηκα.Exclamo.
ἀναχθείς.έντος.ὁ.Postq̃ sursũ ductus est.postq̃ soluit a portu.
ἀνάχυσις.εως.ἡ.Diffusio.confusio.dissolutio.
ἀναχωρέω.⁊ ἀναχωρῶ.μ.ησω.π.ηκα.reuertor.Secedo.
ἀναχωρίζω.μ.ισω.π.ικα.Scindo.partior.diuido.
ἀνάψυξις.εως.ἡ.refrigeriũ.⌈ro.
ἀναψύχω.μ.υξω.π.χα.refrige
ἀνδραποδιστής.ου.ὁ.Plagia
ἀνδρεία.ας.ἡ.virilitas.fortitudo.⌊ri9
ἀνδρεῖος.α.ον.Virilis.e.robust9
ἄνδρες.ῶν.οἱ.Viri.⌊a.ũ.
ἀνδρίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Viriliter ago.
ἀνδροφόνος.ου.ὁ.Homicida.
ἀνέβαινον.Ascendebam.ant.
ἀνεβαλλόμην.Differebam.ant.Modulabar.antur.
ἀνέβην.Ascendi.
ἀνεβησάμην.Ascendi.

ἀνέβλεψα.Asperi.vidi.
ἀνεβόησα.Clamaui.
ἀνέβρασα.Ex profũdo aque eduxi.
ἀνεγείρω.ρω.π.κα.excito.
ἀνεγίνωσκον.Legebam.ant.
ἀνέγκλητος.η.ον.Sine crimine.carens accusatione.
ἀνέγνων.Legi.
ἀνέδειξα.Designaui.demonstraui.
ἀνέζησα.reuixi.resurrexi.
ἀνεζήτουν.requirebam.ant.
ἀνέθαλον.reflorui.reflorere feci.erũt
ἀνεθεμάτισα.deuoui.execratus sũ.
ἀνεθέμην.Contuli.consecraui.
ἀνέθην.Contuli.consecraui.
ἀνεθρεψάμην.educaui.nutriui.
ἀνειλόμην.sustuli.assumpsi.
ἀνεῖλον.occidi.interfeci.erunt.
ἀνειμένος.η.ον.remissus.a.um.
ἀνείς.εντος.ὁ.remittens.laxans.
ἀνειχόμην.sustinui.toleraui.
ἀνεκάθισα.resedi.surgens sedi.⌈e.
ἀνεκδιήγητος.η.ον.icnarrabilis.
ἀνεκείμην.Discumbebam.
ἀνεκλάλητος.η.ον.Inenarrabilis.indicibilis.e.
ἀνεκλειπής.εος.ὁ.ἡ.Infinitus.Qui nunquã deest.vel deficit.
ἀνέκλειπτος.η.ον.idesiciẽs.idefess9
ἀνεκλίθην.Discubui.
ἀνέκλινα.reclinaui.recumbere feci.
ἀνέκοψα.amputaui.abscidi.
ἀνέκραγον.Vociferatus sũ.exclamaui.erunt.
ἀνέκραξα.exclamaui.
ἀνεκτότερος.α.ον.tolerabilior.ius.
ἀνέλαβον.suscepi.erunt.
ἀνελεήμων.ονος.ὁ.ἡ.imisericors
ἀνελεῖν.Interfecisse.
ἀνελήφθην.assũptus.eleuatus sũ.
ἀνελπίστως.Insperate.sine spe.
ἀνελύθην.reuersus resolutus sum.
ἀνέλω.Interficiam.Interficerem.
ἀνεμίζομαι.μ.σομαι.ϖ.ισμαι.a vento moueor.
ἀνεμνήσθην.recordatus sum.
ἄνεμος.ου.ὁ.Ventus.⌈tus.a.um.
ἀνεμπόδιστος.η.ον.non impedi
ἀνένδεκτος.η.ον.Impossibilis.e.
ἀνενέγκαι.Obtulisse.sursum tulisse abstulisse.
ἀνενέγκας.αντος.ὁ.Postq̃ obtulit.sursum tulit.abstulit.
ἀνενεγκεῖν.Obtulisse.sursum tulisse.abstulisse.

ἀνεξερεύνητος.η.ον. Inscrutabilis.incomprehensibilis.e.
ἀνεξικακία. ας.ἡ. Tolerantia malorum.
ἀνεξίκακος.η.ον. patiēs. tolerator malorum.
ἀνεξιχνίαστος.η.ον. inuestigabilis.e.
ἀνεπαίσχυντος.η.ον. Qui nō cōfunditur.inconfusibilis.
ἀνεπαυσάμην. Requieui.
ἀνέπεμψα. remisi.iterum misi.
ἀνέπεσον. Discubui.erunt.
ἀνεπίληπτος.η.ον. Irreprehensibilis.e.
ἀνεπλασάμην. Effinxi.formaui.
ἀνεπλήρωσα. adimpleui.cōpleui.
ἀνεπόδισα. Impediui.reuersus sū.
ἀνέρχομαι.μ.ευσομαι.π.ηλυθα. Reuertor.redeo.
ἄνες. Remitte.solue.
ἀνέσεισα. Concitaui.concussi.
ἄνεσις.εως.ἡ. Requies. occasio.licentia.relaxatio.
ἀνεσπάσθην. Sursum sublat9 sū.
ἀνέστην. Surrexi.
ἀνέστησα. suscitaui.surrexi.
ἀνεστράφην. Conuersatus sum.
ἀνέστρεφον. Subuertebā.ant. subuerti.erunt.
ἀνέστρεψα. Subuerti.
ἀνετάζω.μ.ασω.π. ακα. Torqueo ad discutiendam veritatē.exquiro.
ἀνέτειλα. Ortus sum.
ἀνέτρεψα. Conuerti subuerti.
ἀνετυπούμην. Formabar. figurabar. Refigurabar.
ἄνευ. Sine.
ἀνεύθετος.η.ον. Incommodus.inutilis.e.
ἀνεῦρον. Inueni.erunt.
ἀνευρών.οντος.ὁ. Postq̄ inuenit
ἀνεφερόμην. Sursum ferebar.
ἀνεφώνησα. Exclamaui.
ἀνέχομαι.μ. ξομαι. π.ημαι. Tolero.patior.
ἀνέχω.μ.ξω.π.χα. Sustineo.
ἀνεχώρησα. Reuersus sū.secessi.
ἀνεψιός.ου.ὁ. Nepos ex fratre vel sorore.vel consobrinus filius auunculi vel patrui.
ἀνέψυξα. Refrigeraui.
ἀνέῳγα. Apertus sum.

ἀνεῳγμένος.η.ον. Apertus.a.ū.
ἀνεῳγώς.οτος. Postq̄ aperuit vel apertus est.
ἀνέῳξα. Aperui.
ἀνεώχθην. Apertus sum.
ἀνεῴχθαι. Apertum esse.
ἀνήγαγον. Obtuli.erunt. Adduxi.erunt.
ἀνήγγειλα. Nunciaui.
ἀνηγγέλην. Nunciatus sum.
ἄνηθον.ου.το. Anethum.
ἀνῆκα. Remisi.laxaui.
ἀνῆκε. Decet.oportet.
ἀνῆκον.οντος. Decens. Opportunum. Conueniens.
ἀνῆλθον. Ueni.redij.erunt.
ἀνήμερος.α.ον. Immitis.e.
ἀνήνεγκα. Pertuli.obtuli.
ἀνήρ.έρος.ὁ. Uir.
ἀνῃρέθην. Interfectus sum.
ἀνήφθην. Accensus sum.
ἀνήχθην. Ductus sum. Ascendi nauem.
ἀνθέξομαι. Adherebo.
ἀνθέστηκα. Restiti.
ἀνθεστηκώς.τος.ὁ. Postq̄ restitit
ἀνθέω. τ ἀνθῶ. μ.σω.π.κα. Floreo.
ἀνθιστάμην. Resistebam.
ἀνθίστημι.μ.ησω.π.ηκα.resisto.
ἀνθομολογέομαι. τ ἀνθομολογοῦμαι.μ. ησομαι.π.ημαι. Confiteor.
ἀνθομολόγησις.εως. ἡ. Confessio.
ἄνθος.εος.το. Flos.
ἀνθρακία.ας.ἡ. Ignis ex carbonib9
ἄνθραξ.ακος.ὁ.carbo.
ἀνθρωπάρεσκος. η. ον. Hominibus placens.
ἀνθρώπινος.η.ον. Humanus.a.ū.
ἀνθρωποκτόνος.η.ον. homicida.
ἄνθρωπος.ου.ὁ.ἡ. Homo.
ἀνθυπατεύω.μ.εύσω.π. ευκα. Presum.proconsul τ preses sum.
ἀνθύπατος.ου.ὁ. Preses. proconsul.
ἀνθωμολογούμην. confitebar.
ἀνθ᾽ ὧν. Eo quod.quia.
ἀνίημι.μ.ησω.π.ηκα. Remitto laxo.
ἀνίλεως.ω.ὁ.ἡ. Sine misericordia.
ἄνιπτος. η. ον. Illotus. Qui non est lotus.
ἀνίστημι.μ.ησω.π.ηκα. surgo.excito.suscito.

ἀνόητος.η.ον. Stultus.insipiens.
ἄνοια.ας.ἡ. Stultitia.insipientia.
ἀνοίγω.μ.οιξω.π.ωγα. Aperio
ἀνοικοδομέω. τ ἀνοικοδομῶ. μ.ησω.π.ηκα. Reedifico.restauro.
ἄνοιξις.εως.ἡ. Apertio.
ἀνοῖος.α.ον. Insensatus.a. um.
ἀνόμημα.ατος.το. Iniquitas.
ἀνομία.ας.ἡ. Iniquitas.
ἀνόμοιος.α.ον. Dissimilis.e.
ἄνομος.η.ον. Iniquus sine lege.
ἀνόμως. Iniuste. contra legem.
ἀνομώτερος.α.ον. Iniquior.
ἀνομβρίζω.μ.σω.π.κα. Demitto τ distillo velut pluuiam.
ἀνόνητος.η.ον. inutilis.e.
ἀνορθόω. τ ἀνορθῶ. μ. ωσω. π. ωκα. Erigo. Corrigo. in rectum tollo.
ἀνόσιος.α.ον. Scelestus. impius. a. um.
ἀνοχή.ης.ἡ. Tolerantia. sustentatio. Mora.dilatio.
ἀνταγωνίζομαι. μ. σομαι. π.σμαι. Resisto.certo. contrapugno.
ἀντάλλαγμα. ατος. το. commutatio.
ἀντανακλάω. τ ἀντανακλῶ.μ. σω.π. κα. Repercutio.reuerbero.
ἀνταναπληρόω. τ ἀνταναπληρῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Adimpleo.compleo.
ἀνταποδίδωμι.μ. ωσω.π.ωκα. Retribuo.rependo.
ἀνταποδοθήσομαι. retribuar.
ἀνταπόδομα.ατος. το. retributio.
ἀνταπόδοσις. εως.ἡ. retributio
ἀνταποδοῦναι. retribuisse.
ἀνταποδώσω. retribuam.
ἀνταποκρίνομαι.μ. οῦμαι. π. ιμαι. Contra respondeo.
ἀντεῖπον. contradicere.
ἀντελαβόμην. Apprehendi. Amplexus sū.adhesi.
ἀντέλεγον. contradicebam. ant.cōtradixi.erunt.
ἀντελοιδόρουν. Inuicem conuitiabar.antur.
ἀντέπω. Contradico.
ἀντερείδω.μ.σω.π.κα. Enitor.innitor.adhereo.
ἀντέστην. restiti.

ἀντέχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι. Amplector.apprehendo.adhereo.
ἀντηχέω. τ ἀντηχῶ.μ.σω.π.κα. Resono.contra sono.
ἀντί. pro.contra.loco.equaliter.
ἀντιβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα. Confero.alterno.vltro. citroq̄ iacto.
ἀντιδιατίθημι. μ. ησω. π. ηκα. Contra dispono.
ἀντίδικος.η.ον. Aduersari9.a.um.
ἀντίζηλος.η. ον. Qui aduiicem contra alium zelotypus est.
ἀντίθεσις.εως.ἡ. Oppositio. contrapositio.
ἀντικαθέστημαι. Oppositus. contrapositus sum.τ constitutus.
ἀντικαθίστημι. μ. ησω. π. ηκα. cōtrapono.cōtracōstituo.repugno.
ἀντικαλέω. τ ἀντικαλῶ. μ. ησω.π. κληκα. reinuito. aduicē voco
ἀντικαταλλάσσω.μ.ξω.π. χα. commuto.
ἀντικατέστην. Repugnaui.
ἀντίκειμαι.μ.ησομαι.π. ημαι. Aduersor.contrapositus sū.
ἀντικρύ. Ex regiōe.e aduersū.contra.
ἀντιλαμβάνομαι. μ. ψομαι. π.ημμαι.capesso.amplector.adhereo.
ἀντιλέγω.μ.ξω.π.χα. cōtradico.
ἀντιλήπτωρ.ορος.ὁ. Auxiliator opitulator. [riuum.
ἀντίληψις.εως.ἡ. Opitulatio.auxilium.
ἀντιλήψομαι. Suscipiam.adherebo.amplectar.
ἀντιλογία. ας.ἡ. contradictio.
ἀντιλοιδορέω. τ ἀντιλοιδορῶ. μ.ησω.π.ηκα. cōtra cōuitior. maledicens maledico.
ἀντίλυτρον. ου.το. Redemptio.
ἀντιμετρίζω. μ.ισω.π.ικα. Remetior.contra metior.
ἀντιμισθία. ας.ἡ. Remuneratio.
ἀντιπαρέρχομαι.μ. λευσομαι. π. ηλυθα. Pretereo.pertranseo.venio ad auxiliandum.
ἀντιπαρῆλθον. Preterii.pertrāsiui.erunt.veni ad auxiliandū. runt.
ἀντιπέραν. contra.e regione.
ἀντιπεριβάλλω.μ.λω.π.ηκα cooperio. [pertus.a.ū.
ἀντιπεριβεβλημένος.η.ον. coo
ἀντιπίπτω. μ. ουμαι. π. ωκα. Resisto.
ἀντίπτωμα.ατος.το.ritra.cōtēno
ἀντιστῆναι. Restitisse.

ἀντιστήσομαι. Resistā.cōtrastabo
ἀντιστήσω. cōtra statuā.ptrauertā.
ἀντιστρατεύομαι. μ. σομαι. π. μαι. contrapugno. repugno.
ἀντίστω. Resistā. cōtra stē. repugnē.
ἀντιτάσσομαι. μ. ξομαι. π. αγμαι. contra sto. resisto. contradico.
ἀντίτυπος.η.ον. Exemplar.rei similis forme. [Haurio.
ἀντλέω. τ ἀντλῶ.μ.ησω.π.ηκα.
ἄντλημα.ατος.το. Uas ad hauriendum aquam.
ἀντοφθαλμέω. τ ἀντοφθαλμῶ. μ.ησω.π.ηκα. Resisto.contrauertor contraeo. [careus aqua.
ἄνυδρος.α.ον. Inaquosus.a.um.
ἀνυπόκριτος.η.ον. sine fictione.
ἀνυπονόητος.η.ον. Insuspectus. De quo suspitio non ē. [a.ū.
ἀνυπότακτος.η.ον. Nō subditus
ἀνυψόω. τ ἀνυψῶ.μ.σω.π.κα. Eleuo. tollo.
ἀνῶ. remittā.deserā. relinq̄. laxem.
ἄνω. Super.supra.
ἀνώγαιον.ου. το. Cenaculum.
ἀνώγεων.ου.το. Cenaculum.
ἄνωθεν. A superiorib9. deorsum. de sursū.
ἀνώμβρισα. Distillaui. Ab alto instillando tanquam pluuiam.
ἀνώνυμος.η.ον. Nefādus.nō dicē
ἀνωρθώθην. Erect9 sum. [d9.a.ū.
ἀνώρθωσα. Direxi.erunt.
ἀνωτερικός.η.ον. Superior.us.
ἀνώτερος.α.ον. Superior.us.
ἀνωφελής.εος.ὁ.ἡ. Inutilis.e.
ἀξία.ας.ἡ. Meritum.dignitas.
ἀξίνη.ης.ἡ. Securis.
ἄξιος.α.ον. Dignus.a.um.
ἀξιόω. τ ἀξιῶ.μ.ωσω.π.ωκα. Rogo dignor.precor.oro.dignū reputo
ἀξίως. Digne. [scribunt.
ἄξων.ονος.ὁ. Axis.τ tabula i qua
ἀοίκητος.η.ον. Inhabitabilis.e.inhabitatus.a.um. [citas.
ἀορασία.ας.ἡ. Priuatio visus. cecitas.
ἀόρατος.η.ον. Inuisibilis.e.
ἄπαγε. Duc.abduc.
ἀπαγαγών.οντος.ὁ. Postquam duxit. abduxit. [cio.as.
ἀπαγγέλλω.μ.ω.π.ελκα. Nuncio.as.
ἄπαγε. Abduc.amoue. apage. aduerb. vetantis. [suffoco.
ἀπάγχω.μ.ξω.π.χα. Strāgulo.
ἀπάγω.μ.ξω.π.χα. Duco. Abstraho. Auoco.

ἀπαιδευσία. ας.ἡ. ieruditio.
ἀπαίδευτος.η.ον. Rudis litterarum. sine disciplina. [do.discedo.
ἀπαίρω.μ.ῶ.π.κα. Aufero.recedo.
ἀπαιτέω. τ ἀπαιτῶ.μ. ησω. π. ηκα. Repeto.
ἀπαλγέω. τ ἀπαλγῶ. μ. ησω. π.ηκα. Despero. dolorem sino.
ἀπαλλάσσομαι. μ. ξομαι. π. αγμαι. Liberor. discedo. [ro.
ἀπαλλάσσω.μ.ξω.π.χα. Libero.
ἀπαλλάττομαι. μ. ξομαι. π. γμαι. Liberor. Discedo. [ro.
ἀπαλλάττω.μ.ξω.π.χα. Libero.
ἀπαλλοτριόω. τ ἀπαλλοτριῶ. μ.ωσω.π.ωκα. Abalieno.as.
ἁπαλός.η.ον. Tener.a.um.
ἀπαναίρομαι.μ.ουμαι.π.μμαι Renuo.abiicio. [tiae.
ἀπαραστήσομαι. recedā.auferar.
ἀπαρίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι. recedo.abscedo.separo.aufero.
ἀπαρτάω. τ ἀπαρτῶ.μ.ησω.π.ηκα. Obuio.obuiam.eo.
ἀπάρτησις.εως.ἡ. Obuiatio. occursus.
ἅπαξ. Semel. [cursus.
ἀπαράβατος.η.ον. Sēpitern9.a.ū.
ἀπαραίτητος.η.ον.inexcusabilis. ineuitabilis.e. Inexorabilis.e.
ἀπαρετήτως. Inexcusabiliter. ineuitabiliter. [Imparatus.a.ū.
ἀπαρασκεύαστος.η.ον. iparat9.
ἀπαρέσκω.μ.σω.π.κα.displiceo.
ἀπαρθῶ. Auferar.tollar. discedā.
ἀπαρνέομαι. τ ἀπαρνοῦμαι. μ. ησομαι.π.ημαι. Abnego.nego.
ἀπάρτι. A modo.ab hac hora.
ἀπαρτισμός.ου.ὁ. pfectio.cōsūmatio.
ἀπαρχή.ης.ἡ. Primitie. [tio.
ἀπ᾽ ἀρχῆς. Ab initio.
ἅπας.αντος. Omnis.totus.a.um.
ἅπασα.ης.ἡ. Omnis.tota.
ἀπάτη.ης.ἡ.deceptio.fallacia.
ἀπάτωρ.ορος.ὁ. qui caret patre.
ἀπαύγασμα.ατος.το. Splendor.fulgor.
ἀπέβην. Euasi.erūt: finem habuit.
ἀπέβλεπον. aspiciebā.āt. aspexi.erūt
ἀπέδειξα. Ostēdi.demonstraui.
ἀπεδεξάμην. Excepi.amplexus sū.
ἀπεδέχθην. Exceptus sum. suscept9 sū.
ἀπεδεχόμην. excipiebā.amplectebar
ἀπεδήμησα. Peregre: pfect9 sū.
ἀπεδίδουν. reddebā.retribuebam
ἀπεδοκίμασα.reprobaui. [ant

ἀπεδοκιμάσθην. reprobatus sum.
ἀπεδόμην. Vendidi.
ἀπέδωκα. reddidi. restitui. retribui.
ἀπέθανον. Mortuus sum. pl. erunt.
ἀπεθαύμασα. admiratus sum.
ἀπεθέμην. Deposui.
ἀπεθνήσκον. Moriebar. plus. ant.
ἀπειδῶ. μ. σω. π. κα. video. [tia.
ἀπείθεια. ας. ἡ. incredulitas. diffiden
ἀπειθέω. τ ἀπειθῶ. μ. ησω. π. κα.
Nō obedio. nō credo. incredulus sū.
ἀπειθής. εος. ὁ. ἡ. inobediens. incre
dulus. a. um.
ἀπεικάζω. μ. σω. π. κα. assimilo.
ἀπείκασμα. ατος. το. similitudo.
imago. figura.
ἀπειλέω. τ ἀπειλῶ. μ. ησω. π.
ηκα. Minor. aris. comminor. aris.
ἀπειλή. ης. ἡ. Mine.
ἄπειμι. Abeo. discedo.
ἀπειπάμεθα. Proiecim⁹ abnega
uimus. desperauimus. [ui. runt.
ἀπεῖπον. Abnegaui. proieci. euita
ἀπείραστος. η. ον. Qui non tēptat.
ἄπειρος. α. ον. Expers. sine experi
entia. inutilis. infinitus.
ἀπειρότατος. η. ον. inexpertissi
mus. inutilissimus. a. um.
ἀπεκάλεσα. Vocaui.
ἀπεκαλύφθην. Reuelatus sum.
ἀπεκάλυψα. Reuelaui.
ἀπεκδέχομαι. μ. ξομαι. π. γμαι.
Expecto.
ἀπέκδυσις. εως. ἡ. spoliatio. exutio
ἀπεκδύω. μ. σω. π. υκα. Exuo.
spolio. nudo veste. [laui.
ἀπεκεφάλισα. Decapitaui. decol
ἀπέκοψα. Abscidi.
ἀπεκρίθην. Respondi.
ἀπεκρινάμην. Respondi.
ἀπέκρυψα. Abscondi.
ἀπεκτάνθην. Occisus iterfect⁹ fui.
ἀπέκτεινα. Occidi.
ἀπεκύησα. Genui. peperi.
ἀπεκύλισα. Deuolui. voluendo a
moui τ abstuli.
ἀπέλαβον. Recepi. erunt.
ἀπελαύνω. Expello.
ἀπελάω. τ ἀπελῶ. μ. σω. π. κα.
Expello. amoueo. arceo.
ἀπελεγμός. ου. ὁ. Redarguitio.
ἀπέλειχον. Lābebā. ant. lābi. erūt
ἀπελεύθερος. α. ον. Libert⁹. a. u3.
ἀπελεύσομαι. proficiscar. ptēribo.
ἀπελήλυθα. Recessi. discessi.

ἀπεληλύθειν. recesserā. abscesserā.
ἀπεληλυθέναι. Discessisse. pfectum esse.
ἀπεληλύθω. Discessero. abscessero. pro
fectus fuero.
ἀπελθών. οντος. ὁ. Postq̄ recess
ἀπέλιπον. Reliq. erūt. [sit. abscessit.
ἀπελογούμην. Excusabam. defe
debam. Apologia vtebar.
ἀπελουσάμην. Ablutus sum.
ἀπελπίζω. μ. ισω. π. ικα. spero a
liquid ab alio. despero.
ἀπελύθην. Dimissus sum.
ἀπελυόμην. Dissoluebar. discede
ἀπέλυσα. Dimisi. [bā.
ἀπέναντι. contra e regione.
ἀπενεγκεῖν. Pertulisse. abduxisse.
ἀπενεχθῆναι. Asportatū. ductū fu
ἀπενιψάμην. Laui. lotus sū. [isse.
ἀπεξεδεχόμην. Expectaui.
ἀπέπεσον. Decidi. erunt.
ἀπεπλανήθην. Aberraui.
ἀπέπλευσα. Abnauigaui.
ἀπέπλυνα. Laui.
ἀπεπνίγην. suffocatus sum.
ἀπέπνιξα. suffocaui.
ἀπέπω. Abnego. proiicio. deuito.
ἀπέραντος. η. ον. Infinitus. a. um.
ἀπερίσπαστος. η. ον. Immobilis.
inflexus. a. um. Assiduus. a. um.
ἀπερισπάστως. Immobiliter. in
cessanter assidue. [a. u3.
ἀπερίτμητος. η. ον. Incircuncisus
ἀπέρχομαι. μ. ευσομαι. π. η
λυθα. Abscessi. recessi. pfectus sū.
ἀπέσωσα. Eduxi. extuli. euulsi.
ἀπεσπάσθην. Auulsus. eductus.
ἀπεστάλην. Missus su3. [legat⁹ sū.
ἀπέσταλκα. Misi.
ἀπέσταλμαι. Missus sum.
ἀπεσταλμένος. η. ον. missus. a. ū.
ἀπεστέγασα. Detexi. tectū demo
ἀπέστειλα. Misi. [lit⁹ sū.
ἀπεστερημένος. η. ον. Priuatus.
fraudatus. a. um.
ἀπεστέρησα. Priuaui.
ἀπέστην. Discessi recessi.
ἀπέστησα. Abduxi. auerti. [taui.
ἀπεστράφην. Auers⁹ su3. fugi. eui
ἀπέστρεψα. Retuli. restitui. auerti.
ἀπεταξάμην. Recessi. vale feci.
ἀπετύφλωσα. Excecaui.
ἀπεφθεγξάμην. Locutus sum.
ἀπεχθῶς. Inuoluntarie. inuite. ini
miciter. [stineo.
ἀπέχομαι. μ. ξομαι. π. ημαι. Ab

ἀπέχω. μ. ξω. π. ηκα. Recipio ab
sum. habeo. [uisus sum.
ἀπεχωρίσθην. Abscessi. recessi. di
ἀπήγαγον. Abduxi. duxi. erunt.
ἀπήγγειλα. Nunciaui.
ἀπηγγέλην. Nunciatus sum.
ἀπηγγελκώς. οτος. ὁ. Postq̄
nunciauit.
ἀπηγξάμην. suffocatus sum.
ἀπῄειν. Introiui. abfui.
ἀπήλασα. Abegi. expuli.
ἀπηλγηκώς. οτος. ὁ. Postq̄ de
sperauit. dolorem finiuit.
ἀπῆλθον. Abij. abscessi. erunt. [se.
ἀπηλλάχθαι. Liberatū eē. recessis
ἀπηλλοτριωμένος. η. ον. Aba
lienatus. a. um.
ἀπήμαντος. η. ον. Illesus. a. um.
ἀπήνεγκα. Abduxi. Duxi.
ἀπηνέστατος. η. ον. Immitissim⁹
seuissimus. validissimus. a. um.
ἀπηνής. εος. ὁ. ἡ. Validus. seuus. i
mitis. e.
ἀπήντησα. Obuiam fui. perueni.
ἀπήρεσα. Displicui.
ἀπίδω. Videam. videro.
ἀπιέναι. Recedere.
ἀπιστέω. τ ἀπιστῶ. μ. ησω. π.
ηκα. Non credo.
ἀπιστία. ας. ἡ. icredulitas. ifidelitas.
ἄπιστος. η. ον. infidelis. incredulus
a. um.
ἀπιών. οντος. ὁ. Postq̄ recessit.
ἀπληστεύω. μ. σω. π. κα. sum in
saciabilis.
ἀπληστία. ας. ἡ. insaciabilitas.
ἄπληστος. η. ον. insaciabilis. e.
ἁπλόος. α. ον. simplex.
ἁπλότης. ητος. ἡ. simplicitas.
ἁπλῶς. simpliciter. generaliter.
ἄπνοος. α. ον. Nō spirās. carēs aīa.
ἀπό. A. ab. abs.
ἀποάρωθεν. Assumo. a pte supiori.
ἀποβαίνω. μ. ησομαι. π. κα. De
scendo. contingo. euado.
ἀποβάλλω. μ. λῶ. π. ηκα. A
bijcio. sperno. [contigit euasit.
ἀποβάς. αντος. ὁ. postq̄ descendit
ἀπόβημα. ατος. το. Reliquie. q̄
proiicitur.
ἀποβήσομαι. cōtigā. descēdā euadā
ἀποβλέπω. μ. ψω. π. φα. Aspicio.
inspicio.
ἀπόβλητος. η. ον. Abijciend⁹. a. ū.
ἀποβολή. ης. ἡ. abiectio.

ἀπογεγραμμένος. η. ον. Descri
ptus. communeratus. a. um.
ἀπογενόμενος. η. ον. mortu⁹. a. ū.
ἀπογίνομαι. μ. ησομαι. π. ημαι
Morior.
ἀπόγονος. ου. ὁ. Originem du
cens. nepos. posterus.
ἀπογραφή. ης. ἡ. Descriptio. pfessio
ἀπογράφω. μ. ψω. π. φα. De
scribo. censeo. connumero.
ἀποδεδειγμένος. η. ον. Approba
tus. ostensus. demōstratus. a. um.
ἀποδεικνύω. μ. ειξω. π. χα. De
monstro. ostendo.
ἀπόδειξις. εως. ἡ. Demonstratio.
ostensio. [batus. a. um.
ἀποδεδοκιμασμένος. η. ον. repro
ἀποδεκατόω. τ ἀποδεκατῶ. μ.
ωσω. π. ωκα. decimo. as. [ū.
ἀπόδεκτος. η. ον. Suscepti dign⁹. a
ἀποδέχομαι. μ. ξομαι. π. γμαι.
Suscipio. accipio. expecto.
ἀποδημέω. τ ἀποδημῶ. μ. ησω.
π. ηκα. Peregrinor. extra patriā sum.
ἀπόδημος. η. ον. Peregrinus. a. ū.
ἀποδίδομαι. μ. σομαι. π. μαι.
Vendo.
ἀποδιδόναι. Reddere. restituere.
ἀποδίδωμι. μ. ωσω. π. ωκα. red
do. restituo. [go. separo.
ἀποδιορίζω. μ. ισω. π. κα. Segre
ἀποδοθῆναι. Redditū. restitutum.
venditum esse.
ἀποδοκιμάζω. μ. σω. π. κα. Re
ἀπόδος. Redde. [probo. as.
ἀπόδοσις. εως. ἡ. restitutio retribu
tio.
ἀποδοῦναι. reddidisse. retribuisse.
ἀποδούς. οντος. ὁ. postq̄ reddi
dit. retribuit.
ἀποδοχεῖον. ου. το. receptaculū.
ἀποδοχή. ης. ἡ. Acceptio.
ἀποδράσω. Aufugiam. [buerē.
ἀποδῶ. Reddam. redderem. retri
ἀποδῴην. Retribuam. reddam.
ἀποδώσω. Reddam. restituā. retri
buam. [retributur⁹
ἀποδώσων. οντος. ὁ. Redditur⁹.
ἀποθανεῖν. Mortuum esse.
ἀποθανοῦμαι. Moriar.
ἀποθάνω. Moriar. mortuus fuero.
ἀποθανών. οντος. Postq̄ mor
tuus est. [ror.
ἀποθαυμάζω. μ. σω. π. κα. Admi
ἀποθέμενος. η. ον. postq̄ deposuit

dimisit. [missum esse.
ἀποθέσθαι. deponere. dimittere. di
ἀπόθεσις. εως. ἡ. depositio. dimissio
ἀποθησαυρίζω. μ. σω. π. κα. the
saurizo. thesaurū facio. repono.
ἀποθήκη. ης. ἡ. apotheca. horreū. ali
cuius rei repositorium.
ἀποθλίβω. μ. ψω. π. φα. Compri
mo. constringo. affligo. [Morior.
ἀποθνήσκω. μ. οῦμαι. π. ηκα.
ἀπόθου. Depone. omitte.
ἀποικία. ας. ἡ. Colonia.
ἀποικίζω. μ. σω. π. κα. Migrare
ἀποκαθιστάνω. restituo. [facio.
ἀποκαθίστημι. μ. σω. π. κα. restituo
ἀποκαλέω. τ ἀποκαλῶ. μ. σω. π.
κα. Voco. inuoco. [uelo. detego.
ἀποκαλύπτω. μ. ψω. π. φα. re
ἀποκάλυψις. εως. ἡ. Reuelatio.
ἀποκαραδοκία. ας. ἡ. Expectatio
ἀποκαταλλάσσω. μ. ξω. π. χα.
Reconcilio.
ἀποκαταλλάττω. μ. ξω. π. χα.
Reconcilio. as.
ἀποκατασταθῶ. Restituar.
ἀποκατάστασις. εως. ἡ. restitutio
ἀποκαταστήσω. Restituam.
ἀποκατεστάθην. Restitutus sum.
ἀποκατήλλαξα. Reconciliaui.
ἀπόκειμαι. μ. σομαι. π. μαι. Re
ponor. recondor. statuor.
ἀποκεκρυμμένος. η. ον. Abscon
ditus. a. um.
ἀποκεκύλισμαι. Reuolutus sum.
ἀποκεκυλισμένος. η. ον. Reuo
lutus. a. um.
ἀποκενόω τ ἀποκενῶ. μ. σω. π.
κα. Euacuo. exinanio. exhaurio.
ἀποκεφαλίζω. μ. σω. π. κα. deca
pito. decollo.
ἀποκλείω. μ. σω. π. κα. Claudo.
ἀποκόπτω. μ. ψω. π. φα. abscido
ἀπόκριμα. ατος. το. Responsio.
responsum. [respondeo.
ἀποκρίνομαι. μ. οῦμαι. π. μαι
ἀποκρίνω. μ. νῶ. π. κα. Iudico. as.
ἀπόκρισις. εως. ἡ. Responsio.
ἀποκρύπτω. μ. ψω. π. φα. Ab
scondo. [cultus. a. ū.
ἀπόκρυφος. η. ον. Abscōditus. oc
ἀποκταμθῆναι. occisum esse.
ἀποκτεῖναι. occidisse. interfecisse.
ἀποκτένω. μ. νῶ. π. κα. occido. in
terficio.
ἀποκυέω. τ ἀποκυῶ. μ. σω. π.

κα. Concipio. fero partū. osculor.
ἀποκυλίω. μ. σω. π. κα. Reuoluo.
euoluo. voluendo abstraho.
ἀποκύω. μ. σω. π. κα. Gigno. pario
ἀποκωλύω. μ. σω. π. κα. Auerto.
prohibeo.
ἀπολαβεῖν. recepisse. recuperasse.
ἀπολαβόμενος. η. ον. Postq̄ ap
prehendit.
ἀπολαμβάνω. μ. ηψομαι. π. ηφα
μαι. recipio. apprehendo.
ἀπόλαυσις. εως. ἡ. Fruitio.
ἀπολαύω. μ. σω. π. κα. Fruor.
ἀπολείπω. μ. ψω. π. φα. Relinquo
ἀπολείχω. μ. ξω. π. χα. Lambo.
ἀπολέλυμαι. dimissus. solutus. li
beratus sum. [missus. liberatus.
ἀπολελυμένος. η. ον. Solutus. di
ἀπολελύσθαι. Solutū. dimissū eē.
ἀπολέσαι. Perdidisse. amisisse.
ἀπολέσας. αντος. ὁ. Postq̄ perdi
dit. amisit. [sum esse.
ἀπολέσθαι. perijsse. perdidisse. ami
ἀπολέσω. Perdam.
ἀπολέω. τ ἀπολῶ. μ. σω. π. κα.
Pereo. perdo.
ἀπολήψομαι. Accipiam. recipiā.
ἀπόλλυμι. μ. σω. π. κα. Pereo.
ἀπολλύω. μ. σω. π. κα. Pereo.
ἀπολογέομαι. τ ἀπολογοῦ
μαι. μ. σομαι. π. ημαι. Respōdeo.
defendo purgando obiecta.
ἀπολογία. ας. ἡ. Defensio. excu
satio.
ἀπολόμενος. η. ον. postq̄ perijt.
ἀπολοῦμαι. peribo.
ἀπολούω. μ. σω. π. κα. abluo.
ἀπολύτρωσις. εως. ἡ. Redēptio.
remissio. [uo.
ἀπολύω. μ. σω. π. κα. dimitto. sol
ἀπολῶ. perdam. destruam.
ἀπολωλεκώς. οτος. ὁ. postq̄ per
didit. amisit.
ἀπολωλώς. οτος. ὁ. postq̄ perijt.
ἀπόλωμαι. peream.
ἀπομακρόθεν. a longe.
ἀπομάσσω. μ. ξω. π. χα. abstergo
ἀπομαξ. Simul.
ἀπονέμω. μ. μῶ. π. ηκα. Tribuo.
do partem. [abluo
ἀπονίπτω. μ. ψω. π. φα. Lauo.
ἀπόνοια. ας. ἡ. [illegible]
ἀποπαρθενόω. τ ἀποπαρθε
νῶ. μ. σω. π. κα. Deuirgino. virgi
nitatem aufero.

ἀποπέρυσι. Ab anno preterito.
ἀποπίπτω.οῦμαι.π.ωκα. Decido.
ἀποπλαμάομαι.ꝛ ἀποπλαμῶμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Aberro.
ἀποπλαμάω.ꝛ ἀποπλαμῶ.μ.ησω.π.ηκα. Decipio seduco.
ἀποπλάμησις.εως.ἡ. Deceptio. peregrinatio.error.
ἀποπλέω.μ.σω.π.κα. Abnauigo.
ἀποπλύνω.μ.νω.π.κα. Lauo.
ἀποπνίγω.μ.ξω.π.χα. Suffoco strangulo.
ἀπορέομαι.ꝛ ἀποροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Dubito. confundor.afflictor.
ἀπορέω.ꝛ ἀπορῶ.μ.σω.π.κα. Dubito.indigeo. careo. inops impotens sum.
ἀπορία.ας.ἡ. dubitatio. Confusio.indigentia.
ἀπόρρητος.η.ον. Nefãdus. nõ dicendus.a.um.
ἀπορρίπτω.μ.ψω.π.φα. abijcio.deijcio.
ἀπόρροια.ας.ἡ. Emanatio.
ἀπορφανίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Orphanꝰ fio. segregor. solus fio.
ἀποσβεννύω.μ.σω.π.κα. Extinguo.
ἀποσκίασμα.ατος.το. obũbratio.
ἀποσοβέω.ꝛ ἀποσοβῶ.μ.σω.π.κα. Expello.abigo.
ἀποσπάω.ꝛ ἀποσπῶ.μ.ασω.π.ακα. Auello.educo.abstraho.abduco.
ἀποσταλείς.εντος.ὁ. Missus.
ἀποσταλῶ. Mittar.
ἀποστάς.αντος.ὁ. Postq̃ recessit.recedere fecit.
ἀποστασία.ας.ἡ. Dissentio.rebellio.discessus.
ἀποστάσιον.ου.το. Libellus repudij.repudium.
ἀποστεγάζω.μ.σω.π.κα. Detego.tectum demolior.
ἀποστέλλω.μ.λῶ.π.αλκα. Mitto.
ἀποστερέω.ꝛ ἀποστερῶ.μ.ησω.π.ηκα. Fraudem facio.priuo.
ἀπόστηθι. Discede.
ἀποστῆναι. Discessisse.
ἀποστήσομαι. Recedam.discedã
ἀπόστησον. Auerte.recede.
ἀποστήσω. Recedam. discedam. auertam.
ἀποστολή.ης.ἡ. Apostolatus.

ἀπόστολος.ου.ὁ. Apostolus.i. missus.
ἀποστοματίζω.μ.σω.π.κα. Loquor memoriter. vel iubeo tanquã preceptor discipulũ memoriter aliquid recitare.
ἀποστραφῶ. Auertar.
ἀποστρέφομαι.μ.ψομαι.π.μμαι. Auertor.discedo.fugio.
ἀποστρέφω.μ.ψω.π.φα. Auerto.reddo.refero.
ἀποστροφή.ης.ἡ. cõuersio.auersio
ἀποστυγέω.ꝛ ἀποστυγῶ.μ.ησω.π.ηκα. Odi.odio habeo.
ἀποστῶ. Discedam.discederem.
ἀποσυνάγωγος.η.ον. Eiectus extra synagogam.a.um.
ἀπόσχου. Abstine.
ἀποτάσσομαι.μ.ξομαι.π.αγμαι. Disiũgor.separor.nũcio.renũcio.discedo. valefacio.
ἀποτάσσω.μ.ξω.π.χα. Renuncio.valefacio.
ἀποτάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Disiungor.sepor.nuncio. renuncio. valefacio.discedo.
ἀποτάττω.μ.ξω.π.χα. Renuncio.valefacio.
ἀποτελέω.ꝛ ἀποτελῶ.μ.εσω.π.εκα. Perficio.
ἀποτέμνω.μ.σω.π.κα. Abscindo.
ἀποτίθημι.μ.ησω.π.κα. depono.
ἀποτινάσσω.μ.ξω.π.χα. excutio.
ἀποτιννύω.μ.σω.π.κα. Reddo. exsoluo.punio.
ἀποτίω.μ.σω.π.κα. reddo.soluo.
ἀποτολμάω.ꝛ ἀποτολμῶ.μ.ησω.π.ηκα. Audeo.
ἀποτομία.ας.ἡ. Seueritas.
ἀπότομος.η.ον. Crudelis.dirꝰ.a.ũ.
ἀποτόμως. Duriter.grauiter.
ἀποτότε. Ex tunc.ex illa hora.
ἀποτουνῦν. Ex nunc.ex hac hora.
ἀποτρέχω.μ.μοῦμαι.π.ηκα. curro.
ἀποτυφλόω.ꝛ ἀποτυφλῶ.μ.σω.π.κα. Exceco.
ἀπουσία.ας.ἡ. Absentia.
ἀποφέρω.μ.οισω.π.νοχα. Asporto.defero.
ἀποφεύγω.μ.ξω.π.χα. aufugio
ἀποφθέγγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Loquor.
ἀποφορτίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Onus depono.

ἀποφυγών.οντος.ὁ. Postq̃ aufugit.
ἀπόχρησις.εως.ἡ. Usus.
ἀποχωρέω.ꝛ ἀποχωρῶ.μ.ησω.π.ηκα. Discedo.
ἀποχωρίζω.μ.σω.π.κα. Abscindo.diuido.
ἀποψύχω.μ.ξω.π.χα. Aresco. morior.
ἀπρόσδεκτος.η.ον. Insusceptibilis.indignus susceptu.a.ũ.
ἀπροσδόκητος.η.ον. ĩsperatꝰ.a.ũ
ἀπρόσιτος.η.ον. Inaccessibilis.e.
ἀπρόσκοπος.η.ον. qui caret offensione.
ἀπροσωπόληπτος.η.ον. Qui non facit discrimẽ ꝛ acceptionẽ personarum.
ἄπταιστος.η.ον. Sine peccato.qui nõ errat.
ἅπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι. tãgo
ἅπτω.μ.ψω.π.φα. Accendo.
ἀπωθέω.ꝛ ἀπωθῶ.μ.σω.π.κα. Repello.
ἀπώκισα. Migrare feci.
ἀπώλεια.ας.ἡ. Perditio.
ἀπώλεσα. Perdidi.interfeci.
ἀπωλόμην. Perij.
ἀπών.οντος.ὁ. Absens.
ἀπωσάμενος.η.ον. Postq̃.repulit. Abiecit.
ἀπωσάμην. Repuli.abieci.
ἄρα. Nam.igitur.
ἆρα. Nunquid.
ἀρά.ᾶς.ἡ. Maledictio.execratio.
ἄραγε. Igitur.ideo.
ἆραι. Tollere.tulisse.
ἄρας.αντος.ὁ. Postq̃ tulit.soluit a portu.discessit.
ἀργέω.ꝛ ἀργῶ.μ.ησω.π.ηκα. Cesso.vaco. ociosus sum.
ἀργία.ας.ἡ. Ocium.
ἀργός.η.ον. Ociosus.piger.
ἀργύριον.ου.το. Argẽtũ.nũmus.
ἀργυροκόπος.ου.ὁ. Argentariꝰ.
ἄργυρος.ου.ὁ. Argentum.
ἀργυροῦς.α.οῦν. Argenteꝰ.a.ũ.
ἀργυροχόος.ου.ὁ. Argentariꝰ.
ἀρδαλόω.ꝛ ἀρδαλῶ.μ.σω.π.κα. Contamino.polluo.fuligine ĩpleo.
ἄρειος πάγος.ου.ὁ. Uicus martius.
ἀρειοπαγίτης.ου.ὁ. Areopagita.ex ariopago.i.martio vico.
ἀρέσαι. Placuisse.
ἀρέσας.αντος.ὁ. Postq̃ placuit.
ἀρέσκεια.ας.ἡ. Complacentia. Obsequium.

ἀρέσκω.μ.σω.π.κα. Placeo.
ἀρεστός.η.ον. Benignus.placidus equus.a.um.
ἀρετή.ης.ἡ. Uirtus.
ἀρθήσομαι. auferar.tollar.
ἄρθητι. Tollere.impera.passi.
ἀρθῶ. Tollar.auferar.
ἀριθμέω.ꝛ ἀριθμῶ.μ.σω.π.κα. Numero.computo.as.
ἀριθμός.ου.ὁ. Numerus.
ἀριστερός.α.ον. Sinister.a.um.
ἀριστέω.ꝛ ἀριστῶ.μ.σω.π.κα. prãdeo.
ἄριστον.ου.το. Prãdiũ.
ἀρκέομαι.ꝛ ἀρκοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Contentus sum.
ἀρκετός.η.ον. Sufficiens.
ἀρκέω.ꝛ ἀρκῶ.μ.ησω.π.κα. sufficio.satis sum.
ἄρκος.ου.ἡ. Ursa.
ἄρκτος.ου.ἡ. Ursa.
ἅρμα.ατος.το. currus.
ἁρμόζω.μ.σω.π.κα. Adapto.
ἁρμόνιον.ου.το. Suauitas.
ἁρμός.ου.ὁ. compago.iunctura.
ἀρνέομαι.ꝛ ἀρνοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι. Nego.
ἄρνες.ων. Agni.
ἀρνίον.ου.τό. Agnus.
ἆρον. Tolle.
ἀροτριάω.ꝛ ἀροτριῶ.μ.σω.π.κα. Aro.exerceo. Amo.
ἄροτρον.ου.το. Aratrum.
ἁρπαγή.ης.ἡ. Rapina.
ἁρπαγήσομαι. Rapiar.
ἁρπάζω.μ.ξω.π.χα. Rapio.
ἅρπαξ.γος.ὁ. Rapax.
ἀρραβών.ωνος.ὁ. pignus.
ἄρραφος.η.ον. Inconsutilis.e.inconsutus.a.um.
ἄρρην.ενος.ὁ. masculꝰ. masculinꝰ.
ἄρρητος.η.ον. inefabilis. idicibilis
ἀρρωστέω.ꝛ ἀρρωστῶ.μ.σω.π.κα. Egroto.infirmor. egritudo.
ἀρρώστημα.ατος.το. infirmitas
ἀρρωστία.ας.ἡ. Infirmitas.egrotatio.
ἄρρωστος.η.ον. Lãguidus.egrotus.a.um.
ἄρσεν.το. Masculum.
ἀρσενοκοίτης.ου.ὁ. Masculorũ concubitor.
ἄρτεμις.ιδος.ἡ. diana dea.
ἀρτέμων.ονος.ὁ. artemo.ĩstrumẽtũ nauis.
ἄρτι. modo. nuper.nunc.
ἄρτιος.α.ον. sanus. pfectꝰ.a.ũ.par.
ἄρτος.ου.ὁ. panis.

ἀρτύω.μ.σω.π.κα. Condio.
ἀρχάγγελος.ου.ὁ. Archangelus princeps angelorum.
ἀρχαῖος.α.ον. antiquus.a.um.
ἀρχή.ης.ἡ. Principium. principatus.potestas.magistratus.
ἀρχηγός.ου.ὁ. dux.author.
ἀρχιερατικός.η.ον. res principis sacerdotum.
ἀρχιερεύς.εος.ὁ. prĩceps sacerdotũ.
ἀρχιποίμην.ενος.ὁ. princeps pastorum.
ἀρχιτέκτων.ονος.ὁ. Architectus faber.
ἀρχιτελώνης.ου.ὁ. princeps publicanorum.
ἀρχισυνάγωγος.ου.ὁ. prĩceps synagoge
ἀρχιτρίκλινος.ου.ὁ. Princeps conuiuij.
ἄρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. ĩcipio
ἄρχω.μ.ξω.π.χα. prĩceps sũ.dñor
ἄρχων.οντος.ὁ. princeps.dux.
ἄρω. Tollam.auferam.
ἀρώματα.ων.τα. aromata.
ἀσάλευτος.η.ον. Immobilis. inconcussus.a.um.
ἄσβεστος.η.ον. inextinguibilis.e.
ἀσέβεια.ας.ἡ. Impietas.
ἀσεβέω.ꝛ ἀσεβῶ.μ.σω.π.κα. impius sum.impie.ago.
ἀσέβημα.ατος.το. iniq̃tas. ĩpietas
ἀσεβής.εος.ὁ.ἡ. ĩpius.irreligiosus.
ἀσέλγεια.ας.ἡ. Impudicitia.
ἄσημος.η.ον. Ignobilis.obscurus
ἀσθένεια.ας.ἡ. Infirmitas.
ἀσθενέστερος.α.ον. Infirmior.
ἀσθενέω.ꝛ ἀσθενῶ.μ.ησω.π.κα. Impotens imbecillis sum. egroto.as.
ἀσθένημα.ατος.το. Egritudo.imbecillitas.
ἀσθενής.εος.ὁ.ἡ. Infirmus.a.um. Imbecillis.e.egrotus.a.um.
ἆσθμα.ατος.το. Spiritus.
ἀσθμαίνω.μ.νω.π.κα. spiro.suspiro.
ἀσιάρχης.ου.ὁ. princeps asie.
ἀσίδηρος.α.ον. res q̃ caret ferro.
ἀσιτία.ας.ἡ. abstinẽtia acibo.ieiuniũ
ἄσιτος.η.ον. Ieiunus.sine cibo.
ἀσκέω.ꝛ ἀσκῶ.μ.σω.π.κα. Exerceo ꝛ studeo.
ἀσκός.ου.ὁ. Uter.i. corium vini.
ᾆσμα.ατος.το. Cantus.
ἀσμένως. Libenter.
ἄσοφος.η.ον. Insipiens.indoctus.a.um.
ἀσπάζομαι.μ.σομαι.π.σμαι. Saluto.

ἀσπασμός.ου.ὁ. Salutatio.
ἄσπιλος.η.ον. Immaculatus.a.ũ
ἀσπίς.ιδος.ἡ. aspis serpẽs.scutũ.
ἄσπονδος.η.ον. Sine federe vl' pace.transgressor federis confirmati iuramento.
ἀσσάριον.ου.το. as.genus nũmi.
ἀστατέω.ꝛ ἀστατῶ.μ.σω.π.κα. Instabilis sũ.nõ habeo sedẽ certã.
ἀστεῖος.α.ον. elegãs. vrbanus.a.ũ
ἀστήρ.ερος.ὁ. Stella.
ἀστήρικτος.η.ον. ĩstabil'.nõ firmꝰ.
ἄστοργος.η.ον. Qui caret amore ꝛ caritate.
ἀστοχέω ꝛ ἀστοχῶ.μ.ησω.π.κα. aberro.abscedo.
ἀστραπή.ης.ἡ. Fulgur.
ἀστράπτω.μ.ψω.π.φα. Fulguro.corusco.
ἄστρον.ου.το. stella.astrum.
ἀσύμφωνος.η.ον. discors.differẽs
ἀσύνετος.η.ον. Imprudens. sine intellectu.
ἀσύνθετος.η.ον. Qui non seruat pacta et statuta.
ἀσφάλεια.ας.ἡ. Ueritas.certitudo.diligentia.munitio.
ἀσφαλής.εος.ὁ.ἡ. Uerus.tutꝰ.munitus.a.um.securus.a.um.
ἀσφαλίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι munio.custodio.
ἀσφαλῶς. diligẽter.caute.circũdãter
ἀσχημονέω.ꝛ ἀσχημονῶ.μ.ησω.π.ηκα. Turpiter ꝛ inhoneste ago.turpis videor.
ἀσχημοσύνη.ης.ἡ. Turpitudo.
ἀσχήμων.ονος.ὁ.ἡ. Inuerecũdꝰ Turpis.inhonestus.a.um.
ἀσχολέω.ꝛ ἀσχολῶ.μ.σω.π.κα. vaco.do operam.
ἀσχολία.ας.ἡ. negotiũ.occupatio
ἀσωτεία.ας.ἡ. Luxuria.
ἀσώτως. Luxuriose.
ἀτακτέω.ꝛ ἀτακτῶ.μ.σω.π.κα male ago ꝛ inhoneste.vitiosus sũ.
ἄτακτος.η.ον. Inquietus.vitijs deditus.a.um.
ἀτάκτως. inordinate.iquiete.vitiose
ἀταξία.ας.ἡ. Inordinatio. petulantia.procacitas.
ἅτε. ceu.sicut.tanq̃.
ἀτεκνία.ας.ἡ. filiorum inopia.
ἄτεκνος.η.ον. Qui caret filijs.
ἀτέλεστος.η.ον. imperfectus.a.ũ.
ἀτελής.εος.ὁ.ἡ. Imperfectus.a.ũ.

ἀτενίζω.μ.σω.π.κα.Intuor.aſpicio
ἄτερ.ſine abſqȝ.
ἀτιμάζω.μ.σω.π.κα. Inhonoro.as. [Inhonoro.as.
ἀτιμάω ⁊ ἀτιμῶ.μ.σω.π.κα.
ἀτιμία.ας.ἡ.ignominia.ignobilitas.
ἄτιμος.η.ομ.inhonoratus.a.um.
ἀτιμότερος.α.ομ.Inhonoratior. Ignobilior.
ἄτιμα.que.neu.ge.nu.plura.
ἀτμίσ.ιλος.ἡ.Vapor.
ἀτμός.ου.ὁ.Vapor.
ἄτομος.η.ομ.Indiuiſibilis.e.atomus ſolis. [ſiōe
ἄτοπος.η.ομ.abſurd⁹.dign⁹ rephē
ἀτραπός.ου.ἡ.Semita.
αὐγάζω.μ.σω.π.κα.fulgeo.ſplendeo.luceo.
αὔγασμα.ατος.τό.Fulgor.
αὐγή.ης.ἡ.Lux.dies.
αὐθάδης.εος.ὁ.ἡ.Contumax.ſuperbus.elatus.
αὐθαίρετος.η.ομ.Voluntarius.ſua ſponte electus.a.um.
αὐθεντέω.⁊ αὐθεντῶ.μ.σω.π.κα.Dominor.author ſum.
αὐθέντης.ου.ὁ.Author.actor.alicuius rei.
αὖλαξ.ακος.ὁ.Sulcus.
αὐλέω.⁊ αὐλῶ.μ.σω.π.κα.Tibijs cano.
αὐλή.ης.ἡ.Aule.atrium.aula.
αὐλητής.ου.ὁ.Tibicē.q̄ tibijs cāit
αὐλίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Maneo.moror.habito.diuerto.
αὐλίζω.μ.σω.π.κα.tibijs cano.
αὐλός.ου.ὁ.Tibia.
αὐξάνω.μ.ησω.π.ηκα.Augeo.creſco.creſcere facio.
αὐξηθῶ.Creſcam.
αὔξησις.εως.ἡ.Augmentum.
αὔριον.Cras.
αὐστηρός.α.ομ.auſter⁹.grauis.durus.a.um.
αὐτάρκεια.ας.ἡ.ſufficientia.
αὐτάρκης.εος.ὁ.ἡ.ſufficiens.
αὕτη.ης.ἡ.Hec.pronomen femini.numeri ſingularis.
αὐτή.ης.ἡ.Ipſa.pronomen femini.numeri ſingularis.
αὐτόθι.Ibi.
αὐτοκατάκριτος.η.ομ.Qui ſeipſum condemnat.
αὐτόματος.η.ομ.Vltroneus.ſpōtaneus.a.um.

αὐτόπτης.ου.ὁ.Qui proprijs oculis aliquid vidit.
αὐτός.η.ομ.Ipſe.a.um.
αὐτοσχεδίως.Ex improuiſo.
αὐτοῦ.Hic.ibi.huc.ipſius.
αὐτόχειρ.ειρος.ὁ.Vltroneus.ſpontaneus.a.um.
αὐχμηρός.α.ομ.caliginoſus.a.ū.
ἀφαιρέομαι.⁊ ἀφαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι.priuo.adimo.
ἀφαίρεσις.εως.ἡ.ademptio.ablatio.
ἀφαιρέω.⁊ ἀφαιρῶ.μ.ησω.π.κα.Amputo.aufero.
ἀφανής.εος.ὁ.ἡ.non viſus.occultus.inuiſus.a.ū. [demolior.deſtruo
ἀφανίζω.μ.σω.π.κα.Extermino.
ἀφανισμός.ου.ὁ.interit⁹.diſtructio
ἄφαντος.η.ομ.inuiſibilis.diſpares
ἀφεγγής.εος.ὁ.ἡ.Tenebroſus.a.ū
ἀφειδία.ας.ἡ.iparſimonia.inabſtinentia.
ἀφείθην.remiſſus.condonatus ſū.
ἀφειλόμην.abſtuli liberaui.priuaui
ἀφεῖλον.amputaui.abſtuli.eruit.
ἀφείς.εντος.ὁ.Relinquens.dimittens.poſtq̄ reliquit dimiſit.
ἀφεδρών.ωνος.ὁ.Seceſſus.
ἀφεθήσομαι.Remittar.
ἀφεθῶ.remittar.remitterer.
ἀφελεῖν.abſtuliſſe.amputauiſſe.
ἀφέλοιμι.diminuam.auferam.
ἀφελότης.ητος.ἡ.ſimplicitas.
ἀφέλω.abſtulero.diminuero.
ἀφέλωμαι.auferā.tollam.adimaȝ.
ἀφέντες.dimittentes.relinquentes.
ἄφες.Sine.permitte.
ἄφεσις.εως.ἡ.Remiſſio.
ἀφέωμαι.Remittar.
ἀφή.ης.ἡ.Iunctura.tactus.
ἀφῆκα.dimiſi.emiſi.
ἀφῆς.Ex quo.ex quo tempore.
ἀφήσω.dimittam.
ἀφθαρσία.ας.ἡ.Incorruptio.
ἄφθαρτος.η.ομ.Incorruptibil.e.
ἀφθόνως.abūdanter.ſine inuidia.
ἀφιέναι.dimittere.
ἀφίημι.μ.σω.π.κα.Dimitto.permitto.emitto.condono.remitto.
ἀφικνέομαι.⁊ ἀφικνοῦμαι.μ.ξομαι.π.ιγμαι.peruenio.conſequor.
ἀφικόμην.perueni.conſecutus ſum.
ἀφιλάγαθος.η.ομ.Qui nō amat bonitatem et virtutem.
ἄφιξις.εως.ἡ.receſſus.abitio.
ἀφιλάργυρος.η.ομ.Non cupidus pecuniarum.non auarus.

ἀφίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.Diſcedo.
ἀφιστάμην.Diſcedebam.
ἀφιστάω.⁊ ἀφιστῶ.μ.σω.π.κα.Aufero.adimo.
ἀφίστημι.μ.σω.π.κα.Diſcedo.abduco.auerto.
ἀφίω.μ.σω.π.κα.Sino.
ἄφνω.ſubito.repente.
ἄφοβος.η.ομ.itrepid⁹.ſine metu.
ἀφόβως.ſine timore.aduerb.
ἀφομοιόομαι.⁊ ἀφομοιοῦμαι.μ.ωσομαι.π.ωμαι.Aſſimilor.ſimilis fio.
ἀφομοιόω.⁊ ἀφομοιῶ.μ.σω.π.κα.Aſſimilo.
ἀφοράω.⁊ ἀφορῶ.μ.ασω.π.κα.Aſpicio.video.
ἀφορίζω.μ.σω.π.κα.determino
ἀφορμή.ης.ἡ.Occaſio.
ἀφρίζω.μ.σω.π.κα.Spumo.
ἀφρονέστατος.η.ομ.Inſipientiſſimus.a.um.
ἀφρός.ου.ὁ.Spuma.
ἀφροσύνη.ης.ἡ.ſtultitia.inſipiētia.
ἄφρων.ονος.ὁ.ἡ.iſipiēs.imodeſt⁹a.um. [κα.Dormio.
ἀφυπνόω.⁊ ἀφυπνῶ.μ.σω.π.
ἀφυστερέω.⁊ ἀφυστερῶ.μ.σω.π.κα.Defraudor.priuor.
ἀφῶ.dimiſero omiſero.omittam.
ἀφωμοιωμένος.η.ομ.Aſſimilatus.ſimilis factus.
ἄφωνος.η.ομ.Mutus ſine voce.
ἀφώρισα.Diſcreui.ſegregaui.
ἀφωρισμένος.η.ομ.Segregatus diſtinctus.determinatus.ſepoſitus electus.a.um.
ἀχανής.εος.ὁ.ἡ.vaſtus.imēſus.a.ū
ἄχαρις.εως.inurban⁹.iſulſus.a.ū.
ἀχάριστος.η.ομ.Ingratus.a.ū.
ἀχειροποίητος.η.ομ.Non manu factus.a.um.
ἄχη.ης.ἡ.Viriditas.
ἀχθήσομαι.Ducar.
ἄχθος.εος.τό.Dolor.
ἀχλύς.λος.ἡ.Caligo.
ἀχρειόομαι.⁊ ἀχρειοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Inutilis ſum.
ἀχρεῖος.α.ομ.Inutilis.e.
ἄχρηστος.η.ομ.Inutilis.e
ἄχρι.Vſqȝ ad.
ἀχριόν.vſqȝ ad.
ἄχρισ.vſqȝ ad.

ἄχρισοῦ. Usqȝ ad.
ἄχυρομ.ου.τό. Palea.
ἀψευλής.ὁ.ἡ. Uerax. q nō mētit.
ἀψιμθος.ου.ὁ. absinthium herba.
ἄψυχος.η.ομ. inanimatus.a.um.
ἄωρος.α.ομ. Intempestiuus. imma turus. acerbus.a.um.
βαθμός.ου.ὁ. Gradus.
βάθοσ.εος.τό. profunditas.
βαθύμω.μ.μῶ.π.κα. profūdo.as.
βαθύς.εος.ὁ. profundus.a.um.
βαΐομ.ου.τό. Ramus.
βαλάμπιομ.ου.το. Sacculus.
βάλλω.μ.λῶ.ω.ηκα. Mitto. ia cio. iaculor. cedo.
βαπτίζω.μ.σω.ω.κα. Baptizo.
βάπτισμα.ατος.το. Baptismus.
βαπτισμός.ου.ὁ. Baptismus.
βαπτιστής.ου.ὁ. Baptista. Qui baptizat.
βάπτω.μ.ψω.π.φα. Tingo.
βάρβαρος.α.ομ. barbarus.a.um.
βαρέω.ᴛ βαρῶ.μ.σω.π.κα. Gra uo. onero.
βαρέως. Grauiter.
βάρος.εος.το. Pondus. grauitas. Onus.
βαρύμω.μ.μῶ.π.κα. grauo.
βαρύς.εος.ὁ. Grauis.e.
βαρύτεροσ.α.ομ. Grauior. us.
βαρύτιμος.η.ομ. preciosus.a.um.
βασανίζω.μ.σω.π.κα. torqueo. fa tigo. iacto.
βασανισμός.ου.ὁ. Cruciatus. tor mentum.
βασανιστής.ου.ὁ. Tortor.
βάσανος.ου.ὁ. Tormentum. expe rientia. probatio. index. quo aurifi ces aurum explorant.
βασιλεία.ας.ἡ. Regnum.
βασίλειομ.ου.το. Regnum.
βασίλειος.ου.ὁ. regia domus.
βασίλειος.α.ομ. Regalis. regi us.a.um.
βασιλεύς.εως.ὁ. Rex.
βασιλεύω.μ.σω.π.κα. regno.as.
βασιλικόσ.η.ομ. Regulus. regalis. regius.a.um.
βασίλισσα.ης.ἡ. Regina.
βάσισ.εως.ἡ. fatum. exitus. basa. fir mamentum. gressus.
βασκαίνω.μ.νῶ.π.κα. Fascino.as
βασκανία.ας.ἡ. Fascinatio.
βάσκανοσ.η.ομ. Inuidus.a.uȝ.
βαστάζω.μ.ξω.π.χα. Porto. ba iulo.as.
βάτος.ου.ὁ. Rubus. genus mensu re. cadus.
βάτραχος.ου.ὁ. Rana.
βαττολογέω.ᴛ βαττολογῶ.μ. σω.π.κα. Loquax sum. multum loquor.
βαφή.ης.ἡ. Tinctura.
βδέλυγμα.τος.το. Abominatio.
βδελυκτός.η.ομ. Abominandus. abominabilis.e.
βδελύσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι Abominor. aris.
βδελύττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. abominor. aris.
βέβαιος.α.ομ. Firmus.a.um.
βεβαιόω.ᴛ. βεβαιῶ.μ.σω.ω.κα. Confirmo. roboro.
βεβαίωσις.εως.ἡ. Confirmatio.
βεβαμμένος.η.ομ. Tinctus.a.um.
βεβαπτισμένος.η.ομ. baptizat9.a.ū
βεβαρημένοσ.η.ομ. grauatus.a.ū. oneratus.a.um.
βεβήκειμ. Iueram. processeram.
βεβηκώσ.οτοσ.ὁ. Postq̃ iuit. pro cessit. positus est. vadit.
βέβηλος.η.ομ. Contaminatus. pro fanus.a.um.
βεβηλόω.ᴛ βεβηλῶ.μ.σω.ω.κα. Uiolo. contamino.
βέβληκα. proieci. misi.
βεβληκώς.οτοσ.ὁ. Postq̃ proie cit. misit. iniecit.
βέβλημαι. Coniectus. eiectus sum. Iaceo. precipitatus sum.
βεβλημένος.η.ομ. Proiectus. inie ctus. precipitatus.a.um.
βεβρωκώσ.οτοσ.ὁ. postq̃ mandu cauit.
βέλοσ.εος.το. Sagitta. iaculum.
βελτίωμ.ονος.ὁ.ἡ. Melior. prestā tior. us.
βῆμα.ατοσ.το. Tribunal. gressus. passus.
βήρυλλος.ου.ὁ. Beryllus. genus lapidis preciosi.
βία.ας.ἡ. Uis. violentia.
βιάζομαι.μ.σομαι.ω.μαι. gra uor. oneror. vim patior. cuȝ difficul tate facio. cogor. vim facio.
βιάζω.μ.σω.π.κα. Uim facio.
βίαιοσ.α.ομ. violentus. fortis.e.
βιαστήσ.ου.ὁ. violentus. qui vim facit.
βιβλιδάριομ.ου.το. Libellus.
βιβλίομ.ου.το. Libellus. liber.
βίβλοσ.ου.ἡ. Liber.
βίοσ.ου.ὁ. Uita. victus.
βιῶμι. Uiuo.
βιῶσαι. vixisse.
βίωσισ.εως.ἡ. Uita. conuersatio.
βιωτικόσ.η.ομ. vitalis ad vitam p tinens.
βλοβερόσ.α.ομ Nociuus. noxi us.a.um.
βλαβέω.ᴛ βλαβῶ.μ.σω.ω.κα. Nocumentū accipio. mulctor.
βλάβη.ης.ἡ. Detrimentum. nocu mentum.
βλάπτω.μ.ψω.π.φα. noceo. of fendo.
βλαστάνω.μ.ησω.π.κα. germi no. pullulo. cresco.
βλάστημα.ατοσ.το. germen.
βλαστήσω. germinabo. pullulabo. crescam.
βλαστός.ου.ὁ. germen.
βλασφημέω.ᴛ βλασφημῶ.μ. σω.π.κα. Blasfemo. maledico.
βλασφημία.ας.ἡ. blasfemia.
βλάσφημοσ.η.ομ. blasfemus. ho mo male fame.
βλέμμα.ατος.το. Aspectus.
βλέπω.μ.ψω.π.φα. aspicio. vi deo. caueo.
βλέφαρομ.ου.το. palpebra.
βληθείς.εντος.ὁ. missus. piect9.a.ū
βληθῆναι. Missum proiectuȝ fuisse.
βληθήσομαι. Mittar. proiciar.
βληθήσωμαι. Mitterer. missus; p iectus fuero.
βλήθητι. Proijcere. mittere. impe ratiuus passiuus.
βληθῶ. proijciar: mittar.
βλητέοσ.α.ομ. mittendus. dignus missu ᴛ proiectu.
βοάω.ᴛ βοῶ.μ.ησω.π.ηκα. Uo ciferor. clamo.
βόες.ωμ.οἱ.αἱ. boues. vacce.
βοή.ης.ἡ. clamor.
βοήθεια.ας.ἡ. auxilium. adiutoriuȝ.
βοηθέω.ᴛ βοηθῶ.μ.σω.π.κα. Ad iuuo ᴛ opem fero.
βοήθημα.ατοσ.το. Auxilium.
βοηθόσ.ου.ὁ. Auxiliator. adiutor.
βόθρος.ου.ὁ. Fouea. sepultura.
βόθυνοσ.ου.ὁ. Fouea.

βόλβιτον.ου.το. Stercus boum.
βολή.ης.ἡ. Jactus.
βολίζω.μ.σω.π.κα.submitto bolidē
βολίς.ίδος.ἡ. Jactus. iaculatio.
βοοζύγιον.ου.το. Jugum boum.
βόρβορος.ου.ὁ. Lutum.ceniū.
βορέας.ου.ὁ.boreas.aquilo vētus.
βορρᾶς.ᾶ.ὁ. Aquilo.boreas.
βόσκομαι. Pascor.
βόσκω. Pasco.
βοτάνη.ης.ἡ. Herba.
βότρυς.υος.ὁ. Botrus.racemus.
βούλευμα.ατος.το. Consilium. propositum.
βουλεύομαι.μ.σομαι.π.μαι Delibero.consulto.
βουλευτής.ου.ὁ. Consiliarius.decurio.prudens ⁊ boni consilij.
βουλή.ης.ἡ. Consilium. ⌐Volo.
βούλομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.
βουνός.ου.ὁ. Collis.
βοῦς.οός.ὁ.ἡ. Bos.vacca.
βοῶν. Boum.vaccarum.
βραβεῖον.ου.τό. Brauium.premium certaminis.
βραβεύω.μ.ευσω.π.ευκα. Exulto. Nuncio.medio.propono certamen.vinco in certamine.
βραδύνω.μ.νῶ.π.κα. Tardo.tardus sum.
βραδυπλοέω. ⁊ βραδυπλοῶ μ.σω.π.κα. Tardo cursu nauigo
βραδύς.εος.ὁ. Tardus. a.um.
βραδυτής.ητος.ἡ. Tarditas.
βραχίων.ονος.ὁ. Brachium.
βραχύς.εος.ὁ.breuis. paruus.modicus. ⌐tui pituitus.
βραχυτελής.εος.ὁ.ἡ. breuis.bre
βρέφος.εος.τό. Infans.
βρέχω.μ.ξω.π.χα. Rigo.
βρίθω.μ.σω.π.κα. Deprimo.
βρόμος.ου.ὁ. Crepitus ignis. strepitus.sonitus.
βροντάω. ⁊ βροντῶ.μ.σω.π.κα. Tono.as.
βροντή.ης.ἡ. Tonitru.
βροχή.ης.ἡ. Pluuia.
βρόχος.ου.ὁ. Laqueus. ⌐tiū.
βρύγμα.τος.το.rugitus.stridor dē
βρυγμός.ου.ὁ.rugitꝰ.stridor dētiū
βρύχω.μ.ξω.π.χα. Dētes collido Rugio. ⌐nero.germino.
βρύω.μ.σω.π.κα. Produco.ge=
βρῶμα.τος.το. Esca. ⌐ducabilis
βρώσιμος.η.ον. comestibilis. man
βρώσκω. Comedo.
βύβλος.ου.ἡ. Liber.
βυθίζω. μ. σω.π.κα. mergo.obruo.
βυθός.ου.ὁ. Abyssus.profundum.
βυρσεύς.εος.ὁ. Coriarius.
βύσσινος.η.ον. Byssinus. ex bysso.
βύσσος.ου.ὁ.byssus.genꝰ lini subtilis.
βῶλος.ου.ὁ. Massa.
βωμός.ου.ὁ. Ara.
γάγγραινα.ης.ἡ. Cancer.
γάζη.ης.ἡ. Gaza.thesaurus.
γαζοφυλάκιον.ου.το. Repositorium gaze.thesaurus.
γάλα.κτος.τό. Lac.
γαλαθηνός.η.ον. Lacte nutritꝰ.a.ū
γαλήνη.ης.ἡ. Tranquillitas.
γαμέω. ⁊ γαμῶ. μ.ησω.π.ηκα. Duco vxorem.
γάμος.ου.ὁ. Nuptie.
γάρ. Enī. aliquādo etiā est particula adiectiua ⁊ nihil significat.
γαστήρ.ερος.ἡ. Venter.
γαυρίαμα.τος.τό.clatio.exultatio.
γαυριάω. ⁊ γαυριῶ.μ.σω.π.κα Exulto.letor.extollor.superbio.
γαυροόμαι. ⁊ γαυροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Eleuor.superbio.extollor.
γέ. Particula adiectiua in fine dictionū ⁊ significat iterdū diminutionē.
γεγαμηκώς.οτος.ὁ. Postquā duxit vxorem.
γεγαυριωμένος.η.ον. Sublatꝰ.clatus.superbus.a.um.
γεγαυρωμένος.η.ον. Eleuatus. In superbiam clatus.inflatus.
γεγενημένος.η.ον. Factus. a.um.
γεγενῆσθαι. Factum fuisse.
γεγέννηκα. Genui.
γεγέννημαι. Genitus fui. ⌐ratꝰ.a.ū.
γεγεννημένος.η.ον. Natus.gene
γεγεννῆσθαι.gn̄atum genitū fuisse.
γένομαι. Factus sum.fui.
γεγονέναι. Fuisse. factum fuisse.
γεγονώς.οτος.ὁ. Postq̄ factꝰ fuit
γέγραμμαι.scriptꝰ sū. ⌊postq̄ fuit.
γεγραμμένος.η.ον.scriptus.a.ū.
γέγραφα. Scripsi. ⌐a.ū
γεγυμνασμένος.η.ον .exercitatꝰ.
γείτων.ονος.ὁ.ἡ. Vicinus.a.
γελάω. ⁊ γελῶ.μ.σω.π.κα.rideo
γέλως.τος.ὁ. Risus.
γεμίζω.μ.σω.π.κα. Impleo.
γέμω.μ.σω.π.κα. Plenus sum.
γενεά.ᾶς.ἡ. Generatio.
γενεαλογία.ας.ἡ. Genealogia.sermo vel ratio generis.
γενεαλογέομαι. ⁊ γενεαλογοῦμαι.μ.ησομαι.π.ημαι. Generationem habeo.
γενέσθαι. Fuisse.factum fuisse.
γενέσια.ων.τα. Festū diei natalis.
γενεσιάρχης.ου.ὁ. Generator.
γενεσιουργός.ου.ὁ. Creator.
γένεσις.εως.ἡ. Generatio.
γενετή.ης.ἡ. Natiuitas.
γενέτις.ιδος.ἡ. Mater. Genitrix.
γενηθῆναι. Factum fuisse.
γενήθητι. fias.imperatiuꝰ passiuus.
γενήσομαι. Fiam.
γεννάω. ⁊ γεννῶ. μ. σω. π. κα. Genero.gigno.
γέννημα.τος.το. generatio.fetus.
γέννησις.εως.ἡ. Generatio.
γεννητός.η.ον.gn̄atꝰ.genitꝰ.a.ū.
γεννήτωρ.ρος.ὁ. Genitor.
γενοίμην. Fiam.fierem.
γενόμενος.η.ον.factus.a.um.
γένος.εος.το.genꝰ.spēs.natio.forma.
γενοῦ.esto.sis.
γένωμαι. Fiam. sim.
γέρας.ατος.το.honor.donū.p̄miū
γερουσία.ας.ἡ. Senatus.
γέρων.οντος.ὁ. Senex. ⌐sto.as.
γεύομαι.μ.σομαι.π.ευμαι. Gu
γεῦσις.εως.ἡ. Sapor.gustus.
γεώδης.εος.ὁ.ἡ. Terrenus.a.um.
γεωργέω. ⁊ γεωργῶ.μ.ησω.π.ηκα. Agricolo.as. terrā colo tanq̄ agricola. ⌐tura.
γεωργία.ας.ἡ.agricolatio.agricul
γεώργιον.ου.το. Agricolatio agricultura.
γεωργός.ου.ὁ. Agricola.
γῆ.ης.ἡ. Terra.
γηγενής.εος.ὁ.ἡ.ex terra natꝰ.a.ū
γήμω. Ducam. duxero vxorem.
γηράσκω.μ.σω.π.κα. Senesco.
γῆρας.ατος.τό. Senectus.
γιγαντώδης.εος.ὁ.ἡ. Giganteus giganti similis vel cq̄lis.e. ⌐fū.fio.
γίγνομαι. μ. ησομαι. π. ημαι.
γίνομαι.μ.ησομαι.π.ημαι.fū.fio
γινώσκω.μ.ωσομαι.π.ωκα. Cognosco.
γλεῦκος.εος.τό. Mustum.vinū.
γλυκαίνω. μ. νω. π. κα. Dulcis sum.
γλύκασμα.ατος.το. Dulcedo.
γλυκύς.εος.ὁ. Dulcis.

γλυκύτερος.α.ον.Dulcior. ius.
γλυκύτης.ητοσ.ἡ.Dulcedo.
γλύμμα.ατος.τό. Sculptura.
γλυπτός.η.ον.Sculptus.a.uꝫ.
γλυφή.ης.ἡ.Sculptura.
γλύφω.μ.ψω.π.φα.ſculpo.
γλῶσσα.ης.ἡ.Lingua.
γλωσσόκομον.ου.το.Arca. vel repoſitorium ligneum ad aſſeruandas pecunias que ſupererant. loculi.Marſupium.
γλωσσώδης.εος.ὁ.ἡ.Loquax. verboſus.a.um.
γναφεύς.εοσ.ὁ.Fullo.
γνήσιος.α.ον.germanus.legitimus.a.um.
γνησίως.Legitime. ⌈ſcientes.
γνόντες.οντων.οἱ.cognoſcentes.
γνούς.οντος.ὁ.cognoſcēs.ſciens.
γνόφος.ου.ὁ.Caligo
γνῶ.cognoſcam.
γνῶθι.cognoſco.
γνώμη.ης.ἡ.ſententia. conſilium.
γνωρίζω.μ.σω.π.κα.cognoſco.notum facio.
γνώριμος.η.ον Notus. equalis.
γνωσθείσ.εντος.ὁ.Cognitus.
γνωσθῆναι.Cognitum fuiſſe.
γνωσθήσομαι.cognoſcar.ſciar.
γνώσθητι.cognitus eſto.
γνωσθῶ.cognoſcar.
γνῶσις.εωσ.ἡ.cognitio.
γνώσομαι.cognoſcam.
γνώστης.ου.ὁ.cognitor.conſcius.
γνωστός.η.ον.cognitus.a.um.
γογγύζω.μ.σω.π.κα.murmuro.as. ⌈murmuratio.
γογγυσμός.ου.ὁ.Murmur.
γογγυστής.ου.ὁ.murmurator.
γόης.ητος.ὁ.veneficus.incantator. ⌊ſeductor.
νόμος.ου.ὁ.Onus.
γομφιάζω.μ.σω.π.κα.collido dētes.ſtrideo dentibus.
γόνατα.ων.τά.Genua.
γονεύς.εος.ὁ.pater.parens.
γόνυ.ος.τό.Genu.
γονυπετέω.ꝛ γονυπετῶ.μ.σω π.κα.Genua flecto. ⌈piſtola.
γράμμα.ατος.τό lr̄a.ſcriptura.e
γραμματεία.ας.ἡ.Litteratura. ſapientia.
γραμματεύς.εος.ὁ.Scriba.
γραπτός.η.ον.Scriptus.pictus. a.um.
γραφή.ης.ἡ.pictura.ſcriptura.

γράφω.μ.ψω.π.φα.ſcribo pingo
γραώδης.εος.ὁ.ἡ.Anilis.e.
γρηγορέω.ꝛ γρηγορῶ.μ.σω.π κα.Vigilo.as.
γυμνάζω.μ.σω.π.κα.Exerceo.
γυμνασία.ας.ἡ.Exercitium.
γυμνιτεύω.μ.σω.π.κα.Nudꝰ sū
γυμνός.η.ον.Nudus.a.um.
γυμνότης.ητος.ἡ.Nuditas.
γυναῖκα.Mulierem.vxorem.
γυναικάριον.ου.το.muliercula.
γυναικεῖον.ου.το.Locꝰ mulieꝝ.
γυναῖκες.ων.αἱ.mulieres.vxores.
γυνή.αικος.ἡ.Mulier.vxor.
γύρος.ου.ὁ.Gyrus.circuitꝰ. ⌈cuieo.
γυρόω.ꝛ γυρῶ.μ.σω.π.κα.cir=
γωνία ας.ἡ.Angulus.
δαιμονίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.Vexor a demonio.demoniū hēo.
δαιμόνιον.ου.το.Demonium.
δαιμονιώδης.εος.ὁ.ἡ.Demoniacus.diabolicus.a.um.
δαίμων.ονος.ὁ.ἡ.demō.deꝰ.dea.
δαίρω.μ.ρῶ.π.κα.Percutio.
δάκνω.μ.ήξω.π.ηχα.Mordeo.
δάκρυον.ου.τό.Lachryma.
δακρύω.μ.σω.π.κα.Lachrymo. ploro.
δακτύλιον.ου.τό.Annulus.
δάκτυλος.ου.ὁ.digitus.
δαμάζω.μ.σω.π.κα.domo.as.
δάμαλις.εως.ἡ.Vitula.
δανείζομαι.μ.σομαι.π.εισμαι. Mutuor.feneror.
δανείζω.μ.σω.π.κα.Mutuo.as.
δάνειον.ου.τό.debitum.
δανεισμός.ου.ὁ.Mutuatio.mutuum.
δανειστήσ.ου.ὁ.Fenerator.
δάνος.εος.το.Mutuum.fenus.
δαπανάω.ꝛ δαπανῶ.μ.σω.π.κα.Expendo.
δαπάνη.ης.ἡ.Sumptus.expenſa.
δαρήσομαι.Vapulabo.
δαψιλής.εος.ὁ.ἡ.Abundans.
δέ.coniunctio.autem.
δεδάμασμαι.domatus ſum.
δεδανεισμένος.η.ον.mutuatꝰ.a.ū
δέδεγμαι.Accepi.
δεδεκάτωκα.decimaui.
δεδεκάτωμαι.decimatus ſum.
δεδεκώς.οτος.ὁ.poſtq̄ ligauit.
δέδεμαι.Alligatus ſum.
δεδεμένος.η.ον.Ligatus.a.um.
δεδέσθαι.Ligatum fuiſſe.

δεδικαίωμαι.Juſtificatus ſum.
δεδικαιωμένος.η.ον.Juſtificatus.a.um. ⌈nē patitur.
δεδιωγμένοσ.η.ον.Qui perſecutio
δεδοκίμασμαι.Probatus ſum.
δεδοκιμασμένος.η.ον.Approbatus.a.um.
δέδομαι.Datus traditus ſuꝫ.
δεδομένος.η.ον.datus.a.um.
δεδοξάσθαι.Glorificatum fuiſſe.
δεδόξασμαι.Glorificatus ſum.
δεδοξασμένοσ.η.ον.Glorificatus.a.um.
δεδούλευκα.Seruiui.
δεδούλωμαι.ſeruituti ſubiectꝰ sū.
δεδουλωμένοσ.η.ον.Seruus factus.ſeruiens.
δέδωκα.dedi.
δεδώκειν.dederam.
δεδωκώς.οτος.ὁ.Poſtq̄ dedit.
δεδώρημαι.donatus.datus ſum.
δεδωρημένος.η.ον.donatus.datus.a.um.
δέη.oportuerit.oporteat.
δεήθητι.Roga.
δέησισ.εωσ.ἡ.Oratio.
δεήσω.Indigebo.
δεθῆναι.Alligatum.vinctū fuiſſe.
δεῖ.Oportet.decet.
δεῖγμα.ατος.το.demonſtratio. ſignum. ⌈exēplum facio.
δειγματίζω.μ.σω.π.κα.tradūco
δείκνυμι.μ.ειξω.π.χα.Oſtendo. demonſtro.
δεικνύω.μ.ειξω.π.χα.demonſtro.oſtendo.
δείκτυον.ου.το.Rete.
δειλία.ασ.ἡ.Timiditas.
δειλιάω.ꝛ δειλιῶ.μ.σω.π.κα. Formido.metuo.
δειλόσ.η.ον.Timidus.a.um.
δεῖνα.Quendam.
δεινόσ.η.ον.Grauis.obſcurus.Vehemens.ſeuerus.horribilis.
δεινῶσ.Male grauiter.
δεῖξαι.demonſtrauiſſe.
δεῖξον.Oſtende.
δείξω.demonſtrabo. ⌈Ceno.as.
δειπνέω.ꝛ δειπνῶ.μ.σω.π.κα.
δεῖπνον.ου.τό.cena.e.
δεισιδαιμοναίστερος.α.ον.Curioſior.circa deorū cultū.ſupſtitioſior.
δεισιδαιμονία.ασ.ἡ.Cultuꝫ erga deos.ſuperſtitio.
δειχθείσ.εντοσ.ὁ.demonſtratus.

δέκα. Decem.
δεκαδύο. Duodecim. [ſiiii.
δεκαμηνιαῖος.α.ον. Res decē mē
δεκαπέντε. Quindeci. [urbiū
δεκάπολις.εως.ἡ.prouīcia decem
δεκατέσσαρες.ων. quattuordeci.
δεκάτη.ης.ἡ. Decima.
δέκατος.η.ον. Decim⁹.a.um.
δεκατόω. ꝛ δεκατῶ.μ.σω.π.κα. Decimo.as.
δεκτός.η.ον. Acceptus.a.um.
δελεάζω.μ.σω.π.κα. allicio. at[traho.
δένδρον.ου.τό. Arbor.
δεξιά.ᾶς.ἡ. Dextra.
δεξιολάβος.ου.ὁ. Lancearius.
δεξιός.α.ον. Dexter.a.um.
δέξομαι. Accipiam.
δέομαι.μ.ήσομαι. Rogo.indigeo.
δέον. Decens.licitum.
δέρμα.ατος.τό. Pellis.corium.
δερμάτινος.η.ον. pelliceus.a.um.
δέρω.μ.ρῶ.π.κα. Excorio.as.
δεσμά.ῶν.τα. Uincula.
δεσμεύω.μ.σω.π.κα. Alligo.
δεσμέω. ꝛ δεσμῶ.μ.σω.π.κα.
δέσμη.ης.ἡ. Fasciculus. [Ligo.
δέσμιος.α.ον. Uinctus.a.um.
δεσμός.ου.ὁ. Uinculum.
δεσμοφύλαξ.κος.ὁ. Carceris cu-stos.prepositus carceris.
δεσμωτήριον.ου.τό. Carcer.
δεσμώτης.ου.ὁ. Uict⁹.q̇ ē ī viculis
δεσπόζω.μ.σω.π.κα. Dominor.
δεσπότης.ου.ὁ. Dominus.
δεῦρο. Huc.ades.veni.accede.
δεῦτε. Agite.venite.
δευτεραῖος.α.ον. Qui aliquid fe-cit secunda die.
δεύτερον. Secundo.secundum.
δευτερόπρωτος.η.ον. Secundi-primus.a.um.
δεύτερος.α.ον. secundus.a.um.
δευτερόω. ꝛ δευτερῶ.μ.σω.π.κα. Secundo.as.itero.as.
δευτέρωσις.εως.ἡ. Secūdatio.re-petitio.iteratio. [scipio.accipio.
δέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Su-
δέω.μ.σω.π.κα. Ligo.alligo.absū.opus habeo.
δή. particula cōpletiua ꝛ nihil signifi[cat.
δῆγμα.ατος.τό. Morsus.
δηλονότι. Uidelicet.manifestū est.
δῆλος.η.ον. Manifestus.a.um.
δηλόω. ꝛ δηλῶ.μ.σω.π.κα. Manifesto.significo.ostendo.

δημηγορέω. ꝛ δημηγορῶ.μ.σω.π.κα. Contionor. Oratione͂ pu-blice habeo.
δημιουργέω. ꝛ δημιουργῶ.μ.σω.π.κα. Condo.fabrico.facio.
δημιουργός.ου.ὁ. Conditor.
δῆμος.ου.ὁ. Populus.plebs.
δημοσίᾳ. Publice.
δημόσιος.α.ον. Publicus.a.um.
δημότης.ου.ὁ. Popularis.p̄uat⁹.
δηνάριον.ου.τό. Denarium.ij.
δήποτε. Tandem.
δήρας.αντος.ὁ. postq̃ percussit.
δῆσαι. Ligauisse.
δήσας.αντος.ὁ. Postq̃ ligauit.
δῆσον. Alliga.
δήσω. Ligauero.
διά. Per.propter.
δία. Jouem.
διαβαίνω.μ.ήσομαι.π.ηκα. Trā-seo.perambulo.gradior.
διαβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα. Calū-nior.criminor.
διαβάς.αντος.ὁ.postq̃ ptransiuit.
διαβεβαιόω. ꝛ διαβεβαιῶ.μ.σω.π.κα. Affirmo.confirmo.
διαβῆναι. Transiuisse. [facio.
διαβιβάζω.μ.σω.π.κα. ptransire
διαβλέπω.μ.ψω.π.φα. Uideo.aspicio.
διαβολή.ῆς.ἡ. Calūnia.accusatio.
διάβολος.ου.ὁ.calūniator.diabo[lus.
διαβούλιον.ου.τό.cōsiliū.
διαγγέλλω.μ.λῶ.π.ελκα. Nun[cio.as.
διάγε. Saltem.propter.
διαγενόμενος.η.ον. Postq̃ tran-siuit ꝛ preteriit. [trāseo.perficior.
διαγίνομαι.μ.ήσομαι.π.ημαι
διαγινώσκω.μ.σομαι.π.ωκα. Cognosco.dijudico. [sco.
διαγνωρίζω.μ.σω.π.κα. cogno
διάγνωσις.εως.ἡ. cognitio.dijudi-catio.iudicium. [bo.
διαγνώσομαι.cognoscā.dijudica
διαγογγύζω.μ.σω.π.κα. Mur-muro.
διαγρηγορέω. ꝛ διαγρηγορῶ.μ.σω.π.κα. Uigilo.
διάγω.μ.ξω.π.χα. Duco.trāsigo.transueho.
διαδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Suscipio.per successionem capio.
διάδημα.τος.τό.diadema.ligamē
διαδίδωμι.μ.σω.π.ωκα. Di-stribuo.do.trado.

διάδος. Da.distribue.
διάδοχος.ου.ὁ.successor. Qui in officio succedit.
διαδραμοῦμαι. Discurram.
διαδράς.αντος.ὁ Postq̃ pcurrit.discurrit.
διαδώσω.tradam.dabo.distribuā.
διαζωννύω.μ.σω.π.κα. Pre-cingo.cingo.
διαθέμενος.η.ον. Postq̃ disposuit vel dispositus est.
διαθήκη.ης.ἡ. Testamētū.status ho-minis ꝛ conditio.
διαθήσομαι. Disponam.
διαθρύπτω.μ.ψω.π.φα. Con-fringo.in minutas partes seco.
διαίρεσις.εως.ἡ. Diuisio.
διαιρέω ꝛ διαιρῶ.μ.σω.π.κα. Diuido.
διαιτάομαι. ꝛ διαιτῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Uiuo.vitā transigo.
διακαθαρίζω.μ.σω.π.κα. Mun-do.as.purgo.
διακατελέγχω.μ.ξω.π.χα. Re-uinco.reprehendo.redarguo.
διακατηλεγχόμην. Reuincebā.inuehebar.reprehendebam.
διακατήλεγχον. Reuincebam. Reprehendebam.aut.reuinxi.rep-hendi.runt.
διακενῆς. Jnuanum.frustra.
διακονέω. ꝛ διακονῶ.μ.σω.π.κα.ministro.as.
διακονία.ας.ἡ. Ministerium.
διακονιάω. ꝛ διακονιῶ.μ.σω.π.κα. Dispenso.operor.
διάκονος.ου.ὁ. Minister.i.
διακόσιοι.αι.α. Ducenti.
διακούω.μ.σω.π.κα. Audio.
διακριβόομαι. ꝛ διακριβοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Diligens sum.
διακρίνομαι.μ.οῦμαι.π.ιμαι. Hesito.disputo.
διακρίνω.μ.νῶ.π.κα. Discerno.diiudico.
διάκρισις.εως.ἡ.disceptatio.
διακυβερνάω. ꝛ διακυβερνῶ.μ.σω.π.κα. Guberno.
διακωλύω.μ.σω.π.κα.phibeo.
διαλαλέω. ꝛ διαλαλῶ.μ.σω.π.κα. Colloquor.diuulgo.
διαλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Disputo. [cesso.
διαλείπω.μ.ψω.π.φα.desino.
διάλεκτος.ου.ἡ. Jdioma. Ligua.
sermo proprius cuiusq̨ nationis.
διαλλαγή.ῆς.ἡ.reconciliatio.
διαλλάττω.μ.ξω.π.χα.reconci-lio.commuto.variego.
διαλογίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι.cogito.
διαλογισμός.ου.ὁ.cogitatio.
διαλοιδόρησις.εως.ἡ.conuitiū.
διαλύω.μ.σω.π.κα.dissoluo.dif-fundo. [samo.
διαμαίνομαι.μ.οῦμαι.π.μαι. Jn
διαμαρτύρομαι.μ.οῦμαι.π.μαι. Testor.testē facio.
διαμασάομαι. ꝛ διαμασῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.manduco. Jntē-perate mando.deuoro.
διαμάχομαι.μ.έσομαι.π.μαι. Pugno.as.
διαμεμάχημαι. Pugnaui.
διαμεμενηκώς.ότος.ὁ. Postquā mansit.postquam perseuerauit.
διαμεμερισμένος.η.ον.diuisus.a.um. [perseuero.remaneo.
διαμένω.μ.νῶ.π.κα. Permaneo.
διαμερίζω.μ.σω.π.κα.diuido.
διαμερισμός.ου.ὁ.sepatio.diuisio
διαμέσου. Per medium. [blico.as
διανέμω.μ.μῶ.π.κα.diuulgo.pu
διανεύω.μ.σω.π.κα. Jnnuo. si-gnis loquor. [cogito.meditor.
διανοέω. ꝛ διανοῶ.μ.σω.π.κα.
διανόημα.ατος.τό.cogitatio.
διάνοια.ας.ἡ.sapiētia.mēs.itellect⁹.
διανοίγω.μ.ξω.π.χα. Aperio.
διανυκτερεύω.μ.σω.π.κα.per-nocto.noctem traduco ꝛ consumo.
διανύω.μ.σω.π.κα.expedio.fa-
διαπαντός. Semper. [cio.conficio.
διαπαρατριβή.ῆς.ἡ.conflictatio.
διαπεράω. ꝛ διαπερῶ.μ.σω.π.κα. Transeo.transfreto.
διαπλέω.μ.σω.π.κα.pernauigo nauigando relinquo.
διαπονέομαι. ꝛ διαπονοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι. Doleo.
διαπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι. Transeo.
διαπορέω. ꝛ διαπορῶ.μ.ήσω.π.κα. Hesito.dubito.
διαπραγματεύομαι.μ.σομαι.π.μαι. Negocior.mercaturā exerceo
διαπρίω.μ.σω.π.κα.disseco.scido
διαπτάς.αντος.ὁ.postquam trās-uolauit. [Articulo.as.
διαρθρόω. ꝛ διαρθρῶ.μ.σω.π.κα.

διαρθρόομαι. ꝛ διαρθροῦμαι.μ.ώσομαι.π.ωμαι.confirmor in membris.
διαρθρόω. ꝛ διαρθρῶ.μ.σω.π.κα.per membra cōpono. [scerpo.
διαρπάζω.μ.ξω.π.χα.diripio.di
διαρραγήσομαι.dirūpar.dissipa-bor. [dirumpo.
διαρρηγνύω.ξω.π.χα. Scindo.
διαρρήσσω.μ.ξω.π.χα. Rūpo.
διασαφέω. ꝛ διασαφῶ.μ.σω.π.κα. Narro.reffero.renūcio.mā ifesto.
διασείω.μ.σω.π.κα. Concutio.
διασκεδαννύω.μ.σω.π.κα.dis-soluo.
διασκιρτάω. ꝛ διασκιρτῶ.μ.σω.π.κα. Exulto.exilio pre letitia.
διασκορπίζω.μ.σω.π.κα. Spar-go.dispergo.
διασπάω. ꝛ διασπῶ.μ.σω.π.κα.dirumpo ꝛ discerpo.
διασπαρείς.έντος.ὁ.disseminat⁹ dispersus.a.um. [dispergo.
διασπείρω.μ.ρῶ.π.κα.dissemino.
διασπορά.ᾶς.ἡ.dispersio.dissemi-natio.
διαστάς.αντος.ὁ.postquā distauit
διαστέλλομαι.μ.οῦμαι.π.μαι.precipio. [distiguo.
διαστέλλω.μ.λῶ.π.κα.diuido.
διάστημα.ατος.τό.distātia.spaciū
διαστήσας.αντος.ὁ. Postq̃ fecit distare.separauit.
διαστολή.ῆς.ἡ.distinctio. [guro
διαστράπτω.μ.ψω.π.φα. Ful
διαστρέφομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.peruertor. [inuerto.
διαστρέφω.μ.ψω.π.φα.puerto
διασχίζω.μ.σω.π.κα. Scindo.
διασώζω.μ.σω.π.κα.saluo libero as. [p̄ceptum.
διαταγή.ῆς.ἡ.ordinatio.cōstitutio
διάταγμα.τος.τό.p̄ceptū.cōstitutio
διαταράττω.μ.ξω.π.χα. Turbo.tumultum facio.
διατάσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Ordino.constituo.dispono. [beo.
διατάσσω.μ.ξω.π.χα. p̄cipio.iu
διατάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.dispono.ordino. [di no.cōstituo.
διατάττω.μ.ξω.π.χα.precipio or
διαταχοῦς. cito.velociter.
διατείνω.μ.νῶ.π.κα.assequor.at-tingo. [κα.perseuero.perficio.
διατελέω. ꝛ διατελῶ.μ.σω.π.
διατεταγμένος.η.ον.preceptus.ordinatus.a.um.
διατετάχεναι.precepisse.iussisse.
διατηρέω. ꝛ διατηρῶ.μ.σω.π.κα.conseruo.retineo.
διατί. Quare.cur.
διατίθημι.μ.ήσω.π.ηκα.dispono.
διατοῦτο. propter hoc.ideo.
διατρέχω.μ.οῦμαι.π.ηκα.dis-curro.percurro. [Maneo.
διατρίβω.μ.ψω.π.φα.cōmoror.
διατροφή.ῆς.ἡ. Alimentum.
διαυγάζω.μ.σω.π.κα. Elucesco.
διαυγής.έος.ὁ.ἡ.plucidus.a.um.
διαφαίνομαι.μ.οῦμαι.π.μμαι Appareo.
διαφέρω.μ.οίσω.π.οχα. Diffe-ro. Excello.supero.transfero.diffe-micto.per diuersas ptes fero. [gio
διαφεύγω.μ.ξομαι.π.γα. Fu
διαφημίζω.μ.σω.π.κα.diffamo.
διαφθείρω.μ.ρῶ.π.κα.corrūpo.
διαφθορά.ᾶς.ἡ.corruptio.
διαφορά.ᾶς.ἡ.differentia.
διάφορος.α.ον.diuers⁹.differēs.
διαφορώτερος.α.ον.differentior. Magis diuersus.a.um.
διαφύγω. Fugiam.fugerem.
διαφυλάττω.μ.ξω.π.χα.seruo.custodio.
διαχειρέομαι. ꝛ διαχειροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι. Occido.iterficio.
διαχειρίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. Occido.interficio.
διαχέω.μ.εύσω.π.κα.diffundo.
διαχωρίζω.μ.σω.π.κα.scido.se-paro. [surro.murmuro.
διαψιθυρίζω.μ.σω.π.κα. Su
δίγλωσσος.η.ον. Bilinguis.du-plici lingua. [docere alios.
διδακτικός.ή.όν.doctor.qui amat
διδακτός.ή.όν.doct⁹.a.ū.docibilis.
διδασκαλία.ας.ἡ.doctrina.
διδάσκαλος.ου.ὁ. Magister.
διδάσκω.μ.ξω.π.χα.doceo.
διδαχή.ῆς.ἡ.doctrina.
δίδομαι.dare.
διδόω. ꝛ διδῶ.μ.σω.π.κα.do.as.
δίδραχμα.τος.τό.didrachma.genus pecunie.
δίδυμος.η.ον. Geminus.a.um.
δίδωμι.μ.σω.π.κα.do.
διέβην. Transiui.
διεβίβασα.pertransire feci.
διεβλήθην.diffamat⁹ accusat⁹ sū.

Di.di.
Di.di.

Διεγείρω.μ.ρῶ.π.κα.Excito, as.
Διεγνώρισα.cognoui.
Διεγόγγυζον . murmurabā.ant.
Διεγρηγορησάμην.Uigilaui.
Διελιλόμην. Diuidebar. distribue
Διέλωκα.diuisi.distribui. ⌊bar.
Διέζωσα.precinxi.
Διεζωσάμην.precixi me.pcictus sū.
Διεζωσμένος.η.ον.precinctus.a.ū.
Διεθέμην.disposui.
Διεθρύβην.Sectus in minutas par tes sum.confractus sum.
Διεῖλον.diuisi.erunt. ⌈tus sū.
Διεκρίθην.hesitaui.discretꝰ diudica
Διεκρινόμην.Hesitabam. dijudica bam.discernebam.ar.
Διέκρινον.Dijudicaui.erunt.bā.ant
Διεκώλυον.prohibebā.vetabā.ant
Διελαλούμην.diuulgabar. collo= quebar.
Διελάλουν.colloquebar.antur.
Διελεγόμην.disputabā.disserebaꝫ.
Διελεγχω.μ.ξω.ϖ. χα.redar= guo.reprehendo.corrigo.
Διελεύσομαι.Ambulabo.pertran sibo.Ueniam.
Διελέχθην.disputaui.
Διεληλυθώς.οτος.ό.postq̄ perue nit. ⁊ penetrauit.
Διελθεῖν.Intrauisse.transisse. venis se.perambulasse.
Διέλθω.trāseā.pambulē. Ueniam.
Διελθών.οντος.ό Postq̄ transiuit pambulauit.
Διέλιπον.desij.cessaui.rūt.
Διελογιζόμην.Cogitabam.
Διελύθην.dissolutus. dispersus sū.
Διεμαρτυράμην.Testificatus.te= status sum.
Διεμαρτυρόμην. Testificatus.te status sum.
Διεμαχόμην.pugnabam.
Διέμεινα.permansi. perseueraui.
Διέμενον.permanebā.pseuerabā.ant
Διεμέριζον.Diuidebam.ant.
Διεμερισάμην.diuisi.diuisus sum.
Διεμερίσθην.diuisus sui.
Διενέγκω.Excellam.superem.trans feram.transferrem.ro.
Διενεχθῆναι. Superatum. transla tum.dilatum esse.
Διενθυμέομαι.⁊ Διενθυμοῦμαι μ.ησομαι.π.ημαι.Cogito.
Διενοήθην.Cogitaui.
Διεξάγαγε.Perfice.

Διεξάγω.μ.ξω.ϖ.χα. Perficio.
Διεξελθών.οντος.ό.Postquā pro cessit.egressus est.
Διεξέρχομαι.μ.σομαι. π. ληλυ θα.procedo.egredior. ⌈sus.
Διέξοδος.ου.ή. exitꝰ.trāsitꝰ. decur
Διεπέρασα. Transfretaui.transiui.
Διεπορευόμην.Ibaꝫ. iter faciebā.
Διεπραγματευσάμην. Negocia tus sum.mercaturam feci.
Διεπριόμην.dissecabar.scindebar.
Διέπω.dispono.guberno.
Διερευνάω.⁊ Διερευνῶ.μ.σω. ϖ.κα.Scrutor.
Διερμηνευτής.ου.ό.Interpres.
Διερμηνεύω.μ.σω.π.κα.iterptor.
Διερρηγνύμην.scidebar.rūpebar.
Διέρρηξα.Scidi.rupi.
Διέρχομαι.μ.ευσομαι.π.ηλυ= θα.Ambulo.trāseo.venio.ptrāseo.
Διεσάφησα.Narraui.
Διεσκίρτησα.exultaui.exilij pletitia
Διεσκόρπισα.Sparsi.dispersi.
Διεσκορπίσθην.dispersus sum.
Διεσκορπισμένος.η.ον.dispersus a.um.
Διεσπάρην.disseminatꝰ sū.⁊ dispsus
Διεσπᾶσθαι.disruptum fuisse.
Διέστειλα.distinxi.
Διεστειλάμην.Precepi.iussi.
Διεστελλόμην.precipiebā.iubebā.
Διέστην.discessi.distaui.
Διέστησα.distaui.distare feci.
Διεστραμμένος.η.ον.puersꝰ.a.ū.
Διεστραμμένως.puerse.iuerse. ad
Διέσχισα.Scidi. ⌊uerb.
Διεσωζόμην.Saluabar.
Διεσώθην.Saluatus sum.
Διέταξα.Iussi.ordinaui.
Διεταξάμην.Iussi.ordiaui.dispōsui.
Διεταράχθην.turbatus sum.
Διετηρήθην.Seruatus sum.
Διετήρουν.Seruabam.ant.
Διετής.εος.ό.ή.Res duorū annorū.
Διετία.ας.ή.Biēnium.duo anni.
Διέτριβον.Commorabar. antur.
Διέτριψα.Commoratus sum.
Διεφαινόμην.Apparebam.
Διεφερόμην.disseminabar. ferebar per varias partes.
Διεφήμισα.diffamaui. diuulgaui.
Διεφημίσθην. diffamatꝰ diuulga= tus sum.
Διεφθάρην.Corruptus sum. perij.
Διεφθαρμένος.η.ον.corruptꝰ.a.ū

Διεφθάρμην.corruptꝰ fuerā.pierā.
Διέφθειρα.corrupi.
Διεφθειρόμην.corrūpebar. occide=
Διεφύλαξα.custodiui. ⌊bar.
Διεφύλασσον. Seruabam.ant.
Διεχειρησάμην. Interfeci.
Διεχώρισα.diuisi.separaui.
Διεχωρίσθην. diuisus scissus sum.
Διήγαγον.Trāsuexi.runt.
Διήγειρα.Excitaui. ⌈gebam.
Διηγειρόμην.Excitatus eram. sur
Διηγέομαι.⁊ Διηγοῦμαι.μ.ησο μαι.ϖ.ημαι.Narro.refero.
Διήγησις.εως.ή.Narratio.historia
Διηκόνησα. Ministraui.
Διηκόνουν. Ministrabam. ant.
Διηκριβωσάμην.diligens fui.
Διήκω.μ.ξω.π.χα.puado.puenio.
Διῆλθον.pertransij. pertransierunt.
Διηλλαγμένος. η.ον.Commu= tatus.variegatus.varius .a.um.
Διηνεκής.εος.ό.ή.cōtinuꝰ ppetuꝰ. a
Διήνοιγον.Aperui.erunt. ⌊um.
Διήνοιξα.Aperui.
Διηνοίχθην.Apertus sum.
Διηπόρουν.Hesitabam.ant.
Διηρθρώθην.Per membra compo situs sum.formatus sum.
Διηρμήνευον.Interpretabar. ātur.
Διηρχόμην.Perambulabaꝫ.
Διθάλλασσος.η.ον. Bimaris.bi marinꝰ.a.ū.circūdatꝰ duplici mari.
Δικνέομαι.⁊ Δικνοῦμαι. μ.ιξο μαι.ϖ.ιγμαι. pertingo.penetro.
Διίπταμαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Transuolo.
Διίστημι.μ.ησω.ϖ.ηκα. disto.di stare facio.diuido.
Διισχυρίζομαι.μ.σομαι.ϖ.ισ= μαι.Affirmo.
Δικαιοκρισία.ας.ή. Iustū iudiciū.
Δίκαιος.α.ον.Iustus.a.um.
Δικαιοσύνη.ης.ή.Iustitia.
Δικαιόω.⁊ Δικαιῶ. μ. ωσω. ϖ. ωκα.Iustifico.
Δικαίωμα. ατος.τό.Iustificatio.
Δικαίως.Iuste.
Δικαίωσις.εως.ή.Iustificatio.
Δικαστής.οῦ.ό.Iudex.
Δίκη.ης.ή.Ultio. suppliciū.pena.
Δίκην.Adinstar.
Δίκτυον.ου.το.Rete.
Δίλογος.η.ον.Bilinguis.homo du plici sermone.
Διό.Quamobrem.propter quod.

διοδεύω.μ.σω.π.κα. Iter facio. perambulo.
δίοδος.ου.ἡ.Transitus.
διοικέω.τ διοικῶ.μ.σω.π.κα. Dispono.guberno.
διόλλυμι.μ.σω.π.κα.peo.pdo.
διόλου.per totum.
διοϖετές.εος.τό.statua e celo lapsa
διόρθωσις.εως.ἡ.Correctio. [tor.
διορθωτής.ου.ὁ.director.emēda
διορύσσω.μ.ξω.ϖ.χα.Effodio.
διορύττω.μ.ξω.ϖ.χα.Effodio.
διός.Iouis.
διόσκουροι.ων.οἱ.castor τ pollux
διότι.Quia.
διϖλάσιος.α.ον.Duplus.a.um.
δίϖλοος.ου.ὁ.Duplex.
διϖλότερος.α.ον.Induplo plus
διϖλόω.τ διϖλῶ.μ.σω.ϖ.κα. Duplico.as.
δίς.Bis.
δισσός.η.ον.Duplex.
δισσῶς.Bifariam.dupliciter.
διστάζω.μ.ξω.π.χα.Dubito.
δίστομος.η.ον.ex vtraqz pte scidēs
δισχίλιος.α.ον.Duo mille.
διϖλίζω.μ.σω.ϖ.κα.Excolo.as.
δίφρος.ου.ὁ.Sella.
δίχα.Absqz.
διχάζω.μ.σω.π.κα.sepo.diuido.
διχομηνία.ας.ἡ.semiplena luna.
διχοστασία.ας.ἡ.seditio.discordia
διχοτομέω.τ διχοτομῶ.μ.σω π.κα.Diuido. [Sitio.
διψάω.τ διψῶ.μ.ησω.π.ηκα.
δίψη.ης.ἡ.Sitis.
δίψος.εος.τό.Sitis.
δίψυχος.η.ον.Duplex animo.
διωγμός.ου.ὁ.Persecutio.
διώδευον.Iter faciebam.ant.
διώδευσα.Ambulaui.perābulaui.
διωδεύθην.Trāsuolaui.pertrāsiui.
διώκτης.ου.ὁ.persecutor.
διώκω.μ.ξω.π.χα.Persequor.sequor.sector.
διώλεσα.perdidi.perij.
διωλλύμην.peribam.
διωρθώθην.Directus sum.
διώρυξ.ος.ἡ.Fossa.fossio.
δόγμα.ατος.τό.Edictum.statutuz.placitum.lex.sanctio.
δογματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι dogmata fácio.statuta τ legez cōdo
δοθείς.εντος.ὁ.Datus.
δοθῆναι.datum fuisse.

δοθήσομαι.dabor.
δοθῶ.Tradar.der.
δοκέω.τ δοκῶ.μ.ξω.π.γμαι. videor.existimo.puto.
δοκιμάζω.μ.σω.π.κα.pbo.expior
δοκιμασία.ας.ἡ.probatio.
δοκιμή.ης.ἡ.probatio.experimētuz.
δοκίμιον.ου.τό.pbatio.expimētū
δόκιμος.η.ον.probatus.a.um.
δοκός.ου.ἡ.Trabes.
δόλιος.α.ον.subdolꝰ.dolosus.a.ū
δολιότης.ητος.ἡ.Dolositas
δολιόω.τ δολιῶ.μ.σω.π.κα.dolose ago.
δόλος.ου.ὁ.Fraus.dolus.
δολόω.τ δολῶ.μ.σω.ϖ.κα.Adultero.as.corrūpo.vitio aliquid.
δόμα τος.το.datum.donum.
δόντες.οντων.οἱ.postq̄ dederunt
δόξα.ης.ἡ.Gloria.
δοξάζω.μ.σω.ϖ.κα.glorifico.
δόξω.Videar.putem.existimem.
δόρας.ατος.το.Lignum.
δορκάς.αδος.ἡ.Dorcas animal.
δόρυ.ος.το.Lancea.
δός.Dederis.dato.
δόσις.εως.ἡ.datio.donum.
δότε.dederitis.datote.
δότης.ου.ὁ.dator.qui aliquid dat
δότω.dederit.dato.
δοῦλα.ων.τα.gn̄e neutro serua.
δουλαγωγέω.τ δουλαγωγῶ.μ.σω.π.κα.In seruitutem redigo.
δουλεία.ας.ἡ.Seruitus.
δουλεύω.μ.σω.ϖ.κα.Seruio.is.
δούλη.ης.ἡ.Serua.
δοῦλος.ου.ὁ.Seruus.
δουλόω.τ δουλῶ.μ.σω.π.κα Seruituti subijcio.
δοῦναι.dedisse.
δούς.οντος.ὁ.postquam dedit.
δοχεῖον.ου.το.receptaculum.
δοχή.ης.ἡ.acceptio.cōuiuiū.prādiū
δράκων.οντος.ὁ.draco.
δραμών.οντος.ὁ.postq̄ cucurrit.
δράσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Comprehendo.
δράττομαι.μ.σομαι.ϖ.γμαι. Apprehendo.comprehendo.
δράω.τ δρῶ.μ.σω.π.κα.facio.
δρέπανον.ου.τό.Falx.
δρόμος.ου.ὁ.Cursus.
δρόσος.ου.ὁ.Ros.
δύμι.μ.νσω.π.κα.occido.mergor.

δύναμαι.μ.σομαι.π.μαι.possū.
δύναμις.εως.ἡ.Potentia.virtus.
δυναστεία.ας.ἡ.potentia.
δυναστεύω.μ.σω.π.κα.subijcio.opprimo.
δυνάστης.ου.ὁ.Potens.
δυνατός.η.ον.potens.possibilis.
δυνατῶς.potenter.
δυνατώτερος.α.ον.potentior.
δυνήσομαι.potero.
δύο.duo.due.duo.
δυσάλυκτος.η.ον.Ineuitabilis inefugibilis.e.
δυσβάστακτος.η.ον.Importabilis.difficilis portatu.
δυσδιήγητος.η.ον.ienarrabil'.e.
δυσγένεια.ας.ἡ.Ignobilitas.
δυσεντερία.ας.ἡ.dysenteria.morbus intestinorum.
δυσερμήνευτος.η.ον.Ininterpretabilis.e.difficilis interpretatu.
δυσί.duobus.
δύσκολος.η.ον.difficilis.durus.a um.grauis.e.
δυσκόλως.difficulter.grauiter.
δυσμή.ης.ἡ.Occidens.
δυσνόητος.η.ον.difficilis itellectu
δυσφημία.ας.ἡ.Infamia.
δύσχρηστος.η.ον.Inutilis.e.
δύω.μ.σω.ϖ.κα.occido.mergor.
δῶ.dem.largiar.
δώδεκα.duodecim.
δωδέκατος.η.ον.duodecimꝰ.a.ū.
δωδεκάφυλλον.ου.τό.duodecim tribus.
δώην.dem.
δῶμα.ατος.τό.domus.tectus.
δωρέα.ας.ἡ.donum.
δωρεάν.gratis.
δωρέομαι.τ δωροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.dono.largior.
δώρημα.ατος.το.donum.munus
δῶρον.ου.τό.donum.munus.
δωροκοϖέω.τ δωροκοϖῶ.μ.σω.ϖ.κα.diminuo donum.
δώσω.dabo.
ἔα.Sine.permitte.
ἐάν.Si.cum.
ἑαυτῆς.sui ipsius.femi.generis.
ἑαυτοῖς.sibi ipsis.vobisipsis.m.g.
ἑαυτούς.seipsos.vosipsos.
ἐάω τ ἐῶ.μ.ασω.π.κα.sino.pmitto.
ἐβάθυνον.Profundaui.profundabam.ant.erunt.
ἔβαλλον.Cedebam.ant.proijciebam.ant.

ἔβαλον. Misi.proieci.erunt.
ἐβαπτιζόμην.baptizabar.
ἐβάπτιζον.baptizabam.ant.
ἐβάπτισα. baptizaui.
ἐβαπτισάμην.baptizaui.baptizatꝰ
ἐβαπτίσθην.baptizatus suʒ. [sum.
ἐβαρήθην.Grauatus sum.
ἐβασανιζόμην.cruciabar.torq̄bar.
ἐβασάνιζον.cruciabam.ant.
ἐβασάνισα.cruciaui.
ἐβασανίσθην. tortus.cruciatus fui.
ἐβασίλευσα.Regnaui.
ἐβάσκηνα.Fascinaui.
ἐβασταζόμην.ferebar.baiulabar.
ἐβάστασα.portaui.baiulaui.
ἐβδελυγμένος.η.ον. Abominatus.execratus.a.um.
ἐβδελυξάμην. abominatus sum.
ἑβδομήκοντα.Septuaginta.
ἑβδομηκονταέξ.Septuaginta sex.
ἑβδομηκονταπέντε. septuaginta quinq̃ʒ.
ἑβδομηκοντάκις. septuagies.
ἕβδομος.η.ον.septimus. a. um.
ἐβεβαιώθην.confirmatus sum.
ἐβεβήλωσα.Violaui.
ἐβεβλήμην.Jacuerā.pieciꝰ fueram.
ἐβιάσθην.grauatus sū.oneratus fui.
ἐβλάστησα.germinaui. pullulaui.
ἐβλασφήμησα.blassemaui.[creui.
ἐβλασφήμουν.blassemabā.ant.
ἔβλεπον. vidi.erunt.videbam.ant.
ἐβλήθην.proiectus fui.
ἐβοήθησα.Auxiliatus sum.
ἐβόησα.exclamaui.
ἐβουλευόμην. consultabam. cogitabam.deliberabam.
ἐβουλευσάμην.cogitaui.deliberaui.consultaui.
ἐβουλήθην.Volui.
ἐβουλόμην.Volebam.
ἐβόων.clamabam.ant.
ἑβραΐς.δος.ἡ. Jdioma hebraicum
ἑβραϊστί.Hebraice.
ἔβρεξα.rigaui.plui.
ἐβρόντησα.intonui.tonitru feci.
ἔβρυχον.stridebā dētibꝰ.rugiebā.āt
ἐγάμησα.duxi vxorem.
ἐγάμουν.Ducebā vxorē.ant. [a.ū.
ἐγγεγραμμένος.η.ον.Inscriptꝰ.
ἐγγίζω.μ.σω.π.κα.appropinquo.as
ἐγγράφω.μ.ψω.π.φα.Inscribo.
ἐγγυάω.τ ἐγγυῶ.μ.σω. π.κα. Spondeo.fideiubeo.
ἐγγύζω.μ.σω.π.κα.Appropiquo

ἐγγύη.ης.ἡ.fideiussio.sponsio.
ἔγγυος.α.ον.pregnās.grauida:spō[sor.
ἐγγύς.prope.
ἐγγύτερον.propius.magis prope.
ἐγεγόνειν.factus fueram.
ἐγείρω.μ.ρῶ.π.κα.excito.suscito.
ἐγέμισα.Impleui.
ἐγεμίσθην.Impletus sum.
ἐγενήθην.factus sum.
ἐγεννήθην.generatus. natus sum.
ἐγέννησα.genui.generaui.
ἐγενόμην.factus sum.
ἐγερθείς.εντος.ὁ.excitatꝰ.experrectus.
ἔγερσις.εως.ἡ.resurrectio.
ἐγευσάμην.Gustaui.
ἐγήγερμαι.excitatus fui.surrexi.
ἐγηγερμένος.η.ον. Excitatus. resuscitatus.a.um.
ἔγημα.Duxi vxorem.
ἐγινόμην.fiebam.eram.
ἐγίνωσκον.cognoscebam.ant.
ἐγκάθετος.η.ον.Insidians.
ἐγκαθίζω.μ. σω.π.κα. Insideo.
ἐγκαίνια.ων.τά.encenia.festū iudeorum. [nouo.
ἐγκαινίζω.μ.σω.π.κα. Innouo.re
ἐγκαλέω.τ ἐγκαλῶ.μ.σω.π.κα. Conqueror.accuso.
ἐγκαμίζομαι.μ.σομαι.π.ισμαι. ducor vxor. [iungo.
ἐγκαμίζω.μ.σω.π.κα.matrimōio
ἐγκαμίσκομαι.ducor vxor.
ἔγκατα.ων.τα.Interiora.
ἐγκαταλαμβάνω. μ. ηψομαι. π.ημμαι.Cōprehēdo.indeprehēdo.
ἐγκαταλείπω.μ.ψω.π.φα. Relinquo.
ἐγκαταλίπω. relinquā deseram.
ἐγκατελείφθην. Relictus sum.
ἐγκατέλιπον.Reliqui.erunt.
ἐγκατοικέω.τ ἐγκατοικῶ.μ.σω π.κα.Inhabito.
ἐγκεκαίνισμαι.renouatꝰ inouatꝰsū
ἐγκεντρίζω.μ.σω.π.κα. Insero.
ἔγκιος.α.ον.pregnās.grauidꝰ. a. ū
ἔγκλημα.ατος.το.crimē.accusatio
ἐγκομβόω.τ ἐγκομβῶ.μ.σω.π.κα.Insinuo.in sinū mitto. āplector.
ἐγκοπή.ης.ἡ.īpedimētū.offēdiculū.
ἐγκόπτω.μ.ψω.π.φα.Impedio obtundo.protraho.
ἐγκράτεια.ας.ἡ.continentia.
ἐνκρατής.εος.ὁ.ἡ.cōtinēs. cōpos.
ἐγκρατεύομαι.μ.σομαι.π.ευμαι.Continens sum.

ἐγκρίνω.μ.νῶ.π.κα.Insero. [to.
ἐγκυλίω.μ.σω.π.κα.inuoluo.inuolu
ἐγλυκάνθην.dulcis factus fui.
ἔγλυψα.sculpsi.
ἔγνωκα cognoui.
ἐγνώκειν.cognoueram.
ἐγνωκώς.οτος.ὁ.postq̄ȝ cognouit.
ἔγνων.cognoui.
ἐγνώρισα.notum feci.
ἐγνώσθην.cognitus fui.
ἔγνωσμαι.notus fui.
ἐγόγγυζον.murmurabam.ant.
ἐγόγγυσα.murmuraui.
ἐγράφην.scriptus sum.pictus sum.
ἔγραφον.scribebā.āt.scripsi. erunt.
ἔγραψα.Scripsi.
ἐγρηγόρησα.Vigilaui.
ἐγύρωσα.circuiui.
ἐγχρίω.μ.σω.π.κα. Inungo.
ἐγώ.Ego.
ἐδάκρυσα.Illachrymaui.
ἐδαφίζω. μ.σω.π.κα, Desolo.diruo a fundamentis. solo equo.
ἔδαφος.εος.το.pauimentū.solum.
ἐδεδώκειν.Dederam.
ἐδεήθην.Rogaui.
ἐδέθην.Ligatus fui.
ἔδει.Oportebat.
ἐδειγμάτισα.exēplū feci. traduxi.
ἔδειξα.ostendi.demonstraui.
ἐδεξάμην.Accepi.
ἐδεόμην.supplicabā.orabam.
ἔδεσμα.ατος.το.Cibus.esca.
ἐδεσμούμην.Ligabar.
ἐδευτέρωσα.Iteraui.repetiui.
ἐδεχόμην.Accipiebam.
ἐδήλουν.significabā.dmōstrabā.āt
ἐδηλώθην.declaratus.ostēsus sum
ἐδήλωσα.declaraui.manifestaui.
ἐδημηγόρουν. Orationeʒ publice habebā.ant.
ἔδηρα.percussi.Excoriaui.
ἔδησα.Ligaui.
ἐδίδαξα.Docui.
ἐδίδασκον.docebam.ant.
ἐδιδάχθην.Edoctus sum.
ἐδίδουν.dabam.ant.
ἐδικαιώθην.Iustificatus sum.
ἐδικαίωσα.Iustificaui.
ἐδίστασα.Dubitaui.
ἐδίψησα.Sitiui.
ἐδίωκον..Persequebar.antur.
ἐδίωξα.persecutus sum.
ἐδόθην.Datus sum.
ἐδοκίμασα.probaui.

ἐδόκουν.existimabā.āt.videbar.ant
ἐδολίουν. Dolose agebam.ant.
ἔδομαι.μ.σομαι.π.μαι.māduco
ἔδοξα. Uisus sum mihi.putaui.
ἐδόξαζον.Glorificabam.ant.
ἐδόξασα.Glorificaui.
ἐδοξάσθην.glorificatus fui.
ἐδούλευσα.Seruiui.
ἐδουλούμην. Captiuabar. in ser
uitutem redigebar.
ἐδουλώθην.seruus factus sum.
ἐδούλωσα.captiuaui.seruum feci.
ἑδραῖος.α.ον.Firmus.stabilis.
ἑδραίωμα.ατος.το.Firmamētuz
ἔδραμον.Cucurri.erunt.
ἔδυν.occidi.mersus sum.
ἐδυνάμην.Poteram.
ἔδωκα.Dedi.
ἐδωρησάμην.donaui.
ἐζήλωσα.Emulatus suz.inuidi.imi
tatus sum.zelaui.
ἐζημιώθην.Mulctatus sum.detri=
mentum accepi.
ἔζησα.Uixi.
ἐζῆτε.Uiuebatis.viueretis.
ἐζήτησα.quesiui.
ἐζητησάμην. quesiui. q̄situs sum.
ἐζητούμην.querebar.
ἐζήτουν.querebam.ant.
ἐζυμώθην.fermentatus sum.
ἐζωγρημένος.η.ον.captus.a.um.
ἔζων.Uiuebam.ant.
ἐζώννυον.cingebam.ant.
ἐθαμβήθην. Miratus sum.
ἐθαμβούμην.Stupebam.mirabar.
ἐθανατώθην. Mortificatus sum.
ἐθαύμαζον. Mirabar.antur.
ἐθαύμασα.Miratus sum.
ἐθαυμάστωσα.Admirari feci.
ἔθαψα.Sepeliui.
ἐθεάθην.Uisus sum.
ἐθεασάμην.Uidi.
ἐθελοθρησκεία,ας.ἡ. supstitio.
ἐθελοκωφόω.τ ἐθελοκωφῶ.μ.
σω.ϖ.κα.Fingo me surdum esse.
ἐθέλω.μ.σω.π.κα.Uolo.
ἐθεμελιώθην.Fundatus fui.
ἐθεμελίωσα.Fundaui.
ἐθέμην.posui.positus fui.
ἐθεραπεύθην.curat9. sanatus.cul
tus sum.
ἐθεραπευόμην.curabar. sanabar.
ἐθεράπευσα.Curaui.colui.seruiui.
Lenificaui.
ἐθερίσθην.Messus sum.

ἐθερμαινόμην.calefiebam.
ἐθεωρήθην.Uisus fui.
ἐθεώρησα.Uidi.
ἐθεώρουν.Uidebam.ant.
ἔθηκα.posui.
ἐθήλασα.Suxi.
ἐθηριομάχησα.cū bestijs pugnaui
ἐθησαύρησα.Thesaurizaui.
ἐθίζω.μ.σω.π.κα.Consuesco. Assu
efacio actiue.
ἐθισμός.ου.ὁ.Consuetudo.
ἐθνάρχης.ου.ὁ. princeps gentis.
prepositus.
ἔθνησκον. Moriebar.antur.
ἐθνικόσ.η.ον.Ethnicus. gentilis.e.
ἐθνικῶς.Gentiliter.more gentilium.
ἔθνος.εος.το.Gens.
ἐθορύβουν.cōcitabā.turbabā. ant.
ἔθος.εος.τό.consuetudo.mos.
ἔθρεψα.paui.alui.
ἐθρήνησα.Lamentatus sum.
ἐθρήνουν.Lamentabar.antur.
ἐθρησκευόμην.colebar.adorabar.
ἐθρήσκευον.colebā.adorabam.ant.
ἐθυμώθην. Iratus sum.
ἔθυον.Immolabam.ant.
ἔθυσα.Immolaui.sacrificaui.
ἐθυσίαζον.Sacrificabam.ant.
ἔθω.μ.σω.π.ωθα.Consuesco.
εἰ.Si.
εἶ.Es.secunda.persona a sum.
εἴασα.Siui.permisi.
εἴγε.Si tamen.
εἰδεμή. Alioquin.
εἰδεμήγε. Alioquin.
εἰδέχθεια.ας.ἡ.deformitas. turpi=
tudo.
εἰδέω.τ εἰδῶ.μ.σω.ϖ.κα.Uideo.
[scio.
εἴδησις.εως.ἡ. Scientia.cognitio.
εἶδος.εος.το.Species.pulchritudo
forma. Uultus.
εἴδω.μ.σω.π.κα. Uideo.scio.
εἰδωλεῖον.ου.το. Domus idolis
consecrata.
εἰδωλόθυτος.η.ον. Quod idolis
immolatur.
εἰδωλολατρεία.ας.ἡ. idolorum
seruitus.
εἰδωλολάτρης.ου. ὁ. Idolatra.
Idolorum cultor.
εἴδωλον.ου.τό. Idolum.simula
chrum.phantasma.
εἰδώς.οτος.ὁ.Postq̄ sciuit.
εἴην.Essem.
εἰθισμένος.η.ον.consuetus.assuefa

ctus.a.um.
εἰκάζω.μ.σω.ϖ.κα. coniect9.as.
εἰκαί.Et si.quamuis.
εἰκῆ.Frustra.sine causa.temere.
εἴκοσι.Uiginti.
εἰκοσιπέντε.viginti quinq3.
εἰκοσιτέσσαρες.ων. οἱ. viginti=
quattuor.
εἰκοσιτρεῖς.ων. Uiginti tres.
εἴκω.μ.ξω.π.χα.obedio.cedo.pareo
εἰκών.ονος.ὁ.imago.figura.effigies
εἴληφα.Accepi.
εἰληφώς.οτος.ὁ.Postquā accepit
εἰλικρινής.εος.ὁ.ἡ.sicer9.pur9.a.ū
εἰλικρινεία.ας.ἡ. Sinceritas. veri
tas.puritas.iafectata manifestatio
εἷλκον.Abduxi.traxi.ebā.āt.
εἵλκυσα.Eduxi.extraxi.
εἰλόμην.Elegi.
εἰμή.Nisi.
εἰμήτι.Nisi.
εἰμί.μ.σομαι.π.μην.Sum.
εἵνεκεν.Eo quod.ob id quod.
εἶπα.Dixi.
εἰπέ.Dic.
εἰπεῖν.Dicere.dixisse.
εἶπον.Dixi.erunt.
εἶπον.Dic.
εἴπω.Dicam.dixero.
εἰπών.οντος.ὁ.postq̄ dixit.
εἰργαζόμην.operabar.faciebam.
εἰργασάμην. operatus sum.feci.
εἰργασμένος.η.ον. Factus.a.um.
εἴρηκα.Dixi.
εἰρήκειν.Dixeram.
εἴρημαι.Dictus sum.
εἰρημένος.η.ον.Dictus.a.um.
εἰρηνεύω.μ.σω.π.κα. pacem ha=
beo.pacem agito.
εἰρήνη.ης.ἡ.pax.
εἰρηνικός.η.ον.Pacatus.a.um.pa
cificus.a.um.
εἰρηνοποιέω.τ εἰρηνοποιῶ.μ.
σω.ϖ.κα.pacifico.pacem ago.
εἰρηνοποιός.ου ὁ.pacificator. pa
εἱρκτή.ης.ἡ.carcer. [cificus.
εἴρω.μ.ρω.π.κα.dico.necto.
εἰς.In.prepositio ad locum.
εἷς.ενος.ὁ.Unus.
εἰσάγαγε.introduc.introduxeris.
εἰσαγαγεῖν.inducere.introduxisse.
εἰσαγάγω.Inducam.introducam
εἰσαγορέω.τ εἰσαγορῶ.μ.σω.
π.κα.Inuoco. [co.
εἰσάγω.μ.ξω.π.χα. iduco.itrodu

ἐισακούω.μ.σω.ω.κα.Exaudio.
ἐισδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.re
cipio [currit.
ἐισδραμώμ.οντος.ὁ.postq̃ intro
ἔισειμι.intro.ingredior.
ἐισελεύσομαι.intrabo.
ἐισελήλυθα.intraui.
ἐισελθε.intra.ingredere.
ἐισελθεῖν. intrauisse.
ἐισελθω.ingrediar.intrem.
ἐισελθώμ.οντος.ὁ.postq̃ igress⁹ ẽ
ἐισενεγκαι.infer.immite.
ἐισενεγκεῖν.introduxisse.immisisse.
ἐισενέγκω.inducam.inferam.
ἐισεπήδησα.Exilij.
ἐισεπορευόμην.Introibam
ἐισέρχομαι.μ.ευσομαι.π.ηλυ
θα.intro.ingredior.
ἐισήγαγον.induxi.introduxi.erũt.
ἐισηγορῆσθαι.inuocatum fuisse.
ἐισήειν.intraui.intraueram.
ἐισηκούσθην.exauditus fui.
ἐισῆλθον.intraui.erunt.
ἐισήνεγκα.intuli introduxi.
ἐισί.Sunt.
ἐισίασιν.introeunt. ingrediuntur.
ἐισιεναι.ingredi.intrare.
ἐισκαθείς.singuli.singulatim.
ἐισκαλεομαι.τ ἐισκαλοῦμαι.μ
σομαι.ω.μαι. Uoco. inuoco.
ἔισοδος.ου.ἡ. introitus.ingressus.
ἐισπηδάω.τ ἐισπηδῶ. μ. ησω.
π.κα.insilio.exilio
ἐισπορεύομαι.μ.ευσομαι. ω.
ευμαι. Introeo. ingredior.
ἐιστήκειν.Steteram.
ἐιστοπαρτελέσ.omnino. [curro.
ἐιστρέχω.μ.οῦμαι.π.ηκα.itro=
ἐιστροπή.ης.ἡ. Aggressio.
ἐισφέρω.μ.οισω.π. χα. Intro=
ἔιτα.postea. [mitto.induco.
ἔιτε.Siue.
ἔιχον.babui.babuerũt. babebã.ant.
ἔιωθα.consueui.
ἐιώθειν.consueueram.
ἐιωθώς.οτος.ὁ. postq̃ assueuit.
ἔιων.sinebam permittebam. ant.
ἐκ.ex prepositio.
ἐκαθάρισα.Mundaui.purgaui.
ἐκαθαρίσθην.mundatus fui.
ἐκαθεζόμην.Sedebam. [erunt.
ἐκάθευδον.dormiebã. ãt.dormiui.
ἐκαθήμην.Sedebam.
ἐκάθισα.sedi.sedere feci.
ἐκαιόμην.ardebam. comburebar.

ἐκάκωσα.male tractaui.ad malũ in
ἐκάλεσα.vocaui. [citaui.
ἐκάλουν.Uocabam.ant.
ἐκάλυψα.cooperui.
ἐκάμμυσα.clausi oculos.
ἐκάμυσα.clausi. compressi oculos.
ἔκαμψα.curuaui. flexi.
ἐκαρτέρησα.sustinui.
ἕκαστος.η.ον.vnusquisq;.
ἑκάστοτε.frequenter.
ἑκατόν.Centum.
ἑκατονταέτης.ου.ὁ. Centenari
us.homo centum annorum.
ἑκατονταπλάσιον.ου.το. centu
plum. [dux cẽtũ hoiũm.centurio.
ἑκατόνταρχης.ου.ὁ.princeps vel
ἑκατόνταρχος.ου.ὁ. Centurio.
ἐκαυματίσθην.estuaui.cõbustus.to
stus sum.
ἐκβαίνω.μ.ησομαι.π.κα.Euado
egredior. contingo.
ἐκβάλλω.μ.λῶ.π.κα.Eijcio.edu
co.profero.immito.
ἔκβασις.εως.ἡ.egressus.exit⁹.finis
ἐκβεβλήκειν.eieceram. expuleram.
ἐκβιάζομαι. μ. σομαι. ω. μαι.
diligenter facio.elaboro.
ἐκβληθείς.εντος.ὁ.eiectus.
ἐκβληθήσομαι.eiciar.
ἐκβολή.ης.ἡ.iactus.emissio.eiectio
ἐκγαμίζω.μ. σω. π. κα. Nuptui
trado.
ἐκγελάω.τ.ἐκγελῶ.μ.σω.ω.κα
Irrideo.
ἔκγονον.ου.το.nepos. posterus.
ἔκγονος.η.ον.nepos.neptis. poste
rus.a.um.
ἐκδαπανάω.τ ἐκδαπανῶ.μ η=
σω.ω.κα.supinsumo. supimpẽdo.
ἐκδειματόω. τ ἐκδειματῶ. μ.
σω.ω.κα.Terreo.
ἐκδέχομαι.μ. ξομαι. ω. γμαι.
Suscipio.expecto.
ἔκδηλος.η.ον. manifestus.a.um.
ἐκδημέω.τ ἐκδημῶ.μ.σω.π.κα.
Absens a patria sum. peregrinor.
ἐκδιδάσκω.μ.ξω.π.χα. doceo.
ἐκδίδομαι.μ.σομαι.ω.μαι.Lo
co.as.colloco filiam marito. [cio.
ἐκδίδωμι.μ.σω.π.κα.verso.as.fa
ἐκδιηγέομαι.τ ἐκδιηγοῦμαι.μ
σομαι.π. μαι.enarro.expono.
ἐκδικέω.τ ἐκδικῶ.μ. σω. ω. κα.
Uindico.ius facio.vlciscor.
ἐκδίκησις.εως.ἡ.Uindicta.

ἔκδικος.ου.ὁ.Uindex [infector.
ἐκδιώκω.μ.ξω.π.χα. persequor.
ἔκδοτος.η.ον.traditus.a.um.
ἐκδοῦναι.versauisse.fecisse.
ἐκδοχή.ης.ἡ.Expectatio.
ἐκδύω.μ.σω.π.κα.Exuo.
ἐκδῶ.tradam.dedam.
ἐκδώσομαι.Locabo.
ἐκεῖ.ibi.illic.illuc.
ἐκεῖθεν.inde.illinc.
ἐκείμην.positus fui.
ἐκείνης.illac.illa parte.
ἐκεῖνος.η.ον.ille.a.ud.
ἐκεῖσε.illic.
ἐκέλευον.iubebam.ant.
ἐκέλευσα.Iussi.
ἐκέρωσα.Erinaniui.Uilifeci.
ἐκέρασα. Miscui.
ἐκέρδησα.Lucrifeci.
ἐκεφαλαίωσα. Abbreuiaui. com
prehendi.summaui.
ἐκζητέω.τ ἐκζητῶ.μ.ησω.π. κα.
Exquiro.
ἐκήρυξα.predicaui.
ἐκήρυσσον.Predicabam.ant.
ἐκηρύχθην.Predicatus sum.
ἐκθαμβέω.τ ἐκθαμβῶ.μ.σω.ω.
κα.stupeo.admiror.
ἔκθαμβος.η.ον.stupefactus.a.um.
ἐκθαυμάζω.μ.σω.π.κα. admiror
ἔκθεσις.εως.ἡ.Expositio.
ἔκθετος.η.ον.Expositus.a. um.
ἐκθλίβω.μ.ψω.ω.φα.Opprimo
angustio.affligo.
ἐκινδύνευον.periclitabar.antur.
ἐκινδύνευσα.periclitatus sum.
ἐκινήθην.Motus sum.
ἐκκαθαίρω.μ.ρῶ.π.κα. emundo.
purgo. [cendo.
ἐκκαίω.μ.αυσω.π.κα.Exuro.in=
ἐκκακέω.τ ἐκκακῶ.μ.σω. ω.κα.
Deficio.lassor.
ἐκκαυθήσομαι.Ardebo. cõburar.
ἐκκαυθῶ.exurar.incendar.
ἐκκαύσω. Comburam.incendam.
ἐκκεντέω.τ ἐκκεντῶ.μ.σω.π.κα.
Pungo.compungo.
ἐκκέχυμαι.effusus sum.diffusus suz.
ἐκκινέω. τ ἐκκινῶ.μ.σω. ω. κα.
Moueo.commoueo.conturbo.
ἐκκλάω. τ ἐκκλῶ. μ.σω. ω.κα.
Frango.effringo.
ἐκκλείω.μ.σω.π.κα.excludo.
ἐκκλησία.ας.ἡ. Ecclesia. Contio.
congregatio.conuocatio.

ἔκκλητος.η.ον. appellat⁹.vocatus
a.um. [declinare facio.
ἐκκλίνω.μ.νῶ. π. κα. Declino.et
ἐκκολυμβάω. τ ἐκκολυμβῶ.μ
σω.π.κα.enato.as.
ἐκκομίζω.μ.σω.π.κα.educo.effero
ἐκκοπήσομαι.Exscindar. eradica
bor.euellar.
ἐκκόπτω.μ.ψω.π.φα.Abscindo.
euello.
ἐκκρέμαμαι.Suspensus fui.
ἐκκτείνω.μ.νῶ.π.κα.extendo.
ἐκκτίζω.μ.σω.π.κα. condo. creo.
ἐκκτίσθην.creatus sum.
ἔκλαιον.plorabam.ant.
ἐκλαλέω.τ ἐκλαλῶ. μ.ησω. ω
κα.Loquor.dico.
ἔκλαμπρος.α.ον.Coruscus. ful=
gidus.a.um.
ἐκλάμπω.μ.ψω.π.φα. Fulgeo.
fulgere facio.
ἐκλανθάνομαι.μ.ησομαι.π.μαι
obliuiscor.
ἔκλασα.fregi.
ἔκλαυσα.ploraui.fleui. [go.
ἐκλέγομαι.μ.ξομαι. π. γμαι. eli
ἐκλείπω.μ.ψω.ω.φα.deficio.
ἔκλεισα.clausi.
ἐκλείσθην.clausus fui.
ἐκλεκτός.η.ον.electus.a.um.
ἐκλέλησμαι. oblitus sum.
ἔκλεψα.furatus sum.
ἐκλήθην.vocatus sum.
ἐκληροδότησα.tribui.dedi.
ἐκληρώθην.sorte vocatus sum.
ἐκλικμάω.τ ἐκλικμῶ. μ. σω.ω.
κα.contero.comminuo.diuido.
ἔκλινα.declinaui.verti in fugam.
ἐκλογή.ης.ἡ.electio.
ἐκλύομαι.μ.σομαι.π.μαι.deficio
lassor. [stergo.
ἐκμάσσω.μ.ξω.π.χα.emundo ab
ἐκμάττω.μ.ξω.π.χα.abstergo.
ἐκμεμαχώς.οτος.ὁ. Postq̃ emũ
dauit.abstersit.
ἐκμυκτηρίζω.μ.σω.π.κα.derideo
ἐκνεύω.μ.ευσω.π.κα. declino.
ἐκνήφω.μ.ψω.π.φα.Sobrius suz
euigilo.resipisco.excito.
ἐκοιμήθην.dormiui.
ἐκοινώνησα.cõicaui. participaui.
ἐκόλασα.puniui.
ἐκολάσθην.punitus fui.
ἐκολάφισα.colaphis.percussi.
ἐκολλήθην.cõglutinat⁹ sũ. adhesi.

ἐκολοβώθην.abbreuiatus sum.
ἐκολόβωσα.abbreuiaui.
ἐκομισάμην.tuli.recepi.
ἐκόπασα.cessaui.
ἐκοπίασα.laboraui.
ἐκοπτόμην.Planxi.feciui.b...r
ἔκοπτον.cedebã.ant.scindebã.ãt.
ἐκόσμησα.ornaui.
ἐκόσμουν.ornabam.ant.
ἑκούσιος.α.ον.Uoluntarius.a.um
ἑκουσίως.Uoluntarie.
ἐκούφιζον.alleuiabam.ant.
ἐκοψάμην.sc...di.planxi.
ἔκπαλαι.quodã.olĩ.a multo tẽpore
ἐκπειράζω.μ.σω.π.κα. Tento.
ἐκπέμπω.μ.ψω.π.φα.mitto.
ἐκπεπλήρωκα.cõpleui.adimpleui
ἐκπέπτωκα.excidi.decidi.
ἐκπεσεῖν.decidisse.
ἐκπέσω.decidam.incidam.
ἐκπετάννυμι.μ.σω.π.κα. expan
do.extendo. [extendo.
ἐκπεταννύω.μ.σω.π.κα. expãdo.
ἐκπέφευγα.effugi.
ἐκπεφευγέναι.effugisse.
ἐκπίπτω.μ.ουμαι.π.ωκα.decido
ἐκπλέω.μ. ευσω.π.κα. Nauigo.
ἐκπληρόω.τ ἐκπληρῶ. μ. σω.
π.κα.Adimpleo.compleo [pletio.
ἐκπλήρωσις.εως.ἡ.adipletio.cõ=
ἐκπλήσσομαι.μ.ξομαι.π.ηγμαι
admiror.stupesio.
ἐκπλήσσω.μ.ξω.π.χα. Stupefa
cio.admirari facio.
ἐκπλήττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
Stupesio.admiror.
ἐκπλήττω.μ.ξω.π.χα.stupefacio
ἐκπνέω.μ.ευσω.π.κα.Spiro.
ἐκποιέω.τ ἐκποιῶ.μ.σω.ω. κα.
Copiam.facio. [exeo.procedo.
ἐκπορεύομαι.μ. σομαι.ω. μαι.
ἐκπορνεύω.μ.σω.π. κα. fornico.
ἔκπρακτος.η.ον.venalis.e.
ἐκπρίζω.μ.σω.π.κα. seco.scindo.
ἐκπρίω.μ.σω.π.κα.seco. scindo.
ἐκπτύω.μ.σω.π.κα. despuo. con
ἔκραζον.clamabam.bant. [temno.
ἔκραξα.clamaui.
ἐκραταιούμην.confortabar.
ἐκράτησα.tenui.apprehendi.
ἐκρατούμην.tenebar.apprehẽdebar.
ἐκραύγασα.clamaui.
ἐκριζόω.τ ἐκριζῶ.μ.σω.π.κα. Er
radico.euello a radice.
ἐκρίθην.iudicatus fui.

ἔκρινα.iudicaui.proposui.
ἐκρινόμην.iudicatus eram. vel fui.
ἐκρύβην.absconditus fui.
ἔκρυψα.abscondi.
ἐκσεσοβημένος.η.ον.Expulsus.ab
actus.a.um.
ἐκσοβέω.τ ἐκσοβῶ.μ. σω.ω.κα.
abigo.expello.
ἔκστασις.εως.ἡ.stupor.admiratio.
ἐκστέφω.μ.ψω.π.φα.corono.
ἐκστήσομαι. Admirabor.stupebo.
extra me fiam.
ἐκσυρίζω.μ.σω.π. κα.exsibilo.
ἐκταράσσω.μ.ξω.π.χα.cõturbo
concito. [concito.
ἐκταράττω.μ.ξω.π.χα.conturbo.
ἐκτησάμην.possedi.acq̃siui. cõpaui.
ἐκτεθείς.εντος.ὁ.expositus. a .um.
ἐκτείνω.μ.νῶ.π.κα.extendo.
ἐκτελέω.τ ἐκτελῶ.μ.σω. ω. κα.
Perficio.consumo.
ἐκτένεια.ας.ἡ.pseuerãtia.constãtia.
ἐκτενέστερος.α.ον.plirior.cõstãtior
ἐκτενής.εος.ὁ.ἡ.Continuus.assidu
us.a.um. [duc.
ἐκτενῶς.sollicite.attẽte. cõtinue. assi
ἐκτεταμένος.η.ον.extensus.a.um.
ἐκτήκω.μ.σω.π. κα. Liquescere τ
tabescere facio.liquefacio.consumo.
ἐκτίθημι.μ.σω.π.κα.expono.enarro
ἐκτιλέω.τ ἐκτιλῶ.μ. σω.ω. κα.
euello.
ἐκτινάσσω.μ.ξω.π. χα. excutio.
ἔκτισα.condidi.creaui.feci.
ἐκτίσθην.cõdit⁹.factus. creatus suz.
ἐκτισμαι.conditus.creatus sum.
ἐκτισμένος.η.ον.cõdit⁹.creat⁹.a.ũ
ἕκτος.η.ον.Sextus.a.um.
ἐκτός.extra deforis.
ἐκτραπήσομαι. Aberrabo. auer=
tar.discedam.
ἐκτραπῶ.Aberrem. Auertar. di=
scedam.
ἐκτρέπομαι.μ.ψομαι. π. μμαι.
Euito.fugio.declino. ab vna re ad
aliam conuertor.
ἐκτρέπω.μ.ψω.π.φα. Conuerto
inuerto.
ἐκτρέφω.μ.ψω.π.φα.educo.nutrio.
ἐκτρίβω.μ.ψω.π.φα. Tero.cõmi
nuo.disperdo.extermino.
ἔκτρωμα.τος.το.abortus.abortiu⁹
ἐκτύπωμα.ατος.το.figura.
ἐκύκλευσα.circumdedi.circuiui.
ἐκύκλωσα.circumdedi.circuiui.

ἐκυλιόμην.volutabar.
ἐκυλίσθην.Deuolutus.inuolutus.volutatus fui.
ἐκφαίρω.μ.ρῶ.π.κα.manifesto.as
ἐκφέρω.μ.σω.π.χα.educo.effero.
ἐκφεύγω.μ.ξω.π.χα.effugio.
ἐκφοβέω τ ἐκφοβῶ.μ.σω.π.κα.exterreo.deterreo.
ἔκφοβος.η.ον.exterritus.a.um.
ἐκφυγεῖν.effugisse.
ἐκφύγω.fugiam.fugerem.
ἐκφυσάω τ ἐκφυσῶ.μ.σω.π.κα exsufflo.
ἐκφύω.μ.σω.π.κα. nascor.
ἐκχέω.μ.ευσω.π.κα.effundo. dif
ἐκχεῶ.effundam. [fundo.
ἐκχυθήσομαι.effundar.effluam.
ἐκχυθῶ.effundar.
ἐκχύνομαι.μ.οῦμαι.π.υμμαι effundor.
ἔκχυσις.εως.ἡ.effusio.
ἐκχωρέω.τ ἐκχωρῶ.μ.σω.π.κα discedo.
ἐκψύχω.μ.ξω.π.χα. Spiro.emitto animam.
ἐκωλύθην.vetitus prohibitus sum.
ἐκώλυσα.vetui.prohibui.
ἑκών.οντος.ὁ.libens. voluntarius.
ἔλαβον.accepi.erunt.
ἔλαθον.latui. runt.
ἐλαΐα.ας.ἡ.oliua.
ἔλαιον.ου.το.oleum. [rum.
ἐλαιών.ῶνος.ὁ.oliuetũ.loc⁹ oliua
ἐλάκησα.crepui.strepui.
ἐλαλήθην.dictus sum.
ἐλάλησα.locutus sum.
ἐλάλουν.loquebar.antur.
ἐλάμβανον.accipiebam.ant.
ἔλαμψα.splendui.
ἐλάσσων.ονος.ὁ.ἡ.minor.deterior
ἐλατόμησα.Lapidem expoliui.in lapide excussi.ex lapide feci.
ἐλατός.η.ον.ductilis.e.
ἐλάτρευσα.seruiui.
ἐλαττονέω.τ ἐλαττονῶ.μ.σω.π.κα.Minus sum.
ἐλαττόω.τ ἐλαττῶ.μ.σω.π.κα.minuo.diminuo.
ἐλάττωμα.ατος.το.imbecillitas.diminutio.
ἐλάττων.ονος.ὁ.ἡ.minor.deterior.
ἐλάττωσις.εως.ἡ.diminutio.
ἐλαύνω.Impello.remigo. duco vt prefectus.agito. cudo. insequor.fabrico.extendo.duco.imitto.inequito.

ἐλαφρία.ας.ἡ.agilitas. festinatio.
ἐλαφρός.α.ον.Leuis.velox.
ἐλάχιστος.η.ον.minimus. a.um.
ἐλαχιστότερος.α.ον.minimus.a.ũ
ἔλαχον.sortitus fui.erunt.
ἐλάω.τ ἐλῶ.μ.σω.π.κα. Impello.remigo. [hensio
ἐλεγμός.ου.ὁ.Correptio. repre=
ἔλεγξις.εως.ἡ.correptio.
ἔλεγον.dicebam.ant.dixi.erunt.
ἔλεγχος.ου.ὁ.Redargutio. correptio.testis. [stigo.
ἐλέγχω.μ.ξω.π.χα. corripio.ca
ἐλεεινός.η.ον.miserabilis. miserandus.a.um.
ἐλεεινότερος.α.ον.miserabilior.us
ἐλεέω.τ ἐλεῶ.μ.σω.π.κα.misereor
ἐλεημοσύνη.ης.ἡ.elemosyna.
ἐλεήμων.ονος.ὁ.ἡ. misericors.
ἐλειτούργησα.ministraui.
ἔλεος.εος.το.misericordia.
ἐλευθερία.ας.ἡ.Libertas.
ἐλεύθερος.α.ον.liber.a.um.
ἐλευθερόω. τ ἐλευθερῶ. μ.σω. π.κα.libertate dono.liberum facio.
ἐλεύκανα.albefeci.dealbaui.
ἔλευσις.εως.ἡ.aduentus.
ἐλεύσομαι.veniam.
ἐλεφάντινος.η.ον.elephantinus.eburneus.a.um.
ἐληλακώς.οτος.ὁ. postquam.impulit et remigauit.
ἐλήλυθα.veni.
ἐληλύθειν.veneram.
ἐληλυθώς.οτος.ὁ.postquã venit.
ἐλήφθην.acceptus fui.
ἐλθέ.veni.
ἐλθεῖν.venisse.
ἔλθω.veniam.venero.
ἐλθών.οντος.ὁ.postq̃ venit.
ἐλιθάσθην.lapidatus sum.
ἐλιθοβόλησα.lapidaui.
ἐλιθοβόλουν.lapidabam.ant.
ἑλίσσω.μ.ξω.π.χα.Muto.voluo.
ἕλκος.εος.τό.vlcus. [verto.
ἑλκόω.τ ἑλκῶ.μ.σω.π.κα. Vlcero.as.vlcus facio.
ἑλκύω.μ.σω.π.κα.Traho.extra=bo.educo.
ἕλκω.μ.ξω.π.χα.traho.duco.
ἐλλειπος.η.ον.defectuosus.a.um.
ἐλλείπω.μ.ψω.π.φα.deficio.
ἕλλην.ηνος.ὁ.grecus.
ἑλληνικός.η.ον.grecus.a.um.
ἑλληνίς.ίδος.ἡ.greca.

ἑλληνιστής.ου.ὁ.grecus.
ἑλληνιστί.grece.
ἐλλιπής.εος.ὁ.ἡ.defectuosus.a.ũ
ἐλλογέω.τ ἐλλογῶ.μ.σω.π.κα.computo.imputo.
ἐλογιζόμην.cõputabã:cogitabam
ἐλογισάμην.cogitaui.
ἐλογίσθην.cõsiderat⁹. reputat⁹ fui.
ἐλοιδόρησα.maledixi.conuitiat⁹ sũ
ἑλόμενος.η.ον.postquã elegit.
ἐλπίζω.μ.σω.π.κα.spero.
ἐλπίς.ίδος.ἡ.spes.
ἐλύθην.solutus sum.
ἐλυμαινόμην. vastabã. destruebã.
ἐλυόμην.soluebar.
ἔλυον.soluebam.ant.
ἐλυπήθην.contristatus sum.
ἐλύπησα.tristitia affeci.contristaui.
ἔλυσα.Solui.
ἐλυτρώθην.redemptus sum.
ἐλυτρωσάμην. redemi. liberaui.
ἐμαθήτευσα.discipulus fui.
ἔμαθον.didici.erunt.
ἐμακάριζον.Beatificabam.beatũ ducebam.ant.
ἐμακάρισα. beatificaui.btũ duxi.
ἐμάρανα.marcidũ feci.corrupi.
ἐμαρτυρήθην.testimoniũ adept⁹ sũ
ἐμαρτύρησα.testimonium perhibui.testificatus sum.
ἐμαρτυρούμην.testimõiũ asseqbar
ἐμαρτύρουν.testimoniũ dabã.ãt.
ἐμασσώμην.mãdebã.mãducabã.
ἐμαστιγώθην.flagellatus fui.
ἐμαστίγωσα.flagellaui.
ἐματαιώθην.euanui.van⁹ fctus fui.
ἐμαυτοῦ.mei ipsius.
ἐμαχόμην.pugnabam .litigabam.
ἐμβαίνω.μ.σομαι.π.κα. ascendo.
ἐμβάλλω.μ.λῶ.π.ηκα.Iniicio.immitto.
ἐμβάπτω.μ.ψω.π.φα.intingo
ἐμβάς.αντος.ὁ. postq̃ ascendit.
ἐμβατεύω.μ.σω.π.κα.Ineo.itro.
ἐμβῆναι.ascendisse. [ascendo.
ἐμβιβάζω. μ.σω.π.κα.Impono.ascendere cogo.
ἐμβίωσις.εως.ἡ.Consuetudo.familiaritas.conuersatio.
ἐμβλέπω.μ.ψω.π.φα. Aspicio.attendo.
ἐμβριμάομαι. τ ἐμβριμῶμαι. μ.σομαι.π.ημαι.cõminor.fremo.
ἐμβρώσιος.α.ον.aptus ad comedẽdum.comestibilis.e.

ἐμέ.Me ipsum.
ἐμεγαλαύχησα.Superbiui.gloriatus sum.
ἐμεγάλυνα.Magnificaui.
ἐμεγαλυνόμην.magnificat⁹ sũ.bar
ἐμέθυσα.inebriaui.impleui.saturaui.
ἐμεθύσθην.ebrius factus sum.
ἔμεινα.Mansi.
ἐμελέτησα.meditat⁹ sũ.exercui.
ἔμελλον.futurus erã.futuri erant.
ἐμεμνήμην.memineram.
ἐμεμψάμην.vituperaui. accusaui.
ἔμενον.manebam. ant.
ἐμέρισα.diuisi.
ἐμερίσθην.diuisus sum.
ἐμεσίτευσα.interposui.
ἐμέτρησα.mẽsuraui. mẽsus fui.
ἐμέω.τ ἐμῶ.μ.σω.π.κα.vomo. euomo.
ἐμήνυσα.significaui.nũciaui.
ἔμιξα.Miscui.
ἐμίσησα.odi.odio habui.
ἐμισθωσάμην.conduxi.
ἐμίσουν.oderam.ant.
ἐμμαίνομαι.μ.ανουμαι.π.μαι. Insanio.
ἐμμανής.εος.ὁ.ἡ. Insanus.furiosus.a.um. [inuentio.
ἐμμελέτημα.τος.το. exercitatio.
ἐμμένω.μ.νῶ.π. κα. Immaneo.permaneo.
ἔμμονος.η.ον. pseuerãs:imanens.
ἐμνημόνευον.recordabar. antur.
ἐμνημόνευσα. memini.
ἐμνήσθην.Recordatus sum.memoria habitus sum.
ἐμοί.mihi.
ἐμοίχευσα.mechat⁹ sũ.adulteraui.
ἐμόλυνα.maculaui.
ἐμολύνθην.inquinat⁹.cõtaminat⁹ sũ.
ἐμός.η.ον.meus.a.um.
ἐμοσχοποίησα.vitulum feci.
ἔμπαιγμα.ατος.το.illusio.ludibrium. [llusio.
ἐμπαιγμός.ου.ὁ. Ludibrium.Il
ἐμπαίζω.μ.ξω.π.χα.irrideo.illudo
ἐμπαίκτης.ου.ὁ.illusor.derisor.
ἐμπειρία.ας.ἡ.experientia.
ἐμπεπλησμένος.η.ον. Saturatus.repletus.a.um.
ἐμπεριπατέω. τ ἐμπεριπατῶ. μ.σω.π.κα.Inambulo.
ἐμπεσεῖν.Incidisse.
ἐμπέσοιμι.incidam.inciderem.
ἐμπεσοῦμαι.cadam.incidam.

ἐμπέσω.cecidero.incidero.incidam.
ἐμπεσών.οντος.ὁ. postq̃ incidit.
ἐμπιπλάω.τ ἐμπιπλῶ.μ.σω.π.κα.Impleo. [cido.
ἐμπίπτω.μ.σοῦμαι.π.ωκα.in
ἐμπιστεύω.μ.σω.π.κα.credo.
ἐμπλακείς.εντος.ὁ.iplicit⁹.a.um
ἐμπλέκω.μ.ξω.π.χα. Implico.innecto.
ἐμπλήθω.μ.σω.π.κα.Impleo.
ἐμπλοκή.ης.ἡ.Implicatio.innodatio.innexio.colligatio.
ἐμπνέω.τ ἐμπνῶ.μ.ευσω.π.κα.Inspiro.spiro.
ἐμποδίζω.μ.σω.π.κα.Prohibeo abstineo.
ἐμποιέω.τ ἐμποιῶ. μ.σω.π.κα.Induco.innasci facio.
ἐμπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι. facio mercaturam. in aliena naui mercaturam exerceo.
ἐμπορία.ας.ἡ. Negociatio. mercatura. [ciatio.
ἐμπόριον.ου.το.Mercatura nego
ἔμπορος.ου.ὁ. negociator. merca
ἐμπρήθω.μ.σω.π.κα.incẽdo. [tor.
ἔμπροσθεν.coram.a parte ante.
ἐμπτύω.μ.σω.π.κα.despuo.
ἐμπυρίζω.μ.σω.π.κα.exuro.
ἐμφανής.εος.ὁ.ἡ.maifest⁹.a.ũ.
ἐμφανίζομαι. μ.σομαι.π.ισμαι.Appareo.
ἐμφανίζω.μ.σω.π.κα. manifesto.demonstro.significo.
ἔμφοβος.η.ον.conterritus.a.um.
ἐμφραγμός.ου.ὁ.obturatio.
ἔμφυτος.η.ον.Implantatus.insitus.a.um.
ἐμφυσάω.τ ἐμφυσῶ.μ.σω.π.κα.insufflo.
ἐμώρανα.Stultum feci.
ἐμωράνθην.Stultus factus sum.
ἐν.in.p̃positio in loco.
ἕν.Unum.ne.g.
ἕνα. Unum. accusatiuus singularis.masc.gene.
ἐναγκαλίζομαι.μ.σομαι.π.μαι complector:in vlnis accipio.
ἐνάλιος.α.ον.Marinus.a.um.
ἐναλλαγή.ης.ἡ.commutatio.
ἔναντι.Ante.coram.e regione.
ἐναντίον.coram.contra.e regione.
ἐναντιόομαι.τ ἐναντιοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Aduersor.contradico.
ἐναντίος.α.ον.contrarius.a.um.

ἐναργής.εος.ὁ.ἡ.manifestus.a.um.
ἐναρίθμιος.α.ον. Annumeratus.connumerabilis.e. [incipio.
ἐνάρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
ἔνατος.η.ον.Nonus.a.um.
ἐναυάγησα.naufragiũ passus sum.
ἐνδεδεμένος.η.ον.colligatus.alligatus.a.um.
ἐνδεδυμένος.η.ον. Vestitus.indutus.a.um.
ἐνδεής.εος.ὁ.ἡ.egens.
ἔνδεια.ας.ἡ. Defectus. inopia.necessitas.indigentia.
ἔνδειγμα.ατος.το.Exemplum.
ἐνδείκνυμι.μ.ξω.π.χα.Demonstro.ostendo. [stro.ostẽdo.
ἐνδεικνύω.μ.ξω.π.χα.Demon
ἔνδειξις.εως.ἡ.demõstratio.ostẽsio.
ἐνδείξωμαι.demonstrem.
ἕνδεκα.Undecim.
ἑνδέκατος.η.ον. vndecimus.a.um.
ἐνδελεχίζω.μ.σω.π.κα. assuesco.assiduus sum.
ἐνδελεχῶς.Assidue.
ἐνδελεχισμός.ου.ὁ.Assiduitas.
ἔνδεσις.εως.ὁ.ἡ. Ligatura.
ἐνδέχεται.lz.possibile e. facultas est.
ἐνδέω.μ.σω.π.κα.alligo.colligo.
ἐνδημέω.τ ἐνδημῶ.μ.σω.π.κα In patria sum.in populo sum.
ἐνδιδύσκομαι.Induor.
ἔνδικος.η.ον.Iustus.a.um.
ἔνδοθεν.abintus.
ἐνδόμησις.εως.ἡ.Structura.
ἐνδοξάζω.μ.σω.π.κα.glorifico.
ἔνδοξος.η.ον.gloriosus.a.um.
ἔνδυμα.τος.το.vestimẽtũ.
ἐνδυναμόω.τ ἐνδυναμῶ.μ.σω π.κα.conforto. [subintro.
ἐνδύνω. μ.μῶ.π.κα.penetro.subeo
ἐνδύομαι.μ.σομαι.π.μαι. vestior.induor.
ἔνδυσις.εως.ἡ.vestitio. indutura.
ἐνδύω.μ.σω.π.κα. induo.vestio.
ἐνέβαλον.immisi.immiserunt.
ἐνέβην.ascendi.
ἐνεβίβασα.imposui.ascendere feci.
ἐνέβλεπον.videbã.ãt.vidi.erunt.
ἐνέβλεψα.inspexi. [mui
ἐνεβριμησάμην.cõminat⁹ sũ.infre=
ἐνεβριμώμην.cõminabar.fremebã.
ἐνέγκας.αντος.ὁ.postquã tulit.
ἔνεγκον.Affer.adduc.
ἐνεδειξάμην.ostendi.
ἐνεδιδυσκόμην.induebar.

ἐμέδρα.ας.ἡ.Insidie.
ἐμεδρεύω.μ.σω.π.κα. insidior.
ἐμεδρον.ου.το.insidie [tescebā.
ἐμεδυναμοῦμην.cōfortabar. cōua
ἐμεδυναμώθην.cōfortatꝰ ſū.cōualui
ἐμεδυνάμωσα.confortaui.
ἐμέδυσα.indui.
ἐμεδυσάμην.indutus ſum. indui.
ἐμείλισα.inuolui.
ἐμεῖχον.insidiabar.antur.
ἐμεκα.propter.eo quod.
ἐμεκαίνισα.innouaui.
ἐμεκάλουν.accuſabam.ant.
ἐμεκάλεσα.accuſaui.
ἐμεκεν.propter.eo quod.
ἐμεκεντριζόμην.inſerebar.
ἐμεκεντρίσθην.inſertus ſum.
ἐμεκοπτόμην.impediebar.
ἐμέκοψα.impediui.
ἐμελίσσω.μ.ξω.π.χα.inuoluo.
ἐμέμεινα.permanſi.
ἐμεμήθην.paſtus ſum.
ἐμέμενον.annuebā. Innuebā.ant.
ἐμενήκοντα.Nonaginta.
ἐμενηκονταεννέα.nonaginta noue.
ἐμεξουσιάζομαι.μ.σομαι.π.μαι poteſtatem habeo.
ἐμεξουσιάζω.μ.σω.π.κα. Poteſtatem do.in poteſtate colloco.
ἐμέπαιζον.illudebam.ant.
ἐμέπαιξα.illuſi.
ἐμεπαίχθην.illuſus fui.
ἐμεπίστευσα.credidi.
ἐμέπλησα.impleui.
ἐμεπλήσθην.impletus.repletus ſuꝫ.
ἐμεποίησα.induxi.innaſci feci.
ἐμέπρησα.combuſi.incendi.
ἐμέπτυον.inſpuebam.ant.
ἐμέπτυσα.ſpui.deſpui.
ἐμέργεια.ας.ἡ.actus.opatio.virtus
ἐμεργέω.τ ἐμεργῶ.μ.σω.π.κα. operor.facio.
ἐμέργημα.ατος.το.operatio.
ἐμεργής.εος.ὁ.ἡ.Efficax. aptus ad laborandum.potens.
ἐμέστηκα.inſtiti.inſtaui. [ſtitit.
ἐμεστηκώς.οτος.ὁ.poſtꝙ inſtauit.
ἐμεστώς.τος. ὁ.preſens.
ἐμετειλάμην.precepi.
ἐμετρεπόμην.reuerebar.
ἐμετύλιξα.inuolui.
ἐμέτυχον.Interceſſi.rogaui.interpellaui.erunt.
ἐμευλογέω.τ ἐμευλογῶ.μ.ησω.π.κα.inbenedico.i.in alio be

nedico alium.
ἐμεφανιζόμην.oſtēdebar. appebaꝫ.
ἐμεφάνιζον.Declarabam. oſtendebam.ant. [ficaui.
ἐμεφάνισα.notū feci.declaraui.ſigni
ἐμεφανίσθην.apparui.
ἐμεφύσησα.inſufflaui.
ἐμέχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι. contineor.comprehendor.[deportatꝰ.
ἐμεχθείς.εντος.ὁ.Latus. delatus.
ἐμεχθῆναι.allatū. portatum fuiſſe.
ἐμέχω.μ.ξω.π.κα.Inſidior.
ἐμήργησα.operatus ſum.
ἐμηργούμην.operabar.
ἐμήργουν.operabar.antur.
ἐμθαδε.Hic.
ἔμθεν.Hinc.
ἐμθυμέομαι.τ ἐμθυμοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Cogito.
ἐμθύμημα.ατος.το.cogitatio.
ἐμθύμησις.εως.ἡ.cogitatio.
ἔμι.eſt.
ἐμιαυτός.ου.ὁ.annus.
ἐμίκησα.Uici.
ἐμίοτε.interdū.aliquando. [ſurgo.
ἐμίσταμαι.μ.ησομαι.π.μαι.in
ἐμίστημι.μ.ησω.π.ηκα.inſto.as.
ἔμιψα.Laui.
ἐμιψάμην.Lotus ſum.laui.
ἐμμέα.Nouem.
ἔμμεος.α.ον.ſtupefactus.a.um
ἐμμεύω.μ.ευσω.π.κα.Innuo.
ἐμμοέω.τ ἐμμοῶ.μ.σω.π.κα.Intelligo.
ἔμμοημα.ατος.το.ſenſus.itellectꝰ.
ἔμμοια.ας.ἡ.cogitatio.itētio.ppoſitū.
ἔμμομος.η.ον.Legittimus.a.um.
ἔμμυχος.η.ον.Nocturnus.a.ū
ἐμοικέω.τ ἐμοικῶ.μ.ησω.π.κα. Inhabito. [fcio.
ἐμοικίζω.μ.σω.π.κα.ihabitare fa
ἐμομιζόμην.putabā.leges condebā.
ἐμόμιζον.putabā.āt.leges cōdebā.āt
ἐμόμισα.Leges condidi.putaui.
ἐμόντα.ων.Ta.exiſtentia.que inſunt.
ἐμός.Unius.
ἐμόσευσα.egrotaui.
ἐμόσουν.egrotabam.ant.
ἐμοσφισάμην.fraudaui.dfraudaui.
ἐμότης.ητος.ἡ.Unitas.vnio.
ἐμοχλέω.τ ἐμοχλῶ.μ.ησω.π.κα.Impedio.turbo.
ἔμοχος.η.ον.Reus.a.uꝫ.
ἐμστήσομαι.Inſtabo inſurgam.
ἔνταλμα.ατος.το.Mandatum.

ἐνταφιάζω.μ.σω.π.κα.Sepelio.
ἐνταφιασμός.ου.ὁ.Sepultura.
ἐντελέω.τ ἐντελῶ.μ.σω.π.κα. Perficio.conſummo.
ἐντέλλομαι.μ.οῦμαι.π.αλμαι iubeo.precipio.
ἔντερον.ου.το.inteſtinum.
ἐντέταλμαι.iuſſus ſum.[tus.a.um.
ἐντετυλιγμένος.η.ον.Inuolu
ἐντετυπωμένος.η.ον.Impreſſus. inſcriptus.ſculptus.a.um.
ἐντεῦθεν.Hinc.
ἔντευξις.εως.ἡ.interceſſio.
ἐντηεξῆς.die ſequenti.
ἔντιμος.η.ον.Honorabilis.precioſus.a.um.
ἐντιμότερος.α.ον.honoratior. Uenerabilior.
ἐνπιαγμός.ου.ὁ.cōcuſſio.excuſſio
ἐντολή.ης.ἡ.mandatū. preceptum.
ἐντόπιος.α.ον.incola.indigena.
ἐντός.intus.
ἐντόσθιος.α.ον.intrinſecus.a.um.
ἐντραπήσομαι.verebor.reuerebor.
ἐντραπῶ.confundar.
ἐνθρέπομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Uereor.reuereor.
ἐντρέπω.μ.ψω.π.φα.confundo.
ἐντρεχής.εος.ὁ.ἡ.Uelox.
ἔντρομος.η.ον.Tremens.tremebūdus.a.um.
ἐντροπή.ης.ἡ.reuerētia.verecūdia
ἐντρυφάω.τ ἐντρυφῶ.μ.σω.π.κα.Delitior.laſciuio.
ἐντυγχάνω.μ.ευξομαι.π.κα. intercedo.interpello.rogo.forte ſuꝫ
ἐντυλίττω.μ.ξω.π.χα.inuoluo.
ἐντυπόω.τ ἐντυπῶ.μ.σω.π.κα.imprimo.inſcribo.inſculpo.
ἐνυβρίζω.μ.σω.π.κα. Contumeliꝫ facio.
ἔνυδρος.α.ον.aqticꝰ.a.ū [aꝫ facio.
ἐνυξα.pupugi.percuſſi.
ἐνυπνιάζω.μ.σω.π.κα. Somnio.
ἐνύπνιον.ου.το.Somnium.
ἐνύσταξα.dormitaui.
ἐνώκησα.inhabitaui.
ἐνώπιον.coram.in preſentia.
ἐνωτίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.au
ἐξ.ex.prepoſitio. [ribus percipio.
ἕξ.Sex.
ἐξάγαγε.Educ.profer.
ἐξαγαγεῖν.educere.eduxiſſe.
ἐξαγαγών.οντος.ὁ.poſtꝙ eduxit
ἐξαγγέλλω.μ.λω.π.κα.nūcio.
ἐξαγοράζω.μ.σω.π.κα.redio[aꝫ.

ἐξάγω.μ.ξω.π.χα.Educo.
ἐξαιρέομαι.τ ἐξαιροῦμαι.μ.ησομαι.π.μαι.eripio.libero.eligo.
ἐξαιρέω.τ ἐξαιρῶ.μ.ησω.π.κα. Eruo.eiicio.
ἐξαίρω.μ.ρω.π.κα. tollo.aufero.
ἐξαιτέω.τ ἐξαιτῶ.μ.ησω.π.κα. Exquiro.
ἐξαίφνης.Repente.ſubito.
ἐξακολουθέω.τ ἐξακολουθῶ.μ.ησω.π.κα.Sequor.
ἐξακόσιος.α.ον.ſexcentus.a.um.
ἐξαλείφω.μ.ψω.π.φα.deleo.
ἐξαλλάττω.μ.ξω.π.χα.immuto commuto. [Exilio.
ἐξάλλομαι.μ.ουμαι.π.λμαι.
ἐξαμαρτάνω.μ.σομαι.π.κα.pecco. [rectio.
ἐξανάστασις.εως.ἡ.exſurrectio.ſur
ἐξαναστήσομαι.Exſurgam.
ἐξαναστήσω.excitem.excitabo.
ἐξαναστῶ.reſuſcitē.excitē.ſurgam.
ἐξανατέλλω.μ.λω.π.κα.Exorior.oɫor.
ἐξανέστην.ſurrexi.
ἐξανέτειλα.exortus ſum.
ἐξανίστημι.μ.ησω.π.κα.excito.ſuſcito. [π.κα.ſeduco.decipio.
ἐξαπατάω.τ ἐξαπατῶ.μ.σω.
ἐξάπινα.ſtatim.confeſtim.
ἐξαπίνης.confeſtim.
ἐξαπορέομαι.τ ἐξαποροῦμαι.μ.ησομαι.π.μαι.tediuꝫ habeo. tedet me.
ἐξαποστέλλω.μ.λῶ.π.κα.Dimitto.Mitto.
ἐξάπτω.μ.ψω.π.φα.Accendo.
ἐξαρθῶ.Tollar.auferar.
ἐξαριθμέω.τ ἐξαριθμῶ.μ.σω.π.κα.dinumero.numero.as.
ἐξαρτίζω.μ.σω.π.κα.pficio cōſumo
ἐξαρτύω.μ.σω.π.κα.cōdio.iſtruo
ἐξάρχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Incipio.
ἐξάρω.Tollam.auferam.
ἐξαστράπτω.μ.ψω.π.φα.Fulguro.fulgeo.luceo.
ἐξαυτῆς.protinus.
ἐξέβαλον.eieci.runt. [ui.
ἐξεβιασάμην.diligēter feci.elabora
ἐξεβλήθην.Eiectus ſum.
ἐξεγαμιζόμην.nuptui tradebar.
ἐξεγείρω.μ.ερω.π.κα. Excito.
ἐξεδεχόμην.Expectabam.
ἐξεδίκησα.Uindicaui.

ἐξεδόμην.Locaui.
ἐξέδυσα.Exui.
ἐξεζήτησα.Exquiſiui.
ἐξεθαμβήθην.Stupefactus ſum.
ἐξεθέμην.expoſui.declaraui.
ἐξέθλιψα.afflixi.oppreſſi.
ἐξειλάμην.liberaui.eripui.abſtuli.
ἐξειλόμην.Liberaui.eduxi.
ἐξεῖλον.eduxi.abſtuli.runt.
ἔξειμι.egredior.proficiſcor.
ἐξεκαύθην.exarſi.
ἐξέκαυσα.Arſi.combuſi.
ἐξεκέντησα.pupugi.percuſſi.
ἐξεκινήθην.motus ſuꝫ.cōmotus fui.
ἐξεκλάσθην.Fractus ſum.
ἐξεκλείσθην.excluſꝰ.eiectus ſum.
ἐξέκλινα.declinaui τ declinare feci.
ἐξεκομιζόμην.educebar.efferebar.
ἐξεκόπην.exciſus ſum.
ἐξεκρεμάμην.Suſpenſus eram.
ἔξελε.erue.eiice.
ἐξελεγόμην.eligebam.elegi.
ἐξέλειπον.deficiebam.ant.
ἐξελεξάμην.elegi.electus ſum.
ἐξελέσθαι.liberaſſe.liberatū fuiſſe.
ἐξελεύσομαι.egrediar.exibo.
ἐξελήλυθα.egreſſus ſum.exiui.
ἐξεληλύθειν.exieram.
ἐξεληλυθώς.οτος.ὁ.poſtꝙ exiuit
ἐξελθε.exi.egredere.exieris.
ἐξελθεῖν.exiſſe.
ἐξέλθω.exiero.exeam.
ἐξελθών.οντος.ὁ.poſtꝙ exiuit.
ἐξέλιπον.defeci.defui.runt.
ἐξέλκω.abſtrabo.abduco.trabo.
ἐξελοῦ.libera.eripe.aufer. [bam
ἐξελοῦμαι.liberabo.eripiā.ſubtra
ἐξέλωμαι.eripiam.eriperem.
ἐξέμαξα.abſterſi.
ἐξέμασσον.abſtergebam.ant.
ἐξεμυκτήριζον.Deridebā.ſubſanabam.ant.
ἐξεναντίας.e regione.ex aduerſo.
ἐξενέγκας.αντος.ὁ.Poſtquam eduxit.extulit.
ἐξενεγκεῖν.eduxiſſe.extuliſſe.
ἐξένεγκον.profer.educ.
ἐξέμευσα.declinaui.
ἐξένισα.hoſpitio ſuſcepi.hoſpitatꝰſū
ἐξενοδόχησα.hoſpites recepi.hoſpitalis fui.
ἐξέπεμψα.Dimiſi. [pitalis fui.
ἐξέπεσα.excidi.decidi.
ἐξέπεσον.excidi.decidi.cecidi.erunt
ἐξεπέστειλα.dimiſi.miſi.
ἐξεπέτασα.expandi.

ἐξεπιστέλλω.μ.λω.π.κα.emitto.mitto.ſcribo epiſtolam.
ἐξεπλάγην.admiratus ſum.
ἐξέπλεον.abnauigabam.ant.
ἐξέπλευσα.abnauigaui.
ἐξεπλησσόμην.admirabar. ſtupebam. [bam.
ἐξέπνευσα.Spiraui.
ἐξεποίησα.copiam feci.
ἐξεπορευόμην.exibam.
ἐξεπόρνευσα.Fornicatus ſum.
ἐξέπτην.euolaui.
ἐξέπτυσα.deſpui.reſpui.
ἐξέραμα.ατος.το.vomitus.
ἐξερευνάω.τ ἐξερευνῶ.μ.σω.π.κα.ſcrutor.exquiro.
ἐξερεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.eſſido.eructo.
ἐξέρχομαι.μ.λευσομαι.π.ηλυθα.exeo.egredior.
ἐξεστακέναι.ſeduxiſſe.demētaſſe.
ἐξέστην.obſtupui.extra me τ in extaſi fui.
ἔξεστι.Licet. [ſi fui.
ἐξεστράμμαι.ſubuerſus ſum.
ἐξετάζω.μ.σω.π.κα.Interrogo exquiro.
ἐξετάραξα.pturbaui.commoui.
ἐξέτασις.εως.ἡ.iterrogatio.inqſitio
ἐξετασμός.ου.ὁ.Interrogatio.
ἐξέτεινα.extendi. [Inquiſitio.
ἐξέτεινον.extendi.erunt. extendebā.āt
ἐξετιθέμην.expoſui.enarraui.[bā.āt
ἐξετράπην.conuerſus ſum.
ἐξέτριψα.contriui.afflixi.
ἐξευρίσκω.μ.σω.π.κα.inuenio.
ἐξέφυγον.effugi.runt.
ἐξέχεα.effudi.
ἐξεχούμην.effundebar.
ἐξεχύθην.diffuſus.effuſus ſum.
ἐξέψυξα.ſpiraui.emiſi animā.
ἐξήγαγον.eduxi.erunt.
ἐξήγειρα.excitaui.
ἐξηγέομαι.τ ἐξηγοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.enarro.expono.
ἐξηγέρθην.exſurrexi.ſuſcitatus ſuꝫ.
ἐξήγησις.εως.ἡ.enarratio.expoſitō
ἐξηγόρασα.Redemi.
ἐξήειν.exiuerā.pfectus fueram.
ἐξήκοντα.ſexaginta.
ἐξῆλθον.exiui.erunt.
ἐξηλλαγμένος.η.ον.imutatꝰ.cōmutatꝰ.a.um.
ἐξήμαρτον.peccaui.runt.
ἐξηπάτησα.ſeduxi.decepi.
ἐξῆρα.abſtuli.amoui.
ἐξηράνθην.arui.exſiccatus ſum.

ἐξήραμον. Arefeci. erunt.
ἐξήραμμαι. arui.
ἐξηραμμένος. η. ον. Aridus. arefactus. a. um.
ἐξηρεύνησα. scrutatus sum.
ἐξηρευσάμην. effudi. eructaui.
ἐξηρίθμησα. Dinumeraui.
ἐξηρτυμένος. η. ον. Instructus. cōditus. a. um.
ἐξηρχόμην. exibam.
ἐξῆς. Statim. postpaulo. immediate.
ἐξήτασα. examinaui. iterrogaui. exq
ἐξητησάμην. exquisiui. petij. [siui.
ἐξηχέω. τ ἐξηχῶ. μ. σω. π. κα. Sono. as. sonitum facio.
ἐξιέμαι. proficisci. exire.
ἐξικαμοῦ. a multo tempore.
ἐξιλάσκομαι. μ. σομαι. π. μαι. Impetro veniam.
ἐξιλασμός. ου. ὁ. propiciatio.
ἐξισάζομαι. μ. σομαι. π. μαι. Adequor. [peo admiror extra me sum
ἐξίσταμαι. μ. σομαι. π. μαι. Stu-
ἐξιστάμην. Stupebam.
ἐξιστάω. τ ἐξιστῶ. μ. σω. π. κα. Demento. seduco.
ἐξίστημι. μ. σω. π. κα. Extra me sũ. mēte excido. in furorē vertor. recedo
ἐξισχύω. μ. σω. π. κα. possum.
ἐξιχνιάζω. μ. σω. π. κα. inuestigo. inquiro.
ἐξιών. οντος. ὁ. Exiens. egrediens.
ἔξοδος. ου. ἡ. Exitus.
ἐξοίσω. Efferam. [pereo.
ἐξόλλυμαι. μ. ουμαι. π. λωλα.
ἐξολοθρεύω. μ. σω. π. κα. Extermino. eijcio.
ἐξολοῦμαι. Peribo.
ἐξομβρίζω. μ. σω. π. κα. Distillo. demitto ab alto quasi pluuiam.
ἐξομολογέομαι. τ ἐξομολογοῦμαι. μ. ησομαι. π. ημαι. cōfiteor.
ἐξομολογέω. τ ἐξομολογῶ. μ. ησω. π. κα. confiteor. spondeo.
ἐξομολόγησις. εως. ἡ. confessio.
ἐξόν. Licitum. cum liceret.
ἐξορκίζω. μ. σω. π. κα. Adiuro.
ἐξορκιστής. ου. ὁ. exorcista. adiurator
ἐξορύττω. μ. ξω. π. χα. Effodio.
ἐξουδενόω. τ ἐξουδενῶ. μ. σω. π. κα. Nihili facio.
ἐξουθενέω. τ ἐξουθενῶ. μ. σω. π. κα. contemno. nihili facio.
ἐξουσία. ας. ἡ. potestas.

ἐξουσιάζω. μ. σω. π. κα. ptātē hēo.
ἐξοχή. ῆς. ἡ. principatus. eminentia.
ἐξυπνίζω. μ. σω. π. κα. Excito a somno. expergefacio. [a sōno.
ἔξυπνος. η. ον. expgefact⁹. excitat⁹
ἐξυψόω. τ ἐξυψῶ. μ. σω. π. κα. Exalto. eleuo.
ἔξω. Foras. extra.
ἕξω. Habebo.
ἔξωθεν. Extrinsecus. deforis.
ἐξωθέω. τ ἐξωθῶ. μ. σω. π. κα. expello. impello. [alto tāquā pluuiam.
ἐξώμβρισα. Distillaui. Demisi ab
ἐξωμολόγησα. cōfess⁹ sū. spopōdi.
ἐξῶσα. Expuli. impuli.
ἐξώτερος. α. ον. Exterior. us.
ἔοικα. Videor. similis sum. [uor.
ἑορτάζω. μ. σω. π. κα. festū ago. festi
ἑόρτασμα. ατος. τὸ. gaudiū. festiuit
ἑορτή. ῆς. ἡ. festum. dies festus. [tas.
ἐπαγαγεῖν. induxisse. contraduxisse
ἐπαγάγω. Inducam. induxero.
ἐπαγγελία. ας. ἡ. Repromissio.
ἐπαγγέλλομαι. μ. λοῦμαι. π. μαι. promitto.
ἐπαγγέλλω. μ. λῶ. π. κα. Renuncio. nuncio. [pollicitatio.
ἐπάγγελμα. ατος. τὸ. promissum
ἐπάγω. μ. ξω. π. χα. Induco. superduco. affligo. percutio.
ἐπαγωγή. ῆς. ἡ. Inductio. superinductio. afflictio. conuentus.
ἐπαγωνίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. propugno. supercerto. defendo.
ἔπαθον. passus sum. erunt.
ἐπαθροίζω. μ. σω. π. κα. congrego
ἐπαιδεύθην. eruditus. doctus sum.
ἐπαίδευον. Erudiebam. ant.
ἐπαινέω. τ ἐπαινῶ. μ. σω. π. κα.
ἔπαινος. ου. ὁ. Laus. [Laudo.
ἐπαίρω. μ. ρῶ. π. κα. Extollo. eleuo.
ἔπαισα. percussi.
ἐπαισχύνομαι. μ. οῦμαι. π. μαι Erubesco. [mendico. as.
ἐπαιτέω. τ ἐπαιτῶ. μ. σω. π. κα.
ἐπαίτησις. εως. ἡ. mēdicatio. mendicitas.
ἐπακολουθέω. τ ἐπακολουθῶ. μ. σω. π. κα. sequor. subsequor.
ἐπακούω. μ. σω. π. κα. exaudio.
ἐπακροάομαι. τ ἐπακροῶμαι. μ. σομαι. π. μαι. Audio.
ἔπαλξις. εως. ἡ. propugnaculum. pinna. pinnaculum.
ἐπάν. postquam.

ἐπανάγαγε. abduc. educ. reuertere
ἐπαναγαγεῖν. abduxisse. deduxisse reuersum esse.
ἐπάναγκες. Ex necessitate.
ἐπανάγω. μ. ξω. π. χα. Transgredior. reuertor. reduco. abduco.
ἐπαναμιμνήσκω. μ. σω. π. κα. reduco in memoriam.
ἐπαναπαύομαι. μ. σομαι. π. μαι. Requiesco.
ἐπαναστήσομαι. Insurgam.
ἐπανίσταμαι. μ. σομαι. π. μαι. Insurgo.
ἐπανελθεῖν. rediisse. reuersum fuisse.
ἐπανέρχομαι. μ. λεύσομαι. π. λυθα. redeo. reuertor.
ἐπανήκω. μ. ξω. π. χα. reuertor. redeo. [sio.
ἐπάνοδος. ου. ἡ. Reditus. Reuer
ἐπανόρθωσις. εως. ἡ. Correctio.
ἐπάνω. Supra. super. [Castigatio.
ἐπαοιδός. ου. ὁ. Incantator.
ἐπαπέστειλα. cōtramisi. immisi.
ἐπαποσταλήσομαι. Immittar. cōtramittar.
ἐπαποσταλμένος. η. ον. Immissus. contramissus. a. um.
ἐπαποστέλλω. μ. λω. π. κα. immitto. contramitto.
ἐπάρας. αντος. ὁ. postq̄ eleuauit extulit. [auxilior. opem fero.
ἐπαρκέω. τ ἐπαρκῶ. μ. σω. π. κα.
ἔπαρον. Eleua. extolle.
ἐπαρρησιαζόμην. Loquebar cū fiducia τ audacter fidebam.
ἐπαρρησιασάμην. Fisus sum. fiduciam habui. audacter locutus sū
ἐπαρχία. ας. ἡ. prouincia.
ἔπασχον. patiebar. antur.
ἐπάταξα. percussi.
ἐπατήθην. calcatus sum.
ἔπαυλις. εως. ἡ. cōmoratio. suburbiū
ἐπαύριον. crastinus dies. dies seqns
ἐπαυσάμην. cessaui. quieui.
ἐπαυτοφόρῳ. In ipso crimine.
ἐπαφρίζω. μ. σω. π. κα. Despumo.
ἐπαχύνθην. incrassatus sum.
ἐπέβαλον. inieci. runt. immisi. rūt.
ἐπέβην. ambulaui. ingressus sum.
ἐπεβίβασα. imposui. ascendere feci.
ἐπέβλεψα. Respexi.
ἐπεγεγράμμην. inscriptus fueram
ἐπεγείρω. μ. ερῶ. π. κα. excito. contra excito.
ἐπεγίνωσκον. cognoscebam. ant.

ἐπεγνωκέμαι. cognouisse. [fuit
ἐπεγνωκώς. οτος. ὁ. postq̄ cogno
ἐπέγνων. cognoui.
ἐπεγνώσθην. cognitus fui.
ἐπέδειξα. ostendi. demonstraui
ἐπεδίδουν. Dabam. porrigebam. crescebam. ant.
ἐπεδόθην. traditus. datus sum
ἐπέδωκα. tradidi. dedi.
ἐπεζήτησα. Exquisiui.
ἐπετέθην. Imposui. impositus fui.
ἐπεθύμησα. Cupiui.
ἐπεθύμουν. cupiebam. ant.
ἐπεί. postquam. quoniam.
ἐπειδή. postquam. quoniam.
ἐπειδήπερ. quoniam. postquam.
ἐπεῖδον. respexi. runt.
ἐπείδω. μ. σω. π. κα. respicio.
ἐπειθόμην. Persuadebar. persuasus fui. obediebam.
ἔπειθον. Persuasi. serunt. Obediui. runt. obediebam. ant.
ἔπειμι. pcurro. vado. aduenio. aggre
ἐπείνασα. Esuriui. [dior.
ἐπείπερ. quoniam. postq̄.
ἐπείραζον. Tentabam. ant.
ἐπείρασα. Tentaui.
ἐπειράσθην. tētat⁹ sum. exptus sum.
ἐπειρώμην. tentabam. experiebar.
ἔπεισα. persuasi.
ἐπεισαγωγή. ῆς. ἡ. introductio.
ἐπείσθην. persuasus sum.
ἔπειτα. Deinde. post.
ἐπεῖχον. Intendebam. ant.
ἐπεκάθισα. Imposui. sedere feci.
ἐπεκαλεσάμην. Inuocaui.
ἐπεκαλύφθην. Tectus sum.
ἐπεκάλυψα. Cooperui.
ἐπεκείμην. Instabam.
ἐπέκεινα. Vltra. Supra. trans.
ἐπεκλήθην. Vocatus inuocatus fui. cognominatus fui.
ἐπέκρινα. iudicaui. sententiam tuli.
ἐπελαβόμην. Apprehendi.
ἐπέλαβον. apprehēdi. runt.
ἐπελαθόμην. Oblitus fui.
ἐπελανθανόμην. obliuiscebar.
ἐπελθεῖν. Superuenisse.
ἐπέλθω. supueniā. superuenero.
ἐπελθών. οντος. ὁ. postq̄ supuenit
ἐπελεύσομαι. superueniam.
ἐπελήσθην. obliuioni traditus sum.
ἐπέλυον. Enarrabam. exponebam. ant. dimittebam. ant.
ἐπέλυσα. dimisi. exposui. declaraui.

ἐπεμαρτυράμην. Testificatus testatus sum.
ἐπέμεινα. Mansi.
ἐπεμελήθην. curaui. curam habui.
ἐπέμενον. perseuerabam. ant.
ἐπέμφθην. Missus fui.
ἔπεμψα. Misi.
ἐπενδύτης. ου. ὁ. Tunica.
ἐπενδύω. μ. σω. π. κα. supinduo.
ἐπενεγκεῖν. Intulisse.
ἐπένευσα. annui. concessi.
ἐπένθησα. luxi. planxi. ploraui.
ἐπενοήθην. Inuentus fui. [taui
ἐπενόησα. Intellexi. inueni. excogi
ἐπεξένωσα. Hospitio suscepi. Hospes fui. Hospitaliter cōuersatus sū.
ἐπεξέρχομαι. μ. σομαι. π. θα. Inuehor. castigo. punio.
ἐπέπεσον. Incidi. irrui. runt.
ἐπέπλησα. Impleui. adimpleui.
ἐπεποίθειν. Fisus fueram.
ἐπεπόνθειν. passus fueram.
ἐπερίσσευον. abundabam. ant.
ἐπερίσσευσα. abundaui.
ἐπέρχομαι. μ. λεύσομαι. π. ληλυθα. Superuenio.
ἐπερωτάω. τ ἐπερωτῶ. μ. σω. π. κα. Rogo. interrogo.
ἐπερώτημα. ατος. τὸ. iterrogatio
ἔπεσα. cecidi.
ἐπεσκέφθην. Visitatus fui.
ἐπεσκεψάμην. Visitaui.
ἐπεσκίασα. obumbraui.
ἔπεσον. Cecidi. runt.
ἐπεσπασάμην. assumpsi. attraxi.
ἐπέστειλα. misi. scripsi epistolam.
ἐπέστην. abstiti. superstiti. apparui.
ἐπεστήριξα. confirmaui. firmaui.
ἐπέστησα. constitui. preposui. istiti.
ἐπεστράφην. conuersatus sum.
ἐπέστρεψα. cōuersus. reuersus fui.
ἐπέσχον. permansi. runt.
ἔπεσχε. Attende.
ἐπέταξα. precepi.
ἐπέτειος. α. ον. annu⁹. a. um. ad annum tantum.
ἐπετετάμην. superextensus fuerā.
ἐπετήδευσα. exercui. colui.
ἐπετίθουν. imponebam. ant.
ἐπετίμησα. Improperaui.
ἐπετίμων. improperabam. ant.
ἐπετράπην. pmissus. cōmissus sum.
ἐπέτρεψα. permisi.
ἐπέτυχον. assecutus sum. runt.
ἐπεφάνην. Apparui.

ἐπέφερον. deferebā. iferebā. ant.
ἐπεφώνουν. Acclamabam. contra clamabam. magis clamabā. ant.
ἐπέφωσκον. illucescebam. ant.
ἐπεχείρησα. conatus sū. dedi opam
ἐπεχείρισα. conatus sum. tentaui. in manus tradidi.
ἐπεχείρουν. conabar. antur.
ἐπέχρισα. Vnxi.
ἐπέχω. μ. ξω. π. κα. Intendo. alludo. remaneo.
ἐπήγαγον. Induxi. contraduxi. pcussi. afflixi. runt.
ἐπηγγειλάμην. pmisi. pmiss⁹ sum
ἐπήγγελμαι. pmisi. pmissus sum.
ἐπήγειρα. excitaui.
ἐπηκολούθησα. subsecutus sum.
ἐπήκουσα. audiui.
ἐπηκροώμην. Audiebam.
ἐπῆλθον. Superueni. runt.
ἐπῄνεσα. Laudaui.
ἐπῆξα. Fixi. affixi.
ἐπῆρα. Leuaui. sustuli.
ἐπηρεάζω. μ. σω. π. κα. Calumnior. accuso.
ἐπήρθην. Sublatus sum.
ἐπήρκεσα. auxiliat⁹ sum. opem tuli.
ἐπηρώτησα. Rogaui. interrogaui.
ἐπηρώτων. Interrogabam. ant.
ἐπί. Sub. in. contra.
ἐπίασα. Apprehendi.
ἐπιάσθην. captus. apprehēsus sum.
ἐπιβαίνω. μ. σομαι. π. ηκα. Ingredior. ascendo.
ἐπιβάλλω. μ. λῶ. π. κα. Immitto adijcio. repeto. ptigo. attineo. inijcio
ἐπιβαρύνω. μ. ρῶ. π. ηκα. Aggrauo. onero.
ἐπιβαρῶ. aggrauē. onerosus sum.
ἐπιβάς. αντος. ὁ. Postq̄ ingressus est. ascendit.
ἐπίβασις. εως. ἡ. gressus. incessus.
ἐπιβεβηκώς. οτος. ὁ. Postquam. ascendit. ingressus est.
ἐπιβῆναι. ascendisse.
ἐπιβιβάζω. μ. σω. π. κα. impono.
ἐπιβλέπω. μ. ψω. π. φα. respicio.
ἐπίβλημα. ατος. τὸ. immissio. adiectio.
ἐπιβοάω. τ ἐπιβοῶ. μ. ησω. π. κα. acclamo. vociferor. inuoco.
ἐπιβουλή. ῆς. ἡ. insidie
ἐπίβουλος. ου. ὁ. insidiator.
ἐπιγαμβρεύω. μ. σω. π. κα. Desponso. as.

ἐπιγεγραμμένος.η.ον. Inscriptus superscriptus.a.um.
ἐπίγειος.α.ον. terrenus.a.um.
ἐπιγίνομαι.μ.σομαι.π.νημαι. aduenio.contingo.euenio.superuenio
ἐπιγινώσκω.μ.σομαι.π.κα. Cognosco.
ἐπιγενόμενος.η.ον. Postq̃ aduenit.superuenit.contigit. fuit.
ἐπιγνούς.οντος.ὁ.postq̃ cognouit
ἐπιγνῶ.cognoscã.cognouero.
ἐπίγνωθι.Scito.
ἐπιγνῶναι.cognouisse.cognoscere.
ἐπίγνως.cognosce.
ἐπιγνωσθήσομαι.cognoscar.
ἐπιγνωσθῶ.cognitus fuero.
ἐπίγνωσις.εως.ἡ.notitia.
ἐπιγνώσομαι.cognoscam.ar.
ἐπιγραφή.ης.ἡ.inscriptio.
ἐπιγράφω.μ.ψω.π.φα.iscribo.
ἔπιδε.aspice.respice.
ἐπιδεής.εος.ὁ.ἡ.indigens. inops.
ἐπιδεικνύω.μ.ξω.π.χα. Ostendo.demonstro.
ἐπιδεῖξαι.ostendisse.demõstrauisse.
ἐπιδέομαι.μ.ησομαι.π.μαι. rogo.indigeo.
ἐπιδημέω.τ ἐπιδημῶ.μ.σω.π.κα.in patria.in populo sum.
ἐπιδιατάσσομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.superordino.
ἐπιδιατάττομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.superordino.
ἐπιδίδωμι.μ.σω.π.κα. Do.porrigo.cresco.
ἐπιδιορθόω.τ ἐπιδιορθῶ.μ.σω.π.κα.corrigo.dirigo.
ἐπίδοξος.η.ον. gloriosus.a.um.
ἐπιδύω.μ.σω.π.κα. Mergor. occido.subuor.induo.
ἐπιδῶ.creuero.profectum fecero.
ἐπιδώσω.dabo.porrigã.augebor.
ἐπιείκεια.ας.ἡ. Modestia. pbitas. Officiositas.
ἐπιεικής.εος.ὁ.ἡ. Modestus.moderatus.a.um.
ἐπιζητέω.τ ἐπιζητῶ.μ.σω.π.κα inquiro.quero.
ἐπιθανάτιος.α.ον. Destinatus morti.a.um.
ἐπιθεῖναι. Imposuisse. superposuisse.apposuisse.
ἐπιθείς.εντος.ὁ. Postquam imposuit.superposuit.apposuit.
ἐπίθες.impone.superpone.appone.

ἐπίθεσις.εως.ἡ. Impositio. superpositio.appositio.
ἐπιθήσαιμι. Imponam superponam.apponam.
ἐπιθήσομαι. Apponam.apponar.imponam.superponam.ar.
ἐπιθήσω.iponã.supponã. apponã.
ἐπιθυμέω.τ ἐπιθυμῶ.μ.σω.π.κα.opto.desidero.
ἐπιθύμημα.ατος.το.desideriũ.
ἐπιθύμησις.εως.ἡ. cõcupiscentia. desiderium.
ἐπιθυμητής.ου.ὁ. Concupitor. desiderator.
ἐπιθυμητός.η.ον. desiderabilis.e.
ἐπιθυμία.ας.ἡ.cõcupiscẽtia.desiderium. superposuero.
ἐπιθῶ.imponã.iposuero. apposuero.
ἐπικάθημαι.insideo.
ἐπικαθίζω.μ.σω.π.κα. Sedere facio.ad sedendum pono.
ἐπικαλέομαι. τ ἐπικαλοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.inuoco.appello.
ἐπικαλέω.τ ἐπικαλῶ.μ.σω.π.κα.inuoco.cognomino.
ἐπικάλυμμα.τος.το. Cooperimentum.vestimentum.
ἐπικαλύπτω.μ.ψω.π.φα. Cooperio.vestio.
ἐπικατάρατος.η.ον.maledict9.a.ũ
ἐπίκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.irruo.incumbo.imponor.
ἐπικέκλημαι.inuocaui. Appellaui.inuocatus appellatus sum.
ἐπικεκλήμην.inuocaueram. appellaueram. appellatus τ inuocatus fueram.
ἐπικερδής.εος.ὁ.ἡ. Lucrosus.quęstuosus.a.um.
ἐπικληθείς.εντος.ὁ. Cognominatus.inuocatus.a.um.
ἐπικοινωνέω.τ ἐπικοινωνῶ.μ.σω.π.κα. Communico.
ἐπικούρειος.α.ον.epicure9.a.um.
ἐπικουρία.ας.ἡ.auxiliũ.adiumẽtũ.
ἐπικράθην.exacerbatus fui.
ἐπικρίνω.μ.νω.π.κα. Iudico.sententiam fero.
ἐπικροάω.τ ἐπικροῶ.μ.σω.π.κα Audio.
ἐπικροτέω.τ ἐπικροτῶ.μ.σω.π.κα. collido.complodo. cõpulso.
ἐπικρυφαῖος.α.ον. obscur9. latẽs.
ἐπιλαβέσθαι.apphẽdisse.adhęsisse.
ἐπιλαβόμενος.η.ον. Postquã apprehendit.adhesit.
ἐπιλαβοῦ.apprehende.adhere.
ἐπιλάβωμαι.apphẽdero.adhesero
ἐπιλαθέσθαι.oblitum fuisse.
ἐπιλάθωμαι.obliuiscar.
ἐπιλαμβάνομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.apprehendo.adhereo.
ἐπιλαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι. apprehendo.accipio.
ἐπιλανθάνομαι.μ.λήσομαι.π.σμαι.obliuiscor.
ἐπιλέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Eligo.cognominor.
ἐπιλείπω.μ.ψω.π.φα. Desero. relinquo.
ἐπιλέλησμαι.Oblitus fui.
ἐπιλελησμένος.η.ον. oblitus.a.ũ
ἐπιλησθήσομαι.Obliuioni tradar obliuionem accipiam.
ἐπιλησθῶ.obliuioni tradar.
ἐπιλησμονή.ης.ἡ.obliuio.
ἐπίλοιπος.η.ον.reliquus.a.um.
ἐπίλυσις.εως.ἡ.solutio.iterptatio.
ἐπιλύω.μ.σω.π.κα. Expono. declaro.dimitto.
ἐπιμαρτυρέω.τ ἐπιμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.testor. contestor.
ἐπιμαρτύρομαι.μ.ουμαι.π.μαι.testificor.testor.
ἐπιμέλεια.ας.ἡ.diligentia.cura.
ἐπιμελέομαι.τ ἐπιμελοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.curo.curam habeo.
ἐπιμελῶς.diligenter. Fro
ἐπιμένω.μ.νω.π.κα.pmaneo.pseuero
ἐπιμίξ. Mixtim.
ἐπιμονή.ης.ἡ.assiduitas.idustria.
ἐπίμοχθος.η.ον.laboriosus.a.um.
ἐπινεύω.μ.σω.π.κα.annuo.innuo
ἐπινοέω.τ ἐπινοῶ.μ.σω.π.κα. Excogito.comminiscor.
ἐπίνοια.ας.ἡ. Cogitatio. prouidentia.exquisitio.excogitatio.
ἔπινον.bibebam.ant.
ἐπιξενόω.τ ἐπιξενῶ.μ.σω.π.κα. Hospitio suscipio. Hospes sum.hospitaliter conuersor.
ἔπιον.bibi.biberunt.
ἐπιορκέω.τ ἐπιορκῶ.μ.σω.π.κα.peiero.iuro falso.
ἐπιορκία.ας.ἡ.periurium.
ἐπίορκος.ου.ὁ.periurus.
ἐπιοῦσα.ης.ἡ. Sequẽs.veniẽs.f.g.
ἐπιούσιος.α.ον. Quottidianus. supersubstantialis.e.
ἐπιπέμπω.μ.ψω.π.φα. Contra mitto.immitto.

ἐπιπεπτωκώς.οτος.ὁ. Postq̃ superuenit.irruit.incidit.
ἐπιπέσοιμι.incidam.
ἐπιπεσών.οντος.ὁ.postq̃ procubuit.recubuit. Irruo.incido.
ἐπιπίπτω.μ.σοῦμαι.π.ωκα.
ἐπιπλεῖον.multum.admultum.
ἐπιπλεῖστον.Ultra diu.
ἐπιπλήθω.μ.σω.π.κα. Impleo.
ἐπιπλήττω.μ.ξω.π.χα.increpo.
ἐπιποθεία.ας.ἡ.cupiditas. accuso.
ἐπιποθέω.τ ἐπιποθῶ.μ.σω.π.κα.Cupio.opto.
ἐπιπόθησις.εως.ἡ. desiderium.
ἐπιπόθητος.η.ον.desiderat9.a.ũ.
ἐπιπολύ.diu.
ἐπίπονος.η.ον. Laboriosus.a.ũ.
ἐπιπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.aduenio.
ἐπίπρασκον.vendebam.ant.
ἐπιρράπτω.μ.ψω.π.φα. Assuo.vnum cum alio suo.
ἐπιρρίπτω.μ.ψω.π.φα. Superiacio.superimpono.
ἐπίσημος.η.ον.insignis.e.
ἐπίσης.equalis.e.aduerb.
ἐπισιτισμός.ου.ὁ.cibatio.saginatio frumentatio.cibarium.
ἐπισκέπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.Uisito.considero. paro.
ἐπισκευάζω.μ.σω.π.κα.paro. pre
ἐπισκηνόω.τ ἐπισκηνῶ.μ.σω.π.κα.Inhabito.
ἐπισκιάζω.μ.σω.π.κα.obumbro.
ἐπισκοπέω.τ ἐπισκοπῶ.μ.σω.π.κα. Uisito.considero.speculor.
ἐπισκοπή.ης.ἡ.animaduersio. Uisitatio.consideratio.
ἐπίσκοπος.ου.ὁ.epũs. speculator.
ἐπίσον.ου.τό. Additamentum.quod additur ad equãdum pódus.
ἐπισπάομαι.τ ἐπισπῶμαι.μ.σομαι.π.μαι. Attraho ex pelle.extendo pellem.preputium adduco.
ἐπισπάω.τ ἐπισπῶ.μ.σω.π.κα.attraho.
ἐπίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι. scio.intelligo.acquiro. stitit.
ἐπιστάς.αντος.ὁ.postq̃ astitit.sup
ἐπιστάτης.ου.ὁ.pceptor.preses.
ἐπιστέλλω.μ.λω.π.κα. epistolã mitto.scribo.
ἐπιστεύθην.creditus sum.
ἐπίστευον.credebam.ant.
ἐπίστευσα.credidi.
ἐπίστηθι.insta.
ἐπιστήμη.ης.ἡ.scientia. disciplina.
ἐπιστήμων.ονος.ὁ.ἡ.doct9.erudit9 sciens. roboro.
ἐπιστηρίζω.μ.ξω.π.χα.cõfirmo.
ἐπίστησον. Supersta.
ἐπιστήσω. Urgebo.addam.prefecero.instabo.statuã.constituam.firmabo.preficiam.astabo.stem.
ἐπιστοιβάζω.μ.σω.π.κα. Accumulo.struo.
ἐπιστολή.ης.ἡ.epistola.
ἐπιστομίζω.μ.σω.π.κα.reprimo arguo. tor.
ἐπιστρέφω.μ.ψω.π.φα. Reuer
ἐπιστροφή.ης.ἡ.reuersio.cõuersio.
ἐπιστῶ.superueniam.instem.
ἐπιστώθην.creditus.confisus sum.
ἐπισυναγαγεῖν.congregauisse.
ἐπισυνάγω.μ.ξω.π.χα.cõgrego.
ἐπισυναγωγή.ης.ἡ.collectio
ἐπισυνέστην.contrasteti.contra insurrexi. a.ũ.
ἐπισυνηγμένος.η.ον.cõgregatus
ἐπισυνίστημι.μ.σω.π.κα. Contra sto.contra insurgo. cõcurro
ἐπισυντρέχω.μ.ουμαι.π.κα.
ἐπισύστασις.εως.ἡ. Instantia.cõcursus.conuentus.
ἐπισφαλής.εος.ὁ.ἡ. periculosus. non tutus.incertus.a.um.
ἐπισφαλῶς.periculose. non tuto. infirmiter.
ἐπισχύω.μ.σω.π.κα.inualesco.
ἐπισωρεύω.μ.σω.π.κα. coaceruo. accumulo.
ἐπιταγή.ης.ἡ.preceptum.
ἐπίτασις.εως.ἡ. extensio.ãpliatio.
ἐπιτάσσω.μ.ξω.π.χα. Impero.
ἐπιτάττω.μ.ξω.π.χα.impero.
ἐπιτεθῶ.imponar.
ἐπιτείνω.μ.νω.π.κα.extendo.
ἐπιτελέω.τ ἐπιτελῶ.μ.σω.π.κα. Perficio.facio.
ἐπιτέτραμμαι. Permissus.commissus sum.commissum est mihi.
ἐπιτήδειος.α.ον.neccessarius.aptus.a.um. citiũ.
ἐπιτήδευμα.ατος.το.studiũ.exer
ἐπιτηδεύω.μ.σω.π.κα. Exerceo.colo.
ἐπιτιθέασιν.imponunt.
ἐπιτίθημι.μ.σω.π.κα.impono.
ἐπιτιμάω.τ ἐπιτιμῶ.μ.σω.π.κα. Impropero. exprobatio.
ἐπιτίμησις.εως.ἡ. Improperium.
ἐπιτίμιον.ου.το. Improperium.
ἐπιτοαυτό.simul.in idipsum.
ἐπιτοπρωί. Mane.
ἐπιτρέπω.μ.ψω.π.φα.pmitto.
ἐπιτρέφω.μ.ψω.π.φα.alo.nutrio
ἐπιτρίς. Ter.
ἐπιτροπή.ης.ἡ. Permissio.
ἐπίτροπος.ου.ὁ.procurator.
ἐπιτυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα. assequor.adipiscor.
ἐπιτυχεῖν. Assecutũ.adeptũ fuisse.
ἐπιτυχία.ας.ἡ.adeptio.assecutio.
ἐπιφαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι Appareo. appareo.
ἐπιφαίνω.μ.νω.π.κα. Illumino.
ἐπιφανής.εος.ὁ.ἡ.manifestus.a.ũ
ἐπιφάνεια.ας.ἡ. Illustratio.aduentus.apparitio.
ἐπιφαύω.μ.σω.π.κα. Illumino.
ἐπιφέρω.μ.σω.π.κα.defero.infero
ἐπιφημίζω.μ.σω.π.κα. diffamo.diuulgo.
ἐπιφωνέω.τ ἐπιφωνῶ.μ.σω.π.κα suclamo.acclamo.magis clamo.
ἐπιφώσκω. Illucco.lucesco.
ἐπιχαίρω.μ.ησομαι.π.μαι.gaudeo ob alterius bonum vel malum.
ἐπίχαρμα.ατος.τό. Irrisio.ludibrium. κα.conor.
ἐπιχειρέω.τ ἐπιχειρῶ.μ.σω.π.
ἐπιχειρίζω.μ.σω.π.κα. Conor.tento.in manus trado.
ἐπιχέω.μ.ευσω.π.κα. Infundo.
ἐπιχορηγέω τ ἐπιχορηγῶ.μ.σω.π.κα. Suppedito.subministro.
ἐπιχρίω.μ.σω.π.κα. Ungo.
ἐπιών.οντος.ὁ.procedẽs.sequens.
ἐπλανήθην.deceptus sum.erraui.
ἐπλάνησα.decepi.
ἔπλασα.formaui.feci.plasmaui.
ἐπλάσθην.formatus sum.
ἔπλεον.nauigabam.ant.
ἐπλεόνασα.abundaui.
ἐπλεονέκτησα.circumueni.
ἐπλήγην.percussus sum.
ἐπλήθυνα. Multiplicaui.
ἐπληθύνθην. Multiplicatus sum.
ἐπληθυνόμην.multiplicabar.
ἐπλήθυνον. Multiplicaui.runt. Multiplicabam.ant.
ἐπλημμέλησα.peccaui.
ἐπληρούμην.complebar.iplebar.
ἐπλήρουν.cõplebã.iplebã.ant.

ἐπληρώθην. Adimpletus sum.
ἐϖλήρωσα. impleui. compleui.
ἐϖλησα. Impleui.
ἐϖλήσθην. impletus sum.
ἐπλούτησα. Diues factus sum. Ditatus fui.
ἐϖλούτισα. diuitem feci.
ἐπλουτίσθην. diues factus sum.
ἐϖλυνα. Laui.
ἔπνευσα. Flaui.
ἐϖνιγόμην. suffocatus sum. bar.
ἔϖνιγον. Suffocabam. ant. suffocaui. strangulaui. runt.
ἐϖοίησα. feci.
ἐϖοιησάμην. Feci. factus fui.
ἐϖοικοδομέω. τ ἐποικοδομῶ. μ.σω.π.κα. superedifico.
ἐϖοιούμην. fiebam.
ἐϖοίουν. Faciebam. ant.
ἐϖοκέλλω. μ.λω.π.κα. Impingo nauem.
ἐϖομομάζω. μ.σω.ϖ.κα. Cognomino.
ἐϖοπτεύω. μ.σω.π.κα. Considero. speculor.
ἐϖόπτης. ου.ὁ. Speculator. visor qui videt aliquid.
ἐϖόπτομαι. μ.ψομαι.π.μμαι. Inspicio.
ἐϖορεύθην. abiui. iui.
ἐϖορευόμην. ibam.
ἐϖόρθουν. Expugnabam. ant. predabar. antur.
ἐϖόρνευσα. fornicatus sum.
ἔϖος. εος. το. carmen. versus.
ἐϖότιζον. dabam bibere. ant.
ἐϖότισα. Dedi potum.
ἐϖοτίσθην. potatus sum.
ἐϖουράνιος. α. ον. celestis. e.
ἐπράθην. Venditus sum.
ἔϖραξα. Feci. exegi.
ἔϖρεπε. oportebat. decebat.
ἐϖρίσθην. Sectus: scissus fui.
ἑπτά. Septem.
ἔϖταισα. erraui. offendi.
ἑϖτάκις. Septies.
ἑϖτακισχίλιος. α. ον. septē mille.
ἑπταπλάσιος. α. ον. septupl⁹. a. ū
ἑπταπλασίων. ονος. ὁ. ἡ. septuplus. a. um.
ἔϖτυσα. Spui.
ἐπτώχευσα. paupꝑ: τ mēdicus fui.
ἐπυθόμην. interrogaui. sciui.
ἐπυνθανόμην. sciscitabar. interrogabam. sciebam.
ἐϖώκειλα. impegi nauem.
ἐϖωκοδόμησα. superedificaui.

ἐπώλησα. Vendidi.
ἐπώλουν. Vendebam. ant.
ἐπωμίς. ιδος. ἡ. hūerale vestis gen⁹
ἐπωρώθην. excecatus sū. idurat⁹ sū.
ἐραστής. ου. ὁ. Amator. [opor.
ἐργάζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι.
ἐργασία. ας. ἡ. Operatio. labor operarij. opera. industria.
ἐργατεία. ας. ἡ. officiū. artificiū.
ἐργάτης. ου. ὁ. operarius.
ἐργολαβία. ας. ἡ. Manualis operatio. merces ex labore.
ἔργον. ου. το. opus.
ἐρεθίζω. μ.σω.π.κα. Irrito. prouoco. incito.
ἐρεθισμός. ου. ὁ. incitatio.
ἐρείδω. μ.σω.π.κα. hereo. innitor.
ἐρετίζω. μ.σω.π.κα. eligo. amo. expto.
ἐρεύγομαι. μ. ξομαι. ϖ. γμαι. [erupto.
ἔρευνα. ης. ἡ. scrutatio. examinatio.
ἐρευνάω. τ ἐρευνῶ. μ.σω.π.κα. Scrutor.
ἐρημία. ας. ἡ. Loc⁹ desert⁹. solitudo.
ἔρημος. η. ον. desert⁹. a. ū. solus. a. ū.
ἐρημόω. τ ἐρημῶ. μ. σω. ϖ. κα. Vasto. desolo. solitarium facio.
ἐρήμωσις. εως. ἡ. vastitas. desolatio
ἐρίζω. μ.σω.π.κα. contendo. certo.
ἐρίθεια. ας. ἡ. contentio. lis.
ἔριον. ου. το. Lana.
ἔρις. ιδος. ἡ. contentio. dissidiū.
ἐρίφιον. ου. το. hedus. hedulus.
ἔριφος. ου. ὁ. hedus.
ἑρμηνεία. ας. ἡ. Interpretatio. stilus dicēdi. character.
ἑρμηνεύω. μ.σω.π.κα. Interpretor. declaro. enarro.
ἑρμῆς. ου. ὁ. Mercurius.
ἑρπετός. η. ον. reptilis. e.
ἐρραβδίσθην. virgis cesus sum.
ἐρράντισα. asperfi.
ἐρραντισμένος. η. ον. asꝑsus. a. ū.
ἐρράπισα. alapis percussi.
ἐρρέθην. dictus sum.
ἔρριξα. scidi. torsi.
ἐρρίζωσα. radicaui. radices ieci.
ἔρριμμαι. piectus. pcipitatus sum.
ἐρριμμένος. η. ον. piect⁹. iacens.
ἔρριψα. proieci.
ἐρρυσάμην. liberaui.
ἐρρωμένος. η. ον. Validus. a. um. Fortis. e.
ἔρρωσο. vale. cōfirmat⁹: valēs esto.
ἐρυθραίνω. μ.νῶ.π.κα. rubefacio.

ἐρυθρός. α. ον. ruber. a. um.
ἔρχομαι. μ. σομαι. π. λυθα. venio
ἐρῶ. dicam.
ἐρωτάω. τ ἐρωτῶ. μ. σω. ϖ. κα. rogo. interrogo.
ἐρώτημα. ατος. το. interrogatio.
ἐσάλευσα. moui. agitaui. concussi.
ἐσαλεύθην. commotus. cōcussus sū.
ἐσάλπισα. tuba cecini.
ἔσβεσα. extinxi.
ἐσεβάσθην. colui.
ἐσείσθην. cōmot⁹ sū. cōcussus fui.
ἐσήμανα. significaui.
ἐσθής. ητος. ἡ. vestis.
ἐσθίω. μ.σω.π.κα. manduco.
ἐσίγησα. tacui.
ἐσιώπων. tacebam. ant.
ἐσκανδαλιζόμην. scandalizabar.
ἐσκανδαλίσθην. scādalizatus sū.
ἔσκαψα. effodi.
ἐσκεπάσθην. coopertus sum.
ἐσκευασμένος. η. ον. Preparatus. paratus. a. um.
ἐσκήνωσα. habitaui.
ἐσκίρτησα. exultaui.
ἐσκλήρυνα. induraui.
ἐσκληρυνόμην. Indurabar. induratus sum.
ἐσκόρπισα. disperfi.
ἐσκορπίσθην. dispersus fui.
ἐσκοτίσθην. obscuratus. obtenebratus sum. [tenebris obscurat⁹. a. um.
ἐσκοτισμένος. η. ον. obtenebratus
ἐσκοτωμένος. η. ον. tenebrosus. a. ū
ἐσκυλμένος. η. ον. vexatus. a. um.
ἐσκύλευσα. spoliaui.
ἐσμέν. sumus. [a. um.
ἐσμυρνισμένος. η. ον. myrrhatus
ἔσομαι. ero.
ἐσόμενος. η. ον. futurus. a. um
ἔσοπτρον. ου. το. speculum.
ἐσοφισάμην. Sapienter egi vel sapiens fui.
ἐσοφίσθην. eruditus. sapiens fui.
ἐσπάραξα. conturbaui. laceraui.
ἐσπαργάνωσα. inuolui.
ἐσπαργανωσμένος. η. ον. Inuolutus. a. um.
ἐσπαρμένος. η. ον. seminatus. a. um
ἔσπασα. eduxi.
ἐσπατάλησα. libidini operam dedi. libidinosus: luxuriosus fui.
ἔσπειρα. seminaui.
ἔσπεισα. libaui.
ἑσπέρα. ας. ἡ. vespera.

ἐσπεύδον. festinabam. ant.
ἔσπευσα. festinaui.
ἐσπιλωμένος. η. ον. maculat⁹. pollutus. a. um.
ἐσπλαγχνίσθην. misertus sum.
ἐσπούδασα. Sollicit⁹ fui. Dedi operam. laboraui.
ἐστάθην. steti. confirmatus sum.
ἔσται. erit.
ἵσταμαι. stare.
ἐσταυρώθην. crucifixus sum.
ἐσταύρωμαι. crucifixus sum.
ἐσταυρωμένος. η. ον. crucifix⁹. a. ū
ἐσταύρωσα. crucifixi.
ἐστέ. estis.
ἐστειλάμην. Secessi. profectus fui. possedi. particeps factus fui.
ἐστέναξα. gemui.
ἐστερεώθην. firmatus. cōsolidat⁹ sū
ἐστερέωσα. firmaui. solidaui.
ἐστερήθην. priuatus fui.
ἐστέρησα. priuaui.
ἐστερούμην. firmabar. solidabar.
ἐστεφανωμένος. η. ον. Coronatus [a. um.
ἐστεφάνωσα. coronaui.
ἔστηκα. steti. stare feci. constitui.
ἐστηκώς. οτος. ὁ. postquam stetit. constituit. stare fecit.
ἔστην. steti.
ἐστήριγμαι. firmat⁹ solidat⁹ sum.
ἐστηριγμένος. η. ον. cōfirmat⁹. a. ū
ἐστήριξα. firmaui.
ἐστηρίχθην. firmatus. stabilit⁹ sū.
ἔστησα. steti. statui. stare feci.
ἐστί. est.
ἐστράφην. conuersus fui.
ἔστρεψα. cōuersus sū. cōuerti. redij.
ἐστρηνίασα. delitiatus. luxuriat⁹ sū
ἐστρωμένος. η. ον. stratus. a. um.
ἐστρώννυον. sternebam. ant.
ἔστρωσα. straui.
ἔστω. Sit. esto.
ἐσυκοφάντησα. Male τ fraudulēter quesiui.
ἐσύλησα. predatus sum.
ἔσυρα. traxi. vi compuli.
ἐσφάγην. occisus. ingulatus sum.
ἐσφαγίσθην. occisus. iugulatus sū.
ἐσφαγισμένος. η. ον. occisus. iugulatus. a. um.
ἐσφαγμένος. η. ον. occisus. iugulatus. a. um.
ἐσφάλην. erraui.
ἔσφαλον. erraui.
ἐσφράγισα. signaui. sigillū ꝑsui.

ἐσφραγισμένος. η. ον. Signatus sigillo. a. um.
ἐσχάρα. ας. ἡ. focus. craticula.
ἐσχατόγηρος. α. ον. Senex. vltime senectutis. decrepitus. a. um.
ἔσχατος. η. ον. vltimus. a. um.
ἐσχάτως. extreme. nouissime.
ἔσχε. habe.
ἔσχηκα. habui.
ἐσχηκώς. οτος. ὁ. postquā habuit.
ἐσχίσθην. Scissus. diuisus sum
ἔσχον. habui. habuerūt. potui. runt.
ἔσχω. habeam. possim.
ἔσω. intra.
ἐσωζόμην. saluabar.
ἔσωθεν. intrinsecus.
ἐσώθην. saluatus sum.
ἔσωσα. saluaui.
ἐσώτερος. α. ον. interior. us.
ἐτάζω. μ. σω. π. κα. Exquiro. scrutor. examino.
ἑταιρίζομαι. μ. σομαι. π. μαι. meretrix sum.
ἑταῖρος. amicus. equalis.
ἐτάκην. delicui. liqfactus fui. defluxi.
ἐτάνυσα. extendi.
ἔταξα. ordinaui.
ἐταξάμην. constitui.
ἐταπείνωσα. Humiliaui.
ἐτάραξα. perturbaui. commoui.
ἐταρασσόμην. perturbabar. commouebar.
ἐτάρασσον. turbabam. ant.
ἐταράχθην. Turbatus sum.
ἐτάφην. sepultus sum.
ἐτέθην. positus fui.
ἐτεθνήκειν. Mortuus fueram.
ἐτεκνοτρόφησα. filios educaui.
ἔτεκον. peperi. runt.
ἐτελειώθην. perfectus. cōsumat⁹ sū
ἐτελείωσα. consumaui. perfeci.
ἐτέλεσα. perfeci. finiui.
ἐτελέσθην. perfectus. finitus fui.
ἐτελεύτησα. mortuus sum: finiui.
ἑτερόγλωσσος. η. ον. Res aliene lingue.
ἑτεροδιδασκαλέω. τ ἑτεροδιδασκαλῶ. μ.σω.π.κα. alr doceo.
ἑτεροζυγόω. τ ἑτεροζυγῶ. μ. σω. ϖ. κα. iugum duco.
ἕτερος. α. ον. alter. alius. a. ud.
ἑτέρως. aliter.
ἐτέχθην. natus sum.
ἐτηκόμην. liquefiebam.
ἐτήρησα. seruaui.

ἐτηρούμην. seruabar.
ἐτήρουν. seruabam. ant.
ἔτι. vltra. amplius. item. preterea.
ἐτίθουν. ponebam. ant.
ἔτιλλον. vellebā. euellebā. ant.
ἐτίμησα. honoraui.
ἐτιμησάμην. appreciaui.
ἐτιμωρησάμην. cruciaui. torsi.
ἑτοιμάζω. μ.σω.ϖ.κα. paro.
ἑτοιμασία. ας. ἡ. preparatio.
ἕτοιμος. η. ον. paratus. a. um.
ἑτοίμως. prompte.
ἐτόλμησα. ausus fui.
ἐτόλμων. audebam. ant.
ἔτος. εος. το. annus.
ἔτρεχον. currebā. āt. cucurri. runt.
ἐτροποφόρησα. mores alicui⁹ sustinui.
ἐτρύγησα. vindemiaui. [stinui.
ἐτρύφησα. delitiatus sum.
ἐτρυχόμην. torquebar.
ἐτύθην. immolatus sum.
ἐτυμπανίσθην. Suspensus. excoriatus. lignis cesus. interfectus sum.
ἔτυπτον. percutiebam. ant.
ἐτύπωσα. figuraui. formaui. ipressi.
ἐτύφλωσα. excecaui.
εὖ. bene.
εὐαγγελίζομαι. μ. σομαι. ϖ. μαι. Euangelizo. annuncio. bona annuncio.
εὐαγγελίζω. μ.σω.ϖ.κα. euangelizo. annuncio. bona annuncio.
εὐαγγέλιον. ου. το. Nuncius. bonus nuncius. euangelium.
εὐαγγελιστής. ου. ὁ. Euangelista. nunciator. boni nunciator.
εὐαρεστέω. τ εὐαρεστῶ. μ. σω. π. κα. placeo.
εὐάρεστος. η. ον. placitus. a. um.
εὐαρέστως. placenter.
εὐγένεια. ας. ἡ. nobilitas generis.
εὐγενέστερος. α. ον. nobilior. us.
εὐγενής. εος. ὁ. ἡ. nobilis. generos⁹
εὔγεος. α. ον. fertilis. e.
εὐδία. ας. ἡ. serenitas.
εὐδοκέω. τ εὐδοκῶ. μ.σω.π.κα. volo. letor. cōplaceo mihi i aliq re.
εὐδοκία. ας. ἡ. Beneplacitum. complacitum. voluntas. letitia.
εὐδοκιμέω. τ εὐδοκιμῶ. μ. σω. π. κα. Approbo.
εὐδράνεια. ας. ἡ. bonus τ ꝓsper rerum euentus.
εὔελπις. δος. ὁ. ἡ. homo bone spei.
εὐεξία. ας. ἡ. bona habitudo. sanitas

ἐυεργεσία.ας.ἡ.beneficium.
ἐυεργετέω.τ ἐυεργετῶ.μ.σω.π κα.benefacio alij.prosum.
ἐυεργέτης.ου.ὁ.benefactor.
ἐυεργετικός.η.ον.benefactiu⁹.a.ū
ἔυζωνος.η.ον. Strenuus.leuis.suc cinctus.a.um.
ἐυηγγελιζόμην.Euangelizabam. bonam nunciabā.nunciabam.
ἐυηγγελισάμην. Euangelizaui. bona nūnciaui.nūciaui.nūciat⁹fui.
ἐυηγγελίσθην. Euangelizatus.p̄ dicatus sum.
ἐυηγγελισμένος.η.ον. Nuncia= tus.euangelizatus.predicatus.a.ū
ἐυηργέτησα.bñfeci.bñficio affeci.
ἐυηρεστηκέναι.placuisse.
ἐυηρέστησα.placui.
ἐυθαρσής.εος.ὁ.ἡ. Confidēs.au dax.qui est bono animo.
ἐυθεῖα.recta.
ἔυθετος.η.ον.Aptus.dispositus.cō modus.opportunus.placitus.Ap probatus.a.um.
ἐυθέως.statim. [ctu.
ἐυθρανστος.η.ον.fragilis.facilisfra
ἐυθυδρομέω.τ ἐυθυδρομῶ.μ. σω.π.κα.recto cursu peruenio.
ἐυθυμέω.τ ἐυθυμῶ.μ.σω.π.κα. letor.bono animo sum.
ἔυθυμος.η.ον.letus.a.um.
ἐυθυμότερος.α.ον.Letior. melio ri animo.
ἐυθύνω.μ.νω.π.κα.dirigo.
ἐυθύς.α.υ.rect⁹.a.ū.confestim.
ἐυθύτης.ητος.ἡ.directio.
ἐυκαιρέω.τ ἐυκαιρῶ.μ.σω.π. κα.habeo tēpus vel oportunitatē. vaco.do operam.
ἐυκαιρία.ας.ἡ.opportunitas.
ἔυκαιρος.α.ον.opportunus.a.um.
ἐυκαίρως.opportune.
ἐυκλεής.εος.ὁ.ἡ.gliosus.a.um.
ἔυκλεια.ας.ἡ.claritas.gloria.
ἐυκοπώτερος.α.ον.facilior.us.
ἐυκοσμία.ας.ἡ.Honestas morum: probitas.lenitas.
ἐυκυκλος.η.ον.bene curuatus.per fecte circulatus.a.um.
ἐυλάβεια.ας.ἡ.Reuerentia.timidi tas.formido.
ἐυλαβέομαι.τ ἐυλαβοῦμαι.μ. σομαι.π.μαι. Metuo.reuereor. caueo.
ἐυλαβής εος.ὁ.ἡ. Timoratus.cau

tus.religiosus.a.um.
ἔυλαλος.η.ον.bene loquens.
ἐυλογέω.τ ἐυλογῶ.μ.σω.π.κα Benedico.
ἐυλογητός.η.ον.benedictus.a.ū.
ἐυλογία.ας.ἡ.benedictio.
ἐυμαθῶς.docte.sapienter.
ἐυμαρῶς.faciliter.sine querela.
ἐυμελής.εος.ὁ.ἡ.suauis.e.
ἐυμερῶς.hilariter.lete.beniuole
ἐυμετάδοτος.η.ον.liberalis.e.
ἐυμορφία.ας.ἡ.pulchritudo.
ἔυμορφος.η.ον.pulcher.a.um.
ἐυνοέω.τ ἐυνοῶ.μ.σω.π.κα. be niuolus sum.
ἔυνοια.ας.ἡ.beniuolentia.
ἔυνους.ου.ὁ.beniuolus.amicus.
ἐυνουχίζω.μ.σω.π.κα. eunuchū facio.
ἐυνουχίσθην.eunuchus factus sū
ἐυνοῦχος.ου.ὁ. Eunuchus.i.cu= stos cubilis.spado.
ἐυοδία.ας.ἡ.p̄speritas.bōa fortūa.
ἐυοδόομαι.τ ἐυοδοῦμαι.μ.σο μαι.π.μαι.prosperum iter habeo. bene placeo.
ἐυοδόω.τ ἐυοδῶ.μ.σω.π.κα. prospero.τ prosperū alium facio.
ἐυάρεδρος.α.ον.ā bñ assistit τ astat
ἐυπειθής.εος.ὁ.ἡ. Suadibilis.sub ditus.a.um.obediens.
ἐυπερίστατος.η.ον.circumstans
ἐυπερίστημι.μ.σω.π.κα.circum sto.asto.
ἐυποιέω.τ ἐυποιῶ.μ.σω.π.κα. Benefacio alij.
ἐυποιΐα.ας.ἡ.bñficētia in aliuz.
ἐυπορέω.τ ἐυπορῶ.μ.σω.π.κα. Abundo.abundantem aliuz facio.
ἐυπορία.ας.ἡ.Abundantia.victus acquisitio.
ἐυπράττω.μ.ξω.π.χα.Benecago. bono statu sum.
ἐυπρέπεια.ας.ἡ.decor.honestas.
ἐυπρεπέστερος.α.ον.pulchrior. speciosior.us.
ἐυπρεπής.εος.ὁ.ἡ.pulcher.specio sus.decens.
ἐυπρεπῶς. Diligenter.decenter. pulchre.
ἐυπρόσδεκτος.η.ον.acceptus.gra tus.a.um.
ἐυπροσήγορος.α.ον. Qui bene loquitur.vel bonum habet nomen.
ἐυπροσωπέω.τ ἐυπροσωπῶ.

μ.σω.π.κα.placeo.
ἐυρέθην.inuentus sum.
ἐυρεῖν.inuenisse.
ἔυρεμα.ατος.το.Inuentio.
ἔυρεσις.εως.ἡ.inuentio.
ἔυρημα.ατος.το.inuentio.
ἐυρήσω.inueniam.
ἐυρίσκω.μ.σω.π.κα.inuenio.
ἐυροκλύδων.ονος.ὁ.euroclydō.
ἔυρον.inueni.
ἔυρρωστος.η.ον. Beneualens.sa nus.prosper.a.um.
ἐυρρώστως.fortiter.valenter.
ἐυρύχωρος.α.ον.spacios⁹.lat⁹.a.ū
ἔυρω.inuenero.
ἐυρών.οντος.ὁ.postquam inuenit
ἐυσέβεια.ας.ἡ.pietas.
ἐυσεβέω.τ ἐυσεβῶ.μ.σω.π.κα. pius τ religiosus sum.
ἐυσεβής.εος.ὁ.ἡ.pi⁹ τ religios⁹.a.ū
ἐυσεβῶς.pie.religiose.
ἔυσημος.η.ον. Manifestus.notus. insignis.honestus.a.um.
ἔυσπλαγχνος.η.ον. misericors.
ἐυστάθεια.ας.ἡ.firmamentum.sta bilimentum. [a.uz
ἐυσταθής.εος.ὁ.ἡ.stabilis.firmus.
ἔυστοχος.η.ον.directus.directe e missus.
ἐυσχημόνως.Verecunde. Hone= ste.grauiter.prudenter.
ἐυσχημοσύνη.ης.ἡ.Honestas. grauitas.prudentia.
ἐυσχήμων.ονος.ὁ. Nobilis.pru dens.grauis.cautus.honestus.
ἐυτελέστερος.α.ον.Tenuior.vili or.contemptibilior.us.
ἐυτελής.εος.ὁ.ἡ. Exilis.tenu.. parui precij contemptibilis.e.
ἔυτηκτος.η.ον.facilis liquefactu.e.
ἐυτόνως.constanter.assidue.
ἐυτραπελία.ας.ἡ.Scurrilitas.ri= dicula narratio.
ἐυφημία.ας.ἡ.bona fama.
ἔυφημος.η.ον. Qui habet bonam famam vel bona verba.
ἔυφθαρτος.η.ον.corruptibilis.e.
ἐυφορέω.τ ἐυφορῶ.μ.σω.π.κα Vberes fructus fero.multiplico in fructibus.
ἐυφραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι. Letor.epulor.
ἐυφραίνω.μ.νω.π.κα. Letari facio.letifico.
ἐυφροσύνη.ης.ἡ.exultatio.letitia.

ἐυφυής.εος.ὁ.ἡ.ingeniosus.a.uz.
ἔυχαρις.εως.ὁ.ἡ.gros⁹.venust⁹.a.ū
ἐυχαριστέω τ ἐυχαριστῶ.μ. σω.π.κα.gratias ago.
ἐυχαριστία.ας.ἡ.gratiarū actio.
ἐυχάριστος.η.ον.gratus.a.um.
ἐυχερῶς.Faciliter.
ἐυχή.ης.ἡ.oratio.preces.
ἔυχομαι.μ.ξομαι.π.μαι.Oro p̄= cor.preces fundo.
ἐυχρηστος.η.ον.vtilis.e.
ἐυψυχέω.τ ἐυψυχῶ.μ.σω.π κα.Bono animo sum.
ἐυωδία.ας.ἡ.bonus odor.
ἐυώνυμος.η.ον.Sinister a.um
ἔφαγον.comedierunt.
ἐφάλλομαι.μ.ουμαι.π.λμαι. Insilio.impetum facio.
ἐφανερώθην.ostensus sum.apparui
ἐφανέρωσα.manifestaui.
ἐφάνην.Apparui.
ἐφάπαξ.semel.
ἔφασκον.affirmabam.ant.
ἐφεισάμην.peperci.
ἐφέλκω.μ.ξω.π.χα.attraho.
ἐφέξω.Intendam.
ἐφερόμην.Ferebar.
ἔφερον.ferebam.portabam.ant.
ἐφέστηκα.institi.preses fui.astiti.
ἐφεστώς.ωτος.ὁ. Postq̄ astitit. institit.preses fuit.
ἐφευρετής.ου.ὁ.Inuentor.
ἐφημερία.ας.ἡ.Regio.tribus.mini sterium diei.
ἐφήμερος.α.ον.quottidianus.a.uz
ἔφην.dixi.
ἔφθασα.preueni.
ἐφθεγξάμην.locutus sum.
ἔφθειρα.corrupi.
ἐφικέσθαι.peruenisse.consecutū fuisse.
ἐφικνέομαι τ ἐφικνοῦμαι.μ.ξο= μαι.π.γμαι. Peruenio. Conse quor.adipiscor. [fui.
ἐφίλησα.amaui.osculat⁹fui.consue
ἐφιλίωσα.amic⁹ fui.amicitiā habui
ἐφίλουν.Amabam.ant.osculabar. antur.assuetus eram.ant.
ἐφιμώθην.obmutui.
ἐφίμωσα.obmutescere feci.
ἐφίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.insto
ἐφίστημι.μ.σω.π.κα. Asto.sup= sto.appareo.insto.
ἐφοβήθην.Timui.
ἐφοβούμην.Timebam.
ἐφόβουν.Terrebam.ant.

ἐφόνευσα.occidi.
ἐφόρεσα.portaui.
ἐφόσον.Quandiu.
ἔφραξα.Obturaui.sepiui.
ἐφρόνησα.Sapiens fui.
ἐφρόνουν.Sapiebam.ant.
ἐφρουρούμην.Custodiebar.
ἐφρούρουν.custodiebam.ant.
ἐφρύαξα.fremui.
ἐφύβριστος.η.ον.cōtumelios⁹.a.ū
ἔφυγον.fugi.runt.
ἐφύλαξα.custodiui.
ἐφυλαξάμην.Custodiui.custodi= tus sū.seruaui.seruatus sum.
ἐφυλάχθην.seruatus fui.
ἐφυσιώθην.inflatus sum.
ἐφύτευον.plantabam.ant.
ἐφύτευσα.plantaui.
ἐφώνησα.vocaui.clamaui.
ἐφωνησάμην.clamaui.vocaui.
ἐφώνουν.clamabā.vocabam.ant.
ἐφώτισα.Illuminaui.
ἐφωτίσθην.Illuminatus sum.
ἔχαιρον.gaudebam.ant.
ἐχαλάσθην. Demissus submissus
ἐχάραξα.Sculpsi. [detectus fui.
ἐχάρην.gauisus fui.
ἐχαρισάμην.donaui.gratificat⁹ sū.
ἐχαρισθην.gratia impletus sum.
ἐχαρίτωσα.gratia impleui.
ἔχθιστος.η.ον.inimicissimus.a.uz.
ἔχθρα.ας.ἡ.inimicitie.arum.
ἐχθραίνω.μ.νω.π.κα. Inimici= as exerceo.inimicus sum.
ἐχθρός.α.ον.inimicus.a.um.
ἐχθρότατος.η.ον.inimicissim⁹a.ū
ἔχιδνα.ης.ἡ. Vipera.
ἔχις.εως.ἡ.Vipera.
ἐχλεύαζον.irridebā.subsānabā.āt.
ἔχομαι.μ.ξομαι.π.ημαι.Teneor ab aliqua re.adhereo illi.
ἐχόμενος.η.ον.Consequēns.proxi mus.vicinus.a.um.
ἐχορήγησα.prebui.suppeditaui.
ἐχορτάσθην. Saturatus fui.
ἐχρηματίσθην.oraculo monit⁹fui.
ἐχρησάμην.Vsus sum.
ἔχρισα.vnxi.
ἐχρισάμην.vnctus fui.vnxi.
ἐχρώμην.vtebar.
ἔχω.μ.ξω.π.κα.Habeo.possum.
ἐχωρίσθην.diuis⁹ sctus fui.discessi.
ἐψευδομαρτύρουν.falsū testēi
ἐψευσάμην.mētit⁹sū.[uz dicebā.āt
ἐψευσάμην.mentitus sum.

ἐψηλάφησα.cōtrectaui.palpaui.
ἐψώμισα.alui.paui.
ἑωθινός.η.ον.matutinus.a.um.
ἑώρακα.Vidi.
ἑωράκειν.Videram.
ἑωρακέναι.Vidisse.
ἑωρακώς.οτος.ὁ.postquam vidit.
ἑώρων.Videbam.ant.
ἕως.vsq̄z.
ἕως κάτω.vsq̄z deorsum.
ἕως ὧδε.vsq̄z quo.
ἕως ὅτου.Dum.quoad.
ἕως οὗ.donec.
ἕως τοῦ νῦν.Vsq̄z nunc.
ζάω τ ζῶ.μ.σω.π.κα. Viuo.
ζεστός.η.ον.calid⁹.feruid⁹.a.um.
ζεῦγος.εος.το.Iugum.par.
ζευκτηρία.ας.ἡ.iunctura.
ζέω τ ζῶ.μ.σω.π.κα.ferueo.
ζῆ.Viuit.
ζῆλος.ου.ὁ.zelus.emulatio.
ζηλόω τ ζηλῶ.μ.σω.π.κα.zelo.e mulor.imitor.
ζήλωσις.εως.ἡ zelus
ζηλωτής.ου.ὁ.zelotes.emulator.i= mitator.
ζημία.ας.ἡ.detrimentum.damnum.
ζημιόω τ ζημιῶ.μ.σω.π.κα.pu nio.mulcto.damnifico.
ζήσας.αντος.ὁ.postq̄ vixit.
ζητέω τ ζητῶ.μ.σω.π.κα.Quero.
ζήτημα.ατος.το.questio.inquisitio
ζήτησις.εως.ἡ.questio.
ζιζάνια.ας.ἡ.zizania.
ζόφος.ου.ὁ.tenebre.arum.
ζυγός.ου.ὁ.Iugum.
ζυγόσταθμος.η.ον. Quod appē dit i statera.
ζύμη.ης.ἡ.fermētū.
ζυμόω τ ζυμῶ.μ.σω.π.κα.fermē
ζῶ.Viuo.viuam. [to.as.
ζωγραφία.ας.ἡ.pictura.
ζωγρέω.τ ζωγρῶ.μ.σω.π.κα. Venor.capio.capio viuum.
ζωή.ης.ἡ.Vita.
ζῶν.ῶντος.ὁ.Viuens.
ζώνη.ης.ἡ.zona.
ζώννυμι.μ.σω.π.κα.Cingo.
ζωννύω.μ.σω.π.κα.cingo.
ζωογονέω τ ζωογονῶ.μ.σω.π. κα.Viuifico.
ζωοποιέω τ ζωοποιῶ.μ.σω.π. κα.Viuifico.
ζῶσα.ης.ἡ.Que viuit.
ζώσω.Cingam.
ζωτικός.η.ον.Vitalis.e.

ἢ.aut.vel.quam.nisi.an. potiusq̃.ma
gisq̃. ⌈dum q.qua.
ᾗ.Cui.femini.gener. quatenus.secun=
ἦ.profecto.sit.fuerit.
ἤγαγον.duxi.runt.
ἠγαλίασα.letatus fui.
ἠγαλλιασάμην.exultaui.
ἠγανάκτησα.indignatus sum. con
questus sum. ⌈rebã.ãt.
ἠγανάκτουν.Querebar.moleste fe
ἠγαπήθην.Amatus fui.
ἠγαπηκώς.οτος.ὁ.postq̃ amauit.
ἠγαπημένος.η.ον. amatꝰ.dilectꝰ.
ἠγάπησα.amaui. ⌊a.um.
ἠγάπων.amabam.ant.
ἠγγάρευσα.coegi tanq̃ prefectus.
vim feci.
ἤγγιζον.appropinquabam.ant.
ἤγγικα.appropinquaui.
ἤγγισα.appropinquaui.
ἤγειρα.Suscitaui.
ἡγεμονεύω.μ.σω.π.κα. Sũ pre
ses vel princeps.
ἡγεμονία.ας.ἡ.principatus.impiũ
ἡγεμών.ονος.ὁ.princeps.dux.
ἡγέομαι ⁊ ἡγοῦμαι. μ. σομαι.
ω.ημαι.Dux sum.puto.
ἠγέρθην.excitatꝰ sũ.surrexi.
ἡγίασα.Sanctificaui.
ἡγιάσθην.sanctificatus sum.
ἡγίασμαι.sanctificatus sum.
ἡγιασμένος.η.ον.sctificatus.a.uꝫ.
ἡγνικώς.οτος.ὁ. postquam sancti
ficauit.purgauit.castificauit.
ἡγνισμένος.η.ον.sctificatꝰ.purifica
ἠγνόησα.ignoraui. ⌊tus.a.um
ἠγνόουν.ignorabam.ant.
ἠγόμην.ducebar.
ἠγόραζον.emebam.ant.
ἠγόρασα.Emi.
ἠγοράσθην.Emptus sum.
ἠγορασμένος.η.ον.Emptus.a.ũ.
ἡγούμενος.η.ον.dux. prepositus.
ἠγρύπνησα.Uigilaui.
ἠγωνιζόμην.decertabã.decertareꝫ.
ἠγώνισμαι.pugnaui.certaui.cõtẽdi
ἡ δὲ.Illa autem.
ἥδε.Hec.
ᾔδειν.sciueram.scissem.
ἡδέως.iucunde libenter.
ἤδη.Iam. ⌈grauatus.a.ũ.
ἠδικημένος.η.ον.iiuriã passꝰ. lesus
ἠδίκησα.lesi.offẽdi.iniuriam feci.
ἥδιστος.η.ον. Dulcissimus iucun
dissimus.a.um.

ἥδομαι.μ.σομαι.π.μαι. letor.de
lector.
ἡδονή.ης.ἡ.voluptas.vitium.
ἡδυνάμην.potui.
ἠδυνήθην.potui.
ἡδύνω.μ.νω.ω.κα. Dulcoro.as.
Dulce aliquid facio.
ἡδύοσμον.ου.το. menta herba.
ἡδύς.εως.ὁ.dulcis.e.
ἠθέλησα.Uolui.
ἦθος.εος.το.Mos.
ἧκα.Misi.
ἠκαιρούμην.occupatus eram.
ἤκμασα.florui.vigui.maturui.
ἠκολούθησα.Secutus sum.
ἠκολούθουν.sequebar.sequebãtur
ἤκουσα.audiui.
ἤκουον.audiebam.ant.
ἠκούσθην.auditus fui.
ἠκούτισα.audire feci.
ἠκριβάσθην.Diligenter examinatꝰ
fui.approbatus fui.
ἠκρίβωσα.diligenter didici.
ἠκύρωσα.irritum feci. anihilaui.
ἥκω.μ.ξω.π.χα.Uenio.
ἡλάμην.desilij.insilij.
ἠλαττώθην.diminutus fui.
ἠλαττωμένος.η.ον. Minoratus.
diminutus.a.um.
ἠλάττωσα.minui. inferiorem feci.
ἠλαττόνησα.defui.minus fui.
ἠλαυνόμην.agebar. impellebar.
ἠλεήθην.receptꝰ sũ in misericordiaꝫ
ἠλεημένος.η.ον.Qui misericordiã
adeptus est.a.um.
ἠλέησα. Misertus fui.
ἤλειφον.vngebã.ant.vnxi. runt.
ἤλειψα.vnxi.
ἠλευθέρωσα.libertatem dedi.liber
tate donaui.
ἦλθον.veni.runt.
ἡλικία.ας.ἡ.Statura.etas.
ἡλίκος.η.ον.quantus.a.um.
ἥλιος.ου.ὁ.Sol.
ἡλκωμένος.η.ον.vlcerosus.a.um.
ἤλλαξα.mutaui.commutaui.
ἠλλοίωσα.mutaui.alienaui.
ἠλλόμην.exiliebam.
ἦλος.ου.ὁ.clauus.
ἤλπιζον.Sperabam.ant.
ἤλπικα.Speraui.
ἠλπικέναι.sperauisse.
ἠλπικώς.οτος.ὁ.postq̃ sperauit
ἤλπισα.Speraui.
ἡμάρτανον.peccabam.ant.

ἡμάρτηκα.peccaui.
ἥμαρτον.peccaui.runt.
ἡμᾶς.nos.accusat.
ἡμεῖς.nos.nomina.
ἠμέλησα.neglexi.
ἤμελλον.Futurus eram.ant.
ἦμεν.fuimus.
ἡμέρα.ας.ἡ.dies.
ἡμερόω ⁊ ἡμεροῶ.μ. σω.ω.κα.
mansuefacio.
ἡμέτερος.α.ον.noster.a.um.
ἤμην.Fui.fueram.eram.
ἡμιθανής.εος.ὁ.ἡ.semimortuꝰ.a.ũ
ἡμίθνητος.η.ον.Semimortuꝰ.a.ũ.
ἡμῖν.nobis.
ἥμισυ.εος.το.Dimidium.
ἡμιώριον.ου.το.semihora.dimidi
um hore. ⌈auxiliũ tuli.
ἠμυνάμην.Ultionem feci.vĩdicaui.
ἠμφιεσμένος.η.ον.vestitus.a.um.
ἡμῶν.nostrũ.geni.plu.pnois ἐγώ.
ἦν.eram.fui.erat fuit.
ἥν.quam.accu.sing.femini. generis.
ἠνάγκαζον.cogebam.ant.
ἠνάγκασα.compuli.coegi.
ἠναγκάσθην.coactus sum.
ἤνεγκα.tuli.
ἤνεγκον.attuli.runt.
ἤνεσα.laudaui.
ἠνεσχόμην.sustinui.toleraui.
ἠνέχθην.allatus fui.
ἠνεῴχθην.apertus fui.
ἠνοίγην.apertus fui.
ἤνοιξα.Aperui.
ἠνοίχθην.apertus fui.
ἠντληκώς.οτος.ὁ.postq̃ hausit.
ἠξίουν.rogabã. dignũ putabã. ant.
ἠξίωσα.rogaui.dignum reputaui.
ἠξίωμαι.rogatus fui.dignus. repu=
tatus fui.
ἠπατήθην.deceptus fui.
ἠπείθησα.non credidi.
ἠπείθουν.non credebam.ant.
ἠπείλουν.minabar.antur.
ἤπιος.α.ον.Mansuetus. mitis.con
trarius bellicoso.
ἠπίστησα.non credidi.
ἠπίστουν.non credebam.ant.
ἠπόρουν. Dubitabam. impotens
inops eram.ant.
ἡπτόμην.Tangebam.
ἦρα.Tuli.accepi.abstuli.
ἠθαλωμένος.η.ον.Pollutus.le
prosus.fuligine repletus.a. um.
ἠρέθισα.puocaui.irritaui.incitaui.

ἤρεμος.η.ον.quietus.tacitus. a.um
ἤρεσα.placui.
ἤρεσκον.placebam.ant.
ἠρέτισα.amaui.exoptaui.elegi.
ἠρημώθην.deſolatus.ſolus fctūs ſū.
ἠρημωμένος.η.ον.Deſolatus. ſoli
tarius factus. a.um.
ἠρήμωσα.ſolitarium aliquid feci.
ἤρθην. ſublatus fui.
ἠρίθμημαι.numeratus fui.
ἠριθμημένος.η.ον.numerat9.a.um
ἠρίστησα.pranſus fui.
ἤρκησα.Satiſfeci.ſatiſfui.
ἠρμένος.η.ον.ſublatus.a.um.
ἡρμοσάμην.aptaui.Conglutinaui.
ἤρνημαι.negaui.
ἠρνημένος.η.ον.poſtq̄ negauit.
ἠρνησάμην.negaui.
ἠρνούμην.negabam.
ἠρξάμην.cepi.incepi.
ἡρπάγην.raptus fui.
ἥρπασα.rapui.
ἠρτυμένος.η.ον.conditus.a.um.
ἠρχόμην.veniebam.
ἠρώτησα.rogaui.interrogaui.
ἠρώτων.rogabam.ant.
ἧς.Cuius.articulus poſtpoſitiu9.f.g.
ἦς. fuiſti.cras.fueris.
ἧσα.emiſi.
ἦσαν.fuerunt.erant.
ἠσέβησα.impie egi.impius fui.
ἦσθα.cras.fuiſti.
ἠσθένησα.egrotaui . infirmus . im=
potens fui.
ἠσθένουν.Egrotabam . infirmus .i
potens eram.ant.
ἤσθιον.manducabam.ant.
ἠσθόμην.Senſi.
ἠσπαζόμην.ſalutabam.
ἠσπασάμην.ſalutaui.
ἠστόχησα.excidi.aberraui.
ἡσυχάζω.μ.σω.π.κα.taceo.
ἡσυχία.ας.ἡ.Silentium.
ἡσύχιος.α.ον.Tacitus.a.um.
ἠσφαλισάμην.muniui : cuſtodiui.
ἠτάκτησα.Inquietus fui.praue ⁊ ini
que egi.
ἤτηκα.petiui.
ᾔτησα.petiui.
ᾐτησάμην.petiui.petitus fui.
ἠτιμάσθην.inhonoratus fui.
ἠτιμωμένος.η.ον.inhonorat9.a.ū.
ἥτις.que.ſingul.num.
ἡτοίμασα.paraui.
ἡτοίμασμαι.paratus fui.
ἡτοιμασμένος.η.ον.paratus.a.ū.
ᾐτούμην.petebar
ἡττάομαι.⁊ ἡττῶμαι.μ.σομαι.
π.μαι.vincor.profligor.
ἥττημα.ατος.το.deuictio.pfligatio
ἥττων.ονος.ὁ.ἡ.Minor.us.
ἤτω.Sit. [cui.letatus ſum.
ηὐδόκησα. Volui . bene compla=
ηὐλιζόμην.Diuertebam.habitabā.
morabar. degebam.
ηὔλισα.tibia cecini.
ηὐλίσθην.manſi.habitaui.
ηὐλόγουν.benedicebam.ant.
ηὐξάμην.optaui.precatus ſum.
ηὔξανον.Creſcebam.ant. creui .
creſcere feci.runt.
ηὔξησα.creui.
ηὐφράνθην.Letatus fui.
ηὐχαριστοῦν.gratias agebam.ant
ηὐχόμην.optabam.precabar.
ἠφανισμένος.η.ον. Deletus.euer
ſus.e medio ſublatus.a.um.
ἤφιον.Sinebam.ant.
ἠχέω.⁊ ἠχῶ.μ.σω.π.κα. ſono.as.
ἤχθην.ductus fui.
ᾐχμαλώτευσα.captiuaui .capti=
ᾐχμαλώτισα.captiuaui.[uū duxi.
ἦχος.εος.το.ſonus.fama.
ἠχρειώθην.inutilis factus ſum.
ἡψάμην.Tetigi.
θάλασσα.ης.ἡ.mare.pontus. [lo
θάλπω.μ.ψω.π.φα.foueo.refocil
θαμβέω.⁊ θαμβῶ.μ.σω.π.κα.
Deum timeo.admiror.
θάμβος.εος.το.pauor . ſtupiditas.
admiratio magna.
θανάσιμος.η.ον.mortifer. letalis.e
θανατηφόρος.α.ον. Letifer.morti
fer . letalis. e.
θάνατος.ου.ὁ.Mors.
θανατόω.⁊ θανατῶ.μ.σω.π.κα.
Interficio.interimo.
θάπτω.μ.ψω.π.φα. Sepelio.
θαρρέω.⁊ θαρρῶ.μ.σω.π.κα.
cōfido.fido.fiduciā habeo.bono aio ſū
θαρσέω.⁊ θαρσῶ.μ.σω.π.κα.
confido.fido.bono animo ſum.
θάρσος.εος.το.fiducia.audacia.
θαυμάζω.μ.σω.π.κα.admiror.
θαυμάσιος.α.ον.mirabilis.e.
θαυμαστός.η.ον.mirabilis.e.
θαυμαστόω.⁊ θαυμαστῶ.μ.
σω.π.κα.In admirationē verto.ad
mirari facio.
θεά.ας.ἡ.dea.
θεαθῆναι.viſum fuiſſe.
θεάομαι.⁊ θεῶμαι.μ.σομαι.π.
μαι.Video. [Spectaculum fio.
θεατρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
θέατρον.ου.το.ſpectaculum.
θεία.ας.ἡ.diuinitas.
θεία.ας.ἡ.amita.
θεῖναι.poſuiſſe.
θειώδης.εος.ὁ.ἡ. ſulfureus. a.um.
θεῖον.ου.το.ſulfur.diuinitas.
θεῖος.α.ον.diuinus.a.um.
θεῖος.ου.ὁ.Auunculus.
θειότης.τος.ἡ.diuinitas.
θείς.εντος.ὁ.poſtq̄ poſuit.
θέλημα.ατος.το.Voluntas.
θέλησις.εως.ἡ.Voluntas.
θέλω.μ.σω.π.κα.Volo.
θέμα.τος.το.poſitio.
θεμέλιον.ου.το.fundamentum.
θεμελιόω.⁊ θεμελιῶ.μ.σω.π.
κα.fundo.as.
θέμενος.η.ον.poſtq̄ poſuit.
θεοδίδακτος.η.ον.doct9 a deo.a.ū
θεομαχέω.⁊ θεομαχῶ.μ.σω.π.
κα.pugno contra deum . reſiſto vo
luntati diuine.
θεομάχος.η.ον.repugnans deo.
θεόπνευστος.η.ον. A deo inſpira
θεός.ου.ὁ.ἡ.deus.dea. [tus.a.um.
θεοσέβεια.ας.ἡ. pietas. cultus erga
deum. [a.um
θεοσεβής.εος.ὁ.ἡ.pius religioſus.
θεοστυγής.εος.ὁ.ἡ.odibilis deo.e
θεότης.ητος.ἡ.diuinitas.
θεραπεία.ας.ἡ.ſāitas.cult9.familia.
θεραπεύω.μ.σω.π.κα. Medeor.
colo.veneror.ſeruio.letifico.
θερίζω.μ.σω.π.κα.Meto.
θερισμός.ου.ὁ.Meſſis.
θεριστής.ου.ὁ.Meſſor.
θερμαίνω.μ.νω.π.κα.calefacio.
θέρμη.ης.ἡ.calor.
θερμότης.ητος.ἡ.calor.
θέρος.εος.το.Eſtus.calor.
θές.pone.
θέσθε.ponite.
θέσις.εως.ἡ.poſitio.
θεσμός.ου.ὁ.poſitio.lex.
θέσο.pone. [aſpicio.
θεωρέω.⁊ θεωρῶ.μ.σω.π.κα.
θεωρία.ας.ἡ.ſpectaculū.cōſideratio
ſpeculatio. [torium.
θήκη.ης.ἡ.Theca.Vagina. reposi=
θηλάζω.μ.σω.π.κα. lacto.ſugo.
θήλεια.ας.ἡ.femina.

θῆλυ.εος.το.Femininum.
θημωρία.ας.ἡ.Cumulus.
θήρ.ρος.ὁ.Fera.
θήρα.ας.ἡ.Venatio.
θηρεύω.μ.σω.π.κα.venor.
θηρευτής.ου.ὁ.venatori9.venator.
θηριομαχέω.τ θηριομαχῶ.μ.σω.π.κα.Cum bestijs pugno.
θηρίον.ου.τό.Bestia.fera.
θησαυρίζω.μ.σω.π.κα.Thesauri zo.repono. [riſ.
θησαυρός.ου.ὁ.thesaur9.reposito
θήσω.ponam.
θίγω.μ.ξω.π.χα.Tango.
θλάω.τ θλῶ.μ.σω.π.κα.frango
θλίβω.μ.ψω.π.φα.premo.
θλίψις.εως.ἡ.tribulatio.pressura.
θνήσκω.μ.ουμαι.π.κα.morior.
θνητός.η.ον.Mortalis.e.
θοίμας.ου.ὁ.deuorator.
θορυβέω.τ θορυβῶ.μ.σω.π.κα.Turbo.tumultuor.
θόρυβος.ου.ὁ.Tumultus.
θρασύς.εος.ὁ.Audax.
θραῦσις.εως.ἡ.commotio.fractio.
θραύω.μ.σω.π.κα.Frango.
θρέμμα.τος.το.pecus.
θρηνέω.τ θρηνῶ.μ.σω.π.κα.Lamentor.lugeo.
θρῆνος.ου.ὁ.luctus.eiulatus.
θρησκεία.ας.ἡ.religio.
θρησκεύω.μ.σω.π.κα.colo.adoro
θρῆσκος.η.ον.religiosus.a.um.
θριαμβεύω.μ.σω.π.κα.triūpho.in triumphum duco.
θρίξ.χὸς.ἡ.pilus.capillus.
θροέομαι.τ θροοῦμαι.μ.σομαι π.μαι.turbor.moueor.
θρόμβος.ου.ὁ.Gutta.
θρόνος.ου.ὁ.thronus.sedes.
θροῦς.ου.ὁ.tumultus.
θυγάτηρ.ος.ἡ.filia.
θυγάτριον.ου.το.filiola.
θύινος.η.ον.Thyinus.a.um.boc ē.ex thya arbore.
θυμηρέστερος.α.ον.Gratior.acceptior.us. [ratio.aromatizatio.
θυμίαμα.τος το.suffimētū.euapo
θυμιατήριον.ου.το.turibulum.
θυμιάω.τ θυμιῶ.μ.σω.π.κα.suffio.aromatizo.
θυμομαχέω.τ θυμομαχῶ.μ.σω.π.κα.iratus sum.indignor.
θυμόομαι.τ θυμοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.irascor.

θυμός.ου.ὁ.ira.furor.animus.
θυμώδης.εος.ὁ.ἡ.Furiosus.pronus ad iram.iracundus.a.um.
θύρα.ας.ἡ.ostium.
θυρεός.ου.ὁ.Scutum.
θυρίς.ιδος.ἡ.Fores.
θύρωμα.ατος.το.ianua. [trix.
θυρωρός.ου.ὁ.ἡ.Janitor.vel iani
θυσία.ας.ἡ.Sacrificium.victima.
θυσιάζω.μ.σω.π.κα.Sacrifico.
θυσιαστήριον.ου.το.Altare.sacrificatorium.
θύω.μ.σω.π.κα.sacrifico.imolo.oc
θῶ.ponam.ponerem. [cido.
θώραξ.κος.ὁ.lorica.pect9.thorax.
ἴαμα.ατος.το.Curatio.sanatio.remedium.requies. [Medeor.sano.
ἰάομαι.τ ἰῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.
ἴασις.εως.ἡ.Sanitas.
ἴασπις.δος.ἡ.iaspis.lapis pciosus
ἰατρός.ου.ὁ.Medicus.
ἴδε.Ecce.
ἰδέα.ας.ἡ.Aspectus.
ἰδεῖν.Vidisse.
ἴδετε.Videte.
ἴδιος.α.ον.proprius.a.um.
ἰδιώτης.ου.ὁ.Indoctus.priuatus.plebeius.idiota.
ἰδού.Ecce.
ἱδρώς.ωτος.ὁ.Sudor.
ἴδω.Videam.videro.
ἰδών.οντος.ὁ.postquam vidit.
ἱερατεία.ας.ἡ.Sacerdotium.
ἱεράτευμα.ατος.το.Sacerdotiū
ἱερατεύω.μ.σω.π.κα.sacerdotio fungor.
ἱερεύς.εος.ὁ.sacerdos.
ἱερόν.ου.το.Templum.
ἱεροπρεπής.εος.ὁ.ἡ.Sanctus.sanctis decens.
ἱερός.α.ον.Sacer.a.um.
ἱεροσυλέω.τ ἱεροσυλῶ.μ.σω.π.κα.Sacra furor.sacrilegiū cōmitto.
ἱερόσυλος.η.ον.Sacrilegus.a.um
ἱερωσύνη.ης.ἡ.Sacerdotium.
ἵημι.μ.σω.π.κα.Mitto.
ἱκανός.η.ον.Dignus.sufficiens.multus.a.um.
ἱκανότης.τος.ἡ.Sufficientia.abundantia.
ἱκανόω.τ ἱκανῶ.μ.σω.π.κα.Idoneum τ sufficientem facio.
ἱκετεία.ας.ἡ.Supplicatio.
ἱκετεύω.μ.σω.π.κα.Supplico.
ἱκετηρία.ας.ἡ.Supplicatio.

ἱκέτης.ου.ὁ.Supplex.
ἰκμάς.δος.ἡ.Humor.
ἱλαραίνω.μ.ρω.π.κα.Exhilaro.letifico.as.
ἱλαρός.α.ον.Letus.a.um.hilaris.e
ἱλαρότης.τος.ἡ.hilaritas.letitia.
ἱλαρόω.τ ἱλαρῶ.μ.σω.π.κα.Exhilaro.letifico.
ἱλαρύνω.μ.σω.π.κα.Exhilaro.letifico.
ἱλάσκομαι.μ.σομαι.π.μαι.propitius sum.
ἱλασμός.ου.ὁ.propitiatio.
ἱλαστήριον.ου.το.Propitiatio.purgamentum.
ἵλεως.ω.ὁ.ἡ.propitius.a.
ἱμάρτωσις.εως.ἡ.Contextus.innexio.colligatio.
ἱμάς.αντος.ὁ.Lorum.corrigia.
ἱματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Induor.vestior.
ἱμάτιον.ου.το.vestis.
ἱματισμός.ου.ὁ.vestimētū.vestit9
ἱμείρομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Desidero.
ἵνα.vt. [dero.
ἱνατί.Vt quid.cur.
ἴνδαλμα.τος.το.simulachrum.
ἰοβόλος.η.ον.Venenosus.qui venenum emittit.
ἰόομαι.τ ἰοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Eruginē cōtrabo.erugine cōsumor.
ἰός.ου.ὁ.venenū.erugo metallorū.
ἱππεύς.εος.ὁ.Eques.
ἵππος.ου.ὁ.equus.
ἶρις.δος.ἡ.Arcus celestis tempore pluuie.
ἰσάγγελος.ου.ὁ.equalis angelis
ἴσημι.cognosco.scio.
ἴσθι.esto.mane.
ἴσος.η.ον.equalis.par.
ἰσότης.τος.ἡ.Equalitas.
ἰσότιμος.η.ον.Equalis honoris.e.
ἰσόψυχος.η.ον.Vnanimis.e.
ἱστάω.τ ἱστῶ.μ.σω.π.κα.Constituo.statuo.
ἵστημι.μ.σω.π.κα.Statuo.stare facio.consisto.sto.
ἵστησα.statui.
ἱστορέω.τ ἱστορῶ.μ.σω.π.κα.Video.narro.
ἰσχυρός.α.ον.Fortis.e.
ἰσχυρότερος.α.ον.Fortior.us.
ἰσχύς.υος.ἡ.Fortitudo.vis.
ἰσχύω.μ.σω.π.κα.Possum.valeo
ἴσως.Forte.

ἰχθύδιον.ου.το.pisciculus.
ἰχθύον.ου.το.piscis.
ἰχθύς.υος.ὁ.piscis.
ἰχνευτής.ου.ὁ.Qui per aliena vestigia vadit.
ἰχνεύω.μ.σω.π.κα.inuestigo.
ἴχνος.εος.το.vestigium.
ἰῶτα.Iota littera greca.
καγώ.τ ego.
κάζω.μ.σω.π.κα.Pulcher τ ornatus sum.orno.
καθά.sicut.queadmodū.
καθαίρεσις.εως.ἡ.destructio.
καθαιρέω.τ καθαιρῶ.μ.σω.π.κα.destruo.depono.demitto.
καθαίρω.μ.ρω.π.κα.purgo.
καθάπερ.quemadmodum.
καθάπτω.μ.ψω.π.φα.inuado.
καθαρίζω.μ.σω.π.κα.Mundo.purgo. [tudo.mundítia.
καθαριότης.τος.ἡ.puritas.pulchri
καθαρισμός.ου.ὁ.emundatio.purgatio.
καθαρός.α.ον.Mundus.a.um.
καθαρότης.τος.ἡ.emundatio.purgatio. [Sedes.
καθέδρα.ας.ἡ.Cathedra.Sella.
καθέζομαι.μ.ουμαι.π.μαι.sedeo.
καθεῖλον.deposui.destruxi.
καθείς.ρος.ὁ.singulus.vnusquisqz.
καθεκάστα.sigillatim.
καθελεῖν.Deposuisse.deduxisse.demisisse.destruxisse.
καθελῶ.deposuero.demisero.
καθελών.οντος.ὁ.Postq̄ deposuit.destruxit.
καθεν.ρος.το.singula.
καθεξῆς.ex ordine.deinceps.
καθεύδω.dormio.
καθεύρεμα.τος.το.inētio.inuētū.
καθηγητής.ου.ὁ.Ductor.dux.magister.princeps.
καθῆκα.demisi.submisi.
καθήκει.decet.conuenit.
καθῆκεν.decet.oportet.
καθῆκον.οντος.το.Conueniens.consentaneum.quod decet.
κάθημαι.sedeo.
καθήμενος.η.ον.sedens.
καθημέραν.quotidie
καθημερινός.η.ον.quottidian9.a.ū
καθῆψα.inuasi.
καθιέμενος.η.ον.demissus.a.um.
καθίζω.μ.σω.π.κα.sedeo.sedere facio.

καθίημι.μ.σω.π.κα.demitto.submitto. [orsum volo.
καθίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.de
καθίστημι.μ.σω.π.κα.constituo.
καθιστάω.τ καθιστῶ.μ.σω.π.κα
καθόλου.oino.gñaliter. [deduco.
καθοπλίζω.μ.σω.π.κα.armo.armis munio. [conspicio.video.
καθοράω.τ καθορῶ.μ.σω.π.κα.
καθόσον.quaten9.in quātū.quanto.
καθότι.quia.eo quod.
καθοῦ.sede.
καθυστερίζω.μ.σω.π.κα.Defraudor.
καθωπλισμένος.η.ον.armat9.a.ū
καθώς.Vt.sicut.
καί.Et.
καί γε.Et.etsi.quamuis.
καινίζω.μ.σω.π.κα.inouo.renouo
καινός.η.ον.Nouus.a.um.
καινότερος.α.ον.recentior.iunior.
καινότης.ητος.ἡ.nouitas.
καίπερ.quamuis.quanquam.
καιρός.ου.ὁ.Tempus.
καίτοι.atqui.etquidem.
καίτοιγε.quamuis.quanquam.
καίω.μ.σω.π.κα.cōburo.accendo.
κακεῖ.et illic.
κακεῖθεν.et illinc.
κακεῖνος.η.ον.τ ille.a.ud.
κακία.ας.ἡ.malignitas.malitia.erūna
κακοεξία.ας.ἡ.iforunniū.malus stat9
κακοήθεια.ας.ἡ.mal9 mos.malignitas. [π.κα.male loquor.maledico.
κακολογέω.τ κακολογῶ.μ.σω
κακόμοχθος.η.ον.Qui vanū τ malum laborem perpetitur.
κακοπάθεια.ας.ἡ.erūna.infelicitas
κακοπαθέω.τ κακοπαθῶ.μ.σω.π.κα.laboro.erumnas tolero.
κακοπάθοντος.η.ον.q̄ mala pass9 ē.
κακοποιέω.τ κακοποιῶ.μ.σω.π.κα.malefacio.
κακοποιός.ου.ὁ.malefactor.
κακοπραγία.ας.ἡ.Infelicitas.aduersitas.malignitas.
κακότεχνος.η.ον.fraudulētus.a.ū.
κακοῦργος.ου.ὁ.malefactor.nocēs
κακουχέομαι.τ κακουχοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.laboro.tristor.
κακόω.τ κακῶ.μ.σω.π.κα.male tracto.affligo.ad malū prouoco.
κακῶς.male.
κάκωσις.εως.ἡ.afflictio.
καλαμάομαι.τ καλαμῶμαι.μ.

σομαι.π.μαι.colligo spicas post messores.
καλάμη.ης.ἡ.stipula.
κάλαμος.ου.ὁ.arundo.
καλέω.τ καλῶ.μ.σω.π.κα.voco.
καλλιέλαιον.ου.το.Oliua legitima.ad differentiam siluestris.
καλλιεργέω.τ καλλιεργῶ.μ.σω.π.κα.bene operor.iusta facio.
καλλίων.ονος.ὁ.ἡ.melior.pulchrior. [cies.
καλλονή.ης.ἡ.Pulchritudo spe
κάλλος.εος.το.pulchritudo.
καλοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Doctor bone doctrine.
καλοποιέω.τ καλοποιῶ.μ.σω.π.κα.Bonum facio. [honest9.a.ū
καλός.η.ον.bonus.a.um.pulcher.
καλύπτω.μ.ψω.π.φα.cooperio.
κάλυμμα.ατος.το.velamen
καλῶς.Bene.
κάμηλος.ου.ὁ.camelus.
κάμινος.ου.ὁ.fornax.caminus.
καμμύω.μ.σω.π.κα.claudo oclos.
καμοί.τ mihi.
κάμπτω.μ.ψω.π.φα.flecto.curuo.
κάμω.laborem.fatiger.
κἄν.Et si.quamuis.
κανών.ονος.ὁ.Regula.
καπηλεύω.μ.σω.π.κα.Caupo-nor.diuendo.negocior.
κάπηλος.ου.ὁ.caupo.diuenditor.negociator. [migo.
καπνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.fu
καπνός.ου.ὁ.Fumus.
καρδία.ας.ἡ.cor. [gnitor.
καρδιογνώστης.ου.ὁ.cordiū co
καρπόομαι.τ καρποῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.colligo fructus.
καρπός.ου.ὁ.fructus.
καρποφορέω.τ καρποφορῶ.μ.σω.π.κα.fructifico.fructum fero.
καρποφόρος.α.ον.fructifer.a.um.
κάρπωσις.εως.ἡ.Libatio.oblatio fructuum.sacrificium.
καρτάλλος.ου.ὁ.cophinus acutus a parte inferiori.
καρτερέω.τ καρτερῶ.μ.σω.π.κα.Sustineo.
κάρφος.εος.το.festuca.
κασσίτηρος.ου.ὁ.Stannum.
κατά.Secundum.contra.iuxta.ab.super.ante.ex.per.coram.
κατάβα.descēde. [do.
καταβαίνω.μ.σομαι.π.κα.descē

καταβάλλω.μ.λω.π.κα. Deiicio.decido.allido.deprimo.derelinquo.immitto.
καταβαρύνω.μ.νω.π.κα.aggrauo.onero. ⌈dit.
καταβάς.αντος.ὁ.postq̃ descen
καταβάσιος.α.ον.Descensorius.a.um.qui descendit.
κατάβασις.εως.ἡ.descensus.
καταβάτω.descendat.
καταβέβηκα.descendi. ⌈scendit.
καταβεβηκώς.οτος.ὁ.postq̃ de-
κατάβηθι.descende.
καταβῆναι.descendisse.
καταβήσομαι.descendam.
καταβιβάζω.μ.σω.π.κα.Deduco.deprimo. ⌈ciferatio.
καταβόησις.εως.ἡ.Clamor vo=
καταβολή.ης.ἡ.constitutio.
καταβραβεύω.μ.σω.π.κα.seduco
καταβραχύ.paulatim.
καταβρώσκω.μ.σω.π.κα.Comedo.depasco.
καταβῶ.descendam.descendero.
κατάγαγε.deduc.effunde.
καταγαγεῖν.Deduxisse.detulisse ab alto deorsum.
καταγάγω.p̄ducã.deducã.educã.
καταγαγών.οντος.ὁ.Postq̃ p̄duxit.detulit.deduxit.eduxit.
καταγάλλομαι.gaudeo.
καταγγελεύς.εος.ὁ.nunciator.
καταγγέλλω.μ.λω.π.κα.Nuncio.as.
καταγέλαστος.η.ον.Ridiculus.ridendus.risu dignus.a.um.
καταγελάω.ꝛ καταγελῶ.μ.σω π.κα.derideo.
καταγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.κα.Accuso.reprehendo.
καταγνώμην.ex sententia.aduer.
καταγνωσθήσομαι.reprehendar.condẽnabor.
κατάγνωσις.εως.ἡ.Reprehensio.condemnatio.
καταγράφω.μ.ψω.π.φα.describo.
κατάγω.μ.ξω.π.χα.Subduco.deduco.frango.produco.
καταγωνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι Debello.vinco.
καταδαπανάω.ꝛ καταδαπανῶ μ.σω.ϖ.κα.Consumo.expendo.
καταδεσμεύω.μ.σω.ϖ.κα.Ligo.alligo.vicio.

καταδέω.μ.σω.π.κα.Ligo.
κατάδηλος.η.ον.manifestus.a.um
καταδικάζω.μ.σω.π.κα.cõdẽno.
καταδίκη.ης.ἡ.condemnatio.
καταδιώκω.μ.ξω.π.χα.Persequor.sector.
καταδουλόω.ꝛ καταδουλῶ.μ.σω.π.κα.Subiicio.in seruitutem redigo.
καταδυναστεύω.μ.σω.π.κα.potentia abutor.opprimo.
κατάθεμα.ατος.το.maledictum.
καταθεματίζω.μ.σω.π.κα.Detestor.
καταθέσθαι.Depositum fuisse.Deposuisse.prestitisse.
καταθλίβω.μ.ψω.π.φα.Opprimo.affligo.comprimo.
καταιγίς.δος.ἡ.procella.
καταισχύνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.Erubesco.
καταισχύνω.μ.νω.π.κα.Confundo.erubescere facio.deturpo.
κατακαήσομαι.ardebo.vrar.⌈vro
κατακαίω.μ.σω.π.κα.Ardeo.
κατακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Cooperio.velo.
κατακαυθήσομαι.Comburar.
κατκαῦσαι.combussisse.
κατακαύσω.comburam.
κατακαυχάομαι.ꝛ κατακαυχῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Glorior cõtra aliquem.
κατάκειμαι.μ.σομαι.π.μαι.Iaceo.discumbo.accumbo.
κατακέκριμαι.Damnatus.condẽnatus sum.
κατακλάω.ꝛ κατακλῶ.μ.σω.π.κα.Frango.
κατάκλειστος.η.ον.Clausus.inclusus.a.um.
κατακλείω.μ.σω.π.κα.Claudo.includo.incarcero.
κατακληροδοτέω.ꝛ κατακληροδοτῶ.μ.σω.ϖ.κα.sorte distribuo.
κατακληρονομέω.ꝛ κατακληρονομῶ.μ.σω.π.κα.Heres alicuius rei sum.hereditate acquiro.heredem facio. ⌈recumbo.
κατακλίνομαι.μ.νουμαι.π.μαι
κατακλύζω.μ.σω.π.κα.inũdo.
κατακλυσμός.ου.ὁ.cataclysmus inundatio.
κατακολουθέω.ꝛ κατακολουθῶ.μ.σω.ϖ.κα.Sequor.
κατακόπτω.μ.ψω.π.φα.Scindo. ⌈cipito
κατακρημνίζω.μ.σω.ϖ.κα.Pre
κατάκριμα.ατος.το.condẽnatio.
κατακρίνω.μ.νω.π.κα.condẽno.
κατάκρισις.εως.ἡ.condemnatio.damnatio.
κατακρύπτω.μ.ψω.π.φα.Cooperio.occulto.
κατακυριεύω.μ.σω.π.κα.dñor.
καταλαβόμενος.η.ον.Postquã comprehendit.sciuit.
καταλάβω.cõprehẽdã.sciã.sciuero
καταλαλέω.ꝛ καταλαλῶ.μ.σω.π.κα.Detraho.maledico.
καταλαλιά.ας.ἡ.detractio.
κατάλαλος.ου.ὁ.detractor.murmurator.
καταλαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.deprehendo.comprehendo.comperio.scio.
καταλάμπω.μ.ψω.π.φα.fulgeo.luceo.
καταλανθάνομαι.μ.σομαι.ϖ.ησμαι.obliuiscor. ⌈nũero.
καταλέγω.μ.ξω.π.χα.recenseo.
κατάλειμμα.ατος.το.Reliquie.quod reliquum est.
καταλείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo.
καταλελειμμένος.η.ον.relict⁹.a.ũ
καταλήσομαι.obliuiscar.
καταληφθήσομαι.comprehendar
καταλήψομαι.cõprehẽdã.itelligã
καταλιθάζω.μ.σω.π.κα.lapido.as
καταλιμπάνω.relinquo.
καταλιπών.οντος.ὁ.postq̃ reliqt.
καταλλαγή.ης.ἡ.reconciliatio.
καταλλάττω.μ.ξω.π.χα.reconcilio. ⌈Reputo.connumero.
καταλογίζομαι.μ.σομαι.π.μαι
κατάλοιπος.η.ον.reliquus.a.um.
κατάλυμα.ατος.το.Diuersoriũ.
κατάλυτος.η.ον.Hospes.
καταλύω.μ.σω.π.κα.Soluo.destruo.diuerto.
κατάμαθε.disce considera.
καταμανθάνω.μ.σομαι.π.κα.Considero.disco.inspicio.
καταμαρτυρέω.ꝛ καταμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.contratestificor.
καταμένω.μ.νω.π.κα.maneo.
καταμόνας.solus.aduerb.
καταμωκάομαι.ꝛ καταμωκῶμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.illudo

irrideo.
καταναλίσκω.μ.ωσω.ϖ.ωκα.Consumo.expendo.
καταναλῶσαι.cõsũpsisse.expẽdisse
καταναλώσω.consumã.expendã.
κατανaρκέω.ꝛ καταναρκῶ.μ.σω.π.κα.Grauis.onerosus sum.
κατανεύω.μ.σω.π.κα.annuo.
κατανοέω.ꝛ κατανοῶ.μ.σω.π.κα.Considero.
κατανόησις.εως.ἡ.Consideratio.cogitatio. ⌈κα.peruenio.
καταντάω.ꝛ καταντῶ.μ.σω.π.
κατανυγήσομαι.compungar.
κατάνυξις.εως.ἡ.compunctio.
κατανύττω.μ.ξω.π.χα.Compungo.pungo.
καταξιόω.ꝛ καταξιῶ.μ.σω.ϖ.κα.Dignum reputo.dignor.rogo.
καταπατέω.ꝛ καταπατῶ.μ.σω π.κα.Conculco. ⌈latio.
κατάπαυσις.εως.ἡ.requies.refocil
καταπαύω.μ.σω.π.κα.Cesso.quiesco.cessare facio.comprimo.coherceo.
καταπεσών.οντος.ὁ.postq̃ procidit.deorsum cecidit.
καταπέτασμα.ατος.το.Velum.
καταπίνω.μ.σω.π.κα.Absorbeo.bibo.deglutio.
καταπίπτω.μ.σουμαι.π.κα.procido.deorsum cado.
καταπλέω.μ.σω.π.κα.Nauigo.
καταπληγμός.ου.ὁ.Percussio.plaga.
καταποθῶ.absorbear.deglutiar.
καταπονέομαι.ꝛ καταπονοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.opprimor.
καταποντίζω.ϖ.σω.π.κα.Mergo.obruo.precipito in mare.
καταπίω.absorbeã.deglutiam.
καταπρόσωπον.e regione.coraꝫ.
καταπτήσσω.μ.ξω.ϖ.χα.Timeo.formido.terreo.
κατάρα.ας.ἡ.maledictio.
καταράομαι.ꝛ καταρῶμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Maledico.execror.
κατάρατος.η.ον.maledictus.a.ũ.
καταργέω.ꝛ καταργῶ.μ.σω.π.κα.Occupo.euacuo.soluo.
καταριθμέω.ꝛ καταριθμῶ.μ.σω.ϖ.κα.Numero.
καταρρηγνύω.μ.ξω.π.γα.Contrascindo.effundo.immitto.
καταρρίπτω.μ.ψω.π.φα.Demitto.deiicio.precipito.
καταρτάω.ꝛ καταρτῶ.μ.σω.π.κα.Apto.adapto.
κατάρτησις.εως.ἡ.adaptatio.
καταρτίζω.μ.σω.π.κα.Reficio.perficio.
καταρτισμός.ου.ὁ.Consummatio.perfectio.
κατασείω.μ.σω.π.κα.Signũ manufacio.concutio.innuo.
κατασκάπτω.μ.ψω.π.φα.suffodio.diruo.
κατασκευάζω.μ.σω.π.κα.preparo.paro.facio.fabrico.
κατακεύασμα.τος.το.fabricatio.preparatio.
κατασκηνόω.ꝛ κατασκηνῶ.μ.σω.π.κα.habito.maneo.
κατασκήνωσις.εως.ἡ.Nidus.habitatio.mansio.
κατασκιάζω.μ.σω.π.κα.obũbro.
κατασκοπέω.ꝛ κατασκοπῶ.μ.σω.π.κα.considero.exploro.
κατάσκοπος.ου.ὁ.cõsiderator.explorator. ⌈circũuenio.insidior.
κατασοφίζομαι.μ.σομαι.π.μαι
κατασπεύδω.μ.σω.π.κα.festino
κατασταθήσομαι.constituar.
κατάστασις.εως.ἡ.cõtradictio.resistentia. ⌈sedõ.
καταστέλλω.μ.λω.π.κα.cõprio
κατάστημα.τος.το.hit⁹.cõstitutio
καταστῆσαι.constituisse.
κατάστησον.constitue.
καταστήσω.constituam.
καταστολή.ης.ἡ.habitus.vestis.
καταστρέφω.μ.ψω.π.φα.euerto.destruo.
καταστρηνιάω.ꝛ καταστρηνιῶ.μ.σω.π.κα.Inordinate ꝛ luxuriose viuo.
καταστροφή.ης.ἡ.subuersio.
καταστρωννύω.μ.σω.ϖ.κα.Substerno.sterno.
κατασύρω.μ.ρω.π.κα.traho.
κατασφάττω.μ.ξω.π.χα.obtrunco interficio. ⌈gno.as.sigillo.as.
κατασφραγίζω.μ.σω.π.κα.Si
κατάσχεσις.εως.ἡ.possessio.apprehensio.detentio.
κατάσχω.habeam.possideam.
καταταῦτα.eodem modo.
κατατί.in quo.in qua re.
κατατίθημι.μ.σω.π.κα.Presto.depono.

κατατομή.ης.ἡ.concisio.
κατατρέχω.μ.ουμαι.π.ηκα.Decurro.
κατατρίβω.μ.ψω.π.φα.cõtero.
κατατρώγω.μ.ουμαι.comedo.deuoro.
καταυγάζω.μ.σω.π.κα.illumino.
κατάφαγε.comede.
καταφάγομαι.comedam.
καταφάγω.comedam.comedero.
καταφαγών.οντος.ὁ.postquam comedit.
καταφέρομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Deprimor.mergor.
καταφέρω.μ.σω.ϖ.κα.deprimo Contrafero. ⌈Aufugio.
καταφεύγω.μ.ουμαι.ϖ.γα.
καταφθείρω.μ.ρω.π.κα.corrũpo.
καταφθορά.ας.ἡ.corruptio.
καταφιλέω.ꝛ καταφιλῶ.μ.σω ϖ.κα.osculor.amo.consuesco.
καταφλέγω.μ.ξω.ϖ.χα.cõburo
καταφρονέω.ꝛ καταφρονῶ.μ.σω.π.κα.contemno.
καταφρόνησις.εως.ἡ.cõtemptus
καταφρονητέος.α.ον.Despiciendus.contemnendus.a.um.
καταφρονητής.ου.ὁ.contemptor
κατάφρων.νος.ὁ.ἡ.insensatus.a.ũ
καταφυγών.οντος.ὁ.postquam confugit. ⌈to.as.
καταφυτεύω.μ.ψω.π.φα.plan
καταχέω.μ.σω.ϖ.κα.effundo.
καταχθόνιος.α.ον.Terrestris.infernus.subterraneus.a.um.
καταχράομαι.ꝛ καταχρῶμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.abutor.male utor.
κατάχρεος.α.ον.Subditus.subiectus.a.um.
καταχρίω.μ.σω.π.κα.vngo.lino
καταψεύδομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.mentior.
καταψευσμός.ου.ὁ.Falsum testimonium.calumnia falsa.
καταψύχω.μ.ξω.π.χα.refrigero
κατεάγω.frangerer.
κατέαξα.Fregi.
κατεάξω.confringam.frangam.
κατέβαινον.descendebam.ant.
κατεβάρησα.grauaui.molest⁹ fui.
κατέβην.Descendi.
κατεγέλων.deridebam.ant.
κατέγνων.reprehẽdi.condemnaui.
κατεγνωσμένος.η.ον.reprehensus.reprehensibilis.e.

κατελαπαρήθην. consumptus. ex pensus fui.
κατέλησα. alligaui.
κατελίκασα. condemnaui.
κατελίωξα. psecutus. psecutus fui.
κατέδραμον. decurri. runt.
κατελυράστευσα. Oppressi. subiu gaui. potentia abusus sum.
κατέθηκα. deposui.
κατείδωλος. η. ον. idolis seruiens.
κατειλημμένος. η. ον. Comprehē sus. a. um.
κατειληφέναι. comprehendisse.
καθειργάσθαι. factum. opatum eē.
καθειργασάμην. effeci. opatus sū.
κατειχόμην. detinebar.
κατεῖχον. detinebā. itendebam. ant.
κατεκάην. arsi. combustus fui.
κατεκαιον. comburebam. ant.
κατεκάλυψα. cooperui. teri.
κατεκείμην. iacebam. appositus fue ram. ant.
κατέκλασα. fregi.
κατέκλεισα. inclusi. incarceraui.
κατεκληροδότησα. Sorte diuisi & distribui.
κατεκληρονόμησα. Heredez feci. hereditate aliquid habui.
κατέκλυσα. inundaui. submersi.
κατεκρίθην. condemnatus fui.
κατέκρινα. condēnaui. damnaui.
κατέλαβον. comprehendi. runt.
κατελαμπόμην. fulgebam. lucebā.
κατελείφθην. relictus sum.
κατελήφθην. comprehensus fui.
κατελθεῖν. deuenisse. descendisse.
κατελθών. οντος. ὁ. postq̄ deue nit. descendit.
κατέλιπον. reliqui. reliquerunt.
κατελογίσθην. connumeratus. re putatus fui.
κατέλυσα. destruxi.
κατέναντι. contra & regione.
κατενάρκησα. grauis. onerosus fui.
κατένευσα. annui. innui.
κατενεχθείς. εντος. ὁ. Depressus. deorsum latus.
κατενόησα. intellexi. consideraui.
κατενόουν. cōsiderabā. itelligebā. āt
κατενύγην. compunctus fui.
κατενώπιον. Coram.
κατεξουσιάζω. μ. σω. π. κα. ptātē habeo.
κατεπατήθην. conculcatus fui.
κατέπαυσα. cessaui. quieui. quie scere & cessare feci. cohercui. vetui.

κατέπεσα. decidi. cecidi.
κατεπέστην. isurrexi. cōtra surrexi.
κατέπιον. absorbi. ebibi. runt.
κατέπλευσα. nauigaui.
κατεπόθην. absortus fui. [operor.
κατεργάζομαι. μ. σομαι. π. σμαι
κατέρραξα. cōtra scidi. effudi. imisi.
κατέρχομαι. μ. σομαι. π. λυθα. Descendo.
κατέσεισα. Signum manu feci. An nui. concussi. [uoro.
κατεσθίω. μ. σω. π. κα. deglutio. de
κατεσκαμμένος. η. ον. dirutus. euer
κατέσκαψα. suffodi. euerti. [sus. a. ū
κατεσκεύασα. feci. fabricaui. ppaui
κατεσκευάσθην. Factus. prepara tus. fabricatus fui.
κατεσκευασμένος. η. ον. Factus preparatus. fabricatus. a. um.
κατεσκήνωσα. habitaui.
κατέσπευσα. festinaui.
κατεστάθην. constitutus fui.
κατεσταλμένος. η. ον. compressus sedatus. a. um.
κατέστησα. constitui.
κατέστρεψα. euerti. diruí.
κατεστρώθην. stratus. substrat⁹ fui
κατεσφραγίσθην. Signatus fui. si gillatus fui.
κατεσφραγισμένος. η. ον. Signa tus. sigillatus. a. um.
κατέσχον. obtinui. comprehendi. rūt
κατέτος. singulis annis. quotannis.
κατευθηνῶ. μ. νω. π. κα. Profice re facio. diuitem facio. & in melius promoueo.
κατευθύνω. μ. νω. π. κα. Diues fū prosperor. feliciter ago. dirigo.
κατέφαγον. comedi. runt. [Fu3.
κατεφθαρμένος. η. ον. corrupt⁹. a
κατέφθειρα. corrupi.
κατεφίλησα. osculatus fui. Amaui. consueui.
κατεφίλουν. osculabar. antur. ama bam. consueueram. ant.
κατεφίστημι. μ. σω. π. κα. Insur go. contrasurgo.
κατέφυγον. aufugi. runt.
κατέχεα. effudi.
κατέχω. μ. ξω. π. χα. Habeo. deti neo. possideo.
κατήγαγον. deduxi. runt.
κατήγγειλα. prenunciaui.
κατηγγέλην. pdicat⁹ nūciatus fui.
κατηγγελλον. pdicabā. nūciabā. āt

κατηγορέω. & κατηγορῶ. μ. σω. π. κα. accuso. denomino. predico.
κατηγορία. ας. ἡ. Accusatio. predi catio. predicamentum.
κατήγορος. ου. ὁ. accusator.
κατηγόρουν. Accusabam. denomi nabam. predicabam. ant.
κατηγωνισάμην. vici. debellaui.
κατῆλθον. deueni. descendi. runt.
κατηλλάγην. reconciliatus fui.
κατήνεγκα. detuli.
κατήντησα. perueni.
κατηξιώθην. dignus habitus fui.
κατηραμένος. η. ον. maledict⁹. a. ū.
κατηρασάμην. maledixi. detesta tus fui.
κατηργήθην. solutus. euacuatus fui
κατήργηκα. euacuaui. solui.
κατήργημαι. solutus. Euacuatus. abolitus fui.
κατηριθμένος. η. ον. Connumera tus. a. um.
κατηρτισάμην. Adaptaui. perfeci. preparaui. adaptatus. perfectus. preparatus fui.
κατηρτίσθαι. perfectum. consuma tum. adaptatum fuisse.
κατηρτισμένος. η. ον. Adaptatus. perfectus. consumatus. a. um.
κατησχύνθην. erubui. confusus fui.
κατησχυνόμην. erubescebam.
κατήφεια. ας. ἡ. Meror.
κατηφής. εος. ὁ. tristis. mest⁹. a. ū.
κατηχέω. & κατηχῶ. μ. σω. π. κα. instruo. erudio.
κατηχήθην. edoctus fui. audiui.
κατήχημαι. edoctus fui. audiui.
κατηχημένος. η. ον. edoctus. instru ctus. a. um.
κατήχθην. deductus. delatus fui.
κατιδίαν. seorsum.
κατιόω. & κατιῶ. μ. σω. π. κα. tan q̄ erugo vel rubigo consumo. vel depono rubiginem. emundor a ru bigine.
κατισχύω. μ. σω. π. κα. Inualesco. contra preualeo.
κατοικέω. & κατοικῶ. μ. σω. π. κα. Habito. migro.
κατοίκησις. εως. ἡ. habitatio.
κατοικητήριον. ου. το. Habitacu lum. tabernaculum. mansio.
κατοικία. ας. ἡ. habitatio.
κατολίγον. paucis. parum.
κατόναρ. in somnijs.

κατοπτρίζω. μ. σω. π. κα. In specu lo video.
κάτοπτρον. ου. το. Speculum.
κατορθόω. & κατορθῶ. μ. σω. π. κα. Dirigo. corrigo
κατόρθωμα. ατος. το. Correctio prosperitas.
κάτω. Infra. deorsum.
κατώκησα. Habitaui.
κατώρθωσα. Correxi. direxi.
κατώτατος. η. ον. Infimus. a. um.
κατώτερος. α. ον. inferior. us.
κατωτέρω. Magis infra.
καυθήσομαι. comburar. ardeam.
καῦμα. τος. το. Estus. calor magn⁹
καυματίζω. μ. σω. π. κα. Torreo. comburo.
καῦσις. εως. ἡ. combustio.
καυσούμενος. η. ον. cōburēd⁹. a. ū
καύσων. ωνος. ὁ. calor. estus.
καυτηριάζω. μ. σω. π. κα. Caute rizo. comburo. vro.
καυχάομαι. & καυχῶμαι. μ. σο μαι. π. μαι. Glorior.
καύχημα. ατος. τὸ. gloriatio.
καύχησις. εως. ἡ. gloriatio.
κέδρος. ου. ὁ. Cedrus arbor.
κεῖμαι. μ. σομαι. Positus sum. po nor. iaceo.
κειρία. ας. ἡ. vitta. fascia. tenia.
κείρω. μ. ρω. π. κα. tondeo.
κεκαθαρμένος. η. ον. purgatus. e mundatus. a. um.
κεκάθικα. Sedere feci. sedi.
κεκαλυμμένος. η. ον. Velatus. oc cultus. coopertus. a. um. [Fu3.
κεκατηραμένος. η. ον. maledict⁹. a
κεκαυμένος. η. ον. cōbustus. ardens
κεκαυτηριασμένος. η. ον. cauteri zatus. combustus. a. um.
κεκαύχημαι. Gloriatus fui.
κεκένωμαι. euacuat⁹. van⁹ fctūs sū.
κεκερασμένος. η. ον. mixtus. a. um. Temperatus. a. um.
κέκλεισμαι. clausus fui.
κεκλεισμένος. η. ον. clausus. a. um.
κέκληκα. Vocaui.
κεκληκώς. οτος. ὁ. postquā vocauit
κεκλημένος. η. ον. vocatus. a. um.
κεκληρονόμηκα. Heres fui. heredi tatem habui.
κέκλικα. inclinaui.
κεκλωσμένος. η. ον. Textus. inuo lutus. destructus. a. um.
κεκοίμημαι. Dormiui.

κεκοιμημένος. η. ον. postquam dor miunt.
κεκοίνωκα. pollui. contaminaui.
κεκοινωμένος. η. ον. pollutus. con taminatus. a. um.
κεκοινώνηκα. communicaui.
κεκολαμμένος. η. ον. sculptus. ex cussus. a. um.
κεκονιαμένος. η. ον. Dealbatus. in crustatus & ornatus desuper. a. um.
κεκοπίακα. laboraui.
κεκοπιακώς. οτος. ὁ. postq̄ labo rauit. postq̄ fatigatus fuit.
κεκορεσμένος. η. ον. Saturatus. sa ciatus. a. um.
κεκόσμημαι. ornatus fui.
κεκοσμημένος. η. ον. ornatus. a. u3.
κέκραγα. exclamaui.
κεκράξομαι. clamabo. [apphēdisse
κεκρατηκέναι. Cōsecutū fuisse. tēuisse
κεκράτημαι. retētus. apphēsus fui.
κέκρικα. Iudicaui.
κέκριμαι. Iudicatus fui.
κεκριμένος. η. ον. iudicatus. a. um.
κέκρυμμαι. Absconditus fui.
κεκρυμμένος. η. ον. abscōdit⁹. a. u3
κελεύω. μ. σω. π. κα. iubeo. pcipio.
κέλευσμα. ατος. το. iussio. pceptū.
κενοδοξία. ας. ἡ. Inanis gloria.
κενόδοξος. η. ον. Inanis glorie cupi dus. a. um.
κενός. η. ον. inanis. Vanus. a. um.
καινοφωνία. ας. ἡ. vocum nouitas.
κενόω. & κενῶ. μ. σω. π. κα. Irritū facio. euacuo.
κέντρον. ου. το. stimulus.
κεντυρίων. ωνος. ὁ. Centurio. dux centum militum.
κενῶς. Frustra. in vanum.
κεραία. ας. ἡ. apex.
κεραμικός. η. ον. Figulinus. a. um. Luteus. a. um.
κεράμιον. ου. το. vas luteū. lagena.
κεραμεύς. εος. ὁ. Figulus.
κέραμος. ου. ὁ. Tegula.
κεράννυμι. μ. σω. π. κα. Misceo. Tempero. [pero.
κεραννύω. μ. σω. π. κα. misceo. tē
κέρας. ατος. το. cornu.
κέρασον. Tempera.
κεράτιον. ου. το. Siliqua.
κεραυνός. ου. ὁ. Fulmen.
κερδαίνω. μ. σω. π. κα. lucrifacio.
κερδηθήσομαι. Lucrifiam.
κερδήσω. lucrifaciā. lucrer.

κέρδος. εος. το. Lucrum.
κέρμα. ατος. το. Moneta. pecunia.
κερματιστής. ου. ὁ. nummularius.
κεφάλαιον. Capitulum. summa. cō pendium.
κεφαλαιόω. & κεφαλαιῶ. μ. σω. π. κα. Vulnero. in capite. abbreuio. In vnum cogo. congrego.
κεφαλή. ης. ἡ. caput.
κεφαλίς. ιδος. ἡ. caput. capitulum.
κεχάρισμαι. donaui. gratificat⁹ fui
κεχαριτωμένος. η. ον. replet⁹ grā. a. um. [tatus. subministratus. a. um
κεχορηγημένος. η. ον. Suppedi
κεχρημάτισμαι. responsum accepi.
κεχρηματισμένος. η. ον. reuela tus. Responso declaratus. a. um.
κεχρυσωμένος. η. ον. deaurat⁹. a. ū.
κεχωρισμένος. η. ον. Segregatus. Scissus. a. um.
κίδαρις. εως. ἡ. ornamētū capitis. Mitra.
κηλίς. δος. ἡ. macula.
κῆνσος. ου. ὁ. census.
κῆπος. ου. ὁ. Hortus.
κηπουρός. ου. ὁ. Hortulanus.
κηρίον. ου. το. Fauus.
κήρυγμα. ατος. το. predicatio.
κηρύσσω. μ. ξω. π. χα. predico.
κῆτος. εος. το. Cetus. balena.
κίβδηλος. η. ον. Nugax. fallax. a. ū.
κιβωτός. ου. ἡ. Arca.
κιθάρα. ας. ἡ. cithara.
κιθαρίζω. μ. σω. π. κα. citharizo.
κιθαρῳδός. ου. ὁ. citharedus.
κινδυνεύω. μ. σω. π. κα. Pericli tor. videor. colligor ex supradictis.
κινέω. & κινῶ. μ. σω. π. κα. moueo.
κίνησις. εως. ἡ. Motus. [Fu3.
κινητικώτερος. α. ον. Mobilior.
κιννάμωμον. ου. το. cinnamomū.
κινύρα. ας. ἡ. Instrumentum mu sicū. cithara.
κλάδος. ου. ὁ. ramus.
κλαίω. μ. αύσω. π. κα. ploro.
κλάσις. εως. ἡ. fractio.
κλάσμα. ατος. το. Fragmentum. frustum.
κλαυθμός. ου. ὁ. fletus. vlulatus.
κλαυθμών. ωνος. ὁ. fletus & eiula tus locus. lacrymetum.
κλαύσω. plorabo.
κλάω. & κλῶ. μ. σω. π. κα. frango
κλείς. δος. ἡ. clauis.
κλείω. μ. σω. π. κα. claudo.

κλέμμα.ατος.το.Furtum.
κλέος.εος.το.gloria.nobilitas.
κλέπτης.ου.ὁ.fur.
κλέπτω.μ.ψω.π.φα.Furor.
κλέψις.εως.ἡ.furtum.
κληθείς.εντος.ὁ.vocatus.
κληθῆναι.vocatum fuisse.
κληθήσομαι.vocabor.
κληθῶ.vocer.vocatus fuero.
κλῆμα.ατος.το.palmes.
κλήρη.ης.ἡ.Lectus.
κληροδοτέω.τ κληροδοτῶ.μ.σω.π.κα.Do.distribuo.
κληρονομέω.τ κληρονομῶ.μ.σω.π.κα.hereditate acq̃ro.possideo.
κληρονομία.ας.ἡ.Hereditas.
κληρονόμος.ου.ὁ.Heres.
κλῆρος.ου.ὁ.Sors.
κληρόω.τ κληρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Sorte voco.
κλῆσις.εως.ἡ.vocatio.
κλητός.ἡ.ον.vocatus.a.um.
κλίβανος.ου.ὁ.Clibanus.fornax.caminus.
κλίμα.ατος.το.regio.
κλίνη.ης.ἡ.lectus.
κλινίδιον.ου.το.lectulus.
κλίνω.μ.νω.ϖ.κα.reclino.inclino.
κλισία.ας.ἡ.Tentorium.tabernaculum.cortina.pars caule vbi pecora dormiunt.conuiuium.cathedra.sedes.
κλοιός.ου.ὁ.Lignum quo vincto rũ colla premũtur in carcere.
κλοπή.ης.ἡ.furtũ.
κλύδων.ωνος.ὁ.tempestas.
κλυδωνίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.fluctuo.
κλώθω.μ.σω.π.κα.Neo.inuoluo.destruo.
κλών.ωνός.ὁ.Ramus.
κλῶσμα.τος.το.Innerio.circuuolutio.alligatura.nexus.
κναφεύς.εος.ὁ.fullo.
κνήθομαι.μ.σομαι.π.μαι.prurio
κνήθω.μ.σω.ϖ.κα.scalpo.
κνώδαλον.ου.το.fera incommunitaz aerea.quã aquatica.τ terrestris
κοδράντης.ου.ὁ.quadrans.genus pecunie.
κοιλία.ας.ἡ.venter.
κοιμάομαι.τ κοιμῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.dormio.
κοίμησις.εως.ἡ.dormitio.finis.
κοινός.ἡ.ον.Immundus.a.um.communis.e.

κοινόω.τ κοινῶ.μ.σω.π.κα.coinquino.polluo.
κοινωνέω.τ κοινωνῶ.μ.σω.π.κα Communico.
κοινωνικός.ἡ.ον.Communicabilis.conuersabilis.e.
κοινωνία.ας.ἡ.cõicatio.collatio.
κοινωνός.ου.ὁ.socius.particeps.
κοίτη.ης.ἡ.Lectus.
κοιτών.ωνος.ὁ.cubiculum.
κόκκινος.ἡ.ον.coccineus.a.ũ.
κόκκος.ου.ὁ.Granum.
κολάζω.μ.σω.π.κα.punio.crucio
κολακεία.ας.ἡ.adulatio.
κολακεύω.μ.σω.π.κα.adulor.
κολάπτω.μ.ψω.π.φα.cudo.sculpo.
κόλασις.εως.ἡ.Supplicium.
κολαφίζω.μ.σω.π.κα.colaphis cedo.
κολλάομαι.τ κολλῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.adhereo.
κόλλησις.εως.ἡ.cõglutinatio.colligatio.
κολλυβιστής.ου.ὁ.nũmularius
κολυμβάω.τ κολυμβῶ.μ.σω.π.κα.Nato.
κολυμβήθρα.ας.ἡ.natatoria.piscina.
κολοβόω.τ κολοβῶ.μ.σω.π.κα breuio.
κολούριον.ου.το.colyrium.
κόλπος.ου.ὁ.Sinus.
κομάω.τ κομῶ.μ.σω.π.κα.nutrio comam.
κόμη.ης.ἡ.coma.cesaries.
κομίζω.μ.σω.π.κα.Recipio.
κομψότερος.α.ον.melior.studiosior.probior.eloquẽtior.improbior magis deceptiuus.qui magis persuadet.qui pluribus artibus instructus ẽ.
κονιάω.τ κονιῶ.μ.σω.π.κα.Dealbo.incrusto.puluerizo.
κονιορτός.ου.ὁ.Puluis.
κοπάζω.μ.σω.π.κα.cesso.cessare facio.
κοπετός.ου.ὁ.planctus.
κοπή.ης.ἡ.cedes.
κοπιάω.τ κοπιῶ.μ.σω.π.κα.Laboro.
κοπιάζω.μ.σω.π.κα.laboro.
κόπος.ου.ὁ.labor.molestia.
κόπρια.ων.τα.Stercora.
κοπρία.ας.ἡ.sterquiliniũ.stercus.
κόπτομαι.μ.ψομαι.π.μμαι.lamentor.

κόπτω.μ.ψω.π.φα.scindo.
κόραξ.κος.ὁ.coruus.
κοράσιον.ου.το.puella.
κορέννυμι.μ.σω.π.κα.saturo.facio.
κορεννύω.μ.σω.π.κα.saturo.facio
κορεσθείς.εντος.ὁ.saciatus.
κόρη.ης.ἡ.Uirgo.puella.pupilla oculi.proserpina.
κόρος.ου.ὁ.Genus mensure.
κόρυς.υθος.ἡ.Galea.
κόσκινος.ου.ὁ.Cribrum.
κοσμέω.τ κοσμῶ.μ.σω.π.κα.orno
κοσμικός.ἡ.ον.secularis.e.mundanus.a.um.
κόσμιος.α.ον.ornatus.a.um.
κοσμοκράτωρ.ορος.ὁ.Mũdi princeps et rector.
κόσμος.ου.ὁ.Mundus.ornatus muliebris.honor.obsequiũ.sedes.
κουστωδία.ας.ἡ.custodia.custos.
κουφίζω.μ.σω.π.κα.Alleuio.leuem facio.
κοῦφος.ἡ.ον.Leuis.e.
κόφινος.ου.ὁ.cophinus.
κράββατος.ου.ὁ.grabbat⁹.i.lect⁹
κράζω.μ.ξω.π.γα.clamo.
κραιπάλη.ης.ἡ.crapula.
κρανίον.ου.το.caluaria.
κράσπεδον.ου.το.fimbria.limbus.
κραταιός.α.ον.potens.fortis.e.
κραταιόω.τ κραταιῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conforto.
κρατέω.τ κρατῶ.μ.σω.ϖ.κα.teneo.apprehendo.
κράτησις.εως.ἡ.potestas.
κράτιστος.ἡ.ον.optimus.a.ũ.
κράτος.εος.το.potentia.
κρατύνομαι.μ.νουμαι.π.μμαι.conualesco.roboror.
κραυγάζω.μ.σω.ϖ.κα.clamo.
κραυγή.ης.ἡ.clamor.
κρέας.ατος.το.caro.
κρείσσων.ονος.ὁ.ἡ.melior.potẽtior
κρείττων.ονος.ὁ.ἡ.melior.potẽtior
κρέμαμαι.suspendor.pendeo.
κρεμάω.τ κρεμῶ.μ.σω.π.κα.suspẽdo.
κρεμασθῶ.suspendar.
κρημνός.ου.ὁ.precipitium.
κρήνη.ης.ἡ.Fons.
κριθή.ης.ἡ.Hordeum.
κριθῆναι.iudicatum fuisse.
κριθήσομαι.iudicabor.
κρίθινος.ἡ.ον.hordeaceus.a.um.
κριθῶ.iudicer.iudicatus fuero.
κρίμα.ατος.το.iudiciũ.damnatio

κρῖνον.ου.τό.Lilium.
κρίνω.μ.νῶ.π.κα.iudico.propono.
κρίσις.εως.ἡ.iudicium.
κριτήριον.ου.τό.Locus iudicum. Locus vbi dantur iudicia.
κριτής.ου.ὁ.Iudex.
κριτικός.η.ον.iudex.cognitor.criti[cus.]
κρούω.μ.σω.π.κα.pulso.
κρυβῆναι.absconditum fuisse.
κρυπτός.η.ον.absconditus.a.um.
κρύπτω.μ.ψω.π.φα.abscondo.
κρυπτῶς.occulte.
κρύσταλλος.ου.ὁ.crystallus.
κρυσταλλίζω.μ.σω.π.κα.Similis sum crystallo.
κρυσταλλοειδής.εος.ὁ.ἡ.crystallo similis.e.
κρυφῆ.in abscondito.occulte.
κρύφιος.α.ον.coopertus.occultus.a.um.
κτάομαι τ κτῶμαι.μ.σομαι.π.[μαι].possideo.acquiro.
κτῆμα.τος.τό.ager.possessio.
κτῆνος.εος.τό.iumentum.
κτῆσις.εως.ἡ.possessio.acquisitio.
κτήσωμαι.possideam.acquiram.
κτήτωρ.ορος.ὁ.possessor.
κτίζω.μ.σω.π.κα.condo.creo.
κτίσις.εως.ἡ.creatio.creatura.
κτίσμα.ατος.τό.creatio.creatura.
κτίστης.ου.ὁ.conditor.creator.
κτύπος.ου.ὁ.sonitus.strepitus.
κυβεία.ας.ἡ.nequitia.
κυβερνάω τ κυβερνῶ.μ.σω.π.κα.guberno.
κυβέρνησις.εως.ἡ.gubernatio.
κυβερνήτης.ου.ὁ.gubernator.
κυκλεύω.μ.σω.π.κα.circumeo.circundo.
κυκλόθεν.in circuitu.
κύκλος.ου.ὁ.circulus.
κυκλόω τ κυκλῶ.μ.σω.π.κα.cir[cúdo.]
κύκλω.circumcirca.
κύκλωσις.εως.ἡ.Circulatio.circuitus.circundatio.
κύλισμα.ατος.τό.volutatio.volu[tabri.]
κυλίω.μ.σω.π.κα.voluto.
κυλλός.ου.ὁ.debilis.
κῦμα.ατος.τό.vnda.
κυμαίνομαι.μ.νουμαι.π.μμαι Fluctuo.as.
κύμβαλον.ου.τό.Cymbalum.
κύμινον.ου.τό.cyminum.
κυνάριον.ου.τό.canis.catellus.
κύνες.ων.οἱ.canes.
κυνηγία.ας.ἡ.venatio.

κυνίδιον.ου.τό.catellus.
κυπάρισσος.ου.ἡ.cupressus.arbor
κύπτω.μ.ψω.π.φα.pcũbo.inclino.
κυρία.ας.ἡ.domina.
κυριακός.η.ον.dominicus.a.um.
κυριεύω.μ.σω.π.κα.dominor.
κύριος.ου.ὁ.dominus.
κυριότης.τητος.ἡ.dominatio.
κυρόω τ κυρῶ.μ.σω.π.κα.cõfir[mo.]
κυσί.canibus.
κύων.νος.ὁ.ἡ.canis.
κώδων.ωνος.ὁ.tintinabulum.
κῶλον.ου.τό.cadauer.
κωλύω.μ.σω.π.κα.veto.ꝓhibeo.
κώμη.ης.ἡ.comessatio.castellum.
κωμόπολις.εως.ἡ.Oppidum.Vico ciuitas.vicurbium.
κῶμος.ου.ὁ.Symposium.conuiuium.sodalitas.τ proprie quãdo itur ad amicam cũ tripudijs τ musica.
κώνωψ.ωπος.ὁ.culex.
κωφος.ου.ὁ.mu⁹.surd⁹.insensatus.
λαβεῖν.accepisse.
λάβοιμι.accipiam.rem.
λάβω.Accipiam.ro.
λαγχάνω.μ.σομαι.π.ογχα.Sortior.
λάθρα.occulte.clam.
λαθραῖος.α.ον.occultus.a.um.
λαίλαψ.απος.ἡ.Procella.turbo venti.nimbus.
λακέω τ λακῶ.μ.σω.π.κα.Crepo.strepo.
λάκκος.ου.ὁ.Fouea.
λακτίζω.μ.σω.π.κα.calcitro.as.
λαλέω τ λαλῶ.μ.σω.π.κα.Loquor.
λαλητός.η.ον.Dicibilis.e.Dictu [dignus.a.um.]
λαλιά.ας.ἡ.loquela.
λαμβάνω.μ.ψομαι.π.μμαι.Accipio.capio.
λαμπάς.δος.ἡ.Lampas.
λαμπρός.α.ον.Splẽdidus.micãs sumptuosus.[c]ibus.a.um.
λαμπρότης.τος.ἡ.splẽdor.fulgor.
λαμπρῶς.splendide.sumptuose.
λάμπω.μ.ψω.π.φα.splẽdeo.fulgeo.
λανθάνομαι.μ.σομαι.π.μαι.[obliuiscor.]
λανθάνω.μ.σω.π.θα.lateo.
λαξευτός.η.ον.Ex lapide excisus τ fabrefactus.a.um.
λαός.ου.ὁ.populus.plebs.
λαπιστής.ου.ὁ.Lasciuus.mẽdax.procax.temerarius.

λάρυγξ.γος.ὁ.guttur.
λατομέω τ λατομῶ.μ.σω.π.κα.lapidẽ polio.i lapide fabrico.
λατρεία.ας.ἡ.Seruitus.obsequiũ.
λατρεύω.μ.σω.π.κα.Seruio.
λάχανον.ου.τό.olus.
λάχω.sortiar.
λέβης.τος.ὁ.lebes.cacabus.
λεγεών.ωνος.ὁ.legio.
λέγω.μ.ξω.π.χα.dico.colligo.
λεῖμμα.ατος.τό.reliquũ.reliquie
λεῖος.α.ον.leuigatus.planus.a.uz.
λείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo.
λειτουργέω τ λειτουργῶ.μ.σω.π.κα.ministro.
λειτουργία.ας.ἡ.ministerium.
λειτουργικός.η.ον.ministratori⁹.a.ũ
λειτουργός.ου.ὁ.minister.
λελάληκα.dixi.locutus sum.
λελάλημαι.dictus sui.
λελαλημένος.η.ον.dictus.a.uz.
λελατομημένος.η.ον.ex petra elaboratus τ fabrefactus.a.um.
λελόγισμαι.computatus fui.
λελουμένος.η.ον.lotus.a.um.
λέλυμαι.solutus fui.
λελυμένος.η.ον.solutus.a.um.
λελύπηκα.cõtristaui.dolore affeci.
λελύπημαι.contristatus fui.
λέντιον.ου.τό.Linteum.
λεπίς.δος.ἡ.Squama.
λέπρα.ας.ἡ.lepra.
λεπρός.α.ον.leprosus.a.um.
λεπτός.η.ον.Minutus.exilis.subtilis.e.
λεπτότατος.α.ον.subtilissim⁹.a.ũ
λευκαίνω.μ.νω.π.κα.albefacio
λευκός.η.ον.albus.a.um.
λευκότης.τος.ἡ.albedo.
λέων.οντος.ὁ.Leo.
λήθη.ης.ἡ.obliuio.
ληνός.ου.ἡ.torcular.
λῆξις.εως.ἡ.finis.quies.sors.
λῆρος.ου.ὁ.deliramentum.nuge.
ληστής.ου.ὁ.latro.
λῆψις.εως.ἡ.acceptio.acceptum.
λήψομαι.accipiam.
λίαν.valde.
λίβανος.ου.ὁ.thus.
λιβανωτός.ου.ὁ.thus.thuribulũ.
λιβερτῖνος.ου.ὁ.libertinus.
λιθάζω.μ.σω.π.κα.lapido.
λίθινος.η.ον.lapideus.a.um.
λιθοβολέω τ λιθοβολῶ.μ.σω.π.κα.lapido.

λίθος.ου.ὁ.lapis.
λιθόστρωτος.η.ον.Locus lapidibus stratus.a.um.
λιθουργός.ου.ὁ.Lapidarius artifex lapidum.
λιθώδης.εος.ὁ.ἡ.petrosus.a.um.
λικμάω τ λικμῶ.μ.σω.π.κα.contero.comminuo.
λιμὴν.ερος.ὁ.portus.
λίμνη.ης.ἡ.Stagnum.palus.
λιμός.ου.ὁ.fames.
λῖνος.ου.ὁ.linum.
λιπαίνω.μ.νῶ.ϖ.κα.piguefacio
λιπαρός.α.ον.nitidus.
λίτρα.ας.ἡ.Libra.
λίψ.βος.ὁ.libs.ventus.
λόγειος.α.ον.sapiens.elegans.
λογία.ας.ἡ.Collectio.collecta.fructificatio.
λογίζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.cogito.reputo.delibero.computo.
λογίζω.μ.σω.π.κα.Computo.cōnumero. [conueniens.
λογικός.η.ον.Rationalis.decens.
λόγιον.ου.το.eloquium.
λόγιος.α.ον.eloquens.sciens.
λογισμός.ου.ὁ.cogitatio.
λογομαχέω τ λογομαχῶ.μ.σω.ϖ.κα.verbis contendo.
λογομαχία.ας.ἡ.verborū pugna
λόγος.ου.ὁ.Verbum.oratio.liber.sermo.causa.respectus.rō.ꝓportio.
λόγχη.ης.ἡ.lancea.
λοιδορέω τ λοιδορῶ.μ.σω.π.κα.Conuitior.maledico.
λοιδορία.ας.ἡ.cōuitiū.maledictū.
λοίδορος.ου.ὁ.maledic⁹.cōuitiator
λοιμός.ου.ὁ.pestis.pestilentia.
λοιπός.η.ον.reliquus.a.um.
λουτρόν.ου.το.Lauacrum.
λούω.μ.σω.π.κα.Lauo.
λοχάω vel λοχέω τ λοχῶ.μ.σω.π.κα.insidior.
λυθρώδης.εος.ὁ.ἡ.cruētatus.a.ū
λυκαονιστὶ.lycaonice.ligua lycaonie regionis
λύκος.ου.ὁ.Lupus.
λυμαίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.Vasto.destruo.
λυπέομαι τ λυποῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.tristitia afficior.tristor.
λυπέω τ λυπῶ.μ.σω.ϖ.κα.tristitia afficio.tristifico.
λύπη.ης.ἡ.tristitia.meror.
λυπηρός.α.ον.tedios⁹.molest⁹.a.ū
λύσις.εως.ἡ.Solutio.

λυσιτελέω τ λυσιτελῶ.μ.σω.π.κα.prosum.vtilis sum.
λυσιτελὴς.εος.ὁ.ἡ.Vtilis.e.
λύτρον.ου.το.Redemptio.
λυτρόομαι τ λυτροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Redimo.
λύτρωσις.εως.ἡ.Redemptio.
λυτρωτής.ου.ὁ.redemptor.
λυχνία.ας.ἡ.candelabrum.
λύχνος.ου.ὁ.lucerna.
λύω.μ.σω.π.κα.soluo.expono.
μαγεία.ας.ἡ.magia.magica ars.
μαγεύω.μ.σω.π.κα.Magicā exerceo.magus sum.
μαγικός.η.ον.magicus.a.um.
μάγος.ου.ὁ.magus.
μαζός.ου.ὁ.mamilla.
μάθε.disce.
μαθεῖν.didicisse.
μαθήσομαι.discam.
μαθητεύω.μ.σω.ϖ.κα.Erudior.doceor.discipulus sum.
μαθητής.ου.ὁ.Discipulus.
μαθήτρια.ας.ἡ.discipula.
μάθω.discam.didicero.
μαθὼν.οντος.ὁ.postquam didicit
μαίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.Insanio.
μακαρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Beatifico.beatum facio.beatum duco.
μακάριος.α.ον.beatus.felix. [tio.
μακαρισμός.ου.ὁ.btitudo.btifica
μακαριώτερος.α.ον.beatior.felicior.
μάκελλον.ου.το.macellum.Locus publicus vbi vēdūtur cibaria.
μακρὰν.longe.a longe.
μακρόβιος.α.ον.qui diu vixit.longeuus.a.um.
μακροημέρευσις.εως.ἡ.Longitudo dierum.
μακρόθεν.a longe.
μακροθυμέω τ μακροθυμῶ.μ.σω.π.κα.patiētiā hēo.patiēs sum.
μακροθυμία.ας.ἡ.Longanimitas.patientia.
μακρόθυμος.η.ον.Fortis.patiens longanimis.
μακροθύμως.patienter.
μακρός.α.ον.longus.magnus.a.ū.
μακρότερος.α.ον.longior.us.
μακρότης.ητος.ἡ.longitudo.
μακροχρόνιος.α.ον.Res multi temporis.longe vite.
μάλαγμα.τος.το.Fomentū.mollificatio.

μαλακία.ας.ἡ.īfirmitas.blāditiae.
μαλακός.η.ον.mollis.e.
μάλιστα.maxime.
μᾶλλον.magis.potius.econtrario
μάμμα.ης.ἡ.auia.
μανθάνω.μ.σομαι.π.κα.Disco.
μαντεία.ας.ἡ.diuīatio.ars diuinādi
μαντεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Vaticinor.oraculum peto.
μαραίνω.μ.νῶ.π.κα.Marcidum facio.
μαργαρίτης.ου.ὁ.margarita.
μάρμαρον.ου.το.marmor.
μαρσίππιον.ου.το.Marsuppiū crumena.
μαρτυρέω τ μαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.testificor.testor.testimoniū do.
μαρτυρία.ας.ἡ.testimonium.
μαρτύριον.ου.το.testimonium.
μάρτυς.ρος.ὁ.testis
μασσάομαι τ μασσῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Manduco.mando.
μαστιγόω τ μαστιγῶ.μ.σω.π.κα.flagello. [lo.
μαστίζω.μ.σω.π.κα.Vbero.flagel
μάστιξ.γος.ὁ.plaga.
μαστός.ου.ὁ.Vber.mamma.
ματαιολογία.ας.ἡ.Vaniloquiū
ματαιολόγος.η.ον.vaniloquus.
ματαιόομαι τ ματαιοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.euanesco.stult⁹ fio.
μάταιος.α.ον.Stultus.vanus.a.ū
ματαιότης.ητος.ἡ.stultitia.vānitas
μάτην.frustra.
μάχαιρα.ας.ἡ.gladius.
μάχη.ης.ἡ.pugna.
μάχομαι.μ.σομαι.π.μαι.Pugno.as.
μεγαλαυχέω τ μεγαλαυχῶ.μ.σω.π.κα.glorior.superbio.iacto.
μεγαλεῖον.ου.το.Res alta τ magna.magnale.
μεγαλειότης.ητος.ἡ.Magnificentia.magnitudo.
μεγάλη.ης.ἡ.magna.nomi.singul.
μεγάλοι.ων.οἱ.magni.nomi.plur.
μεγαλοπρεπής.εος.ὁ.ἡ.Magnificus.a.um.
μεγαλόφρωνος.η.ον.Presumptuos⁹.elat⁹.magnifice de se loquēs
μεγαλύνω.μ.νῶ.π.κα.Magnifico.as.extollo in altum.
μεγάλως.vehementer. [gnitudo.
μεγαλωσύνη.ης.ἡ.maiestas.ma

μέγας.λου.ὁ.Magnus.
μέγεθος.εος.Τo.magnitudo.
μεγιστάν.ανος.ὁ.vir in regno pri=
  marius ⁊ qui a rege primũ locũ hʒ.
μέγιστος.η.ον.maximus.a.um.
μεθαρμόζω.μ.σω.π.κα.cõuerto.
μεθερμηνεύω.μ.σω.π.κα.interp
μέθη.ης.ἡ.ebrietas. [tor.
μεθιστάνω.transfero.
μεθίστημι.μ.σω.π.κα.Transmuto
  amoueo.arceo. [ars.dolus.
μεθολεία.ας.ἡ.circumuẽtio.insidie.
μεθόριον.ου.Τo.Finis.confiniũ.
μεθύσκομαι.Inebrior.
μεθύσκω.inebrio.ebriũ aliũ facio.
μέθυσος.η.ον.Ebriosus.a.um.
μεθύω.μ.σω.π.κα.inebrior.ebrius
  sum.inebrio alium. [Subrideo.
μειδιάω ⁊ μειδιῶ.μ.σω.π.κα.
μείζων.ονος.ὁ.ἡ.Maior.us.
μεῖνον.Mane.esto.consiste.
μείνω.Maneam.mansero. [nuo.
μειόω ⁊ μειῶ.μ.σω.π.κα.dimi=
μέλαινα.ης.ἡ.nigra.numeri.sing.
μέλαν.ανος.Το.nigrũ.atramentũ.
μελανία.ας.ἡ.Nigredo.
μέλας.ανος.ὁ.Niger.
μέλει.Cure est.
μελήσω.Futurus.sum.
μέλι.Τος.Το.Mel.
μέλισσα.ης.ἡ.Apes.
μελίσσειος.α.ον.apeus.res apis.
μέλλω.Futurus sum.
μέλος.εός.Το.Membrum.modula
  tio.cantus.Musica. [cit.
μεμαθηκώς.οτος.ὁ.postquã didi
μεμβράνα.ης.ἡ.membrana.
μεμαρτύρηκα.testimoniũ peribui.
μεμαρτύρημαι.Testimoniũ adep
  tus sum. [tus.a.ũ
μεμαστιγωμένος.η.ον.flagella
μεμενήκειν.Manseram.
μεμέρισμαι.diuisus fui. [nus.a.ũ
μεμεστωμένος.η.ον.repletus.ple
μεμέτρημαι.mẽsuratꝰ.cõputatꝰ fui
μέμηνα.insanui.
μεμίαμμαι.pollutꝰ.coinq̃natꝰ fui.
μεμιαμμένος.η.ον.Pollutus.co
  inquinatus.a.um. [tꝰ.a.ũ.
μεμιασμένος.η.ον.inq̃natꝰ.pollu
μεμιγμένος.η.ον.mixtus.a.um.
μεμίσηκα.odi.odio habui.
μεμισημένος.η.ον.odio habitꝰ.a.ũ.
μέμνημαι.recordatꝰ fui.recordor.
μεμνημένος.η.ον.Memor.

μέμνησο.memineris.memento.
μεμνηστευμενος.η.ον.Despon=
  satus.a.um. [solus relictus.a.um.
μεμονωμένος.η.ον.Solitarius.
μεμύημαι.initiatus.institutus.fui.
μέμφομαι.μ.ψομαι.accuso.vitu
μεμψίμοιρος.α.ον.q̃rulꝰ.a.ũ. [po
μέμψις.εως.ἡ.querela.accusatio.
μεμωκημένος.η.ον.Reprehensus
μέν.Quidem. [subsannatus.a.um.
μενοῦνγε.quinimmo.immo.
μέντοι.Profecto.tamen.
μένω.μ.νσω.π.κα.Maneo.
μερίζω.μ.σω.π.κα.diuido.scindo.
μέριμνα.ης.ἡ.cura.sollicitudo.
μεριμνάω ⁊ μεριμνῶ.μ.σω.π.
  κα.curo.curã habeo.sollicitus sũ.
μερίς.δος.ἡ.Cura.sollicitudo.
μερισμός.ου.ὁ.partitio.distributio
μεριστής.ου.ὁ.Diuisor.
μέρος.εος.Το.pars.
μεσάζω.μ.σω.π.κα.in medio sum.
  medium locum teneo.
μεσέω ⁊ μεσῶ.μ.σω.π.κα.medio
  as.in media parte sũ.dimidia pars
  mei transijt.
μεσημβρία.ας.ἡ.Meridies.
μεσιτεύω.μ.σω.π.κα.medium
  pono.interpono.
μεσίτης.ου.ὁ.mediator.
μεσοπορέω ⁊ μεσοπορῶ.μ.σω
  π.κα.per medium procedo ⁊ vado
μεσότης.Τος.ἡ.medietas.
μεσονύκτιον.ου.Το.media nox.
μέσος.η.ον.medius.a.um.
μεσότοιχον.ου.Το.mediꝰ paries.
μεσουράνημα.ατος.Το.mediuʒ
μεστός.η.ον.plenꝰ.a.ũ. [celi.
μεστόω ⁊ μεστῶ.μ.σω.π.κα.im
μετά.post.cum. [pleo.
μεταβαίνω.μ.σομαι.π.κα.trãseo
μεταβάλλω.μ.λω.π.κα.muto.
  transmuto.transmutor.
μεταβάς.αντος.ὁ.postquã trãsiuit
μεταβέβηκα.transiui.
μετάβηθι.transi.
μεταβήσομαι.transibo.
μεταβολή.ης.ἡ.mutatio.
μεταβουλία.ας.ἡ.cõmutõ.negocia
μεταβραχύ.paulopost. [tio.traiectio
μεταβῶ.transiero.transeam.
μετάγω.μ.ξω.π.χα.circumfero.
  verso.traduco.
μεταδίδωμι.μ.σω.π.κα.do par
  tem.trado.communico.

μεταδός.da partẽ.trade.cõmunica.
μεταδοῦναι.tradidisse partem.cõ
  municauisse.
μεταδῶ.tradã.partem dẽ.cõmunicẽ
μετάθεσις.εως.ἡ.Translatio.trans
  positio. [cor.abeo.
μεταίρω.μ.ρω.π.κα.Proficis=
μετακαλέομαι ⁊ μετακαλοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.accerso.voco
μετακινέω ⁊ μετακινῶ.μ.σω.π.
κα.Moueo.
μετακιρνάω ⁊ μετακιρνῶ.μ.σω
π.κα.Conuerto.
μεταλαμβάνω.μ.ηψομαι.π.
μμαι.partem capio.particeps sum.
μεταλήψεσθαι.participaturũ esse.
μετάληψις.εως.ἡ.perceptio.par=
  ticipatio. [to.commuto.
μεταλλάττω.μ.ξω.π.χα.permu
μεταλλεύω.μ.σω.π.κα.Tran=
  smuto.transuerto.
μεταμελέομαι ⁊ μεταμελοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.pẽiteo.pẽitet me
μεταμέλομαι.μ.ουμαι.π.μαι
  pẽitet me.pẽitẽtiã ago
μεταμικρόν.paulo post.
μεταμορφόω ⁊ μεταμορφῶ.
μ.σω.π.κα.transformo.
μετανοέω ⁊ μετανοῶ.μ.σω.π.
κα.penitentiam ago.
μετάνοια.ας.ἡ.penitentia.
μεταξύ.inter.in medio loco.
μεταπέμπομαι.μ.ψομαι.Ac=
  cerso.voco. [fuero.
μεταστάθω.trãsmutatus.amotus
μεταστήσας.αντος.ὁ.postquam
  amouit.
μεταστρέφω.μ.ψω.π.φα.con=
μετάσχε.participa. [uerto.
μετασχηματίζω.μ.σω.π.κα.trãs
  figuro.transformo.
μετάσχω.participẽ.participauero.
μεταταῦτα.post hec.
μετατίθημι.μ.σω.π.κα.trãsfero.
μετατοῦτο.post hoc. [transpono.
μετέβαινον.transibã.ant.
μετεβαλλόμην.transmutabar.
μετέβην.Transij.
μετέθηκα.transposui.transtuli.
μετεκαλεσάμην.vocaui.accersiui.
μετεκιρνώμην.conuertebar.
μετελάμβανον.particeps erã.ant.
μετελεύσομαι.exercebo aliq̃s artẽ.
tentabo.puniã.preteribo.appetã.narra
bo.appetã magistratũ.accersã.accedã.

μετεμελήθην.Penitui.
μετεμελόμην.penituit me.penitui.
μετεμορφώθην.transfiguratus fui.
μετενόησα.penitui.penitētiā egi.
μετέπειτα.Postea.
μετεπεμψάμην.accersiui.vocaui.
μετέρχομαι.μ.ευσομαι.π.θα.tento.exerceo aliquam artē.punio.pretereo.appeto.narro.appeto magistratum.accerso.accedo.
μετέστησα.trāstuli.amoui.arcui.
μετέστρεψα.Conuerti.
μετέσχηκα.Participaui. ⌈cipauit
μετεσχηκώς.τος.ὁ.postquā parti
μετεσχημάτισα.trāsfiguraui.trās
μετέσχον.participaui.rūt⌊formaui.
μετετέθην.trāslatꝰ.trāspositꝰ fui.
μετέχω.μ.ξω.π.κα.particeps suꝫ.
μετεωρίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Insublime tollor.⌈blimitas.eleuatio.
μετεωρισμός.ου.ὁ.Sublatio.su=
μετέωρος.α.ον.sublimis.e.
μετήλλαξα.cōmutaui.pmutaui.
μετῆρα.profectus sum.transij.
μετοικεσία.ας.ἡ.transmigratio.
μετοικέω ⁊ μετοικῶ.μ.σω.π.κα trāsmigro.habitationē mutare cogo.
μετοικίζω.μ.σω.π.κα.Habitationem trāsfero.
μετοχή.ης.ἡ.participiū.pticipatio.
μέτοχος.ου.ὁ.particeps.socius.
μετρέω ⁊ μετρῶ.μ.σω.π.κα.metior.mensuro.
μετρητή.ης.ἡ.metreta.i.mensura.
μετριάζω.μ.σω.π.κα.modestꝰ sū.
μετριοπαθέω ⁊ μετριοπαθῶ.μ.σω.π.κα.Condoleo.benignus.⁊ officiosus sū.parco.do veniā
μέτριος.α.ον.tēpatꝰ.modestꝰ.a.um
μετρίως.modeste.benigne.
μέτρον.ου.το.Metrum.mensura.
μετῴκησα.transtuli habitationem.mutare feci habitationem.
μέτωπον.ου.το.Frons.tis.
μέχρι.Dum.vsqꝫ ad.
μεχρισοῦ.Quoad.donec.
μή.Non.ne.nunquid.
μήγε.Ne.
μηδαμόθεν.nulla ex pte.nulla rōne
μηδαμῶς.nequaquā.nullo modo.
μηδέ.Neqꝫ.
μηδείς.ενος.ἡ.nullus.nemo.
μηδεμία.ας.ἡ.nulla.nūeri sing.f.g.
μηθέν.νος.το.nihil.nullum.
μηκέτι.non amplius.

μῆκος.εος.το.lōgitudo.⌈sco.lōgꝰ fio.
μηκύνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.cre
μηλωτή.ης.ἡ.melota.pellis ouina.
μήν.Tamen.quidem.
μήν.ος.ὁ.Mensis.
μηνίζω.μ.σω.π.κα.succēseo.irascor
μῆνις.δος.ἡ.Ira.
μηνύω.μ.σω.π.κα.nuncio.as.
μήποτε.ne forte.ne vnquam.
μήπως.ne forte.
μηρός.ου.ὁ.Femur.
μήτε.Neqꝫ.
μήτηρ.ρος.ἡ.Mater
μήτι.nunquid.
μήτις.ne aliquis.num aliquis.
μήτρα.ας.ἡ.Vulua.
μητρολῴας.ου.ὁ.Matricida.
μία.ας.ἡ.Vna.f.g. ⌈lo.
μιαίνω.μ.νῶ.π.κα.coinqno.macu
μίασμα.ατος.το.Coinquinatio.
μιασμός.ου.ὁ.immunditia.coiqui
μίγμα.τος.το.Mixtura. ⌊natio.
μίγνυμι.μ.ξω.π.χα.misceo.
μιγνύω.μ.ξω.π.χα.misceo.
μικρολόγος.η.ον.sordidus.auarus.nimis parcus.a.um.
μικρός.α.ον.paruus.a.um.
μικρότερος.α.ον.minor.
μίλιον.ου.το.miliare.
μίλτος.ου.ὁ.rubrica.coloris species
μίμημα.τος.το.imitatio.similitudo.
μιμητής.ου.ὁ.imitator.⌊emulatio.
μιμνήσκομαι.μ.σομαι.π.μαι.Recordor.memor sum. ⌈beo.
μισέω ⁊ μισῶ.μ.σω.π.κα.odio ha
μισητός.η.ον.odibilis.odio dignꝰ.odiosus.a.ū.⌈tributio.remūeratio.
μισθαποδοσία.ας.ἡ.mercedis re
μισθαποδότης.ου.ὁ.remunerator.compensator.satisfactor.
μίσθιος.α.ον.mercenarius.a.um.
μισθόομαι ⁊ μισθοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.mercede conduco.
μισθός.ου.ὁ.merces. ⌈ctio.
μίσθωμα.ατος.το.merces.cōdu=
μισθωτός.ου.ὁ.mercenarius.
μισοξενία.ας.ἡ.Inhospitalitas.odium hospitalitatis.
μνᾶ.genꝰ nūmi.mina.mna.
μνάομαι ⁊ μνῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.indago.despōso.comēdo.spōdeo.appeto magistratū.reminiscor.
μνεία.ας.ἡ.memoria. ⌊peto vxorē.
μνῆμα.ατος.το.monumentum.
μνημεῖον.ου.το.monumentum.

μνήμη.ης.ἡ.memoria.
μνημονεύω.μ.σομαι.π.μαι.Recordor.reminiscor. ⌈memoria.
μνημόσυνον.ου.το.recordatio.
μνησθείς.εντος.ὁ.memor.recorda
μνησθῆναι.recordatū esse. ⌊tus.
μνησθήσομαι.recordabor.⌈fuero.
μνησθήσωμαι.recorder.recordatꝰ
μνήσθητι.recordare.
μνησθῶ.recorder.reminiscar.actiue ⁊ passiue.
μνηστεύω.μ.σω.π.κα.despōdeo.
μογγιλάλος.η.ον.Mutus.a.uꝫ.
μόγις.Vix.
μόδιος.ου.ὁ.Modius.
μοί.Mihi.
μοιχάομαι ⁊ μοιχῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.adultero.mechor.
μοιχαλίς.δος.ἡ.Adultera.
μοιχεία.ας.ἡ.adulterium.
μοιχεύω.μ.σω.π.κα.adultero.as
μοιχός.ου.ὁ.adulter.
μόλις.Vix.
μόλυβος.ου.ὁ.plumbum.
μολύνω.μ.νῶ.π.κα.polluo.
μολυσμός.ου.ὁ.pollutio.immūditia.
μομφή.ης.ἡ.querela.accusatio.
μονή.ης.ἡ.mansio.
μονογενής.εος.ὁ.ἡ.vnigenitꝰ.a.ū.
μονοήμερος.α.ον.res vnius diei.
μόνον.solum.aduer.
μονόομαι ⁊ μονοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Solus sum.
μόνος.η.ον.Solus.a.um.
μονόφθαλμος.η.ον.Vnum soluꝫ oculum habens.
μορφή.ης.ἡ.Figura.effigies.
μορφόω ⁊ μορφῶ.μ.σω.π.κα.figuro.formo
μόρφωσις.εως.ἡ.figura.formatio
μόσχευμα.ατος.το.planta tenella.tam arboruꝫ: quam olerum.
μοσχοποιέω ⁊ ϖοσχοποιῶ.μ.σω.π.κα.vitulum facio.
μόσχος.ου.ὁ.Vitulus.
μου.mei.geniti.singul.
μουσικός.η.ον.musicus.a.um.
μοχθηρός.α.ον.laboriosus.a.um.
μόχθος.ου.ὁ.erumna.labor.
μοχλός.ου.ὁ.instrumentū quo ianue claudunt.siue ferreū siue ligneū
μυελός.ου.ὁ.medulla.cerebrum.
μυέομαι ⁊ μυοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.sacris initior.instruor.instituor.

μῦθος.ου.ὁ.Fabula.
μυῖα.ας.ἡ.Musca.
μυκάομαι ⁊ μυκῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Rugio.mugio.balo.
μυκτηρίζω.μ.σω.π.κα.Irrideo.
μυλικός.η.ον.Molaris.e.
μύλος.ου.ὁ.Mola.
μύλων.ωνος.ὁ.pistrinū.mola.
μυρεψός.ου.ὁ.pigmentarius.myropola. ⌈decem milia.
μυριάς.δος.ἡ.numerus continens
μυρίζω.μ.σω.π.κα.Vngo.
μυριοπλασίως.in infinituꝫ plus.
μύριος.α.ον.Multus.a.um.
μυρίος.α.ον.Decē mille.
μυριότης.τος.ἡ.multitudo.multi
μῦρον.ου.το.vnguētuꝫ.⌊plicitas.
μυστήριον.ου.το.Mysterium.
μύστης.ου.ὁ.Mystes.i.sacerdos.
μύστις.δος.ἡ.doctrix.mulier sacer
μυχός.ου.ὁ.spelūca.penetrale⌊dos
μυωπάζω.μ.σω.π.κα.Cecꝰ palpo ⁊ apprehendo.
μῶκος.ου.ὁ.subsānator.derisor
μώλωψ.ωπος.ὁ.Liuor.
μωμάομαι ⁊ μωμῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.calūnior.vitupo.maculo.
μῶμος.ου.ὁ.Macula.opprobriū.
μωραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.Euanesco.Stultus fio.
μωραίνω.μ.νῶ.π.κα.stultū facio.
μωρία.ας.ἡ.Stultitia.
μωρολογία.ας.ἡ.Stultiloquiū.
μωρός.α.ον.stultus.a.ū.fatuus.a.ū.
ναί.Profecto.certe.
ναός.ου.ὁ.Templum.
νάρδος.ου.ὁ.Nardus.
ναυαγέω ⁊ ναυαγῶ.μ.σω.π.κα.Naufragium patior.
ναύκληρος.ου.ὁ.Nauclerus.nauis gubernator.
ναύτης.ου.ὁ.Nauta.
νεανίας.ου.ὁ.iuuenis.adolescens.
νεᾶνις.δος.ἡ.iuuēcula.mulier iuue
νεανίσκος.ου.ὁ.adolescens. ⌈nis
νεκρός.α.ον.Mortuus.a.ū.⌈tifico
νεκρόω ⁊ νεκρῶ.μ.σω.π.κα.mor
νέκρωσις.εως.ἡ.mortificatio.
νενεκρωμένος.η.ον.mortuus.a.ū.
νενίκηκα.Vici.
νενομοθέτημαι.lege sancitus fui.
νενομοθετήμην.legem acceperam.
νεόκτιστος.η.ον.nouiter creatꝰ.a.ū.
νέος.α.ον.Nouus.a.um.
νεοσσός.ου.ὁ.pullus.

νεότης.ητος.ἡ.Iuuentus.
νεόφυτος.η.ον.nouꝰ.nup plātatꝰ.
νεύω.μ.σω.π.κα.Annuo.
νεφέλη.ης.ἡ.Nubes.
νέφος.εος.το.Nubes.
νεφρός.ου.ὁ.Lumbus.renes.
νεωκόρος.ου.ὁ.edituus.qui tractat res sacras.
νεωτερικός.η.ον.Iuuenilis.e.
νεώτερος.α.ον.adolescētior.iunior.
νή.Per.aduerbium iurantis.
νήθω.μ.σω.π.κα.Neo.
νηκτός.η.ον.Natatiuus.a.um.
νηπιάζω.μ.σω.π.κα.paruulus suꝫ vt paruulum megero. ⌈cisor
νηπιοκτόνος.η.ον.paruulorū oc=
νήπιος.α.ον.Paruulus.a.um.
νησίον.ου.το.Insula paruula.
νῆσος.ου.ἡ.Insula.
νηστεία.ας.ἡ.Ieiunium.
νηστεύω.μ.σω.π.κα.Ieiuno.as.
νήστης.εος.ὁ.ἡ.Ieiunus.a.um.
νῆστις.Ieiunos.
νηφάλιος.α.ον.Sobrius.a.um.
νήφω.μ.ψω.π.φα.Castus dego.vigilo.sobrius ⁊ modestus suꝫ.
νικάω ⁊ νικῶ.μ.σω.π.κα.Vinco.
νῖκος.εος.το.Victoria.
νιπτήρ.ηρος.ὁ.Peluis.
νίπτω.μ.ψω.π.φα.Lauo.
νοερός.α.ον.intelligens.sciens.
νοέω ⁊ νοῶ.μ.σω.π.κα.Intelligo.
νόημα.ατος.το.Cogitatio.sensus
νοήμων.νος.ὁ.ἡ.Sapiēs.intelligēs sensatus.a.um.
νοθεύω.μ.σω.π.κα.Decipio.corrumpo.adultero.Abalieno.
νόθος.ου.ὁ.spurius.illegitimus
νομή.ης.ἡ.Pascuum.
νομίζω.μ.σω.π.κα.puto.leges cōdo.leges sancio.
νομικός.η.ον.Legis peritus.legalis.ad leges pertinens
νόμιμα.τος.το.decretū.lex.statutū.
νομίμως.Legitime.
νόμισμα.ατος.το.numisma.nūmꝰ
νομοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Legis.Doctor. ⌈latio.
νομοθεσία.ας.ἡ.legispositio.legis=
νομοθετέω ⁊ νομοθετῶ.μ.σω.π.κα.leges condo.legem pono.
νομοθέτης.ου.ὁ.Legislator.
νόμος.ου.ὁ.Lex.
νοΐ.Menti.
νοός.Mentis.

νοσεύω.μ.σω.π.κα.Egroto.as.
νοσέω ⁊ νοσῶ.μ.σω.π.κα.lāgueo.infirmus sum.
νόσημα.ατος.το.egritudo.morbꝰ.
νοσσιά.ας.ἡ.nidus.mansiuncula.
νοσσίον.ου.το.Pullus
νόσος.ου.ἡ.egritudo.morbꝰ.lāguor
νοσφίζω.μ.σω.π.κα.fraudo.
νότος.ου.ὁ.Notus.auster
νουθεσία.ας.ἡ.correptio.istructio.
νουθετέω ⁊ νουθετῶ.μ.σω.π.κα.Moneo.corrigo.
νουμηνία.ας.ἡ.Neomenia.primꝰ
νουνεχῶς.sapiēter. ⌊dies mensis.
νοῦς.ου.ὁ.Mens.⌈es naturalis.
νυχθήμερον.ου.το.dies ⁊ nox.di
νύκτες.ων.αἱ.noctes.nomina.plura
νύκτωρ.Noctu. ⌈sa.virgo.
νύμφη.ης.ἡ.nurus.nympha.spon=
νυμφίος.ου.ὁ.Sponsus.
νυμφών.ωνος.ὁ.Sponsus.
νῦν.nunc.
νυνί.nunc.
νύξ.κτος.ἡ.Nox.
νυσταγμός.ου.ὁ.Dormitatio.
νυστάζω.μ.ξω.π.χα.Dormito.
νύσσω.μ.ξω.π.χα.Pungo.
νύττω.μ.ξω.π.χα.Pungo.
νωθρός.η.ον.imbecillis.piger.languidus.a.um.
νῶτος.ου.ὁ.Dorsum.
ξένια.ων.τα.xenia.i.munuscula hospitalia.
ξενία.ας.ἡ.hospitiū.
ξενίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.hospitor.hospes sum.
ξενίζω.μ.σω.π.κα.pegrinor.hospitio suscipio.
ξενιτεία.ας.ἡ.hospitiū.
ξενολοχέω ⁊ ξενολοχῶ.μ.σω.π.κα.hospitalis sū.hospites recipio
ξένος.η.ον.Hospes.aduenā.extraneus.a.um.
ξεστός.η.ον.equalis.politꝰ.leuigatus.rasus.a.um.
ξηρά.ας.ἡ.Arida.i.terra.
ξηραίνω.μ.νῶ.π.κα.sicco.arefacio
ξηρός.α.ον.Siccus.aridus.a.um.
ξίφος.εος.το.Gladius.Ensis.
ξύλινος.η.ον.Ligneus.a.um.
ξύλον.ου.το.Lignum.fustis
ξυρέω ⁊ ξυρῶ.μ.σω.π.κα.Rado.
ξυστός.η.ον.Leuigatus.a.um.
ὁ.articlꝰ ppositiuꝰ.mas.gene.nu.sing.
ὅ.articlꝰ postpositiuꝰ.ne.g.nu.s.Quod.
ὀγδοήκοντα.Octoginta.

ὄγδοος.η.ον.Octauus.a.um.
ὄγκος.ου.ὁ.superbia.magnitudo.cla
ὅδε.ουδε.ὁ.Hic.iste. [tio.
ὁδεύω.μ.σω.π.κα.Iter facio.
ὁδηγέω ꝛ ὁδηγῶ.μ.σω.π.κα.
ducatum presto.Duco.Ago.
ὁδηγός.ου.ὁ.Dux.
ὁδοιπορέω ꝛ ὁδοιπορῶ.μ.σω.
π.κα.Iter facio.
ὁδοιπορία.ας.ἡ.iter.itineratio.
ὁδοιπόρος.ου.ὁ.Uiator.
ὀδόντες.ὀντων.οἱ.Dentes.
ὁδός.ου.ἡ.Uia.
ὀδούς.ὀντος.ὁ.Dens.
ὀδυνᾶσαι.Cruciaris.
ὀδυνάομαι ꝛ ὀδυνῶμαι.μ.σο
μαι.π.μαι.Laboro.tristor.crucior.
ὀδυνάω ꝛ ὀδυνῶ.μ.σω.π.κα.
Tristitia afficio.tristifico.
ὀδύνη.ης.ἡ.Dolor.
ὀδυρμός.ου.ὁ.Fletus.
ὄζος.ου.ὁ.Ramus.
ὄζω.μ.σω.π.κα.Oleo.
ὅθεν.Unde.
ὁθενδή.Undecunqȝ.
ὀθόνη.ης.ἡ.Vela ex lino.linteum.
ὀθόνιον.ου.το.Linteum.
οἱ.Ipsi.Et.
οἱ.Articulꝰ prepositiuus.masculi.ge.
numeri pluralis.
οἳ.Articulus postpositiuus.masculi.
gene.numeri plur.Qui.
οἰακίζω.μ.σω.π.κα.Guberno.as.
οἶδα.Scio.noui.
οἰκειακός.η.ον.Domesticus.a.ū.
οἰκεῖος.α.ον.familiaris.e.domesti=
οἰκέτης.ου.ὁ.Seruus. [cus.a.ū.
οἴκημα.τος.το.habitatio.domici
οἴκησις.εως.ἡ.domiciliū. [lium.
οἰκητήριον.ου.το.mansio.habita=
culum.habitatio.
οἰκήτωρ.ορος.ὁ.habitator.
οἰκία.ας.ἡ.Domus.
οἰκοδεσποτέω ꝛ οἰκοδεσπο
τῶ.μ.σω.π.κα.familiā guberno.
οἰκοδεσπότης.ου.ὁ.pr familias.
οἰκοδομέω ꝛ οἰκοδομῶ.μ.σω
π.κα.Edifico.
οἰκοδομή.ης.ἡ.edificatio.
οἰκονομέω ꝛ οἰκονομῶ.μ.σω.π
κα.villico.villicus.sū.
οἰκονομία.ας.ἡ.Uillicatio.dispen
satio.
οἰκονόμος.ου.ὁ.Uillicus.
οἰκόπεδον.ου.το.Solum vbi fui
us erat domus.
οἶκος.ου.ὁ.Domus.
οἰκουμένη.ης.ἡ.Habitabilis orbis
pars que habitatur.
οἰκτείρέω ꝛ οἰκτειρῶ.μ.σω.π.
κα.Misereor.
οἰκτείρω.μ.ρω.π.κα.Misereor.
οἰκτιρμός.ου.ὁ.misericordia.
οἰκτίρμων.μονος.ὁ.ἡ.misericors.
οἰκτρός.α.ον.miserabilis.e.
οἶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Puto.
οἰνοπότης.ου.ὁ.Uini potator.
οἶνος.ου.ὁ.Uinum.
οἰνοφλυγία.ας.ἡ.vinolentia.
οἴομαι.μ.σομαι.π.μαι.puto.
οὐ μόνον δέ.non solum non. [uatio
οἰωνισμός.ου.ὁ.auguriorū obser
οἷος.α.ον.qualis.e.potēs.solus.a.ū.
οἷς.Quibus.masculi.gener.
οἴσω.Feram
οἵτινες.ων.οἱ.Qui.
ὀκτωκαιτεσσαράκοντα.ων.οἱ.
αἱ.Octoginta quattuor.
ὀκνέω ꝛ ὀκνῶ.μ.σω.π.κα.pigri=
tor.pigritiā habeo.
ὀκνηρός.α.ον.piger.a.um.
ὀκταήμερος.α.ον.res octo dierū.
ὀκτώ.Octo.
ὄλβος.ου.ὁ.Diuitie. [niosus.a.ū.
ὀλέθριος.α.ον.perniciosus dam=
ὄλεθρος.ου.ὁ.interitꝰ.pnicies.
ὀλιγόπιστος.η.ον.hō pue fidei.
ὀλιγοποιέω ꝛ ὀλιγοποιῶ.μ.
σω.π.κα.ad paruū numerū redigo.
ὀλίγος.η.ον.Paruus.a.um.
ὀλιγοστός.η.ον.paucus.a.um.
ὀλιγοχρόνιος.α.ον.Res que du
rat paruum tempus.
ὀλιγοψυχέω ꝛ ὀλιγοψυχῶ.
μ.σω.π.κα.Pusillanimē me ge=
ro.pusillanimus sum.
ὀλιγόψυχος.η.ον.pusillanimis.e.
ὀλιγωρέω ꝛ ὀλιγωρῶ.μ.σω.
π.κα.Contemno [cillo.
ὀλισθαίνω.μ.σω.π.κα.labor.va
ὀλίσθημα.τος.το.lapsꝰ.vacillatio
ὁλκή.ης.ἡ.Attractio.pondus triū
scrupulorum.lis. [destructor.
ὀλοθρευτής.ου.ὁ.Exterminator.
ὀλοθρεύω.μ.σω.π.κα.destruo.
ὁλοκάρπωμα.τος.το.holocaustū
ὁλοκληρία.ας.ἡ.integra sanitas.
incolumitas. [perfectꝰ.a.ū.
ὁλόκληρος.α.ον.iteger.cōsumatꝰ
ὁλοκαρπόω ꝛ ὁλοκαρπῶ.μ.
σω.π.κα.Holocaustum sacrifico.
ὁλοκαύτωμα.ατος.το.holocau
ὁλολύζω.μ.ξω.π.χα.vlulo.as [stū
ὅλος.η.ον.Totus.a.um.
ὁλοσφύρατος.η.ον.Solidꝰ.a.ū.
ὁλοτελής.εος.ὁ.ἡ.Totus.perfe
ctus.integer.a.ū.
ὄλυνθος.ου.ὁ.Grossꝰ.ficꝰ caprifici.
ὅλως.Omnino.
ὁμαλίζω.μ.σω.π.κα.Planum ꝛ
equale aliquid facio.complano as.
ὄμβρος.ου.ὁ.pluuia.nimbus.
ὁμιλέω ꝛ ὁμιλῶ.μ.σω.π.κα.cō
uersor.alloquor. [confabulatio.
ὁμιλία.ας.ἡ.Cōuersatio.colloquiū.
ὁμίχλη.ης.ἡ.Nebula.
ὄμμα.ατος.το.Oculus.
ὄμνυμι.μ.σω.π.κα.Iuro.
ὀμνύω.μ.σω.π.κα.Iuro.
ὁμοθυμαδόν.Unanimiter.simul.
concorditer.
ὁμοιάζω.μ.σω.π.κα.Similis sū.
ὁμοιοπαθής.εος.ὁ.ἡ.similis.e.si
milium passionū.
ὅμοιος.α.ον.Similis.e.
ὁμοιότης.ητος.ἡ.Similitudo.
ὁμοιότροπος.η.ον.Similis.e.si=
milium morum.
ὁμοιόω ꝛ ὁμοιῶ.μ.σω.π.κα.
Assimilo.comparo.
ὁμοίωμα.τος.το.similitudo.figu
ὁμοίως.similiter. [ra.statua.
ὁμοίωσις.εως.ἡ.Similitudo.
ὁμολογέω ꝛ ὁμολογῶ.μ.σω.
π.κα.Confiteor.polliceor.
ὁμολογία.ας.ἡ.confessio.
ὁμολογουμένως.manifeste.
ὁμόνοια.ας.ἡ.par.cōcordia.cōsēsꝰ.
ὀμόσαι.iuratum fuisse.
ὀμόσας.αντος.ὁ.postq̄ iurauit.
ὀμόσω.Iurabo. [cio.
ὁμότεχνος.η.ον.filis in arte ꝛ offi
ὁμοῦ.Simul pariter.
ὅμως.Tamen.
ὅμως μέντοι.verūtamē.tū. [cors.
ὁμόφρων.ονος.ὁ.ἡ.Unanimis.
ὄν.οντος.το.existēs.qꝺ est.neutri.
ὅν.Quem. [gener.
ὄναγρος.ου.ὁ.Asinus siluester.
ὀναίμην.Iuuer.fruar.
ὄναρ.ος.το.Insomnium.
ὀνάριον.ου.το.asellꝰ [tior.ex.pbo
ὀνειδίζω.μ.σω.π.κα.maledico.oui
ὀνειδισμός.ου.ὁ.ouitiū.iprōpriū.
ὄνειδος.εος.το.cōuitiū.im.pperiū.

ὄνειρος.ου.ὁ.Somnius.
ὄνημι.μ.σω.π.κα.Iuuo.
ὀνικός.η.ον.asinarius.a.um.
ὄνομα.ατος.το.Nomen.
ὀνομάζω.μ.σω.π.κα.noio.
ὀνομασία.ας.ἡ.noīatio.appellatio.
ὀνομαστός.η.ον.Memorabilis.isi
ὄνος.ου.ὁ.ἡ.asinꝰ.asina. [gnis.e
ὄντες.ων.οἱ.existētes.masculi.gen.
ὄντροπον.quemadmodum.sicut.
ὄντως.Uere.
ὄνυξ.χος.ὁ.Unguis.vngula.genꝰ
aromatis.lapis onyx
ὀξέως.cito.velociter.
ὄξος.εος.το.acetum.
ὀξύνω.μ.νω.π.κα.Acuo.
ὀξύς.εος.ὁ.Acutus.a.um.velor.
ὀπή.ης.ἡ.cauerna.
ὄπισθεν.atergo.retro.
ὀπίσω.post.
ὅπλα.ων.τα.arma.
ὁπλοποιέω ꝛ ὁπλοποιῶ.μ.
σω.π.κα.Armo.as.
ὁποῖος.α.ον.qualis.e.
ὁπότε.quando.
ὅπου.Ubi.
ὀπτάνομαι.Uideor.
ὀπτασία.ας.ἡ.Uisio.reuelatio.
ὄπτομαι.μ.ψομαι.π.μαι.Ui
deor.appareo.
ὀπτός.η.ον.Assus.a.um.
ὀπώρα.ας.ἡ.poma.pomaautūnalia
ὅπως.Ut.
ὅραμα.τος.το.Uisio.
ὅρασις.εως.ἡ.Uisio.
ὁρατός.η.ον.Uisibilis.e.
ὁράω ꝛ ὁρῶ.μ.σω.π.κα.video.as
ὀργή.ης.ἡ.Ira. [picio
ὀργίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.ira=
ὀργίλος.η.ον.iracūdus.a.ū. [scor
ὀργυιά.ας.ἡ.Ulna. [pio.opto.
ὀρέγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Cu
ὀρεινός.η.ον.montanus.a.um.
ὄρεξις.εως.ἡ.appetitus.desideriū.
ὀρθοποδέω ꝛ ὀρθοποδῶ.μ.
σω.π.κα.recta via pergo.
ὀρθός.η.ον.Rectus.a.um.
ὀρθοτομέω ꝛ ὀρθοτομῶ.μ.σω.
π.κα.Recte tracto.recte diuido.re
cte scindo.
ὀρθρίζω.μ.σω.π.κα.Mane surgo.
ὀρθρινός.η.ον.Matutinus.a.um
ὄρθριος.α.ον.Matutinus.a.um.
ὄρθρος.ου.ὁ.Diluculum.
ὁρίζω.μ.σω.π.κα.Determino.de
finio.predestino.
ὅριον.ου.το.Terminus.finis.
ὁρκίζω.μ.σω.π.κα.adiuro.cōiuro.
ὅρκος.ου.ὁ.iuramentum.
ὁρκωμοσία.ας.ἡ.iusiurandum.
ὁρμαίνω.μ.νω.π.κα.Concito.
ὁρμάω ꝛ ὁρμῶ.μ.σω.π.κα.Im
petum facio.cum impetu eo.
ὁρμή.ης.ἡ.Impetus.propositum.
ὅρμημα.τος.το.Impetus.
ὄρνεον.ου.το.auis.volucris.
ὄρνις.θος.ἡ.auis.gallina.
ὁροθεσία.ας.ἡ.Terminorū positio
ὄρος.εος.το.Mons.
ὀροφή.ης.ἡ.Tectum.
ὀρτυγομήτρα.ας.ἡ.coturnix ma
xima.coturnix matricia.
ὀρύσσω.μ.ξω.π.χα.fodio.
ὀρύττω.μ.ξω.π.χα.fodio.
ὀρφανός.η.ον.orphanus.a.um.
ὀρχέομαι ꝛ ὀρχοῦμαι.μ.σο=
μαι.π.μαι.Salto.
ὀρχίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.salto
ὅς.ου.ὁ.Qui.numeri sing.
ὁσάκις.Quotienscunqȝ.
ὁσδηποτοῦν.quicunqȝ.
ὅσιος.α.ον.Sanctus.a.um.
ὁσιότης.τος.ἡ.Sanctitas.
ὁσιόω ꝛ ὁσιῶ.μ.σω.π.κα.sctifico.
ὁσίως.Sancte.
ὀσμή.ης.ἡ.odor.
ὅσος.η.ον.quātus.a.um.quicunqȝ.
ὀστέον.ου.το.os.ossis.
ὅστις.νος.ὁ.qui.quicunqȝ.n.s.
ὀστράκινος.η.ον.Testaceus.Lu
teus.a.um. [olfacio.
ὀσφραίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι.
ὄσφρησις.εως.ἡ.odoratus.
ὀσφύς.νος.ὁ.Lumbi.
ὅσω.quanto.aduer.
ὅταν.quando.
ὅτε.quando.
ὅτι.Quia.quod.qui.
οὐ.non.
οὗ.Ubi.quo.cuius.generis.masculi.
οὐά.Uah.
οὐαί.ve.interiectio dolentis.
οὐδαμῶς.nequaquam.
οὐδέ.neqȝ.
οὐδέν.Nullum.nihil.
οὐδείς.ενος.ὁ.nullus.nemo.
οὐδεμία.ας.ἡ.Nulla.
οὐδέν.νος.το.Nullum.nihil.
οὐδέποτε.Nunquam.
οὐδέπω.nondum.

οὐθείς.νος.ὁ.nemo.nullus.
οὐθέν.νος.το.Nullum.nihil.
οὐκ.non.
οὐκέτι.non amplius.
οὐκοῦν.Igitur.
οὔκουν.non igitur.nequaquam.
οὐμήν.non.
οὖν.ergo.igitur.itaqȝ.
οὔπω.Nondum.
οὐρά.ας.ἡ.Cauda.
οὐράνιος.α.ον.Celestis.e.
οὐρανόθεν.Ex celo.
οὐρανός.ου.ὁ.Celum.
οὐραγέω ꝛ οὐραγῶ.μ.σω.
π.κα.Duco extremam partem.eo
οὗς.Quos. [in extrema parte.
οὖς.τος.το.auris.
οὖσα.ης.ἡ.existens.femini.generis.
οὐσία.ας.ἡ.substantia.existentia.
οὖσιν.existentibus.masculi.generis.
οὔτε.neqȝ.
οὗτος.ου.ὁ.Hic.iste.
οὕτω.Sic.
οὕτως.Sic.
οὐχ.non.
οὐχί.Non.nonne.
ὀφειλέτης.ου.ὁ.Debitor.
ὀφειλή.ης.ἡ.Debitum.
ὀφείλημα.ατος.το.Debitum.
ὀφείλω.μ.λω.π.κα.Debeo
ὄφελον.Utinam.
ὄφελος.εος.το.vtilitas.
ὀφθαλμός.ου.ὁ.Oculus.
ὀφθαλμοδουλεία.ας.ἡ.Serui
tus ad oculum. [sus.a.um.
ὀφιόδηκτος.η.ον.A serpente mor
ὄφις.εως.ὁ.Serpens.
ὀφρύς.νος.ἡ.Supercilium.
ὀχεία.ας.ἡ.Coitus. [ro.turbo.
ὀχλέω ꝛ ὀχλῶ.μ.σω.π.κα.ve=
ὀχλοποιέω ꝛ ὀχλοποιῶ.μ.σω
π.κα.seditionē facio.turbas cōcito
ὄχλος.ου.ὁ.turba.turbatio.tumltꝰ
ὀχυρός.α.ον.munitꝰ.a.ū.
ὀχυρόω ꝛ ὀχυρῶ.μ.σω.π.κα.
fortifico.munio. [lum munitū.
ὀχύρωμα.τος.το.munitio.castel
ὀψάριον.ου.το.pisciculus.
ὀψέ.Uespere.sero.
ὀψία.ας.ἡ.vesper. [nocte.
ὀψίζω.μ.σω.π.κα.cōprehēdor a
ὄψιμος.η.ον.Serotinus.a.um
ὄψιος.α.ον.serotinus.a.um
ὄψις.εως.ἡ.facies.cōspectus.cōpa
ὄψομαι.videbo. [tio.presentia.

ὀψώνιον.ου.Το.Lucrum.gratificatio.stipēdiū.cib⁹ statut⁹ ꝛ decret⁹
παγείς.εντος.ὁ.Compactus.coagulatus.conglutinatus.
παγετός.ου.ὁ.glacies.
παγήσομαι.congelabor.figar.premar.comprimar.
παγιδεύω.μ.σω.π.κα. Arte capio.illaqueo.venor.
παγίς.δος.ἡ.Laqueus.
πάγος.ου.ὁ.Saxum.glacies.locus eminens.
παθεῖν.passum esse.
πάθημα.Τος.Το.passio.
παθητός.η.ον.passibilis.q̄ pōt pati.
πάθος.εος.Το.passio.
πάθω.patiar.
παθών.οντος.ὁ.postq̄ passus est.
παίγνιον.ου.Το.Ludibrium.
παιδαγωγός.ου.ὁ.puerorū doctor vel ductor.
παιδάριον.ου.Το.puerulus.
παιδεία.ας.ἡ.disciplina.
παιδευτής.ου.ὁ.instructor.pceptor
παιδεύω.μ.σω.π.κα.Corripio castigo.
παιδιόθεν.a puero.
παιδίον.Το.puer.puella.
παιδίσκη.ης.ἡ.ancilla.
παῖς.δος.ὁ.ἡ.puer.famul⁹.la.
παίω.μ.σω.π.κα.percutio.
πάλαθος.ου.ὁ.Massa. ꝛ πάλαθος ἀρωμάτων. vulgo poma.
πάλαι.Olim.quondā.iādiu.iāprīdē.
παλαιός.α.ον.antiquus.a.ū.vetus
παλαιότης.Τος.ἡ.ātiq̄tas.vetustas
παλαιόω ꝛ παλαιῶ.μ.σω.π.κα.Antiquo.antiquū facio.
πάλη.ης.ἡ.lucta.certamen.
παλιγγενεσία.ας.ἡ.Regeneratio
πάλιν.Rursus.iterum.
παμβασιλεύς.εως.ὁ.Rex potentissimus ꝛ qui omnia potest.
παμπληθεί.Universaliter.
πάμπολυς.λλου.ὁ.multus.
πᾶν.Τος.Το.totum.
πανδοχεῖον.ου.Το.Stabulum.diversorium publicum.
πανδοχεύς.εως.ὁ.Stabularius.
πανεπίσκοπος.ου.ὁ.Qui omnia prospicit et providet.
πανήγυρις.εως.ἡ.Frequentia.conventus.
πανηγυρισμός.ου.ὁ.congregatio.conversatio.
πανοικί.cum tota domo.

πανοπλία.ας.ἡ.armatura.tota armatura.
πανούργευμα.Τος.Το.astutia.
πανουργία.ας.ἡ.fraus.Dol⁹.sciētia.multa experientia.
πανοῦργος.η.ον.Fraudulentus.dolosus.multiscius.sapiens.
πανταχῆ.ubiq̃.
πανταχόθεν.undiq̃.
πανταχοῦ.ubiq̃.
παντελής.εος.ὁ.ἡ.pfect⁹.ppetuus.a.ū
πάντες.ων.οἱ.Omnes.m.g.
πάντη.Semper.
παντοδύναμος.η.ον.Oipotēs.qui hꝫ pēnē virtutem ꝛ potentiam.
πάντοθεν.undiq̃.ex omni parte.
παντοκρατορία.ας.ἡ.oipotētia.
παντοκράτωρ.ρος.ὁ.imperator.omnipotens.
παντός.Omnis.genitivus singul.gene.mas.ꝛ neut.
πάντοτε.Semper.
παντοτρόφος.ου.ὁ.qui oia alit.
πάντως.omnino.utiq̃.
παρά.A.ab.iuxta.potius quā.preter.Ad.
παραβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.Transgredior
παραβάλλω.μ.λω.π.κα.Comparo.appello navem.
παράβασις.εως.ἡ.Transgressio.prevaricatio.
παραβάτης.ου.ὁ.Transgressor.
παραβῆναι.transgressum fuisse.
παραβήσομαι.transgrediar.
παραβιάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.Cogo.
παραβιβάζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.imponor.ascendere cogor.
παραβλέπω.μ.ψω.π.φα.Despicio.contemno.
παραβολή.ης.ἡ.parabola.exēplū.
παραβουλεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.trado.
παραβῶ.transgrediar.transiero.
παραγαγών.οντος.ὁ.postquā deduxit.detulit.
παραγγελία.ας.ἡ.pceptū.admōnitio.
παραγγέλλω.μ.λω.π.κα.precipio.
παραγενέσθαι.Advenisse.astitisse.
παραγενόμενος.η.ον.Postquā advenit.astitit.
παραγένωμαι.adveniam.assistā.
παραγίνομαι.μ.σομαι.π.μαι.Venio.advenio.asto.

παράγω.μ.ξω.π.χα.Defero.deduco.transeo.pretereo.
παραδέδομαι.tradit⁹ sū.pdit⁹ sui.
παραδεδομένος.η.ον.Traditus proditus.a.um.
παραδεδώκειν.tradiderā.pdiderā
παραδεδωκώς.οτος.ὁ.postquā tradidit.prodidit.
παραδειγματίζω.μ.σω.π.κα.traduco.diffamo.publico iudicio expono.
παραδειγματισμός.ου.ὁ.Traductio.diffamatio.exemplum.
παράδεισος.ου.ὁ.paradis⁹.hort⁹
παραδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.Suscipio
παραδίδωμι.μ.σω.π.κα.trado.prodo.do.
παραδοθείς.εντος.ὁ.Traditus.datus.proditus.
παραδοθῆναι.Traditū.proditum.datū fuisse
παραδοθήσομαι.Tradar.prodar.dabor.
παραδοθῶ.tradar.prodar.der.
παραδοξάζω.μ.σω.π.κα.Inhonoro.as.
παράδοξος.η.ον.Mirabilis.preter opinionem.
παραδοξότατος.η.ον.Admirabilissimus.maxime pter opiniones.
παράδοσις.εως.ἡ.traditio.doctrina
παραδοῦναι.tradidisse.prodidisse.
παραδούς.οντος.ὁ.Postquam tradidit.prodidit.
παραδῶ.tradam.prodam.
παραδώσω.tradam.prodam.
παραζηλόω ꝛ παραζηλῶ.Irrito.zelotypus sū.ad zelū provoco in emulationem ꝛ zelum mitto.
παραθαλάσσιος.α.ον.Maritimus.a.um.prope mare.
παραθεωρέω ꝛ παραθεωρῶ.μ.σω.π.κα.despicor.contemno.
παραθῆναι.Apposuisse.addidisse.tradidisse.
παραθήσω.Apponam.Deponā.tradam.addam.
παράθου.Commenda.
παραθῶ.apponam.apponerem.
παραίνεσις.εως.ἡ.Admonitio.adhortatio ad virtutem.
παραινέω ꝛ παραινῶ.μ.σω.π.κα.admoneo.hortor ad virtutes.
παραιτέομαι ꝛ παραιτοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.Excuso.devito.evito.
παρακαθίζω.μ.σω.π.κα.Assideo prope sedeo.

παρακαλέομαι ꝛ παρακαλοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.Hortor.consolor.
παρακαλέω ꝛ παρακαλῶ.μ.σω.π.κα.Rogo.
παρακάλυμμα.Τος.Το.velamētū.
παρακαλύπτω.μ.ψω.π.φα.Velo.occulto.
παρακαταθήκη.ης.ἡ.Depositum.
παράκειμαι.Adiaceo.appono.
παρακεκαλυμμένος.η.ον.Coopertus.Velatus.a.um.
παρακέκλημαι.consolatus sui.
παρακεχειμακώς.οτος.ὁ.Postquam hyemavit.
παρακληθῆναι.Exhortatum.consolatum esse.
παρακληθήσομαι.consolabor.
παρακληθῶ.cōsoler.cōsolat⁹ fuero
παράκλησις.εως.ἡ.Consolatio.exhortatio.
παράκλητος.η.ον.cōsolator.exhortator.
παρακμάζω.μ.σω.π.κα.Senesco.transgredior florem etatis.
παρακοή.ης.ἡ.Inobedientia.
παρακολουθέω ꝛ παρακολουθῶ.μ.σω.π.κα.Sequor.
παρακούω.μ.σω.π.κα.Non audio.non obedio.
παρακύπτω.μ.ψω.π.φα.procumbo.inclino.incurvor.
παράλαβε.accipe.
παραλαβεῖν.accepisse.
παραλαμβάνω.μ.ήψομαι.π.φα.accipio.assumo.
παραλέγομαι.μ.ξομαι.π.μαι.pretervehor.iuxta navigo.
παραλελυμένος.η.ον.Resolut⁹.a.um.solutus.paralyticus.a.um.
παραληφθείς.εντος.ὁ.Acceptus.assumptus.
παραληφθήσομαι.assumar.
παραλήψομαι.accipiam.
παράλιος.α.ον.maritimus.a.um.
παραλλαγή.ης.ἡ.Commutatio.transmutatio.
παραλογίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.decipio.fallo.
παραλυτικός.η.ον.Paralytic⁹.resolutus.a.um.
παραλύω.μ.σω.π.κα.solvo.resolvo.
παραμένω.μ.νω.π.κα.maneo.patienter expecto.tolero.
παραμίαν.pter unam.una excepta.

παραμυθέομαι ꝛ παραμυθοῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.cōsolor.
παραμυθία.ας.ἡ.solatiū.cōsolatio
παραμύθιον.ου.Το.solatiū.solamē
παρανομέω ꝛ παρανομῶ.μ.σω.π.κα.Legem transgredior.preter legem facio.
παρανομία.ας.ἡ.iniquitas.vesania
παράνομος.η.ον.Iniustus.iniquus.a.um.
παραπέσω.Excidam
παραπεσών.οντος.ὁ.postq̄ prolapsus est.
παραπικραίνω.μ.νω.π.κα.Exacerbo.
παραπικρασμός.ου.ὁ.exacerbatio.
παραπίπτω.μ.σουμαι.π.ωκα.Decido.prolabor.
παραπλέω.μ.ευσω.π.κα.pernavigo.preternavigo.
παραπλήσιος.α.ον.similis.e.
παραπλησίως.Similiter.
παραπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι.pretereo.ambulo.
παράπτωμα.ατος.Το.pctū.casus.
παραρρέω.μ.σω.π.κα.Cado.profluo.effluo.labor.eris.
παραρρυῶ.Perefluam.effluā.cadam.labor.
παράσημος.η.ον.Insignis.e.insignitus.a.um.
παρασκευάζω.μ.σω.π.κα.pparo
παρασκευή.ης.ἡ.Parasceue.idest preparatio.
παραστῆναι.Astitisse.
παραστῆσαι.exhibuisse.sistere fecisse.
παράστησον.Exhibe.presta.astare fac.sistere fac.
παραστήσω.exhibebo.sistere faciā
παραστῶ.astem.cōmedē.exhibeā.
παρασχεῖν.exhibuisse.prebuisse.
παρατείνω.μ.νω.π.κα.extendo.dilato.
παρατηρέω ꝛ παρατηρῶ.μ.σω.π.κα.observo.
παρατίθημι.μ.σω.π.κα.Propono.appono.commendo.
παρατρέχω.μ.ουμαι.π.κα.Percurro.
παρατυγχάνω.μ.ξομαι.π.κα.Obviā casū fio.forte accido ꝛ occurro.
παρατυχών.οντος.ὁ.Postquā casu obviā fuit.forte accidit ꝛ occurrit.
παραυτίκα.Statim.confestim.
παραφέρω.μ.σω.π.κα.Transfero.hac ꝛ illac fero.
παραφρονέω ꝛ παραφρονῶ.μ.σω.π.κα.Desipio.insanio.

παραφρονία.ας.ἡ.īsipiētia.insania.
παραχειμάζω.μ.σω.π.κα.hyemē ago.
παραχειμασία.ας.ἡ.hyematio.
παραχρῆμα.confestim.continuo.
πάρδαλις.εως.ὁ.Pardalis.pardus animal.
παρέβαλον.applicui navem.
παρέβην.trāsgress⁹.pvaricatus sui.
παρεβιασάμην.coegi.coactus sū.
παρεβιβασάμην.Adductus.coactus.impositus sui.
παρεγενόμην.veni.
παρεγκλίνω.μ.νω.π.κα.inclino.
παρεδιδόμην.Tradebar.
παρεδίδουν.tradebā.āt.pdebā.āt
παρεδόθην.traditus.pditus sui.
παρεδόξασα.inhonoravi.
παρέδοσαν.tradiderūt.prodiderūt
παρέδωκα.tradidi.prodidi.
πάρεδρος.α.ον.qui assidet.assessor
παρεθέμην.cōmēdavi.apposui.
παρεθεωρούμην.contemnebar.
παρέθηκα.proposui.apposui.
παρείδω.μ.σω.π.κα.Despicio.contemno.
παρειμένος.η.ον.Remissus.dissolutus.a.um
πάρειμι.adsum.venio.
παρεισάγω.μ.ξω.π.χα.Induco.Introduco.
παρείσακτος.η.ον.subintroduct⁹.a.ū
παρεισδύω.μ.σω.π.κα.Subintro latenter.surrepo.
παρεισέδυσα.Subintravi.latenter surrepsi.
παρεισενέγκας.αντος.ὁ.postq̄ subintulit.induxit.
παρεισέρχομαι.μ.σομαι.π.λυθα.intro.subintro.
παρεισῆλθον.subintravi.runt.
παρεισήκειν.astiterā.
παρεισφέρω.μ.οισω.π.κα.subinfero.affero.induco.
παρειχόμην.prebebar.exhibebar.
παρεῖχον.prebebā.ant.
παρεκάλεσα.rogavi.hortatus sui.
παρεκάλουν.Rogabam.ant.hortabar.antur.
παρεκλήθην.exhortat⁹.cōsolat⁹ sū.
παρεκτός.extra.preter.
παρέλαβον.acceperunt.
παρελεγόμην.Legebam.pretervehebar.iuxta navigabam.
παρελεύσομαι.Transibo.preteribo

bo.superueniam.occupabo.
παρεληλυθέναι.preteriisse
παρεληλυθώς.οτος.ὁ.preterit⁹
παρελθε.Transi.
παρελθεῖν.transisse.
παρέλθω.trāseā.transiuero.
παρελθών.οντος.ὁ.postq̄ pterijt
παρελκύω.μ.σω.π.κα.protrabo
procrastino.dilato.extēdo.remoror.
παρέλυον.resoluebā.dissoluebā.āt.
παρεμβάλλω.μ.λω.π.κα.In
tersero.immitto.interijcio.
παρεμβολή.ης.ἡ.castra orū.
παρεμπίπτω.μ.σοῦμαι.π.κα.
incido.cado.
παρέμεγκαι.transfer.
παρεμεγκεῖν.transtulisse.
παρεμέκλιμα.inclinaui.
παρεμοχλέω ꝛ παρεμοχλῶ.μ.
σω.π.κα.inquieto.
πάρεξ.preter.excepto.
παρέξω.prebebo.exhibebo.
παρεπίδημος.ου.ὁ.Hospes.
παρεπίκραμα.exacerbaui.
παρεπορευόμην.pretergrediebar
παρέρχομαι.μ.λευσομαι.π.
λυθα.transeo.pretereo.negligo.
superuenio.occupo. [ratus fui
παρεσκεύασμαι.Paratus.prepa
παρεσκευασμένος.η.ον.parat⁹.
preparatus.a.um.
παρέσομαι.Adero.
παρέστηκα.affui.circumstiti.
παρεστηκώς.οτος.ὁ.postq̄ astitit
circumstitit.
παρέστην.affui.astiti.
παρέστησα.exhibui.astiti.
πάρεστι.adest.licet.
παρεστώς.τος.ὁ.postquā astitit.
παρέσχον.exhibui.prebui.runt
παρέτεινον.extendebā.differebā āt.
παρετήρουν.obseruabam.ant.
παρέχω.μ.ξω.π.χα.exhibeo pbeo
παρήγγειλα.precepi denunciaui.
παρήγγελον.denunciabam.preci
piebam.ant.epi.runt.
παρῆγον.transiui.preterij.runt
παρηγορία.ας.ἡ.cōsolatio.solatiū
παρηκολούθηκα.assecutus fui.
παρηκολουθηκώς.οτος.ὁ.post
quam assecutus est.
παρῆλθον.preterij.runt.
παρῆν.aderam.affui.
παρῄνουν.admonebaꝫ.consulebā
adhortabar.bantur.

παρῆσαν.venerunt.affuerunt.
παρητημένος.η.ον.excusat⁹.a.ū.
παρητησάμην.excusaui me.refugi
euitaui.
παρθενία.ας.ἡ.virginitas
παρθένος.ου.ἡ.virgo.
πάριδε.despice.contemne.
παρίδω.despiciam contemnā.ro.
παρίημι.μ.σω.π.κα.remitto.
παριστάνω.exhibeo.prebeo.
παριστάω ꝛ παριστῶ.μ.σω.π.
κα.constituo.statuo.
παρίστημι.μ.σω.π.κα.exhibeo.
asto.circumsto.sisto.
παροδεύω.μ.σω.π.κα.pretergre
dior.pretereo.
πάροδος.ου.ἡ.transitus
παροικέω ꝛ παροικῶ.μ.σω.π.κα
prope habito.habito.migro in aliā
terram ad habitandum.
παροικία.ας.ἡ.icolat⁹.pegrinatio
πάροικος.ου.ὁ.aduena.peregrin⁹.
παροιμία.ας.ἡ.paremia.exēplum.
parabola prouerbium.
πάροινος.η.ον.Uinolētus.a.um.
παροιχέομαι ꝛ παροιχοῦμαι.
μ.σομαι.π.μαι.pretereo. [sū.
παρομοιάζω.μ.σω.π.κα.simi
παρόμοιος.α.ον.similis.e.
παροξύνω.μ.νω.π.κα.Irrito.
παροξυσμός.ου.ὁ.prouocatio.ir
ritatio.
παροράω ꝛ παρορῶ.μ.σω.π.κα
contemno.dissimulo.sārā prouoco.
παροργίζω.μ.σω.π.κα.irrito.ad
παροργισμός.ου.ὁ.iracundia.
παροτρύνω.μ.νω.π.κα.cōcito.
παρουσία.ας.ἡ.aduētus.presētia.
παροψίς.δος.ἡ.parapsis.catin⁹.
παρρησία.ας.ἡ.audacia i loq̄ndo.
παρρησίᾳ.audacter.
παρρησιάζομαι.μ.σομαι.π.
σμαι.audacter ꝛ manifeste loquor.
παρῶ.preterea.remittam.ro.
παρώδευσα.pteriui.ptergress⁹ sū.
παρῴκησα.prope habitaui.migra
ui in alienā terram.
παρών.οντος.ὁ.presens.
παρωξυνόμην.incitabar.ira fla
grabam. [citatus.iratus.a.um.
παρωργισμένος.η.ον.irritat⁹.in
παρώτρυνα.concitaui.
παρῳχημένος.η.ον.preterit⁹.a.ū.
πᾶς.παντος.ὁ.omnis.masculi.ge.
πᾶσα.ης.ἡ.omnis.femini.gener.

πάσσαλος.ου.ὁ.pal⁹.ligni.fustis
πάσσω.μ.σω.π.κα.spargo.vario.
tinguo.
πάσχα.ατος.τὸ.pasca.
πάσχω.μ.σομαι.π.θα patior.
πατάσσω.μ.ξω.π.χα.percutio.
πατέω ꝛ πατῶ.μ.σω.π.κα.cal
co.conculco.
πατήρ.ρος.ὁ.pater.
πατριά.ας.ἡ.familia.
πατριάρχης.ου.ὁ.patriarcha.pa
trum princeps.
πατρικός.η.ον.paternus.a.um.
πατρίς.δος.ἡ.patria
πατρολῴας.ου.ὁ.parricida.
πατροπαράδοτος.η.ον.a patri
bus traditus.a.um
πατρῷος.α.ον.paternus.a.um.
παύομαι.μ.σομαι.π.μαι.cesso.
quiesco.
παύω.μ.σω.π.κα.cessare facio.
πάχνη.ης.ἡ.pruina
παχύνω.μ.νω.π.κα.incrasso
πέδαι.ων.αἱ.pedice.compedes.ꝛ
omnes genus vinculi pedum.
πεδήτης.ου.ὁ.q̄ cōpedib⁹ ligat⁹ ē
πεδινός.η.ον.campestris.e.
πεδίον.ου.τὸ.cāpus.planicies.
πεζῇ.pedestri itinere. [facio.
πεζεύω.μ.σω.π.κα.pedibus iter
πεζός.η.ον.pedestris.e.
πειθαρολογία.ας.ἡ.persuasibili
tas sermonum
πειθαρχέω ꝛ πειθαρχῶ.μ.σω.
π.κα.pareo.obtēpo.obedio pricipi
πείθομαι.μ.σομαι.π.σμαι.obe
dio.persuadeor.credo
πείθω.μ.σω.π.κα.psuadeo.cōfido.
πειθώ.οος.ἡ.suadela.persuasio.
πειράω ꝛ πειρῶ.μ.σω.π.κα.curio
πεῖρα.ας.ἡ.experientia.tentatio.
πειράζω.μ.σω.π.κα.experior.tento
πειράομαι ꝛ πειρῶμαι.μ.σομαι
π.μαι.tento.procuro.do operam.
πειρασμός.ου.ὁ.tentatio.
πειράω ꝛ πειρῶ.μ.σω.π.κα.ex
perior.tento
πεισμονή.ης.ἡ.persuasio.
πέλαγος.εος.τὸ.pelagus.profun
ditas aquarum.
πελεκίζω.μ.σω.π.κα.decapito.
obtrunco.securi percutio.
πέμπτος.η.ον.Quintus.a.um.
πέμπω.μ.ψω.π.φα.Mitto.
πένης.τος.ὁ.Pauper.

πενθερά.ας.ἡ.socrus.
πενθερός.ου.ὁ.socer.
πενθέω ꝛ πενθῶ.μ.σω.π.κα.
Lugeo.
πένθος.εος.τὸ.luctus.
πενιχρός.α.ον.pauperculus.a.ū.
πεντάκις.Quinquies.
πεντακισχίλιοι.α.ον.q̄nq3 millia
πεντακόσιοι.α.ον.quingētus.a.ū.
πέντε.Quinq3.
πεντεκαιδέκατος.η.ον.quintus
decimus.a.um
πεντήκοντα.quinquaginta.
πεντηκοντατρία.ων.τα.quīquā
ginta tria.neutri generis. [a.ū.
πεντηκοστός.η.ον.quīq̄gessimus.
πεπαιδευμένος.η.ον.doctus.eru
ditus.a.um.
πεπαλαίωκα.ātiquaui.ātiquū feci
πέπαυμαι.cessaui.desij.
πεπειραμένος.η.ον.expt⁹.a.um.
πέπεισμαι.psuasus fui.credidi.
πεπεισμένος.η.ον.persuasus.a.ū.
πεπελεκισμένος.η.ον.decapitat⁹
decollatus.securi percussus.a.um.
πεπηγώς.οτος.ὁ.infixus.con
glutinatus.congelatus.
πεπιεσμένος.η.ον.pressus.oppress⁹.
aggrauatus.a.um
πεπίστευκα.credidi.
πεπιστεύκειν.credideram.
πεπιστευκώς.οτος.ὁ.postq̄ cre
didit.
πεπλάνημαι.erraui.deceptus fui.
πεπλανημένος.η.ον.deceptus.
Aberrans.
πεπλάτυμαι.extē⁹.dilatatus fū.
πεπλήρωκα.impleui.
πεπληρωκέναι.ipleuisse.cōpleuisse
πεπλήρωμαι.implet⁹.cōplet⁹ fui.
πεπληρωμένος.η.ον.Implet⁹.re
pletus.a.um. [pletus.a.um.
πεπληροφορημένος.η.ον.im
πεπλούτηκα.ditatus fui.diues fa
ctus fui.
πεποίηκα.Feci.
πεποιήκειν.Feceram.
πεποιηκέναι.fecisse.
πεποιηκώς.οτος.ὁ.postquā fecit.
πεποιημένος.η.ον.factus.a.um.
πέποιθα.cōfido.confisus fui.
πεποιθέναι.cōfidere.confisū esse.
πεποίθησις.εως.ἡ.fiducia.ꝯfidētia
πεποιθώς.οτος.ὁ.postquam confi
sus est.confidens.

πεπολίτευμαι.conuersatus fui.
πέπονθα.passus fui.
πεπότικα.potaui.dedi bibere.
πεπορευμένος.η.ον.postquam
ambulauit.
πεπραγμένος.η.ον.act⁹.fact⁹.a.ū.
πέπρακα.vendidi.
πεπραμένος.η.ον.vēditus.a.um.
πέπραχα.feci.
πεπραχέναι.fecisse.
πεπτωκώς.οτος.ὁ.postq̄ cecidit.
πεπυρωμένος.η.ον.cōbustus.a.ū
πεπώρωκα.induraui.
πεπωρωμένος.η.ον.exceecat⁹.a.ū
sine sensu.
πέραν.trans.vltra.
πέρας.ατος.τὸ.finis.
περάω ꝛ περῶ.μ.σω.π.κα.trāseo
πέρδιξ.κος.ἡ.perdix auis.
περί.de.circum. [circunduco.
περιάγω.μ.ξω.π.χα.circumeo.
περιαιρέω ꝛ περιαιρῶ.μ.σω.π
κα.aufero.
περιαστράπτω.μ.ψω.π.φα
circumfulgeo.
περιβάλλομαι.μ.ουμαι.π.
βλημαι.cooperior.induor.
περιβάλλω.μ.λω.π.κα.coope
rio.circundo.induo.
περιβεβλημένος.η.ον.indut⁹.a.ū.
περιβλέπω.μ.ψω.π.φα.circum
spicio.
περιβληθείς.εντος.ὁ.circunda
tus.coopertus.vestitus. [inctus.
περιβόλαιον.ου.τὸ.velamen.a
περιβολή.ης.ἡ.amictus.cooperi
mētū.indumentum.
περίβολον.ου.τὸ.mur⁹.circuit⁹.
περιγραφή.ης.ἡ.consumptio.cir
cunscriptio.lineamentum
περιδέω.μ.σω.π.κα.circunligo.
περιδραμών.οντος.ὁ.postquaꝫ
circumcurrit.circuiuit. [tus fui.
περιεβαλόμην.indutus fui.coop
περιέβαλον.cooperui.vestiui.
περιεβλεπόμην.circunspiciebar.
circunspectus fui.
περιεδεδέμην.circunligatus fuerā
περιέζωσα.precinxi.
περιεζωσμένος.η.ον.precict⁹.a.ū.
περιέθηκα.circumposui.circumdedi.
imposui.
περιεκόμπουν.Circunsonabam.
Circunstrepebam.ant.
περιέκρυβον.occultabaꝫ.ant.

περιέλαμψα.circunfulsi.
περιελεῖν.Abstulisse.
περιελθών.οντος.ὁ.postquā cir
cuiuit.Circumambulauit. [sit.
περιελών.οντος.ὁ.postquā sustu
περιέξεσα.circūrasi.poliui.leuigaui.
περιεπάτησα.Ambulaui.
περιεπάτουν.Ambulabam.ant.
περιέπειρα.Transfixi.transfodi.
περιέπεσον.Incidi.runt.
περιεποιησάμην.Acquisiui.
περιεργάζομαι.μ.σομαι.π.μαι
Curiose ago. [tas nimia.
περιεργία.ας.ἡ.curiositas.sedulit
περίεργος.η.ον.curiosus.a.um.
περιέρχομαι.μ.σομαι.π.λυ
θα.Circumeo.circuambulo.
περιεσπώμην.Distrahebar.satage
bam.Occupabar.
περιέστην.Circunstiti. [tit.
περιεστώς.τος.ὁ.postq̄ circunsti
περιέσχον.Circumdedi.runt.
περιέτεμον.Circumcidi.runt.
περιετμήθην.Circuncisus fui.
περιέχω.μ.ξω.π.χα.Circūdo.oc
cupo.contineo.
περιζήτησις.εως.ἡ.Questio.
περιζώννυμι.μ.σω.π.κα.pcigo.
περιζωννύω.μ.σω.π.κα.pcingo.
περιζωσάμενος.η.ον.Precinctus.
Accinctus.a.um.
περιζώσω.Precingam.
περίειμι.circūeo.circundo.abo.
περιῆγον.circumbā.āt.circuiui.runt.
περιῄειν.Circuieram. [runt.
περιῆλθον.circuiui.circūambulaui
περιηρόμην.Submouebar.aufe
rebar.
περιήστραψα.Circunfulsi.
περιθείς.εντος.ὁ.Postquam cir
cumposuit.imposuit.
περίθεσις.εως.ἡ.circumdatio.cir
cumpositio.
περιθήσομαι.Circumponar.sumā
περιθήσω.circumponam.
περιίσταμαι.μ.σομαι.π.μαι.
Euito.declino.
περικάθαρμα.τος.το.purgamen
tum.Sterquilinium.
περικαλύπτω.μ.ψω.π.φα.
Uelo.Cooperio. [cumtegor
περίκειμαι.Circiponor.circūdor.cir
περικεκαλυμμένος.η.ον.Coooper
tus.velatus.a.um.
περικεφαλαία.ας.ἡ.Galea.

πορνεῖον.ου.τὸ. Lupanar. locus vbi sunt meretrices.
πορνεύω.μ.σω.π.κα.fornicor.
πόρνη.ης ἡ. Meretrix.
πόρνος.ου.ὁ.fornicator.fornicari⁹
πόρρω.Longe.
πόρρωθεν.Alonge.
πορρωτέρω.Longius.
πορφύρα.ας.ἡ.purpura.
πορφυρόπωλις.λος.ἡ. purpuraria. Que vendit purpuram.
πορφυροῦς.α.ουν.purpure⁹.a.ū.
πόσακις.Quotiens.
ποσαχῶς.Quotiens.
ποσίν.pedibus.
πόσις.εως.ἡ.pot⁹.poculum.potior
πόσος.η.ον.Quantus.a.um.
πόσω.Quanto.
ποταμός.ου.ὁ.fluuius.
ποταμοφόρητος.η.ον. Quod defertur a flumine.
ποταπός.η.ον.Qualis.e.
πότε.Quando.
ποτέ.Aliquando.
πότερον.Utrum.an.
πότερος.α ον.Uter.a.um.
ποτήριον.ου.τὸ.calix.poculum.
ποτίζω.μ.σω.π.κα.potū do.poto.
ποῦ.Ubi.
πούς.οδος.ὁ.Pes.
πρᾶγμα.ατος.τὸ.Res.
πραγματεία.ας.ἡ.Negocium.
πραγματεύω.μ.σω.π.κα.nego [cior.
πραθῆναι.venditum fuisse.
πραιτώριον.ου.τὸ.Pretorium. domus presidis.
πράκτωρ.ρος.ὁ.Exactor. interfector. Qui exigit tributa.
πρᾶξις.εως.ἡ.Opus.
πρᾶος.α.ον.mitis.benignus.a.ū.
πραότης.ητος.ἡ.Mansuetudo. benignitas.
πρασιά.ας.ἡ.Sulcus.pars.
πρᾶσις.εως.ἡ.Uenditio.
πράσσω.μ.ξω.π.χα.Ago.facio.
πράττω.μ.ξω.π.χα.Ago.facio.
πραΰς.εὸς.ὁ.ἡ.mitis.benignus.
πραΰτης.τος.ἡ.mansuetudo.beni [gnitas.
πρέπει.decet.honestū est.
πρέπον.οντος.τὸ.decēs.honestū.
πρεσβεία.ας.ἡ.Legatio.
πρεσβεύω.μ.σω.π.κα. Legat⁹ sum.intercedo.melior sum. [tus.
πρεσβύτερος.α.ον.senior.antiquior
πρεσβυτέριον.ου.τὸ.Senatus.

πρεσβύτης.ου.ὁ.Senex.
πρεσβῦτις.λος.ἡ.anus. vetula.
πρηνής.εος.ὁ.ἡ.Pronus.in faciē lapsus.in partē anteriorē inclinatus.
πρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
πρίν.priusquam.
πριν.priusquam.
πρό ante.priusquā.
προαγαγεῖν.produxisse.precessisse.
προαγαγών.οντος.ὁ. postquā produxit.precessit. [co.
προάγω.μ.ξω.π.χα.pcedo.pdu
προαδικέω τ προαδικῶ.μ.σω.π.κα.prior iniuriam infero.
προαιρέομαι τ προαιροῦμαι. μ.σομαι.π.μαι.Eligo. prepono. destino.
προαιτιάομαι τ προαιτιῶμαι. μ.σομαι.π.μαι.Causā do.causor. accuso.
προακούω.μ.σω.π.κα.āte audio.
προαλής.εος.ὁ.ἡ.Procax. petulans.preceps.
προαμαρτάνω.μ.σω.π.κα. Ante pecco.
προαναμέλπω.μ.ψω.π.φα. decanto.ante canto.
προάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Precedo.
προαύλιον.ου.τὸ.Premium sonandi vel cantandi ad tibias.
προαυλον.ου.τὸ.vestibulum.
προβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.pcedo.
προβάλλω.μ.λω.π.κα.produco.germino.impello.
προβάς.αντος.ὁ. postq̄ processit.
προβατικός.η.ον.ouinus.ouiari⁹
πρόβατον.ου.τὸ.ouis. [a.ū.
προβεβηκώς.οτος.ὁ.postq̄ pcessit.
προβιβάζω.μ.σω.π.κα.produco detrabo.premoneo.
προβλέπω.μ.ψω.π.φα.prospicio.prouideo.
προγεγονώς.οτος.ὁ.Postquā processit.vel ante factus est.
προγεγραμμένος.η.ον.Prescriptus.antescriptus.a.ū.
προγίνομαι.μ.σομαι.π.μαι.p̄existo.ante sum.
προγινώσκω.μ.σομαι.π.κα.p̄cognosco.prescio.
προγνωσθῆναι.pcognitum fuisse.
πρόγνωσις.εως.ἡ.Prescientia. precognitio.
πρόγονος.ου.ὁ.Precessor.parēs.

progenitor.priuignus.
προγράφω.μ.ψω.π.φα.prescribo.Antescribo.
προδαπανάω τ προδαπανῶ. μ.σω.π.κα.expēdo. ante expendo.
πρόδηλος.η.ον.manifestus.a.ū.
προδίδωμι.μ.σω.π.κα.Prius do.prodo.
προδοσία.ας.ἡ.proditio.
προδότης.ου.ὁ.proditor.
προδραμών.οντος.ὁ.Postquā ante cucurrit.
πρόδρομος.ου.ὁ.precursor.
προεβίβασα.produxi.detraxi.
προέγνων.precognoui. presciui.
προεγνώσθην.Precognitus ante cognitus fui.
προεγνωσμένος.η.ον. Precognitus.a.um.
προεγράφην. ante scriptus fui.
προέγραψα.Ante scripsi.
προέδραμον.ante cucurri.
προέδωκα.prius dedi.prodidi.
προεθέμην.proposui. proposit⁹ fui.
προείδω.μ.σω.π.κα. preuideo.
προείληφα.preaccepi.preoccupaui.
προειλόμην.Preposui.pluris feci. proposui.
προεῖπον.predixi.runt.
προείρηκα.predixi.
προειρηκέναι.predixisse.
προειρημένος.η.ον.predict⁹.a.ū.
προείρω.μ.ρω.π.κα. antedico.
προέκοπτον. proficiebam.ant.
προέκοψα.profeci.
προέκρινα.preposui. anteposui.
προέλαβον.preueni.antecepi.runt
προέλεγον.pdixi.rūt.predicebā.āt.
προελεύσομαι.precedā.
προέλθω.preueniā.preuenero.
προελθών.οντος.ὁ.postquam progressus est.processit. precessit.
προελπίζω.μ.σω.π.κα. prespero.
προεμάχησα.Antepugnaui. inter primos pugnaui.
προεμήνυσα.prenunciaui.
προενάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι Incipio.
προενηρξάμην.Incepi.
προενόησα.prospexi.prouidi.
προενομεύθην.capt⁹.captiuat⁹ fui
προεπαγγέλλομαι. μ. λοῦμαι.π.μαι.ante promitto.
προεπηγγειλάμην āte promisi.
προέρχομαι.μ.σομαι.π.λυθα

procedo.progredior.
προεστώς.οτος.ὁ.Qui preest. prefectus. [posui.porrexi.
προέτεινα.extendi.protendi.pro
προετιμήθην.magis honorat⁹ fui et pluris factus. [ro.
προετοιμάζω.μ.σω.π.κα.ppa
προετρεψάμην.exhortatus sum.
προευαγγελίζομαι.μ.σομαι. π.μαι.prenuncio.antenuncio.as.
προευηγγελισάμην.pnunciaui.
προεφήτευσα.prophetaui.
προέφθασα.preueni.
προεχειρισάμην. preordinaui.
προήγαγον.produxi. pduxi.runt.
προηγέομαι τ προηγοῦμαι. μ.σομαι.π.μαι. precedo. preuenio.primus sum.
προῆγον.Antecedebam.preducebam.ant.preduxerunt.
προῄδειν.presciueram.
προηδικημένος.η.ον. Prior iniuria affectus.a.um.
προήκουσα.preaudiui.
προῆλθον.precessi.runt. [rauit.
προηλπικώς.ότος.ὁ.postq̄ p̄spe
προημαρτηκώς.οτος.ὁ.postquā ante peccauit.
προήρχομην.precedebam.
προητιασάμην.causat⁹ fui.accusaui
προητοίμασα.preparaui.
πρόθεσις.εως.ἡ.propositum. propositio.electio.
προθεσμία.ας.ἡ. prefinitū tēpus.
προθυμία.ας.ἡ.promptitudo.
πρόθυμος.η.ον.promptus.a.um.
προθύμως.voluntarie. libenter.
προϊδών.οντος.ὁ.postq̄ preuidit
προΐσταμαι.μ.σομαι.π.μαι. presum.
προΐστημι.μ.σω.π.κα. preficio. presum.antesto.
προκαταγγέλλω.μ.λω.π.κα. repromitto.prenuncio. antepromitto.
προκαταρτίζω.μ.σω.π.κα.pparo
προκατήγγειλα.prenunciaui.ante promisi.
προκατηγγελμένος.η.ον.repromissus.antepromissus.a.um.
πρόκειμαι.propositus sum.
προκεχειρισμένος.η.ον. Predicatus.prenunciatus.a.um.
προκεχειροτονημένος.η.ον.preordinatus.preelectus.a.um. [co.
προκηρύττω.μ.ξω.π.χα.an pdi

προκοπή.ης.ἡ. pfectus.augmētū.
προκόπτω.μ.ψω.π.φα.pficio.
πρόκριμα.τος.τὸ.pindiciū. [pcedo
προκρίνω.μ.νω.π.κα. ppono.antepono. [uenit.antecepit.puētus ē
προλαβόμενος.η.ον. postq̄ pre
προλαμβάνω. μ. ψομαι. π. μμαι.ante capio.preuenio. [ātedico
προλέγω.μ.ξω.π. χα .predico.
προληφθείς.εντος.ὁ.poccupat⁹. preassumptus [.μ.σω.π.κα.pnūcio
προμαρτυρέω τ προμαρτυρῶ
προμαχέω τ προμαχῶ.μ.σω.π.κα.Antepugno.inter pmos pugno.
προμελετάω. τ προμελετῶ. μ.σω.π.κα.premeditor.
προμεριμνάω. τ προμεριμνῶ. μ.σω.π.κα.ātecuro.pri⁹ curā habeo
προμηνύω.μ.σω.π.κα. pnūcio. antenūcio.as. [puideo.curā habeo.
προνοέω τ προνοῶ.μ.σω.π.κα.
πρόνοια.ας.ἡ.prouidentia.
προνομεύω.μ.σω.π.κα. populor.captiuo.as. [κα.puideo.puideo.
προοράω τ προορῶ.μ.σω.π.
προορίζω.μ.σω.π.κα.predestino.
προπαθών.οντος.ὁ.postq̄ ante passus est.prius perpessus ē. [te patior
προπάσχω.μ.σομαι.π.θα.an
προπάτωρ.ορος.ὁ.pgenitor.patr⁹.
προπέμπω.μ.ψω.π.φα.deduco.
προπεσών.οντος.ὁ.postq̄ pcidit
προπετής.εος.ὁ.ἡ.pceru⁹. temerarius.a.um. [do.antecado.
προπίπτω.μ.ουμαι.π.κα.proci
προπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι
πρός.Ad. [preco.
προσάββατον.ου.τὸ ante sabbatum.
προσάγαγε.adduc.offer.affer.
προσαγάγω. Offeram.offerrem. afferam.afferrem.attulero.
προσαγαγών.οντος.ὁ.postquā attulit.adduxit.obtulit. [pello.voco
προσαγορεύω.μ.σω.π.κα.Ap
προσάγω.μ.ξω.π. χα. Adduco.offero.appropinquo.
προσαγωγή.ης.ἡ.accessus.
προσαιτέω τ προσαιτῶ. μ.σω. π.κα. Mendico.as.
προσαναβαίνω.μ.σομαι.π.κα. Ascendo.
προσανάβηθι.ascende.
προσαναλίσκω.μ.σω.π.κα. erogo.expendo.

προσαναλώσας.αντος.ὁ.postquam erogauit expendit.
προσαναπαύομαι.μ.σομαι.π.μαι.cōquiescā.cum alio requiescā.
προσαναπληρόω τ προσαναπληρῶ.μ.σω.π.κα. Superaddo.accumulo.adimpleo.
προσανατίθεμαι.μ. σομαι.π.μαι.Acquiesco.addicor.
προσανατρέπω.μ.ψω.π.φα.in super subuerto.
προσανεθέμην.acqeui.addict⁹ sū.
προσανεπλήρωσα. Accumulaui. adimpleui.
προσαπειλέω τ προσαπειλῶ μ.σω.π. κα.Comminor.aris.
προσαπωθέω. τ προσαπωθῶ. μ.σω.π.κα. Adexpello. insuper expello.magis expello.
προσβιβάζω.μ.σω.π.κα. Appono.impono.suprapono.
προσγελάω τ προσγελῶ. μ.σω.π.κα. arrideo.cum alio rideo.
προσδαπανάω τ προσδαπανῶ.μ.σω.π.κα.superexpēdo.superogo
προσδεκτός.η.ον. acceptus.a.ū
προσδέομαι.μ.σομαι.π.μαι. rogo.indigeo.
προσδέχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Expecto.recipio.amplector.
προσδοκάω. τ προσδοκῶ. μ.σω.π.κα.expecto.
προσδοκία.ας.ἡ.Expectatio.
προσδραμών.οντος.ὁ. postquā accurrit.
προσεάω τ προσεῶ.μ.σω.π.κα sino. permitto. [propinquo.
προσεγγίζω.μ.σω.π.κα. Ap
προσεδεήθην.egui.indigui.oraui.
προσεδεξάμην.accepi.āplexus fui
προσεδεχόμην.expectabā. acce [piebā.
προσεδόκων.expectabā.āt.
προσεδρεύω.μ.σω.π.κα.assisto.deseruio.
προσεθέμην.adieci.addidi. apposui.appositus adiectus addit⁹ fui.
προσέθηκα.adieci.addidi.apposui.
προσείδω.video.aspicio. intueor.
προσειργασάμην.adnegociat⁹ sū. i.negociando acquisiui τ auri rem.
προσεῖχον.attendebam.ant.
προσεκαλεσάμην.accersiui.
προσεκάλουν. prouocabam.ant.
προσεκλήθην.consensi.
προσεκληρώθην.adiunctus fui.

πορνεῖον.ου.το. Lupanar. locus vbi sunt meretrices.
πορνεύω.μ.σω.ϖ.κα.fornicor.
ϖόρνη.ης ἡ. Meretrix.
ϖόρνος.ου.ὁ.fornicator.fornicariꝰ
ϖόρρω. Longe.
ϖόρρωθεν. Alonge.
πορρωτέρω. Longius.
πορφύρα.ας.ἡ.purpura.
πορφυρόπωλις.λος.ἡ.purpuraria. Que vendit purpuram.
πορφυροῦς.α.ουν.purpureꝰ.a.ũ.
ϖοσάκις. Quotiens.
ϖοσαχῶς. Quotiens.
ϖοσὶν.pedibus.
ϖόσις.εως.ἡ.potꝰ.poculum.potio.
ϖόσος.η.ον. Quantus.a.um.
πόσω. Quanto.
ποταμός.ου.ὁ.fluuius.
ποταμοφόρητος.η.ον. Quod defertur a flumine.
ποταπός.η.ον. Qualis.e.
ϖοτέ. Quando.
ποτέ. Aliquando.
πότερον. Vtrum.an.
ϖότερος.α ον. Vter.a.um.
ϖοτήριον.ου.το.calix.poculum.
ϖοτίζω.μ.σω.π.κα.potũ do.poto.
ϖοῦ. Vbi.
ϖοῦς.ολος.ὁ. Pes.
πρᾶγμα.ατος.το. Res.
ϖραγματεία.ας.ἡ. Negocium.
ϖραγματεύω.μ.σω.ϖ.κα.negocior.
πραθῆναι.vẽditum fuisse.
πραιτώριον.ου.το. Pretorium. domus presidis.
πράκτωρ.ρος.ὁ. Exactor. interfector. Qui exigit tributa.
πρᾶξις.εως.ἡ. Opus.
ϖρᾶος.α.ον.mitis.benignus.a.um.
πραότης.τητος.ἡ. Mansuetudo. benignitas.
ϖρασιά.ας.ἡ. Sulcus. pars.
πράσις.εως.ἡ. Venditio.
πράσσω.μ.ξω.π.χα. Ago.facio.
ϖράττω.μ.ξω.ϖ.χα. Ago.facio.
ϖραΰς.έος.ὁ.ἡ.mitis.benignus.
ϖραΰτης.τος.ἡ.mansuetudo.benignitas.
πρέπει.decet.honestũ est.
ϖρέπον.οντος.το.decẽs.honestũ.
ϖρεσβεία.ας.ἡ. Legatio.
ϖρεσβεύω.μ.σω.ϖ.κα. Legatꝰ sum.intercedo.melior sum.
ϖρεσβύτερος.α.ον.senior.antiquior.
ϖρεσβυτέριον.ου.το. Senatus.

πρεσβύτης.ου.ὁ. Senex.
ϖρεσβῦτις.δος.ἡ.anus. vetula.
πρηνής.εος.ὁ.ἡ. Pronus.in faciẽ lapsus.in partẽ anteriorẽ inclinatus.
ϖρίζω.μ.σω.π.κα.seco.scindo.
πρὶν.priusquam.
ϖρινή.priusquam.
πρό.ante.priusquã.
προαγαγεῖν.produxisse.precessisse.
ϖροαγαγὼν.οντος.ὁ. postquam produxit.precessit.
ϖροάγω.μ.ξω.ϖ.χα.p̃cedo.produco.
ϖροαλικέω ꝛ προαλικῶ.μ.σω.π.κα.prior iniuriam infero.
προαιρέομαι ꝛ προαιροῦμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. Eligo. prepono. destino.
ϖροαιτιάομαι ꝛ προαιτιῶμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. Causã do. causor. accuso.
προακούω.μ.σω.π.κα.ãte audio.
ϖροαλής.εος.ὁ.ἡ. Procax. petulans.preceps.
ϖροαμαρτάνω.μ.σω.π.κα. Ante pecco.
ϖροαναμέλπω.μ.ψω.ϖ.φα. decanto.ante canto.
ϖροάρχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι. Precedo.
ϖροαύλιον.ου.το. Premium sonandi vel cantandi ad tibias.
ϖρόαυλον.ου.το.vestibulum.
προβαίνω.μ.σομαι.π.ηκα.p̃cedo.
ϖροβάλλω.μ.λω.ϖ.κα.produco.germino.impello.
προβας.αντος.ὁ.postq̃ꝫ processit.
ϖροβατικός.η.ον.ouinus.ouiariꝰ.a.ũ.
ϖρόβατον.ου.το.ouis.
προβεβηκως.οτος.ὁ.postq̃ꝫ p̃cessit.
προβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα.produco detraho.premoneo.
προβλέπω.μ.ψω.π.φα.prospicio.prouideo.
ϖρογεγονώς.οτος.ὁ. Postquã processit.vel ante factus est.
ϖρογεγραμμένος.η.ον. Prescriptus.antescriptus.a.um.
προγίνομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.p̃existo.ante sum.
προγινώσκω.μ.σομαι.ϖ.κα.p̃cognosco.prescio.
προγνωσθῆναι.p̃cognitum fuisse.
πρόγνωσις.εως.ἡ. Prescientia. precognitio.
πρόγονος.ου.ὁ. Precessor.parẽs. progenitor.priuignus.

προγράφω.μ.ψω.ϖ.φα.prescribo. Antescribo.
ϖροδαπανάω ꝛ ϖροδαπανῶ. μ.σω.ϖ.κα.expẽdo. ante expendo.
ϖρόδηλος.η.ον.manifestus.a.ũ.
ϖροδίδωμι.μ.σω.π.κα. Prius do.prodo.
ϖροδοσία.ας.ἡ.proditio.
ϖροδότης.ου.ὁ.proditor.
προδραμὼν.οντος.ὁ. Postquã ante cucurrit.
ϖρόδρομος.ου.ὁ.precursor.
προεβίβασα.produxi. detraxi.
ϖροέγνων.precognoui. presciui.
προεγνώσθην. Precognitus.ante cognitus fui.
ϖροεγνωσμένος.η.ον. Precognitus.a.um.
προεγράφην. ante scriptus fui.
ϖροέγραψα. Ante scripsi.
προέδραμον.ante cucurri.
ϖροέδωκα.prius dedi.prodidi.
προεθέμην.proposui. propositꝰ fui.
ϖροείδω.μ.σω.ϖ.κα. preuideo.
προείληφα.preaccepi.preoccupaui.
προειλόμην. Preposui.pluris feci. proposui.
προεῖπον.predixi.runt.
ϖροείρηκα.predixi.
ϖροειρηκέναι.predixisse.
προειρημένος.η.ον.predictꝰ.a.ũ.
ϖροείρω.μ.ρω.ϖ.κα. antedico.
ϖροέκοπτον. proficiebam.ant.
ϖροέκοψα.profeci.
ϖροέκρινα.preposui. anteposui.
ϖροέλαβον.preueni.antecepi.runt
ϖροέλεγον.p̃dixi.rũt.predicebã.ãt.
προελεύσομαι.precedã.
ϖροέλθω.preueniã.preuenero.
προελθὼν.οντος.ὁ.postquam progressus est.processit. precessit.
προελπίζω.μ.σω.π.κα. prespero.
προεμάχησα. Antepugnaui. inter primos pugnaui.
προεμήνυσα.prenunciaui.
προενάρχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Incipio.
ϖροενηρξάμην. Incepi.
προενόησα.prosperi.prouidi.
ϖροενομεύθην.capiꝰ.captiuatꝰ fui
ϖροεπαγγέλλομαι. μ.λοῦμαι.π.μαι.ante promitto.
προεπηγγειλάμην.ãte promisi.
προέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.λυθα procedo.progredior.

ϖροεστώς.οτος.ὁ. Qui preest. prefectus.
ϖροέτεινα.extendi.protendi.proposui.porrexi.
ϖροετιμήθην.magis honoratꝰ sum ꝛ pluris factus.
ϖροετοιμάζω.μ.σω.ϖ.κα.p̃paro.
ϖροετρεψάμην.exhortatus sum.
ϖροευαγγελίζομαι.μ.σομαι. π.μαι.prenuncio.antenuncio.as.
ϖροευηγγελισάμην.p̃nunciaui.
ϖροεφήτευσα.prophetaui.
ϖροέφθασα.preueni.
ϖροεχειρισάμην. preordinaui.
ϖροήγαγον.produxi. p̃duxi.runt.
ϖροηγέομαι ꝛ ϖροηγοῦμαι. μ.σομαι.ϖ.μαι. precedo. preuenio.primus sum.
ϖροῆγον. Antecedebam.preducebam.ant.preduxerunt.
ϖροῄδειν.presciueram.
προηδικημένος.η.ον. Prior iniuria affectus.a.um.
προήκουσα.preaudiui.
προῆλθον.precessi.runt.
ϖροηλπικώς.οτος.ὁ.postq̃ꝫ p̃sperauit.
ϖροημαρτηκώς.οτος.ὁ.postquã ante peccauit.
ϖροηρχόμην.precedebam.
προητιασάμην.causatꝰ sũ.accusaui
προητοίμασα.preparaui.
ϖρόθεσις.εως.ἡ.propositum. propositio.electio.
ϖροθεσμία.ας.ἡ. prefinitũ tẽpus.
ϖροθυμία.ας ἡ.promptitudo.
ϖρόθυμος.η.ον.promptus.a.um.
ϖροθύμως.voluntarie. libenter.
ϖροιδὼν.οντος.ὁ.postq̃ꝫ preuidit
ϖροΐσταμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. presum.
προΐστημι.μ.σω.ϖ.κα. preficio. presum.antesto.
προκαταγγέλλω.μ.λω.ϖ.κα. repromitto.prenuncio. antepromitto.
προκαταρτίζω.μ.σω.π.κα.p̃paro
ϖροκατήγγειλα.prenunciaui.ante promisi.
ϖροκατηγγελμένος.η.ον.repromissus.antepromissus.a.um.
πρόκειμαι.propositus sum.
προκεχειρισμένος.η.ον. Predicatus.prenunciatus.a.um.
προκεχειροτονημένος.η.ον.preordinatus.preelectus.a.um.
προκηρύττω.μ.ξω.ϖ.χα.ãn p̃dico.

ϖροκοπή.ης.ἡ. p̃fectus.augmẽtũ.
ϖροκόπτω.μ.ψω.ϖ.φα.p̃ficio.
πρόκριμα.τος.το.p̃iudiciũ.
προκρίνω.μ.νω.ϖ.κα.p̃pono.antepono.
ϖρολαβόμενος.η.ον. postq̃ꝫ preuenit.antecepit.p̃uẽtus ẽ
ϖρολαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ. μμαι.ante capio.preuenio.
ϖρολέγω.μ.ξω.ϖ.χα.predico. ãtedico
προληφθείς.εντος.ὁ.p̃occupatꝰ. preassũptus
προμαρτυρέω ꝛ προμαρτυρῶ .μ.σω.π.κα.p̃nũcio
ϖρομαχέω ꝛ προμαχῶ.μ.σω. π.κα. Antepugno.iter p̃mos pugno.
ϖρομελετάω. ꝛ ϖρομελετῶ. μ.σω.ϖ.κα.premeditor.
προμεριμνάω. ꝛ ϖρομεριμνῶ. μ.σω.π.κα.ãtecuro.priꝰ curã habeo
ϖρομηνύω.μ.σω.π.κα. p̃nũcio. antenũcio.as.
προνοέω ꝛ προνοῶ.μ.σω.π.κα. p̃uideo.curã habeo.
ϖρόνοια.ας.ἡ.prouidentia.
προνομεύω.μ.σω.π.κα. populor.captiuo.as.
ϖροοράω ꝛ προορῶ.μ.σω.ϖ. κα.p̃uideo.puideo.
ϖροορίζω.μ.σω.ϖ.κα.predestino.
προπαθὼν.οντος.ὁ.postq̃ꝫ antepassus est.prius perpessus ẽ.
ϖροπάσχω.μ.σομαι.π.θα.ante patior
προπάτωρ.ορος.ὁ.p̃genitor.pauꝰ.
προπέμπω.μ.ψω.π.φα.deduco.
ϖροπεσὼν.οντος.ὁ.postq̃ꝫ p̃cidit
προπετής.εος.ὁ.ἡ.p̃teruꝰ. temerarius.a.um.
ϖροπίπτω.μ.ουμαι.π.κα.procido.antecado.
ϖροπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι preceo.
ϖρός. Ad.
ϖροσάββατον.ου.το.ante sabbatum.
ϖροσάγαγε.adduc.offer.affer.
προσαγάγω. Offeram.offerrem. afferam.afferrem.attulero.
ϖροσαγαγὼν.οντος.ὁ.postquã attulit.adduxit.obtulit
ϖροσαγορεύω.μ.σω.ϖ.κα. Appello.voco
ϖροσάγω.μ.ξω.ϖ.χα. Adduco.offero.appropinquo.
ϖροσαγωγή.ης.ἡ.accessus.
ϖροσαιτέω ꝛ προσαιτῶ.μ.σω. ϖ.κα. Mendico.as.
προσαναβαίνω.μ.σομαι.π.κα. Ascendo.
ϖροσανάβηθι.ascende.
ϖροσαναλίσκω.μ.σω.π.κα. erogo.expendo.

ϖροσαναλώσας.αντος.ὁ.postquam erogauit expendit.
προσαναπαύομαι.μ.σομαι.ϖ. μαι.cõquiescã.cum alio requiescã.
ϖροσαναπληρόω ꝛ προσαναπληρῶ.μ.σω.ϖ.κα. Superaddo.accumulo.adimpleo.
προσανατίθεμαι.μ.σομαι.ϖ. μαι. Acquiesco.addicor.
ϖροσανατρέπω.μ.ψω.π.φα.insuper subuerto.
ϖροσανεθέμην.acquieui.addictꝰ sũ.
προσανεπλήρωσα. Accumulaui. adimpleui.
προσαπειλέω ꝛ ϖροσαπειλῶ μ.σω.π.κα. Comminor.aris.
προσαπωθέω. ꝛ προσαπωθῶ. μ.σω.ϖ.κα. Adexpello. insuper expello.magis expello.
ϖροσβιβάζω.μ.σω.π.κα. Appono.impono.suprapono.
προσγελάω. ꝛ προσγελῶ. μ. σω.ϖ.κα. arrideo.cum alio rideo.
ϖροσδαπανάω ꝛ ϖροσδαπανῶ.μ.σω.π.κα.superexpẽdo.superogo
ϖροσδεκτός.η.ον. acceptus.a.um
προσδέομαι.μ.σομαι.π.μαι.rogo.indigeo.
ϖροσδέχομαι.μ.ξομαι.π.μαι. Expecto.recipio.amplector.
ϖροσδοκάω. ꝛ ϖροσδοκῶ. μ. σω.ϖ.κα.expecto.
ϖροσδοκία.ας.ἡ. Expectatio.
ϖροσδραμὼν.οντος.ὁ. postquã accurrit.
προσεάω ꝛ ϖροσεῶ.μ.σω.π.κα sino. permitto.
ϖροσεγγίζω.μ.σω.π.κα. Appropinquo.
ϖροσεδεήθην.egui.indigui. oraui.
ϖροσεδεξάμην.accepi. ãplexus fui
ϖροσεδεχόμην.expectabã. accipiebã.
προσεδόκων.expectabã.ãt.
ϖροσεδρεύω.μ.σω.ϖ.κα.assisto.deseruio.
ϖροσεθέμην.adieci.addidi. apposui.appositus adiectus additꝰ fui.
ϖροσέθηκα.adieci.addidi.apposui.
προσείδω.video.aspicio. intueor.
προσειργασάμην.adnegociatꝰ sũ. .i.negociando acquisiui ꝛ auxi rem.
ϖροσεῖχον.attendebam.ant.
προσεκαλεσάμην.accersiui.
ϖροσεκάλουν. prouocabam.ant.
ϖροσεκλήθην.consensi.
ϖροσεκληρώθην.adiunctus fui.

ϖροσέκοψα.Irrui.offendi.
ϖροσεκύλισα.Aduolui.
ϖροσεκύνησα.adoraui,
προσεκύνουν.adorabam.ant.
ϖροσελαβόμην. Assumpsi.parti
ceps fui.partem cepi. assūptus fui.
ϖροσελεύσομαι.Accedam.
ϖροσελήλυθα.accessi.
πρόσελθε.accede.
ϖροσελθεῖν.accessisse.
ϖροσέλθω.accedam.accessero.
προσελθών.οντος.postq̄ accessit
ϖροσένεγκαι.Offer.
ϖροσενέγκαι. obtulisse.adduxisse.
ϖροσενέγκας.αντος.ὁ. postq̄ ob
tulit.
ϖροσενέγκω.offeram. obtulero.
ϖοσενεχθείς.εντος.ὁ.oblatus.
ϖροσενήνοχα.obtuli.
ϖροσέπεσον.procidi.runt.
ϖροσέϖιϖτον.procidebam. ant.
ϖροσεϖιτιμάω.ꝛ ϖροσεϖιτι=
μῶ.μ.σω.ϖ.κα. Insuper arguo
ꝛ reprehendo.
ϖροσεϖιτίμησις.εωσ.ἡ. Insup
vituperatio ꝛ reprehensio.
ϖρὸσ ἐϖὶ τούτοις. Ad hec.pre
terea.vltra hec.
προσεϖοιούμην. Fingebam.ven
dicabam.acquirebam.
προσεργάζομαι. μ. σομαι. ϖ.
μαι.negociādo augeo. denuo addo.
προσέρρηξα. Incidi. cum impetu
illisus fui.
προσερρωμένος.η.ον.Confirma
tus.corroboratus.a.um. ⌈accedo.
ϖροσέρχομαι.μ.σομαι.ϖ. θα.
ϖροσέσχηκα.presto fui. attendi.
προσετάγην. Iussus.preceptus fui
ϖροσέταξα.precepi.iussi.
ϖροσετέθην.additus.apposit⁹ fui.
ϖροσετιθέμην.augebar.addit⁹erā
προσετίθουν.augebam.ant.
προσευχή.ης.ἡ.oratio.
προσεύχομαι.μ.ξομαι.π. μαι.
oro.preces fundo.
ϖροσέφερον. offerebam. ant.obtu
li.runt. ⌈fui.
ϖροσεφώνησα.vocaui. allocutus
προσεφώνουν.Vocabam.ant.al-
locutus fui.runt.
προσῆλθον.accessi.rūt. ⌈nus.
προσήλυθος.η.ον.pselyth⁹. aduc
προσηλόω.ꝛ προσηλῶ.μ.σω.π
κα.affligo clauis.
ϖροσήνεγκα.obtuli.

ϖροσηνέχθην.oblatus fui.
προσηρχόμην.accedebam.
ϖροσηυξάμην.oraui.p̄ces fudi.
προσηυχόμην.orabā.p̄ces fūdebā
προσθεῖναι.adiecisse. ⌈auxit.
ϖροσθείς.εντος.ὁ.postq̄ adiecit.
πρόσθες.adauge.appone.⌈adijcias
ϖροσθήσω. Addam. Apponam.
προσθῶ. Addam.addidero.
ϖροσιδεῖν.aspexisse.vidisse.
ϖρόσκαιρος.α.ον.ad tp̄s.tpalis.e
προσκαλέομαι.ꝛ προσκαλοῦ=
μαι.μ.σομαι.π.μαι.aduoco ꝯsētio.
προσκαλέω. ꝛ προσκαλῶ. μ.
σω.π.κα.prouoco.
ϖροσκαρτερέω ꝛ προσκαρτε=
ρῶ.μ. σω.ϖ.κα.insto.assiduus sū.
ϖροσκαρτέρησις.εως.ἡ.instātia.
ϖροσκέκλημαι.aduocaui. assūpsi.
προσκεφάλαιον.ου.το.ceruical
προσκληρόομαι ꝛ ϖροσκλη=
ροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.adiūgor
ϖρόσκλησις.εως.ἡ.gratia. com=
passibilitas.detrimētū alteri⁹ ptis.
προσκολλάομαι. ꝛ ϖροσκολ=
λῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.adhereo.
πρόσκομμα.ατος.το.offensio.
προσκοϖή.ης.ἡ. offēsio.offēdiculū.
ϖροσκόπτω.μ.ψω.π.φα.offēdo
irruo. ⌈in lapide.
προσκρούω.μ.σω.ϖ.κα. offēdo
ϖροσκυλίω.μ.σω.ϖ.κα. Aduo
luo.voluēdo applico ꝛ appono.
ϖροσκυνέω. ꝛ ϖροσκυνῶ. μ.
σω.ϖ.κα.Adoro.
ϖροσκύνησις.εως.ἡ.adoratio.
προσκυνητής.ου.ὁ.adorator.
προσλαβεῖν.assumpsisse.
ϖροσλαβόμενος.η.ον. postquā
assumpsit.assumptus.a.um.
προσλαβοῦ.accipe.suscipe. suscep
tus esto. ⌈σω.ϖ.κα.alloquor.
ϖροσλαλέω.ꝛ.προσλαλῶ.μ.
προσλαμβάνω. μ. ψομαι. ϖ.
μμαι.assumo.presumo.dep̄hendo.
ϖροσληφθῆναι.assumptum fuisse.
ϖροσληφθῶ.assumptus. dep̄hē
sus fuero.
πρόσληψις.εως.ἡ. assumptio.
ϖροσλογίζομαι. μ. σομαι.ϖ.
σμαι.computo.adnumero.
προσμένω.μ.νω.π.κα. admaneo
.i.prope aliquē maneo. immaneo.
insto.acq̄esco. ⌈adlugeo.suplugeo.
προσολύρομαι.μ.ουμαι.π.μαι
προσορμίζομαι.μ.σομαι.π.μαι

ad portum peruenio.
ϖροσοφείλω.μ.σω.ϖ.κα.debeo
προσοχή.ης.ἡ.obseruatio.custodia.
attētio.diligētia. ⌈molestus sum.
προσοχθίζω.μ.σω.π.κα.grauis.
προσόχθισμα.τος.το.grauitas.
tedium.onerositas. ⌈cū alio ludo.
ϖροσϖαίζω.μ.ξω.ϖ.χα.alludo
πρόσπεινος.η.ον.esuriēs.famescēs
ϖροσπέσω.irruam.inuadam.
προσπήγνυμι.μ.ξω.π.χα.affigo
προσπηγνύω.μ.ξω.π.χα.affigo
προσπήξας.αντος.ὁ.postq̄ affixit
προσϖίπτω.μ.σοῦμαι.ϖ.κε ir
ruo.procido.
προσϖοιέομαι.ꝛ ϖροσϖοιοῦ=
μαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Fingo.for
mo.figuro.familiarem facio.
ϖροσϖοιέω.ꝛ προσποιῶ.μ.σω
ϖ.κα.vendico.acquiro.⌈μαι.accedo
ϖροσπορεύομαι. μ. σομαι. ϖ.
ϖροσρηγνύω.μ.ξω. ϖ.χα. In
cido.cum impetu illidor. ⌈roboro.
προσρωννύω.μ.σω.π.κα.ꝯfirmo
ϖρόσταγμα.τος.το.preceptū.
ϖροσταράττω.μ.ξω.π. χα.per
turbo.commoueo.affligo.⌈iubeo.
προστάσσω.μ.ξω.χα. precipio.
ϖροστάτις.δος.ἡ. Assestrix. que
preest ꝛ astat. ⌈tor.prefectus.
προστάτης.ου.ὁ. princeps.asses-
προστάττω.μ.ξω.π.χα.precipio.
iubeo. ⌈tum fuisse.
ϖροστεθῆναι.appositum esse.addi
ϖροστεθήσομαι. adijciar. addar.
ϖρόστεταγμένος.η.ον.iuss⁹. sta
ϖροστῆναι.prefuisse.⌊tutus.a.um.
προστίθημι.μ.σω.π.κα.addo adij
cio. ⌈curro.
ϖροστρέχω.μ.οῦμαι.π.κα. Ac
ϖροσφάγιον.ου.το. cibus.esca.
ϖρόσφατος.η.ον. nouus.a.um.
προσφάτως.nuper. ⌈duco.
προσφέρω.μ.σω.π.κα.offero.ad
ϖροσφιλής.εος.ὁ.ἡ.amabilis.de
siderabilis.e.
προσφορά.ας.ἡ.oblatio.
ϖροσφωνέω. ꝛ προσφωνῶ. μ.
σω.ϖ.κα.alloquor.voco.
πρόσχες.attende.intende.
ϖρόσχυσις.εως.ἡ.effusio.
ϖροσψαύω.μ.σω.ϖ.κα. tango.
προσωϖοληπτέω.ꝛ ϖροσωπο
ληπτῶ.μ.σω.ϖ.κα.psonā.accepto
ϖροσωϖολήϖτης.ου.ὁ.Per-
sonarum acceptor.

ϖροσωϖοληψία.ας.ἡ.perſonarum acceptio.
ϖρόσωϖον.ου.το.facies.pſona.
ϖροσώρμισθην.ad portū perueni
ϖροσώχθισα.grauis ⁊ onerosꝰ fui
ϖροτείνω.μ.νω.ϖ.κα.Do.propono.protendo.
ϖρότερον.Prius.
ϖρότερος.α.ον.prior.ius.
ϖροτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Propono.prepono.antepono.
ϖροτιμάω.⁊ ϖροτιμῶ.μ.σω.π.κα.Prehonoro.magis honoro.pluris facio.
ϖροτοστάτης.ου.ὁ.pfectꝰ.preses
προτρέπω.μ.ψω.π.φα.exhortor
προτρέχω.μ.ουμαι.π.κα.pcurro
ϖρουπάρχω.μ.ξω.ϖ.χα.Preexisto.prius ſum.
ϖρουπῆρχον.Prius.eram.ant.prius fui.runt.
ϖρουφεστώς.ωτος.ὁ.Qui preextitit. ⌈existo.
ϖρουφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.pre=
ϖροφανῶς.palam.manifeſte.
ϖρόφασις.εως.ἡ.Oratio.pretextus.excuſatio.occaſio.
προφέρω.μ.σω.π.κα.pfero.obijcio
ϖροφητεία.ας.ἡ.prophetia.
προφητεύω.μ.σω.ϖ.κα.Prophetizo.lego ſcripturas diuinas.
προφήτης.ου.ὁ.Propheta.
προφητικός.η.ον.propheticus.a.ū
προφῆτις.ιδος.ἡ.prophetiſſa.
προφθάνω.μ.σω.ϖ.κα.pueniο.
ϖροφυτεύω.μ.σω.ϖ.κα.Prius planto.ante planto.
προχειρίζω.μ.σω.ϖ.κα.Conſtituo.preordino.predico.
προχειροτονέω.⁊ προχειροτονῶ.μ.σω.ϖ.κα.pordino ⁊ pligo.
προώρισα.predeſtinaui.pcōſtitui.
ϖροωρώμην.preuidebam.bar.
πρύμνα.ης.ἡ.Puppis.
πρύτανις.εως.ὁ.gubernator.rector
ϖρωΐ.Mane.prima luce.
ϖρωΐα.ας.ἡ.mane.prima lux.
πρωΐθεν.A mane.a tpe matutino.
πρωϊνός.η.ον.Matutinus.a.um.
πρῷρα.ας.ἡ.Prora.
πρωτεύω.μ.σω.ϖ.κα.Primatū teneo.princeps ſum.
πρωτογέννημα.τος.το.Primogenitum.quod primo generatur. ⌈a.ū.
ϖρωτόγονος.η.ον.primogenitus
πρωτοκαθεδρία.ας.ἡ.Primus locus in ſedendo.prima cathedra.
πρωτοκλισία.ας.ἡ.primꝰ recubitꝰ
ϖρωτόπλαστος.η.ον.Primum formatus ⁊ factus.a.um.
πρωτοτόκιος.α.ον.pmogenitꝰ.a.ū
ϖρωτότοκος.η.ον.pmogēitꝰ.a.ū.
πρωτομάρτυς.υρος.ὁ.Primus martyr.i.primus teſtis.
ϖρῶτος.η.ον.primus.a.um.
πρωτοστάτης.ου.ὁ.pſes.author
ϖταίω.μ.σω.ϖ.κα.erro.offendo.
ϖτέρνα.ης.ἡ.calcaneus.
ϖτερύγιον.ου.το.pinnaculum.
πτέρυξ.γος.ἡ.ala.
πτηνός.η.ον.Uolatilis.volucris.e.
ϖτοέομαι.⁊ πτοοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Terreor.
πτόησις.εως.ἡ.Perturbatio.
ϖτύον.ου.το.Uentilabrum.
πτύρομαι.μ.ροῦμαι.π.μαι.conturbor.terreor.
ϖτύσσω.μ.ξω.ϖ.χα.plico.as.
ϖτύσμα.τος.το.Sputum.
ϖτύω.μ.σω.ϖ.κα.Spuo.
πτῶμα.τος.το.Cadauer.caſus.ruina.corpis.
πτῶσις.εως.ἡ.Ruina.caſus.
ϖτωχεία.ας.ἡ.mēdicitas.pauptas
πτωχεύω.μ.σω.ϖ.κα.Mēdico.
ϖτωχός.η.ον.mendicus.a.um.
ϖυγμῆ.crebro.ſepe.
πυθέσθαι.ſciſſe.interrogaiſſe.
πυθόμενος.η.ον.Poſtquam ſciuit.interrogauit.
πύθων.ωνος.το.Python.nomen demonis.
ϖυκνά.Frequenter.ſepe.
ϖυκνός.η.ον.Denſus.creber.multus.a.um.
πυκνότερος.α.ον.Denſior.crebrior.frequentior.us.
πυκτεύω.μ.σω.π.κα.Pugilatu certo.pugnis contendo.
πύλη.ης.ἡ.porta.
ϖυλών.ωνος.ὁ.ianua.
πυνθάνομαι.μ.ευσομαι.π.σμαι Sciſcitor.interrogo.ſcio.
ϖῦρ.ρος.το.ignis.
πυρά.ας ἡ.cumulus lignoꝝ.pyra.
πύργος.ου.ὁ.Turris.
ϖυρεῖον.ου.το.Thymiamateriū.focus.vaſculum in quo odoramenta comburuntur.
ϖυρέσσω.μ.ξω.ϖ.χα.febricito.
ϖυρετός.ου.ὁ.febris.
πυρέττω.μ.ξω.ϖ.χα.febricito.
ϖύριμος.η.ον.ignitus.a.um.
πυριφλεγής.εος.ὁ.ἡ.Ardens.
ϖυρόομαι.⁊ ϖυροῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Uror.
ϖυρός.ου.ὁ.Triticum.
ϖυρπνόος.α.ον.Ignem ſpirans.
πυρράζω.μ.σω.ϖ.κα.Rubeo.rubicundus ſum.
ϖυρρός.α.ον.ruffus.a.um.
ϖυρώδης.εος.ὁ.ἡ.ignitus.a.um.
ϖύρωσις.εως.ἡ.Inflammatio.feruor.incendium.
ϖωλέω.⁊ ϖωλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Uendo.
ϖῶλος.ου.ὁ.Pullus equinus.vel aſininus.
ϖώποτε.Unquam.
ϖωρόω.⁊ πωρῶ.μ.σω.ϖ.κα.excеco.as.ſenſu priuo.
πώρωσις.εως.ἡ.Cecitas.vel defectus ſenſus.
ϖῶς.quo pacto.quomodo.
ραβδίζω.μ.σω.π.κα.Uirga.cedo.
ράβδος.ου.ἡ.Uirga.
ραβδοῦχος.ου.ὁ.virgas gerens.lictor. ⌈nus.
ραδιούργημα.τος.το.ſcelꝰ.faci
ραδιουργία.ας.ἡ.Fallacia.
ραθυμέω.⁊ ραθυμῶ.μ.σω.ϖ.κα.pigreſco.
ραῖδος.ου.ὁ.genus fere ſic vocate.
ράκος.εος.το.pannus.
ραμίς.δος.ἡ.gutta.
ραντίζω.μ.σω.ϖ.κα.aſpergo.
ραντισμός.ου.ὁ.aſperſio.
ραπίζω.μ.σω.π.κα.alapis cedo.
ράπισμα.τος.το.alapa.
ραφίς.δος.ἡ.Acus.
ρεμβάς.δος.ἡ.Mulier que mente alienatur.
ρεμβασμός.ου.ὁ.Alienatio.occupatio mentis.
ρεῦμα.τος.το.fluxus.
ρεύσω.Fluam.
ρέω.μ.ευσω.ϖ.κα.fluo.
ρῆγμα.τος.το.ſciſſura.ruina.
ρήγνυμι.μ.ξω.ϖ.χα.Scindo.rūpo.diſrumpo.
ρηγνύω.μ.ξω.ϖ.χα.ſcindo.rumpo.diſrumpo.
ρηθείς.εντος.ὁ.dictus.
ρηθήσομαι.Dicar.
ρῆμα.τος.το.Uerbum.

ρῆξομ.Scinde.rumpe.disrumpe.
ρήξω.scindā.rumpam.disrumpā.
ρήσσω.μ.ξω.ϖ.χα.scindo.rūpo.
ρήτωρ.ορος.ὁ.Rhetor.orator.qui agit causas.
ρητῶς.Manifeste.
ῥίζα.ης.ἡ.Radix.
ῥιζόω ꝛ ῥιζῶ.μ.σω.ϖ.κα.radico.radices iacio.
ῥὶμ.μος.ἡ.naris.nasus.
ῥιπή.ης.ἡ.ictus.
ῥιπίζω.μ.σω.ϖ.κα.iacio.iacto.
ῥιπτέω ꝛ ῥιπτῶ.μ.σω.ϖ.κα.cū impetu iacio.proijcio.
ῥίπτω.μ.ψω.π.φα.iacio.ꝑcipito.
ῥόδομ.ου.Το.Rosa.
ῥοιζηδόμ.cū magno impetu.
ῥοῖζος.ου.ὁ.stridor sybili.impetus.
ῥοΐσκος.ου.ὁ.malū punicū auro intertextū in veste sacerdotali adornatum.
ῥομφαία.ας.ἡ.Gladiꝰ.rompbea.
ῥοπή.ης.ἡ.ictus.momentum.
ῥοῦς.ου.ὁ.Fluxus.
ῥυθμός.ου.ὁ.musica.cōcētꝰ.melos.
ῥύμη.ης.ἡ.Vicus.
ῥύομαι.μ.σομαι.π.μαι.libero.
ῥυπαρεύω.μ.σω.ϖ.κα.sordesco.immundus sum.
ῥυπαρία.ας.ἡ.immunditia.
ῥύσις.εως.ἡ.fluxus.profluuium.
ῥυτίς.δος.ἡ.Ruga.
ῥωμαϊκός.η.ομ.romanꝰ.latinꝰ.a.ū.
ῥομαῖος.α.ομ.romanus.a.um.
ῥωμαϊστί.Romane.latine.
ῥώμνυμι.μ.σω.ϖ.κα.Roboro.cōfirmo.valido.fortifico.
ῥώμνυω.μ.σω.ϖ.κα.Roboro.firmo.valido.fortifico.
σάββας.Τος.Το.Sabbatum.
σαββατισμός.ου.ὁ.sabbatismꝰ.
σάββατομ.ου.Το.Sabbatum.
σαγήνη.ης.ἡ.Sagena.rete.
σαθρός.α.ομ.debilis.maradꝰ.a.ū.
σαίμω.μ.μω.ϖ.κα.Adulor.moueo.perturbo.commoueo.
σάκκος.εος.Το.saccus.cilicium.
σαλεύω.μ.σω.ϖ.κα.agito.cōcutio
σάλος.ου.ὁ.fluctus.tempestas.cōmotio maris.
σάλπιγξ.γος.ἡ.Tuba.
σαλπίζω.μ.σω.ϖ.κα.Tuba cano
σαλπιστής.ου.ὁ.qui tuba canit.
σαμαρείτης.ου.ὁ.samaritanus.
σαμαρεῖτις.δος.ἡ.samaritana.

σαμδάλιομ.ου.Το.Calciamentū muliebre.sandalium.calige.
σαμίς.δος.ἡ.Tabula.
σαπρός.α.ομ.malus.rancidus.a.ū.
σαργάμη.ης.ἡ.Sporta.
σάρδιος.ου.ὁ.Sardius lapis preciosus.
σαρδώμυξ.κος.ἡ.sardonyx lapis preciosus.
σαρκικός.η.ομ.Carnalis.e.
σάρκιμος.η.ομ.carneus.a.um.
σάρξ.κος.ἡ.Caro.
σαρόω ꝛ σαρῶ.μ.σω.ϖ.κα.verro
σάτα.ωμ.Τα.seminata.sata orum.
σάφειρος.ου.ὁ.Saphirus genus lapidis preciosi.
σαφής.εος.ὁ.ἡ.Manifestus.a.um.
σβέμμυμι.μ.σω.ϖ.κα.Extinguo.
σβεμμύω.μ.σω.ϖ.κα.Extinguo.
σβέσαι.Extinxisse.
σβέσθαι.Extinctum esse.
σβεστικός.η.ομ.Extinctiuus.a.um.Quod habet vim ad extinguendū.
σβέσω.Extinguam.
σέ.Te.
σεαυτόμ.Te ipsum.
σεβάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.Colo.veneror.adoratur.
σέβασμα.ατος.Το.quod colitur ꝛ
σεβαστός.η.ομ.augustꝰ.colēdꝰ.a.ū.
σέβομαι.colo.veneror.
σειρά.ας.ἡ.Rudens.
σεῖσμα.Τος.Το.concussio.
σεισμός.ου.ὁ.Motus.concussio.tempestas.procella.terremotus.
σείω.μ.σω.π.κα.concutio.quatio.
σελήμη.ης.ἡ.Luna.
σεληνιάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Lunaticus sum.
σεμίδαλις.εως.ἡ.Simila.
σεμμός.η.ομ.Grauis.seuerus.venerandus.a.um.
σεμμότης.ητος.ἡ.seueritas.reuerentia
σεσαλευμέμος.η.ομ.Agitatus.a.um.concussus.a.um.
σεσαρωμέμος.η.ομ.scopis mundatus.a.um
σέσηπα.putrefactus sum.
σεσιγημέμος.η.ομ.Tacitus.a.um.
σεσοφισμέμος.η.ομ.Eruditus.doctus.a.um.
σεπτός.η.ομ.Venerandus.a.um.
σέσωκα.saluaui.
σεσωρευμεμος.η.ομ.Oneratus.cumulatus.grauatus.a.um

σέσωσμαι.saluatus fui.
σεσωσμέμος.η.ομ.saluatus.saluus.a.um.
σημαίμω.μ.μω.ϖ.κα.significo.declaro
σημεῖομ.ου.Το.signum.
σημειόομαι ꝛ σημειοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Noto.as.
σήμερομ.Hodie.
σήπομαι.μ.ψομαι.ϖ.πα.Putresio.putresco.
σηρικός.η.ομ.sericus.a.um.
σής.Τος.ἡ.Erugo.tinea.
σητόβρωτος.η.ομ.A tinea vel erugine comesus.a.um.
σθεμόω ꝛ σθεμῶ.μ.σω.ϖ.κα.cōfirmo.roboro.
σιαγώμ.ομος.ἡ.Maxilla.
σίαλος.ου.ὁ.porcus pinguis.
σιγάω ꝛ σιγῶ.μ.σω.ϖ.κα.taceo
σιγή.ης.ἡ.silentium
σιγηρός.α.ομ.taciturnus.a.um.
σιδηροῦς.α.ουμ.ferreus.a.um.
σίδηρος.ου.ὁ.Ferrum.
σικάριος.ου.ὁ.Sicarius.homicida
σίκερα.ας.ἡ.Sicera.
σιμικίμθιομ.Semicinthium.
σίμαπις.εως.ἡ.sinapis.
σιμδώμ.ομος.ἡ.Sindon.linteum.
σιμιᾶσαι.cribrare.Cribrauisse.
σιτευτός.η.ομ.saginatus.a.um
σιτιστός.η.ομ.Altilis.e.
σιτομέτριομ.ου.Το.Tritici mensura.
σῖτος.ου.ὁ.Triticum.
σιωπάω ꝛ σιωπῶ.π.σω.ϖ.κα.Taceo.sileo.
σιωπή.ης.ἡ.silentium.
σκαμδαλίζω.μ.σω.ϖ.κα.scandalizo.
σκάμδαλομ.ου.Το.scandalum.
σκάπτω.μ.ψω.π.φα.Fodio.
σκάφη.ης.ἡ.scapha.nauis.
σκέλος.εος.Το.Crus.
σκεπάζω.μ.σω.ϖ.κα.protego.Tego.
σκέπασμα.Τος.Το.Indumentum
σκεπαστής.ου.ὁ.Visitator.
σκέπη.ης.ἡ.Tegumentum.velamentum.
σκευάζω.μ.σω.ϖ.κα.Preparo.paro.
σκευή.ης.ἡ.Armamenta cuiuscunqȝ rei.
σκεῦος.εος.Το.suppellex.Sarcina.vas.

σκηνή.ης.ἡ.ſcena. tabernaculum.
σκηνοπηγία. ων.τὰ.ſcenophegia.
festum iudeorum. ⌈culorū
σκηνοποιός.ου.ὁ.opifex taberna=
σκῆνος.εος.τὸ.tabernaculum.
σκηνόω ꝛ σκηνῶ.μ.σω.ϖ.κα.ha
bito.contubernoꝛ.caſtrametoꝛ.po=
no tentorium. ⌈habitatio
σκήνωμα.τος.τὸ.Tabernaculum.
σκῆπτρον.ου.τὸ.ſceptrū.
σκιά.ας.ἡ.Umbra.
σκιάζω.μ.σω.ϖ.κα. obumbro.
σκιρτάω ꝛ σκιρτῶ. μ.σω.π.κα.
Exulto.
σκληροκαρδία.ας.ἡ.duritia cordis
σκληρός.α.ον.durus.a.um.
σκληρότης.τος.ἡ. Duritia.
σκληροτράχηλος.η.ον.Durus
ceruice.a.um.
σκληρύνω.μ.νω.ϖ.κα.Induro.
σκληρυσμός.ου.ὁ. Induratio.
obduratio.
σκνῖφον.ου.τὸ. Genus animalis
paruuli volatilis.
σκολιός.α.ον.Tortuoſus.obliquus.
prauus.a.um.
σκόλοψ.ϖος.ὁ.ſtimulus.
σκοϖέω ꝛ σκοϖῶ. μ.σω.ϖ.κα.
conſidero.ſpeculoꝛ.animaduerto.
σκοπιά.ας.ἡ.ſpeculatio.ſpecula.
σκοϖός.ου.ὁ.ſignum ad quod diri
gitur ſagitta. propoſitū aliquod ad
quod pergimus.ſpeculatoꝛ.
σκορακισμός.ού.ὁ.floccifactio.
vilipenſio.contemptus
σκορπίζω.μ.σω.π.κα.ſpargo.
σκορπίος.ου.ὁ.ſcoꝛpius.
σκοτεινός.η.ον.tenebroſus.a.um.
σκοτία.ας.ἡ.Tenebre.rum.
σκοτίζω.μ.σω.π.κα.obſcuro.obte
σκότος.εος.τὸ.tenebre.rū. ⌊nebro.
σκοτόω ꝛ σκοτῶ.μ.σω.π. κα.ob
tenebro.obſcuro.
σκυβαλίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.
reproboꝛ.floccipendoꝛ.
σκύβαλον.ου.τὸ.Stercus.
σκυθρωπός.η.ον.triſtis.ſeuer9.a.ū.
σκύλλω.μ.λω.ϖ.κα.vexo.mole=
σκῦλα.ων.τὰ.ſpolia. ⌊ſto.as.
σκυλεύω.μ.σω.ϖ.κα.ſpolio.as.
σκωληκόβρωτος.η.ον.Conſum
ptus.a vermibus.a.um.
σκώληξ.κος.ὁ.Uermis. ⌈ſmarado
σμαράγδινος.η.ον.res ex lapide
σμάραγδος.ου.ὁ.ſmaragdus la

pis.precioſus.
σμικρύνω.μ.νω.π.κα.Diminuo.
σμύρνα.ης.ἡ.Myrrha.
σμυρνίζω.μ.σω.ϖ.κα.myrrho.as.
myrrha condio.
σοί.Tibi.
σορός.ου.ἡ. loculi moꝛtuoꝛum.
σός.η.ον.Tuus.a.um.
σοῦ.tui.genitiuus a prono.tu.
σουδάριον.ου.τὸ.linteū.ſudariū
σοφία.ας.ἡ.ſapientia.
σοφίζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι. Sa
piens videri volo.
σοφίζω.μ.σω.ϖ.κα.inſtruo. infoꝛ
mo.Doceo.
σοφός.η.ον.ſapiens.
σϖαράττω.μ.ξω.ϖ.χα.contur=
bo.Lacero.
σϖάργανον.ου.τὸ. inuolucrum.
faſcia qua infans inuoluitur.
σϖαργανόω ꝛ σϖαργανῶ. μ.
σω.ϖ.κα.Inuoluo.
σπαρείς.εντος.ὁ.ſeminatus.
σϖαρῶ.ſeminatus fuero.
σπαταλάω ꝛ σϖαταλῶ.μ.σω.
ϖ.κα.delitioſe.voluptuoſe viuo.
σϖατάλη.ης.ἡ.Cibus.eſca.
σϖάω ꝛ σϖῶ.μ.σω.ϖ.κα.educo.
σϖεῖρα.ας.ἡ. Cohoꝛs militum.
σϖείρω.μ.ρω.ϖ.κα.ſemino.
σπεκουλάτωρ.ορος.ὁ.ſatelles.
σϖένδομαι.μ.σομαι.π.μαι. ſa=
crificoꝛ.conſecroꝛ. inducias facio.
σπένδω.μ.σω.ϖ.κα.ſacrifico.libo
σϖονδεῖον.ου.τὸ.calix.vas ad li
bandū.
σϖέρμα.τος.τὸ.ſemē.
σπερμολογος.η.ον.ſeminiuerbi9
loquar.qui uerba diſſeminat.
σπεύδω.μ.σω.ϖ.κα.Feſtino. ac
celero.
σϖήλαιον.ου.τὸ.ſpelūca.
σϖιθαμή.ης.ἡ.palmus.
σϖιλάς.αδος.ἡ.ſcopulus.
σϖιλέω ꝛ σϖιλῶ.μ. σω.π.κα.
Polluo. Maculo.
σϖῖλος.ου.ὁ. Macula.
σπιλόω ꝛ σϖιλῶ.μ.σω. ϖ.κα.
Polluo. Maculo.
σπινθήρ.ρος.ὁ.ſcintilla.
σπλάγχνα.ων.τὰ.Uiſcera.
σϖλαγχνίζομαι. μ. σομαι. ϖ.
σμαι.Miſereoꝛ.
σπλαγχνοφάγος.ου.ὁ.Qui co
medit viſcera.

σϖόγγος.ου.ὁ.ſpongia.
σϖοδος.ου.ὁ.Cinis.
σπόριμος.η.ον.ſatus.a.um.
σπορος.ου.ὁ.ſemen.
σπουδάζω.μ.σω.ϖ.κα.ſollicitus
ſum.do operā.
σπουδαῖος.α.ον.ſollicitus.virtuo
ſus.a.um. ⌈us.
σπουδαιότερος.α.ον. ſollicitioꝛ.
σϖουδαιοτερως.ſollicitius.
σϖουδαίως.ſollicite.
σϖουδή.ης.ἡ.ſollicitudo.diligētia.
σπυρίς.δος.ἡ.ſpoꝛta.
σταγών.ονος.ὁ.Gutta.
στάδιος.ου.ὁ.ſtadium.
σταθείς.εντος.ὁ.ſtans.poſtq̃ ſtetit
σταθῆναι.ſtetiſſe
σταθήσομαι. ſtabo.perdurabo. pō
deraboꝛ.
σταθμός.ου.ὁ.Pondus. libra.ſta
tera.ſtatua.ſtabulum. reſidentia.
σταθῶ.ſtem.ſtetero.
στάκτη.ης.ἡ.Genus.odoꝛamenti.
στάμνος.ου.ὁ.Urna.
στάς.αντος.ὁ. poſtquam ſtetit.
στάσιμος.η.ον.ſtatarius.a.um.ſta
bilis.e.
στάσις.εως.ἡ.ſeditio.quies.ſtatus.
permanſio.
στατήρ.ρος.ὁ.ſtater.genus nummi
σταυρός.ου.ὁ.crux.
σταυρόω ꝛ σταυρῶ.μ.σω.π.κα
crucifigo.
σταφυλή.ης.ἡ.Uua.
στάχυς.υος.ὁ.ſpica.
στέαρ.τος.τὸ.Adeps.
στέγη.ης.ἡ.Domus.tectum.
στέγω.μ.ξω.π.χα. ſuſtineo. celo.
cooperio.
στεῖρα.ας.ἡ.ſterilis.fe.ge.
στειρόομαι ꝛ στειροῦμαι.μ.σο
μαι.ϖ.μαι.ſterilis efficioꝛ vel ſum.
στέλεχος.εος.τὸ.ſtipes. truncus.
στέλλομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι. De
uito.recedo.ſecedo ab aliqua re.iter
facio.nauigo.particeps ſū.poſſideo
στέμμα.ατος.τὸ.coꝛona. coꝛona
tio.ſtemma.
στεναγμός.ου.ὁ. Gemitus.
στενάζω.μ.ξω.ϖ.χα.Gemo.
στενός.η.ον.Anguſtus.a.um.
στενοχωρέομαι ꝛ στενοχω=
ροῦμαι.μ.σομαι.π.ημαι.An
guſtioꝛ.fatigoꝛ.aris.
στενοχωρία.ας.ἡ. Anguſtia.

στέρωσις.εως.ἡ.angustia.tribulatio.aduersitas.
στέργω.μ.ξω.ϖ.χα.amo.tolero.contentus sum.
στερεός.α.ον.Solidus.firm⁹.a.ū.
στερέοω ⁊ στερεῶ.μ.σω.ϖ.κα.Confirmo.roboro.
στερέωμα.τος.το.firmamentum
στερέωσις.εως.ἡ.robur.fortitudo.
στέρνα.ων.τα.planicies late ⁊ plane ipsius terre
στεφανηφορέω ⁊ στεφανηφορῶ.μ.σω.ϖ.κα.Coronor.coronaz gero.
στεφανόω ⁊ στεφανῶ.μ.σω.ϖ.κα.Corono.as.
στέφω.μ.ψω.ϖ.φα.Corono.
στῆθι.Sta.erigere.surge.
στῆθος.εος.το.Pectus.
στῆκον.Sta.
στήχω.μ.ξω.ϖ.χα.Sto.
στήλη.ης.ἡ.Columna.
στῆναι.Stetisse.
στῆσον.Statue.sta.
στήριγμα.τος.το.Firmamentuz.Stabilimentum ⌈tio
στηριγμός.ου.ὁ.firmitas.roboratio
στηρίζω.μ.ξω.π.χα.firmo.roboro.
στῆσαι.stetisse.excitauisse ⌊as.
στήσας.αντος.ὁ.Postquam statuit.stetit.stare fecit
στήσω.Stem.cōstituā.statuam
στιβάδες.ων.αι.Stramenta.stragula.Arborum summitates.virgarum fragmenta.mēse.lecti.mense in humo.accubitus ex virgis.
στίγμα.ατος.το.Stigma.pūctus.
στιγμή.ης.ἡ.pūctus. ⌊signum.
στίλβω.Splendeo.fulgeo.
στιππύον.ου.το.Stuppa.
στοά.ας.ἡ.porticus.
στοιβάδες.ων.αι.Idem quod στιβάδες.
στοιχεῖον.ου.το.Elementuz.principium.littera.
στοιχέω ⁊ στοιχῶ.μ.σω.ϖ.κα.Vado.procedo.ambulo.
στολή.ης.ἡ.stola.genus vestis.
στολισμός.ου.ὁ.vestitus.
στόμα.τος.το.os.oris
στόμαχος.ου.ὁ.stomachus.
στόμωμα.ατος.το.Consolidatio.ferruminatio ferri.
στοχάζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Estimo.coniecto.aspicio.vado.perue

nio ad certitudinē.
στρατεία.ας.ἡ.militie dignitas.hoc est prefectura vt tribunatus.centurionatus.vel huiusmodi.
στράτευμα.τος.το.Exercitus
στρατεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Milito.as.
στρατηγός.ου.ὁ.Dux.
στρατιά.ας.ἡ.Exercitus.
στρατιώτης.ου.ὁ.Miles.
στρατολογέω ⁊ στρατολογῶ.μ.σω.ϖ.κα.Exercitum duco.imperator sum.
στρατοπεδάρχης.ου.ὁ.Tribunus militum.preses militie.
στρατόπεδον.ου.το.Exercitus
στραφείς.εντος.ὁ.conuersus
στραφήσομαι.conuertar.
στραφῶ.cōuers⁹ fuero.cōuertar.
στρεβλη.ης.ἡ.contorsio.tortura.conuulsio illa que fit cū aliquis torquetur
στρεβλός.η.ον.tortuosus.deprauatus.a.um.
στρεβλόω ⁊ στρεβλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Deprauo.torqueo.ligo.flagello.
στρέφω.μ.ψω.ϖ.φα.conuerto.
στρηνιάω ⁊ στρηνιῶ.μ.σω.π.κα.Luxurior.vitiosus sum.
στρῆνος.Luxus.Delitie.
στρουθίον.ου.το.passer.
στροφή.ης.ἡ.Versutia.
στρόφος.ου.ὁ.Dolor intestinoruz.Tormines.
στρώννυμι.μ.σω.ϖ.κα.Sterno.
στρωννύω.μ.σω.π.κα.Sterno.
στυγητός.η.ον.Odibilis.e.odio dignus.a.um.
στυγνάζω.μ.σω.π.κα.Tristis sū.
στυγνός.η.ον.horrendus.a.um.
στύλος.ου.ὁ.Columna.basis super columnā.
στῶ.Stem.stetero.
στωικός.η.ον.Stoicus.a.um.secta fuit philosophorum.
σύ.Tu.
συγγελάω ⁊ συγγελῶ.μ.σω.ϖ.κα.corrideo.simul rideo.
συγγένεια.ας.ἡ.Cognatio.
συγγενής.εος.ὁ.ἡ.Cognatus.propinquus.a.um.
συγγενίς.δος.ἡ.Cognata.
συγγηράω ⁊ συγγηρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Consenesco.
συγγνώμη.ης.ἡ.Venia.
συγγνωστός.η.ον.Ignoscendus

venia dignus.a.um.
συγγυμνασία.ας.ἡ.Coexercitatio.conuersatio.
συγκάθημαι.Simul sedeo.
συγκατίζω.μ.σω.ϖ.κα.Simul sedeo.simul sedere facio.
συγκακοπαθέω ⁊ συγκακοπαθῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul laboro.erumnas tolero.
συγκακουχέομαι ⁊ συγκακουχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.affligor.
συγκαλέω ⁊ συγκαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conuoco.
συγκαλύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.cooperio.Velo.as. ⌈as.
συγκάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.incuruo
συγκαταβαίνω.μ.σομαι.π.κα.Simul descendo.
συγκαταβάς.αντος.ὁ.Postquā simul descendit. ⌈positio
συγκατάθεσις.εως.ἡ.consēsus.cō
συγκατατίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Assentior.consentio.
συγκαταψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα.Simul numero.as.connumero.
συγκατέβην.simul descendi. ⌈fui.
συγκατεψηφίσθην.cōnumerat⁹
σύγκειμαι.componor.
συγκεκαλυμμένος.η.ον.coopt⁹ velatus.a.um. ⌈a.um.
συγκεκλεισμένος.η.ον.conclus⁹.
συγκεκραμένος.η.ον.commixtus admixtus.temperatus.a.um.
συγκεκυφώς.οτος.ὁ.postq̄ icuruauit ⁊ inclinauit se.
συγκεράννυμι.μ.σω.ϖ.κα.tempero.misceo. ⌈pero.misceo.
συγκεραννύω.μ.σω.ϖ.κα.tem-
συγκέχυμαι.cōfus⁹.pturbat⁹ suz.
συγκεχυμένος.η.ον.Confusus.perturbatus.a.um.
συγκινέω ⁊ συγκινῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul moueo.commoueo.
συγκλείω.μ.σω.ϖ.κα.Simul claudo.concludo.
συγκληρονόμος.ου.ὁ.Coheres.simul heres. ⌈undo.
συγκλύζω.μ.σω.ϖ.κα.simul in-
συγκοινωνέω ⁊ συγκοινωνῶ.μ.σω.ϖ.κα.Particeps sum.
συγκοινωνός.ου.ὁ.soci⁹.pticeps
συγκολλάω ⁊ συγκολλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conglutino.
συγκομίζω.μ.σω.π.κα.Curo.s

mul fero.
σύγκριμα.τος.το.cōparatio.
συγκρίνω.μ.νω.ϖ.κα.comparo.
σύγκρισις.εως.ἡ.comparatio.
συγκυρία.ας.ἡ.Occasio.sors.
συγκύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Inclinor.vel inclino aliud.
συγκύφω.μ.ψω.ϖ.φα.Inclinor inclino aliud.
συγχαίρω.μ.σομαι.ϖ.κα.Congratulor.congaudeo.
συγχέω.μ.ευσω.π.κα.Confundo
συγχράομαι ⁊ συγχρῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.communico.coutor.
σύγχυσις.εως.ἡ.Confusio.
συζάω ⁊ συζῶ.μ.σω.ϖ.κα.simul viuo.
συζεύγνυμι.μ.ξω.ϖ.χα.coniugo.
συζευγνύω.μ.ξω.π.χα.coniugo.
συζήσω.Simul viuam.
συζητέω ⁊ συζητῶ.μ.σω.ϖ.κα.Conquiro.disputo.
συζήτησις.εως.ἡ.cōquisitio.questio
συζητητής.ου.ὁ.Conquisitor.exquisitor.scrutator.
σύζυγος.η.ον.cōpar.sub eodē iugo
συζωοποιέω ⁊ συζωοποιῶ.μ.σω.π.κα.conuiuifico.
συκάμινον.ου.το.genus arboris sic vocate.
συκῆ.ης.ἡ.ficus arbor.
συκομοραία.ας.ἡ.arbor sic vocata
συκομωρεά.ας.ἡ.arbor sic vocata
σῦκον.ου.το.ficus fructus.
συκοφαντέω ⁊ συκοφαντῶ.μ.σω.π.κα.calumnior.falsā litē intēdo.fraudulenter aliquid quero.
συλαγωγέω ⁊ συλαγωγῶ.μ.σω.ϖ.κα.Decipio.
συλέω ⁊ συλῶ.μ.σω.ϖ.κα.predor.Rapio.
συλλαβεῖν.cōprehendisse.
συλλαβέσθαι.Adiuuisse.comprehensum fuisse.
συλλαβόμενος.η.ον.Postquam comprehendit.comprehensus est.
συλλαβών.οντος.ὁ.Postquam adiuuit.comprehendit.
συλλαλέω ⁊ συλλαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.colloquor. ⌈μ.μαι.Adiuuo.
συλλαμβάνομαι.μ.ψομαι.ϖ.
συλλαμβάνω.μ.ψομαι.π.μαι Adiuuo.comprehendo.concipio.
συλλέγω.μ.ξω.ϖ.χα.colligo.
συλληφθείς.εντος.ὁ.comprehen

sus.conceptus.
συλληφθῆναι.Comprehensum.conceptum fuisse.
συλλήψομαι.cōprehēdā.cōcipiaz
συλλογίζομαι.μ.σομαι.π.μαι colligo.
συλλογισμός.ου.ὁ.Ratiocinatio.collectio.cogitatio.
συλλυπέομαι ⁊ συλλυποῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.cōtristor.simul tristor.
συμβαίνω.μ.σομαι.π.κα.cōtingo.accido.
συμβάλλω.μ.λω.π.κα.confero.simul iacio.concurro.simul uenio.
συμβάς.αντος.ὁ.postquā accidit
συμβασιλεύω.μ.σω.ϖ.κα.simul regno.as.
συμβέβηκα.contigi.accidi.
συμβεβηκώς.οτος.ὁ.Postquam contigit.accidit.
συμβέβλημαι.contuli.profui.
συμβησόμενος.η.ον.Qui continget.eueniet.
συμβιβάζομαι.μ.σομαι.π.μαι.In societatem venio.
συμβιβάζω.μ.σω.ϖ.κα.certior sū certior fio.cōnecto.instruo.doceo.
συμβίωσις.εως.ἡ.communicatio vite.contubernium.sodalitas.
συμβιώσομαι.simul viuā.
συμβολοκοπέω ⁊ συμβολοκοπῶ.μ.σω.ϖ.κα.pticeps sū.puersor
σύμβολον.ου.το.Signum.similitudo.accidens quod proprie declarat rem aliquā.
συμβουλεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.consulto.delibero.
συμβουλεύω.μ.σω.ϖ.κα.cōsulo.
συμβουλία.ας.ἡ.consilium.
συμβούλιον.ου.το.pciliū.cōsiliū
σύμβουλος.ου.ὁ.consiliarius.
συμμαθητής.ου.ὁ.cōdiscipulus.
συμμαρτυρέω ⁊ συμμαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.testimoniū reddo.
συμμερίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.comparticipo. ⌈particeps.
συμμέτοχος.ου.ὁ.consocius.cō
συμμιμητής.ου.ὁ.coimitator.
συμμορφόομαι ⁊ συμμορφοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.pfiguror
σύμμορφος.η.ον.conformis.eiusdem forme
συμπαθέω ⁊ συμπαθῶ.μ.σω.π.κα.compatior.condoleo.misereor.

συμπαθής.εος.ὁ.ἡ.compatiens.qui cōdolet.
συμπαίζω.μ.σω.ϖ.κα.colludo.
συμπαραγενόμενος.η.ον.Postquam simul venit.
συμπαραγίνομαι.μ.σομαι.π.μαι.Simul venio.ad sum.fauco
συμπαρακαλέω ⁊ συμπαρακαλῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul aduoco exhortor.consolor.
συμπαρακληθῆναι.Simul consolatum esse.
συμπαραλαβεῖν.Simul assumpsisse.coassumpsisse.
συμπαραλαβών.οντος.ὁ.postquam coaccepit.simul sumpsit.
συμπαραλαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μαι.Simul accipio. ⌈maneo
συμπαραμένω.μ.νω.ϖ.κα.simul
συμπαρεγενόμην.simul affui.faui.
συμπάρειμι.simul sū.simul adsū.
συμπαρών.οντος.ὁ.Postquam simul affuit.
συμπάσχω.μ.σομαι.ϖ.θα.compatior.condoleo. ⌊mitto.
συμπέμπω.μ.ψω.ϖ.φα.simul
συμπεριλαβών.οντος.ὁ.Post quam simul accepit.
συμπεριλαμβάνω.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.coaccipio.simul accipio.
συμπεριφέρομαι.μ.σομαι.ϖ.γμαι.Simul feror.pfētio.idē fētio.
συμπεφυκώς.οτος.ὁ.Simul natus.inuolutus.innexus.a.um
συμπίνω.μ.σω.π.κα.simul bibo.
συμπληρόω ⁊ συμπληρῶ.μ.σω.ϖ.κα.compleo. ⌈strangulo.
συμπνίγω.μ.ξω.ϖ.χα.suffoco.
συμπολίτης.ου.ὁ.conciuis.
συμπονέω ⁊ συμπονῶ.μ.σω.ϖ.κα.Simul laboro.
συμπορεύομαι.μ.σομαι.π.μαι conuenio.concurro.confluo.
συμπόσιον.ου.το.conuiuiū.
συμπρεσβύτερος.α.ον.cōsenior.
συμφέρω.μ.σω.ϖ.κα.Confero.prosum.in vnum confero.
σύμφημι.μ.σω.π.κα.consentio.cōsono.concordo. ⌈tas.
συμφορά.ας.ἡ.calamitas.aduersi
συμφυλέτης.ου.ὁ.contribulis.Ex eadem tribu.
συμφύρομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.conglutinor.coagmentor.subigor vt massa ⁊ commisceor.

συμφύω.μ.σω.ϖ.κα.ſimꝉ naſcoꝛ.
συμφωμέω ⁊ συμφωμῶ.μ.σω ϖ.κα.conſentio.conuenio.
συμφώμησις.εως.ἡ.Conſonãtia. concoꝛdia.confoꝛmitas.conuentio.
συμφωμία.ας ἡ.concoꝛdia vocum. melodia.ſymphonia.
σύμφωμος.η.ομ.concoꝛs.cõſentiẽs
συμψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα. compu to.connumero.
σύμ.cũ.ſimul.
συμάγαγε.congrega.
συμαγαγεῖμ.congregauiſſe.
συμαγάγω.cõgregẽ.cõgregauero.
συμαγαγώμ.ομτος.ὁ. poſtquam congregauit.
συμάγω.μ.ξω.ϖ.χα. congrego
συμαγωγή.ης.ἡ.Synagoga.con= gregatio.
συμαγωμίζομαι.μ.σομαι.ϖ. σμαι.cooperor.ſimꝉ laboꝛo.adiuuo
συμαθλέω ⁊ συμαθλῶ.μ.σω.π κα.collaboꝛo.ſimul laboꝛo.
συμαθροίζω.μ.σω.ϖ.κα.cõgrego
συμαίρω.μ.ρω.ϖ.κα.ſumo.pono confero. ⌈uus.a.um
συμαιχμάλωτος.η.ομ. concapti
συμακολουθέω ⁊ συμακολου θῶ.μ.σω.ϖ.κα.ſimul ſequoꝛ.
συμαλγέω ⁊ συμαλγῶ.μ.σω. ϖ.κα.cõdoleo.ſimul doleo.
συμαλίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι. Simul comedo.
συμαμαβαίμω.μ.σομαι.ϖ.κα. coaſcendo.ſimul aſcendo. ⌈dit
συμαμαβάς.αμτος.ὁ.poſtq̃ coaſcẽ
συμαμάκειμαι.ſimul diſcumbo.
συμαμαμίγμυμι.μ.ξω.ϖ.χα. cõmiſceo.ſimul miſceo.
συμαμαμιγμύω.μ.ξω.ϖ.χα. cõ miſceo.ſimul miſceo.
συμαμαπαύομαι.μ.σομαι.π. μαι.ſimul quieſco.refrigeroꝛ.
συμαμαστροφή.ης.ἡ. conuerſatio
συμαμεκείμημ.ſimul diſcumbebam
συμαμτάω ⁊ συμαμτῶ.μ.σω.π κα.Obuiã eo.obuio.contingo.⌈ro.
συμαμτιλάβωμαι.adiuuẽ.adiuue
συμαμτιλαμβάμομαι.μ.ψο= μαι.ϖ.μμαι.adiuuo.ſimꝉ p̃ualeo
συμαμτλέω ⁊ συμαμτλῶ.μ.σω π.κα.ſimul haurio.
συμαπάγομαι.μ.ξομαι.π.μαι. conſentio.idem ſentio.
συμαπάγω.μ.ξω.π.χα.ſimꝉ duco
συμαπέθαμομ.ſimul perij.occubui. runt.
συμαπέστειλα.ſimul miſi.
συμαπήχθημ.ſimul ductus ſum.
συμαπόθαμε.ſimul moꝛere.
συμαποθαμεῖμ.ſimul moꝛtuũ fuiſſe
συμαποθμήσκω.μ.ουμαι.π.κα ſimul moꝛioꝛ.commoꝛioꝛ.
συμαπόλλυμι.μ.σομαι.π.κα.Si mul pereo.
συμαπολλύω.μ.σομαι.π.κα. ſimul pereo.
συμαπολοῦμαι.ſimul peribo.
συμαποστέλλω.μ.λω.ϖ.κα.ſi mul mitto.
συμαπολώμημ.ſimul perij.
συμάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.coniun= go.contingo.pertingo.
συμάραι.ponere.poſuiſſe.ſũpſiſſe.
συμαρμολογέω ⁊ συμαρμο= λογῶ.μ.σω.ϖ.κα.conſtruo.
συμαρπάζω.μ.ξω.ϖ.χα.coꝛri= pio.rapio.arripio.
συμαυξάμομαι.μ.σομαι.π.μαι ſimul creſco.
συμαχθείς.εμτος.ὁ.cõgregatus.
σύμδειπμος.η.ομ.qui ſimul cum a lio cenat.
σύμδεσμος.ου.ὁ.vinculũ.cõiũctio
συμδέω.μ.σω.π.κα.colligo.
συμδιαιτάω ⁊ συμδιαιτῶ.μ. σω.ϖ.κα.conuiuo.conuerſoꝛ
συμδοξάζω.μ.σω.π.κα. conglori ⌊fico
σύμδουλος.η.ομ.cõſeruꝰ.a.ũ.
σύμδρομή.ης.ἡ.concurſus.us.
συμέβαιμομ.contingebam.ant.
συμέβαλλομ.Diſputabam. confe= rebam.ſimul iaciebaꝫ. ant.
συμεβαλόμημ.cõtuli.pꝛofui.
συμέβημ.contigi.accidi.
συμεβλήθημ.ſimul iactus fui.com= paratus fui. ⌈liberaui.
συμεβουλευσάμημ.cõſultaui.de
συμεγγίζω.μ.σω.ϖ.κα. appꝛo= pinquo.
σύμεγγυς.pꝛope. ⌈conreſuſcito
συμεγείρω.μ.ρω.ϖ.κα.coercito.
συμέδραμομ.concurri.runt.
συμεδρεύω.μ.σω.ϖ.κα. ſimul ſe deo.conſiſto.
συμέδριομ.ου.τό.cõſeſſus.cõciliũ
συμέζευξα.coniunxi.
συμεζήτουμ.diſputabã.ꝯquirebã.ãt
συμεζωοποίησα.conuiuificaui.
συμεθέμημ.compoſui.pactus ſum.
συμεθίζω.μ.σω.ϖ.κα.conſuefacio
συμέθλιβομ.compꝛimebam.ant.cõ pꝛeſſi.runt.
συμείδησις.εως.ἡ.conſcientia.
συμείδω.μ.σω.π.κα.conſcius ſuꝫ. conſidero.
συμειδώς.οτος.ὁ.Poſtq̃ conſide rauit.conſcius fuit.
συμειληφώς.οτος.ὁ.poſtq̃ conce ⌊pit
σύμειμι.Simul ſum. conuerſoꝛ
συμειπόμημ.ſequebar. comitabar. ſecutus.comitatus fui.
συμεισελεύσομαι.ſimul ingredi= ar.ſimul intrabo.
συμεισέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα. ſimul intro.
συμεισῆλθομ.ſimul intraui.runt.
συμειχόμημ.tenebar.ꝯpꝛehẽdebar
συμεκάθισα.ſimul ſedi.ſimul ſede= re feci.
συμεκάλεσα.conuocaui.
συμέκδημος.η.ομ.comes peregri= nationis.peregrinus.a.um.
συμεκέρασα.Temperaui.
συμεκίμησα.commoui.
συμέκλεισα.concluſi.
συμεκόμισα.curaui.ſuſtuli.ſimꝉ tuli
συμεκπολεμέω ⁊ συμεκπολε= μῶ.μ.σω.π.κα.ſimul pugno.
συμεκτίσθημ.ſimul creatus fui.
συμέκτισμαι.ſimul creatus fui.
συμέλαβομ.concepi.compꝛehendi. auxilium tuli.runt.
συμελάλησα.collocutus fui.
συμελάλουμ.colloquebar. antur.
συμελάω ⁊ συμελῶ.μ.σω.π.κα compello.reconcilio.
συμέλεξα.collegi.
συμεληλύθειμ.conuenerã. in eun dem locum cum alijs veneram.
συμεληλυθώς.οτος.ὁ. Poſtq̃ ſimul venit.
συμελθεῖμ.conueniſſe.ſimul veniſſe
συμέλθω. conueniam. conuenero. ſimul venero.
συμελθώμ.ομτος.ὁ. poſtquam cõ uenit.ſimul venit.
συμελογισάμημ.cogitaui. collegi
συμεμέγκας.αμτος.ὁ. Poſtquaꝫ contulit.coaceruauit. ſimul tulit.
συμέξω.continebo.
συμεπάθησα.compaſſus fui.
συμεπεθέμημ.cõſenſi.ſimul adieci.
συμέπεμψα.ſimul miſi.
συμεπέστημ.ſimul inſurrexi.

συ.sy.
συ.sy.

συνεπιμαρτυρέω ⁊ συνεπιμαρτυρῶ.μ.σω.π.κα.Simul testor. contestificor.
συνέπιον.simul bibi.runt.
συνεπιτίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Simul adiicio.consentio.Appono.
συνεπληρούμην.simul cõplebar.
συνέπνιγον.Suffocabã.ant.ui.rũt
συνέπνιξα.suffocaui.
συνέπομαι.μ.ψομαι.ϖ.μμαι.consequor.comitor.
συνεπορευόμην.simul ibam.
συνεργέω ⁊ συνεργῶ.μ.σω.ϖ κα.cooperor.
συνεργός.ου.ὁ.coopator.adiutor
συνέρχομαι.μ.σομαι.ϖ.θα.cõuenio.confluo.simul venio.
σύνες.intellige.
συνεσθίω.μ.σω.ϖ.κα.Simul mãduco.
σύνεσις.εως.ἡ.Intellectus.
συνεσπάραξα.dissipaui.dilaceraui
συνεσταλμένος.η.ον.Abbreuiatus.breuis.e.
συνεσταυρώθην.concrucifixꝰ fui.
συνεσταύρωμαι.Cõcrucifixꝰ fui.
συνεσταυρωμένος.η.ον.Cõcrucifixus.a.um.simul crucifixus.a.ũ.
συνέστειλα.Corripui.Amoui.
συνέστηκα.Constiti.
συνέστησα.Exhibui.
συνεστώς.ωτος.ὁ.postquam simul stetit.constitit.
συνέσχον.continui.runt.
συνέταξα.constitui.ordinaui.
συνετάφην.Consepultus fui.
συνετεθείμην.coniuraueram.conspiraueram.Simul positus fuerã.
συνετέθην.Simul positus fui.coniuraui.conspiraui.
συνετέλεσα.Consumaui.finiui.
συνετελέσθην.finitꝰ.consũptꝰ fui.
συνετήρησα.Conseruaui.
συνετήρουν.conseruabam.ant.
συνετός.η.ον.prudens.intelligens.
συνέτριψα.Contriui.
συνετῶς.Prudenter.
συνευδοκέω ⁊ συνευδοκῶ.μ.σω.ϖ.κα.Consentio.applaudo particeps sum.
συνευωχέομαι ⁊ συνευωχοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.ημαι.Simul epulor.
συνέφαγον.Simul comedi.rũt.
συνεφίστημι.μ.σω.ϖ.κα.Simul insurgo.

συνεφωνήθην.conueni.cõcordaui.
συνεφώνησα.conueni.concordaui.
συνέχαιρον.congratulabar.antur.
συνέχεα.Confudi.
συνέχεον.Confundebam.concitabã.ant.
συνέχομαι.μ.ξομαι.ϖ.μαι.Detineor.coartor.
συνεχύθην.Confusus fui.
συνέχω.μ.ξω.ϖ.κα.Comprimo.coãgusto.coarto.circundo.cõtineo
συνεψήφισα.ꝯputaui.ꝯnumeraui
συνήγαγον.cõgregaui.collegi.rũt.
συνήγειρα.ꝯresuscitaui.coexcitaui.
συνηγέρθην.Consurrexi.conresuscitatus fui.
συνηγμένος.η.ον.congregatꝰ.a.ũ.
συνήδομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.condelector.
συνήθεια.ας.ἡ.consuetudo.mos.
συνήθλησα.Simul laboraui.
συνηθροισμένος.η.ον.congregatus.a.um.
συνῆκα.Intellexi.
συνήλασα.compuli.Reconciliaui.
συνῆλθον.conueni.runt.
συνηλικιώτης.ου.ὁ.coetaneus.
συνῆν.conuersatus sum.fui cum aliquo.simul fui vel eram.
συνήντησα.Obuiaui.
συνήργουν.cooperabar.antur.
συνηρπάκειν.corripuerã.arripuerã.
συνήρπασα.corripui.rapui.arripui
συνηρχόμην.conueniebam.
συνῆσαν.simul erant.conuersati erant fuerunt.
συνήσω.Intelligam.
συνήχθην.cõgregatus sum.cõueni.
συνθάπτω.μ.ψω.ϖ.φα.Consepelio.
συνθήκη.ης.ἡ.spõsio.pactũ.pactio.
συνθλάω ⁊ συνθλῶ.μ.σω.π.κα Confringo.
συνθλίβω.μ.ψω.π.φα.cõprimo
συνθρύπτω.μ.ψω.ϖ.φα.affligo
συνιδών.όντος.ὁ.Postquam cõsiderauit.aspexit.
συνιείς.έντος.ὁ.Intelligens.
συνιέναι.Intelligere.
συνίημι.μ.σω.ϖ.κα.Intelligo.
συνιστάνω.commendo.
συνιστάω ⁊ συνιστῶ.μ.σω.ϖ.κα.cõmendo.
συνίστημι.μ.σω.π.κα.simul siꝫ.cõstituo.cõmẽdo
συνιῶ.intelligã.

συνιῶν.ῶντος.ὁ.intelligens.
συνιών.όντος.ὁ.conueniens.simul veniens.
συνκτίζω.μ.σω.π.κα.simul creo.
συνοδεύω.μ.σω.ϖ.κα.simul iter facio.
συνοδία.ας.ἡ.coitineratio.comitatus ⁊ societas in itinere.
σύνοιδα.conscius fui.conscius sum
συνοικέω ⁊ συνοικῶ.μ.σω.π.κα cohabito.
συνολκή.ης.ἡ.cõtractio.attractio.
συνομιλέω ⁊ συνομιλῶ.μ.σω.π.κα.conuersor.colloquor.
συνομορέω ⁊ συνομορῶ.μ.σω ϖ.κα.cõterminꝰ ⁊ finitimꝰ habito
συνόντες.ων.οἱ.conueniẽtes.coexistentes.
συνουσιασμός.ου.ὁ.coitus.
συνοχή.ης.ἡ.pressura.coarctatio.
συντάσσω.μ.ξω.ϖ.χα.ordino.constituo.is.
σηντάττω.μ.ξω.π.χα.ordino.constituo.
συνταφείς.έντος.ὁ.ꝯsepultꝰ.a.ũ.
συντέλεια.ας.ἡ.consumatio.finis.Adiumentum.vtilitas.
συντελέω ⁊ συντελῶ.μ.σω.ϖ.κα.consumo.finio.
συντέμνω.μ.τμήσω.π.κα.Abbreuio.conscindo.
συντετμημένος.η.ον.Abbreuiatus.concisus.a.um.
συντετριμμένος.η.ον.concussus.contritus.confractus.quassatꝰ.a.ũ
συντετρίφθαι.confractũ.cõtritũ eẽ
συντηρέω ⁊ συντηρῶ.μ.σω.ϖ.κα.conseruo.custodio.
συντίθεμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.conspiro.coniuro.paciscor.
συντίθημι.μ.σω.ϖ.κα.Compono
σύντομος.η.ον.breuis.e.
συντόμως.Breuiter.
συντρέχω.μ.ουμαι.ϖ.κα.concurro.
συντριβή.ης.ἡ.contritio.Afflictio.
συντρίβω.μ.ψω.ϖ.φα.conflicto.concutio.Quasso.frango.
σύντριμμα.τος.το.contritio.afflictio.
σύντροφος.η.ον.collactaneꝰ.a.ũ.
συντρώγω.μ.ουμαι.simul.comedo.
συντυγχάνω.μ.ξομαι.ϖ.κα.Adeo.conuenio.
συντυχεῖν.adiuisse.conuenisse.
συντύχω.Adiero.conuenero.

συνυπεκρίθην.Una ſimulaui.Aliene ſimulationi conſenſi.
συνυποκρίνομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.Simul ſimulo.Aliene ſimulationi conſentio.
συνυϖουργέω.τ συνυϖουργῶ.μ.σω.π.κα.Adiuuo.
συνῶ.Intelligam.
συνωδίνω.μ.νω.π.κα.Parturio.dolores partus ſentio.
συνωκηκώσ.οτος.ὁ.Poſtq̃ ſimul habitauit.
συνωμοσία.ας.ἡ.coniuratio.
συνών.οντος.ὁ.ſimul exiſtens.cõuerſans.
συρίζω.μ.σω.ϖ.κα.ſibilo.as.
συρισμός.ου.ὁ.ſibilus.
σύροσ.α.ον.ſyrus.a.um.
σύρτις.εως.ἡ.ſyrtis.locus in mari periculoſus.
σύρω.μ.ρω.π.κα.traho.vi cõpello
συσπαράττω.μ.ξω.ϖ.χα.Diſſipo.dilanio.dilacero.
σύσσεισμός.ου.ὁ.concuſſio.terremotus.
συσσείω.μ.σω.ϖ.κα.concutio.
σύσσημον.ου.το.ſignum.
σύσσωμος.η.ον.concorporalis.e.
συσταθείσ.εντοσ.ὁ.cõmendatus.
συστασιαστής.ου.ὁ.Qui ſimul cum alijs fecit ſeditionem.
σύστασις.εωσ.ἡ.cõſtitutio.diſpõ.
συστατικόσ.η.ον.Qui ſimul cum alijs fecit.ſeditionem.
συσταυρόω.τ συσταυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.concrucifigo.
συστέλλω.μ.λω.π.κα.Abbreuio.corripio. ſco.
συστενάζω.μ.σω.ϖ.κα.Ingemi
συστιασισ.εωσ.ἡ.coepulatio.conuiuium.
συστοιχέω.τ συστοιχῶ.μ.σω ϖ.κα.coniunctus ſum.ꝓpe ſum.
συστρατιώτησ.ου.ὁ.commilito
συστρέφω.μ.ψω.π.φα.cõuerto.congrego.voluo.
συστροφή.ης.ἡ.conuerſio.
συσχηματίζω.μ.σω.π.κα.conformo.
σφαγή.ης.ἡ.occiſio. ſlo.
σφαγίζω.μ.σω.π.κά.occido.iugu
σφάγιον.ου.το.Uictima.
σφάζω.μ.σω.π.κα.iugulo.occido
σφάλλομαι.μ.ουμαι.ϖ.μαι.Erro.pedem percutio.offendo.

σφάλλω.μ.λω.ϖ.κα.Erro.offẽdo.pedem ad lapidem percutio.
σφενδόνη.ης.ἡ.fũda.τ locus in anulo vbi figitur lapis.
σφήξ.κος.ὁ.Ueſpa.
σφιγγία.ας.ἡ.parſimonia.tenuitas.victus.
σφόδρα.vehementer.valde.
σφοδρός.α.ον.validus.vehemens
σφοδρῶς.vehementer.
σφραγίς.δος.ἡ.ſigillũ.ſignaculũ.
σφύρα.ας.ἡ.maleus.
σφυρόν.ου.το.planta pedis
σχεδία.ας.ἡ.nauis.
σχεδόν.circiter.ferme.quaſi.
σχῆμα.ατος.το.figura.forma.
σχίζω.μ.σω.π.κα.ſcindo.diuido.
σχίσμα.ατος.το.ſciſma.ſciſſura.
σχοίνιον.ου.το.funiculus.funis.rudens. ſus ſum.
σχολάζω.μ.σω.ϖ.κα.vaco.ocio
σχολή.ης.ἡ.ſchola.ocium.
σχῶ.habeam.ro.
σώζω.μ.σω.π.κα.ſaluo.as.
σῶμα.τος.το.corpus.
σωματικός.η.ον.corporalis.e.
σωματικῶς.corporaliter.
σωρεύω.μ.σω.ϖ.κα.congero.accumulo.
σωρηδόν.aceruatim.cumulatim.
σωτήρ.ηρος.ὁ.ſaluator.
σωτηρία.ας.ἡ.ſaluatio.
σωτήριον.ου.το.ſalutare.ſaluatio
σωτήριος.α.ον.ſanabil'.ſaluabil'.e.
σωφρονέω.τ σωφρονῶ.μ.σω.π κα.ſapio.ſapiens τ prudens ſum.
σωφρονίζω.μ.σω.ϖ.κα.Prudẽtiam doceo.
σωφρονισμόσ.ου.ὁ.ſobrietas.
σωφρόνως.prudenter.ſobrie.
σωφροσύνη.ης.ἡ.ſobrietas.
σώφρων.ονος.ὁ.ἡ.prudens.
τά.Articulus prepoſitiuus numeri pluralis generis neutri.
τάγμα.τος.το.ordo.
τὰ δέ.partim autem.
ταῖς.Articulus prepoſitiuus datiui pluralis generis feminini.
τακήσομαι.liqueſcam.
τακτός.η.ον.ordinatus.ſtatutus.a.ũ
ταλαιπωρέω.τ ταλαιπωρῶ.μ σω.ϖ.κα.Miſer ſum.in erumna poſitus ſum.
ταλαιϖωρια.ας.ἡ.Infelicitas.miſeria.erumna.

ταλαίϖωροσ.α.ον.miſer.a.um.
ταλαντιαῖος.α.ον.Res tãti ponderis vt eſt talentum.
τάλαντον.ου.το.talentum.
τάλας.νος.ὁ.miſer.
ταμεῖον.ου.το.Cubiculum.repoſitorium.penetrale.
τὰ μέν.partim quidem.
ταμιειον.ου.το.cubiculum.repoſitorium.penetrale.
τανῦν.nunc.
τανύω.μ.σω.π.κα.extendo.
ταξάμενος.η.ον.poſtq̃ ordinauit.conſtituit.vel ordinatus τ conſtitutus fuit.
τάξις.εως.ἡ.ordo.officium.
ταϖεινός.η.ον.humilis.e.
ταϖεινοφροσύνη.ης.ἡ.humilitas
ταϖεινόω.τ ταπεινῶ.μ.σω.π.κα Humilio.as.
ταϖείνωσις.εως.ἡ.Humilitas.Humiliatio. ſturbo.
ταράσσω.μ.ξω.ϖ.χα.turbo.per
ταράττω.μ.ξω.ϖ.χα.turbo.ꝑturbo. ſmultus.
ταραχή.ης.ἡ.turbatio.cõmotio.tu
ταραχθῶ.turbatus fuero.
τάραχος.εος.το.tumult⁹.turbatio
ταραχώδης.εως.ὁ.ἡ.Turbatiuus.tumultum faciens.
ταρσός.ου.ὁ.Ala.penna.ordo remigantium.ſumma pars pedis iuxta digitos.vas in quo cõditur caſe⁹.
ταρταρόω.τ ταρταρῶ.μ.σω.π κα.In tartarum trudo τ mitto.
τάς.Articulus prepoſitiuus.femi.g.numeri plura.
τάσσω.μ.ξω.π.χα.ordino τ in magiſtratum colloco.conſtituo.
τάττω.μ.ξω.ϖ.χα.Ordino τ in magiſtratum colloco.conſtituo.
ταῦρος.ου.ὁ.taurus.
ταῦτα.ων.τα.Hec.pluralis numeri.gene.neu.
ταύτη.hac.aduerb.huic.fe.ge.
ταφή.ης.ἡ.ſepultura.
τάφος.ου.ὁ.ſepultura.
τάχα.forte.aduerb.
ταχέως.velociter.cito.
ταχινός.η.ον.velox.celer.
τάχιον.citius.velocius.
ταχίων.νος.ὁ.ἡ.velocior.
τάχιστα.Velociſſima.citiſſima.pluralis nu.τ aduerbialiter velociſſime.citiſſime.

Τάχος.εος.το.velocitas.festinatio.
Ταχύμω.μ.μω.ϖ.κα. Accelero.festino.maturo.as.
Ταχύς.εος.ὁ. velox.celer.
Τέ.Et.
Τεθέαμαι. vidi.
Τέθεικα.posui.
Τεθεικώς.τος.ὁ.postq̃ posuit.
Τεθεμελιωμένος. η. ομ. fundatus.a.um.
Τεθεμελιώμημ. fundatus fueram.
Τεθεραπευμεμος.η. ομ.Sanatus. cultus.curatus.letari factus.a.um.
Τεθῆμαι.positum fuisse.
Τεθησαυρισμένος.η.ομ. Thesaurizatus.seruatus.a.um.
Τεθλιμμένος.η.ομ.Pressus.compressus.arctatus.a.um.
Τεθμάμαι. Mortuum fuisse.
Τέθμηκα. Mortuus fui.
Τεθμηκώς.οτος.ὁ.postq̃ mortuꝰ ē.
Τεθορυβημένος.η.ομ. turbatus.q̇ tumultu aliquo consternatus est.
Τεθραμμένος.η.ομ.Educatus.enutritus.a.um.
Τεθραυσμένος.η.ομ.cõfractꝰ.a.ũ.
Τεθυμένος.η. ομ.Occisus.immolatus.a.um.
Τεθῶ.ponar.positus fuero.
Τεῖχος.εος.το. Murus.
Τεκεῖμ.peperisse.
Τεκμήριομ.ου.Το.cõiectura.Argumentum.
Τεκμίομ.ου.το.filiolus.
Τεκμογομέω.ꝛ Τεκμογωμῶ. μ. σω.ϖ.κα.filios procuro.ꝛ gigno.
Τεκμογομία.ασ.ἡ.Filiorũ ꝓcreatio
Τέκμομ.ου.το.filius.
Τεκμοτροφέω.ꝛ Τεκμοτροφῶ.μ σω.ϖ.κα.filios educo.
Τεκμοφόμος.η.ομ.filiorum occisor.
Τεκταίμω. μ.μω. ϖ.κα. Fabrico. molior.edifico.
Τέκτωμ.μος.ὁ.faber.
Τέκω.pariam.peperero.
Τέλειος.α.ομ.perfectus.a.um.
Τελειότερος.α.ομ. perfectior.us.
Τελιεότησ.τος.ἡ.perfectio.cõsummatio.completio.
Τελ..όω.ꝛ Τελειῶ.μ.σω.π.κα. cõsumo.perficio.
Τελείως.perfecte.
Τελείωσις. εως.ἡ.perfectio.consũmatio.adimpletio.
Τελειωτής.ου.ὁ.ꝑfector.cõsũmator
Τελεσφορέω. ꝛ Τελεσφορῶ. μ. σω.ϖ. κα.Fructum fero.
Τελετή.ης.ἡ.Sacrificium.
Τελευτάω.ꝛ Τελευτῶ. μ.σω.ϖ. κα.finio.morior.
Τελευτή.ης.ἡ.obitus.mors.
Τελέω.ꝛ Τελῶ.μ.σω.ϖ.κα. Consumo.perficio.soluo.
Τέλος.εος. το.finis.vectigal.
Τελώμης.ου.ὁ.publicanus.
Τελώμιομ.ου.το.Teloneum.locus vbi sunt publicani.
Τέξομαι.pariam.
Τέρας.τος.το.monstrum.prodigiũ.
Τερέβιμθος.ου.ὁ.terebinthꝰ arbor
Τέρμα.τος.το.Finis.
Τέρπω.μ. ψω.π.φα. delecto.
Τέρψις.εως.ἡ.delectatio.iucũditas
Τέσσαρα.ωμ.τα.quattuor.neu.ge.
Τεσσαράκομτα.quadraginta.
Τεσσαρακομταδύο.quadraginta duo.
Τεσσαρακομταέτης.εος.ὁ.ἡ.res quadraginta annorum.
Τεσσαρακομτατέσσαρες.ωμ.ὁι αἱ.quadraginta quattuor.
Τέσσαρεσ.ωμ.ὁι.ἀι. quattuor.
Τεσσαρεσκαιδεκάτος.η.ομ.quattuordecimus.a.um.
Τέταγμαι. Constitutus. ordinatus fui.
Τεταγμένος.η.ομ. Constitutus.ordinatus.a.um.
Τεταμένος.η.ομ.extensus.a. um.
Τεταπειμωμένος.η.ομ. Humiliatus.a.um.
Τετάραγμαι.turbatꝰ.cõmotus fui.
Τεταραγμένος.η.ομ.Commotus turbatus.a.um.
Τεταρταῖος.α.ομ.quatriduanꝰ.a.ũ
Τέταρτος.η.ομ.quartus.a. um.
Τετάχθαι.Ordinatum.constitutum fuisse.
Τετελείωκα.perfeci.consumaui.
Τετελείωμαι.perfectus sum.
Τετελειωμένος.η.ομ. Perfectus. consummatus.a.um.
Τετέλεκα.perfeci.consumaui.
Τετελεκώς.τος.ὁ.postquam perfecit.finiuit.
Τετέλεσμαι.cõsumatus.ꝑfectꝰ fui.
Τετηκώς.οτος.ὁ. postq̃ liquefactꝰ est.delicuit.
Τετήρηκα.seruaui.
Τετήρημαι.seruatus sum.
Τετηρημένος.η.ομ.seruatus.a.um.
Τετιμημένος.η.ομ. Appreciatus. honoratus.a.um.
Τετράγωμος.η.ομ.res quattuor angulorum.
Τετράδιομ.ου.Το. Res constans ex bis quattuor.i.ex octo.
Τετρακόσιος.α.ομ.quadrigẽtꝰ.a ũ
Τετρακισχίλιος. α. ομ. quattuor mille.
Τετρακόσιος.α.ομ.quadrigẽtꝰ.a.ũ
Τετράμημος.η.ομ.res q̃ttuor mẽsiũ
Τετραπλοῦς.η. ουμ. Quadruplus.a.um.
Τετράπους.δος.ὁ.quadrupes.
Τετραρχέω.ꝛ Τετραρχῶ.μ.σω ϖ.κα.Sum tetrarcha.
Τετράρχης.ου.ὁ. Princeps quattuor rerum.
Τετράστιχος.η.ομ. Res quattuor ordinum ꝛ versuum.
Τετραυματισμένος.η.ομ. Vulneratus.a.um.
Τετραχηλισμένος.η.ομ. Apertus.manifestus.a.um.
Τετύφλωκα.excecaui.
Τετύφωμαι.Inflatus fui ꝛ sup̃bia.elatus.
Τετυφωμένος.η.ομ.Superbus.inflatus.a.um.
Τετύχηκα.Adeptus fui. Extiti.forte occurri.
Τεχμάομαι.ꝛ Τεχμῶμαι. μ. σομαι.π.μαι.Fabrili arte vtor.fabrico
Τέχμη.ης.ἡ.ars.
Τεχμίτης.ου.ὁ.artifex.opifex.
Τεχμῖτις.δος.ἡ. Mulier artifex et magistra.
Τεχθείσ.εμτος.ὁ.genitus.natus.
Τέφρα.ας.ἡ.cinis.
Τεφρόω.ꝛ Τεφρῶ.μ.σω.ϖ. κα. In cinerem redigo.
Τῆ. Articulus prepositiuus:feminini generis:numeri singularis:dat.ca.
Τῆδε.Huic.feminini generis. hac.
Τηκτός.η.ομ.liquefactiuus.a.um.
Τήκω.μ.ξω.π.χα.liquefacio.
Τηλαυγῶς. Clare. dilucide. luculenter.
Τηλικοῦτος.η.ομ. tantus.a.um.
Τήμ. Articulus prepositiuus: feminini generis: numeri singularis. Accusatiui casus.
Τηρέω.ꝛ Τηρῶ.μ.σω.π.κα.seruo.
Τήρησις.εως.ἡ.Seruatio.custodia.

obseruatio.
Τῆς. Articulus prepositiuus. feminl. generis: numeri singu. geni. casus.
Τι. μος. το. quid. aliquid.
Τιθέασιν. ponunt.
Τιθεὶς. εντος. ὁ. ponens.
Τίθημι. μι. σω. π. κα. Pono. facio. depono. exuo.
Τιθυνέω. τ Τιθυνῶ. μι. σω. ϖ. κα. nutrio vt nutrix.
Τίκτω. μι. ξομαι. ϖ. οκα. pario.
Τίλλω. μι. λῶ. π. κα. vello.
Τιμάομαι. τ Τιμῶμαι. μι. σομαι. ϖ. μαι. apprecio.
Τιμάω. τ Τιμῶ. μι. σω. π. κα. honoro
Τιμὴ. ης. ἡ. Honor. precium.
Τίμιος. α. ον. preciosus. honorabilis. e
Τιμιότης. τοσ. ἡ. preciositas. Honoratio. precium.
Τιμιώτατος. η. ον. preciosissim⁹. a. ū
Τιμιώτερος. α. ον. preciosior.
Τιμωρέω. τ Τιμωρῶ. μι. σω. π. κα. punio. castigo.
Τιμωρέομαι. τ Τιμωροῦμαι. μι. σομαι. π. μαι. crucio. vlciscor.
Τιμωρία. ας. ἡ. Supplicium. vltio. punitio.
Τίνες. ων. οι. αι. Qui. q̃. iterrogatiue.
Τινὲς. ων. οἱ. αἱ. quidā. quedā. pl. nu.
Τίς. ιμος. ὁ. ἡ. quis que. quidā. q̄daz.
Τίτλος. ου. ὁ. Titulus.
Τίω. μι. σω. ϖ. κα. sustineo. patior. honoro. soluo.
Τμηθεὶς. εντος. ὁ. sectus. scissus. a. ū.
Τό. ου. το. Articulus prepositiu⁹. nu. sing. neu. ge. nomi. accu. τ voca. casus.
Τοιγαροῦν. itaqz. igitur.
Τοίνυν. igitur.
Τοιοῦτος. η. ον. talis. e.
Τοῖς. Articulus prepositiuus. generis masc. τ neu. num. plu. datiui casus.
Τοῖχος. ου. ὁ. paries.
Τοκαθημέραν. quottidie.
Τοκετός. ου. ὁ. partus.
Τόκος. ου. ὁ. vsura. partus.
Τολοιπὸν. post hac. deinceps. iam.
Τολμάω. τ Τολμῶ. μι. σω. ϖ. κα Audeo.
Τολμηρός. α. ον. audax.
Τολμηρότερος. α. ον. confidentior. audentior.
Τολμητὴς. ου. ὁ. audax.
Τομώτερος. α. ον. penetrantior. potentior. efficatior.
Τὸν. Articulus prepositiuus. masculi.

gener. numeri singu. accus. cas.
Τόξον. ου. το. Arcus.
Τοπάζιον. ου. το. topazium. lapis preciosus.
Τόπος. ου. ὁ. locus.
Τοπρότερον. prius.
Τοσαύτη. tanta. femini. generis.
Τοσοῦτος. η. ον. tātus. tā mult⁹. a. ū
Τοσούτω. tanto. aduer.
Τοσύνολον. omnino.
Τότε. Tunc.
Τοῦ. vt.
Τοῦ. Articul⁹ ꝑpositi. mascul. τ neu. gener. nume. singularis. geni. casus.
Τουναντίον. contrarium.
Τούς. Articulus prepositiuus. masc. gene. nume. plu. accusatiui casus.
Τουτέστιν. hoc est. idest.
Τοῦτο. ου. Το. Hoc.
Τράγος. ου. ὁ. Caper.
Τρανός. η. ον. Disertus. expeditus in loquēdo. manifestus. clarus. certus a. um.
Τράπεζα. ης. ἡ. mensa.
Τραπεζίτης. ου. ὁ. nummularius.
Τραῦμα. τος. το. vulnus.
Τραυματίζω. μι. σω. π. κα. vulnero
Τραχηλίζω. μι. σω. π. κα. per scapulam τ tergum scindo.
Τράχηλος. ου. ὁ. collum.
Τραχύς. εοσ. ἡ. asper.
Τρεῖς. ων. οἱ. αἱ. tres.
Τρέμω. μι. σω. ϖ. κα. tremo. trepido
Τρέφω. μι. ψω. ϖ. φα. alo. pasco. nutrio.
Τρέχω. μι. ουμαι. π. κα. Curro.
Τρία. ων. τα. tria.
Τριάκοντα. triginta.
Τριακόσιος. α. ον. trigessimus.
Τρίβολος. ου. ὁ. tribulus.
Τρίβος. ου. ἡ. semita.
Τριετία. ας. ἡ. triennium. spaciuz trium annorum.
Τρίζω. μι. σω. ϖ. κα. Illido. concutio. strideo.
Τρίμηνος. η. ον. res trium mensium
Τριπλάσιος. α. ον. triplus. a. um.
Τρίς. ter.
Τρισίν. tribus.
Τριστέγον. ου. Το. tertiū cenaculū
Τρισχίλιος. α. ον. tria millia.
Τρίτος. η. ον. tertius. a. um.
Τρίχες. ων. αἱ. pili. capilli.
Τρίχινος. η. ον. res facta ex pillis.
Τρόμος. ου. ὁ. Tremor. formido.

pauor.
Τροπή. ης. ἡ. Conuersio. vicissitudo. reuersio.
Τρόπος. ου. ὁ. mos.
Τροποφορέω. τ Τροποφορῶ. μι. σω. π. κα. mores alicuius sustieo.
Τροφή. ης. ἡ. esca. cibus.
Τροφός. ου. ἡ. nutrix.
Τροχηλάτης. ου. ὁ. auriga.
Τροχία. ας. ἡ. Gressus. iter. itio. ambulatio. orbita. cursus. vestigium
Τροχός. ου. ὁ. rota. reuolutio
Τρυβλίον. ου. το. catinus.
Τρυγάω. τ Τρυγῶ. μι. σω. ϖ. κα. Vindemio.
Τρυγέω. τ τρυγῶ. μι. σω. ϖ. κα. Vindemio.
Τρυγητής. ου. ὁ. Videmiator. messor. τ generaliter q̄ omnem fructuz colligit.
Τρυγών. νος. ἡ. Turtur.
Τρύζω. μι. σω. π. κα. Strideo. inconditum sonum facio.
Τρυμαλιά. ας. ἡ. foramen.
Τρύπημα. τος. το. foramen.
Τρυφάω. τ Τρυφῶ. μι. σω. π. κα. Luxurior. delitior.
Τρυφή. ης. ἡ. voluptas. delitie. luxus
Τρύφημα. ατος. το. delitie. voluptas. luxus.
Τρύχω. μι. ξω. ϖ. χα. torqueo.
Τρώγω. μι. φαγοῦμαι. ϖ. κα. Comedo.
Τυγχάνω. μι. ξομαι. π. κα. Sum. forte sum. adipiscor.
Τυμπανίζω. μι. σω. π. κα. Ligno percutio. excorio. interficio.
Τύπος. ου. ὁ. figura. exemplar.
Τυπόω. τ τυπῶ. μι. σω. ϖ. κα. figuro. formo.
Τύπτω. μι. ψω. ϖ. φα. percutio. verbero.
Τυραννέω. τ Τυραννῶ. μι. σω. ϖ. κα. Dominor tanq̄ tyrannus.
Τυραννίς. δος. ἡ. Tyrannis. imperium violentum.
Τύραννος. ου. ὁ. tyrannus. rex.
Τυρβάζομαι. μι. σομαι. ϖ. μαι. Turbor.
Τυφλός. ου. ὁ. cecus.
Τυφλόω. τ Τυφλῶ. μι. σω. π. κα. exceco. as.
Τύφομαι. μι. ψομαι. ϖ. μμαι. fumum emitto. fumigo.
Τυφόομαι. τ Τυφοῦμαι. μι. σο-

μαι. π. μαι. inflor.
Τυφωνικός. η. ον. typhonicus. a. ū.
Τυχεῖν. adeptum esse.
Τυχὸν. οντος. το. Quod euenit forte tasse.
Τύχω. Eueniam. contingam. forte obtigero. adipiscar.
Τυχὼν. οντος. ὁ. Qualiscunqz. vulgaris. ignobilis. forte obuēiēs. post q̄ occurrit vel adeptus est.
Τῷ. Articulus prepositi masculi. τ neu. gene. numeri singularis. datiui ca.
Τῶν. Articulus prepositiuus. numeri pluralis. geniti. casus. oīs generis.
Ὕαινα. ης. ἡ. hyena. animal sic vocatū
Ὑακίνθινος. η. ον. hyacinthinus. a. ū
Ὑάκινθος. ου. ὁ. hyacinthus.
Ὑβρίζω. μι. σω. π. κα. contumelijs et iniurijs afficio.
Ὕβρις. δος. ἡ. iniuria. contumelia.
Ὑβριστής. ου. ὁ. Contumeliosus. conuitiator.
Ὑγεία. ας. ἡ. sanitas.
Ὑγιαίνω. μι. νῶ. π. κα. Benevaleo. sanus sum.
Ὑγίεια. ας. ἡ. sanitas.
Ὑγιής. εος. ὁ. ἡ. sanus. a. um.
Ὑγρός. α. ον. humidus. a. um.
Ὕδατα. ων. τα. aque.
Ὑδραγωγός. ου. ὁ. Aquator. adaquator. qui ad aquam ducit.
Ὑδρία. ας. ἡ. hydria. vas aque.
Ὑδροποτέω. τ Ὑδροποτῶ. μι. σω. ϖ. κα. aquam bibo.
Ὑδρωπικός. η. ον. hydropicus. a. ū.
Ὕδωρ. τος. το. aqua.
Ὑέλινος. η. ον. Vitreus. a. um.
Ὕελος. ου. ὁ. Vitrum.
Ὑετός. ου. ὁ. pluuia.
Υἱοθεσία. ας. ἡ. adoptio.
Υἱός. ου. ὁ. Filius.
Ὕλη. ης. ἡ. Silua. materia.
Ὑλοτόμος. ου. ὁ. Ligna cedens. lignator.
Ὑμᾶς. vos. accusatiui casus.
Ὑμεῖς. Vos. nominatiui casus.
Ὑμέτερος. α. ον. vester. a. um.
Ὑμῖν. vobis. datiuus pluralis.
Ὑμνέω τ Ὑμνῶ. μι. σω. π. κα. laudo
Ὑμνόω. τ Ὑμνῶ. μι. σω. π. κα. laudo
Ὑμῶν. vestrū vel vestri. genit. plural.
Ὕπαγε. vade.
Ὑπάγω. μι. ξω. π. χα. vado.
Ὑπακοή. ης. ἡ. obedientia.
Ὑπακούω. μι. σω. ϖ. κα. obedio.

Ὕπανδρος. η. ον. Sub viro coniugatus. a. um.
Ὑπαντάω. τ Ὑπαντῶ. μι. σω. ϖ. κα. occurro. obuiam eo.
Ὕπαρξις. εως. ἡ. Substantia. existentia. diuitie.
Ὑπάρχοντα. ων. τα. Res familiaris. substantia. subsistentia.
Ὑπάρχω. μι. ξω. ϖ. χα. sum. existo.
Ὑπέβαλον. submisi. runt.
Ὑπέδειξα. ostendi. demonstraui.
Ὑπεδείχθην. ostensus fui.
Ὑπεδεξάμην. suscepi. excepi.
Ὑπέθηκα. supposui.
Ὑπείκω. μι. ξω. ϖ. χα. obedio. pareo.
Ὑπειληφώς. τος. ὁ. postq̄ putaut. suspicatus est. supposuit.
Ὑπέλαβον. suscepi. runt.
Ὑπελάμβανον. Suspicabar. putabam. presupponebam. ant.
Ὑπελείφθην. relictus sum.
Ὑπέμεινα. Mansi. sustinui. perpessus sum.
Ὑπέμενον. Mansi. remansi. remanebam. ant. runt.
Ὑπεμνήσθην. recordatus fui.
Ὑπεναντίον. contra. e regione.
Ὑπεναντίος. α. ον. contrarius. a. ū.
Ὑπενεγκεῖν. sustinuisse.
Ὑπενόησα. Putaui. cogitaui. suspicatus fui.
Ὑπενόουν. suspicabar. antur.
Ὑπέπλευσα. subnauigaui.
Ὑπέρ. super. pro. supra. vltra.
Ὑπεράγω. μι. ξω. π. χα. supero. superinduco. adulte etatis sum.
Ὑπεραιρόω. τ. Ὑπεραιρῶ. μι. σω. π. κα. extollo.
Ὑπερακμος. η. ον. supadult⁹. a. uz.
Ὑπεράλλομαι. μι. οῦμαι. π. μαι. Transilio.
Ὑπεράνω. Super. supra.
Ὑπερασπίζω. μι. σω. π. κα. Defendo. protego.
Ὑπερασπισμός. ου. ὁ. protectio. defensio.
Ὑπεραυξάνω. μι. σω. ϖ. κα. Supercresco.
Ὑπερβαίνω. μι. σομαι. π. κα. transgredior.
Ὑπερβάλλομαι. μι. ουμαι. ϖ. μαι. dilato. procrastino.
Ὑπερβαλλόντως. Eminenter. excellenter.
Ὑπερβάλλω. emineo. excello.

Ὑπερβήσομαι. transgrediar.
Ὑπερβολή. ης. ἡ. eminētia. excellētia
Ὑπερέβαλον. excellui. eminui. runt.
Ὑπερείδω. μι. σω. ϖ. κα. Despicio. contemno.
Ὑπερεκτείνω. μι. νω. π. κα. Superextendo.
Ὑπερεκχύνομαι. μι. ουμαι. π. μαι supereffluo.
Ὑπερεντυγχάνω. μι. ξομαι. π. κα Intercedo.
Ὑπερέκεινα. Vltra.
Ὑπερεπερίσσευσα. superabūdaui
Ὑπερεπλεόνασα. supabundaui.
Ὑπερέχω. μι. ξω. ϖ. κα. Emineo. supercresco. potestatem habeo. super sum. supero.
Ὑπερῆρα. extuli. sublimaui.
Ὑπερηφανεύομαι. μι. σομαι. ϖ. μαι. Superbio.
Ὑπερηφανία. ας. ἡ. superbia.
Ὑπερήφανος. η. ον. superbus. a. uz.
Ὑπεριδὼν. τος. ὁ. postq̄ despexit. animaduertit.
Ὑπερίδω. contemnaz. contempsero.
Ὑπέρμαχος. ου. ὁ. victor. vindex.
Ὑπερνικάω. τ Ὑπερνικῶ. μι. σω. ϖ. κα. Supero. vinco.
Ὑπέρογκος. η. ον. Superbus. inflatus. a. um.
Ὑπεροράω. τ Ὑπερορῶ. μι. σω. ϖ κα. Despicio. contemno.
Ὑπεροχή. ης. ἡ. Sublimitas.
Ὑπερπερισσεύω. μι. σω. ϖ. κα. superabundo.
Ὑπερπερισσῶς. Multo amplius. superabundanter.
Ὑπερπλεονάζω. μι. σω. ϖ. κα. superabundo.
Ὑπέρραψα. suffulsi. sui.
Ὑπερυψόω. τ Ὑπερυψῶ. μι. σω. π. κα. Superexalto.
Ὑπερφρονέω. τ Ὑπερφρονῶ. μι. σω. ϖ. κα. supersapio. plus sapio.
Ὑπερῷον. ου. Το. cenaculum.
Ὑπεστειλάμην. Suppressi. dissimulaui. veritus sum. fugi.
Ὑπέστελλον. subtrahebam. ant.
Ὑπέστρεφον. reuertebar. antur.
Ὑπέστρεψα. reuersus sum.
Ὑπετάγην. subiectus fui.
Ὑπέταξα. subieci. supposui.
Ὑπέχω. μι. ξω. π. κα. sustineo. patior
Ὑπεχώρησα. secessi.
Ὑπῆγον. Ibam. ant. iui. rūt.

ὑπήκοος.α.ον.Obediens.subdi-tus.a.um.
ὑπήκουον.obediebam.ant.
ὑπήκουσα.obediui.
ὑπήνεγκα.sustinui.toleraui.
ὑπήντησα.occurri.obuiam iui.
ὑπηρεσία.ας.ἡ.Ministerium.
ὑπηρετέω.τ ὑπηρετῶ.μ.σω.π.κα.seruio.ministro.
ὑπηρέτης.ου.ὁ.seruus.minister.
ὑπῆρχον.eram.ant.fui.runt.
ὑπισχνέομαι.τ ὑπισχνοῦμαι μ.σομαι.π.μαι.Polliceor.
ὕπνος.ου.ὁ.somnus. [mio.
ὑπνόω.τ ὑπνῶ.μ.σω.π.κα.Dor
ὑπό.A.ab.sub.
ὑποβάλλω.μ.λω.π.κα.submitto
ὑποβλέπω.μ.ψω.π.φα.Suspi cor.admiror.vereor.
ὑπόγραμμον.ου.το.Exemplum.
ὑποδέδεγμαι.Suscept.accepi.
ὑποδεδεμένος.η.ον.calciatus.a.ũ.
ὑπόδειγμα.τος.το.Exemplum.
ὑποδείγνυμι.μ.ξω.π.χα.Osten do.demonstro. [do.demonstro.
ὑποδεικνύω.μ.ξω.π.χα.Osten
ὑποδεῖξαι.ostendisse.demonstrauisse.
ὑποδείξω.ostendam.demonstrabo.
ὑποδέχομαι.μ.ξομαι.π.γμαι. Excipio.suscipio. [cio.
ὑποδέω.μ.σω.π.κα.subligo.cal-
ὑπόδημα.τος.το.calceus. [uit.
ὑποδήσας.αντος.ὁ.postq̃ calcia
ὑπόδικος.η.ον.Subditus.vltioni subiectus.a.um.
ὑποδραμών.οντος.ὁ.postq̃ de currit.subcurrit.
ὑποδύω.μ.σω.π.κα.Subeo. succubo.ingredior.cōdo.subiduor.
ὑποζύγιος.α.ον.subiugalis.e.
ὑποζώννυμι.μ.σω.π.κα.Subci go.precingo.accingo.
ὑποζωννύω.μ.σω.π.κα.subcigo.
ὑπόθες.suppone.submitte.
ὑποκάτω.Sub.
ὑποκρίνομαι.μ.ουμαι.π.μαι. Simulo.
ὑπόκρισις.εως.ἡ.Hypocrisis.ver-sutia.subiudicium.
ὑποκριτής.ου.ὁ.Hypocrita.Ac tor tragediarum.
ὑποκτείνω.μ.νω.π.κα.occido.
ὑπολαβών.οντος.ὁ.Postq̃ su-scepit.respōdit.putauit.psupposuit
ὑπολαμβάνω.μ.ψομαι.π.

μμαι.Suscipio.presupposo.puto. existimo
ὑπολείπω.μ.ψω.π.φα.relinquo
ὑπολήνιον.ου.το.Lacus.
ὑπόληψις.εως.ἡ.Suspitio.opi nio.cogitatio.
ὑπολιμπάνω.μ.νω.π.κα.relinquo
ὑπομείνας.αντος.ὁ.Postq̃ tole rauit.perpessus est.perstitit.
ὑπομεμενηκώς.οτος.ὁ.postq̃ to lerauit.sustinuit.passus est.perstitit.
ὑπομένω.μ.νω.π.κα.tolero.pa-tientiaz habeo.permaneo.psevero.
ὑπομιμνήσκω.μ.σω.π.κα.In memoriam reuoco.
ὑπομνῆσαι.in memoriā reduxisse.
ὑπομνημονεύω.μ.σω.π.κα. Recordor.
ὑπομνήσας.αντος.ὁ.postq̃ reuo cauit in memoriam.
ὑπόμνησις.εως.ἡ.recordatio.
ὑπομνήσω.Suggeram.In memo riam reuocabo.
ὑπομονή.ης.ἡ.patientia.
ὑπονοέω.τ ὑπονοῶ.μ.σω.π. κα.Arbitror.suspicor.
ὑπονόημα.τος.το.Suspitio.opi nio.sententia.
ὑπόνοια.ας.ἡ.Suspitio.Opinio. sententia.
ὑποπλέω.μ.σω.π.κα.subnauigo
ὑποπνέω.μ.ευσω.π.κα.Suspi ro.spiro.sufflo.
ὑποπόδιον.ου.το.Scabellum.
ὑποπτεύω.μ.σω.π.κα.Suspi-cor.suspectum habeo.
ὑποῤῥάπτω.μ.ψω.π.φα.sub suo.suffulcio.
ὑπόστασις.εως.ἡ.substantia.
ὑποστέλλομαι.μ.ουμαι.π.μαι Supprimo.detraho.fugio.vereor.
ὑποστέλλω.μ.λω.π.κα.subtra ho. [bo.
ὑποστήσομαι.sustinebo.tolera-
ὑποστολή.ης.ἡ.suppressio.fuga.
ὑποστρέφω.μ.ψω.π.φα.regre dior.reuertor.
ὑποστρώννυμι.μ.σω.π.κα.sub iicio.substerno.
ὑποστρωννύω.σω.π.κα.subiicio. substerno.
ὑποστρώσω.subiiciaz.substernā.
ὑποσχάζω.μ.σω.π.κα.claudico.
ὑπόσχεσις.εως.ἡ.pollicitatio.pro missum.

ὑποταγή.ης.ἡ.obediētia.subiectio
ὑποταγῶ.subiiciar.subiectus fuero.
ὑποτάσσω.μ.ξω.π.χα.Subordi no.subdo.subiicio.
ὑποτάττω.μ.ξω.π.χα.Subor-dino.subdo.subiicio.suppono.
ὑποτέταγμαι.subiectus sum.
ὑποτεταγμένος.η.ον.Subiec-tus.suppositus.a.um.
ὑποτίθεμαι.μ.σομαι.π.μαι.ad moneo.consulo.
ὑποτίθημι.μ.σω.π.κα.suppono.
ὑποτρέχω.μ.ουμαι.π.κα.sub-curro.decurro.
ὑποτύπωσις.εως.ἡ.Informa-tio.figuratio.
ὑποφέρω.μ.σω.π.κα.sustineo.
ὑποχείριος.α.ον.subditus.subie ctus.a.um.
ὑποχωρέω.τ ὑποχωρῶ.μ. σω.π.κα.secedo.
ὑπωπιάζω.μ.σω.π.κα.Sugillo calumnior.
ὗς.ος.ὁ.ἡ.porcus.sus.
ὕσσωπος.ου.ἡ.hyssopus herba.
ὑστερέομαι.τ ὑστεροῦμαι.μ. σομαι.π.μαι.excido.abrelinquor.
ὑστερέω.τ ὑστερῶ.μ.σω.π.κα Retraho τ auerto me.indigeo.defe ctuosus sum.desum.
ὑστέρημα.ατος.το.penuria.defe ctus.
ὑστέρησις.εως.ἡ.penuria.defectus.
ὕστερον.postea.
ὕστερος.α.ον.posterior.us.
ὑφαντός.η.ον.contextus.a.um.
ὑφίστημι.μ.σω.π.κα.Sustineo.
ὑψηλός.η.ον.excelsus.a.um.
ὑψηλότερος.α.ον.Excellior.us.
ὑψηλοφρονέω.τ ὑψηλοφρο νῶ.μ.σω.π.κα.supbio.alta sapio
ὕψιστος.η.ον.altissimus.a.um.
ὕψος.εος.το.altitudo.
ὑψόω.τ ὑψῶ.μ.σω.π.κα.exalto eleuo.
ὕψωμα.ατος.το.Altitudo.celuz. vel ea que sunt in eo.
φάγε.comede.
φαγεῖν.comedere.comedisse.
φάγεσαι.comedes.
φάγος.ου.ὁ.vorax.
φάγω.comedā.comederem.
φαγών.τος.ὁ.postq̃ comedit.
φαίνομαι.μ.ουμαι.π.μμαι. appareo.

φαίνω.μ.νω.π.κα.luceo.
φανερός.α.ον.manifestus.a.um.
φανερόω.τ φανερῶ.μ.σω.π.κα ostendo.declaro.manifesto.
φανερῶς.manifeste.palam.
φανέρωσις.εως.ἡ.manifestatio.
φανήσομαι.Apparebo.
φανός.ου.ὁ.laterna.clarus.
φανοῦμαι.Videbor.
φανόω.τ φανῶ.μ.σω.π.κα.Ma nifesto τ propalo.
φαντάζομαι.σομαι.π.μαι.figu ro ea que vidi.vel fingo τ imaginor ea que non vidi.video in somniis.
φαντασία.ας.ἡ.visio.visus.
φαντασιοκοπέω.τ φαντασιο-κοπῶ.μ.σω.π.κα.Sine causa τ pro libito percutio.
φάντασμα.ατος.το.phātasma.
φανῶ.appaream.videar.
φάραγξ.γος.ἡ.Vallis.conuallis.
φαρέτρα.ας.ἡ.pharetra.
φάρυγξ.γος.ὁ.Guttur.
φαρμακεία.ας.ἡ.Incantatio.vene ficium.medicamen.
φαρμακία.ας.ἡ.Veneficium.
φαρμακός.ου.ὁ.Veneficus.
φάρμακον.ου.το.Veneficium.me
φασί.dicunt.affirmant. [dicamentū
φάσις.εως.ἡ.fama rumor.
φάσκω.dico.affirmo.
φάσμα.τος.το.simulacrum.Visio.
φάτνη.ης.ἡ.presepium. [phātasma.
φαῦλος.η.ον.malus.inutilis.e.
φαυλότης.τος.ἡ.nugacitas.inutilitas
φέγγος.εος.το.Lumen.lux.
φείδομαι.μ.σομαι.π.μαι.parco
φειδομένως.parce.
φειδώ.οος.ἡ.parcitas.parsimonia.
φελόνης.ου.ὁ.Penula.volumē ex pergameno habens legem scriptā. loculi pecuniarum. [co.
φέρω.μ.οισω.π.χα.fero.porto.du
φεύγω.μ.ξω.π.χα.fugio.
φευκτός.η.ον.Fugiendus.dignus qui fugiatur.a.um.
φήμη.ης.ἡ.fama.
φημί.μ.σω.π.κα.dico.affirmo.
φθάνω.μ.σω.π.κα.puenio.corrūpo.
φθαρτός.η.ον.corruptibilis.e.
φθαρῶ.corrūpar. [loquor.
φθέγγομαι.μ.ξομαι.π.γμαι.
φθέγμα.ατος.το.sermo.
φθείρω.μ.ρω.π.κα.corrumpo
φθινοπωρινός.η.ον.autumnalis.

quando autumnus ipse desinit.
φθόγγος.ου.ὁ.sonus.
φθονερός.α.ον.inuidus.a.uz.
φθονέω.τ φθονῶ.μ.σω.π.κα.in
φθόνος.ου.ὁ.inuidia. [uideo.
φθορά.ας.ἡ.corruptio.
φιάλη.ης.ἡ.phiala genus vasis.
φιλάγαθος.η.ον.Amator boni. vel bonorum.
φιλαδελφία.ας.ἡ.caritas fratris.
φιλάδελφος.η.ον.Amator fratrū vel fraternitatis.
φίλανδρος.α.ον.amator viri.
φιλανθρωπία.ας.ἡ.Hoim amor.
φιλάνθρωπος.η.ον.benignus.a.ū.
φιλανθρώπως.benigniter.hūane
φιλάργυρος.α.ον.auarus.a.um.
φίλαυτος.η.ον.seipsum amans.
φιλέω.τ φιλῶ.μ.σω.π.κα.Amo. consuesco.osculor.
φιλήδονος.η.ον.Voluptatis ama tor.voluptuosus.a.um.
φίλημα.τος.το.osculum.
φιλία.ας.ἡ.amor.
φιλιάζω.μ.σω.π.κα.amicus sū.
φιλόθεος.α.ον.amator dei.
φιλονεικία.ας.ἡ.contentio.
φιλόνεικος.η.ον.contentiosus.a.ū.
φιλοξενία.ας.ἡ.Hospitalitas.
φιλόξενος.η.ον.Hospitalis τ ama tor hospitalitatis.
φιλοπρωτεύω.μ.σω.π.κα.Vo lo primus eē.τ principatum gerere.
φίλος.η.ον.amicus.a.um.
φιλόσοφος.η.ον.amator sapiētie.
φιλόστοργος.η.ον.qui diligit. qui habet caritatem.
φιλότεκνος.η.ον.amator filioruz.
φιλοτιμέομαι.τ φιλοτιμοῦ-μαι.μ.σομαι.π.μαι.Amo.dili genter aliquid ago.studeo.insolens sum.lautus τ liberalis sum.do ope ram.procuro. [diligentia.
φιλοτιμία.ας.ἡ.Ambitio.studiuz.
φιλότιμος.η.ον.bonus.honorifi-cus.sponte exhibitus.a.um.
φιλοφρόνως.benigne τ humane.
φιλόφρων.ονος.ὁ.ἡ.Benignus. humanus.
φιλόψυχος.η.ον.amator aiaruz.
φιμόομαι.τ φιμοῦμαι.μ.σομαι π.μαι.obmutesco.
φιμός.ου.ὁ.Mutus.
φιμόω.τ φιμῶ.μ.σω.π.κα.ob-mutescere facio.os alligo.

φλέγω.μ.ξω.π.χα.ardeo.cōburo.
φλογίζω.μ.σω.π.κα.inflamo.
φλοιός.ου.ὁ.cortex.
φλόξ.γος.ἡ.flama.
φλυαρέω.τ φλυαρῶ.μ.σω.π. κα.garrio.nugas loquor. [vaniloquus.
φλύαρος.α.ον.nugarum locutor.
φοβέομαι.τ φοβοῦμαι.μ.σο-μαι.π.μαι.Timeo. [faciens.
φοβερός.α.ον.terribilis.terrorem
φόβητρον.ου.το.terror.terricula
φόβος.ου.ὁ.timor. [mentum.
φοινίκισσα.ης.ἡ.phenissa mulier.i. exphenicia. [regione.phenic.
φοῖνιξ.κος.ἡ.palma.hō ex phenicia
φονεύς.εως.ὁ.Homicida.
φονεύω.μ.σω.π.κα.occido.pimo.
φόνος.ου.ὁ.homicidiū.
φορέω.τ φορῶ.μ.σω.π.κα.fero.
φόρος.ου.ὁ.tributum.
φορτίζω.μ.σω.π.κα.onero.
φορτίον.ου.το.onus.
φραγέλλιον.ου.το.flagellum
φραγελλόω.τ φραγελλῶ.μ. σω.π.κα.flagello.as.
φραγήσομαι.obturabor.sepiar.
φραγμός.ου.ὁ.sepes.maceria.
φραγῶ.obturer.sepiar. [dico.
φράζω.μ.σω.π.κα.dissero.loquor.
φράττω.μ.ξω.π.χα.obturo.sepio.
φρέαρ.ατος.το.puteus.
φρεναπατάω.τ φρεναπατῶ.μ. σω.π.κα.seduco.decipio.
φρεναπάτης.ου.ὁ.seductor.
φρένες.ῶν.αι.mentes.
φρήν.ενος.ἡ.mens.animus.
φρικτός.η.ον.horrendus.a.um.
φρικτῶς.horrende. [tremisco.
φρίσσω.μ.ξω.π.χα.horreo.con
φρίττω.μ.ξω.π.χα.Horreo.con tremisco. [pio.
φρονέω.τ φρονῶ.μ.σω.π.κα.sa
φρόνημα.ατος.το.desideriū.votū.
φρόνησις.εως.ἡ.sapia. [volūtas.
φρόνιμος.η.ον.sapiens.prudens.
φρονίμως.sapienter.
φρονιμώτερος.α.ον.sapiētior.us
φροντησις.εως.ἡ.cura.
φροντίζω.μ.σω.π.κα.curo.cogito
φροντίς.δος.ἡ.cura.
φρυάττω.μ.ξω.π.χα.fremo.
φρουρέω.τ φρουρῶ.μ.σω.π.κα custodio.seruo. [ridum.
φρύγανον.ου.το.sarmētū.lignū a
φυγάς.αδος.ὁ.profugus.exul.

φυγεῖν.fugisse.
φυγή.ης.ἡ.fuga.
φύγω.fugiam.fugero.
φυγών.οντος.ὁ.postq̄ fugit
φύκος.fucus. [lia noctis
φυλακή.ης.ἡ.carcer.custodia. vigi
φυλακίζω.μ.σω.π.κα.in carcerē includo.
φυλακτήριον.ου.το.phylacteriū loc⁹ vbi sūt custodes.repositoriū.vestis.
φύλαξ.κος.ὁ.custos.
φυλάσσω.μ.ξω.ϖ.χα.custodio
φυλάττω.μ.ξω.ϖ.χα.custodio.
φυλή.ης.ἡ.tribus.
φύλλον.ου.το.folium.
φῦλον.ου.το.genus.natio.
φύραμα.τος.το.massa.
φυσάω.ꝛ φυσῶ.μ.σω.π.κα.spiro
φυσικός.η.ον.naturalis.e.
φυσικῶς.naturaliter.
φυσιόω.ꝛ φυσιῶ.μ.σω.π.κα.inflo
φύσις.εως.ἡ.natura.
φυσίωσις.εως.ἡ.inflatio.superbia
φυτεία.ας.ἡ.plantatio.
φύτευμα.τος.το.plantatio.
φυτεύω.μ.σω.π.κα.planto.
φύω.μ.σω.π.κα.nascor.produco.
φωλεός.ου.ὁ.fouea.cubile.
φωνέω.ꝛ φωνῶ.μ.σω.ϖ.κα.can
φωνή.ης.ἡ.vox. [to.loquor.voco.
φῶς.τος.το.Lux.lumen.
φωστήρ.ρος.ὁ.luminare. [rus
φωσφόρος.ου.ὁ.lucifer.phosph
φωτεινός.η.ον.lucidus.a.um.
φωτίζω.μ.σω.π.κα.illumino.
φωτισμός.ου.ὁ.illuminatio.
χαῖρε.salue.Aue. [ἡετοr
χαίρω.μ.σομαι.π.μαι.gaudeo.
χάλαζα.ης.ἡ.grando.
χαλάω.ꝛ χαλῶ.μ.σω.π.κα.sub mitto.laxo.
χαλβάνη.ης.ἡ.galbanum.
χαλεπός.η.ον.Difficilis.seu⁹.dur⁹
χαλεπώτερος.α.ον.difficilior.us
χαλιναγωγέω.ꝛ χαλιναγωγῶ.μ.σω.π.κα.Refreno.freno.cō
χαλινός.ου.ὁ.frenum. [pesco.
χάλκεος.α.ον.Ereus.a.um.
χαλκεύς.εως.ὁ.Erarius faber.
χαλκεῖον.ου.το.vas ereum.
χαλκηδών.νος.ὁ.Chalcedon.ge nus lapidis preciosi. [tbus.
χαλκολίβανος.ου.ὁ.masculum
χαλκοπλάστης.ου.ὁ.faber era
χαλκός.ου.ὁ.Es.ris. [rius.

χαλκοῦς.η.ουν.Ereus.a.um.
χαμαί.in terra.humi.
χαρά.ας.ἡ.gaudium.
χάραγμα.τος.το.Impressio.scul ptura.figura.
χάραξ.κος.ὁ.Uallum.palus cui plante nouelle adherent.
χαρακτήρ.ηρος.ὁ.character.figu ra.forma. [bo.figuro.
χαράττω.μ.ξω.ϖ.χα.sculpo.scri
χαρῆναι.gauisum fuisse.
χαρήσομαι.gaudebo.
χαρίζομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Do no.gratificor.
χάρις.τος.ἡ.gratia.
χάρισμα.ατος.το.gratia.donum
χαριτόομαι.ꝛ χαριτοῦμαι.μ.σομαι.π.μαι.Gratia plenus sum.
χάρτης.ου.ὁ.charta.papyr⁹.mem
χάρω.gaudeam. [brana.
χαρῶ.gaudeam.
χάσμα.ατος.το.Chasma.chaos.confusio.scisma.
χαῦνος.η.ον.Mollis.e.
χεῖλος.εος.το.Labium.
χειμάζομαι.μ.σομαι.ϖ.σμαι.tempestate iactor.tempestatē patior.
χείμαρρος.ου.ὁ.torrens.
χειμέριος.α.ον.Hybernus.a.um.
χειμών.ωνος.ὁ.tempestas.hyēps
χείρ.ρος.ἡ.manus.
χειραγωγέω.ꝛ χειραγωγῶ.μ.σω.ϖ.κα.māduco.ad manū traho.
χειραγωγός.ου.ὁ.qui manu ali um ducit. [phū
χειρόγραφον.ου.το.chirogra
χειροπέδαι.ων.αἱ.vincula manuū.
χειροποίητος.η.ον.manufact⁹.a.ū
χειροτονέω.ꝛ χειροτονῶ.μ.σω.π.κα.ordino.eligo.
χείρων.ρος.ὁ.ἡ.peior.
χερσαῖος.α.ον.terrestris.e.
χερσί.manibus.
χέρσος.ου.ὁ.terra deuastata ꝛ soli taria que nullū fructum producit.
χερσόω.ꝛ χερσῶ.μ.σω.ϖ.κα.Deuasto.desolo.
χήρα.ας.ἡ.Uidua.
χθές.heri.die preterito.
χιλίαρχος.ου.ὁ.dux mille militū
χιλιάς.δος.ἡ.miliare.
χίλιος.α.ον.Mille.
χιτών.ωνος.ὁ.tunica.
χιών.νος.ἡ.nix.
χλαμύς.δος.ἡ.chlamys.

χλευάζω.μ.σω.ϖ.κα.subsanno.
χλιαρός.α.ον.tepidus.a.um.
χλιδών.νος.ὁ.Ornamentum bra chiorum.delitie.
χλόη.ης.ἡ.viriditas.herba.
χλοηφόρος.η.ον.Uiridem herbā ferens.germinans.
χλωρός.α.ον.viridis.e.
χνοῦς.ου.ὁ.puluis.
χοϊκός.η.ον.terrenus.a.um.
χοῖνιξ.κος.ἡ.chenix.gen⁹ mēsure.
χοῖρος.ου.ὁ.porcus.
χολάω.ꝛ χολῶ.μ.σω.ϖ.κα.In dignor.irascor.
χολέρα.ας.ἡ.cholera.
χολή.ης.ἡ.Fel.ira.
χορηγέω.ꝛ χορηγῶ.μ.σω.ϖ.κα.exhibeo.presto.suppedito.
χορός.ου.ὁ.chorea.chorus.cetus.
χορτάζω.μ.σω.π.κα.saturo.facio
χόρτασμα.τος.το.cibus.esca.pa bulum feni.
χόρτος.ου.ὁ.fenum.herba.
χοῦς.ου.ὁ.puluis.
χράομαι.ꝛ χρῶμαι.μ.σομαι.π.μαι.Utor.
χρεία.ας.ἡ.necessitas.
χρεμετίζω.μ.σω.ϖ.κα.Hinnio.
χρεωφειλέτης.ου.ὁ.debitor.
χρήζω.μ.σω.π.κα.Indigeo.volo.mutuo.
χρῆμα.τος.το.pecūia.res.preciū.
χρήματα.ων.τα.pecunie.aurum.
χρηματίζομαι.μ.σομαι.π.μαι.pecunias colligo.
χρηματίζω.μ.σω.π.κα.Do respō sa.sum.vocor.
χρηματισμός.ου.ὁ.oraculū.rīsū.
χρησάμενος.η.ον.postq̄ vsus est.
χρησιμεύω.μ.σω.ϖ.κα.vtilis sū
χρήσιμος.η.ον.Utilis.e.
χρησιμώτερος.α.ον.vtilior.us
χρῆσις.εως.ἡ.Usus.
χρηστεύομαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.sum benignus.
χρηστοήθεια.ας.ἡ.bonitas morū.
χρηστολογία.ας.ἡ.vtilis vel dul cis sermo. [tricors.
χρηστός.η.ον.vtilis.benign⁹.mise
χρηστότερος.α.ον.vtilior.melior.
χρηστότης.τος.ἡ.bōitas.vtilitas.
χρηστῶς.Utiliter.
χρίσμα.τος.το.Unctio.
χριστός.η.ον.Christus.i.vnct⁹.a.ū
χρίω.μ.σω.π.κα.Ungo.

χρόα.ας.ἡ.color.
χρονίζω.μ.σω.π.κα.moror.moraꝫ
χρόνος.ου.ὁ.tempus. [facio.
χρονοτριβέω.ꝛ χρονοτριβῶ.μ.σω.π.κα.moram facio.moror.
χρυσίον.ου.το.aurum.
χρυσοδακτύλιος.α.ον.Habēs anulum aureum.
χρυσόλιθος.ου.ὁ.chrysolithus lapis preciosus.
χρυσόπρασος.ου.ὁ.chrysopra sus lapis preciosus.
χρυσός.ου.ὁ.Aurum.
χρυσουργός.ου.ὁ.aurifex.
χρυσοῦς.η.ουν.aureus.a.um.
χρυσόω.ꝛ χρυσῶ.μ.σω.π.κα.Deauro.inauro.
χρῶμα.τος.το.color.
χύτρα.ας.ἡ.olla.
χωλός.ου.ὁ.claudus.
χῶμα.ατος.το.agger.cumulus.
χωνευτήριον.ου.το.Fornax vbi aurum exploratur ꝛ liquefit.
χώρα.ας.ἡ.regio.
χωρέω.ꝛ χωρῶ.μ.σω.ϖ.κα.va do.capio.
χωρίζομαι.μ.σομαι.π.σμαι.di scedo.proficiscor.
χωρίζω.μ.σω.ϖ.κα.separo.scindo
χωρίον.ου.το.villa.ager.
χωρίς.sine.absq̄.
χῶρος.ου.ὁ.chorus ventus.
ψάλλω.μ.λω.π.κα.cano.canto.
ψαλμός.ου.ὁ.psalmus.cantus.
ψαλμῳδός.ου.ὁ.Psalmorum cantator.cantor.[strumētū musicū
ψαλτήριον.ου.το.psalterium in
ψάμμος.ου.ἡ.Arena.
ψαμμωτός.η.ον.Arenosus.a.ū.
ψευδάδελφος.ου.ὁ.fals⁹ frater.
ψευδαπόστολος.ου.ὁ.falsus apostolus. [sus preceptor.
ψευδοδιδάσκαλος.ου.ὁ.Fal
ψευδολόγος.ου.ὁ.mēdax.[tior
ψεύδομαι.μ.σομαι.π.μαι.Men
ψευδομαρτυρέω.ꝛ ψευδομαρτυρῶ.μ.σω.ϖ.κα.Falso testificor.falsum testimonium perhi beo. [testimonium.
ψευδομαρτυρία.ας.ἡ.Falsum
ψευδομάρτυς.ρος.ὁ.fals⁹ testis
ψευδώνυμος.η.ον.Qui habet fal sum nomen. [pheta.
ψευδοπροφήτης.ου.ὁ.fals⁹ pro
ψεῦδος.εος.το.mendacium.

ψευδόχριστος.ου.ὁ.Qui falso facit se christum.
ψεῦσμα.τος.το.Mendacium.
ψεύστης.ου.ὁ.Mendax.
ψηλαφέω.ꝛ ψηλαφῶ.μ.σω.ϖ.κα.palpo. [patio.
ψηλάφησις.εως.ἡ.Tactus.pal
ψηφίζω.μ.σω.ϖ.κα.computo.
ψῆφος.ου.ὁ.Sententia.suffragiū calculus suffragiorum.
ψιθυρισμός.ου.ὁ.susurratio.
ψιθυριστής.ου.ὁ.susurro.susurra tor. [murator.
ψίθυρος.ου.ὁ.Susurrator.mur
ψιχίον.ου.το.mica.
ψυγήσομαι.refrigescam.
ψυχή.ης.ἡ.Anima.vita.
ψυχικός.η.ον.animalis.e.
ψύχος.εος.το.frigus.
ψυχρός.α.ον.frigidus.a.um.
ψύχω.μ.ξω.π.χα.refrigero.as.
ψωμίζω.μ.σω.ϖ.κα.Allo.do ci bum.distribuo.
ψωμίον.ου.το.frustum panis.
ψωμός.ου.ὁ.panis.
ψώχω.μ.ξω.ϖ.χα.confrico.
ὦ.o.aduerbiū vocandi.sim fuero.
ᾧ.Cui.masculi.gen.Quo.
ὧδε.Sic.Huc.
ᾠδή.Cantus.
ὡδήγησα.Deduxi.duxi.ducatum p
ὠδίν.νος.ἡ.dolor. [stiti.
ὠδινάω.ꝛ ὠδινῶ.μ.σω.ϖ.κα.Doleo.contristo.dolere facio.
ὠδίνω.μ.νω.π.κα.partus dolores sentio.parturio.concipio.genero.
ᾠκοδομήθην.edificatus fui.
ᾠκοδομήμην.edificatus fueram.
ᾠκοδόμησα.edificaui.
ᾠκοδόμουν.edificabam.ant.
ὠλιγοποίησα.Ad paruum nume rum redegi.
ὤλισθησα.Lapsus sum.labi feci. causa erroris.fui.
ὡμαλισμένος.η.ον.Equatus.leui gatus.complanatus.a.um.
ὡμίλουν.conuersabar.colloque bar.antur. [tus fui.
ὡμοιώθην.similis fact⁹ sū.assimila
ὡμοίωσα.assimilaui.comparaui.
ὡμολόγουν.cōfitebar.pollicebar. antur. [fui.
ὡμολόγησα.confessus.pollicitus
ὠμόλινον.ου.το.Sudarium line um quod circumponebatur hume

ris.crudum linum.
ὦμος.ου.ὁ.Humerus.
ὤμοσα.iuraui.
ὧν.quorum.
ὤν.τος.ὁ.existens.mascul.gener.
ὠνείδιζον.Improperabam.conui tiabar.antur. [fui.
ὠνείδισα.improperaui.conuitiatus
ὠνέομαι.ꝛ ὠνοῦμαι.μ.σομαι.ϖ.μαι.Emo.
ὠνησάμην.Emi.
ὠνόμασα.nominaui.appellaui.
ὠνομάσθην.noiatus.appellat⁹ fui.
ὠόν.ου.το.ouum.
ὥρα.ας.ἡ.Hora.tempus aliquod ex quattuor anni temporibus.pulchri tudo.tempus idoneum rei faciēde.
ὤρα.ας.ἡ.cura. [cher sum.
ὡραΐζομαι.μ.σομαι.π.μαι.pul
ὡραῖος.α.ον.pulcher.maturus.op portunus.a.um.
ὠργίσθην.Iratus sum.
ὤρθριζον.mane surgebam.ant.
ὥρισα.proposui.determinaui.finiui. diffiniui. [nat⁹.propositus.a.um.
ὡρισμένος.η.ον.definit⁹.determi
ὥρμησα.cū impetu iui.impetū feci.
ὤρυξα.effodi.
ὠρύομαι.μ.σομαι.π.μαι.rugio.
ὠρχησάμην.Saltaui.
ὡς.sicut.a quo tempore.sic.vt.quādo. quoad.dum.
ὡσαύτως.similiter.eodem modo.
ὡσεί.tanq̄.quasi.circiter.
ὦσι.sint.fuerint.
ὠσίν.Auribus.
ὥσπερ.Sicut.quemadmodum.
ὥστε.Itaq̄.ita vt.vt.adeo quod.
ὦτα.ων.τα.Aures
ὠτίον.ου.το.auris.auricula.
ὤφειλον.debebam.ant.
ὠφέλεια.ας.ἡ.vtilitas.
ὠφελέω.ꝛ ὠφελῶ.μ.σω.π.κα.Iuuo.prosum.
ὠφέλιμος.η.ον.Utilis.
ὤφθην.Uisus fui.apparui.
ὠχύρωσα.muniui.fortificaui.

Τέλος σὺν θεῷ.

Incipiunt interpretationes hebreorum chaldeorum grecorumq; nominum noui testamenti. Et primo in euangelium secundum Matheum.

Capitulum primum.

Interp.
Jesus.
Christus
Dauid.
Abraam
Ysaac.
Jacob.
Judas.
Phares.
zara.
Thamar.
Esrom.
Aram.
Amina.
Naason
Salmon
Boos.
Raab.
Obed.
Ruth.
Jesse.
Salomon
Ozias.
Roboam.
Abias.
Asa.
Josaphat.
Joram.
Ozias.
Jothan.
Achaz.
Ezechias.
Manasses
Amon.
Josias.
Jechonias
Babylon.
Salathiel
zorobabel
Abiud.
Eliachim.
Azor.
Sadoch
Achim.
Eliud.
Eleazar.
Mathan.
Joseph
Maria.
Emanuel.

Liber generationis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Abraā.) Pater multitudinis. ¶ Ysaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplātator: vel calcaneum: aut planta .i. vestigiū. ¶ Judas.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Phares.) Diuisio. ¶ Zara.) Oriens: vel orientalis: aut claritas. ¶ Thamar.) Palma: vel datylus: siue commutatio: vel permutatio: aut amaritudo. ¶ Esrom.) Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium: vel fenū. Heb. Esron. ¶ Araz.) Excelsus: vel sublimis: aut piciens. ¶ Aminadab.) Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps. ¶ Naason.) Coluber: vel serpens: aut augurans: vel diuinans: siue eneus. ¶ Salmon) Pacificus: siue perfectus: aut retribuens. ¶ Boos.) In fortitudine: aut in hyrco. ¶ Raab.) Lata: siue dilatata: aut platea. ¶ Obed.) Seruus: aut operari⁹. ¶ Ruth.) Saturata: siue inebriata. ¶ Jesse.) Ens: siue existēs: aut munus: vel oblatio. ¶ Salomō.) Pacificus. ¶ Ozias) Ignis domini: siue lumen domini: aut lux domini. ¶ Roboā.) Dilatans populum: aut latitudo vel platea populi: siue odor vel odorans cum populo. ¶ Abias.) Pater domini: vel patris domin⁹: aut voluntas domini. ¶ Asa.) Medicus: aut sanans. syrum est. ¶ Josaphat.) Dominus iudex: vel domini iudicium. ¶ Joram.) Domini celsitudo: aut domini sublimitas: siue domini protectio. ¶ Ozias.) Fortitudo domini: siue hyrcus domini. ¶ Jothan.) Consumatus: siue perfectus. Heb. Jotham. ¶ Achaz.) Apprehēdēs: siue possidens: aut videns. ¶ Ezechias.) Fortitudo domini: siue apprehensio domini. ¶ Manasses) Oblitus: aut obliuio. ¶ Amon.) Fidelis: aut verax: seu artifex: vel nutritius: aut pedagogus. ¶ Josias.) Ignis domini: siue vrēs dominus. ¶ Jechonias) Preparatio domini: aut firmitas domini. ¶ Babylon.) Confusio: vel commixtio. ¶ Salathiel.) Postulatus dei: siue cōmodatus dei. ¶ Zorobabel.) Alienus a confusione: aut aliena vel extranea confusio: siue extranea commixtio: aut dispersio confusionis vel commixtionis: seu circulus commixtionis: vel confusionis. ¶ Abiud.) Pater laudis vel confessionis. ¶ Eliachim.) Dei resurrectio vel affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans. ¶ Azor.) Adiutor: vel accinctus: aut syriace conuersus. ¶ Sadoch.) Justus: siue iustificatus. ¶ Achim.) Resurgens: vel confirmans: aut vindicans: vel frater eorum. ¶ Eliud.) Deus laudis: siue deus confessionis: aut dei laus vel cōfessio. ¶ Eleazar) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Mathan) Donum: aut lumbus: siue mors eorum: vel syriace expectatio vel spes. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Emanuel.) Nobiscum deus. 2.

Interp.
Jesus.
Bethleem
Juda.
Herodes.
Magi.
Hierosoly.
Judei.
Christus
Israel.
Joseph.
Egyptus
Hieremia
Rama.
Rachel.
Archela⁹.
Judea
Galilea
Nazareth.
nazareus.

Cum ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Bethleem.) Domus panis: siue domus belli. ¶ Juda) Laudatio: siue confessio. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Magi.) Sapientes vel philosophi: aut qui presunt sacris hoc est sacerdotes. persicum est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei.) Laudantes: siue cōfitentes. ¶ Christus.) Unct⁹. grecū est. ¶ Israel.) Preualens siue dominās cū deo. ¶ Joseph) Augmentū: vel profectus. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Hieremia.) Celsitudo domini: vel sublimitas domini: aut exaltans dominus. ¶ Rama.) Excelsa: vel sublimis: aut protecta. ¶ Rachel) Ouis. ¶ Archelaus.) Princeps populi. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Nazareus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: vel per sade litteram custodiens: siue floridus: aut virgultum. 3.

Interp.
Johannes
Judea.
Esaias.
Hierosoly.
Jordanis.
Pharisei.
Saducei.
Abraam.
Jesus.
Galilea.

In diebus autem. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Saducei.) Justi: vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. 4.

Interp.
Jesus.
Diabolus
Sathanas
Johannes
Galilea
Nazareth
Caphar.
Zabulon.
Neptalim.
Esaias.
Jordanis.
Symon.
Petrus.
Andreas.
Jacobus
zebedeus
Syria
Decapolis
Hierosoly.
Judea.

Tunc iesus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Zabulon.) Habitaculum: vel habitans. ¶ Neptalim.) Comparatio: vel equiparatio: aut retorsio: vel tortuositas. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Symon.) Audiens vel obediēs. ¶ Petr⁹.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: et interpretatur excelsa: vel sublimis aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Decapolis) Decem ciuitatum scilicet regio. grecum est. ¶ Hierosolyme) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. 5.

Interp.
Jesus.
Amen.
Pharisei.
Racha.
Gehenna.
Hierosoly.

Uidens autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Racha) Uacuus: vel vanus. ¶ Gehenna.) Uallis deceptionis vel tristitie aut diuitiarum: vel syriace infernus. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 6.

Interp.
Amen.
Mammo.

Attendite. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Mammona.) Pecunia vel diuitie: aut cupiditas. syrum est. ¶ Salomon) Pacificus. 7.

Interp.
Jesus.
Moyses
Caphar.
Amen.
Israel.
Abraam.
Ysaac.
Jacob.
Petrus
Esaias.
Geraseni

Nolite iudicare. ¶ Pharisei.) Diuisi. 8.

Cum autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cū deo. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Ysaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecū est. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Geraseni.) In greco gergeseni: et hebraice interpretatur peregrinationi aut conflictui vel ruminationi appropinquantes. 9.

Interp.
Jesus
Mattheus
Johannes
Israel.

Et ascendens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Matthe⁹) Donatus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Dñi grā: siue dñi donū: aut domini mia. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Israel) Preualens siue dominās cū deo. 10.

Interp. Symon. Petrus. Andreas. Philipp⁹. Bartholo. Jacobus. Zebedeus. Johannes. Thomas. Mattheus. Alpheus. Thadeus. Chananeᵘˢ.

Et conuocatis.❡ Symon.) Audiens vel obediens.❡ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ❡ Andreas.) Virilis vel fortissimus. grecū ē.❡ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecū est. ❡ Bartholomeus.) Filius suspendētis aquas. ❡ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium.❡ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens.❡ Johannes.) Domini gratia: vel domini donum: aut domini misericordia.❡ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece didymus appellatur: quod interp̄tatur gemellus idest ille qui cum alio vno ⁊ eodem partu nascitur.❡ Mattheus.) Donat⁹.❡ Alpheus.) Millesimus: vel doctus: aut dux.❡ Thaddeus.) Laudās: vel confitens.❡ Chananeus.) Zelotes: vel emulator vt habetur luce. 6. Non enim erat ex chanaan: sȝ ex chana vico galilee que in zelum vel emulationem conuertitur.❡ Judas.) Laudatio: siue ꝯfessio.❡ Schariotis.) In greco scribitur ischariotis: ⁊ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminatiōis vel mortis. ❡ Jesus.) Saluator.❡ Samaritani.) Custodes: vel adamātini: siue spinosi: aut feces: vel feculenti.❡ Israel.) Preualens siue dominans cum deo.❡ Amen.) Vere: siue fideliter.❡ Sodoma.) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum.❡ Gomorrei.) Populus rebelis: siue populus timens: aut manipulus: vel seruitus: aut syriace lana.❡ Beelzebub.) Idolum muscarū: aut possessor muscarum.❡ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarum: aut syriace infernus. 11.

Judas. Schari. Jesus. Samarita. Israel. Amen. Sodoma. Gomorrei. beelzebub. Gehenna.

Interp. Jesus. Johannes. Christus. Amen. Elias. Corozaim. bethsaida. Tyrus.

Et factum est.❡ Jesus.) Saluator.❡ Johānes.) Domini gratia: siue domini donū: aut domini misericordia.❡ Christus.) Vnctus. grecum est.❡ Amē.) Vere: siue fideliter.❡ Elias.) Deus dominus: aut fortis dominus.❡ Corozaim.) Hoc secretum meum: vel hic est mysterium.❡ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ❡ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ⁊ interpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio vel figuratio: aut fortitudo: vel petra.❡ Sydon.) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij.❡ Sodoma.) Secretū eorum: siue calx aut cementum eorum. 12.

Sydon. Sodoma.

Interp. Jesus. Pharisei. Dauid. beelzebub. Jonas. Niniuite. Jona. Salomon.

In illo tēpore.❡ Jesus.) Saluator. ❡ Sabbatū.) Requies: siue cessatio.❡ Pharisei.) Diuisi.❡ Dauid.) Dilectus.❡ Beelzebub.) Idolum muscaruȝ: aut possessor muscarum.❡ Sathanas.) Cōtrarius: siue aduersarius.❡ Jonas.) Columba: siue depopulans: vel deuastans.❡ Niniuite.) Pulchri: siue speciosi: aut habitacula.❡ Jona) Idem quod ionas. ❡ Salomon.) Pacificus. 13.

Interp. Jesus. Esaias. Amen. Diabolus. Maria. Jacobus. Joseph. Symon. Judas.

In illo die.❡ Jesus.) Saluator.❡ Esaias) Salus domini.❡ Amen.) Vere: siue fideliter. ❡ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est.❡ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris.❡ Jacobus) Supplātator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiū. ❡ Joseph.) In greco toses: qđ hebraice potest interpretari parcēs: vel eleuatus: aut existens.❡ Symon.) Audiens: vel obediens.❡ Judas.) Laudatio: siue confessio. 14.

Interp. Herodes. Jesus. Johannes. Herodias. Petrus. Genesar.

In illo tempore.❡ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus.❡ Jesus.) Saluator.❡ Johānes.) Domini gratia: siue domini donum: aut dn̄i misericordia.❡ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita.❡ Petrus) Saxum: vel petra. grecum est. ❡ Genesar.) In greco genesareth: ⁊ hebraice interpretatur hortus: aut protectio principis: siue hortus vel ꝓtectio ministrantis. 15.

Interp. Hierosoly. Pharisei. Esaias. Petrus. Jesus. Tyrus. Sydon. Chananea. Dauid. Israel. Galilea. Magedan.

Tunc accesserunt.❡ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus.❡ Pharisei.) Diuisi. ❡ Esaias.) Salus domini.❡ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est.❡ Jesus.) Saluator.❡ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ⁊ interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum: vel colligatio: siue plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra.❡ Sydon) Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ❡ Chananea.) Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita vel confracta: aut recte respōdens: vel recte affligēs. ❡ Dauid) Dilectus.❡ Israel.) Preualens siue dominans cuȝ deo.❡ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota.❡ Magedan.) In greco magdala: ⁊ hebraice interpretatur turris: vel magnitudo. 16.

Interp. Pharisei. Saducei. Jonas. Jesus. Cesarea. Philipp⁹. Johannes. Helias. Hieremias. Symon. Petrus. Christus. Bariona. Hierosoly. Sathanas. Amen.

Et accesserūt.❡ Pharisei.) Diuisi.❡ Saducei.) Justi siue iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ❡ Jonas.) Columba: siue depopulans: vel deuastans. ❡ Jesus.) Saluator.❡ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cuȝ qua ortus est: vel qđ cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volūt. latinum est.❡ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est.❡ Johānes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ❡ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ❡ Hieremias.) Celsitudo domini: siue sublimitas domini: aut exaltās dominum.❡ Symon.) Audiens vel obediens.❡ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est.❡ Christus.) Vnctus. grecum est.❡ Bariona) Filius columbe. ex syro ⁊ hebreo.❡ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus.❡ Sathanas.) Contrarius siue aduersarius. ❡ Amen.) Vere: siue fideliter. 17.

Interp. Jesus. Petrus. Jacobus. Johannes. Moyses. Helias. Amen. galilea. Caphar. Symon.

Et post dies sex.❡ Jesus.) Saluator. ❡ Petr⁹.) Saxum: vel petra. grecum est. ❡ Jacob⁹) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ❡ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia.❡ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis.❡ Helias.) Deus domin⁹: aut fortis dominus.❡ Amen.) Vere: siue fideliter. ❡ Galilea.) Volubilis siue volutabilis: aut rota. ❡ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ❡ Symon.) Audiens vel obediens. 18.

Interp. Jesus. Amen. gehenna. Petrus.

In illa hora.❡ Jesus.) Saluator.❡ Amen.) Vere siue fideliter.❡ Gehenna.) Vallis deceptionis vel tristitie siue diuitiaruȝ: aut syriace infernus.❡ Petr⁹.) Saxum: vel petra. grecum est. 19.

Interp. Jesus. galilea. Judea. Jordanis. Pharisei. Moyses. Amen. Petrus. Israel.

Et factum est.❡ Jesus.) Saluator. ❡ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota.❡ Judea.) Laudatio: siue confessio.❡ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes iudicij. ❡ Pharisei.) Diuisi. ❡ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs. ❡ Amen.) Vere: siue fideliter.❡ Petrus.) Saxū: vel petra. grecū est.❡ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. 20.

Interp. Hierosoly. zebedeus. Jesus. Hiericho. dauid.

Simile est.❡ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor pfectus: vel consumatus.❡ zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens.❡ Jesus.) Saluator.❡ Hiericho) Luna: vel mensis: aut odor eius.❡ Dauid.) Dilectus. 21.

Interp. Hierosoly. Bethpha. Jesus. Syon. Osanna. dauid. Hierosoly. Nazareth. Galilea. bethania. Amen. Johannes. Pharisei.

Et cum appropinquasset.❡ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ❡ Bethphage.) Domus oris vallium vel domus bucce vallis: aut domus ficuū scilicet precoquarum.❡ Jesus.) Saluator.❡ Syon.) Aceruus: vel tumulus: aut specula: vel siccitas. ❡ Osanna.) Salua obsecro: vel salua nunc.❡ Dauid.) Dilectus.❡ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ❡ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultuȝ.❡ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ❡ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini.❡ Amen.) Vere: siue fideliter. ❡ Johānes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia.❡ Pharisei.) Diuisi. 22.

Interp. Pharisei. Herodiani.

Simile factum est.❡ Pharisei.) Diuisi. ❡ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: si-

Cesar
Jesus
Saducei
Moyses
Abraam.
Isaac.
Jacob
Christus.
David
Interp.
Jesus
Moyses
Pharisei.
Rabbi
Christus
Gehenna.
Phariseꝰ
Abel
zacharias
Barachi.
Amen.
hierusalez
Interp.
Jesus
christus.
daniel.
Judea.
Sabbatuz
Noe
Interp.
Jesus
Pascha
cayphas.
Bethania
Symon.
Amen.
Judas.
Scarioth.
Rabbi
galilea.
Petrus.
gethsema.
zebedeus.
christus.
galileus
Nazarenꝰ
Interp.
Jesus
Pontius.
pilatus
Judas
Achelde.
Hieremias
Israel
Judei.
Christus
Cyreneus
Symon
Golgotha.
Eli.
Lamaza.
Helias
galilea.
Maria.
Magdale.
Jacobus
Joseph
zebedeus
Arimath.
Parasce.
pharisei

ue montes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cuꝫ qua ortus est: vel qđ cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Saducei.) Justi vł iustificati: aut syriace scisi vel scisinatici. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Abraā) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneū: aut plāta idest vestigiū. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ David.) Dilectus. 23.

Tunc iesus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Rabbi) Magister. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Gehenna.) Uallis deceptionis siue tristitie vel diuitiarum: aut syriace infernus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Abel.) Uanitas: siue anhelitꝰ: aut syriace vapor. ¶ Zacharias) Memoria domini: aut masculus domini. ¶ Barachias.) Benedicens dominū: aut genuflectens domino. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 24.

Et egressus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus. grecū est. ¶ Daniel.) Judiciuꝫ dei. ¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Sabbatuꝫ.) Requies: siue cessatio. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. 25.

Tunc simile. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator, grecum est. 26.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Cayphas) Inuestigator: vel sagax: seu vomēs ore: aut vomitꝰ oris. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domꝰ cantici: siue domus gratie domini. ¶ Symon.) Audiēs vel obediēs. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Scarioth.) In greco scribitur ischarioth: ꝛ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra, grecum est. ¶ Gethsemani.) Uallis pinguissima: siue vallis olei: scribi debet gesemani. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Galileus.) Uolubilis siue volutabilis: aut rotans. ¶ Nazarenus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: si vero per sade litteram scribatur: interpretatur custodiēs: vel floridus: aut virgultum. 27.

Mane autem facto. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Pōtiꝰ) Marinus, grecum est. ¶ Pilatus) Constringens vel constrictus, grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Corbona.) Donum vel oblatio. ¶ Acheldemach.) Ager sanguinis. syrum est: scribi debet acheldema. ¶ Hieremias.) Celsitudo domini: siue sublimitas domini: aut exaltans dominum. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barrabas.) Filius patris: vel filius magistri: aut filius confusionis vel ignominie. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Cyreneus.) Paries: vel trabes: aut frigidus: vel occurrens. grece vero dominans. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Golgotha.) Caluaria: scilicet vbi sunt capita mortuorum. ¶ Eli.) Deus meus. ¶ Lamazabathani.) Ut quid dereliquisti me. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) In greco ioses: ꝛ hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. ¶ Parasceue.) Preparatio, grecuꝫ est. ¶ Pharisei.) Diuisi. 28.

Uespere autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Magdalena.) Magnifica vel magnificatā: aut exaltata: vel turris. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitētes.

¶ Explicit euangelium secundum mattheum.

Interp.
Sabbatuꝫ
Maria.
Magdale.
Jesus
galilea.
Judei.

Incipit euangelium secundum Marcum.

¶ Capitulum primum.

Initium euangelij. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus, grecum est. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolymite.) De hierusalem quod interpretatur visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si aūt per sade litteram scribatur interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Symon) Audiens: vel obediens. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus, grecum est. ¶ Jacobꝰ) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiū. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemēs. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa cōsolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Nazarenus.) Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus: si vero per sade litteraꝫ scribatur: īterpretatur custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. 2.

Et iterum. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vł villa cōsolationis: aut propitiatio penitētis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Alpheꝰ) Millessimꝰ: vel doctꝰ: aut dux. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Sabbatū) Requies: siue cessatio. ¶ David.) Dilectus. ¶ Abiathar.) Pater excellens: aut pater residui vel remanentis: siue pater explorationis vel cōtemplationis: aut pater funiculi. 3.

Et introiuit. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: seu mōtes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Idumea) Russa: siue terrena: aut sanguinea. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: ꝛ interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum: vel petra, grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Boanerges.) Beatus hieronymus dicit quod debet scribi bane reem quod interpretatur filij tonitrui. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecuꝫ est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum, grecum est. ¶ Bartholomeus) Filius suspendentis aq̄s. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ꝛ grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus.i. ille qui cum alio vno ꝛ eodem partu nascitur. ¶ Alpheꝰ.) Millessimus: vel doctꝰ: aut dux.

Interp.
Jesus.
Christus
Esaias.
Johannes
Judea
Hierosoly.
Jordanis.
nazareth.
galilea.
Sathanas
Symon
Andreas.
Jacobus.
zebedeus.
Caphar.
Sabbatuꝫ
nazarenus
Moyses.
Interp.
Caphar.
Jesus.
Leui.
Alpheus.
pharisei.
Johannes
Sabbatuꝫ
David.
Abiathar.
Interp.
Sabbatuꝫ
pharisei.
Herodiani
Jesus
Galilea
iudea.
Hierosoly.
idumea.
iordanis
Tyrus
Sydon
Symon
Petrus
iacobus
zebedeus.
iohannes.
Boaner.
Andreas
Philippꝰ
Bartholo.
Mathe.
Thomas
Alpheus
Taddeus

¶ Taddeus.) Laudans vel confitẽs. ¶ Chananeus) Zelotes vel emulator interpretatur vt habetur luce. 6 Non enim erat ex chanaan: sed ex chana vico galilee q̃ in zelum vel emulationez conuertitur. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Scarioth.) In greco scribitur iscarioth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Beelzebub.) Idolum muscarum: vel possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 4.

ET iterum. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 5.

ET venerunt. ¶ Geraseni.) In greco gadareni: et hebraice iterpretatur septi vel murati. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Decapolis.) Decem ciuitatum. i. regio. grecum est. ¶ Jayrus.) Illuminans vel illuminatus. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jacob⁹) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Thabitacumi) In greco scribitur talitha cumi: & ex syro & hebreo interpretatur puella surge. 6.

ET egressus inde. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Jacobus.) Supplãtator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiuz. ¶ Joseph.) Ubi dicitur frater iacobi & ioseph: in greco est ioses: & hebraice potest interpretari parcẽs: vel eleuatus: aut existens. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Symon.) Audiens: vel obediẽs. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Bethsaida) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Genesareth.) Hortus vel protectio principis: siue hortus vel protectio ministrantis. 7.

ET conuenerunt. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Corban) Donum vel oblatio. ¶ Tyrus.) Hebraice dr̃ sor: & interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Uenatio aut insidiatio: siue viaticũ vel cibariũ: aut nauis iudicij. ¶ Syrophenissa.) Attracta rubedo: vel attractio purpurea. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Decapolis.) Decem ciuitatum scilicet regio. grecum est. ¶ Effeta.) Aperire: imperatiui modi passiue vocis. 8.

IN diebus illis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Dalmanuta.) Situla preparata: vel exhaustio numerata: aut macies vel ramus preparatus aut numeratus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Herodes) Pellis gloria: vel pellibus gloriãs: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut dom⁹ venatorũ vel insidiantiũ. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel qd̃ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volũt. latinũ est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecũ est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 9.

ET dicebat illis. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petrus) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis domin⁹. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aq̃s. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Gehẽna.) Uallis deceptionis vel tristitie siue diuitiaruz: aut syriace infernus. 10.

ET inde exurgens. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Jordanis) Fluuius iudicij: aut demõstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro & hebreo lebes iudicij. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Jacob⁹.) Supplantator: vel calcaneũ aut plãta. i. vestigiũ. ¶ Johãnes.) Dñi gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus abundans. ¶ Hiericho.) Luna vel mensis: aut odor eius. ¶ Thimeus.) Cecus vel cecitas. ¶ Barthimeus) Beatus hieronim⁹ dicit q̃ corrupte legitur: & debet scribi barsemeus: qd̃ syriace interpretatur filius cecus: vel filius cecitatis. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separat⁹ vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Rabboni.) Magister. syrum est. 11.

ET cum appropinquarẽt. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Osanna.) Salua obsecro: vel salua nũc. ¶ Dauid.) Dilect⁹. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amẽ.) Uere: siue fideliter. ¶ Johãnes.) Domini gratia: siue domini donũ: vel domini mia. 12.

ET cepit. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodiani.) Pellium gloria: vel pellibus gloriantes: aut mõtes glorie vel arrogantie: aut syriace dracones igniti. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Saducei) Justi vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Israel.) Preualens siue dominãs cum deo. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 13.

ET cum egrederetur. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 14.

ERat autem. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domini. ¶ Symon) Audiens vel obediens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen) Uere siue fideliter. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Scariothis) In greco scribitur iscariothis: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Gethsemani.) Uallis pinguissima: seu vallis olei: scribi debet gesemani. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiũ. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Abba) Pater. syrum est. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litterã scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultũ. ¶ Galileus.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rotans. 15.

ET confestim. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Pilat⁹.) Cõstringẽs vel constrictus. grecũ est. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius cõfusionis vel ignominie. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Cyreneus.) Paries vel trabes: aut frigidus: vel occurrens: grece vero dominans interpretatur. ¶ Alexander.) Adiutor vel auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Ruffus.) Latinum est. ¶ Golgotha.) Caluaria. i. vbi sunt capita mortuorum. ¶ Christus.) Unctus. grecũ ẽ. ¶ Israel.) Preualẽs siue dominans cum deo. ¶ Eloy.) De⁹ meus. ¶ Lamazabathani.) Quare dereliquisti me. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus) Supplãtator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Ubi dicitur & ioseph mater. & īfra in fine huius ca. vbi dicitur & maria ioseph: in istis duobus locis in greco ẽ ioses: & hebraice potest interpretari parcens: vel eleuatus: aut existens. ¶ Salome) Pacifica: siue perfecta: aut retribuẽs. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Joseph) Augmentũ vel profectus. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vel lux mortis domini. 16.

ET cum transisset. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domia maris. ¶ Magdalene) Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Jacobus.) Supplãtator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Salome.) Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur: interp̃tatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota.

¶ Explicit euangelium secundum marcum.

Incipit euangelium secundum Lucam.

Capitulum primum.

Fuit in diebus. ¶ Theophilus.) Amicus dei: vel deo dilectus. grecum est. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Zacharias.) Memoria domini: siue masculus domini. ¶ Abia) Pater domini: vel patris dominus: aut volũtas domini. ¶ Aaron) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Elisabeth.) Deus iuramenti vel saturitatis: siue dei septenariuz. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cuz deo. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Gabriel.) Uir deus: aut fortitudo dei: vel fortis me⁹ de⁹. ¶ Galilea.) Uolubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sãctificata: vel separata: aut coronata. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultũ. ¶ Joseph.) Augmentũ: vel profectus. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. 2.

FActum est autem. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt: latinum est. ¶ Augustus.) Latinum est: vel ab augurio dictus: vel vt alij volũt ab augendo. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: & iterpretat̃ excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Cyrinus.) In greco cyrinus: & interpretat̃ dominans. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si ꝟo p sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Bethleem) Domus panis: siue domus belli. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Symeon.) Audiens: vel obediens. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Anna.) Gratiosa: aut misericors: siue requiescens: vel donans. ¶ Phanuel.) Uidens deuz: siue facies dei. ¶ Aser.) Beatitudo: siue felicitas. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. 3.

ANno autem. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Pontius.) Marinus. grecum est. ¶ Pilatus.) Constringens: vel cõstrictus. grecum est. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Iturea.) Custodita: vel syriace montana: aut mõtuosa. ¶ Traconitidis.) Saxosa: vel aspera. grecum est. ¶ Lysania.) Dissoluens tristitiam. grecum est. ¶ Abilina) Lugens: vel plorans: siue pater mansionis & murmurationis. ¶ Annas.) Affligens: vel humilians: aut respondens. ¶ Cayphas.) Inuestigator: vel sagax: seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Zacharias.) Memoria domini: aut masculus domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel proiectio iudicij: seu descensio: aut ex syro & hebreo lebes iudicij. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Abraã.) Pater multitudinis. ¶ Christus.) Unctus. grecũ ẽ. ¶ Herodias.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace dracena ignita. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profect⁹. ¶ Heli.) Eleuatio: siue oblatio: aut eleuans: vel offerens: siue pia vel mortariolum. ¶ Mathat.) Donum vel donans. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Melchi.) Rex meus: siue consilium meum. ¶ Janne.) In greco scribitur ianne cum duplici. n. & interpretatur respondens: vel incipiẽs loqui: aut afflictus: vel humiliat⁹: siue pauper. ¶ Mathatias.) Donum domini. ¶ Amos.) Fortis vel robustus. ¶ Naum.) Consolator: siue penitens: aut ductor eorum. ¶ Hesli.) Prope me: vel iuxta me: siue auferens vel separans. ¶ Nage.) Claritas vel splendor. ¶ Maath.) Abstergens: aut delens: siue confringens: aut formidans: vel syriace percussio. ¶ Semei.) Audiens vel obediens: aut nomen aceruũ: vel destruens aceruum. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Resa.) Caput: vel voluntas:

aut cursus. ¶ Zorobabel.) Alienus a confusione: aut aliena vel extranea cõfusio: siue extranea cõmixtio: aut dispersio confusionis vel cõmixtionis: seu circulus cõmixtionis vel confusionis. ¶ Salathiel.) Postulatus dei: siue commodatus dei. ¶ Neri.) Lucerna vel noua le. ¶ Addi.) Testis vel testimonium: siue ornatus: vel trãsitus: aut preda. ¶ Thosan.) In greco scribitur chosam: et hebraice interpretatur diuinans. ¶ Helmadã.) Deus mẽsure eorũ: vel deus indumenti eorũ. ¶ Her.) Uigil: aut denudans: vel effundens: seu emulus: vel ciuitas. ¶ Jesu.) In greco iose: et hebraice potest interpretari parcens vel eleuatus: aut existẽs. ¶ Eliezer.) Dei adiutorium: siue dei atrium. ¶ Jorim) Dominus exaltans: vel domini exaltatio. ¶ Symeon.) Audiens: vel exauditio. ¶ Jona.) Columba: siue depopulans vel deuastans. ¶ Melachim.) Dei resurrectio aut affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vidicans. ¶ Melcha.) Regina vel consiliatrix: sed in greco scribitur melea: et hebraice interpretatur adimplens vel adimpletus. ¶ Menna.) In greco mainan: et hebraice interpretatur numeratus vel remuneratus: aut preparatus. ¶ Mathata.) Donuz eius. ¶ Nathan.) Dãs vel donatus. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Jesse.) Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ¶ Obed.) Seru⁹: aut operarius. ¶ Booz) In fortitudine: aut in hyrco. ¶ Salmon) Pacificus: siue perfectus: aut retribuẽs. ¶ Naason.) Coluber vel serpens: aut augurans: vel diuinans: siue eneus. ¶ Aminadab.) Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps. ¶ Aram.) Excelsus: vel sublimis: aut proijciens. ¶ Esrom.) Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium vel fenũ. Heb. Esron. ¶ Phares.) Diuisio. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiũ. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Abraaz.) Pater multitudinis. ¶ Thare.) Odorans: vel spirans: aut abigens. ¶ Nachor.) Raucus: vel aridus: seu iratus: vel incensus: aut syriace suffocatus. ¶ Saruch.) Palmes: vel sarmentum: seu ramus: aut conuolutio. Heb. Sarug. ¶ Ragau.) Socius aut pastor eius: siue malum vel confractio eius. ¶ Phalech) Diuisio. Heb. Phaleg. ¶ Heber.) Transiens: vel transitus: aut ira: seu pregnans: aut syriace frumentum. ¶ Sale) Missio: vel mittens: siue ram⁹: aut propagines: vel telum: aut arma scilicet missilia: vel syriace spolians vel spoliatus. ¶ Caynan) Possessor: vel emptor: aut lamẽtator: vel nidus. ¶ Arphaxat.) Sanans vel laxans quasi depredationem aut quasi mamillam: vel sanans aut laxans sicut demon. ¶ Sem.) Nomẽ vel fama: siue ponẽs vl' posit⁹: aut ibi. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Lamech.) Pauper: vel humiliatus: aut percussus. ¶ Mathusalem.) Mortem suam misit: aut mortis sue arma: vel ex hebreo et syro mortem suam spolians: vel mortis spoliuz. ¶ Enoch.) Dedicatus: vl' disciplinatus: aut morigeratus. ¶ Jareth.) Imperãs: vel descendẽs. Heb. Jared. ¶ Malalehel.) Laudans deum: vel illuminatio dei. ¶ Enos.) Homo vel vir: seu oblitus: aut desperatus. ¶ Seth.) Positus vel posuit. ¶ Adaz.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus. 4.

Jesus autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro et hebreo lebes iudicij. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custodita: vel florida: aut virgultum. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Esaias.) Salus domini. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Capharnaum) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Sarepta.) Angustia bucelle vel panis: siue conflatio: vel conflatoriũ: aut angustie dilatatio vel persuasio. ¶ Sydonia.) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Israel.) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Heliseus.) Dei salus: vel deus saluans. ¶ Naaman.) Pulcher: siue decorus: aut motum preparans. ¶ Syrus.) De syria que hebraice dicitur aram: et interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus. si autem per sade litteram scribatur: interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 5.

Factum est autem. ¶ Genesareth.) Hortus vel protectio principis: siue hortus vel protectio ministrãtis. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigiuz. ¶ Johannes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Zebedeus.) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Galilea) Uolubilis siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Hierusalẽ.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Leui.) Copulatus. 6.

Factum est autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis: vel fortissimus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta. i. vestigiuz. ¶ Johãnes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendẽtis aquas. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Thomas.) Abyssus: vel gemin⁹: et grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cum alio vno et eodez partu nascitur. ¶ Alpheus.) Millesimus: vel doctus: aut dux. ¶ Zelotes.) Emulator. grecuz est. ¶ Judas.) Laudans: siue confitens. ¶ Scarioth) In greco scribitur iscarioth: et hebraice interpretatur vir occisiõis: aut vir exterminationis vel mortis. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et iterpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticuz vel cibarium: aut nauis iudicij. 7.

Cum aũt. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propiciatio penitentis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Naym.) Jocũditas: aut pulchritudo: vel commotio aut motus eoruz. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. 8.

Et factum est. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. ¶ Magdalena.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Chusa.) In greco scribitur chuza: et hebraice interpretatur videns: vel prophetãs. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Susanna.) Liliũ vel rosa: aut letitia. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Geraseni) In greco gadareni: et hebraice interpretatur septi vel murati. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Jayrus.) Illuminans vel illuminatus. ¶ Petrus.) Saxuz: vel petra. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Johannes) Domini gratia: siue dñi donũ: aut domini misericordia. 9.

Conuocatis autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vl' pellibus gloriãs: siue mõs glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Bethsaida.) Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxuz: vel petra. grecum est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamantini: siue spinosi: aut feces vel feculenti. 10.

Post hec autem. ¶ Sodoma.) Secretum eoruz: siue calx aut cementum eorum. ¶ Corozaim.) Secretum meum: vel hic est mysterium. ¶ Bethsaida.) Domus frugum: vel cibariorum: aut domus venatoruz vel insidiantium. ¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor: et interpretatur tribulatio vel obsidio: siue angustia: aut vinculuz: vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio: vel fortitudo: aut petra. ¶ Sydon.) Uenatio: aut insidiatio: siue viaticum: vel cibarium: aut nauis iudicij. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hiericho) Luna vel mẽsis: aut odor eius. ¶ Leuita.) Copulat⁹. ¶ Samaritan⁹.) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex: vel feculentus. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro et hebreo domina maris. 11.

Et factum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini donuz: siue domini misericordia. ¶ Beelzebub) Idolum muscarum: vel possessor muscarum. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersari⁹. ¶ Jonas.) Columba: siue depopulans vel deuastans. ¶ Niniuite) Pulchri: siue speciosi: aut habitacula. ¶ Salomõ) Pacificus. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Abel) Uanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor. ¶ Zacharias.) Memoria domini: aut masculus domini. 12.

Multis autem. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Gehenna) Uallis deceptionis vel tristitie siue diuitiarũ: aut syriace infernus. ¶ Salomon.) Pacificus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxuz siue petra. grecum est. 13.

Aderant autem. ¶ Galilei.) Uolubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Pilatus) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Syloe.) Missus vel mittens: aut ramus: siue telum aut arma scilicet missilia: vl' syriace spolians vel spoliatus. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Sabbatuz.) Requies: siue cessatio. ¶ Abraaz.) Pater multitudinis. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Isaac) Risus. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta: idest vestigium. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vl' pellibus gloriãs: aut syriace draco ignit⁹. 14.

Et factum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. 15.

Erant autem. ¶ Pharisei.) Diuisi. 16.

Dicebat autem. ¶ Mãmona.) Pecunia: vel diuitie: aut cupiditas. syrum est. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Johannes) Domini gratia: aut domini donum: siue domini misericordia. ¶ Lazarus.) Dei adiutorium: siue dei atriuz. ¶ Abraã.) Pater multitudinis. ¶ Moyses.) Attractus: vel assumptus: subaudi de aquis. 17.

Et ait. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Samaria.) Custodia: vl' adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Samaritan⁹) Custos: vel adamantinus: siue spinosus: aut fex vel feculentus. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Noe) Consolatio: vl' requies. ¶ Loth.) Inuolutus: siue colligatus: aut coopertus: vel resina preciosa que dicitur stacte. ¶ Sodoma.) Secretũ eorũ: siue calx aut cemẽtũ eorum. 18.

Dicebat autem. ¶ Phariseus.) Diuisus. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Petrus.) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hiericho.) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Nazarenus) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus. si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos: aut floridus: siue virgultuz. ¶ Dauid.) Dilectus. 19.

Et ingressus. ¶ Hiericho.) Luna: vel mensis: aut odor eius. ¶ Zacheus.) Purus: aut nitidus: vel syriace iustus: aut iustificatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Hierosolyma.) Idẽ. ¶ Bethphage.) Domus oris vallium: vel domus bucce vallis: aut domus ficuum. s. precoquarum. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel domus gratie domini. ¶ Pharisei.) Diuisi. 20.

Et factũ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Johãnes) Domini gratia: aut domini dõnuz: siue domini misericordia. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum qua ortus est: vl' qđ cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Saducei.) Justi vel iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Moyses) Attractus vel assũpt⁹: subaudi de aquis. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplãtator vel calcaneum: aut planta. i. vestigium. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Dauid.) Dilectus. 21.

Respiciẽs aũt. ¶ Gazophylacium) Ubi gaze. i. thesauri templi seruabãtur: ex persico et greco. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 22.

Appropinquabat autem. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Sathanas.) Cõtrarius: siue aduersarius. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Scharioth.) In greco scribitur ischarioth: et hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vl' mortis. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Johãnes.) Dñi gratia: siue domini donũ: aut dñi misericordia. ¶ Israel.) Preualens siue dñans cum deo. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galileus.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 23.

Et surgens. ¶ Pilatus.) Constringens: vel constrictus. grecum est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cum q̃ ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Galileus.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rotans. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignit⁹. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vl' cõsumatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Barrabas.) Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Cyrenensis.) Paries: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Amẽ.) Uere: siue fideliter. ¶ Joseph.) Augmentum vel profectus. ¶ Arimathia.) Leo mortuus domino: vl' lux mortis domini. ¶ Parasceue.) Preparatio. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. 24.

Interp. Sabbatuz. Jesus. Galilea. Maria. Magdale. Joanna. Jacobus. Petrus. Hierusalez. Emaus. Cleophas. Nazaren⁹. Israel. Christus. Moyses. Symon. Hierosoly. Bethania.

Una autem. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis; aut rota. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Magdalene.) Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris. ¶ Johanna.) Domini gratia: siue dñi donũ: aut domini misericordia. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum aut planta: idest vestigium. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecum est. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Emaus.) Timens consiliũ: vel matris aut gentis consilium: seu populus abiectus ¶ Cleophas.) In greco cleopas: et interpretatur gloria omnis: vel omnimoda gloria: grecum est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sade litteram scribatur interpretatur custos siue floridus: aut virgultum. ¶ Israel) Preualens siue dominans cũz deo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs ¶ Symõ.) Audiens: vel obediens. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vl' consumatus. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel domus gratie domini.

¶ Explicit euangelium secundum Lucam.

Incipit euangelium secundum Johannem.

¶ Capitulum primum.

Interp. Joannes. Moyses. Jesus. Christus. Judei. Hierosoly. Leuite. Helias. Esaias. Pharisei. Bethania. Jordanis. Israel. Rabbi. Andreas. Symon. Petrus. Messias. Johanna. Cephas. Galilea. Philipp⁹. Bethsaida. Nathana. Joseph. Nazaret. Israelita. Amen.

In principio. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel cõsumatus. ¶ Leuite.) Copulati. ¶ Helias.) Deus dominus: aut fortis dominus. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Bethania) Domus obedientie vel afflictionis: siue domus cantici: vel dom⁹ gratie domini. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demõstratio vel protectio iudicij: seu descẽsio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Israel.) Preualẽs: siue dominãs cum deo. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Andreas.) Uirilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum: siue petra. grecum est. ¶ Messias.) Unctus. grece aũt dicitur christus. ¶ Johanna.) Ubi dicitur tu es symon filius iohanna in greco scribitur iona: ꝛ sic est i biblijs nostris antiquis: ꝛ hebraice interpretatur columba. ¶ Cephas.) Petrus. s. a petra. syrum est. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Bethsaida.) Domus frugũ vel cibariorum: aut domus venatorum vel insidiantium. ¶ Nathanael.) Donum dei. ¶ Joseph.) Augmentuz: vel profectus. ¶ Nazareth.) Sanctificata: aut separata: siue coronata. Si autem per sade litteram scribatur interpretatur custodita: aut florida: siue virgultum. ¶ Israelita.) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 2.

Interp. Chana. Galilea. Jesus. Judei. Architri. Capharna. Pascha. Hierosoly. Hierosoly.

Et die tertia. ¶ Chana.) Zelus: vl' emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cãna idest arundo. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Architriclinus.) Princeps triclinij idest trium mensarum. grecum est. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitentis. ¶ Pascha.) Trãsit⁹: vel claudicatio. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Hierosolyme.) Idem. 3.

Interp. Pharisei. Nicodem⁹. Jesus. Rabbi. Amen. Israel. Moyses. Judea. Johannes. Enon. Salim. Judei. Jordanis. Christus.

Erat autez. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Nicodem⁹.) Hebraice interpretatur innocens sanguis: grece vero victoria populi. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Moyses.) Attractus vl' assũptus: subaudi de aquis. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Johãnes.) Domini gratia: siue domini donuz: aut domini misericordia. ¶ Enon.) Nubes vel obnubilatio: siue fons aut oculus eius: vel augurium. ¶ Salim) Uulpes. p. n. aut pugilli siue pugni: vel semite. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel protectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ꝛ hebreo lebes iudicij. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 4.

Interp. Jesus. Pharisei. Johannes. Judea. Galilea. Samaria. Sichar. Jacob. Joseph. Samarita. Judeus. Judei. Samarita. Hierosoly. Messias. Christus. Rabbi. Galilei. Chana. Caphar.

Ut ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donuz: aut domini misericordia. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Galilea) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius. ¶ Sichar.) Conclusio: vel clausura: aut inebriatio: vel merces. Dicit autem beat⁹ Hieronym⁹ qđ corrupte ponitur pro sichem: quod interpretatur humerus: siue portio: aut manicatio: vel matutinatio. sed in greco sichar inuenitur. ¶ Jacob.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Joseph.) Augmentuz vel profectus. ¶ Samaritana.) Custos: vel adamantina: siue spinosa: aut fex: vel feculẽta. ¶ Judeus.) Laudans: siue confitens. ¶ Judei.) Idez p. n. ¶ Samaritani.) Custodes: vl' adamantini: siue spinosi: aut feces: vel feculẽti. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Messias.) Unctus. grece autẽ dicitur christus. ¶ Christus.) Unct⁹. grecũ est. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Galilei) Uolubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ Chana.) Zelus: vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut canna idest arundo. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa cõsolationis: aut propitiatio penitentis. 5.

Interp. Judei. Jesus. Hierosoly. Probati. Bethsaida. Sabbatuz. Amen. Johannes. Moyses.

Post hec. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Hierosolyma.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Probatica.) Ouina: idest loc⁹ vbi pecora sacrificanda tenebantur. grecũ est. ¶ Bethsaida.) Domus effusionis: idest locus vbi aque pluuiales confluebãnt. in greco scribitur bethesda. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 6.

Interp. Jesus. Galilea. Tiberiadis. Pascha. Judei. Philipp⁹. Andreas. Symon. Petrus. Caphar. Rabbi. Amen. Manna. Moyses. Joseph. Christus. Diabolus. Judas. Schariot.

Post hec. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut cõfractio. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est. ¶ Andreas.) Uirilis: vel fortissimus. grecum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxum vel petra. grecum est. ¶ Capharnaum.) Ager penitentie: vel villa consolationis: aut propitiatio penitẽtis. ¶ Rabbi.) Magister. ¶ Amẽ.) Uere: siue fideliter. ¶ Manna.) Preparatio: aut quid. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Christus.) Unctus grecum est. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Judas) Laudatio siue cõfessio. ¶ Schariotes.) In greco scribitur iscariotes: ꝛ hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vel mortis. 7.

Interp. Jesus. Galilea. Judea. Judei. Scenophe. Moyses. Sabbatuz. Hierosoly. David. Bethleez.

Post hec. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Galilea.) Uolubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Scenophegia.) Festum tabernaculoꝝ. grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ David.) Dilectus. ¶ Bethleem.) Domus panis: siue dom⁹ belli.

Nicodem⁹
Galileus.
Interp̃.
Jesus
Moyses.
Gazophi.
Judei
Abraam
Amen.
Diabolus.
Samarita
Interp̃.
Jesus.
Rabbi.
Syloe.
Pharisei.
Sabbatuz
Judei.
Christus
Moyses.
Interp̃.
Amen.
Judei
Encenia.
Hierosoly.
Salomon.
Interp̃.
Lazarus.
Bethania.
Maria.
Martha.
Jesus.
Judea.
Rabbi.
Judei.
Thomas.
Didymus.
Hierosoly.
Christus
Pharisei
Romani.
Cayphas.
Ephrem.
Pascha.
Interp̃.
Jesus
Pascha.
Bethania.
Lazarus
Martha.
Maria.
Pisticum.
Judas.
Escariotis
Judei.
Hierosoly.
Osanna.
Israel.
Syon.
Philipp⁹
Bethsaida
Galilea.
Andreas
Amen.
Christus
Esaias.
Interp̃.
Pascha.
Jesus
Diabolus.

¶ Nicodemus.) Hebraice interpretatur innocens san
guis: grece vero victoria populi. ¶ Galileus). Volu=
bilis: siue volutabilis: aut rotans. 8.

IEsus autem. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.)
Diuisi. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: sub
audi de aquis. ¶ Gazophylacium.) Ubi gaze idest the
sauri templi seruabātur: ex persico et greco. ¶ Judei.)
Laudantes: siue confitentes. ¶ Abraam.) Pater mul
titudinis. ¶ Amē.) Uere: siue fideliter. ¶ Diabolus)
Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecū est.
¶ Samaritanus.) Custos: vel adamantinus: siue spi=
nosus: aut fex vel feculentus. 9.

ET preteriēs. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Rabbi) Ma
gister. ¶ Syloe.) Missus. ¶ Pharisei.) Diuisi.
¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Judei.) Lau
dantes: siue confitentes. ¶ Christus) Unctus grecum
est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de a
quis. 10.

AMen amen. ¶ Amen.) Uere siue fideliter. ¶ Je=
sus.) Saluator. ¶ Judei.) Laudantes: siue confi=
tentes. ¶ Encenia.) Renouatio: vel dedicatio: idest fe
stum pro renouatione vel dedicatione templi. grecum
est. ¶ Hierosolyme.) Uisio pacis: aut visio pfecta vel
consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ Sa
lomon.) Pacificus. ¶ Christus.) Unctus. grecum est.
¶ Jordanis.) Fluuius iudicij: aut demonstratio vel p=
fectio iudicij: seu descensio: aut ex syro ⁊ hebreo lebes
iudicij. ¶ Johannes.) Domini gratia: aut domini do=
num: siue domini misericordia. 11.

ERat autem. ¶ Lazarus.) Dei adiutoriuz: siue dei
atrium. ¶ Bethania.) Domus obedientie vel af
flictionis: aut domus cantici: siue domus gratie domi=
ni. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudis mare: aut myr
rha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro
⁊ hebreo domina maris. ¶ Martha.) Prouocans: aut
amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. ¶ Jesus.)
Saluator. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Rab=
bi.) Magister. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes.
¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece didymus
appellatur: quod interpretatur gemellus. i. ille qui cuz
alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Didymus) Gemi=
nus: vel gemellus: ille. s. qui cum alio vno ⁊ eodē partu
nascitur. grecum est. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut
visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel
consumatus. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Phari
sei.) Diuisi. ¶ Romani) Ualentes: aut robusti: vl' potē
tes. grecum est. ¶ Cayphas.) Inuestigator vel sagax:
seu vomens ore: vel vomitus oris. ¶ Ephrem) Frugi=
fer: aut crescens. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudica
tio. 12.

IEsus ergo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pascha.) Trā
situs: vel claudicatio. ¶ Bethania) Domus obedi
entie vel afflictionis: aut domus cantici: siue dom⁹ grā
tie domini. ¶ Lazarus) Dei adiutorium: siue dei atri=
um. ¶ Martha.) Prouocans: aut amaricans: vel syria
ce domina vel doctrix. ¶ Maria.) Exaltata: vel amari
tudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel mag
stra maris: aut ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Pisti
cum) Fidele. grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue con
fessio. ¶ Escariotis) In greco scribitur iscariotis: ⁊ he
braice interpretatur vir occisionis: aut vir extermina=
tionis vel mortis. ¶ Judei.) Laudantes: siue confiten
tes. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis: aut visio pfecta vel
consumata: siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ O=
sanna) Salua obsecro: vel salua nūc. ¶ Israel) Preua
lens siue dñans cū deo. ¶ Syon.) Acervus aut tumu
l⁹: vel specla: aut siccitas. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Phi
lippus) Bellicosus: siue amator equorum. grecum est.
¶ Bethsaida) Domus frugum vel cibariorum: aut do
mus venatorum vel insidiantium. ¶ Galilea.) Uolubi
lis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Andreas.) Uirilis vel
fortissimus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.
¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Esaias) Salus do
mini. 13.

ANte diem. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudica=
tio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator:
siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Judas)
Laudatio: siue confessio. ¶ Symon.) Audiēs: vel obe
diēs. ¶ Schariotis.) In greco scribitur iscariotis: ⁊ he
braice interpretatur vir occisionis: aut vir extermina=
tionis vel mortis. ¶ Petrus) Saxuz: siue petra. grecū
est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Sathanas) Con=
trarius: siue aduersarius. ¶ Judei) Laudantes: siue cō
fitentes. 14.

ET ait. ¶ Thomas.) Abyssus: vel geminus: et gre
ce didymus appellatur: quod interpretatur gemel
lus. i. ille qui cuz alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Je
sus.) Saluator. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue ama=
tor equorum. grecuz est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter.
¶ Paraclitus) Consolator: siue aduocatus. grecum ē.
¶ Judas) Laudatio: siue cōfessio. ¶ Schariotis.) In
greco scribitur iscariotis: ⁊ hebraice interpretat⁊ vir oc
cisionis: aut vir exterminationis vel mortis. 15.

EGo suz. ¶ Paraclitus.) Consolator: siue aduoca
tus. grecum est. 16.

HEc locutus sum. ¶ Paraclitus.) Consolator: siue
aduocatus. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amē)
Uere: siue fideliter. 17.

HEc locutus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Un
ctus. grecum est. 18.

HEc cuz dixisset. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Cedron)
Tristis: vel denigratus. ¶ Judas) Laudatio: siue
confessio. ¶ Pharisei.) Diuisi. ¶ Nazarenus.) San=
ctificatus: aut separatus: vel coronatus: si autem per sa=
de litteraz scribatur interpretatur custos: siue floridus
aut virgultū. ¶ Symon.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Pe
trus) Saxum: vel petra. grecuz est. ¶ Malchus) Rex
vel regnuz: aut consiliarius. ¶ Judei) Laudantes: siue
confitētes. ¶ Annas.) Affligens: vel humilians: aut re
spondens. ¶ Cayphas) Inuestigator: vel sagax: seu vo
mens ore: vel vomitus oris. ¶ Pilatus) Constringens
vel constrictus. grecum est. ¶ Judeus) Laudās: siue cō
fitens. ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. ¶ Bar=
rabas.) Filius patris vel magistri: aut filius confusio=
nis vel ignominie. 19.

TUnc ergo. ¶ Pilatus) Constringens: vel constri=
ctus. grecuz ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Judei) Lau
dantes: siue confitentes. ¶ Cesar.) A ceso matris vte=
ro dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum
qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit ocu
los vt quidam volunt. latinū est. ¶ Gabatha) Eminēs
vel excelsum: grece vero dicitur lithostratos quod in=
terpretatur lapidibus stratus: ⁊ erat locus vel stratum
lapideum eminens. ¶ Parasceue) Preparatio. grecū
est. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Golgo
tha.) Caluaria scilicet vbi sunt capita mortuorū. ¶ Na
zarenus) Sanctificatus: aut separatus: vel coronat⁹: si
autem per sade litteram scribatur interpretatur custos
siue floridus: aut virgultuz. ¶ Maria.) Exaltata: vel a
maritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel
magistra maris: aut ex syro ⁊ hebreo dña maris. ¶ Cleo
phas) In greco cleopas: ⁊ interpretatur gloria omnis
vel omnimoda gloria. grecum est. ¶ Magdalene.)
Magnifica: vel magnificata: aut exaltata: vel turris.
¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Joseph.) Au
gmentum vel profectus. ¶ Arimathia) Leo mortuus
domino: aut lux mortis domini. ¶ Nicodemus) He
braice interpretatur inocens sanguis. grece vero victo
ria populi. 20.

UNa autem. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessa=
tio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare
aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut
ex syro ⁊ hebreo domina maris. ¶ Magdalane) Ma=
gnifica: aut magnificata: vel exaltata: aut turris. ¶ Sy=
mon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus) Saxum
vel petra. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Rabboni)
Magister. syrum est. ¶ Judei) Laudantes: siue confi
tentes. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: ⁊ grece di
dymus appellatur: quod interpretatur gemellus idest
ille qui cum alio vno ⁊ eodem partu nascitur. ¶ Didy
mus) Gemin⁹ vl' gemellus: ille scilicet qui cū alio vno
⁊ eodem partu nascitur. grecum est. 21.

Judas.
Symon.
Schario.
Petrus.
Amen.
Sathanas
Judei.
Interp̃.
Thomas.
Jesus.
Philipp⁹
Amen.
Paraclit⁹
Judas.
Scariot.
Interp̃.
Paraclit⁹
Interp̃.
Paraclit⁹
Jesus.
Amen.
Interp̃.
Jesus.
Christus.
Interp̃.
Jesus.
Cedron
Judas.
Pharisei.
Nazaren⁹
Symon
Petrus.
Malchus.
Judei.
Annas.
Cayphas.
Pilatus.
Judeus.
Pascha.
Barrabas
Interp̃.
Pilatus
Jesus
Judei.
Cesar.
Gabatha
Parasce.
Pascha.
Golgotha.
Nazaren⁹
Maria.
Cleophas
Magdale.
Sabbatuz
Joseph
Arimat.
Nicodem⁹
Interp̃.
Sabbatuz
Maria.
Magdale.
Symon.
Petrus.
Jesus.
Rabboni
Judei.
Thomas.
Didymus.

Interp. Jesus. Tiberiadis Symon. Petrus. Thomas. Didymus. Nathana. Chana. Galilea. Zebedeus Johannes Amen.

Postea.¶ Jesus.) Saluator.¶ Tiberiadis.) Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. ¶ Symō) Audiens: vel obediens.¶ Petrus) Saxuz: vel petra. grecum est.¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: & grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus.s. ille qui cum alio vno & eodem partu nascitur. ¶ Didymus.) Geminus: vel gemellus: ille.s. qui cuz alio vno & eodem partu nascitur. grecum est.¶ Nathanael.) Donuz dei.¶ Chana.) Zelus vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cāna.i. arūdo. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota.¶ Zebedeus) Dos: siue dotatus: aut fluxus vehemens.¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut dn̄i misericordia.¶ Amen) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit euangelium secundum Johannem.

Interp. Paulus. Jesus. Christus. Dauid. Roma. Greci. Judeus. Amen.

Incipit epistola beati Pauli apostoli ad romanos.

¶ Capi. primum.

Paulus ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorū: & ideo maximus q2 minimus.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus) Vnctus. grecū est.¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Dauid) Dilect⁹.¶ Roma) Valēs: vel valentia: aut potens vel robusta. grecum est.¶ Greci.) Robusti vel fortes. grecum est. ¶ Judeus) Laudans: siue confitens.¶ Amen) Vere: siue fideliter. 2.

Interp. Judeus. Grecus. Jesus. Christus.

Propter quod.¶ Judeus.) Laudans: siue confitens.¶ Grecus) Robustus: vel fortis. grecū est. ¶ Jesus) Saluator.¶ Christus) Vnctus. grecū ē. 3.

Interp. Judeus. Judei. Greci. Jesus. Christus.

Quid ergo. ¶ Judeus) Laudans: siue confitens. ¶ Judei.) Laudantes: siue cōfitentes.¶ Greci.) Robusti vel fortes. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Vnctus. grecum est. 4.

Interp. Abraam. Dauid. Sara. Jesus. christus.

Quid ergo.¶ Abraaz) Pater multitudinis.¶ Dauid) Dilectus.¶ Sara) Dn̄a vel princeps. ¶ Jesus.) Saluator.¶ Christus.) Vnctus. grecuz est. 5.

Justificati ergo.¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Vnctus. grecum est.¶ Adam.) Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus.¶ Moyses.) Attract⁹: vel assumptus: subaudi de aquis. 6.

Interp. Christus. Jesus.

Quid ergo.¶ Christus.) Vnctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator. 7.

An ignoratis.¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. 8.

Interp. Abba. Christus.

Nihil ergo.¶ Christus.) Vnctus. grecuz est. ¶ Jesus) Saluator.¶ Abba) Pater. syrum est. 9.

Interp. Israelite. Amen. Israel. Abraam. Sara. Rebecca. Jacob. Esau. Moyses. Pharao. Judei. Osee. Esaias. Sabbaoth Sodoma.

Veritatem dico.¶ Christus) Vnctus. grecum est. ¶ Israelite.) De israel: quod interpretatur: preualens siue dominans cum deo.¶ Amen) Vere siue fideliter. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Abraā) Pater multitudinis.¶ Isaac) Risus. ¶ Sara) Domina vel princeps.¶ Rebecca) Saginata: siue impinguata: aut contentio obtusa: vel contentio impedita.¶ Jacob) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Esau) Faciens: vel operās: aut tinea cius.¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis.¶ Pharao) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans.¶ Judei) Laudantes: siue confitentes.¶ Osee) Saluator: aut salus.¶ Esaias) Salus domini.¶ Sabbaoth) Exercitus. p.n. siue militie: aut fortitudines.¶ Sodoma) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum.¶ Gomorra.) Populus rebellis: aut populus timens: siue manipulus: vel seruus: aut syriace lana. ¶ Syon) Aceruus: aut tumulus: vel specula: aut siccitas. 10.

Interp. Christus. Moyses. Jesus. Judeus. Grecus.

Fratres.¶ Christus.) Vnctus. grecū est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus) Saluator.¶ Judeus.) Laudans: siue confitens.¶ Grecus) Robustus: vel fortis. grecuz est.¶ Esaias) Salus domini.¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. 11.

Interp. Israelita. Abraam. Beniamin Elias. Israel. Baal. Dauid Syon. Jacob. Amen.

Dico ergo.¶ Israelita) De israel: quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Abraā) Pater multitudinis. ¶ Beniamin.) Filius dextere. ¶ Elias.) Deus dominus: aut fortis dominus.¶ Israel.) Preualens siue dominans cuz deo.¶ Baal.) Idolum: aut dominans: vel subijciens: aut possidens.¶ Dauid) Dilectus.¶ Syon) Aceruus aut tumulus: vel specula: aut siccitas.¶ Jacob) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Amen) Vere: siue fideliter. 12.

Interp. Christus.

Obsecro itaqz.¶ Christus.) Vnctus. grecū est. 13.

Interp. Jesus.

Omnis anima.¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Vnctus. grecum est. 14.

Interp. Christus. Jesus. Esaias. Jesse. Hierusalē. Illyricus. Hispania. Macedo. Achaia. Judea. Amen.

Infirmum autem.¶ Christus) Vnctus. grecum ē. ¶ Jesus.) Saluator. 15.

Debemus autem.¶ Christus.) Vnctus. grecum ē. ¶ Jesus) Saluator.¶ Esaias) Salus dn̄i.¶ Jesse) Ens: siue existens: aut munus vel oblatio. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus.¶ Illyricuz) Exhilaratio: siue letificatio. grecum est.¶ Hispania.) Rara idest preciosa. grecum est.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecum est.¶ Achaia.) Dolor: siue tristitia. grecum est.¶ Judea.) Laudatio: siue cōfessio.¶ Amen) Vere: siue fideliter. 16.

Interp. Pheben. Cenchris. Prisca. Aquila Christus Jesus Asia Maria. Androni. Julia. Apostoli. Ampliat⁹ Vrbanus. Stachius. Aristobo. Herodion. Marcisus. Triphena Triphosa. Persida. Ruffus. Asyneret⁹ Phlegon Patroba. Hermañ. Philolo. Julia. Nereus Olipiadez Sathanas Timothe⁹ Lucius Jason Sosipater Tertius Cai⁹ Erastus Quartus. Amen.

Commendo autez.¶ Pheben.) Lucida vel pura. grecum est.¶ Cenchris.) Milium: genus leguminis. grecuz est.¶ Prisca.) In greco priscilla: & interpretatur antiqua: est enim diminutiuum de prisca. latinū ē. ¶ Aquila.) Latinum est.¶ Christus.) Vnctus. grecuz est.¶ Jesus.) Saluator.¶ Ephenetus.) Laudabilis. grecum est.¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecum est. tamen pro asia in hoc loco in greco ponitur achaia: quod interpretatur dolor: siue tristitia.¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & hebreo domina maris. ¶ Andronicus.) Vir victoriosus. grecuz est. ¶ Julia) In greco iunia a iunone idest dn̄atrice. ¶ Apostoli.) Missi. grecum est.¶ Ampliatus.) Latinuz est: a verbo amplio amplias.¶ Vrbanus) Latinum est. ¶ Stachius) Spica. grecum est.¶ Appelles) Expellens: vel ambigens. grecum est.¶ Aristobolus.) Optimus consultor: vel optimum consilium: grecuz est. ¶ Herodion.) Junonis vel dominatricis cantilena. grecuz est. ¶ Marcisus.) Stupefactus: vel negligens. grecum est. ¶ Triphena) Deliciosa vel delicata. grecum est. ¶ Triphosa.) Idem. grecum est.¶ Persida.) Frangens: siue diuidens: aut vngula: vel griphus.¶ Ruffus) Latinū ē. ¶ Asyneretus.) In greco asyncritus: & interpretatur incomparabilis. grecum est.¶ Phlegon.) Comburens vel ardens. grecum est.¶ Hermes) Mercurius: aut lucrum: vel refugium. grecum est.¶ Patroba) Paternalis. grecum est.¶ Herman) Sustentaculum: vel inauris. grecum est.¶ Philologus) Amator litterarum: vel amator verbi. grecum est.¶ Julia.) Lanuginosa. grecū est.¶ Nereus.) Lucerna: vel nouale: grece vero magn⁹ interpretatur.¶ Olimpiadem.) In greco olimpan: & interpretatur celestis. grecum est.¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est.¶ Lucius.) A luce. latinum est.¶ Jason) Sanans vel medicans. grecum est.¶ Sosipater) Saluans patrem: vel salus patris. grecum est.¶ Tertius) Latinum est. ¶ Caius) Latinum est: & interpretatur dominus ex lingua latina prisca.¶ Erastus.) Amabilis. grecum est.¶ Quartus.) Latinum est.¶ Amen) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit Epistola ad Romanos.

Incipit epistola prima ad corinthios.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus Apostol⁹. Jesus. Christus Sosthenes Cloes. Appollo. Cephas Crispus. Gai⁹ Stephana Greci

Paulus vocatus.¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹.s. apostolorū: & ideo maxim⁹ quia minim⁹.¶ Apostol⁹) Miss⁹. grecū ē.¶ Jes⁹) Saluator.¶ Christ⁹) Vnct⁹ grecū ē.¶ Sosthenes) Saluator potēs vel robustus. grecuz est. ¶ Cloes) Viridis: aut graminea. grecuz est.¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecuz est.¶ Cephas.) Petrus.s. a petra. syruz ē. ¶ Crispus) Latinum est.¶ Gai⁹) Latinum est: & interpretatur domin⁹ ex lingua latina prisca. grece vero terrenum aut gloriantem significat.¶ Stephana) Corona vel coronata. grecum est.¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes.¶ Greci) Robusti: vel fortes. grecum ē. 2.

Interp. Christus Jesus

Et ego.¶ Christus) Vnctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. .3

Interp. Paulus Apollo Cephas.

Et ego.¶ Christus) Vnctus. grecuz est.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s. apostolorū: & ideo maximus quia minimus. ¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecum est. ¶ Jesus) Saluator.¶ Cephas) Petrus.s. a petra. syrū ē. 4.

Interp. Christus. Apollo Apostoli Timothe.

Si nos.¶ Christus) Vnctus. grecum est.¶ Apollo) Perdens vel destruens. grecum est. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. 5.

Interp. Sathanas Pascha.

Omnino.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus.) Vnct⁹. grecum est.¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius ¶ Pascha) Transitus: vel claudicatio. 6.

Interp. Apostolus Christus Jesus Cephas. Barnabas Moyses. Judei. Judeus.

Audet aliquis.¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Vnct⁹. grecum est. 7.

De quibus:¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius.¶ Christus) Vnctus. grecum est. 8.

De his autem.¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Vnctus. grecum est. .9

Non sum liber. ¶ Apostolus) Missus. grecuz est. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est.¶ Jesus) Saluator.¶ Cephas) Petrus.s. a petra. syrum est. ¶ Barnabas) Fili⁹ prophete: vel filius cōsolationis.¶ Moyses) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes.¶ Judeus) Laudās siue cōfitens. .10.

Interp. Moyses. Christus Israel Judei Christus Jesus

Nolo.n.¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis.¶ Christus.) Vnctus. grecum est ¶ Israel) Preualens: siue dominās cū deo. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. 11.

Interp. Jesus Christus Judei Apostolus

Imitatores.¶ Christus) Vnctus. grecuz est.¶ Jesus) Saluator. 12.

De spiritalibus.¶ Jesus.) Saluator.¶ Christus) Vnctus. grecum est.¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes.¶ Apostolus) Missus. grecum est 14.

Sectamini.¶ Amen) Vere: siue fideliter.¶ Apocalypsis) Reuelatio. grecum est. 15.

Interp. Christus Cephas. Jacobus. Apostolus Adam. Jesus. Ephesus

Notum autem. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est ¶ Cephas) Petrus.s. a petra. syrum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Apostolus) Missus. grecum est.¶ Adaz) Homo: siue terrenus: aut ruffus. vel sāguineus.¶ Jesus) Saluator.¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecū ē. 16

Interp. Galatia. Sabbatuz Hierusalē. Macedo. Ephesus Pentecos. Timothe. Apollo Stephana Fortunat⁹ Achaicus Achaia Asia Aquila Prisca Paulus Jesus Christus Marana. Amen.

De collectis.¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecum est.¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Hierusalem) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis. grecum est.¶ Pentecoste) Quinquagessima. grecuz est.¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo. grecum est. ¶ Apollo.) Perdens: vel destruens. grecuz est.¶ Stephana.) Corona vel coronata. grecum est. ¶ Fortunatus) Latinum est.¶ Achaicus) Dolens vel tristis. grecum est.¶ Achaia) Dolor: vel tristitia. grecum est.¶ Asia.) Limosa: vel cenosa. grecuz est.¶ Aquila.) Latinū est. ¶ Prisca.) Latinum est.i. antiqua.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorum: & ideo maximus q2 minim⁹.¶ Jesus) Saluator.¶ Christus) Vnctus. grecum est. ¶ Maranatha.) Dominus noster venit. syruz ē.¶ Amen) Vere siue fideliter.

¶ Explicit epistola prima ad Corinthios.

Incipit epistola secunda ad corinthios.

¶ Capitulum primum.

Interp. Paulus Apostolus Christus Jesus Timothe⁹ Corinthus Achaia. Asia Macedo. Judea. Syluanus Amen.

Paulus apostolus.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: & ideo maxim⁹ quia minimus.¶ Apostolus.) Missus. grecum est ¶ Christ⁹) Vnctus. grecum est.¶ Jesus) Saluator.¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deū: aut preciosus deo. grecū est.¶ Corinthus.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamētum. grecuz est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecū est. ¶ Asia.) Limosa vel cenosa. grecuz ē.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminēs. grecū ē.¶ Judea.) Laudatio siue cōfessio.¶ Syluanus) Latinū est a sylua.¶ Amen) Vere siue fideliter. 2.

Interp. Titus. Macedo.

Statui autē.¶ Christus) Vnctus. grecū est. ¶ Sathanas.) Contrarius siue aduersarius. ¶ Troadē) Perforata. grecum est.¶ Titus.) Honorabilis. grecū est.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. 3.

Interp. Christus. Moyses.

Incipimus.¶ Christus.) Vnct⁹. grecū est. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 4.

Interp. Christus Jesus.

Ideo habentes.¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 5.

Interp. Christus

Scimus enim. ¶ Christus.) Vnctus. grecum est. 6.

Interp. Corinthi. Christus Belial.

Adiuuantes.¶ Corinthij) Saturati: vel saciati: aut ornati. grecum est.¶ Christus.) Vnctus. grecuz est.¶ Belial) Peruersus: vel absqz iugo: siue non ascēdens. 7.

Interp. Macedo. Titus.

Nas ergo.¶ Macedonia) Excelsa vel eminēs. grecum est.¶ Titus) Honorabilis. grecum est. 8

Notam autez.¶ Macedonia.) Excelsa vel eminēs. grecum est.¶ Titus) Honorabilis. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator.¶ Christus.) Vnctus. grecum est. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. 9.

Interp. Macedo. Titus. Jesus Christus Apostoli.

Nam de ministerio.¶ Macedones.) Excelsi vel eminentes. grecuz est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecum est.¶ Christus) Vnctus. grecum est. 10.

Ipse autem.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorū: & ideo maximus q2 minimus.¶ Christus) Vnctus. grecum est. 11.

Interp. Paulus Christus

Utinam.¶ Christus.) Vnctus. grecū est. ¶ Eua) Vita: vel viuens.¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi. grecum est.¶ Macedonia) Excelsa vel eminens. grecum est.¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecuz est.¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius.¶ Hebrei) Transeūtes: siue irati: aut pregnantes: vel syriace frumenta. ¶ Israelite) De israel quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. ¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Judei) Laudantes siue confitentes.¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculuz: siue sanguis femoris vel incendij aut procuratoris. ¶ Aretha) Virtuosus: aut placidus. grecum est.¶ Damasceni) Sāguinis sacci: vel sanguinis pocula: aut sanguis femoruz vel incendiorum aut procuratorum. 12.

Interp. Christus Eua. Jesus. Apostoli. Macedo. Achaia. Apostolus Sathanas Hebrei. Israelite Abraam Judei. Damascus Aretha Damasce.

Si gloriari.¶ Christus.) Vnctus. grecuz est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Apostoli) Missi. grecum est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecum est. 13.

Interp. Christus Jesus

Ecce tertio.¶ Christus) Vnctus. grecuz est.¶ Jesus) Saluator.¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda ad Corinthios.

Incipit epistola ad galatas. ca. primū.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus Christus Galatia. Amen. Judaism⁹ Hierosoly. Apostoli Arabia Damascus Petrus. Jacobus. Syria.

Paulus apostolus.¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s. apostolorum: & ideo maximus q2 minimus. ¶ Apostolus) Missus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator.¶ Christus.) Vnctus. grecuz ē. ¶ Galatia) Lactans vel lactea. grecum est.¶ Amen.) Vere: siue fideliter.¶ Judaismus.) Laudatio: siue confessio.¶ Hierosolyma) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Apostoli) Missi. grecuz est.¶ Arabia) Vespera: aut vespertina: vel fideiussio: siue suauitas: aut cornus vel cornina: seu desertuz: aut salix: vel commixta.¶ Damascus) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculum: seu sanguis femoris vel incendij aut procuratoris.¶ Petr⁹) Saxum: siue petra. grecum est.¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneum: aut planta.i. vestigium.¶ Syria.) Hebraice dicitur araz: & interpretatur excelsa vel subli

Cilicia. Judea. Interp. Hierosoly. Barnabas Titus. Jesus. Petrus. Jacobus. Cephas. Joannes. Antiochia Judei. Judeus. Interp. Galate. Christus. Jesus Abraam. Judeus Grecus. Interp. Abba. Christus Jesus Abraam. Syna. Arabia. Agar. Hierusalē. Isaac. Interp. Christus Jesus Israel. Amen. Interp. Paulus Apostolus Jesus Christus Ephesus Interp. Christus Jesus. Israel. Apostoli. Interp. Paulus. Christus Jesus. Apostoli Amen. Interp. Christus Apostoli. Jesus. Diabolus Interp. Christus Diabolus. Thitichus Jesus. Amen. Interp. Paulus. Timothe⁹ Jesus. Christus Philippis

mis:aut decipiēs:siue maledictio corū. ¶ Cilicia) Uoluens:vel reuoluta.grecum est. ¶ Judea.) Laudatio:siue confessio. 2.

Deinde post. ¶ Hierosolyma) Uisio pacis:aut visio perfecta vel consumata:siue timor perfectus vł consumatus. ¶ Barnabas) Filius prophete:vel filius consolationis. ¶ Tit⁹.) Honorabilis .grecū ē. ¶ Christus) Unctus.grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Petr⁹) Saxum vel petra.grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator:vel calcaneū: aut planta idest vestigiū. ¶ Cephas) Petrus scilicet a petra.syrum est. ¶ Johannes) Domini gratia:siue domini donum:aut domini misericordia ¶ Antiochia) Pro vehiculo vł curru.s.loco currus: siue contra vehiculuꝫ vel currum.grecuꝫ est. ¶ Judei) Laudantes:siue confitentes. ¶ Judeus) Laudans: siue confitens. 3.

O Insensati. ¶ Galate) Lactantes:vel lactei.grecuꝫ est. ¶ Christus) Unctus.grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Judeus.) Laudans:siue confitens. ¶ Grecus.) Robustus:vł fortis.grecum est. 4.

Dico autem. ¶ Abba) Pater.syrum est. ¶ Christus) Unct⁹.grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Abraam) Pater multitudinis. ¶ Syna.) Rubus: vel syriace inimicicia. ¶ Arabia.) Uespera: aut vespertina:vł fideiussio:siue suauitas:aut coruus vel cornina:seu desertum:aut salix:vel commixta. ¶ Agar.) Aduena:siue peregrina:aut ruminans:vel timens. ¶ Hierusalem.) Uisio pacis:aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Isaac) Risus. 5.

State. ¶ Paulus) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus scilicet appostolorum:⁊ ideo maxim⁹ quia minimus. ¶ Christus.) Unctus.grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 6.

Si spiritu. ¶ Christus) Unctus.grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel) Preualens:siue dominans cū deo. ¶ Amen) Uere:siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad galatas.

Incipit epistola ad Ephesios. ca.j.

Paulus apostolus. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis:aut latine minimus scilicet apostolorum:⁊ ideo maximus quia minim⁹. ¶ Apostolus.) Missus.grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis.grecum est. 2.

Et vos. ¶ Christus) Unctus.grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Apostoli) Missi.grecum est. 3.

Huius rei gratia. ¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus scilicet apostolorum:et ideo maximus quia minim⁹. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi.grecū est. ¶ Amen) Uere:siue fideliter. 4.

Obsecro itaqꝫ. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Apostoli) Missi.grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator:vel accusator.grecum est. 5.

Estote ergo. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. 6.

Filii obedite. ¶ Christus) Unctus.grecū ē. ¶ Diabolus) Criminator:siue calumpniator: aut accusator.grecum est. ¶ Tithicus.) In greco tichychus:⁊ interpretatur casualis vel contingēs.grecū est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Amen.) Uere:siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Ephesios.

Incipit epistola ad Philippenses.

¶ Capitulum primum.

Paulus et. ¶ Paulus) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deuꝫ:aut preciosus deo. grecuꝫ est ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus.grecum est. ¶ Philippis.) Bellicosa: siue amatrix equorum.grecum est. 2.

Si qua ergo. ¶ Christus) Unctus.grecuꝫ est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Timotheus.) Honor dei: siue honorans deum:aut preciosus deo.grecum est. ¶ Epaphroditus) Uenustus:siue iocundus:grecū est. ¶ Apostolus) Missus.grecum est. 3.

De cetero. ¶ Christus.) Unctus. grecuꝫ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Beniamin) Filius dextre. ¶ Hebreus.) Trāsiēs:siue iratus:aut pregnās:vł syriace frumētū. ¶ Hebrei) Idē.p.n. ¶ Phariseus) Diuis⁹. 4.

Itaqꝫ fratres. ¶ Euchodia.) In greco Euodia:et interpretatur bonus odor:vel bene olens. grecum est. ¶ Synticeн.) Colloquēs:vel confabulās. grecum est. ¶ Clemens.) Latinum est: significatqꝫ mitem vel modestum. ¶ Christus) Unctus.grecuꝫ est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Philippenses.) Bellicosi:siue amatores equorum.grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa: vel eminens.grecuꝫ est. ¶ Thessalonica) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie.grecū ē. ¶ Epaphroditus) Uenustus:siue iocūdus.grecū est. ¶ Amē) Uere:siue fideliter. ¶ Cesar) A ceso matris vtero dictus est:vel a cesarie idest coma vel capillatura cū qua ortus est:vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt.latinum est.

¶ Explicit epistola ad Philippenses.

Incipit epistola ad Colossenses. ca.j.

Paulus apostolus. ¶ Paulus) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.apostolorum:⁊ ideo maxim⁹ qꝛ minimus. ¶ Apostolus) Missus.grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Timotheus.) honor dei:siue honorans deū:aut preciosus deo.grecum est. ¶ Colossis) Punitio: vel supplicium.grecū ē. ¶ Epaphras) Spumans.grecū ē. 2.

Uolo.n. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecuꝫ ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecū est. ¶ Neomenia.) Nouilunium. grecū est. ¶ Sabbatum) Requies:siue cessatio. 3.

Igitur. ¶ Christus) Unctus.grecum est. ¶ Judei) Laudātes:siue cōfitētes. ¶ Jesus) Saluator. 4

Omnia. ¶ Christus) Unct⁹.grecū ē. ¶ Titich⁹) In greco tichychus:⁊ interpretatur casualis vł cōtingens.grecum est. ¶ Onesimus.) Utilis.grecum est. ¶ Aristarchus) Optimus princeps.grecū est. ¶ Marcus.) Limatus:vel fricatus:aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Justus) Latinum est. ¶ Epaphras) Spumans.grecū est. ¶ Laodicia) Populus iustus.grecum est ¶ Jerapolis.) Sacra ciuitas. grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio:vel latine a luce. ¶ Demas) Popularis vel plebeius:aut pinguis.grecū est ¶ Nimpha.) Sponsa.grecum est. ¶ Laodicenses) Populi iusti.grecū est. ¶ Archippus) Princeps siue prefectus equorum. grecuꝫ ē ¶ Paulus) Os tube:siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum:⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Amen) Uere:siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Colossenses.

Incipit epistola prima ad thessalonicenses.

¶ Capitulum primum.

Paulus. ¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.apostolorum:⁊ ideo maximus quia minimus. ¶ Syluanus) Latinum est a sylua. ¶ Timotheus.) Honor dei vel honorās deū:aut preciosus deo. grecū est. ¶ Thessalonicenses) Dei altera victoria:aut situs siue positio alterius victorie. grecū ē. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus.grecum est. ¶ Macedonia) Excelsa:vel eminens.grecum est. ¶ Achaia) Dolor:vel tristitia.grecum est. 2.

Nam et ipsi. ¶ Philippis) Bellicosa:siue amatrix equorum.grecum est. ¶ Christus.) Unctus.grecū

Interp. Christus Jesus. Timothe⁹ Epaphro. Apostolus Interp. Christus. Jesus. Israel. Beniamin Hebreus Interp. Eucodia. Synticen. Clemens. Christus. Jesus. Philippē Macedo. Thessalo. Epaphro. Amen. Cesar. Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timothe⁹ Colossis. Epaphras Interp. Laodicia. Jesus. Christus Neomenia Sabbatuꝫ Interp. Christus Titichus. Onesim⁹. Aristar. Marcus Barnabas Jesus. Justus. Epaphras Laodicia. Jerapolis Lucas. Demas Nimpha. Laodicen. Archipp⁹. Paulus Amen. Interp. Paulus. Syluanus Timothe⁹ Thessalo Jesus. Christus Macedo Achaia Interp. Philippis Christus

Apostoli. Jesus. Judei. Paulus. Sathanas.

est ❡ Apostoli.) Missi.grecum est.❡ Judea) Laudatio: siue confessio.❡ Jesus) Saluator. ❡ Judei) Laudantes: siue confitentes.❡ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus .s.apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimus.❡ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. 3.

Interp. Athene. Timotheꝰ Christus Jesus. Amen.

PRopter quod.❡ Athene) Sine cumulo: vel ab athena idest minerua mineruales.grecū est. ❡ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo.grecum est.❡ Christus) Unctus . grecum est. ❡ Jesus) Saluator.❡ Amen) Uere: siue fideliter. 4.

DE cetero.❡ Jesus.) Saluator.❡ Macedōia) Excelsa: vel eminens.grecuꝫ est.❡ Christus) Unctꝰ. grecum est. 5.

Interp. Jesus. Christus Amen.

DE tpibus.❡ Jesus) Saluator . ❡ Christus) Unctus.grecum est.❡ Amen) Uere: siue fideliter.

❡ Explicit epistola prima ad Thessalonicenses.

Incipit epistola secūda ad Thessalonicenses

❡ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Syluanus Timotheꝰ Thessalo. Jesus Christus

PAulus.❡ Paulus) Os tube : siue mirabilis: aut latine minimꝰ .s.apostolorū : ⁊ ideo maximus quia minimus . ❡ Syluanus .) Latinum est a sylua.❡ Timotheus.) Honor dei: vel honorans deum : aut preciosus deo.grecum est. ❡ Thessalonicenses) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie . grecum est. ❡ Jesus) Saluator.❡ Christus.) Unctus.grecū ē. 2.

Interp. Jesus Christus Sathanas

ROgamus. ❡ Jesus) Saluator.❡ Christus.) Unctus. grecum est.❡ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. 3.

Interp. Christus Jesus. Paulus Amen.

DE cetero.❡ Christus.) Unctus.grecum est.❡ Jesus) Saluator.❡ Paulus.) Os tube.siue mirabilis: aut latine minimus.s.apostolorum: ⁊ ideo maximꝰ quia minimus.❡ Amen) Uere: siue fideliter.

❡ Explicit epistola secunda ad Thessalonicēses.

Incipit epistola prima ad Timotheum.

❡ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timotheꝰ Ephesus. Macedo. Amen. Hymeneꝰ. Alexander Sathanas

PAulus apostolus.❡ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: ⁊ ideo maximus quia minimꝰ. ❡ Apostolus.) Missus.grecum est. ❡ Jesus) Saluator.❡ Christus) Unctus . grecum est.❡ Timotheus) Honor dei : vel honorans deum: aut preciosus deo.grecum est.❡ Ephesus) Desiderabilis.grecum est.❡ Macedonia.) Excelsa : vel eminens.grecum est.❡ Amen) Uere: siue fideliter.❡ Hymeneus) Carmen nuptiale.grecuꝫ est . ❡ Alexander.) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimus .grecum est.❡ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. 2.

Interp. Christus. Apostolus Adam. Eua.

OBsecro.❡ Christus) Unctus: grecum est . ❡ Jesus) Saluator.❡ Apostolus) Missus.grecum est. ❡ Adam) Homo: siue terrenus: aut rufus: vel sanguineus.❡ Eua) Uiua: vel viuens. 3.

Interp. Diabolus. Christus Jesus. Timotheꝰ

FIdelis sermo.❡ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator.grecum est. ❡ Christꝰ) Unctus.grecuꝫ est.❡ Jesus) Saluator.❡ Timotheꝰ) Honor dei: siue honorans deum: aut preciosus deo.grecum est. 4.

Interp. Christus Sathanas Jesus

SPiritus autem.❡ Christus) Unctus. grecum est. ❡ Jesus) Saluator. 5.

SEmoꝛum.❡ Christus.) Unctus.grecuꝫ est. ❡ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius .❡ Jesus) Saluator. 6.

Interp. Jesus. Christus Diabolus. Pontius. Pilatus. Amen. Timotheꝰ

QUicunqꝫ.❡ Jesus) Saluator .❡ Christus) Unctus.grecuꝫ est.❡ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator.grecuꝫ est.❡ Pontius) Marinus.grecum est.❡ Pilatus) Constringens : vel constrictus.grecum est.❡ Amē) Uere: siue fideliter.❡ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum; aut preciosus deo.grecum est.

❡ Explicit epistola prima ad Timotheum.

Incipit epistola secunda ad Timotheuꝫ.

❡ Capitulum primum.

Interp. Paulus. Apostolus Jesus. Christus Timotheꝰ Loide. Eunice. Asia. Philetus. Hermoge. Onesipho Roma. Ephesus.

PAulus apostolus. ❡ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s.apostolorum: ⁊ ideo maximꝰ quia minimus.❡ Apostolus) Missus.grecuꝫ est.❡ Jesus) Saluator. ❡ Christus) Unctus . grecum est. ❡ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut preciosus deo.grecum est.❡ Loide.) Melior.grecuꝫ est.❡ Eunice) Bona victoria.grecum est.❡ Asia) Limosa vel cenosa.grecum est.❡ Philetus) In greco fygellus: ⁊ interpretatur fugitiuus.grecum est.❡ Hermogenes) Mercurio genitus: aut lucri generatio: vel refugium generatiōis. grecum est.❡ Onesiphorus.) Utilitatem afferens.grecum est.❡ Roma.) Ualens vel valentia : aut potens: vel robusta.grecum est . ❡ Ephesus) Desiderabilis . grecum est. 2.

Interp. Christus Jesus. David. Hymeneꝰ. Philetus

TU ergo.❡ Christus) Unctus.grecum est . ❡ Jesus) Saluator.❡ Dauid.) Dilectus . ❡ Hymeneus) Carmen nuptiale.grecum est.❡ Philetus.) Amabilis.grecum est.❡ Diabolus.) Criminator: siue calūpniator: aut accusator.grecum est. 3.

Interp. Jannes. Mambres Moyses. Antiochia Iconium. Lystris. Christus. Jesus.

HOc autem.❡ Jannes) In greco iannes cum duplici.n.⁊ hebraice interpretatur respondens: vel incipiēs loqui: aut afflictus: vel humiliatus : aut pauper. ❡ Mambres) Rebellis: aut amarus: vel commutans: aut permutans: sꝫ in greco scribitur iambres: ⁊ hebraice potest interpretari mare cum egestate vel paupertate.❡ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aqs.❡ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru . s.loco currus: siue contra vehiculum vel currum.grecum ē.❡ Iconium) Ueniens.grecum est.❡ Lystris) Dissoluentes.grecum est.❡ Christus) Unctus.grecum est.❡ Jesus) Saluator. 4.

Interp. Jesus. Christus. Demas Thessalo. Crescens. Galatia. Titus. Dalmatia. Lucas. Marcus Titichus. Ephesus. Troade Carpum. Alexander Amen. Prisca. Aquila. Onesipho Erastus. Corinthus Trophimꝰ Miletum. Eubolus. Pudens Linus. Claudia. Amen.

TEstificor. ❡ Jesus.) Saluator.❡ Christus.) Unctus. grecum est.❡ Demas) Popularis: vel plebeius: aut pinguis.grecum est . ❡ Thessalonica) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecum est.❡ Crescens.) Latinū est a crescēdo . ❡ Galatia) Lactans vel lactea.grecum est.❡ Titus) Honorabilis.grecuꝫ est.❡ Dalmatia) Lampas frustratoria: aut fulgur vanitatis.grecum est. ❡ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vel latine a luce.❡ Marcus) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ❡ Titichus.) In greco tychicus: ⁊ interpretatur casualis: vel contingens.grecum est.❡ Ephesus) Desiderabilis.grecum est.❡ Troade) Perforata .grecum est. ❡ Carpum) Fructus vel fructuosus. grecum est.❡ Alexander) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimꝰ. grecum est.❡ Amen.) Uere: siue fideliter.❡ Prisca.) In greco priscilla: ⁊ est diminutiuuꝫ huius nominis prisca: quod interpretatur antiqua.latinuꝫ est.❡ Aquila) Latinum est.❡ Onesiphorus) Utilitatem afferēs.grecum est.❡ Erastus.) Amabilis.grecum est . ❡ Corinthus) Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. grecuꝫ est.❡ Trophimus) Nutritus: siue educatus.grecum ē. ❡ Miletum.) Rubra: vel coccinea.grecum est. ❡ Eubolus.) Prudens: aut beneconsulens.grecuꝫ ē.❡ Pudens.) Latinum est . ❡ Linus) Rete vel retiaculum. grecum est.❡ Claudia) Latinum est.❡ Amen) Uere: siue fideliter.

❡ Explicit epistola secunda ad Timotheū.

Incipit epistola ad tituꝫ.ca.j.

Interp. Paulus Apostolus Jesus. Christus Titus. Creta. Cretenses.

PAulꝰ seruꝰ.❡ Paulꝰ) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s.apostolorum : ⁊ ideo maximus quia minimus. ❡ Apostolus.) Missus.grecuꝫ ē. ❡ Jesus.) Saluator.❡ Christus.) Unctus. grecū est. ❡ Titus.) Honorabilis.grecuꝫ est.❡ Creta.) Carnea: vel carnalis.grecū ē. ❡ Cretenses) carnei: vel carnales.grecum est. 2.

Interp. Jesus Christus

TU autem.❡ Jesus) Saluator.. ❡ Christus) Unctꝰ.grecū ē. 3.

Interp. Jesus. Christus Artheman

HOmone illos.❡ Jesus.) Saluator . ❡ Christus) Unctus grecum est.❡ Artheman.) Integer: vel i

columis:aut venustus.grecū est. ¶ Titichus.) In greco tychicus: ꝛ interpretatur casualis: vel contingēs.grecum est. ¶ Nicopolis.) Victorie ciuitas: vel victoriosa ciuitas.grecum est. ¶ Zena.) Viuens.grecū est. ¶ Apollo.) Perdens: vel destruens.grecū est. ¶ Amen.) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad Titum.

Incipit epistola ad Philemonem. ca.j.

Paulus vinctus. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹ .s.apostolorū: ꝛ ideo maximus quia minimus. ¶ Christus.) Unct⁹.grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorās deum: aut preciosus deo.grecum ē. ¶ Philemon.) Deosculans.grecū est. ¶ Appia.) Producens vel pulullans.grecum est. ¶ Archippus) Princeps siue prefectus equorū.grecū est. ¶ Onesimus.) Utilis.grecū est. ¶ Epaphras.) Spumans.grecum est. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus idest a rubigine abstersus. ¶ Aristarchus) Optimus princeps.grecū est. ¶ Demas.) Popularis vel plebeius: aut pinguis.grecum est. ¶ Lucas) Hebraice ipsi resurrectio: vl' latie a luce. ¶ Amē) Vere: siue fideliter.

¶ Explicit epistola ad philemonem.

Incipit epistola ad Hebreos. ca.j.

Multifarie multisq; modis. 2.

Propterea. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Diabolus) Criminator siue calumpniator: aut accusator.grecū est. ¶ Abraam) Pater multitudinis. 3.

Unde fratres. ¶ Apostolus) Missus.grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attract⁹ vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Christus.) Unctus.grecum est. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. 4.

Timeamus ergo. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Sabbatismus) Requies: siue cessatio. 5.

Omnis nāq;. ¶ Arō.) Mons: siue montanus: aut docens siue concipiens. ¶ Christus.) Unctus.grecum est. ¶ Melchisedech.) Rex iusticie. 6.

Quapropter. ¶ Christus.) Unctus.grecum ē. ¶ Abraaz.) Pater multitudinis. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Melchisedech.) Rex iusticie. 7.

Hic enim. ¶ Melchisedech.) Rex iusticie. ¶ Salem) Pax. ¶ Abraaz) Pater multitudinis. ¶ Leui.) Copulatus. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens: siue concipiens. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 8.

Capitulum autem. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Israel.) Preualēs siue dn̄ans cuz deo. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulationes. 9.

Habuit quidem. ¶ Manna.) Preparatio: aut qd. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docēs siue concipiens. ¶ Cherubim.) Quasi magistri: vel quasi multiplicantes: aut quasi pugnantes: vel cognitionem aut scientiam multiplicantes. ¶ Christus) Unctus.grecum est. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus) Saluator. 10.

Unam. ¶ Christus.) Unctus.grecum est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. 11.

Est autem. ¶ Abel.) Vanitas: vel anhelitus: aut syriace vapor. ¶ Cayn.) Possessio: vel possessus. ¶ Enoch) Dedicatus: vel disciplinatus: aut mongeratus. ¶ Noe.) Consolatio: vel requies. ¶ Abraā.) Pater multitudinis. ¶ Isaac) Risus. ¶ Jacob.) Supplātator: vel calcaneū: aut planta idest vestigiuz. ¶ Sara.) Domina: vel princeps. ¶ Esau.) Faciens vel operās: aut tinea eius. ¶ Joseph.) Augmentum: vel ꝑfectus. ¶ Israel) Preualens siue dominans cuz deo. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus: subaudi d̄ aquis. ¶ Pharao.) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicans. ¶ Egyptij.) Angustiantes: siue tribulantes. ¶ Christus.) Unctus.grecum est. ¶ Egypt⁹.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Pascha.) Transitus: vel claudicatio. ¶ Hiericho.) Luna vel mensis: aut odor eius. ¶ Raab) Lata: siue dilatata: aut platea. ¶ Gedeon) Conterēs vel confringens: aut ex syro ꝛ hebreo abscisio iniquitatis. ¶ Barach.) Fulgur: siue in vanuz aut in vacuum. ¶ Samson) Sol eius: aut nominis iteratio vel secundatio aut mutatio: vel nomen dormientis: aut ibi dormiens: vel syriace seruiciū aut ministeriū eius. ¶ Jepte.) Aperiens. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Samuel) Postulatus a deo: aut nomen eius a deo. 12.

Ideoq; ꝛ nos. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Esau.) Faciens: vel operans: aut tinea eius. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Syon.) Aceruus: aut tumulus vel specula: aut siccitas. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Abel) Vanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor. 13.

Charitas. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus) Unctus.grecum est. ¶ Amen) Vere: siue fideliter. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorans deum: aut ꝑciosus deo.grecum est. ¶ Italia) Ab italo rege dicta ē: vel ab italis idest vitulis: eo quod illa regio vitulis abūdat.latinum est.

¶ Explicit epistola ad hebreos.

Incipit liber actuum Apostolorum. ca.j.

Primum quidem. ¶ Theophilus.) Amicus dei: vel deo dilectus.grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Apostoli) Missi grecum est. ¶ hierosolyme) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ hierusalem) Visio pacis: aut visio ꝑfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judea) Laudatio: siue confessio. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex ei⁹. ¶ Galilei) Volubiles: siue volutabiles: aut rotantes. ¶ hierosolyma.) Idē qd̄ hierusalem supra. ¶ Sabbatum) Requies: siue cessatio. ¶ Petrus) Saxum: siue petra.grecum est. ¶ Jacobus) Supplantator: vel calcaneum: aut planta idest vestigium. ¶ Andreas) Virilis vel fortissimus.grecū est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorum.grecū est. ¶ Thomas) Abyssus: vel geminus: ꝛ grece didymus appellatur: qd̄ interpretatur gemellus.i.ille qui cum alio vno ꝛ eodem partu nascitur. ¶ Bartholomeus.) Filius suspendentis aq̄s. ¶ Mattheus.) Donatus. ¶ Alpheus.) Millessimus: vel doctus: aut dux. ¶ Symon.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Zelotes.) Emulator.grecum est. ¶ Judas.) Laudatio: siue confessio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro ꝛ hebreo domina maris. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Acheldemach) Ager sanguinis. syrum ē. scribi debet acheldema. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Barsabas.) Filius reuersionis vel cōuersionis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. ¶ Just⁹.) Latinum est. ¶ Matthias.) Donum dn̄i. 2.

Et cum. ¶ hierusalem.) Visio pacis: aut visio ꝑfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Galilei) Volubiles: siue volutabiles: aut rotātes. ¶ Parthi.) Lingua scythica dicuntur fugaces: vel exules. ¶ Medi.) Mensurantes: siue abundantes: aut induti. ¶ Elamite) Adolescētes: siue occulti: aut secta. ¶ Mesopotamia.) Regio est sic appellata eo qd̄ duob⁹ fluuijs eufrate.s.ambiat ꝛ tygri: mesos.n.medius: potamos vo fluuius interp̄tat.grecū ē. ¶ Judea) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Cappadocia) In hebreo dr̄ captor: ꝛ interpretatur spherula: siue pomū: aut vola vel palma turturis vel exploratoris. ¶ Pōtus.) Mare.grecū est. ¶ Asia) Limosā vel cenosa.grecū est. ¶ Phrigia) Sicca: vl' ardēs.grecū est. ¶ Pāphilia.) Tota dilecta vel amabilis.grecū est. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulatiōes. ¶ Lybia.) Hebraice dr̄ phut: ꝛ iterp̄tat aphrica: aut syriace crassa: vel pinguis. ¶ Cirene.) Paries: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus. ¶ Romani.) Valentes: aut potentes: vel robusti.grecū est. ¶ Proselyti) Aduene: siue peregrini.grecū est. ¶ Cretes.) Carnei: siue carnales.grecū est. ¶ Arabes) Vespertini: aut fidemissores: siue suaues: aut campestres: vel corui: aut salices: vel mixtiones. ¶ Petrus.) Saxuz: vel petra.grecū est. ¶ Johel.) Volēs: siue icipiēs: aut iurās. ¶ Israelite.) De israel qd̄ interpretat preualēs siue dn̄ans cū deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronat⁹: si aūt per sade lr̄am scribat interp̄tat custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Dauid) Dilect⁹. ¶ Xp̄s) Unct⁹.grecū ē. ¶ Israel.) Preualēs siue dn̄ans cū d̄o. ¶ Apostoli.) Missi.grecū ē. 3.

Petrus aūt. ¶ Petrus.) Saxū: vel petra.grecū ē. ¶ Johānes.) Dn̄i gr̄a: siue dn̄i donū: aut dn̄i mia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus.) Unctus.grecum ē. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si aūt per sade lr̄az scribat interpretat custos: siue floridus: aut virgultū. ¶ Salomō.) Pacific⁹. ¶ Abraā.) Pr̄ multitudinis. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplātator: vel calcaneū: aut plāta.i.vestigiū. ¶ Pilatus.) Cōstringēs: vel cōstrictus.grecum est. ¶ Moyses) Attractus vel assūptus: subaudi de aquis. ¶ Samuel.) Postulatus a deo: aut nomen eius a deo. 4.

Loquentib⁹. ¶ Saducei.) Justi: siue iustificati: [illegible] syriace scisi vel scismatici. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ hierusalē.) Visio pacis: aut visio perfecta v[illegible] siue timor perfectus vel cōsumatus. ¶ A[illegible]as.) Affligēs: vel humiliās: aut rūdens. ¶ Cayphas.) Inuestigator: vel sagax: seu vomēs ore: vel vomit⁹ oris. ¶ Johānes) Domini gr̄a: siue domini donū: aut dn̄i mia. ¶ Alexander.) Adiutor: siue auxiliator virilis vel fortissimus.grecū est. ¶ Petr⁹.) Saxū: siue petra.grecū est. ¶ Israel.) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Christus.) Unctus.grecū est. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separat⁹: vel coronat⁹: si aūt p sade lr̄am scribat iterp̄tatur custos: siue floridus: aut virgultum. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Herodes.) Pellis glia: vl' pellicius gloriās: siue mōs glorie vel arrogātie: aut syriace ꝑseo ignitus. ¶ Pontius) Marinus.grecū est. ¶ Pilatus.) Constringēs: vel cōstrict⁹.grecū est. ¶ Apostoli.) Missi.grecū est. ¶ Joseph) In greco ioses. ꝛ hebraice pōt interpretari parcēs: vel eleuatus: aut existens. ¶ Barnabas.) Filius consolationis. ¶ Leuites.) Copulatus. ¶ Cyprius) Pulcher.grecum est. 5.

Uir āt. ¶ Ananias.) Gratia domini: siue misericordia domini: aut donū domini. ¶ Saphyra.) Narrās: vel numerās: aut libraria: vel litteraria: aut syriace formosa. ¶ Apostoli) Missi.grecū ē. ¶ Petr⁹.) Saxū vel petra.grecū est. ¶ Sathanas.) Cōtrarius siue aduersarius. ¶ Salomō.) Pacificus. ¶ hierusalē.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor ꝑfectus vel cōsumatus. ¶ Saducei.) Justi: siue iustificati: aut syriace scisi vel scismatici. ¶ Israel) Preualens siue dominās cū deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Pharisei.) Diuisus. ¶ Gamaliel.) Retributio di: aut camel⁹ dei: siue ablactatus dei. ¶ Israelite.) De israel qd̄ iterpretatur ꝑualēs siue dominās cū deo. ¶ Theodas.) Fluēs aqua.grecū est. ¶ Judas) Laudatio: siue confessio. ¶ Galile⁹.) Volubilis: siue volutabilis: aut rotās. ¶ Christus.) Unctus.grecum est. 6.

In diebus illis. ¶ Greci.) Robusti: vel fortes.grecum est. ¶ Hebrei) Transeuntes: siue irati: aut pregnātes: vel syriace frumenta. ¶ Apostoli.) Missi.grecum est. ¶ Stephanus.) Corona vel coronatus.grecū est. ¶ Philippus.) Bellicosus: siue amator equorum.grecum est. ¶ Procorus.) Expeditus vel facilis: aut promptus: siue paratus.grecum est. ¶ Nicanor.) Victor vel victoriosus.grecū est. ¶ Thimon.) Honorabilis vel preciosus.grecū est. ¶ Parmena.) Permanēs.grecū est. ¶ Nicolaus.) Victoria plebis.grecum est. ¶ Antiochenus.) Pro vehiculo vel curru.s. loco currus: aut cōtra vehiculū vel currū.grecū est. ¶ hierusalem.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Libertini) Latinum est.i.filij manumissorum. ¶ Cyrenenses.) Parietes: vel trabes: aut frigidi: vel occurrentes. ¶ Alexandrini.) Adiutores siue auxiliatores viriles vel fortissimi.grecū est. ¶ Cilicia) Voluens vel reuoluta.grecuz est. ¶ Asia) Limosa vel cenosa.grecū est. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus: aut separatus: vel coronatus: si aūt per sade litteram scribatur interpretatur custos: siue floridus: aut virgultum. 7.

Uiri fratres. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Mesopotamia.) Regio sic appellata: eo quod duobus fluuijs eufrate ambiatur ꝛ tygri: mesos enim medius potamos vero fluuius interpretatur.grecū est. ¶ Charran.) Ira: vel syriace libertas. ¶ Chaldei.) Quasi demones: aut quasi depdatores: vel quasi mamille: aut quasi agri. ¶ Isaac.) Risus. ¶ Jacob.) Supplātator: vel calcaneū: aut plāta.i.vestigium. ¶ Joseph.) Augmentum: vel profectus. ¶ Egyptus.) Angustie: siue tribulationes. ¶ Pharao.) Dissipans: siue discooperiens: aut nudans: vel syriace vindicās. ¶ Egyptij.) Angustiantes: siue tribulantes. ¶ Chanaan.) Mercator: vel negociator: siue cōtritus aut confractus: vl' recte respōdens: aut recte affligens. ¶ Sichem) Humerus: siue pars: aut manicatio vel matutinatio. ¶ Emor.) Asinus: siue lutum: aut vinosus: vel syriace granis: aut pōderosus. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Israel.) Preualens siue dominās cum deo. ¶ Madian.) Judiciū: vel iudicās: siue litigās: aut obiurgans. ¶ Syna.) Rubus: vel syriace mimicitia. ¶ Aaron.) Mons: siue montanus: aut docens: siue concipiens. ¶ Moloch.) Regnās: aut consiliarius. ¶ Rēpha.) Pro hoc in hebreo est chiun: qd̄ iterpretatur placenta.i.torta adipe conspersa: siue preparatus: aut compositus: hebrei vero dicūt chiun lingua arabica vel punica saturnum significare. ¶ Babylon) Cōfusio vl' cōmixtio. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Salomon) Pacificus. ¶ Saulus.) Postulatus: siue commodatus: aut sepultus. ¶ Stephanus) Corona vel coronatus.grecum est. 8.

Saulus aūt. ¶ Saulus.) Postulatus: siue cōmodatus: aut sepultus. ¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio ꝑfecta vel cōsumata: siue timor ꝑfectus vel consumat⁹. ¶ Judea.) Laudatio: siue confessio. ¶ Samaria.) Custodia: vel adamas: aut vepres vl' spina: seu fex eius. ¶ Apli.) Missi.grecū est. ¶ Philippus) Bellicosus: siue amator equorū.grecū est. ¶ Christus) Unctus.grecū est. ¶ Symō.) Audiēs: vel obediēs. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Petrus.) Saxū: vel petra.grecū ē. ¶ Johannes.) Dn̄i gr̄a: siue domini donū: aut domini mia. ¶ hierosolyma) Idē qd̄ hierosolyme. ¶ Samaritani.) Custodes: vel adamātini: siue spinosi: aut feces l' feculēti. ¶ Hierusalē.) Idē qd̄ hierosolyma. ¶ Gaza) Fortis: aut capra. ¶ Ethiops.) Ardēs: vel incēsus.grecū ē. ¶ Candacis.) Possidēs cōtritionē: aut ex hebreo ꝛ syro possessio mūda vel purissima. ¶ Ethiopes.) Ardētes: vel incēsi.grecū est. ¶ Esaias) Salus domini. ¶ Azot⁹.) Hebraice dr̄ asdod: ꝛ interp̄tat depdatio vl' ignis dilecti: siue ignis patrui. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata ē: cesar vo a ceso matris vtero dict⁹ ē: vel a cesarie.i.coma vl' capillatura cū q̄ ort⁹ ē: vl' qd̄ cesios.i. glaucos habuerit oclos vt qdā volunt latinum est. 9.

Saulus aūt. ¶ Saulus) Postulatus: siue cōmodatus: aut sepult⁹. ¶ Damascus.) Sanguinis saccus: vel sanguinis poculū: siue sanguis femoris vel incendij aut ꝑcuratoris. ¶ Hierlz.) Visio pacis: aut visio ꝑfecta vel cōsumata: siue timor ꝑfect⁹ vel cōsumatus. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Ananias.) Gr̄a domini: siue mia domini: aut donū domini. ¶ Judas.) Laudatio: siue ꝯfessio. ¶ Tharsensis.) Alat⁹: vel pennatus.grecū ē. ¶ Israel.) Preualēs siue dominās cū deo. ¶ Judei.) Laudātes: siue cōfitentes. ¶ Barnabas.) Filius ꝓphete: vel filius cōsolationis. ¶ Apli.) Missi.grecū ē. ¶ Cesa

Tharsum. Judea. Galilea. Samaria. Petrus. Lydda. Eneas. Christus Sarona. Joppe. Thabita Dorcas. Symon

rea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso mris vtero dictus est: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel qd cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidã volunt. latinum est. ¶ Tharsum.) Alata: vl' pẽnata. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue ɔfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabil: aut rota. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex ei⁹. ¶ Petrus.) Saxum: vel petra. grecũ est. ¶ Lydda) Stagnum.s.aquarũ. grecũ est. ¶ Eneas.) Laudatus. grecũ est. ¶ Christus.) Unctus. grecũ est. ¶ Sarona.) Planicies: aut canticũ eius. ¶ Joppe.) Pulchritudo: aut decor. ¶ Thabita.) Dorcas.i. dãmula vel caprea. syrum est. ¶ Dorcas.) Caprea vel dammula. grecũ est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. 10.

Interp̃. Cesarea. Cornelius Italica Joppe. Symon. Petrus Judei Judeus Israel. Jesus. Christus Judea Galilea Johannes nazareth. Diabolus. Hierusalez

VIr aũt. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est. cesar vero a ceso matris vtero dictus ẽ: vel a cesarie .i.coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel qd cesios.i. glaucos habuerit oculos vt q̃dã volũt. latinũ ẽ. ¶ Cornelius) Latinũ est a cornu. ¶ Italica cohors.) Ab italia dicta est. ¶ Joppe.) Pulchritudo: aut decor. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Petrus.) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitẽtes. ¶ Judeus) Laudans: siue cõfitens. ¶ Israel.) Preualẽs siue dominãs cũ deo. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue ɔfessio. ¶ Galilea) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Nazareth.) Sanctificata: vel separata: aut coronata: si aũt per sade litteram scribatur interpretatur custodita: vel florida: aut virgultũ. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecũ est. ¶ Hierusalem) Visio pacis aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. 11.

Interp̃. Apostoli. Judea. Petrus. Joppe. Cesarea. Symon. Johannes Jesus. Christus. Stephan⁹. Phenicis Ciprus. Antiochia Judei. Cyprii Cyrenei. Hierosoly. Barnabas Tharsum. Saulus Agabus Claudius.

AUdierũt aũt. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Judea.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Petrus.) Saxũ: vel petra. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vl' cõsumatus. ¶ Joppe.) Pulchritudo. aut decor. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel quod cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidã volunt. latinum est. ¶ Symon.) Audiens: vel obediens. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Stephanus.) Corona vel coronatus. grecuz est. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma.s.arbor. grecuz est. ¶ Cypr⁹.) Pulchra vel pulchritudo. grecũ ẽ. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru .s.loco currus: siue contra vehiculũ vel currũ. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Cypri.) Pulchri. grecum est. ¶ Cyrenei) Parietes: vel trabes: aut frigidi: vl' occurrẽtes. ¶ Hierosolyme.) Idẽ qd hierosolyma supra. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel filius cõsolationis. ¶ Tharsũ.) Alata: vel pennata. grecum est. ¶ Saulus) Postulat⁹ siue cõmodatus: aut sepultus. ¶ Agabus.) Locusta: vel festiuitas patris. ¶ Claudius.) Latinum est. 12.

Interp̃. Herodes Jacobus Johannes Judei. Petrus Pascha. Maria

EOdẽ aũt. ¶ Herodes.) Pellis gloria: vel pellibus glorians: siue mons glorie vel arrogantie: aut syriace draco ignitus. ¶ Jacobus.) Supplantator: vel calcaneũ: aut planta.i.vestigiũ. ¶ Johãnes.) Dñi grã: siue dñi donũ: aut dñi mĩa. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitẽtes. ¶ Petr⁹.) Saxũ: vel petra. grecũ est. ¶ Pascha.) Trãsitus: vel claudicatio. ¶ Maria.) Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris: siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro z hebreo domina maris.

Marcus Rhode Cesarea.

¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus aut expolitus .i.a rubigine abstersus. ¶ Rhode.) Rosa. grecũ ẽ. ¶ Cesarea.) A cesare cognominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel qd cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidã volũt. latinũ est. ¶ Tyrij.) Hebraice dr sorim: z interpretatur tribulãtes vel obsidẽtes: aut angustantes: vel ligãtes: siue vinculati: vel figurantes: aut plasmãtes: siue fortes: vel petre. ¶ Sydonij.) Venatores: aut insidiatores: siue nauis iudicãtiũ. ¶ Blastus.) Germinãs vel producẽs. grecũ est. ¶ Barnabas.) Fili⁹ prophete: vel filius consolationis. ¶ Saulus.) Postulat⁹ siue cõmodatus: aut sepultus. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor perfectus vel consumatus. 13.

Tyrii Sydonii. Blastus Barnabas Saulus. Hierosoly.

Interp̃. Antiochia Barnabas Symon. Niger. Lucius Cyrenẽsis Manahẽ Herodes. Saulus Seleucia. Cyprus Salamina Judei. Johannes Paphum Judeus Barieu Sergius Paulus Elymas Diabolus Pergen. Pamphi. Hierosoly. Pisidia Sabbatuz Israelite. Egyptus. Chanaan. Samuel Saul. Cis. Beniamin Dauid. Jesse Jesus. Abraam Hierusales Pilatus. Galilea Moyses. Iconium

ERant aũt. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo: vel curru.s.loco currus: siue contra vehiculũ vel curruz. grecũ est. ¶ Barnabas.) Filius prophete: vel fili⁹ consolationis. ¶ Symon) Audiẽs: vl' obediẽs. ¶ Niger.) Latinũ est. ¶ Lucius.) A luce. latinũ est. ¶ Cyrenensis) Paries: vel trabes: aut frigidus: vel occurrens. ¶ Manahẽ.) Cõsolator: aut ductor eorũ: siue preparatio caloris: aut munus incẽsum: vel numerãs calefactionẽ. ¶ Herodes) Pellis glĩa: vel pellibus gloriãs: siue mõs glie vel arrogãtie: aut syriace draco ignit⁹. ¶ Saulus.) Postulat⁹: siue cõmodat⁹: aut sepult⁹. ¶ Seleucia) Cõmota: vl' cõquassata: aut fluctuãs. grecũ ẽ. ¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo. grecũ est. ¶ Salamina.) Cõmota: vl' cõquassata: aut fluctuãs. grecũ ẽ. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitẽtes. ¶ Johãnes.) Dñi grã: siue dñi donũ: aut dñi mĩa. ¶ Paphũ.) Bulliẽs vel estuans. grecũ est. ¶ Judeus.) Laudans: siue cõfitens. ¶ Barieu) Maleficus: siue magus: aut in nequitia. ¶ Sergius.) Rete vel retiaculũ. grecũ est. ¶ Paul⁹.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹.s.aplorũ: et ideo maxim⁹ q: minimus. ¶ Elymas.) Magus: aut corruptor: vel perniciosus. grecũ est. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calũpniator: aut accusator. grecũ est. ¶ Pergen.) Valde terrestris. grecũ est. ¶ Pamphilia) Tota dilecta vel amabilis. grecũ est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumat⁹. ¶ Pisidia.) Picea.i.pice denigrata. grecũ est. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Israelite.) De israel: qd interp̃tatur preualẽs siue dñans cũ deo. ¶ Israel.) Idẽ. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulatiões. ¶ Chanaan) Mercator vel negociator: siue cõtritus aut cõfractus: vel recte respõdens: aut recte affligens. ¶ Samuel) Postulatus a deo: aut nomẽ eius a deo. ¶ Saul.) Postulatus: siue cõmodat⁹: aut fouea: siue sepulchrũ: vel infernus. ¶ Cis.) Durus: aut stipula: vel cucumerarium. ¶ Beniamin) Filius dextere. ¶ Dauid) Dilectus. ¶ Jesse) Ens: siue existens: aut munus: vel oblatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Abraam.) Pater multitudinis. ¶ Hierusalem.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumatus. ¶ Pilatus.) Constringẽs vel cõstrictus. grecũ est. ¶ Galilea.) Volubilis: siue volutabilis: aut rota. ¶ Moyses.) Attractus vel assumptus: subaudi de aquis. ¶ Iconium.) Veniens. grecũ est. 14.

Interp̃. Iconium. Judei Apostoli. Lycaonia. Lystra. Derben Paulus Barnabas Lystris Jouis Mercuri⁹ Antiochia Pamphi. pergen. Natalia.

FActũ est aũt. ¶ Iconiũ.) Veniẽs. grecũ ẽ. ¶ Judei.) Laudãtes: siue cõfitentes. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ ẽ. ¶ Lycaonia.) Lupina. grecũ ẽ. ¶ Lystra.) Dissoluẽs. grecũ est. ¶ Derben.) Circũsepta: vel vallata. grecũ est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s.aplorũ: z ideo maximus q: minim⁹. ¶ Barnabas.) Filius pphete: vel filius cõsolationis. ¶ Lystris.) Dissoluẽtes. grecũ est. ¶ Jouis.) Quasi iuuãs pater. latinũ est. ¶ Mercurius.) A mercibus dict⁹ est: q: mercature deus putabatur a gẽtilibus. latinũ est. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru.s. loco currus: siue cõtra vehiculũ vel currũ. grecũ est. ¶ Pisidia.) Picea.i.pice denigrata. grecũ est. ¶ Pãphilia) Tota dilecta vel amabilis. grecũ ẽ. ¶ Pergẽ.) Valde terrestris. grecũ est. ¶ Natalia.) In greco attalia: z interpretat augens: vel nutriẽs. grecum est. 15.

Interp̃. Juda.a. Moyses. Paulus. Barnabas Apostoli. Hierusalez Phenicis Samaria. Hierosoly. Pharisei. Petrus.

ET q̃dã. ¶ Judea.) Laudatio: siue ɔfessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assũptus: subaudi de aquis. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹.s.aplorum: z ideo maximus q: minimus. ¶ Barnabas) Filius prophete: vel filius consolationis. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Hierusalez.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfectus vel cõsumatus. ¶ Phenicis.) Rubea: vel purpurea: aut palma.s.arbor. grecũ est. ¶ Samaria) Custodia: vel adamas: seu vepres vel spina: aut fex ei⁹. ¶ Hierosolyme.) Idẽ qd hierusalẽ. ¶ Pharisei) Diuisi. ¶ Petr⁹) Saxũ: siue petra. grecũ est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Jacobus.) Supplantator: vl' calcaneum: aut plãta.i.vestigiũ. ¶ Symon.) Audiens: vel obediẽs. ¶ Dauid.) Dilectus. ¶ Sabbatũ.) Requies: siue cessatio. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru.s.loco currus: siue cõtra vehiculũ vel currũ. grecũ ẽ. ¶ Judas.) Laudatio: siue cõfessio. ¶ Barsabas.) Filius reuersionis vel cõuersiõis: aut filius quietis: seu filius iuramenti. ¶ Sylas.) Cõsiderãs: vel aiaduertẽs. grecũ est. ¶ Syria.) Hebraice dicitur aram: z interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiẽs: siue maledictio eorũ. ¶ Cilicia.) Voluẽs vl' reuoluta. grecũ ẽ. ¶ Johãnes.) Domini gratia: siue domini donũ: aut domini misericordia. ¶ Marcus.) Limatus: vel fricatus: aut expolitus.i.a rubigine abstersus. ¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis. grecũ est. ¶ Cyprus.) Pulchra vel pulchritudo. grecum est. 16.

Jacobus. Symon. Dauid. Sabbatuz Antiochia Judas. Barsabas Sylas. Syria. Cilicia. Johannes Marcus Pamphi. Cyprus.

Interp̃. Derben Lystra. Timothe⁹ Lystris Iconium. Paulus Judei Apostoli, Hierosoly. Phrygia Galatia Misia. Bithinia. Jesus. Troade. Macedo. Samoth. neapolis Philippis Colonia. sabbatum. Lydia thiatireni. Christus Sylas Romani.

PEruenit aũt. ¶ Derben.) Circũsepta: vel vallata. grecũ est. ¶ Lystra.) Dissoluẽs. grecũ ẽ. ¶ Timotheus.) Honor dei: vel honorãs deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Lystris.) Dissoluẽtes. grecũ ẽ. ¶ Iconiũ) Veniẽs. grecũ ẽ. ¶ Paulus) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹.s.aplorum: z ideo maximus q: minimus. ¶ Judei.) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Apostoli.) Missi. grecũ est. ¶ Hierosolyme.) Visio pacis: aut visio pfecta vel cõsumata: siue timor pfect⁹ vel cõsumatus. ¶ Phrygia.) Sicca: vel ardens. grecũ est. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecũ est. ¶ Misia.) Scelesta: vel abominabilis. grecũ est. ¶ Bithinia.) Violẽta propatio. grecũ est. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Troade) Perforata. grecũ est. ¶ Macedo) Excelsus: vel eminẽs. grecũ est. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminẽs. grecum ẽ. ¶ Samothracia.) Arenosa z aspera. grecũ est. ¶ Neapolis) Noua ciuitas. grecũ est. ¶ Philippis) Bellicosa: siue amatrix equorũ. grecũ est. ¶ Colonia) latinum est: a colendo.i.habitãdo dicta. ¶ Sabbatũ) Requies siue cessatio. ¶ lydia.) Natiuitas: vel gñatio. ¶ Thiatireni.) Odor: siue sacrificium laboris vel cõtritiõis. grecum est. ¶ Christus) Unctus. grecũ est. ¶ Sylas.) Cõsiderãs vel animaduertens. grecum est. ¶ Romani.) Valentes: aut robusti: siue potentes. grecum est. 17.

Interp̃. Amphipo Apollo. thessalo. Judei Paulus sabbatum Christus Jesus Sylas. Jason. Cesar. Beroea. Timothe⁹ Athene. Epicurei. Stoici. Ariopag⁹ Dionysius Areopagi damaris.

CUm aũt. ¶ Amphipolis.) Vallata vel circũdata ciuitas. grecũ est. ¶ Apollonia) Perditio vel destructio. grecũ est. ¶ Thessalonica.) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecũ ẽ. ¶ Judei.) Laudantes siue confitentes. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s.aplorũ: z ideo maximus quia minimus. ¶ Sabbatuz) Requies: siue cessatio. ¶ Christus) Unctus. grecũ ẽ. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Sylas) Cõsiderãs vel animaduertẽs. grecum est. ¶ Jason) Sanãs: vel medicãs. grecũ est. ¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cũ qua ortus est: vel qd cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidã volũt. latinum est. ¶ Beroea) Grauis vel põderosa. grecũ est. ¶ Timothe⁹) Honor dei: siue honorãs deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Athene.) Sine cumulo: vel ab athena.i. minerua minerualis. grecũ est. ¶ Epicurei.) Adiutores: siue auxiliatores. grecũ est. ¶ Stoici) A stoa.i.porticu i quo disputabant illi philosophi dicti sunt. grecũ est. ¶ Ariopagus.) Vicus martis: nomẽ erat cuiusdã curie atheniẽsis sic vocate. grecũ ẽ. ¶ Dionysi⁹.) Diuinit⁹ stimulat⁹ vl' cõpũct⁹. grecũ ẽ. ¶ Areopagita) De vico martis. grecũ ẽ. ¶ Damaris.) Virocula.i.pua vxor. grecũ est. 18

Interp̃. Athene Corinthus Judeus. Aquila Italia. Priscilla. Claudius. Judei. Roma. Sabbatuz Macedo. Sylas.

POst hec. ¶ Athene) Sine cumulo: vel ab athena .i.minerua minerualis. grecum est. ¶ Corinth⁹.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamentum. grecum est. ¶ Judeus.) Laudãs siue cõfitens. ¶ Aquila) Latinũ est. ¶ Italia.) Ab italo rege: vel ab italis.i. vitulis: eo qd illa regio vitulis abundat. latinũ est. ¶ Priscilla.) Latinũ est idest antiqua diminutiue. ¶ Claudius.) Latinũ est. ¶ Judei.) Laudãtes: siue confitentes. ¶ Roma.) Valens vel valẽtia: aut potens vel robusta. grecum est. ¶ Sabbatum.) Requies: siue cessatio. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Macedonia.) Excelsa: vel eminẽs. grecum est. ¶ Sylas.) Considerans: vel animaduertens. grecum est. ¶ Timotheus.) Honor dei siue honorans deum: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Paul⁹.) Os: tube: siue mirabilis: aut latine minimus scilicet apostolorum: z ideo maximus quia minimus. ¶ Christus.) Unctus. grecuz est. ¶ Titus.) Honorabilis. grecum est. ¶ Crispus.) Latinum est. ¶ Corinthij.) Saturati: vel saciati: aut ornati. grecum est. ¶ Gallion.) Lactans: vel lacteus. grecum est. ¶ Achaia.) Dolor vl' tristitia. grecum est. ¶ Sosthenes.) Saluator potens vel robustus. grecum est. ¶ Syria) Hebraice dicitur aram z interpretatur excelsa vel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum. ¶ Cenchris) Milium: genus leguminis. grecum est. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecuz est. ¶ Cesarea) A cesare nominata est: cesar vero a ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie: idest coma vel capillatura cum qua ortus ẽ: vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinũ ẽ. ¶ Antiochia.) Pro vehiculo vel curru scilicet loco currus: siue contra vehiculum vel currum. grecum est. ¶ Galatia.) Lactans: vel lactea. grecum est. ¶ Phrygia) Sicca: vel ardens. grecum est. ¶ Appollo) Perdens: vel destruens. grecum est. ¶ Alexandrinus.) Adiutor: siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecum est. ¶ Johannes.) Domini gratia: siue dñi donũ: aut dñi mia. 19.

Timothe. Paulus christus. Titus. Crispus Corinthii. Gallion. Achaia. Sosthenes Syria. Cenchris. Ephesus. Cesarea

Antiochia Galatia Phrigia. Appollo. Alexandri Johannes

Interp̃. Appollo Corinthus Paulus. Ephesus. Johannes Jesus Tyrannus Asia. Judei. Judeus Scena. Macedo. Achaia. Hierosoly. Roma Timothe⁹ Erastus. Demetri⁹ Diana. Ephesii Gaius. Aristar. Macedo. Alexander Jouis

FActũ est aũt. ¶ Apollo) Perdẽs: vel destruens. grecũ est. ¶ Corinthus.) Saturitas: vel sacietas: aut ornamẽtũ. grecũ est. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minim⁹.s.aplorum: z iõ maximus q: minim⁹. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecũ est. ¶ Johãnes.) Dñi grã: siue dñi donum: aut dñi mia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Tyrannus.) Imperãs: vel princeps. grecũ est. ¶ Asia.) Limosa: vl' cenosa. grecũ ẽ. ¶ Judei) Laudantes: siue cõfitẽtes. ¶ Judeus.) Laudãs: siue confitens. ¶ Scena.) In greco sceua: z interpretatur dispositus vel preparatus. grecũ ẽ. ¶ Macedonia.) Excelsa vl' eminẽs. grecũ ẽ. ¶ Achaia) Dolor vel tristitia. grecum est. ¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vl' cõsumata: siue timor pfectus vel ɔsumatus. ¶ Roma) Valẽs: vel valentia: aut potens vel robusta. grecũ est. ¶ Timotheus) Honor dei: vel honorãs deũ: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Erastus) Amabilis. grecũ ẽ. ¶ Demetrius.) Cerealis a cerere quã gentiles deã frumenti putabant. grecũ est. ¶ Diana.) Latinũ est: z dicta est a die: eo qd habeat lucẽ emulã diei. Naz luna hoc nõie appellat. ¶ Ephesij.) Desiderabiles. grecũ est. ¶ Gaius.) Latinũ est: z interp̃tat domin⁹ ex lingua latina prisca: grece vero terrenũ aut gloriãtẽ significat. ¶ Aristarchus) Optimus pñceps. grecũ est. ¶ Macedones) Excelsi vel eminẽtes. grecũ est. ¶ Alexander.) Adiutor siue auxiliator virilis vel fortissimus. grecũ ẽ. ¶ Jouis) Quasi iuuans pater: latinum est. 20.

Interp̃. Paulus Macedo. Grecia. Sosipater Pyrrhus. beroensis thessalo. Aristar. Secundus Gaius.

derbeus. timotheus Asiani. titichus. trophim⁹. troade. Philippis Sabbatuz Eutichus. Asson. Mytilene. Chium samum. Miletum.

POstq̃ aũt. ¶ Paulus.) Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus.s.aplorum: z ideo maxim⁹ q: minimus. ¶ Macedonia.) Excelsa vel eminens. grecũ est. ¶ Grecia) Robusta: vel fortis. grecũ est. ¶ Sosipater.) Saluãs patrẽ: vel salus pris. grecũ ẽ. ¶ Pyrrh⁹.) Flauus: vel rubeus. grecũ est. ¶ Beroensis.) Grauis vel põderosus. grecũ est. ¶ Thessalonicenses.) Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. grecũ est. ¶ Aristarchus.) Optim⁹ pñceps. grecũ ẽ. ¶ Secundus.) Latinũ est. ¶ Gaius) Latinũ ẽ: z interp̃tatur dñs ex ligua latina prisca: grece vero terrenum aut gloriantem significat. ¶ Derbeus) Circunseptus: vel vallatus. grecum est. ¶ Timotheus.) Honor dei vel honorãs deum: aut preciosus deo. grecũ est. ¶ Asiani.) Limosi vel cenosi. grecũ est. ¶ Titichus.) In greco tychicus: z interpretatur casualis: vel cõtingens. grecum est. ¶ Trophimus.) Nutrit⁹: siue educatus. grecum est. ¶ Troade.) Perforata. grecũ ẽ. ¶ Philippis.) Bellicosa: siue amatrix equorum. grecũ est. ¶ Sabbatuz.) Requies: siue cessatio. ¶ Eutychus.) Felix: aut bene fortunatus. grecum est. ¶ Asson.) Appropinquatio: vel approximatio. grecum est. ¶ Mytilene) Mundicia vel abstersio torcularis. grecũ est. ¶ Chium.) Apta vel apertura. grecum est. ¶ Samum.) Arenosa. grecũ est. ¶ Miletum.) Rubra: vel coccinea. grecum est. ¶ E-

Ephesus. Asia. Pentecos. Hierosoly. Jesus. Christus. Hierusalē. Interp. Choum. Rhodum. Pathara. Phenicis. Cyprus. Syria. Tyrus. Paulus. Hierosoly. Ptolomai. Cesarea. Philipp⁹. Judea. Agabus. Hierusalē. Judei. Jesus. Jason. Cyprius. Jacobus. Moyses. Asia. Israelite. Trophim⁹. Ephesus. Egyptius. Judeus. Tharsum. Cilicia. Interp. Judeus. Tharsum. Cilicia. Gamaliel. Damasc⁹. Hierusalē. Saulus. Jesus. Nazaren⁹. Ananias. Judei. Stephan⁹. Paulus. romanus. Interp. Paulus. Ananias. Saducei. Pharisei. hierusalē. Roma. Judei. Cesarea. Felix. Claudius. Lysias. romanus. Antipatri. Cilicia. Herodes. Interp. Ananias.

phesus.) Desiderabilis.grecum est.¶ Asia.) Limosa vel cenosa.grecum est.¶ Pētecoste.) Quinquagesima.grecū est.¶ Hierosolyme.) Visio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata:siue timor pfectus vel consumatus. ¶ Jesus.) Saluator.¶ Christus.) Unctus.grecū est. ¶ Hierusalem.) Idem quod hierosolyme. 21.

Cum aūt.¶ Choū.) Vertex:vel sūmitas.grecum est.¶ Rhodum.) Rosa.grecū est.¶ Pathara.) Calcata:vel conculcata.grecum est.¶ Phenicis.) Rubea:vel purpurea:aut palma arbor.grecum est.¶ Cyprus.) Pulchra:vel pulchritudo.grecū est.¶ Syria) Hebraice dicitur aram:ꝛ īterpretatur excelsa vel sublimis:aut decipiēs:siue maledictio eorū.¶ Tyrus.) Hebraice dicitur sor:ꝛ īterpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia:aut vinculū vel colligatio: seu plasmatio: aut figuratio:vel fortitudo:aut petra.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus .s. apostolorū: ꝛ ideo maximus quia minimus.¶ Hierosolyma.) Visio pacis:aut visio perfecta vel consumata:siue timor pfectus vel consumatus.¶ Ptolomaida.) Bellicosa. grecum est.¶ Cearea) A cesare noīata est:cesar vero a ceso matris vtero dictus est:vel a cesarie idest coma vł capillatura cum qua ortus est:vel qꝫ cesios .i. glaucos habuerit oculos vt quidā volūt.latinū est.¶ Philippus.) Bellicosus:siue amator equorum.grecum est. ¶ Judea) Laudatio:siue confessio.¶ Agabus.) Locusta:vel festiuitas patris.¶ Hierusalem.) Idem qꝫ hierosolyma.supra.¶ Judei.) Laudantes:siue confitētes. ¶ Jesus) Saluator.¶ Jason.) In greco imason: ꝛ interpretatur indagator:aut spōdens:vel reminiscēs. grecum est.¶ Cyprius.) Pulcher.grecū est.¶ Jacobus.) Supplātator:vł calcaneū:aut plāta.i.vestigiū.¶ Moyses.) Attractus vel assūpt⁹:subaudi de aquis.¶ Asia.) Limosa vel cenosa.grecū est.¶ Israelite.) De israel: qꝫ interpretatur preualens: siue dominans cum deo. ¶ Trophimus.) Nutritus:siue educatus.grecum est. ¶ Ephesus. Desiderabilis.grecū est.¶ Egypti⁹) Angustians:siue tribulans.¶ Judeus.) Laudans: siue cōfitens.¶ Tharsum.) Alata vel pennata.grecū ē.¶ Cilicia.) Voluens:vel reuoluta.grecum est. 22.

Viri frēs.¶ Jude⁹.) Laudās:siue ꝯfitēs.¶ Tharsuz.) Alata:vel pennata.grecū est.¶ Cilicia.) Voluēs:vel reuoluta.grecū est.¶ Gamaliel.) Retributio dei:aut camelus dei:siue ablactatus dei.¶ Damasc⁹.) Sanguinis saccus:vel sanguinis poculū:seu sāguis femoris vel incendij aut ꝓcuratoris.¶ Hierusalez.) Visio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor perfect⁹ vel cōsumatus.¶ Saulus.) Postulatus:siue cōmodatus:aut sepultus.¶ Jesus) Saluator.¶ Nazarenus) Sanctificatus:aut separat⁹:vł coronat⁹:si aūt p sade lraz scribat̄ iterptatur custos:siue floridus: aut virgultū.¶ Ananias.) Gr̄a dn̄i:siue mia dn̄i:aut donū dn̄i. ¶ Judei.) Laudātes:siue ꝯfitētes.¶ Stephan⁹.) Corona vł coronat⁹.grecū ē.¶ Paul⁹) Os tube: siue mirabilis:aut latine minimus scilicet apostolorum: ꝛ ideo maximus quia minimus.¶ Romanus.) Valens: siue robustus:aut potens.grecum est. 23.

Intēdēs aūt.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis: aut latine minim⁹.s.aplorū: ꝛ iō maximus qꝛ minimus.¶ Ananias.) Gr̄a dn̄i:siue mia domini: aut donū domini.¶ Saducei) Justi:siue iustificati:aut syriace scisi vel scismatici.¶ Pharisei.) Diuisi.¶ Hierusalem.) Visio pacis:aut visio perfecta vel cōsumata: siue timor perfectus vel consumatus.¶ Roma.) Valēs: vel valētia:aut potēs vel robusta.grecū ē.¶ Judei.) Laudātes siue ꝯfitētes.¶ Cesarea) A cesare noīata ē: cesar vo a ceso matris vtero dict⁹ ē:vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū q̄ ort⁹ ē:vł qꝫ cesios.i.glaucos habuerit oculos vt qdā volūt.latinū ē.¶ Felix) Latinū ē.¶ Claudius) Latinū ē.¶ Lysias.) Dissoluēs.grecū ē.¶ Romanus) Valēs siue robustus:aut potens.grecū est.¶ Antipatridē.) Pro patre:vel contra patrem.grecum est. ¶ Cilicia.) Voluens:vel reuoluta.grecū est.¶ Herodes.) Pellis gloria:vel pellib⁹ glorias: siue mōs glie vel arrogantie:aut syriace draco ignitus. 24.

Post quinqꝫ.¶ Ananias.) Gratia domini: siue misericordia domini:aut donū domini.¶ Tertullus.) Falsa annūciās:vel mendax:aut monstruosus.grecum est. ¶ Paulus) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorū:ꝛ iō maximus qꝛ minimus.¶ Felix.) Latinū est.¶ Nazareni.) Sanctificati:aut separati: vel coronati:si aūt per sade litterā scribatur interptatur custodientes:vel floridi:aut virgulta.¶ Lysias.) Dissoluēs. grecū est.¶ Judei.) Laudātes:siue cōfitentes.¶ Hierusalē.) Visio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata siue timor perfectus vel cōsumatus.¶ Asia.) Limosa vł cenosa.grecum est.¶ Drusilla.) Rore cōspersa.grecum est.¶ Judea.) Laudatio:siue confessio.¶ Christus.) Unctus.grecū est.¶ Jesus) Saluator.¶ Porti⁹) Vitulus:aut vitulin⁹.grecū est.¶ Festus) Latinū ē. 25.

Festus ergo.¶ Festus.) Latinū est.¶ Hierosolyma.) Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata:siue timor pfectus vel consumat⁹.¶ Cesarea.) A cesare noīata est:cesar vero a ceso matris vtero dictus ē: vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū qua ortus ē: vel qꝫ cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidā volunt. latinum est.¶ Judei.) Laudātes:siue ꝯfitētes.¶ Hierusalē.) Visio pacis:aut visio pfecta vel cōsumata: siue timor pfectus vel cōsumatus.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorum: ꝛ iō maximus qꝛ minimus.¶ Cesar.) A ceso matris vtero dict⁹ est:vel a cesarie.i.coma vel capillatura cū qua ortus ē: vel qꝫ cesios.i.glaucos habuerit oculos vt quidam volūt.latinū est.¶ Agrippa.) Latinū est: dictū ab eo qꝫ egros.i.difficiles partus faciat:vł dicit̄ ille q̄ in nascēdo prius emittit pedes.grecū est.¶ Bernice.) Grauis victoria:vel pōdus victorie.grecū est.¶ Hierosolyme.) Idem qꝫ hierosolyma supra.¶ Romani.) Valentes: siue robusti:aut potētes.grecū est.¶ Jesus.) Saluator.¶ Augustus.) Latinum est:vel ab augurio dictus: vel vt alij volunt ab augendo. 26.

Agrippa.¶ Agrippa.) Latinū est:dictū est ab eo quod egros idest difficiles partus faciat: vel dicit̄ ille qui in nascēdo pri⁹ emittit pedes.grecū ē.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minim⁹.s.aplorū ꝛ ideo maximus qꝛ minimus.¶ Judei.) laudantes: siue confitentes.¶ Hierosolyme) Visio pacis: aut visio pfecta vel cōsumata:siue timor perfectus vel consumatus.¶ Phariseus.) Diuisus.¶ Jesus.) Saluator. ¶ Nazarenus.) Sanctificatus:vel separatus: aut coronatus:si aūt p sade littera scribatur:interpretat̄ custos: siue floridus:aut virgultū.¶ Damascus.) Sanguinis saccus:vel sanguinis poculū:seu sanguis femoris vel incēdij aut procuratoris.¶ Saulus.) Postulat⁹:siue cōmodatus:aut sepultus.¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius.¶ Judea.) Laudatio:siue confessio. ¶ Moyses.) Attractus vel assūptus:subaudi de aquis ¶ Christus.) Unctus.grecum est.¶ Festus.) Latinuz est.¶ Bernice.) Grauis victoria:vel pondus victorie. grecum est.¶ Cesar.) A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie idest coma vel capillatura cum qua ortus est:vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt q̄dam volunt latinum est. 27.

Ut aūt.¶ Italia.) Ab italo rege dicta est:vł ab italis.i.vitulis eo qꝫ illa regio vitulis abūdat. latinū est.¶ Paulus.) Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.aplorū:ꝛ iō maxim⁹ qꝛ minimus.¶ Julius.) Lanugo vel lanuginosus.grecū est.¶ Adrumetina.) In greco adramytena:ꝛ interptat̄ soliditas mūda vel tersa.grecū est.¶ Asia.) Limosa vł cenosa.grecū ē.¶ Aristarch⁹.) Optim⁹ p̄nceps.grecū est.¶ Macedo.) Excelsus:vel eminēs.grecū est.¶ Thessalonicēsis.) Dei altera victoria:aut situs siue positio alterius victorie. grecū est.¶ Sydon.) Venatio:aut insidiatio: siue viaticū:vł cibariū:aut nauis iudiciū.¶ Cyprus.) Pulchra: vel pulchritudo.grecum est.¶ Cilicia.) Voluens:vel reuoluta.grecū est.¶ Pamphilia.) Tota dilecta vel amabilis.grecū est.¶ Lystra.) In greco myra: ꝛ interptatur virgultū:siue vnguētū odoriferū.grecū est.¶ lycia.) lupina.grecuz est.¶ Gnidum.) Atriplex: genus herbe purgatiue vel laratiue.grecū est.¶ Creta.) Carnea:siue carnalis.grecum est.¶ Salmonem.) Fluctua

Tertullus. Paulus. Felix. Nazareni. Lysias. Judei. hierusalez. Asia. Drusilla. Judea. Jesus. Festus. Interp. festus. Hierosoly. Cesarea. Judei. hierusalez. Paulus. Cesar. Agrippa. Bernice. Hierosoly. Romani. Jesus. Augustus. Interp. Agrippa. Paulus. Judei. Hierosoly. Pharise⁹. Jesus. Nazaren⁹. Damascus. Saulus. Sathanas. Judea. Moyses. Christus. Festus. Bernice. Cesar. Interp. Italia. Paulus. Julius. Adrume. Asia. Aristar. Macedo. Thessalo. Sydon. Cyprus. Cilicia. Pamphi. Lystra. Lycia. Gnidum. Creta. Salmo.

Chalassa. Phenicis. Asson. Lauda. Syrtim. Cesar. Hadria. Bithalas. Interp. Mytilene. Paulus. Publius. Syracusa. Regium. Puteoli. Roma. Apiiforu3. Taberne. Judei. Hierosoly. romam. Cesar. Israel. Judea. Jesus. Moyses. Esaias. Christus.

tio:vel commotio:aut conquassatio.grecum ē. ¶ Chalassa. In greco lassea:ꝛ iterpretatur ipsa: vel pudēs. grecum est. ¶ Phenicis. Rubea vel purpurea: aut palma arbor.grecum est. ¶ Asson. Appropinquatio vel approximatio.grecū est. ¶ Lauda. In greco clauda:ꝛ interpretatur vox fracta:siue vox flebilis. grecum est. ¶ Syrtim. Attrahēs:vel attractio.grecū ē. ¶ Cesar. A ceso matris vtero dictus est.vel a cesarie.i.coma vel capillatura cum qua ortus est:vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt.latinū est. ¶ Hadria. In greco andria:ꝛ interpretatur virtutas: siue fortitudo.grecum est. ¶ Bithalassum. In greco dithalassum:qđ interpretatur duo maria: siue diuersa maria:qđ in nauigatiōe vix sine periculo euenire solet. grecum est. 28.

Ecum. ¶ Mytilene. In greco Melita:ꝛ interpretatur melliflua.grecū est. ¶ Paulus. Os tube:siue mirabilis:aut latine minimus.s.apostolorum:ꝛ ideo maximus qꝛ minimus. ¶ Publius. Latinū ē. ¶ Syracusa. Attrahēs violenter.grecum est. ¶ Regium. Ruptura vel fractura:quoniam illic terra rupta est inter regnū neapolitanum ꝛ siciliam.grecū est. ¶ Puteoli. Latinum est. ¶ Roma. Ualens: vel valentia: aut potens vel robusta.grecum est. ¶ Apiiforum. Ex greco ꝛ latino longinquū vel remotū forū: siue longinqua vel remota via. ¶ Taberne. Latinum est. ¶ Judei. Laudantes:siue confitentes. ¶ Hierosolyme. Uisio pacis:aut visio perfecta vel consumata:siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Romam. Ualentes: siue potētes:aut robusti.grecū est. ¶ Cesar. A ceso matris vtero dictus est:vel a cesarie.i.coma vel capillatura cum qua ortus est:vel quod cesios idest glaucos habuerit oculos vt quidam volunt.latinum est. ¶ Israel. Preualens:siue dominans cum deo. ¶ Judea. Laudatio:siue confessio. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Moyses. Attractus vel assumptus:subaudi de aquis. ¶ Esaias. Salus domini. ¶ Christus. Unctus.grecum est.

¶ Explicit liber Actuum apostolorum.

Interp. Jacobus. Jesus. Christus. Interp. Jesus. Christus. Abraam. Ysaac. raab. Interp. Gehenna. Diabolus. Interp. Sabbaoth. Job. Helias.

Incipit epistola beati Jacobi. ca.j.

Jacobus dei. ¶ Jacobus. Supplantator: vel calcaneum:aut planta idest vestigium. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christus. Unctus grecum est. 2.

Fratres mei. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christ⁹. Unct⁹ grecū ē. ¶ Abraā. Pater multitudinis. ¶ Ysaac. Risus. ¶ Raab. Lata: vel dilatata: aut platea. 3.

Nolite plures. ¶ Gehenna. Uallis deceptionis siue tristitie vel diuitiarum:aut syriace infernus. 4.

Unde bella. ¶ Diabolus. Criminator:siue calūpniator:aut accusator.grecum est. 5.

Agite nunc. ¶ Sabbaoth. Exercitus.p.n. siue militie:aut fortitudines. ¶ Job. Dolens vel gemēs siue vlulans:aut exosus:vel patiens inimicitias. ¶ Helias. Deus dominus:aut fortis dominus.

¶ Explicit epistola beati Jacobi.

Interp. Petrus. Apostolus. Jesus. Christus. Pontus. Galatia. Cappado. Asia. Bithynia. Interp. Jesus. Christus. Syon. Interp. Sara. Abraam. Christus. Noe. Jesus.

Incipit epistola primo beati Petri. ca.j.

Petrus aplus. ¶ Petrus. Saxū:vel petra. grecū ē. ¶ Apls. Missus.grecū est. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christus. Unct⁹. grecū est. ¶ Pōtus. Mare grecū ē. ¶ Galatia. Lactās vel lactea.grecū ē. ¶ Cappadocia. In hebreo dr̄ captor:ꝛ iterptat̄ sphērula:siue pomum: aut vola vel palma tortoris vel exploratoris. ¶ Asia. Limosa vel cenosa.grecum est. ¶ Bithynia. Uiolēta properatio.grecum est. 2.

Deponentes. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christus. Unctus.grecum est. ¶ Syon. Acervus aut tumulus: vel specula:aut siccitas. 3.

Similiter. ¶ Sara. Dn̄a vel pⁱceps. ¶ Abraā. Pater multitudinis. ¶ Christ⁹. Unct⁹.grecū ē. ¶ Noe. Cōsolatio:vel requies. ¶ Jesus. Saluator. 4.

Charissimi igitur. ¶ Christus. Unct⁹.grecū ē. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Amen. Uere:siue fideliter. 5.

Interp. Christus. Diabolus. Jesus. Amen. Syluanus. Babylon. Marcus.

Seniores. ¶ Christus. Unctus.grecū ē. ¶ Diabolus. Criminator:siue calūpniator:aut accusator.grecum est. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Amen. Uere:siue fideliter. ¶ Syluanus. Latinum est a sylua. ¶ Babylō. Confusio:vel commixtio. ¶ Marcus. Limatus: vel fricatus:aut expolitus.i.a rubigine abstersus.

¶ Explicit epistola prima beati Petri.

Interp. Symon. Petrus. Apostolus. Jesus. Christus. Interp. Noe. Sodoma. Gomorrei. Loth. Balaam. Bosor. Jesus. Christus. Interp. Apostoli. Jesus. Christus. Paulus. Amen.

Incipit epistola secunda beati Petri. ca.j.

Simon petrus. ¶ Symon. Audiens: vel obediēs. ¶ Petrus. Saxū:vel petra.grecū est. ¶ Apostolus. Missus. grecum est. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christus. Unct⁹. grecum est. 2.

Fuerūt vero. ¶ Noe. Cōsolatio:vel requies. ¶ Sodoma. Secretū eorū:siue calx aut cementū eorū. ¶ Gomorrei. Populus rebellis: aut popul⁹ timens:siue manipulus:vel seruitus: aut syriace lana. ¶ Loth. Inuolutus:siue colligatus:aut cooptus:vel resina preciosa que dicitur stacte. ¶ Balaam. Uetustas populi:vel absq₃ populo:siue deuoratio aut destructio eorum. ¶ Bosor. Munitio:aut vindemia:siue ablatio: aut in angustia:vel in tribulatiōe. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christus. Unctus.grecum est. 3.

Hanc ecce. ¶ Apostoli. Missi. grecū ē. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christus. Unct⁹.grecū ē. ¶ Paul⁹. Os tube:siue mirabilis:aut latine minim⁹.s.apostolorū: ꝛ io maximus qꝛ minimus. ¶ Amen. Uere:siue fideliter.

¶ Explicit epistola secunda beati Petri.

Interp. Jesus. Christus. Interp. Jesus. Christus. Interp. Jesus. Christus. Interp. Diabolus. Cayn. Jesus. Christus.

Incipit epistola prima beati Johānis. ca.j.

Quod fuit ab initio. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christus. Unctus.grecum est. 2.

Filioli mei. ¶ Jes⁹. Saluator. ¶ Christus. Unctus.grecum est. 3.

Uidete qualem. ¶ Diabolus. Criminator:siue calumpniator vel accusator. grecum est. ¶ Cayn. Possessio:vel possessus. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christ⁹. Unct⁹.grecū ē. 4.

Charissimi. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christ⁹. Unctus.grecum est. 5.

Omnis qui credit. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christ⁹. Unctus.grecum est.

¶ Explicit epistola prima beati Joānnis.

Interp. Jesus. Christus. Interp. Electa. Jesus. Christus.

Incipit epistola secunda beati Joannis. ca.j.

Senior. ¶ Electa. Latinum est:ꝛ grece idē significat. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christ⁹. Unctus.grecum est.

¶ Explicit epistola scđa bti Joānis.

Interp. Gaius. Diotrepes. Demetri⁹.

Incipit epistola tertia beati Joānis. ca.j.

Senior. ¶ Gaius. Latinum est:ꝛ interpretatur dominus ex lingua latina prisca. grece vero terrenum aut gloriantem significat. ¶ Diotrepes. A ioue nutritus.grecum ē. ¶ Demetrius. Cerealis a cerere quā gentiles deam frumenti putabant.grecum est.

¶ Explicit epistola tertia beati Johannis.

Interp. Judas. Jesus. Christus. Jacobus. Egyptus. Sodoma. Gomorra. Michael. Diabolus. Moyses. Cayn. Balaam. Chore. Adam. Enoch. Amen.

Incipit epistola beati Jude apostoli.

Judas iesu christi seruus. ¶ Judas. Laudatio: siue confessio. ¶ Jesus. Saluator. ¶ Christ⁹. Unct⁹.grecū est. ¶ Jacobus. Supplantator: vel calcaneum:aut planta.i.vestigium. ¶ Egyptus. Angustie:siue tribulatiōes. ¶ Sodoma. Secretum eorum siue calx vel cementum eorum. ¶ Gomorra. Populus rebellis:aut populus timens. siue manipulus:vel seruitus:aut syriace lana. ¶ Michael. Quis sicut deus:aut humilitas siue paupertas dei: vel percussio dei:siue percutiēs deus. ¶ Diabolus. Criminator: siue calūpniator:aut accusator.grecū est. ¶ Moyses. Attractus vel assumptus:subaudi de aquis. ¶ Cayn. Possessio vel possessus. ¶ Balaam. Uetustas populi: vel absq₃ populo:siue deuoratio aut destructio eorum. ¶ Chore. Caluus vel caluicium:siue glacies vel gelu. ¶ Adam. Homo:siue terrenus:aut rufus:vel sanguineus. ¶ Enoch. Dedicatus:vel disciplinatus: aut morigeratus. ¶ Amen. Uere:siue fideliter.

¶ Explicit epistola beati Jude apostoli.

Interp. Apocaly. Jesus Christus Johannes Asia Amen. Pathmos Ephesus Smyrna Pergam9 Thyatira. Sardis. Philadel. Laodicia.

Incipit liber Apocalypsis. ca. j.

Apocalypsis iesu christi. ¶ Apocalypsis.) Reuelatio.grecum est. ¶ Jesus) Saluator. ¶ Christus.) Unctus. grecum est. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini mia. ¶ Asia) Limosa vel cenosa.grecum est. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. ¶ Pathmos) Letalis: vel mortifera.grecum est. ¶ Ephesus.) Desiderabilis.grecum est. ¶ Smyrna) Myrrha.grecum est. ¶ Pergamus) Altitudo vel sublimitas.grecum est. ¶ Thyatira) Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. grecum est. ¶ Sardis) Princeps iocunditatis: aut canticum letitie: vel id quod remanet aut relinquitur: vel syriace cortina. ¶ Philadelphia) Amor fratris vel fraternitatis.grecum est. ¶ Laodicia) Populus iustus. grecum est. 2.

Interp. Ephesus. Apostoli. Nicolaite. Smyrna. Judei Sathanas Diabolus. Pergam9 Antiphas Balaam. balach. Israel. Manna. Thyatira. Jezabel.

Et angelo. ¶ Ephesus) Desiderabilis. grecum est. ¶ Apostoli.) Missi.grecum est. ¶ Nicolaite) Uictorie plebis.grecum est. ¶ Smyrna) Myrrha. grecum est. ¶ Judei.) Laudantes: siue confitentes. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator. grecum est. ¶ Pergamus) Altitudo vel sublimitas. grecum est. ¶ Antiphas) Pro omnibus: vel contra oes. grecum est. ¶ Balaam) Uetustas populi: vel absque populo: siue deuoratio aut destructio eorum. ¶ Balach) Inuoluens: aut destruens: vel cum lambente: aut syriace cum percutiente. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Manna) Preparatio: aut quid. ¶ Tyathira) Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. grecum est. ¶ Jezabel) Insule habitaculi: vel ve habitaculo: aut ex hebreo et syro insula sterquilinij: vel ve sterquilinio. 3.

Interp. Sardis. Philadel. David Sathanas Judei. Hierusalem Laodicia. Amen.

Et angelo. ¶ Sardis) Princeps iocunditatis: aut canticum letitie: vel id quod remanet aut relinquitur: vel syriace cortina. ¶ Philadelphia) Amor fratris vel fraternitatis.grecum est. ¶ David) Dilectus. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Judei) Laudantes: siue confitentes. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Laodicia) Populus iustus.grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 5.

Interp. Juda. David. Amen.

Et vidi. ¶ Juda.) Laudatio: siue confessio. ¶ David) Dilectus. ¶ Amen.) Uere: siue fideliter. 7.

Interp. Israel. Juda. ruben Gad. Aser neptalim Manasse Symeon Leui Isachar zabulon. Joseph Beniamin

Post hec. ¶ Israel) Preualens siue dominans cum deo. ¶ Juda) Laudatio: siue confessio. ¶ Ruben) Uidens filium: vel visio filij: aut visionis filius. ¶ Gad) Felix: vel accinctus. ¶ Aser) Beatitudo: siue felicitas. ¶ Neptalim) Comparatio: vel equiparatio: aut retorsio: vel tortuositas. ¶ Manasse) Oblitus: aut obliuio. ¶ Symeon) Audiens: vel exauditio. ¶ Leui) Copulatus. ¶ Isachar.) Est merces. ¶ Zabulon) Habitaculum: vel habitans. ¶ Joseph) Augmentum: vel profectus. ¶ Beniamin) Filius dextere. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 9.

Interp. Abadon apollion

Et quintus. ¶ Abadon) Exterminans: vel perditio. ¶ Apollion.) Exterminans: vel perdens aut destruens.grecum est. ¶ Eufrates.) Frugifer: siue fructificans: aut crescens. 11.

Interp. Sodoma Egyptus Christus Amen.

Et ductus est. ¶ Sodoma) Secretum eorum: siue calx aut cementum eorum. ¶ Egyptus) Angustie: siue tribulationes. ¶ Christus) Unctus. grecum est. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. 12.

Interp. Michael. Diabolus sathanas.

Et signum. ¶ Michael) Quis sicut deus: aut humilitas siue paupertas dei: vel percussio dei: siue percutiens deus. ¶ Diabolus) Criminator: siue calumpniator: aut accusator.grecum est. ¶ Sathanas.) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Christus) Unctus.grecum est. ¶ Jesus) Saluator. 14.

Et vidi. ¶ Syon.) Aceruus aut tumulus: vel specula: aut siccitas. ¶ Babylon.) Confusio: vel commixtio. 15.

Interp. Moyses.

Et vidi. ¶ Moyses) Attractus vel assumptus sub audi de aquis. 16.

Interp. Eufrates Hermagedon babylon

Et audiui. ¶ Eufrates) Frugifer: siue fructificans: aut crescens. ¶ Hermagedon.) Mons euangelij vel euangelizationis: aut mons pomorum vel fructuum. s. electorum. ¶ Babylon) Confusio: vel commixtio. 17.

Interp. Babylon Apostoli.

Et venit. ¶ Babylon) Confusio: vel commixtio. ¶ Jesus) Saluator. 18.

Et post hec. ¶ Babylon) Confusio: vel commixtio: ¶ Apostoli) Missi.grecum est. 19.

Interp. Alleluya Amen. Jesus Christus. Gog Magog

Post hec. ¶ Alleluya) Laudate dominum. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Jesus) Saluator. 20.

Et vidi angelum. ¶ Diabolus.) Criminator: siue calumpniator: aut accusator.grecum est. ¶ Sathanas) Contrarius: siue aduersarius. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ Christus) Unctus.grecum est. ¶ Gog) Tectum: vel solarium: siue tegulatum. ¶ Magog.) Tegens vel tegulans: aut tabefactus: vel liquefactus. 21.

Interp. Johannes Jesus David. Amen. Christus

Et vidi. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum aut domini misericordia. ¶ Hierusalem) Uisio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus. ¶ Israel) Preualens: siue dominans cum deo. ¶ Apostoli) Missi grecum est. 22.

Et ostendit. ¶ Johannes) Domini gratia: siue domini donum: aut domini misericordia. ¶ Jesus.) Saluator. ¶ David) Dilectus. ¶ Amen) Uere: siue fideliter. ¶ Christus.) Unctus.grecum est.

¶ Explicit Apocalypsis.

¶ Finis.

Haec tibi pentadecas tetragonon respicit illud
Hospitium petri ⁊ pauli ter quinq; dierum.
Namq; instrumentũ vetus hebdoas innuit. octo
Lex noua signatur. ter quinq; receptat vtrumq;.

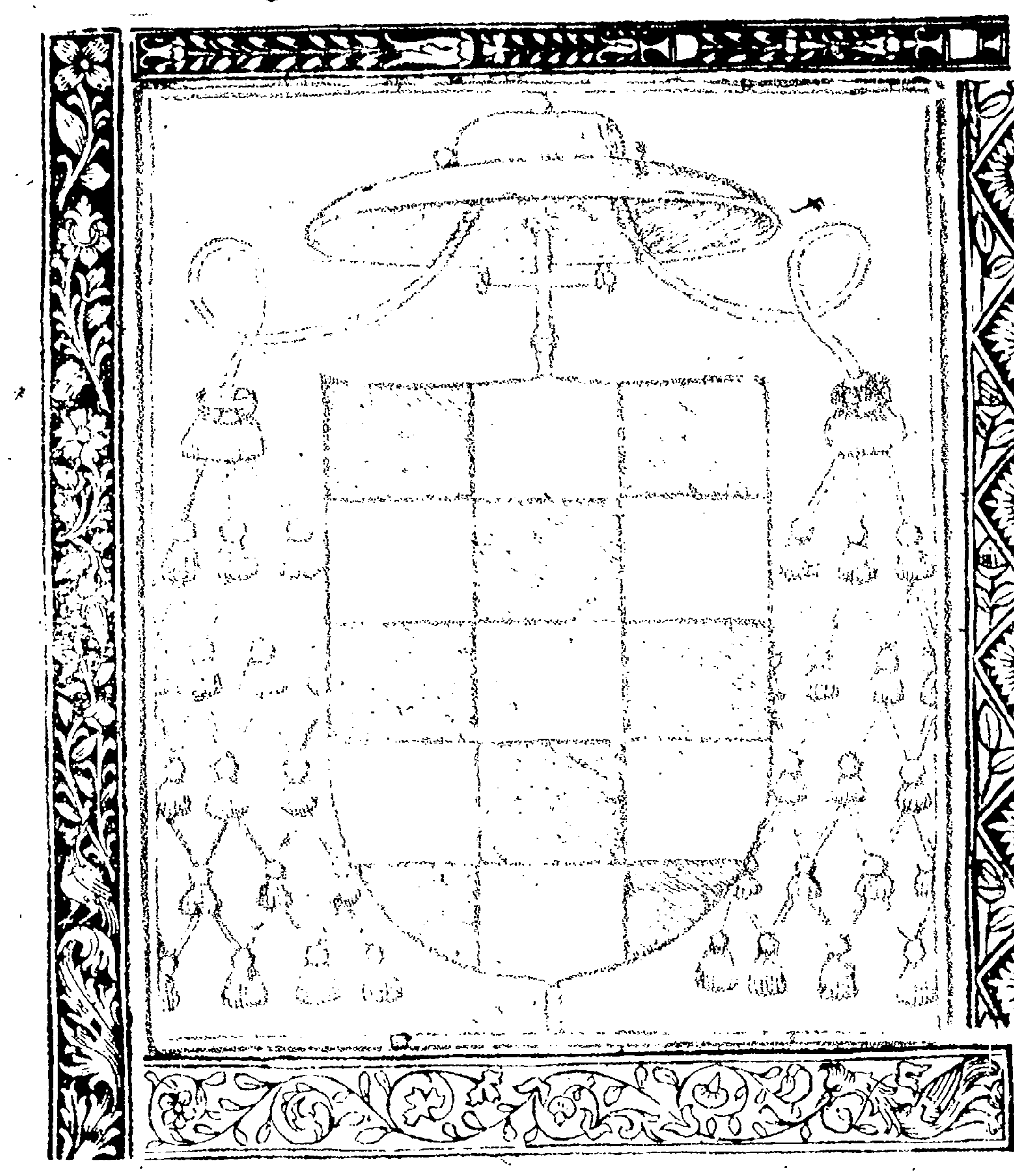

Vocabularium hebraicum atq; chaldai-cũ totius veteris testamenti cũ alijs tra-ctatibus prout infra in prefatio-ne continetur in academia complutensi nouiter impressum.

Ad lectorem.

Cum his qui diuine legis integram cognitionẽ ac in ea christum qui vera sapientia est pio mentis affectu conquirũt: ꝗ plurimum conferat earum linguarum peritia: quibus primaria origine sacra eloquia spiritu sancto dictante conscripta sunt: vt omnes ferme ecclesiastici tractatores in quãplurimis locis aperte testantur. Ideo postq̃ iubẽte Illustrissimo ac Reuerẽdissimo in xpo patre & dño Dño Fratre Francisco Ximenez de Cisneros sacrosancte Romañ. ecclesie T.T. Sancte Balbine Presbytero Cardinali Hispanie nũcupato sancteq̃ Toletañ. ecclesie Archiepiscopo Hispaniarũ primate ac regnorum Castelle Archicancellario in cõmunem christiane reipublice vtilitatem dedimus nouum testamentum Greco Latinoq̃ sermone impressum: adiecto insuper quam vtilissimo lexico grecarum omniũ dictionũ que in eo cõtinentur: daturi quã prim ĩ vetus instrumentũ (quod iam nũc in prelo est) Hebraica chaldaica Grecaq̃ lingua cũ singulis latinis interpretationibus excussum. En premittimus vobis veluti pro degustamento & preludio operis copiosissimũ Hebreorũ Chaldeorumq̃ vocabulorũ dictionarium. Opus profecto sacrarũ litterarum studiosis supraq̃ dici possit vtilissimũ summo labore elucubratum nec minori etiam studio & sedulitate correctum. In quo non modo simplices dictionum interpretationes tam primitiuarum quam deriuatiuarum totius veteris istrumẽti seriatim continentur: sed (quod omniũ operosissimũ fuit) quot locis in eodem veteri testamento vna queq̃ dictio ꝑpter lingue illius fecunditatem multiplicet significata adiectis ꝗplurimis concordantiis continuo subiungitur. Assignata cuiq̃ loco propria significatione qua ibidem vsus est latinus interpres. Ceterum cum magna pars reconditorum vtriusq̃ testamenti mysteriorum in etymologia propriorum nominũ siue hominum siue rerum quarumuis abstrusa lateat: non paruamq̃ vim & adiutorium prebeat ad soluenda enigmata & figuratas locutiones scripturarum: adiectus est secundo loco tractatus de nominum propriorum interpretatione: que per vtrumq̃ testamẽtum tam Hebraico ꝗ Chaldaico ac etiam Greco sermone passim dispersa legũtur: vt facile ex ipsa nominum ab eterno preuisa impositione oẽs docibiles dei valeãt non occidentem litteram sed ipsum mystici abditiq̃ sensus nucleum quẽ spiritus sanctus intra littere vterum obumbrauit reuelata facie speculari: littere velamine ablato. Apposita deinde est legendorum Hebraicorum characterum ars & instructio: vna cum ipsa Hebree lingue grammatica ex summis ipsorum autoribus accuratissime collecta atq̃ eo ordine digesta: vt nullibi (aut certe in ꝗpaucissimis) preceptoris opera desiderari posse videatur. Et quoniã in hebreo chaldeoq̃ idiomate difficiles cognitu sunt primitiue dictionum origines ad ipsorũ deriuatiuorum notitiam perquam necessarie: opere precium etiam visum est precepta nonnulla hac de re adiungere: quibus nosse studiosus valeat quibus litteris demptis (quod litterarum genus accidentale ab ipsis appellatur) maneat thema ipsum siue pura dictionis origo in dictionario requirẽda. Quãuis autem in ipsa veteris testamẽti impressione (que nunc in manibus est) positiones he & nominum origines in margine hebraice & chaldaice littere notate sint: multum tamen tum ad lingue absolutam cognitionem tum ad studiosorum curiositatem facere visum est si ex arte id & non solo vsu cognosceretur. Postremum tandem voluminis locum obtinet aliud dictionarium latini abecedarii ordine digestum: quod omnia veteris testamenti latina vocabula citatis prioris vocabularii paginis hebraice proferre docet: vt non tantum hebraica latine: sed versa vice latina hebraice possis enunciare. Que omnia lector studiose beniuolo gratoq̃ animo suscipito: & ad diuine sapientie cognitionem referto. Ita enim fiet; vt bonorum laborum gloriosus sit fructus: & tu tandem intelligere incipias quantum reliq̃ue humane sapientie lectiones a celestium literarum nectare superentur. vale.

Incipit vocabularium Hebraicum

totius veteris testamenti cum aliis dictionibus chaldaicis ibi contentis. Et hoc secundum ordinẽ Alphabeti hebraici.

אָב Pater.

אב Ab. pater natura vel etate. honore. doctrina vł fide. Geñ. 17. Erisq̃ pater multarũm gentium. Exo. 20. Honora patrem tuum & matrẽ tuam. 2. Re. 7. Ego ero ei in patrem. Eze. 22. Patrem & matrem contumelia affecerunt in te. Mal. 1. Filius honorat patrẽ. Et in eodem. Si ergo pater ego sum vbi est honor meus. Signat ẽt autorẽ vel inuẽtorẽ alicui9 ministerii vel officii. Geñ. 4. Qui fuit pař habitãtium in tẽtoriis atq̃ pastorum. Et in eodẽ. Ipse fuit pař canẽtium in cithara. Dicitur ẽt pater doctrine & morum. quia quando aliquis sequitur doctrinam & mores alicuius: dicitur eius filius. 4. Reg. 2. Pater mi pater mi currus israel & auriga eius. Eze. 16. Pater tuus amorreus: & mater tua cethea. Et iohan. 8. Vos ex patre diabolo estis & desideria patris vestri vultis facere. Ponitur etiã pro principe vel domino. 4. Reg. 4. Pater & si rem grandem dixisset tibi propheta facere debueras. Dicitur etiam pater fidei. Ad roma. 4. Sed & ei qui ex fide est Abrae qui est pater omnium nostrum. Et recipit aliquando in fine iod quando post se regit genitiuum & dicitur.

Pa. ꝓ autore vł inuẽtore. — Př doctrine & morũ. — Pa. ꝓ principe vł dño. — Pa. fidei.

אֲבִי Abi. Geñ. 10. Pater omnium filiorum heber. Esa. 9. Pater futuri seculi. & in plurali declinatur sicut nomina feminina & dicitur. אָבוֹת. Aboth. idest patres. Exo. 20. Reddẽs iniquitatem patrum in filios. 4. Reg. 14. Non morientur patres pro filiis. Hiere. 7. Patres succẽdũt ignem. Et componitur cum pronominibus hoc modo. אָבִי Abi. i. pater meus. Geñ. 45. Adhuc pater meus viuit. & in lingua chaldaica dicitur. אַבָּא Abba siue. אֲבָהָתִי Abahathi. i. pater siue pater meus. Da. 2. Tibi deus patrũ nostrorum confiteor. Pro quo hebrei legunt tibi deus patris mei: siue tibi deus pater mi confiteor. אָבִיךָ Abicha. i. pater tuus. Esa. 43. Pater tuus primus peccauit. אָבִיו Abiu. i. pater suus aut pater eius vel ipsius. Geñ. 37. Increpauit eum pater suus. אָבִינוּ Abinu. i. pater noster. Nu. 27. Pater noster mortuus est in deserto. אֲבִיכֶם Abichem. i. pater vester. Geñ. 45. Et tollite inde patrem vestrũ. אֲבִיהֶם Abihem. idest pater eorum. Geñ. 43. Igitur israel pater eorum dixit ad eos. & quãdo refertur ad feminam hoc modo. אָבִיךְ Abich. idest pater tuus. f. e. ge. Ruth. 2. Et ꝙ reliqueris parẽtes tuos. Pro quo in hebreo habetur. Et reliqueris patrẽ tuũ & matrem tuam. אָבִיהָ Abiha. Pater su9 vel eius aut ipsius. s. femine. Iudi. 1. Monuit vir su9 vt peteret a patre suo agrũ. אֲבִיכֶן Abichen idest pater vester fe. ge. Geñ. 31. Sed & pater vester circumuenit me. אֲבִיהֶן Abihen. i. pater earũ. Exo. 2. Que cũ reuertissent ad raguel patrẽ suũ. & in nu. plu. hoc mõ. אֲבוֹתַי Abothai. i. patres mei. Geñ. 48. Deus in cuius conspectu ambulauerũt patres mei. אֲבֹתֶיךָ Abothécha. i. patres tui. Psal. 44. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii. אֲבֹתָיו Abothau. i. patres eius vel patres sui. 4. Reg. 15. Sicut fecerant patres ei9. אֲבוֹתֵינוּ Abothenu. i. patres nostri. Psal. 43. patres nostri narrauerũt nobis. אֲבוֹתֵיכֶם Abóthechem. i. patres vestri. Hiere. 2. Quid inuenerũt in me patres vestri iniquitatis. אֲבוֹתָם Abotham vel אֲבוֹתֵיהֶם Abóthehem. i. patres eorũ vel patres sui. Iob. 15. Et non abscondunt patres suos. & quando refertur ad feminã vel ad feminas hoc mõ אֲבוֹתַיִךְ Abotháich. Patres tui. s. alicuius femine. אֲבוֹתֶיהָ Abotheha. patres sui vel eius. s. femĩe. אֲבוֹתֵיכֶן Abothechen idest patres vestri. fe. ge. אֲבוֹתָן Abothan vel אֲבוֹתֵיהֶן Abóthehen. i. patres earũ. vnde notandum ꝙ pronomina prime persone. vt ego. meus. nos. noster. tam in numero singulari ꝗ in plurali sunt cõmunia masculo & femine modo sint in compositione vt. אָבִי Abi vel אָבִינוּ Abinu. i. pater meus vel pater noster: vel per se posita vt אֲנִי Ani vel אָנוּ ánu. i. ego vel nos. Et mõ ꝑdicto cõponuntur oĩa pronomina cũ noibus appellatiuis vt. אֲדֹנִי Adoni. i. dñs meus. אֲדֹנְךָ Adonecha. i. dñs tuus. &c. Et hoc debet etiã notari in noibus appellatiuis. de quibus dicetur in sequẽtibus.

Pf. meus — Pater siue Pf meus. — Pa. meus — Pf tuus. — Pf suus. — Pf noster — Pf. vester — Pf eorum. — Pf tuus. — Pf suus. — Pf. vester — Pf earum — Pres mei — Pres tui. — Pres eius — Pa. nostri — Pa. vestri — Pa. eorum — Patres tui — Patres

אֵב Virens. — אָבִיב Noue fruges. — Verno tpe

אֵב Abab. virẽs: aut virgultum: seu lignum viresceẽs: aut noue fruges adhuc virescẽtes. Exo. 9. Eo quod linũ esset virens. & inde mẽsis nouarum frugum dicitur. אָבִיב Abib. Exo. 13. Hodie egredimini mense nouarum frugũ. & in eodem. 23. Tempore mensis nouorũ. s. fructuũ. Deu. 16. obserua mensem nouarũ frugũ: & verni primum tpis. vbi ponitur ẽt pro verno tpe. & aliqñ deficit vltimũ beth quod duplicatur: & scribitur ꝑ simplicẽ beth: & loco beth quod deficit ponitur punctũ dagues ĩ vltima syllaba. Iob 8. Cum adhuc sit in flore. Pro quo hebrei legunt. Cum adhuc sit in viriditate sua. Pro quo ĩ hebreo est. אִבּוֹ Ibbo. Significat etiã amena virgulta seu ligna virentia atq̃ fructifera: pro quo btũs Hieronymus poma transtulit. vt Cãti. 6. Descendi in hortum nucum vt viderem poma cõuallium. Pro quo ĩ hebreo est. אִבֵּי Ibbe. Et etiam spica cũ nouis frugibus tritici seu hordei vocatur אָבִיב Abib. Leui. 2. De spicis adhuc virentibus torrebis eas igni.

Flos. — Virescens — אִבּוֹ — Poma. — אִבֵּי — אָבִיב — Spica vi.

אָבַד Abad. Perire. disperire: disperdere. perdere. Psal. 1. Et iter impiorum peribit. Hester. 4. Et dom9 patris tui peribitis. Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum. Et in eodem. & effugium peribit ab eis. Esa. 57. Iustus periit & nõ est qui recogitet. Deut. 8. Predico tibi ꝙ omnino disperẽas. Nu. 24. Et perdat reliquias ciuitatũ. Iob. 14. Et hoĩes ergo similiter ꝑdes. Psal. 5. perdes oẽs qui loquuntur mendacium. vnde res perdita vocatur. אֲבֵדָה Abeda. Leui. 6. Siue rem perditã inueneris. Inde. אֲבַדּוֹן Abaddon. i. ꝑditio siue exterminans vel exterminatio. Iob. 26. Non est operimentum perditioni. Et in eodem. 28. perditio & mors dixerunt auribus nostris audiuimus famã eius. Prouer. 15 Infernus & perditio corã dño. Apo. 9. Et habebant super se regem angelum abyssi cui nomẽ hebraice abadon: grece autem apolion: & latine habens nomen exterminans.

אָבַד Perire. — Disperire Perdere. — אֲבֵדָה Res ꝑdita — אֲבַדּוֹן Perditio.

אָבָה Aba. velle desiderare. acquiescere. Deut. 27. Et non voluit dominus deus tuus audire Balaam. Prouer. 1. Fili mi si te lactauerint peccatores ne acquiescas eis. vbi in fine dictionis ponitur aleph loco he. & ab hac dictione deriuatur. אֲבִיּוֹנָה Abiiona. i. desideriũ. voluptas. Pro quo beatus hieronymus transtulit capparis. Eccľ. 12. Et dissipabitur capparis. Et inde dicitur. אֶבְיוֹן Ebion. idest pauper inops. Psal. 70. Ego vero egenus & paup sum. Et dicitur ebion eo quod sp desiderat res necessarias quibus caret. & inde dicitur. אֵבֶה Ebe. Iob. 9. Sicut naues poma portantes. Pro quo hebrei legunt. Sicut naues desiderii. i. desiderantes ire ad portum. Potest tamen deriuari a dictione supraposita. אִבֵּי Ibe. que significat poma. Canti. 6. Vt viderem poma conuallium.

אָבָה Velle. Acquiescere. — אֲבִיּוֹנָה Desideriũ Capparis — אֶבְיוֹן Pauper. — אֵבֶה Poma Desiderii — אִבֵּי Poma.

אֲבוֹי Aboi. Miseria. heu. ve. Prou. 23. Cuius patri ve. pro quo hebrei legunt. Cui miseria vel cui ve: quod est interiectio dolentis. Tamen diuidendo hanc dictionem potest interpretari. patri ve: sicut est in littera nostra. אָב. Ab. enim patrẽ significat. & אוֹי oi. ve siue heu interpretatur. licet in cõpositiõe ꝑdatur ibi vna littera. s. aleph. & in lingua chaldaica etiã sine illa littera significat ve vel heu.

אֲבוֹי Ve. — Heu.

אִבְחַת Abach. cõturbatio. pauor. fremit9 stridor. districtio gladii vel mucronis. et recipit tau in fine et dicitur

Ebchath. Ezech.21. In omnibus portis eorū dedi cōturbationem gladii. Et solum inuenitur in loco predicto. Hebrei tamen dicunt q̄ significat omnia alia supradicta.

אבטח Abtiach. Pepo. Nume.11. In mētem nobis veniūt cucumeres & pepones. Et solū inuenitur in numero plurali.s. אבטחים Abatichim.

אבך Abach. Implicare cōuoluere. Esa.9. Et cōuoluentur in superbia fumi. Et solū inuenitur in p̄dicto loco. Et dicunt aliqui hebrei quod significat eleuare: vnde in predicto loco ipsi legunt. Et eleuabuntur in superbia fumi.

אבל Abal. Lugere. Exo.33. Audiens pp̄ls sermonē hunc pessimū luxit.1. Reg.15. Lugebat samuel saul. Et in eo.16. Vsq̄quo tu luges saul. Iob.14. Et aīa eius in semetipsa lugebit. Osee.10. Quia luxit sup eū populus eius. Et inde dicitur. אבל Abel.i.lugēs.p̄s.34. Quasi lugēs & cōtristatus sic humiliabar. Esa.61. Et ponerē cōsolationē lugentibus Sion. Et ide dicitur אבל Ebel.i.luctus. Eccl.7. Melius est ire ad domū luctus q̄ ad domū cōuiuii. Et Amos.5. Vocabūt agricolā ad luctū. Item. אבל Abal. Sed. p̄fecto. vtiq̄. Gen.17. Sed etiā Sara vxor tua pariet tibi filium. Et in eo.42. Merito hec patimur quia peccauimus i fratrē nostrū. pro quo hebrei legūt profecto siue vtiq̄ hoc patimur quia peccauimus in fratrē nostrū. Itē. אובל Vbal. Riuus seu fluuius. Sed beatus Hieronymus trāstulit portā. Dañ.8. Vidi autem in visione esse me super portam vlai. pro quo Symmachus transtulit super paludem vlai. Et dicunt aliqui hebrei quod in loco predicto vbal est nomen proprium fluuii: et vlai nomen fontis vnde oritur.

אבן Eben. lapis. & est generis feminini. vt Gen.29. Et os eius grādi lapide claudebatur: vnde ibi illud adiectiuū grādi est gn̄is feminini quod denotat lapidem esse gn̄is feminini. Et i lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine & dicitur. אבנא Abna. Dañ.2. Lapis autē qui percusserat statuam &c. Et in plurali. אבנים Abanim.i.lapides. Iosue.10. Et dn̄s misit sup eos lapides magnos: vbi sub voce masculina est generis feminini: quia illud adiectiuū magnos: in hebreo est generis feminini: quod denotat lapides esse generis feminini: vt dictū fuit in superiori tractatu: qui de grammatica hebraica tractat. Et aliqñ in nūero plurali p̄dit vltimū mem. s. qñ iungitur cū alia dictione vel qñ regit post se genitiuū: & dicitur. אבני Abne. Exo.28. Sumesq̄ duos lapides onychinos. Zach.9. Et lapides sancti eleuabūtur sup terrā eius. Pro quo in hebreo est: & lapides sanctitatis &c. quia dictum fuit in supiori tractatu q̄ nōia pluralis numeri in im desinētia in statu regiminis amittūt mem vltimū. Et inde אבנים Obnaím.i.sedes seu sella vbi pariens sedet tempore partus: vel vbi figulus sedet laborando. Exo.1. Et tp̄s partus aduenerit pro quo he.le. & videbitis in sella.s. pariētis. Hiere.18. Et ipse faciebat opus sup rotā. vbi pro rota est dictio obnaím. & profertur in nūero pl̄ali: & caret singulari.

אבנט Abnet. baltheus sacerdotalis. zona. Exo.29. Cingesq̄ baltheo Aarō. Leuit.16. Accingetur zona linea. Et in plurali. אבנטים Abnetim.i.balthei.

אבס Abas. ip̄inguare. icrassari. saginare. ide. אבוס Abus.i. saginatū. Prouer.15. Melius est vocari ad olera cū charitate q̄ ad vitulū saginatū cū odio: & in plurali. Abusim.i. saginati siue impinguati.3. Reg.4. Et auiū altiliū. pro quo hebrei legūt. Et auiū pinguiū. Et inde dicitur. אבוס Ebus.i. presepe: eo quod ibi impinguantur aīalia. Esa.1. Cognouit bos possessorē suum: & asinus presepe domini sui. & in plurali. אבוסים Ebusim. id est presepia.

אבעבע Abaabua. vesica vel inflatio. Exo.9. Eruntq̄ in hominibus & iumētis vlcera & vesice. & solū inueni tur in numero plurali. s. אבעבעת Abaabuoth.

אבק Abac. puluis. Nañ.1. Et nebule puluis pedū eius. Et qñ regit post se genitiuū recipit in fine thau: & dicitur. אבקת Abcath. Cāti.3. Et vniuersi pulueris pigmētarii: et inde deriuatur verbū. אבק Abac.i. luctatus est. Gen.32. Et ecce vir luctabatur cum eo vsq̄ mane: eo q̄ luctatores frequenti pedum motu puluerem excitent.

אבר Abar. p̄ualere. ide. אביר Abbir.i. valid9 vł potēs aut robust9 Gen.49. Per man9 potētis Iacob.1. Reg.22. Potētissimus pastorū Saul: & aliqñ accipitur pro deo. p̄s.132. Votū vouit deo iacob: & in eodē. Tabernaculū deo iacob. Et i pl̄ali. אבירים Abbirim.i. potētes: & aliqñ accipitur pro angelis. p̄s.78. Panē angelorū manducauit hō. & etiā accipitur pro tauris: eo quod sunt fortissima aīalia. p̄s.21. Tauri pingues obsederūt me. Et. p̄s.49. Nūquid māducabo carnes taurorū. Itē אבר Abar. plumescere. Iob.39. Nūquid p̄ sapiētiā tuā plumescit accipiter. Inde אבר Eber.i. ala vel pēna. p̄s.54. Quis dabit mihi pēnas sicut colūbe. Inde dicitur אברה Ebra. q̄ dictio partē significat circa posteriora volucrū: vt. p̄s.67. Et posteriora dorsi eius in pallore auri: et etiam significat alam vel pennā Iob.39. Penna struthiōis similis est pennis erodii. Ponitur etiam pro membro: vt Ezech.17. Longo membrorum ductu.

אגד Agad. fasciculus: manipulus: colligatio: & scribitur cū he i fine: & dicitur. אגדה Aguddà.i. fasciculus. Exo.12 Accipiteq̄ fasciculū hyssopi. Amos.9. Et fasciculū suū super terrā fundauit. Et in plurali. אגדות Aguddoth.i. fasciculi. Esaie.58. Solue fasciculos deprimentes.

אגז Egoz. nux. Canti.6. Descendi in ortum nucum. & solum inuenitur in predicto loco.

אגל Egel: gutta: stilla: & inuenitur tātū in numero plurali. Iob.38. vel qs genuit stillas roris. Inde. אגלים Eglaim nomē proprium loci. Esa.15. Vsq̄ ad agalim vlulatus eius.

אגם Agā. Pelagus: palus: lacus: stagnū. p̄s.106. Posuit desertū in stagnū aquarū: & Esa.35. Et que erat arida in stagnū. Et in plurali. אגמים Agāmim.i. stagna vel paludes. Exo.7. Et riuos & paludes. Esa.42. Et stagna arefaciā. Inde. אגמון Agmō.i. hamus vel circulus. Iob.40. Nūquid pones circuli in naribus eius: & Esa.58. Nūquid contorquere quasi circulū caput suū: & Esa.9. Vbi dicitur incuruātem & deprauantē: pro eo quod in trāslatione nostra est deprauātem in hebreo est Agmō. Sed hebrei dicūt q̄ significat iunctū in supradicto loco. Significat etiā lebetē siue caldariam Iob.41. Sicut ole succense atq̄ feruentis pro quo hebrei legunt sicut ole succense atq̄ caldarie vel lebetis.

אגן Agan. Crater. Cāti.7. Vmbilicus tuus crater tornatilis & in plurali. אגנות Aganoth.i. Cratere. Exo.24. Tulit itaq̄ moyses dimidiā partē sanguinis & misit in Crateras.

אגף Agaph. exercitus siue agmē Eze.17. Cū vniuerso agmine suo gladio cadent: & in eodem.39. Et cades tu et omnia agmina tua.

אגר Agar. cōgregare: colligere Deut.28. Et vinū nō bibes: nec colliges: & Prouer.6. cōgregat i messe quod comedat. ide. אגרת Igeret.i. ep̄la. eo quod i ea colligitur mīta verba Nee.6. Et ep̄lam hēbat i māu sua: & i lingua chaldaica dicitur. אגרא Igera: siue. אגרתא Igartha. Esd.4. Scripserūt ep̄stolā vnā. Et in eo. Hoc ē exēplar ep̄le. & in pl̄ali. אגרות Igeroth.i. ep̄le.2. Parali.30. Scripsitq̄ ep̄las ad ephraim & manassem: & inde. אגרת Agorath.i. pecunia siue nūmus. vt.1. Reg.2. Et offerat nūmum argenteum & tortam panis.

אגרטל Agartal. phiala. & inuenitur tm̄ in numero pl̄ali. Esdre.1. Phiale argētee triginta. Sed hebrei dicūt quod significat peluim in quo manus lauantur.

אדב Adab. cōtristari. tabescere. mērore cōsumi.1. Re.2. Et tabescat aīa tua. & solū inuenitur in loco predicto.

אדין Edain. In ligua chaldaica est aduerbiū tp̄is & significat tūc Dañ.2. Tūc danieli mysteriū p̄ visionē noctis reuelatū est: & in eo. Tūc arioch festinus itroduxit danielē. Scribitur etiā cū beth in principio & dicitur. באדין Bedáin. vt in eo. Tunc daniel requisiuit de lege atq̄ sententia.

אדם Addā. rubere siue rubicūdū eē: aut flauescere. Prouer.23. Ne intuearis vinū qñ flauescit Esa.1. Et si fuerit rubra quasi vermiculus. Thren.4. Rubicundiores ebore antiquo. p̄ quo hebrei legunt. Rubuerūt siue rubicūdiores fuerūt plusq̄ ebur ātiquū. & ide. אדום Adom.i. ruffus vel rubicūd9 Gen.25. Da mihi de coctiōe hac ruffa: & Nu.19. vt adducāt ad te vaccā ruffam Cāti.5. Dilectus me9 cādidus & rubicūd9. & ide. מאדם Meoddā.i. ruffus siue rubricat9 Nañ.2. Clypeus fortiū ei9 ignitus. pro quo heb.le. Clypeus fortiū ei9 ruff9 siue rubricat9: & i plu. מאדמים Meoddamim. Exo.25. Et pelles arietum rubricatas. Et aliqñ geminātur due vltime littere: & dicitur. אדמדם Adaddā.i. ruffū vel rubeū Leui.13. Si alba vel ruffa macula fuerit. & recipit i fine thau: quod denotat nomē esse femininū: in eo. ca. vbi dicitur. Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit siue subruffa. Inde. אדם Odē. quod ē lapis p̄ciosus rubei coloris: quod nostra trāslatio sardiū trāstulit Exo.28. In primo versu erit lapis sardius. & Eze.28. Ois lapis p̄ciosus operimētū tuum sardius topatius: & ide. אדמה Adama.i. terra ruffa aut humo. Gen.6. Cūq̄ cepissent hoies multiplicari sup terrā: & i eo.2. Produxitq̄ dn̄s deus de humo oē lignū. & inde dicitur. אדם Adam.i. hō aut hūanus. vel terrenus Gen.1. Faciamus hoiem ad imaginē & silitudinē nostrā. & in eo.8. Sēsus em̄ et cogitatio hūani cordis: & aliqñ accipitur p̄ primo hoie: vt Gen.2. Erāt aūt vterq̄ nudus Adā & vxor eius. & aliqñ ponitur pro hoie in vniuersali siue pro humana natura: vt Nu.3. Ab homine vsq̄ ad pecus: & p̄s.115. Omnis homo mendax: & caret numero plurali.

אדן Adon. dn̄s. dn̄ator. Gen.18. Et dn̄s me9 vetust9 est. p̄s.113. A facie dn̄i mota ē terra. Esa.3. Ecce dn̄ator dn̄s exercituū: & in eo. Mittet dn̄ator deus exercituū in pinguib9 eius tenuitatē: & in plu. אדנים Adonim.i. dn̄i vel dn̄atores. et qñ regit post se genitiuū amittit vltimā litterā. s. mem: & dicitur אדני Adone.i. dn̄i. & vtroq̄ modo dicitur de deo. s. in nu. plu. De primo Malac.1. vbi dicitur Et si dn̄s ego sū: vbi ē timor me9. pro quo in hebreo est dn̄i noiatui casus plu. nu. & si dn̄i ego sum: vbi ē timor meus. De.2. p̄s.135. vbi dicitur. Cōfitemini dn̄o dn̄orū. pro quo in heb. est. Cōfitemini dn̄is dn̄orū. In aliis vero locis pro dn̄o ponitur. אדני Adonai: quod interpratur dn̄i mei i plu. & hoc qñ scribitur eisdē litteris quibus p̄nunciatur. s. aleph. daleth. nun. iod. Sed nomē dn̄i Tetragrāmaton. pro quo btūs Hieronymus cōiter trāstulit dn̄m: i heb. scribitur cum quattuor litteris. s. iod. he. vau. he. & significat esse vel essentiā aut gn̄ationē. Itē. אדן Aden. basis. fulcimētū: & iu plu. אדנים vel אדני Adanim vel adaneī. bases Exo.26. Bases argēteas: & i eo.36. Cū quadragita basibus argēteis. & Iob.38. Super quo bases eius solidate sunt.

אדר Adar. magnificare. extollere. fortificare. Esa.42. Et magnificaret legē & extolleret. Et inde verbū passiuum. נאדר vel נאדרי Needari. Exo.15. Dextera tua dn̄e magnificata ē i fortitudīe: & ide. אדיר Addir. admirabilis. fortis. magn9. magnific9. excellēs. p̄s.8. Dn̄e dn̄s noster q̄ admirabile ē nomē tuū. Iudicū.5. In phiala fortiū obtulit butyrū. Esa.33. Nec trieris magna trāsgredietur: & Eze.17. Et erit i cedrū magnā. & aliqñ scribitur sine Iod i medio. & cū thau i fine. & dicitur. אדרת Addáreth. & significat grādē in gn̄e femi. vt Eze.17. Vt sit in vineā grādem. Significat etiā magnificētiā: vt Zach.11. Qm̄ vastata ē magnificētia eorū. Inde. אדרת Addéreth.i. palliū. Gen.25. In morē pellis hispidus. pro quo he. le. in morem pallii hispidi vel hirsuti. Et Iosue.7. vidi inter spolia palliū coccineū. &.4. Reg.2. Tulitq̄ helias palliū suū & inuoluit illud. Significat etiā genus vestimēti quo reges vel magnifici viri vtebātur. Ione.3. Et surrexit de solio suo & abiecit vestimentū suū a se. Itē. אדר Adar. nomē duodecimi mēsis: secūdū cōputatiōnē hebreorū. Ester.9. Igitur duodecimi mēsis quē adar vocari iā diximo. Itē. אדר Idar siue. אדרא idera.i. ligua chaldaica significat areā. Dañ.2. Et redacta sunt quasi in fauillā estiue aree.

אדרגזריא Adargazraia. in lingua chaldaica significat duces siue magistratus Dañ.3. Duces & tyrānos & prefectos. et solum inuenitur in numero plurali.

אדרזדא Adrazda. in lingua chaldaica est aduerbium exhortandi.i. diligenter Esdre.7. tribuantur diligenter in domo dei celi.

אדרכן Adarcō. gen9 p̄dēris vł monete quod nostra trāslatio solidū trāstulit. Esdre.8. Crateras aureas viginti: q̄ habebāt solidos millenos. & solū inuenitur in nu. plu. scilicet. אדרכנים Adarconim.i. solidi: vt in predicto loco.

אהה Aha. Interiectio est dolētis. Hiere.1. A.a.a. dn̄e deus ecce nescio loqui. Ioel.1. A.a.a. diei. & i heb. est vna dictio tm̄ q̄ sonat aha: & ē cōposita ex tribus litteris. s. Aleph. he. he. & aliqñ ponitur pro heu. vt Ezech.9. Heu, heu, heu. dn̄e deus. vbi similiter in heb. est vna dictio tm̄. s. aha.

אהב Ahab. amare. diligere. Gen.25. Isaac amabat esau eo quod de venatiōibus illius vesceretur: & Rebeca diligebat Iacob. & in eo.37. Israel aūt diligebat Ioseph. et ide. אהב Oheb.i. diligēs siue amās: Esa.61. Quia ego dn̄s diligens iudiciū. & in plu. אהבים Ohabim. vel אהבי Ohabe .i. diligētes siue amātes vel amores. p̄s.118. Pax multa diligētibus legē tuam. & Prouer.8. Ego diligētes me diligo: & in eo.7. Et fruamur cupitis amplexibus. p̄ quo heb. legūt. Et letemur siue exultemus amoribus siue dilectionibus. Inde. אהוב Ahub.i. dilectus siue amicus. & in gn̄e femi. אהובה Ahuba.i. amica vel dilecta. Osee.3. Dilige mulierē dilectā ab amico. & inde. אהבה Ahaba.i. dilectio. amor. charitas.2. Reg.1. Et amabilis sup amorē mulierū. Et Cāti.8. Fortis vt mors dilectio. & in eo. Aque multe nō poterūt extinguere charitatē. Significat etiā dilectā. Cāti.2. Ne suscitetis nec vigilare faciatis dilectam. Inde. נאהב Neehab.i. dilectus siue amabilis.2. Re.1. Saul et Ionatas amabiles & decori valde.

אהי Ehi. vbi. Osee.13. Vbi est rex tuus. & solū in hoc loco ponitur p̄ vbi. in aliis vero locis est verbū substātiuū futuri tp̄is & deriuatur ab hoc verbo היה Haia. quod significat fuit. Interpretatur aūt ero. vt in cap̄lo preallegato vbi dicitur. Ero mors tua o mors: morsus tuus ero inferne.

אהל Ahal. Tētoriū siue tabernaculū. tēdere splendere. siue lucere. Gen.13. Et habitauit i sodomis. p̄ quo i hebreo ē: & tetēdit tabernaculū siue tētoriū i sodomis. & i eo. Mouēs igitur Abraam tabernaculū suū venit & habitauit iuxta cōuallē mābre. pro quo in heb. est. Et tetendit Abraā tabernaculū suū & venit & habitauit iuxta cōuallē mābre. Et vtrūq̄ est verū. nā mouebat tabernaculū suū ab vno loco & tēdebat illud in alio loco p̄ suas māsiones: donec venit ad habitādū in cōuallē mābre. Et inuenitur etiā predicta dictio sine Aleph. Esa.13: vbi dicitur. Nec ponet ibi tentoria arabs. vbi ponitur. יהל Pro. יאהל Iahel pro Iaahel. & ide. אהל Ohel.i. tabernaculū vel tētoriū. Gen.18. Apparuit dn̄s abrae sedēti in hostio tabernaculi. & i eo. Festinauit Abraā

in tabernaculū ad sarā. & in co. 31. In mōte galaad fixit tentoriū suū. Et in plu. אהלים O halim. i. tabernacula vel tento ria. Gen. 25. Habitabat ī tabernaculis. & aliqñ ponitur pro splēdere. vt Iob. 25. Ecce luna etiā nō splēdet. p aliquū heb. le. Ecce luna etiā nō extēdit siue expādit. i. lumē suū in modū tētorii. iuxta illud Esa. 13. Stelle celi & splendor earū nō expādent lumē suū. Et cōmuniter pro splēdere scribitur sine aleph. de quo vide ifra in dictiōe. הלל Halal. Itē אהלות Ahaloth. aloe. vt Cāt. 4. Myrrha & aloe cū oib⁹ primis vnguētis. ps. 44. Myrrha & gutta & Casia. vbi pro gutta ponitur eadē dictio. s. ahaloth. i. aloe. Alii dicunt genus ceraromatis quod medici sandalū vocāt. & aliqñ scribitur cū Iod et mem in fine: & dicitur אהלים Ahalim ī eodē significato. Prouer. 7. Aspsi cubile meū myrrha & aloe. Et nu. 24. vt tabernacula q̄ fixit dñs. pro quo heb. le. vt aloe quā plantauit dñs. Sed ēt pōt significare tabernacla sicut ē ī nostra trāslatione. vt supra dictū est. & licet ibi ponatur verbū plātauit: pōt tñ cōuenire cū tabernaculis. quia est equiuocū & significat etiam figere. vt Dan. 11. vbi dicitur. Figet tabernaculū suum apedno inter duo maria.

או O. vel. aut. siue. si. Exo. 21. Qui percusserit seruū vel ancillā. & in eo. Si autē vna die vel duobus superuixerit. & in eo. Si percusserit quispiā oculum serui sui aut ancille. Et Leui. 1. De turturibus vel pullis colūbe. pro quo in hebreo legitur. De turturibus vel de pullis colūbe. & in co. 5. Offerat duos turtures vel duos pullos colūbarū. & in co. 12. Cūq; cōpleti fuerint dies purgationis sue pro filio siue pro filia. Itē ponitur pro si. vt. 1. Reg. 20. Si quid forte respōderit tibi pater tuus dure. ponitur etiam. pro & vt Leui. 4. Et postea intellexerit pctm̄ suū. & aliqui hebrei legūt si postea intellexerit. Et in eo. & cognouerit peccatum suum. Prouer. 30. Gallus succinctus lumbos suos et aries.

אוב Ob. Phyton. demō. vel ars phytonica. vt Leui. 20. Vir siue mulier in quib⁹ phytonicus vel diuinatiōis fuerit spūs. & Esa. 29. Et erit quasi phytonis de terra vox tua. & i plurali. אבות Oboth. i. phytones Deut. 18 Nec phytōes cōsulatis. & Esa. 8. Et cū dixerit ad vos q̄rite a phytonib⁹. Significat etiā in nūero plu. vtres sive lagūculas. Iob. 32. En venter me⁹ q̄si mustū absq; spiraclo: quod lagūclas nouas dirūpit.

אוד Vd. Torris. Titio. vt Zach. 3. Nūquid nō iste torris est erutus de igne. cuius plurale אודים Vdim ponitur Esa. 7. vbi dicitur. Cor tuū ne formidet a duabus caudis titionū fumigātiū istorum. אודות Odoth. propter. causa. s. alicuius vel gratia alicuius: vt Nu. 12. Propter vxorē eius Ethiopissam. & Iosue. 14. Nosti qd locut⁹ est dñs ad Moysen hoiem dei de me & te. Pro quo hebrei legunt pter me et te. vel causa mei & causa tui. aut gratia mei & gratia tui: siue super causa mea & sup causa tua. & hoc vltimū est magis propriū quia cōmuniter preponitur dictio על Al. i. sup. Sicut Gen. 26. Annunciantes ei de puteo quē foderant. Pro quo in hebreo est. Annunciantes ei super causa putei quē foderant.

אוה Iua. Desiderare. Cōcupiscere. Deu. 5. Nō cōcupisces domū proximi tui. & Esa. 26. Aia mea desiderauit te in nocte. Sed in hebreo illud desiderauit est prime psone. Et tūc illud aia mea erit ablatiui casus. i. in aia mea desidera ui te in nocte. & inde אוה Aua. i. desideriū. Deut. 12. Si autē comedere volueris & te esus carnium delectauerit occide et comede. pro quo in hebreo est verūtamen in omni desiderio aie tue occides & comedes carnes. Sed trāslator noster trāstulit sēsum. vbi ponitur אוַת Auath p אוה Aua. quia noīa in he desinētia qñ post se regūt gtm̄ mutāt illud he in thau Et inde aliud nomen in quo additur thau in principio. s. תאוה Thaaua. i. desideriū. ps. 112. Desiderium peccatorū pe ribit. & Prouer. 13. Desideriū si cōpleatur delectat animā. & inde מאוי Maauaie per additionē mem ī principio. i. desideria. vt. ps. 139. Ne tradas me dñe a desiderio meo peccatori. pro quo Beatus hieronymus in psal. iuxta hebraicam veritatē transtulit. ne des dñe desideria impii. Et inde p additionem littere nun in principio נאוה Naaua. i. desiderabilis vel placens: aut decens vel speciosum aut pulchrū. Cāt. 1. Nigra sum sed formosa filie ierusalem. & in eo. Pulchre sunt gene tue sicut turturis. et Prouer. 17. Non decēt stultū verba cōposita. et in co. 19. Nō decent stultū delicie. et in eo. 26. Sic indecens est stulto gloria. et Esa. 52. Quā pulchri super mōtes pedes annunciātis et predicantis pacem.

אוח Oach. Gen⁹ bestie mōstruose vel serpētis. pro quo dracones trāstulit Beatus Hieronymus. Esa. 13. et replebuntur domus eorum draconibus. et solum inuenitur in numero plurali in loco predicto.

אוי Oi. ve. heu. Nume. 21. Ve tibi moab. et Esa. 6. Ve mihi quia tacui.

אויל Euil. stultus. Iob. 5. virū stultū iterficit iracūdia. Osee. 9. Scitote israel stultum prophetā, et in plurali. אוילים Euilim. Prouer. 1. Sapientiam atq; doctrinam stulti despiciunt. Inde אולת Iueleth. i. stulta insipiens siue stultitia. Prouer. 14. Sapiens mulier edificat domū suā. insipiens structam quoq; manibus destruit. & in co. Impatiēs opabitur stultitiā. Itē אולי Vlai. si forte. forte. forsitan. si. Gen. 18. Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate. Iosue. 9. Forte in terra que nobis forte debetur habitatis. Significat etiam nisi. vt Nume. 22. Et nisi asina declinasset de via. De verbo autem אולם vel Vlam. vel vlam dicetur infra in dictione אלם Alam.

און On. fortitudo. virtus. dolor. luctus. tristis. murmurans. Iob. 18. Arctabuntur gressus virtutis ei⁹. & in eodē. 4. Virtus illi⁹ ī vmbilico ventris ei⁹. & Osee. 12. Et ī fortitudine sua directus est cū angelo. et Gen. 59. Et principium doloris mei. Pro quo hebrei legūt principiū fortitudinis mee. Iob. 20. Et manus illius reddēt ei dolorē suum. et in co. 21. Deus seruabit filiis suis dolorē patris. Deut. 26. Nō comedi ex eis in luctu meo. Thren. 3. Quid murmurauit homo viuens. Et quasi hec oia beatus Hieronymus voluit cōplecti in hoc verbo מתאוננים Mithonenim. pro quo murmur dolentium pre labore traduxit Nu. 11. vbi dicitur. Interea ortū est murmur ppli quasi dolentiū pre labore. Pro quo hebrei legūt. Et fuit ppls quasi murmurātes vel quasi dolētes pre labore. & in plu. אונים Onim. i. fortitudines. siue dolores. aut fortes vel dolētes. & beatus Hieronymus traduxit sollicitos. Prouer. 11. Expectatio sollicitorū peribit. ide און Auen. i. iniquitas. iniustitia. vanitas. dolor. idolū. vt. ps. 35. Verba oris eius iniquitas & dolus. & in eo. Iniquitatem meditatus est in cubili suo. & ps. 9. Sub lingua eius labor & dolor. & ps. 89. Et amplius eorum labor & dolor. Nume. 23. Non est idolum in Iacob. et Osee. 12. Inueni idolum mihi.

אוץ Os. istāter hortari. cogere. festinare. āgustiari. siue turbari. Gen. 19. Cogebāt eum angeli dicētes: surge tolle vxorē tuā. et Exo. 5. Prefecti quoq; operū instabāt. i. festināter cogebāt. vbi ponitur אצים Asim. iosue. 10. Et nō festinauit occūbere spatiū vnius diei. Prouer. 19. Qui festinus est pedibus. offendet. iosue. 17. Quia angusta est tibi possessio montis ephraim. Hiere. 17. Et ego non sum turbatus te pastorem sequens. & Esa. 22. vbi dicitur. Nolite incumbere vt consolemini me. Pro eo quod in littera nostra est incumbere: in hebreo est similis dictio sicut supra.

אור Or. illūinare. lucere. Gen. 1. Et illūinēt terrā. Exo. 14. Et illuminās nocte. ps. 12. Illūina oculos meos. et. ps.

17. Qm̄ tu illuminas lucernā meā. et. ps. 67. Illuminet vultum suū sup nos. et. ps. 139. Et nox illuminatio mea in deliciis meis. Pro quo in psalterio beati Hieronymi quod imediate trāstulit de hebreo sic habetur. Nox quoq; luxerit cotrā me Iob. 41. Post eū lucebit semita. & ps. 96. Alluxerunt fulgura eius orbi. Esa. 60. Surge illuminare ierusalē. Inde nomē אור Or. i. lux. vel lumē aut illuminatio. Gen. 1. Dixitq; deus fiat lux: & facta est lux. & in eo. Appellauitq; lucem diē. Iob. 22. Et in viis tuis splēdebit lumen. et. ps. 35. In lumine tuo videbimus lumē. & ps. 26. Dñs illuminatio mea et salus mea. Inuenitur etiā אורה Ora cū he in fine. Hester 8. Iudeis aūt noua lux oriri visa est. & i plu. אורים Orim. i. lumina seu luminaria. ps. 139. Qui fecit luminaria magna. Ponitur etiā אור Or. p sole. vt Iob. 31. Si vidi solē cū fulgeret et lunā incedentē clare. & aliqñ recipit mem in principio: et dicitur מאור Maor. i. luminare. Gen. 1. Luminare maius vt peesset diei: et luminare minus vt preesset nocti. & in plurali מאורת Meoroth. i. luminaria. In eodem. Fiant luminaria in firmamēto celi. et in eo. Fecitq; deus duo luminaria magna. inde מאיר Meir siue מאירת Meirath. i. illūinās ps. 18. Preceptū dñi lucidū illuminās oculos. & Inde. נאור Naor. p additionē nun in principio. i. illuminans siue illuminatus. ps. 75. Illuminās tu mirabiliter a mōtib⁹ eternis. et dicūt hebrei q etiam supradicta dictio אור Or. significat pluuiā & fulgur. nā vbi legitur in trāslatiōe nostra. Iob. 37 Frumentū desiderat nubēt: nubes spargit lumē suū. ipi legūt. Et nubes spargit pluuiā suā. & i co. 37. Vbi dicitur. Et lumē illius sup terminos terre: ipi legūt. et fulgur illius sup terminos terre. Itē אורות Oroth. herbe virides: et forte visum aspectu cōfortātes & illuminātes. A superiori dictione deriuatū. 4. Reg. 4. Et egressus est vnus i agrū vt colligeret herbas. Itē אור Or siue Vr. i. ignis. Iob. 41. Sternutatiōe ei⁹ splēdet ignis. & Esa. 31. Cuiq; ignis est in sion. Vnde illud quod habetur. Gen. 15. Ego dñs q eduxi te de vr Chaldeorū. Aliqui hebrei dicūt q in eodē loco. vr est: nomē cōe et q significat ignem. & legūt sic. Ego dñs qui eduxi te de igne chaldeorū. Dicūt eñ q Abraā nolens adorare ignem quē chaldei adorabāt: fuit missus in ignē & inde virtute diuina liberatus. et in plu. אורים Vrim. pro quo beatus Hieronymus trāstulit doctrinā. Exo. 28. Pones in rationale iudicii doctrinā & veritatē. & Leui. 8. In quo erat doctrina et veritas. Deut. 33. Perfectio tua & doctrina tua a viro sancto tuo. Esa. 24. In doctrinis glorificate dñm. Sed qñ loquitur de vestibus sacerdotalibus: dicūt aliqui hebrei q ibi p vrim intelligitur nomē dñi tetragrāmatō inclusum in rationali. Alii fatetur se nescire quid significet. Itē מאורת Meurath. p additionē mem in principio. i. foramē siue cauerna in qua sunt serpentes. Esa. 11. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet.

אות Oth. signū. Gen. 4. Posuit dñs signū īnca in. Exo. 3. Hoc habebis signū q miserim te. & in co. 4. Si nō audierint sermonē signi prioris: credēt verbo signi sequētis. Et deut. 13. Et predixerit signū atq; portentū. et in plurali. אותת Ototh. i. signa. Exo. 4. Fecit signa corā pplo. et nu. 2. Singuli p turmas signa atq; vexilla castra metabūtur filii Israel. & ps. 134. Misit signa et pdigia in medio egypti. Et i lingua chaldaica dicitur את Ath. siue אתא Atha. et i plu. אתין Athin. Dan. 3. Signa & mirabilia fecit apud me deus. Et in eo. 6. Faciens signa & mirabilia. Et etiam vtuntur hoc nomine אות Oth. pro littera. et in plurali. אותיות Othioth. id est littere.

אז Az. tūc. Exo. 15. Tūc cecinit moyses. Iosue. 1. Tunc dirīges viā tuā. ps. 92. Parata sedes tua ex tūc. & qñq; scribitur cū Iod in fine & dicitur אזי Azi. ps. 124. Forte viuos deglutissent nos: & in co. Forsitan aqua absorbuisset nos. et in eo. Forsitā pertrāsisset aia nostra. Pro quo hebrei legūt Tunc siue vtiq; viuos deglutissent nos. Tūc siue vtiq; aqua absorbuisset nos. Tunc siue vtiq; pertransisset aia nostra.

אזב Ezob. hyssopus genus herbe. Exo. 12. Fasciculūq; hyssopi tingite i sanguine. et Leui. 14. Et lignū cedrinū vermiculūq; & hyssopū. & 3. Reg. 4. Vsq; ad hyssopū que egreditur de pariete. ps. 50. Asperges me dñe hyssopo & mundabor. & scribitur cum littera vau in secunda syllaba.

אזדא Azda. in lingua chaldaica significat abulare siue recedere. Dan. 2. Et sermo recessit a me. Et in eodem. Scitis q recesserit a me sermo.

אזל Azal. abire. ābulare. recedere. deficere. Iob. 4. Quomō si recedāt aque de mari. Prouer. 20. Et cū recesserit gloriatur. 1. Reg. 9. Panis deficit in sitarciis nostris. Deut. 32. Videbitq; q infirmata sit manus. quod hebrei sic exponūt. Videbit quod recessit siue defecit robur vel potestas. nā p manū aliqñ itelligitur robur vel potestas. est etiā nomē lapidis sic nūcupati. 1. Reg. 20. Et sedebis iuxta lapidē cui nomē est Ezel. et dicūt hebrei quod vocabatur Ezel: eo quod erat signū eūtibus siue iter agentibus quā viam caperent.

אזן Ozen. auris. Exo. 21. Perforabisq; aurē ei⁹ subula. & i co. 29. Et pones sup extremū auricule dextre. Iob. 12. Auris verba diiudicat. & ī plu. אזנים Oznaim. i. aures. ps. 113. Aures hñt & nō audiēt. & Deut. 23. Ponitur p baltheo vbi dicitur. Gerēs paxillū ī baltheo. Hebrei tñ ī hoc loco arma iterptātur. Inde verbū tertie cōiugatiōis האזין Heezin. i. audiuit. auscultauit. aurib⁹ pcepit. Deut. 33. Audite celi q̄ loquor. & ps. 5. Verba mea auribus pcipe dñe. & ps. 16. Auribus pcipe orōnē meā. & Esa. 1. Et aurib⁹ pcipe terra. & ide verbū אזן Azin. i. audiui. Iob. 32. Audiui prudētiā vestrā. et aliqñ scribitur sine aleph. Prouer. 13. Malus obedit ligue iniq̄ vbi ponitur מזין Mezin p מאזין Maazin. ide מאזנים Moznaim. i. statere in numero plu. Leui. 19. statera iusta & equa sint pōdera. Iob. 31. Appēdat me ī statera iusta. & ps. 61. In stateris vt decipiāt de vanitate ī idipm. & solū inuenitur ī plalī nūero apud hebreos. Inde verbū אזן Izen. i. pōderauit siue exqsiuit. Eccl's. 12. et enarrauit q̄ fecerat & inuestigās cōposuit parabolas multas. Pro quo heb. le. Pōderauit siue exquisiuit: et inuestigauit cōposuitq; parabolas multas.

אזק Azac. Catena siue compes. & solum inuenitur in numero plu. Hiere. 40. Qū tulit eū vinctū catenis in medio oīm. & in co. Ecce solui te hodie de catenis q̄ sunt in manibus tuis. inuenitur etiā sine Aleph. ps. 149. Ad alligādos reges eorū in cōpedibus. & Nau. 3. optimates eius cōfixi sunt in cōpedibus. Vbi ponitur באזיקים p בזיקים Baaziquim.

אזר Azar. cingere. accingere. precingere. 1. Reg. 2. Et infirmi accincti sunt robore. Iob. 28. Accinge sicut vir lumbos tuos. & Esa. 8. Accingite vos & vincemini. & in co. 45. Accinxi te & non cognouisti me. ps. 17. Et precinxisti me virtute ad bellū. Et. ps. 92. Indutus est dñs fortitudine & precinxit se. Inde אזור Ezor. i. cingulū vel cinctorium. vt Esa. 5. Non soluetur cingulū lūborū eius. & in co. 11. Et erit iustitia cingulū lumborū eius & fides cinctoriū renū eius.

אח Ach. Frater siue germanus. Gen. 24. Habebat aūt Rebeca fratrē noīe labani. & i co. 27. Venit germanus tu⁹ fraudulēter & accepit bñdictionē tuā. & in eo. Ecce esau frater tuus minatur vt occidat te. & in co. 42. Adducite fratrē vestrū. & qñ post se regit genitiuū vel qñ cōponitur cū pronoibus tūc recipit ī fine Ioth. & dicitur. אחי Achi. vt Gen. 14. fratris eschol & fratris Aner. & i co. 42. Adducite fratrē vestrū. & in plu. אחים Achim. i. fratres. Gen. 13. Fratres eñi

fumus. & ps.132. Ecce q bonu & qua iocudu habitare fratres in vnu. & qn post se regit genitiuu vel qn coiugitur cu pronoibus tuc amittit mem. vt i precedeti tractatu gramatice dictum est. & in gne feminino אחות Achoth.i. soror. Gen.4. soror vero Tubalcain Noema. & in eo.12. Dic ergo obsecro te quod soror mea sis. & i eo. Qua ob causam dixisti ee sorore tua. & in plu. אחיות Achioth.i. sorores. 1. Paralip.2. Quoru sorores fuerut saruia & abigail. inde. אחוה Achua.i. fraternitas vel germanitas. Zach.11. Vt dissolueret germanitate inter Iuda & Israel. Et etia qn duo sut sies ponitur supradicta dictio.f. אח Ach. pro altero sporu. & i gne feminino אחות Achoth. p altera. Exo.26. Quib9 tabula alteri tabule conectatur. & in eo.25. vbi dicitur. Respiciatq se mutuo. pro q i hebreo est respiciantq alter ad alteru. Item אח Ach. Pyra. focus. beatus hieronymus trastulit arula. Hiere.36. Et posita erat arula cora eo plena prunis. & in eo. & proiecit in igne qui erat sup arula. Ite אח Ach. heu. Interiectio doletis. Eze.6. Et dic heu ad oes abominatioes malorū domus israel. & recipit he i principio. & dicitur האח Heach.i. Euge. ps.39. q dicut mihi euge. euge. & ps.34. Euge euge vidit oculus noster. Ponitur etia supra dicta dictio אח Ach. pro אחד Echad.i. vnum. Eze.18. Et fecerit vnum de istis.

אחד Echad. vnus siue vnu vt Gen.1. Et factu est vespere & mane dies vn9. Deut.6. Dns de9 tu9 de9 vn9 est. Prou.1. Marsupiu vnu sit oim nim. Eccl's.9. Qui i vno peccauerit multa bona perdet. Et in genere feminino אחת Achath.i. vna. Altera. Queda. Semel. Deut.21. Si habuerit ho vxores duas: vnam dilectam & altera odiosam. 4. Regu.4. Mulier aut queda de vxorib9 pphetaru. Et aliqn ponitur pro vno i gne neutro. vt Gen.11. Erat aut terra labii vnius. Iob.39. Vnu locut9 sum quod vtina no dixissem. Significat etia semel. Leuit.16. Et oretis pro filiis israel & pro cuctis pctis eoru semel in anno. 3. Reg.10. Semel p tres annos ibat in tharsis. & 4. Reg.4. Deambulabat in domo semel huc atq illuc. & in eo.6. Et obseruauit se ibi no semel neq bis. ps.61. Semel locutus est deus. Et aliqn preponitur ei beth. & dicitur באחת Beachath.i. semel vel in vno. Nu.10. Si semel clagueris. Iob.33. Semel loquitur de9. Prouer.28. Qui peruersis graditur viis cocidet semel. Tn coiter significat i vna siue in vno in gne neutro. & in plu. אחדים Achadim.i. vni. Eze.37. & erunt in vnione in manu tua. pro quo He.le. Et erut vni siue vnici in manu tua. Accipitur etiam pro paucis. vt Gen.29. Et videbatur illi pauci dies pre amoris magnitudine. & inde verbu התאחדי Hithachadi. p quo Beatus hieronymus transtulit Exacuere. Eze.21. Exacuere valde ad dextra & ad sinistra. de quo vide ifra in dictioe חדד chadad.

אחו Achu. Pratu locus virens siue carectu. Et scribitur cu vau in fine loco he. Gen.41. Et pascebat in locis palustribus. Iob.8. Aut crescere carectum sine aqua. & dicut alii q hebrei q ide deriuatur a אח Ach.i. frater de quo vide supra.

אחז Achaz. Apprehedere. tenere. obtinere. Possidere. Adherere. Exo.4. Et apphedes cauda eius. ps.47. Tremor apprehedit eos. Gen.25. Planta fratris tenebat manu. Exo.15. Dolores obtinuert habitatores philistiim. Iob.26. Qui tenet vultu solii sui. ps.76. Anticipauerut vigilias oculi mei. p quo. he. le. Apphediti siue tenuisti vigilias oculoru meoru. 3. Re.6. Vt no hererent muris tepli. & i eo. ponitur p opire: vbi dicitur. Et oppuit domu lignis cedrinis. Significat etia capere vel possidere. vt Cat.2. Capite nobis vulpes paruas. Gen.34. Negociamini & possidete ea. Inde אחזה Achuza.i. possessio vel apphensio. Gen.23. Date mihi ius sepulchri. p quo he. le. Date mihi possessione siue apprehensione sepulchri. & Leui.25. reuertetur ho ad possessione sua

אחלי Achale vel אחלי Achalai.i. vtina aduerbiu deprecadi. 4. Re.5. vtina fuisset dns me9 ad pphetā. ps.118. vtina dirigatur vie mee ad custodiedas iustificatioes tuas.

אחלמה Achlama. amethist9 lapis pcios9. exo.28. liguri9 achates & ametist9. & alii dicut q signt chrystallu.

אחר Achar. Differre. Tardare. Mora facere. Gen.34. Nec distulit adolesces quin statim quod petebatur expleret. Deut.23. Cu votu voueris dno deo tuo no tardabis reddere. ps.69. Dne ne moreris. Eccl's.5. Si qd vouisti deo: ne moreris reddere. Et aliqn scribitur cu Iod loco aleph. vt 2. Reg.20. Et morat9 e extra placitu. ide אחר Achar vel אחרי Achare.i. post. postea. postq. Gen.22. Que postq gesta sut & in eo.30. Noli respicere post tergu. & in eo.35. Et semini tuo post te. Nu.12. Postea reuocabitur. Osee.11. post deum ambulabut. & ide אחור Achor.i. posteriora siue retro aut retrosum vel tergu. ps.77. Percussit inimicos suos i posteriora. Gen.49. Cadat ascesor ei9 retro. ps.9. In couertedo inimicos meos retrorsu. ps.34. Couertatur retrorsu & reuereatur. ps.43. No recessit retro cor nrm. ps.138. Nouissima & atiq tu formasti me. p q he. le. Retro & an formasti me. Eze.2. Qui erat script9 itus & foris. p quo he. le. Qui erat scriptus intus & retro.i. in pte posteriori. quod est ide cu lra nra. & inde אחרי Achore.i. posteriora. Exo.33. Videbis posteriora mea. & inde אחרון Acharon.i. nouissim9 vel posterior aut postrem9. Prouer.31. Et ridebit i die nouissimo. Esa.9. Nouissimo aggrauata est via maris. & in plu. אחרנים Acharonim.i. nouissimi postremi vel vltimi. Gen.33. Lia vero & filios ei9 i secudo loco. p quo he. le. Lia vero & filios ei9 postremos siue posteriores. & in eo. Rachel aut & ioseph i nouissimo. p q i hebreo e nouissimi vel vltimi. Iob.18. in die ei9 stupebut nouissimi. et inde אחרנה Acharona.i. nouissime aduerbiu. Nu.2. Et nouissimi pficiscetur. p q i hebreo hetur. Et nouissime pficiscetur. ide אחרנית Achoranith.i. retrorsu vel posteri9. vt Gen.9. Et incedetes retrorsu opuerut vereda pris sui. 3. Reg.18. Et tu couertisti cor eoru iteru. p quo he. le. Et tu couertisti cor eoru retrorsu.i. in tpe pterito. Quod est ide sensus cu lra nra. Inde אחרית Acharith.i. nouissimu vltimu siue posterius aut postremu vel finis. vt Gen.49. Vt annucie q vetura sunt vobis i nouissimis diebus. Deut.32. Vtina saperet & itelligeret ac nouissima puideret. Eccl's.7. Meli9 est finis oronis: q principiu. Et quia pmiu seqtur labore. ideo etia ponitur p pmio vl mercede. Prouer.24. Quam cum inueneris habebis in nouissimis spe. p quo he. le. Qua cu iueneris habebis premiu vel mercede. & Hiere.29. vt dem vobis fine et patietia. p quo he. le. Vt dem vobis pmiu siue mercede vl spe. Ite אחר Acher. Alius vel alter. Nu.14. Qui plenus alio spu secutus est me. Iob.31. Sera et alius comedet. et ps.108. Et episcopatu eius accipiat alter. et Esa.28. In loqla em labii et lingua altera loqtur ad populu istu. Et i lingua chaldaica scribitur cu nu in fine et dicitur אחרן Acharan. Dan.2. Nec repietur quisq qui indicet illum. pro quo hebrei legunt. Et alius no est qui indicet illu. et in plu. אחרים Acherim.i. alii vel alteri. Exo.20. Non habebis deos alienos coram me.i. alios.

אחשדרפנים Achasdarpenim. principes vel satrapae qui vident facie regis. Ester.3. Ad oes satrapas regis. et in eo.8. Ad principes pcuratoresq et iudices. Esd.8. Satrapis qui erat in cospectu regis et ducib9. Et i lingua chaldaica dicitur אחשדרפניא Achasdarpenaia. Dan.3. Misit ad congregandos satrapas. Et solu inuenitur in nu. plu.

אחשתרנים Achasteranim veredarii. vt Ester.8. egressi q sut veredarii celeres. et solu iuenitur i nu. plu. i loco pdicto. et dicut hebrei q signat mulas. ex equa et

onagris mansuefactis genitas: que sunt velocissime cursu.

אחת Achath. vna siue vnu aut semel. de quo vide sup in dictioe אחד Echad cu daled in fine. Ite אחת Achet. in lingua chaldayca signat ponere vl reponere. Esdre.5. Et pone ea in teplo quod est in ierusale. et in eo.6. Qui erant reposita i babylone. Et in eo. Que et posita sint in teplo dei.

אט At. leniter. paulatim. 3. Re.21. Et ambulauit demisso capite. Pro quo hebrei legut. Et ambulauit paulatim ue pedetetim. Et illud quod hetur Osee.11. Et declinaui ad eu vt vesceretur. vbi p eo quod in lra nostra est declinaui in hebreo hetur supradicta dictio.f. אט At. vt dicetur ifra i verbo. נטה Nata. a quo deriuatur. et recipit i principio lamed & dicitur לאט Leat.i. paulatim. leniter. suauiter. 2. Re.18. Seruate mihi pueru absalo. pro quo hebi legut. lenit mihi de puero absalo. sed translator trastulit sensu. et Iob.15. Sed verba tua praua hoc phibet. Pro quo hebrei legut. & loqtur suauiter tecu. et et recipit i fine iod et dicitur. לאטי Leiti. Gen.33. Et sequar paulati vestigia eius. Ite אטים Itim. malefici. vel diuini: & solu inuenitur in numero plurali. Esa.19. Interrogabunt simulachra sua & diuinos suos.

אטד Atad. Tribulus. vel spina. Pro q in nostra traslatione hetur rhamnu. Ps.58. Priusq intelligeret spine vre rhamnu. et etia nome ppriu. Gen.50. Et venerut ad area atad. quod male in aliqbus codicibus hetur acad pro atad.

אטם Atam. claudere. obturare. Ps.57. Sicut aspidis surde et obturatis aure sua. et Prouer.21. Qui obturat aure sua ne audiat pauperē. Esa.33. Qui obturat aure sua ne audiat sanguine. Inde אטום Atum.i. clausum. siue obturatu. et in plurali אטומים Atumim. vel אטומות Atumoth. in gne fe.i. clausi. vl clause. siue obturate. Ezech.40. Et fenestras obliqs. Pro quo hebrei legut. Et fenestras clausas siue obturatas: no qd oino essent clause: sed quod erat magis clause a parte exteriori: sicut fit coiter in fenestris ecclesiaru. sicut exponut hebrei. Vnde traslatio nra recte trastulit obliqs.

אטון Etun. Tapetes. Proue.7. Lectulu meu straui tapetib9 pictis ex egypto. & solu iuenitur i loco pdicto. et scribitur cu vau pucto surec in secuda syllaba. & dicut hebrei qd signat funes qa in lingua syra coiter ponitur p funib9.

אטר Atar. claudere. siue obturare. ps.69. Et ne vrgeat super me puteus os suu.i. Ne obturet vl claudat supme puteus os suu. Et btus hieronym9 in psalterio iuxta hebraica veritate trastulit. Et ne coronet sup me pute9 os suu. quod etia pot stare: mutado littera aleph in ain. & fortasse etia cu littera aleph pot significare coronare: sicut multe alie dictiones hebraice. q quauis scribatur diuersis lris: ide significat: et maxime qn habet aliqua similitudine in platione. sicut sunt aleph & ain: que ambe pronuciatur in gutture secudu hebreos. Inde אטר Iter. sinister. qvtitur manu sinistra pro dextra. & secudum beatu hieronymu dicitur ille qui vtraq manu pro dextera vtitur. vt Iudi.3. Qui vtraq manu pro dextera vtebatur. & i eo.20. Ita sinistra vt dextera pliates.

אי E. Vbi. quis. vel quid. aut vnde. & est dictio iterrogatiua vel dubitatiua. Gen.4. Vbi est abel frater tuus. Eccl's.11. Nescis qd magis oriatur. & Esa.50. Quis est hic liber repudii matris vre. 1. Reg.30. Cuius es tu vl vnde. & ponitur etia p no vel nullu. Prouer.31. Quia nullu secretu e vbi regnat ebrietas. Inde deriuatur nome ppriu. איכבוד Iccabod qd interptatur: vbi gloria vl no est glia. 1. Reg.4. Et vocauit pueru ichabod dices: traslata est gloria dni de israel. Et in hebreo no est illud dni. debet tn subintelligi. & recipit in fine he. & dr איה Aie.i. vbi. de quo ifra in suo loco dicetur. Ite אי I.i. ve. interiectio doletis. vt Eccl's.10. Ve tibi terra cui9 rex est puer. & in eode.4. Ve soli: qui cu ceciderit non

habet subleuante se. vbi ponitur אילו Ilo. coposit ab אי I.i. ve. & לו Lo.i. ei. Ite אי I. insula. Esa.20. Et dicet habitator insule hui9. et Iob.22. Saluabitur innoces. Pro q he. legut Saluabit insula inoces. & alii dicut qd ponitur ibi אי I. pro איש Is. per appositione lre sin. & sic legut. saluabitur vir innocens. qd est ide cu lra nra. & in plurali איים Iim.i. insule. Ps.71. Reges tarsis & insule munera offerent. et Ps.96. Letentur insule multe. Ezech.26. Et turbabutur insule in mare. & qn post se regit gtm scribitur sine me. vt Gen.10. Ab his diuise sunt insule gentiu. & Hiere.2. Transite ad insulas cetim. ide nome quorūda aialium mostrosoru coiter in desertis vel insulis repertoru: q dicuntur איים Iim. pro quo btus hieronymus transtulit vlulas. Esa.13. Et rndebut vlule in edibus eius. & etia trastulit alibi onocetauros. Esa.34. Et occurrent demonia onocentauris

איב Aiab. Inimicare. inimicu esse. Exo.23. Inimic9 ero inimicis tuis. Inde אויב Oieb.i. inimicus. 1. Reg.18. Et factus e saul inimicus dauid. et Ps.8. Vt destruas inimicum & vltore. et i gne fe. scribitur cu tau i fine. vt Mich.7. Ne leteris inimica mea. Et in plali אויבים oibim. vel אויבי oibe. Leuit.26. Cadent inimici vri gladio. & Ps.17. Et inimicos meos dedisti mihi dorsu. Tren.1. Et facti sunt ei inimici. Inde איבה Eba.i. inimicitia. Gen.3. Inimicitias ponam iter te & mulierē. et Eze.25. Et ipletes inimicitias veteres.

איד Ed. Afflictio. interitus. pernicies. calamitas. Ps.17. Preuenerunt me in die afflictionis mee. & Prouer.1. Ego quoq in interitu vestro ridebo. & in eode. Et interit9 quasi tepestas ingruerit. Ite איד Ed vapor. siue nubes. pro quo translatio nostra fonte trastulit. Gen.2. Sed fons ascedebat de terra. Sed hebrei vapore vel nube interptantur. et Iob.36. Vbi dicitur: & infundit imbres ad istar gurgitu: pro eo quod in lra nra e gurgitu. in hebreo est eade dictio.

איה Aich. Vbi. aut qlis. siue qles. Gen.18. Vbi e sara vxor tua. Iudi.8. Quales fuerunt viri qs occidistis. Ite. איה Aiah. vultur. Leui.11. Miluu ac vulturem iuxta genus suu.

איך Ech. quomodo. vt Gen.39. Quo ergo possu hoc malu facere. Exo.6. Quo audiet me pharao. & Osee.11. Quomodo dabo te ephraim. & recipit i fine he. Et dicitur איכה Echa.i. quomodo. vt Exo.2. Quo pala factu est verbum hoc. et Esa.1. Quo facta est meretrix ciuitas fidelis. Tren.1. Quo sedet sola ciuitas plea pplo. Et aliqn ponitur pro vbi. vt Cant.1. Vbi pascas vbi cubes in meridie. & aliqn scribitur per caph duplicatu. Et dicitur איככה Echacha. vt Canti.5. Spoliaui me tunica mea: quo induar illa. laui pedes meos: quo inquinabo illos. et Ester.8. Quomodo enim potero sustinere nece et interfectioe populi mei.

איל Eial. fortitudo. robur. siue valitudo. vel potestas. Ps.21. Tu aut dne ne elogaueris auxiliu tuu a me: ad defensione mea conspice. pro quo btus hieronymus in psalterio iuxta hebraica veritate transtulit. Tu aut dne ne longe fias fortitudo mea in auxiliu meu festina. et Ps.87. Factus sum sicut ho sine adiutorio. Pro q btus hieronym9 in eode psalterio trastulit. Factus sum sicut ho inualidus.i. sine fortitudine vl valitudine. & aliqn scribitur sine iod: et ponitur lamed i pricipio & dicitur. לאל Leel.i. valitudo siue fortitudo. vt Gen.31. Et nunc quidem valet manus mea. Deut.28. Et no sit fortitudo in manu tua. Et inde. איל El.i. fortis. potes. robust9. Eze.17. Sed & fortes terre tollet. & in eo.31. Tradidi eu in man9 fortissimi getiu. & et scribitur sine iod: et signat deu siue fortissimu. vt Gen.14. Erat eni sacerdos dei altissimi. & in eo.33. Inuocauit sup illud fortissimu deu israel. vbi ponitur p fortissimo. Et de hoc dicetur ifra in dictioe אל El. Item איל Ail siue איל El. aries. Gen.22. Viditq post ter

gum arietē. Exo. 29. Arietem aūt cōsecrationis tolles. Et in plurali. אֵלִים Elim. i. arietes. Exo. 25. Et pelles arietū rubricatas. Et in eodē. 29. Et arietes duos īmaculatos. Ps. 113. Montes exultauerūt sicut arietes. Itē. אֵיל El. cāpestria. siue vallis Geñ. 14. Vsq; ad cāpestria pharan. Accipitur etiā pro limine siue frōte edificii. Ezech. 40. Et ad frontē atrii porte vndiq; per circuitū. Et in plurali. אֵלִים Elim. i. frontes edificii. vt in eodē. Et mēsura vna frontiū ex vtraq; parte. & in eodē. Et fecit frontes p sexaginta cubitos. Et aliqñ in supra dicto loco scribitur sine iod in medio: tam in singulari q; in plurali. Itē. אַיָּל Aial. ceruus. Ps. 41. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarū. Esa. 35. Tunc saliet sicut ceruus claudus. Et in gñe fe. dicitur. אַיָּלָה Aiala. vel. אַיֶּלֶת Aieleth. i. cerua. Geñ. 49. Neptalim ceru⁹ emissus. qđ in hebreo legitur in gñe fe. scilicet cerua emissa. Prouer. 5. Cerua charissima & gratissim⁹ hinnulus. Et in plurali. אַיָּלִים Aialim. i. cerui. Canti. 2. Similis est dilectus meus capree hinnuloq; ceruorum. Et in plurali femio. אַיָּלוֹת Aialoth. i. cerue. Iob. 39. Et parturiētes ceruas obseruasti. & sub gñe masculino intelligitur femininū: et ecōtrario: tā in singulari q; in plurali.

אָיֹם Aiom. horribilis: vel terribilis. Abach. 1. Horribilis et terribilis est. cui⁹ femininū est. אֲיֻמָּה Aiūma. Canti. 6. Terribilis vt castrorū acies ordinata. Inde אֵימָה Ema. idest terror. siue horror. aut timor. vel formido. aut indignatio. Geñ. 15. Et horror magnus & tenebrosus īuasit eū. Exo. 15. Irruat sup eos formido. Ps. 54. Et timor mortis cecidit sup me. Prouer. 16. Indignatio regis nuncii mortis. Et in plurali. אֵימִים Emim. i. terribiles. siue horribiles. vel formidabiles. siue furores. aut portēta. Iob. 20. Vadēt & veniēt sup eum horribiles. Ps. 87. Exaltatus aūt humiliat⁹ sum & cōturbatus. Pro quo hebrei legunt. Portaui terrores tuos & cōturbatus sum. Vnde beatus hieronymus ī psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit. Portaui furorē tuū & cōturbatus sum. et Hiere. 50. Terra sculptiliū est & in portētis glorian tur: et inde quidā populi qui erant qsi gigantes appellātur אֵימִים Emim. Deut. 2. Emim primi fuerūt habitatores ei⁹ populus magnus & validus vt de enachim stirpe quasi gigantes crederētur: & essent similes filiorū enachim: deniq; moabite appellabāt eos emim. et dicūtur sic a trore: qm̄ sūt timendi & horribiles visu. Et inde. אֵימְתָנִי Emthani. quod in ligua chaldaica significat terribilē vel admirabilē. Dañ. 7. Et ecce bestia quarta terribilis atq; mirabilis.

אַיִן En. Non. siue nihil. Geñ. 28. Non est hic aliud nisi domus dei. Leui. 26. Et nō erit qui exterreat. 1. Reg. 2. Non est sanctus vt est dñs: et nō est fortis sicut deus noster. 2. Paral. 2. Nihil erat in arca nisi due tabule. Dicitur etiā אַיִן ain. i. nihil. vel nihilū. siue non. Esa. 40. Ecce vos estis ex nihilo. et Osee. 13. Et saluator nō est pter me. et recipit mē in principio. Et dicitur. מֵאַיִן Meain. i. non. nec. Hiere. 30. Ve quia magna dies illa: nec est similis eius. et ēt hec dictio מֵאַיִן Meain est aduerbiū interrogatiuū loci: & significat vnde. vt Geñ. 29. Fratres vñ estis. et Ps. 120. Vnde veniet auxiliū mihi. et etiā cōponitur cū littera chaph in pricipio et dicitur. כְּאַיִן Cheain. i. quasi. pene. tanq; nihilū. vel quasi non. Ps. 73. Pene effusi sunt gressus mei. et. Ps. 38. Et substātia mea tanq; nihilū ante te.

אֵיפָה Epha. genus mensure. quod in nostra trāslatione dicitur. ephi. Exo. 16. Gomor aūt decima pars est ephi. Ruth. 2. Inuenit ordei quasi ephi mensuram. & aliqñ ponitur pro modio. Leui. 19. Iustus modius equusq; sextari⁹. & scribitur aliqñ sine iod. Leui. 5. Offeret pro pctō suo simile partē ephi decimā. Et qñ post se regit genitiuū tunc mutat he vltimū in tau: sicut alia noia feminina in he desinentia. vt. 1. Reg. 17. Accipe fribus tuis ephi polēte. Item. אֵיפֹה Epho. vbi. vel quādo. Geñ. 37. Vbi pascant greges. Ruth. 2. Vbi hodie collegisti. et Iob. 38. Vbi eras quando ponebā fundamēta terre. Et aliqñ ponitur pro. qñ. vt Iob. 4. Aut qñ recti deleti sunt. scribitur etiā cum uau in fine loco he. vt Iob. 17. Vbi est ergo nūc prestolatio mea. vbi ponitur. אֵיפוֹ Epho pro eo quod in littera nostra est nunc. Inuenitur etiā. אֵיפוֹא Epho. cum vau et aleph in fine. & interpretatur vbi: siue nūc: vel hic aduerbiū loci. vt Geñ. 27. Quis igitur ille ē: q captā venationē attulit mihi. Pro quo hebrei legūt. Quis nūc ille ē qui captā venationē attulit mihi. Et aliqui hebrei dicūt q etiam in loco predicto ponitur pro vbi. et legūt sic. Quis vbi ille est. Et dicūt q deficit ibi cōiunctio qdā: ac si diceret. Quis et vbi ille est. sicut Abac. 3. Vbi nos habemus sol & luna steterūt in habitaculo suo. p quo in hebreo habetur. Sol luna steterūt in habitaculo suo. vbi similiter deficit illa cōiunctio. et Geñ. 27. ubi dicitur. Et tibi post hac fili mi ultra qd faciam: pro eo quod in littera nostra est post hac in hebreo habetur predicta dictio.

אִישׁ Is. vir. homo. maritus. quilibet. quicūq;. vnusquisq;. quisq;. alter. Geñ. 2. Hec vocabitur virago: qa de viro sumpta est. Et in eodē. 30. Etiā hac vice mecū erit maritus meus. et Exo. 11. Postulet vir ab amico suo. & in eodē. Fuitq; moyses vir magnus valde in terra egypti. Leui. 17. Homo quilibet de domo israel si occiderit bouē aut ouē. Et in eodē. Homo quilibet de domo israel & de aduenis qui peregrinātur inter vos. & in eo. Homo quicūq; de filiis israel & de aduenis qui peregrinātur apud vos. et in eodē. 19. Vnusquisq; patrē suū & matrē timeat. et in eodē. 25. Reuertatur homo ad possessionē suam & vnusquisq; rediet ad familiā pristinā. Ponitur etiā pro altero. vt Exo. 21. Si rixati fuerint viri: & percusserit alter proximū suum. Et in eodē. 25. Vbi nos habemus respiciātq; se mutuo versis vultibus: in hebreo habetur. Et aspectus eorū quisq; ad fratē suū: siue alter ad frēm suū: aut alter ad alterū. qa sicut supra dictū ē hec dictio frater aliqñ ponitur in scriptura p alter de duobus qñ sunt siles. Accipitur etiā אִישׁ Is. p viro forti et magno siue nobili vel pricipali. vt. 1. Reg. 26. Nūquid nō vir tu es. idest nobilis et precipuus vl priceps. Vnde subditur. & quis alius similis tui in israel. Et. 3. Reg. 2. Confortare et esto uir fortis. vbi in hebreo nō ē illud fortis: sed subintelligitur sub nomine viri. Et aliquādo pōitur pro nomine speciei. quod sub nomine hominis siue viri intelligitur etiam femina. vt Exo. [illegible]. Qui percusserit hominem volens occidere morte moriatur. & ps. 1. Beatus vir qui non abiit in cōsilio impiorum. Vbi sub hoc nomine. אִישׁ Is. Intelligitur tam masculus quā femina. & etiā accipitur pro masculo cuiuscūq; speciei. Vt. Geñ. 7. Ex omnibus animātibus mūdis septena et septena masculū & feminā: de animantibus vero īmundis duo masculū & feminā. vbi pro masculo habetur. אִישׁ Is: et pro femiā. אִשָּׁה Isa. et in plurali אִישִׁים Isim. i. viri. Prouer. 8. O uiri ad vos clamito. et Esa. 53. Despectū et nouissimū virorum. Et in genere feminino scribitur sine iod & cū he in fine et dicitur. אִשָּׁה Isa. idest mulier. Virago. vxor. femina. vnaqueq;. qlibet. Geñ. 2. Et edificauit domin⁹ deus costam quam tulerat de adā in mulierē. et in eodē. Hec vocabitur virago: quia de viro sumpta est. et in eodem. 4. Adā vero cognouit vxorem suam. et in eodem. 7. Ex omnibus animantibus mundis septena masculum et feminam: de animantibus vero immundis duo masculum et feminam. Exo. 27. Pro eo quod nos habemus quinq; cortinas sibi iungentur mutuo: in hebreo habetur quinq; cortine erunt iuncte vnaqueq; ad sororem suā. i. vnaqueq; ad alteram.

Sed trāslator transtulit sensum. Scribitur etiā cū tau in fine loco he. & dicitur. אֵשֶׁת Eseth. idest mulier. siue vxor. vt Prouer. vltimo. Mulierē fortē quis inueniet. et Exo. 18. Tulit sephoram vxorem moysi. Et in plurari. אִשּׁוֹת Isoth. idest mulieres. vt Ezechi. 23. Sic ingrediebantur ad oola & ooliba. mulieres nefarias. & pōitur cōmuniter pro mulieribus. נָשִׁים Nasim quod nomē deriuatur ab. אֱנוֹשׁ Enos de quo infra in suo loco dicetur. Item אִישׁוֹן Ison. obscurū vel tenebrosum. siue pupilla. s. oculi. Prouer. 7. in noctis tenebris & caligine. et in eodē. 20. Extinguetur lumen eius in mediis tenebris. & accipitur etiam pro pupilla oculi: eo quod cōmuniter est nigri coloris. Prouer. 7. Legemq; meam vt pupillā oculi tui. ps. 17. Custodi me vt pupillā oculi.

אִית Ith. siue אִיתַי ithai. in ligua chaldaica signat eē. Dañ. 2. Non est homo super terrā qui sermonē tuū rex possit implere. Et ī eodē. Quorū nō ē cū hominib⁹ cōuersatio

אֵיתָן Ethan. Fortis. robustus. durus. siue asperū. & saxosū Geñ. 49. Sedit in forti arcus eius. & Nu. 24. Robustū quidē ē habitaculū tuū. Exo. 14. Cūq; extēdisset Moyses manū suā contra mare: reuersū est primo diluculo ad priorē locū. pro quo hebrei legūt. reuersū est primo diluculo ad fortitudinē suam siue ad vigorē suū. & ps. 73. Tu siccasti fluuios ethan. Pro quo beatus Hieronymus interpretationē nominis sequens in psalterio iuxtā hebraicam veritatē trāstulit. Tu siccasti flumīa fortia. & Deut. 21. ponitur pro aspero & saxoso. vbi dicitur & ducent eam ad vallem asperā atq; saxosam. et Iob. 33. Vbi dicitur. & oīa ossa illius marcescere facit: pro eo quod ī littera nostra est marcescere facit: in hebreo habetur supradicta dictio. s. ethan. pro quo hebrei legūt fortiter siue fortis scilicet dolor. & in plurali אֵיתָנִים Ethanim idest fortes vel robusti. vt Mich. 6. Audiant montes iudicium domini: & fortia fundamenta terre. Ponitur etiam pro optimatibus vel pricipibus. vt Iob. 12. Et optimates supplātat. ponitur quoq; pro nomine proprio. 3. Reg. 8. cōuenitq; ad Regem salomonem vniuersus israel mēse ethanim. Vbi vitio scriptorū ponitur in translatione nostra. Bethanim. p ethanim.

אַךְ Ach. Tantūmodo. solūmō. Duntaxat. sed. saltē. verūtū. et. quidē. vere. certe. autē. adhuc. forsitā. Nu. 12. Nūtūmodo per moysem locutus ē dñs. Leuit. 21. ita dūtaxat vt intra velum nō ingrediatur. Esa. 43. Verūtamen seruire me fecisti in peccatis tuis. Exo. 10. Sed nūc dimitte peccatum mihi etiā hac vice. Geñ. 29. Os quidē meū es & caro meā. 1. Reg. 25. Vere frustra seruaui omīa: que huius erant in deserto. Exo. 21. si autem vno die vel duobus superuixerit. Geñ. 18. Si loquar adhuc semel. ps. 138. Et dixi forsitā tenebre conculcabūt me. significat etiā. qūā. vt. ps. 72. quā bonus israel deus. & aliquando ponitur causa ornatus orationis sicut apud latinos alique dictiones enclitice. & ideo aliquando omittitur a translatore. vt Leuit. 23. Vbi dicitur decimo die mensis huius septimi: dies expiationis erit. vbi premittitur supradicta dictio scilicet. אַךְ Ach. que omittitur a translatore. et similiter in aliis locis.

אָכַל Achal. Comedere. deuorare. consumere. comburere. Geñ. 37. Fera pessima comedit eum. Exo. 34. Panē non comedit & aquā nō bibit. Leui. 26. Et comedetis panē vestrū in saturitate. Et in eodē. Et comedetis vetustissima veterum. Ps. 68. Zelus domus tue comedit me. et Ps. 78. Quia comederūt iacob. Exo. 15. Deuorauit eos sicut stipulam. & Leuit. 9. Et ecce egressus ignis a dño deuorauit holocaustū. & Ps. 13. Qui deuorāt plebem meā sicut escam panis. Significat ēt cōsumere. vt Deu. 4. Dñs deus tuus ignis cōsumēs est. & Iudi. 6. Ascenditq; ignis de petra: & carnes azymosq; panes cōsumpsit. 2. Reg. 11. Et nunc hunc & nūc illum cōsumit gladius. Item significat cōburere. vt Exo. 3. Et videbat q rubus arderet: et nō cōbureretur. Et ide. אֹכֶל ochel. i. victus. siue cibus. vel esca. Geñ. 42. Vt emamus victui necessaria. Et in eodē. Sed serui tui venerūt vt emerēt cibos. Et in eodē. 43. Reuertimini & emite nobis pauxillū escarū. Et inde. אֲכִילָה Achila. i. comestio. vel cibus. 3. Reg. 19. Et ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & qdraginta noctibus. Et recipit in principio mem. Et dicitur. מַאֲכָל Maachal. i. cibus. vt Iudi. 14. De comedēte exiit cibus. Et etiā scribitur cū tau in fine. & dicitur. מַאֲכֹלֶת Maacholeth. i. cibus. Esa. 9. Et erit in cōbustionem & cibū ignis. Et inde. מַאֲכֶלֶת Maacheleth. i. gladius. vel culter. Geñ. 22. Et arripuit gladiū vt īmolaret filiū suū. & in plurali. מַאֲכָלוֹת Maachaloth. Prouer. 30. Generatio que pro dentibus gladios habēt: & cōmandit molaribus suis. Pro quo hebrei legūt. Generatio que pro dentibus gladios habent: et cultros pro molaribus.

אָכֵן Achen. Siquidē. certe. vere. ergo. itaq;. Exo. 2. Quō palā factū est verbū istud. p quo hebrei legūt: siquidē siue certe palā factū est verbū. Ps. 82. Vos autē sicut hoies moriemini. Esa. 49. Ergo iudiciū meū cum dño.

אָכַף Achaph. curuare. flectere. cōpellere. Prouer. 16. Anima laborantis laborat sibi: quia cōpulit ad illud os suū. Et solū inuenitur in loco predicto. & Iob. 33. Et eloquētia mea non sit tibi grauis. vbi pro eo q in littera nostra est eloquētia mea in hebreo habetur אַכְפִּי Achpi. Et dicunt hebrei q ibi ponitur per additionē aleph in principio pro כַּפִּי Chapi. i. manus mea. Et legūt sic. Et manus mea non sit tibi grauis. Sed si dictio supradicta diuidatur in. אַךְ ach. quod significat. certe. aut quidē. sicut supradictū est: & פִּי pi. quod significat os meū: tunc erit talis littera. s. et quidē os meū nō sit tibi graue. quod ē idē sensus cū littera nostra.

אִכָּר Icar. Agricola. vt Hiere. 51. Et collidā in te agricolam: & iugalē eius. et Amos. 5. Et vocabūt agricolā ad luctū. & ī plurali. אִכָּרִים Icarim. i. agricole. Hiere. 14. Cōfusi sūt agricole. et in eo. 31. Agricole & minātes greges.

אַל Al. Non. neq;. ne. nequaqua. noli. siue nolite. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudū. & Ps. 120. Non det in cōmotionē pedē tuū: neq; dormiet qui custodit te. Prouer. 3. Noli prohibere benefacere eum qui potest. Et in eodē. 23. Noli laborare vt diteris. & in eodē. 30. Neq; est rex qui resistat ei. Canti. 1. Nolite me cōsiderare q fusca sim. Hiere. 51. Non tendat qui tendit arcum suū. Osee. 4. Ne derelinquat saltē iuda: & nolite ingredi in galgala & ne ascenderitis in bethauē: neq; iurauerītis viuit dñs. Vbi pro eo q in littera nostra ē ne. & neq;. & nolite. in hebreo ponitur supradicta dictio. Ponitur etiā pro. in. vel cōtra. vt. 1. Reg. 17. Vbi dicitur in quē irruisti hodie. i. cōtra quē irruisti hodie. subditur cōtra meridiē ceni. Itē. אֵל El. deus. siue fortis. vt Geñ. 14. Erat eni sacerdos dei altissimi. et in eodē. Benedictus abram deo excelso: qui creauit celum & terrā. et benedictus deus excelsus. Et in eodē. 17. Ego sum deus oipotens. & in eodē. 33. Inuocauit sup illud fortissimū deū israel. Vbi ponitur. אֵל El. pro fortissimo. & Iosue. 22. Fortissime deus israel ipse nouit. Ps. 42. Sitiuit aīa mea ad deū fortem viuū. Pro quo in hebreo habetur. Sitiuit aīa mea ad deū fortem viuū. et etiā. lxx. traduxerūt ischyron. i. fortem. vnde vitio scriptorū fuit positum ibi fontē p fortem. et in plurali. אֵלִים Elim. i. fortes vel dii. vt. Exo. 15. Quis similis tui in fortibus dñe. Accipitur etiā pro diis gentiū siue pro idolis. vt Esa. 1. Cōfundātur ab idolis qb⁹ sacrificauerūt. et in eo. 57. Qui cōsolamini in diis. Vide ēt supra ī dictōe. אֵיל El. cū iod

אל in medio dictiōis. Item. אֶל El. cum apice segol significat. ad. apud. in. sup. cum. per. cōtra. de. a. vl' ab. Gen̄. 2. Et adduxit eam ad adam. Et in eodē. 4. Dixit caim ad abel fratrem suum. Et in eodē. Respexit dn̄s ad abel & ad munera eius. Exo. 6. Locutusq; ē dn̄s ad moysen. Itē ponitur pro apud Gen̄. 12. Et laudauerunt illā apud pharaonē. Et in eod. 37. Accusauitq; fratres suos apud patrem. Ponitur etiā pro. in. vt. Gen̄. 23. Sepeliuit Abraam vxorē suam in spelūca agri duplici. & in eodē. 27. Madianite vēdiderūt eū in egypto. Exo. 29. In qua pones testimonium quod dabo tibi. Significat etiā. sup. vt. 2. Re. 2. regēq; cōstituit sup galaad & sup gesuri & super iezrael. Itē significat. cū. vt. Gen̄. 49. Sepelite me cū patrib9 meis. Itē sign̄at. per. vel. contra. 3. Reg. 18. Siquidē cherubim expādebāt alas super locum arce. Eccl'. 1. Et gyrat p meridiē. 1. Reg. 27. Cōtra meridiē iude & cōtra meridiē ieramiel & cōtra meridiē ceni. 2. Re. 5. Si ascendā cōtra philisteos. Itē pōitur p. de. siue p. a. vel. ab. vt Gen̄. 20. Dixitq; abraā de sara vxore sua soror mea ē. Et in eodē. 41. Et oēs prouincie veniebāt in egyptū: vt emerent escas. Pro quo in hebreo habetur. vt emerēt escas a ioseph. Ezech. 1. Et facies leonis a dextris ipsorū quattuor. et aliqn̄ ponitur pro articulo: ad denotandū q dictio sequēs est datiui casus vl' accusatiui. Gen̄. 3. Mulieri quoq; dixit. vbi p̄mittitur supradicta dictio. el. Et in eo. Vocauit dn̄s deus adam. vbi ēt ponitur in hebreo. el. ad denotandū q adā est accusatiui casus. et aliqn̄ scribitur cū iod ī fine: & dicitur. אֱלֵי Ele. idest. in. aut secus. Iob. 3. Gaudētq; vehemēter cū inuenerit sepulchrū. Pro quo hebrei legūt. Qui letabātur ī exultatione: gaudēt cū inuenerint sepulchrū. Et in eodē. 29. Radix mea apta ē secus aq̄s. Ponitur ēt aliqn̄. אֵל El. pro. אֵלֶּה ele. .i. isti vel ii. aut hec. Gen̄. 19. Dūmodo viris istis nihil mali faciatis. et in eodē. 16. Daboq; posteris tuis vniuersas regiones has. & est oīs generis & cuiuscūq; casus: qa noīa hebraica sunt indeclinabilia. Cōponitur ēt cū pnoībus hoc modo אֵלַי Elai. i. ad me. אֵלֶיךָ Elécha. i. ad te. אֵלָיו Elau. i. ad eum. אֵלֵינוּ Elénu. i. ad nos. אֲלֵיכֶם Alechem. i. ad vos. אֲלֵיהֶם Alehem. i. ad eos. & qn̄ refertur ad feminam hoc modo. אֵלַיִךְ Elaich. i. ad te. אֵלֶיהָ Elēha. i. ad eā. אֲלֵיכֶן Alechen. i. ad vos. אֲלֵיהֶן Alehen. i. ad eas. prima psona tam in singulari q̄; in plurali est sicut in masculino.

אלל Alal. in lingua chaldaica significat lamētari. eiulare. plangere. vlulare. Et inde. אַלְלַי Alelai. i. ve. iteriectio dolētis vel eiulātis. Iob. 10. Si ipius fuero ve mihi. Michee. 7. Ve mihi qa factus sum sicut qui colligit in autūno. & aliquādo scribitur cū simplici lamed. Ioel'. 1. Plange q̄si virgo accincta sacco. vbi pōitur. אֱלִי Eli. quod ē verbū secūde psone īperatiui modi gn̄is femini. Itē. אֱלִיל Elil. i. idolū. nihil siue inane aut vanū. Esa. 10. Quō inuenit man9 mea regna idoli. Iob. 13. Et cultores peruersorū dogmatū. Pro quo hebrei legūt: medici idoli omnes vos: siue medici vel cultores inanitatis vel nihilitatis oēs vos. nā pōt deriuari a supradicta dictiōe. אַל Al. que significat nō siue nihil. & in plurali אֱלִילִים Elilim. i. idola vel demōes. Leui. 19. Nolite cōuerti ad idola. p̄s. 95. Oēs dii gentiū demonia. Esa. 2. Et idola penit9 cōterētur. Ponitur etiā. אֱלִיל Elil. pro fraudulētia. Hiere. 14. Et diuinationē fraudulentam & seductionē cordis sui prophetant vobis.

אֶלְגָּבִישׁ Elgabis. grādo. Ezech. 13. Et dabo lapides pgrādes. pro quo hebrei legūt. Et dabo lapides grādinis. Et in eo. Et iber inundans in furore meo erit & lapides grādes. Et in eo. 38. Et imbre vehemēti & lapidibus immēsis. vbi ponitur pro immēsis elgabis. nā significat grādinē qn̄ lapides grandinis sunt magni & in magna quātitate. Et de hoc vide infra in dictione. גָּבִשׁ Gabas.

אֵלֶּה E'le. isti. iste. ista. siue hi. he. hec. Gen̄. 2. Iste sunt generationes celi & terre. Et in eo. 9. Isti sunt filii noe et ab iis disseminatū est omne genus hoīm sup vniuersam terrā. Et in eodē. 36. He aūt sunt gn̄ationes esau: & hec noīa filiorū eius. Et in eo. Hi duces filiorū esau. Exo. 1. Hec sunt noīa filiorū israel. Et est oīs gn̄is & oīs casus. vt supra dictū ē. & in ligua chaldaica dicitur. אִלֵּין Ilen vl'. אִלֵּךְ ilech. Dan̄. 2. Et cōteret oīa hec. Et in eo. 3. Viri isti contēpserūt te rex.

אָלָה Ala. Iurare. maledicē. īprecari. vt Iudi. 7. Et sup qb9 me audiēte iuraueras. Iob. 31. Vt expeterē maledicēs aīam eius. Inde. אָלָה Ala. i. iuramētū aut maledictio siue execratio. Gen̄. 26. Sit iuramentū inter nos. Eze. 16. Sicut despexisti iuramētū. Ps. 9. Cuius maledictione os plenū est. Ps. 78. Et de execratione & mendacio annūciabūtur. Esa. 24. A facie maledictionis luxit terra. Et in plurali. אָלוֹת Aloth. Deut. 29. Iuxta maledictiōes q̄ in libro legis huius ac federis cōtinētur. Et in eodē. 30. Oēs aūt maledictiones has cōuertet super inimicos tuos. Et inde. תַּאֲלָה Thaala. i. labor. fatigatio. Thren̄. 3. Dabis eis scutū cordis laborē tuū. Item. אֱלוֹהַּ Eloha. deus. Iob. 3. Non reqrat eū deus desup. Et in eo. 4. Nūquid homo dei cōparatione iustificabitur. Abac. 3. Deus ab austro veniet. Et in lingua chaldaica dicitur. אֱלָה Ela vel אֱלָהָא elaha. Dan̄. 2. Vt q̄rerent misecordiā a facie dei celi. Et ī eodē. Tibi deo patrū meorū cōfiteor. Et scribitur plural'r. אֱלֹהִים Elohim. i. deus. Gen̄. 1. In pricipio creauit deus celū & terrā. p̄s. 7. Deus iudex iust9. et q̄n post se regit gtm̄ amittit mē: sicut cetera noīa pl'alia ī im desinētia & dicit אֱלֹהֵי Elohe. Exo. 3. De9 hebreorū misit me ad vos. Deut. 10. Ipse ē deus deorū. Et vt ait bt̄s hieronym9 ī ep'la ad marcellā: est cōis numeri: quod et vnus deus vocatur & plures. Deut. 4. Neq; est alia natio tā grādis: q̄ habeat deos apropinquātes sibi. 1. Reg. 28. Deos vidi ascendētes de terra. Et in eo. 4. Quis nos saluabit de manu deorū sublimiū istorū. Et in lingua chaldaica dicitur. אֱלָהַיָּא Elahaia siue אֱלָהִין Elahin. i. dii. Hiere. 10: Dii qui celos & terrā nō fecerunt. Dan̄. 2. Exceptis diis quorū nō est cum hoībus cōuersatio. Accipitur ēt pro diis gentiū: qui dicūtur dii secundū opinionē eorū a qbus colūtur. Gen̄. 25. Abiicite deos alienos qui in medio vestri sunt. Ps. 95. Oēs dii gentiū demonia. Osee. 3. Et ipi respiciūt ad deos alienos. Accipitur etiā pro angelis siue pro hoībus sanctis vel potētibus seu principibus vel iudicibus: qui dicūtur dii participatiue. Gen̄. 6. Vidētes filii dei filias hominū q essent pulchre: acceperūt sibi vxores ex oībus quas elegerāt. Quod exponūt hebrei de filiis potentiū & principū. 2. Regū. 7. A facie populi tui quē redemisti tibi ex egypto gentē & deū eius. i. principē eius. Ps. 8. Minuisti eū paulomin9 ab angelis. Ps. 96. Adorate eū oēs angeli eius. Ps. 137. In cōspectu angelorū psallam tibi. Ps. 81. Ego dixi dii estis. Exo. 21. offerat eum dn̄s diis. Et in eo. 22. Diis nō detrahes. Item. אֵלָה Ela. terebinthus vel quercus. Gen̄. 35. At ille infodit eos subter terebinthū que est post vrbē sichē. Ios. 24. Et tulit lapidē pergrādem: posuitq; eum subter quercum que erat in sanctuario dn̄i. Iudi. 6. Venit angelus dei & sedit sub quercum. Esa. 1. Cum fueritis velut quercus defluētibus foliis.

אִלּוּ Ilu. Si. quāuis. Ester. 7. Atq; vtinā in seruos & famulas venderemur esset tolerabile malū & gemēs tacerem. Pro quo hebrei legūt. Atq; si in seruos et famulas vēderemur tacerē. Eccl'. 6. Etiā si duobus millibus annis vixerit. Itē. אֲלוּ Alu. in lingua chaldaica ē aduerbiū demōstratiuū. i. ecce siue. en. Dan̄. 2. Et ecce q̄si statua vna.

אָלַח Alach. fetere. corruptū siue inutilem esse. Et inde

verbū passiuū prime cōiugationis quod recipit nū in pricipio & dicitur. נֶאֱלַח Neelach. Iob. 15. quanto magis. abominabilis & inutilis hō. & p̄s. 13. omēs declinauerūt simul inutiles facti sūt. p̄s. 52. vbi eadē Verba habentur.

אוּלַי vlay. si forte. forte. forsitam. De quo vide supra in dictiōe. אוּלַי vlay cū littera vau ī pria syllaba. itē. אֱלִי Eli. i. plāge. de quo vide supra. in dictōe. אַלַל Alal. [illegible] alya. cauda. vt leuit. 3. adipē & caudā totā cū renib9 [illegible] elil. idolū. siue demō. de q° vide sup. ī dictōe אַלַל alal [illegible] Alā. facere māipulos vl'. manip'los ligare. vt Ge. 37. Putabā nos manip'los ligare ī agro. Inde אֲלֻמָּה Alūma. manipulus. Gen̄. 37. & Quasi consurgere manipulū meū & stare. & in plurali. אֲלֻמִּים Alūmim. Secundū terminationē masculinorū vl' אֲלֻמּוֹת Alumoth. secundū terminationē femininorū: eodē libro et cap. vbi sup. Itē. אָלַם alam obmutescere mutū eē. p̄s. 30. muta fiant labia dolosa. & p̄s 38. Obmutui & humiliat9 sū. & ī eodē. obmutui et nō aperui os meū. Esa. 53. Et quasi agn9 corā tōdente se obmutescit. & inde. אִלֵּם Ilem. siue. אֵלֶם Elem. i. mutus. siue muta. vt Gen̄. 4. Quis fabricat9 ē mutū. p̄s. 37. Sicut mut9 nō aperiēs os suū. & ī titulo psalmi. 55. vbi dicitur In finē p populo. qui a sāctis lōge factus ē: in tituli inscriptiōe ipi dauid. p quo beatus Hieronimus in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit. victori p colūba muta: eo quod pcul abierit dauid humilis & simplex. & in plurali. אִלְּמִים Ilemim. i. muti. Esa. 56. canes muti nō valētes latrare vidētes vana. Itē אֻלָם vlam. siue אוּלָם vlam. vere. vtiq;. sed. alioqui verūtamē. Numeri. 14. viuo ego & implebitur gl'ia dn̄i vniuersa terra. vbi premittitur in hebreo dictio vlā. s. vere siue vtiq; viuo ego. Iob. 1. sed extēde manū tuā: & tāge cūcta q̄ possidet. et ī eodē. 2. alioqui mitte manū tuā et tāge os eius & carnē. et in eodē. 11. Atq; vtinā deus loqueretur tecū. et in eodem. 13. Prius vos ostēdēs fabricatores mēdacii. p quo hebrei legūt. Et vere siue vtiq; vos fabricatores mēdacii. p̄s. 58. Si vere vtiq; iusticiā loq̄mini. vbi pōitur. אֵלֶם Elem pro. אֻלָם Vlam: Sign̄at ēt אֻלָם Vlam. siue אוּלָם Vlam porticū siue vestibulum. 3. Reg. 6. Et porticus erat ante templū viginti cubitorū. &. p̄s. 52. Et firmamentū in plagis eorū. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. & firma sint vestibula eorū. Ezech. 40. & mēsus ē vestibulū porte octo cubitorū. & in eodē vestibulū aūt porte erat intrinsec9. et in plurali אֵלַמִּים elamim. secūdū terminationē masculinorū. siue אֵלַמּוֹת elamoth. Secundū terminationē femininorū vt in eo. 40. fen'r aūt erāt & ī vestibulis fenestre p gyrum. et in eo. & vestibula in circuitu Item. אַלְמָן Alman. viduus siue viduatus vt. Hiere. 51. Non fuit viduatus israel & iuda a dn̄o deo suo. & in gene. feme. אַלְמָנָה Almana. i. vidua. vt Gen̄. 38. esto vidua in domo patris tui. & Esa. 1. Defendite viduā. et in plurali. אַלְמָנוֹת Almanoth. p̄s. 65. patris orphanorū et iudicis viduarū. Thren. 5. matres nostre q̄si vidue. et īde. אַלְמֹן Almon. i. viduitas vt. Esa. 47. Et venient tibi hec duo subito in die vna sterilitas et viduitas. et hoc idē sign̄t. אַלְמְנוּת Almenuth. vt Gen̄. 38. que depositis viduitatis vestibus assūpsit theristrum. Esa. 54. Et opprobrii viduitatis tue nō recordaberis amplius. & inde domus siue palatia iam destructa dicuntur metaphorice אַלְמְנוֹת Almanoth. vt Esa. 13. & respōdebūt vlule ī edibus eorum. Itē. אַלְמֹנִי Almoni. i. ille cui9 nomen tacetur in scriptura: et deriuatur a supradicta dictiōe אָלַם Alam q̄ significat obmutescere. Ruth. 4. declina paulisp. et sede hic vocās eū noīe suo. &. 4. Reg. 6. in loco illo et illo ponam9 īsidias

אֵלוֹן Elon. siue. אַלּוֹן Alon quercus. Gene. 35. Et sepulta ē ad radices bethel subter quercū & appellauit nomen loci illius quercus fletus. & in plurali. אַלֹּנִים Alonim siue. אַלֹּנֵי Alone. vt Amos. 2. et fortis ipse quasi quercus. & zacha. 11. Vlulate quercus basan. significat etiā cōuallē siue locū in quo sunt multe quercus & alie arbores. vt Gen̄. 12. Et vsq; ad cōuallē illustrē. & in eodē. 18. Appuit aūt ei dn̄s in cōualle mābre. Itē. אִילָן Ilan. siue אִילָנָא ilana. in lingua chaldaica significat arborē. Dan̄. 4. Et ecce arbor ī medio terre. Et in eodem. Succidite arborem.

אֶלֶף Elef. mille. vt Gen̄. 20. Ecce dedi mille argēteos fratri tuo. Nu. 31. Mille viri de singulis tribubus eligantur. Canti. 4. Mille clypei pendēt ex ea. Et in eo. 8. Mille tui pacifici. & ī plurali. אֲלָפִים Alaphim. siue אַלְפֵי Alphe. i. millia siue milleni. vt Exo. 34. Qui custodis misericordiā in millia. & Dan. 7. Millia milliū ministrabāt ei: et cum regit post se gtm̄. dicitur. אַלְפֵי Alphe. vt Iob. 1. Fuit possessio eius septē millia ouiū: & tria millia camelorū. ponitur etiā singulare pro plurali: videlicet qn̄ precedit alius numerus minor. dūmodo excedat numerū denariū. vt Exo. 12. sexcēta fere millia peditū. & Nu. 25. Et occisi sunt viginti q̄ttuor millia. vbi in hebreo ponitur mille in singulari p millia in plurali. Accipitur etiā pro familia in q̄ est hoīm multitudo vt Iudi. 6. Ecce familia mea minima est in manasse. & pro duob9 millibus tm̄ dicitur אַלְפַּיִם Alphaim. vt Esdre. 2. Filii feros duo millia. et in eodē. Fili beguay duo millia q̄nq̄ginta sex. & inde. מַאֲלִיפוֹת Maliphoth. i. ea q̄ in millibus multiplicata sunt. vt. p̄s. 143. Oues eorū fetose. pro quo bt̄us Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. pecora nostra in millib9. Itē. אָלַף Alaph. docere siue discere Iob. 18. docuit iniquitatē tuā os tuū. Et in eodē. 33. Tace & docebo te sapientiā. Proue. 22. Ne forte discas semitas eius. et aliqn̄ scribitur sine aleph. vt Iob. 35. Qui docet nos sup iumēta terre. vbi pōitur. מַלְּפֵנוּ Malephēnu. pro מְאַלְּפֵנוּ malephēnu. & inde. אַלּוּף Alluf. i. dux: siue doctus. aut doctor vl' magister. Gen̄. 36. Dux themā. Dux omar. Dux sephua. Ps. 54. Dux meus & notus meus. pro quo hebrei legūt: doctor vel magister meus & notus me9. Prouer. 2. Que reliqt ducē pubertatis sue. et in eodē. 16. Et verbosus separat principes. i. duces. Ponitur ēt pro federatis. vt in eodē. 17. Qui autē altero sermōe repetit separat federatos. Et inde agnus qui precedit gregē: & est dux aliorū. dicitur. אַלּוּף Aluph. pro quo bt̄us Hieronymus traduxit māsuetū. Hiere. 11. Et ego quasi agnus māsuetus qui portatur ad victimā. significat ēt bouē vel taurū aut armentū. et inuenitur tm̄ in nūero plurali. s. אַלּוּפֵי Aluphe. siue. אֲלָפִים Alaphim. vt Ps. 143. Boues eorū crasse. & Esa. 30. Et tauri tui & pulli asinorū q operātur terrā. Deu. 7. Oleo & armētis gregib9 ouiū tuarū et in eodē. 28. Greges armētorū tuorū & caule ouiū tuarū.

אָלַץ Alas. molestare siue angustiare. vt Iudicū. 16. Cumq; molesta esset ei: & per multos dies iugiter adhereret spaciū ad quietē nō tribuēs. pro quo hebrei legūt: cūq; molesta esset ei verbis suis per singulos dies: & angustiasset eū. et solum inuenitur in predicto loco.

אַלְקוּם Alcū. verbū cōpositū ēst. ab. אַל Al. quod significat neq; siue nō. & קוּם Cū. quod significat cōsurgere siue resistere. Prouer. 30. Neq; ē rex qui resistat ei. pro quo heb. legūt: et rex nō cōsurget cū eo: siue nō resistet ei. q ē idē cū litt'a nostra. pōt ēt legi sic. s. & rex cui nēo resistet:

אִם Im. si: siue. nū: nūquid. cum: vl' quādo. Gen̄. 4. Si bene egeris recipies. & Exo. 1. Si masculus fuerit interficite eum: si femina reseruate. Thren. 5. Quia si abiecit & miserebitur. ponitur etiam pro siue vt Exo. 19. Siue iumentum fuerit siue homo non viuet. Eccl'. 12. Siue bonū siue malum sit. Item ponitur pro. an. vt Gen̄. 24. Vtrum prosperum

iter suum fecisset deus an non. Exo.17. Est ne deus in nobis an non. & quando cōponitur cum ista littera. ה ha et dicitur. הַאִם. Haim tūc significat num siue nūquid. vt Nume. 17. Num vsq̄ ad internicionē delendi sum9. &. Iob.6. Ecce non est auxiliū mihi in me. pro quo hebrei legunt nūquid non est auxilium meū in me. ponitur etiā pro cum vel quādo. vt Nu.36. Cum iubileus. i. quinquagesimus ann9 aduenerit. & qn̄ iungitur cū iuramēto tūc ponitur pro negatiōe vt. p̄s.88. Semel iuraui in scō meo si dauid mentiar. i. q̄ nō mētiar. &. p̄s. 95. Vt iuraui in ira mea: si ītroibūt in requiē meam. et p̄s.131. Sicut iurauit dn̄o votū vouit deo iacob: si introiero in tabernaculū domus mee. Et cum cōponitur cū hac syllaba ו ve. & dicitur. וְאִם Veim. tunc significat et si. quod si. sin autē. si aūt. Exo.20. quod si dixerit seruus diligo dn̄m meū. & in eodē. Si autē filio suo desponderit eā. Nu.16. Sin autem nouā rem fecerit dn̄s. et cum preponitur ei dictio. כִּי ci. et dicitur. כִּי אִם Ci im tunc ambe dictiōes aliquando significāt nisi vel sed. vt. Geñ.32. Non dimittam te nisi benedixeris mihi. & p̄s.1. Sed in lege dn̄i volūtas eius. et quando premittitur ei dictio. עַד Ad. que significat vsq̄: tūc ambe dictiones significāt quoadusq̄ siue donec. vt Gene.24. Non comedā: donec loquar sermones meos. habet etiā alios modos significandi qui possunt reduci ad supradictos. Item. אֵם Em. Mater. vt Geñ.3. Mater cunctorū viuentiū. &. Exo.20. honora patrem tuū & matrem tuā. ponitur etiā pro biuio vel capite viarum. vt Eze.21. Stetit enim rex babylonis in biuio in capite duarū viarū. accipitur etiā pro familia vel populo. vt. 2. Regū.20. Et tu vis subuertere ciuitatem: & euertere matrem in israel. & in plurali. אִמּוֹת imoth. i. matres. vt Thren.2. Matribus suis dixerūt. Dicitur etiā. אֻמּוֹת Vmmoth. Secundū terminationē feminorū. siue. אֻמִּים Vmmim. secūdū terminationē masculinorū & significat tribus aut gentes vel populos. vt Geñ.25. Duodecim principes tribuū suarū. &. Ps.116. Laudate eū oēs populi. Et in ligua chaldaica dicitur. אֻמָּה Vmma. Dañ.3. Et oīs populus & trib9 et lingua. & in plurali. אֻמַּיָּא Vmmaia. vt in eodē. vobis dicitur populis tribub9 & linguis. et inde dicūt aliqui q̄ deriuatur. אַמָּה Amma. i. cubitus de quo vide in dictione sequenti.

אָמָה Ama. famula: vel ancilla: aut cubitus. Geñ. 21. eiice ancillā hanc & filiū eius. non enim heres erit filius ancille. Exo. 2. Misit vnam e famulabus suis. & in plurali. אֲמָהוֹת Amahoth. vt Gen. 20. Sanauit deus abimelech et vxorem ancillasq̄ eius. Et Naū.3. Et ancille eius gementes. significat etiā predicta dictio cubitū. Geñ.6. Et in cubito cōsumabis sūmitatē eius. Exo.26. Et cubitus ex vna parte pēdebit. Hiere.51. pedalis precisiōis tue. pro quo hebrei legunt. cubitus. i. mēsura auaricie tue siue precisionis tue. Et in plurali. אַמּוֹת Ammoth. Deu.3. Nouē cubitos habens longitudinis. et in numero duali. אַמָּתַיִם Amathaim. i. duo cubiti. Exo.25. Longitudo habebat duos & semis cubitos. et in lingua chaldaica in plurali dicitur. אַמִּין Ammin. i. cubiti. Dañ.3. Latitudine cubitorū sex.

אָמַל Amal. Deficere. infirmū siue imbecillem esse. Eze. 16. In quo mūdabo cor tuū. pro quo hebrei legūt. q̄ imbecille siue infirmū factū est cor tuum. Tamen si illa littera aleph: que ponitur in principio illius dictiōis est prime persone futuri tēporis & non est de substantia dictionis Tunc potest esse sensus sicut in littera nostra. Inde. אֻמְלַל vmlal. per duplicē lamed. i. infirmus siue imbecillis factus est: aut defecit: vel desertum est. vt. 1. Regū. 2. Et que multos habebat filios infirmata est. et Neemie. 4. quid iudei faciūt imbecilles. Et. Ps.6. Miserere mei domine quoniam infirmus sum. Esa. 24. Infirmata est vitis. Et in eodem. Et infirmata est altitudo populi terre. Hiere.15. infirmata ē: que peperit septem. Esa. 16. Quoniā suburbana esebon deserta sunt. Et scribitur aliqn̄ cū vau. in prima syllaba.

אָמַן Aman. Credere. fidelem esse. stabilē esse. permanere. Genesis. 15. Credidit Abraam deo. vbi ponitur הֶאֱמִין Heemin. quod est verbum tertie coniugationis. Et Exo.4. Non credent mihi. Et in eo. Vt credāt inquit quod apparuerit tibi dn̄s. Et in eo. Si non crediderint inquit tibi Et in eo. Credent verba signi sequētis. et in eodem. 14. Et crediderūt dn̄o. p̄s.26. Credo videre bona dn̄i. Et. p̄s.115. Credidi propter qđ locutus sum. p̄s.77. Nec fideles habiti sunt in testamēto eius. Significat etiā stabilem esse. aut permanere. vt Iob.4. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles: et Esa.7. Si nō credideritis non permanebitis. vbi sìlis dictio ponitur pro p̄manebitis sicut pro credideritis. inde. אֱמוּנָה Emuna. i. fides. credulitas. veritas. stabilitas. Indeficiens. 4. Reg.12. Sed in fide tractabant eam. p̄s.32. Et omnia opera eius in fide. Esa.11. Et fides cinctoriū renum eius. Et osee. 2 Sponsabo te mihi in fide. Item ponitur pro veritate. vt p̄s. 35. Et veritas tua vsq̄ ad nubes. p̄s.118. Et in veritate tua humiliasti me. Et in eodē. omnia mādata tua veritas. Significat etiā stabilitatē vel firmitatē. vt. Exo.17. Et factū est vt manus illius non lassarētur. i. non deficerēt: sed essent stabiles pro quo in hebreo est. Et fuerūt manus eius veritas siue stabilitas. Et idē significat. אֹמֶן Omen. et in plurali. אֱמוּנִים Emunim. i. veritates. siue fideles aut veraces. p̄s.11. Quoniam diminute sunt veritates a filiis hominum. & inde. נֶאֱמָן neeman. i. fidelis. verax. stabilis: indeficiens. Nu.12. Qui in omni domo mea fidelis ē. 1. Reg.2. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelē. 2. Reg.7. Et fidelis erit dom9 tua et regnum tuū vsq̄ in eternū. 3. Reg.11. Et suscitabo tibi domū fidelē. Iob.12. Mutans labiū veracū. Esa.33. Aque eius fideles. i. stabiles siue indeficiētes. Hiere.15. Facta est mihi quasi mēdacium aquarū infideliū. pro quo in hebreo est. Aquarum que nō sunt fideles. i. que nō sunt stabiles. Et in lingua chaldaica dicitur. מְהֵימַן Meheman. i. fidelis. Daniel. 2. Et fidelis interpretatio eius. Et inde. אֵמֻן Emun. i. fides siue credulitas. Deut.32. Et infideles filii. pro quo in hebreo est filii in quibus non est fides: siue credulitas: aut veritas. Et inde. אָמֵן Amen. quod est aduerbium affirmandi. vt Deut.27. Et respōdebit omnis populus amen. & in eodē. & dicet oīs populus amen. et Esa.65. Benedicetur in deo amen. Et in hebreo in hoc loco amen est genitiui casus. interp̄tatur aūt amen. vere siue fideliter. aut fides. siue veritas. vnde Apocalypsis.3. dicitur. Hec dicit amē testis fidelis & ver9. et inde. אָמְנָם Omnam. Siue. אֻמְנָם Vmnam. i. vere. vtiq̄. Gen. 18. Num vere paritura sum anus. Et idem significat. אָמְנָה omna. vt Geñ.20. Alias autem & vere soror mea est. Item. אֹמֵן Omen. i. Alumnus. nutrici9 vel nutrix. vt Nu.11. Sicut portare solet nutrix infantulū. Ester.2. Qui fuit nutricius filie fratris sui edisse. Esa. 49. Et erunt reges nutricii tui. Item. אָמָּן Amman. Artifex. siue opifex. Canti.6. Que fabricata sunt manu artificis. Item. אָמוֹן Amon. i. multitudo quasi. הָמוֹן Hamon. Hiere.52. Et ceteros de multitudine trāstulit nabuzardan princeps militie.

אָמַץ Amas. Preualere. superare. firmare. vel roborare. confortare. Roboratū vel robustum esse. siue viriliter agere. Geñ.25. Populusq̄ populū superabit. Deut. 2. Et offirmauerat cor illi9. i. cōfortauerat siue roborauerat cor illius. Iob.4. Et genua trementia confortasti. p̄s.26. Et confortetur cor tuū & sustine dn̄m. Et. p̄s.141. Quia cōfortati sunt sup me. Ruth.2. videns ergo noemi q̄ obstinato

ruth animo decreuisset secum pergere. pro quo hebrei legunt. Et vidit q̄ ipsa confortabatur ad eundum secum. 3. Reg.12. Porro rex roboam festinus ascendit currum. Pro quo hebrei legunt. porro rex roboam confortatus est vt ascenderet currum. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum in locis predictis. Prouer.8. Quando ethera firmabat sursum. & Zach.12. Confortentur mihi habitatores ierusalem in domino deo suo. Iob.16. Roborarē vos in ore meo Ios.1. Et esto robustus valde. & in eodem. & viriliter age. inde אַמִּיץ Amis. idest fortis vel robustus. Iob. 9. Sapiens corde & fortis robore. Amos.2. Robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio & dicitur. מְאַמֵּץ Meames. vt Prou.24. Et vir doctus robustus & validus. cuius plurale מַאֲמַצֵּי Maamasse. ponitur. Iob. 36. vbi dicitur. Et omnes robustos fortitudine. & inde אָמוֹץ Amus. idest fortis. vt Zach.6. In quadriga quarta equi varii & fortes. & dicunt hebrei q̄ in hoc loco significat subrussos vel rubicundos. Alii vero dicunt q̄ in predicto loco accipitur pro equis qui sunt coloris cineris.

אָמַר Amar. dicere. loqui. precipere. cogitare. eligere: siue exaltare. Geñ.1. Dixitq̄ deus fiat lux. Et in eo. Dixit quoq̄ fiat firmamentum. Et in eo. 4. Dixitq̄ cayn ad abel fratrē suum. Ps.148. Quia ipse dixit & facta sunt. Exo.5. Hec dicit dominus deus. & inde. לֵאמֹר Lemor. idest ad dicendum: pro quo in translatione nostra communiter ponitur dicens. vt Exo.40. Locutusq̄ est dominus ad moysen dicens. pro quo hebrei legunt. Locutusq̄ est dominus ad moysen ad dicendum scilicet: filiis israel vel aliis. Nam illud lamed quod ponitur in principio dictionis communiter ponitur pro ad: quando preponitur gerundio vel infinitiuo vt לַעֲשׂוֹת Laasoth. ad faciendum. לֶאְסֹר Leesor. ad alligandum. vt. Ps.149. Ad faciēdam vindictam in nationibus. & in eodem ad alligandos reges eorum in compedibus. ponitur etiam לֵאמֹר Lemor pro verbo inpersonali idest dicitur. pro quo beatus Hieronymus transtulit vulgo dicitur. Hiere.3. Vulgo dicitur. si dimiserit vir vxorem suam. Et aliquādo scribitur sine aleph. vt. 2. Reg.19. Et amasse dicite. vbi ponitur. תֹּמְרוּ Thomru. pro תֹּאמְרוּ Thomru. Et. p̄s.136. Quia dicitis in cogitatione. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia contradicent tibi scelerate: quod magis consonat cum hebreo. vbi ponitur יֹמְרוּךָ iomrucha pro יֹאמְרוּךָ iomrucha. & inde אֹמֶר omer siue אִמְרָה Imrath. idest verbum vel eloquiū. vt Ps.18. Non sunt verba neq̄ sermones. & Ps.147. Qui emittit eloquium suum terre. & in plurali. אֲמָרִים Amarim siue אִמְרֵי imrē. aut אֲמָרוֹת Amaroth. idest verba siue eloquia. Iob.6. Et in ventum verba profertis. Et p̄s.11. Eloquia domini eloquia casta. Prouer.1. Ad intelligendum verba prudentie. Et ēt supradicta dictio אָמַר Amar. ponitur pro p̄cipere. vt Geñ.3. Cur precepit vobis deus vt non comederetis ex oī ligno paradisi. & Ester.6. Iussitq̄ sibi afferri historias. & Iob. 9. Qui p̄cipit soli & nō oritur. Et in eo.37. Precipit niui vt descendat in terrā. & inde מַאֲמַר Maamar. idest verbū siue preceptū. vt Ester.2. Quidquid eni ille p̄cipiebat obseruabat ester. Pro quo in hebreo habetur. verbū siue p̄ceptū mardochei faciebat Ester. Itē אָמַר Amar. significat cogitare vel putare: q̄ est dicere in corde. vt. Iudi. 15. putaui q̄ odisses eā. Et i eo. 20. putauerūt solito more cedere. 4. Reg.5. Putabā q̄ egrederetur ad me. 2. Reg. 21. nisus est p̄cutere dauid. pro quo he. le. dixit. s. in corde suo siue cogitauit percutere dauid. & Eccl's.2. Dixi ergo in corde meo. Itē ponitur pro exaltare siue eligere. vt Deut.26. Dn̄m elegisti hodie. Et in eo. en dominus elegit te hodie: vbi ponitur הֶאֱמִיר Heemir: quod est verbum tertie coniugationis. Et dicunt hebrei q̄ significat exaltare. Et inde ille ramus qui est in summitate arboris dicitur אָמִיר Amir vt Esa.17. Et sicut excussio olee duarum vel trium oliuarū in summitate arboris. pro quo he. le. in sūmitate rami. s. illius qui est in sūmitate arboris. Et in eo. ponitur pro segete. vbi dicitur: sicut aratra & segetes que derelicta sunt a facie filiorum israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. ramum siue virgultum. de quo vide etiam infra in dictione חֶרֶשׂ Charas. Item ponitur pro superbire. vt Esa.61. Et in gloria eorum superbietis vbi ponitur תִּתְיַמָּרוּ thithiamaru sine aleph: sicut in aliquibus locis supradictis. Itē אִמַּר Imar in lingua chaldaica significat arietem siue hedū Esdre.6. Et hedos in holocausta.

אֶמֶשׁ emes. heri. nocte preterita. Geñ.19. Ecce dormiui heri cum patre meo. Et in eodem.31. Sed deus patris tui heri dixit mihi. Et in eodem. Respexit dominus & arguit te heri. Et accipitur ibi heri pro nocte preterita. nā premittitur in textu, Viditq̄ in somnis dicentem sibi dominum. Pro quo in hebreo habetur: & venit de9 ad laban syrum in somno noctis.

אֱמֶת Emeth. veritas. verus. Geñ.47. Et facias mihi misericordiam & veritatem. 3. Reg.10. Verus est sermo quem audiui in terra mea. Ios.2. Detis mihi verum signū. 4. Reg.20. Fiat tantum pax & veritas in diebus meis. Ps. 18. Iudicia domini vera. Ps. 84. Veritas de terra orta est.

אַמְתַּחַת Amthach. saccus. vt Geñ.44. Imple saccos eorum frumēto quantum possunt capere: & pone pecuniam singulorum in summitate sacci.

אָן An. quo. aduerbium iterrogandi loci vel temporis. vt. 1. Reg.10. Quo abisti. & Iob.8. Vsq̄ quo loqueris talia.

אָנָּא Anna. Aduerbium obsecrandi vel rogandi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit obsecro. vt Geñ. 50. Obsecro vt obliuiscaris scelerum fratrū tuorum. & Ps.117. O domine saluum me fac: o domine bene prosperare. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. O domine salua obsecro. obsecro domine prosperare obsecro. & aliquādo scribitur. אָנָּה Anna cum he in fine loco aleph. vt. Ps.115. O domine libera animam meam. & in eo. O domine quia ego seruus tuus. vbi beatus Hieronymus etiam transtulit obsecro: sicut in supradicta dictione. & Exo.32. Obsecro peccauit populus iste pctm̄ maximū.

אֲנָא Ana. in lingua chaldaica est pronomen prime persone & significat ego. Dañ.4. Ego Nabuchodonosor quietus eram in domo mea.

אִנְבָּא Inba. In lingua chaldaica signat fructū. Dañ.4. Et fructus eius nimis. Et in eo. Et disp̄gite fruct9 eius.

אָנָה Ana. quo. aduerbium interrogandi loci vel tp̄is. huc & illuc. quoq̄. vt Ps.12. Vsq̄quo domine obliuisceris mei in finē: vsq̄quo auertis faciē tuam a me. Et in eo. Vsq̄ quo exaltabitur inimicus meus super me. & Ps.138. Quo ibo a spiritu tuo: & quo a facie tua fugiā. & Canti. 5. Quo abiit dilectus tuus. & qn̄ duplicatur supradicta dictio: significat. huc. & illuc. siue quoq̄. vt. 3. Reg.2. Et nō egredieris inde huc atq̄ illuc. Et in eo. Quacunq̄ die egressus fueris huc & illuc scito te esse moriturū. &. 4. Reg.5. Nō abiit seruus tuus quoq̄. est ēt aduerbium obsecrandi vel rogandi vt supra dictū est. Item אָנָה Ana. lugere. contristari siue mestū esse. vt Esa.3. Et merebunt atq̄ lugebunt porte eius. Et in eodem. 19. Et merebunt piscatores. Et inde. תַּאֲנִיָּה Thaaniia & אֲנִיָּה Aniia. idest luctus & meror: siue tristitia. vt Threu. 2. Et repleuit in filia Iuda humiliatum & hu

Luctus meror. אנה Casu accidere. Occasionē querere. תאנה Occasio.

miliatam. Pro quo he.le. & repleuit ſiue multiplicauit in fi lia iuda luctum & merorem vel triſtitiã. Item אנה ina. fortuitu vel caſualiter accidit: ſiue occaſionem queſiuit. vt Exo.21. Qui autem non eſt inſidiatus: ſed deus illum tradidit in manus eius. 4.Reg.5. Animaduertite & videte ꝙ occaſiões querit aduerſum me. Et inde תאנה thoana. ideſt occaſio. vt Iudi.14. Et quereret occaſiones cõtra philiſtiim. Hiere.2. in deſiderio anime ſue glutiuit ventũ amoris ſui: nullus auertet eam. pro quo hebrei legunt in deſiderio aie ſue glutiuit ventum occaſionis ſue: quis auertet eam: ſiue occaſiõem eius quis auertet. Nomina enim hebraica ſunt indeclinabilia: vt ſupra dictum eſt. Item אנה Ana in lingua chaldaica ſignificat. ego. vt Dañ.5. Porro ego audiui de te ꝙ poſſis obſcura interpretari.

אנה Ego.

אנון Illi.

אנון Inun. in lingua chaldaica eſt pronomen tertie perſone pluralis numeri. ideſt illi. ſiue. ipſi. Dañ.2. In diebus autem regnorum illorum.

אנח Ingemiſcere. Gemere. אנחה Suſpiriũ. Gemitus. אנחות Gemitus.

אנח Anach. Suſpirare. ingemiſcere. vt Exo.2. et ĩgemiſcentes filii iſrael propter opera vociferati ſunt. & Prouer.29. Cum impii ſumpſerit principatum: gemet populus. & Eſa.24. Ingemuerunt omnes qui letabantur corde. Thren.1. Sacerdotes eius gemẽtes. & in eodẽ audierũt quia ingemiſco ego. Ezech.21. Ingemiſce in contritione lumborum. Ioelis.1. Quid ingemuit animal. & ide אנחה Anacha. ideſt gemitus: vel ſuſpirium. Iob.3. Anteꝗ̃ comedam ſuſpiro. pro quo in hebreo habetur. Ante cibum meum ſuſpiriũ meũ venit. Sed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum. & Ps.6. Laboraui in gemitu meo. & Eſa.35. fugiet dolor & gemitus. & in plurali. אנחות Anachoth. vt Thren 1. Multi enim gemitus mei.

אנחנו Nos. נחנו Nos.

אנחנו Anachnu. Nos. vt Ps.19. Nos autem ſurreximus & erecti ſumus. & aliquando ſcribitur ſine aleph. et dicitur. נחנו Nachnu. vt Thren.3. Nos iniqꝫ egimus et ad iracundiam prouocauimus.

אני Ego. אנחנו Nos. אני Nauis. Claſſis. אניה Nauis. אניות Naues.

אני Ani. ego. vt Geñ.15. Ego dominus qui eduxi te de vr chaldeorum. & in plurali אנו ánu ſiue אנחנו Anáchnu. ideſt nos vt ſupra dictũ eſt. & hec tria pronomina. ſ. ego tu. ille. variantur in hebreo per omnes caſus. alia vero nomina ſunt indeclinabilia & inuariabilia. Sed vtuntur quibuſdam articulis ad denotandum caſus. vt dictum fuit in p̄cedenti tractatu de gramatica hebraica: vbi poſite ſunt variationes pronominum per omnes caſus tã in ſingulari ꝗ̃ in plurali. Item אני Oni. nauis. vt Eſa.33. Non tranſibit ſuper eum nauis remigum. Ponitur etiã pro claſſe vt.3.Reg. 9. Claſſẽ quoqꝫ fecit rex Salomon. Scribitur etiam cum he in fine. & dicitur אניה Onia. vt Ione.1. Et inuenit nauem euntem in tharſis. & in plurali. אניות Onioth. i. Naues. Ps. 103. Illic naues ptrãſibunt. & Eſa.23. vlulate naues maris.

אנך Litum. Trulla cementarii. Stannum.

אנך Anach. litum. i. linitũ. ſiue trulla cementarii qua liniunt parietes. Amos.7. Et ecce dñs ſtans ſuper murum litum & in manu eius trullam cementarii. vbi pro trulla cémentarii ponitur in hebreo eadem dictio que ponitur pro lito. Et in eo. Quid tu vides amos & dixi trullam cementarii. Et in eodẽ. Ecce ponam trullam in medio populi mei iſrael. Et ſolum inuenitur in locis predictis. Et dicunt hebrei ꝙ ſignificat lapidem plumbeum vel ſtãneum quo cementarii vtuntur ne edificium ſit tortuoſum: quia in lingua punica vel arabica ſtannum dicitur אנך Anach. & ſic legunt. Ecce dominus ſtans ſuper murum ſtanneum: ideſt edificatum cum tali inſtrumento: & in manu eius ſtannum ideſt lapidem ſtanneum. & ſic in ſequentibus.

אנכי Ego.

אנכי Anochi. ego. vt Geñ.15. Ego ꝓtector tuus. & Exo. 20. Ego ſum dominus deus tuus.

אנס Cogere. Impoſſibile eſſe.

אנס Anas. cogere. compellere. vim facere: difficile ſiue impoſſibile eſſe. Eſter.1. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. & in lingua chaldaica ſignificat difficile ſiue impoſſibile eſſe. Dañ.4. Et omne ſacramentum nõ eſt impoſſibile tibi. & aliqui hebrei legunt. non eſt occultum ſiue coopertum tibi.

אנף Iraſci. אנפה Charadriõ.

אנף Anaph. indignari. ſiue iratum eſſe. vt Deut.1. Cum mihi quoqꝫ iratus deus propter vos dixerit. & Ps.2. Nequando iraſcatur dominus. inde אנפה Anapha. Nomẽ auis in lege prohibite. Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit charadrion. vt Leuit.11. Erodionem & charadriõ iuxta gen⁹ ſuũ. & aliq hebrei dicũt ꝙ ſignat q̃ddã gen⁹ milui.

אנק Gemere. Ingemiſcere. Mugire. אנקה Gemitus. אנקה Mygale.

אנק Anac. ingemiſcere. dolere. mugire. vel clamare pre dolore. Ezech.8. Super frontes virorum gementiũ & dolentium. Et in eo.24. Ingemiſce tacens. Hiere.51. Et in omni terra eius mugiet vulneratus. & inde אנקה Enca: ſiue אנקת Encath. ideſt gemitus. Ps.101. Vt audiret gemitus compeditorum. Inde אנקה Anaca ſignificat quoddam animal: pro quo beatus Hieronymus tranſtulit mygale. Leuit.11. Mygale chameleon & ſtellio. Et aliqui hebrei dicũt ꝙ ſignificat quoddam genus reptilium quod ſemper gemit vel clamat: dictum a verbo ſupradicto.

אנש Deſperare. Miſeria. אנוש Violentus. Grauiter. Miſerabilis. Inſanabilis. אנושה Deſperata. אנוש Homo. אנוש deſperatio.

אנש Anas. deſperare. dolere. infirmari. vt.2.Reg.12. Percuſſitqꝫ dominus paruulum quem peperit vxor vrie dauid & deſperatus eſt. & Ps.68. Improperium expectauit cor meum & miſeria. pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. tranſtulit. Opprobrio contritum eſt cor meum & deſperatus ſum. Et inde אנוש Anus. ideſt violentus, grauatus. inſcrutabilis. inſanabilis. deſperatus. vt Iob.34. Violenta ſagitta mea abſqꝫ vllo peccato. & Eſa. 17. Et dolebit grauiter. Hiere.17. Prauum eſt cor hominis & inſcrutabile. Et in eo.30. Inſanabilis eſt fractura tua. & in eodem inſanabilis eſt dolor tuus. Et in genere feminino אנושה Anuſa. Mich.1. Quia deſperata eſt plaga eius. Item אנוש Enos. homo. vt quidam volunt a ſuperiori dictione deriuatum eo ꝙ in preſenti vita ſemper eſt in miſeriis & doloribus. Ps.102. Homo ſicut fenũ dies eius. & Eſa. 51. Quis es tu vt timeas ab homine mortali. & Hiere.17. Et diem hominis nõ deſideraui. Sed hebrei in hoc loco legunt אנוש Anus: ſicut ſupra: & ſic legunt. & diem deſperationis vel infirmitatis vel doloris nõ deſideraui: ſcilicet cõtra ſuos aduerſarios & perſecutores: quia non appetebat vindictam. poteſt etiam ſupradicta dictio אנוש Enos. deriuari a verbo נשה Naſa que ſignificat obliuionem: & additur aleph in p̃cipio huius dictionis Enos ſicut in multis nominibus deriuatiuis. Et idem dicit euſebius in libro de preparatione euangelica. Et allegat illud p̄ſi.8. Vbi dicitur. Quid eſt homo quod memor es eius. vbi pro homine ponitur enos. q.d. quid eſt iſte oblitus ſiue obliuioſus ꝙ memor es eius. Eſt ẽt nomẽ propriũ enos filii ſeth. vt habetur Geñ.5. & .1.Paralip.1. Et in plu. אנשים Anaſim. i. hoies. aut viri. vt Geñ.18. Apparuerũt ei tres viri ſtãtes prope eũ. Et in eo.19. Viri ciuitatis vallauerũt domũ illius. 1.Re.25. Hoies iſti boni ſatis fuerũt nobis. & Iob.4. Quãdo ſolet ſopor occupare hoies. & ponitur אנוש Enos in ſingulari pro plurali. vt Ps.9. Vt ſciant gentes quoniam homines ſunt. Et in lingua chaldaica dicitur אנש. ſiue אנשא Enaſa. ideſt homo ſiue homines. Dañ.2. Non eſt homo ſuper terram qui ſermonem tuum rex poſſit interpretari. Et in eodem. In quibus habitant filii hominum. Et in genere feminino amittit aleph. & dicitur נשים Naſim. i. mulieres: ſiue vxores. vt Exo.1. Non ſunt hebree ſicut egyptie mulieres. & Deut.17. Nõ hẽbit vxores plurimas. & Eſa.3. Et mulieres

Enos. אנשים Viri. Homines. אנוש Homines. אנש Homo. אנשא Homines. נשים mulieres.

dominate ſunt eis.

אנת Tu.

אנת Anthe. in lingua chaldaica eſt pronomen ſecunde perſone. ideſt tu. Dañ.2. Tu rex cogitare cepiſti in ſtratu tuo.

אסם Celaria.

אסם Aſam. celariũ: ſiue horreum. & inuenitur tantum in numero plurali. Deut.28. Emittet dominus benedictionem ſuper cellaria tua. & Prouer.3. & implebũtur horrea tua ſaturitate.

אסון quicꝗ̃ mali Periculũ. Mors.

אסון Aſon. Periculũ ſiue mors. Geñ.42. Ne forte in itinere quicꝗ̃ patiatur mali. pro quo he.le. Ne forte in itinere accidat ei periculum ſiue mors. Et in eo.44. Si tuleritis & iſtum & aliquid ei in via contigerit. ideſt aliquid periculi vel infortunii ei cõtigerit. Exo.21. Si autem mors fuerit ſubſecuta: reddet animam pro anima.

אסף Cõgregarẽ. Colligere.

אסף Aſaph. congregare. colligere. contrahere. retrahere. reuocare. auferre. diſperdere. Geñ.49. Congregamini & audite filii iacob. & Nu.11. Congrega mihi ſeptuaginta viros. Et in eodem congregãs ſeptuaginta viros de ſenioribus iſrael. Hiere.10. Congrega de terra confuſionem tuam. Mich.2. Congregatione congregabo iacob totum te. Item ſignificat colligere. vt Geñ.49. Collegit pedes ſuos ſuper lectum. Nu.19. Colliget autem vir mũdus cineres vacce. Et in eo.20. Pergat inquit aaron ad populos ſuos. Pro quo hebrei legunt. colligatur Aaron ad populos ſuos. Et in eo. & Aaron colligetur & morietur ibi. Et in eo.31. Et ſic colligeris ad populum tuum. Iudi.19. Nulluſqꝫ ſub tectum ſuum nos vult recipere. vbi ponitur in hebreo colligere pro recipere. 4.Reg.22. Idcirco colligam te ad patres tuos: & colligeris ad ſepulchrum tuum in pace. & Eſa.10. Sicut colliguntur oua que derelicta ſunt. Et in eo.57. Viri miſericordie colliguntur: a facie enim malitie collectus eſt iuſtus. & inde feſtũ tabernaculorum vocatur אסיף Aſiph. A colligendo eo ꝙ in eo tempore colligebantur fructus & reponebantur in horreis. Exo.23. Solẽnitatẽ quoqꝫ in exitu anni quando congregaueris omnes fruges tuas de agro. Et inde אסף óſeph ſiue אסיפה Aſipha. ideſt collectio. & in plurali. אספות Aſuphoth. ſiue אספים Aſuphim. ideſt collectiones vel congregationes. Et accipitur etiam pro concilio quod eſt collectio vel congregatio plurimorum. vt.1.Paralip.26. In qua parte domus erat ſeniorum concilium. Et in eo. Vbi erat concilium bini & bini. Eccl's.12. Que per magiſtrorum concilium data ſunt a paſtore vno. Et inde illa pars exercitus que nouiſſime proficiſcebatur in caſtris dicitur מאסף Meaſeph. i. recolligens. quia recolligebat omnes qui diſperſi erant & errauerant per viam. Nu.10. Nouiſſimi caſtrorum omnium profecti ſunt filii dã. pro quo he.le. Et profectum eſt vexillum caſtrorum tribus dã recolligens omnia caſtra. & Ioſ.6. Reliquum vulgus arcam ſequebatur. pro quo he.le. & recolligens. & aliqñ duplicantur due vltime littere principales. & dicitur אספסוף Aſaphſuph. ideſt vulgus promiſcuũ quod ſe miſcuerat & recollegerat cum populo iſrael qñ egreſſi ſunt de egypto. vt Nu.11. Vulg⁹ quipe promiſcuum quod aſcenderat cum eis flagrauit deſiderio. Item אסף Aſaph. ſignificat contrahere vel retrahere. vt.1.Reg.14. Contrahe manum tuam. &.2.Reg.10. Cõtraxit omnem iſraelem & tranſiuit iordanem. Ioelis.2. Et ſtelle retraxerunt ſplendorẽ ſuũ. Itẽ ponitur pro reuocare. vt Nu.11. Reuerſuſqꝫ eſt moyſes & maiores natu iſrael in caſtra. pro quo he.le. Collectus ſiue reuocatuſqꝫ eſt moyſes. Et in eo.12. Separetur ſeptẽ diebus extra caſtra & poſtea reuocabitur. Et in eo. Donec reuocata ẽ maria. Significat ẽt curare vel ſanare hoiem leproſum eo quod leproſus habitat extra ciuitatẽ. 4.Reg.

אסיף Tẽpus quo fructus colliguntur. אסף אסיפה אספות אספים Cõcilium. מאסף Nouiſſimi recolligẽs Reliquum vulgus. אספסוף Vulgus ꝓmiſcuum. Cõtrahere Retrahere Reuocare.

5. Profecto curaſſet eũ a lepra quã habet. Et ĩ eo. Quia iſte miſit ad me vt curẽ hoiem a lepra ſua. Et in eo. Et curaret me. Itẽ ponitur pro auferre: quod eſt idem quod retrahere vt Geñ.30. Abſtulit de⁹ opprobriũ meũ. i. retraxit. et Iob. 27. Diues cũ dormierit nihil ſecũ auferet. Ps.103. Auferes ſpm̃ eorũ & deficiẽt. & Eſa.16. Et auferetur letitia & exultatio de carmelo. Signãt ẽt perire vel diſperdere: aut cõſumere. vt Iudi.18. Et ipſe cũ omni domo tua pereas. 1.Reg.15. Diſcedite ab amalech ne forte inuoluã te cũ eo. pro quo hebrei legũt. Ne forte diſperdã te cũ eo. Hiere.8. vbi nos legimus congregans congregabo eos. hebrei legũt diſperdẽs diſperdam eos. ſiue cõſumens conſumã eos. Et ſil'r. Sopho 1. vbi dicitur cõgregãs congregabo oĩa. pro quo he.le. conſumẽs conſumã oĩa. Et ſic infra eo. cap̄. vbi dicitur congregans hominem & pecus. Congregans volatilia celi.

Curare. Auferre. Perire. Diſperdẽ Cõgregaẽ.

אספרנא Diligẽter. Studioſe.

אספרנא Aſparna. in lingua chaldaica ſignãt diligẽter ſiue feſtinãter aut ſtudioſe. Eſdre.5. Et opus hoc diligenter ſtruatur. Et in eo.6. Studioſe ſumptus dentur viris illis. Et in eo. Diligenter executi ſunt.

אסר Ligare. Vincire.

אסר Aſar. vincire. ligare. cõſtringere. obligare Geñ.42. Frater veſter vnus ligetur in carcere. Et in eo. Et ligans illis preſentibus. Iudi.16. Vinxit eum latẽtibus apud ſe inſidiis. Et in eodẽ ſaltẽ indica mihi quo ligari debeas. Et in eo. Quibus rurſum dalila vinxit eũ. 4.Reg.13. Vinxitqꝫ eum pharao nechao in rebla. Signãt ẽt cõſtringere ſiue obligare. vt Nu.30. Aut ſe cõſtrinxerit iuramento. Et ĩ eo. Et iuramentũ quo obligauit aĩam ſuã. Itẽ ſignãt iungere currum vel quadrigã aut plauſtrum. ꝙ eſt idem quod ligare. vt Geñ.47. Iuncto ioſeph curru aſcendit obuiã pr̃i. & Exo.14. Iũxit ergo currũ & oẽm populũ ſuũ aſſumpſit ſecum. & .1.Reg.6. Et duas vaccas fetas quibus non eſt impoſitum iugum iungite in plauſtro. Et quia currus & quadrige ligabantur ad preliandum: ideo aliquando ſignificat diſponere prelium: aut incipere prelium. vt.3.Reg.20. Et ait quis incipiet preliari. & inde אסיר Aſir. ſiue אסור Aſur ideſt vinctus vel ligatus. vt Iudi.15. Non te occidemus ſed vinctum trademus. Hiere.40. Quando tulit eum victum catenis in medio omnium. Et in plurali. אסורים Aſurim. ſiue אסירים Aſirim. vt Geñ.39. Tradiditqꝫ ioſeph in carcere vbi vincti regis cuſtodiebantur. Et in eo. Qui tradidit in manu illius vniuerſos vinctos qui in cuſtodia erant. Ps. 67. Qui educit vinctos in fortitudine. Eſa.14. Vinctis ei⁹ nõ aperuit carcerem. Zach.9. Tu quoqꝫ in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu in quo non eſt aqua. Significat etiam אסורים Aſurim. ſiue אסורי Aſure ligaturas ſiue vincula. vt Iudi.15. Ita vincula quibus ligatus erat diſſipata ſunt & ſoluta. Eccl's.7. Vincula ſunt manus eius. Et quandoqꝫ deponit aleph. Eccl's.4. Quod de carcere catenifqꝫ interdum quis egrediatur ad regnum. vbi ponitur הסורים Haſurim pro האסורים Haaſurim. inuenitur etiam אסרות Aſuroth. in feminina terminatione. vt.2.Reg.3. Manus tue ligate non ſunt. Et inde מסרות Moſeroth. ideſt ligature ſiue vincula. vt Iob.39. Et vincula eius abſoluit. Ps.106. Et vincula eorum dirupit. & Ps.105. Dirupiſti vincula mea. Et inde carcer dicitur בית האסורים Beth haaſurim. ideſt domus vinctorum. vt Iudic.16. Et clauſum in carcere molere fecerunt. Et in eo. qui adductus de carcere ludebat ante eos. Et inde אסר Eſar. ideſt vinculum. ſiue edictũ aut conſtitutio. Dañ.6. Locuti ſunt regi ſuper edicto.

Obligare. Cõſtrĩgere. Iungere. Incipeẽ ꝓlium. אסיר אסור Vinctus. אסורים אסירים Vincti. אסורים Vincula. Carcer. הסורים האסורים אסרות Ligature. מסרות Vincula. Carcer. אסר Edictũ.

אע Aa ſiue אעא Aaa. in lingua chaldaica ſignificat lignũ. Eſdre.5. Et ligna ponantur in parietibus.

אע אעא Lignum.

אף Aph. etiam. quoqꝫ. attamen. etenim. quantomagis. ira. naris. Leuit.26. Ego quoqꝫ hec faciã vobis. Et in

אף Quoqꝫ.

eodem. Attamen etiā cum essent in terra hostili nō penit⁹ abieci eos. Ps. 96. Etenim correxit orbē terre: qui nō cōmouebitur. Iob. 4. Quantomagis hi qui habitant domos luteas. Et qñ preponitur ei lrã he & dicitur. הַאַף Haaph. tunc est aduerbiū interrogandi: vel dubitandi. pro quo in translatione nrã ponitur nunquid. vt Geñ. 18. Nūquid perdes iustū cū impio. Sed hebrei legunt: nunquid ēt perdes iustū cū impio: & qñ iūgitur ei hec dictio. כִּי chi. & dicitur אַף כִּי Aph chi. tunc significat. itaq̃. siue quantomagis. vt Geñ. 3. Cur precepit vobis deus vt nō comederetis ex oĩ ligno paradisi. Pro quo aliqui hebrei legūt. Itaq̃ precepit vobis deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi. Translatio chaldaica trāstulit vere. & quesitiue. q. d. Es ne verū quod precepit vobis deus vt nō comederetis ex omni ligno paradisi. Sed cōmuniter significat quātomagis. vt. 3. Reg. 8. Quātomagis dom⁹ hec quā edificaui tibi. & Iob. 25. Quātomagis homo putredo & filius hominis vermis. Et in eo. 9. Quantus ergo sum ego vt respondeam ei. Pro quo hebrei legunt. Quantomagis vt ego respondeam ei. Prouer. 11. Si iustus in terra recipit: quantomagis impius & peccator. Item אַף Aph. idest ira vel furor. Iob. 36. Simulatores & callidi prouocant iram dei. Ps. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. & Ps. 77. Et ira dei ascendit super eos. Ps. 94. Quia iuraui in ira mea si introibūt in requiem meā. & Ps. 137. Et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuā. Significat etiā faciem siue vultum: vt Geñ. 2. Et inspirauit in faciem eius spiraculum vite. Et in eo. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cū littera nū in medio. Dañ. 2. Et cecidit in faciem suam. Significat etiam nares: vel nasum. vt Ps. 114. Nares habent & non odorabunt. Canti. 7. Nasus tuus sicut turris libani. Esa. 2. Quiescite vos ab homine cuius spirit⁹ in naribus eius est. & in plurali. אַפַּיִם Apaim. i. furores: vel nares: aut facies. Et cū premittitur ei dictio אֶרֶךְ erech. idest longus: & dicitur אֶרֶךְ אַפַּיִם erech apaym. interpretatur longanimis. i. tardus ad iram. vt Ps. 102. Longanimis & multū misericors. Et aliqñ interpretatur patiēs: vt Exo. 34. Patiens & multe miserationis ac verax. Et econtrario qñ premittitur ei קְצַר cesar. i. curtus: vel breuis: & dicitur קְצַר אַפַּיִם Cesar apaim. tunc significat iracundū. i. breuis vel facilis ad iram. Prouer. 14. Impatiens operabitur stultitiam. & etiam dictio אַפַּיִם Apaim ponitur pro tristi vel tristitia. vt. 1. Reg. 1. Anne aūt dedit vnam partem tristis.

אָפַף Aphaph. circūdare. vt Ps. 17. circūdederūt me funes mortis. & Ps. 39. Qm̃ circumdederunt me mala: quorum non est numerus.

אָפַד Aphad. cōstrigere. astrigere. cīgere. Exo. 29. Qd cōstringes baltheo. & Leuit. 8. Quod astringens cingulo aptauit rationali. & inde dicitur אֵפֹד Ephod. i. superhumerale. eo quod cōstringebatur cū rationali. vt Exo. 28. facies aūt superhumerale. Et in eo. Et stringatur rationale anulis suis cū anulis suphumeralis vita hyacithina vt maneat iunctura fabricata: & a se inuicem rationale & suphumerale nequeant separari. Et aliqñ ponitur in translatiōe nrã. pro baltheo: vel cingulo. vt Leuit. 8. In locis supradictis. Significat ēt vestimentū siue ornamentū quoddā sic nominatū. vt. 2. Reg. 6. Porro dauid erat accinctus ephod lineo Et recipit in fine. he vel thau. & dicitur אֲפֻדָּה aphuda. siue אֲפֻדַּת aphudath. vt Exo. 28. Ipsa quoq̃ textura & cūcta operis varietas erat ex auro. & Esa. 30. Et vestimētū cōflatilis auri tui. vbi ponitur ꝓ vestimēto. & īde deriuatur אַפַּדְנוֹ Apadno. Dañ. 11. Et figet tabernaculū suū apedno īter duo maria. pro quo in hebreo est. Et figet tabernacula apedno

[Margin: Tamen. Etenim. Quāto magis. הַאַף Nūquid. Cur. Itaq̃. Quāto magis. Quantum אַף Ira. Furor. Facies. Vultus. Nares. Nasus. אַפַּיִם Furores. Lōganimis Patiens. Impatiēs אַפַּיִם Tristis. אָפַף Circūdare אָפַד cōstringere astringere. אֵפֹד Super humerale. Baltheus. Cingulum Ephod. אֲפֻדָּה אֲפֻדַּת Textura. Vestimētū אַפַּדְנוֹ Apedno.]

inter duo maria. Et dicunt hebrei quod apedno significat ornamentum suum. & sic ipsi legunt: & figet tabernacula ornamenti sui inter duo maria.

אָפָה Apha. coq̄re. vt Geñ. 19. Et coxit azyma: & comederunt. Exo. 12. Coxeruntq̃ farinā quā dudū de egypto cōspersam tulerant. Exo. 16. Coquite que coquēda sunt. & cōiter accipitur pro coctione panis. Et inde אֹפֶה ophe. i. panificus siue pistor. vt Geñ. 40. Pincerna regis egypti & pistor. & in plurali. אֹפִים ophim. In eodem. Videns pistorum magister ꝙ prudenter somniū dissoluisset. Hiere. 37. Et daretur ei torta quottidie panis excepto pulmēto. Pro q̃ he. le. Et daretur ei torta quottidie panis de vico pistorū. & in ge. fe. אֹפוֹת ophoth. 1. Re. 8. Filias quoq̃ vestras faciet sibi vnguentarias & focarias & panificas. Et inde מַאֲפֶה Maaphe. i. coctura: siue coctū. vt Leuit. 2. Cum aūt obtuleris sacrificiū coctū in clibano. & aliqñ scribitur sine aleph & cū tau in principio & nū in fine. vt Leuit. 6. Offeret aūt eā calidam. & sequitur in hebreo. Coctā oblationē minutatim diuisam. vbi ponitur. תֻּפִינֵי thuphine. in numero. plu. quia secundum hebreos duplici coctione coquebatur. Itē אֵפֹה Epho siue אֵפוֹא Epho. i. vbi. de quo vide supra in dictiōe. אֵיפֹה Epho cum iod in medio dictionis.

אֹפֶל Ophel. tenebrosū: siue caliginosum. caligo. tenebre: aut serotinū. Iob. 3. Noctē illā tenebrosus turbo possideat. Et ī eo. 23. Nec faciē meā operuit caligo. et Amos. 5. Et caligo & nō splendor in ea. & qa caligo est cā timoris vel horroris ideo ponitur pro horrore: vt Iob. 10. vbi dicitur. Sed sempiternus horror ihabitat. & recipit in fine. he. & dicitur. אֲפֵלָה Aphela. Prouer. 7. In noctis tenebris & caligine. & Ioelis. 2. Dies tenebrarū & caliginis. Et quandoq̃ recipit mem in principio. & dicitur. מַאֲפֵל Maaphel. vt Iosue. 24. Et posuit tenebras inter vos & egyptios. Significat etiam serotinū eo quod diu ocultatur sub terra & ē in tenebris. Exo. 9. Triticum & far non sunt lesa: quia serotina erant. vbi ponitur אֲפִילֹת Aphiloth. & Hiere. 2. Nunquid solitudo factus sum israeli aut terra serotina. vbi ponitur מַאְפֵּלְיָה Maaphelia. tamen hebrei primam significationem sequentes legunt. aut terra tenebrosa vel caliginosa.

אוֹפָן Ophan. siue אֹפָן ophan. rota. Exo. 14. Et subuertit rotas curruū. Et in hebreo est in numero singulari. s. subuertit rotā curruū. Sed in hebreo aliqñ pōitur singulare ꝓ plurali & ecōuerso. Esa. 28. nec rota plaustri sup cymīnū circuibit. Ezech. 1. Apparuit rota vna sup terrā. Et in eo. quasi sit rota ī medio rote. Et in eo. 10. Et rotas istas vocauit volubiles audiēte me. pro q̃ in hebreo ē rotā vocauit volubilē in aurib⁹ meis. i. audiēte me. & in plu. אוֹפַנִּים ophanim. i. rote. vt in eo. 1. Et aspectus rotarū et opus earū. Et in eo. Spūs eīm vite erat in rotis. Signat ēt tp̄s opportunū vel congruum ad aliqd loquēdū vel operādū. vt Prou. 25. Mala aurea in lectis argenteis: q loqtur verbū in tpe suo. vbi ꝓ eo quod in lrã nrã est in tpe suo in hebreo ponitur. אָפְנָיו Ophnau. Et in ista significatione solum inuenitur in loco predicto.

אָפֵס Aphes. deficere. finiri: consumari. complere. Geñ. 47. Quare morimur corā te deficiente pecunia. Et in eo. Si preciū nō habetis. Pro quo in hebreo est. Si deficit argentū vel pecunia. Esa. 16. Finitus est puluis. Psal. 76. aut in finē misericordiā suā abscindet. Pro q̃ btūs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. ergo ne compleuit vsq̃ in finem misericordiam eius. & inde. אֶפֶס ephes. idest defectus. terminus. finis. nihilum. non. sed. veruntamen. Prouer. 26. Cum defecerint ligna extinguetur ignis. Esa. 5. Agrum agro copulatis vsq̃ ad terminum loci. Amos. 6. Et respondebit finis est. Et in plurali.

[Margin: ornamētū. אָפָה Coquere. אֹפֶה Pistor. אֹפִים Pistores. אֹפוֹת Panifice. מַאֲפֶה Coctum. תֻּפִינֵי אֵפֹה Vbi. אֹפֶל Tenebros⁹ turbo. Caligo. Horror. אֲפֵלָה Caligo. מַאֲפֵל Tenebre. Serotinū. אֲפִילֹת Serotina. מַאְפֵּלְיָה אֹפָן Rota. אוֹפַנִּים Rote. Opportunum. אָפְנָיו אָפֵס Deficere. Finiri. Cōplere. אֶפֶס Defectus. Terminus Finis.]

אַפְסֵי Aphse. idest termini vel fines. vt. Ps. 2. Et possessionē tuam terminos terre. Et p̄s. 66. Et metuant eum omnes fines terre. Item אֶפֶס ephes. idest non siue nihilum. vt Esa. 40. Quasi nihilum & inane reputate sunt ei. Et in eodē. 45. Quoniam absq̃ me non est deus. & in eo. & nō est deus absq̃ me. & in eo. 47. Et non est preter me alius. Et in eo. 52. Ecce accola veniet qui non erat mecum. et in eo. Et assur absq̃ vlla causa calūniatus est eum. pro quo hebrei legunt. Et assur pro nihilo calūniatus est eum: quod est idem sensus. Item significat. sed. verūtamen. caue ne. vt Nu. 13. Sed cultores fortissimos habet. Et in eo. 22. Caue ne aliud quam precepero tibi loquaris. 3. Reg. 12. Verūtamen quia blasphemare fecisti inimicos nomen domini. Et quia vt supradictum est: significat terminum vel finem alicuius rei: Et talus est terminus vel finis corporis humani: inde dicitur. אָפְסַיִם Aphsaim. idest tali. vt Ezech. 47. Et traduxit me per aquam vsq̃ ad talos.

אֶפַע Apaa. Nihil siue id quod nō est. vt Esa. 41. Ecce vos estis ex nihilo: & opus vestrum ex eo quod non est. et solum inuenitur in predicto loco. Et cum scribitur cum littera he in fine & dicitur. אֶפְעֶה Epheh. tunc significat viperam. vt Iob. 20. Et occidet eum vipere lingua. et Esa. 30. Vipera & regulus volans.

אָפַק Aphac. continere se. vel cohibere. Confortari. Geñ. 43. Rursumq̃ lota facie egressus continuit se. Et in eo. 45. Nō se poterat vltra cohibere ioseph. & Esa. 63. Multitudo viscerum tuorum & miserationum tuarū super me continuerunt se. Et in eodē. 64. Nunquid super iis continebis te domine. 1. Reg. 13. Necessitate compulsus obtuli holocaustum domino. pro quo hebrei legunt. Et confortatus sum & obtuli holocaustum domino. Ester. 5. Et dissimulata ira reuersus in domum suam. Inde. אָפִיק Aphic. i. fortis decursus. fluctus. torrens. riuus. fons. Iob. 6. sicut torrens qui raptim transit in conuallibus. & in plura. אֲפִיקִים Aphicim. Ps. 125. Sicut torrens in austro. quod in hebreo legitur in plurali scilicet sicut torrētes vel riuuli in austro. et Esa. 8. Et ascendet super omnes riuos eius. & Ezech. 35. Atq̃ in torrentibus interfecti gladio cadent. Ioel. 3. Et sup omnes riuos iuda ibunt aque. Item ponitur pro fontibus. Ps. 17. Et apparuerūt fontes aquarum. Et p̄s. 41. Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum. Item ponitur pro rupibus. ut Ezech. 6. Hec dicit dominus deus montibus & collibus rupibus & vallibus. Et in eo. 31. Et in vniuersis rupib⁹ terre. Tamē hebrei in hiis duobus locis pro rupibus legūt rupturis terre: vbi torrentes vel riui decurrunt. Accipitur etiam pro fortibus. vt Iob. 12. vbi nos habemus & eos qui oppressi sunt releuat: ibi hebrei legūt: & cingulū fortiū dissoluit. Item ponitur pro fistulis eris vel ferri: eo quod sunt fortissime. Iob. 4. Ossa eius velut fistule eris.

אֵפֶר Epher. cinis. fauilla. vt Geñ. 18. Cū sim puluis & cinis Ps. 101. Quia cinerem tanq̃ panem manducabā. Iob 42. Et ago penitentiā in fauilla & cinere. Ponitur ēt pro puluere. vt. 3. Re. 20. Et mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. & in eo. At ille statim abstersit puluerem de facie sua. Sed in istis duobus locis predictis pro puluere in hebreo habetur. אֲפֵר Apher. & dicūt hebrei quod sigñat velamen siue tegumētū. Et sic legunt. Et mutauit se velamine siue tegumēto sup oculos suos. Et ī eo. At ille abstulit velamen siue tegumentum ab oculis suis. Et secundum hebreos inde deriuatur. אַפִּרְיוֹן Apirion. i. tabernaculum vel lectica cortinis velata. Pro quo in nrã trāslatione ponitur ferculū. Canti. 3. Ferculū fecit sibi rex Salomon de lignis libani. Item. אוֹפִיר Ophir. filius fuit Iectan. vt habetur Geñ.

[Margin: אַפְסֵי Termini. Fines. אֶפֶס Nihilum. Non. Absq̃ vlla Causa. Sed. Caue ne. Verūtamē אָפְסַיִם Tali. אֶפַע Id qd non est. אֶפְעֶה Vipera. אָפַק Continere Cohibere. necessitate compelli. Cōfortari. Dissimulare. אָפִיק Torrens. אֲפִיקִים Torrētes. Riui. Fontes. Rupes. Fortes. Fistule. אֵפֶר Cinis. Puluis. אֲפֵר Velamen. אַפִּרְיוֹן Ferculum אוֹפִיר]

10. Is sortitus est terram ditissimā in india vbi multum aurū inuenitur & ab eo illa terra nomen accepit: et vocata est. אוֹפִיר Ophir: vt. 3. Reg. 9. Qui cū venissent in ophir sumptum inde aurum quadringentorū viginti talētorū detulerūt ad regē salomonē. Iob. 28. Nō comparabitur tinctis indie coloribus. ubi pro india ponitur ophir. Et ēt ponitur ꝓ auro obrizo. vt Esa. 13. Preciosior erit vir auro & homo mundo obrizo. Et Iob. 22. Et pro silice torrentes aureos.

אַפְּתוֹם Apethos. in lingua chaldaica significat preceptū siue statutū. Esd. 4. Et vsq̃ ad reges hec noxa perueniet. pro quo he. le. Et precepto vel statutis regū nocet. & solum inuenitur in predicto loco.

אָץ As. instanter hortari. cogere. festinare. De quo vide supra in dictione אוּץ Os.

אֶצְבַּע Esbaa. digitus. de quo vide infra in dictione צֶבַע Sebaa.

אָצַל Asal. Reseruare. vl' separare. auferre. dimittere. Geñ. 27. Nunquid nō reseruasti & mihi bñdictionē. Nu. 11. Et auferam de spiritu tuo tradāq̃ eis. Et in eo. Auferēs de spiritu qui erat in moyse: & dans septuagita viris. Eccl's. 2. Et oĩa que desiderauerūt oculi mei nō negaui eis. Pro q̃ hebrei legunt. Et oĩa que desiderauerūt oculi mei non separaui vel nō abstuli ab eis. Ezech. 42. Propterea eminebant de inferioribus & de mediis a terra. vbi pro eo quod in lrã nrã est eminebant in hebreo habetur. נֶאֱצַל Neesal. quod est verbū passiuū prime cōiugatiōis. Pro quo he. le. ꝓpterea separabatur vel separatū erat de inferioribus. Et inde אֲצִילָה Asila. i. distantia siue spatiū. vt Ezech. 41. Sex cubitorū spacio. Et inde. אֲצִילֵי Asile. i. separati. vel lōginqui: aut qui ꝓcul recesserūt. Exo. 24. Nec sup eos q procul recesserāt de filiis israel misit manū suā. et Esa. 41. Et a longinquis eius vocaui te. Tamen hebrei dicūt ꝙ in istis duobus locis predictis ponitur pro prīcipibus vel magnatib⁹: eo qd sunt diuisi & separati a reliquo vulgo. Itē אֵצֶל esel. i. Prope. iuxta. apud. Geñ. 39. Et ille recusabat stuprū. Pro q̃ in hebreo sic habetur. Et non exaudiebat eā: vt concūberet iuxta eā vel apud eā: et vt esset cū ea. sed beatus Hieronymus transtulit sensū. & Leuit. 6. Et pones iuxta altare. et Ezech. 40. Et limē porte iuxta vestibulū porte intrinsecus calamo. vno inde אַצִּילוֹת Asiloth. i. cubiti. Hiere. 38. Sub cubito manuū tuarum. Pro quo in hebreo est sub cubitis manuum tuarū. Ezech. 13. Ve qui cōsuunt puluillos sub omni cubito manus. Et etiam in hoc loco in hebreo est in nu. plu. s. sub oĩbus cubitis manus. Nam hec dictio אַצִּילוֹת Asiloth non inuenitur in hebreo in numero singulari in isto significato. Et dicūt hebrei ꝙ sigñat partē brachii ab humero vsq̃ ad cubitū. Nā alias cubit⁹ אַמָּה Amma dicitur.

אָצַר Asar. recondere. reponere. thesaurizare. vt. 4. Reg. 20. Auferētur oĩa que sunt in domo tua: & que condiderūt prēs tui. et Esa. 23. Nō condentur neq̃ reponētur. & Amos. 3. Thesaurizātes iniquitates & rapinas in edib⁹ suis. Et inde. אוֹצָר Osar. i. thesaurus vel cellariū. vt Deut. 28. Aperiet tibi dominus thesaurum suum optimū cellū. & Nee. 10. ad gazophylaciū in domo thesauri. & Hiere. 38 Ingressus est domū regis que erat sub cellario. & in plurali אוֹצָרוֹת Osroth. secundū terminationē femininorū. i. thesauri: vel cellaria: aut celle. vt Ps. 134. Qui producit vētos de thesauris suis. et. 1. Paralip. 27. Super cellis autem vinariis zabdias Aphonites.

אַקּוֹ Aco. Genus aĩalis siluestris. Pro quo beatus hieronymus transtulit tragelaphum. vt Deut. 14. Bubalū. tragelaphum. pygargum. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt hebrei ꝙ significat hircum siluestrem.

[Margin: Ophir. Indie. Obrizū. Aurum. אַפְּתוֹם Preceptū Statutum אָץ Cogere. אֶצְבַּע Digitus. אָצַל Reseruare Auferre. Negare. Eminere. נֶאֱצַל Separare. אֲצִילָה Spacium. אֲצִילֵי qui procul recesserunt Lōginqui. אֵצֶל Iuxta. אַצִּילוֹת Cubiti. אָצַר Condere. Thesaurizare. אוֹצָר Thesaurus Celarium. אוֹצָרוֹת Thesauri. Celle. אַקּוֹ Tragelaphus.]

אָרַר Arar.maledicere.execrare.Gen̄.5.In terra cui male dixit dn̄s.&in eo.27 Qui maledixerit tibi ſit ille ma ledict⁹.Iob.3.Qui maledicūt diei.Et aliqn̄ ſcribitur cū ſim plici res.vt Nu.22.Veni igitur & maledic pp̄lo.et in eodē. Et maledictus in quē maledicta cōgeſſeris.et Iudi.5.Male dicite terre meroz.Malach.2.Et maledicā benedictionib⁹ veſtris:et maledicā illis. Et inde אָרוּר Arur.i.maledictus. vt Gen̄.3.Maledictus eris inter oīa animātia. Et in eo.49. Maledictus furor eorū quia pertinax.Hiere.17. Maledict⁹ homo qui cōfidit in hoīe.et in plurali.אֲרוּרִים Arurim.ſiue מְאָרְרִים Mearerim.i.maledicti ſiue maledicētes. vt Nu.5. Ingrediētur aque maledicte in ventrem tuū. et.1.Reg.26. Maledicti ſunt in cōſpectu dn̄i.Et inde מְאֵרָה Meera.i.ma ledictio.pro q̄ trāſlatio nr̄a egeſtatē ſiue penuriā traduxit. vt Prouer.3.Egeſtas a dn̄o in domo ipii.et Malach.3.Et in penuria vos maledicti eſtis. Significat ēt ſupradicta dictio cū ſimplici res Colligere.vel.decerpere fructus.de quo vi de infra in dictione אָרָה Ara.

אֶרְאֶלָּם Erelam.videntes.Eſa.33.Ecce vidētes clamabūt foras.hebrei tamē dicūt q̄d אֶרְאֶלָּם Erelam eſt nomen cuiuſdam hierarchie angelorum . et ſic legunt. Ecce angeli eorum clamabunt foras . Beatus vero hiero nymus in ſuis explanationibus ſup hoc loco ſic ait. Verbū hebraicū arelā ꝑ quo aquila ſymmachus & theodotio inter pretati ſunt apparebo eis:extremā ſyllabam diuidētes & le gētes Are lam: hebrei ſignificare āgelos arbitrātur: & eſſe prophetiā:poſt vocationē gentiū & diuitias eccleſie de ſub uerſiōe templi quod flebāt angeli nequaꝙ̄ intus habitātes ſed exeuntes foras.hec hieronymus.

אָרַב Arab.inſidiari.Deut.19.Siquis aūt odio habens pro ximū inſidiatus fuerit vite eius. Ps.10.Inſidiatur in abſcōdito quaſi leo in ſpelūca ſua.Prouer.1.Si dixerint ve ni nobiſcū inſidiemur ſanguini.Et in eodē.12.Verba īpio rum inſidiātur ſanguini.Et ſcribitur aliquādo ſine aleph. vt.1.Reg.15.Vbi dicitur. Et tetendit inſidias in torrente. Vbi ponitur וַיָּרֶב Vaiareb.pro וַיֶּאֱרֹב Vaiaareb. inde אֹרֶב Oreb.i.inſidians.ſiue inſidie.Ioſ.8. Pone inſidias vrbi.Et in eodē.Conſurgetis de inſidiis & vaſtabitis ciuitatē.& re cipit in fine mem.& dicitur מַאֲרָב Maarab. Ps.10.Sedet in inſidiis cū diuitibus.&inde אֶרֶב áreb.i.latibulū vnde pro ſpicientes inſidiātur.Iob.37.Ingredietur beſtia latibulum ſuū. et inde אֲרֻבּוֹת Aruboth.i.cataracte ſiue feneſtre ex qui bus aliqn̄ inſidiatur.Gen̄.7.Et cataracte celi apte ſunt.Eſa. 60.Et quaſi colūbe ad feneſtras ſuas.Accipitur etiā pro fu mario quod eſt foramē ſiue feneſtra quedā.vt Oſee.13.Et ſicut fum⁹ de fumario.vbi pōitur אֲרֻבָּה Arubba in nūero ſingulari.Itē אֲרֻבּוֹת Arubboth.ponitur pro alliſione.Eſa. 25.Et humiliabit gloriā eius cū alliſione manuū eius. Ta men hebrei primā ſignificationē ſequētes legūt.Et hūilia bit gloriā eius cū inſidiis manuū eius.Itē אַרְבֶּה Arbbe.lo cuſta.Exo.10. Ecce ego inducā cras locuſtam in fines tuos. Et in eodē. Ventus vrens leuauit locuſtas.

אַרְבַּע Arbaa.ſiue אַרְבָּעָה Arbaa.quattuor.vt Gen̄.2.Qui inde diuiditur in q̄ttuor capita. Prouer.30. Quat tuor ſunt minima terre.Eſa.11.A quattuor plagis terre.

אָרַג Arag.texere.plectere.Exo.35.Et texant oīa.Iudi.16 Si iquit ſeptem crines capitis cū licio plexueris.Eſa. 59.Et telas aranee texuerunt.& inde אֶרֶג E'reg.ſiue אֶרֶג áreg.i.tela.ſiue textura.Iudi.16.Extraxit clauū cū crinibus et licio.pro quo hebrei legūt.Extraxit clauū cū tela & licio. Iob.7.Dies mei velocius tranſierūt ꝙ̄ a texente tela ſucci ditur.Et inde. אֹרֵג Oreg.i.textor ſiue texens. Eſa.38.Pre ſciſſa eſt velut a texēte vita mea.Et in pl̄ali אֹרְגִים órguim. 1.Reg.17.Haſtile aūt haſte eius erat quaſi liciatoriū texen tium. Eſa.19.Et texentes ſubtilia. & in genere feminino. אֹרְגוֹת Orgoth . 4. Reg . 23 . Pro quibus mulieres texe bant quaſi domūculas luci.

אַרְגְּוָן Arguenan in lingua chaldaica ſignificat purpurā. Dan̄.5.Purpura veſtietur.

אַרְגָּז Argaz.Arcula.i.arca paruula.vel capſella.1.Reg.6. Ponetis capſellam ad latus eius.

אַרְגָּמָן Argaman.purpura ſiue purpureū. Exo.25. Hya cinthum & purpuram cocūꝗ bis tinctum. Canti. 3.Accenſum purpureum.

אָרָה Ara.Colligere.decerpere.metere.maledicere.vt Cā ti.5. Meſui myrrhā meā cum aromatibus meis. Pro quo hebrei legūt. Decerpſi vel collegi myrrhā meā.Ps.79. Vindemiāt eam omnes qui pretergrediūtur viam.pro quo hebrei legūt.colligūt vel decerpunt. ponitur etiā pro male dicere.vt Nu.22.Veni igitur & maledic popl'o qui fortior me eſt. Et de hoc vide ſupra in dictione אָרַר Arar.& inde. אֲרִי Ari ſiue אַרְיֵה Arie.i.leo.de q̄ vide infra poſt dictionē אָרַח Arach.vide ēt ibi de dictiōe אֲרִיאֵל Ariel.et inde אֻרְוֹת Vruoth.i.p̄ſepia.3.Reg.4.Et hēbat ſalomō q̄draginta mil lia preſepia equorū.2.Paral'.32.Et preſepia oīm iumētorū.

אֲרוּ Aru.in lingua chaldaica ſignificat ecce: ſiue en. Dan̄. 7.Et ecce quattuor venti celi pugnabant in mari ma gno.Et in eodē.Et ecce beſtia quarta terribilis.

אֶרֶז E'rez.cedrus.vt.3. Reg.4. Et diſputauit ſup lignis a cedro que eſt in libano vſꝗ ad hyſſopū que egredi tur de pariete. Ps.91.Sicut cedrus libani multiplicabitur. Et in plurali אֲרָזִים Arazim.vt Ps.148.Lingna fructifera et oēs cedri.Scribitur etiā cū puncto ſurech in ſecūda ſylla ba:et dicitur אֲרֻזִים Aruzim,Ezech.27.Cedros quoꝗ ha bebant in negociationibus tuis.Et inde אַרְזָה Arza.quod ſecundū hebreos ſignificat cōtignationē domorū ex lignis cedrinis factā.Soph.2.Vbi nos habemus qm̄ attenuabo ro bur eius.hebrei legūt.Quoniā cōtignatio nudata eſt : ſiue diſſipata eſt.poteſt etiā deriuari a verbo רָזָה Raza.quod ſi gnificat attenuare ſicut eſt in littera noſtra.Et tūc illa littera aleph que ponitur in principio dictonis erit prime perſo ne futuri indicatiui.

אָרַח Arach.itinerare.ire.gradiri.vt Iob.34.Qui gradi tur cū operātib⁹ iniquitatē.inde אֹרַח órach.i.ſemita via.iter.cōſuetudo.Gen̄.49.Ceraſtes in ſemita.Iob.16. Et ſemitā ꝑ quā nō reuertar.Ps.26 Et dirige me ī ſemitā rectā. Ps.138.Semitā meā & funiculū meū inueſtigaſti.Prouc.2. Qui derelinquūt iter rectū.Et in eodē.15. Doctrina mala deſerentiū viam Et in eodē. Via iuſtorū abſꝗ offendiculo. Acipitur etiā pro cōſuetudine. Gen̄.18. Deſierant fare fie ri muliebria.pro quo in hebreo eſt. deſierat fare fieri con ſuedo mulierum.Et in plurali אֳרָחוֹת Orchoth.i.ſemite. vie.calles.Iudi.5.Quicuerūt ſemite & qui ingrediebantur per eas ambulauerūt per calles deuios.& inde אֹרֵחַ Oreach ideſt viator.vt Hiere.15.Et quaſi viator declinās ad manē dum.Et in plurali אֹרְחִים orchim.vt in eo.9.Quis dabit me in ſolitudine diuerſorium viatorum. Et inde אֹרְחַת Orchath.i.comitatus viatorū. Gen̄.37.Viderunt iſmaeli tas viatores venire de galaad.Et inde.אֲרֻחָה Arucha.ideſt annona ſiue viaticum vel cibarium quod datur per ſingu los dies.vt.4.Reg.vltimo. Annonam quoꝗ conſtituit ei ſine intermiſſione : que dabatur ei a rege per ſingulos di es.Hiere.vltimo. Et cibaria eius cibaria perpetua dabātur ei a rege babylonis ſtatuta ꝑ ſingulos dies.Prouer.15.Me lius eſt vocari ad olera cum charitate: ꝙ̄ ad vitulum ſagina tum cum odio.Pro quo hebrei legūt.melius eſt cibariū ſi

ue viaticum oleris cum charitate:ꝙ̄ vitulum ſaginatum cū odio.Sed idem eſt ſenſus cum littera noſtra.

אֲרִי Ari.Leo . Nu.23. Et quaſi leo erigetur.1.Reg.17.Et veniebat leo & vrſus & tollebat arietē.Et in eo . Leo nem & vrſum interfeci ego ſeruus tuus . & aliquando ſcri bitur cum littera he in fine & dicitur .אַרְיֵה Arieh.ideſt leo Gen̄.1.Accubuiſti vt leo.Ps.7. Nequando rapiat vt leo ani mam meam.Ps.21.Salua me ex ore leonis.Amos.3. Nun quid rugiet leo in ſaltu.Eſt etiam nomen propriū loci. 4. Reg.15.Iuxta argob & iuxta ariph.debet legi.iuxta argōb & iuxta arieh.& in plurali.אֲרָיוֹת Araioth.ſecundum termi nationem femininorum.vt.3.Reg.10.Et duo leones iuxta manus ſingulas . Inuenitur etiā אֲרָיִים Araiim ſecundum terminationem maſculinorum.vt in eo.10. Vbi dicitur leū culi ſtantes.& in lingua chaldaica dicitur אַרְיָא Aria. ideſt leo & in plurali אַרְיָוָתָא Ariauatha.i. leones.Dan̄.6.Mitte tur in lacum leonum.inde אֲרִיאֵל Ariel.ideſt fortis.magn⁹ aut robuſtus quaſi leo. 2. Reg.23. Ipſe pcuſſit duos leones moab .quod hebrei exponunt duos fortiſſimos moab. vel ſecundum tranſlationem chaldaicam:duos magnos & pri cipes moab.& componitur ab אֲרִי Ari . ideſt leo:& אֵל El quod ſignificat fortem.accipitur etiam אֲרִיאֵל Ariel pro al tari holocauſti.vt Ezech.43.Et ab ariel vſꝗ ad ſurſum cor nua quattuor:& ariel duodecim cubitorum in lōgitudine. Scribitur etiam ſine iod & cum he in principio & dicitur הַאֲרָאֵל Haarel.vt in eo.cap̄.43.vbi dicitur.Ipſe autem ari el quattuor cubitorum.accipitur etiam ariel pro ciuitate ie ruſalem in qua erat altare holocauſti.Eſa.29.Ve ariel ariel ciuitas quam expugnauit dauid . De dictione autē אֶרְאֶלָּם Erelam vide ſupra poſt dictionem אָרַר Arar.

אָרַךְ Arach.prolongare.in longum differre. longū face re.ſiue longum eſſe . Gen̄.26. Cūꝗ pertranſiſſent dies plurimi.pro quo hebrei legunt . Cūꝗ prolongaren tur ſibi ibi dies.Deut.6.vt prolongentur dies tui. Et in eo. 22.Et longo viuas tempore. 2. Paralipo.5. Quia paululū longiores erant.Prouer.28.Qui autem oderit auariciam longi fient dies eius. Eſa.54 . Longos fac funiculos tuos. Ezech.12.In longum differentur dies.Et in eo.31.Et ele uati ſunt rami eius.Pro quo hebrei legunt. Et prolongati ſunt rami eius.& inde אֹרֶךְ órech.ideſt longitudo dilatatio. Gen̄.6.Trecentorum cubitorū erit longitudo arce.& Exo. 25.Duos cubitos & dimidiū tenebit longitudo eius.Deut. 30.Ipſe eſt enim vita tua & longitudo dierū tuorū. Ezech. 17.Longo membrorum ductu.Et in eo.31. In dilatatione arbuſtorum ſuorum.& inde אָרוּךְ Aruch . ideſt lōgus.& in genere feminino אֲרוּכָּה Arucha . ideſt longa ſiue longior. vt Iob.11.Longior terra mēſura eius.& inde אַרְכָה Archa. Quod in lingua chaldaica ſignificat temporis lōgitudi nem.Dan̄.7.Et tempora vite conſtituta eſſent eis. Accipi tur etiam אֲרוּכָה Arucha pro medicina vel ſanitate poſt lon gum tempus acquiſita.vt Eſa.58.Et ſanitas tua citius orie tur.Dan̄.4.Forſitan ignoſcet deus delictis tuis.pro quo he brei legunt.forſitan erit ſanitas ſeu medicina delicto tuo. In aliis vero locis beatus Hieronymus tranſtulit cicatricē. 2.Paralipo.24.Et obducebatur parietum cicatrix.Nee.4 Quod obducta eſſet cicatrix muri ieruſalē. Hiere.8. Qua re igitur non eſt obducta cicatrix filie populi mei.Et in eo. 30. Obducam enim cicatricem tibi. Et inde אֲרִיךְ Arich. quod in lingua chaldaica ſignificat ſanum vel conueniens Eſdre.4.Et leſionē regis videre nefas ducimus . Pro quo hebrei legunt.Et dammum ſiue leſionem regis non eſt ſa nū nobis videre:ſiue nō ē cōueniēs nobis videre.

אַרְכֻבָּה Arcubba . in lingua chaldaica ſignificat genu. Dan̄.5.Et genua eius ad ſe inuicem collidebantur.

אֲרָם Aram.ſyria.vel ſyrus.2.Reg.8. Facta ē ſyria ſerui ens dauid.Et in eo.10.Conduxerunt mercede ſyrū roob.Scribitur etiam cum iod in fine & dicitur אֲרַמִּי Ara mi.ideſt ſyrus.Deut.26 . Syrus perſequebatur patrem me um.& in genere femenino אֲרַמִּיָּה Aramia.ideſt mulier de ſiria.& inde.אֲרָמִית Aramith.ideſt ſiriace. Dan̄.2.Reſpon derunt chaldei regi ſiriace. Eſdre.4. Epiſtola autem accu ſationis ſcripta erat ſiriace & legebatur ſermone ſiro. Item אַרְמוֹן Armon.palatium.domus magna .3.Reg.16. Ingreſ ſus eſt palacium & ſuccendit ſe cum domo regia. Prou.28. Et iudicia quaſi vectes vrbium.pro quo hebrei legunt. Et iudicia quaſi vectis palatii.Eſa.25. Domum alienorum vt non ſit.& in plurali אַרְמְנוֹת Armenoth.i. palatia. domus. edes.Eſa.23.Suffoderunt domos eius. Hiere.49. Et deuo rabit menia benadab.pro quo hebrei legunt.Et deuorabit palatia benadab.Amos.1.Et deuorabit edes eius . Et in eo dē .2.Et deuorabit edes ieruſalē Scribitur ēt cū littera he in principio & in fine.& dicitur הַרְמוֹנָה Harmóna. Amos.4. Et proiiciemini in armon. & dicunt hebrei ꝙ eſt nomē ap pellatiuum et ꝙ ſignificat palatium ſiue domum magnam ſicut ſupra armon cum aleph in principio.

אָרוֹן Aron.arca.Exo.25. Arcam de lignis ſetim compin gite.Deut.10.Facieſꝗ arcam ligneam . accipitur etiā pro loculo in quo mortuus reponitur.vt Gen̄.50.Repoſit⁹ eſt in loculo in egypto.Item אֹרֶן óren.genus arboris quod tranſlatio noſtra pinum nominat. Eſa.44. Plantauit pi num quam pluuia nutriuit.

אַרְנֶבֶת Arnébeth.lepus. vt Leui. 40.Lepus quoꝗ:nā & ipſe ruminat.

אֲרַע Araa.ſiue אַרְעָא araa. In ligua chaldaica ſignificat terram.Hiere.10 . Pereant de terra & ab iis que ſub celo ſunt . Significat etiam inferius ſeu minus . Dan̄. 2.et minus te argenteum . ideſt inferius te.& inde אַרְעִית ar ith.ideſt pauimentum.Dan̄.6. Et nō peruenerunt vſꝗ ad pauimentum laci.

אֶרֶץ éres .Terra.patria.regio. Gen̄.1. In principio crea uit deus celum & terram.Et in eo.Terra autem erat inanis & vacua.Et in eo.12.Et veni in terram quam mon ſtrauero tibi.Iob.28.Terra de qua oriebatur panis.Ps.26. Credo videre bona domini in terra viuentium. Hiere.22. Terra terra terra:audi verbum domini . Accipitur etiam ꝑ patria vel regione.Gen̄.30.Dimittite me: vt reuertar in pa triam meam.Leuit.18.Iuxta morem regionis chanaan ad quam ego introducturus ſum vos non agetis . Et in plurali אֲרָצוֹת araſoth.ideſt terre vel regiones.vt Gen̄.26.Tibi eni & ſemini tuo dabo vniuerſas regiones has. Ps.104. Et de dit illis regiones gentium. Ps.114 . Placebo domino in re gione viuorum.pro quo in hebreo habetur . Deambulabo coram domino in terris viuentium ſiue in regionibus vi uorum.& ſic tranſtulit beatus hieronymus in pſalterio iux ta hebraicam veritatem .ſcilicet deambulabo coram domi no in terris viuorum.

אַרְקָא Arca.in lingua chaldaica ſignificat terrā. Hiere. 10.Dii qui celum & terram non fecerunt.& ſolum inuenitur in predicto loco.

אָרַשׂ araſ.deſpondere.deſponſare . Deut.20. Quis eſt homo qui deſponſauit vxorem & non accepit eā. Oſee.2.Et deſponſabo te mihi in ſempiternum.& deſpō ſabo te mihi in iuſtitia & iudicio & in miſericordia & in miſeratiōibus & deſpōſabo te mihi in fide . & inde אֲרֻשָׂה O raſa.ſiue מְאֹרָשָׂה Meoraſa.ideſt deſponſata.vt Exo. 22. Si ſeduxerit quis virginem nondum deſponſatā.Deut.22.

Si puellam virginem desponderit vir. pro quo hebrei legunt. Si puella virgo fuerit desponsata viro. Item ארֶשֶׁת Areseth. eloquiū. sermo. pro quo translatio nostra volūtatem transtulit. Ps.20. Et volūtate labiorū eius nō fraudasti eum. Et solum inuenitur in predicto loco.

אֵשׁ Es. ignis. Geñ.22. Ecce inqt ignis & ligna. Exo.12. Edent carnes nocte illa assas igni. Et in codē.19. Eo quod descendit sup eum dñs in igne. Nu.11. Et absorptus est ignis. Deut.4. Quia dñs deus tuus ignis cōsumens est. Ps.17. Et ignis a facie eius exarsit. Ps.38. In meditatione mea exardescit ignis. Ps.65. Trāsiuimus per ignē & aquā. Michee.6. Adhuc ignis in domo impii. Et licet in supradicto loco quidā legūt. אִשׁ Is.i.vir. Tamē ad hoc quod significaret virū debebat scribi cū iod in medio dictionis. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine. Dañ.7. Et traditū esset ad cōburendū igni. & inde אִשֶּׁה Ise.i.oblatio vel sacrificiū quod in ignē offerebatur. Leuit.1. Adolebitq3 ea sacerdos sup altare in holocaustū & suauē odorem dño. Pro quo he. legūt. Adolebitq3 sacerdos oīa sup altare in holocaustū & oblationē vel sacrificiū odoris suauissimi dño. et sic infra vbi similia verba habētur. Et codē.3. Et offerent de hostiā pacificorum in oblationē dño. Et in codē. Adolebūtq3 ea sup altare ī holocaustū lignis igne supposito in oblationē suauissimi odoris domino.

אָשַׁשׁ Asas. Confundere. erubescere. Esa.46. Memētote istud & cōfundemini. Tamē hebrei dicūt q̄d significat cōfortare siue fundare. vnde in supradicto loco ipsi legūt. Memētote hoc & cōfortamini siue fundamini. & inde אֲשִׁישֵׁי Asise.i. fundamēta. Esa.16. His qui letātur sup murum cocti lateris loquimini plagas suas. Pro quo hebrei legūt. Fundamētis muri cocti lateris. Et dicūt hebrei q̄ per fundamēta intelligūtur viri fortes atq3 primarii sup quib9 fundabatur illa ciuitas: que habebat muros cocti lateris: q hebraice dicitur chareseth.i. murus fictilis. & sic transtulit beatus hieronymus Hiere.48. vbi dicitur. Et cor meū ad viros muri fictilis dabit sonitū tibiarū. & inde אֻשַּׁיָּא Vsaia quod in lingua chaldaica significat parietes siue fundamēta. Esd.4. Et parietes cōponentes. Et in codē.6. Et ponant fundamēta supportātia. Itē אֲשִׁישֵׁי Asise.i. vinacia. Osee.3. Et diligūt vinacia vuarū. Sed hebrei dicunt q̄ significat dolia siue lagenas aut cyphos. & sic legunt. Et diligūt dolia siue lagenas vuarū.i. vini. & inuenitur in feminina terminatione. אֲשִׁישׁוֹת Asisoth. Pro quo beatus hieronymus transtulit flores. Canti.2. Fulcite me floribus. & in nūero singulari אֲשִׁישָׁה Asisa. Pro quo translatio nostra traduxit Similā frixā oleo.2.Reg.6. Et similā frixam oleo.1. Paral.16. Et frixam oleo similā. Sed etiā in his locis hebrei legūt: et lagenam siue cypum.s. plenum vini.

אֶשֶׁד E'sed. Effusio. siue decursus.s. aquarū. aut radix mōtis: vbi aque pluuiales cōfluūt. Nu.21. Scopuliq3 torrentiū inclinati sunt: vt requiescerent in arnō. Pro quo hebrei legunt. Effusio siue decursus torrētium inclinatus est vt requiesceret in arnon. et in plurali אַשְׁדֹּת Asdoth. Deut.4. vsq3 ad radices montis phasga.

אִשָּׁה Isa. Mulier. virago. vxor. vnaqueq3. De quo vide supra in dictione אִישׁ Is.i.vir. a quo deriuatur. Item אִשֶּׁה Ise.i. oblatio siue sacrificiū quod offerebatur in igne super altare. De quo vide supra in dictione אֵשׁ Es.

אָשְׁיָה Asiia. fundamētum & solū inuenitur in nūero plurali. vt Hiere.50. vbi dicitur. Ceciderūt fundamēta eius. vbi pro fundamentis ponitur אָשְׁיוֹת Asioth. secundum terminationē pluralem femininorum.

אֶשֶׁךְ A'sech. Testiculus. Leuit.21. Vbi ponitur in nr̄a translatione herniosus. Pro quo hebrei legunt. Compressus vel attritus testiculo. & solū inuenitur in predicto loco.

אֶשְׁכָּר Escar. Munus. siue donum. De quo vide infra in dictione שֶׂכָר Sacar.

אֶשֶׁל E'sel. Arbor. & est nomē generale ad omnē arborē. Pro quo beatus hieronymus nemus transtulit. Geñ.21. Abraā vero plantauit nemus.1. Reg.31. Et tulerūt ossa eorum & sepelierunt in nemore iabes.

אָשַׁם Asam. delinquere. peccare. errare. perire. disperire. Leuit.4. vt faciat quicq3 de iis que lege dñi prohibētur: atq3 delinquat. Et in codē.5. Subiacebit delicto. Et in codē. Quia per errorem deliquit in dñm. Et in codem.6. Pro singulis que faciēdo peccauit. Hiere.2. Omnes qui deuorant eum delinquēt. Et in codē.50. Et hostes eorū dixerunt non peccauimus. Significat etiā quādo aliquis cōuincitur delicto: & quando cognoscit peccatū suum & agit penitentiā. Leuit.5. Oblitaq3 postea intellexerit delictū suū: agat penitentiā pro peccato. Et in codē.6. Conuicta delicto reddet omnia que per fraudē voluit obtinere. Zach.11. Occidebant & non dolebāt.i. non penitebat eos: quia non reputabāt hoc peccatū. Significat etiā perire vel disperire. aut interire. vt Ezech.6. Et dissipabūtur & interibunt are vestre. Osee.14. Pereat samaria: qm̄ ad iracūdiam prouocauit deū suū. Ioel.1. Sed & greges pecorum disperierūt. Ps.5. Iudica illos deus. Pro quo hebrei legūt. Disperde illos deus. & inde אָשָׁם Asam. siue אַשְׁמָה Asma.i. peccatū. delictum. error. vt Leuit.6. Iuxta estimationē mensuramq3 delicti. Et in codē.4. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit delinquere faciens populū. Pro quo in hebreo habetur. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit pro delicto populi siue pro peccato populi. Et in codē.5. Quia per errorem deliquit in dñm. Et in codē.6. Pro peccato aūt suo offeret arietem immaculatū. Esa.53. Si posuerit pro peccato animam suam. Accipitur etiā pro victima siue hostia que offerebatur pro delicto vel peccato. Leuit.7. Hec est lex hostie pro delicto. Et in codē. Mactabitur & victima pro delicto. Accipitur etiam pro mulcta vel pena que imponitur alicui pro aliquo delicto vel peccato.

אַשְׁמַן Asman. Locus immundus. vel dessolatus. Pro quo translatio nostra habet caliginosum. Esa.59. Impegimus meridie quasi in tenebris: in caliginosis quasi mortui. & solū inuenitur in numero plurali in predicto loco.

אָשַׁף Asaph. magus. Dañ.2. Verbum huiuscemodi sciscitatur ab omni hariolo & mago & chaldeo. & in plurali. אַשָּׁפִים Asapim. vt in codē. Precepit aūt rex vt cōuocarentur harioli & magi & malefici & chaldei. Item אַשְׁפָּה Aspa. pharetra. Iob.39. Super ipsum sonabit pharetra. Esa.49. In pharetra sua abscondit me. Threñ.3. Misit in renibus meis filios pharetre sue. Item אַשְׁפּוֹת Aspoth. stercus siue sterquiliniū. Ps.112. De stercore erigens pauperem. Nee.3. vsq3 ad portā sterquilinii edificauit melchias. & scribitur in plu. אַשְׁפַּתּוֹת Aspathoth. Threñ.4. Amplexati sūt stercora.

אָשַׁר Asar. Beatificare. beatū facere. beatum dicere. siue beatū predicare. beatum esse. Iob.29. Auris audiēs beatificabat me. Esa.9. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes. Ps.40. Et beatum faciet eum in terra. Geñ.30. Beatā quippe me dicent omnes mulieres. Esa.30. Qui beatū te dicunt: ipsi te decipiunt. Canti.6. Et beatissimam predicauerunt eam. Et inde אֹשֶׁר ōser.i. beatitudo. Geñ.30. Dixitq3 lia: hoc p beatitudine mea. & inde אַשְׁרֵי Asre.i. beatus. siue beati. aut beata. nam scribitur pluraliter et est oīs numeri & oīs generis. Iob.5. Beatus homo qui corripitur a dño. Ps.1. Beatus vir qui non abiit in consilio

impiorū. Ps.32. Beata gens cuius est dñs deus eius. Eccl̄s.10. Beata terra cuius rex nobilis.3. Reg.10. Beati viri tui & beati serui tui. Ps.83. Beati qui habitant in domo tua dñe. Ps.118. Beati īmaculati in via. scribitur etiā cum littera mē in pricipio & dicitur מְאֻשָּׁר Meusar. Prouer.3. Et qui tenuerit eam beatus. Item אָשַׁר Iser. ambulare. dirigere. subuenire. Prouer.9. Et ambulate per vias prudētie. Et in codē.4. Nec placeat malorū via. Pro quo hebrei legunt. Nec ambules: siue ne gradiaris in via malorū. Ps.16. Proiicientes me nunc circūdederūt me. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Incedētes aduersum nos nunc circūdederūt nos. significat etiā dirigere vel subuenire. Prouer.23. Et dirige in via animū tuum. Esa.1. Subuenite oppresso iudicate pupillo. Inde אַשּׁוּרֵי Asure.i. gressus aut vestigia. Ps.16. Perfice gressus meos in semitis tuis. Ps.36. Non supplantabūtur gressus eius. & aliqñ ponitur אֲשֻׁר Asur in singulari sine vau in medio: & significat gressus vel vestigia aut semitā. Iob.23. Vestigia eius secutus est pes meus. Et in codē.31. Si declinauit gressus meus de via. Itē אֲשֶׁר Aser. dictio est relatiua oīs generis & vtriusq3 numeri.i. quis. vel qui. que. quod. qui. que. & est īdeclinabilis sicut alia noīa hebraica. Geñ.1. Diuisitq3 aquas q̄ erant sub firmamēto ab iis que erant sup firmamentū. Et in codem. Cuius semen in semetipso sit. & in codē.3. Mulier quā dedisti mihi. Nu.13. Hec sunt noīa virorū quos misit moyses. Ponitur ēt pro cōiunctione q̄. quia. qm̄. eoq̄. vt.3. Reg.15. Eo q̄ fecisset dauid rectū in oculis dñi. Ps.118. Quia eloquia tua non custodierūt. Itē significat vt: vel immo. Ruth.3. Et prouidebo vt bene sit tibi.1. Reg.15. Et ait saul ad samuelē: immo audiui verbū dñi. Itē significat. si. Leui.4. Si peccauerit princeps. Deut.11. Si obedieritis mādatis dñi dei vr̄i. Habet etiā alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. Itē אֲשֵׁרָה Asera. lucus. Deut.16. Non plantabis tibi lucū & omnē arborē iuxta altare dñi dei tui.3. Reg.15. Et in luco ei9 quē cōsecrauerat. Et in plurali אֲשֵׁרִים Aserim. secundū formā masculinorū. Exo.34. Lucosq3 succide.3. Reg.14. Edificauerūt enim & ipsi aras & statuas et lucos. Et inde dr̄ אֲשׁוּרִים Asurim. Pro quo btūs hieronym9 transtulit pretoriola que sunt cellule parue in naui ex lignis facte. Ezech.27. Pretoriola de insulis italie. & per additionē tau in principio dr̄ תְּאַשּׁוּר Theasur. quod significat quodā genus arboris. quod nostra translatio buxū nominat. Esa.41. Ponā in deserto abietē & vlmū et buxum simul.

אֵת Eth. Articulus est obliquorū casuū. & preponitur personē patienti. & cōiter ponitur ad denotandum accusatiuū casum. Geñ.1. In principio creauit deus celū & terrā. Vbi ante celū p̄ponitur predictus articulus אֵת Eth. et similiter ante terrā. & sic infra. Et fecit deus firmamentū. Et in codē. Fecitq3 deus duo luminaria magna. & in eo. Et creauit de9 hominē. Et in codē.44. Iam vrbem exierāt. Et in pluribus aliis locis sacre scripture. quia vt sepe dictū est noīa hebraica sunt indeclinabilia. & ideo habent aliquos articulos per cōpositionē vel per appositionē: qui denotāt casus nominū: qui ōmittūtur in nr̄a trāslatione: eo q̄d noīa declinantur per casus. & aliqñ in hebreo cognoscitur casus nominū ex cōtextu orationis sine aliquo articulo. Geñ.5. In die qua creauit deus hominē. Vbi nullus articulus preponitur huic dictoni hominē que hebraice dicitur Adam. Et aliqñ supradictus articulus אֵת Et. Preponitur noīatiuo. Geñ.49. Et omnipotens benedicet tibi. Vbi huic nomini oīpotens preponitur predictus articulus. et.1. Reg.17. Et veniebat leo vel vrsus & tollebat arietē.4. Reg.6. Caderet ferrū securis in aquā. & in eo.9. Sedentes in curribus sequebamur achab patrē huius. Nee.9. Reges nostri non fecerūt legem tuā. Hiere.35. Preualuerunt sermones ionadab filii rechab. Ezech.43. Filii hoīs locus solii mei & locus vestigiorū pedum meorū. Et in codē.39. Qui sepeliāt & requirant eos qui remanserāt. Pro quo in hebreo habetur. Sepelientes transeuntes eos qui remanserant. vbi huic dictioni transeūtes preponitur p̄dictus articulus. & similiter oībus noīatiuis predictis. et aliqñ ponitur ad denotandū datiuū casum. vt Leui.13. Ostenderurq3 sacerdoti. Iob.26. Quem docere voluisti. Pro quo in hebreo habetur. Cui annūciasti sermones siue verba. & aliqndo ponitur predicta dictio אֵת Eth. pro ad. vt Iudi.19. Et nūc vadim9 ad domū dei.1. Reg.30. Accedens autē dauid ad populū salutauit eos. Itē ponitur pro de. vel a. vt Iosue.22. Et a nostro cōsortio ne recedatis. Hiere.15. Et adducā inimicos tuos de terra quā nescis. Ponitur etiā pro cum. Geñ.25. Potuit coire quispiā de populo cum vxore tua. Et in codē.37. Pascebat gregem cum fratribus suis. et in eo. Et erat cū filiis bale & zelphe. Exo.1. Qui ingressi sunt in egyptū cum iacob. Ps.77. Et non est creditus cum deo spūs eius. Itē ponitur pro cōtra. Geñ.14. Inierunt bellū cōtra bara regem sodomorū: & cōtra bersa regem gomorre. & cōponitur cum pronoībus hoc modo. אֹתִי Othi. idest me. אֹתְךָ ōthcha siue אֹתָךְ Othach. idest te. vt Geñ.12. Et interficient me & te reseruabunt. אֹתוֹ Otho.i. eum vel ipsum aut illū. אֹתָנוּ Othánu.i. nos accusatiui casus. אֶתְכֶם Ethchem.i. vos. accusatiui casus. אֶתְכֶן Ethchen.i. vos fe. gñis. אֹתָם Otham.i. eos. aut semetipsos. vt Ezech.34. Ve pastorib9 israel qui pascebant seipsos. אֹתָנָה Othána siue אֶתְהֶן Ethhen.i. eas. & aliqñ scribitur cum vau in prima & pūcto olem & dicitur אוֹתְהֶן Othhen. vt Ezech.23. Et cōfodiātur gladiis eorū. pro quo in hebreo habetur Et cōfodient eas gladiis eorū. Et similiter cōponitur cum pronominibus: quando ponitur pro cum. hoc modo. אִתִּי Ithi.i. mecū. & aliqñ est aduerbiū hortandi. Pro quo btūs hironymus transtulit veni. Canti.4. Veni de libano sponsa mea: veni de libano. אִתְּךָ Ithecha siue אִתָּךְ Ithach.i. tecū. אִתּוֹ Itho.i. secū aut cum eo. אִתָּהּ Itha.i. cū ea. אִתָּנוּ Ithánu idest nobiscum. אִתְּכֶם Ithechem.i. vobiscū. אִתְּכֶן Ithechen. idest. vobiscum. fe. gene. אִתָּם Itham. cum eis vel cum illis aut cum ipsis. אִתָּן Ithan. cum eis vel cum illis. fe. ge. Itē אַתְּ Ath.i. tu. fe. ge. & aliquādo ponitur pro masculo. vt Nu.11. vbi dicitur. Sin autē aliter tibi videtur. Pro quo hebrei legunt. Si autē sic tu facies mihi. Deut.5. Cuncta que dixerit deus noster tibi: loqueris ad nos. Pro quo in hebreo est. Tu loqueris ad nos. Ezech.28. Tu cherūb extentus & ptegens In aliis vero locis scribitur cum he in fine. & dicitur אַתָּה Atha.i. tu. Geñ.3. Et tu insidiaberis calcaneo eius. Et in eo.4. Et tu dñaberis illius. Exo.19. Tu enim testificatus es & iussisti dicens. & in codē. Ascendesq3 tu & aaron tecū. Sed quādo refertur ad feminā: semp scribitur sine he. et in plurali אַתֶּם Athem.i. vos. vt Geñ.43. Vos autē eritis innoxii. Et in codē. Vos aūt abite liberi ad patrem vestrū. & qñ refertur ad feminas scribitur cū littera nū in fine. et dicitur אַתֶּן Athen.i. vos. fe. ge. Et aliqñ additur he in fine. & dicitur אַתֵּנָה Athena. vt Geñ.31. Et ipse nostis q̄ totis viribu meis seruierim patri vestro. pro quo in hebreo est. Et vos nostis. Et in lingua chaldaica scribitur cum nun in fine etiā si referatur ad masculos. et dicitur אַתּוּן Athun.i. vos. Dañ.2. Quod tēpus redimitis. pro quo hebrei legūt. Quod tēpus vos redimitis. Item אֵת Eth.i. ligo instrumentū quo terrā fodimus. vt.1. Reg.13. Vt acueret vnusquisq3 vomerē suū & ligonē. Et in plurali אִתִּים Ithim.i. ligones. vt.1. Reg.13. Retuse itaq3 erant acies vomerū et ligonum. & aliqñ bea-

tus hieronym⁹ transtulit vomeres siue aratra. Esa. 2. Et cō flabunt gladios suos in vomeres. Ioel. 3. Concidite aratra vestra in gladios.

אָתָה Atha. Venire. accedere. Iob. 37. Ab aquilone aurum venit. Esa. 21. Venit mane & nox. Deut. 33. Et cū eo sanctorū millia. Pro quo hebrei legūt. Et venit de millibus sanctorū. Hiere. 3. Ecce nos venimus ad te. Mich. 7. In die illa vsq; ad te veniet. Et aliqñdo scribitur sine he in fine. vt Esa. 41. Et veniet ab ortu solis. Et quādoq; mutatur he finalis in iod. vt Iob. 3. Quia timor quē timebā venit mihi. et Esa. 21. Conuertimini & venite. Et in codē. 41. Appropinquauerūt & accesserūt. Et in eo. 56. Omnes bestie agri venite ad deuorandū. & in eodē. Venite sumamus vinum. Inuenitur etiā sine aleph in principio: & ponitur in fine loco he finalis. Deut. 33. Qui venit cum principibus populi. Et aliqñ ponitur he in pricipio loco aleph. Esa. 21. Occurrentes sitienti afferte aquā. Hiere. 12. Properate ad deuorādum. pro quo hebrei legūt. Venite ad deuorādum siue ad comedendū. & inde אותיות Othiioth. i. ea que ventura sunt. Esa. 41. Annūciate que ventura sunt in futurū. Et in eodē. 45. Ventura interrogate me.

אָתוֹן Athon. Asina. vt Nu. 22. Et strata asina profectus est. Et in eodē. Cūq; vidisset asina stantē angelū. Et in eo. Et aperuit dñs os asine. scribitur etiā cum littera vau in secunda syllaba in eodē caplo. & in plurali אֲתֹנוֹת Athonoth. idest asine. vt Gen̄. 32. Asinas viginti & pullos earū. Iudi. 5. Qui ascenditis sup nitentes asinos. Pro quo in hebreo habetur. Qui ascenditis sup nitētes asinas. 1. Reg. 9. Perierant autē asine cis patris saul. Item אֵתָן Ethan. fortis vel robust⁹ aut asperū vel saxosum. De quo vide supra in dictiōe אית Eth. quia cōiter scribitur cum littera iod in medio dictionis. Itē אַתּוּן Athun siue אַתּוּנָא Athuna. In lingua chaldaica significat fornacē siue furnū. Dañ. 3. Eadē hora mittetur in fornacē ignis ardentis. Et in eo. Missi sunt in mediū fornacis ignis ardentis. Et in eodē. Fornax autem succensa erat nimis.

אֲתַר Athar. In lingua chaldaica significat excutere. Dañ. 4. Excutite folia eius. Significat etiā locū. vt supra in eodē. 2. Nullusq; locus inuētus est eis. Esd. 6. Et referatur in templū ierusalē in locum suum.

De incipiētibus a littera. ב. Beth.

ב Be. In. cum. quādo. ad. per. contra. Sed hec littera be nūq; reperitur sola per se sicut nec vlla alia littera hebraica reperitur sola sed in cōpositione cum noīe vel pronomine aut cum verbo siue participio vel gerūdiis. & ponitur pro in. aut cum vel cōtra. vt Gen̄. 1. In principio creauit deus celum & terrā. Et in eodē. 33. Et prosequerer te cum gaudio et cum canticis & cū tympanis & cum citharis. Ps. 125. In cōuertendo dñs captiuitatē sion. Osee. 6. Cum cōuertero captiuitatē populi mei. Item ponitur pro quando. Gen̄. 2. Quādo creati sunt. Et in eodē. 16. Qñ peperit ei Agar ismaelem. Et in eodē. 25. Quādo nati sunt paruuli. & in eo. 41. Quādo stetit in conspectu regis. Item ponitur pro ad. Gen̄. 1. Faciamus hoīem ad imaginē & similitudinē nr̄am. Et in eodē. Et creauit deus hominē ad imaginē & similitudinem suā: ad imaginē dei creauit illum. Et in eodē. 5. Ad similitudinē dei fecit illum. Item ponitur pro per. Gen̄. 21. Iura ergo per dñm ne noceas mihi. Et in eodē. 22. Per me metipsum iuraui dicit dñs. Et in eodē. 28. Angelos quoq; dei ascendētes & descendētes per eam. Ps. 65. Transiuim⁹ per ignem & aquā. Ponitur etiā pro cōtra. Gen̄. 16. manus eius contra oēs & manus omniū cōtra eum. Exo. 14. Dñs enim pugnat pro eis cōtra nos. Nu. 12. Locutaq; est maria et aaron contra moysen. Deut. 2. Ne moueamini cōtra eos. Et in eodē. 5. Ne loquaris contra proximū tuū falsum testimoniū. Iob. 22. Et erit oīpotens contra hostes tuos. & cōponitur cum pronoībus sic. בִּי Bi. i. in me. בְּךָ Becha siue בָּךְ Bach. i. in te. בּוֹ Bo. in illo aut in eo vel in ipso. בָּהּ Ba. in illa vl in ea aut in ipā. בָּנוּ Bánu. in nobis. בָּכֶם Bachem. i. vobis בָּכֶן Bachen. in vobis. fe. ge. בָּם Bam siue בָּהֶם Bahem. in illis aut in eis vel in ipsis. בָּהֶן Bahen in eis vel in ipsis: aut in illis. feminini generis.

בָּבַת Babath. Pupilla. s. oculi. Zach. 2. Qui autem tetigerit vos tangit pupillam oculi sui. Inuenitur etiā cum simplici beth. et dicitur בַּת Bath. i. pupilla. Threñ. 2. Ne taceat pupilla oculi tui.

בָּא Ba. venire. ingredi. De quo vide infra in dictione בוא Bo cum vau in medio: quia ab eo deriuatur.

בָּאַר Baar. Explanare. declarare. elucidare. Deut. 1. cepit moyses explanare legē. Et in eodē. 27. Et scribes sup lapides oīa verba legis huius plane & lucide. Abac. 2. Scribe visum & explana eū sup tabulas. Item בְּאֵר Beer. Puteus Gen̄. 21. Quoniā ego fodi puteū istum. Et in eodē. 26. Et repererūt aquā viuam. Pro quo in hebreo habetur. Et repererunt puteū aquarū viuentiū. Et in eo. Fodit aliū puteum. Et in plurali בְּאֵרֹת Beeroth. i. putei. Gen̄. 14. Vallis aūt siluestris habebat puteos multos bituminis. et in eodē. 26. Omnes puteos quos foderāt serui Abraam.

בָּאַשׁ Baas. Fetere. computrescere. fedare. confundere. odiosum esse. tristari. displicere. Exo. 5. Quoniā fetere fecistis odorem nostrū corā pharaone. Et in eodē. 7. Et putrescet aqua. Et in eodē. Cōputruitq; fluuius. & in eo. 16. Et scatere cepit vermibus atq; cōputruit. Ps. 37. Putruerunt & corrupte sunt cicatrices mee. Eccl's. 10. Musce morientes perdunt suauitatē vnguenti. Pro quo hebrei legunt. Musce morientes fetere faciūt. Significat etiā odiosum esse siue fedare vel confundere. Gen̄. 34. Odiosum fecistis me chananeis. 1. Reg. 27. Multa mala operatus est cōtra populum suū israel. Pro quo hebrei legūt. Odiosus factus est cū populo suo israel. 2. Reg. 10. Videntes aūt filii Amon ꝙ iniuriam fecissent dauid. pro quo hebrei legūt. Videntes aūt filii amon ꝙ odiosi siue fetidi essent dauid. Et in eodē. 16. Vt cum audierit oīs israel ꝙ fedaueris patrē tuū. & Prouer. 13. Impius autē confundit. Et in lingua chadaica significat cōstristari siue displicere. Dañ. 6. Satis cōtristat⁹ est. & inde. בְּאֹשׁ Beos. i. fetor vel putredo. Esa. 34. Et de cadaueribus eorū ascendet fetor. Ioel. 2. Et ascendet fetor ei⁹. Amos. 4. Et ascendere feci putredinē castrorū vr̄orū. Et inde בְּאֻשָׁה Basa. i. vua fetida & pessimi saporis que vocatur labrusca. Iob. 31. Et pro ordeo spina. pro quo hebrei legunt. Et pro ordeo labrusca. cuius plurale בְּאֻשִׁים Beusim habetur Esa. 5. An quod expectaui vt faceret vuas & fecit labruscas.

בַּג Bag. Cibus. esca. Ezech. 25. Et tradam te in direptionē gentiū. Pro quo hebrei legunt. Et tradam te in cibū vel in escam gentibus. Nam supra dixerat ipsi comedēt fruges tuas: & ipsi bibent lac tuū. & preponitur ei פַּת Path. Quod significat panē vel cibū. & dicitur פַּתְבַּג Pathbag. Pro quo beatus hieronym⁹ aliqñ transtulit cibos. vt Dañ. 1. Et cōstituit eis rex annonā per singulos dies de cibis suis. Et in eo. Ne polluerētur de mensa regis. i. de cibis regis. Et in eodē. Qui vescuntur cibo regio. & aliqñ transtulit panē. vt in eodem. 11. Et comedētes panē cum eo cōterent eum.

בָּגַד Bagad. Preuaricari. aspernere. contēnere. spernere. despicere. Esa. 24. Preuaricantes preuaricati sunt. Hiere. 12. Bene est oībus qui preuaricantur & iniq; agunt. Osee. 5. In dño preuaricati sunt. Significat etiā spernere aut contēnere vel despicere. Exo. 21. Si spreuerit eam. Esa. 33. Et qui spernis: nōne tu sperneris. & in eodē. Cum fatigatus desieris contēnere cōtemneris. Hiere. 3. Quomodo si contēnat mulier amatorē suū: sic contēpsit me dom⁹ israel. Threñ. 1. Oēs amici eius spreuerūt eam. Malach. 2. Quare ergo despicit vnusquisq; vestrū fratrem suū. et in eodē. Et vxorem adolescentie tue noli despicere. & inde בֶּגֶד Béged siue בָּגֶד Báged. i. preuaricatio vel contemptio. Esa. 24. Et preuaricationē trāsgressorū. & in plurali בְּגָדוֹת Bógdoth. idest preuaricatiōes. & inde בֹּגֵד Boged. i. preuaricator. vel qui spernit. Esa. 21. Qui incredulus est infideliter agit. pro quo hebrei legūt. Qui spernit p̄uaricator est: siue qui preuaricator est spernit. & in eodē. 33. Et qui spernis: nōne tu sperneris. et in plurali בֹּגְדִים Bógdim. i. preuaricatores vel transgressores. Esa. 24. Et preuaricationē transgressorum preuaricati sunt. Hiere. 9. Quia oēs adulteri sunt & cetus preuaricatorū. & in gñe fe. בֹּגֵדָה Bagoda siue בּוֹגֵדָה Bógeda vt Hiere. 3. Et vidit preuaricatrix soror eius iuda. et in eo. Et non timuit preuaricatrix iuda soror eius. Itē בֶּגֶד Béged Pānus. vestis. siue vestimentū. vt Gen̄. 28. Et dederit mihi panem ad vescendū et vestimentū ad induendū. Exo. 28. Faciesq; vestem sanctā aaron fratri tuo. Ps. 101. Et oēs sicut vestimentū veterascent. Esa. 64. Et quasi pānus mēstruate vniuerse iustitie nostre. Et in plurali בְּגָדִים Begadim. i. pāni vel vestimenta. Leui. 12. Lauabit vestimēta sua. Itē בָּגָד In felicitate aut venit felicitas. De quo vide ifra in dictione גד gad: quia est dictio composita.

בִּגְלַל Biglal. Propter. ob gratiā. Gen̄. 12. Et viuet aīa mea ob gratiam tui. Deut. 15. Vt benedicat tibi dñs deus tuus in omni tēpore. Pro quo hebrei legūt. Quia propter hanc rem benedicet tibi dñs deus tuus in omni ope tuo.

בַּד Bad. linū. vel lineus. diuinus vel diuinator: aut mēdax. vectis. ramus. pondus. Leui. 16. Tunica linea vestietur feminalib⁹ lineis verenda celabit: accigetur zona linea cidarim lineā imponat capiti. Significat etiā diuinū vel diuinatorem. & solū inuenitur בַּדִּים Badim in nūero plurali. Esa. 44. Signa diuinorū irrita facit. Hiere. 50. Gladius ad diuinos eius qui stulti erunt: et quia isti cōmuniter mentiūtur ideo secundū hebreos etiā significat mēdaces siue mendacia. Iob. 11. Vbi nos habemus: tibi soli tacebūt homines! hebrei legūt. Mendacia tua tacebūt hoīes! Et in eodē. 41. Non parcā ei verbis potentibus. pro quo ipsi legūt. Non tacebo mendacia eius. Vide etiā de hoc ifra in dictione בָּדָא bada. Significat etiā vectes siue fortitudinē. Exo. 25. Faciesq; vectes de lignis setim. Esa. 16. Et indignatio ei⁹ plusq; fortitudo eius. Accipitur etiā pro membris vel brachiis eo quod sunt quasi vectes & in illis est fortitudo. Iob. 18. Deuoret pulchritudinē eius: & cōsumat brachia ei⁹ primogēita mors. & etiā pro pulchritudine habetur ibi eadē dictio. Ponitur etiā pro profundo. vt in eodē. 17. In profundissimū infernū descendant oīa mea. Sed etiā in hoc loco hebrei legunt. Membra siue brachia. s. mea in īfernū descendāt. Itē accipitur pro ramis arboris eo q̇d sunt sicut mēbra in homine. vt Ezech. 19. Et egressus ignis de virga ramorū ei⁹. et in eodē. 17. Et fructificauit in palmites. significat etiā בַּד Bad. equalitatē ponderū vel mensurarū. s. qñ de diuersis rebus tantū accipitur de vno q̄tum de alio. vt Exo. 30. Equalis ponderis erunt oīa. Pro quo in hebreo habetur. Bad cū bad erunt. i. tantū cum tanto erunt: quasi dicat tantum de vno quantum de alio.

בָּדָד Badad. solus. solitarius. Et est oīs generis & vtriusq; numeri. Leui. 13. Solus habitabit extra castra. Deut. 32. Dominus solus dux eius fuit. et in eodē. 33. Habitabit israel cōfidenter & solus. Esa. 27. Ciuitas enī munita desolata erit, idest sola vel solitaria. Hiere. 49. Soli habitabūt. Threñ. 1. Quomodo sedet sola ciuitas. Et in eo. 3. Sedebit solitarius et tacebit. & aliqndo scribitur cum vau in prima syllaba. et dicitur בּוֹדֵד Boded. i. solitarius. Ps. 101. Sicut paser solitarius in tecto. Osee. 8. Onager solitarius sibi ephraim. & recipit articulum lamed in principio. & dr̄ לְבָדָד Lebadad. i. solus. solitarie. singulariter. et est oīs generis & vtriusq; numeri. vt Nu. 23. Populus solus habitabit. Ps. 4. Quoniā tu domine singulariter. Mich. 7. Habitantes solos in saltu. Et aliqñ scribitur cum simplici daled. & dicitur לְבַד Lebad idest sol⁹. seorsum. singulariter. Zach. 12. Et plangēt terre: familie & familie seorsum: familie domus dauid seorsum: et mulieres eorū seorsum. Et cōponitur cum p̄nominibus hoc modo. לְבַדִּי Lebadi. solus ego. Deut. 1. Non possum solus sustinere vos. לְבַדְּךָ Lebadécha. solus tu. Exo. 18. Solus illud non poteris sustinere. לְבַדּוֹ Lebado. solus ille. Gen̄. 32. Mansit solus. & in nostra trāslatione amittūtur iste persone. s. ego. tu. ille. quia subintelligūtur ex verbis appositis לְבַדָּהּ Lebada: sola illa. לְבַדֵּנוּ Lebadénu. soli nos לְבַדְּכֶם Lebadechem. soli vos. לְבַדְּכֶן Lebadechen. sole vos. feme. ge. לְבַדָּם Lebadam. soli illi. לְבַדָּן Lebadan. sole ille. Item לְבַד Lebad. i. preter. excepto. absq;. Deut. 18. Excepto eo q̇d in vrbe sua ex paterna eis successione debetur. 3. Re. 5. Absq; prepositis qui p̄erant singulis operibus. & etiā preponitur ei lr̄a mem. & dicitur מִלְּבַד Milebad. i. absq;. excepto. preter. Gen̄. 46. Absq; vxorib⁹ filiorū ei⁹. Leui. 23. Exceptis sabbatis dñi. Deut. 4. Non est alius preter eum.

בָּדָא Bada. Fingere. mētiri. 3. Reg. 12. Quintadecima die mensis octaui quem finxerat de corde suo. Nee. 6. De corde enim tuo tu cōponis hec. i. tu fingis hec mendacia. Et dicunt aliqui ꝙ ab hac dictione deriuatur. בַּדִּים Badim. quod in supradicta dictione diximus significare diuinatores seu mendaces.

בָּדַל Badal. Diuidere. separare. Gen̄. 1. Diuisit lucem a tenebris. & in eodem. Et diuidat aquas ab aquis. Exo. 26. Quo & sanctuariū & sanctuaria sanctuarii diuidētur. Nu. 16. Nunquid parū vobis est ꝙ separauit vos deus. & in eo. Separamini de medio cōgregationis huius. Deut. 10. Eo tēpore separauit dñs tribum leui. Esd. 6. Et oēs qui se separauerant a coinquinatione gentiū terre. Et in eodē. 9. Non est separat⁹ populus israel. Et in eodē. 10. Separamini a populis terre. Esa. 56. Et non dicat filius aduene qui adheret domino dicens: separatione diuidet me dñs a populo suo. Item בְּדַל Bedal. cartilago. siue extremum auris. Amos. 3. Quomodo si eruat pastor duo crura aut extremū auricule Item בְּדִיל Bedil. stannū. Nu. 31. Et stannū & plumbū. Esa. 1. Auferam omne stannū tuū. Ezech. 27. Argento ferro stāno plumboq; repleuerūt nundinas tuas. Zach. 4. Et videbunt lapidē stāneū in manu zorobabel.

בְּדֹלַח Bedólach. bdeliū. quod secundū aliquos est genus lapidis preciosi. Gen̄. 2. Ibi inuenitur bdeliū & lapis onychinus. et Nu. 11. Erat autē man quasi semen coriandri coloris bdelii.

בָּדַק Badach. instaurare. vel reparare ruinam vel fissuras domorum. 2. Paral. 34. Vt instaurarent templū & infirma queq; sarcirent. In lingua vero chaldaica significat scrutari vel rimari: aut inuestigare. Inde בֶּדֶק Bédec. i. rima vel scissura: siue illud quod venit ad restaurandū: vel indiget restauratiōe. vt. 4. Reg. 12. Et instaurarēt sartatecta domus siquid necessariū viderint instauratione. Ezech. 27.

Senes bibli & prudentes eius habuerũt nautas ad ministeriũ varie supellectilis tue. pro quo hebrei legũt. Senes gibli & prudẽtes eius fuerũt in te: cõfortantes vel reparãtes rimam vel scissuram tuã.i.restaurãtes quicquid indiget restauratione.

בדר Badar. In lingua chaldaica significat dispergere vel disseminare. vt Danĩ.4. Dispergite fructus eius.

בה Ba.in illa.vel in ea.aut in ipsa.siue in qua. Et est dictio composita cuius partes non inueniũtur per se.vt dictũ est supra in principio huius littere Beth.

בהו Bohu.vacuum.siue vacuitas.aut nihil. Gen̄.1. Terra autẽ erat inanis & vacua. Vbi pro inanis ponitur תהו Thohu.et pro vacua ponitur בהו Bohu.cum vau in fine loco he.& habẽtur eedẽ dictiões. Hiere.4. vbi dicitur. Aspexi terram & ecce vacua erat & nihil.vbi pro vacua ponitur. תהו Thohu.& pro nihil ponitur בהו Bohu.et Esa.34. Vbi nos habemus & extendetur sup eam mensura vt redigatur ad nihilũ & perpendiculũ in desolatione:in hebreo habetur & extendetur sup eam mensura thohu & lapides bohu. vbi translatio nr̃a pro thohu transtulit nihilũ.& pro bohu desolationẽ. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ thohu sit res omni forma carens.vt est materia prima. Et bohu aptitudo habendi:siue desiderium quod mouet materiam primam ad omnem formam naturalem.

בהט Bahat.genus lapidis.pro quo btũs hieronymus smaragdum transtulit.Ester.1. Super pauimentũ smaragdino et pario stratũ lapide.& solũ inuenitur in p̄dicto loco.

בהל Bahal.Turbare.conturbare.festinare.accelerare.terrere.timere.temere loqui.vel temere festinare. Exo.15.Tunc cõturbati sunt principes edom.1.Reg.28.Cõturbatus eñi erat valde.Iob.4.Tetigit te & cõturbatus es. Et in eodẽ.23. Et omnipotens cõturbauit me.et Ps.2. Et in furore suo cõturbabit eos.et Ps.6. Et aĩa mea turbata est valde. & in eodẽ. Erubescant & cõturbẽtur vehemẽter oẽs inimici mei.et. Ps.29.Et factus sum cõturbatus.et Ps.82. Et in ira tua turbabis eos.Significat etiã festinare vel accelerare.vt.2.Paparal.25 Ad quã me deus festinato ire precepit.Ester.6.Et cito eum ad conuiuiũ quod regina parauerat pergere cõpulerũt.Et in eodẽ.8. Egressi sunt veredarii celeres.Prouer.20.Hereditas ad quã festinatur in principio Et in eodẽ.28.Qui festinat ditari & aliis inuidet.Eccl's.7. Ne sis velox ad irascendũ.& in eodẽ.8.Ne festines recedere a facie eius. Item significat terrere.vel pertimescere.aut temere loqui.Gen̄.45.Et non poterãt respondere fratres nimio terrore perterriti.Iob.21.Et ego quãdo recordatus fuero pertimesco.Eccl's.5.Ne temere quid loquaris.et inde בהלה Behala siue נבהלה Nibhala.i.festinatio.velociter.conturbatio.terror.Leui.26.Visitabo vos velociter.& Ps.77. Et anni eorũ in festinatione.Soph.1.Quia cõsummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terrã.Esa.65. Nec generabũt in conturbatione.et in lingua chaldaica dr̃ התבהלה Hithbehala.i.festinatio siue festinanter.Dan̄.2. Tunc arioth festinus introduxit danielẽ.Pro quo hebrei legunt.Tunc arioth cum festinatione introduxit danielem. Et in eodẽ.3. Surrexit prope.i.festinãter.Esd.4.Et abierunt festini.pro quo hebrei legũt.Et abierũt cũ festinatiõe.

בהם Bahem.in illis.vel in eis.aut in ipsis.et est dictio cõposita vt dictum est supra.

בהמה Behema.animal.bestia.iumentũ.pecus.Deut.14. Hoc est animal quod comedere debetis.Nee.2.Nisi aĩal cui sedebam.Prouer.30. Leo fortissimus bestiarum. Exo.19.Siue iumentũ fuerit siue homo nõ viuet.Nu.3.Ab homine vsq; ad pecus meĩ sunt.Et quãdo post se regit genitiuũ:vel quãdo cõponitur cum pronominib9: tunc mutat he in tau.sicut & alia noĩa hebraica in he desinẽtia.vt Nu.3.Et pecora leuitarũ pro pecoribus eorũ.quod in hebreo legitur singulariter.s. Et pecus leuitarũ pro pecore eorũ. Et in plurali בהמות Behemoth.Deut.32. Dentes bestiarũ immitã in eos.Iob.12.Interroga iumẽta & docebũt te. Et in eodẽ.Qui docet nos super iumẽta terre. Esa.30. Onus iumentorũ austri.Ps.8. Insuper & pecora campi. Ioel.2. Nolite timere aĩalia regionis.Abac.2.Et vastitas animaliũ deterrebit eos.Accipitur etiã pro noĩe proprio quod ponitur pro demone.vt Iob.40. Ecce behemoth quẽ feci tecũ fenum quasi bos comedet. Tamẽ hebrei qui occidentẽ litteram sequũtur dicunt:ꝙ in hoc loco accipitur pro quodã animali ignoto incredibilis magnitudinis quod vocatur behemoth in plurali terminatione.

בהן Bohen.pollex.Leuit.14.Et super pollicẽ manus eius ac pedis dexteri.& in plurali בהנות Behonoth.i.pollices.Iudi.1.Quẽ persecuti cõprehenderũt cesis sũmitatibus manuũ eius ac pedum.Pro quo hebrei legũt.Quem persecuti cõprehenderũt:et absciderunt pollices manuũ eius ac pedum.et in eodẽ.Septuaginta reges cesis manuũ ac pedũ summitatib9.pro quo hebrei legũt. cesis pollicibus manuũ ac pedum.sed idem est sensus.

בהק Bohac.macula in cute coloris candidi.Leui.13. Sciat non esse lepram:sed maculam coloris candidi & hominem mundum.

בהר Bahar.candor.albedo.inde בהרת Bahereth.i.macula candida vel quasi lucens.Leuit.13. Aut quasi lucens quippiã.i.plaga lepre.& in eodẽ. Sin autẽ lucis candor fuerit in cute.& in eodẽ. Sin aũt in suo loco candor steterit. et in eodẽ.Vir siue mulier in cuius cute candor apparuerit. & in eodem.Si deprehenderit subobscurũ alborem lucere in cute.Et inde בהיר Bahir.i.lucidũ vel candidũ sicut est nix. Iob.37. Subito aer cogetur in nubes.ꝑ quo hebrei legũt Lucidũ vel candidũ est in nubibus.

בו Bo. In illo.vel in eo.aut in ipso.et est dictio cõposita cuius partes nõ inueniũtur per se.vt supradictũ est.

בוא Bo.venire.ingredi.intrare. introducere. itromittere afferre. adducere. Gen̄.6. Finis vniuerse carnis venit ad me.et in eodẽ.19.Venerũt duo angeli sodomã.& in eo.24.Veni ergo hodie ad fontem aque.& in eodẽ.27.Venit german9 tuus fraudulẽter.et Exo.22.Maxime si cõductũ venerat pro mercede operis sui.et in eodẽ.20.Veniã ad te et benedicã tibi.1.Reg.4.Venit deus in castra.Ps.35.Non veniet mihi pes superbie.Abac.2. Quia veniens veniet & non tardabit.Significat etiã ingredi: vel introire. Gen̄.6. Et ingredieris arcam tu & filii tui.et in eodẽ.7.Ingredere tu & oĩs domus tua in arcam.Et in eodẽ.34.Ingressi sunt vrbem cõfidenter.& in eo.38. Et accepta vxore ingressus est ad eam.et Ps.5.Introibo in domũ tuam.et Ps.17.Et clamor meus in cõspectu eius introibit in aures ei9. Ps.62. In troibũt in inferiora terre. Ps.78. Introeat in cõspectu tuo gemitus cõpeditorũ.Ps.99.Introite portas eius in confessione.et Esa.2.Introibũt in speluncas petrarũ.et sepe scribitur sine vau in medio:vt in aliquibus locis predictis.& aliquãdo loco vau ponitur iod.s.quãdo est verbũ tertie coniugationis:et tunc significat afferre: vel introducere.aut adducere:vel offerre.Gen̄.27. Affer mihi de venatione tua. Et in eodẽ.33.Suscipe benedictionẽ quã attuli tibi.& in eo.42.Adducite fratrẽ vestrũ.et in eodẽ. Obtulerũt ei munera et in eodẽ. Et deferte viro munera. & in eo. Introduc viros domũ.& in eodẽ. Introducti sumus vt deuoluat in nos calũniã.Exo.35.Omnis multitudo filiorũ israel obtulit mente promptissima.Et in eodem.36.Plus offert populus ꝙ necessarium est.Leui.2.ac deferet ad filios aaron sacerdotis. Et in eo.4.Et adducet illũ ad hostiũ tabernaculi: & i eo.in feret sacerdos qui vnctus est de sanguine eius. Deut.12. Et offeretis in loco illo holocausta.Esa.1.Nõ offeratis vltra sacrificiũ frustra.Ezech.37.Ecce ego intromittã in vos spiritũ.Esa.41.Et adducet magistratus quasi lutũ.Et in eodẽ.49. Et afferent filios tuos in vlnis. & Hiere.39. Vt adduceretur in babylonẽ.Ezech.8.Et adduxit me in hierusalẽ. Accipitur etiã pro introitu solis sub orizonte qđ in nr̃a translatione dicitur occidere vel occũbere.Gen̄.15. Cũq; sol occũberet.Eccl's.1.Et oritur sol & occidit.Esa.60.Nõ occidet vltra sol tuus.Et inde בוא Bo.siue בא Bo.sine vau in medio dictiõis.i.Ingressus siue introitus.1.Reg.16. Pacificus ne est ingressus tuus.Et sic.3.Reg.2. Vbi eadẽ verba habentur. Ps.120.Dñs custodiat introitũ tuum & exitum tuum. Pro quo in hebreo habetur. Dñs custodiat exitũ tuum & introitũ tuum.Et aliqñ prepõitur ei littera lamed: & dicitur לבא Lebo.vt Iudi.3.vsq; ad introitum emath. Amos. 6. Ab introitu emath vsq; ad torrentem deserti.Qñq; etiã preponitur ei littera mem.& dicitur מבוא Mebo.i.ingressus vel introitus:aut occasus.s.solis.vt Iudi.1. Ostende nobis introitũ ciuitatis. Ezech. 26. Quasi per introitum vrbis dissipate.Ps.103.Sol cognouit occasum suum. Ps.112. A solis ortu vsq; ad occasum.Et aliqñ scribitur cum he in fine: et dicitur ביאה Bia.i. Introit9.Ezech.8.Et ecce ab aquilõe porte altaris idolum zeli in ipso introitu. & etiã scribitur cum caph & he in fine & dicitur באכה Boacha.i.ingressus vel introitus. aut veniens.vel ingrediens.siue pergẽs. Gen̄.10. Facti sunt termini Chanaan venientibus a sidone gerarã vsq; gazã donec ingrediaris sodomã.& in eodem. Et facta est habitatio eorũ de messa pergẽtibus vsq; sephar.& in eodem.25.Que respicit egyptum introeuntibus assyrios.Et inde תבואה Thebua.i.fructus. fruges. prouentus vel reditus:eo ꝙ veniũt per singulos annos. Leuit.25. Colligesq; fructus eius.Et in eodem tp̃s eñi frugum vẽdet tibi.Nu.18. Et reputabitur vobis quasi de area & de torculari dederitis primitias.Pro quo hebrei legunt.Et reputabitur leuitis q̃si fructus aree & quasi fructus torcularis.sed beatus hieronymus transtulit sensum. Deut.22.Et que nascuntur ex vinea pariter sanctificentur.i.fruct9 vinee.& Eccl's.5.Et qui amat diuitias fructum nõ capiet ex eis.4.Reg.8. Restitue ei oĩa que sua sunt:& vniuersos reditus agrorum.

בוב Bub.Concauũ.vacuũ. inane.vanum.Et scribitur per additionem nun in principio.& dicitur נבוב Nebub. vt Exo.27.Non solidum sed inane & cõcauum intrinsecus facies illud.Hiere.52.Et intrinsecus caua erat.i.cõcaua.Iob.11.Vir vanus in superbiam erigitur.

בוז Buz.siue בזה Boz.Contemnere. despicere. depredari. diripere.Prouer.23.Quia despicient doctrinã eloquii tui.Et in eodẽ.Ne contẽnas cũ senuerit mater tua. Cãti.8. Quasi nihilum despicient eũ.Pro quo in hebreo habetur. Despectione despicient eum.Esa.24.Et depredatione predabitur.& in eodem.10. Vt auferat spolia & diripiat predã. Item בוז Buz.põitur pro nomine. & significat contẽptum siue despectum.Iob.12. Lampas cõtempta apud cogitationes diuitum.& in eodẽ.31.Et despectio propinquorum terruit me.Ps.30.In superbia & in abusione. Pro quo heb.legunt.In superbia & in despectione. & aliqñ scribitur sine vau in medio:& etiam qñq; duplicatur vltima littera zain & multa alia deriuantur ab eo:de quo vide infra in dictiõe. בזז Bazaz.& in dictione בזה Baza.

בוך Buch.Cõfusum siue deuiũ esse.oberrare.Coarctari.flere.Ingemere. & scribitur per additionem nun in principio.& dicitur נבוך Nabuch.Exo.14.Coarctati sunt in terra.i.confusi vel oberrantes sunt in terra. Hester.3. Et cunctis iudeis qui in vrbe erant flentib9.Pro quo hebrei legũt. Et ciuitas susa flebat siue confusa erat. & Ioel.1. Mugierũt greges armenti.Et aliqñ scribitur sine vau in medio dictionis.& inde מבוכה Mebucha.Pro quo trãslatio nostra habet fletum.Esa.22. Dies enim interfectionis & conculcationis & fletus dño deo exercituum in valle visionis.

בול Bul.Germẽ.Herba.Truncus.s.ligneus.Iob.40. Huic montes herbas ferunt.Esa.44.Ante truncũ ligni ꝓcidam.significat enim quidquid terra producit:modo sint herbe:modo arbores vel ligna.vnde proprie interpretatur germẽ.& scribitur aliquando cum Iod in principio & dicitur יבול Iebul.i.Germẽ.siue fructus.Leuit.26.Et terra gignet germẽ suum.Ps.66.Terra dedit fructum suum. Abac.2.Et non erit germen in vineis.Et etiã de hoc vide infra in dictiõe יבל Iabal.Et qñ scribitur cum littera mem in principio & dicitur מבול Mabul:tunc significat diluuium.Gen̄.6.Ecce ego adducam aquas diluuii super terram. Et in eodem.7.Propter aquas diluuii.Et quia mensis octobris abũdat imbribus:ideo appellatur in hebreo בול Bul.3.Reg.6. Et in anno vndecimo mense bul ipse est mensis octauus ꝑfecta est domus.

בון Bun.Intelligere. Docere. de quo vide infra in dictione בין Bin.

בוס Bus.cõculcare.calcare.diripere.Ps.59.Et ipse ad nihilũ deducet tribulãtes nos.Pro quo btũs Hieronym9in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et ipse conculcabit hostes nostros.Prouer.27. Anima saturata calcabit fauum.Et esa.14.Et in montibus meis conculcem eũ. Zach.10.Et erunt quasi conculcantes lutum. Et aliquãdo duplicatur vltima littera samach.Esa.63.Hostes nostri cõculcauerunt sanctificationem tuam.& Hiere.12. Conculcauerunt partem meam.Ezech.16.& vidi te conculcatam in sanguine tuo.& inde מבוסה Mebusa.i.est conculcatio.siue conculcata.Esa.18.Ad gentem expectantem & conculcatam.Et in eodem.22.Dies enim interfectionis & conculcationis & fletus domino deo exercituum in valle visiõis. Et inde מבוס Mubas.idest conculcatum. Pro quo trãslatio nostra habet putridum.Esa.14. Quasi cadauer putridum non habebis consortium cum eis in sepultura. Et aliquãdo scribitur cum thau in principio & dicitur תבוסה Thebusa.i. Conculcatio vel cõtemptio.2.Paralip.22.voluntatis quippe fuit dei aduersus ochoziã.Pro quo hebrei legunt. A deo eñi fuit cõculcatio vel comtemptio ochozie.Nã Iehu cõptesit eum & iussit iis qui sequebantur eum vt percuterent etiam ipsum ochoziam: quamuis erat rex Iuda.vt habetur.4.Regum.9.Et aliquando scribitur cum littera sin loco samach & significat diripere. Amos. 5. Idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem & predam electam tollebatis ab eo.vbi ponitur בושסכם Bosasche pro Bosasche: Secundum aliquos hebreos. Alii vero dicunt quod ei9 primitiuum est בשס Basas.de quo infra in suo loco dicetur.

בוץ Bus.linum vel byssus.aut sericum. Hester.1. sustentata funibus byssinis atq; purpureis. Et in codem.8. Et amictus serico pallio. In lingua vero syra communiter ponitur pro lino.

בוק Boc.dissipare.deuastare.euacuare. disrumpere. Esa.24.Dissipatione dissipabitur terra.Hiere.9. Et dissipabo cõsiliũ Iuda & Hierusalem.Naũ.2.Dissipata est & scissa & dilacerata. Vbi ꝑ dissipata põitur בוקה Buca. & ꝑ scissa põitur מבוקה Mebuca:qđ a supradicta dictione deriuatur

per additionem mem in principio. et aliquando geminatur vltima littera coph. et dicitur. בוקק Bochec. vt Esa. 24. ecce dominus dissipabit terram. et de hoc vide infra in dictione בקק Bacac. et aliquando scribitur sine vau in medio et cum littera nun in principio que denotat verbum passiuum prime coniugationis. Esa. 19. et disrumpetur spiritus egypti in visceribus eius.

בוקק Dissipare. Disrumpere.

בור Bor. cisterna. lacus. carcer. Gen. 37. Miserunt eum in cisternam veterem. Et in eodem. Extrahentes eum de cisterna vendiderunt eum ismaelitis. Exo. 21. Si quis aperuerit & foderit cisternam. & Ps. 27. assimilabor descendentibus in lacum. Ps. 39. Et eduxit me de lacu miserie. Esa. 38. Non expectabunt qui descendunt in lacum veritatem tuam. Et in eodem. 51. Et ad cauernam laci de qua precisi estis. Thren. 2. Inuocaui nomen tuum domine de lacu nouissimo. Item ponitur pro carcere eo quod est similis cisterne vel lacui. Gen. 41. Protinus ad regis imperium eductum de carcere ioseph totonderunt. & in plurali בורת Boroth. vt Deut. 6. Cisternas quas non fodisti. & Hiere. 2. Et foderunt sibi cisternas dissipatas.

בור Cisterna. Lacus. Carcer. ברת Cisterne.

בוש Bos. Erubescere. confundere. tardare siue moram facere. Iudi. 3. Expectantes diu donec erubescerent. & 4. Reg. 2. Coegerunt eum donec acquiesceret. Pro quo hebrei legunt. Coegerunt eum donec erubesceret. siue donec moram faceret. Ps. 22. In te sperauerunt & non sunt confusi. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in infernum. Ps. 69. Confundantur & reuereantur qui querunt animam meam. Ps. 70. Cum confusi fuerint & reueriti qui querunt animam meam. Esa. 23. Erubesce sidon. Et aliquando scribitur sine vau in medio dictionis: vel loco eius ponitur iod scilicet quando est verbum tertie coniugationis. 2. Reg. 19. Confudisti hodie vultum omnium seruorum tuorum. Esdre. 8. Erubui enim peterea rege pedites & equites. Et in eodem. 9. Confundor & erubesco leuare faciem meam ad te. Ps. 13. Consilium inopis confudistis. Ps. 43. Et odientes nos confudisti. Ps. 52. Confusi sunt quoniam deus spreuit eos. pro quo hebrei legunt. Confudisti. siue confundere fecisti. scilicet illos. Hiere. 48. Quoniam vastata est & confusa. & in eodem. confusa est fortis & tremuit. & inde מביש Mebis. idest confusionem faciens: siue ignominiosus. Prouer. 19. Qui affligit patrem & fugat matrem ignominiosus erit & infelix. Et in genere feminino. מבישה Mebisa. Prouer. 10. Et putredo in ossibus eius que confusione res dignas gerit. idest que confusionem facit. Et inde בושה Busa. idest confusio. verecundia. obprobrium. vt. Ps. 88. Perfudisti eum confusione. Et idem significat בשת Boseth. 1. Reg. 20. In confusionem tuam & in confusionem ignominiose matris tue. & Ps. 130. Inimicos eius induam confusione. Hiere. 3. Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adolescentia nostra. vbi secundum hebreos confusio accipitur pro idolo. Et quandoque recipit nun in secunda syllaba. & dicitur בשנה Bosna. idest confusio. verecundia. Osee. 10. Confusio ephraim capiet. Inde מבושי Mebuse: quod significat membra verenda. Deut. 25. Et apprehenderit verenda eius. Et quandoque duplicatur littera sin: & significat erubescere siue morari aut moram facere. Gen. 2. Erat autem vterque nudus. adam scilicet & vxor eius: et non erubescebant. Exo. 32. Videns populus quod moram faceret moyses. Iudic. 5. Cur moratur regredi currus eius.

בוש Erubescere. Moram facere. Confundere. מביש Ignominiosus. מבישה Confusionem faciens. בושה Confusio. בשת Confusio. בשנה Confusio. מבושי Verenda. Erubescere. Moram facere. Morari.

בז Baz. contemnere. despicere. depredari. De quo vide in dictione sequenti & infra in dictione בזה baza.

בזז Bazaz. depredari. siue depopulari. predari. diripere. Nume. 31. Quicquid habere potuerunt depopulati sunt. Deut. 2. Absque iumentis que in partem venere predantium. Iosue. 8. Iumenta autem & predam ciuitatis diuiserunt sibi filii israel. Pro quo hebrei legunt. Iumenta autem & predam ciuitatis depredati sunt sibi filii israel. Hiere. 30. Cunctosque predatores tuos dabo in predam. Et in eodem. 50. Gladius ad thesauros eius qui diripientur. Ezech. 39. Et depredabuntur eos quibus prede fuerunt. Et aliquando scribitur cum simplici zain. Esa. 8. Festina predari. Et in eodem. 10. Et pupillos diriperent. & in eodem. 11. Simul predabuntur filios orientis Soph. 2. Reliquie populi mei diripient eos. Et de hoc vide supra in dictione. בזז Boz. & inde בז Baz. siue בזה Biza. idest preda. depredatio. direptio. Nu. 14. Paruulos vestros de quibus dixistis quod preda de hostibus forent. Hester. 9. Predas de substantiis eorum agere noluerunt Esa. 10. Vt auferat spolia & diripiat predam.

Depopulari. Predari. Depredari. Diripere. Predari. בז בזה Preda. Spolia.

בזא Baza. Diripere siue dissipare. Esa. 18. Diripuerunt flumina terram eius.

בזא Diripere.

בזה Baza. contemnere. despicere. spernere. paruipendere. detrahere. Vilipendere. diripere siue depredari. Nu. 15. Verbum enim domini contempsit. 1. Reg. 2. Qui autem contemnunt me erunt ignobiles. 2. Reg. 12. Quare contempsisti verbum domini. Ps. 16. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Despicitur oculis eius improbus. Prouer. 1. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Esa. 37. Despexit te & subsannauit virgo filia sion. Ps. 21. Quoniam non spreuit nec despexit deprecationem pauperum. Ester. 1. Paruipendent imperia maritorum. Scribitur etiam aliquando בז Baz. sine he in fine. Prouer. 13. Qui detrahit alicui rei ipse se in futurum obligat. & Zach. 4. Quis enim despexit dies paruos. & in de. נבזה Nibze. idest contemptus siue despectus. ps. 118. Adolescentulus sum ego & contemptus. Esa. 53. Desideraui eum despectum & nouissimum virorum. & in plurali נבזים Nibzim. Malach. 2. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles. Et aliquando recipit nun & mem in principio. Et dicitur. נמבזה Nemibza. idest despectum aut vile. 1. Reg. 15. Quidquid autem vile fuit & reprobum demoliti sunt. Et inde בזוי Bazui. idest contemptus vel direptus. Esa. 42. Ipse autem populus direptus & vastatus. & in genere feminino בזויה Bezuia. Eccls. 9. Sapientia pauperis contempta est. & inde בוז Buz. idest contemptio vel despectio. vt Iob. 31. Et despectio propinquorum terruit me. & de hoc vide supra in dictione בוז Buz. & inde בזיון Bizaion idest contemptio siue despectio. Ester. 1. Vnde regis iusta est indignatio. Pro quo in hebreo est. & iuxta abundantiam contemptionis vel despectionis: et indignatio. scilicet est. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum, e sensu non verbum ex verbo: sicut et in pluribus aliis locis facere scripture: et maxime in libro Hester.

Contemnere. Despicere. Spernere. Paruipendere. בז Detrahere. Despicere. נבזה Contemptus. Despectus. נבזים Contemptibiles. נמבזה Vile. בזוי Direptus. בזויה Contempta. בוז Despectio. בזיון Contemptio. Despectio.

בזק Bazac. Fulgur. corruscatio. Ezech. 1. et animalia ibant et reuertebantur in similitudinem fulguris corruscantis. est etiam nomen proprium loci. Iudic. 1. et inuenerunt Adonibezech in bezech. 1. Reg. 2. et recensuit eos in bezech.

בזק Fulgur.

בזר Bazar. Diuidere. dispergere. dissipare. Ps. 67. Dissipa gentes que bella volunt. pro quo hebrei legunt. dispergere siue diuide gentes que bella volunt. Dan. 11. et diuitias eorum dissipabit.

בזר Dissipare. Dispergere.

בחל Bachal. variare. instabilem esse. Zach. 11. Siquidem et anima eorum variauit in me. et solum inuenitur in predicto loco. et dicunt hebrei quod significat abominari vel abhorrere.

בחל Variare.

בחן Bachan. Probare. tentare. Iob. 7. Et subito probas illum. Et in eodem. 23. Probauit me quasi aurum. Et in eodem. 34. Auris enim verba probat. & in eodem. Pater mi probetur iob vsque in finem. Ps. 16. Probasti cor meum & visitasti nocte. & Ps. 25. Proba me domine & tenta me. Ps. 80. Probaui te apud aquam contradictionis. Hiere. 20. Tu autem domine exercituum probator iusti. Ezech. 21. Plaude super femur quia probatum est. & Zach. 13. Et probabo eos sicut probatur aurum. Malach. 3. Et tentauerunt deum: & salui facti sunt. & inde. בחן Bochan. idest probatus: siue probatio. aut probamentum. Esa. 28. Ecce ego ponam in sion lapidem preciosum probatum. Et inde בחן Bachon. idest fortis. siue robustus: aut probatus: vel probator. Hiere. 6. Probatorem dedi te in populo meo. Pro quo hebrei legunt fortem vel robustum dedi te in populo meo. Et vtrumque potest significare: nam eius plurale ponitur pro robustis. Esa. 23. Vbi dicitur in captiuitatem traduxerunt robustos eius. & inde בחן Bachan: quod secundum hebreos significat etiam arcem siue turrim fortissimam & excelsam. Esa. 32. tenebre & palpatio facte sunt super speluncas. Pro quo hebrei legunt. Munitio & arx facte sunt in speluncas: siue per speluncas. de quo beatus Hieronymus super hoc loco sic ait. Pro tenebris & palpatione in hebraico dicitur ofel & bachan: quas hebrei duas turres esse in ierusalem arbitrantur excelsas atque firmissimas: que his appellantur nominibus. Quarum prior interpretatur tenebre siue nubilum: eo quod vsque ad nubes erigeret caput: altera probamentum & firmitas: siue vt symmachus vertit inquisitio: eo quod in contemplando culmine eius oculi fallerentur. Hec hieronymus.

בחן Probare. Tentare. בחן probatum. בחן Probator. Fortis. Robusti. בחן Arx.

בחר Bachar. Eligere. Gen. 13. Elegit sibi loth omnem regionem circa iordanem. Exo. 17. Elige viros: & pugna contra amalech. Deut. 30. Elige ergo vitam vt & tu viuas. Iudi. 5. Noua bella elegit deus. 1. Reg. 16. Non elegit dominus ex istis. Et in eodem. 20. Nunquid ignoro quod diligis filium isai. Pro quo hebrei legunt. Nunquid ignoro quod eligis filium isai. & 3. Reg. 18. Eligite vobis bouem vnum. Iob. 34. Iudicium eligatur nobis. Ps. 64. Beatus quem elegisti & assumpsisti. Ps. 118. Viam veritatis elegi. Esa. 7. vt sciat reprobare malum & eligere bonum. Et in eodem. 48. Elegi te in camino paupertatis. Hiere. 8. Et eligent magis mortem quam vitam. Zach. 2. Et eliget adhuc ierusalem. Et in eodem. 3. Qui eligit ierusalem. & inde בחור Bachur. idest electus. siue iuuenis. 1. Reg. 9. Erat autem ei filius vocabulo saul electus & bonus. Eccls. 11. Letare ergo iuuenis in adolescentia tua & in diebus iuuentutis tue. Et in plurali בחורים Bachurim. idest electi. vel iuuenes. Iudi. 14. Sic enim iuuenes facere consueuerant. Ps. 77. Et electos israel impediuit. Et in eodem. Iuuenes eorum comedit ignis. Esa. 23. Non enutriui iuuenes. scribitur etiam cum iod in secunda syllaba tam in singulari quam in plurali & dicitur בחיר Bechir: idest electus. 2. Reg. 21. In gabaa saul quondam electi domini. Et in plurali בחירים Bechirim. siue בחירי Bechire. idest electi. Ps. 88. Disposui testamentum electis meis. Ps. 104. Filii Iacob electi eius. vnde ibi electi est nominatiui casus pluralis numeri. Et refertur ad filios. scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נבחר Nibchar. idest electus. prouer. 10. Argentum electum lingua iusti. & quandoque ponitur mem in principio & dicitur מבחר Mibchar. i. electio. & ponitur pro electis. Gen. 23. In electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum. pro quo hebrei legunt. in electione sepulchrorum nostrorum. Exo. 15. Et electi principes eius submersi sunt in mari rubro. Ezech. 22. Et succident electas cedros tuas. & inde בחרות Bachruth. idest tempus iuuentutis quod est electum tempus. Eccls. 11. Et in bono sit cor tuum in diebus iuuentutis tue.

בחר Eligere. בחור Electus. Iuuenis. בחורים Iuuenes. Electi. בחיר Electus. בחירים בחירי Electi. נבחר Electus. מבחר Electi. בחרות Dies iuuentutis.

בטא Bata. proferre. pronunciare. promittere. Leuit. 5. Anima que iurauerit & protulerit labiis suis. Et in eodem. Et idipsum iuramento & sermone firmauerit. Pro quo hebrei legunt. Ad omne quod pronunciauerit vel protulerit homo cum iuramento. & inde מבטא Mibta. idest. prolatio: vel pronunciatio. Nu. 30. Et semel de ore eius verbum egrediens. Pro quo hebrei legunt. & prolationem siue pronunciationem labiorum eius.

בטא Proferre. pronunciare. מבטא Prolatio. Pronunciatio.

בטה Bata. proferre. pronunciare. promittere. sicut in dictione supradicta: que etiam scribitur cum littera he in fine. Prouer. 12. Est qui promittit & quasi Gladio pungitur. Quod etiam potest legi sic scilicet Est qui profert vel qui pronunciat & quasi gladio pungit.

בטה Promittere. Proferre. Pronunciare.

בטח Batach. sperare. confidere. fiduciam vel confidentiam habere. fiducialiter agere. securum esse. 4. Reg. 18. In quo confisus es vt audeas rebellare. & in eodem. An speras in baculo arundineo. Iob. 6. Confusi sunt quia sperauit. Et in eodem. 4. Et habet confidentiam quod influat iordanis in os eius. Ps. 21. In te sperauerunt patres nostri: sperauerunt & liberasti eos. Ps. 24. Deus meus in te confido non erubescam. Ps. 25. In ipso sperauit cor meum. & Ps. 31. Sperantem autem in domino misericordia circundabit. Ps. 48. Qui confidunt in virtute sua. ps. 117. Quam confidere in homine. & in eodem. Quam sperare in principibus. Esa. 12. Fiducialiter agam & non timebo. Et in eodem 26. Quia in te sperauimus. Et in eodem, Sperastis in domino in seculis eternis. Hiere. 12. Cum autem in terra pacis securus fueris. Et in eodem. 17. Maledictus vir qui confidit in homine. Et in eodem. 28. Et tu confidere fecisti populum istum in mendacio. vbi ponitur verbum tertie coniugationis. & sic Esa. 36. Vbi dicitur. nec conturbet vos ezechias dicens dominus liberabit nos. pro quo hebrei legunt. Nec confidere faciat vos ezechias dicens. & inde. בטח Betach. siue בטחה Bitcha. idest spes. confidentia. fiducia. securitas. ps. 4. In spe constituisti me. ps. 15. Insuper & caro mea requiescet in spe. Esa. 30. In silentio & in spe erit fortitudo vestra. & in eodem. 32. & cultus iustitie silentium & securitas vsque in sempiternum. Soph. 2. Hec est ciuitas gloriosa habitans in confidentia. ponitur etiam aduerbialiter. vt Gen. 34. Ingressi sunt vrbem confidenter. & aliquando recipit lamed in principio & dicitur לבטח Labetach. idest fiducialiter. confidenter. secure. prouer. 3. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua. Ezech. 38. Habitantesque secure. & aliquando scribitur cum littera nun in fine. & dicitur. בטחון Bitachon. 4. Reg. 18. Que est ista fiducia qua niteris. & aliquando recipit mem in principio & dicitur מבטח Mibtach. idest fiducia. spes. confidentia. Iob. 8. Et sicut telam aranearum fiducia eius. ps. 21. Spes mea ab vberibus matris mee. prouer. 21. Detraxitque robur fiducie eius. & inde בטחות Batuchoth. pro quo beatus hieronymus transtulit audacter. Iob. 12. & audacter prouocant deum. pro quo hebrei legunt. & securitates vel confidentie prouocantibus deum. scilicet abundant.

בטח Confidere. Sperare. Confidentiam habere. Fiducialiter agere. Securum esse. בטח בטחה Spes. Securitas. Confidentia. Confidenter. לבטח Fiducialiter. בטחון Fiducia. מבטח Fiducia. Spes. בטחות Audacter. Confidentie.

בטל Batal. vacare. siue cessare. ociosum esse. prohibere. Eccls. 12. Et ociose erunt molentes in minuto numero Esdre. 4. prohibeatis viros illos: vt vltra non edificent. & in eodem. & prohibuerunt eos in brachio & robore. & in eodem. Tunc intermissum est opus domus domini. idest tunc cessauit.

בטל Ociosum esse. Prohibere.

בטן Beten vterus. venter. Gen. 25. Due gentes sunt in vtero tuo. 3. Reg. 7. Iuxta mensuram columne contra reticula. Pro quo hebrei legunt. Iuxta ventrem contra reticula. dicitur autem venter columne pars media siue pars crassior ipsius colune. Ps. 21. In te proiectus sum ex vtero. Prouer. 13. Venter autem impiorum insaturabilis. cuius plurale בטנים Botnin. nō inuenitur in hoc significato sed pro fructu arboris pini: secūdum hebreos. Sed btūs Hieronymus traduxit terebinthi fructus. Gen. 43. Stactēs & terrebinthi & amigdalarum.

ביב Bib. concauum. vanum. inane. vacuum. De quo vide supra in dictione בוב Bub.

ביה Be in ligua chaldaica significat in eo. vel in ipso. Dan. 4. Et esca vniuersorum in ea. et in hebreo est masculini generis.

בין Bin. intelligere. cogitare. aspicere. intueri. Iob. 23. Et intelligam quid loquitur mihi. Ps. 5. Intellige clamorem meū. Ps. 49. Intelligite hec qui obliuiscimini deum. Ps. 81. Nescierunt nec intellexerunt. Ps. 93. Intelligite insipientes in populo. Prouer. 2. Tunc intelliges timorē domini. Et in eodem. 8. Intelligite paruuli astutiam. & in eodem. 14. Sapientia callidi est intelligere viam suam. Et in eodem. 24. Qui inspector est cordis ipse intelligit. Esa. 28. Et quem intelligere faciet auditum. Dan. 9. Ego daniel intellexi in libris. Et in eodem. 11. Et docti in populo docebunt plurimos. i. intelligere facient plurimos. Et in eodem. 12. Et ego audiui & non intellexi. Et aliquando scribitur sine iod in medio dictionis. vt Ps. 138. intellexisti cogitationem meā delonge. Iob. 13. Audiuit auris mea & intellexit singula. Dan. 8. Fac intelligere istam visionem. Et in eodem. 11. Et cogitabit aduersus eos qui dereliquerunt testamentum sanctum. Et quando est verbum tertie coniugationis recipit. he. in principio. scilicet in preterito et in imperatiuo & in infinitiuo. & dicitur הבין Hebin. et in presenti vel participio recipit litteram mem in principio & dicitur מבין Mebin. et aliquando mutat iod. in vau. scilicet quādo est verbum quarte cōiugationis vel in voce passiua prime coniugationis. Et tunc significat intelligere: siue docere: considerare: respicere. Esa. 10. Et in sapientia mea intellexi. Hiere. 30. In nouissimo dierū intelligetis ea. Deut. 32. Circunduxit eum & docuit. 3. Reg. 3. Quem diligentius intuens clara luce. Iob. 11. Et videns iniquitatem nonne considerat. Et in eodem. 37. Sta & considera mirabilia dei. & inde בינה Bina. i. intelligētia siue intellectus. prudentia. sapientia. Deut. 4. Hec est vestra sapientia et intellectus coram populis. Iob. 20. Et spiritus intelligentie mee respondebit mihi. Et in eodem. 38. Aut quis dedit gallo intelligētiam. Esa. 11. Spiritus sapientie & intellectus. Prouer. 4. Et attendite vt sciatis prudentiam. & inde נבון Nabon. siue מבין Mebin. idest intelligens siue prudens. Deut. 4. En populus sapiens & intelligens gens magna hec. Prouer. 1. Et intelligens gubernacula possidebit. Et in eodem. 8. Recti sunt intelligentibus. Et in eodem. 14. In corde prudentis requiescit sapientia. Et inde תבונה Thebuna. i. intelligentia. siue intellectus. aut prudentia. Iob. 12. Ipse habet consilium & intelligētiam. Ps. 135. Qui fecit celos in intellectu. Iob. 12. Et in multo tempore prudentia. Prouer. 2. Prudentia saluabit te. Et in eodem. 24. Et in prudentia roborabitur. ponitur etiam pro sapientia. vt. Ps. 146. Et sapientie eius non est numerus. Item בין Ben. inter. intra. intermedium. Gen. 1. Diuisitque aquas que erāt sub firmamento ab iis que erant super firmamentum. Pro quo hebrei legunt. Diuisitque inter aquas que erant sub firmamento & inter aquas que erant super firmamentum. & in eodem. 13. Facta est rixa inter pastores Abraā & Loth. Exo. 14. Qui ē inter magdalum et mare. Leuit. 10. vt habeatis scientiam discernēdi inter sanctum et profanum & inter pollutum & mundum. Ps. 103. Inter medium montium pertransibunt aque. inuenitur etiam בינות Benoth. i. inter. Ezech. 10. Et imple manum tuā prunis ignis que sunt inter cherubim. Inde בינים Benaim. idest Intermedius Pro quo translatio nostra habet Spuriū. 1. Reg. 17. Et egressus est vir spurius de castris philisthinorum. pro quo hebrei legunt. Et egressus est vir intermedius de castris philisthinorum. eo q stabat inter duas acies. Item בן Ben. sine iod in medio significat filium. de quo vide infra in dictione בנה Bana.

ביצים Besim. siue ביצה Bese. oua. Deu. 22. Et matrem pullis vel ouis desuper incumbantem. Iob. 39. Derelinqt in terra oua sua. Esa. 10. Sicut colligūtur oua q̄ derelicta sunt. & in eodem. 59. Oua aspidum ruperunt. & eius singulare ביצה Besa. non inuenitur in sacra scriptura: sed i aliis libris hebraicis inēitur p ouo.

ביר Bair. cisterna. Hiere. 6. Sicut frigidam facit cisterna aquā suā. Item בירה Bira. habitatio. palatiū. 1. Parali. 29. Neque enim homini preparatur habitatio sed deo. significat etiā ciuitatem vel vrbē. scilicet regiam. Ester. 1. Susa ciuitas regni eius exordiū fuit. Et in codē. 2. Erat vir Iudeus i susis ciuitate. Et in ligua chaldaica dicitur בירתא Birtha. i. castrum. Esdre. 6. Et inuentum est in echbathanis q est castrum in medenaprouīcia. & in plurali בירניות Biranioth. idest palatia siue domus magna. siue castella. Pro quo beatus Hieronymus transtulit domos ad instar turrium. 2. Paralip. 17. Et edificauit in iuda domos ad instar turrium. Et in eodem. 27. In saltibus castella & turres.

בית Baith. siue בית Beth. Domus. Gen. 19. Declinate in domum pueri vestri. Et in eodem. viri ciuitatis vallauerunt domum illius. Exo. 13. in manu forti eduxit nos dominus de terra egypti de domo seruitutis. Nu. 22. Si dederit mihi balach plenam domum suam argenti & auri. Deut. 6. Et meditaberis sedens in domo tua. Et in eodem. 25. Et vocabitur nomē eius in israel domus discalciati. Significat ēt gentem vel familiam. vt domus israel. domus iuda. domus dauid. Accipitur etiam pro nido auium vel pro habitaculo animalium. Ps. 83. Etenim passer inuenit sibi domum. Ps. 103. Herodii domus dux est eorum. Item significat intro. intrinsecus. inter. Exo. 25. Et deaurabis eam auro mundissimo intus & foris. 3. Reg. 7. Quorum posteriora vniuersa intrinsecus latitabāt. Iob. 8. Et inter lapides cōmorabitur. Itē accipitur p carcere. Esa. 14. vinctis eius nō aperuit carcerem. Accipitur etiam pro loco vel pro spacio quod continet aliquā rē: vel appropriato alicui rei: quod dicitur domus eius. 3. Reg. 18. Fecitque aqueductum quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris. Pro quo in hebreo habetur. fecitque aqueductum quasi domus duorum satorum sementis in circuitu. i. quasi spacium vel locum in quo poterant seminari duo sata sementis. et sic dicitur Bethacarem quod interpretatur domus vinee. idest locus vinearum. & sic de reliquis. et in plurali בתים Bathim. siue בתי Bathe. i. edes. domus. Exo. 1. Et edificauit illis domos. Leuit. 25. Edes leuitarum que in vrbibus sunt semper possunt redimi. Prouer. 1. replebimus domos nostras spoliis. Inuenitur etiam pro edicculis siue domunculis. 4. Reg. 23. Destruxit quoque edicculas efeminatorū que erant in domo domini pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. Significat etiā ornamentū quoddā muliebre: pro quo beat Hieronymus trāstulit olfactoria. Esa. 3. Et olfactoria & anulos et inaures vbi pro olfactoriis in hebreo habetur בתי הנפש Bathe hanephes quod interpretatur domus anime. Et dicunt hebrei quod sunt quedam ornamenta que pendebant in pectore vel supra cor sicut sunt olfactoria & similia. Item ביתן Bithan. Nemus. vel silua. Ester. 1. In vestibulo horti & nemoris. Et in eodem. 7. Qui cum reuersus esset de horto nemoribus consito. Hebrei tamen dicunt q significat palatium vel domus facta in horto vel nemore ad solatium uel refrigerium. Item בית Bith. in lingua chaldaica significat dormire. siue manere. Dan. 6. Et dormiuit incenatus.

בך Becha. in te. et est dictio composita cuius partes non inueniuntur per se. sicut supra dictum est.

בכא Bacha. fletus. planctus. Ps. 83. Disposuit in valle lachrymarum in loco quē posuit. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Transeuntes in vallem fletus fontem ponent eam. Hebrei vero dicunt q significat quoddam gen arboris cuius plurale est בכאים Bechaim. Pro quo piros transtulit Beatus Hieronymus. 2. Reg. 5. Et venies ad eos ex aduerso pirorū Et in codē. Et cum audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum. 1. Paralip. 14. Vbi eadem verba habentur.

בכה Bacha. flere. plorare. plāgere. 2. Reg. 1. Filie israel super saul flete. Ps. 125. Euntes ibant et flebant mittentes semina sua. Hiere. 13. In abscōdito plorabit anima mea. Et in codē. 31. Rachel plorans filios suos. Thren. 1. Plorans plorabit in nocte. Osee. 12. Fleuit & rogauit eum. et quoque scribitur sine he in fine. Gen. 21. Leuauit vocem suam & fleuit. Et in eodem. Cumque eiulatu magno fleret. Et in codē. 50. Ruit super faciē patris flens. Ps. 136. Illic sedimus et fleuimus. Hiere. 22. Plangite eum qui egredietur. Ezech. 8. Plangentes adonidem. Et inde בכי Bechi. i. fletus. ploratus planctus. profundū. Gen. 45. Eleuauitque vocem suam cum fletu. Esa. 15. Ascendit domus dibon ad excelsa in planctū. Hier. 31. Quiescat vox tua a ploratu. significat etiam fluct siue profundum. s. aquarum ad similitudinem lachrymarū abundantium. Iob. 28. Profunda quoque fluuiorum scrutatus est. Et aliquando scribitur cum littera nun in principio et dicitur נבכי Nibche. ut in codē. 38. Nunquid ingressus es profundum maris. Inde בכירה Bochia. i. flebilis. siue plorans. Thren. 1. Idcirco ego plorans. Et inde בכות Bachuth. i fletus. Gen. 35. Vocatumque est nomē loci illius quercus flet.

בכם Bachem. in vobis. siue in vos. et est dictio composita cuius partes non inueniuntur per se: vt dictum est supra. et quando refertur ad feminas scribitur cum littera nū in fine et dicitur בכן Bachen. i. in vos vel in vobis. fe. ge.

בכר Bachar. primogenitum facere. siue primogenitū cōstituere: aut primitias offerre vel primitiua afferre. vt Leuit. 27. Primogenita que ad deum pertinent nemo sanctificare poterit. pro quo hebrei legunt. Omne primogenitum quod domino cōstitutū est nemo sanctificet. Deut. 21. Non poterit filium dilecte facere primogenitū. Ezech. 27 Per singulos mēses afferet primitiua. et inde. בכור Bechor. i. Primogenitus. vel maior. aut primitiuum. Gen. 25. Primogenitus ismahel nabaioth. Et in codē. 38. Fuitque her primogenitus iude. Et in eodem. 43. Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua. Et in eodem. 48. Qui maior natu erat. Exo. 4. Filius meus primogenitus israel. Et in codē. 13. Sanctifica mihi omne primogenitū. Ps. 88. Et ego primogenitum ponam illum. Hiere. 31. Et efrain primogenitus me est. 3. Reg. 16. In ahyram primitiuo suo fundauit eam. et in ge. fe. בכירה Bechira. i. primogenita vel maior. Gen. 19. Dixitque maior ad minorem. Et in plurali בכורות Bechoroth. i. primogenita. vel primogeniti. Gen. 4. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. & quando post se regit genitiuum dicitur בכורי Bechore. Esa. 14. Et pascentur primogenita pauperum. Et inde בכורה Bechora. i. primogenitura vel primogenita. s. ius primogeniture. Gen. 25. Vende mihi primogenita tua. Et in codē. Quid mihi proderunt primogenita. Deut. 21. Et huic debentur primogenita. Et in omnibus locis predictis in hebreo legitur in singulari. s. primogenitura vel ius primogeniture. & inde בכורים Bichurim. siue בכורי Bichure. primitie vel primitiua. Exo. 23. Primitias frugum terre tue defferes in domum domini dei tui. Leuit. 2. Si obtuleris munus primitiarum frugum tuarum domino. Nu. 28. Dies etiam primitiorum quando offeretis nouas fruges domino. Et inde בכורה Bicura. i. ficus que primum venit ad maturitatem. Osee. 9. Quasi prima poma ficulnee. Mich. 7. Precoces ficus desiderauit anima mea. Et eadem dictio ponitur pro temporaneo. Esa. 28. Quasi temporaneum ante maturitatem autumni. cuius plurale בכורים Bichurim. ponitur pro grossis. Nau. 3. Sicut ficus cū grossis suis. inde מבכירה Mabchira. i. Mulier qn prīo parit. pro q puerperā transtulit beatus Hieronymus. Hiere. 4. Angustie sicut puerpere. Et inde בכרה Bichra. Significat quoddā gen animalis magni & velocissimi cursu. pro quo beatus Hieronymus transtulit cursorem. Hiere. 2. Cursor leuis explicans vias suas. cuius plurale בכרי Bichre Dromedarios transtulit. Esa. 60. Dromedarii madian et epha.

בל Bal. ne. non. neque. Ps. 15. Quoniam bonorum meorum non eges. et in eodem. Quoniam adextris est mihi ne commouear. Ps. 103 Terminū posuisti quem non trāsgredientur: neque conuertentur operire terram. Prouer. 23. Et mens eius non est tecum. Et in eodem. Vulnerauerunt me sed nō dolui. Traxerūt me & ego nō sensi. & recipit in fine. iod. & dicitur בלי Beli. i. non. absque. sine. 2. Reg. 1. Clipeus saul quasi non esset vnctus oleo. Ps. 71. Donec auferratur luna. pro quo hebrei legunt. Donec nō sit luna. Ps. 58. Sine iniquitate cucurri. Esa. 14. Subiicietem in furore gentes crudeliter. Pro quo hebrei legunt. Subiicietem in furore gentes persecutione absque cessatione. i. incessabili. Et in codē. 38. Tu autem eruisti animam meam vt non periret. Et etiam recipit mem in principio & dicitur מבלי Mibeli. i. non. sine. absque. eo q non. Exo. 14. Forsitan non erant sepulchra in egypto. Iob. 4. Tigris periit eo q non haberet predam. Thren. 1. Eo q non sunt qui veniant ad solemnitatem. Et etiam recipit in principio beth. & dicitur בבלי Bibli. i. ne. non. absque. Deut. 19. Qui percusserit proximū suum nesciens. Et aliquando scribitur cū lamed in principio. et dicitur לבלי Libli. Esa. 5. Et aperuit os suum absque vllo termino. Et componitur predicta dictio בלי Beli. cū dictione על Al. que significat ascensionem et dicitur בליעל Belial. i. non. ascendens. potest ētiam componi cum dictione על Ol. quod significat iugū: & interpretari absque iugo. Et sic interpretatur aliquando in translatione nostra. Iudi. 19. Venerunt viri ciuitatis illius filii belial. i. absque iugo. Et aliquando translator pro belial posuit iniquum. Ps. 40. Verbum iniquum cōstituerunt aduersum me. Quandoque etiā interpretatus est diabolum siue diabolicum. 3. Reg. 21. Et adductis duobus viris filiis diaboli. Et in eodem. At illi vt viri diabolici dixerunt contra eum testimonium. Ponitur ēt בליעל Belial. pro preuaricatiōe Nau. 1. Mente ptractans pūaricationē. cōponitur ēt predicta dictio בלי Beli. cū dictione לו Lo. que significat ei. vel eius. vel sibi. vel illi. & dr̄ בלילו Belilo. i. nō eius. vel nō sui. aut nō illi. Iob. 18. Habitent in tabernaculo illi socii ei qui nō est. & in eo. 42.

Agrum non suum demetūt. Componitur ēt cū dictiōe מה Ma que signat quid: siue aliqd. & dicitur בְּלִימָה belima: qđ significat nō aliquid. i. nihil. Iob. 26. Et appendit terram sup nihilo. Item בל bal in lingua chaldaica signat cor. Dan. 6. Et pro daniele posuit cor vt liberaret eum.

בלל Balal. confundere. miscere. cōmiscere. Gen. 11. Quia ibi confusum est labium vniuerse terre. Pro quo heb. le. qa ibi confudit dns siue cōmiscuit dns labiū vniuerse terre. Osee. 7. Ephraim in populis ipse cōmiscebatur. Et aliqñ scribitur cum simplici lamed. Gen. 11. Et cōfundamus ibi linguā eorū. vbi ponitur נבלה Nabla. & inde. בליל Belil. i. pabulū iumentorum ex diuersis mixtū. Esa. 30. Commixtum migma comedent: sicut in area ventilatū est. Iob. 6. Aut mugiet bos cum ante presepe plenū steterit. pro q he. le. Aut mugiet bos super pabulū suū. i. existens sup pabulum suum. & inde verbum יבל Iabal. i. pabulū prebuit. Iudi. 19. Et pabulū asinis prebuit. inde בלולה Belula. i. cōmixtū vel comixta. pro quo Beatus hieronymus transtulit cōspersam. Leuit. 2. Simile cōsperse oleo & absqꝫ fermēto. & in plu. בלולת Beluloth. Nu. 6. Qui cōspersi sūt oleo. & inde תבלל Thebalul. quod significat maculā in pupilla oculi: quā albugineˉ nominat trāslatio nostra. Leuit. 21. Si albuginem hñs in oculo. a confusione pupille dictū. & ide. תבל Thébel. i. confusio. scelus. Leuit. 20. Vterqꝫ moriatur quia scelus operati sunt. Esa. 10. Et furor meus super scelus eorū. & scribitur cum accentu in prima syllaba. nā si accentus ponatur in secunda syllaba tūc signat mundū vel orbē 1. Reg. 2. Et posuit super eos orbē. Iob. 18. Et de orbe trāsferet eū. Ps. 23. Orbis terrarū & qui habitant in eo. Et de hoc vide infra in littera thau.

בלג Balag. confortari. refrigerari. subridere. Ps. 38. Remitte mihi vt refrigerer. Iob. 11. Commuto faciem meam & dolore torqueor. pro quo hebrei legunt. Commutabo faciem meam & refrigerabor siue confortabor. Et quia lachryme sunt refrigerium dolorem patieti: ideo ponitur etiam pro plangere. Iob. 10. Dimitte me vt plangam paululum dolorem meum. sed et in hoc loco hebrei legūt. dimitte me vt conforter vel refrigerer paululum. Amos. 5. Qui subridet vastitatem sup robustum. & inde מבליגיתי Mabligithi. Pro quo in nostra translatione ponitur dolor meus. Hiere. 8. Dolor meus super dolorem. Hebrei tamē dicunt q significat refrigerium meum siue confortationem meam.

בלה Bala senescere. inueterare. vetustate cōsumi. atterere siue conterere. vetustum facere Gen. 18. Postqꝫ consenui & dominus meus vetulus est: voluptati operam dabo. Nee. 9. Vestimenta eorū non inueterauerunt. Ps. 31. Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea. Ps. 48. Et auxilium eorum inueterascet. Ps. 101. Et omnes sicut vestimentum veterascent. Esa. 65. Et opera manuum eorum inueterabunt electi mei. Deut. 8. Vestimentum tuum quo operiebaris nunquam vetustate defecit. Et in eodem. 29. Non sunt attrita vestimenta vestra neqꝫ calciamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Iosu. 9. Trita sunt & pene cōsumpta. 1. Paralip. 17. Neqꝫ filii iniquitatis atterent eum. Dan. 7. Et sanctos excelsos conteret. Thren. 3. vetustam fecit carnem meam & pellem meam. Ezech. 23. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. & ide בלות Baloth. i. vetustas. siue senect9. Ps. 91. Et senectus mea in misericordia vberi. & inde בלים Balim. idest veteres. Iosue. 9. saccos veteres asinis imponentes. Et in genere feminino בלות Baloth. vt in eodem. Et inde בלויי Beloie. idest vetera siue antiqua. Hiere. 38. Tulit inde veteres pānos & antiqua que putrue-rant. Et in eodem. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum. & inde בלהה Balaha. i. terror. turbatio. Esa. 17. In tempore vespere & ecce turbatio. & in plurali. בלהות Balahoth. idest conturbationes vel formidines. Iob. 10. Vndiqꝫ terrebunt eum formidines. Ponitur etiam pro interitu. vt in eodem. & calcet super eū quasi rex interitus. Item ponitur pro nihilo. Ezech. 26. In nihilum redigam te. Et in eodem. 28. Nihil factus es & non eris in perpetuum.

בלו Belo. in lingua chaldaica significat vectigal quod datur pro vnoquoqꝫ capite. Esdre. 4. Tributum quoqꝫ & vectigal & annuos redditus non dabunt.

בליעל Belial. interpretatur non ascendens: siue absqꝫ iugo. aut iniquus: vel diabolicus. De quo vide supra in dictione בל Bal. quia est dictio composita vt ibidem dictum est.

בלט Balat. paulatim. Abscondite. clam. ruth. 3. Et venit abscondite. 1. Reg. 18. loquimini ad dauid clam.

בלם Balam. constringere. coarctare. refrenare. Ps. 31. In camo & freno maxillas eorum constringe. Pro quo hebrei legunt in camo & freno maxillas eius siue os eius ad constringendum siue ad refrenādū. vbi ponitur לבלום Liblom. Et solum inuenitur in predicto loco. De dictione autem בלימה Belima. idest nihil. vide supra in dictiōe. בל Bal vnde deriuatur.

בלס Balas cum samach in fine. idest vellicare. siue excutere Amos. 7. Sed armentarius ego sum vellicans sycomoros. & solum inuenitur in hoc loco.

בלע Balaa. deuorare. absorbere. glutire. destruere. precipitare. Gen. 41. Deuorantes omnem priorum pulchritudinem. Exo. 7. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorū. Et in eodem. 15. Deuorauit eos terra. Nu. 16. Et aperiens terra os suū deglutiuit eos. Et in eo. Deuorauit eos cum tabernaculis suis. Deut. 11. Quos aperto ore suo terra absorbuit. 2. Reg. 17. Ne forte absorbeatur rex. Iob. 7. nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. Et in eodem. 8. Si absorbuerit eum de loco suo. & in eo. 20. Diuitias quas deuorauit euomet. Et in eodem. 37. Etiam si locutus fuerit homo deuorabitur. Ps. 34. Ne dicant deuorauimus eum. & Ps. 68. Ne absorbeat me profundum. & Ps. 106. Et omnis sapientia eorum deuorata est. & Ps. 123. Forte viuos deglutissent nos. Prouer. 1. Deglutiamus eum sicut infernus viuentem. Et in eodem. 19. Et os impiorum deuorat iniquitatem. Esa. 28. Absorpti sunt a vino. Et in codē. 49. Fugabuntur qui absorbebant te. Hiere. 51. Absorbuit me quasi draco. Et in eodem. Et eiiciam quod absorbuerat de ore eius. Abac. 1. Et taces deuorante impio iustiorem se. Significat etiā precipitare siue dissipare vel diruere. 2. Reg. 20. Quare precipitas hereditatem domini. Et in eodem. Non precipito nec demolior. Iob. 10. Et sic repente precipitas me. Ps. 54. Precipita domine diuide linguas eorum Eccls. 10. Et labia insipientis precipitabunt eum. Esa. 9. Et qui beatificantur precipitati. Et in eodem. 19. Et consilium eius precepitabo. Et in eodem. 25. Precipitabit mortem in sempiternum. Thren. 2. Precipitauit dominus & non pepercit. Esa. 15. Et viam gressuum tuorum dissipant. Significat etiam diruere. Nu. 4. Alii nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusquam inuoluantur. pro quo hebrei legunt. Et non ingrediantur ad videndum quando diruitur sanctuarium. i. quando ea que sunt in sanctuario auferūtur de loco suo vbi sunt sita & inuoluūtur ad portandū ea quādo castra mouebāt. vnde idem est sensus cum littera nostra. Inde בלע Balaa. i. Precipitatio. siue deuoratio vel dissipatio. Ps. 51. Dilexisti oīa verba pcipitationis.

בלעדי Biladai. Excepto. absqꝫ. preter. nisi. Gen. 14. Exceptis his que comederunt iuuenes. Et aliqñ vltimū iod nō est de substantia dictionis sed denotat pronomē prime persone. vt in codē. 41 Absqꝫ me deus respōdebit prospera pharaoni. Et cōponitur cū pronominibus sic. בלעדי Biladai. i. Absqꝫ me: vt supra. בלעדיך Biladecha. i. absqꝫ te. Gen. 41. Et absqꝫ tuo imperio non mouebit quisqꝫ manū aut pedem. Et recipit in principio mē. & dicitur מבלעדי Mibalade. i. absqꝫ. preter. Iosu. 22. Preter altare dñi dei nři. Ps. 17. Quis deus preter dominum.

בלק Balac. Nudare. siue dilacerare. Destruere. Esa. 24. Ecce dñs dissipabit terrā & nudabit eam. Nau. 2. Dissipata est & scissa & dilacerata. vbi ponitur מבלקה Mebulaca pro dilacerata.

בלתי Bilthi. Nisi. preter. ne. non. Nu. 12. Nihil aliud respiciunt oculi nři nisi man. et in codē. 32. Preter caleb filiū iephone. Et aliqñ vltimū iod non est de substantia dictionis sed denotat pronomē prime persone. Osee. 13. Et saluator non est preter me. Et aliqñ significat ne vel nō. 1. Reg. 20. Cogitabat enī quod nō esset mūdus. Iob. 14. Donec atteratur celi non euigilabunt. pro quo hebrei legūt. Donec nō celi. i. donec non sint celi nō euigilabūt. Potest etiā deriuari a dictione supra posita. בלה Bala: qđ significat atterere sicut est in nostra translatione. Esa. 10. Ne incurueminí sub vinculo. & in codē. 14. Cedentem populos in indignatione plaga insanabili. pro quō hebrei legūt. Plaga nōcessante. Et recipit in principio mē. & dicitur מבלתי Mibilthi. i. non: siue eo quod nō. Nu. 14. Et dicāt non poterat introducere populū in terrā. & qñqꝫ recipit in principio lamed. Et dicitur לבלתי Lebilthi. i. vt non. nec. ne. Deut. 4. Et iurauit vt nō transirē iordanē nec ingrederer terrā optimā. et in codē. 17. Nec eleuetur cor ei9 in supbia sup fratres suos neqꝫ declinet in partē dexterā vel sinistrā.

בם Bam. in eis. vel in illis. aut in ipsis. Et ē dictio cōposita cuius partes non inueniūtur per se: vt dictū est supra in principio huius littere beth. Et quādo refertur ad feminas scribitur cum nun in fine loco mem.

במה Bama. excelsum. altitudo. 1. Reg. 9. Sacrificiū est hodie populo in excelso. 3. Reg. 3. Illud quippe erat excelsum maximum. Esa. 2. Quia excelsus reputatus est ipse Et in plali במות Bamoth. i. excelsa. siue altitudines. Deut. 32. Et cōstituit eum super excelsa terre. 3. Reg. 15. Excelsa autē non abstulit. Ps. 17. Et super excelsa statuēs me. Esa. 14. Ascendā super altitudines nubiū. ponitur etiā pro collo eo q est pars excelsa in homine. Deut. 33. Et tu eorum colla calcabis.

במו Bemo. in. per. Iob. 37. Ingredietur bestia latibulum suū. pro quo hebrei legūt. Et ingredietur bestia in latibulū vel in insidiis. Esa. 43. Cum ambulaueris in ignem non combureris.

בן Ban. in eis. et refertur ad feminas. vt dictū est supra. Itē בן Ben. filius. de quo vide infra in dictione sequēti.

בנה Bana. edificare. extruere. construere. Gen. 4. Et edificauit ciuitatem. Nu. 23. Edifica mihi septē aras. Deut. 20. Quis est homo qui edificauit domū nouam: & non dedicauit eam. Iof. 8. Tunc edificauit iosue altare dño deo. 3. Reg. 8. Edificans edificaui domū habitaculū tuū. Ps. 101. Quia edificauit dñs sion. Eccls. 9. Extruxitqꝫ munitiones per girū. Hiere. 30. Et edificabitur ciuitas in excelso suo. Et aliquando scribitur sine he finali. Gen. 2. Edificauit dominus deus costam quā tulerat de adam in mulierē. Et in codē. Edificauit autē noe altare dño. Exo. 1. Edificauerūt qꝫ vrbes tabernaculorū pharaoni. Iob. 3. Et qui edificant sibi solitudines. Nu. 33. Imponētes vocabula vrbibus quas extruxerat. Deut. 20. Et extrue machinas donec capias ciuitatem. Ezech. 27. Abietibus de sanir extruxerunt te. Et inde בנין Binian. i. edificiū. structura. Ezech. 40. Et mēsus est latitudinē edificii calamo vno. Et idē significat בניה Binia. cum he in fine loco nū. vt in codē. 41. Et quod separatum erat edificium & parietes eius longitudinis centum cubitorum. Significat etiam supradicta dictio בנה Bana. filios habere vel filios suscipere. Gen. 16. Si forte saltē ex illa suscipiam filios. inde dicitur בן Ben. i. filius quia et quasi edificium parentū eius. Potest etiā deriuari a dictione supradicta. בין Bin. quod significat itelligere. vt supra dictum est. et ideo Hiere. 49. vbi nos hēmus. Periit cōsiliū a filiis. Aliqui hebrei legūt. Periit cōsiliū ab intelligētib9: et sic trāstulerūt. lxx. qa ē equiuocū ad vtrūqꝫ. & accipitur multipliciter. s. p filio naturali. Gen. 5. Et genuit filios & filias. et in eodem. 18. Et habebit filium sara vxor tua. & in codē. 45. Ioseph filius tuus viuit. Accipitur etiā pro filiis filiorū vel pro quocūqꝫ descendēte ab alio: qui dicitur filius eius. vt filii israel. filii Iuda. filii Leui. Nu. 16. Audite filii leui. Et nō solum pro filiis filiorū sed etiā pro filiis filiarum. Gen. 31. Filie mee & filii. Pro quo hebrei legūt. Filie filie mee: & filii filii mei. s. sunt: qui vtiqꝫ erant filii filiarū suarū. Accipitur etiā pro filio adoptiuo. Exo. 4. Filius meus primo genitus israel. et supra in codē. 2. Quem illa adoptauit in locum filii. Pro quo in hebreo habetur. Et fuit illi in filiū. Accipitur etiā pro discipulo vel pro quocūqꝫ qui sequitur doctrinā alterius: qui dicitur filius eius. 4. Reg. 2. Vidētes autē filii prophetarū qui erant in hiericho. vnde magister vel dñs aut princeps pater appellatur in scriptura. vt dictū est supra in principio huius voluminis. Et etiā cuiuscunqꝫ opera facit eius filius dicitur. Deut. 3. Omnes viri robusti. pro quo hebrei legunt. Omnes filii fortitudinis. 1. Reg. 2. Porro filii heli filii belial. 3. Reg. 21. Et eductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos sedere cōtra eum. Ps. 88. Et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Vnde saluator in euāgelio ioānis. 8. ait. Si filii abrae estis: opera abrae facite. Et etiā quando aliquis est dignus aliqua re vel aliqua pena dicitur filius illius rei. Deut. 25. Si autē eum qui peccauit dignum viderint plagis. Pro quo in hebreo habetur. Si autē qui peccauit filius fuerit flagellationis. i. dignus plagis sicut est in littera nostra. 2. Reg. 13. Viuit dñs quia filius mortis est vir qui fecit hoc. Et etiā qndo aliquis habet aptitudinem ad aliquā rem aut ex ea producitur dicitur filius eius. Iob. 41. Non fugabit eum vir sagittarius. Pro quo in hebreo habetur. Non fugabit eū filius arcus. Esa. 5. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. i. in angulo terre pinguissime apto oliuis. sicut exponūt hebrei. Et in codē. 21. Tritura mea & filia aree mee. Pro quo in hebreo habetur. Et filius aree mee. & dicitur filius aree granū frumenti: co quod producitur in ea. Thren. 3. Misit in renibus meis filios pharetre sue. vbi per filios pharetre itelligūtur sagitte Et etiā viri alicuius ciuitatis vel loci aut regionis siue populi dicūtur filii eius. vt Gen. 21. Presentibus filiis populi mei. Esa. 11. Simul predabūtur filios orientis. Hiere. 2. Filii memphis & taphnis. Threñ. 4. Filii sion inclyti. significat etiā etatē vel duratiōnē. Exo. 12. Agnus absqꝫ macula masculus anniculus. Pro quo hebrei legūt. Agnus absqꝫ macula masculus filius vnius anni. i. etatis vnius anni. Et. 1. Reg. 13. Filius vnius anni erat saul cum regnare cepisset. Accipitur etiā pro paruo animali cuiuscūqꝫ speciei qui adhuc sequitur matrē. Gen. 18. Et tulit inde vitulū. pro quo in he-

breo habetur filius vacce. & similiter vbicunq; nos habemus vitulũ de armento: in hebreo habetur vitul⁹ filius vacce. Et sic pullus colũbe in hebreo dicitur filius colũbe. & in plurali בָּנִים Banim siue בְּנֵי Bene. vt in aliquibus locis supradictis. Et in genere feminino scribitur irregulariter. Nam cũ deberet dici בְּנַת Benath: dicitur בַּת Bath: & deficit littera nun que est littera substantialis. & significat filiã. Geñ. 30. Peperit filiã nomine dinam. Exo. 2. Descendebat filia pharaonis vt lauaretur in flumine. Ps. 136. Filia babylonis misera. Threñ. 2. In tabernaculo filie sion. et in eodẽ. Et cõsolabor te virgo filia sion. Et accipitur quasi eisdem modis quibus. בֵּן ben: vt supra. Itẽ significat pupillã vt dictum est supra in dictione בָּבַת Babath. Et eius plurale בָּנוֹת Banoth scribitur regulariter cum littera nun. Et significat filias. Geñ. 5. Et genuit filios & filias. & in eodẽ. 49. Filie discurrẽtes sup murũ. Canti. 1. Nigra sum sed formosa filie ierusalẽ. Et etiã accipitur pro villis vel viculis aut suburbanis quia sunt quasi filie ciuitatis. Iudi. 1. Manasses quoq; non deleuit bethsan & chanath cũ viculis suis. Inde תַּבְנִית Thabnith. i. similitudo. exemplar. descriptio. Exo. 25. Iuxta similitudinẽ tabernaculi quod ostendã tibi. Et in eodẽ. Inspice & fac secundũ exemplar quod tibi in monte monstratũ est. 4. Reg. 16. Et similitudinẽ iuxta omne opus eius 1. Paral. 28. Dedit autẽ dauid salomoni filio suo descriptionem porticus templi. Et in eodẽ. Vt ex ipso fieret similitudo quadrige cherubin. & in eodẽ. Vt intelligerẽ vniuersa opera exẽplaris. de dictione אֲבָנִים obnaim vide supra in dictione אֶבֶן eben.

בָּנוּ Banu. in nobis. & est dictio cõposita cuius partes non inueniũtur per se vt dictum est supra.

בָּסַס Basas. conculcare. calcare. De quo vide supra in dictione בּוּס Bus.

בֹּסֶר Boser. vua acerba. siue botrus immaturus. Iob. 15. Ledetur quasi vinea in flore botrus eius. Hiere. 31. Patres comederũt vuam acerbam: & dentes filiorũ obstupuerunt. et in eodẽ. Omnis homo qui comederit vuã acerbam obstupescẽt dentes eius. Accipitur etiã pro quolibet fructu immaturo. Esa. 18. Et immatura perfectio germinabit.

בָּעָה Baa. Querere. requirere. inuestigare. petere. feruere. Esa. 21. Si queritis querite cõuertimini venite. & in eodẽ. 30. Et requisita in muro excelso. Dañ. 6. Vt oĩs qui petierit aliquã petitionẽ. Et aliqñ scribitur cum aleph in fine. vt in eo. Qui rogaret quicq; de diis. et in eo. Orat obsecratione sua. i. rogat vel petit petionẽ suã. Significat ẽt feruere. Esa. 64. Sicut exustio ignis tabescerẽt: aque arderẽt igni. Pro quo hebrei legũt. Sicut exustio ignis tabescerent: aque feruerent igni. & ĩde deriuatur. אֲבַעְבֻּעֹת Abaabuoth. q̃d significat pustulas siue vesicas que fiunt ex feruore vel calefactione sanguinis. Exo. 9. Erunt enim in hominibus & iumentis vlcera & vesice.

בָּעַט Baat. recalcitrare. calce abiicere. Deut. 32. Incrassatus est dilectus & recalcitrauit. 1. Reg. 2. Quare calce abiecistis victimam meam. Et translatiue ponitur pro cõtemnere aut vilipendere.

בָּעַל Baal. possidere. dominari. in potestatẽ habere. subiugare. maritũ esse. s. habere vxorẽ. siue rem cũ muliere habere. Esa. 26. Dñe deus noster possederũt nos dñi absq; te. et in eo. 54. Quia dominabitur tui qui fecit te. Hiere. 31. Et ego dominat⁹ sum eorũ. Significat etiã maritũ ẽẽ siue vxorẽ habere: eo q̃ vir est quasi dñs vxoris & possidet eam. Deut. 24. Si acceperit homo vxorẽ & habuerit eam. et Malach. 2. Et habuit filiam dei alieni. Accipitur etiã pro dormire cũ vxore. Deut. 21. Et postea intrabis ad eam: dormiesq; cum illa. Ponitur etiã pro inhabitare terrã que erat deserta. eo q̃ redigitur in potestatẽ habitantiũ: & possidetur ab illis sicut vxor a viro. Esa. 62. Et terra tua inhabitata Et in eodẽ. Et terra tua inhabitabitur. Et inde בַּעַל Baal. i. dominus. possessor. siue possidens. vel habens. aut vir. siue maritus. Exo. 21. Dñs quoq; bouis innocẽs erit. & in eodẽ. Bos lapidibus obruetur: & dominũ eius occidẽt. & in eo. Reddet dñs cisterne preciũ iumentorũ. Esa. 16. Dñi gentiũ exciderũt flagella eius. Ponitur ẽt p̃ habẽte vxore vel pro marito. Exo. 21. Si habens vxorẽ & vxor egredietur simul. Et in eodẽ. Subiacebit damno quantũ maritus mulieris expetierit. Geñ. 20. Habet enim virũ. Pro quo hebrei legũt. Et ipsa est maritata marito. vbi ponitur בְּעֻלַת Beulath. pro maritata. Deut. 22. Si dormierit vir cũ vxore alterius. Pro quo hebrei legũt. Si dormierit vir cũ vxore maritata marito. Ponitur etiã pro habente vel possidẽte quancũq; rem. Geñ. 37. Ecce somniator venit. pro quo hebrei legũt. Ecce habens somnia venit. Et in eodem. 49. Inuiderunt ei habentes iacula. Esa. 41. Habens rostra serrantia. Significat etiã principem vel magistrũ: eo q̃ habet dominiũ vel scientiam. Leuit. 21. Sed nec in principe populi sui cõtaminabitur. Eccl's. 12. Que per magistrorũ conciliũ data sunt a pastore vno. est etiã בַּעַל Baal. nomen idoli qui erat quasi dominus eis a quibus colebatur.

בְּעָלִיל Baalil. Separatũ. Ps. 11. Argentũ igne examinatũ probatũ terre. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Argentũ probatum separatũ a terra. Et dicunt aliqui hebrei quod deriuatur a supradicta dictiõe בַּעַל Baal. que significat dominiũ: eo quod argentum purissimũ habet dñium sup alias res terrestres. Iuxta illud Eccl's: 10. Pecunie obediunt omnia. vbi in hebreo argentum ponitur pro pecunia.

בָּעַר Baar. Ardere. comburere. succendere. ledere. depasci. auferre. ferre. separare. insipientẽ fieri Exo. 3. Et videbat q̃ rubus arderet. & in eodẽ. Quare non cõburatur rubus. et in eodẽ. 35. Non succendetis ignẽ. Leui. 6. Quẽ nutriet sacerdos subiiciens ligna. Pro quo hebrei legũt. Et succendet sup illud sacerdos ligna. Nu. 11. Vocauitq; nomẽ loci illius incensio: eo q̃ succensus fuisset contra eos ignis domini. Deut. 4. Qui ardebat vsq; ad celum. Et in eodem. 5. Et montẽ ardere vidistis. Iudi. 15. Sicut solent ad ardorem ignis ligna consumi. pro quo hebrei legũt. Sicut ligna que succensa sunt igni. Et in eodẽ. Quibus succensis & cõportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Ps. 17. Carbones succensi sunt ab eo. Ps. 82. Sicut ignis qui cõburit siluam. Esa. 1. Et succendetur vtrũq; simul. et in eo. 10. Et succẽdetur & deuorabitur spina eius & vepres in die vna. & in eodẽ. 40. Et liban⁹ nõ sufficiet ad succendendũ. Et in eodẽ. 43. Et flamma non ardebit in te. Hiere. 4. Et succẽdatur & nõ sit q extinguat. & in eo. 7. Patres succẽdũt ignem. et in eodẽ. 30. Et factus est in corde meo quasi ignis estuans. & in eodẽ. 36. Et posita erat arula coram eo plena prunis. pro quo hebrei legũt. Et arula erat coram eo succẽsa. i. plena prunis: sicut est in littera nostra. Threñ. 2. Succẽdit in iacob quasi ignis. Ezech. 39. Et succendẽt & comburent arma. Nañ. 2. Et succendam vsq; ad fumũ quadrigas tuas. Malach. 4. Ecce enim dies veniet succensa. Inde בְּעֵרָה Beera siue תַּבְעֵרָה Thabeera. i. incendiũ. siue incensio. Exo. 22. Reddet damnũ qui ignẽ succenderit. pro quo hebrei legunt. Reddet. s. dãnum qui incendit incendiũ. Nu. 11. Vocauitq; nomen loci illius incensio. Et inde בָּעֵר Baer. i. Ardor succensio. focus. Esa. 4. In spiritu iudicii & spiritu ardoris Et in eodẽ. 44. Et facta est hominibus in focũ. Significat

etiam ledere. vel depasci. aut demetere. Exo. 22. Si leserit quispiã agrũ vel vineã. Et in eo. Et dimiserit iumentũ suũ vt depascatur aliena. Esa. 3. Vos autẽ depasti estis vineã. 3. Reg. 16. Ecce ego demetam posteriora baasa & posteriora domus eius. et in eodẽ. 21. Et demetã posteriora tua. Item significat auferre: vel separare. Deut. 13. Auferes malũ de medio tui. & in eodẽ. 17. Auferes malũ de israel. et in eodẽ 22. Et auferes malum de medio tui. & in eodẽ. 26. Attuli quod sanctificatũ est de domo mea. Pro quo hebrei legũt. Abstuli vel separaui. s. a cõmunibus vsibus. et in eodẽ. Nec separaui ea in qualibet immũditia. Iudi. 20. Vt auferatur malũ. Et q̃a qñ aliquis eligitur separatur de medio aliorũ ideo põitur בָּעֵר Baer. pro electione vel p̃ electo. Nu. 24. Et fueris electus de stirpe cain. Ponitur etiam pro ostensione. Esa. 6. Et cõuertetur & erit in ostensionẽ. Tamẽ aliqui hebrei legũt in hoc loco. Et erit in separationẽ vel in ablationem. Alii sic. Et erit in pastum: sequẽtes predictas significationes. Significat etiã insanire: siue insipientẽ vel stultũ esse. Hiere. 10. Pariter insipientes & stulti probãtur. & in eodẽ. Stultus factus est oĩs homo a scientia sua. Et inde נִבְעָרָה Nibara. i. insipiens. Esa. 19. Dederunt consiliũ insipiens. Et idẽ significat בַּעַר Baar. Ps. 91. Vir insipiens non cognoscet. Et in plurali בְּעָרִים Boarim. i. insipiẽtes. Ps. 93. Intelligite insipiẽtes in populo. Ezech. 21. Dabo te in manus hominũ isipientiũ. et inde בְּעִיר Beir. i. Iumentũ. Geñ. 45. Onerantes iumẽta vestra ite in terrã chanaã. Exo. 22. Et dimiserit iumentũ suũ. Nu. 20. Vt et nos & nostra iumẽta moriamur. & in eodẽ. Ita vt pp̃lus biberet & iumẽta.

בָּעַת Baath. Conturbare vel exagitare. obstupescere. terrere. 1. Reg. 16. Et exagitabat eum spiritus neq;. Et in eodẽ. Ecce spiritus dñi malus exagitat te. Hester. 7. Quod ille audiẽs illico obstupuit. Esa. 21. Emarcuit cor meũ tenebre stupefecerũt me. Et ĩde בְּעָתָה Beatha. i. Terror. siue formido. Hiere. 8. Tẽpus medele & ecce formido. Et in pl'ali. בִּעוּתֵי Biuthe. Iob. 6. Terrores dei militant contra me. Ps. 78. Terrores tui conturbauerunt me.

בֹּץ Bos. cenum. vel lutũ. Hiere. 38. Demerserũt te in ceno et in lubrico pedes tuos. vbi ponitur lubricũ pro luto. Et aliquãdo scribitur cum he in fine vt in sequẽti dictione.

בִּצָּה Bisa. Humor. cenũ. Iob. 8. Nunquid virere potest scirpus absq; humore. et in eodẽ. 40 In locis humẽtib⁹. pro quo hebrei legũt. In ceno vel in loco cenoso. cuius plurale scribitur cũ aleph loco he: et sigñat loca cenosa vel humida. Pro quo beatus Hieronymus transtulit littora: eo q̃ plerũq; sunt cenosa vel humida. Ezech. 47. In littoribus autẽ eius et in palustribus non sanabũtur.

בָּצָל Basel. cepe. Nu. 11. Porriq; & cepe & allia. Et solũ inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בָּצַע Basaa. prodesse. siue lucrari. auariciã sequi. auare rapere. auaricie studere. cõcupiscere. succindere. complere perficere. Geñ. 37. Quid prodest si occiderimus fratrẽ nostrum. Iob. 22. Aut q̃d ei prodest si ĩmaculata fuerit via tua. et in eodẽ. 27. Que est enim spes hypocrite si auare rapiat. Prouer. 1. Sic semite oĩs auari. Pro quo in hebreo habetur. Sic semite oĩs sectantis auariciã. vel omnis cõcupiscentis cupiditatem. Prouer. 15. Conturbat domũ suã qui sectatur auariciam. Hiere. 6. Omnes sectantur auariciã. Ezech. 22. Et auare proximos tuos calũniabaris. Et in eodẽ. Ad perdendas aĩas auare sectando lucra. Significat etiã succindere aut vulnerare. Iob. 6. Soluat manũ suam & succidat me. Esa. 38. Dum adhuc ordirer succidit me. Ioel. 2. Sed & per fenestras cadent: & non demoliẽtur. i. non scindentur vel non vulnerabũtur. Amos. 9. Auaricia enim in capite oĩm. Pro quo hebrei legũt. Et vulnerabit eos in capite oẽs siue in capite omniũ. Potest etiã legi sic. s. et auaricia eorum in capite omniũ. quod est idẽ sensus cum littera nostra. Item significat cõplere vel iplere aut p̃ficere. Esa. 10. Et erit cũ impleuerit dñs cuncta opera sua in monte sion. Threñ. 2. Cõpleuit sermonẽ suũ. Zach. 4. Et manus eius p̃ficient eam. Inde. בֶּצַע Besaa siue בֶּצַע Basaa. i. Auaricia. lucrum. cupiditas. rapina. precissio. Exo. 18. Et qui oderint auariciã. Iudi. 5. Et tamẽ nihil tulere predantes. Pro quo in hebreo habetur. Rapinam argenti siue lucrum argenti non acceperũt. Ps. 118. Inclina cor meũ deus in testimonia tua & non in auariciã. Prouer. 28. Qui odit auariciã longe fiet dies ei⁹. Esa. 56. Vnusquisq; ad auariciã suam. & in eodem. 57. Propter iniquitatẽ auaricie eius iratus sum. Mich. 4. Et interficies dño rapinas eorum. Hiere. 51. Venit finis tuus pedalis precissionis tue.

בָּצֵק Basac. Subtritũ esse: siue attritũ esse. Deut. 8. Et pes tuus non est subtritus. Nee. 9. Pedesq; eorũ non sunt attriti. Et inde בָּצֵק Basec. i. massa vel pasta eo q̃ fit terendo manibus vel pedibus. Exo. 12. Tulit igitur populus conspersam farinã. i. massam ex aqua & farina confectã. & in eodem. Coxerũtq; farinam quã dudũ de egypto cõspersam tulerant. Osee. 7. Quieuit paululum ciuitas a cõmixtione fermenti.

בָּצַר Basar. deesse siue desistere. p̃hibere. auferre vidẽmiare. munire. Geñ. 11. Nec desistẽt a cogitationib⁹ suis donec eas ope cõpleãt. Iob. 42. Et nulla te latet cogitatio. Pro quo hebrei legũt. Et non prohibetur vel non aufertur a te cogitatio. Ps. 75. Qui aufert spiritũ principum. Et inde בַּצֹּרֶת Basoreth. i. Tempus prohibitionis pluuie. pro quo beatus Hieronymus transtulit siccitatẽ. Here. 17. Et in tp̃e siccitatis nõ erit solicitũ. Et idẽ sigñat בַּצָּרוֹת Basaroth in plurali. vt in eodẽ. 14. Quod factũ est verbũ dñi ad hieremiã de sermonibus siccitatis. Significat etiã vindemiare vel vuas colligere. Leuit. 25. Et vuas primitiarũ tuarũ non colliges quasi vindemiã. Deut. 24. Si vĩdemiaueris vineã tuam. Iudi. 9. Vastantes vineas vuasq; calcantes. Pro quo hebrei legunt. Et vindemiauerũt vineas suas: & calcauerũt scilicet vuas. Et inde בֹּצֵר Boser. i. vindemiator. Hiere. 6. Conuerte manũ tuam quasi vindemiator ad cartallũ. Et in plurali בֹּצְרִים Bosrim. vt in eodem. 49. Si vindemiatores venissent super te: non reliquissent tibi racemũ. & inde בָּצִיר Basir. i. vindemia. Leui. 26. Apprehẽdet messium tritura vindemiam: & vindemia occupabit sementẽ. Iudi. 8. Melior est racemus ephraim vindemia abiezer. Itẽ significat munire. Esa. 22. Et destruxistis domos ad muniẽdum murũ. Hiere. 51. Si firmauerit in excelso robur suũ. i. munierit. et inde בָּצִיר Basir. i. munitio vel munitus. Zach. 11. Succisus est saltus munitus. et aliquãdo scribitur cũ mem in principio & dicitur מִבְצָר Mibsar. i. munitio vel munita. Hiere. 8. Cõuenite & igrediamur ciuitatẽ munitã. Abach. 1. Ipse super oẽm munitionẽ ridebit. Et in plurali מִבְצָרִים Mibsarim siue מִבְצָרוֹת Mibsaroth. i. munitiones. Threñ. 2. Destruxit in furore suo munitiones virginis iuda. Dañ. 11. Et capiet vrbes munitissimas. Et aliqñ scribitur cum l'ra nũ in fine. & dicitur בִּצָּרוֹן Bisaron. Zach. 11. Cõuertimini ad munitionẽ vincti spei. Et inde בְּצוּרָה Besura. i. munita vel murata. Esa. 27. Ciuitas eñi munita desolata erit. Et in plurali בְּצֻרוֹת Besuroth. Nu. 13. Et vrbes fortes atq; muratas. 2. Reg. 20. Ne forte inueniat ciuitates munitas & effugiat nos. Significat ẽt ea que sunt difficilia intellectu. Pro quo beatus hieronym⁹ transtulit firma. Hiere. 33. Et annũciabo tibi grandia & firma que nescis. Et inde בֶּצֶר Baser. i.

silex: qui est lapis dur9 & firmissimus. Iob. 22. Dabit pro terra silicem: & pro silice torrentes auri. Hebrei tamē dicūt quod in predicto loco sigñat aurū: eo ꝙ difficile habetur.

בָּקַק Bacac. vastare. dissipare. demoliri. disrūpere. euacuare. Esa. 24. Ecce dñs dissipabit terram. Osee. 10. Vitis frōdosa israel. Pro quo hebrei legūt. Vitis euacuata. i. infructuosa israel. & idē sigñat frōdosa. i. īfructuosa: qa humorem quē debuerat in vuas transmutare: mutauit in foliorū et frondiū multitudinē. Naū. 2. Quia vastatores dissipauerunt eum. Et aliqñdo scribitur cum simplici coph. Esa. 19. Et disrūpetur spiritus egypti in visceribus eius. et in eo. 14. Dissipatione dissipabitur terra. Hiere. 9. Et dissipabo cōsilium iuda & ierusalem. & in eodē. 51. Et demolientur terrā eius. Et de hoc vide supra in dictione בּוּק Buc.

בַּקְבּוּק Bacbuc. vas testeū cuius os est angustū. Et a sono nomen accepit: quia cum mergitur in aqua: vel cū ex eo aqua effunditur facit talem sonū. Pro quo beatus hieronymus lagunculā traduxit. Hiere. 19. Vade & accipe lagunculā figuli testeam. & in eodē. Et conteres lagūculā.

בָּקַע Bacaa. rumpere. irrūpere. erūpere. interrūpere. disrūpere. diuidere: vel scindere. dissecare. aperire. euellere. Geñ. 7. Rupti sunt oēs fontes abyssi magne. Ios. 9. Vtres vini nouos īpleuimus: nunc aūt rupti sunt. Esa. 34. Et circūfodit & fouit ī vmbra ei9. Pro quo hebrei legūt. Et rumpit & fouit in vmbra ei9. et in eodē. 59. Oua aspidū ruperunt. 2. Reg. 23. Irruperūt ergo tres fortes castra philistinorum. 4. Reg. 3. Tulit secū septingentos viros educentes gladios vt irrūperent ad regem edon. Iob. 26. Vt non erūpat pariter deorsum. Prouer. 3. Sapientia illius eruperunt abyssi. Esa. 58. Tunc erūpet quasi mane lumē tuū. & in eodē. 59. Et quod confotū est erūpet in regulū. Ezech. 13. Et erūpere faciam spiritū tempestatū. 4. Reg. 25. Et interrupta est ciuitas. 2. Paral. 32. Et obsedit ciuitates munitas volens eas capere. Pro quo hebrei legūt. Et obsedit ciuitates munitas vt interrūperet eas sibi. i. vt vi armorū caperet eas sibi. Ps. 77. Interrupit mare & perduxit eos. Et in eo. Interrupit petrā in heremo. Nu. 16. Dirupta est terra sub pedibus eorum. 3. Reg. 1. Et insonuit terra a clamore eorū. pro quo hebrei legūt. Et disrupta est terra a clamore eorū. i. tam fortiter clamabāt ꝙ videbatur ac si terra disrūperetur. Iob. 32. Quod lagūculas nouas disrumpit. Ps. 73. Tu dirupisti fontes & torrentes. Esa. 64. Vtinam disrumperes celos. Item ponitur pro scindere vel dilacerare aut dissipare. Ps. 140. Sicut crassitudo terre erupta est super terrā. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit Sicut agricola cū scindit terrā. Esa. 35. Quia scisse sunt in deserto aque. et in eo. 63. Qui scindit aquas ante eos. Osee 13. Bestia agri scidet eos. Mich. 1. Et valles scīdētur. Abach. 3. Fluuios scindes terre. Zach. 14. Et scindetur mons oliuarum ex media parte sui. Item significat aperire vel dissecare. Iudi. 15. Aperuit itaq; dñs molarē dentem in maxilla asini. Hiere. 39. Aperta est ciuitas. Amos. 1. Eo ꝙ dissecuerint pregnātes galaad. Item pōitur pro auellere. Esa. 7. Et auellamus eū ad nos. Itē ponitur pro dilacerare vel dissipare. Hiere. 29. Et dilacerabis oēm humerū eorū. Ezech. 30. Et alexandria erit dissipata. Et īde מְבוּקָעָה Mebucaa. i. scissa vel interrupta aut dissipata. Ezech. 26. Quasi per introitū vrbis dissipate. Et in plurali מְבוּקָעִים Mebucaim. i. scissi. Ios. 9. Et vtres vinarios scissos atq; consutos. & inde בְּקִעִים Bechiim. i. Scissure vel scissiōes. Esa. 22. Et scissuras ciuitatis dauid videbitis. Amos. 6. Et percutiet domū maiorē ruinis et domū minorē scissionibus. Et inde בִּקְעָה Bicaa. i. cāpus vel planicies aut vallis que est inter duos montes & diuidit

inter eos. Geñ. 11. Inuenerunt campum in terra senaar. et Deut. 8. In cuius campis & montibus erūpunt fluuiorum abyssi. Esa. 4. Erunt praua in directa & aspera in vias planas. Pro quo hebrei legūt. Erunt praua in directa & aspera in campū siue in planiciē aut in vallē. Et inde בֶּקַע Bechaa. idest dimidiū siue particula cuiusdā ponderis secundū hebreos. Pro quo in nostra translatione habetur duos siclos. Geñ. 24. Protulit vir inaures aureas appendētes siclos duos. pro quo hebrei legūt. Protulit vir inaurem aureā appēdens dimidiū ponderis. Exo. 38. Oblatū est autē ab iis qui transierunt ad numerū. pro quo hebrei legunt. Dimidius siclus per singula capita.

בָּקַר Bicher. querere. visitare. recensere. Leuit. 13. Sin aūt post emundationē rursus creuerit macula in cute: nō queret amplius. Ps. 26. Et visitem templū eius. 4. Reg. 16. Altare vero ereū erit paratū ad voluntatē meam. pro quo hebrei legūt. Altare vero ereū erit mihi ad visitandū siue ad querendū. Esd. 4. Vt recēseas ī libris historiarū. Ezech. 34. Et visitabo eos sicut visitat pastor gregē suū. ponitur etiā pro eligere. vt Leuit. 27. Non eligetur nec bonum nec malū. Inde בֹּקֶר Bocher. i. mane siue matutinū. dictū fortasse a querendo. nam mane incipimus res querere aut visitare. Geñ. 1. Et factum est vespere & mane dies vn9. Exo. 14. Iamq; aduenerat vigilia matutina. Iob. 38. Cum me laudarēt simul astra matutina. Et in plurali בְּקָרִים Becharim. Esa. 33. Esto brachiū nostrū in mane. Threñ. 3. Noui diluculo. Et inde בִּקֹּרֶת Bicoreth. i. vapulatio: vel vapulata. Leui. 19. Vapulabūt ambo. pro ꝙ hebrei legūt. Verberata erit: siue vapulatio erit. i. vapulauit ipsa: siue vapulabūt ambo sicut est in littera nr̄a. Et deriuatur a p̄dicta dictiōe בִּקֵּר Bicher idest visitauit: eo ꝙ punitio delicti est visitatio. Iuxta illud psalmi. 88. Visitabo in virga iniquitates eorū & in verberibus peccata eorū. Itē בָּקָר Bacar. i. vacca siue bos. Geñ. 12. Fuerūtq; ei oues & boues. & in eodē. 21. Tulit itaq; abraam oues & boues & dedit abimelech. Et ponitur in hebreo singulare pro plurali: quia est nomē speciei. et in eodē. 18. Et tulit inde vitulū tenerrimū. p quo in hebreo legitur. Et tulit inde filium vacce tenerrimū. i. vitulū paruū qui adhuc sequitur matrē. et est idem sensus cū littera nr̄a. & similiter in aliis locis vbi in hebreo habetur filius vacce: in translatione nostra ponitur vitulus: siue vitulus de armēto. nam ponitur etiā pro armento. Geñ. 18. Ipse vero ad armentū cucurrit. Exo. 10. Cum ouibus & armentis. Deut. 32. Butyrum de armento. Osee. 5. In gregibus suis & in armentis suis vadēt ad querendū dñm. Et plurali declinatur בְּקָרִים Becarim. secundū terminationē masculinorū. pro quo beatus hieronymus transtulit bubalos. Amos. 6. Aut arari potest in bubalis. Et inde בּוֹקֵר Bocher. i. armētarius. Amos. 7. Sed armentarius ego sum.

בִּקֵּשׁ Biches. Querere. requirere. petere. deprecari. rogare. Geñ. 37. Fratres meos quero. Exo. 2. Et querebat occidere moysen. & in eodē. 4. Mortui enim sunt oēs qui querebāt animā tuam. 1. Reg. 10. Quesierūt ergo eum. et in eodē. 13. Quesiuit sibi dñs virum iuxta cor suū. & in eodē. 20. Et requirat dñs de manu inimicorū dauid. & in eodē. 23. Si quis quesierit animā meā: queret & animā tuā. Ester. 2. Quesitūq; est & inuentū. Ps. 4. Et queritis mendacium. Ps. 26. Vnam petii a dño hanc requirā. Canti. 5. Quesiui et non inueni illum. Ezech. 3. Sanguinē eius de manu tua requirā. Malach. 2. Et legem requirent ex ore eius. Significat etiā petere vel deprecari. Esd. 8. Et peteremus ab eo viā rectam. Ester. 4. Et deprecaretur eum pro populo suo. Et in eodē. 7. Vt rogaret hester reginā pro anima sua. Dañ. 2.

Et rogauit eunuchorū prepositū ne contaminarētur. Et inde בַּקָּשָׁה Bacasa. i. petitio siue dep̄catio. vt Hester. 5. Que est petitio tua hester regina.

בַּר Bar. Filius. frumētum. electus. purus. vel mūdus. Dañ. 7. Et ecce cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat Et inde Bariona interpretatur filius colūbe: & bartolomeus filius ptolomei. significat etiā frumentū vel triticū Geñ. 41. Et oīne frumētum sub pharaonis potestate cōdatur. & in eodē. Tantaq; fuit abūdantia tritici vt arene maris coequaretur. et in eodē. 45. Et totidē asinas triticū in itinere panesq; portantes. Ps. 71. Erit firmamentū in terra in summis montiū. Pro quo in hebreo habetur. Erit fragmētum siue particula frumēti vel tritici in terra in capite mōtium. Et aliquādo additur littera iod in fine: & dicitur בַּרִי Beri. Iob. 37. Frumentū desiderat nubes. Ponitur etiā pro pabulo vel pastu. Iob. 39. Et pergūt ad pastum. Item significat electum. Prouer. 31. Quid electe mi: quid electe vteri mei: quid electe votorū meorū. Canti. 6. Pulchra vt luna electa vt sol. Significat etiā purum vel mundū siue lucidū. Iob. 11. Et mundus sum in cōspectu tuo. Ps. 2. Apprehendite disciplinā. Pro quo beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit: adorate pure. Ps. 18. Preceptū domini lucidū. Ps. 23. Innocens manibus & mūdo corde. Ps. 72. Quā bonus israel deus iis qui recto sunt corde. pro quo hebrei legūt. Quam bonus israel deus iis qui mundo sunt corde. Prouer. 14. Vbi non sunt boues presepe vacuū est. pro quo hebrei legūt. Vbi non sunt boues presepe mūdum est. sed ponitur ibi mundū pro vacuo sicut est in littera nostra. Et inde בֹּר Bor. i. puritas siue purū. Ps. 17. Et secundū puritatē manuū mearū. Esa. 1. Et excoquā ad purū scoriā tuā. Vide etiā de hoc in sequēti dictione בָּרַר Barar. et in dictione בָּרָה Bara. quia secundū he. ab eis deriuatur.

בָּרַר Barar. Eligere. mūdare. probare. vel examinare. Ps. 17. Et cum electo electus eris. Dañ. 11. Vt conflētur & eligantur & dealbētur. & in eo. 12. Eligentur & dealbabuntur & quasi ignis probabūtur multi. Et aliquādo scribitur cum simplici res. 1. Reg. 17. Eligite ex vobis virū. Ezech. 20. Eligam ex vobis trāsgressores & īpios. Significat etiā mūdare vel purgare. Esa. 52. Mūdamini q fertis vasa dñi. Hiere. 4. Non ad vētilandū & nō ad purgādū. Et in eo. 51. Acuite sagittas. pro quo hebrei legūt. mūdate sagittas. & est idem sensus. nam cū sagitta acuitur mūdatur a rubigine. Item significat probare vel examinare. Eccl's. 3. Vt probaret eos deus & ostenderet similes esse bestiis. & in eodē. 8. Omnia hec tractaui in corde meo vt curiose intelligerem. pro quo hebrei legūt. Omnia hec tractaui in corde meo & vt probarē vel examinarē oīa hec. Inde בָּרוּר Barur idest purus siue electus. Iob. 33. Scientiā labia mea puram loquetur. Esa. 41. Posuit me quasi sagittam electā. Et in plurali בְּרוּרִים Berurim. i. electi vel mūdi. 1. Paral. 16. Et post cum heman & idithum & reliquos electos. Et inde בַּר Bar idest electus. purus. mundus. & in ge. fe. בָּרָה Bara. de quo vide supra in dictione precedenti. Et inde בֹּרִית Borith. i. herba qua panni mundātur. Hiere. 2. Si laueris te nitro & multiplicaueris tibi herbā borith. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ significat saponē quo panni dealbātur. nam in hebreo nō est illud herbam: sed sic: & multiplicaueris tibi borith.

בָּרָא Bara. Creare. fingere. succindere. excidere. eligere. impinguare. Geñ. 1. In principio creauit deus celum et terram. Et in eodē. 2. Iste sunt generatiōes celi & terre quando creati sunt. et in eodē. 5. In die qua creauit deus hominem. Ps. 50. Cor mundū crea in me deus. Ps. 101. Populus qui creabitur laudabit dñm. Ps. 148. Ipse mandauit &

creata sunt. Esa. 4. Et creabit dñs super omnē locū montis sion. & in eodē. 54. Ecce ego creaui fabrū sufflantē in igne Et in eodē. 57. Creaui fructū labiorū. Et inde בּוֹרֵא Bore idest creans vel creator. Esa. 42. Creans celos & extendens eos. & in eodem. 43. Creans te iacob. et in eodem. 45. Et creans tenebras: faciens pacem & creans malum. Eccl's. 12. Memento creatoris tui. Et inde בְּרִיאָה Beria. idest creatura vel res nouiter creata. Nu. 16. Sin autē nouam rem fecerit dominus. Significat etiā eligere sicut precedens dictio. Ezech. 21. Et manu capiens cōiecturam in capite vie ciuitatis coniiciet. pro quo hebrei legūt. Et manu eligens siue & locum eligens in capite vie ciuitatis eliget. nam pro eo quod in littera nr̄a est manu: in hebreo habetur יָד Iad. que dictio licet cōmuniter significet manū tamē ī hebreo aliquādo ponitur pro loco: vt īfra dicetur. Item בָּרָא Bara idest succindere vel excindere. Ios. 17. Ascende in siluā & succide tibi spatia. Et in eodē. Succides tibi atq; purgabis ad habitandū spatia. Ezech. 23. Et cōfodiantur gladiis eorum. i. succidātur gladiis eorum. Significat etiā impinguare. vel incrassari. aut comedere. vel cibū capere. 1. Reg. 2. Vt comederent primitias oīs sacrificii israel populi mei. Pro quo hebrei legūt. Vt impinguaremini primitiis oīs israel populi mei. 2. Reg. 2. Et nec comedit cum eis cibum. vide etiā de hoc infra in dictione בָּרָה Bara. Et inde בָּרִיא Bari. i. pinguis vel crassus. Iudi. 3. Erat aūt eglon crassus nimis. Et aliqñdo scribitur cum he in fine & dicitur בְּרִיאָה Beria. i. crassum. vel pingue. aut electum. Ezech. 34. Et qd crassum erat occidebatis. Abach. 1. Et cibus ei9 electus. Scribitur etiā cum he loco aleph. Et dicitur בְּרִיָה Biria. Ezech. 34. Ecce ego ipse iudicabo inter pecus pingue & macilentum. Et in plurali בְּרִיאִים Beriim. i. crassi. vel pingues. 3. Reg. 4. Et decem boues pingues. Et in ge. fe. בְּרִיאוֹת Berioth. i. crasse vel plene. Geñ. 41. De quo ascendebāt septē boues pulchre & crasse nimis. et in eodē. Septē spice pullulabant in calamo vno plene ac formose. Itē בָּרָא Barra in lingua chaldaica significat agrū siue foris aut foras. Dañ. 2. Filii hominū & bestie agri.

בַּרְבֻּרִים Barburim. quodā genus auium. 3. Reg. 4. Excepta venatione ceruorū caprearū atq; bubalorum: et auium altiliū. vbi ponitur barburim abusim. i. auiū pinguiū vel saginatarū. Et solum inuenitur in numero plurali in predicto loco.

בָּרָד Barad. grādo. Exo. 9. Ecce pluam cras hac ipsa hora grandinē multam nimis. & in eodē. Vt fiat grando in vniuersa terra egypti. Esa. 32. Grando autē in descensione saltus: supple erit. Inde בְּרֻדִּים Berudim. i. respersi punctis seu maculis variis ad similitudinē grandinis. Geñ. 31. Varios & maculosos & diuersorū colorum. & in eodē. Varios maculosos atq; respersos. vbi ponitur pro respersis. Zach. 6. Et in quadriga quarta equi varii & fortes. vbi ponitur pro variis.

בָּרָה Bara. cibare. vel cibū capere. aut comedere. vesci. prādere. eligere. 2. Reg. 3. Cumq; venisset vniuersa multitudo cibum capere cum dauid. & in eodē. 13. Veniat oro thamar soror mea: vt det mihi cibum. & in eodē. Et cibum paratum capiam de manu eius. Et in eodē. Vt vescar de manu tua. Et aliqñ scribitur cum aleph in fine loco he. De quo vide supra in dictione בָּרָא Bara. Significat etiā eligere. 1. Reg. 17. Eligite ex vobis virū. De quo vide supra in dictione בָּרַר Barar. Inde בִּרְיָה Biria. i. cibus vel pulmentum. 2. Reg. 13. Vt faciat pulmentū. & in eodē. Et fac ei pulmentū. Et in eodē. Infer cibum in conclaui. & inde בָּרִי Beri. i. frumentū. vt supra in dictione בַּר bar dictum est. Et inde בְּרוֹת

ברות Baroth. siue ברת Baruth .i. esca vel cibus. Ps. 67. Et dederunt in escam meã fel. Threñ. 4. Facti sunt cibus earum. Et a supradicta dictiõe ברה bara. potest deriuari illud quod habetur Geñ. 35. s. כברת ארץ Chibrath. eres .i. cum dat cibũ terra: siue quãdo gignit terra: hoc est in vere. Et ideo beat⁹ hieronymus optime traduxit vernum tempus. vbi dicitur. Venit verno tpe ad terrã que ducit ephratã. & in codẽ. 38. Eratq; vernum tempus. et. 4. Reg. 5. Traduxit electum tẽpus. vbi dicitur abiit ergo ab eo electo tempore. quod est idẽ quod vernũ tẽpus. Vide etiã de hoc ĩfra in dictione כבר Cabir. Quia secũdũ aliquos hebreos illa littera caph que ponitur in principio: est littera substãtialis hui⁹ dictionis. כברת Chibrath. et dicũt quod significat certũ spaciũ terre vt puta vnum milliare. et sic legunt. Eratq; spaciũ terre ad introitum ephrata. et similiter. 4. Reg. 5. Abiit ergo ab eo spaciũ terre. Sed prima opinio est magis propria: quia nõ habet simile vnde כברת Chibrath significet spaciũ. de dictione autẽ ברית Berith. que significat pactũ vel fedus. vide infra in dictione ברת Beroth.

ברזל Barzel. ferrum siue ferreus. Geñ. 4. In cuncta opera eris ac ferri. Deut. 3. Mõstratatur lectus ei⁹ ferreus. 2. Reg. 23. Armabitur ferro & ligno. 4. Reg. 6. Accidit autẽ vt cum vn⁹ materiam succidisset caderet ferrum securis in aquam. Ps. 104. Ferrum pertransiit animam eius. Ps. 106. Vincti in mendicitate & ferro.

ברח Barach. Fugere. effugere. fugare. Geñ. 31. Noluitq; iacob cõfiteri socero suo quod fugeret. 1. Reg. 19. Et aufugit atq; saluatus est. & in codẽ. 20. Fugit autem dauid de naioth. Ps. 138. Et quo a facie tua fugiam. Dañ. 10. Et fugerunt in absconditum. Osee. 12. Et fugit iacob in regionẽ syrie. Ione. 1. Surrexit ionas vt fugeret in tharsis. Et qñdo est verbum tertie cõiugationis significat fugare. 1. Paral. 8. Hi fugauerũt habitatores geth. & in codẽ. 12. Et omnes fugauerũt qui morabãtur in vallibus. Nee. 13. Quem fugaui a me. Iob. 41. Non fugauit eum vir sagittarius. Prouer. 19 Qui affligit patrẽ & fugat matrẽ. Et inde מברח Mibrach. idest profugus. Ezech. 17. Et oẽs profugi eius cum vniuerso agmine suo. Significat etiam moueri siue peruenire de vno loco in alium. s. quãdo ille motus est festinus & violentus. Exo. 36. Fecit quoq; vectem alium: qui per medias tabulas ab angulo vsq; ad angulũ perueniret. Nu. 24. Reuertere in locũ tuũ. pro quo hebrei legũt. Fuge siue festinãter abi in locũ tuũ. Inde בריח Beriach .i. vectis eo q mittebatur per medias tabulas et mouebatur de vno extremo in aliũ. Exo. 36. Fecit q; vectẽ aliũ. Iob. 38. Et posui vectẽ & ostia. Prou. 18. Et iudicia quasi vectis vrbiũ. Et in plu. בריחים Berichim. siue בריחי Beriche. Ex... 25. Facies quoq; vectes de lignis setim. Ps. 106. Quia contriuit portas ereas & vectes ferreos confregit. Esa. 15. Vectes eius vsq; ad segor. et in codem. 43. Et detraxi vectes vniuersos. Tamẽ hebrei in his duobus locis precedentibus pro vectibus legũt profugos aut fugitiuos siue mobiles. Est enim equiuocũ vt dictũ est: et potest etiã significare profugos siue mobiles. & eodem modo. Esa. 37. vbi dicitur. In die illa visitabit dñs in gladio suo duro & grandi & forti super leuiathan serpentem vectẽ: potest etiã legi. Sup leuiathan serpentẽ profugũ siue mobilẽ. & hebrei legũt. Sup leuiathan serpentẽ claudentẽ siue clausum: eo q vectis ẽ instrumẽtũ quo ostia claudũtur.

ברך Barach. benedicere: salutare. gratias agere. genuflectere. Geñ. 1. Benedixitq; illis deus. Et in eodem. 12. Benedicam benedicentibus tibi. Et in eo. atq; in te benedicẽtur vniuerse cognationes terre. et in eo. 14. Et dominus in cunctis benedixerat ei. Et in eo. 22. Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre. Et in eo. 27. Vt benedicat tibi anima mea. Et in eo. 49. Benedixitq; singulis benedictionibus propriis. Exo. 12. Et abeuntes benedicite mihi. Nu. 23. Et tu econtrario benedicis ei. Et in eo. Ad benedicendum adductus sum. Deut. 33. Benedic domine fortitudini eius. Iosu. 24. Sed econtrario per illum benedixit vobis. 1. Reg. 9. Quia ipse benedicet hostie. Iob. 1. Operibus manuum eius benedixisti. Ps. 102. Benedic anima mea domino. Et in eo. Benedicite domino omnes angeli ei⁹. Ps. 117 Benediximus vobis de domo domini. Ps. 131. Viduam ei⁹ benedicens benedicam. Esa. 65. Qui benedictus est super terram: benedicetur in deo Amen. Et in eo. 66. Qui recordatur thuris: quasi qui benedicit idolo. Et aliquando ponitur per antiphrasim pro maledicere vel blasphemare. 3. Reg. 21. Benedixit naboth deum et regem. Iob. 1. Ne forte peccauerint filii mei et benedixerint deo in corde suo. Ponitur etiã pro salutare vel gratias agere. 1. Reg. 13. Et egressus est saul vt salutaret eum. 2. Reg. 8. Et gratias ageret eo q expugnasset adadezer. 4. Reg. 4. Si occurrerit tibi vir non salutes eum. Item significat genu flectere. Geñ. 24. cũ fecisset camelos accumbere. idest genu flectere. Et in eo. 41 Vt omnes coram eo genu flecterent. vbi ponitur אברך Abrech per additionem aleph in principio. 2. Paralip. 6. Flexis genibus corã vniuersa multitudine israel. Ps. 94. Ploremus ante dominum qui fecit nos. Pro quo in hebreo habetur. Flectamus genua ante dominum qui fecit nos. Et sic transtulit beatus Hieronymus iuxta he. ve. Inde ברוך Baruch. idest benedictus. Geñ. 24. Ingredere benedicte domini. Nu. 24. Qui benedixerit tibi erit ipse benedictus. Deut. 28. Benedictus tu in ciuitate et benedictus in agro. Ps. 134. Benedictus dominus ex sion. Et aliquando scribitur cum littera mem in principio et dicitur. מבורך Meborach. idest benedictus. Iob. 1. Sit nomen domini benedictũ Et in genere feminino. ברוכה Berucha. siue מבורכת Meborecheth. idest benedicta. 1. Reg. 25. Et benedicta tu q prohibuisti me hodie ne irem in sanguinem. Deut. 33. De benedictione domini terra eius. Pro quo hebrei legunt. Benedicta domini terra eius. Et in plurali ברוכים Beruchim. 2. Reg. 2. Benedicti vos a domino. Et inde ברכה Beracha. i. benedictio. Geñ. 27. Et accepit benedictionem tuam. Et in eodem. Nunquid non reseruasti ait et mihi benedictionẽ. Et in plurali ברכות Berachoth. vt Geñ. 49. Benedictionibus celi desuper: benedictionibus abyssi iacentis deorsum: benedictionibus vberũ et vulue: benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius. Accipitur et benedictio pro munere vel dono. Geñ. 33. Suscipe benedictionem quam attuli tibi. 4. Reg. 5. Obsecro itaq; vt accipias benedictionem a seruo tuo. Ponitur etiam pro conuẽtione vel pacto. Esa. 36. Facite mecum benedictionem & egredimini ad me. Inde ברך Berech. idest. genu. Esa. 45. Mihi curuabitur omne genu. Et in plurali. ברכים Bircaim siue ברכי birche. idest genua. Geñ. 50. Filii quoq; machir filii manasse nati sunt in genibus ioseph. Deut. 28. In genibus & in suris. Iob. 4. Et genua trementia confortasti. Itẽ. ברכה Berecha. significat piscina siue stagnum. 3. Reg. 22. Lauerũt currum eius in piscina samarie. 4. Reg. 18. Et steterunt iuxta aqueductum piscine superioris. Esa. 22. Congregastis aquas piscine inferioris. Et in plurali. ברכות Berechoth. Eccls. 2. Et extruxi mihi piscinas aquarum. Canti. 7. Oculi tui sicut piscine in esebon.

ברם Berom. preciosum. Ezech. 27. Gazarũq; p̃ciosarũ. et solũ inuenitur in numero plurali in predicto loco. Et dicunt hebrei q significat quoddã genus vestimẽti pre-

ciosissimi. Item ברם Beram in lingua chaldaica significat sed siue verũtamen. vt Dañ. 2. Sed est deus in celo. & in eodem. 4. Veruntamẽ germen radicũ eius in terra sinite.

ברק Barac. Fulgurare. coruscare. splendere. Ps. 143. Fulgura coruscationẽ & dissipabis eos. Iob. 20. Et fulgurans in amaritudine sua. Abach. 3. In splendore fulgurãtis haste tue. Inde ברק Barac. i. fulgur. coruscatio. 2. Reg. 22. Fulgur & consumpsit eos. Et in plurali ברקים Beracim. i. fulgura. Ps. 96. Alluxerunt fulgura eius orbi terre. Ps. 134 Fulgura in pluuiam fecit. Et inde ברקת Bareceth: quod significat quendã lapidem preciosum splendidum. Pro quo beatus hieronym⁹ transtulit smaragdũ. Exo. 28. In primo versu erit lapis sardius & topazius & smaragdus. Exo. 28. Saphyrus & carbunculus & smaragdus.

ברקן Barcon. tribulus. genus spine. Iudi. 8. Et cõterã carnes vestras cum spinis tribulisq; deserti. & in codẽ. Tulit ergo seniores ciuitatis & spinas deserti ac tribulos. Et solũ inuenitur in numero plurali in predicto loco.

ברש Beros. genus arboris. pro quo beatus hieronymus abietẽ transtulit. Esa. 55. Pro saliũcula ascẽdet abies. Et in codẽ. 60. Abies & buxus & pinus simul. Zach. 11. Vlula abies quia cecidit cedrus. Et in plurali ברושים Berosim. i. Abietes. Esa. 14. Abietes quoq; letati sunt sup te. Ponitur etiã pro agitatoribus curruũ: eo q talibus lignis vtebãtur in curribus. Nañ. 2. Et agitatores cõsopiti sunt. Potest etiã per abietes que sunt arbores magne & excelse intelligi principes & magnates. Et ita transtulit chaldaicus interpres in loco predicto. Alii vero dicũt q in eo loco per abietes intelligũtur lancee siue alia arma missilia: eo q plerũq; fiebant ex tali ligno.

ברת Beroth. cupressus. genus arboris. Canti. 1. Ligna domorum nostrarũ cedrina: laquearia nostra cupressina. Et solum inuenitur in numero plurali in predicto loco. Item ברית Berith. i. pactũ vel fedus. Geñ. 9. Et statuam pactum meũ vobiscũ. & in codẽ. 17. Ponã pactum meũ tecũ. Ezo. 23. Non inibis cum eis fedus. Deut. 29. Hec sunt verba federis. Esa. 28. Percussimus fedus cum morte. Et dicũt aliqui hebrei q deriuatur a dictione supradicta ברה Bara: que significat succindere: eo q antiquitus illi qui faciebant pactum vel fedus occidebant aliquod animal & diuidebant illud in duas partes & transibant inter eius diuisiones. Hiere. 34. vbi dicitur. Et non obseruauerũt verba federis quibus assensi sunt in conspectu meo: vitulũ quẽ conciderunt in duas partes & transierũt inter diuisiones eius principes iuda & principes ierusalem eunuchi & sacerdotes & omnis populus terre qui transierunt inter diuisiones vituli. Et ideo in sacra scriptura plerũq; fedus vel pactũ iungitur cum verbo percutere vel ferire. Iosu. 24. Percussit iosue in die illa fedus. 1. Reg. 11. In hoc feriã vobiscũ fedus. et Hiere. 31. Ecce dies veniẽt dicit domin⁹ & feriam domui israel & domui iuda fedus nouum.

בש Bos. confundi. erubescere. De quo vide supra in dictione בוש Bos. cum vau in medio dictionis.

בשש Basas. Morã facere. tardare. erubescere. de quo vide supra in dictione בוש Bos.

בשל Basal. Maturare. coquere. decoquere. assare. Geñ. 40. Et post flores vuas maturescere. Iosu. 3. Mittite falces quoniã maturuit messis. Significat etiam coquere. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudum quid: nec coctum aqua. & in codẽ. 16. Et que coquenda sunt coquite. Leui. 6. Vas autẽ fictile in quo cocta est confringetur. Nu. 6. Et armum coctũ arietis. Deut. 16. Et coques & comedes in loco quẽ elegerit dñs. 3. Reg. 19. Et in aratro boũ coxit carnes. Ezech. 24. Et discocta sunt ossa illius. Et in codẽ. 46. Iste est locus vbi coquẽt sacerdotes pro peccato & pro delicto et vbi coquẽt sacrificiũ. Ponitur etiã pro assare. vt. 2. Paral. 35. Et assauerũt phase super ignem. & inde מבשלות Mebaseloth. i. coquine. pro quo in translatione nr̃a habetur culine. Ezech. 46. Et culine fabricate erant subter porticus.

בשם Bossem. aroma siue aromaticũ: vel suauis odor. Canti. 5. Messui myrrham meã cum aromate. Esa. 3. Et erit pro suaui odore fetor. Et hoc idẽ significat בשם Besem Exo. 35. Et cinamomi mediũ. i. ducentos & quinquaginta siclos: calami similiter. pro quo hebrei legũt. Et cinamomi aromatici medium. i. ducentos quinquaginta siclos: & calami aromatici simil'r. Et in plurali בשמים Besamim. Exo. 25. Aromata in vnguentũ & thymiamata boni odoris. Et in codẽ. 30. Sume tibi aromata

בשס Basas. Diripere. conculcare. Amos. 5. Pro eo quod diripiebatis pauperẽ. Et de hoc vide supra in dictione בוס Bos cum littera samach in fine.

בשר Basar. Nunciare. annunciare. bonum nuncium portare. euangelizare. 2. Regum. 18. Curram & nunciabo regi. et in codem. Non eris nuncius in hac die: sed nunciabis in alia: hodie nolo te nunciare. Et in eodem. Bonum apporto nuncium. Esa. 60. Et laudes domini annunciantes. Hiere. 20. Qui annunciauit patri meo dicens: natus est tibi puer masculus. Et inde מבשר Mebaser. idest Annuncians: vel euangelizans: siue qui annunciat vel qui euangelizat. Esa. 52. Quam pulchri super mõtes pedes annunciantis & predicantis pacem annunciantis bonũ. Et in ge. fe. מבשרת Mebasereth. i. que annunciat vel que euãgelizat. Esa. 40. Super montem excelsum ascende tu qui euãgelizas sion. quod in hebreo legitur in ge. fe. scilicet tu que euangelizas sion. Et in codem qui euangelizas ierusalem. pro quo hebrei legunt que euangelizas ierusalem. cuius plurale מבשרות Mebaseroth habetur Ps. 67. Domin⁹ dabit verbum euangelizantibus virtute multa. Et inde בשורה Besora. i. nuncius siue annũciatio: vel euangelizatio. 2. Reg. 18. Non eris boni nuncii baiulus. Accipitur etiam pro premio vel mercede quod datur pro bono nũcio relato. 2. Reg. 4. Cui oportebat me mercedem dare pro nuncio. Item בשר Basar. caro. siue carneus. Geñ. 2. Et caro de carne mea. Et in codem. 6. Nõ permanebit spiritus meus in homine in eternũ quia caro est. Et in eodem. Excepto q carnẽ cũ sanguine non comedetis. Exo. 30. Caro hominis non vngetur ex eo. Iob. 10. Nunquid oculi carnei tibi sunt. Ps. 15. Insuper & caro mea requiescet in spe. Esa. 17. Et ponit carnẽ brachium suũ. Et accipitur caro aliquando pro cõsanguinitate. Geñ. 29. Os meum es & caro mea. Et in eodem. 37. Frater enim & caro nostra est. Esa. 58. Et carnem tuã ne despexeris. 2. Reg. 5. Os tuum & caro tua sumus. Accipitur et pro omni animato. Geñ. 6. Finis vniuerse carnis venit ad me. Et in eodem vt interficiam omnẽ carnẽ in qua est spiritus vite. Ps. 135. Qui dat escam omni carni. Et aliqñ accipitur pro solo homie. Ps. 64. Ad te omnis caro veniet. Esa. 40. & videbit omnis caro pariter qd os domini locutum est. & in codem. 66. Veniet omnis caro vt adoret coram facie mea dicit dñs. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cũ aleph in fine & dicitur בשרא Bisra. Dañ. 2. Quorum non est cum hominibus conuersatio. vbi ponitur caro pro hominibus. & inde בשור Besur. idest incarnatio. Osee. 9. Vbi nos habemus sed & ve eis cum recessero ab eis. in hebreo habetur: sed & ve eis incarnatio mea ex eis. vbi ponitur בשורי Besuri cũ littera sin. Ad hoc enim q significaret cum recessero debebat scribi cũ littera samach.

Vnde. lxx. Interpretes ita transtulerunt. Sed & ve eis caro mea ex eis. vt refert beatus Hieronymus super hoc loco. Et dicit ve eis: quia ex hoc quod iudei pro maiori parte remã serunt in infidelitate secuta fuit eis miseria & infelicitas. Et hoc idem dicit Nicolaus de lyra in tractatu de differentiis nostre translationis ab hebreo.

בַּת Bath. bathus. genus mensure liquidorũ. 3. Reg. 7. Duo milia bathos capiebat. Ezech. 45. Statera iusta: & ephi iustum: & bathus iustus erit vobis. & in eodem. vt capiat decimam partem chori bathus: & decimam partẽ chori ephi & in plurali בַּתִּים Bathim. vt in eodem. quia decẽ bathi implent chorum. Item בַּת Bath. idest filia. & in plurali בָּנוֹת Banoth. i. filie. de quo vide supra in dictione בָּנָה Bana.

בָּתָה Batha. vastitas vel desertum. Esa. 5. Et ponam eam desertam. & in plurali בָּתּוֹת Bathoth. Pro quo beatꝰ Hieronymus trãstulit valles. Esa. 7. Et veniẽt & requiescẽt oẽs in torrentibus vallium.

בתל Bethul. virgo. incorruptus. tamẽ nõ inuenitur in scriptura nisi בְּתוּלָה Bethula in. ge. fe. i. virgo incorrupta Geñ. 24. virgoq; pulcherrima incognita viro. Deut. 32. Iuuenem simul ac virginem. Esa. 37. Virgo filia syon. Hiere. 31. Reuertere virgo israel. & in plurali. בְּתוּלֹת Bethuloth. idest virgines. Esa. 23. Nec ad incrementum perduxi virgines. & Amos. 8. In die illa deficient virgines pulchre. Et inde בְּתוּלִים Bethulim siue בְּתוּלֵי Bethule. i. virginitas. vel signa virginitatis. Deut. 22. Non inueni filiam tuam virginem. Pro quo hebrei legunt non inueni filie tue virginitatem. & in eodẽ. Et ecce hec sunt signa uirginitatis filie mee Iudi. 11: Et plãgam virginitatem meam cũ sodalibus meis. & semper inuenitur in numero plurali secuudum terminationem masculinorum. & caret singulari.

בָּתַק Bathac. Perfodere. trucidare. Ezech. 16. et trucidabũt te gladiis suis. & solum inuenitur in predicto loco.

בָּתַר Bathar. diuidere. partiri. Geñ. 15. Qui tollẽs vniuersa hec diuisit ea per mediũ. & in eodem. Aues aũt non diuisit. Inde בֶּתֶר Bather. siue בֵּתֶר Bether. i. diuisio siue ptitio aut pars. vt Geñ. 15. Et vtrasq; partes contra se altrinsecus posuit. & in eodem. Transiẽs inter diuisiones illas. Vbi ponitur בְּתָרִים Betharim in numero plurali. et Hiere. 34. Et transierunt inter diuisiones eius. Et in eodẽ qui transierunt inter diuisiones vituli. põitur etiã בֶּתֶר Bather pro nomine proprio. Canti. 2. Similis esto dilecte mi capree hinnuloq; ceruorum super montes bether. Vbi vicio scriptorũ ponitur ibi in nostra translatione Bethel pro Bether. Nã debet scribi cum littera. t. & non cum. l. Et interpretatur diuisio siue partitio. Item בָּתַר Bathar in lingua chaldaica significat post vel postea. Dañ. 2. Et post te cõsurget regnum aliud.

De incipiẽtibus a littera. ג Gimal.

גַּג Gag. tectũ vel solarium. Deut. 22. Facies murum tecti p circuitũ. Ios. 2. Ipsa vero fecit ascendere viros in solariũ domus sue. 1. Reg. 9. Et locutꝰ est cũ saule in solario. Ps. 101. Sicut passer solitarius in tecto. Et in plurali גַּגּוֹת Gagoth. i. tecta vel solaria. Ps. 128. Fiant sicut fenum tectorũ. Esa. 22. Quia ascendisti & tu omnis in tecta.

גָּאָה Gaa. magnificari. exaltari vel eleuari. crescere. superbire. Aut in superbiã eleuari. Exo. 15. Cantemꝰ dño: gloriose enim magnificatus est. Pro quo hebrei legũt. Magnifice enim magnificatus est: siue magnificatione magnificatus est: aut exaltatione exaltatꝰ est. vbi ponitur גָּאֹה גָּאָה Gao Gaa. significat etiã crescere Iob. 8. Nunquid potest virere scirpus sine humore. Ezech. 47. Qm̃ intumuerant aque profundi torrentis. i. creuerant aque profundi torrẽtis. Item significat superbire vel in superbiã eleuari. Iob. 8 Et propter superbiam quasi leena capies me. Et inde גֵּאֶה Gee. i. superbꝰ. elatus. arrogans. Iob. 40. Et respiciẽs oẽm arrogantem humilia eum. & in eodem. Respice cunctos superbos & humilia eos. Esa. 2. Quia dies domini exercituũ super omnem arrogantem & excelsum. & aliquando scribitur sine he in fine. Esa. 16. Superbus est valde. & in plurali. גֵּאִים Geim. Prouer. 15. Domum superborũ demolietur dominus. & idem significat גְּאֵיוֹנִים Geeionim. Ps. 122. Opprobrium abundantibus & despectio superbis. & inde גָּאוֹן Gaon. i. Superbia. arrogantia. altitudo. Prouer. 16. Contritionem precedet superbia. Esa. 13. Et quiescere faciam supbiam infidelium. & in eodem. 16. Et arrogantia eius & indignatio eiꝰ plusquã fortitudo eius. Hiere. 12. Quid facies in supbia iordanis. et Osee. 7. Et humiliabitur supbia isrl̃ in facie eius. Amos. 6. Detestor ego supbiã iacob. Zach. 11. Vox rugitus leonum: quia vastata est superbia iordanis. i. altitudo iordanis. Et sic est in chaldaica translatione. s. altitudo iordanis. Ponitur etiam pro gl'ia vel maiestate. Exo. 15. Et in multitudine glorie tue deposuisti oẽs aduersarios tuos. Esa. 2. A facie timoris domini & a gloria maiestatis eius. Inde גַּאֲוָה Gaaua. i. superbia. arrogantia. elatio. Ps. 30. In superbia & abusione. Ps. 35. Non veniat mihi pes superbie. Esa. 30. Et arrogantiam fortium humiliabo. ponitur etiam pro corpore. Iob. 41. Corpus illius quasi scuta fusilia. De quo vide infra in dictione גֵּו Geu. Et aliquando scribitur sine vau. Et dicitur גֵּאָה Gea. Prouer. 8. Arrogantiam & superbiam & viam prauam & os bilingue detestor. & inde גֵּאוּת Geuth. i. superbia. Ps. 6. Os eorum locutũ est superbiam. Accipitur etiã pro excellentia vel gloria. Ps. 92. Dominus regnauit decorem indutus est. pro quo btũs Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Dominus regnauit: gloria indutus est.

גָּאַל Gaal. Redimere. emere. inquinare. Exo. 6. Ac redimã in brachio excelso. Et in eodem. 15. Dux fuisti in misericordia tua pplo quem redemisti. Ps. 71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum. Esa. 43. Noli timere quia redemi te. & in eodem. 48. Dicite redemit dominus seruũ suum iacob. & in eodem. 63. Ipse redemit eos. Osee. 13. De morte redimã eos. Significat etiam emere vel redimere iure propinquitatis rem propinqui venditam vel alienatam vel si ipsemet redimat quod vendiderat. Leuit. 25. Põt redimere quod ille vendiderat. Et in eodem. Si non redemerit. Et in eodem. Qui voluerit ex fratribus eiꝰ redimet eũ. & in eodem. Sin aũt ipse potuerit redimet se. Ruth. 3. Si te voluerit propinquitatis iure retinere: bene res acta est: si aũt noluerit ego te absq; vlla dubitatione suscipiã. pro quo hebrei legunt. Si redemerit te: bene: redimat: & si non redemerit: ego te redimã. Sed btũs Hieronymꝰ trãstulit sensum Et in eodem. 4. At ille respondit ego agrum emã. Et in eodem. Cedo iuri propinquitatis. Pro quo hebrei legunt. Nõ possum redimere siue non possum emere. Et in eodem. tu vero vtere priuilegio quo me libẽter carere profiteor. Pro quo hebrei legunt. Tu vero redime tibi redemptiõe mea: quia non possum redimere. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum in locis predictis. Et inde גְּאוּלָה Geula. i. redẽptio aut facultas vel licentia redimendi. Leuit. 25. Sub redemptionis conditione vendetur. & in eodem. Habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur annus. & inde גֹּאֵל Goel idest redemptor. Iob. 19. Scio enim ꝙ redemptor meus viuit. Ps. 18. Domine adiutor meus & redẽptor meꝰ

Esa. 41. Et redemptor tuus sanctus israel. Et in eodem. 59. Et venerit siõ redemptor. Accipitur etiam pro propinquo vel proximo: eo ꝙ iure propinquitatis habebat licentiã redimendi vt supradictum est. Leuit. 25. Propinquus eiꝰ põt redimere. & in eodem. Si aũt nõ habuerit proximũ. Ruth. 4. Cũq; vidisset propinquũ preterire. Ponitur etiam predicta dictio גָּאַל Gaal. p antiphrasin pro inquinare vel coinquinare. aut cõtaminare. vel polluere. aut fedare. siue obscurare. Esa. 63. Et oĩa vestimenta mea inquinaui. Thren. 4. Polluti sũt sanguine. Dañ. 1. Proposuit aũt daniel in corde suo vt non pollueretur de mensa regis. & in eodem. Et rogauit eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Malach. 1. Offertis super mensam meam panem pollutum: & dicitis in quo polluimꝰ te. Soph. 3. Ve prouocatrix & redẽpta. pro quo hebrei legunt. Ve prouocatrix & contaminata siue fedata vel deturpata. Potest etiam significare redẽptã sicut est in littera nostra. Significat etiam obscurare vel deturpare. Iob. 3. Obscurent eum tenebre & vmbra mortis. Item ponitur pro eiicere vel separare aliquem tanquã pollutum & immundum. Esdre. 2. Et eiecti sunt a sacerdotio. & similiter. Nee. 8. vbi eadem verba habentur.

גַּב Gab. altitudo. eminentia. dorsum. supercilium. statura. Ps. 128. Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores Leuit. 14. Radet capillos capitis barbamq; & supercilia. Ezech. 1. Statura quoq; erat rotis. & in eodem. Et totũ corpus oculis plenum. pro quo hebrei legunt. Et dorsa eorũ oculis plena. Quod est idem sensus cum littera nostra. Et in eodem. 43. Hec quoq; erat fossa altaris. pro quo hebrei legunt. Et hec erat altitudo siue statura altaris. Potest etiã deriuari a sequenti dictione גֶּבֶא Gebe. quod significat cisternam vel fossam: sicut est in littera nostra. Item ponitur pro lupanari. eo quod meretrices stabant in loco eminẽti: vt viderentur a transeuntibus. Ezech. 16. Edificasti tibi lupanar. & in eodem. Et destruent lupanar tuum. ponitur ẽt גֵּבִים Gebim in plurali pro cisternis vel fossis. de quo vide infra in dictione גּוֹב Gob. & inde גִּבֵּן Giben. per additionẽ nun in fine. quod secũdum hebreos significat excelsum vel eminentem. Ps. 67. Mons coagulatus: mons pinguis. pro quo btũs Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Mons excelsus &c. de quo vide infra in dictione גִּבֵּן Giben. quia secundum aliquos hebreos illa littera nun est de substantia dictionis.

גֶּבֶא Gebe. cisterna. vel palus. Esa. 30. Aut hauriatur parũ aque de fouea. Pro quo hebrei legunt. Aut hauriatur parum aque de cisterna siue de palude. Cuius plurale ponitur pro palustribus. Ezech. 47. In littoribus aũt eius & in palustribus non sanabuntur.

גָּבַהּ Gaba. exaltari. sublimẽ esse. eleuatũ esse siue eleuari. superbire. Iob. 11. Excelsior celo est: & quid facies. Ps. 112. Qui in altis habitat. Ps. 130. Domine non est exaltatũ cor meum nec elati sunt oculi mei. Prouer. 16. Et ante ruinam exaltabitur spiritꝰ. & in eodem. 17. Qui exaltat ostiũ suum querit ruinam. Esa. 3. Pro eo quod eleuate sunt filie sion. & in eodem. 5. Et exaltabitur dominus exercituũ in iudicio. & in eodẽ. 52. Et sublimis erit valde. & in eodẽ. 55 Sicut exaltantur celi a terra: sic exaltate sũt vie mee a viis vestris. Ezech. 16. Et eleuate sunt & fecerunt abominatiões & in eodem. 19. Et exaltata est statura eius. & in eodem. 31. Propterea eleuata est altitudo eius. vbi ponitur גָּבָא Gaba. cum aleph in fine loco he. Abdie. 1. Si exaltatus fueris vt aquila. & inde גֹּבַהּ Goba. siue גַּבְהוּת Gabhuth. i. altitudo. sublimitas. exaltatio. eleuatio siue elatio. 1. Reg. 16. Non respicias vultum eius: neq; altitudinem stature eius. Ps. 102. Secundum altitudinem celi a terra. Esa. 2. Incuruabitur om̃is sublimitas hominũ. & in eodẽ. 7. Siue in excelsum supra. vbi ponitur הַגְבֵּהַּ Hagbeha. & inde גָּבֹהַּ Gaboha. vel גְּבֹהָה Geboha. i. excelsus. sublimis. eleuatus. 1. Reg. 2. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. pro quo hebrei legunt. Nolite multiplicare loqui sublime sublime. Eccls. 5. Quia excelso excelsior est alius. & Esa. 2. Et super omnem turrẽ excelsam. & in plurali גְּבֹהִים Gebohim. Eccls. 5. Et super hos quoq; eminentiores sunt alii. Item גְּבַהּ Geba. i. elatus. superbus. arrogãs. Ps. 100. Superbo oculo & insaciabili corde. Prouer. 16. Abominatio domini omnis arrogans.

גִּבֵּחַ Gibeah. recaluaster. depilatus. Leuit. 13. Et si a fronte ceciderint pili recaluaster & mundus est. & inde גַּבַּחַת Gabachath. i. recaluatio. depilatio. vt in eodem. Si autem in caluitio siue in recaluatiõe albus vel ruffus color fuerit. Accipitur etiam pro depilatione panni aut vestimenti. vt in eodem. Eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. pro quo hebrei legunt. Corrosio enim est in caluitio suo vel in recaluatione sua. & dicunt hebrei quod caluitium quod in hebreo dicitur קָרַחַת Carachath est a parte posteriori. & גַּבַּחַת Gabachath. i. recaluatio est a pte anteriori. & idem videtur innuere textus cum dicit. & si a fronte ceciderint pili: recaluaster & mundus est.

גָּבַל Gabal. terminare. limitare. i. terminum vel limitẽ ponere. Exo. 19. Cõstituesq; terminos populo per circuitum. & in eodem. Tu enim testificatus es & iussisti dicẽs. Pone terminos circa montem. Deut. 19. Non assumes & transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores. Ios. 18. Qui est terminus illius ab oriente. Pro quo hebrei legunt. Et iordanis terminabit illum ab oriente. Zacha. 9. Emath quoq; in terminis eius. s. erit vel cõputabitur. pro quo hebrei legunt. Emath quoq; terminabitur siue limitabitur in ea. & inde גְּבוּל Gebul. i. terminꝰ vel confinium. Nu. 21. Arnon terminus est Moab. & Ios. 1. Erit terminus vester. Ps. 103. Terminum posuisti: quem non transgredientur. Et in plurali. גְּבוּלוֹת Gebuloth. siue גְּבוּלֵי Gebule. Iob. 24. Alii terminos transferũt. Ps. 73. Tu fecisti omnes terminos terre. Esa. 60. Vastitas & contritio in terminis tuis. Accipitur etiam aliquando pro fine vel definitiõe. Ps. 147. Qui posuit fines tuos pacem. Esa. 28. Et milium & viciam in finibus suis. ubi ponitur in hebreo singulare p plurali. Ezech. 43. In summitate montis omnes fines eius. & in eodẽ. Et definitio eius vsq; ad labium eius. & in eodem. ca. ponitur in translatione nostra pro corona que fit ad decorem in sũmitate alicuius vasis & est definitio vel terminus ipsius vasis. vbi dicitur. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti. & in eodem. Et super coronam in circuitu. Significat etiã qñ terminus vel finis alicuius rei iungitur cum termino vel fine alterius: & maxime quando ambe sunt similes. Exo. 28 Facies in rationali catenas sibi inuicem coherentes. vbi ponitur גַּבְלֻת Gabluth. pro eo quod in littera nostra est sibi inuicem coherentes.

גִּבֵּן Giben. Eleuatus. excelsus. Et significat etiam Gibbosum: eo quod gibbus est eleuatio vel tumor in dorso. Leuit. 21. Si fracto pede: si manu: si gibbus: si lippus. & scribitur in plurali cum duplici nun. & dicitur גַּבְנֻנִּים Gabnunim. Ps. 67. Mons coagulatus: mons pinguis. pro quo hebrei legunt. Mons eleuationũ: mons basam. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ sic traduxit. Mons excelsus: mons basam. Alii vero interpretantur. Mons gibbosus a predicta dictione גִּבֵּן Guiben: que significat gibbosum. Potest etiam significare coagulatum Sicut. lxx. transtulerunt: a dictione גְּבִינָה Gebina. i. caseus

quasi coagulatione lactis. Iob.10. Et sicut caseum me coagulasti.

גִבְעָה Gebaa. collis. Zach.14. De colle remon ad austrũ ierusalem. & aliquando scribitur cum he in fine: & dicitur גִּבְעָה Gibaa. Hiere.2. In omni enim colle sublimi. Et in eodem.16. Et venabuntur eos de omni monte & de omni colle. & in eodem.50. De monte in collem transierunt. & quando post se regit genitiuum scribitur cũ tau in fine loco he. & dicitur גִּבְעַת Gibaath. Ios.5. Et circumcidit filios israel in colle preputiorum. & in plurali גְּבָעוֹת Gebaoth. siue גִּבְעוֹת Giboth. i. colles: Geñ.49. Donec veniret desiderium collium eternorum. Nu.23. De collibus cõsiderabo eũ. Deut.33. Et de pomis collium eternorum. Ps.64. Et exultatiõe colles accingentur. est etiam nomen proprium loci: eo qd erat situs in colle. Iudi.19. Sed transibo vsq; gabaa. Esa.10. Gabaa sedes nostra. Inde גְּבִיעַ Gabiaa. i. calix. vel scyphus. Geñ.44. Scyphum autẽ meum argenteum & preciũ quod dedit tritici pone ĩ ore sacci iunioris. & in plurali גְּבִעִים Gebiim. Exo.25. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos. & inde מִגְבָּעַת Migbaath. i. pileus vel tiara. Exo.29. Et baltheos ac tiaras in gloriam & decorem. & solum inuenitur in numero plurali.

גִּבְעֹל Gibood. Folliculus lini. Exo.9. Et linum iam folliculos germinaret. Et solum nuenitur in predicto loco.

גָּבַר Gabar. preualere. cõfortari: vel confirmare. roborare vel roborari. fortem vel violentum esse. Confirmare Geñ.7. Et aque preualuerunt nimis super terrã. & in eodẽ. 49. Benedictiones pr̃is tui confortate sunt. 1. Reg.2. Quia non in fortitudine sua roborabitur vir. 2. Reg.1. Aquilis velociores leonibus fortiores. s. sunt. Iob.15. Et contra omnipotentem roboratus est. Et in eodem.21. Subleuati sunt confortatiq; diuitiis. & in eodem.36. Quia violẽti fuerũt. Ps.11. Linguam nostram magnificauimus. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem trãstulit. Linguam nostram roboremus. Ps.64. Verba iniquorum preualuerunt super nos. Ps.102. Corroborauit misericordiam suã super timentes se. Eccl'.10. Multo labore exacuetur. Pro quo hebrei legunt. Et exercitus superabitur. Potest etiam legi sic. s. & viribus preualebit. quod est idem sensus cum littera nostra. Dañ.9. Cõfirmabit autem pactũ multis. Zach.10. Et confortabo domum Iuda & domũ Ioseph. & in eodem. Cõfortabo eos in domino. & inde גְּבוּרָה Gebura. i. robur. potentia. virtus. Iudi.8. Iuxta etatem robur est viri. 2. Paralip.10. In manu tua est fortitudo & potẽtia. Ps.64. Accinctus potentia. Ps.79. Excita potentiam tuam & veni. & in lingua chaldaica dicitur גְּבוּרְתָא Geburtha. Dañ.2. Quia sapientia & fortitudo eius sunt. & in plurali גְּבוּרוֹת Geburoth. i. potentie. vel potentatus. aut virtutes. vel fortitudines. Ps.19. In potentatibus salus dextere eius. Ps.70. Introibo in potentias domini. Ps.88. Si aũt in potentatibus octoginta anni. Ps.105. Quis loquetur potẽtias domini. Ps.150. Laudate eum in virtutibus eius. Et inde גִּבּוֹר Gibor. i. potens. robustus. fortis. Geñ.10. Ipse cepit esse potens in terra. & in eodem. Et erat robustus venator coram domino. Ruth.2. Homo potens & magnarum opũ. Ps.23. Dominus fortis & potens: dominus potẽs in prelio. Esa.3. Fortem & virum bellatorem. & in eodem.49. Numquid tolletur a forti preda. & in pl'ali גִּבּוֹרִים Giborim. i. potentes: vel fortes: aut robusti. Canti.3. En lectulum salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortibus israel. & in eodem Omnis armatura fortium. Esa.5. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum. & inde גְּבִיר Gebir. i. Dñs vel dominator aut superior. Geñ.27. En dñm tuũ illum constitui. & in genere feminino גְּבִירָה Gebira siue גְּבֶרֶת Gebereth. Geñ.16. Despexit dominam suam. & Esa.47. In sempiternũ ero dña. Hiere.13. Dic regi & dominatrici. & inde גֶּבֶר Geber. siue גֶּבֶר Gebar. i. vir. siue homo. eo quod habet potestatem vel dominium supra mulierem. Deut.22. Nõ inducetur mulier veste virili: nec vir vtetur veste feminea. Iob.3. Viro cuius abscondita est via. & in eodem.34. Quis est vir vt est Iob. & in eodem.38. Accinge sicut vir lumbos tuos. Ps.17. Et cum viro innocente innocens eris. Ps.88. Quis est homo qui viuet: & non videbit mortem. Prouer.30. Viam viri in adolescentia. Hiere.17. Maledictus homo qui cõfidit in homine. & in eodem. Benedictus vir qui confidit in domino. & in eodem.22. Virum qui in diebus suis non prosperabitur. & in eodem.31. Femina circundabit virum. Threñ.3. Ego vir videns paupertatem meam. & in eodem. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Dañ.8. Ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. & in plurali גְּבָרִים Gebarim. Exo.10. Ite tantum viri. & in eodem.12. sexcenta fere millia peditum virorum. & in ligua chaldaica dicitur גֻּבְרִין Gubrin siue גֻּבְרַיָּא Gubraia. Dañ.3. Sũt ergo viri iudei. & in eodem viri isti contempserunt te. Ponitur etiã גֶּבֶר Geber. pro singulis. Ioel.2. Singuli in calle suo ambulabunt. Item גֶּבֶר Gaber. i. gallus gallinaceus. Esa.22. Sicut asportatur gallus gallinaceus.

גָּבִישׁ Gabis. eminens: siue grande. Iob.28. Excelsa & eminentia non cõmemorabũtur. vbi pro excelsa & eminentia in hebreo habetur רָאמוֹת Ramoth & גָּבִישׁ Gabis. Et dicunt hebrei quod sunt lapides preciosi: sic dicti propter suam excellentiam. Nam dictio ramoth excelsa siue alta interpretatur. Prouer.24. Excelsa stulto sapiẽtia. Vbi pro excelsa põitur ibi ramoth scriptũ eisdem litteris sicut in supra dicto loco. Põitur etiam pro serico. Ezech.27. Vbi dicitur. Et sericum & chodchod proposuerunt in mercato tuo. Sed dictio גָּבִישׁ Gabis solum inuẽitur in supradicto loco: & ab eo componitur אֶלְגָּבִישׁ Elgabis. pro quo beatus Hieronymus transtulit Pergrandes. siue grandes. Ezech.13. Et dabo lapides pergrandes. Et in eodem.38. Et imbre vehemẽti & lapidibus immensis. vbi pro immensis põitur elgabis. Et dicunt hebrei q͂ significat granditem qñ. s. lapides grãdinis sunt magni & in magna quantitate. Nã dictio אֵל El cum qua compõitur fortem siue fortissimum significat vt supra in dictione אֵל El dictum est.

גָּד Gad. felicitas. fortuna. coriandrum. Geñ.30. Dixit feliciter. & idcirco vocauit nomẽ eius gad. pro q̃ in hebreo habetur. In felicitate: siue venit felicitas: & vocauit nomen eius gad. Et. lxx. transtulerunt: in fortuna. Potest etiam deriuari a sequenti dictione גָּדַד Gadad que significat expeditionem siue accinctum vel procinctum. vnde beat⁹ Hieronymus in libro de hebraicis questionibus super hoc loco sic ait. vbi nos posuimus in fortuna: & grece dr̃ ἐυτύχηκα quod potest euent⁹ dici. in hebreo habetur בָּגָד Bagad. Quod aquila interpretatur venit accinctio. Nos autem dicere possumus in procinctu. Ba. enim potest prepositionem sonare in: & venit. Gad euentus: ergo siue procinctus quod gad dicitur Zelphe filius gad vocatus est. hec Hieronymus. ponitur etiam גָּד Gad. p̃ fortuna. Esa.65. Qui ponitis fortune mensam: & libatis super eam. Et dicunt aliqui hebrei. quod in predicto loco accipitur גָּד Gad pro stella iouis: eo quod iupiter in lingua arabica sic vocetur. Alii vero dicunt quod significat certam cõstellationem stellarum. De quo vide infra in sequenti dictione גָּדַד Gadad. Item גָּד Gad. significat coriandrũ. Nu.11. Erat aũt man quasi semen coriãdri.

גָּדַד Gadad. accingere se ad prelium. Expedire se: copulare

vel colligere exercitum. Incidere vel concidere. aut dilacerare. Geñ.49. Gad accinctus preliabitur ante eum. & ipse accingetur retrorsum. Hiere.5. Et in domum meretricis luxuriabantur. pro quo hebrei legunt. Et in domo meretricis colligebantur siue copulabantur. s. tanquam exercitus. Michee.5. Nunc vastaberis filia latronis. Pro quo hebrei legunt. Nunc accingeris. s. ad prelium filia latronis vel filia accincti. Potest etiam interpretari Nunc concideris siue incideris. & aliquando scribitur cũ simplici daleth. Abac.2. Vt ascẽdam ad populum accinctum nostrum. Ps.93. Captabunt in animam iusti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veri. transtulit copulabuntur aduersus animam iusti. Et aliqui hebrei dicunt q͂ ab hac dictione deriuatur גָּד Gad. quod supra dixim⁹ significare certam copulatiõẽ vel constellationem stellarum. Inde גְּדוּד Gedud. i. accinctus vel expeditus. s. ad prelium: vel latro siue latrũculus: aut turma vel exercitus. 2. Reg.22. In te enĩ curram accinctus. Ps.17. Quoniam in te eripiar a tentatiõe. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In te enim curram accinctus. Nãm eadẽ verba ponuntur in hebreo in hoc loco sicut supra. 2. Reg. Hiere.18. Adduces enim super eos latronẽ repente. Osee.7. Spolians latrũculus foris. Significat etiam turmam vel exercitum. 1. Paralip.12. Suscepit ergo eos dauid & constituit principes turme. Iob.29. Cũq; sederem quasi rex circũdãte exercitu. & in plurali גְּדוּדִים Gedudim siue גְּדוּדֵי Gedude. i. latrones vel latrunculi. aut turme vel exercitus. 2. Reg.4. Duo viri principes latronum erant filio saul. 4. Reg.4. Immisitq; ei dominus latrunculos chaldeorum & latrunculos syrie & latrunculos moab & latrunculos filiorum amon. & in eodem.6. Et vltra non venerunt latrones syrie in terram israel. Iob.19. Simul venerunt latrones ei⁹ Item גָּדַד Gadad. significat scindere vel incidere. aut concidere siue dilacerare. Deut.14. Non vos incidetis nec facietis caluitium. 3. Reg.18. Incidebant se cultris & lanceolis. Hiere.16. Non se incident. & in eodem.41. Rasi barba & scissis vestibus & squallentes. pro quo hebrei legunt. Rasi barba & scissis vestibus & incisi. s. vngulis quod fiebat in signum luctus & tristitie. & in eodem.47. Vsquequo conciderís. & in eodem.48. Et in cunctis manibus colligatio. Pro quo hebrei legunt. In cunctis manibus incisiones. Potest etiam significare colligationes. sicut dictum est supra. ponitur etiam pro geniminibus vel pro frugibus. Ps.64. Riuos eius inebria multiplica genimina eius. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Sulcos eius inebria multiplica fruges eius. Tamen hebrei dicunt quod significat riuulos qui fiunt quando agricola scindit terrã cum aratro: & ex vtraq; parte sulci fiunt.

גְּדָבְרַיָּא Gedabraia. in lingua chaldaica significat tyrannos siue magnates. Dañ.3. Duces & tyrannos.

גָּדָה Gad ripa. littus. & solum inuẽitur גְּדוֹת Gedoth in numero plurali. Ios.3. Iordanis autem ripas aluei sui tẽpore messis impleuerat. Esa.8. Et fluet super vniuersas ripas eius.

גְּדִי Gedi. hedus. Geñ.38. Et misit hedum de capris. Exo.24. Non coques hedum in lacte matris sue. Esa.11. Pardus cum hedo accubabunt. & in plurali גְּדָיִים Gedaiim. siue גְּדָיֵי Gedaie. Geñ.27. Affer mihi duos hedos. Cãti.1. Et pasce hedos tuos.

גָּדַל Gadal. siue גָּדֵל Gidel. Magnificare siue magnificari. grandem vel magnũ fieri. crescere. exaltare. enutrire. Geñ.41. Vno tantum regni solio precedam te. pro quo in hebreo habetur. Tantũmodo solium magnificabo siue exaltabo supra te. Nu.14. Magnificetur ergo fortitudo domini. Ios.4. In die illo magnificauit dñs Iosue. 1. Reg.26. Sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis: sic magnificetur aĩa mea in oculis domini. 2. Reg.7. Idcirco magnificatus es domine deus. & in eodem. Et magnificetur nomen tuum in sempiternum. 3. Reg.10. Magnificatus est rex salomon super omnes reges terre. Iob.7. Quid est homo quia magnificas eum. Ps.17. Magnificans salutes regis eius. Ps.33. Magnificate dominum mecũ. Ps.40. Magnificauit super me supplantationem. Ps.103. Domine deus meus magnificatus es vehementer. Ps.137. Quoniã magnificasti super omne nomen sanctum tuum. Eccl's.2. Magnificaui opera mea. Esa.42. Et magnificaret legem & extolleret. Ezech.16. Et grandis effecta es. & in eodẽ.38 Et magnificabor & sanctificabor. Dañ.11. Et eleuabitur & magnificabitur aduersus omnẽ deum. & in eodem. Quia aduersus vniuersa consurget. pro quo hebrei legũt. Quia aduersus vniuersa magnificabitur. Abdie.1. Et non magnificabis os tuum in die angustie. Ponitur etiam pro exaltare. Ios.3. Hodie incipiam exaltare te. Hester.3. Post hec rex asuerus exaltauit amã. Esa.10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur. Item significat crescere. Geñ.21. Creuit puer & ablactatus est. & in eodem.25. Quibus adultis. pro quo in hebreo habetur. Creuerũt pueri. & in eodẽ.26. Ibat proficiens atq; succrescens donec magnus vehementer effectus est. 1. Reg.2. Puer aũt samuel p̃ficiebat atq; crescebat. 2. Reg.5. Et ingrediebatur proficiẽs atq; succrescẽs Esdre.9. Delicta nostra creuerũt vsq; ad celũ. Iob.31. Quia ab infantia creuit mecum miseratio. Ione.4. Neq; fecisti vt cresceret. Item significat nutrire siue enutrire. Esa.1. Filios enutriui & exaltaui. & in eodem.23. Non enutriui iuuenes. & in eodem.49. Plantauit pinum: quã pluuia nutriuit. Et in eodem.40. Et istos quis enutriuit. Ezech.31. Aque nutrierunt eũ. & in eodẽ.44. Neq; comã nutrient. Dañ.1. Vt enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. & inde גֹּדֶל Godel. i. magnitudo. siue magnificẽtia. Exo.15. In magnitudine brachii tui fiant immobiles quasi lapis. Esa.9. In superbia & magnitudine cordis. Ezech.31. Eratq; pulcherrimus in magnitudine sua. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur גְּדוּלָּה Gedula. Ps.144. Et magnitudinis ei⁹ non est finis. & in eodem. Et magnitudinẽ tuam narrabũt. & inde גָּדוֹל Gadol. i. magnus. siue magnificus: qualitate siue quantitate. Exo.11. Fuitq; moyses vir magnus valde. 1. Reg.25. Et homo ille magnus nimis. 4. Reg.20. Fleuitq; ezechias fletu magno. Ps.75. In israel magnũ nomen ei⁹. Esa.12. Quia magnus in medio tui sanctus israel. Hiere.10. Magnus tu & magnum nomen tuum. Thren.2. Magna est velut mare contritio tua. Malach.4. Anteq̃ veniat dies dñi magn⁹. Et in. g. f. גְּדוֹלָה Gedola. 4. Reg.4. Erat ibi mulier magna. Et in plurali גְּדוֹלִים Gedolim. i. Magni. 2. Re.7. Iuxta nomen magnorum qui sũt super terram. Ps.135. Qui fecit luminaria magna. & in eodem. Qui percussit reges magnos. & in. g. f. גְּדוֹלוֹת Gedolod. i. magne: siue magna in. g. n. Hebrei enim non habent genus. n. Sed pro eo aliquando vtuntur masculino vt supra: & aliquando fe. vt Iob.5. Fecit magna & inscrutabilia. Ps.130. Neq; ambulaui in magnis: neq; in mirabilib⁹ super me. Ps.135. Qui fecit mirabilia magna solus. & inde מִגְדָּל Migdal. siue מִגְדֹּל Migdol. i. turris. Geñ.11. Faciam⁹ nobis ciuitatem & turrẽ. & in eodem. Fixit tabernaculum trans turrim gregis. Prouer.17. Turris fortissima nomen domini. Canti.4. Sicut

turris dauid collũ tuũ. Esa. 5. Et edificauit turrim in medio eius. Hiere. 31. Et edificabitur ciuitas domini a turre ananehel. Ezech. 29. A turre syene vsq; ad terminos ethiopie: & in plurali מִגְדָּלִים Migdalim. secũdum terminationem masculinorum. siue מִגְדָּלוֹת Migdaloth. secundum terminationem femininorum. 2. Paralip. 26. Et edificauit ozias turres in ierusalem. Canti. 8. Et vbera mea sicut turris. pro quo in hebreo habetur. Et vbera mea sicut turres. Esa. 30. Cum ceciderit turres. Ezech. 27. Et pigmei qui erãt in turribus tuis. Inde גְּדִלִים Gedilim. i. fimbrie vestium aut funiculi in fimbriis vestiũ. Deut. 22. Funiculos in fimbriis facies per quattuor angulos pallii tui.

גָּדַע Gadaa. succindere. proscindere. abscindere. confringere. Deut. 7. Lucos succidite: & sculptilia comburite. 1. Reg. 2. Et precidam brachium tuum. Esa. 9. Sycomoros succiderunt. Et in eodem. 10. Et excelsi statura succidentur. Hiere. 48. Abscissum est cornu moab. Significat etiã confringere. Ps. 74. Et omnia cornua peccatorum cõfringam. Esa. 14. Corruisti in terra. pro quo hebrei legunt. Cõfractus es in terra. & in eodem. 22. Et frangetur & cadet. Threñ. 2. Confregit in die furoris sui omne cornu israel.

גָּדַף Gideph. blasphemare. opprobrare. vilipendere. cõtemnere. 4. Reg. 19. Quibus blasphemauerũt pueri regis assyriorum me. & in eodem. Cui exprobrasti & quem blasphemasti. Nu. 15. Quoniam aduersus dominum rebellis fuit. Pro quo hebrei legunt. Quoniam dominum ipse contempsit vel blasphemauit. Et inde גִּדּוּף Giduph. i. blasphemia vel opprobrium. Et in plurali גִּדּוּפִים Giduphim. siue גִּדּוּפָה Giduphe. Esa. 43. Dedi ad internicionẽ iacob & israel in blasphemias. & in eodem. 51. Et blasphemias eorum ne metuatis. Sopho. 2. Audiui opprobrium moab & blasphemias filiorum amon.

גָּדַר Gadar. sepire. circunsepire. sepem edificare. circũedificare. concludere. Iob. 19. Semitam meam circunsepsit. Osee. 2. Et sepiam eam maceria. Esa. 58. Et vocaberis edificator sepium. Threñ. 3. Circũedificauit aduersum me: & in eodem. Conclusit vias meas lapidibus quadris. & inde גֶּדֶר Geder. siue גָּדֵר Gader. i. sepes. maceria. murus. peribolus. Nu. 22. Stetit angelus domini in angustiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. pro quo hebrei legunt. Stetit angelus domini in semita vinearum Sepes hinc & sepes inde. & beatus Hieronymus transtulit sensum. Eccl. 10. Qui dissipat sepem: mordebit eum coluber. Prouer. 14. Et maceria lapidum destructa erat. Esa. 5. Auferam sepem eius. Ezech. 13. Nec opposuistis vos murum pro domo israel. & in eodem. 42. Et peribolus exterior. & in eodem. In latitudine periboli atrii. Ponitur etiã in eodẽ capitulo גְּדֶרֶת Gedereth. p vestibulo. vbi dicitur. Que via erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus. & etiam in hoc loco hebrei legunt. Murum siue peribolum. Inuenitur etiam גְּדֵרָה Gedera. cũ he in fine. i. sepes. 1. Paralip. 4. Habitantes in plantationibus & in sepibus apud regem. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali. Et in plurali גְּדֵרוֹת Gederoth. secundũ terminationem femininorum. siue גְּדֵרִים Gederim. secundum terminationem masculinorũ. Ps. 79. Vt quid destruxisti macerias eius. Ps. 88. Destruxisti oẽs sepes ei9. Mich. 7. Dies vt edificentur macerie tue. Naũ. 3. que consident in sepibus in die frigoris. & inde גִּדְרוֹת Gidroth. i. caule ouiũ eo q; sunt circunsepte. Nu. 32. Caulas ouiũ fabricabimus.

גָּדִישׁ Gadis. aceruus. aut fruges coaceruate: siue cõgeries. Exo. 22. Si egressus ignis inuenerit spicas & cõprehenderit aceruos frugum. Iudi. 15. Et comportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Iob. 21. Et super congerie mortuorum vigilabit. & in hebreo non habetur illud mortuorum. debet tamen subintelligi.

גֵּה Ge. hic. Ezech. 47. Hic est terminus in quo possidebitis terram. & solum inuenitur in hoc loco. Nam in aliis locis scribitur זֶה Ze cum littera Zain.

גָּהָה Gaha. soluere. cessare. Osee. 5. Nec soluere poterit a vobis vinculum. hebrei vero dicunt quod significat medicari vel sanare. vnde in predicto loco ipsi legũt. Et nõ sanabit a vobis infirmitatem vel dolorem. In translatione chaldaica habetur. Nec cessare faciet a vobis flagellũ. Et solum inuenitur in predicto loco. & Prouer. 17. vbi dicitur. Animus gaudens etatem floridam facit. pro quo hebrei legũt. Cor gaudẽs bñfacit sanitatẽ. i. sanitatẽ bonã facit. vbi pro sanitate ponitur גֵּהָה Geha: a predicta dictiõe deriuatũ.

גָּהַר Gahar. prosterni pronus in terra. Incumbere. 3. Reg. 18. Et pronus in terra posuit faciem suam inter genua sua. 4. Reg. 4. Et incubuit super eum. & solum inuenitur in locis predictis.

גֵּו Geu. corpus. tergum siue dorsum. Esa. 50. Corpus meũ dedi percutientibus. & in eodem. 51. Et posuisti vt terra corpus tuum. Ponitur etiam pro tergo vel dorso. 3. Reg. 14. Me autem proiecisti post tergum tuum. Nee. 9. Et proiecerunt legem tuam post terga sua. Prouer. 10. Et virga in dorso eius qui indiget corde. Esa. 38. Quia proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Ezech. 23. Et proiecisti me post tergum tuum. & scribitur aliquando cum aleph in medio. vt Iob. 41. Corpus illius quasi scuta fusilia. & aliquando scribitur cum Iod & he in fine. & dicitur גְּוִיָּה Geuia. siue גְּוִיַּת Geuiath. i. corpus. & in plurali גְּוִיּוֹת Geuioth. De quo vide infra in dictione גֵּוָה Geua. Item גֵּו Geu. significat intus seu medium. pro quo beatus Hieronymus transtulit cõuallem: eo quod est in medio duorum montium. Iob. 30. Qui de conuallibus ista rapientes. pro quo hebrei legunt. De intus vel de medio expellebantur vel eiiciebantur. In lingua vero chaldaica גּוֹ Go. significat intus vel medium. Dañ. 3. Eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. pro quo hebrei legunt. Eadem hora mittetur in medium fornacis ignis ardentis. & in eodem. Ceciderunt in medio camini ignis ardentis. & aliquando scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. Nõne tres viros misimus in medio ignis. Item גֵּוָה Geua. cum he in fine. ponitur pro vagina. Iob. 30. Eductus & egrediens de vagina sua. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt eductus & egrediens de interiori siue de intus aut de medio scilicet vagine.

גּוֹב Gob siue גֹּבַי Gobai. locusta. Amos. 7. Et ecce fictor locuste. Naũ. 3. Et paruuli tui quasi locuste locustarum. & in lingua chaldaica locusta dicitur גּוֹבָא Goba cum aleph in fine. Itẽ גֹּב Gob. fouea. siue fossa. & in plurali גֵּבִים Gebim. 4. Reg. 3. Facite alueum torrentis huius fossas: Esa. 33. Velut cum fosse plene fuerint de eo. Hiere. 14. Venerunt ad hauriendum non inuenerũt aquam. pro quo hebrei legũt. Venerunt ad foueas siue ad cisternas: non inuenerunt aquã Nam in lingua chaldaica cisterna vel lacus dicitur גּוּבָּא Guba. vt Dañ. 6. mittetur in lacum leonũ. vide etiam de hoc supra in dictione גֵּב Gab. Ponitur etiam גֵּבִים Gebim. pro laquearibus que fiunt in tectis domorum: in quibus fiunt fosse parue. 3. Reg. 6. Texit quoq; domũ laquearib9 cedrinis.

גּוּד God. accingere se ad prelium. expedire se. scindere. aut dilacerare. De quo vide supra in dictione גָּדַד Gadad.

גֵּוָה Geua. Altitudo. Exaltatio. elatio. superbia. Iob. 22. Qui enim humiliatus fuerit: erit in gloria. Vbi ponitur exaltatio vel altitudo pro gloria. Et in eodem. 33. Et liberet eum de superbia. Hiere. 13. In abscondito plorabit anima mea a facie superbie. Ponitur etiam pro vagina. De quo vide supra in dictiõe גֵּו Geu. & inde גְּוִיָּה Geuiia. idest corpus. siue statura. aut cadauer. Naum. 3. Nec est finis cadauerum. Et quando post se regit genitiuum vel quando componitur cum pronominibus. Tunc mutat he vltimũ in thau. Geñ. 47. Quod absq; corporibus & terra nihil habeamus. Pro quo in hebreo habetur. Quod absq; corpore nostro & terra nostra. Iudi. 14. Et ecce examen apum in ore leonis erat. Pro quo in hebreo habetur. Et ecce examen apum in corpore leonis erat. Et in eodem. Noluit indicare quod mel de corpore leonis assumpserat. 1. Reg. 31. Et tulerunt cadauer saul & cadauer filiorum eius de muro bethsan. Dañ. 10. Et corpus eius quasi chrysolithus. vide etiã de hoc supra in dictiõe גֵּו Geu. & in plurali גְּוִיּוֹת Geuioth. Ps. 109. Iudicabit in nationibus: implebit ruinas. Pro quo hebrei legunt. Iudicabit in nationibus implebit corpora siue cadauera: aut implebit corporibus vel cadaueribus. Potest etiam deriuari a dictione גַּיְא Ge: que significat vallem. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Iudicabit in gentibus implebit valles Item גֵּוָה Geua. idest vagina. de quo vide supra in dictione גֵּו Geu.

גּוּז Goz. volare. tondere. extrahere. transire. Nu. 11. Ventus autem egrediens a domino arreptas trans mare coturnices detulit. Pro quo hebrei legunt. Et ventus egressus est a domino: & fecit volare coturnices de mari. Iob. 1. Et tonso capite corruit in terra. Et de hoc vide infra in dictione גָּזַז Gazaz. Ps. 70 De ventre matris mee tu es protector meus. Pro quo hebrei legunt. De ventre matris mee tu es extractor siue eductor meus. Ps. 89. Quoniam superuenit mansuetudo & corripiemur. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quoniam transiuimus cito & adulauimus. Et in aliquibus locis supradictis scribitur sine vau in medio dictiõis. De quo vide infra in dictione גָּזַז Gazaz.

גּוֹחַ Goach. educere. extrahere. erumpere. ingemiscere. Ps. 21. Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre. Iob. 38 Quando erumpebat quasi de vulua procedens. Et in eodem. 40. Quod influat iordanis in os eius. Vbi ponitur יָגִיחַ Iagiach. Quod est verbum tertie coniugationis. Pro quo hebrei legunt: quod faciat extrahi iordanem in os ei9. Ezech. 32. Et vẽtilabas cornu in fluminibus tuis. Pro quo hebrei legunt. Extrahebas siue erumpebas in fluminibus tuis. Potest etiam deriuari a dictione נָגַח Nagach. que significat cornu percutere siue cornu ventilare. De quo infra in suo loco dicetur. Ponitur etiam pro ingemiscere. Michee. 4. Dole & satage filia sion. Pro quo hebrei legunt. Dole & ingemisce filia siõ: ab eo fortasse quod etiam educit lachrymas. Et dicunt aliqui quod ab eo accepit nomen fluuius paradisi qui dicitur גִּיחוֹן Gion. eo q; educitur ad irrigandum hortum & terram qua fluit. Et secundum hebreos ipse est nilus qui etiam educitur ad irrigandam terram egypti qua fluit.

גּוֹי Goi. Gens. natio. Geñ. 15. Veruntamen gentem cui seruituri sunt ego iudicabo. Et in eodem. 12. Faciamq; te in gentem magnam. Et in eodem. 20. Nun gentem ignorantem & iustam interficies. Exo. 19. Eritis mihi regnum sacerdotale & gens sancta. Deut. 4. Que est alia gens sic inclyta. Et in eodem. Nec est alia natio tã grãdis. Ps. 104. Et transierunt de gente in gentem. Ps. 105. Ad letandum in letitia gentis tue. Ioelis. 1. Gens enim ascendit in terra mea. Soph. 2. Et residui gentis mee possidebunt illos: Et in plurali גּוֹיִם Goim. idest gentes vel nationes. Geñ. 17. Erisq; pater multarum gentium. Et in eodem. 25. Due gentes sunt in vtero tuo. Deut. 15. Et dominaberis nationibus plurimis. Esa. 5. Et eleuabit signum in nationibus procul. Osee. 8. Nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Et in eodem. Sed & cum mercede conduxerunt nationes nunc congregabo eos. Iohel. 1. Vt dominentur eis nationes.

גּוֹל Gol. Exultare. letari. De quo vide infra in dictione גִּיל Guil. quia commũiter scribitur cum iod in medio dictionis.

גָּוַע Gauaa. consumi. aut etate consumi. deficere. obire. mori. interire. Geñ. 6. Et vniuersa que sub terra sunt consumentur. Et in eodem. 7. Consumptaq; est omnis caro. Et in eodem. 25. Et deficiens mortuus est in senectute bona. Et in eodem. Deficiensq; mortuus est. Et in eo. 35. Consumptusq; etate mortuus est. Et in eodem. 49. Collegit pedes suos super lectum & obiit. Nume. 27. Ecce consumpti sumus omnes. Et in eodem. Num vsq; ad internicionem cuncti delendi sumus. pro quo hebrei legunt. num vsq; ad internicionem consumendi sumus. Et in eodem. 20. Vtinam periissemus iter fratres nostros. Ios. 22. Atq; vtinam solus periisset in scelere suo. Iob. 34. deficiet ois caro simul. Et inde גֹּוֵעַ Gouea. idest deficiens vel laborans in extremis. Ps. 87. Pauper sum ego & in laboribus a iuuentute mea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et erumnosus sum a iuuentute mea.

גּוּף Guph. Corpus: siue cadauer. Et additur ei littera tau in fine. & dicitur גּוּפַת guphath. 1. Paralipo. 10. Et tulerunt cadauera saul & filiorum eius. Et aliquando scribitur sine littera vau in medio. Pro quo beatus hieronymus transtulit vestem. Exo. 21. Cum quali veste intrauerit: cum tali exeat. Et aliqui hebrei dicunt q; etiam in hoc loco significat corpus. Et legunt sic. Si cum corpore suo intrauerit: cum corpore suo exeat. idest si solus absq; vxore & liberis intrauerit: solus exeat. Iuxta illud Geñ. 47. Absq; corporibus & terra nihil habeamus. In translatiõe autem chaldaica sic habetur. Si solus intrauerit: solus exeat. Vnde sequitur si habens vxorem: & vxor egredietur simul. scilicet cum eo.

גּוּר Gur. Peregrinari. habitare. aduenam esse. Incolere siue incolam esse. timere. expauescere. vereri. congregare. colligere. Geñ. 12. Descenditq; Abram in egyptum vt peregrinaretur ibi. Et in eodem. 19. Ingressus est inquiunt vt aduena. Pro quo hebrei legunt. Ingressus est ad peregrinandum. Et in eodem. 26. Et peregrinare in ea Geñ. 47. Ad peregrinandum in terram tuam venimus. Exo. 12. Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam. Pro quo in hebreo habetur. Et si peregrinatus fuerit apud vos peregrinus. Iudic. 17. Peregrinari voluit vbicunq; sibi cõmodum reperisset. Ruth. 1. vt peregrinaretur in regione moabitide. 4. Reg. 8. Et peregrinare vbicunq; reperies. Iob. 28. Diuisit torrentem a populo peregrinante. Ps. 5. Nec habitabit iuxta te malignus Ps. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. Esa. 15. Habitabunt in te profugi mei. Et in eodem. 33. Quis poterit habitare de nobis cum igne deuorante: quis poterit

habitare de nobis cum ardoribus ſempiternis. Et in eodē. 54. Ecce accola veniet qui non erat mecum. Pro quo hebrei legunt: ecce habitans habitabit ſiue ecce peregrinans peregrinabitur vel accola erit abſqꝫ me. ideſt qui erat abſqꝫ me: & beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum: poteſt etiam legi ſic: ecce congregans congregabitur abſqꝫ me. ideſt abſqꝫ imperio meo. Hiere. 40. Non incolet eam filius hominis. Et aliquando ſcribitur ſine vau in medio dictionis. Geñ. 21. Et terre in qua verſatus es aduena. Et in eodem. 32. Apud laban peregrinatus ſum. Exo. 12. Eadem lex erit indigene & colono qui peregrinatur apud vos. Leuit. 17. Et de aduenis qui peregrinantur apud vos. Ps. 104. accola fuit in terra cham. Ps. 119. Heu mihi quia īcolatus meus prolongatus eſt. Pro quo hebrei legunt. Heu mihi quia peregrinatus ſum in moſoch. Et ſecundum hebreos moſoch eſt nomen cuiuſdam prouincie. Vt habetur. Ezech. 38. vbi dicitur. Pone faciem tuam contra gog & terrā magog principem capitis moſoch & tubal. Tamen poteſt ſignificare protrahere vel prolongare ſicut eſt in littera noſtra: vt infra in ſuo loco dicetur. Eſa. 11. Et habitabit lupus cum agno. Et in eodem. 54. Aduena quondam tuus adiūgetur tibi. Pro quo hebrei legunt qui peregrinabatur ſiue qui habitabat tecum adiungetur tibi. Poteſt etiam legi ſic: qui congregatur aduerſum te: irruet vel cadet in te. Et aliquando duplicatur littera res. 3. Reg. 17. Etiam ne viduam apud quam ego vt cumqꝫ ſuſtētor afflixiſti. Pro quo hebrei legunt. Etiam ne viduam apud quam ego peregrinor vel habito afflixiſti. Poteſt etiam deriuari a dictione גרה Gara. que ſignificat ruminare: vt infra dicetur. & ſic erit idem ſenſus cum littera noſtra. Scribitur etiam ſine vau & cum duplici res. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit ruere. Hiere. 30. Procella ruens in capite impiorum quieſcet. & de hoc vide infra in dictione גרר Garar. inde גר ger ideſt peregrinus. Aduena. incola. inquilinus. proſelytus. Geñ. 15. Scito prenoſcens ꝙ peregrinum futurum ſit ſemen tuum. Et in eodem. 23. Aduena ſum & peregrinus apud vos. Exo. 2. Aduena fui in terra aliena. Et in eodem. 22. Aduenam non contriſtabis. Et in eodem. 23. Peregrino moleſtus non eris. Iob. 31. Peregrinus foris non manſit. Ps. 38. Quoniam aduena ego ſum apud te. Ps. 118. Incola ego ſum in terra. Significat etiam proſelytum. 1. Paralipo. 22. Et precepit vt cōgregarentur omnes proſelyti. Ezech. 14. Quia hō hō de domo iſrael & de proſelytis. Et in plurali גרים Gerim. Leuit. 19. Fuiſtis enim & vos aduene in terra egypti. Et in eodem. 25. Et vos aduene & coloni mei eſtis. Iob. 19. Inquilini domus mee & ancille mee ſicut alienum habuerunt me. Ps. 145. Dominus cuſtodit aduenas. & Eſa. 5. Et deſerta in vbertatem verſa aduene comedent. Et in genere feminino גרת Garath. Pro quo beatus Hieronymus hoſpitam tranſtulit. Exo. 3. Sed poſtulabit mulier a vicina ſua & ab hoſpita ſua. Et inde מגור Megur: ſiue מגורי Megure. ideſt peregrinatio vel peregrinationes. ſiue habitatio: aut habitacula. Geñ. 47. Dies peregrinationis vite mee centum triginta annorum ſunt parui & mali & non peruenerunt vſqꝫ ad dies patrum meorum: quibus peregrinati ſunt. Ps. 54. Quoniam nequitie in habitaculis eorum. Item גור Gur. ideſt timere. pauere. vereri. Deut. 1. Nec accipietis cuiuſquam perſonam. Pro quo in hebreo habetur. Nec timeatis quenquam. Et in eodem. 32. Sed propter iram inimicorum diſtuli. Pro quo hebrei legunt. Niſi iram inimicorum timerem. Alii vero dicunt ꝙ dictio אגור Agur que ponitur in predicto loco deriuatur a dictione ſuprapoſita אגר Agar. que ſignificat colligere. Et legūt ſic. Niſi ira inimicorum collecta vel aucta: ſcilicet fuiſſet. Iob. 3. Et quod verebar accidit mihi. Et in eodem. 19. Fugite ergo a facie gladii. Pro quo hebrei legūt. Timete vobis a facie gladii. Oſee. 10. Vaccas bethauen coluerunt habitatores ſamarie. Pro quo hebrei legunt. Vaccas bethauen timuerunt habitatores ſamarie: poteſt etiam legi ſic. Vaccas bethauen incoluerunt habitatores ſamarie. Et aliquando ſcribitur ſine vau in medio. Deu. 28. Et conuertet in te omnes afflictiones egypti quas timuiſti. Iob. 9. Verebar omnia opera mea. & inde מגור Magor. ideſt timor. pauor. terror. Hiere. 6. Quoniam gladius inimici pauor in circuitu. Et in eodem. 20. Non phaſſur vocauit dominus nomen tuum: ſed pauorem vndiqꝫ. Et in eodem. Ecce ego dabo te in pauorem. Et in eodem. 46. Terror vndiqꝫ ait dominus. Et aliquando ſcribitur cum littera he in fine vel tau. & dicitur מגורה Megora. ſiue מגורת Megorath. ideſt timor ſiue illud quod timetur. Prouer. 10. Quod timet impius veniet ſuper eum. Eſa. 66. Et que timebant adducam eis. Et inde מגורי Megure. i. timores vel terrores. aut terrentes. thren. 2. Qui terrerent me de circuitu. Ezech. 21. Gladio traditi ſunt cum populo meo. Pro quo hebrei legunt. Terrores ſiue timores gladii fuerunt cum populo meo. Poteſt etiam deriuari a dictione מגר Mager. quod in lingua chaldaica ſignificat tradere ſicut eſt in littera noſtra. Item גור Gur. i. cōgregare. Ps. 55. Inhabitabunt & abſcondent. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatē tranſtulit. Congregabuntur abſcondite. Ps. 58. Irruerūt in me fortes. Pro quo beatus hieronymus in eodem pſalterio trāſtulit. Congregantur aduerſus me fortiſſimi. Ps. 139. Tota die conſtituebant prelia. Pro quo hebrei legunt. Tota die congregabant prelia: ſiue congregati ſunt in preliis. vnde beatus Hieronymus in eodem pſalterio tranſtulit. Tota die verſati ſunt in preliis. Abach. 1. Traxit illud in ſagena ſua. Pro quo hebrei legunt. congregauit vel collegit illud in ſagena ſua. Et aliquādo ſcribitur cum duplici res. Oſee. 7. Super triticum & vinum ruminabant. Pro quo hebrei legunt. Super triticum & vinum congregabantur vel colligebantur. poteſt etiam deriuari a dictione. גרה Gara: que ſignificat ruminare: ſicut eſt in littera noſtra. Inde מגורה Megura. ideſt Horreum vbi fruges congregantur vel recolliguntur. Aggei. 2. Nunquid iam ſemen in germine eſt. Pro quo hebrei legunt. Nunquid iam ſemen in horreo eſt. Et in plurali. ממגורות Mameguroth: cum duplici mem in principio. Ioel. 1. Demolita ſunt horrea. Item גור Gur. ideſt catulus. Geñ. 49. Catulus leonis iuda. Deut. 33. Dañ catulus leonis. Et in plurali גורים Gurim: ſiue גורי Gure. threñ. 4. Lactauerunt catulos ſuos. Naum. 2. Leo cepit ſufficienter catulis ſuis.

Incolere. — Aduenam eſſe. — Peregrinari. — Accolā eē. — Habitare. — Ruere. — גר — Peregrinus. — Aduena. — Incola. — Proſelyt⁹ — גרים — Aduene. — Inquilini — גרת — Hoſpita. — מגור — מגורי — Peregrinatio. — Habitacla — גור — Timere. — Colligere. — Vereri. — Colere. — מגור — Pauor. — Terror. — מגורה — Quod timetur. — מגורי — Terrores. — גור — Cōgregare — Trahere. — מגורה — Horreum. — ממגורות — Horrea. — גור — Catulus. — גורים — Catuli.

גוש Gus. glēba vel luti portiuncula. Pro quo beatus hieronymus ſordes tranſtulit. Iob. 7. Induta eſt caro mea putredine & ſordibus pulueris. Et ſolum inuenitur in predicto loco.

גוש — Sordes.

גז Gaz. tranſire. volare. tondere. De quo vide ſupra in dictione. גוז Goz. & etiam in dictione ſequenti.

גז — Tranſire.

גזז Gazaz. Tondere. Geñ. 31. Eo tempore ierat laban ad tondendas oues ſuas. 1. Reg. 25. Et accidit vt tonderetur grex eius. Et in eodem. Audiui ꝙ tonderent paſtores tui greges tuos. 2. Reg. 13. Factum eſt autem poſt tempus biennii vt tonderentur oues abſalon. Et in eodem. Ecce tondentur oues ſerui tui. Et aliquando ſcribitur cum ſimplici zain. Geñ. 38. Nunciatumqꝫ eſt thamar ꝙ ſocer illius aſcenderet in thamna ad tondendas oues. Iob. 1. Et tonſo capite. Pro quo in hebreo habetur. Et totondit caput ſuum. Hiere. 7. Tonde capillum tuum & proiice. & Mich. 1. Decaluare & tondere ſuper filios delitiarum tuarum. Naum. 1. Si perfecti fuerint & ita plures: ſic quoqꝫ attondentur. Et inde גזז Gozez. ideſt tondens: vel tonſor. Geñ. 38. Aſcendebat ad tonſores ouium ſuarum. 1. Reg. 25. Carnes pecorum que occidi tonſoribus meis. Eſa. 53. Et quaſi agnus coram tondente ſe. & inde גזי Gize. i. tonſiōes. Amos 7. Et ecce ſerotinus poſt tonſionem regis. Et dicuntur ibi tonſiones blada que incipiunt euelari que tondebantur pro animalibus regis nutriendis. Sicut exponit Nicolaus de lyra ſuper hoc loco. Et inde גזה Guiza. ſiue גז Guez. ideſt vellus. Iudi. 6. Si ros in ſolo vellere fuerit. Et in eodem. Expreſſo vellere concham rore impleuit. Et in eodem. Oro vt ſolum vellus ſiccum ſit. Ps. 71. Aſcendet ſicut pluuia in vellus. Et quando regit poſt ſe genitiuū ſcribitur cum tau in fine. & dicitur. גזת Guizath. Iudi. 6. Ponam hoc vellus lane in area. & inde גזית Gazith. ideſt raſum: aut leuigatum. vel politum. 1. Paralipo. 22. Ad cedendos lapides & poliendos. Thren. 3. Concluſit vias meas lapidibus quadratis. vbi pro lapidibus quadratis in hebreo eſt גזית Gazith: eo ꝙ lapides quadrati ceduntur & poliuntur.

Tondere — גזז — Tonſor. — Tondens. — גזי — Tonſio. — גזה — גז — Vellus. — גזת — Vellus. — גזית — Politum. — Lapides q̄drati.

גזבר Gizbar. theſaurarius: vel cuſtos arce publice. 1. Eſdre. 7. Omnibus cuſtodibus arce publice. Et ſupra in eodem ponitur in noſtra tranſlatione pro nomine proprio. Vbi dicitur ꝑ manum mithridatis filii gazabar. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt quod eſt nomen appellatiuum: et quod ſignificat theſaurarium vel cuſtodem arce publice. Et in hebreo non habetur illud filii. Sed: ſic ꝑ manum mithridatis gazabar: ideſt theſaurarii.

גזבר — Cuſtos arce publice — Gazabar.

גזל Gazal. predari. vi auferre. aut vi extorquere. Rapere violenter aliquid ſubtrahere. depredari. Geñ. 21. Et increpauit abimelech propter puteum aque quem vi abſtulerant ſerui eius. Et in eodem. 31. Timui ne violenter auferres filias tuas a me. Leuit. 6. Vel vi aliquid extorſerit. 2. Reg. 23. vi extorſit haſtam de manu egyptii. Deut. 28. Aſinus tuus rapiatur coram te. Ps. 68. Que non rapui tūc exſoluebam. Prouer. 4. Et non capitur ſomnus ab eis niſi ſupplantauerint. Pro quo hebrei legunt. Et rapitur ſomnus ab eis niſi ſupplantauerint. Et in eodem. 28. Qui ſubtrahit aliquid a patre & a matre. ideſt qui violenter ſubtrahit. Ezech. 18. Per vim nihil rapuerit. & inde גזל Gézel. ſiue. גזלה Gezela. ideſt rapina vel preda. vt Leuit. 6. Reddet omnia que per fraudem voluit obtinere. Pro quo hebrei legunt. Reddet rapinam quam rapuit. aut calumniam quam calumniatus eſt: aut depoſitum quod fidei eius creditum fuerat: vel rem perditam quam inuenit. Sed beatus Hieronymus tranſtulit ſenſum: & paucis verbis comprehendit omnia ſupradicta. Ps. 61. Et rapinam nolite concupiſcere. Et quando regit poſt ſe genitiuum: tunc ſcribitur cum tau in fine. & dicitur. גזלת Gezelath. Eſa. 3. Et rapina pauperis in domo veſtra. Et in plurali גזלות Gezeloth. Ezech. 28. Rapientem rapinas. Item. גוזל Gozal. pullus. Et accipitur pro pullo columbe. Pro quo Beatus Hieronymus tranſtulit columbam. Geñ. 15. Turturem quoqꝫ & columbam. Inuenitur etiam in numero plurali pro pullis. Deut. 32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos ſuper eos volitans.

גזל — Vi auferre — Vi extorq̄re. — Rapere. — Subtrahere. — Per vī rapere. — גזל — גזלה — Rapina. — גזלת — Rapina. — גזלות — גוזל — Pullus columbe. — Columba. — Pulli.

גזם Gazam. Eruca. Ioel. 1. Reſiduum eruce comedit locuſta. Et ſolum inuenitu n predicto loco.

גזם — Eruca.

גזע Gezaa. Truncus. radix. Iob. 14. Et in puluere emortuus fuerit truncus illius. Eſaie. 11. Egredietur virga de radice ieſſe. Et in eodem. 40. Nec radicato in terra trūco eorum. vbi ponitur pro trunco.

גזע — Truncus. — Radix.

גזר Gazar. diuidere. ſcindere. abſcindere. decernere. diſponere. ſtatuere. ordinare. 3. Reg. 3. Diuidite inquit infantem viuum in duas partes. Ps. 135. Qui diuiſit mare rubrum in diuiſiones. 4. Reg. 6. Cumqꝫ veniſſent ad iordanem cedebant ligna. Ps. 87. Et ipſi de manu tua repulſi ſunt. Pro quo beatus Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Et ipſi de manu tua abſciſſi ſunt. & Eſa. 53. Quia abſciſſus eſt de terra viuentium. Abach. 3. Abſcindetur de ouili pecus. Thren. 3. dixi perii. Pro quo hebrei legunt. dixi abſciſſus ſum. Et inde גזרה Gezera. ſiue גזרה Gizra. i. diuiſum vel ſeparatum. aut diuiſio: vel ſeparatio. Leuit. 16. Cumqꝫ portauerit hircus omnes iniquitates eorum in terram ſolitariam. ideſt in terram ſeparatam vel diuiſam extra hominum habitationem. Ezech. 41. Et quod ſeparatum erat edificium & parietes eius longitudinis centum cubitorum. & in plurali גזרים Gezarim. Geñ. 15. Et lampas ignis tranſiens inter diuiſiones. Et inde מגזרות Magzeroth. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit cultros. 2. Reg. 12. diuiſitqꝫ cultris. Hebrei tamen dicūt ꝙ ſignificat ſerras quibus ligni ſcinduntur. Item גזר Gazar. Significat decernere vel ſtatuere: ſiue diſponere. Iob. 22. Et decernes rem & veniet tibi. Heſter. 2. Et que paſſura eſſet. Pro quo hebrei legunt. Et quod decretum ſiue ordinatū fuerat ſuper eā. Aut & quod ſtatutum fuerat ſuper eam. Ponitur etiam pro declinare. Eſa. 9. Et declinabit ad dexteram & eſuriet. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. Et decernet ſiue ordinabit ad dexteram & eſuriet. ideſt decernet vel determinabit declinare ad dexteram & eſuriet. Et inde גזרין Gazrin ſiue. גזריא Gazraia: quod in lingua chaldaica ſignificat aruſpices ſiue hariolos. Dañ. 2. Arioli magi & aruſpices. Et in eodem. 4. Tunc ingrediebātur harioli magi chaldei & aruſpices. Et inde. גזרה Gizra. ideſt diſpoſitio. ſententia: pro q̄ noſtra tranſlatio pulchritudinē tranſtulit. Thren. 4. Vbi dicitur. Saphyro pulchriores. Quod poteſt interpretari ſic. Saphyrus diſpoſitio eorum. Poteſt etiam ſignificare abſciſſionem: vt ſupra dictum eſt. Vnde hebrei in hoc loco legunt. Saphyrus abſciſio eorū. ideſt nitidi & lucidi ac ſi eſſent abſciſſi ex ſaphyro. Et in lingua chaldaica ſignificat ſententiam. Dañ. 4. in ſententia vigilum decretum eſt.

גזר — Diuidere. — Scindere. — Abſcīdere — גזרה — גזרה — Separatū — גזרים — Diuiſiōes — מגזרות — Cultri. — Serre. — גזר — Decernere. — Declinare — גזרין — Aruſpices — גזרה — Pulchritudo. — Abſciſſio. — Sentētia.

גחל Gachal. carbo. pruna. 2. Reg. 22. Grando & carbones ignis. Et in eodem. Carbones ſuccenſi ſunt ab eo. Ps. 119. Cum carbonibus deſſolatorum. Ps. 139. Cadent ſuper eos carbones. Prouer. 25. Prunas enim congregabis ſuper caput eius. Et in eodem. 26. Sicut carbones ad prunas. Eſa. 44. Et coxi ſuper carbones eius panes. Et in numero ſingulari ſcribitur cum tau in fine et dicitur. גחלת Gacheleth. Eſa. 47. Non ſunt carbones quibus calefiant. Quod in hebreo legitur in numero ſingulari. ſcilicet non eſt pruna. Ponitur etiam pro ſcintilla. 2. Reg. 14. Et querunt extinguere ſcintillam meam.

גחל — Carbo. — Pruna. — גחלת — Carbo. — Scintilla.

גחון Gachon. Pectus. Geñ. 3. Super pectus tuum gradieris. Leuit. 11. Quidquid ſuper pectus graditur.

גחון — Pectus.

גיא Gai. ſiue גיא Ge. vallis. Nu. 21. Ramoth vallis eſt in regione moab. Deut. 3. Manſimuſqꝫ in valle. Eſa. 28. Qui erant ſuper verticem vallis pinguiſſime. Et in eodem. 40. Omnis vallis exaltabitur. Inuenitur etiam in genere feminino. Zach. 14. Prerupto grandi valle. pro quo hebrei legunt. vallis magna valde. Et aliqñ ſcribitur ſine aleph. vt Ioſ. 8. Ad ſeptētrionalē vrbis plagā. Inter quā

גיא — Vallis.

& eos vallis erat media. Et in plurali גאיות Gueaioth. siue גאות Gueoth. Ezech. 6. Hec dicit dominus deus montibus & collibus rupibus & vallibus. Vbi littera iod ponitur pro littera aleph. Et in eodem. 35. In vallibus tuis atque in torrentibus tuis interfecti gladio cadent. Vbi littera iod ante ponitur littere aleph.

גיד Guid. neruus. Geñ. 32. Quam ob causam nõ comedũt neruum filii israel: quia emarcuit in femore iacob vsque in presentem diem: eo quod tetigerit neruum femoris eius. Esa. 48. Et neru9 ferreus ceruix tua. Et in plurali גידים Guidim. Siue גידי guide. Iob. 10. Offibus & neruis cõpegisti me. Et in eodem. 40. Nerui testiculorum eius perplexi sunt. Ezech. 37. Et dabo super vos neruos.

גיל Guil. exultare. letari. coetaneus: siue coeuus. Ps. 2. Et exultate ei cum tremore. Ps. 12. Qui tribulant me exultabunt si motus fuero. Ps. 149. Et filii sion exultent in rege suo. Prouer. 23. Exultat gaudio pater iusti. Esa. 9. Sicut exultant victores capta preda. Osee. 10. Et editui eius super eum exultauerũt. Abac. 3. Exultabo in deo iesu meo. Zach. 9. Exulta satis filia sion. Et aliquando scribitur sine iod in medio. vt Ps. 12. Exultabit cor meum in salutari tuo. & ps. 15. Et exultabit lingua mea. Pro quo in hebreo est. & exultabit gloria mea. Esa. 65. Et exultabo in ierusalem. & inde גילה Guila. idest exultatio. Esa. 65. Ecce ego creo ierusale exultatione. Et aliquando scribitur sine he: & dicitur. גיל Guil. idest exultatio. Iob. 3. Gaudentque vehementer cum inuenerint sepulchrum. Pro quo hebrei legunt. Qui letabantur in exultatione gaudent cum inuenerint sepulchrũ. Osee. 9. Noli letari israel: noli exultare sicut populi. Pro quo hebrei legunt. Noli letari israel ad exultationem sicut populi. Et aliquando scribitur cum tau in fine. Et dicitur גילת Guilath. Pro quo beatus hieronymus transtulit letabunda. Esa. 35. Et exultabit letabunda & laudans. Item גיל Guil. coetaneus. coeuus. eo quod isti letantur ad inuicem. Dañ. 1. Pre ceteris adolescentibus coeuis vestris.

גיף Guiph. Claudere. oppilare. Nee. 7. Cumque adhuc assisterent clause porte sunt & oppilate. Et solum inuenitur in predicto loco. Et in lingua chaldaica plerumque significat claudere scilicet portas.

גיר Guir. Cinis. Esa. 27. Cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris. & solum inuenitur in predicto loco. & Dañ. 5. Vbi dicitur in superficie parietis aule regie. vbi pro superficie ponitur גירא Guira cum aleph in fine. Et dicunt hebrei quod significat calcem siue gypsum quo parietes leuigantur.

גל Gal. Aceruus. tumulus. vt Geñ. 31. Fecerunt tumulum comederuntque super eum. Et in eodem. Quem vocauit laban tumulum testis & iacob aceruum testimonii. Et in eodem. Tumulus iste testis erit. 2. Reg. 18. Et comportauerunt super eum aceruum lapidum. & in plurali גלים Galim. idest aceruí. Osee. 12. Nam & altaria eorũ quasi aceruí. Ponitur etiam גל Gal. pro horto. vt Canti. 4. Hortus conclusus fons signatus. Tamen hebrei dicunt quod in predicto loco significat fontem. Et in plurali גלות Guloth. idest fontes. Pro quo beatus hieronymus transtulit irriguum. Iosf. 15. Dedit itaque ei caleb irriguum superius & irriguum inferius. Iudi. 1. Vbi eadem verba habentur. Vide etiam de hoc in dictione sequenti.

גלל Galal. deuoluere. voluere. inuoluere. amouere. rotare. Auferre. Geñ. 29. Quibus congregatis deuoluerent lapidem. & in eodem. Et amoueamus lapidem de ore putei. Et in eodem. 43. Vt deuoluat in nos calumniam. 2. Re. 20. Amassa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Pro quo hebrei legunt. Amassa autem inuoluebatur sanguine. Esa. 9. Et vestimentum mixtum sanguine. idest inuolutum sanguine. Et aliquando scribitur cum simplici lamed. Geñ. 29. Et amouit lapidem quo puteus claudebatur. Iosf. 5. Hodie abstuli opprobrium egypti a vobis. Et in eodem. 10. Voluite saxa ingentia ad os spelunce. Ps. 21. Sperauit in domino eripiat eum. pro quo hebrei legunt. Deuoluit ad dominum eripiat eum: & potest subintelligi spem suam. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam varitatem transtulit. Confugit ad dominum saluet eum. Ps. 36. Reuela domino viam tuã. Pro quo hebrei legunt. Volue super dominum viam tuam. Potest etiam deriuari a dictione גלה Gala: que significat reuelare vel detegere: vt infra in suo loco dicetur. Esa. 34. Complicabũtur sicut liber celi. Pro quo hebrei legunt. Voluentur siue inuoluentur sicut liber celi. Nam antiquitus libri voluebãtur sicut rotuli: vt infra dicetur. Et aliquando duplicantur due prime littere. Iob. 30. Et ad meas miserias deuoluti sunt. Hiere. 51. Et euellam te de petris. Pro quo hebrei legunt. Et deuoluam te de petris. siue rotare te faciam de petris vel de rupibus. Et inde גלגל Galgal. i. rota. siue volubilis. Ps. 76. Vox tonitrui tui in rota. Ps. 82. Deus meus pone illos vt rota. Eccl̃s. 12. Et confringatur rota super cisterna. Esa. 5. Et rote. eius quasi impetus tempestatis. Et in eodem. 28. Nec rota plaustri super cyminum circumibit. Ezech. 1. Rotas vocauit volubiles. Quod in hebreo legitur in numero singulari: scilicet rotam vocauit volubilem. Est etiam Guilgal nomen proprium loci. Iosf. 5. Vocatumque est nomen loci illius galgala. Et in eodem manseruntque filii israel in galgalis. Inde גלגלת Gulgõleth. idest caput aut caluaria: eo quod est rotundum. Exo. 16. Gomor per singula capita. 1. Paralipo. 10. Et corpus eius affixerunt in templo dagon. Pro quo hebrei legunt. Caput siue caluariam eius affixerunt in templo dagon. Nam. 1. Reg. 31. Dicitur quod corpus eius suspenderunt in muro Bethsan: Philistiim enim amputauerant caput saul. vt habetur. 1. Paralip. 10. et corpus affixerunt in muro Bethsam: & caput siue caluariam in templo dagon. Et inde caluarie locus dicitur golgotha. Matthei. 27. Et venerunt in locum qui dicitur golgotha: quod est caluarie loc9. Et ĩde גלילים Guelilim siue. גליל Guelile. idest circuli. eo quod sunt rotundi. Ester. 1. Qui eburneis circulis inserti erant. In alio vero loco beatus Hieronymus transtulit tornatiles. Canti. 5. Manus eius tornatiles. Et inde מגלה Meguila. idest volumen. libellus. Quia antiquitus solebãt libros voluere & nõ cõpaginare. Zach. 5. Et ecce volumen volans. Et in eodem. Ego video volumen volans. & inde גלל Gelal. idest fimus. stercus. vt Ezech. 4. Et stercore quod egreditur de homine operies illud. Et in eodem. Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis. Soph. 1. Et corpora eorum sicut stercora. vbi ponitur גלל Gelalim in numero plurali. accipitur etiam Guelal pro marmore. eo quod est rotundum. vt Esdre. 1. Qui edificatur lapide impolito. Pro quo hebrei legunt. Qui edificatur lapide marmoreo. Et inde גלול Guillul. idest abominatio vel sordes. & accipitur pro idolo: sic dictum a stercore & fetore: vt Deut. 29. Vidistis abominationes & sordes. idest idola eorum. Ezech. 16. Et super idola abominationum tuarum. Et in eodem. 18. Et oculos suos non leuauerit ad idola domus israel. Ponitur etiam pro inmunditiis. Vt in eodem. 14. Posuerunt inmunditias suas in cordibus suis. Et in eo. Qui posuerit inmunditias suas in corde suo. & inde גל Gal. i. aceru9. Iob. 8. Sup aceruũ petrarũ radices ei9 dẽsabũtur. & de hoc vide ĩ dictiõe pcedẽti. Accipitur etiam pro fonte. Et in plurali גלות Guloth. idest fontes vel irriguum. De quo vide supra in dictione precedenti. Inde גלי Gale. idest fluctus. dictũ a circulis qui in aqua fiũt Ps. 64. Sonum fluctuum eius. Ps. 88. Motum autem fluctuum eius tu mitigas. Ione. 2. Omnes gurgites tui & fluctus tui super me transierũt. Et inde גולה Gula: quod significat vas rotundum. Pro quo beatus hieronymus transtulit lampadem. Zach. 4. Et lampas eius super caput eius. Et in eodem. Vna a dextris lampadis & vna a sinistris eius. Scribitur etiam cum thau in fine & dicitur גולת Gulath. Pro quod beatus hieronymus transtulit vittam: eo quod circumuoluitur capiti vel alii membro. Eccl̃s. 12. Et recurrat vitta aurea. Et aliqui hebrei dicunt quod deriuatur a supradicta dictione גל Gal que significat fontẽ. & in plurali גולות Guloth. Pro quo beatus hieronymus transtulit funiculos. 1. Paralip. 7. Et funiculos capitellorum super capitella columnarum. Et in eodem. Vt opperirent duos funiculos qui erant super capita columnarum. Erant enim funiculi erei circumuoluti capitibus columnarum. Et inde גליל Galil. idest terminus. vel confinium. Et in plurali גלילות Gueliloth. idest termini vel confinia secundum hebreos. Pro quo beatus hieronymus transtulit tumulos: eo quod in terminis vel confinibus fiunt aceruí vel tumuli rotundi ad terminos diuidendos. vt Iosf. 22. Cumque venissent ad tumulos iordanis. Et in eodem. Super iordanis tumulos contra filios israel. Ezech. 47. Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis: vbi ponitur גלילה Gelila cum littera he in fine. Potest etiam deriuari a dictione גל Gal que significat aceruum vel tumulum. Ponitur etiam גליל Galil siue גלילות Gueliloth pro galilea. vt Iosf. 13. Omnis videlicet galilea philistiim. vbi pro galilea ponitur גלילות Gueliloth. Esa. 9. Viam maris trans iordanem galilea gentium. vbi ponitur גליל Galil. Sed in locis supradictis hebrei legunt terminos vel terminum: aut confinium vel confinia. Inde בגלל Biglal. i. propter. ob gratiam. Geñ. 12. Et viuet anima mea ob gratiam tui. Deut. 15. Vt benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore. Pro quo hebrei legunt. Quia propter hãc rem benedicet tibi dominus deus tuus in omni opere tuo.

גלב Galab. tonsor. Et solum inuenitur in numero plurali. vt Ezech. 5. Sume tibi gladium acutum radentem pilos. Pro quo hebrei legunt. Sume tibi gladium acutum nouaculam tonsorum: idest acutum sicut nouacula tonsorum.

גלד Geled. cutis. Iob. 16. Saccum cõsui super cutem meam. Et solum inuenitur in predicto loco.

גלה Gala. reuelare. discooperire. nudare. detegere. Transmigrare. migrare. captiuare. transferre. Exo. 20. Non ascendes per gradus ad altare meum: ne reueletur turpitudo tua. Leuit. 18. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet vt reuelet turpitudinem eius. Et in eodem. Turpitudinem patris tui & turpitudinem matris tue non discooperies. Et in eodem. Turpitudinem vxoris patris tui non discooperies. Ruth. 3. Discooperies pallium quo operitur. Et in eodem. & discooperto a pedibus eius pallio se proiecit. Et in eodem. Quod audire te volui. Pro quo hebrei legunt. Et ego dixi reuelabo aurem tuam. 1. Reg. 9. dominus autem reuelauerat auriculam samuelis. 2. Reg. 6. discooperiens se ante ancillas seruorum suorum. Iob. 12. qui reuelat profunda de tenebris. Et in eodem. 20. Reuelabũt celi iniquitatem eius. Ps. 118. Reuela oculos meos. Prouer. 11. Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana. Et in eodem. 16. Reuela domino opera tua. Et in eodem. 19. Nisi ea dixeris que versantur in corde suo. Pro quo hebrei legunt. Nisi cum reuelatur vel detegitur cor suum. Et est idem sensus cum littera nostra. Et in eodem. 25. Secretum extraneo nõ reueles. Esa. 22. Et reuelabitur operimentum iude. Et in eodem. Et reuelata est in auribus meis vox domini exercituum. Et in eodem. 40. Et reuelabitur gloria domini. Et in eodem. 37. Reuela crura transi flumina. Et in eodem. Et reuelabitur ignominia tua. Et in eodem. 57. Quia iuxta me discooperuisti. Hiere. 11. Tibi enim reuelaui causam meam. Et in eodem. 49. Reuelaui abscondita eius. Ezech. 13. Et reuelabo fundamentum eius. Amos. 3. Nisi reuelaue rit secretum suum ad seruos suos prophetas. Et in eodem. 5. Et reuelabitur quasi aqua iudicium. Ponitur etiam pro aperire: quod est discooperire. vt Leuit. 22. Ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui. Nu. 22. Protinus aperuit domin9 oculos balaam. Et in eodem. 24. Et sic aperiuntur oculi eius. Iob. 20. Apertum erit germen domus illius. Et in eodem. 33. Tunc aperuit aures virorum. Prouer. 27. Aperta sunt prata. Item ponitur pro nudare: quod est detegere. vt Geñ. 9. Et nudatus iacuit in tabernaculo suo. 2. Reg. 6. Et nudatus est quasi nudetur vnus de scurris. Ezech. 16. Et nudabo ignominiam tuam coram eis. Ponitur etiam pro apparere. 1. Reg. 14. Cumque apparuerimus eis. sed hebrei in hoc loco legunt. Cumque discooperti vel detecti fuerimus eis. Et inde גלוי Galui. i. discoopertum: vel apertũ: aut notum. vt Ester. 3. Vt omnes prouincie scirent. Pro quo hebrei legunt. Vt in omni prouincia daretur edictum discoopertum vel notum omnibus populis. Hiere. 32. Et signa foris secus. idest discooperta & nota. Et aliquando scribitur sine he. vt in aliquibus locis supradictis. & inde גליון Gilaion. idest volumen. liber. Eo quod in eo reuelantur ea que ignoramus & nescimus. Esa. 8. Sume tibi librum grandem. Et inde. גליונים Gilionim. idest specula: eo quod in eis apparent seu reuelantur ea que eis opponuntur. Esa. 3. Et specula & sindones & vittas & theristra. Et solum inuenitur in numero plurali & in predicto loco. Item. גלה Gala. significat transmigrare. migrare. captiuare. transferre. Esa. 5. Propterea captiuus ductus est populus meus. Et in eodem. 49. Ego sterilis & non pariens transmigrata & captiua. Hiere. 13. Translata est omnis iuda transmigratione perfecta. Thren. 1. Migrauit iuda propter afflictionem. Et in eodem. 4. Non addet vltra vt transmigret te. Ezech. 12. Et transmigrabis per diem coram eis: transmigrabis autem de loco tuo. Osee. 10. In gloria eius quia migrauit ab eo. Amos. 6. Nunc migrabunt in capite transmigrantium. Et in eodem. 7. Et israel captiuus migrabit de terra sua. Et supra in eodem. 5. Et galgala captiua ducetur. Naum. 2. Et miles captiuus adductus est. Item ponitur pro transferre. 1. Reg. 4. Translata est gloria domini de israel. 2. Reg. 15. Et egressus es de loco tuo. Pro quo hebrei legunt. Et translatus siue transmigratus es de loco tuo. 4. Reg. 16. Et transtulit habitatores eius. Et in eodem. 17. Et transtulit Israel in assyrios. 1. Paralipo. 5. Et transtulit ruben & Gad & dimidiam tribum Manasse. Ester. 2. Qui translatus fuerat de ierusalem. Et in eodem. Nabuchodonosor rex Babylonis transtulerat. Esa. 38. Generatio mea ablata est & conuoluta est a me. Pro quo hebrei legunt. Generatio mea ablata est & translata est a me. Hiere. 29. Et ad omnem populum quem traduxerat Nabuchodonosor de ierusalẽ. Et in eodem. 39. Et superfluos vulgi qui remanserant trãstulit Nabuzardan magister militum. Amos. Et transferetur populus Syrie. Et in eodem. Eo quod transtulerit captiuitatem perfectam. Item ponitur pro auferre. Iosf. 5. Hodie abstuli opprobrium egypti a vobis. Ps. 118. Aufer a me opprobrium & contemptum. Et inde. גולה Gola

גלות siue גלות Galuth.i.Transmigratio.Captiuitas. Esa.45. Et captiuitatem meam dimittet. Hiere.28. Et omnem trāsmigrationē iude. Et in codē.29. Et ad reliquias seniorū transmigrationis. Abdie.1. Et transmigratio exercitus huius filiorū israel. & in codē. Et transmigratio hierusalem que in bosphoro est. Et in lingua chaldaica scribitur cū aleph in fine. & dicitur גלותא Galutha. Dan.2. Inueni hominē de filiis transmigrationis Iudee.

גלח Galach. Radere. Tondere. Leuit.13. Radetur hō absq; loco macule. Nu.6. Quod radet ilico in eadē die. & in eodem. Tunc radetur Nazareus ad ostiū tabernaculi. Et in codē. Postq; Rasum fuerit caput eius. Deut.21. Que radet cesariē. Iudi.16. Si rasum fuerit caput meū. Et in eodem. rasit septem crines eius. Esa.7. In die illa radet dns in nouacula conducta. Hiere.41. Rasi Barba & scissis vestibus. Ezech.44. Et caput suum non radent.

גלם Galam. Inuoluere. 4. Reg.2. Tulitq; Helias pallium suum: & inuoluit illud. Et inde גלומי Gelome.i. inuolutiones: aut panni siue vestes inuolute. Ezech.27. Inuolucris hyacinthi & polymitorū. Pōitur etiā גולם Golem pro re imperfecta vel informi. Ps.138. Imperfectum meum viderunt oculi tui. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Informē adhuc me viderunt oculi tui.

גלמד Galmud. Solitarius. Solus. Sterilis. vt Iob.3. Sit nox illa solitaria. Et in codē.15. Congregatio eīm hypocrite sterilis. Et in eodem.30. Egestate & fame steriles. Esa.49. Ego sterilis & non pariens. vbi pro eo quod in littera nostra est. Non pariens. in hebreo ponitur. גלמודה Galmuda in genere feminino.

גלע Galaa. cōmiscere. Miscere. Prouer.20. Omnes aūt stulti cōmiscentur cōtumeliis. Pro quo Hebrei legūt. Ois aūt stultus cōmiscet se siue cōmiscetur.i. Cōtumeliis vel cōtentionibus. Nā supra immediate dixerat. Honor est homini qui separat se a cōtētionib9. Et ponitur ibi יתגלע ithgalaa: quod est verbum quarte cōiugationis. Ponitur etiā idē verbum supra in codē.17. vbi dicitur. Et anteq; calūniam patiatur iudiciū deserit. Pro quo hebrei legunt. Et anteq; cōmisceatur iurgium siue iudicium desiste vel desere. Et in codē.18. In omni tēpore erit exprobrabilis. Pro quo hebrei legunt. In omni tempore siue in omni re cōmiscetur. scilicet contentionibus.i. Contumeliis. Et solum inuenitur in predictis locis.

גלש Galas. Ascendere. Apparere. Canti.4. Capilli tui sicut greges caprarum: que ascenderunt de monte Galaad. Et in codē.6. Capilli tui sicut greges caprarum: que apparuerunt de Galaad. Et solum inuenitur in his duobus locis. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat Manicare.i. Mane surgere. Quia idem significat in lingua Arabica vel Punica. In lingua vero chaldaica significat Tondere vel Depilare. Vnde aliqui hebrei in predictis locis legunt. Que atonse sunt de monte galaad.

גם Gam. etiā. quoq;. et. q;. Etenim. equidem. namq;. sed. Sed et. Geñ.27. Benedic etiam & mihi pater mi. Et in eodem. Mihi quoq; obsecro vt benedicas. Et in co.29. Dedit etiam istum mihi. & in eodem.30. Vt prouideam aliquando etiam domui mee. Exo.7. Et fecerunt etiam ipsi per incantatiōes egyptiacas. Nu.4. Tole sūmam etiam filiorum gerson. Et in eodem.16. Vt vobis etiam sacerdotiū vendicetis. Deut.1. Mihi quoq; iratus deus propter vos. Et in eodem.3. Tradidit dominus deus noster in manibus nostris etiam og regem basam. Et in eodem. 23. Etiam post decimam generationem. Ruth.1. Etiam si possem hac nocte concipere. Et in codem.2. De vestris quoq; manipulis proiicite de industria.1.Reg.8. Sic faciūt etiam tibi. Et.2. Reg.11. Mane hic etiam hodie. Et in eodem. & mortuus est etiam vrias Etheus.4.Reg.2. Vbi est deus helie etiā nūc. Ester.5. Etiam cras cum rege pransurus sum. Prouer.14. Etiam proximo suo pauper odiosus est. Esa.14. Abietes quoq; letate sunt super te. Et in eodem.23. Ibi quoq; non erit requies tibi. Et in codē.28. Hi quoq; pre vino nescierunt. Thren.4. Ad te quoq; perueniet calix. Hiere.48. Et erit in derisum etiam ipse. Osee.5. Ruet etiam iudas cum eo. Zach.9. & relinquetur etiam ipse deo nostro. Ponitur etiam. Pro. et. vel q;. vt Geñ.27. Et erit benedictus. & in eodem. Comeditq; precium nostrum. & in codē.44. Et nos & apud quē inuentus est cyphus. & in eodem.50. Habuitq; in comitatu currus & equites. & in codē. Veneruntq; ad eū fratres sui. Exo.12. Et vos & filii isrl̄. Hiere.22. Et in domo mea inueni malum eorum. Et in eodem.33. Et pactū meū irritū esse poterit &c. Item pōitur pro etenim vel pro equidem. Ps.18: Etenim seruus tu9 custodit ea. ps.24. Etenim vniuersi qui sustinent te non confundentur. ps.82. Etenim assur venit cū eis. Ps.83. Etenim passer inuenit sibi domū. & in codem. Etenim benedictionem dabit legislator. Ps.118. Etenim sederunt principes aduersum me loquebātur. Ps.138. Etenim illuc mān9 tua deducet me. Esa.49. Equidem & captiuitas a forti tolletur. Hiere.33. Equidem & semen iacob & dauid serui mei. Ponitur etiam גם pro Nam et: siue pro naq; vt.1.Reg.17. Nam & leonem & vrsum interfeci ego seruus tuus. Ps.22. Nam & si ambulauero in medio vmbre mortis. Ps.118. Nam & testimonia tua meditatio mea est. Hiere.23. Propheta namq; & sacerdos polluti sunt. Item ponitur pro sed. Geñ.13. Sed & loth qui erat cū Abraam. Exo.12. Sed & vulgus ꝑmiscuum. Thren.3. Sed & cum clamauero. Habet etiam alios modos loquendi: qui possunt reduci ad supradictos. Et aliquando ponitur causa ornatus orationis. Sicut apud latinos alique dictiones encliticae. Et ideo aliquando omittitur in nostra translatione. Geñ.27. Cur vtroq; orbabor filio. Pro quo hebrei legunt. Cur et vtroq; orbabor filio. Exo.12. Surgite: egredimini a populo meo vos & filii israel.. Pro quo hebrei legunt. Surgite: egredimini a populo meo etiam vos etiam filii israel. Et in codem. Oues vestras & armēta assumite. Pro quo hebrei legunt. Etiā oues vras & armenta assumite. & in codē. Et abeuntes benedicite mihi. Pro quo hebrei legunt. Et abeuntes benedicite etiam mihi. Prouer.14. Risus dolore miscetur. Pro quo hebrei legunt. Etiam in risu dolet cor. Et similiter in aliis locis omittitur ꝑdicta dictio in nostra trāslatione. Scribitur etiam cum sin in principio. Geñ.6. Quia caro est. Pro quo hebrei legunt. In eo quod etiam caro est. vbi etiam preponitur beth prepositio. Potest etiam deriuari a dictione שגה saga que significat errare siue ignorare. & tunc erit talis littera. s. in errore suo siue in ignoratia sua caro est.i. quia carnalis est ideo ignorat vel errat.

גמא Gama. Bibere. Ingurgitare. sorbere. vt Geñ.24. Pauxillum aque mihi ad bibendū prebe. Pro quo hebrei legūt. Da mihi bibere obsecro pauxillum aque: siue fac me ingurgitare vel sorbere pauxillum aque. Et Iob.36. Feruēs & fremens sorbet terram. Item גומא Gōme. Scirpus. Papyrus. Iuncus. Exo.2. Sumpsit fiscelam scirpeam. Iob.8. Nūquid virere potest scirp9 absq; humore. Esa.18. Et in vasis papyri super aquas. & in codē.35. viror calami & Iunci.

גמד Gomed. Mensura palme manus. Iudi.3. Qui fecit sibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palme manus. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat cubitum. Et inde גמדים Gamadim. Pro quo beat9 hieronymus transtulit pygmeos: qui sunt homines breuissime stature. Ezech.27. Sed & pygmei q erāt in turrib9 tuis

גמה Gama. aspectus. similitudo. & scribitur cū mē in principio & mutatur he vltimum in tau ratione adiuncti. & dicitur מגמת Megamath. Abach.1. facies eorum ventus vrens. Pro quo hebrei legunt. Aspectus vel similitudo facierum eorum ventus vrens: siue ventus orientalis. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ significat aduersum vel contra. Et legunt sic. Ex aduerso facierum eorum ventus vrens. In translatione chaldaica sic habetur. Ex aduerso facierum eorum similes sunt vento orientali: Qui est ventus calidus & vrens.

גמל Gamal. retribuere. reddere. largiri. ablactare. Geñ.50. Et reddat nobis omne malum quod fecimus. pro quo hebrei legunt. Et reddat nobis omne malum quod retribuimus ei: vel quod reddidimus ei. Ps.12. Cātabo domino qui bona retribuit mihi. Ps.17. Retribuet mihi dominus scḋm iustitiam meā. Ps.102. Neq; secūdū iniquitates nostras retribuit nobis. Ps.114. Quia dominus benefecit tibi. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Quia dns reddidit tibi. Ps.136 Retributiōem tuā quam retribuisti nobis. Esa.3. Qm̄ reddita sunt eis mala. Et in eo.63. Sup omnibus que reddidit nobis dns. Et in eo. Et super multitudinem bonorū dom9 israel: que largitus est eis. & ide גמול Guemul.i. retributio vicissitudo. vicē. vltio. vt. Ps.130. Ita retributio in anima mea. Esa.3. Retributio enim manuum suarum fiet ei. Et in eodem.59. Et vicissitudinē inimicis suis. Et in eodem. Insulis vicem reddet. Ioel.3. Nunquid vltionem vos reddetis mihi. Et aliquando scribitur cum he in fine: & dicitur גמולה Gemula. vt.2. Reg.19. Non indigeo hac vicissitudine. Scribitur etiam aliquando cum tau in principio: & dicitur תגמול Tagmul. idest retributio. Ps.115. Pro omnibus que retribuit mihi. Pro quo hebrei legunt. Omnes retributiones eius super me. Significat etiam ablactare. Geñ.21. Creuit igitur puer & ablactatus est: fecitq; abraam grande conuiuium in die ablactationis eius.1.Reg.1. Non vadam donec ablactetur infans. Et in eodem. Et mane donec ablactes eum. Et in eodem. Et adduxit eum secum postq; ablactauerat. Et inde גמול Gamul. idest ablactatus. Ps.130. sicut ablactatus est super matrem suam. Esa.11. Et in cauerna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet. Et in eodem.28. ablactatos a lacte auulsos ab vberibus. significat etiam quando fructus qui sunt quasi lac incipiunt indurari & recipere propriam formam. Nume.27. In amygdalas deformati sunt. Pro quo hebrei legunt. Et ablactauit amygdalas. Esa.18. Et immatura perfectio germinabit Pro quo hebrei legunt. Et vua acerba ablactata. idest perfecte deformata erit germinatio eius. Item גמל Gamal. i. camelus: & est promiscui generis. vt Leuit.11. Sicut camelus. Deut.14. Camelum leporem & chirogrillum. Esa.21. Ascensorem asini & ascensorem cameli. & in plurali גמלים Gemalim. siue גמלי Gemale. idest cameli. Geñ.12. Et asine & cameli. Et in codē. Tulitq; decem camelos de grege domini sui. Et in eodem.32. Camelos fetas cum paruulis suis triginta. Et in codem.37. Et camelos eorum portantes aromata.

גומץ Gumas. fouea. Eccl's.10. Qui fodit foueam: incidet in eam. Et solum inuenitur in predicto loco. Et scribitur cum vau in prima syllaba loco vocalis.

גמר Gamar. deficere. finire. perficere. consumari. siue consumare. Ps.7. Consumetur nequitia peccatorum. Ps.11. Saluum me fac domine quoniam defecit sanctus. Ps.76. A generatione in generationem. Pro quo in hebreo habetur. Consumauit siue consumatum est verbum a generatione in generationem. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. consumabitur verbum de generatione in generationem. Ps.56. Deum qui benefecit mihi. pro quo hebrei legunt. Deum perficientem super me. Ps.137. Dominus retribuet pro me. Pro quo hebrei legunt. Dominus consumabit siue. perficiet pro me. scilicet opera que non possum facere. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem sic transtulit: dns operabitur pro me. Et inde גמיר guemir. quod in lingua chaldaica significat doctissimum siue perfectissimū Esdre.7. vbi dicitur. Esdre scribe doctissimo salutem.

גן Gan. hortus. paradisus. Geñ.2. Plantauerat autem dominus deus paradisum voluptatis. Et in eodem. Lignum etiam vite in medio paradisi. Canti.4. Hortus conclusus soror mea sponsa. Et in codem.5. Veni in hortū meū. Et in eo.6. Dilectus meus descendit in hortum suum. & scribitur aliqñ cū he in fine in. ge. fe. Et dicitur גנה Gāna: vt Esa.61. Et sicut hortus germen suum germinat. Et qñ regit post se genitiuum mutat he vltimum in tau: & dicitur גנת Guinnath. Canti.6. Descendi in hortum nucum. & in plu. גנים Gannim secundum formam masculinorum. siue גנות Ganoth secundum formam femininorum. Nu.24. vt horti iuxta fluuios irrigui. Canti.4. fons hortorū. Esa.1. Erubescetis sup hortos quos elegeratis. Hiere.29. plātare hortos

גנן Ganan. protegere. Esa.31. Protegens & liberans. Et aliqñ scribitur cū simplici nū. Vt in eo. Sic proteget dns. exercitum ierusalē. Et in eo.37. Et protegam ciuitatē istā vt saluem eam. Osee.11. Protegam te israel. & inde מגן Magen. idest protector siue protegens. aut scutum vel clypeus. Geñ.15. Ego dns protector tuus. Ps.17. Protector ē omnium sperantium in se. Osee.4. Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Significat etiam scutum vel clypeum aut peltam: eo quod protegit. vt deut.33. Scutum auxilii tui.2.Reg.1. Quia ibi abiectus est clypeus fortium. Et in eodem. Clypeus saul quasi non esset vnctus oleo. Et i eo 22. Scutū meū & cornu salutis mee.3.Reg.10. trecētaq; minē auri vnā peltā vestiebāt. Esa.21. Surgite pricipes arripite clypeū. Naū.2. Clypeus fortiū eius ignit9. Et aliqñ scribitur cū thau in fine. & dr̄ מגנת Meginath. vt Thren.3. dabis eis scutū cordis. & in plu. מגנים Maginim: scḋm formam masculinorū. siue מגנות maguinoth. scḋm formā femininorū. vt.3.Reg.10. Et trecētas peltas ex auro ꝓbato.2.Parali.12. & clypeos aureos qs fecerat salomō. Et in eo.26. Preparauit quoq; eis Ozias.i. cuncto exercitui clypeos & hastas Et in eodem.23. Deditq; ioiada sacerdos centurionibus lanceas clypeosq; & peltas.

גנב Ganab. furari. Geñ.32. Et rachel furata ē idola pris sui. Et in eo. Noluitq; iacob cōfiteri socero suo ꝙ fugeret. Pro quo he.le. Et furatus est iacob cor laban syri: eo qđ nō nūciauit ei qa fugiēs ipse. Et in eo. Nec indicare mihi. Pro quo he.le. Et furatus es cor meū & nō indicasti mihi.i. occultasti vel abscōdisti a me. Et sic est in translatione chaldaica. Et in eo. Cur furatus es deos meos. Et in eo. Quicquid furtim peribat: a me exigebas. Et in eo.40. Quia furti sublatus sum de terra hebreorū. Exo.20. Nō furti facies. Et i eo.21. Qui furatus fuerit hoiem: & vendiderit eū. Et in eo.22. Et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint. Et in eo. qđ si furto ablatū fuerit: restituet damnū.2.Re.15. & sollicitabat corda virorū israel. pro quo he.le. Et furabatur absalon corda virorum israel. Et in codem.19. Et declinauit populus in

die illa ingredi ciuitatem: quomodo declinare solet populus versus effugiens de prelio. Pro quo hebrei legunt. Et furatus est se populus in die illa ad ingrediendum in ciuitatem. idest abscondite vel furtiue ingressus est populus ciuitatem. Iob. 4. Porro ad me dictum est verbum absconditum & quasi furtiue. Hiere. 23. Qui furantur verba mea & inde. גנב Ganab. idest fur. Exo. 22. Si inuenitur fur duplum reddet. Iob. 24. Per noctem vero erit quasi fur. Ps. 49. Si videbas furem currebas cum eo. Et in plurali. גנבים Ganabim. idest fures. Abdie. 1. Si fures introissent ad te. & inde גנבה Geneba. idest furtum. Exo. 22. Si non habuerit quod pro furto reddat: ipse venundabitur. Et in eodem. Si inuentum fuerit apud eum quod furatum est. Pro quo hebrei legunt. Si inuentum fuerit in manu eius furtum.

גנה Gana. hortus. de quo vide supra in dictione גן Gan.

גנז Ganaz. thesaurus. siue gaza: vel locus vbi reponitur aurum vel argentum seu vestes preciose. Ester. 3. Et decem millia talentorum appendam arcariis gaze tue. Ezech. 27. Gazarumq; preciosarum. Vbi pro gaza siue gazis ponitur in hebreo. גנזי Ginze in numero plurali: nam caret numero singulari.

גנזך Ganzach. cellarium. repositorium. vt. 1. Paralip. 28. Descriptionem templi & porticus & cellariorum. Et solum inuenitur in numero plurali & in predicto loco.

געה Gaa. Mugire. Iob. 6. Aut mugiet bos cum ante presepe plenum steterit.

געל Gaal. abiicere. abominari. respuere. aborrere. Leuit. 26. Et nō abiiciet vos anima mea. Et in eodem. Abominabitur vos anima mea. 2. Reg. 1. Quia ibi abiectus est clypeus fortium. Iob. 21. Bos eorum concepit & non abortiuit. & inde. גועל Goal. idest abiectio. Ezech. 16. In abiectione anime tue.

גער Gaar. Increpare. Geñ. 37. Et increpauit eum pater suus. Ps. 9. Increpasti gentes: periit impius. Ps. 67. Increpa feras arundinis. Ps. 105. Et increpuit mare rubrum: & exsiccatum est. Ps. 118. Increpasti superbos. Esa. 17. Et increpabit eum & fugiet procul. Et in eodem. 54. Vt non irascar tibi & non increpem te. Naum. 1. Increpans mare: & exsiccans illud. Zach. 3. Increpet dominus in te sathan. Malach. 2. Ecce ego proiiciam vobis brachium. Pro quo hebrei legūt. Ecce ego increpabo vobis siue ꝓ vobis semētem siue brachium. Et in eodem. 3. Et increpabo pro vobis deuorantem. Et inde. גערה Geara. idest increpatio siue redargutio. Ps. 103. Ab increpatione tua fugient. Prouer. 13. Qui autem illusor est non audit cum arguitur. pro quo hebrei legunt. Et illusor non audit increpationem siue redargutionem. Et aliquando scribitur cum mem in principio & tau in fine. & dicitur. מגערת Migereth. Deut. 28. Et increpationem in omnia opera tua.

געש Gaas. commouere. turbare. intumescere. impetum facere. 2. Reg. 22. Commota est & contremuit terra. & in eodem. Et conquassata quoniam iratus est eis. Pro quo hebrei legunt. Et commota sunt. Et sic habetur. Ps. 17. vbi eadem verba ponuntur in hebreo. Iob. 34. Et in media nocte turbabuntur. Hiere. 25. Et bibent & turbabuntur. Et in eodem. 46. Et veluti fluuiorum intumescunt gurgites eius. Et in eodem. Et velut flumina mouebuntur fluctus eius.

גף Gaph. arx. pinnaculum. ala siue penna. vt Prouer. 9. Vt vocaret ad arcem. Ponitur etiam pro veste. vt Exo. 21. Cum quali veste intrauerit: cum tali exeat. de quo vide supra in dictiōe גף Guph. Scribitur etiam cum aleph in principio. Et significat exercitum siue agmen. De quo vide supra in dictione אגף Agaph. Item. גף gaph. in lingua chaldaica signat alam siue pennam. Dañ. 7. Et alas hēbat aqle.

גפן Gephen. vitis. vt Geñ. 40. Videbam coram me vitem. Iudi. 9. Et locuta sunt ligna ad vitem. 4. Reg. 4. Et inuenit quasi vitem siluestrem. Ps. 127. Vxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tue. Osee. 10. Vitis frondosa israel. Et aliquando ponitur in nostra translatione pro vinea. vt Geñ. 49. Ligans ad vineam pullum suum. Nu. 6. Quidquid ex vinea esse potest. Deut. 32. De vinea sodomorum vinea eorum. Iob. 15. Ledetur quasi vinea in primo flore. Ps. 79. Vineam de egypto transtulisti. Et in plurali גפנים Gephanim. Canti. 2. Vinee florentes dederunt odorem suum. Abach. 2. Et non erit germen in vineis. Et in omnibus locis predictis hebrei legunt vitem siue vites. Et aliquando ponitur in hebreo singulare pro plurali. vt Esa. 7. Omnis locus vbi fuerint mille vites. & Hiere. 8. nō est vua in vitibus. Pro quo in hebreo habetur. Non sunt vue in vite.

גפר Gofer. Leuigatum: seu bituminatum. Geñ. 6. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et solum inuenitur in predicto loco: & dicunt hebrei ꝙ significat quodam genus ligni leuissimi sic nominati. vnde ipsi legunt. Fac tibi arcā de lignis gopher. & sunt qui dicunt ꝙ signat quadratū. Alii vero dicūt ꝙ signat quōdam genus cedri. btūs vero hieronymus in libro de hebraicis questionibus super hoc loco sic ait: ꝓ quadratis lignis: bitumiatis legim⁹ in hebreo.

גפרית Gophrith. sulphur. Geñ. 19. Igitur dominus pluit super sodomam & gomoram sulphur & ignem. Deut. 29. Sulphure & salis ardore comburens.

גרר Garar. ferrare. dissecare. ruere. & inde מגרה Megera. i. serra. 3. Reg. 7. Tam intrinsecus quam extrinsec⁹ serrati erant. Pro quo he. le. Serrati erant ferra intrinsecus & extrinsecus. Hiere. 30. Procella ruens in capite impiorum quiescet. Hebrei tñ dicunt ꝙ etiam in hoc loco signat ferrare vel dissecare. Et legūt sic: procella dissecans vel detrūcans in capite impiorū quiescet. Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a supradicta dictione גור Gur. Que signat habitare vel peregrinari. Ponitur etiam in nostra translatione pro sustentari. 3. Reg. 17. Etiam ne viduam apud quam ego vtcūq; sustentor afflixisti. de quo vide supra in dictione גור Gur. & aliqñ scribitur cū simplici res. Prouer. 21. Rapine impiorum detrahent eos. Pro quo he. le. Rapina impiorum dissecabit eos. Potest etiam deriuari a dictione נגר Nagar. que significat detrahere vel defluere. vt infra dicetur.

גרב Garab. scabies. Deut. 28. scabie quoq; & prurigine: ita vt curari nequeas. & in lingua chaldaica significat vtrem vel lagenam.

גרגר Gargar. granum. Pro quo beatus hieronymus transtulit oliuam. Esa. 17. Duarum vel trium oliuarum in summitate rami. Et solū inuenitur in pdicto loco: & in u. plu. Itē גרגרה Garguera. guttur. collū. Prou. 1. Et torques collo tuo. Et. i eo. 3. Circūda eas gutturi tuo. & scribitur in hebreo plr: qa caret singlari. Et aliqñ scribitur cū simplici gimel & simplici res & additur littera nun in fine. & dicitur גרון Garon. i. guttur. Ps. 13. Sepulchrū patēs guttur eorū. Ps. 113. Non clamabūt in gutture suo. Ps. 149. Exaltatiōes dei in gutture eorum. Esa. 58. Clama ne cesses. Pro q̃ he. le. Clama in gutture siue cum gutture ne cesses.

גרד Garad. radere. scalpere. Iob. 2. Qui testa saniem radebat. Et solum inuenitur in predicto loco.

גרה Gara. incitare. irritare. ꝓuocare. inire bellū. litē mouere. Deut. 2. videte ergo diligēter ne moueami cōtra eos. i. ne irritetis siue ne ꝓuocetis eos ad bellū. et i eo. ne ieas aduersus eos prelium. Et in eodem. Neq; mouearis ad prelium. 4. Reg. 14. Quare prouocas malum vt cadas tu & iudas tecum. Hiere. 50. Quoniam dominum prouocasti: Et inde. תגרה Thigrath. idest prouocatio siue irritatio vel contentio. Ps. 38. a fortitudine manus tue ego defeci. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit a contentione manus tue consumatus sum. Item גרה Guera. idest ruminare. Leuit. 11. Omne quod habet diuisam vngulam & ruminat. Et in eodem Et sus qui cum vngulam diuidat non ruminat. Item. גרה Guera. obolus. genus ponderis seu genus monete. Exo. 30. Siclus viginti obolos habet. Et secundum aliquos hebreos ab hac dictione deriuatur גרון Garon. idest guttur. de quo vide supra in dictione גרגר Gargar.

גרז Garaz. excidere. Ps. 30. Proiectus sum a facie oculorū tuorum. Pro quo hebrei legunt. Excisus sum a facie oculorum tuorum. & inde גרזן Garzen. idest securis. Deut. 19. Et in succissione lignorum securis fugerit manū. Esa. 10. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea.

גורל Goral. sors. Nu. 33. Singuli vt sors ceciderit: ita tribuetur hereditas. Iosu. 15. Sors filiorum iude. Ps. 21. Et super vestem meam miserunt sortem. Prouer. 1. Sortem mitte nobiscum. Et in plurali. גורלות Goraloth. idest sortes. Leuit. 16. Mittensq; super vtrunq; sortem. Pro quo hebrei legunt. Et mittat sacerdos super duos hircos sortes. Ione. 1. Et miserunt sortes.

גרם Garem. cartilago. os: aut fortis: vel durus: siue osseus vt Iob. 40. Cartilago illius quasi lamine ferree. Prouer. 17. Spiritus tristis exsiccat ossa. Et in eodem. 25. Et lingua mollis confringet duritiam vbi ponitur in hebreo os pro duritia. Dañ. 6. Et omnia ossa eorum comminuerunt. Ponitur etiam pro forti. Geñ. 49. Isacar asinus fortis. Itē. גרם Garam. cōfrigere. Nu. 24. Ossaq; eorum confringet. Ezech. 23. Et fragmenta eius deuorabis. Pro quo hebrei legunt. & testas eius confringes. scilicet dentibus. Soph. 3. Iudices eius lupi vespere non relinquebant in mane. pro quo hebrei legunt. Iudices eius lupi vespere non confringebāt scilicet ossa in mane. Quasi dicat: in vespere confringebāt ossa & deuorabant ea: & nihil in mane relinquebant. Item גרם Gerem. idest gradus quo ascenditur: aut tribunal. 4. Reg. 9. Posuerunt sub pedibus eius in similitudinē tribunalis

גרן Goren. area. Geñ. 50. Venerunt ad aream achad. Deut. 16. Quando collegeris de area & de torculari. Esa. 21. Et filia aree mee. Et in plurali גרנות Goranoth. vt Osee. 9. Super omnes areas tritici. Ioel. 2. Implebuntur aree frumēto. Item דרון Daron. idest guttur. De quo vide supra in dictione גרגר gargar.

גרס Garas. confringere. frangere. Threñ. 3. Et confregit ad numerum dentes meos. Ps. 118. Concupiuit anima mea desiderare. Pro quo hebrei legunt. Confracta siue contrita est anima mea desiderio. Et aliquando scribitur cum sin littera in fine loco samach. & dicitur גרש Geres idest confractum vel contusum. Leui. 2. Et confringes in modum farris. Et in eodem. Partem farris fracti & olei.

גרע Garaa. diminuere. auferre. prohibere. confringere. Exo. 5. Nec minuetur quicquam ex opere vestro. Nu. 11. Quare fraudamur vt non valeamus oblationem offerre. Pro quo hebrei legunt. Quare minuimur. idest inferiores sumus: vt non valeamus oblationem offerre. Et in eodem. 3. De nostra hereditate minuetur. Et in eodem. Confundatur fortium distributio: & aliorum possessio ad alios transeat. Pro quo hebrei legunt. Addatur hereditas earum hereditati tribus quibus fuerint vxores: & de nostra hereditate minuetur. Deut. 4. Non addetis ad verbum: nec auferetis ex eo. Iob. 15. Et tulisti preces coram deo. i. idest abstulisti vel diminuisti. Et in eodem. Et inferior te erit eius sapientia. Pro quo hebrei legunt. Et diminuta est apud te sapientia: siue ablata est a te sapientia. Et in eodem. 36. Non auferet a iusto oculos suos. Et in eodem. qui aufert stillas pluuie. Ezech. 16. Et auferam iustificationem tuam. Significat etiam cōfringere vel cōcidere. vt Ezech. 5. Ego quoq; confringam: & non parcet oculus meus. Esa. 15. Omnis barba radetur: idest concidetur. Hiere. 48. Omnis barba rasa erit. & inde מגרעות Migraoth. Pro quo Beatus hieronymus transtulit trabes: eo quod exciduntur vt. 3. Reg. 6. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus: vt non hererent muris templi. Hebrei tamen dicunt ꝙ muri templi erant minus crassi a parte superiori: & ꝙ tabulata a parte posteriori sustentabantur in muro eo ꝙ erat crassior a parte inferiori: ita ꝙ trabes non ingrediebantur in muro sed capita earum a parte posteriori erant inixa muro: & illud muri quod erat diminutum in crassitudine a parte superiori dicitur מגרעות Migraoth secundum hebreos.

גרף Garaph. trahere. vt Iudi. 5. Torrens cisson traxit cadauera eorum. Item. אגרוף Egroph per additionem aleph in principio significat pugnum. vt Exo. 21. Et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno. Esa. 58. Et percutitis pugno impie. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מגרפות Megrephoth: et significat stercus siue glebas. Ioel. 1. Computruerunt iumēta sub stercore suo. Pro quo aliqui hebrei legunt sic. Computruerunt disseminata sub glebis suis: scilicet ne pullularent. Nam vtroq; modo potest legi vt infra dicetur in dictione. פרד Parad.

גרש Garas. eiicere. abiicere. expellere. cōmouere. vt Geñ. 3. Eiecitq; adam. Et in eodem. 4. Ecce eiicis me hodie a facie terre. Et in eodem. 21. Eiice ancillam hanc et filium eius. Exo. 2. Et eiecerunt eas. Et in eodem. 6. Et in manu robusta eiiciet eos de terra sua. Et in eodem. 11. Post hec dimittet vos et exire compellet. Et in eodem. 12. Cogentibus exire egyptiis. Pro quo hebrei legunt. Quia eiecti siue expulsi sunt de egypto. Et in eodem. 23. Qui fugabūt eueum et cananeum. idest qui expellent vel eiicient eueum et cananeum. Et in eodem. Non eiiciam eos a facie tua anno vno. Et in eodem. Paulatim expellam eos de conspectu tuo. Et in eodem. 34. Ego ipse eiiciam ante faciem tuam amorreum & cananeum. Nu. 22. Si quomodo possim percutere & eiicere eum de terra mea. 1. Reg. 26. Qui eiecerunt me hodie vt non habitem in hereditate domini. Ps. 77. Et eiecit a facie eorum gentes. Ezech. 31. Iuxta impietatem eius eieci eum. Ion. 2. Et ego dixi abiectus sum a cōspectu oculorum tuorum. Ponitur etiam pro commouere vel fluctuare. vt Esa. 57. Impii autem quasi mare feruens. idest commotum vel fluctuans. Et in eodem. Et redundant fluctus eius in conculcationem & lutum. Pro quo hebrei legunt. Et commouent aque eius cenum & lutum: siue conculcationem et lutum. Et inde mulier repudiata que eiecta est a viro suo dicitur גרושה Gerusa. vt Leuit. 21. Neq; eam que repudiata est a marito. Ezech. 44. Viduam et repudiatam non accipiant vxores. Et inde גרשות Gerusoth Pro quo beatus Hieronymus transtulit cōfinia. Ezech. 45. Separate confinia vestra a populo meo. Hebrei tamen dicunt ꝙ in hoc loco significat tributa que pricipes eiiciebāt seu imponebant super populum. & inde מגרש Migrese siue מגרשות Migresoth. i. suburbana. Leuit. 25. Suburbana

autem eorum non veneant.Nu.35.Et suburbana sint peco ribus ac iumentis.Ios.14.Et suburbana sint ad alenda pe cora.Et in eodem.21.& suburbana eius per circuitum. Et a liquando ponitur pro classibus.Ezech.27.A sonitu clamo ris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes. Item.

גרש Fructus. גרש Gueres.i.maturitas seu fructificatio:sic dictũ ab excidẽ do seu expellendo fructum ex arboribus. Deut.33.De po mis fructuũ solis ac lune.Item גרש Gueres cum ceboleth in littera sin significat confractum siue contussum.De quo vide supra in dictione גרס Garas.

גשש Palpare. Atrectare. גשש Gasas.palpare.attrectare.vt Esa.59.Palpauimꝰ qua si ceci parietem:& quasi absq; oculis attrectauimus. Et solum inuenitur in predicto loco.

גשם Pluere. מגשימים גשם Pluuia. Imber. גשם Gasam.pluere.vt Hiere.14.Nunquid sunt in sculpti libꝰ gentium qui pluant. Vbi ponitur מגשימים mag simim. Quod est participium plurale tertie coniugatiõis. idest facientes pluere.Inde גשם Gesem.idest pluuia.imber Leuit.26.Dabo vobis pluuias temporibus suis.Iob.37.& Imbri fortitudinis sue.Ps.67.Pluuiam voluntariam segre gabis deus.Prou.25.Ventus aquilo dissipat pluuiã. Eccls. 12.Et reuertantur nubes post pluuiam.Esa.44.Plantauit pinum quam pluuia nutriuit.Et in eodem.55.Quomodo descendit imber & nix de celo.& aliquando ponitur in no stra translatione pro hyeme:eo quod in eo abundant plu uie.Iob.37.Qui precipit niui vt descẽdat in terram & hie mis pluuiis. **Hyeme. Corpus.** In lingua vero chaldaica significat corpus. vt Dañ.3.Et nihil potestatis habuisset ignis in corpibus eorũ

גת Torcular. גתות torcularia גתית torcularis. גת Gath.torcular.Iudi.6.Cumq; gedeon filius eius excu teret atq; purgaret frumenta in torculari.Esa.63. Et ve stimenta tua sicut calcantium in torculari.& in plurali גתות Guithoth.Nee.13.In diebus illis vidi in iuda calcantes tor cularia in sabbato.Et aliquando scribitur cum iod in secun da syllaba.Et dicitur גתית Guithith.vt in titulo psalmi octa ui.vbi dicitur in finem pro torcularibus psalmus dauid.he brei tamen dicunt ꝙ ille psalmus & similiter alii habent ta lem titulum eo quod dauid composuerit illos cum esset in geth ciuitate philistinorum:que interpretatur torcular. A lii vero dicunt ꝙ גתית Guithith.est nomen cuiusdam musi ci instrumenti quod fuit inuentum in geth:in quo cantaba tur ille psalmus.

De incipientibus a littera. ד Daled.

דד דדי Vbera. Mamme. דד Dad.Mammilla.mamma.vber. Et solum inuenitur in numero plurali.s.דדי Dade.Prouer.5.Vbera eius ine brient te omni tempore.Ezech.23.Et fracte sunt mamme pubertatis earum.Et in eodem.Et ibi confregerunt vbera pubertatis eius.Canti.1.Quia meliora sũt vbera tua vino. Potest etiam significare dilectiones siue amores:vt infra di cetur in dictione דוד Dod.

דא Hec. דא Da.in lingua chaldaica significat hec siue hoc.Dañ.4 Nonne hec est babylon ciuitas magna. Et in eodẽ.7. diuerse inter se.pro quo hebrei legũt.diuerse hec ab hac.

דאב Languere Infirmari Dolere. מדיבות מאדיבות דאב Daab.dolere.languere.Infirmari.esurire.Ps.87. O culi mei languerunt pre inopia.Pro quo beatus Hie ronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtu lit.Oculus meus infirmatus est ab afflictione. Hiere.31.Et vltra non esurient.pro quo hebrei legunt. Et vltra non do lebunt.Et aliquando scribitur sine aleph.Leui.26. Et con sumat animas vestras.vbi ponitur מדיבות Madiboth.pro מאדיבות Maadiboth:quod est verbum tertie coniugatio nis.Pro quo hebrei legunt.Dolere facientes siue infirmare

דאבה Egestas. Esuriens. דאבון Meror. facientes animam.Et inde דאבה Deaba. idest dolor. infir mitas.Pro quo beatus hieronymus transtulit egestatem si ue esurientem.Iob.41.Et faciem eius pcedet egestas. Hie re.31.Et animam esurientem saturaui. Et aliquando scribi tur cum nun in fine & dicitur דאבון Daabon.Deut.28. Et animam consumptam merore. Pro quo hebrei legunt.Et infirmitatem siue langorem vel merorem anime.

דאג Solicitum esse. Timere. דאג Daag.solicitũ esse.formidare. timere. 1. Reg. 9. Et solicitus sit pro nobis.Ps.37.Et cogitabo pro pecca to meo.Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta he braicam veritatem transtulit. Et solicitus ero pro peccato meo.Esa.57.Pro quo solicita timuisti.Hiere.17.Et in tem pore siccitatis non erit solicitum.Et in eodem.38.Solicitꝰ sum propter iudeos qui transfugerunt ad chaldeos. Et in eodem.43.Et fames pro qua soliciti estis adherebit vobis. **דאגה solicitudo. Cogitatio. דג Piscis.** Et inde דאגה Deaga.idest solicitudo vel timor.Pro quo in translatione nostra ponitur cogitatio.Ios.22. Et non ma gis ea cogitatione & tractatu diceremus.Item.דג Dag.i.pi scis.vt Nee.13.Inferentes pisces & omnia venalia. De quo vide infra in dictione דגה Daga.

דאה Volare. דאה Yxon. דאה Daa.volare.deut.28.In similitudine aquile volãtis. Pro quo hebrei legunt.Sicut volat aquila. Et aliquã do scribitur cum aleph in fine loco he.Ps.17. Et volauit su per pennas ventorum.& inde דאה Daa: quod est nomen auis inmunde:sic dicta a magnitudine volatus, Quam no stra translatio yxon nominauit.Deut.14.yxon & vulturẽ ac Miluum.

דיב דביונים Stercus. colũbarũ דיב Dib.fimus.stercus.& componitur cum dictione ionim que significat columbas.& dicitur דביונים Dibionim. idest stercus columbarum. 4. Reg. 6.Et quarta pars cabi stercoris columbarum quinq; argenteis. & solum inueni tur in predicto loco.

דבב Ruminare Faciẽs loqui. דבה Fama. Infamia. Vituptatio Cõtumelia דבב Dabab.denunciare.facere loqui.diffamare. Canti.7. Labiisq; & dentibus illius ad ruminandum. Pro quo hebrei legunt:faciens loqui labia vetera siue antiqua. & in de דבה Dibba.idest fama vel infamia.aut detractio seu vitu peratio.Geñ.37. Accusauit[illegible] fratres apud patrem crimĩe pessimo.Pro quo hebrei legunt.Et adduxit ioseph famam eorum malam ad patrem suum.Nu.13. Detraxeruntq; ter re quam aspexerant.Pro quo hebrei legunt. Et exire fece runt infamiam vel detractionem terre quam aspexerant. Prouer.25. Et exprobare non cesses. Pro quo hebrei le gunt.Et infamia tua non reuertetur: idest non cessabit. Po nitur etiam in nostra translatione pro vituperatione vel pro contumelia.Ps.30.Quoniam audiui vituperationem multorum.Prouer.10.Qui profert contumeliam insipiẽs est.Hiere.20.Audiui enim contumeliam multorum & ter rorem in circuitu.

דבא Senectus. דבא Daba.senectus.Deut.33.Sicut dies iuuentutis tue:ita & senectus tua.Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat fortitudinem.

דבח Immolare. דבח Hostia. מדבחא Altare. דבח Dabach.in lingua chaldaica significat immolare vel sacrificare. 1. Esdre. 6. In loco vbi immolant hosti as.& inde דבח Debach siue דבחא Dibcha.idest hostia vel sa crificium: vt in predicto loco. & inde מדבחא Madbecha idest altare. vt. 1. Esd.7. & offerte ea super altare templi dei vestri.

דבלה Massa deficis. דבלים Masse caricarum. דבלה Debela.carica. siue palatha. idest massa deficis.1. Regum.30.Dederuntq; ei panem vt comederet & biberet aquam sed & fragmen masse caricarum. Esa. 38. Et iussit esaias vt tollerent massam deficis. Et in plurali di citur דבלים Debelim.1. Regum. 25. Et ducentas mas sas caricarum. Et. 1. Paralipo. 12. Afferebant panes in

asinis & camelis & mulis & bobus ad vescendum & farinã & palathas. **Palatha.**

דבק Adherere. דבק Dabac.adherere.conglutinare. agglutinare. compin gere.attingere.apprehẽdere.comprehendere. sequi Sociare.Geñ.2.Et adherebit vxori sue. Et in eodem.34. Sichem filii mei adhesit anima filie vestre. Deut. 4. Vos autem qui adheretis domino deo vestro. Et in eodem.10. Ipsi adherebis.Et in eodem.13.Et non adherebit de illo a nathemate quicquam in manu tua.Et in eodem.30. Et illi adhereas.Ios.22.Adhereatisq; ei & seruiatis. 2.Reg. 20. viri autem iuda adheserunt regi suo.4.Reg.3. Veruntamẽ in peccatis Hieroboã filii nabath qui peccare fecit israel adhesit.Iob.29.Et lingua eorum gutturi suo adherebat.& in eodem.41.Vna alteri adherebit.Et in eodem.Membra **Coherere.** carnium eius coherentia sibi.Ps.21.Et lingua mea adhesit faucibus meis.Ps.118.Adhesit pauimẽto anima mea.Et in eodem.Adhesi testimoniis tuis domine. Prouer. 18. Ma gis amicus erit quam frater.Pro quo hebrei legunt.Magis adheret quam frater. Hiere.13. Sicut adheret lumbare ad lumbos viri.Et in eodem.42.& fames qua soliciti estis ad herebit vobis.Ezech.3.Et linguam tuam adherere faciam palato tuo.Et in eodem.29.Et pisces tui squamis tuis ad herebunt.Item ponitur pro conglutinare vel agglutinare **Cõglutinare. Agglutinare.** Geñ.34.& conglutinata est anima eius cum ea.Ps.43.cõ glutinatus est in terra venter noster.Hiere.13. Sic agglutinaui mihi omnem domum israel.Ezech.29.& agglutina bo pisces fluminum tuorum squamis tuis. Ponitur etiam **Cõpigere.** pro compingere.Iob.34.& glebe compingebantur. Sig nificat etiam attingere vel contingere :aut apprehendere **Apphẽdere Comphendere. Cõtingere Persequi.** vel comprehendere.Geñ.19. Ne forte apprehẽdat me ma lum.Et in eodem.31. & comprehendit eum in monte ga laad.2.Parali.3. Alam cherub alterius contingebat. Signi ficat etiam sequi vel persequi. Iudi. 20. & cum vltra tende rent persecuti sunt eos.1.Reg.31.Irrueruntq; philistiim in saul & in filios eius.idest persecuti sunt eos.1. Paralipo.10. Cumq; appropinquassent philistei persequentes saul & fi **דבק Glutinum דבקים Iuncture.** lios eius.Inde דבק debec. idest glutinum siue coniunctio aut iunctura.Esa. 41. Dicens glutino bonum est. & in plu rali דבקים debacim.3.Reg.22.& percussit regem israel in ter pulmonem & stomachum. Pro quo hebrei legunt.& p cussit regem israel inter iuncturas & loricam.Et per iunctu ras intelligitur torax qui fit ex laminis ferreis sibi inuicem iunctis.

דבר Loqui. דבר Diber. loqui.dicere.sermocinari.ĩterficere.subiicere Geñ.17.Cumq; finitus esset sermo loquẽtis cum eo. Et in eodem.18.Quia semel cepi loqui ad dominum meũ. Et in eodem.Ne queso indigneris domine nisi loquar. & in eodem.24.Qui locutus est mihi & iurauit mihi dicẽs. Et in eodem.31.Caue ne quicquam aspere loquaris cõtra iacob.Et in eodem.37.Nec poterant ei quicquam pacifice loqui.Et in eodem.42.Locutus est nobis dominus terre. Exo.4.Et ipse loquetur pro te.Et in eodem.13.Locutusq; est dominus ad moysen.Et in eodem.19.Moyses loqueba tur.Et in eodem.20.Loquere tu nobis & audiemus. Nu. 7.Audiebat vocem loquentis ad se.Et in eodem.12.Locu ta est maria & Aaron contra Moysen.Et in eodem.Vel per somnium loquar ad illum.Et in eodem.Ore enim ad os al loquor ei.Et in eodem.21. Locutusq; contra dominum & Moysen ait.Et in eodem.27.Iustam rem postulant filie sal phaad.Pro quo hebrei legunt.Iuste siue recte loquuntur fi lie salphaad.Deut.31.Et loquar audientibus eis.1. Reg.1. Porro anna loquebatur in corde suo.Et in eodem.19.Lo cutus est ergo ionathas de dauid bona.2.Reg.23. Spiritus

domini locutus est per me.&.4.Reg.2. Cumq; pergerent & incendentes sermocinarentur.Nee.13. Ex media parte **Sermocinare.** lõquebantur azotice.& nesciebant loqui iudaice. Iob.7.lo quar in tribulatione spiritus mei. Et in eodem. 33.Loqua tur lingua mea in faucibus meis.Ps.2. Tunc loquetur ad e os in ira sua.Ps.14.Qui loquitur veritatem in corde suo. Ps.27.Qui loquuntur pacem cum proximo suo. Ps.30. Que loquuntur aduersus iustum iniquitatem.Ps. 49.Se dens aduersus fratrem tuum loquebaris. Ps. 86. Gloriosa **Dicere.** dicta sunt de te.Ps.88.Tunc locutus es in visione sanctis tu is.Prouer.23.Et cor tuum loquetur peruersa.Et in eodem 25.Qui loquitur verbum in tempore suo. Eccls.1. Locu tus sum in corde meo.Et in eodem. 7. Sed & cunctis ser monibus que dicuntur ne accommodes cor tuum.Canti.8 In die quando alloquenda est. Esa.8. Loquimini verbum & non fiet.Hiere.9.Docuerunt linguas suas loqui menda cia.Ezech.2.Et loqueris verba mea ad eos. Dañ.10.Cum q; loqueretur mecum conualui. Osee.2. Et loquar ad cor eius.Et in eodem.10. Loquimini verba visionis inutilis. Et in eodem.12.& locutus sum super prophetas. Zach.2. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur. Ma lach.3.Quid locuti sumus contra te. Vbi ponitur verbum passiuũ[illegible] prime coniugationis:quod scribitur cum littera nun in principio.Et in eodem.Tunc locuti sunt timentes **דבר דבר** dominum vnusquisq; cum proximo suo. & inde דבר Da bar.siue דבר Debar.i.verbum.sermo.eloquium.Res vel ali quid.causa. negocium. tractatus. ordo. responsum. Iudi. **Verbum.** 3.Verbum secretum habeo ad te.o rex.1.Reg.17. Nũquid non verbum est.2.Reg.1. Quod est verbum quod factum est.3.Reg.17.Et verbum dei in ore tuo verum est. Iob.4. Porro ad me dictum est verbum abscõditum.Ps.32. Quia rectum est verbum domini. Ps. 44. Eructauit cor meum verbum bonum.Ps.106.Misit verbum suum & sanauit e os.Ps.118.Verbum tuum permanet in celo.Prouer. 14.in nocens credit omni verbo.Esa.2.Verbum quod vidit esai as filius Amos.Hiere.29. Et suscitabo super vos verbum meum bonum.Ezech.1.Factum est verbum domini ad e zechielem.Item ponitur pro sermone.Geñ. 24. A deo e **Sermo.** gressus est sermo.Exo.33.Audiens populus sermonẽ hũc pessimum.Deut.30.Sed iuxta te est sermo valde in ore tuo & in corde tuo. 1.Reg.3.Et sermo domini erat preciosus. 3.Reg.10.Non fuit sermo qui regem posset latere.2. Para lipo.9.Firmetur sermo tuus quem locutus es. Iob. 26. Et cum vix paruam stillam sermõis eius audierimus.Ps.147 Velociter currit sermo eius.Prouer.12. Et sermone bono letificabitur.Et in eodem.25.Gloria dei est zelare verbũ: & gloria regum inuestigare sermonem. Hiere. 18.Nec ser mo a propheta.Et in eodem. 44. Cuius sermo complea tur.Item ponitur pro re:vel pro aliquo. Geñ. 37.Pater ve **Res.** ro rem tacitus considerabat. Exo. 9. vt nil omnino pereat ex his que pertinent ad filios israel.Pro quo hebrei legunt. **Quicquã. Quodcũq;** Et non morietur siue nõ peribit ex oĩbus que pertinẽt ad filios israel quicquam siue aliquid aut res.Nu.23.Et quod cumq; imperauerit loquar tibi. Pro quo hebrei legunt. & quodcunq; siue rem quam ostenderit mihi loquar tibi. De ute.23.& nihil in eis appareat feditatis. Pro quo hebrei le gunt.& non appareat in te turpis res aut feditatis aliquid. Iudi.18.Nullo eis penitus resistente.Pro quo hebrei legũt **Aliquod. Res.** Et non resistente re siue aliquo in terra. Et in eodem. In quo nullius rei est penuria. 2. Reg.11.Non te frangat ista res. Et in eodem.17. Et sic res latuit. 4. Regum.5. & si rem grãdẽ dixisset tibi ppheta facere debueras. Ps.63.In tenderũt arcum suum rem amaram. Ecclesiastes. 8. Neq; **Opus.**

permaneas in opere malo. Pro quo hebrei legũt. Neq; per maneas in re mala siue in aliquo malo. & in codẽ. Qui cu stodit preceptum: non experietur quicquã mali. i. aliquid mali. Esa. 39. Nõ fuit res quam nõ ostenderim eis in thesau ris meis. Et in plurali דְּבָרִים Debarim. i. verba. Sermões res. Geñ. 11. Erat aũt terra labii vnius & sermonum eorũdẽ. Deut. 4. Ne obliuiscaris verborum que viderunt oculi tui. Et in eodem vocem verborum eius audistis. 3. Reg. 8. Et sint sermones mei isti &c. Ps. 118. Nõ sunt loquele neq; ser mones. Ps. 118. Cõfirma me in verbis tuis. Ezech. 1. Cun cte res difficiles. Et qñ post se regit genitiuũ dicitur דִּבְרֵי Dibre. Ps. 35. Verba oris eius iniquitas & dol9. Põitur etiã דָּבָר Dabar pro causa. Iof. 5. Hec aũt causa est secunde circũ cisionis. 3. Reg. 11. Et hec est causa rebellionis aduersus eũ. Item ponitur pro negocio vel tractatu. Exo. 18. Vltra vires tuas est negocium. Iof. 22. Et non magis ea cogitatiõe atq; tractatu. Item ponitur pro ordine. Esa. 5. Et pascẽtur agni iuxta ordinem suum. Ps. 109. Secundũ ordinem melchise dech. Vbi põitur דִּבְרָתִי Dibrathi cũ Tau & Iod in fine: ra tione genitiui sequentis. Significat etiam eloquiũ siue re, sponsum vel sponsionem. Exo. 8. Pro sponsione ranarum quam condixerat pharaoni. Hiere. 5. Et responsum nõ est in eis. Osee. 1. Principium loquendi dño in osee. Pro quo hebrei legunt. Principiũ eloquii siue sermonis dñi in osee. Et aliquando additur littera mem in principio & dicitur מִדְבָּר Midbar. i. eloquium. Canti. 4. Et eloquium tuũ dul ce. Et aliquãdo huic dictiõi דָּבָר Debar siue דִּבְרַת Dibrath preponitur dictio עַל Al. & dicitur עַל דָּבָר Al debar siue עַל דִּבְרַת Al dibrath. Et tunc ambe dictiones significãt pro pter: quia: vel gratia alicuius rei: aut super aliquod: vl' p ali quo. vt Geñ. 43. Propter pecuniam quam retulimus pri9 in saccis nostris. Deut. 24. Quia noluerunt vobis occurre re in pane & aqua. Eccl's. 3. Dixi in corde meo de filiis ho minum. i. propter filios hominum. Et in eodem. 8. Et pre cepta iuramenti dei. Pro quo hebrei legunt. Et propter iu ramentum dei: siue & super verbum iuramenti dei. Dañ. 2. Sed vt interpretatio regi manifesta fieret. Inde דְּבִיר Debir. i. Oraculum: siue domus interior que dicebatur Sancta san ctorum: eo quod ex eo dabantur responsa & verba diuina. 3. Reg. 6. Per circuitum templi & oraculi. & in codẽ. Oracu lum aũt in medio domus in interiori parte fecerat. Et in eo dem. 8. Et intulerunt sacerdotes arcam federis domini in locum suum in oraculum templi. Beatus hieronymus sup epistolam ad Ephesios sic ait. Interiora corporis nostri in nouum vocabulum transeant: dicanturq; debir: quod nos oraculum siue responsum possumus appellare. & vt contẽ tiosius verbum exprimamus ex verbo locutorium dicere possumus. Item דָּבָר Daber. i. interfecit siue subiecit. 2. Pa ralip. 22. Surrexit & interfecit oẽm stirpem regiam dom9 Ioram. Ps. 46. Subiecit populos nobis. Sed beatus Hiero nymus in psalterio iuxta hebraicã veri. transtulit in hoc lo co. Congregauit populos subtus nos. & inde דֶּבֶר Deber si ue דָּבֶר Daber. i. mors pestis siue pestilẽtia. vt Exo. 5. Ne for te occurrat nobis pestis aut gladius. Et in eodem. 9. Pestis valde grauis. & in eodem. Et percutiam te & populũ tuum peste. Ps. 90. A negocio perambulãte in tenebris. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraica veritatem trãstulit. A peste in tenebris ambulãte. Osee. 13. Ero mors tua o mors. Et inde מִדְבָּר Mydbar. i. desertum. Solitudo: eo quod est locus contrarius vite humane. Geñ. 21. Habita uit in deserto Pharã. Exo. 4. Vt seruiat mihi in deserto. Et in codẽ. 14. Cõclusit eos desertũ. & in codẽ. 19. In die hac venerunt in solitudinem Sin. Deut. 1. In solitudine cam

pestri. Ps. 54. Et mansi in solitudine. Ps. 101. Similis factus sum pelicano solitudis. Inde דְּבוֹרָה Debora. i. apis. Esa. 7. Et api que est in terra assur. Et in plurali. דְּבוֹרִים Deborim idest apes. Deut. 1. Sicut solent apes persequi. Iudi. 14. Et ecce examen apũ in ore leonis erat. Ps. 117. Circumdederũt me sicut apes. Item דֹּבֶר Dabar. i. caula. s. ouium. Mich. 2. Quasi pecus in medio caularum. Vbi ponitur הַדָּבְרוֹ Hada bro cum he in principio & cum vau in fine: Et dicũt hebrei q; significat cõsuetudinem siue ductum. eo quod in lingua chaldaica דְּבַר Dabar significat ducere vel minare. Inde דֹּבְרוֹת Dobroth id est ducte: in gñe femĩnino. Pro quo btũs Hieronymus transtulit rates. 3. Reg. 5. Et ego componam eas in ratibus.

דְּבַשׁ Debas. Mel. Geñ. 43. Modicũ resine & mellis. Exo. 13. Vt daret tibi terrã fluentẽ lacte & melle. Iudi. 14. Quid dulcius melle. 1. Reg. 14. Omnis quippe terre vulg9 venit in saltum in quo erat mel. 2. Paralip. 31. Mellisquoq; & omnium que gignit humus decimas obtulerũt. Et dicũt hebrei q; etiam accipitur p melle dactylorum: qui in terra illa sunt valde melliflui. Item דַּבֶּשֶׁת Dabeseth. Gibbus. s. camellorum. Esa. 30. Et super gibbum camellorum thesau ros suos.

דָּג Dag. Piscis. De quo vide in dictione sequenti.

דָּגָה Daga. crescere. multiplicari. piscari. Geñ. 48. Et cre scant in multitudinem super terrã. Hiere. 16. Ecce ego mittã piscatores multos dicit dñs & piscabuntur eos. Inde דָּגָה Daga. i. piscis. Exo. 7. Pisces quoq; q sunt in fluuio mo rientur. & in eodem. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt. Nu. 11. Recordamur piscium quos comedebamus in egy pto. Et quando post se regit genitiuum mutat he vltimum in Tau. Geñ. 1. Et presit piscibus maris. & in eodem. Et do minamini piscib9 maris. Ezech. 29. Et agglutinabo pisces fluminum tuorum. Et in predictis locis in hebreo ponitur singulare pro plurali. dicitur etiam דָּג Dag. sine he in fine. vt Ione. 2. Et preparauit dñs piscem grandẽ. Scribitur etiã דָּאג Dag. cum aleph in medio dictionis. Nee. 13. Afferentes pisces & oñia venalia. Et in plurali דָּגִים Dagim. i. pisces. Eccl's. 9. Sed sicut pisces capiuntur hamo. Et qñ post se re git genitiuũ amittit mem & dicitur דְּגֵי Dege. Geñ. 9. Oẽs pisces maris manui vestre traditi sunt. Ps. 8. Volucres celi & pisces maris. & inde דַּיָּג Dayag siue דַּוָּג Dauag per appo sitione Iod vel Vau in medio dictionis. i. piscator. Esa. 19. Et merebunt piscatores. Ezech. 47. Et stabunt super illa piscatores.

דֶּגֶל Degel. Vexillum. aut signum exercitus: siue quodlibet insigne. Nu. 2. Singuli per turmas signa atq; vexilla & domos cognationum suarum castrametabuntur. Et in eo. In castris filiorum ruben ad meridianam plagam erit prin ceps elisur filius sedeur. pro quo hebrei legunt. Vexillum vel signum castrorum ruben ad meridianam plagam per turmas suas & princeps filiorum ruben elisur filius sedeur. Et inde דָּגוּל Dagul idest insigne vel signatum. Pro quo Beatus Hieronymus transtulit electum. Canti. 5. Di lectus meus candidus & rubicundus: electus ex millibus. Et inde verbum. נִדְגֹּל Nidgol. Pro quo in nostra transla tione habetur magnificabimur. Ps. 19. Et in nomine dei nostri magnificabimur. Sed beatus hieronymus in psalte rio iuxta hebraicam veritatem transtulit: & in nomine dei nostri ducemus choros. Potest etiam legi sic. Et in nomĩe dei nostri ducemus vexilla vel signa: aut signati vel insi gnes erimus. Et inde נִדְגָּלוֹת Nidgaloth. pro quo beatus hieronymus trãstulit castrorũ acies ordinate. s. p signa atq; vexilla. Canti. 6. Terribilis vt castrorum acies ordinata.

דָּגָן Dagan. Frumentum. Geñ. 27. frumento & vino stabi liui eum. Deut. 11. Vt colligatis frumẽtum & vinum & oleũ. 2. Paralip. 32. Apothecas quoq; frumẽti vini & olei.

דָּגַר Dagar. fouere. incumbare sicut aues solent super oua incubare. Esa. 34. Et circunfodit & fouit in vmbra e ius. Hiere. 17. Perdix fouit que non peperit.

דָּדָה Dada. tacere. recogitare. Ps. 41. Quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vsq; ad domũ dei. Pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he ve. transtu lit. Quia veniam ad vmbraculum tacebo vsq; ad domum dei. Esa. 38. Recogitabo tibi omnes annos meos. Hebrei ta men dicunt q; significat ambulare paulatim siue moueri. Sicut infra dictio נָדַד Nadad. que significat mouere aut mi grare. vt Esa. 10. Migrauit m edemena. Et in eodem. Et nõ fuit qui moueret pennam. Et sic exponũt illud psalmi. 41. scilicet mouebor siue ambulabo cum eis vsq; ad domum dei. Et illud Esa. 38. Exponunt sic scilicet cõmouebo oẽs annos meos. idest reuoluam eos in cogitatiõe mea in ama ritudine anime mee.

דְּהַב Dahab. In lingua chaldaica significat aurum vt Dañ. 2. Caput ex auro optimo. Et in eodem. Es argentũ & aurum. Et inde מַדְהֵבָה Madheba per additionem mem in principio. idest aurum tributarium. Pro quo beatus hiero nymus transtulit tributum. Esa. 14. Quomodo cessauit e xactor: quieuit tributum.

דָּהַם Daham. stupefacere. conturbare. Et inde participiũ passiuum נִדְהָם Nidham. Hiere. 14. Quare futurus es sicut vir vagus. pro quo he. le. sicut vir stupefactus siue conturbatus. Et solum inuenitur in predicto loco.

דָּהַר Dahar. fremere. Naum. 3. Vox impetus rote & equi frementis. Et inde דַּהֲרוֹת Daharoth. idest fremitus. vel impetus. Iudi. 5. Fugientibus impetu & per preceps ru entibus fortissimis hostium. Pro quo hebrei legunt. Ab impetu siue a fremitu fortium eius. Item תִּדְהָר Thidhar. p additionẽ tau in principio: significat quoddam genus ar boris. Pro quo beatus hieronymus transtulit vlmum. Esa. 41. Ponam in deserto abietem & vlmum & buxum simul. Et aliqui hebrei dicunt q; significat quandam speciẽ cedri.

דֹּב Dob. vrsus. 1. Reg. 17. Et veniebat leo vel vrsus & tolle bat arietem. Prouer. 28. Leo rugiens & vrsus esuriens. Et aliquãdo scribitur sine vau in medio. vt. 1. Reg. 17. Leo nem & vrsum interfeci ego seruus tuus. Esa. 11. Vitulus & vrsus pascentur. Threñ. 3. Vrsus insidians factus est mihi. Et in plurali דֻּבִּים Dubim. i. vrsi. 4. Reg. 2. Et egressi sunt duo vrsi de saltu.

דַּוָּג Dauag. piscator. De quo vide supra in dictione דָּגָה Da ga. Et inde דּוּגָה Duga. i. instrumẽtum piscatoriũ secun dum hebreos quo pisces coquũtur. Amos. 4. Et reliquas vestras in ollis piscatoriis. Et aquila in lebetibus pisciculo rum transtulit. vt ait beatus hieronym9 in suis explanatio bus super predicto loco.

דּוֹד Dod. Dilectus. patruus. aut patruelis. vber. mãma. seu mamilla. caldariũ. cophinus. calathus. Canti. 1. Fasicu lus myrrhe dilectus meus mihi. Et in codẽ. 2. Dilectus me9 mihi & ego illi. & in codẽ. 5. Qualis est dilectus tuus ex di lecto. Et in codẽ. 8. Innixa super dilectum suũ. Itẽ ponitur pro patruo. Hiere. 32. Et venit ad me ananehel filius sellũ patrui mei. Et aliquãdo scribitur sine vau in medio. Leui. 10. Vocatis autẽ moyses misahele & elissaphan filiis oziel patrui aaron. Et in codẽ. 25. Qui noluerit ex fratribus suis redimet eum aut patruus. Ponitur etiã pro patrueli. Esa. 4. Canticum patruelis mei vinee sue. Hiere. 32. Ecce ana nehel filius sellũ patruelis tuus veniet ad te. Et in eodem. In oculis ananehel patruelis mei. Ponitur etiã pro vbere. vel mãma. Prouer. 7. Veni inebriemur vberibus. Scribitur etiam pro vberibus vel pro mãmis sine vau in medio di ctionis. vt Cãti. 1. Quia meliora sunt vbera tua vino. & in eodem. Memores vberũ tuorum super vinũ. et in codẽ. 4. Quã pulchre sunt mãme tue soror mea sponsa. et in codẽ. Pulchriora sunt vbera tua vino. Et in codẽ. 7. Ibi dabo tibi vbera mea. hebrei tamẽ in predictis locis p vberib9 vel ma mis legunt dilectiones siue amores: quia eisdẽ litteris vtrũ q; scribitur. vt Ezech. 16. Et tẽpus tuũ tempus amantium. vbi pro eo quod in littera nostra est amantiũ: in hebreo est דֹּדִים Dodim sine vau: sicut in locis supradictis. vide etiã de hoc supra in dictione דַּד Dad. Item דּוּד Dud. i. caldarium. 1. Reg. 2. Et mittebat eam in lebetem vel in caldariũ. Poni tur etiã pro cophino. Ps. 80. Manus eius in cophino seruie runt. Item ponitur pro calatho. Hiere. 24. Calathus vnus ficus bonas habebat nimis. & in codẽ. Et calathus vnus fi cus habebat malas nimis. Et in plurali דּוּדִים Dudim. 4. Reg. 10. Et posuerũt capita corũ in cophinis. Et aliquando scribitur cum littera aleph in fine: de quo vide in dictio ne sequenti.

דּוּדָאִים Dudaim. mandragore. Geñ. 30. Reperit mãdra goras quas matri lie dedit. et Canti. 7. Mandra gore dederunt odorem suũ. et solum inuenitur in numero plurali. et qñ post se regit genitiuũ amittit mẽ: & dicitur דּוּדָאֵי Dudae. vt Geñ. 30. Da mihi partem de mandrago ris filii tui. Ponitur etiã pro cophinis vel calathis. vt Hiere. 24. Et ecce duo calathi pleni ficis.

דָּוָה Daua. merens. dolẽs. mẽstruata. Threñ. 1. Tota die me rore confectam. Et in codẽ. 5. Propterea mestum factũ est in dolore cor nostrũ. Et aliquãdo scribitur cum Iod in fine loco he. Et dicitur דְּוַי Dauai. i. dolor. Infirmitas. me ror. aut merens Ps. 40. Dñs opem ferat illi super lectũ do loris eius. Thren. 1. Et cor meum merens. Ponitur etiã דַּוָּי Daue pro angustia. Iob. 6. Nunc pre angustia cibi mei sunt. Et aliquãdo scribitur cũ mem in principio. Et dicitur מַדְוֶה Madue. Deut. 7. Auferet dñs a te omnẽ languorem & infir mitates egypti pessimas. Ponitur etiã מַדְוֵי Madue pro ve stimẽtis. vt. 2. Reg. 10. Et precidit vestes eorum medias. de quo vide infra in dictione מַד mad. Item דָּוָה Daua. i. men struũ siue menstruata. Leui. 12. Iuxta dies separationis mẽ strui. Et in codẽ. 15. Et que menstruis tẽporibus separatur. Esa. 30. Et disperges ea sicut immũditiam menstruate.

דּוּחַ Doach. ipellere. expellere. euertere. eiicere. lauare. Ps. 34. Et angelus dñi coarctãs eos. Pro q beat9 hierony mus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Et ange lus dñi impellat. Ps. 35. Expulsi sũt nec potuerũt stare. Hie re. 27. Vt eiiciã vos & pereatis. Et aliquãdo scribitur sine vau in medio. de quo vide infra in dictione דָּחָה Dacha. Itẽ significat lauare. s. quãdo est verbũ tertie coniugationis: et tunc mutatur littera vau in iod. vt Esa. 4. Et sanguinẽ ieru salem lauerit de medio eius. 2. Paral. 4. Vt lauarent in eis omnia que in holocaustis oblaturi erant. Pro quo hebrei le gunt Ad lauandũ in eis: omnia que in holocaustũ oblaturi erant lauabant in eis. Ezech. 40. Ibi lauabãt holocaustũ.

דּוּךְ Doch. terere. Et inde מְדֹכָה Medocha. i. Mortariũ: eo quod in eo teritur. vt Nu. 11. Frangebat mola siue tere bat in mortario. Et inde דַּךְ Dach. i. pauper. egenus. humi lis. contritus. Ps. 9. Et factus est dominus refugiũ pauperi Ps. 73. Ne auertatur humilis factus confusus. Vide etiam de hoc infra in dictione דַּךְ Dach. & in dictione דָּכָה Dacha.

דּוּם Dom. Tacere. silere. quiescere. expectare. vt Ps. 61. Ve runtamẽ deo subiecta esto anima mea. Pro quo beat9

Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Verūtamē deo tace anima mea. Amos.5.Ideo prudens in tempore illo tacebit. Et aliquando scribitur sine vau.vt Leuit.10.Quod audiēs tacuit aarō.Hiere.47.Et refrigerare & sile.Threñ. 2.Nec taceat pupilla oculi tui.& in eodem.3.Sedebit solitarius & tacebit.significat ēt quiescere.siue expectare.Ios.10. Sol cōtra gabaon ne mouearis.pro quo hebrei legunt.Sol contra gabaon quiesce vel expecta.i.sta ne mouearis. Et in eodem. Et stetit sol & luna .i. quieuit.1. Reg.14. Manete donec veniamus ad vos.i.quiescite vel expectate. Vide ēt infra in dictione דָּמָם Damam.& in dictiōe דָּמָה Dama. Inde דּוּמָה Duma.i.silentium. Pro quo in nostra translatione ponitur infernus.Ps.93.Paulominus habitasset in inferno anima mea.Et inde דּוּמִיָּה Dumia.i.silētium.Ps.61. Nōne deo subiecta erit anima mea.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Attamen ad deum silebit anima mea. Ps.64. Te decet hymnus de⁹ in syon. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit. Tibi silentium laus deus in syon.

דִּין Dun.iudicare.iudicium esse.iudicio contēdere.certare.litigare.Geñ.6.Non permanebit spūs meus in homine in eternum.Pro quo hebrei legunt.Non certabit siue non litigabit spiritus meus in homine in eternum. Alii vero legunt sic.Non iudicabit spūs meus in hoie in eternum. Vñ beatus Hieronymus in libro de hebraicis questionibus super predicto loco sic ait. In hebreo scriptum est:Non iudicabit spiritus meus homines istos in sempiternum:qm̄ caro sūt. hoc est:quia fragilis est in homine conditio nō eos ad eternos seruabo cruciatus:sed hic illis restituam quod merentur. Ergo non seueritatem vt in nostris codicibus legitur: sed clementiam d[illegible]sonat:dum peccator hic pro suo scelere visitatur.hec Hieronymus. Alii vero dicunt ꝙ potest deriuari a dictione נָדָן Méden que significat vaginā:quasi esset spiritus in homine sicut gladius in vagina.& legūt sic. Nō vaginabitur spiritus me⁹ in homine.i.non manebit vel permanebit.Concordat cum hoc burgensis in additionibus super hoc loco.Iob.19.Et scitote esse iudicium.& aliquādo scribitur sine vau in medio.Geñ.15.Veruntamen gentem cui seruituri sunt ego iudicabo.Et in eodem.30.Iudicauit mihi dominus.Hiere.5.Causam vidue non iudicauerunt Et in eodem.22.Iudicauit causam pauperis & egeni in bonum suum.Et aliquando scribitur cum Iod in medio loco vau.Geñ.49.Dan iudicabit populum suum, Deut.32. Iudicabit dominus populum suum.Iob.35. Iudicare coram illo.Ps.71.Iudicabit populum tuum in iustitia.Ps.109.Iudicabit in nationibus.Eccl's.6.Et non possit contra iustiorem se iudicio contendere.Esa.3.Stat ad iudicandos populos.& aliquando scribitur cum nun in principio & dicitur נָדוֹן Madon:& significat certare vel litigare. vt.2.Reg.19. Omnisq̧ populus certabat in cunctis tribubus israel.Inde דִּין Din.i.iudicium siue causa.s.que agitur in iudicio. Iudi. 5.Et sedetis supra in iudicio. Iob.36. Causa tua quasi impii iudicata est:causam iudiciumq̧ recipies. Hiere.5. Causam vidue non iudicauerunt.& in eodē.22.Iudicauit causam pauperis & inde דַּיָּן Daiam.i.iudex.Ps.67. Patris orphanorum & iudicis viduarum.& inde מָדוֹן Madon.i.contentio.Lis.Rixa.Iurgium.Discordia.vt Prouer.15.Vir iracundus prouocat rixam. Et in eodem.16.Homo peruersus suscitat litem.Et in eodem.17.Qui dimittit aquam caput est iurgiorum.Quod in hebreo legitur in numero singulari scilicet caput est iurgii.Et in eodem.22.Eiice derisorem & exibit cum eo iurgium.2.Reg.21. Quartum bellū fuit in geth:in quo vir fuit excelsus.& ponitur ibi מָדוֹן Madon pro excelso.Pro quo aliqui hebrei legūt.litigiosus vel rixosus.i.bellicosus.Potest etiam deriuari a dictione מִדָּה Midda que significat mēsuram.vt sit sensus.In quo vir fuit mensure siue mensuratus.i.excelsus.Et in plurali scribitur sine vau & dicitur מְדָנִים Medanim.vt prouer.6.Qui seminat inter fratres discordias.& in eodem.10. Odium suscitat rixas.& aliquando scribitur cum Iod loco vau & dicitur מִדְיָנִים Midianim.vt prouer.18.Contradictiones cōprimit sors. Et in eodem.21.Melius est sedere in angulo domatis q̃ cum muliere litigiosa. pro quo hebrei legūt quā cum muliere litigiorum vel litium.Et in eodem.Quam cū muliere rixosa.Pro quo hebrei legunt.Quam cum muliere rixarum vel litium.Et in eodem.27. Tecta perstillātia in die frigoris & litigiosa mulier comparantur.Ponitur ēt pro iudiciis.vt prouer.18.Et iudicia quasi vectes vrbium. Sed etiam in hoc loco hebrei legūt.Et iurgia siue lites. Itē מְדִינָה Medina.i.prouincia. de quo vide infra in dictione מָדֵן Medin.

דּוּץ Dus.Precedere.vt Iob.41.Et faciē eius precessit egestas.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt hebrei ꝙ significat letari siue gaudere:quia in lingua chaldaica significat gaudium vel letitiam.& legunt sic.Et corā eo letabitur meror:siue ante ipsum gaudebit dolor. Tamē si littera daleth mutetur in littera res:que est quasi eiusdem figure:tunc significat precurrere siue precedere. Sicut est in littera nostra.

דּוּק Doc.Nihil.vt Esa.40.Qui extēdit velut nihili celos. De quo vide infra in dictione דָּקַק Dacac.

דּוּר Dur.Habitare.durare.vt.Ps.83.Magis q̃ habitare in tabernaculis peccatorum.& in lingua chaldaica aliqñ scribitur cum aleph in medio loco vau.vt Dañ.2. Et oīa in quibus habitant filii hominū.& inde מְדוֹר Mador.i.habitatio.Dañ.2.Quorum non est cum hominibus conuersatio.idest habitatio.& in eodem.4. Et cum bestiis feris erit habitatio tua.& inde דּוֹר Dor.i.generatio.Etas.i.temp⁹ habitationis vel durationis hominis.vt Geñ.15. Generatiōe aūt quarta reuertentur huc. Deut.23.Tertia aūt generatiōe intrabunt in ecclesiam domini.& in eodem.32.Generatio eñ peruersa est.Ps.13.Qm̄ dominus in generatione iusta est.Eccl's.1.Generatio preteriit & generatio aduenit. Esa. 38.Generatio mea ablata est.& in eodem.53.Generationē eius quis enarrabit.& in plurali דּוֹרִים Dorim. Secundum formam masculinorum siue דּוֹרוֹת Doroth secūdum formā femininorum.vt Ps.71.Et ante lunam in generatiōe & generationem.Pro quo hebrei legunt. Et ante lunam in generatione generationum.Esa.41.Vocans generatiōes ab exordio.Item דּוּר Dur.i.strues.s.lignorum.vt Ezech.24. Compone quoq̧ struem ossium sub ea.& inde מְדוּרָה Medura.i.pyra.focus.vt in eodem. Ve ciuitati sanguinum: cuius ego grandem faciam pyram. Esa.30.Nutrimenta eius ignis & ligna multa.pro quo hebrei legūt. focus siue Pyra eius ignis & lingua multa.

דּוּשׁ Dus.triturare.terere.cōterere Iob.39.Aut bestia agri conterat.Esa.25.Et triturabitur moab sub eo sicut teruntur palee in plaustro.Et in eodem.28.Non enim in serris triturabitur gith. Et in eodem. Verum nō in perpetuū triturans triturabit illum.Et in eodem.41. Triturabis mōtes & cōminues.& osee.10. Ephraim vitula docta diligere trituram.Pro quo hebrei legunt. Ephraim vitula docta diligens triturare. Amos.2.Eo quod triturauerunt plaustris ferreis galaad. Mich.4. Surge tritura filia sion. Et aliqñ scribitur sine vau.vt Iudi.8.Cōterām carnes vestras cum spinis tribulisq̧ deserti.Et aliquando scribitur cum littera Iod in medio loco vau.vt Deut.25. Non ligabis os bouis triturantis.& inde דַּיִשׁ Dais.i.tritura. vt Leuit.26. Et apprehendet messium tritura vindemiam.& aliquando scribitur cum mem in principio.vt Esa.21.Tritura mea & filia aree mee. Item דִּישׁוֹן Dison.nomen est cuiusdam animalis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit.Pygargum. Deut. 14.Bubalum.tragelaphum.pygargum.

דָּחָה Dacha. Impellere.expellere.eiicere.euertere. supplātare.decipere.preuaricari facere.Ps.117.Qui cogitauerunt supplantare gressus meos. Prouer.14. In malitia sua expelletur impius.Hiere.23. Impellētur & corruēt in ea.& in eodem.29.De cunctis locis ad que expuli vos. Et in eodem.Cunctis gentibus ad quas ego eieci eos.Et aliqñ scribitur cum vau in medio.de quo vide supra in dictione דּוּחַ Doach.Item significat abstrahere vel auertere. siue facere alios preuaricari.vt Deut.13.Quia voluit te abstrahere a domino deo tuo.& in eodem.Et auerterunt habitatores vrbis sue atq̧ dixerunt.& ponitur ibi verbum tertie cōiugationis quod scribitur cum he in principio & Iod in secunda syllaba;2.Paralip.21. Et preuaricari fecit iudam.i. auertit a cultura dei.vide etiam de hoc infra in dictiōe נָדַח Nadach.& inde דְּחִי Déchi.i.lapsus. Ps.55.Et pedes meos a lapsu.& similiter.Ps.104.Vbi eadem verba habentur.& inde דְּחוּיָה Dechuia.i.delapsa.siue depulsa.Ps.61.Tāq̃ parieti inclinato & macerie depulse.& inde נִדָּחִים Nidachim .i.eiecti siue profugi.vt Ps.149.Dispsiones israel cōgregabit.pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.eiectos israel congregabit.Esa.11 Et congregabit profugos israel.& in eodē.16.Habitabunt in te profugi mei moab.& etiam de hoc vide infra in dictione נָדַח Nadach. & inde מִדְחֶה Midche per additionē mem in principio.pro quo beatus Hieronymus transtulit ruinā vt prouer.26.Os lubricum operabitur ruinam.

דְּחַל Dachal.in lingua chaldaica significat terrēre siue timere.Dañ.4.Somnium vidi & perterruit me. Et inde דְּחִיל Dechil.i.terribilis.Dañ.2.Intuit⁹ ei⁹ erat terribilis

דַּחֲוָן Dachauan cibus siue cena. Dañ.6.Cibiq̧ non sunt allati coram eo.hebrei tamen dicunt quod significat instrumentum musicum:seu tibiam.

דֹּחַן Dóchan.milium.vt Ezech.4. Et tu sume tibi frumentum & hordeum & fabam & lentem & milium. & solū inuenitur in predicto loco.

דָּחַף Dachaph.festinare.perterritum accelerare.vt.2.Paralip.26.Sed & ipse perterritus accelerauit egredi. Hester.3.Festinabant cursores qui missi erant.& in eodem.6. Et aman festinauit ire in domum suam.

דָּחַק Dachac.Coarctare.Angustiare.Opprimere.Ioel.2. Vnusquisq̧ fratrem suum non coarctabit. & Iudi.2. Et liberabat eos de cede vastantium.pro quo hebrei legūt. A facie tribulantium & angustiantium vel coarctantiū eos

דַּי Ddai. siue דֵּי De.Sufficientia.abundantia.satis.vt Exo. 26.Plus offert populus q̃ necessarium est. Pro quo hebrei legunt.Plus offert populus q̃ sufficientia vel abundātia est operis.i.plus q̃ sufficit operi.& in eodem. Eo quod oblata sufficerent & abundarent. Leuit.5. Sin aūt non potuerit offerre pecus.pro quo hebrei legunt.Si non inuenerit manus eius sufficientiam pecudis.i.si non potuerit habere precium sufficiens pro emptione pecudis.& in eodē. 25.Et ipse precium ad redimēdum potuerit inuenire. pro quo hebrei legunt.Et inuenerit quantum sufficit pro redēptione sua.& in eodem.Quod si non inuenerit manus ei⁹ vt reddat precium.pro quo hebrei legunt.Quod si non inuenerit manus eius sufficientiam vt reddat ei. Deut.15. Et dabis mutuum quo eū indigere prospexeris.Pro quo hebrei legunt.Mutuans mutuabis ei iuxta sufficientiam que ei deficit.2.Paralip.30.Quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerūt.vbi preponitur lamed & mem & dicitur לְמַדַּי Lemiddai.i.ad sufficientiam. Hester.1. Vñ regis iusta est indignatio.Pro quo hebrei legunt. Et iuxta sufficientiam vel abundantiam contemptionis vel despectionis:& indignatio.s.est.sed beatus Hieronymus in locis predictis transtulit sensum. & prouer.25.Mel inuenisti comede quod sufficit tibi.& in eodē.27. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos.Esa.40.Et libanus non sufficiet ad succendendum:& animalia eius non sufficient ad holocausta.i.non erunt satis.Hiere.29.Rapuissent quod sufficeret sibi.Nañ.2.Leo cepit sufficienter catulis suis.significat ēt דֵּי Dde.Transitus vel transmigratio ex vno tēpore in aliud vel ex vno loco in alium.Et tūc cōiter scribitur cum littera mem in principio.& dicitur מִדֵּי Midde.Esa.66.Et erit mēsis ex mense & sabbatum ex sabbato.i.per singulos mēses & per singula sabbata.ponitur etiā pro a principio.1. Reg. 18.A principio aūt egressionis eorum.Ponitur etiam pro frequenter .4.Reg.4.Cūq̧ frequenter inde transiret.i.statutis temporibus.& aliquando hec dictio דֵּי Dde.est syllabica adiectio que ponitur causa ornatus oratiōis.vel ad denotandum multitudinem vel magnitudinem rei cui preponitur.& scribitur aliquando cum beth vel caph aut mem in principio & dicitur בְּדֵי Bede.siue כְּדֵי Chede.aut מִדֵּי Midde.& aliquando omittitur in nostra translatione.vt.3. Reg.14.Cūq̧ ingrederetur rex in domum domini portabant ea.vbi huic verbo ingrederetur premittitur מִדֵּי Midde.Iob.39.Vbi audierit buccinam dicit vah.pro quo in hebreo habetur בְּדֵי Bede buccine dicit vah.i. in abūdantiam vel multitudinem buccinarum dicit vah.& Hiere.51.Et labores populorum ad nihilum & gentium in ignem erunt. Pro quo in hebreo habetur.Et laborabunt populi in דֵּי De nihilum:& gentes in דֵּי De ignis laborabūt. Itē כְּדֵי Chede.ponitur pro instar.vt Iudi.6.Et in instar locustarū vniuersa complebāt.Item מִדֵּי Midde ponitur pro dum siue pro ex quo.vt Hiere.31.Quia ex quo locutus sum de eo adhuc recordabor eius.Itē דִּי Di.in lingua chaldaica est pronomen relatiuum & est omnis generis & vtriusq̧ numeri. Hiere. 10.Dii qui celum & terram non fecerūt.Dañ.4.Nōne hec est bablyon ciuitas magna quam ego edificaui & in eodem 5.Quos volebat interficiebat:& quos volebat percutiebat quos volebat exaltabat:& quos volebat humiliabat. & aliquando significat ꝙ coniunctionem.Dañ.2.Certe noui ꝙ tempus redimitis scientes ꝙ recesserit a me sermo.& aliqñ preponitur ei littera caph & dicitur כְּדִי Cede.& tūc in eadē lingua chaldaica significat quādo.Dañ.5. Quando autem eleuatum est cor eius. Et aliquando preponitur ei dictio הָא He:& tunc ambe dictiones significant sicut vel quēadmodum.vt Dañ.2.Sicuti ferrum misceri teste non potest. Est etiam דִּי Di.articulus genitiui casus.Dañ.2.Ab arioch principe militie regis.& in eodem. Sit nomen domini benedictum.Et quando preponitur dictio עַד Ad.tunc ambe dictiones significant donec:siue quoadusq̧.Dañ.2.Donec tempus transeat.& in eodem.4.Donec scias ꝙ dominatur excelsus.

דַּיָּג Daiag.piscator.De q̄ vide supra in dictione דּוּג Dog.

דַּיָּה Daia.miluus.Deut.14. Vulturem ac miluum iuxta genus suum.& in plurali דַּיּוֹת Daioth.vt Esa.34.illic cōgregati sunt milui alter ad alterum.& habet terminationē femininam in hebreo tam in singulari q̃ in plurali. Et est promiscui generis.

דיו Deio. Atramentum. Hier.36. Et ego scribebā in volumine atramento.

דין Den in lingua chaldaica est pronomen demonstratiuū idest hic siue iste: & in genere feminino vel neutro scribitur cum aleph vel he in fine: vt infra dicetur in dictione דנא Dena.

דיק Daiec. propugnaculum siue munitio. vt. 4. Reg. 25. Et extruxerunt in circuitu eius munitiões. Ezech. 4. Et edificabis munitionem & comportabis aggerem.

דך Dach. in lingua chaldaica est pronomen demōstratiuū tertie persone: & est omnis generis. Esdre. 4. Quia si ciuitas illa edificata fuerit. & in eodem. qm̄ vrbs illa vrbs rebellis. & in eodem. 6. Sinite templum illud fieri.

דכא Dacha. consumere. conterere. confringere. humiliare. vt Iob. 4. Consumentur velut a tinea. & in eodē. 5. Et conterentur in porta: & non erit qui eruat. Et in eodē. 6. Et qui cepit ipse me conterat. Et in eodem. 19. Et atteritis me sermonibus: Et in eodem. 22. Et lacertos pupillorū cōminuisti. pro quo hebrei legunt. Et brachia pupillorum conterebantur vel cōfringebantur. Et in eodem. 34. Et introducet noctem & conterentur. Ps. 71. Et humiliabit calūniatorem. Ps. 142. Humiliauit in terra vitam meam. Esa. 53. Attritus est propter scelera nostra. Et in eodem. Et dn̄s voluit conterere eum in infirmitate. Threñ. 3. vt contereret sub pedibus eius omnes vinctos terre. Ponitur etiā pro mundare. vt Hiere. 44. Non sunt mundati vsq̧ ad diem hanc. & inde דכא Dacha. i. contritio siue contritus vel attritus aut humilitas vel humilis. Deut. 23. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis. Ps. 89. Ne auertas hominem in humilitatem. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit conuertēs homines vsq̧ ad cōtritionem. Esa. 57. In excelso & in sancto habitans & cum contrito & humili spiritu. & in plurali דכאי Dachee. i. cōtriti vel humiles. Ps. 33. Et humiles spiritu saluabit. & scribitur aliquādo cum vau in fine. ut Prouer. 26. Lingua fallax odit veritatē. Pro quo hebrei legūt. Lingua fallax siue lingua mendacii odit humilitatem: siue conterentem se. i. corripientem se. Scribitur etiam cum he in fine vt in dictione sequenti.

דכה Dacha. conterere. humiliare. sicut dictio supradicta. Ps. 9. In laqueo suo humiliabit eum. Ps. 43. Q m̄ humiliasti nos in loco afflictionis. Ps. 50. Et exultabūt ossa humiliata. pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Vt exultent ossa que confregisti. & in eodem. Cor contritum & humiliatum de⁹ nō despicies. Ps. 88. Tu humiliasti sicut vulneratum superbū & inde דך Dach. i. pauper egenus. De quo vide supra in dictione דוך Doch. & inde דוכי Dochi. i. fluctus. eo quod conterunt vel confringunt se inuicem. Ps. 92. Eleuauerunt flumina fluctus suos.

דכן Dicen. In lingua chaldaica est pronomen demonstratiuum. i. illa siue ille. Dañ. 2. Statua illa magna. & in eodem. 7. Et de cornu illo quod habebat oculos.

דוכיפת Duchiphath. nomen auis inmūde. Pro quo beat⁹ Hieronymus traduxit Vpupā. vt Leuit. 11. Vpupā quoq̧ & vespertilionem.

דכר Dechar. in lingua chaldaica significat recordari siue mēorari. & inde דוכרן Duchran. siue דוכרנא Duchrana. i. memoria siue commemoratio aut memoriale. Esdre. 6. Talisq̧ scriptus erat in ea cōmentarius. Pro quo hebrei legunt. Et sic erat scriptum in ea memoria siue memoriale & in plurali דוכרניא Duchranaia. & pōitur pro historiis vl cōmentariis que sunt memorie priscorū tēporū. Esdre. 4. vt recenseas in libris historiarum. Et in eodem. Et inuenies scriptum in commētariis. Item דכר Dechar. in lingua chaldaica significat masculū siue agnū. Esdre. 7. Et agnos & hedos in holocaustum.

דל Dal. Pauper. egen⁹. De quo vide infra in dictiōe sequēti

דלל Dalal. attenuare. pauperē esse. Esa. 29. Attenuabūtur & siccabuntur riui fluminum. & aliquando scribitur cum simplici lamed. vt. 2. Reg. 13. Quare sic attenuaris macie fili regis. Iob. 28. Quos oblitus est pes egētis hominis & inuios. pro quo hebrei legunt. Quos oblitus est pes: attenuati sunt ab homine. i. diminuti & cōmoti sunt. Ps. 114. Humiliatus sum & liberauit me. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxtā hebraicam veritatem transtulit. Attenuatus sum & me saluauit. Esa. 17. Attenuabitur gloria iacob. & in eodem. 38. Attenuati sunt oculi mei suspiciētes in excelsum. Sed dicunt aliqui hebrei q̧ in predicto loco deriuatur a dictione דלה Dala Que significat eleuare. & legunt eleuati sunt oculi mei &c. Inde דל Dal. i. attenuatus. macilentus. pauper. egenus. vt Leuit. 14. Quod si paup est & non potest manus eius inuenire que dicta sunt. Ps. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Ps. 140: Et ostium circunstantie labiis meis. pro quo hebrei legūt. Serua super pauperem labia mea. & beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Serua paupertatē labiorum meorum. potest etiam deriuari a dictiōe דלת Deleth que significat ostium vt infra dicetur. & in plurali דלים Dalim. 2. Reg. 3. Dom⁹ autē saul decrescens quottidiē. Pro quo hebrei legunt. Domus autem saul euntes & attenuati. i. quottidie attenuabātur. i. decrescebant. Hiere. 39. Et de plebe pauperum qui nihil penitus habebāt dimisit nabuzardā. & in plurali feminino דלות Dalòth. vt Geñ. 41. In tantum deformes & macilente vt nunq̄ tales in terra egypti viderim. & inde דלה Dala. i. macies. tenuitas. paupertas: Esa. 38. Dū adhuc ordirer succidit me. Pro quo hebrei legunt. De macie vel de tenuitate succidit me. i. infirmitate succidit me. Et quando post se regit genitiuum mutat he in tau. & dicitur. דלת Dalath. i. paupertas vt. 4. Reg. 25 Et de pauperib⁹ terre reliquit vinitores & agricolas. quod in hebreo legitur collectiue. s. de paupertate terre. i. de congregatione pauperū. & in plurali dicitur דלות Daloth. Hiere. 62. De pauperibus autem populi & de reliquo vulgo. & in eodem. De pauperibus vero terre reliquit nabuzardan. vbi ponitur paupertas pro pauperibus. Ponitur etiā דלת Dalath. pro cesarie vel coma. vt Canti. 7. Et come capitis tui sicut purpura regis. vide ēt infra in dictiōe דלה Dala.

דלג Dalag. transilire. saltare. vt Canti. 2. Ecce iste venit saliens in montibus. Esa. 35. Tūc saliet sicut ceruus claudus. Soph. 1. Et visitabo super omnem qui arrogāter ingreditur super limen. Pro quo hebrei legunt. Et visitabo sup omnem transilientem vel salientem super limen. In trāslatione chaldaica sic habetur. Et visitabo sup oēm qui ambulat in ritu philistinorū. Nā sacerdotes philistinorū nō calcabāt limē tēpli Dagon: sed trāsiliebāt illd̄. vt hētur. 1. Reg. 5.

דלה Dala. Haurire. Exhaurire. Sufferre. Eleuare. Exo. 2. Que venerant ad hauriendam aquam. & in eodē. In super & hausit aquam nobiscum. Prouer. 20. Sed homo sapiens exhauriet illud. Inde דלי Dali. siue דלי Deli. i. situla qua aqua exhauritur. Nu. 24. Fluet aqua de situla eius. & Esa. 40. Ecce gentes quasi stilla situle. Item דלה Dala. i. eleuare. sufferre. Ps. 29. Exaltabo te domine quoniam suscepisti me. Pro quo hebrei legunt. Exaltabo te domine quoniam eleuasti me vel sustulisti me. Prouer. 26. Quomō pulchras frustra habet claudus tibias: sic indecēs est in ore stultorum. Potest etiam legi sic. Eleuate. i. tollite crura a claudo: quia nihil prosūt quāuis sint pulchra: & sic exponunt aliqui hebrei. Vnde idem est sensus cum littera nostra. Esa. 38. Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum. pro quo hebrei legunt. Eleuati sunt oculi mei in excelsum siue ad excelsum. Potest etiā interpretari. Attenuati sunt: sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione דלל Dalal. & inde דליות Dalioth. i. rami siue propagines. Eo qd̄ sunt excelse vel eleuate. Hiere. 11. Et combusta sunt fruteta eius. pro q̄ hebrei legunt. Et cōfracti sunt rami ei⁹. Ezech. 17. Respicientibus ramis eius ad eam. & in eodem. Et palmites suos extendit ad eam. Et in eodem. Sub vmbra frondium eius nidificabunt. pro quo hebrei legunt. In vmbra ramorum eius habitabunt.

דלח Dalach. turbare. conturbare. s. aquas pedibus cōculcādo. vt Ezech. 32. Et conturbabas aquas pedibus tuis. Et in eodem. Et non turbabit eas pes hominis vltra: neq̧ vngula iumentorum turbabit eas.

דלף Daleph. stillare. vt Iob. 16. Ad deum stillat ocul⁹ me⁹. Eccl's. 10. Et in infirmitate manuū perstillabit dom⁹. Ps. 118. Dormitauit aīa mea pre tedio. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Distillauit anima mea pre stultitia. & secūdū hebreos ponitur ibi distillare p̱ lacrimare vel plorare: iuxta illud Hiere. 13. In abscondito plorabit anima mea a facie superbie. & inde דלף Deleph. i. stilla pluuie siue stillicidium. Prouer. 27. Tecta perstillantia in die frigoris. Pro quo hebrei legunt. Stilla siue stillicidiū continuum vel assiduū in die frigoris.

דלק Dalac. incendere. succendere. ardere. persequi. vt. Ps. 7. Sagittas suas ardētibus effecit. Ps. 9. Dum superbit impius: incenditur pauper. Prouer. 26. Sic labia tumentia cum pessimo corde sociata. Pro quo hebrei legūt. Sic labia ardentia siue persequentia & cor pessimum. Esa. 5. Vt vino estuetis. pro quo hebrei legunt. Vinū incendit eos. Ezech. 24. Congere ossa: que igne succendam. Abdie. 1. Et succēdentur in eis & deuorabunt eos. Inde דלקת Dalecheth. i. incendium siue ardor. Deut. 28. Percutiet te dominus egestate: febre: frigore: & ardore. Significat etiam persequi. vt Geñ. 31. Et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me. pro quo hebrei legunt. Et quod est peccatum meum: quia persecutus es post me. Potest etiā legi sicut est in littera nostra: quia est equiuocum vt supra dictum est. 1. Reg. 17. Et reuertētes filii israel postq̧ persecuti sunt philisteos inuaserunt castra eorum. Threñ. 4. Super montes persecuti sunt nos.

דלת Deleth. ostium. ianua. Geñ. 19. Ac post tergū acclaudens ostiū. Exo. 21. Et applicabitur ad ostiū. 3. Reg. 6. Et vtrūq̧ ostium duplex erat. 4. Reg. 12. Aperuitq̧ foramen desuper. pro quo hebrei legunt. Aperuitq̧ foramē in ostio eius siue in ianua eius. Prouer. 16. Sicut ostium vertitur in cardine suo. Esa. 57. Et post ostium & retro postem posuisti memoriale tuum. Et aliquando scribitur sine tau. & dicitur דל Dal. vt. Ps. 140. Et ostium circunstantie labiis meis. & de hoc vide supra in dictione דלל Dalal. & in plurali דלתות Dalthoth. siue דלתי Dalthe. aut דלתים Delathaim. i. ostia. porte. value. ianue. Ios. 6. Et in nouissimo libero rum ponat portas eius. 3. Reg. 6. Et in ingressu oraculi fecit duo ostiola de lignis oliuarum. & in eodē. Et duo ostia de lignis abiegnis. & in eodem. 7. Per cardines ostiorū domus interioris sancti sanctorum & ostiorum domus tēpli ex auro erant. 2. Paralip. 3. Et postes & parietes & ostia. Nee. 6. Valuas non posueram in portis. & in eodem. 7. Et posui valuas. & in eodem: Cūq̧ adhuc assisterēt clause porte sunt. Iob. 40. Portas vultus ei⁹ quis aperiet. Esa. 45. Aperiam coram eo ianuas.

דם Dam. sanguis. cruor. homicidiū. vt Geñ. 9. Excepto q̧ carnem cū sanguine non comedetis: sanguinē eñi aīarū vestrarum requiram. & in eodem. Quicunq̧ effuderit humanum sanguinem: fundetur sanguis illius. Exo. 7. Et sit cruor in omni terra egypti. & in eodem. 12. Et sument de sanguine: ac ponent super vtrūq̧ postem. Leuit. 17. Sāguinis reus erit: quasi si sanguinem fuderit. Deut. 32. De cruore occisorum & de captiuitate. Ios. 2. Reus sibi erit: sanguis ipsius erit in caput eius. & in eodem. Cunctorum autē sanguis qui tecum in domo fuerint redundabit in caput nostrum. 2. Reg. 1. sanguis tuus sit super caput tuum. & in eodem. 23. Num sanguinem hominum istorum qui profecti sunt & animarum periculum bibam. Iob. 16. Terra ne operias sanguinem meum. Ps. 57. Manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Ps. 71. Et honorabile nomen eorum coram illo. pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et preciosus erit sanguis eorum coram oculis eius. Ezech. 19. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo. Sed in hoc loco dicunt hebrei q̧ deriuatur a dictione דמה Dama infra posita que significat assimilare. Et sic ipsi legunt. Mater tua quasi vitis in similitudine tua. Accipitur etiam pro pena vel noxa effusionis sanguinis. Nu. 35. Absq̧ noxa erit qui eū occiderit. & in plurali דמים Damim. siue דמי Deme. i. sanguines. vt Geñ. 4. Vox sāguinis fratris tui clamat ad me de terra. pro quo hebrei legūt. Vox sanguinum fratris tui clamantiū ad me de terra. Sed chaldaicus interpres transtulit etiam singulariter: sicut est in littera nostra. 2. Reg. 3. Mundus ego sum & regnū meū vsq̧ in sempiternum a sanguine abner. quod etiam in hebreo legitur pluraliter. s. a sanguinibus abner. Esa. 1. Manus enim vestre sanguine plene sunt. Pro quo hebrei legūt Manus enim vestre sanguinibus plene sunt. Osee. 1. Et sanguis sanguinem tetigit. Pro quo hebrei legunt. Et sanguines in sanguines tetigerunt. & in eodem. 12. Et sanguis ei⁹ super eum veniet. quod etiam in hebreo legitur in plurali. Zach. 9. Et auferam sanguinem eius de ore eius. Pro quo hebrei legunt. Et auferam sanguines eius de ore eius. Et sic communiter vbi apud hebreos legitur in plurali. in nostra translatione transfertur singulariter: exceptis aliquib⁹ locis: aut quando significat penam capitalem vel penā effusiōis sanguinis. Ps. 50. Libera me de sanguinibus de⁹. Ps. 54. Viri sanguinū & dolosi non dimidiabūt dies suos. Ps. 105. Et interfecta est terra in sanguinibus. & aliquando ponitur pro homicidio vel pro reatu sanguinis. vt Exo. 22 Non erit reus sanguinis. pro quo hebrei legunt. Nō erunt ei sanguines. i. non imputabitur ei pena effusionis sanguinis. & in eodem homicidium perpetrauit. pro quo hebrei legunt. Sanguines ei. idest pena homicidii imputabitur ei Deut. 19. Ne sis sanguinis reus. Accipitur etiam pro periculo mortis: vel sanguinis effusione. vt Deut. 22. Facies murum tecti per circuitū: ne effundatur sanguis in domo tua. Pro q̄ he. le. Facies murum tecti: & nō ponas sanguines in domo tua. i. non ponas periculū effusiōis sanguinis in domo tua. Ponitur etiam דם Dam p̱ vino rubro sanguinei coloris. vt Deut. 32. Et sanguinē vue vt biberet meracissimū.

דמם Damam. silere. tacere. conterere. quiescere. immobilē esse. expectare. vt Esa. 47. Sede tacens & intra in tenebras filia chaldeorum. & Threñ. 3. Bonum est prestolari cum silentio salutare domini. pro quo hebrei legunt. Bonū est prestolari & silere ad salutare domini. Abach. 2. Ve qui dicit ligno expergiscere: surge lapidi tacenti. & aliqñ

scribitur cum simplici mem. vt. 1. Reg. 2. Et impii in tenebris conticescent. Iob. 29. Et intenti tacebant ad consilium meum. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in infernū. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Confundantur impii taceant in inferno. Esa. 15. Quia nocte vastata est Ar moab conticuit. Hiere. 8. Et sileamus ibi quia dominus deus noster silere nos fecit. & in eodem. 25. Et conticuerunt arua pacis. & in eodem. 51. Nolite tacere super iniquitatem eius Thren. 2. Conticuerunt senes filie sion. & in eodem. 3. Sedebit solitarius & tacebit. Amos. 5. Ideo prudens in tempore illo tacebit. Significat etiam quiescere vel immobilem esse aut expectare. vt Exo. 15. Fiāt immobiles quasi lapis. Iosu. 10. Sol contra gabaon ne mouearis. Pro quo hebrei legunt. Sol contra gabaon quiesce vel expecta. i. esto immobilis. Et in eodem. Et steterit sol & luna. i. quieuit. 1. Reg. 14. Manete donec veniamus ad vos. i. quiescite vel expectate. Iob. 30. Interiora mea efferbuerunt absq; vlla requie. Pro quo hebrei legunt. Interiora mea efferbuerunt & non quieuerunt. vide etiam de hoc supra in dictione דום Dom. & infra in dictione sequenti. & inde דממה Demamā. i. silentium. tranquilitas. quies. vt. Ps. 106. Et statuit procellam eius in auram. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Statuet turbinem in tranquillitatem. idest in silentium vel quietem. Ponitur etiam pro aura. vt 3. Reg. 19. Et post ignem sybilus aure tenuis.

דמה Dama. assimilare. similē eē. adeqre. tacere. existimare cogitare. putare. opprimere. excidere. vastare. consumere. Ps. 48. Et similis factus est illis. Ps. 101. Similis fact° sum pellicano solitudinis. Ps. 143. Homo vanitati similis factus est. Canti. 2. Similis est dilectus meus capree hinnuloq; ceruorum. & in eodem. 5. Assimilaui te amica mea. & in eodem. 7. Statura tua assimilata est palme. Esa. 14. Similis ero altissimi. & in eodem. 40. Cui ergo similem fecistis deum. & in eodem. Et cui assimilastis me. Hiere. 6. Speciose & delicate assimilaui te filia sion. Thren. 2. Vel cui assimilabo te filia ierusalem. Ezech. 31. Cui similis factus es in magnitudine tua. & in eodem. Abietes non adequauerunt summitatem eius. & in eodem. Omne lignum in paradiso dei non est assimilatum illi. & in eodem. 32. Leoni gentium assimilatus es. Osee. 12. Et in manu prophetarum assimilatus sum. & inde דמות Demuth. i. similitudo. exemplar imago. Gen. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostrā. Ezech. 1. Et in medio eius similitudo quatuor animalium. & in eodem. Similitudo aūt vultus eorū. & in eodem. Et similitudo animalium & aspectus eorum. Pōitur etiam pro exēplari. vt. 4. Reg. 16. Misit rex achaz ad vriam exemplar eius. Itē ponitur pro imagine. vt Esa. 40. Et quam imaginem ponitis ei. & aliquando scribitur sine tau. vt Ezech. 19. Mater tua qsi vinea in sanguine tuo. Pro quo aliqui hebrei legunt. Mater tua quasi vitis in similitudine tua. Sed magis proprie significat sanguinem sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictiōe דם Dam. & inde דמיון Dimion. i. similitudo. vt. Ps. 16. Susceperūt me sicut leo paratus ad predam. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Similitudo eius quasi leonis desiderantis predam. Significat etiam supradicta dictio דמה Dama. tacere. aut silere. vt Esa. 6. Ve mihi quia tacui. Thren. 3. Oculus meus afflictus est: nec tacuit. Item significat estimare siue existimare aut cogitare vel putare: vt arbitrari. vt. Ps. 47. Suscepimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Estimauimus deus misericordiam tuam in medio templi tui. Ps. 49. Existimasti inique φ ero tui similis. Ester. 4. Ne putes φ animam tuam tantum liberes. Esa. 10. Ipse autem non sic arbitrabitur. i. cogitabit. & in eodem. 14. Iurauit dominus exercituū dicēs: si non vt putaui ita erit. Significat etiam opprimere aut excidere siue deuastare aut consumere. 2. Reg. 21. Virum qui attriuit nos & oppressit iniq;. Osee. 4. Nocte tacere feci matrem tuam. Pro quo hebrei legunt. Nocte oppressi siue deuastaui aut excidi matrē tuam. Potest etiam significare tacere feci: sicut supra dictū est. & lxx. sequētes primum significatum transtulerūt. Nocti assimilaui matrem tuam. & in eodem. 10. Transire fecit samaria regem suum. pro quo hebrei legūt. Deuastauit vel consumpsit aut excidit samaria regem suum. & in eodē. 11. Sicut mane transiit: pertransit rex israel. Pro quo hebrei legūt. Mane excissus siue consumptus est rex israel. Abdie. 1. Quomodo conticuisses. Pro quo hebrei legūt. Quomō excissus vel consumptus es. Soph. 1. Conticuit omnis populus chanaā. Hiere. 47. Cōticuit ascalon. Quod hebrei exponunt. Excissus est siue consumptus vel deuastatus est. Pōt etiam significare conticescere: vt supra dictum est. & inde דמי Demi. i. excissio. siue consumptio. vt Esa. 38. Ego dixi in dimidio dierum meorum. pro quo hebrei legūt. Ego dixi in excissione vel in consumptione dierum meorum. Et secundum hoc significatum exponunt aliqui hebrei aliqua que supra in dictione דמם Damam diximꝰ significare tacere vel silere. vt. Ps. 30. Erubescant impii & deducantur in infernum. Hiere. 9. Et sileamus ibi quia dominus deus noster silere nos fecit. & in eodem. 25. Et conticuerūt arua pacis. vbi in predictis locis aliqui hebrei dicunt φ significat excidere vel opprimere: aut consumere. Sed potest significare tacere aut silere vel conticiscere: sicut supra dictum est quia possunt deriuari a dictione supradicta דום Dom. siue a dictione damam. De quo vide in predictis dictionibꝰ. In de דמי Domi. i. silentium. vt Esa. 62. Et ne detis silentiū ei. Ps. 82. Deus quis similis erit tibi. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Deꝰ non silentium tibi. Et propter predictam equiuocationem potest etiam interpretari. Deus non similis tibi. i. nullus est similis tibi. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur דומיה Dumia. vt. Ps. 21. Et nocte non ad insipientiam mihi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Et nocte nec est silentiū mihi. Ps. 38. Obmutui & humiliatus sum: & silui a bonis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Obmutui & siletio tacui de bono. Et de hoc vide supra in dictione דום Dom.

דמן Domen. stercus siue sterquilinium. vt. Ps. 82. Facti sūt stercus terre. Hiere. 9. In sterquilinium super faciē terre erūt. & in eodem. Et cadet morticinium hominis quasi stercus super faciem regiōis. & inde מדמנה Madmena per additionem mem in principio & he in fine. i. sterquiliniū secundum hebreos. Sed beatus Hieronymus trāstulit plaustrum. Esa. 25. Sicut teruntur palee in plaustro. Ponitur etiam מדמן Madmen pro silentio vel silente sicut dictio supradicta. Hiere. 48. Ergo silens conticesces. vbi pro eo quod in littera nostra est silens: in hebreo ponitur מדמן Madmen. & dicunt aliqui hebrei φ est nomen proprium cuiusdam loci regionis moab. Et interpretatur stercus siue sterquilinium.

דמע Damaa. lachrimare siue lachrimas fundere. plorare. vt Hiere. 13. Plorans plorabit & deducet oculus meus lachrimā. & inde דמעה Dimaa. i. lachrima. vt in loco predicto. & 4. Reg. 20. Vidi lachrimam tuam. Esa. 25. Auferet dominus deus lachrimā. & Thren. 1. Et lachrime eius in maxillis eius. Quod in hebreo legitur in singulari. s. & lachrima eius in maxillis eius. & sic in aliquibus aliis locis vbi in translatione nostra legitur pluraliter. in hebreo legitur singulariter. & in plurali dicitur דמעות Demaoth. i. lachrime. vt Thren. 2. Defecerūt pre lachrimis oculi mei. Significat etiam דמעה Dimaa Liquorem. s. vini vel olei. secūdū hebreos. vt Exo. 22. Pro eo quod nos habemus decimas & primitias tuas nō tardabis offerre. Hebrei legūt. Plenitudinem tuam. s. frugum: & liquorem tuū. s. vini vel olei: non tardabis. s. offerre. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum.

דמשק Damesec. nomē proprium viri vel loci. vt Gen. 15. Et filius procuratoris domus mee: iste damascꝰ eliezer. 4. Reg. 8. Venit quoq; eliseus in damascū. Esa. 7. Caput syrie damascus. Amos. 3. In plaga lectuli & in damasci grabato. Sed in predicto loco dicunt aliqui hebrei φ est nomen cōmune: & φ significat angulum. & sic ipsi legunt. In plaga lectuli & in angulo grabati. Alii vero dicunt φ deriuatur a dictione משק Mesech. que significat gubernare: siue sustentare. vt sit sensus. In plaga lectuli & in sustentaculo grabati.

דנא Dena. siue דנה in lingua chaldaica est pnomē demōstratiuum generis feminini vel neutri. Dan. 2. Vt quererent miam a facie dei celi super sacramento isto. & in eodem. sacramentum hoc reuelatum est mihi. & in eodem. hoc est somniū. Et quandoq; preponitur ei littera caph. & dicitur כדנה. i. sic aut huiuscemodi. Hiere. 10. Sic ergo dicetis eis. Dan. 2. Verbum huiuscemodi non sciscitatur.

דנג Donag. cera. vt. Ps. 67. Sicut fluit cera a facie ignis. Ps. 96. Mōtes sicut cera fluxerunt a facie domini. Michee. 1. Sicut cera a facie ignis.

דעך Daach. extinguere. conterere. consumere. vt Iob. 21. Quotiēs lucerna impiorū extinguetur. Ps. 117. Exarserunt sicut ignis in spinis. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Extincti sunt quasi ignis spinarum. Prouer. 20. Extinguetur lumen eius in mediis tenebris. Significat etiam conterere vel cōsumere. vt Iob. 6. Et vt incaluerint soluentur de loco suo. i. contriti vel consumentur. Esa. 43. & cōtriti sunt quasi linū.

דפי Dophi. opprobrium. Scandalū vt. Ps. 49. Et aduersus filium matris tue ponebas scandalum. & solum inueni tur in predicto loco. Beatus vero Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit opprobrium.

דפק Daphac. pulsare. impellere. vt Iudi. 19. Et circūdātes domū senis fores pulsare ceperūt. Cāti. 5. Vox dilecti mei pulsantis. Gen. 37. Quas si plus in ambulando fecero laborare morientur vno die. Pro quo hebrei legunt. Et si impellerent eas vno die morientur omnes oues. i. si eas fecero ambulare plus solito: morientur omnes oues. Vnde beatus Hieronymus transtulit sensum.

דק Dac. siue דקק. cōminuere. cōterere. attenuare. Et semper scribitur cum simplici coph. vt Exo. 30. Cūq; in tenuissimum puluerem vniuersa cōtuderis. Pro quo hebrei legunt. Et contūdes ea & cōminues. & in eodem. 32. Et cōtriuit vsq; ad puluerem. pro quo hebrei legunt. Et contriuit donec cōminutum est. Deut. 9. Omnino quoq; in puluerem redigens. i. in puluerē cōminuens. 2. Reg. 22. Quasi lutum platearum cōminuam eos. & illud quod habetur psalmo. 17. Et quasi lutum platearum delebo eos. Ibi est scribitur ארקם Aricem per res & non per daleth. 4. Reg. 23. Combussit & cōminuit in puluerem. 2. Paralip. 34. Lucos etiam & sculptilia succidit atq; cōminuit. Et in eodem Lucos & sculptilia contriuit in frusta. Pro quo hebrei legunt. Lucos & sculptilia contriuit ad comminuēdum. i. in minutissimas partes. Esa. 28. Neq; in vngulis suis comminuet eum. & in eodem. 41. Triturabis gentes & cōminues. Michee. 4. Et cōminues populos multos. & inde דק Dac. idest minutum siue cōminutum aut tenue vt Exo. 16. Apparuit in solitudine minutum & quasi pilo tussum. Accipitur etiam pro minutissimo vel tenuissimo puluere. vt Esa. 29. Et erit sicut puluis tenuis multitudo ventilantiū te. & in eodem. 40. Ecce insule quasi puluis exiguus. & scribitur aliquādo cum he in fine & dicitur דקה Daca. vt Leuit. 16. Et hauriens manu compositum thymiama in incensum. Pro quo hebrei legūt. Et plenis pugnis siue pugilis suis thimiamatis aromatum comminuti aut tenuis. 3. Reg. 19. Et post ignē sybilus aure tenuis. & in plurali דקות Dacoth. vt Gen. 41. Confecteq; macie. Pro quo hebrei legūt. Et tenues carne. & in eodem. Alie quoq; totidem spice tenues. Item דק Dac. i. lippus secundum beatū Hieronymum. vt Leuit. 21. Si gibbus si lippus. Hebrei tamen dicunt φ in predicto loco significat eū qui habet tenuē pellē vel telā super pupillā oculi. & inde דוק Doc. pro quo beatus Hieronymꝰ transtulit nihilum. Esa. 40. Qui extendit velut nihili celos. & et in hoc loco hebrei dicūt φ significat cortinā vel telā tenuē. & legūt sic. Qui extēdit velut cortinā vel telam celos.

דקר Dacar. perfodere. transfigere. cōfigere. vt Nu. 25. Et perfodit ambos simul: virum. s. & mulierem. Iudi. 10. Qui iussa perficiens interfecit eum. pro quo hebrei legūt. Et transfixit eum & mortuꝰ est. 1. Reg. 31. Euagina gladiū tuū & percute me. pro quo he. le. Euagina gladiū tuum & transfige me vel confige me. Esa. 13. Omnis qui inuentus fuerit occidetur. pro quo hebrei legūt Transfigetur vel perfodietur. s. gladiis. Zach. 12. Aspicient ad me quem cōfixerunt. & in eodē. 13. Et cōfigent eū pater eius & mater eius & inde מדקרים Meducarim. i. transfixi vel cōfixi. s. gladiis pro quo btūs Hieronymus trāstulit vulneratos. Hiere. 37 Et relicti fuerint ex eis aliq vulnerati. & inde מדקרות Madceroth. i. confixiones vel cōpunctiones. Prouer. 12. Est qui promittit & quasi gladio pungitur. pro quo hebrei legunt Est qui promittit vel qui profert quasi compunctiōes vel perfossiones gladii.

דר Dar. nomen cuiusdam lapidis preciosi. vt Ester. 1. Sup pauimentum smaragdino & pario strati lapide dispositi erant. & dicunt hebrei φ significat lapidem lucidum & quod deriuatur a דרום Darom quod significat meridiem.

דרר Deror. libertas. remissio. electio. turtur. vt Leuit. 25. Et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terre tue. i. libertatem. Hiere. 34. Predicans vt dimitteret vnusquisq; seruum suum. pro quo hebrei legunt. Predicans eis remissionem vel libertatem: vt dimitteret vnusquisq; seruum suum. & in eodē. Vt predicaretis libertatē vnusquisq; ad amicū suū. & in eodē. Ecce ego predico libertatē ait dominus. & scribitur cum vau in secūda syllaba. Significat et דרור Deror purum vel electū. vt Exo. 30. Sume tibi aromata prima myrrhe electe. i. eius que libere transit per manus mercatorū. Est etiā nomē cuiusdā auis. pro quo in nr̄a trāslatione ponitur turtur. vt. Ps. 83. Et enī passer inuenit sibi domum & turtur nidum. & beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta he. ve. posuit genus pro specie & transtulit auem. Et similiter Prouer. 26. Sicut auis ad alta transuolans & passer quolibet vadens. vbi ponitur pro passere. Et dicit aliqui φ significat hirundinē: eo quod libere nidificat apud homines in quacūq; domo absq; vllo timore.

דראון Deraon. abominatio. opprobriū. vt Esa. 66. Et erūt vsq; ad facietatem visiōis omni carni. Pro quo hebrei legūt

Et erunt in opprobrium: siue in abominationem omni carni. Potest etiam significare sicut est in littera nostra. vt sit dictio composita a די De. quod significat abundantiam vel sacietatem aut satis: & ראון Raon quod deriuatur a verbo ראה Raa. quod significat videre. & licet dictio די De. scribatur cum littera Iod ad hoc quod significet abundantiam vel sacietatem: tamen in compositione potest omitti illa littera: sicut in aliis dictionibus compositis in quibus deficiunt vel superfluunt alique littere & maxime quando sunt littere vocales: sicut est Iod. & translatio chaldaica concordat cum littera nostra. in qua sic habetur. Donec dicant iusti satis vidimus. ponitur etiam predicta dictio דראון Deraon. Dan. 12 vbi dicitur. Alii in opprobrium vt videant semper. i. vt satis videant. Pro quo hebrei legunt. Alii in opprobrium in abominationem semper. potest etiam legi sic. In facietatem vel in abundantiam visionis semper. Quod est idem sensus cum littera nostra.

דרבן Darban. stimulus. vt. 1. Reg. 13. vsque ad stimulum corrigendum. & in plurali דרבנות Darbonoth. vt eccles. 12. Verba sapientium sicut stimuli.

דרג Darag. maceria. sepes. & scribitur cum mem in principio & cum he in fine & dicitur מדרגה Madrega. vt Cant. 2. In cauernis macerie. & in plurali מדרגות Madregoth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit sepes. Ezech. 38. Et cadent sepes & omnis murus. Sed in suis explanationibus super loco predicto dicit quod significat munitiones. & in lingua chaldaica דרג Darag significat gradum vel locum eminentem.

דרדר Dardar. tribulus. vt Gen. 3. Et spinas & tribulos germinabit tibi. Et solum inuenitur in predicto loco. Et ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali.

דרך Darach. calcare. conculcare. ambulare. incedere. ire. viam facere. dirigere. tedere. extendere. s. arcum. vt Deut. 1. Et ipsi dabo terram quam calcauit. & in eodem. 11. Omnis locus quem calcauerit pes vester: vester erit. & in eodem. 33. Et tu eorum colla calcabis. Ios. 1. Omnem locum quem calcauerit vestigium pedis vestri. Iudi. 5. Conculca aia mea robustos. & in eodem. 20. Ceciderunt atque prostrati sunt ad orientalem plagam vrbis gabaa. pro quo hebrei legunt. Calcauerunt siue conculcauerunt eum vsque contra gabaa. Iob. 22. Nunquid semitam seculorum custodire cupis: quam calcauerunt viri iniqui. i. per quam ambulauerunt viri iniqui. & in eodem. 28. Non calcauerunt eam filii institorum. Ps. 90. Sup aspidem & basiliscum ambulabis. Esa. 11. Ita vt transeant per eum calciati. i. vt ambulent vel incedant per eum. & in eo. 59. Omnis qui calcat in eis ignorat pacem. i. omnis qui ambulat vel incedit in eis. Michee. 1. Et calcabit super excelsa terre. Significat etiam calcare vuas vel oliuas in torculari. vt Iudi. 9. Vastates vineas vuasque calcantes. Nee. 13. Calcantes torcularia in sabbato. Esa. 63. Et vestimenta tua sicut calcantis in torculari. & in eodem. Torcular calcaui solus. Hiere. 25. Celeuma quasi calcantium concinetur. Thren. 1. Torcular calcauit dominus. Michee. 6. Tu calcabis oliuas. Item significat viam facere siue viam preparare. vt Abach. 3. Viam fecisti equis tuis in mari. Potest etiam legi sic. Calcasti in mari equis tuis. Ponitur etiam pro triturare. vt Hiere. 51. Filia babylonis tempus triture eius. Significat etiam dirigere vel incedere. Ps. 24. Diriget mansuetos in iudicio. & in eodem. Dirige me in veritate tua. Ponitur etiam pro oriri. vt Nu. 24. Orietur stella ex iacob. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. Incedet siue ambulauit stella ex iacob. Inde דרך Darech. siue דרך Derech. i. via. Iter. consuetudo. Mos. vt Gen. 6. Omnis quippe caro corruperat viam suam. Et in eodem. 19. Et mane proficiscemini in viam vestram. & in eodem. Et custodierit me in via per quam ambulo. Exo. 4. Cumque essent in itinere in diuersorio. & in eodem. 18. Viam per quam ingredi debeant. Nu. 21. Et tedere cepit populus itineris ac laboris. & in eodem. Via regia gradiemur. Ios. 23. En ego hodie ingredior per viam vniuerse terre. Iudi. 17. Cumque venisset in montem ephraim iter faciens. 1. Reg. 12. Et docebo vos viam rectam & bonam. 3. Reg. 13. Nec reuerteris per viam qua venisti. & in eodem. Abiit ergo per aliam viam & non est reuersus per iter quo venerat. Iob. 17. Et tenebit iustus viam suam. Ps. 1. Quoniam nouit dominus viam iustorum & iter impiorum peribit. Ps. 2. Nequando irascatur dominus & pereatis de via iusta. Esa. 10. Et baculum suum leuabit super te in via egypti. & in eodem. 40. Parate via domino. Ponitur etiam pro more vel consuetudine: vt Gen. 19. Et nullus virorum remansit qui possit ingredi ad nos iuxta morem vniuerse terre. & in eodem. 31. Quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. & etiam ponitur aliquando in nostra translatione via: pro more vel consuetudine Et in plurali דרכים Derachim. i. vie. vt Hiere. 6. State super vias & videte. & quando post se regit genitiuum vel quando componitur cum pronominibus amittit litteram mem. vt Leuit. 26. De serteque fient vie vestre. 2. Parali. 13. Reliqua autem sermonum abie viarumque & operum eius. Ps. 24. Vias tuas domine demonstra mihi. Ps. 118. Vias meas annunciaui. Ps. 137. Et cantent in viis domini. Prouer. 10. Qui autem deprauat vias suas manifestus erit & in eodem. 28. Qui peruersis graditur viis concidet semel. & in eodem. 31. Et diuitias tuas ad delendos reges. Pro quo hebrei legunt. Et vias tuas ad delendos reges. Esa. 58. Et glorificaueris eum dum non facis vias tuas. vbi ponitur ibi vias pro negociis vel operibus. Inde מדרך Midrach. i. quantum potest calcare vnius pedis vestigium: vt Deut. 2. Neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest vnius pedis calcare vestigium Item דרך Darach. tendere. s. arcum vel sagittas. vt. Ps. 7. Arcum suum tetendit. Ps. 10. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum. Ps. 36. Et intenderunt arcum suum. Ps. 63. Intenderunt arcum rem amaram. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Intenderunt sagittam suam verbum amarissimum. Esa. 5. Omnes arcus eius extenti. & in eodem. 21. A facie arcus extenti. Hiere. 9. Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii. & in eo. 51. Non tendat qui tendit arcum suum. Thren. 2. Tetendit arcum suum quasi inimicus.

דרכמן Darchemon. drachma. solidus. vt Esdre. 2. Auri solidos quadraginta millia & mille. Nee. 7. Auri drachmas viginti millia. & solum inuenitur in numero plurali.

דרום Darom. meridies. siue austrum. vt Deut. 33. Mare & meridiem possidebit.

דרע Daraa. in lingua chaldaica significat brachium. Dan. 2. Pectus & brachia de argento. & scribitur etiam cum aleph in principio. & dicitur אדרע Edraa. Esdre. 4. Et prohibuerunt eos in brachio & robore.

דרש Daras. querere. consulere. exquirere. requirere. vt Gen. 9. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram. & in eodem. Et de manu fratris eius requiram animam hominis. & in eo. 42. Sanguis eius exquiritur. Leuit. 10. Cum quereret moyses exustum reperit. Deut. 4. Si tamen toto corde quesieris eum. & in eo. 13. Quere solicite & diligenter rei veritate perspecta. Esdre. 10. Vt quererent rem. vbi ponitur דריוש Darios pro דרש Deras. & Ps. 9. Queretur peccatum illius & non inuenietur. Ps. 13. Aut requirens deum. Ps. 21. Laudate dominum qui requirunt eum. Ps. 33. Exquisiui dominum & exaudiuit me. Ps. 108. Et eiciantur de habitationibus suis. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et querantur in parietinis suis. Ps. 110. Exquisita in omnes voluntates eius Ps. 118. In toto corde meo exquisiui te. Esa. 31. Et dominum non exquisierunt. & in eo. 55. Querite dominum dum inueniri potest. & in eodem. 58. Me etenim de die in diem querunt. & in eodem. 62 Tu autem vocaberis quesita ciuitas. & in eodem. 65. Quesierunt me qui antea non interrogabant. Ponitur etiam pro consulere vel interrogare. vt Gen. 25. Perrexitque rebeca vt consuleret dominum. Ezech. 14. Et venerit ad prophetam vt interroget per eum me. & in eodem. 20. Venerunt de seniori bus israel vt interrogarent dominum. & in eo. Nunquid ad interrogandum me vos venistis. & in voce passiua significat respondere ad interrogata. vt in eodem. 14. Nunquid interrogatus respondebo eis. & in eo. 20. Viuo ego quia non respondebo vobis. & inde מדרש Midras. i. liber in quo scribuntur res geste: eo quod in eo requiruntur res geste seu preterita. vt 2. Paralip. 13. Reliqua autem sermonum abie viarumque & operum eius scripta sunt diligentissime in libro addo prophete.

דשא Dasa. germinare. pululare. Herbam facere. vt Gen. 1. Germinet terra herbam virentem. Ioel. 2. Quia germinauerunt speciosa deserti. Inde דשא Dese. i. herba. dum est tenera & recens orta. Gen. 1. vt supra. & in eodem. Et protulit terra herbam virentem. Deut. 32. Quasi imber super herbam. Hiere. 50. Quoniam effusi estis sicut vituli super herbam.

דשן Dasan. impinguare. incrassari. Pingue esse. cinerem colligere. vel a cinere mundare. Deut. 31. Cumque comederint & saturati crassique fuerint. Ps. 19. Et holocaustum tuum pingue fiat. Ps. 22. Impinguasti in oleo caput meum. Prouer. 11. Anima que benedicit impinguabitur. & in eodem. 13. Aia autem operantium impinguabitur. & in eo. 15. Fama bona impinguat ossa. & in eo. 28. Qui vero sperat in domino saluabitur. pro quo hebrei legunt. Qui vero sperat in domino impinguabitur. Esa. 34. Incrassatus est adipe. & in eo. Et humus eorum adipe pinguium. Pro quo hebrei legunt. Et humus eorum adipe impinguabitur. & inde דשן Dasen. i. pinguis vel crassus. vt Esa. 30. Eritque vberrimus & pinguis. & in plurali דשנים Desenim siue דשני Disne. Ps. 21. Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terre. Ps. 91. Vberes & bene patientes erunt. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Pingues & frondentes erunt. & inde דשן Desen. vel דשן Dasen cum accentu in prima syllaba. i. pinguedo. crassitudo. vt Iudi. 9. Nunquid possum deserere pinguedinem meam. Ps. 66. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. Esa. 55. Et delectabitur in crassitudine aia vestra. Hiere. 31. Et inebriabo aiam sacerdotum pinguedine. Item דשן Desen siue דשן Dasen. i. cinis. vt Leuit. 1. In quo cineres effundi solent. pro quo hebrei legunt. In locum cineris. & in hebreo caret numero plurali. & in eodem. 4. Folletque cineres quos vorans ignis exussit. 3. Reg. 13. Et effundetur cinis qui in eo est. & inde verbum דשן Dasen. i. cineres colligere. vel a cinere mundare. vt Exo. 27. Faciesque in vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres. Nu. 4. Sed & altare mundabunt cinere. & inde illud psalmi. 20. Et holocaustum tuum pinguefiat: exponunt aliqui hebrei. Et holocaustum tuum incineretur. i. in cinere redigetur sup altare holocausti.

דת Dath. edictum. lex. ritus. constitutio. sententia. Esdre. 8. Dederuntque edicta regis satrapis qui erant de conspectu regis. Ester. 1. Scientium leges ac iura maiorum. & in eodem. & scribantur iuxta legem persarum atque medorum. & in eodem. 3. Nouis vtens legibus. & in eodem. Insuper & regis scita contemnens. Pro quo hebrei legunt. Et leges siue edicta regis non ipsi faciunt. i. contemnunt. & in eodem. Statimque edictum pependit in susis. & in eodem. 4. Et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens. Dan. 2. Vna est de vobis sententia. & aliquando scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. Et egressa sententia sapientes interficiebantur. Ponitur etiam pro tributo quod datur regibus vel principibus per singulos annos. vt Esdre. 6. vt de arca regis. i. de tributis que dantur de regione trans flumen.

דתאה Ditha in lingua chaldaica significat herbam siue fenum. Dan. 4. Et cum feris pars eius in herba terre.

דתבריא Dethabraia. in lingua chaldaica significat optimates siue magnates. & solum inuenitur in numero plurali. Dan. 3. Duces & tyranni & optimates.

De incipientibus a littera. ה. He.

ה Ha. Ista particula ה Ha. Nunquam reperitur sola per se sicut nec vlla alia littera hebraica. Sed apponitur nomini vel verbo & aliquibus aliis partibus orationis. Et quando preponitur: tunc communiter est quasi articulus demonstratiuus sicut in greco. ὁ. ἡ. τό. qui sunt articuli masculini & feminini & neutrius sicut in nostro vulgari dicitur. El. la. los. las. Et sic in hebreo dicitur האיש Hais. i. vir cum predicto articulo El. s. vir specialis de quo habemus aliquam cognitionem: vel de quo facta est aliqua mentio. & ideo nunquam apponitur nomini proprio quia est notus per se & non indiget tali articulo. nec etiam predictus articulus apponitur nomini quando illud nomen iungitur cum pronomine deriuatiuo. s. Meus. tuus suus. noster. vester. Nisi in paucis admodum locis: vt Ios. 7. Et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei. vbi huic nomini tabernaculi mei in hebreo preponitur predictus articulus & dicitur האהלי Haaholi. Et quantum memoria teneo solum inuenitur in predicto loco. In aliis vero locis semper apponitur nomini quod non habet post se pronomen adiunctum. vt Gen. 42. Locutus est nobis dominus terre dura. pro quo in hebreo habetur. Locutus est nobis vir dominus terre dura. vbi preponitur predicta particula ה Ha huic dictioni vir. Exo. 11. Fuitque moyses vir magnus valde. Pro quo in hebreo habetur. Etenim vir moyses magnus valde. s. fuit האשה Haisa. i. mulier cum predicto articulo. la. vt Gen. 3. Mulier quam dedisti mihi sociam. האנשים Haanasim. idest viri. cum predicto articulo los. vt Gen. 34. Irati sunt valde. pro quo in hebreo habetur. Irati sunt viri valde. Exo. 35. Viri cum mulieribus prebuerunt. הנשים Hanasim. i. mulieres cum predicto articulo. las. vt in eodem. 15. Egresseque sunt omnes mulieres post eam. & predictus articulus ה Ha preponitur omnibus casibus & generibus & numeris. Nominatiuo vt הארץ היתה Haares haitha. i. terra erat. vt Gen. 1. Terra autem erat inanis & vacua. genitiuo vt מקוה המים Micue hamaim. i. congregationem aquarum. vt in eodem. Congregationesque aquarum vocauit maria: Datiuo vt על האדם Al haadam. i. homini. vt in eodem. 2. Precepitque ei dicens. Pro quo in hebreo habetur. Precepitque dominus deus homini siue ipsi, adedicens. Accusatiuo vt את השמים Eth hasamaim. i. celos. vt in eodem. 1. In principio creauit deus celum & terram. Vocatiuo vt האזינו השמים Haazinu hasamaim. i. audite celi. vt Deut. 32. Audite celi que loquor. Ablatiuo vt ביום השמיני Baiom hasemini. i. in die octauo. vt Leuit. 9. Facto autem octauo die. & aliquando ponitur pro hoc articulo vocatiuo. o. vt המלך Hamelech. i. o. rex. vt Iudi. 3. Verbum secretum habeo ad te. o rex השר Hasar. i. o princeps. vt. 4. Reg. 9. Verbum mihi ad te o princeps. & in eo. At ille dixit ad te o princeps. הנער Hanaar. i. o adolescens. vt. 1. Reg. 17. De qua progenie es. o adolescens הראה Haroe. i. o videns. vt. 2. Reg. 15. O videns reuertere in ciuitatem הכהנים Hacohanim. i. o sacerdotes. vt Malach. 1. O sacerdotes qui despicitis nomen meum. Et secundum hebreos nunquam preponitur nomini proprio predictus articulus: nisi tamen nominibus appellatiuis. Et licet preponatur huic nomini ade tamen preponitur ei prout est nomen

mē appellatiuum & significat hominem. Significat et q̄si pnomē demōstratiuū.vt האיש Hais.i.ille vir.vt.2.Reg.12 Tu es ille vir qui fecisti hāc rem.vbi pro eo quod in lr̄a nostra est ille vir in hebreo habetur Hais. האשה Haissa.i.illa mulier.vt.1.Reg.1.Ego sum illa mulier que steti coram te hic. הרחבה Archaba.i.illa latissima.Hiere.51.Murus babylonis ille altissimus. debet legi latissimus. & in hebreo murus est generis feminini.& aliq̄ significat emphasim.i.nimiam quandā expressionem vel excellentiam. Sicut apud latinos. Alexander ille magnus. Sic apud hebreos.dicitur. האלהים Haelohim siue האל Hael.i.ille de⁹ qui est sup oēs deos. הגבור Hagibor.i.ille magn⁹. הגדול Hagadol.i.ille magn⁹. הנורא Hanora.i.ille terribilis.vt Deut.10.De⁹ magn⁹ & potens & terribilis.vbi oīibus his dictionibus preponitur predictus articulus ה Ha.vt העלמה Haalma.i. virgo cū predicto articulo.vt Esa.7.Ecce uirgo cōcipiet & pariet filium. Apponitur etiam hec littera ה cum apice patha nominī uel pronominī aut uerbo. Et est articul⁹ interrogādi uel dubitandi:& significat nunquid uel nun.vt Geñ.4.Nūquid custos fratris mei ego sum.& in eodem.18. Nun vere paritura sum.& in eodem.20.Nun gentem ignorantem & iustam interficies.& in eodem.27.Nun vnā tm̄ benedictionem habes.& in eodē.34.Nunquid vt scorto abuti debuere sorore nostra.& in eodē.37.Nunquid rex noster eris.Et in eodem.41.Nun inuenire poterim⁹ talem uirū.& Exo.2.Nun occidere me uis.Nu.11.Nunquid ego concepi oēm hanc multitudinem.& in eodem.16.Nun paruū uobis est. Iob.4.Nunquid homo dei cōparatione iustificabitur. Et sic in aliis q̄ plurimis locis. Item ponitur pro forsitan. vt Exo.14.Forsitā non erāt sepulchra in egypto.Iob.11.Forsitan vestigia dei cōprehendes. Item significat vtrū. Geñ.24.Vtrum prosperum iter suum fecisset deus.& in eodem 27.Vtrum tu sis filius meus esau.& in eo.37.Vide vtrū tunica filii tui sit.& in eodem.42.Vtrum falsa an vera sint. Exo.16.Vt tentem eū vtrum ambulet in lege mea.Nu.11. Iam nunc videbis vtrum meus sermo opere compleatur. & in eo.13.Vtrū fortis sit an infirmus.ponitur etiam in predicto loco pro An.& in eodē.16.An & oculos nostros vis eruere.& 1.Reg.21.An desūt nobis furiosi.Iob.40.An extrahere poteris leuiatan hamo.Item ponitur pro hac particula.Si.interrogatiue vel dubitatiue.vt Geñ.8.Vt videret si iam cessassent aque.& in eo.43.Si pater viueret:si haberemus fratrem.& Exo.4.Vt videam si adhuc viuat.Ps.13.Vt videat si est intelligens.Ps.57.Si vere vtiq̄ iustitiam loquimini.Item ponitur pro.Ne.Interrogatiue uel dubitatiue aut admiratiue.vt.3.Reg.13.Tu ne es vir dei qui venisti de iuda.& in eo.17.Etiam ne viduā apud quam ego vtcūq̄ sustentor afflixisti.& in eodem.18.Tu ne es ille qui cōturbas israel.Item ponitur pro ecce.vt Iob.26.Ecce gigantes gemūt sub aquis.Et q̄si apponitur verbo vel participio aliquādo ponitur pro noīe relatiuo.s.qui.que.quod. vt Geñ.2.Ipse est qui circuit oēm terrā euila.& in eodē. 24.Quis est ille homo qui venit per agrum.Ios.10.Et ait ad principes qui secū ierant.vbi ponitur ההלכו Hehalchu. idest qui ierant vel qui ambulauerant.& Esdre.10.Omnes viri qui duxerūt vxores alienigenas. Ester.1. Qui regnauit ab india vsq̄ ad ethiopiam. Habet fortasse & alios modos significādi:qui possunt reduci ad supradictos. De quo vide in superiori tractatu grāmatice.

הה Hah.interiectio est dolentis.pro quo beatus Hieronymus transtulit. Ve.vt Ezech.30. Vlulate ve diei. & aliquādo scribitur cū aleph in pricipio.& dicitur אהה Ahah. De quo vide supra in littera aleph.

הא He.ecce.vt Geñ.47.Accipite semina & serite agros. Pro quo hebrei legunt. Ecce vobis semen & serite terrā.& Ezech.16.Quapropter & ego vias tuas in capite tuo dedi.pro quo hebrei legūt.Et etiam ego ecce viam tuam in capite.s.tuo dedi.

הבהב Habhab..offerre.vt Osee.8.Hostias offerent. & solum inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur a dictione יהב Iahab.que significat adducere vel afferre siue offerre. Alii vero dicūt q̄ significat cōcremare siue assare.quia idem significat in lingua chaldaica & arabica.

הבה Haba.aduerbium est exhortandi vel inuitandi.s.eia. age. agite. beat⁹ Hieronym⁹ transtulit venite.Geñ.11 Venite faciam⁹ lateres. De q̄ vide īfra in dictiōe יהב Iahab.

הבל Habal.euanescere.siue vanū esse. Aut vane agere: vel vane loqui.vt.4.Reg.17.Secutiq̄ sūt vanitates & vane egerūt.Iob.27.Et quid sine causa vana loquimini.Hiere.2.Et ambulauerunt post vanitatem & vani facti sunt. & inde הבל Hebel siue הבל Habel.i.vanitas aut vanum.& in plurali הבלים Habalim.i.vanitates aut vana.vt Eccl's.1.Vanitas vanitatū dicit eccl's: vanitas vanitatū & oia vanitas. & in eo. Vidi cūcta que fiunt sub sole & ecce vniuersa vanitas.& in eodē.2.Et est quicq̄ tam vanū. & in eo. Adolescētia & voluptas vana sunt.Deut.32.Irritauerūt me in vanitatibus suis.Hiere.10. Vana sunt & opus risu dignū.Ponitur etiam pro idolis vel pro sculptilibus .vt in eodem.14. Nūquid sunt in sculptilibus gentium qui pluat.

הבן Haben.gen⁹ eboris.Sed quia est dictio obscura & inusitata.ideo btūs Hieronym⁹ posuit in trāslatiōe. ipsum hebraicū.vt Ezech.27.Dētes eburneos & hebeninos. vbi ponitur in hebreo הבנים Habnim.in nūero plurali.& solū inuenitur in predicto loco.Et dicunt aliqui hebrei q̄ significat quoddā genus ligni pulcherrimi.

הבר Hober.augur.astrologus.vt Esa.47.Stent & saluent te augures celi qui contemplantur sydera.lxx. vero sic transtulerunt. Stent & saluam te faciant astrologi celi.& solum inuenitur in nūero plurali & in predicto loco.

הגה Haga.meditari.loqui.clamare.sonos seu verba proferre.rugire.gemere.amouere.auferre.vt Iob.27.Neq̄ lingua mea meditabitur mendacium. Ps.1. Et in lege eius meditabitur die ac nocte.Ps.2.Et populi meditati sunt inania.Ps.62.In matutinis meditabor in te.Ps.70.Sed & lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam.i. loquetur. Ps.76.Et meditabor in oībus operib⁹ tuis.Esa.33.Cor tuū meditabitur timorē.& in eo.37.Meditat⁹ est in spiritu suo duro per diē estus.Sed dicunt hebrei q̄ in predicto loco significat amouere vel auferre.& sic legunt. Amouit siue abstulit in spiritu suo duro.& in eodē.59.Concepim⁹ & locuti sumus de corde verba mendacii.ponitur et pro clamare. vt.Ps.113.Nō clamabūt in gutture suo.& btūs Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Nō sonabunt in gutture suo.Esa.8.Qui stridēt in incantationibus suis.pro quo hebrei legunt.Qui garriūt & clamāt vel sonant aut loquūtur Item significat rugire vel gemere.vt Esa.31. Quomō si rugiat leo & catulus leonis sup predam suā.& in eo.59.Et q̄si columbe meditantes gememus.& supra in eodē. 38.Meditabor vt colūba.i.gemā vel rugiam vt colūba.Inde הגה Hege.i.sonus.sermo.locutio.gemit⁹.vt Iob.37.Et sonum de ore eius procedētē.& Ps.59.Sicut aranea meditabuntur. Pro quo beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.Quasi sermonē loquēs.ponitur etiā pro gemitu.pro q̄ beat⁹ Hieronymus transtulit carmē.s.lugubre vel triste. vt Ezech.2. Et scripte erant in eo lamentationes & carmen

& ve.& aliq̄n scribitur cum duplici gnimal.& significat clamorem vel rugitum aut meditationem.vt.Ps.5. Intellige clamorem meum.& beatus Hieronymus transtulit. Intellige rugitum meum.Ps.38.In meditatione mea exardescet ignis.& aliq̄n scribitur cum tau in fine & dicitur הגות Haguth.vt.Ps.48.Et meditatio cordis mei prudentia. Inde הגיון Higaion.i.meditatio.vt.Ps.9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.pro quo hebrei legūt. In operibus manuum suarum corruit impius meditatio semper.siue meditatione semper.Ps.18.Et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper.Ponitur etiam pro cantico.vt.Ps.91.Cum cātico in cithara.Item הגה Haga.amouere.auferre.2.Reg.20.Amoto ergo illo de via transibat ois vir.& Prouer.25.Aufer rubiginem de argento.& in eodē. Aufer impietatem de vultu regis.

הגן Hagan.separatū.vt Ezech.42.Que via erat āt vestibulū separatum per viam oriētalē ingredientibus.vbi pro eo quod in littera nostra est separatum in hebreo habetur הגנה Hagina.& solum inuenitur in predicto loco.& dicunt hebrei q̄ significat rectum siue directum. Tamē si illa particula ה Ha esset articularis sicut supra in principio huius littere dictum est.Tunc dictio גנה Gina significat hortum siue pomerium.& tunc poterit esse talis littera.s.que via erat ante vestibulum siue ante peribolum horti siue pomerii per viam orientalem ingredientibus. Alii vero dicūt q̄ predicta dictio deriuatur a dictione נגן Nagan.que significat canere vel psallere.& legūt. Que via erat ante peribolum vel clausuram organizationis vel cantici.i. vbi leuite canebant laudes deo.& huius opinionis est Nicolaus de lyra cui concordat translatio chaldaica.

הד Hed.laus.siue gloria.vt Ezech.7. Prope est dies occisionis & non glorie montium.& dicunt hebrei q̄ significat sonitum siue clamorem aut resonantiam.Et q̄ deriuatur a sequenti dictione que significat sonitum vel clamorē Alii vero dicunt q̄ deriuatur a dictione הוד Hod.que significat laudem vel gloriam.sicut est in littera nostra. De quo infra dicetur.

הידד Hedad.sonitus.strepitus.clamor.pro quo beatus Hieronymus transtulit vocem calcātium.Esa.16.Vox calcantium irruit.& in eodem. Vocem calcantium abstuli.i. clamorem vel strepitum quem calcantes in torculari faciūt Quod etiam dicitur celeuma.vt Hiere.25. Celeuma quasi calcantium concinetur.& in eodem. 48.Nequaq̄ calcator vue solitum celeuma cantabit.& in eodem.51. Et super te celeuma cantabitur.in quibus locis ponitur predicta dictio pro celeuma.Et scribitur cum iod in prima syllaba.

הדברי Hadabre siue הדבריא Hadabraia in lingua chaldaica significat optimates siue principes. & solum inuenitur in numero plurali. Dañ.3.& ait optimatib⁹ suis.

הדה Hada.extendere.mitere.s.manū.vt Esa.11.Et in cauernam reguli qui ablactatus fuerit manū suam mittet. Et solum inuenitur in predicto loco.

הדך Hadach.conculcare.conterere.vt Iob.40. Et contere impios in loco suo.& solū inuenitur in predicto loco.

הדם Hadom.scabellum.vt Ps.109. Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Esa.66. Terra autem scabellum pedum meorum. Item הדם Hadem.in lingua chaldaica significat scidere:aut in frusta secare & inde הדמין Hadamin.i.frustra seu fragmenta. Dañ.1. Peribitis vos.pro quo hebrei legunt.in frusta concidemini.& in eodem.3. Dispereat:& domus eius vastetur.pro quo hebrei legunt. In frusta concidatur.

הדס Hadas.myrtus.vt Nee.8.Frōdes myrti & ramos palmarum.Esa.41. Dabo in solitudine cedrum & spinā & myrtum.& in eodem.55. Et pro vrtica crescet myrtus. & in plurali הדסים Hadasim. pro quo beatus Hieronymus transtulit.Myrteta.Zach.1.Et ipse stabat inter myrteta que erant in profundo.

הדף Hadaph.impellere.expellere. subuertere. vt Nu. 35. Si per odium quis hominem impulerit. Deut.6.vt deleret omnes inimicos tuos coram te.pro quo hebrei legūt. Vt expellat omnes inimicos tuos coram te. Prouer.10. Et insidias impiorū subuertet.Esa.22.Et expellam te de statione.Hiere.46.Non stetit:quoniam dominus subuertit eum Ezech.34.Pro eo quod lateribus & humeris impingebatis.i.expellebatis vel impellebatis.

הדר Hadar.decorare.honorare.gloriare.glorificare. vt Leuit.19.Et honora personā senis. Prouer.25. Ne gloriosus appareas coram rege.i.ne glorieris coram rege seu ne glorificeris.Threñ.4.Faciem senum non erubuerunt. Pro quo hebrei legunt. Facies senum non sunt honorate. vel non sunt decorate. Dañ.5. Deum qui habet flatum tuū in manu sua non glorificasti.Exo.23.Et pauperis non misereris in iudicio.pro quo hebrei legunt. Et paupere non honorabis siue non decorabis in iudicio. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum.& inde הדר Hadar siue הדר Heder.i.pulcher siue decorus:aut pulchritudo vl' decor. vt Leuit.23. Sumetisq̄ vobis die prio fruct⁹ arboris pulcherrime.Ps.95.Confessio & pulchritudo in conspectu eius.Ps.103.Cōfessionem & decorem induisti. Dañ.11. Et indign⁹ decore regio.Ps.144.Magnificentia glorie sanctitatis tue loquetur.pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit decorē glorie magnitudis tue & verba mirabilium tuorum loquar. Dañ.4. Et in gloria decoris mei.& aliq̄n scribitur cū tau in fine.vt.Ps.95. Adorate dñm in atrio sancto eius.pro quo beat⁹ Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Adorate dominum in decore sanctuarii.2.Paralip.20. Vt laudarent eū in turmis suis. pro quo hebrei legunt. Et laudarent decorē sanctuarii siue decorem sanctum aut in decore sanctuarii. Ponitur etiam pro dignitate. vt Prouer.14. In multitudine populi dignitas regis.i.gloria siue decor regis.& in plurali הדרי Hadre.pro quo in nostra translatione habetur splēdores.Ps.109.In splendoribus sanctorum.Sed beat⁹ Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem pro הדרי Hadre.legit הררי Harere cum duplici res.i.montes.vbi sic transtulit.In montibus sanctis.Et hec varietas cōtigit propter similitudinem res & daleth: que sunt quasi vnius figure.& fortasse in libris antiquis erat scriptū הררי Harere cū duplici res. Inde הדור Hadur.i.decorus gloriosus siue formosus.vt Esa.63.Iste formos⁹ in stola sua.& in plali הדורים Hadurim.vt in eodem.45.Et gloriosos terre humiliabo. Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco significat anfractus:siue abrupta:vel circuitus viarum:aut vias non rectas. & sic legunt. Et distorta.i.ea que non sunt recta rectificabo siue anfractus vel abrupta.s. viarum equabo. Item הדר Hadar in lingua chaldaica significat reuertere. Dañ.4. Et ad honorem regni mei decoremq̄ perueni.pro quo hebrei legunt.Et ad honorem regni reuersus sum siue reduct⁹ sum.

הו Ho.ve.Interiectio dolentis.vt Amos.5.Et in cūctis que foris sunt dicetur ve.ve.& solū inuenitur in pdicto loco.

הוא Hu.pronomen est tertie persone aut verbum substantiuum.s.ipse vel ipsum.ille vel illud.iste vel istud.is vl' id. est vel fuit.Geñ.2.Ipse est qui circuit omnem terram eui

lath. & in eodem. Ipsum est nomen eius. Et in eodē. 18. Ipse vero stabat iuxta eos. & in eo. 27. Quis igitur ille est qui dudū captam venationem attulit mihi. Exo. 6. Iste est aarō & moyses. & in eo. Iste est moyses & aaron. Ester. 7. Quis est iste & cuius potentie. Et accipitur etiam in genere neutro: quia hebrei non habent genꝰ neutrum: sed pro eo vtū tur cōiter genere masculino & aliquando feminino. Scribitur etiam היא Hi cum vau in medio dictionis. & cum puncto hiric in genere feminino. s. ipsa. illa. ista. vt Gen. 3. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. pro quo in hebreo habetur. Ipsa dedit mihi de ligno. & in eodem. Ipsa conteret caput tuum. Sed in predicto loco in codicibꝰ hebreorum scribitur הוא Hu cum puncto surec: quod interpretatur ipse vel ipsum & refertur ad semen: De quo supra dixerat: inimicitias ponam inter te & mulierem & semen tuum & semen illius. Vtroqꝫ tū mō legi potest: quia eisdē litteris vtrūqꝫ scribitur in hebreo scilicet ipsum & ipsa. Et in eodem. 17. Delebitur anima illa de populo suo. & in eodem. 24. Ipsa est mulier quam preparauit dominꝰ filio domini mei. & sic in aliis locis ponitur הוא Hi. cum vau in medio dictionis in genere feminino. Item ponitur הוא Hu. p hoc nomine relatiuo quis vel qui. vt Gen. 14. Qui habitabat in sodomis. & in eodē. Qui habitabat in conualle mābre. Ponitur etiam pro hoc verbo substantiuo Sum es fui. vt Gen. 20. Quia propheta est. & in eodem. In omni loco ad quem ingrediemur dices ꝙ frater tuꝰ sim. Deut. 32. Videte ꝙ ego sim solus. Vide etiam de hoc infra in dictione הוה Haua.

הוד Hod. gloria. laus. confessio. honor. decor siue species. Nu. 17. Et dabis ei precepta cunctis videntibus & partē glorie tue. 2. Paralip. 29. Et tibi laus. i. est. & Iob. 39. Gloria narium eius terror. Ps. 103. Confessionem & decorē induisti. Ps. 148. Confessio eius super celum & terrā. Hiere. 22. Ve domine: ve inclyte. Pro quo hebrei legunt. Ve domine siue ve domino & ve glorie eius. Dan. 11. Et non tribuetur ei honor regius. Osee. 14. Et erit quasi oliua gloria eius. Zach. 10. Quasi equum gloria eius in bello. Significat etiam decorem siue speciē. 1. Paralip. 7. Soror autem eius regina peperit virum decorū. Dan. 10. Et species mea immutata est in me.

הוה Haua. verbum est substātiuū. s. sum es fui. vt Gen. 27. Esto dominus fratrum tuorū. Esdre. 4. Nam & reges fortissimi fuerunt in ierusalem. Nee. 8. Et leuare te velis super eos in regē. Pro quo hebrei legunt. Et tu es sup eos rex. siue & tu velis esse super eos rex. Eccs. 2. Quid enim proderit homini de vniuerso labore suo. pro q he. le. quid enī est homini de vniuerso labore suo. Et aliquando scribitur cum aleph in fine. vt in eodem. 11. In quocūqꝫ loco ceciderit ibi erit. & Iob. 37. Qui precipit niui ve descendat in terra. i. vt descendat in terram sicut est in littera nostra. Dan. 2. Tu rex videbas. Pro quo hebrei legunt. Tu rex videns eras. & aliquando scribitur cum lamed in principio & aleph in fine loco he. Dan. 2. Sit nomen domini benedictum in secula. vide etiam de hoc infra in dictione היה Haia. Item הוה Houa siue הוה Haua aut הות Hauath. i. calamitas. vanitas. insidie. iniquitas. peruersitas. vt Iob. 6. Et calamitas quam patior. Esa. 47. Irruet super te calamitas quam non poteris expiare. Ponitur etiam pro vanitate. Ps. 51. Et preualuit in vanitate sua. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Confortatus est in insidiis suis. Prouer. 10. Insidias impiorum subuertet. Michee. 7. Et magnꝰ locutus est desiderium anime sue. Pro quo hebrei legūt. Et magnus locutus est iniquitatem vel peruersitatem anime sue. Sed mutando he primum in aleph: tunc potest significare desiderium. & in plurali. הוות Hauoth. Ps. 37. Et qui inquirebant mala mihi locuti sunt vanitates. sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit insidias. Ponitur etiam pro iniustitia. vt. Ps. 51. Iniustitiā cogitauit lingua tua. Pro quo beatus Hieronymus transtulit in predicto psalterio. Insidias cogitat lingua tua. Ps. 54. Et labor in medio eius & iniustitia. Pro quo beatus Hieronymus in predicto psalterio transtulit. Insidie in vitalibus eius. Ponitur etiā pro iniquitate. vt. Ps. 56. Donec transeat iniquitas. Sed etiam in hoc loco beatus Hieronymꝰ in predicto psalterio transtulit. Donec transeant insidie. Et dicūt aliqui hebrei ꝙ ab hac dictione deriuatur verbum תהותתו Thehothethu. Pro quo. lxx. trāstulerunt irruitis. vt. Ps. 61. Quousqꝫ irruitis in hominem. Pro quo beatus Hieronymus in predicto psalterio transtulit. Vsquequo insidiamini contra virum.

הוי Hoi. interiectio dolentis. siue o. quod est aduerbium vocatiui casus. vt Esa. 1. Ve genti peccatrici. & in eodem. 5. Ve qui coniungitis domum domui. & in eodem. Ve qui trahitis peccatum in funiculis vanitatis. & in eodē. Ve qui dicunt malum bonum & bonum malum. & in eodem. Ve qui sapientes estis in oculis vestris. & in eodem. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum. & in eodem. 10. Ve qui cōdunt leges iniquas. & in eodem. Ve assur virga furoris mei & Hiere. 22. Non plangent eum ve frater & ve soror: non concrepabunt ei ve domine & ve inclyte. & in eodem. 47. O mucro domini vsquequo non quiesces. & Zach. 2. O. O fugite de terra aquilonis & in eodē. 2. O sion fuge. Esa. 55. Omnes sitientes venite ad aquas. Pro quo hebrei legunt. O omnes sitientes venite ad aquas. & aliquando scribitur sine Iod. & dicitur הו Ho de quo supra dictum est.

הון Hon. diuitie: siue multitudo aut abundātia diuitiarum. substantia. sufficientia. satis. vt. Ps. 118. Sicut in omnibꝰ diuitiis. Prouer. 11. Non proderunt diuitie in die vltionis. Et in eodem. 13. Et quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Et in eodem. 19. Diuitie addunt amicos plurimos. Ponitur etiam pro substantiā. vt Prouer. 1. Omnem preciosam substantiam reperiemus. & in eodem. 3. Honora dominum de tua substantia. Et in eodem. 6. Omnem substantiam domꝰ sue tradet. Et in eodem. 10. Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius. Et in eodem. 13. Substantia festinata minuetur. Et in eodem. 24. Vniuersa substantia preciosa & pulcherrima. Significat etiam satis vel sufficientia. vt Prouer. 30. Et quartum ꝙ nunquam dicit sufficit. Et in eodem. Ignis vero nunqꝫ dicit sufficit. Ponitur etiam pro precio. vt. Ps. 43. Vendidisti populum tuum sine precio. idest sine substantia vel sine diuitiis.

הזה Haza. dormitare secundum hebreos. & inde הזים Hozim. idest dormitantes. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. videntes vana. quasi חזים Chozim cum littera cheth. Esa. 56. Videntes vana dormientes & amantes somnia. & solum inuenitur in predicto loco.

הי Hi. ve. Interiectio dolentis. vt Ezech. 2. Et scripte erant in eo lamentationes & carmen & ve. & solū inuenitur in predicto loco.

היא Hi. pronomen est tertie persone generis feminini. i. ipsa. illa. ista. ea. eadē. vt Gen. 20. Et ipsa ait frater meus est. Iudi. 4. Que iudicabat populum. Et in eo. Et sedebat sub palma que nomine illius vocabatur. Pro quo hebrei legunt. Et ipsa sedebat sub palma debbora. Thren. 1. Habitauit inter gentes pro qͦ in he. hr ipsa habitauit inter gētes. Et aliquando scribitur cū vau in medio dictiōis sicut supra dictum est in dictione הוא Hu. Ponitur etiam pro hoc verbo substantiuo sum es fui. vt Gen. 12. Quare non indicasti mihi ꝙ vxor tua esset. Et in eodem. 20. Dixitqꝫ de sara vxore sua soror mea est. Ps. 118. Quia in eternum mihi est.

היה Haia esse. verbum substantiuum. egrotare. euanescere. vt Gen. 6. Noe vir iustus atqꝫ perfectus fuit in generationibus suis. Et in eodem. 10. Ipse cepit esse potens in terra: & erat robustus venator coram domino. Et in eodē. Fuit autem principium regni eius babylon. Et in eodem. 21. Et fuit cum eo. Et in eodem. 26. Sit iuramentum inter nos. Exo. 3. Ego sum qui sum. & in eodem. Qui est misit me ad vos. Et in eodem. 9. Ecce manus domini erit super agros. Iudi. 16. Infirmus ero vt ceteri hominum. 1. Reg. 1. Fuit vir vnus de ramathaim. 2. Reg. 4. Duo viri principes latronum erant filio saul. Et 1 go. 7. Ego ero ei in patrē & ipse erit mihi in filium. Dan. 1. Fuit autem daniel vsqꝫ ad annum primum cyri regis. Et aliquando scribitur sine he finali. vt in aliquibus locis supradictis. Scribitur etiam aliquando cum duplici iod. vt Gen. 24. Soror nostra crescas in mille millium. Pro quo in hebreo habetur: Soror nostra tu sis in mille millium. 2. Reg. 15. Si veneris mecum eris mihi oneri. & a predicta dictiōe: & a supradicto verbo הוה Haua. deriuatur nomen domini tetragrammaton quod scribitur quattuor litteris. scilicet. Iod. he. vau. he. & significat esse vel essentiam. pro quo beatus hieronymus & alii interpretes traduxerunt dominum. & etiam hebrei pro hoc nomine legunt אדני Adonai. idest dominus. de quo vide supra in dictione אדן Adon. Et aliquando predicta dictio היה Haia. pōitur p hoc verbo. fio. fis. fit. vt Gen. 1. Fiat lux & facta est lux. Et in eodem. Fiat firmamentū in medio aquarum. Et in eodem. Et factum est ita. Et in eodem. Fiant luminaria. & Ruth. 1. Et factum est in diebus vnius iudicis. Thren. 3. quis est iste qui dixit vt fieret. Ezech. 1. Factum est verbum domini ad ezechielem filium buzi. Et in eodem. 6. Et factus est sermo domini ad me dicens. Et in voce passiua aliquando recipit nun in principio. vt Deut. 4. Si facta est aliquando huiuscemodi res. Iudi. 19. Nunquam res talis facta est. Prouer. 13. Desiderium si compleatur delectat animam. Pro quo hebrei legunt. Desiderium factum. idest completum delectat animam. Significat etiam infirmari siue languere: quando scribitur cum nun in principio. vt Dan. 8. Et ego daniel langui & egrotaui per dies. Item significat euanescere siue perire. pro quo beatus hieronymus transtulit fugit. vt Dan. 2. Et somnus eius fugit ab eo.

היך Hech. Quomodo. vt. 1. Paralipo. 13. Quomodo possum ad me introducere Arcam dei. Dan. 10. Et quomodo poterit seruus domini mei loqui cum domino meo.

הים Him. Turbare. tumultuari. perdere. interficere. Ps. 54. Contristatus sum in exercitatione mea & cōturbatus sum. Michee. 2. Tumultuabuntur a multitudine hominum. Et aliquando scribitur sine iod. vt Deut. 7. Et interficiet illos donec penitus deleantur. Vbi vltimum mem non est de substantia dictionis: sed est pronomen relatiuum numeri pluralis. & Ruth. 1. Velox apud cunctos fama percrebuit. Pro quo hebrei legunt. Et conturbata est omnis ciuitas super eis. Siue tumultuata est omnis ciuitas super eis. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Vide etiam de hoc infra in dictione המן Hamam. & in dictione המה Hama. Et inde מהומה Mehuma. idest perturbatio. pauor. interfectio. vt Deut. 7. Donec penitus deleantur. Pro quo hebrei legunt. Perturbatione siue interfectione magna nimis. Et. 1. Reg. 5. Fiebat enim pauor mortis in singulis vrbibus.

הין Hin. Velle. paratum esse. vt Deut. 1. Cumqꝫ instructi armis pergeretis in montem. Pro quo hebrei legunt. Et voluistis ascendere in montem: siue parati fuistis ascendere in montem. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a dictione הן Hen: que significat ecce. Item. הין Hin. Mensura erat liquidorum. vt Exo. 29. Et quartam partem Hin. Et Nume. 28. Et quartam partem Hin vini.

היכל Hechal. Templum: palatium. & communiter scribitur cum iod in prima syllaba. vt. 3. Reg. 6. Et porticus erat ante templum. Ps. 5. Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Ps. 10. Dominus in templo sancto suo. Ps. 143. Circum ornate vt similitudo templi. & Esa. 6. Et ea que sub ipso erant replebant templum. Et in eodem. 39. Et erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Hiere. 7. Nolite confidere in verbis mendacii dicentes: templum domini: templum domini: templum domini est. Et secundum hebreos ponitur ibi templum ter eo quod in tres partes erat diuisum. scilicet in domum exteriorem que dicebatur porticus. Et in domum mediam in qua erat mensa & candelabrum. Et in domum interiorem in qua erat arca & cherubin que dicebatur oraculum siue sanctum sanctorum. Dan. 1. Et qui possent stare in palatio regis. Amos. 8. Et stridebunt cardines templi. Et in plurali. היכלים Hechalim: siue היכלי Hechle. secundum terminationem nominum masculinorum siue. היכלות Hechaloth. Secundum terminationem femininorum. vt. Ps. 44. A domibus eburneis ex quibus delectauerunt te. idest a templis vel a palatiis eburneis. Prouer. 30. Stellio manibus nititur & moratur in edibus regis. idest in palatiis regis. Ponitur etiam pro delubris. Esa. 13. Et syrene in delubris voluptatis. Osee. 8. Et oblitus est israel factoris sui & edificauit delubra.

הכר Hacar. Opprimere. Iob. 19. Et non erubescitis opprimentes me. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat impudenter agere. siue ingratum esse. Quia in lingua Arabica significat impudentiam. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et non erubescitis impudenter agitis contra me: siue ingrati estis mihi. Et inde הכרת Hacarath. idest impudentia siue ingratitudo. Esa. 3. Agnitio vultus eorum respondebit eis. Pro quo hebrei legunt: Impudentia vultus eorum respondebit eis. Vnde subditur. Et peccatum suum quasi sodoma predicauerunt: & non absconderunt. Potest etiam deriuari a verbo נכר Nacar. Quod significat cognoscere vel agnoscere. sicut est in littera nostra.

הלל Halal. Laudare. gloriari. letari. splendescere. fulgere Insanire. conturbare. iniqꝫ agere. Iudi. 16. Quod cernens populus videns laudabat deum suum. 1. Paralipo. 16. Laudate nomen sanctum eius. Pro quo hebrei legunt. Laudamini siue gloriamini in nomine sancto eius. Et in eodem. 29. Confitebimur tibi & laudabimus nomen tuum inclytum. 2. Paralipo. 20. Laudabant dominum

deum israel voce magna. ps. 9. Quoniam laudatur peccator in desideriis anime sue. ps. 21. In medio Ecclesie laudabo te. Ps. 62. Et labiis exultationis laudabit os meum. Et in eodem. Laudabuntur omnes qui iurant in eo. Ps. 101. Et qui laudabant me aduersum me iurabant. Sed beatus hieronymus aliam significationem sequens in psalterio iuxta hebraicam ve. transtulit. Exultantes per me iurabant. Ps. 118. Septies in die laudem dixi tibi. pro laudaui te. Et in eode. Viuet anima mea: & laudabit te. Ps. 154. Laudate nomen domini laudate serui domini. Ps. 145. Lauda anima mea dominum. Ps. 148. Laudate dominum de celis. Ps. 150. Omnis spiritus laudet dominu. Prouer. 27. Laudet te alienus & non os tuum. Et in eodem. 31. Mulier timens deum ipsa laudabitur. Et in eodem. Laudent eam in portis opera eius. Canti. 6. Regine & concubine & laudauerunt eam. Esa. 38. Neq; mors laudabit te. Et in eodem. 45. In domino iustificabitur & laudabitur omne semen israel. Et inde מְהֻלָּל Mehulal. siue מַהֲלָל Mahalal. idest laudabilis: siue laus: vel laudatio. vt. 1. Reg. 22. Laudabilem inuocabo dominum. Prouer. 27. Sic probatur homo ore laudantis. Pro quo hebrei legunt. Et homo iuxta laudem suam siue iuxta laudationem suam. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Et inde תְּהִלָּה Thehila. siue תְּהִלַּת Thehilath. idest laus. siue laudatio aut laudabilis. vt in titulo psalmi. 44. Vbi dicitur laudatio ipsi dauid. & in eodem Ps. Laudationem domini loquetur os meum. Hiere. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem. Et in plurali. תְּהִלּוֹת Thehiloth. vt. Ps. 21. Tu autem in sancto habitas laus israel. Pro quo hebrei legunt. Et tu sanctus habitator siue habitas laudes israel siue laudationes israel. Beatus vero hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et tu habitator sancte laus israel. Et ponitur ibi singulare pro plurali. & Esa. 60. Et laudes domini annunciantes. Scribitur etiam pluraliter. הִלּוּלִים Hilulim. idest laudationes. Pro quo beatus hieronymus transtulit laudabiles. vt Leuit. 19. Quarto autem anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis domino. & inde הַלְלוּיָה Aleluia. idest laudate dominum. & est dictio composita ab הַלְלוּ Halelu. q; significat laudate vt supra. & יָה Ia: quod est vnum de nominibus dei: & ponitur pro domino. vt Ps. 146. Laudate dominum quoniam bonus est psalmus. Vbi pro eo quod in littera nostra est Laudate dnm: in hebreo habetur הַלְלוּיָה Haleluia. Itē הָלַל Halal significat gloriari vel letari. scilicet quando est verbum quarte coniugationis. vt. Ps. 48. Et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur. Ps. 51. Quid gloriaris in malitia: qui potens es in iniquitate. Ps. 96. Et qui gloriantur in simulachris suis. Ps. 105. Et gloriemur in laude tua. Prouer. 20. Et cum recesserit gloriabitur. Et in eodem. 27. Ne glorieris in crastinum. Hiere. 9. Non glorietur sapiens in sapientia sua: & non glorietur fortis in fortitudine sua: & non glorietur diues in diuitiis suis: sed in hoc glorietur qui gloriatur. Ponitur etiam pro letari. vt Esa. 41. Et in sancto israel letaberis. Et inde הִלּוּלִים Hilulim. Pro quo beatus Hieronymus transtulit choros cātantium. vt Iudi. 9. Et factis cantantium choris ingressi sunt fanum dei sui. Item הָלַל Halal. idest splendere. fulgere. lucere. Iob. 29. Quando splendebat lucerna eius super caput meum. Et in eodem. 31. Si vidi solem cum fulgeret. Et in eodem. 41. ster nutatio eius splendor ignis. Esa. 13. Quoniam stelle celi & splendor earum non expandent lumen suum. vide etiam de hoc supra in dictione אָהַל Ahal. & inde הֵילֵל Helel. idest lucifer. vt Esa. 14. Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris. Significat etiam הָלַל Halal Insanire: vt. 1. Reg. 21. Et collabebatur inter manus eorum. Pro quo hebrei legunt. Et insaniebat inter manus eorum. Hiere. 25. Et bibent & turbabuntur & insanient. Ponitur etiam pro conturbare. vt Eccl's. 7. Calumnia conturbat sapientem. Et Nau. 2. In itineribus conturbati sunt. Item ponitur pro iniq; agere. Ps. 74. Dixi iniquis nolite iniq; agere. Et inde הוֹלְלִים Holelim. idest stulti siue iniqui. Ps. 5. nec permanebunt iniusti ante oculos tuos. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Non stabunt iniqui in conspectu oculorum tuorum. Ps. 72. Quia zelaui super iniquos. Et inde מְהוֹלָל Meholal. idest stultus. siue iniquus. pro quo beatus hieronymus transtulit. Errorem. Eccl's. 2. Risum reputaui errorem. & inde הוֹלֵלוּת Holeluth. idest insania vel stultitia secundum hebreos. Sed beatus hieronymus transtulit. errorem. Eccl's. 1. Erroresq; & stultitiam. Et in eodem. 7. Et vt cognoscerem impietatem & errorem imprudentium. & in eodem. 10. Et nouissimum oris illius error pessimus. Et supra in eodem. 9. transtulit contemptum. vbi dicitur. Vnde & corda filiorum hominum implentur malicia & contemptu in vita sua. Et inde תָּהֳלָה Tahola. Pro quo beatus hieronymus transtulit prauitatem. vt Iob. 4. Et in angelis suis reperit prauitatem.

הֲלֹא Halo. Nonne. nunquid non: vtiq;. ecce. Gen. 20. Nonne ipse dixit mihi soror mea est. Et in eodem. Nonne pro rachel seruiui tibi. Exo. 4. Nonne ego dominus. Iudi. 9. Nunquid non est ipse filius ierobaal. Prouer. 8. Nunquid non sapientia clamitat. Et aliquando scribitur cum vau & aleph in fine. vt Gen. 4. Nonne si bene egeris recipies. Et in eodem. 31. Nonne quasi alienas reputauit nos. Et in eodem. 42. Nunquid non dixi vobis nolite peccare in puerum. Et aliquando ponitur pro vtiq; siue pro ecce. vt Exo. 4. Aaron frater tuus leuites scio q; eloquens sit. Pro quo hebrei legunt. Vtiq; siue ecce Aaron frater tuus leuites. Deut. 4. Qui est in rabath filiorum amon. pro quo hebrei legunt. Vtiq; est siue ecce est in rabath filiorum Amon. Iosu. 1. Ecce precipio tibi confortare & esto robustus. Et. 1. Reg. 10. Ecce vnxit te dominus super hereditatem suam in principem. Et in eodem. 23. Nonne ecce dauid latitat apud nos. Vbi ponitur pro nonne & ecce. Ruth. 2. Audi filia ne vadas in alterum agrum ad colligendum. Vbi in hebreo premittitur supradicta dictio. scilicet vtiq; siue ecce audi filia. 1. Reg. 13. Ego enim sum qui precipio vobis. Vbi similiter in hebreo premittitur supra dicta dictio הֲלֹא Halo. Vide etiam de hoc infra in dictione לוֹא Lo.

הָלְאָה Hala. Vltra. trans. illuc. Deinceps. vt. 1. Reg. 10. Cumq; abieris inde & vltra transieris. Et in eodem. 20. Ecce sagitte vltra te sunt. Et in eodem. Ecce sagitta ibi est: porro vltra te. Amos. 5. Et migrare vos faciam trans damascum. Ponitur etiam pro illuc. vt Gen. 19. Recede illuc. Nu. 16. Et ignem huc illucq; dispergat. Vbi ponitur pro huc & illuc. Item significat deinceps. vt Leuit. 22. Die autem octauo et deinceps offerri poterunt. 1. Reg. 18. A die illa et deinceps. Et inde deriuatur נַהֲלָאָה Nahalaa. idest remota vel eiecta aut repulsa. Et est participium passiuum in hebreo. Pro quo Beatus hieronymus transtulit. Eam que laborauerat. vt Mich. 4. Et eam que laborauerat in gentem robustam. Lxx. vero transtulerunt. Et repulsam. Potest etiam deriuari a dictione לָאָה Laa. Que significat laborare. sicut beatus hieronymus transtulit.

הָלָה Hala. Iniq; siue praue agere. & inde תָּהֳלָה Tahola. i. prauitas. Iob. 4. Et in angelis suis reperit prauitatē. De quo vide supra in dictione הָלַל Halal.

הָלַךְ Halach. Ambulare. gradiri. ire. incedere. procedere. Discurrere. transire. Gen. 3. Et cum audissent vocem domini dei deambulantis in paradiso. Et in eodem. 5. Et ambulauit enoch cum deo. Et in eodem. cum deo ambulauit noe. Et in eodem. 17. Ambula coram me. Et in eodem. 32. Ecce properat in occursum tuum. Pro quo hebrei legunt. Et ecce ipse ambulat in occursum tuum. Et in eodem. 48. Deus in cuius conspectu ambulauerunt patres mei. Leuit. 26. Et ambulabo inter vos. Deut. 22. Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorum tuorum. Iosu. 10. Et ait ad principes exercitus qui secum ierant. Et ponitur ibi הָלְכוּא Halchu cum aleph addita in fine. 3. Re. 21. Et ambulauit demisso capite. Iob. 23. Si ad orientem iero nō apparet. Et in eodem. 24. Nudos dimittunt homines indumenta tollentes. pro quo hebrei legunt. Nudum faciunt ambulare absq; indumento. Et in eodem. 30. Merens incedebam sine furore. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in cōsilio impiorum. Ps. 14. Qui ingreditur sine macula. idest qui graditur vel ambulat sine macula. Ps. 25. Et complacui in veritate tua. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et ambulabo in veritate tua. Ps. 37. Tota die contristatus ingrediebar. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Tota die merens ambulabam. Ps. 42. Quare contristatus incedo. Ps. 54. In domo dei ambulauimus in consensu. Ps. 84. Iustitia ante eum ambulabit. Ps. 118. Beati immaculati in via: qui ambulant in lege domini. Ps. 130. Neq; ambulaui in magnis neq; in mirabilibus super me. Prouer. 6. Aut ambulare super prunas. Et in eodem. 7. Abiit via longissima. Et in eodem. 8. In viis iustitie ambulabo. Et in eo. 13. qui cum sapientibus graditur. Abach. 2. In luce sagittarum tuarum ibunt. Ponitur etiam pro discurrere vel procedereaut transire. vt Exo. 9. Ac discurrentia fulgura super terram. Iob. 41. De ore eius lampades procedunt. Ps. 72. Et lingua eorum transiuit in terra: sed beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit & ligua eorum deambulauit in terra. Item ponitur pro venire. quod est etiam ambulare. vt Nu. 22. Cur non statim venisti ad me. Hiere. 51. qui fugitis gladium venite & nolite stare. Et in voce passiua prime coniugationis ponitur pro adduci. Ps. 108. Sicut vmbra cum declinat ablatus sum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. quasi vmbra cum declinatur adductus sum. Et inde הֲלִיכָה Halicha. idest deambulatio. vel locus super quo ambulant. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Iter. vt Naum. 2. Ruent in itineribus suis. quod in hebreo legitur singulariter. scilicet in deambulatione sua siue in itinere suo. Et in plurali. הֲלִיכוֹת Halichoth. vt Iob 6. Considerate semitas theman itinera saba. Prouer. 31. Considerauit semitas domus sue. Abach. 3. Ab itineribus eternitatis eius. Accipitur etiam הֲלִיכֵי Haliche pro pedibus. Iob. 29. Quando lauabam pedes meos butyro. & inde הֵלֶךְ Helech. idest viator siue peregrinus. vt. 2. Reg. 12. Cum autem peregrinus quidam venisset ad diuitem. Et inde מַהֲלָךְ Mahalach. idest iter. vt Nee. 2. Vsq; ad quod tempus erit iter tuum. Ione. 3. Et niniue erat ciuitas magna itinere trium dierum. Et in eodem. Et cepit ionas introire ciuitatem itinere diei vnius. & pluraliter. מַהֲלָכִים Mahalechim. idest itinera. siue deambulatoria. vel ambulantes. vt Zach. 3. Et dabo tibi ambulantes de iis qui nunc hic assistunt. Quod etiam potest legi sic. Et dabo tibi deambulatoria inter assistentes hos. Scribitur etiam aliquando cum thau in principio & in genere feminino: et dicitur תַּהֲלֻכוֹת Thahaluchoth. Nee. 12. Et ierunt ad dexteram super murum. Pro quo hebrei legunt. Et deambulatoria siue deambulantes ad dexteram super murum. & inde הֲלָךְ Halach. quod significat reditum siue tributum q; accipitur a viatoribus. Esdre. 4. Tributum & vectigal & annuos reditus non dabunt. Et in eodem. Tributum quoq; & vectigal & reditus accipiebant.

הָלַם Halam. percutere. q̄ssare. concutere. excidere. vt Iudi. 5. Vngule equorum ceciderunt. idest percusserūt. Potest etiam legi sic. Vngule equorum percusse siue q̄ssate sunt. & subditur ratio fugientibus impetu & per preceps ruentibus. Et in eodem. Et percussit sisaram. Ps. 73. In securi & ascia deiecerunt eam. idest exciderunt eam. Esa. 16. Domini gentium exciderunt flagella eius. id est propagines eius vel ramos eius. Esa. 28. Errantes a vino. Pro quo hebrei legunt. Percussi siue conq̄ssati a vino. Ponitur etiam pro cudere quod est idem quod percutere vel q̄ssare. vt Esa. 41. Confortauit faber erarius percutiens malleo eum qui cudebat tunc temporis. Et inde הַלְמוּת Halmuth. idest malleus. vt Iudi. 5. Sinistram suam misit ad clauum: & dexteram suam ad fabrorum malleum. Et in plurali scribitur cum mem in principio. & dicitur מַהֲלֻמוֹת Mahalumoth. vt Prouer. 19. Et mallei percutientes stultorum corporibus. Et inde יַהֲלֹם Iahalom per additionem iod in principio: quod significat quendam lapidem preciosum. Pro quo Beatus Hieronymus transtulit hyaspidem. Exo. 28. In secundo carbūculus: sapphyrus & hyaspis. & Ezech. 28. Sardius topazius & hyaspis. Hebrei tamen dicunt q; significat lapidem adamantem: eo quod frangit & diuidit alias gēmas durissimas. Item הֲלֹם Halom. idest huc: illuc. vt Iudi. 18. Quis te huc adduxit. & in eo. 10. Vtrum nam venturus esset illuc. 1. Reg. 14. Et huc illucq; diffugiens. Et in eodem. Accedamus huc ad deum. 2. Reg. 7. quia adduxisti me hucusq;. Ps. 72. Ideo conuertetur populus meus hic Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Propterea conuertetur populus eius huc.

הֵם Hem. Pronomen est tertie persone pluralis numeri. scilicet ipsi. isti. illi. hi. vt Gen. 14. Isti accipient partes suas. Exo. 6. Hi sunt qui loquūtur ad Pharaonem. Ps. 94. Semper hi errant corde: & isti non cognouerunt vias meas. Et in genere feminino scribitur cum littera nun in fine: De quo infra dicetur. Inuenitur etiam nun in fine in genere masculino. vt Ruth. 1. Si eos expectare velitis donec crescant. Et recipit in fine he. & dicitur הֵמָּה Hema. vt Gen. 6. Isti sunt potentes a seculo. ponitur etiam pro verbo substantiuo. vt Gen. 48. Et respondit: filii mei sunt. Cant. 6. Sexaginta sunt regine. Et aliquando duplicatur he & mem. vt Ezech. 7. Non ex eis nec ex populo nec ex sonitu eorum. Vbi pro eo quod in littera nostra est ex populo: in hebreo habetur מֵהֶמְהֶם Mehemhem. Quod potest interpretari. Ex eis. & dicunt hebrei q; ponitur ibi pro filiis filiorum. Cui concordat translatio chaldaica. Potest etiam deriuari a dictione הָמָה Hama. Que significat tumultum aut multitudinem. idest populum. vt sit sensus. Non ex eis nec ex tumultu eorum: nec ex sonitu eorum. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum vau in medio & dicitur הוֹם Hom. idest hi siue illi aut ipsi. Hiere. 10. Sic ergo dicetis eis. dicitur etiam הִמּוֹ Himo. siue הִמּוֹן Himon. Dani. 2. Et comminuit eos. Esdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitatibus samarie.

הָמַם Hamam. conterere. consumere. interficere. occidere. perterrere. coturbare. tumultuari. personari. Esa. 28. Nec vexabit eum rota plaustri. Pro quo hebrei legunt. Nec conteret Rota plaustri. Et licet in predicto loco pro eo quod in littera nostra est neque: in hebreo non ponatur negatio: sed vau littera cum puncto seua: quod est coniunctio: tamen cum precedenti negatione valet pro neque. vt infra dicetur in principio littere vau. Et Hiere. 51. Deuorauit me nabuchodonosor Rex Babylonis. Pro quo hebrei legunt: contriuit siue consumpsit me nabuchodonosor rex babylonis. Et aliquando scribitur cũ simplici mem. vt Exo. 14. Et interfecit exercitum eorum. Et in eodem. 23. Et occidam omnem populum ad quẽ ingredieris. Ester. 9. Vt occideret illos atq; deleret. Iosu. 10. & conturbauit eos dominus a facie israel. Iudi. 4. Perterruit q; dominus sisaram. 1. Reg. 7. Et exterruit eos. 2. Reg. 22. Fulgura & consumpsit eos. Ps. 17. Fulgura multiplicauit. & conturbauit eos. vide etiam de hoc supra in dictione הִים Him: & infra in dictione sequenti.

הָמָה Hama. tumultuari. sonare. conturbare. rugire. 1. Re. 4. Et personuit terra. 3. Reg. 1. Quid sibivult clamor ciuitatis tumultuantis. Et in eodem. Et insonuit ciuitas. Prouer. 20. Luxuriosa res vinum & tumultuosa ebrietas. Ps. 45. sonuerũt & turbate sunt aque eorum. Ps. 82. Quoniam ecce inimici tui sonuerunt. Esa. 16. Super hoc venter meus ad moab quasi cithara sonabit. Et in eodem. 17. Et multitudo maris sonantis. Pro quo hebrei legunt. Vt sonitus maris sonabunt. Hiere. 6. Vox eius quasi mare sonabit. Et in eodem. 31. Qui conturbat mare & sonant fluctus ei9. Et in eodem. 48. Cor meum ad moab quasi tibia eris sonabit. Et in eodem. 51. & sonabunt fluctus eorum quasi aque multe. Ponitur etiam pro conturbare. vt Ps. 45. Conturbate sunt gentes. Ps. 54. Contristatus sum in exercitatione mea: & conturbatus sum. Ps. 76. Memor fui dei & delectatus sum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Recordans dei conturbabar. Hiere. 31. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum. Ezech. 7. Quasi columbe in conuallibus omnes trepidi. idest conturbati. Ponitur etiam pro latrare. Ps. 58. Et famem patientur vt canes. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et latrẽt vt canes. Ponitur etiam pro rugire. vt Esa. 51. Et rugiemus q; si vrsi omnes. vide etiam supra in dictione הִים Him. & inde הֶמְיָה Homia. idest tumultuosa vel sonans: aut conturbata. Pro quo beatus hieronymus transtulit frequens. vt Esa. 22. Vrbs frequens ciuitas exultans. & inde הֶמְיָה Hemia. i. sonitus. Esa. 17. Concidit cadauer tuũ. Pro quo hebrei legunt. Sonitus organorum tuorum. scilicet detractus est ad inferos. sed propter equiuocationem dictionum potest etiam legi sicut beatus hieronymus transtulit. Inde הָמוֹן Hamon. idest tumultus. sonit9. multitudo. populus. diuitie. 1. Reg. 4. Quis est hic sonitus tumultus huius. Et in eodem 14. Tumultus magnus exortus est. Hiere. 46. Ecce ego visitabo super tumultum alexandrie. Amos. 5. Aufer a me tumultum carminum tuorum. Ezech. 17. Nec ex sonitu eorum. significat etiam multitudinem siue populum. vt Gẽ. 17. Quia pater multarum gentium constitui te. 3. Reg. 18. Quia sonus multe pluuie est. Et. 4. Reg. 7. Quia ipsi tantum sunt in vniuersa multitudine israel. 2. Paralip. 20. Venit contra te multitudo magna. Et in eodem. Nolite timere: neq; paueatis hanc multitudinem. Esa. 13. Vox multitudinis in montibus. Et in eodem. 16. Et auferetur gloria moab super omni populo multo. Et in eodem. 17. Ve multitudini populorum multorum. Hiere. 3. Vere mendaces erãt colles & multitudo montium. Ezech. 32. Fili hominis cane carmen lugubre super multitudinem egypti. Et in eodem. Deiiciam multitudinem tuam. Et in eodem. Et attraxerunt eam & omnes populos eius. Et in eodem. 39. Et vocabitur vallis multitudinis gog. & scribitur in plurali הֲמוֹנִים Hamonim. idest populi. Ioel. 3. Populi populi in valle concisionis. Et inde dicitur הֲמוֹנָה Hamona. nomen proprium ciuitatis in qua sepelienda erat multitudo Gog vt Ezech. 39. Nomen autem ciuitatis Hamona & mundabunt terrã. Ponitur ẽt הָמוֹן Hamon. pro diuitiis: vel pro multitudine diuitiarum. Ps. 36. Melius est modicum iusto super diuitias peccatorum multas. Eccl's. 5. Qui amat diuitias. Ponitur etiam pro angelo. Esa. 33. A voce angeli fugerunt populi. Sed beatus hieronymus in explanationibus Esaie super predicto loco sic ait. A voce enim angeli quem symmachus ita vt in hebreo scriptum est transtulit Hamon quem hebrei gabrielem autumant & habere etymologiam populi. Inuenitur etiam אָמוֹן Amon cum aleph in principio loco he: & significat populum vel multitudinẽ. Hiere. 52. Et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militie.

הֲמֻלָּה Hamula. loquela. vociferatio. sonitus. Hiere. 11. Ad vocem loquele grandis exarsit ignis in ea. Ezech. 1. Quasi sonus erat multitudinis vt sonus castrorum. Pro quo hebrei legunt. sonus siue vox vociferationis vel loquele vt sonus castrorum. scilicet erat. Et dicunt aliqui hebrei q; littera he que ponitur in principio non est de substantia dictionis: sed est littera articularis: vt supra in principio huius littere dictum est. & dicunt q; idem significat quod מִלָּה Milla. idest verbum vel sermo aut loquela. sicut infra dicetur.

הָמַן Haman. multiplicari. aut superare: scilicet multitudine. Ezech. 5. Quia superastis gentes que in circuitu vestri sunt. Et inde dicunt aliqui q; deriuatur הָמוֹן Hamon idest multitudo. Populus. tumultus. sonitus. de quo vide supra in dictione הָמָה Hama.

הָמַס Hamas. Tabescere. contabescere. Esa. 64. Sicut exustio ignis tabescerent. Hebrei tamen dicunt q; significat arefacere. Vnde in predicto loco ipsi legunt. sicut exustio ignis arefacit. scilicet sunt: vel essent. Nam ponitur ibi הֲמָסִים Hamasim in numero plurali. Alii vero dicunt q; deriuatur a dictione מָסַס Masas. que significat tabescere. vt Ps. 67. Sicut fluit cera a facie ignis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Sicut tabescit cera a facie ignis.

הֶמֶר Hamar. fouea. Et scribitur cum mem in principio: & in numero plurali. scilicet מַהֲמֹרוֹת Mahamoroth. vt Ps. 139. In miseriis non subsistent. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit in foueas vt non resurgant. & solum inuenitur in predicto loco.

הֵן Hen. Ecce. en. Aduerbium demonstratiuum. vt Gẽ. 3. Ecce adam quasi vnus ex nobis factus est. Et in eodem. 4. Ecce eiicies me hodie a facie terre. Et in eodem. 11. Ecce vnus est populus. Et in eodem. 30. Gratum habeo quod petis. Pro quo hebrei legunt. Ecce sit e en iam esset secundum verbum tuum. Deut. 10. En domini dei tui celum est. Iob. 33. Ecce & me sicut & te fecit deus. Et in eodem. quia querelas in me reperit. Pro quo hebrei legunt. Ecce querelas siue occasiones in me reperit. Et in eodem. Hoc est ergo in q; non es iustificat9. Et in eo. Ecce hec oĩa operatus est deus. Ps. 50. Ecce .n. in iniquitatib9 cõcept9 sũ. et i eo. Ecce enim veritatem dilexisti. Ponitur etiam הֵן Hen. pro si vt Exo. 8. quod si mactauerimus ea que colũt egyptii corã eis lapidibus nos obruent. Iob. 13. Etiã si occiderit me in ipso sperabo. Hiere. 2. Et videte si factũ est huiuscemodi. Itẽ.

הֵן Hen. pronomen est tertie persone pluralis numeri feminini generis. Nu. 27. Et ei in hereditatem succedant. Pro quo hebrei legunt. Et transire facies hereditatẽ patris earũ ad eas vel ad ipsas. Et aliquando accipitur in genere masculino. Ruth. 1. Si eas expectare velitis donec crescant. De q; vide supra in dictione הֵם Hem.

הִנֵּה Hine. ecce. en. eadem dictio precedens. vt Geñ. 1. Ecce dedi vobis omnem herbam. Et in eodem. 12. Ecce cõiux tua. Et in eo. 18. Ecce in tabernaculo est. & in eo. 22. Ecce inquit ignis & ligna. Et in eo. 24. En rebeca coram te est. Et in eo. 28. Et ero custos tuus quocunq; perrexeris. Pro quo he. le. Ecce ego tecum & custodiam te vbicunq; perrexeris. Et cõponitur cũ pronominibus hoc modo. s. הִנְנִי Hineni. i. ecce ego. Geñ. 6. Ecce ego adducã diluuii aquas super terram. Esa. 65. Dixi ecce ego ecce ego. הִנֵּךְ Hinecha siue הִנָּךְ Hinach. idest ecce tu. vt Geñ. 16. Ecce ait concepisti. Pro quo he. le. Ecce ait tu concepisti. Deut. 31. Ecce tu dormies cum patribus tuis. הִנּוֹ Hino. i. ecce ille: siue ecce ipse. vt Iob. 2. Ecce in manu tua est. Pro quo he. le. Ecce ille i manu tua. s. est. הִנֶּנּוּ Hinenu. idest ecce nos. vt Geñ. 14. En omnes nos serui sumus domini mei. Iosu. 9. Nunc autem in manu tua sumus. Pro quo hebrei legunt. Nunc autem ecce nos in manu tua. s. sumus. 2. Reg. 5. Ecce nos os tuum & caro tua sumus. Hiere. 3. Ecce nos venimus ad te. הִנְּכֶם Hinechem. idest ecce vos. הִנָּם Hinam idest ecce illi. Et quando componitur cum pronomine prime persone vel tertie aut per se positum ponitur aliquando pro hoc verbo adsum siue paratus sum. aut presto sum. vt Geñ. 22. At ille respondit adsum. Et in eodem. Quid vis fili. Pro quo hebrei legunt. Ecce ego fili mi siue adsum fili mi. Et in codẽ. 27. Audio: quis es tu fili mi. Pro quo hebrei legunt. Ecce ego siue adsum: quis es tu fili mi. Et in eodem. 37. Quo respondente presto sum ait. Nu. 14. Parati sumus ascendere ad locum. 1. Reg. 12. Presto est rex vester quem elegistis. 3. Reg. 1. Adest nathan propheta. Esa. 58. Primus ad sion dicet ecce adsum. Pro quo hebrei legunt. Primus ad sion ecce adsunt. idest dicet ad sion: ecce adsunt filii tui. Item הֵנָּה Hena idest huc. modo. aduerbium loci vel presentis temporis. & vtroq; modo ponitur. Geñ. 15. Vbi dicitur generatione autem quarta reuertentur huc: necdum enim complete sunt iniquitates amorreorum vsq; ad presens tempus. Et in eodem. 44. Et huc vsq; non comparet. Et in eodem. 45. Et adducite eum ad me. Pro quo hebrei legunt. Et adducite patrem meum huc. 2. Reg. 5. Non ingredieris huc. Hiere. 50. Huc facies eorum veniet. Item הֵנָּה Hena. Pronomen ẽ tertie persone pluralis numeri feminini generis. vt Exo. 1. Ipse enim obstetricandi habent scientiam. Nu. 31. Nonne iste sunt que deceperunt filios israel. Accipitur etia3 in genere masculino. 2. Reg. 4. Ingressi sunt autem domũ. Pro quo hebrei legunt. Et ipsi ingressi sunt domũ. Accipitur etiam pro verbo substantiuo. Geñ. 6. Videntes autem filii dei ffilias hominum q; essent pulchre.

הַס Has. silere. tacere. Amos. 6. tace & nõ recorderis nomi nis dñi. Soph. 1. Silete a facie dñi dei. Zach. 2. Sileat omnis caro a facie dñi. Nu. 13. Inter hec caleb compescẽs murmur populi qui oriebatur contra moysen ait. Pro quo hebrei legunt. Et silere fecit caleb populum ad Moysen vel pro moyse. idest propter murmur qui oriebatur contra eũ.

הָפַךְ Hapach. vertere: siue verti. reuerti. conuertere. conuertere. Euertere vel euerti. Subuertere: aut aduersari. Peruertere. mutare. Deut. 23. Vertitq; maledictionem eius in benedictionem. 3. Reg. 22. Verte manum tuam & eiice me de exercitu. Prouer. 12. Verte impios & non erunt. Iudi. 20. Quod cum cerneret filii israel in ipso certamine positi. Pro quo hebrei legunt. Et versus est vir israel in certamine. & in eodem. Versa facie fortissime resistebant. 1. Re. 4. Irruerant enim in ea dolores subiti. Pro quo hebrei legunt. Versi enim fuerant dolores eius in eam. Siue euerse vel dissolute sunt compages eius in ea. Nam eadem verba ponuntur. Dañ. 10. vbi dicitur. Dñe mi in visione tua dissolute sunt compages mee. Ester. 9. Versa vice superiores iu dei esse ceperunt. Iob. 30. redactus sum in nihilũ. i. versus sum in nihilum. Et in eodem. 41. in stipulam versi sunt ei lapides funde. Prouer. 12. verte impios et non erunt. Threñ. 5. hereditas nostra versa est ad alienos. Itẽ significat reuerti. vt. 1. Reg. 25. reuersi sunt itaq; pueri dauid per viam suã. 4. Reg. 5. Quando reuersus est homo de curru suo. 2. Paralip. 9. que reuersa abiit in terrã suã. Iosu. 8. presertim cum ii qui simulauerunt fugã et tendebãt ad solitudinẽ contra persequentes fortissime restitissent. Pro quo hebrei legunt Et populus qui fugerat ad desertum reuersus est contra persequentem idest contra populum persequentem. Osee. 7. Ephraim factus est subcineritius panis qui non reuersatur. Item significat conuertere siue conuerti. Ps. 77. Conuertit in sanguinem flumina eorum. Et in eodem. Conuersi sunt in die belli. Ps. 104. Conuertit cor eorum vt odirẽt populum eius. Iob. 38. Restituetur quasi lutum signaculum. Pro quo hebrei legunt: conuertetur siue vertetur vt lutum signaculum. Esa. 34. Et conuertentur torrentes eius in picem. Threñ. 3. Et conuertit manum suam tota die. Osee. 11. Conuersum est in me cor meum. Ioel. 2. Sol conuertetur in tenebras. Item significat euertere vel aduersari. 2. Reg. 10. Et exploraret ciuitatem & euerteret eam. 1. Paralipo. 19. vt explorent & inuestigent & scrutentur terram. pro quo hebrei legunt. Vt scrutentur & euertant & explorent terram. Iob. 19. Et quem maxime diligebam aduersatus est mihi. Item significat subuertere. Geñ. 19. Vt non subuertam vrbem pro qua locutus es. Et in eodem. Et subuertit ciuitates has. Iob. 9. Quos subuertit in furore suo. & in eodem. 28. Subuertit a radicibus montes. Threñ. 4. Que subuersa est in momento. & inde הֲפֵכָה Haphecha. idest subuersio. Geñ. 19. Et liberauit lot de subuersione vrbium. & aliquãdo scribitur cum mem in principio. vt Deut. 29. In exemplũ subuersionis sodome & gomorre. Itẽ ponitur pro peruertere Hiere. 23. Et peruertistis verba dei viuentis. Et inde הֶפֶךְ Haphech. idest peruersio siue peruersum. Esa. 29. Peruersa est hec vestra cogitatio. Et aliquando scribitur pluraliter. & cum tau in principio & dicitur תַּהְפֻּכוֹת Thahpuchoth. Deut. 32. Generatio enim peruersa est. Pro quo hebrei legunt. Generatio enim peruersionum vel auersionũ est. Prouer. 2. Ab homine qui peruersa loquitur. Et in eodem. Et exultant in rebus pessimis. Pro quo hebrei legunt. Et exultant in subuersionibus pessimis. Et in eodem. 23. Et cor tuum loquetur peruersa. Et aliquando duplicantur littera pe & littera caf. & dicitur הֲפַכְפַּךְ Haphachpach. Prouer. 21. Peruersa viri via aliena est a deo. & inde מַהְפֶּכֶת Mahapecheth. Quod ponitur pro neruo carceris quo malefactores vel qui peruerse agunt vinciuntur. Hiere. 29. Vt mittas eum in neruum & in carcerem. Significat etiam predicta dictio voluere. Iudi. 7. Videbatur mihi quasi subcineritius panis ex ordeo volui & in castra madian descendere. Iob. 37. Et nubes spagũt lumẽ suũ: que lustrãt cuncta per circui

tum. Pro quo hebrei legunt. Et ipse siue & ipsum in circuitu voluitur. Et in eodem. 38. Restituetur vt lutum signaculum. Pro quo hebrei legunt: voluetur siue reuoluetur vt lutum signaculum. Item significat mutari. idest ab alio in aliud verti vel conuerti. vt Exo. 14. Mutatumq; est cor pharaonis & seruorum eius super populum. Leuit. 13. Et pilos in album mutatos. Iob. 30. Mutatus es mihi in crudelem. Hiere. 13. Si mutare poterit ethiops pellem suã. Dañ. 10. Et species mea imutata est in me. & inde הֵפֶךְ hephech. i. econuerso. econtrario. contrarium. vel contra consuetudinem. vt Ezech. 16. Et factum est in te contra consuetudinẽ mulierum. Et in eodem. Et factum est in te contrarium. inde מִתְהַפֶּכֶת Mithapécheth. idest versatilis. Geñ. 3. Et flammeum gladium atq; versatilem.

הֹצֶן Hósen. instructio. scilicet belli vel exercitus. Ezech. 23. Et venient super te instructi curru et rota. et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q; significat quoddam instrumentum bellicum: vel quoddam genus vehiculi quo in bellis vtebantur.

הַר Har. mons. Geñ. 10. Vsq; sephar montem orientalem. Exo. 3. Et venit ad montem dei. Et in eodem. 25. Secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est. Ps. 3. Et exaudiuit me de monte sancto suo. Ps. 10. Transmigra in montem sicut passer. Ps. 14. Quis requiescet in monte sancto tuo. Ps. 23. Quis ascendet in montem domini. Et aliquando scribitur cũ he in fine. vt Geñ. 14. Et qui remanserant fugerunt ad montem. Et in eodem. 19. In montem saluum te fac. Et in eodem. Nec possum in monte saluari. & in predictis locis ponitur he finalis loco ad vel in. sicut מִצְרַיְמָה Misráima. idest ad egyptum: vel in egyptum. & in plurali הָרִים Harim. idest montes. Geñ. 7. Opertiq; sunt omnes montes excelsi. Iob. 28. Subuertit a radice montes. Ps. 71. Suscipiant montes pacem populo. Et aliquando duplicatur littera res. vt in sequenti dictione.

הֲרָר Harar. mons. Geñ. 14. In montibus seir vsq; ad campestria. Pro quo hebrei legunt. In monte suo seir vsq; ad campestria. Ps. 28. Prestitisti decori meo virtutem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Prestitisti monti meo fortitudinem. Et in plurali הֲרָרֵי Harere. Deut. 8. Et de montibus eris metalla fodiuntur. Ps. 35. Iustitia tua sicut montes dei. Ps. 49. Iumenta in montibus & boues. Ps. 85. Fundamenta eius in montibus sanctis. Et inde הֲרָרִי Harari. idest montanus. Hiere. 17. Sacrificantes in agro. Pro quo hebrei legunt. Montanus in agro. Nam dicitur montanus ex multa consuetudine sacrificandi in monte vel in agro.

הָרַג Harag. occidere. interficere. Geñ. 4. consurrexit cain aduersus fratrem suum abel & interfecit eum: & in eodem. Omnis igitur qui inuenerit me occidet me. Et in eodem. Omnis qui occiderit cain. Et in eodem. Quoniam occidi virum in vulnus meum. Exo. 2. Nũ occidere me vis sicut occidisti heri egyptium. Et in eodem. 4. Ecce ego interficiam filium tuum primogenitũ. Et in eodem. 11. Obsecro vt interficias me. Et in eodem. 25. Occidat vnusquisq; proximos suos: qui initiati sunt beelphegor. 2. Reg. 3. Igitur ioab & abisai frater eius interfecerunt abner. Iob. 5. Virum stultum interficit iracundia. Et in eodem. 20. Occidet eum lingua vipere. Ps. 44. Quoniam propter te mortificamur tota die, idest occidimur. Ps. 77. Et occidit pingues eorum. Et in eodem. Cum occideret eos querebant eum. Et in eodem. Occidit in grandine vineas eorum. Prouer. 1. Auersio paruulorum interficit eos. Eccl's. 3. tempus occidendi & tempus sanandi. Esa. 22. Et ecce gaudium & letitia occidere vitulos & iugulare arietes. Ezech. 26. Filie quoq; eius que sunt in agro gladio interficientur. & inde הֲרֻגִים Harugim. siue הֲרֻגֵי Haruge. idest interfecti vel occisi. Prouer. 7. Et fortissimi quiq; iterfecti sunt ab ea. Hiere. 18. Et viri earum interficientur morte. pro quo in hebreo habetur. Et viri earum erũt interfecti morte. Ezech. 37. Et insufla super interfectos istos. Et inde הֲרֵגָה Harega. idest occisio vel interfectio. Hiere. 12. Sanctifica eos in diẽ occisionis. Et in eodem. 19. Non vocabitur amplius locus iste thophet & vallis filii ennon: sed vallis occisiõis. Zach. 11. Pasce pecora occisionis. Et aliquando scribitur sine he in fine: & dicitur הֶרֶג Hereg. vt Ester. 9. Percusserunt iudei inimicos suos plaga magna & occiderunt eos. Pro quo hebrei legunt. Percusserunt iudei inimicos suos percussione gladii & occisione & perditione. Esa. 27. Aut sicut occidit interfectos eius sic occisus est. pro quo hebrei legũt: aut sicut occisio interfectorum eius sic occisus est. Et in eodem. 30. In die interfectionis multorum cum ceciderint turres. Ezech. 26. Cũ occisi fuerint in medio tui. Pro quo hebrei legunt. In occidendo occisionem in medio tui. Sed beat⁹ hieronymus transtulit sensum.

הָרָה Hara. concipere. vt Geñ. 4. Que concepit & peperit cain. Et in eodem. 16. At illa concepisse se videns despexit dominam suam. Et in eodem. 38. Ad vnum igitur coitum mulier concepit. Nume. 11. Nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem. Iudi. 13. Sed concipies & paries filium. Iob. 3. Et nox in qua dictum est conceptus ẽ homo. Esa. 8. Ecce virgo concipiet. Et in eodem. 33. Concipietis ardorem. Et in eodem. 26. Concepimus & quasi parturiuimus. Et in eodem. 59. Conceperũt dolorem & pepererunt iniquitatem. Et in eodem. Concepimus & locuti sumus de corde verba mendacii. Osee. 1. Et concepit & peperit filium. Significat etiam gignere. vt. 1. Paralip. 4. Genuitq; mariam & samai & iesba. inde הָרָה Hara. idest pgnãs. vel concipiens aut conceptus. vt Geñ. 16. Ecce concepisti. Pro quo hebrei legunt. Ecce tu pregnãs. Et in eodem. 38. Et videtur vterus illius intumescere. Pro quo hebrei legunt. Et ecce illa pregnãs. Et in eodem. De viro cuius hec sunt concepi. Pro quo hebrei legunt. De viro cuius hec sũt ego pregnans. Exo. 21. Et percusserit quis mulierem pregnantem. Hiere. 30. Et vulua eius conceptus eternus. Et in plurali הָרוֹת Haroth. idest pregnantes. 4. Reg. 8. Et paruulos eorum ellides: & pregnantes diuides. & in eodem. 15. Et interfecit omnes pregnantes eius. Amos. 5. Eo quod dissecuerunt pregnantes galaad. & inde הֵרוֹן Heron. idest conceptio vel cõceptus. vt Geñ. 3. Multiplicabo erumnas tuas & conceptus tuos. & aliquando scribitur cum iod & dicitur הֵרָיוֹן Heraion. idest conceptus. Ruth. 4. Et dedit illi dominus vt conciperet. Pro quo hebrei legunt. Et dedit illi dominus conceptum. Osee. 9. Gloria eorum a partu & ab vtero & a conceptu. & inde הוֹרִים Horim. siue הוֹרֵי Hore idest progenitores vel patres. vt Geñ. 49. Confortate sũt benedictionibus patrum eius.

הַרְהֹר Harhar. in lingua chaldaica significat cogitationẽ & solum inuenitur in nũero plurali. scilicet הַרְהֹרִין Harhorin. Dan. 4. Et cogitationes mee in stratu meo.

הָרַס Haras. destruere. dissipare. conterere. deponere. terminos transcendere. Exo. 23. Sed destrues eos. Iudi. 6. Et destrues aram baal. Iob. 12. Si destruxerit: nemo est qui edificet. Ps. 10. Quoniam quem perfecisti destruxerũt. Prouer. 14. Insipiens structam quoq; manibus destruet. & in eo. 24. & maceria lapidum eius destructa erat. Esa. 49. Destruẽtes te & dissipantes a te exibunt. Thren. 2. Destru

xit in furore suo munitiones virginis iuda. Ponitur etiam pro dissipare. Hiere. 1. Et dissipes & edifices & plantes. Et in eodem. 31. Et dissiparem & disperderem & affligerem. Ezech. 36. Quia ego dominus edificaui dissipata. Et supra in eodem ponitur pro suffosis: vbi dicitur Et destitute atq; suffose munite sederunt. Ioel. 1. Dissipate sunt apothece quoniam confusum est triticum. Item ponitur pro deponere vel conterere. Exo. 15. Deposuisti aduersarios tuos. Ps. 67. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum. significat etiam transcendere terminum. Exo. 19. Ne forte velit transcendere terminos ad videndum dominum. Et in eodem. Sacerdotes autem & populus non transeant terminos. Inde. הֶרֶס Héres. idest destructio vel dissipatio. Esa. 19. Ciuitas solis vocabitur vna. Pro quo hebrei legunt. Ciuitas destructionis vel dissipationis vocabitur vna. Sed si p̃dicta dictio. הֶרֶס Héres scribatur cum cheth: que est quasi eiusdem figure cum littera he: tunc significat solem vel testam aut testeum. Et fortasse in bibliis hebraicis antiquis erat scriptum חֶרֶס chéres cum littera cheth: sicut beat⁹ hieronymus transtulit. Nam in suis explanationibus sup hoc loco sic ait. חֶרֶס chéres enim verbum ambiguum est: & testa dicitur & sol: eo q; vtrũq; areat & siccum sit. Hec hieronymus. in translatione autem chaldaica sic habetur. Ciuitas solis que destruenda est vocabitur vna. Et inde הֲרִיסוּת Harisuth. idest destructio siue ea que corruerant: aut ruina. vt Esa. 49. Et terra ruine tue. Amos. 9. Et ea que corruerant restaurabo.

הָתַת Hathath. insidiari. irruere. Ps. 61. Quousq; irruitis in hominem. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q; deriuatur a supradicta dictione הוּה haua. De quo vide in predicta dictione.

הָתַל Hathal. circumuenire. fallere. mentiri. illudere. Geñ. 31. Sed & pater vester circumuenit me. Exo. 8. Verũtamen noli vltra fallere. Iudi. 16. Per tres vices mentitus es mihi. 3. Reg. 18. Illudebat eis helias. Iob. 13. Aut decipietur vt homo vestris fraudulentiis. pro quo hebrei legunt. Aut sicut illuditur homini illudetis ei. vel sic: aut sicut mentimini homini mentiti estis ei. Hiere. 9. Et vir in fratrem suum deridebit. idest illudet. Et inde הוּתַל Huthal. idest deceptum siue illusum. pro quo beatus hieronymus transtulit. insipientem. vt Esa. 44. cor insipiens adorabit illud. Et inde הֲתֻלִּים Hathulim. idest mendaces: siue illudentes aut illusores. Iob. 17: Non peccaui. pro quo hebrei legunt. Si nõ mendaces mecum. Et idem dicit Burgeñ. in suis additionibus super predicto loco. Et inde מַהֲתַלּוֹת Mahathaloth. pro quo beatus hieronymus transtulit errores. vt Esa. 30. Videte nobis errores.

De incipientibus a littera. ו Vau.

Vau littera nunquam reperitur sola per se: sicut nec vlla alia littera hebraica: vt dictum est in precedentibus. Sed apponitur nomini & verbo & aliis partibus orationis: et tunc communiter ponitur pro coniunctione scilicet. &. q;. quoq;. autem. at. atq;. vero. ac. igitur. sed. cumq;. aut. vt Geñ. 1. In principio creauit deus celum & terram. & in eodẽ. Terra autem erat inanis & vacua. & in eodem. Et tenebre erãt super faciẽ abyssi: & spiritus domini ferebatur super aquas. Et in eodem. Et fecit deus firmamentum. Et in eodem. 4. Fuit autem Abel pastor ouium & cain agricola. Et in eodem. Iratusq; est cain vehementer. Et in eodem. Dixitq; dominus ad eum. Et in eodem. 5. Vixit quoq; seth. Et in eodem. 6. Ostium autem arce pones in latere. Et in eodem. 9. Vixit autem noe. Et in eodem. 15. Turturem quoq; & columbam. Et in eodem. 24. At illa cito tollens pallium. Exo. 2. At ille vbi est inquit. Et in eodem. 14. In curribus atq; equitibus. Et in eodem. 16. Atq; computruit. Iob. 1. Simplex & rectus ac recedens a malo. Ps. 1. Et in lege eius meditabitur die ac nocte. Ponitur etiã in nostra translatione aliis modis quãplurimis. Nam aliquando ponitur pro vero. vt Prouer. 2. Impii vero de terra pdentur. Et in eodẽ. 10. filius vero stultus mestitia est matri sue. Eccl's. 1. terra vero in eternũ stat. Ponitur etiã pro igitur: siue pro ergo. vt Geñ. 2. formauit igitur dominus hominem. Et in eodẽ. Tulit ergo dominus deus hominẽ. Et in eodẽ. Igitur perfecti sunt celi & terra. Et in eodem. 3. Vidit igitur mulier. Et in eodem. 12. Nunc igitur ecce coniũx tua. Et in eodem. 16. Igitur sarai vxor abraam nõ genuerat. Exo. 1. Bene ergo fecit deus obstetricibus. Et in eodem. Precepit ergo pharao omni populo. Item ponitur pro sed. vt Geñ. 2. Sed fons ascendebat de terra. & in eodem. 31. Sed deus patris tui dixit mihi. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua. Ps. 6. Sed tu domine vsquequo. Canti. 1. Nigra sum sed formosa. Itẽ ponitur pro cumq;. vt Geñ. 3. cumq; agnouissent se esse nudos. Et in eodem. 4. cumq; essent in agro. Exo. 2. cumq; iã celare non posset. Deut. 4. cumq; quesieris ibi dominum deum tuum. Iob. 2. cumq; eleuassent procul oculos. Et in eodem. 29. cumq; sederem quasi rex circũdante exercitu. Item ponitur pro aut. siue pro vel. vt Geñ. 31. Aut si tu preterieris malum mihi cogitans. Et in eodem. 41. Absq; tuo imperio non mouebit quisq; manum aut pedem. Exo. 21. Qui percusserit patrem suum aut matrem. Et in eodem. Qui maledixerit patri suo aut matri. Leuit. 17. Quod si nõ lauerit vestimenta sua vel corpus. Et in eodem. 22. Sin autẽ vidua vel repudiata. Et in eodẽ. 25. vel qui ex his nati fuerint. Iob. 38. Aut thesauros grandinis aspexisti. Ps. 8. Aut filius hominis quoniam visitas eũ. Ps. 14. Aut quis requiescet in monte sancto tuo. Item ponitur pro etiam. Geñ. 1. Dixit etiam deus producant aque. Et in eodẽ. 2. Lignum etiam vite in medio paradisi. Et in eodem. 28. Vouit etiam votum dicens. Hiere. 5. Si etiam viuit dominus dixerint. Item ponitur pro enim: vel nam: aut nanq;. vt. Geñ. 20. Habet enim virum. Et in eodẽ. 24. Habitabat enim in terra australi. Exo. 19. Nam profecti de raphidim. 1. Reg. 4. Egressus est nãq; israel. Canti. 2. Nam vinea nostra floruit. Abach. 1. Equites nãq; eius de longe venient. Ponitur etiã pro itaq;. Geñ. 11. Tulit itaq; thare abrã filium suum. Exo. 1. Posuit itaq; eis magistros operum. Et in eodem. 14. Timuit itaq; populus dominum. Deut. 11. Ama itaq; dominum deum tuum. Item ponitur pro siquidẽ. vt. 1. Reg. 28. Siquidem philistiim pugnant aduersum me. 4. Reg. 7. Siquidem dominus audiri fecerat. Item ponitur pro interea aut interim vel preterea. vt. Geñ. 35. Interea locutus est dominus ad iacob. Et in eodem. 43. Interim fames omnem terrã premebat. Exo. 1. Surrexit interea rex nouus super Egyptum. Et in eodem. 38. Fuerũt pretera centum talenta argenti. 2. Paralip. 34. Ossa preterea sacerdotum combussit. Ponitur etiam pro quãdo vel pro vnde. vt. Geñ. 11. Sem erat centum annorum quando genuit Arphaxath. Et in eodem. 13. Vnde facta rixa inter pastores gregum. Et in eodẽ. 26. Vnde appellauit eum abundantiam. Et cum precedenti negatione ponitur pro Neq;. vt. Exo. 20. Non facies tibi sculptile neq; omnem similitudinem. Et in eodem. Nec eorum que sunt in aquis sub terra. Deut. 18. Neq; incantor: neq; phythones consulat. Nume. 25. Neq; filius

hominis vt mutetur. Esa. 28. Neq vexabit eum rota plaustri. Thren. 3. Non eni humiliauit ex corde suo & abiecit filios hominum. idest neq abiecit filios hominum. Ezech. 13. Neq opposuistis murum pro domo israel. Habet fortasse in nostra translatione alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. Hebrei tamen in omnibus locis supradictis dicunt quod ponitur pro coniunctione. Et aliquando ponitur vau littera vbi nihil videtur copulare vel coniungere. vt Gen. 22. Die autem tertio eleuatis oculis vidit locum procul. Pro quo in hebreo habetur. In die tertio & leuauit abraam oculos suos & vidit locum procul. Et in eodem. 36. Et hi filii sebeon Aya & anna. Pro quo in hebreo habetur. Et hi filii sebeon & aya & anna. Et similiter ponitur in principio librorum: vbi nihil videtur copulare vel coniungere. vt Exo. 1. Hec sunt nomina filiorum israel. Pro quo in hebreo habetur. Et hec sunt nomina filiorum israel. Iudi. 1. post mortem iosue consuluerunt filii israel dominum. Pro quo hebrei legunt. Et factum est post mortem iosue & consuluerunt filii israel dominum. Ruth. 1. In diebus vnius iudicis quando iudices preerant. pro q hebrei legunt. Et factum est in diebus quando iudicabant iudices. 1. Reg. 1. Fuit vir vnus de ramathaim. pro quo hebrei legunt. Et fuit vir vnus de ramathaim. Esdre. 1. In anno primo cyri regis persarum. Pro quo hebrei legunt. Et in anno primo cyri regis persarum. Ester. 1. In diebus asueri. Pro quo in hebreo habetur. Et factum est in diebus asueri. Et aliquando ponitur in nostra translatione in principiis librorum. vt Leuit. 1. Vocauit autem moysen. Nu. 1. Locutusq est dominus ad Moysen. Ezech. 1. Et factum est in tricessimo anno. Item littera vau preposita verbo preteriti temporis facit ipsum temporis futuri: & econuerso. vt Gen. 27. Tempusq veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Et in eodem. Eritq semen tuum q̄si puluis terre & dilataberis ad orientem & occidentem. Et in eodem. Et benedicentur in te & in semine tuo. Item facit de preterito futurum. vt in eodem. Cumq venisset ad quendam locum. Et in eodem. Tulitq de lapidibus que iacebant. Pro quo hebrei legunt. Et tulit de lapidibus loci. Et in eo. Viditq in somnis scalam. Et de hoc plenius in arte grāmatica dictum est.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est vau. & sunt due tantum & aliqua nomina propria: sunt autem que sequuntur.

וו ווין Vau. Paxillus. siue clauus: cuius caput est curuum instar littere vau. Et solum inuenitur in numero plurali. Pro q beatus hieronymus transtulit capita. Exo. 26. Quarum capita aurea & bases enee. Et in eodem. 27. Et capita earum cum celaturis suis argentea. Et dicunt hebrei q erant quidam paxilli vel claui affixi in capitibus columnarum ex quibus pendebant cortine et velamina.

והב Vaheb. facere. vt Nu. 21. Sicut fecit in mari rubro sic faciet in torrentibus Arnon. Vbi pro eo quod in littera nostra est fecit: in hebreo ponitur supradicta dictio. scilicet והב Vaheb. Et solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt hebrei q est nomen proprium loci sic dicti propter aliquā causam ignotam apud illos. Vnde in hebreo de verbo ad verbum sic legitur. scilicet: ad vaheb in rubrum et ad torrētes Arnon. idest venerunt ad locum qui dicitur vaheb. et inde in mare rubrum et ad torrentes Arnon. scilicet venerunt. vnde in sequentibus dicitur profectiq sunt de solitudine in mathana: de mathana in nahaliel: de nahaliel in bamoth. scilicet venerunt. Et in hebreo non habetur illud profectiq sunt. Sed subintelligitur. Et licet in aliis locis sacre scripture vbi ponuntur mansiones filiorum israel nō inueniatur locus dictus והב Vaheb. non repugnat supradictis: sicut nec inuenitur locus dictus mathana neq nahaliel nisi tantum in predicto loco: vbi dicitur quod profecti sunt de solitudine in mathana: et de mathana in nahaliel. Alii vero dicunt q predicta dictio והב Vaheb deriuatur a dictione יהב Iehab. Que significat molem vel onus. vt Ps. 54. Iacta super dominum curam tuam. Pro quo ipsi legunt. Iacta super dominum onus tuum siue mollem tuam. Vnde in predicto loco legunt sic. A mole in mare rubrū vsq ad torrentes arnon. Et secundum beatum Hieronymum supradicta dictio יהב Iehab significat charitatem. Nam in supradicto psalmo iuxta he. ve. sic transtulit. scilicet. Proiice super dominum charitatem tuam. Et in lingua chaldaica significat dare vel tradere aut afferre. De quo vide infra in dictione יהב Iahab. sunt etiam aliqua nomina propria a littera vau incipientia. Sicut est ופסי vapsi. vt Nu. 13. De tribu nepthalim naabi filium vapsi. Et similiter ושתי Vasthi. Ester 1. Vasthi quoq regina fecit conuiuium feminarum.

De incipientibus a littera. ז zain.

זאב Zeeb. Lupus. vt gen. 49. Beniamin lupus rapax. Esa. 11. Et habitabit lupus cum agno. Et in plu. זאבים Zeebim siue זאבי Zeebe. idest lupi. Ezech. 22. Quasi lupi capientes predā. Abach. 1. Et velociores lupis vespertinis.

זאת Zoth. Ista. vel hec. De quo vide infra in dictione זה Ze.

זבב zebub. musca. vt Esa. 7. sybilabit dñs musce q̄ e ī extremo flūinū egypti. & ī plu. זבובים zebubi. siue זבובי zebube. Eccl's. 10. musce morientes pdūt suauitatē vnguēti.

זבד Zabad. dotare. vt Gen. 30. Dotauit me de9 dote bona. Et ide זבד Zebed. i. dos. siue dotatio. vt in pdicto loco.

זבח zabach. imolare. sacrificare. occidere. mactare vt Gen. 31. Immolatisq victimis in mōte. pro quo in hebreo habetur. Et immolauit iacob victimā in mōte. Exo. 5. Et sacrificemus dño deo nr̄o. Et ī eo. Ite et sacrificate deo vr̄o in terra hac. Et in eo. 8. et dimittā ppl'm vt sacrificent dño. Et in eodem. abominationes enim egyptiorū imolabim9. Et in eo. Q si mactauerimus ea q̄ colūt egyptii. Et in eo. 22. Qui immolat diis occidetur. Et in eo. 23. Nō imolabis sup fermēto sanguinē victime mee. Leuit. 17. Et nequaq̄ vltra imolabūt hostias suas demonibus. Nu. 22. Cumq occidisset balac boues & oues misit ad balaā. Deut. 16. Immolabisq phase dño deo tuo. Et in eo. qd imolatū ē vespe. pro quo. he. le. qd imolabis vespe. Et in eo. 33. Ibi imolabunt victimas iustitie. 1. Reg. 1. vt adoraret & sacrificaret dño. Et in eo. Et imolauit elcana. Et ī eo. 15. vt imolet dño deo tuo in galgalis. 3. Reg. 8. mactauitq salomon hostias pacificas q̄s imolauit dño. Et in eo. 13. Et imolabit sup te sacerdotes excelsorū. & in eo. 19. Tulit par boū & mactauit illud. 1. Paralip. 29. Immolauerūtq victimas dño. 2. Paralip. 7. Rex aūt & ois ppl's imolabāt victimas. Et in eo. Mactauit igitur rex salomō hostias boū. Et in eo. 28. quos ego placabo hostiis. pro quo he. le. Eis sacrificabo siue imolabo. & in eo. 33 Cūctis idolis quos manasses fuerat fabricatus imolauit. ps. 4. Sacrificate sacrificiū iustitie. Ps. 26. Et imolabo in tabernaculo eius hostiā vociferationis. ps. 49. Immola deo sacrificiū laudis. Ps. 115. tibi sacrificabo hostiā laudis. Esa. 65. qui imolāt ī hortis. & in eo. 66. qui mactat pec9 q̄si q excerebret canē. Osee. 4. Sup capita mōtiū sacrificabāt. & ide זבח zebach. i. victima. hostia. sacrificiū. Exo. 12. dicetis eis victima trāsitus dñi est. Leuit. 3. Si hostia pacificorū fuerit eius

oblatio. Ps. 39. sacrificiū & oblationē noluisti. & in plurali. זבחים Zebachim. siue זבחי Zibche. Exo. 24. Immolaueruntq victimas pacificas dño. Deut. 33. Ibi imolabūt victimas iustitie. 1. Reg. 15. Nūquid vult deus holocausta & victimas. Et aliqn̄ scribitur in plu. זבחות Zebachoth secūdū formā noīm femininorū. vt Osee. 4. Et cōfundētur a sacrificiis suis. & inde מזבח Mizbeach. siue מזבח Mizbach. i. Altare vbi sacrificia vel hostia offerūtur. Gen. 8. Edificauit aūt noe altare dño. Exo. 20. Altare de terra facietis mihi. & in eo. 21. Ab altari meo euelles eū vt moriatur. Accipitur ēt pro altari incensi. vt Exo. 30. Facies quoq altare ad adolendū thymiama. & in plu. מזבחות Mizbechoth. vt Ps. 83. Altaria tua dñe virtutū. Osee. 10. secūdū multitudinem fructus sui multiplicauit altaria.

זבל Zabal. cohabitare. vt Gen. 30. Etiā hac vice mecū erit vir meus. Pro quo hebrei legunt. Hac vice cohabitabit mihi vir meus. Et inde זבל Zebul. i. habitaculum. vt. 3. Reg. 8. Edificans edificaui domū et habitaculū tuū. Abach 3. Sol & luna steterunt in habitaculo suo.

זבן Zabā. in lingua chaldaica significat. Emere. seu vēdere Dan. 2. Quod tempus redimitis. idest emitis.

זג Zag. Folliculus vuarū. Nu. 6. Ab vua passa vsq ad acinū nō comedet. Pro quo he. le. Ab acinis vsq ad folliculum. s. vue nō comedet. Et solum inuenitur in predicto loco.

זה Ze. Pronomen est demonstratiuū vel relatiuū. i. iste. hic ipse. ille. qui vel quod. iā. Et est ois casus & vtriusq numeri & generis masculini vel neutri. vt Gen. 5. Iste consolabitur nos. Et in eo. 11. Ceperuntq hoc facere. Et in eo. 31. Sicq per viginti annos in domo tua seruiui. p quo he. le. Isti mihi viginti anni in domo tua. s. trāsacti sunt. siue iste mihi vigessimus annus in domo tua. s. transactus est. Et in eo. 41. Nun inuenire poterimus talē virū qui spū dei plenus sit. Pro quo he. le. Nun inuenire poterimus sicut hic. s. est: virū qui spiritu dei plenus sit. Exo. 32. Moysi ei huic viro qui nos eduxit de terra egypti ignoramus quid acciderit. Et in eo. Egressusq est hic vitulus. Et in eo. 33. Et verbū istud quod locutus es faciā. Deut. 3. Montem istū egregiū & libanum. Ios. 2. Innoxii erimus a iuramento hoc. 1. Reg. 14. Et occidite super istud. 2. Reg. 11. Et nunc hūc & nunc illū consumit gladius. vbi ponitur etiā pro illo. 3. Reg. 19. Et ecce angelus dñi tetigit eū. pro quo he. le. Et ecce angelus dñi iste tetigit eū: siue qui tetigit eū. Ps. 23. quis est iste rex glorie. Ps. 47. Qm̄ hic est deus deus noster in eternū. Ps. 55. Ecce cognoui quia deus meus es. p quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Hoc scio quia deus meus es. Ps. 67. Sinai a facie dei israel. pro quo he. le. Iste siue ille sinai a facie dei israel. s. motus est vel distillauit. Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et sinai a facie dei israel. Eccl's. 7. Bonum est te sustētare istū: sed ab illo ne subtrahas manū tuā: vbi ponitur pro isto & pro illo. Et in eo. 8. Oia hec tractaui in corde meo. Canti. 2 Ecce iste venit saliens in mōtibus. Et ī eo. En ipse stat post parietē nr̄m. Esa. 25. Iste dñs sustinuimus eū. Zach. 1. Iste iā septuagesimus annus est. ponitur ēt pro iam. 2. Reg. 14 Quasi mulier iam plurimo tpe lugens mortuū. zach. 7. Sicut feci iā multis annis. Et aliqn̄ ponitur relatiue. Iob. 19. Et quē maxime diligebā aduersatus est mihi. Ps. 73. mons sion in quo habitasti. Ps. 103. In locū quē fundasti eis. Et in eo. Draco iste quē formasti ad illudendū ei. Vbi ponitur p demōstratiuo & relatiuo simul. Prouer. 23. Audi patrem tuū qui genuit te. Ponitur etiam pro aduerbio hac. vt Nu. 13. Ascendite per meridianam plagam. pro quo hebrei legunt. Ascendite hac in meridiem siue per meridiem. Scribitur ēt cum beth in principio & dicitur בזה Baze & significat. hic. idest in hoc loco. vt Exo. 24. Expectate hic donec reuertamur ad vos. Apponitur etiā ei mem in principio et dicitur מזה Mize. i. ab hoc vel ab isto aut ab ipso. Et aliquādo ponitur aduerbialiter & signat hinc vel istinc. i. ab hac vel ab ista parte vel de isto loco. Gen. 42. Non egrediemini hinc. Exo. 17. Sustentabant manus eius ex vtraq parte. Pro quo he. le. Sustentabant manus eius hinc vnus & hinc vnus. i. vnus ex vtraq parte. Exo. 33. Vade ascende de loco isto. Scribitur etiā זה zo cum puncto holē & tunc est generis feminini vel neutri. Eccl's. 2. Et gaudio dixi quid frustra deciperis. Pro quo he. le. Et letitie. s. dixi quid ipsa facit. Et in eo. 5. Hoc est donū dei. Et in eo. 7. Cuncta tētaui in sapientia. Pro quo he. le. Omnia hec tētaui in sapientia. Et aliqn̄ scribitur cum vau loco he & puncto holem & dicitur זו Zo. vt Eccl's. 5. Miserabilis prorsus infirmitas. Pro quo hebrei legunt. Etiam hec mala infirmitas. s. est. Osee. 7. Ista subsannatio eorum in terra egypti. Et aliqn̄ scribitur cum pūcto surech & dicitur זו Zu. Ps. 11. Custodies nos a generatiōe hac in eternū. Ps. 61. Duo hec audiui. Esa. 42. nōne dñs ipse cui peccauimus. & in eo. 43. Populum istū formaui mihi. Abach. 1. Hec est fortitudo eius deo suo. Et aliquando ponitur relatiue. vt Exo. 15. Populo quem redemisti. Ps. 9. In consiliis quibus cogitant. Ps. 16. A facie impiorum qui me afflixerunt. Et aliquando scribitur pro relatiuo & demonstratiuo simul. Ps. 9. In laqueo isto quem absconderunt. Ps. 31. Intellectum tibi dabo et instruam te in via hac qua gradieris. Ps. 67. Cōfirma hoc deus quod operatus es in nobis. Ps. 131. Et testimonia mea hec que docebo eos. Ps. 141. In via hac qua ambulabam. Scribitur etiam cum littera aleph & tau in fine & dicitur זאת Zoth. & communiter est generis feminini. Leuit. 6. Hec est lex holocausti. Deut. 33. Hec est benedictio. 4. Reg. 8. Domine mi rex hec est mulier & hic est filius eius. Ps. 131. Hec est requies mea in seculum seculi. Et aliquando ponitur in nostra translatione in genere neutro: quia hebrei non habēt genus neutrum: sed pro eo aliquādo vtuntur masculino & aliquando feminino. Gen. 42. Iam nunc experimentum vestri capiam. Pro quo hebrei legunt. In hoc probabimini. idest experimentum vestri capiam. 4. Reg. 5. Sic & sic locuta est puella. Pro quo hebrei legunt. vt hoc & vt hoc locuta est puella. idest taliter & taliter: vel sic et sic. sicut est in littera nostra. Iob. 22. Hoc scio a principio. Et in eo. 33. Hoc ē ergo in quo nō est iustificatus. Et in eo. 34. Audi quod dicitur. Et in eo. 35. Nunquid equa videtur tibi tua cogitatio. Pro quo hebrei legunt. Nunquid hoc cogitasti in iudicio. Ps. 26. In hoc ego sperabo.

זהב Zahab. aurū. Gen. 2. vbi nascitur aurum: & aurum terre illius optimum. Exo. 25. Et deaurabis eā auro mūdissimo. Iob. 23. Probauit me quasi aurum quod per ignē transit. Et in eodem. 37. Ab aquilone aurum venit. Sed in predicto loco dicunt hebrei q accipitur aurū p puritate vl serenitate aeris ad similitudinem auri purissimi. & etiā dicunt q accipitur translatiue pro oleo mundissimo & purissimo. vt Zach. 4. In quibus sunt sussusoria ex auro. pro q ipsi legunt. Infundentia ex se aurum. idest oleum purum & mundissimum & aurei coloris.

זהם Zahā. Inquinare. abomiabile facere. Iob. 33. abomiabilis ei fit in vita panis. & solū inuenitur in pdicto loco.

זהר Zahar. ostēdere: monere. admōere. puidere. postēdere anūciare. cauere. ostēdere. Exo. 18. ostēdasq pplo cerimonias & ritus colendi. 4. Reg. 6. Et preoccupauit eū. Pro q he. le. Et admonuit eū siue obseruauit eū. Eccl's. 4. q nes-

scit preuidere in posterũ. Et in eo. 12. His amplius fili mi ne requiras. pro quo he. le. His amplius fili mi caue: siue admonitus sis: aut preuide. Ezech. 3. Et annunciabis eis ex me. idest admonebis. Et in eo. Si dicẽte me ad impiũ morte morieris nõ ãnũciaberis. & in eo. Vt auertatur a via sua mala. Pro quo he. le. vt caueat impius a via sua mala. Et in eo. qa nõ annũciasti ei. Et in eo. Si aũt tu ãnunciaberis iusto. Et i eo. Viuẽs viuet quia annunciasti ei. Pro quo he. le. Viuẽs viuet qa admonitus est: vel quia obseruauit se. & in eo. 33. Et cecinerit buccina: & annũciauerit populo. Et in eo. Et non obseruauerit se. Et in eo. Sonũ buccine audiuit & nõ se obseruauit. Et in eo. vt se custodiat ĩpius a via sua mala. signat ẽt fulgere. s. splẽdere. vt Dañ. 12. Et qui docti fuerint fulgebunt sicut splẽdor firmamẽti. & inde זֹהַר Zohar. idest splẽdor. vt in pdicto loco. & Ezech. 8. Quasi aspectus splẽdoris & visio electi.

זו Zo. siue זוּ Zu. Pronomen est demonstratiuum vel relatiuũ aut vtrũq; simul. De quo vide supra in dictiõe זֶה Ze.

זוב Zob. fluere. Manare. fluxum sanguinis vel seminis pati. vt Leuit. 15. Mulier que patitur multis diebus fluxũ sanguinis. Et in eo. Vel que post mẽstruũ sanguinẽ fluere non cessat. Ps. 77. qm̃ percussit petrã & fluxerunt aque. Esa. 48. Et scidit petrã & fluxerunt aque. Accipitur etiã זוב Zob. pro ipso fluxu. & aliqñ scribitur sine vau. vt Hiere. 49. Fluxit vallis tua. s. sanguine iterfectorũ. sicut exponũt hebrei. & inde זָב Zab. i. fluẽs vel manãs: siue ille qui patitur fluxũ. vt Leui. 15. Vir q patitur fluxũ seminis. & i ge. fe. זָבָה zaba siue זָבַת zabath. vt in eo. & Exo. 3. In terrã q̃ fluit lacte & melle. & in eo. 13. Vt daret tibi terrã fluẽtem lacte & melle. Nu. 16. que lacte & melle manabat. Deut. 6. Terrã lacte & melle manãtẽ. Ponitur ẽt זוב zob pro extabescere. vt Threñ. 4. qm̃ isti extabuerũt consumpti a sterilitate terre. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt q̃ significat fluere. & legũt sic. qm̃ ex istis fluebant confossi vel perfossi.

זוד Zud. superbire. superbe agere. temere operari. & scribitur sine vau. Exo. 18. Eo quod supbe egerint contra eos. Hiere. 50. Quia cõtra dñm erecta est. pro quo he. le. Quia cõtra dñm superbiuit vel supbe egit. & aliqñ scribitur cũ iod in medio loco vau. vt Exo. 21. Si quis p idustriã occiderit fratrẽ suũ vel p insidias. pro quo he. le. & cũ supbierit vel cũ temere egerit vir cõtra fratrẽ suũ vt occidat eũ p insidias. Nee. 9. Cognouisti eni quia supbe egerãt cõtra eos. Et in eo. Ipsi vero & pr̃es nr̃i supbe egerũt. Et inde זֵד Zed. i. supbus. vt Prouer. 21. Supbus & arrogãs vocatur indoctus. & in plu. זֵדִים Zedim. Ps. 18. Et ab aliẽis parce seruo tuo. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. A supbis quoq; libera seruũ tuũ. Ps. 118. Increpasti supbos. & in eo. Superbi iniq; agebant vsquequaq;. Ps. 139. Abscõderũt supbi laqueũ mihi. & inde זָדוֹן zadon i. supbia siue supbus. Prouer. 11. Vbi fuerit supbia: ibi erit contumelia. Et in eo. 21. Qui in ira operatur superbiã. Hiere. 50. Ecce ego ad te superbe. Et in eo. Et cadet supbus & corruet. & in plu. זֵדוֹנִים Zedonim. Ps. 123. Forsitã ptrãsisset aĩa nr̃a aquã itolerabilẽ. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. forsitan transissent super animam nostram aque superbe.

זוה Zaua. angulus. & inuenitur tm̃ in numero plu. s. זָוִיּוֹת Zauioth. i. anguli. vt Ps. 143. Filie nostre cõpositẽ. pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. filie nr̃e quasi anguli ornati. Zach. 9. Et quasi cornua altaris. i. quasi anguli altaris. Ide מְזָוִים Mezauim. pro quo beatus hieronymus transtulit. Promptuaria. Ps. 143. Prõptuaria eorũ plena. & etiam in hoc loco he. le. anguli nr̃i pleni.

זוז Zuz. limen. postis. s. porte. & scribitur cũ mẽ in principio & he i fine & dicitur מְזוּזָה Mezuza. vt Exo. 12. Ac ponẽt sup vtrũq; postẽ. Et in eo. 21. Et applicabitur ad ostium & postes. Deut. 6. Scribesq; ea in limine & ostiis domus tue. Ezech. 43. Fabricati sunt limen eorũ iuxta limẽ meũ.

זול Zul. vilipendere. spnere. & scribitur sine vau. Esa. 46 qui confertis aurũ de sacco. pro quo he. le. qui paruipẽditis siue vilipenditis aurũ de sacco. s. ad fabricandũ idola producebant aurum de sacco paruipendentes illud ac si esset alia res parui valoris. Et aliqñ scribitur cũ iod loco vau vt threñ. 2. Oẽs qui glorificabant eam spreuerunt eam. Et inde זֹלֵל Zolel cũ duplici lamed. i. vile: Hiere. 15. Et si separaueris pciosũ a vili. & de hoc vide ĩfra in dictiõe זֹלֵל Zolel

זון zun. in lingua chaldaica signat vesci vel nutriri. Dañ. 4. Et ex ea vescebatur oĩs caro. & inde מָזוֹן Mazon. i. esca siue nutrimentũ. Geñ. 45. Et totidem asinas triticũ in itinere panesq; portantes. Pro quo he. le. Et totidem asinas portantes triticũ & panes & pulmentũ siue escã. Dañ. 4. & esca vniuersorum in ea. Et aliqñ scribitur sine vau & dr̃ זַן Zan. Ps. 143. Eructantia ex hoc in illud. Pro quo hebrei legunt. Eructantia de nutrimẽto in nutrimentũ: siue de pulmento in pulmentum. & in lingua chaldaica significat genus vel speciem. vt Dañ. 3. Et vniuersi generis musicorũ. Vnde in supradicto loco aliqui hebrei legunt. Eructantia siue educentes de genere in genus. et similiter. 2. Paralipo. 16. Vbi dicitur posueruntq; eum in lectulum suũ plenum aromatibus et vnguentis meretriciis: vbi pro meretriciis ponitur in hebreo. זְנִים Zenim. pro quo aliqui hebrei legunt. Plenum aromatibus et vnguentorum speciebus vel generibus. i. plenum diuersis generibus vnguentorum. potest etiam significare sicut est in lr̃a nr̃a. De quo vide infra in dictione זָנָה zana. Dicunt etiam hebrei q̃ a predicta dictione potest deriuari זוֹנָה zona: quod ponitur pro meretrice. vt Ios. 2. Vbi dicitur ingressi sunt domum mulieris meretricis. et q̃ potest etiam significare hospitatricẽ vel cauponã: que solet escas vendere. Cui cõcordat translatio chaldaica. et simil'r Ioel. 3. Vbi dicitur. Et posuerunt puerum in prostibulo. vbi pro prostibulo ponitur predicta dictio. scilicet זוֹנָה zona. Alii interpretantur sic. s. Et posuerunt siue tradiderunt puerum in cauponam. idest vendiderunt eum p nutrimẽto vel esca vñ sequitur. et puellã vẽdiderũt p uino ut biberẽt. vide ẽt de hoc infra in dictiõe זָנָה zana. Itẽ זֵן Zen. i. arma siue baltheũ. et scribitur cũ aleph ĩ pricipio et dr̃ אָזֵן Azen. Deut. 23. Gerẽs paxillũ in baltheo. inde זוֹנוֹת zonoth. pro quo beatus hieronymus transtulit Habenas. ut. 3. Reg. 22. Et habenas lauerunt iuxta uerbum domini.

זוע zua. mouere. cõmouere. cõtremiscere. Eccl's. 12. qñ cõmouebũtur custodes domus. Ester. 5. et nõ solũ nõ assurrexisse sibi sed neq; motũ quidẽ de loco. p q̃ he. le. Et non surrexit et nõ mouit se p eo. Dañ. 6. cõtremiscãt et paueãt deũ danielis: et aliqñ duplicãtur pria et ultĩa lr̃a. ut Abach. 2. Et suscitabuntur cõmouentes te. i. uexãtes te. et ide זְוָעָה zeuaa. pro quo beatus hieronymus transtulit uexationẽ. ut Esa. 28. sola uexatio intellectum dabit auditui.

זור zur. exprimere. pmere. cõculcare. circũligare. exhorrescere. alienare. extraneũ fieri. Iudi. 6. expsso uellere cõcham rore ipleuit. Iob. 39. Pes cõculcet ea. Esa. 59. Et qđ cõfotũ ẽ erũpet ĩ regulũ. p quo he. le. Et qđ cõculcatũ uel fractũ fuerit erũpet in regulũ. põitur ẽt p circũligare. Esa. 1. nõ ẽ circũligata nec curata medicamine. Sed ẽt in hoc loco hebrei legũt. nõ ẽ expssa. s. a sanie ul' putredie q̃ medici solẽt exprimere ut uulnus mũdificetur. et ide מָזוֹר mazor. i. cõculcatio siue cõfractio: aut ĩfirmitas scđm hebreos. p q̃ btũs

hieronymus transtulit vinculum: siue alligandũ. Hiere. 30 Ad alligandum curationem tuã vtilitas nõ est tibi. Osee. 5 Et vidit ephraim languorẽ suũ: & iudas vinculũ suũ. Et in eo. Nec soluere poterit a vobis vinculum. Ponitur etiã in nostra translatione pro insidiis. vt Abdie. 1. Ponent insidias subter te. Ponitur etiam pro exhorrescere aut alienare vt Iob. 19. Halitum meũ exhorruit vxor mea. Ps. 57. alienati sunt pctõres a vulua. p̃s. 68. Extraneus factus sũ fratribus meis. Ps. 67. Non sunt fraudati a desiderio suo. Pro q̃ he. le. Nõ sunt alienati. i. nõ recesserũt a desiderio suo. Esa. 1. Abalienati sunt retrorsum. Ezech. 14. Quia recesserũt a me in cũctis idolis suis. i. quia alienati sunt a me. Et ĩ eo. Si alienatus fuerit a me. & inde זָרָא Zara cũ aleph in fine. i. alienatio: & ponitur p nausea. vt Nu. 11. Donec exeat per nares vr̃as & vertatur in nauseã. & inde זָר Zar. i. alienus vl' extraneus. Leuit. 10. Offerẽtes corã dño ignẽ alienũ. Nu. 3. Quisquis alienus accesserit morietur. Prouer. 11. qui fidẽ facit pro extraneo. & in plu. זָרִים Zarim. i. extranei vel alieni. Prouer. 5. Ne forte impleantur extranei viribus tuis. Esa. 1. Regionẽ vestrã corã vobis alieni comedũt. Et in eo. Sicut in vastitate hostili. pro quo he. le. Sicut subuersio alienorũ. ponitur ẽt זָרִים Zarim pro erũpẽtibus vel p vẽtilatoribus. Hiere. 18. Aut euelli possunt aque erũpẽtes frigide. Et in eo. 51. Et mittã in babylonẽ ventilatores & ventilabũt eũ: & de hoc vide infra in dictione זָרָה Zara. Item זוֹרֵר Zorer cũ duplici res signat oscitare. vt. 4. Reg. 4. Et oscitauit puer septies. Hebrei tñ legũt. & sternutauit puer septies. quia in lingua chaldaica significat sternutare.

זחח Zachach. separare. leuare. & scribitur cum simplici cheth. Exo. 28. Et a se iuicẽ rõnale & suphumerale nequeant separari. & solũ inuenitur in predicto loco.

זחל Zachal. incuruari. expauescere. serpere. reptare. Iob. 32. Iccirco demisso capite veritus sum vobis indicare meam sentẽtiam. Pro quo he. le. Iccirco incuruatus sum siue expaui & timui indicare meam scientiam vobis. Signat ẽt reptare vel serpere. Deut. 32. Cũ furore trahentiũ super terrã atq; serpẽtiũ. mich. 7. velut reptilia terre. & ide זֹחֶלֶת Zocheleth. Nomen propriũ cuiusdam lapidis. 3. Reg. 1. Iuxta lapidem zoeleth.

זיו Ziu. Nomẽ mẽsis: qui apud nos dicitur aprilis. 3. Reg. 6. In anno quarto mense zio ipse est mensis secundus regni salomõis. & ĩ ligua chaldaica signat splẽdorẽ vel amenitatẽ. vnde scđm hebreos sic dr̃ ab apparitione florum. Item זִיו ziu. in lingua chaldaica signat staturã siue aspectũ. Dañ. 2. Statura sublimis. Et in eo. 3. Et aspectus faciei eius mutatus est.

זיז Ziz Omnimodũ: siue vniuersitas. Esa. 66. Et delitiis affluatis ab oĩmoda gloria eius. Ps. 49. Et pulchritudo agri mecum est. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et vniuersitas agri mecũ est. Ps. 79. Et singularis ferus depastus est eam. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Et oẽs bestie agri depaste sunt. & dicũt aliqui hebrei q̃ predicta dictio זִיז Ziz est genus ad omnia animalia fera & agrestia. Alii vero dicunt q̃ est nomen bestie fere ignote sic dicte. & solum inuenitur in locis pdictis

זיק Zic. flama. & solum inuenitur in numero plurali. s. זִיקוֹת Zicoth scđm formã femininorũ. Esa. 50. Ecce oẽs vos accendentes ignem accincti flamis: ambulate in lumine ignis vestri & in flamis quas succendistis. Inuenitur etiam זִקִּים Zicim scđm formã pluralẽ masculinorũ & ponitur pro compedibus. Ps. 149. Ad alligandos reges eorũ in cõpedibus. Naũ. 3. Optimates eius cõfixi sunt in compedibus. Ponitur ẽt p lanceis. vt Prouer. 26. Qui mittit sa

gittas & lanceas in mortem.

זית Zaith. siue זֵית Zeth: oliua siue oliuetum. Geñ. 8. Portans ramũ oliue virentibus foliis. Exo. 23. Ita facies in vinea & in oliueto tuo. Hiere. 11. Oliuam vberẽ pulchrã. & in plu. זֵתִים Zethim. Ps. 127. Filii tui sicut nouelle oliuarũ

זכך Zachach. Purificare. Mũdare. Siue mũdũ vel cãdidũ fieri. & scribitur cũ simplici chaph. Iob. 9. Et fulserint velut mundissime manus mee. Pro quo he. le. Et mundauerim siue purificauerim in mũditia manus meas. Et ĩ eo. 15. Et celi non sunt mũdi in conspectu eius. Thren. 4. candidiores nazarei eius niue. & inde זַךְ Zach. i. purus seu mũdus aut lucidus. Leuit. 24. Vt afferant tibi oleum de oliuis purissimũ. Iob. 8. Si mundus & rectus incesseris. Et in eo. 33. Mundus sum ego & absq; delicto. & in genere feminino זַכָּה Zaca. i. mũda. Exo. 30. Galbanũ boni odoris & thus lucidissimũ. Pro quo in hebreo habetur lucidissima: quia thus apud hebreos est generis feminini. Iob. 16. Cum haberem mundas ad deum preces. Pro quo hebrei legunt. & oratio mea munda. s. est. Vide etiã de hoc in dictione sequẽti. & inde. זְכוֹכִית. Zechochith. i. vitrum: eo quod est mundum & lucidum. Iob. 28. Non adequabitur ei aurum vel vitrum. & dicunt hebrei q̃ ponitur ibi pro vitro crystallino. quod est purissimum et preciosissimum.

זכה zaca. immaculatũ esse. mundare. seu mũdũ apparere iustificare. corrigere. Iob. 15. Quid est homo vt immaculatus sit. Pro quo he. le. Quid est homo vt mundus sit siue vt mundus appareat. Et in eo. 25. Aut apparere mũdus natus de muliere. Ps. 72. Ergo sine causa iustificaui cor meum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Ergo frustra mũdaui cor meum. Esa. 1. Lauamini: mũdi stote. Ps. 118. In quo corrigit adolescentior viam suam. Ponitur etiam pro vincere. Ps. 50. Et vincas cum iudicaris. Potest etiam legi sic. scilicet: et mundes vl' corrigas cũ iudicaueris. Vide ẽt de hoc in dictiõe precedenti. Et inde זָכוּ zachu. siue זָכוּת zechuth. quod in lingua chaldaica signat iustitiã vel mũditiã. Dañ. 6. quia corã eo iustitia inuẽta est in me.

זכר zachar. recordari. meminisse. memorari. Geñ. 8. recordatus aũt est dñs noe. Et in eo. 9. Et recordabor federis mei. Et in eo. 40. Memento mei cũ bñ tibi fuerit. Et in eo. Vt suggeras pharaõi. p q̃. he. le. & memieris mei apud pharaonẽ. & in eo. Et tñ succedẽtibus psperis pposit' pincernarũ oblitus est interptis sui. pro q̃ in hebreo hr̃. & nõ ẽ recordat' ppositus pincernarũ ipius ioseph & oblitus ẽ eius. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Exo. 20. Memẽto vt diẽ sabbati sctifices. Et in eo. In oĩ loco in quo memoria fuerit noĩs mei. p q̃. he. le. ĩ oĩ loco ĩ q̃ recordari vel memorari fecero nomẽ meũ. & in eo. 23. Et p nomẽ exterorũ deorũ nõ iurabitis. p q̃. he. le. & noĩs extorũ deorũ nõ recordabimini. Siue nomẽ exterorũ deorũ nõ noĩabitis. Nu. 10. Et erit recordatio vr̃i corã dño deo vr̃o. Et ĩ eo. 11. Recordamur pisciũ q̃s comedebam' in egypto gratis. Deut. 16. vt memineris diei egressiõis tue de egypto. Et in eo. Et recordaberis qm̃ seru' fueris in egypto. & ĩ eo. 25. Memẽto qđ fecerit tibi amalech. 1. Re. 25. Et recordaberis ancille tue. 4. Re. 9. memini qñ ego & tu sedẽtes in curru seq̃bamur achab. Et in eo. 20. Memẽto queso quõ ambulauerim corã te. Ester. 9. Isti sunt dies quos nulla vnq; delebit obliuio. p q̃. he. le. Et isti dies mẽorati. s. erũt. Iob. 4. recordare q̃s vnq; ĩnocẽs piit. p̃s. 18. Memor sit oĩs sacrificii tui. p̃s. 41. Hec recordatus sum. Ps. 77. Et recordatus ẽ q̃a caro sunt. Ps. 113. Dominus memor fuit nostri. Ps. 136. Si non meminero tui. Et in titulo Ps. 137. Vbi dicitur. Psal

mus dauid in rememorationem sabbati. Pro quo hebrei legunt. Psalmus dauid ad commemorandum siue ad recordandum. Canti. 1. Memores vberum tuorum super vinum. Esa. 43. Ne memineritis priorum. Et in eodē. 62. Qui reminiscimini domini: ne taceatis. Et in eodem. 66. Qui recordatur thuris quasi qui benedicat idolo. Hiere. 15. cum recordati fuerint filii sui ararum suarum. Thren. 3. Memoria memor ero. Et in eodem. 5. Recordare domine quid acciderit nobis. Ezech. 3. Et non erunt in memoria iustitie eius quas fecit. Et in eodem. 18. Et omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. Et in eodem. Omnes iustitie eius quas fecerat non recordabuntur. Et in eodem. 21. Ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendū. Et in eodem. Pro eo quod recordati estis manu capiemini Ione. 2. Domini recordatus sum. Ponitur etiam pro nominare. 1. Reg. 4. Cumq; ille nominasset arcam dei. & inde זֵכֶר Zecher. idest memoria. recordatio. commemoratio. Exo. 17. Delebo enim memoriam amalech. Ps. 9. Periit memoria eorum. Ps. 29. Et confitemini memorie sanctitatis eius. Ps. 110. Memoriam fecit mirabilium suorum. Osee. 14. Memorabile eius sicut vinum libani. & aliquando scribitur cum nun in fine & dicitur זִכָּרוֹן zicharon siue זִכְרֹן zichron. i. memoria. recordatio. monumentum. memoriale. Exo. 39. In monumentum filiorum israel. Nu. 10. Vt sint vobis in recordationem dei vestri. Eccl's. 1. Non est priorum memoria. Esa. 57. Et post ostium & retro postem posuisti memoriale tuum. & in plurali. זִכְרוֹנֹת zichronoth. & ponitur pro historiis vel annalibus: eo quod in eis commemorantur preterita. Ester. 6. Iussitq; sibi afferri historias & annales priorum temporum. inuenitur etiam מַזְכֶּרֶת mazchereth. cum mem in principio. idest commemorans vel commonefaciens. Pro quo beatus hieronymus transtulit inuestigans. Nu. 5. Et oblatio inuestigans adulterium. inde אַזְכָּרָה Azchara. idest commemoratio vel memoriale aut monumentum. Leuit. 2. Et ponet memoriale super altare Et in eodem. Qui cum obtulerit ea: tollet memoriale de sacrificio. Et in eodem. De qua adolebit sacerdos in memoriam muneris. Et in eodem. 24. Vt sit panis in monumentum oblationis domini. & dicunt hebrei φ significat suffumigationem vel odorationem. & dicunt quod predicta dictio זָכַר Zachar est equiuoca & φ etiam significat suffumigare vel odorari. nam Esa. 66. vbi nos legimus: qui recordatur thuris. Ipsi legunt. Qui odoratur vel qui suffumigat thus. & similiter in aliquibus locis predictis. Item זָכָר Zachar, masculus. Geñ. 1. Masculum & feminam fecit eos. Exo. 12. Agnus absq; macula masculus anniculus. Leuit. 12. Mulier si suscepto semine peperit masculum. & in plurali זְכָרִים Zecharim. idest masculi. Exo. 13. Quidquid habueris masculini sexus. Pro q̃ in hebreo habetur. Quoscū q; habueris masculos. & inde זְכוּר Zechur. idest masculinū Exo. 23. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum coram domio. & inde verbum. תִּזָּכֵר Thizachar. idest si fuerit masculus: vel si fuerit generis masculini. Exo. 34. omne quod aperit vuluam generis masculini meum erit. idest si fuerit masculus.

זָלַל Zel. Vilipendere. contemnere. De quo vide supra in dictione זוּל Zul.

זוֹלֵל Zolel. vorator: siue commessationibus vacans. vilis. despectus. Deut. 21. comessationibus vacat & luxurie atq; conuiuiis. Ponitur etiam pro vili. Hiere. 15. Si separaueris preciosum a vili. Thren. 1. Vide domine & considera quoniam facta sum vilis. & inde זֻלּוּת Zuluth. idest vilissimum: aut contēptus. Ps. 11. Cum exaltati fuerint nouissimi

Reminisci · Nolare · זֵכֶר Memoria · זִכָּרוֹן · monumētū recordatio · Memoria memoriale · זִכְרוֹנֹת · Annales · מַזְכֶּרֶת · inuestigās · אַזְכָּרָה memoriale · Memoria Monumētum. · Suffumigare. · זָכָר Masculus · זְכָרִים masculi · זְכוּר masculinū · תִּזָּכֵר · Si fuerit masculus. · זָל Vilipēdere. · זוֹלֵל Commessatiōibus vacans. Vile. · זֻלּוּת

filiorum hominum. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. cum exaltati fuerint vilissimi filiorum homium. & in hebreo ponitur ibi singulare pro plu.

זֶלֶג Zaleg. fuscinula. tridens. & scribitur cum mem in principio & dicitur מַזְלֵג Mazleg. vt. 1. Reg. 2. Et habebat fuscinulam tridentem. & in plu. מִזְלָגוֹת Mizlagoth. Exo. 27. Et forcipes atq; fuscinulas. 1. Parali. 28. Ad fuscinulas quoq; & phialas.

זַלְזַל Zalzal. propago. ramusculus. Esa. 18. Prescindētur ramusculi. & solū inuenitur in nu. plu. & ī p̄dicto loco.

זַלְעָף Zalaaph. horror. procella. tempestas. Ps. 118. Defectiō tenuit me pro peccatoribus. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtuli. Horror tenuit me ab impiis. & ī plurali. זַלְעָפוֹת Zilaaphoth. Ps. 10. Spiritus procellarum pars calicis eorum.

זוּלַת Zulath. absq; preter. Excepto. 4. Reg. 24. Exceptis pauperibus populi terre. Scribitur etiam cum iod in fine: & dicitur זוּלָתִי Zulathi. Deut. 1. Preter caleph filium iephone. & aliquando illa littera iod ponitur pro pronomine prime persone. Osee. 13. Deum absq; me nescies.

זָמַם Zamam. cogitare. Deut. 19. Sicut fratri suo facere cogitauit. Ps. 30. Vt acciperent animā meā consiliati sūt idest cogitauerunt. Thren. 3. Fecit dn̄s que cogitauit. Ps. 139. Cogitauerūt cōtra me: ne derelinquas me. Sed hebrei in predicto loco dicunt φ est nomen & legunt sic. Cogitationem eius ne educas. idest ne educas eam in actu. vñ beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Scelera eius ne effundantur. Hiere. 51. Quia cogitauit dominus & fecit. & aliqñ scribitur cū simplici mē. vt Geñ. 11. Ne desistēt a cogitationibus suis: donec eas opere compleant. pro quo hebrei le. Et nunc nō ꝓhibebitur ab eis quodcunq; cogitauerint ad faciendū. Ps. 16. Et non est inuenta in me iniquitās: vt nō loquatur os meū opera hoīum. Pro quo he. le. nō inuenisti: quod cogitaui non transisset os meum vel nō trāsire os meum. & hic est finis versus in hebreo. & sequitur alius versus. in opera hoīum. Beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit sic. Et nō inuenisti cogitationes meas non transire os meum. Hiere. 4. Cogitaui & non penitebit me. & inde זִמָּה Zima siue זִמַּת Zimath. i. cogitatio. Prouer. 24. Cogitatio stulti peccatum. significat etiā malā cogitationem vel peccatum ex proposito: aut piaculum siue scelus vel nefas. Leuit. 19. Ne contaminetur terra: & impleatur piaculo. Et in eodem. 20. Qui supra vxorem filiā duxerit matrem eius: scelus operatus est. & in eodem. Nec permanebit tantum nefas in medio vestri. Ezech. 16. Et nō fecit iuxta scelera tua in omnibus abominationibus tuis. Et in eodem. Scelus tuum & ignominiā tuā tu portasti. Et in eodem. 22. Scelus operati sunt in medio tui. Et in eo. 23. Sic ingrediebantur ad oolam & oolibam mulieres nefarias. Et in eodem. Et auferam scelus de terra. Osee. 6. Quia scelus operati sunt. & in plurali. זִמּוֹת Zimoth. idest cogitationes vel scelera. Iob. 17. Cogitationes mee dissipate sunt. Esa. 32. Ipse vero cogitationes concinnabit ad perdēdos mites. & aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מְזִמָּה Mezima. idest cogitatio vel consilium. vt p̄s. 138. Quia dicitis in cogitatione. Prouer. 2. Consilium custodiet te. & in eo. 3. Custodi legem meā atq; consiliū. Et in eo. 5. Vt custodias cogitationes. Hiere. 11. Quid est φ dilectus meus in domo mea facit scelera multa. Vbi ponitur מְזִמָּתָה Mezimatha cum tau & he in fine. & pōitur ibi in hebreo singulare ꝓ pluli: nā plulr dicitur מְזִמּוֹת Mezimoth. Prouer. 14. Et vir versutus odiosus est. Pro quo he. le. & vir cogitationum vel scelerum odiosus est.

Vilissimi. · זֶלֶג Fuscinula · מִזְלָגוֹת Fuscinule. · זַלְזַל ramusculi · זַלְעָף · Horror. · זַלְעָפוֹת Procelle. · זוּלַת Excepto. · זוּלָתִי Preter Absq;. · זָמַם Cogitare. · זִמָּה Cogitatio · Piaculū. Scelus. · Nefas. · זִמּוֹת Cogitationes. · מְזִמָּה Cogitatio Consiliū · Scelus. · מְזִמָּתָה מְזִמּוֹת Scelera.

זְמַן Zeman. tempus. Nee. 2. Et constitui ei tēpus. & Eccl's. 3. Omnia tempus habent. & Dañ. 2. vt tempus daretur ei. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum aleph in fine. vt in eodem. 3. Statim vt audierūt. pro quo hebrei legunt. Eodē tempore vt audierūt. &c. & in plu. זִמְנִין Zimnin. siue זִמְנַיָּא Zimnaia. i. tempora. Dañ. 2. Et ipse mutat tempora. & in eodē. 6. Et tribus temporibus in die flectebat genua. Item זַמֵּן Zamen. in lingua chaldaica significat componere vel preparare. Dañ. 2. φ interpretationem quoq; fallacem & deceptiōe plenam composueritis. & inde מְזֻמָּנִים Mezumanim secūdum terminationem pluralem masculinorum. siue מְזֻמָּנוֹת Mezumanoth secūdum terminationem femininorum. i. tempora statuta aut constituta vel determinata. Nee. 10. Per tempora a temporibus anni ad annum. pro quo hebrei legunt. Per tempora statuta vel determinata de anno in annum. & in eodem. 13. In temporibus constitutis & in primitiis.

זָמַר Zamar. psallere. cantare. secare. putare. s. vites. Iudi. 5 Psallam domio deo israel. Ps. 46. Psallite regi nostro psallite. & in eodem. Psallite sapienter. Ps. 137. In conspectu angelorū psallā tibi. Ps. 146. Quoniam bon⁹ est psalmus deo nostro. Pro quo hebrei legunt. Quoniam bonū est psallere vel cantare deo nostro. & inde מִזְמוֹר Mizmor. i. psalmus vel canticū. vt in titulis psalmorū. Ps. 3. Psalmus dauid cū fugeret a facie absalom. & sic de reliquis. & inde זָמִיר Zamir. i. cantus. s. auium circa ver. vel putatio. s. arborum. Canti. 2. Tempus putatiōis aduenit. Quod alii interpretantur. Tempus cantus aduenit. & in plurali. זְמִירוֹת Zemiroth. i. cantica vel carmina. Iob. 35. Qui dedit carmina in nocte. Ps. 118. Cantabiles mihi erant iustificationes tue. & inde. זִמְרָה Zimra siue זִמְרָת Zimrath. i. laus siue canticum. Exo. 15. Fortitudo mea & laus mea dominus. Ps. 117. Vbi eadem verba habentur. & in vtroq; loco deficit iod littera in fine: que ponitur pro hoc pronoīe mea: tamē sub intelligitur. Esa. 51. Gratiarum actio & vox laudis. Pōitur etiam pro canticis. Amos. 5. Et cantica lyre tue non audiā. & inde זְמָרָא Zemara. qđ in linga chaldaica sigñat musicam siue canticū. Dañ. 3. Et vniuersi geñis musicorum. & inde זַמָּרַיָּא Zemaraia. i. cantores. Esdre. 7. Cantoribus & ianitoribus. Significat etiam זִמְרָה Zimra optimum: eo qđ est laudabile. Geñ. 43. Sumite de optimis terre frugib⁹. & inde מְזַמְּרוֹת Mezameroth. Quod significat quedā instrumenta musica secūdum hebreos. pro quo beatus Hieronymus trāstulit psalteria. Hier. 52. Psalteria & phialas & mortariola. in alio vero loco traduxit Fuscinulas. vt. 3. Reg. 7. Et forcipes aureos & hydrias & fuscinulas. 4. Reg. 12. Et fuscinule & turibula. Item זָמַר Zamar. i. secare vel putare. Leuit. 25. Sex annis putabis vineam tuam. & in eodem. Et vineam tuam non putabis. Esa. 5. Non putabitur & nō fodietur. & inde זָמִיר Zamir. i. putatio. Canti. 2. Tempus putationis aduenit. Potest etiam interpretari tempus cantici aduenit. Sigñat ēt palmitē vel ꝓpaginē: eo φ putatur & sciditur ex arbore. Esa. 25. Propaginem fortium marcescere faciet. & inde זְמוֹרָה Zemora. i. palmes. propago. ram⁹. germē. vitis. Nu. 13. Absciderunt palmitē cū vua sua. Eze. 8. Et ecce applicant ramū ad nares suas. & in p̄dicto loco dicunt hebrei φ significat fetorem vel malum odorem. ponitur ēt pro vite vel germine. Eze. 15. Quomodo fiet de ligno vitis Esa. 17. Et germen alienum seminabis. & in plurali זְמוֹרִים Zemorim. i. propagines. Nañ. 2. Et propagines eius corruperunt & inde מַזְמֵרוֹת Mazmeroth. i. falces siue ligones. Esa. 2. Et cōflabūt gladios suos in vomeres: & lanceas suas in falces. & in eodem. 18. Et prescindentur ramusculi eius

זְמַן Tempus · זִמְנַיָּא Tempora. · זַמֵּן Cōponere · מְזֻמָּנִים מְזֻמָּנוֹת · tpa statuta · זָמַר Psallere · Cantare. · מִזְמוֹר Psalmus. · זָמִיר · Putatio · זְמִירוֹת · Carmina Cātabilis. · זִמְרָה Laus. · זְמָרָא Musica · זַמָּרַיָּא Cantores. · זִמְרָה Optimum Cantica. · מְזַמְּרוֹת Psalteria · fuscinule. · זָמַר Putare · זָמִיר Putatio · זְמוֹרָה Palmes Ramus · זְמוֹרִים · Propagines · מַזְמֵרוֹת Falces.

falcibus. Ioel'. 3. Concidite aratra vestra in gladios: & ligones in lanceas. E solum inuenitur in numero plurali. Item זֶמֶר Zamer. nomen cuiusdam animalis: pro quo beat⁹ Hieronymus transtulit Camelopardalum. Deut. 14. Orygem & camelopardalum.

זָנָב Zanab. cauda. Exo. 4. Et apprehēde caudam eius. Deut. 28. Constituet te dominus in caput & non in caudam. Esa. 9. Et disperdet dominus ab israel caput & caudā & in eodem. Et propheta docens mendacium ipse est cauda. & in plurali זְנָבוֹת Zenaboth. Iudi. 15. Et falces ligauit in medio. pro quo hebrei legūt. Et posuit falcem in medio duarum caudarum. Esa. 7. Et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum. & inde זִנֵּב Zineb. i. caudam abscidit vel extremos percussit aut cecidit. Deut. 25. Et extremos agminis tui qui lassi residebant cecidērit. Ios. 10. Et extremos quoq; fugientium cedite.

זַן Zan. siue זֵן Zen. esca. nutrimentum. species siue genus De quo vide supra in dictione זוּן Zun.

זָנָה Zana. fornicari. luxuriari. Geñ. 38. Fornicata est tamar nurus tua. Leuit. 19. Ne prostituas filiā tuam. Pro quo hebrei legunt. Non contaminabis siue non violabis filiam tuam: vt facias eam fornicari. i. ne exponas eam fornicationi. & in eodem. 20. Vt fornicaretur cum moloch. & in eodē Et fornicata fuerit cum eis. & in eodem. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro. i. si fornicata fuerit. Deut. 31. Populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos. Iudi. 19. Que reliquit eū. pro q̃ hebrei legunt. Et fornicata est ab eo concubina eius. 2. Paralip. 21. Et fornicari fecit habitatores ierusalem. Ps. 72. Perdidisti omnem qui fornicatur abs te. Esa. 23. Et fornicabitur cum vniuersis regnis terre. Hiere. 3. Tu autem fornicata es cum amatoribus multis Ezech. 6. Quia contriui cor eorum fornicans & oculos eorum fornicantes. Osee. 1. Quia fornicans fornicabitur terra a domino. & in eodem. 2. Quia fornicata est mater eorū & in eodem. 3. Non fornicaberis & non eris viro. & in eodē 4. Fornicati sunt & non cessauerunt. & in eodem. Fornicatione fornicati sunt. & in eodem. 5. Quia nunc fornicatus est ephraym & īde זוֹנָה Zona. i. meretrix. fornicaria. Geñ. 38. Suspicatus est esse meretricem. Leuit. 21. Sordidā & meretricem non accipiant. Ios. 2. Ingressi sunt domum mulieris meretricis. & dicunt aliqui hebrei φ in predicto loco significat hospitatricem vel cauponam. De quo vide supra in dictione זוּן Zun. Iudi. 11. Fili⁹ mulieris meretricis. Prouer. 7. Et ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio. 2. Paralip. 16. Posuerunt eum super lectulum plenum aromatibus & vnguentis meretriciis. vbi ponitur זְנִים Zenim. De quo vide supra in dictione זוּן Zun. Esa. 1. Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis. & in plurali זוֹנוֹת Zonoth. i. meretrices. 3. Reg. 3. Tunc venerunt due mulieres meretrices. ponitur etiam זוֹנוֹת Zonoth pro habenis. De quo vide supra in dictione זוּן Zun. & inde זְנוּת Zenuth. i. fornicatio. Nu. 14. Et portabunt fornicationem vestram. Osee. 4. Fornicatio & vinum & ebrietas auferunt cor. & aliquando scribitur cū littera tau in principio & dicitur תַּזְנוּת Thaznuth. Ezech. 16. Et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti. & in eodem. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra chanaā. & in eodem. 23. Insuper & fornicationes suas quas habuerat in egypto non dereliquit. Et aliquando duplicatur littera nun in nūero plurali & dicitur זְנוּנִים Zenunim siue זְנוּנֵי Zenune. Osee. 1. Sume tibi vxorē fornicationū & fac filios fornicationum. & in eodem. 2. Auferat fornicationes suas a facie sua. Nañ. 3. Propter multitudinē fornicationū meretricis.

Ligones · זֶמֶר Camelopardalus · זָנָב Cauda. · זְנָבוֹת Caude. · זִנֵּב · Cedere extremos · זַן · זָנָה Fornicari. · זוֹנָה Meretrix. · זוֹנוֹת meretrices · זְנוּת fornicatio. · תַּזְנוּת fornicatio. · זְנוּנִים fornicationes.

זנח Zanach. abiicere. repellere. deficere. 1. parali. 11. Eo qđ abiecisset eos ieroboã & posteri eiꝰ. & in eodẽ. 29. Cũctamq̃ tẽpli supellectilẽ quã polluerat rex achaz. pro quo hebrei legunt. quã abiecerat rex achaz. Threñ. 2. Repulit altare suum. & in eodem. 3. Et repulsa est anima mea. & in eodem. Quia non repellet in sempiternum dñs. ponitur etiã pro deficere. Esa. 19. Et deficient flumina vbi additur littera aleph ante litterã Zain.

זנק Zanac. fluere. Deut. 33. Dan catulus leonis fluet largiter de basan. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt hebrei ꝙ significat saltare: quia in lingua syra idem significat. & in hebreo non habetur largiter: sed sic. Fluet de basan siue saltabit de basan.

זיע Ziaa. sudor. De quo vide infra in dictione יזע Iazaa.

זעוה Zaaua. dispersio siue cõmotio. Deut. 28. Vt disperga ris per omnia regna terre. pro quo hebrei legunt. Et eris in dispersionem vel in cõmotionẽ p omñia regna terre.

זעך Zaach. breuiare. Iob. 17. Dies mei breuiabuntur. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt hebrei ꝙ significat scindere siue amputare. vnde ipsi legũt. Dies mei conscissi sunt siue amputati sunt.

זעם Zaam. detestari. irasci. indignari. Nu. 23. Propera & detestare israel. & in eodem. Qua ratiõe detester quẽ dominus non detestatur. Ps. 7. Nunquid irascetur per singulos dies. & Prouer. 24. Et detestabũtur eos tribꝰ. Dañ. 11. Et indignabitur contra testamentum sanctuarii. Zach. 1 Vsq̃ quo tu non misereberis ierusalem & vrbiũ iuda quibꝰ iratus es. & inde זעם Zaam. i. ira. furor. indignatio. detestatio. Ps. 68. Effunde super eos iram tuam. Osee. 7. Cadẽt in gladio pricipes eorũ a furore lingue sue. & inde זעם Zeum idest detestandus siue ille cui aliquis irascitur. Prouer. 22. Cui iratus est dominus incidet in eam. & in genere feminino זעומה Zeuma. pro quo beatus Hieronymus transtulit plenam ire. Michee. 6. Et mensura minor ire plena. & inde נזעמים Nizaamim. i. irati vel detestabiles. Pro quo beatus Hieronymus transtulit tristem. Prouer. 25. Et facies tristis linguam detrahentem. & in hebreo scribitur pluraliter Quia facies est in hebreo pluralis nũeri & gñis masculini.

זעף Zaaph. irasci. ira feruere. Minari. 2. Paralip. 26. Iratusq̃ ozias tenens manu thuribulum. & in eodem. Minabatur sacerdotibus. Prouer. 19. Et contra dominum feruet animo suo. & inde זעף Zaaph. i. ira feruor. Michee. 7. Iram domini portabo. Ione. 1. Et stetit mare a feruore suo. & inde זעף Zaeph. i. furibundus. 3. Reg. 20. Furibundus venit in samariam. & in plurali זעפים Zoaphim. i. furibundi vel tristes. Geñ. 40. Ad quos cum introisset ioseph mane & vidisset eos tristes. Ponitur etiã pro macilẽtis. Dañ. 1. Qui si viderit vultus vr̃os macilẽtiores pre ceteris adolescẽtibꝰ.

זעק Zaac. Clamare. vociferari. vocare. conuocare. congregare. accersere. 1. Reg. 15. Et clamauit ad dominũ tota nocte. 2. Reg. 3. Ibat ingrediens & clamans. 2. Paralip. 18. At ille clamauit ad dominum. Nee. 9. Cõuersiq̃ sunt & clamauerunt ad te. Iob. 35. Propter multitudinem calũniatorum clamabunt. Ps. 21. Ad te clamauerunt & salui facti sũt. Esa. 15. Clamauit esebon & eleale. & in eodem. 57. Cumq̃ clamaueris liberent te. Ezech. 17. Clama & vlula fili hominis. Osee. 7. Et non clamauerunt ad me in corde suo. Ponitur etiam pro vociferari. Exo. 2. Et ingemiscẽtes filii israel propter opera vociferati sunt. Ios. 8. At illi vociferantes pariter & se mutuo cohortantes. Abach. 1. Vociferabor ad te vim patiens. Item ponitur pro vocare siue inuocare. Osee 8. Me inuocabunt deus meus. Zach. 6. Et vocauit me & locutus est ad me. Significat etiam accersere vel congregare aut conuocare siue conclamare. Iudi. 4. Qui accersitis zabulon & neptalim ascendit. & in eodem. 18. Cõclamãtes secuti sunt. pro quo hebrei legunt. Congregati siue collecti sunt. & in eodem. Quid tibi vis cur clamas. pro quo hebrei legunt. Cur congregatus vel collectus es. s. cum viris domꝰ tue. 2. Reg. 20. Conuoca mihi oẽs viros iuda. & in eodem. Abiit ergo amasa vt conuocaret iudam. & inde זעקה Zaaca siue זעקת Zaacath. i. clamor vociferatio. vt Geñ. 18. Clamor sodomorum & gomorreorũ multiplicatus est. Nee. 9 Clamorẽq̃ eorum audisti. Iob. 16. Neq̃ inueniat in te locũ latendi clamor meus. Esa. 15. Qm̃ circũdedit clamor terminum Moab. Hiere. 50. Et clamor inter gẽtes auditus est.

זער Zeer. paululũ. parũ. modicũ. Iob. 36. Sustine me paululum & indicabo tibi. Esa. 28. Modicum ibi: modicũ ibi. & scribitur cũ mem in pricipio & dicitur מזער Mizaar. Esa. 24. Et relinquentur homines pauci. Quod in hebreo legitur singulariter. s. & relinquetur homo paucus. & ponitur ibi singulare pro plurali. & in eodem. 29. Nõne adhuc in modico & in breui conuertetur libanus in chermel.

זפת Zepheth. siue זפת Zapheth. Pix. Exo. 2. Et liniuit eã bitumine & pice. Esa. 34. Et cõuertentur torrẽtes eiꝰ in picẽm & erit terra eius in picem ardentem.

זקק Zacac. purgare. cõflare. colare. distillare. Ps. 11. Purgatum septuplum. Esa. 25. Vindemie defecate. pro quo hebrei legunt. Feces colate seu purificate. Malach. 3. Et colabit eos quasi aurum & quasi argentum. & aliquando scribitur cum simplici coph. Iob. 28. Et auro locus est in quo conflatur. & in eodem. 36. Et effundit imbres instar gurgitum. pro quo hebrei legunt. Et distillabunt imbres. Item זקים Zicim. i. compedes. Ps. 149. Ad alligandos reges eorum in cõpedibus. De quo vide supra in dictione זיק Zic.

זקן Zacan. senescere. Geñ. 18. Nũ vere paritura sum anus. Pro quo hebrei legũt. Nũ vere paritura sum cum ego senuerim. & in eodẽ. 27. Senuit aũt isaac. Ios. 13. Senuisti & longeuus es. 1. Reg. 12. Ego autem senui & incanui. Iob. 14. Si senuerit in terra radix eius. Prouer. 22. Etiam cum senuerit nõ recedet ab ea. & inde זקן Zachen. siue זקן Zecã idest senex aut senior. Geñ. 19. A puero vsq̃ ad senem. & in eodem. 24. Erat aũt abraã senex. & in eodẽ. Dixitq̃ ad seruum seniorem domus sue. Leuit. 19. Et honora personam senis. & in plurali זקנים Zechenim siue זקני Ziene. Geñ. 18. Erant autẽ ambo senes. Exo. 24. Et septuaginta senes ex israel. & inde זקן Zochen. i. senectus. vt Geñ. 48. Oculi enim israel caligabant pre nimia senectute. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur זקנה Zicna. i. senecta vel senectus. Ps. 70. Ne proiicias me in tempore senectutis. & in eodem Et vsq̃ ad senectam & senium deꝰ ne derelinquas me. Esa. 46. Et vsq̃ ad senectam ego ipse. Declinatur etiam pluraliter: & dicitur זקנים Zecunim. i. senectus. Geñ. 21. Et peperit filium in senectute sua. & in eodem. 38. Eo quod in senectute genuisset eum. pro quo hebrei legunt. Quia filius senectutis fuit sibi. Itẽ זקן Zacan siue זקן Zecan. idest barba siue mentũ. Leuit. 13. Vir siue mulier in cuius capite vl' barba germinauerit lepra. 1. Reg. 17. Et apprehendebã mentũ eorum & suffocabam interficiebãq̃ eos. 2. Reg. 10. Rasitq̃ dimidiam partem barbe eorum. & in eodẽ. Manete in hierico donec crescat barba vestra. & in eodẽ. 20. Et tenuit manu dextera mentum amasse. Ps. 132. Quod descẽdit in barbam barbam Aaron. Esa. 7. Et pilos pedum & barbã vniuersam. Hiere. 41. Rasi barba & scissis vestibus.

זקף Zacaph. leuare. erigere. Ps. 144. Et erigit omnes elisos. & solum inuenitur in predicto loco.

זר Zar. extraneus. alienus. De quo vide supra in dictione.

זור Zur. Item זר Zer. circulus siue corona. De quo vide infra in dictione. זרה Zara.

זרר Zarar. oscitare. 4. Reg. 4. Et oscitauit puer septies. Hebrei tamen dicũt ꝙ significat sternutare. De quo vide supra in dictione זור Zur.

זרב Zarab. Dissipare. Iob. 6. Tempore quo fuerint dissipati peribunt. & solum inuenitur in predicto loco.

זרה Zara. spargere. dispergere. ventilare. circundare. alienare. exhorrere. Exo. 32. Quem sparsit in aquã. Nu. 16. Ignem huc illucq̃ dispergat. Iob. 18. Aspergatur in tabernaculo eius sulfur. Prouer. 1. Frustra eñ iacitur rete ante oculos pẽnatorum. i. frustra spargitur vel extenditur. Hiere. 31. Qui dispersit israel cõgregabit eum. & in eodem 49. Dispergam eos in omnem ventũ. Ezech. 5. Tertiã vero aliam disperges in ventum. & in eodem. Tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam. & in eodẽ. 6. Et dispergã ossa vestra circa aras vestras. Malach. 2. Et dispgam super vultum vestrũ stercus solẽnitatum vestrarũ. Significat etiam ventilare. Ruth. 3. Et hac nocte areã hordei ventilat. Hiere. 4. Non ad ventilandũ & non ad purgandũ & in eodẽ. 49. Et ventilabo eos in om̃s vẽtos istos. & in eodem. 51. Et mittã in babylonem ventilatores & ventilabũt eam. vbi ponitur etiã זרים Zarim p vẽtilatoribꝰ. Ezech. 5 Et ventilabo vniuersas reliquias tuas. & in eodẽ. 22. Et vẽtilabo te in terras. & in eodẽ. 29. Et ventilabo eos in terras. Zach. 1. Hec sunt cornua que ventilauerunt iudam per singulos viros. & inde מזרה Mizre. i. ventilabrum. Esa. 30. Sicut in area vẽtilatum est. Pro quo hebrei legunt. Quod vẽtilatũ est cũ pala & cũ ventilabro. Hiere. 15. Et dispergam eos vẽtilabro in portis terre. & inde מזרים Mezarim. qđ secũdũ hebreos significat ventos ventilãtes a parte septẽtrionali qui sunt frigidissimi. pro quo beatus Hieronymꝰ trãstulit arcturũ. Iob. 37. Ab interioribus egredietur tẽpestas & ab arcturo frigus. Item זרה Zara. i. circunligare. circundare. 2. Reg. 22. Accinxisti me fortitudine ad preliũ. Ps. 138. Semitã meã & funiculum meum inuestigasti. pro quo hebrei legunt. Semitã meã & accubationem meam circundedisti vel circunligasti. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ primã significationem sequens ita trãstulit. Semitam meã & accubationẽ meã euentilasti. Inde זר Zer. pro quo btũs Hieronymus transtulit coronã siue labium quod fiebat per circuitũ arce vel mense aut altaris thymiamatis. Exo. 25. Faciesq̃ supra coronam aureã per circuitũ. & in eodẽ. Faciesq̃ illi labium aureum per circuitum. & in eodem. Et super illam alteram coronã aureolam. & in eodem. 30. Faciesq̃ ei coronã aureolam per gyrũ & duos anulos aureos sub coronã. Item זרה Zara. i. alienare siue alienatũ eẽ. exhorrere. De quo vide supra in dictione זור Zur. & inde זרא Zara cũ aleph in fine loco he. idest alienatio vel horror. pro quo beatus Hieronymus transtulit nauseam. vt Nu. 11. Donec exeat per nares vestras & vertatur in nauseã. & inde dicũt aliqui ꝙ deriuatur ממזר Mamzer. quod significat adulterinũ. i. natus de adulterio vel de scorto natus. De quo vide infra in dictione מזר Mazar.

זרזיף Zarziph. stillare. irrorare. Ps. 71. Sicut stillicidia stillãtia super terram. vbi pro eo quod in littera nostra est stillantia in hebreo ponitur זרזיף Zarziph. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ sic transtulit. vt stille irrorantes terram. & solum inuenitur in predicto loco.

זרזיר Zarzir. nomen est cuiusdã animalis. pro quo beatꝰ Hieronymus transtulit Gallus succinctus. Prouer. 30. Gallus succinctus lumbos suos & aries. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei ꝙ significat canem leporarium qui est precinctus lumbos & velocissimꝰ ac fortis. Alii vero dicunt ꝙ significat leopardum qui etiã est gracilis circa lumbos & fortissimus. & põt deriuari a dictione זרז Zaraz. que in lingua chaldaica significat accingere vel precingere.

זרח Zarach. oriri. vt Geñ. 19. Sol egressus est super terrã. pro quo hebrei legunt. Sol ortus est super terrã. Iob. 9. Qui precipit soli & non oritur. Ps. 111. Exortum est in tenebris lumẽ rectis corde. Eccl's. 1. Et oritur sol & occidit. 2. Paralip. 26. Statimq̃ orta est lepra in fronte eius. Esa. 58. Et orietur in tenebris lux tua. & in eodem. 60. Et gloria domini super te orta est. & in eodem. Super te autem orietur dominus. & in eodem. Et reges in splendore ortus tui. Malach. 4. Et orietur vobis timentibus nomen meũ sol iustitie. & inde locus vbi oritur sol dicitur מזרח Mizrach. i. ortꝰ siue oriẽs. Ps. 102. Quantum distat ortus ab occasu. Ps. 112. A solis ortu vsq̃ ad occasum. Esa. 43. Ab oriente adducam semen tuum. & in eodem. 46. Vocans ab oriente iustũ & inde אזרח Ezrach. i. indigena quasi inde ortus. Exo. 12. Tam de aduenis q̃ de indigenis terre. & in eodem. Eadem lex ẽrit indigene & colono qui peregrinatur apud vos. Leuit. 19. Sed sit quasi indigena inter vos aduena qui habitauerit in vobis. Significat etiam אזרח Ezrach quoddam genus arboris: quam cedrũ nominat translatio nostra. Ps. 36 Vidi impium super exaltatum & eleuatum sicut cedrus libani. & dicunt aliqui hebrei ꝙ significat quandã arborem que semper est viridis & recens quasi sit in ortu suo: quam aliqui putant esse laurum. vnde legunt sic. Vidi impium robustum & fortem quasi laurum virentem. Sed beatus Hieronymus primã significationem sequẽs in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ sic transtulit. Vidi impium robustũ & fortissimũ sicut indigenam virentem. Est etiam אזרחי Ezrachi cognomẽ cuiusdã viri: fortasse eo quod erat orientalis. vt in titulo psalmi. 88. vbi dicitur. Intellectꝰ ethã ezraites.

זרם Zerem. impetus. tempestas. turbo. s. aquarum. imber gurges. fluxus. Esa. 28. Sicut impetus grãdinis turbo consurgens: sicut impetus aquarum multarum. & in eodem 25. Quasi turbo impellens parietem. & in eodem. 32. Erit vir sicut qui absconditur a vento & celat se a tempestate. ponitur etiam pro imbre. Iob. 24. Quos imbres mõtium rigant. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat riuos vel fluctus qui impetuose descendunt de montibus. & legunt sic: a fluctibus montium siue a riuis montium humectabuntur. Itẽ ponitur pro gurgite. Abach. 3. Gurges aquarum transiit: Scribitur etiam cũ tau in fine & dicitur זרמה Zirma in genere feminino. pro quo beatus Hieronymus transtulit fluxum. vt Ezech. 23. Sicut fluxus equorũ fluxus eorum. & inde verbum זרם Zarom. i. impetuose fluere: siue impetuose percutere. Ps. 76. Multitudo sonitus aquarũ vocem dederũt nubes. Pro quo beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Excusserũt aq̃s nubila. i. impetuose fluxerũt aque de nubibꝰ. Ps. 87. Que pro nihilo habentur eorum anni erunt. pro quo beatꝰ Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Percutiente te eos vt somnium erunt.

זרע Zaraa. seminare. serere. Geñ. 26. Seuit autem isaac in terra illa. Exo. 23. Sex annis seminabis terram tuã. Leuit. 19. Agrum tuum non seres diuerso semine. & in eo. 25. Non seretis neq̃ metetis sponte in agro nascẽtia. & in eodem. Seretisq̃ anno octauo. Deut. 22. Non seres vineam tuam altero semine. & in eodẽ. 29. Ita ut non seratur. Iudi. 6. Cũq̃ seuisset israel. Iob. 4. Seminant dolores & metunt

eos.& & in eodē.31.Serant & alii comedat.Ps.106.Et semi
nauerunt agros & plantauerunt vineas.Ps.125.Qui semi
nant in lachrimis in exultatione metent.Eccl's.11.Mane se
mina semen tuum.Esa.17.Et germen alienū seminabis.&
in eodē.32.Beati qui seminatis super oēs aquas.& in eo. 40
Et quidem neqꝫ plantato neqꝫ sato:quod in hebreo legitur
pluraliter.s.neqꝫ plantati sunt neqꝫ sati sunt..& in eodē.55
Et dat semē serenti.Hiere.4.Et nolite serere inter spinas.
& in eodem.12.Seminauerunt triticū & spinas messuerūt.
Ezech.36.Et arabimini & accipietis semētem.pro quo in
hebreo habetur.& seminabimini.Osee.2.Et seminabo eā
mihi in terra.Accipitur etiam pro generare.Leuit.12.Mu
lier si suscepto semie peperit masculum.pro quo hebrei le
gunt.Mulier si seminificauerit.i.si fecit semē & generauit
& peperit masculum.Nu.15.Erit innoxia & faciet liberos.
Pro quo in hebreo habetur.& erit innoxia & seminabitur
semine.i.faciet liberos.sicut est in littera nostra.& inde זרע
Zoreāa siue מזרע Mazriaa.i.seminificans:vel semē faciēs
aut semen afferens.Gen.1.Germinet terra herbā virentē
& facientē semen.vbi ponitur מזריע זרע Mazriaa zeraa.
Pro quo hebrei legunt.Seminificantem semen.& in eodē
Et protulit terra herbam virentem & facientem semen. &
in eodem.Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem se
men.& inde. זרוע Zaruaa.i.seminabile vel seminatum.
Leuit.11.Si ceciderit super sementem.pro quo hebrei le
gunt Si ceciderit super omnē sementem seminabilem vel
seminatā.Ps.96.Lux orta est iusto.pro quo in hebreo ha
betur.Lux semiata est iusto.Sed si scribatur cum lra cheth
in fine.tunc interpretatur orta est. Sed in bibliis hebraicis
reperitur זרוע Zaruaa cū ain in fine.quod interpretatur se
minata est. et inde זרע Zeraa siue זרע Zaraa.i.semen vl se
mentis.Gen.1.Cuius semen in semetipso sit. & in eodem.
3.Inimicitias ponam inter te & mulierem & semen tuū &
semen illius.Et in eodem.8.Cunctis diebus terre sementis
et messis.Et in eodē.13.Semini tuo dabo terrā hanc. Et in
eodem.15.Scito prenoscēs ꝙ peregrinū futurum sit semē
tuū.Leuit.11.Si ceciderit super sementē non polluet eam.
Nu.11.Erat aūt man quasi semen coriandri.Et in eodē.24
Et semen illius erit super aquas multas. Deut.4. Et elegit
semen eorum post eos.1.Reg.1.Dederisqꝫ serue tue sexum
virilem.pro quo hebrei legunt.Dederisqꝫ serue tue semen
virorum.i.semen virile.Esa.17.Et mane semen tuum flore
bit.Dicitur enim semen tā de frumento ꝙ de herbis vel plā
tis & etiā de hominib9.sicut dicitur fructus arboris & fru
ctus ventris.Et aliquando scribitur cum mem in principio
& dicitur מזרע Mizraa.Esa.19.Et omnis semētis irrigua
siccabitur.& in plurali זרעים Zeraim.1.Reg.8. Sed et sege
tes vestras et vinearū reddit9 addecimabit.pro quo hebrei
legunt.Semina vestra et vineas vestras addecimabit. Esa.
61.Et sicut hortus germen suum germinat.pro quo hebrei
legunt.Et sicut hortus semina sua germinat.& inde זרעים
Zeroim.i.legumina.Dañ.1.Et dentur nobis legumina ad
uescendum . Scribitur etiam cum littera nun & dicitur
זרענים Zeronim.i.legumina.Itē זרע Zeroa.i. brachiū
siue armus.Exo.6.Ac redimā vos in brachio extēto. & in
eodē.15.In magnitudine brachii tui fiant immobiles q̄si
lapis.Iob.26.Et sustentas brachium eius qui nō est fortis.
Et in eodē.40.Et si habes brachium sicut deus.Ps.135. In
manu potenti & brachio extento. Esa.33.Esto brachiū no
strum in mane.Et in eodem.52.Parauit dominus brachiū
sanctum suum.& in eodem.53.Et brachium domini cui re
uelatum est.Malach.2.Ecce ego proiiciam vobis brachiū.
Sed in predicto loco hebrei habent זרע Zeraa.i.semen. vt

supra.Vnde ipsi legunt sic.s.Ecce ego increpabo vobis se
men vel sementem.Et aliquādo additur aleph in principio
& dicitur אזרוע Ezroaa.i.brachium. Iob.31. Et brachium
meū cū suis ossibus confringatur. Hiere.32.Et in manu ro
busta & in brachio extento .Significat etiam זרע Zeroaa.
Armū.Nu.6.Et armum coctum arietis.Deut.18.Dabūt sa
cerdoti armū ac ventriculum.& in plurali זרעים Zeroim
siue זרע Zeroc secūdum terminationem masculinorum
aut זרעות Zerooth secundū terminationē femininorū. Gen.
49.Et dissoluta sunt vincula brachiorū eius. Deut.33.Sub
ter brachia sempiterna.Ps.17.Et posuisti vt arcum ereum
brachia mea.Ps.36.Qm brachia pctōrū cōterētur.Esa.51.
Et brachia mea populos iudicabunt.Dañ.11.Et brachia au
stri non sustinebunt.& in eodem.Et brachia pugnantis ex
pugnabuntur a facie eius.& in eo.Et brachia ex eo stabūt.
זרק Zarac.spargere.aspergere.dispergere.fundere.effun
dere.Exo.9.Et spargat illud moyses in celum.Nu.19.
Quia aqua expiationis non est aspersus.& in eodē.Et non
est aqua lustrationis aspersus.2.Paralip.34.Et super cumu
los eorū qui eis immolare consueuerant fragmenta disper
sit.ponitur etiā pro fundere vel effundere. Exo. 24. Parte
aūt residuā fudit super altare.Leuit.1.Fundentes per altaris
circuitum.& in eodem.Sanguinem vero illius fundent sup
altare.Ezech.36.Et effundam super vos aquam mundam.
Osee.7.Sed & cani effusi sunt in eo.& inde מזרק Mizrac.i.
phiala vel peluis aut vas in quo recipiebant sanguinem vel
aquam ad aspergendum.Nu.7.Phiala argentea habens se
ptuaginta siclos.& in eodem.Phialā argenteā habentem se
ptuaginta siclos.& in plurali מזרקים Mizracim siue מזרקי
Mizrece scdm terminatione masculinorū aut מזרקות Miz
racoth .secūdum terminationem femininorū .Nu.7.Phia
le argentee duodecim.3.Reg.7.Et phialas & mortariola &
thuribula ex auro purissimo.1.Paralip.28. Fuscinulas qꝫ
& phialas.Hiere.52. Et psalteria & phialas & mortariola.
Amos.6.Bibentes in phialis vinū.Zach.14.Quasi phiale
coram altari. In alio vero loco beatus Hieronymus inter
pretatus est Amulas.3. Reg.7.Fecit ergo hiram lebetes &
scutras. & amulas.& similiter infra I eodē. Ponitur etiā pro
thuribulis.4.Reg.12.Fuscinule & thuribula & tube.
זרת Zereth.palmus:aut mensura palmi.vt Exo.28. Men
suram palmi habebit tam in longitudine ꝙ in latitu
dine.Esa.40.Et celos palmo ponderauit.

De incipientibus a littera ח Cheth.

חח Chach siue חח choach.armillea.circulus.spina.compes.
siue catena.Exo.35.Viri cum mulieribus prebuerūt ar
millas & inaures. Quod in hebreo legitur singulariter.s.
prebuerunt armillam & inaurem.& ponitur ibi singulare
pro plurali.Iob.40.Aut armilla perforabis maxillam ei9.
Ponitur etiam pro circulo.4.Reg.19.Ponam itaqꝫ circulū
in naribus tuis.Esa.37.Vbi eadē verba habentur.Et in duo
bus locis predictis scribitur cum iod in fine.i. circulū meū.
Et dicunt hebrei ꝙ in trib9 locis predictis significat hamū
Ponitur etiā pro Carduo vel spina.2.Paralip.25. Carduus
qui est in libano.Prouer.26.Quō si spina nascatur in ma
nu temulenti.vbi ponitur pro spina חוח Choach cū vau in
medio dictionis.Potest etiā legi sic.Quomō si armilla ascē
dat in manu temulenti.& in plurali חחים Chochim.Cāt.2
Sicut lilium inter spinas.ponitur etiam pro catenis vel cō
pedibus:eo ꝙ sunt in figura rotunda sicut circuli. vt.2.Pa
ralip.33.Et vinctum catenis atqꝫ cōpedibus duxerunt eum
in babylonem.Ezech.19.Et adduxerunt eum in catenis in
terram egypti.vbi pro catenis ponitur חחים Chachim. &

in eodem. 29.Beatus Hieronymus transtulit frenum.vbi
dicitur & ponam frenum in maxillis tuis.vbi pro freno po
nitur in hebreo חחים Chachim.in plurali.
חבב Chabab.diligere. Deut.32. Dilexit populos. & inde
חב Chub.pro quo beatus Hieronym9 transtulit sinū.
Iob.31.Et zelaui in sinu meo iniquitatem meam. Potest et
deriuari a dictione sequenti.
חבא Chaba.abscondere.celare.latere.Geñ.3. Et abscōdit
se adam & vxor eius.& in eodem. Et timui eo quod
nudus essem & abscondi me.& in eodem.31.Cur ignoran
te me fugere voluisti.Pro quo hebrei legunt.Cur abscon
ditus es vt fugeres.Ios.6.Abscondit enī nuncios quos dire
xeramus.& in eodem.Eo quod absconderit nuncios quos
miserat.Et in eodē.10.Fugerant enim quinqꝫ reges & se ab
scōderant in spelunca.& in eodē.Latentes in speluca vrbis
maceda.1.Reg.10.Ecce absconditus est domi.& in eodem.
13.Absconderunt se in speluncis.& in eodē.14. En hebrei
egrediuntur de cauernis in quibus absconditi fuerant.& in
eodem.Qui se absconderant in monte ephrain.3. Reg.18.
Tulit ille centū prophetas & abscondit eos.4.Reg.6.Que
abscondit filium suum.2.Paralip.18.Quādo ingressus fue
ris cubiculum de cubilo vt abscōdaris.Iob.5.A flagello lin
gue absconderis. & in eodē.24.Et oppresserūt pariter mā
suetos terre.pro quo hebrei legunt. Pariter abscōditi sunt
mansueti terre. Esa. 42.Et in domibus carcerum abscōdi
ti sunt.Ponitur etiam pro indurari. Iob. 38.vbi dicitur. In
similitudinem lapidis aque durantur.i.indurantur. Et etiā
in predicto loco hebrei legunt absconduntur:quia quando
aque indurantur in lapidem:iam non ibi apparent aque:
sed absconduntur & latent. Ponitur etiam pro protegere.
Esa. 49.In vmbra manus sue protexit me.i.abscondit me
vel celauit me. Scribitur etiam sine aleph vel cum he in fi
ne loco aleph.De quo vide infra in dictione sequenti.& in
de מחבא Machabe.i.latibulum.Esa.32.Et erit vir sicut qui
absconditur a vento. Pro quo hebrei legunt. Et erit vir si
cut latibulum venti.i.locus vbi absconditur a vento. & in
plurali מחבאים Machaboim.i.latibula.1.Reg.23. Conside
rate & videte oīa latibula in quibus absconditur. Vide et
de hoc in dictione sequenti.
חבה Chaba.abscōdere.celare.latere:sicut dictio precedēs.
Ios.2.Ibiqꝫ latitate tribus diebus.3.Reg.22.Quando
ingredieris cubiculum intra cubiculū vt abscondaris. Esa.
26.Abscondere modicum ad momentum. Hiere. 49. Et
celari nō poterit.& inde חביון Chebion.i.abscōsio. Abach.
3.Ibi abscondita est fortitudo eius.pro quo hebrei legunt.
Et ibi absconsio fortitudinis eius.s.est.& inde מחבת Macha
bath.i.craticula siue sartago.Leuit.2.Si autem de craticu
la fuerit sacrificium.Ponitur etiam pro sartagine. vt in eo
dem.6.Que in sartagine oleo conspersa frigetur.Ezech.4
Et tu sume tibi sartaginem ferream.
חבט Chabath.excutere.purgare.Deut.24.Si fruges colle
geris oliuarum.pro quo hebrei legunt. Quando ex
cusseris oliuas tuas. quod est idem sensus cū littera nostra.
Nam oliue virga excutiuntur & postea fructus colliguntur.
Iudi.6.Cūqꝫ gedeon filius eius excuteret atqꝫ purgaret fru
menta.Ruth.2.Virga cedens & excutiens. Esa.28. Sed in
virga excutietur git.& in eodem. 27.Excutiet dominus ab
alueo fluminis.
חבל Chabal. pignorare vel pignus accipere.aut pign9 au
ferre.corrūpere.cōputrescere.fedare.dissipare.demo
liri.disperdere.parturire.dolere.nocere. obligare.Exo.22
Si pignus a proximo tuo acceperis. Deut.24. Nō accipies
loco pignoris inferiorem & superiorem molam: quia ani

mam suam apposuit tibi.pro quo hebrei legunt. Null9 pi
gnorabit.i.nullus accipiet loco pignoris inferiorem & su
periorem molam:quia animam ipse pignorat. Quod ex
ponens translatio chaldaica ita transtulit.Quia cum eis fit
nutrimentum ad sustentationem anime.& in eodem. Neqꝫ
auferes pignoris loco vidue vestimentum.Iob.22.Abstu
listi enim pignus fratrum tuorum.& in eodem.24. Abstu
lerunt pro pignore boue vidue.& in eodem.Et vulgus pau
perum spoliauerunt. Pro quo hebrei legunt. Et super pau
perem acceperunt pignus siue abstulerunt pign9. Prouer.
20.Et pro extraneis aufer pignus ab eo. Ezech.18. Pignus
non retinuerit. pro quo hebrei legunt. Pignus non pigno
rabit.& inde חבל Chabol siue חבלה Chabola.i.pignus vel
res pignorata.vt in eodem.18. Pignus debitori reddiderit
& in eodem.Pignus non reddentem.& in eodem.33. Et pi
gnus restituerit ille impius. Amos.2.Et super vestimentis
pignoratis accubuerunt. Item חבל Chabal.i. corrumpere
vel computrescere fedare.Nee.1.Peccauimus:vanitate sedu
cti sumus.Pro quo hebrei legunt. Peccauimus: corruptiōe
corrupti sumus tibi.siue feditate fedati sumus tibi. Esa.10.
Et computrescet iugum a facie olei. Mich.2.Propter imū
ditiam eius corrumpetur putredine pessima. vbi ponitur
verbum & nomen ab eo deriuatum. Item significat dissipa
re vel demoliri aut disperdere. Eccl's.4. Et dissipet cuncta
opera manuum tuarum. Canti. 2.Capite nobis vulpes:que
demoliuntur vineas. Esa.13. Vt disperdat omnem terram.
& in eodem.54.Ego creaui interfectorem ad disperdēdū.
Iob.34.Quia ergo ego locutus sum ad deum:te quoqꝫ nō
prohibebo.Pro quo hebrei legunt. Quia ad deum dicitur
peperci non dissipabo vel non disperdam.i.solus deus pōt
dicere peperci non dissipabo. vel ad deū pertinet dicere pe
perci non dissipabo vel non disperdam.Item ponitur pro
parturire.Ps.7.Ecce parturit iniustitiam & concepit dolo
rem.Canti.8.ibi corrupta est mater tua:ibi violata est ge
nitrix tua.pro quo hebrei legunt. Ibi parturiuit te mater
tua.Ibi pturiuit gēitrix tua.Sed in hoc loco trāslator noster
secutus est aliā significationem supra positam.& inde חבל
Chebel.i.partus siue dolor.Esa.66.Anteqꝫ veniret partus
eius.& in plurali חבלים Chabalim siue חבלי Cheble.i.do
lores.Iob.21. Dolores diuidet furoris sui. & in eodem.39.
Et rugitus emittunt.vbi ponitur rugitus pro doloribus.s.
parturientium. Ps.17. Dolores inferi circundederunt me
Esa.13.Torsiōes & dolores tenebūt. Osee.13. Dolores par
turientis venient ei.& inde חבל Chabal siue חבולה Chabu
la.i.corruptio vel delictum. Dañ.3. Et nihil corruptionis
in eis est.& in eodem.6.Et coram te rex delictum non feci.
Significat etiam predicta dictio in lingua chaldaica nocere
Dañ.6.Et non nocuerūt mihi.Item חבל Chabal.i.obliga
re.irretire.Prouer.13.Qui detrahit alicui reipse se in fu
turū obligat & inde חבל Chebel.i.funis vl funicul9. Deut.
32.Iacob funicul9 hereditatis eius.Ios.2.Demisit ergo eos
per funem de fenestra.Zach.2.Et in manu eius funiculus
mensorum.& in plurali חבלים Chabalim siue חבלי Cheble
idest funes.2.Reg.22.Funes inferni circundederunt me.3.
Reg.20.Ponamus itaqꝫ saccos in lumbis nostris & funicu
los in capitibus nostris.Iob.36.Et vinciantur funibus pau
pertatis.Ps.15.Funes ceciderunt mihi in preclaris.Ps.118.
Funes peccatorum circūplexi sunt me.Esa.33.Et oēs fu
niculi eius non rumpentur. Ezech.27.Que obuolute &
astricte erant funibus.Osee.11.In funiculis adā traham eos.
Zach.11.Et alteram vocaui funiculos.vbi pro funiculis po
nitur חבלים Choblim.& potest etiam legi. corrumpentes
siue dissipantes. Et quia terra siue possessio metitur cū fu

niculo sicut dicitur Amos.7. Et humus tua funiculo metietur. Ideo põitur etiam חבל Chébel. pro hereditate vel possessione aut regione. Deut.3. Tradidi medie tribui manasse omnem regionem argob vsq̃ ad terminos gesuri. Ios.17. Cur dedisti mihi terram in possessionem & sortis & funiculi vnius. Ezech.47. Quia ioseph duplicem funiculum habet. i. duplicem possessionem vel hereditatem. Accipitur etiam חבל Chébel. pro pedica vel laqueo: eo quod fit ex fune. Iob.18. Abscondita est in terra pedica eius. & inde חבל Chibel. i. malus nauis. eo quod in eo ligantur omnes funiculi nauis. Prouer.23. Et quasi sopitus gubernator amisso clauo. pro quo hebrei legunt. Et quasi dormiens in capite mali. s. nauis. & inde חבל Chobel. i. nauta vl' gubernator nauis. Ione.1. Et accessit ad eũ gubernator & dixit ei. Ezech. 27. Sapientes tui tyre facti sunt gubernatores tui. & in eodem. Et vniuersi gubernatores maris in terra stabunt. & inde תחבלות Thachbuloth. i. gubernacula. Prouer.1. Et intelligens gubernacula possidebit. Et in eodem. 20. Et gubernaculis tractanda sunt bella. & in eodem. 24. ponitur pro dispositione. vbi dicitur. Quia cum dispositione initur bellum. Hebrei tamen dicũt q̃ in predictis locis accipitur pro consiliis aut vel astutiis. Sicut supra in eodem. 12. Vbi dicitur & consilia impiorum fraudulẽtia: vbi ponitur pro consiliis. & eadem dictio ponitur in nostra translatiõe pro gubernante. vt Iob.37. Vbicũq̃ eas voluntas gubernãtis duxerit. Pro quo hebrei legunt. In consiliis suis. i. in voluntate sua. Item חבל Chébel. i. cuneus. congregatio. grex. vt. 1. Reg.10. Obuium habebis gregem prophetarũ. Et in eodem. Et ecce cuneus prophetarum. & ab hoc significato dicunt aliqui hebrei q̃ deriuatur dictio חבלים Chabalim. quam supra diximus significare funiculos. Ps.108. Funes peccatorum circũplexi sunt me. pro quo ipsi legunt. Caterue siue cunei peccatorum. Et similiter Zach.11. Vbi dicitur & alteram vocaui funiculos.

חבצלת Chabaséleth. flos vel lilium. Canti.2. Ego flos cãpi. Esa.35. Et florebit quasi lilium. & solum inuenitur in predictis locis.

חבק Chabac. amplexari. complecti. Gen.29. Cõplexusq̃ & in oscula ruens. & in eodem. 33. Amplexatus est eũ. 4. Reg.4. Habebis in vtero filium. Pro quo hebrei legunt Tu amplexaberis filium. Iob.24. Et non habẽtes velamẽ amplexantur lapides. Prouer.24. Glorificaberis cum eam fueris amplexatus. Eccl's.3. Tempus amplexandi & temp⁹ longe fieri ab amplexibus. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & in eodem. 4. ponitur pro complicare vbi dicitur. Stultus complicat manus suas. Canti.2. Et dextera illius amplexabitur me. Threñ.4. Amplexati sũt stercora. & inde חבק Chibuc. i. amplexus siue amplexatio vel complicatio. Prouer.24. Pauxillũ manus conseres vt quiescas. Pro quo hebrei legunt. Pauxillum amplexationis vl' complicationis manuum. s. erit tibi vt quiescas.

חבר Chabar. iungere. coniungere. congregare. colligere. sociare. copulare. amicitiã vl' fedus inire. participare. incantare. i. incantationes facere. Gen.14. Omnes hi conuenerunt in vallem siluestrem. i. coniũcti vel cõgregati sunt. Exo.26. Quinq̃ cortine sibi iũgẽtur mutuo: & alie quinq̃ nexu simili coherebunt. i. coniungentur. & in eodem. Ex quibus quinq̃ iunges seorsum. & in eodem. 28. Duas oras iunctas habebit in vtroq̃ latere. & in eodem. Et in vnũ redent. Pro quo hebrei legunt. Et iungatur. s. in vnum. & in eodem. 36. Coniunxitq̃ cortinas quinq̃ alteram alteri. Et in eodem. Quorum quinq̃ iũxit seorsum. Et inde dicitur מחברת Machbéreth siue חברת Chobáreth. i. illa ora cortine in qua ponebãtur circuli vel anse ad cõiungẽdas cortinas. vt in pdicto loco. Iob.16. Cõsolarer & ego vos sermonib⁹. Pro quo hebrei legunt. Coniungerẽ siue copularem super vos sermones. i. cõponerẽ sermones consolatorios ad consolandum vos. Ps.93. Nunquid adheret tibi sedes iniquitatis. idest nunquid iungetur tibi sedes iniquitatis. Ezech. 1. Iunctęq̃ erant penne eorum alterius ad alterum. & in eo. Due penne singulorum iungebantur. Significat etiã amicitias vel fedus inire aut confederari vel participare. 1. Paralip.20. Post hec iniuit amicitias iosaphath rex iuda cum ochozia rege israel. & in eodem. Et particeps fuit vt facerent naues. & in eodem. Quia habuisti fedus cum ochozia. Dañ.11. Et post finem annorum federabuntur. & in eodem Et post amicitias cum eo faciet dolum. idest postq̃ iniuit amicitias cum eo faciet dolum. Ps.121. Vt ciuitas cuius participatio eius in idipsum. & inde חבר Chaber. i. particeps. socius. sodalis. Ps.118. Participeps ego sum omnium timentium te. Prouer.28. Particeps homicide est. & in plurali. חברים Chaberim siue חברי Chabre. i. participes vl' socii aut sodales. Iudi.20. Quasi homo vnus eadem mente vnoq̃ cõsilio. pro quo hebrei legunt. Quasi homo vnus participes siue socii. i. conformes in vnum. Iob.40. Cõcidant eũ amici. i. socii vel participes. Canti.1. Ne vagari incipiã post greges sodalium tuorum. Esa.1. Principes tui infideles: socii furum. Ezech.37. Et scribe sup illud iude & filiis israel sociis eius. & in eodem. Et cuncte domus israel sociorũq̃ eius. Ponitur etiam חבור Chabur pro participe. vt Osee.4. Particeps idolorum ephraim. Põitur etiam in genere feminino Malach.2. Et hec particeps tua. & inde חברה Chebra siue חבר Cheber. i. societas. congregatio. participatio. Iob.34. Qui graditur cum operantibus iniquitatem. Pro quo hebrei legunt. Qui graditur in participationem vel societatẽ cum operantibus iniquitatem. Osee.6. Participes sacerdotum. pro quo hebrei legunt. Participatio vel congregatio sacerdotũ. & inde מחברות Mechaberoth. i. iuncture siue commissure. 1. Paralip.22. Ferrum quoq̃ plurimum ad clauos ianuarum & ad cõmissuras atq̃ iuncturas. 2. Paralip.24. Et ligna ad cõmissuras edificii & ad cõtignationem domorum. Item חבר Chabar significat incantare siue incantationes facere. Eo quod fit cum amicitia & pacto vl' participatione demonum. vel cum congregatione serpentum. Deut.18 Ne sit maleficus neq̃ incantator. Pro q̃ hebrei legũt. Neq̃ maleficus neq̃ incantans incantationem. siue neq̃ qui incantat incantationem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ps.57. Et venefici incantãtis sapienter. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Neq̃ incantatoris incantationes callidas Esa.47. Et propter duriciam incantatorum tuorum. Prouer.21. Quam cum muliere litigiosa & in domo communi Pro quo hebrei legunt. Quam cum muliere litigiosa & in domo incantationis. Potest etiam legi sicut est in littera nostra: nam potest significare participationem vel societatem aut congregationem: sicut supra dictũ est. Inde חבורה Chabura. i. liuor. tumor carnis. eo quod in tali percussione congregatur & congelatur sanguis. Exo.21. Liuorem pro liuore. Esa.1. Vulnus & liuor & plaga tumens. & in eodem. 53. Et liuore eius sanati sumus. & in plurali חבורות Chaburoth Prouer.20. Liuor vulneris abstergit mala. quod in hebreo legitur pluraliter. s. liuores vulneris. Ponitur etiam pro cicatricibus. Ps.37. Putruerũt & corrupte sunt cicatrices mee Et quãq̃ geminantur beth & res. & dicitur חברברה Chabarbura. idest macula siue varietas. vt Hiere.13. Aut pardus varietates suas.

חבש Chabas. vincire. ligare. alligare. circumligare. circumuoluere. sanare. curare. sternere. s. iumẽtum. Exo.29 Et impones ei mitras. pro quo hebrei legunt. Et alligabis vel circumligabis eis mitras. Nam mitra circũligabatur capiti cum vitta byssina. Ps.146. Et alligat cõtritiones eorũ Esa.30. In die qua alligauerit dominus vulnus populi sui. Ezech.24. Corona tua circumligata sit tibi. & in codẽ. 30. Et ecce non est obuolutum vt restitueretur ei sanitas. Et in eodem. Et fasciretur linteolis. i. obuolueretur. Et in eodem 34. Quod cõfractum est non alligastis. & in codẽ. & quod confractum fuerat alligabo. Ione.2. Pelagus operuit caput meum. pro quo hebrei legunt. Pelagus circũligatũ est vel obuolutũ est capiti meo. Ponitur etiam in nostra trãslatione pro scrutari. vt iob.28. Profunda quoq̃ fluuiorum scrutatus est. Item ponitur pro demergere. vt in eodem. 40. Et facies eorum demerge in foueam. Sed etiam in predictis locis hebrei dicunt q̃ significat ligare vel comprimere. Item significat mederi. vel sanare. aut curare. eo quod medici ligant & circumuoluũt vulnera. Iob.5. Quia ipse vulnerat & medetur. & in eodem. 34. Nunquid qui non amat iudiciũ sanari potest. Esa.1. Neq̃ curata medicamine. & in eodem. 61. Vt mederer contritis corde. & inde חבש Chobes. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit medicum. Esa.3. Respondebit in die illa dicens nõ sum medicus. Hebrei tamen in prędicto loco interpretantur vinculatorem. i. ille qui comprehendit malefactores & mittit eos in vincula. Item significat sternere. s. iumentum. quod est idem quod ligare. Geñ. 22. Et strauit asinum suum. Nu.22. Et strata asina profect⁹ est. 2. Reg.16. Et cum duobus asinis qui onerati erant ducẽtis panibus. pro quo hebrei legunt. Et cum duobus asinis stratis & oneratis ducentis panibus. & in eodem. 19. Dixitq̃ ei ego famulus tuus vt sterneret mihi asinũ. 3. Reg.13. Sternite mihi asinum.

חבת Chabath. sartago. craticula. 1. Paralip.9. Prefectus erat eorũ q̃ in sartagine frigebantur. Scribitur ẽt cũ mem in principio & dicitur מחבת Machabath. De quo vide supra in dictione חבה Chpba.

חג Chag. Festum. solemnitas. De quo vide infra in dictione sequenti.

חגג Chagag. festum celebrare. sacrificare. circundare. girare. cõmouere. turbare. Ps.41. In voce exultatiõis & cõfessionis sonus epulantis. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In voce laudis & confessionis multitudinis festa celebrantis. & cõmuniter scribitur cum simplici guimal. Leuit.23. Celebrabitis ferias domini septem dieb⁹. & in eodem. Celebrabitisq̃ solẽnitatem eius. & in eodem. Et mense septimo festa celebrabitis. Naum.1. Celebra iuda festiuitates tuas. Zach.14. Celebrent festiuitatem tabernaculorum. ponitur etiam pro sacrificare. s. sacrificia que in solẽnitatibus solebant offerri. Exo.5. Dimitte populum meum vt sacrificet mihi in deserto. & inde חג Chag. i. festum. festiuitas. solẽnitas. ferie. Exo. 10. Est enim solẽnitas dei nostri. & in eodem. 32. Cras solẽnitas domini est. Leuit.23. Solẽnitas azymorũ domini est. & in eodem. Erunt ferie tabernaculorum septem diebus. Deut.16. Et celebrabitis diem festũ hebdomadarum. & in plurali חגים Chagim siue חגי Chage. vt Esa.29. Solẽnitates euolute sunt. Ezech.45. In solemnitatibus & in calendis. Amos.5. Odi proieci festiuitates vestras. Accipitur etiam חג Chag. pro sacrificio aut pecude vel animali quod offerebatur in solẽnitate. Exo.23. Neq̃ remanebit adeps solẽnitatis mee vsq̃ mane. i. adeps animalis quod offertur in solẽnitate. Ps.117. Constituite diem solemnem in condensis. Pro quo hebrei legũt. Ligate sacrificium. s. solẽne vel pec⁹ quod offertur in solẽnitate in condensis. Malach.2. Et dispergam super vultũ vestrũ stercus solẽnitatũ vestrarũ. idest stercus aĩaliũ que offerebãtur in solemnitatib⁹: sicut exponũt hebrei. Significat etiã pdicta dictio חג Chag girare vel circũdare. Iob.26. Terminũ circundedit aquis. & de hoc vide infra in dictione חוג Chug. Et quia in solẽnitate fit commotio & tumultus ppli: ideo ponitur etiã pro turbare. Ps. 106. Turbati sunt & moti sunt sicut ebri⁹. & inde deriuatur sequens dictio.

חגא Chaga. turbatio. pauor. Esa.19. Et erit terra iuda egypto in pauorem.

חגב Chagab. quoddã genus locuste. vt Leuit.11. Atq̃ locusta: singula secũdũ genus suũ. Eccl's.12. Et impinguabitur locusta. & in plurali חגבים Chagabim. Nu.13. Quib⁹ comparati quasi locuste videbamur.

חגה Chaga. foramen. scissura. & scribitur cum vau loco he & inuenitur tm̃ in nũero plurali. s. חגוי Chague. vt Cãti.2. Colũba mea in foraminibus petre. Abdie.1. Habitãtẽ in scissuris petrarum.

חגר Chagar. cingere. accingere. circumligare. contrahere. Exo.12. Renes vestros accingetis. & in eodem. 29. Accingesq̃ eos baltheo. Leuit.16. Accingetur zona linea. 3. Reg.20. Accingerunt saccis lumbos suos. Ps.44. Accingere gladio tuo super femur tuum. Ps.64. Et exultatione colles accingentur. Ps.75. Et reliquie cogitationis diẽ festum agent tibi. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Reliquiis ire accingeris. Prouer.31. Accinxit fortitudine lumbos suos. Ezech.7. Accingent se ciliciis Ponitur ẽt pro cõtrahere. 2. Reg.22. Et cõtrahentur in angustiis suis. & inde חגור Chagur siue חגר Choger. i. accinct⁹ siue accingens. 2. Reg.6. Porro dauid erat accinctus ephod lineo. & in eodem. 21. Et accinct⁹ erat ense nouo. 3. Reg. 20 Ne glorietur accinctus eq̃ vt discinct⁹. & in gñe feminino חגרת Chagarath. i. accincta. vt Ioel.1. Quasi virgo accincta sacco. & inde חגר Chagor. i. cingulũ vel cinctoriũ. balthe⁹. zona. Prouer.31. Et cingulum tradidit cananeo. Scribitur etiã in genere feminino. & dicitur חגורה Chagora. 3. Reg.2 Et posuit cruorem belli in baltheo suo. 4. Reg.3. Conuocauerunt oẽs qui accincti erãt baltheo. Esa.3. Et pro zona funiculus. & aliqñ additur mem in principio. vt in eodem. Et pro fascia pectorali cilicium. Pro quo hebrei legunt. Et pro fascia cinctoriũ vel cingulum sacci. & in plrĩ חגרת Chagoroth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit perizomata. vt Geñ.3. Et fecerunt sibi perizomata.

חד Chad. in lingua chaldaica significat vnũ. Dañ.2. Et ecce quasi statuã vnã. & in sermone chaldaico est gñis masculini. & in gñe feminino scribitur cũ aleph vel he in fine. & dicitur חדא Chada siue חדה Chada. Dañ.2. Vna et de vobis sententia. Esdre.4. Scripserunt epistolam vnam.

חדד Chadad. acuere. velocẽ esse. & cõiter scribitur cũ simplici daleth. Prouer.27. Ferrũ ferro acuitur: & homo acuit faciẽ amici sui. Ezech.21. Gladius exacutus est & limatus. & in eodem. Vt cedat victimas exacut⁹ est. Scribitur ẽt cum littera aleph ante cheth. vt Ezech.21. Exacuere valde ad dexteram & ad sinistram. Significat etiam velocem esse. Abach.1. Et velociores lupis vespertinis. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. & acutiores sunt lupis vespertinis. i. habent dentes acutiores ad deuorandũ: q̃ lupi in vespere. & inde חדה Chadda. i. acuta. vt Esa.49. Et posuit os meũ q̃si gladium acutum. & in hebreo ponitur in genere feminino quia gladi⁹ in hebreo ẽ feminini gñis. & inde חדודי Chaddude. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit. Radios: eo q̃

tendunt ad acuitatem.Iob.41.Sub ipſo erunt radii ſolis.

חָדָה *Letari. Letificare. Vnire.*

חדה Chada.letari.gaudere.letificare.vnire.Exo.18. Letatuſq; eſt iethro ſuper omnibus bonis.Ps.20.Letificabis eum in gaudio.Significat etiam vnire vel conuenire.vt Geñ.49.Et in cetu illorū nō ſit gloria mea.pro quo he.le. Et in cetu illorum nō vniatur vel nō cōueniat gloria mea. Iob.3.Non computetur in diebus anni..pro quo hebrei legunt. Non vniatur in diebus anni vel non ſit vnus ex diebus anni.Nam in lingua chaldaica ſignificat vnitatem. vide etiam de hoc infra in dictione יַחַד Iachad. & inde חֶדְוָה Chedua.i.gaudiū.vt.1.Paralip.16.Fortitudo & gaudiū in loco ei?. Nee.8.Gaudiū em̄ dñi erit fortitudo vr̄a.Itē חֲדָה Chadda.in lingua chaldaica ſignificat pectus.Dañ.2.Pect? autem & brachia de argento.

חֶדְוָה Gaudium. חֲדָה Pectus.

חָדַל *Ceſſare. Deſinere. Recedere. Deeſſe. Deſerere. Quieſcere.*

חדל Chadal.ceſſare.deſinere.dereliquere.deſerere.dimittere.recedere.quieſcere.Geñ.2.Et ceſſauerunt edificare ciuitatem.& in eodem.41.Et copia menſuram excederet.pro quo hebrei legunt. Vſquequo deſiit numerari: q̄ñ non erat nūerus.Sed btūs Hieronym? tranſtulit ſenſū Exo.9.Et ceſſauerunt tonitrua.& in eodē.Et ceſſabunt tonitrua.& in codē.14.Recedē a nobis vt ſeruiam? egyptiis Deut.15.Non deerunt pauperes in terra. Iudi.5. Ceſſauerunt fortes in iſrael & quieuerunt.& in eo. Nunquid poſſū deſerere pinguedinem meam.& in eodē. Nūquid poſſum deſerere dulcedinē meā.1.Reg.12.Abſit autē a me hoc peccatum in dño vt ceſſem orare pro vobis. Iob.3. Ibi impii ceſſauerūt a tumultu.Ps.38.Vt ſciam quid deſit mihi.Prouer.19.Non ceſſes audire fili doctrinā.ſignificat etiam quieſcere q̄ñ ponitur pro ceſſare vel deſinere.Iudi.15. Tamen adhuc ex vobis expetam vltionē:& tunc quieſcam.Iob.14 Vt quieſcat donec optata veniant. Eſa.1. Quieſcite agere peruerſe.& in eodem.2.Quieſcite ergo ab homine.& in eodem.24.Quieuit ſonitus letantium.Ezech.2.Si forte audiant & quieſcāt.& in eo.3.Qui audit audiat:& qui quieſcit quieſcat.Amos.7.Dñe deus quieſce obſecro.Zach.11.Et ſi non quieſcite.& inde חֶדֶל Chadel.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit quietem.Eſa.38.Non aſpiciam hominē vltra & habitatorem quietis.& inde חָדֵל Chadal.pro q̄ beatus Hieronymus tranſtulit nouiſſimum .i.deſpectum vel derelictum.Eſa.53.Deſpectum & nouiſſimum virorum.

חֶדֶל Quies. חָדֵל Nouiſſim?

חֵדֶק חָדֶק *Spina. Paliurus*

חדק Chadech.ſpinę genus.vt Prouer.15.Iter pigrorū q̄ſi ſepes ſpinarum.In alio vero loco beat? Hieronymus tranſtulit.Paliurum.Mich.7.Qui optimus in eis eſt quaſi paliurus.

חֶדֶר *Cubiculū.*

חדר Cheder.cubiculum ſiue locus interior:aut penetrale. Exo.8.Et ingredientur domū tuā & in cubiculum lectuli tui.3.Reg.20.Ingreſſus eſt ciuitatem in cubiculū qd erat intra cubiculum.& in eodem.22.Quando ingredieris in cubiculum intra cubiculum vt abſcondaris Canti.3.Et in cubiculum genitricis mee.& aliquādo ſcribitur cum he in fine.vt Geñ.43.Et introiēs cubiculum fleuit.Iudi.15.Cū cubiculū eius ſolito vellet intrare.& in plurali חֲדָרִים Chadarim ſiue חַדְרֵי Chedre.i.cubicula vel cellaria.Eſa.26.Vade popule me? intra in cubicula tua.Prouer.24.In doctrina replebuntur cellaria.Ponitur etiā pro partibus interioribus vel pro penetralibus.vt Deut.32.Et intus pauor.pro q̄ hebrei legunt.Et de interioribus pauor.ſ.erit.Iob.9.Et interiora auſtri.& dicūt aliqui q̄ ſunt ſtelle in parte meridionali iuxta polum antarcticum.& quia non videntur ab hominibus exiſtentibus in parte ſeptentrionali dicuntur interiora auſtri.& in eodem.37.Ab interioribus egredietur tempeſtas.Prouer.7.Penetrantes interiora mortis.& in eodem.18.Et ipſa perueniunt vſq; ad interiora mortis. Ponitur etiam pro abſcondito.vt Ezech.8.Et vnuſquiſq; in abſcondito cubilis ſui.& inde verbum.חֹדֶרֶת Chodereth.ideſt in cubiculum vel in abſconditum ingredi faciēs.ſ. propter timorem vel terrorē.Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit obſtupeſcere faciet.vt Ezech.21.Hic eſt gladius occiſionis magne qui obſtupeſcere eos faciet.

חֲדָרִים Cubicula. Cellaria. Interiora. Abſcōdita. חֹדֶרֶת Obſtupeſcere faciēs

חָדַשׁ *Innouare. Renouare. Inſtaurare.* חָדָשׁ *Nouus. Nouum. Noua.* חֲדָשִׁים *Noui.*

חדש Chadas.innouare.renouare.inſtaurare.1. Reg.11. Et innouemus ibi regnū.Ps.50.Et ſpm̄ rectū innoua in viſceribus meis.Ps.103.Et renouabis faciem terre.Iob.10. Inſtauras teſtes tuos contra me.Eſa.61.Et inſtaurabunt ciuitates deſertas.& inde חָדָשׁ Chadas ſiue חֲדָשָׁה Chadaſa. ideſt nouus:noua:nouum.vt Exo.1.Surrexit iterea rex nouus ſuper egyptū.Leuit.23.Et ſic offeretis ſacrificiū nouū dño.& in eo.26.Et vetera nouis ſupuenientib? proiicietis. Deut.20.Quis eſt hō qui edificauit domū nouā.& in codē 24.Cū acceperit hō nuper vxorē.pro quo he.le.Cum acceperit hō vxorē nouā.2.Reg.21.Et accinctus erat enſe nouo & in hebreo non habetur enſe: ſed ſubintelligitur. Eccl̄s.1. Nihil nouū ſub ſole.& in plurali חֲדָשִׁים Chadaſim.i.noui ſiue noua.Deut.32.Noui recenteſq; venerunt. Iudi.5. Noua bella elegit deus.Canti.7.Noua & vetera dilecte mi ſeruaui tibi.Threñ.3.Noui diluculo multa eſt fides tua. & inde חֹדֶשׁ Chodes.i.menſis.& dicitur ſic propter nouā lunam que fit in principio cuiuſlibet mēſis apud hebreos:quia hebrei cōputant annum per menſes lunares.Geñ.8. Requieuitq; arca menſe ſeptimo decima ſeptima die mēſis ſuper montes armenie.Exo.12.Menſis iſte vobis principiū mēſium. Leuit.16.Menſe aūt ſeptimo decima die menſis.Nu. 11.Sed vſq; ad menſem dierū.Eſa.66.Et erit menſis ex mēſe.Oſee.5.Nunc deuorabit eos menſis cum partibus ſuis. & in plurali חֳדָשִׁים Chodaſim.i.menſes.Geñ.38.Poſt tres menſes nunciauerunt iude.Iob.14.Numerus menſiū eius apud te eſt.Eſa.47.Et ſupputabāt menſes. Accipitur etiā חֹדֶשׁ Chodes.pro prima die menſis.i.pro calendis.1.Reg. 20.Ecce calende ſunt craſtino.& in eo.Cras calēde ſunt. & in eodē.Et venerunt calende.4.Reg.4.Hodie nō ſunt calende.Ezech.45.In ſolēnitatibus & in calēdis.vbi pōitur חֳדָשִׁים Chodaſim in plurali.Et in eo.46.Et adorabit populus terre ad oſtiū porte illius in ſabbatis & in calendis coram dño.Ponitur ēt in noſtra tranſlatiōe pro menſtruo:eo qd accidit mulieribus in quolibet menſe.Hiere.2.In menſtruis eius inueniēt eam.Sed etiā in hoc loco hebrei legūt. In menſe ſuo inuenient eam.

חֹדֶשׁ Menſis. חֳדָשִׁים Menſes. חֹדֶשׁ kalende. חֳדָשִׁים menſtruus

חֲדַת *Nouum.*

חדת Chadath.in lingua chaldaica ſignificat innouare ſiue nouum.Eſdre.6.Et ordines de lignis nouis.

חוֹב *Debitor.* חִיֵּב *Cōdēnare.*

חוב Chob.Debitum ſiue debitor.vt Ezech.18.Pignus debitori reddiderit.& inde verbū.חִיֵּב Chiieb.i.cōdēnare.Dañ.1.Condemnabitis caput meū regi.

חוּג *Circūdare.* חוּג *Gyrus. Cardo.* מְחוּגָה *Circinus*

חוג Chog.circūdare.gyrare.vt Iob.26.Terminū circundedit aquis. & inde חוּג Chug.i. circulus.gyrus. circinus. Prouer.8.Quādo certa lege & gyro vallabat abyſſos. Eſa. 40.Et ſedet ſuper gyrū terre. Ponitur etiam pro cardine. vt Iob.22.Et circa cardines celi perambulat.& aliq̄ñ additur mem in principio:& dicitur מְחוּגָה Mechuga.pro q̄ beatus Hieronym? trāſtulit circinū.vt Eſa.44.Et in circino tornabit illud.

חוּד *problema proponere* חִידָה חִידוֹת *Enigmata*

חוד Chud.enigma vel problema proponere.vl ſi latine poſſet dici enigmatizare vel problematizare.Iudi.18.Proponam vobis problema.& in eo.Propone problema tuum Ezech.17.Fili hominis propone enigma.& inde חִידָה Chida.i.problema vel enigma.vt in locis predictis.& in plurali חִידוֹת Chidoth.Nu.12.Palā & nō per enigmata deum videt.3.Reg.10.Venit tentare eū in enigmatibus. Prouer.1.

Verba ſapientum & enigmata eorum. Abach.2. Nunquid non omnes iſti ſuper eum parabolam ſument & loquelam enigmatū eius.& inde אֲחִידָן Achidan:q̄d in lingua chaldaica ſignificat ſecreta enigmata. Dañ.5. Interp̄tatio ſomniorum & oſtenſio ſecretorum.

חָוָה *Oſtendere. Indicare.* אַחְוָה *Enigmata*

חוה Chaua.annunciare.oſtendere.indicare.Iob.15.Oſtēdam tibi audi me.& in eodem.32. Oſtendā vobis etiā ego meā ſapientiā.& in eo.Et oſtendā ſcientiā meā.& in eodē.36.Suſtine me paululū & indicabo tibi.& in līgua chaldaica ſcribitur aliq̄ñ cum aleph in fine loco he.Dañ.2.Et interp̄tationē eius indicabimus.& inde אַחְוָה Achaua: p additionem aleph in principio.i.indicatio ſiue annunciatio. Pro quo beatus Hieronymus tranſtulit enigmata. Iob.13. Et enigmata mea percipite aurib? veſtris. Pro quo hebrei legunt.Et annunciationem meā vel indicationem meam in auribus veſtris.ſ.percipite.Inde חַוֹּת Chauoth.i.oppida aut ville ſiue vici.Nu.32.Et occupauit vicos eius. & in eodem.Quos appellauit auothiair.i.villas iair.

חַוֹּת Vici. Ville.

חוֹז מָחוֹז *Portus.*

חוז Choz.prouincia.regio.portus.& additur mem in principio.& dicitur מָחוֹז Machoz. Ps.106. Et deduxit eos in portū voluntatis eorū.& ſolū inuenitur in p̄dicto loco.

חָוָח *Abdita* חוֹחַ

חוח Chauach.locus abditus ſubterraneus.& ſolum inuenitur in numero plurali.1.Reg.13.Et abſconderunt ſe in ſpeluncis & in abditis.Item חוֹחַ Choach.i.ſpina.De quo vide ſupra in dictione חַח Chach.

חוּט *Filum. Funicul?. Vitta. Parietes cōponere*

חוט Chut.filū.funiculus.Geñ.14.A filo ſubtegminis vſq; ad corrigiam caligę non accipiam.Eccl̄s.4.Et funiculus triplex difficile rumpitur.Ponitur etiā pro vitta.Cāti. 4.Sicut vitta coccinea labia tua. Item חוּט Chut in lingua chaldaica ſignificat parietes componere vel inuicem coniungere ſicut vnus pannus cum alio coniungitur filo. Eſdre.4.Et parietes componentes.& inde in lingua chaldaica ſarcinator dicitur חַיָּט Chaiat.

חוּל חוֹל *Contremiſcere. Infirmari. Dolere. obſtetricare. Parturire. obſtetricare. Dolere. Parere. Dolere.*

חול Chul.dolere.parturire.cruciari. contremiſcere. obſtetricare.Infirmare ſiue infirmatum eſſe.vulnerare.Expectare.cōquieſcere.reſidere.morari.venire.formare.creare.tripudiare ſiue choros ducere.& aliq̄ñ ſcribitur ſine vau in medio.& q̄ñq; mutat vau in iod.ſ.q̄ñ eſt verbū tertie cōiugationis.Q̄ñq; etiam ſcribitur cū duplici lamed in fine. ſcilicet q̄ñ eſt verbū quarte cōiugationis:vt patebit in locis ſequentibus.Deut.2.Et in morē parturientiū cōtremiſcāt. Iob.9.Cūctis diebus ſuis impius ſuperbit.pro quo hebrei legunt.Cunctis diebus ſuis impi? dolet ſiue infirmatur aut cruciatur.& in eo.26.Ecce gigantes gemūt ſub aquis.i.dolent vel cruciantur.Ponitur etiā in eodem pro obſtetricare vbi dicitur.Obſtetricāte manu ei? eductus eſt coluber tortuoſus.& in eo.39.Parturientes ceruas obſeruaſti. Ps.9.Inquinate ſunt vie illius in omni tempore.Pro quo btūs Hieronymus in pſalterio iuxta hebraicā veritatē tranſtulit.Parturiunt vie eius in om̄i tp̄e.i.doloribus vel cruciatibus plene ſunt.Ps.29.Vox dñi preparantis ceruas. pro quo beat? Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. tranſtulit. Vox dñi obſtetricans ceruas.Eſa.13.Quaſi parturientes dolebunt. & in eo.23.Non parturiui & non peperi. & in eo. Dolebūt cum audierint de tyro.& in eo.26.Dolens clamat in doloribus ſuis.& in eo.Et quaſi parturiuim?.& in eo.45.Et matri quid parturis.& in eo.51.Et ad ſaram que peperit vos.i. dolores partus ſuſtinuit.& in eo.54.Hinni que non pariebas.& in eo.66.Anteq; parturiret peperit.& in eo.Nūquid parturiet terra in die vna.& in eo.Quia parturiuit & peperit ſion filios ſuos.Hiere.4.Vocem em̄ quaſi parturientis audiui.& in eo.Vētrē meū doleo.& in eo.5.Percuſſiſti eos & non doluerunt.& in eodē.Et a facie mea non dolebitis.

Ezech.30.Quaſi parturiens dolebit.Mich.4.Dole & ſatage filia ſion.Ponitur etiam pro cruciari.vt Ioel.2. A facie eius cruciabuntur populi.Item ponitur pro cōmouere ſiue contremiſcere vel cōturbare.Ps.28.Vox dñi cōcutiētis deſertū : & cōmouebit dñs deſertum cades.Sed beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.trāſtulit. Vox dñi parturire faciens deſertum:parturire faciens dñs deſertum cades.Poteſt etiam legi ſic. Vox dñi cōtremiſcere faciens deſertū: cōtremiſcere faciens dñs deſertum cades.Ps.96.Vidit & commota eſt terra.Sed btūs Hieronymus in pſalterio iuxta he. ve.trāſtulit.vidit & cōtremuit terra.Ps.113.A facie dñi mota eſt terra.Et etiā in hoc loco beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit. A facie dñi contremiſcit terra. Hiere.51.Cōmouebitur terra & conturbabitur.Item ponitur pro infirmari.vt Mich.1.Quia infirmata eſt in bonum Eccl̄s.5.Eſt & alia infirmitas peſſima.De quo vide infra in dictione חָלָה Chala.Ponitur etiā pro vulnerare.1. Reg.21. Et vulneratus eſt vehementer a ſagittariis.Eſa.51.Vulneraſti draconem.& in eo.53.Ipſe aūt vulnerat? eſt propter iniquitates nr̄as. Inde חִיל Chil.i.dolor. Ps.47.Ibi dolor vt parturientis.Scribitur etiam cum he in fine & dicitur חִילָה Chila.i.dolor.vt Iob.6.Et affligens me dolore.& aliquando duplicatur lr̄a Cheth & lr̄a Lamed & dicitur חַלְחַל Chalchal.i.doluit ſiue conſternatus eſt dolore.vt Eſter.4.Qd audiens cōſternata eſt.& inde חַלְחָלָה Chalchala.i.dolor.anguſtia.ut Eſa.21.Propterea impleti ſunt lumbi mei dolore. Ezech.30.Et erit pauor in ethiopia.& in eo. Et erit pauor in eis.vbi ponitur pro pauore.Ponitur etiā pro defectione. Naum.2.Et defectio in cunctis renibus.Sed in predictis locis hebrei interpretantur dolorem.Ponitur etiam predicta dictio חוּל Chul.pro diſſipare.Prouer.25.Vent? aquilo diſſipat pluuias.vide etiā infra in dictione חָלַל Chalal.& in dictione חָלָה Chala. Significat etiā expectare vel preſtolari. vt Geñ.8.Expectatis aūt vltra ſeptem diebus.Iudi.3.Expectantes diu donec erubeſcerēt.Iob.35.Iudicare coram illo & expecta eum.Ps.36.Subditus eſto dño & ora eum.pro q̄ beatus Hieronymus in pſalterio iuxta he.ve. trāſtulit. Tace dño & expecta eum.Threñ.3.Bonū eſt preſtolari cū ſilētio ſalutare dñi.Vide etiā de hoc infra in dictione יָחַל Iachal.Ponitur etiā pro permanere.Iob.20.Et propterea nihil permanebit de bonis eius.Item ſignificat conquieſcere ſiue morari aut venire vel reſidere.vt.2.Reg.3.Et veniat ſuper caput Ioab.Hiere.23.Et tempeſtas erūpens ſuper capita impiorum veniet.vbi etiā ponitur pro erumpēs. & in eodem.30.In capite impiorum cōquieſcet.Oſee.8. Et quieſcent pauliſper ab onere regis & principum. Ponitur etiā in noſtra tranſlatione pro incipere.vt Threñ.4.Et non ceperunt in ea manus.Sed etiam in hoc loco hebrei legunt. & non metate ſunt ſiue non quieuerūt aut non morate ſūt in ea manus vel loca:quia in momento & abſq; mora ſubuerſa fuit ſodoma.Oſee.11.Cepit gladius in ciuitatibus ei? vbi etiā hebrei legunt.Reſedit ſiue moratus eſt aut quieuit gladius in ciuitatibus eius.Significat etiam creare vel formare.vt Deut.32.Et oblitus es dei creatoris tui.Ps.89.Et formaretur terra & orbis.Prouer.8.Ante om̄es colles ego parturiabar.Prō quo hebrei legunt.Ante oēs colles formata vel creata ſum.Pōt etiā ſignificare ſicut eſt in littera nr̄a: vt ſupra dictum eſt.Ponitur etiā pro cōcipere. Ps.50. Ecce em̄ in iniquitatibus conceptus ſum.Prouer.8. Adhuc non erant abyſſi & ego concepta eram.Ponitur etiam pro determinare.vt Prouer.26.Iudicium determinat cauſas. Sed ēt in hoc loco hebrei dicūt q̄ ſignificat formare vel creare.& legunt ſic.Magnus ſiue princeps creat vel format oīa : aut

Cruciari. Cōmouere. Infirmari. Vulnerare. חִיל Dolor. חִילָה Dolor. חַלְחַל Cōſternari. חַלְחָלָה Dolor. Pauor. Defectio. חוּל Diſſipare. Expectare. preſtolari. permanere. Venire. Cōqeſcere. Incipere. Reſidere. Creare. Formare. Cōcipere. determinare.

sustentat omnia. Nam pro eo qd in predicto loco est iudiciũ in hebreo habetur רִב Rab: qd si scribatur cũ pũcto hiric & legatur רִיב Rib: tũc significat iudicium: sicut est in littera nostra. significat etiam חול Chol. tripudiare siue choros ducere. Iudi. 21. Cũq; videritis filias silo adducendos choros ex more pcedere. & in eo. De his que ducebãt choros. & inde מחול Machol siue מחולה Mechola. i. chorus. vt Ps. 149. Laudent nomen eius in choro. Canti: 7. Quid videbitis in sunamite nisi choros castrorũ. Quod in hebreo legitur in numero singulari. s. quid videbitis in sunamite quasi chorum castrorum. Hiere. 31. Tũc letabitur virgo in choro. & in plurali מחלות Mecholoth. Exo. 50. Egresseq; sunt omnes mulieres post eam cum tympanis & choris. & in eodem. 32. Vidit vitulũ & choros. Item חול Chol. i. arena. Deut. 33. Et thesauros absconditos arenarum. Ps. 138. Et super arenã multiplicabuntur. Osee. 1. Et erit numerus filiorum israel quasi arena maris. Põitur etiam pro palma arbore. Iob. 29. Et sicut palma multiplicabo dies. Sed etiã in hoc loco hebrei legunt. Et sicut arena multiplicabo dies. Alii vero dicunt q in predicto loco est nomen cuiusdam auis sic nominate: que est longissime vite. Item חול Chol. idest profanũ. laicũ. pollutum. contaminatum. De quo vide infra in dictione חלל Chalal.

חום Chum. fuluum. russum. fuscum. Geñ. 30. Et quodcũq; fuluum & maculosum variumq; fuerit. & in codẽ. Et omnia que non fuerit varia & maculosa & fulua. Ponitur et pro nigro. vt in eo. Cũctum aũt gregem vnicolorem. i. albi & nigri velleris tradidit in manu filiorũ suorũ. pro quo hebrei legunt. Omnẽ in quo erat album: & oẽm nigrum in arietibus tradidit in manibus filiorũ suorũ. & etiã in locis predictis pro fuluo hebrei legũt nigrum. Item חום Chom. i. calor siue calid?. De q vide infra in dictiõe חמם Chamã.

חוס Chus. parcere. misereri. vt Geñ. 45. Neq; dimittatis quicq; de supellectili vestra. pro quo he. le. Et oculus vester non parcat siue non misereatur super supellectilia vestra: siue super vasa vestra. Deut. 13. Neq; parcat ei ocul? tuus. 1. Reg. 24. Sed pepercit tibi oculus meus. Ps. 71. Parcet pauperi & inopi. Esa. 13. Super filios non parcet oculus eorum. Hiere. 13. Non parcam & nõ cõcedam. Vbi ponitur pro concedere. pro quo he. le. Non parcã neq; misertus ero siue non misertus ero & non parcã. & in eo. 21. Et nõ flectetur neq; parcet neq; miserebitur. Vbi ponitur pro flecti. scilicet misericordia. pro quo he. le. Non parcet super eos neq; parcet neq; misertus erit. Ezech. 7. Et non parcet oculus meus super te. & in eo. 16. Nõ pepercit super te ocul?. & in codẽ. 20. Et pepercit oculus meus super eos vt non interficerem eos. & in eo. 2[illegible]. Neq; parcã neq; placabor. Ioel. 2. Parce dñe populo tuo. Ione. 4. Tu doles super hederã. i. tu misertus es siue pepercisti super hederam. & in eo. Et ego non parcam super niniue. & aliquando scribitur sine vau. vt in aliquibus locis predictis.

חוף Choph. portus. littus maris. De quo vide infra in dictione חפף Chaphah.

חוץ Chus. foris. foras. forinsecus. extra. extrinsecus. preter excepto. vicus: siue callis: aut platea. & quandoq; apponitur ei littera beth: siue littera mem: aut lamet: & dicitur בחוץ Bachus siue מחוץ Michus. aut לחוץ lachus. Geñ. 6. Et bitumine linies eam tam intrinsecus q̃ extrinsec?. & in eodem. 19. Eduxerunt eum & posuerũt extra ciuitatẽ. & in eodem. 24. Cur foris stas. Exo. 25. Et deaurabis eã auro purissimo int? & foris. Deut. 24. Sed stabis foris. & in eo. 32. Foris vastabit eos gladius. Prouer. 1. Sapientia foris predicat. Ezech. 41. Et vsq; ad domũ interiorem & forinsecus: & aliquando scribitur cũ he in fine. & dr̃ חוצה Chũsa. vt Geñ. 15 Eduxitq; eum foras. & in eo. 24. Qui festinus egressus est ad hominẽ vbi erat fons. pro quo he. le. Et cucurrit labã ad hominẽ foras ad fontẽ. Prouer. 5. Deriuentur fontes tui foras. Ezech. 40. Et ad latus exteri? quod ascendit ad ostium porte. Significat etiã preter. siue excepto. vt Eccl's. 2. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego. Pro quo he. le. Quis deuorabit siue quis mãducabit: & quis deliciis affluet preter me. i. plusq; ego. Vide etiã de hoc in dictione חוש Chus cum sin in fine. Hiere. 37. Et daretur ei torta quottidie panis excepto pulmẽto. Hebrei tñ in predicto loco legũt sic. vt daretur ei torta quottidie panis de vico siue de calle pani fico? vl' pistorũ. Nã ponitur ẽt pro calle vel platea. vt. 3. Reg. 20. Fac tibi plateas in damasco. Iob. 5. Et irrigat aquis vniuersa. pro quo he. le. Et mittit aquas super faciẽ platearum vel calliũ. Esa. 51. Et quasi via transeuntib?. pro quo he. le. Et quasi callis transeuntib?. Hiere. 5. Circuite vias ierusalẽ. Pro quo he. le. Circuite calles siue plateas ierusalem. & in eodem. 7. Et in plateis ierusalẽ. & inde חיצון Chison. i. extrinsecus. forinsecus. exterior vl' exterius. 3. Reg. 6. Quasi prominentes de pariete & egredientes. & sequitur in hebreo. Intrinsecus & extrinsecus. & in eo. Sed & pauimentum dom? texit auro intrinsecus & extrinsecus. Ezech. 41. Intrinsec? & forinsecus ad mensuram. Scribitur etiã cum he in fine & dicitur חיצונה Chisona. vt in eodem. 42. Et eduxit me ad atrium exterius. & in eodem. Et contra pauimentum stratũ lapide atrii exterioris. & in codem. 44. Cũq; egredientur ad atrium exterius.

חוק Choc. preceptum. legitimũ. institutio. statutũ. consuetudo. De quo vide infra in dictione חקק Chacac.

חור Chauar. erubescere. Esa. 29. Neq; modo vultus ei? erubescent. Item חור Chur. significat colorem aereum. vt Ester. 1. Et pendebãt ex omni parte tentoria aerei coloris & carbasini. & in eo. 8. Fulgebat vestib? regiis hyacinthinis videlicet & aereis. hebrei tñ dicunt q significat album. Nã in lingua chaldaica חיור Chiuar significat album vel candidũ Dañ. 7. Vestimentum eius cãdidum quasi nix. & inde חרי Chori. pro quo beatus Hieronymus transtulit farinam. eo quod est alba. Geñ. 40. Quod tria canistra farine haberem super caput meũ. Item חור Chur. foramen. spelunca. cauerna. 4. Reg. 12. Aperuitq; foramen desup. Canti. 5. Dilectus meus misit manũ suam per foramẽ. Esa. 11. Et delectabitur infans ab vbere super foramen aspidis. & in plurali חורים Chorim siue חורי Chore. pro quo beatus Hieronym? transtulit cauernas siue speluncas. 1. Reg. 13. En hebrei egrediuntur de cauernis. Iob. 30. Et in cauernis terre vel sup glarea. Nañ. 2. Et impleuit preda speluncas suas. Esa. 19. Et texentes subtilia. Pro quo hebrei legunt texentes retia. eo quod sunt plena foraminibus. põitur ẽt pro stercore. vt Esa. 36. Vt comedant stercora sua. & inde מחראות Mochraoth. i. latrine. 4. Reg. 10. Et fecerunt pro ea latrinas. Sed in margine habetur מוצאות Mosaoth. quod interpretatur egressiones Itẽ חור Chor. i. optimus seu nobilis aut liber vel ingenuus & inuenitur tñ in nũero psali. s. חורים Chorim siue חורי Chore. vt Nee. 5. Et increpaui optimates & magistratus. & in eo. 13. Et obiurgaui optimates iuda. Esa. 34. Nobiles ei? non erunt ibi. Hiere. 27. Et oẽs optimates iuda & ierusalẽ. & inde חורין Chorin. i. nobilitas siue libertas. Eccl's. 10. Beata terra cuius rex nobilis est. pro quo he. le. Beata terra cui? rex filius nobilitatis vel libertatis. s. est & est mod? loquẽdi hebraici idiomatis vt pro nobili dicatur filius nobilitatis.

חוש Chus. festinare. delectari siue deliciis affluere. Ps. 37. Intende in adiutorium meum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Festina in auxiliũ meũ. Ps. 69. Dñe ad adiuuãdũ me festina. & aliqñ scribitur sine vau. vt Deut. 32. Et adesse festinãt tpa. Iob. 31. Et festinauit in dolo pes meus. Esa. 8. Festina predari. Abach. 1. Quasi aquila festinans ad comedendũ. & aliqñ scribitur cũ iod loco vau. s. qñ est verbũ tertie cõiugatiõis. Ps. 54. Expectabã eũ qui saluũ me fecit. pro quo beatus Hieronym? in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Festinabo vt saluer. Esa. 5. Et cito veniat opus eius. & in eo. 28. Qui crediderit nõ festinet. & in eo. 60. Subito faciã illud. pro quo he. le. Festinare faciã illud. i. festinãter vel cito faciam illud. & inde חושים Chusim. i. festini uel festinãtes. pro quo beatus Hieronym? trãstulit accinctos. vt Nu. 32. Nos aũt ipi armati & accincti pergemus ad preliũ. & inde חיש Chis. i. cito siue festinãter Ps. 89. Qm̃ supuenit mãsuetudo. pro q btũs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Qm̃ transiuim? cito. Ponitur etiã supradicta dictio חוש Chus pro delectari vel deliciis affluere. vt Eccl's. 2. Quis ita deuorabit & deliciis affluet vt ego. Hebrei vero sensum vocãt חוש Chus. videlicet sensũ vis? siue auditus aut odorat? vel gust? seu tactus. & sic in predicto loco aliqui hebrei legunt. Quis deuorabit: aut qs sentiet. i. quis sensibus fruetur vt ego. i. plusq; ego.

חזיז Chaziz. fulgur. Iob. 38. Et viam sonantis tonitrui. pro quo hebrei legũt. Et uiam fulguris sonantis: nam post fulgur sequitur tonitruũ sonans. & dicunt aliqui hebrei q etiã significat nubem. & in plurali חזיזים Chazizim. pro q beatus Hieronymus transtulit nubes. Zach. 10. Et domin? faciet nubes & pluuiam imbris dabit eis. Alii dicunt q deriuatur a sequenti dictiõe que significat videre. vnde. lxx. in predicto loco p nubib? iterptati sũt fãtasias. i. appitiões.

חזה Chaza. videre. aspicere. respicere. speculari. cõtẽplari Exo. 24. Viderũtq; deũ & comederũt & biberũt. Iob. 15. Quod vidi narrabo tibi. & in eo. 19. Et in carne mea videbo deũ saluatorem meũ. quẽ visurus sum ego ipẽ. & in eodem. 27. Ecce vos oẽs nostis. pro quo he. le. Ecce vos oẽs vidistis. & est idem sensus cum lr̃a nostra. Nam ponitur ibi videre pro intelligere vel nosse. Sicut in aliis locis. & in eo. 36. Oẽs hoĩes vident eũ. Ps. 26. Vt videã voluntatem dñi. Ps. 45. Vacate & videte opera dñi. Ps. 57. Letabitur iustus cum viderit vindictam. Esa. 1. Quam vidit super iudam & ierusalẽ. & in eo. 2. Verbum quod vidit esaias fili? amos. & in eo. 26. Dñe exaltetur man? tua vt nõ videãt: videãt & cõfundantur. & in eo. 29. Et principes vestros qui vident visiones operiet. & in eo. 47. Qui cõtemplabãtur sydera & supputabant menses. Mich. 4. Et aspiciat in sion ocul? noster. & inde חוזה Choze. i. videns. vt. 1. Paralip. 25. Oẽs isti filii heman videntis regis in sermonibus dei. & in codẽ. 29 Atq; in volumine gath videntis. 2. Paralip. 12. Scripta sunt in libris semeie prophete & addo videntis. & accipitur pro propheta. vt. 1. Reg. 9. Qui ppheta dicitur hodie olim vocabatur videns. Ponitur etiã חזה Choze. pro pacto. vt Esa. 28 Et cum inferno fecim? pactum. & in eo. Et pactum vestrum cum inferno nõ stabit. Sed hebrei etiã in predicto loco interpretantur videntem siue speculã aut speculatorẽ. & inde חזון Chazon siue חזיון Chezion. cũ iod in medio aut חזיון Chizaiõ. i. visio. vt. 1. Re. 3. Nõ erat visio manifesta. Iob. 20 Et transiet sicut visio nocturna. Esa. 1. Visio esaie filii amos. & in eo. 22. Onus vallis visionis. & in eo. 29. Et erit sicut sõniũ visionis nocturne. & in plurali חזיונות Chezionoth. i. visiones. vt Iob. 4. In horrore visionis nocturne. Qd' in hebreo legitur in plurali. s. in horroribus visionũ noctis. & in eo. 7. Et p visiones horrore cõcuties. & inde מחזה Machaze. per additionẽ mem in principio. i. visio. vt Geñ. 15. Factus est sermo dñi ad abram p visionẽ dicẽs. Nu. 22. Qui visionẽ oĩpotẽtis videt. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ. 2. Reg. 7. Et e regione se respiciẽtes. pro quo in hebreo habetur. visio ad visionẽ vel cõtra visionẽ. Et beatus Hieronymus transtulit sensum. & aliqñ scribitur cum tau in fine. & dicitur חזות Chazuth. i. visio. vt. 2. Paralip. 9. In visione quoq; addo videntis. Esa. 21. Visio dura monstrata est mihi. & in eo. 29. Et erit nobis visio omniũ. & in lingua chaldaica dicitur חזוא Chezua. Dañ. 2. Tunc danieli mysterium per visionẽ noctis reuelatũ est. Ponitur etiã חזות Chazuth pro insigni. Dañ. 8. Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. & in eo. Et orta sunt quattuor cornua subter illud. pro q he. le. & orta sunt insignia quattuor subter illud. i. quattuor cornua grãdia que poterant videri a lõge. Significat etiã aspectũ. Dañ. 4. Et aspect? illi? erat vsq; ad terminos vniuerse terre. Põitur etiã predicta dictio חזה Chaza pro cõmorari vel apprehendere. vt Iob. 8. Et inter lapides cõmorantur. & in eo. 23. Nõ apprehendã eũ. & lr̃a aleph que ponitur in predicto loco in principio dictiõis est prime psone futuri tpis. & in fine deficit lr̃a he sicut in aliis locis predictis. Itẽ חזה Chaze. i. pect?. vt Exo. 29. Sumesq; pectusculũ de ariete. & in eo. Sanctificabisq; pectusculũ consecratum. & in plurali חזות Chazoth. i. pectora. vt Leuit. 9. Posuerũt sup pectora. & in eo. Pectora eorum & armos dexteros separauit.

חזק Chasac. confortare siue confortari. corroborare. inualescere. preualere. vim inferre. instaurare. consolidare. indurare siue indurari. apprehendere. tenere. retinere. obtinere. continere. Geñ. 41. Nã & illos oppresserat fames. pro quo hebrei legũt. & cõfortata est siue inualuit fames in terra egypti. & in eo. Et malũ inopie temperarẽt. pro quo he. le. Et cõfortata est siue inualuit fames in vniuersa terra. & in eo. 48. Qui confortatus sedit in lectulo. pro quo he. le. & cõfortatus est israel & sedit in lectulo. Exo. 12. Vrgebãtq; egyptii populũ israel de terra exire velociter. pro quo hebrei legunt. Et inualescebat. i. vim faciebat egyptus super populũ ut velociter emitterent eos de terra. Exo. 19. Et sonitus buccine paulatim crescebat in maius & prolixius tendebatur. pro quo he. le. Et sonitus tube ibat & confortabatur siue inualescebat nimis. Nu. 13. Confortamini & afferte nobis de fructibus terre. Deut. 3. Precipe iosue & corrobora eum. & in eo. 31. Viriliter agite & cõfortamini. & in eo. Confortare & esto robustus. Iudi. 1. Postq aũt confortatus est israel fecit eos tributarios. 1. Reg. 4. Confortamini. & 2. Reg. 3. Dauid proficiens & semp se ipo robustior. & in eo. 10. Si preualuerit aduersum me syri. & in eo. Si autem filii amon preualuerint aduersum te. & in eo. Esto vir fortis & pugnemus pro populo nr̃o. pro quo he. le. Cõfortare & cõfortemur pro populo nr̃o & in eo. 11. Conforta bellatores tuos. & in eo. 24. Obtinuit sermo regis verba ioab. i. magis preualuit sermo regis. & similis dictio ponitur. 1. Paralip. 21. vbi dicitur. Sed sermo regis magis pualuit. 4. Reg. 14. Cũq; obtinuisset regnũ. pro quo he. le. Cũq; corroboratum esset regnũ in manu eius. & in codẽ. Et preualuit fames in ciuitate. 2. Paralip. 21. Cumq; se confirmasset. i. corroborasset vel confortasset. & in eo. 26. Propter crebras victorias. pro quo he. le. Qm̃ cõfortatus uel corroboratus est vsq; ad summum. & in eo. Eo qd' auxiliaretur ei dñs & corroborasset illum. & in eo. 28. Et nullo resistẽte vastauit. pro quo he. le. Et non confortauit vl' nõ corroborauit eũ. Nee. 6. Quã ob causam magis cõfortaui manus meas. Ps. 31. Viriliter agite. Ps. 146. Qm̃ cõfortauit seras portarũ tuarum Esa. 28. Ne forte constringantur vincula vestra. pro quo he

brei legunt. Ne forte confortentur vel corroborentur vincula vestra. & in eo. 35. Confortate manus dissolutas. & in eodē. 41. Et fratri suo dicet confortare. & in eo. Confortauit faber erarius percutiens malleo. & in eodē. Et confortauit eum clauis. Hiere. 20. Fortior me fuisti. Ezech. 3. Man⁹ enī dñi erat mecū confortans me. & in eo. 30. Et recepto robore possit tenere gladium. pro quo he. le. Vt roboraretur siue vt inualesceret: vt possit tenere gladiū. Osee. 7. Cōfortaui brachia eorū. Malach. 3. Inualuerunt sup me verba vestra. Significat etiā instaurare. siue consolidare. vt. 4. Reg. 12. Et instaurarent sartatecta dom⁹. & in eo. Non instaurauerunt sacerdotes sartatecta templi. & in eo. Quare sartatecta nō instauratis. & in eodē. Ita ut impleretur instauratio dom⁹ dñi. & in eo. Admuniendā domū. i. ad instaurandā domū. Ponitur etiā pro edificare. vt Nee. 3. Et iuxta eū edificauit marimuth filius vrie. & in eo. Et iuxta eum edificauerunt tecueni. & in eo. Et portam veterem edificauerunt. Ponitur etiā pro consolidare. Esa. 54. Et clauos tuos consolida. Item significat indurare. vt Exo. 4. Ego indurabo cor eius. & in eo. 7. Induratūq; est cor pharaonis. & in eo. 9. Indurauitq; dñs cor pharaonis. & in eo. 14. Et indurabo cor ei⁹ & persequetur vos. & in eo. Et ego indurabo cor egyptiorū. Hiere. 5. Indurauerunt facies suas supra petrā. Significat etiam apprehendere siue tenere vel retinere. vt Geñ. 19. Apprehenderūt manus ei⁹. & in eo. 21. Et tene manum illius. Exo. 4. Extendit & tenuit. & in eo. 9. Quod si adhuc tenuis & retiēs eos. 2. Reg. 3. Abner regebat domū saul. pro quo hebrei legūt. Abner tenebat domū saul. i. sustentabat eam. Quod est idē cū littera nostra. 3. Reg. 2. Et apprehendit cornua altaris. Iob. 2. Adhuc tu permanes in simplicitate tua. pro quo he. le. Adhuc tu apprehendis siue retines simplicitatem tuā. Ps. 34. Apprehende arma & scutum. Iob. 26. Qui apprehēdit aures canis. Esa. 41. In quo apprehendi te ab extremis terre. Ponitur etiā pro capere vel continere. vt. 2. Paralip. 4. Capiebat tria millia metretas. & inde חֹזֶק Chózec. i. fortitudo. robur. vis. Esa. 8. Sicut in manu forti erudiuit me. pro q̄ he. le. In fortitudine manus erudiuit me. Amos. 6. In fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua. Scribitur etiā cum he in fine. vt. 1. Reg. 2. Alioquin tollam vi. 2. Paralip. 26. Sed cum roborat⁹ eēt eleuatum est cor eius. Pro quo hebrei. le. Et in fortitudine sua siue in robore suo eleuatum est cor eius. Ps. 17. Diligam te dñe fortitudo mea. & inde חָזָק Chazac. i. fortis vel robustus. vt Nu. 13. Vtrū fortis sit an infirmus. & in eo. Quia fortior nobis est. 3. Reg. 19. Et spūs grandis & fortis. Prouer. 23. Propīqu⁹ enī illorū fortis. Esa. 28. Ecce fortis & valid⁹. Amos. 2. Et fortis non obtinebit virtutē suā. Ponitur ēt ꝑ fortitudine. vt Esa. 40. Ecce dñs deus in fortitudīe veniet. & in gñe feminino חֲזָקָה Chazaca. i. fortis. vel robusta seu valida. Exo. 3. Non dimittet vos rex egypti vt eatis nisi ꝑ manū validā. Exo. 6. Per manū enī fortē dimittet eos & in manu robusta eiiciet eos de terra sua.

חֲזִיר Chazir. sus. porcus. Aper. vt Leuit. 11. Et sus qui cum vngulam diuidat non ruminat. Ps. 79. Exterminauit eam aper de silua. Prouer. 11. Circulus aureus in naribus suis. idest in naribus porci. Esa. 65. Qui comedunt carnem suillam.

חָטָא Chata. peccare. errare. expiare. aspergere. mundare siue purgare. vt Geñ. 20. Et ideo custodiui te ne peccares in me. & in eo. 39. Quō ergo possum hoc malum facere & peccare in deū meū. & in eo. 40. Accidit vt peccarēt duo eunuchi. & in eo. 43. Ero peccati reus in te omī tpe. Pro q̄ in hebreo habetur. Peccabo tibi omī tpe. Exo. 5. Et iniuste agitur cōtra populū tuū. Pro quo he. le. Et peccat ppl's tu⁹. siue & peccatū populi tui. s. est: iniuste nos affligendo. Et in eodē. 9. Peccaui etiam nunc. & in eo. 23. Ne forte peccare te faciant. & Leuit. 4. Anima que peccauerit per ignorantiā. & in eo. Si peccauerit princeps. Nu. 21. Peccauimus quia locuti sumus cōtra dñm & te. Ios. 7. Peccauit israel. 1. Reg. 14. Quod populus peccasset dño. & in eo. Et nō peccabitis domino comedentes cum sanguine. 3. Reg. 14. Qui peccauit & peccare fecit israel. & in eo. In peccatis suis que peccauerunt. & in eo. 16. Et peccare fecisti populū meū. & in eodē. Et peccatū eius quo fecit peccare israel. & in eo. 21. Et peccare fecisti israel. 4. Reg. 17. Et peccare eos fecit peccatū maximū. & in eo. 21. Et peccare fecit etiā iudā. Iob. 1. In omīb⁹ his non peccauit Iob labiis suis. & in eo. 7. Peccaui quid faciam tibi. & in eo. 24. Vsq; ad inferos peccatum illius. pro quo hebrei legunt. Vsq; ad inferos peccauerunt. Potest etiā legi sicut est in littera nostra. Nā eisdē litteris vtrūq; scribitur. Ps. 4. Irascimini & nolite peccare. Ps. 105. Peccauimus cum patribus nostris. Prouer. 8. Qui aūt in me peccauerit ledet animā suā. Eccl's. 5. Ne dederis os tuum vt peccare facias animā tuā. Esa. 29. Qui peccare facitis homies in verbo. Threñ. 5. Patres nostri peccauerunt. Abach. 2. Et peccauit anima tua. aliqñ scribitur sine aleph. vt. 4. Reg. 13. Verūtñ nō recesserunt a peccatis ieroboā qui peccare fecit isrl'. Significat etiā deuiare. vel errare. vt Iudi. 20. Et sic fundis lapides ad certum iaciētes vt capillum quoq; possent percutere. pro quo he. le. Fundis lapides iaciētes ad capillū & nō errabant. i. non deuiabant in alteram partem. Itē significat dānū soluere siue dānū reddere. vt Geñ. 31. Ego dānū omne reddebā. s. quasi sim peccati reus. Inde חוֹטֵא Chote. idest peccans siue peccator. vt Prouer. 11. Quāto magis impius & peccator. & Eccl's. 9. Et qui in vno peccauerit multa bona perdet. pro quo he. le. Et peccator vnus facit perdere bona multa. potest etiā legi sic. & peccās in uno perdet bona multa. & in pl'ali חַטָּאִים Chataim. i. peccatores. vt Geñ. 13. Et viri sodomite erant pessimi & peccatores corā dño. 3. Reg. 1. Erimus ego & filius meus peccatores. i. quasi peccati rei. & inde חֵטְא. i. peccatū. vt Esa. 53. Et ipse peccata multorum tulit. pro quo in hebreo habetur. & ipse peccatū multorum tulit. s. in nūero singulari. & Threñ. 1. peccatū peccauit ierusalem. Osee. 12. Nō inuenient mihi iniquitatē quā peccaui. & cōiter scribitur cū he vel tau in fine. & dicitur חֲטָאָה Chataa siue חַטָּאת Chatath. i. peccatū. vt Geñ. 4. Statim in foribus peccatū tuū aderit. & in eo. 18. Et peccatum eorum aggrauatum est nimis. & in eodem. 20. Quia induxisti super me & super regnum meū peccatū grande. Exo. 32. Vt induceres super eū peccatū maximū. & in eo. Vos peccastis peccatū maximū. & in eo. Aut dimitte eis hanc noxam. i. hoc peccatū. & in eo. 34. Qui aufers iniquitatem & scelera atq; peccata. & in hebreo legitur singulariter. s. & scel⁹ atq; peccatū. Leuit. 4. Et postea intellexerit peccatum suū. Esa. 5. Et quasi vinculū plaustri pctm̄. & in plurali חַטָּאוֹת Chataoth secūdū terminationē femininorū siue חַטָּאִים Chataim. secundum terminationem masculinorum. vt Iob. 13. Respōde mihi quantas habeo iniquitates & peccata. Eccl's. 10. Quia curatio cessare faciet peccata maxima. Significat etiā predicta dictio חָטָא Chata. expiare. s. a peccato vel immūditia: siue mundare vel purgare aut lustrare. vt Leuit. 8. Quo expiato & sanctificato. pro quo hebrei legunt. Et expiauit altare & sanctificauit eum. & in eodem. 9. Et expiato altari fecit holocaustum. Nu. 9. Expiatusq; die septimo lauauit se & vestimēta sua. & in eo. Si quis hoc ritu nō fuerit expiat⁹. & in eo. 31. Et aliquid in vtēsilia ꝑparatū de caprarum pellibus & pillis et ligno expiabitur. Ponitur ēt in eo. pro lustrare vel sanctificare. vbi dr̄. Lustrabitur die tertio & septimo. & in eo. Aqua expiatiōis sanctificabitur. Ponitur ēt pro aspergere. vt Nu. 19. Aspergetur ex hac aqua die tertio & septimo. Et in eo. Si die tertio aspersus nō fuerit. Et ī eo. Et aspersus hac cōmixione nō fuerit. Ps. 50. Asperges me dñe hyssopo & mūdabor. Pōitur ēt ꝑ purgare vt Iob. 41. Et territi purgabūtur. & inde חַטָּאת Chatath. i. lustratio siue expiatio. vt. Nu. 8. Aspergātur aqua lustratiōis. signat ēt חַטָּאת Chatath hostiā vel sacrificiū quod offertur ad expiandū peccatū. vt Exo. 29. Eo quod ꝑ peccato fit. Leuit. 6. Ista est lex hostie pro peccato. Et in eo. In loco vbi offertur holocaustū īmolabitur. Pro quo he. le. In loco vbi īmolatur holocaustū īmolabitur hostia pro peccato. Et in eodē Hostia enim que offertur ꝑ peccato cuius sanguis infertur in tabernaculum, & inde מְחַטֵּא Mechate. idest. ille qui offert hostiam pro peccato. vt in eo. Sacerdos qui offert comedet eam.

חָטַב Chatab. secare. scindere. succindere. excidere. Deut. 29. Exceptis lignorū scissorib⁹. Ezech. 39. Et nō portabunt ligna de regionibus nec succident de saltibus. Inde חֲטֻבוֹת Chatuboth. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Tapetes. vt Prouer. 7. Straui tapetibus pictis ex egypto. & inde מְחֻטָּבוֹת Mechutaboth. i. ornate. vt p̄s. 143. Filie corū composite circūornate vt similitudo templi. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. filie nostre quasi anguli ornati ad similitudinem templi.

חִטָּה Chita. triticum. frumentū. vt Exo. 9. Triticum autem & far nō sunt lesa. Ps. 80. Cibauit eos ex adipe frumēti. Esa. 28. Et ponet triticū per ordinē. Ioel'. 1. Vlulauerūt vinitores super frumēto. declinatur ēt pl'r & dicitur. חִטִּים chitim. i. frumentū. siue triticū. Iudi. 6. Cumq; gedeō filius eius excuteret atq; purgaret frumētū. Ps. 147. Adipe frumenti satiat te. Canti. 7. Venter tuus sicut aceruus tritici. Hiere. 12. Seminauerunt triticum.

חָטַם Chatam. obturare. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Infrenare. Esa. 48. Et laude mea infrenabo te. & solum inuenitur in ꝑdicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur a חֹטֶם Chótem. quod in ligua chaldaica significat nasū vel nares. Et quia in hebreo ira & nares vna eadē dictione significantur. s. אַף aph: vt supra dictū est. sil'r in predicto loco dicunt q̄ significat cōtinere furorē & legūt sic: & laude mea. i. ꝑpter laudē meam cōtinebo siue refrenabo furorem meum tibi.

חָטַף Chataph. rapere. vt Iudi. 21. Et rapite ex eis singuli vxores singulas. Ps. 9. Insidiatur vt rapiat pauperem: rapere pauperem dum attrahit eum.

חֹטֶר Chóter. virga. vt Prouer. 14. In ore stulti virga superbie. Esa. 11. Egredietur virga de radice iesse.

חַי Chai. viuere. vt Geñ. 5. Et factū est omne tēpus quod vixit adā. Et in eo. 11. Porro arphaxath trigīta quinq; annos vixit. & de hoc vide infra in dictione חָיָה Chaia.

חַיִּים Chaiim siue חַיֵּי chaie. vite. & caret numero singl'i. De quo vide infra in dictione חָיָה Chaia.

חִיֵּב Chiieb. condēnare. Dañ. 1. Condēnabitis caput meum regi. De quo vide supra in dictione חוֹב Chob.

חָיָה Chaia. viuere. viuificare. suscitare. ad vitā reseruare. vitam concedere. sanare. edificare. extruere: siue instaurare. & aliqñ scribitur sine he in fine vt in aliquibus locis sequentibus. Geñ. 5. vixit aūt adā centū triginta annis. Et in eo. Vixit quoq; seth. Et in eo. 6. Vt possint viuere. Et in eo. 12. Et viuet aīa mea ob gratiā tui. Et in eo. 17. Vtinā ismael viuat corā te. Et ī eo. 19. Et viuet anima mea. Et in eo. 20. Et orabit pro te & viues. Et in eo. 27. Viues in gladio. Et in eo. 47. Et vixit in ea decē & septem annis. Exo. 1. Si femina reseruate. Pro quo he. le. Et si femina fuerit & viuat. Leuit. 18. Que faciens hō viuet in eis. Nu. 14. Iosue autem filius nun & chaleb filius iephōe vixerūt. Deut. 5. vt viuatis & bene sit vobis. Et in eo. 8. Non in solo pane viuit homo. Et in eo. 30. Et viuas atq; multiplicet te. 1. Re. 10. Viuat rex. 4. Reg. 1. vtrū viuere queam de infirmitate mea hac. Et in eo. 4. Tu aūt & filii tui viuite de reliquo. i. vitam sustentate. Iob. 14. Putas ne mortuus homo rursum viuat. Et in eo. 21. Quare impii viuunt. P̄s. 17. Viuit dñs & benedictus deus meus. Ps. 21. Et viuent corda eorū in seculū. Et in eo. Et anima mea illi viuet. Ps. 117. Nō moriar sed viuam. Eccl's. 6. Et vixerit multos annos. Esa. 26. Viuent mortui tui. Et in eo. 38. Dñe si sic viuitur. Hiere. 27. Et seruite ei & populo eius & viuetis. Threñ. 4. In vmbra sua viuemus in gentibus. Ezech. 13. Et viuificarēt aīas que non viuūt. & qñ est verbū tertie cōiugatiōis: tūc significat viuificare siue viuere facere. suscitare: siue ad vitā reseruare. aut vitā concedere: vel viuere ꝑmittere. vt Geñ. 47 Salus nr̄a ī manu tua est. Pro quo he. le. viuificasti nos. Exo. 2. Maleficos nō patiaris viuere. pro quo he. le. Maleficam non viuificabis. i. nō permittas eā viuere. Nu. 22. Et illa viueret. pro quo he. le. Et illā viuificarē. i. viuere permitterē. Et in eodē 31. Cur feminas reseruastis. pro quo he. le. Cur feminas viuificastis. i. ad vitā reseruastis. Ios. 2. Vt saluetis patrē meū ac matrē. Pro quo he. le. vt viuificetis. idest ad vitā reseruetis: siue viuere permittatis. Et in eodem. 14. Concessit autem dominus mihi vitam. Iudi. 21. Et date sunt eis vxores de filiabus iabes galaad. Pro quo in hebreo habetur. & date sunt eis vxores quas viuificauerant. idest ad vitam reseruauerant. 1. Reg. 2. Dominus mortificat & viuificat. 4. Reg. 8. Cumq; ille narrasset regi quomodo mortuū suscitasset. Et in eo. Hic est filius meus quē suscitauit heliseus. Nee. 9. Et tu viuificans omnia hec. Ps. 40. Dominus conseruet eū & viuificet eum. Ps. 84. Deus tu conuersus viuificabis nos Esa. 57. Vt viuificet spiritum humilium. Ezech. 13. Viuificabant animas earum. Abach. 3. In medio annorum viuifica illud. Ponitur etiam pro saluare. idest ad vitam reseruare. vt Geñ. 7. Vt saluetur semen super faciem vniuerse terre. Item ponitur pro alere. vt Ps. 32. Et alat eos in fame. itē significat sanare. vt Ios. 5. Donec sanarentur. Esa. 38. Et cataplasmaretur super vulnus & sanaretur. Item ponitur pro extruere vel edificare. vt. 1. paralipo. 11. Ioab autem reliqua vrbis extruxit. Nee. 4. Numquid edificare poterunt lapides de aceruis pulueris. & inde חַי chai. idest viuus siue viuens. Iob. 12. In cuius manu anima omnis viuentis. p̄s. 83. Cor meum & caro mea exultauerunt in deo viuo. Esa. 38. viuens viuens ipse confitebitur tibi. Leuit. 13. Quando vero caro viuens in eo apparuerit. p̄s. 57. Sicut viuentes sic in ira absorbet eos. Et aliqui hebrei dicunt q̄ in predicto loco significat crudum. vt. 1. Reg. 2. vbi dicitur. Non accipiā carnem coctam sed crudam. vbi pro cruda ponitur חַי chai. ponitur etiam pro forti vel fortissimo. vt. 2. Reg. 28. Banaias filius ioiade viri fortissimi. 1. Reg. 25. Et sic dicetis: sit fratribus meis & tibi pax. pro quo hebrei legunt. Et sic dicetis viuo. idest magno vel forti viro & tibi pax & domui tue pax. & pro viuo in hebreo est לֶחָי Lechai: quod si legatur לְאָחַי Leechai. tunc significat fratribus meis. Sicut est i littera nostra. Est etiam חַי Chai aduerbium iurandi. vt Nume. 14. viuo ego & implebitur gloria domini vniuersa terra. Ruth. 3. Ego te suscipiam viuit dñs. 1. Reg. 25. viuit dñs & viuit aīa tua. & aliqñ scribitur cum puncto cere

in prima syllaba & dicitur חֵי Che.vt Gen.42.Per salutem pharaonis nō egrediemini hic.i.p vitā pharaonis.4.Reg.4.Et viuit anima tua nō dimittā te:& in plu.חַיִּים Chaiim .i.viui siue viuentes.vt Ps.114.Placebo dn̄o in regione viuorū.Ps.123.Forte viuos deglutissent nos.Ps.55.Descendant in infernum viuētes.Prouer.1.Deglutiamus eū sicut infernus viuētē & integrū.Quod in hebreo legitur plr.s.deglutiamus eos sicut infernus viuētes & integros.Canti.4.Puteus aquarū viuentiū.Ezech.32.Qui dederunt formidinē suā in terra viuentiū.& in lingua chaldaica dicitur חַיַּיָּא Chaiaia.Dan̄.2.nō in sapiētia q̄ est in me plusq̄ in cūctis viuētibus.Itē חַיִּים Chaiim:siue חַי Chaie.i.vita.& in hebreo declinatur plr.vt Gen̄.2.Lignū ēt vite in medio paradisi.Et in eo.23.Vixit aūt sara centū viginti septem annis.pro quo he.le.Et fuerunt vite sare centū viginti septē anni.Deut.30.ipse enim est vita tua.Iob.10.Vitā & misericordiā tribuisti mihi.p̄s.7.Et cōculcet i terra vitā meā.p̄s.33.Quis est homo qui vult vitā.Eccl's.6.Vt pgat illuc vbi est vita:& in ge.fe.חַיָּה Chaia.i.viua siue viuens.Gen̄.1.Et oēm aiam viuentē.Et in eo.2.Et factus ē homo in aiam viuentem.Et in plu.חַיּוֹת Chaioth.idest viue siue viuentes.Ponitur ēt חַיָּה Chaia pro vita.vt Gen̄.18.Veniam ad te tēpore isto vita comite.Et.4.Reg.4.Si vita comes fuerit.Sed hebrei in predictis locis legūt.Quasi hora viua.i.sicut in ista hora vel in isto tempore quo viuitis.Sed beatus hieronymus trāstulit sensū.Iob.33.Abominabilis ei fit in vita panis.Hebrei tn̄ dicunt q̄ in predicto loco accipitur pro anima viuēte.Et legunt sic.Et abominatur anima eius panem.Et in eo.Appropinquauit corruptioni anima eius & vita illius mortiferis.Et in eo.Sed viuens lucem videret.Pro quo he.le.Et vita eius siue anima eius in luce videret.Esa.57.Vitā manus tue inuenisti.Ezech.7.Et adhuc in viuentibus vita eorū.& inde מִחְיָה Michia.i.viuificatio siue id quod ad vitā pertinet:aut id quod ad victū est necessarium.Gen̄.45.Pro salute enim vr̄a misit me dn̄s.p quo he.le.Pro viuificatione.i.pro sustentatione vite misit me dn̄s.Leuit.13.Ipsa quoq̄ caro viua apparuerit.Pro quo he.le.& viuificatio carnis viue apparuerit.Iudi.6.Nihil oīno ad vitam pertinēs relinquebant.Et in eo.17.Et que ad victū sunt necessaria.Inde nomen propriū חַוָּה Chaua dicitur.eo quod sit mater oium viuentiū.Gen̄.3.Et vocauit Adam nomē vxoris sue euā:eo qđ esset mater cunctorū viuētiū.i qua dictione mutatur iod in vau sicut in aliis locis.Itē חַיָּה Chaia.i.animal.bestia.siue fera.vt Gen̄.1.Et bestias terre secundū species suas.Et in eo.Et fecit deus bestias terre.Et i eo.Vt sint nobis in escam & cunctis animantibus terre.Et in hebreo in predictis locis ponitur singulare pro plurali.Et in eo.7.Ipsi & omne animal secūdū genus suum.Et in eo.37.Fera pessima comedit eū.Leuit.11.Hec sunt animalia que comedere debetis.& in hebreo legitur singlr.s.hoc est aial.Et in eo.17.Siue venatiōe aut aucupio ceperit ferā vel auē.Deut.14.Hoc est aial qđ comedere debetis.Ps.73.Ne tradas bestiis aias confitentes tibi.Quod in hebreo legitur singlr.s.ne tradas bestie.Ezech.10.Ipsum est animal quod viderā iuxta fluuiū Chobar.in lingua chaldaica dicitur חֵיוָה Cheua.Dan̄.2.Et bestias agri.Et i eo.4.Subter eā habitabant animalia & bestie.& in plu.חַיּוֹת Chaioth.vt p̄s 13.Aīalia pusilla cū magnis.Ezech.1.Et in medio eius similitudo quattuor aīaliū.Et in eo.Et aīalia ibāt & reuertebantur.Accipitur ēt pro obstetricibus.vt Exo.1.Ipse enim obstetricādi habēt scientiā.Pro quo he.le.Obstetrices enim sunt.Alii vero legunt.Qm̄ bestie sunt.i.nō indigēt obstetrice sicut bestie.Itē חַיָּה Chaia.ponitur pro cetu vel cōgregatione populi.Pro quo btūs hieronymus trāstulit stationē siue castra.vt.2.Reg.23.Cōgregati sūt philistiim in statione.Et in eo.Castra aūt philistinorū erāt posita in valle gigantū.& scđm hoc significatū.p̄s.67.vbi nos legimus animalia tua habitabūt in ea:aliqui hebrei legūt.Cetus siue castra tua habitabūt in ea.Et in eo.increpa feras arundinis Pro quo ipsi legunt increpa cetum siue castra arundinis.

חַיִל Chel.siue חַיִל chail.exercitus.fortitudo.robur.virtus.substātia.diuitie.ātemurale.3.Re.20.cōgregauit oēm exercitū suū.Et in eo.Et instaura numerū militū qui ceciderūt de tuis.pro quo he.le.& tu cōstitue tibi exercitū sicut exercit⁹ qui cecidit de te.4.Reg.18.Misit aūt rex assyriorum Tartan cū manu valida.pro q̄ he.le.Cū exercitu graui.& in eo.25.Venit nabuchodonosor rex babylonis ipse & oīs exercitus eius in hierl'm.Et in eo.Et persecutus est exercitus chaldeorū regē.2.Paralip.14.Habuit āt in exercitu suo portantiū scuta.Et in eo.Egressus est cōtra eos zara ethiops cū exercitu suo decies cētena millia.Est.1.Fortissimis persarū & medorū.Pro quo he.le.Exercitui persarū & medorū.Esa.36.cū manu valida.pro quo he.le.cū exercitu graui.Hiere.32.& tūc exercitus regis babylonis obsidebat hierl'm.Et in eo.37.Igitur exercitus pharaonis egressus ē de egypto.Ezech.37.Exercitus grandis nimis valde.& in eo.38.cetus magnus & exercitus vehemens.Significat ēt virtutē siue fortitudinē vel robur.Gen̄.37.Qđ si nosti in eis esse viros industrios.pro quo he.le.viros fortitudinis vel virtutis.Exo.18.prouide aūt de oī plebe viros sapiētes & timētes deū.pro quo he.le.prouide aūt de omni plebe viros fortitudinis vel virtutis & timētes deū.Et in eo.Et electis viris strenuis.i.viris fortitudinis vel virtutis.Nu.24.israel vero fortiter aget.Ruth.4.Vt sit exemplū virtutis in ephrata.1.Reg.2.Et infirmi accincti sunt robore.p̄s.17.Et precinxisti me virtute ad bellū.p̄s.32.in abūdantia aūt virtutis sue nō saluabitur.p̄s.47.ponite corda vestra in virtute eius.p̄s.58.Disperge illos i virtute tua.p̄s.59.In deo faciemus virtutē.p̄s.83.ibunt de virtute in virtutē.p̄s.117.Dextera dn̄i fecit virtutē.p̄s.121.fiat pax in virtute tua.prouer.31.Mulierē fortē quis inueniet.Esa.8.Auferetur fortitudo damasci.Et in eo.60.Fortitudo gentium veniet tibi.Hiere.17.Fortitudinē tuā & thesauros tuos in direptionē dabo.Ioel.2.Ficus & vinea dederunt virtutē suā.Mich.4.Et fortitudinem eorum dn̄o vniuerse terre.Soph.1.Et erit fortitudo eorū in direptionē.& aliqn̄ scribitur sine iod in medio.vt Abdie.1.Et transmigratio exercitus huius filiorum israel.Ps.9.Et cadet cum dominatus fuerit pauperū.vbi pro eo qđ in lr̄a nr̄a est pauperū:in hebreo est חֵלְכָאִים chelcaim.& secūdum hebreos est dictio composita & significat exercitū oppressorū vel cōgregationē humiliū.De q̄ vide infra in dictione חֵלֶךְ chelech.& i plu.חֲיָלִים chaialim idest exercitus pluralis numeri.vt Eccl's.10.Multo labore exacuetur.pro quo he.le.Et exercitus superabitur.quasi dicat nō.pōt etiā legi sic.& fortitudinibus siue viribus superabit.Hiere.40.Iohannā aūt filius caree.& oēs principes exercitus.Quod in hebreo legitur plr.s.Et oēs principes exercituū.Et in eo.41.Et oēs pricipes bellatorū.s.exercituū.Itē חַיִל chail.i.substātia vel diuitie.vt Gen̄.34.Paruulos quoq̄ eorū & vxores duxerūt captiuas.pro quo he.le.Et omnem substantiam eorum & omnes paruulos eorū & vxores eorū captiuauerūt & depredati sunt.Deut.8.Ne dixeris in corde tuo fortitudo mea & robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt.Pro quo hebrei legunt.Ne dixeris in corde tuo fortitudo mea & robur manus mee fecerūt mihi substantiam hanc siue diuitias has.Et in eodem.Sed

recorderis dn̄i dei tui q̄ ipse tibi vires p̄buerit.& sequitur in hebreo vt faceres.i.vt adquireres substātiā siue diuitias Iob.20.Diuitias quas deuorauit euomet.Et in eo.21.Subleuati sunt confortatiq̄ diuitiis.Ps.48.Et relinquent alienis diuitias suas.Ps.61.Diuitie si affluerint nolite cor apponere.Prouer.31.Ne dederis mulieribus substantiā tuam Et in eo.Multe filie cōgregauerūt diuitias.Esa.30.Portantes sup humeros iumētorū diuitias suas.Sign̄at ēt חֵיל chel antemurale.Tren̄.2.Luxitq̄ antemurale.ponitur etiam חֵיל chel p agro.vt.3.Reg.21.Canes comedent iezabel in agro iezrael.Hebrei tn̄ dicūt q̄ in predicto loco sign̄at fossatū quod fit in circuitu muri ciuitatis:siue locū vel spaciū quod est inter murū & antemurale.Ponitur ēt pro obsidione.2.Reg.20.Et obsessa est vrbs.p quo he.le.& stetit in obsidiōe.Itē חִיל Chil.i.dolor.De q̄ vide sup̄ i dictiōe חוּל chol.

חִין Chin.deprecatio.vt Iob.41.Et ad dep̄cādū cōpositis.& dicūt aliqui hebrei q̄ sign̄at firmitatē siue validitatē.& legūt sic.& firmitate seu validitate cōpositiōis sue.Alii vero dicūt q̄ deriuatur a dictiōe חָנַן Chanan.per interpositionē iod sicut in aliis locis solet fieri:& q̄ significat gratiam.vt infra dicetur.& legunt sic.& gr̄a compositionis sue.

חַיִץ Chis.paries siue murus.vt Ezech.13.Et ip̄e edificabat parietē.& solum inuenitur in predicto loco.

חֵיק Chec.Sinus.vt Exo.4.Mitte manū tuā in sinū tuum.Et in eo.Retrahe ait manū tuā in sinū tuū.Nu.11.Porta eos in sinu tuo.Deut.28.Et vxori que cubat in sinu suo.2.Reg.12.In sinu illius dormiens.Iob.19.Reposita ē spes mea in sinu meo.Ps.34.Et oratio mea in sinu meo conuertebatur.Prouer.5.Et foueris in sinu alterius.Et in eo.16 Sortes mittūtur in sinu.Et in eo.21.Et donū in sinu indignationē maximā.Eccl's.7.Quia ira in sinu stulti requiescit.Esa.40.Et i sinu suo leuabit.Et i eo.65.Et remetiar opus eorū primū in sinu eorū.Mich.7.Ab ea que dormit i sinu tuo.Ponitur ēt pro medietate alicuius rei:sicut sinus ē in medio hoīs.vt.3.Reg.22.Fluebat aūt sanguis plage in sinu currus.Quod hebrei exponūt i mediū currus.Ezech.43.Et de sinu terre vsq̄ ad crepidinē nouissimū.Et in eo.Et sinus eius vnius cubiti per circuitum.vbi secundum hebreos sinus accipitur pro medietate seu concauitate.

חֵיךְ Chech.palatū.guttur.vt Iob.34.Et guttur escas gustu diiudicat.Canti.2.Et fructus eius dulcis gutturi meo.Et in eo.5.Guttur illius suauissimū.& in eo.7.Guttur tuū sicut vinū optimū.Thren̄.4.Adhesit lingua lactentis ad palatū suū.& Ezech.3.Et linguā tuā adherere faciā palato tuo.Osee.8.In gutture tuo sit tuba.& inde חַכָּה Chaca.per additionē he in fine.i.hamus.De q̄ vide i dictiōe sequēti.

חִכָּה Chaca.expectare.prestolari.vt Iob.3.Qui expectant mortē & nō venit.& in eo.32.Igitur heliu expectauit iob loquētē.Esa.8.Expectabo dn̄m qui abscōdit faciē suā a domo iacob.Et in eo.30.Propterea expectat dn̄s vt misereatur vestri.Et in eo.Beati oēs q expectāt eū.Dan̄.12.beatus qui expectat & perueniet vsq̄ ad dies mille trecētos triginta quinq̄.Abach.2.Si morā fecerit expecta eū.Itē חַכָּה Chaca.i.hamus.vt Iob.40.An extrahere poteris leuiatan hamo.Esa.19.Et lugebunt omnes mittentes in flumē hamum.Abach.1.Totum in hamo subleuauit.

חַכְלִיל Chachlil.pulchrum.vt Gen̄.49.Pulchriores sunt oculi eius vino.i.colore illustriores vt exponunt aliq.& solum inuenitur in predicto loco.Et dicūt aliqui hebrei q̄ significat rubicundum siue rubeum.Vnde ipsi legunt.Rubuerūt oculi ei⁹ a vino.siue rubicūdiores oculi ei⁹ vīo.

חָכַם Chacham.sapere.sapientem esse.Sapiētiam siue prudentiā docere.Sapiētie operā dare.Sapienter agere.vt Deut.32.Vtinam saperent & intelligerent.3.Reg.4.Et erat sapientior cunctis hominibus.Ps.104.Et senes eius prudentiam docuit.Prouer.8.Audite disciplinam & estote sapientes.Et in eodem.9.Si sapiens fueris tibimetipsi eris.Pro quo hebrei legunt.Si sapiens fueris tibi met sapiens eris.vel sic.Si sapias sapias tibi ipsi.Et i eo.19.Vt sis sapiens in nouissimis tuis.Et in eo.23.Fili mi si sapiens fuerit animus tuus.Et in eodem.27.Stude sapientie fili mi & letifica cor meum.Pro quo hebrei legunt.Sapuit siue sapiens fuit filius meus & letificatum est cor meum.Eccl's.2.Quid mihi prodest q̄ maiorē sapientie dedi operam.pro quo hebrei legunt.Et ad quid sapui ego amplius.Et in eodem.7.Neq̄ plus sapias quam necesse est.Zach.9.Assumpserunt sibi quippe sapientiam valde.p quo hebrei legūt.Quia sapuit siue sapiens fuit valde.Significat etiam sapiēter vel callide agere.vt Exo.1.Venite sapienter opprimamus eum.Ps.57.Et venefici incantantis sapienter.& inde חָכְמָה Chochma.idest sapientia.vt Exo.31.Et impleui eum spiritu dei sapientia & intelligentia.Deut.4.Hec est enim sapientia vestra & intellectus.3.Reg.2.facies ergo iuxta sapientiam tuam.Et in eo.3.Videntes sapientiam dei esse in eo.Et in eo.4.Dedit quoq̄ deus sapiētiam salomoni.Iob.11.Vt ostenderet tibi secreta sapientie.Prouer.1.Sapientiā atq̄ doctrinam stulti despiciunt.Et in eo.8.Ego sapientia habito in consilio.& in lingua chaldaica dr̄.חָכְמְתָא Chochmetha.Dan̄.2.quia sapientia & fortitudo eius sunt.& i plurali חָכְמוֹת Chochmoth.Ps.49.Os meum loquetur sapientiam.Pro quo hebrei legunt.Os meum loquetur sapiētias Et sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iuxta hebreum.Prouer.24.Excelsa aūt stulto sapientia.Qđ in hebreo legitur pluraliter.s.excelse stulto sapientie.tamē in hebreo aliquando ponitur plurale pro singulari.vt supra in eo.1.Sapientia foris predicat.Et in eo.9.Sapientia edificauit sibi domum.Quod in hebreo legitur sic.Sapientie edificauit sibi domum.Quod exponunt hebrei sic.idest vnaqueq̄ sapientia edificauit sibi domum.& inde חָכָם Chacham.idest sapiens.vt Gen̄.41.Prouideat rex virum sapientem & industrium.Iob.15.Nunquid sapiens respondebit quasi inventum loquēs.Ps.106.Quis sapiens & custodiet hec.Prouer.1.Audiens sapiens sapientior erit.Eccl's.2.Sapientis oculi in capite eius.Esa.3.Et sapientem de architectis.& in eo.31.Ipse autem sapiens adduxit malum.& in plurali.חֲכָמִים Chachamim siue חַכְמֵי Chachme.i.sapiētes.vt Deut.1.Date e vobis viros sapientes.Iob.5.Qui apprehendit sapientes in astutia eorum.Ps.48.Cum viderit sapiētes morientes.Prouer.3.Gloriam sapientes possidebunt.Eccl's.7 Cor sapientiū vbi est tristitia.Esa.5.Ve qui sapientes estis in oculis vestris.& i ligua chaldaica dicitur חַכִּים Chachim i.sapiēs.Et i plu.חַכִּימַיָּא Chachimaia siue חַכִּימִין Chachimin.Dan̄.2.Sapientes interficiebantur.Et in eo.Dat sapiētiam sapiētibus.& in genere feminino חֲכָמָה Chachama.vt 2.Reg.14.Et tulit inde mulierē sapientē.Et in plu.חֲכָמוֹת Chachmoth.vt Iudi.5.Vna sapiētior ceteris vxorib⁹ eius hec socrui verba r̄ndit.pro quo he.le.Sapientes dn̄e vel dominatores eius r̄ndebāt ei:& ēt ipsa r̄ndebat sibi.Tn̄ aliqn̄ in heb.pōitur plr̄e p singulari.vt Prouer.14.sapiēs mulier edificat domū suā.Pro q̄ in hebreo hr̄.Sapiētes mulieres edificat domū suā.Quod heb.exponūt.i.vnaqueq̄ mulier sapiēs edificat domū suā.īde תַּחְכְּמוֹנִי Thachchemōi.i.sapiens.vt.2.Reg.23.Dauid sedens in cathedra sapientissim⁹.

חַל Chal.placenta.torta.collirida:& scribitur cū he vel tau i fine & dr̄ חַלָּה siue חַלַּת chalath.vt Nu.15.sepabitis primitias dn̄o de cibis vestris.Pro quo he.le.Separabitis pri

mitias domino de paſta vel maſſa veſtra tortam vel placē=
tam ſeparabitis. 2. Reg. 6. Singulis colliridam panis vnam
& in plurali חלות Chaloth. Pro quo beatus hieronymus trā
ſtulit panes ſiue colliridas. vt Leuit. 7. Si pro gratiarum a
ctione oblatio fuerit offeret panes abſq; fermento. Et in eo
dem. Et colliridas olei admixtione conſperſas.

חלל Chalal. Vulnerare. Interficere. occidere. infirmari. diſ
ſipare. irritum facere. Profanare. contaminare. pollue
re. violare. communem facere. incipere. tibia canere. Ps.
108. Et cor meum conturbatum eſt intra me. Pro quo bea=
tus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Cor me
um vulneratum eſt intrinſecus. Eſa. 14. Et tu vulneratus
es ſicut & nos. Et in eodem. 51. Vulneraſti draconem. Et in
eodem. 53. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates
noſtras. Ezech. 28. Cum ſis homo & non deus in manu oc
cidentium te. vide etiam de hoc ſupra in dictione חול Chul
& inde חלל Chalal. ideſt occiſus. vulneratus. Interfectus.
vt Nu. 19. Si quis in agro tetigerit cadauer occiſi hominis.
Et in eodem. 31. Omnis qui occiderit hominem vel occi=
ſum tetigerit. Deut. 21. Hominis cadauer occiſi. Et in eodē
32. De cruore occiſorum & de captiuitate. Quod in hebreo
legitur ſingulariter. ſcilicet de cruore occiſi. Ps. 88. Tu hu=
miliaſti ſicut vulneratum ſuperbum. Hiere. 51. Et in omni
terra eius mugiet vulneratus. Threñ. 2. Cum deficerēt qua
ſi vulneratus in plateis ciuitatis. Ezech. 26. A ſonitu ruine
tue & gemitu interfectorum tuorum. Quod in hebreo legi
tur ſingulariter. ſcilicet a gemitu interfecti. Et in eo. 28. Et
morieris in interitu occiſorum. Pro quo hebrei legunt. &
morieris in interitu ſiue in morte occiſi. Et in eodem. Et
corruent interfecti in medio eius. Pro quo hebrei legunt.
& corruet interfectus ſiue vulneratus in medio eius. Sed in
hebreo aliquando ponitur ſingulare pro plurali: & econ=
uerſo: ſicut ſupra dictum eſt. & in plurali חללים Chalalim
ſiue חללי Chalele. vt. 1. Reg. 17. Cecideruntq; vulnerati de
philiſtiim in via ſarim. Et in eodem. 31. Et ceciderunt inter
fecti in monte gelboe. 1. Paralip. 5. Vulnerati multi corrue
runt. Iob. 24. Et anima vulneratorum clamat. Ps. 87. Si=
cut vulnerati dormientes in ſepulchro. Prouer. 7. Multos
enim vulneratos eiecit. Hiere. 9. Et plorabo die ac nocte
interfectos filie populi mei. Et in eo. 14. Si egreſſus fuero
ad agros ecce occiſi gladio. Threñ. 4. Melius fuit occiſis gla
dio q̃ interfectis fame. Ezech. 21. Super colla vulneratorū.
& inde חלת Chaloth. ideſt vulneratio ſiue infirmitas. vt p̃s
76. Et dixi nunc cepi. pro quo hebrei legunt. Et dixi infir
mitas mea eſt. Vnde beatus hieronymus in pſalterio iuxta
hebraicam veritatem tranſtulit. Et dixi imbecillitas mea ē
Ponitur etiā חלל Chalal pro diſſipare. Prouer. 25. Vētus
aquilo diſſipat pluuias. Item ponitur pro irritum facere.
vt Nu. 30. Non faciet irritum verbum ſuum. Significat eti
am profanare ſiue violare aut contaminare vel polluere. 1.
Paralipo. 5. Sed cum violaſſet torum patris ſui. Nee. 13. Et
profanaſtis diem ſabbati. Ps. 54. Contaminauerunt teſta=
mentum eius. Ps. 88. Si iuſtitias meas profanauerint. Et in
eodem. Profanaſti in terra ſanctuarium eius. Eſa. 23. Vt de
traheret ſuperbiam omnis glorie. Pro quo he. le. vt viola=
ret vel contaminaret ſuperbiam omnis glorie. Et in eo. 43
Et contaminaui pricipes ſanctos. & in eo. 48. Propter me
propter me faciam vt nō blaſphemer. vbi ponitur pro blaſ
phemare. Ezech. 7. Et violabūt arcanū meū. Et in eo. Et cō
taminabunt illud. Et in eo. Et poſſidebūt ſanctuaria eorū.
pro quo he. le. & violabūtur ſanctuaria eorū. & in eo. 22. Et
poſſidebo te in cōſpectu gētiū. pro quo he. le. & violatus fue
ram in te in cōſpectu gentiū. pōt etiā deriuari a dictiōe נחל
Nachal que ſignat poſſidere ſicut eſt in lr̃a nr̃a. & in eo. 13.
Et violabāt me ad populū meū. Et in eo. 20. Et feci pp no=
mē meū vt nō violaretur corā gētibus. Et in eo. Ne violare
tur corā gentibus quibus eieci eos. Et in eo. 25. Super ſan=
ctuariū meū quia pollutū eſt. & in eo. 28. Et polluent deco
rem tuū. Et in eo. Et eieci te de mōte ſctō dei. Pro quo he.
le. & profanaui ſiue cōtaminaui te de mōte ſancto dei. i. tan
q̃ profanū & cōtaminatū eieci. Et in eo. Polluiſti ſanctifica
tionē tuā. Et in eo. 36. Et polluerūt nomē ſanctū meū. Et in
eo. Et ſanctificabo nomē meū magnū quod pollutū eſt in=
ter gentes. Et in eo. 39. Et nō polluā nomē ſanctū meū am
plius. Amos. 2. Vt violarent nomē ſanctū meū. Malach. 1.
Et vos polluiſtis illud. Et in eo. Quia cōtaminauit iudas
Item ſignificat communem facere. vt Deut. 20. Quis ē ho
mo qui plantauit vineā & necdū fecit eā eſſe cōem: & quod
ſequitur de qua veſci omnibus liceat: non eſt in hebreo: ſed
eſt expoſitio tranſlatoris. Et in eo. Et alius homo eius fun=
gatur officio. Pro quo he. le. Et alius hō faciat eā eſſe cōem.
Et inde חלל Chalal. i. profanus vel cōtaminatus. vt Ezech.
21. Tu aūt profane impie dux iſrael. & in gñe feminino
חללה Chalala. i. cōtaminata vel polluta. Pro quo beatus hie
ronymus tranſtulit vile pſtibulū. vt Leuit. 21. Scortū & vi
le proſtibulū nō ducēt vxorē. & in eo. viduā āt & repudiatā
& ſordidā. Vbi ponitur pro ſordida. & inde חול Chol. i. lai=
cus. cōe. pollutū: vel pfanū. vt. 1. Reg. 21. Nō habeo laicos pa
nes ad manū ſed tm̄ panē ſanctū. Et ī eo. Porro via hec pol
luta ē. Ezech. 22. Inter ſanctū & pfanū nō habuerūt diſtāti
am. & in eo. 44. Et populū meū docebūt quid ſit inter ſā=
ctū & pollutū. & inde חלילה Chalila. i. abſit. ſ. tanq̃ pollutū
& pfanū. Geñ. 18. Abſit a te vt rē hāc facias. & in eo. 45. ab
ſit a me vt ſic agā. Ioſ. 22. abſit a nobis hoc ſcelus. 1. Reg. 12
Abſit aūt a me hoc pctūm in dño. Iob. 27. Abſit a me vt iu
ſtos vos eſſe iudicē. Itē ſupradicta dictio חלל Chalal poni=
tur pro expectare. vt Iob. 35. Iudicare corā illo: & expecta
eū. De quo vide ſupra in dictiōe חול Chul. ſignificat etiam
incipere. & tūc eſt verbū tertie cōiugatiōis qđ ſcribitur cū
he in pricipio & cū ſimplici lamed. vt in aliquibus locis pre
dictis. vt Geñ. 4. Iſte cepit inuocare nomē dñi. p quo he. le.
Tūc ceptū eſt ſiue inceptū eſt ad inuocādū nomē dñi. Ali=
qui vero hebrei primā ſignationē ſequētes legūt ſic. Tunc
profanatū eſt ad inuocādū nomē dñi. i. attribuere nomen
dei idolis. qa tūc ceperūt idolatrare. & in eo. 9. Cepitq; noe
vir agricola exercere terrā. Nu. 16. Et plaga deſeuit. Pro q̃
he. le. Et plaga incepit. Et in eo. Quā iā vaſtabat incendiū.
pro quo he. le. Et ecce inceperat plaga in pplo. Deut. 2. In=
cipe poſſidere. Et in eo. Hodie incipiā mittere terrorē atq;
formidinē tuā. Ioſ. 3. Hodie incipiā exaltare te. Iudi. 20. &
inſtātius perſequebātur ceſis de exercitu eorū triginta vi=
ris: vt viderūt quaſi colūnā fumi de ciuitate cōſcēdere. pro
quo he. le. Et beniamin cepit pcutere vulneratos de viris iſ
rael quaſi triginta viros quia dixerūt vtiq; pcuſſus eſt ante
nos ſicut ī bello prio: & eleuatio. ſ. ignis vel fumi incepit cō
ſcēdere de ciuitate colūna fumi. ſ. aſcēdebat. ſed btūs hie. trā
ſtulit ſenſū. 1. Reg. 3. & oculi eius caligauerāt. p q̃ he. le. & o=
culi eius ceperūt caligare. & in eo. Incipiā & cōplebo. Et in
eo. 22. Nū hodie īcepi p eo cōſulere dñm. Hiere. 25. Ego
īcipio affligere. & īde תחלה Thechila. i. pricipiū ſiue initiū.
vt Geñ. 43. Iā ante deſcēdimus vt emeremus eſcas. Pro q̃
he. le. Deſcēdētes deſcēdimus in pricipio vt emeremus eſcas
Prou. 9. pricipiū ſapiē timor dñi. Itē חליל chalil. ſignat q̃d
dā īſtrm̄ muſicū: vt. 1. Reg. 10. Et añ eos pſalteriū & tympa=
nū & tibiā. Eſa. 30. Et letitia cordis ſicut qui pgit cū tibia. &
in plr. חלילים Chalilim. 3. Reg. 1. canētiū tibiis & letātiū. vbi

ponitur nomē & verbū ab eo deriuatū. Hiere. 48. Cor me
um ad moab quaſi tibia eris reſonabit. qđ in hebreo legi=
tur plr. ſ. cor meū ad moab quaſi tibie reſonabit. Et in eo.
Dabit ſonitū tibiarū. Et inde חוללים Cholelim. i. canentes
tibiis vel choris. Ps. 86. Sicut letantiū oīum nrm habitatio
eſt in te. Pro quo he. le. Et cantores quaſi canentes tibiis vel
choris oēs fontes mei in te. vñ beatus hieronymus in pſal=
terio iuxta he. ve. tranſtulit. Et cantores quaſi in choris om
nes fontes mei in te. Scribitur etiā cū mem in principio &
dr̄ מחוללים Mecholelim. vt. 3. Reg. 1. Canētiū tibiis & letā=
tiū: vt dictū eſt ſupra. & in gñe feminino מחוללות Mecho=
leloth. i. canentes choris vel tibiis ſiue ducentes choros. vt
Iudi. 21. De iis que ducebāt choros. & inde מחול Machol. i.
chorus. De quo vide ſupra in dictiōne חול Chol. & quia ti=
bia eſt inſtrumentū cōcauū. Inde dicitur מחלות Mechiloth
quod ſignat cōcauitates. ſ. terre. pro quo btūs hieronymus
trāſtulit voragines. Eſa. 2. Et introibunt in ſpeluncas petra
rum & in voragines terre. Et inde חלון Chalon. i. feneſtra.
vt Geñ. 8. Aperiens noe feneſtram arce quam fecerat. Et
in eo. 26. proſpiciēs abimelech rex paleſtinorū p feneſtrā.
Iudi. 5. Per feneſtrā reſpiciens. Et in plr. חלונים Chalonim
ſiue חלוני Chalone. ſecūdū terminationē maſculinorū: aut
חלונות Chalonoth ſcđm terminationē femininorū. vt. 3.
Reg. 6. Fecitq; in tēplo feneſtras obliquas. Canti. 2. Reſpi=
ciens p feneſtras. Hiere. 9. Quia aſcendit mors p feneſtras
nr̄as. Ezech. 40. Et feneſtras obliquas in thalamis. Reperi
tur ēt חלוני Chalonai in numero plu. pro חלונים Chalo=
nim. vt Hiere. 22. Et aperit ſibi feneſtras.

חלא Chala. rubigo. Ezech. 24. Olle cuius rubigo in ea ē
& rubigo eius nō exiuit ex ea. Et ī eo. & cōſumatur ru
bigo eius. & in eo. Et nō exiuit ex ea nimia rubigo eius ne
q; per ignem.

חלב Chalab. ſiue חלב Cheleb. lac. adeps. vt Geñ. 18. Tulit
quoq; butyrum & lac. Et in eo. 49. Et dentes eius la=
cte cādidiores. Exo. 13. Vt daret tibi terrā fluentem lacte &
melle. Et in eo. 23. Non coques hedum in lacte matris ſue
Deut. 32. & lac de ouibus. Eſa. 55. Emite abſq; argen=
to & abſq; vlla cōmutatione vinū & lac. Ezech. 25. Ipſi bi=
bēt lac tuū. Itē חלב cheleb. i. adeps. vt Exo. 29. Sumes & a=
dipem totū. Leuit. 3. Nec ſanguinē nec adipem oīno come
detis. Et in eo. 7. Adipē ouis & bouis & capre nō comede=
tis. Et in eo. Adipē cadaueris morticini. p̃s. 16. Adipē ſuum
cōcluſerūt. Ps. 118. coagulatū eſt ſicut lac cor eorū. pro quo
btūs hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Incraſ
ſatū eſt velut adeps cor eorū. Tamē eiſdē lr̃is vtrūq; ſcribi=
tur. ſ. lac & adeps. & in plu. חלבים chalabim ſiue חלבי Chel=
be. i. adipes. vt Leuit. 8. Poſuit ſup adipes. 3. Reg. 8. Et adi=
pem pacificorū. quod in he. legitur plr. ſ. Et adipes pacifi=
corū. ponitur ēt pro pingui vel p pinguedine. vt Geñ. 4.
Abel quoq; obtulit de primogenitis gregis ſui & de adipi=
bus eorū. i. de pinguibus. Leuit. 3. Et qdqd pinguedinis eſt
intrinſecus. Et in eo. Et pinguedinē que operit vētrē. Itē
ſignat optimū vel electū ſiue medullā cuiuſcūq; rei. vt Geñ.
45. vt comedatis medullā terre. Nu. 18. Oēm medullā olei
& vini & frumēti. Et in eo. Optima & electa erunt cūcta. &
in eo. Si preclata & meliora queq; obtuleritis ex decimis.
Deut. 32. Et hircos cū medulla tritici. & inde חלבון Chelbō
i. pingue. vt Ezech. 27. In vino pingui in lanis coloris op=
timi. Itē חלבנה Chelbena. i. galbanū. vt Exo. 30. Sume tibi
aromata ſtacten & onychem & galbanum boni odoris.

חלד Cheled. orbis: ſiue vita: vel tēpus vite. Ps. 38. Et ſubſtā
tia mea tanq̃ nihilū ante te. Pro quo btūs hieronymus
in pſalterio iuxta he. ve. trāſtulit. Et vita mea quaſi non ſit
in cōſpectu tuo. Ps. 48. Auribus pcipite oēs qui habitatis
orbē. In aliis vero locis varie trāſtulit btūs hieronymus. nā
aliqñ trāſtulit pfundū. vt. Ps. 16. A paucis de terra. pro quo
btūs hieronymus in p̃dicto pſalterio trāſtulit. Qui mortui
ſunt in pfūdo. Ps. 58. Memorare que mea ſubſtātia eſt. pro
quo in p̃dicto pſalterio traduxit. Memēto mei de profūdo.
Itē traduxit veſperā. vt Iob. 11. Et quaſi meridianus fulgor
conſurget tibi ad veſperā. Hebrei tñ in oībus locis p̃dictis
dicunt q̃ ſignat orbē ſiue tēpus determinatum vite huma=
ne. Item חלד Choled. ideſt muſtela. vt Leuit. 11. De iis que
mouentur in terra muſtela & mus.

חלה Chala. egrotare. languere. infirmari. dolere. orare. ro=
gare. vt Geñ. 48. Nunciatū eſt ioſeph q̃ egrotaret pa
ter ſuus. Iudi. 16. Infirmus ero vt ceteri hoīes. 1. Reg. 22. nō
eſt qui doleat vicē meā. 2. Reg. 13. Ita vt ppter amorē illius
egrotaret. & in eo. cuba ſuper lectū & langorē ſimula. Pro
quo he. le. Et egrotare. i. langorē ſimula. ſicut eſt in lr̃a nr̃a.
Et in eo. Et quaſi egrotare cepit. 3. Reg. 14. In tpe illo e=
grotauit Abia. Et in eo. Vt cōſulat te pro filio ſuo qui egro
tat. Et in eo. In tēpore ſenectutis ſue doluit pedes. 4. Reg.
1. ceciditq; ochozias per cancellos cenaculi ſui quod habe
bat in ſamaria & egrotauit. 2. Paralip. 16. Egrotauit autem
Aſa āno triceſſimo nono regni ſui. & in p̃dicto loco ſcribi
tur cū aleph in fine loco he. Prouer. 23. Verberauerunt me
ſed nō dolui. Canti. 2. Quia amore lāgueo. Eſa. 14. Et tu
vulneratus es ſicut & nos. Pro quo he. le. Et tu infirmatus
es ſicut & nos. poteſt ēt ſignare ſicut eſt in lr̃a nr̃a. De quo
vide ſupra in dictione חול Chul. & in dictiōe חלל Chalal.
& in eo. 39. Audierat ei q̃ egrotaſſet & conualuiſſet. Et in
eo. 53. Et dñs voluit conterere eū in infirmitate. vbi poni=
tur החלי Hecheli: qđ eſt verbū tertie cōiugatiōis. i. īfirma
re fecit. et Hiere. 5. Percuſſiſti eos & nō doluerūt. Et in eo.
12. Hereditatē acceperūt & non eis profuit. pro quo he. le.
Infirmati ſunt & nō eis profuit. & ponitur ibi verbū paſſi=
uū prime cōiugatiōis: qđ ſcribitur cū littera nun in princi=
pio. & poteſt etiam ſignificare ſicut eſt in littera noſtra. De
quo vide īfra in dictiōe נחל Nachal. Dañ. 8. & ego daniel lā
gui & egrotaui p dies. vbi ſilr ſcribitur cū nun in pricipio
Amos. 6. Et nihil patiebātur ſup cōtritionē ioſeph. vbi ēt
ponitur ibi verbū paſſiuū prime cōiugatiōis. i. nō ſunt in=
firmati vel nō doluerūt ſup cōtritionē ioſeph. Mich. 1. qa in
firmata eſt in bonū q̃ hitat in amaritudinibus. & in eo. 6. &
ego ergo cepi pcutere te. pro q̃ he. le. Et ego quoq; feci te ī
firmari pcutiēs te. Poteſt ēt legi ſicut eſt in lr̃a nr̃a. De quo
vide ſupra in dictiōe חלל Chalal. & inde חלה Chole. ſiue
חלה Chola. i. egrotus ſiue infirmus aut infirma: vel infirmi=
tas. Nee. 2. cū te egrotū nō videam. Eccl̃s. 5. Eſt & alia infir
mitas peſſima. Ezech. 34. Et qđ egrotū ē nō ſanaſtis. Et in
eo. & qđ īfirmū fuerat cōſolidabo. Et aliqñ ſcribitur cū nun
in pricipio & dr̄ נחלה nachla. vt Eſa. 17. ablata eſt meſis in
die hereditatis. pq̃. he. le. In die īfirmitatis. pōt ēt ſignare ſi
cut eſt in lr̃a nr̃a. Nā eiſdē lr̃is vtrūq; ſcribitur in he. Ezech.
34. Quod infirmū eſt nō cōſolidaſtis. & ī eo. Et cornibus
vr̄is vētilabatis oīa īfirma. In aliis vero locis p נחלה nachla
btūs Hie. trāſtulit peſſimā. vt Hiere. 10. peſſima plaga mea.
Et in eo. 14. cōtrita ē virgo filia ppl̃i mei plaga peſſima ve
hemēter. & inde חלי choli. i. īfirmitas: ſiue lāgor. vt Deut. 7
Auferet dñs a te oēm lāgorē. 3. Reg. 17. Et erat lāgor fortiſ
ſimus. 4. Reg. 1. Vtrū viuere queā de infirmitate mea hac.
2. Paralip. 16. Et neq; in infirmitate ſua q̃ſiuit dñm. Eſa. 1.
Oē caput lāguidū. & in eo. 53. vere lāgores nr̄os ipſe tulit.
Scribitur ēt חלאים cholaim in plr. cū lr̃a aleph loco iod. vt
Deut. 28. infirmitates peſſimas & pſeuerātes. ſcribitur etiā

cum mem in principio & cũ he in fine.& dr̃ מַחֲלָה Machala.siue מַחֲלֶה machale.i.infirmitas siue langor. vt Exo.15. cunctũ langorẽ quem posui in egypto nõ inducam sup te. 2.Paralip.21.Tu aũt egrotabis pessimo langore vteri.Prouer.18.Spũs viri sustentat imbecillitatẽ suã.Pro quo he.le. Spũs viri sustentat infirmitatẽ suã vel lãgorẽ suũ.& in plu. מַחֲלוּיִם Machaluim.vt.2.Paralip.24.Et abeuntes dimiserunt eũ in langoribus magnis.Scribitur etiã cũ tau in principio & cũ littera aleph loco iod.& dr̃ תַּחֲלֻאִים Thachaluim siue תַּחֲלוּאֵי Thachalue.vt Deut.29.Videntes plagas terre illius & infirmitates quibus eam afflixerit dñs.Et etiã pro eo qđ in lr̃a nr̃a est afflixerit in hebreo ẽ supra dicta dictio. scilicet חִלָּה Chila.i.infirmare fecit.2.Paralip.21.Mortuusq; est in infirmitate pessima.Quod in hebreo legitur pluraliter.s.in infirmitatibus pessimis: vbi ponitur תַּחֲלוּאִים Thachaluim.Ps.102.Qui sanat oẽs infirmitates tuas.Hiere.14.Si itroiero in ciuitatẽ: ecce attenuati fame. Pro quo he.le.Ecce infirmi vel lãguidi fame.Et in eodem.16.Mortibus egrotationum morientur.Itẽ חָלָה Chala.i.orare.rogare.Deprecari.vt Exo.32. Moyses autẽ orabat dñm deum suũ.1.Reg.13.Et faciẽ dñi nõ placaui.i.nõ oraui siue nõ rogaui.3.Reg.13.Deprecare faciẽ dñi dei tui.Et in eo.Orauit vir dei faciẽ dñi.Esa.57.Propterea non rogasti. Item. חַלָּה chala.i.torta vel placenta aut collirida. De quo vide supra in dictione חוּל chul.Item חֲלִי choli.i.monile: seu margarita.Prouer.25. Inauris aurea & margarita fulgens.& recipit in fine he vel tau. vt Osee.2. Et ornabatur inaure sua & monili suo.Et in plurali mutat iod in aleph vt canti.7.Iuncture femorum tuorum sicut monilia.

חַלְחַל Chalchal.Dolere.infirmari.cõtristari.& ĩde חַלְחָלָה Chalchala.i.dolor siue angustia.De quo vide supra in dictione חוּל chul.

חָלַט Chalat.rapere.vt.3.Reg.20.Rapuerunt verbũ ex ore eius.Et solum inuenitur in predicto loco.

חֵלֶךְ Chélech.Paup.& scribitur cũ he ĩ fine & dr̃ חֵלְכָה chelcha.vt Ps.9.Oculi eius in pauperẽ respiciũt.Et in eo. Tibi derelictus est pauper.& in plu.scribitur cũ aleph loco he & dr̃ חֵלְכָּאִים chelchaim.vt ĩ eo.Et cadet cũ dñatus fuerit pauperũ.Hebrei tñ dicũt q̃ in predicto loco est dictio composita & q̃ significat cetum vel congregationẽ dolentiũ vel oppressorũ.De quo vide supra in dictiõe חַיִל chail.

חָלַם Chalam.somniare.sanare.confortare.roborare. vt Geñ.28.Viditq; in somnis scalam stantem super terra.Pro quo he.le.& somniauit & ecce scala stabat in terra. & sic in sequentibus vbi translatio nr̃a habet vidit somnium siue vidit in somnis: Hebrei legunt.somniauit somniũ. Et in eo.Accidit quoq; vt visũ somniũ referret fratribus suis.Pro quo he.le.& sõniauit ioseph somniũ & narrauit eũ fratribus suis.Et in eo.Audite somniũ quod vidi.Et in eo. Aliud quoq; vidi somniũ.Et ĩ eo. Quid sibi vult hoc somniũ quod vidisti.Et in eo.40. Videruntq; ambo somniũ. Et in eo.41.Post duos annos vidit pharao somnium.Et in eodem.vna nocte vterq; vidimus somniũ.Et in eodẽ.vidi somnia: nec est qui edisserat.Et in eodem.42. Recordatusq; somniorum que aliquando viderat.Deut.13.Aut qui sõniũ vidisse se dicat.Et in eo.Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur.pro quo he.le. Propheta aũt ille aut somnians somniũ illud.Esa.29. Sicut somniat esuriẽs & comedit.Hiere.23.Dicentes somniaui somniaui. Et in eodem.29.Neq; attendatis ad somnia vestra que vos sõniatis.Ioel.2.Senes vestri somnia somniabunt.& inde חֲלוֹם Chalom.i.somniũ.vt Geñ.31.Dixitq; angelus domini ad me in somnis.Quod in hebreo legitur singulariter.s.in somnio.Et in eo.viditq; in somnis dicentem sibi dominũ. Pro quo in hebreo habetur.Et venit deus ad labam syrum in somno noctis.Et in eodem.37.Audite somnium meũ. Nu.10.vel per somnium loquar ad illum.Et in plu. חֲלֹמוֹת Chalomoth.vt Geñ.37.Ecce somniator venit.Pro quo hebrei legunt.Ecce vir somniorum venit.Et in eodẽ. Et tũc apparebit quid illi prosint somnia sua. Eccl's.5. Vbi sunt multa somnia plurime sunt vanitates.Et in lĩgua chaldaica dicitur חֵלֶם Chelem.siue חֶלְמָא Chelma.Dañ.2. Dic sõniũ seruis tuis.Et in eo.4.Somniũ vidi & perterruit me. Et in plu. חֶלְמִין Chelmin.siue חֶלְמַיָּא Chelmaia.Vt in eo. 5.Et interptatio somniorum: & ostensio secretorum.Itẽ חָלַם Chalam.idest sanare siue cõfortare aut roborare. augmentare.vt Iob.39. Separantur filii earum & pergunt in pascua.Pro quo hebrei legunt.Roborantur siue confortantur filii earum & pergunt in pascua.idest crescunt & augentur.Et est idem sensus cum littera nostra.Nam postq̃ roborantur & crescunt separantur a matribus & pergunt in pascua.Esa.38.Corripies me & viuificabis me.pro quo hebrei legunt.Sanabis me siue confortabis me & viuificabis me. Item חַלָּמוּת Chalamuth.idest vitellum oui: secundum hebreos.Iob.6.Aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem.Pro quo hebrei legunt.Aut est sapor vel gustus in albugine vitelli.Et solum inuenitur in predicto loco.& si diuidatur predicta dictio potest interpretari sicut ẽ in littera nostra.Nam חָלָה Chala potest significare venire siue afferre.Vt dictum est supra in dictiõe חוּל Chul.& מוֹת Muth mortem significat.vt infra dicetur.Item אַחְלָמָה Achlama.Lapis preciosus quem translatio nostra amethistũ vocat.De quo vide supra in littera aleph.Quia secundum aliquos hebreos littera aleph est littera substantialis hui9 dictionis.secundum alios vero est addita & ideo deriuatur a supradicta dictione חָלַם Chalam.

חַלָּמִישׁ Chalamis.silex.saxum.Petra durissima.vt Deut.8 Qui eduxit riuos de petra durissima. vbi ponitur pro durissima: quasi diceret de petra silice.Siue de petra saxo.idest de petra silicea vel saxosa. Et ĩ eodem.32.Oleumq; de saxo durissimo: vbi ponitur pro saxo.Iob.28. Ad silicem extendit manum suam.Esa.50.Ideo posui faciẽ meam vt petram durissimã.vbi ponitur pro petra durissima.

חַלּוֹן Challon.fenestra.vt Hiere.22.Qui apit sibi fenestras. De quo vide supra in dictione חָלַל Chalal.

חָלַף Chalaph.Transire.pertransire.abiicere.mutare. perforare.Secare.conterere.1.Reg.10.Cumq; abieris inde & vltra transieris.Iob.9.Si abierit non intelligam eũ. Et in eo.Pertransierunt quasi naues poma portantes.Ps.89.Mane sicut herba transeat.Et in eo.Mane floreat & trãseat.Canti.2.Imber abiit & recessit.Esa.21.Sicut turbines ab austro veniunt.Pro quo hebrei legũt. Sicut turbines ab austro pertranseunt.siue ad transeundum.Et inde חֲלֹף chaloph.idest transitus.Prouer.31.Et caussis omnium filiorum qui pertranseunt.pro quo hebrei legunt.Omnium filiorũ transitus.Et dicunt hebrei q̃ accipitur pro presenti seculo qui transit & est in continua mutatiõe. Item חָלַף Chalaph idest mutare: siue permutare: aut immutare. vt Geñ.31.Et mutauit mercedem meam decem vicibus.Et in eo. Immutasti quoq; mercedem meam decem vicibus.Et in eo.35. Ac mutate vestimenta vestra.Et in eodẽ.41.Ac veste mutata obtulerunt ei.pro quo hebrei legunt. Et mutauit vestimenta sua & venit ad pharaonem.Leuit.27. Sanctum erit & mutari nõ poterit.Ps.101.Et sicut opertorium mutabis eos & mutabuntur.Esa.9.Sed cedros immutabimus.Et in eodem.24. Quia transgressi sunt leges mutauerunt ius.

Et in eo.40.Qui sperãt in dño mutabũt fortitudinẽ.Ponitur ẽt pro instaurare vel renouare.vt Iob.14. Si precisũ fuerit & rursum virescet. Pro quo he. le. Si precisũ fuerit rursum innouabitur siue instaurabitur.Et in eo.29. Et arcus meus in manu mea instaurabitur.& inde חֲלִיפָה Chalipha.i.immutatio siue innouatio: aut ĩstauratio.vt Iob.14. Donec veniat ĩmutatio mea.Et in plu. חֲלִיפוֹת Chaliphoth Iob.10.Et pene militant in me.Pro quo he. le. Mutatiões & militia mecũ.p̃s.54.Nõ enim est illis cõmutatio. Quod in hebreo legitur plr̃.s.Nõ enim sunt illis cõmutationes siue immutatiões.ponitur ẽt חֲלִיפוֹת caliphoth pro vestibus mutatoriis vel optimis.vt Iudi.14.Dabo vobis trigĩta sindones & totidẽ tunicas.pro quo he.le.Dabo vobis triginta sindones & totidem mutatorias vestes.Et in eo. vos dabitis mihi triginta sindones & eiusdẽ numeri tunicas. Et ĩ eo.& ablatas vestes dedit iis qui problema soluerant. pro q̃ he.le.Et abstulit vestimenta eorũ & dedit mutatoria.s.vestimenta iis qui problema soluerant.4.Reg.5.Et decẽ mutatoria vestimẽtorũ.Et in eo.Da eis talentũ argenti & vestes mutatorias duplices.Accipitur ẽt חֲלִיפוֹת chaliphoth pro viris qui vicissim mutabantur per singula tempora. vt.3. Reg.5.Mittebatq; eos in libanũ decẽ millia per menses singulos vicissim.i.qui per singulos menses mutabantur. Et inde חֵלֶף chéleph.i.pro.sic dictum a cõmutatione vnius p altero vt Nu.18.Quia preciũ est pro ministerio quo seruitis.sigñat ẽt predicta dictio חָלַף chalaph.perforare.siue cõterere: aut percutere: vel incidere.vt Iudi.5. Et tempus valide perforans.Iob.20.Et irruet in arcũ ereũ. pro quo he. le.perforabit eum siue cõteret eũ arcus ereus.Esa.2. Et idola penitus conterentur.ponitur etiam pro sustinere.vt Iob 11.Si sustinuerit omnia & in vnũ coaceruauerit. Sed etiam in hoc loco hebrei dicunt q̃ sigñat conterere vel incidere. Et legunt sic.Si cõtriuerit & concluserit & coaceruauerit. potest etiã legi sic.Si immutauerit.Et ĩde מַחֲלָף Machalaph i.culter: ab incidẽdo vel perforando dictus.& solum ĩuenitur in numero plu.s. מַחֲלָפוֹת Machalaphoth.vt Esdre.1.cultri viginti nouẽ.& inde מַחְלְפוֹת Machlephoth. i. cincinni siue crines capitis.fortasse a mutatione dicti eo quod mutantur in tempore senectutis.vt Iudi.16. Si septẽ crines capitis mei licio plexueris.

חָלַץ Chalas.Eruere.extrahere.auferre.tollere.deponere. nudare.eripere.liberare.armare.expedire. vt Leuit. 14.iubebit erui lapides in quibus lepra est.Deut.25.Tollet calciamentũ de pede eius.Osee.5.Ablatus est ab eis.itẽ ponitur pro nudare.Threñ.4.Sed & lamie nudauerũt mãmam.itẽ significat eripere siue liberare.vt p̃s.6. Conuerte re dñe eripe animã meã.p̃s.7.Decidam merito ab inimicis meis inanis.pro quo he.le. Et liberaui inimicos meos in vanũ siue in vacuũ.Beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Et dimisi hostes meos vacuos.p̃s.17.saluũ me fecit qm̃ voluit me.i.eripuit vel liberauit me.p̃s.107 vt liberentur dilecti tui.p̃s.139.Eripe me dñe ab homine malo.Prouer.2.Iustus de angustia liberatus est.Esa.58.& ossa tua liberabit.Hebrei tñ dicunt q̃ in predicto loco significat impinguare siue quietum esse. Vnde in p̃dicto loco ipsi legunt.Et ossa tua impinguabit siue quiescere faciet.Itẽ חָלַץ Chalas.Armare siue expedire. vt Nu.31.Armate inquit ex vobis viros ad pugnã.Et in eo.32.Nos autem ipsi armati & accincti pgemus ad preliũ.Et in eo.Expediti pgite corã dño ad pugnã.& inde חָלוּץ Chalus.i.expeditus siue armatus.vt in eo. Et oĩs vir bellator armatus iordanẽ transeat.Et in eo.oẽs expediti pgamus ad bellũ. & ĩ hebreo legitur singl'r.s.oĩs expeditus corã dño ad bellũ.s. pget.& in plu. חֲלוּצִים chalusim.siue חֲלוּצֵי chaluse.i.armati siue expediti.Nu.31.Duodecim millia expeditorũ. & in eo.Ipsi armati pgemus corã dño ĩ terrã canaã.& ĩde חֲלִיצָה chalisa.i.armatura.vt.2.Reg.2.Et tolle tibi spolia eius. p quo he.le.Et tolle tibi armaturã eius.Potest ẽt significare sicut est in lr̃a nr̃a.Nã supra diximus q̃ predicta dictio significat nudare siue auferre.Potest etiam legi sic.Et tolle tibi vestimẽta eius.Nã in pl'i ponitur pro vestimentis siue p vestibus mutatoriis.vt Iudi.14.Quorũ ablatas vestes dedit his qui problema soluerãt.scribitur etiã cũ mẽ in principio & dr̃ מַחֲלָצוֹת Machalasoth.vt Esa.3.Et mutatoria & palliola & linteamina.Zach.3.Et induite mutatoriis.i.vestibus mutatoriis.Item חָלַץ Chalas.i.lũbus. & solũ inuenitur in numero plu.s. חֲלָצַיִם Chalasaim. vt Geñ.35.Et reges de lumbis tuis egredientur.Et Iob.38. Accinge sicut vir lumbos tuos.Esa.32.Accingite lumbos vestros.

חָלַק Chalac.diuidere.distribuere.partiri.mollificare.lenire. dilabi. blandiri. adulari.dolose agere. Geñ.14. Et diuisis sociis irruit super eos nocte.& in eo.49. Diuidã eos in iacob.& in eo.Et vespere diuidet spolia.Exo.15.persequar & cõprehendã: diuidã spolia.Deut.4. Que creauit dñs deus tuus in ministeriũ cũctis gentibus.pro quo he. le.Que diuisit siue distribuit dñs deus tuus cunctis gentibus.Ios.13.Et nũc diuide terrã in possessionẽ nouẽ tribubus.Et in eo.18.Qui necdũ acceperãt possessiones suas. Pro quo he.le.Qui necdũ diuiserant possessiones suas.& in eo.Diuidite vobis terrã in septem partes. Et in eo.19. Partitiq; sunt terram.Et in eo.22. Diuidite hostiũ predã. 2.Reg.6.Et partitus est vniuerse multitudini israel. Et in eo.19.Tu & siba diuidite possessionẽ.1.Paralip.16. Et diuisit vniuersis per singulos viros.Et in eo.23. Et distribuit eos dauid.Et in eo.24.Et diuisit eos dauid & sadoch. Et in eo.Diuisit aũt eis: hoc est filiis eleazar.Iob.38. Per quam viam spargitur lux.Pro quo hebrei legunt. Per quam viam diuiditur siue distribuitur lux.Ps.59. Partibor sichimam.Prouer.17.Et inter fratres hereditatem diuidet.Esa.33.Tunc diuidentur spolia predarũ multarũ.Hiere.37. vt diuideret ibi possessionem in conspectu ciuium.Hebrei tamen in predicto loco aliam significationem sequentes legunt sic.Vt dilaberetur inde in medio populi. siue per medium populi.Et in hebreo non habetur hereditatem: sed potest subintelligi: sicut est in littera nostra.Osee.10.Diuisum est cor eorum.Amos.7.Et humus tua funiculo metietur.Pro quo hebrei legunt.Funiculo diuidetur vel distribuetur: scilicet inimicis tuis.& est idem sensus. Nam p mẽsuram funiculi diuidenda erat.Mich.3. Qui regiones nostras diuidat.Item ponitur pro spoliari.eo quod spolia diuidũtur inter bellatores.vt.2.Paralip.28.Igitur achaz spoliata domo domini & domo regum ac principum dedit regi assyriorum. & inde חֵלֶק Chelec. siue חֶלְקָה Chelca.aut חֲלוּקָּה Chaluca.i.diuisio.pars.portio.partitio.vt Geñ.14 Et ptibus virorũ q venerũt mecũ.Quod in he. legitur singulariter.s.& parte virorũ qui venerũt mecũ. Nu.18. Nec habebitis partẽ ĩter eos: ego pars & hereditas tua.Deut.33 Qđ in parte sua doctor eẽt repositus.Ps.118. Portio mea dñe dixi.Threñ.3.Pars mea dñs.Amos.4. Pars vna compluta est: & pars altera super quã nõ pluit: aruit. Et in eo.Et comedit simul ptẽ.Accipitur ẽt חֵלֶק chelec.siue חֶלְקָה chelca p agro vel possessione.eo qđ diuiditur inter heredes.vt Ruth.2.accidit ãt vt ager ille hẽret dñm noĩe booz.2.Reg. 14.Scitis agrũ ioab iuxta agrũ meũ. Et in eo. Succẽderũt ergo serui absalom segetem igni.Pro quo he.le. Succẽderũt ergo serui absalom agrũ siue possessionẽ.& in eo. Qua

re succenderunt serui tui segetem meā igni.i.partē agri in quo erat seges.4.Reg.11.Iezabel quoqȝ comedēt canes i agro iezrael.& in plu.חֲלָקִים Chalacim.i.partes siue diuisiões.vt Iosu.18.Lustrātes eā in septē partes diuiserūt. Scribitur ēt cū mem in principio & cū tau in fine & dr̄ מַחֲלֹקֶת Machalóceth.i.diuisio siue pars.& in plu. מַחְלְקוֹת Machlecoth. vt Iosu.12.Singulis partes suas tam in mōtanis q̄ꝫ i planis atqȝ campestribus.2.Paralip.26. Diuisiões aūt ianitorū.& in eo.35.In diuisionibus singulorū sicut p̄cepit dauid. Accipitur ēt pro vice siue pro turma: que erat ps hominū deputata in ministeriū regis vel tēpli.vt.1.Paralipo.23.Et distribuit eos dauid per vices filiorū leui.Et i eo.27 Qui ministrabant Regi iuxta turmas suas. Et in eo. Prime turme in primo mense iesboam preerat. Et in eo. Secundi mensis habebat turmā dudi ahoites. 2.Paralip.23. Nō dimiserat abire turmas que sibi per singulas hebdomadas succedere consueuerant. Et in eo.35. Per familias turmasqȝ leuiticas. Itē חָלַק Chalac.i.Mollificare. lenire. blandiri. adulari.blande vel ficte loqui. dolose agere. p̄s.54. Diuisi sunt ab ira vultus eius. Pro quo he.le. Lenificauerūt magis q̄ꝫ butyrū os suū. Vndē btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Nitidius butyro os eius. Prouerb.2.Et ab extranea que mollit sermones suos. Et in eo.5. Et nitidius oleo guttur eius.i.lenius siue blandius oleo guttur eius.s.est. Et in eo.28. Magis q̄ꝫ ille qui per lingue blandimēta decipit. Pro quo he.le. Magis q̄ꝫ ille qui blanditur siue adulatur lingua. Et in eo.29. Qui blādis fictisqȝ sermonibus loquitur amico suo. Ps.5. Linguis suis dolose agebant. Ps.35. Qm̄ dolose egit in cōspectu eius. Et inde חָלָק Chalac.i.lenis siue blādus.vt Geñ.27.Et ego lenis. Iosu.11. Et partē montis que ascēdit seir. Pro quo he.le. A monte leni qui ascendit seir. & scd̄m hebreos dicitur lenis: eo qd̄ in eo nō erāt arbores neqȝ aliquid asperū. Potest ēt legi sic. A monte diuiso. & sic est in translatione chaldaica. Ezech.12. Neqȝ diuinatio ambigua in medio filiorū israel. p̄ quo he.le. Neqȝ diuinatio lenis siue mollis.i.adulatoria & deceptoria. & inde חֵלֶק Chélec. siue חֶלְקַת Chelcath.i. blāditie siue lenitas.vt Geñ.27.Et colli nuda p̄texit. Pro quo he.le. Et super lenitatē colli sui. Et secundū primā signationem pōt ēt legi sic.s.& sup partē colli sui.i.sup illā partē que est nuda.& est idem sensus cū lr̄a nostra. Prouer.6. A blanda lingua extranee. Et in eo.7. In blanditiis labiorum protraxit illū.& in plu. חֲלָקוֹת Chalacoth.vt Esa.30. Loquimini nobis placentia.i.blanditias vel adulatiões. Ponitur ēt חֲלָקוֹת Chalacoth.pro dolosis vel pro dolis vel frauduléter.vt.p̄s.11. Labia dolosa in corde & corde locuti sunt. Et in eo. Disperdat dn̄s vniuersa labia dolosa. Ps.72. Verūtn̄ p̄pter dolos posuisti eos. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Verūtamē in lubrico posuisti eos. Dañ.11. Et impii in testamentū simulabūt fraudulenter. ponitur ēt חָלָק Chalac.pro lubrico. Prouer.26. Et os lubricū operatur ruinas. Et aliqñ duplicatur littera lamed & lr̄a coph. & dicitur חֲלַקְלַק Chalaclac. Et reperitur tm̄ plr.f. חֲלַקְלַקּוֹת chalaclacoth.vt Ps.34. Fiant vie illorū tenebre & lubricū. Hiere.23. Via eorū erit quasi lubricū in tenebris. Itē חַלּוּק chaluc.accipitur p̄ lapide leni. Pro quo btūs hieronymus trāstulit limpidissimum: sicut sunt lapides torrentis. vt.1.Re.17. Et elegit sibi quiqȝ limpidissimos lapides. & scd̄m hāc significationem. Esa.57. Vbi nos legimus in partibus torrētis pars tua. hebrei legūt. in lapidibus torrētis pars tua.

חָלַשׁ Chalas.debilitare.infirmari.vulnerare.Exo.17. Fugauitqȝ iosue amalech.pro quo he.le. Et debilitauit siue vulnerauit iosue amalech. Iob.14. Homo vero cum mortuus fuerit & vulneratus. Esa.14. Corruisti in terrā q vulnerabas gentes. & inde חַלָּשׁ Chalas.i. debilis vel infirmus.vt Ioel.3. Infirmus dicet quia ego fortis sum. & inde חֲלוּשָׁה Chalusa.i.debilitas. Pro q btūs hieronym9 trāstulit fugā. vt Exo.32. Neqȝ vociferatio cōpellētiū ad fugā.

חָם Cham.calefieri. De quo vide in dictione sequenti.

חָמַם Chamā.calefieri.calefacere.incalescere.& aliqñ scribitur cū simplici mē.vt Exo.16. Cūqȝ incaluisset sol liq̄fiebat.1.Re.11. Cras erit vobis salus cum icaluerit sol.3.Re.1. Cumqȝ operiretur vestibus nō calefiebat. Et in eo. Et calefaciat dn̄m nostrū regē.4.Reg.4. Et calefacta ē caro pueri. Iob.6. Cū incaluerint soluētur de loco suo. Et in eo.31. Et de velleribus ouiū mearū calefactus est. Et in eo.39. Tu forsitā in puluere calefacies ea. Ps.38. Cōcaluit cor meū intra me. Eccl's.4. Si dormierint duo fouebūtur mutuo.i.calefient mutuo. Et in eo. Vnus quō calefiet. Esa.44. Sūpsit ex eis & calefactus est. Et in eo. Et calefactus est & dixit vah: calefactus sum: vidi focū. Et in eo.47. Nō sunt prune quibus calefiant. & p̄ eo qd̄ in littera nostra ē qbus calefiāt in hebreo est לְחֻמָּם lachmā.i.ad calefaciēdū se. & eadem dictio pōitur Iob.30. Vbi dr̄ & radix iuniperorū erat cibus eorū. vbi p̄ eo qd̄ in littera nr̄a est erat cibus eorū in hebreo ponitur p̄dicta dictio. vnde hebrei legūt. Et radix iuniperorū ad calefaciēdū se. potest ēt deriuari a dictiōe לֶחֶם Léchem. quē signat panē vel cibū sicut est in littera nostra. Esa.57. Qui cōsolamini in diis. Pro quo he.le. Qui calefacti estis i diis siue in idolis.i.in lignis ex qbus idola fiunt. Et ponitur ibi verbū passiuū prime cōiugationis: quod scribitur cū littera nū in principio. Potest etiā deriuari a dictione נָחַם Nacham que signat cōsolari sicut est in lr̄a nr̄a. Osee.7. Oēs calefacti sunt quasi clibanū. Aggei.1. operuistis vos & nō estis calefacti. Vide ēt de hoc infra in dictiōe יָחַם Iachā. Et inde חוֹם Chom.idest calor.estus.feruor. vt Geñ.8. Frigus. & estus. Et in eodem.18. In ipso feruore diei. Nee.7. Vsqȝ ad calorem solis. Iob.24. Ad nimium calorem transiet ab aquis niuium. Hiere.51. In calore eorum ponam potus eorum. Et inde חַם Cham.i.calidus.vt Iosu.9. Calidos assumpsimus panes.1.Reg.21. Vt ponerentur panes calidi. Iob.37. Nonne vestimenta tua calida sunt. Et inde חַמָּה chāma.idest sol.eo quod calefacit. Canti.6. Electa vt sol. Esa.24. Et confundetur sol. Et in eodem.30. Et erit lux lune sicut lux solis. Ponitur etiam חַמָּה Chāma pro calore. vt Ps.18. Nec est qui se abscondat a calore eius. Et dicunt aliqui hebrei q̄ inde deriuatur חוּם Chum: de quo supra diximus significare nigrum siue ruffum.

חֶמְאָה Chema. Butyrum. & scribitur in singulari cum he vel tau in fine & dicitur חֶמְאָה Chema siue חֶמְאַת Chemath. vt Geñ.18. Tulit quoqȝ butyrum & lac. Deut.32. Butyrum de armento & lac de ouibus. Iudi.5. In phiala fortium obtulit butyrum. Esa.7. Butyrum & mel comedet. Scribitur etiam aliquando sine aleph. vt Iob.29. Quando lauabam pedes meos butyro. vbi ponitur חֵמָה Chema pro חֶמְאָה Chema. & pluraliter declinatur sicut nomina feminina. vt Ps.54. Diuisi sunt ab ira vultus eius. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Nitidius butyro os eius. Hebrei vero legunt pluraliter. scilicet lenificauerunt plusquam butyrū os eius. De quo dictum est supra in dictione חָלַק chalac.

חָמַד Chamad. Concupiscere. Desiderare. vt Exo.20. Non concupisces domum proximi tui. Et in eodem Nec desiderabis vxorem eius. Et in eodem.34. Nullus insidiabitur terre tue. Pro quo hebrei legunt. Nullus concupiscet vel desiderabit terram tuam. Deutero.7. Nō cōcupisces argentū & aurū de quibus facta sunt. Iosu.7. Et cōcupiscēs abstuli & abscōdi. Prouer.12. Desideriū ipii monumentū est pessimorū. Pro quo he.le. Desiderat siue cōcupiscit impius venari pessimos. Potest ēt legi sicut ē in lr̄a nr̄a: sicut infra dicetur in dictiōe מָצַד Masad. Canti.2 In vmbra illius quē desiderauerā sedi. & īde חֶמֶד Chémed siue חֶמְדָּה Chemda.i.cōcupiscētia.cupido. desiderium siue desiderabile. Ps.105. Pro nihilo habuerūt terrā desiderabilem. Esa.32. Plangite super regione desiderabili. Hiere.12 Dederūt portionē meā desiderabilē in desertū. Dañ.11. Et erit in cōcupiscētia feminarū. Ezech.23. Iuuenes cupidinis vniuersos. Osee.13. Ipse deripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis. Zach.7. Et posuerūt terrā desiderabilē in desertum. Ponitur ēt pro desiderato. vt Aggei.2. Et veniet desideratus cunctis gentibus. & inde חָמוּד Chamud.i. desiderabile. & in plu. חֲמוּדִים Chamudim: siue חֲמוּדוֹת Chamudoth.i.desiderabiles vel desiderabilia. vt Ps.38. Et tabescere fecisti sicut araneam animā eius. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Et posuisti quasi tineā desiderabilia eius. & in hebreo scribitur in predicto loco singulariter. s.desiderabile eius. Esa.44. Et amantissima eorū nō p̄derūt eis.i.desiderabilia eorū. Dañ.9. Quia vir desideriorū es. Et in eo.10. Et panē desiderabilē nō comedi. Ponitur ēt p̄ optimo vel valde bono. vt Geñ.27. Et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi.1.Reg.9. Et cuius erunt optima queqȝ israel. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַחְמָד Machmad. & in plurali מַחֲמַדִּים Machmadim siue מַחֲמַדֵּי Machamade Canti.5. Et totus desiderabilis. et Ezech.24. Ecce ego tollo a te desiderabile oculorū tuorū. & Osee.9. Desiderabile argentū eorū. Threñ.1. Omnium desiderabilium suorum que habuerat. Et in eo. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia sua. Et in eo. Dederunt preciosa queqȝ pro cibo. i.desiderabilia queqȝ. Ioel.3. Et desiderabilia mea pulcherrima intulistis in delubra vestra. scribitur ēt cum nū in principio & dicitur נֶחְמָד Nechmad.i.desiderabile. Geñ.3. Aspectuqȝ delectabile. Pro quo he.le. Et desiderabile ad intelligendū siue intellectui. Prouer.21. Thesaurus desiderabilis & oleum in tabernaculo iusti. Et in plu. נֶחֱמָדִים Nechemadim. p̄s.18. Desiderabilia super aurum & lapidem preciosum multum.

חָמָה Chama. socer. socrus. murus. vt Geñ.38. Nunciatū est thamar q̄ socer illius ascenderet in thānath. Et in eo. Misit ad socerū suū. Reperitur ēt fe.ge. pro socru. vt Ruth.1. Orpha osculata est socrum suā. Mich.7. Nurus cōtra socrum suam. Item חוֹמָה Choma.i.murus. Iosu.2. Dom9 enim eius herebat muro.1.Reg.25. Pro muro erant nobis.2.Re.11. Quare accessistis ad murū. Canti.8. Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. Et in eo. Ego murus. Et in plu. חוֹמוֹת Chomoth.i.muri. vt Deut.28. Et destruantur muri tui firmi atqȝ sublimes. & Canti.5. tulerūt pallium meū custodes murorū. Esa.49. Muri tui coram oculis meis semper. Et in eo.60. Et edificabūt filii peregrinorum muros tuos. Et in eo. Et occupabit salus muros tuos. Inuenitur ēt חוֹמֹתַיִם Chomothaim p̄ duobus muris: sicut & alia nomina in aim desinētia que cōiter significāt dualē numerū. vt Esa.22. Et lacū fecistis inter duos muros. Itē חַמָּה chama.i.sol siue calor. De quo vide supra in dictione חָמַם Chamam. Item חֵמָה Chema.i.furor.ira. De quo vide infra in dictione יָחַם Iacham. Item חֵמָה chema.i.butyrum. vt Iob.29 Quando lauabam pedes meos butyro. De quo vide supra in dictione חֶמְאָה Chema cum aleph. Quia cōmuniter scribitur cū littera aleph excepto in loco predicto.

חֹמֶט Chómet. Genus serpentis vel animalis īmundi. pro quo beatus hieronymus transtulit lacertam, vt Leuit.11. Lacerta & talpa omnia hec immunda sunt.

חָמַל Chamal. misereri. parcere. indulgere. Exo.2. Cernēsqȝ paruulū vagientē miserta eius ait. Deut.13. Vt miserearis & occultes eū.2.Reg.12. parcens ille sumere de ouibus & bobus suis. Et in eo. Eo quod fecerit verbum istud & nō pepercit. Et in eo.21. pepercitqȝ rex miphiboseth filio saul. Hiere.13. Nō parcā & nō concedā. Et in eo.15. Quis enim miserebitur tui hierl'm. Et in eo.21. Nō parcet neqȝ miserebitur. Et in eo.50. Nō parcatis iaculis. Et in eo.51. Nolite parcere iuuenibus eius. Ezech.16. Vt faceret tibi vnum ex his misertus tui. Malach.3. Et parcam eis sicut parcit vir filio suo. Et īde חֶמְלָה Chemla.i.miseratio siue mīa. vt Geñ.19. Eo qd̄ parceret dn̄s illi. p̄ quo he.le. In miseratiōe dn̄i sup eū. Ponitur ēt p̄ indulgētia. vt Esa.63. In dilectiōe sua & indulgentia sua ipse redemit eos. Scribitur etiā cū mem in principio & dicitur מַחְמָל Machmal. vt Ezech.24. Et super quo pauet aīa vestra. pro quo he.le. Et super miserationem siue indulgentiam anime vestre. idest super illud cui anima vestra miseretur & indulget.

חַמָּן Chaman. Simulachrū. & solū inuenitur ī numero plurali. vt Leuit.26. Et simulachra vestra confringam.2.Paralip.34. Et simulachra que supposita fuerant demoliti sunt. Et dicūt aliqui hebrei q̄ deriuatur a supradicta dictione חַמָּה Chama. que significat solem & q̄ erant simulachra siue imagines solis. Ponitur etiam pro delubris. vt Ezech.6. Et conterentur delubra vestra.

חָמַס Chamas. Iniqȝ vel iniuste agere. Iniqȝ opprimere. ledere. Dissipare. contēnere. polluere. Geñ.16. Iniqȝ agis cōtra me. Iob.21. Et sententias cōtra me iniquas. p̄ quo he.le. Et cogitationibus contra me iniqȝ vel iniuste agitis. s.cogitādo de me mala. Ezech.22. Neqȝ opprimatis iniqȝ. Itē ponitur pro ledere vel dissipare. vt Iob.15. Ledetur q̄si vinea in primo flore. Prouer.8. Qui aūt in me peccauerit ledet animā suā. Threñ.2. Et dissipauit quasi hortū tētoriū suū. Ponitur ēt p̄ contēnere. vt Ezech.22. Sacerdotes eius cōtempserūt legē meā. Itē ponitur pro polluere. Hiere.13. Pollute sunt plante tue. Et inde חָמָס Chamas.i. Iniquitas. iniustitia. iniuria. oppressio. Geñ.6. Et repleta est iniquitate.2.Reg.22. De iniquitate liberabis me. Ps.71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum. Ponitur etiam p̄ mendaci. vt Deut.19. si steterit testis mendax contra hominem. idest testis iniquitatis. & in plurali. חֲמָסִים Chamasim Ps.139. Ab hominibus iniquis eripe me. Et inde תַּחְמָס thachmas. Quod significat quodam genus auis īmunde: quā translatio nostra noctuam vocat. vt Leuit.11. Struthionem & noctuam & larum.

חָמֵץ Chames. fermentare. vt Exo.12. Tulit igitur populus conspersam farinā anteq̄ꝫ fermentaretur. Et in eodē. Neqȝ enim poterat fermentari. Leuit.6. ideo nō fermētabitur. Osee.7. Donec fermentaretur totum. & inde חָמֵץ Chames.i. fermentū. siue fermētatū. vt Exo.12. Quicūqȝ comederit fermentum peribit anima illa ex israel. Et in eo.23. Non immolabis super fermento sanguinem victime mee. Leuit.2. Omnis oblatio que offertur domino absqȝ fermento fiet. Leuit.7. Panes quoqȝ fermentatos. Amos.4. Et sacrificare de fermentato laudem. idest sacrificiū laudis. Scribitur etiā cū littera mem in principio & cū tau in fine & dicitur מַחְמֶצֶת Machméseth. vt Exo.12. Qui comederit fermentatum peribit anima eius. Et in eodem. Omne fermentatū nō comedetis. Et inde חֹמֶץ Chómes.i.acetum. vt Num.6. Acetum ex vino & ex qualibet alia potione.

Ps.68.Et in siti mea potauerũt me aceto.& idẽ verbũ חָמֵץ Chames.i.exacerbari siue cõtrahi.vt Ps.72. Quia inflammatũ est cor meũ.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit quia contractũ est cor meũ. Item חֹמֵץ Chomes.i.nocens siue iniquus.vt Ps.70. De manu contra legem agentis & iniqui.pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.De manu iniqui & nocentis.& inde חָמוֹץ Chamos.i.oppressus. Esa.1.Subuenite oppresso.Itẽ חָמִיץ Chamis.i.pabulũ.Pro q̃ btũs hieronymus trãstulit.Migma.vt Esa.30.Cõmixtum migma comedent.hebrei tamen dicunt q̃ in p̃dicto loco sigñat granũ frumẽti purum & mundũ.Itẽ חָמוּץ Chamus.i.tinctus.Esa.63.quis est iste qui venit de edom tinctis vestibus de bosra.

חָמַק Chamac.Diuertere.declinare.vt Canti.5.At ille declinauerat.Hiere.31.Vsquequo deliciis dissolueris filia vaga.Pro quo he.le.Vsquequo diuertes siue declinabis .s.a via recta filia vaga:siue filia aduersatrix. & inde חַמּוּקֵי Chamuce. Pro quo beatus hieronymus transtulit iuncturas.vt Canti.7.Iuncture femorum tuorum sicut monilia.

חָמַר Chamar·Turbare.intumescere.vt Ps.45. Sonuerũt & turbate sunt aque corũ.pro quo beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Sonantibus & intumescentibus gurgitibus eius.Et aliqñ duplicatur lr̃a mem & lr̃a res & dicitur חֳמַרְמַר Chomarmar.vt Iob.16.Facies mea intumuit a fletu .Threñ.1.Conturbatus est venter meus. Item חֵמָר Chemar.bitumẽ.vt Geñ.11.Habuerunt lateres pro saxis & bitumen pro cemento.Et in eo.14. vallis aũt siluestris habebat puteos multos bituminis. Inde verbum bituminare. Exo.2.Et liniuit eã bitumine ac pice.vbi ponitur nomen & verbũ ab eo deriuatum.s. bituminauit eam bitumine ac pice.Item חֹמֶר Chómer.i. lutum siue cementũ ex calce & arena cõmixtũ:siue aceruus: aut corus.vt Exo.1.Operibus duris luti & lateris.Iob.10.Memẽto queso q̃ sicut lutũ feceris me.Et in eo.38.Restituetur vt lutũ signaculũ.Esa.64.Nos vero lutũ:& fictor noster tu. Abach.3.In luto aquarũ multarũ.Potest etiam legi. Coaceruationẽ siue cõgregationẽ aquarũ multarũ. Iuxta illud Ps.32.Cõgregans quasi in vtre aquas maris. Ponitur etiã pro cemento.vt Geñ.11.Et bitumen pro cemento. Sigñat ẽt aggerẽ siue aceruũ.vt Exo.8.Congregauerũt eas in inmẽsos aggeres.Item חֹמֶר Chómer.corus genus mensure. vt Esa.5.Et triginta modii sementis facient modios tres. Pro quo he.le.Corus sementis faciet ephi. Et est idem sensus.Nam corus cõtinet triginta modios:& ephi est decima pars cori.vt Ezech.45.Vt capiat decimã partẽ cori batus & decimã partẽ cori ephi. Osee.3.Quindecim argenteis & coro hordei.Item חֲמוֹר Chamor.i.asinus.vt Geñ.22.Strauit asinũ suũ.Et in eo.49.Isachar asinus fortis. Deut. 28. Asinus tuus rapiatur coram te.Iudi.15.In maxilla asini in mãdibula pulli asinarũ deleui eos: & percussi mille viros. Pro quo aliqui hebrei legũt sic. in maxilla asini coaceruatio aceruorũ.s.percussa est de philisteis.sequitur. In maxilla asini percussi mille viros.Quia vt dictũ est asinus & aceruus eisdem litteris scribitur in hebreo. De quo vide Burgeñ .in additionibus super predicto loco .1. Reg.16 .Tulit itaq̃ Isai asinũ plenũ panibus.Et ĩ hebreo nõ habetur plenum sed sic.Tulit itaq̃ isai asinũ panũ.i.onustũ siue plenũ panibus sicut est in littera nr̃a.4.Reg.6.Caput asini octoginta argenteis venderetur.& in plur: חֲמֹרִים Chamorim. i.asini.vt Geñ.12.Fuerũtq̃ ei oues & boues & asini.Et inde dicunt hebrei q̃ deriuatur יַחְמוּר Iachmur.Pro quo beatus hieronymus trãstulit bubalũ.Deut.14.Ceruũ & capream & bubalum.Hebrei dicunt q̃ significat quoddã genus ceruorũ.Item חֶמֶר Chémer.vel חֲמַר Chámar.i.vinum siue merũ.vt Deut.32.Et sanguinem vue biberent meracissimum.Ps.74.Quia calix in manu dñi vini meri.i.optimi plenũ.Esa.27.In die illa vinea meri cantabitur ei.Et in lingua chaldaica scribitur aliqñ cum aleph in fine & dr̃ חַמְרָא Chamra.Dañ.5.precepit ergo iam temulentus.p̃ q̃ he.le. Precepit in gustu vel sapore vini.& in eo. Bibebant vinũ.

חָמֵשׁ Chames.quinq̃.vt Esa.43. Ita vt quinq̃ partibus excederet.Et in eodẽ.45.Adhuc enim quinq̃ anni residui sunt.1.Reg.25.Et quiq̃ arietes coctos.Esa.19.Erũt quinq̃ ciuitates in terra egypti.Et in genere masculio scribitur cũ he in fine & dicitur חֲמִשָּׁה Chamissa.contra morem aliorũ nominũ.Geñ.14.Quattuor reges contra quinq̃.Et in eo.47.Extremos quoq̃ fratrum suorũ quinq̃ viros constituit.Et similiter alia nomina numeralia a tribus vsq̃ ad decem seruant predictũ ordinem: q̃ in genere masculino assumunt he in fine.vt infra in suis locis dicetur.inde verbum חִמֵּשׁ Chimes.i.quintam partem tulit.Siue quitam partem imposuit.ac si diceremus quintauit:sicut a decem dicitur decimauit.vt Geñ.41.Et quintã partẽ fructuũ cõgreget in horrea.Pro quo he.le.Et quintet terrã egypti. Et est sensus sicut in lr̃a nr̃a.Inde חֲמִישִׁי Chamisi .i.quĩtus. vt Geñ.1.Et factũ est vespere & mane dies quintus. & inde חֹמֶשׁ Chómes siue חֲמִישִׁית Chamisith.i.quinta .s. pars. vt Geñ.47.Quintam partem regi dabitis.Et in eo. In vniuersa terra egypti regibus quinta pars soluitur. Leuit.5.& quintã partẽ ponet.Et in eo.Et quintã desuper partẽ dño cui damnũ intulerat. Nu.5.Quintãq̃ desuper ei in quem peccauerit. Accipitur etiam חֲמִישִׁית Chamisith p̃ quiquãgulato.i.pro re quinq̃ angulorũ.3.Reg.6. Postesq̃ angulorũ quinq̃.i.quin quãgulati.Sicut in eo.dicitur quadrangulati.Et inde חֲמִשִּׁים Chamisim.idest quiquaginta. Geñ. 18.Si fuerint quinquaginta iusti in ciuitate. Et inde quinquagenarius dicitur שַׂר חֲמִשִּׁים Sar chamisim. idest princeps quinquaginta.vt Exo.18.Et cõstitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos. Pro quo in hebreo legitur.Principes milliũ & principes cẽtum & prĩcipes quinquaginta & principes decem: scilicet virorum. Et inde חֹמֶשׁ Chómes.Pro quo beatus hieronymus transtulit inguen.2.Reg.2.Percussit ergo eum abner auersa hasta in inguine.Et in eo.3.Et percussit eum ibi in inguine & mortuus est.Et in eo.4. Et percusserunt eum in inguine.Et vt dicit nicolaus de lyra est locus in corpore humano post quintam costam vbi pendent membra vitalia.Et quia arma bellica sunt fabricata cum costis & iuncturis ferreis ad similitudinem humani corporis & protegunt hominẽ vsq̃ post inguen: inde dicitur חֲמֻשִׁים Chamusim .i.armati.vel quia homines armati procedebant ordinatim quinqueni ad bellum.Exo.13.Et armati ascenderunt filii israel de terra egypti.Et Ios.1.Vos ãt trãsite armati añ fr̃es ur̃os.

חֵמֶת Chemath.siue חֵמֶת Chémeth.Lagena. hydria. vter. Geñ.21.Et tollẽs panem & vtrem aque imposuit scapule eius.& in eo.Cũq̃ cõsumpta eẽt aqua in vtre.Osee.7 Ceperũt prĩcipes furere a vino.Pro q̃ he.le.Ceperũt prĩcipes lagenã siue vtrẽ vini:vel de vino.põt ẽt sigñare irã siue furorẽ sicut est in lr̃a nr̃a.vt Iob.21.Et de furore oĩpotẽtis bibet.De quo vide infra in dictiõe יָחַם Iacham. Ponitur ẽt pro felle.Deut.32.fel draconũ vinũ eorũ.Abach.2. Ve qui potũ dat amico suo mittẽs fel suũ.Sed ẽt in predicto loco hebrei dicũt q̃d sigñat hydriam siue vtrem.

חֵן Chen.Gratia.De quo vide in dictione sequenti.

חָנַן Chanan.misereri.gratificari. donare.s.per gratiã.deprecari.orare.Geñ.43.Deus inquit misereatur tui fili mi. Exo.33.Et miserebor cui voluero. Pro quo in hebreo habetur. ... miserebor cui miserebor:siue cui misertus sum. Vnde in epistola beati pauli ad Romanos.cap̃.9. Sic habetur.Moysi enim dicit miserebor cui misertus sum. & scribitur in predictis locis p̃ simplicẽ nun:sicut & in aliqbus aliis sequẽtibus.Iudi.21.Miseremini eorũ. Iob.19.miseremini mei miseremĩ mei saltẽ vos amici mei.Ps.6.Miserere mei de⁹ qm̃ infirm⁹ sum.Ps.25.Audiuit dñs & misertus ẽ mei. Ps.30.miserere mei dñe qm̃ tribulor. p̃s.36. Iustus aũt miseretur & tribuit.Ps.66.Deus misereatur nr̃i. Ps.76. Aut obliuiscetur misereri deus.Ps.101. Quia tempus miserendi eius.Prouer.14.Qui aũt miseretur pauperi beatus. Et in eo.19.Feneratur aũt dño qui miseretur paupis. Esa.26. Misereatur impio & nõ discet iustitiã.Et in eo.30. Propterea expectat dñs vt misereatur tui.Et in eo. Miserans miserebitur tui.Et in eo.33.Dñe miserere mei. Amos.5.Si forte misereatur dñs deus exercituũ.Malach.1.Et nunc deprecamini vultum dei vt misereatur nostri. Sigñat ẽt donare vt Geñ.33.Quos donauit deus seruo tuo.Et in eo. Et quã donauit mihi deus tribuens oĩa.Ps.118.Et de lege tua miserere mei.Pro quo btũs hieronymus ĩ psalterio iuxta he. ve.transtulit.Et legem tuã dona mihi. Et quãdo est verbũ quarte coniugationis tunc sigñat deprecari siue orare.aut quasi per gratiã vel misericordiam petere.vt Geñ.42.Cũ q̃ deprecaretur nos.Deut.3.Deprecatusq̃ sum dñm. Iob. 19.Ore proprio deprecabar illũ.Et in eo. Et orabam filios vteri mei.Et q̃a ille qui orat vl' deprecatur submisse loq̃tur:ideo ponitur in nr̃a translatione p̃ submisse loqui.Prouer.26.Quãdo submiserit vocem suã nec crederis ei. Itẽ ponitur p̃ ingemiscere.vt Hiere.23. Quomodo cõgemuisti cũ venissent tibi dolores. Sed etiã in predicto loco hebrei legunt.Quõ deprecata es cũ venissent tibi dolores.vl' sic.Quã gratiã siue quã misericordiã habuisti cũ venissent tibi dolores.Inde חֵן Chen.i.gr̃a Geñ.18.Si inueni gratiã in oculis tuis ne transeas seruũ tuum.Et in eo.39. Et dedit ei gratiã in conspectu principis carceris.Exo.3.Daboq̃ gratiam populo huic.Et in eo.12.Dñs autem dedit gratiã populo corã egyptiis.Et aliqñ scribitur cũ littera iod ĩ medio & dr̃ חִין Chin.De quo supra dictũ est in suo loco. & inde חֲנִינָה Chanina.i.misericordia siue gratia. Pro quo beatus hieronymus transtulit requiẽ.Hiere.16.Qui nõ dabũt vobis requiẽ.& inde תְּחִנָּה Thechina.i.clementia.mĩa.gratia. deprecatio siue obsecratio.aut preces. vt Ios.11. Et non mererentur vllam clementiam.3.Reg.8. Respice ad orationẽ serui tui et ad preces eius.Et in eodem. Et exaudies in celo orationes eorum & preces eorum. Et in eodem. Sint oculi tui aperti ad deprecationem serui tui & populi tui. Hiere. 38. Prostrabam ego preces meas coram Rege. Declinatur etiam pluraliter תַּחֲנוּנִים Thachanunim siue תַּחֲנוּנֵי Thachanune.secundum formam nominum masculinorum. vt Ps.27. Quoniam exaudiuit vocẽ deprecationis mee. Ps. 129.Fiant aures tue intendentes in vocẽ deprecatiõis mee. Prouer.18.Cum obsecrationibus loquitur pauper. Hiere. 31.Et in misericordia reducam eos.Zach.12. Spiritum gratie & precum.Reperitur etiam תַּחֲנוּנוֹת Thachanunoth. secundũ formã noĩum femininorũ.vt Ps.85. Et intende uoci deprecationis mee· Inde חִנָּם Chinam.i.gratis siue gratuito aut frustra: supuacue.Geñ.29.Num quia frater meus es gratis seruies mihi.Exo.21.Egredietur gratis absq̃ pecunia.Nu.11.Recordamur pisciũ quos comedebamus in egypto gratis.Ps.34.Quoniam gratis absconderunt mihi interitum laquei sui.Et in eo.Superuacue exprobrauerũt animam meam.Prouer.1.Frustra ei iacitur rete ante oculos pẽnatorũ. Malach.1.Et nõ incẽdat altare meum gratuito.

חָנָה Chana.castrametari.castra ponere. manere. expugnare.obsidere.circũdare.scilicet castris obsidentiũ. Exo. 13.Castrametati sunt in etham.Et in eo.14. Reuersi castrametentur e regione phiairoth. Et in eo.in conspectu eius castra ponetis super mare.Et in eo.15. Et castrametati sũt iuxta aquas.Et in eo.9.Castrametati sunt in eodem loco. Et in eo.Ibiq̃ israel fixit tentoria.Pro quo hebrei legunt. Et mansit ibi israel. Iudi.11.Et castrametatus est trans Arnon.Et in eo.19.Mane apud me etiam hodie.Pro quo he. le.Manete obsecro:ecce dies manendi vel quiescẽdi .s. est. eo quod iam tendebat ad occasum.vt supra in eodem dicitur.1.Reg.4.Et castrametatus est iuxta lapidem adiutorii. Et in eo.Porro philistiim venerũt in aphec.Pro quo he.le. Et philistiim manserũt siue castrametati sunt in aphec. Et in eo.13.Et ascendentes castrametati sunt in machmas.Et in eo.17.Castrametati sunt inter socoth & azecha. Ponitur etiam pro obsidere vel expugnare aut circũdare .s. castris obsidentium.2.Reg.12.Et obside ciuitatem & cape eã 3.Reg.16.Porro exercitus obsidebat gebbeton.2. Paralip. 32.Et obsedit ciuitates munitas volens eas capere. Ps.26. Si consistant aduersum me castra.idest si obsederint vel castrametati fuerint aduersum me Esa.29.Ve ariel ariel ciuitas quã expugnauit dauid.& potest etiã legi. Ciuitas in qua mansit vel in qua habitauit dauid. Et in eodẽ. Et circundabo te quasi spheram Zach.8. Et circundabo domum meam ex iis que militant mihi. Et inde תַּחֲנוֹת Thachanoth. idest mansio siue castrametatio.4.Reg.6. In loco illo & illo ponamus insidias.Pro quo hebrei legunt.In loco illo & illo mansio mea:scilicet erit ad insidiandum. Et inde מַחֲנֶה Machane.idest castrametatio.Siue castra.aut turma.circunuallatio.Et est vtriusq̃ generis tam in singulari quã in plurali.vt Geñ.32.Castra dei sunt hec.Et in eodem. Si venerit esau ad vnam turmam & percusserit eam:alia turma que reliqua est saluabitur. Et in eodem. Ipse vero mansit nocte illa in castris. Nu.2. In castris filiorum ruben ad meridianam plagam.Deut.23.Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorum tuorum. Et in plurali מַחֲנִים Machanim:siue מַחֲנַיִם Machanaím secundum formam masculinorum:aut מַחֲנוֹת Machanoth secundum formam femininerum.idest turme.castra.agmina.vt Geñ.32. Et appellauit nomen loci illius Mahanaim.idest castra. Et in eodem. Et diuisit populum in duas turmas.Et in eodem.Et nunc cum duabus turmis regredior.Nu.10. Quando mouenda sunt castra.Et in eodem.13.Vrbes quales:murate an absq̃ muris.pro quo hebrei legunt. Vrbes quales in quibus habitant:si in castris an in munitionibus. & est sensus sicut in littera nostra.1.Reg.17. Congregantes autem philistiim agmina sua.Et in eodem.29.Congregata sunt ergo philistiim vniuersa agmina.Canti.6.Quid videbitis in sunamite nisi choros castrorũ.Et inde חֲנֻיוֹת Chanuioth.idest mãsiones parue.siue habitacula ad pernoctandum secundum hebreos.Pro quo beatus Hieronymus transtulit ergastulum.Hiere.37.Itaq̃ ingressus est Hieremias in domũ laci.& in ergastulum. Et inde חֲנִית Chanith. idest lancea siue hasta.vt.1.Reg.17.Hastile autem haste eius erat quasi liciatorium texentium.Et in eodem. Ipsum autem ferrum haste eius. Et in eodem.18.Tenebat autem saul lanceam. Et in eodem.19. Nisusq̃ est saul configere dauid lancea.1.Reg.22.Hastam manu tenens. Et in eodem. 26. Ecce hasta regis .2. Reg.23. Ipse est qui leuauit hastam suam. Et in plurali. חֲנִיתִים Chanithim secundum formam masculinorum : siue חֲנִיתוֹת Chanithoth

secundum formam femininorum. vt. 2. Paralipo. 23. Dedit q ioiada sacerdos centurionibus lanceas clipeosq. Esa. 2. Et lanceas suas in falces.

חנט Chanat. condire. s. aromatibus: sicut in corporibus mortuorū fieri solet vt seruentur a putrefactione. pro ducere. proferre. vt Gen. 50. Precepitq seruis suis medicis vt aromatibus condirent patrem suum. Et in eo. Quibus iussa complentibus. Pro quo hebrei legunt. Et condierunt medici israelem. Et in eodem. Iste quippe mos erat cadauerum conditorum. Et in eo. Et conditus aromatibus repositus est in loculo. Itē חנט Chanat. i. producere. proferre. s. quando arbor profert primos fructus: vel qn̄ ficus profert grossos suos. Canti. 2. Ficus protulit grossos suos. Et inde dicunt aliqui q deriuatur חטה Chita. i. triticum vel frumētum: eo qd in lingua chaldaica dicitur חנטין Chintin. vt Esdre. 6. Frumentum sal vinum & oleum. Et de hoc vide supra in dictione חטה Chita.

חנך Chanach. Initiare. dedicare. erudire. ibuere. s. primis rudimentis. Deut. 20. Quis est homo qui edificauit domum & non dedicauit eam. Et in eo. Et alius dedicet eā. 3. Reg. 8. Dedicauerunt templū dn̄i rex & filii israel. Inde חנכה Chanucha. i. dedicatio. vt Nu. 7. Hec in dedicatione altaris oblata sunt. Et in titulo. ps. 30. Psalmus cantici in dedicatione domus. Item חנך Chanach. erudire. siue imbuere. scilicet primis elementis vel a primis moribus. vt Prouer. 22. Prouerbium est: adolescens iuxta viā suā: etiam si senuerit nō recedet ab ea. pro quo hebrei legunt. Erudi siue imbue adolescentem iuxta viam suam: etiam si senuerit non recedet ab ea. Et inde חניכים Chanichim. idest eruditi siue imbuti legibus domus. Pro quo beatus Hieronymus transtulit expeditos. vt Gen. 14. Numerauit expeditos vernaculos suos.

חנם Chinam. Gratis siue gratuito. superuacue. frustra. De quo vide supra in dictione חנן Chanan.

חנמל Chanamal. pruina. Ps. 77. Et moros eorū in pruina sed btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit frigus. Hebrei tamen dicunt q significat speciē grādinis. Et solum inuenitur in predicto loco.

חנף Chanaph. polluere. maculare. simlare. hypocritā esse. seducere. Accipere personam. Nu. 35. Ne polluatis terram habitationis vestre. Et in eo. Que insontium cruore maculatur. Ps. 105. Et interfecta est terra in sanguinibus. p quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Et polluta est terra in sanguinibus. Et ē in trāslatione nr̄a fortasse debet legi infecta p interfecta. Esa. 24. Et terra interfecta ē ab hītatoribus suis. vbi sīlr p interfecta debet legi infecta. i. polluta siue viciata aut cōtaminata. Hiere. 3. Nunqd nō polluta & cōtaminata erit terra illa. & in eo. Et polluisti terrā in fornicatiōibus tuis. Et in eo. 23. Propheta naq & sacerdos polluti sunt. Dan. 11. & ipsi in testm̄ simulabūt fraudulēter. & inde חנפה Chanupha. i. pollutio vel cōtaminatio Hiere. 23. A pphetis hīlm egressa est pollutio sup oēm terrā. Et inde חנף Chaneph. i. hypocrita. simulator. fallax. vt Iob. 8. Spes hypocrite peribit. & in eo. 15. Non ei veniet in cōspectu eius oīs hypocrita. Et in eo. 15. Cōgregatio ei hypocrite sterilis. Et in eo. 20. & gaudiū hypocrite ad instar pūcti. Et in eo. 34. qui regnare facit hoīem hypocritam pp pctā populi. Et in eo. 36. Simulatores & callidi puocāt iram dei. Ps. 34. tētauerūt me subsānauerūt me. Pro q btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. In simulatione verborū fictorū. & in he. legitur in pl̄ī. s. in simulatoribꝰ vl̄ simulatiōibus. Esa. 9. Quia oīs hypocrita est & nequā. Et in eo. 10. Ad gentē fallacē mittā eum. Et in eo. 33. Possedit timor hypocritas. Et inde חנף Choneph. i. hypocrisis vel simulatio. vt Esa. 32. Vt perficiat simulationem.

חנק Chanac. strangulare. necare. laqueo suffocare. 2. Reg. 17. Disposita domo sua suspēdio iteriit. i. laqueo se suffocauit. Iob. 7. Quam ob rem elegit suspendium anima mea. Naum. 2. Et necauit leonibus suis.

חסד Chesed. misericordia. beneficiū. gratia. Gen. 21. Hāc miam facies mecū. & in eo. Iuxta miam quā feci tibi facies mihi. Et in eo. 47. Et facies mihi miam & veritatē. Exo. 15. Dux fuisti in misericordia populo quē redemisti. Et in eo. 34. Faciens misericordiā in millia. Deut. 7. Custodiens pactū & miam. 2. Reg. 16. Hec est inquit gratia tua ad amicū tuum. Iob. 6. Qui tollit ab amico miam. Ps. 25. qm̄ mia tua ante oculos meos est. Ps. 88. Misericordias dn̄i in eternū cantabo. & in eo. qm̄ dixisti in eternū mia edificabitur. Prouer. 3. Misericordia & veritas non te deserant. Esa. 16. Et preparabitur in mia solium. Et in eo. 57. Et viri mie colliguntur. Ione. 2. Misericordiam suā derelinquūt. i. nō recordātur beneficiorum tanq̄ ingrati. Et inde חסיד Chasid. i. misericors. sanctus. benignus. benefaciens. siue q est in statu gratie. Ps. 4. Qm̄ mirificauit dn̄s sanctū suum. Ps. 11. quoniā defecit sanctus. Ps. 15. Non dabis sanctū tuū videre corruptionē. Et inde verbū חסד Chasad. i. sanctum vel misericordem esse. Ps. 17. Cum sancto sanctus eris. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum. Item חסד chasad. ponitur per antiphrasin pro improperare siue insultare. vt Prouer. 25. Neforte insultet te qui audierit. Et inde חסד Chesed. idest improperium siue nefas. vel res nefaria vt. Leuit. 20. Nefariam rem operati sunt. Item חסידה Chasida. Nomen auis est inmunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit porphyrionem. Leuit. 11. Onocrotalum & porphyrionem. Hebrei tamen dicunt q significat ciconiam.

חסה Chasa. confidere. fiduciam habere. sperare. protegere. Tutari. Deut. 32. Vbi sunt dii eorum: in quibꝰ habebant fiduciam. Ps. 5. Et letentur omnes qui sperant in te Ps. 16. Qui saluos facis sperantes in te. Ps. 30. In te dn̄e speraui. Ps. 35. In tegmine alarum tuarum sperabunt. Ps. 56. Quoniam in te confidit anima mea. Et in eodem. Et i vmbra alarum tuarum sperabo. Ps. 63. Letabitur iustus in domino: & sperabit in eo. Prouer. 14. Sperat autem iustus in morte sua. Esa. 14. Et in ipso sperabunt pauperes populi eius. Naum. 1. Et sciens sperantes in se. Soph. 3. Et sperabunt in nomine domini. Item significat protegere vel tutari. vt Iudi. 9. Venite & sub vmbra mea requiescite. i. ptecti & securi estote. Ps. 60. Protegar in velamento alarū tuarū. ps. 90. Et sub pennis eius spabis. i. ptegeris. & īde חסות Chasuth. i. fiducia. Protectio. vt Esa. 30. Et fiducia vmbre egypti in ignominiā. Et inde מחסה Machse. i. spes. fiducia. Protectio. ps. 45. Deus nr̄ refugiū & virtus. pro quo beatꝰ hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Deus nr̄a spes & fortitudo. Ps. 61. Deus adiutor noster in eternū. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Deus spes nostra semper. ps. 70. Et tu adiutor fortis. pro quo beatus Hieronymus transtulit. Et tu spes mea fortissime. ps. 90. Dicet domino susceptor meus es tu. pro quo beatus hieronymus trāstulit. Dicēs dn̄o spes mea. Et in eo. qm̄ tu dn̄e spes mea. ps 103. Petra refugium herinaciis. i. ptectio siue tutamen herinaciis. Esa. 25. Spes a turbie: vmbraculum ab estu. Et in eo. 28. quia posuimus mendacium spes nostra.

חסל Chasal. deuorare deuastare. Deu. 28. qm̄ locuste deuorabūt oīa. & īde חסיל Chasil. i. bruchꝰ. genꝰ locuste. si ue rubigo a deuorādo vl̄ deuastādo dictū. vt Esa. 33. sicut colligitur bruchꝰ. Iohel. 1. residuum bruchi comedet rubigo.

חסם Chasam. claudere siue ligare. s. os. vt Deut. 25. Non ligabis os bouis terentis. Ezech. 39. Que obstupescere faciet pretereuntes. Pro quo hebrei legunt. Que claudere faciet pretereuntes. s. ora vel nares propter magnitudinem fetoris cadauerum, mortuorum. Sicut exponunt hebrei. & inde מחסום Machsom. i. illud quo aialiū ora claudūtur. Pro quo translatio nostra habet custodiā. vt. Ps. 38. Posui ori meo custodiā. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit silentium.

חסן Chosen. fortitudo. potentia. diuitie. opes. vt Prouer. 15 Domus iusti plurima est fortitudo. Dan. 4. In robore fortitudinis mee. & aliquando scribitur cum aleph in fine. & dicitur חיסנא Chisna. Dan. 2. Et regnum & fortitudinē & imperium & gloriam dedit tibi. Accipitur etiam pro diuitiis vel substantia aut opibus. Esa. 33. Diuitie salutis sapiētia & scientia. Hiere. 20. Et dabo vniuersam substantiam ciuitatis huius. Ezech. 22. Opes & precium acceperunt. & in de verbū חסן Chasan. i. thesaurizare. reponere. Esa. 23. Nō condentur nec reponētur. & inde חסן Chason. i. fortis siue potēs. Esa. 1. Et erit fortitudo vestra vt fauilla stuppe & opꝰ vīm qsi scintilla. pro quo hebrei le. Et erit fortis in stuppā & opus suum qsi scintilla. Amos. 2. Et fortis ipse quāt quercus. & aliqn̄ scribitur cum iod in secunda syllaba. & dicitur חסין Chasin. vt. Ps. 88. Quis similis tui potens es dn̄e. Item חסן Chasan in lingua chaldaica significat obtinere vel possidere aut hereditare. Dan. 7. Et obtinebit regnum vsq in seculum. Et in eo. Et regnū obtinebūt sancti. i. possidebūt.

חסף Chasaph siue חספא Chaspa. in ligua chaldaica significat fictile siue testam. Dan. 2. Quedā aūt fictilis. & in eodē. Tunc contrita sunt pariter ferrum: testa.

חספס Chasphas. minutum siue contusum. & additur ī ra mem in pricipio & dicitur מחספס Mechuspas. Pro q btūs Hieronymꝰ transtulit. Quasi pilo contusū. Exo. 16 Apparuit in solitudine minutum & quasi pilo cōtusum. & solum inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei q significat rotundū. In translatione chaldaica habetur quasi decorticatum.

חסר Chasar. deesse. deficere. indigere. diminui. vt Gen. 8. Et ceperunt minui post centum quinquaginta dies. Et in eodem. At vero aque ibant & decrescebant. i. deficiebant vel minuebantur. & in eodem. 18. Quod si minꝰ quin quaginta iustis quinq fuerint. Pro quo hebrei legūt. Si forte deficiāt de quinquaginta iustis quinq. Exo. 16. Nec qui minus parauerat reperit minus. Pro quo hebrei legūt. Nec qui minus parauerat diminuit. s. mensurā gomor. & est sensus sicut in littera nostra. Deut. 2. Et nihil tibi defuit. & in eodem. 8. Et rerum omniū abundantia perfrueris. Pro q he. le. Nihil indigebis in ea. Et in eodem. 15. Et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. 1. Reg. 21. An desūt nobis furiosi. 3. Reg. 17. Nec lecythꝰ olei minuetur. & in codē. Et lecythꝰ olei non est imminutꝰ. Nee. 9. Nihil eis defuit. Ps. 8 Et minuisti eum paulominꝰ ab angelis. Ps. 22. Et nihil mihi deerit. Prouer. 10. Et virga in dorso eius qui indiget corde. & in eodem. 12. Quam gloriosus & indigens pane. & in eodem. 28. Dux indigens prudentia multos opprimit. & in eodem. 31. Et spoliis non indigebit. Eccl̄s. 4. Et fraudo animam meam a bonis. i. diminuo bona anime mee. & in eodem. 6. Et nihil deest anime sue. Canti. 7. Nunq̄ indigens poculis. Ezech. 23. Et potum sitienti auferat. Pro quo hebrei legunt. Potum sitienti diminuat siue indigere faciat. Hiere. 44. Indiguimus omnibus. & inde חסר Chaser siue Cheser. i. defectus. egestas. indigentia. vt Prouer. 10. Indocti autem in cordis egestate morientur. & in codem. 28. Et ignorat q egestas superueniet ei. & inde חסר Chóser. i. penuria. egestas. indigētia. defectus. Deut. 28. Propter rerū oīm penuriā. Iob. 30. Egestate & fame steriles. Amos. 4. Et indigentiā panis in oībus locis vestris. & inde חסרון Chesron idest defectus siue diminutio. aut indigentia. Eccl̄s. 1. Stultorum infinitus est numerus. Pro quo hebrei legunt. Et defectus nō potest numerari. Potest etiam legi sic. Et deficiēs vel indigens. s. corde & intellectu non potest numerari. Et tunc erit sensus sicut in littera nostra. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali. sicut in pluribus aliis locis. Et inde מחסור Machsor. i. defectus siue indigētia. aut penuria. Iudi. 18. In quo nullius rei est penuria. & in eodem. 19. Nulla re indigemus nisi hospitio. Pro quo hebrei legunt. Nullius rei est indigentia. & in eodem. Et prebebo omnia que necessaria sunt. Pro quo hebrei legunt. Omnis indigentia tua super me. Et est sensus sicut in littera nostra. Prouer. 28. Qui dat pauperi non indigebit. i. non erit ei indigētia vel egestas.

חף Chaph. mundus siue immaculatus. De quo vide in dictione sequenti. Quia inde deriuatur secūdū hebreos.

חפף Chaphaph. occultare. velare. protegere. btūs Hieronymꝰ trāstulit: qsi in thalamo morari. Deut. 33. Quasi in thalamo tota die morabitur. Pro quo he. le. Protegens sup eum tota die. Inde חפה Chupa. i. thalamus. eo quod est coopertus & velatus. Ps. 18. Et ipse tanq̄ sponsus procedēs de thalamo suo. Ioel. 2. Egrediatur spōsus de cubiculo suo. & sponsa de thalamo suo. & inde חוף Choph. i. portus vel littus. aut statio nauium: eo quod occultat & protegit naues. Gen. 49. Zabulon in littore maris habitabit. & in eodem Et in statione nauium. Hiere. 47. Et aduersus maritimas eius regiōes. Pro quo he. le. Et aduersus portum maris. Et inde חף Chaph. i. mundus siue immaculatus. vt Iob. 33. Immaculatus & non est iniquitas in me.

חפא Chapha. irritare. De quo vide in dictione sequenti.

חפה Chapha. operire. tegere. velare. vt. 2. paralip. 3. Domū quoq maiorē texit tabulis ligneis abiegnis. & in eodem. Texit domum & trabes eius & postes. & in eodem. Cenacula quoq texit auro. Ester. 6. Lugens & operto capite. & in eodem. 7. Et statim operuerūt faciem eius. Ps. 67. Penne columbe deargentate. Pro quo in hebreo legitur. Coopte argento. Hiere. 14. Operuerunt capita sua. Itē חפא Chapha. cum aleph in fine. i. irritare siue detrahere. s. occulte. vt 4. Reg. 17. Et irritauerunt filii israel verbis non rectis dominum deum suum.

חפז Chaphaz. festinare siue festinātēr abire. formidare. expauescere. mirari. admirari. stupescere. strigere. 2. Reg. 4. Cūq festinaret vt fugeret cecidit. 4. Reg. 8. Que proiecerant syri dum turbarentur. i. dum festinarent vt fugerēt. 1. Reg. 23. Porro dauid desperabat se posse euadere. pro q he. le. Et dauid festinabat ire a facie saul. Potest etiam legi sic. & dauid formidabat ad eūdum a facie saul. i. formidabat pos se abire a facie saul. quod est idē sensus cū littera nostra. Itē significat formidare siue expauescere. Deut. 20. Nolite cedere neq formidetis. Ps. 103. A voce tonitrui tui formidabunt. Itē significat mirari. siue admirari. aut stupescere: vel excessum mentis. vt Iob. 40. Ecce absorbebit flumē & nō mirabitur. Ps. 30. Ego dixi in excessu mentis mee. Ps. 34. Cōturbati sunt cōmoti sunt. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Cōturbati sunt admirati sunt. Ps. 115. Ego dixi in excessu meo. & beatus Hieronymus in predicto psalterio trāstulit. Ego dixi in stupore meo & inde חפזון Chiphazon. i. festinatio aut pauor. vel admiratio siue excessus. s. mentis. vt Exo. 12. Et comedetis eum fe

stinanter. Pro quo hebrei legunt. Comedetis eum in festinatione. Deut. 16. In pauore egressus est de egypto. Põitur etiã pro tumultu. vt Esa. 52. Q͞m nõ in tumultu exibitis

חֹפֶן Chóphen. Interior pars manus: que vola dicitur siue pugnus vel pugillus. & solum inuenitur in nũero plurali. Exo. 9. Tollite plenas manus cineris de camio. Leuit. 16. Et hauriens manu cõpositum thymiama. Pro quo hebrei legunt. Et plenis manibus siue pugillis thymiamate. Eccl's. 4. Melior est pugillus cũ requie: q̃ plena vtraq; manus cum labore.

חָפֵץ Chaphes. velle. placere. voluntatem aut complacẽtiã habere. siue dilectionẽ vel amorem habere. Geñ. 34. Amabat enim puellam valde. pro quo he. le. Quia volebat aut voluntatem siue cõplacentiã habebat in filia iacob. Nu. 14. Si propicius fuerit dñs. pro quo he. le. Si voluntatẽ habuerit dñs. aut si vult dñs. Deut. 21. Si aũt postea nõ sederit animo tuo. pro quo he. le. Et si non habueris voluntatẽ vel cõplacentiã in ea. & in eo. 25. Sin aũt noluerit accipere vxorem fratris sui. i. si non voluerit. Iudi. 13. Si dñs nos vellet occidere. 1. Reg. 15. Nunquid vult dñs holocausta & victimas. Ps. 146. Non in fortitudine equi volũtatem habebit. Canti. 8. Donec ipsa velit. Ezech. 18. Nunquid voluntatis mee est mors impii. i. nunquid voluntatem habeo in morte impii. & in eo. Quia nolo mortẽ morientis. pro quo he. le. Quia non habeo voluntatẽ in morte moriẽtis: siue quia non volo mortem morientis. & in eodem. 33. Viuo ego dicit dominus nolo mortem impii. i. non volo. Ponitur etiã pro stringere. vt Iob. 40. Strinxit caudam suam quasi cedrus. & inde חֵפֶץ Chéphes. i. voluntas. complacentia. beneplacitum. Ps. 1. Sed in lege domini volũtas eius. Ps. 110. Exquisita in omnes voluntates eius. Esa. 58. In die ieiunii vestri inuenitur voluntas vestra. & in eo. Facere voluntatẽ tuã in die sancto meo. & in eo. Et non inuenitur voluntas tua. Ponitur etiam in numero plurali. pro reb9 preciosis. i. pro iis que desiderantur. vt Prouer. 3. Et omnia que desiderantur huic non valent comparari.

חָפַר Chaphar. fodere. explorare. contemplari. considerare. scrutari. confundere siue cõfundi. erubescere. Geñ. 21. Q͞m ego fodi puteũ istum. & in eo. 26. Om͞s puteos q̃s foderant serui patri illius. & in eo. Fodit alios puteos: quos foderant serui patris sui abraã. & in eo. Foderũtq; in torrẽtem. & in eo. Profectus inde fodit alium puteũ. Nu. 21. Puteus quem foderunt principes. Iob. 12. Et defossus securus dormies. Quod sic exponitur ab hebreis. s. dormies secur9 quasi terra esset defossa in circuitu tuo. Sicut fit in arce vel fortalicio ne inimici possint accedere ad murum. Eccl's. 10 Qui fodit foueam incidet in eam. Hiere. 13. Et fodi & tuli lumbare. Item significat explorare vel considerare aut contemplari seu scrutari. Ios. 2. Vt explorarent terram. & in eodem. Et omnẽ terram considerare venerunt. Iob. 3. Quasi effodientes thesaurum. pro quo he. le. Et scrutantur eam. s. mortem magis q̃ thesauros. & in eodẽ. 39. Inde contẽplatur escam. Significat etiam confundere vel erubescere. Ps. 33. Et facies vestre non confundentur. Prouer. 13. Impius autem confudit & cõfudetur. & in eodẽ. 19. Ignominiosus erit & infelix. pro quo he. le. Confundere faciens & erubescere faciens. Esa. 1. Erubescetis super hortis quos elegeratis. & in eo. 24. Erubescet luna & confundetur sol. & in eodem. 33. Confusus est libanus. & in eo. 54. Non enĩ te pudebit. i. non erubesces. Hiere. 15. Confusa est & erubuit.

חָפַשׁ Chaphas. liberum ẽe. liberare. i. libertate donare. Leuit. 19. Nec libertate donata. & in eodẽ. Quia nõ fuit libera. & inde חָפְשִׁי Chopsi. i. liber vel liberatus. Exo. 21. In septimo egredietur liber gratis. Deut. 15. In septimo anno dimittes eum liberum. & in eo. Et quem libertate donaueris: nequaq; vacuum abire patieris. Iob. 3. Et seruus liber a domino suo. & in eo. 39. Quis dimisit onagrũ liberum. Ps. 87. Inter mortuos liber. & in p͞lali חָפְשִׁים Chopsim. Hiere. 34. Vt dimitteret vnusquisq; seruum suum & ancillam suam liberos. & inde חֹפֶשׁ Chóphes. i. libertas. Ezech. 27. In tapetibus ad sedendum. pro quo hebrei legunt. In pannis siue in vestibus libertatis ad sedendũ siue ad equitandũ idest pannis siue tapetibus quibus liberi vtuntur. sicut exponunt hebrei. & inde חָפְשִׁית Chopsith. pro q̃ beatus Hieronymus transtulit separatam. vt. 2. Paralip. 26. Et habitauit in domo separata plenus lepra. i. libera ab aliorum hominum habitatione.

חִפֵּשׂ Chaphas cũ apice ceboleth. scrutari. inuestigare. mutare. Geñ. 44. Quos scrutat9 incipiens a maiori vsq; ad minimũ. 1. Reg. 23. Scrutabor eũ i cũctis millibus iuda. Ps. 63. Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinium. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatũ. Ps. 76. Et scopebã sp͞m meũ. pro quo hebrei legunt. Et scrutabatur spiritus meus siue inuestigabat vel inuestigabatur. Prouer. 2. Et sicut thesauros effoderis illam. i. scrutatus fueris vel inuestigaueris illam. & in eodẽ. 20. Que inuestigat omnia secreta ventris. Threñ. 3. Scrutemur vias nostras. Amos. 9. Inde scrutans auferam eos. Soph. 1. In tẽpore illo scrutabor ierusalem in lucernis. Abdie. 1. Quomodo scrutati sunt esau. vbi põitur in hebreo verbũ passiuum prime coniugationis quod scribitur cũ nun in principio. Item significat mutare. s. habitum vel vultũ. vt. 1. Reg. 28. Mutauit ergo saul habitum suum. 3. Reg. 20. Et mutauit aspersione pulueris os & oculos suos. & in eodem. 22. Sume arma tua & ingredere prelium. pro quo he. le. Muta. s. habitum & ingredere prelium. & in eodem. Porro rex israel mutauit habitum suum. Iob. 30. In multitudine eorum cõsumitur uestimentum meũ. pro quo hebrei legunt. In multitudine fortitudinis. s. dolorum mutatur vestimentum meum. Et est sensus sicut in littera nostra. Prouer. 28. Regnantibus impiis ruine hominũ. pro quo hebrei legunt. Cum surrexerint impii mutatur homo. vel secũdum aliam significationem scrutatur siue inuestigatur homo.

חֵץ Ches. Sagitta. De quo vide in dictione sequenti. quia inde deriuatur.

חָצַץ Chasas. diuidere. dimidiare. vt Iob. 21. Et numerus mensium eius dimidietur. Item חָצָץ Chasas. i. sagitta. iaculum. Ps. 76. Etenim sagitte tue transeunt. & cõmuniter scribitur cũ simplici sade. & dicitur חֵץ Ches. vt. 4. Reg. 19. Nec mittet in eum sagittam. Hiere. 9. Sagitta vulnerãs lingua eorũ. & in eo. 50. Non parcatis iaculis. quod in hebreo legitur singulariter. s. iaculo vel sagitte. Scribitur etiã cum iod in fine & dicitur חֵצִי Chési. vt. 1. Reg. 20. Iecit aliã sagittam trãs puerum. & in eo. Ecce ibi est sagitta. 4. Reg. 9. Et egressa est sagitta per cor eius. & in plurali חִצִּים Chisim siue חִצֵּי Chise. vt Deut. 32. Sagittas meas complebo in eis. 1. Reg. 20. Et ego tres sagittas mittam iuxta eũ. Ps. 19. Sagitte potẽtis acute. & ĩde מְחַצְצִים Mechases siue חֹצֵץ Choses. i. ballistarius siue sagittarius aut phalanx vel turma armatorum & curruum. Iudi. 5. Vbi colisi sunt currus. Pro q̃ hebrei legunt. A voce sagittariorum uel ballistariorũ. Prouer. 30. Et egredietur vniuersa per turmas suas. Item חָצָץ Chasas. i. calculus siue lapillus. Prouer. 20. Et postea implebitur os eius calculo. Ponitur etiam translatiue pro numeratione vel numero. vt Threñ. 3. Confregit ad numerũ dẽtes meos, Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Cõfregit calculo siue in modum arene dentes meos.

חָצַב Chasab. fodere. scindere. secare. percutere. excidere. sculpere. dolare. Deut. 6. Cisternas quas non fodisti. Pro quo in hebreo habetur. Cisternas defossas siue excisas quas non fodisti siue nõ excidisti. & in eodem. 8. Et de mõtibus eius eris metalla fodiuntur. 2. Paralip. 2. Et octoginta millia qui cederent lapides de mõtibus. Ps. 28. Vox domini intercidentis flamã ignis. i. excidentis. Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Vox domini diuidens flãmã ignis. Prouer. 9. Excidit colũnas ei9 septem. Esa. 5. Torcular extruxit in ea. pro quo he. le. Torcular excidit siue effodit in ea. & in eodẽ. 10. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea. & in eodem. 15. Attendite ad petram vnde excisi estis. & in eodem. 22. Quia excidisti tibi hic sepulchrũ: excidisti in excelso memoriale. Põitur etiam pro percutere. Esa. 51. Nunquid non tu percussisti superbum. Item significat sculpere siue dolare. vt Iob. 19 Vel certe sculpãtur in silice. Osee. 6. Propter hoc dolaui in prophetis. & inde מַחְצֵב Machseb. i. lapicidium. s. locus vnde lapides exciduntur. vt. 4. Reg. 22. Vt emantur ligna & lapides de lapidicinis.

חָצָה Chasa. diuidere. Partiri. dimidiare. separare. Geñ. 33. Diuisitq; filios lie & rachel. Exo. 21. Vendent bouem viuum & diuidẽt precium. & in eo. Cadauer aũt mortui inter se dispartient. i. diuident. Nu. 31. Diuidesq; ex equo predam. & in eodem. Ex media parte filiorũ israel quã separauerat. Iudi. 7. Diuisitq; trecẽtos viros in tres ptes. 4. Reg. 2. Et diuise sunt huc atq; illuc. Iob. 40. Diuident illum negociatores. Ps. 54. Non dimidiabunt dies suos. Esa. 30. Velut torrens inundans usq; ad mediũ colli. Pro quo hebrei legunt. Vsq; ad collum dimidiabit. & est sensus sicut in littera nostra. Dañ. 11. Et diuidetur in quattuor vẽtos celi. Et inde חֲצִי Chasi siue חֱצִי Chési. i. dimidium. semis. siue media pars. vt Exo. 12. Factum est autem in noctis medio. Et in eodẽ. 25. Cuius longitudo habebat duos & semis cubitos. & in codem. Latitudo cubitum & dimidium. & in eodẽ Altitudo cubitum similiter ac semissem. 3. Reg. 3. Et date dimidiam partem vni & dimidiam partem alteri. & inde חֲצוֹת Chasoth. i. dimidium. Exo. 11. Media nocte ĩgrediar in egyptum. Ps. 118. Media nocte surgebam ad confitendũ tibi. Scribitur etiam cũ mem in principio & dicitur מַחֲצִית Machasith siue מֶחֱצָה Mechesa. i. dimidiũ siue dimidia ps. vt Exo. 30. Dimidium sicli iuxta mensuram templi. & in eodem. Media pars sicli offeretur dño. Leuit. 6. Medium ei9 mane & medium eius vespere. Nu. 31. Ex media quoq; parte filiorum israel accipies. & in eodem. Dataq; est media ps his qui in prelio fuerant.

חֵצֶן Chisen siue חֹצֶן Chósen. sinus. vlna. Nee. 5. Insup excussi sinum meũ. Ps. 128. Et sinum suum qui manipulos colliget. Esa. 49. Et afferent filios tuos in vlnis. Et aliqui hebrei dicunt q̃ significat brachium.

חֲצַף Chasaph. in lingua chaldaica significat vrgere siue temere agere seu ĩpudẽter agere. & inde מְחַצְפָא Machsepha. i. vrgens siue temeraria vel impudens. Dañ. 3. Et iussio regis vrgẽbat. Ponitur etiã pro crudeli. vt in eodẽ. 2. Et tam crudelis sentẽtia a facie regis esset egressa. Et etiam in predicto loco hebrei legunt. Impudẽs siue temeraria sñia.

חָצַר Chasar. clangere. vel canere. s. tuba. & scribitur cũ duplici sade. vt. 1. Paralip. 15. Sacerdotes clangebant tubis. 2. Paralip. 5. Et cũ eis cẽtumviginti canẽtes tubis. & in eodem. 7. Porro sacerdotes canebãt tubis ante eos. & in eodem. 29. Hi qui tenebant tubas erãt in officio suo. pro quo hebrei legunt. Et tube clangebant: siue vt ita dicã: tibicinabant. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum. & inde חֲצֹצְרָה Chasósra. i. tuba. vt Osee. 5. Clangite buccina in gabaa tuba in rama. & in plurali חֲצֹצְרֹת Chasósroth. i. tube vt Nu. 10. Fac tibi duas tubas argenteas. & in eodem. 31. Et tubas ad clangendum tradidit ei. Ps. 97. In tubis ductilib9. Item חָצֵר Chaser. Atrium. vestibulũ. villa. & reperitur generis cõis tam in singulari q̃ in plurali. Exo. 27. Facies & atrium tabernaculi. & in eodẽ. In latitudine uero atrii. & in eodem. 40. Circundabisq; atrium tẽtoriis. 2. Reg. 17. Qui habebat puteum in vestibulo suo. 3. Reg. 6. Edificauit atriũ interius. & in eodem. 7. Et atrium maius rotundũ. 2. Paralip. 7. Sanctificans quoq; salomon mediũ atrii. Ester. 1. In vestibulo horti & nemoris. & in eodem. 6. Amã quoq; exterius atrium domus regie intrauerat. Hiere. 26. Sta in atrio domus domini. & in eodem. 36. In vestibulo superiori in introitu porte noue. & in eodem. 37. Et mansit ieremias in vestibulo carceris. Ezech. 10. Et atrium repletum est splendore glorie domini. & in eodem. 40. Vsq; ad frontem atrii interioris. & in eodem. Et porta atrii interioris. & in eodẽ. Et introduxit me in atrium interius. & in eodem. Et vestibulum eius ad atrium exteri9. Et in eodem. 46. Porta atrii interioris que respicit ad orientem. & aliquãdo scribitur cũ he in fine. Hiere. 36. Et ingressi sunt ad regem in atriũ. & in plurali חֲצֵרִים Chaserim siue חֲצֵרוֹת Chaseroth. i. atria. vt. Ps. 85. Concupiscit & deficit anima mea in atria dñi. & in eodem. Quia melior est dies vna in atriis tuis. Ps. 99. Et atria eius in hymnis. Esa. 1. Vt ambuletis in atriis meis. Ponitur etiam pro villa vel oppido tam in singulari q̃ in plurali. Geñ. 25. Per castella & oppida eorum. Exo. 8. Et mortue sunt rane de domibus & de villis. Leuit. 25. Sin autem in villa fuerit domus que muros non habet. Nu. 34. Vnde egredientur confinia ad villam nomine Addar. Ios. 15. Ciuitates & ville earum. Esa. 24. In domib9 habitabit cedar. pro quo hebrei legũt. In villis siue in oppidis habitabit cedar. & inde חָצִיר Chasir. i. herba. fenum. 3. Reg. 18. Si forte possimus inuenire herbam. Iob. 8. Et ante omnes herbas arescit. & in eodem. 40. Fenum quasi bos comedet. ps. 103. Producens fenum iumentis. Ps. 129. Fiãt sicut fenum tectorum. Esa. 15. Quia aruit herba. & in eodem. 37. Et herba tectorum que exaruit. Et in eodem. 40. Omnis caro fenũ. & in eodem. 34. Et germinabunt inter herbas. Ponitur ẽt pro pascuis. siue pro virore. vt Esa. 34. Et erit cubile draconũ & pascua struthionũ. & in eodẽ. 35. Viror calami & iunci. Significat etiam porrũ. vt Nu. 11. Porriq; & cepe & allia.

חֹק Choc. lex. legitimum. preceptum. ritus. De quo vide in dictione sequenti.

חָקַק Chacac. decernere. statuere. precipere. leges condere. describere. depingere. exprimere. exarare. Prouer. 8. Et legum conditores iusta decernunt. Esa. 10. Ve qui cõdũt leges iniquas. vbi etiam pro legibus põitur חִקְקֵי Chicece. ac si diceret. ve qui decernunt decreta iniqua siue ve qui statuunt statuta iniqua. Esa. 22. Diligenter in petra tabernaculum tibi. Pro quo hebrei legunt. Describens vel exarans in petra tabernaculum suum. Ezech. 23. Imagines chaldeorũ expressas coloribus. & aliq͞n scribitur cum simplici coph. vt Iob. 4. Vt exarentur in libro stilo ferreo. Prouer. 8. Q͞n certa lege & gyro vallabat abyssos. & in eodem. Quãdo appendebat fundamenta terre. pro quo hebrei legunt. Quando statuebat vel decernebat siue describebat aut certa lege vallabat fundamenta terre. Esa. 30. Et in libro diligẽter exara illud. Ezech. 4. Et describes in eo ciuitatem ierusalem. Et inde מְחֻקָּק Mechucac. i. illud quod decernitur vel statuitur. pro quo btũs Hieronymus transtulit iudicia. vt Prouer. 31.

Ne forte bibant & obliuiscātur iudiciorū.& inde מחקק Mechochec.i.legislator aut legifer. doctor. dux. princeps. vt Nu.21.In datore legis & in baculis suis.Esa.33.Dominꝰ legifer noster.Ponitur etiā pro doctore. vt Deut.33.Qꝛ in parte sua doctor esset repositus.Item ponitur pro duce vel principe.vt Geñ.49.Nō auferetur sceptrū de iuda & dux de femore eius.Iudi.5.De machir principes descenderūt. Scribitur etiam sine mem in principio.vt in eodē.Cor meū diligit principes israel.& inde חקקי Chicheche.i.leges siue statuta.vt Esa.10.Ve qui condunt leges iniquas. Et secūdū hebreos significat etiā cogitationes.vt Iudi.5.Vbi nos legimus magnanimorū reperta est cōtētio.Pro quo ipsi legūt. Magne cogitationes cordis uel exarationes cordis.& inde חק Choc siue חקה Chuca vl' חקת Chucath.i.lex.legitimū. preceptū. ritꝰ.cultus.ius.cerimonia. statutum. cōsuetudo. terminus.& est cōmunis generis tam in singulari ꝙ̄ in plurali.Geñ.47.Et factum est quasi in legem.Exo.12. Et celebrabitis eam domino in generationibus vestris cultu sempiterno.i.lege vl' ritu sempiterno.& in eodem. Et custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. & in eodē.Custodi verbum istud legitimū tibi & filiis tuis. & in eodem.Hec est religio phase.i.lex siue ritus phase.& in eodem.13.Custodies huiuscemōi cultum statuto tēpore. & in eodē.28.Legitimū sempiternū erit Aaron & filiis eius. & in eodē.29.Cedetq; in partē Aaron & filiorū eius iure perpetuo.& in eo.30.Legitimū sempiternū erit ipsi & semini eius.Leuit.6. Legitimum sempiternū erit in generationibus uestris.& in eodē.7.Et dedi aaron & filiis eius lege perpetua.& in eodē.10.Quod datū est tibi & filiis tuis de oblationibus dñi.Pro quo hebrei legunt.Quia legitimum siue statutum est tibi & filiis tuis.& in eodē.16 Eritq; hoc vobis legitimum sempiternū.& in eodē.18.Nec in legitimis eorum ambulabitis.& in eodē.Et precepta mea seruabitis.& in eo.26.Si in preceptis meis ambulaueritis. Nu.9.Preceptū idem erit apud vos tam aduene ꝙ̄ indigene.& in eodē.19.Hec est religio victime.pro quo hebrei legunt.Hoc est legitimum legis siue hec est cerimonia legis.1.Reg.30.Et factū est hoc ex die illa & deinceps cōstitutū & prefinitum.Ps.2. Predicans preceptum eius.Ps.93.Qui fingis laborē in precepto.Ps.118.Ad custodiendas iustificationes tuas.pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Ad custodienda precepta tua.& in eodē. Iustificationes tuas custodiam.Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Precepta tua custodiā.Ps.148.Preceptū posuit & nō preteribit.Esa.24.Mutauerunt ius.Hiere.32.Et accepi librum possessionis signatū & stipulationes & rata.vbi ponitur pro rata.i. statuta vel determinata.& in eo.33.Et leges celo & terre nō posui.Ezech.20.Ergo & ego dedi eis precepta nō bona.& in eodem.36.Sacrificium dño legitimum iuge atq; perpetuum.& ponitur ibi plurale pro singulari. Mich.7.Longe fiet lex.Soph.2.Priusq; pariat visio.pro quo in hebreo habetur.Priusq; pariat lex siue preceptum aut ius.& in littera nostra debet legi.Priusq; pariat iussio. Quia sic est in biblis nostris antiquis.vnde beatus Hieronymus exponens predictū locū sic ait.Anteq; preceptū sequatur effectus. Significat etiā illud quod datur alicui ex statuto legis vel a natura aut ex consuetudine.vt in aliquibus locis predictis & Geñ.47.Quibus & statuta cibaria ex horreis publicis prebebantur.Prouer.30. Tantūmodo victui meo tribue necessaria.i.cibaria statuta ex natura.& in eodē.31. Deditq; predam domesticis suis & cibaria ancillis suis.i.statuta cibaria Ponitur etiā pro termino.vt Iob.14. Cōstituisti terminos eius qui preteriri non poterunt.& in eodē.26. Terminum circundedit aquis.& in eodem.38.Circundedi illud terminis meis.Esa.5.Et aperuit absq; vllo termino. Item ponitur pro tempore.i.pro tempore statuto.vt Iob.14.Et cōstituas mihi tempus in quo recorderis mei.Ponitur etiā p voluntate.vt Iob.23.Cum expleuerit in me voluntatem suam Sed etiam in hoc loco hebrei legunt.Cum expleuerit terminum meum siue ius vel legem meam.Item ponitur pro sinu.vt in eodem.23.Et in sinu meo abscondi verba oris eiꝰ. Vbi p sinu pōitur in hebreo חק Chuc p חיק Chec.

חקה Chaca.depingere.describere.sculpere.considerare.vt Ezech.23.Cūq; vidisset viros depictos in pariete. & inde מחקה Mechuche.i.sculptū siue depictū.pro quo btūs Hieronymus transtulit.Regulam.vt.3.Reg.6.Opere quadro ad regulam.Ponitur etiam pro considerare.vt Iob.13. Et vestigia pedum meorum considerasti.Sed etiā in predicto loco hebrei legunt.Descripsisti vel sculpsisti. Vide etiā de hoc in dictione precedenti.

חקר Chacar.querere.inuestigare.scrutari.explorare.considerare.supputare.probare.Deut.13.Quere sollicite & diligenter.Iudi.18.Vt explorarent terram & diligenter inspicerent.i.diligenter inuestigarent vel considerarent.& in eodem.Dixerūtq; eis ite & cōsiderate terram.1.Reg.20. Si inuestigauero sententiam patris mei.1.Paralip.19.Vt inuestigent & scrutentur terram tuā.2.Paralip.4.Ita vt ignorarent pondus eris.Pro quo hebrei legunt.Non poterat inuestigari pōdus eris.Et est sensus sicut in littera nr̄a.Iob.5. Vt inuestigauimꝰ ita est.& in eo.28.Et enarrauit & preparauit & inuestigauit.& in eodem.29.Et causam quam nesciebam diligētissime inuestigabam.Ps.43.Nōne deus requiret ista.Prouer.18.Et venit amicus eius & inuestigauit eum & in eodē.25.Gloria regū inuestigare sermonē.& in eo.28 Et pauper prudens scrutabitur eū.Eccl's.12.Et inuestigans composuit parabolas multas.Threñ.3.Et queramus & reuertamur ad dominū.Ponitur etiam pro supputare.vt Hiere.46.Succiderūt saltum eius ait dominus quia supputari non potest. Significat etiam probare.vt.Ps.138. Dñe probasti me.Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit.Dñe inuestigasti me.& in eodem. Proba me deꝰ & scito cor meū.& etiā beatus Hieronymꝰ in hoc loco trāstulit.Scrutare me deus & cognosce cor meum.& inde חקר Checher.i.inuestigatio vl' scrutatio.vt.Ps.144.Et magnitudinis eius nōn est finis.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.Et magnitudinis eius nō est inuentio.i.non est inuestigatio vl' scrutatio.Prouer.25.Celum sursum & terra deorsum & cor regum inscrutabile.pro quo hebrei legūt.Et cordis regum non est scrutatio.i.nō est eius scrutari supradicta.Potest etiam legi sicut est in littera nostra.& in eodem.Sicut qui mel multum comedit non est ei bonum:sic qui scrutator est maiestatis opprimetur a gloria.Esa.40.Nec est inuestigatio sapientie eius.Ponitur etiam pro vestigiis.vt Iob.11.Forsitan vestigia dei comprehendes. Pro quo hebrei legunt. Forsitan inuestigationem vel scrutationem dei comprehendes.

חרר Charar.arere.exsiccari.succēdi.estuare.irasci: siue irasuccendi.Et cōmuniter scribitur per simplicem res. vt Iob.30.Et ossa mea aruerunt pre caumate. Scribitur in predicto loco cū he in fine.& aliqñ scribitur cū nun in principio.s.quando est verbum passiuum prime coniugatiōis. vt.Ps.68.Rauce facte sunt fauces mee.pro quo he.le. Aruit siue exiccatum est guttur meū. Vnde beatꝰ Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Exasperatū est guttur meū. Ps.101.Et ossa mea sicut cremium aruerunt.i.exsiccata sūt. Hiere.6.Defecit sufflatorium in igne.i.combustū vel succensum est.Ezech.15.Et medietas eius redacta est in fauillam.pro quo hebrei legunt.Et medietas eius exsiccata est siue exaruit vl' succēsa est.& in eo.Quāto magis cum illud ignis deuorauerit & consumpserit.i.succenderit.Pōitur ēt pro tabescere vel liquefieri.vt Ezech.24.Et ossa tabescent & in eodē. Vt incalescat & liquefiat es eius.Sed etiā in predictis locis hebrei dicūt ꝙ significat exsiccare vel succēdere. Itē ponitur p insanire.vt Esa.24.Ideoq; insanient cultores eius.Et etiā in predicto loco hebrei legunt. Arescent vl' succendentur habitatores eius.Potest etiā legi sicut est in littera nostra.Nā significat etiā furere vel irasci quod est idē qꝺ insanire.De quo vide infra in dictione חרה Chara.& inde חררים Charerim.i.siccitas.vt Hiere.17.Sed habitabit in siccitate in deserto.& scribitur pluraliter in hebreo in predicto loco:& nunq; reperitur in numero singulari.duplicatur ēt aliqñ littera cheth & dr̄ חרחר Charchar.i.incēdit vel succendit.vt Prouer.26.Sic homo iracundus suscitat rixas idest succendit vel incendit rixas.& inde חרחר Charchur. idest morbus ardens siue ardor. Deut.28. Ardore & estu & aere corrupto.

חרב Charab.arere. exsiccare. vastare. desolare. destruere. dissipare.desertum facere.siue desertum esse. Geñ.8. Primo mense prima die mēsis imminute sunt aque. Pro quo hebrei legunt.Exsiccate sunt aque.& in eo. Vidit ꝙ exsiccata esset superficies terre.Iudi.16.Si septem neruiceis funibus necdū siccis.Iob.14.Et fluuiꝰ vacuefactus arescat.Pro quo hebrei legunt.Et fluuiꝰ exsiccetur & arescat.Esa.19.Et fluuius desolabitur.i.arescet atq; siccabitur. & in eo.37. Et siccaui vestigio pedis mei omnes riuos aggerum. & in eo.44.Qui dico profundo desolare.Pro quo hebrei legunt. Qui dico pfunditati.s.maris vel fluminis arescere vel exsiccare.Potest etiā legi sicut est in littera nostra:quia est equiuocū ad vtrūq;.& in eodē.51.Nunquid nō tu siccasti mare. Hiere.51.Et desertum faciam mare eius.i. exsiccabo mare eius. Osee.13. Et desolabit fontē eius.i.exsiccabit. Nañ.1. Et oīa flumina ad desertum deducens. Pro quo hebrei legunt.Et oīa flumina exsiccans siue arefaciens.& inde חרבה Charaba.i.siccū aridū siue arida.vt Geñ.7.Et cūcta in quibus spiraculū vite est in terra mortua sunt.Pro quo hebrei legunt.Et cuncta in quibus spiraculū vite est in arida mortua sunt.Exo.14.Et vertit mare in siccum. Leuit.7. Siue oleo conspersa siue arida fuerit.Prouer.17.Melior est buccella sicca cum gaudio.Eze.30.Et faciā alueos fluminū aridos.& inde חרב Choreb.i.siccitas.calor.estus.vt Iudi.6.Et in omni terra siccitas.& in eodem.Oro vt solum vellus siccum sit.& in eodem.Et fuit siccitas in solo vellere. Esa.25. Vmbraculū ab estu.& in eo.Sicut estus in siti.& in eodē.Et quasi calore sub nube torrente.Hiere.5. Siccitas super aquas eius.Aggei.1.Et vocaui siccitatē super terram.Scribitur et cum puncto segol in prima syllaba & dicitur חרב Chereb. idest estus.vt Deut.28.Ardore & estu. Scribitur etiam cū nun & dicitur חרבון Charbon.i.siccitas vel estas.Ps.31. Dū confringitur spina.pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Cum exarserit estas.Itē חרב Charab.Deuastare.desolare.destruere.dissipare.desertum esse. Iudi.16.Qui deleuit terram nostrā.i.deuastauit vel desolauit.Nee.2.Ciuitas domus sepulchrorū patrū meorum deserta est.Esa.34.A generatione in generationem desolabitur.& in eodē.37.Desertas fecerunt reges assyriorū terras & regiones earum.& in eodem.49.Destruentes te & dissipantes a te exibunt.& in eodem.60.Et gētes solitudine vastabuntur.Hiere.2.Et porte eius desolamini vehementer. & in eodē.26.Et vrbs ista desolabitur. & in eodem. 33. In loco isto quem vos dicitis esse desertum.& in eodē.50. Dissipa & interfice quos post eos sunt.& in eo. Dissipate vniuersos fortes eius.Ezech.6. Vrbes deserte erunt.& in eodē Et dissipabuntur & interibunt are vestre.& in eodem.26. Implebor:deserta est.& in eodem.Cum dedero te vrbē desolatā.Soph.3.Desertas feci vias vestras.Aggei.1.quia domus mea deserta est.& inde חרב Choreb.i. destructio siue destructum vel desertū. solitudo.vt Esa.61.Et instaurabūt ciuitates desertas.Quod in hebreo legitur singulariter.s. ciuitates destructiōis.i.ciuitates destructas vel desertas sicut est in littera nostra. Eze.29. Et erit terra egypti in desertum & in solitudinem.Soph.2.Et coruus in superliminari. Pro quo hebrei legunt.Et destructio in superliminari.Sed si scribatur cum aym in prima tūc significat coruū. & in plurali חרבות Charboth siue חרבות Charaboth.i. destructiones aut destructa vel deserta.vt Esa. 48. Non sitierunt in deserto.Quod in hebreo legitur pluraliter.s.in desertis.vel secundū primā significationem in siccitatibus. & in eodē.61.Et edificabunt deserta a seculo.Ezech.13. Quasi vulpes in deserto.pro quo he.le. In desertis.& in eo.36. Torrentibus vallibusq; & desertis parietinis.& in eo.Et instaurauero ruinosa.pro quo he.le.Et edificabuntur deserta & in eo.Et ciuitates deserte & destitute.Ps.108.Et eiiciātur de habitationibus suis.pro quo beatꝰ Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē trāstulit. Et exquirātur in parietinis suis.Scribitur etiam cum mem vel nun & dicitur מחרבות Machoraboth siue נחרבת Necheraboth.vt Ezech. 29.Et ciuitates eius in medio vrbium subuersarum.vbi ponitur pro subuersis.& in eodem.30.Et vrbes eius in medio ciuitatum desertarum erunt.& inde חרב Chareb siue חרב Chereb.i.gladius.ensis.culter.mucro.& secundū hebreos est genus ad omnia ferramenta acuta quibus scindimus. Geñ.3.Et flāmeum gladium atq; versatilem. & in eo. 27. Viues in gladio.& in eo.48.Quam tuli de manu amorrei in gladio & arcu meo. Exo.5. Ne accidat nobis pestis aut gladius.& in eodem.20.Si enim leuaueris cultrū tuum super eum polluetur. Leuit.26.Et gladius non transibit terminos vestros.Nu.22.Cernens asina angelum stantem in via euaginato gladio. Deut.33.Scutum auxilii tui & gladius glorie tue. Iudi.3.Qui fecit sibi gladium ancipitem.& in eo. Et tulit sicam de dextero femore suo.idest & tulit gladium.& in eodem.7.Gladius domini & gedeonis.1.Reg.13.Non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi.2. Reg.2. Nūsq; ad internitionem tuus mucro deseuiet.Iob.41.Cum apprehenderit eum gladius non subsistet. Ps.36.Gladium eorum intret in cor ipsorum.Ps.43.Neq; enim in gladio suo possederunt terram.Esa.27.In die illa visitauit dominus in gladio suo.Hiere.4.Et ecce peruenit gladius vsq; ad animam.& in eodem.33.Et ad munitiones & ad gladium.& in eodem.47.Vsquequo cōcides o mucro dñi.Ezech.5.Sume tibi gladium acutum radentē pilos.& in eo. 21. Mucro euagina te.& in plurali חרבות Charboth siue חרבות Charaboth.vt Iosue.5.Fac tibi cultros lapideos.3. Reg. 18. Incidebant se iuxta ritum suum in cultris & lanceolis.Esa.2.Et cōflabunt gladios suos in vomeres.Ponitur etiam pro instrumentis ferreis acutis quibus muri destruuntur.Pro qꝰ btūs Hieronymus transtulit Armaturā.vt Ezech.26.Et turres tuas destruet in armatura sua.& inde verbum חרב Charab. Quod significat pugnare.siue trucidare.vt.4. Reg.3. Pugnauerunt reges contra se & cesi sunt mutuo.

חרג Charag.contrahere.constringere.vt.2.Reg.22.Et cōtrahentur in angustiis suis.& solum inuenitur in predicto loco.& in lingua chaldaica significat timorem.

חרגל Chargol.species volatilis quattuor habēs pedes.pro quo beatus Hieronymus transtulit. ophimachū. vt Leuit.11. Atacus atq; ophimachus.& solū inuenitur in pre dicto loco.& dicunt aliqui hebrei q; est genus locuste.

חרד Charad.pauere.formidare. timere. expauescere. obstupescer.admirari.terrere. tremer.cōmoueri.vt Geñ. 17. Expauit isaac stupore vehementi.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Iudi.7.Qui formidolosus & ti midus est.& in eodē. Turbato omni exercitu. pro quo he brei legūt.Et omnē exercitum pauere fecit: siue exterruit. 1.Reg.4.Erat aūt cor eius pauens ,pro arca domini.& in eo. 13.Et omīs populus perterritus est qui sequebatur eum.& in eodē.14.Sed & omīs populus stationis qui ierāt ad pre landū obstupuit.& in eodem.16.Et admirati sūt seniores ciuitatis.2.Reg.17.Percutiam eū: cūq; fugerit omnis populus qui cum eo est percutiam regem desolatum.pro quo hebrei legunt.Terrebo eum & omnem populū qui cum eo est: & percutiam regem solū.3.Reg.1. Territi sunt ergo & surrexerunt.Iob.11.Et non erit qui exterreat. & in eo. 37. Super hoc expauit cor meū.Esa.19.Et stupebunt & timebunt a facie cōmotionis manus dñi.& in eodem.66.Audite verbum domini qui tremitis ad verbum eius.Ezech. 30 Egredientur nuncij a facie mea ad conterendā ethiopiam. Pro quo hebrei legunt. Ad terrendam siue ad exterrendā ethiopiam: vel vt contremiscere faciant ethiopiam: siue vt expauescere faciant ethiopiam.& in eo.32. Et obstupescēt reges singuli pro anima sua.Osee.11.Et formidabunt filii maris. & in eodē pōitur pro auolare.vbi dicitur. Auolabūt quasi auis ex egypto.Pro quo hebrei legunt.Mouebuntur siue cōmouebūtur q̄si auis ex egypto.i.velociter cōmouebuntur pre timore vel terrore. Ponitur etiā pro laborare vel ministrare: quod est motus quidam.vt.4.Reg.4. Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis.pro quo hebrei legunt. Ecce laborasti pro nobis omnē laborem istū. Siue ecce ministrasti pro nobis omē ministerium istud. vbi pōitur verbum & nomen ab eo deriuatum.& inde חרדה Charada.i. stupor.tremor.terror.timor.vt Geñ.27. Stupore vehemēti & vltra q̄ credi potest admirans ait.Ezech.26.Et induētur stupore.vbi ponitur in hebreo חרדות Charadoth in numero plurali.Ponitur etiam in nostra translatione pro miraculo quod est res stupenda.1.Reg.14.Et factum est mira culum in castris.& in eodem.Et factum est quasi miraculū a deo.Prouer.29.Qui timet hominem cito corruet.pro q̄ hebrei legunt.Timor siue tremor hominis dabit ruinam. & est sensus sicut in littera nostra.

חרה Chara.irasci.indignari.furore succēdi.emulari.Geñ. 4.Quare iratus es.Exo.32.Cur domine irascitur furor tuus contra populū tuum. Deut.11.Iratusq; dñs claudat celum.& in eodē. 31. Et irascetur furor meus contra eum. 2.Reg.22.Qm̄ iratus est eis.& in eodem.24.Et addidit furor dōmini irasci contra israel.4.Reg.22. Iratus est furor eius contra iudam.Iob.32.Porro aduersum amicos ei9 indignatus est.Ps.123.Cum irasceretur furor eorum in nos. Ione.4.Putas ne bene irasceris tu.Zach. 10. Super pastores iratus est furor meus.Scribitur etiā sine he. vt Geñ. 4. Iratusq; est cain vehementer.Exo.32.Iratusq; valde proiecit de manu tabulas.Nu.12.Iratusq; contra eos abiit. Scribitur etiam cum nun in principio.f.q̄n est verbum passiuū prime coniugationis.Pro quo beatus Hieronymus trāstu lit pugnare.vt Canti.1.Filii matris mee pugnauerunt con tra me.Esa.41.Omnes qui pugnant aduersum te. Vide et de hoc supra in dictiōe חרר Charar.Inde חרי Chori.i. ira. vt Exo.11.Et exiuit a pharaone iratus nimis. pro quo hebrei legunt.Et exiuit a pharaone cum ira furoris.Deut.30 Que est hec ira furoris ei9 immensa.& inde חרון Charon.ira. vt Exo.15. Misisti iram tuam.& in eo.32. Quiescat furor.ira tua & esto placabilis.4.Reg.22.Verūtamen nō est auer sus domin9 ab ira furoris sui magni.Ps.2.Et in furore suo conturbabit eos.Ps.84.Auertisti ab ira indignationis tue Ponitur etiam חרה Chara pro emulari.vt Ps.36.Noli emulari in malignātibus.& in eo. Noli emulari in eo qui p̄sperratur in via sua. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit Contendere. & inde verbū tertie coniugationis.f.החרה Hechera.Pro quo beatus Hieronymus transtulit.In monte.Nee.3.Post eū in monte edificauit Baruch filius Zachai. Quod potest legi sic.f.post eum emulatus.idest imitatus edificauit Baruch filius Zachai.vel secūdū primā significationē irat9.quia fortasse inuitus edificauit: tamen si pro littera cheth scribatur cū littera he: que est quasi eiusdem figure: vt dicatur ההרה Hahara tunc significat in monte sicut est in littera nostra.

חרז Charuz.monile.torques.& solum inuenitur in nūero plurali.f.חרוזים Charuzim vt Canti.1.Collum tuum sicut monilia.& secundum aliquos hebreos scribitur etiam cum aleph in principio loco cheth.Ezech.27. Vbi nos legimus cedros quoq; habebāt in negociationibus tuis.pro quo ipsi legunt.Monilia siue torques habebāt in negociationibus tuis.Sed melius in translatione nostra. De quo vide supra in dictione ארז erez.

חרחר Charchar.succendere.siue incitare.f.rixas vel iurgia De quo vide supra in dictione חרר Charar.

חרט Cheret.stilus: siue opus fusorium. Esa.8. Et scribe in eo stilo hominis. Exo.32. Formauitq; opere fusorio. Sed etiam in hoc loco hebrei legunt.& formauit eum stilo. scilicet ferreo.& inde חריטים Charitim.Pro quo beat9 Hieronymus transtulit Acus.f.ornamētū muliebre.Esa.3. Linteamina & acus. Ponitur etiam pro marsupiis vel saccis. vt 4.Reg.5. Ligauitq; duo talenta argenti in duobus saccis.

חרטם Chartom.hariolus.incantator. maleficus. vt Dañ. 2. Ab omni hariolo & mago.& in plurali חרטמים Chartumim .i.incantatores siue harioli aut malefici. Exo. 7.Fecerunt etiam ipsi per incantatiōes egyptiacas.& in eo dem.Feceruntq; similiter malefici egyptiorum.& in eodē. 8.Fecerunt aūt & malefici per incantationes suas similiter. & in eodem. Et dixerunt malefici ad pharaonem digit9 dei est.Dañ.2.Precepit aūt rex vt conuocarentur harioli.Ponitur etiam pro coniectoribus,vt Geñ.41.Misit ad omnes coniectores egypti.

חרך Charach.inuenire.Prouer.12.Non inueniet fraudulētus lucrū.& solū inuenitur in predicto loco.& dicūt hebrei q; significat inurere vel adurere siue assare.vnde in predicto loco ipsi legunt.Non inuret siue non assabit fraudulētus venationem suam. Quod sic exponitur ab hebreis: quasi dicat.Quidquid dolo vel fraude acquiritur velociter perībit nec fraudulentus fruetur eo. Alii vero dicunt q; significat stigmatizare siue signare.i.signa vel stigmata in rebus propriis ponere: vt inter alienas possint cognosci vel inueniri.& in lingua chaldaica significat adurere. Dañ.3. Et capillus capitis eorum non esset adustus.Item חרכים Charachim.cancelli.Canti.2.Prospiciens per cancellos. & solum inuenitur in numero plurali in predicto loco.

חרל Charul.sentis.vrtica.spina. Iob.30. Et esse sub sentibus delicias computabant. Prouer.14. Et ecce totum repleuerant vrtice. Soph.2. Siccitas spinarū & aceruū salis.

חרם Charam.delere.destruere.desolare.occidere. anathematizare.deuouere. cōsecrare. Nu.21. Delebo vrbes

eius. Esdre.10. Auferetur vniuersa substantia eius. Pro q̄ hebrei legunt. Destruetur vniuersa substantia eius: siue occidentur vniuersa pecora eius. Esa.11.Et desolabit dñs linguam maris egypti. Item significat occidere siue interficere. vt Exo.22.Qui immolat diis occidetur. Nu.21. Quem ille interfecit subuertis vrbibus eius. Iof.6.Et interfecerūt omnia que erant in ea.& in eodē.10. Regem q; illius interfecit.& in eodē. Sed omne quod spirare poterat interfecit. Hiere.50. Dissipa & interfice. & in eodē. Et interficite eā. Item significat anathematizare. vt Iof.6. Vos aūt cauete ne de his que precepta sūt quippiam cōtingatis & sitis pre uaricationis rei: & omnia castra israel sub peccato sint.pro quo hebrei legunt. Vos aūt cauete ab anathemate ne anathematizemini: & accipiatis de anathemate: & ponatis castra israel in anathemate.Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Ponitur etiā pro consecrare vel deuouere aliqd dño: ne quis eo fruatur q̄si sit anathema. Leuit.27. Et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum.& in eo. Omne quod domino consecratur siue homo fuerit siue animal. & in eo. Quidquid semel fuerit consecratum sanctum sanctorum erit domino.& inde חרם Cherem.i.cōsecratio. anathema: occisio. interfectio. rete. siue sagena. vt Leuit. 27. Et omnis consecratio que offertur ab homine nō redimetur. pro quo he.le.Et omnis consecratio que cōsecratur vel deuouetur ab homine.vbi ponitur verbum & nomē ab eo deriuatum.Nu.15. Omne quod ex voto reddiderint filii israel tuum erit.Pro quo he.le. Omnis consecratio.i.omne quod deuouetur in israel.f.domino: tuum erit.& cōmuniter ponitur pro anathemate. Deut.7. Ne fias anathema sicut & illud est.& in eodem. Quia anathema est.& in eo.13. Et non adherebit de illo anathemate quicq̄ in manu tua. & Iof.6. Sitq; ciuitas hec anathema.& in eo. Tuleruntq; de anathemate.& in eo. Quia pollut9 est anathemate. Zach. 14. Et anathema non erit amplius. Malach.4. Et percutiā terram anathemate. scribitur etiā cum he in fine. vt Nu.21 Et vocauit nomen loci illius horma.i.anathema. Item ponitur pro morte vel interfectiōe. vt.3.Reg.20. Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua. Esa.14. Et sup populum interfectionis mee ad iudicium. Mich.7. Vir fratrē suum: ad mortem venatur. Significat etiam rete vel sagena quibus aues vel pisces capiuntur. vt Eccs.7. Que laqueus venatorū est & sagena cor eius. Ezech.26. Siccatio sagenarum erit in medio maris. Abach.1. Traxit illud in sagena sua.& in eodem. Propterea immolabit sagene sue. Itē חרום Charum.i.ille qui habet maculam in naribus.f.qui habet nasum grandiorem vel minorem quam homines communiter hñt.vt Leuit.21. Si vel paruo vel grādi vel torto naso.

חרמש Chermes.falx.Deut.23.Falce autem non metes. & solum inuenitur in predicto loco.

חרס Chéres.sol.vt Iob.9. Qui precipit soli & nō oritur. Scribitur etiam cum he in fine.& dicitur חרסה Charsa.vt Iudi.14. Die septimo ante solis occubitum. & inde חרסית Charsith.i.orientalis secundū hebreos. vt Hiere.19 Iuxta introitū porte fictilis. Pro quo hebrei legunt. Iuxta introitum porte orientalis. Potest etiam deriuari a dictiōe חרש Chares. Que significat testam siue fictile: quia secūdū hebreos frequenter ponitur littera sin cum apice cibboleth pro littera samach.vnde beatus Hieronymus in explanationibus super Esaiam capi.19. sic ait. Chéres enī verbū ambiguum est & testa dicitur & sol. eo q̄ vtrūq; areat & siccum sit. hec Hieronymus. Item חרס Cahres.i. prurigo.Deut.28. Scabie quoq; & prurigine.

חרף Charaph.exprobrare.improperare.blasphemare. cōuiciari.ignominiam facere.reprehendere. morti uel discrimini se offerre. hyemare. Iudi.8. Super quibus exprobrastis mihi dicentes.1. Reg.17. Ego exprobraui agminibus israel hodie.& in eo. ad exprobrādū enī israel ascēdit. & in eodem. Quis est enim hic philistheus incircuncisus qui exprobrauit aciem dei viuentis.2.Reg.22. Et blasphemauit israel.& in eo.23. Quando exprobrauerunt philistiim.4. Reg.19. Cui exprobrasti & quem blasphemasti. Ps.41. Exprobrauerunt mihi qui tribulant me inimici mei. Ps.54. Qm̄ si inimicus me9 maledixisset mihi. pro quo btūs Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit. Non enī inimicus exprobrauit mihi.Ps.68. Et opprobria exprobrātium tibi ceciderunt super me. Ps.73. Vsq; quo deus improperabit inimicus. Ps.118. Et rñdebo exprobrātib9 mihi verbū. Prouer.27. Vt possim exprobrāti respōdere sermonem.& inde חרפה Cherpa.i.opprobrium.improperiū.ignominia vt Geñ.30. Abstulit de9 opprobrium meū.1.Reg.17. Et tu lerit opprobriū de israel.2.Reg.13. Ego enī ferre non potero opprobriū meū.Ps.21. Opprobriū hoīm & abiectio plebis.Ps.68. Improperium expectauit cor meū.Esa.4. Aufer opprobrium nostrū.& in eo.20. Ad ignominiam egypti.& in plurali חרפות Cherphoth siue Charaphoth Ps.68. Et opprobria exprobrantiū tibi. Dañ.12. Alii in op probriū vt videant semp. Q̄d in hebreo legitur pluraliter scilicet in opprobria. Significat ēt reprehēdere.vt Iob.27 Neq; enī reprehēdit me cor meū. Et secūdū hebreos significat etiā desponsare. vt Leuit.19. Pro eo q̄d nos habemus Que sit ancilla etiā nobilis.hebrei legunt. Que sit ancilla desponsata viro. Sed nō habet simile vnde significet desponsare. Significat ēt offerre se discrimini vel morti. vt Iudi.5. Zabulon vero & Neptalim obtulerunt animas suas morti. Item חרף Charaph.i.hyemare. vt Esa.18. Et oēs bestie terre super illū hyemabunt. & inde חרף Choreph.i.hyems.vt Geñ.8. Estas & hyems. Amos.3. Et percutiā domū hyemalem cū domo estiua. Zach.14. In estate & hyeme erūt. Item ponitur pro frigore. vt Prouer.20. Propter frig9 piger arare noluit. Ponitur etiā pro iuuētute vel adolescētia. vt Iob. 29. Sicut fui in diebus adolescentie mee.

חרץ Charas.mutire.latrare.inire prelium.decernere.prescindere.decidere.Exo.11. Apud oēs aūt filios israel non mutiet canis. Iof.10. Nullus contra filios israel mutire ausus est.& aliqui hebrei exponūt pro mutire.f.mouere linguam & exacuere. Itē significat inire preliū.vel secūdū hebreos exacuere se ad preliū. vt.2.Reg.5. Tūc inibis preliū. Itē ponitur pro decernere.vt.3.Reg.20. Hoc est iudicium tuū quod ipse decreuisti.& inde נחרצה Nechersa.i. concisa vel decisa. pro quo beatus Hieronymus transtulit Abbreuiationē. Esa.10. Consumationē enim & abbreuiatiōnem dñs deus exercitū faciet.& in eo.28. Consumationē enim & abbreuiationem audiui. Quod hebrei exponunt consumationē decisam uel definitam.& inde חרוץ Charus.i. precisio vel concisio aut abbreuiatio. Iob.14. Breues dies hominis sunt. Esa.10. Consumatio abbreuiata.i.decisa vel definita. Ioel.3. Populi in valle cōcisiōis.& in eo. Quia iuxta est dies dñi in valle cōcisionis. Significat etiā חרוץ Charus secūdū hebreos hominē rectū & iustum vel diligentē cui9 opera sunt decisa & definita ratiōe & intellectu. Pro q̄ btūs Hieronymus trāstulit forte vel robustū. vt Prouer.10. Manus aūt fortium diuitias parat.& in eo.12. Manus fortium dominabitur.& in eo.21. Cogitatiōes robusti semp in abūdantia. Ponitur etiā pro diligente vel sollicito. Itē חרץ Charus.significat instrumentū quo frumentum trituratur siue excutitur: eo quod est acutum & scindit fruges. vt Esa.28.

Non enī in ferris triturabitur git. vbi ponitur pro ferris. & in eo. 41. Ego posui te quasi plaustrum triturans. vbi poni tur pro triturāte. & in plurali חרצות Charusoth. i. plaustra quibus trituratur. vt Amos. 1. Eo qđ triturauerunt in plau stris ferreis galaad. & inde חריצי Charise. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Carpēta. vt. 2. Reg. 12. Et circūegit super eos ferrata carpenta. f. scindētia. & 1. Paralip. 20. Et fe cit super eos tribula & trahas & ferrata carpēta transire. Po nitur etiam חריצי Charise pro caseis vł pro formelis casei. vt. 1. Reg. 17. Et decem formelas casei has deferes. pro quo hebrei legunt. Decē caseos lactis hos deferes. ponitur ēt חרוץ Charus pro habēte cicatricē. vt Leuit. 22. Si cicatricem ha bens si papulas. Item חרוץ Charus. i. menia siue murus: eo quod in parte supiori tendunt ad acuitatē. Dañ. 9. Edifica bitur platea & muri. Item חרוץ Charus. i. aurū. vt Iob. 41. Sternet sibi aurū quasi lutum. Ps. 76. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. Prouer. 3. Melior est acquisitio eius ne gociatione auri. & in eo. 8. Doctrinā magis q̄ aurum eligi te. & in eo. Melior est fructus eius auro & lapide precioso. & in eo. 12. Et substantia hominis erit auri preciū. Zach. 9 Et aurū vt lutū platearū. Itē חרץ Charas in lingua chaldai ca significat lumbū vel renes. Dañ. 15. Et compages renum eius soluebantur.

חרצב Charsub. nodus siue colligatio. & solum inuenitur in nūero plurali. f. חרצבות Charsuboth. vt Esa. 58. Dissolue colligationes impietatis. Ps. 72. Quia non est re spectus morti eorū. pro quo he. le. Quia nō sūt colligatio nes siue vincula morti eorū. Beatus Hieronymus in psal terio iuxta he. ve. transtulit. Quia nō cogitauerūt de mor te sua. i. nō sunt eis colligantia & innodationes morti eorū.

חרצן Charsan. acinus. i. granulū vue. & solū inuenitur in numero plurali. vt Nu. 6. Ab vua passa vsq; ad aci num. pro quo hebrei. le. Ab acinis vsq; ad folliculū. f. vue.

חרק Charac. fremere. frendere. stridere. f. dentib⁹. vt Iob. 16. Infremuit cōtra me dentibus suis. Ps. 34. Frēdue runt super me dentibus suis. Ps. 36. Et stridebit sup eū den tibus suis. Ps. 111. Dentibus suis fremet & tabescet. Threñ. 2 Et fremuerunt dentibus.

חרש Charas. silere. tacere. dissimulare se audire. obsurde scere. tacitū cogitare. arare. Geñ. 34. Siluit donec ve nirent. Nu. 30. Et tacuerit voti rea erit. & in eo. Qua die au dierit vir & nō cōtradixerit: voti rea erit. Pro q̄ he. le. Qua die audierit vir & tacuerit: voti rea erit. & est idē sensus cū littera nostra. & in eo. Si audierit vir & tacuerit. & in codē. Q̄d si audiens vir tacuerit. Iudi. 16. Et ibi tota nocte cū si lentio prestolabantur. pro quo. he. le. Et siluerūt ibi tota no cte. 1. Reg. 7. Ne cesses ꝓ nobis clamare ad dñm deū nīm. idest ne sileas a clamore. Nec. 5. Et siluerunt nec inuenerūt quid responderent. Iob. 11. Tibi soli tacebūt hoies. & in eo. 41. Non parcam ei. Pro quo he. le. Non tacebo mendacia eius. Ps. 27. De⁹ me⁹ ne sileas a me. Ps. 34. Vidisti dñe: ne sileas. Ps. 38. Ne sileas q̄m aduena ego sum apud te. Ps. 49 De⁹ noster nō silebit. Esa. 41. Taceant ad me insule. & in eo. 42. Silui patiens fui. Soph. 3. Silebit in dilectiōe sua. Item significat dissimulare se audire: vel obsurdescere. vt. 1. Reg. 10. Ille aūt dissimulauit se audire. Mich. 7. Et aures eorum surde erūt. & inde חרש Cheres. i. surdus. Exo. 4. Aut quis fabricatus est mutū & surdū. Leuit. 19. Non maledices sur do. Ps. 37. Ego aūt tanq̄ surdus non audiebā. Ps. 57. Sicut aspidis surde. Esa. 29. Et audient in die illa surdi verba le gis. & in eo. 35. Et aures surdorum patebunt. & in eo. 42. Surdi audite. & inde חרש Cheres. i. tacite siue clam. pro q̄ beatus Hieronymus transtulit in abscondito. Ios. 2. Misit igitur Iosue filius nun de sethim duos viros exploratores in abscondito. Item חרש Charas. i. tacite cogitare: vel tacite cōtemplari. vt Geñ. 24. Ipse aūt cōtemplabatur eam taci te. 1. Reg. 23. Quia prepararet ei saul clā malū. i. tacite cogi taret. Iob. 4. Quin potius vidi eos qui operantur iniquita tem. pro quo he. le. Quin potius vidi cogitantes iniquita tem. Prouer. 3. Ne moliaris amico tuo malū. pro quo he. le. Ne cogites contra amicū tuū malū. & in eo. 6. Cor machi nās cogitationes pessimas. i. cogitans. & in eo. 12. Dol⁹ in corde cogitantiū mala. & inde חרש Charas siue חורש Cho res. i. faber. artifex. opifex. siue industrius. vt Geñ. 4. Qui fuit malleator & faber. 1. Reg. 13. Porro faber ferrarius nō in ueniebatur in omi terra israel. 2. Reg. 5. Artifices lignorū artificesq; lapidum. 3. Reg. 7. Artificem erarium & plenū sapientie. 4. Reg. 24. Et omnē artificē & inclusorem. 1. Pa ralip. 4. Genuit ioab patrē vallis artificū: ibi quippe artifi ces erant. Esa. 44. Fabri enī sunt ex hoibus. & in eo. Faber ferrarius lima operatus est. & in eo. Artifex lignarius extē dit normā. Hiere. 29. Et faber & inclusor. Ezech. 21. Fabri cantiū interitū. Ponitur ēt pro sculptore. Exo. 28. Opere sculptoris & celatura gēmarii. Item pōitur pro architecto. Esa. 3. Et sapientem de architectis & prudētē eloquii mysti ci. & inde חרשת Charoseth. i. artificium siue fabrefactio. vt Exo. 31. Marmore & gēmis & diuersitate lignorū. pro quo hebrei legūt. Et in artificio lapidis & in artificio siue fabri catione lignorū. Est etiā חרשת Charoseth nomē proprium loci. vt Iudi. 4. Ipse aūt habitabat in charoseth gentiū. Itē חרש Charas. i. arare. vt Deut. 22. Nō arabis in boue simul & asino. Iudi. 14. Si non arassetis in vitula mea. Ps. 128. Su pra dorsum meū fabricauerūt pctōres. pro quo beat⁹ Hie ronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Sup ceruicem meā crauerūt arantes. Hiere. 26. Sion quasi ager arabitur. Ezech. 17. Exaratū super latitudinē cordis eorū. Amos. 6. Aut arari potest babalis. & inde חריש Charis. i. aratio siue tēpus arandi. Geñ. 45. Quibus nec arari poterit nec meti. Pro quo he. le. In quib⁹ nec erit aratio nec messis. Exo. 34 Die septimo cessabis arare & metere. pro quo he. le. Die se ptimo cessabis siue quiesces: in aratiōe & in messe quiesces 1. Reg. 8. Et aratores agrorū suorū. pro quo he. le. Et ad arā dū arationē suā. & inde מחרשת Machareseth. i. vomer siue aratrū. vt. 1. Reg. 13. Vt acueret vnusquisq; vomerē suum & ligonē & securim & tridentē & sarculū. vbi ponitur etiam pro sarculo. & in codē. Retuse erant acies vomerū. & inde חרישית Charisith. i. vehemēs aut validus ventus: secūdum hebreos: qualis solet accidere in tēpore arandi. Pro q̄ beat⁹ Hieronymus transtulit vrente. Ione. 4. Vēto calido & vrē ti. Item חרש Chores: virgultū densis frondibus. Ezech. 31 Et frondibus nemorosis. Ponitur etiā in translatiōe nostra pro aratro secundū aliam significationē supradictam. Esa. 17. Sicut aratra & segetes que derelicta sunt a facie filiorum israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legūt. Virgultū & ramū. vt dictū est supra in dictiōe אמר Amar: Inde חרשה Chorsa. i. siluanie. mus. salt⁹. vt. 1. Reg. 23. Porro dauid erat in deserto ziph in silua. & in eo. Et abiit ad dauid in siluā. & in codē. Mansitq; dauid in silua. & in eo. Ecce dauid lati tat apud nos i locis tutissimis silue. & in plurali חרשים Cha rasim. 2. Paralip. 27. Et i saltibus castella & turres. Itē חרש Cheres. cum apice ceboleth in littera sin. i. testa. testeus. ficti lis. vt Leuit. 6. Vas aūt fictile in quo cocta est confringetur. Iob. 2. Qui testa saniem radebat. Ps. 21. Aruit tanq̄ testa virtus mea. Esa. 16. Ad murū cocti lateris. vbi ponitur ꝓ co cto latere. & in eo. 30. Et non inuenietur de fragmentis ei⁹ testa. & in eo. 45. Testa de famiis terre. Pro quo he. le. Testa

de testis terre. & est idē sensus. Nā de insula samo afferebantur vasa testea que vasa famia appellabantur. Threñ. 4. Quomō reputati sunt in vasa testea. Ezech. 23. Et fragmē ta eius deuorabis. pro quo he. le. Et testas eius. i. fragmenta teste eius confringes. f. dētibus. Item חרש Chares. i. sol. vt Iob. 41. Sub ipso erunt radii solis. De quo vide supra in di ctione חרס Chares cum samach in fine. & solum in predi cto loco scribitur cū sin in fine loco samach.

חרת Charuth. sculpere. vt Exo. 32. Scriptura quoq; dei erat sculpta in tabulis.

חש Chas. festinare. De quo vide supra in dictione חוש Chus.

חשש Chasas. calor siue ardor. Esa. 5. Et calor flāme exu rit. & in eo. 33. Concipietis ardorem & parietis sti pulā. Hebrei vero dicunt q̄ significat quisquilias.

חשב Chasab. cogitare. existimare. putare. reputare. estima re. in precio habere. numerare. vel cōputare. aut sup putare. Geñ. 50. Vos cogitastis de me malum. & in eodem. Sed deus vertit illud in bonum. Pro quo hebrei legūt. Sed deus cogitauit illud in bonum. 2. Reg. 41. Quare cogita sti huiuscemodi rem. Ps. 34. Cogitantes mihi mala. & in eodem. Loquentes dolos cogitabant. Ps. 39. Domin⁹ solici tus est mei. i. cogitauit pro me. Ps. 40. Aduersum me cogi tabant mala mihi. Ps. 72. Existimabā vt cognoscerē hoc. Ps. 76. Cogitaui dies antiq̄s. Ps. 118. Cogitaui vias meas. Prouer. 16. Qui attōitis oculis cogitat mala. & i eo. 24. Qui cogitat mala facere. Ezech. 11. Hi sunt viri qui cogitant ini quitatē. Threñ. 2. Cogitauit dñs dissipare murū filie sion. Osee. 7. Et in me cogitauerunt malitiam. Amos. 6. Sicut dauid putauerunt se habere vasa cantici. Mich. 2. Ve qui co gitatis inutile. & in codē. Ecce ego cogito super familiam istā. Naum. 1. Quid cogitatis contra dominū. & in eodem. Ex te enī exiuit cogitans cōtra dñm. Ione. 1. Et nauis peri clitabatur conteri. pro quo he. le. Et nauis putabatur conte ri siue cogitabat conteri. i. viri nauis cogitabant nauem cō teri. Malach. 3. Timentib⁹ dñm & cogitantibus nomē eius. Itē significat reputare siue extimare. aut in precio habere. Geñ. 15. Et reputatum est ei ad iustitiā. & in codē. 31. Nōne quasi alienas reputauit nos. Nu. 18. Vt reputetur vobis q̄si oblationem primitiuorū. & in eo. Et reputabitur vobis q̄si de area & de torculari. & in eo. 23. Et inter gentes nō reputa bitur. Deut. 2. Terra gigantū reputata est. 1. Reg. 1. Estima uit ergo eā heli temulentā. 3. Reg. 10. Non erat argētū neq; alicuius precii putabatur in diebus salomonis. 2. Paralip. 9 Argentum in diebus illis pro nihilo reputabatur. Iob. 18. Quare reputati sumus vt iumenta. & in eo. 41. Estimauit abyssum quasi senescentem. Ps. 43. Estimati sumus sicut oues occisionis. Prouer. 17. Stultus si tacuerit sapiens repu tabitur. Esa. 2. Q̄m excelsus reputatus est ipse. & in eo. 13. Qui argentum non querant. i. non estiment: vł pro nihilo reputent illud. & in eo. 29. Et chermel in saltum reputabi tur: & in eo. 33. Non reputabit homines. & in eo. 53. Vnde nec reputauimus eum. & in codē. Et nos putauimus eum quasi leprosum. Threñ. 4. Quomō reputati sunt in vasa te stea. Item significat numerare siue supputare vel computa re. vt Leuit. 25. Cōputabuntur fructus ex eo tp̄e quo vendi dit. & in eo. Supputatis dūtaxat annis a tp̄e venditionis sue. & in eo. Ponet rationē cū eo iuxta annorū numerum. i. nu merabit vel supputabit cū eo. 4. Reg. 12. Et nō fiebat ratio iis hominibus qui accipiebat pecuniā. i. non numerabatur vel non supputabatur eis. & sequitur sed in fide tractabant eam. & in eo. 22. Verūtñ nō supputetur eis argentū. Ps. 31. Beatus vir cui non imputauit dñs peccatū. & inde מחשבה Machasaba siue מחשבת Machaseбeth. i. cogitatio: siue exi stimatio. Geñ. 6. Et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malū. Hiere. 18. Et cogito contra vos cogitationē. Ezech. 38. Et cogitabis cogitationē pessimā. & in plurali מחשבות Machasaboth. i. cogitationes. vt Exo. 31. Ad excogitandū quidquid fabre fieri potest. Pro quo he. le. Ad excogitan dum cogitationes ad faciendum. & in eo. 35. Ad excogitan dum cogitationes & faciendum. Iob. 5. Qui dissipat co gitationes malignorū. Ps. 39. Et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Ps. 55. Aduersum me oēs cogitatiōes eorū. Esa. 55. Non enī cogitationes mee cogitationes ve stre. Hiere. 11. Quia cogitauerunt super me cogitatiōes. & in eo. 18. Venite & cogitemus cōtra ieremiā cogitationes. & idē חשב Choseb. i. polymitari⁹ siue op⁹ polymitariū vł plumariū. eo q̄d fit multa cogitatiōe & industria. Exo. 26. Opere plumario facies. & in eo. 28. Opere polymito. & in eo. 35. Vt faciat opera abietarii & polymitarii & plumarii. & inde חשב Cēseb. i. ipsa cōtextura ingeniosa & subtilis. vt in eo. 28. Ipsa quoq; textura & cūcta operis varietas. Scri bitur etiam cū mem in principio. & dicitur מחשבת Macha sabeth. i. illud quod subtiliter excogitatur vel adinuenitur. vt in codē. 35. Quidquid fabre adinueniri pōt. Inde חשבון Chesbon. i. cogitatio. ratio. numeratio. cōputatio. Eccl̄s. 7. Et quererem sapientiā & rationē. & in eo. 9. Quia nec op⁹ nec ratio nec sapientia nec scientia erunt apud inferos. & in plurali חשבנות Chisebonoth. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit machinas siue questiones. vt. 2. Paralip. 26. Et fe cit in ierusalē generis machinas. Eccl̄s. 7. Et ipse se infini tis miscuerit questionibus.

חשה Chasa. tacere. silere. negligere. 4. Reg. 2. Et ego no ui: silete. Nec. 8. Leuite silentiū faciebant in omni po pulo. i. silere faciebant omnē populū. Ps. 27. Ne q̄n taceas a me. Ps. 106. Et siluerunt fluctus eius. Eccl̄s. 3. Tempus ta cendi & tempus loquendi. Esa. 42. Tacui semp. & in codē. 58. Nec cogitasti in corde tuo quia ego tacens. & in eo. 62. Propter sion non tacebo. Ponitur etiam pro negligere. vt Iudi. 18. Nolite negligere nolite cessare. 3. Reg. 22. Et ne gligimus tollere eam de manu regis syrie.

חשח Chasach. in lingua chaldaica significat oportere vel opus esse aut necesse esse. Dañ. 3. Non oportet nos de hac re respōdere tibi. Esdre. 4. Q̄d si necesse fuerit vi tulos & agnos. & in eo. 7. Sed & cetera quibus opus fuerit.

חשך Chasach. obscurare. cōtenebrare. denigrare. Geñ. 10 Operueruntq; vniuersam supficiē terre vastātes oia. Pro quo he. le. Operueruntq; vniuersam supficiē terre & ob scurata vel contenebrata est terra. Iob. 38. Quis est iste in uoluens sentētias sermōibus impitis. pro quo he. le. Quis est iste obscurans cōsiliū sermonibus absq; sciētia. & est idē sensus cum lr̄a nostra. Ps. 68. Obscurētur oculi eorum ne videant. Ps. 73. Quoniā repleti sunt qui obscurati sunt ter re domibus iniquitatum. Ps. 104. Misit tenebras & obscu rauit. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & si militer. Ps. 138. Quia tenebre non obscurabuntur a te. Ec cl̄s. 12. Anteq̄ tenebrescāt sol & luna & stelle. Esa. 5. Et lux obtenebrata est in caligine eius. & in eo. 13. Obtenebratus est sol in ortu suo. Hiere. 13. Date domino deo vestro gloriā anteq̄ contenebrescat. Threñ. 5. Ideo cōtenebrati sūt ocu li nostri. Amos. 8. Tenebrescere faciam terram in die lumi nis. Significat etiam denigrare. vt in codē. 4. Denigrata est sup carbones facies eorum. Ezech. 30. Et in taphnis ni grescet dies. Sed in predicto loco in hebreo scribitur חשך Chasach cum ceboleth in littera sin. Quod significat vita re siue prohibere aut cessare vt infra dicetur: vnde in predi

cto loco hebrei legũt. & in taphnis cessabit dies. inde חשך Chósech.i.obscuritas siue tenebre. & in hebreo legitur sin gulariter.s.tenebra.vt Geñ.1.Et tenebre erant super faciẽ abyssi.& in eo.Et diuisit lucem a tenebris. Iob.3. Dies illa vertatur in tenebras.Ps.17.Dñe deus meus illumina tene bras meas.Ps.27.Posuit tenebras latibulum suum. Esa.5. Ponentes tenebras lucem:& lucem tenebras. Ioel.2. Dies tenebrarum & caliginis.& aliqñ scribitur cum he vel aleph in fine & dicitur חשכה Chasecha siue חשוכא Chasocha. vt Geñ.15.Et horror magnus & tenebrosus inuasit eum.Ps. 17.Tenebrosa aqua in nubibus aeris.Ps.138.Sicut tenebre eius ita & lumen eius. Dañ.2.Nouit in tenebris constituta. & aliqñ scribitur cũ mem in principio & dicitur מחשך Ma chsach.vt Esa.29.Quorũ sunt in tenebris opa. Ps.87. Et notos meos a miseria.Pro quo he.le.Noti mei contenebra tio.i.non video eos ac si essent in tenebris.Et beatus Hiero nymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem trãstulit.Nos tos meos abstulisti.Qđ etiã potest legi: si scribatur cũ pũ cto ceboleth in littera sin:vt infra dicetur.& pluraliter decli natur השכים Chasechim siue מחשכים Machasachim.i. ob scuritates siue tenebre.vt Esa.50.Qui ambulat in tenebris & non est lumen ei.Threñ.3.In tenebris collocauit me.

חשך Chasach.cum apice ceboleth in littera sin.vitare.cui tare.prohibere.retinere.reseruare.custodire.s.a pec cato vel a malo.cessare facere.siue cessare.Geñ.20.Et ideo custodiui te ne peccares in me.i.prohibui siue retinui te ne peccares in me.Et in eo.22.Et non pepercisti filio tuo vni genito propter me.Pro quo hebrei legunt. Non prohibui sti siue non vitasti filium tuum vnigenitum a me. & in eo. 39.Neqꝫ quicqꝫ est quod non in mea sit potestate.pro quo hebrei legunt.Et non prohibuit siue non vitauit vel nõ re tinuit a me quicqꝫ.1.Reg.25. Et seruum suum custodiuit a malo.i.phibuit vel retinuit a malo.Esdre.9. Liberasti nos de iniquitate nostra.Pro quo he.le.prohibuisti nos.Iob.30 Et faciem meã cõspuere non verentur.pro quo he.le. Et a facie mea non euitauerunt conspuere.& est idem sensus cũ littera nostra.& in eo.38.Que preparaui in tempꝰ hostis. Pro quo he.le.Que reseruaui vel retinui ad tempus hostis siue ad tempus tribulationis.Ps.18.Et ab alienis parce ser uo tuo.Pro quo hebrei legunt.A superbis quoqꝫ prohibe seruum tuum. Vnde beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit.A superbis quoqꝫ libera ser uum tuum.Prouer.10.Qui aũt moderatur labia sua prudẽ tissimus est.i.qui prohibet vel retinet labia sua.Item signi ficat cessare.vt Iob.16.Non quiescet dolor meus.i.non ces sabit.& supra in eodem.Et mouerem labia mea quasi par cens vobis.pro quo hebrei legunt.Et motus labiorũ meo rum cessaret siue quiesceret.Prouer.21. Qui aũt iustus est tribuet & non cessabit.Esa.14.Subiicientem in furore gẽ tes crudeliter.Pro quo hebrei legunt. Subiicientem in fu rore gentes persecutione incessante siue absqꝫ cessatione. & in eodem.58.Clama ne cesses.

חשל Chasal.debilitare.lassare.domare.Deut.25.Et extre mos agminis tuiquí lassi residebãt. Et in ligua chal daica ponitur pro domare.vt Dañ.2.Quomodo ferrũ cõ minuit & domat oia.Sed etiã in predicto loco hebrei dicũt ꝙ significat debilitare vel conterere.

חשמל Chasmal.electrũ.Ezech.1.Et de medio eius quasi species electri.& in eo.Et vidi quasi speciem electri Scribitur ẽt cũ he in fine & dicitur חשמלה Chasmala. vt in eo.8.Quasi aspectꝰ splẽdoris & visio electri.Et dicũt aliqui hebrei ꝙ significat angelum sic nominatum. Sed beatus Hieronymus in suis explanationibus dicit ꝙ significat ele ctrum:& quod est argento auroqꝫ preciosius.

חשמן Chasman.legatus.vt.Ps.67.Venient legati ex egy pto.& solum inuenitur in numero plurali in predi cto loco.

חשן Chósen. pectorale siue rationale.i.ornamentũ sacer dotale: quod summus sacerdos gerebat supra pectus & cor suum.Exo.25.Ad ornandum ephod & rationale. & in eo.28.Rationale quoqꝫ iudicii facies.& in eodẽ.Portabitqꝫ Aaron noia filiorũ israel in rationali iudicii sup pectꝰ suũ.

חשף Chasaph.discoopire.nudare.reuelare.haurire.exhau rire.Ps.28.Et reuelauit cõdensa.Esa.20. Discooper tis natibꝰ ad ignominiam egypti.& in eo.47.Discooperi humerum tuum.& in eo.52.Parauit dñs brachium sanctũ suum.pro quo he.le.Reuelauit siue discooperuit dñs bra chium sanctum suũ.Hiere.13.Vnde & ego nudaui femora tua.Ezech.4.Et brachium tuum erit extentũ.pro quo he. le.Et brachium tuum discoopertum siue nudatum. & inde מחשף Machsoph.i.nudatio siue discoopertio.pro quo bea tus Hieronymus transtulit spoliatum. Geñ.30. In his que spoliata.i.nudata fuerat candor apparuit. Significat etiam haurire.vt Esa.30.Aut hauriatur parum aque de fouea.Ag gei.2.Et intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquagi ta lagenas.pro quo he.le.Et itraretis ad torcular ad exhau riendũ quinquaginta lagenas.Inde חשיפי Chasiphe.i.par ui greges.vt.3.Reg.20. Quasi duo parui greges caprarũ.

חשק Chasuc. adherere.concupiscere.diligere.Amore iñ ctumesse.vt Geñ.34.Sichem filii mei adhesit anima filie vestre.Deut.7.Non quia cunctas gentes numero vin cebatis iunctus est vobis dñs.i.adhesit vobis.Esa.38.Tu au tem eruisti animam meam vt nõ periret.pro quo.he.le.Tu autem dilexisti siue desiderasti animã meam.i.tu autem ad hesisti anime mee vt non periret.& inde חשק Chésec.i. il lud quod optatur vel desideratur.vt.3.Reg.9.Et oñe quod optauerat & voluerat facere.Itẽ significat vestire siue coope rire aliquid laminis siue celaturis aureis vel argenteis:co quod adheret & iungitur illud aurum vel argentum ei rei cui apponitur.vt Exo.27.Omnes colũne atrii vestite erant argenteis laminis.& in eodem.38.Sed & ipas colũnas atrii vestiuit argento.Et inde חשוק Chasuc.i.illa celatura argẽ tea:qua columna vestiebatur.vt in eodem.27.Capita cum celaturis suis habebunt argentea.& in eodẽ.38.Capita co lumnarum & tota operis celatura argẽtea.Item חשוק Cha suc.i.radius rotarum.eo quod est infixus & iunctus rote.3. Reg.16.Et axes & radii earum.

חשר Chasar.cribrare.2.Reg.22.Cribrans aquas de nubi bus.Hebrei tñ dicunt ꝙ significat dẽsitatem siue col ligantiam. Vnde ipsi legunt. Densitas aquarum. vbi po nitur חשרת Chesrath cum tau in fine.Significat etiam ex tremã circũferẽtiam rotarum:quã translatio nostra canthũ vocat.vt.3.Reg.7.Et axes earũ & radii & canthi.

אחשתרנים Achastheranim.veredarii. De qˀ vide supra i littera aleph.

חתת Chathath. pauere. expauescere. timere. formidare. perterrere:siue perterritum esse.Superare:vel supa tum esse.deficere.confringere:siue confractum esse. Et cõ muniter scribitur cum simplici tau. vt Deut.31. Noli time re:neqꝫ paueas.Iosf.1.Noli metuere & noli timere.2. Para lip.20.Nolite timere nec paueatis.Iob.7.Terrebis me per somnia.& scribitur in predicto loco cum duplici tau. & in eo.31.Et despectio propinquorum terruit me. & in eo.32. Extimuerunt nec responderunt.& in eo.41. Qui factꝰ est vt nullum timeat.Ps.17.Et cõponens quasi arcum ereum brachia mea.pro quo he.le.Et cõfractꝰ est vel superatus est

arcus ereus brachiis meis.Et similiter.2.Reg.22. Vbi eadẽ verba habentur.Potest etiã deriuari a dictiõe נחת Nachath & esse sensus sicut in littera nostra.De quo infra in suo loco dicetur.Prouer.17.Plus proficit correctio apud prudentẽ quã centum plage apud stultum.Pro quo he.le.Frangit vel conterit correctio vel increpatio apud prudentẽ.Esa.7.De finet ephraim esse populus.pro quo he.le.Cõfractus erit ephraim a pplo:siue deficiet ephraim a populo.i.ne sit po pulus.& est sensus sicut in littera nostra.& i eo.9.Et sceptrũ exactoris eiꝰ supasti sicut in die madian.& in eo.30. A vo ce dñi pauebit Asur.& in eo.31.Et pauebunt fugiẽtes prin cipes eius. & in eo.51.Et iustitia mea non deficiet.Hiere.1. Ne formides a facie eorũ:ne forte timere te faciam vultum eorũ.& in eo.17. Paueant ipsi & nõ pauea ego.& in eo.30. Ne paueas israel.& in eo.46.Vidi ipsos pauidos & terga vertentes.& in eo.49.Et pauere faciam elam coram ini micis suis. Vbi scribitur cũ duplici tau.& in eo.50. Victus est Marodach.i.confractus vel superatꝰ est.& in eo. Supera ta sunt idola eorum.& in eo.Gladius ad fortes eiꝰ qui time bunt.i.superabuntur.& in eo.51.Et emarcuit arcus eorum idest confractus vel superatus est arcus eorum. Abdic.1. Et timebunt fortes tui a meridie. Abach.2.Et vastitas anima lium deterrebit eos.Malach.2.Et a facie nominis mei pa uebat.Ponitur etiam pro descendere. vt Iob.21.Et in pun cto ad infernum descendũt.De quo vide infra in dictione נחת Nachath.& inde חתת Chathath siue חתית Chithith.i. timor.pauor.terror.formido.vt Geñ.35.Terror dei inua sit oẽs per circuitũ ciuitates.Ezech.32.Qui dederant quõ dam formidinẽ suã in terra viuentium.& in eo. Qui posue runt terrorẽ suũ in terra viuentiũ.& in eo.Qui deducti sũt cum interfectis pauentes.pro quo he.le. In pauore suo. Po nitur etiã חתה Chathath.pro plaga. vt Iob.6.Et modo vi dentes plagam meã timetis. & inde מחתה Mechitha.i. pauor siue contritio vel cõfractio.vt Prouer.10.Pauor pau perum egestas eorum.& in eo.Et pauor his qui operantur iniquitatẽ.& in eo.18.Os stulti cõtritio eius.& inde חתחתים Chathchathim.per geminationẽ cheth & tau.i.formidan tes. vt Eccl's.12. Excelsa qꝫ timebũt & formidabũt in via.

חתה Chatha.fouere.s.ignẽ:siue cõgregare aut portare. vt Prouer.6.Nunquid pôt hõ abscondere ignẽ in sinu suo.i.fouere vel portare ignẽ in sinu suo.& in eo.25. Pru nas eñ congregabis super caput eius. Esa.30. Et non inue nietur de fragmentis eiꝰ testa:in qua portetur igniculꝰ de incendio.Ponitur etiam pro pficere.vt Prouer.17.Plꝰ pro ficit correctio apud prudentẽ.Item ponitur pro euellere.vt Ps.51.Euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo. Sed in his duobus locis predictis scribitur sine he in fine & põt de riuari a dictione חתת Chathath.que significat cõfringere. vt supra dictũ est.vel a dictione מחה Macha. De quo infra di cetur.& inde מחתה Machtha.i.vas in quo substentatur vel portatur ignis.Pro quo beatus Hieronymus transtulit thu ribulũ.vt Exo.10. Arreptisqꝫ nadab & Abiu thuribulis im posuerũt ignem.& in eo.16.Assumptoqꝫ thuribulo quod de prunis altaris ipleuerat. Nu.16.Tollite vnusquisqꝫ thu ribula sua.& in eo.Tolle thuribulũ & hausto igni de altari. Significat ẽt vas vbi ea que emuncta erant extinguebãtur. Exo.25.Et vbi ea que emuncta sunt extinguntur.

חתך Chathach. incidere. precidere. determinare. statue re.beatus Hieronymus transtulit abbreuiare.vt Dañ. 9. Septuaginta hebdomade abbreuiate sunt super populũ tuũ & super vrbẽ sanctã tuã.Hebrei tñ legũt. Precise vel de terminate sunt.& solum inuenitur in predicto loco. Hebrei tñ cõmuniter vtuntur hoc verbo p incidere, vel precide re:aut secare.

חתל Chathal.inuoluere.circunligare.fasciare.s.pannis vel linteolis.vt Iob.38.Et caligine illud quasi pannis in fantie obuoluerẽ.Ezech.16.Nec inuoluta pannis.& in eo. 30. Vt ligaretur pannis & fasciaretur linteolis.

חתם Chatham.signare.sigillare.ligare.sub signaculo clau dere.ratificare.obfirmare.Deut.32.Et signata in the sauris meis.3.Reg.21.Et signauit eas anulo eius.Nee.9.Et Et signant principes nostri.& in eo.10.Signatores aũt fue runt.Ester.3.Et littere signate ipius anulo misse sunt. Iob. 9.Et stellas claudit quasi sub signaculo.& in eo.14. Signa sti quasi in sacculo delicta mea.& in eo.24.Perfodit in te nebris domos: sicut in die cõdixerat sibi.i.sicut in die signa uerat.Nã fures in die considerant & signãt locum per quẽ in nocte perfodiãt domũ.& in eo.37. In manu oim hoim signat.Canti.4.Hortus cõclusus fons signatus. Esa.8. Si gna legem in discipulis meis.Hiere.32.Scripsi in libro & signaui.& in eo.Et accepi librũ possessionis signatũ.Dañ. 12.Et signa librũ.Item ponitur pro instruere vel erudire. vt Iob.33.Et erudiens eos instruit disciplina. Pro quo he. le.Et in disciplia eorũ signat:siue & in vinculis eorũ signat vel claudit.Ponitur ẽt pro crescere.i.qñ humor crescit & coagulatur:in tantum ꝙ claudit meatꝰ p quos fluit. Leuit. 50.Cũqꝫ per singula momẽta adheserit carni eius atqꝫ cre uerit fedus humor. Inde חתם Chotham.i.sigillũ vel signa culũ:aut anulus.vt Iob.38. Restituetur vt lutũ signaculum. Canti.8.Pone me vt signaculum super cor tuũ.Ezech.28. Tu signaculum similitudinis.Ponitur ẽt pro anulo in quo est sigillum.vt Geñ.38.Anulum tuũ & armillã & baculum quẽ manu tenes.3.Reg.21.Et signauit eas anulo eiꝰ.& Hie re.22.Si fuerit iechonias filius Ioachim regis iuda anulus in manu dextera mea.Ponitur etiam pro squamis que sunt cõpacte & coniuncte inuicem.vt Iob.41.Cõpactum squa mis se prementibꝰ.Pro quo he.le. Clausum signaculo stri cto.Et beatus Hieronymus transtulit sensum.

חתן Chathan.nubere.conubia iungere.coniugio associa ri.affinitatem contrahere.generum fieri. Deut.7.Nec sociabis cum eis coniugia.Iosf.23.Et cũ eis miscere cõnubia atqꝫ amicitias copulare.1.Reg.18. In duobus gener meus eris hodie.et in eo.Nũc ergo esto gener regis.& in eo. Nũ parum videtur vobis generum esse regis.& in eo. Vt fieret gener regis.i.vt cõtraheret affinitatẽ cum rege.& inde חתן Chothen.i.socer.affinis:cognatus.vt Exo.3. Moyses autẽ pascebat oues iethro soceri sui.& in eo.18. Venit ergo ie thro cognatꝰ moysi.& in eo.Qui egressus in occursum co gnati sui.Nu.10.Dixitqꝫ moyses obab filio Raguel madia nite cognato suo. Iudi.19.Cui rursum locutus est socer. Re peritur ẽt in gñe feminino pro socru.Deut.27.Maledictus qui dormit cum socru sua..Inde חתן Chathan.i.gener.spõ sus.Geñ.19.Habes hic quẽpiã tuorum generum. & in eo. Locutus est ad generos suos. Iudi.15. Samson gener than natei.1.Reg.18. Vt fiam gener regis.Ponitur ẽt pro spõso. Exo.4.Spõsus sanguinum tu mihi es.Ps.18.Et ipse tanqꝫ sponsus pcedens de thalamo suo.Esa.61. Tanqꝫ sponsum decoratum corona.& in eo.62.Et gaudebit sponsus super sponsam.Hiere.6.Vocem sponsi & vocem sponse. Ioel.2. Egrediatur sponsus de cubiculo suo.& inde חתנה Chathun. i.nuptie siue desponsatio.Cãti.3.In die despõsatiõis illiꝰ.

חתף Chathoph.rapere.festinare.siue aliquid repente age re.Iob.9.Si repente interroget quis respondebit ei. & inde חתף Chéteph.i.raptor.pro quo beatus Hierony mus transtulit latronem. vt Prouer.23. Insidiatur in via quasi latro.

חתר Chathar. fodere. perfodere. remigare. vt Iob. 24. Perfodit in tenebris domos. Ezech. 8. Et dixit ad me fili hominis fode parietem. & in eo. 12. Perfode tibi parietē & in eodē. Et vespere perfodi mihi parietē. & inde מחתרת Machthereth .i. fossio siue fossa quā fures faciunt in pariete ad furandū. Exo. 22. Si effringens fur domū siue suffodiens fuerit inuentꝰ. pro quo he. le. Si in fossiōe aut in fossa inuentus fuerit fur. Hiere. 2. Non in fossis inueni eos. Ponitur etiā predicta dictio חתר Chathar ꝑ descēdere. Amos. 9. Si descenderint vsq; ad infernum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Si effoderint in inferno siue in fouea. s. vt abscondant se. Item ponitur translatiue pro remigare vt Ione. 1. Et remigabant viri vt reuerterentur ad aridā.

De incipientibus a littera. ט Tet.

טאטא Tata. scopare. vt Esa. 14. Et scopabo eam in scopa. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & solum inuenitur in predicto loco.

טאב Taab. in lingua chaldaica significat placere: siue bonum videri. Dan. 6. Tunc vehementer gauisus est super eo. pro quo hebrei legūt. Tunc regi multū placuit super eo.

טבח Tabach. occidere. mactare. immolare. Geñ. 43. Occide victimas & instrue conuiuiū. Exo. 22. Si quis furatus fuerit bouem aut ouem & occiderit. Deut. 28. Bos tuus immoletur coram te .i. occidatur. 1. Reg. 25. Et carnes pecorum que occidi tonsoribus meis. Prouer. 9. Immolauit victimas suas. Hiere. 11. Et ego q̄si agnus mansuetus qui portatur ad victimā. i. q portatur ad occidēdū. Threñ. 2. Percussisti nec misertꝰ es. i. occidisti. Inde טבח Tebach siue טבחה Tibcha. i. occisio. aut victima. vt Geñ. 37. Occide victimas. Vbi ponitur verbū & nomen ab eo deriuatum. sicut etiā in aliquibꝰ locis supradictis. Ps. 43. Estimati sumꝰ sicut oues occisionis. Esa. 53. Sicut ouis ad occisionem ducetur. & aliquādo scribitur cū mem in principio & dicitur מטבח Matbeach. vt Esa. 14. Preparate filios eiꝰ occisioni. & inde טבח Tabach .i. occisor. carnifex. coquus. eo quod occidit animalia & aptat ad coquendū. vt. 1. Reg. 9. Dixitq; samuel coquo. & in eo. Leuauit aūt coquus armum & posuit ante saul. & in plurali טבחים Tabachim. pro quo beatus Hieronymus transtulit milites siue exercitum aut militiam. eo quod occidunt homines in bello. Geñ. 38. Putiphari eunucho pharaonis magistro militum. & in eodem. 39. Princeps exercitus fui. Hiere. 52. Venit nabuzardan princeps militie. & vt beatus Hieronymus ait in libro de hebraicis questionibus super Genesim. lxx. interpretes principem coquorum trāstulerunt pro magistro vel principe exercitus. & in lingua chaldaica dicitur טבחיא Tabachaia. Dan. 2. Ab ariocho principe militie regis. & in genere feminino טבחות Tabachoth pro quo beatus Hieronymus transtulit focarias. i. coquas vt. 1. Reg. 8. Filias quoq; vestras faciet sibi vnguentarias & focarias.

טבל Tabal. tingere. intingere. baptizare. Geñ. 37. Et in sanguine hedi quem occiderant tinxerunt. Exo. 12. Tingite in sanguine qui est in limine. Leuit. 4. Cūq; intinxerit digitum in sanguine. & in eo. 14. Tinget in sanguine passeris. Deut. 33. Et tingit in oleo pedē suum. Iof. 3. Et pedibus eorum in parte aque tinctis. vbi ponitur verbum passiuum: quod scribitur cum nun in principio. Ruth. 2. Et intinge bucellam tuam in aceto. 1. Reg. 14. Et intinxit in fauum mellis. 4. Reg. 5. Descendit & lauit septies in iordane idest baptizatus est septies. Iob. 9. Tamen sordibus intinges me. Ezech. 23. Et tiaras tinctas in capitibus eorum.

טבע Tabaa. Submergere. demergere. immergere. defigere. infigere. Exo. 15. Submersi sunt in mari rubro. Iob. 28. Sup quo bases eius solidate sunt. i. infixe sunt. Ps. 9. Infixe sunt gentes in iteritu quē fecerūt. Ps. 68. Infixus sum in limo profundi. Et in eo. Eripe me de luto vt nō infigar. Hiere. 38. Descenditq; hieremias in cenū. i. infixus vel demersus est in cenū. Et in eo. Demerserūt in ceno & in lubrico pedes tuos. Treñ. 2. Defixe sunt in terra porte eius. & inde טבעת Tabaath. i. anulꝰ: eo qđ infigitur digito. Geñ. 41. Tulitq; anulū de manu sua. Exo. 28. Facies & duos anulos aureos. Nume. 31. Anulos & dextralia ac murenulas. ponitur etiā pro circulo qui est q̄si anulus. Exo. 25. Et quattuor circulos aureos quos pones ꝑ quattuor arce angulos. Et in eo. Duo circuli sint in latere vno & duo in altero. vtūtur etiā hebrei hac dictiōe טבע Tebaa pro natura: cū de natura loquūtur. sed nō reperitur in veteri testamēto.

טבור Tabur. vmbilicus. & trāslatiue dicitur de medio terre: sicut vmbilicus est in medio ventris. Iudi. 9. Ecce populus de vmbilico terre descendit. Ezech. 38. Habitator vmbilici terre. Quod btūs hieronymꝰ in suis explanationibꝰ exponit. in medio terre.

טבת Tebeth. Nomen proprium mensis: quem nos decembrē vocamꝰ. Ester. 2. Mēse decio q vocatur tebeth.

טהר Tihar. mundare. purificare siue purificari. purgare. mundum esse. Geñ. 35. Et mundamini ac mutate vestimenta vestra. Leuit. 12. Et mūdabitur pro fluuio sanguinis sui. & in eodē. Et sic mundabitur. & in eodem. 13. Mundabit eam quia scabies est. & in eodem. Lauabitq; homo vestimenta sua & mundus erit. & in eodē. Quomodo mundari debeat vel contaminari. & in eo. 14. Precipiet ei qui purificatur vt offerat duos passeres. & in eo. Asperget illum qui mundandus est vt iure purgetur. & in eo. Ponet super extremum auricule dextere eius qui mundatur. & in eodē. 15. Lotis vestibus & toto corpore in aquis viuentibus erit mūdꝰ. & in eo. 16. In hac enim die expiatio erit vestri atq; mūdatio: corā dño mūdabimini. Et in eo. 22. Et occubuerit sol tunc mūdatus vescetur. Nu. 8. Purificabis eos iuxta hūc ritū. & in eo. Cūq; lauerit vestimēta sua & mūdati fuerit. Iof. 22. Et vsq; in p̄sentē diē huiꝰ sceleris in vobis pmanet. Pro quo he. le. De quo nō sumus mūdati vsq; in diem hanc. 4. Reg. 5. Recipi[et s]anitatē caro tua atq; mūdaberis. Et in eo. Lauer in eis & mūder. Nee. 12. Et mūdati sunt sacerdotes & leuite & mūdauerūt populū. Iob. 4. Aut factori suo purior erit vir. Et in eo. 37. Et ventus transiens fugauit eas. i. mūdauit & purificauit aerē a nubibus. Ps. 50. Et a peccato meo munda me. Esa. 66. Qui sanctificātur & mūdos se putant in hortis. Hiere. 13. Non mūdaberis post me. Ezech. 22. Tu es terra immunda. Pro quo hebrei legunt. Tu es terra non munda: siue non purificata. & in eodē. 39. Vt mundent terram. Malach. 3. Et sedebit conflans & emūdans argentum. & in eodem. Et purgabit filios leui. & inde טהור Tahor in genere masculino: siue טהרה theora in gñe feminino. i. mundus siue munda: aut purus vel pura. Geñ. 7. Ex omnibus animantibus mūdis tolles septem & septē. Exo. 25. Deaurabis eam auro mundissimo. Leuit. 13. Caluus & mundus est. & in eo. 24. Super candelabrum mundissimum. & in eodem. Super mensam purissimam. Nu. 9. Si quis aūt mundus est. & in eodē. 19. In loco purissimo. 1. Reg. 20. Ne forte non esset mundus nec purificatus. Ps. 50 Cor mundum crea in me deus. & inde טהרה Tahora. siue tahorath. i. purificatio siue purgatio vł mundatio. Leuit. 12 Triginta tribꝰ diebꝰ manebit in sanguine purificatiōis sue. Et in eo. 13. Et reddita munditie iterū lepra creuerit. Et in eo. 14. Offeretq; ea die octauo purificationis sue. Et in eo. qui habere nō potest oīa in emūdatiōnē suā. ps. 88. Destruxisti eum ab emūdatiōe. Ezech. 44. Et postq; fuerit emūdatus. pro quo he. le. Et post emūdatiōne suā. Inde טהר Tōhar. i. puritas vel mūditia. beatus hieronymus trāstulit serenitatem vel serenū. Exo. 24. Et quasi celū cum serenū est.

טוב Tob. bonū vel pulchrū esse. bene agere. Nu. 24. quam pulchra sunt tabernacula tua. Canti. 4. Pulchriora sūt vbera tua vino. & q̄n est verbū tertie cōiugatiōis tūc scribitur cū iod in medio loco vau & significat benefacere. vt. 2. Paralip. 6. Bene equidem fecisti huiuscemodi habere voluntatem. De quo vide et infra in dictiōe יטב Iatab. & ide טוב Tob. i. bonus. optimus. pulcher. decorus. beneplacens. bonū: siue bonitas. vt Geñ. 1. Et vidit lucem ꝙ esset bona. & in he. est gñis masculini. & in eo. & vidit deus ꝙ esset bonū. & in eo. Vidit deus cūcta que fecerat & erāt valde bona. & in eo. 2. Et lignū scientie boni & mali. & in eo. 3. Qđ bonū esset lignū ad vescēdū. & in eo. Vidit requiē ꝙ eēt bona Nu. 10. Quidquid optimū fuerit ex opibus. Ps. 37. Qm̄ sequebar bonitatē. ps. 72. Quā bonus deus israel. Ps. 110. Intellectus bonus oībus facientibus eū. Eccl's. 7. Qui placet deo effugiet illā. i. qui bonus est corā deo. & in eo. 8. Erit bonum timentibus deum. Et in eo. Nō sit bonum impio. Mich. 7. Qui optimus est in eis quasi paliurus. Et aliq̄n scribitur cū surec: & dr̄ טוב Tub. vt Geñ. 24. Ex oibus bonis eius portans secū. Et i eo. 45. & ego dabo vobis oīa bona egypti. Et in eo. quia oēs opes egypti vestre erunt. pro quo he. le. quia oē bonū egypti vobis erit. Exo. 33. Ego ostēdam oē bonū tibi. Ps. 30. quā magna multitudo dulcedinis tue dñe. pro quo btūs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. quā multa est bonitas tua. Ps. 144. Memoriam abūdantie suauitatis tue eructabūt. pro quo btūs Hieronymus transtulit. memoriā multe bonitatis tue loquentur. Esa. 53. Et super multitudinē bonorū domus israel. ponitur etiā טוב Tob. pro pulchro vel decoro aut elegāte vel hilari. vt Exo. 2. Et vidēs eū elegātē abscōdit eū. 1. Reg. 9. Electus & bonus. i. electus & decorus vel elegās. vnde sequitur ab humero & sursum eminebat super oēm populū. ponitur et pro hilari. Ester. 1. Cū rex esset hilarior. & in plura טובים Tobim. i. boni. 3. Reg. 2. Quia interfecit duos viros iustos melioresq; se. Ps. 124. Benefac dñe bonis. Eccl's. 4. Melius est duos esse simul. i. meliores sunt duo simul. Et in eo. 11. Et si vtrūq; simul melius erit. pro quo he. le. & si ambo simul bona erūt. Hiere. 44. & saturati sumus panibus & bene nobis erit. pro quo he. le. & erimus boni. i. felices & diuites: sicut ipsi exponunt. & in lingua chaldaica scribitur sine vau & dr̄ טב Tab. Dañ. 2. & caput ex auro optimo. & in ge. fe. scribitur cum he in fine & dr̄ טובה Toba. Exo. 18. Letatusq; est iethro sup oibus bonis: quod in hebreo legitur singulariter. s. super omne bonū. Et ponitur ibi in hebreo femininū pro neutro: quia hebrei nō habēt genus neutrū: sed pro eo aliq̄n vtuntur gñe masculino: & aliquando feminino. Nu. 13. Ipsa terra bona aut mala. & in eo. Valde bona est. Ps. 15. Quoniam bonorum meorum non eges. ꝑ quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit: bonū mihi non est sine te. Eccl's. 7. In die bona fruere bonis. Et in plu. feminio טובות Thobot. i. bōe vel pulchre. vt Geñ. 6. Videntes filii dei filias hominū ꝙ essent pulchre. Et in eodem. 44. Septem spice pullulabant in culmine vno plene ac formose. Et in eodem. Septem boues pulchre & septem spice plene.

טוה Taua. nere. filare. Exo. 35. Sed & mulieres docte que neuerant. Debet legi que neuerant. idest filauerant. Et in eodem. Et pilos caprarum. pro quo hebrei legunt. Et omnes mulieres quibus eleuatum est cor in sapientia filauerūt seu neuerūt capras. idest pilos caprarum. Et inde מטוה Matue idest filatum. vt supra in eodem. Dederunt hyacinthum & purpurā. pro quo he. le. obtulerūt filatum hyacinthum & purpuram.

טוח Toach. linire. oblinire. complanare. Exo. 15. Puluis elatus & alia terra lita. Et communiter scribitur sine vau vt supra in eodem. Et luto alio lini domū. Et in eodē. Post q̄ denuo lita fuerit. Esa. 44. Obliti enim sunt ne videant oculi eorum. i. luto vel cemēto vt nō videāt. Ezech. 13. Illi autem liniebant eum luto absq; paleis. Et i eodem. Dic ad eos qui liniunt absq; temperamēto. Et in eo. Et destruā parietem quem linistis. Et in eo. Et nō sunt qui liniunt eum. Et inde טיח Tiach. idest litura. vt in eo. Vbi est litura quā linistis. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Ponitur etiam pro deaurare quod est quasi linire. vt. 1. Paralip. 29. Ad deaurandos parietes templi. Et inde טחות Tuchoth. i. occulta vel abscōdita: ac si esset lita ne quis ea possit videre. Ps. 50. Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi. pro quo hebrei legunt. In absconditis & in occulto sapientiam manifestasti mihi. Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Absconditum & arcanum sapientie tue manifestasti mihi. Ponitur etiam pro visceribus hominis. eo quod sunt occulta. Iob. 38 Quis posuit in visceribus hominis sapientiam.

טור Tur. Ordo. versus. progressio. s. linearis. Paries. mōs. Exo. 28. ponesq; in eo quattuor ordines lapidum. Et i eodem. In primo versu erit lapis sardius. Et in eodem. In secundo. s. versu carbunculus & sapphyrus. 3. Reg. 6. Edificauit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum et vno ordine lignorum cedri. Et in eodem. 7. Et quattuor deambulatoria inter columnas cedrinas. pro quo hebrei legunt. Super quattuor ordines colūnarū cedrinarum. Et in eodem. Vnus autem ordo habebat colūnas quidecim. Significat etiam parietem. vt Ezech. 46. Et paries per circuitū ambiens. Et inde טירה Tira. Pro quo beatꝰ hieronymus transtulit propugnacula. Canti. 8. Si murus est edificemus super eum propugnacula argentea. De quo vide infra in dictione טיר Tir. Item טור Thur. siue טורא Thura: in lingua chaldaica significat montem. Dañ. 2. donec abscissus est de monte lapis. Et i eodem factus est mōs magnꝰ.

טוש Tus. Properare. festinare. Beatus hieronymus trāstulit. Volare. Iob. 9. Sicut aquila volans.

טות Teuath. in lingua chaldaica significat incenatum siue ieiunū. Dañ. 6. Et dormiuit incenatus.

טח Tach. linere. De quo vide supra in dictione טוח Thoach.

טחה Tacha. iacere. s. arcu. Geñ. 21. Quantū potest arcus iacere. Et solum inuenitur in predicto loco: vbi pōitur מטחוי Metachaue. cū mē in principio & vau loco he. Et secūdū aliquos hebreos est participium secunde coniugationis. scdm alios vero ē nomē plē pro iactibus siue ictibus.

טחן Tachan. molere. frangere. s. mola. cōminuere. conterere. abuti. Exo. 32. & cōtriuit vsq; ad puluerē. Nu. 11. frāgebat mola. Deut. 9. Et i frustra cōminuēs. Iudi. 16. & clausū i carcere molere fecerūt. Esa. 3. & facies pauperū cōmolitis. Et in eo. 47. Tolle molam & mole farinā. Accipitur ēt translatiue ꝑ actu coitus. vt Iob. 31. Scortū alterius sit vxor mea. pro quo in hebreo habetur. Molat siue tundat alteri vxor mea. Quod exponunt aliqui hebrei sic. quasi dicat seruiat alteri vxor mea: sicut olim seruos & ancillas

molere faciebant.sicut ēt modo faciūt sarraceni. Threñ.5. adolescentibus impudice abusi sunt.Quod in hebreo legitur sic.s.adolescētes ad molendū deducebāt.i. molere faciebant. Inde טַחֲנָה Tachana.i.mola.vt Eccl's.12.In humilitate vocis molētis.|Et in plurali טֹחֲנוֹת Tochanoth . vt in eo. Et ociose erunt molentes.

טְחֹר Tachor.morbus ani qui ficus vocatur : quā infirmitatē translatio nr̄a circūloquēdo exprimit . Deut.28. Percutiat te dn̄s vlcere egypti & partē corpis per quā stercora digerūtur.1.Reg.5.Et cōputrescebāt ꝓminētes extales corū.Et in eo.Et percutiebantur in secretiori parte natiū.Et in eo.6.Quinqꝫ anos aureos facietis.Vbi ponitur ꝑ anis.Et in eo.Facietisqꝫ similitudinē anorū vr̄orū . Et solū inuenitur in numero plu.s.טְחֹרִים Techorim siue טְחֹרֵי Techore.Et in predictis locis in textu ponitur עֳפָלִים Apolim pro טְחֹרִים Techorim.& in margine ponitur techorim:qđ hebrei legūt.Reperitur etiā in textu techorim.vt.1. Reg.6. Hi sunt aūt ani aurei q̄s rediderūt philistiim ꝓ delicto suo.

טֹטָף Totaph.scđm hebreos est ornamētū quod frōtib⁹ suis imponūt:vt recordentur preceptorū dei.& solū inuenitur in numero plu.s.טֹטָפֹת Totaphoth.pro quo trāslatio nr̄a transtulit mouebuntur.Deut.6.Erūtqꝫ & mouebuntur inter oculos tuos.Et solū inuenitur in p̄dicto loco . Sed in lingua chaldaica sigñat ornamentum frōtis vel brachii Nam.2.Reg.1.Vbi dicitur & tuli diadema quod erat in capite eius & armillam de brachio illius : ibi in translatione chaldaica ponitur טוֹטֶפֶת Totepheth.pro armilla.

טִיט Tit.lutum.cenū.vt Ps.17.Vt lutū platearū delebo eos Ps.39.Eduxit me de lacumiserie & de luto fecis . Ps . 68.Eripe me de luto vt nō infigar.Esa.57.Et redūdāt fluctus eius in cōculcationē & lutū.Abach.2. Vsqꝫquo aggrauat cōtra se densū lutū. Vbi ponitur עַבְטִיט Abtit:que ē dictio composita a עָב Ab quod significat densum & טִיט Tit quod significat lutum.

טִיל Til.mittere.immittere.proiicere . eiicere . abiicere. vt Ione.1.Dn̄s misit ventū magnū in mari . Et in eo . Et miserūt vasa que erant in naui in mare.Et in eo.Tollite me & mittite in mare.Et in eo.Et tulerūt Ionā & miserunt in mare.Scribitur ēt sine iod in medio.vt.1.Reg.20.Et arripuit saul lanceā vt percuteret eū.pro quo he.le.Et proiecit saul lanceā.Iob.40. Et videntibus cūctis precipitabitur.i.ꝓiicietur. Prouer.16. Sortes mittuntur in sinu.Hiere.16. Et eiiciam vos de terra hac.Et in eo.22.Quare abiecti sūt ipse & semē eius.& aliqn̄ duplicatur lr̄a tet & lr̄a lamed:& dr̄ טַלְטֵל Taltel.i.proiicere siue asportare.Esa.22. Ecce dn̄s asportari te faciet sicut asportatur gallus galinaceus.

טִינָא Tina. in lingua chaldaica significat lutum . Dañ. 2. & ferrum mixtum teste & luto.

טִיר Tir.habitatio.commoratio. palatium . Et scribitur in fine cum he vel tau.vt Ps.68.Fiat habitatio corū deserta.Ponitur etiam pro propugnaculis.vt Canti.8. Edificemus super eū ꝓpugnacula argentea.Pro quo he.le. Habitationē siue palatiū argenteū.Et in plu.טִירוֹת Tiroth.ꝑ quo btūs hieronymus transtulit oppida.Geñ.25 . Per castella & oppida eorū.Ponitur ēt ꝑ porticu.vt Ezech. 46. Et colūne fabricate erāt subter porticus per gyrū. Itē ponitur ꝑ caulis.s.ouiū.vt Ezech.25.Et collocabūt caulas suas in te.Et aliqui hebrei dicunt ꝙ predicta dictio deriuatur a supradicta dictione טוּר Tur.Que sigñat parietem siue ordinē lapidū vel lignorū:quibus domus vel habitatio fit.

טַל Tal.ros.vt Geñ.27.Det tibi deus de rore celi.Et in eo . In pinguedine terre & i rore celi desup.Exo.16.Mane qꝫ ros iacuit ꝑ circuitū castrorū. Deut.32. Fluat vt ros eloquium meum.Iob.38.Quis genuit stillas roris.Ps.132.Sicut ros hermon qui descendit super montē sion . Canti.5. Quia caput meum pleñum est rore.Esa.26 . quia ros lucis ros tuus.Zach.8.Et celi dabunt rorē suum.

טָלַל Talal.tegere.operire vt.Nee.3.Ipse edificauit eā & texit. In lingua chaldaica significat vmbrā siue obumbrare.vel operire.vt Geñ.19.quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei. Vbi pro vmbra que hebraice dr̄ צֵל Sel.in trāslatione chaldaica ponitur טְלַל Telal. Dañ. 4. Subter eam habitantes bestie agri.i.obūbrāte vel tecte erāt subea.Et secundum hebreos inde deriuatur טַל Tal.i.ros.de quo supra dictum est in dictione precedenti.

טָלֻא Talu.maculosū.i.diuersi & varii coloris : aut cōsutū ex fragmētis diuersorū colorū : vł qn̄ vetera nouis resarciuntur.vt Geñ.30.Et separa cunctas oues varias & sparso vellere.i.maculoso vellere.Et in eo.quodcūqꝫ ruffum & maculosum variūqꝫ fuerit tam in ouibus q̄ꝫ in capris erit merces mea.Et in eo.Et oīa que nō fuerint varia & maculosa & fulua.Et in eo.Et separauit in die illa capras & oues & hircos & arietes varios & maculosos.significat ēt consutū ex variis fragmētis vel pitaciis siue ex pannis diuersorū colorū.vt Iof.9. Calciamētaqꝫ perantiqua : que ad indiciū vetustatis pitaciis consuta erant.Ezech. 16. Fecisti tibi excelsa hinc inde cōsuta.i.cooperta ex pannis diuersorum colorum consutis.

טָלֶה Tale.agnus.vt.1.Reg.7.Tulit aūt samuel agnū lactātem vnum.Esa.65.Lupus & agnus pascentur simul. & in plurali mutat he in aleph.& dicitur טְלָאִים Telaim.i. agni.vt.1.Reg.15.Et recensuit eos quasi agnos.Esa.40.In brachio suo congregabit agnos.

טַלְטֵל Taltal.asportare.proiicere.De quo vide supra in dictione טִיל Til.

טָמֵא Tama.siue טָמֵא Time.polluere.contaminare. Inquinare. Immundum vel pollutum esse.sordescere.profanare.Geñ.34.Quod cum audisset iacob.Pro quo he.le. Et iacob audiuit quod contaminauit siue profanauit dinā filiam suā.Et in eo.Seuientes ob stuprum sororis.Pro quo he.le.quia contaminauit vel poluit aut profanauit dinam sororem suā.s.sichem profanauit eam. Leuit.11. Et erit immundus vsqꝫ ad vesperam.Et in eodem.Et super quod ceciderit quicq̄ꝫ de morticinis eorū polluetur. Et in eodem. Et oē liquens quod bibitur de vniuerso vase īmundū erit. Et in eo.Ne polluatis animas vr̄as in oī reptili. Et in eo.12 Et immūda erit septē dieb⁹.Et in eo.Sin aūt feminā peperit:immūda erit duabus hebdomadis.Et in eodē.13.Et ad arbitriū eius separabitur.pro quo he.le. Et videbit eum sacerdos & contaminabit eum.idest pollutū iudicabit:siue in munditie cōdemnabit eū.& est idem sensus cū lr̄a nr̄a . Et in eo.Et immūditie cōdēnabitur . & in eo. Contaminabit itaqꝫ eum sacerdos.Et in eo . Tunc sacerdotis iudicio polluetur & inter immūdos reputabitur.Et in eo.13.Condemnabit eū haud dubie lepre:que orta ē in caluicio.ꝑ quo he. le.Contaminās cōtaminabit eū sacerdos:quia i capite suo lepra sua.s.est.Et in eo.Quomodo mūdari debeat vel cōtaminari.Et in eo.15.Omne stratū in quo dormierit īmūdū erit.Et in eo.Et ipse lotus aqua immūdus erit vsqꝫ ad vesperā.Et in eo.18.Ne polluamini in oībus his qbus cōtaminate sunt vniuerse gentes.Et in eo.Et qbus polluta ē terra Et in eo.21.Ne cōtaminetur sacerdos in morte ciuium suorum.Et in eodem.Sed nec in principe populi sui contaminabitur.Nu.5.Ne contaminent ea cum habitauerim vobiscum.Et in eodem.Que vel polluta est vel falsa suspicione appetitur.Et in eodem.Sin autem declinasti a viro tuo atqꝫ polluta es.Et in eo. Si polluta est & cōtempto viro adulterii rea.Et in eo.6.Qm̄ polluta ē sanctificatio eius. Deut. 24.quia polluta est.4.Reg.23. Contaminauit quoqꝫ thopheth.Et in eo.polluit rex & cōtriuit statuas Ezech.4.Ecce anima mea nō est polluta.Et in eo. 23 . Polluerunt sanctuariū meū.Osee.5.Contaminatus est israel. Et aliquādo scribitur sine aleph.De quo vide in dictione sequenti . Et inde טָמֵא Tame.i.pollutus.cōtaminatus. immūdus.sordidus.Leuit.11.Chirogryllus qui ruminat vngulamqꝫ nō diuidit immūdus est.Et in eo.vt differentias noueritis mūdi & immūdi.& in eo.13.Contaminatū ac sordidū se clamabit.Esa.6.Quia vir pollutus labiis ego sum & in medio populi polluta labia habentis ego habito.Ezech.4.Sic comedēt filii israel panem suū pollutū inter gentes.& in plurali. טְמֵאִים Temeim.Leuit.11.Et omnia hec immūda sunt vobis.Nu.9.Ecce aūt quidā immūdi super anima hoīs. Et in eo. Immūdi sumus sup anima hominis. & in gñe feminino טְמֵאָה Temea.i.polluta aut contaminata vel sordida.vt Leuit.15.Immūda erit quasi sit in tpē mēstruo.Et in eodē. 27.Animal immūdū quod immolari dn̄o nō potest.Et in eo.Qđ si immūdū est animal.Et ponitur ibi in hebreo in genere feminino:quia aīal in hebreo est generis feminini. Iof.22.Qđ si putatis immūdā esse terrā possessionis vestre.Ezech.22.Sordida nobilis.Pro quo he.le.Sordida nominis.Et inde טֻמְאָה Tuma.i.immūditia. pollutio . Leuit. 5.Et si tetigerit quicq̄ꝫ de immūditia hominis iuxta omnem impuritatē qua pollui solet.Et in eo.15. Quādiu subiacet huic passioni.i.huic immūditie.Iudi.13 . Nulloqꝫ vescatur immūdo.Et ponitur ibi in hebreo immūditia ꝑ immūdo.Ezech.22.Immūditiā menstruate humiliauerunt in te.Et in plu.טֻמְאוֹת Tumoth.i.immūditie vel sordes. Leuit.16.Et expiet sanctuariū ab immūditiis filiorū israel.& in eo.In medio sortiū habitatiōis eorū.Debet legi sordiū.

טָמָה Tama.Immūdū esse.sordescere.contaminare.polluere.Et scribitur sine he.Leuit.11.Ne tāgatis quicq̄ꝫ eorum ne immundi sitis.Iob.18.Et sorduimus coram te. Et est idem cum dictione precedenti.

טָמַן Taman.abscōdere.celare.cooperire.vt Geñ.35. At ille infodit eas sub terebinthū.i. abscōdit eas sub terebinthū. Exo.2. Percussūqꝫ egyptiū abscōdit in sabulo.4 Reg.7.Et abierūt & abscōderūt. Iob.18 . Abscōdita est in terra pedica eius.Et in eo.31.Et celaui in sinu meo iniquitatē meā.Et in eo.40.Abscōde eos in puluere simul . Ps. 139.Abscōderunt superbi laqueū mihi.Prouer.19 . Abscōdit piger manū suā sub ascela.Hiere.13.& abscōde ibi illud in foramine petre.Et in eo.Et abii & abscondi illud in euphratem.Et in eo.Et tuli lumbare de loco vbi ascōderā illud.Et in eo.43.Et abscōdes eos in crypta.& inde טָמוּן Tamun.i.abscōsio siue locus abscōditus aut latibulū.Pro quo beatus hieronymus transtulit foueā.Iob.40. Et facies eorū demerge in foueā.& inde מַטְמוֹן Matmon.i. abscōsio vel abscōditū.pro quo btūs hieronymus trāstulit thesaurum : eo qđ abscōditur.vt Geñ.43.Deus patris vestri dedit vobis thesauros in saccis vestris. Iob.3. quasi effodiētes thesaurum.Hiere.41.Habemus thesauros in agro.

טֶנֶא Tene.cartallum.canistrū.Deut.26.Et pones in cartallo.& in eo.Suscipiēsqꝫ sacerdos cartallū de manu tua Ponitur etiam pro horreo.vt in eodem.28. Benedicta horrea tua & benedicte reliquie tue.

טָנַף Tanaph.inquinare.Canti.5.Laui pedes meos quō inquinabo illos.& solum inuenitur in predicto loco.

טָעָה Taaa.errare.vt Hiere.13.Errare fecerūt populū meū. Et est idē cū verbo תָּעָה Thaa.cū tau in principio. De quo īfra dicetur in littera tau.

טָעַם Taā.gustare.gustu diiudicare.māducare .1. Reg.14. Gustās gustaui i sūmitate virge que erat i manu mea paululū mellis.2.Reg.3.si añ occasū solis gustauero panē. Iob.6. Aut pōt aliquis gustare qđ gustatū affert mortem . Et in eo.12.Et fauces comedētis saporē.Pro q̄ he.le.& fauces siue guttur escā gustat sibi.i. gustu diiudicat.Et i eo. 34. Et guttur escas gustu diiudicat. Ps.33.Gustate & videte qm̄ suauis est dn̄s. Prouer.31.Gustauit & vidit qm̄ bona est negociatio eius. Ione.3.Hoīes & iumenta & boues & pecora nō gustent quicq̄ꝫ.Ponitur ēt ꝑ comedere vel manducare. vt.1.Reg.14.Et nō māducauit vniuersus populus panē .& inde טַעַם Taam.i.gustus.sapor.Exo.16.Gustusqꝫ eius quasi simile cū melle.Nu.11.Saporis quasi panis oleati.Dañ.5. Precepit ergo iam temulētus.pro quo he.le. precepit i gustu vel sapore vini.Et ē sensus sicut i lr̄a nr̄a. & ide מַטְעַמִּים Mataamim.i.fercula.cibi.esce.pulmētū.& solū inuenitur i nu.plu. vt Geñ.27. Fac mihi inde pulmentū . Et in eo . Et fac cibos vt comedā.Et in eo. Vt faciā ex eis escas patri tuo. Et in eo.Coctosqꝫ de venatione cibos intulit pr̄i .prouerb. 23.Et ne desideres cibos eius.Item טַעַם Taam. i .eloquiū. doctrina.disciplina.ratio.sententia.statutum . 1.Reg.25.& benedictū eloquiū tuū.Iob.12.Et doctrinā senū auferens. Ps.118.Bonitatē & disciplinā & scientiā doce me.Et in titulo psalmi.33.vbi dr̄.psalmus dauid cū mutauit vultum suū corā abimelech.pro quo he.le.cū mutauit eloquiū suū siue rationē suā corā abimelech.Prouer. 26.Sapientior sibi stultus videtur septē viris loquētibus sententias. Ione.3. Et dixit in niniue ex ore regis & principū.i.ex sententia vel statuto aut decreto regis.Et in lingua chaldaica dr̄ טְעֵם Teem Dañ.2.Et a me preceptū est .Et in eo. Nunc aūt audite sententiam.Pro quo he.le. Nūc aūt ponite decretū siue sententiā.Et in eo.5.Quis dedit vobis cōsiliū vt domū hanc edificaretis.i.quis dedit vobis preceptū vel decretū aut edictū vt domū hanc edificaretis.Et in eo . Cyrus. rex babylonis posuit edictū vt domus dei edificaretur.Et in eo. Vtrū nā a cyro rege iussum fuerit.Et in eo.6.Tunc darius rex p̄cepit. i.posuit edictum vel decretum.& in eo . cyrus rex decreuit vt domus dei edificaretur.Et in eo.a me ergo positum est decretū.Et in eo.7.Ego artaxerxes rex statui atqꝫ decreui. Et in eo.ponitur pro ritu:vbi dicitur omne qđ ad ritū dei celi pertinet. Dañ.2.Tunc daniel requisiuit de lege atqꝫ sententia:vbi pōitur ꝑ sentētia.scribitur ēt chaldaice cū aleph in fine.& dr̄ טַעְמָא Taama.vt Dañ.6 .vt satrape illis redderēt rationē.Esdre.4.Donec si forte a me iussum fuerit . Et in eo.5.Donec res ad dariū referretur.i.donec ratio huius rei ad darium referretur.

טָעַן Zaan.onerare. iterficere vulnerare. vt Geñ. 45.onerantes iumenta ite in terram chanaam . Esa . 14 .cum his qui interfecti sunt gladio.

טַף Taph. puerorū vel isantiū cōgregatio aut familia.& ponitur cōiter ꝑ puulis vel liberis. vt Geñ .34 . paruulos qꝫqꝫ eorū & vxores duxerūt captiuas.& in eo.43.ne moriamur nos & puuli nr̄i.Et in eo.45.ad subuectionē puulorū suorū ac cōiugū. & i eo.47. p̄bens cibaria singulis. ꝑ quo he.le.iuxta puulos vel iuxta familiā singulorū.& in eo .Et in cibū familiis & liberis vestris. & i eo.50.absqꝫ puulis & gregib⁹.Nu.31.quidqd est gñis masculini ēt in paruulis.& in eo.Puellas aūt & oēs feminas virgines reseruate.

טָפַף Taphaph.Garrire.plaudere.applaudere.Esa.3.Et nutibus oculorum ibant & plaudebant.& secundum hebreos inde deriuatur טַף Taph .i.familia vel paruuli. De q̄ dictum est in dictione precedenti.

טפח Tophach, siue טפח Tephach. Mensura quattuor digitorũ: siue palmus. Exo. 25. Altã quattuor digitis. & i eo. 37. Coronã aureã interrasilem quattuor digitorum. 3. Reg. 7. Crassitudo aũt luteris triũ vnciarũ erat. pro ꝙ he. le. Et crassitudo eius mensure quattuor digitorũ siue mensure palmi erat. Et eadem verba habentur in hebreo. 2. Paralip. 4. Vbi dr: porro vastitas eius hebat mẽsurã palmi. & fortasse eadẽ est mensura. s. triũ vnciarũ & palmi. Ezech. 40. Calamus mẽsure sex cubitorũ & palmo. Et in eo. Et labia eorũ palmi vnius. Et in eo. 43. Qui hebat cubitũ & palmũ. Et scḋm hebreos in locis pḋictis palmus accipitur pro mensura manus nõ digitis expansis sed iunctis. & inde טפח Tipuach. i. ad mẽsurã palme. & solũ inuenitur i nu. plu. vt Thren. 2. Paruulos ad mẽsurã palme. & inde טפחות Tephachoth scḋm terminationẽ femininorũ. i. mẽsurabiles. vt Ps. 38. Ecce mẽsurabiles posuisti dies meos. i. ad mẽsurã palme: que est breuis mẽsura: quasi dicat breues. ponitur etiam טפחות Tepachoth ꝓ sũmitate parietis. eo qḋ erat in sũmitate quasi mẽsura palmi in crassitudie vel spissitudine. vt. 3. Reg. 7. Serrati erant a fundamẽto vsq ad sũmitatẽ parietũ. Et inde verbũ טפח Tipach. i. mẽsurare augmentare. educare. vt Esa. 48. Et dextera mea mẽsa est celos. Thren. 2. Quos educaui & nutriui. Et inde מטפחת Mitpacha. i. palliũ. Ruth. 3. Expãde inquit palliũ tuũ quo operiris. & in plu. מטפחות Mitpachoth. Pro quo btũs hiero. trãstulit. Linteamia. vt Esa. 3. & linteamia & acus & specula.

טפל Taphal. applicare. iungere. cõponere. curare. ps. 118. Multiplicata est super me iniquitas supborũ. pro ꝙ btũs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Applicauerũt mihi mendaciũ superbi. Iob. 13. Prius vos ostendens fabricatores mendacii. i. cõpositores vel applicatores mẽdacii. Ponitur ẽt pro sanare vel curare. eo qḋ fit applicãdo frigida calidis & ecõtrario. Iob. 14. Sed curasti iniquitatẽ meã.

טפסר Tipsar. nomẽ propriũ scḋm nr̃am trãslationẽ. Hie re. 51. Numerate cõtra eã tapsar. Hebrei tñ dicũt ꝙ signat ducẽ vel principẽ. & sic ipsi legũt. Numerate siue cõstituite cõtra eã ducẽ vel principẽ. s. exercitus. in alio vero loco btũs hieronymus trãstulit paruulos. Naũ. 3. Et paruuli tui quasi locuste locustarũ. Sed etiã i pḋicto loco hebrei legũt. Et principes vel duces tui quasi locuste locustarum. Et solum inuenitur in locis predictis.

טפרא Taphra i ligua chaldaica signat vngulã. Et solũ inueitur i nu. plu. Dañ. 4. Et vngues eius vt vngues auiũ.

טפש Taphas. Incrassare. hebetare. Ps. 118. Coagulatũ ẽ sicut lac cor eorũ. pro quo btũs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit incrassatum. est velut adeps cor eorum. & solũ inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica significat insanire vel insipientem esse.

טרד Tarad. stillare. perstillare. eiicere siue exulare. Prouer. 27. tecta perstillãtia in die frigoris. & solũ inuenitur in pḋicto loco. Hebrei tñ dicũt ꝙ signat cõtinuare siue cõtinuo laborare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Stillicidium cõtinuũ vel assiduũ in die frigoris. vnde hoiem qui cõtinuo laborantẽ ipsi vocãt טרד Tarud. & laborem assiduũ vocãt טרדה Tirda. & in lingua chaldaica signat pḋicta dictio eiicere siue abiicere vel exulare. Dañ. 4. Eiicient te ab hominibus. Et in eodem. Et ex hominibus abiectus ẽ.

טרה Tara. contabescere. putrescere. Inde טריה Ieriia. i. putridũ. tabefactũ. Iudi. 15. Mandibulã asini que iacebat arripiẽs. i. que tabescebat humiditate terre. Esa. 1. vulnus & liuor & plaga tumens. i. plaga tabescens. & solum inuenitur in predictis locis.

טרח Tarach. desiderare. Scḋm nr̃am trãslationẽ. vt Iob. 37. Frumẽtũ desiderat nubes. Hebrei tñ dicũt ꝙ significat laborare. vñ in pḋicto loco ipsi legunt. frumẽtum facit laborare nubẽ. & ide טרח Torach. labor. fatigatio. beatus hieronymus trãstulit negociũ siue molestiã. Deut. 1. nec gocia vr̃a & põdus & iurgia. Esa. 1. fc̃ta sunt mihi molesta.

טרם Terem. anteꝙ. priusꝙ. necdũ. nondũ. Geñ. 2. anteꝙ orirectur in terra. Et in eo. 19. prius aũt ꝙ irẽt cubitũ. Et in eo. 24. Nec dũ intra se verba cõpleuerat. Exo. 9. Nondũ aũt ꝙ & tu & serui tui necdũ timeatis deũ. Et in eodẽ. 10. Nõne vides ꝙ perierit egyptus. i. nõdũ vides ꝙ perierit egyptus. 1. Reg. 3. Anteꝙ extingueretur. & in eo. Porro samuel nec dũ sciebat dñm. Ps. 118. Priusꝙ humiliarer ego deliqui. Esa. 65. Eritꝙ anteꝙ clamẽt ego exaudiã. Et aliqñ scribitur cũ beth in principio & dr̃ בטרם Beterem. i. anteꝙ. priusꝙ. Iudi. 14. Die septimo ante solis occubitũ. i. anteꝙ sol occũberet. 1. Reg. 2. Etiã anteꝙ adolerẽt adipẽ. Ps. 57. priusꝙ intelligerẽt spĩne vr̃e. Esa. 66. Anteꝙ parturiret peperit. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מטרם Miterem. vt aggei. 2. Anteꝙ poneretur lapis super lapidem in templo domini.

טרף Taraph. rapere. laniare. capere. enutrire. siue victum tribuere. Geñ. 49. Beniamin lupus rapax. pro ꝙ he. le. Beniamin lupus rapiet. i. quasi lupus rapiet. Et supra in eo. 37. Bestia deuorauit ioseph. pro quo he. le. Rapina raptus est ioseph. Exo. 22. Si comestũ a bestia. i. si captũ vel raptũ fuerit a bestia. Deut. 33. Cepitꝙ brachiũ & verticem. Ps. 8. Ne forte rapiat vt leo aiam meã. ps. 21. Sicut leo rapiens & rugiens. Ps. 103. Catuli leonũ rugientes vt rapiant. Hiere. 5. Qui egressus fuerit ex eis capietur. Ezech. 19. Et didicit pḋã capere. Et in eo. 22. quasi lupi rapiẽtes predã: vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatum. Osee. 5. Ego capiã & vadã. & i eo. 6. quia ipse cepit & sanauit nos. Amos 1. Et tenuerit vltra furorẽ suũ. ꝓ quo he. le. Et ceperit vel rapuerit vltra furore suo. & ide טרפה Terepha. i. captũ vel occisũ. aut laniatũ. s. a bestia: aut rapina: vel pḋa. vt Geñ. 31. Nec captũ a bestia ostendi tibi. Exo. 22. Deferat ad eũ qḋ occisum est. Leuit. 22. Morticinũ & captũ a bestia nõ comedet. Ezech. 44. Omne morticinũ & captũ a bestiis de auibus & de pecoribꝰ nõ comedẽt sacerdotes. Scribitur ẽt sine he & dr̃ טרף Tereph. siue טרף Tareph. vt Geñ. 49. Ad predã filii mi ascendisti. Nu. 23. Donec deuõret predã. ps. 75. Illuminãs tu mirabiliter a mõtibus eternis. ꝓ quo he. le. A mõtibus predevel rapine. vnde btũs hiero. in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. a mõtibus captiuitatis. Ezech. 19. Et didicit predã capere. Itẽ טרף Taraph. i. enutrire. victũ tribuere. vt Prouer. 30. tribue tm̃ victui meo necessaria & inde טרף Tereph. i. victũ. cibus. esca. vt. ps. 110. Escã dedit timẽtibꝰ se. Malach. 3. Et sit cibꝰ in domo mea. Prouer. 31. Deditꝙ predã domesticis suis. ꝓ quo he. le. Deditꝙ cibũ siue victũ domesticis suis. vñ sequtr. & cibaria ãcillis suis. Põt ẽt legi sicut est in lr̃a nr̃a. Quia ẽ equiuocũ vt dictũ ẽ. Itẽ טרף Taraph. Palmes siue ramꝰ. aut foliũ. s. raptũ ex arbore a prio signato deriuatũ. Geñ. 7. portãs ramũ oliue virẽtibus foliis in ore suo. Ezech. 17. Et siccabit oẽs palmites germinis eius. Et ẽt in lingua chaldaica signat foliũ.

De incipientibus a littera. י Iod.

יאב Iaab. Desiderare. Ps. 118. Quia mandata tua desideraui. & solum inuenitur in predicto loco.

יאל Iaal. velle. acquiescere. incipere. capere. iurare. adiurare. Stulte agere: siue stultum esse. Iudi. 17. Acquieuit & mansit apud hominem. Et in eodem. 19. Queso te vt

hodie hic maneas. pro quo hebrei legunt. Acquiesce obsecro & mane. 4. Reg. 5. Melius est vt accipias duo talenta. pro quo hebrei legũt. Si vis accipe duo talenta. siue acquiesce & accipe duo talenta. Et in eodem. 6. Veni ergo & tu cũ seruis tuis. pro quo hebrei legunt. Volle siue acquiesce obsecro & vade cum seruis tuis. Ponitur etiam pro incipere. vt Geñ. 18. Quia semel cepi: loquar ad dominum meum. Deut. 1. Cepitꝙ moyses explanare legem. 1. Reg. 17. Cepit tentare si armatus posset incedere. Iob. 6. Et qui cepit ipse me conterat. Et in eodem. Veruntamen quod cepistis explete. Osee. 5. Quoniã cepit abire post sordes. Hebrei tamen in omnibus locis predictis interpretantur velle siue acquiescere. Et aliquando scribitur sine iod in principio. vt in aliquibus locis predictis. Item ponitur pro iurare siue adiurare. vt Exo. 2. Iurauit ergo moyses ꝙ habitaret cũ eo. 1. Reg. 14. Adiurauit autem saul populum dicens. Itẽ significat stulte agere siue stultũ esse. & tunc est verbũ passiuum prime coniugationis: quod scribitur cum nũ in principio. vt Nu. 12. Ne imponas nobis hoc peccatũ quod stulte cõmisimus. Esa. 19. Stulti facti sunt principes taneos. Hiere. 50. Gladius ad diuinos eius qui stulti erunt.

יאר Ieor. riuus. fluuius. flumen. Amnis. Geñ. 41. Putabat se stare super fluuium. Et in eodem. Et pascebantur in ipsa amnis ripa. Exo. 2. In carecto ripe fluminis. & in eodem. 7. Et stabis in occursum eius super ripam fluminis. Et in eodem. Et super fluuios eorum & riuos & paludes. Et in eo. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt: computruitꝙ fluuius. Et in eo. 8. Et ebulliet fluuius ranas. Esa. 19. Attenuabuntur & siccabuntur riui aggerum. Et in eodem. Nudabitur alueus riui a fonte suo. Et in eodem. Et omnis sementis irrigua siccabitur. Vbi ponitur pro irrigua. Ezech. 29. Et dicis meus est fluuius. Amos. 8. Et eiicietur & defluet quasi riuus egypti. Scribitur etiã sine iod. vt in eo. Et ascendet quasi fluuius vniuersus. & solum in pḋicto loco scribitur sine iod. & communiter accipitur pro nilo fluuio egypti. Ponitur ẽt pro flumine tigri. vt Dañ. 12. Vnus hinc super ripam fluminis & alius inde ex altera ripa fluminis.

יאש Iaas. Desperare. renunciare. Spem vel curam alicuius rei a corde amouere. cessare. vt. 1. Reg. 27. Et desperet saul cessetꝙ me querere. Eccl's. 2. Renũciauitꝙ cor meum vltra laborare sub sole. Et qñ est verbũ passiuũ prime coniugationis tunc scribitur sine iod & cũ nun in principio & dicitur נואש Noas: & est cuiuscũꝙ persone & vtriusꝙ numeri: & profertur in voce actiua. vt Hiere. 2. Et dixisti desperaui. Et in eo. 18. Qui dixerunt desperauimus Iob. 6. Et in ventũ verba profertis. vbi pro eo quod in littera nostra est profertis in hebreo habetur supra dicta dictio נואש Noas. idest amouetis ea verba a corde vestro: & sine cogitatione & meditatione profertis ea iventum. Esa. 57. nec dixisti quiescam. idest cessabo.

יאת Iaath. conuenire. acquiescere. federari. vt Geñ. 34. Sed in hoc valebimus federari. Et in eo. Vnum ẽ qḋ differt tantum bonum. pro quo hebrei legunt. Sed in hoc acquiescent siue conuenient nobiscum viri: vt habitẽt nobiscum vt simus vnus populus. Sed beatus hieronymꝰ transtulit sensum. Et in eo. Tantũ in hoc acquiescamus & habitantes simul. 4. Reg. 12. Prohibitiꝙ sunt sacerdotes vltra accipere pecuniã a populo. Pro quo he. le. Et acquieuerũt sacerdotes vt nõ acciperẽt pecuniã a populo. Hiere. 10. Tuũ est enim decus. i. tibi cõuenit decus siue regnum.

יבב Iabab. eiulare. vlulare. vt Iudi. 5. Per fenestrã respiciens vlulabat mater eius. & solum inuenitur in predicto loco. & in lingua chaldaica communiter significat vlulare vel clangere. s. tuba.

יבל Iabal. deducere. Adducere. afferre. asportare. Ps. 59. qs deducet me in ciuitatem munitam. Ps. 75. Qui in circuitu eius affertis munera. Esa. 18. Deferetur munus domino exercituum. Et in eodem. 23. Ducent eam pedes illius. Esd. 5. & asportare fecit ea in templum babylonis. Et inde יובל Iubal. idest riuus siue deductio aquarum: aut humor. s. aquarũ. Hiere. 17. Quod ad humorẽ mittit radices suas. ꝓ quo he. le. qḋ iuxta riuũ mittit radices suas. Et in plu. יבלי Ible. Esa. 30. Riui currentiũ aquarũ. Et inde יבול Iebul. idest germen. vt Leuit. 26. Et terra gignet germẽ suũ. Iob. 20. Apertũ erit germen domus illius. Abach. 3. Et nõ erit germen in vineis. Et de hoc vide supra in dictiõe בול Bul. Item יובל Iobel. i. buccina siue sonitus buccine. s. cornee: qua vtebãtur in iubileo. vt Exo. 19. Cum ceperit clãgere buccina tunc ascendãt in montem. Iosue. 6. Tollent septem buccinas quarum vsus est in iubileo. Pro quo in hebreo habetur. Tollent septem buccinas iubileas. i. quarum vsus est in iubileo: sicut est in littera nostra. Et in eo. Cumꝙ insonuerit vox tube longior atꝙ concisior. Et in eodẽ. Et septem alii sacerdotes tollant septem iubileorum buccinas. Et inde quinquagessimus annus vocatur יובל Iobel. Quia in eo personabant buccinis. vt habetur Leuit. 25. vbi dicitur. & clanges buccina. Et in eo. Ipse est enim iubileus. Et in eo. Anno iubilei redient oẽs ad possessiones suas. Et in eo. Et redimi non poterit etiam in iubileo. Itẽ יבלת Iabeleth. Macula animalis. pro quo beatus hieronymus trãstulit papulas. Leuit. 22. Si cicatricem habẽs si papulas.

יבם Iabam. Vxorẽ fris defuncti in cõiugẽ accipere. siue illi associari. Geñ. 38. Et sociare illi vt suscites semẽ fratri tuo. Deut. 25. Sed accipiet eã frater eius & suscitabit semẽ fris sui. Et in eo. Nõ vult frater viri mei suscitare semẽ fratris sui in israel: nec me in cõiugiũ sumere. Et inde frater mariti dicitur יבם Iabam. vt in eo. Sed accipiet eã frater eius. Et in eo. Nõ vult frater viri mei suscitare semẽ fratris sui. Et vxor fratris dr̃ יבמה Iebama. siue יבמת Iabemeth. vt in eo. Perget mulier ad portam ciuitatis. i. perget vxor fris ad portã ciuitatis. Et i eo. Accedet mulier ad eũ corã seni oribus. Et ẽt vxor fris mariti dr̃ יבמה Iebama. vt Ruth. 1. En reuersa est cognata tua ad populum suum. vbi ponitur ꝓ cognata: que erat vxor fratris mariti sui.

יבש Iabas. siccare. exsiccare. arere. exarescere. cõfundere. siue cõfundi. vt Geñ. 8. Donec siccarentur aque sup terrã. & in eo. Et vigesima die mẽsis arefacta ẽ terra. Ios. 2. Audiuimꝰ eiꝙ siccauerit dñs aquas maris. & in eo. 5. Qḋ siccasset dñs fluẽta iordãis. 3. Reg. 17. Post dies aũt aliquãtos siccatus est torrẽs. Iob. 12. Si cõtinuerit aquas oĩa siccabuntur. ps. 21. Aruit tanꝙ testa virtꝰ mea. Prouer. 17. Spũs tristis exsiccat ossa. Esa. 19. Et fluuius desolabitur atꝙ siccabitur. Ezech. 17. Cumꝙ tetigerit eam ventus vrens siccabitur: & i areis germinis sui arescet. Et in eo. Et siccaui lignũ viride. & in eo. 37. Aruerũt ossa nr̃a. Osee. 13. Et siccauit venas eius. Ioel. 1. Oĩa ligna agri aruerũt. Et in eo. Qm̃ exsiccati sunt fontes aquarũ. Amos. 4. Et ps altera sup quã non pluit aruit. Naũ. 1. increpãs mare & exsiccãs illd. & ide יבש Iabes. i. aridus. siccus. vt Ios. 9. Panes quoꝙ quos portabãt ad viaticũ duri erãt. ꝓ ꝙ he. le. Et oĩs panis sui viatici aridꝰ siue siccus erat. & in eodem. Nunc autem sicci facti sunt. & i plu. יבשים Iebesim. Nu. 6. vuas recẽtes siccasꝙ nõ comedẽt. Et in genere feminino scribitur יבשה Iebesa. vt in eo. 11. aĩa nr̃a arida ẽ & i plu. יבשות Iebesoth. vt Ezech. 37. Sic caꝙ vehemẽter. & inde יבשה Iabasa. siue יבשת Iabeseth.

idest arida. vel terra habitabilis. vt Gen. 1. Et appareat arida. Ps. 65. Qui conuertit mare in aridã. Ps. 94. Et siccam manus eius firmauerunt. Esa. 44. Et fluenta super aridã. & in lingua chaldaica dicitur יַבֶּשְׁתָּא Iabestha. Dan. 2. non est homo super terra qui sermonẽ tuũ possit implere. pro quo hebrei legunt. Non est homo super arida. Itẽ יָבֵשׁ Iabas. idest cõfundere. siue cõfundi. aut erubescere. vt. 2. Reg. 19. Confudisti hodie vultũ omniũ seruorũ tuorũ. Esa. 29. Nõ modo confundetur iacob. Et in eodem. 30. Oẽs cõfusi sunt. & solum in predicto loco scribitur cum aleph & iod ĩ medio dictionis. Hiere. 8. Confusi sunt sapientes. Ioel. 1. Confusum est vinum & elanguit oleũ. Et in eo. Cõfusi sũt agricole. Et in eo. Quia confusum est gaudium a filiis hominũ. Zach. 10. Et confundentur omnia profunda fluminis. Hebrei tamen in predicto loco secundum primam significationẽ legũt. Et exsiccabuntur oĩa ꝓfunda fluminũ.

יָגֵב Iageb. ager. vt Hier. 39. Et dedit eis vineas & cisternas in die illa. Pro quo hebrei legunt. Et dedit eis vineas & agros in die illa. Et solum inuenitur in numero plurali. Potest etiam deriuari a dictione גֵּבֶא Gebe. Inde יֹגֵב Iogeb idest agricola. vt. 4. Reg. 25. Et de pauperibus terre reliquit vinitores & agricolas. Hier. 52. Reliquit princeps militie vinitores & agricolas.

יָגָה Iaga. affligere. humiliare. contristare. abiicere. Iob. 19 Vsquequo affligitis animam meam. Esa. 51. Et ponam illum in manu eorum qui te humiliauerunt. idest qui te afflixerunt. Threñ. 3. Et abiecit filios hoĩum. Et in eo. Quia si abiecit & miserebitur: vbi ponitur הֹגָה Hoga. cũ he ĩ principio. Et supra in eo. 1. Quia dñs locutus est super eã. Pro quo hebrei legunt. Quia dñs afflixit siue contristare fecit eam. Potest etiam deriuari a dictione הָגָה Haga que significat loqui sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in littera he. Et in eodem. vt locutus est dominus. pro quo hebrei legunt. Quoniam afflixit vel contristare fecit dñs. Et inde יָגוֹן Iagon. idest dolor. tristitia. vt Ps. 30. Quoniam defecit in dolore vita mea. Esa. 35. Fugiet dolor & gemit⁹. Hiere. 45. Quoniã addidit domin⁹ dolorem dolori meo Et inde תּוּגָה Thuga. idest tristitia siue mestitia. Prouer. 10. Filius autem stultus mestitia est matri sue. Et in eo. 14. Et extrema gaudii luctus occupat. idest tristitia: & inde נוּגוֹת Nugoth secundum terminationem pluralem femininorũ idest contristate siue dolentes. Pro quo beatus hieronym⁹ transtulit. squallide. Threñ. 1. Virgines eius squallide. Et inde נוּגֵי Nuge. Pro quo beatus hieronymus transtulit nugas. Soph. 3. Nugas que a lege recesserant congregabo. De quo btũs hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait. Id quod dixim⁹ nugas sciamus in hebreo ipsum latinum esse sermonem: & propterea a nobis ita vt in hebreo erat positum: vt nosse possimus linguam hebraicam omnium linguarum esse matricẽ. hec Hieronymus.

יָגַע Iagaa. laborare. deficere. scilicet pre labore. Ios. 7. quare omnis populus frustra vexabitur. pro quo hebrei legunt. Non facias laborare ibi omnem populum. Ps. 6. Laboraui in gemitu meo. Ps. 68. Laboraui clamans. Iob. 20. Luet que fecit omnia ꝓ quo hebrei legunt. Reddet quod laborauit. idest in quibus laborauerat. Prouer. 23. Noli laborare vt diteris. Esa. 40. Non deficiet nec laborabit. Et in eo. 43. Nec laborasti in me israel. Et in eo. Nec laborem tibi prebui in thure. idest nec laborare te feci. Et in eo. Prebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Et in eo. 65. Nõ laborabunt frustra. Hiere. 51. Et labores populorum ad nihilum. Pro quo hebrei legunt. Et laborabunt populi in nihilum. Malach. 2. Laborare fecistis dominum in sermonibus vestris. Et in eodem. In quo eum fecimus laborare. ponitur etiam pro deficere. scilicet pre labore. vt. 2. Reg. 23. Donec deficeret manus eius. Et inde יְגִיעַ Iegiaa. idest labor. fatigatio. Geñ. 31. Afflictionem meam & laborem manuum mearum. Deut. 28. Et omnes labores tuos comedet populus quem ignoras. Ps. 127. Labores manuum tuarũ quia manducabis. Esa. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie. Et in eodem. 55. Et laborem vestrum non in saturitate. Osee. 12. Omnes labores mei non inuenient mihi iniquitatem. & inde יָגֵעַ Iageaa: idest laboriosus siue labore confectus. aut fessus labore. Deut. 25 Quando tu eras fame & labore confectus. & in plurali יְגֵעִים Iegeim siue יְגִיעֵי Iegie. Iob. 3. Et ibi requieuerunt fessi robore. Eccl. 1. Cuncte res difficiles. idest laboriose.

יָגֹר Iagar. timere. formidare. vereri. Deut. 28. Afflictiões egypti quas timuisti. Iob. 3. Et quod verebar accidit mihi. Et in eodem. 9. Verebar omnia opera mea. Ps. 118. Amputa opprobrium meum quod suspicat⁹ sum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Auerte opprobrium meum quod reueritus sum. Hiere. 22. Et in manu quorum tu formidas faciem. Item יְגַר Iegar. Aceruus. tumulus. Geñ. 31. Quem vocauit laban tumulum testis.

יָד Iad. Manus. potestas. fortitudo. virtus. consilium. Percussio siue plaga. locus. Geñ. 8. Extenditque manum suã. Et in eodem. 16. Manus eius contra omnes & manus omnium contra eum. Et in eodem. 19. Apprehenderunt manum eius & manum vxoris. Et in eodem. 24. Pone manũ tuam super femur meum. Et in eodem. 38. Vnus protulit manum. Et in eodem. 33. De manu mea require illum. Exo. 4. Mitte manum tuam in sinu tuo. Et in eodem. 9. Ecce manus dñi erit super agros. Et in eodem. 13. ĩ manu forti eduxit te dominus de egypto. Et in eodem. 14. Et manũ magnam quam exercuerat dominus contra eos. idest virtutem seu potentiam. Et in eodem. 23. Non iunges manũ tuam vt pro impio dicas falsum testimonium. Et in eodẽ. 29. Postq̃ initiaueris manus eorum. Nu. 11. Nunquid manus domini inualida est. Deut. 3. Magnitudinem tuam manumque fortissimam. iudi. 2. Manus domini super eos erat. Et in eodem. 3. Qui vtraque manu pro dextera vtebatur. 1. Reg. 5. Aggrauata est manus domini super azotios. Et in eodem. Fiebat manus domini per singulas ciuitates. Et in eodem. Grauissima valde manus domini dei. Ps. 20. inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis. Ps. 31. Grauata ẽ super me manus tua. Canti. 5. Dilectus meus misit manum suam per foramen. Esa. 5. Et extendit manum suam super eum. Et in eodem. 8. in forti manu erudiuit me. Et in eodẽ 25. in allisione manuum eius. & est communis generis. vt Ezech. 2. Et ecce manus missa ad me in qua erat inuolutus liber. pro quo ĩ hebreo habetur & ecce manus missa ad me in quo erat volumen libri. Nam iungitur cũ adiectiuo missa quod est generis feminini & cum relatiuo quo quod est generis masculini. & similiter in aliis locis. Ponitur etiam pro potestate vel fortitudine sicut in aliquibus locis predictis. & Geñ. 41. & omne frumentum sub pharaonis potestate condatur. Nam illud quod est in potestate alicuius dicitur esse in manu eius. Geñ. 24. Ex omnibus bonis eius portans secum. Pro quo hebrei legunt. Omnia bona domini sui in manu sua. idest portans secum in potestate sua. Nu. 21. Et tulit omnem terram que dictionis illius fuerat. Pro quo hebrei legunt. Et tulit omnem terram de manu illius. idest de potestate illius. Et in eodem. 31. Et tubas ad clangẽdum tradidit ei. pro quo hebrei legunt. Et tubas ad clangẽdũ in manu ei⁹. i. in potestate ei⁹. Et in eo. Numerũ pugnatorũ quos habuim⁹ sub manu nr̃a. i. potestate nostra. Ios. 8. Et nõ potuerũt vltra huc illucque fugere. Pro quo hebrei legunt Et non fuerunt in eis manus ad fugiendum. i. non fuit in eis potestas seu virtus. 2. Regũ. 8. vt dominaretur super fluuium euphratem. Pro quo hebrei legũt. vt conuerteret manum suam. i. potestatem suam super fluuiũ euphratem. Ps. 88. ponam in mari manum eius. i. potestatem eius. ps. 94. In manu eius sunt omnes fines terre. prouer. 18. Mors & vita in manibus lingue. i. in potestate lingue. Et ẽt qñ aliquis subditur alteri: dicitur in scriptura dare ei manum. i. esse sub eius potestate. vt Leuit. 25. Si attenuat⁹ fuerit frater tuus & infirmus manu. Pro quo hebrei legũt. Si attenuatus fuerit frater tuus & declinauerit manum suam tecum. 1. Paralip. 29. Cuncti filii regis dauid dederunt manum suam & subiecti fuerunt regi salomoni. 4. Reg. 10 Si est inquit da mihi manum: qui dedit ei manum suam. Threñ. 5. Egypto dedimus manũ. Ponitur etiam pro consilio vel dispositione. 2. Reg. 14. Nunquid manus ioab tecum est. i. consiliũ vel dispositio ioab. Esdre. 3. Vt laudarẽt dñm per manus dauid regis israel. i. ex dispositione vel p̃cepto dauid. Ponitur etiam pro plaga vel percussione. vt in aliquibus locis predictis. & Iob. 23. Et man⁹ plage mee aggrauata est super gemitũ meum. 1. Paralip. 21. vertatur obsecro manus tua in me. Ps. 76. Manibus meis nocte contra eum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Manus mea nocte extenditur. idest plaga mea nocte extẽditur. Hiere. 15. A facie manus tue solus sedebam. idest a facie plage vel percussionis tue. ponitur etiã pro loco. vt Nu. 2. Singuli per loca & ordines suos proficiscẽtur. Deut. 23. Habebis locũ extra castra. Iudi. 11. vel in cunctis ciuitatibus supra iordanem. pro quo he. le. vel in cunctis ciuitatibus que sunt iuxta loca arnon. 2. Reg. 14. Scitis agrum ioab ad agrũ meũ. vbi ponitur ꝓ agro. Et in eo. 18. Et appellatur manus absalon vsque in hãc diẽ: quod hebrei exponunt. Et appellatur locus Absalon vsque in hanc diem. Geñ. 34. terra in potestate vr̃a est. pro quo hebrei legunt. terra spaciosa manibus est coram vobis i. spaciosa locis. Ps. 103. Hoc mare magnum & spaciosum manibus. idest spaciosum locis. Iob. 1. Et asine pascebãtur iuxta eos. pro quo hebrei legũt. Iuxta loca eorum. Hiere. 6. Et pascet vnusquisque eos qui sub manu sua sunt. pro quo hebrei legunt. Et pascet vnusquisque locũ suum. Potest etiã intelligi sicut est in littera nostra. Et ĩ eo. 57. Dilexisti stratũ eorum manu aperta. Pro quo hebrei legũt. Dilexisti stratum eorum: locum vidisti. Potest etiam legi manum vidisti. & tunc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiam pro causa. vt Hiere. 41. Quos percussit propter godoliã. pro quo in hebreo legitur Quos percussit in manu godolie. i. causa godolie siue propter godoliam: sicut est in littera nostra. ponitur etiam pro fornice. i. pro loco vel arcu triumphali. 1. Reg. 15. Et erexisset sibi fornicem triũphalem. Ponitur etiam pro prophetia. vt Ezech. 1. Et facta ẽ super eũ ibi manus dñi. i. prophetia dñi. Et in eo. 37. Facta est super me manus dñi. Ponitur ẽt pro parte. vt Geñ. 43. Ita vt quinque partibus excederet. Et in eo. 47. Quattuor reliquas. s. partes permitto vobis in sementẽ. 2. Reg. 19. Decẽ partibus maior ego sum apud regẽ. vbi pro partibus ponitur יָדוֹת Iadoth. secundũ terminationẽ pluralẽ femininorũ. Et cõiter scribitur in plu. scd̃m terminationẽ masculinorũ. s. יָדַיִם Iadaim. siue יְדֵי Iede. vt Geñ. 27. Et manus sũt esau. Exo. 17. Manus moysi erãt graues. & ĩ eo. 32. cõsecrastis man⁹ vr̃as hodie dño. Esa. 45. Et opus tuũ absque manibus est. i. absque firmitate & duratiõe. & in lingua chaldaica scribitur aliqñ cũ aleph in fine & dicitur יְדָא Ieda. i. man⁹ Dañ. 5. Et rex aspiciebat articulos manus scribentis. & in plurali יְדַיִן Iadain. Dañ. 2. Donec abscissus est lapis de mõte sine manibus. Ponitur ẽt יְדֵי Iadai pro יָדַיִם Iadaim. vt Ezech. 13. ve qui consuunt puluillos sub oĩ cubitu manuũ. Item ponitur יָדוֹת Iadoth pro manibus sedis que erant ad similitudinẽ manus hominis. vt. 3. Reg. 10. Due manus hinc atque inde tenentes sedile: & duo leones stabant iuxta manus. Item ponitur pro axibus currus. vt in eodem. Et axes earum & radii & canthi. Et in eodem ponitur pro celaturis vel sculpturis in quibus erant figure manus: vbi dicitur habens celaturas variasque sculpturas ex semetipsa. Ponitur etiam pro incastraturis tabularũ. vel pro angulis. Exo. 26. In lateribus tabule due incastrature. Et ĩ eo. vt bine bases singulis tabulis per duos angulos subiiciantur.

יָדַד Iadad: Proiicere. deiicere. mittere. & scribitur cũ simplici daleth. vt threñ. 3. Et posuerũt lapidẽ super me. pro quo hebrei le. & proiecerũt lapidem in me. Hiere. 50. Omnes qui tenditis arcũ debellate eã. pro quo he. le. Oẽs qui tenditis arcũ iacite ad eã. s. iacula vel sagittas. vnde subditur. nõ parcatis iaculis. & Abdie. 1. & super ierusalẽ mittebãt sortẽ. Zach. 1. vt deiiciãt cornua gentiũ. Itẽ יָדִיד Iedid i. dilectus. amantissimus. Deut. 33. Amantissimus domini habitabit confidenter. Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua. Hiere. 11. Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa. & inde יְדִידוּת Ididuth. i. dilectio. Vt in eo. 12. Dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Pro quo hebrei legunt. Dedi dilectionem anime mee. idest dilectam anime mee.

יָדָה Iada. laudare. confiteri. iacere. deiicere. vt Geñ. 49. Iuda te laudabũt frẽs tui. Leuit. 5. Agat penitentiã ꝓ peccato suo. pro quo he. le. Et cõfiteatur illud in quo peccauit. & in eo. 16. Confiteatur oẽs iniquitates filiorũ israel. & in eo. 26. Donec confiteãtur iniquitates suas & maiorũ suorũ. Nu. 5. Et cõfitebuntur peccatũ suũ. 3. Reg. 8. Cõfitẽtes nomini tuo. Nee. 1. Et cõfiteor ꝓ peccatis filiorũ israel. Iob. 4. Et ego cõfitebor quod saluare te possit dextera tua. p̃s. 6. In inferno aũt qs cõfitebitur tibi. Ps. 9. Confitebor tibi dñe in toto corde meo. p̃s. 27. Et ex volũtate mea cõfitebor ei. p̃s. 44. ꝓpterea populi cõfitebũtur tibi. p̃s. 48. cõfitebitur tibi cũ bñfeceris ei. p̃s. 53. & cõfitebor noĩ tuo qm̃ bonũ est. p̃s. 66 Cõfiteãtur tibi populi deus: cõfiteãtur tibi populi omnes. Et in aliqbus locis p̃dictis cõfiteri accipitur pro laudare vel grãs agere. vt ĩfra dicetur in fine hui⁹ dictiõis. Prouer. 28. qui aũt cõfessus fuerit & reliq̃rit ea miam cõsequetur. Esa. 38. quia nõ ĩfernus cõfitebitur tibi. & inde הֻיְּדוֹת Huiedoth siue יְהוּדָה Iehuda. i. laus vel confessio. pro quo beatus hieronymus trãstulit ad laudãdũ: vel hymnos. Nee. 11. ad laudãdũ & ad cõfitendũ in orõne. & in eo. 12. & sup hymnos ipi & frẽs eorũ. & inde תּוֹדָה thoda. i. cõfessio. laus. siue grãrũ actio. Ios. 7. Da gloriã dño deo israel & cõfitere. pro quo he. le. & da ei cõfessionẽ. Esdre. 10. & nũc date cõfessionẽ dño deo. Ps. 94. preocupemus faciẽ eius in cõfessiõe. p̃s. 99. Introite portas eius in confessione. ponitur etiam pro laude. p̃s. 49. Immola deo sacrificiũ laudis. Amos. 4. sacrificare de fermẽto laudem. Item ponitur pro gratiarum actione. Leuit. 22. Si immolaueritis hostiã pro gratiarũ actiõe dño Esa. 51. Gratiarum actio & vox laudis. ponitur etiam תּוֹדָה thoda. pro choro laudãtium siue gratias referẽtiũ. vt Nee. 12. Et statui duos choros laudantium. Et in eodem. Et chorus secundus gratias referentium. Inde deriuatur יְהוּדָה Iuda. qd̃ interpretatur laudatio siue confessio. vt Geñ. 29.

Et ait modo cōfitebor dn̄o.& ob hoc vocauit eū iudam.vn̄ beatus hieronymus in hebraicis questionibus sup p̄dicto loco sic ait. Iuda cōfessio dr̄ a cōfessione:ita cōfessoris nomen est dictū.verūtamē hic cōfessio p̄ gratiarū actiōe aut pro laude accipitur.vt frequēter in psalmis & in euangelio:confiteor tibi dn̄e celi & terre.i.gratias ago tibi siue glorifico te.hec Hieronym⁹. Accipitur ēt pro iudea siue p̄ terra iudee.Ps.75.Notus in iudea deus.Hiere.14. Luxit iudea & porte eius.Et in lingua chaldaica dicitur יהוד Iehud.Dan̄.2.Inueni hominē de filiis transmigrationis iudee.Et inde יהודי Iehudi.i.iudeus.vt Zach.8.Et apprehēdent fimbriā viri iudei.& in plu.יהודים Iehudim.Nee.4. Quid iudei faciūt imbecilles.Ester.5.Iudeis noua lux oriri visa est.& inde יהודית Iehudith.i.iudaica lingua siue iudaice.2.Paralipo.32.Insuper & clamore magno lingua iudaica cōtra populū qui sedebat in muris ierusalē personabat.Nee.13.Nesciebāt loqui iudaice.Esa.36.Non loquaris nobis iudaice.Et quia principalis tribus & regalis erat tribus iuda:ideo gens & terra & etiā lingua ab eo nomē accepit.& inde מתיהד Mithiahet.i.ille qui imitatur ritū & religionē iudeorū.vt Ester.8.Vt plures alterius gentis & secte eorū religioni & cerimoniis iungerentur.Itē ידה Iada.i. Proiicere.siue deiicere.aut mittere. De quo vide supra in dictione ידד Iadad.

(Iudea. יהוד Iudea. יהודי Iudeus. יהודים Iudei. Lingua iudaica. Iudaice. מתיהד Qui imitatur ritum iudeorum. ידה Proiicere.)

ידע Iadaa.scire.nosse.cognoscere.māifestare.sentire.misereri.conterere.siue confringere.Gen.3. Scientes bonū & malū.Et in eo.Cunq3 cognouissent se esse nudos.Et in eo.22.Nunc cognoui q̄ timeas deū.Et in eo.31.Ignorabat q̄ rachel furata esset idola.Pro quo he.le.Et nō sciebat iacob q̄ rachel furata esset ea.s.idola. Et sic in sequentib⁹ vbicūq3 ponitur ignorare vel nescire in hebreo sunt due dictiones.s.nō scire.Et in eo.48.Scio fili mi scio. Exo.2. Stante procul sorore eius & considerante aduentū rei.pro quo hebrei legunt.Et stetit soror eius procul:vt sciret quid fieret de eo.Et est idem sensus cū littera nostra.Et in eo.5. nescio dn̄m.Et in eo.7.Et scient egyptii quia ego sum dominus.Et in eo.33.noui te ex nomine.Et in eo.vt sciam te. Et in eo.In quo enim scire poterimus ego & populus tuus.Deut.4.Vt scires qm̄ dn̄s ipse est deus. Et in eo. Scito ergo hodie & cogitato in corde tuo.Et in eo.Scio cōtētionē tuā.1.Reg.3.Porro samuel necdū sciebat dn̄m.Et in eo.17.noui superbiā tuā.Et in eo.21.nā & pueris meis condixi in illū & illū locū.Pro quo he.le.Et pueros scire feci illū & illū locū.Et in eo.22.Donec sciam quid faciat mihi deus.2.Reg.5.Et cognouit dauid qm̄ confirmasset eū dn̄s regem.Iob.9.Qui transfert montes & nescierunt.Et in eo.19.Scio q̄ redemptor meus viuit.& in eo.Scitote esse iudiciū.& in eo.38.Et ostendisti aurore locū suū. Pro quo he.le.Scire fecisti aurorā locū suū.Et in eo.42.Scio quia omnia potes.Ps.9.vt sciāt gētes qm̄ hoīes sunt.Ps.34.Veniat ei laqueus quē ignorat.Ps.50.Et occulta sapiētie tue manifestati mihi.Ps.40.In hoc cognoui qm̄ voluisti me.Ps.73 Et nō cognouerūt sicut in exitu super sūmū.pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.Manifesta.s. erant in introitu desuper.ps.137.Et alta a lōge cognoscit. Et i eo.138 Tu cognouisti sessionē meā & resurrectionē meam.ps.143.Quid est homo quia inotuisti ei.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Quid est homo quia agnoscis eum.prouer.12.nouit iustus iumētorum suorum animas.Canti.6.nesciui: anima mea cōturbauit me.Esa.7.vt sciat reprobare malum & eligere bonū. Et in eodem.19.Et cognoscent egyptii dn̄m.Et in eo.50. vt sciam substentare eum qui lassus est verbo.Et in eodem.53.Et scientem infirmitatem.Et in eodem.58. Et scire vias meas voluit.Hiere.2.Scito & vide.& in eo.9.In hoc glorietur qui gloriatur:scire & nosse me.Et in eo.31.Postq̄ ostendisti mihi percussi femur meum.pro quo hebrei legunt.Et postquam notus factus sum.scilicet mihi:percussi femur meum.Ezech.2.et scient quia propheta fuerit in medio eorum.Osee.2.& scies quia ego dn̄s.& in eodem. 13.ego cognoui te in deserto.Zach.14.& erit dies vna que nota est domino.& aliquando scribitur sine iod. vt in aliquibus locis predictis.Et quando est verbum passiuum prime coniugationis:tunc in preterito indicatiui scribitur cū nun & vau in principio loco iod:& dicitur נודע nodaa.vt Exo.6.& nomen meum adonai non indicaui eis.pro quo hebrei legunt.& nomine meo adonai non sum factus notus eis:siue non sum cognitus eis.Deut.21. & ignorabitur cedis reus.idest non est cognitus.Iudi.16.& non est cognitum in quo esset fortitudo eius.1.Reg.22.& audiuit saul q̄ apparuisset dauid.idest q̄ esset notus vel manifestus. Ps. 75.Notus in iudea deus.Esa.19.Et cognoscetur dominus ab egypto.Et quando est verbum tertie coniugationis tūc scribitur cum he & vau in principio.vt Exo.33. Et non indicas mihi quem missurus sis mecum. pro quo hebrei legunt.Et nō facis me scire quem missurus sis mecum. idest non manifestasti mihi vel non indicasti mihi: sicut est in littera nostra. Leuit.4.Et postea intellexerit peccatum suum.pro quo hebrei legunt. Et notum factum fuerit peccatum suū. Et in eo.Et cognouerit peccatum suum.pro quo hebrei legunt.Et cognitum fuerit siue notum fuerit peccatum.Et est idem sensus cum littera nostra.ps.24. Et testamentum ipsius vt manifestetur illis.pro quo hebrei legūt. vt scire faceret illos.ps.89. Sic notum fac.ps.97. notum fecit dominus salutare suum.ps.104. Annunciate inter gētes opera eius.idest nota facite inter gentes opera eius. Ezech.16.notas fac ierusalem abominationes suas. Et quando est verbum quarte coniugationis scribitur cum he & tau in principio.vt Gen̄.45.Et nullus interesset alienus agnitioni mutue.idest quando agnitus siue notus factus est a fratribus.Nu.12.In visione apparebo ei.pro quo hebrei legunt.In visione notus factus ero ei.Significat etiam supradicta dictio ידע Iadaa.cognoscere carnaliter. vt Gen̄. 4.Adam vero cognouit vxorem suam. Et in eodem. Et cognouit cain vxorem suam. Et in eodem.38. Attamen vltra non cognouit eam.Nu.31. Et mulieres que nouerūt viros in coitu.Et in eodem. Et omnes feminas virgines reseruate.Pro quo hebrei legunt. Et omnes paruulas feminas que non nouerunt virum in coitu:reseruate. 3.Regum.1.Et rex non cognouit eam.Ponitur etiam pro sentire.vt Gen̄.19.Et ille non sensit.& in eodem.& nec quidem tunc sensit.Prouer.23.Traxerunt me & ego non sensi.ponitur etiam pro liberare.vt Exo.2. Et respexit dominus filios israel & liberauit eos. potest etiam reduci ad primum significatum. Nam scire dei est misereri vel liberare.Ponitur etiam pro conterere vel comminuere.vt Iudi. 8.Et contriuit cum eis atq3 comminuit viros socoth. Et secundum hanc significationem exponunt aliqui hebrei illud quod habetur.Prouerb.10.Qui autem deprauat vias suas manifestus erit.Pro quo ipsi legunt.Qui autem deprauat vias suas conteretur vel comminuetur. Et in eodē. 14.Et indoctos quoq3 erudiet.pro quo ipsi legunt. Et inter stultos siue indoctos conteretur. Potest etiam legi sic. Et inter indoctos notus siue manifestus erit. Et tunc erit idem sensus cum littera nostra. Ezech. 19. Didicit viduas facere.Pro quo ipsi legunt.Et confregit vel contriuit viduas eius.potest etiam legi sicut est in littera nostra. Inde דעה Deaa.idest scientia vel cognitio. Et est communis generis. vt Ps.72. Et si est scientia in excelso. Esaie. 11.Quia repleta est terra scientia domini.Hiere.3. Et pascent vos scientia & doctrina.Et aliqū scribitur sine he. vt Iob.36.Repetam scientiam meam a principio. & cōmuniter scribitur cū tau in fine & dr̄ דעת Daath.vt Gen̄.2. Lignūq3 scientie boni & mali. Exo.31. Et impleui eū spiritu dei:sapientia & intelligentia & scientia.Iob.33.Scientiam labia mea purā loquentur.& in eo.38.Quis est iste inuoluēs sententias sermonibus imperitis.pro quo hebrei legūt Quis est iste qui obscurat.i.celat consilium sermōib⁹ absq3 scientia.& in eo.42.Quis est iste qui celat consiliū absq3 scientia.Ps.18.Et nox nocti indicat scientiam. Ps.138. Mirabilis facta est scientia tua ex me.Prouer.1. Adolescenti scientia & intellectus.Et in eo.2. Et scientia anime tue placuerit.Et in eo.8.Doctrinam magis q̄3 aurum eligite. Vbi ponitur pro doctrina.Dan̄.12.Et multiplex erit scientia.& in plu.דעות Deooth secundum terminationem femininorum siue דעים Deim secūdum terminationem masculinorū.vt.1.Reg.2.Quia deus scientiarū dn̄s est.Iob.36. Et perfecta scientia probabitur tibi.pro quo hebrei legunt. Et perfecte scientie tecū.s.sunt.Et in eo. Magnas,& perfectas scientias.Inde מדע Madaa.idest scientia vel disciplia.vt Dan̄. 1.Et doctos disciplina.& in eo.pueris autem his dedit deus scientiam. Ponitur etiam pro cogitatione. vt Eccl̄s.10. In cogitatione tua regi nō detrahas. & inde מנדעא Mandea: q̄ in lingua chaldaica significat scientiam. Dan̄. 2.Et scientiam intelligentibus disciplinam.& inde מודע Modaa idest notus siue cōsanguineus.propinquus.vt Ruth.2.erat autem viro abimelech consanguineus.Et in eo.3.Propinquus noster est.Ponitur etiam pro amico.vt Puer.7.Et prudentiam voca amicam tuam.& inde מיודע Meiudda. idest notus.vt.4.Reg.10.Et notos & sacerdotes. Iob.19.Et qui me nouerant obliti sunt mei.Ps.54. Dux meus & notus meus.Et secundum aliquos inde deriuatur מדוע Madūaa. Que est dictio interrogatiua.idest.quare.cur.vt Num.16. Cur eleuamini super populum domini. De quo vide infra in littera mem. Inde ידעני Ideoni.i.diuinus siue hariol⁹. aut magus.vt Leuit.19.Neq3 ab hariolis aliquid sciscitemini.Deut.18.Neq3 phytones consulat neq3 diuinos. Esa. 8. Querite a phytonibus & diuinis:qui stridunt incantationibus suis.

(ידע Scire. Cognoscere. Nosse. Māifestare. Inotescere. Agnoscere. נודע cognosci. Esse notū. Notū facere. ידע cognoscere carnaliter. Sentire. Liberare. Conterere. Cōminuere. דעה Scientia. דעת scientia. Doctrina. דעות Scientie. מדע Disciplina scientia. Cogitatio. מנדעא scientia. מודע Cōsanguineus. propinqu⁹. Amica. מיודע Notus. מדוע Cur. ידעני Hariolus. Diuinus.)

יהב Iahab.dare.afferre.tradere.Esdre.5.Tradidit eos in manus nabuchodonosor regis assyriorum.Dan̄.2.Dat sapientiam sapientibus.Et in eo. Imperium & gloriā dedit tibi.Et in eodem.Et munera multa & magna dedit ei. Et in predictis locis scribitur in lingua chaldaica cum iod in principio.In hebreo vero scribitur sine iod Gen̄.30.Da mihi liberos.Ruth.3.Expande inquit pallium tuum.pro quo hebrei legunt.Da siue affer pallium tuum. Ps.28. Afferte domino filii dei:afferte domino filios arietum. afferte domino gloriam & honorem.Prouer.30.Dicentes affer affer Osee.4.Dilexerunt afferre ignominiam protectores eis. & inde הבה Haba.Quod est aduerbiū exhortandi vel inuitandi.ad aliquid operandum.idest eia. age. agite. Beatus hieronymus transtulit.venite.Gen̄.11. Venite faciamus lateres.Et in eo. Venite igitur descendamus & confundam⁹ ibi linguā eorū.Exo.1.venite sapienter opprimamus eum. Scribitur etiam singulariter.pro quo btūs hieronym⁹ trāstulit.Dimitte.vt Gen̄.38.Ingrediensq3 ad eā ait: dimitte me.Item יהב Iehab .i.cura.vt Ps.54. Iacta super dominū curam tuam. Et aliqui hebrei legunt onus vel pondus tuum.Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Proiice super dominum charitatem tuā. Et secundum hanc significationem deriuatur a dictione אהבה Ahaba:que significat charitatem vel dilectionem.

(יהב Tradere. Dare. Afferre. הבה Venite. Dimittere. יהב Cura. Onus. charitas.)

יהך Iehach:in lingua chaldaica significat referre.siue ire.aut ambulare.Esd.5.vt res ad dariū referatur.& in eo. 6.Et referantur in templū in hierusalē.& in eo.7. Cuicunq3 placuerit in regno meo de populo israel & de sacerdotibus eius & leuitis ire in ierusalem tecum: vadat.

(יהך Referre. Ire.)

יהלם Iahalom.hyaspis lapis preciosus.vt Exo.28.In secundo carbunculus saphyrus & hyaspis.hebrei tn̄ dicūt q̄ signat adamātē. De quo vide supra i dictiōe הלם halō

(יהלם Hyaspis.)

יהיר Iahir. Arrogans.temerarius.superbus.Prouer.21. superbus & arrogans vocatur indoctus. Abacu.2.Sic erit vir superbus:& non decorabitur.

(יהיר superbus.)

יום Iom. Dies.tempus.& accipitur aliquando pro die artificiali.i.pro tempore quo sol lucet super nostrū horizōtem.vt Gen̄.1.& appellauit lucem diem:& tenebras noctē. & in eo.8.& nox & dies non requiescent.i.non cessabunt. Et in eodem.31.Die noctuq3 estu vrgebar & gelu. Nu. 11. Surgens ergo populus tota die illa & nocte ac die altero cōgregauit coturnicū multitudinē.& similiter in pluribus aliis locis. Accipitur ēt aliquando pro die naturali viginti quattuor horarū.vt Gen̄.1.& factum est vespere & mane dies vnus.& similiter in sequentibus in eo.capi. Exo.2. Memento vt diem sabbati sanctifices. Leuit.23. Dies primus celeberrimus.4.Reg.7.Hec enim dies boni nūcii est.Ps.60 vt reddā vota mea de die in diem. & aliqū duplicatur littera mem & dicitur יומם Iomam.vt Exo.13.Per diem in colūna nubis:& per nocte in colūna ignis.Et in eo. Nunq̄3 defuit colūna nubis per diē.Iob.5. Per diem incurrunt tenebras.Ps.1.& in lege eius meditabitur die ac nocte.Ps.12.dolorem in corde meo per diē.Ps.21.Clamabo per diē & nō exaudies.ps.41.in die mandauit dominus miām suam.& in plu.ימים Iamim siue ימי Ieme.vt Gen̄.29. Et videbantur illi pauci dies.& in eo.41.post duos ānos vidit pharao somniū.pro quo he.le.post duos annos dierū.i. post duos annos cōpletos: sicut exponūt hebrei.& i eo.47. quot sūt dies annorū vite tue.Et in eo.dies peregrinatiōis vite mee Leuit.15.Et immūdus erit septē diebus.Et in eo.Mulier q̄ patitur multis diebus.Nu.11.Sed vsq3 ad mensem dierum. Deut.6.Vt prolōgentur dies tui.Iob.38.Nunquid post ortū tuū precepisti diluculo.pro quo heb.legunt. Nunquid a diebus tuis precepisti diluculo.idest a die qua ortus es.scribitur etiam in plurali יומים Iomaim.trisyllabum. & accipitur pro duobus diebus tantum siue pro biduo. vt Exo. 21. Si autem vno die vel duobus superuixerit.Num.9.Si vero biduo aut vno mense.Et in eodem.11.Non vno die vel duobus.Scribitur etiam ימות Iemoth. secundum terminationem pluralem femininorum.vt Deut.32.Memento dierum antiquorum.Ps.89.Pro diebus quibus nos humiliasti. Et aliquando scribitur cum nun in fine loco mem. vt Dan̄.12.Et stabis in sorte tua in fine dierum. ponitur etiā ימים Iamim pro anno:secundum hebreos. scilicet quando ponitur absolute sine determinatione numeri. Leuit.25. Habebit licentiam redimendi donec vnus impleatur annus.Et subditur in hebreo.Diebus erit redemptio eius. idest vno anno erit redemptio eius.Gen̄.24.Maneat puella saltem decem dies apud nos.pro quo hebrei legunt. Maneat puella apud nos dies aut decem. Et dicunt hebrei q̄ per dies intelligitur annus:& per decem intelliguntur decem menses.vt sit sensus.Maneat puella apud nos annum aut decem menses. Potest etiam intelligi sicut est in littera

(יום Dies. יומם Dies. ימים Dies. יומים Dies duo biduum. ימות Dies. ימים Annus.)

noſtra.& eſt magis congruum.Exo.13.Cuſtodies huiuſce-
modi cultũ ſtatuto tẽpore a diebus in dies.i. ab anno in an
num.Nu.9.Aut vno menſe vel longiori tempore.vbi pro
longiori tempore ponitur יָמִים Iamim.& dicunt hebrei
quod accipitur pro vno anno.1.Reg.1.Et aſcẽdebat vir ille
de ciuitate ſua ſtatutis diebus.pro quo in hebreo habetur.
Et aſcendebat vir ille de ciuitate ſua a diebus in dies. Quod
hebrei exponunt de anno in annũ: et eſt idem ſenſus cum
littera noſtra.Et in eo.27.Fuit aũt numerus dierũ quibus
habitauit dauid in regione philiſtinorũ quattuor menſiũ.
Pro quo he.le.Fuit aũt numerus dierũ quibus habitauit da
uid in regione philiſtinorum dies & quattuor menſes.& p
dies intelligitur annus ſecũdũ hebreos. Poteſt etiam in-
telligi q habitauit ibi aliquot diebus vltra quattuor men
ſes.Tamen infra:capitulo.29.Dixit rex achis de dauid: &
eſt apud me multis diebus vel annis. Et poteſt exponi ſic.
Quod in ipſis diebus quibus habitauit apud eũ probauit
eũ eſſe fideliſſimũ ac ſi habitaſſet apud eũ multis annis.po
nitur etiam pro tempore:tam in ſingulari q̃ in plu. Geñ.
30.Egreſſus aũt ruben tempore meſſis triticee. Exo.32.
In die vltionis viſitabo & hoc peccatũ eorũ.i. tpe vltionis.
Leuit.15.Quaſi ſit in tpe menſtruo.Nu.3. Ex quo percuſ-
ſi primogenitos in terra egypti. Pro quo hebrei legunt.
In die.i.in tempore quo percuſſi primogenitos in terra e-
gypti.Deut.31.Et iraſcetur furor meus cõtra eos in die il-
lo.i.in tempore illo.1.Paralip.11.Et interfecit leonẽ in me-
dia ciſterna in tpe niuis.Scribitur ẽt cũ he vel caph in prin
cipio & dicitur הַיּוֹם Haiom ſiue כַּיּוֹם Chaiom.i. hodie ſiue
tẽpus preſens.vt Geñ.21.Et ego nõ audiui ̄pter hodie. Et
in eo.22.Vnde vſq; hodie dicitur.Et in eo.25. Vende mi-
hi primogenita tua.Pro quo he.le.Vende mihi hodie pri-
mogenita tua.Et in eo.Iura ergo mihi.Pro quo.hebrei le-
gunt.Iura mihi hodie.Exo.13.Hodie egredimini.1.Reg.
9.Hodie enim venit in ciuitatẽ.ps.2.Ego hodie genui te.
Ps.94.Hodie ſi vocem eius audieritis. Et aliqñ ſcribitur
cũ caph & he in principio.& dr̃ כְּהַיּוֹם Chehaiom.i. hodie
ſiue quadam die.vt Geñ.39.Accidit aũt quadã die vt itra-
ret ioſeph domũ.1.Reg.2. Incẽdatur primũ iuxta morem
hodie adeps.Et in eo.9.Hodie enim inuenietis eũ. Et qñ
predicta dictio duplicatur & dicitur יוֹם יוֹם Iom iom tunc
ſigñat per ſingulos dies.ſiue de die in diẽ.aut quottidie.vt
Geñ.39.Huiuſcemodi verbis per ſingulos dies loqueba-
tur.Eſa.58.Me etenim de die in diem querunt.Et in lingua
chaldaica dr̃ יוֹמָא Ioma.i.dies.& ĩ pl'. יוֹמַיָּא Iomaia ſiue יוֹמִין
Iomin.i.dies uel tempora.Dañ.2.que ventura ſunt in no
uiſſimis temporibus. Et in eodem.4.igitur poſt finem
dierum.

Annos. — Tempus. — Hodie. — Quadam die. — Hodie. — p ſingulos dies. — Tempora. Dies.

יוֹן Ion. colũba. Et declinatur in ſingulari cũ he in fine ſi-
cut noĩa feminina:& accipitur tam pro maſculo q̃ pro fe
mina:& in plu. יוֹנִים Ionim.ſecundũ terminationẽ maſcu-
linorũ.vt Geñ.8.Emiſit quoq; colũbam.4.Reg.6.Et quar
ta pars cabi.ſtercoris columbarum.Ps.67.Penne columbe
deargentate.Canti.1.Oculi tui colũbarum. Et in eodem.
2.Colũba mea in foraminibus petre.Et in eo.5. Oculi ei9
ſicut colũbe ſuper riuulos aquarũ.Et in eo.6. Vna eſt colũ-
ba mea.Eſa.59.Quaſi colũbe meditãtes gememus. Et in
eo.60.Et quaſi colũbe ad feneſtras ſuas. Hiere.25. A facie
ire colũbe.Et in eo.50.A facie gladii colũbe.Et in duobus
locis predictis poteſt legi pro colũba deuaſtantis vel de po
pulantis.De quo vide infra in dictione יָנָה Iana.Ezech.7.
Quaſi columbe conuallium.Item יָוֵן Iauan: cenum ſiue li-
mus.Ps.40.Et de luto fecis.Pro quo btũs hieronymus ĩ
pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.& de luto ceni.Ps.68. Infi
xus ſum in limo profundi. Item יָוָן Iauan.i.grecia.Eſa.66.
In italiam & greciã ad inſulas longe. Zach.9.Et ſuſcitabo
filios tuos ſion ſup filios tuos Grecia. Et vt refert beatus
hieronymus in hebraicis queſtionibus ſup Geneſim.Iauã
Significat populos grecos qui iones appellantur: vnde &
mare ionium dicitur.hec Hieronymus.

Columba. Columbe. — Cenum. Limus. — Grecia.

יָזַם Iazam.cogitare.vt Geñ.11.Nec deſiſtent a cogitationi
bus ſuis.Pro quo hebrei legunt. Et nunc non vitabi-
tur ſiue non prohibebitur ab eis omne quod cogitauerunt
facere.Et de hoc vide ſupra in dictione זָמַם Zamam.

Cogitare.

יָזַן Iazan.armare.& inde מְיֻזָּנִים Meiuzanim. ideſt arma-
ti ſecundum hebreos.Beatus Hieronymus tranſtulit A
matores.Hiere.5.Equi amatores in feminas & emiſſarii fa
cti ſunt.& dicunt aliqui q deriuatur a זוּן Zon quod ſigniſi
cat nutrire quaſi diceret: equi ſaginati.

Amatores.

יָזַע Iazaa.Sudor.Ezech.44.Et non accingetur in ſudo-
re.Scribitur etiam ſine iod in principio & dicitur זֵעָה
Ziaa cum he in fine.& quando poſt ſe regit genitiuum mu
tat he in tau & dicitur זֵעַת Zeaath.Geñ.3.In ſudore vultus
tui veſceris pane tuo.

Sudor. — Sudor.

יָחַד Iachad.vnire.vnicum facere.vt Ps.85.Letetur cor
meum vt timeat nomen tuum.Pro quo beatus hiero-
nymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit.
Vnicum faccor meum vt timeat nomen tuum.& aliquan-
do ſcribitur ſine iod.vt Geñ.49.Et in cetu eorum non ſit
gloria mea.Pro quo hebrei legunt.Et in cetu eorum non
vniatur.ideſt non conueniat gloria mea. Et de hoc vide ſu
pra in dictione חָדָה Chada.& inde יָחִיד Iachid. ideſt vni-
cus.vnigenitus.vt Geñ.22.Tolle filium tuum vnigenitũ.
Ps.24.Quia vnicus & pauper ſum ego.Prouer.4.Tenel-
lus & vnigenitus coram matre mea.Hiere.6. Luctum vni-
geniti fac tibi.Et in genere feminino יְחִידָה Iechida. vt Iu
di.11.Occurrit ei vnigẽita filia ſua.Ps.21.Et de manu canis
vnicam meam.ps.34.A leonibus vnicam meam. Et inde
יַחַד Iachad.ideſt ſimul.in vnum.pariter.Iob.19. Simul ve
nerunt latrones eius.Et in eodem.38.Cum me laudarent
ſimul aſtra matutina.Ps.2.Et principes conuenerunt in v-
num.Ps.48.Simul in vnum diues & pauper. Et aliquan-
do ſcribitur cũ vau in fine & dicitur יַחְדָו Iachdau.vt Geñ.
13.Vt habitarent ſimul.Et in eodem.Et nequibant habita-
re communiter.ideſt pariter.Et in eodem.22.Cumq; duo
pergerent ſimul.Deut.22.Non arabis in boue ſimul & aſi
no.Et in eodem.25.Quando habitauerint fratres ſimul.
Ps.47.Conuenerunt in vnum.Ps.54. Qui ſimul mecũ
dulces capiebas cibos.Hiere.31.Iuuenes & ſenes ſimul.& a
liquando ſcribitur cum iod & vau in fine.vt Hiere. 46.Et
ambo pariter conciderunt.Et in eodem. Verſi ſunt & fuge-
runt ſimul.Et in eodem.49.Sacerdotes eius & principes
eius ſimul.

Vnicũ facere. — Vnigenit'. Vnicus. — Vnigenita. Vnica. — Simul. — In vnum. — Simul. Pariter. — In vnum.

יָחַל Iachal.Expectare.ſperare.preſtolari.Geñ.8.Expecta
uit nihilominus ſeptem diebus aliis.Iob.14.Cunctis
diebus quibus nunc milito:expecto.Et in eo.29. Expecta
bant me ſicut pluuiam.ps.32.Quemadmodum ſperaui-
mus in te.Ps.118.In quo mihi ſpem dediſti. Pro quo btũs
hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tran-
ſtulit.Quem me ſperare feciſti.Ps.130.Speret iſrael in do-
mino.Ezech.13.Et perſeuerauerunt confirmare ſermonẽ.
Pro quo hebrei legunt.Et ſperauerunt confirmare ſermo
nem.& Michee.5.Et non preſtolabitur filios hominum.
Et in voce paſſiua prime coniugationis ſcribitur cum nun
& vau in principio loco iod.Ezech.19. Que cum vidiſ-
ſet quoniam infirmata eſt & periit expectatio eius. Pro
quo hebrei legunt. Et vidit quod cum expectaretur:

Expectare. — Sperare. — preſtolari.

periit expectatio eius.ideſt cum eſſet in expectatione: pe-
riit expectatio eius.Poteſt etiam deriuari a dictione ſupra
dicta חָלָה Chala.que ſigñat infirmari:ſicut eſt in lr̃a nr̃a. &
qñ eſt verbũ tertie cõiugatiõis:tunc ſcribitur cũ he & vau ĩ
principio loco iod.vt Iob.32.Expectaui enim ſermões ve
ſtros.Et in eo.Qm̃ igitur expectaui & non ſunt locuti. Ps.
129. Suſtinuit anima mea in verbo eius:ſperauit aĩa mea ĩ
dño.pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.
trãſtulit.Suſtinuit anima mea & verbũ eius expectaui.& in
prima perſona futuri temporis dicitur אוֹחִילָה Ochila.pro
quo btũs hieronymus tranſtulit Aggrediar.vt.2.Reg.18.
Non ſicut tu vis:ſed aggrediar eũ coram te. Hebrei tamen
legunt.Nõ ſic expectabo corã te.i.nõ expectabo vt tu per-
cutias eũ.ſed ego ipſe aggrediar eũ corã te. in alio vero lo
co beatus hieronymus tranſtulit Doleo. Hiere.4. Vẽtrẽ
meũ doleo.De quo vide ſupra in dictione חוּל Chul.Quia
poteſt etiam deriuari ab eadẽ dictione.& inde תּוֹחֶלֶת Tho-
cheleth.i.expectatio ſiue ſpes.vt Iob.40.Ecce ſpes ei9 fru
ſtrabitur.Prouer.13.Spes que differtur affligit animam.

aggrediar. — Spes.

יָחַם Iacham.calefacere.calefieri.cõcipere.vt Eccl'ſ.2. vn9
quõ calefiet.& ponitur tranſlatiue p concipere. Geñ.
30.Et in cõſpectu earũ conciperent.Et in eo. Factumq; eſt
vt in ipſo calore coitus oues intuerentur virgas.Et in eodẽ
Igitur qñ primo tpe aſcendebantur oues. i. concipiebãt.
Et in eo. Vt in earũ cõtemplatione cõciperẽt. beatus hiero
nymus in hebraicis queſtionibus ſic ait. In eo aũt loco vbi
ſcriptũ eſt: vt cõciperent in virgis:in hebreo habetur.Le-
iahamena.vim verbi hebraici niſi circuitu exprimere non
poſſum.Leiachamena enim ̄pprie dicitur extremus in coi
tu calor quo corpus oẽ cõcutitur & patranti voluptati vici-
nus eſt finis.Hec hieronymus.Ps.50.Et in peccatis conce
pit me mater mea.Eſa.57.Qui cõſolamini in diis. p quo
he.le.Qui calefacti eſtis in diis ſiue in idolis.Poteſt etiã le-
gi ſicut eſt in littera noſtra.Nam poteſt deriuari a dictione
נָחַם Nacham.que ſignificat conſolari:ſicut infra dicetur.vi
de ẽt de hoc ſupra in dictione חָמַם Chamam.Inde חֵמָה che
ma.ſiue חֲמַת Chamath.i.ira.furor.indignatio.vt Deut.29.
Et eiecit eos de terra ſua in ira & in furore.Eſter.7. Et re-
gis ira quieuit.Iob.6.Quarũ indignatio ebibit ſpũm me-
um.Et in eo.21.Et de furore oĩpotẽtis bibet. Ps.6.Neq; in
ira tua corripias me.Ps.36.Et derelinque furorem.ps.57.
furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis.ps.75.Quo
niam cogitatio hominis confitebitur tibi & reliquie cogi-
tationis diem feſtum agent tibi.Pro quo beatus hierony-
mus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit. Quia ira hominis
confitebitur tibi:reliquiis ire accingeris.ps.89. Et in furo
re tuo turbati ſunt.Prouer.16.Indignatio regis.nũcii mor
tis.Eſa.27.Indignatio nõ eſt mihi.Et in lingua chaldaica
ſcribitur cum aleph in fine loco he.Dañ.3. tunc nabucho-
donoſor ĩ furore & ira.Ponitur ẽt חֵמָה Chamath pro felle
vel pro veneno.vt Deut.32.Fel draconum vinum eorum.
Ps.139.Venenum aſpidum ſub labiis eorũ.Abach.2.Mit-
tens fel ſuũ.De quo vide etiã ſupra in dictione חֵמָה Cha-
math.Ponitur ẽt חֶמְאָה Chema pro butyro vt Iob.29 quan
do lauabam pedes meos butyro.De quo vide ſupra in di-
ctione חֶמְאָה Chema cum aleph in fine.

Calefieri. Concipere. — Calefacere. — Ira. indignatio. Furor. — Furor. Fel. Venenum. — Butyrum.

יַחְמוּר Iachmur.bubalus.Deut.14.Ceruum & capream &
bubalum.Hebrei tamen dicunt q ſignificat quoddã
genus ceruorum.

Bubalus.

יָחַשׂ Iachas.Genealogia.proſapia.cognatio.aut dinume-
rare.vel deſcribere.ſ.per cognationes & genealogias
vt.1.Paralipo.4.Hec habitatio eorum & ſedium diſtri-
butio.Pro quo hebrei legunt.Hec eſt habitatio eorum &
cognationes vel genealogie eorum.Et in eo.5.Et non eſt
ille reputatus in primogenitum.ideſt non eſt deſcriptus in
primogenitum ſecundum genealogiam ſuam.Et in eodẽ.
9.Vniuerſus ergo iſrael dinumeratus eſt.Et in eodem.Et
deſcripti in villis propriis.2.Paralip.12. Et diligenter ex-
poſita.ideſt deſcripta vel dinumerata.Eſdre.2. Hi que-
ſierunt ſcripturam genealogie ſue.Et in eodem.8.Hi ſunt
ergo principes familiarum & genealogia eorum. Nee.7.
Vt recenſerem eos.ideſt deſcriberem ſecundum ſuas ge-
nealogias.Et in eodem.Et inueni librum cenſus eorum.i.
deſcriptionis genealogie eorum.

Cognatio. — Deſcribere per genealogias. — Dinumerare.ſ.per cognationes. — Genealogia.

יָחֵף Iacheph.Diſcalciatus.vt Eſa.20.Vadens nudus & diſ
calciatus.Et in eodem.Nudam & diſcalciatam.Hiere.
2.Prohibe pedem tuum a nuditate.ideſt ne ſit diſcal-
ciatus.

Diſcalciatus.

יָחַר Iachar.morari.moram facere.2.Reg.20.Et moratus
eſt extra placitum quod ei conſtituerat rex. De quo vi
de ſupra in dictione אָחַר Achar

Morari.

יָטַב Iatab.bonũ eſſe.benefacere.placere.exhilarare.perſe
uerare.cõponere.ornare.& iungitur cũ quacũq; actio
ne que bene vel perfecte ſit acta.Geñ.12. Vt bene ſit mihi
pro te.Et in eodem.Abraam vero bene vſi ſunt propter il
lam.Exo.1.Bene ergo fecit deus obſtetricibus. Leuit.5.vt
vel male quid faceret vel bene.Deut.5. Bene omnia ſunt
locuti.Et in eodem.8.Et ad extremum miſertus eſt tui.i.
bene fecit tibi.Et in eodem.12.Vt ſit bene tibi & filiis tuis
poſt te.Iob.24.Et vidue bene non fecit.Ps.32.Beneplaci-
te ei in vociferatione.ps.35.Noluit intelligere vt bene age
ret.Ps.48.Confitebitur tibi cum benefeceris ei. Ps.124.
Bene fac domine bonis.Prouer.30. Tria ſũt que bene gra
diuntur & quartum incedit feliciter.Pro quo hebrei legũt.
Et quattuor bene incedentes.Eſa.1.Diſcite benefacere. &
in eodem.23.Bene cane:frequenta canticum.Et in eodem
41.Bene quoq; an male ſi poteſtis facite.Hiere.1.Bene vi-
diſti.Et in eodem.2.Quid niteris bonam oſtendere viam
tuam.Et in eodem.4.Bene autem facere neſcierunt.Et in
eodem.7. Bonas facite vias veſtras.Et in eodẽ. Quoniã
ſi bene direxeritis vias veſtras.Et in eodem.vt bene ſit vo-
bis.Et in eodem.10.Quia nec male poſſunt facere nec be
ne.Et in eodem.13.Et vos poteſtis bene facere.Et in eodẽ.
32.Non deſinam eis bene facere.Ezech.36.Boniſq; dona
bo maioribus quam habuiſtis ab initio. Mich.2. Nonne
verba mea bona ſunt.Item ſignificat placere.vt Geñ.34.
Placuit oblatio eorum.Et in eodem.41.Placuit pharaoni
conſilium.Leuit.10.Aut placere domino ĩ cerimoniis mẽ
te lugubri.Et in eodem.Quod cum audiſſet moyſes rece-
pit ſatiſfactionẽ. Pro quo hebrei legunt. Et audiuit moy
ſes & placuit in oculis eius.Ioſ.22. Placuitq; ſermo cũctis
audientibus.1.Reg.29.Sed ſatrapis non places. 2. Reg.3.
Et placuerunt eis cũcta que fecit rex.Nee.2.Et ſi placet ſer
uus tuus ante faciem tuam.Eſter.2.Placuit ſermo regi. Et
in eodem.Que placuit ei & inuenit gratiam in conſpectu
illius.Ps.68.Et placebit domĩo ſuper vitulum nouellum.
Item ſignificat exhilarare ſiue letari.vt Iudi.19. Pariterq;
letemur.Et in eodem.Et duc letum diem.pro quo hebrei
legunt.Et exhilara cor tuum.Et in eodem. Illis epulanti-
bus & poſt laborem itineris reficientibus corpora.pro quo
hebrei legunt.Illis exhilarantibus corda ſua. 2. Regũ.13.
Cum temulentus fuerit amnon vino. Pro quo hebrei le-
gunt.Cum hilaris fuerit amnon vino.Eſter.1.Itaq; die ſe-
ptimo cum rex eſſet hilarior: & poſt nimiam potationem
incaluiſſet mero.Item ponitur pro perſeuerare.1.Reg. 20
Si autem perſeuerauerit patris mei malitia. Mich.7.

Bene eſſe. Bene vti. Bñ facere. — Bñ placere. Bñ a gere. — Bene diri gere. — Bonũ eẽ. — Placere. — Letari. Exhilarare.

Malum manuum suarum dicunt bonũ. Pro quo he. le. Super malũ manuũ suarũ ad perseuerandũ. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Item ponitur pro componere vel ornare. vt Exo. 30. Quando componet lucernas incendet illud. 4. Reg. 9. Et ornauit caput suum. vide etiam supra in dictione טוב Tob. & inde הֵיטֵב Heteb. i. bene. perfecte: aut beneplacitum. omnino. valide. Deut. 9. omnino quoq; in puluerem redigens. Et in eodem. 13. Quere solicite & diligenter. idest bene & perfecte. 4. Reg. 11. Et imagines contriuerunt valide. Ione. 4. Bene irasceris tu. Et in eo. Bene irascor ego vsq; ad mortem. idest omnino siue multũ irascor vsq; ad mortem. Et inde מֵיטַב Metab. i. optimũ. Exo. 22. Quidquid optimũ habuerit in agro suo vel in vinea.

יַיִן Iain: siue יִן Ien. vinum. vt Geñ. 9. Bibensq; vinum inebriatus est. Et in eodem. 59. Lauabit in vino stolã suã. Leuit. 10. Vinum & omne quod inebriare potest non bibetis Nu. 15. Et vinum ad libamentum. Et in eodem. Et vinũ ad liba fundenda. Deut. 32. Fel draconum vinũ eorum. Et in eo. Et bibebãt vinũ libaminũ. Ps. 59. Potasti nos vino cõpunctionis. Ps. 74. Et vini meri plenus mixto. Canti. 1. Quia meliora sunt vbera tua vino. Et ĩ eo. 8. Dabo tibi poculũ ex vino cõdito. Hiere. 13. Omnis laguncula implebitur vino. Et in eodem. 25. Sume calicẽ vini furoris. Threñ. 2. Vbi est triticum & vinum. Osee. 14. Memoriale eius sicut vinum libani.

יכח Iachach. Increpare. arguere. corripere. reprehendere. preparare. Geñ. 21. Et increpauit abimelech ꝑpter puteum aque. Et in eodem. 31. Respexit dominus & arguit te heri. Leuit. 19. Sed publice argue eum. 1. Paralip. 16. Et increpauit pro eis reges. Iob. 5. Beatus homo qui corripitur a deo. Et in eo. 6. Cum e vobis nullus sit qui possit arguere Et in eodem. Ad increpandum tantum eloquia concinnatis. Et in eodem. 9. Non est qui vtrunq; valeat arguere. & in eo. 13. Verũtamen vias meas in conspectu eius arguam. Et in eodem. 15. Arguis verbis eum qui non est equalis tibi. Et in eo. 22. Nunquid timẽs arguet te. & in eo. 33. Increpat quoq; per dolorem in lectulo. Ps. 6. Domine ne in furore tuo arguas me. Ps. 49. Non in sacrificiis tuis arguam te. ps. 140. Et increpabit me. Prouer. 3. Quẽ diligit dñs corripit. Et in eo. 9. Noli arguere derisorem ne oderit te: argue sapientem & diliget te. Et in eo. 15. Non amat pestilens eũ qui se corripit. Et in eo. 19. Si aũt corripueris sapientẽ intelliget sapientiam. Et in eo. 28 Qui corripit hominẽ gratiam postea inueniet. Hiere. 2. Et auersio tua increpabit te Mich. 6. Et cum israel diiudicabitur. i. arguet eũ. Signãt ẽt preparare. vt Geñ. 24. Ipsa est quam preparasti seruo tuo isaac. & in eo. Ipsa est mulier quam preparauit dñs filio dñi mei. Scribitur etiam cum nun in principio. s. qñ est verbũ passiuũ prime coniugationis. vt Geñ. 20. Memento te deprehensã. Pro quo he. le. Et corripiaris siue esto increpata vel reprehensa. vnde ĩ littera nostra fortasse debet legi. memento te esse reprehensam. Esa. 1. venite & arguite me dicit dñs. Pro quo hebrei legunt. Venite & arguamur dicit dñs. i. ad inuicem arguamus vel disputemus. & secundũ hebreos inde deriuatur נֹכַח Nóchach. idest contra. e regione Iob. 23. Proponat equitatem contra me. & inde תּוֹכֵחָה Tochecha siue תּוֹכַחַת Tochachath. i. Increpatio. correptio. aut. correctio. vt Ps. 38. In increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem. ps. 149. Increpationes in populis. Prouer. 1. Et increpationes meas neglexistis. Et in eodem. & via vite increpatio discipline. Et in eodem. 10. Qui autem increpationes relinquit: errat. & in eodem. 27. Melior est manifesta correptio: q̃ amor absconditus. Osee. 5. In die correptionis in tribubus israel.

יכל Iachol. posse. valere. ꝓualere. Geñ. 19. Nec possum in monte saluari. & in eo. Quia non potero facere quicq̃. & in eodem. 32. Qui cum videret ꝙ eum superare non posset. & in eodem. Quantomagis contra homines preualebis. & in eodem. 44. Imple saccos eorum frumento quãtum possunt capere. & in eodem. 45. Non se poterat vltra cohibere ioseph. Exo. 2. Cumq; iam celare nõ posset. Et in eodem. 8. vt educerent cyniphes & non potuerunt. Et in eodem. 18. Et precepta eius poteris sustentare. Et in eodem. 40. Nec poterat moyses ingredi tectum federis. Nu. 9. qui non poterant facere phase. Iob. 4. Sed conceptum sermonem tenere quis poterit. Et in eodem. 42. Scio quia omnia potes. ps. 12. ne quando dicat inimicus meus preualui aduersus eum. Ps. 39. Et non potui vt viderem. Ps. 128. Et enim non potuerunt mihi. Esa. 47. Quam non poteris expiare. Hiere. 3. Et fecisti mala & potuisti. Ezech. 7. Argentum eorum & aurum eorum non valebit liberare eos. Inde מִיכַל Michal. pro quo beatus hieronymus transtulit. Gũstatum. 2. Reg. 17. Transierunt festinanter gustata paululum aqua. ac si diceret מַאֲכַל Maachal. cum aleph loco iod quod significat cibum vel degustationem. vt supra dictũ est in dictione אכל Achal. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat riuum siue vadũ aque. vnde in predicto loco ipsi legũt. Transierunt riuũ siue vadum aque. In translatione chaldaica habetur. Transierunt iordanem.

יכת Iacath. concidere. comminuere. Nu. 14. percutiens eos atq; concidens. Deut. 9. Et in frustra comminuẽs. & de hoc vide infra in dictione כתת Chathath.

ילל Ialal. vlulare. exclamare. s. pre dolore vel angustia. Esa. 13. Vlulate quia prope est dies domini. Et in eodem 14. Vlula porta: clama ciuitas. & in eodem. 15. Moab vlulabit. Et in eodem. Et in plateis eius omnis vlulatus descendet in fletum. & in eodem. 52. Dominatores eius iniq; agunt. Pro quo hebrei legunt. Dominatores eius vlulare faciunt. scilicet illos quos iniq; opprimunt. Et in codẽ. 65. & pre contritione spiritus vlulabitis. Hiere. 47. & vlulabũt omnes habitatores terre. Osee. 7. Sed vlulabant in cubilibus suis. Soph. 1. Vlulate habitatores pile. Zach. 11. Vlula abies. & in eodem. Vlulate quercus basan. Reperitur etiam quandoq; sine iod & per defectum vnius lamed. vt. 1. Reg. 4. Pregnans erat vicinaq; partui. Pro quo aliqui hebrei legunt. Pregnans erat ad eiulãdum. idest imminentibus doloribus partus. vbi ponitur לָלַת Lalath pro לְיַלֶּלֶת Leielalath. Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a dictione sequẽti que significat parere. & ꝙ ibi deficit littera daleth: ac si diceret לֶלֶדֶת Laledeth. i. vicina partui. Sicut est in littera nrã. Inde יְלָלָה Ielala. idest vlulatus siue clamor. vt. Esa. 15. Vsq; ad gallim vlulatus eius. Et in eodem. Et vsq; ad puteum helim vlulatus eius. Hiere. 25. Et vlulatus optimatum gregis. Soph. 1. Vox clamoris a porta piscium: & vlulatus a secunda. Zach. 11. Vox vlulatus pastorum. Scribitur etiam sine he & dicitur יְלֵל Ielel. & ponitur pro vastitate solitudinis. vbi auditur ventus quasi vlulatus & clamor. Deut. 32. In loco horroris & vaste solitudinis.

ילד Ialad. parere. pturire. nasci. gignere. generare. vt Geñ. 3. In dolore paries filios. Et in eo. 4. Que concepit & peperit cain. Et in eodem. 16. Ecce concepisti & paries filium. & in eodem. 26. Iamq; tempus pariendi aduenerat. Et in eodem. 30. Post quem peperit filiam. Et in eodem. 35. Cum parturiret Rachel. Exo. primo. Quando obstetricabitis hebreas. idest quando feceritis parere hebreas. Et in eodem. 21. Et peperit filios & filias. Leuit. 12. Mulier si suscepto semine peperit masculum. & in eodem. Si feminã peperit. 1. Reg. 2. Donec sterilis peperit septẽ. Iob. 15. Et cõcepit dolorem & peperit iniquitatem. Esa. 23. Non parturiui & non peperi. & in eodem. 26. Et peperimus spiritũ salutis. & in eo. 54. Lauda sterilis que non paris. & in eodem. 59. Conceperunt laborem & pepererunt iniquitatem. & in eo. 66. Anteq̃ parturiret peperit. & in eodem. Aut parietur gens simul. & in eodem. Quia parturiuit & peperit sion filios suos. Hiere. 15. Infirmata est que peperit septẽ. Soph. 2. Priusq̃ pariat visio. Item significat nasci. s. quando est verbum passiuum. Geñ. 40. Dies tertius natalicius pharaonis erat. i. dies in quo natus est. & in eo. 46. Filii aũt ioseph qui nati sũt in terra egypti. & in eo. 48. Duo ergo filii tui qui nati sunt tibi. & in eodem. 50 Filii manasse nati sunt in genibus ioseph. Exo. 1. Quidqd masculini sexus natum fuerit. Ios. 5. Populus aũt qui natus est in deserto. Iudi. 13. Quid debemus facere de puero qui nasciturus est. 2. Reg. 5. Natiq; sunt dauid & alii filii & filie & in codẽ. Et hec nomina eorum qui nati sunt in ierusalem & in codẽ. 21. Et erat de origĩe harapha. Pro quo he. le. qui natus erat de harapha. & in codẽ. Hi quatuor nati sunt de harapha. 1. Paralip. 3. Porro in ierusalem nati sunt ei filii. Iob. 3. Pereat dies in qua natus sum. & in eo. 5. Homo nascitur ad laborem. & in eo. 11. Se liberum natum putat. & in eodem. 15. Nunquid primus homo tu natus es. Ps. 21. Populo qui nascetur. Ps. 89. Priusq̃ montes fierent. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Anteq̃ mõtes nascerẽtur. Eccl's. 3. Tempus nascẽdi & tẽpus moriẽdi. Esa. 9. Paruulus natus est nobis. Ezech. 16. Et quãdo nata es in die ortus tui. Item significat gignere siue generare. s. quando est verbum tertie coniugatiõis. vt Geñ. 5. Et genuit filiũ ad imaginẽ & similitudinẽ suã. & in codẽ. Postq̃ genuit seth. & in eo. Et genuit enos. & in eodem. Genuitq; filios & filias. & in eo. 10. Porro chus genuit nẽbrod. & in eodem. 48. Reliquos autem quos genueris post eos tui erunt. Leuit. 18. Que domi vel foris genita est. & Deut. 32. Deum qui te genuit dereliquisti. Iob. 28. Quis genuit stillas roris. & in eo. Et gelu de celo quis genuit. Ps. 2. Ego hodie genui te. Prouer. 23. Audi patrem tuum qui genuit te. & in eodem. Qui sapiẽtem genuit. Esa. 45. Ve qui dicit patri quid generas. & in eo. 66. Nunquid ego qui alios parere facio ipse non pariã. i. nõ generabo. & in eo. Si ego qui generationem ceteris tribuo. i. qui alios generare facio. Hiere. 16. Sup filios & filias q generantur in loco isto. Ezech. 18. Quod si genuerit filium. Osee. 5. Filios alienos genuerunt. & in eo. 9. Quod si genuerint: interficiam amãtissima vteri eorum. Ponitur etiã pro numerare uel recensere per generationes vel cognationes. Nu. 1. Recensentes eos per cognationes & domos & familias. Inde יוֹלֵדָה Ioleda siue יוֹלֶדֶת Iolédeth. i. pariens siue parturiens. vt Leuit. 12. Hec est lex parturientis. Ps. 47. Ibi dolores vt parturientis. Hiere. 31. Pregnans & pariens simul. Osee. 13. Dolores parturientis venient ei. & inde יִלּוֹד Ielud. i. natus vł genitus. vt Iob. 14. Homo natus de muliere. & in codẽ. 25. Aut apparere mundus natus de muliere. Ponitur etiam ꝓ paruulo vel infante. vt. 3. Reg. 3. Date illi infantem viuum. & inde לֵדָה Leda. i. partus. vt. 4. Reg. 19. Et vires non habet parturiens. pro quo hebrei legunt. Et vis siue virtus nõ est ad partum. Et est idem sensus cum littera nostra. Osee. 9. A partu & ab vtero & a conceptu. & inde מְיַלֶּדֶת Meialédeth. i. obstetrix. vt Geñ. 38. In qua obstetrix ligauit coccinum. Exo. 1. Dixit aũt rex egypti obstetricibus hebreorum. & inde תּוֹלָדָה Tholada. i. generatio. & solum reperitur in numero plurali. s. תּוֹלְדֹת Thóldoth. i. generatiões. vt Geñ. 2. Iste sunt generationes celi & terre. & in eodem. Hic est liber generationis Adã. & in codẽ. 6. He sunt generationes Noe. & in eo. 25. He sunt generationes Ismael. & in eo. 36. Et he sunt generationes eius. Et quia in predicto loco non numerantur generationes ipsius Iacob: sed ea que ei acciderunt: ideo dicunt hebrei ꝙ aliquando ponitur predicta dictio pro rebus que accidunt. Quasi ea tẽpus pariat iuxta illud Prouer. 27. Ne glorieris in crastinum ignorans quid superuentura pariet dies. Scribitur etiã cum mem in principio loco tau. & dicitur מוֹלְדוֹת Moldoth. vt Ezech. 16. Radix tua & generatio tua de terra chanaã. & inde מוֹלָדָה Molada siue מוֹלֶדֶת Moladath. i. natiuitas. vt Geñ. 24. Et de terra natiuitatis mee. & in codẽ. 32. Reuertere in terrã natiuitatis tue. Ponitur etiã pro cognatione. vt in eo. 12. Egredere de terra tua & de cognatione tua. & inde וָלָד Valad. i. generatio. ut Geñ. 11. Erat aũt sarai sterilis nec habebat filios. Pro quo hebrei legunt. Non erat ei generatio. & inde יְלִיד Ielid. i. natus vel genitus. & iungitur cum dictiõe בַּיִת Báith: que significat domũ. i. natus vel genitus domi. Pro quo beatus Hieronymus transtulit vernaculũ. vt Geñ. 14. Numerauit expeditos vernaculos suos. & in codẽ. 17. Tam vernaculũs q̃ emptitius circumcidetur. & in codẽ. Tulitq; Abraam israel filium suum & vernaculos domus sue. & in codẽ. Tam vernaculi q̃ emptitii & alienigene. & inde יֶלֶד Ieled. i. puer. infans. paruus. Geñ. 21. Abiecit puerũ subter vnã arborẽ. & in eo. Non videbo moriẽtẽ puerum. & in eo. 37. Puer non cõparet. Exo. 2. Cernẽsq; in ea paruulũ. & in eo. Que nutrire possit infantulũ. & in codẽ. Et nutriuit puerum. 2. Reg. 6. Igitur Michol filie saul non est natus filius. 3. Reg. 3. Diuidite infantem viuum. Esa. 9. Paruulus natus est nobis. & in plurali יְלָדִים Ieladim siue יַלְדֵי Ialde. Geñ. 33. Diuisitq; filios Lie & rachel. & in codẽ. Et posuit vtrãq; ancillã & liberos earum in principio: Liã vero & filios eius in secũdo loco. & in codẽ. Paruuli sunt quos donauit mihi deus. Exo. 21. Et abortiuum quidẽ fecerit. Pro quo hebrei legunt. Et egressi fuerint paruuli eius. i. fetus eius. & est sensus sicut in littera nostra. Esa. 2. Et pueris alienis adheserũt & in codẽ. 8. Ego & pueri mei quos dedit mihi deus. Ponitur etiam pro fetibus. vt Iob. 39. Incuruantur ad fetum. Itẽ ponitur pro pullis. vt in eo. 38. Quando pulli eius clamant ad deũ. & in genere feminino יַלְדָּה Ialda. vt Geñ. 34. Accipe inquit mihi puellã hanc. & inde יַלְדוּת Ialduth. i. adolescentia siue pueritia. vt Eccl's. 11. Letare iuuenis in adolescentia tua. & in codẽ. 12. Adolescentia enim & voluptas vana sunt.

ילך Ialach: ire. abire. vadere. ambulare. recedere. pergere. gradi. egredi. venire. deducere. decurrere. vt Geñ. 12. Egressꝰ est itaq; abraam sicut preceperat ei dominꝰ. i. abiit & in codẽ. Et iuit cũ eo loth. & in eo. 30. Egressus autem rubẽ tp̃e messis triticee. & in eo. 36. Et abiit in alteram regionem. Exo. 2. Egressꝰ est post hec vir de domo leui. & in eodem. 4. Abiit moyses & reuersus est ad iethro socerũ suũ. & in eodem. Vadam & reuertar ad fratres meos. & in codẽ. Qui perrexit obuiam ei. & in eodem. 15. Ambulauerũtq; tribus diebus per solitudinẽ. & in eo. 34. Obsecro vt gradiaris nobiscum. Nu. 10. Veni nobiscum vt benefaciamus tibi. & in eodem. Non vadam tecum. & in codẽ. 16. Pergẽs cito ad populum. Deut. 31. Abiit itaq; moyses. 1. Reg. 2. Et abiit Elcana in ramatha. Esa. 57. Et abiit vagus in via cordis sui. Hiere. 7. Et abierunt in voluptatibus. Threñ. 1. Et abierunt absq; fortitudine. Osee. 11. Post dominum ambulabunt. Mich. 1. Vadam spoliatus & nudus. & aliquãdo scri

bitur sine Iod. vt Geñ. 12. Egredere de terra tua. Exo. 4. Vade in pace. & in eodem. Vade & reuertere in egyptum. & in eodem. Vade in occursum moysi. Nu. 23. Veni mecũ in alterum locum. Iudi. 19. Veni obsecro & declinemus ad vrbem iebuseorum. & in eod. Et cum illuc peruenero ma nebimus in ea. 2. Paralip. 25. Veni videamus nos mutuo. Eccl. 2. Vadam & affluã deliciis. Esa. 2. Et ambulabim⁹ in semitis eius. Est etiã verbũ exhortandi. vt Geñ. 37. Melius est vt venundetur ismaelitis. pro quo hebrei legunt. Venite & venũdemus eũ ismaelitis. Esa. 1. Venite & arguite me dicit dñs. & in eodem. 2. Venite & ambulem⁹ in lumine dei nostri. Hiere. 18. Venite & cogitemus cõtra hieremiã. & in eodem. Venite & percutiamus eũ in lingua. & qñ est verbũ tertie coniugationis: tũc ponitur pro adducere vel deducere aut portare. Exo. 1. Accipe puerum istũ. i. porta vel duc puerum istum. & in eodem. 14. Et abstulit illud dominus flante vento vehementi. pro quo hebrei. le. Et duxit dominus mare. Esa. 42. Et deducã cecos in viam. Threñ. 3. Me minauit & adduxit. Ponitur etiã pro decurrere vel fluere. vt Ezech. 21. Et per cuncta genua fluent aque. Ioel. 3. Et colles fluent lacte: & per oẽs riuos iudã ibunt aque. i. fluent.

ילף Ialaph. scabies siue impetigo. & additur tau in fine. & dicitur ילפת Ialepeth. vt Leuit. 21. Si iugẽ scabiẽ si impetiginem in corpore.

ילק Ielec. bruchus. gen⁹ locuste. vt Hiere. 51. Qm̃ replebo te hominibus qui brucho. & in eodem. Adducite equũ quasi bruchũ aculeatum. Naum. 3. Bruchus expansus est & auolauit.

ים Iam. mare. vt Geñ. 1. Et dominamini piscibus maris. & in eodem. 14. Que nũc est mare salis. Exo. 14. Ingressi sunt filii israel per mediũ maris. Deut. 11. Vsq; ad mare occidentale. Iob. 7. Nunquid mare sum ego. & in eodem. 28 Et mare loquitur non est mecum. Ps. 113. Mare vidit & fugit. Esa. 11. Sicut aque maris operientes. Hiere. 5. Qui posui arenam terminũ mari. & in eo. 51. Et desertum faciã mare eius. Accipitur etiã pro quacunq; cõgregatione aquarum: & etiam pro vase grandi in quo aque congregabantur. vt. 3. Reg. 7. Fecit quoq; mare fusile. & in eo. Mare autẽ posuit ad dexterã partem templi. 4. Reg. 16. Et mare deposuit de bobus ereis. & in eo. 25. Et mare eneũ. & in plurali ימים Iamim. i. maria. vt Geñ. 1. Congregationesq; aquarũ vocauit maria. Ps. 23. Quia ipse super maria fundauit eum. Et quia mare nostrum mediterraneum est in parte occidẽtali respectu terre promissionis vel respectu ierusalem: ideo ponitur ים Iam pro occidente vel parte occidẽtali. vt Geñ. 13. Ad aquilonem & meridiem ad oriente & occidentem. & in eo. 28. Et dilataberis ad orientem & occidẽtem. Exo. 26. Ad occidentale vero plagam tabernaculi facies sex tabulas. Nũ. 3. Hi post tabernaculum metabuntur ad occidẽtem. Deut. 33. Mare & meridiem possidebit. i. occidentẽ & meridiem. Ps. 106. A solis ortu & occasu ab aquilone & mari. Beatus hieronymus super predicto psalmo sic ait. Videtur quidem quattuor dixisse climata: oriẽtem & occidentẽ meridiẽ & boreã. hoc est quattuor climata mundi. Sed non ita psalm⁹ cõtinet. Hic eñ habet A solis ortu & occasu: ecce duo climata: ab aquilone: hoc est a septẽtrione: ecce tria climata: & mari: mare vtiq; in occidente est. Ergo videte qm̃ occidẽtem bis nominauit: & meridiem nec semel. Et infra vbicunq; mare audiuis secundũ climata semp intelligitur occidens. a situ eñ ierusalem mare hoc magnũ quod dicitur in occidente est. hec Hieronymus. Inde ימים Iemim. pro quo beatus Hieronymus transtulit aquas calidas. Geñ. 36. Iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine. Hebrei tamen dicunt q; in predicto loco ponitur pro mulis ex equa & asino generatis. Vnde beat⁹ Hieronymus in hebraicis questionibus super predicto loco sic ait. Multa & varia apud hebreos de hoc capitulo disputãtur: apud grecos quippe & nostros super hoc silentiũ est. Alii putant iamim maria appellata. Iisdem eñ litteris scribitur maria quibus & nunc hic sermo descriptus est. Et volunt illum dum pascit asinos patris sui in deserto aquarum cõgregationes repperisse. Que iuxta idioma lingue hebraice maria nuncupentur: quod stagnum repperit: cuius rei inuẽtio in eremo difficilis est. Nõnulli putant aquas calidas iuxta punice lingue viciniam que hebree cõterminis est hoc vocabulo significari. Sunt qui arbitrentur onagros ad hoc admissos esse ad asinas: & ipsum per istiusmodi repperisse concubitum vt velocissimi ex his asini nascerentur qui vocantur iemim. Plerisq; putant q; equarum greges ab asinis in deserto ipse fecerit primus ascendi: vt mulorum inde noua contra naturam animalia nascerentur. hec Hieronymus.

ימין Iamin. dextera. aut dexter. Auster siue australis aut meridies. & scribitur cum iod in secunda syllaba. Geñ. 13. Si tu dexteram elegeris. & in eodem. 24. Vt vadam ad dexteram siue ad sinistram. & in eodẽ. 48. Et posuit ephraim ad dexteram suam. & in eo. Qui extendẽs manũ dexteram posuit super caput ephraim. & in eodem. Vides aũt ioseph q; posuisset dexteram manũ super caput ephraim. Exo. 15. Dextera tua dñe magnificata est. & in eo. 29. Armũq; dextrum. Nu. 20. Neq; ad dexterã neq; ad sinistram declinabimus. Iudi. 13. In dextro femore. 1. Reg. 11. Vt eruam omnium vestrũ oculos dextros. Iob. 40. Q. d' saluare te possit dextera tua. Ps. 15. Qm̃ a dextris est mihi. Pro q' hebrei. le. Qm̃ in dextera mea est. & in eo. Delectatiões in dextera tua. Ps. 25. Et dextera eorũ repleta est muneribus. Ps. 44. Astitit regina a dextris tuis. Pro quo he. le. Astitit regina ad dexteram tuam. Ps. 143. Et dextera eorum dextera iniquitatis. Prouer. 27. Et oleũ dextere sue vocabit. Esa. 41. Suscepit te dextera iusti mei. Hiere. 22. Si fuerit ieconias fili⁹ Ioachin regis iuda anulus in manu dextera mea. Ezech. 1. Et facies leonis a dextris ipsorum quattuor. Abach. 2. Circundabit te calix dextere dñi. Zach. 2. Oculus eius dexter tenebrescẽs obscurabitur. & est in hebreo cõmunis generis. Scribitur et ימני Iemani cum iod in fine. i. dexter in genere masculio. vt. 3. Reg. 7. Cũq; statueret colũnã dexteram. Et in hebreo scribitur ibi in genere masculino: quia colũna in hebreo est generis masculini. & in genere feminino dicitur ימנית Iemanith cum tau in fine. vt Exo. 29. Sup extremũ dextere auricule Aarõn. Leuit. 14. Super extremũ dextere auricule qui mundãdus est. Et inde verbũ dexterare. si latine posset dici. i. declinare ad dexterã siue tenere dexteram aut vti dextera. Geñ. 13. Si ad sinistrã ieris ego dexteram tenebo. 1. Paralip. 12. Et vtraq; manu fundis saxa iaciẽtes. Pro quo hebrei legũt. Vtentes dextera & sinistra in lapidibus. & est sensus sicut in littera nostra. Ezech. 21. Exacuere valde ad dexteram siue ad sinistram. Scribitur etiam cum aleph loco iod. vt Esa. 30. Et nõ declietis neq; ad dexteram neq; ad ad sinistrã. Et inde beniamin interpretatur filius dextere. Geñ. 35. Pater uero appellauit eũ beniamin. i. filius dextere. & inde ימני Iemini. i. vir de tribu beniamin. Ester. 2. De stirpe iemini. & debet scribi cum littera. i. & non cum lra. g. sicut cõmuniter scribitur in nostris codicibus. Ponitur etiã ימין Iamin. pro austro: eo quod quando homo respicit ad orientem habet ad dexterã austrum siue meridiem. vt. Ps. 88. Aquilonem & mare tu creasti. pro quo he. le. Aquilonẽ & meridiẽ siue austrum tu creasti. Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatẽ transtulit. Aquilonẽ & dextrum tu creasti. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תימן Themã. i. auster siue meridies. Exo. 26. Quarum viginti erunt in latere meridiano quod vergit ad Austrum. Iob. 9. Et interiora austri. & in eodem. 39. Expãdet alas suas ad austrum. Abach. 3. Deus ab austro veniet. Ponitur etiam ימים Iamin. pro dieb⁹. sicut ימים Iamim cũ mem in fine. vt Dañ. 12. Et stabis in sorte tua in fine dierum.

ימר Iamar. superbire. Esa. 61. Et in gloria eorum superbietis. Tamen aliqui hebrei dicunt q; deriuatur a dictiõe אמר Amir. De qua supra dictum est in littera aleph: & qd' significat exaltare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et in gloria eorum exalt abimini. in translatione chaldaica habetur. & in gloria eorum deliciabimini. i. deliciis affluetis.

ינה Iana. contristare. affligere. decipere. depopulari. spoliare. Exo. 22. Aduenam non contristabis. Leuit. 25. Qñ vendes quippiam ciui tuo vel emes ab eo ne cõtristes fratrem tuum. i. ne decipias eum. & in eodem. Nolite affligere cõtribules vestros. Hiere. 22. & pupillũ & viduã nolite cõtristare. Ezech. 18. Et hoiem nõn contristauerit. & in eodem: Egenum & pauperem contristantem rapientem rapinas. & in eodem. 22. Pupillum & viduam contristauerunt apud te. Ponitur ẽt pro depopulari vel deuastare. vt Ezech. 45. Et non depopulabuntur vltra principes populũ meũ. & in eodem. 46. Et nõ accipiet princeps de hereditate populi per violentiam & de possessione eorũ. pro quo hebrei legunt. Et nõ accipiet princeps de hereditate populi vt depopuletur vel spoliet eos de possessione sua. & est idem sensus cum littera nostra. Esa. 49. Et cibabo hostes tuos carnibus suis. Pro quo hebrei legunt. Et cibabo spoliantes te vel decipientes te carnibus suis. Et inde potest deriuari dictio יונה Iona. i. affligens vel deuastans aut depopulans. Hiere. 25. A facie ire columbe. Pro quo hebrei legunt. A facie ire affligentis vel depopulantis. Potest etiam significare colũbam sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictiõe יון Ion. Et similiter in eodem. 50. A facie gladii columbe. Soph. 3. Ve prouocatrix & redempta ciuitas columba. vbi pro columba hebrei legunt decipientẽ vel affligentem aut depopulantem. Sed magis communiter significat colũbam sicut est in littera nostra.

נוח Iamach. ponere. reponere. dimittere. relinquere. requiescere facere. Geñ. 2. Et posuit eum in paradisum voluptatis. & in eodem. 39. In argumentum ergo fidei sue retẽtum pallium ostendit marito reuertenti domum. Pro quo hebrei legũt. Et reposuit pallium eius iuxta se donec reuerteretur maritus eius sive dñs eius in domũ suam. Exo. 16. Quidquid aũt reliquum fuerit reponite vsq; in mane. & in eodem. Et repone coram dño. & in eodem. Posuitq; illud Aaron in tabernaculo reseruandum. Nu. 17. Quas cum posuisset Moyses coram domino. Deut. 14. Et repones intra ianuas tuas. Ezech. 44. Et reponet eã in gazophylacio. & in eodem. Vt reponat benedictionem domui tue. Zach. 5. Et ponetur ibi super basim suam. Significat etiam dimittere vel derelinquere. vt Exo. 32. Dimitte me vt irascatur furor meus contra eos. Nu. 32. In solitudine populum derelinquat. 1. Paralip. 16. Non dimisit quẽq; calũniari eos. Item significat requiescere. vt Prouer. 29. Erudi filiũ tuũ & refrigerabit te. i. requiescere te faciet. Esa. 14. Et requiescere eos faciet. & in eodem. Cum requiem dederit tibi dominus de labore tuo. Threñ. 5. Lassis nondabatur requies. Ezech. 37. Et requiescere vos faciam. & de hoc vide etiam infra in dictione נח Noach. & inde נחת Nachath. i. requies vt Iob. 17. Saltem ibi erit requies mihi. & in eodem. 36. Requies autem mense tue erit plena pinguedine. Eccl. 4. Melius est pugillus cum requie. & in eodem. 9. Verba sapientũ audiuntur in silentio. i. in requie. & inde מנח Munach. idest locus dimissus vel separatus. Ezech. 41. Et erat interior domus in lateribus domus. Pro quo hebrei legunt. Et loc⁹ dimissus vel separat⁹ in laterib⁹ dom⁹. & in eo. Et ostiũ lateris ad oratiõnẽ. Pro quo hebrei legunt. Et ostium lateris ad locum dimissum. & in eodem. Et latitudinem loci ad orationem quinq; cubitorum.

ינק Ianac. suggere. lactare. nutrire. s. lacte. Geñ. 21. Q. d' sarra lactaret ei filium. Exo. 2. Que nutrire possit infantulum. i. lactare. & in eodem. Et nutriuit puerum. Deut. 32. Vt suggeret mel de petra. & in eodem. Inundationem maris quasi lac suggent. 1. Reg. 1. Et lactauit filium suũ. 3. Reg. 3. Vt darem lac filio meo. Iob. 20. Caput aspidum sugget. Esa. 60. Et sugges lac gentium. & in eo. Et mamilla regum lactaberis. & inde מינקת Meneceth. i. nutrix. vt Geñ. 24. Dimiserunt ergo eam & nutricem illius. & in eodem. 35. Mortua est debbora nutrix rebece. Inde יונק Ionec. i. sugges siue lactans aut infans ab vbere. vt Nu. 11. Sicut portare solet nutrix infantulum. Deut. 32. Lactantem cum homine sene. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudẽ. Cãt. 8. Sugentem vbera matris mee. Esa. 11. Et delectabitur infans ab vbere. Significat etiam יונק Ionec ramum: siue virgultum. eo quod suggit humorem a radice arboris: sicut infans ab vbere. Iob. 15. Ramum eius arefaciet flãma. Esa. 53 Et ascendet sicut virgultum coram eo. Osee. 14. Ibunt rami eius.

יסד Iasad. fundare. fundamentum iacere. Statuere. Constituere. Exo. 9. A die qua fundata est. Iosue. 6. In primogenito suo fundamenta illius iaciat. 3. Reg. 16. In abiram primitiuo suo fundauit eam. 2. Paralip. 3. Et hec sunt fundamẽta que iecit salomon vt edificaret domũ dei. 2. Paralip. 31. Mense tertio ceperunt aceruorũ iacere fundamenta. Esdre. 3. Porro templum dei nondum fundatum erat. & in eo. Fundato igitur a cementariis templo domini. & in eodem. Eo quod fundatum esset templum domini. & in eodem. Qui viderant templum prius cum fundatum esset. Ps. 23. Quia ipse super maria fundauit eũ. Ps. 101. Initio tu domine terram fundasti. Ps. 103. Fũdauit terram super stabilitatẽ suã. & in eodem. In locum quem fundasti eis. Esa. 28. Ecce ego mittam in fundamentis sion lapidem. pro quo hebrei legunt. Ecce ego fundatus in sion lapis. & in eo. 44. Et tẽplo fundaberis. & in eodem. 54. Et fundabo te saphyris. Abach. 1. Vt corriperes fundasti eũ. Zach. 4. Manus zorobabel fundauerunt domum istam. & in eodem. 8. In die qua fundata est domus domini. Ponitur etiam pro statuere vel cõstituere. vt. 1. Paralip. 9. Quos constituerunt dauid & samuel. Ester. 1. Sed sicut rex statuerat. Item ponitur pro perficere. vt. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Ex ore infantium & lactentium fundasti fortitudinem. Item significat conuenire. vt. Ps. 2. Et principes conuenerunt in vnum. Ps. 30. Dũ conuenirent simul aduersum me. & inde יסוד Iesod siue יסוד Iesud. i. fundamẽtum. vt Iob. 4. Qui terrenum habẽt fundamentum. & in eodem. 22. Fluuius subuertit fundamentum eorum. Ps. 86. Fundamenta eius in montibus sanctis. quod in hebreo legitur singulariter. s. fundamentũ ei⁹ in mõtibus sãctitatis. & btũs Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit fundamentum eius in montibus sanctuarii. Ps. 136. Exinanite vsq; ad fundamentum. Prouer. 10. Iustus autem quasi fundamentum sempiternũ. Ponitur etiam pro basi vel fundo alicuius rei. vt Leuit. 4.

Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim alta ris.& in eodem.Iuxta basim altaris holocaustorum. Ponitur etiam pro principio qd' est quasi fundamētum. Esdre. 7.Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de babylonia.Pro quo he.le.Fuit fundamentum siue principiū ascensionis de babylonia.Scribitur etiam aliqñ cum mem in principio & dicitur מוסד Musad.i.fundamentū:siue fundatum.vt.3.Reg.7.Serrati erant a fundamento vsq ad summitatem.Esa.28.In fundamento fundatum .vbi duplicatur predicta dictio.& in eodem.30. Et erit transitus virge fundat⁹.& in plurali מוסדי Mosde siue מוסדות Mosdoth idest fundamenta.vt Deut.32.Et montiū fundamenta cōburet.Ps.17.Et fundamenta montiū conturbata sunt. Prouer.8.Quando appendebat fundamenta terre. Hiere. 51. Et lapidem in fundamentis.Ezech.41.Per circuitum fundata latera.

יסך Iasach.vngere.linire. Exo.30. Caro hominis non vngetur ex eo. Vide ēt de hoc infra in dictione סוך Such.

יסף Iasaph.addere.adiicere. augere. cessare. Geñ.8. Que non est reuersa vltra.pro quo he.le.Et non addidit reuerti vltra ad eum.& in eode.30.Et vocauit nomen illi⁹ ioseph dicens.Addat mihi dominus filium alterum. Vnde ioseph additamentum vel augmētum interpretatur.& in eo. 38. Attamen vltra non cognouit eā.Pro quo hebrei legūt. Et nō addidit vltra cognoscere eam.Exo.1. Et si ingruerit contra nos bellum addatur inimicis nostris.Leuit.27. Ad det quintam partem earum. Nu.36.Sequetur possessio sua & trāslata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur. Pro quo he.le.Et minuetur possessio earum de possessione patrum nostrorum & addetur ad possessionem tribus cui fuerint.s.nupte.& in eodem .Confundatur fortium distributio:& aliorum possessio ad alios transeat.Pro quo he. le.Et addatur possessio earum ad possessionem tribus cui fuerint:& de possessione tribus patrum nostrorum minuetur possessio earum.Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Deut.4.Non addetis ad verbum quod ego precipio vobis.& in eo.5.Nihil addēs amplius.Sed in predicto loco aliqui hebrei legunt.Et non cessabit.s.vox.Sed magis communiter significat addere sicut est in littera nostra.& in eo. Si enī audierimus vltra vocem domini.pro quo hebrei legunt.Si addiderim⁹ audire vocem domini.2.Reg.24. Et addidit furor domini irasci contra israel.3.Reg. 10. Maior est sapientia & opera tua q̄ rumor quem audiui.Pro q̄ he. le. Addidisti super rumorem vel super famā.& est sensus sicut in littera nostra.Iob.29.Addidit quoq; iob.& in eo.39 Vltra non addam.& in eo.40.Nec vltra addas loqui. Prouer.11.Alii diuidunt propria & ditiores fiunt .i. adduntur eis diuitie.Eccl's.3.Non possumus eis quicq; addere.Esa.7. Et adiecit domin⁹ loqui ad Achaz.& in eo.8.Et adiecit dominus loqui ad me.& in eodem.26. Indulsisti gēti domine: indulsisti genti.pro quo he.legunt.Addidisti genti dñe:addidisti genti.& in eodem.29.Ecce ego addam ut admirationem faciam populo huic.& in eo.38.Ecce ego adiiciam super dies tuos quindecim annos.& in eo.47.Quia vltra non vocaberis mollis & tenera.Pro quo he.le.Quia nō addes vt vocent te mollem & teneram.& in eo.Quia non vocaberis vltra dña regnorum.Osee.1.Quia non addam vltra misereri domui israel. & in eo. Non addam vt diligam eos.Significat etiā cessare.vt Nu.11.Prophetauerūt nec vltra cessauerunt.Et aliquando scribitur cum aleph loco iod. vt Exo.5.Nequaq̄ dabitis vltra paleas populo.Pro quo he brei legūt. Nequaq̄ addatis dare paleas populo.1.Reg.18 Et saul magis cepit timere dauid.Pro quo he.le. Et adiecit

saul timere a facie dauid.& inde נוספות Nosapoth.i. additamenta.Esa.15.Ponā enim super dibon additamenta.

יסר Iasar.erudire.castigare.corripere.ligare. vincire. Leuit.26.Addam correptiōes vestras septuplum. Pro q̄ hebrei legūt.Addam corripere siue castigare vos septuplū & in eodē.Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam. idest si eruditi vel castigati non fueritis.& in eodem.Et corripiam vos septem plagis. Deut.4. De celo te fecit audire uocem suam vt doceret te.i.erudiret te.& in eodē.8. Quia sicut erudit filium suum homo:sic dominus deus tuus erudit te. Iob.39.Nunquid qui contendit cū deo tam facile quiescet.pro quo he.le. Nunquid qui contendit cū deo erudiet siue corripiet aut corripietur.Ps.2.Erudimini qui iudicatis terram.Ps.93.Beatus homo quem tu erudieris dñe. Ps.117.Castigans castigauit me dominus. Prouer.9. Qui erudit derisorem.& in eo.Erudi filium tuum. & in eo. 29. Seruus verbis erudiri nō potest.Esa.8.In forti manu erudiuit me.& in eodem.28.Et erudiet illum in iudicio. Hiere. 6.Erudire ierusalem.& in eo.30.Et castigabo te in iudicio. & in eo.31.Castigasti me domine & eruditus sum.Hiere.25 Et discēt oēs mulieres.i.erudiētur vel castigabūtur.Osee. 7.Et ego erudiui.& in eo.Cedam eos secundum auditionē cetus eorum.i.erudiam siue castigabo vel corripiam eos.& in eo.10. Iuxta desiderium meū corripiā eos. & inde מוסר Musar.i.eruditio.correptio siue increpatio. disciplina. doctrina.Iob.5.Increpationē domini ne reprobes.& in eo. 20. Doctrinam qua me arguis audiam. & in eo.33. Et erudiens eos instruit disciplina.Prouer.1.Ad sciendam sapientiam & disciplinā.& in eo.Ad suscipiendam eruditionem & in eo.3.Disciplinā domini fili mi ne abiicias.Esa.53.Disciplina pacis nostre super eum.Hiere.10. Doctrina vanitatis eorum lignum est.Significat etiam vinculum vel colligationem.vt Iob.36.Et vincula eius absoluit.Ps.2. Disrūpamus vincula eorum.Ps.115.Dirupisti vincula mea. Hiere.5.Et vincula eius ruperūt.& in eo.30.Et vincula tua dirūpam.Ponitur etiam pro baltheo.ut Iob.12.Baltheum regum dissoluit.

יעד Iaad .cōuenire.statuere.constituere.despondere.despōsare.testificari.pactum vel fedus facere. sustinere. Exo. 21.Cui nōn reddita fuerit.pro quo hebrei legunt.Quā nō desponsauit siue cui non despondit.& in eo. Si autem filio suo despōderit eam.& in eo.25.Inde precipiam & loquar ad te.Pro quo hebrei legunt. Et cōueniam tecū illic & loquar tecum:siue & constitutus ero tibi illic & loquar tecum & in eo. In quo loco apparebo tibi.i.conueniam ad loquendum tecum. Amos.3.Nunquid ambulabūt duo pariter:nisi conuenerit eis.Pro quo hebrei legunt. Nisi cōuenerint. Item ponitur pro congregari:qd' est in vnum conuenire. vt.Ps.47.Quōi ecce reges terre congregati sunt. Item ponitur pro constituere.Iosu.20.He ciuitates cōstitute sunt cūctis filiis israel. 2. Reg.20. Et moratus est extra placitū qd' ei cōstituerat rex.Hiere.24.Positi ante templum dñi.i.cōstituti.Ezech.21.Quocunq̄ faciei tue est appetit⁹.pro quo hebrei legunt.Quocunq; facies tua constituta est.& est sensus sicut in littera nostra.Item significat federari siue fedus vel pactum percutere.vt Nec.6.Et percutiamus fedus pariter.& in eo.Tractem⁹ nobiscum in domo dei.i.federemur siue conueniamus in vnum in domo dei. Ponitur etiam p testificari.vt Iob. 9.Nemo audet pro me testimonium dicere. Item pōitur pro sustinere.vt Hiere.49.Et quis sustinebit me. Inde מועד Moeed.i.tem pus statutum vel constitutum: siue placitum aut terminus. testimonium. fedus. pactum.solemnitas.festum.[illegible].1.Et sint in signa & tempora

Exo.13.Custodies huiuscemodi cultum statuto tempore. Nu.9.Et faciant filii israel phase in tempore suo.& in codē 16.Qui tempore concilii per nomina vocabitur. Deut.31. Post septē annos anni remissionis.Pro quo hebrei legūt. Statuto temporē anni remissionis.2.Reg.20. Et moratus est extra placitū quod ei constituerat rex:Et licet in bibliis nostris modernis habeatur.Et morat⁹ est extra palaciū.Tñ in bibliis nostris antiquis habetur.Et moratus est extra placitum.i.extra tempus vel terminū quod ei cōstituerat rex. & in eodem.24.A mane vsq; ad temp⁹ constitutum. Iob. 30. Vbi constituta est domus omni viuenti.Ps.74.Cum accepero tempus:ego iustitias iudicabō. Hiere.8. Miluus in celo cognouit tempus suum.Item ponitur pro testimonio vel testamento.vt Exo.40.Eriges tabernaculum testimonii. Leuit.1.Et locutus est ei dñs de tabernaculo testimonii. Esa.14.Et sedebo in monte testamēti.Ponitur etiam pro federe. Exo.40. Nec poterat moyses ingredi tectum federis.& in eodem. Ingressusq; moyses & Aaron dimissa multitudine in tabernaculum federis.Ponitur etiam p tēplo vel tabernaculo vbi multitudo hominū conueniebat. vt Threñ.2.Demolit⁹ est tabernaculum suū.Ps.73.Et gloriati sunt qui oderunt te in medio solēnitatis. Pro quo hebrei legunt. In medio templi tui. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. In medio pacti tui.& in eodem.Quiescere faciamus omēs dies festos dei in terra.Pro quo hebrei legunt. Incenderunt oia tabernacula dei in terra.Sed btūs Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Incēderunt omnes solēnitates dei in terra.Significat etiā solēnitatem siue festum:in quo multitudo hominum conueniebat ad templum siue ad tabernaculum. vt Leuit.25.He sunt ferie dñi.i.solēnitates dñi. Nu. 10.Dies festos & Kalendas.2.Paralip.30. Et comederunt septem diebus solēnitatis.Esa.1.Et solēnitates vestras odiuit anima mea.Threñ.1.Eo quod non sint qui veniant ad solēnitatem.& in eodem. 2. Obliuioni tradidit dominus in syon solēnitatem & sabbatum.Ezech.45.In vniuersis solēnitatibus israel.& in eodem.46.Et in nūdinis & in solēnitatibus.vbi ponitur מועדים Moaadim.secundum terminationem pluralem masculinorum.& sic in aliquibus locis predictis.Reperitur etiā מועדות Moaadoth.secundum terminationem pluralem femininorum.2.Paralip.8.In Kalēdis & in festis diebus.Pōitur ēt מועד Moeed pro agmine:in q̄ multi homines conueniunt.vt Esa.14.Et non est qui effugiat agmen eius.Inde עדה Eeda siue עדת Aadath.i.cetus. siue congregatio.Multitudo.s.hominū.Ecclesia.Exodi.12 Loquimini ad vniuersum cetum filiorum israel. Leuit.8. Et congregabis omnem cetum israel.& in codem.19. Loquere ad omnem cetum filiorum israel.Nu.1.Cū omī multitudine.& in eodem.10.Quibus conuocare possis multidinem.& in eodem.16.Sufficiat vobis q̄ omnis multitudo sanctorum est. Iob.15.Congregatio enim hypocrite sterilis.Ps.67.Congregatio taurorum in vaccis populorū.Ps. 73.Memor esto congregationis tue.Ps.110.In consilio iustorum & congregatione. Accipitur etiam pro cōgregatione vel multitudine mēbrorum.pro quo beat⁹ Hieronym⁹ transtulit Artus. Iob.16.Et in nihilū redacti sunt omnes artus mei.Accipitur etiam pro congregatione vel multitudine apum.Iudi.14.Et ecce examē apum in ore leonis erat. vbi ponitur pro examine.

יעה Iaa.afferre.amouere.subuertere. Esa.38. Et subuertet grando spem mendacii.& inde יעים Iaim.i.instrumēta quibus accipiebant prunas seu carbones de altari holocausti.vel quibus voluebantur carnes que cremabantur super altare.Et solum inuenitur in numero plurali. Pro quo

beatus Hieronymus transtulit forcipes.Exo. 27. Et forcipes atq; fuscinulas.& in eo.38. Et in vsus eius preparauit ex ere vasa diuersa lebetes & forcipes.Pōitur etiam pro tridentibus.Nu.4. Fuscinulas ac tridentes vncinos & hastilia. Itē ponitur p scutris.3.Reg.7.Fecit ergo hyram lebetes & scutra. Ponitur ēt pro creagris.2. Paralip.4. Fecit hyram lebetes & creagras.& in eo.Et lebetes & creagras. & phialas.& aliqui hebrei dicunt q̄ significat coclearia.

יעז Iaaz.impudens.& scribitur cum nun & vau in principio & dicitur נועז Noaaz.Esa.33. Populū impudētem non videbis.pro quo in bibliis nostris antiquis habetur. Populum impudentem non videbis.i.procacē & absq; verecūdia.& aliquādo scribitur sine nun.& dicitur עז Aaz. Deut. 28.Gentem procacissimam.Dañ.8.Consurget rex impudens facie.& de hoc vide infra in dictione עזז Aazaz. & aliqui hebrei dicunt q̄ predicta dictio נועז Noaaz significat barbarum:per mutationem nun in lamed sicut לעז Loecz quod significat barbarum.vt.Ps.113. Domus iacob de populo barbaro.

יעט Iaat.inuoluere.induere.operire.Esa.59. Opertus est quasi pallio zeli.& in eodem.61. Et indumento iustitie circundedit me.i.induit siue inuoluit me.& de hoc vide infra in dictione עטה Aata. Item יעט Iaat in lingua chaldaica significat consiliū inire siue consulere. Dañ.6.Consilium inierunt omnes principes .& inde עיטא Etha.i.consilium siue decretum.pro quo beatus Hieronymus transtulit legem. Dañ.2.Requisiuit de lege atq; sententia. & inde יעט Iaat.i.cōsiliarius.Esdre.7.A facie enim regis & septē consiliariorum eius missus es.

יעל Iaal.prodesse.1.Reg.12.Que non prosunt vobis.Iob. 21.Et quid nobis prodest si orauerimus eum. & in eo. 35.Quid tibi proderit si ego peccauero.Esa.30.Qui eis prodesse non potuit.Hiere.2.Populus vero meus mutauit gloriam suam in idolum.pro quo hebrei legunt.Popul⁹ vero meus mutauit gloriam suam in id quod non prodest. & est idem sensus.Nam idolum nihil prodest:immo multum nocet.& in eodem.16.Que eis non profuit.& in eo. 23. Qui nihil profuerūt populo huic. Abach.2.Quid prodest sculptile quia sculpsit illud sculptor suus.Ponitur etiā pro preualere.vt Iob.30.Insidiati sunt mihi & preualuerunt. Item יעל Iaal.i.caprea.gen⁹ ceruī:secundū hebreos.Beatus Hieronymus trāstulit ibicem.1.Reg.24 Etiā super abruptissimas petras q̄ solis ibicibus peruie sunt. Iob.39.Nunquid nosti temp⁹ part⁹ ibicum in petris.& scribitur in gñe feminino cū he vl' tau in fine.& dr̄ יעלה Iaala.Pro quo btūs Hieronymus trāstulit Hinnulum.Prouer.5.Cerua charissima & gratissimus hinnulus.

יען Iaan.quia.eo quod.propterea.vt Geñ.22.Quia fecisti hanc rem. Leuit.26. Eo quod abiecerint iudicia mea. vbi in hebreo ponitur predicta dictio bis:propter vehementiam cōminationis quasi diceret.Eo quod & eo qd' abiecerint:siue propterea & propterea.Esa.61.Eo quod vnxerit me dominus.Ezech.5.Quia superastis gentes que in circuitu vestro sunt.& in eodem.12.Vt non videat oculo terram.Item יענה Iaana.i.struthio:auis immunda. Leuit.11. Struthionem & noctuam:& prepōitur ei in hebreo dictio בת Bath.que significat filiam.i.filia struthionis.vt in predicto loco.& Iob.30.Et socius struthionū.pro quo hebrei legunt.Et socius filiarum struthionis.Esa.13. Et habitabunt ibi struthiones.pro quo hebrei legunt. Et habitabunt ibi filie struthiōis.Declinatur etiam pluraliter יענים Ieenim vt Threñ.4.Quasi struthiones in deserto.

יעף Iaaph. Deficere. lassari. lassatũ esse: vel defatigatum esse. Esa. 40. Non deficiet nec laborabit. Et in codẽ. Deficient pueri & laborabunt. Et in eo. Ibunt & non deficient. Hiere. 51. Et labores populorũ ad nihilũ & gentium in ignem erunt. Pro quo hebrei legunt. Et laborabũt populi in nihilũ: & gentes in ignem deficiẽt siue fatigabuntur. Abach. 2. Et gentes in vacuum deficient. Et inde יעף Iaeph. i. lassus siue fatigatus aut defessus. 2. Reg. 16. Vinũ autẽ vt bibat si quis defecerit in via. Pro quo hebrei legũt. Et vinũ vt bibat defessus siue fatigatus in deserto. Esa. 40 Qui dat lasso virtutẽ. Et aliqui hebrei dicunt q a predicta dictiõe יעף Iaaph deriuatur illud Dan. 9. Ecce vir gabriel quem videram in visione a principio cito volans tetigit me. Vbi pro eo quod in lra nra est cito volans: in hebreo habetur מועף Muaaph. Pro quo ipsi legũt fatigatus fatigatione. sed melius deriuatur a dictiõe עוף oph: que signat volare. et tũc erit littera volãs volatu. i. cito volans sicut est in littera nra. & inde תועפה Toaapha. i. fortitudo. coaceruatio altitudo. & solum inuenitur in numero plurali. s. תועפות Toaaphoth. Nu. 23. Cui9 fortitudo similis est rhinocerotis. Iob. 22. Et argentũ coaceruabitur tibi. Pro quo hebrei legũt. Et argenti coaceruationes vel fortitudines tibi. s. erũt Ps. 94. Et altitudines montiũ ipsius sunt.

יעץ Iaas. Consiliari. consiliũ inire. cõsilium dare. cogitare excogitare. decernere. statuere. Nu. 24. Verũtñ pgẽs ad ppl̃m meũ dabo tibi cõsiliũ. 3. Reg. 12. Iniit cõsiliũ rex roboã cũ senioribus. Et in eo. Quod datis cõsiliũ. 1. Parali. 13. Iniit autẽ consilium dauid cum tribunis. 2. Paralip. 30. Inito ergo consilio regis & principũ. Nec. 6. Et ineamus consilium pariter. Iob. 26. Cui dedisti consiliũ. Ps. 16. Benedicam dominũ qui tribuit mihi intellectũ. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Benedicam dominũ qui dedit mihi cõsiliũ. Esa. 7. Eo quod consiliũ inierit contra te syria. Et in codẽ. 8. Inite cõsilium & dissipabitur. Et in codẽ. 40. Cum quo iniit consiliũ. Et in eo. 45. Consiliamini simul. Naũ. 1. Mente pertractans preuaricationẽ. Pro quo hebrei legũt. Consilians preuaricationẽ: siue consiliarius belial. i. peruersus vel absq iugo. Ponitur etiã pro cogitare. vt Ps. 31. firmabo super te oculum meũ. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicã veritatem transtulit. Cogitabo de te oculo meo. Ps. 82. Et cogitauerunt aduersus sanctos tuos. Esa. 14. Hoc consilium quod cogitaui super omnẽ terrã. Et in codẽ. 23. Quis cogitauit super tyrum. Et in eo. Dñs exercituũ cogitauit hoc Et inde יועץ Ioees. i. consiliarius. 2. Reg. 15. Achitophel cõsiliarium regis. 2. Paralip. 25. Nunquid consiliarius regis es. Iob. 12. Adducit consiliarios in stultũ finem. Esa. 3. Et sapientem consiliariũ de architectis. Et in codẽ. 9. Admirabilis consiliarius deus fortis. Et inde עצה Eesa siue עצה Aasath. i. Cõsilium siue cogitatio. vt Iob. 12. Ipse habet cõsilium & intelligentiã. Et in codẽ. 21. Consilium impiorũ longe sit a me. Ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et in codẽ. 19. Et omne consilium tuũ confirmet. Et in plurali עצות Eesoth. Deut. 32. Gens absq cõsilio est. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. absq cõsiliis. Esa. 25. Cogitationes antiquas fideles. Scribitur etiã cum mem in principio. & dicitur. מועצות Moasoth. i. consilia siue cogitationes: aut adinuentiones. Ps. 5. Decidant a cogitationibus suis. Ps. 80. Ibũt in adinuẽtionib9 suis. Prouer. 1. suisq consiliis saturabũtur. Ponitur etiam pro voluptatibus. vt Hiere. 7. Sed abierunt in voluptatibus suis.

יער Iaar. silua. saltus. nemus. fauus. s. mellis. Deut. 19. In siluam ad ligna cedenda. 1. Reg. 14. Omne vulgus venit ad saltum in quo erat mel. Ps. 79. Exterminauit eam aper de silua. Ps. 131. Inuenimus eam in campis silue. Canti. 2. Sicut malus inter ligna silue. Esa. 29. Et chermel in saltum reputabitur. Ezech. 15. Quomõ lignum vitis inter ligna siluarum: quod in hebreo legitur singulariter. s. inter ligna silue. & in plurali יערים Iearim. secundum terminationẽ masculinorum: siue יערות Iearoth. secundũ terminationẽ femininorum. vt. Ps. 28. Et reuelauit condensa. Pro q̃ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et reuelans saltus. Ezech. 34. Et securi dormiẽt in saltibus. Significat etiã fauum. s. mellis. 1. Reg. 14. Extenditq summitatẽ virge quã habebat in manu & intinxit in fauum mellis. Cãti. 5. Comedi fauum meum cum melle meo.

יפה Iapha. decorare. pulchrum vel decorum esse. Canti. 7 Quã pulchri sunt gressus tui. & in eodem. Quam pulchra est & decora. Ezech. 16. Et decora facta est vehementer nimis. & in eo. 31. Erat pulcherrimus in magnitudine sua. & aliquãdo duplicatur littera iod & littera pe: propter excellentiam pulchritudinis. Ps. 44. Speciosus forma pre filiis hominum. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Decore pulchrior est filiis hominum. Hiere. 10. Argento & auro decorauit illud. Inde יפי Iophi. i. pulchritudo. species. decor. vt Ps. 49. Ex sion species decoris eius. Prouer. 31. Et vana est pulchritudo. Zach. 9. Quid est pulchrum eius. i. quid est pulchritudo eius. & inde יפה Iaphe siue יפה Iapha aut Iephath. idest pulcher: siue pulchra. aut decorus vel decora. Gen. 12. Noui q pulchra sis mulier. & in eo. 39. Erat aũt ioseph pulchra facie & decorus aspectũ. Canti. 1. Pulcher es dilecte mi & decor9. & in codẽ. Ecce tu pulchra es amica mea. Ezech. 31. Pulcher ramis & frõdibus nemorosus. & in eo. Quñ speciosum feci eum. Duplicatur etiam littera iod & littera pe. & dicitur יפהפיה Iephephia. Pro quo beatus Hieronymus transtulit elegantem atq formosam. Hiere. 46. Vitula elegans atq formosa egyptus.

יפח Iaphach. loqui. apparere. Ps. 26. Quoniam insurrexerũt in me testes iniqui: & mentita est iniquitas sibi. pro quo hebrei legunt. Quoniam insurrexerunt in me testes iniqui & loquens mendacium. Beatus Hieronym9 in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit Et apertum mẽdacium. Prouer. 14. Profert aũt mendacium testis dolosus. & in codem. 19. Qui loquitur mendacium non effugiet. Hiere. 4. Vox filie syon inter morientes. Pro quo hebrei legunt. Vox filie syon conqueritur. i. conquerendo loquitur. Abach. 2. Et apparebit in fine & non mentietur. Ponitur etiam pro fiducialiter agere. Ps. 12. Fiducialiter agã in eo. Item ponitur pro dominari. Ps. 9. Omniũ inimicorũ suorum dominabitur. Hebrei tamen dicũt q in predicto loco significat illaqueare: siue irretire. De quo vide infra in dictione פוח Puach.

יפע Iaphaa. apparere. illustrare. clarificare. Deut. 33. Apparuit de monte pharan. Iob. 1. Et non illustretur lumie. Ponitur etiam pro adiuuare. vt in codem. 10. Et consilium impiorum adiuues. Item ponitur per antiphrasim pro obscurare vel contenebrescere. vt in eodem. Sed sempitern9 horror inhabitat. Pro quo hebrei legũt. Et obscuratur vel contenebrescit sicut tenebre. Potest etiam legi sic. Et apparet sicut tenebre vel sicut obscuritas. Inde יפעת Iphaath. i. illustratio aut decor. Ezech. 28. Et polluent decorem tuum.

יפת Iapheth. portentum: siue ostentum. signũ. prodigium & scribitur cum mem & vau in principio loco iod. & dicitur מופת Mopheth. Exo. 7. Cum dixerit vobis pharao ostendite nobis signum. Ps. 7. Tanq̃ prodigium fact9 sum multis. Esa. 8. Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi dominus in signum & in portentum. & in codẽ. 20. Signũ & portentum erit super egyptum. Ezech. 12. Quia in portentũ dedi te. & in codẽ. Ego portentũ vestrũ. & in plurali מופתים Mopthim. Exo. 4. Vide oĩa ostẽta que posui in manu tua. & in eodem. Et multiplicem signa & ostenta mea. Deut. 6. Fecitq signa & prodigia. & in eo. 29. Signa illa portẽtaq ingentia.

יצא Iasa. egredi. exire. procedere. educere. pducere. Gen. 2. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis. & in eodem. 15. Qui egredietur de vtero tuo. & in eo. 27. Et egressus iacob foras. Exo. 11. Media nocte egrediar in egyptum. & in codẽ. Post hec egrediemur: & exiuit a pharaone. Nu. 1. Omniũ virorũ fortiũ ex israel. Pro quo he. le. Oium egredientiũ in exercitu. i. oñiũ qui sunt talis etatis qui possint ad bella procedere. & in eo. Oẽs qui poterant ad bella procedere recensiti sunt. i. qui poterãt ad bella egredi. & in eo. 11. Donec exeat per nares vestras. Deut. 14. Qui nascũtur in terra. i. qui egrediũtur de terra. & in eo. 20. Si exieris ad bellum contra hostes tuos. & in eo. 24. Nõ procedet ad bellũ. Iudi. 21. Ad ducẽdos choros ex more procedere. Ruth. 2. Vt cum puellis suis exeas ad metendũ. 1. Reg. 8. Et egredietur ante nos. & in eo. 22. Maneat oro pater meus & mater mea vobiscum. Pro quo he. le. Egrediatur siue exeat pater meus & mater mea vobiscũ. i. egrediatur de loco suo & maneat vobiscũ. 2. Reg. 11. Eo tempore quo solent reges ad bella procedere. Ps. 18. Tanq̃ sponsus procedens de thalamo suo. Esa. 11. Egredietur virga de radice iesse. Hiere. 2. Nam & ab ista egredieris. & in eo. 48. Quia florens egredietur. Ezech. 46. Per eandem viam exeat. Osee. 6. Et iudicia tua quasi lux egredientur. Amos. 5. Vrbs de qua egrediebantur mille. Abach. 3. Egredietur diabolus ante pedes eius. & in eo. Egressus es in salutem populi tui. & aliqñ scribitur sine aleph. vt Deut. 28. Que egrediuntur de medio feminũ eius. Iob. 1. Nud9 egressus sum de vtero matris mee. Scribitur etiã aliqñ sine iod. vt Gen. 8. Egredere de arca. & in eo. 27. Et egredere foras. Nu. 12. Egredimini a populo meo. Esa. 30. Egredere dices ei. Et qñ est verbum tertie cõiugationis tunc significat educere. vt Gen. 8. Et educ tecũ. & in eo. 15. Et eduxit eũ foras. & in codẽ. 19. Educã eas ad vos. & i eõ. 38. Que cũ duceretur ad penã. i. cũ educeretur. Exo. 3. Vt educas populum meum filios israel de terra egypti. & in eo. Ego dñs qui educã vos de ergastulo egyptiorũ & in eo. 18. Et q eduxisset dñs israel de egypto. Deut. 4. Et eduxit de fornace ferrea. Et in eo. 8. Qui eduxit riuos de petra durissima. Iob. 10. Quare de vulua eduxisti me. Ps. 17. Et eduxit me in latitudinem. Ps. 103. Vt educas panem de terra. Ps. 141. Educ de custodia aĩam meã. Esa. 40. Qui educit in numero militiã eorũ. & in codem. 42. In veritate educet iudiciũ. Item significat producere. vt Gen. 1. Producat terram animã viuentẽ. & in eo. 38. Producite eam vt cõburatur. Iob. 12. Et abscõdita pduxit in lucẽ. Ps. 134. Qui producit ventos de thesauris suis. Ponitur etiã pro impẽdere vel distribuere. vt. 4. Reg. 12. Qui impẽdebant eam in fabris lignorũ. & in eo. 15. Indixitq manahen argentũ sup israel. i. distribuit vt vnusquisq solueret certam quantitatẽ. Inde מוצא Mosa. i. exitus siue egressus aut progressus vel processus. Nu. 33. Quas descripsit moyses iuxta castrorum loca que dñi iussione mutabant. pro quo he. le. Et descripsit moyses exitus siue progressus eorũ. et. 3. Reg. 4. Et educebantur equi salomoni de egypto. Pro quo hebrei legũt. Et egressus siue exitus equorum salomonis de egypto. s. erat. Ps. 64. Exitus matutini & vespere delectabis. i. delectare facies. Ps. 106. Et exitus aquarum in siti. Esa. 58. Et sicut fons aquarum. i. sicut exitus aquarũ. Mich. 5. Et egressus eius ab initio. Ponitur etiã מוצא Mosa. pro oriẽte. i. pro loco exit9 solis. vt. Ps. 74. Quia neq ab oriẽte nec ab occidẽte. Scribitur et cũ tau inprincipio loco mem. & in nũero plurali dicitur תוצאות Thosaoth. vt Nu. 34. Et peruenient ad meridie vsq ad cadesbarne. pro quo he. le. Et erunt exitus ei9 a meridie vsq ad cadesbarne. & in codẽ. Et ad vltimũ salsissimo claudentur mari. pro quo hebrei legunt. Et erunt exit9 ei9 mare salis. Ps. 67. Et dñi dñi exitus mortis. & inde צאצאים Seesae: siue צאצאים Seesaim. i. germẽ. eo quod producitur vel egreditur a terra. Esa. 44. Orbis & omne germen eius. Significat etiam progeniem aut stirpem vel filios. vt 2. Paralip. 32. Filii qui egressi fuerãt de vtero ei9. Iob. 5. Et progenies tua quasi herba terre. Et in codem. 35. Et progenies mea erradicetur. Esa. 8. Et stirps vteri tui vt lapilli ei9. Et in codem. 22. Et vasorũ diuersa genera. Pro quo hebrei legunt. Filios & filias. in translatiõe chaldaica habetur filios & filiorum filios. Et inde צואה Soah siue צאה Seath. i. fimus siue stercus. aut sordes. eo quod educitur foras. Deut. 23. Et egesta humo operies. i. stercus humo operies. pro uer. 30. Et tamen non est lota a sordibus. Esa. 4. Si abluerit dñs sordes filiarum sion. Et in codem. 28. Omnes enim mense replete sunt vomitu sordiũq. Ezech. 4. Et stercore quod egreditur de homie operies illud. Et ide צואים Soim. i. sordidi. vt Zach. 3. Erat indutus vestibus sordidis. Et in eo. Auferte vestimẽta sordida ab eo. & inde צאצן Saanan. i. exitus. vt Mich. 1. Non est egressa que habitat in exitu. Hebrei tamen dicunt q est nomen proprium loci. Sed non reperitur nisi tantum in hoc loco.

יצב Iasab. stare. statuere. Constituere. Erigere. verificare. Exo. 2. Stante procul sorore eius. Pro quo hebrei. le. Et stetit soror eius procul. & in codẽ. 14. State & videte magnalia domini. & in codẽ. 15. Stetit vnda fluens. & in eo. 19 Et steterunt ad radices montis. Nu. 22. Stetitq angelus domini in via. & in codẽ. Cernens asina angelum stantem in via. Deut. 32. Constituit terminos populorum. Ps. 2. Astiterunt reges terre. Ps. 73. Tu fecisti oẽs terminos terre. Pro q̃ hebrei legunt. Tu statuisti siue constituisti omnes terminos terre. Esa. 3. Stat ad iudiciũ dñs. Threñ. 2. Firmauit dexteram suam quasi hostis. pro quo hebrei legunt. Stat dextera eius quasi hostis. & in codẽ. Et posuit me quasi signũ ad sagittam. i. statuit me. Zach. 11. Et id quod stat non enutriet. Ponitur etiã pro erigere. vt Gẽ. 35. Erexitq iacob titulũ super sepulchrũ eius. 1. Reg. 15. Et erexisset sibi fornicẽ triũphalem. Item ponitur pro corrigere. 1. Reg. 12. Vsq ad stimulum corrigendum. Inde מצב Masab siue מוצב Musab. i. statio. 1. Reg. 14. Veni & transeamus ad stationem philistinorum. & in codem. Per quos nitebatur ionathas transire ad stationem philistinorum. & in codem. Sed & omnis populus stationis eorum. Esa. 22. Et expellã te de statione tua. & in codẽ. 29. Et faciam cõtra te aggerem. pro quo hebrei legunt. Et obsidebo contra te statione. s. militantiũ. vbi ponitur מוצב Musab cum pũcto surech in prima syllaba. Scribitur etiã cum he in fine & dicitur מצבה Maseba. vt Zach. 9 Et circundabo domũ meam ex his qui militant mihi. Pro quo hebrei legunt. Et circundabo domũ meam siue castrametabor circa domum meam statione. s. militantiũ mihi. & inde הוצב Husab. Pro q̃ btũs Hieronymus trãstulit militẽ. Naũ. 2. Et miles captiuus adductus est. Hebrei tamẽ dicunt q in predicto loco ponitur pro regina vel domina. Nã sequitur in codem. Et ancille eius minabantur. Ponitur etiã מצבה Maseba pro titulo vel statua. Gẽ. 28. Et erexit in titu

lum. & in eodem. Et lapis iste quem erexi in titulũ. & in eo. 35. Erexitq; iacob titulum super sepulchrum eius. hic est titulus monumenti Rachel. Exo. 23. Et cõfringes statuas eorum. Deut. 7. Et confringite statuas. & in eo. 16. Neq; facies tibi atq; constitues statuam. 4. Reg. 13. Tulit enim statuas baal: quas fecerat pater eius. & in eo. 10. Et protulerunt statuam de fano Baal. Ezech. 26. Et statue tue nobiles in terrã corruent. Scribitur etiam cum nun in principio. & dicitur נְצִיב Nesib. i. statua siue statio. vt Geñ. 19. Que versa est in statuam salis. De quo vide infra in dictione נָצַב Nasab. Itẽ

יְצַב Iasab in ligua chaldaica significat verificare. i. veritatẽ inquirere aut veritatẽ discere. Dañ. 7. Post hec volui diligẽter discere de bestia q̃rta. Proq; he. le. post hec volui verificare. i. veritatẽ discere de bestia quarta. & inde יְצִיב Iasib. siue יַצִּיבָא Iasiba. i. veritas siue verum aut vere vel certe. Dañ. 2. Certe noui ꝙ tempus redimitis. Pro quo hebrei legunt. In veritate noui. & in eodem. Et verum est somniũ. & in eo. 3. Qui respondentes regi dixerunt vere rex.

יָצַג Iasag. ponere. reponere. remanere. retinere. detinere. statuere. Geñ. 30. Posuitq; eas in canalibus. & in codẽ. 33. Oro te vt de populo qui mecum est saltem socii remaneãt vie tue. Pro quo hebrei legũt. Oro vt retinere faciam tecum de populo qui mecum est. Et est sensus sicut in littera nostra. Exo. 10. Oues tñ vestre & armenta remaneant. i. retineantur vel reponãtur. Iudi. 6. Ponã hoc vellus lane in area. Iob. 17. Posuit me quasi in prouerbium vulgi. Hiere. 51. Reddidit me quasi vas iane. i. posuit vl' statuit me. Osee. 2. Et statuam eã secundũ diẽ natiuitatis sue. Amos. 5. Et cõstituite in porta iudiciũ. & aliqui hebrei dicunt ꝙ predicta dictio deriuatur a dictiõe נָצַג Nasag. cũ nun in principio.

יָצַע Iasaa. sternere. extẽdere. Ester. 4. Sacco & cinere multis pro stratu vtentibus. Iob. 17. Et in tenebris straui lectulum meum. Ps. 138 Si descendero in infernũ: ades. pro quo hebrei legunt. Si strauero in infernum. s. lectulum vel stratum meum. Esa. 14. Subter te sternetur tinea. & in codẽ 58. Et saccum & cinerẽ sternere. & inde יְצוּעַ Iesüaa. i. stratum. Geñ. 49. Et maculasti stratum meum. Ps. 62. Sic memor fui tui super stratum meum. Ps. 131. Si ascendero in lectum strati mei. Scribitur etiã cum mem in principio. & dicitur מַצָּע Masaa. Esa. 28. Goangustatum est enim stratum. Inde יָצִיעַ Iasiaa. Pro quo beatus Hieronymus trãstulit tabulatum. i. stratum tabularum in circuitu templi. 3. Reg. 6. Et edificauit super parietem templi tabulata per gyrum. & in eodem. Tabulatum quod subter erat quinq; cubitos habebat latitudinis. & in eodem. Et edificauit tabulatũ super omnem domum.

יָצַק Iasac. fundere. effundere. infundere. conflare. fluere. stringere. Geñ. 28. Fundens oleum desuper. Exo. 25. Et quattuor circulos aureos. Pro quo hebrei legunt. Et fundes ei quattuor circulos aureos. i. opere fusorio facies. & in eodem. 37. Fudit & quattuor circulos aureos. Leuit. 2. Fundetq; super eam oleum. 3. Reg. 7. Erant fusiles & stabant super duodecim boues. & in eodem. In campestri regiõe iordanis fudit ea rex. & in eodem. 18. Et fundite super holocaustum. 4. Reg. 3. Qui fundebat aquam super manus helie. & in eodem. 4. Et mitte inde in omnia vasa. i. infunde inde in omnia vasa. & in eodem. Et illa infundebat. & in eodem. Infuderunt ergo sociis vt comederent. & in eodem. Infunde turbe vt comedant. & Iob. 22. Et fluuius subuertit fundamentum eorum. Pro quo hebrei legunt. Et fluuius effusus est in fundamentum eorum. & in eodem. 28. Et lapis solutus calore in es vertitur. Pro quo hebrei legunt. Et lapis funditur siue infunditur in es. Et est sensus sicut in lrã nostra. & in eodem. 29. Et petra fundebat mihi riuos olei. & in eodem. 38. Quãdo fundabatur puluis in terra. Pro quo hebrei legunt. Quando fundebatur puluis in terra. Ps. 44 Diffusa est gratia in labiis tuis. Esa. 44. Effundam enim aquã sup sitientẽ. & in eo. Effundam spiritum meum sup semẽ tuum. Zach. 4. Et septem infusoria lucernis que erãt super caput eius. Item põitur pro cõflare vel fluere. vt Exo. 37. Conflans quattuor anulos aureos. & in codẽ. 38. Quibus conflate sunt bases sanctuarii. 3. Reg. 22. Fluebat autẽ sanguis plage in sinu currus. Itẽ ponitur pro stringere vel indurari. Iob. 14. Cor eius indurabitur quasi lapis. & in eo. Et stringetur quasi malleatoris incus. Põitur etiam pro deponere vel proiicere. vt Ios. 7. Proiecerunt q; ante dominũ. 2. Reg. 15. Et deposuerunt arcam dei. & inde מוּצָק Musac. i. fusile vel fusus. 2. Paralip. 4. Mare aũt fusile. Iob. 37. Quasi ere fusi sunt. Potest etiam legi quasi ere indurati vel cõstricti. i. solidi sunt siue stabiles sunt. Nam põitur etiam pro stabili. vt in eodem. 11. Et eris stabilis & non timebis. Ponitur etiam pro terra que est stabilis. vt in eodem. 38. Quãdo fundabatur puluis in terra. & inde מְצוּקֵי Mesuce. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit cardines. vt. 1. Reg. 2. Domini enĩ sunt cardines terre. & inde צָקוּן Sacun. Pro quo beatus Hieronymus transtulit tribulatio. Esa. 26. In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Potest etiã deriuari a dictione צוק Soc. De quo vide infra in littera sadic.

יָצַר Iasar. formare. fingere. plasmare. creare. coangustare. arctare. Geñ. 2. Formauit igitur dominus deus hominem. & in eodem. Formatis igitur dominus deus de humo cunctis animantibus terre. pro quo hebrei legũt. Et formauit dominus deus de humo oĩa animalia terre. Exo. 32. Et formauit opere fusorio. Ps. 32. Qui finxit sigillatim corda eorũ. Ps. 73. Estatem & ver tu plasmasti. Ps. 93. Aut qui finxit oculum non cõsiderat. & in eodem. Qui fingis laborem in precepto. Ps. 94. Et siccam manus ei⁹ formauerũt. Ps. 103. Draco iste quem formasti. Ps. 138. Tu formasti me. & in eodem. Dies formabuntur & nemo in eis. Esa. 27. Et qui formauit eum non parcet ei. & in eodem. 37. Ex dieb⁹ antiquis plasmaui illud. & in eodem. 47.. Formaui eum & feci eum. & in eodem. 43. Ante me non est formatus deus. & in eodem. Populum istum formaui mihi. & in eodẽ. 44 Et formans te ab vtero. & in eodem. Quis formauit deum. & in eodem. Et in malleis formauit illud. & in eodem. Formaui te: seruus meus es tu. & in eodem. 45. Vt habitaretur formauit eũ. Hiere. 1. Priusq; te formarẽ in vtero noui te. & in codẽ. 18. Ecce ego fingo contra vos malum. Zach. 12. Et fingens spũm hominis. & inde יוֹצֵר Iofer. i. formator siue plasmator aut plastes. vel figulus seu fictor. Ps. 2. Et tãq; vas figuli confringes eos. Esa. 29. Et figmentũ dicat fictori suo non intelligis. & in eodem. 41. Et velut plastes conculcans humum. & in eodem. 44. Plastes idoli nihil sunt. & in eo. 45. Nunquid dicit lutum figulo suo quid facis. & in codẽ. Hec dicit dominus sanctus israel & plastes eius. Hiere. 18. Descende in domum figuli. & in eodem. Sicut lutum in manu figuli. & in eodem. 19. Accipe lagunculam figuli testeã. Amos. 7. Et ecce fictor locuste. Abach. 2. Quia sculpsit illd' fictor suus. & in eodem. Quia sperauit in figmẽto fictor ei⁹ Ponitur etiam pro statuario. Zach. 11. Proiice illud ad statuarium. & in eodem. Et proieci illos in domo domini ad statuarium. Potest etiam in predicto loco legi figulum. Scribitur etiam sine iod. & dicitur צוּר Sur. Esa. 44. Et formator quem ego non nouerim. Hebrei tamen in predicto loco legunt fortem. De quo vide infra in dictione צוּר Sur. Inde יְצוּרַי Iesure. i. membra. Iob. 17. Et membra mea in

nihilum redacta sunt. Inde יֵצֶר Ieser. i. figmentũ. Plasmatio. formatio. Ps. 102. Quia ipse cognouit figmentum nostrum. Esa. 29. Et figmentum dicat fictori suo. Ponitur etiã pro sensu vel cogitatiõe. vt Geñ. 6. Et cũcta cogitatio cordis intenta esset ad malum. & in eodem. 8. Sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt. 1. Paralip. 28. Et vniuersas mentium cogitationes intelligit. Esa. 26. Vetus error abiit. Pro quo hebrei le. Cogitatio. s. bona firmata est siue confirmata est. & secundũ hebreos predicta dictio יֵצֶר Ieser. significat appetitum vel desiderium homis ad bonum vel ad malum. vnde in predicto loco poterit esse sensus sicut in littera nostra. Item יָצַר Iasar. i. arctare siue coangustare. Iudi. 2. Et vehementer afflicti sunt. pro quo hebrei legunt. Et arctati siue angustati sunt valde. & Iob. 18. Arctabuntur gressus virtutis eius. & in eodem. 29. Cũ saciatus fuerit arctabitur. Prouer. 4. Non arctabuntur gressus tui. Esa. 49. Nunc angusta erunt pre habitatoribus. Itẽ significat perterritũ esse siue angustiari vel cõtristari. Geñ. 32. Timuit iacob valde & perterritus diuisit populũ. 1. Reg. 30. Et cõtristatus est dauid valde. Pro quo hebrei legũt. Et coarctatus siue angustiatus est dauid valde. 2. Reg. 13. Et deperiret in eam valde. pro quo hebrei legunt. Et angustiatus est amnon valde. & inde מֵצַר Mesar. i. angustia vl' tribulatio. Ps. 117. De tribulatione inuocaui dominum. & in plurali מְצָרִים Mesarim. Threñ. 1. Apprehẽderũt eam inter angustias. vide etiam de hoc infra in dictione צָרָה Sara.

יָצַת Iasath. succendere. comburere. incendere. exurere. 2. Reg. 14. Et succendite eum igni. & in eodem. Succenderunt ergo serui Absalon segetem igni. & in codẽ. Quare succenderunt serui tui segetem meam. 4. Reg. 22. Magna enim ira dei succena est contra nos. & in eodem. Et incendetur indignatio mea in hoc loco. Esa. 9. Et succendetur in densitate saltus. & in eodem. 27. Succendam eam pariter. & in eodem. 33. Spine congregate igni comburẽtur. Hiere. 2. Ciuitates eius exuste sunt. & in eodem. 10. Q̃m incensa sunt eo quod non sit vir pertrãsiens. & in eodem. Et exuta sit quasi desertum. & in eodem. 51. Incẽsa sunt tabernacula eius. Threñ. 4. Et succendit ignem in sion. Ezech. 20. Ecce ego succendam in te ignem.

יֶקֶב Ieceb. torcular. Deut. 16. Quando collegeris de area & de torculari. 4. Reg. 6. Vnde te possũ saluare: de area vel de torculari. Esa. 5. Et torcular extruxit in ea. Osee. 9. Area & torcular non pascet eos.

יָקַד Iacad. ardere. exardere. incendere. Leuit. 6. Ignis in eodem altari erit. Pro quo hebrei legunt. Et ignis altaris incendetur siue ardebit in eo vel in ipso. & in eo. Ignis autem in altari semper ardebit. Deut. 32. Et ardebit vsq; ad inferni nouissima. Esa. 10. Succẽsa ardebit quasi combustio ignis. & in eodem. 65. Ignis ardens tota die. & inde יְקוֹד Iecod. i. incendiũ siue combustio. Esa. 30. In qua portetur ignis de incendio. & inde מוֹקֵד Moced. i. incendiũ siue cremiũ. Leuit. 6. Cremabitur in altari tota nocte. Pro quo hebrei legunt. Super incendium vel cremium eius super altari tota nocte. Ps. 101. Et ossa mea sicut cremium aruerunt.

יִקְּהָה Iiceha. expectatio. Et scribitur cum tau in fine ratione genitiui sequẽtis. & dicitur יִקְּהַת Iicehath. vt Geñ. 49 Et ipse erit expectatio gentium. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat auscultationem vel obedientiam. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Et ipsi erit auscultatio vel obedientia populorum. idest ipsi obedient populi. Et sic est in translatione chaldaica. Alii vero dicunt ꝙ significat congregationem. Scribitur etiam sine iod. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit partum. Prouer. 30. Et qui despicit partum matris. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et qui despicit obedientiam matris.

יָקַע Iacaa. affigere. suspendere. s. in patibulo. crucifigere. Nu. 25. Et suspende eos contra solem in patibulis. 1. Reg. 21. Vt crucifigamus eos domino. & in codẽ. Qui crucifixerunt eos in monte coram domino. & in codẽ. Et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant. Vide etiam de hoc infra in dictione תָּקַע Thacaa. Et secundum aliquos hebreos a supradicta dictiõe deriuatur dictio תָּקַע Thecaa. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. emarcuit. Geñ. 32. Et statim emarcuit. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat separare vel dislocare. Vnde in predicto loco ipsi legũt. Et separata est siue dislocata est coxa femoris iacob. i. recessit de loco coherentie eius. Et eadem dictio ponitur pro recedere. Hiere. 6. vbi dicitur. Ne forte recedat anima mea a te. Sed de hoc vide infra in dictione קָעַע Caaa cum duplici aym. Quia inde deriuatur secundum aliquos hebreos.

יָקַף Iacaph. circundare. circuire. in rotundum tõdere. in orbem transire. Ios. 6. Circuite vrbem cuncti bellatores semel per diem. Pro quo hebrei legunt. Et circuibitis vrbem cuncti bellatores: circuire vrbem semel per diem. Ps 16. Inimici mei animam meam circundederunt. Ps. 21. Cõcilium malignantiũm obsedit me. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Concilium pessimorum valauit me. i. circundedit me. Esa. 15. Quia circundedit clamor terminum moab. Threñ. 3. Et circundedit me felle & labore. Leuit. 19. Ne in rotũdum attondebitis comam. Iob. 1. Cũq; in orbem transissent dies conuiuii. Vide etiam de hoc infra in dictione נָקַף Nacaph.

יָקַץ Iacas. euigilare. expergiscere. suscitari. Geñ. 9. Euigilans autem Noe de somno. & in eodem. 28. Cũq; euigilasset iocob de somno. & in eodem. 41. Expergefact⁹ pharao rursum dormiuit. & in eodem. Euigilans pharao post quietem. Ioel. 1. Expergiscimini ebrii & flete. Abach. 2. Et suscitabuntur lacerantes te. & in eodem. Ve qui dicit ligno expergiscere.

יָקַר Iacar. honoratum vel honorabilem esse. preciosum esse. siue in precio esse. Appreciari. 1. Reg. 18. Et celebre factum est nomen eius nimis. Pro quo hebrei legunt. Et honoratum est nomen eius nimis. & in eodem. 26. Eo quod preciosa fuerit aĩa mea in oculis tuis hodie. 4. Reg. 5. Noli despicere animam meam & animam seruorum tuorũ qui mecum sunt. Pro quo hebrei legunt. Honorabilis vel preciosa sit anima mea & anima seruorum tuorum qui mecum sunt in oculis tuis. Et est sensus sicut in littera nostra. Ps. 35. Quemadmodum multiplicasti misericordiam tuã deus. Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem trãstulit. Quã preciosa est misericordia tua deus. Ps. 36. Vt honorificati fuerĩt & exaltati. Ps. 71. Et honorabile nomen eorum coram illo. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et preciosus erit sanguis eorum coram oculis eius. Ps. 138. Mihi autem nimis honorati sunt amici tui deus. Esa. 13. Preciosior erit vir auro. & in eodem. 43. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis. Ponitur ẽt pro appreciari. vt Zach. 11. Decorum precium quo appreciatus sum ab eis. Item ponitur pro subtrahere. Prouer. 25. Subtrahe pedẽ tuũ de domo proximi tui. Hebrei tamen in predicto loco legũt. Preciosum. idest ratum fac pedem tuũ de domo proximi tui: quia omne ratum preciosum. Et est idem sensus cum littera nostra. Et inde nomẽ adiectiuum יָקָר Iacar. siue יְקַר Iecar. idest preciosus honorabilis. 1. Reg. 3. Et sermo dñi erat preciosus in diebus illis. Iob. 28. Omne preciosum vi-

dit oculus eius. Ps.15. Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Eccl's.10. Preciosior est sapientia paruaqꝫ gloria ad tempus stultitia. Ponitur etiam pro honore aut magnitudine vel gloria. Ester.1. Ac magnitudinem atqꝫ ia ctātiā potētie sue. & in eo. Et cunctē vxores tam maiorū q̄ minorum deferant maritis suis honorem. Ps.44. Filie re gum in honore tuo. Ps.48. Et hō cum in honore esset nō intellexit. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum aleph i fine & dicitur יְקָרָא Iecara. Dañ.2. Et gloriā dedit tibi. & aliquādo scribitur sine iod. vt Prouer.17. Et precio si spiritus vir eruditus. & aliquando scribitur cum duplici iod. scilicet in principio & in medio & dicitur יַקִּיר Iacir. i. honorabilis. Hiere.31. Si filius honorabilis mihi ephraim. Significat etiam difficilem vel grauem. Dañ.2. Sermo enī quem tu queris rex grauis est. i. dest difficilis est. Ponitur ēt pro Yacar. pro claro vel lucido. vt Iob.31. Et lunam incedē tem clare. Item ponitur pro precio. vt. Ps.48. Et precium redemptionis anime eorum. Zach.11. Decorum precium quo appreciatus sum. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. & in plurali יְקָרִים Iecarim. vt Threñ.4. Filii siō inclyti. i. honorabiles vel preciosi. Et in genere feminino scribitur cum he vel tau in fine & dicitur יְקָרָה Iecara siue יְקָרַת Iecarath. Prouer.3. Preciosior est cunctis opibus. Esa. 28. Lapidem probatum angularem preciosum. Et in he breo scribitur in genere feminino scilicet preciosam: quia lapis in hebreo est generis feminini. & in plurali feminino יְקָרוֹת Iecaroth. 3. Reg.5. Vt tollerent lapides grandes: lapi des preciosos. Pōitur etiam iecaroth pro frigore. vt Zach. 14. Non erit lux: sed frigus & gelu. Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco significat claritatem sicut supra dictum est Vnde in predicto loco ipsi legunt. Non erit lux clara & den sa. i. dest obscura: quasi dicat. Nō erit lux multum clara neqꝫ multum obscura sed media. sicut in eodem sequitur. Et erit dies vna que nota est domino: non dies neqꝫ nox. Potest etiam deriuari a dictione קָרַר Carar que significat frigidi tatem: sicut est in littera nostra.

יָקֹשׁ Iacas. offendere. illaqueare. irretire. scandalizare. of fendiculum siue scandalum ponere. aut laqueum siue retia ponere: scilicet more venatorum aut aucupum. Deut. 7. Neqꝫ assumes ex eis quicqꝫ ne offendas. & in eodem.12. Caue ne imiteris eas. Pro quo hebrei legunt. Caue ne illa queatus sis vel ne irretitus sis post eas. siue ne offendas post eas. Ps.123. Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium. Ps.140. Custodi me de laqueo quem statuerūt mihi. i. dest quem more venatorum posuerunt mihi. Pro uer.6. Illaqueatus es verbis oris tui. Esa.8. Et cadent & cō terentur & irretientur. Hiere.59. Illaqueaui te & capta es. Inde מוֹקֵשׁ Moces i. scandalum offendiculum. Laqueus. Ruina. Exo.10. Vsqꝫquo patiemur hoc scandalum. & in eo. 23. Certe erit in scandalum tibi. Leuit.19. Nec coram ceco pones offendiculum. Ponitur etiam pro ruina. Esa.8. Et in laqueum & in ruinam habitantibus hierusalem. & in plura li מוֹקְשׁוֹת Mocsoth. secundum terminationem feminino rum. Ps.140. Et a scandalis operantium iniquitatem. Scri bitur etiam מוֹקְשִׁים Mocsim secūdum terminationem plu ralem masculinorum. Ps.139. Scandalum posuerunt mihi. Quod in hebreo legitur pluraliter scilicet scandala posue runt mihi. Ponitur etiam pro sudibus. vt Iob.40. Et in su dibus perforabis nares eius. & inde יָקוּשׁ Iacus. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Aucupem. Prouer.5. Et qua si auis de insidiis aucupis. Hiere.5. Insidiantes quasi aucu pes laqueos. Ponitur etiam pro ruina. Osee.9. Laqueus rui ne factus est. & inde יְקוּשִׁים Iucasim. i. capti laqueo vel re ti. Eccl's.9. Et aues laqueo comprehenduntur: sic capiūtur homines in tempore malo.

יָרֵא Iare. timere. extimescere. Geñ.3. Timui eo q̄d nudus essem. & in eodem.18. Negauit sara dicens non risi: ti more perterrita. Pro quo hebrei legunt. Quia timuit. & in eodem.19. Timuerat enim manere in segor. & in eodē.32. Quia valde eum timeo. Exo.1. Timuerunt autem obstetri ces deum. & in eodem.2. Timuit moyses & dixit. & in eo dem.34. Timuerūt prope accedere. Leuit.19. Vnusquisqꝫ patrem & matrem timeat. Nu.14. Neqꝫ timeatis populum terre. Deut.4. Et discant timere me omni tempore. & in eo dem.20. Non timebis eos. & in eodem.25. Et non timue ris deum. Iosu.9. Timuimus igitur valde. & in eodem. 24. Timete dominum. 1. Reg.18. Et saul magis cepit timere da uid. Iob.6. Et videntes plagam meam timetis. Ps.21. Qui timetis dominum laudate eum. Ps.33. Timete dominum omnes sancti eius. Ps.111. Beatus vir qui timet dominum. & in eodem. Confirmatum est cor eius non commouebi tur. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebrai cam veritatem transtulit. Firmatum est cor eius non time bit. Ps.127. Beati omnes qui timēt dominum. Prouer.24 Time dominum fili mi & regem. & in eodem.31. Mulier ti mens deum ipsa laudabitur. Esa.59. Et timebunt qui ab oc cidente sunt nomen domini. Osee.10. Non enī timemus do minum. Et quando est verbum tertie coniugationis tunc si gnificat terrere. i. dest timere facere. vt Nee.6. Omnes enī hi terrebant nos. & in eo. Et tobias mittebat epistolas vt ter reret me. 2. Reg.14. Nunc igitur veni vt loquar ad domi num meum regem presente populo. pro quo hebrei legūt. Nunc igitur veni vt loquar ad dominum meū regem ver bum hoc quia terruit me populus. Potest etiam deriuari a dictione רָאָה Raa: que significat videre. & tunc erit talis littera scilicet videbit enim me populus. i. dest vidente po pulo: quod est idem cum lr̄a nostra. Et inde verbū passiuū תִּוָּרֵא thiuare: q̄d pōitur Ps.129. vbi dicitur. Quia apud te propiciatio est & propter legem tuam. pro quo hebrei le gunt. Quia apud te propiciatio est vt timearis. vnde bea tus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē trās tulit. Quia tecum propiciatio: cum terribilis sis. Sed si pro תִּוָּרֵא Thiuare. legatur תּוֹרָה Thora. mutata aleph vltima in he. tunc significat legem. Sicut. Lxx. transtulerunt. Inde יִרְאָה Ira siue יִרְאַת Irath. i. dest timor. vt Iob.28. Timor domini ipsa est sapientia. Ps.2. Seruite domino in timore. Ps.18. Timor domini sanctus permanet in seculum seculi. Ps.54. Timor & tremor venerunt super me. Ps.110. Initiū sapientie timor domini. Prouer.1. Timor domini princi pium sapientie. & inde מוֹרָא Mora. i. dest timor. terror. pa uor. terribilis. Geñ.9. Et terror vester ac tremor sit sup cun cta animalia. Deut.34. Magnaqꝫ mirabilia que fecit moy ses coram vniuerso israel. quod in hebreo legitur singulari ter: scilicet magnūqꝫ mirabile siue terribile quod fecit moy ses. tamen in hebreo aliquando ponitur singulare pro plu rali & econuerso. Ps.75. Terribili & ei qui aufert spm̄ prin cipum. Esa.8. Et timorem eius ne timeatis. & in eodē. Ipse est pauor vester. Malach.1. vbi est timor meus. Et in plurali מוֹרָאִים Moraim. i. dest terribilia siue horribilia: vel horri biles. Deut.4. Per pugnam & robustam manum exten tuqꝫ brachium: & horribiles visiones. Pro quo he. le. Per pugnā siue in pugna & in manu robustā. & i brachio exten to & in terribilibus vel horribilibus magnis. Scribitur ēt cum he in fine loco aleph. Ps.9. Pone domine legislatorē super eos. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam ve. trāstulit. Pone domine terrorē eis. Tñ si pro

מוֹרָא Mora legatur מוֹרֶה More: tunc significat preceptorē vel legislatorem sicut Lxx. transtulerunt. Inde נוֹרָא Nora i. dest timendus siue terribilis. Geñ.28. Quā terribilis est in quit locus iste. Exo.15. Terribilis atqꝫ laudabilis. Ps.75. Ter ribilis apud reges terre. Ps.110. Sanctum & terribile nomē eius. Esa.18. Ad populum terribilem post quem nō est aliꝰ & in gñe feminino נוֹרָאָה Noraa. vt Esa.21. De terra hor ribili. Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco accipitur p longinqua. Eo quod solent homines in terra peregrina & longinqua timere: cum nesciant eorum mores & consuetu dines. & in plurali נוֹרָאוֹת Noraoth. i. terribilia. Ps.64. Mi rabile in equitate. Pro quo hebrei legunt. Terribilia in iu stitia. Et beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Terribilis in iustitia. Ps.105. Terribi lia in mari rubro. Ps.144. Et virtutem terribilium tuorū dicent. Ponitur etiam aduerbialiter pro terribiliter. vt. Ps. 138. Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es.

יָרַד יָרַד Iarad. descēdere. humiliari. deducere. detrahere. deflue re. deponere. Geñ.11. Descendit autem dominus vt vi deret ciuitatem. & in eodem.12. Descenditqꝫ Abrā in egy ptum. & in eodem.18. Descendam & videbo. & in eodem. 43. Iam ante descendimus vt emeremus escas. & in eodē. 45. Descende ad me ne moreris. Exo.15. Descenderūt in profundum quasi lapis. & in eodem.19. Eo quod descendis set dominus super eum. Nu.11. Vt descendam & loquar ti bi. Iudi.11. Dimitte me vt duobus mensibus circueā mon tes. pro quo hebrei legunt. Dimitte me duobus mensibus vt vadam & descendam super montes. & dicunt aliqui he brei q̄ in predicto loco ponitur per antiphrasim descendā pro ascendam. Alii vero dicunt q̄ ideo dicitur descendam: eo quod domus eius erat in maspha qui est locus eminen tior aliis montibus circumiacētibus. & in eodem.19. Et dies mutabatur in noctem. pro quo hebrei legunt. Et dies descē derat valde. i. descenderat vel declinauerat ad vesperam. & est sensus sicut in littera nostra. 1. Reg.23. Ephod secum ha bens descenderat. & in eodem. Descendit ad petram & ver sabatur in deserto maon. & in eodem.26. Aut in prelium descendens perierit. & in eodē.29. Non descendat nobiscū in prelium. Ps.29. Saluasti me a descendentibus in lacum. & in eodem. Dum descendo in corruptionem. & Ps.45. Descendant in infernum viuentes. Prouer.30. Quis ascen dit in celum atqꝫ descendit. Esa.30. Qui descenditis in egy ptum. & in eodem.50. Descendet in fletum. & in eodem.63 Quasi animal in campo descendens. & in eodem.64. Vti nam dirumperes celos & descenderes. Significat etiam hu miliare vel subiicere. vt Deut.20. Donec capias ciuitatem que contra te dimicat. pro quo hebrei legunt. Donec descē dat. i. subiiciatur. s. ciuitas. & in eodem. 28. Et destruantur muri tui firmissimi atqꝫ sublimes. i. subiiciantur vel humi lientur. Item significat deducere. i. deorsum ducere. vt Hie re.9. Et deducant oculi nostri lachrimas. Threñ.1. Et oculꝰ meus deducens aquas. & aliquando scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis. & quando est verbum tertie con iugationis tunc significat. Deponere vel defluere aut detra here seu deducere. Descendere facere: siue deorsum ponere aut deorsum fluere: seu deorsum trahere. vt Geñ.24. Que festinans deposuit hydriā de humero. & in codē.43. Sed et aliud attulimus argentum. i. deduximus. & in eodem. 45. Et adducite eum ad me. Exo.33. Iam nūc depone ornamē tum tuum. Nu.1. Deponent leuite tabernaculum. & in eo. 4. Deponent velum quod pendet ante fores. & in eodem. 10. Depositumqꝫ est tabernaculum. 1. Reg.21. Defluebant sa liue eius in barbam. Ps.54. Deduces eos in puteum interi tus. Ps.77. Et deduxit taqꝫ flumina aquas. Esa.10. Et detra xi quasi potens in sublime residentes. & in eodem.14. Ve runtamen ad infernum detraheris. Threñ.2. Deduc quasi torrentem lachrimas. Ezech.32. Et detrahe eam ipsam & filias gentium. Ponitur etiam pro cōtristari. vt. Ps.54. Cō tristatus sum in exercitatione mea. Et aliqui hebrei dicunt q̄ in predicto loco significat cōqueri. Ponitur ēt pro operi re. vt.3. Reg.6. Et operuit tā cherubim q̄ palmas auro. He brei tamen dicunt q̄ in predicto loco significat expandere vel extendere. Quia idē significat in lingua chaldaica. Vn de in predicto loco ipsi legunt. Et extendit super cherubim & super palmas aurum. Inde מוֹרָד Morad. i. descensus. vt Iosu.10. Et essent in descensu bethoron. Hiere.48. In descē su horonaim. Item מוֹרָד Morad. i. dependens vel declinās vt.3. Reg.7. Quasi lora ex ore dependentia.

יָרָה Iara. iacere. proiicere. iaculari. sagittare. mittere. immi tere. docere. ostendere. Exo.15. Currus pharaonis & exercitum eius proiecit in mare. & in eodem.19. Aut cōfo dietur iaculis. Pro quo hebrei legunt. Aut iaculatione iaci labitur. i. proiicientur in eum iacula. & est idem sensus cum littera nostra. Iosu.18. Vt coram domino deo vestro mittam vobis sortem. 1. Reg.20. Et ego tres sagittas mittam iuxta eum. & in eodem. Iecit aliam sagittam trans puerum. & in eodem. Venit itaqꝫ puer ad locum iaculi quod miserat iona thas. & in eodem.21. Et consecuti sunt eum viri sagittarii. i. mittētes sagittas. 2. Reg.11. Ex muro tela mittūtur. 4. Reg. 13. Iace sagittam: & iecit. 2. Paralip.35. Ibiqꝫ vulneratꝰ a sa gittariis. pro quo hebrei legunt. Et iecerunt mittentes. s. ia cula in regem Iosiam. Ps.63. Et exaltabitur deus: sagitte par uulorum facte sunt plage eorum. pro quo beatus Hierony mus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Sa gittabit ergo eos deus iaculo repentino inferētur plage eo rum. Potest etiam legi sicut Lxx. transtulerūt: quia eisdē lit teris vtrūqꝫ potest scribi in hebreo: mutatis tamē punctis. Esa.37. Non iaciet ibi sagittam. & aliquandoqꝫ scribitur cum aleph loco he. vt. 2. Reg.11. Et direxerunt iacula sagittarii. i. dest iecerunt siue miserunt iacula. 2. Paralip.26. Vt mitte rent sagittas & saxa grandia. Scribitur etiam aliquādo sine he & sine aleph. vt Nu.21. Iugum ipsorū disperiit ab ese bon. Pro quo hebrei legunt. Proiiciemus eos: periit esebon. i. dest proiiciemus eos & pugnabimus contra esebon. Potest etiam deriuari a dictione ניר Nir: que in lingua chaldaica significat iugum. sicut est in littera nostra. Item יָרָה Iara. i. ostendere siue docere. vt Exo.15. Qui ostendit ei lignum. & in eodem.35. Dedit in corde eius. Pro quo hebrei legūt. Et ad ostendendum vel ad docendum dedit in corde eius. i. dest vt possint alios docere. 4. Reg.12. Quibus docuit eū ioiada sacerdos. Iob.6. Docete me & ego tacebo. & in codē 27. Docebo vos per manum dei. Ps.118. Legem pone mi hi domine viam iustificationum tuarum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trans tulit. Ostende mihi domine viam preceptorum tuorum. Prouer.4. Et docebat me atqꝫ dicebat. Esa.2. Et docebit nos vias suas. & in eodem.28. Quem docebit scientiam. & in eodem. Deus suus docebit illum. Ponitur etiam pro eri gere. vt Geñ.31. En tumulus hic & lapis quem erexi. Item ponitur pro comparare. vt Iob.30. Comparatus sum luto. i. dest ostēdit me eē lutū: sicut exponūt hebrei. & inde מוֹרֶה More. i. docēs siue oñdēs vel legislator. Iob.36. Nullꝰ simi lis ei in legislatoribus. Ps.83. Etenim bñdictionē dabit legisla tor. Pro q̄ btūs hieronymꝰ in psalterio iuxta he. ve. trāstulit Bñdictiōe quoqꝫ amicietur doctor. Prouer.5. Neqꝫ audiui vocem docentium me. Esa.30. Et erunt oculi tui videntes

preceptorem tuū. Ioel. 2. Qui dedit vobis doctorem iustitie. Ponitur ēt מורה More pro illustri. vt Gen̄. 11. Vsq; ad cōuallem illustrē. Hebrei tn̄ dicūt ꝙ in predicto loco est nomē ꝓpriū loci. & similr. Deut. 11. Vbi dicitur. que est iuxta vallē tēdentē & intrātē ꝓcul. pro q͛ he. le. Que est iuxta vallem מורה More. i. ostendens. Ponitur etiā pro excelso. Iudi. 7. Ad septentrionalē plagam collis excelsi. & inde תורה Thora. i. lex. doctrina. vt Exo. 12. Eadem lex erit indigene & colono. & in codē. 24. Daboq; tibi tabulas lapideas & legem atq; mandata. Deut. 27. Et scribes super lapides oīa verba legis. Esa. 2. De sion exibit lex. & qn̄ post se regit genitiuum mutat he vltimū in tau. vt Exo. 13. Vt lex eius semp sit in ore tuo. Leuit. 6. Hec est lex hostie pro peccato. 2. Reg. 7 Ista em̄ est lex Adam dn̄e deus. Ps. 1. Sed in lege dn̄i voluntas eius: & in lege eius meditabitur. & in plurali תורת Thoroth. i. leges. vt Gen̄. 26. Legesq; seruauerit. Leuit. 26. Hec sunt mandata atq; precepta & leges. Item יורה Iore. i. pluuia tēporanea siue matutina. Deut. 11. Dabit pluuiam terre tue temporaneā. Hiere. 5. Metuam⁹ deū qui dat nobis pluuiam tēporaneam. Ioel. 2. Et descendere faciet ad nos imbrem matutinū & serotinum. Ponitur etiā יורה Iore ꝓ inebriare vel irrigare. Prouer. 11. Et qui inebriat ipe quoq; inebriabitur. Vide etiā de hoc infra in dictionē רוה Raua. & ēt dictio מורה More de qua supra dictam est ꝙ significat doctorem vel preceptorem: in aliquib⁹ locis predictis hebrei interpretantur imbrem vel pluuiam. s. temporaneam.

ירח Iareach. Luna. Mensis. Iob. 25. Ecce luna etiam non splēdet. Ps. 8. Lunā & stellas que tu fundasti. Ps. 71. Et ante lunā in generatione & generationem. Ps. 103. Fecit lunam in tempore. Esa. 13. Et luna non splendebit in lumine suo. & in codē. 66. Et luna tua non minuetur. Declinatur ēt pluraliter ירחים Ierachim: quasi sint plures. eo qd' in quolibet mense luna innouatur. Deut. 33. De pomis fructuum solis ac lune. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. lunarum. & in lingua chaldaica scribitur cum nun in fine loco mem. Dan. 4. Post finem mēsium duodecim. Ponitur etiam pro mense tam in singulari ꝗ̄ in plurali. eo quod apud hebreos cōputabantur menses lunares. Exo. 2. Abscondit eum tribus mensibus. 3. Reg. 6. Anno quarto fundata est dom⁹ domini in mense Zio. & in eo. in mēse Bul. Iob. 29. Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses pristinos.

ירט Iarat. peruertere. declinare. Nu. 22. Quia peruersa est via tua: mihiq; cōtraria. Iob. 16. Et manibus impiorū me tradidit. i. me declinauit siue vertit.

ירך Ierech siue ירך Iarech. femur. hastile. lat⁹. Gen̄. 24. Pone manū tuā subter femur meū. & in eo. 32. Tetigit neruum femoris eius. & in eodem. Qui emarcuit in femore iacob. Ezech. 24. Et omnē partem bonā & femur & armū. & in plurali ירכים Ierechaim. Exo. 28. A renibus vsq; ad femora. Pōitur etiā pro pede vel hastili cādelabri vnde procedunt calami. vt Exo. 25. Hastile eius & calamos. Item ponitur pro latere vel plaga aut regione. vt Leuit. 1. Ad latus altaris quod respicit ad aquilonem. Scribitur etiā cum tau in fine: quod denotat genus femininū. vt Gen̄. 49. Pertingens vsq; ad sidonē. Pro quo hebrei legunt. Et latus eius siue regio vel plaga eius vsq; ad sidonem. Exo. 26. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies sex tabulas. Esa. 14. Et sedebo in mōte testamenti in laterib⁹ aquilonis. Ponitur etiam pro angulo. vt Exo. 26. Et rursum alias duas q̄ in angulis erigantur.

ירע Iaraa. displicere. dure vel aspere accipere. callidē agere. malignari. affligere. vexare. inuidere. 1. Reg. 8. Displicuitq; sermo in oculis samuelis. & in eo. 18. Et displicuit

in oculis ei⁹ iste sermo. 1. Paralip. 21. Displicuit aūt deo qd' iussum erat. Gen̄. 21. Dure accepit hoc Abraā. Pro quo he. le. Et displicuit verbum siue res nimis in oculis Abraam. & in codē. Non tibi videatur asperū. pro quo hebrei legūt. Non displiceat in oculis tuis. & est sensus sicut in littera nostra. & in codē. 38. Eo quod rem detestabilē fecerat. Deut. 15 Neq; ages quippiam callide in eius necessitatibus subleuādis. Pro quo hebrei legunt. Neq; displiceat in oculis tuis cū dederis ei. s. nec durum vel asperum tibi videatur. Ponitur etiam pro affligere siue vexare. 2. Reg. 20. Nunc magis afflicturus est nos siba filius Bocri. Iob. 20. Affligetur qui relictus est in tabernaculo suo. Ps. 105. Et vexatus est moyses propter eos. Item ponitur pro inuidere. Deut. 28. Inuidebit fratri suo. & in eodem. Inuidebit viro suo. i. callide vl' maligne aget contra eum. Ponitur etiā pro vlulare. vt Esa. 15. Super hoc expediti Moab vlulabunt: anima eius vlulabit sibi. Vide etiā de hoc infra in dictiōe רוע Roa. Itē יריעה Ieriaa. cortina. sagum. Exo. 26. Decem cortinas de bysso retorta. & in eodem. Longitudo cortine vnius habebit viginti octo cubitos. & in eodem. Facies & saga cilicina vndecim & in eodem. Longitudo sagi vnius habebit triginta cubitos. Et quia cortine solebant fieri quandoq; ex pellib⁹: ideo nostra translatio aliquando traduxit pellem pro cortina. vt 2. Reg. 7. Et arca dei posita sit in medio pelliū. i. in medio cortinarum ex pellibus. Ps. 103. Extendens celum sicut pellem. Canti. 1. Sicut pelles salomonis.

ירק Iarac. expuere. cōspuer̄. Leuit. 15. Si saliuā huiuscemodi homo iecerit super eum qui mundus est. Nu. 12. Si pater eius expuisset in faciem ei⁹. Deut. 25. Expuetq; in faciem eius. & aliquando scribitur sine iod. vt Iob. 30. Et faciem meam conspuere non verentur. Esa. 50. Faciem meā non abscondi ab increpantib⁹ & cōspuentibus in me. & inde רוק Roc. i. saliua. sputum. Iob. 7. Nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. Item ירק Ierec aut ירק Iaroc. i. herba fenum. virens. olus. Gen̄. 1. Vt habeant ad vescendum. Pro quo hebrei legunt. Ois viridis herba siue omne olus herbe ad vescendum. s. sit. & in eodem. 9. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia. Deut. 11. Vbi iacto semine in hortorum morē aque ducuntur irrigue. Pro quo hebrei legūt. Vbi seminabis semen tuum & irrigabis pede tuo sicut hortū oleris. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. 4. Reg. 19. Et virens herba tectorum. Iob. 39. Et virentia queq; ꝑquirit. & inde ירקרק Ieracrac. i. viride siue pallidum. aut viror vel pallor. vt Leuit. 13. Si alba vel ruffa macula fuerit infecta. Pro quo hebrei legunt. Si pallida vel ruffa macula fuerit. & in eodem. 14. Quasi valliculas pallorē siue ruborē deformes. Ps. 67. Et posteriora dorsi eius in pallore auri. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et posteriora eius in virore auri. & inde ירקון Ieracon. i. pallor. & ponitur pro rubigine vel aurugine. vt Deut. 28. Ardore & estu & aere corrupto ac rubigine Hiere. 30. Et conuerse sunt vniuerse facies in auruginem. Amos. 4. Percussi vos vento vrente & aurugine. & similiter aggei. 2. vbi eadem verba habentur.

ירש Iaras. possidere. hereditare. acquirere. heredem esse. exterminare. disperdere. expellere. delere. cōsumere. vastare. depauperare. Gen̄. 15. Et ecce vernaculus meus heres me⁹ erit. idest hereditabit me. & in eodem. Nō erit hic heres tuus: sed qui egredietur de vtero tuo ipsum habebis heredem. Pro quo hebrei legunt. Ipse hereditabit te. & in codē. 21. Non em̄ erit heres filius ancille. Nu. 13. Ascendamus & possideamus terram. & in eo. 14. Et semen ei⁹ possidebit eā. Deut. 4. Et ingrediēs possideas terrā. & in eo. 12.

Gentes ad quas ingredieris possidendas. Et in eo. Et possederis eas atq; habitaueris in terra earū. & in eo. 18. Gentes iste quarū tu possidebis terrā. Et in eo. 19. Et possederis eam habitaueris q; in vrbibus eius. & in eo. Quam dn̄s deus tuus daturus est tibi in posessionē. Et in eo. 26. Quam dn̄s deus tuus tibi daturus est possidendam & obtinueris eam. i. possederis. Et in eo. 33. Mare & meridiem possidebit. Ios. 1. Ad possidendam terram quam dn̄s deus noster daturus est nobis. Et in eo. 13. Que necdum sorte diuisa est. pro quo he. le. Que necdū posessa ē. Iudi. 11. Et tu vis possidere terrā eius. Et ī eo. Nōne ea que possedit chamos deus tuus tibi iure debentur: que aūt dn̄s deus noster victor obtinuit in nostrā cedēt possessionē. pro quo he. le. nōne quod possidere te fecit chamos deus tuus illud possidebis: & oē quod possidere fecit siue oēs quos eiecit vel expulit dominus deus noster a facie nostra illud possidebimus Esdre. 9. Et heredes habeatis filios vestros. 1. Paralip. 28. Vt possideatis terram bonam. Ps. 36. Iusti autem hereditabūt terrā. Et in eo. Mansueti autem hereditabunt terram. Esa. 65. Et hereditabūt eā electi mei. Hiere. 49. Cur igitur hereditate possedit Melchom gad. Et ī eo. Et possidebit israel possessores suos. Osee. 9. vrtica hereditabit eos. Abdie. 1. Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt mōtē Esau. Et in eo. Et possidebit domus iacob eos qui se possederāt. i. possessores suos. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū. Et in eodem. Et possidebunt regionem ephraim. Zach. 9. Ecce dn̄s possidebit eā. Et aliqn̄ scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis. Deut. 2. Incipe possidere. 3. Reg. 21. Surge posside vineā Naboth. Inde יורש Iores. i. heres. possessor. vt Hiere. 49. An heres non est ei. Mich. 1 Adhuc heredē adducā tibi. & inde ירשה Ieresa. siue ירשה Ierusa. i. hereditas. possessio. Nu. 24. Et erit idumea possessio eius. Et ī eo. Hereditas seir cedet inimicis suis. Deut. 2. Quia in possessionē esau dedi mōtē seir. & in eo. Quia filiis loth tradidi eam in possessionem. Ps. 60. Dedisti hereditatem timentibus nomen tuum. & aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מורש Moras. idest possessio. vt Esa. 14. Ponam eam in possessionem ericii. Et inde מורשה Morasa. siue מורשת moreseth. i. hereditas. possessio Deut. 33. Hereditatem multitudinis Iacob. Mich. 1. Propterea dabit emissarios super hereditatem geth. significat etiam predicta dictio ירש Iaras. exterminare. siue disperdere vel delere. aut expellere. vel consumere. siue vastare. Et tunc communiter est verbum tertie coniugatiōis. Exo. 15. Interficiet eos manus mea. i. dispdet vel exterminabit eos manus mea. & in eo. 34. Cum enim tulero gentes a facie tua. i. cū exterminauero vel expulero gētes a facie tua. Nu. 14. Feriam igitur eos pestilentia atq; consumā. Et in eo. 33. Disperdite cunctos habitatores terre illius. Et in codē. Sin autem nolueritis interficere habitatores terre. i. exterminare vel consumere. Deut. 2. quibus expulsis atq; deletis. & in eo. Et fecit illos habitare pro eis. pro quo hebrei legunt. Et expulerunt eos & habitauerunt pro eis. Et in eo. 7. quomodo potero delere eas. Et in eo. 9. qui cōterat eos & deleat atq; disperdat velociter. Et in eodem. Sed quia ille egerunt impie introeunte te delete sunt. Et in codē. 28. Et fruges terre tue rubigo consumet. Ios. 8. Et vastabitis ciuitatem. Iudi. 1. Nec potuit delere habitatores vallis beniamin. Et in eo. qui deleuit ex ea tres filios enach. Iob. 13. & consumere me vis peccatis adolescentie mee. Ponitur ēt pro extrahere. vt in eo. 20. De vētre eius extrahet eas deus. Ponitur etiam pro torquere. vt in eodem. 17. Torquentes cor meum. Item significat depauperare vel pauperē

facere. Gen̄. 45. Ne & tu pereas & omnis domus tua. Pro quo he. le. Ne depaupereris tu et omnis dom⁹ tua. i. ne paupertate vel inopia pereas. 1. Reg. 2. Dominus pauperē facit & ditat. Iudi. 14. An idcirco vocastis nos ad nuptias vt expoliaretis nos. pro quo hebrei legunt. vt depauperaretis nos. idest vt faceretis nos pauperes. Alii vero secundū primam significationem legūt sic scilicet vt hereditaretis nos idest vt quasi iure hereditario expoliaretis nos. Prouer. 30 Aut paupertate compulsus furer. pro quo hebrei legūt. ne depauperer & furer. Inde רש Ras. i. pauper. ps. 81. & humilem & pauperem iustificate. De quo vide infra in dictione רוש Ros. Inde תירש Thiros. idest vinum. Gen̄. 27. Frumēto & vino stabiliui eum. Deut. 7. Frumento tuo atq; vindemie. Pro quo hebrei legunt. frumento tuo & vino tuo. & ī eodem. 11. vt colligatis frumentum & vinum & oleū. Osee. 2. & hec nesciuit quia egó dedi ei frumentum & vinū. Ponitur etiam pro grano vue de quo vinū exprimitur. Esa. 65. Quomodo si inueniatur granum in botro.

יש Ies est. verbū substantiuum tertie persone. De quo vide infra in dictione ישה Iasa.

ישש Iases. siue ישיש Iasis. senex. antiquus. longeuus. decrepitus. 2. Paralip. 36. Non est misertus adolescentis & virginis & senis nec decrepiti quidem. vbi ponitur ꝓ decrepito. Iob. 11. Et senes & antiqui sunt in nobis. Quod in hebreo legitur in numero singulari. Et in plu. ישישים. vt in eo. 12. In antiquis est sapientia. Et in eo. 32. Iunior sū tempore: vos autem antiquiores. Et potest deriuari a predicta dictione יש Ies que significat est. eo quod diu est: & longe durat.

ישב Iasab. Habitare. sedere. manere. stare. expectare. morari. collocare. ducere. Gen̄. 4. Et habitauit profugus in terra. Et in eodem. 13. Et nequibant habitare communiter. Et in eo. Abram habitauit in terra canaam: loth vero moratus est in oppidis que erant circa iordanē. Et in eodē 19. Timuerat enim habitare in segor. Et in eo. 25. Iacob aūt vir simplex habitabat in tabernaculis. Et in eo. 35. Et ascende bethel & habita ibi. Et in eo. 45. Et habitabis ī terra gesen. Leuit. 23. Et habitabis in vmbraculis septem diebus. Nu. 13. Amalech habitat in meridie. Et in eo. Cananeus vero moratur iuxta mare. Deut. 12. Et habitabitis in terra. Et in eo. 25. Quando habitauerīt fratres simul. 2. Reg. 5. Reuertere & habita cū rege. ps. 21. Tu autem in sancto habitas. Ps. 83. Beati qui habitant in domo tua domine. Ps. 122. qui habitas in celis. Ps. 131. Hic habitabo quoniam elegi eam. Ps. 139. Habitabunt recti cum vultu tuo. Esa. 5. Nunquid habitabitis vos soli in medio terre. Et in eo. 13. Non habitabitur vsq; in finem. Et in eo. 44. Qui dico ierusalem habitaberis. Hiere. 17. In terra salsuginis & inhabitabili. pro quo he. le. in terra salsuginis que non habitatur. Et in eo. 22. vrbes inhabitabuntur. Et in eo. 42. Non habitabimus in terra ista. Thren. 1. Habitauit inter gētes. Ezech. 26. Quomodo peristi que habitas in mari. Et ī eo. Sicut ciuitates que non habitantur. Et aliquando scribitur sine iod vt in aliquibus locis predictis. Significat etiam sedere. vt Gen̄. 21. Seditq; e regione procul. Et in eo. 31. Abscondit idola subter stramenta cameli & sedit desuper. Et in eodem. 43. Sederunt coram eo. Et in eo. 49. Sedit in forti arcus eius. Exo. 2. Et sedit iuxta puteum. Exo. 16. quādo sedebamus super ollas carnium. Leuit. 15. Et vbicunq; sederit. Nu. 32. Et vos hic sedebitis. Deut. 1. Sedistis ergo in cadesbarne multo tempore. 1. Reg. 4. Heli sedebat super sellam. Et in eo. 20. Et ego ex more sedere soleo iuxta regem. Et in eodem. & sedebis iuxta lapidem cui nomen est

Azel. Et in eo. Et sedit rex ad comedendū panem. p̄s.1. & in cathedra pestilentie nō sedit. p̄s.28. Et sedebit dn̄s rex ineternū. p̄s.109. Sede a dextris meis. p̄s.131. Sedebunt super sedem tuā. Esa.14. Et sedebo in mōte testamēti. Itē significat manere. vel quiescere. vt Geñ.19. Et mansit ī mōte. Et in eo. Et mansit in spelunca. Leuit.12. Sed manebit triginta tribus diebus. Et in eo.23. Omnis qui de genere est israel manebit in tabernaculis. Nu.20. Et mansit populus in cades. Ios.5. Manserunt in eodem castrorū loco. 1. Reg.1. Et maneat ibi iugiter. Ruth.2. Et nec ad momentū quidē domū reuersa est. Pro quo he. le. Modicum quidem manet vel quiescit in domo. vel sic. Hec habitatio eius in domo modica est. Esa.30. Supbia tantū est quiesce. Hiere. 42. Si quiescētes manseritis in terra hac. Itē significat expectare vel prestolari aut morari. Exo.24. Expectate hic donec reuertamur ad vos. Iudi.6. Ego prestolabor aduentū tuum. 2. Reg.19. Cum moraretur ī castris. Ester.2. mardocheus morabatur ad ianuā regis. Et inde verbū tertie cōiugationis הוֹשִׁיב Hosib: quod significat Habitare facere. sedere facere: aut collocare. Geñ.47. In optimo loco fac eos habitare. Et in eo. Ioseph vero patri & fratribus dedit possessionem in egypto. pro quo he. le. Et habitare fecit ioseph patrē suū & fratres suos & dedit eis possessionem in terra egypti. 3. Reg.21. Et sedere facite nabot inter primos populi. Et in eo. Et submittite duos viros filios Belial pro quo he. le. Et sedere facite duos viros filios Belial. Et ī eo. Et sedere fecerūt Nabot inter primos populi. Ps.67. Deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Ps.112. vt collocet eū cū principibus. Et in eo. Qui habitare facit sterilem in domo. Hiere.32. Et reducam eos ad locum istum & habitare eos faciam confidenter. Ezech.25. Et collocabunt caulas suas in te. Item ponitur pro ducere. s. vxorem. Esdre.10. Qui duxerunt vxores alienigenas. i. habitare eas fecerunt secum. Et in eodem. Omnes viri qui duxerunt vxores alienigenas. Nee.13. Sed & in diebus illis vidi iudeos ducentes vxores. Ponitur etiam pro reducere. 2. Reg.15. Si reduxerit me dominus. Pro quo hebrei legunt. si reducens reduxerit me dominus. Inde. יוֹשֵׁב Ioseb. idest habitator siue habitans. vel sedens. Geñ.25. Iacob autem vir simplex habitans in tabernaculis. Exo.15. Dolores obtinuerunt habitatores philistiim. Et in eo. obriguerunt omnes habitatores canaan. Ps.16. Sicut catulus leonis habitans in abditis. p̄s.106. sedentes in tenebris & in vmbra mortis. Esa.6. Vidi dominū sedentem super soliū. Et in eo.10. Noli timere popule meus habitator sion. & inde שֶׁבֶת sebeth. i. habitatio vel sessio: aut sedes: vel cathedra. vt. 2. Reg.23. dauid sedens in cathedra sapientissimus. Et supra in eo. Comburentur vsq; ad nihilum. pro quo hebrei legunt. Comburentur in habitatione vel in sessione. idest in loco vbi sunt. Potest etiam deriuari a dictione שַׁבָּת sabath que significat cessare vel desinere. quasi dicat. vsquequo cessent vel desinant esse. & erit sensus sicut in littera nostra. p̄s.138. Tu cognouisti sessionem meam. Hiere.5. Habitatio tua in medio idoli. Threñ.3. Sessionem eorū & resurretionē eorū vide. Amos.6. Et appropiquatis solio iniquitatis. Inde מוֹשָׁב Mosab. i. habitatio. sessio. cathedra. sedes. Leuit.25. Qui vēdiderit domum intra vrbis muros. pro quo he. le. Qui vēdiderit domum habitationis intra vrbem muratam. 4. Regū.2. Ecce habitatio vrbis huius optima est. p̄s.131. Elegit eā in habitationē sibi. Ponitur ēt p sede vel cathedra aut sessiōe. 1. Reg.20. Requiretur eñi sessio tua. & in eo. Cumq; sedisset rex sup cathedrā suā. p̄s.1. Et in cathedra pestilētie nō sedit. ponitur ēt p cognatiōe. 1. Reg.9. oīs vero cognatio dom⁹ sibe seruiebat mephiboseth. pro quo he. le. oīs habitatio dom⁹ sibe. i. oēs qui habitabāt in domo eius. Et in plu. מוֹשְׁבוֹת Mosboth. Exo.12. In cūctis habitaculis vestris edetis azyma. Et inde תּוֹשֶׁבֶת Nosebeth. i. habitabilis in genere feminino. vt Exo.16. Donec venirent in terrā habitabilem. & inde תּוֹשָׁב Thosab. i. inquilinus siue colonus. vt Leuit.22. Inquilinus sacerdotis & mercenarius nō vescetur ex eis. Et in eo.25. sed quasi mercenarius & colon⁹ erit tecū. Ponitur ēt pro peregrino vel aduena. vt Geñ.23. Aduena sum & peregrinus apud vos. Exo.12. Aduena & mercenarius non comedet ex eo. Et in eo.25. Et susceperis eū quasi aduenam & peregrinum.

יֵשׁ Iasa. Est. erat. esset. fuisset. siue illud quod est. est enim verbū substantiuum tertie psone. & scribitur sine he & dicitur יֵשׁ Ies. Exo.17. Est ne deus in nobis an non: Nu. 9. Quotquot diebus fuisset nubes sup tabernaculū. p quo he. le. Et erat. i. eueniebat qd̄ erat diebus numeri sup tabernaculū. Et in eo. Et si fuisset nubes a vespere vsq; mane. 4. Reg.10. Nūquid est cor tuū rectū. Et in eo. Et ait Ionadab est. Iob.16. vtinā esset aīa vestra pro aīa mea. p̄s.7. si est iniquitas in manibus meis. Prouer.11. Alii diuidunt propria & ditiores fiunt. pro quo he. le. Est qui dispersit vel qui diuidit & additur amplius. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo.14. Est viā que videtur hoī recta. & qñ cōponitur cū pronominibus tūc est secūde vel tertie persone. vt Geñ. 24. si direxisti viā meā. pro quo hebrei legunt. si es tu dirigens viam meam. Et in eo. si facitis misericordiam & veritatem cum domino meo. pro quo he. le. si estis vos facientes misericordiam & veritatem cū dño meo. Deut.29. sed cunctis presentibus & absentibus. pro quo he. le. sed cum eo qui est hic nobiscum stāte hodie corā dño deo nostro & cū eo qui non est nobiscum hodie. sed beatus hieronymus trāstulit sensum. significat ēt יֵשׁ Ies illud quod est siue aliquid. vt Prouer.8. Vt ditem diligētes me. pro quo he. le. vt hereditare faciam vel possidere faciam diligentes me est. i. illud quod est siue aliquid. & inde תּוּשִׁיָּה Thusiia. i. illud quod est. Et dicunt hebrei ꝙ significat sapientiam vel legē aut fortitudinē. Eo q̄nod pprie dicūtur esse & existere. Beatus vero hieronymus varie transtulit. Nā aliqñ traduxit sapientiā vel prudētiā. vt Iob.12. Apud ipsum est fortitudo & sapientia. Et in eo.26. Et prudentiā tuā ostēdisti plurimam. In alio vero loco traduxit salutem. Prouer.2. Custodiet rectorum salutem. Mich.6. Et salus erit omnibus timētibus nomen eius. item transtulit equitatem vel iustitiam. vt Prouer.8. Meum est consilium & equitas. Esa.28. Et magnificaret iustitiam. Item transtulit legem. vt Iob.11. Et qd̄ multiplex sit lex eius. Prouer.3. Custodi legem meam atq; consilium. Item ponitur pro necessariis. idest cognatis vel amicis. vt Iob.6. Necessarii quoq; mei recesserunt a me. Sed in hebreo in predicto loco ponitur verbum singularis numeri scilicet recessit a me. vnde hebrei legunt. Et sapientia vel prudentia recessit a me. significat etiam illd̄ qd̄ sapienter vel prudenter excogitatur. Iob.5. Ne possint implere manus eius quod ceperant. pro quo in hebreo habetur. Et non facient manus eius תּוּשִׁיָּה Thusiia. idest illud qd̄ excogitauerant. Alii vero legunt. Et non facient manus ei⁹ efficaciam. Item ponitur pro tempore. Prouer.18. In omni tempore erit exprobrabilis. Item pōitur pro valide. Iob 30. Et quasi super ventum ponēs elisisti me valide.

יָשַׁח Iasach. humiliare. incuruare. Esa.2. Et incuruauit se homo. Et in eodem. Et humiliabitur altitudo virorū. Esa.51. Qui dixerunt anime tue incuruare vt transeamus. Et inde nomen יֶשַׁח iasach. idest incuruatio. humiliatio.

Michee.6. Et humiliatio tua in medio tui. & inde שַׁחַת Sachath. idest fouea. Ps.93. Donec fodiatur peccatori fouea. Et de hoc vide infra in dictione שׁוּח Soach. & in dictione שַׁחַת Sachath.

יָשַׁט Iasat. Extendere. tendere. porrigere. Ester.4. Nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit. Et in eodem.5. Et extendit contra eam virgam auream.

יָשַׁם Iasam. desolare. In solitudinē redigere. dissipare. demoliri. vt Geñ.47. Ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Nu.21. Lassi peruenerunt in iophe. Pro quo hebrei legunt. Et dessolauimus eos vsq; nophe Potest etiam legi sic. Et femine siue mulieres vsq; nophe. idest lassi quasi mulieres venerunt vsq; nophe. Et est idem cum littera nostra. Nam dictio hebraica נָשִׁים Nasim que ibi ponitur potest esse verbum prime personē pluralis numeri a supradicta dictione deriuatum: & potest etiam esse nomen quod communiter significat mulieres. Hiere.49. Et nisi dissipauerint cum eis habitacula eorum. Ezech.6. Et excelsa demolientur & dissipabuntur. & in eo.12. vt desoletur terra a multitudine sua. & in eo.19. Et desolata est terra & plenitudo eius. & de hoc vide infra in dictione שָׁמַם samam. Inde יְשִׁימוֹן Iesimon. i. solitudo. desertum. Deut. 32. In loco horroris & vaste solitudinis. p̄s.67. Cum pertransieris in deserto. Ps.106. Errauerunt in solitudine in deserta via.

יָשַׁן Iasan. dormire. dormitare. soporatum esse. quiescere. requiescere. Inueterare. vetus esse. Geñ.41. Rursū dormiuit & vidit alterū somniū. Iudi.16. Dormire eū fecit super genua sua. Iob.13. Et somno meo requiescerem. p̄s.3. Ego dormiui & soporatus sum. p̄s.43. Quare obdormis Ps.77. Et excitatus est tanq̄ dormiens dn̄s. Ps.120. Ecce non dormitabit neq; dormiet qui custodit israel. Prouer. 4. Non enim dormient nisi cum malefecerint. Eccl's.5. Saturitas diuitis non sinit eum dormire. Canti.5. Ego dormio & cor meū vigilat. Hiere.51. Et dormiēt somniū sempiternū. Ezech.34. Securi dormient in saltibus. Ponitur ēt p quiescere vel requiescere. vt. Ps.4. In pace in idipsum dormiam & requiescam. Inde שֵׁנָה Sena. siue שְׁנַת Senath. idest somnus. dormitio. sopor. vt Geñ.28. Cumq; euigilasset iacob de somno. Ps.75. Dormierunt somnum suum. Ps 131. Si dedero somnū oculis meis. Prouer.20. Noli diligere somnum. Eccl's.5. Dulcis est somnus operātis. Hiere.51. Et dormient somnum sempiternum. Dañ.2. Et somnus eius fugit ab eo. Et aliqñ scribitur cū aleph in fine loco he. vt p̄s.126. Cum dederit dilectis suis somnum. Item יָשָׁן Iasan. i. vetus siue vetustum. Leuit.25. Et comedetis veteres fruges. Et in eodem. Donec noua nascantur edetis vetera. Et in eo.26. Et vetera nouis superuenientibus proiicietis. Scribitur ēt cū nū in principio & dicitur נוֹשָׁן Nosan. vt in eo. Comedetis vetustissima veterum. Et in genere femínino נוֹשֶׁנֶת Noseneth cum tau in fine. vt Leuit.13. Lepra vetustissima iudicabitur. & inde verbum passiuum נוֹשַׁן nosan. idest inueteratum esse siue antiquū eē. Deut.4. Et morati fueritis in terra. pro quo hebrei legunt. Et inueterati fueritis siue antiqui facti fueritis in terra.

יָשַׁע Iasaa. saluare. saluum facere. liberare. eruere. Exo.14. Liberauitq; dominus in die illo israel. Nu.10. Vt eruamini de manibus inimicorum vestrorum. Deut.33. Popule qui saluabitur in domino. 1. Reg.10. Qui solus saluauit vos de vniuersis malis. Et in eodem.14. Quia non est domino difficile saluare vel in multis vel in paucis. Et in eo. 25. Et saluauit manū tuā tibi. 4. Re.6. salua me dñe mi rex qui ait nō te saluet dn̄s: vnde te possū saluare. p̄s.17. Qm̄ saluū fecit dn̄s xp̄m suū. p̄s.21. Salua me ex ore leonis. Ps. 27. Saluū fac populū tuū. Ps.32. Non saluatur rex per multam virtutem. Ps.67. Deus noster deus saluos faciendi. Ps. 79. Et ostēde faciē tuā & salui erimus. Ps.105. Saluos fac nos dñe deus noster. Ps.117. o dñe saluum me fac. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Obsecro dñe: salua obsecro. & ponitur ibi in hebreo הוֹשִׁיעָה נָּא Hosiaana. Pro quo osana canit Eccl'ia. & sūt in hebreo due dictiones. s. הוֹשִׁיעָה Hosiaa. Quod ē verbū imperatiui modi. i. salua vel saluū fac. & נָא Na. Quod est dictio deprecatiua. i. obsecro. Ps.137. Et saluū me fecit dextera tua. Esa.45 Israel saluatus est in dño salute eterna. Et in eo.49. Et filios tuos ego saluabo. Hiere.23. In diebus illis saluabitur Iuda. Et ī eo.31. salua dñe populū tuū. Osee.1. Et saluabo eos in dño deo suo: & non saluabo eos in arcu & gladio. & īde יֵשַׁע Iesaa. i. Salus. saluatio. salutare. 2. Reg.23. Cuncta eñi salus mea & omnis voluntas. p̄s.17. Et cornu salutis mee. p̄s.26. Dn̄s illuminatio mea & salus mea. p̄s.50. Redde mihi letitiam salutaris tui. p̄s.84. Et salutare tuum da nobis. Esa.61. Quia induit me vestimētis salutis. Abach.3. Egressus es in salutem populi tui: in salutē cū xp̄o tuo. Scribitur ēt cū vau in medio & he in fine & dicitur יְשׁוּעָה Iesuaa. vt p̄s.3. Dñi est salus. p̄s.32. Fallax equus ad salutē. p̄s.117. Et factus es mihi in salutē. Abach.3. Quadrige tue saluatio. Scribitur ēt cū tau in fine loco he. vt Geñ.49. Salutare tuum expecto dñe. Ps.34. Dic anime mee salus tua ego sū. Esa.52. Et videbūt oēs fines terre salutare dei nr̄i. & in plurali. יְשׁוּעוֹת Iesuooth. vt. p̄s.27. Et ptector saluationū xp̄i sui est. Et aliqñ scribitur cū tau in principio loco iod & dicitur תְּשׁוּעָה Thesuaa. vt. 2. Reg.23. Fecitq; dn̄s salutē magnā. p̄s.36. Salus aūt iustorū a dño. ps.59. Et vana sal⁹ hominis. p̄s.143. Qui das salutem regibus. prouer.11. Salus aūt vbi multa cōsilia. & in eo.21. dn̄s aūt salutē tribuit. Et aliqñ scribitur cum mem in principio. vt Ezech.16. & aqua non es lota in salutem. & inde מוֹשִׁיעַ Mosiaa. idest saluator: vel saluās. vt Iudi.3. Qui suscitauit eis saluatorem. Esa.19. Et mittet eis saluatorē & ppugnatorē. Et in eo.43. & saluator nō est absq; me. Et in eo.63. & factus est eis saluator. Et in plurali. מוֹשִׁיעִים Mosiim. Nee.9. dedisti eis saluatores. Et inde deriuatur sacratissimum nomen iesus. Quod hebraice dicitur יְהוֹשֻׁעַ Iehosuaa. Zach.3. Et ostendit mihi dominus iesum sacerdotem magnum. Et in eodem. Quia ecce lapis quem dedi coram iesu. & interpretatur saluator. Matthei.1. Et vocabis nomen eius iesū: ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum.

יָשְׁפֵה Iaspe. hyaspis. lapis preciosus secundum hebreos. Vnde ab hebreo habuit originem. Sed Beatus hieronymus transtulit Beryllus. Exo.28. In quarto chrysolithus onychinus beryllus. Ezech.28. Chrysolithus & onix & beryllus.

יָשַׁר Iasar. placere. Rectum esse. dirigere. in directum ire. Nume.23. Si forte placeat deo: vt inde maledicas eis. Iudi.14. Quia placuit oculis meis. Et in eodem. Descenditq; & locutus est mulieri que placuerat oculis eius. 1. Regum.18. Placuit sermo in oculis Dauid. 3. Regum.9. Et non placuerunt ei. 1. Paralipo.12. placuerat enim sermo omni populo. 2. Paralipo.32. Et auertit eas subter ad occidentem vrbis Dauid. Pro quo hebrei legunt. Et direxit eas. Hiere.18. Sicut placuerat in oculis eius vt faceret. & in eodem.27. Et dedi eam ei qui placuit in oculis meis. Item significat rectum esse vel in directum ire. vt. 1. Regum.6. Ibant autem in directum vacce. Ps. 32. Quia rectum est verbum domini. Item significat

dirigere. Ps.5. Dirige in conspectu tuo viam meã. ps̃. 118. Propterea ad oĩa mandata tua dirigebar. Prouer.3. Et ipse diriget gressus tuos. Et in eo. Et palpebre tue precedãt gressus tuos. pro quo he.le. Et palpebre tue dirigant cõtra te vł ante te aut corã te. Et in eo.9. Et pergentes in itinere suo: ꝓ quo he.le. Et dirigentes itinera sua. Esa.40. Rectas facite in solitudine semitas dei nostri. Ponitur ẽt pro humiliare. vt in eo.45. Et gloriosos terre humiliabo. Hebrei tamẽ in predicto loco legunt. Et distorta vel aspera rectificabo. i. recta faciam ea. Inde יָשָׁר Iasar. i. rectus: siue rectitudo. aut equitas. Iudi.21. Vnusquisqꝫ quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Iob.1. erat vir ille simplex & rectus. Et in eo. 23. Proponat equitatem contra me. ps̃. 10. Equitatem vidit vultus eius. Ps.24. Dulcis & rectus dñs. Prouer.29. Abominatur eos qui in via recta sunt. & in plu. יְשָׁרִים Iesarim. vt. ps̃.18. Iustitie dñi recte. ps̃.32. Rectos decet collaudatio. Ps.48. Et dominabũtur eorum iusti in matutino. i. dñabuntur eorũ recti. Osee.14. Quia recte vie dñi. Inde יֹשֶׁר Ioser. i. rectitudo siue equitas. Deut.9. Neqꝫ enim propter iustitias tuas & equitatem cordis tui. Iob.32. Simplici corde meo sermones mei. pro quo he.le. Rectitudine siue equitate cordis mei sermones mei. Prouer.2. Qui relinquunt iter rectũ. pro quo he.le. Qui relinquunt itinera rectitudinis. Et in eo.4. Ducã te per semitam equitatis. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מִישׁוֹר Misor. ps̃. 44. Virga equitatis virga regni tui. Esa. 40. & erũt praua in directa. Malach.2. In pace & equitate ambulauit. & in plu. מֵישָׁרִים Mesarim. Ps.16. Oculi tui videant equitates. Prouer.1. Iustitiam & iudiciũ & equitates. Ponitur ẽt ꝓ rectis. Canti.1. Recti diligunt te. Ponitur ẽt מֵישָׁרִים Mesarim in nostra translatione pro blando. Prouer.23. Ingreditur blande. Quod hebrei exponunt suaue vel cõplacens. Et ponitur ibi in hebreo plurale pro singulari. potest ẽt legi sic. vadit siue ingreditur recte vel directe. Canti.7. Sicut vinũ optimũ dignũ dilecto meo ad potandum. pro quo he.le. Sicut vinũ optimũ vadit siue ingreditur ad dilectũ meum suauiter vel in cõplacentiã. vel sic. vadit siue ingreditur dilecto meo recte vel directe. vbi similiter põitur מֵישָׁרִים Mesarim. in plurali pro singulari. Inde יְשֻׁרוּן Iesurun. i. rectus vł directus: aut rectissimus. Deut.32. Incrassatus est dilectus. Debet legi directus. Et in eodem.33. Erit apud rectissimũ rex. Et in eodem. Non est alius vt deus rectissimi. & inde מֵיוּשָׁר Meiusar. pro quo btũs hieronymus trãstulit opere quadro. 3.Reg.6. Opere quadro ad regulã. Hebrei dicũt ꝙ signãt extensum vel cõplanatũ.

יַת Iath. in lingua chaldaica est articulus accusatiui casus. sicut in hebreo hec dictio אֶת Eth. de qua supra dictum ẽ in littera aleph. Et eodem modo componitur cum pronominibus sicut dictum est in predicta dictione אֶת Eth.

יְתִב Iatheb. in lingua chaldaica significat sedere vel habitare. Dañ.7. Et antiquus dierum sedit. Esdre.4. Et habitare eos fecit in ciuitatibus samarie.

יָתֵד Iathed. paxillus. clauus. Deut.23. Gerens paxillum in baltheo. Iudi.4. Tulit itaqꝫ iael vxor Aber clauũ tabernaculi. Et in eo.5. Manũ suam misit ad clauum. Et in codẽ. 16. Et clauum his circunligatum terre fixeris. Et in codẽ. Extraxit clauum cum crinibus & licio. Esa.22. Et figam illum paxillum in loco fideli. Et in codem. Auferetur paxillus qui fixus fuerat. Zach.10. Ex ipso angulus & ex ipso paxillus. Et in plurali. יְתֵדוֹת Iethedoth. Exo.27. Tam paxillos eius quam atrii.

יָתוֹם Iathom. Pupillus. orphanus. Exo.22. Vidue & pupillo non nocebitis. ps̃.9. Orphano tu eris adiutor. Et in plu. יְתוֹמִים Iethomim. ps̃.67. Patris orphanorũ & iudicis viduarũ. Threñ.5. Pupilli facti sumus absqꝫ patribus.

יָתַר Iathar. remanere. relinqui. relinquere. superesse. excellere. excellens esse. Exuperare. Geñ.32. Traductisqꝫ omnibus que ad se pertinebant remansit solus. Exo.10. Et quidquid pomorum in arboribus fuit que grando dimiserat. idest reliquerat. Et in eodem. Nihilqꝫ omnino virens relictum est in lignis. Et in eodem.16. Nullus relinquat ex eo in mane. Et in eodem. Sed dimiserunt quidam ex eis vsqꝫ mane. Et in eodem.29. Quod si remanserit de carnibus consecratis. Et in eodem. Combures reliquias igni. idest quod remansit vel relictum est. Leuit.2. Quod autem reliquum fuerit. Et in eodem.7. Si quid in crastinum remanserit. Iosu.11. Et non reliquit vllum de stirpe Enachim. 3.Reg. 18. Ego remansi propheta domini solus. ps̃.78. Posside filios mortificatorum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Relinque filios interitus. Prouer.2. Et simplices permanebunt in ea. idest remanebunt in ea. Esa.1. Relinquetur filia sion vt vmbraculum in vinea. Et in eodem. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen. significat etiam excellere. vel superare. vt Geñ.49. Effusus es sicut aqua: non crescas. idest non excelles vel non habebis excellentiam que tibi debebatur vt primogenito super fratres tuos. Prouer.12. Qui negligit damnum propter amicum iustus est. Pro quo hebrei legũt. Excellit siue exuperat proximũ suũ siue amicũ suũ iustus. idest excellentior est iustus alio quocũqꝫ. & inde נוֹתָר Nothar. siue מוֹתָר Mothar. idest illud quod relinquitur vł remanet, vt.4.Reg.4. Tu autem & filii tui viuite de reliquo. Inde יֶתֶר Iether. siue יוֹתֵר Iother. Plus. magis. amplius. reliquum. residuum. Geñ.49. Prior in donis & maior in imperio. idest plus in donis & magis in imperio. Ps.30. Et retribuet abundanter facientibus superbiam. idest retribuet magis vel amplius. Eccl's.7. Et magis prodest videntibus solem. Et ĩ eo.12. His ãplius fili mi ne requiras. Esa. 56. Et erit sicut hodie sic & cras & multo amplius. Ponitur etiam pro reliquo vel reliquiis aut residuo. Leuit.14. qđ autem reliquum est olei. 1.Reg.15. reliqua vero occidimus Ps.16. Et dimiserunt reliquias suas paruulis suis. Ioel.1. Residuum eruce comedit locusta & residuum locuste comedit Bruchus. & inde יִתְרָה Ithra. i. Excellẽtia. plus: siue magnitudo. vt Esa.15. Secundum magnitudinẽ operis & visitatio eorum. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur יִתְרַת Ithrath. Hiere. 48. Quia plus fecit quam potuit: idcirco perierũt. Et in hebreo nõ est quã potuit. debet tamen subintelligi. & inde יוֹתֵר Iother. idest amplius. magis. excellentia. Eccl's.1. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo. Et in eodem.2. Et nihil permanet sub sole. idest nihil est amplius sub sole. Et in eodem. Et vidi ꝙ tantum precederet sapientia stultitiam quantum differt lux a tenebris. pro quo hebrei legunt. Et vidi quod est excellentia sapientie ab stultitia: sicut est excellentia lucis a tenebris. Et in eodem.3. Quid habet amplius homo. Ponitur etiã pro insuper. Vt in eodem.5. Et insuper vniuerse terre rex imperat seruienti. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מוֹתָר Mothar. vt in eodem. Et nihil habet homo iumento amplius. Item יֶתֶר Iether. funiculus. Neruus. idest corda arcus. ps̃.11. Parauerunt sagittam suam in pharetra. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Posuerunt sagittã suã sup neruũ. Iob. 4. Qui aũt reliqui fuerint auferẽtur ex eis. pro quo he. le. Vtiqꝫ auferetur siue mouebitur funiculus eorũ in eis vel cũ eis. Et secundum hebreos per funiculũ intelligitur hic ligatura vel firmitas. potest deriuari a primo significato & legi sic. s. Auferentur siue mouebũtur reliquie eorũ in eis vł cum eis. Quod est idem sensus cum littera nostra. vel secundum aliud significatum sic. Auferetur excellentia eorum cum eis. Et in eo.30. Pharetram enim suam aperuit. Pro quo hebrei legunt. funiculum meum siue cordam meã dissoluit vel aperuit. & in plurali יְתָרִים Ietharim. vt Iudi.16. Si septem neruiceis funibus. Et in eodem. Attulerũtqꝫ ad eam satrape philistinorum septem funes. Scribitur etiam cum mem in pricipio & dicitur מֵיתָרִים Metharim. vt Nu. 3. Funes tabernaculi & omnia vtensilia eius. & in eo. & paxilli cum funibus. Item יֹתֶרֶת Iothereth. idest tela vel reticulum quod pendet ex iecore. Leuit.3. & reticulum iecoris cum renunculis. & in eodem. & vtrumqꝫ renunculum cũ adipe qui est iuxta ilia reticulumqꝫ iecoris. Ponitur etiam pro aruina. vt in eodem. & aruinam iecoris cum renunculis. Item ponitur pro adipe. vt in eodem.4. & adipem iecoris cum renunculis.

De incipientibus a littera. כ. Caph.

Ista littera. כ. Caph nunq̃ reperitur sola per se sicut neqꝫ vlla alia littera hebraica: sed apponitur nomini vel verbo & aliquibus aliis partibus orationis & tunc significat. quasi. sicut. tanq̃. quemadmodum. cum. quando. iuxta. secundum. Geñ.3. ecce adam quasi vnus ex nobis. & ĩ eo.10. quasi nẽbrod robustus venator coram domĩo. & in eo.19. visus est eis quasi ludens loqui. & in eo.33. Quasi viderẽ vultum dei. & ĩ eodem.38. Ne ipse moreretur sicut fratres ei⁹. & in eodem.48. Sicut ruben & symeon. Exo.15. Que deuorauit eos sicut stipulam. Deut.1. Sicut stellas celi. Ps.1. & erit tanq̃ lignũ. & in eo. Tanquam puluis quem proiicit ventus. ps̃.2. Tanq̃ vas figuli. Ps.17. qui pfecit pedes meos tanquam ceruorum. ps̃. 18. & ipse tanquam sponsus. Ps.36. quemadmodum fumus deficiant. ps̃. 41. quemadmodum desiderat ceruus ad fõtes aquarum. ps̃.77. quemadmodum patres eorum. Item significat cum vel quando. vt Exo.9. Cum egressus fuero de vrbe. Deut.17. Postquã autem sederit in solio regni sui. Pro quo he.le. Et erit qñ sederit in solio regni sui. Ester.1. Qñ sedit in solio regni sui. Osee.7. Cum sanare vellem israel. Item ponitur pro iuxta vel secundum. vt Geñ.21. Iuxta misericordiam quã feci tibi. Et in eo.43. Primogenitus iuxta primogenita sua: & minimus iuxta etatem suam. Exo.25. Secundum exẽplar quod tibi in mõte monstratũ est. ps̃.7. Iudica me dñe secũdũ iustitiã meã & scdm innocentiã meã. Ps.61. Quoniam tu reddes vnicuiqꝫ iuxta opa sua. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est. כ. Caph.

כָּאַב Caab. Dolere. Iob.14. Attamen caro eius dum viuet dolebit. Inde. כְּאֵב Coeb. idest dolens. Ps.68. Ego sum pauper & dolens. Et in plurali כֹּאֲבִים Coabim. Geñ. 34. Quando grauissimus vulnerum dolor est. Pro quo hebrei legunt. Cum essent dolentes. Et inde verbum tertie coniugationis quod significat dolere facere vel dolorem inferre. Hiere.28. Et spina dolorem inferens. Ponitur ẽt pro vulnerare vel contristare. vt Iob.5. Quia ipse vulnerat & medetur. Ezech.13. Quem ego non contristaui. Item ponitur translatiue pro lapidare vel lapidibus percutere. ꝓ quo btũs hieronymus trãstulit operire. s. lapidibus. 4.Reg.3. Et oẽm agrũ egregiũ operietis lapidib⁹. & inde כְּאֵב Ceeb. i. dolor. Iob.2. Videbant enim dolorem eẽ vehemẽtẽ. Esa.65. Et vos clamabitis pre dolore cordis. scribitur ẽt cũ mẽ in principio & dr̃ מַכְאוֹב Machob. Exo.3. Et sciẽs dolorem eius. Eccl's.1. Qui addit scientiam addit dolorem. Et in eo.2. Cuncti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt. Esa.53. Virum dolorum. Et ĩ eo. Et dolores nostros ipse portauit. Threñ.1. Si est dolor sicut dolor meus. Ponitur etiam כְּאֵב Ceeb. pro compassione vel miseratione. vt Iob.31. Quoniã ab infantia creuit mecũ miseratio.

כָּאָה Caa. conterere. merere facere. percutere. Ps.108. Et cõpunctum corde mortificare. idest contritum corde. Prouer.18. Spiritum vero ad irascendum facilẽ quis poterit sustinere. pro quo hebrei legunt. Et spiritum merentẽ vel tristem aut cõtritũ quis poterit sustinere. Ezech.13. pro eo quod merere fecistis cor iusti. Dañ.11. Et venient super eum trieres romane & percutietur. idest conteretur. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ a predicta dictione deriuatur חֶלְכָּאִים Chelcaim. & ꝙ est dictio composita & significat exercitũ vel cõgregationẽ oppressorũ vel merentiũ. pro quo translatio nostra pauperes traduxit. ps̃.9. Et cadet cum dñatus fuerit pauperũ. De quo vide supra in dictiõe חֵלֶךְ Chelech.

כּוֹכָב Cochab. Stella. sidus. Nu.24. Orietur stella ex iacob Amos.5. Sidus dei vestri. Et in plu. כּוֹכָבִים Cochabim. Geñ.1. & stellas. Et in eo.15. Et numera stellas si potes. ps̃. 8. Lunam & stellas que tu fundasti. Esa.47. Augures celi qui contemplantur sidera. Abdie.1. Si inter sidera posueris nidum tuum. Et quando post se regit genitiuum scribitur sine mem & dr̃ כּוֹכְבֵי Cochbe. Geñ.26. sicut stellas celi.

כָּכָה Cacha. sic. ita. Exo.12. Sic autẽ comedetis illum. De q̃ vide infra in dictione כֹּה Co.

כָּבַד Cabad. Grauare. aggrauare. premere. opprimere. multiplicare. Grauẽ vel ponderosum esse. Honorare. glorificare. honoratũ siue gloriosum esse. Geñ.18. Et peccatũ eorum aggrauatũ est nimis. Et in eo.43. Fames omnẽ terram vehementer premebat. Pro quo hebrei legunt. Et fames grauescebat in terra. Et in eodem.48. Oculi enim israel caligabant pre nimia senectute. Pro quo hebrei legunt. Oculi enim israel grauati erant pre senectute. Exo. 5. Opprimantur operibus. idest aggrauentur. Et in eodem.7. Ingrauatum est cor pharaonis. Et in eodem.8. Ingrauauit cor suum: & non audiuit eos. Et in eodem. Et ingrauatum est cor pharaonis. Et in eodem.10. Ego enim induraui cor eius. idest aggrauaui. 1.Regũ.5. Aggrauata est autem manus domini super azotios. Et in eodem. Et grauissima valde manus domini dei. pro quo hebrei legunt. Et grauabatur valde manus dei ibi. Et in eodem.6. Quare aggrauatis corda vestra sicut aggrauauit egyptus & pharao. Et in eodem.31. Totũ pondus prelii versum est in saul. pro quo hebrei legunt. & ingrauatum est prelium in saul siue contra saul. 2.Reg.13. Et grauemus te. Et in eodem. 14. quia grauabat eũ cesaries. 3.Reg.12. Pater tuus aggrauauit iugũ nostrum. 2.Paralip.25. Et idcirco erigitur cor tuum in superbiam. pro quo hebrei legunt. Et erexit te cor tuum ad aggrauandum: scilicet prelium. Ps.37. sicut onus graue grauate sunt super me. Esa.6. Et aures eius aggraua. Ponitur etiam pro multiplicare. vt Naum.3. Congregare ergo vt bruchus: multiplicare vt locusta. & inde כָּבֵד Cabed siue כֹּבֶד Cobed. aut כְּבֵד Cebed. idest grauis ponderosus. multus siue multiplicat⁹. magn⁹ siue vehemẽs. vel ꝑminẽs Geñ.12. preualuerat enim fames in terra. pro quo he. le. Grauis enĩ erat fames in terra. Exo.4. impeditioris & tardioris lingue sum. pro quo he.le. quia grauis oris & grauis ligũe ego sũ. & est sẽsus sicut in lr̃a nostra. & in eo.9. pestis valde grauis. Et in eodem.17. Manus autem moysi erant graues. Ps.37. Sicut onus graue. prouer.27. Graue est

saxum & onerosa arena.Esa.1.Populo graui iniquitate. &
in eodem.21. A facie grauis prelii.Naum.3. Et grauis rui⸗
ne.Hebrei tamen in predicto locó legunt.Et multitudo ca
daueris.Nam ponitur etiam כָּבֵד Cabed.pro multo vel ma
gno aut vehementi vel prominenti.vt Geñ.49.Plãctu ma
gno atq; vehementi.Et in eodem . Planctus magnus est i⸗
ste egyptiis.Exo.10.Et sederunt in cũctis finibus egyptio
rum innumerabiles.idest multe.Et in eodem.18. Vltra vi
res tuas est negocium.idest multo magis quam vires tue.
Nu.20. Statimq; egressus est obuius cum infinita multi⸗
tudine.3.Reg.3.Populum tuum hunc multum.Esa.32.Et
vmbra petre prominenti.Ponitur etiã pro diuite. vt Geñ.
13.Erat autem Abraam diues valde.idest auctus & multi⸗
plicatus in bonis.Sed beatus hieronymus in hebraicis que
stionibus super predicto loco sic ait. Quomodo potuerit
exiẽs de egypto esse diues valde.Quod soluitur hebraica
veritate in qua scribitur. Abraam grauis vehementer:hoc
ẽ כָּבֵד מְאֹד Cabed meod;egypti pondere grauabatur:& li⸗
cet videantur esse diuitie pecoris auri & argenti : tamen si
egyptie sunt viro sancto graues sũt.Hec hieronymus.&in
de כְּבֵדוּת Cebeduth.idest grauitas siue ponderositas.Bea⸗
tus hieronymus transtulit Profundum.Exo.14. Fereban
turq; in profundum.Pro quo hebrei legũt .& deduxit eos
in grauitate.i.grauiter & ponderose. Significat etiam su⸗
pradicta dictio כָּבֵד Cabad.honorare siue glorificare.Exo.
14.Et glorificabor in pharaonem. Et in eodem.20.Hono
ra patrem tuum & matrem.Leuit.10.Et in conspectu om⸗
nis populi glorificabor.Nu.22.Paratum habeo honorare
te.Et in eodem. An quia mercedem aduentui tuo reddere
nequeo.Pro quo hebrei legunt. An quia non possum ho⸗
norare te.Et in eodem.24.Decreueram quidem magnifi
ce honorare te.Iudi.13. Vt si sermo tuus fuerit expletus ho
noremus te.1.Reg.2.Quicunque honorauerit me glorifi
cabo eum.Et in eodem.15.Honora me coram senioribus.
Iob.14.Siue nobiles fuerint filii eius . idest siue honorati
vel glorificati fuerint.Ps.14.Timentes autem dominum
glorificat.Ps.49.Sacrificiũ laudis honorificabit me. Pro⸗
uer.12.Quam gloriosus & indigens pane.pro quo hebrei
legunt.Quam glorificans vel honorans se & indigens pa
ñe.Et in eodem.13.Qui autem aquiescit arguenti glorifi⸗
cabitur.Et in eodem.27.Et custos domini sui glorificabi⸗
tur.Esa.24.In doctrinis glorificate dominum.Et in eodẽ
26.Nunquid glorificatus es.Et in eodem.58. Et sanctum
domini gloriosum & glorificaueris eum. Vbi ponitur ver
bum & nomen ab eo deriuatum.Et in eodem.66 .propter
nomẽ meum glorificetur dominus.Hiere.30.Et glorifica
bo eos & non attenuabuntur.Hebrei tamen in predicto lo
co secundum aliam significationem legunt. Et multiplica
bo eos & non minuentur.Ezech.27 . Et glorificata es ni⸗
mis in corde maris.Inde כָּבוֹד Cabod.idest gloria. honor.
Geñ.45.Et nunciate patri meo vniuersam gloriam meã.
Exo.16.Et ecce gloria domini apparuit in nube.Nu. 24.
Sed dominus priuauit te honore.Ios.7. Et da gloriam do
mino deo israel.1.Reg.4.Translata est gloria de israel.p̃s.
4.Filii hominum vsquequo graui corde:vt quid diligitis
vanitatẽ.pro quo hebrei legunt. Filii viri vsquequo gloria
mea pro ignominia diligitis vanitatem.vnde beatus hie⸗
ronymus in psalterio iuxta hebraicam ueritatem sic trãstu
lit.Filii viri vsquequo inclyti mei ignominiose diligitis va
nitatem.p̃s.7.Et gloriam meam in puluerem deducat .p̃s
15.Et exultauit lingua mea:pro quo beatus hieronymus in
psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit . Et exulta⸗
uit gloria mea.p̃s.28.Et in templo eius omnes dicent glo
riam.p̃s.29.vt cantet tibi gloria mea.p̃s.72.Et cum gloria
suscepisti me.Prouer.20.Honor est homini qui separat se
a contentionibus.Et in eodem.25.Gloria dei celare verbũ
& gloria regum inuestigare sermonem . Esa. 14 . vniuersi
dormierunt in gloria.Et in eo.16.Auferetur gloria moab.
Et in eodem.40.Et reuelabitur gloria domini. Malach.1.
vbi est honor meus.& inde כְּבוּדָּה Cebuda . idest gloriosa
vel honorabilis. preciosum.p̃s.44.Omnis gloria eius fi
lie regis. Ezech.23.Et sedisti in lecto pulcherrimo.i. hono
rabili.Et in hebreo est generis feminini.ponitur etiam pro
precioso. Iudi.18.Et omne quod erat preciosum . Et inde
נִכְבָּד Nicbad.idest honorabilis. inclyt⁹.nobilis.gloriosus
Geñ.34.Et erat inclytus in omni domo patris sui.2 .Reg.
6.Quam gloriosus fuit hodie rex israel.& in plu. נִכְבָּדִים
Nichbadim . Nu.22.plures & nobiliores quã ante miserat
p̃s.149.Et nobiles eorum in manicis ferreis.Et in genere
feminino נִכְבָּדוֹת Nicbadoth.p̃s.86.Gloriosa dicta sunt de
te.Et in hebreo est generis feminini pluralis numeri.idest
res gloriose dicte sunt de te.Item כָּבֵד Cabed . idest iecur.
Leuit.1.Et omnia que adherent iecori. Et in eodem.3 .Et
reticulum iecoris.Prouer.7.Donec transfigat sagitta iecur
eius.Ezech.21.Exta consuluit.pro quo hebrei legunt.vi⸗
dit in iecore.Threñ.2.Effusum est in terra iecur meum.

כָּבָה Caba.extinguere.vt Leuit.6.Ignis autem in altari sẽ
per ardebit.pro quo hebrei legunt.& ignis in altari ar
debit & non extinguetur.& in eodem.Et nunquam defici⸗
et in altari.idest nunquam extinguetur.1.Reg.3.Nec pote
rat videre lucernam dei antequam extingueretur. 2 . Reg.
14.Et querunt extinguere scintillam meam. Et in eodem
21.Ne extinguas lucernam israel.2.paralip.29. Et extinxe
runt lucernas.Canti.8. Aque multe non poterunt extin⸗
guere charitatem.Esa.42.Et lignum fumigans non extĩ⸗
guet.Et in eodem.44 . Contriti sunt sicut linum & ex⸗
tincti sunt.

כֶּבֶל Chébel.compes.vinculum.p̃s.104.Humiliauerũt in
compedibus pedem eius.p̃s.149 . Et nobiles eorum
in manicis ferreis.idest in vinculis vel compedibus ferreis
& inde כָּבוּל Cabul.pro quo translatio nostra posuit ipsũ
hebraicum.3.Reg.9.Et appellauit eas terram cabul. idest
sterilem & incultam: sicut exponunt hebrei . Alii vero di
cunt q; significat arenosam siue lutosam in qua pedes am⸗
bulantium comprehendantur & figãtur quasi essent in cõ⸗
pedibus & uinculis.

כָּבַס Cabas.Lauare.abluere.Geñ.49.Lauit in vino stolã
suam.Exo.19.Lauentque vestimenta sua.Leuit.11.la⸗
uabitq; vestimenta sua.Et in eodem.13.Lauabitq; hõ vesti
menta sua & mundus erit.& in eodem.Et lauabunt id in q̃
lepra est.Et in eodem.postquam vestis est lota.Nu.8. & la
uerint vestimenta sua.& in eodem.31.Et lauabitis vestimẽ⸗
ta vestra.p̃s.50.Amplius laua me ab iniquitate mea . Hie⸗
re.2.Si laueris te nitro.& in eodem. 4 . Laua a malicia cor
tuum.& inde כּוֹבֵס Cobes.idest lauans aut fullo.Esa.7 . In
via agri fullonis.Scribitur etiam cum mem in principio &
dicitur מְכַבֵּס Mechabes.vt Malach.3. Quasi ignis cõflans
& quasi herba fullonum.

כּוֹבַע Cóbaa.Galea.armatura capitis.1.Regũ.17. Et posuit
galeam eream super caput eius.Esa.59.Et galea salu⸗
tis in capite eius.Ezech.27.Clypeum & galeam suspen⸗
derunt in te.& in plurali כּוֹבָעִים Cobaim. Hiere.46.Et sta
te in galeis.

כַּבִּיר Cabir.Multiplex.magnus.multus.grandis.fortis. po
tens.Iob.8.Et spiritus multiplex sermones oris tui.
Et in eodem.15.Multo vetustiores quam patres tui. Et in

eodem. Deus potentes non abiicit:cũ & ipse sit potens.Esa.
16.Paruus & modicus nequaq; multus.Scribitur etiam ali⸗
quando cũ aleph in medio.Esa.10.Et detraxi quasi potens
in sublime residentes.Pro quo hebrei le.Et detraxi multi⸗
tudinẽ habitãtiũ.Potest ẽt legi sicut est in littera nostra. De
quo vide supra in dictione אַבִּיר Abir.& in plurali כַּבִּירִים
Cabirim. Iob.34.Cõteret multos & innũerabiles.Esa.17.
Sicut sonitus aquarũ multarũ sonabunt. & aliqñ scribitur
cum mem.& dicitur מַכְבִּיר Machbir.i.mltitudo siue multi.
Iob.30.Et dat escas multis mortaliũ.& inde verbum tertie
coniugationis qđ significat magnificare seu multiplicare.
vt Iob.36.Et absq; sciẽtia verba multiplicat.Item כְּבִיר Ca
bir.i.pellis.1.Reg.19.Et pellem pilosam caprarũ posuit ad
caput eius.& inde כְּבָרָה Cebara.i.cribrum.eo quod cõmu⸗
niter fit ex pelle. Amos. 9.Sicut concutitur triticum in cri⸗
bro.& inde מִכְבָּר Michbar.Pro quo beat⁹ Hieronym⁹ trãs⸗
tulit craticulã. Exo.27.Craticulãq; in modũ retis eneam.
& in eo.38.Craticulãq; eius in modũ retis fecit eneam. &
inde מַכְבֵּר Machber.i.stragulũ:seu vestis densa:aut tegmẽ
4.Reg.8.Et tulit stragulum & infudit aquã. & inde כִּבְרַת
Chibrath.Pro quo beatus Hieronymus transtulit vernum
tempus siue electum temp⁹.Geñ.35.Venitq; verno tpe ad
terram que ducit ephratam. 4.Reg.5. Abiit ergo ab eo ele
cto tpe.Et de hoc vide supra in dictione בָּרָה Bara. Itẽ כְּבָר
Cebar.i.iam.Eccl's.1. Iam precessit in seculis. & in eodẽ.2.
Vt sequi possit regem factorem suũ.Pro quo hebrei le. Vt
sequi possit regem qui iam fecerunt eũ.& in eodẽ. Et futu⸗
ra tpa obliuione cuncta pariter operiẽt.Pro quo hebrei le.
Eo quod iam diebus vẽturis siue futuris oĩa obliterabũtur
& in eo.3.Quod factũ est ipm permanet.Pro quo hebrei le
gunt.Quod fuit iam est.& in eo.4.Et laudaui magis mor⸗
tuos quam viuentes.Pro quo hebrei legũt. Et laudaui mor
tuos qui iam mortui sunt magis q̃ viuentes.& in eodem.6.
Iam vocatum est nomen eius.& in eo 9.Simul periergũt.i.
iam perierunt.& in eodẽ.Quia deo placent opera tua. pro
quo hebrei legunt.Quia iam deo placent opera tua.

כָּבַשׁ Cabas . Subiicere. Subigere. in seruitutem redige⸗
re. Subiugare. Opprimere. Geñ.1.Et replete terram
& subiicite eã.Nu.22.Cũ fuerit terra vobis subiecta.2.Reg.
8.De vniuersis gentib⁹ quas subegerat. Nee.5. Et ecce nos
subiugamus filios nostros & filias in seruitutem.& in eodẽ.
Et de filiabus nostris sunt famule.i.sunt subiecte. Ester. 7.
Etiam reginam vult opprimere me presente.Hiere.34.Et
subiugauerunt in famulos & in famulas.Zach. 9. Et subi⸗
icient lapidibus funde.Ponitur ẽt pro deponere. vt Mich.
7.Deponet iniquitates nostras.

כֶּבֶשׂ Cébes cũ pũcto cebolet in littera sim.i. agnus.Leuit.
4.Si aũt de pecoribus obtulerit.Pro quo hebrei le⸗
gunt.Si aũt agnũ obtulerit. Nu.7.Agnum vnũ anniculũ
in holocaustũ.Esa.11.Et habitabit lup⁹ cum agno.& in plu
rali כְּבָשִׂים Cebasim.i.agni.Exo.29.Agnos anniculos per
singulos dies iugiter.Nu.7.Agnos anniculos per singulos
quiq;.& in genere feminino כִּבְשָׂה Cabsa.i.agna siue ouis.
Nu.6. Et ouem anniculã immaculatã pro peccato.2.Reg.
12.Pauper aũt nihil habebat omnino preter ouẽ vnã par⸗
uulã.& in plurali כִּבְשׂוֹת Chibsoth siue כְּבָשׂוֹת Chebasoth.
Geñ.21.Et statuit abraã septem agnas gregis.& in eodem
Quid sibi volunt septem agne iste.

כַּד Cad.hydria.lagena.Geñ.24.Habens hydriam in scapu
la sua.3.Reg.17.Hydria farine non deficiet.Eccl's.12.Et
conteratur hydria super fontem.& in plurali כַּדִּים Cadim.
Iudi.7.Et dedit tubas in manibus eorum lagenasq; vacuas
ac lãpades ĩ medio lagenarũ.& ĩ eo.Et hydrias cõfregerũt.

כִּידוֹד Cidod.scintilla.teda.Iob.41.Sicut tede ignis accense.
& secundum hebreos inde deriuatur כַּד Cad.i.hydria
vel lagena. De quo dictum est supra in dictione precedenti.

כְּדַב Chadab in lingua chaldaica significat mentiri seu falle
re.& inde כִּדְבָא Chidba.i.mendaciũ seu mẽdax aut fal⸗
lax. Dañ.2. Quod interpretationem quoq; fallacem & de⸗
ceptione plenam composueritis.

כַּדְכֹּד Cadchod lapis precios⁹.Quẽ trãslatio nr̃a hyaspidẽ
vocat.Esa.54.Et ponã hyaspidẽ propugnacula tua.
In alio vero loco trãslator posuit ipsum nomen hebraicũ.
Ezech.27.Et sericũ & cõdchód ꝓposuerũt in mercato tuo.

כַּדּוּר Cadur.pila.sphera.Esa.22.Quasi pilã mittet te in ter
ram.vbi deficit littera caph similitudinis que ponitur
pro quasi:propter euphoniam ne littera caph geminetur.
& in eodẽ.29.Et circũdabo te quasi sphera in circuitu tuo.
Ponitur etiam כִּידוֹר Chidor pro prelio.vt Iob.15.Sicut re
gem qui paratur ad preliũ:eo quod in prelio globus militũ
circundabat regem quasi sphera.

כֹּה Co.sic.ita.hic.illic.huc.illuc.hinc.illinc. Geñ.15. Sic erit
semen tuũ.& in eo.32.Sic loquimini domino meo esau.
& in eodem.Hec dicit frater tuus iacob.Pro quo hebrei le⸗
gunt.Sic dicit frater tuus iacob.Exo.3.Sic dices filiis israel.
Nu.16.Sic benedicetis filiis israel.& in eodẽ.32.Nõne ita fe
cerunt patres vestri.1.Reg.3.Hec faciat tibi deus & hec ad⸗
dat.pro quo hebrei legũt.Sic faciat tibi deus & sic addat.Et
vbicũq; in prophetis legimus:hec dicit dñs. Hebrei legũt.
sic dicit dominus.& aliquando duplicatur littera caph.& di
citur כָּכָה Cácha.vt Exo.12. Sic aũt comedetis illũ. & in eo.
29. Omnia que precepi tibi facies super Aarõ & filiis ei⁹.
Pro quo hebrei legũt. Et facies Aaron & filiis eius sic: iux
ta omĩa que precepi tibi. Nu.11.Sin aũt aliter tibi videtur.
Pro quo.he.le.Et si sic tu facies mihi.Ester.6.Sic honorabi
tur quẽcũq; rex voluerit honorare.Eccl's.11. Sic nescis opa
dei.Canti.5.Quia sic adiurasti nos. Est etiam predicta di⸗
ctio כֹּה Co.aduerbium loci.i.hic.huc. illuc. hinc. illinc. vel
temporis.vt Geñ.22.Ego & puer illuc vsq; properantes.&
in eodem.31.Pone hic coram fratribus meis. Exo. 2. Cũq;
circunspexisset huc atq; illuc.Nu.11.Quantum vno die con
fici potest ex omni parte castrorũ.pro quo hebrei le.Quasi
via vnius diei hinc:& quasi via vnius diei illinc in circuitu
castrorũ.& est sensus sicut in littera nostra.3.Reg.18. Cũq;
se verteret huc atq; illuc.Significat etiam tempus presens.
vt Exo.7.Et vsq; ad presens audire ñoluisti.

כָּהָה Cáha.caligare.obscurare.obscurari.corripere. contri
stare.debilitari:aut infirmari.Geñ.27. Et caligauerũt
oculi eius.Deut.34.Non caligauit oculus eius.1.Reg.3.Et
oculi eius caligauerant.Iob.17.Caligauit ab indignatione
oculus meus.Nañ.3.Non est obscura cõtritio tua. Zach.11.
Et oculus eius dexter tenebrescens obscurabitur. Signifi⸗
cat etiam corripere vel cõtristare aut infirmari.1.Reg.3.Et
non corripuerit eos.Esa.42.Non erit tristis nec turbulen⸗
tus.i.non cõtristabitur.Ezech.21.Et infirmabitur omĩs spi
ritus.& inde כֵּהָה Cheha.i.obscurum vl' tenebrosum.vt Le
uit.13.Si obscurior fuerit lepra & non creuerit.& in eodem
Et cicatrix subobscura.& in eo.Et ipsa lepre species fuerit
subobscura.& in eodẽ.Si deprehenderit subobscurum albo
rem lucere in cute.Ponitur ẽt pro fumigante.Esa.42.Et li
nũ fumigans nõ extinguet. Quod alii obscurũ & tenebro⸗
sum trãstulerũt.vt ait btũs Hieronym⁹ in explanationibus
sup predicto loco. Põitur etiam ꝓ merore vel tristitia.Esa.
61.Pallium laudis pro spiritu meroris.

כְּהַל Cahel.in lingua chaldaica significat posse siue valere.
Dañ.2.Vere potes mihi indicare somnium.& in eo.5

Non poterunt nec scripturam legere.

כהן Cahan: ministrare.s.in sacris. sacerdotio fungi. sacerdote ordinari. Exo. 28. vt sacerdotio fungatur mihi. & in eodē. In quibus sanctificatus ministret mihi. & in eo. Sanctificabisq; illos vt sacerdotio fungantur mihi. & in eo. 35. Vt fungātur officio suo in sacris. Nu. 13. Cōsecratis manib⁹ vt sacerdotio fungerētur. & in eo. Functiq; sunt sacerdotio eleazar & ithamar. Pōitur ēt pro decorare. vt Esa. 61. Tāq; sponsum decoratū corona. i. tanq; spōsus qui more sacerdotis decoratur corona atq; aliis vestibus ꝓciosis atq; pulcherrimis: sicut exponūt hebrei. & inde כהן Cohen. i. sacerdos. minister. vel ille qui preest sacris. Genē. 14. Erat autē sacerdos dei altissimi. & in eo. 41. Deditq; ei vxorē Asenez filiā putipharis sacerdotis heliopoleos. Exo. 2. Erāt aūt sacerdoti madian septē filie. Leuit. 4. Si sacerdos peccauerit. Et in eo. 6. Vestietur tunica sacerdos. & in eo. 13. Adducetur ad Aron sacerdotē. Deut. 17. Nolens obedire sacerdotis imperio. Ps. 109. Tu es sacerdos in eternū. Hiere. 52. Saraiam sacerdotē primū & sophonia sacerdote secūdū. & in plurali כהנים Cohanim. Genē. 47. Preter terrā sacerdotum que a rege tradita fuerat eis. Leuit. 21. Loquere ad sacerdotes filios Aaron. 2. Reg. 8. Sadoc & abiathar erant sacerdotes. 4. Reg. 10. Et notos & sacerdotes. Iob. 12. Qui ducit sacerdotes inglorios. Osee. 6. Particeps sacerdotū. Accipitur et pro magno vl' pricipali. vt. 2. Reg. 8. Filii aūt dauid sacerdotes erant. i. primi & principales ad manū regis. vt habetur 1. Paralip. 18. vbi dr. Porro filii dauid primi ad manum regis. 2. Reg. 20. Hira aūt hiraites erat sacerdos dauid. i. primus & principalis in domo regia. sicut exponūt hebrei. Quia nō erat de gnē sacerdotali. & inde כהנה Cehuna. i. sacerdotiū. Nu. 16. Vt vobis etiā sacerdotiū vendicetis. & in eo. 25. Et erit tā ipi & semini ei⁹ pactū sacerdotii sepiternū.

כוא Chaua. in ligua chaldaica signat fenestrā. & in plali כוין Chauin. Dañ. 6. Et fenestris apertis in cenaculo suo.

כוה Caua. cōburere. exurere. Prouer. 6. Vt nō plāte comburantur eius. Esa. 43. Cū ambulaueris in igne nō cōbureris. & inde כויה Cevia. i. cōbustio vel adustio. vt Exo. 21 Pedē pro pede adustionē pro adustione. Scribitur etiam cū mem in pricipio. & dicitur מכוה Michua. i. cōbustio. Leuit. 13. Caro aūt & cutis quā ignis exusserit. Pro quo he. le. Caro aūt in cuius cute fuerit exustio ignis. & in eo. Plaga combustionis est. & in eo. Quia cicatrix est combusture.

כוח Coach. fortitudo. virtus. robur. & cōiter scribitur sine vau. Genē. 49. Tu fortitudo mea & principium doloris mei. Exo. 15. Dextera tua dñe magnificata est in fortitudine. Deut. 8. Fortitudo mea & robur manus mee. Iob. 3. Ibi requieuerūt fessi robore. & in eo. 9. Sapiēs corde est & fortis robore. & in eo. 26. In fortitudine ei⁹ repēte maria cōgregata sunt. & in eo. 30. Quorū virt⁹ manuū mihi erat ꝓ nihilo. Ps. 22. Aruit tāq; testa virtus mea. Ps. 28. Vox dñi in virtute. Ps. 37. Dereliquit me virt⁹ mea. Ponitur ēt ꝓ fructu. vl' fructu: qui dicitur virtus & fortitudo terre. Iob. 31 Si fruct⁹ eius comedi absq; pecunia. Itē כח Coach. i. aial immundum. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Chameleon. Leuit. 11. Chameleon & stellio & lacerta.

כול Col. capere. cōtinere. posse. ferre. sustiere. sustētare. nutrire. pascere. & cōmuniter scribitur cū iod in medio loco vau. 3. Reg. 7. Duo milia batos capiebat. & in eo. 8. Qm altare eneū qd' erat corā dño min⁹ erat & capere nō poterat holocaustum. 2. Paralip. 4. Capiebatq; tria millia metretas. Hiere. 2. Et foderūt sibi cisternas dissipatas q̄ cōtinere non valēt aquas. Ezech. 21. Vt interficias & fulgeas. Pro quo he. le. Vt capias siue cōtineas. i. vt sis capacissim⁹ interfectiōis & fulgeas: sic enim exponitur ab hebreis. Et similis dictio habetur infra in eodē. 23. vbi dicitur. Que est capacissima ebrietate. Significat ēt sustinere vel sustentare. vt Hiere. 6. Laboraui sustinēs. Ioel. 2. Quis sustinebit eū. Itē ponitur pro appēdere. vt Esa. 40. Quis appēdit trib⁹ digitis molē terre. Pōt ēt legi sustinuit trib⁹ digitis. Alii vero legunt & mēsus est. & scribitur in predicto loco cū caph & lamed tm̄. Et aliqñ duplicātur predicte due lr̄e & dr̄ כלכל Chilchel. i. cape. sustinere. sustētare. dispēsare. pascere. alere. enutrire. 2. Paralip. 6. Si celū & celi celorū te nō capiunt. Prouer. 18. Spūs viri sustentat imbecillitatē suam. Hiere. 20. Ferre nō sustinēs. Malach. 3. Et quis poterit cogitare diē aduēt⁹ ei⁹. Pro quo he. le. Et quis sustinebit diem aduentus ei⁹. Significat etiā pascere vel alere aut enutrire. Genē. 45. Ibiq; te pascā. & in eo. 47. Et alebat eos omneq; domū patris sui. 2. Reg. 19. Prebuit alimenta regi cū moraretur in castris. 3. Reg. 18. Et pauit eos pane & aqua. & in eo. 20. Et filii israel recensiti sunt & acceptis cibariis ꝓfecti. Zach. 11. Et qd' stat nō enutriet. Significat etiā dispōnere vel dispensare. Ps. 111 Disponet sermones suos in iudicio. Et btūs Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Dispensabit verba sua in iudicio. & secūdū aliquos hebreos inde deriuatur כילי Chilai. Pro quo beatus Hieronymus transtulit fraudulentum. De quo vide infra in dictione כיל Chil.

כון Chun. parare. prepare. dirigere. formare. firmare. cōfirmare. stabilire. Genē. 43. Et instrue conuiuiū. i. para vel prepara cōuiuiū. & in eo. Illi vero parabāt munera. Exo. 23. In locū quem preparaui tibi. Nu. 23. Et para totidē vitulos. 1. Reg. 7. Preparate corda vestra dño. & in eo. 13. Iam nūc preparasset dñs regnū tuū. 2. Paralip. 12. Nō preparauit cor suū. & in eo. 27. Eo quod direxisset vias suas. & in eo. 29. Et ecce exposita sunt oīa corā altari dñi. pro quo he. le. Et preparauimus: & ecce oīa corā altari dñi. & in eo. 31. Vt prepararent oīa horrea in domo dñi. & in eo. 35. Et preparate vos ꝑ domos & cognatiōes vestras. & in eo. Preparatūq; est ministeriū. & in eo. Sibi aūt & sacerdotibus postea parauerūt. Esdre. 7. Parauit cor suū vt inuestigaret legem. Iob. 39. Quis preparauit coruo escā. Ps. 7. Et in eo parauit vasa mortis. Ps. 67. Parasti in dulcedie tua paupi deus. Ps. 101. Et semen eorū in seculū dirigetur. Ps. 102. Dñs in celo parauit sedē suā. Ps. 118. Vtinā dirigantur vie mee. & in eo. Gress⁹ meos dirige secūdū eloquiū tuū. Ps. 140. Dirigatur oratio mea sicut incēsum in conspectu tuo. Ps. 146. Et parat terre pluuiā. Prouer. 19. Parata sunt derisoribus iudicia. Esa. 14. Preparate filios eius occisioī. & in eo. 16. Et preparabitur in mia soliū. & in eo. 30. A rege preparata. pro q̄ he. le. Etiā regi preparatur. Hiere. 24. Positi ante templum dñi. i. parati vel preparati. Ezech. 28. In die quā cōditus es preparata sunt. & in eo. 38. Prepara & instrue te & oēm multitudinē tuā. vbi ponitur ēt pro instruere. Itē pōitur pro valere. vt Iudi. 12. Eādem lrām spicā exprimere nō valēs. pro quo he. le. Et nō valebat loqui sic. i. nō poterat dicere sebolet. vel sic. Et nō dirigebatur vel nō instruebatur ad loquendum. i. nō recte loquebatur sicut ei dicebatur. Significat ēt formare. vt Iob. 31. Et formauit me in vulua vnus. Sed etiā in predicto loco hebrei legūt. Et parauit nos in vulua vn⁹. Significat etiā firmare vel cōfirmare. aut stabilire vel roborare. vt. 1. Reg. 20. Nō stabilieris tu neq; regnū tuū. 2. Reg. 5. Qm confirmasset eū dñs regem. & in eo. 7. Et firmabo regnū eius. 3. Reg. 2. Et firmatū est regnum eius nimis. Et in eo. 3. Cōfirmatū est igitur regnū in manu salomōis. Prouer. 4. Et oēs vie tue stabilientur. Ezech. 4. Et obfirmabis faciē tuā ad eā. Scribitur etiā aliqñ cū duplici nun. s. quādo est verbum quarte cōiugationis. vt Exo. 15. Sanctuariū tuū dñe firmauerūt manus tue. Iob. 8. Et diligenter inuestiga patrū memoriā. Pro quo he. le. Et prepara siue dirige. s. te ad inuestigatiōnē patrū. Ps. 7. Et dirigens iustum. Ps. 9. Parauit in iudicio thronū suū. Ps. 10. Parauerunt sagittas suas in pharetra. Ps. 23. Et sup flumina prepauit eū. Ps. 36. A domino gressus hominis dirigentur. Ps. 89. Et opa manuum nostrarum dirige. Prouer. 24. Et prudētia roborābitur. i. stabilietur vel cōfirmabitur. Esa. 51. Et parauerat ad perdēdum. & in eodem. 62. Donec stabiliat & donec ponat ierusalē laudem in terra. & inde נכון Nachō. i. rectū siue certum aut preparatum vel firmum. Genē. 41. Firmitatis indicium est. Pro quo he. le. Quia firmū vel certū est verbum. Exo. 8. Non potest ita fieri. Pro quo hebrei legunt. Non est rectū ita fieri. Et in eodem. 34. Esto paratus mane. Deut. 17. Et verum esse reperies. Pro quo hebrei legūt. Et ecce veritas: paratum vel certum verbū. s. est. i. Reg. 23. Et reuertimini ad me ad rem certam. Et in eodem. 26. Et didicit quod illuc venisset certissime. Nee. 8. Mittite partes eis qui non preparauerant. i. qui non habēt paratum vel preparatū. Ps. 50. Et spiritum rectum innoua in visceribus meis. Ps. 56. Paratum cor meum deus paratum cor meum. Ps. 92. Parata sedes tua ex tūc. Osee. 6. Quasi diluculū preparatus est egressus ei⁹. Scribitur etiā cū he in fine & dicitur נכונה Nechona. Ps. 5. Quoniam non est in ore eorum veritas. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Nō est eni in ore eorū rectū. Inde כן Cen aduerbium. i. recte. Sic. Ita. similiter. pariter. Nu. 27. Iustam rem postulant filie Salphaad. Pro quo he. le. Recte siue rectum filie Salphaad loquuntur. & in eo. 36. Recte trib⁹ filiorū Ioseph locuta est. 4. Reg. 7. Non recte facimus. Eccl's. 8. Et laudantur in ciuitate quasi iustorū operū. pro quo he. le. Et laudantur in ciuitate quasi recte operentur. Hiere. 8. Nemo quod bonum est loquitur. i. quod rectū est. & in plurali כנים Cenim. i. recti. Beatus hieronymus transtulit. Pacifici. Genē. 42. Pacifici venimus. & in eo. Si pacifici estis. Et etiā כן Chen aduerbium similitudinis. i. ita. sic. similiter. sicut. Genē. 1. Et factum est ita. & in eo. 25. Si sic mihi futurū erat. & in eodem. 43. Si sic necesse est. Exo. 1. Tanto magis multiplicabantur & crescebant. Pro quo he. le. Sic multiplicabantur & sic crescebant. & in eo. 7. Feceruntq; moyses & Aaron sicut preceperat dñs. & in eo. Feceruntq; similiter malefici. & in eo. 10. Sic dñs sit vobiscum. Iudi. 21. Alias aūt non repererunt quas simili modo traderent. pro quo he. le. Et non inuenerunt eis sic vel similiter. i. non inuenerūt certum numerum mulierū secūdū numerū virorū. 2. Reg. 18. Non sicut tu vis. 3. Reg. 7. Et in sculturis similiter desuper. & in eo. Pariterq; habebat vnū cubitū & dimidiū. Ester. 7. Vt hec auderet facere. i. vt sic auderet facere. Ps. 1. Nō sic ipii. Esa. 33. Sic erit malus tuus. vt dilatare signū non queas. & in eo. 51. Et habitatores eius sicut hec interibūt. pro quo he. le. Sic interibūt vel similiter interibunt. Hiere. 23. Et fortitudo eorum dissimilis. Pro quo he. le. Et fortitudo eorū nō sic: vel nō similiter. Osee. 11. Sic abierunt a facie eorū. Et aliqñ preponitur ei littera lamed & dicitur לכן Lachē. i. Propterea siue ideo. Idcirco. vt Genē. 4. Nequaq; ita fiet sed omis qui occiderit cain septuplū punietur. Pro quo he. le. Ideo siue propterea omnis qui occiderit cain. Et in eo. 30. Dormiat tecum hac nocte. Pro quo he. le. Propterea siue ideo dormiat tecū hac nocte. Iob. 20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi. & in eodem. 32. Ideo dicam audite me. & in eodem. 37. Ideo timebunt eum viri. Esa. 5. Propterea captiuus duct⁹ est populus meus. & in eodem. Propterea dilatauit infern⁹ animam suam. & in eodem. 29. Propterea hec dicit dominus ad domum iacob. Soph. 2. Propterea viuo ego dicit dominus. Preponitur etiam ei littera Beth & dicitur בכן Bechen. Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit Tunc. vt Ester. 4. Et tunc ingrediar ad regem. Eccl's. 8. Vidi impios sepultos. pro quo hebrei legunt. Et tūc siue & interdum vidi impios sepultos. Et aliqñ prepōitur ei dictio על Al. & dr̄ עלכן Al cen. i. propterea. ideo. idcirco. quā ob rem. Genē. 2. Quā obrē relinquat homo patrē suū & matrē. & in eo. 11. Idcirco vocatum est nomen loci illius babel. & in eodem. 16. Propterea appellauit puteum illum puteum viuentis. & in eodem. 18. Idcirco enim declinastis ad seruum vestrum. & in eodem. 29. Et idcirco appellauit nomen eius leui. & in eodē. 38. Quia nō tradidi eam sela filio meo. Pro quo he. le. Quia propterea nō tradidi eā sela filio meo. i. propterea fecit hoc scel⁹ quia nō tradidi eā sella filio meo. Ps. 1. Ideo nō resurgūt ipii in iudicio. Ps. 41. Propterea memor ero tui de terra iordanis. Eccl's. 8. Absq; timore vllo filii hoim perpetrant mala. Pro quo hebrei legunt Propterea cor filiorum hominum impletur in eis ad faciendum mala. i. impletur malicia & nequitia. Cāti. 1. Ideo adolescētule dilexerūt te. Abach. 1. Propter hoc lacerata ē lex. & i eo. Propterea egreditur iudiciū puersū. Et a pdicta dictiōe deriuatur מכון Machon. i. firmitas. basis. habitatio. sedes. Exo. 15. Firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מכונה Mechona. 3. Reg. 7. Et fecit decem bases eneas quattuor cubitorum longitudinis bases singulas. & in eodem. Et ipsum opus basiū interrasile erat & in eodem. In summitate autem basis erat quedam rotunditas. Zach. 5. Et ponatur ibi super basim suam. Dicitur ēt כן Can. i. basis. Exo. 30. Facies & labium eneum cū basi sua. & in eodem. 31. Et omnia vasa eorum labium cum basi sua. Ponitur etiam pro sede vel gradu. vt Genē. 40. Et restituet te in gradum pristinum. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur כנה Cana. Ps. 79. Et perfice eam quā plantauit dextera tua. Pro quo hebrei legunt. Et basim vel sedem quam plantauit dextera tua. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et radicem quam plātauit dextera tua. & inde תכונה Thechuna. i. sedes siue habitatio. Pro quo beatus Hieronymus transtulit solium. Iob. 23. Et veniam vsq; ad soliū eius. Item כון Cauan. i. torta siue placenta. & solum inuenitur in numero plurali. s. כונים Cauanim. Hiere. 7. Vt faciant placentas regine celi. & in eodem. 44. Nunquid sine viris nostris fecimus ei placentas. Item כיון Chiun. i. imago. Amos. 5. Et imaginem idolorum vestrorum. Et aliqui hebrei dicunt q; significat idolum saturni. Eo quod saturnus in lingua arabica sic nominatur.

כוס Cos. calix. scyph⁹. Genē. 40. Tuli ergo vuas & expressi in calicem. & in eodem. Et tradidi poculum pharaoni. Pro quo hebrei legunt. Et tradidi calicem in manu pharaonis. Ps. 10. Pars calicis eorū. Ps. 22. Et calix meus inebrias. Ps. 74. Quia calix in manu domini. Ps. 115. Calicem salutaris accipiā. Hiere. 25. Sume calicē vini furoris. Threñ. 4. Ad te quoq; perueniet calix. & in plurali כסות Cosoth. Hiere. 35. Scyphos plenos vino & calices. Item כוס Cos. nomen est auis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit bubonem. Leuit. 11. Et accipitrem iuxta genus suum: bubonem & mergulum. Ps. 101. Factus sum sicut nycticorax in domicilio. Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Factus sum quasi bubo solitudinum.

כור Cur. fornax. caminus. Deut. 4. Vos autem tulit dominus & eduxit de fornace ferrea egypti: vt hrēt ppl'm. Prouer. 27. Quomodo probatur in conflatorio argentū.

& in fornace aurum.Esa.48.Elegi te in camino paupertatis.Ezech.22.Et ferrum & plumbũ in medio fornacis. Et in eo.Vt cõflatur argentũ in medio fornacis.Item כּוֹר Cor idest Corus.Genus mensure.3.Reg.5.Viginti millia coros tritici in cibum domui eiꝰ.Inde מְכוּרָה Mechora.Pro quo beatus Hieronymus transtulit Radicem vel natiuitatem. Ezech.16.Radix tua & generatio tua de terra canaã.& in eodem.21.In terra natiuitatis tue iudicabo te.Hebrei vero dicunt ꝙ significat habitationẽ siue coloniam.

כּוּשׁ Cus.propriũ nomẽ est filii Cham.Gen̄.10. Filii autem cham cus & mesraim. Et ab eo dicta est ethiopia que hebraice dicitur.Cus.vt Gen̄.2.Circuit oẽm terram ethiopie.Ps.67.Ethiopia preueniet manus eiꝰ deo.& inde כּוּשִׁי Cusi.i.ethiops.vt.2.Paralip.14.Et egressus est contra eos zara ethiops.& in titulo.Ps.7.vbi dicitur.Sup verba ethiopis filii gemini.& secũdũ hebreos vocatur ibi saul ethiops: eo quod nõ potuit mutare cor suum ne odiret dauid: sicut nec ethiops potest mutare pellẽ suã.Hiere.13.Si mutare potest ethiops pellẽ suam.& in plurali כּוּשִׁים Cusim.2.Paralip.14.Exterruitq; dñs ethiopes.& in eo.Fugeruntq; ethiopes.Scribitur etiã cũ duplici iod.& dicitur כּשִׁיִּים Cusiim. vt Amos.9.Nunqd non vt filii ethiopũ vos estis mihi.& in genere feminino כּוּשִׁית Chusith.i.ethiopissa. Nu.12. Propter vxorem eius ethiopissam.Et dicũt hebrei ꝙ ethiopes & madianite & ismaelite idẽ sunt.& ideo vxor moysi dicitur in predicto loco ethiopissa quãuis esset madianitis.

כָּזַב Cazab.mentiri.frustrari.fallere.deficere. Nu.23. Non est deus quasi homo vt mẽtiatur.4.Reg.4.Noli mentiri ancille tue. Iob.24.Quis me põt arguere esse mẽtitũ. & in eo.40.Ecce spes eius frustrabitur eũ.Ps.77.Et in lingua sua mẽtiti sunt ei.Ps.88. Si dauid mẽtiar. Ps.115. Oĩs homo mendax.Prouer.14.Testis fidelis nõ mentietur. Et in eo.30.Et arguat te & inueniaris mendax.Significat etiã deficere vel cessare.Esa.58.Et sicut fons aquarũ cuius non deficiũt aque.Gen̄.38.Quo nato parere vltra cessauit.Hebrei tñ dicunt ꝙ in predicto loco est nomẽ proprium loci. & legunt sic.Et erat in chezib qñ peperit eũ.Beatꝰ Hieronymus in libro de hebraicis questiõibꝰ super predicto loco sic ait.Verbũ hebraicũ hic ꝓ loci vocabulo positũ est: qđ aquila pro re transtulit dicẽs.Et vocauit nomẽ eius sela: & factũ est vt mentiretur in partu postq̃ genuit eũ. Postq̃ eñ genuit sela stetit partus eius: chezib ergo non nomen loci sed mendaciũ dicitur.vñ & in alio loco scriptum est.mentietur opus oliue.i.fructũ oliua nõ faciet.hec Hieronymꝰ.& inde כָּזָב Cazab.i.mendaciũ.Ps.4. Et queritis mendaciũ. Prouer.30.Vanitatem & verbũ mendacii longe fac a me. & in plurali כְּזָבִים Cezabim. Iudi.16.Et falsum locutus es.pro q̃ hebrei legunt.Et locutus es mihi mendacia.Prouer.14.Et profert mendacia versipellis.Osee.7.Et ipsi locuti sunt cõtra me mẽdacia. Scribitur ẽt aliqñ cũ aleph in pricipio. & dicitur אַכְזָב Achzab siue אַכְזִיב Achzib.Hiere.15.Facta es mihi quasi mendaciũ aquarũ infideliũ.Mich.1.Domꝰ mẽdacii in deceptionẽ regibus israel.Hebrei tamen in predicto loco legũt.Domos Achzib in deceptionẽ siue in mẽdaciũ regibꝰ israel.Est eñ achzib nomẽ proprium loci.De q̃ habetur.Ios.15.vbi dicitur & ceila & achzib & marela.Sed translatio nostra posuit interpretationem pro nomine.

כָּזָר Chazar. crudelis.Et additur ei littera aleph ĩ pricipio. & dicitur אַכְזָר Achzar.Iob.30.Mutatꝰ est mihi in crudelẽ.& in eo.41.Non quasi crudelis suscitabo eũ. Et aliqñ scribitur cum iod in fine & dicitur אַכְזָרִי Achzari. Prouer.12.Viscera aũt impiorum crudelia. Hiere.6. Crudelis est & non miserebitur.& in eodem.30.Percussi te castigatione crudeli.& in eodem.50.Crudeles sũt & immisericordes & idẽ אַכְזְרִיּוּת Achzariiuth.i.crudelitas.vt Prouer.17.Ira non habet misericordiam.Pro quo hebrei legunt.Crudelitas ire.Potest etiam legi sic.Crudelitatem ira.s. habet.& est sensus sicut in littera nostra.

כֹּחַ Coach.fortitudo.virtꝰ.robur.potẽtia.potestas.De q̃ vide supra in dictiõe כֹּחַ Choaa cũ vau in medio dictiõis.

כָּחַד Cachad.celare.abscondere.occultare.latere.negare.delere.destruere.desolare.percutere.Gen̄.47.Non celamus domino nostro.1.Reg.3. Oro te ne celaueris a me. Et in eo.Hec faciat tibi deus: & hec addat si absconderis a me. & in eo. Et nõ abscõdit ab eo.2. Reg.18. Nequaq̃ hoc regẽ latere potuisset.Iob.15.Sapiẽtes cõfitentur & nõ abscõdũt a pribꝰ eorũ.& in eo.20. Abscõdit illud sub lingua sua. Ps.138.Nõ ẽ occultatũ os meũ a te.Signat ẽt negare.Iob.6 Nec cõtradicã sermonibꝰ sancti.i.nõ negabo sermões sãcti. Significat ẽt destruere vl' delere. aut desolare seu succidere vel percutere.Exo.23.Quos ego cõteram.i. destruam vel disperdam.Iob.4.Aut quãdo recti deleti sunt.& in eo.15. Habitabit in ciuitatibꝰ desolatis.& in eo.22.Nõne succissa est erectio eorũ.2.Paralip.32. Et percussit omnem virum robustum & bellatorem.

כָּחַל Cachal.Linire. Circunlinire. Ezech.23. Circunlinisti stibio oculos tuos.

כָּחַשׁ Cachas.negare.mentiri. deficere. Gen̄.18. Negauit sara.Leuit.6.Negauerit ꝓximo suo depositũ. Deut.33.Negabunt te inimici tui.Ios.24.Ne forte negare velitis & mentiri domino deo vestro.2.Reg.22.Filii alieni resistent mihi.Pro quo hebrei legunt. Filii alieni mentientur mihi siue negabunt mihi.Ps.17.Filii alieni mẽtiti sunt mihi.Ps.65.Mentiẽtur tibi inimici tui.Esa.59.Peccare & mẽtiri contra dominũ.Osee.4.Maledictũ & mendaciũ & homicidium.Pro quo hebrei legunt.Maledicere & mentiri siue negare: & interficere.& in eodem.9. Et vinũ mentietur eis.i.deficiet.Abach.3.Mentietur opus oliue. Zach.13. Et nec operientur pallio saccino vt metiantur.Ponitur etiam pro immutari.Ps.108.Et caro mea mutata est propter oleũ Hebrei tñ dicũt ꝙ in ꝓdicto loco significat marcescere vel extenuari.Vnde ipsi legũt.Et caro mea marcescit siue extenuatur a pinguedine siue ab oleo.Iob.16.Vbi nos legimꝰ. Et suscitatur falsiloquus aduersus faciẽ meã cõtradicẽs mihi. Ipsi legũt.Et suscitatur in me macies meas siue tenuitas mea in faciẽ meã testificatur. Vnde premittitur. ruge mee testimonium dicũt contra me. Potest etiã intelligi sicut est in littera nostra.Inde כַּחַשׁ Cachas.i.negatio mendaciũ siue mendax.Ps.58.Et de execratione & mendacio annũciabũtur.Esa.30.Filii mẽdaces filii nolẽtes audire legem dei. Osee.7.In malicia sua letificauerunt regẽ & mẽdaciis suis principes.& in eo.10.Comedistis fructũ mendacii.& in eodem.11.Circũdedit me ephraim in negociatione. Debet legi in negatione vel in mendacio.

כִּי Chi.Quia.qm̃.ꝙ.enim.quidẽ.cũ.qñ.si.Gen̄.2.Quia in ipso cessauerat ab omĩ opere suo.& in eo.4.Qm̃ occidi virũ in vulnꝰ meũ.& in eo.5.Quia tulit eũ dñs. & in eo.11. Quia ibi cõfusũ est labiũ vniuerse terre. & in eo.20. Quia propheta est. & in eo.21.Quia in isaac vocabitur tibi semẽ. & in eo.26.Qm̃ potẽtior nobis factꝰ es.& in eo.32. Qm̃ si cõtra deũ fortis fuisti.Exo.8.Qm̃ nõ est sicut dñs deꝰ nr̃.& in eo.23.Quia nõ dimittet cũ peccaueris.Ps.1. Qm̃ nouit dñs viã iustorũ.ps.17.Quia custodiui vias dñi.ps.23.Quia ipse sup maria fundauit eũ.Dañ.9. Quia recessimus a te. & aliqñ signat qđ vl' quidẽ.Gen̄.1.Et vidit deꝰ lucẽ ꝙ eẽt ꝙ bona.& in eo.12.Quare nõ indicasti mihi ꝙ vox tua esset.

Et in eo.15.Qđ possessurus sum eã. Exo.23.Quod si audieris vocẽ eius.& in eo. Quod tibi certe erit in scãdalum. Iob.9.Vere scio ꝙ ita sit.& in eo.40. Quod influat iordanis in os eius.Itẽ ponitur pro enim vel quidẽ.Gen̄.2. Non enim pluerat dñs deus.& in eo.8.Aque enim erãt sup vniuersam terrã.& in eo.16.Dixit eñ ꝓfecto hic vidi. Exo.10. Est eñ solẽnitas dñi dei nostri.& in eo.14.Dñs eñ pugnat pro eis.Et in eo.16. Ignorabãt enim quid eẽt.& in eo.34. Populus eñ dure ceruicis est.Nu.15.Verbũ eñ dñi cõtempsit.1.Reg.21.Et quidem si de mulieribus agitur.Iob.14. Tu quidẽ gressus meos dinumerasti.Threñ.3. Nõ eñ humiliauit ex corde suo.Itẽ significat cũ vel qñ. Gen̄.4. Cũ operatus fueris eam.& in eo.30.Qñ placiti tp̃s aduenerit. Exo.7.Cũ dixerit vobis pharao oñdite signa.Deut.6. Cũ interrogauerit te filius tuus.& in eo.7.Cũ vero introduxerit te dñs deus tuus in terrã. & in eo.12. Qñ dilatauerit dñs deus tuus terminos tuos.& in eodẽ.13.Qñ audieris vocem dñi dei tui.Ios.17.Cũ subuerteris cananeũ.Prouer.23 Qñ sederis vt comedas cũ principe.& in eo.26. Qñ submiserit vocem suã.Ponitur ẽt pro si.Exo.1.Si ingruerit cõtra nos bellũ.& in eo.23.Si seruieris diis eorũ. Deut.4. Si genueris filios ac nepotes.Ps.12.Qui tribulãt me exultabunt si motus fuero.Ps.22.Nã & si ambulauero in medio vmbre mortis.Prouer.23.Si eñ percusseris eũ virga non morietur. Item ponitur pro vt.Gen̄.38.Quid dabis mihi vt fruaris cõcubitu meo. Iudi.8. Vt demꝰ exercitui tuo panes.Ponitur ẽt aliqñ relatiue.vt.Gen̄.48.Qui maior natu erat.Iob.41.Nõ quasi crudelis suscitabo eũ.pro quo hebrei le.Nõ ẽ crudelis qui suscitet eũ.Põitur ẽt pro sed. Ios.17.Sed transibis ad mõtẽ.Ponitur ẽt pro quãuis. vt in eo. Quẽ dicis ferreos habere currꝰ & esse fortissimũ.Pro quo he.le.Quãuis currꝰ ferreos habeat & quãuis sit fortissimꝰ. Et qñ ꝓponitur dictiõi אִם Im. & dicitur כִּי אִם Ci im. tũc ambe dictiones significãt nisi. Sed.quia si. Qđ si. Gen̄.32. Nisi benedixeris mihi.Deut.16.Sed in loco quem elegerit dominꝰ.Ps.1.Sed tanq̃ ventus quẽ proiicit vẽtus.Esa.59. Sed iniquitates vestre diuiserunt inter vos & deũ vestrum. Hiere.37.Sed & si percusseritis omnẽ exercitũ chaldeorũ. 1.Reg.14.Quia si super ionathã filium meũ factũ est.Hiere.Si laueris te nitro.pro quo he.le.Quia si laueris te nitro.i.quãuis laueris te nitro.Threñ.5.Quia si abiecit: & miserebitur.& aliquãdo preponitur ei lr̃a he.& dicitur הֲכִי Hachi.& est dictio dubitatiua.i.num quia.nũquid.vt Gen̄.29 Num quia frater meus es gratis seruies mihi. 2. Reg.9. Putas ne est aliquis q remãserit de domo saul.i.nũquid est aliquis.Iob.6.Nunquid dixi afferte mihi.Reperitur ẽt affirmatiue pro iuste siue vtiq;.Gen̄.27.Iuste vocatũ est nomẽ eius iacob.2.Reg.23.Et inter tres nobilior.Pro quo he.le. Et de tribus vtiq; nobilior.

כִּיד Chid.interitus.interfectio. Iob.21.Videbunt oculi eiꝰ interfectionẽ suã.& inde כִּידוֹן Chidõ.i.clypeꝰ.scutũ.hasta siue lancea: 1.Reg.7.Et clypeus ereus tegebat humeros eius.Iob.39.Vibrabit hasta & clypeus. Hiere. 50. Arcũ & scutũ apprehẽdãt.Significat ẽt lãceã siue hastã. vt Iob.41. Et deridebit vibrãtẽ hastã. Ios.8.Leua clypeũ qui in manu tua est.Pro quo he.le.Extende lanceã siue hastã que in manu tua est.Et sic est in translatione chaldaica.s.hastam. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.

כִּיל Chil.fraudulentus.& additur in fine lr̃a iod. & dr̃ כִּילַי Chilai.Esa.32. Nec fraudulẽtus vocabitur maior.& in eodem.Fraudulenti vasa pessima.Hebrei vero dicunt ꝙ significat auarum siue parcum.

כִּים Cim.nomẽ stelle vel cõstellationis stellarum. & additur he in fine: & dicitur כִּימָה Cima: pro quo beatꝰ Hieronymus trãstulit Hyadas: siuẽ pliadas.Iob.9.Qui fecit arcturũ & oriona & hyadas & interiora austri. & in eo.38. Nũquid cõiungere valebis micãtes stellas pliadas.In alio vero loco traduxit arcturũ.Amos.5.Facientẽ arcturũ & orionẽ & cõuertẽtem in mane tenebras.& aliqui hebrei dicunt ꝙ sunt septem stelle in fine signi arietis.

כִּיס Cis.marsupiũ.sacculꝰ.Deut.25.Nõ habebis in sacculo tuo diuersa pondera.Et pro põdere ponitur in hebreo lapis.Prouer.1.Marsupiũ vnũ sit oĩum nostrũ. & in eo.16. Et opera eius lapides sacculi.Debet legi sacculi.i.oĩa põdera sacculi.Nã vt supra dictũ est in hebreo aliqñ ponitur lapis pro pondere.Esa.46.Qui confertis aurum de sacculo.

כֵּיף Ceph.petra.saxũ.rupes.Iob.30. In cauernis terre. vel sup glareã.pro quo he.le. In cauernis terre & petrarũ. Hiere.4.Et ascenderunt rupes.& inde in euãgelio cephas interpretatur petra.Iohãnis.1.Tu vocaberis cephas qđ interpretatur petrus.vnde petrus dicitur a petra.

כִּיּוֹר Ciior.cõcha.siue labrũ.i.vas in quo erat aqua ad lauãdum.Exo.30.Facies & labrũ eneũ cum basi sua. Et in eo.38. Fecit & labrũ eneũ cum basi sua.2.Paralip.4. Fecit quoq; cõchas decem.Põitur ẽt pro lebete.1.Reg.2.Et mittebat eam in lebetem.Significat ẽt כִּיּוֹר Ciior fornacẽ vel caminũ.Zach.12.Sicut caminũ ignis in lignis.& idẽ כִּירַיִם Ciraim.i.instrumẽtũ in quo sustentãtur olle ad ignem posite.Pro quo beatꝰ Hieronymꝰ trãstulit.Chytropodes. Leuit.11.Siue clibani siue Chytropodes destruentur.

כָּכָה Cacha.Sic.Ita.De quo vide supra in dictiõe כֹּה Co.

כִּכָּר Cicar.torta.massa.talentũ.De q̃ vide infra post dictionem כַּר Char.

כֹּל Col.omnis.totus.vniuersus.& est communis generis & vtriusq; numeri.De quo vide in dictione sequenti.

כָּלַל Calal.cõplere.cõsumare.perficere.Ezech.27.Ipsi cõpleuerũt pulchritudinẽ tuam.& inde כְּלִיל Celil.siue כָּלִיל Calil.i.totũ.cõsumatũ.pfectũ. itegrũ.Exo.28. Facies & tunicã superhumeralis totã hyacĩthinã.1. Reg.7. Holocaustũ integrũ dño.Threñ.2.Heccine est vrbs quã dicũt ꝓfecti decoris.Ezech.15.Quia perfecta erat in decore meo. & in eo.18.Perfectus decore.Ponitur ẽt pro totali combustiõe aut pro holocausto.Leuit.6.Et tota cremabitur in altari.& in eo. Omẽ eñ sacrificiũ sacerdotum igne consumetur.Deut.13.Et cum ipsa ciuitate succẽdes: itavt vniuersa cõsumas.Iudi.20.Et flãmas in sublime ferri. Pro quo he. le. Et ecce ascẽdit totalis exustio ciuitatis vsq; ad celũ. Põitur etiã pro holocausto.Ps.50. Tũc acceptabis sacrificiũ iustitie oblationẽ & holocaustũ.Itẽ כָּלִיל Calil.i.penitus.totaliter.Esa.2.Et idola penitus cõterentur.& inde מִכְלֹל Michlol.i.vestis varia seu multifariã.Ezech.23.Indutis veste varia.& in eo.27.Ipi negociatores tui multifariã.& idẽ מִכְלָל Michlal.i.species pulchritudo oĩmoda. Ps.49.Ex sion species decoris eiꝰ.Sed beatus Hieronymꝰ in psalterio iuxta he.ve.trãstulit. De siõ ꝓfecto decore.& inde כְּלוּל Chelul.pro quo btũs Hieronymus trãstulit. Desponsationem. Hiere.2.Et charitatẽ despõsationis tue. & inde כַּלָּה Cala.i. sponsa siue nurus.Cãti.4.Quã pulchre sunt mãme tue soror mea spõsa.Esa.49.Et circũdabis tibi eos sicut spõsa.Significat ẽt nurũ. vt Gen̄.38.Nesciebat eñ ꝙ nurus sua eẽt. 1.Reg.4.Nurꝰ aũt eiꝰ vxor phinees. Ezech.22.Socer nurũ suã polluit.Mich.7.Nurus cõtra socrũ suã.& idẽ כָּל Col.i. oĩs.totus.cũctus.vniuersus.& est cõmunis gñis & vtriusq; nũeri.Gen̄.1.Viditq; deus cũcta que fecerat.& in eo.2. Ex omni ligno paradisi comede.& in eodem.3.Et terram comedes cunctis diebus vite tue.& in eodem.4. Omnis qui

occiderit cain. & in eodem. 24. Ex omnibus bonis eius portans secum. & in eodem. 41. Omnesq prouincie veniebat in egyptum. Exo. 24. Omnia que locutus est dominus faciemus. & in eodem. 33. Ego ostendam tibi omne bonum meum. Leuit. 2. Ac totum thus. Deut. 6. Diliges dominum deū tuum ex toto corde tuo. 4. Reg. 8. Et omnia bona damasci. i. ex oibus bonis damasci. Ester. 5. Cum hec oia habeam. Ps. 1. Et oia quecūq faciet prosperabūtur. Ps. 13. Oēs declinauerūt. Ps. 118. Quoniā oia seruiūt tibi. & in eo. Clamaui in toto corde meo. Ps. 150. Ois spūs laudet dnm. prouer. 4. Et vniuerse carnis sanitas. & i eo. 10. Et vniuersa delicta operit charitas. & in eo. Vniuersa propter semetipsm operatus est dns. Hiere. 1. Et vniuersa que mandauero tibi loqueris. Itē pōitur pro quicquam vel pro aliquid. Leuit. 3. Nec sāguinem nec adipem oino comedetis. i. nec quicq̄ sanguinis vel adipis comedetis. 4. Reg. 4. Non habeo ancilla tua quicq̄ in domo. Et aliquando significat nullum si ue nihil. s. cum precedenti negatione vel sequenti. Exo. 20 Non facies omne opus in eo. i. nullū opus facies in eo. Nu. 10. Nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. 2. Reg. 12. Pauper autem nihil habebat omnino. & in lingua chaldaica scribitur cū aleph in fine & dicitur כלא Cholla. Dan. 2. Quomodo ferrum cōminuit & domat omnia. & componitur cum pronominibus hoc modo כלי Culli. i. totus ego כלך Cullech. i. totus tu. כלו Cullo. i. totus ille siue omnis ille. כלנו Cullanu. i. omēs nos. כלכם Culleche. i. omnes vos כלם Cullam. i. omnes illi siue vniuersi illi. Et aliquādo scribitur cum he & dicitur כלהם Culaham. i. omēs ipsi aut vniuersi illi. 2. Reg. 23. Quasi spine euellentur vniuersi. i. vniuersi illi. & in genere feminino mutat mem in nun. & dicitur כלן Cullan. i. omnes ille. Scribitur etiam aliquādo cum he in fine. & dr̄ כלנה Cullana. Gen. 42. In me hec omia mala reciderunt. & aliquando scribitur cum duplici he. Et dicitur כלהנה Cullahana. 3. Reg. 7. Fusura vna & mensura sculpturaq consimili. pro quo hebrei legunt. Fusura vna & mensura vna & sculptura vna omnibus illis. & inde מכלות Mechloth. Pro quo beatus Hieronymꝰ transtulit omia. 2. Paralip. 4. Omnia de auro purissimo facta sunt. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat vasa. De quo vide infra in dictio ne כלה Cala.

כלא Cala. prohibere. vetare. cessare. claudere. Gen. 8. Et prohibite sunt pluuie de celo. Exo. 36. Sicq cessatum est a muneribus offerendis. Pro quo hebrei legunt. Et prohibitꝰ est populꝰ ab oblatione. i. a muneribus offerendis. Nu. 11. Domine mi moyses prohibe eos. Ps. 39. Ecce labia mea non prohibebo. & in eodem. Tu autem domine ne lōge facias miserationes tuas a me. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu domine non prohibebis misericordias tuas a me. Ps. 87. Traditus sum & nō egrediebar. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit. Clausum & non prodeuntem. Ps. 118. Ab omni via mala prohibui pedes meos. Hiere. 32. Et hieremias propheta erat clausus in atrio carceris qui erat in domo regis iuda. Et sequitur in hebreo. Clauserat enim eum sedechias rex iuda. Aggei. 1. propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darēt rorem: & terra prohibita est ne daret germen suū. & inde כלא Cele siue כלוא Calu. i. clausura siue carcer. Esa. 42. De domo carceris sedentes in tenebris. & in eodem. Et in domibus carcerum absconditi sunt. Hiere. 37. Ipse enim prepositus erat sup carcerē. & in eo. Quia misistis me in domū carceris. & in eo. 52. Et eduxit eū de domo carceris. & in eo. Et mutauit vestimēta carceris eius. & inde מכלא Michla. i. ouile siue caula vbi pecora clauduntur. Ps. 77. Et sustulit eum de gregibus ouiū. Pro quo hebrei le. Et tulit eū de caulis sine de ouilibus ouium. Scribitur ēt cū he in fine loco aleph. vt Abach. 3. Abscindetur de ouili pecus. & inde כלאים Cilaim. i. mixtim: siue mixtio duarū specierū vel diuersarum rerū. Leuit. 19. Iumenta tua nō facies coire cū alterius generis animantibꝰ: agrum tuū non seres diuerso semine: vestē q̄ ex duobꝰ texta est non indueris. Pro quo he. le. Iumētum tuū nō facies coire mixtione: agrū tuū non seres mixtione. & vestis mixtim. s. de lana & lino contexta nō ascendat sup te. Vbi in hebreo ter ponitur predicta dictio. Et beatus Hieronymus transtulit sensum.

כלב Cheleb. canis. Exo. 11. Apud oēs aūt filios israel non mutiet canis. Deut. 23. Nec precium canis. 1. Reg. 17. Nunquid ego canis sum. & in plurali כלבים Chelabim. Ps. 21. Quoniā circūdederūt me canes. Esa. 56. Et canes muti nō valētes latrare. Item כלוב Chelub. i. canistrū. Beatus Hieronymus trāstulit vncinū. Amos. 8. Et ecce vncinus pomorū. Significat etiā locū ex virgultis cōtextū in quo aues seruantur vel capiuntur. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit decipulā. Hiere. 5. Sicut decipula plena auibꝰ. Est ēt כלב Caleb nomē propriū viri. Nu. 13. De tribu iuda caleb filiū Iephone. & inde כלבי Calibi. i. vir de gn̄e caleb. 1. Reg. 25. Erat aūt de gn̄e caleb.

כלה Cala. perficere. cōplere. cōsumare. finire. cessare. cōsumere. delere. disperdere. deficere. expectare: seu desiderare. prohibere. Gen. 2. Igitur perfecti sunt celi & terra. & in eo. Cōpleuitq deus die septimo opus suū. & in eo. 18 Vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerint. & in eo. 24 Cūq ille bibisset. pro quo he. le. Et cōpleuit dare ei potum & in eo. Donec cūcti bibant. Pro quo he. le. Donec cōpleat vel perficiat bibere. & in eo. 41. Igitur trāsactis septē vbertatis annis. Pro quo he. le. Et cōpleti siue finiti sunt septem vbertatis anni. Exo. 5. Cōplete opus vestrū. & in eo. 39. Perfectū est igitur omne opꝰ tabernaculi. Nu. 7. In die quo cōpleuit moyses tabernaculū. Deut. 26. Qn̄ cōpleueris decimā cūctarū frugū. 1. Reg. 20. Scito quia cōpleta est malitia eius. 3. Reg. 8. Cūq cōplesset salomō orās. 2. Paralip. 7. Cōpleuitq salomon domū dn̄i. Iob. 36. Cōplebunt dies suos in bono. Ps. 71. Defecerūt hymni dauid filii iesse. pro q̄ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Cōplete sunt orationes dauid filii iesse. Hiere. 8. Finita est estas. & in eo. 43. Factū est aūt cū cōplesset hieremias loquens ad populū. & in eo. 44. Donec penitꝰ cōsumātur. Ezech. 43. Eo ꝙ cōsumpsi eos in ira mea. Itē significat cessare. Nu. 27 Vt quiescāt q̄rele eorū a me. i. vt cesset vel finiātur. 2. Reg. 14. Cessauitq rex dauid psequi absalō. Itē significat disperdere aut delere vel cōsumere. Exo. 33. Ne forte dispdā te in via. Nu. 16. Vt eos repēte dispdā. & in eo. 25. Vt nō ipse delerem filios isrl̄. Iob. 7. Et cōsūpti sūt absq vlla spe. Ps. 73. De medio sinu tuo in finē. Pro q̄ btūs Hieronymꝰ in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Admediū sinū tuū cōsumēs. Ps. 118. Paulominꝰ cōsumauerūt me in terra. Esa. 10. Et consumabitur indignatio. & in eo. 49. Fortitudinē meā cōsumpsi. Hiere. 14. Et ego cōsumā eos. & in eo. 16. Et gladio & fame consumētur. & in eo. 49. Donec cōsumā eos. Malach. 3. Et vos filii iacob nō estis cōsumpti. & aliqn̄ scribitur cū aleph in fine loco he. Dan. 9. Vt cōsumatur preuaricatio. Itē significat deficere. Deut. 28. Et deficientibꝰ ad cōspectū eorum tota die. 3. Reg. 17. Hydria farine nō deficiet. Ps. 68. Defecerunt oculi mei dum spero in deum meū. Ps. 70. Cum defecerit virtus mea ne derelinquas me. Ps. 118. Defecit in salutari tuo anima mea. & in eodem. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum. Hiere. 14. Defecerūt oculi eorū. Thren. 3.

Quia non defecerunt miserationes eius. Item significat expectare vel desiderare. Iob. 31. Et oculos vidue expectare feci. Ps. 83. Concupiscit & deficit aīa mea in atria dn̄i. pro quo he. le. Concupiscit & desiderat anima mea ad atria domini siue in atria dn̄i. 2. Reg. 14. Cessauitq rex dauid persequi absalom. pro quo he. le. Et desiderauit dauid egredi ad Absalom. Potest ēt intelligi sicut est in littera nostra. vt supra dictū est. Item significat prohibere siue claudere. vt Gen. 23. Nullusq te prohibere poterit. 1. Reg. 6. Vitulosq eorum concluserunt domi. i. prohibuerunt exire. Et in eo. 25. Que prohibuisti me hodie ne irē ad sanguinē. Et aliqn̄ scribitur cū aleph loco he. vt. ps. 118. Ab omni via mala prohibui pedes meos. & de hoc vide supra in dictione כלא cala. cum aleph in fine. & inde כלה cala. i. consumatio. Esa. 10. Cōsumationem enim & abbreuiationē dn̄s deus exercituum faciet. Ezech. 11. Consumationē tu facis. Soph. 1. Quia cōsumationē cū abbreuiatione faciet. Ponitur ēt aduerbialiter. i. cōsumate siue perfecte. vt Exo. 11. Post hec dimittet vos & exire compellet. pro quo he. le. Post hec dimittet vos & cū dimiserit cōsumate siue perfecte eiiciet vos hinc. & ē sensus sicut in lr̄a nostra. & aliqn̄ scribitur cum tau in principio & dicitur תכלה Thichla. i. cōsumatio. ps. 118. Omnis cōsumatiōis vidi finem. scribitur ēt cū tau i fine & dicitur. תכלית Thachlith. i. finis siue cōsumatio. vt Iob. 28. Et vniuersorū finē ipse cōsiderat. Ps. 138. pfecto odio oderā illos i. fine vel cōsumatiōe odii oderam illos. & inde כליון Cilaion. i. consumatio. Esa. 10. Consumatio abbreuiata inundabit iustitiā. & inde כלי Cheli. i. vas siue instrumētū. Arma. ornamentū. vestis. Gen. 24. Prolatisq vasis argenteis & aureis: ac vestibus dedit ea rebece. Exo. 22. Si quis comēdauerit alicui pecuniā aut vasa. Et in eo. 25. Omne pōdus candelabri cū vniuersis vasis suis habebit talentum auri. Leuit. 6. Vas fictile in quo cocta est confringetur: ꝙ si vas eneū fuerit. Et in eo. 15. Et vbicūq sederit. pro quo he. le. Et oē vas in quo sederit. i. oīs sedis vel sella aut instrumentum in quo sederit. & in eo. vas fictile cōfringetur. & i eo. Vas aūt ligneū lauabitur aqua. Nu. 19. Et mittet aquas viuas sup eos in vas. & in eo. 35. Si quis ferro percusserit. pro q̄ he. le. Si quis vase ferreo. i. instrumento ferreo percusserit. Et in eo. Si ligno percusserit. Pro quo hebrei legunt. aut si vase ligneo. i. instrumento ligneo percusserit. Deut. 23. Foras autem ne feras tecum. pro quo hebrei legunt. Et in vase tuo ne reponas. sed beatus hieronymus transtulit sensū. Ester. 1. Et aliis atq aliis vasis cibi inferebantur. Ps. 2. Et tanq vas figuli confringes eos. Esa. 22. Omne vas paruulum a vasis craterarum vsq ad omne vas musicorū. i. instrumentum musicum. Et in eo. 32. Fraudulenti vasa pessima sunt. & in eodem. 54. Omne vas quod fictum est cōtra te. Significat etiam arma. Gen. 27. sume arma tua. & i eodē. 49. Vasa iniquitatis bellantia. i. arma iniquitatis. Pōitur etiam pro veste. vt Deut. 22. Non inducetur mulier veste viri. Esa. 61. Et quasi sponsam ornatam monilibus suis. pro quo hebrei legunt. Et quasi sponsam ornatam vasis suis. i. vestimentis vel ornamentis suis. Et etiam instrumenta cuiuscūq rei dicūtur in hebreo vasa eius. vt Ps. 70. confitebor tibi in vasis psalterii. Esa. 13. Dominus & vasa furoris eius. Zach. 11. sume tibi vasa pastoris stulti. & inde מכלות Michloth. i. vasa secundum hebreos. 2. Paralip. 4. Omnia de auro purissimo facta sunt. pro quo he. le. vasa de auro. potest etiam signare oīa sicut est in littera nostra. de quo vide supra in dictione כלל Calal. & inde כליות Celaioth. i. renes siue renūculi. Leuit. 3. Et duos renes. & in eo. Et reticulū iecoris cū renūculis. Iob. 10. reposita ē hec spes mea in sinu meo. pro quo he. le. Cōsumati siue pfecti sunt renes mei i sinu meo. De quo vide Burgen. in additiōibus sup p̄dicto loco. ps. 15. Increpuerūt me renes mei. Ps. 25. Vre renes meos & cor meū. ps. 138. Quia tu possedisti renes meos. Hiere. 11. Qui pbas renes & corda. & solū inuenitur in nu. plu. Ponitur ēt p medulla. Deut. 32. Cum medulla tritici. Et dicūt hebrei ꝙ ponitur ibi pro granis tritici: eo quod in figura assimilantur renibus. Item כלה Call. i. spōsa. siue nurus. De quo vide supra in dictione כלל Calal.

כלח Calach. Seniū vel senecta. beatus hieronymus transtulit. abūdātiā. s. dierū: qd̄ est idem qd̄ senecta. Iob. 5. Ingredieris i abūdātia sepulcrū. & i eo. 30. Et vita ipa putabātur indigni. i. lōgiori vita. pro quo he. le. sup ipos piit senecta.

כלכל Cilcal. sustinere. sustentare. Enutrire. De quo vide supra in dictione כול Chol.

כלם Calā. erubescere. reuereri. cōfundi. siue cōfūdere. molestare. Nu. 12. Nōne debuerat saltē septē diebus rubore suffundi. 1. Reg. 20. Eo qd̄ confudisset eū pater suus. 2. Reg. 10. Erāt eni viri cōfusi turpiter. Iob. 11. A nullo cōfutaberis. i. cōfūderis. ps. 39. Et reuereātur qui volūt mihi mala. ps. 73. Ne auertatur humilis factus confusus. Hiere. 3 noluisti erubescere. Et in eo. 6. Et erubescere nescierunt. & in eo. 14. Cōfusi sunt & afflicti. pro quo he. le. Cōfusi sunt & erubuerūt. & in eo. 31. Cōfusus sū & erubui. Ezech. 36. Confundemini & erubescite. Itē significat molestare. 1. Reg. 25 Nunquā eis molesti fuimus. & in eo. boni satis fuerunt nobis & nō molesti. Iudi. 18. Et nullo eis penitus resistente. i. nullo molestante. & īde כלמה Celimma. i. verecūdia. cōfusio. opprobriū. ps. 68. Operuit cōfusio faciē meā. Prouer. 18. Stultū se esse demōstrat & cōfusione dignū. Hiere. 20. Opprobrium sempiternū. quod nulla obliuiōe delebitur. Esa. 50. Faciem meā non abscondi ab increpantibus. pro quo he. le. Faciem meā nō abscondi ab opprobriis vel cōfusiōibus. vbi ponitur כלימות Celimmoth in nūero plurali.

כלף Celaph. Instrumentum dolatorium. Et solum inuenitur in numero plurali. כלפות Celaphoth. Ps. 73. In securi & ascia deiecerūt eā. Pro quo beatus hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. bipenni et dolatoriis deraserunt.

כמה Cama. Desiderare. Cōcupiscere. quādo. quod. siue quātum. Ps. 62. Quā multipliciter tibi caro mea. Pro quo beatus hieronymꝰ in psalterio iuxta hebraicā veritatem transtulit. Desiderauit ad te caro mea. Significat ēt quādo. aut quot. Ps. 34. Dn̄e quādo respicies. Ps. 118. Quot sunt dies serui tui. Iob. 13. Respōde mihi quātas habeo iniquitates Zach. 2. Et videam quanta sit longitudo eius & quanta latitudo eius.

כמו Cemo. sicut. tanq. Iob. 19. Quare psequimini me sicut deus. ps. 28. Et comminuet eas tanq vitulū libani. ps. 57. sicut cera que fluit auferentur. Et in eo. Sicut viuentes sic in ira. ps. 62. Sicut adipe & pinguedine repleatur aia mea. & cōponitur cū pnominibus hoc modo כמוני Camoni. i. sicut ego. כמוך camocha. i. sicut tu. 3. Reg. 22. sicut ego sum ita & tu. pro quo he. le. sicut ego sicut tu. Esa. 38. sicut ego hodie. כמוהו Camohu. sicut ille. Exo. 9. qualis nō fuit in egypto. pro quo he. le. Sicut ille nō fuit in egypto. כמונו Camonu. i. sicut nos. Gen. 34. Si volueritis esse similes nostri. i. sicut nos. כמוכם Cemochem. sicut vos. Iob. 12. Et mihi est cor sicut & vobis. כמוהם Cimohem sicut illi.

כומז Cumaz. Ornamentū muliebre. Beatus hieronymus transtulit Murenulas. Nu. 31. Dextralia ac murenulas.

כמן Camon. cyminū. Esa. 28. Seret git & cyminū sparget Et i eo. Nec rota plaustri super cyminū circuibit. Item

מִכְמַן Michma.i.thesaurus absconditus. Dañ.11. Et dominabitur thesaurorum auri & argenti.

כָּמַס Camus.reconditum siue absconditū. Deut. 32. Nōne hec cōdita sūt apud me.& solū iuenitur ī pdicto loco.

כָּמַר Camar.incalescere.exurere.cōmotum siue cōturbatū esse.Geñ.43.quia cōmota sunt viscera eius. Pro quo he.le.Quia incaluerūt miseratiōes eius: siue commote sunt miserationes eius.Threñ.5.Pellis nr̃a quasi clibanus exusta est.Osee.11.Pariter cōturbata est penitudo mea.i.cōmota ē penitudo mea.Item כֹּמֶר Camar.i.edituus siue minister templi vel altariū.Et solū inuenitur in nu. plu. s.כְּמָרִים Gemarim.Osee.10.Et editui eius super eū exultauerūt.Soph. 1.Et noīa edituorū cū sacerdotibus. Pōitur ēt pro aruspicibus.vt.4.Reg.23. Et deleuit aruspices quos posuerunt reges iuda. Item מִכְמָר Michmar.i.rete aut retiaculū.siue illaqucatū.ps.140.Cadent in retiaculo eius peccatores. Esa. 51.Sicut orix illaqueatus.Abach.1.Et congregauit in rete suū.Scribitur ēt cū tau ī fine & dicitur מִכְמֹרֶת Michmóreth Esa.19.& expandentes rete super faciem aquarum.

כֵּן Cen.sic.ita.De quo vide supra in dictione כון Cun.Item כִּנִּים Cinim.i.cinifes. Exo.8.Et sint cinifes in vniuersa terra egypti.Et solū iuenitur ī nu.plu.& in pdicto loco.Scribitur ēt sine iod & dr̄ כִּנָּם Cinam.vt in eo.Et facti sunt cinifes in hominibus & in iumentis.

כָּנָה Chana.Equare.assimilare. Iob.32. Et deū homini nō equabo.Esa.44.Et ī noīe israel assimilabitur. hebrei tñ dicūt ꝙ sigñat cognominare.vnde in pdicto loco ipi legunt.Et in noīe israel cognominabitur.Et in eo.45.Assimilaui te & nō cognouisti me.pro quo he.le. Cognominaui te.& nō cognouisti me.Ponitur ēt ꝓ subsistere. Iob.32. Nescio enī quādiu subsistā.& ēt in predicto loco he.le.quia nescio cognominare.potest ēt deriuari a dictiōe כון Cun: que sigñat firmare vel subsistere sicut est in littera nostra. vel a dictiōe כַּנָּה Cana que sigñat sedē vel basim aut radicē

כְּנָוָת Cenauath.in lingua chaldaica sigñat cōsiliū siue cōsiliatorē.Esdre.4.Et reliqui qui erant in consilio eorum.Et in eodem.Et reliqui cōsiliatores eorū.& dicūt hebrei ꝙ significat cetum seu congregationem hominum.

כְּנֵמָא Cenema.in lingua chaldaica significat huiuscemodi.siue taliter.aut hoc modo.Esdre.4.Scripserunt epistolam vnā de ierusalem huiuscemodi.Et in eodem. 5. Et ita diximus eis.i.taliter.& in eo.Huiuscemodi autē sermonem responderunt nobis.

כָּנַס Canas.congregare.colligere.coaceruare. 2. Paralip. 22.Et precepit vt cōgregarentur omnes proselyti. Ester.4. Vade & congrega omnes iudeos.Ps.32. Cōgregās sicut in vtre aquas maris.ps.146.Dispersiones israel congregabit.Eccl̃s.2.Coaceruaui mihi argētū & aurū. Et in eo.3.Et tempus colligendi lapides.Esa.28.Et palliū breue vtrūq; operire non potest.pro quo hebrei legunt.Et pallium breue cum colligitur.idest cum colligitur ad operiendum vnum non potest alium operire. Vnde beatus hieronymus transtulit sensum. Inde מִכְנְסֵי Michnese.idest femoralia seu feminalia.Exo.28.Facies & feminalia linea. Leuit.16.Feminalibus lineis verenda celauit.Ezech.44.Et feminalia linea erunt in lumbis eorum. Et solum inuenitur in numero plurali.

כָּנַע Canaa.Humiliare.conterere.erubescere.reuereri. vt Iudi.3.Humiliatusq; est moab in die illo sub manu israel.& in eo.4.Humiliauit ergo deus in die illo iabin regē Canaā. Iudi.8.Humiliatus est aūt madiā corā filiis israel. 3.Reg.21.Nōne vidisti humiliatū Achab corā me: quia igitur humiliatus est.2.Paralip.33.Et quia humiliati sunt auersa est ab eis ira dñi.Et in eo.Et egit penitentiā valde corā deo.i.humiliatus est corā deo valde.Nee.9. Et humiliasti corā eis habitatores terre.ps.106.Et humiliatum est in laboribus cor eorū.Itē significat cōterere.Deut. 9.Qui cōterat eos. sigñat ēt erubescere vel reuereri.Leuit.26.Donec erubescat incircūcisa mens eorū.2.Paralip.33. Et non est reueritus faciē dñi sicut reueritus est Manases pater ei9 Itē כְּנַעַן Cenáan.nomē propriū viri.s.filii Cham. Geñ.10. Filii āt cham chus & Mesraim & phut & canaā.& ab eo dicta est terra canaā.Geñ.11. Vt irent in terrā canaā. ps.104. Tibi dabo terrā canaā. Et inde כְּנַעֲנִי Cenaani.i. cananeus. vt Geñ.13.cananeus & pherezeus habitabant in terra illa. Et in eo.38.Filiam hominis cananei. sigñat ēt mercatorē vel negociatorē aut institorem.vt Iob.40.Et diuident illū negociatores.Esa.23.Institores eius iclyti terre. Zach. 14.Et nō erit mercator vltra in domo dñi. Vnde illud qd habetur Prouer.31.cingulum tradidit cananeo. hebrei legūt.Et cīgulū tradidit mercatori vl̃ negociatori. & Ezech. 17.Et trāsportauit eā in terrā canaā. Quod hebrei exponunt in terra negociationis vel mercationis. vnde subditur in vrbe negociatorū posuit eū. Osee.12. Canaā in manu eius statera dolosa.pro quo he.le.Mercator seu negociator in manu eius statera dolosa. Vnde beatus hieronymus in suis explanatiōibus super ꝓuerbia. capitulo vltimo sic ait.Bene etenim nomine canaā qui gentiliū populū ꝑ creauit & interpretatur cōmutator cōuersa ad fidem gentilitas designatur: que felicissima comutatiōe a vitiis ad virtutes: a diabolo transmigrauit ad xp̄m. Hec hieronymus. Inde כִּנְעָה Cinaa.i.mercatio seu negociatio.Hiere.10. congrega de terra confusionem tuam.pro quo he.le.congrega de terra negociationē tuā.i.substantiā tuā. Vnde beatus hieronymus super pdicto loco sic ait.precipitur ierusalem vt qd quid habet foris substantie in vrbē munitissimā cōgreget: & lōge obsidioni paret alimēta: cōgrega inquit & de foris & de terra hoc est de agris substantiā tuā siue confusionem. Quidquid enim habes cōfusione dignū est.Hec hieronymus.Potest ēt significare cōfusionē vel erubescentiam: sicut supra dictum est.

כָּנָף Canaph. Ala.penna. Angulus. ora. s. vestimenti. vt Exo.19.Quomodo portauerim vos super alas aquilarum.Et in eo.25.Expandētes alas & operientes oraculū. Deut.4.vel auiū sub celo volantiū.pro quo he.le. Omnis auis alate.i.habentis alas.Ruth.2.Sub cuius confugisti alas.Iob.39.Penna struthiōis similis est pennis erodii.Esa. 10.& non fuit qui moueret pennā.& in plu. כְּנָפַיִם chenaphaim.siue כַּנְפֵי chanphe.vt in aliquibus locis predictis: & Iob.39.Expandet alas suas ad austrū.Ps.77. Penne colūbe deargētate.ps.138.Si sumpsero pennas meas diluculo. Prouer.1.Frustra aūt iacitur rete ante oculos pennatorū. Zach.5.Et spūs in alis earū: & habebāt alas milui.Malach. 4.Et sanitas in pennis eius.Et est in hebreo cōis generis. vt patet in locis predictis.Inde verbum כָּנַף Canaph.i. auolare.Esa.30.Et nō faciet auolare a te vltra doctorem tuum. Item כָּנָף canaph.i.angulus.aut ora vestimēti.Nu.15. vt faciant sibi fimbrias per angulos quattuor palliorū.Deut.22 Per quattuor angulos pallii tui.Aggei.2. In ora vestimenti sui.Pōitur ēt pro angulo vel fine aut extremo terre. Iob 38.Et tenuisti concutiens extrema terre.Esa.11. A quattuor plagis terre.idest a quattuor angulis terre.Et in eodem 24.A finibus terre laudes audiuimus.Ponitur etiam pro templo.Dañ.9.Et erit in templo abominatio desolatiōis.

כִּנּוֹר Cinor.cithara.Geñ.4.Ipse fuit pater canentium in cithara & organo.Iob.30.Versa est in luctum cithara

nostra.ps.32.Confitemini dño in cithara.Ps.56. Exsurge in psalterio & cithara.& in plu. כִּנֹּרִים Chinorim secundū terminationē masculinorū.siue כִּנֹּרוֹת Chinoroth.scd̃m terminationem femininorū.3.Reg.10.Et citharas lyrasq; cantoribus.ps.136.Suspendimus organa nostra.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. suspendimus citharas nostras.Ezech.26.Et sonitus citharatū tuarū non audietur amplius.Ponitur etiam pro lyris.1. Paralip.15.Cantores in organis musicorum nablis videlicet & lyris & cymbalis.

כְּנַשׁ Canas.in ligua chaldaica significat cōgregare. Dañ. 3.misit ad congregandos satrapas.

כֵּס Ces.solium.sedes. De quo vide infra in dictione כִּסֵּא Cise.

כָּסַס Casas.numerare.supputare.Et scribitur cū simplici samech.Exo.12.Iuxta numerū aiarum que sufficere possiunt ad esum agni.pro quo he.le.Iuxta numerum vel supputationē aiarū vniuscuiusq; iuxta esum suum numerabitis sup agnū.& inde מֶכֶס Méches.i.supputatio.vel numeratio.pro quo btūs hieronymus transtulit partem.s.numeratā vel supputatā.Nu.31.Et separabis partē dño. Et in eo.E quibus in partē dñi supputate sunt oues sexcente. scribitur etiam cū tau ī fine & dicitur. מִכְסַת Michsath.vt Exo. 12.Iuxta numerū aiarū ꝗ sufficere possint. Leuit.27.supputabit sacerdos iuxta annorū numerū vsq; ad iubileum.

כִּסֵּא Cise. Soliū.sedes.thronus.Geñ.41. vno tātū regni solio ꝓcedā te.Exo.11.A primogenito pharaonis qui sedet in solio eius.2.Reg.3.Et eleuetur thronus dauid.1.Paralip.29.Seditq; salomō in solio dñi. Iob.26. Qui tenet vultum solii sui.Esa.66. Celum sedes mea est.Hiere.17.Soliū glorie altitudinis a principio.Et aliqñ scribitur sine aleph & dr̄ כֵּס Ces.vt Exo.17.Quia manus solius dñi.debet legi solii dñi.pro quo he.le.Quia manus sup soliū dñi vel sup thronū dñi.suple est.Et secundū aliquos hebreos ī duobus locis scribitur cū he in fine loco aleph: 3.Reg.10. Qui habebat sex gradus.pro quo he.le.Sex gradus erat throno.Et in eo.Et sūmitas throni rotūda erat.Sed in libris hebraicis reperitur ēt in predictis locis cū aleph in fine.sicut in supradictis.Et in plu. כִּסְאוֹת Chisoth.Ps.121. Quia illic sederūt sedes in iudicio: sedes sup domū dauid. Item כֶּסֶא Cése.i.terminus siue dies constitutus vel insignis. ps.80. In isigni die solēnitatis nostre.Scribitur ēt cū he in fine loco aleph.pro quo btūs hieronymus diē plene lune trāstulit Prouer.7.In die plene lune reuersurus est.& est idem. Nā apud hebreos dies insignis phase & tabernaculorū erat in plenilunio.

כָּסָה Cisa. operire.coopire.celare.abscōdere.tegere. Geñ. 7.Opertiq; sunt oēs montes excelsi.Et in eo.25. At illa tollens cito palliū suū operuit se.Et in eo.38. Operuerat enim vultū ne agnosceretur.Exo.15.Abyssi operuerūt eos.Et in eo.40.Operuit nubes tabernaculū testimonii. Nu.4.Inuoluentq; eo arcam testimonii.i. operient.Et in eo.Cumq; inuoluerint Aaron et filii eius sanctuarium.i. operuerint.Et in eo.9.Operuit illud nubes.ps.31.Et iniustitiā meā nō abscondi.Ps.43.Cooperuit nos vmbra mortis.Ps.71.Operuit mōtes vmbra eius.ps.142. Ad te confugi.pro quo hebrei legunt. A te coopertus sum.vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem. transtulit. A te protectus sum.Prouer.10.Et vniuersa delicta operit charitas.Et in eo.12.Qui aūt dissimulat iniuriā callidus est.Pro quo hebrei legunt.Qui autem celat iniuriam callidus est.Et est sensus sicut in littera nostra.Et ī eo. Homo versutus celat scientiā.Et in eo.26. Qui operit odium fraudulenter.Eccl̃s.6.Et obliuione delebitur nomen eius.Pro quo hebrei legunt.Et in tenebris nomen eius operietur.Esa.23.Et vestiantur vsq; ad vetustatem.i. cooperiantur.Et in eo.58.Cum videris nudū opi eum.Hiere.51 In multitudine fluctuū eius operta est.Ezech.16. Et opuisti illas.Et in eo.18.Et nudū opuit vestimēto.Et in eo.24 Vt possit operiri puluere.Et in eo.30. Et ipsam nubes operiet.Et in eo.31.Et operui eū abysso.Et in eo.32. Et operiam cum extinctus fueris celos.Et in eo.solem nube tegam. Et inde כְּסוּי Cesui.i.operimentum.velamē. Nu.4.& operient rursum velamine hyacithinarū pelliū. Et in eo.Et extendet desuper operimentū hyacithinarū pelliū. scribitur etiam cum tau in fine & dicitur כְּסוּת Cesuth.Geñ.20. Hoc erit tibi in velamen oculorum.Exo.22.Ipsum est enim solum quo operitur.Pro quo he.le.Ipsum est enim operimētum eius solum.Deut.22. Per quattuor angulos pallii tui quo operiris.idest operimenti tui quo operiris. Iob.24. Quibus non est operimentum in frigore. Et in eo.26.Et nullū est operimētū pditioni.Esa.50.Et saccum ponā operimentum eorum.scribitur ēt cum mem in principio & dicitur מִכְסֶה Michse.Exo.26.Facies & operimētum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis.& super hoc rursus aliud operimentum.

כָּסַח Casach.scindere. succidere. dirumpere.Ps.79.succensa igni & suffosa.pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. succensa igni & dirupta.Esa.5.Et facta sunt morticinia eorum quasi stercora.pro quo he.le.Et facta sunt morticina eorum succita vel dirupta.Et in eo.33.spine congregate igni cōburētur. Pro quo he.le.spine succisse vel scisse igne comburentur

כָּסַל Casal.insanire.stultum vel insipientem esse. stulte agere.Hiere.10.Pariter insipientes & fatui probabuntur.Et inde כְּסִיל Cesil.idest stultus.insipiens. ps.48. Simul insipiens & stultus peribunt.Ps.91.Et stultus non intelligit hec.ps.95.Et stulti aliquando sapite.Prouer.18.nō recipit stultus verba prudentie.Et in eo. Os stulti cōtritio eius.Eccl̃s.2.stultus in tenebris ambulat.Et in eo.4. Stultus complicat manus suas.Et inde כֶּסֶל Cesel.i. stultitia.insipientia.vecordia.fiducia.spes.robur.fortitudo. Latus siue ilia.Iob.8.Nō ei placebit vecordia sua. ps.48. Hec via illorum scandalum ipsis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Hec via insipientie eorū.scribitur etiam cū he in fine & dicitur כִּסְלָה Chisla.ps.84.Et in eos qui conuertuntur ad cor. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē trāstulit. Vt nō conuertātur ad stultitiā.scribitur ēt cum tau in fine & dicitur. כְּסִילוּת Cesiluth.Prouer.29. Mulier stulta & clamosa.Item כֶּסֶל Césel.i.fiducia.spes. ps.77. Et ponant in deo spem suam.Ponitur etiam pro robore vel fortitudine.vt Iob.4. Vbi est timor tuus fortitudo & patientia tua.Et in eodem.31.si putaui aurum robur meum.sed ēt in predictis locis hebrei legunt spem vel fiduciam. Item כֶּסֶל Césel.idest latus.Iob.15.Et de lateribus eius aruina dependet.Prouer.3.Dñs enim erit in latere tuo. & in plurali כְּסָלִים Cesalim.idest latera siue ilia. vt Leuit. 3.cum adipe quo teguntur ilia.Et in eo.Cum adipe qui est iuxta ilia. Item כְּסִיל Cesil.i.sydus celeste. pro quo beatus hieronim9 transtulit oriona.vt Iob.9.Qui facit arcturum & oriona. Amos.5.Facientem arcturum & oriona.In alio vero loco pro כְּסִיל Cesil posuit arcturum.Iob.38.Aut gyrum arcturi poteris dissipare.significat.ēt splendorem.Esa.13. Stelle celi & splendor earum.

כָּסַם Casam.tondere.Ezech.44. sed tondentes attondēt

capita ſua. Item כֻּסֶּמֶת Cuſémeth.i.far.genus frumēti.Exo
9.Triticū aūt & far nō ſunt leſa.Declinatur etiā pl'r. כֻּסְּמִים
Cuſemim .pro quo beatus hieronymus tranſtulit viciam.
Ezech.4.Milium & viciam.

כָּסַף Caſaph.cōcupiſcere.deſiderare.Geñ.31. Et deſiderio
erat tibi domus patris tui.pro quo he.le.Quia deſide
rio deſideraſti ad domū patris tui.p̄s.16.Suſceperunt me ſi
cut leō paratus ad predā.ꝓ quo beatus hieronym⁹ in pſal
terio iuxta he.ve.tranſtulit.ſimilitudo eius quaſi leonis de
ſiderantis p̄dā.Ps.83.Cōcupiſcit & deficit anima mea in a
tria dñi.Iob.14.operi manuū tuarū porriges dexteram.
pro quo he.le.opi ſiue ad opus manuū tuarū concupiſces
vel deſiderabis.Et īde נִכְסָף Nichſaph.i.deſiderabilis ſiue a
mabilis.Soph.2.Conuenite congregamini gens nō ama
bilis.i.nō deſiderabilis.& īde כֶּסֶף Ceſeph.i.argētū.pecūia.
Geñ.13.Erat aūt abram diues valde in poſſeſſiōe auri & ar
gēti.Iob.3.Qui replent domos ſuas argēto.p̄s.11.Argētū
igne examinatū.ponitur ēt ꝓ nomine adiectiuo.ſ.pro ar
gēteo.vt Geñ.44.Cyphum meū argēteum.Exo.3. Vaſa
argentea & aurea.Itē ponitur pro pecunia ſeu moneta:vt
Geñ.23.Pecunia digna tradat eā mihi.Exo.22.Si quis cō
mēdauerit alicui pecuniā.Leuit.25. Pecuniā tuā nō dabis
ei ad vſurā.Eccl's.10.pecunie obediūt oīa.Inuenitur ēt ī nu
mero plurali.Geñ.42.Et reponerēt pecunias ſingulorum
in ſacculis.& in lingua chaldaica dicitur כְּסַף Ceſaph. ſiue
כַּסְפָּא Caſpa.i.argentū.Dañ.2.pectus & brachia de argen
to.Et in eo.Et argentum & aurum.

כֶּסֶת Ceſath.puluillus.Ezech.13. Ve qui conſuunt puluil
los ſub omni cubitu manus.Et in eodem.Ecce ego ad
puluillos veſtros.

כְּעַן Cean in lingua chaldaica ſigñat nunc ſiue mō. Dañ.
2.Et nunc oſtende mihi que rogaui te.Item כְּעֶנֶת Ceé
neth: aduerbiū eſt ſalutandi quod in epiſtolis ponebatur a
pud chaldeos ſicut apud latinos dicitur ſalutē aut pacē dice
re.Eſdre.4.Et reliquis regionibus trans flumē in pace.Et
in eo.Serui tui qui ſunt trās flumē ſalutē dicunt.& in eo.7.
Eſdre ſacerdoti & ſcribe legis dei celi doctiſſimo ſalutē. Et
aliqñ ſcribitur ſine nun & dicitur כְּעֶת Ceeth.vt in eo.4.ſa
lutem dicens & pacem.

כָּעַס Caas.iraſci.indignari.irritare.prouocare.ſ.ad iram.
2.Paralipo.16.Iratuſq; eſt Aſſa aduerſus videntem.
Ps.111.Peccator videbit & iraſcetur.Et inde verbum ſecun
de vel tertie cōiugatiōis.qđ ſigñat iratū facere.ſiue irritare
vel prouocare.ſ.ad irā.Deut.31.Vt irritetis eū in opa manu
um veſtrarū.& in eo.32.Et in abominatiōibus ad iracun
diā cōcitauerūt.& in eo.Et irritauerūt in vanitatibus ſuis.
Et in eo.Et in gēte ſtulta irritabo eos.1. Reg.1. Affligebat
quoq; eā emula eius.pro quo he.le.Et ꝓuocabat ſiue irrita
bat eā emula eius.Et in eo.Et ſic ꝓuocabat eā.i.ad iracūdi
am cōcitabat.3.Reg.16.Vt me irritares. Et in eo. prouocā
tes dñm deū iſrael in peccatis eorū.4.Reg.16.Feceruntq;
verba peſſima irritātes dñm.Et in eo.21.Et irritaret eū. &
in eo.23.Ad irritādū dñm.Ezech.32.Et irritabo cor popu
lorū multorū.ponitur ēt pro irridere.vt Nee.4. quia irri
ſerūt edificātes.i.ad irā prouocauerūt. & inde כַּעַס Caas.i.
ira.furor.indignatio.irritatio.meror.Deut.31.ſed propter
irā inimicorū diſtuli.Iob.5.vere ſtultū interficit iracūdia
Et in eo.17.Caligauit ad indignationē oculus meus.p̄s.6.
Turbatus eſt a furore oculus meus.prouer.17. Ira pr̄is fili
us ſtultus.ponitur ēt ꝓ merore vel triſtitia.vt.1.Reg.1. Ex
multitudine doloris & meroris mei locuta ſū vſq; in p̄ſes.
ſcribitur ēt cū ſin & pūcto ceboleth in fine.vt Iob.6. Vtinā
appēderētur pctā mea qb⁹ irā merui.& ī eo.10.& multipli
cas irā tuā aduerſū me.pōitur ēt ꝓ cura.Eccl's.5.& in curis
multis.& ī erūna atq; triſtitia.& ī plu.כְּעָסִים ceaſim.4. Re.
23.propter irritatiōes quibus ꝓuocauerat eū manaſſes.

כַּף Caph.pugillus.palma.ideſt vola manus. vel planta pe
dis.aut phiala.De quo vide in dictione ſequenti.

כָּפַף Caphaph.curuare.incuruare.p̄s.56.īcuruauerūt aīam
meā.p̄s.144.Et erigit oēs eliſos.i.oēs curuos vel in
curuatos.Beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve.trā
ſtulit.& erigit oēs iacētes. ſcribitur ēt cū ſimplici pe. Eſa.
58.Nūquid cōtorquere vt circulū caput ſuū.i. incuruare q̄
ſi circulū caput ſuū.Mich.6.Curuabo genu deo excelſo.ꝓ
quo he.le.Curuabor deo excelſo.pōt ēt ſubintelligi genu:
ſicut eſt in lr̄a nr̄a.Et inde כִּפָּה Cipa.pro quo btūs hierony
mus tranſtulit incuruantē.Eſa.9.Incuruātē & deprauantē.
Hebrei tñ dicūt q̄ ſigñat ramū vel virgultū. eo qđ rami in
curuantur verſus terrā.vnde in p̄dicto loco ipi legūt. ramū
& iuncū.& dicūt q̄ per ramū & iūcū ſignificātur fortes & i
becilles.Iob.15.& manus eius areſcet.pro quo he.le. Et ra
mus eius nō vireſcēs.pōt ēt ſigñare manū ſicut eſt in lr̄a no
ſtra.vt infra dicetur.Et in plu.כַּפּוֹת Capoth.pro quo beat⁹
hieronymus trāſtulit ſpatulas.Leuit.23.ſpatulaſq; palma
rū & ramos ligni.& inde כַּף Caph.i.pugillus. palma. inte
rior pars manus ſeu pedis.eo qđ eſt recurua a parte interio
ri:aut phiala.Exo.9.Extēdā palmas meas ad dñm.Leuit.
9.Addēs in ſacrificiū libamēta que pariter offeruntur. pro
quo he.le.Et obtulit munus ſeu oblationem & impleuit pu
gillū ex ea.Iudi.8. Forſitan palme manuū zebee & ſalma
na in manu tua ſunt.3.Reg.7.quātum pugillus cape poteſt
farine.2.Paralipo.6.Palmis in celum leuatis. Prouerb.31.
Palmas ſuas extendit ad pauperem.Eccleſiaſtes. 4. Meli
or eſt pugillus cum requie quam plena vtraq; manu. Poni
tur etiam pro manu.vt Exo.33.Et protegam dextera mea
donec tranſeam.Pro quo hebrei legunt. Et protegam ſu
per te manu mea ſeu palma mea donec tranſeam. Et in eo
dem.Tollamq; manum meam.Leuit.8. Tradenſq; omnia
Aaron & filiis eius.pro quo hebrei legunt. Et poſuit om
nia ſuper manus Aaron & ſuper manus filiorum eius. Et
in eodem.Rurſumq; ſuſcepta de manibus eorum.3.Reg.8
Et manus expanderat ad celum. Iob.16.Abſq; iniquitate
manus mee.Et in eo.29.Et digitum ſupponebant ori ſuo.
Pro quo hebrei legunt.Et manum ſeu palmam ſuppone
bant ori ſuo.Prouerb.10.Egeſtatem operata eſt manus re
miſſa.Eſa.28.Statim vt manu tenuerit deuorabit illud. &
in eodem.69.ecce in manibus meis deſcripſi te.& in plura
li כַּפַּיִם Capaim.ſiue כַּפּוֹת Capoth.vt in aliquibus locis p̄di
ctis & ēt in ſequentibus.ponitur etiā pro planta pedis ſeu
pro veſtigio.Deut.28.A planta pedis vſq; ad verticem tu
um.& in eodem.Non valebat nec pedis veſtigium figere.
Eſa.1.A planta pedis vſq; ad verticem.Et in eo.60. Et ado
rabunt veſtigia pedū tuorū.3.Reg.18.Ecce nubecula par
ua quaſi veſtigiū hominis.Et ab eius ſimilitudine ponitur
ēt ꝓ nube ſecūdū he. Iob.36.In manibus abſcōdit lucē.pro
quo he.le.nubib⁹ abſcōdit lucē.Threñ.3.leuem⁹ corda nr̄a
cum manibus.pro quo he.le.leuemus corda noſtra ad nu
bes.ideſt ſurſum.Significat etiam os concauum in quo fe
mur voluitur.Pro quo tranſlatio noſtra neruum tranſtu
lit.Geñ.32.Tetigit neruum femoris eius.Et in eodem. Eo
qđ tetigerit neruū femoris eius.Itē ſigñat phialā ſiue vas
cōcauū.pro q̄ btūs hiero.trāſtulit mortariolū.Nu.7. mor
tariolū aureū appēdēs decē ſiclos.& in plu.כַּפּוֹת.capoth. E
xo.25.parabis & acetabula ac phialas. Nu. 7. Mortariola
aurea duodecim.2.paralip.24.Phiale quoq; & cetera va
ſa.ponitur etiam כַּפּוֹת Capoth pro peſulo oſtii.vt Canti.5.

Peſulum oſtii mei aperui dilecto meo.

כָּפָה Capha .cōprimere.extinguere.Prouer.21. Mun⁹ ab
ſconditum extinguit iram.

כָּפַל Caphal.duplicare.Exo.26.vt ſextū ſaxū in fronte te
cti duplices.Ezech.21.Et duplicetur gladius ac tripli
cetur.Et īde כָּפוּל Caphul.i.duplicatum ſiue duplex. Exo.
28.Quadrangulum erit & duplex.Et inde כֶּפֶל Céphel.i.
duplicatio.Iob.41.Et in mediū oris eius quis intrabit. ꝓ
quo he.le.In duplicatiōe freni ei⁹ quis ītrabit.& īde מַכְפֵּלָה
Machpela.i.duplex ſiue duplicata.Geñ.23.Vt det mihi ſpe
luncam duplicē.Et in eo.Sepeliuit Abraā vxorē ſuā ī ſpe
lunca duplici.& inde כִּפְלַיִם Ciphláim.i.duplicia.Eſa.40
Suſcepit de manu dñi duplicia pro oībus pecatis ſuis.

כָּפַן Caphā.colligere.recolligere.Ezech.17. Et ecce vinea
iſta quaſi mittēs radices ad eā.pro q̄ he.le. Et ecce vitis
iſta collegit radices ſuas ad eā ſiue ſuper eā.i.recollegit ab
aliis locis & miſit eas ad eam. Item כָּפָן Chapham .i.fames
Sterilitas.Iob.5.In vaſtitate & fame ridebis.

כָּפִיס Caphis.lignū qđ eſt inter iūcturas edificiorū.Abach.
2.Et lignū quod inter iūcturas edificiorū ē rn̄debit.

כָּפַר Caphar.placare.Expiare.propiciare.orare.rogare de
precari.auferre.delere.linire.bituminare.Geñ.32.Di
xit enim placabo illū muneribus.Exo.29.Per ſingulos di
es ad expiādū.Et in eo.Et ſit placabile ſacrificiū .pro quo
he.le.Quibus expiabitur ſiue placabitur.& in eo.Septem
diebus expiabis altare.& Leuit.14.Vt placet ꝓ eo dñm.&
in eo.23.Et propicietur vobis dn̄s deus veſter.Et in eo.30
Et placabit ſuper eo in generationibus veſtris.& in eo.Et
ꝓpicietur aīabus eorum.Nu.35. Nec aliter expiari poteſt.
Deut.21.Propicius eſto populo tuo iſrael.1.Reg.3.Idcirco
iuraui domui heli q̄ non expietur iniquitas domus eius.
Prouer.16.Vir ſapiens placabit eam.Eſa.47.Quā nō po
teris expiare.Itē ſigñat orare aut rogare vel deprecari. vt
Exo.30.Et deprecabitur Aaron ſup cornua eius.Et in eo.
32.Si quomodo quiuero eū deprecari pro peccato veſtro.
Leuit.4.Rogabitq; pro eo & dimittetur ei. & in eo. 5.qui
rogabit pro eo offerens arietem. Et in eo. qui orabit ꝓ eo
quia neſciēs fecerit.Et in eo.12.Orabitq; pro ea ſacerdos.
Item ſigñat auferre vel delere.Deut.21.Et auferetur ab eis
reat⁹ ſanguinis.Eſa.28.Et delebitur fedus veſtrū cū mor
te.i.auferetur. Itē ſigñat linire vel bituminare.Geñ.6. &
bitumine linies intrinſecus & extrinſecus. Vbi pōitur ver
bum & nomen ab eo deriuatū.Et inde כַּפֹּרֶת Capóreth .i.
ꝓpiciatoriū vel cooptoriū.Exo.25.facies & ꝓpiciatorium
de auro puriſſimo.& īde כֹּפֶר Cópher.i.illud qđ datur in ꝓ
piciationē vel p̄ciū.Exo.21.Quod ſi preciū fuerit ei impo
ſitū.Et in eo.30.Dabūt ſinguli preciū pro aīabus ſuis.Nu.
35.Non accipietis p̄ciū ab eo qui reus eſt ſanguinis.Iob.33
Inueni in quo ei propicier. Eſa.43.Dedi ꝓpiciationē tuā
Et inde כִּפֻּרִים Chipurim.i. propiciatiōes vel expiatiōes.
Exo.30.Suſceptamq; pecuniā que collata eſt a filiis iſrael.
Pro quo he.le. Et ſuſcipies pecuniā ꝓpiciationū a filiis iſ
rael.Leuit.23.Decimo die mēſis huius ſeptimi dies expia
tionū erit.Et in eo.Quia dies propiciatiōis eſt:quod in he
breo legitur in nu.plu.ſ.propiciationū. Item כָּפָר Cephar.
i.villa.1.Reg.6.Ab vrbe murata vſq; ad villā. Et in plurali
כְּפָרִים Chepharim.Canti.7.Cōmoremur ī villis. Item כֹּפֶר
Chephor.i.ſpecies aromatica.Beatus hieronymus tranſtu
lit cyprum:quaſi ab hebreo deriuatum.Canti.1. Botrus cy
pri dilectus meus mihi.& in plu.כְּפָרִים Chepharim.vt ī eo
dem.4.Cypri cum nardo.Et aliqui hebrei dicunt q̄ ſigni
ficat camphoram. Item כְּפוֹר Chephor.i.pruina.Exo.16. In
ſimilitudinem pruine ſuper terram.p̄s.146. Nebulam ſi
cut cinerem ſpargit.pro quo beatus hieronymus in pſalte
rio iuxta he.ve.tranſtulit.Pruinā ſicut cinerē ſpargit. Itē
כְּפוֹר Chephor ideſt peluis ſiue crater.Eſdre.8.Et crateras au
reas viginti.Item כְּפִיר Chephir.i.catulus leonis.Ps.16. Et
ſicut catulus leonis habitans in abditis.Eſa.31.Quomodo
ſi rugiat leo & catulus leonis. Amos.3.Nunquid dabit ca
tulus leōis vocem ſuam. Et in plu. כְּפִירִים Chephirim.Ps.
103.Catuli leonum rugientes vt rapiant. ponitur etiam ꝓ
leone. p̄s.33. Diuites eguerunt & eſurierunt.pro quo bea
tus hieronymus in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit.Leones
indiguerunt & eſurierūt.Ps.34.A leonibus vnicā meam.
Ps.90.Et cōculcabis leonē & draconē.Prouer.28.Et iuſtus
quaſi leo cōfidēs.Ezech.19. Et eduxit vnum de leunculis
ſuis:leo factus eſt.Et in eo.32.Leoni gentiū aſſimilatus es.
Et in eo.38.Negociatores tharſis & oēs leones eius. quod
hebrei exponunt: omnes fortes vel principes eius.dicti a
ſimilitudine leōis.Ponitur ēt כְּפִירִים Chephirim pro vitu
lis.Nee.6. Veni & percutiamus fedus pariter in vitulis. nā
antiquitus quando inibant fedus vel pactū diuidebant vi
tulum aut vitulos ſeu aliud quodcunq; animal & tranſibāt
inter diuiſiones eius.vt infra dicetur in dictione כָּרַת Ca
rath.Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco כְּפִירִים Che
phirim eſt nomen proprium loci.

כָּפַשׁ Chapas.cibare.Threñ.3.Cibauit me ciere. Et ſolū in
uenitur in p̄dicto loco.Hebrei tñ dicūt q̄ ſigñat inuo
luere.vnde in p̄dicto loco ipi legunt. Inuoluit me cinere.

כְּפַת Capheth.in lingua chaldaica ſignificat ligare.vel vin
cire.Dañ.3.vt ligatis pedibus ſidrach miſach & abde
nago.Et in eo. Et ſtatim viri iſti vincti cū brachis ſuis. &
in eodem.Ceciderunt in medio ignis ardentis colligati.

כַּפְתֹּר Caphthor.Pomum. ſpherula.cardo ſcilicet ianue.
aut limen.Exo.25.Et ſpherulas ac lilia ex ipſo ꝓ
cedentia.Et in eodem.Spheruleq; ſimul & lilia. Et in eo
dem.Et ſpherule igitur & calami ex ipſo erunt. Accipitur
etiam pro cardine; eo quod eſt rotundus.Amos.9. Percu
te cardinem.Item ponitur pro limine.Soph.2.In limini
bus eius morabuntur.

כַּר Car.agnus.aries.miles.ſtramentum. Eſa.16. Emitte
agnum domine dominatorem terre.Et in eodem.30.
paſcetur in poſſeſſione tua in die illo agnus ſpacioſe. Et in
plurali. כָּרִים Carim.Deut.32.Cum adipe agnorum. Ps.
36.Inimici vero domini mox vt honorificati fuerint & e
xaltati deficient.Pro quo hebrei legunt.Et inimici domi
ni quaſi gloria arietum deficient.ideſt quaſi adeps vel pin
guedo arietum deficient: ſicut ipſi exponunt.p̄s.64. In
duti ſunt arietes ouium.Hiere.5.Deducā eos quaſi agnos
ad victimam. Ponitur etiam pro arietibus ferreis quibus
deſtruebantur muri ciuitatis. Ezech. 4. Et dabis contra
eam caſtra & pones arietes in gyro.Et in eodem. 21. Vt po
nat arietes contra portas.Ponitur etiam pro militibus vel
pro legione militum.vt.4.Regum.11.Et aſſumens centu
riones & milites.vbi pro militibus ponitur כָּרִי cari. cum
iod in fine.& infra in eodem. Tulitq; centuriones & cere
ti & pheleti legiones.Pro quo hebrei legunt. Tulitq; cen
turiones & milites & curſores. Item כַּר Car.ideſt ſtra
mentū. Geñ.31. Abſcondit idola ſubter ſtramenta cameli.

כִּכָּר chicar.torta.maſſa.talētū.planicies.Exo.29. tortāq;
panis vni⁹.1.Reg.2.& offerat nūmū argēteū & tortā
pāis.Hiere.37.& vt daretur ei torta cottidie pāis.ſigñat ēt
talētū.vt Exo.25.habebit talētam auri puriſſimi.4. Reg.
5.Melius eſt vt accipias duo talenta.2.Paralip.36.Et con
dēnabit terrā cētū talētis argēti & talēti auri. Zach.5. Et
ecce talētū plūbi portabatur.ſigñat ēt regionem campeſ

trem vel planiciem. Gen̄.13. Vidit omnem regionem iordanis.i.omnem planiciem iordanis. Et in eo. Elegitq́ sibi loth regionem circa iordanem. Et in eo.19. Nec stes in omni circa regione.3.Reg.7. In campestri regione iordanis fudit ea rex.

כרר Carar. stramentū. seu reclinatoriū iumentorū. & scribitur cum simplici res. De quo vide supra in dictione כר Car.

כרב Cherub. Exo.25. Cherub vnus sit in latere vno & alter in altero. ps.17. Et ascendit super Cherubim & volauit. Quod in hebreo legitur singulariter. s. Et ascendit super cherub. Ezech.10. Rota vna iuxta cherub vnum. Et in eodē. Facies vna facies cherub. & in plu. כרבים Cherubim Gen̄.3. Collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim. Exo.25. Duos cherubim aureos & ꝑductiles facies. & i eo. Et erūt cherubim expandentes alas. & in eodem.26. opere plumario & pulchra varietate cōtextū. pro quo hebrei legunt. opere plumario siue polymitario facies cum cherubim. i. figuris cherubim. Et i eo.36. Coccoq́ bis tincto opere vario. Pro quo hebrei legunt. Coccoq́ bis tincto cherubim.2.Reg.6. Super quam inuocatum est nomen domini exercituum sedentis in cherubim.3.Reg.6. Et fecit in oraculo duos cherubim de lignis oliuarum. & in eo.7. Leões & boues & cherubim.2.Paralipo.3. Et celauit cherubim in parietibus. Ezech.10. & intellexi quia cherubim essent. Et sedm aliquos hebreos est genus ad oēm formam vel figuram. & dicunt q cherubim qui erant in propiciatorio erant in figura humana: & qui ponūtur in Ezechiele erant in figura quattuor aīalium que in eodem continentur. Ponitur etiam pro principe vel magno. Ezech.28. Tu cherub extensus & protegens.

כרבל Carbal. Inuoluere. induere. vt.1.Paralipo.15. Porro dauid erat indutꝰ stola byssina. Item כרבל Carbal in lingua chaldaica significat calciamentum. Dan̄.3. Vincti cum brachis suis & thiaris & calciamētis & vestibus missi sūt in fornacē ignis. he. vero dicūt q significat quoddam genus vestimenti.

כרה Cara. fodere. perfodere. scindere. incidere. emere. parare. seu preparare. Gen̄.50. In sepulchro meo quod fodi mihi. Exo.21. Si quis aperuerit cisternam & foderit. ps.7. Lacum aperuit & effodit eum. ps.39. Aures autem perfecisti mihi. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Aures fodisti mihi. Ps.93. Donec fodiatur peccatori fouea. Prouerb.16. Vir insipiens fodit malum. Et in eodem.26. Qui fodit foueam incidet in eam. Signat ēt cōcidere. Iob.4. Concident eū amici. & inde כרת Ceroth. idest loca que exciduntur vel circunfodiuntur pro ouibus vel pro pastoribus ad quiescendū. Soph.2. & erit funiculus maris requies pastorum. & inde מכרה Michre. idest fossio. excisio. vt supra in eo. & aceruū salis. pro quo hebrei legunt. & excisio vel fosio salis. idest aceruus vnde sal exciditur vel effoditur. significat etiā predicta dictio parare. siue preparare,4.Reg.6. Apposita est eis ciborum magna preparatio. pro quo hebrei legunt. & preparare fecit eis apparatū magnū. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ponitur etiam pro subuertere. Iob.6. Et subuertere nitimini amicum vestrum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. & preparatis contra amicū vestrum. idest paratis vosmetipsos contra amicum vestrū. Significat etiam emere siue conducere. Deut.2. Aquā emptam haurietis & bibetis. pro quo hebrei legunt. Et etiam aquas emetis ab eis & bibetis. Osee.3. Et fodi eā mihi quindecim argēteis. pro quo he. le. & emi siue cōduxi eā mihi quindecim argenteis. potest etiā legi sicut est in littera nostra. Vnde beatus hieronymus in suis explanationibus sic ait. fodit itaq́ eam sibi. idest adulteram siue conduxit quindecim argenteis. quando dicit fodi ostendit vineam que a domino plantata est: & in multis locis scripturarū ponitur significans populum iudeorum. Sin autem legerimus conduxi. adultere precium non vt cum propheta dormiat sed vt contenta mercede sua adulterare desistat. Hec hieronymus. vnde illud quod habetur. Gen̄.50. In sepulchro meo quod fodi mihi. Potest etiam legi. In sepulchro meo quod emi mihi. & inde מכר Mecher. i. emptio siue precium emptionis. Nu.20. Dabimus quod iustum est. pro quo hebrei legunt. Dabo precium earum. Prouer.31. procul & de vltimis finibus precium eius.

כרז Caraz in lingua chaldaica significat preconizare siue predicare. Dan̄.5. Et predicatum est de eo q haberet potestatem tertius in regno. & inde כרוזא Caroza. i. preco. vt in eodem.3. & preco clamabat valenter.

כרך Carach. inuoluere. induere. & ide תכריך Thacrich. per additionem tau in principio. idest pallium quo inuoluitur. Ester.8. & amictus serico pallio atq́ purpureo.

כרכב Carcob. arula. Exo.27. Quos pones subter arulā altaris Et in eodem.38. Et subter eam in altaris medio arulam. & dicunt hebrei q significat circuitum siue ambitum.

כרכם Carcom. crocus. Canti.4. Nardus & crocus. & solū inuenitur in predicto loco.

כרכר Charcar saltare.2.Reg.6. Dauid saltabat totis viribꝰ ante dn̄m. inde כרכרות Chircaroth. pro quo beatus Hieronymus transtulit carrucas. Esa.66. & in mulis & in carrucis.

כרם Cherem. vinea. Gen̄.9. Et plātauit vineam. Exo.22. Si leserit quispiam agrum vel vineam. Iob.24. Et vineam eius quem vi oppresserunt vindemiant. Canti.1. Vineam meam non custodiui. Et in eo.2. Nam vinea nostra floruit. Esa.1. Vt vmbraculum in vinea. Et in eo.5. Vos enim depasti estis vineam meam. & in plurali כרמים Cheramim. Nu.22. Quibus vinee cingebantur.1.Reg.8. Et vineas & oliueta optima tollet. Canti.1. Posuerunt me custodem in vineis. Ponitur etiam singulare pro plurali. Iudi.15. Vt vineas quoq́ & oliueta flamma cōsumeret. & inde כורמים Coremim. i. vinitores. Et solū inuenitur in numero plurali.4.Reg.25. Et de pauperibus terre reliquit vinitores & agricolas. Esa.4. Agricole & vinitores vestri erunt.

כרמל Carmel. frumentum nouum. seu spice adhuc virescētes.4.Reg.4. Et frumētum nouum in pera sua. In alio vero loco btūs hieronymus transtulit pultes ex segete. Leuit.24. Et pultes nō comedetis ex segete. est etiā כרמל Carmel nomē montis in quo erant vinee & segetes & alie arbores fructuose.1.Reg.25. Et possessio eius in carmelo.3.Reg.18. Et congregauit prophetas in monte carmeli. Esa.10. & gloria saltus eius & carmeli eius. Et in eo.16. Et auferetur letitia & exultatio de carmelo. Et in eodem.29. Conuertetur libanus in carmel & carmel in saltum reputabitur. Et in eodem.35. Decor carmeli & saron. Hiere.46. Et sicut carmelus in mare veniet. Item כרמיל Carmil significat colorem coccineum.2.Paralip.2. Purpura coccino & hyacintho. Et i eo.3. Fecit quoq́ velū ex hyacitho purpura cocco & bysso. Et secundum hunc significatum exponunt hebrei illud Canti.7. Caput tuū vt carmelū. i. vt coccinū. Nā sequitur i eodem. Et come capitis tui sicut purpura regis.

כרסא Cursa. in lingua chaldaica significat soliū siue thro

num. Dan̄.5. Depositus est de solio regni sui. & in eodē.7. Thronus eius flāme ignis. & in plurali כרסון Carsauan. vt in eodem. Donec throni positi sunt.

כרסם Carsam. exterminare. Ps.79. Exterminauit eā aper de silua. & solum inuenitur in predicto loco.

כרע Caraa. accubare. incuruari. curuare genua. genuflectere. Gen̄.49. Accubuisti vt leo & quasi leena. Nu.24. Accubās dormiuit vt leo. Iudi.7. Qui aūt curuatis genibus biberint. & in eodem. Reliqua multitudo flexo poplite biberat. pro quo he. le. Et reliquus populus curuauerunt genua ad bibendū. Iudi.11. Decepisti me. Pro quo he. le. Incuruans incuruasti me. i. humilians humiliasti me.2.Reg.22. Incuruasti resistentes mihi subtus me.3.Reg.8. Vtrūq́ enim genu in terrā fixerat. i. incuruauerat. & in eo.19. Quorum genua non sunt incuruata ante baal.4.Reg.1. Curuauit genua cōtra heliam. Iob.4. Et genua trementia cōfortasti. Pro quo he. le. Genua incuruātia siue curuata cōfortasti. & in eo.31. Et super eam incuruentur alii. Ps.17. Et supplantasti insurgentes in me subtus me. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Incuruasti resistentes mihi sub me. Ps.77. Et electos israel impediuit. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et electos israel incuruauit. Esa.10. Ne incuruemini sub vinculo. & in eodē.45. Quia mihi curuabitur omne genu. & in eodem.65. Et oēs vos in cede corruetis. i. incuruabimini. & ide כרעים Ceraaim. i. genua vl' crura. Leuit.1. Intestinis & pedibꝰ lotis aqua. & in eo. Intestina vero & pedes lauabit aqua. pro quo he. le. Intestina & genua siue crura. & in eodem.11. Sed habet longiora retro crura. Amos.2 Duo crura aut extremum auricule.

כרפס Carpas. color carbasinus. Ester.1. Tentoria aerei coloris & carbasini. & solum inuenitur in predicto loco.

כרש Ceres. venter. Hiere.51. Repleuit ventrem suum teneritudine mea. & solum inuenitur in predicto loco.

כרת Carath. scindere. abscindere. eradicare. disꝑdere. perire. occidere. pacisci. siue inire pactū. ꝑcutere siue ferire fedus. Leuit.20. Succidāq́ eū de medio populi sui. Et in eodē. Succidāq́ ipm̄ & omnes qui consenserint ei. Nu.13. Absciderunt palmitē cū vua sua. Deut.19. Et in succissione lignorū securis effugerit manū. & in eo.20. Succide & extrue machinas. & in eodē.23. Amputatis testiculis & abscisso veretro. Iudi.6. Et nemꝰquod circa arā est succide. Et in eo. Super strue lignorū que de nemore succideris. & in eodē. Lucūq́ succisum. & in eo. Et succidit nemus.1.Reg.20. Nō auferes misericordiam tuam. pro quo hebrei legūt. Nō abscindes misericordiā tuā. & in eo. Qn̄ eradicauerit dn̄s inimicos dauid. i. qn̄ succiderit.4.Reg.19. Et succidi sublimes cedros eius.2.Paralip.2. Operariis qui cesuri sunt ligna. Esa.14. Non ascēdat qui succidat nos. Hiere.46. Succiderunt saltum eiꝰ. Ezech.16. Non est precissus vmbilicus tuus. Itē significat disperdere siue delere vel perire. aut interire. Gen̄.17. Delebitur anima illa de populo suo. Sed etiā in predicto loco hebrei legunt. Abscidetur siue succidetur aīa illa. Exo.8. Vt abigantur rane a te & a domo tua. i. vt intereant vel succidantur. & in eo.12. Quicūq́ comederit fermentatū peribit aīa illa de israel. & in eo.31. Peribit anima illius de populo suo. Leuit.17. Et sic peribit de medio populi sui. & in eo. Interibit de populo suo. & in eodē. Et disperdam eum de populo suo. Nu.15. Peribit de populo suo. Et in eodem. Idcirco delebitur & portabit iniquitatem suam. Deut.19. Cū disperderit dominus deus tuus gentes.3.Reg.14. Et percutiam de ieroboam mingentem ad parietem. i. disꝑdā vel interficiam. & in eo.18. Et non penitus iumenta pereant. Ps.36. Reliquie impiorum peribūt. Hiere.51. Dn̄e tu locutus es contra locum istum vt disperderes eū. Ioel.1. Periit sacrificium & libamen de domo dn̄i. & in eodē. Alimenta perierunt. Amos.1. Et disperdā homines a facie terre. & in eo. Et disperdā habitatores de campo idoli. Soph.3 Disperdidi gentes. Ponitur etiā pro interficere vel occidere. Leuit.20. Et interficiā ipsum de medio populi sui. & in eodem. Occidentur in cōspectu populi sui. & in eodem. Interficientur ambo de medio populi sui.4.Reg.9. Et percutiā de domo Achab mingentē ad parietem. i. interficiā vel occidā. Ezech.25. Et interficiā itersectores. Dan̄.9. Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur xp̄us. & inde כריתות Cerithuth. i. abscisio vel separatio. & accipitur pro libello repudii quo vir ab vxore separabatur. Deut.24. Scribet libellum repudii. Esa.50. Quis est hic libellꝰ repudii matris vestre. Hiere.3. Et dedissem ei libellū repudii. & ide כרתים Cerethim. pro quo beatus Hieronymus transtulit interfectores siue perditos. Ezech.25. Et interficiam interfectores Amos.2. Gens perditorum. & inde כרתי Cerethi nomen legionis militum: eo quod occidebant & trucidabant homines in bello.2.Reg.8. Banaias aūt filius Ioiade super cerethi & phelethi. & in eodem.15. Et legiones cerethi & phelethi. Significat etiam supradicta dictio כרת Carath pangere vel inire aut percutere fedus vel pactum: eo quod antiquitꝰ qn̄ inibant fedus vel pactum occidebant vitulum siue aliud quodcunq́ animal: & diuidebant illud & transibant inter diuisiones eius: vt habetur Hiere.34. vbi dicitur. Et nō obseruauerunt verba federis quibus assensi sunt in conspectu meo: vitulum quem conciderunt in duas partes: & transierunt inter diuisiones eius. Gen̄.15. In illo die pepigit dominus fedus cum Abraam. & in eodem.22. Percusseruntq́ ambo fedus. & in eodem. Et inierunt fedus in puteo iuramenti. Exo.23. Non inibis cum eis fedus. & in eodem.34. Ecce ego inibo pactū videntibus cunctis. Deut.5. Deꝰ noster pepigit nobiscum fedus.1.Reg.11. Habeto nos federatos. Pro quo hebrei legunt. Percute nobiscum fedus seu ini nobiscum pactum. & in eodem. In hoc feriam vobiscū fedus. & in eodem.20. Pepigit ergo ionathas fedus cum domo dauid. Et in hebreo in predicto loco non habetur fedus: sed subintelligitur. & in eodem.22. Maxime cum filius meus iniuerit fedus cum filio isai. Pro quo hebrei legunt. Cum percusserit vel inierit filius meus cum filio isai. s. fedꝰ vel pactum. Esdre.10. Percutiamus fedus cum deo nostro. Esa.55. Feriam vobiscum pactum sempiternum. Osee.10. Et ferietis fedus cum mendacio. & in lingua chaldaica ponitur pro horrere. Dan̄.7. Horruit spiritus meus.

כשב Chesch. agnus. Leuit.3. Si agnum obtulerit corā domino. & in eodem.22. Bos ouis & capra cum genita fuerit. Pro quo hebrei legunt. Bos vel agnus & capra. & in plurali כשבים Cesabim. vt Gen̄.30. Diuisitq́ gregē iacob. Pro quo he. le. Diuisitq́ agnos iacob. Leuit.1. Quod si de pecoribus oblatio fuerit & de ouibus. Pro quo he. le. Quod si de ouibus oblatio eius fuerit de agnis. & in genere feminino כשבה Chisba. idest agna. Leuit.5. Offerat de gregibꝰ agnam siue capram.

כשה Casa. dilatare. Deut.32. Incrassatus impinguatus dilatatus. Hebrei vero dicunt q significat cooperire: sicut כסה cū littera samech. Vnde in predicto loco ipsi legūt. Incrassatus es: impinguatus es: cooperuisti. s. cor tuum pinguedine: ne possis intelligere.

כשל Casal. ruere. corruere. impigere. offendere. scandalizare. Labi. debilitari. infirmari. Prouer.4. Nesciūt vbi corruat. & in eodem. Et currens non habebis offendiculū.

Et in eodem.24.Et in ruina eius ne exultet cor tuũ.i.cum ruerit ne exultet cor tuũ.Esa.3.Ruit enĩ ierusalem & iudas concidit.& in eodem.8.Et offendent ex eis plurimi.& in eodẽ:31.Et corruet auxiliator.& in eodẽ.59.Impegimus meridie quasi in tenebris.Et in eodem.Quia corruit in platea veritas.Hiere.18.Impingentes in viis suis & in semitis seculi.& in eodem.20.Qui persequuntur me cadent.& in eodem.31.In via recta & non impingent in ea.& in eodem.46.Quia fortis impegit in fortem:& in eodem.Multiplicauit ruẽtes.Ezech.33.Et impietas impii non nocebit ei.Pro quo he.le.Non impinget siue non offendet in eam.Osee.4.Et corrues hodie & corruet etiam propheta tecum.& in eodem.5.Et israel & Ephraim ruent in iniquitate sua:ruet etiam iudas cũ eis.& in eodem.14.Quoniã corruisti in iniquitate tua.Naũ.3.Et corruẽt in corporib⁹suis.Zach.12.Et erit qui offenderit in die illa sicut dauid.Malach.2.Et scandalizastis plurimos in lege.Item significat infirmari:vel ruere aut cadere in infirmitate.vt.1.Reg.2.Et infirmi accincti sunt robore.Nee.4.Debilitata est fortitudo portantiũ.Ps.30.Infirmata est in paupertate virtus mea.Ps.104.Et non erat in tribubus eorum infirmus.Ps.106.Infirmati sunt nec fuit qui adiuuaret.Esa.40.Et iuuenes in infirmitate cadent.Threñ.1.Infirmata est virt⁹ mea Ponitur etiam pro vacillare.Iob.4.Vacillantem confirmauerunt sermões tui.Inde מִכְשׁוֹל Michsol.i.offendiculum.ruina.scãdalum.Leuit.19.Nec corã ceco pones offẽdiculũ.1.Reg.25.Et in scrupulum cordis.idest in offendiculũ cordis.Esa.8.Et in petra scãdali.& in eodem.37.Auferte offẽdiculum de via populi mei.Ezech.3.Ponam offendiculum coram eo.Scribitur etiam cum he in fine in genere feminino & dr̃ מַכְשֵׁלָה Machsela.Esa.3.Et ruina autem hec sub manu tua.& in pl'ali מכשולים Michsolĩ siue מַכְשֵׁלוֹת Machseloth.Ezech.21.Et multiplicat ruinas.Soph.1.Et ruine impiorum erunt.& inde כִּשָּׁלוֹן Chisalon.i.ruina.vt Prouer.16.Et ante ruinam exaltabitur spiritus.Item כַּשִּׁיל Chasil.idest securis.Ps.73.In securi & ascia deiecerunt eam.

כשף Casaph.incantare.maleficiis vti.maleficũ esse.2.Paralip.33.Maleficis artibus inseruiebat.& inde nomẽ כֶּשֶׁף Ciseph.i.venefic⁹seu maleficus.Hiere.27.Nolite audire prophetas vestros & diuinos & somniatores & augures & maleficos.Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְכַשֵּׁף Mechaseph.i.maleficus.Deut.18.Ne sit maleficus.& ĩ plurali מְכַשְּׁפִים Mechasephim.Dañ.2.Vt cõuocarẽtur harioli & magi & malefici.& in gñe feminino מְכַשֵּׁפָה Mechasepha.Exo.22.Maleficos nõ patiaris viuere.Quod in hebreo ponitur in genere feminino & in numero singulari.s.maleficam.Et dicunt hebrei q̃ ideo ponitur in predicto loco in genere feminino quia illud genus maleficii crebrius reperitur in femina q̃3 in viro.& inde כְּשָׁפִים Chesapim.i.maleficia seu veneficia.vt.4.Reg.9.Adhuc fornicationes iezabel matris tue & veneficia eius multa adhuc vigent.Naũ.3.Propter multitudinẽ fornicationũ meretricis & speciose & grate & habẽtis maleficia.& in eo.Que vẽdidit gẽtes in fornicatiõib⁹ suis:& familias in maleficiis suis.

כשר Caser.rectum.conueniens.cõgruum esse.Ester.8.Et deprecatio mea non ei videtur eẽ cõtraria.Pro q̃ he.le.Et cõueniẽs seu cõgruẽs res erit corã rege:aut si rectũ erit corã rege.Sed btũs Hieronym⁹trãstulit sensum.Eccl's.11.Nescis quid magis oriatur.i.nescis quid magis conueniat vel congruens sit.& inde כִּשְׁרוֹן Chisron.i.rectitudo.seu cõuenientia.Beatus hieronymus transtulit solicitudinem seu industriam.Eccl's.2.Nam cum alius laboret sapientia & doctrina & solicitudine.& in eodem.4.Rursum contemplat⁹ sum omnes labores hominum & industriam.& in eodẽ.5.Et quid ꝓdest possessori.vbi pro eo quod in littera nostra est prodest:in hebreo est predicta dictio.i.que conuenientia vel congruentia est possessori.Scribitur ẽt cum he in principio & dicitur הַכְשֵׁר Hechser.Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit industriam.Eccl's.10.Post industriam sequetur sapientia.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt.Et abundans congruẽtia est sapiẽtie.& inde כּוֹשָׁרוֹת Cosaroth.Pro quo translatio nostra traduxit fortitudinẽ.Ps.67.Qui eduxit vinctos in fortitudine.Pro quo aliqui hebrei legunt.In rectitudinibus seu in cõgruentiis.Alii vero dicunt q̃ in predicto loco significat cathenas seu compedes.& inde כִּישׁוֹר Chisor.Pro quo beatus Hieronymus transtulit fortia.Prouer.31.Manum suam misit ad fortia.

כתת Cathath.cõtũdere.cõterere.cõfringere.cõcidere.Leuit.22.Cõtritis vel tunsis vel sectis.4.Re.18.Et cõfregit serpentem eneũ.Esa.2.Et conflabũt gladios suos in vomeres.i.concident gladios suos.& in eodem.30.Sicut conteritur lagena contritione perualida.Zach.11.Et concident terram.& aliquando scribitur cum simplici tau.vt.Nu.14.Concidens eos vsq3 horma.Deut.9.Et in frustra cõminuẽs idest conterens vel confringens.Ps.88.Et cõcidam a facie ipsius inimicos eius.Esa.24.Et calamitas opprimet portas.i.conteret vel confringet.Hiere.46.Et fortes eorũ cessos.pro quo hebrei legunt.Et fortes eorum cõcidentur seu conterentur.Ioel.3.Concidite aratra vr̃a in gladios.Mich.1.Et omnia sculptilia eius concidentur.& inde מְכִתָּה Michthath.i.contritio seu cõfractio.Pro quo beatus Hieronym⁹ transtulit fragmenta.Esa.30.Et non inuenietur de fragmẽtis ei⁹ testa.& inde כָּתִית Cathith.i.cõtussũ.Exo.27.Vt afferant tibi oleum de arboribus oliuarum purissimum piloq3 contussum.Ponitur etiam pro lucido vel purissimo.vt Leuit.24.Vt offerant tibi oleum de oliuis purissimum ac lucidum.Nu.28.Que conspersa sit oleo purissimo.Inde מַכּוֹת Macoth.Pro quo beatus Hieronymus transtulit cibaria.2.Paralip.2.Dabo in cibaria tritici choros viginti millia.

כתב Cethab.scribere.describere.Exo.32.De libro tuo quẽ scripsisti.& in eo.Et scribã super eas verba que habuerunt tabule que fregisti.Deut.24.Scribet libellum repudii.Ios.8.Et scripsit super lapides Deuteronomium legis moysi.& in eodem.24.Scripsit quoq3 oĩa verba hec in volumine legis.Ester.3.Et scriptum est vt iusserat Aman.& in eodem.8.Scribite ergo iudeis sicut vobis placet.Iob.13.Scribis enim contra me amaritudines.Ps.86.Dominus narrabit in scripturis populorum.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Domin⁹ narrabit scribens populos.Ps.138.Et in libro tuo oẽs scribentur.Esa.4.Omnis qui scriptus est in vita.& in eodẽ.10 Et scribentes iniustitiam scripserunt.& in eodem.Et puer scribet eos.Hiere.17.Et recedentes a te in terra scribentur.& in eodem.31.Et in corde eorum scribam eam.& in eodẽ.32.Et scripsi in libro & signaui.& in eodem.36.Tolle volumen libri & scribes in eo.Ezech.2.Et erat scriptus intus & foris.& ĩde כְּתָב Chethab.i.scriptura.Esdre.1.Et etiam per scripturam dicens.& in eodem.2.Hi quesierunt scripturã genealogie sue & non inuenerunt.Ester.8.Iuxta linguas & litteras suas.idest iuxta linguam & scripturã suã.Ezech.13.Et in scriptura domus israel nõ scribentur.Ponitur etiã pro epistola.Ester.3.Sũma epistolarum hec fuit.& in eodẽ Vt epistolis que regis nomine mittebantur.Scribitur etiã cũ mem in principio & dicitur מִכְתָּב Michthab.vt Exo.32 Scriptura quoq3 dei erat.Pro quo hebrei legũt.Et scriptura:scriptura dei erat.2.Paralip.21.Allate sũt autem ei lr̃e ab helia propheta.i.allata est ei scriptura seu epistola.& inde כְּתֹבֶת Chethobeth.i.descriptio.Pro quo beat⁹ Hieronymus trãstulit figuras.Leuit.19.Nec figuras aliquas aut stigmata facietis vobis.

כתל Cothel.paries.Canti.2.En ipse stat post parietem nostrum.& in lingua chaldaica dr̃ כְּתַל Chethal.Dañ.5.In superficie parietis aule regis.& in pl'ali כָּתְלַיָּא Cuthlaia Esdre.5.Ligna ponantur in parietibus.

כתם Chethem.aurum.obrizũ.corona.diadema.color.macula.Iob.31.Et obrizo dixi fiducia mea.Prouer.25.Inauris aurea & margarita fulgens.Pro quo hebrei legũt.Inauris aurea & monile auri siue obrizi.Cãti.5.Caput ei⁹ aurum optimũ.Ponitur etiã pro corona vl' diademate.Ps.44.Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circumdata varietate.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Stetit cõiũx in dextera tua in diademate aureo.Ponitur etiam pro macula vel colore.Threñ.4.Mutatus est color optimus.Inde verbum passiuum נִכְתָּם Nichtham.i.signatum seu maculatum.Hiere.2.Maculata es in iniquitate tua corã me.& inde מִכְתָּם Michtham.i.insignis seu notatus.Pro quo translatio nostra tituli inscriptionem traduxit.vt in titulo.Ps.15.vbi dicitur.Tituli iscriptio psalmus dauid.Potest etiã legi.coronatio seu deauratio ipsi dauid.Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trãstulit.Humilis & simplicis dauid.q.si diuidatur ꝑdicta dictio potest significare humilem & simplicem sicut beatus Hieronymus transtulit.Et similiter in titulis quinq3 psalmorũ.scilicet a quinquagesimo quinto inclusiue vsq3 ad sexagesimum exclusiue.

כתן Chethon.tunica.& scribitur cum tau in fine:eo qd' est generis feminini & dicitur כְּתֹנֶת Chethoneth.Geñ.37 Fecitq3 ei tunicã polymitam.& in eodem.Nudauerũt eum tunica talari.& in eodem.Tulerunt aũt tunicam eius & in sanguinem hedi quem occiderant intinxerũt.Exo.39.Fecerunt & tunicas byssinas.quod in hebreo legitur singulariter.s.tunicam byssinã.2.Reg.13.Que induta erat tunica talari.Cãti.5.Spoliaui me tunica mea.& in pl'ali כְּתֹנוֹת Cothnoth siue כֻּתֳּנוֹת Cuthonoth.Geñ.3.Fecit dominus Ade & vxori eius tunicas pelliceas.Exo.28.Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis.& in eodẽ.29.Et indues tunicis lineis.Leuit.10.Sicut iacebant vestitos lineis tunicis.

כתף Catheph:siue כָּתֵף Chetheph.humerus.scapula.ora.s.vestimẽti.latus seu pars.Nu.7.Et onera propriis portant humeris.Deut.33.Et inter humeros illius requiescet.Iob.31.Humerus meus a iunctura sua cadat.Esa.11.Et volabunt in humeros philistiim.Ezech.12.In humeris portaberis.& in eodem.29.Omnis humerus depilatus.Zach.7 Auerterunt scapulam recedẽtes.Ponitur etiam pro humerulis alicuius basis.3.Reg.7.Et per quattuor partes quasi humeruli.& in eodem.Nã & humeruli illi quattuor.Item ponitur pro ora vestimentorum circa humeros.Exo.28.Duas oras iunctas habebit in vtroq3 latere summitatum.& in eodem.Et in oris que e regione sunt superhumeralis.Ponitur etiam pro latere vel parte.Exo.27.Lateri vno deputabuntur.& in eodem.Et in latere altero erunt tentoria.et.3.Reg.7.Quinq3 ad dexteram partem templi & quinq3 ad sinistram.& in eodẽ.Mare aũt posuit in dexterã partem.Ezech.40.Et pauimentum in fronte portarum.i.in latere portarum.& in eodem.Et ad lat⁹ exterius qd' ascẽdit ad ostium porte.& in eodem.Per latera porte octo mense erant.& in eodem.41.Et latera porte quinq3 cubitis.& in eodem.Et similitudo palmarum hinc atq3 inde in humerulis vestibuli.i.in lateribus vestibuli.

כתר Cathar.circundare.vallare.expectare.sustinere.Iudi.19.Atq3 ita factũ est vt ex vtraq3 parte ab hostibus cederentur.Pro quo hebrei legunt.Circundederunt seu vallauerunt Beniamin.Sed beatus Hieronymus transtulit sensum.Ps.21.Tauri pingues obsederunt me.Pro quo beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve.transtulit.Vallauerũt me.Abach.1.Quia impius preualet aduersus iustum.Pro quo hebrei le.Quia impius circundat seu circũuenit iustũ.scilicet vt preualeat aduersus eũ.Significat etiam sustinere vel expectare.vt Iob.36.Sustine me paululum.Prouer.14 Et expectabunt astuti scientiam.& inde כֶּתֶר Cether.i.corona seu diadema.eo quod est rotunda.vt Ester.2.Et posuit diadema regni in capite eius.& inde כּוֹתֶרֶת Cotbereth.i.coronula seu capitellũ.vt.3.Reg.7.Duo quoq3 capitella fecit que ponerentur super capita colũnarũ.& in eodẽ.Quinq3 cubitorũ altitudinis capitellũ vnũ:& quinq3 cubitorum altitudinis capitellum alterũ.& in eodem.Septena versuum retiacula in capitello vno.

כתש Cathas.contũdere.conterere.Prouer.27.Si contũderis stultũ in pila.& inde מַכְתֵּשׁ Machthes.i.pila in qua contũditur:vt in loco ꝑdicto.et Soph.1.Vlulate habitatores pile.Et aliqui hebrei dicunt q̃ in predicto loco est nomen proprium loci.Accipitur etiam pro dente molari.Iudi.16 Aperuit itaq3 dominus molarem dentem.

De incipientibus a littera ל lamed

Hec littera lamed quando preponitur nomini vel pronomini cõmuniter preponitur ad denotandũ datiuũ casũ.Geñ.3.Deditq3 viro suo.& in eo.Ade quoq3 dixit.& in eo.4.Dixitq3 lamech vxorib⁹suis.& sic לְדָוִד Ledauid.i.ipsi dauid.לִשְׁלֹמֹה Lislomo.i.salomoni.& de hoc plena est scriptura.Et cõponitur cum pronominibus hoc modo לִי.i.mihi לְךָ Lecha.i.tibi.& in genere feminino לָךְ Lach.i.tibi.s.femine לוֹ Lo.i.ei.illi.ipi.& ĩ gñe feminino לָהּ.i.ei.illi.ipi.scilicet femine לָנוּ Lanu.i.nobis לָכֶם Lachem.i.vobis & in feminino לָכֶן Lachen.i.vobis.s.femis לָהֶם Lahem siue לָמוֹ Lamo.i.illis.eis.ipis:vel ipsi datiui casus:singularis nũeri.Et in gñe feminino לָהֶן Lahen.i.eis.illis.ipis.s.feminis.Ponitur etiam לָמוֹ Lamo.in singulari.Esa.44.Et curuat⁹ est ante illud.Pro quo hebrei legunt.Et adorauit illũ.& in eo.53.Propter scelus populi mei percussi eum.Et aliquãdo littera lamed denotat genitiuum.vt Geñ.9.Sanguinem enĩ animarũ vestrarum requiram.& in eo.32.Cuius es:aut quo vadis:aut cuius sunt ista que sequeris.& in eo.Serui tui iacob.Vbi pro omnibus genitiuis predictis preponitur littera lamed.& in titulo.Ps.9.vbi dicitur.In finem pro occultis filii psalmus dauid.Ps.67.Et dñi dei exit⁹ mortis.Cãti.1.Cãticũ canticorũ salomonis.& in eo.8.Mille tui pacifici.Abach.2.Et loquelã enigmatũ eius.Et aliqñ denotat accusatiuũ.vt Geñ.1.Appellauitq3 lucẽ diem & tenebras noctẽ.2.Reg.3.Igitur Ioab & Abisai frater eius interfecerũt Abner.vbi huic nomini Abner preponitur littera lamed.Et aliquando ponitur pro noĩatiuo.Ios.10.Nullus cõtra filios israel mutire ausus est.Pro quo hebrei legunt.Non mutiuit contra filios israel vir lingua sua.vbi huic dictioni vir preponitur littera lamed.1.Paralip.3.Tertium Absalom filiũ Maacha.Pro quo he.le.Tertius absalom.s.fuit.Vbi huic dictiõi absalom preponitur littera lamed.Esa.63.Quare ergo rubrum est indumentum tuũ.vbi preponitur ẽt huic nomini indumentum.Ponitur etiam aliquando pro in vel ad.vt Geñ.1.Et sint in signa & tẽpora & dies & annos.& in eodem.2.Et factus est homo in animam viuentẽ.& in eo.5

Ad. Aduersus. De. Vt. Iuxta. Secūdum.

Et dixit dñs deus ad mulierē.Ps.16.Sicut leo parat⁹ ad predam.& in eo.17.Qui docet manus meas ad preliū. Hiere.3.Ecce nos venim⁹ ad te. Osee.3. Et ipsi respiciūt ad deos alienos.& similiter qñ preponitur verbis gerundiis uel infinitiuis.vt.Ps.118.Media nocte surgebā ad cōfitendū tibi. Ps.148.Ad faciendā vindictā in nationibus.& in eo. Ad alligandos reges eorū in cōpedibus. Itē ponitur pro aduersus.2.Reg.13.Fecerunt ergo pueri absalom aduersus amnō sicut preceperat eis.Ponitur etiam pro de.vel ex.vt.2.Reg.15.Et egressus de loco tuo. Esa.33. Quis poterit habitare de nobis cū igne deuorāte: quis poterit habitare de nobis cum ardoribus sempiternis.Ponitur etiā pro vt.Gen.1. Luminare maius vt preesset diei:& luminare minus vt preesset nocti:& in eo. Vt lucerent super terrā. Pōitur etiā pro iuxta vel secūdū.vt in eo. Faciens fructū iuxta genus suū.& in eo. Et faciētē semē iuxta gen⁹ suū.& in eo. Et iūs vnūquodq; semētē secūdū speciē suā.& i eo. Et bestias terre secūdū species suas.Nu.1.Per cognatiōes & domos suas.i.secūm cognationes & domos suas.Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta.

Sequuntur dictiones quarum prima littera substantialis est ל Lamed.

לא Non.

לא Lo.non.nec.neq;.neq naq;.nihil. De quo vide infra in dictione לוא Lo:cum vau in medio dictionis.

לאב Solitudo. Siccitas.

לאב Laab. solitudo. siccitas.& reperitur tantum in numero plurali & p additionem tau in principio dr̄ תלאבות Thaluboth.pro quo beatus Hieronymus solitudinē trāstulit. Osee.13. Ego cognoui te in deserto in terra solitudīs. & solum inuenitur in predicto loco. Et dicūt hebrei φ significat siccitatem vel sitim. Quia in lingua arabica vel punica terra sicca & arida hoc nomine appellatur.

לאה Laborare. Affligi. Moleste accipere. Deficere. Opprimere. Molestum esse. Deficere. תלאה Labor. מתלאה

לאה Laa.laborare.fatigari siue fessum esse:affligi vel deficere.moleste accipe.molestare. opprimere. Gen.19. Ita vt ostiū inuenire non possint.Pro quo he.le.Et laborauerunt siue fatigati vel fessi sunt ad inueniendū ostiū.Exo.7.Et affligentur egyptii bibentes aquā fluminis. Iob.4. Forsitā moleste accipies.i.fatigaberis vel deficies.& in eo. Nūc aūt venit ad te plaga & defecisti.& in eo.16. Nunc aūt oppressit me dolor meus.i.fatigauit me: siue defecere me fecit.Esa.1.Laboraui sustinens.& in eo.7.Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus:quia molesti estis & deo meo.& in eo.47.Defecisti in multitudine cōsiliorum tuorum.Ezech.24.Multo labore sudatū est.Mich.6.Aut quid molestus fui tibi.Quod beatus Hieronymus in explanationibus expōit.Et quo labore te pressi.& inde תלאה Thelaa. idest labor.fatigatio.Exo.18.Vniuersūq; laborē qui accidisset eis in itinere.Nu.20.Nosti oēm laborē quī apprehendit nos.Scribitur ēt cū mem in principio & dr̄ מתלאה.Pro quo beatus Hieronymus transtulit de labore. ac si diceret Mithelaa.Malach.1.Ecce de labore.

לאט Operire. בלאט Abscōdite. לאט

לאט Laat.operire.velare.2.Reg.19.Porro rex operuit caput suū.& inde בלאט Balat.cū prepositione Beth in principio.i.occulte. Abscōdite:siue in abscondito. Iudi.4. Et ingressa abscondite.Scribitur ēt sine aleph. De quo vide infra in dictione לוט Lot. Item לאט.i.paulatim.leniter. De quo vide supra in dictione את At.

לאך מלאך Angelus. Nuncii.

לאך Laach. Angelus.nūcius.:& semp additur ei mem in principio & dr̄ מלאך Malach.vt Geñ.16.Cunq; inuenisset eā angel⁹ dñi.& in eo.22.Et ecce angel⁹ dñi de celo clamauit.& in eo.24.Ipse mittet angelū suū corā te. & in eo.32.Fueruntq; ei obuiā angeli dñi.& in eo. Misit aūt & nūcios ante se.& in eo. Reuersiq; sunt nūcii ad iacob.Exo.32. Angelus meus pcedet te.Nu.20.Misit interea nūcios moyses.& in eo.Miseritq; angelū qui eduxerit nos de egypto. & in eo.21.Misit aūt israel nūcios.& i eo.22.Misit ergo nūcios ad Balaam.& in eo. Stetitq; angelus dñi in via. Iudi.2. Ascendit angelus dñi de galgalis.& in eo.13. Cūq; loqueretur angelus dñi.& in eo.13. Angelus dñi pariter in flāma altaris ascendit. Iob.1.Nūcius venit ad iob qui diceret.& in eo.33.Si fuerit pro eo angelus loquēs.2.Paralip.36.At illi subsannabāt nuncios dei.Ps.34.Et angelus dñi coarctās eos. Prouer.13.Nūcius impii cadet in malū.Nañ.2.Et non audietur vltra vox nunciorū tuorū:vbi ponitur מלאככה Malachecha.p מלאכך Malachecha.& ide מלאכות Malachuth nunciatio siue legatio: Aggei.1.Et dixit aggeus nunci⁹ domini de nūciis dñi.Pro quo he.le.Et dixit aggeus nūci⁹ domini in nunciatione siue in legatiōe dñi.& in pl̄ali מלאכות Malachoth.i.nūciationes siue legationes. Trāslatio nostra traduxit predicationes.Ps.73.Vt annūciē oēs predicatiōes tuas.& beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve.trāstulit.vt enarrem oēs annūciationes tuas.

מלאכות Nunciatio מלאכות Predicationes. Annunciationes. מלאכה Opus. Res. מלאכה Quidquid. Pecus מלאכות Opera מלכת Regina Opus. Militia.

Inde מלאכה Melacha.i.opus.res.substātia.seu diuitie.Geñ.2.Cōpleuitq; de⁹ die septimo opus suū.& in eo. Ab vniuerso opere qd' patrauerat.& in eo.39.Et operis quippiā absq; arbitris faceret. Exo.20.Oñe opus nō facietis in eo.& in eo.36.Et qui spōte sua obtulerant se ad faciendū opus. & in eo. Nec vir nec mulier quicq offerat vltra in opere sactuarii.2.Paralip.13 Et leuite sint in ordine suo.pro quo he.le.in opere suo. Ponitur etiā pro re vel opulētia aut substātia.Exo.22.Quod nō extenderit manū suā in rem proximi sui.& in eo.36.Eo quod oblata sufficerent & superabūdarēt. Pro quo hebrei legunt.Et opus siue opulentia erat sufficiens ad omne op⁹ vt fieret illud:& superabundans. Et secundum hebreos in predicto loco ponitur מלאכה Melacha pro auro vel argento & reliquis que obtulerunt.1.Reg.16.Quidquid ergo vile fuit & reprobum demoliti sunt. Vbi ponitur pro eo qd' in littera nostra est quidquid.Significat etiā iumenta ac pecudes. Geñ.33. Et ego sequar paulatim vestigia eius sicut videro paruulos meos posse. Pro quo hebrei legunt. Et ego sequar paulatim vestigia operis.idest armenti ac pecudis & vestigia paruulorū. Et in pl̄ali מלאכות Melachoth.i. opera. vt.1.Paralip.28.vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. Scribitur etiam מלכת Melecheth sine aleph. Pro quo beatus hieronymus trāstulit reginam. quasi מלכת Malcath.a nomine מלך Melech.i.a rege deriuatum. Hier.7.Vt faciant placētas regine celi.& in eodem.44. Qd' si nos sacrificamus regine celi. Pro quo hebrei legūt. operi celi.idest stellis seu sideribus militie celi. Beatus Hieronymus in suis explanationibus super predicto loco sic ait.Regine celi quam lunam debemus accipere: vel certe militie celi vt omnes stellas intelligamus.

לאם Populus. Tribus. Populi.

לאם Leom.populus.gēs.vt Geñ.25.Populusq; populum superauit.Esa.51.Et tribus mea me audite.& in plurali לאומים Leumim.vt Geñ.25. Et duo populi de ventre tuo diuidentur.Ps.149.Increpationes in populi. Esa.34 Et populi attendite.& in eodem.41.Et gentes mutent fortitudinem.& in eo.49.Et attendite populi de longe.

Cor. לב

לב Leb.cor. mens.De quo vide in dictione sequenti.

לבב Cor.

לבב Lebab.cor.mens.intellectus.Exo.14. Immutatumq; est cor pharaonis & seruorū eius super populū. Deut.1. Nuncii terruerunt cor nostrum.& in eodem.4.Et'ne excidat de corde tuo.& in codē.6.Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo & ex tota anima tua.Et in codē. Eruntq; verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo. Iob.9. Sapiens corde est. Et in eodem.12.Et mihi est cor sicut & vobis.Ps.77.Et pauit eos in innocentia cordis sui.Esa.30.

לבבות Corda. לבות Corda. Mens. Medium. לבב Corripe. Cordificare. לביב Sorbiciunculae. לבב Liquefacere. לבת Flāma.

Et letitia cordis sicut qui pergit in tibia. & in plurali לבבות Lebaboth. secūdū terminatione femininorū.1.Paralip.28 Oīa enī corda scrutatur dñs. Reperitur etiā in gn̄e masculino Nañ.2.Murmurantes in cordib⁹ suis. Scribitur ēt cum simplici Beth tam in singulari q̄ in plurali.Exo.7. Et ego indurabo cor ei⁹. Deut.28.Dabit tibi dñs cor pauidū. Iob.7. Aut quid appones erga eū cor tuū.Ps.11.In corde & corde locuti sunt.i.duplici corde locuti sunt.cuius oppositum habetur.1.Paralip.12.vbi dicitur. Venerūt in auxiliū non corde duplici.Pro q̄ in hebreo hētur nō corde & corde. Ps.16. Probasti cor meum.Eccl's.10. Cor sapientis in dextera ei⁹ & cor stulti in sinistra illius.Reperitur etiā in genere feminino cū he vel tau in fine. Ezech.16. In quo mundabo cor tuū.& in plurali לבות Liboth.i.corda.Prouer.21. Appendit aūt corda dñs.Ps.124.Bene fac dñe bonis & rectis corde.Quod in hebreo legitur pluraliter.f.& rectis in cordib⁹ suis.Ponitur etiam pro mente. Leuit.26.Donec erubescat incircūcisa mens eorum. Deut.5.Quis det talem eos habere mentem.3.Reg.8.Hoc ipsum mēte tractans.Prouer.19. Qui possessor est mentis diligit animā suā. & in eo.23. Et mens eius non est tecum.Eccl's.2.Nec per noctem mēte requiescit.Et quia cor est in medio corporis: ideo ponitur aliquando pro medio alicuius rei. Deut.4.Qui ardebat vsq; ad celum.pro quo in hebreo habetur.Et mōs ardebat igni vsq; ad cor celi. Quod hebrei exponūt vsq; ad mediū celi. 2.Reg.18.Cūq; adhuc palpitaret herens in quercu. Pro q̄ hebrei legūt. Cūq; adhuc viueret in corde quercus.i.in medio quercus.Ps.48.Et transferentur montes in cor maris. vnde in euāgelio. Matthei.12. Sic erit filius hominis in corde terre trib⁹ diebus. Inde verbū לבב Libeb.i.cordificare. si licet latine dici. Iob.12. Vir vanus in superbia erigitur. pro quo he.le. Vir vanus cordificatur.i.cor seu mentem recipit & Pōt esse sensus sicut in littera nostra. Significat etiā vulnerare cor. Canti.4. Vulnerasti cor meū.pro quo he.le. Cordificasti me. Item לביב Lebib.i. sorbiciūcula. quod est cibus liquidus ex aqua & farina confectus. & solum inuenitur in numero plurali.f.לביבות Lebiboth.2.Reg.13. Et faciat in oculis meis duas sorbiciunculas.& in eo.Coxit sorbiciunculas.& inde verbū לבב Libeb.i.sorbiciunculas facere siue liquefacere.vt in predicto loco vbi dicitur. Vt faciat in oculis meis sorbiciunculas.& in codē. Et liquefaciēs in oculis ei⁹. Vnde illud.Canti.4. Vbi dicitur vulnerasti cor meū potest etiam legi liquefieri fecisti cor meū. Inde לבת Labath.i.flāma.Exo.3. Apparuitq; ei domin⁹ in flāma ignis.

לבא Leo. לביא Leena. לביא Leena. לבאים Leones. לבאות Leene.

לבא Labi. Leo. Deut.33. Quasi leo requieuit. & scribitur cū littera iod ante aleph.& in gn̄e feminino לביא Lebia.Ezech.19.Quare mater tua leena.Ponitur etiā לביא Labi pro leena. Geñ.49. Accubuisti vt leo & quasi leena. Nu.24. Et quasi leena quā suscitare nullus audebit. & in plurali masculino לבאים Lebaim. Ps.56. Anima mea in medio catulorū leonum.& in gn̄e fe.לבאות Lebaoth.Nañ.2.Et necauit leenis suis.

Cedere. Verberare. Vapulare.

לבט Labat.verberare. cedere. seu cedi. vapulare. Prouer.10.Stultus ceditur labiis.& in codē.Stultus labiis verberabitur. Osee.4.Et populus non intelligens vapulabit.

לבן Dealbare. Albū esse. לבן Candor.

לבן Laban.dealbare.cādidare.albū siue cādidū esse.Ps.50. Et super niuem dealbabor. Esa.1. Quasi nix dealbabūtur.Dañ.11. Vt conflentur & eligantur & dealbētur vsq; ad tempus prefinitum.& in eo.12.Eligentur & dealbabuntur & quasi igni probabuntur. Ioel.1. Albi facti sunt rami ei⁹. Inde לבן Laban.i.albus vel cādidus aut candor. vt Geñ.30. In his que spoliata fuerant candor apparuit.& in codē.49 Et dentes lacte eius candidiores.Exo.16.Quasi semen coriandri album.

Albus. לבנים Albi. לבנה Alba. לבנות Albe. לבנה Later. לבנים Lateres. לבן Lateres facere. מלבן Typus laterum. Murus latericius. לבנה Lapis. לבנה Luna. לבנה Populus. Populus. לבונה Thus. לבנון Libanus. לבן Filii.

Leuit.13.Et pilos in album mutatos colorē. & in eodem. Eo quod omnis in candore verba sit.& in plurali לבנים Lebem.i.albi. Zach.6.Et in quadriga tertia equi albi.& in genere fe. לבנה Lebana.idest alba.vt Leuit.13.Et in loco vlceris cicatrix alba apparuerit. & in eodem. Albā siue ruffam habuerit cicatricē.& in plurali feminino לבנות Lebanoth.vt in codem. Vir siue mulier in cuius cute cādor apparuerit.Pro quo hebrei legunt. Vir siue mulier quādo fuerint in cute carnis sue macule albe.& inde לבנה Lebena.idest later.eo quod dealbatur vel candidatur dum coquitur igni.Geñ.11.Habueruntq; lateres pro saxis. Quod in hebreo legitur singulariter scilicet habuerunt laterem pro lapide. Ezech.4.Sume tibi laterē. & in plurali לבנים Lebenim.Exo.5.Et lateres similiter imperantur. & in eodem. Et reddetis cōsuetum numerum laterum. & inde deriuatur verbum לבן Liben.i. lateres facere vel cōficere. vt Geñ.11. Venite faciamus lateres.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum: quasi diceret laterificemus lateres. Exo.5.Nequaq; dabitis vltra paleas populo ad conficiendos lateres.& inde מלבן Malben.idest typus seu forma qua lateres formantur.2.Reg.12.Et traduxit in typo laterum. Nañ.3.Tene laterem.vbi ponitur pro latere.Ponitur etiam pro muro latericio. Hiere.43. Et abscondes eos in crypta que est in muro latericio. & inde לבנה Libna. idest genus lapidis candidissimi.Exo.24. Sub pedib⁹ eius quasi opus lapidis saphyrini. & inde לבנה Lebana.idest luna.eo quod est lucida & candida. Esa.24. Et erubescet luna & confundetur sol. & inde לבנה Libne. idest genus arboris que detractis corticibus est multum alba. Pro quo beatus Hieronymus transtulit Populum.Geñ.30.Tollēs ergo iacob virgas populeas. Osee.4. Subtus quercū populum & therebintum. & inde לבונה Lebona.idest thus.eo quod est candidum. Exo.30.Et thus lucidissimum. Leuit.24.Et pones super eos thus lucidissimum. Canti.4. Vadam ad montem myrrhe & collem thuris.& in codē.Cū vniuersis lignis libani.Pro quo hebrei legunt. Cum vniuersis lignis thuris.i. thuriferis. & inde לבנון Lebanon.idest libanus.eo qd' sunt in eo ligna thurifera.Ps.91.Sicut cedrus libani multiplicabitur. Canti.5. De lignis libani. Esa.10. Et libanus cum excelsis cadet.& in codem.29. Et erit libanus in chermel. Et in eo.35.Gloria libani data est ei. Item לבן Laben Secūdū aliquos hebreos est nomen proprium hominis. Sed secūdum translationem nostram & beatum Hieronymum illud lamed quod ponitur in principio dictionis non est de substantia dictionis sed denotat datiuū casum vel genitiuū. vnde לבן Laben idem est qd' filio datiui casus: vel filii genitiui casus.vt in titulo.Ps.9. In finem pro occultis filii psalmus dauid. Et beatus Hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Victori super mortem filii psalmus dauid.

לבש Induere. Vestire.

לבש Labas.induere.vestire. Geñ.3.Et induit eos.& in eodem.27.Vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum. & in eodem. Pelliculas hedorum circundedit manibus. Pro quo hebrei legūt. Pelliculasq; hedorum induit siue vestiuit super manus eius. & in codē.28.Et dederit mihi panem ad vescendum & vestimentum ad induendum.Exo.29.Indues aaron vestimentis suis.Et in codem.Et indues tunicis lineis.& in codem.Septem diebus vtetur illa.qui pontifex pro eo fuerit.idest septem diebus induetur siue vestietur illa. Leuit.16. Tunica linea vestietur.Nu.20.Induit eis eleazarum filium eius.2.Reg.22 Vestiti cultu regio. & in codem.Et induere vestibus tuis. Ester.6. Debet indui vestib⁹ regiis. Iob.29. Iustitia indutus sum & vestiui me.Ps.92. Indutus est dominus forti

tudinē. Prouer.31. Oēs domestici eius vestiti sunt duplicibus. Esa.61. Quia induit me vestimento salutis. Ezech.9. Vestitus erat lineis. & in eo.23. Vestitos hyacītho. & in eo. Indutis veste varia. Soph.1. Et super omnes qui induti sūt veste peregrina. Aggei.1. Operuistis vos & non estis calefacti. Zach.3. Erat indutus vestibus sordidis. & in eo. Et indui te mutatoriis & inde לְבוּשׁ Lebus.i. indumentum. vestis. vestimētum. stola. Ester.6. Debet indui vestib9 regiis. & in eodem. Et sumpta stola & equo fac vt locutus es. Iob.24. Nudos dimittūt homines indumēta tollentes. & in eodem.41. Quis reuelabit faciem indumenti eius. Scribitur etiam cū mem in principio & dicitur מַלְבּוּשׁ Malbus. Esa.63. Et oīa indumenta mea inquinaui. Soph.1. Qui induti sunt veste peregrina. Et aliqñ scribitur cum tau in principio & dicitur תִּלְבֹּשֶׁת Thilbóseth. Esa.59. Indutus est vestimentis vltionis. Et sequitur in hebreo indumento siue vestimento.

לְגֹם Legom. preposito aleph in principio dicitur אַלְגֹּם Algum & significat gen9 ligni preciosi & solum inuenitur in numero plurali. s. אַלְגּוּמִּים Algumim. Pro quo beat9 Hieronymus transtulit ligna thina. 2. Paralip.9. Serui hiram & serui salomonis attulerunt aurum de ophir & ligna thina. Reperitur etiam אַלְמֻגִּים Almugim per interpositionem mem. De quo vide infra in dictione לְמֹג Lemog.

לָהּ La. ei. ipsi. illi. datiui casus. Et aliqñ genitiui: singularis numeri: gñis feminini. Et qñ refertur ad masculum scribitur cum uau loco he vt infra dicetur. & in lingua chaldaica dicitur לֵהּ Le siue לֵיהּ Le. Dañ.2. Quia sapientia & fortitudo eius sunt. & in eo. Vt tempus daret sibi. & in eodem. Vt sacrificarent ei.

לָהָה Laha. deficere. opprimere seu opprimi vel fatigari. Geñ.47. Et oppresserat fames terram maxime egypti. Pro quo he.le. Et deficiebat vel fatigabatur terra egypti & canaā. s. fame. & īde מִתְלַהְלֵהַּ Mithlalcha per duplicationem lameth & he. pro quo beatus Hieronymus transtulit Noxius est. Prouer.26. Sicut noxi9 est qui mittit sagittas & lāceas in mortē. Et dicunt aliq hebrei q significat insanū siue stultū. vnde in predicto loco ipsi legunt sicut insaniēs qui mittit sagittas & lanceas in mortē.

לַהַב Lahab. flāma. fulgur. s. gladii: seu ferrum lācee vel gladii micantis. Iudi.13. Cūq3 ascenderet flāma. Esa.29. Et flāma ignis deuorantis. Reperitur etiā in genere feminino cum he vel tau in fine & dicitur לֶהָבָה Lehaba siue לֶהָבֶת Lahebeth. Nu.21. Flamma de oppido esebon. Ps.105. Flāma combussit impios. Esa.43. Et flāma non ardebit in te. Ezech.20. Et non extinguetur flamma succensionis eius. & in plurali לְהָבוֹת Lahaboth. Ps.28. Vox domini intercidentis flāmā ignis. quod in hebreo legitur pluraliter. s. flammas ignis. & Ps.104. Ignem cōburentem in terra ipsorū. Pro quo hebrei legunt. Ignem flāmarum in terra ipsorū. Vnde beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Ignem flāmantem in terra ipsorum. Reperitur ētī לְהָבִים Lehabim secundum terminationem pluralem masculinorum. Esa.13. Facies cōbuste vultus eorū. Significat etiā לַהַב Lahab. fulgorem gladii seu ferrum gladii vel lancee micantis ad modū flāmee pyramidis. Iudi.3. Vt capulus sequeretur ferrum in vulnere. 1. Reg.17. Ipsum autem ferrū haste eius. Nañ.3. Et micantis gladii.

לַהַג Lahag. meditatio. Eccl'.12. Frequēsq3 meditatio carnis afflictio est. & solum inuenitur in predicto loco.

לָהַט Lahat. vrere. exurere. comburere. succendere. inflammare. Deut.32. Et montium fundamenta comburet. Ps.56. In medio catulorum leonum dormiui cōturbatus.

Pro quo he.le. In medio catulorū leonū dormiui inflāmantium. vñ beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trāstulit. In medio leonū dormiui ferocientiū. Ps.82. Et sicut flāma cōburens mōtes. Ps.103. Et ministros suos ignē vrētem. Ps.105. Flāma cōbussit impios. Esa.42. Et cōbussit eū in circuitu. Ioel.1. Et flāma succendit omnia ligna regiōis. & in eo.2. Et post eū exurens flāma. Malach.4. Et inflāmabit eos ignis veniens. Inde לַהַט Lahat. i. flāma seu acies gladii resplendentis. Geñ.3. Et flāmeū gladiū atq3 versatilem. vbi ponitur pro flāmeo. Significat etiam incātationes seu veneficia. Exo.7. Et fecerunt etiā ipsi per incātationes egyptiacas & arcana quedā similiter. Scribitur etiā sine he. vt in eo. Feceruntq3 similiter malefici egyptiorū incantatiōibus suis. & in eo.8. Fecerūt aūt & malefici per incātationes suas similiter. & secūdū aliquos hebreos deriuatur a supradicta dictione לָאט Laat cū aleph in medio: que significat operire aut velare vel abscondere.

לָהַם Laham. leniter loqui: aut simpliciter loqui. Prouer.18 Verba biliguis quasi simplicia. pro quo he.le. Quasi leniter vel simpliciter loquentia. & solū inuenitur in predicto loco. Itē לָהֶם Lahem. i. eis. illis. ipsis. & est gñis masculini. & qñ refertur ad feminas scribitur cum nun in fine. De quo vide supra in dictione hem.

לָהֵן Lahen. in lingua chaldaica significat. ideo. itaq3. excepto. sed. Dañ.2. Igitur somniū & interpretationem ei9 nūciate mihi. i. ideo somniū nūciate. & in eo. Somniū itaq3 nūciate mihi. & in eo. Exceptis diis. & in eodem. Sed vt interpretatio regi manifesta fieret.

לַהַק Lahac. cetus. Cuneus. cōgregatio. & scribitur cum tau in fine eo quod est generis feminini: & dicitur לַהֲקַת Lahacath. 1. Reg.19. Qui cū vidisset cuneum prophetarū. idest cetū vel congregationē prophetarū. quasi קְהִלַּת Cehilath. per transpositionem litterarum.

לוּ Lu. vtinā. si. forte. ne forte. fortasse. Geñ.17. Vtinā ismael viuat corā te. & in eo.30. Gratū habeo qd' petis. Pro q' hebrei legūt. Vtinā eēt iuxta verbū tuū. & in eo.50. Ne forte memor sit iniurie. Iudi.8. Si seruassetis eos nō vos occiderē. Ezech.14. Et si bestias pessimas induxero sup terrā. Et aliqñ scribitur cū aleph in fine. De quo vide in dictione sequēti. Itē לוֹ Lo. i. ei. illi. ipsi. datiui casus singularis nūeri vt dictum est in grāmatica in capitulo de pronomine.

לוֹא Lo. dictio ē negatiua. i. nō. ne. neq3. nequaq3. vt Ezech.16. Nō fuit aūt sodoma soror tua audita in ore tuo. & in eo.24. Nec fluēt lachrime tue. In aliis vero locis scribitur לֹא Lo. sine vau. vt Geñ.2. Nō eñ pluerat dñs deus. & in eodem. De ligno aūt sciētie boni & mali ne comedas. & in eo.3. Nequaq3 morte moriemini. Exo.4. Neq3 audiēt vocem meā. & in eo. Nec audiuit eos. & in eo.16. Neq3 vermis inuētus est in eo. Exo.23. Nō suscipies vocē mēdacii. Deut.26. Nō preteriui mādata tua nec sum oblitus. 2. Reg.13. Si non vis venire. 4. Reg.5. Dixitq3 Naamā vt vis. pro quo he.le. Dixitq3 Naamā & nō. i. si nō vis accipere nō accipias. & est sensus sicut in lrā nostra. Iob.7. Nequaq3 vltra iā viuā. Ps.1. Beatus vir qui nō abiit in cōsilio impiorū & in via peccatorū nō stetit: & in cathedra pestilentie nō sedit. & in lingua chaldaica dicitur לָא La. Hiere.10. Dii qui celos & terram nō fecerunt. Dañ.2. Si ergo somnium non indicaueritis mihi. Et quando preponitur ei littera vau que est coniunctio: tūc significat & non siue nec. aut neq3: vt in locis predictis. Et aliquando preponitur ei littera beth & dicitur בְּלֹא Belo. idest in non: siue absq3: aut sine. Deut.32. Ipsi prouocauerunt me in eo qui non est deus. & in eodem. Et ego prouocabo eos in eo qui non est populus. Iob.8. Nunquid vire-

re potest scirpus absq3 humore. Ps.43. Vendidisti populum tuum sine precio. Ponitur etiam lo. pro nihilo. Iob.27. Nihil secum affert. Ps.75. Et nihil inuenerunt viri diuitiarum. ponitur etiam in lingua chaldaica לָא La pro nihil. Dañ.4. In nihilum reputati sunt. Et cōiter quādo iungitur cū dictione דָּבָר Dabar que significat rem aut verbum tunc ambe dictiones ponuntur pro nihilo. idest non res aut non verbum. vt Deut.2. Et nihil eis defuit. Amos.6 Qui letamini in nihilum. Et aliquando scribitur cum he ī principio & dicitur הֲלוֹא Halo. idest nonne. siue nūquid nun. nunquid non. vtiq3. ecce. De quo vide supra in littera he. in dictione הֲלֹא Halo. Item לוּא Lu. idest vtinam. fortasse. si forte. Esa.48. Vtinam attendisses mandata mea. & in eo.64. Vtinam disrumperes celos. Et communiter scribitur sine aleph. De quo vide in dictione precedenti.

לֹג Log. Genus mensure. pro quo beatus hieronymus trāstulit sextarium. Leuit.14. Et olei sextarium: duosq3 turtures.

לָוָה Laua. commodare. mutuare. mutuo accipere. feneraſri. copulare. adherere. adiungere. comitari. Deut.28. Et fenerabis gentibus multis: & ipse a nullo fenus accipies idest mutuabis. Et in eodem. Ipse fenerabit tibi & tu nō fenerabis ei. idest mutuabit. Neē.5. Mutuo sumamus pecunias in tributa regis. p̄s.36. Mutuabitur peccator & nō soluet. Prouer.19. Feneratur domino qui miseretur pauperis Esa.24. Sicut fenerator sic is qui mutuū accipit. significat etiam copulare vel adiungere. vt Geñ.29. Nunc quoq3 copulabitur mihi maritus meus. Eccl's.8. Et hoc solum secū afferet de labore suo. pro quo hebrei legunt: hoc solū copulabitur ei siue comitabitur eū. Esa.14. Adiungetur aduena ad eos. Et in eodem.56. Qui adheret domino. Hiere.50. Venient & apponentur ad dominum. Dañ.11. Et applicabuntur eis plurimi fraudulenter. Zach.2. Et applicabuntur gentes multe domino. & inde לִוְיַת Liuiath. idest copulatio vel augmentum. Prouer.1. Vt addatur gratia capiti tuo. pro quo hebrei legunt. Quia copulatio vel augmentum gratie sūt capiti tuo. Et in eo.4. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum. Et inde לֹיוֹת Loioth. idest lora quibus animalia iunguntur. Et solum inuenitur in numero plurali. 3. Reg.7. Et subter leones & boues quasi lora ex ere dependentia. Et in eodem. vt non celata sed apposita per circuitum viderentur. pro quo hebrei legunt. Et lora per circuitum. idest quasi loris adiuncta. & inde לִוְיָתָן Liuiathan. Nomen draconis sic nominati propter eius magnitudinē Ps.73. Tu confregisti capita draconis. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Tu confregisti capita leuiathan. Ps.103. Draco iste quem formasti. pro quo beatus hiero. trāstulit Leuiathan istū plasmasti. Iob.3. Qui parati sunt suscitare Leuiathan. Et ī eo.40. An extrahere poteris leuiathan hamo. Esa.27. Super leuiathan serpentem vectem: & super leuiathan serpētē tortuosum.

לוּז Luz. recedere. discedere. Prouer.3. Fili mi ne effluant hec ab oculis tuis. Et in eodem.4. Ne recedant ab oculis tuis. Et scribitur in predictis locis cum iod in medio: loco vau: quia est verbum tertie coniugationis. Inde לְזוּת Lezuth. idest dicessio vel detractio. Prouer.4. Et detrahētia labia sint procul a te. pro quo hebrei legunt. Et detractio vel dicessio labiorum sit procul a te. siue peruersitatem labiorum longe fac a te. Et inde נָלוֹז Naloz. pro quo beatus hieronymus transtulit infamem siue illusorem. Prouerb.2. Et infames gressus eorum. Et in eodem.3. Quia abominatio est domini omnis illusor. ponitur etiam pro tumultu. Esa.30. Et sperastis in calumnia & in tumultu. Hebrei

vero dicunt q significat recedentem. scilicet a via recta. Item לוּז Luz. Genus arboris. pro quo beatus hieronymus transtulit amygdalinum. Geñ.30. Virgas populeas virides & amygdalinas. Et aliqui hebrei dicūt q signat auelanū.

לוּחַ Lúach. Tabula. Exo.32. Duas tabulas testimonii lapideas. Et in eodem.34. Precide ait tibi duas tabulas lapideas. Prouer.3. Et describe in tabulis cordis tui. Canti.8 Compingamus illud tabulis cedrinis. Quod in hebreo legitur singulariter. s. tabula cedri. Esa.30. Scribe ei super buxum. Pro quo hebrei legunt. Scribe ei super tabulam. Et potest intelligi super tabulam buxeam. Hiere.17. Exaratum super latitudinem cordis eorum. pro quo hebrei legunt super tabulam cordis eorum. & ponitur ibi tabula p latitudine. & in plurali לֻחוֹת Luchoth. vt in aliquibus locis predictis. & Abach.2. Et explana eū super tabulas. reperitur etiam לֻחֹתַיִם Luchothaim: secundum terminationem dualem. Pro quo beatus hieronymus transtulit Tabulata maris. quasi diceret לֻחֹתַיִם Luchóth iam. Ezech.27. Abietibus de sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris. Inde לַח Lach. idest viride siue humidum. Geñ.30. virgas populeas virides. Nu.6. vuas recentes siccasq3 non comedet. i. vuas virides seu humidas. Ezech.17. Et siccaui lignum viride. & inde לֵחָה Lecha: quod secundum hebreos significat virorem seu reflorentiam. vt Deut.34. Nec dentes illius moti sunt. pro quo ipsi legunt. Nec fugerat. idest nec defecerat viror seu reflorentia eius. idest color viuidus vultus eius: seu humidum radicale illius. potest etiam deriuari a dictione לֶחִי Lecha. que significat mandibulam seu maxillam: vt infra dicetur. & tunc erit sensus sicut beatus hieronymus transtulit.

לוּט Lot. Inuoluere. operire. colligare. 1. Reg.21. Est inuolutus pallio post Ephod. Esa.25. Et precipitabit dominus in monte isto faciem vinculi colligati. vbi pro vinculi colligati hebrei legunt inuoluentis inuoluentis. nam ī hebreo dictio lot bis replicatur in hoc loco. quasi diceret colligantis colligantis. Et aliquādo scribitur sine vau. 3. Reg.19. Operuit vultum suum pallio. Scribitur etiam cū aleph in medio loco vau. De quo vide supra in dictione לָאט laat Et inde בַּלָּט Balat cum prepositione beth. idest in occulto siue clam aut abscondite vel oculte. vt Ruth.3. venit abscondite & discooperto a pedibus eius pallio se proiecit. 1. Reg.18. Loquimini ad dauid clam me dicentes. significat etiam incantationes: que nobis sunt abscondite. De quo vide supra in dictione לָאט Laat. Item לוֹט Lot. species aromatica pro quo beatus hieronymus transtulit stactem. Geñ.37. Camelos eorum portantes aromata & resinam & stacten.

לוּל Lul. Cochlea. idest ascensus graduum columnam amplexantium in modum cochlee. 3. Reg.6. Et p cochleam ascendebant in medium cenaculi. Item לוּלֵי lule cum iod in fine. idest si non. nisi. vt Geñ.31. Nisi deus patris mei Abraam & timor isaac affuisset mihi. Deut.32. Sed propter iram inimicorum distuli. pro quo hebrei legunt. Nisi iram inimicorum timuissem. Et est sensus sicut ī littera nostra. p̄s.123. Nisi quia dominus erat in nobis dicat nunc israel: nisi quia dominus erat in nobis. Esa.1. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen. Et aliquādo scribitur cum aleph in fine loco iod. vt Geñ.43. Si non intercessisset dilatio. Iudi.14. Si non arassetis in vitula mea: non inuenisetis propositionem meam. 1. reg.25. Nisi cito venisses in occursum meū. Et secundum aliquos est dictio composita a לוּ Lu. quod significat si & לִי le vel לֹא Lo quod significat non. Ponitur etiam aliquando in nostra translatione affirmatiue pro si vel vtiq3 vt. 2. reg.2. Si locutus fuises mane

recessisset populus, sed et in predicto loco hebrei legunt. Nisi locutus fuisses. idest nisi dixisses mane: surgant pueri. Ps. 26. Credo videre bona domini. vbi premittitur in hebreo predicta dictio לולי Lule. idest vtique credo. Pro quo hebrei legunt. Nisi credidissem.

לין לון Lun. siue לון Lon. Manere. morari. commorari. pernoctare. murmurare. conqueri. Gen. 19. Et manete ibi. Et in eodem. Minime sed in platea manebimus. Et in eodem 24. Est in domo patris tui locus ad manendum. Et in eodem. 32. Ipse vero mansit nocte illa in castris. Nu. 22. Manete hic nocte. Iosue 6. Et reuersa in castra mansit ibi. Iudi. 19. Quesote vt hodie hic maneas. Et in eodem. & apud se fecit manere. Et in eo. ne in platea maneas. Ruth. 1. Et vbi morata fueris & ego pariter morabor. Nee. 13. quare manetis ex aduerso muri. Iob. 17. Et in amaritudinibus eorum moratur oculus meus. Et in eo. 24. nudos dimittunt homines. Pro quo he. le. nudum faciunt manere. s. hoiem. Et est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 41. In collo eius morabitur fortitudo. Ps. 25. Anima eius in bonis demorabitur. Ps. 48. Et homo cum in honore esset non intellexit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et homo in honore non commorabitur. Sed in fine eiusdem psalmi ponitur non intellexit: nam ibi ponitur יבין Iabin hic autem ילין Ialim. Ps. 9. In protectione dei celi commorabitur. prouerb. 19. Et in plenitudine commorabitur. Esa. 1. Iustitia habitauit in ea. i. mansit vel morata est in ea. Hiere. 4. Vsque quo morabuntur in te cogitationes noxie. Zach. 5. Et commorabitur in medio domus & consumet eam. & inde מלון Malon: siue מלון Melon. idest mansio: seu diuersorium. Gen. 43. Cum venissemus ad diuersorium. Exo. 4. Cumque esset in itinere in diuersorio. Hiere. 9. Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum. debet legi diuersorium viatorum. & inde מלונה Meluna cum he in fine idest tugurium quod custodes agrorum faciunt ad manendum in nocte. Esa. 1. Et tugurium in cucumerario. In alio vero loco Beatus hieronymus transtulit. Tabernaculum vnius noctis. Esa. 24. Et auferetur quasi tabernaculum vnius noctis. Item לון Lon. idest murmurare. Exo. 15. Et murmurauit populus contra moysen. Et in eo. 16. Et murmurauit omnis congregatio filiorum israel. Et in eo. Nos vero quid sumus quia musitastis contra nos. idest quia murmurastis. & in eo. quibus murmurati estis contra eum. nu. 14. Vsque quo multitudo hec pessima murmurat contra me. Et in eo. qui murmurastis contra me. Et in eo. qui reuersi murmurare fecerunt contra eum oem multitudinem. & inde תלונה Theluna. i. murmuratio seu murmur. querela. seu querimonia Exo. 16. Audiuit enim murmur vestrum. Et in eo. Eo quod audierit murmurationes vestras. Et in eo. Nec contra nos est murmur vestrum. Nu. 14. querelas filiorum israel audiui. idest murmurationes. Et in eo. 17. Et cohibebo a me querimonias filiorum israel. idest murmurationes. Et in eo. Et quiescant querele eorum a me.

לוע Loaa. absorbere. deglutire. deuorare. lambere. Abdie. 1. Et bibent & absorbebunt. Prouer. 20. Ruina est homini deuorare sancta. Et licet in aliquibus bibliis nostris legatur deuotare. tamen in bibliis antiquis habetur deuorare. sicut in hebreo. Iob. 6. Vnde & verba mea dolore sunt plena. Pro quo hebrei legunt. Ideoque verba mea absorta sunt. Scribitur etiam cum littera ain in principio. vt Iob. 39. pulli eius lambunt sanguinem. vbi ponitur יעלעו Iaalu. pro ילעו Ielau: propter euphoniam. Inde לועה Loee. i. guttur. vt Prouer. 23. Et statue cultrum in gutture tuo.

ליץ לוץ Lus. illudere. deludere. deridere. irridere. interpretari. Ps. 118. Superbi inique agebant vsquequaque. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Superbi deridebant me nimis. Prouer. 3. Ipse deludit illusores. Et in eo. 14. Stultus illudet peccatum. Et in eo. 19. Testis iniquus deridet iudicium. Et in eo. 29. Si autem illuseris solus portabis. scribitur et cum duplici sade. vt Esa. 28. Et nunc nolite illudere. Inde לץ Les. i. illusor. derisor. irrisor. Prouer. 9. Qui erudit derisorem ipse sibi iniuriam facit. Et in eo. Noli arguere derisorem. Et in eo. 13. Qui autem illusor est non audit cum arguitur. Et in eo. 19. Pestilente flagellato stultus sapientior erit. pro quo hebrei legunt. Illusorem percuties: & insipiens astutior erit. Et in eodem. 20. Luxuriosa res vinum. pro quo he. le. Derisoria res vinum. idest facit hominem illusorem siue derisorem. Et in eo. 21. Superbus & arrogans vocatur indoctus. Pro quo hebrei legunt. Superbus & arrogans vocatur derisor. Et in eo. 22. Eiice derisorem & exibit cum eo iurgium. & in plu. לצים Lesim. Ps. 1. Et in cathedra pestilentie non sedit. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et in cathedra derisorum non sedit. Prouer. 19. parata sunt derisoribus iudicia. Reperitur et לוצצים Losesim cum duplici sade. Osee. 7. Extendit manum suam cum illusoribus. Et inde לצון Lason. i. delusio siue irrisio. vt Esa. 28. Audite verbum domini viri illusores. pro viri illusionis vel derisionis. significat etiam supradicta dictio. Interpretari vel exponere verba alterius: aut loqui pro aliquo. Et inde מליץ Melis. i. interpres: vel ille qui loquitur pro alio. vt Gen. 42. Eo quod per interpretem loqueretur ad eos. Iob. 16. Verbosi amici mei. pro quo hebrei legunt. Interpretes mei amici mei. & vocat eos interpretes: eo quod interpretabantur eius verba in malam partem. Et in eo. 33. Si fuerit pro eo angelus loquens. Esa. 43. Et interpretes tui preuaricati sunt in me. ponitur etiam pro legatis qui exponunt verba eorum a quibus mittuntur. 2. paralip. 32. Attamen in legatione principum babylonis qui missi fuerant ad eum. Et inde מליצה Melisa. i. interpretatio. prouer. 1. Animaduertet parabolam & interpretationem eius. vide et de hoc infra in dictione מלץ Malas.

לוש Lus. commiscere. miscere. s. farinam aqua: more pistorum. conspergere. Gen. 18. Tria sata simile commisce. 1. Reg. 28. Tollensque farinam miscuit eam. 2. Reg. 13. Que tollens farinam commiscuit. Hiere. 7. Et mulieres conspergunt adipem. pro quo he. le. Et mulieres conspergunt siue commiscent massam. Osee. 7. A mixtione fermenti donec fermentaretur totum.

לות Leuath. In lingua chaldaica significat. Ad. siue a. Esdre. 4. Iudei qui ascenderunt a te.

לז Laz. ille. iste. Et est communis generis: & recipit in principio litteram he: que ponitur quasi pro articulo: & dicitur הלז Halaz. Iudi. 6. Pone supra petram illam. 1. Reg. 14. Que est trans locum illum. 4. Reg. 4. Ecce sunamitis illa. Zach. 2. Loquere ad puerum istum dicens. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur הלזה Halaze. Gen. 24. quis est iste homo qui venit per agrum. & aliquando scribitur cum vau: & dicitur הלזו Halezu. Ezech. 36. Terra illa inculta facta est velut hortus voluptatis.

לזה Laza. detrahere. discedere. Prou. 4. Et detrahentia labia sint procul a te. Et aliqui hebrei dicunt quod deriuatur a supradicta dictione לז Loz. De quo vide supra in eadem dictione.

לחה Lecha. Maxilla. mandibula. genna. & scribitur cum iod in fine loco he. vt Iudi. 15. Inueniamque maxillam idest mandibulam asini. & in codem. In maxilla asini in mandibula pulli asinarum. & in eodem. Proiecit mandibulam de manu. Ps. 3. Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Quia percussisti omnium inimicorum meorum maxillam. Threni. 1. & lachryme eius in maxilla eius. Mich. 5. In virga percutient maxillam iudicis israel. & in plu. לחיים Lechaiaim siue לחי Lechaie. Deut. 18 Dabunt sacerdoti armum & ventriculum. Pro quo hebrei legunt. Dabunt sacerdoti armum & mandibulas seu maxillas & ventriculum. Canti. 1. Pulchre sunt gene tue. Esa. 30. & frenum erroris quod erat in maxillis populorum. Et in eo. 15. Corpus meum dedi percutientibus & genas meas vellentibus. Ponitur et pro dentibus. Deut. 34. Nec dentes illius moti sunt. De quo vide supra in dictione לח Lach.

לחך Lachach. lingere. lambere. rodere. 3. Reg. 18. Et aquam que erat in aqueductu lambens. Ps. 71. Et inimici eius terram lingent. Nu. 22. Ita delebit hic populus oes qui in nostris finibus commorantur: quomodo solet bos herbas vsque ad radices carpere. pro quo he. le. Nunc lambet seu rodet hic populus omnia que in circuitu nostro sunt sicut lambit seu rodit bos herbas agri. sed beatus hieronymus transtulit sensum.

לחם Lacham. comedere. manducare. deuorare. debellare. pugnare. Deut. 32. Et deuorabunt eos aues. ps. 140. Et non communicabo cum electis eorum. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Nec comedere in delitiis eorum. Prouer. 4. Comedunt panem impietatis. & in eo. 9. Venite comedite panem meum. Et in eo. 23. Quando federis vt comedas cum principe. & in eo. Nec comedas cum homine inuido. & inde לחם Lechem. i. panis. cibus. esca. pabulum. & est commune ad omnem cibum siue ad omne comestibile. sed magis communiter ponitur in scriptura pro pane. Gen. 3. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Et in eo. 14. Proferens panem & vinum. & in eo. 18. Ponam buccellam panis. & i eo. 47. In toto enim orbe panis deerat. Et in eo. 49. Asser pinguis panis eius. Exo. 25. & pones sup mensam panes propositionis. Leuit. 20. Vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario. & secundum hebreos accipitur ibi pro carnibus que offerebantur in sanctuario. & in eo. 21. Non offerat panem deo suo. Nu. 14. Quia sicut panem ita eos possumus deuorare. Et in eo. 28. Oblationem meam & panes. pro quo he. le. Oblationem meam panem meum. & accipitur ibi pro agnis qui offerebantur mane & vespere. Deut. 8. Non in solo pane viuit homo. ps. 103. Vt educas panem de terra. Prouer. 9. Comedite panem meum. & in eo. 22. In quo est panis mendacii. Eccls. 11. mitte panem tuum super transeuntes aquas. Esa. 3. & in domo mea non est panis. Et in eo. 58. Frange esurienti panem tuum. Hiere. 11. mittamus lignum in panem eius. Ezech. 18. Panem suum esurienti dederit. Ponitur et panis pro manna. Exo. 16. Ecce ego pluam vobis panes de celo. & in eo. Iste est panis quem dedit vobis dominus ad vescendum. Nee. 9. Panem quoque de celo dedisti eis. Ps. 77. Panem angelorum manducauit homo. Accipitur et pro quocunque cibo vel esca aut pabulo. Gen. 47. Prebens cibaria singulis. Leuit. 3. in pabulum ignis & oblationis domini. Et in eo. In alimoniam ignis & suauissimi odoris. & in eodem. 22. Aletur cibis patris sui Nu. 21. super cibo isto leuissimo. 1. Reg. 4. maledictus vir qui comederit panem vsque ad vesperam. Et accipitur ibi panis pro quocunque cibo. Nam ionathas preuaricatus est: eo quod comedit modicum mellis. Ps. 135. Qui dat escam omni carni. Ps. 145. Dat escam esurientibus. Ps. 146. Qui dat iumentis escam ipsorum. Item ponitur pro conuiuio. Dan. 5. Fecit grande conuiuium. Ponitur etiam pro carne. Soph. 1. Et corpora eorum sicut stercora. Pro quo hebrei legunt. Et carnes eorum sicut stercora. Iob. 20. vbi nos legimus. pluet super illum bellum suum. hebrei legunt. pluet super illum in carne sua. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Item לחם Lacham. idest pugnare. expugnare. debellare. dimicare. a superiori significato deriuatum. Eo quod bellum est comestio & consumptio gladii ex vtraque parte. Exo. 1. Expugnatisque nobis egrediatur. Et in eodem. 14. Dominus enim pugnabit pro vobis. Et in eodem. Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et in eodem. 17. Venit autem amalech & pugnabat contra israel. Et in eodem. Et egressus pugna contra amalech. Deut. 1. Ascendamus & pugnabimus. Et in eodem. Nolite ascendere nec pugnetis. Iosue. 10. Et pugnabat contra eam. Et in eodem. Et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam Et in eodem. Et circundedit atque expugnauit eam. Iudi. 5. Et portas hostium ipse subuertit. Pro quo hebrei legunt. Tunc dimicauit siue expugnauit portas. scilicet inimicorum. Et in eodem. De celo dimicatum est contra eos. Et in eodem. Aduersus sysaram pugnauerunt. Et in eodem. 9. Qui pugnauit pro vobis. Et in eodem. 11. Pugnabant filii Amon contra israel quibus acriter instantibus. Et in eodem. Aut docere potest quod iurgatus sit contra israel: & pugnauerit contra eum. Ps. 34. Expugna impugnantes me. ps. 55. Tota die impugnans tribulauit me. Et in eodem. Multi bellantes aduersum me. Ps. 108. Et expugnauerunt me gratis. Esa. 63. Ipse debellauit eos. & inde מלחמה milchamah. idest bellum. pugna. Gen. 14. Inirent bellum contra balla regem sodomorum. Exo. 1. Si ingruerit contra nos bellum. Et in eodem. 15. Dominus vir pugnator. pro quo hebrei legunt. Dominus vir pugne. Et in eo. 17. Et bellum dei erit contra Amalech. Deut. 21. Si egressus fueris ad pugnam. Iob. 39. Procul odoratur bellum.

לחנה Lechena. in lingua chaldaica significat concubinam. Dan. 5. vxores & concubine illius. Et in eodem. vxores tue & concubine tue vinum bibistis in eis.

לחץ Lachas. Arctare. coarctare. opprimere. affligere. atterere. tribulare. Exo. 3. vidique afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. Et in eodem. 22. Neque affliges eum. Nume. 22. Iungit se parieti: & atterit sedentis pedem. Pro quo hebrei legunt. Et arctauit se parieti: & arctauit id est attriuit pedem Balaam ad parietem. idest cum pariete. Iudi. 1. Arctauitque Amorreus filios dan in monte. Et in eodem. 4. Et per viginti annos vehementer oppresserat eos. 1. Regum. 10. Et de manu omnium regum qui affligebant vos. 4. Regum. 6. Claudite ostium & non sinatis eum introire. Pro quo hebrei legunt. Coarctate eum in ostio. Ps. 105. Et tribulauerunt eos inimici eorum. Esa. 19. Clamabunt enim ad dominum a facie tribulantis: quod in hebreo legitur in plurali: scilicet a facie tribulantium. Hiere. 30. & visitabo super omnes qui tribulant eos. & inde לחץ Lachas idest tribulatio: siue afflictio: aut oppressio: vel coarctatio. Exo. 3. vidique afflictionem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Esa. 30. & dabit tibi dominus panem arctum & aquam breuem. i. aquam afflictionis vel tribulationis.

לחש Lachas. musitare. susurrare. murmurare. incantare. 2. Reg. 12. Cum ergo dauid vidisset seruos suos musitantes. ps. 55. Aduersum me susurrabant oes inimici mei. & inde לחש Lachas. idest murmur. Esa. 26. In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Quod hebrei exponunt sic. Idest. in tribulatione conuertunt se ad secretam orationem. in alio vero loco prout לחש Lachas beatus hieronymus transtulit. eloquium mysticum. Esa. 3. Et prudentem eloquii mystici. significat

etiam incantare. Ps. 57. que nō audit vocem incantantiū. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. vocem murmurantium. Eccl's. 10. Si mordeat serpens in silentio. Pro quo hebrei legunt. si mordeat serpens absq; incātatione. Potest etiam legi sic. si mordeat serpens absq; murmure vel susurratione. Quod est idem sensus cū littera nostra. Et inde dicūt hebrei φ deriuatur dictio הלוחש Haloches. Nee. 3. Selum filius haloes. idest filius cuiusdam sapientis exorziste siue incantatoris. sicut exponūt hebrei. quia ponitur ibi he articularis in principio que non solet apponi nomini proprio nisi tantū appellatiuo: vt dictum est supra in principio littere he. Et inde לחשים Lechasim: Genus ornamenti muliebris. pro quo beatus hieronymus transtulit inaures. Et solū inuenitur in nu. plu. Esa. 3. Inaures & annulos.

לט Lat. clam siue abscondite. De quo vide supra in dictione לאט Laat.

לטאה Letaa. serpentis vel reptilis genus. Pro quo beatus hieronymus transtulit. stellio. & scribitur cum he in fine. Leuit. 11. Et stellio & lacerta & talpa.

לטש Latas. Acuere. polire. scilicet metallum. 1. Reg. 13. vt acueret vnusquisq; vomere suū. Iob. 16. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. pro quo hebrei legūt Inimicus meus acuit oculos suos contra me. Et ē sensus idē cū in littera nostra. ps. 51. sicut nouacula acuta fecisti dolum. & inde לוטש Lotes. pro quo beatus hieronymus trāstulit malleatorem. Geñ. 4. qui fuit malleator & faber in cūcta opera eris & ferri.

ליל Lail. siue ליל lel. nox. Exo. 12. nox e ista obseruabilis dñi. Esa. 16. Pone quasi noctem vmbram tuam. Et in eo. 21. Custos quid de nocte: custos quid de nocte. & coiter scribitur cum he in fine & dicitur לילה laila. vt Geñ. 1. Et tenebras appellauit noctem. Et in eo. Et luminare minus vt preesset nocti. Et in eo. 32. Ipse vero mansit nocte illa in castris. Ester. 6. Noctem illam rex duxit insomnem. Iob. 3. Et nox in qua dictū est conceptus est homo. ps. 16. Et visitasti nocte, & in plu. לילות Leloth. idest noctes. Iob. 7. Et noctes laboriosas enumeraui mihi. Canti. 3. In lectulo meo per noctes. & inde לילית Lilith. Nomen animalis clamantis siue vlulantis per noctes: secundum hebreos: pro quo beatus hieronymus transtulit lamiam. Esa. 34. Ibi cubauit lamia.

ליש Lais. leo. Iob. 4. Tigris periit eo quod non haberet predam. pro quo he. le. Leo periit. Esa. 30. Leena & leo ex eis vipera.

לכד Lachad. capere. apprehendere. cōprehendere. cōstringere. Nu. 27. Cuius ceperunt viculos & possederunt habitatores. Deut. 2. Et spoliis vrbiū quas cepimus. Iof. 7. Et quācūq; tribū sors inuenerit. pro quo he. le. Et quācūq; tribū dñs apprehēderit. Et in eo. Quicūq; ille in hoc facinore fuerit apprehēsus. Et in eo. Et inuēta est tribus iuda. Et in eo. Inuēta est familia zare. i. deprehensa. Et in eo. Inuenit Achan filiū carmi. pro quo he. le. Et deprehensus est Achan filius carmi. & in eo. 10. macedā quoq; cepit Iosue. Et in eo. Et cepit eam die altero. 1. Reg. 14. Et saul confirmato regno super israel. pro quo he. le. Et saul cepit siue apprehendit regnū super israel. 2. Reg. 5. Cepit autem dauid arcē sion. Et in eo. 12. Et expugnabat vrbem regiam. i. nitebatur eā capere. Et in eo. Et capienda est vrbs aquarū. Et in eo. Obside ciuitatē & cape eā. Et in eo. Ne cū a me vastata fuerit vrbs. i. cū a me capta fuerit. Iob. 5. apprehēdit sapiētes in astutia eorū. Prouer. 5. Iniquitates sue capiūt impiū. & in eo. 6. & captus ppriis sermonibus. Esa. 44. Tenebitur laqueo. i. capietur. Hiere. 5. Laqueos ponētes & pedicas ad capiēdos viros. Et in eo. 6. Vir enī cū muliere capietur. Treñ. 4. Xps dñs captus est in peccatis nřis. Abach. 1. Et capiet eā. Zach. 14. & capietur ciuitas. Ponitur et pro stringere vel cōstringere. Iob. 38. Et facies abyssi constringitur. Et in eo. 41. Et tenentes se nequaquā separabūtur. pro quo he. le. Et constringuntur & nō separātur. Inde לכד Lached. i. captio. Prouer. 3. Et custodiet pedē tuū ne capiaris. Pro quo [illegible] Et custodiet pedem tuū a captione. i. ne capiaris. sicut est in littera nřa. & inde מלכוד Malcud. i. laqueus siue decipula qua aues capiūtur. Iob. 18. Et decipula eius super semitam.

לכם Lachem. vobis. Et in lingua chaldaica dicitur לכון Lecon. Dañ. 3. vobis dr̄ populis tribubus & linguis.

למג Lemog. Genus ligni preciosi. & scribitur cū aleph in principio & dicitur אלמג Almug. & solū inueñitur i numero plu. s. אלמגים almugim. Pro quo beatus hieronymus trāstulit ligna thina. 3. Reg. 10. Attulit ex ophir ligna thina multa nimis. & in eo. Fecitq; rex de lignis thinis fulcra domus dñi & domus regie & citharas lyrasq; cantoribus. Reperitur etiam אלגום Algom. per transpositionē litterarū. De quo vide supra in dictione לגם Legom.

למד Lamad. Discere. docere. erudire. Deut. 4. vt discat timere me oī tpe. Et in eo. 5. Discite ea & opere cōplete Et in eo. 17. vt discat timere dñm deū suum. Et in eo. 31. vt audientes discāt & timeāt dñm. Ps. 118. vt discā iustificationes tuas. Esa. 26. Et discet facere iustitiā. Hiere. 12. Si eruditi didicerint vias populi mei. Et in eo. 13. Cū didiceritis malū. Ezech. 19. Et didicit predā capere. Signāt et docere vel erudire. s. quādo est verbū secūde coniugationis. Deut. 4. Scitis φ docuerim vos. & in eo. que ego doceo te. Et in eo. 5. Que docebis eos vt faciāt ea in terra. Et i eo. 6. vt docerem vos. Et in eo. 11. Docete filios vros. Et in eo. 20. Ne forte doceāt vos facere cūctas abominationes. 2. Reg. 22. Docens manus meas ad preliū. ps. 33. Timorē dñi docebo vos. ps. 50. Docebo iniquos vias tuas. Ps. 93. qui docet hominē scientiam. Et in eodem. Et de lege tua docueris eū. Ps. 118. Doce me iustificationes tuas. Et in eodem. sup omnes docentes me intellexi. Eccl's. 12. Docuit populum. Canti. 3. & ad bella doctissimi. Hiere. 12. Sicut docuerunt populum meum iurare in baal. & in eo. 31. Quasi iuuenculus indomitus. pro quo he. le. Quasi vitulus nō doctus. i. indomitus iugo. Osee. 10. ephraim vitula docta. & inde לימוד limud. i. doctus siue discipulus. Esa. 8. Signa legem in discipulis meis. & in eo. 50. Dñs dedit mihi linguā eruditam Pro quo he. le. Dñs dedit mihi linguā doctorū. Et in eodē. 54. vniuersos filios tuos doctos a dño. signāt et assuetum vel consuetū. Iudi. 3. & haberent consuetudinē preliandi. Hiere. 2. Onager assuetus in solitudine. & secūdū hebreos inde deriuatur כלמד Chilmad. Ezech. 27. Asur & chelmad venditores tui. pro quo he. le. Asur quasi doctus vel assuetus venditor tuus siue negociator tuus. Potest etiam eē nomen propriū: sicut est in littera nostra. & inde תלמיד Thalmid per additionem tau in principio. idest discipulus. 1. Paralipo. 25. Doctus pariter & indoctus. pro quo hebrei legunt. Doctor. & discipulus. & inde מלמד Malmad. idest vomer. Iudi. 3. Qui percussit de philistiim sexcentos viros vomere. Hebrei vero dicunt φ significat stimulum bouis. idest virgā longā in cuius sūmitate est aculeus quo pungūtur boues vt recte incedant: quasi a docendo dictum eo quod doceat ipsos boues.

למה Lama. quare. cur. et quid. quamobrem. De quo vide infra in dictione מה Ma.

למו Lamo. illis siue ipsis: aut illi datiui casus de quo vide in grammatica in capitulo de pronomine.

לעב Laab. subsannare. irridere. 2. Paralip. 36. At illi subsannabant nuncios dei.

לעג Laag. subsannare. deridere. irridere. 2. Parali. 30. Illis irridentibus & subsannantibus. Nee. 2. Et subsannauerunt nos & despexerūt. Et in eo. 4. Et motus nimis subsannauit iudeos. Iob. 11. Et cum ceteros irriseris a nullo cōfutaberis. ps. 2. Dominus subsānabit eos. ps. 34. Tentauerūt me: subsannauerūt me. & inde nomē לעג Laag. i. subsannatio vel irrisio. Iob. 34. Qui bibit subsannationem quasi aquam. Ps. 43. subsannationē & derisum his qui sunt in circuitu nostro. Osee. 7. Hec est subsannatio eorum in terra egypti. Esa. 28. In loquella enī labii. Pro quo hebrei legūt. In subsannatiōe labii. Alii vero legūt sic: in balbutienti ei labio: quasi a עלג Ileg. quod significat balbū. vt Esa. 32. Et linguā balborū velociter loquetur. Et in eo. 33. populū alti sermonis: ita vt non possis intelligere disertitudinem linguē eius: in quo nulla est sapientia. pro quo hebrei legunt. Populum profundi sermonis: ita vt non intelligatur balbutiens lingua eius: sine sapientia. & est sensus sicut in littera nostra.

לעז Loez. barbarus. ps. 113. De populo barbaro. & solum inuenitur in predicto loco.

לעט Laat. comedere. deuorare. Geñ. 25. Da mihi de coctione hac ruffa. vbi ponitur verbum tertie coniugationis. idest fac me comedere vel deuorare de coctione hac ruffa. Et beatus hieronymus transtulit sensum.

לען Laan. absinthium. amaritudo. Et scribitur cum he in fine & dicitur לענה Laana. Deut. 29. Radix germinans fel & amaritudinem. Hiere. 9. Ecce ego cibabo populum istum absinthio. Threñ. 3. Inebriauit me absinthio. Et in eodem. Absinthii & fellis. Amos. 5. Qui conuertitis in absinthium iudicium.

לפד Lapid. lampas. fax. Geñ. 15. Et apparuit clibanus fumans & lampas ignis. Iudi. 15. Et faces ligauit in medio. Iob. 12. Lampas contempta apud cogitationes diuitū Esa. 62. vt lampas accendatur. Zach. 12. Et sicut face ignis in feno. Et in plu. לפידים Lapidim. Exo. 20. Cunctus autē populus videbat voces & lampades. Et inde deriuatur nomen לפידות Lapidoth. Iudi. 4. Erat autem debora pphetes vxor lapidoth.

לפת Lapath. apprehēdere. complecti siue amplecti. cōturbari. Iudi. 16. Et apprehendens ambas colūnas. Ruth. 3. Expauit homo & conturbatus est: sed etiam in predicto loco aliqui hebrei legunt. Expauit homo & amplexatus ē: in voce passiua.

לצר Lesar. Preposita mem littera cum apice cegol significat dispensatorem: secūdum hebreos. Dañ. 1. Et dixit daniel ad malasar. pro quo hebrei legūt. Et dixit daniel ad dispēsatorem siue ad prepositum. Et in eodem. Porro malasar tollebat cibaria & vinum potus eorum. Potest etiā eē nomen proprium. sicut est in littera nostra.

לקק Lacac. lingere. lambere. Iudi. 7. Qui manu & lingua lambuerint aquas sicut solent canes lambere. Et in eodem. Qui manu ad os proiiciente aquas lambuerint. Et in eodem. In trecentis viris qui lambuerunt aquas liberabo vos. 3. Reg. 21. In loco hoc in quo linxerunt canes sanguinem Naboth: lambent quoq; sanguinem tuum.

לקח Lacach. accipere. sumere. assumere. tollere. emere. Geñ. 2. Quoniam de viro sumpta est. Et in eodem. 5. Quia tulit eum deus. Et in eodem. 20. Propter mulierem quam tulisti. Et in eodem. 24. qui tulit me de domo pris mei. Et in eodem. 27. Primogenita mea ante tulit & nunc secundo surripuit benedictionē meam. idest tulit. Et in eodem. 31. Tulit iacob omnia que fuerunt patris nostri. Et in eodem. Abscondit idola subter stramenta cameli. Pro quo hebrei legunt. Tulit idola & posuit ea in stramenta cameli. Exo. 9. Et grando & ignis mixta pariter ferebantur. pro quo hebrei legunt. Et grādo & ignis assumpta in medio grandinis. Et est sensus sicut in littera nostra. Nu. 16. Nec asellum quidem vnquam acceperim ab eis. 1. Reg. 4. Et arca dei capta est. Et in eodem. Eo quod capta esset arca dei. 4. Reg. 2. Si videris me quando tollar a te. ps. 14. & munera super innocentem nō accepit. ps. 67. Accepisti dona in hoibus. Prouer. 24. Erue eos qui ducūtur ad mortē. Pro quo hebrei legunt. Erue assumptos ad mortem. Hiere. 23. qui assumunt linguas suas. Ezech. 33. Ille quidē in iniquitate sua captus est. & aliquando scribitur sine lamed scilicet in futuris & in imperatiuis & in infinitiuis vel gerūdiis. Geñ. 6. Tolle igitur tecum ex omnibus escis. Et in eodem. 15. sume inquit mihi vaccam triennem. Et in eo. 18. Sed afferam pauxillum aque. Pro quo hebrei legunt. Accipiat obsecro pauxillum aque. Et in eodem. Ponāq; buccellam panis. idest accipiam bucellam panis. Et in eo. 22. Tolle filium tuum. Et in eodem. 30. Parum ne tibi videtur φ prerripueris maritū mihi: nisi etiam mandragoras filii mei tuleris. Et in eodem. 38. Habeat sibi. idest accipiat sibi pignus. Nu. 16. Tollat vnusquisq; thuribula sua. Iof. 9. susceperunt igitur de cibariis eorum. Esa. 8. Sume tibi librum grandem. 4. Reg. 12. Nolite ergo amplius accipere pecuniam. Et in eodem. Prohibitiq; sunt amplius sacerdotes accipere pecuniam. Esa. 23. Sume citharam & circue ciuitatem. Hiere. 5. Renuerunt accipere disciplinam. Ezech. 17. Vt firmaret radicem super aquas multas. Pro quo hebrei legunt. Tulit super aquas multas. Osee. 11. Portabam eos in brachiis meis. Pro quo hebrei legūt. Accipere eos siue ferre eos in brachiis suis. Et etiam in imperatiuis inuenitur aliquando cum lamed. vt Exo. 29. Tolle vitulum de armento. Ezech. 37. Et tolle lignum alterum. significat etiam emere. Prouerb. 31. Considerauit agrum & emit eū. z. Reg. 4. A sumentes spicas tritici. Pro quo hebrei legunt. Quasi ementes triticum. Esa. 52. Quoniam ablatus est populus meus gratis. pro quo hebrei legunt. Quoniam emptus est populus meus gratis. Item significat quando aliquis conatur ad aliquid agendum. Sicut in nostro vulgari dicitur Accepit petrus & fecit hoc vel illud siue iuit ad illum locū. idest accepit seipsum vel socios secum. Et per talem modū loquendi dicitur in hebreo. Exo. 4. Posuit & testimoniū in arca. Pro quo in hebreo habetur. & accepit & posuit testimonium in arca. Nu. 16. Ecce autem chore. Pro quo hebrei legunt. Et accepit chore. & sequitur. & surrexerūt contra Moysen. Iudi. 14. Dederunt ei sodales triginta. pro quo hebrei legunt. Et acceperunt sodales triginta & fuerunt cū eo. 2. Reg. 18. Porro Absalom erexerat sibi cum adhuc viueret titulum. Pro quo hebrei legūt. Et absalom accepit & erexit sibi in vita sua titulum. Iob. 15. Quid te eleuat cor tuum. Pro quo hebrei legunt. Quid te accipit cor tuum. & inde מלקח Malcoach. idest preda. siue illud quod de spoliis capitur. Nu. 31. Predam & vniuersa que acceperant tam ex hominibus quam ex iumentis. Et in eodem. Tollite summam eorum que capta sunt. Et in eodem. Diuidesq; eque predam. Esa. 49. Nunquid tolletur a robusto preda. Et in eodem. Et quod ablatum fuerit a robusto saluabitur. idest quod captum fuerit a robusto. Accipitur etiam מלקוח Malcoach pro faucibus. vt. Ps. 21. Et ligua mea adhesit fau

cibus meis. & inde מלקחים Melcachaim. i. forcipes quibus accipimus prunas. & reperitur tantū in hebreo in numero duali: quia ex duabus constat. Esa. 6. Quem forcipe tulerat de altari. Accipitur etiam pro emunctoriis lucernarū. Exo. 25. Emunctoria quoq; & vbi ea que emuncta sunt extinguātur. Inde מקח Micach. i. cupido: siue acceptio munerū. 2. paralip. 19. Nec cupido munerū. & inde מקחה Mecacha. i. merces. siue res venalis. Et solū inuenitur in nūero plu. s. מקחות Macachoth. Nee. 10. Qui important venalia & omnia ad vsum. & inde לקח Lecach. idest doctrina siue assumptio doctrine vel legis. Deut. 32. Concrescat vt pluuia doctrina mea. Prouer. 1. Audiens sapiens sapientior erit. pro quo hebrei legunt. Audiet sapiens & addet doctrinam. Et est idem sensus cum littera nostra. Et in eo. 4. Donum bonum tribuā vobis. pro quo hebrei legunt. Doctrinam seu legem bonā tribuī vobis. Esa. 29. Et mussitatores discent legem. Ponitur etiam pro sermonibus. Prouer. 7. Irretiuit eum multis sermonibus.

לקט Lacat. colligere. congregare. Gen. 47. E quibus omne pecuniā cōgregauit. Exo. 16. Colligat vnusquisq; ex eo quantū sufficit. & in eo. Et collegerūt alius plus: alius minus. Et in eo. Iuxta id quod edere poterant congregauerunt. & in eo. In die aūt sexta collegerūt cibos duplices. Et in eo. & egressi sunt de populo vt colligerent. Ruth. 2. Vadam in agrū & colligā spicas. & in eo. & que collegerat virga cedens. 4. Reg. 4. Vt colligeret herbas agrestes. & in eodē. & collegit ex ea coloquintidas agri. Iudi. 11. Congregatiq; sunt ad eum viri inopes. Esa. 27. Et vos congregabimini vnus & vnus filii israel. & inde לקט Lechet. i. collectio vl' congregatio. siue remanētes spice que a pauperibus colliguntur. Leuit. 9. Nec remanētes spicas colliges. & īde ילקוט Ialcut. i. pera pastorum in qua vasa pastoris colliguntur. 1. Reg. 17. Et misit eos in perā pastoralē.

לקש Leches. Pluuia vel imber serotinus. Amos. 7. In principio germinantiū serotini imbris. Et in eo. Et ecce serotinus post tonsionē regis. & aliqn̄ scribitur cū mem in principio & dicitur מלקש malcos Deut. 11. Dabit pluuiam terre vestre temporaneā & serotinā. Osee. 6. Et veniet quasi imber nobis tēporaneus & serotinus. Zach. 10. Petite a dn̄o pluuiā i tempore serotino. & inde verbū לקש Laches. i. retardare. Beatus hieronymus transtulit videmiare. Iob. 24. Et vineā eius quem vi oppresserunt vindemiant. Pro quo he. le. Et vineā impii retardāt. quasi dicat. primo depdantur bonos & iustos: & postea ēt iniustos & impios: quia nemini parcūt. Potest ēt intelligi sicut est in littera nostra.

לשד Lesad. humidū. seu recens: secūdū hebreos: btūs hieronymus trāstulit panē. s. recētē vel humidū. Nu. 11. Saporis quasi panis oleati. Ps. 31. Conuersus sum in erūna mea dū confringitur spina. Pro quo he. le. Conuersa est humiditas mea i siccitate estatis. sed si illud lamed qd ponitur in principio dictionis nō est de substātia dictionis: sed est prepositio sicut & in aliis locis: tunc potest legi sicut est in littera nostra. s. in erūna mea.

לשכה Lesach. cenaculū. Gazophylaciū. camera. tricliniū. 1. Reg. 9. Introduxit eos in tricliniū. Nee. 10. Gazophylaciū domus dei nostri. Ezechiel. 40. Et per singula gazophylacia ostiū. Et in eo. Porro gazophylaciū qd respicit viam aquilonis. & i plu. לשכות Lesachoth. vt in eo. & ecce gazophylacia & pauimētū. & in eo. triginta gazophylacia in circuitu pauimēti. Et in eo. Gazophylacia cantorum in atrio interiori.

לשם Lesem. lapis pretiosus. quem translatio nostra ligurium appellat. Exo. 28. In tertio scilicet versu ligurius achates & amethistus.

לשון Lason. lingua. loquella. Exo. 4. Impeditioris & tardioris lingue sum. Iudi. 7. Qui manu & lingua lambuerint aquas. Iob. 27. Nec lingua mea meditabitur mendaciū. ps. 11. Et linguā magniloquā. Ps. 44. Lingua mea calamus scribe velociter scribentis. Ponitur ēt pro loqlla. vt Gen. 10. vnusquisq; scdm linguā suā. Deut. 28. Gentē cuius linguā intelligere nō possis. Ester. 1. Diuersis linguis & litteris. signat etiā lapidē terminalē vel sinū maris vel fluminis. eo qd est ad similitudinē lingue. vt Iob. 15. A lingua eius que respicit meridiē. Et in eo. A lingua maris. Esa. 11. Et desolabit dn̄s linguā maris egypti. & in plu. לשנות Lesonoth. i. lingue. vt Zach. 8. Ex omnibus linguis gentium: & in lingua chaldaica dr̄ לישן Lisan. Dan. 3. Vt omnis populus & tribus & lingua. & in plu. לישניא lisanaia. vt in eo. vobis dr̄ populis & tribubus & linguis. & inde verbū לשן Lasen Quod signat detrahere. seu murmurare. vl' accusare vt Ps. 100. Detrahētem secreto proximo suo hunc persequebar. Prouer. 30. Ne accuses seruum ad dn̄um suum.

לתח Lethach. preposito mem & addito he in fine vt dicatur מלתחה Melthacha: significat vestē seu vestimētū. 4. Reg. 10. Dixitq; his qui preerāt super vestes. Et aliq hebrei dicunt q̄ significat locū quo vestes reponūtur. & solū inuenitur in pdicto loco.

לתך Lethech. Dimidia pars mensure cori. vt Osee. 3. Et dimidio coro ordei. Et solū inuenitur in pdicto loco.

לתע Lethaa. ppositō mem & addito he in fine vt dicatur מלתעה Maltheaa: significat molā dentium. & solū inuenitur in numero plu. Ps. 57. Molas leonū cōfriget dn̄s. Et inde verbū נתע Nithau. quasi נלתע Nilthau per defectum lamed. i. cōtriti seu cōquassati sunt. s. dentes. vt Iob. 4. Et dentes catulorum leonum contriti sunt.

De incipientibus a littera מ Mem.

Ista littera mem qn̄ preponitur alicui dictiōi signat. de. ex. e. a. vel ab. & aliqn̄ significat comparatiuum precedentis dictionis. De quo vide infra in dictione מן Min.

מאד Meod. nimis. valde. vehemēter. Gen. 1. Et erāt valde bona. Et in eo. 15. Merces tua multa nimis. Et in eo. 17. Et multiplicabo te vehementer nimis. vbi ponitur bis pdicta dictio. Exo. 1. Ac roborati nimis ipleuerūt terrā. ps. 118. Nō me derelinquas vsquequaq;. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. vsq; nimis. Et i eo. Et ne auferas de ore meo verbū veritatis vsquequaq;. i. vsq; nimis. Esa. 16. superbus est valde. & in eo. 64. Ne irascaris dn̄e satis. i. valde. ponitur ēt p validitate seu fortitudine Deut. 6. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo & ex tota anima tua & ex tota fortitudine tua. vbi ponitur pro fortitudine. & pōt poni pro mēte q̄ est pars preciosa valde in homine. vnde in euāgelio pōitur p mēte. Mathei. 22. Ait illi iesus: diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo & in tota anima tua & in tota mēte tua. & sr̄ Marci. 12. ponitur pro mēte & virtute. & Luce. 10. ponitur pro anima & viribus.

מאה Mea. Centum. Gen. 33. Centum agnis. 2. Paralip. 36. Et condemnauit terram centum talentis argenti. & aliquādo mutat he vltimum in thau & dicitur מאת Meath Gen. 21. Cum esset annorum centum. Ponitur etiam aduerbialiter pro centies siue centuplum. vt Eccls. 8. Peccator eo quod centies facit malum. & in plurali מאות Meoth. Gen. 5. Et facti sunt dies Adam postquam genuit seth octingenti anni. Quod in hebreo legitur octocenti anni. idest octocentena annorum. & in eo. Anni nongenti triginta.

מאם Meum. aliquid. quicq;. quantūcūq;. Et cōmuniter scribitur cum he in fine & dicitur מאומה Meūma. vt Nu. 22. Nunquid loqui potero aliquid. Deut. 13. Et non adherebit de illo anathemate quicq; i manu tua. & in eodē. 24. Cum repetes a proximo tuo rem aliquā. 4. Reg. 5. Et accipiam ab eo aliquid. Hiere. 39. Nihilq; ei mali facies. i. non facies ei aliquid mali. Reperitur etiam מאום Mum monosyllabum & sine he. Iob. 31. Et si in manibus meis adhesit macula. Pro quo hebrei legūt. Et in manibus meis nō adhesit aliquid. s. mali. Potest etiā deriuari a dictiōe מום Mum sine aleph: que signat maculam. vt infra in suo loco dicetur.

מאן Maen. nolle. renuere. Gen. 37. Noluit consolationem accipere. Exo. 10. Sin aūt resistis & non vis dimittere eum. & in eodē. 22. Si pater virginis dare noluerit. Nu. 22 Noluit Balaā venire nobiscū. Ps. 76. Renuit consolari anima mea. Hiere. 5. Renuerunt accipere disciplinam. & in eodem. Et noluerunt reuerti. Item מאן Man. in lingua chaldaica significat vas. & in plurali מאניא Manaia siue מאני Mane. Dan. 5. Vt afferrent vasa aurea & argentea. & in eo. Tunc allata sunt vasa aurea.

מאס Maas. reprobare. abiicere. proiicere. repellere. sperne re. odire. aborrere. dissoluere. Iob. 10. Et opprimas me opus manuum tuarum. Pro quo hebrei legūt. Et reprobes siue abiicias opus manuum tuarum. Ps. 52. Quoniam deus spreuit eos. Ps. 88. Tu vero repulisti & detraxisti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu aūt repulisti & proiecisti. Ps. 117. Lapidem quem reprobauerunt edificantes. Esa. 7. Vt sciat reprobare malum & eligere bonum. & in eodem. 30. Pro eo quod reprobastis verbum hoc. & in eodem. 54. Et vxorem ab adolescentia abiectam. Hiere. 2. Quoniam obtriuit dn̄s confidentiā tuā. Pro quo hebrei legunt. Quoniam abiecit siue odiuit dominus confidentiam tuam. & in eodem 6. Argentum reprobum vocate eos. & in eodem. 14. Nunquid proiiciens abiecisti iudam. Thren. 5. Sed proiiciens repulisti nos. Osee. 4. Quia tu scientiam repulisti: repellam te. Amos. 2. Eo quod abiecerunt legem domini. & in eodem. 5. Odiui: proieci festiuitates vestras. Ponitur etiā pro dissoluere. vt. Ps. 57. Ad nihilum deuenient tanq; aqua decurrens. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Dissoluantur sicut aque que fluunt. & de hoc vide infra in dictiōe מסס Masas. Itē ponitur pro contrahere. Iob. 7. Cutis mea aruit & contracta est. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et abominabilis facta est.

מאר Maar. inficere. dolorem vel amaritudinem inferre. Leuit. 13. Infecta lepra reputabitur. Ezech. 28. Et non erit vltra domui israel offendiculum amaritudinis. idest amaritudinem vel dolorem inferens.

מאת Meath. centum. siue centies. De quo vide supra in dictione מאה Mea.

מגד Meged. fruct⁹ seu pōa. s. optima & electa fruges. Deut. 33. De pomis celi & rore. & in eodē. De pomis fructuū solis ac lune. & in eo. De pomis colliū eternorum. & in eo. Et de frugibus terre. Canti. 4. Cū pomorū fructibus. & secundū hebreos significat optimū vel electū cuiuscunq; rei. Scribitur etiam cum nun in vltima syllaba & dicitur מגדן Migdan. & solum inuenitur in numero plu. s. מגדנות Migdanoth. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. Dona seu munera aut pensationes. vt Gen. 24. Fratribus quoq; eius & matri dona obtulit. 2. Paralip. 21. Et pensationes cum ciuitatibus munitissimis. & in eodem. 32. Et munera ezechie regi iuda.

מגל Magal. falx. Hiere. 50. Et tenētem falcem in tempore messis. Ioel. 3. Mittite falcem qm̄ maturauit messis.

מגן Migen. protegere. claudere. tradere. Gen. 14. Quo protegente: hostes in manibus tuis sunt. Pro quo hebrei legunt. Qui tradidit hostes tuos in manibus tuis. Potest etiam intelligi sicut est in littera nostra. Prouer. 4. Corona inclyta proteget te. Osee. 11. Protegam te israel. Pro quo aliqui hebrei legunt. Tradam te israel. s. in manus inimicorū. Inde מגן Magen. i. scutum. protectio. De quo vide supra in dictione גנן Ganan.

מגר Magar. deiicere. dissipare. collidere. tradere. detrahere Esdre. 6. Dissipet oīa regna & populū. Ps. 88. Et thronum eius in terra detraxisti. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Et sedē eius in terrā collisisti. Ezech. 21. Gladio traditi sūt cū pplo meo.

מד Mad. tunica. vestis. seu vestimentum. & scribitur cū vau in fine. Leuit. 6. Vestietur tunica sacerdos. 2. Reg. 20. Porro ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habit⁹ sui. Ps. 108. Et induit maledictionem sicut vestimētum. Et pluraliter declinatur in gn̄e masculino & feminino. 1. Reg. 4. Scissa veste & cōspersus puluere caput. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. scissis vestibus. Ps. 133. Quod descēdit in orā vestimēti ei⁹. Pro quo hebrei legūt. In orā vestimētorū eius. Et aliqui hebrei dicunt q̄ deriuatur a dictione frequenti.

מדד Madad. mēsurare. metiri. expandere. Deut. 21. Et metietur a loco cadaueris. 2. Reg. 8. Et mensus est eos funiculo. & in eodem. Mensus est autē duos funiculos. 3. Reg. 17. Et expādit se atq; mensus est super puerum. Ps. 59. Et conuallē tabernaculorū metibor. Ezech. 42. Et mensus est contra ventum aquilonis. & in eodem. 43. Et metiantur fabricam. & aliquando scribitur cum simplici daleth. Exo. 16 Et mensi sunt ad mensuram gomor. Nu. 35. Contra orientem duo millia erunt cubiti. Pro quo hebrei legunt. Et mēsurabis extra ciuitatem plagam orientalem duo millia cubitorum. Esa. 65. Et remetiar opus eorum. Hiere. 31. Si mensurari poterunt celi sursum. & in eodem. 33. Sicut numerari non possunt stelle celi & metiri arene maris. Ezech. 40 Et mensus est limen porte. & in eodem. 47. Et mensus est mille cubitos. Osee. 1. Sicut arena maris que sine mensura est. Pro quo hebrei legunt. Que non mensurabitur. Zach. 2. Vt metiar ierusalem. & īde מדה Midda. i. mēsura. vt Iob. 11. Longior terra mēsura eius. & in eodem. 28. Et aquas appendit in mensura. Zach. 2. Et ecce funicul⁹ mensure in manu eius. Scribitur etiam cum duplici mem. Iob. 38. Quis posuit mensuram eius. & in plurali מדות Middoth. vt Ezech. 43. Iste autem mensure altaris in cubito verissimo. Reperitur etiam מדי Midde secundum terminationem masculinorum. vt Hiere. 13. Hec est sors tua parsq; mensure tue. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. mēsurarum tuarum. Dicitur etiam de homie procere stature. Nu. 13. Populus quē aspeximus procere stature est. Pro quo hebrei legunt. Et omnis populus quem aspeximus in ea homines mensurarum sunt. s. magnarum. 1. Paralip. 11. Et ipse percussit virū egyptium cuius statura erat quinq; cubitorum. Pro quo hebrei legunt. Et ipse percussit virum egyptium virum mensure Dicitur etiā de reb⁹ inanimatis. vt. Hiere. 22. Et edificabo mihi domū latā. p q̄ he. le. Edificabo domū mēsurarū. Ponitur etiā מדה Midda. p spatio vel dimēsione. vt Ios. 3. Spacium cubitorum duo millia. Itē ponitur pro tributo. Esdre. 4. Tributum quoq; & vectigal & reditus accipiebāt. Nee. 5. Mutuam accepimus pecuniam in tributa regis. & in lingua chaldaica scribitur aliquando cum nun in medio & dr̄ מנדה Minda. vt in eodem. Tributū & vectigal & ānuos red

ditus non dabant. Ponitur etiam מִדָּה Midda pro vestimento. De quo vide in dictione precedenti. Ponitur etiam predicta dictio מָדַד Madad pro expectare. vt Iob. 7. Rursū expectabo vesperam. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco significat motum vel cōmotionem. De quo vide infra in dictione נָדַד Nadad.

מְדִין Medin. prouincia. regio. Et scribitur cum he in fine & dicitur מְדִינָה Medina. Ester. 1. Super centum viginti septem prouincias. & in eodem. Et misit epistolas ad vniuersas prouincias regni sui. & in eodem. 3. Vt omnes prouincie sciret. Threñ. 1. Princeps prouinciarum facta est sub tributo. Dañ. 8. Cum essem in susis castro quod est in elam regione. Item מִדִּין Middin. nomen proprium loci secundum hebreos. Pro quo beatus Hieronymus transtulit. In iudicio Iudi. 5. Et sedetis supra in iudicio. Pro quo aliqui hebrei legunt. Et sedetis supra medin. Et dicunt ꝙ est nomen ꝓpriū loci. De quo habetur. Ios. 15. vbi dicitur. Betharaba medin & sacha. Potest etiam significare iudicium sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione דִּין Dun.

מַדּוּעַ Madúa. quare. cur. & cōmuniter scribitur cum vau in secunda syllaba. Geñ. 26. Quid venistis ad me. i. quare venistis ad me. Et in eodem. 40. Cur tristior est hodie solito facies vestra. Exo. 2. Cur velocius venistis solito. Et in eodē. 3. Quare nō comburatur rubus. Nu. 16. Cur eleuamini super populum domini. Esa. 5. An quod expectaui vt faceret vuas. Pro quo hebrei legunt. Cur expectaui vt faceret vuas.

מַדְרֵגָה Madrega. maceria. sepes. De quo vide supra in dictione דָּרַג Darag.

מָה Ma. dictio est ĩterrogatiua vel dubitatiua. i. quid. quod. qualis. quam. quantum. quando. quomodo. quare. cur. Geñ. 2. vt videret quid vocaret ea. Et in eodem. 20. Quid fecisti nobis & quid peccauimus in te. Et in eodem. 37. Et ĩterrogauit quid quereret. Et ĩ eodem. 38. Quid dabis mihi. Exo. 3. Quod est nomen eius: quid dicam eis. Et in eo. 16. Nos vero quid sumus. Nu. 16. quid est enim Aarom. Iudi. 18. Et qd egissent ciscitātibus respōderūt. 2. Reg. 18. Quid impedit si etiã ego currero. Esa. 40. Aut quam imaginem ponitis ei. Zach. 9. Quid enim bonū eius & quid pulchrū eius. Ps. 58. Memorare que mea sustantia est. Item significat. qualis. vt Nu. 13. Considerate terram qualis sit. 1. Reg. 28. Qualis est forma eius. Canti. 5. qualis est dilectus tuus ex dilecto. Item significat. Quam siue quantum. vt Nu. 24. Quam pulchra tabernacula tua Iacob. Ps. 8. Quam admirabile est nomē tuum. Ps. 30. Quam magna multitudo dulcedinis tue. Ps. 35. Quemadmodum multiplicasti misericordiã tuã deus. Pro quo hebrei legūt. Quam preciosa misericordia tua deus. Ps. 83. Quam dilecta tabernacula tua. Ps. 103. Quam magnificata sunt opera tua domine. Ps. 118. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua. Ps. 132. Ecce quam bonum & quam iocundum. Canti. 4. Quam pulchre sunt māme tue. Item significat. quādo siue quo. vt Iob. 16. Si tacuero non recedet a me. Pro quo hebrei legūt. quādo recedet a me: quasi dicat nūquam. Ps. 4. Vsquequo graui corde. Ps. 78. Vsquequo domine irasceris in finem. Item significat. quare siue quomodo. vt Geñ. 27. quomō inquit tam cito inuenire potuisti. Et in eodem. 38. quare diuisa est propter te maceria. Iob. 7. Cur non tollis peccatum meum. Significat etiam aliquod incertum vel indeterminatum: siue quodcunq;. Iob. 13. Quodcunq; mihi mēs suggerit. Pro quo hebrei legunt. Et transeat super me aliquid siue quodcunq;. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. & preponitur ei littera lamed: & dicitur לָמָּה Lama. idest ad quid vel vt quid aut propter quid. quare. cur. Geñ. 4. Quare iratus es & cur concidit facies tua. & in eo 12. Quare nō idicasti mihi ꝙ vxor tua esset. Et ĩ eo. 2. Quā ob causam dixisti esse sororem tuã. & in eo. 27. Cur vtroq; orbabor filio. & in eodem. 47. Cur ergo morimur te vidēte. Exo. 5. Quare misisti me. Ios. 7. Cur iaces pron? in terra. 1. Reg. 1. Cur fles & quare non comedis & quãobrem affligitur cor tuū. Ps. 10. Vt quid domine recessisti lōge. Ps. 21. Quare me dereliquisti. Recipit etiã sin in principio. Cāti. 1. Ne vagari incipiam. i. propter quid vagari incipiã. Et qñ scribitur cū caph in principio & dicitur כַּמָּה Cama. tunc est interrogatiuū quātitatis. Geñ. 47. Quot sunt dies annorū vite tue. Iob. 13. Respōde mihi: quātas habeo iniquitates. Ps. 118. Quot sunt dies serui tui. Ponitur etiam pro multitudine. Zach. 7. Sicut feci iam multis annis. Significat etiã quotiēs. vt Iob. 21. Quotiēs lucerna impiorū extinguetur.

מָהַל Mahal. miscere. permiscere. Esa. 1. Vinū tuū mixtū est aqua. Et solum inuenitur in predicto loco.

מִהְמַהּ Mahmah. tardare. morã facere. negligere. turbari obstupescere. Geñ. 43. Si non intercessisset dilatio. Pro quo hebrei legunt. Nisi tardassemus. Exo. 12. Et nullã facere sinentibus moram. Pro quo hebrei legunt. Et nō potuerunt moram facere. 2. Reg. 15. Ego abscondar in campestribus deserti. Pro quo hebrei legunt. Ego moram faciam in campestribus deserti. Ps. 118. Paratus sum & nō sum turbatus. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Festinaui & nō neglexi. i. nō tardaui. Abach. 2. Si moram fecerit expecta illum. Significat etiam turbari vel obstupescere. vt Iudi. 3. Dum illi turbarentur effugit. Esa. 29. Obstupescite & admiramini.

מָהַר Mahar. festinare. accelerare. cito facere. velociter operari. dotare. Geñ. 18. Et festinauit Abraam in tabernaculum. & in eodem. Accelera tria sata farine. & in eo. Qui festinauit & coxit illum. & in eodem. 19. Festina & saluare ibi. & in eodem. 27. Quomodo inquit tã cito inuenire potuisti. & in eodem. 45. Festinate & adducite eum ad me. Exo. 12. Vrgebantq; egyptii populum israel de terra exire velociter. 1. Reg. 13. Festina & veni. 2. Paralip. 28. Voca cito micheam. Pro quo hebrei legunt. Festina micheam. i. cito voca eum. Ester. 5. Vocate inquit Amã cito. & in eodem. 6. Festina: & sumpta stola & equo fac vt locutus es. Ps. 15. Postea accelerauerunt. Esa. 8. Velociter expoliã. & in eodem. 51. Cito veniet gradiens ad aperiendū. & inde מַהֵר Maher. idest cito. velociter. vt Exo. 32. Recesserūt cito de via. Deut. 9. Qui conterat eos & deleat atq; disperdat velociter. & aliquando scribitur cū he in fine & dicitur מְהֵרָה Mehera. Nu. 16. Pergens cito ad populum. Esa. 5. Et ecce festinus velociter veniet. & inde מָהִיר Mahir. idest festinus, velox. Ps. 44. Lingua mea calamus scribe velociter scribētis. Pro quo hebrei legunt. Scribe velocis. Prouer. 22. Vidisti virum velocem in opere. Esa. 16. Et velociter reddens quod iustum est idest velox. Soph. 1. Iuxta est & velox nimis. Scribitur etiã cū nun in principio & dicitur נִמְהָר Nimhar. Abach. 1. Gētem amaram & velocem. Ponitur etiam pro insipiente. vel stulto, eo quod omnia precipitat. Iob. 7. Et consilium prauorum dissipat. Pro quo hebrei legunt. Et consilium prauorum stultum siue insipiens factum est. Esa. 32. Et cor stultorum intelliget scientiam. & in eodem. 35. Dicite pusillanimis cōfortamini. Pro quo hebrei legūt. Dicite insipiētibus corde cōfortamini. Itē מָהַר Mahar. i. dotare. Exo. 22. dotabit eam. & inde מֹהַר Mohar. i. dos. siue dotatio. Geñ 34. Augete dotem & munera postulate. Exo. 22. Iuxta modum dotis quem virgines accipere consueuerant.

מוּג Mog. fluere. defluere. tabescere. liquefieri. 1. Reg. 14. Et ecce multitudo prostrata. Pro quo hebrei legūt. Et ecce multitudo liquefacta vel tabefacta est siue defluxerat. Ps. 64. In stillicidiis eius letabitur germinãs. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Pluuiis irrigabis eã. i. liquefacies vł mollificabis eã pluuiis. Ps. 74. Liquefacta est terra & oēs qui habitant in ea. Ps. 106. Anima eorum in malis tabescit. Ezech. 21. Et corde tabescere. Amos. 9. Qui tāgit terram & tabescit. & in eodem. Et oēs colles culti erunt. Pro quo hebrei legunt. Et omnes colles liquescent seu defluent. s. abundantia. Ponitur etiam pro allidere. Iob. 30. Et quasi super ventum ponēs allisisti me valide. Esa. 64. Et allisisti nos in manu iniquitatis nostre.

מֹחַ Moach. medula. Iob. 21. Et medulis ossa illius irrigantur. Scribitur etiam sine uau. vt. Ps. 65. Holocausta medulata offeram tibi. Esa. 25. Pinguium medulatorum. Ponitur etiam pro pinguedine uel vbertate. Esa. 5. Et deserta in vbertatem versa aduene comedent.

מוֹט Mot. moueri. cōmoueri. labi. seu nutare. infirmari. cadere. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus & infirmus manu. Pro quo he. le. Et cum depauperatus fuerit frater tuus & nutauerit seu deflexa fuerit manus eius tecum. Deut. 32. Vt labatur pes eorum. Ps. 16. Vt nō cōmoueantur vestigia mea. Ps. 54. Et non dabit in eternum fluctuationē iusto. i. cōmotionem seu lapsum. Ps. 65. Et non dedit in cōmotionem pedes meos. Ps. 93. Si dicebā mot? est pes me?. Ps. 120. Nō det in cōmotionem pedem tuum. Ps. 139. Cadent super eos carbones. Prouer. 24. Et qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Pro quo hebrei legūt. Et labētes seu cadentes ad occisionem liberare ne cesses. & in eodē 25. Iustus cadens coram impio. Esa. 24. Cōmotione commouebitur terra. & in eodem. 40. Quomodo statuat simulachrum quod non moueatur. & in eodem. 41. Et confortauit eum clauis ꝙ non moueatur. & in eodem. 54. Et colles contremiscent. Pro quo hebrei legunt. Et colles commouebuntur. & in eodem. Et fedus pacis mee non mouebitur. Ponitur etiam pro declinare. vt. Ps. 54. Quoniam declinauerunt in me iniquitatem. & de hoc vide infra in dictione נָטָה Nata. Item מוֹט Mot. bacul? seu vectis aut pertica qua res suspense vehuntur aut mouentur, seu virga. Nu. 4. Et inducent vectes. & in eodem. Inducentq; vectes. Pro quo hebrei legunt. Et ponant in vecte seu in pertica. s. ad portandum. & in eodem. 13. Quem portauerunt in vecte duo viri. Nauū. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מוֹטָה Mota. i. iugū. Pro quo beatus Hieronymus transtulit catenam. Hiere. 28. Et tulit Ananias propheta catenã de collo hieremie prophete. Esa. 58. Si abstuleris de medio tui catenam. Ponitur etiã pro deprimente. vt in eodem. Soluere fasciculos deprimentes. & in plurali מוֹטוֹת Mototh. 1. Paralip. 15. Nūeris suis in vectibus. Hiere. 27. Fac tibi vincula & catenas. & in eo. Catenas ligneas cōtriuisti & facies ꝓ eis catēas ferreas. Ezech. 34. Cum contriuero catenas iugi eorum. Ponitur etiã pro extensione. vt Esa. 8. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terre tue.

מוּךְ Much. depauperari. oppressum vł attenuatum esse. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus. & in eodem. Si paupertate compulsus. Vide etiam de hoc infra in dictione מָכַךְ Macach.

מוּל Mol. circūcidere. secare. scidere. cōcidere. Geñ. 17. Circuncidetur ex vobis omē masculinū: & circūcidetis carnem preputii vestri. & in eo. 21. Et circūcidit eū octauo die & in eodē. 34. Si aūt circūcidi nolueritis. Leuit. 12. Et die octauo circuncidetur infantulus. Deut. 10. Circuncidite igitur preputiū cordis vestri. & in eo. 30. Circūcidet dñs deus tuus cor tuū. Ios. 5. Et circūcide secūdo filios israel. & in eo. Qui oēs circūcisi erāt. Hiere. 9. Et visitabo sup oēm qui in circūcisum habet preputiū. Pro quo he. le. Et visitabo sup oēm circūcisum in preputio. Et aliqñ duplicatur lr̃a lamed scilicet qñ est verbū quarte cōiugationis. Ps. 57. Intēdit arcum suū donec infirmētur. i. donec cōcidātur. Ps. 89. Vespe decidat & arescat. Pro quo beat? Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Vespe cōteretur. i. cōcidetur. Et qñ est verbū tertie cōiugatiōis scribitur cū iod in medio loco vau. Ps. 117. Et in noīe dñi quia vlt? sum in eos. Pro quo he. le. Quia concidã siue excidã eos. Itē מוּל Mul. i. cōtra. e regiōe. ante. versus. Exo. 18. Esto tu populo in his que ad deū ptinent. Pro quo he. le. Esto tu populo ante deū. Nu. 8. Cōtra eam partē quã cãdelabrū respicit. Deut. 1. Contra mare rubrū. 1. Reg. 18. Et decliauit paululū ad aliū. i. versus aliū. 2. Reg. 5. Et venies ad eos ex aduerso pirorū. vbi ponitur ꝓ aduerso. Et aliqñ scribitur cū aleph post vau. Nee. 12. Et chorus secundus gratias referentiū ibat ex aduerso. i. e regione & secūdū aliquos hebreos a predicta dictione deriuatur dictio הֲמוּלָּה Hamula. i. loqlla. vociferatio. sonitus. De quo vide supra in littera he.

מוּם Mum. macula. sordes. Leuit. 21. Qui habuerit maculam de semine Aaron. Nu. 19. In qua nulla sit macula. Deut. 32. Et non filii eius in sordib?. Cāti. 4. Et macula nō est in te. & aliqñ scribitur cū aleph in medio & dicitur מְאוּם Mum. vt Iob. 31. Et in manibus meis adhesit macula. Dañ. 1. In quibus nulla esset macula.

מוּן Mum. similitudo. imago. figura. Et recipit tau in principio & he ĩ fine & dr̄ תְּמוּנָה Themuna. vt Exo. 20. Neq; oēm similitudinē que est in celo desup & que in terra deorsum. Nu. 12. Palã & nō p enigmata & figuras deū videt. Pro quo he. le. In visiōe & nō per enigmata. s. loquor ei. Sequitur & figurã vel similitudidē dñi cōtēplatur seu videt. Potest etiã legi sic. In visiōe & nō p enigmata & figurã dominū videt. quod est idē sensus cū lr̃a nr̃a. Deut. 4. Nō vidistis aliquã similitudinē in die qua locutus est vobis dñs. Ps. 16. Saciabor cū apparuerit gl'ia tua. Pro quo he. le. Saciabor cū euigilauerit similitudo tua siue figura tua. vnde beat? Hieronym? in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Implebor cū vigilauero similitudine tua. Quod etiam pōt legi secundum litteram hebraicam.

מוֹץ Mos. palea. seu stipula: vel sūmitas spice. & scribitur sine vau. Pro quo beat? Hieronym? trãstulit puluerem. Ps. 1. Sed tanq; puluis que proiicit vēt?. Osee. 13. Sicut puluis turbine raptus. Soph. 2. Quasi puluerē trãseūtē diē. Ponitur ēt ꝓ fauilla. Iob. 21. Et sicut fauillã quã turbo dispgit.

מוֹר Mor. myrrha. Exo. 20. Sume tibi aromata prime myrrhe & electē. Ester. 2. Vt sex mēsibus oleo vngerentur myrthino. pro ꝗ he. le. Oleo myrrhe. vñ in nr̃a trãslatione debet legi. Oleo vngerentur myrrhino. Ps. 44. Myrrha & gutta & casia. Cāti. 1. Fascicul? myrrhe dilect? me? mihi.

מוּשׁ Mus. recedere. deesse. auferre. cōmouere. palpare. tāgere. Exo. 15. Nūq; defuit colūna nubis p diē. & ĩ eo. 33. Minister ei? iosue fili? nun puer nō recedebat de tabernaculo. Nu. 14. Nō recesserūt de castris. Iob. 23. A mādatis labiorū ei? nō recessi. Prouer. 17. Nō recedet malū de domo ei?. Esa. 54. Mōtes eñ cōmouebūtur. & in eo. Mīa aūt mea nō recedet a te. Mich. 2. Vñ nō auferetis colla vr̃a. Zach. 3. Et auferã iniqtatē terre illi?. Signat ēt palpare: siue tāgere vel

attrectare. Gen. 27. Si atrectauerit me pater me?. & in eo. Accede huc vt tangã te. Exo. 1. Tam dense vt palpari queat. Iudi. 16. Dimitte me vt tangam colūnas. Ps. 114. Manus habent & non palpabunt. Vide etiam de hoc infra in dictione מִשָׁשׁ Masas.

מות Muth. mori. & aliquando scribitur sine vau: vt in aliquibus locis sequentibus. Gen. 2. In quacunq; enī die comederis ex eo morte morieris. & in eodē. 3. Ne forte moriamur. & in eodem. Nequaq; morte moriemini. & in eodē 11. Et mortuus est in aran. & in eodem. 19. Ne forte apprehendat me malum & moriar. & in eodem. 47. Cur ergo morimur. Leuit. 11. Si mortuū fuerit animal. 1. Reg. 17. Videntes aūt philistium q mortuus esset. & in eodem. 25. Et emortuum est cor eius intrinsecus. 2. Reg. 6. Vsq; in diem mortis sue. i. vsq; in diem qua mortua est. & in eodē. 12. Vt moreretur infans. & in eodem. Quod mortuus est paruul? Esa. 6. In anno quo mortuus est rex ozias. Ezech. 28. Et morieris in interitu occisorum. & inde verbum transitiuū tertie vel quarte cōiugatiōis. Quod signat facere mori. i. interficere vel occidere. vt Exo. 22. Occideritq; virum aut mulierem. Deut. 21. Et adiudicatus morti appensus fuerit. Pro quo hebrei legunt. Et interfectus fuerit & appenderis eum in ligno. & in eodem. 24. Non occidentur patres pro filiis. 1. Reg. 14. Alios armiger eius interficiebat. & in eo. 17. Et suffocabā interficiebāq; eos. 2. Reg. 1. Ego interfeci xpm dn̄i. Ps. 33. Mors peccatorum pessima. Pro quo beat? Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Interficiet impium malicia. Prouer. 19. Ad interfectionem aūt animę eius ne ponas animam tuam. Hiere. 20. Qui non me interfecit a vulua. & inde מֵת Meth. i. mortuus. Exo. 12. Nec erat domus in qua non iaceret mortu?. Leuit. 21. Et ad omnem mortuū nō ingredietur omnino. Ps. 30. Obliuiōi datus sum tanq; mortuus a corde. Eccl's. 9. Melior est canis viuus leone mortuo. & in plurali מֵתִים Methim siue Methe. i. mortui vel mortales. Exo. 12. Omnes moriemur. pro quo hebrei legunt. Omēs nos mortui. erimus. Ps. 87. Inter mortuos liber. & in eodem. Nunquid mortuis facies mirabilia. Ps. 113. Non mortui laudabūt te dn̄e. Ps. 142. Sicut mortuos seculi. Esa. 5. Et nobiles eius interierunt fame. Pro quo hebrei legunt. Et nobiles eius mortui fame. Et in eodem. 22. Nec mortui in bello. & quando scribitur cū puncto seua in prima syllaba. Tunc significat viros siue homines mortales. Iob. 11. Tibi soli tacebūt homines. De quo vide infra in dictiōe מְתָה Matha. & inde מָוֶת Maueth. i. mors. Exo. 10. Et auferat a me mortē istā. Prouer. 18. Mors & vita in manibus lingue. Esa. 38. Nec mors laudabit te. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מָוְתָה Mautha. Ps. 115. Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תְּמוּתָה Themutha. Ps 78. Posside filios mortificatorum. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Relinque filios interitus. & declinatur pluraliter מוֹתֵי Mothe. Esa. 53. Et diuites pro morte sua. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. pro mortib? suis. Et pōitur ibi plurale p singulari. Ezech. 28. Morte incircunciforum morieris. Pro quo hebrei legunt. Mortibus incircuncisorum morieris. Scribitur etiam cū duplici mem & dicitur מְמוֹתֵי Memothe. Hiere. 16. Mortibus egrotationū morientur. Eccl's. 28. Et morieris in interitu occisorum. Pro quo hebrei legunt. Et morieris mortibus occisorum.

מזג Mazeg. poculum: seu commixtum poculum. Canti. 7 Nunq; indigens poculo.

מזה Maza. adustio. s. famis. secundum hebreos. Sed beatus Hieronymus transtulit consumptionem. Deut. 32. Consumentur fame. & in lingua chaldaica significat incendere siue succēdere. Dan̄. 3. Et precepit vt succenderetur fornax septuplum quam succendi consueuerat. & in eodem. Fornax autem succensa erat nimis.

מזח Mezach. cigulum. zona. Ps. 108. Et zona qua semper precingitur. Esa. 23. Nō est cingulum vltra. Scribitur etiam cum iod in secunda syllaba. & dicitur מְזִיחַ Meziach. Iob. 12. Et eos qui oppressi sunt releuat. Pro quo hebrei legunt. Et cingulum fortium dissoluit.

מזל Mazal. sidus. seu signum celeste. De quo vide infra in dictione נזל Nazal.

מזר Mazer. preposita alia littera mem vt dicatur ממזר Mamzer: significat natum de adulterio vel de scorto. Deut. 23. Non ingredietur māzer. hoc est de scorto natus in ecclesiam domini. & in hebreo nō habetur hoc est de scorto natus: sed est expositio translatoris. In alio vero loco beatus Hieronymus pro mamzer transtulit separatōr. Zach. 9. Et sedebit separator in azotho. & aliqui hebrei dicunt q deriuatur a dictione זר Zar: que significat alienū siue extraneū Itē מַזָּרוֹת Mazaroth. i. lucifer siue aliud sidus. Iob. 38. Nū quid producis luciferum in tempore suo. Reperitur etiam מְזָרִים Mezarim secundum terminationem plurale masculinorum. Pro quo beatus Hieronymus transtulit arcturū. Iob. 37. Ab interioribus egredietur tempestas & ab arcturo frigus. & de hoc vide supra in dictione זרה Zara.

מחא Macha. plaudere. s. manu. De quo vide in dictione sequenti: & in lingua chaldaica significat percutere seu resistere vel cōfigere. Dan̄. 5. Quos volebat interficiebat & quos volebat percutiebat. Et in eodem. 4. Et non est qui resistat manui eius. Esdre. 6. Tollatur lignum de domo ei? & erigatur & configatur in eo.

מחה Macha. delere. radere. auferre. tergere. plaudere. pertingere seu peruenire. Gen̄. 7. Et delebo omnem substantiā. & in eodem. Et deleta sunt de terra. Exo. 17. Delēs delebo memoriā amalec. Nu. 5. Et delebit ea aquis amarissimis. 4. Reg. 21. Et delebo ierusalem sicut deleri solēt tabule: delens vertam & ducam crebrius stilum super faciem eius. Nee. 4. Et peccatum eorum coram facie tua non deleatur. & in eodem. 13. Et ne deleas miserationes meas. Ps. 68. Deleātur de libro viuentiū. Prouer. 31. Et diuitias tuas ad delendos reges. Esa. 25. Et auferet dominus deus lachrimam. & in eodem. 44. Deleui vt nubem iniquitates tuas. Ezech. 6. Et delebuntur opera vestra. Significat etiam tergere. Iob. 30. Que comedit & tergens os suum. & aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. & tūc significat plaudere. Ps. 97. Flumina plaudēt manu. Esa. 55. Omnia ligna regionis plaudent manu. Ezech. 25. Pro eo quod plausisti manu. Item significat pertingere. seu peruenire. Nu. 34. Inde peruenient contra orientem ad mare cenereth. Et in lingua chaldaica significat percutere. Dan̄. 2. Et percutiebat statuam in pedibus eius. Et in eodem. Lapis autem qui percusserat statuam. & inde מְחִי Mehi. idest aries ferreus. seu tormentum quo muri percutiūtur. Ezech. 26. Et arietes temperabit in muros tuos.

מחץ Machas. percutere. confringere. coquassare. vulnerare. intingere. Nu. 24. Et perforabunt sagittis. Pro q hebrei legunt. Et sagitte sue percutient seu vulnerabunt Et in eodem. Et percutiet duces moab. Deut. 32. Percutiam & sanabo. & in eodem. 33. Percute dorsa inimicorū eius. Iudi. 5. Et tempus valide perforans. Pro quo he. le. Et

percussit & perforauit tempus eius. Ps. 67. Veruntā deo cōfringet capita inimicorū suorū. Ps. 109. Cōfregit in die ire sue reges. & in eodem. Conquassauit capita in terra multorū & inde מַחַץ Machas. i. percussura. Esa. 30. Et percussuram plage eius sanabit. Ponitur etiam pro intingere. Ps. 67. Vt intingatur pes tuus in sanguine. Sed beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicā ve. transtulit. Vt calcet pes tuus in sanguine.

מחק Machac. abscindere. afferre. Iudi. 5. Querens in capite vulneri locum. pro quo hebrei legunt. Et abscidit siue abstulit caput eius. & solū inuenitur in predicto loco.

מחר Machar. cras. Gen̄. 30. Respondebitq; mihi cras iusticia mea. Exo. 9. Cras faciet dn̄s verbum istud. & in eodem. 17. Cras ego stabo in vertice collis. & non solum accipitur pro crastina die sed etiā pro tēpore lōge futuro. Exo. 8. Cumq; interrogauerit filius tuus cras. Iof. 4. Et quando interrogauerint vos filii vestri cras. & in eodem. 22. Et nequaq; dicāt cras filii vestri filiis nostris. Prouer. 27. Ne gloriēris in crastinū. & recipit lamed loco prepositionis in principio & dicitur לְמָחָר Lemachar. i. in crastinum. vt Exo. 8. Qui respondit cras. Pro quo hebrei legunt. Qui respōdit in crastinū. & aliquando scribitur cum tau in fine. & dicitur מָחֳרָת Machorath. Exo. 9. Fecit ergo dn̄s verbum hoc altera die. i. die crastina. Nu. 11. Toto die illo & nocte ac die altero. & in eodem. 33. Altera die phase. i. die crastino phase. 1. Reg. 30. Et percussit eos dauid a vespera vsq; ad vesperam alterius diei. Item מְחִיר Mechir. i. precium seu cōmutatio. Deut. 23. Nec preciū canis in domo domini dei tui. 2. Reg. 24. Sed emam precio a te. 4. Reg. 21. Argenti precio quātum digna est. Ps. 43. Et non fuit multitudo in cōmutationibus eorum.

מטט Matat. moueri. nutare. labi. & scribitur cū simplici tet Ps. 16. Vt nō moueantur vestigia mea. Et secūdū aliquos hebreos deriuatur a dictione מוט Mot. De qua supra dictum est.

מטא Mata. in lingua chaldaica significat pertingere seu attingere vel aduenire. Dan̄. 4. Proceritas eius contingens celum. & in eodem. Cuius altitudo pertingit ad celū. & in eodem. 7. Et terminus aduenit. i. attingit.

מטה Mita. lectus. lectul?. Gen̄. 48. Sedit in lectulo. & in eodem. 49. Et collegit pedes suos super lectulum. Cāti. 3. En lectulum salomōis. & in plurali מִטּוֹת Mitoth. Ester. 1 Lectuli quoq; aurei & argētei. & de hoc vide infra in dictione נטה Nata. Item מַטֶּה Mate. virga. baculus. tribus. familia vt Exo. 4. Virgam quoq; hanc sume in manu tua. Esa. 10. Et baculus ipse est. Accipitur etiā pro tribu vel familia. Nu. 1. De tribu ruben. & in eodem. 36. De tribu in tribum. Et in plurali מַטּוֹת Matoth. Exo. 7. Sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. Nu. 30. Et locutus est ad principes tribuum filiorum israel. Item מַטָּה Mata. infra. inferius. De quo vide infra in dictione נטה Nata.

מטל Metil. fistula. Iob. 40. Ossa eius velut fistule eris. Hebrei vero dicunt q significat baculum. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Ossa eius velut baculus ferreus. & solū inuenitur in predicto loco.

מטר Matar. pluuia. imber. Exo. 9. Nec ultra stillāit pluuia super terram. Deut. 11. Dabit pluuiam terre vestre. Et in eodem. 28. Det dominus imbrem terre tue. & in eodem 32. Concrescat vt pluuia doctrina mea. Zach. 10. Dn̄s faciet niuem & pluuiā imbris. & declinatur pluraliter מִטְרוֹת Mitroth. Iob. 37. Et hyemis pluuiis & imbri fortitudinis sue. Pro quo he. le. Et pluuia imbris & pluuia imbrium fortitudinis sue. Et inde verbum tertie coniugationis. i. pluere faccere. Gen̄. 2. Non enim pluerat dominus deus super terra. idest non fecerat pluere. Exo. 16. Ecce ego pluam vobis panē de celo. Ps. 10. Pluet super peccatores laqueos. Esa. 5. Et nubibus mandabo ne pluant super eam imbrem. Amos. 4. Et plui super vnam ciuitatem & super alteram ciuitatē non plui. & in eodem. Pars vna compluta est. vbi ponitur verbū passiuum prime coniugationis.

מי Mi. quis. qui. que. quid. quod. & est dictio interrogatiua Gen̄. 3. Quis indicauit tibi q nudus esses. & in eodē. 21. Quis auditurus crederet Abraam. & in eodem. 33. Que nā sunt iste turme quas obuiam habui. Exo. 2. Quis cōstituit te principem. & in eodem. 3. Quis ego sum. & in eodem. 4. Quis fecit os hominis aut quis fabricatus est mutum & surdū. & in eo. 10. Qui nā sunt qui ituri sunt. Iudi. 9. Quis est iste abimelech & que est sichem. & in eodem. 13. Quod est nomen tuū. Ruth. 3. Et ait illi que es. 1. Reg. 25. Quis est dauid & quis est filius isai. Mich. 1. Quod scelus iacob: nonne samaria. & que excelsa iude: nōne ierusalem. Ponitur etiam pro aliquo. Iob. 5. Et ad aliquem sanctorum conuertere.

מי Me. aque. De quo vide in dictione sequenti

מים Maim. aque. & solum inuenitur in numero plurali: & caret singulari. Gen̄. 1. Et spiritus domini ferebatur super aquas. & in eodem. Congregentur aque. Exo. 15. Et nō poterāt bibere aquas de marath. Iob. 14. Lapides excauāt aque. Ps. 17. Assūpsit me de aquis multis. & in eo. 28. Dn̄s super aquas multas. & aliquādo ponitur in hebreo plurale pro singulari. Ps. 17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. & similiter vbicunq; in nostra translatione legitur aqua in singulari: in hebreo ponitur in plurali. & qn̄ post se regit genitiuū: tunc scribitur sine mem vltimo & dicitur מֵי Me. Gen̄. 7. Quando diluuii aque inundauerunt super terram. Nu. 20. Hec est aqua contradictionis. Et quādoq; scribitur sine yod. [illegible] nō regat genitiuū post se. Nu. 5. Ipse aūt tenebit aquas amarissimas. & in eodem. Non te nocebunt aque iste amarissime. Ps. 72. Et dies pleni inuenietur in eis. pro quo hebrei legunt. Et aque plene decurrent eis. Siue exprimetur eis. quod hebrei exponūt propter multitudinem lachrimarum: que ab oculis eorum decurrent. Tamen si pro מֵי Me legatur מִי mi tunc potest legi. Et quis plenus inuenietur in eis. Et sic trāstulit beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem. Vide etiam de hoc infra in dictione מסה Masa. Esa. 48. Et de aquis iuda existis. Reperitur quoq; מַיִם Maim: et si post se regat genitiuum. Esa. 30. Et dabit tibi domin? panem arctum & aquam breuem. Pro quo hebrei legūt. Panē angustie & aquam tribulatiōis. Ezech. 47. Et traduxit me per aquam vsq; ad genua. Pro quo hebrei legunt. Et traduxit me per aquas genuum. idest vsq; ad genua. sicut est in littera nostra. Et aliquando scribitur cum duplici mem in principio. & dicitur מֵימֵי Meme. vt Iof. 4. Respondebitis eis defecerunt aque iordanis ante arcam federis domini. Et etiā quando componitur cū pronominibus duplicatur scamem in principio: hoc modo. vt מֵימַי Memai. i. aque mee 1. Reg. 25. Tollā ergo panes meos & aquas meas. מֵימֶיךָ Memecha. i. aque tue. vt Nu. 20. Et si biberim? aquas tuas nos & pecora nostra. מֵימָיו Memau. i. aque eius siue aque sue. vt in eodem. Et illa dabit aquas. Pro quo hebrei legunt. Et dabit aquas suas. מֵימֵינוּ Memenu. i. aque nostre. Thren̄. 5. Aquam nostrā pecunia bibimus. מֵימֵיכֶם Memechem. i. aque vestre מֵימֵיהֶם Memehem. idest aque eorum. siue aque sue. Exo. 7. Et omnes lacus aquarum. Pro quo hebrei legunt. Et super omnem congregationem aquarū suarum. & quāuis hec dictio מים Maim siue מי Me. sit pluralis numeri tamē frequenter iūgitur cū verbo singularis nūeri. Leuit. 11.

Si fusa fuerit super eũ aqua. & in codē. Si aũt quispiā aqua sementem perfuderit. Pro quo hebrei legunt. Si data fuerit idest si fusa fuerit aqua super sementem. Nu. 19. Et non est aqua lustrationis aspersus. Pro quo hebrei legũt. Aqua lustrationis non est aspersa super eum. & in eodem. 24. Fluet aqua de situla eius.

מִין Min. genus. species. Geñ. 1. Faciens fructũ iuxta genus suum. & in eodem. Habens vnũquodq; semētē secũdũ speciem suam. & in eo. Producat terra animā viuentem in genere suo. & in eo. Et bestias terre secundum species suas. Reperitur etiam מִנִים Minim in numero plurali. Pro quo beatus Hieronymus transtulit cordas. Ps. 150. Laudate eũ in chordis & organo. Pro quo hebrei legũt. In generibus vel speciebus. s. musicorum vel hymnorum.

מִיץ Mis. premere. exprimere. emungere. prouocare. Prouer. 30. Qui aũt fortiter premit vbera ad eliciendum lac. & in eodem. Et qui vehementer emungit elicit sanguinem: & qui prouocat iras producit discordias. Vbi ter ponitur predicta dictio. & inde מִיץ Mes. Pro quo beatus Hieronymus transtulit puluerem. Esa. 16. Finitus est puluis. Pro quo hebrei legũt. Defecit pressio siue suxio. & si legatur מוץ Mos; tunc significat puluerem sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione מוץ Mos.

מִיק Mic. dissolui. corrũpi. interire. Ps. 72. Cogitauerunt & locuti sunt nequitiam. Pro quo hebrei legunt. Dissoluti sunt seu corrupti sunt & locuti sunt nequitiam. Vide etiam de hoc infra in dictione מָקַק Macac.

מִיר Mir. mutare. cõmutare. Leuit. 27. Sanctum erit & mutari non potest. Hiere. 2. Si mutauit gens deos suos. & in codē. Et populus meus mutauit gloriam suam. & inde תְּמוּרָה Themura. f. pmutatio vl' cõmutatio siue illud p quo aliquod mutatur. Leuit. 27. Si quis mutauerit: & quod mutatum est & pro quo mutatum est sanctificabitur. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

מָכַךְ Machach. humiliare. deprimere. depauperare. & scribitur cum simplici caph. Iob. 24. Et humiliabuntur sicut oĩa. Ps. 105. Et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Eccl's. 10. In pigritiis humiliabitur cõtignatio. Significat etiā depauperare siue pauperē esse. Leuit. 25. Si attenuatus fuerit frater tuus. i. si pauper fuerit. & in codē. Si paupertate cõpulsus vendiderit se tibi. & inde מָךְ Mach. i. pauper. Leuit. 27. Si pauper fuerit.

מַכָּה Maca. percussio seu plaga. De quo vide infra in dictione נָכָה Naca.

מָכַר Machar. vendere. venũdare. tradere. Geñ. 25. Vende mihi primogenita tua. Et in eodem. Et vendidit ei primogenita. Et in eodem. 47. Vendentibus singulis possessiones suas. Exo. 21. Si quis vendiderit filiam suam in famulā. Leuit. 25. Quando vendes quippiam ciui tuo. Et in codē. Quod reliquũ est reddet emptori. Pro quo hebrei legũt. Reddet ei cui vendidit. i. emptori. sicut est in lr̃a nr̃a. Deut. 28. Ibi venderis inimicis tuis. & in eodem. 32. Deus suus vendidit eos. Iudi. 3. Tradidit eos in manus cusam resataim. Pro quo he. le. Et vendidit eos in manu cusam resataim. & in eo. 4. Et tradidit illos dñs in manu iabin. Pro q̃ he. le. Et vēdidit eos dñs in manu iabin. Et idē verbũ passiuum prime vel quarte coniugationis. 3. Reg. 21. Eo quod venundatus sis vt faceres malũ in conspectu dñi. & in codē. Qui venũdatus est vt faceret malum. Ester. 6. Traditi eñi sumus ego & populus meus. Pro quo hebrei legunt. Venditi eñi sumus. & in eodem. Atq; vtinam in seruos & famulos venderemur. Esa. 50. Ecce eñi in iniquitatibus vestris venditi estis. Et inde מֶכֶר Mecher. i. vēditio siue res venalis. vt Nee. 13. Inferentes pisces & omnia venalia. Scribitur etiam cum duplici mem & dicitur מִמְכָּר Mimcar. vt in eodem. Et manserunt negociatores & vendentes vniuersa venalia foris ierusalem. Leuit. 25. Quādo vendes quippiā ciui tuo. i. quando aliquod venale vēdideris. Ezech. 17. Quia qui vēdit ad id quod vendidit nõ reuerteretur. Ponitur etiā מִמְכָּר Mimcar. pro eo quod ex paterna successione debetur alicui: quasi ei vēderetur. Nu. 18. Excepto eo quod in vrbe sua ex paterna ei successiōe debetur. Inde מְכֵרָה Mechera. i. habitatio secundũ hebreos. Geñ. 49. Symeon & leui fratres vasa iniquitatis bellantia. Pro quo hebrei legũt. Symeon & leui fratres vasa siue arma iniquitatis habitatio eorũ. Q d' exponens chaldaicus interpres ita transtulit. s. symeon & leui fratres viri fortes: in terra habitationis eorum opati sunt fortitudinem. Potest etiā significare arma vel gladiũ. Nam in lingua greca machera idem est quod gladi9. Et vt ait beatus Hieronymus in suis explanationib9 sup Soph. caplo. 3 Ligua hebraica est matrix omniũ linguarũ. Vnde in predicto loco põt esse talis littera. Vasa iniquitatis arma eorũ siue gladii eorum. Potest etiā significare habitationem: sicut מְכוּרָה Mechora. cum vau. vt dictum est supra in dictione כּוּר Cur.

מָלַל Malal. loqui. dicere. Geñ. 21. Quis auditurus crederet Abraā q; sarra lactaret filiũ. Pro quo hebrei le. Quis dixisset Abrae q; sarra lactaret filiũ. Iob. 8. Vsq; quo loqueris talia. & in eodem. 33. Scientiā labia mea puram loquentur. Ps. 105. Quis loquetur potentias domini. Ponitur etiā pro annuere. q; est idem quod loqui. Pro quo beatus Hieronymus transtulit terere. Prouer. 6. Annuit oculis: terit pede. pro quo hebrei legunt. Annuit pede. & inde מִלָּה Mila. idest verbum. sermo. dictio. Iob. 21. Audite queso sermões meos. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet sermonē meũ. Ps. 138. Quia non est sermo in lingua mea. & in lingua chaldaica dicitur מִלְּתָא Miletha. vt Dañ. 2. Sermo recessit a me. & in plurali מִלִּים Milim. idest verba. sermones. eloquia. Iob. 6. Ad increpandum tantum eloquia concinatis. Et in eodem. 15. Arguis uerbis eum qui non est equalis tibi. & in eodem. 16. Consolarer & ego vos sermonibus. Reperitur etiam מִלִּין Milin cum nun in fine loco mem. vt in eodem. 18. Vsq; ad quem finem verba iactabis. & in eodem. 19. Et atteritis me sermonibus. & in eodem. 32. Plen9 sum sermonibus. Et aliqui hebrei dicunt q; inde deriuatur dictio הַמֻּלָּה Hamula. Pro quo beatus Hieronymus transtulit loquellam. Hiere. 11. Ad vocem loquelle grandis exarsit ignis in ea. De quo vide supra in littera he. Inde מְלִילָה Melila. idest spica manibus fricata vel trita. Deut. 23. Franges spicas & manu conteres.

מָלֵא Male. implere. replere. adimplere. complere. plenum esse. initiare. consecrare. Geñ. 6. Repleta est terra iniquitate. Et in eodem. 23. Pecunia dignissima tradat eam mihi. Pro quo hebrei legunt. Pecunia plena siue plenissima aut completa tradat eam mihi. Et in eodem. 24. Et impleuerat hydriam aqua. Et in eodem. 29. Quia iam tempus impletum est. Pro quo hebrei legũt. Quia impleti sunt dies mei. & est sensus sicut in littera nostra. Et in codē. Imple hebdomadam dierum. Exo. 1. Ac roborati nimis impleuerunt terram. Et in codē. 15. Implebitur anima mea. Pro quo hebrei legunt. Implebitur ex eis anima mea. & in eodem. 31. Et impleui eum spiritu dei. Et in eodem. 40. Et gloria domini impleuit tabernaculum. Leuit. 8. Vsq; ad diem quo implebitur tempus consecrationis vestre. Nu. 14. Qui plenus alio spiritu secutus est me. Pro quo hebrei legunt. Eo quod fuit alius spiritus in eo & impleuit siue compleuit post me. idest impleuit voluntatem meam. & est idem sensus cũ littera nostra. Et similis modus loquēdi habetur in eo. 32. vbi dr̃. Isti impleuerũt volũtatē meā. pro quo he. le. Quia impleuerunt post me. Deut. 1. Quia secut9 est dominum. pro quo he. le. Quia impleuit post dominũ. & in eo. 33. Et plenus erit benedictionibus dñi. Iudi. 6. concham rore impleuit. 1. Reg. 19. Et ānumerauit ea regi. pro quo hebrei legunt. & compleuit ea regi. idest compleuit numerũ eorũ. 3. Reg. 1. Complebo sermones tuos. & in eo. 7. Et plenũ sapientia & intelligētia. 4. Reg. 9. porro hieu tetēdit arcũ manu. pro quo he. le. Et hieu impleuit manũ suā arcu. Et est sensus sicut in lr̃a nostra. Ester. 1. Cũq; implerentur dies cõuiuii. Iob. 15. Anteq̃ dies eius impleatur pibit. Vbi vnũ verbũ hebraicũ ponitur in nr̃a trāslatione p duobus verbis. s. p implere & perire. & in eo. 16. Saciati sũt penis meis. i. impleti sunt. & in eo. 40. Nũquid implebis sagenas pelle eius. Hebrei vero in p̃dicto loco dicũt q; signat cõcidere. vnde ipsi legũt. Nũquid cõcides cultris pellē eius. & sĩr. Naum. 1. vbi dicitur. cõsumētur quasi stipula ariditate plena. pro quo hebrei legunt. Consumentur quasi stipula arida concisa. p̃s. 80. Dilata os tuũ & implebo illud. Canti. 5. Caput meũ plenũ errore. & in eo. Et resideant iuxta fluenta plenissima. vbi additur littera thau in fine dictionis. Esa. 2. Quia repleti sunt vt olim. i. repleti sunt iniquitate & nequitia. Et in eo. 6. Et ea que sub ipso erant replebant templum. & in eo. 33. Impleuit sion iudicio & iustitia. Et in eodem. 65. Et libatis super eā. pro quo he. le. Et impletis numerũ libamento. Cuius expositionē vide infra in dictione מְנָה Mana. Hiere. 4. Clamate fortiter & dicite. Pro quo he. le. Clamate implete & dicite. i. clamate plena voce. Et in eodem. 12. Et clamauerũt post te plena voce. & in hebreo non habetur voce: subintelligitur tñ. Et in eo. 23. Nũquid nõ celũ & terrā ego ĩpleo. & ĩ eo. 51. Implete pharetras. Ezech. 9. & implete atria interfectis. Et in eo. 25. Implebor: deserta est. Zach. 9. Repleui ephraim. Et in eo. & replebuntur vt phiala. & aliquando scribitur sine aleph. Iob. 32. Plenus sũ sermonibus. Ezech. 28. Repleta sunt interiora tua iniquitate. Et aliq̃n scribitur cum vau loco aleph. vt in eo. 41. Ad mensuram calami sex cubitorũ spacio. pro quo he. le. Plenũ vel impletũ calamũ seu plenitudo calami. Scribitur ẽt aliq̃n cũ he loco aleph. Iob. 8. Donec impleatur risu os tuũ. & inde מְלֹא Melo. i. plenitudo. Geñ. 48. Et semē illius crescet in gētes. pro quo he. le. Et semen illius erit plenitudo gentiũ. p̃s. 23. Dñi est terra & plenitudo eius. Ps. 97. Moueatur mare & plenitudo eius. 1. Reg. 28. Statimq; saul cecidit porrectus in terra. pro quo he. le. Et cecidit plenitudo stature eius in terra. & est idem sensus cũ littera nostra. Ponitur ẽt pro plena. Eccl's. 4. melior est pugillus cum requie q̃ plena vtraq; manus. Esa. 6. Plena est omnis terra gloria eius. Ponitur ẽt pro multitudine. Esa. 31. Cum occurrerit ei multitudo pastorũ. & inde מִלּוֹא milo. nomen propriũ loci vacui in ciuitate ierusalē: quem edificiis repleuit salomõ. 3. Reg. 11. Tunc edificauit melo. & inde lapides preciosi que ponebantur in rationali & superhumerali dicuntur lapides מִלֻּאִים miluim. eo quod implebant illum locum vacuum in quo includebantur. Exo. 25. & lapides ad ornandum ephod & rationale. Et in eodem. Ponesq; in eo quattuor ordines lapidum. pro quo hebrei legunt. Et implebis in eo impletionem lapidis: quattuor ordines lapidis. Et in eodem. Inclusi auro erũt per ordines suos. pro quo he. le. Inclusi auro erunt in impletionibus suis. Ponitur etiam predicta dictio מָלֵא male. pro initiare vel consecrare. vt Exo. 28. Et cunctorum consecrabis manus. & in eo. Postq̃ initiaueris manus eorum. Et in eodem. 29. Eo quod sit aries consecrationis. & in eodem. De ariete qui initiatus est. Et ĩ eodem. Arietem autem consecrationis tolles. Et in eodem. Quod si remanserit de carnibus consecratis. Et in eodem. Septem diebus consecrabis manus eorũ. Et in eo. 32. Consecrastis manus vestras hodie. Leuit. 8. septem enim dieb9 finitur consecratio. Iudi. 17. Impleuitq; vnius filiorũ suorum manum & factus est ei sacerdos. idest initiauit vel consecrauit manum. 3. Regum. 13. quicunq; volebat implebat manũ suā & fiebat sacerdos. & inde מְלֵאָה melea. idest plēa. & accipitur etiam pro pregnante cuius venter plenus est. Eccl's. 11. Et qua ratiōe compingantur ossa in ventre p̃gnātis. Accipitur ẽt מְלֵאָה melea. pro spica frumento plena. secundũ hebreos. pro quo beatus hieronymus transtulit Decimas. Exo. 22. Decimas & primitias tuas non tardabis offerre. pro quo he. le. plenitudinem tuam. s. frugum: & lachrimā tuā. i. liquorem vini & olei non tardabis. s. offerre. Nu. 18. Tam de area q̃ de torcularibus. pro quo hebrei legunt. Sicut frumentum de area & sicut plenitudo torcularis. sed beatus hieronymus transtulit sensum.

מַלְאָךְ Malach. nuncius. angelus. De quo vide supra in dictione לָאַךְ Laach.

מָלַח Malach. salire. sale condire. liquefacere. Leuit. 2. quidquid obtuleris sacrificii sale condias. Ezech. 16. Et aqua non es lota in salutem nec sale condita. & inde מֶלַח melach. i. sal. Geñ. 14. Que est mare salis. & in eodem. 19. Versa est in statuam salis. Deut. 29. Sulphure & solis ardore cõburens. Debet legi & salis ardore. & inde מְלֵחָה Melecha. i. salsugo. Iob. 39. Et tabernacula eius in terra salsuginis. Ps. 106. Terram fructiferam in salsuginem. Hiere. 17. In terra salsuginis & inhabitabili. & inde מַלּוּחַ Malsiach. idest herba quedam que in terra salsuginis nascitur: vel quia decliat ad saporem salis. pro quo beatus hieronymus generaliter transtulit herbas. Iob. 30. & mandebant herbas. Item מָלַח Malach. i. liquefacere siue comminuere. vel deficere. Esa. 51 Quia celi sicut fumus deficient. Et inde מְמֻלָּח Memulach. idest comminutũ. Exo. 30. mixtũ diligenter & purum. Pro quo hebrei legũt. Cõminutũ & purũ. sed in trāslatiōe chaldaica est sicut in littera nostra. & inde מְלָחִים Melachim. i. panni cõminuti & triti ex nimia vetustate. Hiere. 38. & tulit inde veteres pannos & antiqua que computruerunt. Et in eo. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum. Item מַלָּח Malach. i. nauta seu gubernator nauis. Ezech. 27. Omnes naues maris & naute earum. Ione. 1. Et timuerunt naute.

מָלַט Malat. saluare. liberare. eripere. euadere. parere. Geñ. 19. salua animam tuam. Et in eodem. Sed in mõte saluum te fac. Et in eo. Nec possum in mõte saluari. Et in eo. Et saluabor in ea. 1. Reg. 27. nõne melius est vt fugiā & saluer in terra philistinorũ. Et in eo. Fugiā ergo manus eius. idest euadam manus eius. 2. Reg. 19. Qui saluā fecerunt animā tuā. 3. Reg. 19. Quicunq; fugerit gladium Azael occidet eum hieu; & quicũq; fugerit gladium hieu. i. qui euaserit gladium. Iob. 1. Et euasi ego solus. & in eodem. 19. Et derelicta sunt tantum modo labia circa dentes meos. pro quo hebrei legunt. Et euasi cum pelle dentium meorum. & beatus hieronymus transtulit sensum. Et in eodem. 22. Saluabitur inocēs. p̃s. 106. Et eripuit eos de interinitionibus eorũ Eccl's. 9. Et liberauit vrbem per sapientiam suam. Ezech. 17. Nunquid prosperabitur vel consequetur salutem. Et in eodem. Nunquid effugiet. idest euadet. Et in eodem. 33. Animam suam saluabit. Amos. 2. Et robustus non saluabit animam suam. Et in eodem. Et velox pedibus non saluabi

מלט tur. & inde מלט Melet. id est crypta vbi homines abscōduntur vt liberentur. Hiere. 43. Et abscondes eos in crypta. Et aliqui hebrei dicunt q̄ significat fornacem calcis. Significat etiam predicta dictio parere. vt Esa. 66. Anteq̄ veniret partus eius peperit masculum. Et supra in co. 34. Ibi habuit fouea ericius: & enutriuit catulos. pro quo he. le. Ibi nidificauit ericius: & peperit. Ponitur etiā pro incendere vel accendere. vt Iob. 41. sicut tede ignis accense. sed etiam in predicto loco hebrei legunt. sicut scintille ignis euadunt siue vadunt.

Crypta. Parere. Accēdere.

מלך ~~מלך~~ Malach. regnare. consulere. seu cogitare. Exo. 15. Dominus regnauit in eternum & vltra. Iudi. 9. Impera nobis. pro quo hebrei legunt. Regna super nos. & in codē. veni & impera super nos. 2. Reg. 5. Et quadraginta annis regnauit: in Ebron regnauit super iudam septem annis & sex mensibus: in ierusalem autem regnauit triginta tribus annis. 3. Reg. 11. & regnabis super omnia que desiderat anima tua. 4. Reg. 8. Et octo annis regnauit in ierusalem. Et in eodem. 11. Porro athalia regnauit super terram. Ester. 1. qui regnauit ab india vsq̄ ad ethiopiam. Esa. 32. Ecce in iustitia regnabit rex. Hiere. 22. Nunquid regnabis. Et in codē. 33. Et regnabit rex. Dan. 9. Qui regnauit super regnum chaldeorum. & inde verbum tertie coniugationis. i. regnare facere siue regem constituere. vt. 1. Reg. 8. Et constitue super eos regem. & in eodem. 11. Et fecerunt ibi regem saul coram domino. Et in eodem. 12. Et constitui super vos regem. Hiere. 37. Quē constituit regem nabuchodonosor. & īde מלך mélech. i. rex. Gen. 26. Abiit isaac ad abimelech regem palestinorum. Et in eodem. 36. Antequam haberet regē filii israel. Exo. 1. Et surrexit rex nouus super egyptū. ps. 20. Domine in virtute tua letabitur rex. & in ligua chaldaica dicitur מלכא Malca. Dan. 2. rex in sempiternum viue. & in plurali מלכים melachim. i. reges. Gen. 14. & reges qui erant cum eo. Et in eo. quattuor reges aduersus quinq̄. ps. 2. Astiterunt reges terre. reperitur etiā מלכין melachin cum nun in fine loco mem. Prouer. 31. Et vias tuas ad delēdos reges. Et in chaldeo commūiter dicitur מלכין malchin siue מלכיא malchaia. Dan. 2. transfert regna atq̄ cōstituit. pro quo hebrei legunt. auferēs reges & constituens reges. Et in eo. Tu rex regū es. scribitur etiam cum aleph in secunda syllaba quod alias nūcios siue āgelos significat. 2. Reg. 11. eo tpe quo solent reges ad bella procedere. & in genere feminino מלכה malca. i. regia. Ester. 1. vasthi quoq̄ regina fecit conuiuium. reperitur etiam cum aleph in secunda syllaba & cū thau in fine: & dī מלאכת Meléchet. Hiere. 7. Vt faciant placentas regine celi. De quo vide supra in dictiōe לאך Laach. & i plu. מלכות melachoth. i. regie canti. 6. sexaginta sunt regine. Et inde מלוכה melucha. id est regnū vt. 3. Reg. 10. De sermone autem regni non indicauit ei. & in eo. 11. Et innouemus ibi regnum. scribitur etiam cū duplici mem in principio & dicitur ממלכה mamlacha. siue ממלכת mamlécheth. aut ממלכות mamlechuth. i. regnum. vt Gen. 10. Fuit autem principiū regni eius Babylō. Exo. 19. & vos eritis michi in regnum sacerdotale. Nu. 32. Regnū seon regis amorreorum. Deut. 3. ciuitates regni og in Basan. Thren. 2. Polluit regnum & pricipes eius. Scribitur etiam cum simplici mem & dicitur מלכות malchuth. id est regnū. vt Esdre. 4. & vsq̄ ad regnum darii regis persarum. Et in eodem. In regno autem asueri ipse est artaxerxes. ps. 1[4]2. Et regnū ipsius oibus dn̄abitur. Et in lingua chaldaica dicitur מלכו Malchu. siue מלכותא malchutha. Dan. 2. Regnum & fortitudo & imperium & gloriam dedit tibi. & in eodem. & post te consurget regnum aliud. & in plurali.

Regnare. Regē constituere. Rex. מלכא מלכים Reges. מלכין מלכין מלכיא Reges. מלכה Regina מלאכת מלכות Regine מלוכה Regnum. ממלכה ממלכת ממלכות Regnum. מלכות Regnum. מלכו מלכותא Regnum.

ממלכות mamlachoth. i. regna. 3. Reg. 10. Non est factum tale opus in vniuersis regnis. ps. 67. regna terre cantate domino. & in lingua chaldaica dicitur מלכותא malcheuatha. Dan. 2. Comminuet autem & cōsumet vniuersa regna hec. Item מלך Malach. consulere seu cogitare. Nec. 5. Cogitauitq̄ cor meum. & inde מלך malach. quod in lingua chaldaica significat consilium. Dan. 4. Consilium meum placeat tibi. Item מלך mólech. nomen idoli. Leuit. 20. si quis dederit de semine suo idolo moloch. Amos. 5. Et portastis tabernaculū moloch deo vestro. Et beatus hieronymus in explanationibus super predicto loco dicit q̄ ponitur pro lucifero.

ממלכות Regna. מלכותא Regna. מלך Cogitare. מלך Cōsilium. מלך Idoli moloch.

~~מלץ~~ Malas. dulcorare. seu dulcem esse. ps. 118. Quā dulcia faucibus meis eloquia tua. Et secundum aliquos inde potest deriuari מליץ melis: quod significat interpretem seu eloquentem. de quo vide supra in dictione לוץ Los.

מלץ Dulce esse. מליץ Interpres.

~~מלק~~ Malac. scindere. secare. rumpere. Leuit. 1. Et retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco. Et dicunt hebrei q̄ significat secare vel scindere cum vngune. vnde in predicto loco ipsi legunt. & vngune secabit caput eius. Et in co. 5. Retorquebit caput eius ad pēnulas ita vt collo adhereat & non penitus abrumpatur. pro quo he. le. Et scindet seu secabit caput eius versus collum & non diuidat. Et est idem sensus cum littera nostra.

מלק Rumpere. Secare. Retorquere.

~~מן~~ Min. de. ex. e. a. vel ab. magis. plus. super. ne. non. Gen. 2. Sed fons ascendebat de terra. Et in eodem. Formauit igitur dominus deus hominem de limo terre. Et in codē. 3. Nisi q̄ ex ligno de quo preceperam tibi vt non comederes comedisti. Et in eodem. 29. Nam ex illo adaquabantur pecora. Iof. 3. A fluuio turbido qui irrigat egyptum. Iudi. 13. Erit enim puer nazareus dei ab infantia sua. Ezech. 39. A die illa & deinceps. Et aliquando scribitur cum lameth in principio. vt Exo. 9. A die qua fundata est. Iob. 36. Repetam scientiam meam a principio. Hiere. 7. A seculo vsq̄ in seculum. scribitur etiam cum iod in fine & dicitur מני mini siue למני Lemini. Iudi. 5. Ex ephraim delebit eos. Et in eodem. De machir principes descenderunt. Iob. 20. Hoc scio a pricipio ex quo positus est homo super terram. Esa. 46. Qui portamini a meo vtero: qui gestamini a mea vulua. pro quo hebrei legunt. Qui portamini ab vtero: qui gestamini a vulua. potest etiam legi sicut est i littera nostra vt infra dicetur. Mich. 7. Et vsq̄ ad te veniet asur & vsq̄ ad ciuitates munitas. pro quo hebrei legunt. Et vsq̄ ad te veniet ab asur & ciuitates munitas: & a ciuitatibus munitis. & in compositione cū aliis dictionibus scribitur sine nun cū sola mem littera. vt Gen. 2. Quia in ipso cessauerat ab omni opere suo. & i eodem. Ex omni ligno paradisi comede: de ligno autem scientie boni & mali ne comedas. Et in eo. Hoc nunc os ex ossibus meis & caro de carne mea. Et in eodem. quoniam de viro sumpta est. & in eodem. 5. Iste consolabitur nos ab operibus nostris. Exo. 9. Ab homine vsq̄ ad iumentum. Et in eodem. Necdum timeatis dominum deum. pro quo hebrei legunt. Necdum timeatis a facie domini dei. Leuit. 19. Coram cano capite consurges. pro quo hebrei legunt. A facie cani consurges. Deut. 17. De numero fratrum tuorum. Et in eo. 33. Dominus de sion veniet. ps. 8. Ex ore infantium & lactentium. ps. 16. Ab inimicis manus tue domine a paucis de terra. ps. 112. Ex hoc nunc & vsq̄ in seculum. Prouer. 8. Antequam quicq̄ faceret a principio. & in eodem. Ab eterno ordinata sum & ex antiquis. Ezech. 44. que fuerit vidua a sacerdote accipiant. Et aliquando significat plus vel magis: aut magisquā: aut est notā comparationis & tunc iungitur cum nomine cui

מן De. Ex. A. Ab. מני למני Et. De. A.

fit comparatio. Gen. 20. Te ergo ipsum magisquam hos affligemus. Iudi. 5. Benedicta inter mulieres hiael. id est magisquam alias mulieres. Et in eodem. & benedicatur in tabernaculo suo. pro quo hebrei legunt. plusquam mulieres in tabernaculo benedicatur. Ruth. 1. quia vestra angustia magis me premit. Pro quo hebrei legunt. quia amaritudo est mihi magis quam vobis. Potest etiam legi sic. quia amaritudo est mihi ex vobis. id est ex vestra angustia. & tunc ē rit idem sensus cum littera nostra. ps. 30. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium. ps. 44. Pre consortibus tuis. id est magis quam consortes tuos. ps. 118. Sup omnes docentes me intellexi. & in eodem. Super senes intellexi. Prouer. 8. Melior est fructus meus auro & lapide precioso: & genimina mea argento electo. Eccl's. 7. Melius est nomen bonum quam vnguenta preciosa. Et in co. 9. Melius est canis viuus leone mortuo. Ponitur etiam aliquando ꝑ ne vel non. vt Gen. 31. Caue ne quicquam asperе loquaris cum iacob. pro quo hebrei legunt. Caue de loquendo cum iacob. 1. Reg. 15. Abiecit te dominus ne sis rex. Et in codē. 25. Ita vt nemo possit ei loqui. 3. Reg. 15. Ne esset priceps in sacris priapi. Ps. 82. Disperdamus eos de gente. id est ne sit gens. Esa. 5. Ne pluant super eam imbrem. Ezech. 16. & desines fornicari. pro quo hebrei legunt. Et desinere te faciam a meretrice. id est ne sis meretrix. Deut. 33. Et qui oderunt eum non consurgunt: vbi ponitur מן min pro non. & sic est etiam in translatione chaldaica. põitur etiam aliquādo ꝓ pro in. vt Esa. 55. Non erit ibi amplius infans dierum. Pro quo hebrei legunt. Non erit inibi amplius infans dierum. & similiter. Deut. 33. Dominus de sina venit. Pro quo ipsi legunt. Dominus in sina venit. ps. 67. A templo tuo in ierusalem tibi offerent reges munera. pro quo hebrei legunt. In templum tuum in ierusalem. id est quod est in ierusalem. Est etiam aliquando quasi syllabica adiectio. Et ideo omittitur in nostra translatione. Gen. 49. Aser pinguis est panis eius. Vbi preponitur huic dictioni aser. scilicet de Aser pinguis est panis eius. & in eodem. Deus patris tui erit adiutor tuus. vbi pro eo quod in littera nostra est de us in hebreo habetur מאל Meel. quod significat de deo. Leuit. 23. Altero die sabbati. vbi preponitur huic dictioni altero: ac si diceret. De altero die sabbati. 4. Reg. 18. Et nō penitus iumenta intereant. vbi preponitur huic dictioni iumenta. Hiere. 10. Non est similis tui domine. pro quo in hebreo legitur. De non est similis tui domine. Hiere. 17. Et ego non sum turbatus te pastorem sequens. vbi preponitur huic dictioni pastorem. Pro quo hebrei legunt. Et ego nō sum turbatus de pastore post te siue de pascendo post te. Aggei. 2. Antequam poneretur lapis in templo domini. Pro quo in hebreo legitur. De antequam poneretur lapis in templo domini. & quando componitur predicta dictio cum pronominibus tunc duplicatur littera mem hoc modo. ממני Miméni. id est a me. siue de me aut ex me. Ps. 2. postula a me. Reperitur etiam aliquando cum simplici mem & dicitur מני mini. seu מני Méni. id est a me. Iob. 16. Si tacuero non recedet a me. Et in eodem. 21. Consilium impiorum longe sit a me. ps. 64. verba iniquorum preualuerūt super nos. pro quo hebrei legunt. verba iniquorum preualuerunt a me. id est plusquam me vel super me. Esa. 22. Recedite a me amare flebo. & in eodem. 30. vt faceretis consilium & non ex me. Et in eodem. 38. Et consulta est a me. ממך Mimecha. id est a te. Exo. 8. vt abigantur rane a te. ממנו miménu. i. ab eo. siue de eo aut a nobis. vt Gen. 2. In quacunq̄ enim die comederis ex eo. Et in eodem. 23. nullus q̄ te phibere poterit. ꝑ quo he. le. nullus ex nobis sepulchrū

Magisquā. Plusquā. Super. Pre. Compara tiuum. Quam. Ne. מן Non. In. Syllabica adiectio. ממני a me. מני מני Et me.

suum prohibebit a te. Reperitur etiā מנהו ménhu. siue מנהו minéhu. Iob. 4. Suscepit auris mea venas susurri eius. pro quo hebrei legunt. Et suscepit auris mea parum ex eo. Ps. 67. Ex inimicis ab ipso. Et in genere feminino scribitur cum he i fine: & dicitur ממנה mimmena. id est ab ea siue de ea aut ex illa. vt Gen. 30. & habeam ex illa filios. reperitur et ממנו mimménu in genere feminino. Iudi. 11. Non enim habebat alios liberos. pro quo in hebreo legitur. non erat ei ex ea filius aut filia. id est preter eā. מכם michem: siue מכם Mimechem. id est a vobis siue de vobis. מהם mehem. id est ab eis siue de eis. Et aliquando scribitur cum littera nun & dicitur מנהם minhem. Iob. 11. Et effugium peribit ab eis. Item מן min. significat quoddam genus instrumēti musici & reperitur in numero plurali. scilicet מנים minim. ꝑ quo beatus hieronymus trāstulit chordas. Ps. 150. Laudate eū in chordis & organo. Itē מן man. in lingua chaldaica significat quis siue quicunq̄. Dan. 3. Si quis autem non prostratus adorauerit. Et in eodem. quis est deus qui eripiet vos de manu mea. Item מן man. id est mana cibus quo aliti sūt hebrei in deserto. De quo vide in dictione sequenti.

מנהו מן מנים Chorda. מן Quis. man.

~~מנה~~ Mana. numerare. constituere. decernere. parare. seu ꝑparare. Gen. 15. Sic erit semē tuum. pro quo hebrei legunt. Sic semen tuum numerabitur. 2. Reg. 24. vade numera israel & iudā. 3. Reg. 20. Instaura numerum militum qui ceciderunt. Iob. 7. Et noctes laboriosas enumeraui mihi. ps. 89. Dinumerare dexteram tuam sic notum fac. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit vt numerentur dies nostri sic ostende. Esa. 65. Numerabo vos in gladio. & inde מני meni. id est numerus. vt supra in eodem. Et libatis super ea. pro quo in hebreo habetur. Et impletis meni libamine. & dicunt aliqui hebrei q̄ meni in predicto loco significat certam cōstellationem seu certū numerum stellarum quibus sacrificabant. Alii vero dicunt q̄ significat septem planetas: vnde. lxx. interpretes vt refert beatus hieronymus super predicto loco sic transtulerunt. Et impletis demoni poculum. Alii vero dicūt q̄ significat numerum. vnde sequitur in textu numerabo vos gladio: vbi alludit scriptura ad ꝑdictā dictionē meni: more suo. Et inde מנה mana: quod significat genus ponderis quod cōtinet certum numerum vnciarum. pro quo translatio nostra ipsum nomen hebraicū posuit. Ezech. 45. viginti sicli & viginti quinq̄ sicli & quindecim sicli mnam faciunt. & in plurali מנים manim. Esdre. 2. Argenti mnas quinq̄ millia. Nec. 7. Et argenti minas duo milia. & inde מנים monim. Pro quo btūs hiero. trāstulit vices. Gen. 31. mutauit mercedē meā decē vicibus. Item מנה mana. id est constituere siue preparare. 1. Paralip. 9. Et qui credita habebant vtensilia sanctuarii. pro quo hebrei legunt. qui erant constituti super vasa sanctuarii. Dan. 1. Et constituit eis annonam. & in codē qui constituit vobis cibum & potum. Et in eodem. Et dixit daniel ad malasar quem constituit princeps eunuchorū. Scribitur etiam sine he. Ione. 2. Et preparauit dominus piscem grandem. & in codem. 4. Et preparauit dominus de us hederam. & in codem. Et parauit deus vermem. & inde מנה mama. id est munus. pars. portio constituta seu debita. Leuit. 8. In partem suam sicut preceperat dominus. ps. 15. Dominus pars hereditatis mee. Ps. 62. pars vulpium erūt. Et in plurali מנות manoth. Ester. 2. Et traderet ei partes suas. & in codem. 9. Et mittunt sibi mutuo partes epularum & ciborum. & aliquando scribitur cum iod i fine & dicitur מניות menaioth. id est partes seu munera. Nec. 12. Dabāt partes cantoribus & ianitoribus. Scribitur etiam cum aleph & dicitur מנאות menaoth. vt supra in eodem. In deco

מנה Numerare. Meni. Cōstellatio. Demon. מנה mna. מנים mne מנים Vices. מנה Cōstituere. Preparat. מנה Pars. מנות Partes. מניות Partes. מנאות

re gratiarum actione sacerdotes & leuitas. pro quo hebrei legunt. Munera seu partes pro gratiarum actione sacerdotibus & leuitis. & inde מן man. idest cibus quo hebrei in deserto aliti sunt: quasi munere eis dato desuper. Exo. 16. Appellauitq; domus israel nomen eius man. Nee. 9. Et mana tuum non prohibuisti ab ore eorum. Et secundum translationem nostram מן man interrogatis particula est: & significat quid siue quis. Exo. 16. Dixerunt ad inuicem מן הוא man hu. quod significat quid est hoc. tamen in hebreo nō habetur quod significat quid est hoc: sed ē expositio trāslatoris: quia sequitur in textu. Ignorabant enim quid esset. Ps. 60. misericordiam & veritatem eius quis requiret. vbi pro eo quod in littera nostra est quis in hebreo habetur מן man. Hebrei tamen dicunt q in predicto loco significat preparationem. Sed in lingua chaldaica communiter est dictio interrogatiua. vt dictum est in dictione precedenti.

מנחה mincha. munus. oblatio. sacrificium. Geñ. 43. Et deferte viro munera. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet munus. & in eo. Tulerunt ergo viri munera. & in eodem. Illi vero parabant munera. Iudi. 3. miseruntq; filii israel per illum munera. Ponitur etiam pro sacrificio vl' oblatione. Leuit. 2. Anima cum obtulerit oblationem sacrificii dño. & in eo. Omnis oblatio que offertur domino absq; fermento fiet. & in eodem. 7. Et omne sacrificium simile quod coquitur in clibano. Nu. 16. Ne respicias sacrificia eorum. 3. Reg. 18. Cumq; iam tempus esset vt offerret holocaustum. idest sacrificium vespertinum. Esdre. 9. Et ego sedebam tristis vsq; ad sacrificium vespertinū. ps. 140 Eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

מנכא menicha. in lingua chaldaica significat torquē. Dañ. 5. Et torquem auream habebit in collo.

מנע manaa. priuare. vetare. prohibere. desinere. abscondere. celare. Geñ. 30. Qui priuauit te fructu ventris tui. Nu. 22. Ne cuncteris venire ad me. Pro quo hebrei legunt. Ne prohibearis siue ne desinas venire ad me. Et in eo. Decus priuauit te honore. 1. Reg. 25. Qui prohibuit te ne venires in sanguinem. 2. Reg. 13. Et non negabit me tibi. idest non prohibebit vel non vetabit me tibi. Iob. 38. Auferetur ab impiis lux sua. Pro quo hebrei legunt. Et priuabitur seu prohibebitur ab impiis lux eorum: ps. 20. & voluntate labiorum eius non fraudasti eum. idest non priuasti vel prohibuisti. ps. 83. Non priuabit bonis eos qui ābulant in innocentia. Prouer. 1. Prohibe pedem tuum a semitis eorum. & in eodem. 3. Noli prohibere benefacere. Hiere. 2. Prohibe pedem tuum a nuditate. Et in eodem. 5. Et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Ezech. 31. Et prohibui flumina eorum. Ioel. 1. Quoniam interiit de domo dei vestri sacrificium & libatio. Pro quo hebrei legunt. Quoniam p hibitum est de domo dei vestri sacrificium. ponitur etiam pro celare vel abscondere. Iob. 20. & celabit in gutture suo. Prouer. 11. Qui abscondit frumentum maledicetur in populis. Hiere. 42. Nec celabo vos quicquam.

מנור Manor. Liciatorium. idest lignum quo tela circūuoluitur. 1. Reg. 17. Hastile autem eius erat quasi liciatorium texentium. Item מנרה Menora. idest candelabrum. De quo vide infra in dictione נור Nur.

מס Mas. Tributum. vectigal. De quo vide in dictione sequenti.

מסס Masas. Dissoluere. liquefacere. tabefacere. terrere. perterrere. ptimescere. seu terrore vel pauore dissolui. Exo. 16. Cumq; incaluisset sol: liquefiebat. Iosue. 2. Et elanguit cor nostrum. Pro quo hebrei legunt. Et dissolutum est cor nostrum. scilicet pauore. Et in eodem. 7. Pertimuit q cor populi. idest pauore dissolutum est. vel liquefactum est. vnde sequitur & ad instar aque liquefactum ē. vbi vtrū q significatum ponitur in translatione nostra pro vno verbo hebraico. Nam in hebreo sic legitur. Et dissolutum seu liquefactum est cor populi & fuit sicut aqua. Iudi. 15. Ita vincula quibus ligatus erat dissipata sunt & soluta. idest dissoluta. 2. Reg. 17. Et fortissimus quisq; cuius cor est quasi leonis pauore soluetur. Iob. 6. Qui tollit ab amico suo misericordiam. Pro quo hebrei legunt. Qui dissoluit ab amico suo misericordiam. ps. 57. Ad nihilum deuenient tanquā aqua decurrens. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Dissoluantur sicut aque que defluunt. Et in eodem. Sicut cera que fluit auferentur. idest que dissoluitur vel liquefit. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Sicut testudo que liquefit vel dissoluitur Vnde beatus hieronym9 in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Sicut vermis tabefactus pertranseant. Esa. 64 Sicut exustio ignis tabescerent. Michee. 1. Et consumentur montes sub eo. Pro quo hebrei legunt. Et dissoluentur vl' tabescent montes sub eo. vide etiam de hoc in dictione sequenti. Ponitur etiam pro terrere vel pertimescere. Deut. 1. Nuncii terruerunt cor nostrum. Esa. 10. Et erit terrore p fugus. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et erit quasi dissoluens signiferum: Nam quando signifer dissoluitur tunc totus exercitus dissoluitur & dissipatur. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide infra in dictione נסס Nasas. & inde מס Mas. idest tributum. census. vectigal. inditio. Geñ. 49. Et erit tributis seruiens. Exo. 1. Preposuit itaq; eis magistros operum. Pro quo hebrei legunt. Et preposuerunt eis principes censuum seu tributorum. 3. Reg. 5. Et erat inditio triginta millia virorum. Et in eodem. Et adoniram erat super huiuscemodi inditionem. Esa. 31. Et iuuenes eius vectigales erunt. Threñ. 1. Princeps prouinciarum facta est sub tributo. & inde מסה Missa. idest oblatio. Que fit deo propter debitum munus personale. & scribitur cum thau in fine loco he ratione genitiui sequentis. Deut. 16. Oblationem spontaneam manus tue quam offeres iuxta benedictionem. Quod nomen vt quidam dicunt: nos christiani in sacrificio nostro impositum retinuimus vt a nobis appelletur missa: cum hoc nomen nec grecum nec latinum esse videatur: sed potius ab hebreis mutuatum.

מסה Masa. dissoluere. Liquefacere. tabefacere. sicut dictio precedens. Iosue. 14. Dissoluerunt cor populi. Ps. 6. lachrymis meis stratum meum rigabo. p quo hebrei legūt Lachrymis meis stratum meum liquefaciam seu dissoluā vel tabefaciam. Ps. 36. Et tabescere fecisti sicut aranea animam eius.

מסך masach. miscere. libare. Ps. 101. Et poculum meum cum fletu miscebam. Prouer. 9. miscuit vinum suum. Et in eodem. Bibite vinum quod miscui. Esa. 5. Et viros fortes ad miscendam ebrietatem. Et in eodem. 19. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis. Et inde מסך mesech. idest mixtum seu libamen. ps. 74. Plenus mixto. Scribitur etiam cum duplici mem & dicitur ממסך mimsach. prouer. 23. Et student calicibus epotandis. Pro quo hebrei legunt. Venientibus ad requirendam mixtionem. idest vinum mixtum. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Esa. 65. Qui ordinatis fortune mensam & libatis super eam. Pro quo hebrei legunt. Et impletis numerum mixtione siue libamine. Vide etiam de hoc infra in dictione נסך Nasach. Item מסך masach. idest coopertimentum seu tentorium. Exodi. 26. Facies & tentorium

in introitu tabernaculi. Esa. 22. & reuelabitur operimentum iude. Ezech. 28. Omnis lapis preciosus opimētū tuū.

מסר Masar. tradere. delegare. Nu. 31. Dederūtq; millenos de singulis tribubus. pro quo hebrei legunt. & traditi sunt seu delegati sunt de millibus israel mille per singulos tribus. Et in eo. Et preuaricati vos fecerunt in dominum. pro quo hebrei legunt. vt traderent preuaricationē in dominum. & in lingua chaldaica communiter significat tradere.

מעד maad. labi. vacillare. nutare. deficere. infirmari. 2. Regū. 22. Et non deficient tali mei. pro quo hebrei legunt. & non labantur tali mei. Ps. 17. Et non sunt infirmata vestigia mea. pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit & non deficient tali mei. ps. 25. Et in domino sperans non infirmabor. pro quo beatus hieronymus transtulit. & in domino sperans non deficiam. Ps. 36. non supplantabuntur gressus eius. pro quo beatus hieronymus transtulit. non deficient gressus eius. i. nō vacillabunt seu non labentur. ps. 68. Et dorsum eorum semper incurua. Pro quo hebrei legunt. & lumbos eorum semper fac nutare seu vacillare. Prouer. 25. & pes lapsus. & inde מועדי Moade. i. lubricationes seu lapsus. Iob. 12. Parata ad tempus statutum. pro quo hebrei legunt. parata ad lubricationes seu lapsus pedis. potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione יעד Iaad.

מעה Meaa. viscera. intestina. venter. vterus. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet מעים meaim. siue מעי Mee. Nu. 5. Ingrediantur aque maledicte iste in vētrē tuum. ps. 39. Et legem tuam in medio cordis mei. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. In medio ventris mei. Ps. 70. De ventre matris mee tu es protector meus. Canti. 5. Venter eius eburneus. Esa. 16. Venter meus ad moab quasi cithara sonabit. & in eo. 38. & stirps vteri tui vt lapilli eius. pro quo hebrei legūt Et stirps vteri tui sicut vteri eius. idest sicut stirps vteri ei9. Vbi bis ponitur eadem dictio. & dicunt hebrei q per stirpē vteri eius. scilicet maris: significantur pisces. sed in translatiōe chaldaica est sicut in littera nr̄a. & in eo. 36. Multitudo viscerū tuorū & miserationū tuarū super me continuerūt se. Hiere. 4. ventrē meū doleo. & in eo. 31. Idcirco côturbata sunt viscera mea super eū. Threñ. 1. Venter meus côturbatus est. Ione. 2. Et orauit ionas ad dominum deum suū de ventre piscis.

מעט Maat. minuere. diminuere. minorare. seu minus facere. paruum seu minorem esse. decrescere. Geñ. 32. minor sum cūctis miserationibus tuis. Exo. 16. nec qui minus parauerat reperit minus. & in eo. 30. pauper nil minuet. Leuit. 25. quanto minus temporis numerauerís: tanto minoris et emptio constabit. pro quo hebrei legunt. secundū paucitatē annorū minues emptionē eius. & in eo. 26. & ad paucitatem cuncta redigent. idest cuncta minuent. ps. 106. Et iumenta eorum non minorabit. Prouer. 13. substantia festinata diminuetur. Eccl's. 12. Et ociose erunt molētes in minuto numero. pro quo hebrei legunt. & ociose erūt molentes: quia imminute sunt. Hiere. 10. Ne forte ad nihilū redigas me. pro quo hebrei legunt. ne forte minuas me. & in eodē. 30. Et multiplicabo eos & non minuentur. Ezech. 29. & imminuam eos ne imperent gentibus: & inde מעט Meaat. idest minus. parum. pauxillum. modicū. paucū. siue paucitas. Geñ. 18. Sed afferam pauxillum aque. Et in eodem. 24. Pauxillum aque mihi ad bibendum prebe. Nu. 16. Nunquid parum vobis est q separauerit vos deus israel. Iob. 10. Nunquid nō paucitas dierum meorum finietur breui. Ezech. 11. Et ero eis in sanctificationem modicam. Et in plurali. מעטים meatim. Ps. 108. fiant dies eius pauci. Eccl's. 4. Idcirco sint sermones tui pauci. & quando preponitur ei littera caph. tunc significat parum siue pene. Geñ. 25. potuit coire quispiam de populo cum vxore tua. Pro quo hebrei legunt. Quasi parum. idest pene coisset vnus de populo cum vxore tua. Ps. 72. mei autem pene moti sūt pedes. Prouer. 5. Pene fui in omni malo.

מעך maach. conterere. concassare. subigere. comprimere. figere. Leuit. 22. Omne animal quod vel contritis. Ezech. 24. Ibi subacta sunt vbera earum. Pro quo hebrei legunt. Ibi confregerunt seu compresserunt vbera earum. significat etiam figere. vt. 1. Regum. 26. Et hastam fixam in terra.

מעל maal. preuaricari. transgredi. preterire. scilicet mādata. contemnere. Leuit. 5. Anima si preuaricans ceremonias domini. Et in eodem. 6. Et contempto domino negauerit proximo suo depositum. pro quo he. le. Et preuaricatus fuerit preuaricationem in dominum. Iosue. 7. Filii autem israel preuaricati sunt mandatum. & in eo. 22. nōne Achan filius zare preterriit mandatum domini. prouer. 16. In iudicio non errabit os eius. idest non transgredietur vel non preteribit os eius. 2. Paralip. 28. Et contemptum habuisset dominum. & inde מעל maal. idest preuaricatio vel transgressio. Iosue. 22. que est ista transgressio. & in eodem. Si preuaricationis animo hoc altare construximus. Ponitur etiam pro mendacio seu pro eo quod repugnat veritati. Iob. 21. Cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati. Item מעיל meil. idest tunica seu pallium. Exo. 28. Tunicam & lineam strictam. Et in eodem. facies & tunicam superhumeralis totam hiacinthinā. 1. Reg. 2. & tunicam paruam faciebat ei mater sua. Esdre. 9. Scidi pallium meum & tunicam. ps. 108. Et operiantur sicut diploide. idest sicut pallio. Et in plurali. מעילים meilim. 2. Reg. 13. Huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus vtebātur. idest tunicis huiuscemodi.

מען maan. preposita littera lamed dicitur למען lemaan: & significat propter. propterea. propterquod. vt. ideo. idcirco. Geñ. 18. Vt adducat dominus propter Abraam omnia que locutus est ad eum. Exo. 16. Vt tentem eum. Leuit. 17. Ideo sacerdoti offerre debent filii israel. Iob. 18. Nunquid propter te derelinquetur terra. Ps. 5. Propter inimicos meos. ps. 6. Et saluum me fac propter misericordiam tuam. Ps. 129. Et propter legem tuam sustinui te domine. Prouer. 16. vniuersa propter semetipsum operatus est dominus. Esa. 38. Propter me & propter dauid seruum meū. Ezech. 36. Non propter vos ego faciam.

מער maar. spelunca. & recipit he in fine & dicitur מערה meaara. Geñ. 19. Et mansit in spelunca. Et in eo. 23. vt det mihi speluncam duplicem. 2. Reg. 23. Et venerunt tempore messis ad dauid in speluncam odolam. Et in plurali מערות meaaroth. Iudi. 6. Feceruntq; sibi antra & speluncas. Esa. 32. Tenebre & palpatio facte sunt super speluncas. Item מער maar. idest incastratura siue sculptura. pro quo beatus hieronymus transtulit similitudinem. 3. Reg. 7. Quasi in similitudinem hominis stantis. vide etiam de hoc infra in dictione ערה Ara.

מץ Mas. azymum. litis. iurgium. & recipit he in fine quod denotat genus femininum: & dicitur מצה masa. Leuit. 2. Simile conspersē oleo & absq; fermento. idest azymum. Et in plu. מצות Masoth. idest azyma. Geñ. 19. Et coxit azyma & comederunt. Exo. 12. Septē diebus azyma comedetis. Et in eo. 29. Et lagana azyma. Itē מצה masa

idest lis.seu.contentio.Esa.58.Ecce ad lites & contentiões ieiunatis.& de hoc vide infra in dictione נָצָה Nasa. Itē מֹץ Mos.idest puluis seu stipula. De quo vide supra in dictiõe מוֹץ Mos.cum vau in medio dictionis.

מָצַץ Masas.sugere.mulgere.& scribitur cum simplici sadic.Esa.66.vt mulgeatis & delitiis affluatis. vide etiam de hoc supra in dictione מִיץ Mis.

מָצָא Masa.inuenire.reperire.sufficere.seu sufficientiam prebere.accidere.Gen.19.Ita vt ostium inuenire nõ possent.Et in eodem.26.Et repererunt aquam viuam.Et in eodem.37.Inuenitq; eum vir.Et in eodem.38. Non inueni eam.Et in eodem.44.Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum.Exo.22.Si inuentum fuerit apud eum.Et i eodem.33.Quia inuenisti gratiam coram me.Leuit.25.si nõ inuenerit manus eius vt reddat precium.Iof.2.Querētes per omnem viam non repererūt eos.Iudi.14.quod si solueritis mihi intra septem dies conuiuii. pro quo hebrei legunt.Si annunciaueritis mihi in septem diebus conuiuii & inueneritis.s.eius solutionem.1.Reg.13.Et non est inuentus ensis & lancea in manu totius populi.Et in eodē 20.vade & affer mihi sagittas.pro quo hebrei legunt.vade inueni sagittas.2.Reg.18.Non eris boni nuncii baiulus. pro quo he.le.Et tibi non est annunciatio inuenta.i.non est sufficiens vel conueniens tibi ista annũciatio.4.Reg.7. sceleris arguemur.Pro quo hebrei legunt. Et inueniet nos scelus.Ester.4.Congrega omnes iudeos quos in susis reperis.Ps.31.Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore oportuno. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Pro hac orabit omnis misericors ad te tempus inueniēs.Prouer.3.Et inuenies gratiam & disciplinā bonā.& in eo.4.vita enim sunt inuenietibus ea.Et in eo.8.Et equi inuenientibus scientiam.Et in eo.Qui me inuenerit inueniet vitā.Eccls.7. Et inueni amariorem morte mulierem.Esa.13.Omnis qui inuentus fuerit occidetur.Et in eo.55. Querite dominum dum inueniri potest.Hiere.5.Quia inuenti sunt in populo meo i pii.Et in eo.6.Et inuenietis requiē animabus vestris.Et in eodem.10.Et tribulabo eos ita vt inueniantur.scilicet ab aduersariis.Hiere.31.Inuenit gratiam in deserto. Significat etiam sufficere.Nu.11.Vt possit sufficere ad cibum.Et i eo. Vt eos faciant:Pro quo hebrei legūt.Vt sufficiat eis.Deut. 32.Inuenit eum in terra deserta.Pro quo hebrei legūt. suffecit ei in terra deserta.idest sufficientiam cibi & indumēti ei prebuit.Et sic est in translatione chaldaica. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.Iof.17.Nõ poterimus ad mõtana conscendere.pro quo hebrei legunt.Non sufficiet nobis mons.Zach.10.Et non inuenietur eis locus. Pro quo hebrei legunt.Et non sufficiet eis.Potest etiam legi sicut ē in littera nostra.Item ponitur pro accidere.Gen.42.Et narrauerunt ei omnia que accidissent sibi.Pro quo hebrei legunt.Et narrauerunt ei omnia accidentia que accidisset sibi.Exo.19.Vniuersumq; laborem qui accidisset eis in itinere.Deut.31.Et inuenient eum omnia mala. idest accident ei omnia mala.& inde verbum tertie coniugationis. idest inuenire facere.Pro quo beatus hieronymus transtulit.offerre siue tradere aut reddere.Leuit.9.Obtulerūt ei filii sui sanguinem eius.Et in eodem.Cum capite & membris singulis obtulerunt.2.Reg.3.Et non tradidi te in manu dauid. Iob.34.& iuxta vias singulorum restituet eis.idest reddet Zach.11.Ecce ego tradam homines vnumquenq; in manu proximi sui.

מָצַד Masad.obsidere.Esa.29.Et omnes qui militauerunt & obsiderunt & vallauerunt eam.& inde מְצַד mesad

idest fortalicium.arx.munitio.presidium.locus tutissimus seu firmissimus:aut inacessibilis.refugiū.1.Paralip.11.Habitauit aūt dauid in arce.Et communiter scribitur cum he in fine & dicitur מְצוּדָה mesuda.1.Reg.22.Cunctis diebus quibus dauid fuit in presidio.Et in eodem.noli manere in presidio.Et in eodem.24.Et dauid & viri eius ascenderūt ad tutiora loca.2.Reg.5.Cepit autem dauid arcem sion.1.Paralip.11.Porro dauid cepit arcem sion.Iob.39.Atq; inacessis rupibus.ps.17.Dominus firmamentum meum & refugium meum.ps.30.Quoniam fortitudo mea & refugium meum es tu.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Quia petra mea & munitio mea tu es.Et in plurali מְצָדוֹת mesudoth. siue מְצוּדוֹת mesudoth.Iudi.6.Et munitissima ad repugnandum loca. 1.Reg.23.morabatur autem dauid in deserto i locis firmissimis.Et in eodem.In locis tutissimis silue.Ps.31.Et in domum refugii.Quod in hebreo legitur in plurali.scilicet in domum munitionum.Esa.33.monumenta saxorum sublimitas eius.reperitur etiam מְצוֹדִים mesodim. secundū terminationem masculinorum.vt Eccls.9.Struxitq; munitiones.Ponitur etiam pro laqueo venatorum seu hamo.Eccls 7.Que laqueus venatorum est.& in eo.9. Sicut pisces capiuntur hamo.

מָצָה masa.premere.exprimere.decurrere facere.Iudi.6. Expresso vellere cõcham rore impleuit.ps.74. verūtamen fex eius non est exinanita:bibēt omnes peccatores terre.Pro quo he.le.veruntamen feces eius exprimēt:bibent omnes peccatores terre.idest potabunt vsq; ad fundū calicis.vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. veruntamen feces eius potabūt bibentes omnes impii terre.Esa.51.Bibisti & potasti vsq; ad feces.vbi ponitur pro eo quod in littera nostra est potasti vsq; ad feces.Cuius passiuum habetur.Leuit.1. vbi dicitur.Decurrere faciet sanguinem sup crepidinem altaris. pro quo hebrei legunt.Et exprimatur sanguis eius super parietem altaris.sed beatus hieronymus transtulit sensum. & in eodem.5.quidquid autem reliquum fuerit faciet distillare ad fundamentum eius.idest faciet decurrere. Pro quo hebrei legunt.Exprimatur ad fundamentum altaris. Ps.72. Et dies pleni inuenientur in eis. pro quo hebrei legunt.& aque plene exprimentur eis. quod hebrei exponunt pro multitudine lachrymarum que distillabunt seu decurrent ab oculis eorum.Sed si scribatur cum littera aleph tunc significat inuenire.sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione מָצָא masa.cum aleph in fine.& in dictionē מְצָאִים maim.

מֵצַח mesach.frons.Exo.28.Et erit super thiaram imminens fronti pontificis Esa.48.Et frons tua erea. Ezech.3.Et frontem tuam duriorem frontibus eorum.Et in plurali מִצְחוֹת mischoth.Ezech.9.Super frontes virorum gemētium.Item מִצְחָה mischa.idest ocrea.genus armature 1.Reg.17.& ocreas ereas habebat in cruribus.

מֵצַר mesar.tribulatio.angustia.siue locus angustus. Ps. 117.De tribulatione inuocaui dominum.Et in plurali מְצָרִים mesarim:siue מְצָרֵי mesare.ps.115.Et pericula inferni inuenerunt me.idest tribulationes inferni.Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et munitiones inferni inuenerunt me.Quod etiam potest legi vt infra dicetur in dictione צוּר Sur. Threñ.1. Omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias.

מַק mac. fetor. seu fauilla. De quo vide in dictione sequenti.

מָקַק Macac.tabescere.cõtabescere.vel iterire facere.& scribitur cū simplici coph.Leuit.26.Tabescent in iniquitatibus suis.Esa.34.Et tabescet ois militia celorū.Ezech. 4.Et contabescat in iniquitatibus suis.& in eodem.33.Et i ipsis nos tabescimus.Zach.14.Tabescet caro vniuscuiusq; stantis super pedes suos & oculi eius cõtabescēt in foraminibus suis:& lingua eorum cõtabescet in ore eorū. & inde מַק Mac.i.putredo.fetor.Esa.3.Pro suaui odore fetor. In alio vero loco beatus Hieronymus transtulit fauillā.vt in eodē 5.Sic radix eorum quasi fauilla.

מַקֵּל Macel:siue מַקַּל Macal.virga.baculus.Gen.30. Tolles ergo iacob virgas populeas.& in eodem. Oues intuerentur virgas.& in eodem.32.In baculo meo transiui iordanem.Hiere.1.Virgam vigilantem ego video. & in eodem.48.Baculus gloriosus.Ezech.38.Arcum & sagittam & baculos manuū.Osee.4.Et baculus eius annunciauit ei.

מָקוֹם Macom.locus.Exo.20.In omni loco in quo memoria fuerit nominis mei.Et de hoc vide infra in dictione קוּם Cum.

מַר Mar.stilla.amaritudo.myrrha.Esa.40.Ecce gētes quasi stilla situle.Significat etiam amaritudinem siue amarum.De quo vide in dictione sequenti. Item מֹר mor.idest myrrha.De quo vide supra in dictione מוֹר mor cum vau in medio dictionis.Item siue מַר mare in lingua chaldaica significat dominum seu dominantem.Dañ.2.Deus deorum est & dominus regum.Et in eodem.4. Domine mi somnium his qui te oderunt.

מָרַר Marar.amaricare.amarum esse. Ad amaritudinē perducere seu prouocare.exacerbare. rebellare. mutare seu immutare.Exo.1.Atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum.Et in eodem.15.Eo quod essent amare.1.Regum.30.Quia amara erat anima vniuscuiusq; viri. Ruth. 1.Quia amaritudine repleuit me valde omnipotens. Iob. 27.Ad amaritudinem adduxit animam meam.Esa.22. recedite a me amare flebo.pro quo hebrei legunt. dimittite me amaricabor i fletu siue amara ero in fletu.Et in eo.24. Amara erit potio bibentibus.Zach.11.Et plangent eū plāctu quasi super vnigenitum.Pro quo hebrei legunt.& amaricare super eum quasi amaricare super vnigenitum.idest amare plangent super eum: sicut amare plangitur super vnigenitum.& inde מַר Mar.siue מָרָה Mara. idest amaritudo siue amarus aut amara.Exo.15.Vocans eum mara.idest amaritudinē.Ruth.1.Quia vestra angustia magis me premit.Pro quo hebrei legunt.quia amaritudo est mihi valde magis quā vobis.Potest etiam legi sic. Quia amaritudo ē mihi valde ex vobis.idest ex vestra angustia. Ester.4. ostedens amaritudinem suam. Prouer.5. Nouissima autem illius amara quasi absinthium.Esa.38.In amaritudine anime mee.Et in eodem.Ecce in pace amaritudo mea amarissima.Hiere.2.quia malum & amarum est reliquisse te dominum deum tuum.Scribitur etiam מָרָא Mara cum aleph in fine loco he.Ruth.1.Sed vocate me mara.idest amaram. Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur מָרַת Morath.1. Reg.1.Cum esset amaro animo.Prouer.14.Cor quod nouit amaritudinem anime sue.Et in plurali. מְרוֹרִים Merorim.Threñ.3.Repleuit me amaritudine.Quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet repleuit me amaritudinibus. Ponitur etiam מְרוֹרִים Memorim p lactucis agrestibus. Exo. 12.& azymos panes cum lactucis agrestibus. scribitur etiā מְרֹרֹת Meroroth.secundum terminationem pluralē femininorum.Deut.32.& botrus amarissimus.quod in hebreo legitur in plu.s.botri amarissimi. & est in he.ge.fe. Iob.13. Scribis enim contra me amaritudines.& inde מְרִירוּת Meriruth.idest amaritudo.Ezech.21.& in amaritudine ingemisce.& inde תַּמְרוּרִים Thamrurim.idest amaritudines. Hiere.31.Vox in excelso audita est lamentationis luctus & fletus.pro quo hebrei legunt. Vox in rama audita est lamētationis fletus amaritudinum. idest amarissimi. Et in eo. Pone tibi amaritudines. Osee.12. Ad iracundiam prouocauit ephraim in amaritudinibus suis.Hebrei tamen dicunt q in locis predictis significat statuas siue titulos. & inde מְרִירִי Meriri siue מְרִירִי merire.idest amarus siue amaritudines.Deut.32.morsu amarissimo.Iob.30.Et i uoluatur amaritudine. & inde מֶמֶר memer. cum duplici mem.idest amaritudo.pro quo beatus hieronymus transtulit.dolorem.Prouer.17.Et dolor matris que genuit eū. & in plu.מַמְרוֹרִים mamerorim.Iob.9.& implet me amaritudinibus.& inde מְרֵרָה merora.idest fel seu amaritudo. Iob.20.Fel aspidum interius.& in eodem. Et fulgurans in amaritudine sua.& in eodem.36.& effudit in terra viscera mea.pro quo hebrei legunt.& effudit in terra fel meum.& inde verbum מַרְמַר marmar cum duplici mem & res.pro quo beatus Hieronymus transtulit.eferatus est.Dañ.9.& eferatus est in eum.Item מָרַר Marar.idest rebellare. seu exacerbare: aut prouocare.Exo.23.Nec contēnendum putes. Pro quo hebrei legunt:ne rebelles in eū.Ps.106.Quia exacerbauerunt eloquia dei.Ezech.20. Et irritauerūt me domus israel.Et in eodem.Et exacerbauerunt me filii. Dañ. 11.Et prouocatus rex austri egredietur & pugnabit aduersus regem aquilonis.vide et de hoc infra in dictiõe מָרָה mara.significat ēt mutare.vt Hiere.44. & odor eius non est mutatus.vide etiam de hoc infra in dictione מוּר mir.

מְרִיא Meri.ouis seu aries pinguis vel saginatus. exaltatio seu eleuatio.3.Reg.1.Arietibus & vitulis & vniuersis pinguibus.Esa.1.Adipem pinguium & sanguinem vitulorū Et in eo.11.Vitulus & leo & ouis simul morabūtur.Amos. 5.& vota pinguium vestrorum non respiciam.significat ēt exaltationē seu eleuationem.Iob.39.Cum tempus fuerit i altum alas erigit.pro quo hebrei legunt. Cum tempus fuerit in altum exaltatur seu eleuatur.

מוֹרַג Morag.plaustrum quo fruges triturantur.2.Reg.24 Et plaustrum & iuga boum in vsum lignorū.Esa.41. Ecce posui te quasi plaustrum triturans nouum.

מָרַד Marad. rebellare.recedere:Gen.14.& tertiodecimo anno recesserunt ab eo.Nu.14.Nolite rebelles eē cõtra dominum.Iof.22.Tantum vt a domino & a nr̃o cõsortio non recedatis.4.Reg.18.rebellauit quoq; cõtra regem assyriorū. Iob.24.Ipsi fuerunt rebelles lumini. Ezech.2 Ad gentes apostatrices que recesserunt a me.& inde מֶרֶד Mered.i.recessio.transgressio.preuaricatio.Iof.22.Si preuaricatiõis animo hoc altare construximus. Threñ.3. Recordare paupertatis mee & transgressionis mee. & in plurali מְרוּדִים merudim.Vt in eodem.1. Recordatus est ierusalem dierum afflictionis sue & preuaricationis sue. quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet preuaricationū suarū seu rebellionum suarum.significat etiam מְרוּדִים Merudim Abiectos seu egenos hoĩes aut humiles.pro quo beatus hieronymus transtulit vagos.Esa.58.Et egenos vagosq; induc in domum tuam.& secundum istud significatum exponunt hebrei illud.Threñ.1.Dierum afflictionis sue & p̃uaricationis.idest egestatis seu humilitatis.Et in eodem.3. Recordare paupertatis mee & transgressionis mee. quod potest etiam legi.& egestatis mee.

מָרָה Mara.rebellare.preuaricari.Inobedientem vel incredulum esse. exacerbare. ad iracundiam prouocare. Gen.26.Que ambe offenderant animum isaac & rebecce.

idest inobedientes & rebelles fuerunt. Nu.20. Eo quod incredulus fuerit ori meo. Deut.1. Sed increduli ad sermonē domini dei vestri. & in codē. Sed aduersantes imperio dñi idest rebellastis siue inobedistis imperio dñi. & in eodem. 9. Sed semp fuistis rebelles a die qua nosse vos cepi. 3. Reg. 13. Quia non obediens fuit ori domini. Ps. 5. Quoniā irritauerūt te. Pro q̄ btūs hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Quoniā prouocauerunt te. Ps. 77. In iram excitauerunt excelsum in inaquoso. Pro quo beatus hieronymus transtulit. vt prouocarent excelsum in inuio. & in eodem. Quoties exacerbauerunt eum in deserto. Ps. 104. Et non exacerbauit sermones eius. Pro quo btūs hieronym⁹ in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Et non fuerūt increduli verbis eius. Ps. 105. Quia exacerbauerunt spiritū eius. Iob 17. Et in amaritudinibus eorū moratur oculus meus. Pro quo hebrei legunt. Et in prouocatione seu irritatione eorū moratur oculus meus. Potest etiam significare amaritudinem sicut est in littera nostra. de quo vide supra in dictiōe מָרַר Marar. Hiere. 4. Quia me ad iracundiā prouocauit. Threñ. 1. Quia os eius ad iracundiam prouocaui. & in eodem. Quia amaritudine plena sum. Pro quo hebrei legūt. Quia rebellans rebellaui siue prouocans prouocaui. s. ad iracundiam. Ezech. 5. Et contēpsit iudicia mea vt plus esset impia. i. preuaricata est iudicia mea. Potest etiam deriuari a supradicta dictione מָרַר Marar: que significat rebellare vel contēnere sicut est in lr̄a nr̄a. & in codē. 3. Et ad iracundiam prouocauimus. Esa. 3. Vt prouocarent oculos maiestatis eius. & in codem. 63. Ipsi autem ad iracundiā prouocauerunt & afflixerūt spiritū sanctū eius. & inde מֹרֶה More idest rebellis. inobediens. prouocans. Beatus hieronymus transtulit proteruū seu contumacem. Deūt. 21. Si genuerit homo filium contumacē & proteruum. Vbi ponitur pro proteruo. & in codē. Filius noster iste proteruus est & contumax. vbi ponitur pro contumace. Ps. 77. Generatio praua & exasperans. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trāstulit. Generatio declinans & prouocans. Ponitur etiā pro amaritudine. 4. Reg. 14. Vidit domin⁹ afflictionem israel amaram nimis. & inde מְרִי Meri. idest rebellio. contentio. prouocatio. Deut. 31. Ego enim scio contentionem tuam. Ezech. 2. Quia domus exasperans est. Pro quo hebrei legunt. Quia domus rebellionis est. & in codē. Et noli esse exasperans: sicut domus exasperās est. Ponitur etiam pro iurgio. Prouer. 17. Semper iurgia querit malus. Item ponitur ꝑ amaritudine. Iob. 23. Nunc quoq̄ in amaritudine est sermo meus. & inde מְרָתַיִם Merathaim. Pro quo beatus hieronymus transtulit dominātes. Hiere. 50. Super terram dominantiū ascende. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat rebelliones seu rebellantes. Potest etiam deriuari a dictione מַר Mar. Que in lingua chaldaca significat dominum seu dominātem: vt supra dictum est. Item מוֹרָה Mora. i. nouacula. Iudi. 13. Cuius non tanget caput nouacula. & in codē. 16. Ferrum nunquā ascendit super caput meū idest nouacula ferrea.

מָרַח Marach. Cataplasmare. hoc est emplastrum ponere. Esa. 38. Et cataplasmarent super vulnus. & inde מְרוֹחַ Meroach. i. compressus vel cataplasmatus in testiculis. Pro quo beatus hieronymus transtulit herniosum. Leuit. 21. Si impetiginem in corpore vel herniosus.

מָרַט Marat. Depilare. decaluare. decapillare. euellere. s. capillos. limare: seu polire. leuigare. Leuit. 13. Vir de cuius capite capilli fluunt. i. cum depilatum fuerit caput. Et in eodem. Et si a fronte ceciderint pili. Esd. 9. Et euulsi capillos capitis mei. Nee. 13. Et cecidi ex eis viros & decaluaui eos. Esa. 18. Ad gentem conuulsam & dilaceratā. i. depilatam. Et in codem. 50. Et genas meas vellentibus. Ezech. 29. Omnis humerus depilatus. Significat etiā limare vel polire aut leuigare. 3. Reg. 7. Omnia vasa que fecit hiram regi salomoni de aurichalco erāt. Pro quo he.le. De ere polito siue limato. s. aurei coloris. quod est idē quod aurichalcus. Nam chalcos grece idem est quod es latine. Ezech. 21. Gladius exacutus est & limatus. & in codē. Et dedi eum ad leuigandum. & in codem. Et iste limatus est.

מָרַץ Maras. Detrahere. peruertere. s. verba alterius. molestare. Iob. 6. Quare detraxistis sermonibus veritatis. Hebrei vero dicunt ꝙ significat fortificare: seu violentare. Vnde in predicto loco ipsi legunt. quā fortes seu fortificati sunt sermones recti. & in codē. 16. Aut aliquid tibi molestū est si loquaris. Pro quo ipsi legunt. Aut quid fortificabit vel violentabit te si responderis vel loq̄ris. & inde נִמְרָץ Nimras. Pro quo beatus hieronymus transtulit pessimā. 3. Reg. 2. Qui maledixit mihi maledictione pessima. pro quo he.le. maledictione forti seu violenta. Mich. 2. Et corrumpetur putredine pessima.

מָרַק Marac. abstergere. defricare. purgare. polire. limare. Leuit. 6. Quod si vas eneū fuerit defricabitur. Hiere. 46. Polite lanceas. & inde מָרוּק Maruc. i. tersum: seu mundissimū. 2. Paralip. 4. Ex ere mundissimo. Significat etiā mundū muliebre siue id quod ad cultum vel ornatum mulierum pertinet. Ester. 2. Expletis oībus que ad cultum muliebrē pertinebant. Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תַּמְרוּק Tamruc. vt in codē. Et accipiant mundum muliebrē. & in eodem. Quidquid postulassent ad ornatū pertinens accipiebant. Prouer. 20. Liuor vulneris abstergit mala. & inde מָרָק Marac. i. ius. s. carnium: eo ꝙ in eo carnes absterguntur. Iudi. 6. Et ius carniū mittens in ollam. & in eodem. Et ius desuper funde. Esa. 65. Ius prophanum in vasis eorum.

מָשַׁשׁ Masas. Palpare. attrectare. tangere. Geñ. 27. Si attrectauerit me pater meus. & in codē. Accede huc vt tangam te fili mi. & in codē. 31. Scrutatusq̄ omne tentorium &c. Pro quo hebrei legūt. Et attrectauit laban omne tentoriū. & in codē. Et scrutatus es omnē supellectilē meā. Exo. 10. Tam dense vt palpari queant. Iob. 12. Palpabunt quasi in tenebris.

מָשָׁה Masa. Extrahere. educere. tollere. s. de aquis. Exo. 2. Vocauitq̄ nomen eius moyses dicens: quia de aqua tuli eum. vnde moyses qui hebraice dicitur מֹשֶׁה Mose. interpretatur extractus vel assumptus. s. de aquis. 3. Reg. 22. Extraxit me de aquis multis.

מֶשִׁי Mesi. vestis serica subtiliter contexta. Pro quo beatus hieronymus transtulit subtile. Ezech. 16. Et indui te subtilibus.

מָשַׁח Masach. vngere. linire. pingere. Geñ. 31. Ego sum deus bethel vbi vnxisti lapidē. Exo. 29. Lagana quoq̄ azima oleo lita. & in codē. Vt vngatur in ea & cōsecrentur manus eorum. & in codē. 30. Et vnges ex eo tabernaculum testimonii. & in codē. Aaron & filios eius vnges. Leui. 7. Et lagana azyma vncta oleo. Nu. 19. Tibi tradidi & filiis tuis pro officio sacerdotali. Pro quo hebrei legunt. pro vnctiōe. 1. Reg. 15. Me misit dñs vt vngerē te in regem. & in codem. 16. Surge & vnge eum. 2. Reg. 1. Quasi nō esset vnctus oleo. & in eo. 5. Vnxeruntq̄ dauid in regem sup israel. 3. Reg. 19. Vnges asael regem super syriam: & hieu filium namsi vnge regem super israel. & in codē. Eliseū autē filiū saphat qui est de abel meula vngē prophetā pro te. Esa. 21. Surgite principes arripite clypeū. Pro quo he.le. Surgite

principes vngite clypeum. significat etiā pingere. Hiere. 22. Pingitq̄ sinopide. Et inde מָשִׁיחַ Masiach. i. vnct⁹. & grece dicitur christus. & accipitur pro rege vl' sacerdote. eo quod vngebātur oleo sancto. Leuit. 4. Si sacerdos qui vnctus est peccauerit. 1. Reg. 24. Ne faciam hanc rem dño meo xp̄o dñi. Et in codē. Quia xp̄us dñi est. 2. Reg. 1. Quare non timuisti mittere manū tuam vt occideres christum dñi. Ps. 2. Aduersus dñm & aduersus christū eius. Ps. 104. Nolite tangere christos meos. Esa. 45. Hec dicit dñs xp̄o eius cyro Scribitur etiā cum duplici mem. & dicitur מִמְשַׁח Mimsach. Ezech. 28. Tu cherub extentus. Pro quo hebrei legunt. Tu cherub vnct⁹. scilicet in regem. & inde מִשְׁחָה Mischa. idest vnctio. Leuit. 7. Hec est vnctio aaron & filiorū ei⁹. Itē מְשַׁח Mesach. in lingua chaldaica significat oleum. Esdre. 6. Frumentum sal vinum & oleum.

מָשַׁךְ Masach. Trahere. attrahere. abstrahere. extrahere. adducere. tendere. protrahere seu prolongare. Geñ. 37 Extrahentes eum de cisterna vendiderunt eū. Exo. 12. Ite tollentes animal per familias vestras. Pro quo hebrei legūt Trahite & tollite vobis pecus. Deūt. 21. Que nō traxit iugū Iudi. 20. Ingressi sunt ciuitatē & percusserūt eam; pro quo hebrei legūt. Attraxit siue duxit insidians & percussit eam idest populus insidians attraxit siue duxit exercitū contra ciuitatē & percussit eam. Iudi. 4. Et duc exercitū in montē tabor. & in codē. Ego aūt adducam ad te in torrente cison Sisaram. & in codē. 5. Qui exercitū ducerent ad preliandū. Iob. 21. Et post se omnes homies trahit. & in eo. 40. An extrahere poteris leuiatan hamo. Ps. 9. Dum attrahit eum in rete suo. Eccl's. 2. Abstrahere a vino carnem meā. Canti. 1. Trahe me post te curremus. Esa. 5. Ve qui trahitis iniquitatem. Hiere. 31. Ideo attraxi te miserās. Ezech. 32. Et attraxerunt eam & oēs populos eius. Osee. 11. In funiculis Adā trahā eos. Significat etiā tēdere arcum: eo quod attrahitur chorda eius. 3. Reg. 22. Vir quidā tetēdit arcum. Item significat protrahere siue prolongare. Exo. 19. Cum ceperit clangere buccina. Pro quo hebrei legūt. Cū protraxerit buccinā. i. cum vox buccine fuerit lōgior atq̄ cōcisior. Et simile verbum pōitur. Ios. 6. vbi dicitur. Cum insonuerit vox tube longior atq̄ cōcisior. Nee. 9. Et protraxisti super nos annos multos. Prouer. 13. Spes que differtur affligit animam expectātis. i. que prolongatur. Esa. 14. Et dies eius nō elongabuntur. & in codē. 18. Ad gentē cōuulsam & dilaceratā. Pro quo hebrei legunt. Ad gentem prolongatam & depilatam aut conuulsam. Ezech. 12. Non prolongabitur vltra omnis sermo meus. & inde מֶשֶׁךְ Mesech. i. attractio siue ꝓlongatio. Iob. 28. Trahitur autem sapiētia de occultis. Pro quo hebrei legunt. Attractio aūt sapientie de occultis. Ps. 125. Mittentes semina sua. Pro quo hebrei legunt. Portās attractionem siue prolongationem sementis. Beatus Hieronymus in psalterio iuxta he.ve. trāstulit portans florem sementis. Est etiā מֶשֶׁךְ Mesech. nomen prouincie vel gētis q̄ latine dicitur mosoch. a mosoch filio iapheth dicta. Geñ. 10. Et mosoch & thiras. Ezech. 38. Principem capitis mosoch & tubal. & secūdum hoc legūt hebrei illud. Ps. 119. vbi nos habem⁹. Heu mihi quia incolatus meus ꝓlongat⁹ est. ipsi legunt. Heu mihi quia peregrinatus sum in mosoch. & sequitur Habitaui cum habitantibus cedar. & inde מְשָׁכִים Moschim. Pro quo btūs Hieronymus trāstulit emissarios. Hiere. 5. Equi amatores in feminas & emissarii facti sūt mihi. Quod aliqui hebrei exponunt equi de mosoch. qui sūt equi robustissimi atq̄ lasciui.

מָשַׁל Masal. Dominari. preesse. cōparare. parabolizare. i. parabolam vel prouerbium cōponere vel assumere. Geñ. 1. Et preessent diei & nocti. & in codē. 4. Et tu dñaberis illius. & in codem. 37. Aut subiiciemur ditioni tue. Pro quo hebrei legunt. Aut dominās dñaberis nostri. & in codē 45. Et ipse dñatur in omi terra egypti. Deut. 15. Dominaberis nationibus plurimis: & tui nemo dñabitur. Iudi. 8. Dominare tu nostri. 1. Paralip. 29. Tu dñaris omnium. Ps. 65. Qui dñatur in virtute sua. Ps. 105. Dominati sunt eorū qui oderunt eos. Esa. 40. Et brachiū eius dñabitur. & in codē. 28. Qui dñamini super populū istum. Dañ. 11. Nec secūdum potentiā illi⁹ qua dñatus est. Zach. 6. Et dñabitur sup solio. & in eo. 9. Et potestas eius a mari vsq̄ ad mare. & inde מֹשֵׁל Mosel. i. dominās seu princeps. Ps. 104. Princeps populorū & dimisit eum. Esa. 52. Dominatores eius inique agunt. & inde הַמְשֵׁל Hamsel. i. dñari. verbum infinitiuum tertie cōiugationis. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit potestatē. Iob. 25. Potestas & terror apud eū. & inde מִמְשַׁל Mimsal. i. dominatio. Dañ. 11. Et dñabitur ditionē. i. dominatione. Scribitur etiā cū he vel tau in principio. & dicitur מֶמְשָׁלָה Mensala siue מֶמְשֶׁלֶת Memseleth. i. dñatio seu dominium. potestas. Geñ. 1. Luminare maius vt preesset diei. Pro quo hebrei legunt. Lumiare maius in dominiū seu in potestatē diei. & in codē. Et luminare minus vt preesset nocti. i. in dominiū noctis. Ps. 135. Solem in potestatē diei. Ps 144. Et dñatio tua in omni generatione & generatione. Dañ. 11. Multa eñ dñatio eius. & in plurali מִמְשָׁלִים Mimsalim siue מֶמְשָׁלוֹת Memsaloth. 1. Paralip. 26. Semeie filio eius nati sunt filii prefecti familiarum suarum. Pro quo he.le. In dñationes familiarum suarum. & est sensus sicut in littera nr̄a. Ps. 113. Israel potestas ei⁹. quod in hebreo legitur pluraliter. s. potestates vel dñationes eius. Ps. 135. Lunā & stellas in potestatem noctis. Pro quo hebrei legūt. Lunā & stellas in potestates noctis. Significat etiā predicta dictio cōparare siue assimilare vel parabolizare. i. parabolam vel ꝓuerbiū assumere vel dicere aut narrare. Nu. 21. Idcirco dicitur in prouerbio. Pro quo hebrei legūt. Idcirco dicebāt prouerbiātes. i. parabolas vel prouerbia dicentes. Iob. 17. Posuit me quasi prouerbium vulgi. & in codē. 30. Assimilatus sum fauille & cineri. & in codē. 41. Non est potestas sup terram que ei cōparetur. Vbi vtrūq̄ significatū cōplectitur translatio nostra pro vna dictione hebraica. Ps. 26. Et assimilabor descendētibus in lacū. Ps. 48. Comparatus est iumentis insipiētibus. Ezech. 16. Omnis qui dicit vulgo ꝓuerbium: in te assumet istud dicens. & in codē. 17. Et narra parabolam domui Israel. & in codē. 18. Si erit vltra vobis parabola hec in prouerbium. & in codē. Quid est ꝙ inter vos parabolā vertitis in prouerbiū. & in eo. 20. Per parabolas loquitur iste. & inde מָשָׁל Masal. i. prouerbiū seu parabola. cōparatio. assimilatio. Nu. 23. Et assumpta parabola ait. Deut. 28. Et eris perditus in prouerbiū & in fabulā. 1. Reg. 9. Vnde & exiuit prouerbiū num & saul inter prophetas. Et in codē. 24. Sicut dicitur in prouerbio antiquo. 3. Reg. 4. Locutus est quoq̄ salomō tria milia parabolas. p̄s. 48. Inclinabo in parabolā aurem meā. Prouer. 1. parabole salomonis filii dauid. Et in codē. Animaduertet parabolā.

מֶשֶׁק Mesec. Procuratio. gubernatio. siccitas. Geñ. 15. Et filius ꝓcuratoris domus mee iste damascus eliezer. Ponitur etiā pro siccitate. & tunc scribitur cū duplici mem: & dicitur מִמְשַׁק Mimsac. Soph. 2. Siccitas spinarū & aceruus salis. vide etiam de hoc infra in dictione שָׁקַק Sacac.

מֶתֶג Metheg. frenum. camus. 2. Reg. 8. Et tulit dauid frenum tributi de manu filistiim. Ps. 31. In camo & freno maxillas eorum constringe. Prouer. 26. Flagellum equo & camus asino. Esa. 37. Et frenum in labiis tuis.

מְתָה מַתָּה מְתִים *Viri. Homines.* Matha. vir. homo. mortalis. & solum inuenitur in nu mero plurali. s. מְתִים Methim siue מְתֵי Methe. Deut. 2. Viris ac mulieribus ac paruulis. Iob. 11. Tibi soli tacebunt homines. Ps. 16. Ab inimicis manus tue domine a paucis de terra. Pro quo hebrei legunt. A viris manus tue domine a viris siue a mortalibus de mundo. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A viris manus tue domine qui mortui sunt in profundo. Esa. 5. Viri tui gladio cadent. Et quando iungitur cum dictione מִסְפָּר Mispar que significat numerum. tunc ambe dictiones significant paucos siue paucissimos idest viri qui facile possint numerari. Gen. 34. *Pauci.* Nos autem pauci sumus. Deut. 4. Et remanebitis pauci. & in eodem. 33. Et sit paruus in numero.

מָתַח מתח *Expandere.* Mathach. extendere. expandere. Esa. 40. Et expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum. & inde אַמְתַּחַת *Saccus.* Amthachath. i. saccus. Gen. 42. Apertoque vnus sacco vt daret iumento pabulum in diuersorio. & in eodem. 44. Pone in ore sacci iunioris. & in plurali אַמְתְּחוֹת *Sacci.* Amthachoth. vt in eodem. Imple saccos eorum frumento.

מָתַי מתי *Quando.* Mathai. Quando. aduerbium interrogandi. Iob. 7. Quando consurgam. Ps. 40. Quando morietur. Ps. 41. Quando veniam & apparebo ante faciem dei. Ps. 118. Quando consolaberis me. & in eodem. Quando facies de persequentibus me iudicium. & recipit in principio litteram lamed. & dicitur לְמָתַי Lemathai. Exo. 8. Constitue mihi quando de *Quando.* precer pro te. & quando preponitur ei dictio עַד Aad. que significat vsque: tunc ambe dictiones significant vsquequo *Vsquequo. Quousque.* siue quousque. Ps. 6. Et tu domine vsquequo. Ps. 79. Quousque irasceris super orationem serui tui.

מְתֹם מתם *Sanitas.* Methom. sanitas. integritas. Ps. 37. Non est sanitas in carne mea. Esa. 1. A planta pedis vsque ad verticem non est in eo sanitas.

מָתְנַיִם מתן *Lumbi.* Mothen. Lumbus. & solum inuenitur in numero plurali. s. מָתְנַיִם Methenaim siue מָתְנֵי Mothne. i. lumbi. 2. Reg. 20. Dependente vsque ad ilia. Pro quo hebrei legunt vsque ad lumbos. 3. Reg. 18. Accinctis lumbis currebat ante achab. Iob. 40. Fortitudo eius in lumbis eius. Prouer. 30. Gallus succinctus lumbos. & in eodem. 31. Accingit fortitudine lumbos suos. Hiere. 1. Tu ergo accinge lumbos tuos. Ezech. 9. Et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Poni *Renes.* tur etiam pro renibus. Exo. 12. Renes vestros accingetis. & in eodem. 28. A renibus vsque ad femora. 4. Reg. 1. Zona pellicea accinctus renibus.

מָתַק מתק *In dulce dinem verti. Dulcem esse.* Mathac. Dulcorare. i. dulcem facere: siue dulcem esse aut in dulcedinem verti. Exo. 15. In dulcedinem verse sunt. Iob. 20. Cum enim dulce fuerit in ore eius malum. & in eodem. 21. Dulce fuit glareis cocyti. Pro quo hebrei legunt. Dulces fuerunt ei lapides torrentis. & in eodem. 24. Dulcedo illius vermis. Pro quo he. le. Dulcis est illi vermis siue dulcis fuit vermi. vtroque enim modo potest intelligi secundum litteram hebraicam. Ps. 55. Qui simul mecum dulces capiebas *Dulcorari.* cibos. Pro quo hebrei legunt. Qui simul dulcorauimus secretum. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Qui simul habuimus dulce secretum. Prouer. 27. Et bonis amici consiliis anima dulcoratur. & inde מֶתֶק Methec *Dulcedo.* idest dulcedo. Iudi. 9. Quomodo possum deserere dulcedinem meam. Prouer. 16. Et qui dulcis est eloquio: maiora reperiet. Pro quo hebrei legunt. Et dulcedo labiorum addit doctrinam siue eruditionem. & in numero plurali scribitur cum duplici mem & dicitur מַמְתַקִּים Mamthachim. Canti. 5. Guttur *Dulcedines.* illius suauissimum. Pro quo hebrei legunt. Guttur illius dulcedines. Et inde מָתוֹק Mathoc. i. dulcis. Iudi. 14. Quid *Dulcis.* dulcius melle. Eccle. 11. Dulce est lumen. Canti. 2. Et fructus eius dulcis gutturi meo. Esa. 5. Ponentes amarum pro dulci & dulce in amarum. Ezech. 3. Quasi mel dulce. Et in plurali מְתוּקִים Methukim. Ps. 18. Et dulciora super mel & fauum. & *Dulcia.* in genere feminino מְתוּקָה Methuca. Eccle. 5. Dulcis est somnus operanti. Et in hebreo somnus est generis feminini. *Dulcis.*

De incipientibus a littera. Nun.

נָא נא *Nunc.* Na. Dictio est obsecrantis vel exhortantis. i. nunc. eia. obsecro. Gen. 50. Nos quoque oramus vt seruo dei patris tuo dimittas iniquitatem hanc. Pro quo hebrei legunt. Et nunc dimitte obsecro iniquitatem seruorum dei patris tui. Exo. 11. Dices ergo omni plebi. Pro quo hebrei legunt. Loquere nunc ad aures populi. Nu. 12. Obsecro domine mi. & in eodem. Ne fiat *Obsecro.* hec quasi mortua. Pro quo hebrei legunt. Ne obsecro fiat hec quasi mortua. & in eodem. Deus obsecro sana eam. Ps. 117. Saluum me fac. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Salua obsecro. vbi ponitur הוֹשִׁיעָה נָּא Osia na. Pro quo osanna canit ecclesia. i. salua obsecro: vel salua nunc. *Osanna.* est etiam quasi syllabica adiectio: & ideo aliquando omittitur in translatione nostra. Gen. 15. Suspice celum. Pro quo hebrei legunt. Suspice nunc celum. & in eodem. 18. Si inueni gratiam in oculis tuis. Pro quo hebrei legunt. Si nunc inueni gratiam in oculis tuis. & in eodem. Descendam & videbo. pro quo hebrei legunt descendam nunc. Et in eodem. 19. Educam eas ad vos. Pro quo he. le. Educam nunc eas ad vos. Canti. 3. Surgam & circuibo ciuitatem. Pro quo hebrei legunt. Surgam nunc: vel eia surgam & circuibo ciuitatem. Scribitur etiam cum aleph in principio & dicitur אָנָּא Anna. Gen. 50. Obsecro vt *Obsecro.* obliuiscaris sceleris fratrum tuorum. Ps. 117. O domine saluum me fac. De quo vide supra in littera aleph in suo loco. Item נָא Na. i. crudum. Exo. 12. Non comedetis ex eo crudum quid. *Crudum.* Item נֹא No. nomen proprium loci. Pro quo beatus hieronymus transtulit Alexandriam. cui concordat translatio chaldaica. *Alexandria.* Ezech. 30. Et faciam iudicia mea in alexandria.

נֹאד נאד *Vter.* Nod. vter. lagena. Ps. 55. Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. Pro quo hebrei legunt. Pone lachrymam meam in vtre tuo siue in lagena tua. Ps. 118. Quia factus sum sicut vter in pruina. Et aliquando scribitur cum vau & aleph. Iudi. 4. Que aperuit vtrem lactis. Et in plurali נֹאדוֹת Nodoth. Ios. 9. Vtres vini scissos. & in eodem. Vtres vini nouos *Vtres.* impleuimus.

נְאֻם נאם *Dicere.* Naam siue נְאֻם Neum. dicere. loqui. Ps. 35. Dixit iniustus vt derelinquat in semetipso. Ps. 109. Dixit dominus domino meo. Esa. 37. Et ciuitatem hanc non ingredietur dicit dominus. Hiere. 4. Erit in die illa dicit dominus. & in eodem. 23. *Aiunt.* Qui assumunt linguas suas & aiunt dicit. Vbi secundum beatum hieronymum subintelligitur dominus. Nam in hebreo non habetur dominus. & secundum aliquos hebreos inde deriuatur נְאֻמִים Neemanim. i. prudentes siue eloquentes. Pro quo beatus hieronymus transtulit veraces: deriuatum ab אָמֵן Amen quod significat vere siue fideliter. Iob. 12. Commutans labium veracium. *Eloquentes. Veraces.*

נָאַף נאף *Mechari. adulterare.* Naaph. mechari. adulterare. Exo. 20. Non mechaberis. Leuit. 20. Si mechatus quis fuerit cum vxore alterius & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi sui morte moriatur & mechus & adultera. vbi ponitur verbum & nomina ab eo deriuata. Iob. 24. Oculus adulteri obseruat caliginem. Hiere. 7. Adulterari. iurare mendaciter. Et in eodem. Et mechati sunt in vxores amicorum suorum. Ezech. 16. Quasi mulier adultera que super virum suum inducit alienos. Et inde נִאֻפִים Niuphim. i. adulteria. Ezech. 23. Et dixi ei que attrita est in adulteriis. Reperitur etiam cum duplici pe. Osee. 2. *adulteria.* Et adulteria sua de medio vberum suorum.

נָאַץ נאץ *Detrahere.* Naas. Detrahere. blasphemare. opprobrare. exacerbare. irritare. ad iracundiam pducere. florere: seu pullulare. Nu. 14. Vsquequo detrahet mihi pplus iste. & in eo. Ne quisque ex illis qui detraxit mihi intuebitur eam. Et in eodem. 16. *Blasphemare.* Scietis quod blasphemauerint dominum. 2. Reg. 12. Veruntamen quia blasphemare fecisti inimicos nomen domini. Ps. *Irritare.* 106. Et consilium altissimi irritauerunt. Prouer. 1. Et detraxerunt vniuerse correctioni mee. Et in eodem. 5. Et increpationibus non acquieuit cor meum. Pro quo hebrei legunt Et increpationem blasphemauit siue odiuit cor meum. Esa. 5. Et eloquium sancti israel blasphemauerunt. Et in eodem. 52. Tota die nomen meum blasphematur. Hiere. 14. *Opprobrare.* Ne des nos in opprobrium propter nomen tuum. Threni. 2. Et in opprobrio & in indignatione furoris sui. Pro quo hebrei legunt. Et opprobrauit in indignatione furoris sui. Et inde נְאָצָה Niasa. idest opprobrium seu blasphemia. 4. *Blasphemia.* Reg. 19. Dies tribulationis & increpationis & blasphemie dies iste. Et in plurali נֶאָצוֹת Niasoth. Nee. 9. Fecerunt blas*Blasphemie.* phemias grandes. Ezech. 35. Audiui vniuersas blasphemias tuas. Item נָאַץ Naas. i. florere seu pullulare. Eccle. 12. Et flo*Florere.* rebit amygdalus. De quo vide infra in dictione נִין nos.

נָאַק נאק *Gemere.* Naac. Gemere. exclamare. Iob. 24. De ciuitatibus fecerunt viros gemere. Ezech. 30. Et gement gemitibus interfecti. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Et inde נְאָקָה Naaca. idest gemitus. Exo. 2. Et audiuit deus *Gemitus.* gemitum eorum. Et in plurali נַאֲקוֹת Naacoth. vt Ezech. 30. vbi supra.

נֵאֵר נאר *Attenuare.* Nier. Attenuare. gloriam auferre. maledicere. Ps. 88. Auertisti testamentum serui tui. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Attenuasti pactum serui tui. Threni. 2. Maledixit sanctificationi sue. Ma*Maledicere.* lach. 3. Et in penuria vos maledicti estis.

נָבֻב נבב Nebub. vanum. inane. concauum. De quo vide supra in littera beth in dictione בּוּב Bub.

נָבָא נבא *Prophetare.* Naba. Prophetare. vaticinari. Nu. 11. Prophetauerunt nec vltra cessauerunt. Et in eodem. Eldad & medad prophetant in castris. 1. Reg. 10. Ipsique prophetantes. Et in eodem. Et prophetabis cum eis. & in eodem. Quod esset cum prophetis & prophetaret. Et in eodem. 18. Et prophetabat in medio domus sue. Sed in translatione chaldaica in predicto loco habetur. Et insaniebat in medio domus. i. loquebatur seu garrulabatur sicut insanus. 3. Reg. 18. Et illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet. 1. Paralip. 25. Sub manu asaph prophetantis iuxta regem. Hiere. 23. Prophetant in baal. & in eodem. 28. Suscitet dominus verba tua que prophetasti. Et in eodem. 32. Quare *Vaticinari.* vaticinaris dicens. Et in eodem. 37. Vbi sunt prophete vestri qui pphetabant vobis. Ezech. 3. Vaticinare ad prophetas israel. Et in eo. 13. Que prophetant de corde suo. Et in eodem. 37. Vaticinare de ossibus istis. Et in eodem Et prophetaui sicut preceperat mihi. Et in eodem. Vaticinare ad spiritum: vaticinare fili hominis. Ioel. 2. Et prophetabunt filii vestri. & inde נָבִיא Nabi. i. ppheta. Gen. 20. Quia ppheta. *Propheta.* est. Exo. 7. Et aaron frater tuus erit propheta tuus. Deut. 13. Si surrexerit in medio tui pphetes. & in eo. 34. Et non surrexit vltra ppheta. Et in plurali נְבִיאִים Nebiim. i. pphete. 1. Reg. 19. *Prophete.* Qui cum vidissent cuneum prophetarum. & in eo. Num & saul inter prophetas. Et in genere feminino נְבִיאָה Nebia. idest *Prophetissa.* prophetissa. Exo. 15. Sumpsit ergo maria pphetissa soror aaron. Esa. 8. Et accessi ad prophetissam. Nee. 6. Sed & noadie prophete & ceterorum prophetarum qui terrebant me. Quod in hebreo legitur in genere feminino. s. Sed & noadie prophetisse & ceterorum prophetarum.

נִבְזְבָּה נבזבה *Donum.* Nebizba. in lingua chaldaica significat donum vel munus. Dan. 2. Premia & donum & honorem multum accipietis.

נָבַח נבח *Latrare.* Nabach. Latrare. Esa. 56. Canes muti non valentes latrare. & solum inuenitur in predicto loco.

נָבַט נבט *Aspicere.* Nabat. Aspicere. attendere. videre. intueri. considerare. Esa. 5. Aspiciemus in terram & ecce tenebre. Pro quo hebrei legunt. Et aspiciet in terram & ecce tenebre. Vbi secundum hebreos littera nun est de substantia dictionis & non denotat primam personam pluralem. Et communiter scribitur sine nun. Gen. 15. Suspice celum. Et in eodem. 19. Noli respicere post tergum. Exo. 3. Non enim audebat respicere contra deum. Et in eodem. 33. Respiciebantque tergum moysi. Nu. 23. Non est idolum in Iacob. Pro quo hebrei legunt. *Respicere.* Non aspexit iniquitatem. i. idolum in iacob. 1. Reg. 2. Et videbis emulum in templo. 2. Reg. 16. Ne respicias vultum *Videre.* eius. Iob. 6. Considerate semitas theman. Et in eodem. 36. *Considerare.* Vnusquisque intuetur procul. Ps. 9. Quoniam tu laborem & *Intueri.* dolorem consideras. Ps. 90. Oculis tuis considerabis. Ps. 101. Dominus de celo in terram aspexit. Ps. 103. Qui respicit terram & facit eam tremere. Ps. 141. Considerabam ad dexteram. Esa. 42. Et ceci intuemini ad videndum. Et in eodem. 51. Attendite ad petram vnde excisi estis. Abach. 1. Aspici*Attendere.* te in gentibus & videte. Et in eodem. Et respicere ad iniquitatem non poteris. Et inde מַבָּט Mabat. i. aspectus siue intuitus. Pro quo beatus hieronymus transtulit spem. Esa. 20. Et confundantur ab ethiopia spe sua. Et in eodem heccine *Spes.* erat spes nostra. Zach. 9. Quoniam confusa est spes eius.

נָבַל נבל *Decidere. Defluere.* Nabal. Defluere. decidere. cadere. emarcescere. stultum esse. vilem esse. vilipendere: seu contumeliam facere. Exo. 18. Stulto labore consumeris. Pro quo hebrei legunt. Decidens decides: siue emarcescens emarcesces: vel defatigatus defatigaberis. 2. Reg. 22. Filii alieni defluxerunt. Ps. 1. Et folium eius non defluet. Esa. 1. Velut quercus defluentibus foliis. Et in eodem. 24. Fluxit & defluxit terra. Et in eodem. Defluxit orbis. & in eodem. 28. Et flori decidenti. & in eodem. 34. Sicut defluit folium de vinea & de ficu. & in eodem. *Decidere.* 64. Cecidimus quasi folium vniuersi. Hiere. 8. Et folium *Cadere.* defluxit. Significat etiam stultum esse: siue stultum apparere. Prouer. 30. Et qui stultus apparuerit postque eleuatus est *Stultum apparere. Stultum esse.* in sublime. Pro quo hebrei legunt. Si stultus fueris siue si stultus apparueris in eleuando. idest postquam eleuatus es. Et sequitur. si enim intellexisses. Item significat vilipendere seu contumeliam facere. Deut. 32. Et recessit a deo salutari suo. Pro quo hebrei legunt. Et vilipendit seu contempsit *Vilipendere.* deum salutis sue. Hiere. 14. Neque facias nobis contumeliam *Contumeliam facere.* solii glorie tue recordare. Pro quo hebrei legunt. Ne vilipendas seu neque despicias solium glorie tue. Sequitur. recordare &c. Et inde נָבָל Nabal. idest vilis. stultus. insipiens. Deut. 32. Popule stulte & non sapiens. 1. Reg. 25. Super virum istum iniquum nabal: quoniam secundum nomen suum *Stultus. Insipiens.* stultus est. Ps. 13. Dixit insipiens in corde suo non est deus. Esa. 32. Non vocabitur vltra is qui insipiens est princeps. Et in plurali נְבָלִים Nebalim. 2. Reg. 13. Et tu eris quasi *Insipientes.* vnus de insipientibus. Et in plurali feminino נְבָלוֹת Nebaloth. Iob. 2. Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Et inde *Stulte.* נְבָלָה Nebala idest stultitia. fatuitas. nefas: siue feda res. *Fatuitas. Feda res. Nefas. Stultitia.* Gen. 34. Eo quod fedam rem operatus esset. Ios. 7. Et fecit nefas in israel. 1. Reg. 25. Et est stultitia cum eo. 2. Reg. 13. Noli facere stultitiam hanc. Esa. 32. Stultus enim fatua loquetur. Osee. 2. Et nunc reuelabo stultitiam eius. Quod Beatus hieronymus exponit turpitudinem idest feditatem. Et inde נְבֵלָה Nebela. idest cadauer seu morticinium

Leuit.7. Adipem cadaueris morticini. & in eodē.22. Morticiniũ & captum a bestia. Deut.14. Quidquid morticiniũ est ne vescamini ab eo. & in eo.21. Nō permanebit cadauer eius in ligno. Ponitur etiam pro interfectis. Esa.26. Interfecti mei consurgent. Pro q̃ in hebreo legitur. Cadauer meũ consurgent. Item נֵבֶל Nebel.i.lagena seu vter. vel lagũcula.1.Reg.10. Alius portans lagenam vini. & in eodem.25. Et duos vtres vini. Esa.30. Sicut conterit lagenam figuli. Hiere.13. Omnis laguncula implebitur vino. & in eodem. 44. Et lagunculas eorũ collident. Threñ.4. Quomō cōputati sunt in vasa testea.i.in lagunculas testeas. Item נֵבֶל Nébel. seu נָבָל Nábel.i. psalteriũ instrumentum musicum seu lyra.1.Reg.10. Et ante eos psalterium & tympanum. Ps 32. In psalterio decem chordarũ psallite ei. Ps.70. Nam & ego cōfitebor tibi in vasis psalterii. Ps.91. In decachordo psalterio. Ps.150. Laudate eũ in psalterio & cithara. & inde נִבְלֵי Nible. Pro quo beatus Hieronymus transtulit cōcẽtũ. Iob.38. Et concentum celi quis dormire faciet.i.quis cessare faciet. & aliqui hebrei dicunt q̃ significat imbres seu inundationes. & inde מַבּוּל Mabul quasi מַנְבּוּל Manbul.i. diluuium. De quo vide supra in dictione בּוּל Bul.

נָבַע Nabaa. effluere. redũdare. emanare. eructare. Prouer. 18. Torrens redundās fons sapientie. & inde מַבּוּעַ Mabũaa.i.fons seu emanatio. Eccl's.12. Et cōteratur hydria super fontē. Esa.49. Et ad fontes aquarũ portabit eos. Significat etiam eructare siue loqui aut ebulire vel scaturire. Ps. 18. Dies diei eructat verbum. Ps.118. Eructabunt labia mea hymnũ. Ps.58. Ecce loquuntur in ore suo. Ps.77. Loquar prepositiones ab initio. Eccl's.10. Musce morientes perdũt suauitatē vnguẽti. Pro quo hebrei legunt. Musce mortis fetere & ebulire siue scaturire faciunt oleũ pigmentarii. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Et secũdũ aliquos hebreos īde deriuatur אֲבַעְבֻּעֹת Abaabuoth.i.vesice seu ampule. Exo.9. Erunt enim in hominibus & iumentis vlcera & vesice turgentes.

נֶבְרַשְׁתָּא Nebrastha. in lingua chaldaica significat candelabrum. Dañ.5. Manus hominis scribentis contra candelabrum.

נֶגֶב Négeb. meridies. auster. Geñ.12. Et vltra progrediēs ad meridiē. & in eodem.13. Reuersusq; est per iter quo venerat a meridie. & in eodem.28. Et dilataberis ad orientem & occidentem & septentrionem & meridiem. Ios.17. Efrain sit ab austro.1.Reg.27. Contra meridiem iude & cōtra meridiē ierameel & cōtra meridiem ceni. Esa.30. Onus iumentorum austri.

נָגַד Nagad. nunciare. annũciare. narrare. indicare. referre. explanare. & cōiter scribitur sine nun. Geñ.3. Quis eñ indicauit tibi q̃ nudus esses. & in eo.9. Nunciauit fratrib⁹ suis. & in eodem.24. Cucurrit puella & nũciauit in domo matris sue. & in eodem.49. Vt annunciem vobis que ventura sunt. Exo.19. Et annunciabis filiis israel. Deut.71. Et hoc tibi nunciatũ fuerit. & in eo.26. Profiteor hodie corā dño.i.annũcio hodie corā dño. Ruth.2. Nunciata sunt mihi omīa que feceris socrui tue. & in eodē. Indicauitq; ei apud quem esset operata. Iob.1. Et euasi ego solus vt nũciarē tibi. Ester.2. Necdũ proderat Ester patriā & populũ suũ. Pro q̃ hebrei legũt. Necdũ īdicauerat Ester populũ suũ & natiuitatem suam. Iob.26. Quē docere voluisti. Pro quo hebrei legũt. Cui annunciasti seu indicasti sermones. Eccl's.10. Et qui habent pennas annũciabũt suiam. Hiere.20. Persequimini & persequamur eum. Pro quo hebrei legunt. Annunciate & denunciemus eum. idest dicamus cōtra eum falsum testimonium. & in eodem.56. Nunciare debemus regi oēs sermones istos. & in eodem. Indica nobis quomodo scripsisti. & in lingua chaldaica significat trahere siue abstrahere seu prolongare. Dañ.3. Fluuius igneus egrediebatur a facie eius. Pro quo hebrei legunt. Fluuius igneus attrahebatur a facie eius. & in translatione chaldaica cōmuniter ponitur pro hoc verbo מָשַׁךְ Masaach. de quo supra dictum est in littera mem. Item נֶגֶד Néged. idest coram. ante. in conspectu: contra. e regione. ex aduerso. Geñ.31. Necetur corā fratribus nostris. & in eodem. Pone hic coram fratribus meis. 1.Reg.19. Nunc corā dño est xp̄us eius. Ps.50. Et peccatum meum contra me est semper. Ps.108. Fiant cōtra dominũ semper. Prouer.21. Non est cōsilium contra dominũ. Esa. 40. Omnes gentes quasi non sint: sic sunt coram eo. Et recipit caph in principio & dicitur כְּנֶגֶד Chenéged. Geñ.2. Faciamus ei adiutorium simile sibi. Pro quo hebrei legunt Faciamus ei adiutorium quasi coram eo siue quasi ante eũ. quod sic exponũt hebrei. quod stet corā eo vel quod sit sēp in conspectu eius ad obsequendũ ei. Scribitur etiā cũ lamed in principio & dicitur לְנֶגֶד Lenéged. Nu.22. Quia peruersa est via tua mihiq; cōtraria. idest cōtra me. Ps.5. Nec permanebunt iniusti ante oculos tuos. Ps.13. Non est timor dei ante oculos eius. Ps.25. Quoniam misericordia tua ante oculos meos est. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִנֶּגֶד Minéged. Geñ.21. Seditq; e regiōe procul. 2.Reg. 18. Et tu stares ex aduerso. Ps.37. Aduersum me appropinquauerunt & steterunt. Prouer.14. Vade cōtra virum stultum. & aliquando scribitur cum he in fine & dicitur נֶגְדָּה Negda. Ps.115. In conspectu omnis populi eius. Item נָגִיד Nagid. idest dux seu princeps.1.Reg.9. Et vnges eum ducem super populum meum israel. & in eodem.10. Ecce vnxit te dominus super hereditatem suam in principem.2.Paralip.32. Qui percussit omnem virum robustum & bellatorem & principem. Prouer.28. Dux indigens prudētia multos opprimet. Esa.58. Ducem & preceptorem gentibus. Et in plurali נְגִידִים Negidim. & ponitur pro rebus magnis & preciosissimis. Prouer.8. Quoniam de rebus magnis locuta sum.

נָגַהּ Naga. splendere. fulgere. illuminare. Iob.18. Neq; splēdebit flāma ignis eius. & in eo.22. & in viis tuis splēdebit lumē. Ps.17. Dñs de⁹ me⁹ illumiāt tenebras meas. Esa. 13. Et luna nō splendebit in lumine suo. & inde נֹגַהּ Nóga. idest splendor. Ezech.1. Et splēdor in circuitu ei⁹. Abach. 3. Splendor eius vt lux erit. & in lingua chaldaica scribitur cum aleph in fine & dicitur נֹגְהָא Nighà. Et ponitur pro aurora. Dañ.6. Tunc rex primo diluculo cōsurgens. Pro quo he.le. Tunc rex diluculo surrexit in aurora. & in pl'ali נְגֹהוֹת Negohoth. Esa.59. Splendorē & in tenebris ambulamus. Pro quo hebrei legunt. In splēdorib⁹ quasi in tenebris ambulamus.

נָגַח Nagach. cornu percutere. siue cornu petere. cornu impellere seu ventilare. Exo.21. Si bos cornu percusserit. & in eodem. Si bos cornupeta fuerit. Deut.33. In ipsis ventilabit gentes. Ps.43. In te inimicos nostros ventilabimus cornu. Ezech.34. In cornibus vestris ventilabatis omnia infirma. Dañ.8. Vidi arietem cornibus ventilantem. Ponitur etiam pro preliari vel pugnare. vt in eodem.7. Pugnabant in mari magno. & in eodem.11. Et in tempore prefinito preliabitur aduersus eum rex Austri.

נָגַל Nagal mutato nun in mem. vt dicatur מַגָּל Magal. q̄si מַנְגָּל Mangal. significat falcem. vt Ioel.3. Mittite falcē. De quo vide supra in dictione מַגָּל Magal.

נָגַן Nagan. psallere. canere.1.Reg.16. Querant hominem scientem psallere in cithara: vt q̄n arripuerit te spiritus dei malus psallat manu sua. Et in eodē. Et percutiebat manu sua. Pro quo hebrei legũt. Et psallebat manu sua.4.Regum.3. Cumq; caneret psaltes. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. idest cum psalleret psallens vel psaltes. Ps.67. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus. Esa.38. Et psalmos nostros cantabimus. vbi ponitur etiam verbum & nomen ab eo deriuatum. idest psalmos nostros psallemus. Et inde נְגִינָה Negina. idest psalterium aut organum seu aliud instrumentum musicum. vt in titulo. Ps.60. Vbi dicitur in finem in hymnis psalmus dauid. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Victori super organum psalmus dauid. & in plurali נְגִינוֹת Neginoth. vt in titulo. Ps.4. Vbi dicitur in finem in carminibus psalmus dauid. pro quo beatus hieronymus transtulit Victori in psalmis.

נָגַע Nagaa. tangere. attingere. impellere. pertingere. peruenire. percutere. seu flagellare. Geñ.3. Ne comederemus & ne tangeremus illud. Et in eodem.20. Et non dimisi te vt tangeres eam. & in eodem. Qui tetigerit hominis huius vxorem. Et in eodem. Sicut & nos nihil tuorum attigimus. Exo.4. Tetigitq; pedes eius. Et in eodem.12. Et aspergite ex eo superliminare. Pro quo hebrei legunt. Et facite tangere superliminare ac duos postes de sanguīe. Et in eodem.19. Ne tangatis fines eius. Et in eodem. Manus non tanget eum. Leuit.5. Sin autem non potuerit offerre pecus. Pro quo hebrei legunt. Sin autem non attigerit manus eius sufficientiam pecudis: & est sensus sicut in littera nostra. Ruth.2. Vt nemo molestus sit tibi. p̄ quo hebrei legunt. Vt nemo tangat te.1.Reg.10. Exercitus quorum tetigerat deus corda. Iob.5. non tanget te malum. Et in eo.6. Que prius nolebat tangere anima mea. p̄s.103. Qui tangit mōtes & fumigant. Esa.6. Et tetigit os meum. Significat etiam pertingere. seu peruenire.1.Paralip.28. Ita vt vsq; ad celum pertingeret vestra crudelitas. Canti.2. Tempus putationis aduenit. Esa.16. Vsq; ad iazer peruenerunt. Item significat flagellare seu plagare vel percutere. Geñ.12. flagellauit autem dominus pharaōem plagis magnis. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum: ac si diceret plagauit plagis magnis. Ios.8. Iosue vero & omnis israel cesserunt loco simulantes metum & fugientes. Pro quo hebrei legunt. Et percussi sunt iosue & omnis israel ante eos & fugerunt. idest ac si essent percussi fugerunt.2. Paralipo.27. Eo quod illico sensisset plagam domini. pro quo hebrei legunt. Eo quod plagasset seu percussisset eum dominus. Ps.72. Et cum hominibus non flagellabuntur. Et in eodem. Et fui flagellatus tota die. Esa.53. Et nos putauimus eum quasi leprosum. pro quo hebrei legunt. Et nos putauimus eum plagatum. idest plagis percussum seu flagellatum. Et inde נֶגַע négaa. idest plaga. seu percussio. Exo.11. Adhuc vna plaga tangam pharaonem. Leuit.13. Plaga lepre si fuerit in homīe. p̄s.37. aduersum me appropinquauerunt & steterũt. pro quo hebrei legũt ex aduerso plage mee steterunt. vnde beatus Hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit quasi contra lepram meā steterunt. Et in plurali נְגָעִים Negaim. Geñ.12. Flagellauit autem dominus pharaonem plagis maximis.

נָגַף Nagaph. Percutere. ledere. vulnerare. impellere. impīgere. Exo.12. percutiens egyptios. Et in eodem. Ingredi domos vestras & ledere. idest percutere. Et in eodem.21 Et percusserit quis mulierem pregnantem. Et in eodem. Si bos alienus bouem alterius vulnerauerit. Deut.28. Tradat te dominus corruentem ante inimicos tuos. pro quo hebrei legunt. Det te dominus percussum ante inimicos tuos. Iudi.20. putauerunt enim solito eos more cedere. i.percutere. pro quo hebrei legunt. Et dixerunt filii Beniamin percussi sunt ante nos. Et in eodem. Filii autem beniamin cum se inferiores esse vidissent. pro quo hebrei legunt. Et viderunt filii beniamin quoniam percussi essent.1.Regũ. 26. Quia nisi dominus percusserit eum.2.Reg.10. Et quoniam corruissent coram israel. idest percusi essent. Et in eodem.12. percussitq; dominus paruulum.3.Reg.8. Si fugerit populus tuus israel inimicos suos. pro quo hebrei legũt Si percussus fuerit populus tuus israel ante inimicos suos. 2.Paralip.13. perterruit dominus hieroboam & omnem israel. pro quo hebrei legunt. Et percussit deus Ieroboam & omnem israel. Et in eodem.17. Exterruitq; dominus ethiopes. idest percussit. Esa.19. Et percutiet dominus egyptũ plaga: & sanabit eam. ponitur etiam pro impingere seu offendere. p̄s.90. ne forte offendas ad lapidem pedem tuum Prouer.3. Et pes tuus non impinget. Hiere.13. Antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. & inde נֶגֶף négeph. idest percussio seu plaga. Exo.30. Et non erit plaga in eis: cum fuerint recensiti. Nume.16. Et plaga deseuit. Et in eodem. quam iam vastabat incendium. pro quo hebrei legũt. Et ecce inceperat plaga in populo. Scribitur etiam cum mem in principio loco nun & cum he in fine & dicitur מַגֵּפָה magepha. idest plaga seu mortalitas. vt in eodem. Et plaga cessauit. Et in eodem. postquam quieuit interitus. idest postquam quieuit plaga. Et in eodem.25. que percussa est in die plage. Et in eodem.26. postquam noxiorum sanguis effusus est: pro quo hebrei legunt. Et factum est post plagam. Et in plurali מַגֵּפוֹת magephoth. Exo.9. Mittam omnes plagas meas in cor tuum.

נָגַר nagar. defluere. decurrere. detrahere.2.Reg.14. Quasi aque dilabimur super terram. pro quo hebrei legũt. Et quasi aque que defluunt seu decurrunt super terram. p̄s 74. Et inclinauit ex hoc in hoc. pro quo hebrei legunt. & decurrere seu defluere fecit ex eo. vnde beatus hieronym⁹ in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et propinauit ex eo. Threñ.3. Oculus meus afflictus est. pro quo hebrei legunt. Oculus meus defluxit. idest effudit lachrimas Mich.1. Sicut aque que decurrunt in preceps. significat ēt detrahere. vel tradere. Iob.20. Detrahentur in die furoris domini. p̄s.62. Tradentur in manus gladii. Prouer.21. Rapina impiorũ detrahet eos. Hiere.18. Et deduc eos in manu gladii. idest trade seu detrahe eos ī manu gladii. Ezech. 35. Et concluseris filios israel in manu gladii. Mich.1. Et detraham in vallem lapides eius. Ponitur etiam pro extendere. p̄s.76. manibus meis nocte contra eum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. manus mea nocte extenditur.

נָגַשׁ nagas. accedere. appropinquare. Geñ.19. Recede illuc. pro quo hebrei legunt. Accede illuc. Et in eodem 27. Accede huc vt tangam te. Et in eodem. Accessit ille ad patrem. Et in eodem. Accede ad me & da mihi osculum. Et in eodem.33. Donec appropinquaret frater eius. Et in eodem. Et appropinquantes ancille & filii earum incuruati sunt: accessit quoq; lia cum pueris suis. Et in eodem.44 Accedens autem propius iudas. Et in eodem.45. Accedite inquit ad me & cum accessissent. Exo.24. Solusq; moyses accedet ad dominum & illi non appropinquabunt. Et in eodem.34. Timuerunt prope accedere. Et in eodem. venerunt ad eum etiam omnes filii israel. pro quo hebrei legunt. Accesserunt ad eum. Deut.25. Accedet mulier ad eũ. Ruth.2. veni huc & comede panem. id est accede huc.2.Regum.1. Accede irrue in eum. Esa.29. Eo quod appropin-

quauit populus iste. Et in eo. 45. Accedite simul qui salua ti estis de gentibus. Et in eo. 49. Fac spaciū mihi vt habitem. Pro quo hebrei legunt. Accede mihi vt habitem. idest accede illuc vt facias mihi spacium. Et in eo. 65. Non appropinques mihi. Amos. 9. Qui dicunt non appropinquabit Et inde verbū tertie coniugationis. idest appropiquare facere. applicare. siue afferre vel offerre. Gen̄. 27. Affer mihi inquit cibos. Et in eo. Quos cum oblatos comedisset. Pro quo hebrei legunt. Et obtulit ei & comedit. Exo. 20. Offerat eum dominus diis: & applicabitur ad ostium. 1. Reg. 15 Adducite ad me Agag regem. idest afferte siue applicate ad me. 2. Reg. 3. Et pedes tui non sunt compedibus aggrauati. idest non fuerunt applicati compedibus.

Afferre. Offerre. Applicare. Adducere.

נגש Nagas. cum puncto cebolet in littera sin. exigere. repetere. affligere. angustiare. Deut. 25. Repetere nō poteris quia annus remissionis est. Et in eodem. A peregrino & aduena exiges. 4. Reg. 23. Et vnūquęq; iuxta vires suas exegit tam argentū quam aurū. Esa. 58. Et oēs debitores vr̄os repetitis. Ponitur ēt pro affligere. 1. Reg. 13. Afflictus enim erat populus. Item ponitur ꝑ corruere. Esa. 3. Et corruet populus vir ad virum. sed ēt in predicto loco hebrei legunt. Et exiget populus siue angustiabit vel affliget. Ponitur etiam pro offerre. sicut supra נגש Nagas cū puncto sebolet vt. Esa. 53. Oblatus est quia ipse voluit. & inde נוגש noges. idest exactor. Exo. 5. Precepit ergo in die illa prefectis operum & exactoribus populi. & in eo. Igitur egressi prefecti operū & exactores ad populū dixerūt. Esa. 14. & subiicient exactores suos. Et in eo. Quomodo cessauit exactor.

נגש Repetere. Exigere. Affligere. Corruere. Offerre. נגש Exactor.

נד Ned. accerуus. moles. Exo. 15. Stetit vnda fluens. ꝑ quo hebrei legunt. Steterunt quasi accerуus seu quasi moles fluctꝰ seu fluentes. s. aque. Ios. 3. In vna mole consistent. Et in eo. Et ad instar mōtis intumescētes apparebant. pro quo he. le. Steterunt in aceruo vno siue in vna mole.

נד accerуus. moles.

נדד Nadad. mouere. cōmouere. ammouere. recedere. fugere. Gen̄. 31. Fugiebatq; somnus ab oculis meis. i. āmotus est vel recessit. Ester. 6. Noctem illam rex duxit insomnem. ꝑ quo he. le. In nocte illa ammotus est vel recessit somnus regis. Iob. 15. Cum se mouerit ad querendum panem Et in eo. 20. Et transiet sicut visio nocturna. idest mouebitur vel recedet sicut visio nocturna. Et in eo. 18. Et de orbe transferet eū. Pro q̄ he. le. Et de orbe āmouebit eū. Et ī eo. 42. Et mouerūt super eū caput. p̄s. 30. Qui videbant me foras fugerunt a me. p̄s. 67. Rex virtutum dilecti dilecti. Pro quo he. le. Reges exercituū mouebūtur. Potest etiā deriuari a dictione דוד Dod. que significat dilectū. vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Reges exercituū federabuntur. Esa. 10. & nō fuit qui moueret pēnā. Et ī eo. Migrauit madmena. i. mota est vel recessit madmena. Hiere. 50. Recedite de medio babylonis. Osee. 7. ve eis qm̄ recesserunt a me. Naum. 3. Resiliet a te. Et in eo. Sol ortus est & aduolauerunt. i. recesserunt. Et inde נדוד nedud i. motus seu commotio. p̄s. 54. Ecce elongaui fugiens. ꝑ quo he. le. Ecce elongabō motum. idest longe mouebor. & in plu. נדודים Nedudim. pro quo beatus hieronymus transtulit dolores. Iob. 7. Et replebor doloribus vsq; ad tenebras. & inde מדת Midath. quasi מנדת Mindath. i. motus seu cōmotio. Iob. 7. Et rursum expectabo vesperam. Pro quo he. le. Et motus seu cōmotio vespere. Vide etiā de hoc infra in dictione נוד Nud. & inde נדה Nida. i. menstruata. seu mēstruū aut immūda. eo quod ꝑpter sui imūdiciā erat āmota vel separata a viro & a templo. Leuit. 12. Iuxta dies separatiōis mēstruate. & in eo. iuxta ritū fluxus menstrui. Et in eo. 15. Et que mēstruis temporibus separatur. Thren̄. 1. facta est ierusalem quasi polluta menstruis. Ezech. 18. Ad mulierem menstruatā nō accesserit. Ponitur ēt pro inmunda vel inmūdicia. 2. Paralip. 29. Et auferte omnē inmūdiciā de sanctuario. Esdre. 9. Terra inmūda est iuxta inmūdiciā populorum ceterarū terrarū. Ezech. 7. Et aurum eorū in sterquiliniū erit. i. in immūdiciā erit. Ponitur ēt ꝑ aqua qua immundi aspergebantur. Pro quo beatus hieronymus transtulit aspersionē vel expiationē aut lustrationē. Nu. 19 vt sit multitudini filiorum israel in custodiā & in aquā aspersionis. Et in eo. Qui aqua aspersionis nō est aspersus. Et in eo. Et non est aqua lustrationis aspersus. Et in eo. Omnis qui tetigerit aquas expiationis.

נדד Fugere. Recedere. Mouere. ammouere. Migrare. Recedere. Resilire. נדוד Motus. נדודים Dolores. מדת Motus. נדה Mēstruata. Mēstruū. Immūdicia. Immūda. aspersio. Lustratio. Expiatio.

נדב Nadab. voluntarie seu sponte offerre. vltroneū offerre. seu liberalē esse. indulgere. sponte promittere seu polliceri. Exo. 25. Ab omni homine qui offert vltroneus accipietis eas. Et in eo. 35. obtulerūt mēte promptissima atq; deuota. Et in eo. Mente deuota obtulerūt. Iudi. 5. Qui sponte obtulistis de israel animas vestras. 1. Paralip. 29. Et si quis sponte offert. & in eo. Polliciti sunt itaq; principes. Et in eo. & letatus est populus cū vota sponte promitterent Et ī eo. In simplicitate cordis mei letus obtuli vniuersa hec. i. sponte obtuli. & inde נדבה Nedaba. i. spōtaneū vel illud quod volūtarie datur vel offertur. Exo. 35. Voluntaria dn̄o dedicauerūt. Et in eo. 36. Mane vota populus offerebat. i. vota voluntaria offerebat. Ezech. 46. Cum aūt fecerit princeps spontaneū. & in plu. נדבות Nedaboth. p̄s. 67. Pluuiā volūtariā segregabis deus. Quod in hebreo legitur pluraliter. Ps. 109. Tecū pricipiū in die virtutis tue. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Populi tui spontanei in die fortitudinis tue. Pōtest ēt legi sic. Populi tui principatus siue tecum principatus in die virtutis tue vt infra dicetur. Ps. 118. Volūtaria oris mei beneplacita fac dn̄e. & inde נדיב Nadib. i. voluntarius. vltroneus. liberalis Exo. 35. Omnis voluntarius & prono animo offerat. Ponitur etiā pro principe vel duce. eo q̄d debet esse liberalis & vltroneus. Esa. 32. Non vocabitur vltra is qui insipiens est princeps. Et in eo. Princeps vero ea que digna sunt pricipi cogitabit. & ipse super duces stabit. vbi pro ducibus pōitur נדיבות Nediboth. i. ea que digna sunt duci vel principi. & ī plu. masculino. נדיבים Nedibim. Ps. 46. Principes populorū congregati sunt. p̄s. 112. vt collocet eum dn̄s cū pricipibus cū principibus populi sui. & in ge. fe. נדיבה Nediba. Ps. 50. Et spū principali confirma mē. & in hebreo est ge. fe. quia spūs qui in hebreō dr̄ רוח Ruach aliqñ est gn̄is femini aliqñ masculini. Ponitur ēt נדיבה Nediba pro desiderio. Iob. 30. & abstulit quasi ventus desideriū meū. & dicūt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco accipitur pro anima que ē pars principalior in homine.

Vltroneū offerre. Mente deuota offerre. Sponte offerre. Polliceri. Sponte ꝑmittere. נדבה Volūtaria. Spōtaneū. נדבות Volūtarie. Spōtanei. Volūtaria. נדיב volūtarius. Princeps. Duces. נדיבות נדיבים Pricipes. נדיבה pricipalis. נדיבה Desideriū.

נדה Nada. abiicere. āmouere. separare. Esa. 66. Dixerūt fratres vestri odientes vos & abiicentes. Amos. 6. qui separati estis in die malo. Item נדה Nede. i. merces. s. meretricis. Ezech. 6. Omnibus meretricibus dātur mercedes. scribitur ēt cū alio nū in fine & dr̄ נדן neden. De quo vide ifra in suo loco. Item נדה nida. idest menstruata seu immunda. De quo vide supra in dictione נדד nadad.

נדה abiicere. Separare. נדה Merces. נדן

נדבך nidbach. in lingua chaldaica sign̄at ordinē. Esd. 6. ordies de lapidibꝰ ipolitis tres: & ordō de lignis nouis.

נדבך Ordo.

נדח Nadach. aberrare. abiicere. eiicere. repellere. expellere. impellere. Deut. 13. Vt errare te faceret de via. Et in codē. Quia voluit te abstrahere a dn̄o deo tuo. pro quo hebrei legunt. Quia voluit te facere aberrare a domīo deo tuo. & in eodem. Et auerterunt habitatores vrbis sue. idest aberrare fecerunt. Et in eodem. 19. Et securis fugerit manū

נדח Errare. abstraher. aberrare.

Pro quo hebrei legunt. Et aberrauerit siue impulsa fuerit manus eius securi. & in eo. 22. Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem. Et in eodem. 30. si ad cardines celi fueris dissipatus. idest fueris expulsus siue eiectus. 2. Regū 14. Ne penitus pereat qui abiectus est. Et in eo. & nō reuocat eiectum suum. Et in eo. 15. Et impellat super nos ruinā Iob. 6. Necessarii quoq; mei recesserunt a me. pro quo hebrei legunt. Et prudētia seu sapientia recessit a me. De quo vide supra in dictione ישה Iasa. Ps. 147. Dispersiones israel cōgregabit. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Eiectos israel congregabit. Esa. 8. Et caligo persequens. i. implens siue eiiciens. Et in eo. 11. Et congregabit profugos israel. pro quo hebrei legunt. & congregabit eiectos siue expulsos israel. Et in eodem. 13. & erit quasi damula fugiens. i. aberrans siue eiecta Hiere. 27. Vt eiiciam vos & pereatis. Thren̄. 2. viderūt aūt tibi assumptiones falsas & eiectiones, vide etiam de hoc supra in dictione דחה Dacha.

Errare. Expellere. Abiicere. Impellere. Recedere. Eiicere.

נדן Neden. vagina. 1. Paralip. 21. Et conuertit gladiū suum in vaginam. Dan̄. 7. Ego daniel territus sum in his. ꝑ quo hebrei legunt. Ego daniel in medio vagine. i. constrictus & afflictus ac si essē in medio vagine. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ inde deriuatur verbum ידון Iadon. pro quo beatus hieronymus transtulit permanebit. Gen̄. 6. Non permanebit spiritus meus in homine. Pro quo ipsi legūt. Non vaginabitur spiritus meus in homine. i. non permanebit sicut gladius in vagina. De quo vide supra in dictiōe דין dun Item נדן Neden. i. donū meretricis. Ezech. 16. Tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis.

נדן Vagina. ידון Permāer. נדן Merces.

נדף Nadaph. impellere. repellere. proiicere. Iob. 13. Cōtra folium quod vento rapitur. i. quod vēto impellitur vel proiicitur. & in eodem. 32. Deus proiecit eum: non homo Ps. 1. Sed tanquā puluis quē proiicit ventus. Ps. 67. Sicut deficit fumus deficiant. Pro quo hebrei legunt. sicut impellitur fumus impelles. scilicet eos. Esa. 41. sicut stipulam vēto raptam. idest impulsam vel propulsatam.

נדף Impellere. Proiicere.

נדר Nadar. vouere. polliceri. Gen̄. 28. Vouit etiā iacob votū dicēs. Nu. 30. Si qs virorū votū dn̄o vouerit. Deut. 23. Cū votū voueris dn̄o deo tuo. Et in eo. Si nolueris polliceri absq; peccato eris. 2. Reg. 15. Vouens enī vouit seruꝰ tuus. Ione. 1. & vouerunt vota. & inde נדר Néder. i. votum Et in plu. נדרים Nedarim. i. vota. vt in locis predictis.

נדר Vouere Polliceri. נדר Votum. נדרים

נהה Naha. Lamentari. plangere. canere. s. carmē lugubre. languere. Ezech. 32. Cane carmen lugubre super multitudinem egypti. Mich. 2. Et cantabitur canticū cū suauitate dicentiū: depopulatione vastati sumus. pro quo he. le. Et lamentabitur lamentū lamentabile seu lugubre dicentium: depopulatione vastati sumus. Et est idem sensus cū littera nostra. nam cum dicitur cantabitur canticum intelligitur lugubre: sicut supra Ezech. 32. Significat etiam languere. Dan̄. 8. Et ego daniel lāgui. De quo vide supra in dictione היה Haia. Ponitur etiam pro requiescere. 1. Reg. 7. & requieuit omnis domus israel post dominum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et planxerunt seu ingemuerunt omnis domus israel post dominum. idest cum plāctu & gemitu dominum quesierunt. Sed si scribatur cum littera cheth que est quasi eiusdem figure sicut he. tunc significat requiescere. sicut est in littera nostra. & inde נהי Nehi. i. lamentum seu lamentatio aut planctus. Hiere. 9. Super montes assumam fletum ac lamentum. Et in eodem. Quia vox lamentationis audita est de sion. Et in eo. Docete filias vestras lamentum. Et in eodem. 30. vox in excelso audita ē lamentationis. Ezech. 27. Et assument super te carmen lugubre & plangent. Amos. 5. Eos qui sciunt plangere. Pro quo hebrei legunt. Eos qui sciunt planctum seu lamentū. Scribitur etiam sine iod & dicitur נהה Nōha. Ezech. 7. Et non erit requies in eis. Pro quo hebrei legunt. Et non erit lamentatio in eis. idest nullus remanebit ex eis qui lamentetur alios. ꝙ si scribatur cum littera cheth vt dicatur נוח nōach. tunc significat requiem sicut est in littera nostra.

נהה Canere carmē lugubre. Cantare. Lamētari. Languere. Requiescere. נהי Lamentum Lamētatio. Carmē lugubre. נהה Requies. Lamētatio.

נהג Nahag. Minare. ducere. adducere. cōsuescere. assuefacere. Gen̄. 31. Tulitq; omnem substātiam suam & greges Pro quo hebrei legunt. Et minauit omnem gregem suum & substantiam suam. Et in eodem. 31. Vt clam me abigeres filias meas. Pro quo hebrei legunt. Et furatus est cor meū & minasti seu duxisti filias meas. Exo. 3. Cumq; minasset gregem. Et in eodem. 10. Et dominus induxit ventū vrentem tota die illa. 1. Reg. 30. Tulit vniuersos greges & armēta & minauit āte faciem suam. 2. Reg. 6. Oza autem & Aio minabant plaustrum. 4. Reg. 4. Mina & propera. Et in eodem. 9. Preceps enim graditur. Pro quo hebrei legūt. stulte enim minat. s. exercitū vel seipsum. Ps. 79. Qui deducis velut ouē Ioseph. Esa. 60. Et reges eorū adducātur. Thren̄. 3. Me minauit & adduxit. Naum. 2. Et ancille eius minabātur gementes. significat etiam assuefacere. Eccles. 2. Et animum meum transferre ad sapientiam. pro quo hebrei legunt: Et cor meum assuefacerem in sapientia. & inde מנהג Minhag. i. consuetudo. Pro quo beatus hieronymus transtulit incessum. 4. Reg. 9. Est autem incessus quasi icessus Iehu filii Namsi.

נהג Minare. Inducere. Minare. Deducere. Adducere. Assuefacere. מנהג Incessus.

נהל Nahal. minare. ducere. portare. sustētare. Gen̄. 33. Et ego sequar paulatim vestigia eiꝰ. Pro quo hebrei legūt. Et ego minabo paulatim vestigia operis. idest vestigia pecoris & paruulorum. Exo. 15. Portasti eum in fortitudine tua. Esa. 49. & ad fontes aquarum pōtabit eos. debet legi portabit. significat etiam sustentare. Gen̄. 47. Sustētauitq; eos illo anno. Esaie. 51. Non est qui sustentet eam. & inde נהללים Nahalolim. Pro quo beatus hieronymus transtulit foramina. Esa. 7. Et in omnibus fruectis & in vniuersis foraminibus. Hebrei vero dicūt ꝙ significat quoddam genus arboris humilis.

נהל Minare. Portare. Sustētare. נהללים Foramina.

נהם Naham. fremere. frendere. gemere. rugire. Prouer. 5. Et gemas in nouissimis tuis. Et in eodem. 19. Sicut fremitus leonis ira regis: idest fremit sicut leo. Esa. 5. & frēdet & tenebit predam. Et in eodem. Et sonabit super eum in die illa sicut sonitus maris. Pro quo hebrei legunt. & fremet super eum in die illa sicut fremitus maris. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. s. נהמה Nahama. idest fremitus siue gemitus. p̄s. 35. rugiebā a gemitu cordis mei.

נהם Gemere. Fremere. Frendere. נהמה Gemitus.

נהק Nahac. rugire. clamare. vociferari. Iob. 6. Nūquid rugiet onager cum habuerit herbam. Et in eo. 30. Qui inter huiuscemodi letabantur. pro quo hebrei legunt. Inter arbusta clamabant seu rugiebant.

נהק Rugire

נהר Nahar. fluere. confluere. affluere. illuminare. illustrare Esa. 1. & fluent ad eum omnes gentes. Et in codē. 60. Tunc videbis & afflues. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et illuminaberis. Hiere. 31. Et confluent ad bona domini. Et in eodem. 51. Et non confluent ad eum vltra gentes. & inde נהר nahar. idest fluuius seu flumen. Gen̄. 2. Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis. Iob. 22. Fluuius subuertit fundamentum eorum. p̄s. 45. Fluminis impetus letificat ciuitatem dei. Ps. 79. Et vsq; ad flumen propagines eius. & in plurali. נהרים neharim secūdum terminationem masculinorum. Iob. 20. non videat riuulos fluminis torrentis melis & butyri. pro quo hebrei legunt. non videat riuulos fluuios torrentes. Esa. 33. Locus fluuiorum ri

נהר Fluere. Affluere. Confluere. נהר Fluuius. Flumen. נהרים Flumina. Fluuii.

ui latissimi. Abach. 3. Nunquid in fluminibus iratus es domine. reperitur etiam נהרות Neharoth secundũ terminationem femininorum. ps. 23. Et super flumina preparauit eã. Ps. 88. Et in fluminibus dextera eius. Ps. 136. Super flumina babylonis. Esa. 19. Et deficient flumina. Item נהר nahar idest illuminare. ps. 33. Respicite ad eum & illuminamini. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem primam significationem sequens transtulit: Respicite ad eum & confluite. & inde נהרה Nehara. idest lumẽ. Iob 3. Nec illustretur lumine. Dañ. 2. & lux cum eo habitat. Et inde נהירו Nehiru. idest scientia. Eo q͂ est lumen intellectus: vt in eodem. 5. Scientia & sapientia inuente sunt in eo. Et inde מנהרות minharoth. idest subterranee spelunce vel antra. vbi sunt fenestre & fissure per quas lumen ingreditur. Iudi. 6. fecerũtq; sibi antra & speluncas in montibus.

נוא No. irritum facere. subuertere. infringere. seu contradicere verbis alicuius. prohibere. & scribitur cum iod in medio: loco vau. Eo quod est verbum tertie coniugationis. Nu. 30. Si autem statim vt audierit contradixerit pater. Et in eodem. Eo quod contradixerit pater. Et in eo. 32. cur subuertitis mentes filiorum israel. Et aliqñ scribitur sine aleph. vt ps. 140. Oleum autem peccatoris nõ impinguet caput meum. pro quo hebrei legunt. Oleum autem primũ seu principale non prohibebit vel non deferet caput meũ. & inde תנואה Thenua. idest querela seu querimonia. Pro quo beatus hieronymus transtulit vltionem. Nu. 14. & scietis vltionem meam. & in plurali תנואות Thenuoth. Iob. 33 Quia querelas in me repetit. & aliqui hebrei dicunt q͂ significat occasiones. Alii vero dicunt q͂ significat desertiones seu discessiones.

נוב Nub. germinare. fructificare. crescere. ps. 61. Diuitie si affluant. idest si creuerint vel germinauerint. ps. 91. adhuc multiplicabuntur in senecta vberi. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Adhuc fructificabunt in senectute. Prouer. 10. Os iusti parturit sapientiam. pro quo hebrei legunt. Os iusti fructificat seu germinat sapientiam. s. ad modum arboris que germinat fructus suos. Zach. 9. Et vinum germinans virgines. & inde ניב nib idest fructus. Esa. 57. Creans fructum labiorum. Malach. 1 Et quod supponitur contemptibile est. pro quo hebrei legunt. Et fructus eius contemptibilis est. Vnde beatus hieronymus in explanationibus super hoc loco sic ait. fructus autem altaris ignis est: cibusq; ignis hostie vel holocausta. Et inde תנובה Thenuba. idest fructus. & reperitur tantũ in numero plurali. Threñ. 4. Quoniam isti extabuerunt cõsumpti a sterilitate terre. pro quo he. le. A fructibus terre. i. pp defectũ fructuũ terre. & est idẽ sensus cum littera nostra.

נוד Nud. mouere. commouere. mobile seu vagũ eẽ. auferre. consolari. Geñ. 4. Habitauit profugus in terra. idest habitauit mobilis seu instabilis in terra. 2. Reg. 23. Preuaricatores autem quasi spine euellentur vniuersi. idest mouebuntur siue auferentur. pro quo hebrei legunt. Quasi spina mota vel commota. Esa. 24. & auferetur quasi tabernaculum vnius noctis. Hiere. 18. Et mouebit caput suũ. Et in eo. 50. Et moti sunt & abierunt. Et in eodem. Recedite de medio babylonis. Pro quo hebrei legunt. Mouemini de medio babylonis. Osee. 7. Ephraim in populis ipse commiscebatur. pro quo hebrei legunt. mouebatur siue commouebatur. Naum. 3. Quis commouebit super te caput. Super hoc loco beatus hieronymus in explanationibus sic ait. In hebreo non habetur caput. Sed nos apposuimus vt sensus manifestior fieret. Ponitur etiam pro transmigrare vel transuolare. Ps. 10. Transmigra in monte sicut passer. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Transuola in montem vt auis. Prouer. 26. Sicut auis ad alta transuolans. pro quo hebrei legunt. sicut auis ad mouendum. vide etiam de hoc supra in dictione נדד Nadad. significat etiam consolari. eo quod ille qui consolabatur alium mouebat caput suum significans compassionem. Iob. 2. Vt pariter venientes visitarent eũ & consolarentur. Et in eodem. 43. Et mouerunt super eũ caput. & in hebreo non habetur caput: sed sic: et mouerunt super eum. idest consolati sunt eum. Hiere. 16. Nec consoleris eos. Et in eodem. 2. Nec lugeatis super eum fletu. pro quo hebrei legunt. Nec consolemini super eum. Et in eodem. 48. Consolamini eum omnes qui estis in circuitu ei⁹ & inde ניד Nud. idest motus seu commotio. ps. 55. Vitam meam annunciaui tibi. pro quo hebrei legunt. Motum meum numerasti. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Secretiora mea numerasti. & additur ei littera mem in principio & dicitur מנוד Menod. Ps. 43. Commotionem capitis in populis. Scribitur etiam sine vau in medio. & dicitur נד Nad siue נד Ned. pro quo beatus hieronymus transtulit profugum. idest instabilem. Geñ. 4. Vagus & profugus eris in terra. Esa. 17. Ablata est messis in die hereditatis. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Aceruus seu cumulus messis in die infirmitatis. Quod etiam potest legi secundum litteram hebraicam. de quo vide supra in dictione נד Ned. scribitur etiam cum iod in medio loco vau. Iob. 16. Et mouere labia mea quasi parcens vobis. Pro quo hebrei legunt. Et motum labiorum meorum non prohiberem. Ps. 35. Et manus peccatorum non moueat me. & inde נידה Nida. idest mota seu instabilis. vt Threñ. 1. Propterea instabilis facta est. Item נאד Nod cum aleph in medio loco vau. idest vter siue lagena. de quo vide supra in suo loco.

נוה Naua. Glorificare. decorare. siue decorum vel pulchrum esse. Exo. 15. Ipse est deus meus & glorificabo eum. Canti. 1. Pulchre sunt gene tue sicut turtures. Et in eodem. 4. Quam pulchre sunt mãme tue. Abach. 2. Sic erit vir superbus & non decorabitur. & inde נוה Naua. idest decora siue speciosa. vt Hiere. 6. Speciose & delicate assimilaui filiam sion. & inde נוה Naue. idest habitaculum seu tabernaculum. pulchritudo. decus. species. Exo. 15. Ad habitaculum sanctum tuum. Iob. 8. Et pacatum reddet habitaculũ iustitie tue. Et in eodem. 18. Aspergatur in tabernaculo ei⁹ sulphur. Esa. 33. Oculi tui videbunt ierusalem habitationẽ opulentam. Hiere. 23. Et conuertam eos ad rura sua. idest ad habitacula sua. Ponitur etiam pro pulchritudine vel decore. Iob. 5. Et maledixi pulchritudini eius statim. ps. 67. Et speciei domus diuidere spolia. Esa. 27. Et speciosa relinquetur & dimittetur quasi desertum. Et in eodem. 32. & sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Hiere. 31. Pulchritudo iustitie mons sanctus. Et in eodem. 49. Quasi leo ascendet de superbia iordanis ad pulchritudinem robustam. Significat etiam caulam pastorum. Pro quo beatus hieronymus transtulit pascua. 2. Reg. 7. Ego tuli te de pascuis. Soph. 2. Et erit funiculus maris requies pastorũ. idest caula seu pascua pastorum. Et in plurali quandoq; scribitur cum aleph & vau & dicitur נאות Neoth. Ps. 22. In loco pascue ibi me collocauit. p q͂ he. le. in habitaculis siue in pascuis herbe. aut in caulis herbe me collocabit. Hiere. 9. Et sup speciosa deserti plãctũ. & in eo. 25. Et cõticuerunt arua pacis. vbi põitur p aruis. Iohel. 1. Quia ignis comedit speciosa deserti. Et in eo. 2. Quia germinauerunt speciosa deserti.

[N]oach. quiescere. requiescere. Geñ. 8. Requieuitq; arca [me]nse septimo. Exo. 20. Et requieuit die septimo. Deut. [5.] Vt requiescat seruus & ancilla tua. 1. Reg. 25. Locuti sunt [n]abal omnia verba hec ex nomine dauid & siluerunt. i. [qu]ieuerunt vel cessauerunt. s. loqui. 2. Reg. 7. Et opperie[...] [illegible] Pro quo hebrei legũt. Et requiescemus super eũ. i. ca[...]tabimur super eum. Et in eo. 21. Et nõ dimisit aues [...]re eos per diem. Pro quo hebrei legunt. & non dimisit aues requiescere super eos per diem. s. ne eos lacerarent. Iob. 3. nonne silui: nonne quieui. Esa. 10. Requieuit syria super ephraim. Et in eo. 11. Et requiescet super eũ spiritus domini. Et in eo. 57. Requiescet in cubili suo. Abach. 3. Et requiescam in die tribulationis. Et inde verbum tertie coniugationis. idest requiescere facere siue requiem dare aut refrigerare. seu reponere. Exo. 30. Et requiẽ dabo tibi. Et in eodem. & requiescere faciam te. Deut. 25. Cũ ergo dñs deus tuus dederit tibi requiem. 2. Reg. 7. Et dñs dedit sei requiẽ vndiq;. Iosu. 21. Dataq; est ab eo pax in omnes per circuitum nationes. Pro quo hebrei legunt. Requiescere fecit eos dñs per circuitum. Prouer. 29. Erudi filium tuum & refrigerabit te. Ezech. 5. Et requiescere faciam indignationem meam in eis. Et i eo. 16. Et requiescet indignatio mea in te. Pro quo hebrei legunt. Et requiescere faciam indignationem meã in te. signat etiam reponere. Exo. 16. Quidquid reliquũ fuerit reponite vsq; mane. Et in eo. 17 Sin autem paululum remisisset superabat amalech. p quo hebrei legunt. & qñ reponebat manus suas supabat Amalech. Ezech. 37. Et dimisit me in medio campi. i. reposuit me. & in eo. 44. Et reponã benedictionem domui tue. Et inde נחת Nachath. i. requies. Eccl̃s. 4. Melior est pugillus cum requie. Et in eo. 9. Verba sapientum audiuntur in silentio. i. in requie vel in tranquillitate. & inde מנוח manoach. i. requies. Ruth. 3. Querã tibi requiem. ps. 114. Cõuertere anima mea in requiẽ tuã. scribitur etiam cũ he in fine & dicitur. מנוחה Menucha. Geñ. 49. Vidit requiem q͂ esset bona. Iudi. 21. Nec erat vlla requies morientiũ. Ps. 131. hec requies mea in seculum seculi. Põitur etiam pro sepulchro qđ est locus requietiõis. Esa. 11. Et erit sepulchrũ eius gloriosum. Itẽ ponitur p prophetia. Hiere. 51. saraias aũt erat princeps pphetie. & in plu. מנוחות Menuchoth. i. requietiones. Esa. 32. Et in requie opulenta. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. in requietionibus opulentis. & inde הנחה Hanacha. i. requies. Ester. 2. Et dedit requiem vniuersis puinciis. & inde ניחח Nichoach. i. suaue vel placens. Geñ. 8. Odoratusq; est dñs odorem suauitatis. Leuit. 3. In oblationem suauissimi odoris domini. & in eo. 26. Nec recipiam vltra odorem suauissimi. Nu. 28. Holocaustum suauissimi odoris atq; incensi est dñi. & in plurali. ניחחין Nichochin. Dañ. 2. Et hostias & incensum precepit vt sacrificarent ei. Quod in hebreo legitur in plu. s. incensa.

נוט Nud. mouere. concutere. ps. 98. moueatur terra. & beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ transtulit. Concutiatur terra. Vide etiam de hoc supra in dictione מוט Mot.

נולי Neuali. In lingua chaldaica significat sterquilinium: secundum hebreos. Dañ. 2. Et domus vestre publicabuntur. Pro quo hebrei legunt. Et domus vestre in sterquilinium ponentur. Et in eo. 3. Et domus eius vastetur.

נום Num. dormire. dormitare. Ps. 75. Dormierunt somnum suum. Ps. 120. Neq; dormiet qui custodit te. Et in eodem. Ecce non dormitabit. Naum. 3. Dormitauerũt pastores tui. & inde נומה. Numa. idest dormitio. seu dormitatio. Prouer. 23. Et vestietur pannis dormitatio. Scribitur ẽt cum thau in principio & dicitur תנומה Thenuma. ps. 131. Et palpebris meis dormitationem. & in plurali תנומות thenumoth. Iob. 33. Et dormient in lectulo. pro quo hebrei legunt. In dormitationibus in lectulo. Prouer. 24. Paululũ dormitabis. Pro quo hebrei legunt. Paululũ dormitatiõnũ

נוס Nus. fugere. cõfugere. Geñ. 14. Et qui remanserant fugerunt ad montem. Et in eodem. 39. Qui relicto in manu eius pallio fugit. Exo. 4. Ita vt fugeret moyses. Nu. 35. Exules & profugi ante mortem pontificis nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt. pro quo hebrei legunt. Et non accipietis precium ad fugiendum ad ciuitatem refugii sui vsq; ad morte pontificis. & beatus hieronymus trãstulit sensum. Deut. 34. Nec dentes illius moti sunt. Pro quo hebrei legunt. Et non fugerat humiditas illius. idest humidum radicale non recesserat: siue speciositas eius non mutabatur propter senectutem. Potest etiam legi sic. Nec efugerat. idest nec mota fuit maxilla seu mandibula illius. Et ponitur ibi maxilla pro dentibus: sicut est in littera nostra vt dictum est supra in dictione לחה Lecha. Iosu. 8. Fugiem⁹ & terga vertemus. Pro quo hebrei legunt. Et fugiemus ante eos. Et in eodem. 10. Cumq; fugerẽt filios israel. 2. Reg. 18. Siue enim fugerimus non magno opere de nobis ad eos pertinebit. Esa. 30. Sed super equos fugiemus ideo fugietis. Zach. 11. Et fugietis ad vallem montium. Et in eo. sicut fugistis a facie terremotus. Vide etiam de hoc in dictione נסס Nasas. & inde verbũ tertie coniugationis. idest cõfugere facere siue fugare. Exo. 9. fecit confugere seruos suos & iumenta in domos. Iudi. 6. Vt fugeret madian. Pro quo hebrei legunt. Vt fugaret a facie Madian. & inde מנוס Manos. idest fuga. effugium. siue refugium. Iob. 10. Et effugium peribit ab eis. Ps. 141. Periit fuga a me. Hiere. 16. Et refugium meum in die tribulationis. Hiere. 46. Fugerunt conciti. Pro quo hebrei legunt. fugam fugerũt. Scribitur etiam cum he vel thau in fine. Leuit. 26. Et ita fugiet quasi gladiũ. Pro quo he. le. Et fugient fugam gladii.

נוע Noaa. Mouere. commouere. concutere. Nu. 32. Et circũduxit eum per desertum quadragintaannis. Pro quo hebrei legunt. Et moueri vel commoueri fecit eos per desertum quadraginta annis. Iob. 16. Mouerem & ego caput meum. Ps. 21. Locuti sunt labiis & mouerunt caput. ps. 58 Ipsi dispergentur ad manducandum. Pro quo hebrei legunt. Ipsi mouebuntur ad manducandum. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Ipsi vagabuntur ad manducandum. Esa. 7. Et commotum est cor eius & cor populi eius sicut mouentur ligna siluarum. Et in eodem. 19. Et mouebũtur simulachra egypti a facie eius. Et in eodem. 24. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius. idest commotione commouebitur terra. Dañ. 10. Et erexit me super genua mea. Pro quo hebrei legunt. Et commouit me super genua mea. idest commouendo sic agitando erexit. Amos. 4. Et venerunt due & tres ciuitates ad vnam. Pro quo hebrei legunt. Et mouebuntur due tres ciuitates ad vnam. Et in eodem. 9. Et concutiam in oĩbus gentibus domum israel: sicut concutitur triticum. Naum. 3. Si concusse fuerint cadent in os comedentis. Et inde נע Naa. idest mobilis. Pro quo beatus hieronymus transtulit vagus. Geñ. 4. Vagus & profugus eris in terra. Et in eodem. Et ero vagus & profugus in terra. Et inde מנענעים Menaaneim. idest instrumenta musica circa concutiendo vel mouendo dicta. Pro quo beatus hieronymus transtulit sistra. 2. Regum. 6. Et in sistris & cymbalis. Et inde הנע Henaa. Nomen proprium loci secundum translationem nostram. 4. Regum. 18. Vbi est deus

sepharuaim Ana & Aua. Hebrei tamen in predicto loco legunt sic. vbi est deus sepharuaim : mouit & dispe̱rdidit. scilicet rex assyriorum omnes supradictos.

נוף Nuph. leuare. eleuare. mouere. hinc inde agitare. aspergere. Exo. 29. Et sanctificabis eos eleuans coram domino. Et in eodem. Sanctificabisq̧ illud eleuans coram domino. Et in eodem. Et armum quem de ariete separasti. pro quo hebrei legunt. Et armum qui eleuatus est & separatus de ariete. Leuit. 8. Qui postquam leuauerunt ea corã domino. Et in eodem. Tulit ergo pectusculũ eleuans illud coram domino. Nu. 6. Susceptaq̧ rursum ab eo eleuauit in conspectu domini. Et in eodem. 8. Cumq̧ leuati fuerint coram domino. Et in eodem. Et offeret Aaron leuitas mun⁹ in conspectu domini. pro quo hebrei legũt. Et leuabit Aaron leuitas eleuatione in conspectu domini. Et in eodem. Eleuabitq̧ eos Aaron in conspectu domini. 4. Reg. 5. Et tangeret manu sua locum lepre. pro quo hebrei legunt. Et eleuaret manum suam ad locum. scilicet lepre. Ps. 61. Pluuiam voluntariam segregabis deus. Pro quo Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Pluuiam voluntariam eleuasti deus. Hebrei tamen legunt. aspersisti deus. significat etiam aspergere. prouer. 7. Aspersi cubile meum myrrha & Aloe. põitur etiam pro trahere. Quod est hinc & ĩde mouere. vel eleuare. Esa. 10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur. Et in eodem. Quo modo si eleuetur virga. Et in eodem. 13. Leuate manum. Ponitur etiã pro agitare vel cribrare. Esa. 10. Agitabit manum suam super montem filie sion. Et in eodem. 30. Ad p̄dendas gentes in nihilum. Pro quo hebrei legunt. Ad cribrandas gentes in cribro vanitatis. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Potest etiam legi sic. Ad agitandas gentes agitatione vanitatis. Et inde תְּנוּפָה Thenupha. idest eleuatio siue agitatio. Exo. 29. Sanctificabisq̧ pectusculum consecratum. pro quo hebrei legunt. Sanctificabisq̧ pectusculum eleuationis. Leuit. 7. Pectusculum eleuationis & armum separationis. Et in eodem. 10. Pectusculum quoq̧ quod oblatum est. Pro quo hebrei legunt. Pectusculum quoq̧ eleuationis seu agitationis. Esa. 19. A facie commotionis manus domini exercituum. Et in eodem. 30. Et in bellis precipuis expugnabit eos. pro quo hebrei legunt Et in bellis eleuationis seu agitationis vel commotionis expugnabit eos. Item נֹפֶת Nópheth. idest fauus. p̄s. 18. Et dulciora super mel & fauum. Prouer. 24. Et fauum dulcissimum gutturi meo. Canti. 4. Fauus distillans labia tua. Itẽ נָפֶת Naphath. prouincia. regio. sed translatio nostra posuit pro nomie proprio. Ios. 17. Tertia ps vrbis nopheth. 3. Reg. 4. benadab cuius omnis nephador.

נוץ Nus. florere. Canti. 7. Floruerunt mala punica. Et aliquando scribitur cum iod in medio loco vau. Ps. 131. super ipsum autem efflorebit sanctificatio eius. Scribitur etiã cum aleph ĩ medio loco vau. Eccls. 12. Et florebit amygdalus. Et inde נִצָּה Nisa. idest flos. Geñ. 40. & post flores vuas maturescere. Iob. 15. Et quasi oliua proiiciens florem suũ. Ponitur etiam pro germinatione. Esa. 18. Et immatura p̄fectio germinabit. Scribitur etiam cum nun in fine & dicitur נִצָּן Nisan. Canti. 2. Flores apparuerunt in terra. vbi ponitur נִצָּנִים Nisanim. Et inde נִצֹּץ Noses cum duplici sade. idest scintilla. Ezech. 1. Et scintille quasi aspectus eris. & aliquando scribitur cum iod in prima syllaba. vt Esa. 1. Et opus eius quasi scintilla.

נור Nur. lucerna. Et communiter scribitur sine vau & dicitur נֵר Ner. Exo. 27. Vt ardeat lucerna semper. 1. Reg. 3. Et non poterat videre lucernam dei. Iob. 21. Quotiens

lucerna impiorum extinguetur. Ps. 17. Quia tu illuminas lucernam meam. p̄s. 118. Lucerna pedibus meis verbũ tuũ p̄s. 131. Paraui lucernam christo meo. Scribitur etiam cum iod in medio & dicitur נִיר Nir. vt. 3. Reg. 11. Vt remaneat lucerna dauid seruo meo. Et ĩ plu. נֵרוֹת Neroth. Exo. 25. facies & lucernas septem. Nu. 8. Cum posueris septem lucernas. Et inde מְנוֹרָה Menora idest candelabrum. Exo. 25. facies & candelabrum ductile de auro purissimo. Et in eodẽ. 40. Candelabrum stabit cum lucernis suis. Item נִיר Nir. idest nouale. Prouer. 13. Multi cibi ĩ noualibus patrũ. Osee. 10. Innouate vobis nouale. Vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum. ac si diceret. Nouiter arate vobis nouale. Item נִיר Nir. in lingua chaldaica significat iugũ. & sic transtulit beatus hieronymus. Nu. 21. Vbi dicitur iugum ipsorum dispeṙiit. De quo vide supra in dictione יָרָה Iara. Itẽ נור Nur siue נוּרָא Nura. in lingua chaldaica significat ignẽ Dañ. 3. Mittetur in fornacem ignis. Et in eodem. 7. Fluuius igneus rapidus egrediebatur a facie eius.

נוש Nus. desperare. infirmari. p̄s. 68. Improperium expectauit cor meum & miseriam. Pro quo beatus hierõymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. opprobrio cõtritum est cor meum & desperatus sum. Hebrei tamen legunt. Et infirmatus sum. De quo vide supra in dictione אֱנֹשׁ Anas.

נזד Nazad. coquere. scilicet pulmentum. vt Geñ. 25. Coxit autem iacob pulmentum. & inde נָזִיד Nazid. idest pulmentũ seu coctio. vt in loco predicto & 4. Regũ. 4. Et concidit in ollam pulmẽti. Et in eodem. Cum gustasset de coctione. Aggei. 2. Panem aut pulmentum.

נזה Naza. aspergere. & scribitur sine nun. Leuit. 4. Tincto digito asperget septies contra velum. Leuit. 6. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa. Et in eo. 8. Cumq̧ sanctificans aspersisset altare septem vicibus. Nu. 8. Aspergantur aqua lustrationis. Et in eodem. 19. Ipse quoq̧ qui aspergit aquas lauabit vestimenta sua. Esa. 53. Iste asp̄get gentes multas.

נזל Nazal. fluere. defluere. erumpere: pluere vel stillare. Nu. 24. Fluent aque de situla eius. Deut. 32. fluat vt ros eloquium meum. Iob. 36. Que de nubibus fluunt. p̄s. 147 flauit spiritus eius & fluẽt aque. Canti. 4. que fluunt impetu de libano. Et in eodem. Et fluent aromata illius. Esa. 64 A facie tua montes defluerẽt. Hiere. 9. Et palpebre nostre defluant aquis. Et in eodem. 18. Erumpentes aque frigide. idest defluentes. Ponitur etiam pro pluere. Esa. 45. Et nubes pluant iustum. Et in eodem. 46. Aquam de petra produxit eis. Pro quo hebrei legunt. Aquam de petra stillare fecit vel fluere fecit eis. & ĩde נוֹזְלִים Nozlim. idest riui seu fluenta. Ps. 77. Et eduxit aquam de petra. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et eduxit riuos de petra. Et in eodem. Et imbres eorum ne biberent. idest fluenta. Prouer. 5. Et fluenta putei tui. Esa. 44. Et fluenta super aridam. Et ĩde מַזָּל Mazal. i. Sydus seu signum celeste. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet מַזָּלוֹת Mazaloth. 4. Regũ. 23. soli & lune & duodecim signis. & secundum hebreos propter sui influẽtiam circa terrena appellantur hoc nomine.

נזם Nézem. Inauris ornamentum auris vel naris. Geñ. 24. Protulit vir inaures aureas. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet inaurem auream. Prouer. 11. Circulus aureus in naribus suis. idest in naribus porci. & in plurali נְזָמִים Nezamim. Geñ. 35. & inaures que erant in auribus eorum. Exo. 32. Tollite inaures aureas de vxorum filiorumq̧ & filiarum vestrarum auribus. Esa. 3. & gẽmas ĩ frõ

te pendentes. Pro quo hebrei legunt. Et inaures naris.

נזק Nazac. in lingua chaldaica significat nocere seu damnare: aut damnum inferre. Esdre. 4. Et vsq̧ ad hec noxia perueniet. & in eodem. Et nocens regibus & p̄uinciis. Dañ. 6. Et rex non sustinebit molestiam. i. nocumẽtũ. & inde נֵזֶק Nézec. i. Damnũ. nocumentũ. Ester. 7. Nũc aũt hostis noster est cuius crudelitas redundat in regem. Pro q̄ hebrei legunt. Quia nihil hostis prodest in damno vel cũ damno regis.

נזר Nazar. separare. abstinere. consecrare. sanctificare. Leuit. 22. Vt caueant ab his que consecrata sunt. Pro quo hebrei legunt. Et separentur vel abstineant ab his que consecrata sunt. Nu. 6. Et se voluerint domino consecrare. & in eodem. A vino & omni quod inebriare potest abstinebunt & in eodem. Cunctis diebus quibus ex voto domino consecrantur. & in eodem. Omni tempore consecrationis sue. Pro quo hebrei legunt. Cunctis diebus quibus consecratur vel separatur domino. & in eodem. Vsq̧ ad completum diẽ quo domino consecratur. & in eodem. Et consecrabit domino diem separationis illius. Zach. 6. Vel sanctificare me debeo. Pro quo hebrei legũt. vel abstinere aut separare me debeo. s. a cibo & potu. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Ponitur etiam pro abalienare. Esa. 1. Abalienati sũt retrorsum. Osee. 9. Et abalienati sunt in confusione. i. separati sunt. Et de hoc vide supra in dictione זור Zur. & inde נָזִיר Nazir. idest nazareus. consecratus: vel sanctificat⁹: aut separatus. s. a vino & omni quod inebriare potest. Geñ. 49 Et in vertice nazarei inter fratres suos. Nu. 6. Vir siue mulier cũ fecerint votũ vt sanctificentur. Pro q̄ he. le. Cũ fecerit votũ nazarei. & ĩ eo. Ista est lex cõsecratiõis. p̄ q̄ he. le. Ista est lex nazarei. i. consecrati vel sep̄ati. & in eo. Tunc radetur nazareus ad ostium tabernaculi. & in eodẽ. Et tradet in manus nazarei. Iudi. 13. Erit enim nazareus dei ab infantia sua & inde נֵזֶר Nézer. i. separatio: vel sanctificatio: aut corona seu diadema. Nu. 6. Omni tempore separationis sue nouacula non ascendet super caput eius. & in eodem. Quia consecratio dei super caput eius. & in eodem. Omnibus dieb⁹ separationis sue sanctus erit domino. & in eodẽ. Quoniam polluta est sanctificatio eius. Ps. 31. Super ipum autem efflorebit sanctificatio eius. Ponitur etiam pro coma vel capillis eo quod nazareus nutriebat comã. vt Hiere. 7. Tonde capillum tuum & proiice. Ponitur etiam pro eo quod separatur a cõmuni vsu. Leuit. 25. Et vuas primitiarum tuarum non colliges. Pro quo hebrei legunt. Et vuas separationis tue. i. quas tibi vt proprias separaueras non vindemiabis: quia debebant esse omnibus cõmunes. Item נֵזֶר Nézer. i. corona seu diadema. Exo. 39. Fecerunt & laminam sancte venerationis. Pro quo hebrei legunt. Et fecerunt laminam coronam sanctitatis. Erat eñ hec lamina circundata fronti pontificis in modum corone. 2. Reg. 1. Et tuli diadema qđ erat in capite eius. 4. Reg. 11. Et posui super eũ diadema. & inde מִנְזִיר Minezir. i. coronatus seu princeps. Pro quo btũs Hieronymus transtulit custodem. Naũ. 3. Custodes tui quasi locuste.

נחה Nacha. minare. ducere. deducere. dirigere. reponere. collocare. Exo. 13. Non eos duxit domin⁹ per viã terre philistiim. & in eodem. Vt dux esset itineris. & in eodẽ. 32. Vade & duc populum quo locutus sum tibi. Iob. 12. Et subuersas in integrum restituet. Pro quo hebrei legunt. Expãdens vel dispergens gentes & deducit eas. Sed beatus Hieronymus transtulit sensum. 1. Reg. 22. Et reliquit eos ante faciem regis moab. Pro quo hebrei legũt. Et deduxit eos ante faciem regis moab. Iob. 38. Et vesperum super filios

terre consurgere facis. Pro quo hebrei legunt. Et sydus seu vesperum super filios suos deduces: Ps. 22. Deduxit me super semitas iustitie. Ps. 26. Et dirige me in semitam rectam Ps. 76. Deduxisti sicut oues populum tuum. Ps. 77. Et in intellectibus manuum suarum deduxit eos. Ps. 107. Quis deducet me vsq̧ in idumeam. Prouer. 6. Cum ambulaueris gradiatur tecum. Pro quo hebrei legunt. Cum ambulaueris minabit te: Prouer. 18. Et ante principes spacium ei faciet. Pro quo hebrei legunt. Et ante principes deducet eũ. Esa. 58. Et requiem tibi dabit dominus semper. Pro quo hebrei legũt. Et deducet seu minabit te dominus semp. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione נֹחַ Noach. Significat etiam reponere seu collocare. 4. Reg. 18. Et collocauit eos in Aila & in Aber. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et duxit seu deduxit eos. & secundum hebreos inde deriuatur מִנְחָה Mincha. i. mun⁹. vel donũ. De quo vide supra in dictiõe מנח Menach.

נחל Nachal. hereditare. possidere. Exo. 32. Et possidebitis eam semper. & in eodem. 34. Nosq̧ possideas. Leuit. 25. Et hereditario iure transmittetis ad posteros. Pro quo hebrei legũt. Et hereditabitis eos filiis vestris post vos. Nu. 32. Vsq̧ dum possideant filii israel hereditatem suam. & in eodem. Nec quicq̧ queremus trans iordanem. Pro quo hebrei legunt. Quoniam non hereditabimus cũ eis trãs iordanẽ. Nu. 23. Quã diuidetis vobis sorte. Pro quo hebrei legunt. Et possidebitis terram sorte: & in eodem. Per trib⁹ & familias possessio diuidetur. i. possidebitis. & in eodẽ. Hec sunt nomina virorum qui cum Iosue terram vobis diuidẽt Pro quo hebrei legunt. Hec sunt noĩa virorum qui hereditare facient vos terram. i. diuidendo vnicuiq̧ hereditatem suam. & in eodem. Vt diuiderent filiis israel terram chanaã Deut. 21. Volueritq̧ substãtiam inter filios suos diuidere. Pro quo hebrei legunt. Et erit in die qua hereditare faciet filios suos. s. diuidendo eis hereditatem. & in eodẽ. 32. Qñ diuidebat altissimus gentes. Pro quo he. le. Qñ hereditare siue possidere faciebat altissim⁹ gẽtes. i. qñ diuidebat gẽtes p̄ terras vt vnaqueq̧ gens possideret terram ei cõcessam a deo. Ios. 1. Tu enim sorte diuides populo huic terram. i. hereditare facies. & in eodẽ. 13. Hanc possessionẽ diuisit moyses in campestribus moab. & in eodem. 14. Hoc est qđ possederunt filii israel in terra chanaã quam dederunt eis. idest possidere fecerunt eleazar sacerdos & iosue filius nun. Iob. 7. Sic & ego habui menses vacuos. Pro quo hebrei legunt. Sic possedi mihi menses vanitatis. i. vanos & vacuos. Ps. 81 Quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus. Ezech. 22 Et possidebo te in conspectu gentium. Zach. 2. Et possidebit dominus iudam partem suam. & inde נַחֲלָה Nachala. i. hereditas. possessio. Leuit. 25. Reuertetur hoĩo ad possessionem suam. Nu. 18. Ego pars & hereditas tua. Deut. 18. Dominus enim ipse est hereditas eorum. & in eodem. 32. Iacob funiculus hereditatis eius. Ps. 93. Hereditatem tuam vexauerunt. Ps. 134. In possessionem sibi. & in p̄lali נְחָלוֹת Nachaloth. i. hereditates vel possessiones. Reperitur etiã נְחִלוֹת Nechiloth. vt in titulo. Ps. 5. vbi dicitur in finẽ pro ea que hereditatem consequitur. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Victori pro hereditatibus. Hebrei tamen dicunt q̄ in predicto loco est nomẽ cuiusdam instrumenti musici sic nominati. Item נַחַל Náchal. i. torrens. riuus. fluuius vallis. Leuit. 23. Et salices de torrẽte. Nu. 13. Pergẽtes vsq̧ ad torrentẽ botri. Ios. 13. Ab aroer que sita est in ripa torrentis Arnon. 3. Reg. 7. Et ibi de torrente bibes. Iob. 28. Diuisit torrentem a populo peregrinante. Ps. 109. De torrente in via bibet.

Esa.57.In partibus torrentis pars tua. Et aliquãdo scribitur cum he in fine & dicitur.נַחְלָה nachla.vt Nu.34. Vsq; ad torrentem egypti.Ps.123.Torrentem pertransiuit anima nostra.Significat etiam vallem. Geñ.23.Foderuntq; in torrente.idest in valle qua torrens defluit tempore pluuiali.Deut.2.Oppido quod in valle sitũ est. Et in eodem. 21.Ducentq; eam ad vallem asperam atq; saxosam.Ioel.3. Et irrigabit torrentem spinarum. pro quo hebrei legunt. Et irrigabit vallem setim.idest spinarum. Et in plurali נְחָלִים nechalim.idest torrentes seu valles.Nu.21.Sic faciet in torrẽtibus arnon.Et in eodem.24. Vt valles nemorose. 2.Reg.22.Torrentes Belial terruerunt me. Iob.20.Torrentes mellis & butyri.Eccl's.1.Omnia flumina intrant in mare.Reperitur etiam נְחָלַיִם nachalaim.Ezech.47. quocunq; venerit torrens viuet. vbi ponitur נְחָלַיִם Nachalaim pro נַחַל nachal.idest dualis numerus pro singulari.

נִחַם Nacham.consolari.consolationem accipere.penitere penitudinem habere.penitentiam agere.Geñ.5.Iste consolabitur nos ab operibus nostris.& in eodem.24.Vt dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret. Pro quo hebrei legunt.& consolatus est isaac post mortem matris sue.sed beatus hieronymus transtulit sensum. & in eodem.27.Minatur vt occidat te.pro quo hebrei legunt. Cõsolatur vt occidat te.& in eodem.37. Vt lenirent dolorem patris.pro quo hebrei legunt.vt consolarentur eum. & in eodem. Noluit consolationem accipere. Ruth.2.Quod cõsolatus es me.2.Reg.13.eo quod consolatus esset super Amnon interitum.Iob.29.eram tamen merentium consolator.Pro quo hebrei legunt.Sicut qui consolatur lugentes seu merentes.& in eodem.21.Quomodo consolamini me frustra.Ps.68.& qui consolarentur & non inueni. ps̄.76. Renuit consolari anima mea.ps̄.118.& consolatus sum. & in eodem.fiat misericordia tua vt consoletur me.Esa.1.heu ego consolabor super hostibus meis.Et in eodem.40.consolamini cõsolamini popule meus.Et in eodem.49.quia consolatus est dominus populum suum. & in eodem.51. Consolabitur ergo dominus sion.Et in eodem. Ego ipse consolabor vos.Et in eodem.54.Tempestate conuulsa absq; vlla consolatione.idest que non est consolata.Et in eodẽ 66.quomodo si cui mater blandiatur. pro quo hebrei legunt.sicut vir quem mater sua consolatur. Et sequitur.Ita ego consolabor vos:& in ierusalem consolabimini.Hiere. 31.Et nolentis consolari super eis. Ezech.5. Et requiescere faciam indignationem meam & consolabor. & inde נֹחַם Nocham.idest consolatio.Osee.13.Consolatio abscõdita est ab oculis meis.& in plurali נִחוּמִים nichumim. idest consolationes.Esa.57.Et reddidi consolationes ei & lugentibus eius.Zach.1.Verba consolatoria. pro quo hebrei legunt. verba consolationum. & inde נֶחָמָה Nechama.idest consolatio.Iob.6.Et hec mihi sit consolatio. ps̄. 118.Hec consolatio mea in humilitate mea. Scribitur etiam cum thau in principio & dicitur תַּנְחוּם Thanchum. & solum reperitur in numero plurali.scilicet תַּנְחוּמוֹת Thanchumoth.siue תַּנְחוּמִים Thanchumim. Iob.15. Nunquid grande tibi est vt consoletur te deus. pro quo hebrei legunt.Nunquid parum tibi consolationes dei. scilicet sunt. Et in eodem.21.Et agite penitentiam. pro quo hebrei legunt.Et sit hoc consolationes vestre. idest hoc reputetur vobis pro consolationibus.Potest etiam legi sicut est in littera nostra.vt infra dicetur.ps̄.93.Consolationes tue letificauerunt animam meam.Esa.66.& repleamini ab vbere consolationis eius.quod in hebreo legitur pluraliter: scilicet consolationum eius. Hiere.16. & non dabunt eis potum calicis ad consolandum. pro quo hebrei legunt. Et non dabunt eis calicem consolationum. Item נִחַם Nicham.idest penitere.siue penitudinem habere. aut penitentiam agere. Geñ.6. Penituit eum hominem fecisse in terra. Et in eodem. Penitet enim me fecisse eos.1.Regum.15. Penitet me quod constituerim Saul Regem Et in eodem. Et dominũ penitebat ꝙ constituisset regem Saul.Et in eodem. Penitudine non flectetur neq; enim homo est vt agat penitentiam. Iob.42. Et ago penitentiam in fauilla & cinere.Ps.109.Iurauit dominus & non penitebit eum. Hiere.8. Nullus est qui agat penitentiam super peccato suo. Significat etiã placari seu misereri.i.penitere super malum.Exo.32. Et esto placabilis super nequitiã populi tui.E in eodẽ. Placatusq; est dominus ne faceret malum.Deut.32. Et in seruis suis miserebitur.Ps.105. Et penituit eum secundũ multitudinem misericordie sue.Ione. 3.Et misertus est super maliciam.Et inde נִחוּם Nechum.i. penitudo.Osee.11.Par[...]er conturbata est penitudo mea.

נַחְנוּ Nachnu.nos.pronomen est pluralis numeri prime persone.Threñ.3.Nos iniq; egimus & ad iracũdiam prouocauimus.

נָחַץ Nachas. festinare.vrgere.1.Reg.21. Sermo enĩ regis vrgebat.Pro quo hebrei legũt. Quoniam erat sermo regis festinatus vel acceleratus. Et solum inuenitur in predicto loco.

נַחַר Nechir.naris. Iob.39. Gloria naris eius terror. Et in eodem.41. De naribus eius procedit fumus. Et inde נַחְרָה Nachara.i.hinnitus. Beatus hieronymus trãstulit fremitum. Hiere.8. A dan.i.a tribu dan auditus est fremitus equorum eius.

נָחַשׁ Nachas. experiri siue experimento discere. augurari. auguria obseruare. Geñ.30. Experimento didici quia benedixerit mihi deus propter te.Et in eodem. 44.Ipse est in quo bibit dominus meus & in quo augurari solet. Et in eodem. An ignoratis ꝙ non sit similis mei in augurandi scientia.Pro quo hebrei legunt. An ignoratis ꝙ augurando auguratur vel diuinando diuinabit vir similis mei.Leuit.19. Nõ augurabimini.nec obseruabitis somnia atq; auguria.3.Reg.20. Quod acceperũt viri pro omine.i. pro augurio.Pro quo hebrei legunt.Et augurati sunt viri. 4.Reg.21. Et ariolatus est & obseruauit auguria. Et inde נַחַשׁ Nachas.i.augurium. Nu.23. Non est augurium in Iacob. Et in eodem.24. Nequaq̃ abiit vt ante perrexerat:vt augurium quereret.Item נָחָשׁ Nachas.i.coluber aut serpẽs Geñ.3.Sed & serpens erat callidior.Et in eodem.49. Dan coluber in via. Exo.4. Que versa est in colubrum.Nu.21. fecit ergo moyses serpentem eneũ. Sed illud quod premittitur fac tibi serpentem eneum. Pro serpente eneo ponitur in hebreo שָׂרָף Saraph.i.vrens vel adurens.eo quod flatu oris adurit.Deut.8. In qua erat serpens flatu adurens. Vbi ponitur in hebreo נָחָשׁ Nachas שָׂרָף Saraph.i.serpens adurens.Iob.26. Obstreticãte manus eius eductus est coluber tortuosus.Esa.27. Super leuiathan serpẽtem vectem: & super leuiathan serpentem tortuosum.Amos.9. Ibi mãdabo serpenti & mordebit eos. Et in plurali נְחָשִׁים Nachasim. Nu.21.Serpentes ignitos.Hiere.8.Ecce ego mittam vobis serpentes regulos. Item נְחֹשֶׁת Nechoseth siue נְחוּשָׁה Nechusa.i.es siue ereum. aut eneum. Geñ.4. Faber in cuncta opera eris & ferri. Exo.25.Aurum & argentum & es.Et in eodẽ.27. Et operies illud ere.4. Reg.25. Et mare ereum quod erat in domo domini confregerunt chaldei & transtulerunt es omne in babylonem.1.Paralipo.18.Eris plurimum de quo fecit Salomon mare eneum & columnas & vasa enea. Iob.16.Nec caro mea enea est.Ezech.1.Quasi aspectus eris candẽtis.& in eodẽ.16.Quia effusum est es tuũ. Et in eodem.22. Omnes isti es & stagnum.ponitur etiam pro aurichalco. quod est es fusile coloris aurei.3. Reg.7. Omnia vasa que fecit hiram regi Salomoni in domo domini de aurichalco erãt. Et inde נְחֻשְׁתָּן Nechusthan. Trãslatio nostra habet nohestam:idest eneum siue ereum.4. Reg.18.Confregitq; serpentem eneum quem fecerat moyses: vocauitq; nomen eius nohestam.& secundum hebreos nun finalis est diminutiua. quasi dicat. Enulus est. idest parum eris est & nihil numinis habet. Et inde נְחֻשָׁת Nechusath. idest compes. eo ꝙ sit ex ere. Threñ.3. Aggrauauit compedes meos. Quod in hebreo legitur singulariter scilicet compedem meum. Et in plurali נְחֻשְׁתַּיִם Nechustaim.2.Reg.4. Et pedes tui non sunt compedibus aggrauati.

נָחַת Nachath.descendere.opprimere.cõfringere.occumbere.siue occumbere facere.4. Reg.6. Quia ibi syri in insidiis sunt.Pro quo hebrei legunt. Quia ibi syri descẽdentes.idest castrametati sunt in insidiis in aliquo valle vel profundo. Iob.21. Et in puncto ad infernum descendunt. Ps.37.Quoniam sagitte tue infixe sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam. Pro quo hebrei legunt. Quoniam sagitte tue descenderunt in me: & descendit super me manus tua. Hiere.21. Qui dicitis quis percutiet nos. Pro quo hebrei legunt.Quis descendet super nos: vel quis opprimet nos. Dañ.4.Et ecce vigil & sanctus de celo descendit. Ioel.3. Ibi occumbere faciet dominus robustos tuos. Ponitur etiã pro multiplicare. Ps.64. Multiplica genimina eius. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Descendat in ripas vel in valles eius: scilicet pluuia. Ponitur etiam pro componere. ps̄.17.Et componens quasi arcum ereum brachia mea.Hebrei tamen in predicto loco legunt.Et confract⁹ est arcus ereus brachiis meis.De quo vide supra in dictione חָתַת Cathath: quia inde potest deriuari. Et inde נַחַת Nachath.idest descẽsio.Iob.17.Putas ne saltem ibi erit requies mihi.Pro quo hebrei legunt.Si simul in puluerem descensio: scilicet mea erit.Potest etiam deriuari a dictione נוּחַ Noach que significat requiescere. & tunc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiam pro terrore. Esa.30. Et terrorem brachii sui ostendet.

נָטָה Nata. declinare.inclinare.auertere.tendere.extendere.Nu.22. Auertit se de itinere. idest declinauit de itinere.Et in eodem. Et nisi declinasset asina de via. Deut.16. Nec in alteram partem declinent.Iudi.19. Donec increscat dies.Pro quo hebrei legunt.Donec declinet dies.1.Reg.8. Sed declinauerũt post auariciã.2.Reg.2. Et vade ad dexteram siue ad sinistram.Pro quo hebrei legunt.Et declina ad dexteram siue ad sinistram.3.Reg.2. Quod Ioab declinasset post adoniam & post Salomonem non declinasset. Esdre.7.Et in me inclinauit misericordiam suam. Iob.21.Viam eius custodiui & non declinaui ex ea. Et in eodem.31. Si declinauit gressus meus de via.Ps.17. Et inclinauit celos & descendit.Ps.61.Tanq̃ parieti inclinato.Ps.72. Mei autem pene moti sunt pedes.Pro quo hebrei legunt. Mei autem pene inclinati vel declinati sunt pedes.Ps.85. Inclina domine aurem tuam: et exaudi me. Ps.101. Dies mei sicut vmbra declinauerunt. Ps.118. Inclina cor meum in testimonia tua.Et in eo.inclinaui cor meũ ad faciendas iustificatiões tuas Ps.140.Ne declines cor meum in verba malicie. Prouer.4. Ad eloquia mea inclina aurem tuam. Et in eodem. Ne declines ad dexteram neq; ad sinistram. Esa.30. Declinate a me semitam. Et in eodem.66.Ecce ego declinabo super eam quasi fluuium pacem.Hiere.6. Quia longiores facte sunt vmbre vesperi. Pro quo hebrei legũt. Quia inclinate sunt vmbre vesperi.Et in eodẽ.15.Et quasi viator declinans ad manendum. Et frequenter scribitur sine nun & etiam sine he. vt in aliquibus locis predictis & in sequentibus. Osee.11. Et declinaui ad eum vt vesceretur. Vbi ponitur אַט At:& sola littera tet est essentialis illius verbi.nam littera aleph ĩdicat primã personam futuri; & propter vau coniunctionem precedentem fit de futuro preteritum. vt dictum fuit in arte grãmatica. Significat etiam נָטָה Nata Tendere siue extendere. Geñ.26. Extendit tabernaculum suum.Et in eodem.33.Emitq; partem agri in qua fixerat tabernaculũ.Pro quo hebrei legunt. In qua extenderat tabernaculum suum.Exo.6. Ac redimam vos in brachio excelso. debet legi in brachio extẽto.Et in eodem. 14.Extende manum tuam super mare. Et in eodem.Cumq; extendisset Moyses manum. Nu.24. Vt valles nemorose.Pro quo hebrei legunt. vt valles extente seu inclinate. 4.Reg.21. Et extendam super ierusalem funiculum samarie. Iob.9.Qui extendit celos solus.Ps.103. Extendens celos sicut pellem. Prouer.1. Extendi manum meam. Esa.3. Et ambulauerunt extento collo. Amos.2.Et super vestimẽtis pignoratis accubuerunt. Pro quo hebrei legunt. & super vestimentis pignoratis extenderunt se siue inclinauerunt se:idest accubuerunt: sicut est in littera nr̃a. Zach.1.Et perpendiculum extendetur super Ierusalem. Et inde מִטָּה Mita.idest lect⁹. lectulus.reclinatorium.Geñ.47.Conuersus ad lectuli caput. Et in eodem.49. Collegit pedes suos super lectulum. Canti.3.En lectulum salomonis sexaginta fortes ambiunt. Ezech.23. Et sedisti in lecto pulcherrimo. Et in plurali מִטּוֹת Mitoth. Amos.6. Qui dormitis in lectis eburneis. Et inde מֻטֶּה Mute. idest declinatio seu auersio a via recta.Ezech.9. Et ciuitas repleta est auersione. Et inde מַטֶּה Mate.idest virga seu baculus super quo homo aliquãdo inclinatur: aut sceptrum seu tribus. Exo.4. Versaq; est in virgam. Et in eodem. virgam quoq; hanc sume in manu tua. Leuit.26. Postq̃ confregero baculum panis vestri.Nu.27. Germinabit virga eius. Ezech.7. Floruit virga. Et in eodem. Iniquitas surrexit in virgã impietatis. & in plurali מַטּוֹת Matoth.Nu.27. Virgas duodecim.Et in eodem.Protulit ergo moyses omnes virgas.Reperitur etiã in genere masculino.Abac.3.Maledixisti sceptris ei⁹.Item מַטֶּה Mate. idest tribus seu familia.Nume.1.De tribu ruben Et in eodem.31. Mille viri de singulis tribubus eligantur. & in plurali מַטּוֹת matoth. Nu.1. Hi nobilissimi principes multitudinis per tribus & cognationes suas. et in eo.30.& locutus est ad principes tribuum filiorum israel.

נָטַל Natal.Portare.leuare.iacere.proiicere.2.Regum. 24.Trium tibi datur optio:elige vnum.Pro quo hebrei legunt.Tria ego proiicio super te: siue ego leuo super te: elige vnum.Esa.40.Ecce insule quasi puluis exiguus. Pro quo hebrei legunt.Quasi puluis leuatur siue proiicitur.scilicet vento.Et in eodem.63.Et portauit eos & eleuauit cunctis diebus seculi. Threñ.3. Quia leuauit super se. Dañ.4. Oculos meos ad celum leuaui. Vide etiam de hoc supra in dictione טִיל Til. Et inde נֵטֶל Netel. idest onus siue onerosum. Prouerb.27. Graue est saxum & onerosa arena. Et in plurali נְטִילֵי Netile.idest onerati.Soph. 1. Disperierunt omnes qui inuoluti sunt argento.pro quo hebrei legunt.Qui onerati sunt argento.idest qui portant argentum.

נטע Nataa. plätare. figere. defigere. stabilire. Gen. 2. Plantauerat autē dominus deus paradisum. Et in codē. 9. Et plätauit vineā. Exo. 15. Et plantabis eos in monte hereditatis tue. Deut. 20. Quis est homo qui plätauit vineā. 2. Reg. 7. Et plantabo eū & habitabo cū eo. Ps. 106. Et plantauerunt vineas. Eccl. 2. Plantaui vineas: feci hortos & pomaria: & cōseui ea cunctī generis arborib9. Pro quo hebrei legūt. Et plätaui in eis lignū ōis fruct9. Et in codē. 3. Tēpus plātandi & tēpus euellendi quod plantatū est. Esa. 40. Nec plātatus nec satus. Et in codē. 41. Adhuc plātabis vineas. Et in codem. 44. Plantauit pinum. Et in eodem. 65. Non plantabunt & alius comedet. Hiere. 1. Et edifices & plantes. Amos. 9. Et plātabo eos super humū suam. Significat etiā figere. vel stabilire. Eccl. 12. Et sicut claui in altum defixi. Esa. 51. Vt plantes celos & fundes terram. i. vt figas vel stabilias celos. Dan. 11. Et figet tabernaculum suum Apedno inter duo maria. Et inde נֶטַע Netaa siue נָטַע Nataa idest plantatio. Iob. 14. quasi cum prius plantatum est. Pro quo hebrei legunt. quasi plantatio. Esa. 5. Et viri iuda germen eius delectabile. i. plantatio eius delectabilis. Et in plurali נְטִיעִים Netiim. Ps. 143. Quorum filii sicut nouelle plantationes. Esa. 17. Propterea plantabis plantationem fidelē. Pro quo hebrei legunt. Propterea plantabis plantationes pulchras siue iocundas. Scribitur etiam cum mem in principio loco nun & dicitur מַטָּע Nata. Esa. 61. Plantatio domini ad glorificādum. Ezech. 34. Et suscitabo eis germen nominatum. i. plantationem nominatam. Mich. 1. Et ponam Ierusalem quasi aceruum lapidum cum plantatur vinea. Pro quo hebrei legunt. In plantationes vinee. Et est idem sensus cum littera nostra.

נטף Nataph. distillare. stillare. loqui. Iob. 29. Super illos stillabat eloquium meum. Ps. 67. Etenim celi distillauerunt. Canti. 4. Fauus distillans labia tua sponsa. Et in eodem. 5. Manus mee stillauerūt myrrham. Ioel. 3. Stillabūt montes dulcedinem. Amos. 7. Et non stillabis super domū idoli. Et in eodem. 9. Stillabunt mōtes dulcedinem. Mich. 2. Stillabo tibi in vinum. Et in eodem. Et erit super quem stillatur populus iste. Ponitur etiam pro loqui vel prophetare. vt Ezech. 20. Et stilla ad africū. i. loquere vel propheta ad africum. Et in eodem. 21. Et stilla ad sanctuaria. Mich. 2. Ne loquamini loquētes. & sequitur. nō stillabit sup istos vbi eadem dictio ponitur pro loqui & pro stillare. Et inde נֶטֶף Neteph. i. gutta seu stilla. & solum inuenitur in numero plurali. Iob. 36. Qui aufert stillas pluuie. Et inde נָטָף Nataph. i. species aromatica q̄ stillat de ligno aromatico. Pro quo beatus hieronymus transtulit stactem. Exo. 30. Sume tibi aromata & stactem. Et inde נְטִיפוֹת Netiphoth. i. monilia seu ornamenta colli. Iudi. 8. Absq; ornamentis & monilibus. Esa. 3. Et monilia & armillas & mitras. Hebrei tamen interpretantur olfactoria in quibus ponuntur aromata.

נטר Natar. custodire. seruare. Canti. 1. Posuerūt me custodem vineis. Et in eodem. vineam meam non custodiui. Significat etiam seruare inimiciciā in corde. Leuit. 19. Non queras vltionem nec memoreris iniurie ciuium tuorum. Pro quo hebrei legunt. Non queras vltionem nec serues. s. inimiciciam filiis populi tui. i. ciuibus tuis. In aliis vero locis beatus Hieronimus transtulit irasci. Hiere. 3. Nunquid irasceris in perpetuum. Nau. 1. Et irascens ipse inimicis suis. & in lingua chaldaica cōmuniter significat seruare. vel conseruare. Dan. 7. Verba autem in corde meo conseruaui. Et inde מַטָּרָה Matara. i. custodia. Nee. 12. Et steterunt in porta custodie. Ponitur etiam pro carcere in quo

malefactores custodiuntur. Hiere. 38. Mansit vero Hieremias in vestibulo carceris. Ponitur etiam מַטָּרָא Matara. pro signo ad quod sagittarius dirigit sagittam & illud obseruat. Iob. 16. Et posuit me sibi in signum. Thren. 3. Et posuit me quasi signum ad sagittam. Et in predicto loco scribitur cum aleph in fine loco he.

נטש Natas. derelinquere. deserere. dimittere. proiicere. Gen. 31. Non est passus vt osculārer filios meos. Pro quo hebrei legunt. Et non reliquisti seu dimisisti me vt oscularer filios meos. Exo. 23. Anno autem septimo dimittes eam: & requiescere facies. Pro quo hebrei legūt. Anno autem septimo dimittes eam & derelinques eam. i. relinques eam quiescere. Iudi. 6. Nunc autem dereliquit nos. i. Reg. 10. intermissis pater tuus asinis solicitus est pro vobis. i. dimissis asinis. Et in eodem. 17. Derelinquens ergo vasa. Et in eodem. Quare dereliquisti pauculas oues illas in deserto. Ps. 25. Ne derelinquas me. Ps. 93. Quia non repellet dominus plebem suam. i. nō dimittet vel non derelinquet. Prouer. 17. Et anteq; calūniam patiatur: iudicium deseret. Esa. 2. Proiecisti enim populum tuum. Et in eodem. 32. Domus enim dimissa est. Et in eodem. 33. Laxati sunt funiculi tui. Hiere. 12. Dimisi hereditatem meam. & in eodem. 23. Et derelinquam vos & ciuitatem hanc. Ezech. 16. Propagines eius relicte sunt. Et in eodem. 29. Et proiiciam te in deserto. Osee. 12. Et sanguis eius super eum veniet. Pro quo hebrei legunt. & sanguis eius super eum relinquetur vel dimittetur aut proiicietur. Amos. 5. Et proiecta est in terram suam. & scribitur aliquando cum thau loco tet. Hie re. 19. Et emissa est in ira. Pro quo hebrei legunt. & dimissa est. potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide infra in dictione נָתַשׁ. Significat etiam extendere vel tendere: seu spargere: vel diffundere. Nu. 11. Et dimisit in castra: itinere quantum vno die cōfici potest. Pro quo hebrei legunt. & expandit seu sparsit. Iudi. 15. Castrametati sunt in loco qui postea vocatus est lechi. i. dispersi vel diffusi sunt. i. Reg. 30. Ecce illi discumbebant super faciem vniuerse terre. Pro quo hebrei legunt. Ecce illi dispersi vel diffusi erant super faciem vniuerse terre. 2. Reg. 5. Et diffusi sunt in valle Raphaim. Esa. 21. A facie gladii imminentis. Pro quo hebrei legunt. A facie gladii extenti. Et inde נְטִישׁוֹת Netisoth. i. rami seu propagines arboris. eo quod extēduntur huc & illuc. Esa. 18. Et que derelicta fuerint abscinden tur. Pro quo hebrei legunt. Et propagines seu ramos auferet abscindetq;. Hiere. 5. Auferet propagines eius. & in eodem. 48. Propagines tue transierunt mare.

ניב Nib. fructus. Esa. 57. Creans fructū labiorum. De quo vide supra in dictione נוב Nub.

נין Nin. filius. progenies. stirps. posteri. Gen. 21. Nec noceas mihi & posteris meis stirpiq; mee. Vbi ponitur pro posteris. Iob. 12. Nō erit semē eius neq; pgenies in populo suo. vbi ponitur pro semine. i. pro filio. Ps. 73. Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Dixerunt in cordibus suis posteri eorum simul. Esa. 14. Et germen & propaginem. Hebrei tamen dicunt q solum significat filium. vnde in predicto loco ipsi legunt. filium & nepotem. & similiter. Gen. 21. & Iob. 12. De quibus supra dictum est. Et inde verbum passiuum יִנּוֹן Inon idest filiabitur vel filiabatur: si latine posset dici: translatio nostra traduxit pmanet. Ps. 71. ante solem pmanet nomē eius. pro quo in hebreo habetur. Ante solē filiabitur nomen eius. i. filii noia bitur vel vocabatur. Vide de hoc Burgen. In additionib9 super predicto

psalmo. & inde מָנוֹן Manon. Pro quo beatus Hieronymus transtulit cōtumacem. Prouer. 29. Qui delicate a pueritia nutrit seruū suum postea sentiet eū cōtumacem. i. non existimauit se esse seruū: ac si esset filius dñi sui & heres. & ideo non seruiet libenter domino suo.

ניק Nic. lactare. nutrire. s. lacte. Exo. 2. Accipe puerum istū & nutri mihi. & in eodem. Suscepit mulier & nutriuit puerum. Vide etiam de hoc supra in dictione ינק Ianac.

ניר Ner. seu ניר Nir. lucerna seu nouale. De quo vide supra in dictione נור Nur.

נכד Neched. nepos. i. filius filii. Pro quo beatus Hieronymus transtulit stirpem seu progeniem vel propaginē. Gen. 21. Et posteris meis stirpiq; mee. Iob. 18. Non erit semē eius nec progenies in populo suo. Esa. 14. Et germē & propaginem.

נכה Naca. percutere. cedere. ledere. Gen. 19. Et eos q erāt foris percusserunt cecitate. Exo. 3. Et percutiā egyptū in cūctis mirabilibus meis. & in eo. 5. En famuli tui flagellis cedimur. i. percutimur. & in eodem. 7. Ecce percutiam virga que in manu mea est aquas fluminis. Et in codē. 8. & percute puluerem terre. Et in eodem. 9. Cūctamq; herbā agri percussit grando. Et in eo. linū ergo & ordeum lesum est. & in eo. Triticū autem & far non sunt lesa. & communiter scribitur sine nun vt in aliquibus locis pdictis. & Exo. 9. Et percutiam te & populū tuū. vbi ponitur אַךְ Ach. i. pcutiam. & sola littera caph est essentialis in predicto verbo percutiam & deficiunt nun & he. nam littera aleph denotat primam personā singularis numeri futuri temporis. Et supra in eo. Et percussit grando in omni terra egypti. Vbi similiter deficiunt littera nun & littera he. In aliis vero locis communiter scribitur sine nun. Nu. 17. percutiesq; petrā. Deut. 13. Statimq; percuties habitatores vrbis illius. Et in eodem. 27. Maledictus qui clam percusserit proximum suum. i. Reg. 17. Et suffocabam interficiebamq; eos. p quo hebrei legunt. Et percutiebam interficiebamq; eos. Et in eodem. 19. Percussit eos plaga magna. Et in eodem. Lācea autem casso vulnere perlata est in parietē. pro quo hebrei legunt. Et percussit lancea in parietem. Et in eodem. 30. & percusserant siceleg. i. vastauerant. 2. Reg. 11. Relinquite eum vt percussus intereat. Et in eodem. 24. Percussit autē cor dauid eum. 3. Reg. 20. percute me: at ille noluit eū percutere. ps. 3. Quoniā tu percussisti omnes aduersantes mihi. ps. 101. Percussum est vt fenum & aruit cor meum. Esa. 1. Super quo percutiam vos. pro quo hebrei legunt. Super quo percussi estis. Hiere. 18. percutiamus eū lingua. Ezech. 39. Et percutiam arcū tuū in manu sinistra tua. Osee. 6. percutiet & sanabit. Zach. 9. Et percutiet in mari fortitudinē eius. Ponitur et p occidere vel interficere. Nu. 25. qui occisus est cū madianitide. Et in eodem. que pariter interfecta est. ponitur etiā pro erūpere. Osee. 14. Et erumpet radix eius vt libani. Scribitur et cum aleph in fine loco he. Iob. 30. In terra penitus non parentes. pro quo hebrei legunt. percussi sunt seu attriti sunt de terra. & inde מַכָּה maca. i. percussio. plaga. vulnus. Deut. 28. Insuper & vniuersos langores & plagas. quod in hebreo legitur singulariter. s. vniuersum langorem & plagam. Esa. 1. Et plaga tumens. Hiere. 30. percussi te castigatione crudeli. idest percussione crudeli. & in plu. מַכּוֹת macoth. Deut. 28. Augebit dominus plagas tuas & plagas seminis tui. Zach. 13. que sunt plage iste. Reperitur etiam מַכִּים machim: secundum terminationem pluralem masculinorum. 4. Reg. 9. propter vulnera quia percusserant eum syri. & inde נָכֶה neche. idest claudus. seu debilis pedibus. 2. Re. 9. Superest filius ionathe debilis pe

dibus. Et in plurali נְכִים nechim. ps. 35. Congregata sunt super me flagella. idest infirmitates pedum. proquo hebrei legunt. Congregati sunt super me claudi seu claudicantes. Scribitur etiam cum aleph loco he & dicitur נְכָאִים nechaim. pro quo beatus hieronymus transtulit plagas. Esa. 16. His qui letantur super murum cocti lateris loquimini plagas suas. & inde נְכֹה necho. idest claudus secundū hebreos. 4. Reg. 23. Ascendit pharao nechao rex egypti. p quo hebrei legunt. Ascendit pharao claudus. potest etiam esse nomen proprium sicut est in littera nostra.

נכח Nochach. Coram. in conspectu. contra. idest e regiōe pro. propter. rectum vel directum. Exo. 14. In conspectu eius castra ponetis. & in eodem. 26. & contra mensam candelabrum. & in eodem. 40. posuit & candelabrum in tabernaculo testimonii e regione mense. Ezech. 46. sed e regione illius egredietur. significat etiam pro siue propter. Gen. 25. Deprecatusq; est isaac dominum pro vxore sua. i. propter vxorem suam. & inde נְכֹחָה nechocha. i. directio siue equitas aut rectum vel directum. Esa. 57. Qui ambulat in directione sua. & in eo. 59. & equitas non potest ingredi. Amos. 3. & nescierunt facere rectum. & in plu. נְכֹחִים nechochim siue נְכֹחוֹת nechochoth. Prouer. 8. Recti sunt itelligentibus. Esa. 30. nolite aspicere nobis que recta sunt.

נכל Nachal. machinari. cogitare. excogitare. scilicet malū vel dolum. dolose agere. insidiari. Gen. 37. Antequā accederet ad eos cogitauerunt illum occidere. Nu. 25. quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos & decepere insidiis. p quo hebrei legunt. quia ipsi hostiliter egerunt contra vos in dolis seu in cogitationibus dolosis: quibus dolose cogitauerunt contra vos: seu in machinationibus suis quibus machinati sunt contra vos. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ps. 104. & dolum facerent in seruos suos. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Dolose agerent contra seruos suos. & inde נֹכֵל nochel. idest dolosus seu dolum excogitans. Malach. 1. Maledictus dolosus.

נכס Neches. Diuitie. substantia. supellex. & declinatur tantum in plurali & dicitur נְכָסִים nechasim siue נִכְסִין nichese. Iosu. 22. In multa substantia atq; diuitiis reuertimini in sedes vestras. Esdre. 4. & de arca regis idest de tributis que dantur de regione trans flumen. idest de substantia regis.

נכר Nacar. Cognoscere. agnoscere. alienare se. siue extraneum se facere. dissimulare. scilicet se esse qui est. Iob. 24. Nec cognouit tyrānnum. Prouer. 20. Ex studiis suis intelligitur puer. idest cognoscitur puer. Thren. 4. Non sūt cogniti in plateis. Et cōiter scribitur sine nun. Gen. 25. Et non cognouit eum. Et in eo. 31. scrutare quicquid tuorum apud me inueneris. Pro quo hebrei legunt. Cognosce quidquid tuorum. Et in eodem. 38. Cognosce cuius sit anulus. Et in eodem. 42. Cum agnouisset eos. Deutero. 1. Nulla erit distantia personarum. pro quo hebrei legunt. Non cognoscetis faciem in iudicio. idest non accipietis personam. vt Prouer. 18. Accipere personam in iudicio non est bonum. Pro quo in hebreo habetur. Cognoscere faciē in iudicio non est bonum. Iudi. 18. & agnoscentes vocem adolescentis leuite. Nee. 12. Et nesciebant loqui iudaice. Pro quo hebrei legunt. Et non cognoscebant loqui iudaice. Iob. 4. Cuius non agnoscebam vultum. Ps. 141. Et non erat qui cognosceret me. Et inde מַכָּר Macar. i. cognitus seu notus. 4. Reg. 12. Accipiant illā sacerdotes iuxta ordinem suū. Pro quo he. le. Accipiāt sacerdotes vnusquisq; a cognito suo siue a noto suo. Et ieo. Nolite ergo amplius accipere

pecuniam iuxta ordinem vestrum. Pro quo hebrei legũt. A cognitis siue a notis vestris. & inde הַכָּרָה Hacara. i. agnitio. Esa. 3. Agnitio vultus eorum respondebit eis. De quo vide supra in dictione הָכַר Hachar. Item נָכַר Hachar. i. alienare siue abalienare se. aut extraneum se facere: vel dissimulare esse qui est. Geñ. 42. Cum agnouisset eos quasi ad alienos durius loquebatur. Pro quo hebrei legunt. Et cognouit eos & alienauit se ad eos. i. alienum se fecit eis. vel dissimulauit se esse qui erat. 3. Reg. 14. Cum ergo illa intraret & dissimularet se esse que erat. & in eodem. Quare aliam te esse simulas. Iob. 21. Et hec eadem illum intelligere cognoscetis. Pro quo hebrei legunt. Et signa eorum non ab alienetis. i. non sint vobis aliena vel non ignoretis. sicut exponit Burgeñ. in additionibus super predicto loco. Prouer. 26. In labiis suis intelligitur inimicus. Pro quo hebrei legunt. In labiis suis alienatur inimicus. Potest etiam secundum primam significationẽ legi sic. s. in labiis suis cognoscitur inimicus. quod est idem sensus cũ littera nostra. Hiere. 19. Et alienum fecerunt locum istum. Ponitur etiã pro superbire. Deut. 32. Ne forte superbirent hostes eorũ. Ponitur etiam pro tradere: vel concludere. vt. 1. Reg. 23. Et ait saul tradidit eũ dñs in manꝰ meas. & inde נֵכָר Necher: siue נֵכָר Nechar. i. alienatio siue alienus vel alienigena: aut extraneus seu peregrinus. Geñ. 17. Et alienigene pariter circuncisi sunt. Exo. 12. Omnis alienigena non comedet ex eo. Deut. 31. Et fornicabit post deos alienos. Iob. 31. Et alienatio operantibus iniquitatem. Ps. 17. Filii alieni mentiti sunt mihi. Ps. 80. Neq; adorabis deum alienũ. & in abdia. In die peregrinationis eius. & inde נָכְרִי Nochri. i. alienus: siue extraneus aut peregrinus. Deut. 17. Non poteris alterius gentis hominem regem facere. Pro quo hebrei legũt. Non poteris cõstituere super te virum extraneum siue alienum. Ps. 68. Et peregrinus filiis matris mee. Soph. 1. Super omnes qui induti sunt veste peregrina. & in plurali נָכְרִים Nochrim. Esa. 2. Et pueris alienis adheserũt. & in Abdia. Et extranei ingrediebantur portas eius. & in genere feminino נָכְרִיָּה Nochria. vt Prouer. 5. Et foueris in sinu alterius. Pro quo hebrei legunt. Et amplexaberis sinum extranee: siue aliene. & in eodem. 7. Et ab aliena que verba sua dulcia facit. Esa. 28. Peregrinum est opus eius ab eo. & in plurali נָכְרִיּוֹת Nochrioth. i. aliene siue extranee. Geñ. 31. Nõne quasi alienas reputauit nos.

נְכֹאת Nechoth. aromata. Geñ. 37. Et camelos eorum portãtes aromata. Et in predicto loco scribitur cum aleph in medio. Esa. 39. Et ostendit eis cellam aromatum.

נָלָה Nala. consumare. deesse. Esa. 33. Cum fatigatus desieris cõtenere cõtẽneris. & inde מִנְלָה Minla. i. cõsumatio. secundum hebreos. Pro quo beatus Hieronymꝰ trãstulit radicem. Iob. 15. Nec mittet in terram radicem suam.

נָמַל Namal. excidere. scindere. circuncidere. cõterere. atterere. Geñ. 17. Et circuncidetis carnem preputii vestri & in eodem. Et alienigene pariter circuncisi sunt. & in eo. 34. Ritum gentis imitantes. Pro quo hebrei legunt. Si cut ipsi circuncisi sunt. Et communiter scribitur sine nun. Iob. 14. Quasi flos egreditur & conteritur. & in eodẽ. 18. Et sursum atteratur messis eius. & in eodem. 24. Et sicut summitates spicarum conterentur. Vide etiam de hoc supra in dictione מוּל Mol. Itẽ נְמָלָה Nemala. i. formica. Prouer. 6. Vade ad formicam o piger. & in plurali נְמָלִים Nemalim. secundum terminationem pluralem masculinorũ. vt in eodem. 30. Formice populus infirmus.

נָמֵר Namer. pardus. Hiere. 5. Pardus vigilans super ciuitates eorum. & in eodem. 13. Aut pardus varietates suas

Osee. 13. Et ego ero eis sicut leena & sicut pardꝰ in via Assyriorum. & in plurali נְמֵרִים Nemarim. Abach. 1. Leuiores pardis equi eorum.

נַס Nas. In lingua chaldaica significat iram vel furorem. Dañ. 2. Rex in furore & ira magna.

נָסַס Nasas. leuare. exaltare. eleuare. signare. idest vexillũ aut signum leuare. fugere. confugere. Ps. 4. Signatũ est sup nos lumen vultus tui dñe. Pro quo beatꝰ Hieronymꝰ in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Leua sup nos lumẽ vultus tui dñe. Esa. 59. Quẽ spũs dñi cogit. Pro q̃ he. le. Spiritus dñi leuauit seu eleuauit signũ seu vexillum in eo. Zach. 9. Quia lapides sancti eleuabuntur super terram eius. Ponitur etiam pro fugere. Ps. 59. Dedisti metuentibus te significationem vt fugiant a facie arcus. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Dedisti metuentibus te signum seu vexillum vt signentur ante firmitatem seu veritatem. vel sic. vt eleuent signum seu vexillum coram veritate vel firmitate. Esa. 10. Et erit terrore profugus. vide etiam de hoc supra in dictione מַסָּס Masas. & in dictione נוּס Nus. & inde נֵס Nes. idest exaltatio seu eleuatio. Exo. 17. Et vocauit nomẽ eius dominus exaltatio mea. Significat etiam signum seu vexillum eo quod eleuatur in bello & ad eum milites confugiunt. Nu. 21. Et pone eum pro signo. Esa. 11. Et leuabit dominus signum in nationibus. & in eodem. 30. Et quasi signum super collem. & in eodem. 33. Vt leuare signum non queas.

נָסַג Nasag. comprehendere. assumere vel transferre. s. terminum. retrorsum conuerti. Mich. 2. Non comprehẽdet confusio. Deut. 19. Non assumes & transferes termios proximi tui. Vbi vtrũq; significatum comprehendit trãslatio nostra sub uno verbo hebraico. scilicet assumes & trãsferes. & in eodem. 27. Maledictus qui transfert terminos proximi sui. idest comprehendi facit. sicut exponunt hebrei. Prouer. 22. Ne transferas terminos antiquos. & in eodem. 23. Ne attingas terminos paruulorum. Pro quo hebrei legunt. Ne attingas siue ne transferas terminos seculi. idest terminos antiquos: nam eadem verba ponũtur in hebreo sicut supra capi°. 22. Osee. 5. Quasi assumentes terminũ. Scribitur etiam cum sin & puncto cebolleth loco samech. Iob. 24. Alii terminos transtulerunt. Significat etiam auerti vel conuerti retrorsum. Deut. 39. Auertantur retrorsum & reuereantur. Ps. 69. Auertantur retrorsum & reuereantur qui volunt mihi mala. Esa. 42. Conuersi sunt retrorsum confundantur confusione. & in eodem. 59. Et auersi sumus ne iremus post tergum dei nostri. vide etiam de hoc infra in dictione סוּג Sug.

נָסָה Nasa. Tentare. probare. assuescere vel consuetudinem habere. Geñ. 22. Tentauit deus Abraam. Exo. 16. Vt tentem eum vtrum ambulet in lege mea. & in eodem. 17. Quia tentauerunt dominum. & in eodem. 20. Vt enim probaret vos venit deus. Deut. 6. Non tentabis dominum deum tuum sicut tentasti in loco tentationis. Iob. 4. Si ceperimus loqui tibi forsitan moleste accipies. idest si tentauerimus vel probauerimus loqui. Ps. 94. Vbi tentauerunt me patres vestri. Significat etiam assuescere vel consuetudinem habere. 1. Reg. 17. Non enim habebat consuetudinem. Et in eodem. Non possum sic incedere quia non vsum habeo. Eccls. 2. Vadam & affluam deliciis. Pro quo hebrei legunt. Et assuefaciam te deliciis. Inde מַסָּה Masa. idest tentatio. Exo. 17. Et vocauit nomen loci illius tẽtatio. Et in plurali מַסּוֹת Masoth. vt Deut. 29. Tẽtationes magnas. Ponitur etiam מַסָּה Masa. pro pena. Iob. 9. Et non de penis innocentium rideat. pro quo hebrei le-

gunt. In tentationem innocentiũ irridebit.

נָסַח Nasach. Demoliri. auferre. siue euellere. vt Prouer. 15. Domum superborum demolietur dominus. Ponitur etiam pro auferre vel euellere. vt Deut. 28. Vt auferamini de terra. Ps. 51. Et emigrabit te de tabernaculo tuo. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Et euellet te de tabernaculo tuo. Prouer. 2. Et qui iniq; agunt auferentur ab ea. Esdre. 6. Tollatur lignum de domo eius. idest euellatur. & inde מַסָּח Masach. i. deuastatio vel demolitio: secundum hebreos. 4. Reg. 11. Et custodietis domus mesach. pro quo hebrei legunt. Et custodietis excubias domus a demolitione siue a deuastatione. vel sic. Et custodietis custodiam domus ruinose. Potest etiam esse nomẽ proprium sicut est in littera nostra.

נָסַךְ Nasach. libare. fundere. miscere. conflare. constituere ordinare. ordiri. Exo. 25. In quibus offerenda sunt libamina. Pro quo hebrei legunt. In quibus libandum est. Et in eodem. 30. Nec libabitis. pro quo he. le. Et libamẽ nõ libabitis super illud. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Nu. 28. Et libabitis vini quartam partem hyn. 2. Reg. 23. Sed magis eam libauit domino. Esa. 29. Quoniam miscuit vobis dominus spiritum soporis. Osee. 9. Non libabunt domino vinum. & inde נֶסֶךְ Nesech. idest libamẽ seu libatio. Nu. 28. Iuxta omnem ritum sacrificii matutini & libamentorum eius. Et in eodem. Et liba que rite fundũtur. Et in eo. Libamenta autem vini quę per singulas fundenda sunt victimas. Deut. 32. Bibebant vinum libaminũ suorum. Hiere. 32. Et libabant diis alienis libamina. Ioel. 1. Periit sacrificiũ & libatio de domo dñi. Et in eo. 2. Sacrificiũ & libamen domino deo nostro. & inde מֶסֶךְ Mesech. seu מִמְסָךְ Mimsach. idest mixtum: seu libamen vel libatio. Ps. 74. Quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Esa. 65. Et libatis super eam. pro quo hebrei legunt. Et impletis ipsum meni libatione seu mixtione. De quo vide supra in dictione מָנָה Mana. Item נָסַךְ Nasach. idest conflare. Esa. 40. Nunquid sculptile cõflabit faber. Et in eo. 44. Et sculptile conflauit ad nihil vtile. Hiere. 10. Quoniã falsum est quod conflauit. Et inde נֶסֶךְ nesech. idest conflatile Esa. 48. Et sculptilia mea & conflatilia mandauerunt ista. Ponitur etiam pro simulachro. Esa. 41. Et vẽtus & inane simulachra eorum. Dañ. 11. Insuper & deos eorum & sculptilia eorum. & inde מַסֵּכָה Masecha. idest conflatile: seu fusile. Exo. 32. Feceruntq; sibi vitulum conflatilem. Et in eo. 34. Deos cõflatiles non facies tibi. Osee. 13. Feceruntq; sibi cõflatile de argento suo. Item נָסַךְ Nasach. idest constituere. seu ordinare. Ps. 2. Ego aũt constitutus sum rex ab eo. Et beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Ego autem ordinaui regem meum. Prouer. 8. Ab eterno ordinata sum. & inde נְסִיכִים nesichim. idest principes seu recto res. & solum inuenitur in nu. plu. Ps. 82. Et sicut zebee & salmana omnes principes eorum. Significat etiam predicta dictio ordiri. vt Esa. 30. vt ordiremini telã & nõ per spũm meum. & in eo. 25. Et telã quã orditus est sup oẽs natiões. & inde מַסֵּכָה Masecha. siue מַסֶּכֶת Masacheth. i. tela seu liciũ vt in duobus locis predictis. & Iudi. 16. Si inquit septẽ crines capitis mei cum licio plexueris. Et in eodem. Extraxit clauum cũ crinibus & licio. Ponitur etiam pro pallio. Esa. 28. Et pallium breue vtrũq; operire non potest.

נָסַע Nasaa. Pergere. proficisci. progredi. recedere. moueri Geñ. 12. Perrexitq; abraam vadens & vltra progrediens ad meridiẽ. Et in eo. 20. Profectus inde Abraã venit in terram australem. Et in eodem. 33. Gradiamur simul. Pro quo hebrei legunt. Proficiscamur & ambulemus. Et in eo-

dem. 46. Profectusq; israel cum omnibus que habebat. Exo. 12. Profectiq; sunt filii israel de ramases. Et in eodẽ. 13. Viderunt egyptios post se. pro quo he. le. Et viderunt & ecce egyptus proficiscebatur siue pergebat post se. & in eodẽ 14. Tollensq; se angelus domini. i. mouit se siue pfectus est angelus dñi. Nu. 10. Quando mouẽda sunt castra. Et in eo. Mouebũt castra primi qui sunt ad orientalẽ plagã. & in eo. Leuabunt tentoria qui sunt ad meridiẽ. pro quo he. le. Mouebunt castra. Et in eo. Mouerũtq; castra primi iuxta imperiũ dñi. Et in eo. Profectiq; sunt de monte dñi. Et in eodẽ. Cumq; eleuaretur arca. idest cumq; moueretur arca. Et in eo. 11. Ventus aũt egrediens a dño. i. pergens. Et in eo. 33. Profecti igitur de ramesses. Et in eodem. Inde egressi venerunt contra phiairoth. Esdre. 8. Promouimus ergo a flumine Aua. 1. Profecti sumus. Ponitur etiam pro auferre. vt Iob. 4. Qui autem reliqui fuerint auferentur ex eis. Esa. 38. Generatio mea ablata est. Et inde verbũ tertie coniugationis. i. proficisci facere seu mouere facere. Beatus hieronymus transtulit Tollere seu extrahere aut transferre. Exo. 15. Tulit autem moyses israel de mari rubro. idest proficisci fecit. Iudi. 16. Et apprehẽdit ambas porte fores. idest tulit seu extraxit. Et in eo. Extraxit clauũ cũ crinibus. 3. Reg. 5. Precepitq; rex vt tollerent lapides grandes. 4. Reg. 4. Et cum plena fuerint tolles. Eccls. 10. Qui transfert lapides & inde מַסָּע Masaa. idest profectio. Geñ. 13. Reuersusq; est per iter quo venerat. idest per profectiones quibus venerat Deut. 10. Vade & precede populum. Pro quo hebrei legũt. Vade in profectione ante populum. idest perge ante populum. & in plurali מַסְעֵי Masee. Pro quo beatus hieronymus transtulit Mansiones. nu. 33. He sunt mansiones filiorum israel. Et in eodem. Quas descripsit moyses iuxta castrorũ loca que domini iussione mutabant. Põitur etiam מַסַּע massa pro armis bellicis. Iob. 41. nec hasta nec thorax. pro quo hebrei legunt. Hasta & arma & thorax.

נָסַק Nasac. Ascendere. scandere. Ps. 138. Si ascendero in celum tu illic es. Et inde verbum tertie coniugationis quod significat ascendere facere. siue eleuare vel educere de aliquo profundo. Dañ. 3. porro viros illos qui miserant sydrach misach & abdenago. Pro quo hebrei legunt. Qui ascẽdere fecerant. Et in eodem. 6. Et danielem precepit educi de lacu. & in eodem. Eductusq; est daniel de lacu.

נָעַל Naal. Claudere. offirmare. scilicet clausura vel sera calciare. Iudi. 3. Clausis diligentissime ostiis cenaculi & offirmatis sera. Et in eodem. Viderunt clausas fores cenaculi. Canti. 4. Hortus conclusus soror mea sponsa hortus conclusus. idest clausus. & inde מַנְעוּל manul. idest sera seu vectis quo ostium clauditur. Nee. 3. Et statuerunt valuas eius & vectes. in alio vero loco. Beatus hieronymus transtulit Pessulum ostii. Canti. 5. Pessulum ostii mei aperui dilecto meo. Item נָעַל naal. idest calciare. 2. Paralipo. 28. Cumq; vestissent eos & calciassent. Ezech. 16. & calciaui te hyacintho. & inde נַעַל naal. cum accentu in prima. idest calciamentum. Exo. 3. Solue calciamentum de pedibus tuis. Deut. 25 Et tollet calciamentum de pede eius. Et in eodem. Et vocabitur nomen eius in israel domus discalciati. Pro quo hebrei legunt. Domus discalciati calciamenti. ps. 59. In idumeam extendam calciamentum meum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִנְעָל manal. Deut. 33. ferrum & es calciamentum tuum. & in plurali נְעָלִים nealim siue נַעֲלַיִם naalaim. Exo. 12. Et calciamenta habebitis in pedibus. Esa. 5. nec rumpetur corrigia calciamenti eius. quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet calciamentorum eius. Et in eodem. 11. Ita vt transeant per eum calciati. pro quo

hebrei legunt. vt transeant per eum cū calciamētis. Amos.
נְעָלוֹת
2. Et pauperem pro calciamentis. Reperitur etiam נְעָלוֹת
Naaloth. secundum terminationem pluralem femininorū
Calciamēta.
Iof. 9. Calciamentaq̄ perantiqua que ad indicium vetusta
tis pitatiis consuta erant.

נָעַם
Decorū eē
Jocūdū eē
נָעַם Naam. suaue vel iocundum esse: seu dulce vel amenū
esse. placere. decorum esse. 2. Reg. 1. frater mi ionatha
decore nimis. Pro quo hebrei legūt. frater mi ionatha iocū
dus vel suauis fuisti mihi nimis. siue placuisti mihi nimis
aut decor⁹ fuisti mihi nimis. p̄s. 140. Et audiāt verba mea
quoniam potuerunt. pro quo beatus hierōymus in ps. iux
ta he. ve. transtulit. Et audient verba mea quoniam decora
Placere.
sunt. Prouer. 2. Et scientia anime tue placuerit. Et in eo. 9.
Et panis absconditus suauior est. Et in eodem. 24. Qui ar
guunt eum laudabuntur. Pro quo hebrei legunt. Et arguē
נָעִים
tibus suaue siue iocūdum est. & inde נָעִים naim. i. iocūdus.
Egregius.
Jocūdus.
Suaue.
suauis. decorus. egregius. 2. Reg. 23. Egregius psaltes isra
el. Ps. 80. Psalterium iocundum cum cithara. Ps. 132. Ecce
q̄ bonum & q̄ iocundum. p̄s. 134. Psallite nomini ei⁹ quo
niam suaue est. Ps. 146. Deo nostro sit iocunda decoraq̄
Pulchrus
laudatio. Prouer. 22. Que pulchra erit tibi cum seruaueris
eam in ventre tuo. Et in eo. 24. Vniuersa substantia pre
נְעִימִים
ciosa atq̄ pulcherrima. & in plu. נְעִימִים Neimim. 2. Reg. 1.
Decori.
Saul & ionathas amabiles & decori valde. Iob. 31. Comple
bunt dies suos in bono & annos suos in gloria. pro quō he
Jocunditates
brei legunt. Et annos suos in iocunditatibus vel in suauita
נֹעַם
tibus. Et inde נֹעַם Noam. idest iocunditas. vel suauitas. aut
decor. p̄s. 90. Et sit splendor domini dei nostri super nos.
Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit.
Decor.
Et sit decor dñi dei nostri super nos. Prouer. 16. Fauus me
lis composita verba. pro quo he. le. Fauus melis verba io
נְעִימוֹת
cunditatis vel suauitatis. Et in plu. נְעִימוֹת Neimoth. p̄s. 16.
Delectationes in dextera tua in eternum. pro quo beatus
Decores.
hieronymus in predicto psalterio trāstulit. Decores in dex
tera tua eternos. Et aliquando scribitur cum mem in prin
cipio. p̄s. 140. & non cōmunicabo cum electis eorum. Pro
Delicie
quo beatus hieronymus transtulit. Nec comedere in deli
ciis eorum. idest in suauitatibus eorum. Scribitur etiam cū
נַעֲמָן
nun in fine & dicitur נַעֲמָן naaman. & in plu. נַעֲמָנִים naama
נַעֲמָנִים
Jocūde
nim. Esa. 17. Propterea plantabis plantationem fidelem.
Pro quo hebrei legunt. Propterea plantabis plantationes
iocundas vel suaues.

נַעַץ
Saliūcula
נַעֲצוּץ
נַעֲצוּצִים
Frutecta.
נַעַץ Naas. Genus arboris humilis. & scribitur cum dupli
ci sadich & dicitur נַעֲצוּץ naasus. pro quo beatus hiero
nymus transtulit saliunculam. Esa. 55. pro saliuncula ascē
det abies. Et in plu. נַעֲצוּצִים naasusim. pro quo beatus hie
ronymus transtulit frutcta. Esa. 7. Et vniuersis frutetis
& in vniuersis foraminibus.

נָעַר
נָעַר Naar. excutere. cōcutere. expergisci. siue consurgere.
Exo. 14. Et inuoluit eos dominus in mediis fluctib⁹.
Excutere.
pro quo hebrei legunt. & excussit dñs egyptios in medio
maris. Ps. 135. Et excussit pharaonem & virtutem eius in
mari rubro. Iudi. 16. Egrediar sicut ante feci & me excutiā.
Nee. 5. Insuper excussi sinum meum & dixi: sic excutiet
deus omnem virum. Iob. 38. Et excussisti impios ex ea. Ps.
Concutere.
108. Et excussus sum sicut locusta. Esa. 33. Et concussa ē ba
san & carmelus. Et in eo. Et excutit man⁹ suas ab omni mu
nere. Et in eodem. 52. Excutere de puluere. Hiere. 51. Ex
cutient comas veluti catuli leonum. Significat etiam exp
Cōsurgere
gisci vel consurgere. Zach. 2. Quia consurrexit de habita
נֹעַר
culo sancto suo. & inde נֹעַר nōar. idest excussio. p quo bea
Tempestas
tus hieronymus trāstulit tempestatem. Iob. 36. Morietur
נְעֹרֶת
in tempestate anima eorum. & inde נְעֹרֶת neoreth. i. stuppa.

seu fauilla stuppe q̄ excutitur ex lino. Iudi. 16. Quomodo
Stuppa.
Fauilla
si rūpat quis filum de stuppa. Esa. 1. Et erit fortitudo vestra
נַעַר
vt fauilla stuppe. Itē נַעַר naar. i. puer. iuuēis. adolescēs. Gen.
Puer.
37. Pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. Et in
Juuenis.
Adolescēs
eo. Puer non comparet. Ruth. 2. Dixitq̄ booz iuueni qui
preerat messoribus. 1. Reg. 1. puer autem erat adhuc infan
tulus. Prouer. 1. Et adolescenti sciētia & intellectus. Hiere.
1. Quia puer ego sum. Accipitur ēt pro ministro vel famu
Minister.
Famulus.
lo. eo quod communiter puer maiori & seniori ministrat.
Iudi. 7. Descendat tecum phara puer tuus. idest minister vl'
famulus tuus. 4. Reg. 5. Dixitq̄ giezi puer viri dei. i. mini
ster eius. Ponitur etiam pro ignaro vel rudi. 2. Paralip. 13.
Rudis.
Porro roboan erat rudis & corde pauido. Accipitur etiam
pro quocunq̄ animali dum est in tenera etate. Zach. 11. Di
spersum non queret & contritum non sanabit. pro quo he
Pecus tenerum.
brei legunt. puerum non queret. idest pecus tenerum non
נְעָרִים
queret. Et in plurali נְעָרִים nearim. idest pueri. iuuenes. a
Pueri.
dolescentes. 2. Reg. 2. Surgant pueri. 3. Reg. 20. per pedisse
quos principum prouinciarum. pro quo hebrei legunt. p
pueros principum prouinciarum. Et in eodem. Egressi sūt
autem pueri principū prouinciarum. Iob. 29. Videbāt me
Juuenes.
Ministri.
iuuenes & abscondebantur. Ponitur etiam pro ministris.
Nee. 5. Sed & ministri eorum depresserant populum. Et
נַעֲרָה
in genere feminino נַעֲרָה naara. Gen. 24. puella decora ni
Puella.
Adolescentula.
mis. Ruth. 2. Cuius est puella hec. 3. Reg. 1. Queramus do
mino nostro regi adolescentulam virginem. Et in plurali.
נְעָרוֹת
נְעָרוֹת nearoth. Gen. 24. Igitur rebecca & puelle illius ascē
Puelle.
sis camelis secute sunt virum. Exo. 2. Et puelle eius gradie
bātur per crepidinē aluei. Ester. 2. querātur regi puelle vir
נְעוּרִים
gines. & īde נְעוּרִים neurim. i. pueritia. iuuētus. & declinatur
Juuentus.
tantum pluraliter. p̄s. 128. Sepe expugnauerunt me a iuuē
tute mea. p̄s. 127. Ita filii excussorum. pro quo beatus hie
ronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ita filii iuuentutis.
Potest etiam legi excussorum secundum primam signifi
נְעוּרוֹת
cationem. Reperitur etiam נְעוּרוֹת neuroth. secundum ter
minationem pluralem femininorum. Hiere. 32. Iugiter fa
adolescētia
cientes malum in oculis meis ab adolescentia sua.

נָפַח
נָפַח naphach. insuflare. inspirare. exsuflare. spirare. succen
Inspirare
Suflare.
dere. affligere. Gen. 2. Et inspirauit in faciem eius spi
raculū vite. Esa. 54. Ecce ego creaui fabrum suflantem in
Insuflare.
igne prunas. Ezech. 22. Vt succendā in ea ignē ad cōflandū
Exsuflare.
idest ad suflandum. Et in eodem. 37. Et insufla super inter
fectos istos. Aggei. 1. Et intulistis in domum & exsuflaui il
lud. Malach. 1. & exsuflatis illud. Hiere. 15. Defecit anima
Spirare.
Succēdere
eius. idest spirauit. ponitur etiam pro succendere. Iob. 20.
Deuorabit eum ignis qui non succenditur. Et in eo. 41. Si
cut olle succense atq̄ feruentis. Hiere. 1. Ollam succen
מַפּוּחַ
Suflatoriū
sam ego video. & inde מַפּוּחַ mapuach. idest suflatorium
quo ignis succenditur. Hieremie. 6. Defecit suflatorium in
Affligere.
מַפָּח
igne. ponitur etiam predicta dictio pro affligere. Iob.
31. Et animam agricolarum eius afflixi. & īde מַפָּח mapach.
idest dolor seu afflictio. pro quo beatus hieronymus tran
abominatio
stulit abominationem. Iob. 11. Et spes illorum abominatio
anime.

נֹפֶךְ
Carbūcul⁹
נֹפֶךְ Nōpech. carbunculus lapis preciosus. Exo. 28. In secū
do. scilicet versu carbūculus & sapphyrus & hyaspis. E
zech. 28. Sapphyrus & carbunculus & smaragdus.

נָפַל
Concidere
נָפַל Naphal. cadere. concidere. ruere. corruere. iacere. irrue
re. inferiorem esse. transfugere. Gen. 4. Et cōcidit vul
irruere.
tus eius. & in eo. Cur concidit facies tua. Et in eodem. 15.
Cadere.
Sopor irruit super abraam & horror magnus & tenebro
sus inuasit eum. idest cecidit super eum. Et in eodem. 17. ce
cidit Abraam in faciem suam. Et in eodem. 24. Descendit

de camelo. pro quo hebrei legunt. Cecidit de camelo. Et in
eodem. 25. Coram cunctis fratribus suis obiit. idest cecidit.
Et aliqui hebrei exponunt sic. scilicet cecidit ei possessio co
ram cunctis fratribus suis. Et in eodem. 50. Quod cernens
Ruere.
Corruere.
ioseph ruit super faciem patris. Leuit. 26. Et corruent corā
vobis. Et in eodem. Cadēt inimici vestri gladio. Nu. 6. Ita
tamen vt dies priores irriti fiant. Pro quo hebrei legunt.
Et dies priores cadant. idest cadant de numero vt nō com
putentur. Deut. 22. Et sis reus labēte alio & in preceps ruē
Iacere.
te. Ios. 2. Etenim irruit in nos terror vester. Iudi. 7. Et oēs
orientales populi iacebant in valle. 2. Regū. 1. Sciebam enī
q̄ viuere non poterat post ruinam. idest postq̄ cecidit. 3.
Reg. 8. Non cecidit nec vnus quidem sermo. 4. Reg. 10. vi
de ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus domini
Concidere
Inferiorē esse.
in terram. Nee. 6. Et conciderent intra semetipsos. pro quo
hebrei legunt. Et ceciderunt valde in oculis suis. idest infe
riores sibi ipsis videbantur ex quo non preualuerant ad
uersus hebreos. Et simile verbum habetur. Iob. 12. Vbi di
citur nec inferior vestri sum. p quo in hebreo legitur. Nec
cadens ego a vobis. & est sensus sicut in littera nostra. & in
Defluere.
eodem. 14. Mons cadens defluit. pro quo hebrei legunt.
Mons cadens cadet siue corruet. Ps. 19. Ipsi obligati sunt &
ceciderunt. Ps. 36. Cum ceciderit non collidetur. Ps. 144.
Alleuat dominus omnes qui corruunt. Esa. 9. Et cecidit in
israel. Et in eodem. 14. Quomodo cecidisti de celo lucifer
Et in eodem. 21. Cecidit cecidit Babylon. Hiere. 51. Et ca
dent interfecti in terra chaldeorum. Et in eodem. Subito
cecidit babylon. Ioel. 2. Sed & per fenestras cadent. Amos
8. Et cadent & non resurgent. Et aliquando scribitur cum
duplici lamed. Ezech. 28. Et corruent interfecti in medio
eorum. Significat etiam transfugere aut profugere. vel ad
Trāsfugere
iungere se aliis. 1. Reg. 29. Ex die qua transfugit ad me. 4.
Reg. 7. Venite ergo & transfugiamus ad castra syrie. 1. Pa
ralip. 12. Periculo capitis nostri reuertetur ad dominum su
um. idest transfugiet ad dominum suum. Et in eodem. trās
fugerunt ad eum de manase. Hiere. 21. Qui egressus fue
Profugere
rit & transfugerit ad chaldeos. Et in eodem. 37. Ad chalde
os profugis. Et in eodem. 52. Et de profugis qui transfuge
Adiungi.
rant ad regem babylonis. Esa. 54. Aduena quondam tuus
adiungetur tibi. Inde verbum tertie coniugationis. idest ca
dere facere: seu proiicere: vel dimittere: siue psternere. Iu
Dimittere
di. 2. nō diuiserūt adinuentiōes suas. i. nō piecerūt. 1. Reg.
Cadere facere.
3. Non cecidit ex omnibus verbis eius in terra. pro quo he
brei legūt. Nō cadere fecit: siue nō proiecit ex oībus verbis
eius. Iob. 29. Et lux vultus mei non cadebat in terra. p quo
he. le. Et lucē vultus mei non faciebant cadere. p̄s. 105. vt p
prosternere
sterneret eos ī deserto. i. cadere faceret. sigñat ēt sortē piice
re. i. sorte mittere vel sorte diuidere. Ios. 13. Veniat ergo in
partē hereditatis israel. pro quo he. le. Proiice eā in heredi
Sorte diuidere.
Sortē mittere.
tatē israeli. i. sorte diuide eā. & in eo. 23. Et nūc quia sorte di
uisi. p̄s. 77. Et sorte diuisit eis terrā in funiculo. Prouer. 1.
Sortē mitte nobiscū. Ione. 1. venite & mittamus sortes. Et
in eo. & miserunt sortes & cecidit sors super ionam. Et īde
verbū quarte cōiugatiōis. i. prosternere se siue iacere. Deut.
9. Et procidi añ dñm sicut prius quadraginta diebus. i. ia
Prosternere se.
Iacere.
cui siue prostratus sum ante dñm. Et in eo. Et iacui corā do
mino quadraginta diebus & noctibus. Et in eo. Quib⁹ eū
suppliciter deprecabar. pro quo he. le. Quibus iacui siue q
Subiicere.
מַפָּלָה
bus prostratus fui. Pōitur ēt p subiicere. Gen. 43. Et violē
ter subiiciat seruituti & nos & asinos nostros. & inde מַפָּלָה
Ruina.
Mapala. i. ruina. Esa. 17. Et erit quasi aceruus lapidum in
ruina. Et in eo. 23. posuerunt eā in ruinā. & in eo. 25. vrbē
fortē in ruinā. Ezech. 3. Et in ruina eius habitabūt vniuer

מַפָּל
sa volatilia celi. & inde מַפָּל Mapal. i. quisquilie que cadūt
quisquille.
de frumento. Amos. 8. Et quisquilias frumenti vendamus
מַפֶּלֶת
& inde מַפֶּלֶת Mapōleth. idest cadauer. Iudi. 14. Declinauit
Cadauer.
vt videret cadauer leonis. & in numero plurali מַפְּלֵי Mapa
מַפְּלֵי
le. & ponitur pro membris. Iob. 41. Membra carniū eius
Membra.
נֵפֶל
coherentia sibi. Et inde נֵפֶל nepel. idest abortiuus: eo quod
Abortiuus
cadit ex vtero. Iob. 3. Aut sicut abortiuū absconditum non
subsisterē. Ps. 57. Supercecidit ignis: non viderunt solem.
Pro quo btūs hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. qua
si abortiuum mulieris quod non vidit solem. Eccl's. 6. pro
נְפִילִים
nuncio q̄ melior illo sit abortiuus. & īde נְפִילִים nephilim.
idest gigantes. eo quod propter sui magnitudinem ceteri
humiliores videntur cadere ante eos. vel quia irruit timor
Gigantes.
eorum super alios. Gen. 6. Gigantes autem erant super ter
ram in diebus illis. Nu. 13. Ibi vidimus monstra quedam fi
liorum Enach. pro quo hebrei legunt. Ibi vidimus gigan
tes filios enach.

נָפַץ
נָפַץ Napas. dispergere. disgregare. disseminare. diuidere.
allidere. collidere. conterere. confringere. Gen. 9. Et
Disseminare.
ab his disseminatum est omne genus hoīm super vniuer
sam terram. pro quo hebrei legunt. & ab his dispersa ē om
nis terra. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 11. An
Diuidere.
Dispgere.
teq̄ diuidamur in vniuersas terras. & in eo. Inde dispersit
eos dominus super faciem cunctarum regionum. Et in eo.
49. & dispergam eos in israel. 1. Reg. 13. quia vidi q̄ popu
lus dilaberetur a me. idest dispergeretur a me. 2. Reg. 18.
fuit autem ibi prelium dispersum super faciē vniuerse ter
re. 3. Reg. 22. Vidi cunctum israel dispersum in montibus
Hiere. 9. Dispergā eos in gentibus & in eodem. & omnis
grex eorum dispersus est. Esa. 33. Ab exaltatione tua disper
se sunt gentes. Hiere. 13. Et dispergā eos virum a fratre suo.
Ezech. 20. & cōgregabo vos de terris in quibus dispsi estis
Soph. 3. supplices mei filii dispersorum meorū. hebrei tñ ī
p̄dicto loco dicūt q̄ est nomē proprium & legunt sic. Atha
rai filia phusai. & interpretatis his nominibus est sensus si
cut in littera nostra. Significat etiam allidere. vel cōfringe
Cōfringere.
Allidere.
re. vt Iudi. 7. Et hydrias confregissent. p̄s. 2. Et tanq̄ vas
figuli confringes eos. Ps. 136. & allidet paruulos tuos ad pe
trā. Esa. 27. sicut lapides cineris allisos. Hiere. 4. & lagūcu
Collidere.
Conterere
las eorū collident. & in eodem. 22. nunquid vas fictile atq̄
cōtritum vir iste hieconias. & in eo. 51. Collidis tu mihi va
sa belli: & ego collidā in te gentes. & in eo. & collidam in te
נֵפֶץ
equum & equitē eius. & inde נֵפֶץ nephes. i. allisio. Esa. 30.
Allisio.
Allidet in turbine. pro quo he. le. Allisio turbinis. & inde
מַפֵּץ
מַפֵּץ Mapas. i. instrumentum siue vas quo aliquid conteri
Interitus.
tur & dissipatur. Ezech. 9. & vniuscuiusq̄ vas interitus in
manu eius.

נְפַק
נְפַק Naphac. in ligua chaldaica significat egredi: siue edu
Egredi.
cere. Dan. 2. & egressa sententia sapientes interficiebā
tur. & in eo. qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes
babylonis. & ī eo. 3. egredimini & venite: statimq̄ egressi sūt
נִפְקַת
& inde נִפְקַת napcath. idest sumptus. expense. Esdre. 6. Sū
Sumptus
ptus autem de domo regis dabuntur. & in eodem. Studio
se sumptus dentur viris illis.

נֶפֶשׁ
נֶפֶשׁ Nephes. Anima. Gen. 1. Producat terra animam vi
anima.
uentem. & in eodem. 2. & factus est homo in animam
viuentem. & in eodem. 19. Salua animam tuam. & in eodē.
35. egrediente autem anima eius pre dolore. Exo. 12. Peri
bit anima illa de israel. & in eodem. 21. Reddet animā pro
anima. Leuit. 5. Si peccauerit anima. Nu. 15. Quod si ani
ma vna nesciens peccauerit. Deut. 6. & ex tota anima tua.
1. Regum. 25. erit anima domini mei custodita quasi in fa
sciculo viuentium apud dominum deum tuum: porro ini

micorum tuorum anima rotabitur. 3. Reg. 17. Reuertatur obsecro anima pueri huius in viscera eius. Et in eodem. 19 Tolle animam meam. Iob. 1. Cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Et in eodem. 21. Et anima eius quodcunque voluit hoc fecit. Ps. 23. qui non accepit in vanum animã suam. Ps. 104. ferrum pertransiuit anima eius. Ps. 118. & anima mea cognoscet nimis. Prouer. 27. Anima saciata calcabit fauum. & communiter est generis feminini: vt patet in aliquibus locis predictis. & aliquando reperitur in genere masculino. vt Geñ. 46. Omnes anime quattuordecim. vbi in hebreo illud quattuordecim est generis masculini. & iungitur cũ hoc nomĩe aĩe. & in eo. Anime duc. Vbi pro eo qđ in littera nostra est due in hebreo est שְׁנַיִם Senaim. quod est generis masculini. Nume. 31. vnam animam ex quingẽtis tam ex hominibus quam ex iumentis. vbi pro eo quod in littera nostra est vnam in hebreo est אֶחָד Echad. quod est generis masculini. & aliquando accipitur pro toto homine seu pro corpore animato. vt in aliquibus locis predictis. & Geñ. 14. Da mihi animas. idest da mihi homines. Et in eodem. 46. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt in egyptum. Ponitur etiam pro semetipso. Ps. 104. vt erudiret principes eius sicut semetipsum. Deut. 21. Dimittes eã liberam. pro quo hebrei legunt. Dimittes eam anime sue. idest sibiipsi: vt sit in sua libera potestate. Hiere. 51. Iurauit dominus exercituum per animam suam. idest per semetipsum. sicut exponunt hebrei. Amos. 6. Iurauit dominus deus in anima sua. ponitur etiam pro mortuo. idest pro morticino anime humane. Nu. 6. super mortuum non ingredietur. pro quo hebrei legũt. & super omnes animas mortui seu morticini non ingredietur. & in eodem. quia peccauit super mortuum. pro quo hebrei legunt. Quia peccauit super animam. idest super morticinum anime humane. & in eo. 19. Omnis qui tetigerit humane anime morticinũ. Ponitur etiam pro desiderio. Ps. 26. Ne tradideris me in animas tribulantium me. idest in desideria tribulantiũ me. Ponitur etiam pro halitu. Iob. 41. Halitus eius prunas ardere facit. Et in plurali נְפָשׁוֹת nephasoth. secundum terminationem femininorum. Ps. 71. Et animas pauperum saluas faciet. Ezech. 13. Vt interficerent animas que non moriuntur. Reperitur etiam נְפָשִׁים nephasim secundum terminationem masculinorum. Vt in eodem. Et dimittam animas quas vos capitis animas ad volandum. & inde verbum נָפַשׁ naphes: qđ significat refrigerare. vel requiescere aut recreare. vel animari. idest animam sumere. Exodi. 23. Et refrigeretur filius ancille tue & aduena. Et in eodem. Septimo autem ab opere cessauit. pro quo hebrei legunt. Septimo autem quieuit & requieuit. siue refrigeratus est. Loquitur enim scriptura de deo more humão: sicut de homine dicitur quod refrigeratur & requiescit perfecto opere. Ponitur etiam pro refocillari. 2. Regum. 16. Et refocillati sunt ibi.

נֵץ Nes. Accipiter. Leuit. 11. Et accipitrem iuxta genus suum.

נָצַב Nasab. Constituere. statuere. erigere. stare. 3. Regum. 22. Nec erat tunc constitutus rex in edom. Esa. 3. Stat ad iudicium dominus. Threñ. 2. firmauit dexteram suam quasi hostis. idest statuit dexteram suam siue stetit dextera sua. Zach. 11. Et quod stat nõ enutriet. Et aliquando scribitur sine nun. De quo vide supra in dictione יָצַב Iasab. & inde נְצִיב Nesib. idest statua siue statio. Geñ. 19. Que versa est in statuam salis. 1. Paralipo. 11. Et statio philistinorum in bethleem. Significat etiam prepositum seu prefectum. 3. Regum. 4. Habebat autem salomon duodecim prefectos super omnem israel. Et in eodem. Nutriebantque eos supradicti regis prefecti. Et inde מַצֵּבָה Maseba. idest statio siue statua. vt Esa. 22. Et expellam te de statione tua. ponitur etiam pro titulo vel statua. Geñ. 35. Erexitque iacob titulum super sepulchrum eius: hic est titulus monumenti rachel. Exo. 23. & confringes statuas eorum. vide etiam de hoc supra in dictione יָצַב Iasab. Ponitur etiam נִצָּב Nisab pro capulo gladii. Iudi. 3. Vt capulus sequeretur ferrum in vulnere. Item נְצַב nasab. in lingua chaldaica significat plãtare. & inde נִצְבַת nisebeth. idest plantatio. Dañ. 2. De plantatione eris & ferri oriebatur.

Domo. Semetipsũ. Mortuus. morticinũ. Halitus. נְפָשׁוֹת anime. נְפָשִׁים Anime. נָפַשׁ refrigerarĩ. Requiescere. Refocillarĩ. נֵץ accipiter. נָצַב Cõstituere. Statuere. Stare. נְצִיב Statua. Statio. prefectus. מַצֵּבָה statio. Titulus. statua. נִצָּב Capulus. נְצַב Plantare. נִצְבַת Plãtatio.

נָצָה Nasa. Iurgari. rixari. litigare. litem concitare. vastare. florere. volare. Exo. 2. Conspexit duos hebreos rixãtes. Et in eodem. 21. Si rixati fuerint viri. Leuit. 24. Iurgatus est in castris cum viro israelita. Nume. 26. qui surrexerunt contra moysem & Aaron. pro quo hebrei legunt. qui iurgati sunt. Et in eodem. Quando aduersus dominum rebellauerunt. Pro quo hebrei legunt. Quando iurgati sunt aduersus dominum. Et in titulo. Ps. 59. Vbi dicitur: cũ succendit mesopotamiam syrie. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Cum pugnauit aduersus syriam mesopotamie. Et inde מַצָּה Masa. idest rixa. contẽtio. iurgium. Prouer. 16. Qui meditatur discordias diligit rixas. Esa. 41. Viros rebelles tuos. Pro quo hebrei legunt. viri contentionis tue siue iurgii tui. idest iurgantes aduersum te. Et in eodem. 58. Ecce ad lites & ad contentiones ieiunatis. Significat etiam supradicta dictio: vastare. Hiere. 4. Ciuitates tue vastabuntur. Esa. 37. In erradicatione collium compugnantiũ. Pro quo hebrei legunt. In erradicationem collium deuastatorum seu desertorum. & secundum primam significationem potest legi sicut est in littera nostra. significat etiam florere seu germinare. Canti. 6. Si germinassent mala punica. Et in eodem. 7. Si floruerunt mala punica. Vide etiam de hoc supra in dictione נוּץ nus. significat etiam volare. vt Threñ. 4. Iurgati quippe sunt & commoti. pro quo hebrei legunt. Volauerunt & commoti sunt. Potest etiam legi sicut est in lr̃a nr̃a. Et aliqñ scribitur cum aleph in fine loco he. vt Hiere. 48. Date florem moab quia florens egredietur. pro quo he. le. Date alam seu pennam moab. quia volans volabit. potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et inde נוֹצָה nosa. idest pluma. Leuit. 1. Vesiculam vero gutturis & plumas proiiciet. Ezech. 17. Plena plumis & varietate. Et in eodem. Magnis alis multisque plumis.

נָצַח Nasach. Triumphare. superare. vincere. seu victoriam obtinere. instare. solicitare. vrgere. Prefectum seu prepositum esse. 1. Reg. 15. Porro triumphator israel non parcet tibi. 1. Paralip. 15. In citharis pro octaua canebant epinicion. pro quo he. le. canebãt ad vincendum seu pro victoria. & est idem cum littera nostra: nam epinicion grece carmen triumphale significat. & in titulo. Ps. 4. vbi dicitur in finem in carminibus psalmus dauid. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit victori in canticis psalmus dauid. & silr in aliis titulis psalmorum. Dañ. 6. Igitur daniel supabat oẽs principes. Malach. 3. Victor in psalmis canentem. significat ẽt instare. vel vrgere. seu prepositũ vel prefectum esse. 2. Paralip. 2. Prepositosque eorum tria millia. idest illos qui instabant operibus. Et in eodem. Tria autem millia sexcentos prepositos operum populi. Esdre. 3. Vt vrgerent opus domini. Et in eodem. Vt instarent sup eos q faciebãt opus. & inde נֵצַח nesach. i. fortitudo. virtus. Esa. 63. Et detraxi in terram virtutem eorum. Ponitur etiam pro sanguine in quo est fortitudo & vita. Et in eodem. Et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea. significat etiam eternum seu perpetuum. vt. Ps. 12. Vsque quo domine obliuisceris mei in finem. idest in eternum. Ps. 48. Et viuet adhuc in finem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et viuet vltra in sempiternum. Esa. 13. Non habitabitur vsque in finem. idest vsque in eternum. Hiere. 15. Quare factus est dolor meus perpetuus. Threñ. 3. Periit finis meus. pro quo secundum primam significationem aliqui hebrei legunt. Periit victoria mea. potest etiam legi sic piit eternitas seu perpetuitas mea. Ponitur etiam pro seculo. Esa. 64. In secula seculorum non erit transiens per eam. Et inde נִצַּחַת nisachath. idest fortis seu perpetua. Beatus hieronymus trãstulit. contentiosam. Hiere. 8. Quare auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa.

Rixari. Iurgari. Pugnare. מַצָּה Rixa. Contẽtio. Vastare. Germinare. Florere. Volare. נוֹצָה Pluma. נֵצַח triũphare. Vincere. superare. Prepositũ esse. Vrgere. Instare. נֵצַח Virtus. sanguis.

Sẽpiternũ. perpetuus. finis. Seculum. נִצַּחַת Cõtentiosa.

נָצַל Nasal. eripere. liberare. euadere. eruere. Auferre. abstrahere. spoliare. Geñ. 37. Volens eripere eũ de manibus eorum. Exo. 5. Et non liberasti eos. Et in eodem. 18. Et eruit me de gladio pharaonis. Deut. 23. Non trades seruum domino suo qui ad te cõfugerit. idest qui ad te euaserit. Ios. 2. Et eruatis animas nostras a morte. 2. Reg. 22. in die qua liberauit eum dominus de manu omnium inimicorum suorum. 2. Reg. 20. Et effugiat nos. pro quo hebrei legunt. Et euadat oculos nostros. & est sensus sicut in littera nostra. 4. Reg. 18. Eruens liberabit nos dominus. Iob. 5. In sex tribulationibus liberabit te. Ps. 32. Vt eruat a morte animas eorum. ps. 33. Et de omnibus his liberauit eum dominus. Ps. 85. Et eruisti animam meam ex inferno inferiori. Esa. 20. Vt liberarent nos a facie regis assyriorum. Et in eo. 37. Et tu poteris liberari. Hiere. 7. Et dixistis liberati sumus. Ezech. 14. Ipsi iustitia sua liberabunt animas suas. Amos. 4. Quasi torris raptus ab incendio. idest liberatus vel erutus ab incendio. Zach. 3. Nunquid non iste torris est erutus de igni. Et inde הַצָּלָה Hasala. idest liberatio. Ester. 4. Per aliam occasionem liberabuntur iudei. pro quo hebrei legunt. Refrigerium & liberatio stabit iudeis de loco alio. Significat etiã aufferre vel spoliare. seu diripere. Geñ. 31. Tulitque deus substantiã patris vestri & dedit mihi. Et in eodem. Sed deus tulit opes patris nostri & eas tradidit nobis. Exo. 3. Et spoliabitis egyptum. Et in eo. et spoliauerũt egyptios. idest abstulerunt ab eis opes. Et in eodem. 33. Deposuerunt ergo filii israel ornamentum suum. 2. Paralip. 20. Et diripuerunt ita vt omnia portare non possent.

נָצַל Eripere. Liberare. Eruere. Euadere. הַצָּלָה Liberatio. Tollere. Spoliare. aufferre. Deponere. Diripere.

נָצַר Nasar. custodire. seruare. vastare. Deut. 32. Et custodiuit quasi pupillam oculi. Et in eodem. 33. Et pactũ tuum seruauerunt. Ps. 24. Requirentibus testamentum eius. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. His qui custodiunt pactum eius. ps. 33. Prohibe linguam tuam a malo. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Custodi linguam tuam a malo. Ps. 118. Quia iustificationes tuas exquisiui. pro quo beatus hieronymus transtulit. Quia precepta tua custodiui. ps. 140. Et ostium circunstantie labiis meis. pro quo beatus hieronymus transtulit. Serua paupertatem labiorum meorum. Prouer. 4. Custodi illam quia illa est vita tua. Et in eo. 22. Oculi dñi custodiunt scientiam. Et in eo. 27. Qui seruat ficum comedet fructus eius. Esa. 27. Ego dominus qui seruo eam. Et in eodem. Nocte & die seruo eam. Naum. 2. Qui custodiat obsidionem. Et aliquando scribitur sine nun. vt Esa. 8. Liga testimonium. Pro quo hebrei legunt. Serua testimonium. Potest etiam deriuari a dictione צָרַר sarar. quod significat ligare. sicut est in littera nostra. Et inde נֹצֵר noser idest custos. & in plurali נֹצְרִים Nosrim. 4. Reg. 18. A turre custodum. Hiere. 4. Auditum est in ierusalem custodes venire de terra longinqua. Et in eodem. 31. Clamabunt custodes in monte ephraim. Et inde נְצוּרוֹת Nesuroth. i. res obseruate & occulte. Hiere. 33. Et annunciabo tibi grandia & firma que nescis. pro quo hebrei legunt. Annunciabo tibi grãdia & obseruata vel occulta que nescis. Et ĩde נְצֻרַת Nesurath. idest occulta. scilicet ad insidiandum vel decipiẽdum. Prouer. 7. Et preparata ad decipiendas animas. Pro quo hebrei legunt. Et obseruata vel occulta corde. Potest ẽt legi sic. Et vastata seu deserta corde. Nam predicta dictio etiam significat vastare vel desolare. Esa. 1. Sicut ciuitas que vastatur. Et inde נְצוּרִים Nesurim. idest loca deserta: vel vastata. Beatus hieronymus transtulit delubra mortuorum. Esa. 65. Et in delubris mortuorum dormiant. Ponitur etiam pro fecibus. Esa. 49. Et feces israel conuertendas. vbi pro fecibus ponitur נְצוּרֵי Nesure. sicut alias שְׁמָרִים semarim significat feces & deriuatur a שָׁמַר Samar. quod significat custodire: vt infra dicetur. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et deserta seu deuastata israel ad conuertẽdũ. Item נֵצֶר neser. flos. virgultũ. stirps. germẽ. Esa. 11. Et flos de radice eius ascendet. Et in eodem. 14. Tu autem reiectus es de sepulchro quasi stirps inutilis. Et in eodem. 60. Germen plantationis mee.

נָצַר Custodire. seruare. נֹצֵר נֹצְרִים Custodes.

נְצוּרוֹת obseruata. נְצֻרַת Occulta. Vastare. נְצוּרִים Delubra mortuorũ. Feces. נֵצֶר flos. Stirps. Germen.

נָקַק Nechic. cauerna. foramẽ. fissura. Esa. 7. Et in cauernis petrarum. Hiere. 13. Absconde illud ibi in foramine petre.

נְקִק cauerna. foramen.

נָקַב Nacab. perforare. explanare. declarare. nominare. maledicere. seu blasphemare. 4. Reg. 12. Et aperuit foramen desuper. pro quo hebrei legunt. Et perforauit foramen. Iob. 40. Et in sudibus perforabis nares eius. Esa. 36 Intrauit in manum eius & perforauit eam. Aggei. 1. In sacculum pertussum. i. perforatum. & ĩde מַקֶּבֶת machebeth. idest malleus. Iudi. 4. Assumens pariter & malleum. Ponitur etiam pro cauerna. Esa. 51. Et ad cauernam laci vnde precisi estis. & in plurali מַקָּבוֹת macaboth. idest mallei. 3. Reg. 6. Et malleus & securis & omne ferramentum non sunt audita in domo. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet mallei & securis. Esa. 44. Et in malleis formauit illud. Et ĩde נְקֵבָה Necheba. idest femina. Geñ. 1. Masculum & feminam creauit eos. Leuit. 12. Si feminam peperit. Nu. 31. Cur feminas reseruastis. Item נָקַב nacab. idest explanare. seu declarare aut nominare. Geñ. 30. Constitue mercedem tuam. Pro quo hebrei legunt. Declara seu explana mercedem tuam. Nu. 1. Quos tulerunt moyses & Aaron. pro quo hebrei legunt. Et tulit moyses & Aaron viros istos qui declarati seu explanati sunt per nomina vel qui nominati sunt per nomina. Esa. 62. Quod os domini nominauit. Amos. 6. optimates capita populorum. idest nominati capita populorum. Significat etiam maledicere seu blasphemare. Leuit. 24. Cumque blasphemasset nomen domini. Et in eodem. Et qui blasphemauerit nomen domini morte moriatur. Nume. 23. Quomodo maledicam cui non maledixit deus. Et in eodem. Inde maledicito ei. Iob. 3. Maledicant ei qui maledicunt diei. Et in eodem. 5. Et maledixi pulchritudini eius statim. Prouerb. 21. Qui abscondit frumẽtum maledicetur in populis. Abach. 3. Maledixisti sceptris eius.

נָקַב Perforarĩ. מַקֶּבֶת Malleus Cauerna. מַקָּבוֹת Mallei. נְקֵבָה femina. נָקַב Declarare. Nominare. Blasphemare. maledicere.

נָקֹד Nycud. Punctum seu stigma: aut macula. scilicet diuersi coloris. Canti. 1. Murenulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento. Pro quo hebrei legunt. Cum punctis vel stigmatibus argenti. Vbi ponitur נְקֻדּוֹת Necudoth. in numero plurali. & inde נָקֹד Nacud. idest animal album habens maculas nigras vel econuerso. Geñ. 30. & separa cunctas oues varias. i. hñtes maculas varii coloris

נָקֹד Punctum. נְקֻדּוֹת Puncta. נָקֹד Varius.

Et in eodem. Et quodcunq͡ꝫ fuluum & maculosum varium maq͡ꝫ fuerit. Et in eodē. Et omnia que non fuerint varia & maculosa. & fulua. Et a talibus pecoribus dictus est נֹקֵד noced idest pastor. siue ille qui alit pecora. 4. Reg. 3. Porro mesa Rex moab nutriebat pecora multa. Pro quo hebrei legunt Erat armentarius seu pastor. & in plurali. נֹקְדִים Nocdim. Amos. 1. verba amos qui fuit in pastoralibus thecue. & inde נִקֻּדִים Necudim. i. panis mucidus seu putrefactus. Eo quod in eo sunt quasi macule vel puncta diuersi coloris. ꝑ quo beatus hieronymus transtulit comminuti. Ios. 9. Panes quoq͡ꝫ quos portabant ob viaticum duri erāt in frustra comminuti. Et in eo. Nūc sicci facti sunt & siccitate nimia cōminuti. ponitur etiam נִקֻּדִים Necudim pro crustula panis. 3. Regū. 14. Tolle quoq͡ꝫ in manu tua decem panes & crustulam.

נָקָה Naca. mundum seu innocentem esse. mundare. parcere. dessolare seu exterminare. Geñ. 24. Non tenebe ris iuramento. Pro quo hebrei legunt. Et mundus seu innocens eris a iuramento. Exo. 34. Nullusq͡ꝫ apud te per se innocens est. Pro quo hebrei legunt. Et innocens non faciet innocentem vel non erit inocens. vel sic. Et mundans non mundabit. Et est sensus sicut in littera nostra. Potest etiam legi sic. Nec quasi innocenti parcet. Et eadem verba habētur. Nu. 14. vbi dicitur. Nullūq͡ꝫ innoxiū derelinquens. & Hiere. 46. Nec quasi innocenti parcam tibi. Et supra in eodem. 30. vbi dicitur. Et non tibi videaris innoxius. Nu. 5. Non te nocebunt aque iste amarissime. Pro quo hebrei legunt. Innocens seu innoxia eris ab aquis istis. Et in eodē. Erit innoxia & faciet liberos. Et in eodem. Maritus absq͡ꝫ culpa erit. idest innocens seu mundus erit a culpa. Ps. 18. ab ocultis meis munda me. Et in eodem. Et emundabor a delicto maximo. Hiere. 49. Et tu quasi innocens relinqueris: non eris innocens. Ioel. 3. Et mundabo sanguinem eorum quos non mundaueram. & aliquando scribitur cum aleph loco he. Dañ. 7. Et capilli capitis eius quasi lana munda. & inde נִקָּיוֹן Nicaion. idest mundicia. innocentia. Ps. 25 Lauabo inter innocentes manus meas. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Lauabo in innocentia manus meas. Osee. 8. Vsq͡ꝫquo non poteris emundari. pro quo hebrei legunt. Vsquequo non poteris mundiciam. scilicet habere. Amos. 4. Dedi vobis stuporem dentium. Pro quo hebrei legunt. Dedi vobis mundiciam dentium. In quo significatur magnitudo famis. nam qui non comedunt mundos habent dentes. & inde נָקִי Nachi. i. mundus. innocens. innoxius. Geñ. 24. Innocens eris a maledictione mea. Exo. 21. Dominus quoq͡ꝫ bouis innocens erit. Iob. 4. Quis vnquā innocens periit. Ps. 14. Et munera super innocentem non accepit. Ps. 23. Innocens manibus & mundo corde. ꝑs. 105. Et effuderunt sanguinē innocentem. & aliquando scribitur cum aleph in fine. Ioel. 3. Et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. Ione. 1. Et ne des super nos sanguinem innocentem. & in plurali. נְקִיִּים Nechiim. Geñ. 44. vos autem eritis innoxii. Ios. 2. Innoxii erimus a iuramento hoc quo adiurasti nos. Et inde מְנַקִּיּוֹת Menachiioth. Pro quo beatus hieronymus transtulit cyathos. Exo. 25. Et cyathos in quibus offerenda sunt libamina. Item נָקָה Naca. i. Desolare. seu exterminare. Esa. 3. Et desolata in terra sedebit. Zach. 5. Quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur. pro quo he. le. Exterminabitur siue desolabitur. & in eo. Et omnis iurās ex hoc similiter iudicabitur.

נָקַם Nacam. vindicare. vlcisci. Geñ. 4. Omnis qui occiderit cain septuplum punietur. pro quo hebrei legunt. Septuplum vindicabitur. Et in eodem. septuplum vltio dabitur de cain. Exo. 21. Criminis reus erit. pro quo hebrei legunt. vindicta vindicabitur. Et in eodem. non subiacebit pene. Pro quo hebrei legunt. non vindicabitur. Leuit. 19. non queras vltionem. idest non vindices te. Et in eo. 26. & inducā sup vos gladiū vltorē federis. Nu. 31. Vlciscere prius filios israel. Ios. 10. Donec vlcisceretur se gens de inimicis suis. Iudi. 15. Tamen adhuc ex vobis expetam vltionē. Et in eodem. 16. & vlciscar me de hostibus meis. 1. Reg. 24 & vlciscatur me dominus ex te. 4. Reg. 9. & vlciscar sanguinem seruorum meorum prophetarum. ꝑs. 7. vt destruas inimicum & vltorem. Esa. 1. & vīdicabor de inimicis meis. Hiere. 46. vt sumat vindictam. & in eodem. 50. Quoniam vltio domini est: vltionem accipite de eo. & in eodem. 51. & vlciscar vltionem tuam. Ezech. 25. & vindictam expetiuit de eis. pro quo hebrei legunt. & vlti sunt in eis. Naum. 1. deus emulator & vlciscens dominus: vlciscens domin⁹ habēs furorem. & inde נָקָם nacam. idest vindicta. vltio. vt in aliquibus locis predictis. & Deut. 32. & vindictam retribuet in hostēs corū. scribitur etiam cū he vel thau in fine. ꝑs. 149. Ad faciendam vindictam in natiōib⁹. Hiere. 11. Videam vltionem tuam ex eis. & in plurali. נְקָמוֹת necamoth. ꝑs. 93. Deus vltionum dominus.

נָקַף nacaph. scindere. excidere. excutere. circuire. Esa. 10. & subuertentur condensa saltus eius ferro. idest excidētur ferro. & in eodem. 17. sicut excussio olee. & in eo. 24. Quomodo si pauce oliue que remanserint excutiantur ex olea. Significat etiam circuire siue euoluere. Iob. 1. Cumq͡ꝫ in orbem transissent dies conuiuii. idest cum circuirent vel cum euoluerentur aut cum in circuitu transissent. & in eodem. 19. & flagellis suis me cinxerit. idest circundederit. & in eodem. & rursus circundabor pelle mea. Esa. 29. Solēnitates euolute sunt. & inde נִקְפָּה nicpa. pro quo beatus hieronimus trāstulit funiculum. Esa. 3. & pro zona funiculus. Hebrei tamen dicunt q᷑ significat excissionem.

נָקַר nacar. euellere. eruere. perforare. effodere. Nu. 16. An & oculos nostros vis eruere. Iudi. 16. Statim eruerunt oculos eius. 1. Reg. 11. Vt eruam omnium vestrum oculos dexteros. Iob. 30. nocte os meū perforatur dolore. Prouer. 30. Suffodiant eum corui de torrente. Esa. 51. Et ad cauernam laci vnde excisi estis. idest vnde effosi estis. Et inde נִקְרַת nicrath. idest foramen vel scissura. Exo. 33. Ponā te in foramine petre. Esa. 2. & ingredientur scissuras petrarū.

נָקַשׁ nacas. offendere. scandalizare. illaqueare. insidiari. cōprehendere. capere. collidere. Deut. 7. nec sumas ex eis tibi quicquam ne offendas. Et in eodem. 12. Caue ne imiteris eos. pro quo hebrei legunt. ne offendas post eos 1. Reg. 28. Quare ergo insidiaris anime mee vt interficiar. Ps. 37. Et vim faciebant qui querebant animam meam. ꝑ quo hebrei legunt. & insidiabantur vel scandalizabant seu offendebant querentes animam meam. idest scandala seu offendicula ponebant. Vide etiam de hoc supra in dictione יָקַשׁ Iacas. significat etiam comprehendere. ꝑs. 9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. potest etiam legi offendit peccator. ponitur etiam pro scrutari. ꝑs. 108. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius. Significat etiam collidere. Dañ. 5. Et genua eius ad se inuicē collidēbantur.

נֵרְדְּ nerde. nardus. species aromatica, vnde ab hebreo traxit originem. Canti. 1. nardus mea dedit odorem suum. Et in eodem. 4. nardus & crocus. Et in plurali נְרָדִים neradim. vt in eodem. Ciperi cum nardo: quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet cum nardis.

נָשַׁשׁ Nasas. obliuisci. & scribitur cum simplici sin. Geñ. 41. Obliuisci me fecit deus omniū laborum meorum. & de hoc vide infra in dictione נָשָׁה Nasa.

נָשָׂא Nasa. cum sin & pūcto ceboleth. Leuare. eleuare. extollere. exaltare. portare. sustinere. sumere. ferre. iurare. nubere. parcere. dimittere. s. delictū vel peccatum. indulgerē. Geñ. 18. Cumq͡ꝫ eleuasset oculos. Et in eodē. 21. Cumq͡ꝫ eiulatu magno fleret. Pro quo hebrei legūt. Et eleuauit esau vocem suam & fleuit. Et in eodem. 29. Profectus ergo iacob venit in terram orientalē. Pro quo hebrei legunt. Et eleuauit iacob pedes suos & abiit in terram orientalem. Et in eodem 40. Recordabitur pharao ministerii tui. Pro quo hebrei legunt. Leuabit siue extollet pharao caput tuū. Et in eodē. Recordatus est inter epulas magistri pincernarum & pistorum principis. Pro quo hebrei legunt. Et leuauit siue extulit caput principis pincernarum & caput principis pistorum in medio seruorum suorum. Sed beatus hieronymus trāstulit sensum. Exo. 35. obtulerunt mente prōptissima atq͡ꝫ deuota. Pro quo hebrei legunt. Et venit omnis vir quem eleuauit cor suū. Nu. 16. Cur eleuamini super populum dñi. Ruth. 1. Et eleuata voce flere ceperūt. 2. Reg. 5. Et quoniā exaltasset regnum eius super populum suum. Et in eodem. 20. Leuauit manū suam cōtra regem. 3. Reg. 1. Adonias autem filius agith eleuabatur dicens ego regnabo. 4. Reg. 14. & subleuauit te cor tuū. Iob. 41. Cum sublatus fuerit timebūt angeli. i. cum subleuatus fuerit. Pro quo hebrei legūt. Ab eleuatione eius timebūt dii siue angeli vel fortes. ꝑs. 23. Et eleuamini porte eternales. ꝑs. 27. Dum extollo manus meas ad tēplum sanctum tuū. ꝑs. 88. Motū autem fluctuū eius tu mitigas. Pro quo hebrei legunt. Cū eleuantur fluctus eius tu mitigas eos. Vnde btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit eleuationes autem gurgitū eius tu mitigas. Ps. 138. Accipient in vanitate ciuitates tuas. Pro quo btūs hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trāstulit. Eleuati sunt frustra aduersarii tui. Esa. 2. Et super omnem arrogantem. Pro quo hebrei legunt. Et super omnem eleuatū. i. eleuantē se siue elatum. Et in eodē. Et super omnes cedros libani sublimes & erectas. i. exaltatas. & in eodē. 30. Et super omnē collem eleuatum riui currentiū aquarū. Et in eodem. 37. Leua ergo orationē pro reliquiis. & in eodē. 40. Omnis vallis exaltabitur. & in eodē. 42. Letetur desertum & ciuitates eius. Pro quo hebrei legunt. Eleuent desertū & ciuitates eius. i. eleuēt vocē in exultatiōe. Ezech. 1. Et cū eleuarentur animalia de terra eleuabantur simul & rote. & in eodē. 10. Et cum eleuarent cherubim alas suas. & in eodē. 33. Et oculos vestros leuatis ad immūdicias vestras. Dañ. 11. Filii quoq͡ꝫ preuaricatorū populi tui extollētur. Significat etiā portare vel sustinere. aut sustētare. quod est idē qđ onus leuare. Geñ. 13. Nec poterat eos capere terra. i. portare vel sustinere. & in eodē. 37. Et camelos eorū portantes aromata. Et in eodē. 44. Quantum possunt capere. i. quātum possunt ferre vel sustinere. Et in eodē. 45. Et tollite inde patrē meum. Exo. 19. Quomodo portauerim vos sup alas aquilarum. Et in eodem. 25. Ad subuehendam mensam. Pro quo hebrei legunt. Et portabitur in eis mensa. Et in eodem. 27. Erunt in vtroq͡ꝫ latere altaris ad portandum Leuit. 22. Ne forte sustineant iniquitatem delicti sui. Deut. 24. Et ex eo sustentat animam suam. 2. Reg. 17. Circundabit omnis israel ciuitati illi funes. Pro quo hebrei legunt. Portabunt seu tollent omnis israel ciuitatem illam funibus 3. Reg. 10. Deferens inde aurum & argentum. i. portans. 2. Paralipo. 20. Ista omnia portare nō possent. Ester. 2. Omnium oculis gratiosa & amabilis videbatur. Pro quo hebrei legunt. Et fuit ester portans gratiam. i. habens gratiam in oculis omnium videntium eam. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Iob. 21. Sustinete me vt loquar. Esa. 46. Qui gestamini a mea vulua. Hiere. 10. Portata tollentur quia incedere non valent. Et in eodem. 31. Quoniam sustinui opprobrium adolescentie mee. Ezech. 17. Et erumpet in germen & faciet fructum. Pro quo hebrei legunt. Et portabit ramos seu frondes & faciet fructum. Et similia verba habentur in eodem. 27. Vbi dicitur. vt portet frondes & faciat fructum. Et in eodem. 18. Filius non portabit iniquitatem patris. Et in eodem. 23. Et peccata idolorum vestrorū portabitis. Et in eodem. 36. Et fructum vestrum afferatis. i. portetis. Osee. 1. Sed obliuione obliuiscar eorum. Pro quo hebrei legunt. Sed portans portabo eis. scilicet inimicos suos vt eos destruant. Sed si scribatur cum puncto seboleth in littera sin: tunc significat obliuisci sicut est in littera nostra. In translatione vero chaldaica sic habetur. Si conuersi fuerint parcēs parcam eis. Quod etiam potest intelligi secundum litteram hebraicam: sicut infra dicetur. Ioel. 2. Quia lignum attulit fructum suum. idest portauit. Et in eodem. Et portastis tabernaculum moloch deo vestro. Ponitur etiam pro adiuuare. Esd. 1. Adiuuent eum viri de loco suo. idest prouideant ei de vehiculo ad portandum vxorem & liberos. Significat etiam sumere vł suscipere aut tollere siue auferre. Geñ. 27. Sume arma tua. Et in eodē. 4. Auferet pharao caput tuum. i. tollet. Exo. 23. Non suscipies vocem mendacii. Et in eodem. 30. Quando tuleris sūmam filiorum israel. Nu. 1. Nec pones sūmam eorum cum filiis israel. idest nec tolles sūmam eorum. Et in eodem. 4. Tolle sūmam filiorum chaath. Et in eodem. 16. Nec aselū quidē vnquam acceperim ab eis. Et in eodem. 23. Assumptaq͡ꝫ parabola sua dixit. & in eodem. 24. Et auferetur regnum illius. Potest etiam legi. Et exaltabitur: secundum primam significationem. 2. Reg. 5. Que tulit Dauid & viri eius. Hebrei tamen dicunt q᷑ in predicto loco significat comburere. vnde ipsi legunt. Que combusit Dauid & viri eius. & in eodem. 14. Nec vult deus perire animam. Pro quo hebrei legunt. Et non tollit seu non aufert deus animam. Et est sensus sicut in littera nostra. 4. Regum. 4. Tolle filium tuū. Iob. 21. Tenēt tympanum & citharam. i. tollūt vel sumūt. Et in eodem. 32. Et post modicum tollat me factor meus. Ps. 14. & opprobrium non accepit aduersus proximos suos. Ps. 23. Hic accipiet benedictionem a domino. Ps. 80. Sumite psalmum & date tympanum. Hiere. 7. nec assumas pro eis orationem. Ezech. 9. Et assumant super nos lamentum. Et in predicto loco scribitur sine aleph. & i eodē. 17. Vt euelleret eam radicitus. Pro quo hebrei legunt. vt tolleret eam a radicibus suis. Mich. 2. Et rapuerunt domos. idest violenter acceperunt. Significat etiam acceptionem personarū quod in hebreo dicitur acceptio facierum. Geñ. 19. Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas. ꝑ quo hebrei legūt. Suscepi faciem tuam. Et in eodem. 32. Forsitan propiciabitur mihi. Pro quo hebrei legunt. forsitan accipiet faciem meā. Deut. 10. Qui personam non accipit. & in eodem. 28. Gentem procacissimam que non deferat seni. pro quo hebrei legunt. Que non accipiat faciem senis. idest que nō reuereatur vultum senis. 4. Regum. 3. Si non vultum iosaphat Regis iude erubescerem. Pro quo hebrei legunt. Susciperem. 2. Paralipo. 19. Non est apud dominum deum nostrum iniquitas nec personarum acceptio. Iob. 34. Qui non accipit personam principum. Ps. 81. Et facies peccatorum sumitis. Prouer. 6. Nec acquiescet cuiusq͡ꝫ precibus. pro quo hebrei legunt. Nec accipiet faciem cuiuscūq͡ꝫ precii siue ꝑcio.

Et in eodem.18. Accipere personam impii in iudicio non est bonū. Malach.2. Et accepistis faciem in lege. Significat etiā iurare.i.nomen dñi in iuramēto sumere. Exo.20. Non assumes nomē dñi dei tui in vanū.i.nō iurabis. Deut.5. Nō vsurpabis nomen dñi dei tui frustra. Pro quo hebrei legūt. Non iurabis siue non assumes nomen dñi dei tui in vanū siue frustra. Esa.3. Respondebit in die illa dicens nō sum medicus. Pro quo hebrei legunt. Iurabit in die illa. Significat etiam nubere.i.vxorem accipere. Ruth.1. Et acceperūt vxores moabitidas. 1.Paralipo.23. Acceperuntq; eas filii cis fratres earū. Nee.13. Et non acciperent de filiabus earum. Itē significat parcere vel indulgere.i.peccatū tollere vel peccatū dimittere. Gen.4. Nōne si bene egeris recipies. Pro quo aliqui hebrei legūt. Nōne si bene egeris indulgere.i.indulgebitur tibi peccatum. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Et in codē.18. Dimittam omni loco propter eos. & in eodem.50. Obsecro vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum. Pro quo hebrei legunt. Obsecro vt dimittas scelus fratrum tuorū. Et in eodem. Nos quoq; oramus vt seruis dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. Exo.10. Sed nunc dimitte peccatum mihi. Et in eodem.34. Qui aufers iniquitatē & scelera. Iof.24. Nec ignoscet sceleribus vestris. Iob.7. Cur non tollis peccatum meū. Ps.31. Beati quorū remisse sunt iniquitates. Ponitur etiā pro contremiscere. Naū.1. Et contremuit terra a facie eius. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et arsit terra a facie eius. Sed secundū primā significationē potest legi. Et eleuata est terra a facie eius.i.eleuata est de loco suo. quod est idē quod contremuit. Et inde נשיא Nasi.i.princeps. eo quod eleuatur in populo. Gē.23. Princeps dei es apud nos. Exo.22. Et principi populi tui nō maledicas. Leuit.4. Si peccauerit princeps. & in plurali נשיאים Nesiim.i.principes. Gen.25. Duodecim principes tribuum suarum. Exo.35. Principes obtulerunt lapides onychinos. Ponitur etiā נשיאים Nesiim pro nubibus: eo qđ eleuantur in aere. ps.134. Producēs nubes ab extremis terre. Prouer.25. Nubes & ventus: & pluuie non sequentes. Hiere.51. Qui leuat nubes ab extremis terre. Et inde שאת Seeth.i.eleuatio. Iob.30. Vt se mouerit turbabit vos. Pro quo hebrei legunt. Eleuatio eius turbabit vos: i.cum se leuauerit turbabit vos. Ps.61. Verūtamen preciū meū cogitauerunt repellere. Pro quo hebrei legunt. Verūtamē de eleuatione eius cogitauerunt repellere. Potest etiā significare partē vel portionē vt infra dicetur. Vnde btūs hieronymus in psalterio iuxta hebraicā veritatē transtulit. Partem enim eius cogitauerunt repellere. Ponitur etiā שאת Seeth pro tumore vel eleuatione in cute seu pustula: aut plaga vel diuersus color. Leuit.13. Homo in cuius cute ortus fuerit diuersus color seu pustula. Vbi ponitur pro diuerso colore. & in codē. Plaga cōbustionis est & idcirco mūdabitur.i.eleuatio siue tumor. Et inde שיא Siia.i.eleuatio siue elatio. Pro quo beatus hieronymus transtulit superbiā. Iob.20. Si ascēderit vsq; ad celū superbia eius. Et inde משא Masa.i.eleuatio. Ezech.24. Et super quos requiescunt anime eorū. Pro quo hebrei legunt. Et eleuationē anime eorū.i.ad quos eleuāt animas suas: sicut dicitur Hiere.44. Ad quam ipsi eleuant animas suas: vt reuertantur & habitent ibi. Scribitur etiā cum he vel thau in fine. Ps.140. Eleuatio manuū mearum sacrificiū vespertinū. Iudi.20. Vt ascēdente in altū fumo. Pro quo hebrei legunt. Vt ascēdere facerent eleuationem fumi.i.quasi colūnam fumi. Et in eodem. Quasi colūnam fumi de ciuitate conscendere. Ponitur etiam pro vexillo. eo quod eleuatur in altum. Hiere.6. Et super bethacarē leuate vexillum. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Significat etiam משא Masa onus. a leuando vel portando dictum. Exo.23. Si videris asinū odiētis te iacere sub onere. Nu.4. Ista sūt onera filiorū caath. Quod in hebreo legitur singulariter.s.onus. Et in eodem. Et sciēt singuli cui debeant oneri mancipari. Ps.37. Sicut onus graue grauate sunt sup me. Et aliquādo scribitur cū he in fine. Esa.30. Et graui onere. Accipitur etiam onus pro prophetia. Pro quo vt ait beatus hieronymus.lxx. Assumptionem trāstulerūt. 4.Reg.9. Et dominus onus hoc leuauit super eum. Esa.13. Onus babylonis.i.prophetia contra babylonē. Et in codē.19. Onus egypti. & in codē.22. Onus vallis visiōis. Hiere.23. Quod est onus dñi: & dices ad eos vos estis onus. Et quia iniqui interpretabātur onus in malā partem: ideo dñs per prophetam prohibet eos ne vltra prophetiam vocēt onus. vt in eodem. Hec dicetis vnusquisq; ad proximū suū & ad fratrem suum: quid respōdit dñs: & quid locutus est dñs. & onus domini vltra nō memorabitur: quia onus erit vnicuiq; sermo suus: & peruertistis verba dei viuentis. Et secundū hebreos vbicūq; in prophetis ponitur משא Masa.i.onus. ibi non prospera sed aduersa prophetātur. Vnde beatus hieronymus in prologo super Naū prophetam sic ait. Assumptio quam.lxx.interpretes dicunt: apud hebreos Masa ponitur.i.graue onus. eo quod eum aduersus quem prophetatur premat: nec sinat leuare ceruicem. simulq; hoc attendēdum: quod hec ipsa vel assumptio vel onus vel pōdus prophete visio sit. Hec hieronymus. Ponitur etiam משא Masa. pro visione prophetica. Prouer.30. Visio quam locutus est vir cum quo est deus. Et in eodem.31. Visio qua erudiuit eū mater sua. Significat etiam eleuationem vocis in cantico. Pro quo btūs hieronymus trāstulit melodiam. 1.Paralipo.15. Et ad precinendam melodiam. Et in plurali נשאות Nesuoth siue משאות Masaoth.i.onera vel assumptiones. Esa.46. Onera vestra graui pōdere vsq; ad lassitudinē. Threñ.2. Viderūt autē tibi assumptiones falsas & eiectiones. Significat etiam נשא Nasa.munera dare seu prebere. 2.Reg.19. Aut munera nobis data sūt. 3.Reg.19. Hiram rege tyri prebente salomoni ligna cedrina. Et inde משאת Masath.i.munus seu portio aut pars vel annona que datur alicui. Gen.43. Sumptis partibus quas ab eo acceperant: maiorq; pars venit Beniamin. 2.Reg.11. Secutusq; est eum cibus regius.i.dest portio seu annona regis. Hiere.40. Dedit quoq; ei magister militum cibaria & munuscula. Ponitur etiā pro precio vel oblatione. 2.Paralip.24. vt deferrent singuli precium.i.oblationē quōd constituit moyses seruus dei. ponitur etiam pro decimis. Ezech.20. & ibi queram primitias vestras & initium decimarum vestrarum. Scribitur etiam sine mem. vt Ezech.20. & in oblatione donorum vestrorum.

נשא Nasa. cum puncto seboleth in littera sin. decipere. seducere. destruere. desolare. Gen.3. Serpens decepit me. ps.88. Nihil proficiet inimicus in eo. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Non decipiet inimicus eum. De quo vide etiam infra in dictione נשה Nasa. Esa.36. Nec conturbet vos Ezechias dicens dominus liberabit nos. Pro quo hebrei legunt. Nec decipiat siue nec seducat vos ezechias. Hiere.4. Heu heu domine deus ergo ne decepisti populū istum. Et in eodem.37. Nolite decipere animas vestras. Et i abdia. Superbia cordis tui extulit te. Pro quo hebrei legunt. decepit te. idest seduxit te. Sed si scribatur cum puncto seboleth in littera sin: tunc significat extollere sicut est in littera nostra. Et in eodem. Omnes viri federis tui illuserunt tibi. idest deceperunt te. Et inde משאון Masaon. idest

fraus vel deceptio. vt Prouer.26. Qui operit odium fraudulenter. Significat etiam destruere. siue desolare aut deuastare. 4.Reg.19. Eruntq; in ruinam collium pugnantiū. idest in destructionē vel in desolationem. Esa.19. Emarcuerunt principes memipheos. Pro quo hebrei legunt. destructi vel vastati sunt principes mēpheos. Hiere.23. Propterea ecce ego tollam vos portans. Pro quo hebrei legunt. Et destruam vos destruens siue vastabo vos vastās. Potest etiā legi sic obliuiscar vos obliuiscens. Sed si scribatur cum puncto ceboleth in littera sin tunc significat portare seu tollere. sicut est in littera nostra. Vt dictum est in dictione precedenti. Et inde שאת Seeth.i.destructio seu vastatio. Threñ.3. Formido & laqueus facta est nobis vaticinatio & contritio. Pro quo hebrei legunt. Destructio & contritio seu vastatio & cōtritio. Et fortasse i littera nostra vicio scriptoris fuit posita vaticinatio pro vestatio. Et inde משאות Masuoth.i.vastationes seu destructiones. Beatus hieronymus trāstulit interitū seu dissipationem. ps.72. Deiecisti eos dum alleuarētur. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicā ve. transtulit. Deiecisti eos ad interitū. Ps.74. Leua manus tuas in superbiam eorum. Pro quo hebrei legunt. Leua uestigia tua seu plantas tuas.s.pedum ad destructiones siue ad dissipationes. Et beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Sublimitas pedum tuorum dissipata est.

נשב Nasab. flare. sufflare. abigere. Gen.15. & abigebat eas abram. ps.146. Flauit spiritus eius & fluēt aque. Esa.40. Quia spūs dñi sufflauit in eo.

נשג Nasag. apprehendere. comprehendere. assequi. attingere. applicare. Gen.44. Et persequere uiros & apprehensis dicito. Pro quo hebrei legunt. Persequere viros & apprehendes eos & dices ad eos. Et in eodem. Et apprehensis per ordinem locutus est. Et in eodem.47. Et non peruenerūt vsq; ad dies patrum meorum. Pro quo hebrei legunt. Et non attigerunt siue non apprehenderunt aut nō sunt assecuti dies patrum meorum. Leuit.25. Et ipse precium ad redimendum potuerit inuenire. Pro quo hebrei legunt. Et attigerit siue assecuta fuerit manus eius & inuenerit quantū sufficit ad redemptionem illius. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. & in eodem. Sin autem & ipse potuerit redimere se. Pro quo hebrei legūt: Aut attigerit manus eius.i.attigerit preciū ad redimendū se. Deut.19. Et apprehendat eum si longior via fuerit. 1.Reg.30. Persequar latrunculos hos & comprehēdā eos. Et in eodem. Persequere & absq; dubio comprehendes. 2.Reg.15. Ne forte veniens occupet nos.i.apprehēdat nos. Significat etiā applicare. 1.Reg.14. Nullusq; applicuit manū ad os suum. Et inde שיג Sig. pro quo beatus hieronymus transtulit diuersorium. 3.Reg.18. Forsitan loquitur aut in diuersorio est. Hebrei vero dicunt q significat apprehēsionē.i. forsitan est occupatus in apprehensione inimicorū suorum.

נשה Nasa. obliuisci. mutuare. fenerare. mutuo accipere. debere: siue debitorem esse. Gñ.41. Obliuisci me fecit deus oium laborum meorū. Deut.32. Deum qui te genuit dereliquisti. Pro quo hebrei legunt oblitus es. Iob.39. Priuauit enim eā deus sapientia. Pro quo he.le. Obliuisci fecit eam deus sapientiā. Esa.47. Nō obliuiscaris me. Threñ.3. Oblit⁹ sum bonorū. Et inde נשיה Nesiia.i.obliuio. ps.87. Et iustitia tua in terra obliuionis. Significat etiā mutuare. seu fenerare. vel debere. aut debitorē esse. vl' exigere. Deut.16. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre. Et in eodem.24. Cum repetes a proximo tuo rem aliquā quā debet tibi. Nee.5. Et ego & fratres mei & pueri mei cōmodauimus. & in eodem. Vsuras ne singuli a fratribus vestris exigitis.s.sicut feneratores. Et in eodem. Quam exigere solebatis ab eis. Iob.11. Et intelligeres q multo maiora exigaris ab eo q̄ meretur iniquitas tua. Pro quo hebrei legunt. Et scires quoniā debitorē te faceret deus ab iniquitate tua. i.secundum iniquitates tuas multo maiores penas deberet exigere a te deus. Ps.54. veniet mors super illos. Pro quo hebrei legunt. Mutuet siue feneretur mors super illos. ps.88. Nihil proficiet inimicus in eo. Pro quo hebrei legunt. Non fenerabitur inimicus ei. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Non decipiet inimicus eum. Potest etiam deriuari a supradicta dictione נשא Nasa cum aleph in fine que significat seducere. vel decipere. vt dictum est supra. Esa.24. Vt qui repetit: sic qui debet. Pro quo hebrei legunt. Vt qui mutuauit sic qui mutuo accepit. Hiere.15. Nō feneraui mihi quisq; & aliquādo scribitur cum aleph in fine loco he. 2.Paralipo.6. Et iurare cōtra eum paratus venerit. Pro quo hebrei legunt. Et debuerit ei iuramentum.i.si fuerit obligatus iurare ei. vide etiam in dictione נשא Nasa cum aleph in fine. Et inde נושה Nose.i.fenerator. creditor. 4.Reg.4. Creditor venit vt tollat duos filios meos ad seruiendum sibi. Et in eodem. Vade vēde oleū & redde creditori tuo. Ps.108. Scrutetur fenerator omnē substantiam eius. Esa.50. Aut quis creditor meus cui vendidi vos. Et inde משא Masa siue משאת Masath.i.debitum siue illud quod debetur. Deut.24. Rem aliquam quā debet tibi. Nee.5. vsuras ne singuli a fratribus vestris exigitis. Pro quo hebrei legunt. Debitum ne vnusquisq; a fratre suo exigitis. & in eodem. Non repetamus in cōmune istud es alienū: concedam⁹ quod debetur nobis. Pro quo hebrei legunt. Relinquamus nunc debitum istud. Et in plurali. משאות Masaoth. Prouer.22. Et vades se offerunt pro debitis. significat etiam predicta dictio emarcescere vel debilitare. Gen.32. Quam ob causam non comedunt neruū filii Israel qui emarcuit in femore iacob. & in eodem. Eo quod tetigerit neruum femoris eius & obstupuerit.i.emarcuerit vel debilitatum fuerit. Hiere.51. Deuoratum est robur eorū & facti sunt quasi mulieres.i.debilitatum est robur eorū. Et inde נשים Nasim. idest mulieres siue vxores. vt i predicto loco. & Exo.1. Non sunt hebree sicut egyptie mulieres. Leuit.26. Ita vt decē mulieres in vno clibano coquāt panes. Deut.17. Non habebit vxores plurimas. 1.Reg.1. Qui habuit vxores duas. & in numero singulari dicitur אשה Isa. de quo vide supra in dictione איש.

נשך Nasach. Mordere. fenerare: ad vsuram commodare. fenus seu vsuram accipere. Nu.21. Quam obrē misit dñs in populum ignitos serpentes ad quorū plagas & mortes plurimorū. Pro quo hebrei legunt. Et misit domin⁹ in populū serpentes ignitos & momorderūt populū: & mortuus est populus multus de israel. Et in eodem. Qui percussus aspexerit eum viuet. & in eo. Quē cū percussi aspicerēt sanabātur. Pro quo hebrei legunt. & erat quādo mordebat serpēs aliquē & aspiciebat serpentē eneū & sanabatur. Prouer.23. Et i nouissimo mordebit & coluber. Eccl's.10. q dissipat sepem mordebit eū coluber. & in eodem. Si momorderit serpēs. Hiere.7. & mordebūt vos ait dñs. Amos.9. Ibi mādabo serpēti & mordebit eos. Mich.3. Qui mordēt dētibus suis. Abach.2. nunquid nō repente cōsurgent qui mordeant te. Significat etiā fenerare siue vsurā vel fenus accipere. Deut.23. Nō fenerabis fratri tuo ad vsurā pecuniam nec fruges nec quālibet aliam rem. Et sequitur in hebreo: que feneratur. idest que commodatur ad vsurā. Et in eo. fratri autem tuo absq; vsura. Et inde נשך Nesech.i.vsura. fenus. vt in predicto loco. & Exo.22. Nec vsuris opprimes. pro q

hebrei legunt. Non pones super eum vsuram. Ps.14. Pecuniam suam non dedit ad vsuram. Item נִשְׁכָּה Nisca.i.gazophylaciū.camera. Thesaurus. Nee.3. Post eos edificauit mosolam filius barachie contra gazophylaciū suū. Et in eodem.13. Vt faceret ei thesaurum.i. gazophylaciū seu camerā. Et cōmuniter scribitur cū littera lamed & dicitur לִשְׁכָּה Lischa. de quo dictū est supra in littera lamed. Et in plurali נִשְׁכוֹת Nezachoth. Nee.12. Recensuerūt quoq; in die illa viros super gazophylacia.

נָשַׁל Nasal. expellere. eiicere. elabi: siue euelli. defluere. discalciare. Deut.7. Et deleuerit gētes multas coram te i. expulerit vel eiecerit coram te. Et in eodem.19. Ferrūq; elapsum de manubrio amicū eius percusserit. Et in eodem 28. Quia defluent & deperibunt. Pro quo hebrei legunt. Quia euelletur. 4. Reg.16. Et eiecit iudeos de haila. Iob. 27. Et non liberet deus animā eius. Pro quo hebrei legūt. Quia euellet siue expellet vel eiiciet deus animam eius. Significat etiam discalciare vel soluere. s. calciamentum. Exo. 3. Solue calciamētum de pedibus tuis. Ios.5. Solue inquit calciamentum tuum.

נָשַׁם Nasam. spiraculū. spiramētū. halitus. flatus. spiritus. & scribitur cum he vel thau in fine. Et dicitur נְשָׁמָה Nesamā. siue נִשְׁמַת Nismath. Gen̄.2. Et inspirauit ī faciem eius spiraculum vite. Et in eodem.7. Et cūcta in quibus spiraculum vite est in terra. Ios.10. Et omne quod spirare poterat interfecit. Pro quo he. le. omne spiraculū. i. omnē animā vel omne quod spirare poterat interfecit. 3. Reg.17. Et erat langor fortissimus ita vt non remaneret in eo halitus. Iob.26. Quē docere voluisti: nōne eū qui fecit spiramentū. Et in eodem.34. Spiritum illius & flatum ad se trahet. Et in eodem.37. Flante deo concrescit gelu. Pro quo hebrei legunt. A flatu dei. Et in eodem. Flante deo perisse. Pro quo hebrei legunt. A flatu dei peribunt. Ps.150. Omnis spiritus laudet dominū. & beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Omne quod spirat laudet dominum. Esa.2. Cuius spiritus in naribus eius est. Et in eodem. 42. Dans flatum populo qui est super eam. Dan̄.10. Sed & halitus meus intercluditur. Et inde תִּנְשֶׁמֶת Thinsameth. genus auis immunde. Pro quo beatus hieronymus trāstulit cignum. vt Leuit.11. Et cignum & onocrotalum & porphyrionē. est etiā genus reptilis. Pro quo beatus hieronymus transtulit talpam. vt in eodem. Et stellio & lacerta & talpa.

נָשַׁף Nasaph. flare. sufflare. Exo.15. Flauit spiritus tuus & operuit eos mare. Esa.40. Repente flauit in eos & aruerunt. Item נֶשֶׁף Neseph. i. caligo. vesper. nox. obscurum tenebre. 1. Reg.30. Et percussit eos Dauid a vespera vsq; ad vesperam alterius diei. 4. Reg.7. Surrexerunt ergo vesperi vt venirent ad castra syrie. Iob.3. Obtenebrentur stelle caligine eius. & in eodem.7. Et replebor doloribus vsq; ad tenebras. Et in eodem.24. Oculus adulteri obseruat caliginem. p̄s.118. Preueni ī maturitate & clamaui. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Surgebā adhuc in tenebris & clamabā. Prouer.7. Graditur in obscuro. Esa.5. Et potandum vsq; ad vesperam. Et in eodem.21. Babylō dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pro quo hebrei legūt. Nox siue nocte desiderii mei vl' dilectionis mee posuit me in terrorem siue in stuporem vel in miraculum. Sed aliquando babylon appellatur hoc nomine נֶשֶׁף Neseph. vt in eodem.13. Super montem caliginosum leuate signum. & premittitur onus babylonis. Hiere.13. Et anteq̄ offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Et inde יַנְשׁוּף Iansuph. nomen auis que nocte volitat: secundum hebreos. Pro quo beatus hieronymus trāstulit Ibin. Leuit. 11. Et mergulum & ibin. Esa.34. Et ibis & coruus habitabunt in ea.

נָשַׁק Nasac. osculari. deosculari. obedire. adorare. adherere. armari. Gen̄.27. Et da mihi osculum fili mi. idest oscularе me. Et in eo.31. Et non es passus vt oscularer filios meos. & in eo.29. Et adaquato grege osculatus est eā. Et in eodē. Et in oscula ruens. Pro quo hebrei legunt. Et osculatus est eum. Et in eodem. 33. Et osculans fleuit. 2. Reg.19. Quasi osculās eum. 3. Reg.18. Osculer oro patrem meum & matrem meam. Iob.31. Et osculatus sum manum meam ore meo. p̄s.88. Iustitia & pax osculate sunt. Prouer.7. Apprehensumq; deosculatur iuuenem. Et in eodem.24. Labia deosculabitur qui recta verba respondit. Canti.1. Osculetur me osculo oris sui. Et inde נְשִׁיקוֹת Nesicoth. i. oscula & solum inuenitur in numero plurali. Prouer.27. Meliora sunt vulnera diligentis q̄ fraudulenta oscula odientis. Canti.1. osculo oris sui. Quod in hebreo legitur pluraliter: scilicet osculis oris sui. Significat etiam adherere: more deosculātiū. Ezech.3. Et vocē alarū animaliū percutientiū alterā ad alteram. i. adherētiū. p̄s.2. Apprehēdite disciplinā. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Adorate pure. potest etiam legi sic. Adorate filium siue osculamini filium. De quo vide supra in dictione בַּר Bar. Osee.13. Vitulos adorant. Ponitur etiam pro obedire. Gen̄.41. Et ad tui oris imperium cunctus populus obediet. Hebrei tamen in predicto loco dicunt q᷑ significat regere vel gubernare. Item נָשַׁק Nasac. i. armari. 1. Paralipo.12. Tendentes arcum. Pro quo hebrei legunt. Armati arcu. p̄s.77. Filii ephraim intendētes & mittentes arcum. Pro quo hebrei legunt. filii ephraim armati & mittentes arcum. Et inde נֶשֶׁק Nesec. i. Arma siue armamentariū. Iob.20. Fugiet arma ferrea. Esa.22. Armamentarium domus saltus. Ezech.39. Et succendent & comburent arma. Ponitur etiam pro bello. p̄s.139. Obumbrasti caput meū in die belli.

נָשַׂק Nasac. cum puncto cebolet. incendere. succendere. accendere. p̄s.77. Et ignis succensus est in iacob. Esa. 44. Et succendit & coxit panes. Ezech.39. Et succendent & comburent arma clypeum & hastam.

נֶשֶׁר Neser. aquila. Deut.14. Aquilā & halietum. Et in eodem.32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos. Ps.102. Renouabitur vt aquile iuuentus tua. Prouer. 30. Viam aquile in celo. Ezech.17. Aquila grandis magnarum alarum. Et in plurali נְשָׁרִים Nesarim. Exo.19. Quomodo portauerim vos super alas aquilarum. Esa.40. Assument pēnas sicut aquile.

נָשַׂר Nasar. cum puncto ceboleth in littera sin. Serrare. & scribitur sine nun. 1. Paralipo.20. Fecit super eos tribulos & trahas & ferrata carpenta transire. pro quo hebrei legunt. Et serrauit eos serra vel tribulis ferreis. Et inde מַשּׂוֹר Masor. idest serra. Esa.10. Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur.

נָשַׁת Nasath. Arescere. emarcescere. Esa.19. & arescet aqua de mari. & in eo.41. lingua eorū siti aruit. Hiere.51. deuoratū est robur eorum. i. emarcuit robur eorum. Vide etiam de hoc in dictione נָשָׁה Nasa. Et inde נִשְׁתְּוָן Nisteuan. Pro quo beatus hieronymus transtulit accusationē. Esd. 4. Epistola autē accusationis scripta erat syriace. E aliquādo scribitur cum he vel aleph in fine. vt in eo. Accusationē quam misistis ad nos.

נָתִיב Nethib. semita. via. iter. Iob.28. Semitam ignorabit auis. Ps.77. Viam fecit semite ire sue. Ps.118. Deduc me in semitam mādatorum tuorum: quia ipsam volui. Scribitur etiam cum he vel thau in fine q᷑ denotat genus femininū. Iob.30. Dissipauerunt itinera mea. Quod in hebreo legitur singulariter. s. iter meum. Prouer.12. Iter autem deuium ducit ad mortem. Vbi ponitur pro deuio. Esa. 43. Et in aquis torrentibus semitam. Et in plurali נְתִיבוֹת Nethiboth. Prouer.1. Prohibe pedem tuū a semitis eorum. Et in eodem.8. In mediis semitis stans. Esa.42. In semitis quas ignorauerunt ambulare eos faciam.

נָתַח Nathach. dimēbrare. i. concidere in mēbra vel in frusta aut in partes. siue secare. vel concidere. Exo.29. Ipsum quoq; arietem secabis in frusta. Leuit.1. Artus in frusta concidens. Pro quo hebrei legunt. & dimembrabit seu concidet eū per membra sua seu per artus suos. Iudi.19. Et cadauer vxoris cū ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens. Et in eodem.20. Quā arreptā in frusta concidi. Et inde נֵתַח Netach. i. membrū. frustum. particula. vt in locis predictis. & Leuit.1. Membra que sunt cesa de super ordinabis. Ezech.24. Cōgere frusta eius in eam: omnem partem bonam.

נָתַךְ Nathah. stillare. fluere. mulgere. fundere. cōflare. Exo. 9. Nec vltra stillauit pluuia super terrā. 2. Reg.21. Donec stillaret aqua de celo. 2. Paralipo.12. Et non stillabit furor meus super ierusalem. & in eodem.34. Magnus enim furor domini stillauit super nos. & in eodem. Idcirco stillauit furor meus super locū istum. Iob.3. Et quasi inundantes aque sic rugitus mei. Pro quo hebrei legūt. Et fluxerūt quasi aque rugitus mei. Et in eodem.10. Nōne sicut lac mulsisti me. Pro quo hebrei legunt. Stillare vel fluere me fecisti. Dan̄.9. Et stillauit super nos maledictio. Nau̅.1. Et indignatio ei9 effusa est vt ignis. Significat etiam conflare. 4. Reg. 33. Conflauerūt serui tui pecuniam. 2. Paralipo.34. Argentum quod repertū est in domo dn̄i conflauerunt. Hiere.7. Ecce furor meus & indignatio conflatur super locū istum. Et in eodē.42. Sicut cōflatus est furor meus & indignatio mea super habitatores ierusalem: sic cōflabitur indignatio mea sup vos. Ezech.22. succendā in ea ignē ad cōflādū. & in eodē. Et conflabo vos & congregabo vos. Et in eodem. Et conflabimini in medio ei9 vt conflatur argētū in medio fornacis. & in eodē. Sic eritis in medio ei9. Pro quo hebrei legunt. Sic conflabimini in medio eius.

נָתַן Nathan. dare. donare. tribuere. largiri. tradere. ponere permittere: vel dimittere. Gen̄.3. Mulier quam dedisti mihi sociam dedit mihi de ligno. & in eodē.12. Semini tuo dabo terram hanc. & in eodem.15. Domine deus quid dabis mihi. Et in eodem.23. Agrum trado tibi. Et in eodem 24. Fratribus quoq; eius & matri dona obtulit. i. dedit. Et in eodem.25. Largit9 est abraham munera. & in eodē.29. Et hāc quoq; dabo tibi. Et in eodē.38. Ne liberi fratris nomine nascerentur. Pro quo hebrei legūt. vt non daret semē fratri suo. & in eodem. Et non eū accepisset maritum. Pro quo hebrei legunt. E ipsa non esset ei tradita in vxorem. & est idem sensus cū littera nr̄a. Et in eodē. Vnus protulit manum. i. dedit manū. Exo.5. Non do vobis paleas. Et in eodem. Palee non dantur nobis. & in eodē.22. Si quis cōmendauerit amico suo pecuniā aut vas in custodiā. Pro quo hebrei legunt. Si quis dederit vel tradiderit. Leuit.11. Si autē quispiam aqua sementē perfuderit. Pro quo hebrei legūt. Et si data fuerit aqua super sementē. Et in eodē.26. Dabo vobis pluuias tēporibus suis. & in eodē. Et trademini in manibus hostiū. Nu.13. Dabisq; dono leuitas Aarō & filiis eius quibus traditi sunt. Deut.10. Et dat ei victū & vestitū. Iudi. 8. Vt demus exercitui tuo panes. & in eodē. Libētissime dabimus. 1. Reg.1. Anne autē dedit vnā partē tristis. 3. Reg.3. Quid vis vt dem tibi. & in eodē.4. Dedit quoq; de9 sapiētiā salomoni. 4. Reg.19. Da mihi manū: qui dedit ei manū suā. 1. Paralipo.29. Et cūcti filii dauid dederūt manū & subiecti fuerunt salomoni. Iob.2. Oīa q̄ habet homo dabit pro aīa sua. p̄s.1. Quod fructū suū dabit in tēpore suo. Ps.80. Sumite psalmū & date tympanū. p̄s.135. Qui dat escā omni carni. Esa.35. Gloria libani data est ei. & ī eodē.37. Et dederunt deos earū igni. Et in eodē.41. Dabit quasi puluerem gladiū suū. & in eodem. Et ierusalē euāgelistā dabo. Hiere. 38. Tradendo tradetur ciuitas hec in manu exercitus regis babylonis. Thren̄.5. Egypto dedimus manū. Et aliquādo scribitur sine nū in principio: vt in aliquib9 locis predictis. & Gen̄.14. Da mihi animas. & in eodē.24. & dedit ei oues & boues. & in eodem.30. Da mihi vxores & liberos meos. Et aliquādo scribitur sine nū finali. vt in aliquib9 locis predictis. & Ios.6. Ecce dedi in man9 tuas hiericho. Ps.60. Dedisti hereditatē timētibus nomen tuū. Esa.42. Dedi spūm meū super eum. Scribitur etiam aliquando sine nun tam in principio q̄ in fine. & tunc duplicatur littera thau. Gen̄. 29. vt minores ante tradamus ad nuptias. Deut.28. Ne det eis de carnibus filiorū suorū. Ios.2. Cūq; tradiderit nobis dn̄s terrā. Iudi.8. Cū ergo tradiderit dn̄s zebee & salmana in man9 meas. 2. Reg.22. Inimicos meos dedisti mihi dorsum. Significat etiā ponere aut cōstituere. vt Gen̄.41. & prepositum esse scirent vniuerse terre egypti. Exo.25. In qua pones testimoniū. Nu.14. Constituamus nobis ducem. 3. Reg.6. Vt poneret ibi arcam federis domini. 2. Paralip.25 Nūquid consiliarius regis es. Pro quo hebrei legunt. Nunquid consiliarium regi posuerunt vel constituerunt te. Et in eo.35. ponite arcā in sanctuario tēpli. signat ēt pmittere vel dimittere. vt Gen̄.20. Et non dimisi vt tangeres eam. i. non permisi. Et in eodem.31. & tamen non dimisit eum deus vt noceret mihi. Et inde מַתָּן Mathā. i. donū. munus. Gen̄. 34. Augete dotem & munera postulate. Prouerb.18. Donum hominis dilatat viā ei9. Scribitur etiā cū he vel thau in fine. vt Nu.18. Et tradidi donum domino vt seruiant in tabernaculo eius. Deut.16. Sed offeret vnusquisq; secundū quod habuerit. pro quo hebrei legunt. vnusquisq; secūdū donū manus sue. Ponitur etiā pro robore. Eccl's.7. Et perdet robur cordis eius. scribitur etiam sine nun & cū duplici thau & dicitur מַתַּת mathath. i. donū. 3. Reg.13. & dabo tibi munera. Eccl's.5. Hoc donū dei est. Et in plurali מַתָּנוֹת Mathanoth. Ps.67. Accepisti dona in hominibus. & in lingua chaldaica dicitur מַתְּנָן Mathenan. Dan̄.2. munera & donū & honorem multum accipietis. Et inde נְתִינִים Nethinim idest nathinei qui erant traditi in ministerium templi. Esdre.2. Omnes nathinei & filii seruorum salomonis. & ī eo. 8. Et de nathineis quos dederat dauid & principes ad ministeria leuitarum.

נָתַס Nathas. dissipare. euertere. Iob.30. Dissipauerūt itinera mea.

נָתַע Nathaa. confringere. conterere. Iob.4. & dentes catulorum leonum contriti sunt.

נָתַץ Nathas. destruere. demoliri. dissipare. cōfrigere. Exo. 34. aras eorū destrue. Leuit.11. siue cliban9 siue chytropodes destruētur. Deut.7. Aras eorū subuertite. i. destruite. & in eo.12. dissipate aras eorū. Iudi.6. viderūt destructā arā baal. & in eodē. Quia destruxit arā baal. & in eo.8. Destruā turrī hāc. 2. Paralip.33. īstaurauit excelsa q̄ demolit9 fuerat ezechias pr̄ ei9. Iob.19. destruxit me vndiq;. p̄s.51. ꝑterea de9 destruet te ī finē. p̄s.57. molas leonū cōfriget dn̄s. Esa. 22. Et destruxistis domos. Hier.1. vt euellas & destruas. & ī

eodem. 4. Et omnes vrbes eius destructe sunt. Et in eo. 33. Et ad domos regis iuda que destructe sunt. Ezech. 16. Et demolientur prostibulum tuum.

נָתַק Nathac. euellere. abstrahere. rumpere. disrũpere. dissoluere. dissipare. Leui. 22. Omne animal quod vel cõtritis vel tunsis vel sectis ablatisq; testiculis est. Vbi ponitur pro sectis. Pro quo hebrei legunt. ruptis seu euulsis. Ios. 4. Et siccam humum calcare cepissent. Pro quo hebrei legũt. Euulse sunt plante pedum sacerdotum ad aridam. i. ad siccam humũ. Sed btũs hieronymus transtulit sensum. Et in eodem. 8. Donec persequentes ab vrbe longius protrahantur. Pro quo hebrei legunt. Donec euellamus eos ab vrbe. Et in eodem. Cumq; recessissent a ciuitate. Pro quo hebrei legũt. Et euulserũt eos a ciuitate. Iudi. 20. vt abstraherent eos de ciuitate. Et in eodem. 16. Qui rupit vincula. & in eodem. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. & in eodẽ. 20. Sed & filii Beniamin audacter eruperunt de ciuitate. Iob. 17. Cogitationes mee dissipate sunt. Ps. 2. Dirumpamus vincula eorum. Eccl's. 4. Funiculus triplex difficile rumpitur. Esa. 5. Nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Hiere. 2. A seculo confregisti iugũ meũ: rupisti vincula mea. Pro quo hebrei legũt Rupi vincula tua. Et in eodem. 5. Et vincula eius ruperunt. Et in eodem. 10. Et omnes funiculi mei dirupti sunt. & in eodem. 12. Congrega eos quasi gregem ad victimam. Pro quo hebrei legũt. Euelle eos. scilicet de loco suo. Et in eodem. 22. Inde euellam eum. Ezech. 17. Nõne radices eius euellet. Naũ. 1. Et vincula tua dirumpam. Ponitur etiam pro consumere. Hiere. 6. Malicie eorum nõ sunt consumpte. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et mali seu malicie non sunt conuulsi. Item נֶתֶק Nethec. i. tinea: seu plaga lepre corrosiue que nascitur in capite vel in barba. Leuit. 13. Quia lepra capitis & barbe est. & in eodem. Sin autem viderit locum macule equalem vicine carni. Et in eodem. Si nõ creuerit macula. Et inde אַתִּיק Athic. idest edificium quoddam in atrio tẽpli fundatum: seu muro templi iunctum. Pro quo beatus hieronymus transtulit porticum. vt Ezech. 42. Vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Et in eodẽ. Quia supportabant porticus que ex illis eminebant. Et aliquando beatus hieronymus posuit ipsum hebraicum. s. Ecthecã. vt in eodẽ. 41. Cõtra faciem eius quod erat separatũ ad dorsum ecthecas ex vtraq; pte. Et in eodẽ. Ecthecas per circuitum per tres partes.

נָתַר Nathar. saltare. soluere. dissoluere. Leuit. 11. Crura per que salit super terram. Ps. 145. Dominus soluit compeditos. Esa. 58. Solue fasciculos deprimentes. Abach. 3. Aspexit & dissoluit gentes. Item נֶתֶר Nether. i. Nitrum quo pãni mundantur. Hiere. 2. Si laueris te nitro.

נָתַשׁ Nathas. euellere. dissipare. destruere. Deut. 29. Et eiecit eos de terra sua. i. euulsit eos. 3. Reg. 14. Et euellet israel de terra bõa. Ps. 9. Et ciuitates eorũ destruxisti. Hiere. 1. vt euellas & destruas. Et in eo. 18. Aut euelli possunt aque erumpentes frigide. Et in eodem. 31. Et sicut vigilaui super eos vt euellerem. Et in eodẽ. Non euelletur & non destruetur in perpetuum. Et in eodem. 42. Plantabo & non euellam. Ezech. 19. Et euulsa est in ira in terraq; pιecta. Mich. 5. Et euellam lucos tuos de medio tui. Ponitur etiam pro derelinquere sicut נָטַשׁ Natas cum littera tet. De quo supra dictum est. Hiere. 23. Et derelinquam vos & ciuitatem quã dedi vobis.

De incipiẽtibus a littera. ס. samach.

סָס Sas. tinea. Esa. 51. Et sicut lanã sic deuorabit eos tinea. Et solum inuenitur in predicto loco.

סְאָה Sea. genus est mẽsure aridorum. Pro quo beatus hieronymus trãstulit modium vel satum. 4. Reg. 7. Modius simile vno statere. & in eodem. Factusq; est modius simile statere vno. Et in plurali סְאִים Seim vel סְאָתַיִם Sathaim. Geñ. 18. Accelera tria sata simile. 4. Reg. 7. Et duo modii ordei statere vno. Duplicatur etiam aliquando littera samach & littera aleph & dicitur סַאסְּאָה Sasea. i. duplex mensura. Pro quo beatus hieronymus transtulit mensura contra mensuram. Esa. 27. In mensura contra mensuram cum abiecta fuerit iudicabit eam.

סְאָן Saon. preliare. pugnare. predari. Esa. 9. Quia omnis violenta predatio cũ tumultu. Pro quo hebrei legunt. Quia omnis bellãs vel pugnans pugnat cum tumultu: seu omnis predans predatur cũ tumultu. quasi dicat. Alia bella fiunt cum tumultu: sed hoc bellum fiet sine tumultu & sine sanguine ab angelo percutiente. Vt habetur infra Caplo. 37. Et predicta dictio solum inuenitur in predicto loco.

סָבַב Sabab. circuire. circundare. circunducere: vallare. gyrare. vertere. reuerti declinare. Geñ. 2. Ipse est qui circuit omnem terrram euilla. 1. Reg. 7. Et ibat per singulos annos circuiens Bethel & galgala. Deu. 32. Circunduxit eũ & docuit. ps. 54. Die ac nocte circundabit eam super muros eius. ps. 117. Omnes gentes circundederunt me. Et in eodem. Circundantes circundederunt me. Eccl's. 1. Et flectitur ad aquilonem. Pro quo hebrei legunt. & circuit seu gyrat ad aquilonem. Hiere. 31. Femina circundabit virum. Et cõmuniter scribitur cũ simplici beth. Geñ. 19. Viri ciuitatis vallauerunt domũ. & in eodem. 37. Vestrosq; manipulos adorare. Pro quo hebrei legũt. Et ecce circundabãt eũ vestri manipuli & adorabãt manipulũ meũ. Exo. 13. Sed circũduxit per viã deserti. Nu. 34. Qui circuibunt australẽ plagã. & in eodẽ. Ibitq; p gyrũ termin9 ab asemona. 1. Reg. 5. Circunducatur arca dei israel & circunduxerũt arcã. & in eo. Illis autẽ circunducẽtibus eã. & in eodẽ. Adduxerũt ad nos arcã dei israel. i. circũduxerunt ad nos. Iob. 16. Circũdedit me lãceis suis. Ps. 47. Circũdate sion. Esa. 23. Circuite ciuitatẽ. & in eodẽ. 28. Nec rota plaustri sup cyminũ circuibit. Eze. 41. Et platea erat in rotũdũ ascẽdẽs sursum p cochleã. Pro quo he. le. Et lata erat & circũdabatur sursũ sursũ. Sed btũs hieronym9 trãstulit sensum. significat etiã declinare seu vertere vl' auertere aut reuertere siue cõuertere. Geñ. 42. Auertitq; se parumper & fleuit. idest declinauit se ab eis. Nu. 32. & nabo & baalmeõ versisq; noibus. 1. Reg. 17. Declinauit paulisper ab eo. 2. Regum. 14. Vt verterem figuram sermonis huius. & in eodẽ. Reuertatur in domum suam & faciem meam non videat. 3. Regum. 2. Sed translatum est regnum & factum est fratris mei. idest conuersum est regnum. & in eo. 18. & tu conuertisti cor eorum iterum. 4. Reg. 20. & cõuertit faciem suam ad parietem. Esdre. 6. & conuerterat cor regis assyriorum ad eos. Eccl's. 2. Vnde cessaui renunciauitq; cor meum. pro quo hebrei legunt. & conuersus sum vt renunciaret cor meum. Hiere. 6. & transibunt domus eorum ad alteros. idest conuertentur ad alteros. & in eodem. 21. Ecce ego conuertam vasa belli que in manibus vestris sunt. Ezech. 1. Non reuertebantur cum incederent. Et inde סָבִיב Sabib. idest circuitus. gyratio: siue in circuitu: vel in gyro. Exo. 25. faciesq; illi labium aureum per circuitum. 3. Regum. 6. per circuitũ sculpsit variis celaturis. ps. 11. In circuitu impii ambulant. ps. 33. Immittit angelus domini in circuitu timentium eum. Ezech. 1. Et splendor eius in circuitu. & in eo. 4. & pones arietes in gyro. & aliquando duplicatur & dicitur סָבִיב סָבִיב Sabib sabib. Eccl's. 1. & i circuitu pergit spũs. pro quo hebrei legunt. In circuitu in circui

tu pergit spũs. Et in plurali declinatur tam masculine q̃3 feminine. Masculine. Ps. 49. Et in circuitu eius tempestas valida. Quod in hebreo legitur pluraliter scilicet & in circuitis eius. Ps. 75. Omnis qui in circuitu eius affertis mũera. Hiere. 49. Quia deuorauit gladius ea que per circuitum tuum sunt. Declinatur etiam feminine. Iob. 22. Propterea circundatus est laqueis. Pro quo hebrei legunt. Propterea in circuitibus tuis laquei seu carbones. scilicet sũt. Et in eodem. 29. Et in circuitu meo pueri mei. Et in eodem. 41. Per gyrum dentium eius formido. Ps. 17. In circuitu eius tabernaculum eius. Eccl's. 1. Et in circulos suos reuertitur. Scribitur etiam cum simplici beth & cum mem in principio & dicitur מֵסַב Mesab. 3. Reg. 6. Et omnes parietes templi per circuitum. & in plurali מְסִבּוֹת mesiboth. Iob. 34. Lustrans cuncta per circuitum. & inde סִבָּה Siba. idest circuitio. translatio nostra transtulit auersationem. 3. Reg. 12. Quoniam auersatus fuerat eum dominus. Et aliqui hebrei dicunt q̧ significat causam. & legunt. Quoniam a domino fuit causa. Potest etiam legi sic. Quia a domino fuit circuitio. idest dominus circumuenit eum vt sic responderet populo: vt suscitaret verbum suum. scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נְסִבָּה Nesiba. 2. Paralipo. 10. vbi dicitur. Erat enim voluntas dei vt compleretur sermo ei9. pro quo he. le. a domino fuit circuitio vel causa. & inde מֵסַב Meseb. idest accubitus: vbi sedent ad comedendũ in conuiuio. eo quod conuiue sedebãt per gyrum siue in circuitum. Cãti. 1. Cum esset rex in accubitu suo. & inde מְסִיב mesib. idest conuiua. & solum inuenitur in numero plurali. Ps. 139. caput circuit9 eorum. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Amaritudo conuiuarum meorum.

סָבָא Saba. Inebriari. potare. scilicet excessiue. cõuiuiis vacare: Esa. 56. Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate. idest inebriemur ebrietate. Naum. 1. sic conuiuiũ eorũ pariter potantium. pro quo hebrei leguñt. Et in ebrietate vel in conuiuio eorum inebriati. & inde סֹבֵא sobe. idest potator. ebrius. Deut. 21. Comessationibus vacat & luxuriis atq; conuiuiis. pro quo hebrei legunt. Comessator ẽ atq; potator. Prouer. 23. Noli esse in conuiuiis potatorum. Et in eodem. Quia vacantes potibus & dantes symbola cõsumentur. Accipitur etiam סֹבֶא sobe. pro vino vel conuiuio. Esa. 1. Vinum tuum mixtum est aqua. Osee. 4. separatum est conuiuium eorum. Item סְבָא saba. nomen est filii chus nepotis noe. Geñ. 10. filii autem chus saba & euila & sabatha. Et ab eo nomen accepit terra saba. Que est prouĩcia in ethiopia. ps. 71. Reges arabum & saba dona adducent. Esa. 43. Dedi propiciationem tuã egyptũ: ethiopiam & saba pro te. & inde dicuntur סְבָאִים sabaim. i. viri de saba. Esa. 23. Adducebantur & veniebant de deserto. pro quo he. le. Adducebantur sabei de deserto. & in eo. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie & sabaim. & qñ scribitur cũ littera sin tunc deriuatur a שְׁבָא Saba filio rema. Geñ. 10. filii rema saba & dedan. & põitur pro arabia. Ps. 71. Reges arabum. Et in eodem. & viuet & dabitur ei de auro arabie. & de hoc vide infra in littera sin.

סָבַךְ Sabach. irretire. pplexũ esse. cõplecti. Iob. 8. Sup aceruum petrarum radices eius densabuntur. pro quo hebrei legunt. super aceruum petrarum complectuntur siue irretiuntur. Naum. 1. Quia sicut spine se inuicem complectuntur. & inde סְבַךְ sebach. idest vepres seu ramus condensus vel irretitus: aut arbusta. secundum translationem chaldaicam. Geñ. 22. Viditq; post tergum arietem inter vepres herentem cornibus. Ponitur etiam pro silua vel saltu Ps. 73. Quasi in silua lignorum securibus. & beatus Hiero

nymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. In saltu lignorũ secures. Et in plurali סִבְכֵי sibache. pro quo beatus hieronymus transtulit Condensa. Esa. 10. Et subuertentur condensa saltus ferro. Ponitur etiam pro cubili vel tugurio animalium: eo quod fit ex frondibus vel ramis arborum se ĩ uicem complectẽtibus. Hiere. 4. Ascẽdit leo de cubili suo. & aliquando scribitur cum sin loco samach. 2. Reg. 18. Cũq; ingressus fuisset mulus subter condensam quercum. De quo vide infra in littera sin in dictione שְׂבָךְ sebach.

סָבַל Sabal. portare. supportare. sustinere. Nec. 4. Debilitata est fortitudo portantis. Esdre. 7. Et ponant fundamenta supportantia. Esa. 46. Ego portabo. Et in eodem. 53. Et dolores nostros ipse portauit. Threñ. 5. Et nos iniquitates eorum portauimus. Ponitur etiam pro impinguari vel incrassari. eo quod pinguedo ẽ homini quasi onus graue. Ps. 143. Boues eorum crasse. Eccl's. 12. Et impinguabitur locusta. Et aliqui hebrei legunt. Et onerabitur locusta. Et dicunt q̧ pro locusta intelligitur dorsum. & inde סֵבֶל sebel. siue סַבָּל Sabal. idest onus. 3. Reg. 5. Septuaginta millia eorum qui onera portabant. ps. 80. Diuerti ab oneribus dorsum eius. Ponitur etiam pro tributo. 3. Reg. 11. Constituerat eum super tributum domus ioseph. Et in plurali. סִבְלוֹת Siblotli. idest onera. Exo. 1. vt affligerẽt eum oneribus. Ponitur etiam pro ergastulo. Vt in eodem. 6. Et educã vos de ergastulo egyptiorum. pro quo hebrei legunt. Educam vos de subter oneribus egyptiorum.

סְבַר Sabar. In lingua chaldaica significat putare. seu cogitare. Dañ. 7. Et putabit q̧ possit mutare tempora & leges.

סָגַד Sagad. curuari. procidere. adorare. Esa. 44. fecit sculptile & curuatus est ante illud. Et in eodem. Curuatur ante illud & adorat. Et in eodem. Ante truncum ligni procidam. Dañ. 2. Et danielem adorauit.

סְגֻלָּה Segula. peculium. seu peculiare. aut thesaurus. Exo. 19. Eritis mihi in peculiũ de cunctis populis. Deut. 14. Vt sis ei in populum peculiarem. 1. Paralip. 29. De peculio meo aurum & argentum do in templum dei mei. Ps. 134. Israel in possessionem sibi. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Israel in peculium sibi. Eccl's. 2. Coaceruaui mihi argentum & aurum & substãtias regum. i. Thesauros regum.

סֶגֶן Segan. princeps. seu magistratus. Et solum inuenitur in numero plurali. scilicet סְגָנִים Seganim. Nec. 2. Magistratus autem nesciebant quo abissent. Et in eo. 5. Et increpaui optimates & magistratus. & in eodem. Iudei quoq; & magistratus. Esa. 42. Et adducet magistratus quasi lutum. Ezech. 27. principes & magistratus iuuenes cupidinis. & in lingua chaldaica dicitur סִגְנַיָּא Signaia. Dañ. 3. Magistratus & iudices duces & tyrannos.

סָגַר Sagar. claudere. concludere. includere. tradere. Geñ. 5. Et inclusit eum dominus de foris. Et in eo. 19. Clauseruntq; ostiũ. Exo. 14. Conclusit eos desertũ. Leuit. 13. Recludet eum sacerdos septem diebus. Et in eodem. 14. Egredietur ostiũ domus & statĩ claudet illã. Nu. 12. Separetur septẽ diebus extra castra. p quo he. le. recludatur septẽ dieb9 extra castra. Nã extra castra erat quoddã tẽtoriũ vbi leprosi recludebãtur. & in eo. Exclusa est itaq; maria extra castra. Ios. 2. Cumq; porta clauderetur in tenebris. Et in eo. 6. hierico aũt clausa erat atq; munita. 1. Reg. 1. Dominus autẽ cõcluserat vuluã eius. Et in eo. 23. Conclususq; est introgressus vrbẽ. 3. Reg. 11. & coequauit voraginẽ ciuitatis dauid patris sui. pro quo he. le. Et clausit rupturam seu diuisionem vel diruptionem ciuitatis dauid patris sui. Ps. 34. Et conclude

eos qui persequūtur me. Esa.22. Et claudet & non erit qui aperiat. Et in eodem .24. Clausa est omnis dom? nullo introeunte. Et in eodem.26. Et claude ostia tua super te. Significat etiam tradere. idest concludere in manu vel in potestate alterius. Deut. 23. Non trades seruum domino suo qui ad te confugerit. 1. Regum.23. Vt tradamus eum in manu regis. Et in eodem. Si tradent me viri ceile in manus eius. Et in eodem. Et dixit dominus tradent. Et in eo.24. Quod tradiderit te dominus in manu mea. Et in eodem. 26. Conclusit deus inimicum tuum in manu tua. & inde מַסְגֵּר Masger. idest clausura: vel carcer. Esa.24. Et claudentur ibi in carcere. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Et in eodem. 42. Vt educeres de conclusione vinctum. idest de clausura siue de carcere. Et in plurali מַסְגְּרוֹת Misgeroth. 2. Regum.22. & contrahentur in angustiis suis idest in clausuris. ps.17. Et claudicauerunt a semitis suis. p quo btūs hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatē transtulit. Et contrahentur in angustiis suis. & inde סְגַר Sugar. idest carcer seu cauea: vbi vincti clauduntur. Ezech.19. Et miserunt eum in caueam. Et aliqui hebrei dicunt q significat lignū perforatum quo pedes seu colla vinctorū constringūtur. & inde מִסְגֶּרֶת Misgereth. idest illud quod constringit aliquam rem & eam continet in circuitu. Exo.25. Et ipsi labio coronam interrasilem altam quattuor digitis & super illam alterā coronam aureolam. pro quo hebrei legūt. Et facies ei clausuram ad mensuram pugni. idest alta quattuor digitis in circuitu. & facies circulum seu labium ipsi clausure in circuitu. & in plurali מִסְגְּרוֹת Misgeroth. p quo beatus hieronymus transtulit Interasile seu coronulas vel sculpturas. 3. Regum.7. Et ipsum opus basium interrasile erat. Et in eodem. Et sculpture inter iuncturas. Et in eodē. Variasq; sculpturas ex semetipso. & in eodem. et inter coronulas et plectas. & in eodem. & media intercolūnia quadrata non rotunda. Vbi pro eo quod in littera nostra est media intercolūnia in hebreo est מִסְגְּרוֹת Misgeroth. Ponitur etiam pro angulis. Vt in eodem. & in angulis cherubim. & inde סְגֹר Segor. idest illud quod est clausum vel est interi?. Osee.13. & dirumpam interiora cordis eorum. Ponitur ēt סְגֹר Segor siue סָגוּר Sagur pro auro purissimo. eo quod clauditur & custoditur sub firma custodia. 3. Reg. 6. & operuit illud atq; vestiuit auro purissimo. Pro quo hebrei legūt. Auro sagur. Et in eo.7. Et mortariola & thuribula de auro purissimo. Iob.28. Non dabitur aurum obrizum pro ea. Vbi ponitur pro auro obrizo. & inde מַסְגֵּר masger .i. inclusor. 4. Regum.24. Et omnem artificem & inclusorem. Et in eodem. Et artifices & inclusores mille. Hiere. 29. Et principes iuda & ierusalem & faber & inclusor. Et dicunt aliqui hebrei q significat thesaurarium qui includit & seruat aurum & res preciosas. & inde סַגְרִיר Sagrir. idest impetuosus imber: seu frigus excessiuum. eo quod recludit homines in domibus. Prouer.27. Tecta perstillantia in die frigoris.

סַד Sad. lignum perforatum quo pedes vinctorum continentur. pro quo translatio nostra neruū transtulit. Iob. 13. Posuisti in neruo pedem meum.

סָדִין Sadin. sindon. linteum. Prouer. 31. Sindonem fecit & vendidit. Et in plurali סְדִינִים Sedinim. vt Iudi.14. Triginta sindones & totidem tunicas. Esa.3. Et sindones & vittas & teristra.

סֵדֶר Séder. ordo. regula. Et solū inuenitur in numero plurali. Iob.10. Et nullus ordo. pro quo hebrei legunt. & non sūt ordines. & inde מִסְדְּרוֹנָה Misderóna. pro quo beatus hieronymus transtulit posticum. Iudi.3. Per posticum egressus est. Et aliquando scribitur cum sin loco samech. De quo vide infra in littera sin.

סַהַר Sáhar. Rotundum. pro quo beatus hieronymus transtulit tornatilem. Canti.7. Vmbilicus tuus crater tornatilis. Item סֹהַר Sóar .i. carcer. seu lacus rotundus quo vincti claudūtur. Gen̄.40. Misit eos in carcerem. pro quo hebrei legunt. Misit eos in domum carceris.

סוּג Sug. Auertere. auerti. conuerti: scilicet retrorsum. recedere. s. retro. 2. Regū.1. Sagitta ionathe nunq; rediit retrorsum. ps.43. Non recessit retro cor nostrum. ps.52. omnes declinauerunt. ps.128. Et conuertantur retrorsum omnes qui oderunt sion. Esa.59. Et conuersum est retrorsum cor nostrum. Soph.1. Et qui auertuntur de post tergū domini. Vide etiam de hoc supra in dictione נָסַג Nasag. & inde. סוּג Sug. idest recedens. vel declinans. Prouer.14. Viis suis replebitur stultus. pro quo hebrei legunt. De viis suis replebitur recedens vel declinans corde. idest recedens vel declinans a via recta siue a recto iudicio rationis. & īde סוּגָה Suga. idest vallata vel circundata. Canti.7. Vallatus liliis.

סוֹד Sod. secretum. arcanum. consilium: seu conciliū. Iob. 29. Quādo secreto erat deus in tabernaculo meo. & secundum litteram hebraicam potest etiam legi sic. Quando secretum dei in tabernaculo meo. scilicet erat. ps.24. firmamentum est dominus timentibus eum. pro quo beat? hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Secretum domini timentibus eum. Prouer.25. Et secretū extraneo ne reueles. Amos.3. Nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas. Ponitur etiam pro consilio vel concilio. scilicet secreto. Iob.15. Nunquid consiliū dei audisti. Ps.82. Super populum tuum malignauerunt consilium. ps.88. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum. Ps.110. In consilio iustorum & congregatione. Hiere.6. & super concilium iuuenum simul. & in eodem.15. Non sedi in concilio ludentium. Ezech.13. In concilio populi mei non erunt. & inde verbum הוּסַד Husad. idest consiliatus est seu consilio decreuit. 2. Paralip.3. Et hec sunt fundamenta que iecit salomon vt edificaret domū dei. pro quo hebrei legunt. Et hec sunt que consiliatus est salomon siue que cōsilio decreuit vt edificaret domum dei. Potest etiam deriuari a dictione יָסַד Iasad: que significat fundare: seu fundamenta iacere: sicut est in littera nostra. & inde deriuatur. סַד Sad. quod significat lignum perforatum quo pedes vinctorum continentur. Pro quo beatus hieronymus transtulit neruum. Iob.13. Posuisti in neruo pedem meum.

סוּה Saue. velamen. & scribitur cum mem in principio & dicitur מַסְוֶה masue. Exo.34. Posuit velamen sup faciem suam.

סוּךְ Such. Vngere. purgare. scilicet ventrem. Deut. 28. & non vngeris oleo. Ruth.3. Lauare igitur & vngere. 2. Regum.12. Et lot? vnctusq; est. Ezech.16. & vnxi te oleo. Dan̄.10. Sed neq; vnguento vnctus sum. & inde אָסוּךְ asuch idest laguncula olei seu lecythus. 4. Reg.4. Non habeo ancilla tua quicquā in domo mea nisi parum olei quo vngar Pro quo hebrei legunt. Non habeo ancilla tua in domo nisi laguunculam seu lecythum olei. Potest etiam esse verbum prime persone futuri temporis. sicut est in littera nostra. significat etiam predicta dictio purgare ventrem. Iudi.3. forsiāt purgat aluum in estiuo cenaculo. 1. Reg.24. Ingress? est saul vt purgaret ventrem.

סוּס Sus. equus. hirūdo. Gen̄.49. Mordens vngulas equi. Exo.14. Et omnis equitatus pharaonis. Et in eodem. 15. Ingressus est enim currus pharaonis cum curribus & equitibus eius. pro quo hebrei legunt. Ingressus est equus

pharaonis. Ps.31. Nolite fieri sicut equus & mulus. Ps. 32. fallax equus ad salutem. Reperitur etiam in genere feminino סוּסָה Susa. Canti.1. Equitatui meo in curribus pharaonis. Et in plurali. סוּסִים Susim. Deut.17. Non multiplicabit sibi equos. Ps.19. Hi in curribus & hi in equis. Abach. 3. Qui ascendis super equos tuos. Et in eodem. Viam fecisti in mari equis tuis. significat etiam quoddā genus auis. Pro quo beatus hieronymus transtulit pullum. s. hirundinis: siue hirundinē. Esa.38. Sicut pullus hirundinis sic clamabo. Et aliquando mutat vau in iod. Hiere. 8. Turtur & hirundo & ciconia. & aliqui hebrei interpretantur grus.

סוּף Soph. finire. consumere. consumi. deficere. deesse. cōplere. Ester. 9. Dies phurim idest fortium obseruētur a iudeis & ab eorum progenie que his cerimoniis obligata est. Pro quo hebrei legunt. Et dies phurim idest fortium isti non transeant a iudeis & memoria eorum non desinat siue non finiatur a semine eorum. Ps.72. Subito defecerūt Esa.66. Simul consumentur dicit dominus. Dan̄.2. Comminuet & consumet vniuersa regna. Hiere. 8. Congregās congregabo eos dicit dominus. pro quo hebrei legunt. cōsumens consumam eos dicit dominus. potest etiam deriuari a dictione אָסַף asaph: que significat congregare: sicut est in littera nostra. & similiter Soph.1. vbi dicitur. congregabo omnia a facie terre dicit dominus. congregans hominē & pecus: congregans volatilia celi & pisces maris. pro quo hebrei legunt. Consumam seu finiam omnia dicit domin? consumens hominem & pecus. De quo vide supra in dictione אָסַף Asaph. & infra in dictione סָפָה sapha. Ponitur etiā pro complere. Dan̄.4. sermo completus ē super Nabuchodonosor. Et inde סוֹף Soph. idest finis. terminus. summitas Eccl's.7. In illa enim finis cunctorum admonetur. Et ī eodem.12. finem loquendi pariter omnes audiamus. Pōitur etiam pro sūmitate. 2. Paralipo.20. Et inuenietis illos in sūmitate torrentis. Item סוּף Suph. idest iuncus seu papirus aut carectus. Exo.2. Et exposuit eum in carecto. Et in eodē Que cum vidisset fiscellam in papirione. Esa.19. Calamus & iuncus marcescent. Significat etiam pelagus. Ione.2. Pelagus operuit caput meum. & īde dicitur. יַם סוּף Iamsuph idest mare pelagosum: quia est quasi pelagus ingrediens a mari oceano & non habens exitum aliunde: vel quia in ripa eius oriuntur iunci siue papiri. Translatio nostra traduxit mare rubrum. eo quod habet arenas rubeas. Exo.15 Tulit autem moyses israel de mari rubro. Ps.105. Et irritauerunt ascendentes mare rubrum. Et in eodem. Et increpauit mare rubrum. Et inde סוּפָה Supha. idest tempestas. turbo. Iob.21. Et sicut fauilla quam turbo dispergit. Esa.5. Et rote eius quasi impetus tempestatis. Et in eodem.17. Et sicut turbo coram tempestate. Osee.8. Ventum seminauerūt & turbinem metent. Naum.1. Dominus in tēpestate & turbine vie eius. Et in plurali סוּפוֹת suphoth. Esa.21. Sicut turbines ab Africo veniunt.

סוּר Sur. Recedere. declinare. diuertere. ammouere. separare. auferre. Gen̄.19. Declinate in domum pueri vestri Et in eodem. Vt diuerterent ad eum. Exo.3. Vadam & videbo visionem hanc. pro quo hebrei legunt. Recedam siue declinabo & videbo visionem hanc. idest recedam de loco in quo sto: & vadam ad videndam visionem hanc. Et in eodem. Cernens autem dominus q pergeret ad videndum. Et in eodem.32. Recesserunt cito de via. Nu.12. nubes quoq; recessit que erat sup tabernaculo. & ī eo.14. Recessit ab eis omne presidium. Et in eodem.16. Recedite a tabernaculis impiorum. Ruth.4. Declina paulisper & sede hic. ps.13 Omnes declinauerunt. Ps.36. Declina a malo & fac bonū. Ps.118. Declinate a me maligni. Hiere.17. Recedentes a te in terra scribentur. Osee.4. Separatum est conuiuium eorum. Et in eodem.7. Et recesserunt a me. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Preuaricati sunt in me. qnā in hebreo non habetur a me sed in me. Amos.6. Et auferetur factio lasciuientium. idest recedet. & aliquando scribitur cum sin loco samach. Osee.9. Sed & ve eis cum recessero ab eis. Sed in predicto loco in hebreo magis proprie legitur incarnatio mea ex eis. De quo dictum est supra in dictione בָּשָׂר Basar. significat etiam auferre vel ammouere. Gen̄. 38. Que depositis viduitatis vestibus. pro quo hebrei legunt. Et abstulit vestes viduitatis sue. Et in eo. 49. Non auferetur sceptrum de iuda. Deut.7. Auferet dominus a te omnem langorem. Vbi ponitur verbum tertie coniugationis. idest recedere faciet. 2. Reg. 5. Nisi abstuleris cecos & claudos. 3. Regum.15. Insuper & maacham matrem suam amouit ne esset princeps. Iob.27. Viuit deus qui abstulit iudicium meum. Esa.17. Ecce damascus desinet esse ciuitas. idest auferetur ne sit ciuitas. Ezech.21. Aufer cydarim: tolle coronam. Dan̄.12. Cum ablatum fuerit iuge sacrificium. & inde סוּרָה Sura. pro quo beatus hieronymus trāstulit captiuam. idest recedens vel ablata de terra sua. Esa. 59. Transmigrata & captiua. & inde סַר Sar. idest tristis vel indignans: eo quod recedit a consortio hominum. 3. Regū 21. Venit ergo Achab in domum suam indignans. & ī genere feminino סָרָה Sara. vt in eodem. Vnde anima tua cōtristata est. & aliquando scribitur supradictum verbum cū duplici res & dicitur סָרַר Sarar. idest subuertere. peruertere. declinare. scilicet a via recta. Thren̄. 3. Semitas meas subuertit. Osee. 4. Sicut vacca lasciuiens declinauit israel. Vbi ponitur verbum & nomen seu participium ab eo deriuatum. ac si diceret. Sicut vacca declinans declinauit israel. Et inde סוֹרֵר Sorer. idest peruersus. siue declinans a via recta: aut proteruus vel contumax. Deut.21. filium contumacem & proteruum. vbi ponitur pro contumace. Et in eodē filius noster proteruus & contumax est. vbi ponitur pro proteruo. Ponitur etiam pro incredulo. idest apostata. Esa.65. Ad populum incredulum. Osee. 9. Omnes principes eius recedentes. idest declinantes a via recta. Zach.7. & auerterunt scapulam recedentes. & inde סָרָה Sara. idest discessio. preuaricatio. Deut.13. quia locutus est vt vos auerteret a domino deo vestro. pro quo hebrei leguūt. Quia locutus est recessionem vel preuaricationem contra dominum deum vestrum. Et inde סוּרִי Sure. pro quo beatus hieronymus transtulit prauum. Hiere.2. Quomodo ergo conuersa es mihi in prauum vinea aliena. Hebrei tamen dicunt q significat palmites seu ramos. & legunt sic. Quomodo ergo conuersa est mihi in palmites vinee aliene siue extranee. Item סוּר Sur. nomen est cuiusdam porte in templo salomonis existentis. 4. Regum.11. Tertia pars sit in porta seir Debet legi ī porta sur.

סוּת Suth. Pallium seu coopertorium. Gen̄.49. & in sanguine vue pallium suum. Et solum inuenitur in predicto loco.

סָחַב Sachab. Trahere. detrahere. deiicere. seu abiicere. putrescere. lacerare. 2. Regum.17. Et trahemus eam ī torrentem. Hiere.22. Putrefactus & proiectus extra portas ierusalem. Et in eodem.49. Si non deiecerint eos paruuli gregis. Ponitur etiam pro lacerare. Hiere.15. Et canes ad lacerandum. & inde סְחָבוֹת Sechaboth. idest panni lacerati & abiecti pre nimia vetustate. Hiere.38. Tulit inde veteres pānos. Et in eo. Pone veteres pannos & hec scissa & putrida sub cubito manuum tuarum.

סָחָה **Sacha.** Radere. abradere. Ezech. 26. Et radam puluerem eius de ea. Et inde סְחִי Sechi. idest abrasio. Pro quo beatus hieronymus transtulit erradicationem. Threñ. 3. Eradicationem & abiectionem posuisti nos.

סָחַף **Sachaph.** Abradere. inundare. computrescere. Prouer. 28. Similis est imbri vehementi in quo paratur fames. Pro quo hebrei legunt. Imber abradens siue inundans & absq; pane. sed beatus hieronymus transtulit sensũ Ponitur etiam pro computrescere. Hiere. 46. Quare computruit fortis tuus.

סָחַר **Sachar.** Circuire. circumuoluere. negociari. vt Hiere. 14. Propheta nãq; & sacerdos abierunt in terram. Pro quo hebrei legũt. Propheta namq; & sacerdos circuierunt in terram. idest huc atq; illuc abierunt non inuenientes requiem. Et aliquando duplicatur littera cheth & littera res & dicitur סְחַרְחַר Secharchar. ps. 37. Cor meum conturbatum est. Pro quo hebrei legunt. Cor meum circũuoluitur. idest fluctuat: & sic transtulit beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. & inde dicitur סֹחֵר Socher. idest mercator seu negociator: eo quod circuit regiones & vadit huc atq; illuc. Geñ. 23. quadringentos siclos argẽti probate monete: pro quo hebrei legunt. Quadringentos siclos argenti transeuntis mercatori vel negociatori. & est sensus sicut in littera nostra. Et in eo. 37. Et pretereuntibus madianitis negociatoribus. Esa. 23. Cuius negociatores principes Ezech. 27. Carthaginẽses negociatores tui. p quo hebrei legũt. Tharsis negociatrix tua. vbi põitur tharsis p carthagine. Et in eodem. Venerunt ad te negociatores tui. Et in eodem. Negociatores populorum sybilauerunt super te. & inde סַחַר Sechar. siue סְחוֹרָה Sechora. idest negociatio siue mercimonium. Prouer. 3. Melior est acquisitio eius negociatione argenti. Pro quo hebrei legunt. Melior est negociatio eius negociatione argenti. Et in eodem. 31. Quia bona est negociatio eius. Esa. 23. Et facta est negociatio gentium. Et in eodem. & erit negociatio eius & merces eius sanctificate domino. Et in eodem. 45. Labor egypti & negociatio ethiopie. Ezech. 27. Et negociatio manus tue. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִסְחַר Mischar. 3. Regum. 10. & negociatores vniuersiq; scruta vendẽtes. Pro quo hebrei legunt. Et negociatio negociatorũ seu scruta vendentium. Sunt autem scruta res parui valoris. & inde verbum סָחַר Sachar. idest negociari. Geñ. 34. Terra in potestate vestra est: exercete negociamini & possidete eam. Et in eodem. Negocientur in terra & exerceant eam. Et inde סֹחֵרָה Sochera. idest clypeus rotundus secundũ hebreos. Ps. 90. scuto circũdabit te veritas ei9. p quo he. le. scutũ & clypeus veritas ei9. & btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Scutũ & protectio veritas eius. & inde סֹחֶרֶת socháreth i. lapis pciosus. p quo btũs hiero. trãstulit. lapidẽ pariũ. Ester. 1. Sup pauimẽtũ smaragdino & pario stratum lapide.

סָחִישׁ **Sachis.** Renascentia que ex radicibus seminis oriuntur: seu que sponte nascuntur. 4. Reg. 19. In secũdo autem anno que sponte nascuntur.

סִיג **Sig.** Scoria. rubigo. Ezech. 22. Versa est mihi domus israel in scoriã. & declinatur pluraliter סִיגִים Sigim. Prouer. 25. Aufer rubiginem de argento. Et in eo. 26. quomodo si argẽto sordido ornare velis vas fictile. i. argẽto rubiginoso vel cũ scoria. Esa. 1. Argentũ tuũ versum est ĩ scoriã. Et in eodem. & excoquam ad purum scoriam tuam.

סִיר **Sir.** Lebes. olla. spina. Exo. 16. Quando sedebamus super ollas carnium. Quod in hebreo legitur singulariter, scilicet super ollam carnium. 4. Regum. 4. Mors in olla. Eccl's. 7. Sicut sonitus spinarum ardentium sub olla. Hiere. 1. Ollam succensam ego video. Ezech. 24. Pone ollam. Et in plurali סִירוֹת Siroth. Exo. 27. faciesq; in vsus ei9 lebetes. 2. Paralipo. 35. Pacificas vero hostias coxerunt in lebetibus. Amos. 4. Et reliquias vestras in ollis feruentibus. Hebrei tamen in predicto loco legunt. Et reliquias vestras in sagenis piscium vel piscatorum. De quo vide supra in dictione דּוֹג Dog. & in dictione דָּגָה Daga. Item סִיר Sir idest spina. tribulus. & solum inuenitur in numero plurali scilicet סִירִים Sirim. Eccl's. 7. Sicut sonit9 spinarum. Osee. 2. Sepiam viam tuam spinis. Naum. 1. Sicut spine se inuicem complectuntur. Reperitur etiam סִירוֹת Siroth. secundum terminationem pluralem femininorum. Ps. 57. Priusq; intelligerent spine vestre rhamnum. Hebrei tamẽ primam significationem sequentes legunt sic. Priusq; intelligerent idest sentirent olle vestre rhamnum.

סִית **Sith.** suadere. persuadere. incitare. decipere. seducere. auertere. Deut. 13. Si tibi voluerit persuadere frater tuus. Ios. 15. Que suasa est a viro suo. 1. Regum. 26. Si dominus incitauit te aduersum me. 2. Regum. 24. Commouitq; dauid in eis. idest persuasit. 3. Regum. 21. Concitauit enim eum iezabel vxor sua. 4. Regum. 18. Nolite audire ezechiam qui decipit vos. 2. Paralipo. 32. Num ezechias decepit vos. Et in eodem. Nec vana persuasione deludat. Iob. 1. Tu autem commouisti me aduersus eum. idest persuasisti vel incitasti me. Et in eodem. 36. Igitur saluabit te de ore angusto. Pro quo hebrei legunt. Et etiam suasit te de ore angusto vel de ore tribulantis vel hostis. idest suasit te ne incideres in os eius. vel sic. Auertit te de ore angusto. & est idem sensus cum littera nostra. Et in eodem. Non te ergo superet ira. idest ne incitet te. Hiere. 38. Seduxerunt te & preualuerunt aduersum te. Ponitur etiam pro auertere. 2. Paralipo. 18. Atq; auertit eos ab illo. idest suasit vel incitauit eos vt diuerterent ab eo.

סָכַךְ **Sachach.** Cooperire. velare. tegere. protegere. vt Exo. 25. Tegant expandentes alas. Iob. 10. Ossibus & neruis compegisti me. Pro quo hebrei legunt. texisti me seu protexisti me. Ezech. 28. Tu cherub extentus & protegens. Et in eodem. Et perdidi te o cherub protegens. & cõmuniter scribitur cum simplici caph. Exo. 40. Dimittesq; ante illam velum. Pro quo hebrei legunt. Velabis seu proteges arcam cum velo. 3. Regum. 8. Et protegebant cherubim arcam & vectes eius. Iob. 3. Et circundedit eum deus tenebris. Pro quo hebrei legunt. Et texit seu protexit deus pro eo. Et in eodem. 38. Quis conclusit ostiis mare. i. qs velauit. & ĩ eo. 40. ptegũt vmbre vmbrã ei9. ps. 90. scapulis suis obũbrabit tibi. i. pteget te. Threñ. 3. opuisti ĩ furore. & ĩ eo. opposuisti nubẽ tibi. & aliqñ scribitur cũ sin loco samach. Exo. 33. & ptegã te dextera mea. & ĩde סוּךְ such i. vmbraculũ. seu tabernaculũ vel tẽtoriũ. ps. 26. Qm̃ abscõdit me in tabernaculo suo. Et aliqñ scribitur cũ sin loco samach. Threñ. 2. & dissipauit q̃si hortũ tẽtoriũ suũ. dr̃ ẽt סַךְ Sach. ps. 41. Qm̃ trãsibo vsq; ad locũ tabernaculi admirabilis. scribitur ẽt cũ he in fine & dr̃ סֻכָּה suca. Esa. 4. Et tabernaculũ erit in vmbraculũ diei. & ĩn plu. סֻכּוֹת Sucoth. Leuit. 23. Erũt ferie tabernaculorũ septẽ diebus dñi. Et ĩ eo. & habitabitis in vmbraculis septẽ diebus. & ĩ eo. manebit ĩ tabernaclis. & ĩde מָסָךְ masach. i. tẽtoriũ: seu velũ aut ptectio Exo. 26. facies & tẽtoriũ ĩ itroitu tabernacli. Nũ. 4. & deponẽt velũ qd̃ pẽdet añ fores. ps. 104. spãdit nubẽ ĩ ptectiõe & inde סוֹכֵךְ sochech. i. tentoriũ seu vmbraculũ ex corio & tabulis fabrefactũ quo expugnatores vrbiũ vtũtur propter lapides & tela que de muro mittuntur. Naum. 2. Velociter ascendet muros eius: & preparabitur vmbraculum. Et inde מוּסַךְ Musach. 4. Reg. 16. Musach quoq; sabbati. & dicunt hebrei q erat tentoriũ quoddam in atrio tẽpli subter quod erant custodes templi in sabbatis.

סָכַל **Sachal.** stulte agere. seu stulte operari. ĩsanire. infatuare. fatuum seu stultum esse. Geñ. 31. Stulte operatus es. 1. Regum. 13. Stulte egisti: nec custodisti mandata domini. & in eo. 26. Apparet eñi quod stulte egerim. 2. Reg. 15. Infatua queso domine consilium achitophel. Esa. 44. Et scientiam eorum stultam faciens. & inde סֶכֶל Séchel. idest stulticia. fatuitas. vt Eccl's. 10. Positum stultum in dignitate sublimi. pro quo hebrei legunt. Positam stulticiã. Et si scribatur cum littera sin loco samach potest legi sic. Positũ intellectũ in dignitate sublimi. & sic legunt aliqui hebrei. nã aliquando ponitur sin loco samach & econuerso. vt dictum est in precedentibus: & vt infra dicetur. & inde סִכְלוּת Sichluth. idest stulticia. insipientia. error. vt Eccl's. 2. Trãsiui ad contemplandam scientiã erroresq; & stulticiam. Et in eo. Et vidi q tantũ precederet sapientia stulticiã quãtũ differt lux a tenebris. & in eo. 7. Errorem imprudentiũ. Et in eo. 10. preciosior est sapientia paruaq; gloria ad tẽpus stulticia Et aliquando scribitur cum sin loco samach. vt supra in eo. 1. Vt scirem prudentiam atq; doctrinam erroresq; atq; stulticiam. & inde סָכָל Sachal. idest stultus. fatuus. insipiens. Eccl's. 10. Sed & in via stultus ambulans cum ipse insipiens sit omnes stultos estimat. Hiere. 5. Audi popule stulte.

סָכַן **Sachan.** comparare. assimilare. assimilari. equalẽ seu cõparem esse. acquiescere. intelligere. preuidere. consuescere. Iob. 15. Arguis verbis eum qui non est equalis tibi. Et in eodem. 22. Nunquid deo potest comparari homo. Et in eodem. 34. Non placebit vir deo etiam si cucurrerit cum eo. idest non cõparabitur vir deo. Et aliqui hebrei dicunt q significat prodesse seu conferre. Vnde ĩ predicto loco ipsi legunt. Quid prodest vel quid confert homo cum cucurrerit cum deo. siue cum complacuerit cum deo. Et in eodem. 35. Non tibi placet quod rectum est: vel quid tibi proderit si ego peccauero. pro quo hebrei legunt. Quid tibi confert & quid tibi proderit si ego peccauero Significat etiam acquiescere. Iob. 22. Acquiesce igitur ei & habeto pacẽ. Item significat intelligere seu preuidere. Iob. 22. etiam cũ perfecte fuerit scientie. pro quo hebrei legunt. etiam si intelligat in eis: siue super eos intelligens. sed beatus Hieronymus transtulit sensum. Ps. 138. Et omnes vias meas preuidisti. Significat etiam consuescere. Nu. 22. Dic quid similiter vnquam fecerim tibi. pro quo hebrei legunt. Nunquid consuescens consueui vt facerem tibi talia. Significat etiam periclitari. pro quo beatus hieronymus transtulit vulnerare. Eccl's. 10. Qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. p quo hebrei legũt. periclitabitur ab eis. Vnde periculum ipĩ vocant סַכָּנָה Secana. & inde מִסְכֵּן Mischen. idest pauper. egenus. Eccl's. 4. Melior est puer pauper & sapiens. Et in eodẽ 9. Inuentusq; est in ea vir pauper & sapiens. Et in eodem. Sapientia pauperis contempta est. & inde מִסְכֵּנוּת Mischenuth. idest paupertas. penuria. Deut. 8. vbi absq; vlla penuria comedes panem tuum. Item סוֹכֵן Sochen. i. cellariũ seu apotheca. Tabernaculum: siue cubicularius: vel thesaurarius. Esa. 22. Ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo Et in genere feminino סֹכֶנֶת Socheneth. 3. Regum. 1. Et foueat eum dormiatq; in sinu suo. pro quo hebrei legunt. Et sit ei cubicularia: dormiatq; in sinu suo. & inde מִסְכְּנוֹת Mischenoth. idest apothece: seu tabernacula vel cellaria. Exo. 1. Edificauerunt vrbes tabernaculorum pharaoni. 2. paralipo. 32. Apothecas quoq; frumenti vini & olei. Ponitur etiam pro munitionibus. 2. Paralipo. 8. Et alias ciuitates munitissimas edificauit in emath. Et in eodem. Et omnes vrbes firmissimas que fuerunt salomonis. Et in eodem 16. Et vniuersas vrbes neptalim muratas. Et in eodem. 17. Et edificauit in iuda domos ad instar turrium vrbesq; muratas. Et inde מְסֻכָּן Mesucan. Pro quo beatus hieronymus transtulit fortem. Esa. 40. forte lignum & imputribile elegit artifex sapiens.

סִכְסֵךְ **Sichsach.** Miscere. concurrere facere. Esa. 19. Et concurrere faciam egyptios aduersus egyptios.

סָכַר **Sachar.** claudere. obturare. concludere. tradere. Geñ. 8. Et clausi sunt fõtes abyssi. ps. 62. Quia obstructum est os loquentium iniqua. Esa. 19. Et tradam egyptum in manu dominorum crudelium. pro quo hebrei legunt. Et concludam egyptum. Et inde שֶׂכֶר Secher. cum sin in principio loco samach. idest lacuna seu stagnum vbi aque clauduntur. Esa. 19. Omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces.

סָכַת **Sacath.** Attendere. auscultare. Deut. 27. Attẽde & audi israel. Item סִכּוּת sicuth. nomen idoli secundum hebreos. Amos. 5. Et portastis tabernaculum moloch deo vestro. Pro quo hebrei legunt. Et portastis sicuth regem vestrum seu regis vestri aut moloch vestri. q si pro סִכּוּת sicuth ponatur סֻכַּת suchath. tunc significat tentorium seu tabernaculum. sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictione סָכַךְ sachach.

סַל **Sal.** Canistrum. cartallus. Geñ. 40. Et in vno canistro quod erat excelsius. Et in plurali סַלִּים Salim. Vt in eodem. Et ego vidi somnium q tria canistra farine haberem super caput meum. Et in eodem. Tria canistra tres adhuc dies sunt. Reperitur etiam duplicatum. & dicitur סַלְסִל Salsil. vt Hiere. 6. Quasi vindemiator ad cartallum. vbi ponitur סַלְסִלּוֹת Salsiloth in numero plurali. idest cartalli seu canistra. Et aliqui hebrei dicunt quod a predicta dictione deriuatur סֶלָה Séla: per additionem he in fine: & significat semper. De quo vide in sequenti dictione. quia secundũ alios inde deriuatur.

סָלַל **Salal.** Iter vel viam facere. viam preparare. Iter prebere. exaggerare. idest viã inequalem & asperã sternere lapidibus & lignis & eleuare humiliora & deprimere altiora vt sit via plana. calcare. terere seu opprimere. Iob. 19. Et fecerunt sibi viam per me. Ps. 67. Iter facite ei qui ascẽdit super occasum. Esa. 57. viam facite prebete iter. vbi eadem dictio bis ponitur. Et in eodem. 26. Planum facite iter Pro quo hebrei legunt. Exaggerate exaggerate iter. i. planum facite iter. sicut est in littera nostra. Ponitur etiam pro terere vel calcare. Hiere. 18. vt ambulent per eas itinere nõ trito. Et in eodem. 50. Tollite de via lapides & redigite in aceruos. Pro quo hebrei legunt. Calcate vel triturate eam sicut aceruos. scilicet messis. potest etiam intelligi sicut est in littera nostra. ponitur etiam pro opprimere. Iob. 30. oppressi quasi fluctibus semitis suis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et iter fecerunt super me semitis interitus sui. Ponitur etiam pro retinere. Exo. 9. Adhuc retines populum meum. Pro quo hebrei legunt. Adhuc calcas populum meum. idest subiicis. Alii vero legunt sic. Adhuc eleuaris contra populum meum. Nã secũdũ hebreos ẽt sigñat eleuare. Prouer. 4. Arripe illam & exaltabit te. pro quo ipsi legunt. Eleua illam & exaltabit te. & in predicto loco duplicatur littera samach & littera lamed. & inde מְסִלָּה Mesila siue מַסְלוּל maslul. i. via trita seu strata. aut semita. Nu. 20. Per tritam gradiemur viam. 2. Regum. 20. Iacebat in media via. Et in eodem. Amouit eum de via in agrum Esa. 11. Et erit via residuo populi mei. Et in eodem. 35.

Et erit ibi semita. Et in plurali מסלות mesiloth. Iudi. 20. in illa quoque fuga palantes in diuersa tendentes occiderunt quinque millia viros. Pro quo hebrei legunt. Et occiderunt in viis quinque millia viros. ps. 83. Ascensiones in corde suo. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Semite in corde suo. Esa. 33. Dissipate sunt vie. Et in eodē. 49. Et semite mee exaltabuntur. Ponitur etiam pro gradibus. 2. Paralip. 9. Ex quibus fecit salomon gradus in domo domini. Et inde סוללה Solela. idest agger seu munitio ex quibus expugnantur ciuitates. 2. Reg. 20. Et circumdederunt munitionibus ciuitatem. idest aggeribus ad expugnandam ciuitatem. Esa. 37. Et non mittet in circuitu eius aggerem. Hiere. 6. Et fundite contra ierusalem aggerem. & in plurali סוללות Soleloth. Vt in eo. 32. Ecce munitiones extructe sunt aduersum ciuitatem. Et in eodem. 33. Que destructe sunt ad munitiones & ad gladium. & a predicta dictione deriuatur סלה Sela. pro quo btūs hiero. transtulit sp. Abach. 3. Deus ab austro veniet & sanctus de monte pharan semper. & licet in aliquibus bibliis nostris non habetur predictum aduerbium semper: tamen in bibliis nostris antiquis habetur sicut predictum est. Et in eodem. Iuramēta tribubus quę locutus es. vbi in hebreo additur predicta dictio סלה Sela. scilicet que locutus est semper. Et in eodem. Denudasti fundamentum eius vsque ad collum. vbi similiter in hebreo additur predicta dictio סלה sela. scilicet vsque ad collum semper. Et frequenter reperitur in psalmis. vt. Ps. 4. Et queritis mendacium. pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Querentes mendacium semper. & in eo. Et compungimini. pro quo beatus hiero. transtulit. Et tacete semper. Ps. 7. & gloriam meam in puluerem deducat. pro quo beatus hiero. transtulit. & gloriam meam in puluerem collocet semper. Ps. 9. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. pro quo beatus hiero. transtulit. In opere manuum suarum corruit impius: meditatio semper. Et similiter in aliis psalmis ponitur predicta dictio. pro quo lxx. interpretes Diapsalma posuerunt: vt ait beatus hieronymus in epistola ad marcellam. & nota quod predicta dictio non ponitur nisi in psalmis & in cātico Abachuc supra allegato. Potest etiam significare eleuationem vel exaltationē. vt vbicunque ponatur: ibi canens vel psallens debet eleuare vocem & mentem ad deum. Vide etiam de hoc beatū hieronymum in predicta epistola ad marcellam de diapsalmate. & in explanatione psalmi quarti. & Burgen. in additione tertia psalmi. 83.

סלא Sala. estimare. equiparare. cōferre. Threñ. 4. & amicti auro primo. pro quo he. le. Estimati siue equiparati auro. scribitur etiā cū he in fine loco aleph. Iob. 28. Nō cōfertur tinctis indie coloribus. idest non comparabitur.

סלד Salad. Affligere. Iob. 6. Vt affligēs me dolore nō parcat. Et solum inuenitur in predicto loco. & dicunt hebrei quod significat exurere.

סלה Sala. Deiicere. spernere. calcare. ps. 118. spreuisti omnes discedentes a iudiciis tuis. Threñ. 1. Abstulit oēs magnificos meos. pro quo hebrei legunt. Calcauit seu deiecit omnes magnificos meos. significat etiam conferre. Iob. 28. Non confertur tinctis indie coloribus. De quo vide supra in dictione סלא sala cum aleph in fine. Item סלה sela. idest semper. De quo vide supra in dictione סלל salal.

סלח Salach. parcere. propiciari. dimittere. scilicet peccatū. Leuit. 4. & dimittetur ei. Nu. 14. Dimitte obsecro peccatum populi huius. Et in eodem. Dimisi iuxta verbū tuū. Deut. 29. Et dominus non ignoscat ei. Ps. 24. Et propiciaberis peccato meo. Ps. 85. Quoniam tu domine suauis & mitis. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Tu enim es domine bonus & propiciabilis. i. bonus & parcens. & inde סליחה selicha. idest propiciatio. ps. 129. Quia apud te propiciatio est.

סלם Sulam. scala. Geñ. 28. Viditque in somnis scalam stantem. & solum inuenitur in predicto loco.

סלן silon. spina. tribulus. beatus hieronymus transtulit offendiculum. Ezech. 28. Et non erit vltra domui israel offendiculum amaritudinis. pro quo hebrei legunt. & nō erit vltra domui israel in tribulum amaritudinis. & in plu. סלונים salonim. Ezech. 2. Quoniam increduli & subuersores sunt tecum. pro quo hebrei legunt. Quoniam increduli & spine sunt tecum. idest pungentes sicut spine.

סלסל Salsal. Arripere. Prouer. 4. Arripe illam & exaltabit te. Hebrei tamen dicunt quod significat exaltare. seu eleuare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Exalta illam & exaltabit te. Item סלסל Salsil. i. canistrum. seu cartalus. De quo vide supra in dictione sal.

סלע Selaa. petra. rupes. Nu. 20. Loquimini ad petram coram eis. Et in eodem. 24. Si in petra posueris nidum tuum. Et in plurali סלעים selaim. ps. 103. petra refugium erinaciis. pro quo beatus hieronymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Petre refugium erinaciis. Significat etiā arcem vel fortalicium supra firmam petram positum. ps. 17. Dominus firmamentum meum. 4. Regum. 14. & apprehendit petram in prelio. idest arcem supra petram positam. ponitur etiam pro fortitudine. Esa. 31. Et fortitudo eius a terrore transibit. 2. Regū. 22. Dominus petra mea. idest fortitudo mea.

סלעם Salaam. Genus locuste. pro quo btūs hiero. trāstulit Attachum. Leuit. 11. Atthachus atque ophimachus.

סלף Salaph. mutare. peruertere. s. verba recta & iusta. supplantare. Deut. 16. Munera excecant oculos sapiētū & mutant verba iustorum. Prouer. 21. vt detrahat impios a malo. idest mutet seu reflectat. Ponitur etiam pro supplātare. Iob. 12. Et optimates supplantat. Prouer. 13. Impietas autem peccatorum supplātat. Et in eodem. 19. Stultitia hominis supplantat gressus eius: & inde סלף seleph. i. supplātatio. peruersio. mutatio. Prouer. 11. Et supplantatio impiorum vastabit illos. Et in eodem. 15. Qui autem immoderata est conteret spiritum. pro quo hebrei legunt. & peruersitas vel supplantatio in ea: contritio in spiritu. s. est.

סלק Salac. In lingua chaldaica significat ascendere. Dañ. 2. Tu rex cogitare cepisti in stratu tuo. Pro quo hebrei legunt. Tu rex cogitationes tue super stratū tuū ascēderūt. Esdre. 4. Iudei qui ascenderunt a te ad nos.

סלת Soleth. simila. Geñ. 18. Accelera tria sata simile. Leuit. 2. Simila erit eius oblatio. & in eodem. Pugillum plenum simile.

סם Sam. Aroma. seu aromaticum. & solum inuenitur in numero plurali. Exo. 30. Sume tibi aromata. Et in eodem. Galbanum boni odoris & thus. pro quo hebrei legūt Et galbanum aromatum. i. aromaticum & thus.

סמדר Semadar. vue immature. & proprie significat quando vinee sunt in flore vel quando flores fructum producunt. Canti. 2. & vinee florentes dederunt odorem suum & in eo. 7. Si flores fructum parturiunt. idest producunt.

סמך Samach. Inniti. adiungere. imponere. s. manum super aliquem. stabilire. confirmare. sustentare. Exo. 29. Imponentque Aaron & filii eius manus super caput illius. Leuit. 8. Super cuius caput cum imposuissent Aaron & filii eius manum. Nu. 8. Ponent filii israel manus suas super eos. Et in eodem. Leuite quoque ponent manus suas super

capita boum. Et in eo. 27. Et pone manū tuā sup eū. Et in eodem. Et impositis capiti eius manibus. Deut. 34. Quia moyses posuit super eū manus suas. Esa. 36. Cui si innixus fuerit homo intrabit manū eius. Amos. 5. Et innitatur manu sua super parietem. Significat etiā stabilire vel confortare aut confirmare seu fulcire. Geñ. 27. frumento & vino stabiliui eum. 2. Paralipo. 32. Confortatusque est populus huiuscemodi verbis. ps. 36. Confirmat autem iustos dominus. ps. 50. Et spiritu principali confirma me. ps. 70. A te confirmatus sum ex vtero. ps. 87. Super me confirmatus est furor tuus. ps. 110. Cōfirmata in seculū seculi. ps. 111. Confirmatū est cor eius. ps. 144. Alleuat dñs omnes qui corruūt. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Sustentat dñs omnes corruentes. Canti. 2. fulcite me floribus. Esa. 26. Vetus error abiit. Pro quo hebrei legunt. Cogitatio. s. bona stabilita vel confirmata est. & beatus hieronymus trāstulit sensū. De quo vide supra in dictiōe יצר Iasar. Esa. 59. Et iustitia eius ipsa confirmauit eū. Et in eodem. 63. Et indignatio mea auxiliata est mihi. Pro quo hebrei legunt. Confirmauit seu stabiliuit me. Ezech. 24. In qua confirmatus est rex babylonis aduersus ierusalem. Hebrei tamen in predicto loco legunt. In qua adiunctus est rex babylonis ad ierusalē. Et inde סמיכה Semicha. i. palliū eo quod adheret vel adiungitur homini. Iudi. 4. Et opertus ab ea pallio.

סמל Semel. simulachrū. imago. idolū. Deut. 4. Ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem. Pro quo hebrei legunt. Ne forte decepti faciatis vobis sculptile similitudinē alicuius simulachri vel idoli. Ezech. 8. Vbi erat statutum idolum zeli. Et in eodē. Et ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu.

סמן Saman. miliū. secundū translationem nostram: & scribitur cū nū in principio & dicitur נסמן Nisman. Esa. 28. Et hordeum & miliū & vicia in finibus eius. Hebrei tamen dicunt quod est verbum seu participiū. & quod significat signatum vel notatum. & in predicto loco ipsi legunt & hordeum signatum vel notatum. Vnde signum seu notam ipsi vocant סימן Siman.

סמר Samar. horripilare. inhorrescere. Iob. 4. Inhorruerunt pilli carnis mee. ps. 118. Confige timore tuo carnes meas. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Horripilauit a timore tuo caro mea. Hiere. 51. Adducite equū quasi bruchū aculeatum. Pro quo hebrei legūt. Quasi bruchū horripillatum. i. erectis crinibus. Item סמר Samar. i. clauus Et additur ei mē in principio & dr̄ מסמר Masmer & solū inuenitur in numero plurali. s. מסמרים Masmeri vel מסמרות Masmeroth. 1. Paralipo. 22. Ferrū quoque plurimū ad clauos ianuarū. 2. Paralipo. 3. Sed & clauos fecit aureos. Esa. 41. & confortauit eū clauis vt non moueretur. Hiere. 10. Clauis & malleis compegit. & aliquādo scribitur cū sin loco sāmach Vt Eccl̄s. 12. Et quasi claui in altum defixi.

סנה Sene. rubus. Exo. 3. Apparuit ei dñs in flāma ignis de medio rubi. Et in eodem. Quare nō cōburatur rubus. Deut. 33. Benedictio illius qui apparuit in rubo. Et inde dicitur mōs סיני Sinai. i. mōs rubi: sic dictus a rubo ibi existēte in quo dominus apparuit.

סנור Sanuar. cecitas. & declinatur tantū pluraliter. scilicet סנורים Sanuerim. Geñ. 19. Et eos qui foris erāt percusserunt cecitate. 4. Reg. 6. Percute obsecro gentem hanc cecitate.

סמפניא Symphonia. symphonia. instrumentum musicum. Dañ. 3. Psalterii & symphonie & vniuersi generis musicorum.

סנסן Sansin. surculus seu ramus. Beatus hieronymus transtulit fructus. Canti. 7. Dixi ascendam in palmam & apprehendam fructus eius.

סנפר Senapir. penula. s. piscium. vt Leuit. 11. Omne quod habet penulas & squāmas. Et in eodē. Quidquid autem penulas & squāmas non habet.

סעד Saad. confortare. firmare. stabilire. fulcire. roborare. prandere. adiuuare. Geñ. 18. Et confortetur cor vestrum. Iudi. 19. Et conforta stomachum tuum. & in eodem. Obsecro iquit vt pauxillum cibi capias & assumptis viribus. Pro quo he. le. Conforta obsecro nunc cor tuū. ps. 17. & dextera tua suscepit me. Pro quo btūs hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et dextera tua confortauit me. Ps. 103. Et panis cor hominis confirmet. i. cōfortet. ps. 118. Adiuua me & saluus ero. Pro quo hebrei legunt. Conforta seu fulci me & saluus ero. Prouer. 20. Et roboratur clementia thronus eius. Esa. 10. Vt cōfirmet illud & corroboret. Ponitur etiā pro prādere. quod est stomachū cōfortare. 3. Reg. 13. Veni mecū domū vt prandeas. Et in lingua chaldaica significat adiuuare. Esd. 5. Prophete domini adiuuantes eos. Et inde מסעד Masaad. i. fulcimentū seu fulcrū. 3. Reg. 10. Fecit rex de lignis thinis fulcra domus dñi.

סעה Soaa. cōmotio. tēpestas. ps. 54. A pusillanimitate spiritus & tempestate. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. A spiritu tēpestatis & turbinis. Vide etiam de hoc supra in dictione נסע Nasaa.

סעף Saiph. palmes. Ramus. cacumen. sūmitas. s. arboris. cauerna. cogitatio. Esa. 17. In cacuminibus eius fructus eius. i. in ramis eius. & in eodē. 27. Et cōsumet sūmitates eius. i. cacumina eius. Ezech. 31. Abietes non adequauerūt sūmitatē eius. i. cacumina eius. & in eodē. Et in ramis eius fecerūt nidos omnia volatilia celi. Ponitur etiā pro cacumine mōtiū seu petrarū. in quibus sunt fissure cauernose: seu spelūce Iudi. 15. Et descendens habitauit in spelunca petre etham. Vbi ponitur pro spelunca. Esa. 2. Et ingredientur in scissuras petrarū & in cauernas saxorū. ubi ponitur pro cauernis. Et in eodē. 57. Subter eminentes petras. i. subter cacumina petrarū. Significat etiā cogitationes. Iob. 20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi. ps. 118. Iniquos odio habui. Pro quo hebrei legunt. cogitationes. s. malignas odiui. Et btūs hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Tumultuosos odiui. & aliquā scribitur cū sin loco sāmach. vt Iob. 4. In horrore visiōis nocturne. Pro quo hebrei legūt. In cogitationibus a visionibus nocturnis. Ponitur etiā pro parte. 3. Reg. 18. Vsquequo claudicatis in duas partes. Et aliqui hebrei legunt in duas cogitationes. Alii vero dicunt quod in predicto loco accipitur pro pedibus qui sunt in homine quasi rami in arbore; quia homo est quasi arbor euersa. Item סעף Saaph. i. confringere. s. in partes minutas. Esa. 10. Cōfringet lagunculā in terrore.

סער Saar. cōturbare. tempestare. turbine moueri siue turbine rapi. irruere vt tēpestas. 4. Reg. 6. Conturbatū est cor regis syrie. Esa. 54. Paupercula tempestate conuulsa. idest tempestate cōmota. Osee. 13. Sicut puluis turbine raptus ex area. i. turbine cōmotus. Ione. 1. Mare ibat & intumescebat. Abach. 3. Venientibus vt turbo ad dispergendum me. Zach. 7. Et dispersi eos per omnes gentes. Pro quo hebrei legunt. Et cōmoui eos per omnes gentes. Et aliquando scribitur cum sin loco sāmach. Iob. 26. Et velut turbo rapiet eum de loco suo. ps. 49. In circuitu eius tempestas valida. ps. 57. Sicut in ira absorbet eos. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Quasi ira tempestas rapiet eos. Hiere. 2. Et porte eius desolamini

vehementer. Pro quo hebrei legunt. Et tempeſtemini.i. ſicut tempeſtas mouemini: deſolamini vehementer. Sed ſi pro שַׁעֲרוּ Saaru legatur שְׂעָרִו Searau.tūc ſignificat portas eius: ſicut eſt in littera noſtra. Dañ. 9. Et quaſi tempeſtas veniet contra illum rex aquilonis. Et inde סַעַר Saar. ſiue סְעָרָה Seara.i. turbo. tempeſtas.4.Reg.2. Et aſcendit helias per turbinē in celum.p̄s.82.Ita perſequeris illos in tempeſtate tua.Hiere.22. Ecce turbo dominice indignationis egreditur & tempeſtas irrumpens. Ione.1. Et facta eſt tempeſtas magna in mari. Et in eodem. Quoniā propter me tempeſtas hec. & aliquando ſcribitur cum ſin loco ſamach. vt Iob.18. Et primos inuadet horror. Pro quo hebrei legunt.Et primos inuadet tempeſtas.Naū.1.Domin⁹ in tempeſtate & turbine via eius.Et in plurali סְעָרוֹת Seaaroth. Ezech.13. Et ventum procelle diſſipantem. Quod in hebreo legitur pluraliter.ſ. ventus turbinum vl' procellarum.Zach.9. Et vadet in turbine auſtri. Pro quo hebrei legunt in turbinibus auſtri.

סַף Saph.peluis.hydria.limen.De quo vide in dictione ſequenti.

סַפַּף Saphaph.peluis.crater.ſcyph⁹.hydria.ſiue quodcūq; vas quo aqua vel vinum bibitur.limen. ſuperliminare. Et ſcribitur cum ſimplici pe & dicitur סַף Saph.Exo.12. Faſciculū myrrhe tingite ī ſanguine qui eſt in limine. Pro quo hebrei legunt. Tingite in ſanguine qui eſt in pelui ſeu in cratere. Poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra: vt infra dicetur.4.Reg.25.Et tres ianitores.Pro quo hebrei legunt.& tres cuſtodes vaſorum. Poteſt etiam legi ſic. & tres cuſtodes liminis.Quod eſt idem quod ianitores. & ſimiliter.Eſter.2. Duo eunuchi regis qui ianitores erāt. Pro quo hebrei legunt. Duo eunuchi regis de cuſtodibus ſcyphi ſeu calicis.ideſt de cuſtodibus vaſorum in quibus rex bibebat. & ſic faciliter poterant inficere poculum regis & interficere eum.Zach.12.Ecce ego ponam ieruſalem ſuperliminare crapule.Pro quo hebrei legūt.Calicem ſeu hydriam crapule.poteſt etiam legi ſicut eſt in littera noſtra.Et in plurali סִפִּים Sipim.Hiere.52.Et hydrias & thymiamateria & vrceos. Reperitur etiam סִפּוֹת Sipoth.ſecundum terminationē femininorū.3.Reg.7.Et hydrias & fuſcinulas & phialas. Ponitur etiam סַפּוֹת Sapoth pro tapetibus. 2. Reg.17. Obtulerūt ei ſtratoria & tapetia & vaſa fictilia.Sed etiā in p̄dicto loco ꝑ tapetibus hebrei legūt hydrias ſeu ſcyphos.Item סַף Saph.ideſt limē.ſiue ſuperliminare.3.Reg. 14.Cumq; illa ingrederetur limen domus.Ezech.40.Et menſus eſt limen porte calamo vno.Et in eodem.Et limen porte iuxta veſtibulum porte.Et in eodem.43. Qui fabricati ſunt limen ſuum iuxta limen meum.Et in plurali סִפִּים Sipim.Eſa.6. Et commota ſunt ſuperliminaria cardinum. Amos.9. Percute cardinem & cōmouebuntur ſuperliminaria. Et inde verbum סָפַף Saphath.i. in limine eſſe.ſiue in limine habitare. Pro quo trāſlatio noſtra abiectum eſſe traduxit.p̄s.83.Elegi abiectum eſſe in domo dei mei.

סַפָּא Sapha. pabulum iumentorum ſeu fenum. & ſcribitur cum mem in principio. & dicitur מִסְפּוֹא Miſpho Geñ.24. Palearum quoq; & feni plurimū eſt apud nos. Et in eodem.43.Deditq; pabulum aſinis. Iudi.19. Habentes paleas & fenum in aſinorum pabulum.

סָפַד Saphad.plangere.lamentari.3.Reg.14. Et plangent eum omnis iſrael.Eccſ.3.Tempus plangendi & tempus ſaltandi. Hiere.16. Neq; vadas ad plangendum. Et in eodem. Non plangētur & non ſepelientur. Et in eodem. 22.Non plangent eum ve fratrer. Ezech.24. Non plāges neq; plorabis. Zach.6. Cum ieiunaueritis & planxeritis. Et in eodem.12.Et plangent eum planctu quaſi ſuper vnigenitū.Et inde מִסְפֵּד Miſped.i.planctus.vt in p̄dicto loco.

סָפָה Sapha.conſumere.perdere.perire.addere.congregare.Geñ.18.Nūquid perdes iuſtum cū impio.i.conſumes.Et in eodem. Si fuerint quinquaginta iuſti in ciuitate peribunt ſimul.Deut.29. Vt abſumat ebria ſitientem.ideſt conſumat. Poteſt etiam legi ſic. vt addatur ebria ſitienti vel cum ſitiente.1.Reg.26. Aut in prelium deſcendens perierit. Et in eodem.27. Aliquando incidam vno die in manu ſaul.Pro quo hebrei legunt. Nunc peribo vno die in manu ſaul.ſiue per manum ſaul. p̄s.39. Qui querunt animā meam vt auferant eam.ideſt vt perdant vel conſumant eam.Eſa.7. Et barbam vniuerſam. Pro quo hebrei legūt. Et etiam barbam conſumet.Hiere.12.conſumptum eſt animal.vide etiam de hoc ſupra in dictione סוֹף Soph.ſignificat etiam addere. vel augere. aut congregare. Nume.32. Vt augeretis furorem domini contra iſrael. Deut.32. Congregabo ſuper eos mala. Prouer.13. Et aliis congregantur abſq; iudicio. Hebrei tamen in predicto loco ſecundum primam ſignificationem legunt ſic. Et eſt qui conſumitur vel periit abſq; iudicio. Eſa.13.Et omnis qui ſuperuenerit cadet gladio.i. omnis qui adiunctus fuerit. Et in eodem.29.Additus eſt annus ad annū. Vide etiam de hoc ſupra in dictione יָסַף Iaſaph.

סָפַח Sapach.iungere. adherere. recolligere.1.Reg.2. Dicatq; ei dimitte me ad vnam partem ſacerdotalem.i. iunge me ſiue recollige me. Et in eodem.26. Quia eiecerunt me hodie vt non habitem in hereditate domini.i. vt non adheream hereditati domini. Iob.30.Et eſſe ſub ſentibus delicias computabant.Pro quo hebrei legūt. Sub ſentibus iungebātur. Eſa.14. Et adherebunt domui Iacob. Abach.1. Mittens fel ſuum.i. iungens. Et inde סַפַּחַת Sapachath.i.puſtula ſeu plaga lepre cuti adherēs. Leuit.13.Homo in cui⁹ cute ortus fuerit diuerſus color ſeu puſtula. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מִסְפַּחַת Miſpachath.vt in eodem. Mundabit eam quia ſcabies eſt. & in eodem. Iterum lepra creuerit.Et inde verbum שִׂפַּח Sipach cum ſin in pricipio loco ſamach.ideſt puſtulis ſeu lepra aut ſcabie inficere. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit. Decaluare.Eſa.3.& decaluabit dominus verticem filiarū ſion. Et inde מִשְׂפָּח Miſpach. ideſt puſtula ſeu ſcabies.ſecundum hebreos.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit iniquitatē. Eſa.5.Spectauit vt faceret iudiciū & ecce iniquitas. Poteſt etiam legi ſecundum primam ſignificationem ſic. Et ecce liga ſiue ligatio.i.conuenticulum ſeu coniuratio. Et inde מִשְׂפָּחוֹת Miſpachoth.ideſt ceruicalia. Ezech.13. & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſe etatis.& in eodem. Et dirum pam ceruicalia veſtra.Item סָפִיחַ Sephiach.i.illud quod renaſcitur de terra vel illud quod ſponte terra gignit. Leuit. 25.Que ſponte gignit humus nō metes. Et in eodem. Nō ſeretis atq; metetis ſponte in agro naſcentia. Iob.14. Et a lluuione paulatim terra conſumitur. pro quo hebrei legunt.Et inundat renaſcentia pulueris terre.

סֵפֶל Sephel.Phiala. Concha.Iudi.5. In phiala principū obtulit butyrum.Et in eo.6.Concham rore impleuit

סָפַן Saphan. Recondere. tegere. Deut.33. Quod in parte ſua doctor eſſet repoſitus.ideſt reconditus vel tectus in ſepulchro.3.Regum.6.Texit quoq; domum laqueariis cedrinis. Et in eodem.7. Et tabulis cedrinis veſtiuit totam cameram.ideſt texit. & inde סָפוּן ſaphun.ideſt laquearium quod fit in tecto domus.3.Reg.6. Vſq; ad ſūmitatem parietum & vſq; ad laquearia. Hiere.22. Et facit laquearia cedrina. Aggei.1.vt habitetis in domibus laqueatis. Et aliquando ſcribitur cum ſin loco ſamach.Deut.33.Et abſconditos theſauros arenarū.i.tectos theſauros. Et inde סְפִינָה Sephina.ideſt nauis.Ione.1. Et ionas deſcendit ad interiora nauis.

סָפַק Saphac.plaudere.cōplodere. ſtringere.ſiue conſtringere.percutere.ſufficere. vel ſufficere facere. Nu.24. Iratuſq; balac contra balaam cōploſis manibus ait. Hiere. 31.Et poſtq; oſtēdiſti mihi percuſſi femur meum. Pro quo hebrei legunt.Plauſi ſiue comploſi ſuper femur.ſ.manu.& in eodē.48. Et allidet manu moab in vomitu ſuo. Threñ. 2. Plauſerunt ſuper te manibus.Ezech.21.Idcirco plaudet ſuper femur. Significat etiā percutere vel cōſtringere. Iob. 34. Quaſi impios ꝑcuſſerit eoſ in loco videntiū.& in eodē Inter nos interim conſtringatur. Et aliquando ſcribitur cū ſin loco ſamach. Vt in eodem.27.Stringet ſuper eū manus ſuas.i.plaudet manib⁹ ſuis.Significat etiā ſufficere.3. Reg. 20. Si ſuffecerit puluis ſamarie pugillis omnis populi qui ſequitur me.Eſa.2.Et pueris alienis adheſerūt. Pro quo hebrei legunt.Et pueris alienis ſufficere ſibi fecerunt.vel ſecūdum primā ſignificationem poteſt legi ſic. & pueris alienis applauſerunt.vide etiam de hoc infra in littera ſin in dictione שָׂפַק Saphac.Et inde סֶפֶק Sephec.i.concuſſio ſeu percuſſio. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit oppreſſionem. Iob.36. Nō te ergo ſupet ira vt aliquē opprimas. Pro quo hebrei legūt. Quia ira ne forte ſuperet te ſiue perſuadat tibi in oppreſſione.& eſt ſenſus ſicut in littera noſtra.

סָפַר Saphar.Numerare. ſupputare.cenſere.narrare.nūciare.ānunciare.referre.Geñ.15.Et numera ſtellas ſi potes.Leuit.15.Numerabit ſeptem dies purificatiōis ſue.& in eodem.23.Numerabitis ergo ab altero die ſabbati. & in eodē.25. Numerabis quoq; tibi ſeptē hebdomadas. Nu.23. Et noſſe numerum ſtirpis iſrael.Pro quo hebrei legunt.Et numerare ſtirpē iſrael.2.Reg.24. Poſtq; numeratus eſt populus.3.Reg.3. Qui enumerari & ſupputari non poteſt.2. Paralipo.2.Numerauit igitur ſalomon omnes viros proſelythos p̄s.21.Numerauerūt omnia oſſa mea.p̄s.47.Narrate in turribus eius. Pro quo beatus hieronymus in pſal.iuxta he.ve.tranſtulit. Numerate turres eius. Significat etiam narrare.ſiue referre vel nunciare. vt Geñ.40.Referte mihi quid uideritis. Exo.18. Narrauit moyſes cognato ſuo cuncta que fecerat dñs pharaoni.Iudi.7.Narrabat aliquis ſomniū proximo ſuo.Iob.28.Tunc vidit illam & enarrauit.Et in eodem.37.Quis narrabit ei que loquor.& in eodem.38 Quis enarrabit celorū rationem.p̄s.55.Vitam meā annūciaui tibi. Sed beatus hieronymus primā ſignificationē ſequens in pſal.iuxta he.ve.tranſtulit. Secretiora mea numeraſti.p̄s.86.Dñs narrabit in ſcripturis populorum.p̄s.118. In labiis meis pronūciaui omnia iudicia oris tui. Eſa.43. Laudem meā narrabit.& in eodem.Narra ſi quid habes vt iuſtificeris.& in eodem.52.Quia quibus non eſt narratum de eo videbūt.Et inde סְפִירַת Sephirath.i.narratio. p̄s.55. Sicut in narratione tua. Poteſt etiam legi ſic. Sicut in libro tuo vel in ſcriptura tua. vt infra dicetur. Scribitur etiam cū mē in principio & dicitur מִסְפָּר Miſpar. Iudi.7. Cūq; audiſſet Gedeon ſomniū.Pro quo hebrei legunt.Cumq; audiſſet gedeon narrationem ſomnii.Significat etiam מִסְפָּר Miſpar numerationem ſeu numerum.Exo.23.Numerum dierum tuorum implebo. Deut.33. Et ſit paruus in numero.2.Paralipo.12. Nec erat numerus vulgi. Iob.25. Nunquid eſt numerus militum eius. Eſa.40. Qui educit in numero militiam eorum. Scribitur etiam ſine mem & dicitur סוֹפַר Supar.2.Paralipo.12. Poſt dinumerationem quam dinumerauit dauid. Et inde סוֹפֵר Sopher.ideſt numerans ſeu ſcriba.Eſa.33. Vbi eſt litteratus: vbi verba legis ponderans: vbi doctor paruulorum.Pro quo hebrei legūt. Vbi eſt numerans. vbi ponderans: vbi numerans turres. Poteſt etiam intelligi ſicut eſt in littera noſtra. Nam סוֹפֵר Sopher etiam ſignificat ſcribam ſeu litteratum vel legis doctorem.Vt.2.Reg.8.Saraias autem ſcriba. Eſd.6. Et ipſe ſcriba velox in lege moyſi. Hiere.37. Vt comprehenderent Baruch ſcribam. Et in euangelio. Mathei.13. Omnis ſcriba doctus in regno celorum. Vbi ſcriba accipitur pro litterato vel doctore.Et ſimiliter pro eo quod in littera noſtra eſt paruulorum in hebreo eſt מִגְדָּלִים Migdalim.Quod etiam poteſt ſignificare paruulos: vt dictum fuit ſupra in dictione גָּדַל Gadal.Et in plurali סוֹפְרִים Sophrim. ideſt ſcribe.Eſter.3.Vocatiq; ſunt ſcribe regis.Et inde סֵפֶר Sepher.ideſt liber ſeu libellus quem ſcriba ſcribit.Geñ.5. Hic eſt liber generationis adam.Exo.17. Scribe hoc monumētum in libro.Et in eodē.32.Aut ſi non facies: dele me de libro tuo. Nume.5. Scribetq; ſacerdos in libello. Deut.24. Scribet libellum repudii. Ioſ.1. Non recedat volumen legis huius de ore tuo. Hiere.32. Et ſcripſi in libro & ſignaui. Et in eodem. Et dedi librum poſſeſſionis Baruch filio nerie. Et in plurali סְפָרִים Sepharim. Dañ.9. Intellexi in libris numerum dierum.Ponitur etiam pro litteris vel epiſtola.4.Reg.5. Vade & mittam litteras ad regem iſrael. Et in eodem. Cum acceperis epiſtolam hanc.Eſter.3. Et littere ſignate ipſius annulo miſſe ſūt.Eſa.29. Et dabitur liber neſcienti litteras.Et in eodem. Et reſpondebit.non ſcio litteras.ideſt neſcio ſcripturam legere.Et inde סְפֹרוֹת Sephoroth. ideſt ſcripture ſeu litterature. p̄s.70. Quoniam non cognoui litteraturas. Item סַפִּיר Saphir. ideſt ſapphyrus lapis precioſus. Vnde ſapphyrus ab hebreo traxit originē. Exo.24. Quaſi opus lapidis ſapphyrini.Et in eodem.28. In ſecūdo carbūculus ſapphyrus & hyaſpis.Threñ.4.Sapphyro pulchriores.Ezech.10.Et ecce in firmamēto quod erat ſuper caput cherubim quaſi lapis ſapphyrus. Et in plurali סַפִּירִים Saphyrim.Eſa.54.Et fundabo te ſapphyris.

סְפָרַד Sepharad. Nomen proprium loci vel Regionis. Pro quo Beatus Hieronymus tranſtulit Boſphorum.vt in Abdia. Et tranſmigratio ieruſalem que in boſphoro eſt.Hebrei tamen dicunt quod ſignificat Hiſpaniam. Et ſic ipſi appellant hiſpaniam ſepharad. Et ſic eſt in tranſlatione chaldaica.ſcilicet hiſpania.

סָקַל Sacal.lapidare. Exo.17. Adhuc modicum & lapidabunt me.Et in eodem.19.Sed lapidibus opprimetur.pro quo hebrei legunt.Sed lapidando lapidabitur. Et in eodem. 21. Lapidibus obruetur. ideſt lapidando lapidabitur. Deut.13. Lapidibus obrutus necabitur. 2. Regum. 16. Et mittens lapides aduerſus eum. ideſt lapidabat eum. 3.Regum.21.Et educite eum & lapidate.Et in eodem. Lapidatus eſt Nabal & mortuus eſt. Significat etiam lapides colligere.Eſa.5.& lapides collegit ex ea.& in eo.62.planū facite iter & eligite lapides.i.colligite ne offendant in eos iter agentes.

סָרַר Sarar.ſubuertere.peruertere.preuaricari.declinare. ſcilicet a via recta. Threñ.3. Semitas meas ſubuertit. Oſee.4. Sicut vacca laſciuiens declinauit iſrael. De quo vide ſupra in dictione סוּר Sur. & inde סוֹרֵר Sorer.i. Peruerſus: ꝑuaricator: aut declinans a via recta. Deut.21. Filium contumacem & proteruum. ideſt filium peruerſum vel preuaricatorem. Et in plurali סוֹרְרִים Sorerim. Oſee. 9. Omnes principes eius recedentes. ponitur etiam pro incredulo vel infideli. Ps.67. Similiter eos qui exaſperant qui habitant in ſepulchris. Pro quo Beatus Hiero

Increduli. nyms in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Increduli autem habitauerunt in siccitate. Et in eodem. Et enim non credentes inhabitare dominum deum. Esa.1. Principes tui infideles. & in eodem.65. Ad populum incredulu. Hiere.6. Omnes isti principes declinantes.

Infideles. declinātes.

סרבל סרבל Sarbal. in lingua chaldaica significat quoddam genus vestimenti. Pro quo beatus hieronymus transtulit Brachas. idest femoralia. Dan.3. Vinctos cum brachis suis. Sed infra in eodem ipsam dictionem chaldaicam ponit in translatione. vbi dicitur. Et sarbala eorum non fuissent immutata.

Brache. Sarbala.

סרה סריון סרה Sire. lorica. & scribitur cum iod loco he & nun in fine & dicitur סריון Sirian. Hiere.51. Et non ascendet loricatus. Pro quo hebrei legunt. Et non ascendet in lorica sua. & communiter scribitur cum sin loco samach. De quo vide infra in littera sin.

Lorica.

סרח סרח Sarach. superesse. superfluere. extendere. luxuriari. corrumpere. Exo.36. Quod aut superfluerit in saxis que parantur tecto. Et in eodem. Id est vnum saxum quod amplius est: ex medietate eius cooperies tabernaculi posteriora. Pro quo hebrei legunt. Ex medietate saxi quod amplius est extendes siue facies superfluere super tabernaculi posteriora. & in eodem. Vtrumq; latus tabernaculi proteges. Pro quo hebrei legunt. Superfluere facies super vtrumq; latus. i. extendes super vtrumq; latus. Ezech.17. Creuit in vineam latiorem. i. extensam. Amos.6. Et lasciuistis in stratis vestris. Et in eodem. Auferetur factio lasciuientium. Et inde סרוחי Seruche. Pro quo beatus hieronymus transtulit thiaras. Ezech.23. Et thiaras tinctas in capitibus eorum. Item סרח Sarach. i. corrumpere. corruptum esse: seu inutilem esse: aut fetere. Hiere.49. Inutilis facta est sapientia eorum. Pro quo hebrei legunt. Corrupta est siue fetuit sapientia eorum.

Superflue. Extendere. Lasciuire. סרוחי Thiare. סרח Inutile esse. Corrūpef.

סרכא סרכיא סרכא Archa. in lingua chaldaica significat principem: & solu inuenitur in numero plurali. i. סרכיא Sarchaia. Dan.6. Super eos principes tres. & in eodem. Igitur daniel superabat omnes principes.

Principes.

סרן סרן Saran. princeps. satrapa. axis. Et solu inuenitur in numero plurali. Iudi.16. Veneruntq; ad eam principes philistinorum. Et principes philistinoru conuenerunt in vnum. i. Reg.5. Congregauerunt omnes satrapas philistinorum. & in eodem.29. Sed satrapis no places. Ponitur etiam pro axibus currus.3.Reg.7. Et axes erei.

princeps. Satrape. Axis.

סרס סרס Saris. eunuch9. seu priuat9 testiculis. Ester.5. Sub manu egei eunuchi. Esa.56. Et no dicat eunuchus ecce ego lignu aridu. Hiere.38. Audiuit aute abdemelech ethiops vir eunuchus. Et i plurali סריסים Sarisim. Gen.40. Accidit vt peccarent duo eunuchi. Ester.1. Septe eunuchis qui in conspectu eius ministrabant. Et in eodem.6. Adhuc illis loquentibus venerunt eunuchi regis. Esa.39. Et erut eunuchi in palatio regis babylonis. Accipitur etiam pro ministro vel famulo quauis no sit priuatus testiculis. vt Gen.39. Emitq; eu putiphar eunuchus pharaonis. idest minister pharaonis: nam iste habebat vxore: vt patet in eode capto.

Eunuchus. סריסים Eunuchi. Minister.

סרעף סרעף Saraaph. arbustum. ramus. Ezech.31. Et multiplicata sunt arbusta eius. Et solum inuenitur in predicto loco.

Arbustum.

סרף סרף Saraph. comburere. Amos.6. Et tollet eum propinquus suus. & comburet eum: vt efferat ossa de domo. & aliqui hebrei dicunt q significat auunculum. i. fratrem matris. Vnde in predicto loco ipsi legut. Et tollet eum patruus suus & auunculus suus vt efferat ossa de domo. Ad hoc enim q significaret comburet eu debebat scribi cum littera sin loco samach. Sed frequeter ponitur samach pro sin & econuerso. vt in precedentibus dictum est.

Comburere. auunculus.

סרפד סרפד Sirpad. vrtica seu spina. Esa.55. Pro vrtica crescet myrtus. & solum inuenitur in predicto loco.

Vrtica.

סתו סתו Sethau. hyems. cāti.2. Iam enim hyems transiit: imber abiit & recessit. & solu inuenitur in predicto loco.

hyems.

סתם סתם Satham. obturare. obstruere. claudere. abscondere. Gen.26. Omnes puteos quos foderant serui patris illius abraam illo tempore obstruxerunt implentes humo. Et in eodem. Et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim. 4.Reg.3. Cunctosq; fotes aquarum obturabitis. 2.Paralipo.32. Vt obturaret capita fontium qui erant extra vrbem. & in eode. Et obturauerut cunctos fontes. & in eode. Ipse est ezechias qui obturauit superiorem fontem aquaru gion. Nee.4. Et quod cepissent interrupta concludi. Et aliquado scribitur cu sin loco samach. Nu.24. Dixit homo cuius obturatus est oculus. Threni.3. Exclusit orationē meā. Pro quo hebrei legunt. Clausit orationem meā. i. clausit ne ingrederetur in conspectu eius. Et inde סתום Sathum. i. clausum seu absconditum vel occultum: aut secretum siue arcanum. ps.50. Incerta & occulta sapientie tue manifestasti mihi. Pro quo hebrei legunt. In abscōdito & in occulto vel arcano sapientia vel sapientie manifestasti mihi. Vnde beatus hieronymus in psal. iuxta he.ve. transtulit. Absconditu & arcanu sapietie tue manifestasti mihi. Ezech.28. Omne secretum non est obscōditū a te. Dan.12. Quia clausi sunt signatiq; sermones vsq; ad prefinitum tempus.

Obstruere. Obturare. Cōcludere. claudere. סתום Occultum. arcanum. secretum. clausum.

סתר סתר Sathar. occultare. latere. abscondere. ptegere. vt Gen.4. Et a facie tua abscondar. Deut.7. Qui te fugerint & latere poterint. Deut.29. Abscondita dno deo nostro. i. peccata abscondita vel occulta diuino iudicio reseruātur punienda. & in eodem.32. abscondam faciem meā ab eis. Iob 34. Ex quo absconderit vultu quis est qui cōtempletur eu. ps.18. Nec est qui se abscōdat a calore eius. ps.53. Nōne dauid absconditus est apud nos. Prouer.27. Melior est manifesta correctio q amor abscōditus. Esa.16. Abscōde fugientes. & in eodem.29. Et intellectus prudentium eius abscondetur. & in eodem. Vt a dno abscondatis cōsilium. & in eodem.40. Abscondita est via mea a dno. & in eode.45. Tu es deus abscōditus. & in eode.49. In pharetra sua abscōdit me. & in eodem.53. Et quasi absconditus vultus eius. Et in eode.59. Peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis. Hiere.36. Abscōdit aute eos dns. Significat etiā protegere. Vt.ps.16. Sub vmbra alaru tuaru protege me. ps.63. Protexisti me a cōuentu malignantium. Esa.28. Et mēdacio protecti sumus. Scribitur etiā cum sin loco samach. vt.1.Reg.5. Et computrescebant prominentes extales eorum. Pro quo hebrei legunt. Et occultabantur eis ficus. i. quos habebat in ano. Et inde סתר Sether. i. locus abscōditus vel occultus. latibulu seu ptectio vel refugiu. ps.30. Abscōdes eos i abscōdito faciei tue. vbi pōitur verbū & nomē ab eo deriuatum. ps.31. Tu es refugiu meu. ps.80. Audiui te in abscondito tempestatis. ps.90. qui habitat i adiutorio altissimi. p quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Qui habitat in abscondito excelsi. Esa.16. Esto latibulu eoru. & in eo.28. Et protectionē aque inundabūt. Scribitur etiā cu he in fine & dr̄ סתרה sithra. Deut.32. & in necessitate vos ptegant. & aliqn scribitur cu mem in principio & dr̄ מסתר misthar. siue מסתור Misthor. vt.ps.9. Insidiatur i abscōdito quasi leo in spelunca sua. Esa.4. Et securitatem & absconsionem a turbine & a pluuia. & in plurali מסתרים Mistharim. ps.9. sedet in insidiis cu diuitibus in occultis. Hiere.23. Si occultabitur vir in abscōditis & ego non videbo eu. & in ligua chaldaica dicitur מסתרתא Mesatheratha. Dan.2. Et ipse reuelat profunda & abscondita.

סתר absconder. Latere. protegere. occultare סתר abscōditus. protectio. latibulum. סתרה מסתר מסתור abscōsio. מסתרים Occulta. abscondita. מסתרתא Abscōdita.

De incipientibus a littera. ע Aim.

עב עב Aab. spissum. grossum. densum. nubes. f. dēsa. seu caliginosa. 3.Reg.7. Et epistylia super colūnas fecit. Pro quo hebrei legūt. Et grossitudo siue spissitudo super faciem earum. i. erat. Et in eodem. Grossitudo autem luteris triu vnciarum erat. Hiere.52. Porro grossitudo eius quattuor digitoru erat. Ezech.41. Et erant grossiora ligna in vestibuli fronte. Et in eodem. Secundum latera domus latitudinē q parietum. i. secundum spissitudinem vel grossitudinem parietum. Vide etiam de hoc infra in dictione עבה Aaba. significat etiam nubem. Esa.14. Ascēdam super altitudinem nubiu. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet nubis. Et in eodem.19. Ecce dns ascēdet super nubē leuem. Ponitur etiam pro caligine. Exo.19. Iam nunc veniam ad te in caligine nubis. Item ponitur pro imbre. Prouer.16. Quasi imber serotinus. i. quasi nubes imbris serotini. Et in plurali עבים Aabim. Iudi.5. Celiq; ac nubes stillauerūt aquis. Iob.22. Nubes latibulum eius. Vide etiam de hoc infra in dictione עיב Iib.

Grossitudo. Grossius. Nubes. Caligo. Imber. Nubes. עבים Nubes.

עבד עבד Aabad. seruire. ministrare. operari. laborare. Gen.14. Duodecim eni annis seruierunt chodorlaomor. Et in eodem.15. Et subiicient eos seruituti. i. seruire facient eos. Et in eodem.29. Gratis seruies mihi. & in eodem. Seruiā tibi pro rachel filia tua. Exo.4. Dimitte filium meu vt seruiat mihi. Et in eodem.21. Sex annis seruiet tibi. Nu.18. Solis filiis leui mihi in tabernaculo seruientibus. Pro quo hebrei legunt. Et seruiet leui ipse in ministerio tabernaculi federis. i. tribus leui. Deu.6. Deum tuu timebis & ipsi seruies. Iudi.4. Ne seruiatis hebreis. 2.Reg.21. Cui ego seruiturus sum. Et in eodem. Sicut parui patri tuo: ita parebo & tibi. Pro quo hebrei legunt. Sicut seruiui patri tuo: ita ero ante te. 3.Reg.16. Et seruiuit baal & adorauit eum. Iob.36. Si audierint & obseruauerint. Pro quo hebrei legunt. Si audierint & seruierint. Et in eodem.39. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi. ps.2. Seruite domino i timore. Eccl's.5. Rex imperat seruienti. Esa.14. & a seruitute dura quā ante seruiuisti. Et in eo.19. Et colent eum hostiis atq; muneribus. Hiere.27. Et seruient ei gentes multe. Et quādo in hebreo sequitur pronomen cum ista prepositione in: tunc ponitur p opprimere. Exo.1. Omniq; famulatu quo terre operib9 premebantur. Leuit.25. Non eum opprimes seruitute famulorum. Significat etiam operari vel laborare. aut facere. Gen.3. Vt operaretur terram de qua sumptus est. Et in eodem.4. Cum operatus fueris eam. Leuit.25. Vsq; ad annum iubilei operabitur apud te. Deut.21. Que non traxit iugum nec terrā scidit vomere. Pro quo hebrei legunt. Qua non fuerit operatum: que non traxerit iugum. i. que non arauerit terram nec traxerit iugum. 2.Reg.9. Operare igitur ei terram. Esa.19. Et confundentur qui operabantur linum. Hiere.10. Dii qui celos & terram non fecerūt. Ponitur etiam pro arare: quod est idem quod terram operari. Ezech.36. Et arabimini & accipietis sementem. Et inde verbum tertie coniugationis. i. seruire facere. laborare facere. opprimere. Exo.1. Et affligebant inuidentes & illudentes eis. Pro quo hebrei legunt. Et seruire fecerūt egyptii filios israel in violentia seu violenter. 2.Paralipo.34. Et fecit omnes qui residui fuerāt in israel seruire domino. Esa.43. Nō te seruire feci in oblatione. Hiere.7. Et seruire faciam te inimicis tuis. Et inde עבד Aabed. siue עבד Eebed. idest seruus. minister. famulus. Gen.9. Seruus seruorum erit fratribus suis. Et in eo.44. Manebo itaq; seru9 tuus pro puero. Et in eo.41. Eiusdē ducis militum famulus. Exo.21. Si emeris seruum hebreum. Deut.15. Vt requiescat seruus tuus & ancilla tua. Iob.7. Sicut ceruus desiderat vmbrā debet legi. Sicut seruus. Et sic est in bibliis nostris antiquis. & in titulo. Ps.17. Vbi dicitur in finem puero domini Dauid. idest seruo vel famulo domini. Et in plurali עבדים Aabadim. idest serui. Gen.20. Vocauit seruos suos. & in eodem.47. Tui erimus eme nos in seruitutem regiam. Pro quo hebrei legunt. Eme nos & terram nostram pro frumento: & erimus nos & terra nostra serui pharaonis. Deut.6. Serui eramus pharaoni. ps.122. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum. Et inde עבודה Aaboda. siue עבדות Aabduth. idest seruitus. opus. ministerium. Gen.29. Pro opere quo seruiturus es mihi. Exo.1. Atq; ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris. Et in eodem. omniq; famulatu. Nume.4. Ingredientes ad ministerium tabernaculi & onera portanda. Pro quo hebrei legunt. Omnis qui ingreditur ad operandum opus ministerii & ad opus oneris. Et est sensus sicut in littera nostra. 2.Paralipo.12. Vt sciant distantiam seruitutis mee & seruitutis regni terrarum. Esd.9. Et in seruitute nostra non dereliquit nos deus noster. Eccl's.9. & opera eorum in manu dei. Esa.28. Et operaretur opus suum. & in eodem.32. Et cultus iustitie silentium. i. opus vel seruitus iustitie. Et in lingua chaldaica dicitur עבידתא Abidtha. Dan.2. Et constituit super opera babylonis sidrach misach & abdenago. Scribitur etiam cum mem in principio. vt Iob.34. Nouit enim opera eorum. Et inde עבדה Abuda. i. familia operātium. Iob.1. Et familia multa nimis.

Seruire. Parere. Colere. Opprimere. Operari. Facere. Arare. Seruire facere. עבד עבד Seruus. Famulus. Puer עבדים Serui. עבודה עבדות Opus. Famulat9 ministeriū. Seruitus. Cultus. עבידתא Opus. עבדה Familia.

עבה Aaba. impinguare. incrassari. grossum esse. dēsum siue spissum esse. Deut.32. Incrassatus impinguatus dilatatus. 3.Reg.12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et īde עבי Oobi. idest crassitudo seu crassium aut pīgue. 2.Paralipo.4. In regione iordanis fudit ea rex in argilosa terra. Pro quo hebrei legūt. In pīguedine terre siue in crassitudine terre: idest in pingui & dēsa terra sicut est terra argilosa. Iob.15. Et pingui ceruice armat9 est. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מעבה Maabe vt.3.Reg.7. In campestri regione iordanis fudit ea rex in argilosa terra. exponatur sicut supra.

עבה impinguare. Grossū esse. עבי Crassitudo. Pinguis. מעבה Argilosa.

עבט Aabat. pignorare. pignus auferre. mutuare. declinare. Deut.24. Non ingrediaris domū eius vt pignus auferas. Pro quo hebrei legunt. Vt pignores pignus eius. Et inde עבט Aabot. idest pignus vt in predicto loco. Et in eodem. Et ille tibi proferet quod habuerit. Pro quo hebrei legunt. Et ille proferet tibi pignus foris. & quia super pignore mutuatur: ideo ponitur etiam predicta dictio pro mutuare. Deut.15. Et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Pro quo hebrei legunt. mutuans mutuabis ei quo indiget. significat etiam declinare. Ioel.2. Non declinabunt a semitis suis.

עבט Pingnus auferre. Pignorare. עבט Pignus.

עבטיט Aabtit. dictio composita est: a עב Aab. quod significat densum: & טיט Tit. q significat lutu. i. densum lutum. Abach.2. Aggrauat contra se densum lutum.

עבטיט Dēsus luth.

עבר Aabar. transire. preterire. progredi. transgredi. irasci. differre. concipere vel impregnare. Gen.15. Et lampas ignis transiens inter diuisiones illas. Et in eodem.32. In baculo meo transiui iordanem istum. Et in eodem.33. Et ipse progrediens adorauit. Pro quo hebrei legunt. Et ipse transiuit ante eos siue progressus est ante eos & adorauit. Exo.12. Et transibo per terram egypti nocte illa. Nume.12. Obsecro vt liceat mihi transi-

עבר Transire. Progredi.

re per terram tuam. Deut.28. Vt transeas in federe domi=
ni dei tui. Iof.1. Transi iordanem istum. 2. Reg. 16. Cum
transisset dauid paululũ montis verticem. & in eodem.17.
Transierunt festinanter. Iob.13. Quodcunq; mihi mẽs sug
gerit. Pro quo hebrei legunt. Et transeat super me quodcũ=
q;. Sed beatus hieronymus trãstulit sensũ. p̃s.16. Et non est
inuẽta in me iniquitas vt nõ loquatur os meũ. Pro quo bea
tus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatẽ tran
stulit. Et non inuenisti cogitationes meas non transire os
meũ. p̃s.36. Et transiui & ecce non erat. p̃s.80. Manus eius
in cophino seruierũt. Pro quo beatus hieronymus in predi
cto psalterio transtulit. Manus eius a cophino recesserũt
i. transierunt. Prouer.8. Ne transirent fines suos. Esa.40.
Et a deo meo iudicium meum transibit. Hiere.2. Et dixisti
non seruiam. Pro quo hebrei legunt. Et dixisti non tran=
sibo. Sed si scribatur cum littera daled que est quasi eius=
dem figure sicut littera res: tunc significat seruiã sicut est in
littera nostra. & in eodem.34. Et transierunt inter diuisio=
nes eius. significat etiã transgredi. Nu.14. Quare transgre
dimini verbum dñi. Deut.17. Vt transgrediantur pactum
illius. 2. Paralipo.24. Quare vos trãsgredimini preceptũ
domini. p̃s.103. Terminũ posuisti quem non transgredien
tur. Hiere.23. Et quasi homo madidus a vino, pro quo he=
brei legũt. Et quasi homo quem trãscendit vinũ. Et est sen
sus sicut in littera nostra. Dicitur etiã translatiue de mone=
ta currente. i. hinc inde trãseunte per manus mercatorum.
Geñ.23. Quadringentos siclos argenti probate monete
publice. Pro quo in hebreo legitur. Quadrigẽtos siclos ar=
genti transeuntis mercatori. Et inde verbũ tertie coniuga=
tionis. i. transire facere: traducere. trãsferre. Geñ.32. Tradu=
ctis omnibus que ad se ptinebant. & in eodẽ.47. Et cũctos
populos ei⁹ a nouissimis terminis egypti. Pro quo hebrei
legunt. Et cunctos populos trãsire fecit siue trãstulit ad ciui=
tates: a nouissimis terminis egypti. i. habitatores vniuscu=
iusq; ciuitatis fecit transire ad aliam: vt nullus que sua erant
possideret. Exo.36. Iussitq; moyses preconis voce cantari.
Pro quo hebrei legunt. Iussitq; moyses & transire fecerunt
vocem. i. preconem per castra. Leuit.25. Et clãges buccina
mẽse septimo. Pro quo hebrei legunt. Et transire facies buc
cinã mẽse septimo. Deut.18. Ne inueniatur in te qui lustret
filiũ aut filiã suam ducens per ignẽ. Pro quo hebrei legunt.
Non inueniatur in te transire faciens vel transferens filium
aut filiam suã per ignẽ. Iof.7. Quid voluisti traducere po=
pulum istum iordanẽ. 1. Reg.2. Vt trangredi faciatis popu=
lum dñi. & in eodẽ.20. Iecit aliam sagittã trans puerũ. Pro
quo hebrei legunt. iecit sagittã vt trãsire faceret eũ. 2. Reg.
12. Et traduxit in typo laterũ. i. transire fecit. & in eodem.
19. Et traduceret eum iordanem. Et in eodem. Trãsierunt
vada vt traducerent domũ regis. 2. Paralipo.15. Et abstulit
idola de omni terra iuda. Pro quo hebrei legunt. Et transi
re fecit siue transtulit idola de omni terra iuda. Et in eodem
33. Et trãsire fecit filios suos per ignem. Hiere.15. Et addu=
cam inimicos tuos de terra quã nescis. i. transferã. Et inde
עֵבֶר Eéber. i. trãs. ex aduerso. ante. pars. Exo.25. Vt luceat
ex aduerso. Esa.9. Trans iordanẽ galilee. Ezech.9. Vnũqđ
q; ante faciem suam gradiebatur. & preponitur ei littera
beth. Et dicitur בְּעֵבֶר Beéber. Deut.1. Hec sunt verba que lo
cutus est moyses trans iordanem. Iof.1. Quam tradidit vo=
bis moyses trans iordanem. i. in altera parte iordanis. Et a
liquando scribitur cum littera mem in principio & dicitur
מֵעֵבֶר Meéber. Iof.18. Que est trans flumen ethiopie. Poni
tur etiam עֵבֶר Eéber. pro parte. 1. Reg.14. Separamini vos
in partem vnam; & ego cũ ionatha filio meo ero in parte
altera. Esa.43. vnusquisq; in via sua errauerunt. idest in
partem suam. Et in plurali עֲבָרִים Aabarim. Hiere.49.
Ex omni confinio eorum adducam interitum super eos.
Pro quo hebrei legunt. Ex omnibus partibus eorum. Et in
de הַעֲבָרָה Haabara. i. transitus seu vadum fluminis. Vt. 2.
Reg.19. Et irrumpentes iordanem transierunt vada. Scri=
bitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲבָר Maabar
siue מַעֲבָרָה Maabara. Geñ.32. Transiuit vadum iaboc. Esa.
10. Transierunt cursim. Pro quo hebrei legunt. Transierũt
vadum vel transitum aut transitu. Et in plurali מַעֲבָרוֹת
Maabaroth. Iof.2. Secuti sunt eos per viã que ducit ad va=
da iordanis. Iudi.3. Et occupauerunt vada iordanis. Hiere.
51. Et vada preoccupata sunt. Et inde עִבְרִי Iibri. idest he
breus. Geñ.14. Nunciauit Abram hebreo. Et in eodem.
41. Erat ibi puer hebreus. Et in plurali עִבְרִים Iibrim. idest
hebrei. Exo.2. Conspexit duos hebreos rixantes. Et in eo=
dem.3. Dominus deus hebreorum vocauit nos. Ponitur
etiã עֵבֶר Eéber in singulari pro hebreis. Nu.24. vasta=
bunt assyrios vastabuntq; hebreos. & vocantur sic eo quod
patres eorum habitauerunt trans flumen eufratem: & inde
venit Abraam qui fuit dictus hebreus. quod interpretatur
transitor. Iof.24. Trans flumen habitauerunt patres vestri
ab initio. Et infra in eodem. Tuli ergo patrem vestrum A=
braam de mesopotamie finibus. pro quo hebrei legunt. De
trans flumen. Et inde בַּעֲבוּר Baabur. idest idcirco. vt. pro.
propter. propterea. Exo.9. Idcirco autem posui te. 2. Reg.
12. Propter infantem cum adhuc viueret ieiunasti. p̃s.104.
Vt custodiãt iustificatiões eius. p̃s.131. Propter dauid seruũ
tuum. Amos.2. Et pauperem pro calciamentis. Mich.2.
Propter immũdiciam suam corrumpetur. Scribitur etiam
aliquando cum lamed in principio & dicitur לְבַעֲבוּר Le=
baabur. Exo.20. Vt enim probaret vos venit deus. Item
עָבַר Aabar. quando est verbum quarte coniugationis tunc
significat irasci: siue differre. Deut.3. Iratusq; est dominus
mihi. p̃s.77. Audiuit dominus & spreuit. idest iratus est.
Et in eodem. Et hereditatem suam spreuit. Pro quo he=
brei legunt. Contra hereditatem suam iratus est: p̃s.88. Di
stulisti christum tuum. Pro quo Beatus Hieronymus in
psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit iratus es ad
uersus christum tuum. Prouer.14. Stultus transiuit &
confidit. Pro quo hebrei legunt. Et stultus irascitur & cõfi=
dit. Potest etiã legi sicut est in littera nostra secundũ primã
significationem. & in eodem.26. Sic qui transit & impa=
tiens. idest irascens commiscetur rixe alterius. Et inde.
עֶבְרָה Eebra. idest ira. indignatio. p̃s.77. Indignationem
& iram & tribulationem. Prouer.2. Et virga ire sue con=
sumabitur. Esa.10. Et contra Populum furoris mei manda=
bo illi. Et in eodem.16. Et indignatio eius plusquam for=
titudo eius. Hiere.7. Reliquit generationem furoris sui. Et
in plurali עֶבְרוֹת Eebroth. Iob.21. Ad diem furoris du=
cetur. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet ad diem
furorum vel indignationum. Et in eodem. 40. Disperge
superbos in furore tuo. Pro quo hebrei legunt. Disper=
ge indignationes furoris tui. p̃s.7. Exaltare in finibus ini=
micorum meorum. Pro quo hebrei legunt. Exaltare in in=
dignationibus siue in furoribus hostium meorum. Vnde
Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam verita=
tem transtulit. Exaltare indignans super hostes meos. Po=
test etiam legi sic. Exaltare in partibus vel in finibus inimi
corum. Nam עֵבֶר Eéber significat partem vel cõfinium. vt
supra dictũ est. Item עִבַּר Ibbar. i. concipere. Iob.21. Bos eo
rum concepit. Hebrei tamen legunt. Bos eorũ ĩpregnauit.
Item עֲבוּר Aabur. i. fructũ seu frumentum. aut fruges. Iof.

5. Et comederunt de frugibus terre. Et in eodem. Defecit=
mana postquam comederunt de frugibus terre. Et dicunt
hebrei q͏̃ significat frumẽtum anni transacti: a prima signi
ficatiõe deriuatum. Item עָבַר Aabar. idest affigere. 3. Reg.
6. Et affixit laminas clauis aureis. Et aliqui hebrei secũdũ
primam significationem legunt. Et transire fecit laminas
aureas. idest transire fecit eas in pariete ab vno angulo pa
rietis in alterum.

עָבַשׁ Aabas. Computrescere. Ioel.1. Computruerunt iu=
menta in stercore suo. & solũ inuenitur in p̃dicto loco.

עָבֹת Aaboth. Densum. frondosum. coherens. vinculum.
Leuit.23. Et ramos ligni densarum frõdium. Ezech.
6. Subter omnem quercum frondosam. & in eodem.31. Et
dedit summitatem suam virentem atq; condensam. Et in
plurali עֲבֹתִים Aabothim. secundum terminationem plu=
ralem masculinorum siue עֲבֹתוֹת Aabothoth. secundum ter
minationem pluralem femininorum. Ps.117. Constituite
diem solennem in condẽsis. Ezech.31. & inter condensas
frondes eleuatum est cacumen eius. Ponitur etiam pro fu=
niculis vel laqueis seu vinculis sibi inuicem coherentibus
ad similitudinem ramorum arboris condense se inuicem
complectentium. Exo.28. Duas catenulas auri purissimi
sibi inuicem coherentes. Iudi.16. Si ligatus fuero nouis fũ
nibus. p̃s.2. Et proiiciamus a nobis iugum ipsorum. Pro
quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et proiicia
mus a nobis laqueos eorum. Esa.2. Et quasi vinculum plau
stri peccatum. Osee.11. In vinculis charitatis. & inde ver=
bum עָבַת Aabath. idest intricare siue peruertere. secundũ
hebreos. Beatus hieronymus transtulit conturbare. Mich.
7. Et conturbauerunt eam.

עָגַב Aagab. Amare. scilicet mulierẽ. insanire. scilicet pre
amore. Hiere.4. Contẽpserũt te amatores tui. Ezech.
23. Et in omnibus in quos insaniuit in immundiciis eorũ.
Et in eodem. Super quos insaniuit libidine. & in eodem.
Plusq; illa insaniuit libidine. Et in eodem. & insaniuit in a
matores suos. & in eodem. Et insaniuit super eos concupi=
scentia oculorum. & inde עֲגָבִים Aagabim. idest canticũ dul
ce & suaue quod amatores insani canunt. Ezech.33. Quia ĩ
canticum oris sui vertunt illos. Et in eodem. Et es eis quasi
carmen musicum quod suaui dulciq; sono canitur. & inde
עוּגָב Vgab. idest organum. Geñ.4. Ipse fuit pater canenti=
um in cithara & organo. Iob.30. Et organum meũ in vocẽ
flentiũ. Ps.150. Laudate eum in chordis & organo.

עָגָה Aaga. Detinere. retinere. Ruth.1. Si eos expectare veli
tis donec crescant & annos pubertatis impleãt ante eri
tis vetule q͏̃ nubatis. Pro quo he. le. Num eos expectare vul
tis donec crescant: num pro eis detente vel retente eritis
vt non habeatis maritum. idest nunquid retẽte eritis in vi=
duitate vt non habeatis maritos donec illi crescant. Et bea
tus hieronymus transtulit sensum. & solum inuenitur in p̃
dicto loco. & dicũt aliqui q͏̃ eius primitiuum est עָגַן Aagan
cum nun in fine: loco he.

עָגֹל Aagul. Rotundum. vitulus. 3. Reg.7. Intercolumnia
quadrata non rotunda. 2. Paralip.4. A labio vsq; ad
labium rotundum per circuitum. & inde מַעְגָּל Maagal. i.
tentorium rotundum: seu locus castrorum qui fossato cir=
cundatur. 1. Reg.26. Et saulem dormientem in tentorio.
Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מַעְגָּלָה maagala. vt
in eodem.17. Et venit ad locum magala. idest ad locum fos
sato circundatum in quo erant castra. significat etiam מַעְגָּל
Maagal semitam siue iter. Ps.139. Iuxta iter scandalum po
suerunt mihi Prouer.2. Et omnem semitam bonam. & in
eodem.4. Dirige semitam pedibus tuis. Esa.26. rect⁹ callis
iusti ad ambulandum. & in plurali מַעְגָּלוֹת Maagaloth. siue
מַעְגָּלִים Maagalim. Ps.16. Perfice gressus meos in semitis
tuis. Ps.22. Deduxit me super semitas iustitie. Prouer.2. &
infames gressus eorum. idest semite eorum. Et in eo. Et ad
inferos semite ipsius. & inde עָגִיל Aagil. idest ornamẽtum
rotundum vel circulus ex aure pendens. Beatus hierony=
mus transtulit dextralia. Num.31. annulus dextralia & mu
renulas. & in plu. עֲגִילִים Aagilim. Ezech.16. & circulos ĩ au
ribus tuis. Item עֵגֶל Eégel. idest vitulus. Exo.29. Tolle vitu
lum de armento. Et in eodem.32. Et fecit ex eis vitulũ con
flatilem. Ps.28. Et comminuet eas tanq; vitulum. & in plu
rali עֲגָלִים Aagalim. Osee.9. Vitulos adorant. & in genere
feminino עֶגְלָה Eegla. siue עֲגָלַת Aagalath. i. vitula. Geñ.
15. Sume inquit tibi vaccam trienem. pro quo hebrei le=
gunt. vitulam trienem. Iudi.14. Si non arassetis in vitula
mea. Osee.10. Ephraim vitula docta. Et in plurali femini=
no עֲגָלוֹת Aagaloth. Osee.10. Vaccis bethauen coluerũt ha
bitatores samarie. Et ĩde עֲגָלָה Aagala. idest currus seu plau
strum. sic dictum a rotũditate rotarum. 1. Reg.6. facite plau
strum nouum vnum. Esa.28. Nec rota plaustri super cymi=
num circuibit. & in plurali עֲגָלוֹת Aagaloth. Geñ.45. Qui
bus dedit Ioseph plaustra secundum pharaonis imperiũ.
Nu.7. Sex plaustra tecta cum duodecim bobus.

עָגַם Aagam. compati. cõtristari. Iob.30. Compatiebatur
anima mea pauperi. & solum inuenitur in p̃dicto loco

עָגוּר Aagur. Nomẽ auis. Pro quo beatus Hieronymus trã
stulit hirundinem. Esa.38. Sicut pullus hirundinis sic
clamabo. In alio vero loco traduxit ciconiam. Hiere.8. tur
tur hirundo & ciconia. & aliqui hebrei dicunt q͏̃ significat
gruem.

עַד Aad. Donec. vsq;. vsq; ad. vsq; in. adusq;. vsquequo. siue
vsq;quaq;. Dum. tanq;. eternũ. siue in eternum. preda.
Et quando preponitur verbo tunc significat donec. seu in
eternum. Sed quando preponitur nomini vel pronomini
tunc significat vsq;. Geñ.3. Donec reuertaris in terram. Et
in eodem.19. Donec ingrediaris illuc. Exo.15. Donec per=
transeat populus tuus domine. Leuit.11. Donec implean=
tur dies purificationis sue. Nu.32. Donec introducamus
eos ad loca sua. Deut.1. donec veniretis ad locũ istum. Et in
eodem.7. Donec deleas omnes atq; disperdas. Iof.2. Do=
nec reuerterentur qui fuerant persecuti. Iudi.3. Donec eru
bescerent. 2. Regum.10. Donec crescat barba vestra. Iob.8.
donec impleatur risu os tuũ. Ps.17. & nõ conuertar donec
deficiant. Ps.56. donec transeat iniquitas. Esa.22. donec
moriamini. & in eodem.36. donec veniam & tollam vos.
& in eodem.62. donec stabiliat & donec ponat ierusalem
laudem in terra. & additur ei aliquando dictio אֲשֶׁר Aser.
siue dictio כִּי Chi. que est dictio relatiua, quasi diceret. dõec
q͏̃. Geñ.50. donec veniat qui mittendus est. Nu.20. donec
transeamus terminos tuos. Iof.1. donec det requiem domi
nus. Canti.2. Donec aspiret dies. Esa.6. Donec desolentur
ciuitates. Osee.5. Donec deficiatis & queratis faciem meã.
Significat etiam vsq; siue vsq; ad. Geñ.7. Ab homine vsq;
ad pecus. & in eodem.11. Veneruntq; vsq; aram. Et in eo.
12. Pertransiuit Abram terram vsq; ad locum sichem &
vsq; ad conuallem illustrem. Exo.10. Vsq; in presentem di
em. Et in eodem.14. Vsq; in sempiternum. Nume.21. lassi
peruenerunt in iophe & vsq; medaba. pro quo hebrei le=
gunt. Vsq; nophe & vsq; medaba. Deut.1. Vsq; ad cadesbar
ne. 1. Reg.18. Vsq; ad gladium & arcum suum. 4. Reg.9. ve
nit vsq; ad eos. Iob.18. Vsq; ad quẽ finẽ verba iactatis. Ps.
17. Dauid & semini eius vsq; in seculum. Esa.1. A plãta pe=
dis vsq; ad verticem. Significat etiam dũ siue adhuc. Iudi.

3.Dũ illi turbarentur effugit.Iob.1.Adhuc loquebatur ille & ecce ali9 intrauit.Ione.4.Cũ adhuc essem in terra mea. idest dũ essem in terra mea.& quandoqꝫ preponitur dictioni מְהֵרָה mehera.que significat velociter: vel dictioni מְאֹד Meod:que significat nimis.idest vsqꝫ velociter.siue vsqꝫ nimis:aut vsqꝫquaqꝫ:licet in trãslatiõe nostra aliquãdo omittitur dictio vsqꝫ.1.Reg.25.Erat enim ebrius nimis.ꝓ quo he.le.vsqꝫ nimis.3.Reg.1.Erat autẽ puella pulchra nimis. Ps.147.Velociter currit sermo eius.Ps.118. Non auferes de ore meo verbũ veritatis vsqꝫquaqꝫ.Esa.64.Ne irascaris domine satis.pro quo he.le.Ne irascaris domine vsqꝫ nimis.Significat etiam tam:siue quam.Geñ.7.Ab homĩe vsqꝫ ad pecus tam reptile q̃ volucres celi.Significat etiã eternitatem seu in eternum vel in perpetuũ aut iugiter.Exo. 15.Dominus regnabit in eternum & vltra.pro quo hebrei legunt.Dominus regnabit in seculum & in eternum. Iob. 20.Hoc scio a principio.pro quo hebrei legunt. Si hoc scis ab eterno.Ps.110.Cõfirmata in seculum seculi.pro quo beatus hieronymus in ps.iuxta he. ve.transtulit.firmata iugiter in sempiternum.Ps.111.Iustitia eius manet in seculum seculi.idest in eternum.p̃s.148.Statuit ea in eternũ. Esa. 26.Sperastis in domino in seculis eternis.& in eodem.57 excelsus & sublimis habitans eternitatem. Vide ẽt de hoc infra in dictiõe עוֹד Ood.põitur etiã pro tpe futuro.Soph. 3.Qua pp expecta me dicit dñs in die resurrectionis mee in futurum.De quo vide infra in dictione עוֹד ood.& aliqñ scribitur cũ iod in fine.Nu.23.Audi fili sephor.ꝓ quo he. le.Audi vsqꝫ ad me.idest audi me fili sephor.& in eo.24. Et ad extremum etiã ipsi peribunt.pro quo hebrei legũt. Et etiam ipsi vsqꝫ ad perditionem.scilicet erũt. Et ẽ sensus sicut in littera nostra.4.Reg.9.venit nuncius ad eos & nõ reuertitur.idest vsqꝫ ad eos.Iob.4.Tetigit te & conturbatus es.pro quo he.le.pertingit vsqꝫ ad te & conturbatus es Et in eo.32.Et donec putabam vos aliquid dicere considerabam.Mich.4.Vsqꝫ ad te veniet. & quandoqꝫ scribitur cũ nũ in fine & dicitur עֲדֶן Aaden.& significat adhuc siue vsqꝫ adhuc.Eccl's.4.Et feliciorem vtroqꝫ iudicaui qui necdum natus est.pro quo he.le.qui vsque adhuc non fuit.scribitur etiam cum he in fine & dicitur עֲדֶנָה Aadéna.1.Paralip.12.Magna enim pars eorũ adhuc sequebatur domũ saul.Eccl's.4.Et laudaui magis mortuos quã viuẽtes.ꝓ quo he.le.Et laudaui mortuos qui iam mortui sunt magis q̃ viuentes qui viuunt adhuc.Et qñ preponitur ei lr̃a beth & dr̃ בְּעַד Bead tũc signãt pro.ꝓpter.per.sup.Geñ.7.& inclusit eum dñs de foris.pro quo he.le.Et clausit dñs pro eo.Et in eodem.26.Prospiciens abimelech rex philistinorum per fenestram.Exo.8.Rogate pro me.Leuit.16.Orabit ꝓ se & pro domo sua.4.Reg.1.Cecidit qꝫ ochozias per cancellos.4.Reg.4.Et claude ostium tuum cum intrinsecus fueris tu & filii tui.Pro quo he.le.& claude ostium tuum pro te & pro filiis tuis.idest super te & super filios tuos. Et ĩ eo. & clausit ostiũ super se & super filios suos.2.Paralip.20.Dominus bonus ꝓpiciabitur cunctis qui in toto corde reqrũt dñm.Pro quo he.le.Dñs bonus ꝓpiciabitur pro cunctis siue per cunctos.p̃s.137.Dñs retribuet ꝓ me.Prouer.6.preciũ enim scorti vix est vnius panis.pro quo he.le. Quia ꝓ muliere meretrice vsqꝫ ad tortã panis.& est sensus sicut in lr̃a nr̃a.Esa.32.Tenebre & palpatio facte sunt super speluncas.Hiere.11.In tpe afflictionis eorũ.pro quo he.le.pro malo vel ꝓ afflictiõe eorũ.Ioel.2.Sed & per fenestras cadent. & in eo.Per fenestras intrabũt quasi fur.Amos.9. & nõ veniet super nos malum.Scribitur ẽt cũ mem in principio & dicitur מִבַּעַד Mibáad.idest intrinsecus.Canti.4.Absque

Adhuc. Nimis. Velociter. usqꝫquaqꝫ Satis. Tam. Quam. In eternũ. Eternum. Jugiter. Eternitas. Futurum. עֲדֶן usqꝫadhuc עֲדֶנָה Adhuc. בְּעַד Pro. Per. Super. מִבַּעַד

eo quod intrinsecus latet.Item עַד Aad.idest preda seu spolium.Geñ.49.mane comedet predam.Esa.33. Tunc diuidentur spolia predarum multarum.De quo vide infra ĩ dictione עוֹד Ood.Item עַד Eed.idest testis de quo vide infra in dictione עוֹד Ood.& inde עִדִּים Iidim.idest macule.scilicet panni menstruate.eo quod est testis sue inmũdicie.Esa. 64.& quasi pannus menstruate.

עָדַד Aadad.Erigere.subleuare.suscipere.sustentare.Ps. 19.Nos autem surreximus & erecti sumus.Ps.145. Pupillum & viduam suscipiet.Ps.146.Suscipiens mansuetos dominus.idest sustentans.

עָדָה Aada.ornare.transire.auferre.siue ammittere.Ezech. 16.& ornaui te ornamento.& in eodem. Et ornata es auro.Et in eodẽ.31.Adhuc ornaberis tympanis tuis.Osee 2.Et ornabatur inaure sua.& inde עֲדִי Eédi.idest ornamẽtum.siue ornatus.Exo.33.Et nullus ex more inductus est cultu suo.Pro quo he.le.Et nullus posuit ornamentũ suum super se.& in eodem.Iam nunc depone ornatum tuum.Et in eodem.Deposuerunt ergo filii israel ornatum suum a monte oreb.Ezech.7.Et ornamentum monilium suorũ in superbiam posuerunt.vbi ponitur pro monili. & in eo. 16.Et peruenisti ad mundum muliebrem.pro quo hebrei legunt.Et venisti cum ornamento ornamentorum.vbi ponitur tam in singulari q̃ in plurali. Ponitur etiam pro ore vel maxilla.p̃s.31.In chamo & freno maxillas eorum cõstrĩge.p̃s.102.Qui replet in bonis desiderium tuum.Pro quo hebrei legunt.Qui replet in bonis os tuum.sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem secundũ primam significationem transtulit.Qui replet in bonis ornamentum tuum.& inde עֵדוּת Eeduth.idest ornamentum. decus.secundum hebreos.4.Regum.11.Et posuit super eũ diadema & testimonium.pro quo hebrei legunt.Et posuit super eum diadema et ornamẽtum:scilicet regium.sed magis proprie significat testimonium.sicut est in littera nr̃a. De quo vide infra in dictione עוֹד ood.Et in titulo.Ps.79. Vbi dicitur in finem pro his qui commutabuntur psalm9 pro assyriis: testimonium Asaph.vbi etiam hebrei pro testimonio legunt ornamentum seu decus. Item עָדָה Aada. idest transire vel aufferre.Iob.28.nec pertransiuit per eã leena.& supra in eodem.25. Et luna etiam non splendet. Pro quo hebrei legunt.Ecce aufert lunam & non splendebit.idest aufert lumen lune.Potest etiam legi sic. Ecce adhuc luna non splendebit.de quo vide supra in dictione עַד Aad.Prouer.25.& ãmittit pallium in die frigoris.idest aufert a se pallium.Dañ.2.Transfert regna atque constituit. Et in eodem.7.Aliarum quoqꝫ bestiarum ablata esset potestas.Et in eodem.Potestas eorum que non auferetur.Itẽ עֵדָה Eeda.idest cetus seu congregatio hominum. De quo vide supra in dictione יָעַד Iaad.

עָדַן Aadan.deliciare.deliciis abundare.deliciis affluere.delectari.voluptati operam dare.Nee.9.& abundauerũt deliciis in bonitate tua magna. & inde עֵדֶן Eéden.idest voluptas delicie.Geñ.2.Plantauerat autem dominus paradisum voluptatis a principio.& in eodem.Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis.Ezech.31.& emulata sunt eũ omnia ligna voluptatis.Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עֶדְנָה Eedna.Geñ.18.Postq̃ consenui & dominus meus vetulus est voluptati operam dabo.& in plurali עֲדָנִים Aadanim.2.Reg.1.Qui vestiebat vos coccineis in deliciis. Hiere.51.Repleuit ventrem suum teneritudine mea.idest deliciis meis.Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲדַנִּים maadanim.Prouer.29.& dabit delicias anime tue.Reperitur etiam מַעֲדַנּוֹת maadanoth secundum ter

Intrĩsecus עַד Preda. Spolium. עֵד עִדִּים mẽstruata. עָדַד Erigere. Suscipere Sustẽtare עָדָה Ornare. עֲדִי ornamẽtũ ornatus. Monile. Mundus muliebris. Maxilla. עֵדוּת testimõiũ ornamentum. עָדָה pertrãsire. Auferre. Ammittere Trãsferre. עֵדָה Cetus עָדַן Abũdare deliciis. עֵדֶן Voluptas. עֶדְנָה Voluptas עֲדָנִים Delicie. מַעֲדַנִּים מַעֲדַנּוֹת

minationẽ pluralem femininorũ.1.Reg.15. Et oblatus est ei Agag pinguissimus tremens.pro quo hebrei legunt. & abiit ad eum Agag deliciis.i.delicatus siue cũ delectatione quia non timuit mortem:sed habuit eã pro deliciis. Sicut exponunt aliqui hebrei.alii vero dicunt q̃ significat vincula:& q̃ deriuatur a dictione עָנַד Aanad:& legunt sic.& abiit ad eum.idest oblatus est ei Agag in vinculis. idest ligatus. Et similiter.Iob.38.Vbi nos legimus.Nunquid coniungere valebis micantes stellas pliadas.Pro quo ipsi legunt. Nũquid colligabis colligationes seu applicationes chima. Et est chima nomen cuiusdam constellationis stellarũ: vt dictum est supra in littera chaph.& inde עֲדִינָה Aadina. idest delicata seu tenera.Esa.47.Audi hec delicata.Et in genere masculino עֲדִינוֹ aadino.1.Reg.23.Ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus.Item עִדָּן Iidan.In lingua chaldaica significat tempus siue horã.Dañ.2. Quod tempus redimitis.& in eo.Et ipse mutat tempora & etates.& in eo.7.Vsqꝫ ad tempus & tempora & dimidium temporis.

עָדַף Aadaph.superesse.excedere.superfluere.excedens vel excrescens esse.Exo.16.Nec qui plus collegit habuit amplius.Pro quo hebrei legunt.& non excessit siue nõ superfluit illi qui plus collegit. Et in eo.26.Quod autẽ supfuerit in saxis. idest vnum saxũ quod amplius est. Nu.3. qui excedunt numerũ leuitarũ.& in eo.Precium eorũ qui supsunt.& in eo.Pecuniam eorũ qui fuerant amplius.

עָדַר Aadar.Deesse.deficere.priuare. auferre. Bellare.seu expedire.fodere.seu putare.idest abscindere.1. Regũ. 30.Nec defuit quisqꝫ a paruo vsqꝫ ad magnum. 3. Reg.4. Cum ingenti cura prebebant in tempore suo. pro quo hebrei legunt.Non deficiebant in aliqua re.siue in aliquo verbo.sed beatus hieronymus transtulit sensum. Esa.34.vnũ ex eis nõ defuit.& in eo.40.Neqꝫ vnũ reliquũ fuit.i.neqꝫ vnũ defuit.Et in eo.59.& facta est veritas in obliuiõe. Pro quo hebrei legunt.Et facta est veritas priuata vel deficiens idest non inuenitur in eis veritas. Significat etiam bellare. siue aciem instruere vel expedire.1.Paralipo.12.Expediti ad pugnã corde perfecto.& supra in eo. In auxiliũ non in corde duplici.pro quo he.le.Ad bellandum seu ad instruendam aciem non in corde & corde.idest non corde duplici: sicut est ĩ littera nostra.Item עָדַר Aadar.i.fodere seu sarrire.Esa.5.Non putabitur & non fodietur. Et in eo. Et omnes montes qui in sarculo sarrientur. & inde מַעְדֵּר maeeder.idest sarculus seu fossoriũ.vt in predicto loco.Item עֵדֶר Eéder.idest grex.Ps.77.Et ꝑduxit eos quasi gregẽ in deserto.Canti.6.Sicut grex caprarũ.& ĩ plu.עֲדָרִים Aadarim siue עֶדְרֵי Eedre.Geñ.29.Tres quoqꝫ greges ouiũ.Et in eodem.mosqꝫ erat vt cunctis ouibus cõgregatis deuoluerent lapidem.Pro quo hebrei legunt.& congregabantur illuc omnes greges & deuoluebant lapidem.Ioel.1. Sed & greges pecorum disperierunt.Ponitur ẽt pro caulis pecorũ.2. Paralip.32.Et presepia iumentorũ caulasqꝫ pecoribus.

עָדָשׁ Aadas.lens.& solum inuenitur in numero plurali.s. עֲדָשִׁים Aadasim.idest lentes.Geñ.25.Accepto pane & lentis edulio.Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet lentiũ.2.Reg.23.Erat quippe ibi ager plenus lẽte. Ezech. 4.Et tu sume tibi frumẽtũ & hordeũ & fabam & lentem.

עוּג Vug.coquere.scilicet panes subter prunas. vel operire.Ezech.4.& stercore quod egreditur de homine operies illud in oculis eorum.i.coques illud cooperiendo stercore sicut cooperiendo prunis.& inde עֻגָה Vuga.idest torta seu panis sub prunis vel cinere cocta. vt supra in eodem.Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud. 3.Regum.19.Et ecce ad caput suum subcinericius panis.

Vincula. Colligatiões. עֲדִינָה Delicata. עֲדִינוֹ tenerrim9. עִדָּן Tempus. עָדַף Excedere. Supereẽ. Esse ãplius עָדַר Deesse. Deficere. Expedire. עָדַר Fodere. Sarrire. מַעְדֵּר Sarculus עֵדֶר Grex עֲדָרִים עֶדְרֵי Greges. Caule. עָדָשׁ עֲדָשִׁים Lentes. עוּג operire. Coquere. עֻגָה Subcinericius panis

Osee.7.Subcinericius panis qui non reuersatur.Et in plurali עֻגוֹת Vugoth.Geñ.18.Et fac subcinericios panes. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מָעוֹג maog.3. Regum.17.Viuit dominus deus tuus quia non habeo panem.Ponitur etiam מָעוֹג maog pro subsãnatione. Ps.34. subsãnauerunt me subsãnatione.Et alii exponunt sic.Subsãnauerunt me pane.quasi dicat.pro cibo eis dato ab aduersariis meis.

עוּד Aauad.Testificari.testimonium prebere.contestari. predari.spoliare.Geñ.43.Denunciauit nobis vir ille sub attestatione iusiurandi dicens. pro quo hebrei legunt. Contestando contestatus est nos vir ille dicens.Exo.19.descende & contestare populum.Et in eodem.21.Et contestati sunt dominum eius.Deut.4.Testes inuoco hodie celum & terram.idest testificor seu contestor celum & terram contra vos.& in eodem.30.Et inuocabo contra eos celum & terram.idest contestabor.1.Regum.18. Contestare eos & predic eis ius regis.3.Regum.21.Et falsum testimoniũ dicant.Pro quo hebrei legunt.Et testificent eum dicentes. i. testimonium dicant contra eum:Nee.9.Contestatus es eos vt reuerterentur.Et in eodem.Et contestatus es eos in spiritu tuo.Et in eodem.Que testificatus es eis.Ps.80. Audi popule meus & contestabor te.Ps.94.Israel & testificabor te.Esa.8.& adhibui mihi testes fideles. Pro quo hebrei legunt.Et testificatus sum mihi.idest contestatus sum mihi testes fideles.idest testes adhibui mihi sicut est in littera nostra.Hiere.6.Cui loquar & ad quem contestabor. Et in eodem.32.Et scripsi in libro & signaui & adhibui testes. Amos.3.Audite & contestamini in domo iacob. Malach.2. Dominus testificatus est inter te & vxorem tuam. Ponitur etiam pro comparare.vt Threñ.3. Cui comparabo te. Potest etiam legi sic.Quem testificabor in te.idest quos testes adducã vt testificẽtur si talia aliquando aliquis passus sit sicut tu.Vnde idem erit sensus cum littera nostra. & inde עֵד Eed.idest testis Geñ.31.Tumulus iste testis erit.Leuit.5.Testisqꝫ fuerit.Deut.17.Nemo occidatur vno contra se dicente testimoniũ.Pro quo hebrei legunt. Nemo occidatur in ore vnius testis.1.Regum.12.Testis est dominus aduersus vos & testis xp̃us ei9.Ps.88.Et testis in celo fidelis.Hiere. 29.Ego sum testis & iudex.Ponitur etiam pro testimõio. Geñ.31.Quem vocauit labam tumulum testis: & iacob aceruum testimonii.Exo.20. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. scribitur etiam cum he in fine & dicitur עֵדָה Eeda.Geñ.21.Vt sint mihi in testimonium.Et in eodem.31. Tumulus inquam iste & lapis erit in testimonium.& in plurali עֵדִים Eedim. idest testes.Deut.17.In ore duorum vel trium testium.Iob.10.Instauras testes tuos contra me.Esa.44.vos testes mei, & inde עֵדוּת Eeduth.idest testimonium siue testamentum.vel testificatio.Exo.16. Posuitqꝫ illud Aaron in tabernaculo reseruandum.Pro quo hebrei legunt.posuitqꝫ illud Aarõ coram testimonio.idest coram arca testamenti vel testimonii.Et in eodem.25.In qua pones testimonium quod dabo tibi.Et in eodem.38.Hec sunt instrumenta tabernaculi testimonii.Et in eodem.40.Posuit & testimonium in arca.Ps.77.Et suscitauit testimonium in iacob.p̃s.92.Testimonia tua credibilia facta sũt nimis.p̃s.118. Beati qui scrutantur testimonia tua.p̃s.131. Et testimonia mea hec que docebo eos.Scribitur etiam cum tau in principio & dicitur תְּעוּדָה Theuda.Esa.8.Liga testimonium.& in eodem. Ad legẽ & ad testimoniũ.Itẽ עוּד Aauad.idest spoliare.seu predari.translatio nostra traduxit circumplecti. Ps.118. Funes peccatorũ circũplexi sunt me.& beatus hieronymus in

עֻגוֹת Subcinericii panes. מָעוֹג subcinericius panis. Panis. מָעוֹג subsãnatio עוּד Denũciare. Cõtestari. testificare. Testimonium dicere. Adhibere testes. עֵד Testis. Testimoniũ עֵדָה Testimoniũ עֵדִים Testes. עֵדוּת Testimoniũ תְּעוּדָה testimoniũ עוּד circũplecti

psalterio iuxta he.ve.transtulit. Implicauerunt me. ꝓ quo hebrei legunt. Depredati sunt me. & inde עַד Aad. idest preda. seu spolium. Gen̄. 49. Mane comedet predam. Esa. 33. Tunc diuidentur spolia predarum multarum. Soph. 3. qua propter expecta me dicit domin⁹ in die resurrectiōis mee in futurum. pro quo hebrei legunt. In die resurrectionis mee ad predam seu ad spolium. potest etiā legi sic. s. in die resurrectionis mee in eternum. De quo vide supra in dictione עַד Aad. Item עוֹד ood. idest adhuc. vltra. rursus. ampli⁹. Gen̄. 7. Adhuc enim & post dies septem. Et in eo. 8. Cunctis diebus terre. pro quo hebrei legunt. Adhuc cunctis diebus terre. & in eo. 45. adhuc pater meus viuit. Exo. 9. adhuc retines populum meū. 1. Reg. 20. & si vixero facies mihi misericordias domini. pro quo hebrei legunt. & non si adhuc ego vixero & non facies mecū misericordias domini. Et est idem sensus cū littera nostra, nam due negatiōes valent pro vna affirmatione. Ester. 6. Adhuc illis loquentibus venerūt eunuchi regis. Iob. 1. Cumq; adhuc ille loqueretur venit alter. & in eo. 2. Adhuc tu permanes in simplicitate tua. Et in eo. 27. Quia donec superest halitus ī me. ps. 83. In secula seculorum laudabūt te. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Adhuc laudabunt te semper. ps. 140. Quoniam adhuc & oratio mea ī beneplacitis eorum. Esa. 5. Sed adhuc manus eius extenta. Osee. 11. Iudas autem testis descendit cum deo. Pro quo hebrei legunt. Iudas autem adhuc descendit cum deo. Potest etiam legi sic. Adhuc dominatus est cum deo. Amos. 4. Cum adhuc tres menses superessent. Significat etiam vltra. siue rursus aut amplius. Gen̄. 8. Nequaquam vltra maledicam terre propter hominem. & in eodem. Non igitur vltra percutiam omnem animam. Et in eodem. 9. & non erunt vltra aque diluuii. Et in eodem. 46. Et inter amplexus fleuit. pro quo hebrei legunt. Et fleuit super collum eius vltra siue amplius. Exo. 4. Dixitq; dominus rursum mitte manum tuam in sinum tuum. Et in eodem. 10. Caue ne vltra videas faciem meam. Ps. 87. Quorum non est memor amplius. & Prouer. 31. Et doloris sui nō recordetur amplius. Esa. 62. Non vocaberis vltra derelicta. Et communiter significat tempus infinitum vel indeterminatū. Quandoq; vero accipitur pro tempore finito vel determinato. vt in aliquib⁹ locis predictis: & 4. Reg. 6. Et vltra non venerūt latrones syrie in terram israel. idest post certum tempus. scribitur ēt cum beth vel mem in principio & dicitur בְּעוֹד Beod. siue מֵעוֹד Meod. idest dum adhuc: siue cum adhuc. Gen̄. 25. Dū adhuc ipse viueret. & in eo. 40. Tres propagines tres adhuc dies sunt: post quos recordabitur pharao ministerii tui Pro quo hebrei legunt. tres propagines tres dies sunt: dū adhuc tres dies. idest in spacio trium dierum recordabitur pharao ministerii tui. Nu. 22. Cui semper sedere consueuisti vsq; in presentem diem. pro quo hebrei legunt. Cui sedere consueuisti dum adhuc tu: vsq; in presentem diem. i. ex eo tempore quo cepisti sedere super iumentum. Deut. 31. Adhuc viuente me. 2. Regum. 12. Ecce cum paruulus adhuc viueret. Et in eodem. Propter infantem cum adhuc viueret ieiunaui. Amos. 4. Cum adhuc tres menses superesset. & inde עַד Aad. idest eternum siue eternitas. De quo vide supra in dictione עַד aad.

עָוָה Aaua. Iniq; vel iniuste agere. peccare. curuum esse. 2. Reg. 19. Ne reputes mihi domine mi iniquitatem: ne memineris iniuriarum serui tui. pro quo hebrei legunt. neq; memineris ꝙ iniq; egerit seruus tuus. Ester. 1. Non solū regē lesit regina vasthi. Pro quo hebrei legunt. nō cōtra regem solū peccauit seu iniq; egit vasthi regina. Hiere. 9. Vt iniq; agerent laborauerunt. Dan̄. 9. Iniquitatem fecimus impie egimus. Et quia illud quod iniquū est non est rectum & similiter quod curuū est non est rectum. ideo ponitur etiā pro curuari. Ps. 38. Miser factus sum & curuat⁹ sum vsq; in finem. Pro quo hebrei legunt. Curuatus sum & humiliatus sum vsquequaq;. Et beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Afflictus sum & incuruatus sum. vide ēt de hoc infra in dictione עָוַת Aauath. Ponitur etiam pro affligere. Esa. 24. & affliget faciem eius. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. & incuruabit faciem eius. Et inde עָוֹה Aaua. idest iniquitas. Ezech. 21. Iniquitatem iniquitatem iniquitatem ponam eam. vbi ponitur ter predicta dictio. & inde עָוֹן aauon. idest iniquitas. peccatū. Gen̄. 4. maior est iniquitas mea quam vt veniam merear. Et in codē. 15. Necdum enim complete sunt iniquitates amorreorū. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet necdū eni cōpletum est peccatū seu iniquitas amorrei. Et in codē. 44. Deus inuenit iniquitatem seruorum tuorum. Ps. 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. ps. 68. appone iniquitatem super iniquitatem eorum. & in plurali עֲוֹנוֹת aauonoth. Iob. 13. Quantas habeo iniquitates. Et in eodem. Et consumere me vis peccatis adolescentie mee. Ps. 129. Si iniquitates obseruaueris domine. Prouer. 5. Iniquitates sue capiunt impium. Reperitur etiam עֲוֹנִים aauonim secūdum terminationem pluralem masculinorum. vt Esa. 64. Et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos. & in eodem. In manu iniquitatis nostre. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet iniquitatum nostrarum. Hiere. 14. Si iniquitates nostre responderunt nobis. & inde עִוְעִים Iiuim. Pro quo beatus hieronymus transtulit vertiginem. Esa. 19 Dominus miscuit in medio eius spiritū vertiginis. Potest etiam legi. spiritum erroris vel iniquitatis.

עָוַל aaual. Iniq; agere. Ps. 70. & de manu contra legem agentis & iniqui. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. De manu iniqui idest iniq; agentis & nocentis. Esa. 26. In terra sanctorum iniq; gessit. & inde עַוָּל aaual. siue עֲוִיל aauil. idest iniquus. Iob. 16. Conclusit me deus apud iniquum. & in eodem. 29. Conterebam molas iniqui. Soph. 3. Nesciuit autem iniqu⁹ confusionem. idest erubescentiam. & inde עָוֶל aauel. idest iniquitas. Leuit. 19. nolite facere iniquum aliquid in iudicio in regula in pondere & in mensura. Ezech. 28. In multitudine iniquitatum tuarum in iniquitate negociationis tue. Et in eodem. 33. Confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem. & in eodem. In iniquitate sua quam operatus est: in ipsa morietur. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עַוְלָה aaula. 2. Reg. 7. nec addent filii iniquitatis vt affligāt eum. Iob. 6. Respondete obsecro absq; contentione. Pro quo hebrei legunt. absq; iniquitate. & in eodem. Et non inuenietis in lingua mea iniquitatem. Et in eodem. Nūquid deus indiget vestro mendacio. Pro quo hebrei legunt. nunquid pro deo loquemini iniquitatem. Et est sensus sicut in littera nostra. Et in eodem. 34. Qui bibit subsannationem quasi aquam. pro quo hebrei legunt. Qui bibit quasi aquam iniquitatem. ps. 106. Et omnis iniquitas oppilauit os suum. Ezech. 28. Donec inuenta est iniquitas in te. ponitur etiam pro infructuoso. Iob. 24. Et conteretur quasi lignum infructuosum. Dicitur etiam עוֹלָה oola. Iob. 5. Iniquitas autem contrahet os suum. & in plurali עוֹלֹת ooloth. ps. 57. Etenim in corde iniquitates operamini. ps. 63. scrutati sunt iniquitates. anteponitur ēt littera lamed lr̄e vau & dr̄ עַלְוָה aalua. idest iniquitas. Osee. 10. Super filios iniquitatis. Item עוּל vul. infans paruulus. lactens. vt Esa. 49.

Nunquid obliuiscitur mulier infantem suum. Et in eodem 65. Non erit ibi amplius infans dierum. & in plurali עֲוִילִים Aauilim. Iob. 19. Stulti quoq; despiciebant me. pro quo hebrei legunt. Paruuli quoq; despiciebant me. Potest etiā legi sic secundum primam significationē. scilicet iniqui quoq; despiciebant me. Et in eodem. 21. Egrediūtur quasi greges paruuli eorum. & in plurali feminino עָלוֹת Aaloth. i. fete. seu lactantes. Gen̄. 33. Oues & boues fetas mecū. 1. Reg. 6. Et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum. Et in eodem. Et tollentes duas vaccas que lactabāt vitulos. Esa. 40. fetas ipse portabit. & inde עוֹלֵל Oolel. cum duplici lamed. idest infans. paruulus. lactens. 1. Regum. 15. Interfice a viro vsq; ad mulierem & paruulum. & in plurali עוֹלְלִים oolelim. Ps. 8. Ex ore infantium & lactētiū. Thren̄. 1. Paruuli eius ducti sunt in captiuitatem. vide etiā de hoc infra in dictione עָלַל Aalal. Item עוֹל ool. idest iugum. De quo vide infra in dictione עָלַל Aalal. Item עוּל Vul. in lingua chaldaica significat intrare seu ingredi vel introducere. Dan̄. 2. Daniel ingressus rogauit regem. & in codē. post hec daniel ingressus ad arioch. & in eodem. Introduc me in conspectu regis. & inde מַעֲלֵי Maale. idest occasus solis. s. quando ingreditur sub nostro hemisperio. Dan̄. 26. & vsq; ad occasum solis laborabat.

עוֹן Oon. Habitaculum siue habitatio. vel templum. & scribitur cum mem in principio & dicitur מָעוֹן maoon. siue מְעוֹן Meoon. Deut. 26. Respice de sanctuario tuo. pro quo hebrei legunt. De habitaculo sancto tuo. 1. Reg. 2. Que precepi vt offerrentur in templo. & in eodem. & videbis emulum in templo. 2. Paralip. 30. peruenit oratio in habitaculū sanctum celi. Ps. 70. Esto mihi in deum protectorem. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit Esto mihi robustum habitaculum. Ps. 89. Domine refugium factus es nobis. pro quo beatus hieronymus transtulit Domine habitaculum factus es nobis. Ps. 90. Altissimum posuisti refugium tuum. pro quo beatus hieronymus transtulit. Excelsum posuisti habitaculum tuum. Hiere. 10. Habitacula draconum. Naum. 2. Vbi est habitaculum leonū. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מְעוֹנָה meoona. Deut. 33. Habitaculum eius sursum. Soph. 3. Et non peribit habitaculum eius: & in plurali מְעוֹנוֹת Meoonoth. Naūm. 2. Et cubile suum rapina. Quod in hebreo legitur pluraliter. scilicet habitacula sua. siue cubilia sua. Ponitur etiā pro antris. Iob. 38. Quando cubant in antris. & inde מְעוֹנִים Meoonim. idest habitatores. 1. Paralip. 4. Et percusserunt tabernacula eorum & habitatores qui inuenti sunt ibi. Itē עוֹנָה oona. idest tempus statutum seu determinatum. Exo. 21. & vestimenta & precium pudicitie non negabit. ꝓ quo hebrei legunt. & vestimentum eius & horam eius non minuet. idest tempus determinatum vt reddat ei debitum qđ vir debet reddere vxori sue. Item עוֹנֵן oonen. augurari. ariolari. veneficia exercere. somnia obseruare. Deut. 18. aut qui ariolos sciscitetur. 4. Regum. 21. & hariolatus est & obseruauit auguria. Esa. 2. & augures habuerunt vt philistiim. Et in codē. 57. Vos autem accedite huc filii auguratricis. Hiere. 27. & augures & maleficos. Mich. 5. Et diuinatores non erunt in te. idest malefici siue harioli. Significat etiam obseruare somnia. Leuit. 19. Nec obseruabitis somnia. 2. Paralip. 33. & obseruauit somnia. & dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur a predicta dictione עוֹנָה oona & quod significat obseruare tempora vel horas: sicut dicunt augures talis dies vel talis hora est bona ad tale opus incipiendum vel dimittendum. Alii vero dicunt ꝙ deriuatur a dictione עָנַן Aanan de qua infra dicetur.

עוּף Vuph. volare. aduolare. caligare. obscurare. deficere. lassare. Deut. 4. vel auium sub celo volantium. Iob. 20 Velut somnium aduolans non inuenietur. ps. 54. volabo & requiescam. Ps. 89. Quoniam superuenit mansuetudo & corripiemur. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Quoniam transibimus cito & aduolabimus. Ps. 90. A sagitta volante in die. Prouer. 23. ne erigas oculos tuos ad opes quas nō potes habere: quia faciēt sibi pēnas quasi aquile: & volabūt in celū. vbi ponitur etiam pro erigere. Esa. 6. Et volauit ad me vn⁹ de seraphim. & in eodem. 60. Qui vt nubes volant. Et aliquando scribitur cum duplici pe. vt Gen̄. 1. Et volatile super terram. Pro quo hebrei legunt. Et volatile volitet super terram. Esa. 6. Et duabus volabat. Ezech. 32. Cum volare ceperit gladius meus super faciem eorū. Osee. 9. Ephraim quasi auis aduolabit. & aliquando scribitur sine vau. Esa. 11 Et volabunt in humeros philistiim. Zach. 5. Volumen volans. & inde מְעוּף Muaph. i. volitatio seu volās. Esa. 8. Et non poterit aduolare de angustia sua. pro quo hebrei legunt. Quia non est volans siue quia non est volitatio cui est angustia vel tribulatio. Et est sensus sicut in littera nostra. Dan̄. 9. Cito volans tetigit me. & inde עוֹף ooph. idest auis. volucris. seu volatile. Gen̄. 1. Et omne volatile secundum genus suum. Et in eodem. Auesq; multiplicentur super terram. Et in eodem. 6. De volucribus iuxta genus suū. Leuit. 1. Siue de auib⁹ holocaustum obtulerit. Iob. 12. Et volatilia celi indicabunt tibi. Et in hebreo ponitur in predictis locis in numero singulari: & ponitur singulare pro plurali. Significat etiam predicta dictio עוּף Vuph. caligare. vel obscurare: secundum hebreos. Beatus hieronym⁹ transtulit oriri. Iob. 11. Orieris vt lucifer. pro quo hebrei legunt. Si obscuraberis: vt aurora eris. Quod exponunt sic. obscurum quod in te est: erit lucidum sicut lumen matutinum. & inde עֵיפָה Eepha. idest obscurum vel nebulosum Iob. 11. Terram miserie & tenebrarum. idest terram obscuram vel caliginosam sicut tenebre. Amos. 4. faciens matutinam nebulam. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מָעוּף mauph. Esa. 8. Et ecce tribulatio & tenebre. & inde עַפְעַף Aphaph. idest palpebra. & solum inuenitur in numero plurali. Iob. 16. Et palpebre mee caligauerunt. ps. 129. Et palpebris meis dormitationem. Hiere. 9. Et palpebre nostre defluant aquis. Ponitur etiam pro ortu. scilicet aurore. Iob. 3. Expectet lucem & non videat: nec ortum surgentis aurore. Significat etiam predicta dictio עוּף Vuph deficere vel lassare aut sitire. & tunc scribitur sine vau vel cum iod in medio loco vau. Iudi. 4. Qui soporem morti socians defecit & mortuus est. 2. Reg. 21. Deficiente autem dauid. Ps. 63. In terra deserta inuia & inaquosa. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. In terra inuia & sitiente sine aqua. ps. 142. sicut terra sine aqua tibi. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Quasi terra sitiens ad te. Esa. 29. Lassus adhuc sitit. vbi vtrunq; significatum complectitur nostra translatio. scilicet lassare & sitire. & in eodem. 32. Et vmbra petre prominentis in terra deserta. idest in terra sitiente. Hiere. 4. Quia defecit anima mea propter interfectos. vide etiam de hoc supra in dictione יָעַף Iaaph. & infra in dictione עָיֵף Aiaph.

עוּר vur. Excitare. suscitare. vigilare. expergisci. surgere. exsurgere. cōsurgere. suffodere. nudare. vel spoliare. excecare. vt Iudi. 5. Surge surge debbora: surge surge & loquere canticū. i. expgiscere expgiscere. Iob. 40. Nō q̄si crudelis suscitabo eum. Ps. 7. Et exsurge ad me in precepto quod

mandasti.ps.43.Exsurge quare obdormis domie.ps.57. Exsurge gloria mea:exsurge psalterium & cithara.Canti. 5.Ego dormio & cor meum vigilat. Hiere. 25. Et turbo magnus egredietur a summitatibus terre.pro quo hebrei legunt.Et turbo magnus exsurget a summitatibus terre. Et in eodem.50.& reges multi consurgent a finibus terre. Ioel. 3.Consurgant & ascendant gentes.Abach.2.ve qui dicit ligno expergiscere:surge lapidi tacenti.Zach.2. Quia consurrexit de habitaculo sancto suo.Et quando est verbũ tertie coniugatiõis tunc scribitur cum iod in medio loco vau. 2.Paralipo.36.Suscitauit dominus spiritum cyri regis persarum.ps.34.Exsurge intende in iudicio meo.ps. 77. & non accendit omnem iram suam.pro quo hebrei legunt. & non facit suscitare vel non facit exsurgere omnem iram suam.Esa.41.Suscitaui ab aquilone.vnde in aliquibus locis vbi in hebreo habetur עִיר Iir.quod significat ciuitatẽ: vt infra dicetur:aliqui hebrei legunt.suscitare vel exsurgere.ps.72.Domine in ciuitate tua imaginem eorum ad nihilum rediges.pro quo ipsi legunt.Dominus in excitãdo vel in consurgendo imaginem ipsorum contemnes. vnde premittitur velut somniũ surgentis. Osee.7.Quieuit paululum ciuitas.pro quo hebrei legunt.quieuit paululum excitans.Mich.6.Vox domini ad ciuitatem clamat.pro quo hebrei legunt. Vox domini ad excitandum vel ad consurgendum clamat.Et aliquando scribitur cum duplici res.s. quando est verbum quarte coniugationis. & dr̃ עוֹרֵר Orer.ps.79.Excita potentiam tuam & veni.Iob.17.& innocens cõtra hypocritam suscitatur. Et ĩ eodem.31.Et exultaui cum inuenisset eum malum.pro quo hebrei legunt. Et suscitatus sum cum inuenisset eum malum.Canti. 2. Ne suscitetis neq3 vigilare faciatis dilectam.Esa.10. & suscitabit super illum dominus exercituum flagellum. Significat etiam vibrare seu leuare hastam.1.Paralip.11. Ipse leuauit hastam suam contra trecentos vulneratos. Item significat suffodere.Esa.23.Suffoderunt muros eius. Et quandoq3 duplicatur littera aim. Esa.15.Clamorem contritionis leuabunt.pro quo hebrei legunt.Clamorem contritionis suscitabunt. & aliquando duplicatur littera res & littera ain & dicitur עַרְעַר Aaraar. Hiere.51.Murus babylonis ille altissimus suffossione suffodietur.Significat etiam עַרְעַר Aaraar Humilem seu vacuum.Ps.101.Respexit in orationem humilium.Pro quo beatus hieronymus in ps.iuxta he.ve.trãstulit.Respexit ad orationem vacui.Et aliqui hebrei secundum primam significationem legunt.Respexit ad orationem excitati vel excitantis.& inde עֵר Eer.idest excitans.p quo beatus hieronymus transtulit magistrum.eo quod excitat mentem discipulorum.Malach.2.Magistrum & discipulum de tabernaculo Iacob.& ĩde עִיר Iir.idest vigil.Dañ. 4. Vigil & sanctus de celo descẽdit.Et in plurali עִירִין Iirin Vt in eodem.In sententia vigilum decretum est. Item עוּר vr.idest nudare.seu expoliare.Esa.32.Exuite vos & confundemini.pro quo hebrei legunt.Et nudamini.Abach.3. Suscitans suscitabis arcum tuum.pro quo hebrei legunt. Nudatione nudabis arcum tuum.& inde מָעוֹר Maor. idest nuditas.Abach.2.vt aspiciat nuditatem eius.Et inde עָר Aar. siue עִיר Iir.idest hostis siue aduersarius:vel ille qui ĩsurgit contra aliuni.1.Regum.28.Et transierit ad emulum tuum pro quo hebrei legunt.& transierit ad hostem vel inimicũ tuum.Ps.138.Accipient in vanitate ciuitates tuas. p quo beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve. transtulit. Eleuati sunt frustra aduersarii tui.Esa.14. Nec implebunt faciem orbis ciuitatum.pro quo hebrei legunt. Nec implebunt faciem orbis hostium vel inimicorum.Hiere. 15. nisi super ciuitatem repente terrorem.pro quo hebrei legunt.nisi super eam repente hostem & terrores.potest etiam legi sicut est in littera nostra.nam communiter significat ciuitatẽ:vt infra dicetur in dictione עִיר Iir.& in lingua chaldaica cõmuniter ponitur pro hoste.Dañ. 4. Et interpretatio eius hostib9 tuis sit.Item עִוֵּר Aauar.idest cecare.excecare.Exo. 23.non accipies munera que etiã excecant prudẽtes.Deut. 16.Quia munera excecant oculos sapientum.2.Regũ.25. Et oculos eius effodit.pro quo hebrei legũt. Et oculos ezechie excecauit.& inde עִוֵּר Iiuer.idest.cecus. Exo.4.videntem aut cecum.Leuit.21.Si cec9 si claudus.Et in plu.עִוְרִים Iiurim.2.Regũ.5.nisi abstuleris cecos & claudos. Esa.42. Et deducam cecos in viam.& in genere feminino עִוֶּרֶת Auereth. vt Leuit.22.Si cecum fuerit si claudum. & in plurali feminino עִוְרוֹת Iiudroth.Esa.42. vt aperiret oculos cecorum.Quod in hebreo legitur in genere feminino. & inde עִוָּרוֹן Iiuaron.idest cecitas.Deut.28.Percutiat te dominus amentia & cecitate.Zach.12.Et omnem equum populorum percutiam cecitatẽ.Item עוֹר Oor.idest pellis.cutis. Geñ.3.Fecit quoq3 dominus ade & vxori eius tunicas pelliceas.pro quo hebrei legunt.Tunicas pellis.idest pelliceas Leuit.4.Pellem vero & omnes carnes.Iob.2.Pellem pro pelle & cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Et in eodem.7.Cutis mea aruit & contracta est.Et in plu. עוֹרֹת Ooroth.Geñ.27.Pelliculasq3 hedorũ circundedit manib9 Exo.26.fecit & opertorium tabernaculi de pellibus arietũ Reperitur etiam in genere masculino.Threñ.1. Pelles nostre quasi clibanus exustẽ sunt.Item עוּר vur.in lingua chaldaica significat fauillã seu paleas minutissimas. Dañ.2.& redacta sunt quasi in fauillam stiue aree.

עוּשׁ Vus.Congregare.cõuenire. Beatus hieronymus trãstulit.erumpere.Ioel.3.Erumpite & venite.pro q he. se.Congregamini & venite.& inde עָשׁ Aas.idest quedã collectio seu congregatio vel constellatio stellarum. pro quo beatus hieronymus transtulit arcturum.Iob. 9. Qui facit arcturum & oriona.& aliqui hebrei dicunt. q significat cõgregationem stellarum circa caudam arietis. Scribitur etiam cum iod in medio & dicitur עַיִשׁ ais.pro quo beatus hieronymus transtulit vesperum.Iob.28.Et vesperum super fines terre consurgere facis.Põitur etiam עָשׁ Aas pro tinea Iob.4.Consumẽtur velut a tinea.

עָוַת Aauath.iniq3 agere.peccare. puertere. curuare. obliquũ esse.tempus constituere.Ester.1.non solũ rẽgẽ lesit vasthi sed & omnes principes. pro quo hebrei legunt. non contra regem solum iniq3 egit seu peccauit vasthi regina.Ps.118.Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me Eccl's.7.Quod nemo possit corrigere quem ille despexerit.pro quo hebrei legunt. Quis potest corrigere vel rectificare quod ille curuauit: vel obliquare fecit aut peruertit.& in eodem.12. Et nutabunt viri fortissimi.idest curuabuntur vel obliquabunt. Threñ.3.vt peruerteret hominem in iudicio suo.& inde מְעֻוָּת meuuath. idest iniquum seu peruersum vel curuum. Eccl's.1.peruersi difficile corriguntur. Pro quo hebrei legunt. Iniquum seu peruersum vel curuum non potest corrigi vel non potest rectificari.idest difficile corrigitur vel rectificatur.& inde עַוָּת Auath.idest iniquitas.Threñ.3. vidisti domine iniquitatem illorum aduersum me.Et inde נַעֲוַת naauath. idest iniqua seu peruersa.1.Regum.20.filius mulieris vltro virum rapiẽtis.Pro quo hebrei legunt.filius mulieris inique vel peruerse & rebellis. Item עוּת vuth.idest tempus cõstituere:vel tempus cõgruum eligere ad aliquid agendum: vel vt multo tempore duret.pro quo btũs hieronymus transtulit sustentare. Esa.50. Dominus dedit mihi linguam eruditam vt sciam sustentare eum qui lassus est verbo. Pro quo hebrei legunt. Vt sciam tempus constituere lasso:verbo. idest vt sciam quo tempore erudire debeam lassum verbo. Et inde עֵת Eth.1.Tempus siue hora.Geñ.24. Eo tempore quo solent mulieres egredi.Et in eodem.29. Nec est tempus vt recludantur ad caulas greges. Leuit.26. Dabo vobis pluuias in tempore suo. Ios.5. Eo tempore ait dominus ad iosue.4.Reg.4. In hac eadem hora. Ruth.2. Quando hora vescendi fuerit. ps.118. Tempus faciendi domine. Eccl's.3. Omnia tempus habent. Et in eodem. Tempus nascendi & tempus moriendi. Et in eodem.7. Ne moriaris in tempore non tuo. Et in eodem.8. Tempus & responsionem cor sapientis intelligit.& in eodem.9.Nescit homo finem suum. Pro quo hebrei legunt. Nescit homo tempus suum.i.tempus determinatũ vite sue.Esa.14. Prope est vt veniat tempus eius.Ezech.7.Venit tẽpus appropinquauit dies.Et in plurali עִתִּים Iithim.1.Paralipo.12. De filiis quoq3 isachar qui nouerãt singula tempora.& in eodem.29. Et temporũ que transierunt sub eo. Nee.13. In temporibus constitutis & in primitiis.Ester.1.Interrogauit sapientes qui ex more regio semper ei aderant.Pro quo hebrei legunt. Interrogauit sapiẽtes scientes horas vel tempora.Iob.24.Ab omnipotente non sunt abscondita tempora. Esa.33. Et erit fides in temporibus suis.Ezech.12.Et in tempora lõga iste prophetat.Reperitur etiam עִתּוֹת Iithoth. secundum terminationem femininorum. ps.9. Adiutor in opportunitatibus in tribulatiõe.& in eodem. Despicis in opportunitatib9 in tribulatione. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Despicis in temporibus angustie.ps.30. In manu tua fortes mee.Pro quo beatus hieronymus transtulit. In manu tua tẽpora mea. Et inde עִתִּי Iithi. Pro quo beatus hieronymus transtulit paratum. Leuit.16. Emittet illum per hominẽ paratum in deserto.1.per hominẽ assuetum qui multis temporibus abiit in illum desertũ: sicut exponunt hebrei.Et inde עַתָּה Aatha.aduerbium temporis.i. nunc.modo.Geñ.3.Nunc ergo ne forte mittat manũ suam Et in eodem.22.Nunc cognoui q timeas dominum. Et in eodem. 29. Nunc quoq3 copulabitur mihi maritus meus. Nu.24. Videbo eum sed non modo.3. Reg.1. Ecce nunc Adonias regnat.ps.12. Nunc exurgam dicit dñs. Esa.29. Non modo confundetur iacob. Dañ.10. Nihil enim in me remansit viriũ.Pro quo hebrei legunt. Et ego a modo non remansit in me virtus

עֵז Eez.capra. Et est promiscui generis. quia accipitur tam pro masculo q pro femina. Geñ.15. Sume inquit mihi vaccam trienẽ & capram trinã. Leuit.3. Si capra fuerit eius oblatio. Et ĩ purali עִזִּים Iizim. Geñ.30. Et separauit in die illa capras & oues. & in eodem.32. Capras ducentas hircos viginti. Exo.26. Facies & saga cilicina.idest saga de pilis caprarum.1. Reg.25. Ouium tria millia & mille capre. Et inde עֲזָאזֵל Aazazel. Pro quo beatus hieronymus transtulit caprum emissarium.vt Leuit.16.Et alterã capro emissario. Et est dictio cõposita ab עֵז Eez.i.caper. & אָזַל Aazal idest abiit. Et aliqui hebrei dicunt q est nomen deserti ad quod caper emittebatur & q ab eo nomen acceperit. Alii vero dicunt q deriuatur a dictione sequenti:& q significat desertum asperum atq3 saxosum.

עָזַז Aazaz. fortificare. roborare. confortare. preualere. impudentẽ seu procacissimũ esse. Et cõmuniter scribitur cum simplici zaim. Iudi. 6. Et oppressi sunt valde ab eis. Pro quo hebrei legunt. Et fortificata est siue inualuit manus Madian contra israel. Et beatus hieronymus transtulit sensum. ps.51. Et preualuit in vanitate sua. ps.67. Confirma hoc deus quod operatus es in nobis. Eccl's.7. Sapientia confortauit sapientem. Esa.30. Expectantes auxilium in fortitudine pharaonis. Pro quo hebrei legũt. Ad fortificandum se in fortitudine pharaonis. Significat etiam librare. Prouer.8. Et librabat fontes aquarũ. Sed etiã in predicto loco hebrei legũt. Et fortificabat fontes abyssi. Et inde עַז Aaz.i.fortis. Esa.19. Et rex fortis dñabitur eorũ. Et ĩ plurali עַזִּים Aazim.ps.58. Irruerunt in me fortes. Et inde עִזּוּז Iizuz. idest fortis seu fortitudo.aut virtus.ps.23. Dominus fortis & potens.ps.77. Et virtutes eius & mirabilia eius que fecit. ps.134. Et virtutem terribilium tuorum dicent. Esa.42. Effudit super eum indignationem furoris sui & forte bellum. Et communiter scribitur cum simplici zain & dr̃ עֹז Oz. siue עוּז Vuz: vt Exo.15. Fortitudo mea & laus mea dñs. ps.21. Dñs in virtute tua letabitur rex. ps. 27. Dominus adiutor meus & protector meus. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Dominus fortitudo mea & scutum meum. Et in eodem. Dominus fortitudo plebis sue. ps.28. Dominus virtutem populo suo dabit. ps.115. Laudate eum in firmamento virtutis eius. Ponitur etiam pro imperio. Geñ.49. Maior ĩ donis & maior in imperio.1. Reg.2. Et dabit imperium regi suo. Scribitur etiam cum mẽ in principio & dicitur מָעוֹז Maoz Esa.17. Et erunt ciuitates fortitudinis eius derelicte. Et in eodem.23. Quia deuastata est fortitudo vestra. & in eodem 30. Et erit vobis fortitudo pharaonis in confusionẽ. Hiere. 16. Dominus fortitudo mea & robur meum. Scribitur etiã cum nun post litteram zain. Esa.23. Vt contererat fortes eius. Ponitur etiam מָעוֹז Maaoz pro petra. Iudi. 6. Tolle carnes & azymos panes & pone supra petram illam. Et inde dicunt aliqui hebrei q deriuatur עֲזָאזֵל Aazazel. & q significat desertum: asperum atq3 saxosum. De quo dictum est in dictione pcedenti. Item עַז Aaz.idest impudens: seu procacissimus. Deut.28. Gentem procacissimam. Scribitur etiam cum nun in principio & dicitur נוֹעָז Noaz. Esa.33. Populum imprudentem non videbis. debet legi impudentẽ. Prouer.7. Et procaci vultu blanditur dicens. Inde עָזְנִיָּה Oznia.nomen auis imunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Halietũ. Leuit.11. Gryphum & halietum.

עָזַב Aazab.relinquere.derelinquere. dimittere.adiuuare. subleuare.fortificare. Geñ.2. Quam ob rem relinquet homo patrem suum & matrem. & in eodem.28. Nec dimittam te nisi compleuero vniuersa que dixi. Exo.9. Et dimisit seruos suos & iumenta in agris. Nume.10. Noli inquit nos relinquere. Ruth.2. Quod reliqueris parentes tuos. 4. Reg.2. Viuit dominus & viuit anima tua quia non derelinquam te. & in eo.9. A die qua relinquit terram. Nee. 4. Nũ dimittent eos gentes. & in eodem.13. Quare dereliquimus domum dei. Iob.10. Dimittam aduersum me eloquium meum: & in eodem.18. Nunquid propter te derelinquetur terra. ps.9. Tibi derelictus est pauper. ps.21. Quare me dereliquisti. ps.36. Et non vidi iustum derelictum. Esa. 6. & multiplicabitur que derelicta fuerat. & in eodem.7. Derelinquetur terra quam tu detestaris. & in eodem.17. Derelicte ciuitates Aroer: gregibus erunt. Et in eodem.32 Multitudo vrbis relicta est. & in eodem.62. Non vocaberis vltra derelicta. Significat etiam adiuuare vel subleuare. Exo.23. non pertransibis: sed subleuabis eum eo. Pro quo hebrei legunt. & desieris adiuuare eum: adiuuando adiuuabis cum eo: vel subleuando subleuabis cum eo. vel secundum primam significationem potest legi sic. Dimittens dimittes cum eo. idest dimittes odium quod habebat

in corde tuo cum eo: Et ſic eſt in tranſlatione chaldaica. Significat etiam ſecundum hebreos fortificare vel roborare. Nee.3. Et dimiſerunt ieruſalem vſq; ad murum platee latioris. ideſt extenderunt murum eius. vt exponit Nicolaus de lyra. Pro quo hebrei legunt. Et fortificauerunt. ideſt munierunt ieruſalem vſq; ad murum platee latioris. Hiere. 25. Dereliquit quaſi leo tabernaculum ſuum. Et in eodem. 49. Quomodo dereliquerunt ciuitatem laudabilem. Pro quo hebrei legunt. Quomodo non fuit fortificata ciuitas laudabilis. Poteſt etiam legi ſic. Quomodo non fuit derelicta ciuitas laudabilis. ideſt quomodo non fuit derelicta ab obſidione. Et inde עָזוּב Aazub. ideſt dimiſſus vel reſiduus. Deut.32. Clauſi quoq; defecerunt: reſiduiq; conſumpti ſunt. Vbi pro clauſis ponitur עָצוּר Aaſur. quod ſignificat retentum. vel ſeruatum aut clauſum. & pro reſiduis ponitur עָזוּב Aazub. quod ſignificat dimiſſum vel derelictum. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ per עָצוּר Aaſur intelligitur ſubſtantia argenti & auri quam homo retinet & claudit apud ſe. Et per עָזוּב Aazub intelligitur ſubſtantia pecoris & armenti. Et eadem verba habentur. 4. Reg.14. Vbi dicitur & ꝙ conſumpti eſſent vſq; ad clauſos carceris & extremos. Vbi pro clauſis carceris ponitur עָצוּר Aaſur. & pro extremis ponitur עָזוּב Aazub. & inde עִזָּבוֹן Iizebon. ideſt mercatus ſiue nundinē. Ezech.27. Propoſuerūt in mercato tuo. & in eodem. Argento: ferro: ſtanno: plūbo; q; repleuerunt nundinas tuas.

עָזַק Aazac. ſepire. Eſa.5. Et ſepiuit eam & lapides collegit ex ea. Et ſolum inuenitur in predicto loco. Item עִזְקָא Iizca. ſiue עִזְקְתָא Iizchetha. in lingua chaldaica ſignificat annulum. Dañ.6. Quē obſignauit rex annulo ſuo & annulo optimatum eius.

עָזַר Aazar. auxiliari. adiuuare. auxilium prebere. Geñ. 49. Deus patris tui erit adiutor tuus. ideſt auxiliabitur tibi. 1. Reg.7. Huc vſq; auxiliatus ē nobis dominus. 3. Reg.1. Qui adiuuabant partes adonie. 2. Paralipo.26. Adiuuit eū dominus contra philiſtiim. Et in eodem. Vt adiuuarent regi contra inimicum. Et in eodem. Eo quod auxiliaretur ei dominus. Pro quo heberi legunt. Quia mirabiliter adiutus eſt. Et in eodem. 28. Dii regum ſyrie auxiliātur eis. Et in eodem. Et aderunt mihi. ideſt auxiliabuntur mihi. p̄s. 27. In ipſo ſperauit cor meum & adiutus ſum. Ps. 45. Adiuuabit eam deus mane diluculo. Eſa. 41. Vnuſquiſq; priximo ſuo auxiliabitur. Et in eodem. Confortaui te & auxiliatus ſum tibi. Et in eodem. 50. Dominus deus auxiliator meus erit: ideſt auxiliabitur mihi. Dañ. 11. Cum q; corruerint ſubleuabuntur auxilio paruo. ideſt adiuuabuntur. Et inde עוֹזֵר Oozer. ideſt auxiliator ſiue adiutor. Eſa. 31. Et corruet auxiliator. Et inde עָזוּר Aazur. ideſt adiutus ſiue ille cui preſtatur auxilium. Eſa. 31. Et cadet cui preſtatur auxilium. Et inde עֵזֶר Eezer. ideſt adiutorium ſiue auxilium. Geñ. 2. Faciamus ei adiutorium ſimile ſibi. Deut.33. Et adiutor illius contra aduerſarios eius erit. Pro quo hebrei legunt. Et adiutorium eius. p̄s.123. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur עֶזְרָה Eezra. p̄s. 45. Adiutor in tribulationibus que inuenerunt nos nimis. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Auxilium in tribulationibus inuentus eſt validum. Iob. 6. Ecce non eſt auxilium mihi in me. Et inde עֲזָרָה Aazara. ideſt atrium templi in quo implorabant auxilium diuinum. Sicut exponunt hebrei. Beatus hieronymus tranſtulit crepidinem. Ezech.43. Et de ſinu terre vſq; ad crepidinē nouiſſimā. Et in eodem. Et a crepidine minori vſq; ad crepidinē maiorē. & in eodem. Et crepido quattuordecim cubitorum erat.

עֵט Eet. ſtilus. calamus. Iob. 19. Stilo ferreo & plumbi lamina. Ps. 44. Lingua mea calamus ſcribe velociter ſcribentis.

עָטָה Aata. inuoluere. induere. operire. contexere. amicire. diuertere. vagari. Leuit.13. Os veſte contectum Pro quo hebrei legunt. Et ſuper labia inuoluat vel cooperiat: Et eſt ſenſus ſicut in littera noſtra. Ps.83. Etenim benedictionem dabit legis lator. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Benedictione quoq; amicietur doctor. p̄s.103. Amictus lumine ſicut veſtimento. p̄s.108. Fiat ei ſicut veſtimentum quo operitur. Et in eodem. Et operiantur ſicut diploide confuſione ſua. Eſa.22. Et quaſi amictum ſubleuabit te. Pro quo hebrei legunt. Et amiciēs amiciet te. ſiue inuoluens inuoluet te. Hiere.43. Et amicietur terra egypti: ſicut amicitur paſtor pallio ſuo. Ezech. 21. Amicti ad cedem. Et inde מַעֲטֶה Maate. ideſt pallium ſiue amictum. Eſa.61. Pallium laudis pro ſpiritu meroris. Significat etiam predicta dictio diuertere ſeu vagari. 1. Reg.15. Sed verſus ad predam es. ideſt diuertiſti ad predam. Canti.1. Ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum. Et aliqui hebrei ſecundum primam ſignificationem legunt. Ne ſim ſicut inuoluta vel cooperta poſt greges vel ſuper greges ſodalium tuorum. Et Origenes ſuper cantica legit ſic. Ne quando fiam ſicut coopertus ſuper greges ſodalium tuorum. Ponitur etiam pro auerſari. 1. Reg. 25. Et auerſatus eſt eos. & aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictione עַיִט Aait. de quo infra dicetur in ſuo loco.

עֲטַלֵּף Aataleph. veſpertilio. Leuit.11. Veſpertilionem & vpupam. Et in plurali עֲטַלֵּפִים Aatalephim. Eſa. 2. Vt adoret talpas & veſpertiliones.

עֲטִין Aatin. viſcera. ſecundum tranſlationem noſtram. Iob 21 Viſcera eius plena ſunt adipe. Hebrei tamen dicunt ꝙ ſignificat vas in quo lac mulgent. Et pro adipe hebrei legunt lacte: nam eiſdem litteris vtrunq; ſcribitur in hebreo.

עָטַף Aataph. deficere. anxiari. meſtum eſſe: cooperire. inuoluere ſeu occultare. ſerotinum ſeu poſteriorē eſſe. p̄s.60. Anima eorum in ipſis defecit. p̄s.141. In deficiendo ex me ſpiritum meum. p̄s. 142. Et anxiatus eſt ſuper me ſpiritus me9. Et in titulo. p̄s.101. Vbi dicitur oratio pauperis cum anxiaretur. Threñ. 2. Cum deficeret paruulus & lactens. Et in eodem. Cum deficerēt quaſi vulnerati. Et in eodem. Qui fame pereunt in capite omnium compitorum ideſt qui fame deficiunt. Significat etiam cooperire vel inuoluere. vt Iob.23. Si me vertam ad dexteram non videbo illum. Pro quo he. le. Inuoluetur ſiue coopietur ad dexterā & nō videbo. quaſi dicat. ſi in p̄te dextera. i. in p̄te meridionali coopuerit vel occultauerit ſe non videbo eum. p̄s.72. Operti ſunt iniquitate & impietate ſua. p̄s.64. Et valles abundabunt frumento. Pro quo hebrei legunt. Operientur frumēto. Eſa.57. Quia ſpiritus a facie mea egredietur. Pro quo hebrei le. quia ſpiritus a facie mea inuoluetur vel coopericetur. Alii vero ſecundum primam ſignificationem legunt. Quia ſpiritus a facie mea anxiatur. ideſt orat cum anxia & gemitu. Inde מַעֲטָפוֹת Moatiphoth. ideſt palliola. Eſa. 3. Mutatoria & palliola & linteamina. Item עָטַף Aataph. ideſt ſerotinū ſeu poſteriorem eſſe. Geñ.30. Quādo vero ſerotina admiſſura erat & conceptus extremus non ponebat eas. & in eodem factaq; ſunt ea que erant ſerotina laban: & que primi temporis iacob.

עָטַר Iiter. coronare. circuire. ſ. in modū corone. 1. Reg.23. In modum corone cingebant Dauid & viros eius. p̄s.5. vt ſcuto bone voluntatis tue coronaſti eum. p̄s.8. Gloria & honore coronaſti eum. p̄s.64. Benedices corone anni benignitatis tue. Pro quo hebrei legunt. Coronaſti annum bonitate tua. Beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Voluetur annus in bonitate tua. p̄s. 102. Qui coronat te miſericordia & miſerationibus. Cāti.3. In diademate quo coronauit eum mater ſua. Et inde עֲטָרָה Aatara. ideſt corona ſeu diadema. vt in p̄dicto loco. & Ps. 21. Poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Prouer. 4. Corona inclyta proteget te. Eſa. 28. Pedibus conculcabitur corona ſuperbie. Ezech. 1. Aufer cidarim: tolle coronam. Et in plurali עֲטָרוֹת Aataroth. Zach.6. Et facies coronas & pones in capite ieſu. Et inde מַעֲטִירָה Maatira. ideſt coronata. Eſa.33. Quis cogitabit hoc ſuper tyrum quōdam coronatam.

עָטַשׁ Aatas. ſternutare. Iob. 41. Sternutatio eius ſplendor ignis. & ſolum inuenitur in predicto loco.

עִי Ii. aceruus. ſ. lapidum. de quo vide infra in dictione עִיָּה Aaia.

עָיַב Aaiab. obnubilare. obtenebrare. caligine obtegere. Threñ. 2. Quomodo obtexit caligine. Et inde עָב Aab ideſt nubes. caligo. 3. Reg.18. Et ecce nubecula parua quaſi veſtigium hominis aſcendebat de mari. Prouer. 6. Quaſi imber ſerotinus. ideſt ſicut nubes ſerotini imbris. Eſa. 14. Aſcēdam ſuper altitudinem nubium. Quod in hebreo legitur ſingulariter. ſcilicet ſuper altitudinem nubis. Et in eodem. 18. Sicut nubes roris in die meſſis. Et in eodem. 19. Ecce dominus aſcendet ſuper nubem leuem. Ponitur etiam pro caligine. Exo.19. Iam nuc veniam ad te in caligine nubis. Et in plurali עָבִים Aabim. Iudi. 5. Celiq; ac nubes ſtillauerūt aquis. Reperitur etiam עָבוֹת Aaboth. ſecundum terminationem femininorum. 2. Reg.23. Mane abſq; nubibus rutilat. p̄s.76. Multitudo ſonitus aquarū. Pro quo beatus hieronymus tranſtulit. Excuſſerunt aquas nubila. Significat etiam loca ardua & inacceſſibilia ad ſimilitudinem nubium. Hiere. 4. Ingreſſi ſunt ardua aſcenderunt rupes.

עִיָּה Aaia. aceruus. ſ. lapidum. ſiue deuaſtatio. Et ſcribitur ſine he. & dicitur עִי Ii. Michee. 1. Et ponam ieruſalem quaſi aceruum lapidum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְעִי Mei. vt Eſa. 29. Et erit ſicut aceruus lapidum in ruina. Ponitur etiam עִי Ii. pro deuaſtatione. vel conſumptione. Iob.30. Verūtamen non ad conſumptionem eorum emittit manum. Et in plurali עִיִּים Iim. p̄s.78. Poſuerunt ieruſalem in pomorum cuſtodiam. Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta he. ve. tranſtulit. Poſuerunt ieruſalem in aceruos lapidum. Mich.3. Et ieruſalem quaſi aceruus lapidum erit. Quod in hebreo legitur pluraliter. ſ. quaſi aceruí lapidum.

עִיֵּז Aaiaz. congregare. confugere. Exo. 19. Mitte ergo iā nunc & congrega iumenta tua. Significat etiam confugere: ſecundum hebreos. Eſa.10. Migrauit medemena: habitores gabim confortamini. Pro quo hebrei legunt. Habitatores gabim confugite. Poteſt etiam legi congregamini: ſcilicet in arcem vel munitionem. Hiere. 4. Confortamini nolite ſtare. Pro quo hebrei legūt. Congregamini vel confugite. ſcilicet in arcem vel in munitionem. Et in eodem. 6. Confortamini filii Beniamin in medio ieruſalem. Pro quo hebrei legunt. Confugite filii Beniamin de medio ieruſalem. Poteſt etiam deriuari a dictione עָזַז Aazaz que ſignificat confortare. vt ſupra dictum eſt.

עַיִט Aait. auis. volucris. & ſolum inuenitur in numero ſingulari. Et ponitur aliquando ſingulare pro plurali. Geñ. 15. Deſcenderunt volucres ſuper cadauera. Eſa. 18. Et relinquentur ſimul auibus montium. Et in eodem. Et eſtate perpetua erunt ſuper eum volucres. Et in eodem. 46. Vocans ab oriente iuſtum. Pro quo hebrei legunt. Vocans ab oriente auem. & ſic eſt in bibliis noſtris correctis. ſ. auem. & dicitur de cyro rege perſarū: qui dictus eſt auis propter eius velocitatem. Hiere.12. Nunquid auis diſcolor hereditas mea mihi: nunquid auis tincta per totum. Ezech. 39. Auibus omniq; volatili. Et inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur verbum עָט Aat. i. abigere ad ſimilitudinem auium. 1. Reg. 25. Et auerſatus eſt eos. Pro quo ipſi legūt. & abegit eos. ſiue inuectus eſt in eos.

עַיָם Aaiam. fortitudo. Eſa. 11. In fortitudine ſpiritus ſui. & ſolum inuenitur in predicto loco.

עַיִן Aain. ſiue עֵין Een. oculus. aſpectus. color. fons. Exo. 21. Oculum pro oculo. Deut.33. Habitabit iſrael confidenter & ſolus oculus iacob. Et in eodem. 34. Non caligauit oculus eius. Iob.10. Ne oculus me videret. Prouer. 30. Oculum qui ſubſānat patrem. Eſa. 52. Oculo ad oculum videbunt. Zach. 9. Quia dominus eſt oculus hominis. Ponitur etiam pro aſpectu vel ſuperficie. Exo. 10. Que operiet ſuperficiem terre. Pro quo hebrei legunt. aſpectum vel colorem terre. Et in eodem. Operueruntq; vniuerſam ſuperficiem terre. Leuit.13. Et ſiquidem lepra vltra creuerit nec tranſierit in cute priores terminos. Pro quo hebrei legunt. Et ecce plaga in colore vel aſpectu ſuo ſteterit: nec creuerit plaga in cute. Et in eodem. Et cum viderit faciem quidem priſtinam non reuerſam. ideſt colorem vel aſpectum plage priſtinum. Nume. 11. Erat autem man quaſi ſemen coriandri coloris bdelii. Pro quo hebrei legunt. Et man quaſi ſemen coriandri albū. ſ. erat: & color eius ſicut color bdelii. Prouer. 23. Cū ſplenduerit in vitro color eius. Ezech. 1. Quaſi ſpecies electri. ideſt quaſi aſpectus electri. & in codē. Et ſcintille quaſi aſpectus eris candentis. Et in codē. Quaſi viſio lapidis ſapphyrini. ideſt q̄ſi aſpectus lapidis ſapphyrini. Et ī plurali עֵינַיִם Eenaim. ſiue עֵינֵי Eene. Geñ.3. ꝙ bonum eſſet lignum ad veſcendū & pulchrum oculis. & in eodem. Hoc erit tibi velamen oculorum. Nu.10. Et eris ductor noſter. Pro quo hebrei legunt Et eris nobis pro oculis. Sed beatus hieronymus tranſtulit ſenſum. Deut.11. Et inter oculos veſtros collocate. 2. Paralipo. 16. Oculi enim domini contemplantur vniuerſam terram. Iob. 21. Videbunt oculi eius interfectionem ſuam. Ps.33. Oculi domini ſuper iuſtos. Eſa.3. Vt prouocarent oculos maieſtatis eius. Et in eodem. 33. Regem in decore ſuo videbunt oculi tui. Ezech. 6. Et oculi eorum fornicantes. Zach. 3. Super lapidem vnum ſeptem oculi ſunt. & eſt tam generis maſculini quam feminini vt patet in locis predictis. Et inde verbum עָיַן Iien. ideſt intueri. aſpicere. ſiue oculos in aliquem iniicere. 1. Reg. 28. Non rectis igitur oculis ſaul aſpiciebat Dauid. Ponitur etiam עֵינַיִם Eenaim pro biuio itineris. eo quod ibi viator apertis oculis aſpicit quod iter capiat. Geñ. 38. Sedit in biuio itineris. Pro quo hebrei legunt. Sedit in porta oculorum ſiue in apertura oculorum. Et in eodem. Vbi eſt meretrix que ſedebat in biuio. vbi pro biuio ponitur עֵינַיִם Eenaim. Item עַיִן Aain. ſiue עֵין Een. ideſt fons. Geñ. 14. Et vene

runt vsq; ad fontem mesphat. Et in eodem. 24. Ecce ego sto prope fontem aque. Iudi. 15. Fõs inuocatis de maxilla. Et in plurali עֵינֹת Eenoth. Exo. 16. Duodecim fõtes aquarum & septuaginta palme. Deut. 8. Terra riuorum & fontium. Prouer. 8. Et librabat fontes aquarum. Scribitur etiã cum mem in principio & dicitur מַעְיָן Maiian. Leuit. 11. Fõtes vero & cisterne. Quod in hebreo legitur singulariter. s. fontem & cisternam. ps. 113. Et rupem in fontem aquarum. Prouer. 25. Fons turbatus pede. Canti. 4. Hortus conclusus fons signatus. & in eodem. Fons hortorũ puteus aquarum viuentiũ. Et in plurali מַעְיָנוֹת Maianoth. Gen. 7. Rupti sunt omnes fontes abyssi magne. Prouer. 8. Nec dum fontes aquarum eruperant. Reperitur etiam מַעְיָנִים Maianim secundum terminationem pluralem masculinorum. ps. 103. Qui emittis fontes in cõuallibus. ps. 86. Sicut letantium omnium nostrum habitatio est in te. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. trãstulit. Et cantores quasi in choris omnes fontes mei in te. Potest etiam legi secundum primam significationem sic. Omnes intuitus mei in te. i. in te solum respiciunt oculi mẽtis mee. vel sic omnia viscera mea in te. Nam in lingua chaldaica significat viscera. Esa. 12. Haurietis aquas in gaudio de fontib⁹ saluatoris.

Fons. עֵינוֹת Fontes. מַעְיָן Fons. מַעְיָנוֹת Fontes. מַעְיָנִים Fontes.

עָיֵף Aaiaph. deficere. lassum esse. Esa. 40. Nõ deficiet nec laborabit. & in eodem. Et deficient pueri & laborabũt. Hiere. 4. Quia defecit anima mea propter interfectos. Et inde עָיֵף Aaieph. idest lassus seu deficiens. Deut. 25. Quando tu eras fame & labore confectus. Pro quo hebrei legunt Et tu eras lassus & laborans. Esa. 5. Non est deficiens nec laborans, & in eodem. 28. Hec est requies: reficite lassum. Vide etiam de hoc supra in dictione יָעֵף Iaaph. & in dictione עוּף Vuph.

עָיֵף Deficere. עָיֵף Labore cõfectus. Lassus. Deficiens

עִיק Aaiac. stridere. Amos. 2. Ecce ego stridebo subter vos sicut stridet plaustrum. Hebrei tamen dicunt φ significat arctare. siue coangustiare. Et inde עָקָה Aaca. i. angustia vl' tribulatio. Ps. 54. A voce inimici & a tribulatiõe peccatoris. Scribitur etiam cũ mẽ in principio & dicitur מוּעָקָה Muaca. Ps. 65. Posuisti tribulationem in dorso nostro.

עִיק Stridere. עָקָה tribulatio מוּעָקָה

עִיר Iir. ciuitas. vrbs. oppidum. pullus. s. asini. Gen. 4. Et edificauit ciuitatem. & in eodem. 11. Faciamus nobis ciuitatem & turrem. Et in eodem. 33. Transiuitq; in salem vrbem sichimorum. Deut. 2. Oppidum quod in valle situm est. Et in plurali cõmuniter scribitur siue iod in medio & dicitur עָרִים Aarim. Gen. 41. Omnis etiam frugum abundantia in singulis vrbibus recondita est. Exo. 1. Edificauerunt vrbes tabernaculorũ pharaoni. Nume. 13. Vrbes quales murate an absq; muro. Deut. 3. Absq; oppidis innumeris que non habebant murum. & in eodem. 4. Tunc separauit moyses tres ciuitates. & quandoq; retinet iod in plurali & dicitur עֲיָרִים Aaiarim. Iudi. 10. Principes triginta ciuitatum. Pro quo hebrei legunt. Et triginta ciuitates eis. s. erant. Ponitur etiam עָרִים Aarim. pro hostibus vel inimicis. 1. Reg. 28. Et transierit ad emulũ tuum. i. ad hostem vel inimicum tuum. Mich. 5. Et conteram ciuitates tuas. Pro quo hebrei legunt. Et cõteram hostes tuos. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione עוּר Vur. Item עִיר Iir. siue עַיִר Aair. idest pullus. s. asini. Gen. 49. Ligans ad vineam pullum suum. Iob. 11. Pullum onagri se liberum natum putat. Zach. 9. Et super pullum filium asine, Et in plurali עֲיָרִים Aaiarim. Iudi. 10. Habens triginta filios sedentes super triginta pullos asinarum. & in hebreo in predicto loco non habetur asinarum: sed sic. Sedentes super triginta pullos. Et dicunt aliqui hebrei φ intelligitur de pullis equorum. Item עִיר Iir. i. vigil. De quo vide supra in dictione עוּר Vur.

עִיר Ciuitas. Vrbs. Oppidum. עָרִים Vrbes. oppida. עֲיָרִים Ciuitates. עָרִים Hostis. עִיר עַיִר Pullus. עֲיָרִים Pulli. עִיר Vigil.

עַיִשׁ Aais. sidus. siue constelatio stellarũ. Pro quo beatus hieronymus trãstulit vesperum. Iob. 38. Et vesperũ super fines terre consurgere facis. vide etiam de hoc supra in dictione עוּשׁ Vus.

עַיִשׁ Vesperus.

עַכְבָּר Aachbar. mus. Leuit. 11. Mustela & mus. 1. Reg. 6. & quinq; mures aureos.

עַכְבָּר Mus.

עַכָּבִישׁ Aacabis. aranea. Iob. 8. Aranearum tela fiducia eius. Esa. 59. Telas aranee texuerunt.

עַכָּבִישׁ Aranea.

עֶכֶס Eeches. monile: seu calciamentum. i. ornatum. Esa. 3. Auferet dominus ornamentum calciamentorum. Et Et inde verbum עָכַס Aachas: quod significat cum tali calciamento in pedibus incedere. vel composito gradu incedere. Vt in eodem. & pedibus suis composito gradu incedebant. Ponitur etiam עֶכֶס Eeches pro compede: secundum hebreos. Prouer. 7. Et quasi agnus lasciuiens & ignorans & nescit φ ad vincula stultus trahatur. Pro quo hebrei legunt, Et sicut compes ad correctionem stulti: seu ad vinculum stulti.

עֶכֶס Calciamẽtum. עָכַס Cõposito gradu incedere. עֶכֶס Compes.

עָכַר Aachar. turbare. conturbare. Gen. 34. Turbastis me. Ios. 7. Quia turbasti nos exturbet te dominus in hac die. Iudi. 11. Et ipsa decepta est. Pro quo hebrei legunt. Et tu fuisti in conturbantibus me. 1. Reg. 14. Turbauit pater meus terrã. 1. Paralipo. 2. Qui turbauit israel. ps. 38. Et dolor me⁹ renouatus est. Pro quo beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et dolor meus cõturbatus est. Prouer. 15. Et in fructibus impiorum conturbatio.

עָכַר Turbare. Cõturbare

עַכְשׁוּב Aachsub. aspis. serpentis genus. ps. 139. Venenum aspidum sub labiis eorum. Quod in hebreo legitur singulariter. s. Venenum aspidis sub labiis eorum.

עַכְשׁוּב aspis.

עַל Aal. super. supra. in. ad. apud. prope. iuxta. pro. propter aduersus. aduersum. contra. De quo vide infra in dictione עָלָה aala. quia inde deriuatur.

עַל Super.

עֹל ool. iugum. De quo vide in dictione sequenti.

עֹל

עָלַל Aalal. operari. facere. vindemiare. deuastare. depredari. spoliare. illudere. abuti. operire siue inuoluere. Exo. 9. Quotiens contriuerim egyptios. Pro quo hebrei legunt. Quid fecerim vel quid operatus sim in egypto. Threñ. 1. quoniam vindemiauit me. Pro quo hebrei legunt. quem fecit mihi siue quem operatus est mihi. Et in eodẽ. Et vindemia eos sicut vindemiasti me. Pro quo hebrei legunt. Et fac eis sicut fecisti mihi. idest destrue eos sicut destruxisti me. Potest etiam significare vindemiare sicut est in littera nostra. vt infra dicetur. & inde עֲלִילָה aalila. idest actus. opus. studium. adinuentio. cogitatio. consiliũ. ps. 65. Terribilis in consiliis super filios hominum. pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Terribile consilium super filios adam. idest opera eius sunt terribilia. Hiere. 32. Magnus consilio & incomprehensibilis cogitatu. vbi ponitur pro cogitatu. Et inde עִילָה Iila. Quod in lingua chaldaica significat occasionem. Dañ. 6. Et querebant occasionem ex latere regis. Et in eodem. Nullamq; causam & suspitionem reperire potuerunt. idest nullam occasionem. Et in plurali עֲלִילוֹת aalliloth. 1. Paralip. 16. Notas facite in populis adinuentiones eius. i. opera eius. ps. 104. annunciate inter gentes studia eius. idest opera eius. Ezech. 20. Nec secũdum scelera vestra pessima. Pro quo hebrei legunt. secundum opera vr̃a corrupta. significat et עֲלִילוֹת aaliloth excusationes. scilicet falsas. siue occasiões verborũ. ps. 140. ad excusandum excusationes in peccatis. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Sed Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Voluere cogitationes impias. idest cogitare cogitationes impias. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַעֲלָלִי Maalele. idest opera seu adinuentiones: vel cogitationes. aut studia. Ps. 27. Et secundum nequitiam adinuentionum ipsorum. Ps. 76. Memor fui operum domini. Hiere. 25. Et a pessimis cogitationibus vestris. & in eodẽ. 26. Bonas facite vias vestras & studia vestra. Significat etiam predicta dictio עָלַל Aalal. vindemiare. seu reliquias ex vindemia remanentes colligere. Deut. 24. Non colliges remanentes racemos: sed cedent in vsus aduene populi ac. vidue. Hiere. 6. Vsq; ad racemum colligẽt quasi in vinea reliquias israel. Pro quo hebrei legunt. Vindemiando vindemiabũt vel colligendo colligẽt quasi in vinea reliquias israel. Threñ. 1. Quõ vĩdemiauit me. Et ĩde עוֹלֵלוֹת Ooleloth. i. racemi remanentes post vindemiam. Iudi. 8. Nonne melior est racemus ephraim vindemiis abiezer. Esa. 17. Et relinquetur in eo sicut racemus. & in eodem. 24. Et racemi: cum fuerit finita vindemia. Hiere. 49. Si vindemiatores venissent super te nonne reliquissent racemos. Mich. 7. Velut qui colligit in autũno racemos vindemie. Item עָלַל Aalal. idest spoliare. depr̃dari. deuastare. seu occidere. Iudi. 20. In illa quoq; fuga palantes & in diuersa tendentes occiderunt quinq; millia viros. Pro quo hebrei legunt. Et occiderunt eos siue deuastauerunt in viis vel in itineribus quinq; millia viros. Esa. 3. Populum meum exactores sui spoliauerunt eum. Threñ. 3. Oculus meus depredatus est animã meam. Significat etiam illudere. Nume. 22. Quia illusisti mihi. 1. Reg. 31. Et interficient me illudentes mihi. Hiere. 38. Ne forte tradar in manus eorum & illudant me. Significat etiam abuti. Iudi. 19. Qua cum tota nocte abusi essent. Itẽ significat operire vel inuoluere. Iob. 16. Et operui cinere carnem meam. Pro quo hebrei legunt. Et inuolui siue operui cinere cornu meum. Et accipitur cornu pro fortitudine vel imperio. Item עוֹלֵל Oolel. idest paruulus infans. Hiere. 6. Effunde super paruulum foris. Threñ. 2. Cum deficeret paruulus & lactens in plateis oppidi. Et in plurali עוֹלְלִים Oolelim. Ps. 8. Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem. Threñ. 4. Paruuli petierũt panem. vide etiam de hoc supra in dictione עוּל Vul. scribitur etiã cum thau in principio & dicitur תַּעֲלוּלִים Thaalulim. Esa. 3. Et effeminati dominabuntur eis. Pro quo hebrei legunt. Et infantes seu paruuli dominabuntur eis. Potest etiã significare abutentes. vt dictum est supra. Ponitur etiam תַּעֲלוּלִים Thaalulim pro illusionibus. Esa. 66. Et ego eligam illusiones eorum. Item עָלִיל Aalil. idest probatũ secundum translationem nostram. ps. 11. Argentum igne examinatum probatum terre. Hebrei tamen dicunt φ significat vas paruũ fictile in quo argentum vel aurum purgatur seu purificatur. De quo vide supra in dictione בָּעַל Baal. quia secundum aliquos hebreos illud beth quod preponitur predicte dictioni non est prepositio sed est de substantia dictionis. Item עֹל Ol. i. iugum. Gen. 27. Tempusq; veniet cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis. Nume. 19. Nec portauerit iugum. Deut. 28. Et ponet iugũ ferreum super ceruicem tuam. 1. Reg. 6. quibus non est impositum iugum. 3. Reg. 12. Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis.

עָלַל Facere. Vidẽmiare. עֲלִילָה Consilium. Cogitat⁹. עִילָה occasio. עֲלִילוֹת adinuẽtiões Studia. Scelera opera עֲלִילוֹת Excusationes Voluere cogitatiões. מַעֲלָלִי Adinuẽtiones. Opera. Cogitationes. Studia. עָלַל Colligere racemos remanẽtes. Vidẽmiare. עוֹלֵלוֹת Racemus. עָלַל Occidere. Deuastare Spoliare. depredari. Illudere. Abuti. Operire. עוֹלֵל Paruul⁹. עוֹלְלִים Infantes. Paruuli. תַּעֲלוּלִים Efeminati Infantes. תַּעֲלוּלִים Illusiões. עָלִיל Probatũ. עֹל Iugum.

עִלֵּג Iileg. balbus. Esa. 32. Et lingua balborum velociter loquetur. & solum inuenitur in predicto loco.

עִלֵּג Balbus.

עָלָה Aala. ascendere. leuare. eleuare. ducere. adducere. obducere. crescere. pullulare. oriri. offerre. Gen. 2. Sed fons ascendebat de terra. Et in eodem. 17. Ascendit deus ab abraam. Et in eodem. 32. Iam enim ascendit aurora. Et in eodem. 35. Surge ascende bethel. & in eodem. 46. Et ego inde adducam te reuertentem. Pro quo hebrei legunt. Et ego ascendere te faciam vtiq; ascendendo: eo quod terra egypti erat humilior terra promissionis. Et in eodem. 49. Quia ascendisti cubile patris tui. Exo. 19. Moyses autem ascendit in montem ad deum. Et in eodem. 24. Ascende ad me in montẽ. Nume. 9. Cumq; ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat. idest cum eleuata fuisset. Et in eodem. Et statim diluculo tabernaculum reliquisset. Pro quo hebrei legunt. Et eleuata esset nubes diluculo. & in eodem. Et si post diem & noctẽ recessisset. idest eleuata fuisset & in eodem. 10. Vigessima die mensis eleuata est nubes de tabernaculo federis. & in eodem. 16. Vt separentur a tabernaculis chore. Pro quo hebrei legunt. Et ascendant vel eleuẽtur a tabernaculis chore. & in eodem. Cumq; recessissent a tentoriis eorum. idest cum ascendissent vel eleuati essent. Deut. 1. Et tumentes superbia ascendistis in montem. Ios. 15. Ascenditq; terminus in bethagla. Iudi. 8. Reuertensq; de bello ante solis ortum. Pro quo hebrei legunt. Ante solis ascensum. idest antequam sol ascenderet super terram. 1. Reg. 5. Ascendebat vlulatus in celum. & in eodem. 9. Et ascenderunt in ciuitatem. 4. Regum. 2. Cum leuare vellet dominus heliam per turbinem in celum. 2. Paralipo. 16. Et facies eum a me recedere. Pro quo hebrei legunt. Et ascendet a me. Iob. 20. Si ascenderit vsq; ad celum superbia eius. Ps. 46. Ascendit deus in iubilo. Ps. 67. Ascendisti in altum. Canti. 3. Que est ista que ascendit. Esa. 2. Venite ascendamus in montem domini. Hiere. 4. Ascendit leo de cubili suo. & in eodem. 46. Ascendens operiam terram. Et in eodem. 47. Ecce aque ascendent ab Aquilone. & in eodem. 49. Quasi leo ascendet de superbia iordanis. Et in eodem. 51. Et non ascendet loricatus. Ezech. 19. Et eduxit vnum de leunculis suis. pro quo hebrei legunt. Et ascendit seu creuit vnus de leunculis suis. Et in eodem. 36. Et ascendistis super labium lingue. Osee. 1. Et ascendent de terra. Et inde verbum tertie coniugationis. idest ascendere facere. seu ducere: aut educere vel adducere. scilicet de inferioribus ad superiora. siue eleuare. Exo. 32. Qui nos eduxit de terra egypti. idest qui nos ascendere fecit. Et in eodem. Isti sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Ios. 7. Et duxerunt eos ad vallem achor. Et secundum hebreos vallis Achor erat sublimior valle in quo ipsi erant vel quia inter eos & vallem achor erat aliquis mons vel collis quo ascenderunt vt ducerent eos ad vallem Achor. 2. Reg. 2. Sed & viros qui erant cum eo duxit David. idest ascendere fecit eos: quia terra promissionis ad quam duxit eos erat sublimior. Et in eodem. 6. Vt adducerent arcam dei. Et in eodem. Et adduxit arcam dei de domo obed edõ Et in eodem. David & omnis domus israel ducebant arcam. Hiere. 10. Eleuat nebulas ab extremitatibus terre. idest ascendere facit. Amos. 2. Ego sum qui ascendere vos feci de terra egypti. Naum. 2. Et miles captiuus ductus est. Significat etiam obducere. Hiere. 8. Quare non est obducta cicatrix filie populi mei. Et in eodem. 33. Ecce obducam eis cicatricem & sanitatem. Hebrei tamen dicunt φ significat sanare vel curare. Et inde תְּעָלָה Theala. idest sanitas seu medicamentum. vt in predicto loco. Et in eodem. 46. Frustra multiplicas medicamina: sanitas non erit tibi. Significat etiam predicta dictio עָלָה Aala: crescere seu pullulare. quod est idem quod ascendere. 3. Reg.

עָלָה Ascendere Eleuare. Leuare. Educere. Ducere. Adducere Eleuare. Ascendere facere. Obducere תְּעָלָה Sanitas. medicamẽ עָלָה Crescere

22. Cōmissum est ergo preliū in die illa. Pro quo hebrei legunt. Creuit seu augmētatum est prelium in die illa. Esa. 5. Et ascendent super eam vepres & spine. i. crescent seu pullulabunt. & in eodem. 32. Super humū populi mei spine & vepres ascendent. i. crescent siue orientur. Et in eodem. 34. Orientur in domibus eius spine. Ezech. 34. Et succrescere faciam super vos carnes. Et in eodem. Et carnes ascenderūt idest creuerunt. Et in eodem. Et super torrentem orietur in ripis eius. Ponitur etiam pro operire. Exo. 16. Cumqꝫ operuisset superficiem terre apparuit in solitudine quasi minutum. Pro quo aliqui hebrei secundum precedentem significationem legunt sic. & creuit ros qui iacuerat: & ecce super faciem solitudinis minutum. significat etiā predicta dictio עלה Aala offerre vel afferre sacrificium vel holocaustū: eo quod eleuabatur corā domino. Geñ. 8. Obtulit holocausta super altare. Nume. 22. Imposuerunt simul vitulum & arietem super aram. idest obtulerunt. Deut. 12. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris. Et in eodem. Sed in loco quem elegerit dominꝰ in vna tribuum tuarum offeres hostias. Iudi. 6. Et taurum alterum imposituri super altare. idest oblatum. 1. Reg. 2. Quam afferebat statutis diebus. 3. Reg. 10. Et holocausta que offerebat in domo domini. Et in eo. Mille hostias in holocaustum obtulit salomon. 2. Paralipo. 24. Et offerebantur holocausta in domo domini. Et inde עולה Oola. idest holocaustum. hostia Geñ. 12. Et offerēs eum in holocaustū. Leuit. 1. In holocaustum & suauē odorem domini. Nume. 29. Absqꝫ holocausto sempiterno. ps. 19. Et holocaustum tuum pingue fiat. ps. 50. Sacrificium & holocaustum. Esa. 61. Odio habens rapinam in holocaustū. Et in plurali עלת Ooloth. Geñ. 8. Obtulit holocausta super altare. 3. Reg. 3. Mille hostias in holocaustum. Et in lingua chaldaica dicitur עלון Aalauā. Esd. 6. Et hedos in holocaustum. Et inde עלות Aaloth. i. vasa quedam que erant in ministerium holocaustorum. 2. Paralipo. 24. De qua facta sunt vasa templi in ministerium ad holocausta. Ponitur etiam עלה Oola pro cogitatione. Ezech. 20. Nec cogitatio mentis vestre fiet. i. illud qđ ascendit in mente vestra. Ponitur etiam עליה Aalia. pro holocausto. seu victima. 2. Paralipo. 9. Et victimas quas immolabat in domo domini. Hebrei tamen secundum primā significationem in predicto loco legunt. Et ascensum eius quo ascendebat in domo domini. Et inde עליה Aalia. i. cubile. cenaculum. Iudi. 3. Viderunt clausas fores cenaculi. Et in eodem. Forsitan purgat aluū in estiuo cenaculo. 4. Reg. 4. Faciamus ergo ei cenaculum paruum. Et in eodem. Et veniens diuertit in cenaculum. Dañ. 6. Et fenestris apertis in cenaculo suo. Et in plurali עליות Aalioth. ps. 103. Qui tegis aquis cenacula eius. Et inde מעלה Maale. siue מעלה Maala. idest ascensus. seu gradus quo ascendunt. Nume. 34. Per ascensum scorpionum. Iosu. 10. Et persecutus est eos per viam ascensus bethoron. 2. Paralip. 33. Et sepelierūt eum supra sepulchra filiorum dauid. Pro quo hebrei legunt. Et sepelierunt eum in ascensu sepulchrorum filiorum dauid. Esa. 15. Per ascensum enim luith flens ascendet. Et in plurali. מעלות Maaloth. Exo. 20. Non ascendes per gradus ad altare meum. Et in titulo. ps. 119. Canticum graduū. Et similiter in psalmis sequentibus. Ezech. 40. Et ascendit per gradus eius. Et in eodem. Et septem graduū erat ascensus eius. Et in eodem. 46. Gradus autem eius versi erant ad orientem. Amos. 9. Qui edificat in celo ascensiones suas. Significat et illud quod ascendit in cor hominis. i. cogitatiões. vt Ezech. 11. Et cogitationes cordis vestri ego noui. Ponitur etiam מעלות Maaloth. pro horologio. vel lineis. eo quod ibi erant quidam gradus per quorum vmbram designabantur hore diei. Esa. 38. Ecce ego reuerti faciam vmbram linearū per quas descenderat in horologio achaz in sole retrorsum decem lineis. Et in eodem. Et reuersus est sol decem lineis per gradus quos descenderat. Et inde מעלה Maala. idest supra. sursum. vel deinceps. Exo. 30. A viginti annis & supra Nume. 1. Ab vno mense & supra. Deut. 28. Et eris semper supra. Et in eodem. Ascendet super te eritqꝫ sublimior. Pro quo he. le. Ascendet sup te supra supra. 1. Reg. 9. Ab humero & sursum eminebat supra omnem populum. Significat etiam deinceps. 1. Reg. 30. Et factū est hoc ex illa die & deinceps. Aggei. 1. & nūc ponite corda vestra a die hac & supra. i. a die hac & deinceps. scribitur etiā cū lamed in principio & dicitur למעלה Lemaala. Esa. 7. Siue in excelsum supra. Et in eodem. 37. Et faciet fructū sursum. Ezech. 1. A lumbis eius & desuper. Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur ממעל Mimaal. siue ממעלה Mimaala. aut מלמעלה Milmaala. idest desuper Geñ. 22. Posuit eum in altare super struem lignorum. Et in eodem. 49. Benedictionibus celi desuper. Exo. 20. Que est in celo desuper. Iosu. 3. Que autem desup veniunt. 3. Reg. 7. Et mare super eos desuper erat. Iob. 3. Non requirat eum deus desuper. Esa. 6. Seraphim stabant super illud. Pro quo hebrei legūt. Seraphim stabant desuper ei. Ezech. 1. Et facies & pēne eorum extente desuper. Et in eodem. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum. Et inde מעל Moal. idest eleuatio. Nee. 8. Et respondit omnis populus amen eleuātes manus suas. i. cum eleuatione manuū suarum. Et inde עליון Elion idest excelsus. altissimus. superior. ps. 12. Et psalam nomini domini altissimi. ps. 46. Quoniam dominus excelsus terribilis. ps. 90. Qui habitat in adiutorio altissimi. Esa. 14. Similis ero altissimo. Et in lingua chaldaica dicitur עלאה Ilaia. Dañ. 3. Serui dei excelsi egredimini & venite. ponitur etiam עליון Eliō pro exemplo. 3. Reg. 9. Et domus hec erit in exemplum. Pro quo hebrei legunt. Et domus hec erit excelsa. i. que erat excelsa. 2. Paralipo. 7. Et domus ista erit in prouerbium vniuersis transeuntibus & dicent stupentes. Pro quo in hebreo habetur. Et domus ista que erat excelsa vniuerso transeunti: super eam stupebit & dicet. Et in genere feminino עליונה Eliona. Esa. 36. Et stetit in aqueductu piscine superioris. Ezech. 41. Et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora & medium. Et inde על Aal. i. super. supra. in. ad. cū. apud. prope. iuxta. pro. propter. aduersus. contra. Geñ. 1. Et spiritus dei ferebatur super aquas. Et in eodem. 2. Non enim pluerat dominus super terram. Et in eodem. 3. Super pectus tuum gradieris. & in eodem 20. Quia induxisti super me & super populum meū peccatū. Exo. 1. Surrexit interea rex nouus super egyptum. Et in eodem. 20. Et offeretis super eum holocausta. Leuit. 4. Et pones super eos thus. Iob. 38. Et vesperum super filios terre consurgere facis. & in eodem. 39. Super ipsū sonabit pharetra. ps. 2. Super siō montē sanctū eiꝰ. ps. 39. Et statuit supra petrā pedes meos. ps. 128. Supra dorsum meū fabricauerūt Peccatores. Esa. 1. super quo percutiā vos. & in eo. 7. Quieuit syria super ephraim. Et in eodem. 8. Et ascendet super om nes riuos eius. Et in eodem. 11. Et requiescet super eū spiritus domini. Hiere. 2. Sed in omnibꝰ que supra memoraui. Osee. 7. Reuersi sunt vt essent absqꝫ iugo. pro quo hebrei legunt. Reuersi sunt: non supra. idest non tendunt ad superiora. Et. lxx. transtulerunt. reuersi sunt in nihilum. sicut si pro על Aal legatur על Ool. tunc significat iugum. sicut est in littera nostra. vt dictum est supra in dictione עלל aalal. & similiter Osee. 11. Vbi nos legimus iugum autem imponetur eis simul quod non auferetur. Hebrei legunt. & ad supra. i. ad superiora vocabit eum simul non eleuabitur. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. Significat etiam in: siue ad Geñ. 19. Salua animam tuam. pro quo hebrei legunt. Salua re in anima tua: siue saluum te fac in anima tua. Et in eodem. 27. Viues in gladio. Exo. 28. Sculpes eos nominibus filiorum israel. idest in nominibus. Et in eodem. 29. Et posita in ministro offeres. Iosu. 2. Et ecce mulier ascēdit ad eos. Et in eodem. Per viam que ducit ad vada iordanis. 1. Reg. 1. Orauit ad dominū flens largiter. & in eo. 2. Abiit elchana in ramatha in domum suam. 4. Regum. 22. Dixit autem elchias pontifex ad saphan scribam. Ps. 47. Ipse reget nos in secula. Pro quo hebrei legūt. Ipse reget nos vsqꝫ ad mortem siue in morte: & beatus hieronymus in psalterio iuxta he. ve. transtulit. ipse dux noster super mortem. De quo vide infra in dictione עלם Alam. Esa. 29. Et dabitur liber nescienti litteras. Pro quo hebrei legunt. Et dabitur liber ad eum qui nescit librum siue litteras. Et in eodem. 38. cunctis diebus vite nostre in domo domini. Hiere. 23. Hec dicetis vnusquisqꝫ ad proximum suum & ad fratrem suum. Osee. 12. & locutus sum super prophetas. idest ad prophetas. Significat etiam cum. iuxta. apud. secus. ante. Geñ. 16. Cumqꝫ inuenisset eam angelus domini iuxta fontem. Et in eodem. 18. Apparuerunt ei tres viri stantes prope eum. & in eodem. Ipse vero stabat iuxta eos. Et in eodem. 30. separatis inter se gregibus. Pro quo hebrei legunt. & posuit sibi greges seorsum & non posuit eas cum ouibus laban siue iuxta oues laban. Et in eodem. 41. Quod autem vidisti secundo ad eandem rem pertinens somnium. Pro quo hebrei legunt. & iuxta secundationem vel iterationem somnii. & est sensus sicut in littera nostra. Exo. 14. reperierunt eos in castris super mare. idest iuxta mare. & in eodem. 35. Viri cum mulieribus prebuerunt. & in eodem. 40. Dimittesqꝫ ante illam velum. idest iuxta arcam. Nume. 2. & cum eis tribus filiorum manasse. 1. Regum. 20. fac ergo misericordiam cum seruo tuo. 2. Regum. 2. & occurrerunt eis iuxta piscinam gabaon. Nee. 3. & iuxta eum edificauerunt viri hiericho & iuxta eos edificauit zachur. Ps. 1. & erit tāquam lignum quod plantatū est secus decursus aquarum. Canti. 1. Ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. idest iuxta greges vel cum gregibus. Ezech. 1. iuxta fluuiū chobar. & in eodem. In terra chaldeorum secus flumen chobar Significat etiam. de. 2. Reg. 23. Dixit vir cui constitutū est de christo dei iacob. Hebrei tamen secundum primam significationem legunt sic. Dixit vir qui constitutus est supra: christus dei iacob. idest qui constitutus est in statu sublimiori. significat etiam. pro. siue propter. Geñ. 26. Pro illo quoqꝫ rixati sunt. Leuit. 4. Offeret pro peccato suo. & in eodem. Rogabitqꝫ pro eo sacerdos. Nume. 15. & rogabit sacerdos pro omni multitudine israel. ps. 7. Et propter hanc in altum regredere. Ps. 9. Propter quid irritauit impius deum. Ps. 31. Pro hac orabit ad te omnis sanctus. Ps. 43. quia propter te mortificamur tota die. Ps. 44. Propter veritatem & mansuetudinem & iustitiam. Ps. 68. Quia propter te sustinui opprobrium. Threñ. 5. Propterea mestum factum est cor nostrum. Et in eodem. Propter montem sion quia disperiit. Ione. 4. Propter hoc preocupaui vt fugerē in tharsis. Significat etiam aduersus siue contra. Geñ. 4. Consurrexit cain aduersus fratrem suum Abel. Nu. 16. Cūqꝫ stetissent aduersus moysen. ps. 2. Aduersus dominum & aduersus christum eius. Ps. 14. & opprobrium non accepit aduersus proximum suum. ps. 63. Et infirmate sunt contra eos lingue eorum. Esa. 7. Ad preliandum contra eam. Et in eodem. 9. simul ipsi contra iudam. & in eodem. 27. Ne forte visitetur contra eam. Habet fortasse & alios modos significandi qui possunt reduci ad supradicta. scribitur etiam cum iod in fine & dicitur עלי aale. Iob. 29. Quando secreto erat deus in tabernaculo meo. Ps. 91. In decachordo psalterio cum cantico in cithara. vbi ter ponitur predicta dictio. Hiere. 9. Dolor meus super dolorem. & aliquando preponitur ei littera chaph & dicitur כעל Cheal. idest quasi super: vel sicut ad. Esa. 59. sicut ad vindictam quasi retributionem. idest quasi super retributionem. Et in eodem. 63. Et super omnibus que reddidit nobis dominus. & aliquando preponitur ei littera mem & dicitur מעל meal. idest desuper. Geñ. 1. Diuisitqꝫ aquas que erant sub firmamento ab aquisque erant super firmamentum Ezech. 1. nam cum fieret vox super firmamentum. scribitur etiam cum duplici mem in principio & dicitur ממעל Mimaal. siue ממעלה Mimaala. De quo supra dictū est. & inde עליה aaleha. i. armū. seu femur. 1. Regum. 9. Leuauit autem coquus armum & posuit ante saul. Pro quo hebrei legunt. Leuauit autem coquus crus & femur eius. siue id quod erat super illud. Item עלה Aala. maculare vel profanare. succidere vel succendere. Geñ. 49. Et maculasti stratum eius. pro quo hebrei legunt. stratum meum maculatum seu profanatum est. Iob. 5. sicut infertur aceruꝰ tritici in tempore suo. pro quo hebrei legunt. Sicut succiditur aceruus: scilicet messis in tēpore suo. Ps. 101. Ne reuoces me in dimidio dierum meorum. Pro quo hebrei legunt. Ne succidas me vel ne consumas me in dimidio dierum meorum. Hiere. 48. Ciuitates illius succenderunt. Et alii legunt succiderunt vel exterminauerunt. Zach. 14. Et apprehendet vir manum proximi sui. & sequitur in hebreo. & succidetur manus sua super manum proximi sui. Potest etiam legi sic. & ascendet siue eleuabitur manus eius super manum proximi sui. & inde תעלה Theala. idest aqueductus. 3. Regum. 18. Steterunt iuxta aqueductum piscine superioris. Et in eodem. 20. Et quomodo fecerit piscinam & aqueductum. Esa. 7. Ad extremum aqueductus piscine superioris. & inde עלי Eeli. idest pilum. Prouer. 27. Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo. & dicūt aliqui hebrei qꝫ significat mortarium. Item עלה aale. idest folium. frons. ramus. vt Geñ. 8. Portans ramum oliue virentibus foliis in ore suo. Ps. 1. Et folium eius non defluet. & in plurali עלים aalim. siue עלי aale. Geñ. 3. Et consuerunt folia ficus. Nee. 8. Afferte frondes oliue & frondes ligni pulcherrimi & frondes myrti & ramos palmarum. vbi ponitur pro frondibus & pro ramis. Et similiter. Esa. 17. Vbi dicitur. ne forte visitetur cōtra eam. potest etiam legi. ne forte deficiant folia eius. & sic legunt aliqui hebrei. & Hiere. 11. Vbi dicitur. Exarsit ignis in ea. Pro quo ipsi legunt. Exarsit ignis in folia eius.

עלז Aalaz. exultare. letari. gaudere. gloriari. sopiri. 2. Regum. 1. ne exultent filie incircuncisorū. Ps. 67. exultate in conspectu eius. Ps. 95. Gaudebunt campi & omnia que in eis sunt. Ps. 149. Exultabunt sancti i gloria. Hiere. 11. nunquid carnes sancte auferent a te malitias tuas in quibus gloriatus es. & in eo. 15. non sedi in concilio ludentium & gloriatus sum. Soph. 3. Letare & exulta in omni corde. significat etiam sopiri vel consopiri. Hiere. 51. & inebriabo eos vt sopiantur. & inde עלז aalez. idest exultans. letus. glorians seu gloriosus. Esa. 5. Et populus eius & sublimes gloriosiqꝫ eius. Et in eodem. 13. Exultantes in gloria mea. Et in eodem. 24. Quieuit sonitus letantium. Soph. 3. quia tūc auferam de medio tui magniloquos superbie tue. idest gloriantes siue exultantes in superbia tua. & in genere fe-

עליזה Exultans. Gloriāns.

minio עליזה Aaliza.Eſa.22.Vrbs frequēs:ciuitas exultās. Et in eo.23.Nunquid non hec veſtra eſt que gloriabaturin diebus priſtinis.

עלט Caligo. tenebroſa

עלט Aalat. caligo tenebroſa.obſcuritas.& ſcribitur cū he in fine quod denotat genus femininum.Gen̄.15.Cū ergo occubuiſſet ſol:facta eſt caligo tenebroſa. Ezech.12. In caligine egredietur.

עלם Abſcōdef. Latere. occultare. celare.

עלם Aalam.Occultare.celare.abſcondere.latere.deſpicere.negligere.Leuit.5.Et oblita fuerit.pro quo hebrei legunt.Et abſconditum vel occultatum fuerit ab eo.ſiue latuerit eum.& in eodem.4.& per imperitiam fecerit quod contra mandatum domini eſt.pro quo hebrei legunt.& occultatum vel abſconditum fuerit verbum ab oculis turbe & fecerit.& in eodem.5.Et oblita fuerit immundicie ſue.i. ſi latuerit eam immundicia ſua.Deut.22.Non videbis bouem fratris tui aut ouem errantem & preteribis. Pro quo hebrei legunt. Et occultaberis vel abſcondes te ab eis.4. Reg.4.Dominus celauit a me & non indicauit mihi. Iob. 6.Qui timent pruinam: irruet ſuper eos nix. Pro quo hebrei legunt. Denigrati gelu vel pruina:ſuper eos ocultabit vel occultabitur aut abſcōdetur nix.vel ſic denigrata aut offuſcata gelu:abſcondet ſiue celabit ea nix. & in eodem.28. Abſcondita eſt ab oculis omnium viuentium.p̄s.25.Et cū iniq; gerentibus non introibo. pro quo hebrei legunt.& cum celatis vel abſconditis non introibo.& eſt idem ſenſus Nam iniq; gerentes volunt eſſe in abſcondito & odiunt lucem.iuxta illud Ioannis.3.omnis enim qui male agit odit lucem:& non venit ad lucem vt non arguantur opera eius. Thren̄.3.Ne auertas aurem tuam a ſingultu meo.pro quo hebrei legunt.Ne abſcondas aurem tuam. & quia quando aliquis deſpicit vel contemnit alium abſcondit & auertit faciem ſuam ab eo.ideo ponitur etiam pro deſpicere vel con

Negligere

temnere aut negligere.Leuit.20.Quod ſi negligēs populus terre & quaſi paruipendens dimiſerint hominem. pro quo hebrei legunt. Quod ſi occultando occultauerit popu

Deſpicere. cōtēnef

lus terre oculos ſuos ab homine illo.Deut.22.Non deſpicies:ſed ſubleuabis eum eo.1.Regū.12.& cōtemnā illud hodie:reſtituamq; vobis.Ps.9.Deſpicis in opportunitatibus in tribulatione.Eſa.58.Et carnem tuam ne deſpexeris. Naum.3.Eriſq; deſpecta.& inde

עלום Occultum negligētia

עלום Aalum. ideſt occultum vel abſconditum.Ps.89.Seculum noſtrum in illuminatione vultus tui.pro quo hebrei legunt.& occulta vel abſcondita noſtra in luce vultus tui.& beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Negligentias noſtras in luce vultus tui.Scribitur etiam cum tau in fine & dicitur

עלמות occulta.

עלמות Aalmuth.vt in titulo p̄s.9.Vbi dicitur in finem pro occultis filii.ſed ſi predicta dictio diuidatur: tunc ſignificat ſuper mortem.& in aliquibus libris hebraicis ſūt due dictiones.& ſic traſtulit beatus hiero.in pſal. iuxta he. veritatem.ſcilicet victori ſuper mortem filii. & eadem dictio habetur.Ps.47.vbi dicitur ipſe reget nos in ſecula. ꝓ quo beatus hieronymus trāſtulit.Ipſe dux noſter ſup mortem.Poteſt etiam legi ſic.Ipſe reget nos in occultis. poteſt etiam ſignificare iuuentutem.vt infra dicetur. De quo vide Nicolaum de lyra in poſtilla pſalmi noni & Burgen̄. in additione.& inde

תעלומה Abſcōditū

תעלומה thaaluma.ideſt abſconditum vel occultum.Iob.28.Abſcondita produxit ad lucem. Quod in hebreo legitur ſingulariter ſcilicet abſconditum. Et in plurali

תעלמות Secreta. Abſcōdita

תעלמות Thaalumoth.vt in eodem.11.Et oſtenderet tibi ſecreta ſapientie.Ps.43.Ipſe enim nouit abſcondita cordis.Item

עלם Puer.

עלם E elem.ideſt puer. adoleſcēs.Iuuenis.1. Regum.17.Interroga tu cuius filius ſit iſte puer.& inde

עלום Adoleſcentia.

עלום Aalom.i.adoleſcentia.iuuentus. & reperitur tantū in plurali.Iob.20.Oſſa eius implebuntur viciis adoleſcentie ei9. Et in eodem.33.Reuertatur ad dies adoleſcentie eius. Ps. 88.Minoraſti dies temporis eius. pro quo beatus Hieronymus in pſal.iuxta he.ve.tranſtulit.Abbreuiaſti dies adoleſcentie eius.Eſa.54.Quia confuſionis adoleſcentie tue obliuiſceris.Et inde

עלמה Virgo. Puella.

עלמה Aalma.ideſt virgo abſcondita. adoleſcentula.puella.Gen̄.24.Et virgo que egredietur ad hauriendam aquam.Exo.2.Perrexit puella & vocauit matrem pueri.Eſa.7.Ecce virgo concipiet & pariet filium.& proprie ſignificat virginem adoleſcentulam & abſconditam & non in prouecta etate.vnde beat9 hieronymus in ſuis explanationibus ſuper predicto loco ſic ait.porro עלמה Aalma apud hebreos verbum ambiguum eſt:dicitur enim & adoleſcentula & abſcondita.vnde & in titulo pſalmi noni.vbi in hebreo poſitum eſt עלמות Aalmuth: ceteri interpretes tranſtulerunt pro adoleſcentula:quod .lxx .interpretati ſunt pro abſconditis.Et in geneſi legimus vbi rebeca dicitur Alma:aquilam non adoleſcentulam nec puellā ſed abſconditam trāſtuliſſe. Sunamitis quoq; mulier amiſſo filio cum eliſei fuiſſet pedibus prouoluta & prohiberet eam giezi audit a propheta dimitte eam quia in dolore eſt & dominus abſcondit a me. vbi in hebreo ſcriptum eſt העלים ממני Heeliim mimeni.ergo עלמה aalma non ſolum puella vel virgo:ſed cum virgo abſcondita dicitur & ſecreta:que nunquam virorum patuerit aſpectibus ſed magna parentum diligentia cuſtodita ſit:ligua quoq; punica que de hebreorum fontibus ducitur proprie virgo עלמה Aalma appellatur.Et quantum cum mea pugno memoria nunquam me arbitror Alma in muliere nupta legiſſe ſed in ea que virgo eſt:vt non ſolum virgo ſed & virgo iunioris etatis & in annis adoleſcentie.hec hieronymus. Ponitur etiā עלמה Aalma pro adoleſcentia.Prouer.30. Et via viri in a

adoleſcētia

doleſcentia. Sed nicolaus in poſtilla dicit ꝙ in hebreo habetur in adoleſcentula. Et vtrunq; poteſt legi ſecundum litteram hebraicam.Et in plurali

עלמות Iuuencule adoleſcentule. arcana. Iuuētutes

עלמות Aalamoth. Ps.77. In medio iuuencularum tympaniſtriarū. Canti.1.Propterea adoleſcentulē dilexerunt te.Ponitur etiam pro iuuentutibus.vt in titulo p̄s.45.Vbi dicitur in finem pro filiis chore pro arcanis.Pro quo beatus hiero.in pſalte.iuxta he.ve. tranſtulit.victori filiorum chore pro iuuentutibus canticū. Poteſt etiam ſignificare abſcondita vel arcana ſecundum primam ſignificationem.Item

עולם Seculum.

עולם oolam.ideſt ſeculum ſeu eternum:vel perpetuum.Gen̄.6.Iſti ſunt potentes a ſeculo.Exo.21.Et erit ei ſeruus in ſeculum.ideſt vſq; ad quinquageſſimum annum iubilei:ſicut exponūt hebrei.p̄s.118 Memor fui iudiciorum tuorum a ſeculo domine. Prouer. 22.Ne tranſgrediaris terminos antiquos. pro quo hebrei legunt.Ne tranſgrediaris terminos ſeculi.Eccls.9.Et non habent partem in hoc ſeculo.Eſa.61.Et edificabunt deſerta a ſeculo.Hiere.2.A ſeculo confregiſti iugum meum. Significat etiam eternitatem.vt Exo.15. Dominus regnauit

Eternum.

in eternum & vltra.Ps.40.Benedictus dominus deus iſrael a ſeculo vſq; in ſeculum.ideſt vſq; in eternum. Ps.102. Miſericordia autem domini ab eterno & vſq; in eternum. Ps.111.In memoria eterna erit iuſtus. Ps.118.In eternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas.Eſa.54. In miſericor

Sempiternum. Perpetuū

dia ſempiterna miſertus ſum tui.Et in eodem.61.Fedus ꝑpetuum feriam eis.Hiere.31.In charitate perpetua dilexi te.Dan̄.12.Alii in vitam eternam.Et in eodem. Quaſi ſtelle in perpetuas eternitates. & beatus Hieronymus ſuper epiſtolam ad Galatas capitulo primo dicit ꝙ quādo ſcribitur cum littera vau tunc ſignificat eternitatem. et quando ſcribitur ſine vau tunc ſignificat tempus finitum et de

terminatū.cuius verba ſunt hec.Querēdū quoq; eſt quid ſit inter ſeculum & ſeculum ſeculi ſiue ſecula ſeculorum.& vbi pro breui temporis ſpacio vbi pro eternitate ponatur:

עולם

quia in hebreo ſeculum ſeculi.ideſt עולם oolam:vbi vau litteram poſitam habuerit eternitatem ſignificat:vbi vero ſine vau ſcribitur: annum quinquageſſimum quem illi iubileum vocāt.ob hanc cauſam & ille hebre9 qui ꝓpter vxorem & liberos amans dominū ſuum: aure pertūſa ſeruitio ſubiugatur:ſeruire iubetur in ſeculum. hoc eſt vſq; ad annum quinquageſſimum.Hec hieronymus.ſcribitur etiam cum iod in prima ſyllaba & cum vau in ſecunda.2.Parali. 33.Et in ieruſalem quam elegi de cunctis tribubus iſrael

Eternum. עילום עלם עלמא Seculum. Sēpiternū עולמים

ponam nomen meum in eternum.Et ſolum in predicto loco ponitur עילום Eelom.pro עולם oolam.& in lingua chaldaica dicitur עלם aalam.ſiue עלמא aalma. Dan̄.2. Sit nomen domini benedictum a ſeculo.& in eo.3.Regnū ei9 regnum ſempiternum.& in plu.עולמים oolamim.Ps.60.In habitabo in tabernaculo tuo in ſecula.Eccl's.1.Iam enim ꝑceſſerūt in ſeculis que fuerūt ante nos.Eſa.26.In dn̄o deo forti in perpetuū.pro quo he.le.In dn̄o deo forti ſeculorū. Et in eo.45.Iſrael ſaluatus eſt in dn̄o ſalute eterna. ꝓ quo

עלמין Secula.

he.le.Salute ſeculorū.& in lingua chaldaica dicitur עלמין Aalmin.ſiue עלמיא Aalmaia.Dan̄.7.& obtinebunt regnū vſq; in ſeculum & vſq; in ſecula ſeculorum.

עלס Gaudere. Letari. נעלסה Gaudens.

עלס Aalas.exultare.gaudere. ſicut עלז Aalaz cum zain. De quo ſupra dictū eſt.Iob.20. Iuxta multitudinem adinuentionū ſuarū ſic ſuſtinebit.ꝓ quo he.le. Iuxta multitudinē cōmutationis vel permutatiōis ſue nō gaudebit. Prouer.7.Et fruamur cupitis amplexibus. pro quo he.le. Et letemur amoribus vel dilectiōibus.Sed btūs hiero.tranſtulit ſenſum.& inde נעלסה neclaſa.i.gaudēs vel glorioſa. Iob.39.Penna ſtruthiōis ſimilis eſt pennis herodii. ꝓ quo he.le.Ala ſiue penna ſtruthionum gaudēs.i.glorioſa & pulchra eſt ſicut penna herodii.

עלע Lambere. עילעא עלעין Ordines.

עלע Aalaa.lambere.deglutire.Iob.39. Pulli eius lambūt ſanguinē.& ſolum inuenitur in predicto loco. Item עילעא Iilaa.in lingua chaldaica ſignificat coſtam:ſecundū hebreos.& ſolū inuenitur in numero plu.f. עלעין Iiliin.ꝓ quo btūs hiero.trāſtulit ordines.Dan̄.7.Et tres ordines in ore eius.pro quo he.le.Et tres coſte in ore eius.

עלף Deficere.

עלף Aalaph.deficere.defeſſum eſſe.inuoluere. tegere.cōcutere.Eſa.51.filii tui proiecti ſunt dormierunt in capite omniū viarū.pro quo he.le.filii tui defecerunt & iacuerunt ſiue dormierūt in capite oīm viarū. Amos.8. In die illa deficient virgines pulchre & adoleſcentes in ſiti. Ione.4 Et peuſſit ſol ſuper caput Ione & eſtuabat.ideſt deficiebat. ſignat ēt inuoluere.vel tegere.ſeu velare. Gen̄.38. Aſſumpſit teriſtrū & mutato habitu ſedit in biuio. pro quo he.le.

Inuoluere

Et operuit ſe teriſtro & inuoluit ſe vel texit ſe:& ſedit in biuio.Canti.5. Venter eius eburneus diſtinctus ſapphyris.ꝓ quo he.le.tectus ſeu coopertus ſapphyris.Ponitur ēt ꝓ cō

Concutere

cutere.vt Ezech.31.& omnia ligna agri concuſſa ſunt.

עלץ Exultare. עליצות Exultatio.

עלץ Aalas.exultare.letari.1.Reg.2.Exultauit cor meū in dn̄o.1.Paralipo.16.Exultent agri & omnia que in eis ſunt.Et inde עליצות Aaliſuth.ideſt exultatio.Abach.3. Exultatio eorū ſicut eius qui deuorat pauperem in abſcōdito

עלקה Sāguiſuga.

עלקה Aaluca. Sanguiſuga.& ſcribitur cum he in fine.prouer.30. Sanguiſuge due ſunt filie.& ſolum inueni tur in predicto loco.

עם Cum.

עם Iim.Cum.iuxta.in.contra.aduerſus. Gen̄.24.Et fac miſericordiam cum domino meo Abraam.Et in codē 47.Sed dormiam cum patribus meis.2. Regum.6. Cūq; tuliſſent eam de domo Abinadab qui erat in gabaa cuſtodi

entis arcam dei.pro quo hebrei legunt.Et tulerunt eam de domo abinadab qui erat in gabaa cum arca dei.ideſt qui erat cuſtos eius.Ps.17.Cum ſancto ſanctus eris:& cum viro innocente innocēs eris:& cum electo electus eris:& cū peruerſo peruerteris.p̄s.71.Et permanebit cum ſole.ideſt quādiu fuerit ſol.Pro quo beatus hiero.in pſal.iuxta he. ve.tranſtulit.Et timebunt te quamdiu erit ſol.Canti. 4.Cum pomorum fructibus:ciperi cum nardo:cum vniuerſis lignis libani.Et componitur cum pronominibus cum puncto dages in littera mem hoc modo

עמי Mecum. Mihi.

עמי Iimi.ideſt mecum.Gen̄. 39.Dormi mecum.Ponitur etiam pro mihi. Leuit.26.qd ſi ambulaueritis ex aduerſo mihi.Et in eodem.Sed ambulaueritis ex aduerſo mihi.עמך Iimecha.ſiue עמך Iimach.i. tecum.Exo.3.Ego ero tecum.Deut.23. Habitabit tecum in loco qui ei placuerit.Ioſ.1.Sit dominus deus tecum.עמו Iimo.ideſt cum eo vel ſecum.Gen̄.13. Et lot cum eo ad auſtralem plagam.2.Regum.16.Venit itaq; rex dauid & vniuerſus populus qui erat cum eo.Ponitur etiam עמך Iimach ꝙ eſt ſecunde perſone pro עמו Iimo ꝙ ēſt tertie perſone. Zach.14.Et veniet dominus deus omneſq; ſancti cum eo. Vbi in hebreo ponitur tecum pro cum eo. עמנו Iimanu.i. nobiſcum.Exo.20.Loquere tu nobis & audiemus.pro quo hebrei legunt.Loquere tu nobiſcum & audiemus. Et in eodem.Et non loquatur nobis deus.ideſt nō loquatur nobiſcum.Oſee.12.Et ibi locutus eſt nobiſcum. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ ponitur ibi עמנו Iimanu.pro עמו Iimo. ideſt cū eo.עמכם Iimachem.ideſt vobiſcum. Nu.22. Quia prohibuit me dominus venire vobiſcum עמהם Iimahem.i. cum eis. vt in eodem. Noli ire cum eis. Et in genere feminino mutat mem vltimū in nun in prima & ſecūda perſona plurali.Significat etiam iuxta.Gen̄.25. Qui habitabat iuxta

Iuxta.

puteum noīe viuentis & videntis.Et in eo.35.Subter therebintū que eſt poſt vrbē ſichen.i.iuxta vrbē ſichem. Ioſ.7. Contra ai que eſt iuxta bethauen.Iudi.16.Et agnoſcentes vocem adoleſcentis leuite.pro quo he.le.Ipſi iuxta domū miche:& ipſi agnouerunt vocē adoleſcētis leuite.2.Regū. 19.Sepeliar iuxta ſepulchrū patris mei.ſignificat etiam in.

In.

Deut.8.Vt recogites in corde tuo.Et in eodem.15.Et dicas in corde tuo appropinquat ſeptimus annus remiſſionis. Iob.31.Si ambulaui in vanitate. Pōitur etiam pro contra.

Contra

Leuit.26.Ego quoq; contra vos aduerſus incedam. Et in eodem.Sin autem nec per hec audieritis me ſed ambulaueritis cōtra me: & ego incedam aduerſus vos in furore con

Aduerſus. Et.

trario.& in eodem. Ambulabo igitur & ego cōtra vos.Ponitur etiam pro cōiunctione.Et.1.Reg.16.Erat autem ruſfus & pulcher aſpectu. Et aliquando preponitur ei littera mem & dicitur

מעם

מעם meim.ideſt de iuxta:vel de prope.Sed in tranſlatione noſtra omittitur quandoq; illa prepoſitio iuxta vel prope.Gen̄.48.Cūq; tuliſſet eos ioſeph de gremio patris.pro quo he.le. De iuxta vel de ꝓpē genua eius Exo.9.Egreſſuſq; moyſes a pharaone iratus nimis.Itē

עם

עם Aam.i.populus:a ſuperiori dictione deriuatū:eo quod eſt coadunatio vel cōiūctio hoīm.& eſt in hebreo vtriuſq; ſexus: licet magis cōiter reperiatur in gn̄e maſculino.Exo.1. Ecce populus filiorū iſrael multus & fortior nobis eſt.Et in

Populus

eo.14.Timuitq; populus dn̄m.& in eo.15.Donec pertranſeat populus tuus domine. Deut.2. Populus magnus & multus.Ps.17.Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi. Ps.109.Tecum principium in die virtutis tue.Pro quo beatus hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatē tranſtulit.Populi tui ſpontanei in die fortitudinis tue.Poteſt etiam legi tecum:ſicut lxx.tranſtulerunt. nam eiſdem litteris vtrunq; ſcribitur in hebreo.Eſa.43. Populum iſtum for

mauí mihi. Reperitur etiam quãdoqꝫ in genere feminino quia iungitur cum nomine adiectiuo aut participio vel verbo generis feminini. Exo.5. Et iniqꝫ agitur contra populum tuum. Iudi.18. Videruntqꝫ populum habitãtem in ea. Hiere.8. Quare auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa, & in plu. עַמִּים Aamim.i. populi. Geñ. 27. Seruient tibi populi. Deut.33. Populos vocabũt ad mõtem. Ps.44. Propterea populi confitebuntur tibi. Scribitur etiam aliquando cum duplici mem & dicitur עֲמָמִים aamemim. Iudi.5. Post eum ex beniamin in populis tuis. Nee.9. Et reges eorum & populus terre. Et in lingua chaldaica dicitur עַמְמַיָּא aamemaia siue עַמְמִין aamemin. Dañ. 3. Vobis dicitur populis. Ponitur ẽt עַם Aam. pro cõgregatione animalium cuiuscunqꝫ speciei. nam dicitur de formicis. Prouer.30. formice populus infirmus. Dicitur etiam de locustis. Ioel.2. populus multus & fortis.

עָמַם Aamam. obscurare. occultare. abscõdere. Threñ. 4. Quomodo obscuratum est aurum. Ezech.28. omne secretũ non est absconditũ a te. Et in eo.31. Cedri non fuerunt altiores illo in paradiso dei. pro quo he.le. Cedri non occultauerunt eum in paradiso dei. & btũs hieronymus trãstulit sensum. Et inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur עַם aam .i. populus. De quo vide in dictione precedenti.

עָמַד Aamad. stare. assistere. subsistere. sustentare. Statuere. cessare. Geñ.19. Et non stes in omni loco circa regionem. Et in eo.43. Et steterunt coram ioseph. Exo.18. Et p̄cepta eius poteris sustentare. Pro quo hebrei legunt. Et preceperit tibi deus: & poteris stare vel sustinere. Et in eo.20. Ac pauore concussi steterunt procul. Leuit.16. Statuet eum viuum corã domino. Et in eo.19. Non stabis contra sanguinem proximi tui. Deut.5. Tu vero sta hic mecũ. Iof. 4. Et stetit sol in medio celi. Iudi.4. Sta ante ostiũ tabernaculi. 1.Reg.9. Tu aũt subsiste paulisper. Et in eo.30. Substiterãt enim ducenti: qui lassi transire nõ poterant. 2.Reg.20. Vidit hoc quidã vir ꝙ subsisteret omnis populus. Et in eo. Ne subsisterent transeuntes. 3.Regũ.22. Et rex israel stabat in curru suo. 4.Reg.23. Acquieuitqꝫ populus pacto. pro quo hebrei legunt. Et stetit omnis populus in pacto. 1.Paralip. 20. Initum est bellum in gazer. pro quo hebrei legunt. Et stetit bellum in gazer. Et in eo. 21. Consurrexit aũt satan aduersus israel. idest stetit. p̄s.25. Pes meus stetit in directo. Hiere.15. Si steterint moyses & samuel corã me. Et in eodẽ 23. Quis enim affuit in consilio dñi .i. quis stetit. Et in eo. si stetissent in consilio meo. Hiere.32. vt permanere possint dieb⁹ multis .i. vt subsistere vel stare possint. Ezech.22. nũquid sustinebit cor tuum. & in eo.17. Sed custodiat pactum eius & seruet eum. pro quo hebrei legunt. vt stet in eo .i. ne recedat ab eo. Naum.2. State: state. Zach.3. Et dabo tibi ambulantes de his qui nunc hic assistunt. Significat ẽt statuere vel constituere aut instaurare. scilicet qñ est verbũ tertie cõiugationis. Geñ.47. Quinqꝫ viros constituit coram rege. Nu.8. Statuesqꝫ leuitas in conspectu Aaron. idest stare facies. 2.Paralip.19. Porro rex israel stabat in curru suo. pro quo hebrei legunt. Stare faciebat. idest faciebat semetipsum stare quamuis esset vulneratus: ne sui deficerent in bello. Esdre.9. Et extruxere solitudines eius. idest instaurauerunt. Ps.30. Statuisti in loco spacioso pedes meos. Ps. 148. Statuit ea in eternum. ponitur etiam pro adiuuare. 2. Paralip.34. Adiuuauit quoqꝫ super hoc omnes qui reperti fuerant in ierusalem. Item ponitur pro dissoluere. Ezech. 29. Et dissoluisti omnes renes eorum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Et statuisti siue stare fecisti omnes renes eorum. scilicet ne vltra initerentur super te: sed subsisterent in semetipsis. Item עָמַד aamad. idest cessare. Geñ. 29. Cessauitqꝫ parere. 4.Reg.4. Stetit oleum. idest cessauit. Et inde עֹמֶד oomed. idest statio vel status: siue loc⁹ vbi aliquis stat: aut gradus vel tribunal. 2.Paralip.34. & stans in tribunali suo percussit fedus coram domino. Nee.13. Et fecit stare in stationibus suis. Dañ.8. Et stetit iuxta: vbi ego stabam. Pro quo hebrei legunt. Et stetit iuxta statione meam. Et in eodem. Et statuit me in gradu meo. Et in eo. Et sta in gradu tuo. idest in loco vbi stas. Scribitur etiam cum he ĩ fine & dicitur עֶמְדָּה Eemda. Mich.1. Accipiet ex vobis que stetit sibimet. pro quo hebrei legunt. Accipiet ex vobis statiõem suam. idest discet ex vobis stare: sicut exponũt hebrei. & inde מַעֲמָד Maamad. idest status. subsistentia. substantia. Ps.68. & non est substantia. idest subsistentia. Pro quo beatus hieronymus transtulit. & non possum subsistere. Esa.22. Et de ministerio tuo deponã te. pro quo hebrei legunt. de statione tua. & inde עִמָּדִי Iimadi. idest mecum. scilicet in eo loco vbi ego sto. Deut.5. Tu vero hic sta mecum. Iob.23. Nolo multa fortitudine contendat mecum. Et in eodem. Quando erat omnipotens mecum. Ps. 49. Et pulchritudo agri mecum est. Ponitur etiam pro mihi. Geñ. 29. Et hãc quoqꝫ dabo tibi pro opere quo seruiturus es mihi. Et in eodem.31. Et tamen non dimisit eum deus vt noceret mihi. Iob.29. Et petra fundebat mihi riuos olei. Et solum reperitur in prima persona. & inde עַמּוּד Aamud. idest columna. Exo.13. Per diem in columna nubis: & per noctem in columna ignis. Ps.98. In columna nubis loquebatur ad eos. Hiere.1. & in columnam ferream. Et in plu. עַמּוּדִים Aamudim. Iudi.16. Vt tangã colũnas quibus oĩs ĩminet domus. Iob.26. Columne celi cõtremiscũt.

עָמַל aamal. laborare. fatigari. p̄s.126. In vanum laborauerunt qui edificant eam. Prouer.16. anima laborãtis laborat sibi. Eccl's.1. De vniuerso labore suo quo laborat sub sole. Et in eodem. Cui ego laboro & fraudo animam meã. Et in eodem.5. Quid ergo prodest ei quod laborauit in ventum. Ione.4. In qua non laborasti. & inde עָמֵל aamel. idest laborans seu laborator. Prouer.16. anima laborantis laborat sibi. & in plurali עֲמֵלִים aamelim. & ponitur etiam pro fabris. Iudi.5. Sinistram manũ misit ad clauum: & dexteram ad fabrorum malleum. & inde עָמָל aamal. idest labor fatigatio. Deut.26. Et respexit humilitatem nostram & laborem. Iob.5. Homo nascitur ad laborem. Ps.9. Sub ligua eius labor & dolor. & in eodem. Vides quoniam tu laborẽ & dolorem consideras. p̄s.89. Amplius eorum labor & dolor. Ps.104. Et labores populorum possederunt. p̄s.118. vide humilitatem meam & laborem meum. Eccl's.10. Labor stultorum affliget eos. Ponitur etiam pro dolore. vt Iob. 4. Seminant dolores & metũt eos. & in eodem.5. Et de humo non egredietur dolor. Hebrei tamen dicunt ꝙ etiam significat iniquitatem vel maliciam.

עָמַס aamas. onerare. onus imponere. onus portare seu leuare. Geñ.44. Oneratisqꝫ rursus asinis. Pro quo hebrei legunt. Et onerauit vnusquisqꝫ asinum suum. Nee.13. Et onerãtes sup asinos. p̄s.67. p̄sperũ iter faciet nobis deus salutariũ nr̃orũ. p̄ quo btũs hiero. in ps. iuxta he.ve. trãstulit. portabit nos de⁹ salutis nr̃e. Esa.46. qui portamini a meo vtero. Zach.12. oẽs q leuabũt eũ. & aliqñ scribitur cũ lr̃a sin loco samach. Nee.4. Edificãtiũ muros & onera portantiũ. & inde מַעֲמָסָה maamasa .i. onus: seu onerosa vel ponderosa. vt in eo. ponam ierusalem lapidem oneris.

עָמַק Aamac. profũdare. profundũ esse. profũde agere. Ps. 90. Nimis profunde facte sunt cogitationes tue. Esa.8 Pete tibi signum a domino deo tuo in p̄fundũ inferni. pro

quo hebrei legunt. profundare in infernum. & est sensus sicut in littera nostra. & in eo.29. Ve qui profundi estis corde. Et in eo.31. Sicut in profundũ recesseratis filii israel. Osee.9. Profunde peccauerunt: sicut in diebus gabaa. & inde עָמֹק Aamoc. idest profundus seu profundum: vel profunditas. vt Leuit.13. Ipsamqꝫ speciem lepre humiliorẽ cute .i. profundiorem. Eccl's.7. Et alta profunditas: quis inuestigabit eã. vbi ponitur etiam pro alta. iuxta illud iohãnis. 4. & puteus altus est. idest profundus. & in plurali עֲמֻקִּים Aamuchim siue עִמְקֵי Iimche. Prouer.20. Sicut aque profũde sic consilium in corde viri. Esa.33. Populũ alti sermonis. Pro quo hebrei legunt. populum profundorũ labio seu sermone. Ezech.3. Non enim ad populum profundi sermonis & ignote lingue tu mitteris ad domum israel neqꝫ ad populos multos profundi sermonis. Et in genere feminino.

עֲמוּקָּה aamuca. Ezech.23. Calicem sororis tue bibes profundum & latum. Et in hebreo est generis feminini. Et in plu. feminino עֲמֻקּוֹת Aamucoth. Iob.12. Qui reuelat profunda de tenebris. & in lingua chaldaica dicitur עַמִּיקָתָא Aamicatha. Dañ.2. Ipse reuelat profũda. & inde עֹמֶק oomec. idest profunditas seu profundum. Prouer.25. Celum sursum & terra deorsum. Pro quo hebrei legunt. Celum ad altitudinem & terra ad profũditatem. Et in plurali scribitur cum mem in principio & dicitur. מַעֲמַקִּים Maamachim. p̄s 129. De profundis clamaui ad te domine. & inde עֵמֶק eemec. idest vallis a profunditate dicta. Geñ.14. In valle siluestri. Et in eodem. vallis autem siluestris habebat puteos multos. Ps.83. Disposuit in valle lachrimarum. Esa.17. Sicut querens spicas in valle Raphaim. & in plurali עֲמָקִים aamachim. 3.Regum.20. Deus montiũ est deus eorum & nõ deus vallium.

עָמַר Aamar. Opprimere. scilicet per potentiam. in seruitutem redigere. venundare. scilicet in seruum vel ancillã. Deut.21. Nec vendere poteris pecunia nec opprimere p̄ potẽtiã. & in eo.24. & vendito eo accepit preciũ. pro quo he.le. Et oppresserit eũ: vel in seruitutem redegerit & vendiderit eũ. Itẽ עֹמֶר oomer. genus mẽsure capiẽs decimã p̄tẽ ephi. p̄ q̄ btũs hic. ipsũ hebraicũ posuit .s. gomor. siue manipulũ. Exo.16. Gomor per singula capita. & in eo. Et mẽsi sunt ad mẽsurã gomor. & ĩ eo. Gomor aũt decima p̄s est ephi. Sigñat ẽt mãipulũ .s. spicarũ. Leuit.23. Feretis manipulos spicarũ primitias messis vr̃e. Quod in hebreo legitur singl'r .s. manipulũ. & in eo. In quo obtulistis manipulũ primitiarũ. Deut.24. & oblitus manipulũ reliqueris. Iob. 24. Et esurientibus tulerũt spicas. pro quo he.le. & esurientibus tulerũt manipulum .s. spicarũ. Et in plu. עֳמָרִים oomarim. Ruth.2. Etiã si vobiscũ metere voluerit ne prohibeatis eã. pro quo he.le. Etiã si inter manipulos collegerit. Dicitur etiã עָמִיר Aamir. pro quo beatus hiero. transtulit fenum. Hiere.9. Et quasi fenũ post tergũ metentis. Amos.2. Plaustrum onustũ feno. Zach.12. Et sicut facẽ ignis in feno. & inde verbum siue participium מְעַמֵּר Meamer. idest manipulos faciens vel manipulos colligens. Ps.28. Et sinum suũ qui manipulos colligit. Item עֲמַר Aamar. In lingua chaldaica significat lanam. Dañ.7. Et capilli capitis eius quasi lana munda.

עָמִית Aamith. socius seu proximus. Leuit.6. Et negauerit proximo suo depositũ. Et in eo.19. Cum vxore p̄ximi tui nõ coibis. Zach.13. Et sup virũ coherẽtẽ mihi .i. proximũ meũ. Itẽ עֻמַּת Vumath. cõtra. e regione. quomodo. & scribitur cũ lamed in principio & dicitur לְעֻמַּת Leumath. Leuit.13. Et caudã totã cũ renibus. 1.Paralip.26. Custodiã cõtra custodiam. Eccl's.7. Sicut enim hãc sic & illã fecit deus. Pro quo he.le. Etiã hãc cõtra illam siue corã illa fecit deus. Ezech.1. Et rote pariter eleuabantur. pro quo he.le. Et rote eleuabantur contra ea siue e regione eorum. Et in eo. Pariter eleuabantur & rote. sigñat ẽt quomodo. Eccl's.5 quomodo venit sic reuertetur. & in predicto loco scribitur sine lamed in principio & preponitur ei dictio כָּל Col. pro quo he.le. totũ ecõtra. vel totũ e regione quod venit sic vadit. sed btũs hiero. trãstulit sensũ. Ponitur ẽt p̄ subter. Exo. 25. Subter coronã erunt circuli aurei .i. contra coronã vel e regione eius in parte inferiori.

עָנַן Aanan. obnubilare. seu nubib⁹ obducere. augurari. hariolari. Geñ.9. Cũmqꝫ obduxero nubibus celũ. p̄ quo he.le. Cũqꝫ obnubilauero nube sup terrã. & inde עָנָן aanan .i. nubes. vt in predicto loco. & in eo. Apparebit arcus meus in nubibus. Quod in hebreo legitur singulariter .s. ĩ nube. Exo.19. iam nũc veniã ad te in caligine nubis. Ezech.1. nubes magna & ignis. Sigñat ẽt augurari vel hariolari. Deut. 18. Aut qui hariolos sciscitetur. 4.Reg.21. Et hariolat⁹ ẽ & obseruauit auguria. Esa.2. Et augures habuerunt vt philistiim. De quo vide supra in dictione עוֹן oon.

עֵנָב Aanab. vua. Deut.32. Et sanguinẽ vue biberẽt meracissimũ. & in plu. עֲנָבִים Aanabim. Geñ. 40. post flores vuas maturescere. Leuit.25. & vuas primitiarũ tuarum nõ colliges. Osee.9. Quasi vuas in deserto inueni israel.

עָנַג aanag. delectari. deliciari. vel deliciis affluere. Deut.28 Propter mollliciem & teneritudinẽ. pro quo he.le. propter delicias & teneritudinẽ. p̄s.36. & delectare ĩ dño. & in eo. & delectabũtur in multitudine pacis. Esa.55. & delectabitur in crassitudine aĩa vr̃a. & in eo.66. vt mulgeatis & deliciis affluatis ab oĩmoda gl'ia eius. & inde עָנֹג aanog .i. deliciosus. seu delicatus. Deut.28. Homo delicatus in te & luxuriosus .i. deliciosus & in ge. fe. עֲנֻגָּה aanuga siue מְעֻנָּגָה meunaga. Deut.28. tenera & delicata que sup terrã ingredi nõ valebat. Hiere.6. Speciose & delicate assimilaui filiã sion. & inde עֹנֶג ooneg .i. delicie. delectatio. voluptas. Esa.13. Et sirenes in delubris voluptatis. & ĩ eo.58. Et vocaberis sabbatũ delicatũ. Scribitur ẽt cũ thau in principio & dicitur תַּעֲנוּג thaanug. Prouer.19. nõ decẽt stultũ delicie. & in plu. תַּעֲנֻגוֹת Thaanugoth. siue תַּעֲנוּגִים Thaanugim. Eccl's.2. & delicias filiorum hominũ. Canti.7. quã pulchra est & q̃ decora carissima in deliciis.

עָנַד aanad. ligare. circũdare. Iob.31. Et circũdem illũ quasi coronam mihi. Prouer.6. & circunda gutturi tuo.

עָנָה aana. respondere. exaudire. loqui. cantare. canere. testificari. humiliare. affligere. laborare. occupari. Geñ. 30. Respondebitqꝫ mihi cras iustitia mea. & in eo.41. absqꝫ me deus respondebit prospera pharaoni. Exo.19. Responditqꝫ omnis populus simul. & in eo. Et dñs respondebat ei. Iudi.5. Hec socrui verba respondit. 1.Reg.28. & nõ respondit ei dñs. 3.Reg.18. & nõ erat vox nec qui respõderet. Iob.4. Respondens autem eliphaz themanites dixit. Et ĩ eo.5. voca ergo si est qui tibi respondeat. Et in eo.11. Nunquid qui multa loquitur nõ audiet. p̄ quo he.le. nunqd cui multa loqtur nõ rñdebitur. vbi põitur verbũ passiuũ. Et in eo.20. spũs itelligẽtie mee rñdebit mihi. p̄s.118. & rñdebo exprobrãtib⁹ mihi verbũ. Prouer.26. ne rñdeas stulto iuxta stultitiã suã ne efficiaris ei similis: rñde stulto iuxta stultitiã suã ne sibi sapiẽs esse videatur. Eccl's.10. pecũie obediũt omnia. pro quo he.le. Et argentũ siue pecunia respondet omnibus. idest corespondet omnibus. Et est sensus sicut in littera nostra. Esa.30. Statim vt audierit respondebit tibi. Ezech.14. Ego dñs respondebo ei. Ioel.2. & rñdit dñs. significat ẽt exaudire .i. respõdere deprecãti. 3.Reg.18. Baal.

exaudi nos. Et in eo. Exaudi me dñe: exaudi me. ps. 4. cū inuocarē exaudiuit me deus iustitie mee. Ps. 16. Ego clamaui qm̄ exaudisti me de⁹. Ps. 19. Exaudiet illū de celo scṫō suo. Ps. 117. Et exaudiuit me in latitudine dñs. Esa. 49. In tpe placitō exaudiui te. Osee. 2. Exaudiā celos: & illi exaudient terram: & terra exaudiet triticū. i. correspōdebūt necessariis. & in eo. Et hec exaudient iezrael. signāt ēt loqui vel dicere: vbi nulla precessit interrogatio. Deut. 26. & loqueris in conspectu dñi dei tui. 1. Reg. 9. Cūq̄ aspexisset samuel saulem dñs dixit ei. Iob. 3. & locutus est. Esa. 14. vniuersi respondebunt & dicēt tibi. i. loquētur. Et hic modus loquēdi habetur ēt in euāgelio vt ponatur respondere vbi nō precessit interrogatio. Mathei. 11. In illo tpe respondēs iesus dixit confiteor tibi pater dñe celi & terre. & inde מַעֲנֶה Maane. i. respōsum seu respōsio. Iob. 32. Eo quod nō inuenisset responsionem. Prouer. 15. Responsio mollis frangit iram. Mich. 3. Quia non est responsum dei. Itē עָנָה Aana. i. cātare. canere. Exo. 15. Quibus precinebat dicens. Et in eo. 32. Vocē cātātiū ego audio. Nu. 21. Ascēdat puteus cōcinebāt ei. 1. Reg. 21. Nōne huic cātabant per choros. & in titulo ps 87. Vbi dr̄ in finē pro maalath ad respōdēdū. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. victori sup chorū ad precinendū. ps. 146. Precinite dño in confessione. Esa. 13. Et respondebunt vlule in edibus eorum. pro quo he. le. & cātabunt vlule in edibus eorū. vnde sequitur. & sirenes in delubris voluptatis. s. cātabūt. Et in eo. 27. Vinea meri cantabitur ei. Hiere. 25. Celeuma quasi calcātiū cōcinetur. Osee. 2. Et canet ibi iuxta dies iuuētutis sue. Signāt ēt quecūq̄ clamorē. Exo. 32. Non est clamor adhortantiū ad fugam: nec vociferatio cōpellentiū ad fugā. Significat ēt testificari vel testimoniū dicere. Geñ. 30. Respondebitq̄ mihi cras iustitia mea. Pro quo he. le. & testificabitur mihi iustitia mea in die crastina. Exo. 20. Non loquaris cōtra proximū tuū falsum testimoniū. i. ne testificeris. Deut. 19. Si steterit testis, mendax contra hominem accusans eū. i. testificans contra eum. & in eo. Inuenerūt falsum testē dixisse cōtra frēm suū 1. Reg. 12. Loquimini de me corā dño. idest testificamini vl' testimoniū dicite de me. Iob. 16. Aduersus faciem meā contradicēs mihi. pro quo he. le. In facie mea testificatur. s. contra me. Esa. 59. Et peccata nostra responderunt nobis. Pro quo he. le. Testificata sunt cōtra nos. Hiere. 14. Si iniquitates nr̄e responderūt nobis. i. testificate sunt cōtra nos. Osee 5. & rñdebit arrogātia israel in facie eius. i. testificabitur. Abach. 2. Et lignū quod inter iuncturas edificii est respondebit ei. Pro quo he. le. Testificabitur ei. Pōt ēt signāre respondere: sicut est in littera nostra: vt supra dictum est. Item עָנָה Iina. i. hūiliare vel affligere. siue opprimere. Geñ. 16. Affligente igitur eam sara fugam iniit. Et in eo. Et humiliare sub manu eius. & in eo. 31. Si afflixeris filias meas. Et in eo. 34. vi opprimens virginē. Exo. 10. Vsq̄quo nō vis subiici mihi. i. humiliari. & in eo. 22. Vidue & pupillo non nocebitis. idest non affligetis. & i eō. Si leseritis eos. Leuit. 23. omnis anima que afflicta nō fuerit. & in eo. Et affligetis animas vestras. Deut. 8. Et afflixit te penuria. Ruth. 1. quā dominus humiliauit. 3. Reg. 2. & sustinuisti laborem in omnibus in quibus laborauit pater meus. pro quo he. le. Afflictus es in oībus quibus afflictus est pater meus. & in eo. 11. Et affligam semen dauid super hoc. Ps. 34. Humiliabā in ieiunio animā meā. Ps. 54. Exaudiet deus & humiliabit illos. Ps. 101. Respondit ei in via virtutis sue. pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Afflixit in via fortitudinem meā. ps. 115. Ego autē humiliatus sum nimis. ps. 118. Ante q̄ȝ humiliarer ego deliqui. Potest etiā legi secūdū primā significationē sic. s. anteq̄ȝ responderē siue anteq̄ȝ exaudirem. Vnde btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Antequam audirē ego ignoraui. Et in eo. Bonum mihi quia humiliasti me. Prouer. 15. Mens iusti meditatur obedientiā. pro quo he. le. meditatur ad humiliādū. i. meditatur ad humiliandū semetipsum. Potest etiā legi sic. mens iusti meditatur ad respondendū. Esa. 25. Propaginem fortium marcescere faciet. pro quo he. le. Propaginē fortiū humiliabit. Et in eo. 31. & a multitudine eorum non pauebit. pro quo he. le. Et a multitudine eorū non humiliabitur. Et in eodē. 45. Humiliabimus aīas nostras. & in eo. 53. oblatus ē quia ipse voluit. Pro quo he. le. oblatus est & ipse humiliatus est idest humiliauit se. vnde Apostolus ad philipeñ. 2. cap. humiliauit semetipsum factus obediens vsq̄ ad mortē. Esa. 58. Et animā afflictā repleueris. Zach. 10. Affligētur quia non est eis pastus. & inde עֳנִי oni: siue עֱנוּת Eenuth. i. afflictio. humilitas. paupertas. Geñ. 16. Eo quod audierit dñs afflictionē tuā. Et in eo. 41. Crescere me fecit deus in terra paupertatis mee. Exo. 3. Vidi afflictionē populi mei in egypto. Deut. 16. Septē diebus comedes absq̄ fermēto afflictionis panē. Iob. 36. Eripiet de angustia sua pauperē. pro quo he. le. eripiet ab afflictiōe sua. vl' de depauptate sua pauperē Et in eo. Hanc enī cepisti sequi post miseriā. i. post afflictionē vel paupertatē. Ps. 21. Et a cornibus vnicorniū humilitatem meā. & in eo. Qm̄ nō spreuit nec despexit deprecationē pauperis. pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. modestiam pauperis. i. humilitatē pauperis. Ps. 131. Memento domine dauid & oīs mansuetudinis eius. p quo btūs Hiero. trāstulit. & oīs aflictionis eius. & inde עָנִי aani. i. paup. humilis. egenus. afflictus. Exo. 22. Si pecuniā mutuā dederis populo meo pauperi. Ps. 9. Dum superbit impius incenditur pauper. ps. 17. Qm̄ tu populū humilē saluū facies. ps. 69. Ego vero egenus & pauper. Ps. 87. paup sum ego. Ezech. 16. Et manū egeno & pauperi nō porrigebat. Soph. 3. Et relinquā in medio tui populū pauperem & egenū. Zach. 9. Ipse pauper & ascendens super asinam. & i plu. עֲנִיִּים Aaniim. Ps. 11. Propter miseriā inopū & gemitū pauperū. Esa. 41. Egeni & pauperes querunt aquas. Et in genere feminino עֲנִיָּה Ania. i. paupercula. Esa. 10. Paupercula anathoth. & in eo. 51. Audi paupercula & ebria non a vino. & in eo. 54. Paupercula paupertate conuulsa. & inde עֲנָוָה Aanaua. i. humilitas. māsuetudo. modestia. ps. 17. & disciplina tua ipsa me docebit. pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Et mansuetudo tua multiplicabit me. Ps. 44. Propter veritatem & mansuetudinē & iustitiam. Prouer. 22. finis modestie timor dñi. & inde עָנָו Aanau. i. mitis. mansuetus. humilis. Nu. 12. Erat enim moyses vir mitissimus sup oēs hoīes. & in plu. עֲנָוִים Aanauim. ps. 21. Edent paupes & saturabūtur. pro q̄ btūs hiero. ī psal. iuxta he. ve. trāstulit. comedēt mites & saturabūtur. ps. 24. Diriget māsuetos in iudicio & docebit mites vias suas. Prouer. 16. Melius est humiliari cū mitibus. & ide תַּעֲנִית Thaanith idest afflictio vel ieiunium. Esdre. 9. & in sacrifitio vespertino surrexi de afflictione mea. Significat ēt p̄dicta dictio עָנָה Aana. laborare. vel occupari aut negociari. Eccl's. 1. Hāc occupationē pessimā dedit deus filiis hoīm vt occuparentur in ea. & in eo. 5. eo quod deus occupet deliciis cor illius. & inde עִנְיָן Iinian. i. labor. occupatio. negocium. cura. Eccl's. 1. Hanc occupationē pessimā dedit deus filiis hoīm. & in eo. 2. Cūcti dies eius doloribus & erumnis pleni sunt. Pro quo he. le. Quia cuncti dies eius dolorosi: & ira seu indignatio negociū eius seu occupatio eius. & in eo. Peccatori autem dedit afflictionem & curam superfluam. vbi p eo

quod in littera nostra est afflictionē & curā superfluā in hebreo est vna sola dictio. s. עִנְיָן Iinian. & in eodē. 3. Vidi afflictionē quā dedit deus filiis hominū vt distendantur in ea. Pro quo hebrei legūt. Vidi occupationē seu negociū quod dedit de⁹ filiis hoīm vt occupētur vel negociētur in ea. vbi ponitur verbū & nomen ab eo deriuatū. & in eo. 5. Multas curas sequūtur sōnia. vbi ponitur p curis. & in eo. 8. Et itelligerem afflictionē que versatur in terra. Itē מַעֲנָה Maane. i. Iugerū. s. agri: quod par boū i die potest arare. aut sulcus. s. qui fit cū aratro. 1. Reg. 14. In media parte iugeris quā par boū in die arare consueuit. ps. 128. Supra dorsum meū fabricauerunt peccatores: prolōgauerūt iniquitatē suam. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Supra dorsum meū arauerunt arantes: prolongauerunt sulcum suū. Item לְמַעַן Lemaan. i. propterea: pter quod. vt. ideo. idcirco. Iob. 18. Nunquid propter te derelinquetur terra. ps. 51. Vt iustificeris in sermonibus tuis. Prouer. 16. Vniuersa propter semetip̄m operat⁹ est dñs. Vide etiam de hoc supra in dictione מַעַן Maan.

עָנָף Aanaph. ramus. propago. frōdes. Leuit. 23. Et ramos ligni densarū frondiū. ps. 79. Et arbusta eius cedros dei. Pro quo beatus hieronymus trāstulit. Et rami illius cedri dei. Ezech. 17. Vt faciat frondes & portet fructū. Et in eodē. 19. Fructus eius & frōdes eius creuerūt ex aquis. & in eodem. 36. vos autem montes israel ramos vestros germinetis. Malach. 4. Que non relinquet eis radicem & germē. Pro quo hebrei legunt. Radicem & ramum.

עָנַק Aanac. onerare. circūligare. s. collo. Deut. 15. Dabis viaticū. Pro quo hebrei legūt. Onerans onerabis eū s. muneribꝰ & viatico: vt portet secū. ps. 72. Ideo tenuit eos superbia. i. circūligauit eos superbia. Et inde עֲנָק Aanac. i. torques seu monile quod collo circunligatur. Canti. 4. Et in vno crine colli tui. Pro quo hebrei legunt in vno torque vel in vno monili colli tui. Et in plurali עֲנָקִים Aanacim. Prouer. 1. Et torques collo tuo. Reperitur etiam עֲנָקוֹת Aanacoth: secundū terminationē femininorū. Iudi. 8. Et preter torques aureos circū colla camelorum. Est etiā עֲנָק Aanac nomen pprium viri magne stature. Nu. 13. Vbi erāt achiman & sisai & tholmai filii enac. Et in eodem. Ibi vidimus monstra quedam filiorum enac de genere giganteo.

עָנַשׁ Aanas. mulctare, cōdēnare. dānare. Exo. 21. Subiacebit dāno quantum maritus mulieris expetierit. Pro quo hebrei legunt. Et mulctabunt eū siue condēnabūt eum quātum maritus mulieris expetierit. Deut. 22. Condēnātes insuper centum siclis argenti. 2. Paralipo. 36. Et condēnauit terram centum talentis. Prouer. 17. Non est bonum dānum inferre iusto. i. non est bonū condēnare vel dānare iustum: siue iusto. nā in hebreo est datiui casus. & in eodē. 22. Innocens ptrāsiit & afflictus est dāno. i. dānatus est. Amos 2. Vinum dānatorū bibebant. Et inde עֹנֶשׁ Oōnes. i. dānū seu mulcta. 4. Reg. 23. Et īposuit mulctā terre centū talēta.

עָסַס Aasas. calcare. conculcare. comprimere. Et scribitur cum simplici samach. vt Malach. 4. Et calcabitis impios. Et inde עָסִיס Aasis. i. mustum seu succus dulcis: eo q̄d fit cōculcatione vel compressione. Canti. 8. Et mustum malorum granatorum meorū. Esa. 29. Et quasi musto sanguine suo inebriabūtur. Ioel. 1. Qui bibitis vinū in dulcedine. & in eodem. 3. Stillabunt montes dulcedinem.

עֳפָא Oopha. Ramus. seu frōdes. & solum inuenitur in numero plurali. s. עֳפָאִים Oophaim. ps. 103. De medio petrarum dabunt uoces. Pro quo hebrei legunt. De medio ramorum vel frondium dabunt voces. Vnde beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. De medio nemorum dabunt voces. Et aliquādo scribitur sine aleph. Dañ. 4. Folia eius pulcherrima.

עָפַל Aaphal. contenebrari. incredulum esse. Nu. 14. At illi cōtenebrati ascenderunt in verticem montis. Abach. 2. Ecce qui incredulus est non erit recta anima ei⁹ in semet ipso. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat repugnantiam vel contumaciam. Alii vero dicunt ꝙ significat elationem vel superbiam. Et inde עֹפֶל Oophel. i. tenebrosum. Esa. 32. Tenebre & palpatio facte sunt super spelūcas. Hebrei vero dicunt ꝙ significat turrem vel fortaliciū. Vnde beatus hiero. in suis explanationibus super predicto loco sic ait. lxx. pro tenebris & palpatione que facte sunt super spelūcas in sempiternum: transtulerunt. Et erunt ille spelunce vsq̄ in eternum. Quod in hebreo dicitur עֹפֶל Oophel: & בֹּחַן Baan quas hebrei duas turres in ierusalem fuisse arbitrātur excelsas atq̄ firmissimas: q̄ his appellantur nominibus. Quarū prior interp̄tatur tenebre siue nubilū: q̄d vsq̄ ad nubes erigeret caput: altera pbamētū & firmitas. siue vt symmachus vertit inquisitio: eo quod in contēplando culmine eius oculi fallerētur. Hec hieronymus. Mich. 4. Et tu turris gregis nebulosa. Ponitur etiam pro vespera. 4. Reg. 5. Cūq̄ venisset iam vesperi. Est etiam עֹפֶל Oophel. nomē propriū turris vel arcis. 2. Paralipo. 27. Et in muro ophel multa cōstruxit. & in eodē. 33. Vsq̄ ad ophel exaltauit illum. Nee. 3. Nathinei autem habitabant in ophel. Ponitur etiam pro templo: eo quod erat altum & eminens ad instat turris & arcis. vt in eodem. A turre magna & eminenti vsq̄ ad murum templi. Item עֹפֶל Aapol. infirmitas anus; quam ficum vocāt. & solū inuenitur in numero plurali. s. עֳפָלִים Aapolim. quam infirmitatem translatio nostra circūloquendo exprimit. Deut. 28. Percutiat te dñs vlcere egypti & partem corporis per quā stercora digeruntur. 1. Reg. 5. Et percussit in secretiori parte natium.

עַפְעַף Aaphaph. palpebra. & solū inuenitur in numero plurali. ps. 131. Et palpebris meis dormitationē. De quo vide supra in dictione עוּף Ooph.

עָפָר Aaphar. Puluis. terra. Geñ. 2. Formauit igitur dominus deus hominē de limo terre. Pro quo hebrei legūt Formauit igitur dñs deus hominē puluerem de terra. & in eodem. 3. Quia puluis es & in puluerē reuerteris. Nu. 23. Quis dinumerare possit puluerem Iacob. Deut. 9. Omnino q̄ȝ in puluerē redigēs. Iob. 28. Ferrū de terra tollitur. Ponitur etiā pro cinere. Nu. 19. Tolletisq̄ de cineribꝰ cobustionis atq̄ peccati. Reperitur etiā in plurali עֲפָרוֹת Aaphroth. Iob. 28. Et glebe illius aurū. vbi ponitur p glebis. Prouer. 8. Et cardines orbis terrarū. Et inde verbū עִפֵּר Iiphar. q̄d significat puluerizare. i. puluerē vel terrā spargere. 2. Reg. 16. Terrāq̄ spargens. Pro quo hebrei legunt. Et puluerizabat puluere. Et inde עֹפֶרֶת Oophereth. i. plubū: eo quod habet plurimā partē terrestris elemēti. Exo. 15. Submersi sūt quasi plūbum in aquis vehemētibus. Iob. 29. Stillo ferreo & plūbi lamina. Hiere. 6. Consumptū est plūbum. Zach. 5. Et ecce talentū plumbi portabatur. Itē עֹפֶר Oopher. i. hinulus. Canti. 6. Similis est dilectus me⁹ capree hinuloq̄ ceruorū. Et in plurali עֳפָרִים Oopharim. vt in eodem. 4. Duo vbera tua sicut duo hinuli.

עֵץ Ees. lignum. arbor. Geñ. 1. & lignum pomiferū faciens fructum iuxta genus suum. & in eodē. 18. Et requiescite sub arbore. Leuit. 23. Fruct⁹ arboris pulcherrime. Deut. 28. Omēs arbores tuas & fruges terre tue rubigo cōsumet Scribitur etiā cum he in fine. Hiere. 5. Cedite lignum eius. Pro quo hebrei legūt. Cedite lignum. i. ligna. Vbi secundū hebreos he vltimū nō denotat pnomē tertie persone: quia

scribitur sine puncto mapic. Osee.4. Populus meus in li gno suo interrogat. Et in plurali עֵצִים Eesim. Geñ.22. Cũ q; concidisset ligna in holocaustum. & in codē. Ecce inquit ignis & ligna. Ios.9. Ligna cedant aquasq; comportēt. p̄s. 103. Saturabuntur ligna campi. Significat etiam עֵץ Ees ma nubriũ securis: siue hastile lãceę. Deut.19. Ferruq; lapsum de manubrio amicũ eius percusserit. 1. Reg.17. Hastile au tem lancee eius erat quasi liciatorium texentium.

עָצַב Aasab. contristare. mestum esse. dolere. ad iracundiam prouocare. affligere. laborare. Geñ.6. Et tactus dolore cordis. Pro quo hebrei legunt. Et contristatus est in corde suo. Et loquitur de deo more humano. & in eodem.34. Ira ti sũt valde. Pro quo hebrei legũt. Cõtristati sunt viri & ira ti sunt valde. & in eodem.45. Nolite pauere. Pro quo he brei legunt. Et nunc nolite contristari. & in eodem. Contri status est enim super dauid. 2.Reg.19. Dolet rex super filio suo. 3.Reg.1. Nec corripuit eum pater suus. i. nec cõtristauit 1. Paralipo.4. & feceris me a malitia nõ oppr imi. Pro quo hebrei legunt. non contristari. Esa.54. Merentem spũ vo cauit te dñs. signãt etiã affligere. p̄s.55. Tota die verba mea execrabãtur. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trã stulit. Tota die sermonibus me affligebant. Eccl's.10. Qui transfert lapides affligetur in eis. Esa.63. Ipsi autem ad ira cundiam ꝓuocauerunt & afflixerũt spũm sancti eius. Signi ficat etiam laborare vel facere. Iob.10. Manus tue fecerunt me & plasmauerũt me. Et inde עֶצֶב Eeseb. siue עֹצֶב Ooseb. i. dolor. afflictio. tristitia. labor. Geñ.3. In dolore paries fili os. 1. Paralipo.4. Quia peperi eũ ĩ dolore. Prouer.10. Nec sociabitur cũ eo afflictio. & in eodem.15. Et sermo durus su scitat furorē. Pro quo hebrei legunt. Et sermo tristis aut ser mo afflictionis vel doloris suscitat furorem. Esa.14. Cũ re quiem dederit tibi dñs de labore tuo. Scribitur etiã cũ thau in prĩcipio & dicitur עַצֶּבֶת Aasabeth. vt in eodem.10. Qui ãnuit oculo dabit dolorē. & in codē.15. Et in merore animi deiicitur spũs. Scribitur etiã quãdoq; cũ mē in principio & he in fine & dicitur מַעֲצֵבָה Maaseba. Esa.50. In doloribus dormietis. Quod ĩ hebreo legitur singulariter. s. in dolore vel in tristitia aut in afflictiõe dormietis. Et ĩ plurali עַצְּבוֹת Aaseboth. Iob.9. Verebar om̃ia opera mea. Pro quo he. le. Verebar om̃es labores vel dolores meos. p̄s.146. Et alligat contritiones corũ. idest dolores eorum. Et aliquãdo scribi tur cũ nũ in fine & dicitur עִצָּבוֹן Iisabon. Geñ.3. Multipli cabo erũnas tuas. ꝓ quo hebrei legũt. Labores vel dolores tuos. & in eodem. In laboribus comedes ex ea. & in eodem. 5. Iste cõsolabitur nos ab operibus nostris & laboribus ma nuũ nostrarũ. Significat etiã עֶצֶב Eeseb. substãtiã vel pecu niã labore acquisitã. Prouer.5. Et labores tui sint in domo aliena. i. substãtia tua. Esa.58. Et omnes debitores vestros repetitis. Pro quo hebrei legunt. Et omnes pecunias vr̃as siue substantiã vestram repetitis. Ponitur etiam עֶצֶב Eeseb pro vase fictili. Hiere.22. Nunquid vas fictile atq; contritũ iste ieconias. Significat etiã idolum vel simulachrũ. p̄s.138. Et vide si via iniquitatis in me est. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et vide si via idoli in me est. Esa. 48. Ne forte diceres idola mea fecerunt hec. Quod in he breo legitur singulariter. s. idolũ meũ fecit hec. Et in plura li עַצְּבוֹת Aaseboth. siue עֲצַבִּים Asabim. p̄s.15. Multiplicate sunt infirmitates eorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iux ta he. ve. transtulit. Multiplicabuntur idola eorum. Potest etiam legi multiplicabuntur dolores vel infirmitates corũ. p̄s.105. Quas sacrificauerunt sculptilibus chanaam. p̄s.113. Simulachra gentium argentum & aurum. Osee.4. Parti ceps idolorum ephraim. Et inde verbum tertie coniugatio nis: quod significat idolatrare siue idola colere. Hiere.44. faciemus ei placentas ad colendum eam.

עָצַד Aasad. ascia instrumẽtum fabri. Et scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲצָד Maasad. Hiere.10. Opus manuũ artificis in ascia. In alio vero loco btũs hieronymus transtulit. limã. Esa.44. Faber ferrarius lima operatus est.

עָצָה Aasa. Claudere. s. oculos. Prouer.16. qui attonitis ocu lis cogitat praua. Pro quo hebrei legunt. Qui claudit oculos suos ad cogitandũ praua. Item עָצֶה Aase. i. spina dor si. Leuit.13. Et caudam totam cum renibus. Pro quo hebrei legunt. Et caudam totam iuxta spinam diuidat eam. Et est idem sensus cum littera nostra.

עָצֵל Aasel. piger. Prouer.16. vade ad formicam o piger. & in eo.16. Sic piger his qui miserũt eũ. Et inde עַצְלָה Eesla. siue עַצְלוּת Aasluth. i. pigredo siue pigritia. Prouer. 19. Pigredo ĩmittit soporem. & in eodem.31. Et panē ocio sa non comedit. Pro quo hebrei legunt. Et panem pigritie seu ociositatis nõ comedit. Et ĩ plurali עֲצַלְתַּיִם Aasalthaim Eccl's.10. In pigritiis humiliabitur cõtignatio. Et inde ver bum pigritare seu pigrum esse. Iudi.18. Nolite cessare: ea mus & possideamus terram. i. nolite pigritare. siue nolite ociosi esse.

עָצַם Aasam. fortificare. roborare. preualere. superare. po tentiorem esse. Multiplicari. claudere. s. oculos. Geñ. 26. Quoniã potẽtior nobis factus es valde. Exo.1. Ac robo rati nimis impleuerunt terram. p̄s.37. Inimici autē mei vi uunt & cõfirmati sũt. Pro quo btũs hiero ĩ. psal. iuxta he. ve. transtulit. Inimici autē mei viuẽtes cõfortati sunt. p̄s.104. Et firmauit eũ super inimicos eius. i. cõfortauit eum. Dañ. 11. Et superabit in modico populo. Significat etiã multipli care. Hiere.15. Multiplicate sunt mihi vidue eius super are nam maris. & in codē.30. Dura factã sunt peccata tua. Pro quo hebrei legunt. Multiplicata seu cõfortata sunt peccata tua. Et inde עָצוּם Aasum. i. fortis. robustus. multiplicatus. Exo.1. Ecce populus israel mult⁹ & fortior nobis est. Nu.32. Et erat illis ĩ iumẽtis infinita substãtia. Pro quo he. le. Mul ta nimis. & in plurali עֲצוּמִים Aasumim. p̄s.9. Et cadet cum dñatus fuerit pauperum. Pro quo beat⁹ hiero. iñ psal. iuxta he. ve. transtulit. Et irruet viribus suis valēter. Potest etiam legi. Et irruet siue cadet fortib⁹ suis vł robustis suis. Prouer. 7. Et fortissimi quiq; interfecti sunt ab ea. & in codē.18. Et inter potentes quoq; diiudicat. Amos.5. Et fortia peccata vestra. Zach.8. Et venient populi multi & gentes robuste. Et inde עֹצֶם Oosem. i. fortitudo. robur. Deut.8. Fortitudo mea & robur man⁹ mee. Iob.21. Iste moritur robustus. Pro quo hebrei legũt. Iste moritur in fortitudine vel in robore. Scribitur etiam cũ he vel thau in fine. Esa.40. Fortitudinē & roborē multiplicat. & ĩ codē.41. Afferte si quid forte ha betis dicit rex iacob.. Vbi illud forte nõ est aduerbium dubi tandi: sed est nomen adiectiuũ quasi diceret. Afferte si quid validũ & forte habetis ad satisfaciẽdũ pro vobis. & in codē. 47. Propter duritiam incantatorũ tuorũ vehementer. Pro quo hebrei legunt. Propter fortitudinem vel multitudinē incantatorum tuorum seu incantationũ tuarum. Naũ.3. In ethiopia fortitudo eius. Scribitur etiã cũ thau in principio & dicitur תַּעֲצוּמָה Thaasuma. i. fortitudo. cui⁹ plurale habe tur. p̄s.67. Vbi dicitur ipse dabit virtutē & fortitudinē ple bi sue. Pro quo he. le. Ipse dabit virtutē & fortitudines ple bi sue. Et inde עֶצֶם Eesem. i. os ab osse: eo quod est durũ & forte. Geñ.2. Hoc nunc os ex ossibus meis. & in eodem.29. Os meũ es & caro mea. 2. Reg.5. Os tuũ & caro tua sumus p̄s.101. Adhesit os meũ carni mee. p̄s.138. Nõ est occultatũ os meũ a te. Sed in predicto loco aliqui hebrei legunt. Non

est occultata substantia mea a te. Nam apud hebreos עֶצֶם Eesem dicitur substantia. Et in plurali עַצְמוֹת Aasamoth. se cundum terminationem pluralē femininorũ. Exo.13. Tulit quoq; moyses ossa ioseph secum. p̄s.21. Dinumerauerũt om̃ia ossa mea. Esa.66. Et ossa vestra quasi herba germina bunt. Ezech.37. Qui erat plenus ossibus. Reperitur etiã עֲצָמִים Aasamim. in gñe masculino. Geñ.2. Hoc nũc os ex ossibus meis. Eccl's.11. Et qua ratione compingantur ossa in ventre pregnantis. Et inde verbum עִצֵּם Iisem. i. exossa re. Hiere.50. Iste nouissimus exossauit eum nabuchodono sor rex babylonis. Ponitur etiã עֶצֶם Eesem pro ebore: quod est os elephãtis. Threñ.4. Rubicũdiores ebore ãtiquo. He brei tamen dicunt q̄ in predicto loco significat totũ homi nem seu totum corpus hominis. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Rubescũt corpore magis quã gēme. s. rubicũde. Itē עֶצֶם Eesem. i. idem. ipsemet. Geñ.7. In articulo diei illi⁹ in gressus est noe. i. in eodem die. siue in ipsomet die. & in eo dem.17. In ipsa die sicut p̄ceperat ei deus. & in codē. Eadē die circumcisus est abraam. Exo.24. Et quasi celum cũ sere num est. Pro quo hebrei legunt. Et quasi ipsummet celũ. si ue quasi substãtia celi. Item עִצֵּם Iisem. i. claudere. s. oculos. Esa.29. Claudit oculos vestros. & in codē.33. & claudit ocu los suos ne videat malum.

עָצַר Aasar. detinere. retinere. cõtinere. prohibere. cessare. claudere. concludere. obsidere. dñari. Nu.16. Et plaga cessauit. i. retenta est. Et in eodem. Postq; quieuit interitus. i. postq; retenta est plaga. Iudi.13. Obsecro te vt aquiescas p̄cibus meis. Pro quo hebrei legunt. Detineamus obsecro te. i. detinearis vt prandeas. & in eodem. Si me cogis nõ co medam panes tuos. i. si me detines. 1. Reg.21. Et quidē si de mulieribus agitur continuimus nos ab heri & nudius terti⁹ 4. Reg.4. Nec mihi moram facias in eundo: & hoc age qđ precipio tibi. Pro quo hebrei legũt. Nec detinearis mihi vt ascẽdam. s. super asinũ. nisi dixero tibi. & in eo.18. Ne occu pet te pluuia. i. ne detineat te. 2. Paralip.13. Nec valuit vltra re sistere hieroboam. Pro quo hebrei legunt. Nec retinuit vir tutem aut vires hieroboã. & in eodem.20. Nec potuerũt ire in tharsis. Pro quo hebrei legunt. Nec retinuerũt virtutem eundi in tharsis. Iob.12. Si continuerit aquas: omnia sicca buntur. & in eodem.29. Principes cessabant loqui. Ps.105. Et cessauit quassatio. Dañ.10. Et nihil in me remãsit viriũ. Pro quo hebrei legunt. Et non retinui virtutē vel vires. Si gnificat etiam claudere. vel obsidere. Geñ.16. Ecce cõclusit me dñs ne parerem. Hebrei tamē legunt ꝓhibuit me. Et in eodem.20. Cõcluserat enim dñs omnē vuluã domus abime lech. Deut.11. Iratusq; dñs claudat celum. 1. Reg.21. Erat au tem vir quidã de seruis saul in die illa intus in tabernaculo dñi. i. clausus in tabernaculo dñi. 3. Reg.8. Si clausum fuerit celum. 4. Reg.17. Obsedit eum & vinctũ misit in carcerē. Et inde עָצוּר Aasur. i. clausus siue retētus. Deut.32. Et clau si quoq; defecerũt. De quo vide supra in dictiõe עָזַר Aazar. Hiere.20. Quasi ignis stuans claususq; in ossibus meis. Et in eodem.39. Cum clausus esset in vestibulo carceris. Et in de עֹצֶר Ooser. i. retentio. siue clausura. Prouer.30. Os vul ue. i. clausura matricis. Ponitur etiam pro angustia. Esa.53. De angustia & de iudicio sublat⁹ est. & inde מַעְצוֹר Maasor. i. detentio siue ꝓhibitio. 1. Reg.14. Quia non est dño dif ficile saluare vel in multis vel in paucis. Pro quo hebrei le gunt. Quia non est dño detẽtio seu prohibitio vt saluet vel in multis vel in paucis. Prouer.25. Qui nõ potest in loquē do cohibere spũm suum. Pro quo hebrei legunt. Cui nõ est prohibitio spũi eius. Et est sensus sicut in littera nostra. Et inde עֲצָרָה Aasara. siue עֲצֶרֶת Aasereth. i. cetus siue collectio vel concursus populi in vnũ locum. Leuit.23. Est enim ce tus atq; collectio. Esa.1. Iniqui sũt cetus vr̃i. Hiere.9. Quia om̃es adulteri sunt & cetus preuaricatorũ. Ioel.1. vocate ce tum. Item עָצַר Aasar. Dñari. preualere. 1. Reg.9. Iste dñabi tur populo meo. 2. Paralipo.14. Non preualeat contra te homo. Et inde עֶצֶר Eeser. i. dñium siue regnũ. Beat⁹ hie ronymus trãstulit opes. Iudi.18. Magnarũq; opum. ꝓ quo hebrei legunt. possidens regnum vel dominium.

עָקַב Aacab. supplantare. inuestigare. Geñ.27. Et supplan tauit me en altera vice. Hiere.9. Omnis frater supplã tans supplantauit. Osee.6. Supplantata sanguine. Et in eo. 12. In vtero supplantauit fratrē suũ. i. plantam pedis eius te nuit. Ponitur etiam pro inuestigare. Iob.37. Et non inuesti gabitur cum audita fuerit vox eius. Et inde עָקֵב Aacheb. si ue עֵקֶב Eecheb. i. calcaneus. plãta. s. pedis. aut vestigiũ: seu retributio. Geñ.3. Tu insidiaberis calcaneo eius. & in codē. 25. Plantam fratris tenebat manu. Iob.18. Tenebitur plan ta illius laqueo. Ps.40. Magnificauit super me supplantio nem. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Le uauit contra me plantam. p̄s.48. Iniquitas calcanei mei cir cundabit me. p̄s.69. Auertantur statim erubescentes. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Reuertantur ad vestigiũ confusionis sue. p̄s.118. Et exquirã eam semp. Pro quo bea tus hieronymus transtulit. Et custodiam eam per vestigiũ. Et in plurali declinatur tam masculine q̄ feminine. mascu line. Canti.1. Abi post vestigia gregũ tuorum. feminine. vt p̄s.76. Et vestigia tua non cognoscentur. p̄s.88. Quod ex probrauerũt cõmutationem xp̄i tui. Pro quo beatus hiero nymus transtulit. Qui exprobrauerunt vestigia xp̄i tui. Si gnificat etiam posteriorē seu extremã partē vel finē alicui⁹ rei: sicut planta est extrema pars corporis. vt Geñ.49. Et ipe accingetur retrorsum. i. accingetur posterior. Ios.8. Ita vt nouissimi multitudinis occidentalē plagam vrbis attin gerent. p̄s.39. Ferant cõfestim confusionē suã. Pro quo bea tus hieronymus transtulit. Pereant post confusionē suam. Prouer.22. finis modestie timor dñi. Et quia retributio da tur post laborē: ideo ponitur etiã pro retributione vel mer cede laboris. Deut.7. Si postq; audieris hec iudicia. ꝓ quo he. le. Et erit merces seu retributio si audieritis iudicia hec p̄s.18. In custodiẽdis illis retributio multa. p̄s.118. Inclina ui cor meũ ad faciendas iustificationes tuas in eternũ ꝓpter retributionē. & beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Inclinaui cor meũ vt facerem iustitias tuas propter eternã retributionem. Potest etiam legi sic. Ad eternum vestigiũ: siue ad seculi finē. i. vsq; ad seculi finē. Significat etiã ꝓpter ꝓpterea. eo quod. Geñ.26. Eo qđ obedierit abraã voci mee Nu.14. Seruũ meũ caleb qui plenus alio spũ. ꝓ quo he. le. & seru⁹ me⁹ caleb eo q̄ fuit ali⁹ spũs cũ eo. Itē עָקֹב Aacob. i. prauus seu iniquus. Esa.40. Et erunt praua in directa. Hiere.17. Prauũ est cor hoĩs & inscrutabile. & inde עָקְבָה O ocba. i. insidie seu insidiose. 4. Reg.10. porro iehu faciebat hoc insidiose. Et secundũ hoc significatũ. Osee.6. Vbi nos hēmus supplãtata sanguine: põt ēt legi. isidiatrix sanguini.

עָקַד Aacad. ligare. alligare. vicire. Geñ.22. cũq; alligasset Isaac filiũ suũ. & ide עֵקֶד eeched. i. camera. seu loc⁹ vbi pastores solent oues ligare vt tõdeãtur. 4. Reg.10. Cũq; ve nisset ad cameram pastorum. Et inde עָקֹד Aacod. i. animal maculosũ qđ habet maculas diue si coloris circũligatas cor pori seu pedibus. Geñ.30. Maculosa & varia & diuerso colore respersa. Et in eodem.31. Alba queq; accipes ꝓ mer cede: omnes greges alba pepererunt. ꝓ quo hebrei legũt. Maculosa seu varia. i. habentia maculas albas. & in eodem. Varios & maculosos ac diuersorum colorum.

עָקָה Aache. antemurale. siue paruus murus: qui tecto ante ponitur: ne quis inde cadat. & scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲקֶה Maache. Deut. 22. Cum edificaueris domū nouam: facies murum tecti per circuitum. Et solū in uenitur in predicto loco.

עָקַל Aacal. peruertere. cuius participium passiuū secunde coniugationis. s. מְעֻקָּל Meucal habetur. Abach. i. vbi dicitur ppterea egreditur iudicium peruersum. Et inde עֲקַלָּתוֹן Aacalathō. i. peruersus siue tortuosus. Esa. 27. Et super leuiathā serpentem tortuosum. Et inde עֲקַלְקַל Aacalcala. cū duplici coph & cū duplici lamed. i. puersum: prauū deuiū. Et solum inuenitur in numero plurali. s. עֲקַלְקַלּוֹת Aacalcaloth. Iudi. 5. Ambulauerunt per calles deuios. ps. 124. Declinantes autem in obligationes. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Qui autem declināt ad prauitates suas.

עָקַר aacar. euellere. erradicare. suffodere. subneruare Gen. 49. Et in voluntate sua suffoderunt murū. Potest etiā legi. Et in voluntate sua subneruauerūt bouem. & secundū aliquos hebreos dicitur de ioseph qui dictus est bos. Deut. 33. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius. Eccls. 3. Tempus plantandi & tēpus euellendi. Soph. 2. Et acharon erradicabitur. Significat etiam subneruare. Ios. 11. Equos eorū subneruabis. & in eodem. Equos eorum subneruabit. 1. Paralipo. 18. Subneruauit omnes equos curruum. Et inde עָקָר Aacar. i. sterilis. Deut. 7. Non erit apud te sterilis vtriusq sexus. Et in genere feminino עֲקָרָה Aacara. vt in predicto loco. & Gen. 11. Erat autē sarai sterilis. Exo. 23. Nō erit in fecunda nec sterilis in terra tua. ps. 112. Qui habitare facit sterilem in domo. Esa. 54. Lauda sterilis que non paris. Item עֵקֶר Eecher. i. radix. aut stirps. seu truncus. Leuit. 25. Et attenuatus frater tuus vēdiderit se ei: aut cuiq de stirpe ei9. Dan. 4. Verūtamē germē radicū eius in terra finite. pro q he. le. Verūtamen trūcū radicum eius in terra finite.

עַקְרָב Aacrab. scorpio. Deut. 8. scorpio ac dipsas. Et i plurali עַקְרַבִּים Aacrabim. Nu. 34. Per ascēsū scorpionum. 3. Reg. 12. Ego autem cedam vos scorpionibus.

עָקַשׁ Aacas. peruertere. deprauare. prauū esse. seu prauū cōprobare. Iob. 9. Si innocentē ostendero: prauū me cōprobabit. Pro quo hebrei legunt. Et deprauabit me. & est sensus sicut in littera nostra. Prouer. 10. Qui autē deprauat vias suas: manifestus erit. & in eodem. 28. Qui peruersis ingreditur viis: concidet semel. Prò quo he. le. Qui deprauat vel peruertit vias suas: concidet in vna: siue concidet semel. Esa. 59. Semite eorū incuruate sunt eis. i. puerse siue deprauate sunt. potest etiā legi sic. Semite eorum pueruertere eos. Mich. 3. Et omnia recta puertitis. Et inde עִקֵּשׁ Iiches. i. peruersus siue prauus. Deut. 32. Generatio peruersa atq praua 2. Reg. 22. Et cum peruerso peruerteris. Prouer. 8. Non est in eis prauū quid neq puersum. Et in plurali עִקְּשִׁים Iichesim. Prouer. 2. Quorū vie peruerse sunt. & in codē. 11. Abominabile dño cor prauū. Pro quo hebrei legūt. Abominatio est dño praui corde. i. abominabiles sunt dño. Et inde עִקְּשׁוּת Iichesuth. i. puersitas. prauitas. Prouer. 4. Remoue a te os prauū. Pro quo he. le. Remoue a te prauitatem oris.

עֲרִירִי Aarir. solus. orbatus. i. absq liberis. Gen. 15. Ego vado absq liberis. Et in plurali עֲרִירִים Aaririm. Leuit. 20. Absq liberis morietur. & in eo. Absq filiis morietur.

עָרַב Aarab. miscere. cōmiscere. aduesperascere. obtenebrare. fideiussorē esse. Vadē esse aut vadē se offerre. in fidē recipere. spondere. sub pignore accipere. Dulce seu amenum esse. Esd. 9. cōmiscuerunt semen sanctū cū populis terrarum. ps. 105. Et cōmixti sunt inter gentes. Prouer. 14. Et in gaudio eius non miscebitur extraneus. & in eodē. 20. Et qui reuelat mysteria & ambulat fraudulēter & dilatat os suū ne cōmiscearis. & in eodem. 24. Et detractoribus non cōmiscearis. Ezech. 16. Omes amatores tuos quibus cōmixta es. Ponitur etiā pro applicare. Hier. 36. Quis enim iste est: qui applicet cor suū vt appropinquet mihi. i. qui cōmisceat cor suū vt appropinquet mihi. Et inde עֵרֶב Eereb. i. mixtio diuersorū hoim vel diuersarū rerū. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Vulgus pmiscuū. Exo. 12. Sed & vulgus promiscuū innumerabile ascendit cum eis. Nee. 13. Separauerunt omnē alienigenā ab israel. Pro quo hebrei legūt. Separauerunt omnē mixtionem. s. aliorum populorū. Hiere. 25. Et vniuersis generaliter. Pro quo hebrei legunt. Et omni mixtioni. i. vulgo pmiscuo. & in codē. 50. Et ad omne vulgus qui est in medio eius. Et inde עָרֹב Aarob. i. cōmixtio muscarum diuersi generis. Exo. 8. Et implebūtur omes domus egyptiorum muscis diuersi generis. & in eodem. Et venit musca grauissima. i. multitudo muscarū. ps. 104. Dixit & venit cynomia. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Dixit & venit musca omimoda. Hebrei tamen dicunt q significat cōmixtione aialium & serpētum venenosorum: aspectu q terribiliū. Et inde עֶרֶב Eereb. siue עָרֶב Aareb. i. vespera. nox. eo quod in ea nō potest homo distinguere figuras seu formas rerū: quasi omia essent cōmixta. Gen. 1. Et factum est vespere & mane dies vnus. & in eodem. Et vesperam vocauit noctem. & in eodem. 49. Et vespere diuidet spolia. Exo. 16. vespere comedetis carnes. Iob. 7. Et rursus expectabo vesperā. ps. 54. Vespere & mane & meridie. Et declinatur pluraliter עַרְבַּיִם Aarbaim. Exo. 12. Immolabitq eum vniuersa multitudo filiorū israel ad vesperā. Pro quo hebrei legunt. Inter vesperas. & dicunt q sunt due vespere: vna. s. quādo sol icipit declinare ad occidētem: alia vero quādo iā occidit sol & occultatur nobis: & in hoc spacio tēporis quod est inter primā vesperā & secundā: debebat occidi agnus paschalis secūdū hebreos. Significat etiam עֶרֶב Eereb. occidētē seu occasum. i. illā ptē mūdi qua sol occidit Hiere. 25. Et cunctis regibus occidētis. & cōmuniter scribitur cum mē in principio & dicitur מַעֲרָב Maarab. ps. 106. A solis ortu & occasu. Esa. 43. & ab occidente cōgregabo te. Et in eo. 59. Et timebūt qui ab occidente sunt nomen dñi. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur מַעֲרָבָה Maaraba. 1. Paralip. 26. trans iordanē cōtra occidentem. 2. Paralip. 23. Extra ciuitatem dauid ad occidentem. & in eodem. 32. Et auertit eas subter ad occidentem vrbis Dauid. Esa. 45. Vt sciant hi qui ab ortu solis & qui ab occidente. Et inde verbum עָרַב aarab. idest aduesperascere: seu diē ad occasum declinare: vel pernoctare: seu vespere aliquid opari. Iudi. 19. Considera quoniam dies ad occasum decliuior sit. 1. Regū. 17. Procedebat vero philisteus mane & vespere. Et inde verbum עָרְבָה aarba. idest obscurata est. seu obtenebrata est. Esa. 24. Deserta est omnis letitia. Pro quo hebrei legunt. Aduesperata est seu obscurata est omnis letitia. potest etiam deriuari a עֲרָבָה Aaraba. quod significat desertū vt infra dicetur. Et inde עֹרֵב Oorcb. idest coruus: eo quod est nigri coloris. Gen. 8. Dimisit coruum. Leuit. 11. Et omne coruini generis. Iob. 38. Quis preparat coruo escam. Et in plurali עֹרְבִים Oorbim. 3. Reg. 17. Coruisq precēpi vt pascant te. Et in eodem. Coruiq deferebant ei panē. Prouer. 30. Suffodiant eum corui de torrēte. Item עָרַב Aarab. idest fideiussorē esse. in fidem accipere. Vadem se offerre. spondere. Gen. 43. Ego suscipio puerum. idest in mea fide accipio: siue vadem me offero pro eo. Et in eodem. 44. qui in meā hūc recepi fidē. Iob. 17. libera me & pone me iuxta te.

Pro quo hebrei legunt. Pone obsecro vadem pro me: siue fidem fac pro me vel sponde pro me: & pone me iuxta te. ps. 118. Suscipe seruū tuū in bonū. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Spōde pro seruo tuo in bonū. Prouer. 6. Si spopōderis p amico tuo. & in codē. 11. Affligetur malo qui fidem facit pro extraneo. Et in eodem. 22. Qui se vades offerunt pro debitis. Esa. 36. Et nunc trade te dño meo regi assyriorum. s. vt te accipiat i suam fidem. Potest etiam legi sic: trade vadem dño meo. s. pro duobus millibus equis tibi accomodandis: vt sequitur in textu. & in eodem. 38. Responde pro me. debet legi. Spōde pro me. Significat etiam oppignorare. Nee. 5. Agros nostros & vineas & domos nostras oppignorauimus vt accipiamus frumentum. Et inde עֲרֻבָּה Aaruba. i. fideiussiō seu vades. aut pign9. 1. Reg. 17. Et cum quibus ordinati sunt disce. Pro quo hebrei legunt. Et pignus eorum accipe. s. si sub pignore vel in fide acceperūt cibaria & alia necessaria: solue p eis debitum. Potest etiam legi secundum primā significationem sic. Et cōmixtionem eorum accipe. i. disce cum quibus cōmixti vel ordinati sūt. sicut est in littera nostra. Prouer. 17. Cū spoponderit amico suo. Pro quo hebrei legunt. Cum spoponderit. i. fideiusserit fideiussionem pro amico suo. Et inde עֵרָבוֹן Eerabon. idest. pignus. Gen. 38. Patiar quod vis: si dederis mihi arrabonem. & in eodem. Quid tibi vis pro arrabone dari. Vnde hec dictio arrabon ab hebreo traxit originem. Et inde תַּעֲרֻבוֹת Thaaruboth. i. obsides. qui loco pignoris ponūtur 4. Reg. 14. Et obsides: & reuersus est i samariā. 2. Paralipo. 25. Nec non & filios obsidum reduxit in samariā. Et inde מַעֲרָב Maarab. i. negociatio seu mercatio aut mercatum. eo quod negociatores dant & accipiunt in fidem vel sub vade vel pignore. Ezech. 27. fuerunt in populo negociationis tue. Pro quo he. le. Fuerūt in te ad negociandum negociationem tuam. Et in eodem. Et vasa erea adduxerunt populo tuo. Pro quo hebrei legunt. Et vasa erea adduxerūt in negociatione tua vel in mercatu tuo. & in eo. Et mel & oleum & resinā proposuerūt in nūdinis tuis. Et in eodem. Et naues tharsis principes tui in negociatione tua. Et in eodem. Et multiplex instrumētū tuū. Pro quo hebrei legūt. Et multiplex negociatio tua. & in eodem. Naute tui & gubernatores tui tenebant supellectilē tuā. Pro quo he. le. Negociabātur negociationē tuā. & in codē. In multitudine diuitiarū tuarum & populorum tuorum ditasti reges terre. Pro quo hebrei legūt. In multitudine diuitiarū tuarū & negociationum tuarū ditasti reges terre. & in codē. In profundis aquarum opes tue. i. negociationes tue. Item עָרַב Aarab. i. iocūdum seu amenū vl' suaue esse: aut dulce esse: placere. ps. 103. Iocundum sit ei eloquiū meū. Prouer. 3. Et suauis erit somnus tuus. & in eodem. 20. Suauis est homini panis mēdacii. Cāti. 2. Quia vox tua dulcis. Hiere. 3. Et somnus meus dulcis fuit mihi. Osee. 9. Nec placebunt ei sacrificia eorū. Malach. 3. Et placebit dño sacrificiū iuda & ierusalem. Et secundum predictum significatum exponūt aliqui hebrei illud Hiere. 36. Vbi dicitur. quis enim iste est vt applicet cor suū. Pro quo ipsi legunt. Qui amenū siue iocundum faciet cor suum. Item עֵרֶב Eereb. i. subtegmen. s. filū quod textores cum stamine texunt. Leuit. 13. Que lepram habuerit in stamine atq subtegmine. & in eodem. Ista lex lepre vestimēti lanei & linei: staminis atq subtegminis. Itē עֵרֶב Eereb. siue עֲרָבָה Aaraba. i. desertum siue solitudo campestris. Deut. 1. In solitudine campestri cōtra mare rubrum. Iob. 24. vigilantes ad predam preparāt panem liberis. Pro quo hebrei legunt. Vigilantes ad predam in deserto panem siue escam iuuenibus siue liberis. i. latrocinātes in deserto querunt panem liberis suis. Et in codem. 39. Cui dedi in solitudine domū. Esa. 35. Et exultabit solitudo. & in eodem. Et torrentes in solitudine. & in eodem. 51. Et solitudinem eius quasi hortum dñi. Hiere. 50. Deserta inuia & arens. Abach. 1. Velociores lupis vespertinis. Pro quo hebrei legunt. Velociores lupis deserti. Soph. 3. Iudices eius lupi vespere. Pro quo hebrei legunt. Lupi deserti vel solitudinis. Potest etiam significare vesperam sicut est in littera nostra: vt supra dictū est. Et in plurali עַרְבוֹת Aarboth. siue עֲרָבוֹת Aaraboth. Nu. 35. In campestribus moab. ps. 67. Iter facite ei qui ascēdit super occasum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Preparate viam ascēdenti per deserta. Hebrei tamē. dicunt q in predicto loco significat celum empyreum. A iocūditate vel amenitate dictum: vt supra dictū est. Item עֲרָב Aarab. i. arabia. Regio sic dicta: quia est prope desertū. Esa. 21. Onus in arabia. Hiere. 25. Et cūctis regibus arabie. Ezech. 27. Arabia & vniuersi pricipes cedar. Et inde עַרְבִי Aarabi. i. arabs. Esa. 13. Non ponet ibi tentoria arabs. Et in plurali עַרְבִים Aarabim. 2. Paralip. 21. Suscitauit ergo dñs contra ioram spiritum philistinorū & arabum qui cōfines sunt ethiopib9. Item עֲרָב Aarab. i. salix. & solū inuenitur in numero plurali. Leuit. 24. Et salices de torrente. Esa. 44. Quasi salices iuxta fluentes aquas

עָרַג Aarag. ingemiscere. clamare. Beatus hieronymus trāstulit desiderare. ps. 41. Quēadmodū desiderat ceruus ad fōtes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. Ioel. 1. Sed & bestie agri quasi area sitiens imbrē suspexerunt ad te. vbi p omnibus his dictionibus. s. quasi area sitiēs imbrē suspexerunt: in hebreo est vnū verbū tantū. s. תַּעֲרֹג Thaarog. pro quo hebrei legunt. Ingemiscent seu clamabūt. Potest etiam deriuari a dictione עֲרוּגָה Aaruga. que significat areā. siue areolā. i. lineam plantationū. Canti. 5. Gene illius sicut areola aromatū. Et in plurali עֲרוּגוֹת Aarugoth. Ezech. 17. Vt irrigaret eam de areolis germinis sui.

עָרוֹד Aarod. onager. i. asinus siluestris. Iob. 39. Et vincula onagri qs soluit. Dan. 5. & cū onagris habitatio ei9.

עָרָה Aara. fundere. effundere. euacuare. exinanire. nudare discooperire. Gen. 24. Effundēsq hydriā in canalib9 2. Paralipo. 24. Effundebatq pecuniā que erat in arca. ps. 135. Qui dicūt exinanite: exinanite. ps. 140. In te speraui nō auferas aiam meā. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ne euacues animā meā. Esa. 32. Donec effundatur sup nos spūs de excelso. & in eodē. 53. Pro eo quod tradidit in mortē aiam suā. i. effudit vel exinaniuit. Et inde מַעֲרָה maare. i. decliuiū mōtis seu collis quo aque defluūt. Iudi. 20. Et ab occidentali vrbis parte. Pro quo hebrei legunt. Et a decliuio gabaa. Significat etiam nudare vel reuelare aut discooperire. Leuit. 20. Et reuelauerit turpitudinem eius. Et in eodem. Qui hoc fecerit: ignominiam carnis sue nudabit. Esa. 3. Et dominus crinem earum nudabit Et in eodem. 22. Et parietem nudabit clypeus. Thren. 4. Inebriaberis atq nudaberis. Abach. 3. Suscitans suscitabis arcum tuum. Pro quo hebrei legunt. Nudatione nudabis arcum tuum. Potest etiam deriuari a dictione עוּר Vur que significat suscitare: sicut est in littera nostra. Et inde עֶרְיָה Eeria. idest nudatio. seu nuda. vel discooperta. Beatus hieronymus trāstulit confusione vel ignomīia plena. Ezech. 16. Et eras nuda & confusione plena. Et in eodem. Quādo eras nuda & confusione plena. Et in eodem. Et relinquēt te nudam plenamq ignominia. & inde עֶרְוָה Eerua. i. turpitudo: seu ignominia. Leuit. 18. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet vt reuelet turpitudinem eius. Et in codē. Turpitudinem patris tui & tur

pitudinē matris tue non discooperies: mater tua est: nō reue labis turpitudinem eius. & in eodem. Turpitudinē vxoris patris tui. Esa. 20. Discoopertis natibus ad ignomiam egypti. Ponitur etiam pro infirmiori parte vel immunita: aut lesione. Gen. 42. Vt videatis infirmiora terre venistis. Et in eodem. Immunita terre huius considerare venistis. Esd. 4. Et lesionem regis videre nefas ducimus. Et inde מער Maar. i. nuditas. Nau. 3. Et ostendam in gentibus nuditatē tuā. Ponitur etiā pro similitudine. 3. Reg. 7. Et palmas qua si similitudinem homin[...] . Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Quasi nu[...]tatem hominis. i. quasi similitudinem hominis nudi. Item ערות Aaroth. i. herbe. gramina. secundum hebreos. Esa. 19. Nudabitur alueus riui a fonte suo. Pro quo hebrei legunt. Herbe seu gramina super riuum vel super flumen: super ora fluminis. sed magis proprie significat nudare: sicut est in littera nostra. Nā eadem dictio habetur. Abach. 3. vbi dicitur nudasti fundamētū eius vsq; ad collum. Et inde verbum seu participium quarte coniugationis. מתערה Mithare. idest virescens. ps. 36. Et eleuatum sicut cedrus libani. Pro quo hebrei legunt. Et virescēs sicut indigenam virentem. Et beatus hieronymus in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et fortissimū sicut indigenā virentē.

ערך Aarach. ordinare. disponere. componere. preparare. militare. estimare. apreciare. equiparare. Gen. 22. De super ligna composuit. Exo. 40. Ordinatis coram propositionis panibus. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauit super eo ordinationem panum. Leuit. 6. Et imposito holocausto desuper. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauit vel composuit super eam holocaustū. & in eodem. 24. Ponetq; eas aaron a vespere vsq; mane. i. ordinabit seu disponet eas. & in eodem. Super candelabrū mundissimum ponētur semper in conspectu dñi. Pro quo hebrei legūt. Sup candelabrū mundissimū ordinabit seu disponet lucernas in conspectu dñi semper. 2. Reg. 23. Firmū in omnibus atq; munitum. Pro quo hebrei legunt. Ordinatum seu preparatū in omnibus atq; custoditum. Iob. 32. Nihil locutus est mihi. Pro quo hebrei legūt. Et non ordinauit ad me verba. ps. 5. Mane astabo tibi. Pro quo hebrei legunt. Mane ordinabo ad te: supple orationē meā. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Mane preparabor ad te. Iob. 16. Hominis est animum preparare. Esa. 30. Preparata est enim ab heri thopheth. Et in eodem. 44. Et ordinem exponat mihi. Ioel. 2. Sicut populus fortis preparatus ad prelium. Significat etiā militare. i. aciem bellatorū ordinare vel disponere aut dirigere. vt. 1. Reg. 17. Et direxerunt aciē ad pugnandū contra philistiim Et in codē. Direxerat autē aciem israel: sed & philistiim ex aduerso fuerant pparati. Iob. 6. Terrores dei militant contra me. & in eo. 33. Et aduersus faciē meā consiste. i. dispone aciē contra me & consiste. vel sic. Prepara seu dispone te corā me: & consiste. Et inde ערך Eereth. i. ordinatio. seu dispositio. Exo. 40. Pones super eā que rite pparata sūt. Pro quo he. le. Et ordinabis ordinationē eius. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Scribitur etiā cū mē in principio & dicitur מערכה Maaracha. siue מערכת Maarecheth. Exo. 39. Candelabrum: lucernas. Pro quo hebrei legunt. Candelabrū mundissimū & lucernas eius: lucernas ordinationis. Leuit. 24. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimā. Pro quo hebrei legunt. Ordinationē seu dispositionē sex panū super mensam purissimā. Ponitur etiam pro acie ordinata ad belladum: siue pro plio vel agmine. 1. Reg. 4. Ego sum qui veni de prelio: & ego qui de acie fugi hodie. & in eo. 17. Et ad exercitū qui egressus est ad pugnā. i. ad aciem. Et in eodem. Direxerat autē aciē israel: sed & philistiim ex aduerso fuerant preparati. Pro quo hebrei legūt. Et ordinauerūt israel & philistiim aciem contra aciem. Et in plurali מערכות Maarachoth. 1. Reg. 17. Ego exprobraui agminibus israel hodie. & in eodem. De geth de castris philistinorū. i. de aciebus vel de agminibus philistinorū. & in codē. Qui exprobrauit acies dei viuētis. Itē ערך Aarch. i. estimare: appreciare. equiparare. Leuit. 27. Et quantū ille estimauerit & viderit eū posse reddere. & in eodē. Qui diiudicans vtrū bonum aut malū sit. Pro quo hebrei legunt. Et estimabit seu appreciabit eū sacerdos inter bonū & malū. & in codē. Considerabit eā sacerdos vtrū bona an mala sit. i. appreciabit seu estimabit. & in eodem. Et iuxta preciū quod ab eo fuerit cōstitutum estimabitur. 4. Reg. 23. Et cū indixisset terre per singulos vt cōferretur iuxta preceptum pharaonis: & vnūquēq; iuxta vires suas exegit tam argentū q̄ aurū. Pro quo hebrei legūt. Verūtamen appreciauit seu estimauit terram vt daret argētū iuxta preceptū pharaonis: secundū estimationem vel appreciationē vniuscuiusq; viri. i. vnusquisq; dedit iuxta estimationē sue facultatis: sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Iob. 28. Non adequabitur ei aurum & vitrū. ps. 88. Quoniā quis in nubibus equabitur domino. Esa. 40. Aut quā imaginē ponitis ei. Pro quo hebrei legūt. Aut quā imaginē vel similitudinē adequatis vel equiparatis ei. Et inde ערך Eerech. i. estimatio. seu appreciatio. vel equiparatio. Iudi. 17. Daboq; tibi per annos singulos decē argenteos ac vestem duplicem. Pro quo hebrei legunt. Ac estimationē vestiū. i. sicut fuerit estimatū vel appreciatū. Iob. 28. Nescit homo preciū eius. i. appreciationē eius. ps. 54. Tu vero homo vnanimis. Pro quo hebrei legunt. Et tu homo quasi estimatio mea. i. ego estimabam te tāq; me ipsum. Scribitur etiam cū duplici caph. Leuit. 27. Sub estimatiōe dabit pciū. & in eo. Si fuerit masculus a vicesimo āno vsq; ad sexagesimū annū dabit quīquagīta siclos argenti. p quo he. le. Et erit estimatio masculi a vicesimo anno vsq; ad saxagesimū annū: eritq; estimatio quinquaginta siclos argenti. & in codē. Si pauper fuerit & estimationē reddere nō valet. & in codē. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Scribitur etiam cū he articulari in principio. vt in eodem. Supputabit sacerdos iuxta annorū numerum vsq; ad iubileū precium. & in eodem. Et dabit ille qui vouerat eū dño. Pro quo hebrei legunt. Et dabit estimationem seu preciū in die illa sanctificatū domino. Et dicūt aliqui hebrei q caph vltima que ponitur in predicta dictione denotat secundā personam. Vnde ipsi legunt. estimationē tuā seu preciū tuū. Et dicūt q loquitur cū sacerdote: cui pertinebat talis appreciatio vel estimatio.

ערל Aaral. Preputiari. i. preputiū habere. cōsopiri. Leuit. 19. Auferetis preputia eorū. Pro quo he. le. Preputiabitis preputia eius. i. immundi vel prohiti erūt vobis eius fructus tāq; preputiū. Et in eodem. Poma que germināt immunda erunt vobis nec edētur. Et inde ערלה Orla. i. preputiū. Gen. 34. Nec dare fororē nostrā homini incircūciso. Pro quo he. le. Homini cui est preputiū. Exo. 4. Et circumcidit pputiū filii sui. Deut. 10. Circūcidite igitur preputiū cordis vestri. Et in plurali ערלות Aaraloth. Iof. 5. Et circumcidit filios israel in colle pputiorū. Et inde ערל Aarel. i. pputiatus siue incircūcisus. Gen. 17. Masculus cuius pputii caro circūcisa non fuerit. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mēs eorū. Esa. 52. Nō adiiciet vltra vt ptrāseat p te incircūcisus & imundus. Et in plurali ערלים Aareli. i. Reg. 31. Ne forte veniāt incircūcisi. 2. Reg. 1. Ne exultēt filie incircūcisorū. Ezech. 32. Descende & dormi cū incircūcisis. dr etiā de homine qui est duro corde: vel qui habet inepta & incōposita

labia vel aures ineptas. Exo. 6. cū icircūcisus sim labiis. Leuit. 26. Donec erubescat incircūcisa mens eorum. Hiere. 6. Ecce incircūcise sunt aures eorū: & audire non possunt. Ezech. 44. Omnis alienigena incircūcisus corde. Et in eo. Incircūcisus corde & incircūcisus carne. significat etiam supradicta dictio ערל Aaral consopiri quasi רעל Raal. Abach. 2. Bibetu & consopire.

ערם Aaram. Astutū siue callidū esse. callide agere seu maligne agere. 1. Regum. 23. Recogitat eni de me q callide insidier ei. Ps. 82. Super populū tuū malignauerūt cōsiliū. Prouer. 15. Qui aūt custodit increpatiōes astutior fiet Et in eo. 19. Pestilēte flagellato stultus sapiētior erit. i. astutior erit. & inde ערום aarum. i. callidus. astutus. malignus. Gen. 3. Sed & serpēs erat callidior. Prouer. 27. Astutus vidēs mala absconditus est. Et in plu. ערומים Aarumim. Iob. 5. Qui dissipat cogitationes malignorū. & in eo. 15. Et imitaris linguā blasphemātiū. pro quo he. le. linguā callidorū vel malignorū. & inde ערמה oorma. i. astutia. calliditas. Iof. 9. Callide cogitantes tulerūt sibi cibaria. pro quo he. le. & fecerūt ēt ipsi in calliditate siue in astutia: & tulerunt sibi cibaria. Iob. 1. Qui apphendit sapiētes in astutia eorū. Prouer. 1. Vt detur paruulis astutia. & in eo. 8. Intelligite paruuli astutia. Itē ערום Eerom. siue ערום aarom. i. nudus siue nuda aut nuditas. Gen. 3. Eo quod nudus essem. Deut. 28. In nuditate & in omni penuria. Esa. 20. Vadens nudus & discalciatus. Et in eo. Sicut ambulauit seruus meus Esaias nudus & discalciatus. Ezech. 23. Et dimittēt te nudam & ignominia plenā. Scribitur ēt cū iod post aim. Ezech. 18. & nudū operuit vestimento. & in plu. ערומים aarumim. Gen. 3. Erat aūt vterq; nudus. p quo he. le. Et erāt ambo nudi. Et in eo. Cūq; cognouissēt se eē nudos. Iob. 22. Et nudos spoliasti vestibus. & inde מערם Maaram. i. nuditas. 2. Paralip. 28. Oēsq; qui nudi erāt vestierūt de spoliis. pro quo he. le. Et oēm nuditatē eorū vestierunt de spoliis. Item ערמה aarema. i. aceruus. cumulus. Ruth. 3. Isfetq; ad dormiēdū iuxta aceruū manipulorū. Canti. 7. venter tuus aceruus tritici. Et in plu. ערמות aaremoth. 2. Paralip. 31. Fecerunt aceruos plurimos. Nee. 4. nūquid edificare poterunt lapides de aceruis pulueris. reperitur etiam ערמים aaremim in genere masculino. Hiere. 50. Tollite de via lapides & redigite in aceruos. & inde verbū passiuū. i. coaceruatū esse: seu cōgregari. Exo. 15. & in spū furoris tui cōgregate sunt aque. Itē ערמון Aarmon. i. platanus: nomē arboris: Gen. 30. Virgas populeas virides & amygdalinas & ex platanis. Ezech. 31. Et platani non fuerunt eque frondibus illius. & dicunt aliqui hebrei q significat arborem castaneā.

ערס Aaris. massa. seu pasta ex farina & aqua cōspersa. Pro q btūs hiero. trāstulit pulmētū. Nu. 15. Sicut de areis primitias sepabitis: ita de pulmētis dabitis primitias dño.

ערער Aarar. siue ערער aaroer. species arboris humilis nascentis in locis desertis. pro quo btūs hiero. trāstulit Miricā. Hiere. 17. Erit enim quasi mirica in deserto. Ponitur ēt pro humili. ps. 101. Respexit in orationē humiliū. de quo vide supra in dictione ערר vur. Est ēt ערער aaroer nomen proprium loci prope desertum existentis. Deut. 2. Ab aroer que est super ripam torrentis Arnon. Esa. 17. Derelicte ciuitates Aroer gregibus erunt.

ערף Araph. stillare. fluere. influere. excerucare. excerebrare. idest ceruicem vel cerebrum secare vel confringere Deut. 32. Concrescat vt pluuia doctrina mea. pro quo hebrei legunt. Stillet siue influat vt pluuia doctrina mea. Et in eo. 33. Celiq; caligabunt rore. pro quo hebrei legunt. celiq; eius stillabūt rore. Iob. 36. Que de nubibus fluunt: que protegunt cuncta desuper. pro quo he. le. Que de nubibus fluunt stillant siue influunt sup hominū multitudinē. & in de ערף aariphe. pro quo beatus hieronymus transtulit caliginem. Esa. 6. Et lux obtenebrata est in caligine eius. Hebrei vero dicunt q significat celos propter suā influētiam in inferiora. Itē ערף ooreph. i. ceruix. Gen. 49. Manus tue i ceruicibus inimicorum tuorum. Exo. 32. Cerno q populus iste dure ceruicis sit. Deut. 10. Et ceruicē vestrā ne induretis amplius. 4. Reg. 17. Indurauerūt ceruicem suā iuxta ceruicem patrū suorū. Ponitur ēt pro dorso vel tergo. Hiere. 2. Verterūt ad me tergū & non faciē. Et in eo. 18. Dorsum & non faciem ostendam eis. Et inde verbum ערף aaraph. i. decerucare. excerebrare. ceruicem seu cerebrū cedere vel confringere. Exo. 13. Quod si nō redemeris interficies. p quo he. le. Et si non redemeris decerucabis eum. Et in eo. Sup vitulam quē in valle percussit. i. decerucata est. Esa. 66. Quasi qui excerebret canem. Signat ēt confringere. Osee. 10. Ipse confringet aras eorum.

ערפל Aaraphel. i. caligo. obscuritas. tenebre. Exo. 20. moyses autem accessit ad caliginem. Deut. 4. Tenebre & nubes & caligo.

ערץ Aaras. timere. formidare. terreri. fractum animo & cōsternatum esse. percutere. seu confringere. roborari. fortificari. Deut. 6. Non timebis eos. & in eo. 20. Nolite cedere: nec formidetis eos. Iof. 1. noli metuere & noli timere. Iob. 13. Contra foliū quod vento rapitur ostendis potentiam tuam. pro quo he. le. nunquid foliū raptū. s. vento terres seu confringes. Et in eo. 31. Si expaui ad multitudinem nimiam. Esa. 8. Ipse pauor vester: & ipse terror vester. & in eo. 29. Et deū israel predicabūt. pro quo he. le. formidabūt idest predicabunt fortitudinē suam. Significat ēt percutere vel confringere. Esa. 2. Cum surrexerit percutere terrā. Et inde מערצה maarasa. i. terror. Esa. 10. Confringet lagūculā in terrore. & inde ערץ Aaros. idest fractura. Iob. 30. In desertis habitant torrentiū. i. in fracturis torrentiū. Significat ēt pdicta dictio roborare vel fortificare. Ps. 10. vt nō apponat vltra magnificare se homo super terram. i. fortificare vel roborare se. Esa. 47. Si forte quid prosit tibi: si possis fieri fortior. & inde ערץ Aaris. i. fortis vel robustus. Esa. 49. Et quod ablatū fuerit a robusto saluabitur. Hiere. 20. Tanq; bellator fortis. & in plu. עריצים aarisim. Iob. 27. Et hereditas violentorum quā ab omnipotente suscipient. i. hereditas robustorum. ps. 53. Et fortes quesierunt animā meam. Ps. 85. Et synagoga pot ētium quesierunt animam meā. Esa. 25. Ciuitas gentiū robustarum timebit te. Et i eo. Spūs enim robustorū quasi turbo impellens parietē. Et in eo. Propaginē fortiū marcescere facies. Ezech. 31. Succidēt eū alieni & crudelissimi nationū. vbi ponitur pro crudelissimis. Scribitur ēt cū nun in principio & dicitur נערץ naaras. Ps. 88. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Deus robustus in arcano sanctorum.

ערק Arac. Rodere. comedere. Iob. 30. Qui rodebant in solitudine. Et in eodem. Et qui me comedunt non dormiunt. Et solum inuenitur in predictis locis. Hebrei tamē dicunt q significat fugere vel fugare. Quia in lingua chaldaica vel syra significat fugere. & vt ait beatus hiero. in prologo super Iob. Liber iob ex hebraico sermone & arabico & interdum syro constat. vnde in predictis locis hebrei legunt. Qui fugati erant in solitudine. & infra. Et fugantes mei. idest persecutores mei non dormiunt.

ערש Eéres. lectus. stratū. Deut. 33. & monstratur lectus eius ferreus. Ps. 6. Lachrymis meis stratum meum rigabo

Ps.40. Dominus opem ferat illi super lectum doloris ei9. Canti.1.Lectulus noster floridus.& ĩ plu. עַרְשׂוֹת Aarsoth Amos.6.Et lasciuistis in stratis vestris.

עָשׁ As.tinea.vermis.qui corrodit vestimẽta & ligna.Iob.4.Consumentur velut a tinea.Et in eo.13.Et quasi vestimẽtum quod comeditur a tinea.Esa.50. Tinea comedet eos.Osee.5.& ego quasi tinea ephraim.Est etiã עָשׁ aas.nomen syderis celestis.Pro quo beatus hiero. transtulit arcturum. De quo vide supra in dictione עִישׁ vus.

עָשֵׁשׁ Aasas.corrodi.scilicet a tinea.a precedenti dictione deriuatum.pro quo translatio nostra traduxit turbari vel conturbari.Ps.6. Turbatus est a furore oculus me9. Pro quo hebrei legunt.Corrosus est a furore oculus meus. & beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit caligauit pre amaritudine oculus meus.ps.30.Conturbatus est in ira oculus meus.Et in eo.Et ossa mea conturbata sunt. Pro quo hebrei legũt.Et ossa mea corrosa sunt.scilicet velut a tinea. Et beatus hiero.transtulit:& ossa mea contabuerunt.

עֵשֶׂב Eeseb.herba.fenũ.Geñ.1.Germinet terra herbã. Et in eodem.3.Et comedes herbam terre. Deut.11.Fenũ q; in agris ad pascenda iumenta.Ps.71.Et florebunt de ciuitate sicut fenum terre.ps.103.Et herba seruituti hominũ Et in plu. עִשְּׂבוֹת Iisboth. Prouer.27.Et collecta sunt fena de montibus.

עָשָׂה Aasa.facere.agere.operari.preparare. adaptare. acquirere.subigere. Geñ.1.Et fecit de9 firmamẽtũ.& in eo. Viditq; deus cuncta que fecerat.& in eo.ab vniuerso ope qđ patrarat.i.quod fecerat.Et in eo.ab omni opere quod creauit deus vt faceret.pro quo he.le.Quod creauit deus ad faciendum.idest vt de cetero ipsa opera ex se producerent alia:& non esset necessarium nouas creaturas producere:sicut exponunt hebrei.Et in eo.6.Fac tibi arcam de lignis leuigatis.Et in eo.44.Cur sic agere voluistis.Exo.1. Quid nam est hoc quod facere voluistis.Et in eo. 24. Omnia q̃ locutus est dñs faciem9.Nu.28.Holocaustum iuge ẽ quod obtulistis in monte sinai.pro quo he.le.Holocaustum iuge quod factum est in monte sinai.Deut.5. Vt obseruares diẽ sabbati.pro quo he.le.Vt faceres diẽ sabbati.i. vt celebrares.Et ĩ eo.32.Et fecit & creauit te.Iudi.1.Sicut feci sic reddidit mihi dñs.1.Reg.12.Dñs qui fecit moysen & aaron.Ester.5.Etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis.pro quo he.le.Etiã si dimidiã partẽ petieris fiet. vbi ponitur verbũ passiuũ.Ps.138.Quod fecisti in occulto.pro quo btũs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit. Quia fact9 sũ in abscondito.Eccl's.1.Quid est quod factum est:ipsum qđ faciendũ est.Et in eo.De oĩbus que fiũt sub sole. Et in eo.4 Qui nesciunt quid faciunt mali.Esa.26. Salutes non fecimus in terra.Hiere.3.Et fecisti mala & potuisti.Et ĩ eo.27. Ego feci terrã & homines.Threñ.2. fecit dominus que cogitauit.Ione.1.Qui fecit mare & aridam. Significat etiam parare.vel preparare.Geñ.18.Qui festinauit & coxit illũ. Pro quo he.le.Et festinauit vt faceret illũ.i.vt prepararet illum.Deut.21.Et circuncidet vngues.pro quo he.le.Et faciet vngues suas.1.Reg.25.Et quinq; arietes coctos. i. preparatos.2.Reg.19.Descendit in occursum regis illotis pedibus & intonsa barba.Pro quo he.le.Descendit in occursũ regis:nõ fecit pedes suos & non fecit barbã suã.idest non adaptauit vel non preparauit.Nee.5.Parabatur autem mihi per dies singulos bos vnus.Et in eo. Exceptis volatilibus. Pro quo he.le.Et volatilia parabantur mihi. Significat ẽt acquirere.Geñ.12.Et animas quas fecerant in aran.i. acquisierant.Deut.8.fortitudo mea & robur manus mee hec mihi omnia prestiterunt.idest acquisierunt. Et in eodem.Sed

recorderis domini dei tui: q̃ ipse vires tibi prebuerit. Et sequitur in hebreo.Ad acquirendam vel consequendã substantiam vel diuitias.Ponitur etiam pro congregare.Geñ.41.Venitq; fertilitas septẽ annorum: & in manipulos redacte segetes congregate sunt in horrea egypti. pro q̃ he.le.Et congregata est terrã.idest frumẽtũ terre in septẽ annis fertilitatis in manipulos.& inde מַעֲשֶׂה Maase. idest factura.opus.actio.preparatio.acquisitio.seu possessio.Exo.18.Et opus quod facere debeant.Et in eo.34. opus domini terribile quod facturus sum tecum.1. Reg.20. In die qñ operari licet.Pro quo he.le.In die operis.Et est sensus sicut in littera nostra.Et in eo.25.Et possessio eius in carmelo. Esa.3.Et pro crispãti crine caluiciũ.i.pro factura vel p̃paratione crinium.& in plu.מַעֲשִׂים Maasim.idest opera. Geñ.20.Que non debuisti facere:fecisti nobis.pro quo he.le.Opera que nõ licet facere:fecisti nobis.Exo.5.Solicitatis populũ ab operibus suis.Ps.103.Quam magnificata sunt opera tua domine.Ps.113.Opera manuum hominum.Hiere.47. Pro eo quod habuisti fiduciam in operibus tuis. Item עָשָׂה Iisa.idest subigere.vel confringere. Ezech. 23. Et fracte sunt mamme pubertatis earum.Et in eo.Ibi confregerunt vbera pubertatis sue.Et in eo. Quando subacta sunt in egypto vbera tua.Soph.3.Ecce ego ĩterficiam omnes qui afflixerunt te.pro quo he.le. Ecce ego confringam omnes confringentes te vel subigam oẽs subigẽtes te.

עָשַׁן Aasan.fumare.irasci.Geñ.15. Apparuit clibanus fumans.Exo.19.Totus autem mons sinai fumabat. Et ĩ eo.20.Monteq; fumantẽ.Ps.103.Tangit montes & fumigant.Esa.7.A duabus caudis titionũ fumigantiũ.& inde עָשָׁן Aasan.siue עָשֵׁן eesen.idest fumus.Exo.19.Et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace.Esa.51.Sicut fumus deficient.Osee.13.Et sicut fumus de fumario.Naũ.2.Et succendam vsq; ad fumum quadrigas tuas:debet legi.vsq; ad fumum.idest vsq; dum ascendat fumus magnus ex eis. & qa fumus representat ignem:& ignis ponitur aliquãdo p̃ ira: ideo predicta dictio ponitur etiam pro irasci.Deut.29.sed tunc quã maxime furor eius fumet.i.irascatur.ps.17.Ascẽdit fumus de naribus eius.i.ascendit ira in furore suo. ps.73.Iratus est furor tuus super oues pascue tue.ps.79.quo vsq; irasceris super orationem serui tui.

עָשַׁק Aasac.calumniari.calumniam facere.vim facere.per vim aliquid extorquere.violentare.idest per violentiã vel fraudem aliquid obtinere.Leuit.6. Aut calumniam fecerit.Et in eo.Reddet omnia que per fraudem voluit obtinere.Et in eo.19.Nõ facies calũniã proximo tuo.1. Reg.12. Si quenquam calũniatus sum.Et in eo.Non est calũniatus nos.ps.71.Et humiliabit calũniatorẽ.Prouer.28.Hominem qui calumniatur anime sanguinem.Eccl's.4.Et lachrymas innocẽtium.pro quo he.le.Et lachrymas calũniã patientium.idest eorum quibus facta est calumnia seu violentia.Et in eo.nec posse resistere eorum violentie:cunctorum auxilio destitutos.pro quo he.le.Et non est eis consolator:& de manu calumniatorum suorũ violentia: & nõ est eis consolator.Esa.38.Dñe vim patior.Hiere.21. Et eruite vi oppressum de manu calumniantis.Et in eo. 22.Et liberate vi oppressum de manu calumniatoris.Et in eo. 50.calũniam sustinent filii israel.& inde עֹשֶׁק oosec.i.calumnia. violentia.oppressio.ps.118.Redime me a calumniis hominum.Eccl's.7.Calumnia conturbat sapientem. Esa.54. Recede procul a calũnia.Et in plu.scribitur cũ mem in pricipio & dicitur מַעֲשַׁקּוֹת maasacoth. Prouer.28. Dux indigẽs prudẽtia multos opprimet.p̃ q̃ he.le.mltas opp̃ssiões seu calũnias.s.faciet.Esa.33.qui p̃icit auariciã ex calũniis.

עֵשֶׂק Asac.cum puncto cebólet.i.iurgari.Geñ.26.Quamobrẽ nomen putei ex eo quod acciderat vocauit calumniam.pro quo he.le.Et vocauit nomen putei iurgium: quia iurgati sunt cum eo. Vbi ponitur verbũ & nomen ab eo deriuatum.sed si scribatur cum puncto sebólet sicut dictio precedens:potest intelligi sicut est in littera nostra.

עָשַׁר Aasar.ditare.ditari.diuitem eẽ.diuitias habere. locupletari. Geñ.14. Ne dicas ego ditaui Abrã.1.Reg.1. Dñs pauperem facit & ditat.Et in eo.17.Virũ qui percusserit eũ ditabit eum rex diuitiis magnis.Iob.15. Non ditabitur & non perseuerabit substantia eius.ps.64.Multiplicasti locupletare eam.Prouer.10.manus aũt fortium diuitias parat.idest ditat.Et in eo.Benedictio dñi diuitem facit. Et in eo.15. Noli laborare vt diteris.Hiere.5.Ideo magnificati sunt & ditati.Ezech.27.Ditasti reges terre.& idẽ עָשִׁיר Aasir.idest diues.Exo.30.Diues non addat.Ps.48.Simul in vnum diues & pauper.Prouer.14.Amici diuitũ multi. Quod in hebreo legitur singlr.s.amici diuitis multi.Et in eo. 22. Diues & pauper obuiauerunt sibi. Esa.53. Et diuitem pro morte sua.& in plu.עֲשִׁירִים Aasirim.i.diuites.ps.44.Oẽs diuites plebis.Eccl's.10.Et diuites sedere deorsũ. & inde עֹשֶׁר oóser.idest diuitie.Et ĩ hebreo ẽ singularis numeri:& caret numero plurali.1.Paralip.29.Tue sunt diuitie:& tua est gloria.Prouer.7.In sinistra illius diuitie & gloria.Hiere.9.Et non glorietur diues in diuitiis suis.

עָשַׂר Aasar.cũ puncto cebólet. decimare.decimas dare.decimas offerre. Geñ.28.Cũctorũ que dederis mihi decimas offeram tibi.Deut.26.Quando cõpleueris decimã cũctarũ frugũ tuarũ.pro quo he.le.Quando cõpleueris decimare omnẽ decimã frugũ tuarum.1.Reg.8.Et vinearum reditus addecimabit.Et in eo.Greges quoq; vr̃os addecimabit.& inde מַעֲשֵׂר Maaser.siue מַעֲשַׂר Maasar. idest decima siue decimatio.Geñ.14.Et dedit ei decimas ex omnibus.Leuit.27.Si quis autem voluerit redimere decimas suas.Quod in hebreo legitur singulariter.s.decimã.Nu.18. Decimas quas dedi vobis.& in eo.Decimam partem decime.Malach.3.Inferte oẽm decimam.& in plurali.מַעַשְׂרוֹת Maaseroth:Nume.18.Ex vniuersis quorum accipitis primitias offerte dño.pro quo he.le.Ex vniuersis decimis vestris q̃s accipitis a filiis israel: dabitisq; ex eis primitias domino.& inde עִשָּׂרוֹן Iisaron.i.decima pars.Nu.28. Et decimã decime simile.Et in plu.עֶשְׂרֹנִים Eesronim.vt in eo.& duas decimas simile oleo consp̃se. Et in eo.Et tres decimas simile.& inde עֲשָׂרָה Aasara.i.decẽ in gñe masculino. Geñ.18.Non delebo propter decẽ.Nu.8.Mortariolũ ex decẽ siclis aureis.& in eo.Denos siclos appẽdẽtia.i.vnũquodq; decẽ siclos appẽdẽs.Scribitur ẽt cũ tau in fine loco he.Geñ.31 Et mutauit mercedẽ meã decẽ vicib9.& in ge.fe.scribitur sine he & dr̃ עֶשֶׂר eeser.Leuit.26.Ita vt decẽ mulieres in vno clibano coquãt.2.Reg.19.Decẽ partibus maior ego sum apud regem.& in plu.עֲשָׂרוֹת aasaroth.Exo.18.Et constitue ex eis tribunos & centuriones & quinquagenarios & decanos.i.principes decẽ.Ponitur ẽt decẽ pro multis siue p̃ numero indeterminato.vt in eo.18.Quia tu vnus solus p̃ decẽ millibus cõputaris.i.pro multis millibus.Iob.19. En decies cõfudistis me.i.multotiẽs.& inde עֲשִׂירִי aasiri.i.decim9 Geñ.8. Vsq; ad decimũ mẽse:decimo en ĩ mẽse prima die mẽsis apparuerũt cacumina mõtiũ.Leuit.27.Quidqd decimũ venerit:sãctificabitur dño.& in ge.fe. עֲשִׂירִית aasirith Exo.16.Gomor aũt decima ps est ephi.Nu.28. Decimã p̃tẽ ephi sile.Hiere.32.verbũ qđ factũ est ad hieremiã a dño in anno decimo.Quod in hebreo est gñis feminini. Et inde עָשׂוֹר Aasor.i.decẽ seu decim9. Geñ.24.Maneat puella

nobiscum saltem decem dies. Exo.10. Decima die mensis huius. Significat etiam עָשׂוֹר Aasor.instrumentum musicum decem chordarum. ps.32. In psalterio decem chordarum psallite ei.ps.91.In decachordo psalterio:cum cithara.Ps.143. In decachordo psalterio psallam tibi. Et inde עֲשִׂירִיָּה Aasiria.idest decimatio.Esa.6. Et adhuc in ea decimatio.& inde עֶשְׂרִים Eesrim.i.viginti.s.bis decem. Geñ.18.Non interficiam propter viginti.& in eo.31. Viginti annis fui tecum.

עָשַׁת Aasath.impinguari.candidum seu lucidũ esse.cogitare.Hiere.5.Incrassati sunt & impinguati.Hebrei tñ legũt.Incrassati sunt & candidi seu lucidi facti sunt. & inde עֶשֶׁת eeseth.siue עָשׁוּת Aasuth.i.candidũ seu lucidũ:aut purũ seu purgatũ.Canti.5. Venter eius eburneus.Pro quo he.le. Venter eius candidus seu lucidus sicut ebur. Ezech.27.In nũdinis tuis proposuerũt ferrũ fabrefactum.i. ferrũ purũ seu purgatũ a rubigine.Itẽ עָשַׁת aasath.i.cogitare.recogitare.Dañ.6.Porro rex cogitabat constituere eum sup omne regnum.Ione.1.Si forte recogitet deus de nobis. & inde עַשְׁתּוּת aasthuth.i.cogitatio. Iob.12. Lampas contempta apud cogitationes diuitum.quod in hebreo legitur singulariter.s.apud cogitationẽ.Et ĩ plu. עֶשְׁתֹּנוֹת Eestonoth ps.146.In die illa peribunt omnes cogitationes eorũ.Itẽ עַשְׁתֵּי Aasthe.idest vnus siue vnũ aut vnam.Et semper iungitur cum dictione עֶשֶׂר eeser.que significat decẽ & dicitur עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה Aasthe eesre.siue עַשְׁתֵּי עָשָׂר Aasthe aasar: & tunc ambe dictiones significant vndecim. Exo.26.Saga cilicina vndeci. Deut.1.Quadragesimo anno:vndecimo mẽse.Zach.1.vndecimi mensis sabat.

עַשְׁתָּר Aastar.grex.scilicet ouiũ. & solũ inuenitur in numero plu.s.עַשְׁתְּרוֹת Aastaroth.Deut.7. Gregibus ouiũ tuarũ.Est ẽt עַשְׁתָּרוֹת aastaroth siue עַשְׁתֹּרֶת aasteretn nomẽ idoli ad similitudinem pecudis facti:secundum hebreos.Iudi.2.Seruientes baal & astaroth.1.Reg.31. Et posuerunt arma eius in tẽplo astaroth.3.Reg.11.Astartem deam sidoniorum.Est etiam nomen loci.Geñ.14.Et percusserunt raphaim in astaroth carnaim.Deut.1. qui mansit in astaroth & in edrai.

עֵת Eth.Tempus.hora.Geñ.29.Nec est tempus vt reducãtur ad caulas greges. Ruth. 2. Quando hora vescendi fuerit.& in plu.עִתִּים Iithim.siue עִתּוֹת Iithoth. De quo vide supra in dictione עוּת vuth.

עָתַד Aathad.Parare.paratũ esse.futurũ esse.Iob.15. Que in cumulos sunt redacte.pro quo he.le.Que parate vel future sunt in cumulos.s.redigi.Prouer.24.Prepara foris opus tuum:& diligenter exerce agrum tuum.pro quo hebrei legunt.Prepara foris opus tuum: & para illud in agro tuo.& inde עָתִיד Aathid.i.futurus.seu paratus. Iob.3. Qui parati sunt suscitare leuiathan.Et in eo.15.Sicut regẽ qui preparatur ad preliũ.Ester.8.Paratos esse iudeos ad capiendam vindictam. Et inde tempus futurum vocatur apud hebreos עָתִיד Aathid.& in plurali.עֲתִידוֹת Athidoth. Deut.32.Et adesse festinant temp[ora].s.futura.Item עַתּוּדִים Aathudim.idest hirci:seu mares ouium vel caprarum.Et solum inuenitur in numero plurali.Geñ.31.Et vide vniuersos masculos ascẽdentes super feminas.Ps.49. Nec de gregibus tuis hircos.Prouer.27.Et hedi ad agri precium.pro quo hebrei legunt.Et precium agri hirci.scilicet sunt. Hiere.50.Et eritis quasi hedi ante greges. pro quo hebrei legunt.Et eritis quasi hirci.Ponitur etiam pro principibus vel ducibus.Esa.10.Et principes eorum depredatus sum. Et in eodem.14. Omnes principes terre surrexerunt de soliis suis.

עתה Atha,nunc.aduerbiũ tpis.Gen.12. Nunc igitur ecce coniux tua.ps.112.Ex hoc nunc & vsq; in seculum.vi de et de hoc supra in dictione עת vuth:quia inde deriuatur.

עתם Aatham,obscurare.btūs hiero.transtulit. coturbare. cuius verbũ passiuũ ponitur.Esa.9. Vbi dr in ira dñi exercituum conturbata est terra.pro quo hebrei legũt.obscurata est terra.Et solum inuenitur in predicto loco.

עתק Aathac.subleuari.inueterare.euellere.transferre. Iob 21.Quare impii viuunt subleuati sunt:cofortatiq; di uitiis. Pro quo he.le.Quare impii viuunt inueterauerunt idest senescunt.ps.6.Inueteraui inter omnes inimicos me os.& inde עתק Aathac:siue עתיק aathic.i.vetus siue antiquum.1.Reg.2.Recedant vetera de ore vestro.quod in hebreo legitur singulariter.Et ponitur ibi singulare pro plurali.ps.30.Que locuntur aduersus iustũ iniquitatem.p quo hebrei legunt.Que locuntur aduersus iustũ vetera. & beatus hiero. in ps.iuxta he.ve.transtulit.q̃ locuntur contra iustum dura.i.inueterata.Esa.23.& vestientur vsq; ad vetustatem.Dañ.7.Et antiquus dierum sedit.Et in plu.עתיקים Aathichim.1.Paralip.4.Hec autem verba vetera.potest et legi.verba superna & sublimia.nam ponitur etiam pro superno. Prouer. 8. Opes supernas & iustitiam. Item עתק Athac.i.euellere.seu transferre.vel auferre.Gen.12.Et inde transgrediens ad montem.Pro quo hebrei legunt. Et euulsit seu transtulit inde ad montē.s.tabernacula sua. Iob. 9. Qui transtulit montes & nescierunt.Et in eo. 14. Et saxũ transfertur de loco suo.Et in eodem. 32. Abstulerunt a se eloquiũ.Esa.28.Ablactatos a lacte euulsos ab vberibus.Significat etiam transferre de vna lingua in aliam. Prouer. 15.Hec quoq; sunt parabole salomonis quas transtulerunt viri ezechie regis iuda.

עתר Aathar.orare.deprecari.rogare.derogare. Gen.25. Deprecatusq; est isaac dominum pro vxore sua.Exo. 8.Orate dominum vt auferat ranas a me.Et in eo.Quando deprecer pro te.Et in eo.Rogate pro me.& in eo.Egressus a te orabo dñm.Iob.22.Rogabis eũ & exaudiet te. Et i eo.33.Deprecabitur deũ & placabilis erit ei.Et in voce passiua signat exaudire seu placari.Gen.25.Qui exaudiuit eum.1.Paralip.5.Et exaudiuit eos.Esa.19.Et placabitur eis & sanabit eos.Et inde עתרת Aathereth. idest deprecatio. Hiere.33.Et reuelabo eis deprecationem pacis & veritatis. Hebrei vero in predicto loco interpretantur multiplicationem.& inde עתרי aathrai.Pro quo beatus hiero. trãstulit supplices mei.Soph.3.supplices mei filii dispersorũ meorum deferent munus mihi.Hebrei vero dicunt q; est nome propriũ nationis vel gentis.Item עתר aathar.idest derogare.Ezech.35. Et derogastis aduersum me verba vestra. Hebrei tñ in predicto loco legunt. Et multiplicastis aduersum me verba vestra.& inde נעתרות Naatharoth.Pro quo beatus hiero. trãstulit fraudulenta.i.derogatoria. Prouer. 27.Quam fraudulenta oscula odientis. Ponitur etiã עתר aathar.pro nebula siue pro multitudine fumi.Ezech.8. Et vapor nebule de thure consurgebat.Pro quo hebrei legũt. Et nebula multitudinis incensi consurgebat.

De incipientibus a littera. פ. Pe.

פאה Pea.latus.angulus.finis.terminus .coma .Exo. 26. Quarum viginti erunt in latere meridiano. Et in eo dē.In latere quoq; secundo qd vergit ad aquilonē.Ezech. 45.A latere maris vsq; ad mare:& a latere orientis vsq; ad orientem.Ponitur etiam pro coma. Leuit.19.Nec in rotundum tondebitis comam.Et in eo. Nec radetis barbam.pro quo hebrei legunt.Et non dissipes.idest nõ radas comam seu angulum vel finem barbe tue.Et in plurali פאות peoth. Exo.25.Et pones eos in quattuor angulis. Ponitur etiã p ducibus vel principibus.Nu.23.Et percutiet duces moab. Et aliqui hebrei secundum precedentem significationē legunt.Et percutiet angulos seu terminos moab.Et inde verbum angulare.idest in angulos terre dispergere: secundũ hebreos.Deut.32.Dixi vbi nã sunt.pro quo hebrei legũt. Dixi dispergam eos.i.per angulos terre. Potest etiam deriuari a dictione אף aaph.que significat iram.vt sit sensus.dixi irascar eis.vbi ponitur אפאיהם Aaphe hem . quod si legatur אפיהם Ephohem: tunc significat vbi sunt:sicut est in littera nostra.

פאר Paar.glorificare.gloriari.decorare.seu decorum esse recolligere. Exo.8.Cōstitue mihi tempus quãdo deprecer pro te.pro quo hebrei legunt. Gloriare contra me quando deprecer pro te.idest tu habeas illam gloriam vt eligas tibi tempus:licet talem gloriam ego deberem habere s.vt ego eligerem tempus ad deprecandum pro te. Sic enī exponitur ab hebreis. Iudi.7.Ne glorietur contra me israel.Esa.10.Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea.Et in eodem.49.Quia in te glorificabor.Et i eo. 55.Et sanctum israel quia glorificauit te.Et i eo.60.Et domum maiestatis mee glorificabo.& inde תפארה Thiphereth.idest decor.gloria.Exo.26.Faciesq; vestem sanctã aaron fratri tuo in gloriam & decorem.ps.88. Quoniã gloria virtutis eorum tu es.Prouer.28.In exultatione iustorũ multa gloria est.Esa.60.Et domum maiestatis mee. Vbi ponitur pro maiestate. Et inde פאר pheer.i.decor.seu gloria:& ponitur pro corona que e ornamentum seu decor capitis.Esa.61.Et darem eis coronam pro cinere.Et in codē. Quasi sponsum decoratũ corona.Ezech.24. Corona tua circunligata sit tibi. Et in plu. פארים paarim.siue פארי paarc.Exo.39.Et mitras cum coronulis suis. Ezech.24.Coronas habebitis in capitibus vestris.Ponitur etiam pro vittis que capiti circũuoluuntur.Ezech.44. Vitte linee erũt in capitibus eorũ.Ponitur etiam pro discriminalibus:que sunt quedam ornamenta capitis.Esa.3. Et mitras & discriminalia.Item פארה Pura.idest laguncula:seu olla scdm trãslationē nřam:Esa.10.Confringet lagunculam in terrore. Hebrei tñ dicũt q; signat ramũ seu propaginē.cuius plale. פארות Poroth.ponitur pro ramis:vt infra dicetur. Potest et signare ollã:sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione פור Pur.& aliqñ scribitur cũ duplici res & dicitur פארור parur.Naum.2.facies oim sicut nigredo olle.Et aliqui hebrei scdm primã significationem legũt. Et facies oim retraxerũt decorē suũ.Itē פאר paer.i. colligere.seu recolligere.s.quidquid in ramis arborũ remãserit.Deut.24. Quidquid remanserit in arboribus non reuerteris vt colligas.Et inde פארות Poroth.i.rami.seu frondes. Ezech.31. Et eleuati rami eius per aquas multas.Et in eo.Et sub frondibus eius genuerunt omnes bestie saltus Et in eo.& platani nõ fuerunt eque frondibus eius.& aliqñ scribitur cum aleph post res.De quo vide infra in dictione פרא Para.

פג Pag.Grossus.idest ficus qui primũ venit ad maturitatē Canti.2.ficus protulit grossos suos.

פגל Pigul.Immundum.prophanum.Leuit. 19. Prophanus erit & impietatis reus.Ezech.4.Et non est ingressa in os meum omnis caro immũda.& in plu. פגולים Pigulim.Esa.43.Et ius prophanum in vasis eorum. Quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet & ius prophanationũ vel immundarum.scilicet carnium in vasis eorum.

פגע Pagaa.occurrere.obuiare.irruere.deprecari.intercedere.orare.rogare.Gen.32.fuerũtq; ei obuiã angeli dei

Exo.5.ne forte accidat nobis pestis aut gladius.Pro quo he[brei] legunt. Ne forte occurrat nobis pestis aut gladius. Et i[n e]odem.23.Si occurreris boui inimici tui & asino erranti. Nu.35.Propinquus occisi homicidam interficiet statim vt apprehenderit eum.pro quo he.le.cũ occurrerit ei vel obuiauerit. Iosue.2.Ne forte occurrant vobis reuertentes. Et in eo[dem]. Et coniunguntur sibi in tribu Aser. idest occurrant sibi.Et in eo.19.Peruenit in debaseth.pro quo he. le.& occurrit.i.pertingit in debaseth.Et in eo. Et peruenit terminus eius vsq; thabor.Iob.36.Et precepit ei vt rursus adueniat.pro quo he.le.occurrat.scilicet tenebris.Esa.47. Nõ resistet mihi homo.idest non occurret mihi homo.Hebrei tñ secundum aliam significationē exponunt sic.Non accipiã deprecationem vel orationē hominis.Et in eo.64.occurristi letanti & facienti iustitiam.Hiere.15. Si non occurri tibi in tempore afflictionis.Amos.5. Et occurrat ei vrsus.Significat etiam irruere vel interficere.Iudi. 8 .Tu surge irrue in nos.Et in eo.15.Spondete mihi q; non occidatis me.idest ne irruatis in me.1.Reg.22. Noluerunt autem serui regis extendere manus suas in sacerdotes domini.p quo he.le. Noluerunt autem serui regis extendere manus suas vt irruerent in sacerdotes domini.2.Reg.1. Accedens irrue in eum.Et inde פגע Pegaa.idest occursus.contrarius. aduersarius.3.Reg.5. Non est satan neq; occursus malus. Scribitur etiam cum mem in principio.Iob.7.Quare me posuisti contrarium tibi. Significat etiam intercedere vel orare seu deprecari.Gen.23. Intercedite pro me apud Ephron.Et in eo.28.Cumq; venisset ad quendam locum. Pro quo hebrei legunt.Et orauit vel deprecatus est in loco Potest etiã legi sic.Et occurrit loco. Quod est idem sensus cũ lra nřa.Iob.21.Et quid nobis prodest si orauerimus illum.Esa.53.Et pro transgressoribus rogabit.Et in eo.59. Et aporiatus est:quia nõ est qui occurrat.pro quo he.le. quia nõ est qui oret vel deprecetur.pōt et legi sicut est in lra nřa Hiere.7.Nec assumas pro eis laudē & orationē & nõ obsistas mihi. pro quo he.le.Et nõ deprecaris siue nõ ores me Et in eo.27.Et si pphete sunt & est verbũ dñi in eis occurrant dño exercituũ.pro quo he.le. orent vel deprecentur dñm exercituum.Et in eo.36. Contradixerunt regem ne combureret librum.i.rogauerunt regem.

פגר Peger.cadauer.morticinium.Esa.14. Quasi cadauer putridum.Amos.8.Multi morientur.Pro quo he.le. Plurimum cadauer.supple erit.& est sensus sicut in lra nřa. Ponitur ēt pro ruina.Naum.3.Et grauis ruine. Et in plu. פגרים Pegari.seu פגרי pigre.Leuit.26.Cadetis iter ruinas idolorũ vestrorũ.pro quo he.le.Et dabo cadauera vřa sup cadauera idolorũ vestrorum.Nu.14. Vestra cadauera iacebunt in solitudine.Esa.37.Et ecce omnes cadauera mortuorũ.Et in eo.62.Et videbũt cadauera virorũ.Et ide verbum פגר piger.Quod significat corruere.vel impingere. 1.Reg.30.Qui lassi transire non poterant torrētem Bosor. Pro quo he.le.qui corruerant vel impegerant ad torrentē Bosor.i.pre lassitudine transire non poterant:sicut est in littera nostra.

פגש Pagas.obuiare.occurrere.Gen.32.Si obuium habueris fratrem meum esau.i.si obuiauerit tibi.Et in codē 33.Que nam sunt iste turme quas obuiam habui. Exo.4. Occurrit ei dominus.1.Reg.25. Quibus & illa occurrit. Iob.5.Per diem incurrunt tenebras. Prouer. 22. Diues & pauper obuiauerunt sibi.Et in eodem.29. Pauper & creditor obuiauerunt sibi.

פדה Pada.Redimere.liberare.eruere.Exo.21.Dimittet eã. pro quo he.le.redimat eã.i.dimittat eã liberã. Leuit. 19.Et tñ precio nõ est redēpta.ps.54. Redimet in pace animã meã.ps.118.Redime me a calũniis hoim.ps.129. Et ipse redimet israel.& inde פדות Peduth.i.redēptio.Exo.8.Ponãq; redemptione inter populũ meũ & populũ tuũ.p quo he.le.Ponãq; diuisionē inter populũ meũ & populũ tuũ. ps.110.Redēptionē misit dñs populo suo.Scribitur etiã cũ iod in fine & dr פדיון pidion.ps.48. Et preciũ redēptiōis aie sue.& aliqñ signat preciũ solutiōis vel liberatiōis. Nu.3 In precio aũt ducētorũ.scribitur ēt cũ mē in fine & dr פדיום Pidiom.vt in eo.Tulit igitur moyses pecuniã eorũ qui fuerunt amplius.pro quo he.le. Et tulit moyses pecuniam redemptionis vel precii eorũ qui fuerunt amplius.

פדן Padan.mesopotamia.regio.que grece sic noĩatur a meso qd est mediũ & potamos qd est flumē.eo qd est sita inter duo flũina tigrim.s.& euphratē.Geñ.25.Duxit vxorē rebeccã filiã bathuelis syri de mesopotamia. Et i eo.28. Vade & proficiscere in mesopotamiã syrie.Et in codē.48. Quãdo veniebã de mesopotamia:mortua est rachel.& hec dictio פדן Padan in lingua chaldaica signat numerũ paris siue dualem.In lingua vero punica seu arabica significat campestre seu planiciē.& ideo dicunt aliqui q; illa regio dicitur פדן padan.Eo quod est terra campestris:& secũdũ aliquos hebreos inde deriuatur dictio אפדנו apadno.Dañ.11. Et figet tabernaculũ suũ apadno. De quo vide supra in dictione אפד Apad.

פדע Padaa.redimere.liberare.Iob.33. Libera eum vt non descēdat i corruptionē. & solũ iuenitur i pdicto loco.

פדר Pader.adeps.Leuit.1.Caput & cũcta q̃ adheret iecori. p quo hebrei legunt.Caput & adipē.i.adipē q adheret iecori.

פה Pe.os.s.ab ore.Exo.4.Quis fecit os hoĩs.& in eo. Et ip se loquitur p te & erit os tuũ.Nu.12.ore eni ad os loquor ei.Ponitur ēt pro cōsensu.Ios.9.Cōgregati sunt pariter vt pugnarēt cōtra iosue & israel vno aio eadēq; sentētia. p q̃ he.le. Vt pugnarēt cōtra iosue & israel vno ore.i.vno cōsensu eadēq; sentētia. Et qñ post se regit gtm vel qñ cōponitur cũ pronoĩbus tũc mutat he in iod.Geñ.29.& os putei grãdi lapide claudebatur.Exo.4.& ego ero in ore tuo & in ore illius.Nu.20. Eo qd incredulus fuerit ori meo.Deut.8. Sed in oi verbo quod procedit de ore dei.Et in eo.11.quos aperto ore suo terra absorbuit.Ios.9.& os dñi nõ interrogauerũt.ps.49.os meũ loquetur sapiētias. Esa.49.& posuit os meũ quasi gladiũ acutũ.Signat ēt pceptũ seu imperium vel mãdatũ.Geñ.41.& ad tui oris imperiũ cũctus pp̃ls obediet.Nu.10.mouerũt castra primi iuxta impiũ dñi. Iosue. 1.quicũq; cōtradixerit ori tuo.i.impio vel mandato. Ponitur ēt pro capicio vel ora vestimēti.Exo.28. In cuius medio supra erit capicium & ora p gyrum: sicut fieri solet in extremis vestium partibus.Iob.30.Et quasi capicio tunice succinxerũt me.ps.132.Quod descendit in ora vestimenti eius.ponitur etiam pro ore gladii. idest pro acumine gladii.Exo.16.Fugauitq; Iosue Amalech & populum eius in ore gladii. Et in plurali פיות Peioth.Iudi.3. Qui fecit sibi gladium ancipitem. Pro quo hebrei legunt. Et fecit sibi gladium acutum habens duo ora.idest acutum ex vtraq; parte. Prouer. 5. Acuta quasi gladius biceps . idest ex vtraque parte acutus.& aliquando duplicatur littera pe & littera iod & dicitur פיפיות Pipiioth.Ps.49.Et gladii anci pites in manibus eorum. Reperitur etiam פים Pim secundum terminationem pluralem masculinorum.1.Reg.5.Retusa erat acies vomerum. & quandoq; preponitur ei lra caph & littera lamed & dr כפי Chephi.aut לפי lephi:& tũc aliqñ significat.iuxta . secundum.sicut.Geñ.47 . Prebens

cibaria singulis. Pro quo hebrei legunt. Prebens panē iuxta familiam. idest iuxta exigentiam familie singulorum. Exo.12. Que sufficere possunt ad esum agni. Pro quo hebrei legūt. Vnusquisqȝ iuxta id qđ pōt edere numeretur super agnum. Et est sensus sicut in littera nostra. Leuit.25. Quanto plus anni remanserit post iubileum: tanto crescet & precium: quanto minus temporis. Pro quo hebrei legūt. Iuxta multitudinem annorum cresces & precium. Nu.7. Iuxta ordinem ministerii sui. Et in eo. Iuxta id quod habebant necessarium. & in eodem. Secundum officia & cultū suum. Et in eo.9. Cumqȝ ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat: tunc proficiscebantur filii israel. ꝓ quo hebrei legunt. Iuxta eleuationem nubis desuper tabernaculum: proficiscebātur filii israel. 3. Reg.17. Si fuerit annis his ros & pluuia nisi iuxta oris mei verba. Iob.33. Ecce & me sicut & te fecit deus. & aliquando preponitur ei dictio עַל Aal & dicitur עַל־פִּי Aalpi. Exo.34. Scribe tibi verba hec quibus & tecū & cū israel pepigi fedus. pro quo hebrei legunt. Scribe tibi verba hec: quia iuxta verba hec pepigi fedus tecum & cum israel. Deut.17. Et docuerint te iuxta legem eius. Et quando iungitur predicta dictio פִּי Pi cum dictione שְׁנַיִם Senaim que significat duo: tunc ambe dictiones significant duplicem partem vel duplicem portionem Deut.21. Dabitqȝ ei de his que habuerit cuncta duplicia. 4. Reg.2. Obsecro vt fiat in me duplex spiritus tuus. Item פֹּה Po. idest. hic. siue huc. aduerbium loci. Deut.5. Tu vero hic sta mecum. Ios.18. Vt hic coram domino deo vestro mittam vobis sortem. Iob.38. Vsqȝ huc venies & non procedes. Esa.22. Quid tibi hic: aut quis tibi hic. Et aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. Iob.38. Et hic confringes tumentes fluctus tuos. Et quandoqȝ preponitur ei littera mem & dicitur מִפֹּה Mipo. idest hinc siue inde Ezech.40. Tres hinc & tres inde. Scribitur etiam cū vau in fine loco he. Vt in eo. Due mense hinc: & due mense inde. Et in eo.41. Hectecas ex vtraqȝ parte centum cubitorū. Pro quo hebrei legunt. Et hectecas eius hinc & inde centum cubitorum.

פּוּג Pug. Vacillare. hesitare. relaxare. Geñ.45. quasi de graui somno euigilans: tamen nō credebat eis. Pro quo hebrei legunt. Et vacillauit siue hesitauit cor eius: quia nō credebat eis. Abach.1. Propter hoc lacerata est lex. pro quo hebrei legunt. Propter hoc vacillat seu relaxata est lex. cuius verbū passiuū habetur. Ps.37. Vbi dicitur: afflictus sum & humiliatus sum nimis. vbi ponitur pro afflictus sum. Pro quo hebrei legunt. Laxatus sum siue relaxatus sum vel debilitatus sum. Et inde הֲפוּגֹת Hafugoth. i. relaxatiões seu cessationes. Beatus Hiero. trāstulit requiem. Threñ.3. Oculus meus afflictus est nec tacuit: eo quod non esset requies. idest eo quod non esset relaxatio vel cessatio a lachrymis vel a fletu.

פּוּחַ Phuach. Aspirare. flare. sufflare. insufflare. loqui. illaqueare. Canti.2. Donec aspiret dies. Et in eodem.4. perfla hortum meum. Ps.9. Omnium inimicorum suorū dominabitur. pro quo hebrei legunt. Omnes inimicos eius insufflabit in eos. idest cōtemnet eos & reputabit quasi vētum. Potest etiam legi. illaqueabit in eis. Ezech.21. In igne furoris mei sufflabo in te. Et in eodem.22. Vt succendā in ea ignem. pro quo hebrei legunt. Ad sufflandū in ea ignē. Vide etiam de hoc supra in dictione נָפַח Naphach. Et inde פִּיחַ Piach. idest fauilla cineris: que sufflādo in aere eleuatur Exo.9. Tollite plenas manus cineris de camino. & quia locutio fit per aspirationem & flatum: ideo predicta dictio significat etiam loqui. Prouer.14. Profert autem mendaciū dolosus testis. idest loquitur mendacium. Et in eo. Et profert mendacia versipellis. Ps.11. Ponam in salutari fiducialiter agam in eo. Pro quo hebrei legunt. Ponam in salutari q loquitur ei. & subditur. Eloquia domini. idest ponam in salutari eum qui loquitur ei eloquia domini. Potest etiam legi secundum primam significationem Spirabit in eo. vel sic. illaqueat in eo. idest ponam in salutari pauperem & inopem quem impius illaqueat. nam predicta dictio etiam significat illaqueare. idest laqueos ponere. Prouer.29. Homines pestilentes dissipant ciuitatem. ꝓ quo hebrei legūt. Illaqueant ciuitatem. Esa.42. Laqueus iuuenum omnes. Pro quo hebrei legunt. Illaqueare iuuenes omnes. & inde פַּח Pach. idest laqueus. Ps.68. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum. ps̄.118. Posuerunt peccatores laqueum mihi. ps̄.123. Anima nostra erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est & nos liberati sumus. Osee.9. propheta laqueus ruine factus est super omnes vias eius. Et in plurali פַּחִים Pachim. ps̄.10. Pluet sup peccatores laqueos. Potest etiam deriuari a dictione פֶּחָם Pecham: que significat carbonem. vt infra dicetur. vnde btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Pluet super peccatores carbones. Prouer.22. Arma & gladii in via superbi. pro quo hebrei legunt. Arma & laquei in via peruersi. Significat etiam laminas ex argento & auro seu ere. Exo.39. Inciditqȝ bracteas aureas. i. laminas. Nu.16. Producatqȝ ea in laminas.

פּוּט Put. Libia. nomen regionis. Hiere.46. Fortes ethiopie & libye.

פּוּךְ Puch. Stibium nigri coloris: quo mulieres liniunt oculos. 4. Reg.9. Depinxit oculos suos stibio. Iob.42. Et nomen tertie cornu stibii. Hiere.4. Et depinxeris stibio oculos tuos. est etiam nomen lapidis preciosi coloris stibii. 1. Parali.29. Lapides onychinos & quasi stibinos. Esa.54. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos. pro quo hebrei legunt. Ecce ego sternam in stibio lapides tuos. idest in lapides stibinos. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat carbunculum.

פּוֹל Pul. faua. Ezech.4. Et fabam & lentem.

פּוּן Pun. Conturbari: aut secundum hebreos: dubitare siue hesitare. Ps.87. Exaltatus autem humiliatus sum & cōturbatus. pro quo hebrei legunt. Tuli seu portaui terrores tuos & dubitabam seu hesitabam. s. ne mihi euenissent mala propter mea demerita. Et inde פֶּן Pen. dictio dubitatiua. idest ne forte. Geñ.2. Ne forte moriamur. Et in eo. Ne forte mittat manum suam. Et in eo.19. Ne forte apprehendat me malum. Et in eo.24. Caue nequando reducas filiū meum illuc. Exo.1. Ne forte multiplicetur. Nu.20. Alioquin armatus occurram tibi. pro quo hebrei legunt. Ne forte in gladio occurram tibi. Prouer.5. Per semitam vite non ambulat. Pro quo hebrei legunt. Per semitam vite forte dirigetur: quasi dicat. Putas ne ꝙ talis mulier dirigetur per semitam vite: non vtiqȝ. vnde sequitur. vagi sunt gressus eius. Et in eodem. Ne forte impleantur extranei viribus tuis. & in eodem.30. Ne forte saciatus illiciar ad negandum. Esa.27. Ne forte visitetur contra eam.

פּוּץ Pus. dispergere. spargere. Diuidere. dissipare. conterere. Geñ.11. Antequam diuidamur in vniuersas terras. Et in eodem. Atqȝ ita diuisit eos dominus ex illo loco in vniuersas terras. Et in eodem. Et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. Et in eodem.49. Et dispergam eos in israel. Exo.5. Dispersusqȝ est populus in omnem terram egypti. 1. Regum.14. Dispergimini in vulgus & dicite eis. Iob.37. Et nubes spargunt lumen. Et in eodem.40. Disperge superbos in furore tuo. Prouer.5. Deriuentur fontes tui foras. i. diuidantur seu dispergantur. Hiere.23. Ve pastoribus qui dispergunt & dilacerāt gregē pascue mee. & in eodē. Vos dispsistis gregē meū. Ezech.11. In quibus dispersi estis. & in eodē.29. Et dispergā egyptios in nationes. & in eodē. Et cōgregabo egyptum de populis in quibus dispersi fuerant. Naū.2. Ascēdit qui dispergat corā te. Soph.3. Filii dispersorum meorū. Zach.13. Et dispergentur oues. Signat ēt affluere. vt in eo.1. Adhuc affluēt ciuitates mee bonis. i. dispergētur seu diuidentur: quia nō poterūt simul cohabitare propter multitudinē pecorū & armētorum & aliorum bonorū. Et aliqñ scribitur cum duplici sadic. Hiere.23. Et quasi malleus conterens petrā. i. diuidens petrā. Abach.3. Et contriti sunt mōtes seculi. Iob.16. Et tenuit ceruicē meā & confregit me. vide de hoc supra in dictione נָפַץ Naphas. Et inde מַפֵּץ Mephis. i. instrumentum quo petre conteruntur. Pro quo beatus hiero. trāstulit iaculum. Prouer.25. Iaculum & gladiū & sagitta acuta. Et inde תְּפוּצָה Thephusa. i. dispsio vel cōtritio aut dissipatio. Hiere.25. Quia completi sunt dies vestri vt interficiamini & dissipationes vestre.

פּוּק Puc. haurire. educere. effundere. dissoluere. offendere. ps̄.143. Eructantia ex hoc in illud. idest educentia seu haurientia. Prouer.18. Et hauriet iocūditatē a dño. Sigñat ēt effundere. Ps.139. Cogitauerunt contra me: ne derelinquas me. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Scelera eorū ne effundantur. Sed ēt ī predicto loco hebrei legunt. Scelera eorum ne educas. i. ne permittas vt scelera eorū educantur in actu. Esa.58. Cum effuderis esurienti aīam tuā. Sigñat ēt dissoluere. Hiere.10. vt nō dissoluatur. Et inde פִּיק Phic. i. dissolutio. Naum.2. & dissolutio geniculorum. Sigñat etiā offendere. Esa.28. Ignorauerunt iudiciū. pro quo he. le. offenderunt in iudicio. & inde פּוּקָה puca i. offensio seu offendiculum. Beatus hiero. trāstulit Singultū. 1. Reg.25. Nō erit tibi hoc ī singultū & ī scrupulū cordis

פּוּר Phur. irritū facere. dissipare. dissoluere. Geñ.17. Quia pactum meū irritum fecit. Nu.30. In arbitrio viri erit si faciat: siue nō faciat. Pro quo he. le. Vir eius cōfirmet eū aut irritum faciat eum. s. iuramētum. Sed beatus hiero. transtulit sensum. & in eodē. Si autē contradixerit postqȝ resciuit. i. si irritum fecerit. 3. Reg.15. Peto vt venias & irritum facias fedus quod habes cum baasa rege israel. ps̄.32. Dñs dissipat consilia gentium. ps̄.88. Misericordiā autē meam nō dispergam ab eo. Pro quo he. le. Non faciā irritā ab eo. Esa.44. Irrita faciēs signa diuinorū. Hiere.33. Et si irritum potest fieri pactum meū cum die & nocte. & in eodē. Et pactū meum irritum esse poterit dauid seruo meo. Et aliqñ scribitur cum duplici res. ps̄.73. Tu cōfirmasti ī virtute tua mare. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Tu dissipasti ī fortitudīe tua mare. Scribitur ēt cū duplici pe & res & dicitur פַּרְפַּר Parpar. Iob.16. Ego ille quōdam opulentus repente contritus sum. Pro quo he. le. Opulētus fui & contriuit me seu oppressit me. Et īde פּוּרָה Pura. i. torcular a terendo vel premēdo dictum. Esa.63. Torcular calcaui solus. Est etiā פּוּרָה Pura genus mēsure. Pro quo beatus hieronymus transtulit lagenā. Aggei.2. Et intraretis ad torcular vt exprimeretis quinquaginta lagenas. Ponitur etiā ꝓ laguncula. Esa.10. Confringet lagunculam in terrore. Item פּוּר Phur. i. sors. Ester.3. Missa est sors in vrnā: que hebraice dr̄ phur. Pro quo he. le. Misit phur. i. sortem. & in eodem.9. & misit phur quod nostra lingua vertitur in sortem. & in eodem. Ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim.

פּוּשׁ Phus. crescere. diffūdere seu effūdi. salire. abūdare. augere. Hiere.50. Quoniā effusi estis sicut vituli super herbam. i. creuistis seu augmentati estis. Naū.3. Latitauit populus tuus in montibus. Pro quo he. le. Diffusus est populus tuus in montibus. vnde sequitur. & non est qui congreget. Abach.1. Et diffūdentur equites eius. Potest etiā legi. Crescent vel augentur equites eius. Malach.4. Et salietis sicut vitulus de armento. Pro quo hebrei legunt. Et crescetis seu effundemini quasi vituli ad presepe. Et inde פֶּשַׁע Pas. pro quo beatus hieronymus transtulit scelus: quasi פֶּשַׁע Pesaa Iob.35. Nec vlciscetur scelus valde. Hebrei tamen dicūt ꝙ significat multitudinem. vnde in predicto loco ipsi legunt. Nec scit in multitudine nimia seu valde. & refertur ad ipm Iob. quasi dicat. Nescit iob in multitudine nimia sapientie & scientie dei. vnde sequitur. Ergo iob frustra aperit os suū Et in lingua chaldaica cōmuniter significat predicta dictio multiplicare vel augmētare. Et inde dicūt aliqui ꝙ deriuatur פִּישׁוֹן phison. quod est nomen magni fluminis paradisi: ꝓpter eius incrementum & abundantiā. Geñ.1. Nomē primi phison. Et beatus hiero. in libro de hebraicis questionibus dicit ꝙ phison est fluuius qui apud latinos gāges dr̄.

פּוֹת Poth. cardo. & solum inuenitur in numero plurali. s. פּוֹתוֹת pothoth. 3. Reg.7. Et cardines ostiorum domus interioris. Item פֹּתָה potha. siue פָּתָה pathe. i. crinis: secundum translationē nostram. Esa.3. Et dñs crinem earum nudabit. Hebrei vero dicūt ꝙ significat turpitudinem seu verēda mulieris vel hominis. vnde in p̄dicto loco ipsi legūt. Et dñs turpitudinem earum nudabit.

פַּז paz. aurum. obrizum. De quo vide in dictione sequēti.

פָּזַז pazaz. salire. saltare. subsilire. dissolutum esse. 2. Reg.6 Vidit regem subsilientem atqȝ saltantem coram dño. & scribitur aliquando cum simplici zain. Geñ.49. Et dissoluta sunt vincula brachiorū & manuū eius. & dicunt aliqui hebrei ꝙ significat fortificari seu roborari. vnde in p̄dicto loco ipsi legūt. Et fortificata seu roborata sunt brachia manuū eius. Alii vero legunt sic. Et deaurata sunt brachia manuum eius. s. ꝓpter ornamenta aurea que in brachiis & manibus portabat. Nam פַּז paz aurum siue obrizum significat ps̄.20. Posuisti in capite eius coronam de lapide p̄cioso. ꝓ quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Pones in capite eius coronam de obrizo. Scribitur etiā cum mē in principio & dicitur מוּפָז Muphaz. 3. Reg.10. Et vestiuit eū auro fuluo nimis. Pro quo hebrei legūt. Et vestiuit eū auro obrizo. Et aliquādo scribitur cum aleph in principio & dicitur אוּפָז Vphaz. Dañ.10. Et renes eius accincti auro obrizo.

פָּזַר pazar. dispergere. spargere. dissipare. ps̄.88. Dispersisti inimicos tuos. ps̄.111. Dispersit dedit pauperibus. ps̄.147. Nebulam sicut cinerem spargit. Prouer.11. Alii diuidunt propria. i. dispergunt. Hiere.3. Et dispersisti vias tuas alienis. & in eodem.50. Grex dispersus israel. Ponitur etiā pro dissipare. ps̄.52. Quoniam dominus dissipauit ossa eorum. ps̄.140. Dissipata sunt ossa nr̄a secus infernum.

פָּחַד Pachad. timere. formidare. expauescere. terreri. pterreri. admirari. Iob.3. Quia timor quē timebā euenit mihi. ps̄.13. Ibi trepidauerunt timore. i. timuerunt timore. Prouer.28. Beatus homo qui semper est pauidus. Esa.51. Et formidasti iugiter tota die. Hiere.33. & timebunt & turbabūtur. Osee.3. & pauebūt ad dñm & ad bonū eius. sigñat etiam terreri. Iob.4. Et omnia ossa mea pterrita sunt. Esa.33. Conterriti sunt in sion peccatores. Sigñat etiam mirari. Esa.60. Et mirabitur & dilatabitur cor tuum. & inde פַּחַד pachad. i. pauor. formido. terror. Geñ.31. Et timor Isaac affuisset mihi. & in eodē. Iurauit ergo Iacob per timorem patris sui Isaac. idest per deum quem timebat isaac. ps̄.52. Illic trepidauerunt timore vbi non erat timor. Esa.24.

Formido & fouea & laque⁹. Et in plurali פְּחָדִים Pechadim. Iob.15. Sonitus terroris in auribus illius. Quod in hebreo legitur pluraliter. s. sonitus terrorũ vel formidinũ. Reperitur etiam in genere feminino cum thau in fine. Hiere.2. & nõ esse timorẽ meum apud te: dicit dñs deus exercituũ. Itẽ פַּחַד Pachad. testiculus. & solum inuenitur in numero plurali. Iob.40. Nerui testiculorum eius perplexi sunt.

פֶּחָה Pecha. prĩceps. dux. Nee.5. Annonas que ducibus debebantur non comedimus. pro quo he. le. Panẽ principis vel ducis non comedi. & est sensus sicut in littera nr̃a. Et aliquando scribitur cum aleph loco he. Esd.5. Quem & principem cõstituit. Et quãdo post se regit genitiuũ: mutat he in tau & dicitur פַּחַת Pachath. Esa.36. Et quomodo sustinebis faciem ducis vnius ex seruis dñi mei. Aggei.1. filium salathiel ducem iuda. Malach.1. offer illud duci tuo. Scribitur etiã cum mẽ in fine loco he: & dr̃ פֶּחָם Pecham. Nee.5. vt essem dux in terra iuda. Et in plu. פַּחוֹת Pachoth. siue פַּחֲווֹת Pachauoth. Nee.2. Epistolas dedit mihi ad duces regionis transflumen. & in eodẽ. Et veni ad duces regionis. & in eo.5. Duces autem qui fuerunt ante me grauauerunt populũ. Ezech.23. Prĩcipes & magistratus iuuenes cupidinis. & in lingua chaldaica dr̃ פַּחֲוָתָא Pachauatha. Dañ.3. Magistratus & duces & tyrãnos.

פָּחַז Pachaz. vagum esse. vagari. festinare. temere agere. Iudi.8. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes & vagos Hiere.3. Prophete eius vesani. pro quo hebrei legunt. Prophete eius festinantes siue temerarii. Et inde פַּחַז páchaz. i. festinatio seu temeritas. Geñ.49. Effusus es sicut aqua. ꝑ quo hebrei legũt. Festinatio. s. tua sicut aqua. i. sicut aqua festinat in preceps: sic tu egisti temere & festinãter. Hiere.23. Qui seduxerunt populum meũ in mendaciis suis: & in miraculis suis. vbi ponitur pro miraculis. pro quo hebrei legũt. In mẽdaciis suis & in festinatiõe seu in temeritate sua.

פֶּחָם Pecham. carbo. pruna. Prouer.26. Sicut carbones ad prunas & ligna ad ignẽ. Esa.44. In prunis & in malleis formauit illud. Ponitur etiã pro duce vel principe. De quo vide supra in dictione פֶּחָה pecha.

פְּחַר Pechar. in lingua chaldaica significat figulũ. Dañ.2. Quia vidisti pedũ & digitorũ partes ex testa figuli.

פַּחַת Páchath. fouea. fossa. 2. Reg.18. Et proiecerũt eum in saltu in foueã grãdem. Esa.24. Formido & fouea & laqueus sup te. & in plurali פְּחָתִים Pechathim. 2. Reg.17. Forsitã nunc latitat in foueis. Et inde פְּחֶתֶת Pechétheth. i. cõfossio seu corrosio. Leuit.13. Eo quod infusa sit in supficie vel per totum lepra. pro quo hebrei legunt. Corrosio seu confossio est. s. lepre.

פִּטְדָה Piteda. topazius. lapis preciosus. & scribitur cũ he vel thau in fine. Exo.28. In primo versu erit lapis sardius & topazius. Iob.28. Non adequabitur ei topazius de ethiopia.

פָּטַר Patar. aperire. soluere. dissoluere. dimittere. remittere. declinare. Exo.34. Omne quod aperit vuluam meũ erit. Nu.8. Pro primogenitis q̃ aperiunt omnẽ vuluã 1. Reg.19. Et declinauit dauid a facie saul. 1. Paralipo.25. Hi sunt principes cãtorũ per familias leuitarũ qui in exhedris morabantur. ꝑ quo hebrei legunt. Hi sunt cantores principes patrũ leuitarũ i exhedris dimissi vel soluti. i. soluti ab aliis operib⁹: quia erãt occupati in cãticis. 2. Paralipo.23. Si quidem ioiada non dimiserat abire turmas. p̃s.21. Locuti sunt labiis: mouerunt caput. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Dimittũt labiũ: mouẽt caput. Prouer.28. Qui dimittit aquã caput est iurgiorũ. Et inde פְּטוּרִים peturim. siue פְּטוּרֵי peture. i. ꝓminẽtes sculpture: q̃si emittãtur & egrediantur foras. 3. Reg.6. Et picturas varias quasi prominentes de pariete & egrediẽtes. & in eodem. Et celaturas valde prominentes.

פַּטִּישׁ Patis. malleus. Esa.41. faber erarius percutiens malleo. Hiere.23. Et quasi malleus cõterens petrã. Item פַּטִּישׁ pates. in lingua chaldaica significat quoddã genus vestimẽti. Pro quo beatus hiero. transtulit thiarã. Dañ.3. Vinctis cum brachis suis & thiaris.

פִּיד Phid. interit⁹. ruina. Iob.30. Et si corruerint ipse saluabit. ꝑ quo he. le. Si in interitu vel ruina ipsis salus. s. erit Et ẽ sensus sicut in littera nr̃a. & in eo.31. Si gauisus sum ad ruinã ei⁹ q me oderat. puer.24. & ruinã vtriusq̃ qs nouit.

פִּים Pim. pinguedo. aruina. & scribitur cũ he in fine & dr̃ פִּימָה pima. Iob.15. Et de lateribus ei⁹ aruina depẽdet.

פָּכָה Pacha. redundare. egredi. Ezech.47. Et ecce aque redundantes a latere dextero. Et inde פַּךְ pach. i. laguncula. seu lenticula. 1. Reg.10. Tulit ergo samuel lẽticulam olei.

פָּלַל Palal. iudicare. diiudicare. arbitrari. orare. rogare. seu placare. Geñ.46. Non sum fraudatus aspectu tuo. pro quo hebrei legunt. Videre faciem tuam non iudicaui. i. nõ putaui aut non diiudicaui. 1. Reg.2. Si peccauerit vir in virum: placari ei potest deus: si autẽ in deum peccauerit: quis orabit pro eo. ꝑ quo hebrei legunt. Si peccauerit vir in virum: iudicabit eum deus: siue iudicabunt eum iudices: qui dicuntur dii participatiue: vt dictum est supra in dictione אֱלֹהִים Elohim: sequitur si aũt i dñm peccauerit vir: quis iudicabit pro eo. potest etiam legi sicut est in littera nr̃a. Nam predicta dictio etiã significat placari vel orare: vt infra dicetur. p̃s.105. Stetit autem phinees & placauit. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. stetit autem phinees & diiudicauit. Ezech.16. Que vicisti sorores tuas. pro quo he. le. Que iudicasti vel diiudicasti sorores tuas. Et in codẽ.28. Et corruent interfecti in medio eius gladio. pro quo hebrei legũt. Et iudicabitur interfectus seu vulneratus in medio eius gladio. potest etiã deriuari a dictione נָפַל Naphal: que sigñat corruere: sicut est in littera nr̃a. Et inde פְּלִילִים pelilim. i. iudices arbitri. Exo.21. Et arbitri iudicauerint. & inde פְּלִילִי pelili. i. iudicãdus: seu reus iudicio. Iob.31. Que est iniquitas maxima. ꝑ quo hebrei legunt. Que est iniquitas iudicanda. i. rea iudicii. Scribitur etiã cum mẽ in fine & dicitur פְּלִילִים pelilim. vt supra in eodem. Hoc enim nefas est & iniquitas maxima. i. iniquitas iudicãda. Et inde פְּלִילָה pelila. i. iudicatio seu iudiciũ. pro quo btũs hiero. transtulit conciliũ. Esa.16. Ini cõsiliũ: coge conciliũ. Scribitur etiam cum duplici iod & dr̃ פְּלִילִיָּה pelilia. Esa.28. Et ignorauerũt iudiciũ. & qñ p̃dicta dictio פָּלַל palal. ẽ verbũ quarte cõiugationis: tunc sigñat orare. vel placare. Geñ.20. Orabit pro te quia ꝓpheta est. & in eodẽ. Orãte autẽ abraã sanauit deus abimelech. 1. Reg.1. Orauit ad dñm flens largiter. Et in eodẽ.2. Et orauit anna & ait. 3. Reg.8. Et orauerint & deprecati te fuerint. p̃s.5. Quoniã ad te orabo. Et inde תְּפִלָּה Thephila. i. oratio. 4. Reg.20. Audiui orationẽ tuã. p̃s.16. Auribus percipe orationẽ meã. & in titulo. p̃s.89. Vbi dr̃ oratio moysi hominis dei. p̃s.101. Respexit in orationẽ humilium. Abach.3. Oratio abachuc prophete.

פָּלָא Pala. mirificare. mirabiliter agere. mirabilẽ esse. occultum seu absconditum esse. aut dificile esse. separare. vl̃ segregare. Deut.28. & augebit dñs plagas tuas & plagas seminis tui. ꝑ quo he. le. Et mirificabit dñs plagas tuas & plagas seminis tui. i. plagas admirãdas inferet tibi. 2. Reg.1. Et amabilis sup amorẽ mulierũ. ꝑ quo he. le. Mirabilis fuit amor tuus mihi sup amorẽ mulierũ. Iob.10. Reuersus mirabiliter me crucias. Esa.29. Ecce ego addã vt admirationem

faciã populo huic miraculo grandi. Ioel.2. Qui fecit mirabilia vobiscũ. & aliqñ scribitur cũ he in fine loco aleph. Vt p̃s.16. Mirifica misericordias tuas. p̃s.30. Qm̃ mirificauit misericordiã suã mihi. Et inde פֶּלֶא Pele. i. miraculũ seu mirabile: mirificum. miraculosum. Exo.15. Faciens mirabilia Quod in hebreo legitur singulariter. s. faciẽs mirabile seu faciens miraculũ. Esa.9. Et vocabitur nomẽ eius admirabilis cõsiliari⁹. i. miraculosus seu mirabilis aut mirificus. & in eodẽ.25. Qm̃ fecisti mirabilia. ꝑ quo he. le. Qm̃ fecisti mirabile seu miraculũ. Et ide פִּלְיאָה pelia. i. mirabilis. p̃s.138. Mirabilis facta ẽ sciẽtia tua ex me. Et in plu. פְּלָאוֹת pelaoth siue פְּלָאִים Pelaim. p̃s.118. Mirabilia testimonia tua. Threñ. 1. Et deposita est vehemẽter. ꝑ quo he. le. & descẽdit aut deposuit seu parui pendit miracula. Põt ẽt intelligi sicut est in littera nr̃a. Dañ.12. Vsq̃ quo finis horũ mirabiliũ. Et aliqñ scribitur cum nũ in principio & dr̃ נִפְלָאוֹת Niphlaoth. siue נִפְלָאִים Niphlaim. p̃s.104. Memẽtote mirabiliũ suorũ. p̃s.129. Nec ambulaui in magnis: nec in mirabilibus sup me. p̃s.138. Mirabilia opera tua. & aliqñ p̃ponitur ei littera mẽ & dr̃ מִפְלָאוֹת Miphláoth. Iob.37. Magnas & pfectas sciẽtias. sigñat ẽt p̃dicta dictio occultũ seu abscõditũ aut difficile. Deut.17. Si difficile & ambiguũ apud te iudiciũ esse prospexeris. ꝑ quo he. le. Si occultũ vel abscõditũ aut ignotum fuerit a te verbũ iudicii. & in eo.30. Mãdatũ hoc quod ego p̃cipio tibi hodie nõ supra te est. i. nõ est occultũ vel absconditũ a te. Iudi.13. Cur queris nomẽ meũ quod est mirabile. Pro quo he. le. Quod ẽ occultũ seu abscõditũ. Põt etiã legi secundũ primã significationẽ sicut est in littera nr̃a. Et inde ille cuius nomẽ ignoratur vel tacetur i scriptura dr̃ פְּלֹנִי Peloni. i. ille talis. 4. Reg.6. In loco illo & illo ponamus insidias. Ruth.4. Sede hic vocãs eũ noie suo. ꝑ quo he. le. Sede hic talis viduus. dicitur ẽt פַּלְמוֹנִי Palmoni. Dañ.8. Et dixit vn⁹ sctũs alteri nescio cui loquẽti. vbi ponitur pro eo quod in littera nr̃a est alteri nescio cui. sigñat etiã predicta dictio segregare vel separare. Nu.6. Cũ fecerit votũ vt sctificẽtur. Pro quo he. le. Cũ segregauerint vel separauerint se ad vouẽdum votũ nazarei. & in eo.15. Vota soluentes aut sponte offerẽtes. pro quo he. le. Ad segregandũ vel separãdũ votũ aut spõte. s. offerẽtes. vide ẽt de hoc ifra i dictiõe פָּלָה Pala.

פָּלַג Palag. diuidere. Geñ.10. Nomẽ vni phaleg: eo quod in diebus eius diuisa sit terra. Iob.38. Quis dedit vehemẽtissimo imbri cursum. ꝑ quo he. le. Quis diuisit vehemẽtissimo imbri aqueductũ. p̃s.54. Precipita dñe & diuide linguas eorũ. Dañ.2. Regnũ diuisum erit. Et inde פְּלַג Pelag. i. diuisio seu dimidiũ. Dañ.7. Vsq̃ ad tẽpus & tẽpora & dimidium tẽporis. Et inde פְּלֻגַּת pelugath. i. diuisio. 2. Paralipo. 35. Et ministrate in sanctuario per familias turmasq̃ leuiticas. pro quo he. le. Et state in sanctuario secundũ diuisionẽ domus patrũ pro fratrib⁹ vr̃is filiis populi & per diuisionẽ domus leuitarũ. Et beatus hiero. trãstulit sensum. Et in plu. פְּלַגּוֹת Pelagoth. Iudi.5. Diuiso cõtra se ruben. pro quo he. le. In diuisionibus ruben. Scribitur etiã cũ mẽ in principio & dr̃ מִפְלַגּוֹת Miphlagoth. 2. Paralipo.35. vt darent per domos & familias singulorũ. i. secũdũ diuisiones domorũ patrũ. Et inde פֶּלֶג Péleg. i. riuus seu flumẽ qui ab alio magno flumine diuisus est. p̃s.84. Flumen dei repletũ est aquis. Et in plu. פְּלָגִים Pelagim. p̃s.1. Et erit tanq̃ lignũ quod plãtatũ est secus decursus aquarũ. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et erit tanq̃ lignũ trãsplantatũ iuxta riuulos aquarũ. p̃s.45. Fluminis impetus letificat ciuitatẽ dei. Pro quo beatus hiero. trãstulit fluminis diuisiones letificãt ciuitatẽ dei. Esa.30. Riui currẽtiũ aquarum. Reperitur etiã פְּלַגּוֹת Pelagoth. secundum terminationẽ femininorũ. Iob.20. Nõ videat riuulos fluminis: torrentes mellis & butyri.

פִּלֶגֶשׁ Pileges. cõcubina. Geñ.22. cõcubina vero illi⁹ noĩe roma. & i eo.35. & dormiuit cũ bala cõcubina pr̃is sui. & i eo.36. Erat ãt thãna cõcubina eliphaz. Et i plu. פִּלַגְשִׁים Pilagsim secundũ terminationẽ masculinorũ. Geñ.25. Filiis aũt concubinarum largitus est munera. 2. Reg.20. Decẽ mulieres cõcubinas. Cãti.6. & octoginta cõcubine. Ponitur etiã ꝑ cõcubitu. Ezech.23. Et isaniuit libidine sup cõcubitũ eorũ.

פֶּלֶד Pelad. habena. secundũ trãslationẽ nr̃am. Et solũ inuenitur in numero plurali. s. פְּלָדוֹת Peladoth. Naũ.2. Ignee habene currus. Hebrei tñ dicunt q̃ sigñat lãpades sicut לַפִּד Lapid de quo supra dictum est in littera lamed.

פָּלָה Pala. separare. diuidere. mirificare. mirabile facere. Exo.8. Faciãq̃ mirabile i die illa in terra gesen. Pro q̃ he. le. Et separabo i die illa terrã gesen. Põt etiã legi sicut est in littera nr̃a: vt infra dicetur. & in eo.9. Et faciet dñs mirabile inter possessiones israel & egyptiorum. pro quo he. le. Et diuidet dñs inter possessiones israel & egyptiorũ. & in eodẽ.11. Vt sciatis quanto miraculo diuidat dñs egyptios & israel. Et in eo.33. Vt glorificemur ab oĩbus populis. ꝑ quo he. le. Vt diuidamur ego & populus tuus ab oĩbus populis Potest etiã legi vt mirificemur. p̃s.4. Et scitote qm̃ mirificauit dñs sanctum suum. Vide etiam de hoc supra in dictione פָּלָא pala cum aleph in fine.

פָּלַח Palach. diuidere. scindere. concidere. secare. dissecare. 4. Reg.4. Et reuersus concidit in olla pulmenti. Iob.16. Cõuulnerauit lũbos meos. Pro quo he. le. Secuit vel concidit renes meos. p̃s.14. Sicut crassitudo terre erupta est super terrã. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Sicut agricola qui scindit terrã. Prouer.7. Donec trãsfigat sagitta iecur ei⁹. i. donec diuidat vel scidat. Et ide פֶּלַח pelach. i. fragmẽ. Iudi.9. Et ecce vna mulier fragmẽ mole desup deiiciẽs. Cãti.4. Sicut fragmẽ mali pũici. & i eo.6. Sicut cortex mali punici. vbi ponitur pro cortice. Ponitur ẽt pro malleatore. eo quod diuidit & cõcidit. Iob.41. Et stringetur q̃si malleatoris inc⁹. Itẽ פְּלַח Palach. In ligua chaldaica sigñat seruire siue colere. Dañ.3. Deos tuos non colunt Et in eo. Quia deos tuos nõ colimus. Et in eo.6. Deus tu⁹ quẽ colis semper. & inde פָּלְחָן pulchan. i. seruit⁹. ministerium. Esd.6. vasa quoq̃ que dantur tibi in ministerium domus dei tui.

פָּלַט Palat. euadere. saluare. saluari. eruere. Eripere. liberare. eiicere: siue expellere. pere. 2. Reg.22. saluabis me a cõtradictiõibus populi. p̃s.16. Eripe aĩam meã ab impio. p̃s.17. Refugium meum & liberator meus. p̃s.31. erue me a circundantibus me. p̃s.55. Pro nihilo saluos facies illos. Ezech.7. Et saluabũtur qui fugerint ex eis. Mich.6. et app̃hendes & nõ saluabis: & quos saluaueris in gladio dabo. Hebrei tñ in p̃dicto loco legũt. et app̃hẽdes & nõ eiicies & q̃s eieceris gladio dabo. Sigñat ẽt parere. Iob.21. vacca pepit & nõ est priuata fetu. ponitur ẽt ꝑ amplexari. Esa.5. & ãplexabitur & non est qui eruat. & inde פְּלֵיטָה peleta. i. euasio. liberatio. siue illud quod euadit vel liberatur. Geñ.32. Alia turma q̃ reliq̃ est saluabitur. ꝑ quo he. le. & erit alia turma i liberationẽ vel in euasionẽ. Et est sensus sicut in littera nr̃a. Exo.10. Sed comedatur q̃d residuũ fuerit grandini. i. q̃d liberatũ fuerit a grãdine. Et inde פָּלִיט Palit. i. ille qui euasit vel effugit mortẽ vel p̃iculũ. Geñ.14. & ecce vnus qui euaserat. Threñ.2. Et nõ fuit i die furoris dñi qui effugeret. & in plu. פְּלֵטִים peletim. Iudi.12. quia dixerant fugitiuus est galaad de ephraim. q̃d in hebreo legitur i plu. s. fugitiui estis vos galaad de ephraim. Esa.66. Et mittã ex eis qui saluati fuerint ad gentes. & in abdia. nec stabis in exitibus (vt

interficias eos qui fugerint.

פֶּלֶךְ Pelech. fusus. baculus. vicus. 2. Reg. 3. & tenēs fusū & cadēs gladio. & aliqui he. dicūt ꝙ in p̄dicto loco significat baculū. Prouer. 31. & digiti eius apprehēderunt fusum Significat etiam vicum seu pagum. Nee. 3. Princeps vici ierusalem. & in eodem. princeps pagi maspha.

פָּלַס Palas. pōderare. dirigere. rectificare. p̄s. 77. Viā fecit semite ire sue. ꝑ quo he. le. Pōderauit siue direxit semitā furori suo. Beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Muniuit semitā furori suo. puer. 4. Dirige semitā pedib⁹ tuis. & in eo. 5. Per semitā vite nō ābulat. ꝑ quo he. le. Semitā vite ne diriget vel he dirigetur i ea: cuius expositionē vide supra in dictione פן Pun. Esa. 26. Rectus callis iusti ad ābulādū. ꝑ quo he. le. Rectū callē iusti pōderabis seu diriges. & inde פֶּלֶס Peles. i. pōdus. Prouer. 16. pondus & statera iudicia dñi sunt. Esa. 40. Et librauit in pondere montes.

פָּלַץ Palas. cōcutere. cōcussum eē. tremere. Iob. 9. Et colūne eius cōcutiūtur. Et inde פַּלָּצוּת Palasuth. i. tremor. cōcussio. Iob. 21. & cōcutit carnē meā tremor. Ezech. 7. & operiet eas formido. In alio vero loco beatus hiero. transtulit tenebras seu caliginē. p̄s. 54. Et cōtexerūt me tenebre. Esa. 21. Tenebre stupefecerūt me. Sed ēt i p̄dictis locis hebrei interpretātur tremorē seu concussionē. Et inde מִפְלֶצֶת Miphleseth. i. idolū priapi: secūdū trāslationē nrām. 3. Reg 15. Insup & maachā matrē suā āmouit ne esset pr̄iceps in sacris priapi. & in eo. Subuertitq; specū eius & cōfregit simulachrū turpissimū. Et aliqn̄ scribitur cū thau i principio & dr̄ תִּפְלֶצֶת Thiphleseth. Pro quo beatus hiero. trāstulit arrogantiā. Hiere. 49. Arrogantia tua decepit te.

פָּלַשׁ palas. inuoluere. cōspergere. s. cinere vel puluere: qđ fiebat in signū luctus & tristitie. Hiere. 6. & cōspergere cinere. & in eo. 25. Et aspergite vos cinere. Ezech. 27. Et cinere cōspergētur. Mich. 1. puluere vos conspergite.

פָּלַשׂ palas. cū pūcto cebolet. extēdere siue expādere. & solum inuenitur nomē plurale ab eo deriuatū. s. מִפְלְשֵׂי Miphlese. i. extēsiones siue expāsiōes. ꝑ quo beatus hiero. trāstulit semitas. Iob. 37. Nunquid nosti semitas nubium. i. quibus viis vel semitis nubes expandatur super terram.

פֻּם Pum. in lingua chaldaica significat os. Dañ. 4. Cumq; sermo adhuc esset in ore regis.

פֶּן Pen. Ne forte. Geñ. 26. Ne forte interficerēt eū. Et in eo. Ne morerer ꝑpter eā. i. ne forte morerer. vide ēt de hoc supra in dictiōe פם pum. Itē פִּנָּה pina. angulus. p̄s. 117. Hic factus est in caput āguli. Prouer. 7. Transit per plateā iuxta angulū. & in eo. Iuxta oēm angulū insidiās. Et secundū hebreos he vltimū est generis feminini: & ideo ei⁹ primitiuū est p̄dicta dictio פֶּן Pen. alii vero dicūt ꝙ deriuatur a sequēti dictione פֶּנֶן penin. & in plu. פִּנּוֹת pinoth. Exo. 27. Cornua autē per q̄ttuor angulos ex ipso erunt. Iob. 1. Et cōcussit q̄ttuor angulos domus. Soph. 1. Et sup ciuitates munitas & super angulos excelsos. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco ponitur pro turrib⁹ firmissimis: sicut firmitas domus est in angulis. Et quia in angulis ponūtur lapides maiores & meliores. ideo maiores & pr̄icipes populi appellātur hoc noīe. Iudi. 20. Oīs āguli populorū. Reperitur etiā פִּנִּים pinim i gn̄e masculino. Zach. 14. Et vsq; ad portā angulorū.

פֶּנֶן Enin. gēma. seu margarita. & solū inuenitur i numero plu. s. פְּנִינִים peninim. Prouer. 3. Preciosior est cunctis opibus. i. cūctis gēmis. & i eo. 20. Est aurū & multitudo gēmarū. & in eo. 31. Procul & de vltimis finibus p̄ciū eius. ꝑ quo he. le. Et ꝓcul siue lōge magis q̄ gēme preciū eius. i. lōge p̄ciosius gēmis preciū ei⁹. Threñ. 4. Rubicūdiores ebore antiquo. ꝑ quo he. le. Rubicūdiores osse plusq; gēme. i. plusq; gēme rubicūde. & dicunt aliqui qđ a predicta dictione deriuatur פִּנָּה pinna. i. angulus: & ponitur ibi dages in littera nun ꝑpter defectū alterius nun. alii vero dicunt qđ deriuatur a dictione פֶּן pen: dequa supra dictū est.

פַּנַּג panag. balsamū. vnguētum preciosum. Ezech. 27. Balsamū & mel & oleū & resinā ꝓposuerūt ī nūdinis tuis.

פָּנָה pana. respicere. intueri: aduertere. aīaduertere. vertere auertere. declinare. parare. seu p̄parare. Exo. 2. Cūq; circūspexisset huc atq; illuc. & in eodē. Et reuersus est moyses de monte. pro quo he. le. Et respexit & descēdit moyses de mōte. Leuit. 26. Respiciā vos & crescere vos faciā. Deut. 31. Quia secut⁹ est deos alienos. pro quo he. le. Quia respexit seu diuertit ad deos alienos. Iudi. 20. Beniamin quoq; respiciens retro. Iob. 6. Verūtamen quod cepistis explete. Pro quo he. le. Et nunc animaduertite: respicite in me: vel sic. Et nunc quia cepistis: respicite in mē. p̄s. 101. Respexit in orationem humiliū. p̄s. 118. respice in me & miserere mei. Hiere. 47. Non respexerūt patres filios. Ezech. 9. Que respicit ad aquilonē. & in eodē. 11. Que respicit ad solis ortū. Significat etiā vertere vel auertere. siue diuertere: aut declinare. Deut. 2. Profectiq; inde venimus in solitudinem. pro quo hebrei legunt. Et diuertimus siue respexim⁹: & ꝓfecti sumus ad solitudinē. & in eodē. Ite contra aquilonē. i. vertite vel diuertite contra aquilonē. Et in eodē. 29. Cuius cor auersus est a dño deo vr̄o. Iudi. 15. Caudasq; earum iungit ad caudas. pro quo he. le. Et vertit caudā ad caudā. i. fecit vt mutuo respicerēt. Et in eo. 20. Quod cum vidissent filii beniamin in fugā versi sūt. 1. Reg. 10. Cum auertisset humerum suū vt abiret. & in eodē. 14. Quocūq; se verterat superabat. Esa. 56. Omnes in viā suā declinauerunt. Hiere. 2. verterunt ad me tergum & non faciē. Et in eodē. 6. Ve nobis quia decliauit dies. & in eodē. 49. Quomodo deiecit ceruicem moab. proquo he. le. Quomodo vertit ceruicē moab. scilicet vt fugeret. & in eo. 4. fugite & terga vertite. Et in eodem. Versa est vt fugeret. Ezech. 43. Gradus aūt eius versi ad orientē. Potest etiā legi secundū primā significationē. Respiciētes ad oriētē. & inde פְּנוֹת penoth. i. primo mane. s. qn̄ mane vl' aurora respicit ab oriēte. Et scribitur cū lamed i pr̄icipio & dr̄ לִפְנוֹת liphnoth. Exo. 14. reuersūq; est prio diluculo ad priorē locū. p̄s. 45. Adiuuauit eā de⁹ māe diluculo. pōitur ēt ꝓ tp̄e vesptino. & inde פָּנִים panim. i. facies. vultus. aspect⁹. & declinatur tm̄ plr̄: & cōiter ē gn̄is masculini. Geñ. 1. Et tenebre erāt sup faciē abyssi: & spūs dn̄i ferebatur sup aq̄s. ꝑ quo he. le. sup faciē aquarū. & in eo. 4. & cōcidit vult⁹ eius. & in eo. & cur cōcidit facies tua. & in eo. 32. vidi dn̄m facie ad faciē. & in eo. 33. Sic enī vidi faciē tuā: quasi viderim vultū dei. Exo. 33. loq̄batur dn̄s ad moysen facie ad faciē. & in eodē. Nō poteris videre faciē mea. Nu. 6. Conuertat dn̄s vultū suū ad te. Deut. 4. eduxitq; te p̄cedēs. ꝑ q̄ he. le. Et eduxit te in facie sua. i. in presentia sua. Et est sensus sicut in lr̄a nr̄a. 2. Reg. 2. & leuare nō potero faciē meā. Et in eo. 11. Ponite vriā exaduerso belli. Pro quo he. le. Ponite vriā exaduerso faciei belli. i. in prima acie belli. p̄s. 33 Et facies vr̄e nō cōfundentur. Prouer. 25. Et facies tristis linguā detrahētē. & in eo. 28. qui cognoscit i iudicio faciē: nō bene facit. Reperitur ēt in ge. fe. Ezech. 21. Quocūq; faciei tue est appetit⁹. & p̄ponitur ei lr̄a lamed & dr̄ לִפְנִים lephanim siue לִפְנֵי Liphne. i. corā. i cōspectu. ante. anteq̄. Ab initio. Geñ. 6. Corrupta est autem terra coram domino. & in eodē. 10. Erat aūt robustus venator corā dño. & in eodem. 13. Ecce vniuersa terra coram te. Et in eo. 24. & appositus est in cōspectu eius panis. & in eodem. 46. Misit aūt iacob iudam ante se. Ruth. 4. Hic autem erat mos antiquitus in israel. Pro quo hebrei legūt. Hoc autem erat ante. i. ab antiquo in israel. 1. Reg. 8. & egredietur ante nos. Nee. 5. Duces autem primi qui fuerūt ante me. Iob. 8. Et ante omnes herbas arescit. p̄s. 71. Ante solem ꝑmanet nomen eius. p̄s. 101. Initio tu dn̄e terrā fundasti. Prouer. 17. Cum spoponderit pro amico suo. pro quo hebrei legunt. Cum spopōderit coram amico suo. siue ante amicum suū. & in eodē. 18. Anteq̄ conteratur exaltatur cor hominis: & anteq̄ glorificetur humiliatur. Malach. 4. Anteq̄ veniat dies dn̄i. Significat etiā velut aut quasi. 1. Reg. 1. Ne reputes ancillam tuā quasi vnā de filiabus belial. Iob. 4. Cōterētur velut a tinea. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מִפְּנֵי Mipene. i. a facie. a cōspectu. Geñ. 3. Abscondit se adam & vxor eius a facie dn̄i. & in eodem. 16. A facie sarai dn̄e mee ego fugio. & in eodem. 35. Cum fugeret fratrē suum. Pro quo hebrei legunt. Cum fugeret a facie Esau fratris sui. Hiere. 5. Et a facie mea non dolebitis. Est etiā redditiuū rationis. Exo. 19. Eo quod descendisset dn̄s sup eū in ignē. Scribitur etiā cū lamed in principio & dr̄ מִלְּפָנִים Milephanim. siue מִלִּפְנֵי Miliphne. i. a facie. de vultu. de cōspectu. ab āte: siue ab antiquo. Geñ. 4. Egressusq; cain a facie dn̄i. Exo. 35. Egressa ē oīs multitudo filiorū israel de cōspectu Moysi. p̄s. 16. de vultu tuo iudiciū meum ꝓdeat. p̄s. 113. A facie dei mota est terra: a facie dei iacob. Ione. 1. Vt fugeret in tharsis a facie dn̄i. Et aliqn̄ preponitur ei dictio עַל Al. vel dictio אֶל El. & dr̄ עַל פְּנֵי Aal pene. siue אֶל פְּנֵי El pene. i. ad faciē. in faciē. in cōspectu. ante faciē. corā. Geñ. 11. Mortu⁹ est autē arā ante thare prēm suū. i. viuēte thare. & in eodē. 25. Corā cunctis fratribus suis obiit. i. eis viuētibus. Exo. 20. Nō habebis deos alienos corā me. Nu. 3. Functiq; sunt sacerdotio Eleazar & ithamar corā aaron patre suo. Deut. 7. & reddēs odiētibus se statim: ita vt disꝑderet eos. pro quo he. le. & reddēs odiēti se in facie sua. i. in vita sua. & in eo. Protinus eis restituens quod merētur. Pro quo he. le. In faciem suā reddēs ei. Iob. 1. Nisi in faciem benedixerit tibi. & in eodem. 6. Et prebete aurem & videte an mentiar. ꝑ quo hebrei legunt. Et in facie vr̄a si mētiar. & est sensus sicut in littera nr̄a. & in eodē. 21. Quis arguet corā eo vias eius. Item פְּנִים Panim. i. intus siue interi⁹. Ezech. 2. Qui erat scriptus intus & foris. Potest etiā legi ante & retro. Scribitur etiā cum he i fine & dicitur פְּנִימָה Penima. 3. Reg. 6. & cedro ois domus intrinsecus vestiebatur. p̄s 44. Omnis gloria eius filie regis ab intus. Et inde פְּנִימִי Penimi. i. interior. Ezech. 40. Et itroduxit me in atrium interius. & in eodē. 41. Vsq; ad domū interiorē. Et in eodem. Intrinsecus & forinsecus. & in genere feminino פְּנִימִית Penimith. vt in eodem. 44. Cum ingredientur portam atrii interioris. Et in plurali פְּנִימִים Penimim. siue פְּנִימִיּוֹת Penimioth. 1. Paralipo. 28. Et cellariorum eius interiorum. 2. Paralipo. 4. Et ostia celabit tēpli interioris. ꝑ quo hebrei legunt. Et ostia eius interiora. Et aliquādo scribitur cum lamed in principio & dicitur לִפְנַי Liphnai. 3. Reg. 6. Porro quadragīta cubitorum erat ipsum tēplū pre foribus oraculi. Pro quo hebrei legunt. Porro quadraginta cubitorum erat domus: hoc est tēplum interius. Scribitur etiā cū mē in principio & dicitur מִלִּפְנִים Miliphnim. vt in eodē. Quasi ꝓminentes de pariete: et egredientes. pro q̄ hebrei legunt. Ab intrinseco & foris. s. egrediētes. Et quia ira ostēditur in facie: ideo ponitur פָּנִים Panim. i. facies pro ira. Geñ. 32. Dixit enī placabo illū muneribus. pro quo he. le. Dixit enim placabo irā eius munere. Leuit. 20. Ponā faciē meā sup hominē illum. i. ponā iram meā. Iob. 9. Cōmuto faciem meā. pro quo he. le. Relinquā faciem meā. i. iram vel indignationē meā. p̄s. 33. Vultus autē dn̄i sup facientes mala. Hiere. 3. Nō auertam faciem meā a vobis. pro quo he. le. Non imitam iram meā in vobis. Threñ. 4. facies dn̄i diuisit eos. i. ira dn̄i. Item פִּנָּה Pinna. i. parare. p̄parare. expurgare. Geñ. 24. Preparaui domū & locū camelis tuis. Esa. 40. Parate viam dn̄i. & in eo. 57. Declinate de semita. pro quo he. le. preparate siue expurgate semitā. i. lapides ab ea tollite. vnde sequitur auferte offendicula de via populi mei. potest etiā significare declinare sicut est in littera nr̄a: vt supra dictum est. & in eodem. 62. Preparate viā populo. Soph. 3. Auertit inimicos tuos. ꝑ quo hebrei legūt. Expurgauit inimicos tuos. i. abstulit eos de terra tua. Potest etiā significare auertere sicut est in littera nr̄a: vt supra dictum est. Item פִּנָּה Pinna. i. angulus. Nee. 3. vsq; ad flexuram & vsq; ad angulum. & in eodem. Et contra cenaculum anguli. Hiere. 31. Vsq; ad portam anguli. de quo vide supra in dictiōe פֶּן pen.

פָּנַק Panac. i deliciis nutrire. seu delicate nutrire. Prouer. 29. Qui delicate nutrit a puericia seruū suū. & solum inuenitur in predicto loco.

פַּס Pas: siue פִּסָּה pisa. fragmētum. particula. Dañ. 5. Et rex aspiciebat articulos manus scribētis. pro quo hebrei legunt. Et rex aspiciebat particulā seu fragmentū manus scribentis. Et in eo. Idcirco ab eo missus est articul⁹ manus. Et in plurali פַּסִּים pasim. Geñ. 37. Fecitq; ei tunicā polymitā. idest ex multis fragmentis seu pitaciis diuersorum colorū siue ex multis filis diuersorum colorum contexta. nam polymita est dictio composita a poly quod grece sign̄at multum: & mitos filum seu licium. Ponitur etiam pro talari. 2. Regum. 13. que induta erat talari tunica. & inde פִּסָּה Pisa. idest fragmentum vel placenta aut placentula. p̄s. 71. Erit firmamentū in terra in sūmis montiū. pro quo he. le. Erit fragmentum val placentula tritici in terra. Et beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. erit memoriale triticū i terra.

פָּסַס pasas. finire. deficere. diminui. & scribitur cū simplici samach. p̄s. 11. Quoniā diminute sunt veritates a filiis hoīm. Et aliqui hebrei dicunt quod inde deriuatur dictio פַּס pas. siue פִּסָּה pisa. idest fragmentum seu particula. De quo dictum est in dictione precedenti.

פָּסַג pasag. distribuere. secundum traslationem nr̄am. p̄s. 47. Distribuite domos ei⁹. hebrei vero dicūt ꝙ sign̄at exaltare seu munire: & quod deriuatur a dictiōe פִּסְגָּה phasga. quod est locus altus & munitus. Deut. 3. Ascende cacumen phasge.

פָּסַח pasach. claudicare. claudū fieri. trāsilire. trāsire. 2. Reg. 4. Cecidit & claud⁹ effect⁹ est. 3. Reg. 18. Vsq; quo claudicatis in duas partes. & inde פִּסֵּחַ piscach. idest claudus. Leuit. 21. Si cecus fuerit: si claudus. 2. Reg. 9. Claudus vtroq; pede. Esa. 35. Tunc saliet sicut ceruus claudus. & in plurali פִּסְחִים pischim. 2. Reg. 5. nisi abstuleris cecos & claudos. Esa. 33. claudi diripiēt rapinā. Sign̄at ēt p̄dicta dictio trāsilire vl' trāscēdere. Exo. 12. trāscēdet ostiū dom⁹. & i eo. & videbo sanguinē & trāsibo vos. i. trāsiliā. 3. Reg. 18. Trāsiliebātq; altare qđ fecerāt. Esa. 31. trāsiēs & saluās. & īde פֶּסַח pesach i. trāsit⁹. eo qđ trāsiliuit domos israelitarū. Exo. 12. victima trāsit⁹ dn̄i est. qn̄ trāsiuit sup domos filiorum israel: vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

פָּסַל pasal. dolare. p̄scindere. sculpere. Exo. 34. p̄cide ait tibi duas tabulas lapideas. & in eo. Excidit ergo duas tabulas lapideas. Deut. 10. dola tibi duas tabulas lapideas. & i eo. Cūq; dolasset duas tabulas lapideas. & inde פֶּסֶל pesel. idest idolum. sculptile. Leuit. 29. Non facietis vobis idolum & sculptile. Esa. 40. Nūquid sculptile conflabit faber. & in eo. Quō statuat simulachrū qđ nō moueatur Et in eo. 42. Cōfundantur confusione qui confidūt in sculptile. Et

in eo.44. Plaste idoli omnes nihil sunt. Et in eodē. Quis formauit deum: & sculptile formauit. & in eodem. 45. Qui leuant lignum sculpture sue. Et in plurali. פְּסִילִים Pesilim. Deut. 7. Sculptilia eorū igne comburite. Iudi. 3. Et pertransiuit locum idolorum vnde reuersus fuerat. p̄s. 77. Et in sculptilibus suis ad emulationē eū ꝓuocauerunt. Esa. 4. Et laudem meam sculptilibus.

פְּסַנְתֵּרִין Pesantherin. in lingua chaldaica sigñat instrumentum musicum. pro q̄ beatus hiero. trāstulit. psalteriū. Dañ. 3. Et cithare & psalterii & symphonie.

פָּעָה Paa. clamare. ingemiscere. Esa. 44. Sicut parturiēs loquar. Pro quo hebrei legunt. Sicut parturiens clamabo seu vociferabo. & inde אֶפְעֶה Ephee. quod sigñat serpentis genus. Pro quo beatus hieronymus transtulit viperam. Esa. 30. vipera & regulus volans.

פָּעַל Paal. operari. facere. Iob. 35. Si peccaueris: quid ei nocebis. Pro quo he. le. Si peccaueris quid operaberis cōtra eū. Et est sensus sicut in lr̄a nr̄a. Esa. 41. quis hec opatus est & fecit. & in eodem. 44. Et operatus est in brachio fortitudinis sue. Et in eo. De reliquo autē operatus est deum. Mich. 2. Et operamini malum in cubilibus vestris. Et inde פֹּעַל Poal. idest opus. Ps. 9. In ope manuū suarū cōprehensus est peccator. Hiere. 22. Et mercedem non reddet ei. Pro quo he. le. & opus suū. i. mercedē operis sui nō reddet ei. & in plurali פְּעָלִים Pealim. 2. Reg. 23. Banaias filius ioiade viri fortissimi magnorum operū. & in ge. fe. פְּעֻלָּה peula. seu פְּעֻלַּת Peulath. Leuit. 19. Non morabitur opus mercenarii apud te. Esa. 40. Et opus illius coram illo. & in plu. פְּעֻלּוֹת Peuloth. p̄s. 16. Vt non loquatur os meum opera hominū. scribitur etiam cū mem in principio & dicitur מִפְעָלוֹת Miphaaloth. p̄s. 45. Venite & videte opera dñi.

פָּעַם Paam. terrere. perterrere. pulsare. Geñ. 41. Et facto mane pauore pterritus. Pro quo hebrei legunt. & perterritus est spiritus eius. Iudi. 13. Cepitq̄ spūs dñi esse cū eo. pro quo he. le. Cepitq̄ spiritus domini pulsare eū siue expergefacere eum. Dañ. 2. Et conterritus est spiritus eius. Item פַּעַם paam. i. vicis. vna vice. semel. nunc. Geñ. 2. Hoc nunc os ex ossibus meis. Potēst ēt legi sic. hac vice os ex ossibus meis. Et in eo. 18. obsecro domine ne irascaris si loquar adhuc semel. Iudi. 16. Et redde mihi nunc fortitudinem pristinam. 2. Reg. 17. Non est bonū consiliū quod dedit achitophel hac vice. Prouer. 7. Nunc foris nūc ī plateis Et in plu. פְּעָמִים peamim. Geñ. 33. & adorauit pnus ī terra septies. i. septemvicibus. Leuit. 4. Asperget septies. Nume. 14. Et tentauerunt me iam per decē vices. Ezech. 41. Latera autem: latus ad latus bis trigīta triū. pro quo he. le. Lat9 ad latus trigīta & tribus vicib9. & in numero duali פַּעֲמַיִם Paamaim. i. duabus vicibus seu bis. Geñ. 27. & supplātauit me en altera vice. i. bis. & in eo. 43. Si nō intercessisset dilatio: iam vice altera venissemus. Nu. 20. Cūq̄ eleuasset moyses manū pcutiēs virga bis silicē. & inde dicūt aliqui ꝙ deriuatur verbū פַּעַם Paam. Iudi. 13. Cepitq̄ spūs dñi esse cū eo. i. hac prima vice cepit ēē cū eo. de quo supra dictū est. ponitur etiā פַּעַם Paam p tūc tēporis. Esa. 41. Eū qui cudebat tūc tpis. Hebrei vero dicūt ꝙ sigñat malleū. vñ in p̄dicto loco ipsi legunt. Eū qui cudebat malleo. Itē פַּעַם Paam. i. vestigiū seu plāta pedis. & solū inuenitur in nu. plu. i. פְּעָמִים peamim. Iudi. 5. quare tardauerūt pedes quadrigarum illius. p̄s. 16. Vt non moueātur vestigia mea. p̄s. 73. Leua manus tuas in supbiā eorū in finē. pro q̄ btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Sublimitas pedū tuorū dissipata est vsq̄ in finē Prouer. 29. rete expādit gressibus ei9. Cāti. 7. quā pulchri sunt gressus tui ī calciamētis. Esa. 26. Pes pauperis: gressus egenorū. ponitur ēt p angulis. Exo. 25. quos pones p q̄ttuor arce angulos. & ponitur ibi פַּעֲמוֹת paamoth in ge. fe. Itē פַּעֲמֹן Paamon. i. tintinabulū. Exo. 28. Mixtis in medio tintinabulis: ita vt tintinabulū sit aureū & malum punicū: rursumq̄ tintinabulū aliud aureū. Vbi ponitur tā in singulari q̄ in plurali.

פַּעְנֵחַ Paaneach. mūdus: seu orbis: secundū trāslationē nostrā. & est vocabulū egyptiacū: & solū inuenitur. Geñ. 41. Vbi dr̄ & vocauit eū lingua egyptiaca saluatorē mūdi. vbi ponitur צָפְנַת פַּעְנֵחַ Saphnath paaneach. & dicunt aliqui hebrei ꝙ sigñat abscōditorū reptorē. vñ btūs hiero. in libro de hebraicis questionibus sup predicto loco sic ait Licet hebraice hoc nomē צָפְנַת פַּעְנֵחַ Saphnath Paaneach. absconditorū repertorē sonet. tamen quia ab egyptio ponitur ipsius lingue debet habere rationē. interp̄tatur ergo sermone egyptio saluator mundi: eo ꝙ orbē terre ab īminēte famis excidio liberauerit. hec hieronymus.

פָּעַר Paar. apire. s. os. hiare. Iob. 16. aperuerūt sup me ora eorū. & in eo. 29. & os suū apiebant q̄si ad ībrē serotinū. p̄s. 118. Os meū apui. Esa. 5. Et aperuit os suū.

פָּצָה Pasa. aperire. liberare. eruere. Iudi. 11. Aperui enim os meum ad dñm. Iob. 35. Ergo Iob frustra aperit os suū. p̄s. 65. Que distinxerunt labia mea. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. que promiserūt labia mea. i. pro quibus apta sunt labia mea. Esa. 10. & nō fuit qui moueret pēnam & aperiret os. Ezech. 2. Aperi os tuū & comede. Sigñat ēt redimere vel eripere. Ps. 143. qui redemisti dauid seruū tuū. & in eo. Eripe me & erue me.

פָּצַח Pasach. cantare. gaudere. iubilare. vociferari. confringere. p̄s. 97. Cātate & exultate & psallite. Esa. 14. Gauisa est: & exultauit. Et in eo. 54. Decanta laudē & hinni q̄ nō pariebas. & in eo. 55. Montes & colles cantabūt corā vobis laudē. sigñt ēt cōfrigere. Mich. 3. & ossa eorū cōfregerūt.

פָּצַל Pasal. decorticare. Geñ. 3. Ex parte decorticauit eas: detractisq̄ corticibus. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. & in eo. quas decorticauit.

פָּצַם Pasam. Rūpere. dirūpere. Ps. 59. cōmouisti terrā: & cōturbasti eā. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Dirupisti eā. & solū inuenitur ī p̄dicto loco.

פָּצַע Pasaa. vulnerare. cōterere. 3. Reg. 20. qui pcussit eū: & vulnerauit. Canti. 5. Percusserunt me: vulnerauerunt me. & inde פֶּצַע pesaa. i. vulnus. Exo. 21. vulnus pro vulnere. & inde פְּצוּעַ pasūach. i. ille qui habet attritos testiculos. Deu. 23. nō ītrabit eunuch9 attritis vl' āputatis testiculis.

פָּצַר Pasar. cōpellere. cogere. vim facere. perfidū eē. Geñ. 19. cōpulit illos oppido. & in eo. vimq̄ faciebāt loth vehemētissime. Iudi. 19. Et nihilomin9 obnixe cum socer tenuit. pquo he. le. cōpulit siue coegit eū socer ei9. 4. Reg. 2. Coegerūtq̄ eū donec erubesceret. & in eo. 5. cūq̄ vim faceret: penitus nō acquieuit. & inde פְּצִירָה pesira. p q̄ btūs hiero. trāstulit. retusum. 1. Reg. 13. Retuse itaq̄ erāt acies vomerū. Hebrei vero dicūt ꝙ sigñat limā ferreā q̄ habet ora multa. nā iugitur cū dictiōe פִּים pim: que significat ora.

פָּקַד Pacad. visitare. requirere. censere. numerare. statuere constituere. preficere. p̄fectum esse. p̄cipere. deesse. deficere. Geñ. 21. Visitauit aūt dñs saram. Exo. 3. Visitās visitaui vos. Et in eodē. 32. Ego autē in die vltiōis mee visitabo & hoc peccatū eorū. pro quo he. le. & in die visitationis mee: & visitabo super eos peccatū eorū. Et in eodē. 34. Qui reddis iniquitatē patrū filiis ac nepotib9 eorū. pro quo he. le. visitans iniquitatē patrum super filios & filios filiorum Leuit. 18. Cuius ego scelera visitabo. & in eodem. 26. Visitabo vos velociter in egestate. Nu. 14. Qui visitas peccata

patrū in filios. Iudi. 15. Venit ergo samson inuisere volēs vxorē suam. pro quo he. le. Et visitauit samson vxorem suā 1. Reg. 14. Requirite & videte quis abierit ex nobis. i. visitate. & in eodē. 17. Et fratres tuos visitabis. & in eo. 20. Et requireris: requiretur enī sessio tua. 2. Reg. 3. Et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie. Iob. 7. Et visitas eū diluculo. & in eodē. 35. Nunc enī non infert furorē suū. Pro quo he. le. Nunc enim qm̄ non visitat siue nō statuit furorē suū. p̄s. 8. Aut fili9 hominis quoniā visitas eum. p̄s. 64. Visitasti terrā & inebriasti eā. p̄s. 88. Visitabo in virga iniquitates eorum. Esa. 27. Visitabit dñs in gladio suo duro & grādi. & in eodem. Ne forte visitetur contra eam. Potest etiam legi. Ne forte deficiāt folia eius. & in eo. 34. Alter alterū nō quesiuit. Hiere. 6. Hec est ciuitas visitatiōis. Pro quo he. le. Hec est ciuitas que visitata est. & in eo. 32. Et ibi erit donec visitem eū. Et inde פְּקֻדָּה Pecuda. i. visitatio. Nu. 19. Et visitauerit eos plaga: qua & ceteri visitari solent. pro quo he. le. Et visitatione omniū hoīm visitabitur super eos: & ē sēsus sicut in littera nostra. Iob. 10. Et visitatio tua custodiuit spūm meū. Esa. 10. quid facietis in die visitationis. Et in eo. 15. Secūdū magnitudinē operis: & visitatio eorū. & in eo. 60. & ponā visitationē tuā pacē. Hiere. 6. In tpe visitationis sue corruent. Osee. 9. Appropinquauerunt dies visitationis. & in plu. פְּקֻדּוֹת pecudoth. Ezech. 9. Appropinquauerunt visitationes vrbis. Ponitur etiā pro custodia vel p̄fectura. Nu. 3. Erunt sub custodia eorū tabule tabernaculi. 4. Reg. 11. Et posuit sacerdos custodias in domo dñi. 2. Paralipo. 34. Vt deferrent arcā corā rege. p quo he. le. vt deferrent arcā ad visitationē regis. i. vt rex eā visitaret & requireret. Hiere. 37. Erat ibi custos porte per vices. p quo hebrei legunt. Habens custodias vel prefecturas. & in eodem. 52. Et posuit eū in domo carceris. i. in domo custodie. Pōitur etiā p episcopatu. p̄s. 108. Et episcopatū eius accipiat alter. Item פָּקַד pacad. i. numerare. cōputare. censere. recensere. Exo. 30. Et non erit plaga in eis cū fuerint recensiti. Et in eo. 38. Hec sunt instrumenta tabernaculi que enumerata sunt. Pro quo he. le. He sunt numerationes seu computus tabernaculi testimonii que enumerata sūt. Vbi ponitur nomen & verbū ab eo deriuatū. Nu. 1. Numerabitis eos per turmas suas. & in eodē. Hi sunt quos numerauerūt moyses & Aarō. & in eo. Leuite aūt in tribubus familiarū suarum nō sunt numerati cum eis. & in eodē. 2. Vniuersi qui in castris Iude annumerati sunt. & in eo. 3. Numera filios leui. & in eodem. Numerauit eos moyses vt preceperat dñs. Iudi. 20. Inuentiq̄ sunt vigintiquinq̄ millia de beniamin educētium gladium: preter habitatores gabaa qui septingenti erāt viri fortissimi: Pro quo hebrei legūt. Et numerati sunt seu recensiti sunt filii beniamin in die illa de ciuitatibus: viginti quinq̄ millia educētium gladiū: preter habitatores gabaa qui numerati sunt septingenti viri iuuenes. & in eo. virorum quoq̄ israel absq̄ filiis Beniamin inuenti sunt. i. recensiti sunt quadringenta millia. & in eo. 21. Eo quoq̄ tpe cum essent in silo: nullus ex eis ibi reptus est. Pro quo he. legunt. Et recēsitus est populus: & ecce nullus erat ibi de habitatoribus iabes galaad. 1. Reg. 13. Et recensuit saul populum. & in eodē. 15. Et recēsuit eos quasi agnos. 1. Paralipo. 23. in vna familia vnaq̄ domo computati sunt. Sigñat etiā constituere vel statuere: aut preficere seu prefectū esse. Geñ. 39. A quo prepositus oib9: gubernabat prepositam sibi domū. p quo he. le. Et constituit eū siue preposuit eum super domum suam. Et in eodē. 4. at custos carceris tradidit eos ioseph. pro quo he. le. Et prefectum fecit seu constituit princeps militū ioseph cum eis. i. p̄posuit ioseph eis ī custodia

Nu. 1. Sed constitues eos super tabernaculum testimonii. & in eodē. 3. Aaron autē & filios eius constitues super cultum sacerdotii. & in eodē. 17. Prouideat dñs de9 spirituū omnis carnis hominē: qui sit super multitudinē hanc. i. constituat Deut. 20. Vnus quisq̄ suos ad bellandū cuneos preparabit. Pro quo hebrei legunt. Et constituent duces exercitus in capite populi. Ios. 10. Et ponite viros industrios qui clausos custodiāt. i. cōstituite. 1. Reg. 29. & sedeat in loco suo in quo constituisti eū. 3. Reg. 11. Cōstituerat eum prefectum sup tributa domus ioseph. 4. Reg. 25. Et prefecit godoliā filium ahichā. & in eo. Quod constituisset rex babylonis godoliā. 1. Paralip. 26. preposuit aūt eos dauid rex rubenitis & gaditis. i. prefecit. 2. Paralipo. 24. Qui preerāt operariis in domo dñi. i. prefecti vel prepositi erant. Nee. 7. Et censui ianitores & cantores & leuitas. pro quo hebrei legūt. & cōstituti sunt ianitores & cantores. & in eodē. 12. Recensuerunt quoq̄ in die illa viros super gazophylacia. Iob. 34. Quē constituit alium sup terrā. p̄s. 108. Constitue sup eum peccatorem. Hiere. 1. Ecce cōstitui te hodie sup gentes & sup regna. & in eodē. 51. Numerate contra eā taphsar. pro quo hebrei legūt. cōstituite super eā taphsar. i. principē seu ducem exercitus. Et inde פָּקִיד Pachid. i. prefectus. prepositus. 4. Reg. 25. Qui erat prefectus super bellatores. 2. Paralipo. 24. Et quē primus sacerdos cōstituerat. Pro quo he. le. Et prepositus seu prefectus sacerdos primus. & in plu. פְּקִידִים Pechidim. Geñ. 41. Qui cōstituat prepositos per cūctas regiones. Ester. 2. Et mittantur qui considerēt per vniuersas prouincias. Pro quo hebrei legunt. Et cōstituat siue preponat rex prepositos per vniuersas prouincias. Sigñat ēt predicta dictio reponere vel comēdare aliquid in aliquo loco aut alicui. 4. Reg. 5. Tulit de manu eorū & reposuit in domo. Esa. 10. Apud machmas comēdauit vasa sua. i. reposuit Hiere. 36. Porro volumen cōmendauerunt in gazophylacio. & in eo. 37. vt traderetur hieremias in vestibulū carceris. Pro quo he. le. Et cōmēdauit vl' reposuit hieremiam in vestibulo carceris. & inde פִּקָּדוֹן pichadon. idest depositum siue repositum. Geñ. 41. Et p̄paretur future septē annorū fami. pro quo he. le. Et erit cibus in depositū seu repositum terre septē annis famis. Leuit. 6. Et negauerit proximo suo depositū. Item פְּקֹד Pachad. i. p̄cipe. impare. Esdre. 1. Et ipse precepit mihi vt edificarē ei domū. Esa. 13. Dñs exercituū precepit militie belli. & ide פִּקּוּדִים picudim siue פִּקּוּדֵי Picude. i. precepta siue mandata. p̄s. 18. Iustitie dñi recte letificātes cor. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit Precepta dñi i recta letificantia cor. p̄s. 118. Tu mandasti mādata tua custodiri nimis. & in eodē. In mādatis tuis exercebor. & inde מִפְקָד Miphcad. i. preceptum seu imperium. 2. Paralip. 31. Ex imperio ezechie regis. Ponitur ēt pro loco separato. Ezech. 34. & cōbures eū in separato loco dom9. Potest ētiam legi sic. & cōbures eum secundū ritū domus. Sigñat ēt predicta dictio deficere vel deesse: & tunc ponitur in voce passiua. Nu. 31. Et neq̄ vnus quidem defuit. 1. Reg. 25. Nec aliqñ defuit quicq̄ eis. 2. Reg. 2. & defuerunt de seruis dauid decem & nouē viri. 3. Reg. 20. Qui si lapsus fuerit: erit aīa tua pro aīa eius. pro quo he. le. Si defuerit. Esa. 38. Quesiui residuum annorum meorum. pro quo hebrei legunt. Defeci siue defui residuo. idest in residuo annorū meorū. Potest etiā legi sicut est in littera nr̄a. secundū primā sigñationē. Hiere. 23. Nō pauebunt: & nullus q̄retur ex nūero. p quo he. le. nō pauebūt: & non deficient. Item. פְּקוֹד Pecod. nomē p̄priū gētis vel ꝓuincie: secundū hebreos. p q̄ btūs hiero. trāstulit nobiles. Ezech. 23. filios babylonis & vniuersos chaldeos: nobiles tyrānosq̄ & pricipes.

פקח Pacach.apire. Gen̄.3.apientur oculi vr̄i. Et in eo. & apti sunt oculi amborum. Et in eo.21. Aperuitq; oculos eius deus. 4. Reg. 4. Apuitq; oculos suos. Et in eo. 6. Domine api oculos pueri huius. Iob.14. Et dignum ducis sup huiuscemodi apire oculos tuos. Ps.145. Dn̄s illumīat cecos. ꝑ quo he.le. dominus apit cecos. i. apit oculos eorū. Esa.35. Tūc apientur oculi cecorū. & in eo. 42. vt apias oculos cecorū. Et in eo. Qui apertas habes aures nōne audies. Hiere.32. Cuius oculi aperti sunt super vias filiorū adā. Zach.12. & sup domū iuda apiam oculos meos. & inde פִּקֵּחַ Pichéach. i. vidēs siue ille qui habet oculos aptos: vel prudens. Exo. 4. Videntē & cecū. & in eo. 23. Nec accipias munera: que ēt excecāt prudētes. i. vidētes. & inde פְּקַחְקוֹחַ pecachcóach. cū duplici cof & cū duplici cheth. i. apertio. Esa. 61. Et clausis aptionē. & aliqui hebrei dicunt ꝙ sunt due dictiones: & legunt sic. & clausis aptionem carceris.

פקע Pacúa. colocynthis. genus herbe amarissime. & solū inuenitur in nu. plu. f. פְּקֻעוֹת pecuoth. 4. Reg. 4. Et collegit ex ea colocynthidas. Et dicunt hebrei ꝙ sign̄at cucumeres siluestres venenosos atq; mortiferos. Sign̄at ēt sculpturas similes herbe p̄dicte. 3. Regum. 7. Et sculptura subter labium circuibat illud.

פר Par. taurus. vitulus. Exo. 29. Tolle vitulum de armēto. Leuit. 4. Offeret ꝑ peccato suo vitulū imaculatū dn̄o. Iudi. 6. Tolle taurū pr̄is tui: & alterum taurum annorū septē. Et in plu. פָּרִים parim. Exo. 24. imolauerūt victimas pacificas dn̄o vitulos. Nu. 28. offeretis holocaustū domino vitulos de armēto duos. p̄s. 21. Circūdederunt me vituli multi. Esa. 34. & tauri cum potentibus. & in gn̄e feminino פָּרָה Para. i. vitula seu vacca. Nu. 19. vt adducāt ad te vaccā ruffā. Esa. 11. vitulus & vrsus pascentur. ꝑ quo he. le. Vitula & vrsus pascentur. Et in plu. פָּרוֹת paroth. Amos. 4. Audite verbum domini vacce pingues.

פרור Parur. olla. cacabus. & scribitur cū vau in secunda syllaba. Nu. 11. Coquēs in olla. 1. Reg. 2. Aut in ollā siue in cacabū. Scribitur ēt cū aleph in pria syllaba. Ioel. 2. oēs vultus redigentur in ollā. i. redigentur in nigredinē sicut olla.

פרא Pére. onager. fer9. siluestris. Gen̄. 16. Hic erit fer9 hō. idest siluestris sicut onager. Iob. 6. nunquid rugiet onager cū habuerit herbā. Osee. 8. Onager solitarius sibi ephraim. & aliqn̄ scribitur cū he in fine loco aleph. Hiere. 2. Onager assuetus in solitudine. & in plu. פְּרָאִים peraim. Iob 24. Alii quasi onagri in deserto. p̄s. 103. Expectabūt onagri in siti sua. Item פָּרָא para. i. diuidere. Osee. 13. Quia ipse inter fratres diuidet. idest faciet eos habitare solitarios sicut onagri in solitudine.

פרד Parad. diuidere. separare. recedere. dispergere. Gen̄. 10. Ab his diuise sunt gentes in terra post diluuiū. Et in eo. 13. Recede a me obsecro. i. diuidere vel separare a me. & in eodem. 25. Et duo populi de ventre tuo diuidentur. Et in eodem. 30. Diuisitq; gregem iacob. Deut. 32. Quādo separabat filios Adam. Iudi. 4. Haber autem cineus recesserat quondam a ceteris cineis. i. diuisus fuerat. Ruth. 1. Si nō sola mors me & te separauerit. Iob. 4. Et catuli leonū dissipati sunt. idest diuisi vel separati sunt: aut dispersi sunt. Ps. 21. Et dispersa sunt oia ossa mea. Prouer. 17. qui altero sermone repetit separat federatos. Et in eo. 18. Occasionē querit qui vult recedere ab amico. Ezech. 1. Et penne eorū extente desuper. idest separate vel diuise erant. Osee. 4. quoniam ipsi cum meretricibus conuersabantur. pro quo hebrei legunt. Quoniam ipsi cum meretricibus separabantur. & inde פֶּרֶד péred. idest mulus ex equa & asino gn̄atus. eo quod tale animal non potest generare. & est quasi separatus & solus. 2. Regum. 13. Ascenderunt singuli super mulas suas. Pro quo hebrei legunt Ascenderunt vnusquisq; super mulum suum. Et in eo. 18. Accidit autem vt occurreret Absalon seruis dauid sedens mulo: cumq; ingressus fuisset mulus. p̄s. 31. nolite fieri sicut equus & mulus. & in plurali פְּרָדִים peradim. Esa. 66. In mulis & in carrucis. & in genere feminino פִּרְדָּה pirda. idest mula. 3. Reg. 1. Et imponite salomonē filium meum super mulam meam. Et in eo. Et imposuerunt salomonem super mulam. Et in plu. פִּרְדוֹת pirdoth siue פְּרֻדוֹת perudoth. pro quo beatus hiero. transtulit iumenta. Ioel. 1. computruerunt iumenta in stercore suo. hebrei tamen secundū primam significationē dicunt ꝙ significat grāna seminis dispersa vel disseminata sub terra. vnde in predicto loco ipsi legunt. Computruerūt disseminata sub glebis suis.

פרדס Pardes. paradisus. hortus. pomerium. vnde licet paradisus sit dictio greca & significet idem qđ hortus tamen ab hebreo traxit originē. Canti. 4. paradisus malorū punicorū. Ponitur etiam pro saltu vel silua. Nee. 2. Ad asaph custodem saltus regis. & in plurali. פַּרְדֵּסִים pardesim Eccl's. 2. feci hortos & pomeria.

פרה Para. crescere. augere. fructificare. Gen̄. 1. Crescite & multiplicamini. Et in eo. 17. Et multiplicabo te vehementer nimis. idest crescere te faciam. Et in eodem. & augebo & multiplicabo eum valde. Et in eo. 26. Nunc dilatauit nos dn̄s & fecit crescere super terrā. Et in eo. 42. Crescere me fecit de9 i terra pauptatis mee. & i eo. 49. fili9 accrescens Ioseph. Ps. 104. Et auxit populum suum vehementer. Ps. 127. vxor tua sicut vitis abundās. i. fructificās. Esa. 11. Et flos de radice eius ascendet. idest crescet seu fructificabit. Ezech. 9. fructus & frondes eius creuerunt ex aquis. & inde פְּרִי peri. idest fructus Gen̄. 1. Lignū ꝑomiferū faciens fructū. Leuit. 23. Et fructū arboris pulcherrime. Deut. 28. Et benedictus fructus ventris tui. Ps. 1. quod fructū suū dabit in tpe suo. Ps. 57. Si vtiq; est fructus iusto. Ezech. 36. & fructū vestrum afferatis populo meo. Amos. 9. Faciēt hortos & comedent fructus eorū. & inde dicunt hebrei ꝙ deriuatur אַפִּרְיוֹן Apirion. idest ferculū a ferēdo dictū. seu carruca. Canti. 3. Ferculum fecit sibi rex salomō de lignis libani. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat thalamum.

פרוים Paruáim. nomē propriū loci vnde ferebatur aurū probatissimū. 2. Paralip. 3. Porro aurū erat probatissimū. pro quo he. le. Et aurū erat aurū pharuáim. & solū inuenitur in predicto loco.

פרורים Paruarim. suburbana. & solū reperitur in nu. plu. translatio nr̄a posuit pro nomine proprio. vt. 4. Reg. 23. Iuxta exhedram nathan melech eunuchi qui erat in pharurim. pro quo he. le. Qui erat in suburbanis. i. qui erat prefectus in suburbanis ciuitatis.

פרז Peraz. Rus. vicus seu villa absq; muro. & solum inuenitur in numero plurali. f. פְּרָזוֹת perazoth. Ester. 9. Hi vero iudei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur. Zach. 11. Absq; muro habitabitur ierusalem. idest i villis absq; muro. & inde פְּרָזִים perazim. i. hoīes habitantes in villis absq; muro. Ester. 9. Hi vero iudei qui in oppidis nō muratis morabūtur. ponitur etiam ꝑ bellatoribus seu viris robustis & fortissimis. Abach. 3. Maledixisti sceptris eius capiti bellatorum eius. Scribitur etiam cum nun in fine & dicitur פְּרָזוֹן perazon. Iudi. 5. Cessauerunt fortes in israel. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. cessauerūt rura seu ville in israel. quia propter timorem inimicorum non audebant habitare nisi in vrbibus muratis. Et in eodē Et clementia in fortes israel.

פרזל Parzel. siue פַּרְזְלָא parzela. in lingua chaldaica significat ferrū. Dan̄. 2. Tibie aūt ferree. & in eodē. Quedam pars erat ferrea: quedam autem fictilis. & in eo. Quomodo ferrum comminuit & domat omnia.

פרח Parach. florere. germinare. oriri. volare. Gen̄. 40. crescere paulatim in gēmas: & post flores vuas maturescere. Leuit. 13. Sin aūt effloruerit discurrens lepra in cute. Et in eo. Plaga enim lepre orta est in vlcere. Nu. 17. quē ex his elegero germinabit virga eius. & in eo. Inuenit germinasse virgā Aaron in domo leui. Iob. 14. Ad odorē aque germinabit. p̄s. 71. orietur in diebus eius iustitia. idest germinabit siue florebit. p̄s. 91. Iustus vt palma florebit. & in eo. In atriis domus dei nr̄i florebunt. Prouer. 14. Tabernacula iustorū germinabūt. Canti. 6. Si floruissent vinee. Esa. 35. Et florebit quasi liliū. & in eo. Germinās germinabit. Ezech. 7. floruit virga: germinauit superbia. Et in eo. 17. Frondere feci lignū aridū. ꝑ quo he. le. Florere vel germinare feci lignū aridū. Abach. 3. Ficus enim nō florebit. ponitur ēt pro turgere. Exo. 9. Erūtq; in hoībus & iumentis vlcera & vesicce turgētes. & in eo. facta sūt vlcera vesiccarū turgentiū. & inde פֶּרַח pérach. i. flos. liliū. Exo. 25. Spherulas ac lilia ex ipso ꝓcedētia. & in eo. Spheruleq; ac lilia. Nu. 17. & turgētibus gēmis eruperāt flores. 3. Reg. 7. & folium repandi lilii. Scribitur ēt cū he in fine & dicitur פִּרְחָה pircha. & scd̄m hebreos sign̄at pueros vel iuuenes qui sunt in flore iuuētutis. Iob. 30. Ad dexterā orientis calamitatis mee illico surrexerunt. pro quo he. le. Ad dexterā pueri vel iuuenes surrexerūt. potest ēt legi sic. Ad dexterā germinātis siue orientis: supple calamitatis mee. sicut est i lr̄a nr̄a. Sign̄at ēt p̄dicta dictio volare. Ezech. 13 Ecce ego ad puluillos vestros quibus vos capitis animas volantes. & in eo. Quas vos capitis animas ad volandū. & inde אֶפְרֹחִים ephrochim. i. pulli. s. auiū. Deut. 22. Et matrem pullis vel ouis desuper incubantem.

פרט Parat. canere. Amos. 6. Qui canitis ad vocem psalterii. & solum inuenitur in p̄dicto loco. & scd̄m hebreos sign̄at ꝑticularizare: sicut fit in instrumētis musicis vario tactu digitorum. vnde apud hebreos particulare dicitur פְּרָט Perat. Itē פֶּרֶט péret. i. racemus paruus: seu grana vuarum decidentia tempore vindemie. Leuit. 19. nec in vinea tua racemos & grana decidentia congregabis.

פרך Phárech. opp̄ssio. dura seruitus. violētia. Exo. 1. omniq; famulatu quo in terre opibus p̄mebantur. pro quo he. le. & in oī ope in agro ac omni famulatu eorū quo seruiebant oppressione aut dura seruitute. Et in eo. Et affligebāt illudētes eis. pro quo he. le. & seruire fecerunt egyptii filios israel dura seruitute. Leuit. 25. Non affliget eū violenter in conspectu tuo. Ezech. 34. Sed cum austeritate imperabatis eis & cum potentia. i. cum violentia.

פרכר Parchar. Cellula. 2. Paralipo. 26. In cellulis quoq; ianitorū ad occidentem quattuor in via: biniq; per cellulas. & solum inuenitur in predicto loco.

פרם Param. scindere. rumpere. dissoluere. Leuit. 10. Vestimēta vr̄a nolite scīdere. & in eo. 21. vestimēta nō scindet. & in eo. 13. Habebit vestimēta dissuta: caput nudum.

פרס Paras. diuidere. frāgere. scindere. seu concidere. expādere. Leuit. 11. omne quod habet diuisam vngulā. & i eo. Sed vngulā nō diuidit. Esa. 58. Frange esurieti panē tuum. Hiere. 16. & nō frāgēt inter eos lugēti panē. Scribitur ēt cum sin in fine loco samach. Thren̄. 4. & nō erat qui frāgeret eis. Mich. 3. & conciderunt sicut in lebete. Sign̄at etiam expandere. vel extendere. Hiere. 4. Expandens man9 suas. Thren̄. 1. Expandit sion manus suas. De quo vide infra in dictione פָּרַשׂ paras. cum sin in fine. & inde פַּרְסָה parsa. idest vngula. Exo. 10. Non remanebit ex eis vngula. Leuit. 11. Omne quod habet diuisam vngulam. Et in plurali פְּרָסוֹת parsoth. Deut. 14. Omne animal quod in duas partes vngulas findit. Esa. 5. Vngule equorū eius vt silex. reperitur etiam in genere masculino. vt Zach. 11. & vngulas eorum dissoluet. & inde verbum siue participium מַפְרִיס Maphris. idest vngulas producens. p̄s. 68. Et placebit dn̄o super vitulum nouellum cornua producentem & vngulas & inde פֶּרֶס péres. i. gryphus. Leuit. 11. Aquilam & gryphū & halietum. Item פָּרַס Paras. persia. nomē prouincie. 2. paralip. 36. Anno primo cyri regis persarum. idest regis persie. Ester. 1. Fortissimis persarum & medorum. Ezech. 38. Perse ethiopes & libyi.

פרע Paraa. vacare. ociosum esse. deserere. abiicere. transire. dissipare. nudare. discoopire. Exo. 5. Quare moyses & Aaron solicitatis populū ab opibus suis. i. vacare facitis populū ab operibus suis. Prouer. 1. Et despexistis omne consilium meum. pro quo hebrei legunt. & deseruistis. Et in eodem. 4. Fuge ab ea: nec transeas per illam. pro quo hebrei legunt. Desere siue abiice eam: nec transeas p illam. Et in eodem. 8. Et nolite abiicere eam. & in eodē. 13. Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinā. Et in eo. 15. Qui abiicit disciplinam despicit animam suam. & in eodē 29. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus. Ezech 24. Non transeam nec parcam. vbi ponitur pro transire. significat etiam nudare vel discooperire. Exo. 32. Vidēs ergo moyses populum ꝙ esset nudatus: expoliauerat enim eum Aaron. idest nudauerat. Leuit. 10. Capita vestra nolite nudare. & in eo. 13. Habebit vestimenta dissuta: & caput nudum. & in eodem. 21. Caput suum non discooperiet. Nu. 5. Discooperiet caput eius. & inde פֶּרַע péraa. idest coma. seu cesaries capitis. Nu. 6. Crescente cesarie capitis eius. Item פְּרָעָה peraa. idest vindicta vltio: secundum hebreos. & solū inuenitur in numero plu. scilicet פְּרָעוֹת peraaoth. Deut. 32 Nudati inimicorum capitis. pro quo hebrei legunt. de capite vltionum inimici. Potest etiam secundum precedentem significationem legi: sicut est in littera nostra. Iudi. 5. Qui sponte obtulistis de israel animas vr̄as ad periculū: benedicite domino. pro quo hebrei legunt. In vindicādo vindictas in israel: in offerendo se sponte populus: benedicite domino. idest cum se obtulit sponte ad vindictas: sustinendo periculum animarum suarum. vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatum.

פרעש Paroos. pulex. 1. Regum. 24. Canem mortuū persequeris & pulicem vnum.

פרפר Parpar. Conterere. confringere. Iob. 16. Repēte cōtritus sum.

פרץ Paras. Diuidere. vel dirumpere. confringere. percutere. diruere. dissipare. aperturam in muro facere. crescere. dilatare. cogere. Gen̄. 38. quare diuisa est pp te maceria. Exo. 19. Ne percutiat eos. 2. Reg. 16. Contristatus ē aūt dauid eo quod percussisset dn̄s ozam. 2. Paralip. 20. Percussit dominus opera tua. idest dissipauit vel diruit. Nee. 1. Et murus ierusalē dissipatus est. & in eo. 2. & considerabā murū ierusalē dissipatū. Iob. 16. Concidit me vulnere sup vulnus. pro quo hebrei legunt. Diuisit vel dirupit me seu confregit me diuisione super diuisionem seu confractione super confractionem. Et in eodem. 28. Diuidit torrens a populo peregrinante. Et in eodem. 30. Quasi rupto muro & aperta ianua. idest diuiso vel dissipato muro. Prouerb. 25. Sicut vrbs patens absq; murorum ambitu. idest sicut vrbs diruta. Esa. 5. Diruam maceriam eius. Osee.

4.Inundauerunt:& sanguis sanguinē tetigit. pro quo he.le.Diruerunt seu dissipauerūt aut diruperunt.Mich.2.Diuident & transibunt.Ponitur ēt p egredi.1.Paralip.13. Si placet vobis & a dño deo nõo egredietur sermo.& ī de פֶּרֶץ Peres.i.diuisio.pcussio.confractio.diruptio.interruptio.Gen̄.38.Quare ppter te diuisa est maceria.pro quo he.le.Quare diuisa est ppter te diuisio:siue quare diuisisti super te diuisionē.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū.2.Reg.6.Et vocatū est nomē loci illius pcussio oze.Esa.30.Propterea erit vobis iniquitas hec sicut interruptio cadēs.Et in plu.פְּרָצִים.perasim.2.Regū.5.Diuisit dñs inimicos meos corā me:sicut diuidūtur aque:propterea vocatum est nomen loci illius baalpharasim.i.habens diuisiones.vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū.Amos.4.& per aperturas exibitis altera contra alteram.& in eo.9.Et reedificabo aperturas murorum eius.& in ge.fe.פְּרָצוֹת perasoth Ezech.13.Et nō ascendistis ex aduerso:nec opposuistis murū p domo israel.pro quo he.le.Et nō ascēdistis in ruptis.s.locis murorū:vnde aduersarii possent intrare ciuitatē: nec opposuistis murum pro domo israel.Scribitur ēt cū mem in principio & dr̄ מִפְרָצִים miphrasim.Iudi.5.& in portubus eius morabatur.vbi ponitur p portubus.Et inde פָּרִיץ paris.i.predo.latro.qui rūpit & perfodit domos: seu preuaricator.ps.16.Ego custodiui vias duras.pro quo btūs hieronymus in psal.iuxta he.ve.transtulit.Ego custodiui vias latronis.Ponitur ēt pro mala bestia & fera:que rūpit & dilacerat.Esa.35.Et mala bestia nō ascēdet p eā.& in plu.פָּרִיצִים Parisim.Hiere.7.Nūquid spelunca latronum facta est domus ista.Ezech.7.& intrabunt in illud emissarii:& cōtaminabunt illud.i.intrabunt in illud latrones seu preuaricatores.Dan̄.11.Filii quoq preuaricatorū populi tui extollentur.Et inde verbū p̄uaricari vel latrocinari.1.Reg.25.Hodie ĩcreuerūt serui qui fugiunt dños suos.i.qui p̄uaricātur contra dños suos.Sign̄at ēt p̄dicta dictio פָּרַץ Paras multiplicari vel dilatari:seu augeri:aut crescere.Gen̄.28.Dilataberis ad orientem & occidentē.Et in eo.30.Ditatusq ē hō vltra modū.i.multiplicatus siue auctus est diuitiis.Exo.1.Tāto magis multiplicabātur & crescebant.1.Reg.3.Non erat visio manifesta.Pro quo he.le.Non erat visio multiplicata.vnde p̄mittitur.& sermo dñi erat preciosus in diebus illis.i.rarus.2.Paralip.31.Quod cū pcrebuisset in auribus multitudinis.pro quo he.le.& cū multiplicatū vel augmentatū esset verbū:siue cū multiplicata esset res.Iob.1.& possessio eius creuit in terra.ps.105.& multiplicata est ī eis ruina.Prouer.3.& vino torcularia tua redūdabūt.i.augebūtur Esa.54.Ad dextetā enim & ad leuam penetrabis.idest.cresces vel dilataberis.Osee.4.Fornicati sunt & non cessauerunt.pro q̄ he.le.fornicati sunt & nō multiplicabūtur:siue nō augebūtur.Sign̄at ēt cogere seu flagitare.1.Reg.28.coegerūt aūt eū serui sui.2.Reg.13.Cū aūt cogeret eū & noluisset.Et in eo.Coegit itaq Absalom eū.4.Reg.5.& coegit eum:ligauitq duo talenta.

פָּרַק Parac.Redimere.liberare.excutere.soluere.diuidere.lacerare.Ps.135.Redemit nos ab inimicis nostris.Thren̄.5.Nō fuit qui redimeret de manu eorū.Dan̄.4.peccata tua elemosynis redime.Sign̄at ēt excutere vel soluere.Gen̄.27.Cum excutias & soluas iugū eius de ceruicibus tuis.Exo.32.Tollite inaures aureas de vxorū filiorum q & filiarū vr̄arū auribus.i.dissoluite vel dilacerate aut dirūpite.Et in eo.fecit populus quod iusserat:deferētes inaures ad aaron.pro quo he.le.& dissoluit populus inaures aureas que erāt in auribus suis:& detulerunt ad aaron.ps.7.Dum nō est qui redimat neq qui saluum faciat.pro q̄ beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit.laceret & non sit qui eripiat.Zach.11.& vngulas eorum dissoluet.Ponitur ēt pro subuertere.3.Reg.19.Subuertēs mōtes & conterēs petras.& inde פֶּרֶק perec.i.dilaceratio:siue diuisio.Naum.3.Dilaceratiōe plena.ponitur ēt pro biuio itineris.s.vbi vie diuiduntur:siue p exitu viarum.vt in abdia.Nec stabis in exitibus.& inde מַפְרֶקֶת Maphrecheth.quod sign̄at ossa ceruicis.1.Reg.4.Et fractis ceruicibus mortuus est.

פָּרַשׁ Paras.declarare.explanare.exponere.separare.dispgere.diuidere.pungere.Leuit.24.Donec nossent quid iuberet dñs.Pro quo he.le.Vt declararetur vel exponeretur eis ex ore dñi.Nu.15.nesciētes quid sup eo facere deberēt.pro quo he.le.Quia nō erat expositū vel declaratum quid fieret ei.& inde מְפֹרָשׁ mephoras.i.expositum.declaratum.distinctum.seu distincte.Nee.8.& legerunt in libro legis distincte & aperte.& inde פָּרָשָׁה parasa.i.declaratio.explanatio.Ester.4.Quomodo aman promisisset vt in thesauros regis pro iudeorum nece inferret argentum.pro quo he.le.Et declarationē seu explanationē argēti quā aman dixerat vt inferret in thesauros regis pro iudeis vt dispderet eos.& in eo.10.& dignitas atq sublimitas qua exaltauit mardocheum.pro quo he.le.& declaratio seu explanatio magnitudinis mardochei.sed beatus hiero.trāstulit sensum.Sign̄at ēt p̄dicta dictio dispgere vel diuidere.Ezech.34.In die qn̄ erit in medio ouium suarum dissipatarum.i.disp̄sarū.Itē sign̄at pungere:scd̄m hebreos.Prouer.23.Et sicut regulus venena diffundet.Pro quo he.le.Et sicut regulus seu basiliscus punget.& ĩde פָּרָשׁ Paras.i.eques eo quod pungit equum cum calcaneis.Hiere.4.A voce equitis & mittentis sagittam.Naum.3.Et equitis ascendentis.& in plu.פָּרָשִׁים parasim.Exo.14.Super currus & equites eorum.& in eo.& operuerunt currus & equites.Et ī eo.15.Ingressus est eni equus pharaonis cum curribus & equitibus in mare.Ezech.27.Equos & equites & mulos adduxerunt in forum tuum.Abach.1.Et diffundentur equites eius.Ponitur ēt pro lapillis plaustri qui sunt acuti quasi vngule.Esa.28.Nec vexauit eum rota plaustri : nec vngulis suis comminuet eum.Item פֶּרֶשׁ Peres.Stercus.fimus.Leuit.4.& pedibus & instentinis & fimo & reliquo corpore.Nume.19.Tam pelle & carnibus eius quam sanguine & fimo flamme traditis.Malach.2.et dispergam super vultum vestrum stercus solennitatum vestrarum.

פָּרַשׂ Paras.cum puncto cebóleth.extendere.tēdere.expādere.dispergere.diuidere.Exo.9.Extendam palmas meas ad dominum.Et in eodem.Tetendit manus suas ad dominum.Et in eodem.25.Expandentes alas & operientes oraculum.Nume.4.Extendentq desuper pallium totum hyacinthinum.2.Regum.17.Et expādit velamen super os putei.3.Regum.8.Et expanderit manus suas in domo hac.4.Regum.19.Et expandit eas coram domino.Iob.36.Si voluerit extendere nubes.Et in eodem.Et fulgurare lumine suo desuper.pro quo hebrei legunt.Ecce expandit super eum lumē suum.Et in eo.39.expādēs alas suas ad austrum.ps.43.Et si expandimus manus nostras ad deum alienum.Ps.104.Expandit nubē in protectionem.Ps.139.Et funes extenderunt in laqueum.Ps.142.Expandi manus meas ad te.Esa.1.Et cum extenderitis manus vestras.Et in eo.19.Et expandētes rete super faciem aquarum.Et in eodem.25.Et extendet manus suas sub eo: sicut extendit natans ad natandum.Et in eodem.65.Expandi manus meas tota die.Thren̄.1.Expandit sion manus suas.Ezech.2.Et expandit illum coram me.Osee.5.Et quasi rete expansum super thabor.Ioelis.2.Sicut

mane expansum super montes.sign̄at ēt dispergere vel diuidere.aut separare.ps.67.Dum discernit celestis reges super eā.pro quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Dum diuideret robustissimus reges in ea.Ezech.17.Residui aūt in oēm ventū dispgentur.Zach.2.qm̄ in quattuor ventos celi dispersi vos.Significat etiam concidere.Mich.3.& cōciderunt sicut in lebete.

פַּרְשֶׁגֶן Parségen.in lingua chaldaica sign̄at exēplar siue trāsumptum.Esdre.4.Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum.Et in eo.Exemplum edicti artaxerxis regis lectum est.

פַּרְשְׁדֹנָה Parsedona.Secessus seu stercus alui.Iudi.3.Statimq per secreta nature alui stercora prorūperunt.& solum inuenitur in predicto loco.

פַּרְשֵׁז Parsez.expandere.Iob.26.& expandit super illud nebulam suam.& solum inuenitur in predicto loco

פְּרָת Perath.Euphrates.Gen̄.4.fluuius autē quartus ipse est euphrates.

פַּרְתְּמִם Partham.inclytus.prefectus.preses.& solum inuenitur in nu.plu.scilicet פַּרְתְּמִים Parthemim.Ester.1.Fortissimis persarum & medorum inclytis.& in eo.6.Et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equū eius vbi ponitur pro tyrannis.

פָּשָׂה Pasa.crescere.expandi.Leuit.13.Et siquidem lepra vltra non creuerit.Et in eo.Et non creuerit in cute.Et in eo.Iterum lepra creuerit.i.se expanderit.

פָּשַׁח Pasach.confringere.Thren̄.3.Semitas meas conuertit: & confregit me.& dicunt hebrei q significat scindere.vel concidere.

פָּשַׁט Pasat.spoliare.exuere.excoriare.pellem detrahere.nudare.irruere.s.ad predam:seu spolium inuadere.Gen̄.37.Nudauerūt eū tunica talari & polymita.idest spoliauerunt seu exuerunt.Leuit.1.Detractaq pelle ostie.Et in eo.6.Spoliabitur prioribus vestimentis.Et in eo.16.Et depositis vestibus quibus prius indutus erat.pro quo he.le.Et exuet siue spoliabit vestimenta sua.Nu.20.Cūq nudaueris patrē veste sua.Et in eo.Cūq aaron spoliasset vestibus suis.1.Reg.17.Nā spoliauit se ionathas tunica qua erat indutꝰ.& in eo.19.spoliauit se vestimētis suis.& ī eo.31.Venerūt philistiim vt spoliarēt ĩterfectos.2.Reg.23.& populꝰ qui fugerat reuersꝰ est ad cesorū spolia detrahēda.Iob.19.Spoliauit me gl'iā mea.& in eo.22.& nudos spoliasti vestibus.Canti.5.Spoliaui me tunica mea.Esa.32.Exuite vos & cōfūdemini.Ezech.16.& denudabūt te vestimentis tuis.& in eo.26.Et vestimēta sua varia abiicient.i.spoliabūt vl' exuēt.Osee.2.Ne forte spoliem eā nudā.Mich.3.& pelles eorū desup excoriauerūt.Sign̄at ēt irruere vel inuadere.s.p̄dā vel spoliū.Iudi.9.Et primo mane oriēte sole irrue super ciuitatē.Et in eo.Surrexit & irruit in eam.1.Reg.27.Et agebāt p̄das de gesuri.i.inuadebāt p̄das siue irruebāt ad p̄das.& in eo.In quē irruistis hodie.& in eo.30.Amalechite impetū fecerūt ex parte australi.i.irruerūt vel inuaserūt Et in eo.Siquidē nos erūpimus ad australē plagam.Iob.1.Et inuaserunt camelos et tulerunt eos.

פָּשַׁע Pasaa.p̄uaricari.rebellare.recedere.peccare.3.Reg.12.Recessitq israel de domo dauid.pro quo he.le.& p̄uaricatus est siue rebellauit israel in domo dauid.4.Reg.1.p̄uaricatus est aūt moab in israel.2.Paralip.21.In diebus illis rebellauit edō ne esset subditus Iude.& in eo.eo tpe & lobna recessit ne eēt sub manu illiꝰ.i.rebellauit.Prouer.28 & pro buccella panis deserit veritatē.p quo he.le.& p buccella panis p̄uaricatur vir.Esa.1.ipi vero spreuerūt me.pro q̄ he.le.Ipsi vero p̄uaricati sunt in me.& in eo.43.& interpretes tui p̄uaricati sūt in me.& in eo.59.peccare & mētiri cōtra dñm.Hiere.33.& spreuerūt me.i.& p̄uaricati sunt in me.siue rebellauerūt in me.Amos.4.venite ad bethel & ĩpie agite:& ad galalā & multiplicate p̄uaricationē.& eiꝰ passiuū ponitur p adiuuari.Prouer.18.Frater q adiuuatur a fratre q̄si ciuitas firma.Et inde פֹּשֵׁעַ Poseaa.i.p̄uaricator trāsgressor.rebellis.sceleratus.Esa.48.& trāsgressorē ex ventre vocaui te.& in plu.פֹּשְׁעִים posiim.Esa.46.Redite p̄uaricatores ad cor.& in eo.53.Et cū sceleratis reputatus est.Et in eo.Et pro trāsgresoribus rogabit.Dan̄.8.Et post regnū eorū cū creuerint iniquitates.pro quo he.le.Cū cōsumati fuerit p̄uaricatores.Osee.14.& p̄uaricatores corruēt in eis.et inde פֶּשַׁע pesaa.i.p̄uaricatio.trāsgressio.iniquitas scelus.Gen̄.30.Quā ob culpā meā:et ob q̄d pctūm meum sic exarsisti post me.p quo he.le.que est trāsgressio mea vl' iniquitas mea:et q̄d est peccatū meū.Exo.22.Ad ppetrandā fraudē.i.p̄uaricationē seu iniquitatē.Et in eo.34.qui aufers iniquitatē et scelera atq pctā.ps.31.beati quorū remisse sunt iniquitates.p quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.btūs cui dimissa est iniquitas.et in plu.פְּשָׁעִים pesaiim.siue פִּשְׁעֵי pisee.Leuit.16.ab ĩmūdiciis filiorū israel et a p̄uaricatiōibus eorū.Prouer.10.Et vniuersa delicta operit charitas.Hiere.5.qa multiplicate sūt p̄uaricatōes eorū

פָּשַׂע Pasaa:cū pūcto cebóled.incedere.deambulare.gradiri.Esa.22.Gradiar super eā.& inde פֶּשַׂע pésaa.i.gressus.pasus pedū.btūs hiero.trāstulit gradum.1.Reg.20.viuit dominus & viuit anima tua quia vno tantum vt ita dicam gradu ego morsq diuidimur.

פָּשַׂק Pasach.Aperire.s.labia:seu inconsiderate loqui.diuidere.Prouer.13.Qui autem inconsideratus est sētiet mala.Pro quo he.le.& qui apit labia sua sētiet mala.Ezech.16.& diuisisti pedes tuos omni trāseūti.

פְּשַׁר Pasar.interp̄tari.Dan̄.5.Porro ego audiui q possis obscura interp̄tari.& inde פֵּשֶׁר péser.siue פִּשְׁרָה pisra.i.expositio.solutio.interp̄tatio.Eccl's.7.& quis cognouit solutionē verbi.Dan̄.2.& interp̄tationē eius indicabimus.& in eo.vt solutionem somnii indicarent mihi.

פִּשְׁתָּה Pistha.linū.& scribitur cū he in fine.Exo.9.Linū ergo & hordeū lesum est.& in eo.& linum iam folliculos germinaret.Esa.42.& linū fumigās nō extinguet.& licet sit gn̄is feminini:declinatur pluraliter פִּשְׁתִּים pisthim secūdū terminationē masculinorū.Deut.22.Non indueris vestimēto quod ex lana linoq cōtextū est.Ios.2.Et operuit eos lini stipula.Iudi.15.Sicut solent ad ardorem ignis lina consumi.

פָּתַת Pathath.frāgere.diuidere.s.in frustra seu minutatim.Leuit.11.Diuides eā minutatim.& inde פַּת path.i.fragmētū.seu buccella panis.Gen̄.18.ponāq buccellā panis.Ruth.2.Intinge buccellā tuā in aceto.Iob.31.Sic comedi buccellā meā.Prouer.17.Meliꝰ est buccella sicca cū gaudio.Ponitur ēt pro pane vel cibo.2.Reg.11.De pane illius comedēs.Prouer.23.cibos q̄s comederas euomes.q̄d ī hebreo legitur singl'r.s.panē vel cibū.& in plu.פִּתִּים pithim.Leuit.11.Diuides eā minutatim.p q̄ he.le.diuidēs eā ī buccellas.ps.147 mittit crystallū suā sicut buccellas.repitur ēt פִּתּוֹת pithoth scd̄m terminationē femininorū.Ezech.13 & violabāt me ad ppl'm meū pp pugillū hordei & fragmēta panis.& iūgitur cū dictiōe בַּג bag.& dr̄ פַּת בַּג pathbag.De quo vide supra in dictiōe בַּג bag.Itē פָּתָה pathath.i.lactare vel seducere.Prouer.24.ne lactes quenpiam labiis tuis.De quo vide infra in dictione פָּתָה patha.

פִּתְאֹם Pithom.subito.statim.confestim.De quo vide in dictione פָּתָה patha.

פתגל Pethigil.fascia pectoralis. Esa.3.& pro fascia pecto-
rali cilicium.& solum inuenitur in predicto loco.

פתגם Pithgam.siue פתגמא pithgama.verbū.res.sentētia
Ester.1.Et hoc in omne quod latissimum est prouin
ciarum tuarum diuulgetur imperiū.pro quo hebrei legūt.
Et audietur verbum regis quod faciēdū est in omni regno
eius.Dañ.3.Non oportet nos de hac re respondere tibi.i.de
hoc verbo.Eccls.8.Quia nō profertur cito contra malos
sententia.

פתה Patha.seducere.decipere.lactare.suadere. persuadere
dilatare.Exo.23.Si seduxerit quis virginem.Deut.11
Ne forte decipiatur cor vestrum.3.Reg.22.quis decipiet a-
chab regem israel.Et in eodē.Decipies & preualebis .Iob.
31.Si deceptum est cor meum super mulierem.Et in eo.Et
letatum est in abscondito cor meum.Debet legi lactatū.i.
seductū vel deceptum.sicut Prouer.1.Si te lactauerint pec
catores.idest seduxerint.Hiere.20. Seduxisti me domine
& seductus sum.Potest etiam legi.persuasisti me domine&
persuasus sum.Ezech.14.& propheta cum errauerit. idest
cum deceptus fuerit.Et in eodem.Ego dominus decepi ꝓ
phetam illum.Osee.2.Ecce ego lactabo eam.idest persua-
dam vel seducam eam.& in eo.Quasi columba seducta nō
habens cor.& inde פתיות pethaiuth.idest persuasio vel de-
ceptio.pro quo beat⁹ hieronymus trāstulit illecebras. Pro
uer.9.Plenaq; illecebris:& nihil omnino sciēs.& inde פתה
Pothe.idest insipiens.stultus.paruulus.scilicet intellectu:q
facile seducitur. Iob.5. Et paruulum occidit inuidia. Et
communiter scribitur cum iod in fine loco he & dicitur פתי
Pethi.ps.18.Sapientiam prestans paruulis. Quod in he-
breo legitur singulariter.scilicet paruulo vel insipiēti. Pro
uer.14.Innocens credit omni verbo.idest insipiens.Et in
eo.19.Pestilente flagellato stultus sapientior erit. Ponitur
etiam פתי Pethi.pro infantia.vt Prouer.1. Vsq; quo paruu
li diligitis infantiam.idest insipientiā.& in plu.פתים petha
im.siue פתיים pethaim cum duplici iod.ps.118. Intellectū
dat paruulis.Prouer.1.Auersio paruulorum interficit eos.
Et in eo.22.Innocens pertransiit& afflictus est damno.qđ
in hebreo legitur pluraliter.scilicet innocentes vel insipiē-
tes transeunt.Et aliquando scribitur cū aleph & dr̄ פתאים
Pethaim.ps.114.Custodiens paruulos dominus. Prouer.
1.vt detur paruulis astutia.Et in eodem.7.Et video paruu-
los.Et in eodem.8.Intelligite paruuli astutiā.& inde פתאם
pithom.idest subito.confestim.Statim.Nu.12.statim locu-
tus est dominus ad eum.Prouer.6.Huic extemplo veniet
perditio sua.idest statim veniet.Malach.3.Et statim veniet
ad templum suum dominator quem vos queritis. Itē פתה
patha.idest dilatare.Geñ.9.Dilatet deus iapheth. Prouer.
20.Et dilatat labia sua.& inde פתה petha.i. latitudo. Dañ.
3.Latitudine cubitorum sex.

פתח Pathach.aperire.patere.pandere.soluere. dissoluere.
incipere.sculpere seu proscindere. Geñ.8.apiens noe
fenestram arce.& in eodem.4. Aperuitq; ioseph vniuer-
sa horrea.Nu.14.Vas quod non habuerit operculum. pro
quo hebrei legunt.Et omne vas apertum quod non habue
rit operculum.Deut.15.Vt aperias manum fratri tuo: Et
in eodem.20.Et aperuerit tibi portas.Et in eo.28. Aperi-
et tibi dominus thesaurum suum optimum: celum. Iudi.3.
Et videntes ꝙ nullus aperiret.4.Reg.9. Aperies ostium
& fugies.Et in eodem.15.Noluerat enim aperire ei.2.Pa
ralipo.6.Et aperiantur oculi tui super domum istā.Nee.6.
Et epistolam habebat in manu sua.pro quo hebrei legunt.
Et epistola aperta in manu sua.scilicet erat.Et in eodem.8.
Et aperuit esdras librum.Iob.12.Si incluserit hoiem: null⁹
est qui aperiat.ps.77.& ianuas celi aperuit.Esa.14. Vin-
ctis eius nō aperuit carcerem.& in eo.26. Aperite portas.
Et in eo.35.Et aures surdorum patebunt.idest aperiētur.
Et in eo.48.Nec ex tunc aperta est auris tua. & in eodem.
60. Et aperientur porte tue iugiter. Hiere.1.Ab aquilone
pandetur omne malum.idest apetietur. vel secundum he-
breos incipiet. Ezech.37. Cum aperuero sepulchra ve-
stra.Et in eodem.44.porta hec clausa erit & non apietur.
Zach.13.In die illa erit fons patens domui israel.Signat ēt
soluere.seu dissoluere.Geñ.24.destrauit camelos.i.stramē
ta dissoluit.3.Reg.20.non glorietur accinctus eque vt disci
ctus.pro quo hebrei legunt.Non glorietur qui accingitur
sicut qui dissoluit.idest qui dissoluit a se baltheum milita-
rē postquam vicerit.Iob.12.Baltheum regum dissoluit.&
in eodem.30.pharetram suam aperuit.pro quo hebrei le-
gunt.Chordam meam dissoluit.potest etiam significare a
perire vt supra dictum est.ps.101.vt solueret filios interē-
ptorum.Esa.5.Nec soluetur cingulum renum eius. Et in
eodem.20.Solue sacum de lumbis tuis.Et in eodē.52. sol-
ue vincula colli tui. Significat etiam quando flores ape-
riuntur & incipiunt emittere fructus immaturos. Canti.7
Si flores fructus parturiunt.& inde מפתח Miphthach. idest
apertura siue apertio.Prouer.8.Et aperientur labia mea vt
recta predicem.pro quo hebrei legunt. & apertio labiorū
meorum recta.& scribitur etiam sine mem & cum nun in
fine & dicitur פתחון pithchon.idest apertura.Ezech.29 Et
tibi dabo apertum os in medio eorū.pro quo he.le. Aper-
turam oris.& inde פתח pethach.i.ostiū.porta.ianua.fores
Geñ.4.In foribus peccatum tuum aderit.idest in ostio vel
in ianua.& in eo.6.Ostium autem arce pones in latere. Et
in eo.18.Sedenti in ostio tabernaculi.Et in eo.19.Egressus
ad eos loth post tergum accludens ostium.ps.118.Declara
tio sermonum tuorum illumina.pro quo beatus hiero. in
ps.iuxta he.ve.transtulit. Ostium sermonum tuorum luci-
dum.Prouer.17.Qui altam facit domum suam querit rui
nam.pro quo he.le.Qui exaltat ostium suum siue ianuam
suam querit ruinam.Ezech.46.& adorabit populus terre
ad ostium porte illius.& ī plu.פתחים pethachim: siue פתחי
pithche.ps.23.& eleuamini porte eternales. pro quo bea-
tus hieronymus transtulit.& eleuamini ianue sempiterne.
Esa.13.Et ingrediātur portas duces.Mich.7. Custodi clau
stra oris tui.pro quo hebrei legunt.Custodi ostia oris tui.
& inde מפתח maphthéach.idest clauis: qua ostia aperiūtur
Iudi.3.Tulerunt clauem & aperientes inuenerunt domi-
num suum.Esa.22.Et dabo clauem domus dauid super hu
merum eius.ponitur etiam pro apertura.1. Paralip. 9. Vt
quando tempus fuisset:ipsi mane aperirent fores.Pro quo
hebrei legunt.Et ipsi super aperturam in mane. & est sen-
sus sicut in littera nostra.Item פתח pathach. idest sculpere
vel proscindere. Exo.28.Et sculpes ī eis nomina filiorum
israel.& in eo.Sculpes eos in nominibus filiorum israel.3.
Reg.7.Sculpsit quoq; in tabulis illis.Esa.28.proscindet &
sarriet humum suam.& inde פתוחי pithuche.idest sculptu
re: seu celature.Exo.28.opere sculptoris & celatura gēma-
rii.3.Regum.6.Sculpsit variis celaturis in torno. ps.63.
Exciderunt ianuas eius in idipsum.pro quo beatus hiero.
in psal.iuxta he.ve.transtulit.Et nunc sculpturas eius pari-
ter.& inde פתיחות pethichoth.idest gladii seu lācee.ps.54
Et ipsi sunt iacula.pro quo beatus hieronymus in psal.iux
ta he.ve.transtulit.Cum sint lancee.Mich.3.Et pascent ter
ram asur in gladio:& terram nembrod in lanceis suis.& in
de verbum פתח pathach.idest euaginare.ps.36. Gladium
euaginauerunt peccatores.

פתל Pathal.cōparare.peruertere. Geñ.30. Cōparauit me
dñs cum sorore mea. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ signi
ficat in predicto loco addere vel adiungere. Vnde in pre-
dicto loco ipsi legūt. Additione dei addita sum cum sorore
mea.siue cōiunctione dei adiuncta sum cum sorore mea. Si
gñat etiā predicta dictio.peruertere vel subuertere.Ps.17.
Cum peruerso peruerteris. Scribitur etiam cū pe post thau
2.Reg.22.& cū peruerso puerteris.vbi pōitur תתפתל thitha
pal pro תפתל Thipathal. Et inde נפתל Niphtal.idest puer
sum seu prauū.Prouer.8.Nō est in eis prauū quid neq; per
uersum.Et in plurali נפתלים Nipthalim.Iob.5.Et consi-
liū prauorum dissipat.& inde פתלתל pethalthol.i. peruer
sum seu peruersa.Deut.32. Generatio praua atq; peruersa.
Itē פתיל pethil.i.filum seu vitta ex filis duplicatis. Nu.15.
Ponētes ī eis vittas hyacinthinas.Iudi.16. Quomodo si rū
pat quis filū de stupa.& in plu.פתילים pethilim. Exo.39.
Et extenuauit in fila. Ponitur etiam פתיל Pethil. pro liga-
tura que fit cū filo vel cum vitta. Nu.19.Vas quod non ha-
buerit operculum nec ligaturam desuper īmundum erit.
Ponitur etiā pro armilla facta ex filis aureis vel argenteis.
Geñ.38.Annulū tuū & armillā & baculū quē manu tenes.
Et in eo.cognosce cuius sit annulus & armilla & baculus.

פתן Pethen.siue פתן Pathen.aspis serpentis genus.ps.57.
Sicut aspidis surde.ps.90.Super aspidem& basiliscum
ambulabis. Vbi ponitur ꝓ basilisco.Esa.11. Et delectabitur
infans super foramen aspidis. & in plu. פתנים Pethanim.
Iob.20.Caput aspidum sugget.Et in eodem.Fel aspidū in
trinsecus.Significat ēt limen porte:& tūc scribitur cū mē ī
principio & dicitur מפתן Miphthan.1.Reg.5. Et due palme
manuum eius abcise erant super limen.Ezech.46. Et ado
rabit super limen porte.

פתע Pethaa.subito.fortuitu. casus seu euentus. Nu.6. Sin
aūt mortu⁹ fuerit quispiam coram eo..i.si subito mor
tuus fuerit. & in eodem.35. Quod si fortuitu absq; odio &
inimicitiis quicq; horū fecerit.Prouer.6.Subito cōteretur
nec habebit vltra medicinam.

פתר Pathar.interpretari.s.sōnium aut exponere.vel conii
cere. Geñ.40. Et non est qui interpretetur nobis. &
in eo. Vt coniectoris veritas probaretur. Pro quo hebrei
legunt. Sicut coniecit vel interpretatus est eis ioseph. & in
eo.41.Audiuimus quidquid postea rei probauit euentus.
Pro quo hebrei legunt.Et factum est sicut interpretatus est
nobis: ita fuit.& in eo.vidi somnium nec est qui edisserat.i.
qui exponat vel interpretur.& in eodem. Audiui te sapien
tissime cōiicere.& inde פתרון pithron.i.interp̄tatio. conie
ctura. Geñ.40.Iuxta interpretationem congruam sibi. &
in plu. פתרנים Pithronim. vt in eo.Nunquid non dei est i-
terpretatio.quod in hebreo legitur pluraliter.s.nūquid nō
dei sunt interpretationes.

פתשגן Pathségen.exemplar. Sūma seu copia scripture.
Ester.3.Sūma autem epistolarum hec fuit.& in eo
dem.4.Exēplar quoq; edicti qđ pēdebat in susis dedit ei.
& ī ligua chaldaica scribitur cū res loco tau & dr̄ פרשגן par
ségen.Esdre.4.Hoc ē exēplar epistole quā miserūt ad eū.

De incipientibus a littera. צ sadich

צאל Seel.vmbra.Iob.40.Sub vmbra dormit in secreto
calami.Et in eo.Protegūt vmbre vmbrā eius.vbi po
nitur tā in singl̄i ꝙ in pl̄i.& cōiter scribitur sine aleph. De
quo vide infra in dictione צלל Salal.

צאן Son.ouis.pecus.Et declinatur tantum singulariter:&
caret numero plu.& pōitur singulare pro plurali. De
quo vide infra in dictione צון son.cum vau in medio.

צב Sab.tegumen.aut plaustrū.vel lectica desup tecta. Nu.
7.Sex plaustra tecta.idest sex plaustra quodlibet cū te-
gumento suo.Et in plurali צבים Sabim.Esa.66. Et in lecti
cis & in mulis & in carrucis.

צבא Saba.militare.pugnare.dimicare. exercitū ducere.
ad bellum ꝓcedere.excubare.Nu.31.Cūq; pugnas-
sent contra madianitas.Esa.29.multitudo oīm gentiū que
dimicauerūt cōtra ariel.Et in eodē.Sic erit multitudo om-
nium gentium: que dimicauerunt contra mōtē siō. Zach.
14. Omnes gentes que pugnauerunt aduersus ierusalem.
Et aliqñ scribitur sine aleph.Esa.29.Et omnes qui dimica
uerunt & obsederunt & preualuerunt aduersus eam. Et in-
de מצביא Masbi:quod est participiū tertie coniugationis.
idest militare faciēs. Pro quo beatus hieronymus trāstulit.
Qui probat tyrones.idest qui probat nouos milites vtrū
sint apti ad militiam vel exercitum.4.Reg.25. Et sopher
principē exercitus qui probabat tyrones de populo terre.
Hiere.52.Et scribam principem militum qui probabat ty
rones. Significat etiam predicta dictio excubare seu stare
in excubiis in modū exercitus.aut ministrare. Exo.38. De
speculis mulierū que excubabant ad ostium tabernaculi.
Nu.4. Omnes qui ingrediuntur vt stent & ministrēt in ta
bernaculo federis.& in eo. Omnes qui ingrediuntur & mi
nistrant in tabernaculo federis.Et īde צבא Saba.siue צבא
Seba.i.exercitus siue militia aut bellū.Nu.1. Omnium vi-
rorum fortiū in israel. Pro quo hebrei legūt: omnes qui in
grediuntur in exercitu siue in militia.Et in eo.2. Ad orien
tem iudas figet tētoria per turmas exercitus tui.Et in eodē.
& cunctus exercitus pugnatorum eius.Et in eo.31. Armate
inquit ex vobis ad pugnam.Ios.5.Sed sum princeps exer-
citus domini.Iudi.8. Vt demus exercitui tuo panes. Et in
eodem.9.Congrega exercitus multitudinem & veni.Esa.
13.Dñs exercituum precepit militie belli. Et in eo.24.In
die illa visitabit dñs super militiam celi in excelso. Et in eo
dem.40.Quoniam cōpleta est malitia eius: debet legi mi
litia eius. Scribitur etiam cum he in fine loco aleph. Zach.
9.Et circundabo domū meā ex his qui militāt mihi.signi-
ficat etiam צבא Saba tempus determinatum seu statutum
secundum hebreos: sed beatus hieronymus secundum pre
cedentem significationem transtulit militiam: seu robur
aut fortitudinem Iob.7.Militia est vita hominis sup terrā
Pro quo hebrei legūt.Terminus.i.tempus determinatū est
homini sup terrā.& in eo.10.Et pene militant in me. Pro
quo he.le. Mutationes & terminus mecū.& in eo.14.Cun-
ctis diebus quibus nunc milito expecto.pro quo he.le.Cū-
ctis diebus termini mei.i.tēporis determinati vite mee ex
pecto.Esa.40.Quoniam completa est malitia eius.debet
legi militia eius.Pro quo he.le. Quoniā cōpletus est termi
nus eius.Dañ.8.Robur aūt datū est ei contra iuge sacrifi-
cium.Pro quo he.le. & terminus datus est super iuge sacrifi
cium.Et in eo.10.Et verbū verū & fortitudo magna.pro ꝙ
he.le.Et terminus magnus.& in omībus predictis locis po
test ēt legi sicut est in lra nr̄a.& ī plu.צבאות sebaoth.i.exer
citus.turme.Exo.12.Egressus est omnis exercitus domini
de terra egypti.quod in hebreo legitur pluraliter.s.egressi
sunt omnes exercitus domini.& in eodē.Eduxit dominus
filios israel de terra egypti per turmas suas.idest per exer-
citus suos.Ps.24.Dominus virtutum ipse rex glorie.pro
quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Dominus
exercituum ipse rex glorie.Esa.6.Sanctus.sanctus.sanctus
dominus deus exercituum. pro quo sabaoth canit ecclesia.
Osee.12.Et dominus deus exercituum domin⁹ memoria-
le eius.Repetitur etiam in genere masculino.ps.102.Bene

dicite domino omnes virtutes eius.i.offies exercitus eius. Item צבא Saba.in lingua chaldaica significat velle. Dan.2. Cuicuq; voluerit dabit illud.& in eodem.5.Quos volebat interficiebat:& quos volebat percutiebat.Et inde צבו Sebu idest voluntas.vt in eodem. Ne quid fieret cōtra danielem. Pro quo hebrei legunt.Ne mutaretur voluntate.s.aduersariorum contra danielem.

צבה Saba.tumere.intumescere.inflari. Nu.5. Et tumens vterus tuus dirumpatur.& in eodē.Et vtero tumescēte putrescat femur.& in eodē.Et inflato ventre cōputrescet femur. Et inde צבי Sebi.i.hinulus:capreolus:seu caprea. Deut.12.Sicut comeditur caprea & ceruus.& in eodem.14. Ceruum & capream. Canti.2. Similis est dilectus meus capree.& i genere feminino צביה Sebiia.Canti.4:Duo vbera tua sicut duo hinuli capree. & in plurali צבאים Sebaim. siue צבאות Sabaoth.1.Paralipo.12.Et veloces quasi capree in montibus. Canti.2. Adiuro vos filie ierusalem per capreas ceruasq; camporum. Significat etiam צבי Sebi inclytum:siue pulchrum vel decorū:seu egregium:aut precipuū siue preclarum.vel gloriā aut magnificētiā.2.Reg.1.Inclyti israel super montes tuos interfecti sunt. & ponitur ibi in hebreo singulare pro plurali. Hiere.3. Et tribuam tibi hereditatem preclaram.Ezech.20.Que est egregia inter omnes terras.& in eodem.Precipuam terram omniū.& in eodem.25. Et de ciuitatibus eius inclytis terre bethsimuth. Dañ.8.Et factū est grande contra meridiē & contra orientem & contra fortitudinem.vbi ponitur pro fortitudine.& dicunt hebrei q; ponitur ibi pro terra promissionis:que est terra inclyta & precipua terrarū. vt habetur Ezech. 20. Vt supra dictum est.& in eodem.11. Et stabit in terra inclyta.& in eodem.Super montem inclytū & sanctum. Ponitur etiā pro gloria vel magnificentia. Esa.4. In die illa erit germē dñi in magnificentia & gloria. & in eodem.23. Vt detraheret superbiam oīs glorie.& in eodem.24.In finibus terre laudes audiuimus gloriā iusti. & in eodē.28. Et flori decidenti glorie exultationis eius.& in eodem. In die illa erit dñs exercituū corona glorie. Ezech.26. Cum dedero gloriam in terra viuentiū.Ponitur etiā pro ornamēto. Ezech. 7.Et ornamentum monilium suorum.

צבו Sebu.in lingua chaldaica significat volūtatē. De quo vide supra in dictione צבא saba.

צבט Sabat.porrigere.congerere.Ruth.2.Et congessit polentā sibi.pro quo he.le. Et porrexit ei polentā.& solum inuenitur in predicto loco.

צבע Sabaa.intingere. Dañ.4. Et de rore cæli intingatur. Et inde צבע Sebaa.i.tinctura.s.diuersorū colorum:seu vestis tincta diuersorū colorū.Iudi.5.vestes diuersorū colorum sisare traduntur in predā:& supellex varia ad ornanda colla congeritur. vbi ponitur tam in singuli q; in plurali. Hiere.12. Nunquid auis discolor hereditas mea mihi.i.tincta diuerso seu vario colore.Et inde אצבע Esbaa.i.digitus. Exo.18.Digitus dei est.Nu.19.Et tingens digitū in sanguine eius.Et in plurali אצבעות Esbaoth.ps.143.Et digitos meos ad bellum.

צבר Sabar. colligere. congregare. coaceruare. cōportare. Geñ.41.Et oēs frumētum sub pharaonis potestate condatur.i.congregetur vel colligatur.& in eodē. Tantaq; fuit abūdātia tritici vt arene maris coequetur. p quo he.le. Cōgregauit ioseph frumētū ql arenā maris pre multitudine.Exo.8.Cōgregauerūt eas i imēsos aggeres. Iob.27.Si cōportauerit q̄ſi terrā argētū. Abach.1. Et cōportabit aggerē:& capiet eā.& inde צבור Sibur.i.cōgregatio seu collectio aut aceruus.& solum inuenitur in numero plurali.4.Reg. 10.Ponite ea ad duos aceruos.

צבת Sebath. manipulus. & solum inuenitur in numero plurali.Ruth.2.Et de vestris quoq; manipulis proiici te de industria.

צדד Sadad.latus. & semp scribitur cū simplici daled & dr צד Sad.Geñ.6. Ostiū aūt arce pones in latere deorsū. Exo.25.Tres ex vno latere:& tres ex altero latere.1.Reg.20 Ego autem tres sagittas mittam iuxta eum.i.in latere eius. & in eodem.Et sedit abner ex latere saul.ps.90.Cadent a latere tuo mille.Esa.60.Et filie tue de latere surgent. & aliqñ ponitur pro contra.& tunc preponitur ei littera lamed & dicitur לצד Lesad. Dañ.7. Et sermones contra excelsum loquitur.Et in plurali צדים Sidim.Exo.25. Sex calami egredientur de lateribus eius.& in eodem. 26. Vtrūq; latus tabernaculi protegens.Ponitur etiā pro hostibus. Iudi.2. Vt habeatis eos hostes.De quo vide supra in dictione צוד Sud.

צדה Sada.insidiari.desolare.Exo.21.Qui autem nō est in sidiatus.1.Reg.24. Tu autem isidiaris anime mee:vt auferas eam.Significat etiā desolare vel deuastare:cui? verbum passiuū ponitur. Soph.3. Vbi dicitur desolate sunt ciuitates eorum. Et ide צדיה Sediia.i.insidiatio.siue insidie. Nu.35. Vel iecerit quippiam in eū per insidias. vide etiam de hoc infra in dictione צוד Sud. Item צדא Seda.in lingua chaldaica significat vere ne.seu nunquid. Et scribitur cum he in principio. Dañ.3. Vere ne sydrach Misach & abdenago deos meos non colitis.

צדק Sadac.iustificare.iustū esse.iuste iudicare.vt Geñ.38. Iustior me est. & in eodē. 44. Quid loquemur aut iuste poterimus obtinere. Pro quo he.le. Quid loquemur aut quo iustificabimur. Exo.23. Quia auersor impiū. Pro quo hebrei legunt. Quia non iustificabo impiū. Deut.25. Quem iustum esse prospexerint:illi iustitie palmā dabunt. Pro quo he.le.Et iustificabūt iustū.& est sensus sicut in littera nostra.2.Reg.15.vt ad me veniāt omnes qui habent negocium:& iuste iudicem. Iob.4. Nunquid homo dei cōparatiōe iustificabitur.& in eodem. 9. Si iustificare me voluero.& in eodem.33. Volo enim te apparere iustū.i.volo te iustificare.ps.18. Iustificata in semetipsa.s.sunt.ps.50. Vt iustificeris in sermonibus tuis.ps.81. Humilem & pauperem iustificate.ps.142. Quia nō iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.Prouer.17.Et qui iustificat impiū.Esa.43. Dent testes eorū:& iustificētur. Hiere.3. Iustificauit animā suā auersatrix israel.Ezech.16.Et iustificasti sorores tuas.& in eo. Iustificate eni a sūt te. Dañ.8. Et mūdabitur sanctuariū.Pro quo hebrei legūt. Et iustificabitur sanctuariū.& in eodem.12.Et qui ad iustitiam erudiūt multos. Pro quo he. le.& qui faciūt iustificari multos.& ē sensus sicut i littera nostra.Et inde צדיק Sadic.i.iustus.Geñ.6.Noe vir iustus atq; perfectus fuit.& in eo.18. Nunquid perdes iustū cū impio. Exo. 9. Dominus iustus. ps. 7. Deus iudex iustus. Esa.3. Dicite iusto quoniam bene.& in eodem. 49. Aut quod captum fuerit a robusto saluum esse poterit. Pro quo hebrei legunt. Aut quod captum fuerit a iusto.i.ab illo qui iuste accepit.Et in plurali צדיקים Sadicim.idest iusti.Deut.4.& vt habeat cerimonias iustaq; iudicia.& in eodem.16.Et mutant verba iustorum.3. Reg.2. Quia interfecit duos viros iustos melioresq; se.ps.36.Oculi dñi sup iustos.Ezech.23. Viri ergo iusti sunt ipsi iudicabūt eas. Et inde צדק sedec.i. iustitia. Deut.16. Iuste quod iustū est persequeris. Pro quo hebrei legunt. Iustitiam iustitiam sequeris. Iob.29. Iustitia indutus sum.& in eodem.35.vt diceres iustior deo sum. p quo hebrei legunt. Iustitia mea a deo:siue maior q̄ dei. & est sensus sicut in littera nostra. & scribitur cū he vel thau

in fine & dicitur צדקה Sedaca.siue צדקת Sideath.Geñ.15. Et reputatum est ei ad iustitiam.& in eodem.30.Respondebit q; mihi cras iustitia mea. Deut.23.Et fecit iustitiam dñi. Et in plurali צדקות Sedacoth.ps.10. Quoniā iustus dominus & iustitias dilexit.Ponitur etiam pro elemosyna.Dañ. 4.Peccata tua elemosynis redime.

צהב Sahab.flauus:seu color auri. Leuit.13. Et capillus flauus solito q; subtilior.Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מצהב Mushab.Esd.8.Et vasa eris fulgentis optimi duo:pulchra vt aurum.pro quo he.le.& vasa eris flaui.i.coloris auri optima duo:preciosa vt aurum.

צהל Sahal.exultare. exhilarare. gaudere.iubilare.hinire. Ester.8. Omnisq; ciuitas exultauit.ps.103. Vt exhilaret faciem in oleo.Esa.12. Exulta & lauda. Significat etiam hinnire vel mugire.Esa.10.Hinni voce tua filia galin.Et in eodem.24.Hinnient de mari.Hiere.5.Vnusquisq; ad vxorem proximi sui hinniebat. & in eodem.50. Et mugistis sicut tauri.Et inde מצהלות Mishaloth.i.hinnitus in numero plurali.Hiere.8.A voce hinnituum equorum eius cōmota est omnis terra.& in eodē.13. Adulteria tua & hinitus tui.

צהר Sohar. fenestra. Geñ.6. Fenestram in arca facies. Et inde צהרים Sahoraim.idest meridies.s.cum sol est in medio celi vel in nostro meridiano. Geñ.43. Quoniā hodie mecum viri comesturi sunt in meridie. Iob.11. Et quasi meridianum fulgur cōsurget tibi ad vesperam.ps.36.Et iudicium tuum tāq; meridies.Canti.1. Vbi cubes in meridie. Et inde verbū יצהירו Iashiru.pro quo beatus hieronymus transtulit:meridiati sunt.i.sederunt in meridie.Iob.24.In ter aceruos eorum meridiati sunt. Hebrei vero dicūt q; deriuatur a sequēti dictione que significat oleum. vnde in predicto loco ipsi legūt. Inter aceruos eorum fecerūt oleum siue expresserunt oleum:aut oleificauerunt:si latine posset dici.Et inde יצהר Ishar.i.oleū:eo quod est lucidum & splēdidum. Deut.7. Oleo & armentis gregibus ouiū tuarum. & in eodem.10. Vt colligatis frumentum & vinum & oleū. & in eodem.28. Vt non relinquatur tibi triticum & vinum & oleū.2.Paralip.32. Apothecas quoq; frumēti & vini & olei.Zach.4. Isti sunt duo filii olei splendoris .vbi ponitur pro vtroq;.s.pro oleo & pro splendore.

צוא Soa.fordes.immunditia.& scribitur cum he in fine & dicitur צואה Soa.Prouer.30. Et tamen non est lota a sordibus suis.Esa.4.Si abluerit dñs sordes filiarum sion. & in eodem.7.Omnes enim mēse replete sunt vomitu sordium q;.& inde צואים Soim.idest sordidi. Zach.3.& iesus erat indutus vestibus sordidis.& in eodē. Auferte vestimenta sordida ab eo. Vide et de hoc supra in dictione יצא Iasa.

צוד Sud .venari.venatione capere.insidiari.Geñ.27.cum q; venatu aliquid apprehenderis.& in eo.vt iussionē patris impleret.pro quo hebrei legunt. Ad venandum venationem vt afferret. sed beatus hieronymus trāstulit sēsū. & in eodem. Qui dudum capta venatione attulit mihi. Leuit.16 . Si venatione vel aucupio ceperit auem vel feram. Hiere.4.Mittam eis multos venatores & venabuntur eos Et in eo.13.Et faciunt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiendas animas.idest ad venandas animas . Et in eo. Et cū ceperint aīas populi mei.& in eo . Quibus vos capitis animas volantes.& in.eo.& dimittā animas quas vos capitis.Threñ.3.Venatione ceperunt me inimici mei . & in eo.4.Lubricauerunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum.pro quo he.le. Venati sunt siue insidiati sunt vestigia nostra:ne ambularent in plateis nostris.idest inimici nostri prohibuerunt nos ne ambularem? in plateis nostris Vide etiam de hoc supra in dictione צדה Sada.inde צד Sed.idest venatio. Geñ.10.Et erat robustus venator coram domino.pro quo hebrei legunt. Ipse erat robustus venatione coram domino.& in eo.25.Eo quod venatione illius vesceretur.Et in eo.27.Affer mihi de venatione tua.& inde מצוד Mesud.siue מצודה Mesuda . idest rete:vel laqueus:aut hamus:siue sagena. Iob.19. Et flagellis suis me cinxerit.pro quo hebrei legunt.Et reti suo me cinxerit. Eccls.9. Sed sicut pisces capiuntur hamo. Ezech. 12.Et capietur in sagena mea. Et in eo. Neq; erunt vltra in manibus vestris ad predandum . Pro quo hebrei legunt. Neq; erunt vltra in manibus vestris in rete siue in sagenā. Et in plu. מצודים Mesudim.siue מצודות Mesadoth. Eccls. 7.Que laqueus venatorum est & sagena cor eius . quod in hebreo legitur pluraliter.scilicet laquei.Ezech.17.miserūt q; eū in carcerē. Vbi ponitur pro carcere.Significat etiam arcem seu fortaliciū.De quo vide supra in dictione מצד Mesad.Et inde צדים Sadim.idest venatores.Hiere.8.Mittam eis multos venatores.Significat etiam hostes vel insidiatores.Hiere.2.vt habeatis eos hostes. Item צד Sed.siue צידה Said.aut צדה Seda.idest viaticum seu cibaria.Iof.1.Preparate vobis cibaria.Et in eo.9.Panes quoq; quos portabāt ob viaticum.& in eodem. Susceperunt igitur de cibariis eorum Nec.13.vt in die qua vendere liceret venderēt. p quo hebrei legunt. Venderent cibaria.ps.77. Cibaria misit eis in abundantiā.Ps.131. Viduam eius benedicens benedicā . Pro quo hebrei legunt. Cibaria seu viatica eius benedicens benedicam. Et inde verbum הצטיידו histaiad. quod significat cibaria tollere vel cibaria preparare. Iof.9. Tulerunt sibi cibaria.& in eodem. En panes quando egressi fuimus de domibus nostris vt venirem? ad vos calidos sumpsimus.Pro quo hebrei legunt . En panis noster calidus erat quādo pro viatico tulimus eum de domibus nostris: in die quo egressi sumus vt veniremus ad vos.

צוה Siua.precipere.mandare.iubere.imperare. Geñ.2.p̄cepitq; eis dicens.Et in eodem.44. Precepit autem ioseph dispensatori domus sue. Leuit.6. Precipe aaron & filiis eius.Et in eo.10. Sicut preceptum est mihi. Et in eodē. 25. Dabo benedictionem meam vobis. Pro quo hebrei legunt.Et mandabo benedictionem meam vobis. Deut.4. Sicut mandauit mihi dominus.Et in eodem.26. Feci omnia sicut precepisti mihi.Et in eodem.28. Emittet dominus benedictionē in cellaria tua. Pro quo hebrei legūt. Mandabit dominus benedictionem.& in eodem.33.legem precepit nobis Moyses.2. Reg. 14. Ego iubebo pro te. Esa.5. Et nubibus mandabo ne pluant super eam . Et in eodem . 13.Ego mandaui sanctificatis meis.& in eodem.23. Dominus mandauit aduersus chanaan. Et in eodem.28. Mādaremanda:specta:reexpecta. Esa.45.Super filios meos & super opus manuum mearum mandatis mihi. Et inde מצוה Misua.idest preceptum:seu mandatum. Deut.5. Vt loquar tibi omnia mandata mea & cerimonias . Quod in hebreo legitur singulariter.scilicet omne mandatum.& in eodem. 30.Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie:non supra te est. Nec.11. Preceptum quippe regis super eos erat. Ps.18. Preceptum domini lucidū.& in plu. מצות misuoth . Deut. 4. Custodi precepta eius atq; mandata . Prouer . 7. Serua mandata mea & viues.

צוח Sauach .Clamare . vociferari . Esa. 44. De vertice montium clamabunt.Et inde צוחה Seuacha. idest clamor.vociferatio.vlulatus.Esa.24. Clamor erit super vinū in plateis . Hiere . 14. Et clamor ierusalem ascendit.& in eodem. 46.Et vlulatus tuus repleuit terram.

צול Sul. profundū.s.aquarū & scribitur cum he in fine ad

denotandum genus femininum & dicitur צוּלָה Sula.i.profundum.Esa.44.Qui dico profundo desolare.& cōmuniter scribitur cum mē in principio & dicitur מְצוּלָה Mesula p̄s.68.Infixus sum in limo ꝑfundi.& in eodem.Ne absorbeat me profundum.Ione.2.Et proiecisti me in profundo in corde maris.Et in plurali מְצוּלֹת Mesuloth.Exo.15.Descenderunt in profundum sicut lapis.Quod in hebreo legitur pluraliter.s.in profunda.p̄s.67.Conuertam in profundū maris.p̄s.87.In tenebrosis & in vmbra mortis.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit. In tenebris & in profundis

צוּם Sum.ieiunare.1.Reg.31.Et ieiunauerunt septem diebus.2.Reg.12.Et ieiunauit dauid ieiunio. Ester.4.Et orate pro me.pro quo hebrei legunt. Et ieiunate pro me. & in eodem. Et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo. Esa.58.Quare ieiunauimus & non aspexisti. & in eodem. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Zach.7. Nunquid ieiunium ieiunastis mihi.Et inde צוֹם Som.i.ieiunium.3.Reg.21.Predicauerunt ieiunium.Ps.34.Humiliaui in ieiunio animā meam. Esa.58. In die ieiunii vestri inuenitur volūtas vestra.Et in plurali צוֹמוֹת Somoth.Ester.9.Susceperūt a se & a semine suo ieiunia atq; clamores

צֹאן Son,ouis.pecus.grex.s.pecorum.& declinatur tantum singulariter:& caret numero plurali :& ponitur aliquādo singulare ꝓ plurali. p̄s.8. Oues & boues.& scribitur ibi sine vau & cum he in fine & dicitur צֹנֶה Sone,in aliis vero locis scribitur cum aleph in medio loco vau & dicitur צֹאן Son, Geñ.4.Fuit autem abel pastor ouiū.& in eodem.29. Date ante potum ouibus.& in eodem.30. Qui pascebat reliquos greges ei⁊.i.reliquas oues.& in eodem. Oues intuerentur virgas. & in eodem.31. Et vide vniuersos masculos ascendētes sup femīas.i.sup oues,Exo.21.& quattuor oues ꝑ vna oue. Leuit.1. De bobus & de ouib⁊ offerēs victimas Et in eodē.Quod si de pecoribus oblatio est.1. Reg.8.Greges quoq; vestros addecimabit.2.Reg.12. Diues habebat oues & boues. Prouer.27. Diligenter agnosce vultum pecoris tui.Canti.1. Abi post vestigia gregis. Esa.7. Nutriet homo vaccam boum & duas oues. Pōitur etiam pro arietibus.3.Reg.4.Et centum arietes.

צוּף Suph.natare.enatare.inundare. Deut. 11. Quomodo operuerint eos aque maris rubri.ꝑ quo hebrei legūt. Quomodo natare siue inundare fecit dn̄s aquas maris rubri super faciem eorum.4.Reg.6,Natauitq; ferrū. Threñ.3.Innundauerunt aque super caput meum.Et inde צָפַת Saphath.i.inūdatio.Ezech.32. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui.pro quo hebrei legunt.Innundatione sanguinis tui. Itē צוּף Suph.i.fauus.s.mellis.Prouer.16. Fauus mellis verba composita.Et in plurali צוּפִים Supim.p̄s.18.Et dulciora super mel & fauum.Pro quo hebrei legunt.Et dulciora super mel & fauum fauorum.i.fauum dulcissimum.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Fauum redundantem.

צוּק Suc.Angustiare.coartare.tribulare.fundere.Deut.28 In angustia & vastitate:qua opprimet te hostis tuus.ꝑ quo hebrei legunt. In obsidione & angustia qua angustiabit te hostis tuus. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.Iob.32.Coarctat me spiritus vteri mei.& supra in eodē.28. Et lapis solutus calore in es vertitur.i.angustiat⁊ vel coarctatus in fornace. Esa.29.Et circundabo ariel. Pro quo hebrei legunt. Et angustiabo ariel. Et in eodem.51.A facie furoris eius qui te tribulat. & in eodem. Vbi nunc est furor tribulantis.Et inde צוֹק Soc.i.angustia.Dañ.9.Et rursum edificabitur platea & murus in angustia tēporū. Scribitur etiam cum he in fine & dicitur צוּקָה Suca.Esa.30. In terra tribulationis & angustie. Et aliquando scribitur cum vau & nū in secunda syllaba & dicitur צָקוּן Sacun. Esa.26. In tribulatione murmuris doctrina tua eis. Et aliquando scribitur cum mē in principio & dicitur מָצוֹק Masoc.Deut.28.In angustia & vastitate.1. Reg.22. Et cōuenerunt ad eū omnes qui erant in angustia constituti. & quandoq; scribitur cum vau in prima syllaba & dicitur מוּצָק Musac.Esa.8.Et nō poterit auolare de angustia sua.Ponitur etiam pro fundamento.Iob.36. Et non habente fundamētum subter se.Ponitur etiam pro prominenti,1. Reg.14. Vnus scopulus ꝑminens ab aquilone.Et in plurali מְצוּקִים Mesuchim. Pro quo beat⁊ hieronymus trāstulit cardines.1.Reg.2.Domini enim sunt cardines terre.Significat etiam predicta dictio fundere vel effundere.Ios.7.Proiecerunt q; ea ante dominū.i.fuderūt ea.Iob.29.& petra fūdebat mihi riuos olei

צוּר Sur.obsidere. oppugnare. angustiare. tribulare.ligare. vel includere. munire seu munitionem facere.formare seu figurare.aut fingere.Deut.2.Non pugnes contra moabitas. Pro quo hebrei legunt. Non obsideas vel non angusties moabitas.& in eodem. Caue ne pugnes contra eos. Et in eodem.20.Sin autem fedus inire noluerit:& ceperit cōtra te bellum:oppugnabis eam.i.obsidebis eam.Et in eodem. Quando obsederis ciuitatē multo tempore. & in eo.28. Et obsideris intra portas tuas. Iudi.9.Et oppugnāt aduersum te ciuitatem.1.Reg.23. Et obsideret Dauid & viros eius.Esa.1.Sicut ciuitas que vastatur.Pro quo hebrei legūt. Sicut ciuitas obsessa.Et in eodem.21.Ascende elam obside mede.& in eodem.29.Et faciā contra te aggerem.Pro quo hebrei legūt.Et obsidebo sup te statiōe seu aggere.Ezech.7.Qui relictus fuerit & obsessus fame morietur. Dañ.1.Et obsedit eam.significat etiam angustiare vel tribulare.Geñ.32.Timuit iacob valde: & perterritus diuisit populum.pro quo hebrei legunt. Et timuit iacob valde:& angustiatus est siue tribulatus est. Exo.23. Et affligam affligentes te.i.tribulabo tribulantes te. Iudi.2.& vehementer afflicti sunt.i.tribulati sunt.2.Paralipo.28.Qui afflixit eum:& nullo resistente vastauit. Pro quo hebrei legunt. Qui angustiauit siue tribulauit eum.& in eodem.33.Qui postq; coangustiat⁊ est orauit dominū deum suum.Nee.9.Et dedisti eos in manu hostiū suorum:& afflixeūt eos.i.tribulauerunt eos.p̄s.12.Qui tribulant me exultabunt si motus fuero.p̄s.30.Miserere mei domine quoniam tribulor.p̄s.118.Multi sūt qui persecuntur me & tribulant me. Esa.28. Et pallium breue vtrumq; operire non potest.i.angustum est. & in eodem.63.In omni tribulatione eorum non est tribulatus. Hiere.10.Et tribulabo eos:ita vt inueniantur.& in eodem.48.Sicut cor mulieris parturientis.Pro quo hebrei legunt.Sicut cor mulieris angustiate vel tribulate.Soph.1. Et tribulabo homines.& inde צַר Sar.i.angustia vel tribulatio:aut angustians vel tribulans.1.Reg.28. Coarctor nimis. Pro quo hebrei legunt. Angustia mihi valde.3. Reg.22. Et sustentate eum pane tribulationis.p̄s.4.In tribulatione dilatasti mihi.p̄s.118. Tribulatio & angustia inuenerunt me. Esa.5.Et ecce tenebre tribulationis & lux obtenebrata est in caligine eius.& in eodem.26. In angustia requisierunt te. Ponitur etiam pro angusto.4.Reg.6. Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis.Esa.49.Angustus est mihi locus. Ponitur etiam pro hoste vel inimico aut emulo.1.Reg.2.Et videbis emulum in templo.Ester.7. Nūc autem hostis noster est. & in eodem. Hostis & inimicus noster est amā.Iob.16.Hostis meus terribilib⁊ oculis intuitus est me. Esa.59. Cum venerit quasi fluuius violentus. Threñ.2. Tetendit arcum suum quasi inimicus. Et in plurali צָרִים Sarim.p̄s.26.Ne tradideris me in aīas tribulātiū me.Esa.9. Eleuabit dn̄s hostes rasin sup eum. & in eo.26. Et ignis hostes tuos deuoret. scribitur etiā cū duplici res & dr̄ צֹרֵר Sorer. Ester.9. Extra decē filiorū Amā agagites hostis iudeorū.& i plurali צֹרְרִים Sorerim. Nu.25. Quia ipsi hostiliter egerunt cōtra vos.Pro quo he.le. Quia ipsi hostes fuerunt vobis. Esa.11. Et hostes iuda peribūt. Vide etiā de hoc infra in dictiōe צָרַר Sarar.Et inde צָרָה Sara.i.angustia:vel tribulatio.Iob.27.Cū venerit super eū angustia. p̄s.9. Despicis in opportunitatib⁊ in tribulatione. Hiere.4. Vocem enim quasi parturiētis audiui:angustiā vt puerpere. Zach.8.Neq; exeunti erat pax pre tribulatione.& in eo.10.Et trāsibunt in maris freto.Pro quo he.le.Et transibit in mari angustia vel tribulatione.Pōt etiā legi sic. Et transibit in mari angusto. Quod est idē sensus cū littera nr̄a. Hiere.6.Tribulatio apprehendit me. Ponitur etiā pro emula vel inimica 1.Reg.1.Affligebat quoq; eā emula eius.Et in plurali צָרוֹת Saroth. Iob.6. In sex tribulationibus liberabit te. Esa.65. Qm̄ obliuioni tradite sunt angustie priores. Et inde מָצוֹר Masor.i.obsidio. siue machina que fit ad obsidendas vrbes. Deut.20.& extrues machinas donec capias ciuitatē. Et in eo.28. In angustia & vastitate qua opprimet te hostis tuus.ꝑ quo hebrei legunt. In obsidione & angustia. Hiere.10. Cōgrega de terra cōfusionē tuā:que habitas in obsidione.Ezech.4.Et ordinabis aduersus eā obsidionē.Et in eo. Donec cōpleas dies obsidionis tue.Et in plurali מְצֻרוֹת Mesuroth. Esa.29. Et monumēta ponā in obsidione tua. Pro quo hebrei legunt. Et statuā contra te obsidiones.Ponitur etiam pro munitiōe tam in singulari q̄ in plurali: eo quod ciuitas munita non potest capi nisi longa obsidione & extructiōe machinarum.2.Paralipo.11.Ciuitates muratas habētes portas & vectes.i.munitas.& in eodem. Et edificauit ciuitates muratas in iuda.Pro q̄ hebrei legūt. Et edificauit ciuitates pro munitione.p̄s.59.Quis deducet me in ciuitatem munitā.Abach.2.Et figam gradum super munitionē. Zach.9.Et edificauit tyrus munitionem suā.Scribitur etiā cum he in fine.2.Paralipo.14.Edificauit quoq; vrbes munitas in iuda.Pro quo hebrei legūt. Et edificauit vrbes munitionis in iuda.Nañ.2.Qui custodiat obsidionē. Pro quo he.le.Qui custodiat munitionē. Potest etiam legi sicut est in littera nr̄a. ponitur ēt pro aggere. Esa.19. Attenuabuntur & siccabuntur omnes riui aggerū. Significat etiam predicta dictio צוּר Sur ligare. Deut.14.Et in precium rediges portabisq; manu tua.Pro quo he.le.Et dabis pro argēto:& ligabis seu includes argētū in manu tua.4. Reg.5.Ligauitq; duo talēta argenti in duobus saccis. Esa.8. Liga testimoniū:signa legē.Ezech.5.& ligabis eos in sūmitate pallii tui Itē ponitur pro effundere.4.Reg.12.Effundebātq; & numerabant pecuniā. Sed etiā in predicto loco hebrei legunt ligabantq;.i.postq; numerabant: ligabāt pecuniā.& est ordo ꝑposterus.Significat etiā formare seu figurare.Exo.32. Formauitq; opere fusorio.p̄s.138. Tu formasti me.Canti.8.Si ostium est cōpingamus illud tabulis cedrinis.i.figuremus vel formemus illud.Hebrei tn̄ secundū ꝑcedētē significatione legūt. muniamus illud tabulis cedrinis. Esa.43. Creās te iacob:et formās te israel.De quo vide etiā supra in dictione יָצַר Iasar. Et inde צוּרָה Sura.i.forma vel figura. aut exemplar.p̄s.48.Et auxiliū eorum veterascet in inferno. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Et figura eorum conteretur in infernum.Ezech.43.Et erubescant ex omnibus que fecerunt:figuram domus & fabrice eius.Et in plurali צוּרֹת Suroth.vt in eodem. Et in omnem

descriptionem eius.Pro quo hebrei legūt.Et in oēs figuras eius. Item צוּר Sur.i.petra.saxum.silex.Exo.17.En ego stabo ibi coram te supra petram.& in eodē. Percutiesq; petrā. Iob.14. Et saxum trāsferetur de loco suo.Et in eodem.18. Et trāsferetur rupes de loco suo. Esa.2.Ingredere in petrā. Ezech.3.Vt adamantem & silicem dedi faciem tuam.Et aliqn̄ scribitur sine vau & dr̄ צַר Sar.Esa.5.Vngule equorum eius vt silex.Ponitur etiā צוּר Sur pro forti.1. Reg.2. Et nō est fortis sicut deus noster.Esa.26. Sperastis in domino in seculis eternis:in dn̄o deo forti in perpetuū.Ponitur etiam צוּר Sur.pro deo. Deut.32. Dei pfecta sunt opera. Et in eo. Deum qui te genuit dereliquisti.& in eodē.Nōne ideo quia deus suus vendidit eos.& in eo. Nō enim est deus noster vt dii eorum. Et in plurali צוּרִים surim.i.fortes vel robusti seu petre aut rupes.2. Reg. 2. Et vocatum est nomen loci illius ager robustorum. Esa.2. Et introibunt in speluncas petrarū. Nañ.1.Et petre dissolute sunt ab eo.Reperitur etiā צֻרוֹת Suroth.Iob.28.In petris riuos excidit. Ponitur etiā צוּר Sur.pro petra acutissima vt gladius:seu pro gladio vel pro cultro.Exo.4. Tulit illico sephora acutissimā petram. Ios.5. Fac tibi cultros lapideos.p̄s.88. Auertisti adiutoriū gladii eius. Pro quo hebrei legūt. Auertisti acumen seu aciem gladii eius. Sed beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem trāstulit. Auertisti robur gladii eius. Vbi ponitur pro robore.Et inde צִיר Sir cum iod in medio loco vau. idest legatus siue nuncius. Prouer.25. Sicut frigus niuis in die messis ita legatus fidelis. Hiere.49. Et legatus ad gentes missus sum. Et in abdia. Et legatum ad gentes misit. Et in plurali צִירִים sirim. Esa.18. Qui mittit in mare legatos. Et in eodem. 57. Et misisti legatos tuos procul. Ponitur etiam pro doloribus vel angustiis.1.Reg.4. Irruerant enim in ea dolores.Esa.13. Torsiones & dolores tenebunt.Et in eodem.21. Et angustia possedit me quasi angustia perturiētis. Quod in hebreo legitur in plurali.s.angustie vel dolores possederunt me quasi dolores parturientis. Ponitur etiam pro erroribus. Esa.45. Abierunt in confusionem fabricatores errorum. hebrei tamen legūt.fabricatores idolorum.ponitur etiam pro compagibus. Dañ.10. In visione tua dissolute sunt compages mee.Vnde illud.1. Reg.4. vbi dicitur irruerant enim in ea dolores. Aliqui hebrei legunt dissolute fuerant in ea compages ei⁊.Ponitur etiam צִיר Sir.pro cardine. Prouer.26. Ostium vertitur in cardine suo.Item צַוָּר sauar.i.collū.ceruix.Nee.3.Optimates autem eorum nō supposuerunt collum suū in opere dn̄i sui. & cōmuniter scribitur cum aleph post vau.vt Geñ.41.& collo torquē aureā circūposuit. Esa.8.Vsq; ad collum veniet.Et in plurali צַוְּארִים sauarim.siue צַוְּארֵי sauare.Iudi.5.Et supellex varia ad ornanda colla congeritur.Hiere.27. Subiicite colla vestra sub iugo regis babylonis.Reperitur etiam צַוְּארוֹת Sauaroth secundum terminationem pluralem femininorū. Mich.2. vnde non auferatis colla vestra.Et sepe ponitur in plurali licet loquatur de vno homine.Geñ.33. Stringensq; collum eius. & in eodem.45.Cūq; amplexatus recidisset in collū beniamin. Et in eodem. Illo quoq; similiter flente super collum eius. Scribitur etiam sine aleph & cū littera nū & dicitur צַוְּרֹנִים Saueronim.Canti.4.& in vno crine colli tui.Item צוֹר sor nomen prouincie.i.tyrus.p̄s.86. Ecce alienigene & tyrus. Esa.23.Quis cogitauit hoc super tyrum.Hiere.47.Et dissipabitur tyrus & sidon.

צָחַח Sachach.Candere.lucidum vel clarum seu limpidum esse.arere.aut aridum vel siccum esse.Canti.5. Dilectus meus candidus & rubicundus.Esa.18.Sicut meridiana

lux clara est. Hiere. 4. Ventus vrens in viis que sunt in deserto. Pro quo hebrei legunt ventus clarus. Potest etiã legi secundum aliam significationem ventus aridus vel siccus aut vrens sicut est in littera nostra. Ezech. 24. Super limpidissimam petram effudit illum. Et in eo. Dedi sanguinem eius super limpidissimam petram: ne operiretur. Threñ. 4. Nitidiores lacte. idest candidiores. & inde צחות Sachoth. idest verba clara & plana. Esa. 32. & lingua balborum velociter loquetur & plane. idest velociter loquetur verba clara seu plana aut polita. Scribitur etiam cum duplici sadic & cũ duplici cheth & dicitur צחצחות Sachsachoth. pro quo beatus hieronymus transtulit splendores. Esa. 58. & implenit in splendoribus animam tuam. Significat etiam predicta dictio arere: aut siccum vel aridum esse. Esa. 5. Et multitudo eius siti aruit. & inde צחיחה Sechicha. idest siccitas. p̄s. 67. Similiter eos qui exasperant: qui habitant in sepulchris. p quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. increduli autem habitauerunt in siccitate. & inde צחיחים Sechichim idest loca arida & sicca que sunt in cacumine petrarum vel in circuitu murorum. Nee. 4. Statui in loco post murum per circuitum populum in ordine cum gladiis suis.

צחן Sachan. putredo. seu fetor. & scribitur cum he vel tau in fine. Ioel. 2. Et ascendet putredo eius: quia superbe egit. Et solum ĩuenitur in predicto loco.

צחק Sachac. ridere. ludere. iocari. illudere. siue irridere. Geñ. 17. Cecidit abraã in faciem suam & risit. Et in eodẽ. 18. Quo audito sara risit. Et in eodem. Negauit sara dicens nõ risi. Et in eodem. 21. Quicunq3 audierit corridebit mihi. Et in eodem. Cumq3 vidisset filium agar ludentem cum isaac. Et in eodem. 26. Vidit eum iocantem cum Rebeca vxore sua. Exo. 32. Et surrexerunt ludere. Iudi. 16. Qui adductus de carcere ludebat ante eos. significat etiam illudere vel irridere. Geñ. 39. Vt illuderet nobis. & in eodem. vt illuderet mihi. Et inde צחק Sechoc. i. risus seu ludus. Geñ. 21. Risum fecit mihi dominus. Scribitur etiam cum sin loco sadic. De quo vide infra in littera sin in suo loco.

צחר Sachar. Candidum seu nitidum. Ezech. 27. Et lana coloris optimi. i. candida seu nitida. Et in plurali femenino צחרות Sechoroth. Iudi. 5. Qui ascenditis super nitentes asinas.

ציה Siia. siccitas. solitudo. desertum. Iob. 24. Ad nimiũ calorem transient ab aquis niuium. pro quo hebrei legunt. Ad siccitatem & calorem. Ps. 77. In ira excitauerũt excelsum in inaquoso. idest in loco sicco vel deserto. Et in plurali ציות Sioth. p̄s. 104. Abierunt in sicco flumina. i. in locis siccis vel desertis. Et inde ציון Saion. Pro quo beatus hieronymus transtulit sitim. Esa. 25. Sicut estus in siti. & in eodem. 32. Sicut riui aquarum in siti. Hebrei vero dicunt ꝙ significat locum aridum & inaquosum. Et inde צי Si. i. nauis vel trieris. Esa. 33. Nec trieris magna trãsgredietur eũ. Et in plu. צים sim. Nu. 24. venient in trieribus de italia. Ezech. 30. Egredientur nuncii a facie mea in trieribus. Scribitur etiam cum duplici iod & dicitur ציים Siim. Esa. 23. Asur fundauit eam. Pro quo hebrei legunt. Asur fundauit eam nauibus. idest fecit in ea portus pro nauibus vel trieribus. Dañ. 11. Et venient trieres & romani super eum. Ponitur etiam pro ethiopibus. Ps. 71. Coram illo pcidẽt ethiopes. p̄. 73. Dedisti eum escam populo ethiopum. Potest etiã legi populo nauium. idest nautis. significat etiam ציים siim animalia mõstruosa seu bestias feras. Esa. 13. Sed requiescẽt ibi bestie. In alio vero loco beatus hieronymus transtulit demonia. Esa. 34. Et occurrẽt demonia onocentauris.

ציון Sion. titulus. vel tumulus. 4. Regum. 23. Quis est titulus ille quem video. Ezech. 39. Statuent iuxta eum titulum donec sepeliant. & in plurali ציונים Siiunim. pro quo beatus hieronymus trãstulit speculas. eo quod sunt in loco eminẽtiori. Hiere. 31. Statue tibi speculas. Item ציון Saion. siccitas vel sitis. De quo vide supra in dictione precedenti.

ציץ Sis. florere. germinare. prospicere. Nume. 17. Et turgentibus gemmis eruperant flores. pro quo hebrei legunt. Et produxit gẽmas: & floruit florem: siue germinauit florem. p̄s. 71. Et florebũt de ciuitate sicut fenũ terre. Ps. 91. Et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem. Pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. & floruerit omnes qui operantur iniquitatem. p̄s. 131. Super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. Esa. 27. Florebit & germinabit israel. Ezech. 7 Floruit virga: germinauit superbia. Significat etiam apparere. vel prosp icere. Canti. 2. Prospiciens per cãcellos. Et inde ציץ Sis. i. flos. Esa. 28. Et flori decidenti glorie exultationis eius. Et in eodem. 40. Exsiccatum est fenum: & cecidit flos. Scribitur etiam cum thau in fine & dicitur ציצת Sisath. Esa. 28. Et erit flos decidens. & inde ציצים Sisim. i. celature vel picture in similitudinẽ florum. 3. Regum. 6. Et picturas varias quasi prominentes de pariete & egredientes. & in eodem. Et celaturas valde eminentes. Item ציץ Sis. idest ala siue penna: secundum hebreos. Hiere. 48. Date florem Moab quia florens egredietur. pro quo hebrei legunt. Date alam siue pẽnam moab: quia volans volabit. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. De quo vide etiam supra in dictione נוץ nos. & in dictione נצה Nasa. & inde ציצית Sisith. idest ala seu fimbria vestimenti. Nume. 15. Vt faciant sibi fimbrias per angulos quattuor: ponẽtes in eis vittas hyacinthinas. & idẽ ציצת Sisath idest floccellus: vel cincinus capitis. Ezech. 8. Et apprehendit me in cincino capitis mei. Item ציץ sis. i. lamina aurea quam sacerdos gerebat in fronte. Exo. 28. Facies & laminã de auro purissimo. Et in eodem. 39. Fecerunt & laminam sacre venerationis.

ציר Sir. legatus. nuncius. vt in Abdia. & legatũ ad gentes misit. De quo vide supra in dictione צור Sur.

צית Sith. succendere. comburere. Esa. 27. Succendam eam pariter. De quo vide supra in dictione יצת Iasath.

צל Sel. vmbra. De quo vide in dictione sequenti.

צלל Salal. vmbra. Iob. 40. Protegunt vmbre vmbrã eius Et cõmuniter scribitur cum simplici lamed. & dicitur צל Sel. Geñ. 19. quia ingressi sunt sub vmbra culminis mei Iudi. 9. Venite & sub vmbra mea requiescite. Iob. 7. Sicut seruus desiderat vmbrã. Ps. 16. Sub vmbra alarum tuarum ptege me. p̄s. 143. Dies eius sicut vmbra pretereunt. Eccs 8. Sed quasi vmbra transeant. Significat etiam presidium vel protectionem. Nu. 14. Recessit ab eis omne presidium Eccs. 7. Sicut protegit sapientia: ita protegit pecunia. pro quo hebrei legunt. Sicut vmbra seu protectio sapientie: ita vmbra vel protectio pecunie. Et in plurali צללים Selalim siue צללי silele. Canti. 2. Et inclinentur vmbre. Hiere. 6. Quia longiores facte sunt vmbre vesperi. Et inde verbum צלל Silel. idest obumbrare. siue vmbram facere. Nee. 13. factum est autem cum quieuissẽt porte ierusalem. pro quo hebrei legunt. cum obumbrassent. idest cum vmbre earũ fierent lõgiores in vespere. Et inde מצל Mesal. i. obũbrans siue nemorosus: eo quod facit vmbram. Ezech. 31. Et floribus nemorosus. Itẽ צלל salel. i. tinire seu tremere. 4. Reg. 21. Vt quicunq3 audierit tinniant ambe aures eius. Hiere. 19. vt omnis qui audierit tinniant aures eius. Abach. 3. A voce tremuerunt labia mea. Et inde מצלתים Mesilthaim. idest cymbala. 1. Paralip. 15. In organis musicorum nablis videlicet & lyris & cymbalis. Et in eodẽ. In cymbalis eneis concrepantes. Et inde מצלות Mesiloth. i. tintinabula que ferũtur super equũ causa ornatus. Zach. 14. In die illa erit quod super frenũ equi est sanctum dño. Scribitur etiam cũ duplici sadic & cum duplici lamed: & dicitur צלצל Silsal. Esa. 18. Ve terre cymbalo alarum. Hebrei tamẽ secundum primã significationem legunt. ve terre obrũbrate alis: seu obumbranti alis. Vnde beatus hiero. in suis explanationibus sic ait. Verbum hebraicum צלצל Silsal ꝙ symmachus sonitum: theodotion aues interpretati sunt. & nos in cymbalum vertimus: aquila in vmbram transtulit. Sed sciendũ ꝙ vmbra צל Sel dicitur: hic autem syllaba ipsa geminatur: pro quo possumus dictum intelligere. Ve terre que in vmbra alarum suarum pollicetur auxilium. hec hieronymus. Et in plurali צלצלים Silsalin. 2. Reg. 6. Et sistris & cymbalis. p̄s. 150. Laudate eum in cymbalis bene sonãtibus: laudate eum in cymbalis iubilationis. Item צלצל Silsal. i. instrumẽtum quo pisces capiuntur. Pro quo beatus hieronymus transtulit gurgustium. Iob. 40. & gurgustiũ piscium capite illius. Item צלצל Selasal. i. rubigo que consumit fructus arborum & terre nascentia. Deut. 28. fruges terre tue rubigo cõsumet. Item צלל Safal. i. submergi. Exo. 15. Submersi sunt quasi plumbum in aquis vehementib9. & inde צליל Selil. i. subcinericius panis. Iudi. 7. Videbatur mihi quasi subcinericius panis ex hordeo volui & in castra madiam descendere. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ deriuatur a dictione צלה Sala.

צלא Sala. in ligua chaldaica significat orare. Dañ. 6. Orabat: confitebaturq3 coram deo.

צלה Sala. assare. Exo. 12. Edent carnes tantum assas igni. 1. Regum. 2. Da mihi carnem vt coquam sacerdoti. p quo hebrei legunt. Da mihi carnem vt assem sacerdoti. vnde sequitur non enim accipiam a te carnẽ coctam. Esa. 44 Coxit pulmentum: & saturatus est. pro quo he. le. Assauit assaturam & saturatus est. Vbi ponitur verbum & nomẽ ab eo deriuatum. Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur dictio צליל Selil que significat panem subcinericium. i. coctũ sub cinere vel sub prunis: de quo dictum est supra in dictione. צלל Salal.

צלח Salach. prosperari. siue prospere agere. Proficere. dirigere. transire. s. cum psperitate. insilire. irruere. cõburere. Geñ. 39. Et erat vir in cunctis prospere agens. Nu. 14. Quod vobis non cedet in prosperum. 3. Reg. 22. Ascẽde & vade prospere. pro quo he. le. Ascende & prosperare. 1. Paralipo. 22. Sit dominus tecum & prosperare. Et in eodem. Tunc enim proficere poteris. idest prosperaberis. Et in eodem. 29. & cunctis placuit. Pro quo he. le. Et prosperatus est. 2. Paralipo. 18. Ascende in ramoth galaad: et prosperaberis. & in eodem. Ascendite: cũcta enim prospera venient. i. prosperabimini. Et in eodem. 20. Et cuncta euenient prospera. p̄s. 1. Et omnia quecunq3 faciet prosperabuntur. p̄s. 36. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. p̄s. 44. Intẽde prospere. p̄s. 117. O domine bene prosperare. Hiere. 12. Quare via impiorum prosperatur. Et in eodem. 13. Ita vt nulli vsui aptum esset. pro quo he. le. Nulli vsui proficeret. Ezech. 16. Et profecisti in regnum. Significat ẽt dirigere. Geñ. 24. Et diriget viam tuam. & in eodem. 39. Et omnia que gererentur ab eo dirigi in manu illius. Ios. 1 Tunc diriges viam tuam. Nee. 1. Et dirige seruũ tuũ hodie. Hiere. 5. Causam pupilli non direxerunt. Significat etiam transire vel insilire aut irruere. 2. Reg. 19. Et irrumpentes Iordanem ante Regem transierunt vada. 1. Regum. 10. & insiliet in te spiritus domini. & in eodem. Et insiluit in eum spiritus domini. Iudi. 14. Irruit autem spiritus domini in samson. Et in eodem. Irruit itaq3 in eum spiritus domini. significat ẽt cõburere. Amos. 5. ne forte cõburatur vt ignis dom9 ioseph. Item צלחת Salachath. ascella: seu sinus. Prouer. 19. Abscõdit piger manum suam sub ascella. Et dicunt aliqui hebrei ꝙ significat chaldariam. Item צלוחית Selochith. idest phiala: seu vas testeum. 4. Regũ. 2. Afferte mihi vas nouum.

צלם Selem. imago. similitudo. statua. Geñ. 1. faciamus hominem ad imaginẽ & similitudinem nostram. Et in eodem. Et creauit deus hominem ad imaginem suam. Et in eodem. Et genuit ad imaginem & similitudinem suam. Ps. 38. Veruntamen in imagine pertransit homo. Sed aliqui hebrei in predicto loco p imagine legũt vmbrã seu tenebras: & dicũt ꝙ deriuatur a צל Sel quod signãt vmbrã: de quo supra dictum est. Et etiam in lingua arabica vel punica tenebre appellantur צלם Selem. Vnde in predicto loco potest etiã legi. verũtamen in vmbra seu in tenebris per transit homo. Et in plu. צלמים Selamim siue צלמי Salme. vt Nu. 33. Statuas cõminuite. i. imagines idolorum suorũ. 1. Reg. 5. Vt faciatis similitudines anorum vestrorum: & similitudines murium. Et in lingua chaldaica aliquando scribitur cum aleph in fine tam in singulari ꝙ in plurali. Dañ. 2. Statua illa magna. Item צלמות Salmaueth. idest vmbra mortis seu caligo mortis: compositũ a צל Sel quod significat vmbram: & מות maueth quod significat mortem. Iob. 3. Obscurẽt eum tenebre & vmbra mortis. & in eodẽ. 10. Ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine. Et in eodem. Vbi vmbra mortis & nullus ordo. Et in eodem. 12. Qui producit in lucem vmbram mortis. p̄s. 22. Si ambulauero ĩ medio vmbre mortis nõ timebo mala. p̄s. 43. Cooperuit nos vmbra mortis. Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur צלמון Salmon. i. locus obscurus & tenebrosus. p̄s. 67. Niue dealbabuntur in selmõ. q. d. vbi est obscuritas & caligo: ibi erit niuis dealbatio.

צלע Selaa. costa. latus. Geñ. 2. Et edificauit dominus deus costam quam tulerat de adam. Et in plurali צלעות Selaoth. vt in eo. Tulit vnam de costis ei9. Et quia coste sunt in vtroq3 latere animalis: ideo significat etiam lat9: & est in hebreo communis generis. vt Exo. 25. Duo circuli sint in latere vno: & duo in altero. Et in eodẽ. Ad continẽdas tabulas in vno latere tabernaculi. 3. Reg. 6. Ostium lateris medii in pariete erit. Hiere. 20. Custodientes latus meum Ezech. 41. Et latitudinem lateris quattuor cubitorum. & in eodem. Latera aũt latus ad latus bis triginta trium. & in plurali צלעות Selaoth. siue צלעים Selaim. vt in eodẽ. Que ingrederentur per parietem domus in lateribus. Et in eo. Et vidi in domo altitudinẽ per circuitum & fundata latera. Ponitur etiam pro tabulis vel tabulatis. 3. Regũ. 6. Et texit pauimentum domus tabulis abiegnis. Et in eodem. Et ad posteriorem partem templi tabulata cedrina. Et in eodẽ. 7 Et tabulis cedrinis vestiuit totam cameram. Est etiam צלע Selaa nomen proprium loci. Ios. 18. Et sela & eleph & ieb9 que est ierusalẽ. Item צלע Salaa. i. claudicare. Geñ. 32. Ipse vero claudicabat pede. Michee. 4. Congregabo claudicantem. & inde צלע Selaa. i. claudicatio seu fractura cruris vel pedis. Pro quo beatus hieronymus trãstulit plagam seu infirmitatem. p̄s. 34. Et aduersum me letati sunt & conuenerunt. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et in infirmitate mea letabantur. p̄s. 37. Ego autẽ in flagella paratus sum. Pro quo beatus hiero. transtulit. Ego autem ad plagas paratus sum.

צלצל Selasal.rubigo.Deut.28. Fruges terre tue rubigo consumet.Item צלצל Silsal. Vas seu instrumentũ quo pisces capiũtur. De q̃ vide supra in dictiõe צלל salal.

צמם Samã.cincinus capillorũ:seu coma capitis secundũ hebreos:pro quo beatus hiero.trãstulit.id quod intrinsecus latet:& scribitur cum simplici mem & cum tau in fine & dicitur צמת Samath.Canti.4.Absq̧ eo quod intrinsecus latet.In alio vero loco btũs hiero.trãstulit turpitudinem.vt Esa.47.Denuda turpitudinem tuam.pro quo he.le.Denuda comam tuam seu cincinos capitis tui.Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur צמים Samim . idest illi qui habitant in desertis:& habent longam comam & intõsam barbam.pro quo beatus hiero.transtulit sitientes.Iob.5.& bibẽt sitiẽtes diuitias eius.De quo vide in dictiõe sequẽti.

צמא Sama.sitire.Exo.17.Sitiuit ergo populus propter aque penuriam.Ps.62.Sitiuit in te anima mea . Ps. 106.Esurientes & sitientes.Esa.32. Et potum sitiẽti aufert Et in codẽ.48.Non sitierunt in desertis.Et aliquando scribitur sine aleph.vt Iudi.4.Da mihi obsecro paululũ aque quia sitio valde.Ruth.2.Sed etiam sitiens vade ad sarcinulas & bibe. Iob.5.Bibent sitientes diuitias eius.Et in eodẽ. 18.Et exardescet contra eum sitis.pro quo hebrei legunt. Et preualebunt contra eum sitientes.Et inde צמא Sama.i. sitis.Exo.17.vt occideres nos & liberos nostros in siti. Iudi.15.Et in siti morior.p̄s.68.Et in siti mea potauerũt me aceto.p̄s.103.Expectabunt onagri in siti sua. Amos.8 . Nõ fames panis nec sitis aque.& aliquando scribitur cum littera nun in fine & dicitur צמאון Simaon Deut.8 . Ac dipsas. idest sitis.nam grece dipsas idem est quod sitis latine. Ps. 106.Et exitus aquarum in siti.

צמד Samad. Iungere.adherere.concinare. Beatus hiero. transtulit initiari.Nume.25.Initiatusq̧ est israel beel phegor.Et in eodem.qui initiati sunt beelphegor. ꝓ quo hebrei legunt.iunctus est siue adhesit beelphegor. 2.Reg. 20.Et desuper accinctus gladio dependẽte vsq̧ ad ilia.Pro quo hebrei legunt.Et desuper accinctus gladio adiũcto seu adherente super lumbos suos.p̄s.49.Et lingua tua cõcinabat dolos.Et inde צמיד Samid.idest operculum quod ponitur super vas & cum eo iungitur.Nu. 19 . Vas quod non habuerit operculum nec ligaturam desuper.& inde צמד semed.idest par seu iuga boum vel aliorum animaliũ aut bini.Iudi.19.Habẽs in comitatu puerũ & duos asinos.idest par asinorum.3.Reg.19.Tulit par boum & mactauit illud. Hiere.51.Collidam in te agricolam & iugale ei9.Et in plu. צמדים Semadim.3.Reg.19. Arantem in duodecim iugis boum.4.Regum.9.Memini enim quando ego & tu sedẽtes in curru sequebamur achab.pro quo hebrei legunt.Sedentes in iugis.idest in curribus qui vehebãtur iugis equorum.Esa.5.Decem iugera vinearum facient laguncũlam vnam.idest vinee que decem iugis boum vno die possint arari.Item צמיד Samid.idest armilla.Nu.31.periscelides & armillam.Et in plu.צמידים semidim.Gẽ.20.cũq̧ vidisset inaures & armillas.

צמח Samach.germinare.pullulare.oriri.crescere.Gẽ.2. Omnemq̧ herbam regionis priusq̧ germinaret . & in eodem.3.Spinas & tribulos germinabit tibi. Et in eodẽ 41.Alie quoq̧ spice totidem tenues & percusse vredine oriebantur.idest pullulabant.Exo.10.Corrodet enim omnia ligna que germinantur in agris.Leuit.13. Porro si steterit macula & capilli nigri fuerint . Pro quo hebrei legũt. Et capillus niger pullulauerit siue creuerit.Deut.29.Neq̧ virẽs quippiam germinet.2.Reg.10.Manete in hierico donec crescat barba vestra.Et in eodem. 22 . Nec est quicquã ex eo quod non germinet.p̄s.103. Producens herbam iumentis.idest germinare faciens.p̄s.146.Qui producit iumentis fenum.Eccs.2.Vt irrigarent siluam lignorũ germinantium.Esa.44.Germinabunt inter herbas.& in eo. 55.Et infundit eã:& germinare eam facit.Ezech.16.Et pillus tuus germinauit.Et inde צמח Semach . idest germen . Gẽ.19.Vniuersos habitatores vrbium & cuncta terre virentia.Pro quo hebrei legunt.Et omne germen terre.Esa. 4.In die illa erit germen dñi in magnificentia.Zach.3. ecce ego adducam seruum meum orientẽ.i. germen seu germinantem.Et in eodem.6.Ecce vir oriens nomen eius.

צמק Samac.arere.siue aridum esse.Osee.9 . Da eis vuluã sine liberis & vbera arentia.Et inde vue passe dicuntur צמוקים Simucim.1. Reg . 25 . Centum ligaturas vue passe.Et in eo.30.Et duas ligaturas vue passe.

צמר Semer.lana.cacumẽ.s.arboris.seu medula. Deut.22. Non indueris vestimentum quod ex lana linoq̧ cõtextum est.Prouer.31.Quesiuit lanam & linum.Esa .1.Velut lana alba erunt.Ezech.27.In lanis coloris optimi.Pro quo hebrei legunt.In lana candida.Item צמרת Samereth idest cacumen seu summitas arboris : vel medula arboris. Ezech.17.Tulit medulam cedri.Et in eo.Et summam ego de medula cedri sublimis. & in eo. 31 . Et inter condensas frondes elatum est cacumen eius. & in eo.Et dedit summitatem eius virentẽ atq̧ condensam.Et in eo . Neq̧ ponens summitatem suam inter nemorosa atq̧ frondosa.

צמת Samath. Disperdere.perdere.consumere.ad internitionem perducere.2.Reg.22.Obedientes me:& disperdam eos.Iob.6.Tempore quo fuerint dissipati peribũt idest perditi erũt vel cõsumẽtur . Ps. 72.Perdidisti oẽs qui fornicãtur abs te.Ps.87 .terrores tui conturbauerunt me. Pro quo hebrei legunt.Terrores tui consumpserunt me.& Beatus hiero.in psal.iuxta he.ve . transtulit oppresserunt me.p̄s.93.Et in malicia eorum disꝑdet eos : disperdet eos dominus deus noster.p̄s.100.Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar.pro quo hebrei legunt. hũc disperdebã siue cõsumebã.p̄s.118 . Tabescere me fecit zelus meus.ꝓ quo btũs hiero.ĩ ps.iuxta he.ve.trãstulit . cõsũpsit me zelus meus.Threñ.3.Lapsa est in lacum vita mea .pro quo hebrei legunt.Disperierunt:seu consumpte sunt in lacu vite mee.& ponitur in hebreo in plurali.quia vita in hebreo est pluralis numeri:& caret numero singulari.

צנן Senin.spina.siue vepres.translatio nostra traduxit lãceã seu sudẽ.& solũ inuenitur in nũero plu.s. צנינים seninim.Nu.33.& lãcee in lateribus vr̃is.Ios.23.& sudes in oculis vr̃is.& inde צנה Sina.i.scutũ.3.Reg.10. fecit rex salomon cẽtũ scuta de auro purissimo.Ps.34.Apphẽde arma & scutũ.p̄s. 90.scuto circũdabit te veritas eius . Amos .4. Et leuabũt vos in cõtis.pro quo he.le.Et leuabũt vos ĩ scutis.& dicunt ꝙ ponitur ibi ꝓ nauiculis puis ad modũ scuti factis.& inde צנים sinim.i.arma seu armati . Iob. 5.& ipsũ rapiet armatus.Prouer.22.Arma & gladii in via supbi. hebrei tamen dicunt ꝙ significat spinas seu tribulos.

צנח Sanach.figere.defigere.suspirare. Iudi.4. Percussũ ꝗ malleo defixit in cerebrũ vsq̧ ad terrã.sigñat ẽt suspirare.Ios.18.Suspirauitq̧ vt sedebat in asino. Iudi.1.que cum suspirasset sedens in asino.hebrei tamen dicunt ꝙ in duob9 locis p̄dictis sigñat descẽdere seu declinare. vñ in p̄dictis locis ĩpi legũt.& descẽdit seu declinauit de asino.

צנם Senum.aridũ.siccũ.& solũ ĩuenitur in nu.plu.& ĩ ge. fe.s.צנמות senumoth. Gẽ.41. alie q̃q̧ septẽ tenues & pcusse vredine oriebãtur.pro quo he.le.& ecce septẽ spice aride tenues & pcusse vrediẽ oriebãtur post illas. & solũ

inuenitur in predicto loco.& dicunt aliqui ꝙ significat minutas seu paruas.

צנע Sanũaa.humilis.modestus.& solũ ĩuenitur in nu.plu. .s.צנועים Senuim.Prouer.11. Vbi aũt est hũilitas : ibi & sapiẽtia.ꝓ quo he.le.& cũ humilib9 sapiẽtia.& ide הצנע hasnẽa .i.humiliter.btũs hiero.trãstulit solicitũ.Mich.6.& solicitũ ambulare cum deo tuo.& solũ inuenitur in p̄dictis locis.in lingua vero chaldaica sigñat seruare seu obseruare

צנף Sanaph.circũuoluere.amicire.Leuit.16.Cidarim mũdã ĩponet capiti.i.circũuoluet capiti.Esa.22. coronãs coronabit te tribulatiõe.Pro quo he.le.Circũuolũes circũuoluet te inuolutione:siue amiciẽs amiciet te amictu . vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ.s.צנפה Senepha.& inde צניף Saniph.i.vitta vel cidaris que capiti imponitur vel circũuoluitur aut amicitur.vt Zach.3. Ponite cidarim mundam sup caput eius:& posuerũt cidarim mũdã sup caput eius.Scribitur ẽt cũ mem in principio & cũ tau in fine & dr̃ מצנפת Misnẽpheth.Exo.28.Cidarim & baltheũ.Leuit.16.Cidarim lineã imponet capiti.vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatum.Ezech.21. Aufer cidarim : tolle coronam.Et in plu.צניפות Seniphoth . Esa. 3 . & sindones & vittas & theristra.vbi ponitur pro vittis.

צנצנת Sinseneth.genus vasis.vt lagũcula.Exo.16.sume vas vnum & mitte ibi man.& solum inuenitur in predicto loco.

צנק Sinoc. Carcer. Hiere.29. vt mittas eum in neruum & in carcerem.& solum inuenitur in predicto loco.

צנר Sinor.Fistula.canalis.seu cataracta.2. Reg.5. Et tetigisset domatũ fistulas.Ps.41.Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum.

צנתר Santher. Canalis.btũs hiero.trãstulit rostrum. & solũ inuenitur in nu.plu.Zach.4. Que sũt iuxta duo rostra aurea:& solũ inuenitur in predicto loco.

צעד Saad. Incedere.ambulare.deãbulare.gradiri.cõculcare.Gẽ.49.filie discurrerãt sup murũ.i. incedebant vel deãbulabãt.Iob.18.& calcet sup eum quasi rex ĩteritus i.ãbulet sup eũ.p̄s.67.Cũ ptransieris per desertũ.ꝓ q̃ btũs hiero.in ps.iuxta he.ve.trãstulit.& ambulares per desertũ. Prouer.7.Viã domus illius graditur.& in eo.30.Tria sunt q̃ bene gradiũtur. Abach.3.In fremitu cõculcabis terrã. & inde צעד sead.siue צעדה seada.i.gressus.incessus . passus . 2.Reg.5.& cũ audieris sonitũ clamoris gradiẽtis in cacumine pirorũ.ꝓ quo he.le.& erit cũ audieris sonitũ gressus. & in plu.צעדים seadim. 2.Reg.6.Cumq̧ trãscẽdissent qui portabãt arcã dñi sex passus.p̄s.17. dilatasti gressus meos subt9 me. Scribitur ẽt cũ mem ĩ pricipio.p̄s.36.apud dñm gressus hoĩs dirigũtur. Dañ.11.per libyã quoq̧ & ethiopiã trãsibit.ꝓ quo he.le. Libyi quoq̧ & ethiopes in gressib9 ei9 & inde אצעדה Esaada.quod ẽ gen9 ornamẽti . ꝓ quo btũs hiero.trãstulit. piscelides qđ ẽ ornamẽtũ cruris: a pi grece i.circũ:& scelos.i.crus:eo qđ ponitur circũ crura.Nu.31.periscelides & armillas ãnulos & dextralia. & aliqui hebrei dicũt ꝙ est ornamentum brachii.2.Regũ.1.Et tulit diadema quod erat in capite illius:& armillã de brachio eius.vbi ponitur pro armilla.Et aliquando scribitur sine aleph. Esa.3. Et discriminalia & periscelides & murenulas.

צעה Saa.Gradiri.discurrere. ĩstabilẽ seu mobilẽ esse. sternere. Esa.51.Cito veniet gradiẽs ad apiẽdũ.& in eo. 53.Gradiẽs in multitudine fortitudinis sue . Hiere.2. Sub omni ligno frõdoso tu prosternebaris meretrix.ꝓ quo he. le.Tu discurrebas meretrix:siue instabilis eras. potest etiã significare sternere vel prosternere sicut est in lr̃a nr̃a . vt Hiere.48.Et mittã ei stratores & sternent eum.

צען Saan.moueri.seu transferri de loco in locũ.Esa.33.tabernaculũ qđ nequaq̧ trãsferri poterit.

צעף Saiph. Genus vestis:quo mulieres opiũt caput seu faciẽ.pro quo btũs hiero.trãstulit teristrũ.Gẽ.38.Assũsit teristrũ & mutato habitu sedit in biuio itineris. & in eo. Depositoq̧ habitu quem sumpserat.pro quo in hebreo habetur.& deposuit teristrum suum de super se.

צעצע Saasua. Statuarius.& solũ inuenitur in nu.plu.scilicet צעצעים Saasuim.2.Paralip.3.Cherubim duo opere statuarii.Quod in hebreo legitur plu.s.statuariorum

צעק Saac.Clamare.exclamare. vociferare . cõuocare . seu cõgregare.Gẽ.4 Vox sanguinis fratris tui clamãtis ad me de terra.Exo.5.& idcirco vociferãtur dicẽtes eamus & sacrificem9 deo nr̃o.& in eo.14.qđ clamas ad me.& ĩ eo. 22.vociferabũttur ad me:& ego exaudiã clamorẽ eorũ. & ĩ eo.Si clamauerit ad me exaudiã eũ.4.Reg.2.helise9 aũt videbat & clamabat.p̄s.33.Clamauerũt iusti & dñs exaudiuit eos.p̄s.106.& clamauerũt ad dñm cũ tribularẽtur . Hiere. 22.ascẽde libanũ & clama.Threñ.2.Clamauit cor eorũ ad dñm.Sigñat ẽt cõuocare :siue cõclamare ad cõgregãdũ populũ vel exercitũ.vt Iudi.7.Cõclamãtes aũt viri israel.Et in eo.cõclamauitq̧ oĩs ephraim & p̄ocupauit aquas . pro q̃ he.le.& cõuocat9 seu cõgregat9 est oĩs ephraim. 1.Reg. 10.& cõuocauit samuel oẽm pp̄lm ad dñm 4.Reg.3.Conuocauerũt oẽs qui accincti erãt baltheo.& idẽ צעקה Seaca i.clamor siue vociferatio.Gẽ.18. Vtrũ clamorẽ qui venit ad me ope cõpleuerunt. Et in eodẽ.27.Et rugiuit clamore magno.Exo.3.& clamorẽ eius audiui. vide ẽt de hoc supra in dictione זעק zaac.

צער Saar.minui.diminutũ seu minorẽ esse.Iob.14. Siue nobiles fuerint filii eius siue ignobiles nõ intelligit. ꝓ quo he.le.honorãtur filii ei9 & nescit : & minorãtur siue diminuũtur & nõ ĩtelligit.Hiere.30.& glificabo eos & nõ attenuabũtur.i.nõ minuẽtur.et inde צעיר sair .i.minim9 seu p̄uus.Gẽ.43.et minimus iuxta etatẽ suã.ꝓ q̃ he.le.minim9 seu minor iuxta minoritatẽ suã.Iob.32.Iunior sum tp̄e.i.minor.Mich.5.Et tu bethleem ephrata ꝑuulus es in millibus iuda.et in plu.צעירים seirim.Hiere.14.Maiores miserũt minores suos ad aquã.Et in eo.48.annũciate clamorẽ ꝑuulis eius.Zach.13.Et cõuertã manũ meã ad ꝑuulos.Et in ge.fe.צעירה Seira.Gẽ.19.Dixit maior ad minorẽ.Et in eo.Minor quoq̧ pepit filiũ.Dañ.8. Egressum est cornu vnũ modicũ.Et in hebreo est ge.fe.et inde מצער misaar.i.modicũ.seu modica. vel paruum. Iob.8. Et si priora tua fuerint parua.pro quo he.le. Et erit principium tuum modicum seu paruum.Esa.63.quasi nihilum posederunt populum sanctum tuum.idest quasi modicum.

צפד Sapad.Adherere.Threñ.4. Adhesit cutis eorum ossibus.et solum inuenitur in predicto loco

צפה Sapha.intueri seu respicere.speculari.cõtẽplari.sperare.coopire.Gẽ.31.Intueatur et iudicet dñs iter nos. Iob.15.Circũspectãs vndiq̧ gladiũ.i.intuẽs seu respiciens. Ps.5.Mane astabo tibi & videbo.pro quo beatus hiero. in ps.iuxta he.ve.transtulit.Mane preparabor ad te & cõtemplabor.p̄s.65.Oculi eius super gentes respiciunt. Esa .21. Contemplare in specula . Threñ. 4 . Cum respiceremus ad gentem que saluare nos non poterat. Naum . 2 . Contemplare diem.Abach.2.& contemplabor vt videam quid dicat mihi. Sigñat ẽt spare.vt Mich.7.Ego aũt ad dñm aspiciam .pro quo he.le.Ego aũt in domino sperabo.& inde צופה sophe.i.speculator seu contemplator.Ezech.3.Speculatorem dedi te domui israel. Osee.9.Speculator ephraim cum deo meo.& in plurali צופים sophim.1.Regum.14.Et

respexerūt speculatores qui erant in gabaa. Esa. 66. Speculatores eius ceci sunt. & inde מִצְפֶּה Mispe seu מִצְפָּה Mispa. idest specula. seu speculatio. Esa. 21. Sup speculā dn̄i ego sū stans iugiter. Osee. 5. Laq̄ facti estis speculationi. Michee 7. Dies speculatiōis tue. Est ēt nomē propriū loci excelsi & eminētis: vnde speculatores solent speculari. 1. Regū. 10. & conuocauit samuel populū ad dn̄m in maspha. Signat ēt p̄dicta dictio צָפָה Sapha. coopire aut tegere. Exo. 25. & deaurabis eā auro mūdissimo. i. cooperies. & in eo. 36. Quas operuit auro. & in eo. 38. Quas & ipsas vestiuit argento. i. operuit. 3. Reg. 6. & operuit lignis cedrinis intrinsecus: & texit pauimētum domus: & in eodem. & operuit illū atq; vestiuit auro purissimo. Et in eodem. Domum quoq; an̄ oraculum operuit auro purissimo. Prouer. 26. Quomodo si argento sordido ornare velis vas fictile. idest coopire velis. Et inde צִפּוּי Sipui. i. coopertorium. Nu. 16. Et producat ea in laminas: & affigat altari. pro quo hebrei legūt. & pducat ea i laminas in coopertorium altari. Et inde צֶפֶת Sepheth. i. caput columne quo colūna operiebatur. 2. Paralip. 3. porro capita earum quinq; cubitorū. Itē צַחֲנָה Saphath. idest fetor: secundū translationē nostram. Ezech. 32. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui. De quo vide supra in dictione צוּף Suph.

צַפַּחַת Sapachath. scyphus: aut phiala. vel lecythus. 1. Reg. 26. Tulit igitur dauid hastā & scyphū aque. 3. Reg. 17. Et paululū olei in lecytho. & i eodē. Neq; lecythus olei minuetur. & i eo. 19. & ecce ad caput suū subcineric9 panis & vas aque. vbi ponitur pro vase. Item צַפִּיחִית Sapichith. idest laganum: siue massa oleo frixa & melle lita. Exo. 16. Gustusq; eius quasi simile cum melle.

צָפַן Saphan. reseruare. celare. tegere. protegere. recondere. seruare. custodire. Exo. 2. Et abscondit tribus mensibus. & in eodem. Cūq; iam celare non posset. Ios. 2. Tollēs mulier viros abscondit eos. Iob. 10. Licet hoc celes in corde tuo. & in eodē. 14. Quis tribuat mihi vt in inferno ptegas me. Et in eo. 15. & numerus annorū incert9 est tyrannidis eius. pro quo he. le. Et numerus annorū absconditus est robusto seu tyranno. Et in eo. 17. Cor eorū longe fecisti a disciplina. pro quo he. le. Cor eorum texisti seu celasti a disciplina. Ps. 16. Q m̄ abscondit me in tabernaculo suo. Ps. 30. Quā abscōdisti timētibus te. p̄s. 55. Inhabitabunt & abscōdēt. Ps. 118. In corde meo abscondi eloqa tua. Prouer. 1. abscondamus tendiculas contra insontem. & in eodem. Et moliuntur fraudes cōtra aīas suas. pro quo he. le. & absconduut pro aīabus suis: siue cōtra aīas suas. & in eodem. 10. Sapiētes abscōdūt scientiā. Hiere. 16. Et nō fuit occultata iniqtas eorū ab oculis meis. Significat etiā seruare: siue reseruare vel custodire. Prouer. 2. Et mandata mea absconderis penes te. i. seruaueris seu reseruaueris. & in eodē. Custodit rectorū salutē. & in eo. 27. qui retinet eā: quasi qui vētū teneat. pro quo he. le. Qui seruat eam: quasi qui seruat ventum. Canti. 7. Noua & vetera dilecte mi seruaui tibi. Significat etiā respicere. p̄s. 9. Oculi ei9 in pauperē respiciūt. Et inde צָפוּן saphum. i. abscōditū siue arcanū. Ps. 15. & de abscōditis tuis adimpletus est vēter eorū. p̄s. 82. Et cogitauerūt aduersus sanctos tuos. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Et inierunt cōsilium aduersus arcanū tuū. Ezech. 7. & violabūt arcanū meū. Scribitur ēt cū mem in pricipio. vt in abdia. Inuestigauerunt abscondita eius. Et aliqñ scribitur cū tau in fine & dr̄ צָפְנַת saphnath. Geñ. 41. Et vocauit eum lingua egyptia saluatorem mundi. Pro quo he le. & vocauit eū absconditorū reuelatorē. De quo vide supra in dictione פַּעְנֵחַ Pachneach. Itē צָפוֹן Saphon. i. aquilo seu ps septētrionalis. Geñ. 28. & dilataberis ad oriētē & occidētē & septētrionē & meridiē. Iob. 26. Qui extēdit aquilonē super vacuū. Esa. 43. Dicā aquiloni: da. Et inde צְפוֹנִי sephoni. idest aquilonaris seu ille qui est ab aquilone. Ioel. 2. & eū qui ab aquilone est longe faciam a vobis.

צֶפַע Sephaa. serpentis genus. i. regulus seu basiliscus: aut aspis. Esa. 14. De radice eni colubri egredietur regulus. scribitur ēt cū nun in fine & dr̄ צִפְעֹנִי siphoni. Prouer. 23. Et sicut regulus venena diffundet. Esa. 59. Oua aspidis ruperūt. & in plu. צִפְעוֹנִים Siphonim. Hiere. 8. Quia ecce ego mittā vobis serpentes regulos. Item צְפִיעַ Sephia. i. fimus. stercus. & solum inuenitur in nu. plu. s. צְפִיעֵי sephie. Ezech. 4. Ecce dedi tibi fimū boum pro stercoribus humanis. & in ge. fe. צְפִיעוֹת sephioth: quod secundum hebreos significat nepotes. seu pgeniē. Beatus hieronym9 trāstulit diuersa genera. Esa. 22. & suspendā sup eū oēm gloriā domus pr̄is ei9: vasorū diuersa genera. p quo he. le. & suspēdā sup eū oēm gl̄iā dom9 pr̄is ei9 filios & nepotes seu pgeniē.

צִפְצֵף Siphsaph. garrire. gānire. mussitare. Esa. 8. qui stridunt in incantationibus suis. Pro quo hebrei legūt. Qui garriunt & clamāt siue sonant. Et in eo. 10. Et nō erat qui moueret pēnā & aperiret os & gāniret. & in eodē. 29. & de humo eloquiū tuum mussitabit. Et in eo. 38. Sicut pullus hirūdinis sic clamabo. i. garriā seu gāniā more auium. Itē צַפְצָפָה saphsapha. i. supficies. Ezech. 17. In supficie posuit illud. hebrei tñ dicūt q; signat genus quoddā salicis.

צָפַר Saphar. Manicare. i. mane consurgere. Iudi. 7. Qui timidus & formidolosus est reuertatur. Pro quo he. le. Reuertatur & manicet. i. mane recedat. Et inde צַפְרָא Saphra: quod in lingua chaldaica significat mane siue tēpus matutinum. & inde צְפִירָה Sephira. pro quo btūs hiero. trāstulit contritionē. Ezech. 7. Venit contritio sup te. & in eo. Egressa est contritio. hebrei vero dicunt q; signat sententiā mane prolatā. Ponitur etiam pro corona vel serto. Esa. 28. Corona glorie & sertum exultationis. Item צִפּוֹר sipor i. auis seu volucris aut passer. & est cōmunis generis. Geñ. 7. Cunctūq; volatile secundum genus suum. Leuit. 14. tinget i sanguine passeris immolati. Deut. 14. Omnē auem mundam comedite. Ps. 83. Et enim passer inuenit sibi domū. Ps. 101. Sicut passer solitarius in tecto. Et in plu. צִפֳּרִים Siporim. Leuit. 14. Vt offerat duos passeres viuos. p̄s. 103. Illic passeres nidificabunt. Esa. 31. Sicut aues volantes sic proteget dominus exercituum ierusalem. Item צָפִיר Saphir. i. hircus. Dañ. 8. Ecce autem hircus caprarū veniebat. Et in eodem. Hircus autem caprarū magnus factus est nimis. & i eodem. Porro hircus caprarum rex grecorum est. Et in plu. צְפִירִים Sephirim. Nee. 8. Hircos pro petō duodecim. Item צִפֹּרֶן Siporen. vnguis siue vngula. Hiere. 17. Scriptum est stillo ferreo & vnguine adamātina. & in plu. צִפָּרְנַיִם Sipornaim. Deut. 21. Et circūcidet vngues eius.

צְפַרְדֵּעַ Sephardea. rana. Exo. 8. Et ascēderūt rane. quod in hebreo legitur singlariter. s. & ascendit rana. Et ponitur ibi singulare pro plurali. s. צְפַרְדְּעִים sephardeim. i. rane. vt in eo. & educ ranas super terram egypti.

צֶפֶת Sepeth. caput. s. colūne. 2. Paralip. 3. Porro capita earū quinq; cubitorū. De q̄ vide supra i dictōe צָפָה sapha

צִקְלוֹן Siclon. pera pastoralis. 4. Reg. 4. Et frumentū nouum in pera sua.

צָרַר Sarar. Angustiare. tribulare. hostiliter agere. aduersari. claudere. ligare. Nu. 25. Hostes vos sentiant madianite. p quo hebrei legūt. Angustiate siue tribulate madianitas. Et in eodem. Quia ipsi hostiliter egerunt contra vos. Et in eodem. 33. Auersabuntur vobis in terra habitationis vestre. Leuit. 18. Sororē vxoris tue in pellicatum non accipies. pro quo he. le. & mulierem siue vxorem cum sorore sua non accipies ad tribulandū siue ad auersandū. i. vt vnaqueq; sit hostis alterius siue auersetur alterā: & ad inuicē sint in angustiā & tribulationē. Hiere. 10. Et tribulabo eos ita vt inueniantur. Soph. 1. Et tribulabo hoīes. & inde צָרָה Sara siue מֵצַר Mesar. idest angustia siue tribulatio. & inde צַר Sar. siue צוֹרֵר Sorer. idest angustiator siue tribulator aut hostis. De quo vide supra in dictione צוּר Sur. Significat etiam claudere seu ligare. 2. Reg. 20. Sed erāt clause vsq; ad diem mortis sue. Iob. 26. Qui ligat aquas in nubibus suis. Prouer. 26. Sicut qui mittit lapidē in acervum mercurii. pro quo he. le. Sicut qui ligat lapidem. Cuius expositionē vide infra in dictione רֶגֶם ragam. Et in eo. 3. quis colligauit aquas quasi in vestimento. vide ēt de hoc supra i dictione צוּר Sur. & inde צְרוֹר Seror. ideſt fasciculus. aut sacculus in quo pecunia ligatur. Cāti. 1. fasciculus myrrhe dilectus me9 mihi. Prouer. 7. Sacculū pecunie secum tulit. Aggei. 1. Misit eas in sacculum pertusum. & in plu. צְרֹרוֹת Seroroth. Geñ. 42. Repererunt in ore saccorum ligatas pecunias. i. sacculos pecuniarū. Item צְרוֹר Seror. lapillus: seu gleba parua que cadit de frumēto qñ cribratur. Amos. 9. sicut cōcutitur triticū in cribro: & non cadet lapillus super terrā.

צָרַב Sarab. Comburere. ardere. Prouer. 16. & in labiis ei9 ignis ardescet. Ezech. 20. Et comburetur in ea oīs facies. & inde צָרֶבֶת Sarebeth. idest cicatrix que fit ex combustione. Leuit. 13. quia cicatrix est combusture.

צֳרִי Sori. resina. & scribitur cū iod loco he. Geñ. 43. modicum resine & mellis & storacis. Hiere. 8. Nunquid resina non est in galaad. Et in eodem. 43. Et tolle resinam virgo filia egypti. Ezech. 27. Et mel & oleum & resinam. Et aliqui hebrei dicunt q; significat theriacam.

צָרַח Sarach. vociferari. fortiter clamare. Esa. 42. vociferabitur & clamabit. Soph. 1. vox diei domini amara: tribulabitur ibi fortis. pro quo he. le. Vociferabitur siue clamabit ibi fortis. & inde צְרִיחַ Seriach. i. turris alta ex qua speculatores clamant. Iudi. 9. Ingressi sunt fanum dei sui berith. pro quo he. le. Ingressi sunt turrim fani dei sui berith. Et in eodem. Qui circundantes presidium suscenderunt. i. turrim. & in plurali צְרִיחִים Serichim. pro quo beatus hieronymus transtulit antra. 1. Reg. 13. In petris quoq; & in antris & in cisternis.

צָרַךְ Sarach. oportere. necessarium esse. indigere. 2. Paralipo. 2. Nos autem cedemus ligna de libano quot necessaria habueris. Et in lingua chaldaica frequenter ponitur pro indigere vel oportere.

צָרוּעַ Sarūa. Leprosus. Leuit. 13. quicunq; ergo maculatus fuerit lepra. idest leprosus fuerit. Et in eo. 22. Homo de semine Aaron qui fuerit leprosus. Scribitur ēt cū mem in principio & dr̄ מְצֹרָע mesoraa. Leuit. 14. Hic est ritus leprosi. 2. Reg. 3. Nec deficiet de domo ioab fluxū seminis patiēs & leprosus. & in ge. fe. מְצֹרַעַת mesoraath. Exo. 4. ptulit leprosam instar niuis. & inde צָרַעַת Saraath. i. lepra. Leuit. 13. Plaga lepre si fuerit in homine. Item צִרְעָה siraa. nomē reptilis venenosi. Beatus hieronymus trāstulit scrabrones. Exo. 23. Emittens scrabrones prius qui fugabunt eueum & cananeum.

צָרַף Saraph. conflare. probare. examinare. purgare. s. sicut metalla probantur & purgantur conflādo ea in ignē Iudi. 7. Et ibi probabo illos. p̄s. 11. Argentum igne examinatum. p̄s. 16. Igne me examinasti. p̄s. 17. Eloquia domini igne examinata. Ps. 25. Vre renes meos & cor meū. Pro q̄ beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. cōfla renes meos & cor meū. p̄s. 65. Igne nos examinasti sicut examinatur argentū. Ps. 104. Eloquiū dn̄i inflamauit eū. pro quo btūs hiero. transtulit. probauit eum. p̄s. 118. Ignitum eloquium tuum vehementer. idest conflatum siue examinatum. pro quo btūs hiero. transtulit. probatus sermo tuus nimis. Esa. 1. Et excoquā vsq; ad purū scoriā tuā. i. igne purgabo. Et in eo. 48. Ecce excoxi te: sed non quasi argētū. Hiere. 6. Frustra cōflauit conflans. Et in eo. 9. Ecce ego conflabo & probabo eos. Dañ. 12. Et quasi ignis probabuntur multi. & inde צוֹרֵף Soreph. i. conflator. seu argentarius. Iudi. 18. Et dedit eos argentario. Esa. 40. aut aurifex auro figurauit illud & laminis argenteis argentarius.

צָרְפַת Sarphath. nomen proprium prouincie: que in nr̄a translatione sarepta dicitur: vt in abdia. & trāsmigratio exercitus huius filiorum israel omnia loca chananeorum vsq; ad sareptam. Hebrei tamen dicunt q; significat galliam seu franciam. Sed probabilius videtur esse nomen loci vel prouincie existentis in terra sidoniorum que est prope terram chanaā: vt habetur. 3. Reg. 17. Vbi dicitur vade in sareptam sidoniorum. Et in eodem. Surrexit & abiit in sareptam sidoniorum.

De incipientibus a littera. ק Coph.

קָאָה Caa. vomere. euomere. expellere. Leuit. 18. Ne & uos similiter euomat: sicut euomuit gentem que fuit ante vos. Iob. 20. Diuitias quas deuorauit euomet. Prouer. 23 Cibos quos comedisti euomes. & aliquando scribitur cum littera iod loco aleph. Hiere. 25. Bibite & inebriamini & vomite. & inde קִי Ci. idest vomitus. Prouer. 26. sicut canis qui reuertitur ad vomitum suum. Esa. 28. Omnes enī mense replete sunt vomitu. Vide etiam de hoc infra in dictione קוֹא coa.

קָאֵם Caem. in lingua chaldaica significat stare seu consurgere. vt Dañ. 2. Stabat contra te.

קָאַת Caath. Nomen auis. p quo btūs hiero. trāstulit onochrotalum siue pelicanum. Leuit. 11. onochrotalū & porphyrionem. p̄s. 101. similis factus sum pelicano solitudinis. Esa. 34. Et possidebunt eam onochrotalus & eritius. Soph. 2. & onochrotalus & eritius.

קַב Cab. Cabus. genus mensure. 4. Reg. 6. Et quarta pars cabi stercoris columbarum quinq; argenteis.

קָבַב Cabab. maledicere. imprecari. s. maledictiōe. Et scribitur cum simplici beth & ponitur punctus dagues p alio beth qđ deficit. Nu. 22. Veni & maledic ei. & in eo. veni & maledic pplo isti. & i eo. 23. Quomodo maledicā cui nō maledixit deus. Iob. 3. maledicant ei: qui maledicūt diei.

קֵבָה Ceba. vētricul9. seu stomach9. Deut. 18. dabūt sacerdoti armū & vētriculū. & dicūt hebrei q; signat coagulum. Item קֻבָּה Cuba. idest lupanar. seu prostibulū. Nu. 25. Ingressus est post virū israelitā in lupanar. Ponitur ēt p loco genitaliū. vt in eo. Et pfodit ambos simul virum. s. & mulierē i locis genitalibus. & aliqui hebrei secundum primā significationem legunt. In ventriculum seu in stomachū.

קַבֵּל Cabel. recipe. suscipe. acceptare. acqescere. 1. Paralip. 21. hec dicit dn̄s elige qđ volueris. p q̄ he. le. hec dicit dn̄s suscipe siue acepta tibi. s. vnū de trib9. & in eo. 12. suscepit ergo eos dauid. 2. Paralip. 29. & susceperūt sanguinē sacerdotes. Dañ. 2. & honorē multū accipietis a me. & in lingua chaldaica signat ēt acqescere. seu obedire. Itē קֳבֵל cebal siue קֳבֵל cobel. i. corā: seu cōtra: aut e regiōe. 4. Reg. 15. & pcussit eū palā & interfecit. p q̄ he. le. & pcussit eū corā pplo seu cōtra pplm. Dañ. 5. stabāt aūt in cōspectu statue. i. cōtra statuā. & in eo. 5. Quasi manus hominis scribentis contra

cādelabrum. Et quando preponitur ei dictio כָּל col: que significat omne: tunc āmbe dictiones in lingua chaldaica significāt propter. propterea. ideo. quia. eo ꝙ. quō. secundū. sicut. ergo. quāuis. statim. post. Dañ. 2. Scientes ꝙ recesserit a me sermo. ꝑ quo he. le. Propterea ꝙ vidistis ꝙ recesserit a me sermo. Potest etiā legi sic. Postq̄ vidistis. & in eo. Sed neq̄ regum quisquam magnus & potens. pro quo he. le. Eo ꝙ omnis rex magnus & potens. & in eodem. Quo audito rex in furore & ira precepit, ꝑ quo he. le. Propter hoc rex in furore & ira. & in eodem. 4. Quia omnes sapientes regni non queūt solutionem edicere. Et in eodem. 5. quia spiritus amplior & prudentia intelligentiaq̄. & in eodem. 6. Quia spiritus dei amplius erat in eo. Et in eo. Eo quod fidelis esset. Esd. 4. Possessionem trās fluuiū non habebis. pro quo he. le. Propter hoc possessio trans fluuium nō erit tibi. Significat etiam quomodo vel secundum: aut sicut. vt Dañ. 2. Quomodo ferrum comminuit & domat omnia. & in eodem. Secundum ꝙ vidisti ferrum mixtum teste. & in eodem. 6. Sicut & ante consueuerat. Item ponitur ꝑ ergo. vt Esd. 4. Nos ergo memores salis ꝙ in palatio comedimus. Item ponitur pro quāuis. Dañ. 5. Cū scires hec omnia. i. quāuis scires hec omnia. Ponitur etiam pro statim. vt in eo. 3. Statimq̄ in ipso tempore. Item ponitur pro post. vt in eodem. 2. Post hec daniel ingressus est ad arioch. & in eodem. 3. Post hec igitur. Item קְבָל Cabal. i. instrumentū bellicum: quod ponitur ad diruendos muros ciuitatis. pro quo Beatus hieronymus transtulit arietes. Ezech. 26. Et arietes temperabit in muros tuos. & deriuatur a predicta dictione קֳבֵל Cebal. siue קֹבֶל Cobel: que significat cōtra siue corā: eo quod ponitur cōtra muros ciuitatis. Et inde מַקְבִּיל Macbil. idest illud quod ponitur cōtra aliud siue e regione ipsius. Exo. 26. Vt ansa contra ansam veniat: & altera alteri possit aptari.

קָבַע Cabaa. affigere. configere. Prouer. 22: Et configet eos qui cōfixerunt animā eius. Malach. 3. Si configet homo deum: quia vos configitis me: & dixistis in quo configimus te. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat violentare seu iniuriam vel vim facere. Itē קֹבַע Cobaa. idest galea siue alia armatura capitis. 1. Reg. 17. Et imposuit galeam eream sup caput eius. Ezech. 23. Lorica & clypeo & galea armabūtur contra te. Et aliquando scribitur cum caph loco coph. De quo vide supra in littera caph. Item קֻבַּעַת Cubaath. i. fex. seu fundus calicis vel vasis. Esa. 51. vsq̄ ad fūdum calicis soporis bibisti. Et in eodem. Fundum calicis indignationis mee.

קָבַץ Cabas. congregare. colligere. coadunare. Geñ. 41. Per septem ānos fertilitatis qui iam nunc futuri sunt cōgreget in horrea. Et in eodem. Congregate sunt in horrea egypti. Ios. 9. Et congregati sunt pariter vt pugnarent contra iosue. 2. Reg. 2. Mitte & congrega ad me vniuersū israel. & in eodem. Et congregauit prophetas in monte carmeli. Nee. 5. Et omnes pueri mei congregati ad opus erāt. Prouer. 13. Que autem paulatim colligitur manu: multiplicabitur. Et in eodem. 28. In pauperes congregat eas. Esa. 22. Et congregastis aquas piscine inferioris. Et in eodem. 34. Illic congrati sunt milui. & in eodem. 60. Omne pecus cedar cōgregabitur tibi. Hiere. 31. Et cōgregabo eos ab extremis terre. Ioel. 2. Coadunate senes. idest cōgregate. Naum. 2. Et facies omnium sicut nigredo olle. pro quo he. le. Et facies omniū collegerunt nigredinem. vel sic congregate. idest contracte sunt nigredine. Soph. 3. Et colligam regna. Et inde קִבּוּץ Cibus. siue קְבוּצָה Cebusa. i. congregatus vel congregatio siue collectio. Esa. 57. Cum clamaueris: liberent te congregati tui. Ezech. 22. Et congregabo eos in medio ierusalem congregatione argenti & eris. Mich. 1. Quia de mercedibus meretricis congregata sunt.

קָבַר Cabar. sepelire. humare. Geñ. 15. Sepultus in senectute bona. pro quo hebrei legunt. Sepelieris in senectute bona. & in eodem. 23. Vt sepeliam mortuū meum. Et in eodem. Atq̄ ita sepeliuit abraam saram vxorem suam. Et in eodem. 49. Sepelite me cum patrib9 meis. & in eodem. Ibi sepelierunt eum & saram vxorem eius. Nu. 33. Videntibus cunctis egyptiis & sepeliētibus primogenitos suos. Deut. 34. & sepeliuit eum in valle terre moab. Hiere. 14. & non erit qui sepeliat. Et inde קֶבֶר Ceber. siue קְבוּרָה Cebura. idest sepulchrum aut sepultura. Geñ. 23. Date mihi ius sepulchri. & in eodem. 35. Erexitq̄ iacob titulum super sepulchrū eius: hic est titulus monumenti rachel. idest sepulchri rachel. 3. Reg. 13. Sepelite me in sepulchro in quo vir dei sepultus est. Eccl's. 6. Sepulturaq̄ careat. Ezech. 38. Et facta est multitudo eius per gyrum sepulchri eius. & in plurali קְבָרִים cebarim siue קְבָרוֹת cebaroth. Exo. 14. Forsitā non erant sepulchra in egypto. Nu. 11. Vocatusq̄ est ille locus sepulchra concupiscētie. Iob. 21. & ipse ad sepulchra ducetur. Ezech. 32. In circuitu illius sepulchra eorum.

קָדַד Cadad. inclinari. humiliari. adorare. Geñ. 24. Inclinauit se homo & adorauit dominum. Exo. 4. & proni adorauerunt. pro quo hebrei legunt. Et inclinauerunt se: & adorauerunt. 1. Regum. 24. Et inclinans se dauid pronus in terram adorauit. Et secundum hebreos significat predicta dictio verticem capitis terre demittere: & dicunt ꝙ deriuatur a dictiōe קָדְקֹד Codcod. que significat verticē capitis Geñ. 49. Et in vertice nazarei inter fratres suos. Deut. 28. A plāta pedis vsq̄ ad verticem tuū. & in eodē. 33. Et super verticem nazarei inter fratres suos. & in eodem. Ceperitq̄ brachium & verticem. ps. 7. Et in verticem ipsius iniquitas eius descendet. ps. 67. Verticem capilli perambulantium in delictis suis.

קִדָּה Cida. casia. species aromatica. Exo. 30. Casie autem quingentos siclos.

קָדַח Cadach. Succēdere. accendere. ardere. Deut. 32. ignis succensus est in furore meo. Esa. 50. ecce vos omnes accendentes ignem. & in eodem. 64. Sicut exustio ignis tabescerēt. i. sicut exurit vel ardet ignis. Hiere. 15. quia ignis succensus est in furore meo. Pro quo hebrei legunt. Quia ignem succendistis in furore meo. & inde קַדַּחַת cadáchath i. ardor. seu febris. Deut. 28. Percutiet te dominus egestate: febre & frigore. & Inde אֶקְדָּח ecdach. idest lapis preciosus coloris ignei. pro quo beatus hiero. trāstulit sculptos. Esa. 54. Et portas tuas in lapides sculptos.

קָדַם Cadam. Anticipare. preuenire. preocupare. ante ire. anteponere. ante stare. Deut. 23. Eo qđ noluerūt vobis occurrere in pane & aqua. pro quo he. le. Eo quod non anticipauerunt vobis. idest eo quod non preuenerunt. Iob 1. Quare exceptus genibus. pro quo he. le. Quare anticipauerunt me genua vel genibus: siue preuenerunt me genua vel genibus. Et in eodem. 30. Preuenerunt dies afflictiōis. & in eodem. 41. Quis ante dedit mihi vt reddam ei. i. quis preuenit me. Ps. 16. domine preueni eum & suplanta eum. ps. 20. Quoniā preuenisti eum in benedictionib9 dulcedinis. Ps. 67. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus. ps. 118. Preueni in maturitate & clamaui. & in eodem. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo. Amos. 9. Non appropiquabit neq̄ veniet super nos malum. i. neq̄ preueniet vel preocupabit. Ione. 4. Propter hoc preocupaui vt fugerē in tharsis. Mich. 6. Quid dignū offerā dño. Pro quo he. le.

In quo preoccupabo dñm: siue anticipabo aut preueniā dominū. Et beatus hieronymus trāstulit sensum. Et inde קֶדֶם Cedem. i. ante. olim. anteq̄. pristinū. antiquū. eternū. oriēs siue regio orientalis. Geñ. 3. Et collocauit ante paradisum voluptatis cherubim. ps. 118. initio cognoui de testimoniis tuis. i. ante cognoui siue prius cognoui. Esa. 2. Quia repleti sūt vt olim. ps. 128. Quod priusq̄ euellatur exaruit. & scribitur in predicto loco cū thau in fine. Et inde קַדְמָאָה Cadmaa. siue קַדְמָא Gadma. Quod in lingua chaldaica significat primū. & in genere feminino קַדְמָתָא cadmatha. Dañ. 7. Prima quasi leena. Significat etiam קֶדֶם cédem. pristinū seu antiquū vel eternū. Deut. 33. De vertice collium eternorūm. ps. 76. Cogitaui dies antiquos. Prouer. 8. Et ex antiquis anteq̄ terra fieret. Esa. 23. Que gloriabatur a diebus pristinis. Mich. 9. A dieb9 antiquis. Et idē קַדְמוּת cadmuth. i. antiquitas. Ezech. 16. Reuertantur ad ātiquitatē suā. & in eodem. Reuertemini ad antiquitatē vestrā. Et inde קַדְמֹנִי Cadmoni. i. antiquus. 1. Reg. 24. Sicut & in prouerbio antiquo dicitur. Et in plu. קַדְמֹנִים cadmonim. siue קַדְמֹנִיּוֹת Camonioth. Esa. 43. Et ātiqua ne intueamini. Ezech. 38. Tu ergo ille es: de quo locutus sum in diebus antiquis. Malach. 3. Et sicut āni antiqui. est etiā קְדוּמִים cedumim nomē proprium loci. Iudi. 5. Torrens cadumim torrēs cison. Itē קֵדֶם cédem. siue קֵדְמָה cédma. aut קִדְמַת cidmath. oriēs siue pars oriētalis mundi. Geñ. 2. Ipē vadit contra assyrios. pro quo he. le. Ipse vadit ad orientē asur. Nu. 2. Ab oriente iudas figet tentoria. & in eodē. 23. De montibus orientis. Iob 23. Si ad orientē abiero nō apprehendā eū. Et inde קַדְמֹנִי Cadmoni. i. orientalis. Ioel. 2. Facies eius cōtra mare orientale. Zach. 14. Mediū earum ad mare orientale. Et in genere feminino קַדְמֹנָה cadmona. Ezech. 47. Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis. Et inde קָדִים cadim. i. ventus orientalis: qui est ventus vrēs & siccus. Exo. 10. Et dñs induxit ventū vrentē tota die illa & nocte: & mane facto ventus vrens leuauit locustas. & in eodem. 14. flante vento vehemēti & vrēte tota nocte. ps. 77. Transtulit austrum de celo. Pro quo he. le. Transtulit ventum oriētalem in celo. Item קֳדָם codam. in lingua chaldaica significat coram: siue in conspectu: aut ante. Dañ. 2. Respondētes ergo chaldei corā rege dixerūt. & in eodē. Et honorē multū accipietis a me. Pro quo hebrei legunt. Accipietis a conspectu meo. & in eodem. Tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. i. a conspectu regis.

קָדְקֹד Codcod. vertex. s. capitis. De quo vide supra ī dictione קָדַד cadad.

קָדַר Cadar. obscurari vel contenebrari. nigrescere. nigrū vel denigratū esse: tristem vel mestum esse. 3. Reg. 18 Ecce celi cōtenebrati sunt. Iob. 6. Qui timent pruinā. Pro quo he. le. Qui denigrati sunt gelu vel pruina. Hiere. 14. Et porte eius corruerunt: & obscurate sunt in terra. Ezech. 32. Et nigrescere faciam stellas eius. Ioel. 2. Sol & luna obtenebrati sunt. Mich. 3. Et obtenebrabitur super eos dies. Significat etiam merere vel contristari. Iob. 6. Et merētes erigit sospitate. Et in eodem. 30. Merēs incedebam sine furore. ps. 34. Quasi lugens & contristatus sic humiliabar. ps. 41. Quare tristis incedo: dū affligit me inimicus. Hiere. 4. Lugebit terra & merebūt celi. Potest etiam legi. Obscurabuntur vel obtenebrescent celi. Et in eodem. 8. Contristus sum & contristatus. Ezech. 31. Cōtristatus est super eum libanus. Potest etiam legi secūdum primā significationem contenebratus vel obscuratus est super eum libanus. Et inde קַדְרוּת cadruth. siue קְדֹרַנִּית cedoranith. i. nigredo: vel obscuritas: aut tenebre: vel tristitia. Esa. 50. Induam celos tenebris. Malach. 3. Et quia ambulauimus tristes coram domino exercituum.

קָדַשׁ Cadas. sanctificare. consecrare. initiari. preparare. instituere. Geñ. 2. Et sanctificauit illum. Exo. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum. Et in eodem. 29. Consecratisq̄ ipsis & vestibus. & in eodem. Eritq̄ sanctum sanctorū: omnis qui tetigerit illud: sanctificabitur. Potest etiam legi. Omne quod tetigerit: sanctificabitur. & secūdū hebreos refertur ad illud quod offerebatur in altare: quia ex quo tāgebat altare sanctificabatur: & non poterat applicari cōmunibus vsibus. Leuit. 6. Omis qui tetigerit illa sanctificabitur. & in eodem. 10. Sanctificabor in his qui appropinquāt mihi. & in eodem. 22. Vt sanctificer in medio filiorum israel. Nu. 3. Sāctificaui quidquid primū nascitur in israel. & in eodem. 16. Que sctificata sunt in mortibus peccatorū. Deut. 15. Quidquid est sexus masculini sctificabis. 1. Reg. 21. Sed & hodie sanctificabitur ī vasis. 2. Paralipo. 30. Et venite ad sanctuarium eius quod sanctificauit in eternum. & in eodē. Quia sacerdotes qui possent sufficere sanctificati non fuerant. Esa. 65. Non appropinques mihi: quia imundus es. ꝑ quo hebrei legunt. Nō appropinques mihi quia sanctificaui te. i. quia sanctior te sum. & in eodē. 66. Qui sanctificabātur: & mūdos se putabāt in hortis. Ezech. 38. Et magnificabor & sanctificabor. & in eodem. 44. Et non sanctificabūt populum in vestibus suis. Significat etiam preparare vel decernere seu instituere. Ios. 20. Decreueruntq̄ cedes in gallilea. i. instituerunt. 1. Reg. 16. Sanctificamini & venite mecū. i. preparamini. & in eodē. Sanctificauit ergo esai filios suos i. preparauit. Hiere. 6. Sanctificate super eum bellum. Pro quo hebrei legunt. Preparate vel instituite super eum bellū. & in eodem. Sanctifica eos in diem occisonis. i. prepara vel institue. Ioel. 2. Sanctificate ieiuniū. i. instituite. & in eodē. Sanctificate bellum. Et inde קֹדֶשׁ Códes. i. sanctitas: vel sanctificatio: aut sanctum vel cōsecratum. Exo. 15. Magnificus in sanctitate. & in eodem. 31. Sāctum est enim. ps. 29. Et cōfitemini memorie sanctitatis eius. ps. 92. Domum tuam decet sanctitudo. ps. 113. Facta est iudea sanctificatio ei9. ponitur etiā pro sanctuario. Exo. 28. Quando ingreditur in sanctuarium. Leuit. 16. Et expiet sanctuariū ab imūdiciis filiorum israel. Et in plurali קֳדָשִׁים Codasim. siue קָדְשֵׁי Codse. Leuit. 21. Vt caueant ab his que sanctificata sunt. & in eodem. Omnis homo qui accesserit de stirpe vr̄a ad ea que cōsecrata sunt. Ezech. 22. Sanctuaria mea spreuisti. & in eodē. 26. Vt gregē sanctificatū. pro quo he. le. Vt oues sctificationum. Et inde קָדוֹשׁ Cados. i. sanctus vel sanctificatus. Nu. 6. Sanctus erit. Iob. 6. Nec contradicā sermonibus sancti. Esa. 6. Sanctus. sanctus. sanctus dñs deus sabaoth. Et in lingua chaldaica dicitur קַדִּישׁ Cadis. Dañ. 4. Et ecce vigil & sctūs de celo descendit. Et in plurali קְדֹשִׁים Cedosim. Leuit. 19. Sancti stote quia ego sanctus sum. & in eodē. 21. Sancti erūt deo suo. Et inde מִקְדָּשׁ Micdas. i. sanctuarium vel sanctificatio. Exo. 15. Sāctuariū dñi quod firmauerunt manus tue. Et in eo. 25. Et faciāt mihi sanctuariū. Leuit. 19. Et sanctuarium meū metuite. Esa. 8. Et erit vobis in sctificationē. & in eodē. 16. Et ingredietur ad sanctuariū suū. Ezech. 11. Et ero eis in sctificationē modicā. Et ī plurali מִקְדָּשִׁים Micdasim siue מִקְדְּשֵׁי Micdese. ps. 22. Donec intrē in sanctuariū dñi. Pro quo he. le. In sanctuaria dñi. Ezech. 21. Et stilla ad sanctuaria. Ponitur etiā מִקְדָּשׁ Micdas pro electo. Nu. 18. Optima & electa erunt cuncta. Ponitur etiā קָדֵשׁ Cades per antiphrasin pro efeminato vel ꝓphano: aut imūdo. vel execrabili aut scortatore: sicut apud latinos dr̄ sacra fames. i. execrabilis. Deut. 23. Non erit meretrix de filiabus israel neq̄

scortator de filiis israel.3.Reg.14. Et efeminati erant in terra. Quod in hebreo legitur singulariter.s.efeminatus siue scortator. Et in plurali קְדֵשִׁים Cedesim.3.Reg.5. Et abstulit efeminatos de terra. Iob.36. Et vita eorū inter efeminatos. Et in genere feminino קְדֵשָׁה Cedesa.i.meretrix. Gen̄.38. Vbi est meretrix que sedebat ī biuio. Deut.23. Nō erit meretrix de filiab⁹ israel. Et in plurali feminino קְדֵשׁוֹת Cedesoth. Osee.4. Et cū efeminatis sacrificabant. pro quo he.le. Et cum meretricibus sacrificabant.

קָהָה Gaha. retussum vł obtussum esse. obstupescere. Eccl's 10. Si retussum fuerit ferrum. Hiere.31. Omnis qui comederit vuam acerbam: obstupescent dentes eius. Ezech. 18. Et dentes filiorum obstupescent.

קָהַל Cahal. congregare. colligere. coaceruare. concionari siue concionem facere. Exo.32. Congregatus aduersus aaron dixit. & in eodē.35. Congregata igitur omni turba filiorū israel. Nu.16. Cūq; stetissent aduersus moysen & aaron. Pro quo he.le. Congregati sunt aduersus moysen & aaron. & in eodem. Et coaceruassent aduersus eos omnem multitudinē. & in eodē. Cūq; oriretur seditio & tumultus incresceret. Pro quo he.le. Et factum est cum cōgregaretur turba. Deut.4. Congrega ad me populum. [illegible]ralipo.15. Cōgregauit dauid vniuersum israel. Ester.8. Vt cōuenirent iudei per singulas ciuitates & in vnū preciperet congregari. & in eodem.9. Congregati sunt per singulas ciuitates & loca. Hiere.26. Congregatus est omnis populus aduersus hieremiā. Ezech.3. Et omnē multitudinē tuam que coaceruata est ad te. & in eodem. Congrega[illegible] multitudinē tuam. Et inde קָהָל Cahal.i.cetus vel congregatio: aut ecclesia: siue contio: aut multitudo in vnū coaceruata. Nu.15. Vnum preceptum erit atq; iudiciū tam vobis ꝙ aduenis terre. ꝓ quo hebrei legunt. Cetui vel congregationi vnū preceptū erit. tam vobis ꝙ aduenis terre. & in eo.16. Cur eleuamini super populum dñi.i.super congregationē vel ecclesiā dñi. Deut. 23. Non intrabunt in ecclesiam dñi in eternū. ps.21. In medio ecclesie laudabo te. ps.25. O diui ecclesiā malignantiū. Ezech.38. & equites vestitos loricis vniuersos: multitudinē magnam. & in eodem. Prepara & instrue te & omnē multitudinē tuam. Scribitur etiam in genere feminino cū he vel thau in fine. Deut.33. Hereditatem multitudinis iacob. Nee 5. Et congregaui aduersum eos cōgregationem magnam. Et in plurali scribitur cū mē in principio & dr̄ מַקְהֵלִים Machelim. siue מַקְהֵלוֹת Macheloth. ps.25. In ecclesiis benedicā te dñe. ps.67. In ecclesiis benedicite deo. Et idē קֹהֶלֶת Coheleth.i.ecclesiastes. siue contionator: eo quod loquitur ad multitudinē: vel quia colligit siue congregat opiniones diuersorum hominū. Eccl's.1. Verba eccl's filii dauid. & in eodem. Vanitas vanitatum dicit ecclesiastes.

קוֹא Coa. vomere. euomere. Leuit.18. Ne & vos similiter euomat cū paria feceritis: sicut euomuit gētē que fuit ante vos. Ione.2. Et euomuit ionam in arida. vide etiam de hoc supra in dictione קָאָה Caa. & inde קִי Ci.idest vomitus. Prouer.16. Sicut canis reuertitur ad vomitum suū. Esa.19. Sicut ebrius & vomens. Pro quo he.le. Sicut errat ebrius in vomitu suo. Hiere.48. Et allidet manib⁹ moab in vomitu suo. Et componitur cum dictione קָלוֹן calon. que significat ignominiā & dicitur קִיקָלוֹן cicalon.i.vomitus ignominie Abach.2. Et vomitus ignominie super gloriā tuam.

קוּב Cub. ventriculus. seu coagulum. De quo vide supra in dictione קֵבָה cabab.

קַו Cau. linea. siue regula. aut norma. De quo vide in dictione sequenti.

קָוָה Caua. expectare. sperare. sustinere. prestolari. congregare. Iob.3. Expectet lucem & non videat. & in eodem.17 Si sustinuero infernus domus mea est. ps.36. Sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram. ps.40. Expectans expectaui dñm. ps.129. Sustinuit anima mea. Esa.5. Expectauit vt faceret vuas. & in eo.8. Et prestolabor eum. & in eodē.40. Qui autē sperant in dño mutabunt fortitudinē. & in eodē.18. Ad gentē expectantē & conculcatam. & in eodē.28. Expecta: respecta. & in eo.49. Non cōfundentur qui expectant eū. & inde תִּקְוָה Thicua. siue מִקְוֶה micue idest spes. siue expectatio. Iob.15. Et erit egeno spes. & ī eodem.7. Et consumpti sunt absq; vlla spe. & in eodē.17. Vbi est ergo nunc prestolatio mea. & in eodē. Et patiētiam meā quis cōsiderat. Pro quo he.le. Et spem meā siue expectationem meā quis considerabit: siue quis intuebitur. Hiere.14 Tibi peccauimus expectatio israel. Significat etiā predicta dictio קָוָה Caua. congregare vel colligere. Gen̄.1. Congregentur aque que sub celo sunt in locum vnū. Hiere.3. Et cōgregabuntur ad eum omnes gentes. Et inde מִקְוֶה Micue. siue מִקְוָה Micua.i.congregatio siue lacus vbi aque congregantur. Gen̄.1. Congregationēq; aquarum vocauit maria. Esa.22. Et lacum fecistis inter duos muros. Ponitur etiam pro cetu vel congregatione negociatorum seu mercatorū. 3.Reg.10. Et de coa: negociatores enim regis emebant de coa. Pro quo hebrei legunt. Et cōgregatio siue collectio negociatorum regis emebant congregationem.s.equorum. Potest etiam esse nomen propriū regionis vel loci: sicut est in littera nostra. Et inde קַו Cau.i.linea siue regula. aut norma: vel perpendiculum.i.funiculus quo edificia regulātur. 3.Reg.7. Et resticula triginta cubitorū cingebat illud. Pro quo hebrei legunt. Et linea triginta cubitorū. Iob.38. Vel quis tetēdit super eā lineam. Ps.18. In omnē terram exiuit sonus eorum. Pro quo hebrei legunt. In omnē terram exiuit linea siue norma eorū. Hiere.31. Et exibit vltra normā mensure. Thren̄.2. Tetendit funiculum suū.i.perpendiculū seu normā suā. Eze.47. Qui habebat funiculū mensure in manu sua. Zach.1. Et perpendiculū extendetur super ierusalē. Ponitur etiam pro mēsura. Esa.28. Et ponā iudiciū in pondere: & iustitiam in mēsura. & in eodē.34. Et extendetur super eam mesura. Et inde תִּקְוַת Thicuath.i.funiculus. Ios.2. Signū ne fuerit funiculus iste coccineus. & in eodem Appendit funiculum coccineum in fenestra.

קוּט Cut. displicere. tedere. tabescere. vel in fastidio esse. Iob.8. Non ei placebit vecordia sua.i.displicebit ei. & in eodem.10. Tedet animā meā vite mee. ps.94. Quadraginta annis proximus fui generationi isti. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Quadraginta annis displicuit mihi generatio ista. ps.118. Vidi preuaricantes & tabescebā.i.displicebant mihi. ps.138. Et super inimicos tuos tabescebam. Ezech.6. Et displicebunt sibi met super malis que fecerunt. Et in eodem.36. Et displicebunt vobis iniquitates vestre. Et īde קַט Cat.i.minus: pene. Ezech.16. Pauxilum minus pene sceleratoria fecisti illis.

קוֹל Col. vox. seu sonitus. Gen̄.3. Vocem tuā dñe audiui. & in eo.4. Vox sanguinis fratris tui clamātis ad me. Et ī eo.27. Vox quidē vox iacob est. Exo.32. Vocē cātātiū ego audio. Iob.29. Vocē suā cohibebāt duces. Ps.97. In tubis ductilib⁹ & voce tube cornee. ps.129. Dñe exaudi vocē meā Hiere.46. Vox eius q̄si eris sonabit. Sig̃ficat etiā sonitū vel clamorē. vt Exo.19. Clangorq; buccine vehemēs.i.sonit⁹ buccine. 4.Reg.6. Ecce sonit⁹ pedū dñi sui post eū. Iob.15. Sonitus terrorū in auribus eius. Et in lingua chaldaica dr̄ קָל Cal. Dan̄.7. Aspiciebā ꝓpter vocē sermonū grandiū. Et in plu. קָלוֹת coloth. Exo.9. Et cessabūt tonitrua: & grādo non erit. Pro quo he.le. Cessabunt voces. & in eodē.19. Et erant voces & tonitrua & nubes densissima super mōtem.

קוּם Cum. surgere. consurgere. insurgere. erigere. statuere. firmare. confirmare. Suscitare. Gen̄.13. Surge & pambula terrā. & in eo.21. Surge & tolle puerū. & in eo.27. Surge sede & comede. & in eo. Surge pater mi. Nu.2. Surgens ergo populus tota die illa & nocte. Deut.34. Et nō surrexit prohetavltra. Ios.2. Nec remāsit in nobis spūs. Pro quo he. le. Et non surrexit vel consurrexit amplius spūs in viro.i.in aliquo viro. Iudi.2. Et surrexerūt alii qui nō nouerunt dominū. 2.Reg.2. Surgant pueri & ludant corā nobis. 1.Reg. 4. Et oculi ei⁹ caligauerant: & videre nō poterant. pro quo he.le. Et oculi eius consurrexerant.i.discesserant oculi a visu: vel quia tēpore senectutis oculi cōtrahuntur de loco suo ad interiorē partē. 4.Reg.7. Qui surrexit nocte. Iob.16. & suscitatur falsiloqu⁹ aduersum faciē meā. ps.26. Qm̄ īsurrexerunt in me testes iniqui. Esa.33. Nunc consurgā dicit dñs Amos.5 Cecidit & nō adiiciet vt resurgat. Mich.7. Filia cōsurrexit aduersus matrē suā. Et aliqn̄ scribitur sine vau: vt ī aliquib⁹ locis predictis. & quādoq; scribitur cū aleph in medio loco vau. vt Osee.10. Et consurget tumultus in populo tuo. & in lingua chaldaica frequēter scribitur cū aleph ī medio: vt supra dictū est. & quādo est verbum secūde vel tertie cōiugationis: tunc significat firmare vel confirmare. aut statuere vel cōstituere siue erigere. Gen̄.23. Confirmatus est ager quōdā ephronis. Leuit.25. Emptorq; possidebit eā. ꝓ quō he.le. Et cōfirmabitur domus que est in vrbe in perpetuū emptori. & in eo.26. Et firmabo pactū meū vobiscum. 2.Reg.23. Dixit vir cui cōstitutū est de xp̄o dei iacob. Ester. 9. Cōfirmauerunt & susceperūt iudei super se & semen suū. Iob.22. Decernes rem & veniet tibi. Pro quo he.le. Et confirmabitur tibi siue stabit tibi. ps.105. Et statuit ꝓcellā ei⁹ in aurā. Ps.148. Confirma me in verbis tuis. Esa.7. Nō stabit & non erit istud. Hiere.24. Cuius sermo cōpleatur.i.stabit vel confirmabitur. & in eo. Quia vere cōplebuntur sermones mei contra vos. Et aliqn̄ scribitur cū duplici mē. Iob. 27. Et aduersarius quasi iniquus. Pro quo he.le. Et īsurgēs in me quasi iniquus. ps.16. A resistētibus dextere tue.i.ab insurgentibus aduersus dexterā tuā. ps.138. Et cōtra inimicos tuos tabescebā.i.contra insurgentes aduersū te. Mich. 2. Et ē cōtrario populus meus in aduersariū consurrexit. & inde קָמִים camim.i.insurgētes cōtra aliquē: siue aduersarii. aut hostes vel inimici. Exo.15. Deposuisti aduersarios tuos Et in eo.32. Et inter hostes nudū cōstituerat. 2.Reg.18. De manu omniū qui surrexerunt contra te. ps.3. Multi insurgunt aduersum me. ps.17. Supplantasti insurgētes in me. ps.[illegible] Et in noīe tuo spernemus insurgentes in nobis. ps. 73. Superbia eorū qui oderunt te ascendit iugiter. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Sonitus aduersariorum tuorū. Hiere.51. & sup habitatores eius qui cor suū leuauerunt cōtra me. Pro quo he.le. Et sup habitatores corde insurgentes contra me. Scribitur etiā cū vau & dr̄ קוֹמִים Comim. 4.Reg.16. Qui cōsurrexerūt aduersum me. Et inde אַלְקוּם Alcum.i.nō consurgens: vel nō resistēs. Prouer. 3. Nec est rex qui resistat ei. Et est dictio cōposita a אַל Al. ꝙ significat nō: & קוּם Cum ꝙ significat cōsurgere. vel resistere. De quo vide supra in dictiōe אַל Al. Et inde קוֹמָה Coma.i.statura siue altitudo. Gen̄.6. Et triginta cubitorum altitudo illius. Exo.25. Altitudo cubitū similiter ac semisem 1.Reg.28. Cecidit porrectus ī terra. ꝓ quo he.le. Et cecidit tota statura sua in terra. Canti.7. Statura tua assimilata est palme. Esa.10. Et excelsi statura succidentur. & in eodē.37. Et succidā excelsa cedrorum eius. Pro quo hebrei legunt succidam staturam siue altitudinem cedrorum ei⁹. Et inde קִימָה Cima.i.erectio: siue resurrectio. Iob.22. Nōne succisa est erectio nostra. Et inde תְּקוּמָה Tecuma. siue קוֹמְמִיּוּת comemiuth.i.erectio. Leuit.26. Nemo vestrū inimicis audebit resistere. Pro quo hebrei legunt. Et non erit vobis erectio ante inimicos vestros. & in eodē. Vt incederetis erecti. Pro quo he.le. Incedere vos faciam in erectiōe siue erecte. Et inde יְקוּם Iecum.i.substantia vel subsistēs. Gen̄.7. Et delebo omnē substantiam quam feci de superficie terre. Nu. 19. Cum tabernaculis suis & vniuersa substantia eorum. Et inde קָמָה Cama.i.seges erecta in agro. Deut.23. Si intraueris segetem amici tui. Iudi.15. Quibus succensis: & comportate iam fruges & adhuc stantes in stipula concremate sunt. Pro quo he.le. Et succenderunt a manipulo vsq; ad segetem. Et in plurali קָמוֹת Camoth. vt in eodē. Que statim perrexerunt in segetes philistinorum. Et inde קְיָם Ceiam ꝙ in lingua chaldaica significat pactū: siue fedus: aut statutum: vel decretū. Dan̄.6. Vt omne decretū quod cōstituerit rex. Et īde מָקוֹם Macom.i.locus. Gen̄.22. vidit locum procul. & in eo.28. Vere dñs est in loco sancto isto. & in eo. quā terribilis est locus iste. & in eodem.36. Vbi vincti regis custodiebātur. Pro quo he.le. In loco vbi vincti regis erant. 2.Reg.7. Et ponā locum populo meo israel. Ester.4. Per aliam occasionē liberabuntur iudei. Pro quo hebrei legūt. Refrigeriū & liberatio erit iudeis de loco alio. Iob.7. Nec cognoscet eum ampli⁹ locus eius. & in eodem.18. Iste est locus eius qui ignorat deū. Eccl's.11. In quocūq; loco ceciderit. Esa.66. Et quis est iste locus quietis mee. Ezech.36. Dabo gog locum noīatum sepulchrū in israel. Et ī plu. מְקוֹמוֹת Mecomoth. Deut.12. Subuertite omnia loca in quibus coluerunt gentes. 2.Reg.17. Forsitā nunc latitat in foueis aut in vno quo voluerit loco. ꝓ quo he.le. Aut in vno locorum.

קוּן Cun. lamentari. plangere. 2.Reg.1. Planxit autē dauid planctum huiuscemodi. 2.Paralipo.35. Hieremias maxime scilicet lamentatus est. ꝓ quo he.le. Lamētatus est hieremias. Hiere.9. Vocate lamētatrices vt veniāt. Ezech.32. Plāctus est: & plangēt eum filie gentiū: plangent super egyptum: & super multitudinē eius plangent. Et inde קִינָה Cina.i.lamentatio siue planctus. Hiere.6. Et super speciosa deserti planctum. Ezech.16. Et tu assume planctū super principes israel. Et in plu. קִינוֹת cinoth. 2.Paralipo.35. Lamētationes super iosiā replicant. & in eodē. Ecce scriptū est in lamētationibus. Item קַיִן Cin.i.hasta seu lancea vel hastile. 2. Reg.21. Cuius ferrū haste trecentas vncias appendebat.

קוּף Cuph. circuire. ambire. in orbem trāsire. Ios.6. Circuite vrbē cūcti bellatores. 3.Reg.7. Decē cubitis ambiēs mare. Iob.1. Cūq; in orbē transissent dies cōuiuii. Et inde תְּקוּפָה Thecupha.i.circuitus vł ambitus. Exo.34. Quādo redeunte anni tēpore cuncta conduntur. Pro quo he.le. In circuitu anni vel in reuolutione anni. 1.Reg.1. Et factum est post circulū dierū cōcepit anna. ps.18. Et ocursus eius vsq; ad summū eius.i.circuitus vel reuolutio eius. Itē קוֹף cuph. i.simia. & solū īuenitur in numero plurali.s. קֹפִים Cophim 3.Reg.10. Deferentes inde aurum & argentū & dentes elephantorum & simias & pauones.

קוּץ Cus. tedere. molestari. detestari. abhorrere. suscitare. euigilare. vel resurgere. Gen̄.27. Tedet me vite mee ꝓpter filias heth. Exo.1. Oderantq; filios israel egyptii. Pro quo he.le. Et molestabantur siue tedebat eos propter filios israel. Nu.22. Et impetū eius ferre nō possent. Pro quo he. le. Et molestabatur siue tedebat moab propter filios israel. 3.Reg.11. Et hoc est malū asael & odium cōtra israel: regnauitq; in syria. Pro quo hebrei legūt. Et molestabat israelem

& regnauit i syria. Prouer. 3. Ne deficias cũ ab eo corripeiris .i. ne tedeat te siue ne detesteris vel abhorreas: cum ab eo corriperis Esa. 7. Derelinquetur terra quã tu detestaris. Ponitur etiã ꝓ abominari. Leuit. zo. Oĩa enim hec fecerũt: & abominatus sum eas .i. detestatus sum eas siue pertesus fui eas. Significat etiã suscitare vel euigilare aut resurgere. Geñ. z8. Cũq₃ euigilasset iacob de somno. 4. Reg. 4. nõ surrexit puer. p̃s. 16. cũ apparuerit gloria tua. pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Implebor cum vigilauero similitudine tua. p̃s. 34. Exurge & intẽde ĩ iudicio meo. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. Consurge & vigila in iudicium meum. p̃s. 138. Resurrexi & adhuc sum tecum. Hiere. 31. Quasi de somno suscitat⁹ sum: & vidi. Esa. 7. Ascendamus in iuda & excitemus eum. & dicũt aliqui ꝙ in predicto loco significat succindere: vel iuxta primã significatiõem abhorrere vł detestari. Et inde קֵץ Ces. siue קָצָה Cese. i. finis: extremum: siue extremitas. Geñ. 6. Finis vniuerse carnis venit corã me. Exo. 25. Cherub vnus sit in latere vno & alter in altero. Pro quo hebrei legunt. cherub vnus sit ab vno extemo: & cherub vnus sit in alio extremo. Esa. 7. Ad extremũ aqueductus piscine superioris. Ezech. 7. Finis venit: venit finis. vide ẽt de hoc infra in dictione קָצַץ Casas. & in dictione קָצָה Casa. Et inde קְוֻצּוֹת Ceuusoth. idest cincini capitis vł coma aut cesaries. Canti. 5. Cincini capitis mei gutis noctium. & in eodem. Come eius sicut elate palmarum. Et inde קַיִץ cais .i. estas. Geñ. 8. Estas & hyems. p̃s. 73. Estatẽ & ver tu plasmasti. Et inde verbum קִץ cas. i. estare in estate: vel esse in estate. Esa. 18. Et estate perpetua erunt super eum volucres. Significat etiã קַיִץ Cais ficus seu poma arborũ. eo quod colligũtur in estate. 2. Reg. 16. Et centum massis palatarũ. & in eo. Panes & palate ad vescẽdum pueris tuis. Sunt enĩ palate masse de ficibus confecte. Amos. 8. Et ecce vncinus pomorum. & in eo. Quid tu vides amos: & dixi vncinũ pomorũ. Ponitur etiam pro vindemia seu messe: eo quod fiunt in estate. Esa. 16. Quoniam super vindemiã tuam & super messem tuam vox clamãtium irruit. Hiere. 40. Collegerunt vinũ & messem multam nimis. Item קוֹץ cos. i. spina seu vepres. Geñ. 3. Spinas & tribulos germinabit tibi. Esa. 32. Super humũ populi mei spine & vepres ascendent. Quod in hebreo legitur singulariter. s. Spina & vepres ascendet. Et in plurali קוֹצִים cosim. Esa. 3z. Spine congregate igni cõburentur.

קוּר Cor. fodere. Esa. 37. Ego fodi & bibi aquã. & secundũ hebreos significat etiã manare. Hiere. 6. Sicut frigidã facit cisterna aquã suã: sic frigidam fecit maliciã suam. Pro quo hebrei legunt. Sicut emanat puteus aquã suã: sic emanere fecit maliciã suã. Potest etiam deriuari a dictione קָרַר Carar. q̃ significat frigiditatẽ: sicut est in littera nr̃a. & inde מָקוֹר Macor. i. fons seu vena. s. manans: a fodiendo vel emanãdo dicta. Leuit. zo. Ipsaq₃ aperuerit fontem sanguinis sui. Prouer. 5. Sit vena tua benedicta. & in eodem. 10. Vena iusti os vite. Et in eodem. 25. Fons turbatus pede & vena corrupta. Hiere. 2. Me dereliquerunt fontem aque viue. Item קוּר Cur. i. tela. Et solum inuenitur in numero plurali Esa. 59. Et telas aranearum texuerunt. & in eodem. Tele eorum non erunt in vestimentum. Item קוֹרָה cora. i. tignum seu trabes ad cõtignationem domus. 4. Reg. 6. Accidit autẽ vt cũ vn⁹ materiã succideret. i. trabẽ vel tignũ succideret. Et in plu. קוֹרוֹת coroth. Cãti. 6. Tigna domorũ nr̃arũ cedrina. Itẽ קֹר Cor. i. frigus. De q̃ vide infra ĩ dictiõe קָרָה cara.

קוּשׁ Cus. supplãtare. scandalum vel offendiculũ ponere. Esa. 29. Et arguẽtẽ in porta supplãtabũt. De quo vide supra in dictione יָקַשׁ Iacas. & infra in dictiõe קָשַׁשׁ casas.

קָטַט Catath. displicere. molestare. Iob. 10. Tedet aĩam meã vite mee. vide etiã de hoc supra in dictiõe קוּט Cut.

קֶטֶב Céteb. morsus. succisio. succidẽs: aut cõfringẽs. Deut. 32. Et deuorabũt eos aues morsu amarissimo. p̃s. 90. Ab incursu & demonio meridiano. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. A morsu insanientis meridie Esa. 28. Impetus grandinis cõfrigẽs. Osee. 3. Morsus tuus ero inferne.

קָטַל Catal. iterficere. occidere. Iob. 13. Etiam si occiderit me in ipso sperabo. & in eodem. 24. Interficit egenũ & pauperem. p̃s. 138. Si occideris deus peccatorem. Dañ. 2. Sapientes interficiebantur: querebaturq₃ daniel & socii ei⁹ vt perirẽt. i. vt interficerẽtur. Et inde קֶטֶל קְטֵל Cátel. siue Cétel aut קִטְלָא catla. i. iterfectio. occisio. vt in Abdia. Vt intereat vir de monte esau propter interfectionem.

קָטַן Catan. minorare. minorem esse. diminuere. parum videri. seu paruũ aut diminutũ esse. Geñ. 32. Minor sum cunctis miserationibus tuis. 2. Reg. 7. Sed & hoc parum visum est in conspectu tuo dñe deus. Amos. 8. Vt minuamus mensuram: & augeamus siclum. Et inde קָטָן קָטֹן catan. seu Caton. i. minor. paruus. minimus. pusillus. Geñ. 1. Luminare minus vt preesset nocti. & in eodem. 42. Minimus cum patre nostro est. 1. Reg. 16. Adhuc reliqu⁹ est paruulus. Iob. 3. Paruus & magn⁹ ibi sunt. Esa. 11. Et puer paruulus minabit eos. Accipitur etiam pro digito minimo manus. 3 Reg. 12. Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et in plurali. קְטַנִּים Cetauim. p̃s. 113. Pusillis cum maioribus Et in genere feminino קְטַנָּה cetana. Nu. 22. Vt vel plus vel minus loquar. Pro quo he. le. Vt faciam rem minimam aut magnam. Et in plurali feminino קְטַנּוֹת Cetanoth. Zach. 4 Quis enim despexit dies paruos. Pro quo he. le. Quis enĩ despexit diem minimarum. s. rerum.

קָטַף Cataph. euellere. carpere. confringere. seu decerpere. Deut. 23. Franges spicas manu conterens. idest euelles. vel decerpes spicas. Iob. 8. Cũq₃ adhuc sit ĩ flore nec carpatur manu. Ezech. 17. Sumitatẽ frõdiũ eius euulsit. & in eodẽ. Tenerum dispergã: & plantabo super montẽ excelsum. Pro quo he. le. Tenerum euellam seu decerpam.

קָטַר Catar. suffumigare. adolere. incendere. sacrificare. Exo. 30. Et adolebit incensum super ea. i. suffumigabit. & in eodem. Quãdo cõponet lucernas incẽdet illud. & in eodem. vt offeratur in eo thymiama dño. i. vt suffumigetur. Leuit. 1. Adolebitq₃ ea sacerdos super altare. & in eodẽ 2. Nec quicq̃₃ fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio domini. & in eodẽ. 3. Adolebitq₃ ea super altare sacerdos. & in eodem. 6. Et tota cremabitur in altari. i. adolebitur vel incẽdetur. Cãti. 3. Ex aromatibus myrrhe & thuris. Pro quo hebrei legunt. Suffumigata myrrha & thure. Ponitur etiã pro sacrificare. Hiere. 44. Nunquid nõ sacrificiũ quod sacrificastis in ciuitatibus iude Amos. 4. Et sacrificare de fermento laudem. Malach. 1. Et in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo. & inde קְטֹרֶת Cetóreth. siue קְטוֹרָה Cetora. i. suffumigatio: vel incẽsum aut thymiama. Nu. 16. Et ponite super ea incensum. & in eodẽ. Et hausto igni de altari mitte incensum desuper. Deut. 33. Ponẽt thymiama in furore tuo 2. Paralipo. z6. Adolere voluit incẽsum sup altare thymiamatis. Ezech. 16. Et oleũ meũ & thymiamata mea posuisti coram eis. Et ĩde קִיטוֹר Citor. i. fumus: seu vapor. Geñ. 19. Viditq₃ ascendẽtem fauillam de terra quasi fornacis fumũ. Ponitur etiam pro pruina vel glacie: que est vapor de terra congelatus frigore. Ps. 118. Quia factus sum sicut vter in pruina. Potest etiam legi sicut vter in fumo seu in fumario. Ps. 148. Ignis grando nix glacies. Et inde מִקְטָר Mictar. seu מִקְטֶרֶת Mictéret. idest thuribulum: seu altare in quib⁹ adoletur incẽsũ vel thymiama. Exo. 30. Facies quoq₃ altare ad adolẽdum thymiama. 2. Paralipo. z6. Et tenẽs in manu thuribulũ. Ezech. 8. Et vnusquisq₃ habebat thuribulũ in manu sua. Et ĩ plurali מְקַטְּרוֹת Mecatheroth. 2. Paralipo. 30. Altaria vniuersa in quibus idolis adolebatur. Item קְטוּרָה Cetura. i. disposita: in genere feminino: & solum inuenitur in numero plurali. s. קְטֻרוֹת Ceturoth. vt Ezech. 46. In quattuor angulis atrii atriola disposita. Et aliqui hebrei legunt atriola colligata vel coniuncta. s. cum aliis atriis. Nam ĩ lingua chaldaica predicta dictio קְטַר Catar. significat colligare. Et inde קִטְרֵי Citre. siue קִטְרִין Citrin. i. colligature. vel compages. Dañ. 5. Et cõpages renũ eius soluebantur. & in eodem. Ostensio secretorum & solutio ligatorum inuentẽ sunt in eo.

קַיִט Cáit. siue קַיְטָא Caita. in lingua chaldaica significat estatem siue estiuũ. Dañ. 2. Et redacte sunt quasi in fauillam estiue aree.

קַיִץ Cáis. estus. siue estas: aut fructus qui in estate colliguntur. De quo vide supra in dictione קוּץ Cus.

קִיק Cic. hedera. & scribitur cũ vau & nũ in fine & dicitur קִיקָיוֹן Cicaion. Ione. 4. Et preparauit dñs deus hederam. & in eodem. Tu doles super hederam.

קִיר Cir. paries. seu murus. Leuit. 1. Decurrere faciet sanguinem super crepidinẽ altaris. Pro quo hebrei legũt. Super parietem altaris. 1. Reg. 19. Nisusq₃ est saul configere dauid lancea in pariete. Et in eodem. Lancea perlata est in pariete. 3. Reg. 6. Et tãgebat ala vna parietem: & ala cherub secundi tangebat parietem alterum. 4. Reg. 5. Faciamus ergo ei cenaculum paruũ. Pro quo hebrei legũt. Faciamus ei cenaculum parietis paruũ. Esa. 16. His qui letatur super murum cocti lateris. Et in plurali קִירוֹת Ciroth. Exo. 30. Tam craticula ei⁹ q̃₃ parietes. 3. Reg. 6. Et edificauit parietes domus. Ponitur etiam pro sensibus & cogitationibus. Hiere. 4. Sensus cordis mei turbati sunt. Hebrei tamen dicunt ꝙ in predicto loco significat precordia: que sũt quasi parietes coniuncte cordi. Et inde verbum קַרְקַר Carcar: quod significat murũ destruere vel euertere. Esa. 22. Scrutans murũ & magnificus super montẽ. Pro quo hebrei legũt. Destruens seu euertens murum.

קָלַל Calal. maledicere. despicere. vilipẽdere: aut vilescere: seu inhonorare. alleuiare. Leuem aut velocem esse. tergere. tersum seu lucidum esse. Exo. 21. Qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Leuit. 19. Non maledices surdo. Iob. z4. Maledicta sit pars eius in terra. Esa. 8. Et maledicet regi suo. Hiere. 15. Oms maledicunt mihi. Significat etiã vilescere. vel despicere seu vilipẽdere. vt Geñ. 16. Despexit dñam suã. & in eo. Videns ꝙ cõceperit: despectui me habet. 1. Reg. 2. Qui autẽ contẽnunt me erũt ignobiles. i. despicientur seu vilescent. & in eodẽ. 3. Eo quod nouerat indigne agere filios suos. Pro quo he. le. Eo quod nouerat ꝙ despiciebant siue inhonorabant filii sui. s. me. 2. Reg. 6. Et vilior fiã plusq̃₃ factus sum. & in eo. 19. Cur fecisti mihi iniuriã. Pro quo he. le. Cur despexisti vł inhonorasti me. Esa. 23. Et ad ignominiam adduceret vniuersos inclytos terre. Nañ. 1. quia inhonoratus es. vide etiã de hoc supra in dictione קָלָה Cala. & inde קְלָלָה Celala. i. maledictio. Geñ. 27. & inducat super me maledictionẽ pro benedictione. & in eo. In me sit ait ista maledictio fili mi. Deut. 11. Ecce ego ꝓpono in cõspectu vr̃o hodie benedictionẽ & maledictionem. & in eo. 21. Maledictus a deo est qui pendet in ligno. ꝓ quo he. le. Quia maledictio dei suspẽsus. & est sensus sicut in littera nr̃a. p̃s. 108. Et dilexit maledictionẽ. Significat etiam predicta dictio קָלַל Calal alleuiare: siue leuẽ esse aut velocẽ esse. Geñ. 8. Vt uideret si iã cessassent aque sup faciẽ terre. Pro quo he. le. vt videret si alleuiate fuissent aque a facie terre. & in eodẽ. Intellexit ergo noe ꝙ cessassent aque sup terrã. Iob. 39. Qui leuiter locut⁹ sum repõdere quid possum. Esa. 9. Primo tẽpore alleuiata est terra zabulon. & in eo. 30. Et super veloces ascendemus: ideo velociores erũt qui persequũtur vos. Abach. 1. Leuiores pardis. s. sunt. Et inde קוֹל Col. i. leuitas seu facilitas. Hiere. 3. Ex facilitate fornicatiõis sue cõtaminauit terrã. & aliqui hebrei dicũt ꝙ signat vocẽ. de quo supra dictũ est. & ĩde קַל Cal. i. leuis siue velox. Iob. 34. Leuis est sup faciẽ aque. Et in plu. קַלִּים Calim. Threñ. 4. Velociores fuerunt persecutores nr̃i aquilis celi. Et inde נָקֵל Nacal. siue נְקַלָּה necala. i. leue seu leuitas. Ezech. 8. Nũquid leue ẽ hoc domui iuda. Hiere. 6. & curabãt cõtritionẽ populi mei cũ ignominia. Pro quo he. le. Cũ leuitate vel facilitate. Põt etiã significare ignominiã secũdũ primã significationẽ. Itẽ קָלָל Calcal. i. lucidũ: vel tersum: aut candens. Ezech. 1. Quasi aspect⁹ eris cãdẽtis. & inde verbũ קִלְקֵל Cical. qd̃ signat tergere. Ezech. z1. Cõmiscẽs sagittas. pro quo he. le. Tergẽs seu limãs sagittas. Eccł. 10. Si retusum fuerit ferrũ: & hoc nõ vt prius sed hebetatum fuerit: multo labore exacuetur. ꝓ quo he. le. Si retusũ fuerit ferrũ: & hoc non habuerit faciẽ tersam. i. limatã. Ponitur etiã pro cõturbare vel dissipare. Hiere. 4. Et omnes colles conturbati sunt.

קָלָה Cala. torrere. frigere. inhonorare. vilipendere. Leuit. 2. De spicis adhuc virentibus torrebis eas igni. Ios. 5. Azymos panes & polẽtã. Pro quo he. le. Azymos panes & torrefactũ. i. spicas torrefactas igni. Hiere. z9. Quos frixit rex babylonis igni. Et inde קָלִי Cali. i. grana tritici torrefacta igni. Beatus hiero. transtulit polentã. Leuit. z3. Polentã & pultes nõ comedetis. Ruth. 2. Cõgessit sibi polentã. Ponitur etiã pro cicere torrefacto vel frixo oleo. 2. Reg. 7. Et frixũ oleo cicer. Et aliqñ scribitur cũ aleph in fine. vt. 1. Reg. 7. Accipe fratib⁹ tuis ephi polẽte. Itẽ קָלָה Cala. i. inhonorare seu vilipẽdere. Deut. 27. Maledictus qui nõ honorat patrem suũ & matrẽ suã. Esa. 16. & auferetur gloria moab. pro quo hebrei legunt. Vilipendetur vel inhonorabitur gloria moab. Vide etiam de hoc in dictione precedenti. Et inde נִקְלֶה Nicle. idest inhonorat⁹: seu vilis: aut ignominia. Prouer. 12. Melior est pauper & sufficiens sibi. Pro quo hebrei legunt Melior est vilis siue inhonoratus & seruiens sibi. p̃s. 37. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionib⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta. he. ve. transtulit. Quoniam lumbi mei impleti sunt ignominia. Et inde קָלוֹן Calon. idest inhonoratio. ignominia. vilipendium. p̃s. 82. Imple facies eorum ignominia. Abach. 1. Replet⁹ es ignominia pro gloria. & componitur cum dictione קִי Ci: que significat vomitũ: & tunc ambe dictiones significant vomitũ ignominie. Abach. 2. Et vomitus ignominie super gloriã tuam.

קַלַּחַת Calach. caldaria: seu olla. & scribitur cum thau in fine & dicitur קַלַּחַת Caláchath. 1. Reg. 2. Et mittebat ea in lebete vel in caldaria aut in olla. Mich. 3. Sicut in lebete & quasi carnem in medio olle. vbi ponitur pro olla.

קָלַט Calut. contractum. s. quando aliquod membrum cõtrahitur & abbreuiatur vel curtatur plus solito. Leuit. 22. Bouem & ouem aure & cauda amputatis. Pro quo hebrei legunt. Bouem & ouẽ dissolutum & contractum. s. in aliquo membro. Et inde מִקְלָט Miclat. idest locus refugii vbi fugitiui colligebãtur. Nume. 35. Decernite q̃ vrbes esse debeãt in presidia fugitiuorum. & in eodem. Et reducetur per sentẽtiam in vrbem ad quam confugerat. Ios. 20. Separate vrbes fugitiuorum.

קלס Calas.deridere.irridere.illudere.triūphare.4.Reg.2.Et illudebant ei dicentes:ascende calue. Ezech.16. Nec facta es quasi meretrix:fastidio augēs preciū. Pro quo hebrei legūt.Nec facta es sicut meretrix:vt irrideres preciū seu donum.i.vilipēderes illud precium quod antea tibi dabatur & augeres illud:vel sic vt irrideres preciū.i.datorem precii vel muneris.& in eodē.22.Triūphabūt de te. Potest etiam legi.illudent te:siue irridebunt te.Abach.1.Et ipse de regibus triumphabit. Sed etiam in predicto loco aliqui hebrei legunt.Et ipse in reges illudet siue irridebit. & sic est in translatione chaldaica.s.illudet.vnde sequitur.Et tyrāni ridiculi eius erūt.Et inde קלס Celes.i.derisus: siue illusio.ps.44.Subsānationem & derisum his qui sunt in circuitu nostro.Hiere.20.Et factus est mihi sermo dñi in opprobrium & derisum tota die.Et aliquando scribitur cum he in fine & dicitur קלסה Calasa.Ezech.22. Propterea dedit te opprobrium gentibus & irrisionem vniuersis terris.

קלע Calaa.fundibulare.i.funda lapides iacere: seu fūdam rotare.Iudi.20.Et sic fundis lapides ad certū iacientes.1.Reg.17.Tulitq; lapidem & funda iecit. Et in eodem.25.Porro inimicorū tuorū anima rotabitur quasi impetu & circulo funde.Hiere.10.Ecce ego lōge proiiciam habitatores terre.Pro quo hebrei legūt.Ecce ego fundibulabo habitatores terre.i.proiiciam eos sicut lapis funda proiicitur. Et inde קלע Calaa.i.funda.1.Reg.17.Et fundam manu tulit.Et in plurali קלעים Calaim.& ponitur ꝓ fundibulariis.4.Reg.3.Et circundata est ciuitas a fundibulariis. Ponitur etiam pro cortinis vel tentoriis.Exo.27. In cuius australi plaga contra meridiē erunt tentoria de bysso retorta. & in eodem.Et in latere aquilonis per longum erunt tentoria centum cubitorum. Significat etiam tornaturas & sculpturas vel picturas factas in similitudinem funde.vt.3.Reg.6.Et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis celaturis & torno.& in eodem. Et sculpsit in eis picturam cherubin.Et in eo.& cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur habens tornaturas.

קלקל Cilcal.dissipare. seu cōturbare. De quo vide supra in dictione קלל Calal.

קלשון Cilson.tridens.idest instrumentum ferreum tres dētes ferreos habens.1.Regum.13.Acies vomerum & ligonum & tridentū. Et iungitur cum dictione שלש Salos que significat tres: vt in predicto loco.

קמח Cemach.farina. Nu.5.Decimā ptē sati farine hordeacee.1.Reg.28.Tollensq; farinam miscuit.Esa.47.Et mole farinam.i.mole triticum vt fiat farina. Osee.8. Non faciet farinam.

קמט Camat.Rugare.idest rugam facere:seu rugam habere.Iob.16.Ruge mee testimonium dicunt contra me Pro quo hebrei legunt. Et rugasti me:in testimoniū fuit.i.ruge quas mihi intulisti sunt in testimonium afflictionis & doloris mei. Et in eodem. 22. Qui sublati sunt ante tempus suum.Pro quo hebrei legunt.Qui rugati sunt ante tēpus. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Qui succisi sunt ante tempus.scilicet suum.

קמל Camal.succindere. excidere.marcescere.obsurdescere.Esa.19.Calamus & iuncus marcescent.Pro quo hebrei legunt.Succisi siue excisi sunt.Et in eodem.30.Confusus est libanus & obsurduit.Et etiā in predicto loco hebrei legunt.succisus siue excisus est.

קמץ Camas.pugillū implere. aut plenū pugillum tollere. seu pugillo mensurare.& si latine posset dici pugillare.Leuit.2.Quorū vnꝰ tollet pugillum plenum simile.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.ac si diceret.& pugillabit inde plenū pugillum suum. Nu.5. Vt prius pugillum sacrificii tollat.

קמוש Cimos.vrtica.Esa.34. Orientur in domibus eiꝰ spine & vrtice. Quod in hebreo legitur singulariter. s. spina & vrtica.Et in plurali קמשונים Cimesonim.Prouer.24.Et ecce totum repleuerant vrtice.

קנן Canan.nidificare. nidum facere. ps.103. Quoniā ibi passeres nidificabūt.Esa.34.Ibi habuit foueā hericius Pro quo hebrei legūt.Ibi nidificauit hericius. Hiere.48. Quasi colūba nidificans in summo ore foraminis. Ezech.22.Nidificans in cedris:& in eodē.31. Et in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia celi.& inde קן Can siue קן Cen.i.nidus. Deut. 22. Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum auis inueneris. Et in eodem.32. Sicut aquila prouocans ad volandū pullos suos. Pro quo hebrei legūt Sicut aquila expergefacit siue prouocat nidum suum. s. ad volādum.Iob.29.In nidulo meo moriar.ps.83. Et turtur nidum.Et in abdia.Et si inter sidera posueris nidum tuum Et in plurali קנים Cinin.& ponitur pro mansiunculis factis ad similitudinem nidorum . Gen.6. Mansiunculas in arca facies.

קנא Cana.inuidere.emulari. zelare.prouocare. Gen.26. Ob hoc inuidentes ei palestini.& in eodem.30.Inuidit sorori sue. & in eodem.37. Inuidebant igitur ei fratres sui. Nu.5.Si spiritus zelotypie concitauerit virum contra vxorem suam.pro quo hebrei legunt.Et transiuit super eū spiritus zelotypie vel emulationis: & zelauerit vxorē suā. & in eodem.Quid emularis pro me.& in eodem.25.Quia zelatus est pro deo suo.2.Regum.11.Et voluit saul percutere eos:zelo quasi pro filiis israel. Significat etiam prouocare.i.emulari vel inuidere facere. Deut.32. Prouocauerunt eum in diis alienis.& in eo.Ipsi prouocauerunt me in eo qui nō erat deus: & ego ꝓuocabo eos in eo qui nō est populus. Et inde קנא Cana.idest zelator siue zelotes vel emulator. Exo.34.Dominus zelotes nomē eius.Deut.4. Deus emulator.Et inde קנאה Cinaa.idest zelus seu emulatio.4.Reg.19.Zelus domini exercituū faciet hoc.ps.68.Zelus domus tue comedit me.Ezech.8 . Idolum zeli ad prouocandam emulationem.Et i plurali קנאות Cenaoth.Nu.5.Quia sacrificium zelotypie est.Quod in hebreo legitur in plurali. scilicet zelotypiarum vel emulationum.

קנה Cana.emere.possidere.acqrere.creare.Gen.33.Emitq; partem agri. & in eodem.49. Quem emit abraham ab Ephron etheo.Exo.21.Si emeris seruū hebreū.Hiere.32. Agri ementur pecunia. Significat etiam possidere.vel acquirere. Gen.4.Possedi hominem per deum . Deut.32. Nunquid nō ipse est pater tuus qui possedit te.ps.73.Quā possedisti ab initio. ps.138. Quoniam tu possedisti renes meos.Prouer.4. In omni possessione tua acquire prudentiam.Hiere.32.Et possidebuntur agri.Zach.13.Quoniam adam exemplum meū fuit ab adolescētia mea.Pro quo hebrei legunt . Quoniam adam . idest homo acquirere siue possidere me fecit ab adolescentia mea.vel sic.Quoniā adā alere me fecit pecora.idest docuit me possidere vel acquirere terram & pecora & alia.Significat etiam creare.Gen.14 benedictus Abraam deo excelso qui creauit celum & terrā Et inde מקנה Micne.i.emptio siue possessio vel acquisitio tam rerum mobilium quam immobilium. Gen. 13. Erat autem diues valde in possessione auri & argenti.& in eodē.17.Tam vernaculus q̄ empticius.pro quo hebrei legunt. Natus domi & emptio argenti.i.emptus pecunia.Et in eodem.Et vniuersos quos emerat pro quo hebrei legunt.Et omnem emptionem argenti sui.i.omnes quos emerat argento.Et in eodem.23. Abrae in possessionem videntibus filiis heth.Et in eodem.26 . Habuitq; possessionem ouiū & armentorum.& in eodem.49.Ibi & lia condita iacet. & sequitur in hebreo.possessio seu emptio agri & spelunce que in eo est a filiis heth. Leuit.25.Tāto minoris & emptio cōstabit.Esa. 30. Pascetur in die illa in possessione tua agnus spaciose.Ponitur etiam pro possessione pecorum & armētorū.Gen.46.Adducite pecora vestra.Exo.17 . Vt occideres & liberos nostros ac iumēta siti.Nu.20.Et si biberimus aquas tuas nos & pecora nostra.Et in eodem.25. Filii autē Ruben & gad habebant pecora multa . Eccl. 2 . Armenta quoq; & magnos ouium greges.Et inde קנין Cinian.idest emptio.possessio.vel substantia.Gen.34.Substātia eorum & pecora & cuncta que possident nostra erunt. Leuit. 22. Quem autem sacerdos:emerit.pro quo hebrei legunt . Et sacerdos si emerit animā:emptionem vel possessionē argēti sui.Ezech.38.Qui possidere cepit:& esse habitator vmbilici terre. Pro quo hebrei legunt. Faciens.i.acquirens possessionem vel substantiam in vmbilico terre. Et in eodem. Vt auferas supellectilem atq; substantiam. Item קנה Cane. idest arūdo vel calamus.3.Reg.14.Sicut moueri solet arūdo.ps.67.Increpa ferā arundinis.Esa.19.Calamus & iuncus marcescent.Ezech. 40.Calamus mensure in manu eiꝰ Accipitur etiam pro calamo aureo.Exo.25. Hastile eius & calamus.& in plurali קנים Canim:siue קנות Canoth. Exo.25. Sex calami egredientur de lateribus.& in eodem. Hoc erit opus sex calamorum. Accipitur etiam pro osse brachii: eo quod est ad similitudinem calami. Iob.31. Et brachium meum cum suis ossibus confringatur. Accipitur etiam pro calamo aromatico. Exo.3. Calami similiter ducētos quinquaginta siclos. Canti. 4. Fistula & cinamomum. vbi ponitur pro fistula.i.pro calamo aromatico. Esa. 43. Non emisti mihi calamum argento. Hiere. 6. Et calamum suaue olentē de terra longinqua . Ponitur etiam pro statera. eo quod habet duo brachia hinc & hinc. Esa 46. Et argentum statera ponderatis.

קנמן Cinamon. Cinamomum. Exo.30. Et cinamomi medium eius. Canti. 4. Fistula & cinamomum.

קנץ Canas.finis. Iob.18. Vsq; ad quē finē verba iactabis. De quo vide infra in dictione קצץ Casas.

קסס Casas. Distringere:fructus vel ramos ex arbore decerpere.Ezech.17.Et fructus eius distringet & siccabit.

קסם Casam.diuinare. hariolari. seu hariolos sciscitari. Deut.18.aut qui hariolos sciscitetur.1.Reg.28.Diuina mihi in phytone.Ezech.13. Qui vident vana & diuinant mendacium.Mich.3.Et confundētur diuini.i. diuinātes. Et inde קסם Cecem.idest diuinatio vel hariolatio.1. Reg. 15.Quoniā peccatū hariolandi est.Prouer.16.Diuinatio in labiis regis.Hiere.14. Diuinationem fraudulentam & seductionem cordis sui prophetant.Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מקסם Micsam siue מקסם Micsom. Ezech.12.Nec diuinatio ambigua in medio filiorum israel Et in eodem.13.Et diuinationem mendacem locuti estis. Mich.3.E tenebre vobis pro diuinatione. Et in plu. קסמים Cesamim.Nume.22.Habentes diuinationum precium in manibus. 4.Reg.17. Et diuinationi inseruiebant. Pro quo hebrei legunt. Et diuinati sunt diuinationes. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

קסת Ceseth.atramentarium.Ezech.9.Et atramentarium scriptoris ad renes eius.Et solum inuenitur in predicto loco.

קעע Caa. Ammouere. dimouere. dissoluere . recedere. Et scribitur cum simplici aim. Gen.32. Tetigit neruum femoris iacob.Pro quo hebrei legunt. Et amouit siue dislocauit coxā femoris Iacob. Ezech. 23. Et recessit anima mea ab ea: sicut recesserat anima mea a sorore eius. Vide etiā de hoc supra in dictione יקע Iacaa. & inde קוע Côa. pro quo beatus hieronymus transtulit principē. Vt in eo.& nobiles & tyrannos & principes.& aliqui hebrei dicunt quod ē nomen proprium nationis vel regionis.

קעקע Caacaa. Stigma. siue stigmatizatio. Leuit.19. nec figuras aliquas aut stigmata facietis vobis.

קערה Ceara:scutela.Beatus hieronymus transtulit acceptabulū.& scribitur cum he vel thau in fine.Nu.7.Acceptabulum argēteum appendens centum triginta siclos. Et in plurali קערות Cearoth.Exo.25. Aceptabula & phialas & cyphos.

קפא Capa.coagulare vel congelare.congregare.defigere Iob.10. & sicut caseū me coagulasti. Ponitur etiā pro congregare vel defigere.Exo.15. Congregati sunt abyssi in medio maris.1. Congelati.Soph.1. Viros defixos in fecibus suis.Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Viros coagulatos vel congelatos in fecibus suis. Et inde קפאון Cipaon . Pro quo beatus Hieronymus transtulit niuem: que est aqua congelata. Zach.14. Nō erit lux sed frigus & nix.

קפד Capad. scindere. precidere. Esa. 38. Precisa est velut a texente vita mea.& inde קפדה Cephada.i.scissio vel precisio . Pro quo beatus hieronymus transtulit angustiā. Ezech. 7. Angustia superueniente requirent pacem. Item קפד Cipod.idest hericiꝰ. Esa.14. Et ponam eam in possessionem hericii. Et in eo.34 . Onocrotalus hericius & ibis Soph.2. Onocrotalus & hericius.

קפוז Cipoz.hericius:sicut dictio precedens. Esa.34. Ibi habuit foueam hericius.

קפץ Capas. cōtinere.claudere.contrahere.trāsilire. Deut. 15. Non cōtrahas manum tuam:sed aperias eam pauperi. Iob.5. Iniquitas autē contrahet os suum . ps.76. Aut continebit in ira sua misericordias suas. Esa.52. Super ipm continebunt reges os suum. Significat etiā transilire. Cāti. 2. Transiliens colles. Item ponitur pro auferre. Iob.24. Et humiliabuntur sicut omnia & auferentur.

קץ Ces.finis.terminus.extremum. De quo vide in dictione sequenti.

קצץ Casas. scindere. abscindere. secare. amputare. Exo. 29. Et extenuauit in fila. Pro quo hebrei legunt. Et scidit vel secauit fila. Deut.25. Abscides manum illius. Iudi .1.scissis summitatibus manuū eius ac pedum. Et in eodem. Septuaginta reges amputatis manuum ac pedum sūmitatibus.2.Reg.4.Precidentes manus ac pedes eorum. ps.128 Dominus iustus concidet ceruices peccatorum. Ponitur etiam pro tondere vel attondere. Hiere.9. Et super omnes qui attonsi sunt in coma.& inde קץ Ces.idest finis. terminus: aut extremū. Gen.6. Finis vniuerse carnis venit corā me. Et in eodem. 40. Post duos annos vidit pharao somnium.i.in fine duorum annorum. Deut.15. In septimo anno facies remissionem.pro quo hebrei legūt. In fine vel a termino septem annorum facies remissionem.i.in anno finali vel extremo septem annorum facies remissionē . Hiere. 44. Cum completi fuerint septem āni dimittat vnusquisq; fratrem suum.idest in fine septem annorum . Ezech .7. Venit finis. Vide etiam de hoc infra in dictione קצה casa.

קצב Casab. Prescindere.abscindere. 4. Reg.6. Prescidit ergo lignū & misit illuc. Et inde קצב Ceseb.i.prescissio seu sculptura.3.Reg.6. In mensura pari & opus vnum erat duobus cherubim. pro quo hebrei legunt. Mensura vna & prescissio vna erat duobus cherubim.idest sculptura una. &

in eo.7.& mensura sculpturaque cosimili. & in plu. קְצָבִים Cesabim.& ponitur pro extremis.Ione.2.Ad extrema montium descendi. & in plurali feminino קְצָבוֹת Cesuboth. pro quo beatus hieronymus transtulit tonsas. idest prescissas Canti.4.Sicut grex tonsarum.

קָצָה Casa.abscindere.concidere.radere.tedere.seu nauseam habere. Abach.2.Cōcidisti populos multos.& in de מְקֻצֶה Mecase.i.abscissus vel truncatus.s. pedes.pro quo beatus hiero.transtulit claudū.Prouer.26.Claudus pedibus & iniquitatem bibens.& inde קָצֶה cese siue קָצָה case.i.finis aut summitas:siue terminus: vel extremitas.Exo.25. Cherub vnus sit in latere vno:& alter in altero.pro quo hebrei legunt.Et facies cherub vnum ab extremitate hinc:& cherub vnū ab extremitate inde.& in eo.26. Qui mittentur per medias tabulas a summo vsque ad summū.i.ab extremitate in extremitatem. Et in eo.ansulas hyacinthinas in lateribus & sūmitatibus facies.pro quo he.le.& facies ansulas hyacinthinas in ora cortine vnius.idest in extremitate Nu.20.Que est in extremis finibus tuis posita.ps.18.a summo celo egressio eius.Esa.2.& non est finis thesaurorum eius.Et in eo.& innumerabiles quadrige eius.pro quo he.le.Et non est finis quadrigarum eius. Scribitur et cū mem in principio.Gen.45.Extremos quoque fratrum suorum quinque viros constituit coram rege. Dan.1. & postea starēt in conspectu regis.i.in fine trium annorū.& in plu. קְצוֹת Cesauoth.siue קְצוֹת cesoth.Exo.27.Per quattuor angulos erunt quattuor annuli.i.per quattuor extremitates eius Et in eo.28.In vtroque latere sūmitatum.& in eo. Iunges annulis que sunt in marginibus eius.idest in extremitatibus eius. Et in eo.Et ipsarum cathenarum extrema duobus copulabis vncinis.3.Reg.6.A sūmitate ale vsque ad ale alterius sūmitatem.Ps.74.Et timebunt qui habitant terminos a signis tuis.reperitur et קְצָוִים casim siue קַצְוֵי cinsim:secundum terminationem pluralem masculinorū.vt in eo. psalmo.vbi dr spes oim finiū terre. Ezech.33.Et tulerit populus terre virū vnū de nouissimis suis.Et aliquando scribitur cū lamed in medio.vt Iob.18. Vsque ad quē finē verba iactabis.vide et de hoc supra in dictione קֵן cos:& in dictione קָצַץ casas. Signat et predicta dictio קָצָה casa:radere: vel decorticare. Leuit.14. Et spargi puluerem rasure extra vrbem.& in eo.Postque eruti sunt lapides & puluis elatus. i. rasus vel decorticatus. Item significat tedere vel nauseam habere. Nume.21.& anima nra nauseat super cibo isto leuissimo. 4. Reg.10. In diebus illis cepit dominus tedere super israel.

קֶצַח Cesach.genus frumenti vel leguminis. pro quo beatus hieronymus transtulit.git.Esa.28.Seret git: & cyminum sparget.Et in eo. Non enim in serris triturabitur git. & in eo.Sed in virga excutietur git.

קָצִין Casin. Princeps.seu dux. Iudi.11. Veni & esto priceps noster.Esa.3.Princeps esto nr.& in eo. Nolite constituere me principē populi.& in plu. קְצִינִים cesinim.Esa.1. Audite verbum domini principes sodomorum.& in code 22.Cuncti principes tui fugerunt.

קָצַע Casas.radere.abradere.vel decorticare. Leuit.14. domū aūt ipsam abradet intrinsecus per circuitū. & inde מִקְצוֹעַ misōa.i.angulus.2.Paralip.26. Sup portā anguli. Hic re.3.ab angulo vsque ad portā domus.Ezech.46.Et ecce atriolum erat in angulo atrii.& in plu. מִקְצְעוֹת micseoth.siue מְקֻצְעִים micsaim.aut.מְקֻצָעוֹת cesaoth.Exo.26. Et rursus alias duas que in angulis erigantur.Et in eo. Duabus quoque tabulis que in angulis ponende sunt.Ezech.41.Et anguli eius & longitudo eius.Et in eo.46. Per quattuor angulos atrii.Et in eo.In quattuor angulis atriola disposita Et in eo. Mensure vnius quattuor erant. i. quattuor anguli. Itē קְצִיעָה Cesia.i.casia. & reperitur tm in plu.s. קְצִיעוֹת cesioth. Ps. 44. Myrrha & gutta & casia a vestimētis tuis. est et קְצִיעָה cesia nomen proprium femine.Iob.42. Et vocauit nomē vnius diem:& nomen secunde casia.

קָצַף casaph. Irasci.indignari.decorticare. Nu.16. Nū vno peccāte cōtra oēs ira tua deseuiet.pro quo he. le. Nun vno viro peccāte cōtra oēm cetū irasceris. Deut.9.Nam & in oreb prouocastis eum.idest fecistis eū irasci. Esa.8.& cū esurierit irascetur & maledicet regi suo. & in eo. 57.Propter iniquitatem auaritie sue iratus sum.Et in eo. Abscondi & indignatus sū.Zach.1.Iratus est dns sup patres vros iracundia.Ioel.1.Et ficū meā decorticauit. & inde קֶצֶף cēseph.siue קֶצֶף caseph.idest ira:siue iracundia:aut indignatio: vel furor. Nu.16.Iā enim egressa est ira a dño. ps.37. Dñe ne in furore tuo arguas me.Esa.60. In indignatione enim mea percussi te.Hiere.10.ab indignatione eius commouebitur terra.Zach.1.Iratus est dns sup patres vros iracūdia. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. Ponitur et pro spuma. Osee.9.quasi spuma sup faciē aque.

קָצַר Casar. Abbreuiare.coangustare.decurtare.metere.tedere.Nu.11.Nūquid manus dñi inualida est. pro quo he.le.Nūquid manus dñi abbreuiata siue coangustata est. Ps.88.Minorasti dies tpis eius.i.abbreuiasti.ps.101. respōdit ei in via virtutis sue paucitatē dierū meorū. pro quo btūs hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit. Afflixit in via fortitudinē meā: abbreuiauit dies meos.Prouer. 10. Anni impiorū breuiabūtur.Esa.28.coangustatū est eni stratū.& in eo.50 Nūquid abbreuiata & paruula facta est manus mea. & i eo. 59.Ecce nō est abbreuiata manus dñi.Mich.2.Nūquid abbreuiatus est spūs dñi.& inde קָצֵר cesar.i.breuis siue angustus. Iob.14.Breui viuēs tpe.& iungitur cū dictiōe אַפַּיִם Apaim:que signat irā:& tūc ambe dictiōes signant iracūdū vel impatiētē.i. breue ad irā.s.qui facile irascitur. Prouer.14. Impatiēs opabitur stultitiā.& in plu. קְצָרִים cesarim siue קִצְרֵי cifre.Esa.37.Habitatores earū breuiata manu cōtremuerūt.pro quo he.le.breues manu.& in plu.fe. קְצָרוֹת cesuroth.Ezech.42.Vbi erāt gazophylacia in supioribus humiliora.pro quo he.le.breuiora vel angustiora. & ide קֹצֶר coser.i.abbreuiatio vel coangustatio:aut angustia .Exo.6. Propter angustiam spūs.Ponitur etiam pro tedere.Nu.21. & tedere cepit populū.Sed et in pdicto loco hebrei legūt. & coāgustata est anima populi. Signat etiā metere. Leuit. 23.& mesueris segetē.Deut.24.qn mesueris segetē i agro tuo.Ruth.2.& dixit messoribus dns vobiscū.ps.128.De quo nō ipleuit manū suā qui metet.& inde קָצִיר casir.i.messis Gen.8.Sementis & messis frigus & estas.& in eo.30.Egressus aūt ruben tpe messis triticee.Exo.34.Die septimo cessabis arare & metere.pro quo he.le.& die septimo cessabis:in messe & aratiōe cessabis vel requiesces. Deut. 24. Qn messueris segetē.pro quo he.le.qn messueris messem.vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatū.Ruth. 1. Qn primū hordea metebātur pro q he.le. In principio messis hordeacee.Esa.17.& erit sicut cōgregās in messe. & in eo. Ablata est messis in die hereditatis.& in eo.18.ante messem enim totus effloruit.Ponitur et pro palmite vel ramo. Iob. 14.& faciet comam quasi cum prius plantatum est. idest faciet palmitem vel ramum.& in eodem.29. & ros morabatur in messione mea.pro quo hebrei legunt. In ramo vel palmite meo.ps.79.extēdēs palmites suos vsque ad mare.

קֹר Cor.frigus.De quo vide in dictione sequenti.

קָרַר carar.frigescere.Hiere.6. Sicut frigidam facit cisternam aquam suam:sic frigidam fecerunt malitiam suā.

Et inde קֹר Cor.idest frigus.Gen.8.Frigus & estus.Et aliquando scribitur cum he vel thau in fine & dicitur קָרָה Cara.seu קָרַת Carath.Iob.24.Quibus non est operimentū in frigore.Ps.148.Ante faciem frigoris eius quis sustinebit.Prouer.25.Et qui ammittit palliū in die frigoris.Et inde קַר car.idest frigidus vel frigidum. Et solum inuenitur in numero plurali.scilicet קָרִים carim.Prouer.25. Aque frigide anime sitienti.& inde מְקֵרָה Mecera. idest locus refrigerii vbi habitant in estate.Iudi.3.Forsitan purgat aluū in estiuo cenaculo.Et inde קַרְקֹר Carcor.idest refrigerium Iudi.8.Zebee aūt & salmana requiescebant. idest erant in refrigerio.hebrei tamen dicunt quod est nomen proprium loci. Vnde in predicto loco ipsi legūt. Zebee autem & salmana erant in carcor.

קָרָא Cara.vocare.inuocare.appellare.nominare.clamare vel predicare.legere.occurrere.euenire.accidere. Gen.1.Appellauitque lucem diem & tenebras noctem .Et i eodem. Vocauitque deus firmamentum celum. Et in codē. Et vocauit deus aridam terram.Et in codem. 2. Vt videret quid vocaret ea. Et in codē. Appellauitque adam nominibus suis cuncta animantia.Et in eodem. 4. Iste cepit inuocare nomen domini.1.Regum.9.Deinceps comedent qui vocati sunt.3.Regum.1.Salomonem fratrem suum non vocauit Iob.12.Inuocauit deum:& exaudiet eum.Et in eo. 27. Et inuocare deum omni tempore.Ester.4. Siue vir siue mulier non vocatus.Et in eodem.Que triginta iam diebus nō sum vocata ad eum.ps.98.Inuocabant dominum & ipse exaudiebat eos.Prouer.27.Et oleum dextere sue euocat. Pro quo hebrei legunt.Et oleum dextere sue euocat.Esa. 41.Vocans generationes ab exordio.Et in eodem. 48.& transgressorem ex vtero vocaui te. Et in eodem. Et israel quem ego voco.Et in eodem. 55.Ego dominus qui voco nomen tuum.Et in eo.58.Et vocaberis edificator sepium. Et in eodem.65.Ad gentem que non inuocabat nomē meum.Hiere.23.Et hoc est nomen quod vocabunt eum dominus iustus nr. Ezech.10.Rotas vocauit volubiles. Osee. 7.Egyptum inuocabāt. Signat etiam clamare. Ps.33. Iste pauper clamauit.Ps.90.Clamabit ad me & ego exaudiam eū.ps.118.Clamaui in toto corde exaudi me domine.Et in eo.Clamaui ad te saluū me fac.Esa.6. Et clamabāt alter ad alterum.Et in eodem. 40. Vox clamantis in deserto. Et in eod.48.Clama ne cesses.Significat et legere. Nee.8.Et legit in eo aperte in platea.Et in eodem . Et legerūt in libro legis dei distincte.Ester.6.Que cū illo presente legeretur. Esa.29.Et dabitur liber nescienti litteras: diceturque ei lege istum. Abach.2.vt percurrat qui legerit in eo. Ponitur et pro predicare vel preconizare.quod est idem quod clamare.vt Esa.61.vt predicarem captiuis indulgentiā.Hiere.7.& predica ibi verbū istud. Ione.1.Et predica in ea predicationē. & inde קְרִיאָה Ceria.i.vocatio vel lectio: aut predicatio.vt in predicto loco:vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū Scribitur etiā cum mem in principio & dicitur מִקְרָא Micra.i.vocatio vel appellatio.aut lectio. Leuit.23. Dies primus erit vobis celeberrimus sanctusque. pro quo hebrei legunt.In die prima erit vobis vocatio sancta siue inuocatio sancta.Et in eodem. Dies expiationis erit:& vocabitur sancta.pro quo hebrei legunt. Vocatio vel inuocatio sancta erit vobis.& in plu. מִקְרָאִים Micraim siue מִקְרָאֵי micrae. Leuit.23.He sunt ferie domini quas vocabitis sanctas. pro quo hebrei legunt. vocationes sancte.Esa.4.Et creabit dominus super omnem locum montis sion & vbi inuocatū est nomen eius.Pro quo hebrei legunt.Et super omnes vocationes vel inuocationes eius.& inde קְרוּאִים Ceruim .i. homines nominati vel vocati seu principales: vel nobilissimi populi. Nu.1.Hi nobilissimi principes multitudinis.& in eodem.16.Et qui tempore concilii per nomina vocabātur.Et i eodem.26.Isti sunt dathan & abiram pricipes populi.Ezech.23.Et nominatos ascensores equorum. Ponitur etiam pro inuitatis.idest vocatis.1.Regum.9. Deinceps comedent qui inuitati sunt. Significat etiam predicta dictio קָרָא cara.accidere.aut occurrere.Gen.42.Ne forte in itinere quicque patiatur mali.pro quo hebrei legunt. Ne forte accidat ei periculum siue mors.Et in eo.Si quid ei aduersitatis acciderit in via.Et in eo.49.Vt annunciem que ventura sunt vobis.idest que euenient vobis. Exo.1.Et si ingruerit contra nos bellum.idest si acciderit. Deut.30. Et occurrent vobis mala in extremo tempore.2. Reg. 1. Casu veni in mōte gelboe.Et in codem.18.Accidit autem vt occurreret Absalon seruis dauid.Et in eodem.2. Accidit autem quod ibi esset vir belial.Esa.60.Et occupauit salus muros tuos. Pro quo hebrei legunt.Et occurret siue eueniet salus. Hiere.13.Quare venerunt mihi hec.idest acciderunt. Et in eodem.23.Et euenerunt ei omnia mala hec.Dan.10.vt docerem te que ventura sunt populo tuo.idest que euenient vel accident populo tuo.vide etiam de hoc infra in dictione קָרָה Cara cum he in fine.& inde קְרוֹת Coroth.idest accidētia.vel occurrentia.Esa.51.Duo sunt que occurrerunt tibi. & inde לִקְרַאת Licrath.idest in occursum seu obuiam. Exo. 4.Ecce ipse egredietur in occursum tuum.Et in eo.19.Cūque eduxisset eos moyses in occursum dei de loco castrorum Item קֹרֵא Core.idest perdix.1.Reg.26. Sicut persequitur perdix in montibus.Hiere.17.Perdix fouit & non pepit.

קָרַב Carab.appropinquare.accedere.appropiare.applicare.offerre.bellare.Gen.12.Cūque prope esset vt ingrederetur egyptum.Et in eodem.47.Cumque appropinquare cerneret diem mortis eius.Exo. 3. Non appropinques inquit huc.Et in eodem.12. Et tunc recte celebrabit.pro quo hebrei legunt.Et tunc accedat siue appropinquet vt faciat eum.idest vt celebret eū.Et in eo.14.Cūque appropinquasset pharao.Et in eodem. Ita vt ad se inuicē toto noctis tpe accedere nōvalerent.Et in eo.22.Dñs domus applicabitur ad deos.Et in eo.29. Filios quoque illius applicabis.i.appropinquare facies.& in eo.32. Cumque appropinquasset ad castra.Et in eo.36.Et qui sponte sua obtulerant se ad faciendum opus.Pro quo hebrei legunt. Omnis quem eleuauit i.incitauit cor suū vt accederet ad opus ad faciendum illud Et in eodem.40.Accedentes ad altare. Deut.5. Tu magis accede & audi.Et in eo.15.Appropinquat septimus annus. Iof.5.Accedetisque mane singuli per tribus vestras.2. Reg. 15.Et cum accederet ad eū homo & salutaret illū.4.Regū. 16.Vidit altare & veneratus est illud.Pro quo hebrei legūt. Et vidit rex altare:& accessit rex ad altare.ps.26. Dum appropriant super me nocentes. Ps.68.Intende anime mee: & libera eam. Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Accede ad animam meam & redime eam.Esa.8.Accessi ad prophetissam. Et in eodem.41.Prope facite iudicium vestrum dicit dominus.Ezech.36.Prope est vt veniant.Et in eo.37.Et adiunge vnum ad alterum.idest applica.Et in eo.42.Et sic procedent ad populum.idest accedet.Soph.2.Et ad deum suū nō appropinquabūt.Signat et aliquando offerre.s.qn est verbū tertie cōiugationis transitiuū.i.appropinquare vel accedere facere.Leuit.1.Homo qui obtulerit ex vobis hostiam. Et in eo.3.Et offerrent de hostia pacificorū oblationē dño & in eodē.21.& panes deo suo offerunt. Nu.18.Sed fratres tuos de tribu leui sceptro patris tui sume tecū.i.appropina

quare fac tecum. Ezech. 43. Et offeres vitulum de armēto. Et in eo. Et offeres eũ in conſpectu dñi. & inde קָרְבָּן corbã ſiue קָרְבָּן curban. i. oblatio ſeu munus quod offertur dño. Leuit. 1. Si holocauſtũ fuerit eius oblatio. Et in eo. 2. Anima cum obtulerit oblationē dño. Nee. 10. Sortes ergo miſimus ſup oblationem lignorum. & Mathei. 15. corban. i. munus quodcũq͂ ex me tibi proderit. Et in eo. 27. Non licet eos mittere in corbanã. i. ĩ oblationē dñi. & inde קָרוֹב carob. i. propinquus vel proximus. Exo. 32. Et amicũ & ꝓximũ ſuũ. Leuit. 21. Niſi tm̃ in cõſanguineis & propĩquis. Quod in hebreo legitur ſinglr. Ruth. 2. Propĩquus noſter eſt homo. Ps. 14. Et opprobriũ non accepit aduerſus ꝓximos ſuos. pro quo btũs hiero. in pſ. iuxta he. ve. trãſtulit. & opprobriũ nõ ſuſtinuit ſup propinquo ſuo. Ponitur ēt aduerbialiter. i. prope. p̃s. 144. prope eſt dñs inuocãtibus eũ. Eſa. 55. Inuocate eũ dũ ꝓpe eſt. & in plu. קְרוֹבִים cerobim. i. proximi vel propinqui. Leuit. 10. Sanctificabor in his q appropinquãt mihi. Eſter. 9. Tã in vicino poſitis q̃ ꝓcul. pro quo he. le. Propinquis & longinquis. & inde קָרֵב Gareb. i. accedēs vel appropinquãs. 1. Reg. 17. Ibat autem philiſte⁹ accedēs & appropinquãs. 3. Reg. 4. & neceſſaria mēſe regis ſalomonis cũ ingenti cura p̃bebãt in tpe ſuo. ꝓ quo he. le. & oēm accedētē ad menſam regis ſalomonis nutriebant ſiue alebant vnuſquiſq͂ in mēſe ſuo: in nullo deficiebant. & inde קִרְבָה ceriba ſiue קִרְבַת cirbath. i. appropinquatio: vel adheſio. p̃s. 72. Mihi autem adherere deo bonũ eſt. pro quo he. le. mihi autem appropinquatio vel adheſio dei bona eſt. & inde קֶרֶב cereb. i. ĩtra: aut mediũ alicui⁹ rei. Geñ. 18. & riſit occulte. pro quo he. le. & riſit intra ſe. Exo. 23. Et auferã infirmitatem de medio tui. Nu. 15. Peribit de populo ſuo. pro quo he. le. Peribit de medio populi ſui. Deut. 13. Si ſurrexerit in medio tui prophetes. & in eo. 17. de numero fratrũ tuorũ. pro quo he. le. De medio fratrũ tuorũ. Et in eo. 21. Et nõ reputes ſanguinē innocētē in medio populi tui iſrael. Ponitur ēt pro vitalibus ſeu viſceribus vl' interioribus aut inteſtinis. Leuit. 1. inteſtinis & pedibus lotis aqua. Et in eo. Inteſtina vero & pedes lauabunt aqua. Ps. 48. Sepulchra eorũ domus eorũ in eternũ. ꝓ quo btũs hiero. in pſ. iuxta he. ve. trãſtulit. Interiora ſua domus eorũ in ſeculũ. p̃s. 102. Et oĩa que ĩtra me ſunt nomini ſancto eius. Ponitur ēt predicta dictio. קָרֵב Carab pro calefieri. Oſee. 7. Oēs calefacti ſunt quaſi clibanus. Significat etiam bellare. vel pugnare. p̃s. 54. Appropinquãt cor illius. Pro quo btũs hiero. in pſ. iuxta he. ve. tranſtulit. Pugnat autem cor illius. Et in eodem. Ab his qui appropinquant mihi. Pro quo hebrei legunt. Ab his qui pugnant aduerſus me. Et inde קְרָב cerab. i. bellũ ſeu prelium aut pugnã vel certamen. 2. Reg. 17. Et tu eris in medio eorum. pro quo hebrei legunt. Et facies tue ibunt in prelio vel in pugna. Ps. 144. Qui docet manus meas ad prelium. Zach. 14. Sicut preliatus eſt in die certaminis. & in plurali קְרָבוֹת ceraboth. Ps. 67. Diſſipa gentes que bella volunt.

קַרְדֹּם Cardum. ſecuris. 1. Reg. 14. Vt acuerent vnuſquiſq͂ vomerem ſuum & ligonem & ſecurim. & in plurali קַרְדֻּמִּים cardumim ſiue קַרְדֻּמּוֹת cardumoth. Iudi. 9. Et arrepta ſecuri proſcidit arboris ramũ. pro quo hebrei legunt. & accepit abimelech ſecures & proſcidit ramũ. 1. Regum. 13. Retuſe itaq͂ erant acies vomerum & ligonũ & tridentium & ſecurium. p̃s. 73. Securibus exciderunt.

קָרָה Cara. accidere. contingere. euenire. occurrere. contignare. ſeu tegere. ideſt contignationem domorũ conſtruere. Geñ. 44. Et aliquid ei in via contigerit. Nume. 11. Iam nunc videbis vtrum meus ſermo opere compleatur. Pro quo hebrei legunt. Nunc videbis vtrum contingat vel eueniat tibi ſermo meus. ideſt opere compleatur. Ruth. 2. Accidit autem vt ager ille haberet dominum nomine booz. 1. Regum. 28. Viuit dominus quia non eueniet tibi quicquam mali. 2. Regum. 1. Caſu veni in monte gelboe. ideſt accidit mihi vt venirem in monte gelboe. Eccſ. 2. Et didici q̃ vnus vtriuſq͂ eſſet interitus. pro quo hebrei legunt. Et didici q̃ vnus accidens accidit omnibus his. Et in eodem. Si vnus & ſtulti & occaſus meus erit. Pro quo hebrei legunt. Sicut accidit ſtulto etiam mihi accidet. Eſa. 41. Et nuncient nobis queq͂cunq͂ ventura ſint. Vide etiam de hoc ſupra in dictione קָרָא Cara. Significat etiam occurrere. Geñ. 24. Occurre obſecro mihi hodie. Et in eodem. 27. Voluntas dei fuit: vt cito occurreret mihi quod volebã. Nume. 23. Si forte occurrat mihi dominus. Et in eodem. Occurrit illi deus. Et in eodem. Donec ego obuius pergã. ideſt occurram. Deut. 25. Quomodo occurrerit tibi in via. Et inde קְרִי ceri. ſiue מִקְרֶה micre. ideſt accidens. euentus. caſus. Deut. 23. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus ſit ſomno. pro quo hebrei legunt. Qui fuerit pollutus caſu vel accidenti nocturno. 1. Regum. 20. Cogitabat enim q̃ forte euenifſet ei quod non eſſet mundus. Eccſ. 3. Idcirco vnus interitus eſt hominum & iumētorum. Pro quo hebrei legunt. Quoniam accidens vel euentus filiorum hominum: & accidens vel euentus iumētorum: vnũ accidēs eſt eis. Et in eodem. 9. Quia eadem cunctis eueniunt. Pro quo hebrei legunt. Quia idem accidens vel euentus ſit omnibus. Et inde קֶרִי Ceri. ideſt occurſus: vel ex aduerſo: aut e contrario. Leuit. 26. Si ambulaueritis ex aduerſo mihi: ego quoq͂ contra vos aduerſus incedam. Et in eodem. Et ego incedam aduerſum vos in furore contrario. Item קָרָה Cara. ideſt contignare aut contignationem domus facere: ſeu domum tegere. 2. Paralip. 34. Ad contignationem domorum. Nee. 2. vt det mihi ligna: vt tegere poſſem porticũ templi. Et in eodem. 3. Ipſi texuerunt eam: & ſtatuerũt valuas eius. p̃s. 103. Qui tegis aqs ſupiora ei⁹. ꝓ quo btũs hieronymus in pſalterio iuxta hebraicam veritatem tranſtulit. Qui tegit aquis cenacula eius. & inde קוֹרָה Cora. ideſt tignũ ſeu trabes: aut lignum ſiue materia ad contignationem domorum. Geñ. 19. Quia ingreſſi ſunt ſub vmbra culminis mei. Pro quo hebrei legunt. Quia ingreſſi ſunt ſub vmbra trabis vel contignationis mee. ſ. domus. 4. Regum. 6. Tollamus ſinguli de ſilua materias ſingulas. Et in eodem. Accidit autem cum vnus materiam ſuccidiſſet. Et in plurali קוֹרוֹת Coroth. Cant. 1. Tigna domorum noſtrarum cedrina. & inde מְקָרֶה Mecare. ideſt contignatio domus. Eccſ. 10. In pigritiis humiliabitur contignatio. Et inde קִרְיָה Ciria. ideſt ciuitas. Nume. 35. Decernite que vrbes eſſe debeant in preſidia fugitiuorum. Prouer. 11. In bonis iuſtorum exaltabitur ciuitas. Eſa. 1. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis. Et in eodem. 29. Ve ariel ariel ciuitas quã expugnauit dauid. dicitur ēt קֶרֶת Careth. Iob. 29. Quando procedebam ad portas ciuitatis. Prouer. 8. Iuxta portas ciuitatis in ipſis foribus loquitur. Et in eodem. 9. Vt vocarent ad arcem & ad menia ciuitatis. Et in lingua chaldaica dicitur קִרְיָא Ciria. ſiue קַרְתָּא Cartha. aut קִרְיָתָא Ciriatha. Eſdre. 4. Et habitare eos fecit in ciuitate ſamarie. Et in eodem. Venerunt in ieruſalem ciuitatem rebellem & peſſimam. Et in plurali קִרְיָתַיִם Ciriathaim. ſiue קְרִיּוֹת Cerioth. & ponitur ꝓ nomine proprio cuiuſdam ciuitatis. Hiere. 48. Et ſup domum deblataim & ſuper cariathaim. Et in eodem. Et ſuper bethramon & ſuper carioth.

קָרַח Carach. Decaluare. depilare. radere. ſcilicet caput. ſeu caluitium facere. Leuit. 21. Nec radent caput nec barbam. Hiere. 16. Neq͂ caluitium fiet pro eis. Ezech. 27. Et radent ſuper te caluitium. pro quo he. le. decaluabunt ſup te caluitium. vbi ponitur verbũ & nomē ab eo deriuatum. Et in eo. 29. Omne caput decaluatũ. Mich. 5. Decaluare & tondere ſup filios delitiarũ tuarũ. & inde קֵרֵחַ cereach. i. caluus. 4. Reg. 2. Aſcende calue: aſcende calue. & inde קָרְחָה Corcha. i. caluitiũ. Leuit. 13. Sin aũt in caluitio vel in recaluatione albus vel ruffus color fuerit exortus. Hiere. 47 venit caluitiũ ſup gaza. Amos. 8. Et ſup omne caput caluitiũ & aliqñ ſcribitur cũ aleph in fine. Ezech. 27. & radēt ſuper te caluitium. Mich. 1. Dilata caluitium tuum ſicut aquila. Sigñat ēt ſuperficiē pãni vel veſtimēti in qua pili lane ſunt tonſi vel pre vetuſtate defluxerunt. Leuit. 13. Eo q̃ infuſa ſit in ſuperficie veſtimenti vel per totum lepra. Item קֶרַח Cerach. ideſt gelu: aut glacies. Geñ. 21. Die noctuq͂ eſtu vrgebar & gelu. Ponitur etiam pro cryſtallo: quia cryſtallus in greco idem eſt quod gelu latine. Ps. 147. Mittit cryſtallum ſuã ſicut buccellas. Ezech. 1. Et ſimilitudo ſuper capita animalium firmamēti quaſi aſpectus cryſtalli horribilis.

קָרַם Caram. extendere. ſcilicet cutem. cõtegere. vel corio obducere. Ezech. 37. Et extendam ſuper vos cutem. Et in eodē. Et extenta eſt in eis cutis deſuper. i. obducta. vel contecta.

קֶרֶן Ceren. cornu. vnde hoc nomen cornu ab hebreo traxit originem. & eſt in hebreo vtriuſq͂ ſexus. Dañ. 8. Fractum eſt cornu magnũ. Pro quo in hebreo legitur. fracta eſt cornu magna. & in eo. De vno aũt ex eis egreſſum ē cornu vnũ modicũ. Mich. 4. Cornu tuũ ponã ferreum. Ponitur etiam pro fortitudine vel imperio. 1. Reg. 2. & exaltatum ē cornu meũ in deo meo. Et ĩ eo. Et ſublimauit cornu chriſti ſui. Iob. 16. Et operui cinere carnē meam. debet legi cornu meũ. p̃s. 17. Et cornu ſalutis mee. Ezech. 29. In die illa pullulabit cornu domus iſrael. Threñ. 2. Confregit in die furoris ſui omne cornu iſrael. & in lingua chaldaica dicitur קַרְנָא Carna. Dañ. 3. In hora qua audieritis vocē tube. pro quo hebrei legunt. vocē cornu. i. tube cornee. Et in plu. קַרְנַיִם Caraim. ſiue קַרְנוֹת Carnoth. Geñ. 22. Herentem cornibus. Ps. 74. Et omnia cornua peccatorũ confringam: exaltabuntur cornua iuſti. Dañ. 8. Et ecce aries vnus habens cornua. Et in eo. Et venit vſq͂ ad arietem illũ cornutum. ideſt habentem cornua. Amos. 6. In fortitudie noſtra aſſumpſimus nobis cornua. Abach. 3. Et cornua in manibus eius. Zach. 1. Et ecce quattuor cornua. Ponitur etiã pro angulo tã in ſinglĩ q̃ in plĩ. Exo. 24. Cornua aũt per quattuor angulos ex ipſo erunt. p̃s. 117. Vſq͂ ad cornu altaris. i. vſq͂ ad angulũ altaris. Eſa. 5. In cornu filii olei. ideſt in angulo terre pinguiſſimo apto oliuis. & inde verbum קָרַן Caran. ideſt cornutum eſſe. Exo. 34. Et ignorabat q̃ cornuta eſſet facies ſua. Et in eo. Videntes autem Aaron & filii iſrael cornutam moyſi faciem. Hebrei tamen in predicto loco dicunt q̃ ſignificat ſplendeſcere. eo quod de facie eius exibant radii ſplendoris ad modũ cornuum. Et inde verbũ vel participiũ tertie coniugationis. ſcilicet מַקְרִין macrin. ideſt cornua producens. p̃s. 68. Placebit dño ſup vitulum nouellum cornua producentem & vngulas.

קָרַס Caras. ruere. ĩcuruari. cõteri. Eſa. 46. Cõfract⁹ ē bel: cõtrit⁹ ē nebo. & in eo. cõtabuerũt & cõtrita ſũt ſimul pro quo he. le. ruerũt ĩcuruati ſũt. & ĩde קֶרֶס ceras. i. circul⁹ vel vncin⁹. ſeu fibula cui⁹ caput ē curuũ: & ſolũ ĩuenitur in nu. plu. Exo. 26. facieſq͂ quĩquagĩta circulos aureos. & ĩ eo. facies & quĩquagita fibulas eneas: quibus iungantur anſe.

קַרְסֹל Carſul. talus. ſ. pedis. & ſolum inuenitur in nu. plu. 2. Reg. 22. Et non deficient tali mei.

קָרַע Caraa. Scindere. rumpere. dirumpere. aperire. Geñ. 37. Sciſſiſq͂ veſtibus indutus eſt cilicio. ꝓ quo he. le. & ſcidit iacob veſtimēta ſua. Exo. 28. Ne facile rumpatur. Leuit. 13. rumpet eum & a ſolido diuidet. Nu. 14. Sciderunt veſtimenta ſua. Iudi. 11. Scidit veſtimenta ſua. 1. Reg. 15. Scidit dñs regnum iſrael a te hodie. 2. Reg. 15. Ecce occurrit ei chuſai arachites ſciſſa veſte. 3. Reg. 13. Altare quoq͂ ſciſſũ eſt. p̃s. 34. Diſſipati ſunt nec cõpuncti. Pro quo btũs hiero. in pſ. iuxta he. ve. trãſtulit. ſcidētes: & nõ tacētes Eſa. 64 vtinã dirũperes celos. Hiere. 36. Scidit illud ſcalpello ſcribe. Sigñat ēt apire. Hiere. 22. qui aperit ſibi feneſtras. Sigñat ēt depĩgere oculos ſtibio: ac ſi palpebre oculi rũpãtur ex cõtinuatiõe ſtibii. Hiere. 4. Et pĩgeres oculos tuos ſtibio. & ĩde קֶרַע ceraa. i. ſciſſura: vel ruptura. Prouer. 23. & veſtietur pãnis dormitatio. pro quo he. le. & veſtietur ſciſſuris vel rupturis dormitatio. i. veſtietur pãnis ruptis vel ſciſſis.

קָרַץ Caras. conniuere. vel annuere. ſ. oculis vel labiis. excidere. formare. p̃s. 34. Annuunt oculis. Prouer. 6. annuit oculis: terit pede. & in eo. 10. Qui ãnuit oculo dabit triſtitiã. & in eo. 16. Mordēs labia ſua perficiet malũ. pro q͂ he. le. annuēs vel cõniuēs labiis ſuis perficiet malũ. Sigñat ēt formare vel excidere. Iob. 33. & de eodē luto ego quoq͂ formatus ſum. pro quo he. le. exciſus ſũ. & inde קֶרֶץ ceres. i. exciſio vel cõciſio: aut exciſor. Pro quo btũs hiero. trãſtulit ſtimulatorē. Hiere. 46. ſtimulator ab aqlone veniet. Itē קְרַץ Caras. in ligua chaldaica ſigñat accuſare ſeu crimĩari. Dañ. 3. Accedētes viri chaldei accuſauerũt iudeos. & in eo. 6. Adducti ſunt viri illi qui accuſauerũt danielē. & preponitur ei dictio אֲכַל Achal que ſigñat comedere: quia forte in illis accuſatiõibus vel cõiurationibus faciebãt aliqua conuiuia.

קַרְקַע Carcaa. pauimentum. fundus. ſolum. Nu. 5. & pauxillum terre de pauimento tabernaculi. Amos. 9. ſi celauerint ſe in fundo maris.

קַרְקַר Circar. vaſtare. diruere. diſſipare. Nu. 24. vaſtabitq͂ omnes filios ſeth Eſa. 22. Scrutans murum. Pro quo he. le. diſſipans vel diruens murum. De quo vide ſupra in dictione קִיר cir. & in dictione קָרַר carar.

קֶרֶשׁ Ceres. tabula. Exo. 26. In lateribus tabule due incaſtrature fient. & in plurali. קְרָשִׁים ceraſim. vt in eo. facies & tabulas ſtantes tabernaculi de lignis ſetim. ſignificat ēt trãſtra ſeu tabulata nauis. Ezech. 27. Et tranſtra tua fecerunt tibi de ebore indico. i. tabulata tua.

קַשׁ Cas. ſtipula. de quo vide in dictione ſequenti.

קָשַׁשׁ Caſas. colligere. vel congregare. Exo. 5. Ipſi vadãt & colligãt ſtipulas. & in eo. Diſperſuſq͂ eſt populus in omnem terram egypti ad colligendas paleas. Nu. 5. Inuenerunt hominem colligentem ligna Soph. 2. Cõuenite congregamini. & aliquando ſcribitur cum ſimplici ſin. De quo vide ſupra in dictione קוֹשׁ cus. & inde קַשׁ cas. ideſt ſtipula ſeu palee minutiſſime: aut ligna minutiſſima. Exo. 5. Et colligãt ſtipulas. & in eodem. Ad colligendas paleas. Iob. 13. Et ſtipulam ſiccam perſequeris. p̃s. 82. Et ſicut ſtipula ante faciem venti.

קִשֻּׁא Caſu. Cucumer. & ſolum inuenitur in numero plurali. ſcilicet קִשֻּׁאִים Ciſuim. Nume. 11. In mēte nobis veniunt cucumeres & pepones. & inde מִקְשָׁה Micſa. ideſt cucumerarium. Eſa. 1. Sicut tugurium in cucumerario.

קָשַׁב Caſab. Attendere. intendere. audire. auſcultare. 1. Regum. 15. Et auſcultare magis q̃ offerre adipem arietum Nee. 1. Sit auris tua attendens ad orationem ſerui tui

Ps. 9. Preparationem cordis eorum audiuit auris tua. Ps. 16. Intende deprecationem meam. Ps. 65. Et attendit vocem deprecatiōis mee. Ps. 129. Fiant aures tue itēdētes ī vocem deprecationis mee. Prouer. 1. Extendi manum meam & non fuit qui aspiceret. idest qui attenderet. Esa. 42. Attēdat & auscultet procul. Hiere. 6. Quia verba mea non audierunt. Et in eodem. 8. Attendi & auscultaui. Et in eo. 18. Et non attendamus ad vniuersos sermones eius. Et in eo. Attende domine ad me. Dañ. 9. placare domine: attēde domine. Osee. 9. Et attende domus israel. & inde קֶשֶׁב caseb siue קֶשֶׁב ceseb. idest attentio vel intuitus aut auscultatio. 4. Reg. 4. Et non erat vox neq; sensus. pro quo he. le. & non erat vox neq; auscultatio vel attentio. idest non erat qui attenderet vel auscultaret. Esa. 21. Et contemplatus est diligēter multo intuitu.

קָשָׁה Casa. indurare. aggrauare. seu durum vel graue esse. resistere. Geñ. 35. Difficultate part⁹ periclitari cepit Pro quo hebrei legūt. Et indurata siue aggrauata est in partu suo. Exo. 7. Sed ego indurabo cor eius. & in eo. 13. Nam cum induratus esset pharao & nollet nos dimitere. Deut. 2 Quia indurauerat dominus deus tuus spiritum eius. Et in eo. 15. Non auertes ab eis oculos tuos. pro quo hebrei legūt Nō durū sit vel non sit graue in oculis tuis cum dimiseris illum. 1. Reg. 5. Quoniam dura est manus eius super nos. 2. Regum. 29. Durius autem responderunt viri iuda. 2. Paralip. 36. Et indurauit ceruicem suam. ponitur etiam pro resistere. Iob. 9. Quis restitit ei: & pacem habuit. & inde קָשֶׁה Case: siue נִקְשֶׁה Nicse. i. durus vel induratus. Exo. 33. Populus dure ceruicis es tu. Deut. 31. Ego enim scio contētionem tuam: & ceruicem tuam durissimam. Esa. 8. Et transibit per eā & corruet & esuriet. pro quo he. le. Transibit per eam induratus: & corruet. potest etiam deriuari a dictione יָקַשׁ Iacas. que signāt offendere vel corruere sicut est in littera nostra. & inde קֹשִׁי cosi. siue קֹשִׁי cesi. i. durities. Deut. 9. Ne aspicias duritiē populi huius. & inde מִקְשָׁה Micsa. i. ductile. s. metallū percussum malleo & induratū vel cōplanatum. Exo. 25. Facies candelabrū ductile de auro mundissimo. Et in eodem. Aureos & perductiles. & dicunt aliqui hebrei ꝙ in predicto loco significat equalem vel planū. i. opere plano & equali. Hiere. 10. In similitudine palme fabricate sunt. Pro quo he. le. Sicut palma: ductiles vel equales sunt. Ponitur etiam pro crine q; vel cesarie mulieris equaliter diuisa. Esa. 3. Et pro crispante crine caluiciū. Itē מִקְשָׁה micsa. idest cucumerarium. De quo vide supra in dictione קִשֻּׁא cisu.

קָשָׂה Casa. Thuribulū. seu crater: secundum translationē nostram. & solum inuenitur in numero plurali: scilicet קְשָׂוֹת cesoth. Exo. 25 Acceptabla & phialas: thuribula & ciathos. & in eodē. 37. Acceptabula & thuribula de auro purissimo. Nu. 4. Et crateras ad liba fundenda.

קָשַׁח Casach. Indurari. durari. seu durum esse. Iob. 39. duratur ad filios suos: quasi non sint sui. Esa. 63. Indurasti cor nostrum ne timeremus te.

קֹשֶׁט Coset. siue קוּשְׁטָא custa. veritas. seu firmitas. Ps. 59 Vt fugerent a facie arcus. Pro quo he. le. A facie veritatis vel firmitatis: siue propter veritatē vel firmitatem: tamē si scriberetur cum tau in fine loco teth. tunc significat arcum: vt infra dicetur. Sed in codicibus hebreorum inuenitur scriptum cum teth. quod significat veritatem vel firmitatem. vt prouer. 22. Vt ostenderent tibi firmitatem & eloquia veritatis. & in lingua chaldaica communiter significat veritatem. Dañ. 2. Vere deus vester deus deorum est. Item קְשִׂיטָה Cesita. idest agna seu ouis. Geñ. 33. Emitq; partem agri in qua fixerat tabernaculum a filiis hemor centū agnis. Iob. 42. Et dederunt ei vnusquisq; ouem vnam. Et aliqui hebrei dicūt ꝙ significat genus quoddā monete: seu nūmum: aut obolum. Sed in translatiōe chaldaica est sicut in littera nostra.

קַשְׂקֶשֶׂת Cascheseth. Squāma. vt Leuit. 11. Omne quod habet pennulam & squāmā. & in plu. קַשְׂקְשׂוֹת Caschesoth. Ezech. 29. vniuersi pisces tui squāmis tuis adherebunt. reperitur etiam קַשְׂקַשִּׂים cascasim. secundū terminationem pluralem masculinorum. 1. Reg. 17. Et lorica hamata induebatur. pro quo he. le. & lorica squāmarum. i. squāmata induebatur.

קָשַׁר Casar. ligare. colligare. coniungere. Geñ. 38. In quo obstetrix ligauit coccinum. Et in eodem. 44. Cum anima illius ex huius anima dependeat. pro quo hebrei legunt. Et anima eius colligata est cum anima illius. Deut. 6. Et ligabis ea quasi signū in manu tua. 1. Regum. 18. Et anima ionathe conglutinata est anime dauid. idest colligata. Nee. 4. Itaq; edificauimus murum & coniunximus totū. Iob. 38. Nunquid coniungere valebis micantes stellas pliadas. Esa. 49. Et circundabis eos tibi quasi sponsa. i. colligabis vel coniunges. & inde קִשֻּׁרִים Cisurim. idest ornamenta quedam que mulieres circunligant collo suo vel pectori. Pro quo btūs hieronymus transtulit murenulas. Esa. 3. & murenulas & olfactoria. Pōitur ēt pro fascia pectorali. Hiere. 2. Nunquid obliuiscitur virgo ornamēti sui: aut spōsa fascie pectoralis sue. & īde קִשֻּׁרִים Cesurim siue מְקֻשָּׁרוֹת Mebrusaroth. idest oues que nascuntur in principio veris. Geñ. 30. Et que primi temporis iacob. Signāt etiā predicta dictio קָשַׁר Casar. coniurare aut coniurationem vel colligationem facere contra aliquem. 1. Regū. 22. Quoniā coniurastis omnes aduersum me. 2. Reg. 15. Quod achitophel esset in coniuratione. pro quo hebrei legunt. In coniurantibus. 4. Reg. 10. Coniurauit ergo iehu filius namsi contra ioram. Amos. 7. Rebellauit contra te Amos. Prō quo hebrei legunt. Coniurauit cōtra te amos. & inde קֶשֶׁר Ceser. idest coniuratio. vel colligatio. 2. Reg. 15. facta est cōiuratio. Esa. 8. Nō dicatis coniuratio: omnia enim que loquitur populus iste coniuratio est.

קֶשֶׁת Ceseth. siue קַשָּׁת caseth. Arcus. Geñ. 9. Arcum meū ponā in nubibus. Et in eo. Apparebit arcus in nubibus. Et in eo. 21. Iuuenis sagittari⁹. p quo hebrei legunt. iaculator arcus. 1. Reg. 2. Arcus fortium superatus est. Esa. 22 Dureq; ligati sunt. Pro quo hebrei legunt. Ab arcu ligati sunt. Potest etiam deriuari a dictione קָשָׁה Casa que significat indurare siue durum esse. Abach. 1. Suscitans suscitabis arcum tuum. Et in plurali קְשָׁתוֹת Cesathoth. p̄s. 36. & arc⁹ eorum confringantur. Esa. 5. Et omnes arcus eorum extēti. & in eodem. 13. Sagittis paruulos interficient. Pro quo hebrei legunt. & arcubus paruuli interficientur.

קִתְרֹס Cathros. In lingua chaldaica significat quoddā instrumentum musicum. pro quo beatus hieronym⁹ transtulit citharam. Dañ. 3. In hora qua audieritis vocem tube & fistule & cithare.

De incipientibus a littera. ר. Res.

רָאָה Raa. videre. intueri. aspicere. cernere. despicere. Geñ. 1. & vidit deus ꝙ esset bonum. & in eodem. 16. Tu deus qui vidisti me. Et in eodem. Profecto hic vidi posteriora videntis me. & in eodem. 27. Ecce odor filii mei sicut odor agri. pro quo hebrei legūt. Vide odorē filii mei sicut odorē agri. Et est sensus sicut in littera nostra. & in eo. 29. Vidit dominus afflictionem meam. Et in eodem. 37. vade & vide si cuncta prospera sint. Exo. 3. Et videbo visionem hanc magnam. & in eodem. Vidi afflictionem populi mei. Leuit. 20. Et viderit turpitudinem eius: illaq; conspexerit fratris ignominiā. Nu. 23. De sūmis silicibus videbo eū. Ios. 5. Et vidit virum cōtra se stantem. 1. Reg. 2. Et videbis emulum tuū in templo. 2. Reg. 15. Vidētur mihi sermones tui boni & recti. 4. Reg. 14. Veni & videam⁹ nos. i. pugnemus inuicem. & in eodem. 23. Occisus in magedo cum vidisset eum. p̄s. 32. Vidit omnes filios hominū. Ps. 89. Anni quibus vidimus mala. Eccl̄s. 12. Et tenebrescēt vidētes per foramina. Esa. 17. & oculi eius ad sanctum israel respicient. & in eodē. 66. Et videbim⁹ in letitia vestra. Hiere. 17. Et nō videbit cum venerit bonū. & in eodem. Et nō timebit cum venerit estus. Pro quo hebrei legunt. Et nō videbit cum venerit estus. Potest etiam deriuari a dictione יָרֵא Iare. que significat timere sicut est i littera nostra. Ezech. 16. Et abstuli eas sicut vidisti. Ponitur etiā pro audire. Geñ. 42. Audiens autem iacob ꝙ alimenta venderentur in egypto. Exo. 20. Cunctus autem populus videbat voces. i. audiebat. Hiere. 2. Videte verbū dn̄i. i. audite. Significat etiam videre corde aut mēte: vel intelligere: siue contemplari aut sentire. vt in aliquibus locis predictis. & Eccles. 1. Et mens mea contēplata est multa sapienter. et in eodem. Homo qui diebus & noctibus somnū non capit oculis. Pro quo hebrei legūt. Sōnum in oculis suis non videt. i. nō sentit. Et in voce passiua significat apparere. i. videri. Geñ. 12. Apparuit autem dn̄s abrae. & in eodem. Edificauit ibi altare domino qui apparuit ei. Leuit. 16. Quia in nube apparebo super oraculum. Iudi. 19. Nunq; res talis facta est in israel. p quo he. le. Nūq; res talis visa est siue apparuit in israel. 2. Reg. 22. Lapsus est sup pēnas vētorū. Pro quo he. le. Apparuit seu visus est super pēnas ventorū. Iob. 33. Et ossa que tecta fuerāt nudabuntur. Pro quo. he. le. Nudabūtur ossa ei⁹: q̄ nō videbātur siue que nō apparebant. p̄s. 17. Et apparuerūt fontes aquarum. Canti. 2. Flores apparuerunt in terra nostra. & quādo est verbum tertie coniugationis tunc ponitur pro ostendere vel mōstrare. i. facere videri. Geñ. 12. In terram quā monstrauero tibi. Leuit. 13. Ostendetur sacerdoti. Nu. 8. Iuxta exēplar quod ostendit dn̄s moysi. Deut. 34. Ostēdit ei dn̄s omnē terram. & in eodem. Vidisti eam oculis tuis. Pro quo hebrei legūt. Videre te feci eam oculis tuis. i. ostendi eam tibi. 4. Reg. 11. Et ostēdit eis filiū regis. Esa. 30. Et terrorem brachii sui ostendet. Mich. 7. Ostēdam ei mirabilia. Nū. 3. Et ostendam in gentibus nuditatē tuā. Significat etiā predicta dictio despicere vel negligere. Geñ. 42. Quare negligitis. p̄s. 21. Ipsi vero cōsiderauerūt & inspexerūt me. i. despexerunt me. p̄s. 53. Et super inimicos meos despexit oculus me⁹. p̄s. 111. Donec despiciat inimicos suos. Ps. 117. Et ego despiciā inimicos meos. Ezech. 28. Ante faciē regū dedi te vt cernerent te. Pro quo hebrei legunt. vt despicerent te. Mich. 7. Oculi mei videbunt in eam. i. despicient eam. Vnde Canticorum. 1. Vbi dicitur. Nolite me considerare ꝙ fusca sim: potest etiā legi. Nolite me despicere ꝙ fusca sim. Et inde רְאוּת Reuth. siue מַרְאֶה Mare. i. visio. aut visus. Geñ. 2. Produxit dn̄s deus de humo omne lignū pulchrum visu. Exo. 3. Videbo visionem hanc magnam. Nu. 12. In visione apparebo ei. 2. Paralipo. 26. In dieb⁹ zacharie intelligētis & videntis deum. pro quo hebrei legunt. Intelligentis in visione dei. Iob. 40. Et videntibus cunctis precipitabitur. Pro quo hebrei legūt. Vtiq; ad visionem suam proiicietur siue precipitabitur. Sed beatus hieronymus transtulit sensum. Eccl̄s. 5. Quid proderit possessori: nisi quod cernit diuitias oculis suis. Pro quo hebrei legūt. Quid proderit possessori: nisi visio oculorū suorum. Et in plurali מַרְאוֹת Maroth. Geñ. 46. Audiuit eum per visionē noctis vocantem se. Quod in hebreo legitur in plurali. scilicet per visiones noctis. Ezech. 40. Et adduxit me illuc in visionibus dei. Et inde רֹאִי Roi. i. visus. seu visio aut aspectus. 1. Reg. 16. Et pulcher aspectu decoraq; facie. Iob. 17. Nec aspiciet me visus hominis. & in eodem. 33. Consumpta est caro eius a suppliciis. pro quo hebrei legunt. A visione: siue a visu. Potest etiam legi a feditate vel turpitudine: vt infra dicetur. Et inde רֹאֶה Roe. i. videns. Esa. 28. Nescierunt videntē. Ponitur etiam pro propheta. 1. Reg. 9. Qui enim propheta dicitur hodie: vocabatur olim vidēs. & inde illud quod videtur pertinere alicui dicitur רָאוּי Raui. Ester. 2. & septem puellas speciosissimas de domo regis. Pro quo hebrei legunt. & septem puellas pertinentes de domo regis. Et inde מַרְאָה Mara. siue רְאִי Rei. idest speculum. Exo. 38. De speculis mulierum. Iob. 37. Qui solidissimi quasi ere fusi sunt. pro quo hebrei legūt. Fortissimi quasi speculū fusile. scilicet ex ere. Item רֹאִי Roi. i. feditas siue obscenum vel turpe. Naū. 3. Et ponam te in exemplū. pro quo hebrei legunt. Et ponam te in turpitudinem vel feditatem. Et inde מֹרְאָה Mora. i. feda vel turpis. Beatus hiero. transtulit prouocatricem. Soph. 3. Ve prouocatrix & redempta. Item רָאָה Raa. nomē auis immunde. Pro quo beatus hieronymus transtulit ixon. Deut. 14. Ixon & vulturē & miluū. Et dicunt hebrei ꝙ significat auem acutissimi visus: a primo significato deriuatum.

רְאֵם Reem. rhinoceros: seu vnicorni⁹. Nu. 24. Cuius fortitudo similis est rhinocerotis. Deut. 33. Cornua rhinocerotis cornua eius. & aliquādo scribitur cum iod in medio dictionis loco aleph & dicitur רֵים rem. Iob. 39. Nunquid volet rhinoceros seruire tibi. & in eodem. Nūquid alligabis rhinocerotem ad arandum loro tuo. Et in plurali רְאֵמִים Reemim. siue רֵימִים remim. p̄s. 21. Et a cornib⁹ vnicorniū humilitatem meā. p̄s. 28. Et dilectus quēadmodum filius vnicornium.

רֹאשׁ Ros. caput. princeps: seu dux. principium. initium. cacumē. vertex. Sūmitas cuiuscūq; rei Fel. seu venenum. aut paupertas. Geñ. 3. Ipsa conteret caput tuum. & in eodem. 40. Auferet pharao caput tuum. & in eodem. 47. Conuersus & lectuli caput. Exo. 29. Et pones thiaram in capite eius. Nume. 6. Polluetur caput consecrationis eius. Ios. 2. Sanguis ipsius erit in capite eius. 3. Reg. 20. Et funiculos in capite nostro. 4. Reg. 4. Caput meū doleo. p̄s. 7. Cōuertetur dolor eius in caput eius. Canti. 7. Caput tuum vt carmelus. Esa. 15. In cunctis capitibus eorum caluitiū. Quod in hebreo legitur singulariter. s. in omni capite eorum caluitium. Ezech. 9. Viam eorū super caput eorum reddam. Et in lingua chaldaica dicitur רֵישׁ res. siue רֵישָׁא resa. Dañ. 2. Caput de auro optimo. & in eodem. Tu ergo es caput aureū. Et in plurali רָאשִׁים rasim. Geñ. 2. Qui inde diuiditur in quattuor capita. Leuit. 20. Capita vestra nolite nudare. p̄s. 73. Tu confregisti capita draconū. Dicitur etiam רַאֲשׁוֹת rasoth in plurali: secundum terminationē pluralem femininorum. & tunc significat locum in quo caput reclinatur. Geñ. 28. Tulit de lapidibus qui iacebant: & supponens capiti suo. & in eodem. Tulit lapidem quem supposuerat capiti 1. Reg. 26. Hastam fixam in terra ad caput ei⁹. & in eodem. Et tolle hastam que est ad caput eius. Hiere. 13. Quoniam descendit de capite vestro corona glorie vestre. Significat etiam predicta dictio רֹאשׁ ros. principem seu principalem: aut ducem: tam in singulari q̄ in plurali. Exo. 30. Sūme tibi aromata prime myrrhe. i. principalis. Nu. 13. Mittens principes viros. Deut. 29. Principes vestri & tribus ac

maiores natu. Canti.4. Cum omnibus primis vnguentis idest pricipalib⁹. Mich.3. Audite principes domus iacob. Zach.4. Et adducet lapidem primarium.i.pricipalem. Significat etiam principium siue initium: aut exordium. Ps. 118. Principium verborum tuorum veritas. Ezech.40. In exordio anni decima mensis. Item significat cacumen: seu verticem: aut summitatem. Gen.28. Et cacumen eius tangens celum. Exo.24. Quasi ignis ardens super verticem montis. 2.Reg.15. Cuq̃ ascenderet Dauid summitatẽ montis. Ponitur etiam pro sũma. Exo.30. Quando tuleris sũmã filiorum israel. Leuit.6. Reddet omnia que per fraude voluit obtinere. Pro quo hebrei legunt. Reddet ea in sũma.idest reddet sũmã omniũ predictorũ. Dan.7. Breui sermone comprehendit sũmatimq̃ perstringens ait. Et inde ראשית resith.i.principium siue initium. Gen.1. In principio creauit deus celum & terram.& in eodem.10. Fuit autẽ principium regni eius babylon. Nu.24. Principium gentium amalech. Deut.11. A principio anni vsq̃ ad finẽ eius. ps.101. Initium sapientie timor dñi. Eccl's.7. Melior est finis orationis q̃ principium. Ponitur etiam pro principali vel optimo. Amos.6. Et optimo vnguento delibuti. Et inde ראשון rison.i.primus. Exo.12. In die primo nõ erit fermentum in domibus vestris. Iob.15. Nunquid primus homo tu natus es. Ezech.45. In primo mense vna mensis.& aliquãdo scribitur cum iod in medio loco a'leph. Iob.8. In terroga enim generationem pristinam. Et in plu. ראשונים Risonim. Nu.6. Ita tamẽ vt dies priores irriti fiant.& in genere feminino ראשונה risona.siue ראשנית risonith. Hiere.25. Ipse est annus primus Nabuchodonosor.regis babylonis. & in hebreo est generis feminini. Zach.6. In quadriga prima equi rufi. Accipitur etiam aduerbialiter.i.primũ seu primo. Nu.2. Primi egredietur. Pro quo hebrei legunt: Primũ proficiscantur. Ester.1. Et primi post eum residere soliti erant. Et in plurali ראשניות risonioth. Esa.43 Ne memineritis priorũ. Item ראש ros.i.fel seu venenum. vt Deut.29. Germinans fel & amaritudinem. & in eodem. 32. Vua eorũ vua fellis.& in eodem. Venenũ aspidum insanabile. ps.68. Dederunt in escam meam fel. Thren.3. Et circundedit me felle & labore. Significat etiam pauperem vel paupertatem. De quo vide infra in dictione רוש ros cum vau in medio dictionis.

רב רַב Rab.multus: seu magnus: aut multũ: vel plurimũ. De quo vide in dictione sequenti.

רבב רָבַב Rabab. multiplicare.augere.crescere. Gen.1. Crescite & multiplicamini.& in eo.6. Cuq̃ cepissent homines multiplicari super terram.& in eodem.17. Et multiplicabo te vehemẽter nimis. Exo.23. Et crescant contra te bestie agri. ps.3. Dñe quid multiplicati sunt qui tribulãt me. ps.17. Et fulgura multiplicauit. Ps.68. Multiplicati sunt super capillos capitis mei. Esa.54. Et multitudinem pacis filiis tuis. Pro quo he.le. & multiplicabitur pax filiorum tuorum. Vide etiam de hoc infra in dictione רַבָּה raba. Et inde רַב Rab.siue רוב rob.i.multus: seu multitudo: siue magnus aut princeps. Iudi.17. Adhuc populus multus est. Ester.10. Et acceptabilis plebi fratrũ suorũ. Pro quo hebrei legunt. & acceptabilis multitudini fratrũ suorũ. & ieo.1. Preponens mensis singulis de principibus suis. Iob.11. Nunquid qui multum loquitur non audiet. & in eodem.23. Nolo multa fortitudine contendat mecũ.& in eodem.33. Et omnia ossa eius marcescere facit.i.plurima ossa eius.& in eode.36. Nec multitudo donorum inclinet te. Ps.47. Ciuitas regis magni. Prouer.11. Salus autẽ vbi multa consilia. Quod in hebreo legitur singulariter.& in code.13. Multi cibi in nouali

bus patrum. Pro quo hebrei legũt. Multitudo cibi seu multus cibus.& in eodem.14. Vbi autem apparent plurime segetes.i.multitudo segetum.& in codẽ.20. Multi homines misericordes vocantur. Pro quo hebrei legunt.multitudo hominũ.& in eodẽ. Est aurũ & multitudo gẽmarũ. Eccl's.1. Eo quod in multa sapientia multus sit labor.& in eodem.5 Vbi sunt multa somnia: plurime sunt vanitates. Pro quo hebrei legunt. Quoniã in multitudine somniorũ & vanitatũ. Esa..19. Et mittet eis saluatorẽ & propugnatorẽ. Pro quo hebrei legũt. Saluatorẽ & magnũ. Potest etiã deriuari a dictione ריב rob.que significat pugnare vel obiurgari. vt infra dicetur.& in codẽ.42. Et post multos dies visitabuntur idest post multitudinẽ dierum. Et in genere feminino רַבָּה Raba.siue רַבַּת rabath.i.multa siue magna aut multiplicata 1.Reg.2. Et que multos habebat filios infirmata est. Gen.7 Rupti sunt omnes fontes abyssi magne. 2. Paralipo.3. Eo quod multa turba sanctificata non esset. ps.77. Et adaquauit eos velut in abysso multa. Ps.88. Deus qui glorificatur in ecclesia sanctorũ magnus & terribilis. Pro quo hebrei legunt. Deus roboratus in secreto sanctorũ magno. & in hebreo est generis feminini. ps.109. Cõquassabit capita i terra multorũ. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Percutiet caput in terra multa. Ponitur etiam רַבָּה Raba siue רַבַּת rabath aduerbialiter.i.multũ aut sepe. Ps.61. Non mouebor amplius. ps.119. Multum incola fuit anima mea. ps.122. Multũ repleta est aĩa nr̃a. Ps.128. Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea. Et in plurali רַבִּים rabim. siue רַבּוֹת raboth. Ps.3. Multi insurgunt aduersum me. Ps. 33. Multe tribulationes iustorum. Prouer.29. Multi requirunt faciem principis. Ponitur etiã pro maiori vel lõgeuo. Gen.27. Maior seruiet minori. Iob.32. Non sunt longeui sapientes.& in lingua chaldaica dicitur רַבְרְבָן Rabreban.i. magna siue magni aut principes. Dan.2. Et numera multa & magna dedit ei.& in eodem.4. Et optimates mei & magistratus me requisierunt. Et inde רִבְבָה rebaba.siue רִבּוֹ ribo.i.multiplicatio: siue multiplicata. Ezech.16. Multiplicatam quasi germẽ agri dedi te. & cõmuniter ponitur p decẽ millibus. Deut.32. Et duo fugarẽt decem millia. Iudi.20. Decem viri eligantur ex centum ex omnibus tribubus israel: & cẽtum de mille: & mille de decẽ millibus. Ps.90. Et decẽ millia a dextris tuis. Dicitur etiã רִבּוֹא Ribo cum vau & aleph in fine. Nee.7. Omnis multitudo quasi vir vnus quadraginta duo millia.pro quo he.le. Omis multitudo quasi vir vnus quatter decem millia & duo millia. & in codẽ. Et quod dedit reliquus populus auri dragmas viginti millia. Pro quo he.le. Bis decẽ millia: scribitur etiam sine aleph.1.Paralipo. 29. Et solidos decẽ millia. & in codẽ. Et eris talenta decẽ & octo millia. Ione.4. In qua sũt plusq̃ centũ millia hominũ. Pro quo.he.le. In qua sũt plusq̃ duodecies decẽ millia hominũ. Dan.7. & decies centena millia assistebant ei. Pro quo hebrei legũt. Decies mille decẽ millia corã eo assistebant.& est sensus sicut in littera nr̃a. Et in plurali רִבְבוֹת Rebaboth.siue רִבּוֹת riboth.aut רִבּאוֹת ribooth. Nu.10. Reuertere dñe ad multitudinẽ filiorũ israel. vbi pro multitudine ponitur רְבָבוֹת rebaboth. Deut.33. Et cum eo sanctorũ millia.1.Reg.18. Percussit saul mille & dauid decẽ millia. p quo hebrei legunt. Percussit saul in millibus suis: & dauid in decem millibus suis. idest in pluries decem millibus. Esd.2. Dederunt in expensas operis auri solidos quadraginta millia & mille. Pro quo hebrei legunt. Auri solidos septies decem millia & mille. Nee.7. Dederunt in thesaurũ operis auri dragmas viginti millia. Et in numero duali רִבֹּתַיִם Ribothaim.i.bis decem millia. ps.67. Currus dei decem millia

Pro quo hebrei legunt. Currus dei bis decem millia. Et dicunt aliqui hebrei q̃ in predicto loco & in aliquibus predictis ponitur numerus determinat⁹ pro indeterminato. Vnde beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Currus dei innumerabiles. Et inde מְרֻבָּבוֹת Merubaboth.i.multiplicate siue abundantes. ps.143. Oues eorum fetose abundantes in gregibus suis. Et inde רְבִיבִים rebibim.i.gutte vel stille pluuie: propter earum multiplicationem. Deut.32. Et quasi stille super gramina. ps.71. Et sicut stillicidia stillantia super terram. Mich.5. Et quasi stille super herbam.& inde רַב Rab.i.multiplex. Iob.5. Et scies quoniã multiplex erit semen tuũ. Et in plurali רַבֵּי rube. Osee.8. Scribam ei multiplices leges meas. Significat etiam רַב Rab satis vel sufficit. Exo.9. Orate dño vt desinant tonitrua & grando. Pro quo hebrei legunt. Et sufficiat iã esse tonitrua. Nu.16. Sufficiat vobis quia omnis multitudo sanctorũ est.& in eodẽ. Multum erigimini filii leui.1.Paralipo.21. Sufficit: iã cesset manus tua. Significat etiam predicta dictio רָבַב Rabab.iurgari vel obiurgari. Gen.49. Exasperauerunt eum & iurgati sunt. & aliqui hebrei dicũt q̃ significat iaculari.i.iaculo vel sagitta pcutere. Et inde רֹבֶה robe.i.iaculator vel sagittarius Gen.21. Factusq̃ est iuuenis sagittarius. Et in plurali רַבִּים Rabim. Hiere.50. Annunciate in babylone plurimis omnibus qui tendunt arcum. Pro quo hebrei legunt. Audire facite in babylõe iaculatores siue sagittarios omnibus qui tendunt arcus. Potest etiam significare plurimos sicut est in littera nostra: Ponitur etiam רַבִּים rabim.pro iaculis vel lanceis. Iob.16. Circũdedit me lanceis suis. vide etiam de hoc infra in dictione רוב rob.

רבד רָבַד Rebid.torques.vel ornamẽtũ quod suspẽditur in collo. Gen.41.& collo torquẽ aureũ circũposuit. Ezech. 16. Et torquẽ circa collũ tuũ. Et inde מַרְבַדִּים Marbadim.i. ornamẽta q̃dã quibus lectulus ornatur: siue tapetia. Pro q̃ beatus hiero.transtulit funes. Prouer.7. Intexui funibus lectulum meũ. Et inde verbũ רָבַד Rabad.quod significat talibus ornamẽtis ornare vl̃ sternere lectũ. vt in pdicto loco. Pro quo he.le. Ornamẽtis siue tapetibus ornaui vel strauí lectulũ meũ. Vbi ponitur nomẽ & verbũ ab eo deriuatũ.

רבה רָבָה Raba.multiplicare.augere.crescere.enutrire. Gen.3. Multiplicabo erũnas tuas.& in codẽ.22. Et multiplicabo semen tuũ sicut stellas celi. & in eodem.35. Cresce & multiplicare. Exo.1. Ne forte multiplicetur. & in eodem. Tanto magis multiplicabantur & crescebant. Et in eodem. Vt multa signa fiant in terra egypti. Leuit.11. Et multos habens pedes. Pro quo he.le. Et multiplicans pedes. Deut.8. Vt possitis viuere & multiplicemini.& in eodem.14. Cum autẽ longior fuerit via. Pro quo he.le. Cum multa vel multiplicata fuerit tibi via. & in codẽ.17. Non habebit vxores plurimas. pro quo hebrei legunt. Et non multiplicabit sibi vxores.& in codẽ.30. Et viues atq̃ multiplicaberis. Iudi.9 Cõgrega exercitus multitudinẽ: & veni. pro quo hebrei legunt. Multiplica exercitum tuũ: & veni. 2.Reg.14. Vt non multiplicentur proximi sanguinis ad vlciscendum. 2.Paralipo.33. Et multo maiora dereliquit. pro quo hebrei legũt. Et multiplicauit delicta. ps.15. Multiplicate sunt infirmitates eorum. Ps.138. Et sup arenã multiplicabuntur. Prouer. 29. In multiplicatione impiorum multiplicantur scelera. Eccl's.5. Vbi multe opes sunt: multi & qui comedũt eas. Esa. 9. Multiplicasti gentem.& in codẽ. Multiplicabitur eius imperium. Ezech.21. Et multiplicat ruinas. Thren.2. E repleuit in filia iuda humiliatum & humiliatam.i.multiplicauit. Ezech.24. Cõgere ossa que igne succendã. Pro quo he.le. Multiplica ligna. vide etiã de hoc supra in dictione רָבַב Ra

bab. Et inde הֶרֶב Hereb siue הַרְבָּה Harba: aut הַרְבּוֹת Harboth vl̃ מַרְבֶּה Marbe.i.multitudo: siue multiplicatio. Iudi. 20. Vt ascendente in altum fumo captam vrbem demõstraret. Pro quo he.le. Vt multiplicatio vel multitudo fumi in altũ ascenderet. ps.50. Amplius laua me ab iniquitate mea i.multum laua me. ps.129. Et copiosa apud eum redẽptio. i.multa. Eccl's.1. Et mens mea contemplata est multa sapientẽ. Esa.30. Ignis & ligna multa. & in codẽ.33. Tunc diuidentur spolia predarũ multarũ. Ezech.16. Que est capacissima ebrietatis.i.multũ capax. Amos.4. Percussi vos vento vrente & aurigine multitudinẽ hortorũ vl̃orũ. Signat et pdicta dictio enutrire vel educare. Thren.2. Quos educaui & enutriui Eze.19. & enutriuit catulos suos.& inde תַּרְבּוּת tharbuth.siue מַרְבִּית Marbith.i.icremẽtũ vl̃ multiplicatio. Nu. 32. Incrementa & alumni hominũ peccatorũ.1.Reg.2. Et pars magna domus tue morientur cum ad virilẽ etatẽ peruenerint. Significat etiã מַרְבִּית Marbith siue תַּרְבִּית Tharbith fenus vel superabundantiã aut vsurã. Leuit.25. Et frugum superabundantiã non exiges. Ezech.18. Ad vsurã nõ cõmodauerit: & amplius nõ acceperit. Itẽ רֹבֶה Robe.i.iaculator vel sagittarius. Gen.21. Factusq̃ est iuuenis sagittarius. Pro quo he.le. Et fuit iaculator vel sagittarius. De quo vide supra in dictione רָבַב rabab.& a predicta dictione dicũt aliqui hebrei q̃ deriuatur אַרְבֶּה Arbe.i.locusta. Exo.10. Ecce ego inducam cras locustam in fines tuos.

רבך רָבַךְ Rabach. frigere. torrere. Leuit.6. Que in sartagine oleo conspersa frigetur.1.Paralipo.23. Et ad lagana & sartaginem & ad torrendum.

רבע רֶבַע Rabua. quadrũ vel quadratũ aut quadrãgulũ. cõmisceri. Exo.27. Quinq̃ cubitos in lõgitudine & totidẽ in latitudine.i.quadrũ.& in codẽ.28. Quadrangulũ erit & duplex. Ezech.43. Quadrãgulatũ equis lateribus.& aliquã do scribitur cũ iod & thau in fine & dicitur רְבִיעִית rebiith. 3.Reg.6. Postes de lignis oliuarum quadrãgulatos. Ezech. 48. Omnes primitie viginti quinq̃ millia in quadrũ separabuntur. Scribitur etiam cum mẽ in principio & dr̃ מְרֻבַּעַת Merubaa siue מְרֻבַּעַת Merubaath.i.quadratum vel quadrata. Ezech.40. Longitudine centum cubitorũ: & latitudine centum cubitorũ per quadrũ.& in codẽ.45. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos quadri fariam. Et inde רֶבַע rebaa siue רְבִיעִית rebiith.i.quarta pars Leuit.23. Quarta pars hin. Nee.9. Et legerunt in volumine legis dñi dei quatter in die: & quatter in nocte cõfitebãtur. Pro quo he.le. Et legerũt in volumine legis dñi dei q̃rta parte diei: & quarta parte confitebantur vel laudabant. Ponitur etiã רֶבַע Rebaa pro latere. Ezech.43. Quadrangulatum equis lateribus.i.per quattuor partes equales. Et inde אַרְבַּעָה Arbaa.i.quattuor. Gen.2. Qui inde diuiditur in quattuor capita. 4.Reg.7. Quattuor ergo viri erant leprosi iuxtã introitum porte. Prouer.30. Quattuor sunt minima terre. Et i gẽnere feminino אַרְבַּע Arbaa sine he in fine Exo.22. Et quattuor oues pro vna oue. Esa.11. A quattuor plagis terre. Et aliquando scribitur cum thau in fine & dicitur אַרְבַּעַת Arbaath. Ezech.46. In quattuor angulos atrii atriola disposita. & in codẽ. Mensure vnius quattuor erat. Et inde אַרְבַּעְתָּיִם Arbaathaim.idest quadruplum. 2.Reg. 12. Et ouem reddet in quadruplum. Et inde רְבִיעִי Rebii.i. quartus. Gen.1. Et factum est vespere & mane dies quartus. & in codẽ.2. Fluuius quartus ipse est euphrates. & in codẽ. 15. Generatione autem quart. reuertentur huc. Et in chaldeo dicitur רְבִיעָאָ Rebiaia. Dan.2. Et regnum quartum erit velut ferrum. Et in plurali רְבִיעִים Rebiim. Exo.4. In tertiam & quartam generationem. Pro quo hebrei le

gunt. In tertios & in quartos.i.natos in tertia & in quarta generatione. 4.Reg.10.filii tui vsq; ad quartā generationē sedebunt super thronum israel.pro quo hebrei legunt.filii quarti sedebunt tibi super thronum israel. & in genere feminino רְבִיעִית rebiith.idest quarta siue quarta pars. Leuit. 19. Anno autem quarto omnis fructus eorū sanctificabitur Et in hebreo est generis feminini. Item רָבַע rabaa.i.commisceri.s.in actu generationis: vel coire: aut succūbere. Leuit.18.Mulier non succumbet iumento nec miscebitur ei. & in eodem.19.Iumenta tua non facias coire cum alterius generis animantibus.& in eodem.20. Mulier si succubuerit iumento.& inde רֹבַע robaa.idest generatio: vel stirps. Nu.23.Et nosse numerū stirpis israel.hebrei tamen in predicto loco iuxta primā significationē legunt.& nosse quartam partem israel.i.numerum quarte partis. Et inde רֶבַע rebaa.idest accubatio.Ps.138. Semitam meam & funiculū meum inuestigasti.Pro quo beatus hiero.in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Semitam meam & accubationem meā euentilasti.

רָבַץ Rabas.cubare.accubare.requiescere.sternere. Gen. 49.Requiescēs accubuisti vt leo.Et in eodem. Accubans inter terminos. Nu.22.Concidit sub pedibus sedētis.Pro quo he.le.Et concidit sub Balaam. Deut.22.Et matrem pullis vel ouis desup incubātē.& in eo.29.Et sedeant super eum oīa maledicta que scripta sunt in volumine legis.pro quo he.le.& cubabūt super eū. Iob.11. Requiesces & non erit qui te terreat. Canti.1. Vbi cubes: vbi pascas in meridie.ps.22.In loco pascue ibi me collocabit. idest cubare me faciet.Esa.11.Et pardus cum hedo accubabit.& in eō. 13.Nec pastores requiescent ibi:sed requiescent ibi bestie. & i eodem.27.Ibi pascetur vitulus & ibi accubabit. Hiere. 33.Habitaculum pastorum & accubantium gregū. Soph. 3.Et accubabunt:& non erit qui exterreat.Ponitur etiā pro sternere.Esa.54.Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos.& inde רֵבֶץ Rebes.i.cubile:seu accubatio.vbi accubāt & requiescunt.Prouer.4.Nec vastes requiē eius.i.cubile eius:vbi requiescit.Esa.65.Et vallis achor in cubile armentorum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מַרְבֵּץ Mirbas.Ezech.25. Et filios amō in cubile pecorum Soph.2.Quomodo facta est in desertum cubile bestie.

רָבַק Rabac. Impingare:vel saginare. & solum inuenitur מַרְבֵּק Marbec ab eo deriuatum:quod significat saginatum seu impinguatum:vel locus vbi animalia impingantur.Hiere.46.Quasi vituli saginati vniuersi sunt. In aliis vero locis beatus hiero.trāstulit pascualē seu armentum.1. Reg.28.Mulier autem illa habebat vitulum pascualē.idest Vitulū saginatū.Amos.6.Et vitulos de medio armenti. Malach.2.Et salietis quasi vitulus de armento.

רָגַז Ragaz.Commoueri. vel inquietari. Tremere.vel contremiscere.Irasci.conturbari:vel contristari.Deut.2. Vt audito nomine tuo paueant:& in morē parturientiū cōtremiscant.1.Reg.7. Et non turbabitur amplius. Pro quo he.le.Non cōmouebitur vel nō inquietabitur amplius. Et in eodē.28. Quare inquietasti me vt suscitarer.i.cōmouisti me.2.Reg.22.Fundamenta montium cōcussa sunt.Pro quo he.le.Et fundamenta celorum cōmota sunt vel contremuerunt.Iob.9. Qui cōmouet terram de loco suo.ps.17. Et fūdamēta mōtiū cōmota sunt.& btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Fundamēta montiū cōcussa sunt.Prouer. 30.Per tria mouetur terra.Hiere.50. Et commoueat habitatores babylonis. Abach.3.Et subter me scateat. Pro quo he.le.subter me cōtremiscat siue cōmoueatur.Signat et irasci.Gen.45.Ne irascamini i via.Exo.15.Audierūt populi & irati sunt.Esd.5.Postq autem ad iracūdiam prouocauerūt patres nři.Ps.4.Irascimini & nolite peccare. potest et legi.cōtremiscite.Prouer.29.siue irascatur siue rideat.Esa. 37.Et insaniā tuā cōtra me.pro quo he.le.& q irascaris aduersū me. & in eodem.Cū fureres aduersum me.i.irascēris aduersū me. Ezech.16.Et prouocasti me in oībus his.s.ad iracūdiā.& inde רְגַז Regaz.quod in lingua chaldaica significat irā vel furorē.Dañ.3.tūc nabuchodonosor in furore & ira.signat et pauere.aut contristari vel conturbari. Deut.28. Dabit tibi dñs cor pauidū.2.Regū.28.Contristatus itaq; rex.Ioel.2. Conturbētur omnes habitatores terre.Mich.7.Perturbabuntur de edibus suis.Abach.3. Turbabuntur pelles terre madian. & in eodem. Audiui & conturbatus est vēter meus. Et inde רֹגֶז rogez.i.cōmotio:vel conturbatio:aut tremor: vel cōcussio.Iob.3. Ibi impii cessauerunt a tumultu.idest a cōmotiōe. Esa.14.Cū requiē dederit tibi dñs a labore tuo & a cōcussione tua.Scribitur etiam cum he in fine. Ezech. 12.Et aquam tuam in festinatione & in merore bibes. vbi ponitur pro festinatione.

רָגַל Ragal.explorare:contemplari. accusare.susurrare.detrahere.diffamare. Gen.42. Exploratores estis vos. Et in eo. Nec quicq famuli tui machinātur mali. pro quo hebrei legunt. Non sunt serui tui exploratores. Nu.21.Misit itaq; moyses vt explorarent iazer. Deut.1.& cōsiderata terra. Pro quo he.le. Explorauerunt eam. Ios.7. Ascendite & explorate terrā. qui pcepta cōplētes explorauerunt hai 2.Reg.10. Et nō ideo vt inuestigaret & exploraret ciuitatē & euerteret eam. Signāt et accusare vel detrahere aut susurrare. siue diffamare. eo quod susurrones & detractores explorāt dicta & facta aliorum vt detrahāt & accusēt. 2. Reg. 19. Accusauit me seruū tuū ad te dñm meū regem.i.detraxit vel diffamauit me. ps.14. Qui nō egit dolum in lingua sua. Pro quo beatus Hiero. in psalterio. iuxta he.ve.transtulit. Non accusauit in lingua sua. Itē רֶגֶל Reguel siue Ragel.i.pes.& est in hebreo vtriusq; sexus. Gen.41. Absq; tuo imperio nō mouebit quisq manum aut pedem. Deut. 19.Pedē pro pede.ps.25. Pes meus stetit in directo. Ezech. 1.Et pedes eorum pedes recti.Pro quo hebrei legunt.Et pedes eorum pes rectus. & in eodem.29. Non pertrāsibit eā pes hominis.Et in plurali רַגְלַיִם Raglaim.Gen.19.Et lauate pedes vestros. Leuit.11. Ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia.idest quattuor pedibus.Iudi.5.Et barach vestigia sunt secuti.Pro quo hebrei legunt.Et barach in valle missus est pedibus suis.i.pedester.2.Reg.15.Egressus est ergo rex & vniuersa domus eius pedibus suis. & in eo.Illotis pedibus & intonsa barba.Iob.29.& pedes claudo.Esa.7.Caput & pillos pedum. Scribitur etiam cum mē in principio & dicitur מַרְגְּלוֹת Margueloth.idest pedes. vel locus pedum.Ruth.3.A parte pedum. Dañ.10.& brachia eius & deorsum vsq; ad pedes. & in lingua chaldaica dicitur רַגְלַיָּא Raglaia.Dañ.2. Quia vidisti partē pedum & digitorum:partem testeam figuli.Ponitur etiā רַגְלַיִם Raglaim siue רַגְלִי Ragle pro peditibus vel pedestribus.Exo. 12.Sexcentā fere millia peditum virorum.Nu.11. Sexcenta millia peditum huius populi sunt.Hiere.12.Si cū peditibus currens laborasti.Accipitur etiam pro comitatu vel cōtubernio.Gen.30.Benedixitq; tibi deus ad introitū meū. Pro quo he.le.Pro comitatu vel cōturbernio meo.Exo.11. egredere tu & oīs ppl's qui subiectus est tibi.pro quo he.le. Et oīs populus qui est in pedibus tuis.i.in comitatu vel cōtubernio tuo.Ponitur et p vestigio. Gen.33.& ego sequar paulatim vestigia eius:sicut videro paruulos meos posse.& qn iūgitur cū dictiōe הֵסֵךְ Asach:tūc ambe dictiōes signant

ventrem purgare seu mingere. Iudi.3. Forsitā purgat aluū in estiuo cenaculo.1.Reg.24. In quam ingressus est saul vt purgaret ventrem. Et inde vrina dicitur מֵי רַגְלַיִם Meraglaim.i.aque pedum. Esa.36.vt bibant vrinam pedū suorū. Significat etiam predicta dictio רֶגֶל Regel.vicem. Exo.23. Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis. Nu.22. Cur percutis me ecce iam tertio.i.trib' vicibus. Et in eodem. Cur inquit tertio verberas asinam tuam. Et inde verbum רִגֵּל Ragal.i.assuescere vel consuescere. Osee.11.& ego quasi nutricius ephraim. Pro quo hebrei legūt. Et ego cōsuetus vel assuetus fui ipsi ephraim. Potest etiā significare pedetētim ambulare:a primo significato deriuatū.i.pedetētim cū eo ambulabam sicut nutricius cū puero. est etiā רֹגֵל Rogel nomē fontis.3.Reg.1. Qui erat vicin' fontis rogel.

רָגַם Ragam. lapidare. siue lapidibus obruere. Leuit.20. Lapidibus obruet eos.& in eodem.24. Lapidet eum omnis multitudo. Nume.15. Obruat eum lapidibus omnis turba. Deut.21. Lapidibus obruet eū populus ciuitatis Ezech.16.Et lapidabunt te lapidibus.& in eo.23.Et lapidetur lapidibus populorum. Et inde מַרְגֵּמָה Margema.i.aceruus lapidum. Pro quo beatus hieronymus transtulit aceruus mercurii. Prouer.26. Sicut qui mittit lapidem in aceruum mercurii:ita qui tribuit insipienti honorem. Quod aliqui hebrei exponunt sic. scilicet sicut qui mittit lapidem scilicet preciosum in aceruum lapidum.s.cōmunium: ita qui tribuit insipienti honorem. Potest etiam deriuari ab אַרְגָּמָן Argaman q significat purpuram: vt sit sensus:sicut qui ligat lapidem vel saxum in purpura: ita qui tribuit insipienti honorem. Item רִגְמָה Rigma.i.ducatus vel principatus.ps.67. Principes iuda duces eorum. Et aliqui hebrei secundum primā significationem legunt. lapidatio eorum. Sed beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Principes iuda in purpura sua.s.ab אַרְגָּמָן Argaman quod significat purpuram: vt supra dictum est.

רָגַן Ragan. Susurrare:murmurare.mussitare. Deut.1. Murmurastis in tabernaculis vestris. Et inde נִרְגָּן Nirgan. siue רֹגֵן Rogen.i.susurro vel murmurator aut mussitator. prouer.16. Et verbosus.i.susurro separat principes.& in eodem.26. Verba susurronis quasi simplicia. Esa.29. Mussitatores discent legem.

רָגַע Ragaa. scindere. diuidere. quiescere. turbare. Iob.7. Cutis mea aruit & cōtracta est.pro quo hebrei legunt. Cutis mea scissa est & contabuit.& in eodem.26. In fortitudine illius repente maria congregata sunt. Pro quo hebrei legunt. In fortitudine illius scidit seu diuisit maria. Potest etiam significare sicut est in littera nostra. Nam רֶגַע Regaa, significat repente vel subito: vt infra dicetur. Esa.51. Qui conturbo mare & intumescunt fluctus eius. Pro quo hebrei legunt. Diuidēs mare. Et inde רִגְעֵי rigee.i.diuisiones vel scissure. ps.34. Et in iracundia terre loquētes dolos. pro quo he.le. & in scissuris terre.i.in locis abscōditis terre. Itē רָגַע Ragaa.i.quiescere vel requiescere. Deut.28. In gētibus quoq; illis nō quiesces. Esa.30. Ibi cubauit lamia.i.requieuit.& in eodē.51.& iudiciū meū in lucē populorū quiescet. Hiere.30. Vade in requiē suā israel. Pro quo hebrei legunt. Vade ad requiescendum israel. Hiere.43. Refrigerare & sile.i.requiesce & sile. & in eodem.50. Vt exterreat terrā: & cōmoueat habitatores babylonis. Pro quo he.le. Vt requiescere faciat terram. nam ex ruina babylonis quieuit terra. vt habetur. Esa.14. Et inde מַרְגֵּעָה Margea.siue מַרְגּוֹעַ Margoa.idest requies.seu refrigerium. Esa.28. Et hoc est refrigerium meū: & noluerunt audire. Hiere.6. Et inuenietis refrigeriū animab' vēis. Item רֶגַע Regaa. siue רֶגַע Ragaa. idest subito.repēte:aut punctus. Iob.20. Et gaudiū hypocrite ad instar puncti.& in eodem.21. Et in puncto in infernū descendunt. ps.6. Et erubescāt valde velociter. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Et confundantur subito. Hiere.4. Repente vastata sunt tabernacula mea: subito pelles mee.& in eodem.18. Repente loquar aduersus gētem & aduersus regnum. & in eodem. Et subito loquar de gente & regno. Scribitur etiam cum aleph in principio & he in fine.& dicitur אַרְגִּיעָה Argia. Prouer.12. Qui autē testis est repentinus concinat linguam mēdacii. Hiere. 49. Quia subito currere faciam illum ad illam. Et in plurali רְגָעִים Regaim. Esa.27. Repente propinabo ei. Pro quo hebrei legunt. In momentis propinabo ei. Ezech.32. Et obstupescent repente.i.in momentis.

רָגַשׁ Ragas. fremere.tumultuare.congregare. ps.2. Quare fremuerūt gentes. Et aliqui hebrei in predicto loco legunt. Quare congregate sunt gentes. Vnde beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Quare congregauerunt gentes. Et in lingua chaldaica cōmuniter ponitur pro congregare. Dañ.6. Tunc principes & satrape surripuerūt regi.i.congregati sunt ad regem: vel cum tumultu aut strepitu venerunt. Et inde רֶגֶשׁ Rages.idest cōgregatio: vel cōsensus. Ps.54. In domo dei ambulauimus cū consensu.i.simul cōgregati. Sed beatus hiero. in predicto psalterio transtulit. Ambulauimus in terrore.i.in tumultu. Scribitur etiā cum thau in fine. ps.63. Et a multitudine operantiū iniquitatem. Pro quo beatus hiero. in predicto psalterio trāstulit. Et a tumultu operantium iniquitatem.

רָדַד Radad. extendere. expādere. subiicere. 3.Reg.6. Operuit tam cherubim q palmas auro. Pro quo hebrei legunt. Et extēdit super cherubim & super palmas aurum.i. laminis aureis operuit ea.& in codē.7. Subter leones & boues lora ex ere dependentia. Pro quo hebrei legunt. Et subter leones & boues lora opere extēto. Significat etiā subiicere. Ps.143. Qui subdit populum meū sub me. Esa.45. Vt subiiciam ante faciem eius gētes. Vide etiam de hoc supra in dictione יָרַד Iarad. Et inde רְדִיד Redid.idest pallium siue theristrum. Cāti.5. Tulerunt pallium meū. Et in plurali רְדִידִים Redidim. Esa.3. Et sindones & vittas & theristra. Vbi ponitur pro theristris: que mulieres expandūt super se:a primo significato deriuatum.

רָדָה Rada. dominari. preesse. imperare. subiicere. sumere. obtinere: applaudere. Gen.1. Et presit piscibus maris & volatilibus celi. & in eodem. Et dominamini piscibus maris. Leuit.25. Ne affligas eum per potentiam. Pro quo hebrei legunt. Non domineris vel non imperes ei per violentiam siue cum austeritate. & in eodem. Nō affliget eum violenter. idest non dominetur eius cum violentia vel austeritate. & in eodem.26. Et subiiciemini his qui oderunt vos. Pro quo hebrei legunt. Et dominabuntur vestri.i.inimici vestri. Nu.24. De iacob erit qui dominetur. Iudi.5. Saluate sunt reliquie populi: dominus in fortibus dimicabit. Pro quo hebrei legunt. Tunc dominabitur qui reliquus fuerit in fortibus populi: dominus dominabitur mihi in fortibus: idest contra fortes. Ps.67. Ibi beniamin adolescentulus in mentis excessu. Pro quo hebrei legunt. Ibi beniamin paruulus dominans eis. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve.transtulit. Ibi beniamin paruulus continens eos. ps.71. Et dominabitur a mari vsq; ad mare. Ps. 109. Dñare in medio inimicorū tuorum. Esa.14. Subiiciētem in furore gentes crudeliter. Threñ.3. De excelso misit ignē in ossibus meis: & erudiuit me. Pro quo hebrei legūt. Misit ignem in ossibus meis: & dominatus est eorum: siue

subiecit vel continuit ea. Sed in lingua chaldaica significat erudire.sicut est in littera nra.Ezech.34.Sed cũ austeritate imperabatis eis. Vide etiã de hoc infra in dictione רוד Rod Significat etiam sumere vel obtinere. Iudi.14. Quẽ cum sumpsisset in manibus.& in eodem.Quod mel de corpore leonis sumpserat.Esa.21. Et reges obtinebit. Potest etiã legi.& regum dissabitur:secũdum primã significationem. Ponitur etiam pro applaudere.Hiere.5.Et sacerdotes applaudebant manibus suis.

רדם Radam.sopiri.dormire.s.sopore graui.vl' sopore demergi.stupefieri: vel stupore cadere. seu collabi. Iudi.4.Qui soporem morti socians defecit.ps.75. Dormitauerunt qui ascenderunt equos.Dañ.8. Cũqȝ loqueretur ad me collapsus sum pronus in terra.Ione.1.Et dormiebat sopore graui.Et inde תרדמה Thardema.i.sopor.Gen.2.Et misit deus soporem grauem in adam.Iob.4. Quando solet sopor occupare homines.

רדף Radaph.persequi.sequi.Gen.34.Et nõ sunt ausi persequi recedentes.Exo.14.Et psecutus est filios israel. Deut.16.Quod iustum est psequeris.i.sequeris.Iudi.3.Sequimini me.& in eodẽ.4.Et barach persequeretur fugientes currus.ps.7.Persequatur inimic⁹ animã meam.ps.33. Inquire pacem & persequere eã.ps.37.Quoniã sequebar bonitatem.Prouer.15.Qui sequitur iustitiã diligitur a deo Esa.5.Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam. Threñ.5.Ceruicibus nris minabamur.Pro quo he.le.Sup ceruices nostras psequebamur.i.persecutionẽ patiebamur Ezech.35.Cum sanguinẽ oderis:sãguis persequetur te.Et inde מרדף Murdaph.i.persecutio.Esa.14. Subiiciẽtem in furore gentes crudeliter.Pro quo he.le.Subiiciẽtem in furore gentes persecutione absqȝ cessatione.

רהה Raha.formidare. Esa.14. Ne timeatis:neqȝ formidetis.& solum inuenitur in predicto loco.

רהב Rahab.excedere.excellere.superbire.tumultuari.suscitare.ps.89.Et amplius eorum labor & dolor.i.tempus quod excedit octoaginta annos est labor & dolor.Ps. 137.Multiplicabis in anima mea virtutem.i.excellere facies.Canti.1. Quia ipsi me auolare fecerũt. Pro quo hebrei legunt.Ipsi me excellere vel superbire fecerunt. Esa.3.Tumultuabitur puer cõtra senem.i.supbiet: vel excellentiorẽ se putabit.Ponitur etiam pro suscitare.Prouer.9. Discurre festina & suscita amicum tuum.Et inde רהב Rahab.i.superbus vel superbia. Iob.36. Et prudentia eius percussit superbum.Esa.30. Superbia tantum est:quiesce.& in eodem.31. Nunquid tu non percussisti superbum. est etiã רהב Rahab. nomen proprium loci.Ps.86.Memor ero rahab & babylonis scientiũ me. Sed etiam in predicto loco beatus hieronymus in psal.iuxta he.ve.transtulit.Memorabor superbie & babylonis.Et in plurali רהבים Rehabim.ps.39.Et non respexit in vanitates & insanias falsas. Pro quo beatus hiero.i psal.iuxta he.ve.transtulit.Et non est auersus ad superbias pompasqȝ mendacii.

רהט Rahat.in lingua chaldaica significat currere.Et inde רהטים Rehatim.i.canales vbi aque decurrunt. Gen. 30.Posuitqȝ eas in canalibus vbi effundebatur aqua. Significat etiam laquearia que in tectis domorum fiũt in modũ canalium.Cãti.1.Laquearia nostra cupressina.& in eodem. 7. Et come capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus. Pro quo hebrei legũt.Et coma capitis tui sicut purpura regis ligati in laquearib⁹.i.in domo laquearibus constructa. Potest etiam legi sicut est in littera nostra.

רוב Rob.litigare. rixari.obiurgari. contendere. iudicare. seu iudicio contendere.vindicare.vlcisci. Gen.26.Sed & ibi iurgium fuit pastorum gerare aduersus pastores isaac Pro quo hebrei legunt.Et iurgati sunt pastores gerare aduersus pastores isaac. Et in eodem. Et pro illo quoqȝ rixati sunt.Et in eodem.Pro quo non contẽderunt. Iudi.11. Aut docere potest ꝙ iurgatus sit contra israel.1.Reg.15.Et tetẽdit insidias in torrente.Pro quo hebrei legunt.Et obiurgatus est siue contendit in torrente.Iob.33.Aduersus eum cõtendis, & in eodem.39. Nunquid qui contendit cum deo tam facile conquiescit. Esa.45. Ve qui contradicit factori suo.idest qui contendit vel litigat cum factore suo. Significat etiã iudicare vel iudicio cõtendere.ps.34.Iudica domine nocentes me.Esa.3.Stat ad iudicandum dominus.Et in eodem.49. Eos vero qui iudicauerunt te ego iudicabo. Hiere.2. Propterea iudicio contendam vobiscum. Threñ. 3.Iudica domine causam anime mee.Osee.2.Iudicate matrem vestram:iudicate.Ponitur etiam pro vindicare vel vlcisci. Iudi.6. Nunquid vltores estis baal.& in eodẽ.Si deus est: vindicet se de eo.Osee.12.Et misit ad regẽ vltorẽ.Et inde ריב Rib.i.iurgium.litigium.Rixa.lis.causa. Gen.13.Et facta est rixa inter pastores.Deut.25.Si fuerit causa inter aliquos. Prouer.25. Ne proferas in iurgio cito.& in eodem. Causam tuam tracta cum amico tuo.Scribitur etiam cũ mẽ in principio & he in fine: & dicitur מריבה Meriba. Gen.15. Ne sit queso iurgiũ inter me & te.Exo.17.Et vocauit nomẽ loci illius temptatio propter iurgium filiorum israel. Pro quo hebrei legunt. Vocauit nomen loci illius temptatio & iurgium:propter iurgium filiorũ israel.Et in plurali ריבות Riboth.Deut.17.Et iudicum intra portas tuas videris verba variari.Pro quo hebrei legũt. Verba litium siue causarũ vel litigiorum.i.litigantium in portis tuis.

רוד Rod.dominari.preualere.humiliari.Gen.27.Tẽpusqȝ ꝙ veniet.cum excutias & soluas iugum eius de ceruicibus tuis.pro quo hebrei legunt. Et erit cum preualueris vl' dominatus fueris & excuties iugum ei⁹ de ceruicibus tuis. Hiere.2.Quare ergo dixit populus meus recessimus. Pro quo hebrei legũt.Quare dixit populus meus dominati sumus siue preualuimus. Sed in translatione chaldaica est sicut in littera nostra. Osee.11. Iudas autem testis descendit cum deo. Pro quo hebrei legunt. Iudas autem adhuc preualebat siue dominabatur cum deo. Potest etiam deriuari a dictione ירד Iard que significat descendere sicut est in littera nostra.Sed in translatione chaldaica sic habetur.Domus autem iuda confortabantur siue preualebant in cultu domini. Vide etiam de hoc supra in dictione רדה Rada.ponitur etiam predicta dictio pro humiliare.ps.54. Contristatus sum in exercitatione mea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Humiliatus sum in meditatione mea. Vide etiam de hoc supra in dictione ירד Iarad.

רוה Raua.inebriare.irrigare.saciare.ps.35.Inebriabũtur pinguedine domus tue.ps.64.Riuos ei⁹ inebria.idest irriga. Prouer.11. Et qui inebriat:ipse quoqȝ inebriabitur. Esa.16. Inebriabo te lachryma mea. Et in eodẽ.34.Quoniã inebriatus est in celo gladius meus.& in eodem.43.Et adipe victimarũ tuarum non inebriasti me.& in eodẽ.55. Sed inebriat terram & infũdit eam.Hiere.31.Inebriaui animam lassam.Et in eodẽ.46.& inebriabitur sanguine eorum.Threñ.3.Inebriauit me absinthio.& inde רוה Raua. siue רוה raue.idest ebria vel saturata aut irriguũ. Deut.29. Vt absumat ebria sitientem.Esa.58.Et eris quasi hortus irriguus.& aliquando scribitur cum iod in medio & dicitur רויה Reuaia.Ps.23.Et calix me⁹ inebriãs.Ponitur etiã p refrigerio.ps.65.Et eduxisti nos in refrigeriũ.Itẽ רוה raua.

In lingua chaldaica significat aspectum vel intuitum aut speciem.Dañ.2.Intuitus eius erat terribilis.Et in eo.3. Et species quarti similis filio dei.

רוח Rauach.respirare.refrigerari.seu refocilari.1.Reg.16. Et refocilabatur saul.idest respirabat vel refrigerabatur.Iob.32.Loquar & respirabo paululũ.& ide רוח reuach idest respiratio vl' spaciũ aut refrigeratio.Gen.32.Et sit spacium inter gregem & gregem.Ester.4.Per aliam occasionem liberabuntur iudei.Pro quo hebrei legunt. spaciũ vel refrigerium erit iudeis de loco alio.& ide מרוח Merauach idest spaciosum.Hiere.22.Edificabo mihi domum latam & cenacula spaciosa.& inde רוחה Reuacha.siue הרוחה Haruacha.idest refrigerium:vel spacium:aut requies:siue respiratio.Exo.8.Vidẽs autem pharao ꝙ data esset requies.ponitur etiam pro singultu:qui est respiratio quedã.Threñ.3 Ne auertas aurem tuã a singultu meo.Et inde רוח Rûach.i. spiritus.ventus.aer.seu aura.aut halitus.Gen.1. Et spiritus domini ferebatur super aquas.Et in eo.41. qui spiritu dei plenus sit.Exo.15.Flauit spũs eius & operuit eos mare.Et in eo.28.Quos repleuit spiritu sapiẽtie.Nu.14. Qui plenus alio spiritu secutus est me.2.Regum.23.Spiritus domini locutus est per me.3.Regum.22.Egressus est autẽ spiritus:& stetit coram domino.1.Paralip.12. Spiritus vero induit amasai.Iob.9.Non concedit requiescere spũm meũ Et in eo.15.Quid tumet contra deum spiritus tuus. Et in eodem.spiritum illius & flatum ad se trahit.Ps.50.Et spiritum sanctum tuum ne auferas a me.Et in eo.& spiritu principali confirma me.Prouer.29.Totum spiritum suum profert stultus.Eccl's.7.Ne sis velox ad irascendum. Pro quo hebrei legunt.Ne sis velox in spiritu tuo ad irascẽdũ.Et in eodem.12.Et spiritus redeat ad deum qui dedit illũ.Esa. 11.Et spiritu labiorũ suorum interficiet impium. Et in eodem.31.Et equi eorum caro & non spiritus.Et in eodẽ.32. Donec fundatur super nos spiritus de excelso.Et in eo.48 Dominus misit me & spiritus eius.Et in eodem.61.Spiritus domini super me.Ezech.1.Quocũqȝ ibat spiritus:illuc eunte spiritu & rote pariter eleuabantur.Zach.6.requiescere fecerunt spiritum meum in terra babylonis. Malach.2. Et residuum spiritus eius est.Et in eodem.Et custodite spiritum vestrum.Et inde verbum tertie coniugationis quod significat inspirare:seu spiritu replere.Esa.11. Et repleuit eum spiritus timoris domini.Significat etiam predicta dictio רוח Rûach ventum siue:aerem.aut auram.Gen.3. Ad auram diei.Et aliqui hebrei legunt.Ad spiritum diei siue ad ventum diei.Exo.10.Ventus vrens leuauit locustas. Et in eodem.14.Flante vento vehementi & vrenti.3. Reg.19 Spiritus grandis & fortis subuertens montes.idest ventus. Iob.1.Repente ventus vehemens irruit. Et in eo. 41.Nec spiraculum quidem incedit per eas.neqȝ aer.Eccl's.1.& in circuitu pergit spiritus.Ezech.5.Tertiam vero partem in omnem ventũ dispgã.Et in lingua chaldaica aliqñ dicitur רוחא Rucha.Dañ.2.Et rapta sunt vẽto.Ponitur et pro spiritu malo.Iudi.9. Misit dominus spiritum pessimum inter abimelech & habitatores Sichem.1.Regum.16.Et exagitabat eum spiritus nequam. Et in eodem.Ecce spiritus domini malus exagitat te.Et in eodem. Recedebat enim ab eo spiritus malus.Accipitur etiam pro halitu.Iob.19.Halitũ meum exhorruit vxor mea.Accipitur etiam pro plaga terre seu pro parte.Hiere.52.Et fuerunt malogranata nonaginta sex dependentia.pro quo hebrei legũt.ex omni parte dependentia.Ezech.42.Mensus est autem contra ventum orientalem.idest contra plagam orientalem. & in eodem.Mensus est contra ventum aquilonis.& in eodẽ.Contra ventum occidentalem mensus est.& in plurali רוחות ruchoth.Nu.16.Fortissime deus spirituum oĩs carnis.Ezech. 5.& Inducam super helam quattuor ventos.idest a quattuor plagis terre.& inde רחת Rachath.idest pala seu ventilabrum quibus fruges ventilantur.Esa.30. Sicut in area ventilatum est.pro quo hebrei legunt. Quod ventilatum est in pala & in ventilabro.& inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur רחים Rchim & ꝙ significat naues:eo quod flatu vẽti mouentur.Esa.43.& detraxi vectes vniuersos. Pro quo ipsi legunt.& detraxi i nauibus vniuersos. Sed si illa littera beth que ponitur ibi in principio dictionis est de substantia dictionis & non est prepositio: tunc significat vectes sicut est in littera nostra: vt dictum est supra in dictione ברח Barach.

רום Rum.exaltare.leuare.eleuare.separare.Gen.7.& eleuauerunt arcam in sublime a terra.pro quo hebrei legunt.& eleuauerunt arcã:& exaltata siue eleuata est desup terra.& in eodem.14.Leuo manum meam ad dominum. Deut.17.Nec eleuetur cor eius.& in eodem.32.Manus nostra excelsa.1.Regum.9.Leuauit coquus armum.3.Regum 11.Leuauit manum contra regem.& in eodem. & hec ẽ causa rebellionis aduersus eum.pro quo hebrei legunt. & hoc est verbum in quo leuauit manum contra regem. & in eodem.16.Pro eo quod exaltaui te de puluere.Esdre.9.& sublimaret domum dei nostri.Ps.11. Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.Pro quo beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Cum exaltati fuerint vilissimi filiorum hominum.Ps. 29. exaltabo te domine.Ps.45.exaltabor in gentibus:& exaltabor in terra.ps.56.exaltare super celos deus.Ps.74.hũc humiliat & hunc exaltat.Et in eodem. Exaltabuntur cornua iusti.Ps.106.Et exaltent eũ in ecclesia plebis. Prouer. 3.Stultorum exaltatio: ignominia.Debet legi exaltatio.p quo hebrei legunt.& stultos exaltare:ignominia .scilicet ẽ Et in eodem.14.Qui autem impatiens est exaltat stultitiam suã.Esa.1.Filios enutriui & exaltaui.Ezech.10.& eleuata est gloria domini desuper cherub.Et in eodem. & eleuata sunt cherubim.Et in eodem.Vt exaltarentur de terra.& in eo.Et cum eleuatis eleuabantur.& aliqñ scribitur cum aleph in medio loco vau.Zach.14.Et exaltabitur & habitabitur in loco suo.& inde רם Ram.i.altus: vel eleuatus: aut excelsus.Esa.2.Et super omnem superbum & excelsum. & in plurali רמים Ramim.Deut.12. Super montes excelsos & colles.Esa.10.& excelsi statura succidentur. & in genere feminino רמה Rama.idest excelsa vel exaltata.& in plurali feminino רמות Ramoth.Prouer.6.Oculos sublimes linguam mendacem.& in hebreo est generis feminini. Et aliquando scribitur cum aleph in medio.vt Prouer. 24. Excelsa stulto sapientia.Pro quo hebrei legunt. excelse stulto sapientie. Significat etiam ראמות Ramoth quosdã lapides preciosos:sic dictos propter sui excellẽtiam.Iob.28.excelsa & eminentia non commemorabuntur comparatione eius.Pro quo hebrei legunt Ramoth & gabis non commemorabuntur.& dicunt ꝙ sunt lapides preciosi sic nominati. Ezech.17.& Ramoth & chodcod proposuerunt in mercatu tuo.& inde רום Rom siue רום Rum.idest altitudo aut celsitudo seu exaltatio.Prouer.21.exaltatio oculorum & dilatatio cordis.Esa.2.Et incuruabitur altitudo virorũ. Hiere.48.Et altitudinem cordis illius.Abach.3.Altitudo manus suas leuauit.Et aliquando scribitur cum he in fine & dr רומה Roma.Mich.2.& non ambuletis superbi. Pro quo hebrei legunt.Et non ambuletis in altitudine. idest in superbia. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur

מרום Marom.i.altũ seu altitudo:aut excelsum vel celsitudo. Ps.67.Ascendisti in altũ.& in plu.מרומים meromim. Iob. 16.& conscius meus in excelsis.Prouer.8.In summis excelsisq; verticibus.Et in eo.9.Misit ancillas suas vt vocarent ad arcẽ & ad menia ciuitatis. Pro quo he.le. Misit ancillas suas vt vocarent ad menia excelsa ciuitatis.& inde רוממות Romemuth.i.altitudo vel exaltatio.Ps.149. Exaltationes dei in gutture eorum.Esa.33.Ab exaltatione tua dispse sũt gentes.Vide et de hoc infra in dictione רמם Ramam.& inde רמה Rama.i.locus excelsus vel eminens.Hiere.31. Vox in excelso audita est.Ponitur etiã pro prostibulo quod meretrices faciunt in loco excelso & eminenti vt videãtur a trãseuntibus.Ezech.16.Et fecisti tibi prostibulũ:& excelsum tuũ fecisti in oĩ platea.i.prostibulũ tuũ.& in eo. Demolientur prostibulũ tuũ.Significat etiam predicta dictio separare.Exo.29.Et armũ quẽ de ariete separasti.Leuit.4.Sicut offertur de vitulo hostie pacificorũ.pro quo hebrei legũt. Sicut separatur de vitulo pacificorũ.& in eo.6. Tolletq; cineres quos vorans ignis exussit.pro quo he.le.& separabit cineres.Nu.15.Separabitis primitias domino de cibis vestris.Et in eo.16.Recedite de medio huius multitudinis.i. separamini.Ezech.48.Erunt primitie quas separabitis viginti quinq; millibus.Et in eo. Primitie quas separabitis dño.Dañ.8.Et ab eo tulit iuge sacrificium.i. separauit vel abstulit.& inde תרומה Theruma.i.illud quod separatur a cõmunibus vsibus & offertur dño.pro quo btũs hiero.trãstulit primitias.Exo.25.vt tollant mihi primitias.& in eo.hec sunt aũt primitie quas accipere debetis.Scribitur etiam cũ iod in medio & dicitur תרומיה Therumia. Ezech.48.& erunt primitie de primitiuis terre sanctũ sanctorũ.& ĩ plu. תרומות Therumoth.2.Reg.1.nec sint agri primitiarum.& inde רמת ramath.pro quo beatus hiero.transtulit saniem. Eo quod separatur & abiicitur.Ezech.32.& iplebo valles sanie tua.

רוע Roaa. Malignare.malũ facere.malũ esse.affligere.cõfligere.vlulare.vel iubilare.Geñ.19.Nolite malũ hoc facere.& in eo.43.In meã hoc fecistis miseriã.pro quo he.le.Quare male fecistis mihi.Exo.23.Non sequeris turbã ad faciẽdũ malũ.Nu.11.Sed & moysi intolerãda res visa ẽ. pro quo he.le.& in oculis moysi malũ fuit.i. malũ visum ẽ in oculis eius.1.Reg.12.Quod si pseuerauẽritis in malicia. Pro quo he.le.Si malefaciẽdo malefeceritis.2.Reg.19.Et peius erit hoc tibi q̃ oia mala que venerũt sup te.i. magis malũ erit tibi.3.Reg.14.Sed operatus es male sup oẽs q fuerunt ante te.ps.104.Et in prophetis meis nolite malignari.Prouer.24.ne forte videat dñs:& displiceat ei.pro quo he.le.Ne forte videat dñs:& malũ sit in oculis eius. Hiere. 38.male fecerũt viri isti.Mich.3.Sicut nequiter egerũt in adinuẽtionibus suis.Soph.1.Non faciet bene dñs: nec faciet male.Signat ẽt affligere.Deut.26.Afflixeruntq; nos egyptii.3.Reg.17.Etiã ne viduã apud quã ego vtcũq; sustẽtor afflixisti.Prouer.11.Affligetur malo qui fidẽ facit pro extraneo.Signat ẽt cõfringere vel cõterere.Iob.34.Cõteret multos & innumerabiles.ps.2.Reges eos in virga ferrea. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve. trãstulit.frãges eos in virga ferrea. Potest ẽt deriuari a dictiõe רעה raa que signat pascere vel regere.Esa.8.Congregamini populi & vincemini.pro quo he.le.Conterimini siue confracti vel contriti stote.Prouer.13.Amicus stultorum similis efficitur. Pro quo hebrei legunt.Qui nutrit vel pauit stultos conteretur.Pot est etiam deriuari a dictione ריע Rea que significat socium vel amicum.vt sit sensus. Amicus stultorũ sociatur.ideſt confederatur eis:vel efficitur similis eis:sicut est in littera nostra.Esa.24.Confractione cõfringetur terra.Hiere.15.Nunquid federabitur ferrum ferro ab aquilone.Pro quo hebrei legunt.Nunquid conteret ferrum ferrum.Potest etiam legi sicut est in littera nostra. sicut supra dictum est. Vide etiam de hoc infra in dictione רעה Raa.& inde רע Ra.ideſt malus seu iniquus aut malum. Geñ.6.& cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malũ. & in eo.38. Fuitq; her primogenitus iuda nequam in conspectu domini.Exo.33.Audiensq; populus sermonem hunc pessimum.Nec.2.Et eram quasi languidus in facie eius. p̃ quo hebrei legunt.& non fui malus in conspectu eius. ideſt nõ displicui ei.Prouer.11. Malum est malum est dicit omnis emptor.Et in eodem.23.Ne comedas cum homine inuido Pro quo hebrei legunt.Ne comedas cum homine mali oculi.& est sensus sicut in littera nostra. & aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מרע Meraa.ideſt malus siue malefaciens.Prouer.17. Malus obedit lingue inique.Esa.9.Quia omnis hypocrita est & nequã.& ĩ plurali רעים Raim.siue מרעים Mereim.Geñ.13.Homines autem sodomite pessimi erant.ps.36.Noli emulari in malignantibus.Et in eodem.Quoniam qui malignantur exterminabuntur.Esa.1.Semini nequam.Pro quo hebrei legunt. Semen malignantiũ siue malorũ.Hierẽ.6.Et malicie eorũ non sunt consumpte.& in genere feminino.רעה Raa.ideſt malicia:seu afflictio:vel mala:aut malũ.Hebrei enim non habent genus neutrũ.& pro eo aliquando vtuntur genere masculino:aliquando feminino.Geñ.39.Quomodo ergo possum hoc malũ facere.Exo.10.Cui dubium est q̃ pessime cogitetis.ideſt malũ.1.Reg.25.malicia ergo non inuenitur in te. Ester.7. Intellexit enim a rege sibi paratũ malũ.Ione.3.Super maliciã quã locutus fuerat vt faceret.i.super malũ vel super afflictionẽ.Et in eo.4.& afflictus est io nas afflictione magna.Et in eo. Laborauerat enim. p̃ quo hebrei legunt.vt liberaret eũ a malo suo: vel ab afflictione sua.Et in plurali רעות raoth.Deut.32. Congregabo super eos mala.Ps.33.Multe tribulationes iustorum.ideſt multe afflictiones vel multa mala.Ps.39. Quoniam circumdederunt me mala.Hiere.2.Insuper & malicias tuas docuisti.& inde רוע roaa.ideſt malicia seu malum aut nequitia. Nec. 2.Non est hoc frustra sed malum nescio quod in corde tuo est.Ps.37.Et secundum nequitiam adinuentionũ ipsorũ. ponitur etiã pro putrido.Prouer.26.Dens putridus:& pes lapsus.Significat etiã macilentum seu deforme vel triste. Geñ.40.Cur tristior est hodie solito facies vestra.Et in eo dẽ.41.Fede confecteq; macie.Et in eodẽ.In tantũ deformes & macilente: vt nunq̃ tales in terra egypti viderim. Et in eo.Simili macie & squallore torpebant.Nec.2. Quare vultus tuus tristis est.Significat etiam predicta dictio רוע Rõa.vlulare: seu iubilare: aut conclamare: vel vociferari. Nu.10.Et non concisse vlulabunt.& in eodem. Clangetis vlulantibus tubis.Iof.6.Conclamabit omnis populus vociferatione magna.Et in eodem.Non clamabitis neq; audietur vox vestra.Et in eodem. Igitur omni populo vociferante.Ps.59.Mihi alienigene subditi sunt. Pro quo hebrei legunt.Super me palestina iubilauit seu vlulauit vel conclamauit.Potest etiam legi. Mihi palestina federata est vt dictum est supra.vnde Beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Mihi palestina federata est.Ps.64.Clamabunt etenim:& hymnum dicent.ps 65.Iubilate deo omnis terra.ps.95. Iubilemus deo salutari nostro.Esa.16.In vineis non exultabit nec iubilabit. Et in eodem.42.Vociferabit & clamabit.& inde ריע Rea.i.iubilatio seu vociferatio vel vlulatio.Exo.32. Audiens autẽ

Iosue tumultũ populi vociferantis.Pro quo hebrei legunt In vociferatione sua.Iob.36.Annunciat de ea amico suo. Pro quo hebrei legunt. Annunciat super illud vociferatio eius.ideſt tonitruum eius.scilicet tonitruum annunciat sup fulgur: sicut exponunt hebrei. Potest etiã significare amicum sicut est in littera nostra; vt infra dicetur. Mich.4. Quare merore contraheris.pro quo hebrei legunt.Quare vlulas vlulationem.Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Potest etiam legi sicut est in littera nostra. vt supra dictum est.& inde תרועה Therua.ideſt iubilatio vel vlulatio aut clamor vel clangor.Nume.10.Si autem prolixior atq; concisior clangor increpuerit.& in eo.23. Et clangor victorie regis in illo. & ĩ eodem.28. Dies clangoris & tubarum.Hiere.20.Audiet clamorem mane & vlulatum ĩ tempore meridiano. Item ריע Rea cum iod in medio loco vau.ideſt socius.sodalis.vel amicus.proximus.Iob.6.& subuertere nitimini amicum vestrum. Et cõmuniter scribitur sine iod.Leuit.19.Diliges amicum tuum sicut te ipsum.1.Reg.15.Et tradidit illum proximo tuo.Prouer.6, & suscita amicum tuum. Et in eodem.23.Amicum tuũ & amicum patris tui ne dimiseris. Et in plu. רעים Reim siue מרעים Mereim.Iudi.14.Dederunt ei sodales triginta.Iob 17.Predam pollicetur sociis.& in eodem.19. Miseremini mei miseremini mei:saltem vos amici mei. & inde verbũ vel gerundium quarte coniugationis quod significat associare.vt Prouer.18. Vir amicabilis ad societatem.pro quo hebrei legunt. Vir amicorum ad sociandum. Et aliqui hebrei secundũ primã significationẽ legunt. Vir amicorũ ad confringendum: vel ad conterendum: iuxta significationẽ predictam.

רוף Ruph. tremere.confringere. Iob.26.Colũne celi cõtremiscunt.& dicunt hebrei q̃ etiam significat conterere vel confringere.Et inde הריפות Hariphoth.ideſt grana tritici vel hordei confracta vel contusa.pro quo beatus hieronimus transtulit ptisanas.2.Reg.7.Et expandit velamina super os putei quasi siccans ptisanas. Prouer.27.Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas. Et inde תרופה Therupha.ideſt medicina pro cõfractione membrorum. Ezech.47.Et folia eius ad medicinam.

רוץ Rus.currere.festinare.conterere.cõfringere.vt Geñ. 18.Ipse autem ad armenta cucurrit. Et in eodem.33. Currens itaq; esau obuiam fratri suo.& in eodem.41. Eductum de carcere ioseph totõderunt.Pro quo hebrei legunt Et currere cum fecerunt de carcere:& tonsus est.1.Reg.17. Cucurrit ad locum certaminis.Et in eodẽ.20. Vade & affer mihi sagittas. Pro quo hebrei legunt. Curre & affer mihi sagittas.Et in eodem.Cumq; puer cucurrisset.2.Regũ.17. Et curre in castra ad fratres tuos. 4.Reg.5.Viuit dominus quia curram post eum.2.Paralipo.35. Et festinato.distribuerunt vniuerse plebi. Iob.15. Cucurrit aduersus eum erecto collo.ps.17.Quia in te eripiar a temptatione. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he.ve.transtulit. In te enim curram accinctus.Ps.67. Ethiopia preueniet manus eius deo. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.ethiopia festinet dare manus deo.Canti.1.Trahe me post te: curremus.Hiere.23. Non mittebam prophetas:& ipsi currebant.Et in eo.49.Quia subito currere faciam illum ad illam.Naum.2. Quasi fulgura discurrentia. Et inde רץ ras.ideſt cursor seu currens.Hiere.51.Currens obuiam currenti veniet.Et in plurali רצים Rasim.2.Reg.15.Et quinquaginta viros qui precederent eum. pro quo hebrei legunt.Et quinquaginta viros currentes ante eum.& inde מרוץ Maros siue מרוצה Merusa.ideſt cursus.2.Reg.18.Cõtemplor ait cursum prioris quasi cursum Achimaas filii sadoch.Eccl's.9.Nec velocium esse cursum.Hiere.22.& ad calumniam & ad cursum mali operis. Et in eodem.23. Factus est cursus eorum malus. Significat etiam predicta dictio conterere vel confringere aut collidere. Geñ.25. Sed collidebantur in vtero paruuli.Iudi.10. Et confregit cerebrum eius.Et in eodem. Afflictiq; & vehementer oppressi. Pro quo hebrei legunt.Et confregerunt & cõtriuerunt eos 4.Regum.24.Et altaria que fecerat manases in duobus atriis templi domini destruxit rex: & cucurrit inde. p̃ quo hebrei legunt.Et confregit seu contriuit inde.Potest etiam legi sicut est in littera nostra:iuxta primam significationẽ. Eccl's.12.Et recurrat vitta aurea.pro quo hebrei legunt. & conteratur seu confringatur fons aureus. potest etiam legi sicut est in littera nostra.Et in eodem.Et confringatur rota super cisternam.Esa.4. Non erit tristis necturbulentus. Pro quo hebrei legunt. Non erit obscurus vel tristis neq; conteret vel confringet.Potest etiam legi sic. Non erit tristis neq; discurret.& tũc erit sẽsus sicut in littera nostra.Nã qui est turbulentus discurret huc atq; illuc. Vide etiam de hoc infra in dictione רצץ rasas.

רוש Ros.Indigere.egere.pauperem esse. depauperare: siue pauperem facere.ps.33.Diuites eguerunt & esurierunt.& quando est verbum tertie coniugationis significat pauperem facere: siue depauperare.1.Regum.2. Dominus pauperem facit: & ditat.Et aliquando scribitur cum duplici sin. Prouerb.13.Et quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Vide etiam de hoc supra in dictione רשש rasas.& inde רש Ras.ideſt pauper vel egenus.2.Regum.12.pauper autẽ nihil habebat omnino.Prouer.19. Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua. Et in eodem. Fratres hominis pauperis oderunt eum. Et in eodem. Diues & pauper obuiauerunt sibi.Et in plurali רשים rasim. Prouer.22. Diues pauperibus imperat.Et aliquando scribitur cum aleph in medio dictionis tam in singulari quam in plurali.2.Regum.12. Vnus diues & alter pauper. Et in eodem. Tulit ouem viri pauperis.Prouer.10. Egestatem operata est manus remissa.pro quo hebrei legunt.pauper siue egenus operatur stateram dolosam: siue palma aut manu dolosa. Et in eodem.13.Multi cibi in noualibus patrum. pro quo hebrei legunt.In nouali pauperum.Eo quod pauperes laborant multum in cultura terre.potest etiam legi in noualibus principum.Nam dictio ראשים Rasim etiam principes significat vt dictum est supra in dictione ראש ros:& princeps in scriptura pater nominatur.4. Regum.5. Pater si rem grandem dixisset tibi propheta. & indẽ ריש res. ideſt paupertas siue egestas.Prouerb.10.pauor pauperum egestas eorum.Et in eodem.28.Qui autem sectatur ocium replebitur egestate. Et in eodem.31.Et obliuiscatur egestatis sue. Et aliquando scribitur cum aleph in medio loco iod.Prouerb.30. Diuitias & paupertatem ne dederis mihi. Item רוש Ros.ideſt fel. Deut.32. Vua eorum vua fellis.& communiter scribitur cum aleph loco vau. Deut.29. Germinans fel & amaritudinẽ.Threñ.2. Circundedit me felle & labore.Et in eodem. Absinthii & fellis.Ps.68. Et dederunt in escam meam fel:& in siti mea potauerunt me aceto. Hiere.8.Et potum dedit nobis aquam fellis. Ponitur etiam pro veneno vel pro amaritudine.Deut.32.Venenum aspidum insanabile.Osee.10.Et germinabit quasi amaritudo iudicium.Amos.5.Qui vertitis in amaritudinẽ iudicium.

רזה Raza.Marcescere.macilentum esse.attenuare.macrescere.Esaie.17.Et pinguedo carnis eius marcescet.

Soph.2.Et attenuabit omnes deos terre,& inde רז Raz.i. attenuatus vel macilentus aut macies. Esa.24. Secretum meum mihi:secretum meum mihi.pro quo hebrei legunt Macies mihi seu macredo mihi. idest confessus sum macie.Sed in lingua chaldaica significat secretum vel mysterium sicut est in littera nostra.vt Dan.2.vt quereret misericordiam a facie dei celi super sacramentum istud.idest super secretum istud.Et in eodem. Tunc danieli mysterium per visionem noctis reuelatum est.Et in eodem. 4. Et omne sacramentum non est impossibile tibi. Et in plurali רזין Razin siue רזיא Razaia.vt in eodem.2. Reuelans mysteria.Et in eodem.Et qui reuelat mysteria ostendit tibi que ventura sunt.& in genere feminino רזה raza. Nume.13.humus pinguis an sterilis.idest macilenta vel tenuis. & inde רזון Razon.idest tenuitas:siue macies:aut macredo.ps.105 Et misit saturitatem in animas eorum.pro quo beatus Hiero.in psalterio iuxta he. ve.transtulit. & misit tenuitatem in animas eorum.Esa.10. Propter hoc mittet dominator dominus in pinguibus eius tenuitatem.Mich.6.Et mensura minor ire plena.idest mensura extenuata vel breuis. Item רזון Razon. idest princeps:De quo vide infra in dictione רזן Razon.

רזח Rezach.Conuiuium.Et scribitur cum mem in principio & dicitur מרזח marzeach.Hiere.6. Ne ingrediaris domum conuiuii.& vt ait Beatus hieronymus sup predicto loco proprie significat conuiuium quod fit in exequiis mortuorum.& inde מרזח mirzach.Pro quo beatus hieronymus transtulit factiōem Amos.6. Et auferetur factio lasciuientium.

רזם Razam.innuere seu conniuere.scilicet oculis. Iob.15 Et quasi magna cogitans attonitos habes oculos.pro quo hebrei legunt. Et quid innuunt oculi tui. Et solum inuenitur in predicto loco.

רזן Razon.princeps seu tyrannus.Prouer.14.Et in paucitate plebis ignominia est principis.& in plu. רוזנים Roznim.ps.2.Et principes conuenerunt in vnū. Esa.40. Qui dat secretorum scrutatores quasi non sint.Pro quo hebrei legunt.Qui dat principes in nihilum. Potest etiā deriuari a dictione רז raz.que in lingua chaldaica significat secretum:vt dictum est supra in dictione רזה raza. Abach.1. Et tyranni ridiculum eius erunt.

רחב Rachab.dilatare latum vel dilatatum esse. Gen.26. vocauit nomen eius latitudo dicens:nunc dilatabit nos dominus.Deut.19.Cum autem dilatauerit dominus terminos tuos.Et in eo.33.Benedictus in latitudine gad.pro quo hebrei legunt.Benedictus dilatans gad.1.Reg.2.Dilatatum est cor meum super inimicos meos.Ps.4.In tribulatione dilatasti mihi.ps.17.Dilatasti gressus meos subtus me.ps.24.Tribulationes cordis mei multiplicate sunt.pro quo hebrei legunt.Dilatate sunt.vel sic. Tribulationes cor meum dilatauerunt.ps.80. Dilata os tuum & implebo illud.ps.118.Latum mandatum tuum nimis.Esa.5.Propterea dilatabit infernus animam suam.Esa.30. pascetur i possessione tua in die illo agnus spaciose. i. in loco qui est spaciosus & latus.Et in eo.54.Dilata locū tētorii tui. & in eo. 60.& mirabitur & dilatabitur cor tuum.Ezech.40.& platea erat in rotūdū ascendens sursum.pro quo he.le.Et dilatabatur & circuibat sursum sursum.i.latior erat pars superior in circuitu.& inde רחב rochab siue רחבה rechaba.i. latitudo vel dilatatio. Gen.13.Et perābula terrā in longitudine & latitudine.Exo.27. Quinq; cubitos in longitudine & quinq; in latitudine.3.Reg.4.Dedit quoq; deus sapientiā salomoni & prudētiā multā nimis & latitudinē cordis.

Iob.36.Igitur saluabit te de ore angusto latissime & nō habēte fundamētū.ps.17.Et eduxit me in latitudine.ps.118. Et ambulabā in latitudine.Prouer.21. Exaltatio oculorū & dilatatio cordis & lucerna impiorum:peccatū.& īde רחב Rachab.idest latus siue dilatatus vel spaciosus.ps.103.hoc mare magnū & spaciosū manib9.Prouer.28. Qui se iactat & dilatat:iurgia cōcitat.Pro quo he.le.Latus animo concitat iurgia.& est sensus sicut in lra nra.& in ge.fe. רחבה Rechaba.Gen.34.Terra in potestate vestra est.pro quo he.le. Terra aūt ecce lata est manibus siue locis corā vobis.Exo.3.Et educā de terra illa in terrā bonā & spaciosam.Et inde רחב Rechob siue רחבה rechaba.i.platea.Dan.9.& rursus edificabitur platea.& in plu. רחבות rechoboth.ps.143. nec clamor in plateis eorū.Prouer.1.In plateis dat vocē suā.& in eo.22.In medio platearum occidendus sum.

רחל Rachel.Ouis:siue agnus.Esa.53.Et quasi agnus corā tondente se. Et in plurali רחלים rechelim.Gen.32 Oues ducentas.

רחם racham.misereri.clemētē eē.diligere.Exo.34.& clemens ero in quem mihi placuerit. pro quo he.le. Et miserebor cui miserebor.vnde apostolus ad Romanos. 9. sic ait.moysi eni dicit:miserebor cui misertus sum:& miam pstabo cui miserebor.Deut.13.& misereatur tui & multiplicet te.Ps.102.Quō miseretur pater filiorū misertus ē dñs timētib9 se.Prouer.28.Qui aūt cōfessus fuerit & reliquerit ea:miam cōsequetur.Hiere.31. Miserans miserebor ei9 ait dñs.Osee.14.Quia eius qui in te est misereberis pupilli. & īde רחום Rachū.i.misericors. Exo.34.Deus misericors & clemēs.& ī ge.fe. רחמניה rachmanith.& ī plu.fe. רחמניות Rachamanioth.Thren.4.Manus mulierū misericordium coxerunt filios suos.& inde רחמה ruchāma.i.illa que cōsecuta est miam.Osee.1.Voca nomē eius absq; mia.pro quo he.le.voca nomen eius non miam cōsecuta. Et in eo.2.Et miserebor eius qui fuit absq; mia.& inde רחם Rachem.i. mia.Abach.3.Cum iratus fueris mie recordaberis.Et communiter declinatur pluraliter & dicitur רחמים rachamim. 2.Regū.13.Multe enim sunt mie eius. Ps.24.reminiscere miserationū tuarū dñe.Ps.50.Et secūdū multitudinē miserationū tuarum dele iniquitatem meā.Ps.105.Et dedit eis in misericordiā.Et in lingua chaldaica dr רחמין Rachamin Dan.2.Vt quererent misericordiam a facie dei celi. Item רחם rechem:siue רחם racham.idest vulua siue vterus. Gen.20.Concluserat enim deus omnem vuluam in domo Abimelech.Exo.13. Sanctifica mihi omnem primogenitum qui aperit vuluam.Et in eodem.34. Omne quod aperit vuluam.Nume.12.De vulua matris sue.Iob.34.quādo erumpebat quasi de vulua procedens. Ps.19. Ex vtero ante luciferum genui te.Ponitur etiam pro femina. Iudi. 5.Pulcherrima feminarum ei eligitur.Item רחם racham. nomen auis. Pro quo beatus Hieronymus transtulit porphyrionem.Leuit.11.Et onocrotalum & porphyrionem.

רחף rachaph. Volare.volitare contremiscere. siue commoueri.Gen.1.Et spiritus domini ferebatur super aquas.Pro quo hebrei legunt.Et spiritus dei volabat seu volitabat super faciem aquarum.Deut.32.Et super eos volitans.Hiere.23.Contremuerunt omnia ossa mea. Pro quo aliqui hebrei legunt.Cōmota sunt omnia ossa mea.& solū inuenitur in predictis locis.

רחץ rachas.Lauare.abluere.confidere.Gen.18 .Et lauentur pedes vestri.Et in eodem.24.Et aquam ad lauandos pedes eius.Exo.2.Ecce autem descēdebat filia pharaonis vt lauaretur in flumine.Et in eodem.30.Et missa aqua

lauabunt in ea. Iob.9.Si lotus fuero quasi aquis niuis.Prouer.9.Et tñ nō est lota a sordibus.Esa.1. Lauamini mundi estote.Ezech.16.Et aqua nō est lota in salutē.& inde רחץ roches.siue רחצה rochsa.i.lauacrum.Canti.4. Que ascenderunt de lauacro.Ps.59.Moab olla spei mee.Pro quo btūs hiero.in ps.iuxta he.ve.transtulit.Moab olla lauacri mei: pōt ēt legi spei mee sicut.lxx.trāstulerūt.nā in lingua chaldaica predicta dictio significat confidere vel sperare. Dan.3. Et eripuit seruos suos qui crediderunt in eum. Pro quo hebrei legunt.Qui confisi sunt vel sperauerunt in eo.

רחק Rachac.Elongare.lōge fieri.longe recedere.elōgatū esse.Gen.44. Iam vrbē exierant:& processerāt paululū.pro quo he.le.ipi exierāt vrbē:nec elongati erāt.i.nec longe erant.Deut.12.Locus aūt quē elegerit dñs deus tu9 vt sit nomen eius ibi si procul fuerit.Iosue.8.Nec longius recedatis.Iudi.18.Cumq; a domo Michee essent procul. ps. 21.ne elongaueris auxilium tuum a me.Ps.54.Ecce elongaui fugiens.Ps.72.Qui elongāt se a te peribunt.Ps.102. Longe fecit a nobis iniquitates nostras. Prouer.5.Longe fac ab ea viam tuā.Esa.6.Et longe faciet dominus homines. Et in eo.29.Cor autem eorum longe est a me. Et in codē. 54.Recede procul a calūnia.Hiere.2.Quia elongauerunt a me.Ezech.8.Vt procul recedant a sanctuario meo. Et in eo.11.Dixerunt habitatores ierusalē longe recedite a me. Mich.7.In die illa longe fiet lex.& inde רחוק Rachoc.i.procul.seu lōge.aut lōginquus.Gen.37. Qui cū vidissent eū procul.Nu.9.Homo qui fuerit inmūdus sup animā:aut in via procul.Iosue.3.Sitq; inter vos & arcam spacium: cubitorum duo millium.pro quo hebrei legunt.Sed longe aut procul erit inter vos & illā.i.arcā duorū milliū cubitorū. & in eo.9.De terra lōginqua venimus.3. Reg.8.Cū venerit de terra longinqua.Et aliquando scribitur cum mem in principio & dicitur מרחק merchac Prouer.31.De longe portās panem suum.Esa.46.Cernet terram de longe.Ezech.23. Miserunt ad viros venientes de longe. & in plu. מרחקים Merchacim.Esa.8.Et audite vniuerse procul terre.& in codem.33.Videbunt terram de longe.

רחש Rachas.eructare.producere.ps.45. Eructauit cor meum verbum bonum. Item מרחשת machesheth. i. craticula.Leuit.2.Si autem de craticula fuerit sacrificium. & aliqui hebrei dicunt q; significat sartaginem.

רטט Retet.tremor.Hiere.49.Tremor apprehendit eam.

רטב ratab.humectare. seu virescere:aut viridem esse.Iob 8.Humectat9 videtur anteq; veniat sol.Et in eodem. 24.Quos imbres montium rigant.Pro quo hebrei legūt Humectant siue virescere faciunt.

רטפש Rutaphas.consumptū vel extenuatū esse.Iob.33. Consumpta est caro eius a suppliciis.& solum inuenitur in predicto loco.

רטש Ratas.allidere.collidere.relinquere.dimittere.4. Reg.8.Et paruulos eorū allides.Esa.13. Infantes eorum allidentur in oculis eorū.& in eo. Sed sagittis paruulos interficient.Pro quo he.le. Et arcus iuuenū allidētur. Potest etiam legi sic.Et arcubus paruuli seu iuuenes allidētur.idest interficietur. Osee.10.Mater super filios allisa.& in lingua chaldaica significat relinquere vel dimittere.

ריח Riach.odorari.olfacere. Gen. 8. Odoratusq; est dñs odorem suauitatis.Leuit.26.Nec recipiam vltra odorem suauissimū.Pro quo he.le. Et non odorabo in odorē suauissimū vestrū.Iudi.16.Cū odorē ignis acceperit. Iob. 39.Procul odoratur bellū.Ps.113.Nares habēt & nō odorabūt.& inde ריח reab.i.odor.Gen.27.Ecce odor filii mei sicut odor agri.Canti.1.In odorē vnguētorū tuorū.& ide

dicūt aliqui q; deriuatur רחים rechaim.i.mole.s.superior & inferior.& ideo caret nūero singulari quia nihil pōt esse vna sine alia. Deut.24.Nō accipies loco pignoris superiorē & inferiorē molā.Esa.47.Tolle molam & mole farinam.

ריק Ric.euacuare. effundere. fundere.armare. Gen.42. Cum frumenta effunderent.Eccl's.11.Si replete fuerit nubes:imbrē super terrā effundēt.Canti.1. Oleum effusū est nomē tuū.ps.17.vt lutū plateatū delebo eos. pro quo he. le. Vt lutū platearū euacuabo siue effundā eos. Hiere.48. Nec transfusum est de vase in vas.Zach.4.In quib9 sunt fusoria ex auro.pro quo he.le. Effūdentia ex se aurū. & inde רק rac.i.vacuus:siue inanis.Nee.5.Et vacuus fiat.Et in plu. רקים recim.4.Reg.4.Pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua.& in ge.fe. ריקה reca.Esa.29.expgefactus vacua est aia eius.Et in plu.fe. רקות racoth.Gen.41.& septē spice tenues.i.euacuate.accipitur et רק rac pro hoie inope & egeno qui est vacuus bonis tpalibus:siue p fatuo qui est vacuus intellectu.Iudi.11.Cōgregatiq; sunt ad eum viri inopes & latrocinātes.2.Regū.6.Et nūdatus est quasi vnus de scurris.vbi ponitur pro scurris.i.p fatuis. vñ Matthei.5.Qui aūt dixerit fratri suo raca reus erit concilio.Et inde ריק ric.i.inane.aut vanū.siue vacuū.Leuit.26.Cōsumetur in cassū labor vr.i.in vanū.ps.2.Et populi meditati sunt inania.Hiere.51.Reddidit me vas inane.scribitur etiā cū mem in fine & dr ריקם recam.Gen.31.Forsitan nudū me dimisisses.pro quo hebrei legunt:Nūc enim inanem siue vacuū me dimisisses.ps.7. Decidā merito ab inimicis meis inanis.Significat etiā predicta dictio armare siue arma preparare:aut gladium euaginare.Gen.14. Numerauit expeditos vernaculos suos.Pro quo hebrei legunt. Et armauit expeditos vernaculos suos.Exo.15. Euaginabo gladium meū. Leuit.26.& euaginabo post vos gladium. Ps.34.Effunde frāmeam.Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Euagina gladium.Ezech.5.Et gladium euaginabis post eos.Ponitur etiam pro expandere.Abach.1.Super hoc ergo expandit sagenam suam.idest preparat eam tanquam gladium ad interficiendas gentes.Potest etiam legi secundum primam significationem super hoc ergo effūdit siue euacuat sagenam suam.scilicet vt iterum capiat cum ea gentes.vnde sequitur.& semper interficere gentes non cessat.

ריר Rir.fluere.scilicet humorē:aut saliua vl' sputū. Leuit.15.Adheserit carni eius atq; cōcreuerit fedus humor. Pro quo hebrei legunt.Fluit caro eius in fluxu suo.significat etiam saliuam vel sputum.1.Reg.21.Defluebātq; saliue eius in barbam.Iob.6.Aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem.pro quo hebrei legūt. Aut est sapor vel gustus in albugine vitelli.scilicet oui:quia nihil est insipidius si non sit sale condita:vt premittitur in textu:& ponitur ibi pro albugine eo quod est similis saliue vel sputo. Potest etiam legi sicut est in littera nostra: vt dictum fuit supra in dictione חלם chalam.

רכך Rachach. mollificare. mollire: mollem seu tenerum vel delicatum esse.Deut.20.Non pertimescat cor vestrum.Pro quo hebrei legūt. Ne mollificetur cor vestrum siue ne tenerum sit cor vestrum.Ps.4.Molliti sunt sermones eius super oleum.Esa.1.Nec fota oleo.Pro quo hebrei legunt. Nec mollificata est oleo.& inde רך Rach.idest tener.seu mollis.aut delicatus.Gen.18. Vitulum tenerrimum & optimum.Deut.28.Homo delicatus in te & luxuriosus valde.2.Regum.3. Ego autem adhuc delicatus & vnctus rex.idest tener. Prouerb.14. Tenellus & vnigenitus coram matre mea. Ezech.17. De vertice ramo

rum eius tenerū dispergā.& in plu. רַכִּים Rachim. Geñ.33. Nosti dñe mi q parualos habeā teneros.& in ge.fe. רַכָּה Raca. Deut.28. Tenera in te & delicata. Esa.47. Quia vltra nō vocaberis mollis & tenera. & in plu.fe. רַכּוֹת racoth Geñ.29. Et lia lippis erat oculis. pro quo he.le. Teneris oculis. & est in hebreo generis feminini.

רָכַב Rachab. equitare. vehi. supersedere. supponere. ascendere. s. super iumētū vel aliud vehiculū. Geñ.24. ascēsis camelis secuti sunt virū. pro quo he.le. Et ascēderūt sup camelos: & secuti sunt virū. & in eo.41. Fecitq eū ascēdere sup currū. & in eo.49. Et cadat ascēsor eius retro. Exo.15. Equū & ascēsorē proiecit in mare. Nu.22. Nōne aīal tuū sū cui semp sedere cōsueuisti. Deut.32. Cōstituit eū sup excelsam terrā. pro quo he.le. Ascēdere eū fecit super excelsa terre. Et in eo.33. Ascensor celi auxiliator tuus. 2.Reg.6. Et iposuerūt arcā dei sup plaustrū nouū. Et in eo.16. Asini domesticis regis vt sedeāt. 4.Reg.13. Pone manū tuam super arcū. Et in eo. & cū imposuisset manus suas. Nee.2. Et iumentū nō erat mecū nisi animal cui sedebā. Ps.17. & ascendit sup cherubim & volauit. ps.44. Intende prospere procede & regna. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he.ve. trāstulit. prospere ascēde. ps.65. Imposuisti hoīem sup capita nostra. Ps.67. Qui ascendit super celū. Esa.58. Sustollā te sup altitudines terre. idest ascendere te faciam Osee.10. Ascendā super ephraim. & inde רֶכֶב Recheth. siue רְכוּב rechuch. i. equitatus: siue curr9: aut quadriga: seu vehiculū. Geñ.50. Habuit quoq in comitatu currū & equites. Exo.14. Iūgit ergo currū. & in eo. Tulit sexcentos currus electos. 3.Regū. 22. Fluebat aūt sanguis plage in sinu currus. 4.Reg.9. Tolle currum & mitte in occursum eorū. ps.103. qui ponit nubem ascensum suū. Canti.1. In curribus pharaonis. Esa.21. Et vidit currū duorū equitū. Hiere.51. Collidā in te currū & ascensorē. Ponitur ēt pro ascensore. Esa.21. Ascēsorē asini & ascensorē cameli. Et in eo. & ecce iste venit ascēsor viri bige equitū. Ponitur ēt pro auriga. 3.Reg.22. Dixitq aurige sue verte manū tuā. & aliqñ scribitur cū mē in pricipio & he vel tau in fine & dr̄ מֶרְכָּבָה mercaba. siue מרכבת Mirchébeth. Geñ.41. Fecitq eū ascēdere super currū suū. & in eo.46. Iuncto ioseph curru ascēdit obuiā patri. 3.Reg.4. Habebatq salomō quadraginta millia equorū currilia. i. ad currum vel quadrigā suā. Et in eo.10. Egrediebatur aūt quadriga de egypto sexcentis siclis. 1.Paralip.28. Et vt ex ipso fieret similitudo quadrige. Zach.6. In quadriga pria equi ruffi. Et in plu. מֶרְכָּבוֹת mercaboth. Exo.15. Currus pharaonis & exercitū eius proiecit in mare. Iudi.5. Quare tardauerūt pedes quadrigarū illius. 4.Reg.23. Currus aūt solis cōbussit igni. Canti.6. Anima mea cōturbata ē propter quadrigas aminadab. Ioel.2. Sicut sonitus quadrigarū. Zach.6. Et ecce quattuor quadrige egrediētes. & illud in quo aliquis sedet vel equitat aut ascendit dr̄ רֶכֶב récheb. seu מֶרְכָּב mercab. Leuit.15. Sagma super quod sederit inmūdū erit. Canti.3. Ascēsum purpureū. Ezech.27. Dedan institores tui in tapetibus ad sedendū. & inde רֶכֶב racheb. i. mola inferior. Deut.24. Non accipies loco pignoris superiorē & inferiorem molam.

רֹכֵל Rochel. Aromatarius seu pigmentarius. aut mercator seu negociator. Canti.3. Vniuersi pulueris pigmētarii. & in plu. רֹכְלִים rochlim. 3.Reg.10. Et vniuersi scuta vēdentes. Pro quo he.le. Et negociatio mercatorū vel negociatorū. & in biblijs nr̄is antiquis habetur & scruta vēdetes Sunt enim scruta res venales parui valoris. Nee.3. Vsq ad domū natinneorū & scuta vēdentiū. Debet legi scruta sicut supra. Et in eo.13. Et māserūt negociatores & vēdētes vniuersa venalia. Ezech.17. In vrbe negociatorū posuit illum Et in eo.27. grecia & tubal & mosoch institores tui. i. negociatores. & in eo. Filii dedan negociatores tui. & in ge.fe. רְכֻלָּה Rochela siue רְכֻלַּת rocheleth. i. negociatrix vel negociatio siue mercatrix. Ezech.26. & eripiēt negociationem tuā. Et in eo.26. & dices tyro que habitat in introitu maris negociatiōi populorū. & in eo. Dedan negociatores tui. p quo he.le. negociatrix tua. & in eo.28. In multitudine negociationis tue repleta sunt interiora tua. Scribitur ēt cum mem in principio. vt in eo.27. Cedros quoq habebant in negociatiōibus tuis. Itē רָכִיל rachil. i. susurro: siue criminator: vel detractor: aut fraudulentus. Leuit.19. Non eris criminator vel susurro in populis. Prouer.11. Qui ābulat fraudulenter. Ezech.22. Viri detractores fuerunt in te.

רָכַס rachas. stringere. Exo.28. & stringetur rationale ānulis suis cū ānulis superhumeralis. Hebrei tū dicunt q significat eleuare vel sursū trahere. vnde in p̄dicto loco ipsi legunt. & eleuēt rationale de ānulis suis ad ānulos superhumeralis. s. vt ora rationalis sit superposita ānulis superhumeralis: & firmiter stringatur ad inuicē. & inde רֶכֶס rechas i. mōs asper & eleuat9: & solum iuenitur in nu. plu. s. רְכָסִים rechasim. Esa.40. & aspera in vias planas.

רָכַשׁ rachas. acquirere. possidere. Geñ.12. Vniuersamq substantiā quā possederāt. & inde רְכוּשׁ rechus. i. substātia siue possessio: vt in predicto loco. Et in eo.14. Da mihi aīas: cetera tolle tibi. Pro quo he.le. Da mihi aīas: & substātiā tolle tibi. & ī eo.15. Et post hec egrediētur cū magna substātia. Nu.16. Deuorauit illos cū tabernaculis suis & vniuersā substantiā. Ponitur ēt רֶכֶשׁ Réches. pro substātia pecorū & iumētorū. vt in eo.35. & suburbana sint pecoribus ac iumētis. 4.Regū.4. Hordeū quoq & paleas equorū & iumētorū. Signat ēt quoddā genus aīalis velocissimi: sicut ē dromedarius. pro quo btūs hiero. trāstulit veredariū. Ester 8. Et misse per veredarios qui per oēs prouincias discurrētes. pro quo he.le. & misse sūt epistole per manū cursorum equitātiū velocissimos equos siue dromedarios. Et in eo. Egressiq sūt veredarii celeres. Mich.1. Tumultus quadrige stupori habitāti lachis. pro quo he.le. Liga quadrigam dromedario siue equo velocissimo.

רָמַם ramam. exaltare. eleuare. sublimare. recedere. scatere Iob.17. propterea nō exaltabūtur. Et in eo.22. & super stellarū verticē sublimetur. pro quo he.le. & vide verticē stellarū qa sublimate vel exaltate sūt. ps.65. Et exaltaui sub ligua mea. Esa.23. nūc cōsurgā dicit dn̄s: nūc exaltabor Ezech.10. & eleuata ē gl'ia dn̄i super cherubim. & in eo. Et eleuata sūt cherubim. et inde רוּם rum. i. altitudo. Dañ.3. altitudine cubitorū sexaginta. vide ēt de hoc supra in dictiōe רוֹם rom. signat ēt p̄dicta dictio recedere vel separari. Nu.26. Recedite de medio hui9 multitudinis. Osee.11. Iugū āt īponetur eis simul: quod nō auferetur. vide ēt de hoc supra in dictiōe רוּם Rum. Signat ēt p̄dicta dictio scatere. s. vermibus. Exo.16. & scatere cepit vermib9 & cōputruit. Et inde רִמָּה Rima. i. vermis. seu tinea. Iob.21. Et vermis operiet eos. Esa.14. Super te sternetur tinea.

רָמָה Rama. p̄iicere. iaculari: seu iacula mittere. decipe. defraudare: dolose agere. Exo.15. Equū & ascēsorē p̄iecit ī mare. ps.77. filii ephraī itēdētes & mittētes arcū. Hiere.2. Et mittentis sagittas. & inde רְמוֹת ramoth. idest iaculatio. vl' p̄iectio. pq' btūs hier. trāstulit saniē. s. exeūtē de plagis q̄ fiūt ex p̄cussiōe sagittarū vl' iaculorū. Ezech.32. & implebo valles sanie tua. pōt ēt deriuari a supradicta dictiōe רָמַם Ramam q̄ signat scatere. s. vermibus vt dictū est supra Signat ēt predicta dictio רָמָה Rama decipere vel defraudare. aut frauduleter vel dolose agere. Geñ.29. Quare im posuisti mihi. idest decepisti me. 1.Paralipo.12. Si autem insidiamini mihi pro aduersariis meis. Pro quo he.le. Si aūt vt decipiatis vl' defraudetis p aduersariis meis. Prouer.26. Ita vir qui fraudulenter nocet amico suo. Threñ.1. Vocaui amicos meos & ipsi deceperunt me. Et inde רְמִיָּה Remia. i. deceptio: vel fraus: siue dolus: aut fraudulenta: vel dolosa. Iob.13. Vt pro illo loquamini dolos. ps.51. Sicut nouacula acuta fecisti dolum. ps.119. Domine libera animā meam a labiis iniquis & a lingua dolosa: quid detur tibi aut quid apponatur tibi ad linguā dolosam. Osee.7. Facti sunt quasi arcus dolosus. Mich.6. Et ligua eorum fraudulēta in ore eorum. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מִרְמָה Mirma. Geñ.34. Responderunt sychem & patri eius in dolo. Prouer.11. Statera dolosa abominatio est apud deū Hiere.9. Habitatio tua in medio doli. & in eodem. In dolo renuerunt scire me. Et in plurali מִרְמוֹת Mirmoth. ps.9. Cuius maledictione os plenum est & amaritudine & dolo. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he.ve. transtulit. Maledictione os ei9 plenum est & dolis & auaricia. Ps.37. Et dolos tota die meditabantur: dicitur etiam תַּרְמִית Tharmith. ps.118. Quia iniusta cogitatio eorū. Pro quo hebrei legunt. Quia mēdax dolus eorum. Hiere.8. Apprehenderunt mendacium. i. dolum. & in eodem.14. Seductionē cordis prophetant vobis. i. dolū vel deceptionē. Et inde תָּרְמָה Thorma. i. dolus vel dolose. Pro quo beat9 hieronymus trāstulit clam. Iudi.9. Et misit clam ad abimelech dicens. Pro quo hebrei legūt. Et misit in dolo ad abimelech. Item רְמָה Rama in lingua chaldaica significat etiam ponere. vt Dañ. 7. Donec throni positi sunt.

רֹמַח Rómach. lancea seu hasta aut pugio. Nu.25. Et arrepto pugione ingressus est post illum. Et in plu. רְמָחִים Remachim. Nee.4. Cum gladiis suis & lanceis & arcubus. Hiere.46. Polite lanceas.

רַמָּךְ Ramach. equa secūdum hebreos. & solum inuenitur in numero plurali. s. רַמָּכִים ramachim. vt Ester.9. Annullo illius obsignate sunt & misse per veredarios. Pro quo he.le. Et signauit annulo regis: & scripsit epistolas in manu cursorum in equis per ascensores equorum filiorum equarum. i. equorum iuuenū & velocissimorum.

רִמּוֹן Rimon. malūm granatū: seu malū punicum. Deut.8. In qua ficus & malum granatum & oliueta nascuntur. Canti.4. Sicut fragmē mali punici. Ioel.1. Ficus elanguit mal9 granata & palma. Et in plurali רִמּוֹנִים rimonim. Nu.13. De malis quoq granatis & de ficis. Canti.8. Et mustum malorum granatorum meorum. Accipitur etiam pro malo granato aureo ad similitudinem mali punici facto. Exo.28. Ita vt tintinabulū sit aureum & malū punicum.

רָמַס Ramas. conculcare. calcare. ps.7. Et conculcet in terra vitam meam. ps.90. Et conculcabis leonem & draconem. Esa.1. Quis quesiuit hoc de manib9 vestris vt ambularetis in atriis meis. Pro quo hebrei legunt. Quis quesiuit hoc de manibus vestris calcare atria mea. idest vt calcaretis atria mea. Et in eodem.28. Pedibus conculcabitur corona superbie. Ezech.26. Conculcabit omnes plateas tuas. Et in eodem.34. Et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus. Naū.3. Intra in lutum & calca subigens. Et aliquando scribitur cum sin loco samech. De quo vide in dictione sequenti. Et inde מִרְמָס Mirmas. i. conculcatio. Esa.5. Et erit in conculcationem. Et in eodē.7. Et in conculcationem pecoris. & in eodem.10. Et ponat illud in conculcationem. Ezech.34. Et oues mee his que cōculcata pedibus vestris erant pascebantur.

רָמַשׂ Ramas. reptare. seu moueri. Geñ.1. Et omnē animā viuentem atq motabilem. Pro quo hebrei legunt. Et omnē animā viuentem atq reptātem. & in eodem. Vniuerseq terre omīq reptili quod mouetur in terra. & in eo. Et vniuersis animātibus que mouentur super terrā. & in eodem.7. Omne quod mouetur sup terrā in genere suo. & in codē. Oīumq reptiliū que reptāt super terrā. Deut.4. Atq reptilia que mouētur in terra. ps.103. In ipsa pertrāsibūt omnes bestie silue. Pro quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit in ipa mouebuntur oms bestie agri. Et inde רֶמֶשׂ Remes. i. reptile: siue motabile. Geñ.1. Producat terra animā viuentem in genere suo iumenta & reptilia. & in codē. Omne quod mouetur & viuit. Pro quo hebrei legūt. Omne reptile siue omē motabile quod viuit. ps.103. Illic reptilia quorum non est numerus.

רָנַן Ranan. exultare. cantare. laudare. clamare. sonare: seu preconizare. ps.32. Exultate iusti in domino. Iob.29. Et cor vidue consolatus sum. Pro quo hebrei legūt. Et cor vidue cantare seu exultare faciebā. ps.50. Exultabit lingua mea iustitiā tuam. Potest etiā legi. cantabit seu laudabit. ps.64. Exmatuti9 tini & vespere delectaberis. Pro quo he.le. Exultare seu cātare facies. ps.80. Exultate deo adiutori nostro. ps.131. Et sancti eius exaltatione exultabūt. Esa.16. Et in vineis non exultabit neq iubilabit. & in codē.35. Exultabit letabūda & laudans. & in eodem. Et aperta erit lingua mutorū. Pro quo he.le. Et cantabit lingua mutorū. Hiere.31. Exultate in letitia iacob. ponitur etiam pro laudare. Leuit.9. Quod cum vidissent turbe laudauerūt deum. Deut.32. Laudate gentes populum eius. Iob.38. Cum me laudarent simul astra matutina. Prouer.29. Et iustus laudabitur atq gaudebit. Esa.42. Laudate habitatores terre. Threñ.2. Cōsurge: lauda in nocte. Zach.2. Lauda & letare filia syon. Ponitur etiam pro clamare siue sonare. Iob.39. Super ipsum sonabit pharetra. ps.77. Tanq potens crapulatus a vino. Pro quo hebrei legunt. Tanq potens clamans vel resonans a vino. Prouer.1. Sapientia foris predicat. i. clamat. Hiere.51. Et laudabunt super babylonē. pro quo hebrei legunt. Et clamabunt siue resonabunt super babylonē. Et inde רִנָּה Rina siue רְנָנָה renana. i. exultatio. canticum. laudatio. clamor seu preconium. Iob.3. Nec digna laude. Et in eodem.20. Quia laus impiorum breuis sit. ps.99. Introite ī conspectu eius in exultatione. Esa.23. Et chaldei in naui b9 suis gloriantes. Pro quo hebrei legunt. Et chaldei in nauibus exultationis vel laudis sue. & in eo.54. Decanta laudē & hinni. Significat etiā preconiū vel clamorē. 3.Reg.22. & preco insonuit in vniuerso exercitu. ps.16. Intende deprecationem meā. Pro quo hebrei legunt. Intende clamorem meū. Item רְנָן Renan. nomē est auis. pro quo beatus hiero. transtulit struthionem. & solū inuenitur in numero plurali s. רְנָנִים renanim. Iob.39. Pēna struthionis similis est penne herodii. Et aliqui hebrei dicunt q significat pauones.

רֶנֶב Renab. p̄posito aleph in principio vt dicatur אַרְנֶבֶת Arnebeth significat leporem. Deut.14. Camelū leporem & cirogrilum.

רָנָה Rana. sonare seu clamare. Iob.39. Super ipm sonabit pharetra. De quo vide supra in dictione רָנַן ranan.

רָסָס Resis. gutta. stilla: fissura. seu rima. & solum iuenitur in numero plurali. Canti.5. Et cincini mei guttis noctium. Et inde verbum רוֹס Ros. quod significat irrorare siue farinā aqua vel oleo cōspergere aut cōmiscere. Ezech.46. Et de oleo tertiam partem hin vt misceatur simile. Significat etiam predicta dictio רְסִיס Resis fissuram siue rimā. vt Amos.6. Et percutiet domum maiorem ruinis. de-

bet legi rimis.idest fissuris.vnde sequitur. & domũ minorẽ scissionibus.

רֶסֶן Resen.frenũ.Iob.30.Et frenũ posuit in ore meo.& in eodẽ.41.In mediũ oris eius quis intrabit.Pro quo hebrei legunt. In duplicitate vel duplicatione freni eius quis intrabit.ps.31.In camo & freno maxillas eorũ constringe Esa.30.Et frenũ erroris quod est in maxillis populorum.

רָעַע Raa.in lingua chaldaica significat confringere vel cõminuere.Dañ.2.Cõminuet & cõteret omnia hec.

רָעֵב Raab.esurire.famẽ pati.Deut.8. Et afflixit te penuria Pro quo he.legunt. Et afflixit te & esurire te fecit.Ps.33.Diuites eguerunt & esurierunt.ps.49. Si esuriero non dicam tibi.ps.106. Esurientes & sitientes. Prouer.10. Non affliget dñs fame animã iusti.i.nõ faciet eam esurire. Et in de רָעָב raab.i.fames.Geñ.12. Facta est fames i terra.& in eodẽ.41.& in vniuerso orbe fames preualuit.2.Reg.24.Aut septẽ annis veniet tibi fames. Scribitur etiã cũ nũ in fine & dicitur רַעֲבוֹן raabon.ps.36. Et in diebus famis saturabuntur. Ponitur etiã pro frumento vel cibario:tẽpore famis ne cessario.Geñ.42. Et ferte frumentũ quod emistis in domũ vestrã.& in eodẽ. Et cibaria domibus vestris necessaria sumite:& abite.

רָעַד Raad.tremere.contremiscere.Esd.10.Trementes pro peccato & pluuiis.ps.103.Qui respicit terram & facit eam tremere.& inde רַעַד raad siue רְעָדָה rehada.i.tremor. Exo.15..Robustos moab obtinuit tremor.ps.42.Tremor apprehendit eos.

רָעָה Raa.pascere.alere.nutrire. regere.cõfringere.cõquassare.Geñ.30.Qui pascebat greges reliquos ei9.Et in eodẽ.37. Cũq3 fratres illius in pascendis gregibus prĩs morarẽtur.& in eo.48. De9 qui pascit me ab adolescẽtia mea. Nu.14. Filii vri erunt vagi in deserto quadraginta annis. Pro quo he.le. Filii vri erunt pascentes in deserto q̃dragin ta annis.i.erunt tanq3 pascentes greges per diuersa loca discurrentes. Vnde beatus hiero.transtulit sensum. Iob.24. Pauit sterilẽ que nõ parit.ps.77.Pauit eos in inocẽtia cordis sui. Prouer.13. Amicus stultorum similis efficitur. Pro quo he.le.Qui nutrit siue pascit stultos conteretur. Põt etiã legi sicut est in littera nostra. De quo vide supra in dictione רוֹעַ Roa.& in eo.28. Qui autẽ cõmessatores pascit:confundit patrẽ suũ. & in eodẽ.29. Qui autẽ nutrit scortum:perdet substantiã. Canti.1. Vbi pascas vbi cubes.& in eo. Et pasce hedos tuos.& in eodẽ.6. Vt pascatur in hortis. Esa.5.Et pascẽtur agni iuxta ordinẽ suũ. & in eo.44. Pars ei9 cinis est.Pro quo he.le.Pascens cinerẽ.i.qui tale sculptile adorat & orat:idẽ est ac si pasceret cinerẽ.potest etiã significare cõfringere:vt infra dicetur.& tunc erit talis littera.i.illud qđ cõfractũ est ab eo cinis est.i.in cinerẽ redactus est.Et est sensus sicut in littera nr̃a.Hiere.3.Et pascent vos scientia & doctrina.& in eodẽ.22. Et omnes pastores tuos pascet ventus. Ezech.34.Et ego pascã oues meas.& in eo.Et suscitabo super eas pastorẽ vnũ & pascet eas. Osee.12. Ephraim pascit ventũ.Zach.11. Pasce pecora occisionis. Signat etiã regere. ps.2.Reges eos in virga ferrea. Sed btũs hiero. in psal.iuxta he.ve.transtulit. Frãges eos in virga ferrea. De quo vide supra in dictione רוֹעַ Roa. ps.22. Dñs regit me. ps.79. Qui regis israel:intende.& inde רֹעֶה roe.i.pastor. Geñ.4. Fuit autẽ abel pastor ouiũ.Eccl's.12.Que data sunt a pastore vno. Zach.11.O pastor & idolũ.& aliqñ scribitur cũ iod in fine loco he.Esa.38.Quasi tabernacula pastoris. & i plurali רֹעִים roim. Exo.2. Supuenerũt pastores & prolecerũt eas. Hiere.23. Et suscitabo super eos pastores. Ezech.34. Ve pastoribus israel qui pascent semetipsos:nõne greges a pastoribus pascentur. Et inde רֵעַ rei siue מִרְעֶה Mirée.i. pastus.siue pascua.3. Reg.4. Et viginti boues pascuales.i. boues existẽtes in pastu.Iob.39.Circũspicit mõtes:pascua sua.Hiere.23.Quia vastauit pascua eorum dñs.Ezech.34. In pascuis vberrimis pascam eas. Osee.13.Iuxta pascua eorum adimpleti sunt. Ponitur etiã pro grege. Hiere.10.Et omnis grex eorũ dispersus est.Item רֵעֶה ree. siue רֵעַ Rea.i. socius seu amicus.aut particeps.Geñ.38. Ipse & hiras opilio gregis.Pro quo hebrei legunt. Ipse & hiras socius vel amicus ei9. tamẽ si pro רֵעַ rea legatur רֹעֶה roe:tũc signat pastorẽ:siue opilionẽ gregis:sicut est in littera nostra.2. Reg.16. Cũ autẽ venisset chusi arachites amicus dauid. & in eo. Hec est inquit gratia tua ad dauid amicum tuũ: quare non iuisti cum amico tuo.1.Paralipo.27.Et chusi arahites amicus regis. Vide etiã de hoc supra in dictione רוֹעַ roa.Scribitur etiã cum mẽ in principio. Geñ.26. Et ochozath amicus illius.Iudi.14.Vxor autem eius accepit maritũ vnum de amicis eius & pronubis.Pro quo hebrei legunt.Et fuit vxor amico vel socio eius qui sociauerat eum. Vbi ponitur nomẽ & verbum ab eo deriuatũ.Potest etiam legi. Qui pauit eum.i.in diebus cõuiuii. & tũc erit sensus sicut in littera nostra.Nam pronubus solet pascere sponsum & sponsam.& in eodẽ.15. Et tradidi eam amico tuo .Et in genere feminino רֵעָה rea siue רַעְיָה raaia. Canti.1. Assimilaui te amica mea. & in eodẽ.2. Amica mea formosa mea. Hiere.9. Et docete filias vestras lamẽtum:& vnaqueq3 proximã suam planctũ. Et in plurali רֵעוֹת reoth.ps.44. Proxime eius afferentur tibi. Et inde verbum רָעָה raa.i.associare siue amicum esse. Prouer.18. Vir amicabilis ad societatem. & in eo.22. Nolli esse amicus homini iracũdo. Itẽ רֵעַ rea.i.cogitatio.Ps.138 Intellexisti cogitationem meã de lõge. Sed beatus hiero. in psal.iuxta he.ve.transtulit.Intellexisti malũ meũ.Quod etiam potest legi. Nã potest deriuari a dictione רוֹעַ Roa.de qua supra dictũ est.& in eo. Mihi autẽ nimis honorificati sunt amici tui deus.Pro quo he.le. Mihi autem preciose sunt cogitationes tue. Potest etiã significare amicos vel proximos sicut est in littera nr̃a.vt supra dictũ est. Et idẽ רְעוּת reuth.siue רַעְיוֹן raion.i.cogitatio. Pro quo btũs hiero.transtulit afflictionẽ.Eccl's.1. Vanitas & afflictio spũs.i. superflua cogitatio spũs. & in eo. Labor & afflictio spũs.& in eodem.2.Et vidi in omnibus vanitatẽ & afflictionem animi. & in eodem. Quid enim proderit homini de vniuerso labore & afflictione spiritus. Potest etiam deriuari a dictione רוֹעַ Roa que significat affligere. Vt supra dictũ est. Et etiam in lingua chaldaica significat cogitationem. Dañ.2.Tu rex cogitare cepisti i stratu tuo. Pro quo hebrei legunt.Cogitationes tue super stratum tuum ascenderunt. Et in eodem. Et cogitationes mentis tue scires. Significat etiam predicta dictio רָעָה Raa.confringere vel conterere. ps.2. Reges eos in virga ferrea. Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. frãges eos in virga ferrea. Hiere.2.Construpauerunt te vsq3 ad verticem.pro quo hebrei legunt.Confregerunt te vsq3 ad verticem.Et in eodem.10. Et combusta sunt tecta eius. Pro quo hebrei legunt.Et cõfracta vel cõquassata sunt tecta eius. Mich.5.Et pascẽt terram assur in gladio.Proquo hebrei legunt.Et confringent vel cõquassabunt terrã assur gladio. potest etiã legi sicut est in littera nr̃a. vt supra dictũ est.& in lingua chaldaica signat velle seu cõplacere.& inde רְעוּא raaua siue רְעוּת reuth.i.volũtas seu beneplacitũ.Esd.5.Et voluntatẽ regis sup hoc remittat ad nos.

רַעַל Raal.crapula.sopor.Zach.12.superliminare crapule omnibus populis.Et aliquando scribitur cum tau in

principio & he in fine.& dicitur תַּרְעֵלָה Tharela.ps.59.Potasti nos vino cõpunctionis. Pro quo beatus hiero.in psal. iuxta he.ve.transtulit.Potasti nos vino cõsopiente.Esa.51. Ecce tuli de manu tua calicem soporis.Et inde verbũ quod significat consopire. Naun.2. Et agitatores consopiti sunt. Et aliqui hebrei dicunt q significat tremere.Et inde רְעָלוֹת Realoth.i.ornamẽta quedam.Pro quo beatus hieronymus transtulit mitras.Esa.3.Armillas & mitras & discriminalia.

רַעַם Raam.tonare seu intonare.indignari.mutare.f.vultum.2.Reg.22.& tonabit de celo dñs.1.Paralipo.16 Tonet mare & plenitudo eius. Iob.40. Voce simili tonans. ps.17.Et itonuit de celo dñs.Et idẽ רַעַם Raam.i.tonitruũ. Iob.26. Quis potest tonitruũ magnitudinis illius intueri. ps.76.Vox tonitrui tui in rota.ponitur etiam pro vociferatione que fit in bello. Pro quo beatus hieronymus trãstulit exhortationem.Iob.39.Exhortationem ducũ: & vlulatũ exercitus. Item ponitur pro hinnitu. vt in eodem. Aut circũdabis collo eius hinnitum. Significat etiam predicta dictio indignari seu ad iracundiam prouocare : aut vultũ pre indignatione mutare.1.Reg.1. Vt exprobaret q dñs conclusisset vuluam eius.Pro quo hebrei legunt. vt faceret eam indignari:siue vt prouocaret eam ad iram. Ezech.27.Mutauerunt vultum.

רַעֲנָן Raanan.vires siue viride:aut floridus:vel vberrim9. Iob.15.Et ramus eius arescet. Pro quo hebrei legũt. Et ramus eius non erit floridus:siue non erit virescens.Ps.51.Ego sicut oliua fructifera. pro quo beatus hiero.transtulit.Ego quasi oliua virẽs.ps.91.Et senectus mea in mĩa vberi.Canti.1. Lectulus noster floridus.Hiere.11. Oliuam vberem pulchram fructiferam. & in eodẽ.17. Et erit foliũ eius viride. Dañ.4.Et florens in palatio meo.

רָעַף Raaph. Irrorare.stillare.Iob.36.Que de nubibus fluunt:que pretegunt cuncta desuper. pro quo hebrei legunt. Que de nubibus fluũt:que irrorant vel stillant super hominũ multitudinem.ps.64. Et campi tui replebuntur vbertate:pinguescent speciosa deserti. Pro quo btũs hiero. in psal.iuxta he.ve.trãstulit.Et vestigia tua rorabuntur pinguedine.Prouer.3.Et nubes rore concrescunt. pro quo hebrei legunt: Et nubes stillabunt rore. Esa. 45 . Rorate celi desuper:& nubes pluant iustum.

רָעַץ Raas.peutere.cõterere.seu atterere. Exo.15.Dextera tua dñe pcussit inimicũ. Iudi.10. Afflictiq3 sunt & vehemẽter oppressi.p quo he.le.Et cõtriuerunt filios israel.

רָעַשׁ Raas.cõmouere.moueri.tremere.cõcutere. Iob.39. Nunquid suscitabis eũ quasi locustã. Pro quo he.le. Nunquid cõmouebis eum quasi locustam.ps.17.Et cõmota est & contremuit terra.Ps.59.Cõmouisti terrã & conturbasti eam.ps.67.Terra mota est.Esa.14. Qui concussit regna.Hiere.50. A voce captiuitatis babylonis cõmota ẽ terra.Ezech.26.Mouebũtur muri tui.& in eodem.Cõmouebuntur insule.& in eodẽ.38.Et mouebuntur a facie mea pisces maris.& in eodẽ.31.A sonitu ruine eius cõmoui gẽtes. Et idẽ רַעַשׁ Raas.i.cõmotio.3.Reg.19. Et post spũm cõmotio:nõ in cõmotione dñs.Ezech.3.Et vocẽ cõmotiõis magne.& in eodem.12.Panem tuum in conturbatione comedes.i.in cõmotione.& in eodem.38.Erit cõmotio magna super terram israel. Ponitur etiam predicta dictio pro eleuare vel supextollere. ps.71. Sup extolletur suplibanũ fruct9 eius.Et btũs hiero.in psal.iuxta he.ve.trãstulit eleuabitur.

רָפָא Rapha. mederi. sanare. curare. restaurare. edificare. Geñ.20. Et sanauit deus abimelech. Exo.21. Et impensas in medicos restituet.Pro quo hebrei legunt.Et sanitate sanabitur siue curando curabitur.Sed beatus hieronymus transtulit sensum.& in translatione chaldaica est sicut in littera nostra.Leuit.13.Nouerit hominem sanatum esse. & in eodẽ.14.Cũ inuenerit leprã esse mundatam.Pro quo hebrei legunt.Et ecce sanata siue curata est lepra. Deut.28. Sanariq3 nõ possis.1.Reg.6.Et tunc curabimini.4.Reg.8. Qui reuersus est vt curaretur.2.Paralipo.7.& sanabo terrã eorũ.& in eodẽ.30.Quẽ exaudiuit dñs & placatus est pplo. Pro quo he.le. Quem exaudiuit dñs & sanauit vel curauit populũ. Iob.5.Percutiet: & manus eius sanabit.ps.40.Sana animã meã:quia peccaui tibi.Esa.6. Et cõuertatur & sanem eũ. Hiere.6. Et curabant contritionẽ filie populi mei Et in eodẽ.17.Sana me dñe & sanabor . & in eodem.51. Si forte sanetur . & in eodem. Curauimus babylonem: & non est sanata.Threñ.2.Quis medebitur tui.Ezech.47.Et sanabuntur aque. Et aliqñ scribitur cũ he in fine loco aleph. ps.59.Sana contritiões eius. Hiere.3. Et sanabo auersiones vestras. Significat etiã restaurare vel reedificare.3.Reg 18.curauit altare dñi quod fuerat destructũ.i.restaurauit.& inde רֹפֵא rophe.i.medicus. Hiere.8. Aut medicus non est ibi.Et in plurali רֹפְאִים rophim.Geñ.50.Precepitq3 seruis suis medicis vt aromatib9 cõdirẽt patrẽ.2. Paralip.16.Sed magis medicorũ arte cõfisus est.Iob.13.Et cultores peruersorũ dogmatũ.pro q he.le.Et medici inanes: siue medici idoli omnes uos. potest etiã legi sic. & reedificatores.i.fabricatores idoli vos omnes.f.estis.& tunc erit sensus sicut in littera nostra.Et inde רְפוּאָה rephua siue רִפְאוּת riphuth.i.medicina vel sanitas. Prouer.3.Sanitas quippe erit vmbilico tuo.Et in plu. רְפֻאוֹת rephuoth. Hiere.46.frustra multiplicas medicamina.Et aliqñ scribitur cũ mẽ in pricipio & dicitur מַרְפֵּא Marpe.Prouer.6.Nec habebit vltra medicinam. & in eodem.17. Vita carniũ:sanitas cordis. Eccl's.12. Quia curatio facit cessare peccata multa. Sed in duobus locis predictis dicunt aliqui hebrei q deriuatur a dictione רָפָה Rapha cũ he in fine & q significat laxationẽ seu dimissionẽ. vt infra dicetur. Hiere.8.Tempus medele & ecce formido. & in eo.14:Quare ergo percussisti nos ita vt nulla sit sanitas.& in eo.33. Ecce ego adducã ei cicatricem & sanitatem. Malach.4.Sol iustitie & sanitas in pẽnis eius. Item רְפָאִים rephaim.i.gigantes.seu robusti.Deut.2.Gigãtes sicut enachim.& in eodem.3. Solus og rex basan restiterat de stirpe gigantum. Esa.15. Suscitabit tibi gigantes. Et aliqñ scribitur cum he loco aleph. 2. Reg.21. Iesbi de nob qui fuit de genere arapha:Pro quo hebrei legunt. De filiis gigãtis. i.de genere giganteo.& in eodẽ. Caph de stirpe arapha de genere gigantũ.Et in hebreo non habetur de genere gigãtum.sed est interpretatio huius nominis arapha. & secũdũ hebreos significat etiã predicta dictio רְפָאִים rephaim mortuos siue interfectos.Sed beatus hieronymus secundũ precedentes significationes gigantes seu medicos traduxit. Iob.26.Gigantes gemunt sub aquis.Pro quo hebrei legũt Interfecti seu mortui.ps.88. Aut medici suscitabunt. Prouer.9.Et ignorat q illic sint gigantes. Pro quo hebrei legunt.Quod ibi sint mortui vel interfecti. Et in eodem.21. Vir qui errauit in via doctrine:in cetu gigãtũ cõmorabitur Esa.26.Gigantes non resurgant.

רָפַד Rapad. sternere. stipare. vel confortare. Iob.16. Et in tenebris straui lectulum meum. & in eodem. 41.& sternet sibi aurum quasi lutum. Canti.2. Stipate me malis. Et inde רְפִידָה rephida.i.stratum siue reclinatorium.Cãti. 3.Reclinatorium aureum.

רָפָה Rapha.laxare.relaxare.desinere.dissoluere.demittere.dimittere.ociosum esse. quiescere vel requiescere . Iob.12.Et eos qui oppressi sunt releuat. Pro quo hebrei le

gunt. Relaxat siue dissoluit. Prouer.18. Qui mollis & dissolutus est in opere suo.idest laxus. & in eodem.24. Si desperaueris laxus in die angustie: minuetur fortitudo tua. Pro quo hebrei legunt. Si laxus vel dissolutus fueris in die angustie. Esa.5. Et calor flāme exurit. Pro quo hebrei legūt Relaxat siue dissoluit. scilicet res gelu induratas. Ezech.1. Cūq͂ starent demittebantur penne eorum. Pro quo hebrei legunt. Laxabantur siue relaxabantur pēne eorum. Et aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. Hiere.38. Dissoluit manus virorum bellantium. Significat etiam desinere seu demittere vel dimittere. Exo.4. Et dimisit eum postq͂ dixit. Deut.9. Dimitte me vt conteram eum. Ios.1. Non dimittam te nec derelinquam te. Iudi.9. Considera q͂ dies ad occasum decliuior sit: & appropinquat ad vesperū. Pro quo hebrei legunt. Ecce nunc demittitur siue laxatur dies: idest, declinat dies ad vesperam. Iob.7. Nec dimittis me vt glutiam saliuam meam. ps.36. Desine ab ira & relinque furorem. Item significat ociosum esse seu quiescere. Exo.5. vacant enim ocio: & idcirco vociferātur. Iudi.8. Quod cū locutus esset: requieuit spiritus eorum. 2. Reg.24. Cōtine manū tuam. Pro quo hebrei legunt. Quiescere fac vel dimitte manum tuam. Et inde רפה Raphe.i.laxus: seu dimissus vel dissolutus: aut infirmus vel impotēs. Nu.13. vtrū potens sit vel infirmus. 2. Reg.17. Quippe qui lassus est solutis manib⁹. Iob.4. Et manus lassas roborasti. Esa.35. Cōfortate man⁹ dissolutas. Et inde רפיון riphion.i.dissolutio: vel relaxatio. Hiere.47. Et nō respexerūt patres ad filios manibus dissolutis.

רפס Raphas.calcare.conculcare.calcitrare. ps.67. Vt excludant eos qui probati sunt argēto. Pro quo beatus hiero.in psalterio iuxta he.ve.transtulit. Calcitrantes contra rotas argenteas. idest conculcantes. Dan.7. Et reliqua pedibus suis conculcabat. Ezech.32. Et conculcabas flumina eorum. Ponitur etiam pro discurrere. Prouer.6. Vade discurre & suscita amicum tuum. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Vade conculcari.i.humiliari. Et aliquando scribitur cum sin loco samach. Ezech.34. Et reliqua pedibus vestris turbastis.i.conculcastis. & in eodē. His que cōculcata pedibus vestris fuerant pascebantur.

רפסד Raphsad.ratis. & solū inuenitur in numero plurali.s. רפסדות rasodoth. 2. Paralipo.2. Et applicabimus ea ratibus per mare in ioppem.

רפק Rapac.inniti. Cāti.8. Innixa super dilectum suum. & solum inuenitur in predicto loco.

רפש Rephas.conculcare.vel turbare. Prouer.25. Fōs turbatus pede & vena corrupta.i.cōculcatus pede. Et inde רפש rephes.i.cōculcatio. Esa.57. In cōculcatione & lutum. Vide etiam de hoc supra in dictione רפס rapas.

רפת Repheth.bouile.i.stabulū vbi boues clauduntur. Pro quo beatus hiero. transtulit presepium. Abach.3. Et non erit armentum in presepio.

רצץ Rasas.conterere.confringere conquassare.opprimere. Iob.20. Qui confringēs nudauit pauperis domū. Eccl's.12. Et confringatur rota super cisterna. Esa.42. Calamū quassatū non conteret. & in eodē. Nō erit tristis nec turbulentus. pro quo hebrei legunt. Neq͂ confringet siue confringetur. & in eodē.58. Et dimittere eos qui cōfracti sunt liberos. Osee.5. Calūniam substinens est ephraim: confractus iudicio. Amos.4. Et cōfringitis pauperes. Vide etiam de hoc supra in dictione רוץ ros. significat etiam opprimere. Deut.28. Et sis semper calūniam substinēs & oppressus cunctis dieb⁹. Iudi.10. Afflictiq͂ sunt & vehemēter oppressi. 1. Reg.12. Si oppressi aliquem. & in eodem. Non es calū-

niatus nos: neq͂ oppressisti nos. & idē רצצים rasim.i.fragmēta siue laminas. ps.67. Excludant eos qui probati sunt argento. Pro quo hebrei legunt. Calcantes super fragmenta vel laminas argēteas. Et beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Calcitrantium contra rotas argenteas.

רצד Rasad.contendere. ps.67. Vt quid suspicamini montes excelsi. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Quare contenditis mōtes excelsi. & solum inuenitur in predicto loco. Et dicunt aliqui hebrei q͂ significat saltare siue insultare.

רצה Rasa.placere.complacere.placare. seu velle. currere. complere.perficere.quiescere. Leuit.1. Ad placandū sibi dñm. & in eodem. Et acceptabilis erit. Pro quo he.le. & placatum siue complacatū erit ei. & in eodē.19. Profanus erit & impietatis reus. Pro quo he.le. Profanus erit & non placabitur.i.nō erit placabilis vl' acceptabilis deo. Deut.33. Sit placens fratribus suis. 1. Reg.29. Quomodo eni aliter placare poterit dñm suū. 2. Paralipo.10. Si placueris p͂plo huic & linieris eos verbis. Iob.20. Filii eorum atterentur egestate. p̄ quo he.le. Filii eius placabūt pauperes: siue cōplacebunt pauperib⁹.i.tam pauperes erūt: q͂ etiā op̄sit eis alios pauperes placare: siue eis complacere. Potest etiā deriuari a supradicta dictione רצץ rasas. que significat atterere vel cōterere. vt supra dictum est. ps.39. Cōplaceat tibi dñe vt eruas me. ps.45. Quoniā complacuisti in eis. ps.48. & postea in ore suo complacebunt. ps.76. Aut non apponet vt cōplacitior sit. ps.84. Benedixisti dñe terram tuā. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Placatus es dñe terre tue. ps.101. Quoniā placuerūt seruis tuis lapides eius. ps.146. Beneplacitum est dñi super timētes eum. ps.149. Quia beneplacitum est dño in populo suo. Prouer.3. Quasi pater in filio cōplacet sibi. Esa.42. Complacuit sibi in illo aīa mea. Hiere.14. Et dño non placuit. & in eo. Et si obtulerint holocaustomata & victimas nō suscipiā ea. Pro quo he.le. Non complacebo eis: siue nō erunt mihi accepta biles. Aggei.1. & acceptabilis mihi erit: & glorificabor. Et inde רצון rason.i.volūtas seu beneplacitū. Geñ.49. Et in voluntate sua suffoderunt murum. ps.29. Et vita in voluntate eius. Ps.68. Tempus beneplaciti deus. ps.88. Et in beneplacito tuo exaltabis cornu nostrum. Prouer.8. Et hauriet salutem a domino. Pro quo hebrei legunt. Et hauriet voluntatem siue beneplacitum a domino. & in eodem.12. Qui bonus est hauriet gratiam a dño.i.hauriet voluntatē siue beneplacitum a dño. Significat etiam predicta dictio currere. Iob.34. Etiam si cucurrerit cum eo. ps.49. Si videbas furem currebas cum eo. Ezech.1. Animalia ibant & reuertebantur.i.currebant. Vide etiam de hoc supra in dictione רוץ Rus. significat etiā cōplere siue perficere aut requiescere a labore. Leuit.26. Tunc placebunt terre sabbata sua. Pro quo hebrei legunt. Tunc perficiet siue complebit terra sabbata sua: vl' sic. Tūc quiescet terra sabbatis suis. & in codem. Et requiescet in sabbatis suis. Et in eodem. Et tunc orabunt pro impietatibus suis. pro quo hebrei legūt. Et tunc cōplebunt siue perficient iniquitatē suā. Pōt etiā legi. & tūc placabūt p̄ iniquitatib⁹ suis. & i eo. & cōplacebit sibi in sabbatis suis. Pro quo he.le. Et cōplebit sabbata sua siue requiescet in sabbatis suis. Iob.14. donec optata veniant: & sicut mercenarii dies eius.i. sicut cōplet mercenari⁹ dies suos Esa.40. Dimissa est iniqtas illius. pro quo he.le. Cōpleta est siue perfecta est iniquitas illius. vnde premittitur completa est malitia eius.

רצח Rasach.iterficere.occidere. Exo.20. nō occides. Deut.4. qui occiderit nolēs proximum suū. Et in codē.22

Et occidit animā eius. Iudi.20. Interrogatusq͂ leuita mari tus mulieris interfecte. 3. Reg.21. Occidisti insuper & possedisti. ps.61. Interficitis vniuersos. Prouer.22. In medio platearum occidendus sum. Osee.6. In via interficientiū pergentes de sichem. Et inde רצח מרצח Roseach. siue Merasach.i.occisor siue interfector: aut homicida. Nu.35. Et occiderit propinquus sanguinis occisorem. Deut.19. Et hec erit lex homicide. 4. Reg.6. Nūquid scitis q͂ misserit filius homicide huc. Et inde רצח resach.i.occisio siue interfectio. ps.41. Dum confringūtur ossa mea. Pro quo hebrei legūt. In occisione vel interfectione ossium meorum. Vnde beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Cum me interficerent in ossibus meis. Ezech.21. Vt aperiat os in cede.

רצע Rasaa.perforare. Exo.21. Perforabitq͂ aurem eius subula. Et inde מרצע Marsea.i.subula qua perforatur vt in predicto loco. Vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum.

רצף Reseph.pauimentū.calculus.s.ignitus: aut pruna vel carbo. & scribitur cum he vel thau in fine. Ester.1. Super pauimentū smaragdino & pario stratū lapide. Ezech.40. Et pauimentum stratum in atrio. & in eodem.42. Cōtra pauimentum stratum lapide. Scribitur etiam cum mē in principio & dr̄ מרצפת Marsepheth. 4. Reg.16. Et posuit super pauimentum stratum lapide. Et inde רצוף Rasuph. q͂ est participium passiuum.i.pauimentatum seu stratum. Canti.3. Media charitate cōstrauit.i. strauit. Pro quo hebrei legunt. In medio eius pauimentatum seu stratum charitate vel amore. Item רצפה rispha.i.calculus.s.ignitus. seu pruna vel carbo: Esa.6. Et in manu eius calculus: quem forcipe tulerat de altari. Et in plurali רצפים resaphim. 3. Reg.19. Et ad caput suum subcinericius panis. Pro quo he.le. Panis prunarū.i.coctus sub prunis vel carbonibus.

רק Rac.tātūmodo.solūmodo. dūmodo. quippe. nanq͂ue. veruntamen. Geñ.14. Exceptis his que comederūt iuuenes. Pro quo hebrei legunt. Exceptis tātūmodo his que comederūt iuuenes. & in codem.19. Dūmodo viris istis nihil mali faciatis. Deut.3. Solus quippe og rex basan. Et in eodem. Custodi igitur te ipsum. pro quo hebrei legunt. Veruntamen custodi te ipsum. & in eodem.15. Si tu audieris vocē dñi dei tui. Pro quo he.le. Tantūmodo si audieris vocem domini dei tui. & in eodem. Hoc solum obseruabis vt sanguinem eorum nō comedas.i.solūmodo. Ios.1. Tantū sit dominus deus tecum.

רקק Racac.spuere. & scribitur cum simplici coph. Leuit.15. Si saliuā huiusmodi homo iniecerit. Deut.25. Et spuet in faciem eius. Iob.30. Et faciem meam cōspuere nō verentur. Et inde רוק ruc.i.sputum siue saliua. Iob.7. Nec dimittis me: vt glutiam saliuā meam. Item רקק racac.i.tenuis. seu macilentus. & scribitur cū simplici coph. Geñ.41. Et ecce has sequebantur alie septem boues in tantum macilente. Vide etiam de hoc supra in dictione ריק ric. Et inde רקיק recic.i.laganum: seu placenta tenuis. Exo.29. Laganū quoq͂ azyma oleo lita. Et inde רקה raca.i.temp⁹ capitis. Iudi.4. Et posuit supra tempus capitis eius clauū. & in eo.5. Et perforauit tēpus eius. Canti.3. Sicut fragmen mali punici ita gēne tue. Pro quo he.le. Ita tempus tuum.

רקב Racab.putrescere.cōputrescere. Prouer.10. Et nomē impiorum putrescet. Esa.40. Forte lignū & imputribile elegit artifex. Pro quo he.le. Lignū quod nō putrescat elegit. Et inde רקב racab.i.putredo. Iob.13. Qui quasi putredo cōsumendus sum. & aliq͂ñ scribitur cum nū in fine & dr̄ רקבון recabon. vt in eodē.41. Et lignū putridū es.

רקד Racad.saltare.subsilire. ps.28. Et cōminuet eas tanq͂ vitulum. Pro quo hebrei.le: Et subsilire faciet eas tanq͂ vitulum. Et beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Et dispergit eas tanq͂ vitulum. Ps.103. Montes exultauerunt vt arietes. pro quo beatus hieronymus trāstulit. Montes subsilierunt vt arietes. & in codem. Mōtes exultastis sicut arietes. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Montes subsaltastis sicut arietes. Eccl's.3. Tempus plangēdi: & tempus saltandi. Esa.13. Et pilosi saltabunt ibi. Ioel.1. super capita mōtium exilient. Nañ.3. Et equi frementis & quadrige feruētis. Pro quo he.le.. Et quadrige saltantis siue subsilientis.

רקח Racach.cōficere.seu pigmenta facere: aut condire: cōmiscere vel componere.s.more pigmentariorum vel vnguentariorū. Exo.30. Hō quicūq͂ tale cōposuerit.i. Paralipo.9. Filii autem sacerdotum vnguenta ex aromatibus conficiebant. Ezech.24. Et coquatur vniuersa cōmixtio. Pro quo hebrei legūt. Et cōmisce confecturam siue cōmixtionem vel cōfice confectionē. Vbi ponitur nomen & verbum ab eo deriuatū. Et inde רקח roccach.i.pigmentarius. seu vnguentarius. Exo.30. Compositum opere vnguentarii mixtum. Et in plurali רקחים rocchim.i.vngentarii vel pigmentarii. Et in plurali feminino רקחות racachoth.1. Reg.8. Filias quoq͂ vestras faciet vnguētarias. & illa cōmixtura vel confectio dicitur רקח rocach. siue רקח recach. aut מרקחת Mercachath. vt in aliquibus locis predictis. & 1. Paralipo.16. Que erāt pigmentariorū arte confecta. Iob.41. Quasi cum vnguenta bulliunt. Cāti.5. Confite a pigmētariis. & in codem.8. Dabo tibi poculū de vino condito. Esa.57. Multiplicasti pigmenta tua.

רקם Racam. variegare. polymitare.i. opere polymito siue opere vario intexere: vel diuerso colore veste contexere: siue acu depingere. Exo.26. Coccoq͂ bis tincto & bysso retorta opere plumario. & i eo.28. Facies & baltheū opere plumarii. & in eo.36. Vt faciant opere abietarii polymitarii ac plumarii. ps.138. & substantiā meā in inferiorib⁹ terre. Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit. Imaginatus sum in inferioribus terre.i.contextus sum diuersitate mēbrorū & ossibus ac carne. Et inde רקמה Ricma.i.vestis varii coloris: siue opere vario contexta. Iudi.5. Vestes diuersorū colorū sisare tradūtur in predā & supellex varia ad ornanda colla congeritur. Vbi ponitur tā in singulari q͂ in plurali. ps.44. In vestitu deaurato circū amicta varietate. Ezech.17. Plena plumis & varietate.

רקע Racaa. extendere. expandere. producere. stabilire. firmare. allidere.s. pede. Exo.39. Inciditq͂ bracteas aureas: & extenuauit i fila. Pro quo he.le. Et extēdit bracteas aureas siue laminas aureas: & incidit fila.i. pduxit aurū in laminas: & incidit ex eis fila. Nu.16. Et produxit ea in laminas. Iob.37. Tu forsitā fabricatus es cū eo celos. Pro quo he brei legunt. Nunquid extendisti cū eo celos. Esa.40. Aut artifex auro figurauit illud. Pro quo he.le. Et artifex auro extendit illud.i.produxit illud. Hiere.10. Argentum inuolutum de tharsis affertur. Pro quo hebrei legunt. Argentū extensum.i. in laminas productum. Et inde רקועים ricuim idest extensiones. seu lamine vel bractee. Nume.16. Et producat ea in laminas. Significat etiā predicta dictio firmare siue stabilire. ps.135. Qui firmauit terrā sup aquas. Esa.44. Stabiliens terram: & nullus mecum. Sed etiam in predictis locis hebrei legunt extendens terram. Et inde רקיע Racia. idest firmamentum. Geñ.1. Fiat firmamentum in medio aquarum. Et in codem. Vocauitq͂ deus firmamentum celum. Ezech.1. Et similitudo super caput animalium firmamenti. Hebrei tamen in predictis locis legunt extensionem seu expansionem. Significat etiam predicta

dictio רקע Racaa calcare: seu allidere vel percutere pede. 2. Reg. 22. Cōminuam eos atq; confringam. Pro quo hebrei legunt. Atq; calcabo seu allidā. Ezech. 6. Et allide pede tuo. & in eo. 28. Pro eo quod plausisti manu & percussisti pede. רשש Rasas. depauperare.. seu pauperē esse. destruere. conterere. Prouer. 13. Et est quasi pauper cum in multis diuitiis sit. Hiere. 5. Et cōteret vrbes munitas tuas. Malach. 1. Quod si dixerit idumea destructi sumus. i. pauperes facti sumus. Vide etiam de hoc supra in dictione רוש ros. & inde תרשיש Tharsis. quod significat lapidē preciosum. Pro quo beatus hieronymus trāstulit chrysolithū. Exo. 28. In quarto versu chrysolithus onyx & berillus. Ezech. 28. Chrysolithus & onyx berillus. Daū. 10. Et corpus ei? q̄si chrysolithus in alio vero loco trāstulit hyacinthū. Canti. 5. Plene hyacinthis. est etiam tharsis nomen viri nepotis iapheth. Geū. 10. Filii autem iauan elisa & tharsis. est etiam nomen prouincie que a successoribus predicti habitata fuit. ps. 71. Reges tharsis & insule munera offerēt. Esa. 2. Et super omnes naues tharsis. Hiere. 10. Argentum inuolutum de tharsis affe retur. Ione. 1. Vt fugeret in tharsis. Et aliquando beatus hieronymus transtulit carthaginem. Ezech. 27. Carthaginēses negociatores tui. Ponitur etiam pro mari. Esa. 23. Vlulate naues maris. & vt ait beatus hieronymus sup predicto loco. Tharsis lingua hebraica proprie mare appellatur. רשה Rasa. licentia. facultas. & scribetur cum iod & nun in fine & dicitur רשיון risson. Pro quo beatus hieronymus transtulit preceptum. Esd. 3. Secundum quod preceperat cyrus rex persarum. Pro quo he. le. Secundum licētiam siue facultatem cyri regis persarum. רשם Rasam. signare. sigillare. cōstituere. Daū. 5. Scripsit quod exaratū est. i. qd signatū vel sigillatum est. & in eo. Et cōfirma sententiam & scribe decretū. Pro quo he. le. Et scribe & signa scripturam. & in eodem. Porro rex darius proposuit edictum & statutum. Pro quo he. le. Signauit scripturam vel statutum. & in eodem. Quod cum daniel comperisset constitutam legem. & in eodem. De edicto quod cōstituisti. & in eodem. 10. Annūciabo tibi q̄ expressum est in scriptura veritatis. idest quod signatum vl̄ sigillatum est in scriptura veritatis. רשע Rasaa. impium esse. impie agere. iniq; facere. condēnare. 2. Paralipo. 20. Cuius opera fuerunt impiissima. Iob. 10. Si impi? fuero: ve mihi. ps. 17. Nec impie gessi a deo meo. Eccl's. 7. Ne ipie agas multū. Daū. 9. Peccauim? iniquitatē fecimus: iniq; egimus. significat etiam condēnare. s. quādo est verbū tertie coniugationis. Exo. 22. Et si illi iudicauerint duplū restituet proximo suo. Pro quo he. le. Quem iudices condemnauerint: duplum reddet proximo suo. Iob. 15. Condēnabit te os tuū & non ego. & in eodem. 34. Aut qui iustus est in tantum condemnas. & in eodem. Quis est qui condēnet. Ponitur etiam pro superare quod est idem quod condēnare. 1. Reg. 14. Et quocunq; se verterat superabat. Et inde רשע rasaa. i. impius seu iniquus aut condēnatus: siue reus. Nu. 15. Nō accipietis precium ab eo qui est reus sanguinis. Iob. 27. Sit sicut impius inimicus me?. ps. 108. Cum iudicatus fuerit exeat cōdēnatus. Esa. 3. Ve impio in malum. Ezech. 3. Si dicente me impio morte morieris. & in eodem. Vt auertatur impius a via sua mala Et in plurali רשעים resaim. ps. 1. Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum. Et in genere feminino רשעה rissa. siue מרשעת Mirsaath. 2. Paralipo. 28. Athalia impiissima & filii eius destruxerunt domum dei. Ezech. 5. Et contempsit iudicia mea: vt plus esset impia. & inde רשע resaa. idest impietas. malignitas. iniquitas. Deut. 9. Non aspicias duritiem populi huius & impietatem. ps. 83. Magis q̄ habitare in tabernaculis peccatorum. Pro quo beatus hiero. in psalterio iuxta he. ve. transtulit. Magis q̄ habitare in tabernaculis impietatis. Eccl's. 3. Vidi sub sole in loco iudicii impietatem: & in loco iustitie iniquitatem. & in eodem. 8. Nec saluabit impietas impium: & aliquando scribitur cum he vel thau in fine. Deut. 9. Et propter impietatē suam iste delete sunt. & in eodē. Quia iste egerunt impie. i. propter impietatem suam. Zach. 5. Hec est impietas.

רשף Reseph. volucris. auis. diabolus. lampas. seu carbo. s. ignitus. Deut. 32. Et deuorabunt eos aues. Iob. 5. Homo nascitur ad laborem & auis ad volandū. ps. 75. Ibi confregit potentias arcuum. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Ibi confregit volatilia arcus. i. sagittas arcus. & dicitur sagitte volatilia propter velocitatem motus. Ponitur etiam pro diabolo. Abach. 3. Et egredietur diabolus ante pedes eius. Ponitur etiam pro lampade. Canti. 8. Lampades eius lampades ignis atq; flāmarum. רשת Reseth. rete. siue retiaculum. Exo. 28. Craticulamq; in modū retis eneam. Iob. 18. Immisit enim in rete pedes suos. ps. 9. In laqueo isto quem absconderunt. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. in rete isto. & in eodē. Dum attrahit eū in laqueo suo. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Cum attraxerit eum ad rete suum. Osee. 7. Et cū profecti fuerint: expandā super eū rete meū. רתת Retheth. tremor. siue horror. Osee. 13. Loquente ephraim: horror inuasit israel. רתח Rathach. ferbere. bullire. Iob. 30. Interiora mea efferbuerunt absq; vlla requie. & in eodem. 41. Feruescere faciet quasi ollā profundū. Ezech. 24. Efferbuit coctio ei?. רתם Ratham. ligare: siue sternere equum vel quadrigam. mich. i. tumultus quadrige. Pro quo he. le. Liga siue sterne quadrigam. Item רתם Rothem. nomen est arboris. Pro quo beatus hieronymus transtulit iuniperum. 3. Reg. 19. Et sederet subter vnā iuniperum. Et in plurali רתמים rethamim. Iob. 30. Et radix iuniperorum: cibus eorum. Ps. 119. cum carbonibus desolatoriis. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. cū carbonibus iuniperorum. רתק Rathoc. catena. Hiere. 7. Fac conclusionem. Pro quo hebrei legunt. Fac catenam. Et in plurali רתקות Rethuqoth. Pro q̄ beatus hiero. transtulit laminas. 3. Reg. 6. Et affixit laminas clauis aureis. Pro quo he. le. Et transire fecit catenis aureis. i. ex vna parte parietis ad aliam. Esa. 40. Et laminis argenteis argētarius. Et inde verbū רתק Retha qd̄ signat concatenare. i. catenis vel compedibus ligare. Naū. 3. Et oēs optimates eius cōfixi sunt in cōpedibus. i. concatenati vel ligati sunt. Significat etiā rumpere vel dissoluere. Eccl's. 12. Anteq; rumpatur funiculus argenteus.

De insipientibus a littera ש Sin.

Ista littera sin. ש. in cōpositione q̄n preponitur verbo siue aliis partib? oronis signat quia: siue qm aut q̄. ps. 135. qu' a in humilitate nr̄a memor fuit nr̄i. Eccl's. 2. Et vidi q̄ tm̄ precederet sapiētia stultitiā. & in eo. 7. Ne dicas quid cause est q̄ priora tēpora meliora fuere. & in eo. Viuētes sciūt se esse morituros. Pro quo he. le. Sciunt q̄ morituri sunt. Canti. 1. Nolite me cōsiderare q̄ fusca sim. & i eo. Quia decolorauit me sol. & in eo. 5. Quia caput meū plenū est rore. Et in eo. Quia sic adiurasti nos. Est et relatiuū. & est ois gn̄is & vtriusq; numeri. ps. 135. Qui percussit egyptū cū primogenitis suis. Eccl's. 2. Vltra oēs qui fuerunt ante me. & in eo. Ad vniuersa opera que fecerant manus mee & ad labores in quibus frustra sudaueram. Canti. 1. Indica mihi quem diligit

anima mea. Et in eo. 3. In diademate quo coronauit eū mater sua. Et in eo. 6. Que ascenderūt de lauacro. & q̄n preponitur ei dictio עד ad tunc significat vsq; quo: siue dum aut donec. Canti. 1. Dum esset rex in accubitu suo. Et in eo. Donec ipsa velit. Et in eo. 3. Inueni quē diligit anima mea. p quo he. le. Vsq; quo siue donec inueni quem diligit anima mea. Et in eodem. Donec aspiret dies.

שש Ses. byssus quod est genus lini candidissimi. Geū. 41. Vestiuit eū stola byssina. Exo. 25. Et byssum & pilos caprarum. & in eo. & bysso retorta. Itē שש ses. idest sex. de quo vide infra in dictione ששה sisa. ששא Sasa. psuadere. Btūs hiero. trāstulit educere. Ezech. 39. Et educam te. idest persuadendo educam. ששה Sisa. Sex. Exo. 25. Sex calami egredientur de lateribus. & in eo. 28. Sex noīa in lapide vno: & sex reliq̄ in lapide altero. & in ge. fe. scribitur sine he & dr̄ שש ses. Prouer. 6. Sex sunt que odit dn̄s. & aliq̄n scribitur cū tau in fine & dicitur ששת seseth. Exo. 16. Sex diebus colligite. & in eo. 20. Sex diebus opaberis. & in eo. Sex enim diebus fecit deus celū & terrā. & inde verbū ששה Sasa: quod signat Sextare. i. sextam partem tollere: seu in sex partes diuidere Ezech. 45. Et sextā partē ephi de choro hordei. pro q̄ he. le. Et sextabitis ephi de mensura hordei. Et inde ששים Sissim. i. sexaginta. Canti. 6. Sexaginta sunt regine. שושן Susan. Liliū. 3. Reg. 7. Et foliū repandi lilii. & in titulo psalmi. 59. vbi dr̄ in fine pro his qui cōmutabuntur in tituli scriptiōe. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit victori pro liliis testimonii. & aliq̄n scribitur cū he vel tau in fine. Cant. 2. Ego flos campi & liliū conuallīū. & in eo. Sicut liliū inter spinas. & in plu. ששנים Sosanim. Vt in eo. Qui pascit inter lilia. & in eo. 5. Labia eius lilia distillantia. Et in eo. 6. Et lilia colligat. Et in titulo psalmi. 44. Vbi dr̄ in fine. pro his qui cōmutabūtur. pro quo btūs hiero. i ps. iuxta he. ve. trāstulit victori p liliis. est et שושן susan nomē pp̄riū ciuitatis. Ester. 2. erat vir inde? i susis ciuitate. ששר Sasar. color rubeus. aut miniū. i. terra rubea qua pictores vtūtur. & dr̄ sinopis a sinope vrbe vbi inuenitur. Hiere. 22. Et facit laquearia cedrina pingitq; sinopide Ezech. 23. Imagines chaldeorū expressas colorib?. p quo he. le. Imagines chaldeorum depictas sinopide siue minio. שאב Saab. haurire. Geū. 24. Eo tpe quo solēt mulieres egredi ad hauriendā aquā. & in eo. Vt hauriret aquā: & haustā oībus camelis dedit. Ruth. 2. de quibus pueri mei bibunt. pro quo he. le. Quas pueri hauriunt. Esa. 12. hauri etis aquas in gaudio. & inde משאבים masabim. i. loca vn̄ aquā hauriūt. Iudi. 5. & hostiū suffocatus est exercitus. pro quo he. le. Inter hauritiones. i. inter loca vbi aq̄ hauriūtur. שאג Saag. rugire. Iudi. 14. Apparuit catulus leonis seu & rugiēs. ps. 35. rugiebam a gemitu cordis mei. Ps. 103. Rugiētes vt rapiāt. Hiere. 2. Sup eū rugierūt leones. & in eo. 25. Dn̄s de excelso rugiet: & de habitaculo sancto suo dabit voce suā: rugiēs rugiet sup decorē suū. Amos. 3. Nūquid rugiet leo in saltu. & in eo. leo rugit: quis nō timebit. & inde שאגה Saaga. i. rugitus. Iob. 4. Rugitus leōis & vox leene. Esa. 5. Rugitus eius vt leonis. Et in plu. שאגות Saagoth. Iob. 3. Et quasi inundantes aque: sic rugitus meus. שאה Saa. Desolare. deuastare. sonare. admirari. seu cōtemplari cū admiratiōe. Esa. 6. Donec desolētur ciuitates absq; habitatore. & in eo. Et terra relinquetur deserta. pro quo he. le. Et terra desolabitur siue deuastabitur desolatione. Et in eo. 37. Et factū est in erradicatione colliū cōpugnantiū. pro quo hebrei legunt. & erit ad deuastandū sicue ad desolādū colles pullulantes siue compugnātes. & ide

שואה Soa siue שיאה Seia aut משואה Mesoa. i. desolatio: vel deuastatio: aut calamitas: vel miseria. Iob. 30. squallētes calamitate & miseria. ps. 34. Veniat illi laqueus quē ignorat. p quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Veniat ei calamitas. & in eo. Restitue aiam meā a malignitate eorū. p quo btūs hiero. trāstulit cōuerte aiam meā a calamitatib? eorū. Prouer. 1. Cū irruerit repētina calamitas. & in eo. 3. & irrūpētes potētias impiorū. p quo he. le. & a deuastatione vel a calamitate impiorū cū venerit. Esa. 42. & calamitas opprimet portas. Signat et p̄dicta dictio sonare. Esa. 17. & tumultus turbarū: sicut sonitus aquarū multarū sonabūt. & inde שאון Saon. i. sonit? siue strepitus aut tumultus: vt in p̄dicto loco. vbi ponitur verbū & nomē ab eo deriuatū. & supra in eo. 6. & populus eius & sublimes eius gloriosiq; ei?. pro quo he. le. & descēdet pulchritudo eius & tumultus ei? & sonitus eius: & qui gloriatur in eo. & aliq̄n scribitur cum he in fine & dr̄ שאה Soa. Ezech. 48. Ascēdēs aūt quasi tēpestas venies. p quo he. le. quasi sonitus siue strepitus venies. ponitur et שאן Saon p pplo: pp ei? tumultū & strepitū. Esa. 66. Vox populi de ciuitate. Signat et p̄dicta dictio: Saa admirari siue contemplari cum admiratione. Geū. 24 Ipse autem contemplabatur eam tacitus. שאט Saat. cōtemnere. despicere. spernere. seu aduersari. Ezech. 16. Filiarū palestinarū qui ambiūt te p gyrū pro quo he. le. Qui cōtēnūt te vel aduersantur tibi p gyrū Et in eo. 28. Qui aduersabantur eis. & inde שאט Seat. i. cōtēptus vel despectio. Ezech. 25. & gauisa ex toto affectu supra terrā israel. p quo he. le. Ex toto contēptu vel despectu tūo in aio. sed btūs hiero. trāstulit sensū. & in eo. 36. Cū gaudio & toto corde ex aio. pro quo he. le: Cum gaudio totius cordis. & cum contemptu vel despectu animi. שאל Saal. interrogare. querere. petere. postulare. cōmodare. mutuare. mutuo accipere. Geū. 32. Interrogauit eū iacob: dic mihi quo appellaris noīe. & in eo. Cur q̄ris nomē meū. & in eo. 43. Interrogauit nos hō p ordinē. Et in eo. Interrogauit eos dicēs. Exo. 13. Cūq; interrogauerit te filius tu? cras. Nu. 27. Eleazar sacerdos cōsulat dn̄m. i. interroget. Deut. 32. Interroga patrē tuū. 1. Reg. 23. cōsuluit ergo dauid dn̄m. i. interrogauit vel quesiuit a dn̄o. & in eo. 25. & salutabitis ex nomine meo pacifice. pro quo he. le. & interrogabitis ex noie meo pro pace. i. si valet ille & oīa sua. & in eo. 30. Salutauit eos pacifice. i. interrogauit eos p pace: sicut supra. 2. Reg. 20. Qui interrogant: interroget in abella. Iob. 21. Interrogate quēlibet de viatoribus. ps. 34. Que ignorabā: interrogabat me. Signat et petere siue postulare: aut mutuo accipere. Exo. 3. Sed postulabit mulier a vicina sua. & in eo. 11. Vt postulet vir ab amico suo & mulier a vicina sua. Et in eo. 12. Et petierunt ab egyptiis vasa argentea. & in eo. 22. Qui a proximo suo quicq; horū mutuo postulauerit. 1. Reg. 1. Eo quod a dn̄o postulasset eū. Et in eo. Quem elegistis & petistis. & in eo. 20. rogauit me ob nixe: vt iret in bethlee. p quo he. le. postulās postulat? fuit a me. i. a me petiuit licētiā. 4. Reg. 6. & hoc ipm̄ mutuo acceperā. p quo he. le. Et hoc ipsū postulatū fuerat. i. mutuo acceperā sicut ē in lr̄a nr̄a. Nee. 2. Rogaui regē & veni i terram: p quo he. le. postulatus sum a rege. i. petiui ab eo licēti am. Ps. 2. Postula a me. Ps. 108. Nutātes trāsferātur filii ei? & mēdicēt. i. petāt elēmosynā. Esa. 7 Pete tibi signū. Zach. 10. petite a dn̄o pluuiā. Signat et cōmodare siue mutuare. s. q̄n est verbū tertie cōiugatiōis. Exo. 12. vt cōmodarēt eis. 1. Reg. 1. Idcirco & ego cōmodaui eū dn̄o cūctis dieb? qui bus fuerit accōmodatus dn̄o. & inde שאלה Seela. i. petitio: siue interrogatio. Iudi. 8. vnā petitionem postulo a vobis.

Iob. 6. Quis det vt veniat petitio mea. & aliqñ scribitur sine aleph. 1. Reg. 1. Deus israel det tibi petitionẽ tuã. & i plu. שְׁאֵלוֹת Seeloth. siue מִשְׁאֲלוֹת Misaloth. Ps. 19. impleat dñs oẽs petitiões tuas. Itẽ שְׁאוֹל Seol. i. infern⁹ siue infernus: aut fouea: vel sepulchrũ. Geñ. 37. Descẽdã ad filiũ meũ cũ dolore in infernũ. & in eo. 42. Et deducetis canos meos cum dolore ad inferos. 3. Reg. 2. Et nõ deduces caniciẽ eius pacifice ad inferos. Iob. 17. Si sustinuero: infern⁹ dom⁹ mea est. ps. 48. Sicut oues in inferno posite sunt. Et in eo. Verũtamẽ deus redimet aiam meã de manu inferi. Ps. 85. Et eruisti animã meã de inferno inferiori. Prouer. 15. Infern⁹ & pditio corã dño. Esa. 14. Infernus subter te cõturbatus est. & dicunt hebrei ꝙ ẽt sigñat foueam vel sepulchrum.

Margin: שְׁאֵלוֹת Petitiones. שְׁאוֹל Infernus. Inferus.

שַׁאֲנָן Saan. Quiescere. pacatum esse. abundare seu fertile esse. & scribitur cũ duplici nũ. Iob. 3. & quõdã vincti pariter sine molestia. pro quo he. le. Simul vincti quiescẽt. i. qui quõdã erãt vincti: tunc quiescẽt & erunt sine molestia. Prouer. 1. Et abũdãtia perfruetur timore malorũ sublato. Pro quo he. le. Et requiescet a timore malo. Hiere. 46. Et reuertetur Iacob & requiescet & prosperabitur. i. opulentus erit. & in eo. 48. Fertilis fuit moab ab adolescentia sua. & inde שַׁאֲנָן Saanan. i. opulentus: seu pacatus vel quietus. Iob. 12. Lampas cõtẽpta apud cogitationes diuitis. i. opulenti. Esa. 33. Oculi tui videbũt ierusalẽ habitationẽ opulẽtam. & in plu. שַׁאֲנַנִּים Saananim. Amos. 6. Ve qui opulẽti estis in sion. & in plu. fe. שַׁאֲנַנּוֹת Saananoth. Esa. 32. Mulieres opulẽte surgite. & in eo. obstupescite opulente. & aliqñ scribitur cũ lamed in medio & dicitur שַׁלְאֲנָן Salanan. Iob. 21. Diues & felix. pro quo he. le. pacatus siue quietus vel opulẽtus & pacificus. Itẽ שָׁאוֹן Saon. i. sonitus siue tumultus. De quo vide supra in dictione שָׁאָה Saa.

Margin: שַׁאֲנָן Quiescere. Abundare. prosperari. Fertile eẽ. Diues. Opulẽta. שַׁאֲנַנִּים Opulẽti. שַׁאֲנַנּוֹת Opulẽte. שַׁלְאֲנָן Diues. שָׁאוֹן sonitus.

שָׁאַף Saaph. bibere. glutire. absorbere. anhelare. attrahere. s. halitũ siue ventũ. desiderare: cõterere. cõculcare. Iob. 5. & bibẽt sitientes diuitias eius. i. glutient. Esa. 42. Dissipabo & absorbebo simul. sigñat ẽt attrahere vẽtũ vel deglutire vẽtũ seu spũm. Hiere. 2. In desiderio aie sue attraxit ventũ. & in eo. 14. Attraxerunt vẽtũ quasi dracões. ponitur ẽt p desiderare. Iob. 7. Sicut seru⁹ desiderat vmbrã. Et in eo. 36. Ne ptrahas noctẽ. pro quo he. le. ne desideres noctẽ. Potest ẽt legi sicut est in lfa nr̃a: scdm aliã significationẽ. ponitur ẽt p reuertere. Eccl's. 1. Oritur sol & occidit & ad locũ suũ reuertitur. s. quasi anhelãs vel desiderãs reuerti. Sigñat ẽt cõterere siue cõculcare. ps. 55. Miserere mei deus: qm̃ cõculcauit me hõ. & in eo. Cõculcauerunt me inimici mei. ps. 56. Dedit in opprobriũ cõculcãtes me. Amos 2. Qui cõterũt sup puluerem terre capita pauperum. & in eo. 7. Audite hoc qui cõteritis pauperem.

Margin: שָׁאַף Bibere. Absorbere. attrahere. Desiderare. Reuerti. conculcare. conterere.

שְׁאָר Saar. remanere. relinquere. dimittere. s. reliquias. superesse: siue reliquũ esse. Exo. 10. Nõ remansit nec vna quidẽ in cũctis finibus egypti. Nu. 11. Remãserãt autẽ in castris duo viri. Ios. 10. Non dimisit in ea saltẽ paruas reliquias. i. nõ reliquit. & in eo. Nõ reliquit in ea vllas reliquias. 1. Reg. 16. Adhuc reliquus est paruul⁹. 2. Reg. 14. Vt nõ supersit viro meo nomẽ & reliquie super terram. 4. Regũ. 25. reliquã populi partẽ que remanserat in ciuitate. Et in eo. Populo aũt qui relict⁹ fuerat in terra iuda: quẽ dimiserat nabuchodonosor. Iob. 21. Cũ responsio vr̃a repugnare ostensa sit veritati. pro quo he. le. & responsio vr̃a remanet si ue relinquitur falsa. & btũs hiero. trãstulit sensũ. Esa. 1. Nisi dñs exercituũ reliquisset nobis semẽ. & in eo. 4. Et erit omnis qui relictus fuerit in sion. & in eo. 24. Relicta est in vrbe solitudo. Amos. 5. relinquetur in ea cetũ. & aliqñ scribitur cũ duplici aleph. scilicet ante sin & post sin. vt Ezech. 9.

Margin: שְׁאָר Remanere. dimittere. Relinquere. superesse.

Et eede cõpleta remãsi ego. vbi ponitur נִשְׁאַר Nesaar pro נִשְׁאַרְתִּי Nisarthi. & inde שְׁאָר Sear. i. reliquum siue remanens: aut reliquie. Esa. 10. Et reliquie ligni saltus eius. & in eo. Reliquie cõuertẽtur: reliquie inquã iacob. Et in eo. 14. & perdã de babylone nomẽ & reliquias & germẽ. Malach. 2. Et residuũ spũs eius est. & aliqñ scribitur cũ iod & thau in fine & dr̃ שְׁאֵרִית Seerith. 4. Reg. 19. Fac orationẽ pro reliquiis que reperte sunt. ps. 75. Et reliquie cogitationũ. Soph. 3. Reliquie israel nõ facient iniquitatẽ. & aliqñ scribitur sine aleph. 1. Paralip. 12. Sed & oẽs: reliquie ex israel vno corde erãt. Hiere. 15. Si nõ reliquie tue in bonũ. Sed a pdicto loco aliqui hebrei dicũt ꝙ deriuatur a dictiõe שָׁרָה Sara: que in lingua chaldaica sigñat soluere. Vnde ipsi legunt. Si nõ solui te in bonũ. Item שְׁאֵר Seer. idest caro. ps. 72. Defecit caro mea & cor meũ. Ps. 77. Aut pparare mensam populo suo. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Aut preparare carnem populo suo Et i eo. & pluit sup eos quasi puluerẽ carnes. Hiere. 51. Iniquitas mea & caro mea sup babylonẽ. Mich. 6. Qui comederũt carnẽ populi mei. Ponitur ẽt pro corpore. Prouer. 5. Cũ cõsumpseris carnes tuas & corpus tuũ. Sigñat ẽt consanguineũ: seu cognatũ: aut propinquũ vel pximũ cõsanguinitate. Leuit. 18. Ois homo ad proximã sanguinis sui non accedat. & in eo. 21. Nisi tm̃ in cõsanguineis atqꝫ propinquis. Significat ẽt alimẽtũ vel cibũ. Exo. 21. Quod si alterã ei acceperit: p vestimenta & preciũ pudicicie nõ uidebit puelle nuptias: & vestimenta & preciũ pudicicie nõ negabit. Pro quo he. le. Si alterã acceperit ei alimentũ siue cibũ & vestimẽtũ eius nõ minuat. & aliqñ scribitur cũ mẽ in principio. Exo. 8. Et in reliquias ciborũ tuorũ. & in eo. 12. Ligãs in palliis posuit sup humeros suos. p quo he. le. Cibos suos ligatos in palliis suis super humeros suos. Deut. 28. Et benedicte reliquie tue. pro quo hebrei legunt. Et cibi tui. idest reliquie ciborum tuorum.

Margin: שְׁאָר Reliquie. Residuum. שְׁאֵרִית Reliquie. שְׁאֵר caro. corpus. Proxima. consanguineus. cibus.

שְׂאֹר Seor. Fermentum. Exo. 12. In die primo nõ erit fermentum in domibus vestris. Leuit. 22. Nec quicquã fermenti & mellis adolebitur in sacrificio.

Margin: שְׂאֹר Fermentũ.

שְׂאֵת Seeth. tumor. siue diuersus color in corpore humano exortus. Leuit. 13. In cuius cute et carne ortus fuerit diuersus color. De quo vide supra in dictione נָשָׂא Nasa.

Margin: שְׂאֵת diuers⁹ color.

שָׁבַב Sabab. vertere. reuertere. decipere. circũagere. vagari. Ezech. 38. Ad terrã que reuersa est a gladio. Mich 2. Reuertatur qui regiones nr̃as diuidat. Videt ẽt de hoc in fra in dictione שׁוּב Sub. sigñat ẽt pdicta dictio vagari. Esa. 57. Et abiit vagus in via cordis sui. Hiere. 50. Fecerũt⁹ vagari in mõtes. Sigñat ẽt decipere vel circũagere. Esa. 47. Sapientia tua & scientia tua hec decepit te. Ezech. 38. Et circũagã te: & ponã frenũ in maxillis tuis. Itẽ שְׁבִיב Sebib. i. scintilla seu flãma. Iob. 18. Nec splendebit flãma ignis ei⁹ & in plu. שְׁבָבִים Sebabim. pro quo btũs hiero. trãstulit araneariũ telas. Osee. 8. Qm̃ in aranearũ telas erit vitulus samarie: & aliqui he. le. In scintillas erit vitulus samarie. & in lingua chaldaica dr̃ שְׁבִיבָא Sebiba. Dañ. 3. Interfecit eos flamma ignis. & in plu. שְׁבִיבִין Sebibin. Dañ. 7. thronus eius flamme ignis.

Margin: שָׁבַב Reuertere. Vagari. Decipere. circũager. שְׁבִיב Flamma. שְׁבָבִים tele aranearum. שְׁבִיבָא Flamma. שְׁבִיבִין Flamme.

שָׁבָה Saba. captiuare. captiuũ ducere. capere. s. captiuũ vel predam. Geñ. 14. Quod cum audisset Abraã captiuum videlicet loth. pro quo hebrei legunt. & audiuit abraam ꝙ captiuatus vel captiuus ductus esset frater suus. Nu. 21. Duxit ex eo predam. pro quo hebrei legunt. & captiuauit ex eo captiuitatẽ. Deut. 21. Captiuosqꝫ duxeris. Iudi. 5. Surge barach & apprehende captiuos tuos. idest captiua. 1. Reg. 30. & captiuas duxerunt mulieres. Et in eodẽ. & filios suos & filias ductas esse captiuas. Esa. 14. Et erunt

Margin: שָׁבָה captiuare. Ducere predam. apprehendere captiuos. captiuum adducere.

capientes eos qui se ceperant. pro quo hebrei legũt. & erũt captiuantes eos qui se captiuauerãt. Hiere. 41. Omnis populus quem ceperat ismael. Et in eodem. 43. Et captiuos ducet illos. & in Abdia. Quando capiebant alieni exercitum eius. & inde שְׁבִי Sabui. idest captiu⁹. & in ge. fe. שְׁבִיָּה Sebuia aut שִׁבְיָה Sebiia. Esa. 52. Captiua filia sion. & i plurali שְׁבוּיוֹת Sebuioth. Geñ. 31. Quasi captiuas gladio. & inde שְׁבִי Sebi. idest captiuitas. vt in aliquib⁹ locis predictis. & Nu. 31. Tollite sũmã eorum que capta sunt. pro quo hebrei legunt. Tolle sũmã captiuitatis. Ps. 67. Captiuam duxisti captiuitatem. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. & aliquando scribitur cum he vel tau in fine & dicitur שִׁבְיָה sibia. siue שְׁבִית Sebith. aut שְׁבַת sebat vel שְׁבוּת Sebuth. Nu. 21. Dedit filios eius in fugam & filias in captiuitatem. Deut. 21. & videris in medio captiuorum mulierẽ pulchram. pro quo hebrei legunt. Et videris in captiuitate mulierem pulchram. idest in medio captiuorum: sicut ẽ in littera nostra. & in eodem. 30. & reducet te dñs deus tuus in captiuitate tua. 2. Paralip. 28. Et reducite captiuos quos adduxistis. pro quo hebrei legunt. Et reducite captiuitatẽ quam cepistis. Ps. 86. Auertisti captiuitatem iacob. ps. 125 In conuertendo dominus captiuitatem sion. Et in eo. Conuerte dñe captiuitatẽ nostram. Soph. 3. Cum cõuertero captiuitatem vestram. Item שְׁבוֹ Sebo. Lapis preciosus. Pro quo Beatus hieronymus transtulit Achates. Exo. 28. In tertio ligurius achates & ametistus.

Margin: Capere. שְׁבִי Captiuus. שְׁבִיָּה Captiua. שְׁבוּיוֹת captiue. שְׁבִי שִׁבְיָה שְׁבִית שְׁבַת שְׁבוּת captiuitas. שְׁבוֹ Achates.

שָׁבַח Sabach. Laudare. glorificari. mitigare. seu compescere. ps. 62. Labia mea laudabunt te. Ps. 105. Et glorie mur in laude tua. Ps. 144. Generatio & generatio laudabit opera tua. Et in eo. & labia mea laudabunt te. ps. 147. Lauda ierusalem dñm. Sigñat ẽt mitigare seu cõpescere. ps. 64. Qui cõturbas pfundũ maris sonũ fluctuum ei⁹. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit compescẽs sonitum maris fremitum fluctuum eius. ps. 88. Motum autem fluctuum eius tu mitigas. Prouer. 29. Sapiens differt & reseruat in posterum. idest mitigat siue compescit spiritum suum in posterum.

Margin: שָׁבַח Laudare. Gloriari. Cõpescere. mitigare.

שֵׁבֶט Sebet. tribus siue familia. virga. baculus. Deut. 29. Vir aut familia aut tribus. Ios. 4. & dimidiam tribũ manasse. & in eo. 7. Et quãcũqꝫ tribũ sors inuenerit. Iob. 37 Siue in vna tribu siue in terra. Et in plurali שְׁבָטִים Sebatim. Ios. 4. Iuxta numerũ filiorũ israel. pro quo he. le. Iuxta numerum tribuũ filiorum israel. & in eo. 7. Et applicuit israel per tribus suas. Et in eo. 18. Remanserãt aũt filiorum israel septem tribus. 2. Reg. 7. Nunquid loquens locutus sum ad vnã de tribubus israel. Esa. 19. Deceperunt egyptum angulum populorum eius. idest tribuum eius. Significat etiam virgam seu baculum aut sceptrum. Exo. 21. Qui percusserit seruum suum vel ancillam virga. Ps. 2. Reges eos in virga ferrea. Ps. 88. Visitabo in virga iniquitates eorum. Prouer. 22. Virgã discipline fugauit eum. Hiere. 10. & israel virga hereditatis eius. Significat etiam sceptrum dominii vel principatus. Geñ. 49. Non auferetur sceptrum de iuda. ps 44. Virga equitatis virga regni tui. Esa. 14. Contriuit dominus baculum impiorum: virgam dominantium. Accipitur etiam pro calamo scribe. Iudi. 5. De zabulõ qui exercitum ducerẽt ad bellandum. pro quo hebrei legunt. De zabulon trahentes calamum scribe.

Margin: שֵׁבֶט Tribus. שְׁבָטִים Tribus. Populi. virga. sceptrum. calamus.

שְׂבָךְ Sabach. Cancellus: seu rete. & scribitur cum he in fine & dicitur שְׂבָכָה Sebacha. 3. Reg. 7. Et quasi in modum retis catenarum sibi inuicem miro opere contextarum. vbi ponitur tam in singulari qꝫ in plu. 4. Reg. 1. Ceciditqꝫ ochozias per cancellos cenaculi sui. Iob. 18. & in ma

Margin: שְׂבָךְ שְׂבָכָה Rete. cancelli. macule.

culis eius ambulat. i. in foraminib⁹ retis in modũ cancelli facti. vnde premittitur. Misit enim in rete pedes suos. Itẽ שֹׂבֶךְ Sobach. i. arbor condensa & irretita in modũ retis. 2. Reg. 18. Cumqꝫ ingressus fuisset mulus subter condensam quercũ. De quo vide supra in littera sãmach in dictiõe סָבַךְ Sabach. Item שַׂבְּכָא sabecha in lingua chaldaica sigñat instrumentũ musicũ. pro quo beatus hieronymus transtulit. sambucam. Dañ. 3. Fistule & cithare & sambuce.

Margin: שֹׂבֶךְ condensa. שַׂבְּכָא sambuca.

שְׁבִיל Sebil. semita. ps. 76. & semita tua in aquis multis. Hiere. 18. Semitis seculi. Item שׁוֹבֶל sobal. i. humerus Esa. 47. Discoopi humerum: reuela crura. & aliqui hebrei dicũt ꝙ sigñat femur: alii vero ꝙ sigñat plantã pedis. Item שִׁבֹּלֶת Siboleth. i. spica. Iob. 24. & sicut sũmitas spice cõterẽtur. & in plu. שִׁבֳּלִים sibolim. Geñ. 41. Septẽ spice ascẽdebãt in culmine vno. Ruth. 2. Vadã in agrũ & colligã spicas. Zach. 4. Quid sũt due spice oliuarũ. sigñat ẽt שִׁבֹּלֶת siboleth. alueũ fluminis seu fluctus aquarũ. ps. 68. & tẽpestas dimersit me. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit Et flumẽ operuit me. Et in eo. Nõ me demergat tẽpestas aque. pro quo btũs hiero. transtulit. Ne operiat me fluctus aque. Esa. 27. Ab alueo fluminis vsqꝫ ad torrẽtẽ. & inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur illud quod habetur Iudi. 12. Dic ergo sebõleth: nã erat iuxta alueũ fluminis: & rogabat aduersarios vt pmitteretur ei vt trãsiret flumẽ. & aduersarii rñdebant ei: Nũquid ephrateus est. quo dicẽte nõ sum iterrogabãt eũ: dic ergo sebõleth. i. voca hoc flumẽ hoc nomine sebõleth: qui respondebat cebo-leth. quia ephratei nõ poterãt exprimere lrãm sin sed loco eius dicebãt cin. & qd habetur in aliquibus libris nostris in predicto loco quod interpretatur spica non est in hebreo: nec illud qd postea habetur. s. candẽ lrãm spicam exprimere non valens.

Margin: שְׁבִיל semita. שׁוֹבֶל Humerus. Femur. שִׁבֹּלֶת spica. שִׁבֳּלִים spice. שִׁבֹּלֶת Flumen. Fluctus. alueus.

שַׁבְלוּל Sabelul. vermis. ps. 57. Sicut cera que fluit auferentur. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Quasi vermis tabefactus pertrãseat. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat cochleam.

Margin: שַׁבְּלוּל vermis. Testudo.

שְׁבִיס Sebis. Ornamentum muliebre. pro quo beatus Hieronymus transtulit. lunulam. & solum inuenitur in numero plurali. Esa. 3. Et lunulas & torques.

Margin: שְׁבִיס Lunula.

שָׁבַע sabaa. iurare. Geñ. 22. p me metipsũ iuraui: dicit dñs Et in eo. 24. Et iurauit mihi dicẽs. & in eo. 25. Iura ergo mihi: & iurauit ei. Deut. 6. Et per nomẽ eius iurabis. & qñ est verbũ tertie cõiugatiõis tũc sigñat adiurare. siue cõiurare. i. facere iurare. Geñ. 24. Vt adiurẽ te p deũ celi. Et in eo. & adiurauit me dñs meus dicẽs. Exo. 13. Eo quod adiurasset filios israel. Nu. 5. Adiurabitqꝫ eã: & dicet: & inde שְׁבוּעָה Sebua siue שְׁבֻעַת Sebuath. i. iuramẽtũ: siue iusiurandum. Geñ. 26. Complẽs iuramentum qd spopondi patri tuo abrahe. Exo. 22. Iusiurãdũ erit in medio Nu. 5. erit qꝫ mulier in maledictionem & in exemplũ omni populo. Pro quo hebrei legunt. Eritqꝫ mulier in maledictionẽ & i iuramentũ. s. imprecationis: vt dicant iurando taliter mihi contingat sicut illi mulieri. Iudi. 21. Grandi enim iuramẽto se constrinxerant. Esa. 65. Et dimittetis nomen vestrum in iuramẽtũ electis meis. & in plu. שְׁבֻעוֹת Sebuoth. Ezech. 21. Sabbatorũ ocium imitans. Pro quo hebrei legunt. Iuramenta iusiuranda eis. Potest etiam legi sic. Septimane eis. & quia septima dies dicitur sabbatum: ideo poterit esse sensus sicut i lit tera nr̃a. Item שֶׁבַע sebaa siue שִׁבְעָה Sibaa. idest septem. sed qñ est generis masculini: tunc scribitur cum he in fine: & quando est generis femenini: tunc scribitur sine he. Geñ. 21. Quid sibi volunt septẽ agne iste. Leuit. 23. Offeretisqꝫ cum panib⁹ septem agnos immaculatos. Et in eo. 25. Nu-

Margin: שָׁבַע Iurare. adiurare. שְׁבוּעָה שְׁבֻעַת Iuramẽtũ. Iusiurãdũ. שְׁבֻעוֹת Iuramẽta. שֶׁבַע שִׁבְעָה Septem.

merabis quoq; tibi septem hebdomadas annorum.idest septies septem.Iudi.14.Septem igitur diebus conuiuii flebat ante eum.1.Reg.16.Adduxitq; isai septem filios suos. Ponitur etiam pro pluribus.1.Reg.2.Donec sterilis peperit plurimos.Vnde beatus Gregorius in homelia super illud euangelii luce.7.Rogabat autem illum quidam de phariseis.Sic ait.quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur:recte septenario numero vniuersitas designatur.hec gregorius.Significat etiam שֶׁבַע Sebaa septies siue septuplum.Leuit.16.Addam correctiões vestras septuplũ. Prouer.14.Septies cadit iust⁹.& resurget.idest pluries.scribitur etiã pluraliter:& dicitur שִׁבְעָתַיִם Sibaathaim. Geñ. 4.Omnis qui occiderit cain septuplũ punietur.Ps.12.purgatum septuplum.Ps.78.Et redde vicinis nostris septuplũ in sinu eorum.Prouer.6.Deprehensus quoq; reddet septuplum.Esa.6.Et lux lune erit septempliciter.Ponitur etiam שִׁבְעָתַיִם Sebaathaim.pro septem.2.Reg.21. Et ceciderunt hi septem simul.Et inde שְׁבִיעִי Sebii.idest septim⁹.Geñ.2. Compleuitq; deus die septimo opus suum.Iudi.14.Cumq; adesset dies septimus.1.Paralip.2. Septimum dauid.&inde שִׁבְעִים Sibim.idest septuaginta.Nu.33.Et septuaginta palme.Ps.89.Dies annorum nostrorũ in ipsis septuaginta annis.& ide שָׁבוּעַ Sabûa.idest septimana:siue hebdomada.Geñ.29.Imple hebdomadam dierum huius copule.& in eo.& hebdomada trãsacta. Dañ.9. Confirmabit autem pactum multis hebdomada vna:& in dimidio hebdomade.& in plurali שָׁבֻעוֹת Sabuoth siue שָׁבוּעִים Sabuim.Exo. 34.Festiuitatem hebdomadarum facies tibi.Deut.16.Septẽ hebdomadas numerabis tibi.Dañ.9. Septuaginta hebdomade abbreuiate sũt sup populũ tuũ.Põitur ẽt p plenitudine.Hiere.5.plenitudine annue messis custodiẽte nobis.

שָׂבַע Sabaa.Saturare.satiare.replere.Exo.16. Et mane panes in saturitate.pro quo hebrei legunt. Et mane saturabimini panibus.Deut.8.Vt cum comederis & saturatus fueris bñdicas dño deo tuo.Et in eo.31. Cũq; comederint & saturati crassiq; fuerint.1.Paralip.23.Igitur dauid senex & plenus dierũ.i.saturatus diebus. 2.Paralip.24.Senuit autem ioiada plenus dierũ.idest saturatus diebus.Iob 10.Saturatus afflictione & miseria.Prouer.1. Suisq; consiliis saturabuntur.Et in eo.19.Et in plenitudine cõmorabitur.pro quo he.le.Et saturatus siue satiatus commorabitur Et in eo.25.Ne forte satiatus euomas illud.Eccl's.1.Nõ saturatur oculus videre.& in eo.4.Nec satiatur oculi eius.Hiere.5.Et saturaui eos & mechati sũt.Threñ.3.Saturabitur opprobriis.Ezech.7.Animã suã nõ saturabunt. Amos.4.vt biberent aquam: & non sunt satiate.Mich.6.Tu comedes & non saturaberis.Ponitur etiam pro replere. Iudi.5.Repleti prius:pro panibus se locauerunt.idest qui prius erãt satiati.Iob.14.Et repletus multis miseriis.Ps.87.quia repleta est malis anima mea.ps.89.Repleti sumus mane misericordia tua.Ps.122.Quia multum repleti sumus despectiõe.ps.144.& imples omne animal benedictione.Prouer.14.Viis suis replebitur stultus. Et in eo.27. Infernus & perditio nunq; replebuntur.Esa.58.& animã afflictam repleueris.Ioel.2.Et replebimini in eis.& inde שָׂבָע saba siue שֹׂבַע Sóbaa.i.saturitas.satietas.vbertas.fertilitas.Geñ. 41.Septẽ vbertatis ãni sũt.& in eo.Ecce septẽ ãni veiẽt fertilitatis magne.& in eo. Obliuiõi tradatur cuncta retro abũdãtia.i.satietas.Leuit.26.Et comedetis panẽ vrm in saturitate.Deut.23.Comede vuas quãtũ tibi placuerit.p quo he.le.& comedes vuas iuxta anime tue saturitatẽ.i.vsq; ad saturitatẽ tuã.Prouer.3.& implebũtur horrea tua saturitate.& aliquando scribitur cũ he in fine.Esa.65.& canes impude

Margin: Plurimi. שֶׁבַע Septuplũ septies. שִׁבְעָתַיִם Septuplũ. septẽplicit שִׁבְעָתַיִם septem. שְׁבִיעִי septimus שִׁבְעִים septuagita שָׁבוּעַ Hebdomada. שָׁבֻעוֹת Hebdomade plenitudo שָׂבַע saturare. satiare. Repleri Implere שָׂבָע Vbertas Fertilitas Abũdãtia saturitas.

tissimi nesciuerunt saturitatẽ.Ezech.16.Hec sunt iniquitates sodome sororis tue superbia & saturitas panis & abundantia. Aggei.1.Comedistis & non estis satiati.pro quo hebrei legunt.Comedistis & non ad satietatem.

שָׁבַץ Sabas.coarctare vel stringere.s.bysso vel serico aut auro:sicut polymitarii faciũt in capicio vestimẽti ne facile rumpatur.aut includere.s.auro vel argẽto sicut aurifices faciunt:qui gẽmas auro vel argento includunt. Exo. 28.tunicã lineã strictã.Et in eo.Stringesq; tunicã bysso.& in eo.Inclusi auro erunt.& inde מִשְׁבְּצוֹת Misbesoth.idest capsele auree vel argentee quibus lapides preciosi includũtur.Pro quo btũs hiero.trãstulit vncinos.Vt in eo.facies & vncinos ex auro.& inde שָׁבָץ Sabas.idest angustia siue tribulatio.2.Reg.31.Quoniam tenent me angustie.& aliqui hebrei dicunt q significat tremorem.

שְׁבַק Sabac. In lingua chaldaica sigñat relinquere vel dimittere.Dañ.2.Et regnũ eius alteri populo non tradetur.Pro quo hebrei legunt.Non relinquetur siue non dimittetur.Et in eodem.4.Verũtamen germen radicũ eius in terra relinquite.

שָׁבַר Sabar.frangere.confringere.conterere.parere.emere:seu vendere.Exo.9.Omne lignum regionis confregit.& in eo.12.Nec os eius confringetis.& in eo.23. Et confringes statuas eorũ.Leuit.26.Postq; confregero baculum panis vestri.3.Reg.13.Et confregit eum & occidit.Et in eodem.Nec lesit asinũ.i.nec confregit. & in eo.22. quia confracte sunt in asion gaber.2.Paralip.14. Quia dño cedente contriti sunt. Iob.24.Sed conteratur sicut lignũ infructuosum.Et in eo.38.Circũdedi illud terminis meis.p quo he.le.Et cõfregi super illud terminũ meũ.i.naturam quam dedi aque.Ps.33. Vnum ex his non conteretur.ps. 50.Sacrificium deo spiritus contribulatus:cor contritum & humiliatum.ps.103.Expectabunt onagri in siti sua.Pro quo hebrei legũt. Confringent onagri sitim suam.idest reficient.& sic transtulit Beatus hieronymus in psal.iuxta hebraicam veritatem.scilicet reficient onagri. & si scribatur cum puncto cebolet tũc significat expectare sicut.lxx. transtulerunt.Prouer.6.& subito conteretur.Esa.14. Contriuit dominus baculum impiorum.Et in eodem.24. Attrita est ciuitas vanitatis.Hiere.8.Sup cõtritionẽ populi mei cõtritus sũ.& in eo.19.Et cõteres lagũculã in oculis virorũ & in eo.Sic cõterã populũ istũ & ciuitatẽ istã:sicut cõteritur lagũcula.Threñ.2.Perdidit & cõtriuit vectes ei⁹. Ezech. 6.quia cõtriui cor eorũ fornicãs.vbi põitur in hebreo verbũ passiuũ pro actiuo:quasi diceret quia contrit⁹ sũ.& i eo. 26.cõfracte sunt porte populorũ.& in eo.27. Nũc cõtrita est a mari.& inde שֶׁבֶר Seber.i.cõtritio siue cõfractio. Esa. 65.& pre cõtritiõe spũs vlulabitis.Ezech.32.Cũ induxero cõtritionẽ tuã in gẽtibus.Amos.5.Et nihil patiebãtur sup cõtritione ioseph.& in plu.שְׁבָרִים Sebarim.Iob.41.Et territi purgabũtur.pro quo he.le.a cõtritiõibus vel cõfractiõibus purgabũtur vel expiabũtur.& aliqñ scribitur cũ mem in principio & dr מִשְׁבָּרִים misbarim.2.Reg.22. circũdederunt me cõtritiões mortis.Sigñat ẽt fluctus maris:eo quod cõfringũtur ad inuicẽ.Ps.41.oĩa excelsa tua & fluct⁹ tui super me trãsierũt.p quo btũs hiero.in ps.iuxta he.ve.trãstulit.Omnes gurgites tui & fluctus tui. ps.87. Et omnes fluctus tuos induxisti super me.Ps.91.Mirabiles elationes maris.idest fluctus maris.& inde שִׁבָּרוֹן Sibaron.idest contritio.Ezech.21.Et ingemisce in cõtritiõe lũborũ. Signat ẽt pdicta dictio parere:dictũ a cõfractiõe fecũdinarũ. Esa. 66.Nunquid ego qui alios parere facio:nõ pariam. Et inde מַשְׁבֵּר Masber.i.partus siue vulua seu matrix mulierum

Margin: שָׁבַץ stringere. Includere מִשְׁבְּצוֹת Vncini. שָׁבָץ Angustia. שְׁבַק Dimittere Relinquere שָׁבַר Cõfringe Ledere. Conterere Atterere שֶׁבֶר Contritio שְׁבָרִים Cõtritiões מִשְׁבָּרִים Cõtritiões fluctus. שִׁבָּרוֹן Contritio. Parere. מַשְׁבֵּר

eo quod in partu frãgitur & cõteritur & aperitur. Esa.37. Quia venerũt filii vsq; ad partũ.vbi ponitur pro partu. Osee.13.Nunc ergo nõ stabit in cõtritiõe filiorum.p quo he.le.In vulua seu in matrice filiorũ.Signãt ẽt pdicta dictio emere.Geñ.41.vt emeret escas.Esa.55.emite & comedite. & in eo.Venite & emite absq; argento & absq; vlla cõmutatiõe.Signãt ẽt vẽdere.Geñ.41.Et vendebat egyptiis.& in eo.Atq; ad eius nutũ frumenta populis vendebatur. Et in eo.47.Ex quibus oẽm pecuniam congregauit pro venditione frumẽti.Deut.2.Alimenta pcio vende nobis.Amos. 8.& venũdabimus merces.Et in eo.Et quisquilias frumenti venũdabimus.& inde שֶׁבֶר Seber.i.frumentum siue alimentũ.Geñ.42.Audiens autem iacob q alimenta venderentur in egypto.Et in eo.Et ferte frumenta que emistis in domos vr̃as.& in eo.At illi portãtes frumenta in asinis suis.Sigñat ẽt שֶׁבֶר Seber.interpretationẽ somnii. Iudi.7. Cũq; audisset gedeon somniũ & interpretationem eius.

שִׂבֵּר Sabar.expectare.sperare.cõsiderare. Ruth.1. Si eos expectare velitis Ps.144.Oculi oĩum in te sperant Esa.38.Nõ expectabũt qui descendũt in lacũ veritatem tuam.& inde שֵׂבֶר Seber.i.expectatio vel spes.Ps.145.Spes eius in domino deo ipsius. Significat etiam considerare. Nee.2.Et considerabam murum ierusalem.

שְׁבַשׁ Sabas.in lingua chaldaica sigñat turbari siue ĩsipiẽtẽ vel insanũ esse.Dañ.5.Sed optimates eius turbabantur.

שָׁבַת Sabath.quiescere.requiescere.sabbatizare.cessare. vacare.desinere.õmittere.Geñ.2.Et requieuit in die septimo ab omni opere quod patrauerat.Exo.34.Die septimo cessabis arare & metere.pro quo he.le.Et die septimo requiesces:in aratura & in messe quiesces siue cessabis. Leuit.23.A vespe vsq; ad vesperã celebrabitis sabbata vr̃a pro quo he.le.Quiescetis sabbatis vestris:siue sabbatizabitis sabbata vr̃a.& in eo.25.Sabbatizetis sabbatũ dño.pro quo he.le.Requiescet siue sabbatizabit terra sabbatũ dño. Et in eo.26.Sabbatizabit & requiescet in sabbatis solitudinis sue:eo quod non requieuerit in sabbatis vestris.sigñat ẽt cessare.vel deficere.Geñ.2.Quia in illo cessauerat ab oĩ opere suo.& in eo.8.Et nox & dies non requiescent.idest non cessabunt.Exo.12.In die primo non erit fermentum in domibus vestris.pro quo he.le.In die primo cessare facietis fermẽtũ de domibus vr̃is.Deut.32.Cessare faciã ab hominibus memoriã eorũ.Ruth.4. Qui non est passus vt deficeret successor familie tue.i.vt cessaret.4.Reg.23.deleuit aurusspices quos posuerũt reges iuda.pro quo he.le. Et cessare fecit aurusspices.Iob.32.õmiserũt autẽ tres viri isti respondere.i.cessauerunt.Esa.14. Quõ cessauit exactor quieuit tributum.Et in eo.30. Cessare a facie nostra sanctus israel.Et in eo.Superbia tm̃ est:quiesce.Threñ.5. Defecit gaudium cordis nostri.i.cessauit.Ezech.33.Et deficiet superbia fortitudinis eius.& inde שֶׁבֶת Sebeth.siue שֶׁבֶת Sabeth. i.requies siue cessatio.Exo.21. Ita tñ vt operas ei⁹ & ĩmpẽsas in medicos restituat.Pro quo he.le. Ita tamẽ vt cessationẽ siue requiem eius restituat.i.illud quod perdidit in cessatione operis sui.2.Reg.22.& comburẽntur vsq; ad nihilum.pro quo he.le.vsq; ad cessationem.i.quoadusq; cesset esse:& redigatur in nihilum.Potest et deriuari a dictione. יָשַׁב Iasab.que significat stare vel sedere.& tunc erit sensus comburentur in statione.i.in loco vbi sunt.Prouer.20. honor est homini qui separat se a contentione.pro quo he.le. Honor est homini cessatio a contentione.& inde שַׁבָּת Sabath.idest requies vel sabbatum.& est in hebreo communis generis.vt Exo.16.In die autem septima sabbatum est

Margin: Emere. Vendere. Venundar שֶׁבֶר Alimenta. frumentũ שֶׁבֶר Interpretatio. שֵׂבֶר Expectare Sperare. שֵׂבֶר Spes. Cõsiderar. שְׁבַשׁ Turbari. שָׁבַת Requiescere Sabbatizar Cessare Omittere. Deficere שֶׁבֶת Cessatio. שַׁבָּת Sabbatum

domini.Leuit.23.Sabbatum domini est.& in eodem.25. Sed erũt vobis in cibum.Pro quo hebrei legũt. Et erit sabbatum terre vobis in cibum.idest fructus quos gignit i anno requiescionis vel remissionis.Nu.28.Per singula sabbata in holocaustum sempiternum.Deut.5.Obserua diem sabbati.Esa.56.Custodiens sabbatũm:ne polluat eum.& aliquãdo scribitur cum nun in fine & dicitur שַׁבָּתוֹן sabbatõ Exo.16.Sabbatum requiescionis est.Et in eo.Requies sabbati sanctificata est dñi.Et in eo.31.In die septima sabbatũ est requies sancta dñi.& aliqñ scribitur cũ mẽm in principio.Threñ.1.& deriserũt sabbata ei⁹ & in plu.שַׁבָּתוֹת Sabbathoth.Leuit.23.Exceptis sabbatis domini.Et in eo.26.Custodite sabbata mea.Ponitur etiam pro hebdomada. Leuit.23.Septem hebdomadas plenas.& in eodem. Vsq; ad expletionem hebdomade septime.& in eo.25. Numerabis quoq; tibi septem hebdomadas annorum.

שָׁגַג Sagag.ignorare.errare.s.nesciens vel per ignorantiam.Leuit.5.Qui orabit pro eo quia nesciens fecerit.Pro quo he.le.& orabit siue propiciabitur pro eo sacerdos & pro ignorãtia sua quã ignorauit:ipse enim nesciuit & inde שְׁגָגָה Segaga.idest ignorantia siue error. Leuit. 4.Anima cũ peccauerit per ignorantiam.Nu.15.Quoniam non sponte peccauerunt.pro quo hebrei legunt.quia ignorantia est.Et in eo.Pro se & pro peccato & errore suo Eccl's.10.quasi per errorem egredientem a facie principis & aliquando scribitur cum simplici guimal & dicitur מִשְׁנָה Misgue siue מְשׁוּגָה mesuga.Iob.19.Nempe si ignoraui:mecum erit ignorantia mea.Vide etiam de hoc infra in dictione שָׁגָה Saga.

שָׂגָא Saga.multiplicare.augere.crescere.Iob.8. Aut crescere carectum sine aqua.& in eo.12. Qui multiplicat gentes & perdit eas.vide ẽt de hoc infra in dictione שָׂגָה Saga.cũ he in fine.& inde שַׂגִּיא Sagi.i.multũ seu multiplicatus aut magnus.Iob.37.Digne eũ inuenire nõ possum⁹:magn⁹ fortitudine.Dañ.2.Et honorẽ multũ accipietis a me.Et in eo.& munera multa & magna dedit ei.

שָׂגַב Sagab.Exaltare.eleuare.erigere.magnificare. protegere.Deut.2.Non fuit vicus nec ciuitas que nostras effugeret manus.Pro quo hebrei legunt. Non fuit ciuitas que exaltaretur a nobis siue super nos. & Beatus hieronymus transtulit sensum.Iob.5.Et merentes erigit sospitate. Et in eodem.36.Ecce deus excelsus in fortitudine sua. Ps. 106.Et adiuuit pauperem ab inopia.Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Et subleuauit pauperem ab inopia.Ps.138. Confortata est & non potero ad eam.Pro quo beatus Hieronymus in predicto psalterio transtulit.excellẽtior est: & non potero ad eãm.Ps.148.Quia exaltatum est nomen eius soli⁹. Prouer.29.Qui sperat in domino subleuabitur.Esa.9.Eleuabit dominus hostes rasin.Et in eodem.30.Et requisita in muro excelso.Et in eodem.33.Magnificatus est dominus.idest exaltatus.Significat etiam protegere.Ps.19. Protegat te nomen dei iacob.Ps.58. Et ab insurgentibus in me libera me.Pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit.Protege me. & inde מִשְׂגָּב Misgab.idest eleuatio:seu exaltatio: vel protectio. Ps.9.et factus est domin⁹ refugium pauperi: adiutor in opportunitatibus in tribulatione. pro quo Beatus Hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Et erit dominus eleuatio oppresso:eleuatio opportũa in angustia.Ps.58.Quia factus est susceptor meus. Pro quo hebrei legunt.Quia factus est eleuatio mea siue exaltatio mea.

Margin: שַׁבָּתוֹן requiescio. Requies. שַׁבָּתוֹת Sabbata. Hebdomada. שָׁגַג Ignorare Nescire שְׁגָגָה Ignorãtia Error מִשְׁגָּה Ignorãtia שָׂגָא Crescere multiplicar שַׂגִּיא Magnus. Multum שָׂגַב Exaltare Erigere Excellẽ e Adiuuare Subleuar Excellẽtio rem esse. Eleuare Protege מִשְׂגָּב Eleuatio Exaltatio

שָׁגָה Saga.ignorare.errare.decipere.ſeducere.Leuit.4. Quod ſi ois turba ignorauerit.Deut.16. Maledictus qui errare facit cecũ in itinere.Iob.6.Si quid forte ignorauerim inſtruite me.Et in eo.28. Qui decipit iuſtos in via mala.i.qui errare facit.Prouer.5.Quare ſeduceris fili mi ab aliena.pro quo he.le.quare errabis fili mi in aliena. Et in eo.In multitudine ſtultitie ſue decipietur.i.errabit.Et in eo.19.Neq; ignores ſermones ſciētie. Ezech.45.pro vno quoq; qui ignorauit & errore deceptus eſt. Ponitur etiam pro delectari.Prouer.5.& in amore eius delectare iugiter. Et in eo.20.Quicũq; in his delectabitur nõ erit ſapiēs. Poteſt ēt legi.Quicũq; in his errauerit nõ erit ſapiens. & idē מִשְׁנֶה Miſge.i.ignorātia ſiue error.Geñ.43.Ne forte errore factum ſit. & aliqñ ſcribitur cũ aleph loco he.p̄s.18. Delicta quis intelligit.pro quo he.le.ignorātias quis itelliget. Btũs hiero.in pſ.iuxta he.ve.trāſtulit.errores quis intelligit.vide ēt de hoc ſupra in dictiōe שָׁגַג Sagag. & inde שִׁגָּיוֹן Sigaion.i.ignorātia.vt in titulo pſalmi.7. Vbi dr̄ in finem pſalmus dauid quē cantauit dño.pro quo btũs hiero. ī pſ. iuxta he.ve.trāſtulit.pro ignoratiōe dauid:qui cecinit dño & in plu.שִׁגְיוֹנוֹת Sigionoth.Abach.3.Oratio Abachuc p̄phete pro ignorantiis.

שָׂגָה Saga.multiplicare.creſcere.app̄hēdere ſeu obtinere. Iob.8.& nouiſſima tua multiplicētur nimis.& aliqñ ſcribitur cũ aleph loco he.vt in eo.Aut creſcere carectũ ſine aqua.vide ēt de hoc ſupra in dictiōe שָׂגָא Saga.cũ aleph in fine.Sigñat ēt app̄hēdere vel obtinere.Deut.28.app̄hēdēt te.p̄s.72.& abũdātes in ſeculo obtinuerũt diuitias. & aliqñ ſcribitur cum duplici ſin & duplici guimal.Eſa.17.In die plātatiōis tue labruſca.pro quo he.le. In die plantationis tue multiplicaberis:ſecundũ primā ſignificationem.

שָׁגַח Sagach.aſpicere.intueri.p̄s.32.De p̄parato habitaculo ſuo reſpexit.Cāti.2.reſpiciens per feneſtram. Eſa.14.Qui te viderint ad te inclinabuntur.pro quo hebrei legunt.Ad te aſpicient ſiue te intuebuntur.

שָׁגַל Sagal.coire.cõiũgi.ſ.actu matrimoniali. dormire. ſ. cũ muliere.Deut.28.vxorē accipies & vir alius dormiet cũ ea.Ezech.3.vbi nõ p̄ſtrata ſis.i. violata. Zach.14. Et mulieres violabũtur.i.dormiēt cũ eis.& inde שֵׁגָל Segal i.cõiux:ſiue vxor.p̄s.44.aſtitit regina a dextris tuis. pro quo btũs hiero.in pſal.iuxta he.ve.trāſtulit.Stetit cõiux in dextera tua.Dañ.5.Vxores & cõcubine tue vinũ bibiſtis ī eis.ponitur ēt pro regina.Nee.2.Dixitq; mihi rex & regina que ſedebat iuxta eum.poteſt etiam legi. & coniux ſiue vxor que ſedebat iuxta eum.

שָׁגַע Sagaa.inſanire.ſtupefieri.ſiue attonitũ eē.furioſũ eē Deut.28.& ſtupēs ad terrorē eorũ que videbũt oculi tui.p̄ quo he.le.& eris inſanus ſiue attonit⁹ vel ſtupēs a viſiōe oculorũ tuorũ.1.Reg.21.vidiſtis hoiem iaſanũ q̄re adduxiſtis eũ ad me.& in eo.An deſunt nobis furioſi.& in eo. Quia induxiſtis iſtũ vt fureret me preſente.4.Reg.9.Ad quid venit inſanus iſte ad te.Hiere.29. Vt ſis dux in domo dñi ſup oēm virũ arrepticiũ.i.furioſũ vel inſanũ.& inde שִׁגָּעוֹן Sigaon.i.iſania ſeu amētia. Deut.28.Percutiat te dñs amētia & cecitate.4.Reg.9.Preceps enim graditur.p̄ quo hebrei legunt.Cum inſania enim graditur.ideſt ſicut inſanus aut amens vel furioſus.

שֶׁגֶר Segar.pecus ſeu armētũ.ſ.primitiuũ ſeu recēs natũ. Exo.13.Et quod primitiuũ eſt in pecorib⁹tuis.Deut.7.& iumentis & gregibus ouium tuarum.

שִׂגְשֵׂג Sigſag.Creſcere.multiplicari.De quo vide ſupra i dictione שָׂגָה Saga.

שַׁד Sad.vber.māma.Threñ.4.Sed et lamie nudauerunt māmā. Dicitur ēt שֹׁד ſod.Eſa.60.Sed mamilla regũ lactaberis.& in eo.66.Et repleamini ab vbere conſolatiōis ei⁹. & in plu.שָׁדַיִם Sadaim.Geñ.49.Benedictiōibus vberũ & vulue.Canti.1.Intra vbera mea cõmorabitur. & in eo.8. Et vbera nõ habet.Ezech.23.Ibi ſubacta ſunt vbera. & in eo.& cõfracte ſunt māme pubertatis ſue.& in eo. Vbera tua lacerabis.Oſee.9.& vbera arentia.Item שֵׁד Sed.i. demon & ſolum inuenitur in numero plu.ſ.שֵׁדִים Sedim.Deut.32 Immolauerunt demoniis & non deo.

שָׁדַד Sadad. Depredari.vaſtare.deuaſtare.depopulari.terrā vomere vel ſarculo ſcindere:aut ſarrire. Iob.24. Vim fecerũt depredātes pupillũ.Ps.90. Ab incurſu & demonio meridiano.pro quo hebrei legunt. Amorſu deuaſtātis meridie.pro quo btũs hierō.in pſ.iuxta he.ve.trāſtulit.A morſu inſaniētis meridie.Prouer.11. Supplātatio peruerſorũ vaſtabit illos.& in eo.19.qui affligit patrē & fugat matrē.pro quo he.le.Qui deuaſtat ſiue depredatur patrē; fugat matrē.& in eo.24.Ne vaſtes requiem eius. Eſa.15. Quia nocte vaſtata eſt ar moab.& ī eo.33.ve q̄ predaris:nõ ne & ipſe predaberis.& in eo.Cũ cõſumaueris depredationem: depredaberis.Hiere.4.ve nobis quia vaſtati ſumus Et in eo.Vaſtata ſunt repēte tabernacula mea.& in eo.5.lupus ad veſperā vaſtabit eos.& in eo.47.In quo vaſtabuntur oēs filii tui.& in eo.49.& vaſtate filios orietis.Ezech.32.& vaſtabũt ſupbiā egyptiorũ.Oſee.10. Depopulabitur aras eorũ.& in eo.& oms munitiōes tue vaſtabũtur.Ioel.1. Depopulata eſt regio nr̄a.Mich.2.Depopulatiōe vaſtati ſumus.Naũ.3.Vaſtata eſt niniue.& inde שׁוֹדֵד Soded.i. deuaſtans ſiue vaſtator.Eſa.16.A facie vaſtatoris.Hiere.6. quia repēte veniet vaſtator ſup nos.& inde שֹׁד Sod ſiue שַׁד ſad i.vaſtatio:ſiue deuaſtatio aut vaſtitas:ſiue dep̄datio. Prouer.24.quia rapinā meditabitur mēs eorũ. Eſa.13.Quaſi vaſtitas a dño veniet.& in eo.16.Cõſumatus eſt miſer. pro quo he.le.cõſumata eſt vaſtitas:ſiue deuaſtatio vel depredatio.& in eo.22. Nolite incũbere vt cõſolemini me ſup vaſtitatē filie populi mei.& in eo.60.vaſtitas & contritio i viis eorũ.ponitur ēt שַׁד ſad.p̄ erũna.p̄s.31.Cõuerſus ſum in erũna mea.& btũs hiero.in pſalterio iuxta he.ve.tranſtulit Verſatus ſum in miſeria mea.De quo vide ſupra in dictione לְשַׁד leſad.Sigñat ēt שַׁד ſad.ſiue שֹׁד ſod māmillam ſeu vber:de quo vide ſupra in dictione שַׁד Sad. & inde שַׁדַּי Saddai.pro quo btũs hiero.trāſtulit oīpotētē.eo q̄d põt deuaſtare vel mutare naturā elementorũ & terreſtriũ & celeſtium:qñ oportet miracula facere.Geñ.17.Ego deus oīpotēs Exo.6.apparui abraā iſaac & iacob ī deo omnipotēti. Iob 22.Eritq; omp̄s cõtra hoſtes tuos.& in eo.Ab oīpotēte nõ ſunt abſcõdita tp̄a.Eſa.13.Quaſi vaſtitas a dño veniet.pro quo he.le.quaſi vaſtitas ab oīpotente veniet.põt ēt legi.q̄ſi vaſtitas a vaſtatore veniet.Ezech.1.Quaſi ſonum ſublimiſ dei.p̄ quo he.le.quaſi ſonũ omnipotentis. Item שִׁדָּה ſida ideſt ſcyphus. & in plurali שִׁדּוֹת Sidod.pro quo ipſe tranſtulit vrceolos.Eccl̃s.2.ſcyphos & vrceolos. & dicunt aliq hebrei q̄ ſignificat quedam inſtrumēta muſica. & illud q̄d ſequitur in miniſterio ad vina fundēda non eſt in hebreo. Sigñat etiam predicta dictio שָׂדַד Sadad terram vomere vel ſarculo ſcīdere:aut humũ ſarrire:ſeu ſulcos facere. Eſa.28.Proſcindet & ſarriet humũ ſuā.Oſee.10.Confringet ſibi ſulcos iacob.& inde שִׂדִּים Sidim.ideſt campi ſeu campeſtria vel ſilueſtria.Geñ.14.Duxerũt aciē cõtra eos in valle ſilueſtri.& in eodē. Vallis autem ſilueſtris habebat puteos multos.vide etiam de hoc in dictione ſequenti.

שָׂדֶה Sade.ager.campus.aut locus campeſtris.Regio.prouincia.Geñ.4.Cumq; eſſent in agro.& in eodē.24.

Et egreſſus fuerat ad meditandum in agro. & in eodē.27. Quaſi odor agri pleni.Leuit.25. Suburbana autē eorũ nõ veneant. p̄ quo hebrei legũt: Et ager ſuburbani eorum nõ veneat.Nu.20. Nõ ibimus per agros neq; p̄ vineas.Quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ. non ibimus per agrũ neq; per vineam.4.Reg.8.Clamans ad regē p̄ domo ſua & pro agro ſuo.Nee.5. Et agrum non emi.Prouer.31.Conſiderauit agrum:& emit eum.Hiere.32.Eme tibi agrum meum. Ezech.17.Et poſuit illud in terra pro ſemine.i.in agro.Et in eodē. Que in terra bona ſuper aquas multas plātata eſt, i.in agro bono.Et aliqñ ſcribitur cũ iod in fine loco he.p̄s.8.Inſup & pecora campi.p̄s.96.Gaudebunt cāpi & omnia que ī eis ſũt. Quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ.gaudebit campus & omnia que in eo ſunt. Ponitur etiā pro regione vel p̄uincia.Geñ.14.Et percuſſerũt omnē regionē amalechitarum.Ruth.1.Vt peregrinaretur in regione moab.1.Reg.6. Fuit ergo arca dñi in regione philiſtinorũ ſeptē mēſibus.Hiere.40.Qui diſperſi fuerāt per regionē.Oſee.12. Fugit iacob in regionem ſyrie. & in plurali שָׂדוֹת Sadod.1.Reg.8.Agros quoq; veſtros & vineas & oliueta vr̄a optima tollet.Hiere.32. Agri pecunia ementur. Reperitur etiam שָׂדִים Sadim. ſecundũ terminationē pluralem maſculinorum.3.Reg.2.Vade in anathoth ad agrũ tuũ. Pro quo hebrei legunt.Ad agros tuos. Eſa.32.Super regiones deſiderabiles.Mich.2. Qui regiones nr̄as diuidat.& inde dicunt aliqui hebrei q̄ deriuatur שַׁד Sad ſiue שֹׁד ſod.quod ſigñat mamā ſeu mamillā. De quo ſupra dictũ eſt ī dictiōe שַׁד ſad.

שַׁדַּי Saddai. omnipotens. De quo vide ſupra in dictione שָׁדַד Sadad.

שָׁדַם Sadam.exareſcere. Eſa.37. Et herba tectorum que exaruit:anteq; matureſceret.Item שְׁדֵמָה Sedema.i. campus ſiue aruũ. Abach.3. Et arua non afferent fructum. Quod in hebreo legitur ſingulariter.ſ. & aruũ non faciet fructũ.Et in plurali שַׁדְמוֹת Sadmod. vel שְׁדֵמוֹת Sedemod Pro quo beatus hieronymus trāſtulit ſuburbana. Deut.32. De vinea ſodomorũ vinea eorum:& de ſuburbanis gomorre. Eſt etiā nomen propriũ vallis prope ieruſalem.4.Reg.23.Foras ieruſalē:in cõualle cedron. Pro quo in hebreo habetur in ſadmoth cedrõ.Hiere.31.Et vniuerſam regionem mortis. Pro quo in hebreo habetur.& vniuerſā ſedemoth. i.vniuerſam cõuallem ſic noiatam. Sed ſi diuidatur predicta dictio ī duas dictiones: tũc ſignificat regionem mortis ſicut eſt in littera noſtra:

שָׁדַף Sadaph.arere. exareſcere. Geñ.41. Alie quoq; totidē ſpice tenues & percuſſe vredine.i.arefacte.4.Reg 19.Herba tectorũ que arefacta eſt. & inde שִׁדָּפוֹן Sidaphon. i.ventus vrens. Pro quo beatus hieronymus trāſtulit aerē corruptum. Deut.28.Et aere corrupto & rubigine.

שֶׂדֶר Seder.tabulatum.ſiue ordo tabularum.& ſolum inuenitur in numero plurali.ſ.שְׂדֵרוֹת ſederoth.Pro quo beatus hieronymus trāſtulit laquearia.3.Reg.6. Texit quoq; domũ laquearibus cedrinis. & aliqñ ſcribitur cũ ſamech loco ſin. De quo vide ſupra in dictione סֵדֶר ſeder. Itē שָׁדַר Saddar in ligua chaldaica ſigñat laborare. ſiue operā dare aut mittere vel emittere. Dañ.6. Laborabat vt erueret illũ.

שֶׂה Se.agnus.pecus.Geñ.22.Vbi eſt victima holocauſti.p̄ quo he.le. Vbi eſt agnus holocauſti.& in eo. Deus prouidebit ſibi victimā holocauſti. Leuit.2. Siue bos ſiue ouis non imoletur vna die cũ fetibus. Deut.14. Bouē ouē & capram.Ezech.34. Ecce ego iudico iter pecus pingue & macilentũ.& in eo.45. Et arietē vnũ de grege.vbi ponitur p̄ ariete.Ponitur etiam pro grege.Hiere.50. Grex diſperſus iſrael.& aliqñ ſcribitur cũ iod loco he. Exo.22. Nõ videbis bouē fratris tui aut ouē errantem.1.Reg.14. Vt adducat ad me vnuſquiſq; ouem ſuā.

שָׂהֵד Sahad.teſtis.ſeu conſcius.Iob.16.Teſtis meus & conſcius me⁹ in excelſis.& i lingua chaldaica ſignificat teſtificare ſiue teſtimoniũ reddere.Et inde שָׂהֲדוּתָא Sahadutha.i.teſtimoniũ. Geñ.31. Quē vocauit labā tumulũ teſtis ideſt tumulũ teſtimonii.

שֹׁהַם Soham.onyx.lapis precioſus coloris vnguis. Geñ.2.Ibi inuenitur bdeliũ & lapis onychinus.Exo.25. Lapides onychinos & gēmas

שַׂהַר Sahar.ornamentum equorũ ſeu camelorum.Et ſolum inuenitur in numero plurali.ſ.שַׂהֲרֹנִים Sacharonim.Pro quo beatus hieronymus tranſtulit bullas.Iudi.8. Et tulit ornamenta & bullas de collo camelorum.

שׁוֹא So.tempeſtas.ſonitus.clamor.fremitus.deſolatio.vanum.vacuũ.inane.& ſcribitur cum he ī fine & dicitur שׁוֹאָה Soa.Prouer.1. Cum irruerit repētina calamitas. Pro quo he.le. Cum venerit quaſi ſonitus vel tempeſtas timor veſter.i.illud quod timebatis. Poteſt etiā deriuari a dictiōe שָׁאָה Saa. & ſignificare calamitatem ſicut eſt in littera nr̄a: vt ſupra dictũ eſt.Ezech.38. Aſcendens aũt quaſi tēpeſtas. Ponitur etiam pro inuio & deſolato.Iob.38. vt impleret inuiā & deſolatā. Et in plu. תְּשֻׁאוֹת Theſuoth.Iob.36.Que p̄tegũt cuncta deſup.Pro quo he.le. Clamores vel ſonitus tentorii ſui.& in eo.39.Clamorē exactoris nõ audiet. Quod ī hebreo legitur pluraliter.ſ.clamores exactoris.Zach.4.& exequabit grām grē eius.Pro quo he.le.Clamores grē gratie ſibi:ſiue ſonitus grā gratia ei Poteſt etiā deriuari a dictione שָׁוָה Saua que ſignificat exequare: ſicut eſt in littera nr̄a vt infra dicetur. Item שָׁוְא Sau.i. vanũ ſeu fruſtra:vel inane aut vacuũ.Exo.28. Non aſſumes nomen dñi dei tui in vanum. Iob.15. Non credet fruſtra errore deceptus. & in eo.35.Nec eni fruſtra audiet deus.p̄s.11. Vana locuti ſunt vnuſquiſq; ad proximũ ſuum. p̄s.23. Qui nõ accepit in vanum aiam ſuā.Ps.25.Non ſedi in cõcilio vanitatis.p̄s.30. Odiui obſeruātes vanitates ſupuacue.p̄s.126. In vanum laborauerunt qui edificant eā.& in eodē. Fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.Prouer.30. Vanitatē & verba mēdacii longe faca me. Hiere.2. Fruſtra p̄cuſſi filios vr̄os.& in eodē.6. Fruſtra conflauit conflator. Ponitur etiā pro mendacio vel falſo.Exo.23.Non ſuſcipias vocem mendacii. Threñ.2.Prophete tui viderunt tibi falſa & ſtulta.& in codem. Viderunt autem tibi aſſumptiones falſas.

שׁוּב Sub.vertere.reuertere. reuerti.cõuertere.redire.reducere.reddere.retribuere.reſpõdere.habitare.Geñ.15. Quarta autē generatione reuertentur huc. & in eo.16.Reuertere ad dñam tuā.Exo.4. Reuertar ad fratres meos. & i eodē.24.Donec reuertamur ad vos.Leuit.25.Reuertetur homo ad poſſeſſionē ſuā.Nu.10.Reuertere dñe ad multitudinē iſrael.Ioſ.5.Et circũcide ſecũdo filios iſrael.p̄ q̄ he.le. Et reuertere circuncide ſecundo filios iſrael.i.iterũ circumcide ſecundo filios iſrael.4.Reg.20. Sed reuertatur retrorſum decē gradibus.Iob.17.Oms vos cõuertimini & venite.p̄s.6 Cõuertere dñe:eripe aiam meā.Eccl.1.Et in circulo ſuo reuertitur.& in eodē.9. Verti me ad aliud. Canti.6.Reuertere reuertere ſulamitis:reuertere reuertere & itueamur te.Eſa.6. Et cõuertatur & ſanem eum. & in eodem.38.& reuerſus eſt ſol decē lineis.& in eo.55.Et vltra nõ reuertetur. & in eodē.59. Auerſi ſumus ne iremus poſt deũ noſtrũ.Et in eo.Qui redeunt ab iniquitate.Hiere.4. Si reuerteris ad me iſrael dicit dñs: ad me reuertere.& in eo.14.Reportauerũt vaſa ſua vacua.p̄ quo he.le.Reuerſa ſunt vaſa ſua vacua Et in eo.31. Poſtq̄ cõuertiſti me.& in eo.40. Et mecũ noli

venire: sed habita apud godoliam. Pro quo he.le. Et adhuc ille non reuertebatur: & reuertere ad godoliā. Ezech.16. Reuertentur ad antiquitatē suā. & in eo.46. Et reuertetur ad principem. & i eo.47. Cūq; me cōuertissem. Osee.12. Et tu ad dn̄m deū tuū cōuerteris. & in eodē.14. Conuertere israel ad dn̄m deū tuū. & in eo. Cōuertentur sedentes in umbra ei⁹. Naū.2. quia sicut reddidit dn̄s superbiā iacob: sic superbiā israel. p quo he.le. Sicut cōuertit dn̄s superbiā vlcitudinem israel. Et inde verbum tertie cōiugationis quod significat reuerti facere. siue reducere: aut retribuere: vel respondere. Geñ.14. Reduxit omnē substātiā. & in eodē.24. Filiū tamen meū ne reducas illuc. & in eo.43. Et illā quā inuenistis in sacculis vrīs reportate. i. reducite. & i eodē.44. Reportauimus ad te de terra chanaā. i. reduximus. Exo.10. Reuocauerunt moysen & aaron ad pharaonē. i. reuerti fecerūt. 1. Reg.6. Et reducite vitulos earū domi. Pro quo he.le. Reuerti facite siue reducite vitulos earū in domū. Et in eodem. Sed quod debetis ei reddere pro peccato. & in eodē. Quid est quod pro delicto reddere debemus. & in eodem. Et vasa aurea que soluistis ei p delicto. i. reddidistis seu retribuistis. p̄s.50. Redde mihi letitiā salutaris tui. p̄s.71. Reges tharsis & insule munera offerent. i. reducent vel retribuent. p̄s.87. Auertisti ab ira indignationis tue. pro quo he.le. Auertere fecisti ab ira indignationem tuā: siue indignationis tue. p̄s.115. Quid retribuā dn̄o. Esa.38. Ecce ego reuerti faciā vmbrā linearū. & in eodē.42. Nec est qui dicat: redde. Hiere.29. Et reducam vos ad locum istum. & in eodem. 33. Et cōuertā cōuersionē iuda. p quo he.le. Et cōuertere faciam siue reducā conuersionem iuda. & in eo.2. Reducā cōuersionē eorū. Ponitur etiā pro soluere. 4. Reg.3. Et soluebat regi cētū millia agnorū. Significat etiā respōdere. Iob.6. Respondete obsecro absq; contentione. & in eo.20. Idcirco cogitationes mee varie succedūt sibi. p quo he.le. Idcirco cogitationes mee respondent mihi. & in eodē.33. Respōde si habes quid loquaris. Prouer.18. Qui pri⁹ respōdit q̄ audiat. Pōitur etiā pro habitare. p̄s.22. Et inhabitem in domo dn̄i in longitudine dierū. Ezech.35. Ciuitates tue non habitabuntur. Vide etiā de hoc supra in dictione יָשַׁב Iasab & aliq̄n scribitur cum duplici beth. p̄s.22. Aīam meā cōuertet. Esa.49. vt reducā Iacob ad eum. & in eo.58. Auertens semitas in quietem. Hiere.3. Cōuertimini filii reuertētes. i. auertētes seipsos a via recta. & in eodē.8. Et qui auersus est nō reuertetur: quare ergo auersus est populus iste in ierusalem auersione cōtentiosa. Ezech.38. Que reuersa est a gladio. & in eodē.39. Et reduxero eos de populis. Mich.2. Cū reuertatur qui regiones nr̄as diuidat. Significat etiā decipere. Esa.47. Sapiētia tua & scientia tua decepit te. Vide etiā de hoc supra in dictione שָׁבַב Sabab. & inde שׁוּבָה Suba. i. siue מְשׁוּבָה Mesuba. i. cōuersio siue redit⁹ vel auersio. Esa.30. Si reuertamini & quiescatis: salui eritis. p quo he.le. In conuersione & quiete salui eritis. Osee.11. Et populus meus pēdet ad reditū meū. Significat etiā auersionē vel auersatricem. Prouer.1. Auersio paruulorū interficiet eos. Hiere.2. Et auersio tua increpabit te. & in eo.3. Que fecerit auersatrix israel. & in eo. Iustificauit animā suā aduersatrix israel. & in eodem.8. Quare auersus est populus iste in ierusalem auersione contentiosa. & inde תְּשׁוּבָה Thesuba siue שְׁבַת Sebath aut שִׁבוּת Sebuth. i. reditus: siue cōuersio. 2. Reg.11. Factū est autē vertēte anno. i. in reditu anni. p̄s.125. In cōuertendo dn̄s captiuitatem sion. Pro quo hebrei legunt. In cōuertendo dn̄s cōuersionem sion. Potest etiam deriuari a supradicta dictiōe שְׁבָה Saba. que significat captiuare sicut est in littera nr̄a. Hiere.3. Et cōuertā cōuersionē ppli mei. & in

eodem. Ecce ego cōuertam cōuersionem tabernaculorum iacob. & in eodem.33. Reducam enim cōuersionem terre.

שׂוּב Sub. canescere. i. canum seu decrepitū esse. senescere. 1. Reg.1. Ego autē senui & incanui. & inde שֵׂיבָה Seba idest caniciēs. senectus siue seniū. Leuit.19. Coram cano capite consurges. 3. Reg.14. Quia caligauerāt oculi eius pre senectute. Prouer.20. Et dignitas senum canicies. Osee.7. Sed & cani effusi sunt i eo. p quo hebrei le. Canicies effusa est in eo. & inde שָׂב Sab. i. canus seu senex. Iob.11. Et senes & antiqui sunt in nobis.

שׂוּד Sud. linire. leuigare. s. calce. Deut.27. Et calce leuigabis eos. & in eodē. Et leuigabis eos calce. Et inde שִׂיד Sid. i. calx. vt in predictis locis. Ponitur et am p cinere. Esa.33. Et erunt populi q̄si de incendio cineris. Amos.2. Quia incenderit ossa regis idumee vsq; ad cinerem.

שָׁוָה Saua. equare. adequare. equiperare. equalem esse. ponere. prodesse. Prouer.3. Et omnia que desiderantur huic non valent comparari. i. adequari. & in eo.23. Ne efficiaris ei similis. Pro quo he.le. Ne sis ei equalis. & in eodē. 27. Et litigiosa mulier comparatur. i. adequatur. Ester.7. Nunc aūt hostis noster est: cuius crudelitas redūdat in regē. Pro quo hebrei legunt. Quia non equat siue equiperat hostis in dānum regis. Potest etiam legi. quia non pdest. Esa.28. Nōne cum adequauerit faciē eius. & in eo.40. Cui assimilastis me & adequastis. Thren.2. Cui exequabo te & cōsolabor te. Osee.10. Fruct⁹ adequabitur ei. Significat etiam ponere vel preponere. p̄s.15. Prouidebā dn̄m in conspectu meo semper. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Preposui dn̄m in conspectu meo semper. p̄s.17. Qui posuit pedes meos tanq; ceruorū. p̄s.20. Gloriā & magnū decorē impones sup eum. p̄s.88. Posui adiutoriū sup potentē. p̄s.118. Iudicia tua non sum oblitus. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Iudicia tua pponebā. p̄s.130. Si nō humiliter sentiebam: sed exaltaui animā meā. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Si non posui & silere feci animā meā. Significat etiā pdesse vel expedire. Ester.3. Et optime nosti quod non expediat regno tuo. & in eodem.5. & cum hec omnia habeam: nihil me habere puto. Pro quo he.le. Et omnia hec non prosunt mihi. Iob.33. Et vt eram dignus non recepi. pro quo he.le. & non pro fuit mihi. Potest etiā legi. & non adequauit mihi. i. non recepi equalia meis delictis. & tūc erit sensus sicut in littera nr̄a. Et dicūt aliqui hebrei q̄ a predicta dictione deriuatur שָׁוְא Sau quod significat vanū siue frustra. De quo vide supra in dictione שׁוֹא So.

שׁוּחַ Súach. incuruari. inclinari. Prouer.2. Inclinata est ad mortem domus eius. De quo vide infra in dictione שָׁחַח Sachach. & in dictione שָׁחָה Sacha. & inde שׁוּחָה Sucha siue שִׁיחָה Sicha. i. fouea. p̄s.56. Foderūt ante faciem meam foueam. Prouer.22. Fouea profunda os aliene. Et aliquando scribitur cum thau in fine. p̄s.93. Donec fodiatur peccatori fouea. Ezech.19. Non absq; vulneribus suis ceperunt eum. Pro quo hebrei legunt. In foueis suis captus est. Et sequitur metaphora capture leonis qui capitur in foueis. Potest etiam legi sic. in interitu suo siue in internitione sua captus est. & tūc erit sensus sicut in littera nostra. Ponitur etiā שַׁחַת Sachath pro interitu vel internitione. p̄s.54. Deduces eos in puteum interitus. Esa.51. Et non interficiet vsq; ad internitionem. Ezech.28. Interficiēt & detrahēt te. pro quo hebrei legunt. In interitum siue internitionem detrahent te. Potest etiam legi in foueam detrahent te. Vide etiā de hoc infra in dictione שַׁחַת Sachath. & in plurali שִׁחוֹת Sichoth. p̄s.118. Narrauerūt mihi iniqui fabulationes. Pro

quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Foderunt mihi iniqui foueas.

שׂוּחַ Soach. meditari. loqui. Geñ.24. & egressus fuerat ad meditādum in agro. Iudi.5. Et ambulatis in via: loquimini. Iob.12. Loquere terre & respondebit tibi. p̄s.68. Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta. p̄s.118. In mādatis tuis meditabor. p̄s.142. In factis manuū tuarum meditabar. Prouer.6. Euigilans eloquere cum eis. Esa.53. Generationē eius quis enarrabit. i. quis loquetur. Et inde שִׂיחַ Siach. i. meditatio: vel eloquiū. 3. Reg.18. Forsitā loquitur. pro quo hebrei legunt. Forsitā est ei eloquiū. 4. Reg.9. Nostis hominē & quid locutus sit. pro quo he.le. Nostis hominē & eloquiū eius. Iob.7. Et reuelabor loquens mecum in strato meo. Pro quo he.le. Et eleuabor eloquio meo: siue in meditatione mea. p̄s.54. Cōtristatus sum in exercitatione mea. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit humiliatus sum in meditatione mea. & in titulo psalmi. 101. vbi dicitur. Et coram dn̄o effudit precem suā. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Et coram dn̄o fuderit eloquiū suum. p̄s.141. Effundo in conspectu eius orationem meam. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Effundā in conspectu eius eloquiū meum. Amos.4. Et annuncias homini eloquiū suum. Potest etiā legi meditationē suam. i. cogitationem cordis sui. quod soli deo pertinet. Ponitur etiā pro dolore vel querimonia. 1. Reg.1. Quia ex multitudine doloris & meroris mei.

שׁוּט Sut. circuire. discurrere. dispergi. s. huc et illuc. remigare. Nu.11. Circuibat populus: & colligens illud frāgebat mola. 1. Reg.24. Perābula omnes tribus israel. i. discurre vel circue omnes trib⁹ israel. & in eodem. Et lustrata vniuersa terra affuerunt. pro quo hebrei legunt. Circuierunt siue discurrerunt per vniuersam terrā. 2. Paralipo.16. Oculi enim dn̄i contemplātur vniuersam terram. Pro quo hebrei legunt. Oculi enim dn̄i discurrunt. i. circunspiciunt per vniuersam terrā. Iob.1. Circuiui terrā & perābulaui eā. Hiere.5. Circuite vias ierusalem. & in eodē.49. Plāgite & circuite per sepes. Zach.4. Oculi dn̄i qui discurrunt in vniuersam terrā. significat etiā remigare. Ezech.28. Habitatores sidonii & aruadii fuerunt remiges tui. & in eodem. In aquis multis adduxerunt te remiges tui. & inde מָשׁוֹט Masot. i. remus. vt in eodē. Quercus de basam dolauerūt i remos tuos. & in eo. Omnes qui tenebant remū. & inde שָׁטִים Sait. i. remiges. Esa.33. Non transibit per eum nauis remigum. Item שׁוֹט Sot. i. flagellum. Iob.5. A flagello lingue absconderis. Prouer.25. Flagellum equo & chamus asino. Esa.28. Flagellum inundans cū trāsierit. & in plu. שׁוֹטִים Sotim. 3. Reg.12. Pater me⁹ cecidit vos flagellis. & aliq̄n scribitur cū duplici teth & dicitur שׁוֹטֵט Sotet. pro quo beatus hieronymus trāstulit offendiculū. Iosu.23. Sed erūt vobis in laqueū & in offendiculū in latere vestro. Item שִׁטִּים Sitim. genus est arboris. Exo.25. Et ligna setim. & in eodem. Arcam de lignis setim compingite.

שׂוּט Sut. errare. diuertere. s. a via recta. Nume.5. Vir cuius vxor errauerit. De quo vide ifra in dictiōe שָׂטָה Sata.

שׂוּךְ Such. vallare. sepire. cooperire. protegere. Iob.1. Nōne tu vallasti eum ac domū eius. Osee.2. Ego sepiam viam tuā spinis. & inde מְשׂוּכָה Mesucha. i. sepis: seu coopto riū. Prouer.15. Iter pigrorū quasi sepes spinarū. Esa.5. Auferā sepem ei⁹. & aliq̄n scribitur cū samach loco sin. Mich.7. Et qui rectus est quasi spina de sepe. Significat etiā operimentū. Ezech.28. Oīs lapis pciosus opimentū tuū. & inde שׂוֹכָה sucha. s. ramus. Iudi.9. & arrepta securi precidit arboris ramū. & in eo. Igitur certatim ramos de arborib⁹ preci-

dentes sequebātur ducē. Pro quo he.le. Preciderunt ois populus vnusquisq; ramū suū. & in plurali שִׂכִּים Sichim. i. sudes. Pro quo beatus hiero. transtulit clauos. Nu.25. Erunt vobis quasi claui in oculis vr̄is. & dicunt aliqui hebrei q̄ significat spinas seu ramos spinarū. & inde שַׂכִּין sachin. i. culter seu gladi⁹. Prouer.23. Et statue cultrū in gutture tuo. & inde שֻׂכּוֹת Suchoth. Pro quo btūs hiero. transtulit sagenas. Iob.40. Nunquid implebis sagenas pelle eius. hebrei vero dicunt q̄ significat cultros sicut dictio pcedēs. Vnde in predicto loco ipsi legunt. Nūquid cōcides cultris pellē eius. De quo vide supra in dictione מָלֵא Male.

שׁוּל Sul. sinus. seu ora inferior vestimenti. s. illa pars vestimēti q̄ est deorsum secus pedes. & solū inuenitur i numero plurali. Exo.28. Deorsum vero ad pedes eiusdē tunice per circuitū. Pro quo he.le. Sup oras vestimēti per circuitum. Esa.6. Et ea que sub ipso erāt replebant tēplum. i. ore vel fimbrie inferiores vestimenti. Ponitur etiā pro locis verendis seu pudendis. Naū.3. Et reuelabo pudenda tua in facie tua. Potest etiā legi sic. & reuoluā fimbrias vel oras tuas s. inferiores sup faciē tuā. s. vt reueletur pudenda tua.

שׁוּם Sum. alliū. & solū inuenitur in numero plu. s. שׁוּמִים Sumim. i. allia. Nu.11. Porriq; & cepe & allia.

שׂוּם Sum. ponere. reponere. imponere. componere. constituere: facere: seu fabricare. Geñ.6. Ostiū vero arce pones in latere deorsum. & in eodē.30. Ponebat iacob virgas in canalibus. & in eodē.4. Et hic innocens in lacū missus sum. pro quo he.le. Et etiā hic nihil feci: vt ponerent me in lacum. & in eodē.15. & repositus est in loculo in egypto. Nu.11. Et cur imposuisti pondus vniuersi populi huius sup me. Deut.11. Ponite verba mea hec in cordibus vestris. Iosu.8. Pone insidias vrbi. 1. Reg.9. Et de asinis quas nudius tertius perdidisti: ne solicitus sis. Pro quo hebrei legūt. Ne apponas cor tuum eis. & in eo.28. Et posui animā meam in manu mea. 2. Reg.12. Et circūegit super eos ferrata carpenta. i. posuit super eos. 3. Reg.20. Et ait seruis suis circundate ciuitatē: & circundederunt. pro quo hebrei legunt. Et ait seruis suis ponite. s. obsidionē seu machinas. 4. Reg.9. Depingit oculos stibio. pro quo hebrei legūt. Et posuit stibiū in oculis suis. Iob.4. Et quia nullus intelligit in eternū peribunt. pro quo he.le. Et quia nullus apponit. s. cor: in eternum peribūt. & in eodē.17. Libera me dn̄e & pone me iuxta te. & in eo.36. Simulatores & callidi prouocant iram dei. Pro quo he.le. Ponent siue apponent irā. s. dei. p̄s.47. Ponite corda vestra in virtute eius. p̄s.55. Posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. p̄s.106. Et posuit sicut oues familias. Canti.8. Pone me vt signaculū super cor tuū. Esa.28. Et ponam iudicium in pondere. & in eodem.41. Et recogitēt & intelligant pariter. pro quo he.le. Et apponāt. s. cor: & intelligāt pariter. & in eodē. Et ponemus cor nostrū & sciemus nouissima. Hiere.17. & ponit carnē brachium suū. Aggei.2. Anteq; ponatur lapis super lapidē in templo dn̄i. Significat etiā facere: seu fabricare. Exo.4. Quis fecit os hominis aut quis fabricatus es mutū & surdum. Significat etiam constituere vel ordinare. Exo.2. Quis constituit te iudicem & principē super nos. p̄s.49. Et illic iter: quo ostendā illi salutare dei. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Et qui ordinat viam: ostendam illi salutare dei. Ponitur etiam pro resistere. 1. Reg.15. Quomodo restitit ei in via. i. posuit insidias in via. Ponitur etiam pro parere. Esd.10. & fuerunt ex eis mulieres que pepererant filios. i. apposuerant filios. Et inde שׂוּמָה Suma. idest propositum seu positio. 2. Reg.13. Quoniā in odio absalō erat positus. p quo hebrei legunt. Quoniā in ore absalō erat positio seu ppo

situ̅.Et inde תְּשׂוּמָה Thesuma siue תְּשׂוּמֶת Thesúmeth.i.depositu̅.Leuit.6.& negauit proximo suo depositum.

שׁוּעַ Súaa.clamare.claudere.s.oculos.linire.admirari:siue obstupescere.Iob.30.Consurgens in turba clamabā. p̄s.17.Clamauerunt nec erat qui saluos faceret.p̄s.118.Preueni in maturitate & clamaui.Et ide שַׁוְעָה Saaua siue שַׁוְעַת Saauath.aut שׁוּעַ Súa.i.clamor siue vlulatus.1.Reg.5.Et ascendebat vlulatus in celu̅.p̄s.17.Et clamor meus in conspectu eius introiuit in aures eius.Hiere.8.Ecce vox clamoris filie populi mei.Iob.30.Et si corruerint:ipse saluabit.Pro quo hebrei legunt.Si in interitu suo eis clamor.i.si clamauerint.Potest etiā deriuari a dictione יָשַׁע Iasaa.que significat saluare sicut est in littera nostra.Et inde dicunt aliqui hebrei ꝙ deriuatur תְּשׁוּעָה Thesua:ꝙ significat salutem.p̄s.143.Qui das salutem regibus.De quo vide supra in dictione יָשַׁע Iasaa.significat etiā predicta dictio שׁוּעַ Súaa claudere.s.oculos.Esa.6.Et oculos eius claude.& aliqui hebrei legunt.& oculos eius linire siue oblinire.s.luto ne videant.De quo vide infra in dictiōe שָׁעָה Saa.& inde dicunt aliqui ꝙ deriuatur מִשְׁעִי Misii.i.linitio vel lenitas.Ezech.16.Et aquis non est lota in salutē.Pro quo ipsi legunt.Et aquis nō est lota ad leuitatē.Potest etiam deriuari a dictione יָשַׁע Iasaa que significat salutem.vt supra dictu̅ est.Significat etiā p̄dicta dictio obstupescere siue admirari.Esa.29.ostupescite & admiramini.Potest etiā legi secu̅dum primā significationē sic.s.clamate & exclamate.Itē שׁוּעַ Súaa.i.magnificus seu magnitudo:aut potēs:vel tyrānus.Iob.34.Nec cognouit tyrānum:cu̅ disceptaret contra pauperem.& in eo.36.Depone magnitudinē tuā absq̧ tribulatione.Esa.22.Scrutans muru̅:& magnificus super mōtem.Et aliqui hebrei in predicto loco legunt.& clamor siue vlulatus ad montem:secundum primā significationem.& in eodem.32.Nec fraudulentus vocabitur maior.i.potēs vel magnificus.Ezech.23.Nobiles tyrāniq̧ & principes.

שׁוּף Suph.conterere.conquassare.conculcare.percutere.Geñ.3.Ipsa conteret caput tuu̅.& in eo.Et tu insidiaberis calcaneo eius.Pro quo hebrei legu̅t.Et tu conteres:siue conquassabis calcaneu̅ eius.nam eadē dictio ponitur in predicto loco pro cōterere & pro insidiari.Iob.9.In turbine enim cōteret me.p̄s.138.Et dixi forsitan tenebre cōculcabu̅t me.& aliqui hebrei dicu̅t ꝙ in p̄dicto loco significat obscurare siue contenebrare.vnde ipsi legunt.Forsitā tenebre obscurabunt me.Et btu̅s hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Operient me.idest cōtenebrabunt me:de quo vide supra in dictione נָשַׁף Nasaph.

שׁוּק Suc.desiderare.appetere.redu̅dare.Esa.29.Et anima eius vacua.Pro quo he.le.Et aīa eius desiderans siue appetens.s.cibu̅ & potum.p̄s.64.Visitasti terrā & inebriasti eam.pro quo he.le.Et desiderare siue appetere eā fecisti.Potest etiā deriuari a dictione שָׁקָה Saca.que signat irrigare seu inebriare:sicut est in littera nr̄a.Et inde תְּשׁוּקָה Thesuca.i.desideriu̅ seu appetitus.Geñ.3.Et sub viri potestate eris.Pro quo hebrei legunt.Et ad virum tuu̅ desideriu̅ tuu̅ siue appetitus tuus.& in eodē.4.Sub te erit appetitus eius.Canti.7.Et ad me cōuersio eius.Pro quo hebrei legunt.& ad me desideriu̅ siue appetitus eius.Significat etiā predicta dictio redundare.Ioel.2.Et redundabu̅t torcularia vino & oleo.Item שׁוּק Soc.i.callis seu platea aut vicus.Eccl's.12.& claudēt ostia in platea.& in eo.Et circu̅dabu̅t in platea.& in plu.שְׁוָקִים Seuachim.Canti.3.Per vicos & plateas.Item שׁוֹק Soc.idest.crus.seu armus:vel sura.Exo.29.Armu̅q̧ dexterum.Iudi.14.Vt stupentes suram femori imponerēt Et in plurali שׁוֹקַיִם Socáim.Deut.28.Percutiet te domin⁹ vlcere pessimo in genibus & in suris.

שׁוּר Sur.canere.cantare.psallere.aspicere.intueri.insidiari.ornare.Exo.15.Tunc cecinit Moyses carmen hoc domino.& in eodē.Cantemus domino.Iudi.5.Cecinitq̧ debbora & barach.& in titulo psalmi.7.Vbi dicitur in finē psalmus dauid quem cantauit dño.Esa.5.Cantabo dilecto meo.Soph.2.Vox cātantis in fenestra.Et inde מְשׁוֹרֵר Mesorer.i.cantor:siue cātans.1.Paralipo.6.Hemā cantor fili⁹ ioelis.Et in plu.מְשׁוֹרְרִים Mesorerim siue שָׁרִים Sarim.vt in eodē.15.Vt constitueret de fratribus suis cantores.Nee.10.Ianitores & cātores & nathinei.p̄s.86.Sicut letantium omniu̅ nostrum habitatio est in te.pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Et cantores quasi in choris:omnes fontes mei in te.& in genere feminino שָׁרוֹת Saroth.siue מְשֹׁרְרוֹת Mesoreroth.2.Reg.19.vt audire possum vltra vocem cantorum.2.Paralipo.35.Omnes cantores atq̧ cātatrices vsq̧ in presentem diem lamētationes super iosiam replicant.Esd.2.Et in ipsis cantores atq̧ cantatrices.Eccl's 1.Feci mihi cantores & cantatrices.Et inde שִׁיר Sir.i.canticum seu carmen.Iudi.5.Surge loquere cāticum.p̄s.39.Immisit in os meu̅ canticum nouu̅.p̄s.41.Et nocte canticum eius apud me.Scribitur etiā cum he in fine & dicitur שִׁירָה Sira.Exo.15.Tunc cecinit moyses & filii israel carmen hoc dño.Deut.31.Scripsit quoq̧ moyses canticum.Et in plurali שִׁירִים Sirim.Canti.1.Cāticum canticoru̅ salomonis.vbi ponitur tam in singulari q̄ in plurali.Reperitur etiā in plurali שִׁירוֹת Siroth.secundu̅ terminationē pluralem femininorum.Amos.8.Et stridebu̅t cardines templi.Pro quo hebrei legu̅t.Et vlulabunt carmina tēpli.i.loco carminu̅ erit vlulatio.Significat etiā predicta dictio שׁוּר Sur.aspicere siue intueri.Nu.22.Et de collibus considerabo eum.i.intuebor eum.& in eodem.24.Intuebor illu̅.Iob.33.Respiciet homines & dicet.& in eodē.36.Memento ꝙ ignores opus eius:de quo cecinerunt viri.Pro quo hebrei legunt.Quod intuiti su̅t siue aspexeru̅t vel cōtēplati sunt viri.s.sancti.Potest etiā legi sicut est in littera nr̄a:secu̅dum primā significationē.Canti.4.Coronaberis de capite amana.Pro quo he.le.Aspicies siue ītueberis de capite amana.Pōt etiā legi ornaberis:quod est idē quod coronaberis:vt infra dicetur.Significat etiā insidiari:eo quod insidiatores aspiciunt de latibulis suis.p̄s.5.Dñe deduc me in iustitiā tuā ꝑpter inimicos meos.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.trāstulit.Propter insidiatores meos.p̄s.58.Deus ostēdet mihi super inimicos meos.Pro quo beatus hiero.transtulit.Deus ostēdet mihi in insidiatoribus meis.p̄s.91.Et despexit oculus meus super inimicos meos.Pro quo beatus hieronymus trāstulit.Et respiciet oculus meus eos qui insidiantur mihi.Hiere.5.Insidiantes quasi aucupes.Ponitur etiā predicta dictio pro ornare.Esa.57.Et ornasti te vnguento regio.Hebrei tamē dicunt ꝙ in predicto loco significat offerre.s.munus siue donare.Vnde in predicto loco ipsi legunt.Obtulisti siue donasti regi oleum siue vnguentum.Et inde תְּשׁוּרָה Thesura.idest oblatio:siue munus vel donu̅.1.Reg.9.Et sportulā nō habemus:vt demus homini dei.Pro quo hebrei legunt.Et oblatio seu munus non est nobis ad offerendum viro dei.Item שׁוּר Sur.siue שׁוֹר Sor.idest murus.Geñ.49.Et in furore suo suffoderunt murum.& in eodē.filie discurrentes super murum.p̄s.17.Et in deo meo transgrediar murum.Et in plurali שׁוּרוֹת Saroth.Hiere.5.ascendite muros eius.Ezech.27.Naues maris principes tui.Pro quo hebrei legunt.Muri tui.idest sunt in circuitu tui quasi muri.Quod si scribatur cum puncto ceboleth in littera sin tunc significat principes in genere feminino:

vt in sequēti dictiōe dicetur.& in lingua chaldaica dr̄ שׁוּרַיָּא Suraia.siue אֻשַּׁרְנָא Vsurna.i.muri.Esd.4.Et muros eius & parietes componentes.Et in eodem.Quia si ciuitas illa edificata fuerit & muros eius instaurauerint.& in eodem.5 Et muros eius instauraretis.& inde שׁוּרוֹת Suroth.Pro quo beatus hieronymus transtulit aceruos.Iob.24.Inter aceruos eorum meridiati sunt.Item שׁוֹר Sor.i.bos.Exo.22.Si bos cornu percusserit.Leuit.22.Bos ouis & capra.Iob.6.Aut mugiet bos:cum ante presepe plenu̅ steterit.Et in plurali שְׁוָרִים Seuarim.Osee.12.Ergo frustra erant in galgal boues immolantes:& secundum hoc significatum.Geñ.49.Vbi nos habemus & in furore suo suffoderunt muru̅:aliqui hebrei legunt subneruaueru̅t bouē.& expōnu̅t illud de ioseph qui dictus est bos vel taurus.Deut.33.Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius.

שׂוּר Sur.dominari.imperare.principari.i.principatum exercere.siue principē esse.preualere.Iudi.9.Regnauitq̧ abimelech super israel:trib⁹ annis.Pro quo hebrei legu̅t.Et dñatus est:siue princeps fuit abimelech super israel.Prouer.8.Per me principes imperāt.Osee.8.Principes steterunt:& non cognoui.& in eodem.Et in fortitudine sua directus est cum angelo.Pro quo hebrei legunt.Dominatus est:siue preualuit.& in eodem.Et īualuit ad angelum:& cōfortatus est.Vide etiam de hoc infra in dictione שָׂרָה Sara.& aliquando scribitur cum littera sámech loco sin.1.Paralipo.15.Conenias au̅t princeps leuitarum prophetie preerat.Et inde שַׂר Sar.i.princeps.Exo.2.Quis te constituit principem & iudicem.Ios.5.Sum princeps exercitus domini.& in plurali שָׂרִים Sarim.Iob.29.Pricipes cessabāt loqui.p̄s.118.Etenim sederunt principes:aduersum me loquebantur.& in eodem.Principes persecuti sunt me gratis Et aliquando scribitur cum littera sámech loco sin.Hiere.6.Omnes isti principes declinantes.& in genere feminino שָׂרוֹת Saroth.Iudi.5.Vna sapientior ceteris vxoribus ei⁹ hec verba socrui respondebat.Pro quo he.le.Sapientiores domine.seu principes eius respondebant ei.3.Reg.11.Fueruntq̧ ei vxores quasi regine septingente.Pro quo hebrei legunt.Fueruntq̧ ei vxores principes septingente.Ezech.27.Naues maris principes tue.Sed in aliquibus libris hebraicis reperitur שׁוּרוֹת Saroth cu̅ puncto seboleth.quod significat muros.vt dictu̅ est supra in dictione precedēti.Itē מְשׂוּרָה Mesura.i.mensura.Leuit.19.In pondere & in mensura.1.Paralipo.23.Et super omne pondus atq̧ mēsurā.& aliqñ scribitur sine mē.Esa.28.Et ponat triticu̅ per ordinē Pro quo he.le.Et ponat triticum in mensura.Sed in lingua chaldaica significat ordinē.sicut est in littera nostra.s.quando scribitur cum puncto seboleth.

שׂוּשׂ Sos.letari.gaudere.exultare.Deut.28.Et sicut antea letatus est dñs super vos bene vobis faciens:sic letabitur disperdēs vos.& in eodē.30.Et gaudeat super te in omnibus bonis:sicut gauisus est in patrib⁹ tuis.p̄s.69.Exultēt & letentur in te.p̄s.118.Letabor ego super eloquia tua.Esa.35.Letabitur deserta & inuia.& in eodē.61.Gaudens gaudebo in dño.& in eodē.64.Occurristi letanti & facienti iustitiam.& in eodē.66.Gaudete cu̅ ea gaudio.Et inde מָשׂוֹשׂ Masos.i.gaudiu̅ siue letitia:& vt in p̄dicto loco.Iob.8.Hec est enim letitia vie eius.Threñ.2.Gaudiu̅ vniuerse terre.& inde שָׂשׂוֹן Sason.i.gaudium seu letitia.p̄s.44.Propterea vnxit te deus deus tuus oleo letitie.p̄s.50.Redde mihi letitiam salutaris tui.

שׁוּת Soth.ponere.imponere.statuere.Geñ.4.Posuit mihi dñs semē aliud.Exo.7.Neq̧ apposuit cor etiā hac vice.& in eodem.10.Vt faciā signa mea hec in eo.Pro quo hebrei legunt.Vt ponā signa mea hec in eo.& in eodē.23.Ponāq̧ termīos tuos a mari rubro vsq̧ ad mare philistinorum.1.Reg.4.Que non respondit eis:neq̧ animaduertit.ꝓ quo hebrei legunt.Neq̧ apposuit cor suu̅.Iob.7.Quid apponis erga eum cor tuu̅.& in eodem.38.Et hic confringes tumentes fluctus tuos.Pro quo he.le.Et hic pones.i.depones superbiam fluctuu̅ tuoru̅.& est sensus sicut in littera nostra.p̄s.3.Non timebo millia populi circu̅dantis me.pro quo hebrei legu̅t.Non timebo millia populi:qui in circuitu posuerunt super me.s.obsidionem.p̄s.16.Oculos suos statuerunt declinare in terra.Pro quo beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit.Oculos suos posueru̅t.p̄s.48.Sicut oues in infernu̅ positi sunt.Prouer.22.Appone autem cor tuu̅ ad doctrinā meam.Esa.16.Pone quasi noctem vmbrā tuam.& in eodē.22.Et equites ponent sedes suas in portis.Hiere.13.Et ponet eam in vmbrā mortis:& in caliginem.Pro quo he.le.& ponet eā in vmbra mortis:& ponet in caliginem.Ponitur etiam pro dimittere.Iob.10.Dimitte ergo me vt plangam paululum dolorem meu̅.Et inde שִׁית Sith.idest ornamentu̅ quod mulieres ponu̅t super se.Prouer.7.Et ecce occurrit ei mulier in ornatu meretricio.Ponitur ēt pro iniquitate.p̄s.72.Operti sunt iniquitate & impietate sua.Et inde שַׁת Sath.i.fundamentu̅.& solum inuenitur in numero plurali.s.שָׁתוֹת Sathoth.p̄s.10.Quoniā quem perfecisti destruxeru̅t.Pro quo hebrei legunt.Quoniā fundamenta dissipata sunt.beatus hiero.in psal.iuxta he.ve.transtulit leges:que sunt quasi fundamenta.alii vero dicunt ꝙ significat retia:sicut Esa.19.Vbi nos habemus.& erunt irrigua eius flectentia.Pro quo ipsi legu̅t.Et eru̅t retia eius attrita vel dissipata.Potest etiā deriuari a dictione שָׁתָה satha que significat irrigua sicut est in littera nr̄a.Itē שֵׁת Seth.i.locus natiu̅:seu verēda.Esa.20.Discooptis natibus ad ignominiā egypti.Et in plurali שְׁתוֹת Sathoth.2.Reg.10.Et precidit vestes eorum medias vsq̧ ad nates.

שְׁזַב Sazab.in lingua chaldaica signat liberare:seu eripere.Dañ.3.Quis est de⁹ qui eripiet vos de manu mea.& in eodem.Potest eripere nos de camino ignis ardētis:& de manu tua o rex liberare.

שָׁזַף Sazaph.aspicere.intueri.Iob.28.Nec intuitus est eu̅ oculus vulturis.Cāti.1.Decolorauit me sol.Pro quo he.le.Aspexit me vel intuitus est me sol.

שָׁזַר Sazar.retortu̅.i.filu̅ duplicatu̅ & retortu̅.& scribitur cu̅ mē in principio & dicitur מָשְׁזָר Moszar.Exo.27 De bysso retorta.

שָׁחַח Sachach.curuare.humiliare.inclinare.Iob.9.Sub quo curuātur qui portāt orbē.& in eo.22.Et qui inclinauerit oculos suos saluabitur.& in eo.38.Qñ cubāt in antris.i.qñ curuātur vel humiliātur in antris.p̄s.9.Inclinauit se & cadet.p̄s.37.Miser factus sum & curuat⁹ sum vsq̧ in finē.p̄s.41.Quare tristis es aīa mea.Pro quo btu̅s hiero.in psal.iuxta.he.ve.trāstulit.Quare īcuruaris aīa mea.p̄s.106.Et pauci facti sunt:& vexati.ꝓ quo he.le.Et pauci facti su̅t:& humiliati vel incuruati sunt.Prouer.14.iacebu̅t mali an̄ bonos.i.humiliātur vel incuruātur.Eccl's.1.Et obsurdescēt oēs filie carminis.ꝓ quo he.le.& humiliabu̅tur oēs filie carminis.i.submissa voce canēt:nō valētes vocē eleuare.Esa.2.Et incuruabit se hō.& in eo.Et incuruabitur oīs sublimitas hoīm.& in eo.25.Et humiliabu̅tur & detrahētur vsq̧ ī terrā.& in eo.60.Et venient ad te curui:filii coru̅ qui humiliauerunt te.Threñ.3.Et tabescet in me aīa mea.ꝓ quo he.le.Et curuatur siue humiliatur ī me aīa mea.Mich.6.Et humiliatio tua in medio tui.Abach.3.Incuruati sunt colles seculi.Vide etiā de hoc infra in dictione שָׁחָה Sacha.

שָׁחַח Sachach. natare. p̄s.5. Lauabo p singulas noctes lectulū meū. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. trāstulit. Natare faciā tota nocte lectū meū. Esa.25. Sicut extēdit natans ad natādū. Ezech.47. Qm̄ intumuerāt aq̄ pfundi de torrētis. p q̄ he.le. qm̄ intumuerūt aq̄ natatorie torrētis i.aque erāt tā pfunde: q̄ nō poterāt trāsuadari nisi natādo.

שֹׁחַד Sóchad. munus seu donum. aut repetunde. Exo.23. Nec accipies munera: que etiam excecant prudentes. Deut.16. Nō accipies psonā neq̄ munera: quia munera excecant oculos sapientum. 1. Reg.8. Acceperunt munera & peruerterūt iudicium. 4. Reg.16. Misit regi assyriorū munera. p̄s.14. Et munera super innocentem nō accepit. Esa. 45. Nō in precio neq̄ in muneribus. & in hebreo declinatur tantum singulariter & caret numero plurali. & inde verbum שָׁחַד Sichad: quod significat donare siue munera dare vel accipere. Iob.6. De substantia vestra donate mihi. Pro quo hebrei legunt. Donate pro me. Ezech.16. Et dona donabas eis: vt intrarent ad te.

שָׁחָה Sacha. curuare. incuruare. humiliare. inclinare. adorare. Prouer.2. Inclinata est ad mortem domus eius. & in eodem.12. Meror in corde viri humiliabit illum. Esa. 51. Qui dixerūt anime tue incuruare: vt transeamus. Et inde שְׁחוּת Sachuth. i. curuatio: siue interit⁹. Prouer.28. In interitu suo corruet. vide etiam de hoc supra in dictione שָׁחַח Sachach. & quando est verbum quarte cōiugationis tunc significat adorare. eo quod adorantes inclināt se proni in terra. vt Geñ.18. Et adorauit in terra. & i eodem.33. Adorauit pnus in terra septies. Exo.24. Et adorabitis procul. 2. Reg 15. Sed & cum accederet ad eum homo vt salutaret illum. p quo hebrei legunt. Vt adoraret vel inclinaretur illi. & in eodem. Cūq̄ ascenderet dauid sūmitatē montis in quo adoraturus erat. & in eodē.16. Oro vt inueniam gratiā coram te dñe mi rex. Pro quo hebrei legunt. Adoro. i. grās ago. inueni gratiā coram te. Ezech.8. Et adorabāt ortum solis. & in eo 46. Adorabunt super limen porte. Et inde הִשְׁתַּחֲוָיָה histhachauaia. i. adoratio. 4. Reg.5. adorāte eo ī eodē loco: & ignoscat mihi deus seruo tuo. Pro quo he.le. In adoratione mea in domo remon ignoscat dñs seruo tuo.

שָׁחַט Sachat. iugulare. decollare. immolare. occidere. mactare. Geñ.22. Et arripuit gladium vt immolaret filium suum. Et in eodem.37. Et in sanguine hedi quē occiderant tinxerunt. Leuit.1. Immolabitq̄ vitulum corā dño Nu.11. Nunquid ouiū vel boum multitudo cedetur. i. occidetur vel iugulabitur. 1. Reg.14. Tulit oues & boues & vitulos & mactauerūt in terra. & in eodē. Et occidite super istud 4. Reg.25. Filios autē sedechie occidit corā eo. 2. Paralipo. 30. Immolauerunt autē phase. Esa.22. Et iugulare arietes. & in eodem.57. Immolātes paruulos in torrentibus. Et in eodē.66. Qui immolat bouē quasi interficiat virum. Osee. 5. Et victimas declinastis in pfundū. Pro quo hebrei legūt. Et immolare siue iugulare declinatores i profundum. idest declinantes a via recta: profunde immolabant idolis. Et inde שְׁחִיטָה Sechita. i. iugulatio vel occisio. 2. Paralip.30. Immolauerunt leuite phase: his qui non occurrerant sanctificari domino. Pro quo hebrei legunt. Et leuite super occisionem vel immolationem pascharum: idest agnorū qui immolabātur in pascha. Ponitur etiam pro vulnerare. Hiere. 8. Sagitta vulnerans lingua eorum. Vbi pro vulnerans ponitur שָׁחוּט Sachut. & aliqui hebrei dicunt q̄ in predicto loco significat limatam vel politam aut tersam a rubigine. Et inde dicitur זָהָב שָׁחוּט Zahab Sachut. i. aurum purissimū. scilicet a rubigine. 3. Reg.10. Fecitq̄ rex salomon ducenta scuta de auro purissimo. & aliqui he.le. de auro ductili.

שָׁחַט Sachat. exprimere. Geñ.40. Et expressi in calicem quē tenebam. & solum inuenitur in predicto loco.

שַׁחַל Sáchal. leena. aspis. Iob.4. Rugitus leonis & vox leene. Et in eodem.28. Nec pertransiuit per eam leena Osee.13. Et erō eis quasi leena. Ponitur etiam pro aspide. p̄s.90. Super aspidem & basiliscum ambulabis. Itē שְׁחֵלֶת Sachéleth. genus est gūmi. Pro quo beatus Hieronymus trāstulit onycham. idest coloris vnguinis. Exo.30. Sume tibi aromata stactem & onycham & galbanum.

שְׁחִין Sechin. scabies. vlcer. Exo.9. Erunt enim in hominibus & in iumentis vlcera. Deut.28. Percutiāt te deus vlcere pessimo.

שָׁחִיס Sachis. illud quod gignit terra ex granis semētis in messe cadentib⁹: vel quod sponte nascitur. Pro quo beatus hieronymus transtulit poma. Esa.37. In anno secūdo pomis vescere. Pro quo hebrei legunt. Et anno secundo que sponte nascuntur. Et aliquando scribitur cum sámach in principio & sin in fine. 4. Reg.19. In quarto autem anno que sponte nascuntur

שַׁחַף Sacheph. egestas. & scribitur cum thau in fine & dicitur שַׁחֶפֶת sachépheth. Deut.28. Percutiat te domin⁹ egestate. Et solū inuenitur in predicto loco. & dicunt aliqui hebrei q̄ significat calorem excessiuum. Alii vero dicūt q̄ significat tu morē corporis: sicut fit in hydropicis. Itē שַׁחַף Sachaph. nomen est auis. Pro quo beatus hiero. trāstulit larum. Leuit.11. Et larum & accipitrem.

שְׂחִיף Sachiph. tabulatum. siue stratum ligneū. Ezech.41. Stratūq̄ ligno per gyrum.

שַׁחַץ Sáchas. superbia. Iob.41. Ipse est rex super omnes filios superbie. In alio vero loco beat⁹ hieronymus transtulit institorē. Vt supra in eodem.28. Non calcauerūt eam filii institorum. potest etiam legi filii superbie.

שָׁחַק Sachac. contundere. cōminuere. Exo.30. Cūq̄ in tenuissimū puluerem vniuersa contuderis. Iob.14. Lapides excauāt aq̄. i. cōminuūt. p̄s.17. Et cōminuā eos vt puluerem ante faciem venti. Et inde שַׁחַק Sáchac. i. puluis tenuissimus qui adheret statere. Btūs hieronymus transtulit momentum. Esa.40. Et quasi momentū statere reputate sunt. Item שַׁחַק Sáchac. i. celum seu ether aut nubes. p̄s. 88. Et testis in celo fidelis. & in eodē. Quis in nubib⁹ equabitur dño. Pro quo he.le. Quis in celo equabitur dño. Pōt etiā legi sicut est in littera nr̄a. Et in plu. שְׁחָקִים Sechacim. Iob.38. Quis enarrabit celorū rationē. p̄s.17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. p quo btūs hiero. in psal. iuxta he.ve. transtulit. Tenebrosa aqua in nubib⁹ etheris. Ponitur etiā pro nubibus. Deut.33. Magnificētia eius discurrūt nubes. Iob.36. Que de nubibus fluunt. p̄s.35. Et veritas tua vsq̄ ad nubes. Potest etiam legi vsq̄ ad celos.

שָׂחַק Sachac. ridere. irridere. ludere. illudere. Abach.1. Ipse super omnē munitionē ridebit. Et cōmuniter scribitur cum littera sádic. De quo vide supra in dictione צָחַק Sachac cū sádic in prima. signat etiā irridere. 2. Paralipo. 39. Illis aūt irridētibus & subsanātibus eos. Threñ.1. Et deriserūt sabbata ei⁹. Itē signat ludere. Iudi.16. Vt vocarēt sāsō: & añ eos luderet. 2. Reg.6. Dauid aūt & oīs israel ludebāt corā dño. & ide מִשְׂחָק Misħac. i. ridiculū. Abach.1. Et tyrāni ridiculū ei⁹ erunt. Et inde שְׂחוֹק Sechoc. i. derisus: ludus. Iudi.16. Expectantes ludētē sāson. p quo he.le. Expectātes ludū samson. Eccl's.2. Risū putaui errorē. & i eo.10. In risu faciūt panē. & ide nomē pprīū יִשְׂחָק Isaac. qd̄ interp̄tatur risus. Geñ.12. Vocauit abraam nomē filii sui quē genuit ei sarra isaac. Et licet ibi scribatur cū lr̄a sádic: tamen aliqn̄ scribitur cū sin. p̄s.104. Et iuramenti sui cū isaac. Ponitur etiā

יִשְׂחָק Isaac pro idolo: eo quod idolū est opus dignū risu seu ridiculū. Amos.7. Et demolientur excelsa idoli. Et in eo. Et nō stillabis super domum idoli.

שָׁחַר Sachar. nigrescere. denigrari. nigrū esse. Iob.30. Cutis mea denigrata est sup me. & inde שָׁחוֹר Sechor. i. niger. Leuit.13. Et capillū nigrū. & in ge. fe. שְׁחוֹרָה sechora siue שְׁחַרְחֹרֶת Secharchóreth. Canti.1. Nigra sum sed formosa. & in eo. Nolite me cōsiderare q̄ fusca sim. i. nigra. & inde שְׁחוֹר Sachor. i. carbo: eo quod est niger. Threñ.4. denigrata est sup carbones facies eorū. & inde fluuius egypti dr̄ שִׁיחוֹר Sichor. Eo qd̄ habet aquā turbidam. Ios.13. a fluuio turbido qui irrigat egyptū. Hiere.2. Vt bibas aquā turbidam. Item שַׁחַר Sáchar. i. mane seu diluculū aut aurora. Geñ.19. Cumq̄ esset mane cogebāt eū angeli. & in eo.32. Iam enim ascēdit aurora. Iob.38. Nunquid post ortū tuū precepisti diluculo. Esa.14. Lucifer qui mane oriebaris. Osee.6. quasi diluculū preparatus egressus eius. Et in eo. 11. Sicut mane transiit. Ioel.2. Quasi mane expansū super montes. Et aliqn̄ scribitur cū mē in principio & dr̄ מִשְׁחָר Mischar. p̄s.109 Ex vtero ante luciferum genui te. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he.ve. trāstulit. De vulua orietur tibi ros adolescētie tue. i. mane orietur. & inde verbū שִׁחֵר sacher qd̄ signat manicare siue mane surgere vel mane querere. Iob.7. & si mane me quesieris non subsistam. & in eo. 8. Et si diluculo consurrexeris ad deū. & in eo.24. Vigilātesq̄ ad predā. i. mane surgētes. Ps.62. Ad te de luce vigilo p̄s.77. & diluculo veniebāt ad deum. Prouer.1. Mane cōsurgent & nō inuenient me. & in eo.8. & qui mane vigilāt ad me inuenient me. & in eodem.11. Bene consurgit diluculo qui querit bona. & in eo.13. Qui aūt diligit illū: instanter erudit. pro quo he.le. Qui aūt diligit illum: euigilat illū ad eruditionē. Esa.26. De mane vigilabo ad te. Osee.6. In tribulatiōe sua mane cōsurgēt ad me. Ponitur ēt pro desiderare. Prouer.7. Desiderans te videre. Sed ēt ī predicto loco he.le. Vt mane cōsurgerē ante faciē tuā. & inde שַׁחֲרוּת sachruth. i. pueritia scd̄m hebreos: que est quasi mane ī homine. btūs hiero. trāstulit voluptatē. Eccl's.12. adolescentia & voluptas vana sunt. ponitur ēt שַׁחַר Sáchar p luce matutina. Esa.8. Nō erit eis lux matutina. ponitur ēt pro ortu. Esa.47. Veniet super te malum: & nescies ortum eius.

שָׁחַת Sachath. corrūpere. putrescere. delere. dissipare. perdere. disperdere. peccare. Geñ.6. Corrupta est aūt terra corā deo. Et in eo. Cūq̄ vidisset deus terrā esse corruptā: oīs quippe caro corrupat viā suā. Hiere.13. Et ecce computruerat lūbare. i. corruptū fuerat. Et in eo. Sic putrescere faciā supbiā iuda. & in eo.51. qui corrūpis vniuersā terrā. Naum.2. Et propagines eius corruperunt. Malach.3. & non corrūpet fructus terre. Signat ēt violare seu irritū facere. Amos.1. Et violauerit miam eius. Malach.2. Irritū fecistis pactū leui. Signat ēt delere vel dissipare. aut pdere siue disperdere. Geñ.6. Et ego disperdā eos cū terra. & in eo.18. Nō delebo. i. nō dispdā si inuenero ibi quadraginta quinq̄. Et in eo.19. Delebimus locū istū. & in eo. Quia delebit dn̄s ciuitatē hanc. Nu.22. Et vos causa eritis necis oīum. pro quo he.le. Et disperdetis vel perdetis omnem populum istum. Deut.9. Ne disperdas populū tuū. 2. Reg.20. Moliebātur destruere murū. pro quo he.le. Dissipabāt ad diruendū murum. Prouer.23. Et perdes pulchros sermones tuos. Hiere. 5. Ascēdite muros eius & dissipate. Ezech.25. Interficientes & implētes inimicitias veteres. pro quo he.le. Ad dispdendum & dissipandum inimicitia seculi. i. propter inimicitiam veterem. Ponitur etiam pro peccare. Exo.32. Peccauit populus tuus. Deut.31. Noui ego q̄ post mortem meā inique agetis. idest peccabitis. & in eo.32. Peccauerunt ei. Osee.9. Profunde peccauerunt sicut in diebus gabaa. & inde מָשְׁחָת Moschath. i. corruptū: seu debile vl' defforme. Leuit.22. Quia corrupta & maculata sunt omnia Malach.1. Et votū faciens: immolat debile dño. Ponitur ēt pro inglorio. Esa.52. Sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et inde מַשְׁחִית maschith. i. dissipans vel disperdens aut corrūpens. Prouer.18. Frater est opa dissipantis. & in eo.28. Particeps homicide est. Pro quo he.le. Particeps est viro dissipanti vel corrūpēti. Hiere.51. Ecce ego ad te mons pestifer pro quo hebrei legunt. Dissipans aut disperdēs vel corrūpens. vnde sequitur qui corrumpis vniuersam terram. Ponitur etiam pro interfectione vel internitione. Ezech.9. & vnusquisq̄ vas interfectiōis habens in manu sua. Et in eo. 21. Fabricantium interitū. Ponitur ēt pro laqueo vel pedica qua aues capiuntur. Hiere.5. Laqueos ponentes & pedicas ad capiendos viros. ponitur etiam pro macie vel deformitate. Dañ.10. Sed species mea mutata est in me: & emarcui. pro quo he.le. Et species mea mutata est in me in maciem vel deformitatē. est ēt nomē mōtis ppe ierusalem. Pro quo btūs hiero. transtulit offensionē. 4. Regū.23. Excelsa quoq̄ que erāt in ierusalē ad dexterā partē montis offēsionis. & inde שַׁחַת Sáchath. i. corruptio siue interitus. Ps.15. Nec dabis sanctū tuū videre corruptionē. Ponitur ēt p fouea vel sepulchro. Quod est locus corruptiōis. p̄s.93. Donec fodiatur peccatori fouea: De quo vide supra in dictiōe שׁוּחַ Sūach. & in plu. שְׁחִיתוֹת Sechithoth. p̄s.105. & eripuit eos de internitiōibus eorū. Ponitur ēt p peccatis. Threñ. 4. Captus in peccatis nr̄is. & inde שְׁחִיתָא Sechitha. quod ī lingua chaldaica signat deceptionē. Dañ.2. Quod īterp̄tationē quoq̄ fallacē & deceptione plenam composueritis.

שָׂטָה Sata. errare. Preuaricari. auertere. diuertere. declinare. s. a via recta Nu.5. Vir cuius vxor errauerit. & in eo. Et si nō polluta est deserto mariti thoro. pro quo he.le. Et si non declinasti siue diuertisti pollutione sub viro tuo. idest a viro tuo. & in eo. Sin aūt decliasti a viro tuo atq̄ polluta es. Prouer.4. Declina & desere eam. & in eo.7. Ne abstrahatur in viis suis mens tua. pro quo he.le. ne diuertat siue declinet in viis eius cor tuum. Osee.5. & victimas declinastis in profundū. & inde שֵׂטִים Satim. siue שֵׂטֵי sate. i. preuaricationes siue auersiones. p̄s.39. & nō respexit in vanitates & insanias falsas. pro quo he.le. nō respexit ad supbias & p̄uaricatiōes mēdacii. & aliqn̄ scribitur cū sámach loco sin. Ps.100. Facientes preuaricationes odiui.

שָׁטַח Satach. expandere. extendere. Nu.11. Et siccauerunt eas per gyrum castrorum. Pro quo he.le. Expanderunt siue extenderunt eas per gyrum castrorū. s. ad exsiccādum eas. 2. Regum.17. Et expandit velamen super os putei. Iob.12. Et subuersas in integrum restituet. Pro quo hebrei legunt. Expandens gētes & deducit eas: siue requiescere facit eas. Ps.87. Expandi ad te manus meas. Hiere.8. & expandent ea ad solem & lunam. Et inde מִשְׁטָח Mistach. idest locus vbi aliquid extenditur ad exsiccandum. Ezech. 26. Siccatio sagenarum erit in medio maris. p quo hebrei legunt. Extensio sagenarum erit in medio maris. idest locus vbi sagene extendantur ad exsiccandum eas.

שָׂטַם Satham. Odire. odium habere. cōminari. Geñ.27. Oderat autem esau Iacob. Et in eodem.49. Inuideruntq̄ illi habentes iacula. Pro quo hebrei legunt. Oderūt siue comminati sunt illi. Et in eodem.50. Ne forte memor sit iniurie quam passus est. Pro quo hebrei legunt. Ne forte comminatus sit nobis ioseph. Iob.16. & comminās mihi infremuit contra me. & inde מַשְׂטֵמָה Mastema. idest cō

minatio siue odium. Beatus hieronymus transtulit amentiam vel insaniam. Osee. 9. Propter multitudinem iniquitatis tue & multitudinem amentie. & in eodem. Insania in domo dei eius.

שָׂטַן Satan. aduersari. contrarium esse. ps. 108. Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi. Pro quo beat⁹ hieronymus in ps. iuxta he. ve. transtulit. Aduersabantur mihi. Et in eodem. Hoc opus eorum qui detrahunt mihi. Pro quo beatus hieronymus transtulit. Qui aduersabantur mihi. Zach. 3. Et sathan stabat aduersus eum vt aduersaretur ei. & inde שָׂטָן Sathan. idest aduersarius seu contrarius. vt i predicto loco. vbi ponitur verbum & nomen ab eo deriuatum. Ps. 108. & diabolus stet a dextris eius. vbi ponitur pro diabolo. & inde שִׂטְנָה Sitna. idest aduersatio siue inimicitia. Geñ. 26. Appellauitq; eum inimicitiam.

שָׁטַף Sataph. Lauare inundare. obruere. Leuit. 6. Defricabitur & lauabitur aqua. & in eo. Non lotis ante manibus. Pro quo hebrei legunt. Et manus suas non lauit aqua. & in eodem. Vas autē ligneum lauabitur aqua. 3. Reg. 22. Et lauerunt currus eius in piscina samarie. Significat ēt inundare vel obruere. Iob. 14. Paulatim terra consumitur. idest inundatur. Ps. 77. Et torrentes inundauerunt. Canti. 8. Et flumina non obruent illam. idest non inundabunt. Esa. 8. Inundans & transiens. & in eodem. 10. Inundabit iustitiam. Et in eodem. 28. Flagellum inundans cū transierit. Esa. 30. Spiritus eius velut torrens inundans. Hiere. 47 & erit quasi torrens inundans: & cooperiet terram. Ezech. 13. Erit enim imber inundans. Dañ. 11. & veniet properans & inundans. Significat etiam ire cū impetu. Hiere. 8. Quasi equus impetu vadens in prelio. Pōitur etiam pro expugnare cum impetu & inundatione bellantium. Dañ. 11. & brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius. Et in eodem. Et exercitus eius opprimetur. ꝑ quo he. le. Et exercitus eius inundabit. idest expugnabit. potest etiam legi expugnabitur siue inundabitur. & inde שֶׁטֶף Seteph. idest inundatio siue diluuium. Ps. 31. Veruntamē in diluuio aquarum multarum.

שֹׁטֵר Soter. Executor: seu exactor. pretor. pro quo beatus hieronymus transtulit preceptorem siue magistrū. Prouer. 6. Que cum non habeat ducem nec preceptorem & in plurali שֹׁטְרִים Sotrim. Deut. 16. Iudices & magistros constitues in portis tuis. & in eodem. Qui docerent vos singula. Pro quo hebrei legunt. Et exactores vel pretores per tribus vestras. Potest etiam legi. & magistros siue preceptores per tribus vestras. & inde מִשְׁטָר Mistar, idest ratio. Iob. 38. Aut pones rationem eius in terra. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat descriptionem. Item שְׂטַר Setar. in lingua chaldaica significat latus. Dañ. 7. Et in parte stetit. idest in vno latere.

שַׁי Sai. munus. ps. 71. Tibi offerent reges munera. ps. 75 Omnes qui in circuitu eius affertis munera. & solū inuenitur in hebreo in numero singulari: & caret nūero plurali.

שִׂין Sig. diuersorium: secundum translationem nostram: 3. Regum. 19. Forsitan loquitur: aut in diuersorio est. hebrei tamen dicunt ꝙ significat negociationem siue occupationem.

שִׂיחַ Siach. virgultum seu arbor. aut germen. Geñ. 2. Et omne virgultum agri. Iob. 30. Et mandebāt herbas & arboris cortices. & in plurali שִׂיחִים Sichim. Geñ. 21. Abiecit puerum subter vnā arborē. pro quo hebrei legūt. sub vna de arboribus. Iob. 30. Qui inter huiuscemodi letabantur. Pro quo hebrei legunt. Qui inter arbores siue inter virgulta letabantur.

שִׁילֹה Silo. mittendus. secundum translationem nostram quasi שִׁילֹחַ Siloach. vt Geñ. 49. Donec veiat qui mittendus est. Hebrei tamen interpretātur מָשִׁיחַ Mesiach idest christus. & sic est in translatione chaldaica. scilicet donec veniat mesiach. idest christ⁹. potest etiam deriuari a dictione שָׁלַל Salal. vel a dictione שָׁלָה Sala. de quo infra dicetur.

שַׁיִן Sain. vrina. Esa. 36. Et bibant vrinam pedum suorum.

שֵׁיר Ser. ornamentum brachiorum: vt armilla. & solum inuenitur in numero plurali. scilicet שֵׁירוֹת Seroth. Esa. 3. Et torques & armillas & monilia.

שַׁיִשׁ Sais. marmor. 1. Paralipo. 29. Et marmor parium abundantissimum. & aliquando scribitur sine iod & dicitur שֵׁשׁ Ses. Ester. 1. Columnis marmoreis. & in eodē. Smaragdino & pario stratum lapide.

שַׁיִת Saith. vepres. spina. Esa. 5. Et ascendent super eā vepres & spine. Et in eodem. 7. Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Et in eodem. 10. Et deuorabitur spina eius & vepres eius.

שָׁכַךְ Sachach. cessare. quiescere. Geñ. 8. Et imminute sunt aque: & clausi sunt fontes abyssi. ꝑ quo hebrei legūt Et cessauerunt aque siue quieuerunt. Nu. 17. Et cohibebo a me querimonias filiorum israel. idest cessare faciā. Ester. 2. Postq; regis asueri indignatio efferbuerat. i. quieuerat vł cessauerat. Et in eo. 7. & ira regis quieuit.

שָׁכַב Sachab. cubare. iacere. requiescere. dormire. concubare. prostrari. Exo. 6. Mane quoq; ros iacuit per circuitum castrorū. Nu. 23. Nō cubabit donec deuoret predam. 2. Reg. 8. Coequans terre. Pro quo hebrei legunt. Iacere siue cubare fecit eos in terra. s. ad coequandū eos terre. Et in eo. 13. Cuba sup lectulū. & in eo. Cuba mecū soror mea. 4. Reg. 4. Et collocauit eum super lectulū hoīs dei. pro quo he. le. Et iacere siue cubare eum fecit. Hiere. 3. Vbi nō prostrata sis. i. vbi nō cubasti. Ponitur ēt ꝑ dormire vel requiescere. Geñ. 19. Ecce dormiui heri cū patre meo. Et in eo. 28 Terram in qua dormis: tibi dabo. & in eo. 47. Sed dormiā cum patribus meis. Leuit. 26. Dormietis: & nō erit q exterreat. Nu. 5. Si non dormierit vir alienus tecum. & in eo. Et concubuisti cū altero. i. dormisti. 1. Reg. 3. Reuertere & dormi. 3. Reg. 1. Cū dormierit dñs meus rex cū patribus suis. Iob. 30. Et qui me comedūt nō dormiūt. ps. 87. Sicut vulnerati dormientes in sepulchro. Prouer. 24. pauxillū conseres manus tuas vt quiescas. Eccl's. 2. Neq; per noctē mente requiescit. Et in eo. 4. Et si dormierint duo fouebuntur mutuo. Ezech. 31. Descende & dormi cum incircumcisis. Zach. 14. Et mulieres violabuntur. i. dormient vel cubabunt cū eis. Et ꝑprie ꝑdicta dictio sigñat iacere vel cubare. modo sit ad dormiendū: modo ad quiescēdū: aut in sepulchro ꝑ mortē. vt patet in locis ꝑdictis. & inde שִׁכְבַת Sichbath. siue מִשְׁכָּב Mischab. idest cubatio: siue concubitus. Leuit. 18. Et cū muliere ꝑximi tui nō coibis. pro quo he. le. Nō dabis cōcubitū tuū. & in eo. & cū masculo nō cōmiscearis coitu femineo. & in eo. 19. Hō si dormierit cū muliere coitu feminis. i. cōcubitu feminis. Sigñat ēt מִשְׁכָּב Mischab lectū siue lectulū aut stratū. Exo. 22. Sed iacuerit in lectulo. 2. Reg. 4. Qui dormiebat super stratum suum in meridie. Ps. 4. Et in cubilibus vestris compungimini. Canti. 3. In lectulo meo per noctem quesiui. & secundum hebreos significat etiam predicta dictio שָׁכַב Sachab effundere. scilicet super terram. Iob. 38. Et concentum celorum quis dormire facit. pro quo hebrei legunt. & lagenas siue lagūculas

celorum quis effundere facit. & accipiūtur ibi laguncule ꝑ nubibus. Sed magis proprie est in translatione nostra. De quo vide supra in dictione נֵבֶל nabel. & inde מִשְׁכָּב Miscab. ꝙ secundum hebreos significat vrceum, eo quod ab eo aqua effunditur. Pro quo beatus hieronymus transtulit stratoria. 2. Reg. 17. Obtulerunt ei stratoria & tapetia & vasa fictilia.

שְׂכָה Sacha. depictum. imaginatum vel insigne: & scribitur cum mem in principio & iod & thau in fine & dicitur מַשְׂכִּית Maschith. Leuit. 26. Nec insignem lapidem ponetis in terra vestra. Prouer. 18. Et quasi murus validus circundans eum. Pro quo hebrei legunt. Et quasi murus excelsus in pictura sua: siue in imaginatione sua. Ezech. 8. Et vnusquisq; in abscondito cubilis sui. Pro quo hebrei legūt. Et vnusquisq; in cubili depicto suo. & in plu מַשְׂכִּיּוֹת Machioth. Nu. 33. Confringite titulos. i. lapides insignitos vł depictos. Ps. 72. Transierunt in affectū cordis. ꝑ quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit. Trāsierūt cogitatiōes cordis. i. imaginatiōes cordis. Pōitur ēt pro lectis. Prouer. 25. Mala aurea in lectis argenteis. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. Cum picturis argenteis. & inde שֶׂכְוִי sechui idest gallus. Iob. 38. Vel quis dedit gallo intelligentiam. & aliqui hebrei dicunt ꝙ sigñat cor siue intellectum.

שָׁכַח Sachach. obliuisci. obliuioni tradere. inuenire. Geñ. 40. Oblitusq; est interpretis sui. Et ī eo. 41. Vt obliuioni tradatur cuncta retro abundantia. Deut. 4. Nec obliuiscetur pacti in quo iurauit patribus tuis. Ps. 9. Oēs gentes qui obliuiscuntur deū. ps. 30. Obliuioni datus sum tanq; mortuus a corde. ps. 49. Intelligite hec qui obliuiscimini deum. ps. 76. Aut obliuiscetur misereri deus. Ps. 136. Si oblitus fuero tui ierusalem: obliuioni detur dextera mea. Eccl's. 8. Et laudabantur in ciuitate quasi opera iustorū. pro quo hebrei legunt. Et obliuioni tradūtur in ciuitate: ꝙ ita fecerint: siue quod rectum fecerint. Sed si pro יִשְׁתַּכְּחוּ istachechu legatur יִשְׁתַּבְּחוּ istabechu: per mutationem littere caph in litteram beth que est quasi eiusdē figure: tūc significat laudabantur sicut est in littera nostra. Esa. 23. In obliuione eris o tyre septuaginta annis. Hiere. 2. Nunquid obliuiscitur virgo ornamenti sui. & in eo. populus vero meus oblitus est mei. & in eo. 23. Qui volunt facere vt obliuiscatur populus meus noīs mei. Threñ. 2. Obliuioni tradidit dominus in sion festiuitatem & sabbatum. & in lĩgua chaldaica significat inuenire. Dañ. 2. Inueni hominem de filiis trāsmigrationis. & in eo. Nullusq; locus īuētus est eis.

שָׁכַל Sachal. orbari. absq; liberis fieri. Sterilem siue infructuosum esse. Geñ. 28. Cur vtroq; orbabor filio. Et ī eo. 31. Oues tue & capre tue steriles non fuerunt. Et in eo. 42. Absq; liberis me fecistis. Et in eo. 43. Ego autem quasi orbatus: absq; liberis ero. Leuit. 26. Que consumant vos & pecora vestra. i. absq; liberis faciant. Deut. 32. foris vastabit eos gladius. i. absq; liberis faciet. 1. Reg. 15. Sicut fecit absq; liberis mulieres gladius tuus: sic absq; liberis erit inter mulieres mater tua. Iob. 21. Vacca peperit & non est priuata fetu. Hiere. 15. Interfeci: perdidi populum meum pro quo hebrei legunt. Absq; liberis feci & perdidi populū meum. Et in eo. 50. Sagitta eius quasi viri fortissimi interfectoris. pro quo hebrei legunt. Quasi viri fortissimi orbantis. idest absq; liberis faciētis. Ezech. 5. Et bestias pessimas vsq; ad internitionem. Pro quo hebrei legūt & bestias pessimas: & absq; liberis te facient. Et in eodem. 14. Et bestias terre induxero super terram vt vastent eam. idest absq; fructu eam faciant: siue vt faciant absq; liberis habitatores terre. Et in eodem. 36. Et non addes vltra vt absq; eis sis. idest vt sis orbata absq; eis. Et in eodem. Et suffocans gētem tuam. Pro quo hebrei legunt. Et orbans siue absq; liberis faciens gentem tuam. Osee. 9. Da eis vuluam sine liberis. Malach. 3. Nec erit sterilis vinea in agro. & aliquando preponitur littera caph littere sin. Ezech. 36. Et gentem tuam non necabis vltra. idest non facies eam absq; liberis. & inde שָׁכוּל Sacul. idest orbatus: siue ille qui factus est absq; liberis. 2. Regum. 18. Veluti si vrsa raptis catulis in saltu seuiat. idest orbata. Osee. 13. Occurram eis quasi vrsa raptis catulis. & in hebreo in predictis locis legitur in genere masculino: eo quod est promiscui gñis. & in genere feminino שַׁכּוּלָה Sachula. idest orbata siue sterilis. Canti. 4. Et sterilis non est inter eas. Esa. 49. Ego sterilis & non pariens. scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְשַׁכֵּלָה Mesachela. siue מְשַׁכֶּלֶת Mesachaleth. Exo. 23. Non erit infecunda & sterilis terra tua. 4. Regum. 2. Sed aque pessime sunt & terra sterilis. & inde שְׁכוֹל Sechol. siue שִׁכּוּל Sicul. idest sterilitas vel orbatio. Ps. 34. Sterilitatem anime mee. Esa. 47. Et ignorabo sterilitatem. Et in eodem. Veniēt tibi duo hec subito in die vna sterilitas & viduitas. Et in eodem. 49. Filii sterilitatis tue. dicitur etiam מְשַׁכֶּלֶת Mesacaleth. 4. Reg. 2. & nō erit mors neq; sterilitas. Itē אֶשְׁכֹּל Escol. idest botrus. Nu. 13. Pergentesq; vsq; ad torrentem botri. Et in eodem. Absciderunt palmitem cum vua sua. ꝑ quo hebrei legunt. Absciderunt inde palmitem & botrum vuarum vnum. Canti. 1. Botrus cipri dilectus meus mihi. Mich. 7. Non est botrus ad comedendum. & in plurali אַשְׁכְּלוֹת Ascheloth. Deut. 32. & botri amarissimi. Geñ. 40 Et post flores vuas maturescere. Pro quo hebrei legūt. Maturabant in botris eius vue. Canti. 7. Vbera tua botris.

שָׂכַל Sachal. Intelligere. prudenter agere. aspicere: supponere. s. in modum crucis. Deut. 29. Vt intelligatis vniuersa que facitis. Et in eodem. 32. Vtinam saperent & intelligerent. Ios. 1. Vt intelligas cuncta que agis. Et in eodem. Tunc diriges viam & intelliges eam. 1. Reg. 18. Prudenti⁹ se regebat q; omnes viri saul. idest intelligebat. Et in eo. In omnibus quoq; viis suis dauid prudenter agebat. Et in eo. Videns itaq; saul ꝙ prudens esset nimis. 1. Paralip. 28. vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. ps. 2. Et nunc reges intelligite. ps. 31. Intellectum tibi dabo. idest faciam te intelligere. ps. 40. Beatus qui intelligit super egenum & pauperem. Prouer. 16. Cor sapientis erudiet os eius. pro quo hebrei legunt. intelligere facit os eius. & in eodem. 17 Quocunq; se verterit prudenter intelliget. Et in eodem. 21. Excogitat iustus de domo impii. pro quo hebrei legūt. Intelligit iustus. & inde מַשְׂכִּיל Maschil. idest intelligens vel sapiens: aut prudens: vel eruditus. ps. 13. Vt videat si est intelligens. Prouer. 16. Et eruditus in verbo reperiet bona Et in eodem. 17. Seruus sapiens dominabitur stultis filiis. Amos. 5. Ideo prudens in tempore illo tacebit. Ponitur etiam pro intellectu vel eruditione aut disciplina. vt in titulo psi. 31. Vbi dicitur intellect⁹ dauid. & in titulo. psi. 34. vbi dicitur in finē pro filiis chore intellectus. & beatus hiero. in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Victori filiorum chore eruditio. & inde שֵׂכֶל Sechel. idest intellect⁹ seu disciplina. 1. Regum. 25. Eratq; mulier illa prudentissima. Pro quo hebrei legunt. Et erat mulier illa boni intellectus. ps. 110. Intellectus bonus omnibus facientibus ea. Prouer. 3. Et inuenies gratiam & disciplinam bonam. Et aliquando scribitur cum he in principio & dr̃ הַשְׂכֵּל haschel. Iob. 34. Et verba eius non sonant disciplinam. & in lingua chaldaica dr̃ שָׂכְלְתָנוּ Sochlethanu. Dañ. 5. Scientia & sapientia inuente sunt in eo. Sigñat etiā predicta dictio

aspicere vel intueri. Gen.3. Aspectuq; delectabile: Pro quo he.le. Et desiderabile erat lignũ ad aspiciendum. Potest et legi ad intelligẽdũ: secundũ primã significationẽ, signat et predicta dictio supponere.s.in modũ crucis. Gen.48. Cõmutans manus.i.vnũ brachiũ supra aliud ponẽs in modũ crucis. vnde apud chaldeos & indos crux dicitur משכל mascal. nam ego interrogaui quẽdã indũ xpicolã qui semper crucẽ gestabat in manu: quo noĩe illa crux vocabatur ĩ suo idiomate apud indos & rñdit ꝙ appellabatur משכל Mascal. quod põt interpretari intellectus seu sapientia scdm primã signationẽ. vnde apostolus prima ad corinthios capitulo primo ait. Nos aũt predicamus xpm crucifixũ iudeis quidẽ scãdalũ: gẽtibus aũt stultitiã: ipsis aũt vocatis iudeis atq; grecis xpm dei virtutem & sapientiam.

שכלל Sachlal. In lingua chaldaica signat construere vel extruere aut instaurare. vt Esdre.4. Extruẽtes muros eius. & in eodem. Si ciuitas hec edificata fuerit: & muri instaurati.

שכם Sacam. manicare.i. mane surgere. Gen.19. Et mane proficiscemini in viã vestram. Pro quo he.le. Et manicabitis in viã vestrã.i. mane surgetis. 1.Reg.1. Et surrexerunt mane & adorauerunt corã dño. 2.Reg.15. Absalõ mane cõsurgens stabat in introitu porte. ps.126. Vanũ est vobis ante lucẽ surgere.i. manicantes. Esa.37. Et surrexerunt mane. Hiere.5. Equi amatores in feminas & emissarii facti sunt mihi. pro quo he.le. Equi armati manicãtes siue mane surgentes facti sunt. potest et deriuari a dictiõe משך masach. & intelligi sicut in littera nostra. De quo vide supra in predicta dictione. Et in eo.11. Mane consurgens & cõtestãs. Et in eo.25. De nocte consurgens & loquens. pro quo he.le. Manicans & loquens. vbi ponitur השכם aschem ꝓ Haschem. & in eo.26. Quos ego misi ad vos de nocte consurgens & dirigens. Osee.6. Quasi ros mane pertransiẽs. Item שכם Sechem.i. humerus. Gen.9. Palliũ imposuerũt humeris suis. Et in eo.21. Imposuit scapule eius.i. humero eius. Et in eo.24. Cum hydria quã portabat in scapula. Et in eo.49. Supposuit humerũ suũ ad portandũ. Ponitur et pro iunctura humeri. Iob.31. Humer⁹ me⁹ a iũctura sua cadat. Signat et partẽ. vt Gen.48. Do tibi partẽ vnã extra fratres tuos. ps.20. Quõ pones eos dorsum. pro quo he.le. quõ pones eos partẽ. potest et legi scdm primã significationẽ. Quõ pones eos humerũ. & sic transtulit beatus hiero. in ps. iuxta he.ve.s.humerũ. Soph.3. Et seruiant ei humero vno. Pro quo he.le. In partẽ vnã siue in parte vna. Est etiã שכם Sichem nomen proprium loci. Gen.12. Vsq; ad locũ Sichẽ. Osee.6. In via interficientium pergentes de sichem. Sed etiam in predicto loco hebrei legunt. In via interficientiũ partem.s.hominum.

שכן Sachan. habitare. morari. Gen.35. Cũq; habitaret in illa regione. Exo.25. & habitabo in medio eorum. & in eo.40. Nube operiẽte oĩa. Pro quo he.le. Eo quod habitabat siue morabatur sup illud nubes. Leuit.16. Quod fixum est inter eos in medio sordiũ habitatiõis eorũ. ꝓ quo he.le. Qui habitat cũ eis in medio sordiũ eorũ. Deut.12. vt ponat nomẽ eius ibi & habitet in eo. & in eo. Vt sit nomen eius ibi.i. vt habitet. & in eo.33. Et inter humeros illius requiescet.i. habitabit. Iosu.22. In qua tabernaculum dñi est. Pro quo hebrei legunt. In qua tabernaculum domini habitat. 3.Regum.8. Dominus dixit vt habitaret in nebula. Ps.7. & gloriã meam in puluerem deducat. pro quo he.le. Et gloriam meam in puluere habitare faciat. ps.77. tabernaculum suum vbi habitauit in hominibus. ps.93. Paulominus habitasset in inferno anima mea. Ezech.17. Et habitabunt sub ea omnes volucres. Ponitur etiam pro sepelire. Naum.3. Sepelientur principes tui. & inde שכן Sechan. siue שכן Sachen. idest habitator seu vicinus. idest cohabitator. Exo.12. Assumet vicinum suum qui coniunctus est domui eius. Esa.33. Nec dicet vicinus elangui. Osee.10. Vaccas bethauen coluerunt habitatores samarie. Quod in hebreo legitur singulariter. scilicet habitator samarie. & ponitur ibi singulare pro plurali. Et in plurali שכנים Secheniim. Deut.1. Et ad cetera que ei proxima sunt. Pro quo hebrei legunt. Et ad omnes vicinos eius. Hiere.12. Hec dicit dominus aduersus omnes vicinos meos. & in genere feminino שכנה Sechena Exo.3. Sed postulabit mulier a vicina sua. & in plurali feminino שכנות Sechenoth. Ruth.4. Vicine autem mulieres congratulantes ei & dicentes. & inde משכן Mischan. idest habitaculum siue tabernaculum. Exo.26. Tabernaculum vero ita facies. Nume.19. polluit tabernaculum domini. Ps.73. Tabernaculum nominis tui. & in plurali משכנות Mischanoth. Iob.39. Et tabernacula ei⁹ in terra salsuginis. Ps.83. Quam dilecta tabernacula tua. ps.131. Tabernaculum deo iacob. quod in hebreo legitur in plurali. scilicet tabernacula. Reperitur etiam משכנים Mischanim secundum terminationem pluralem masculinorum. Ps.45. Sanctificabit tabernaculum suum altissimus. Pro quo he.le. Sanctificatio tabernaculorum excelsi.

שכן Sachin. culter: seu gladius. Prouerbiorum.23. Et statue cultrum in gutture tuo. De quo vide supra in dictione שוך Such.

שכר Sachar. inebriari: ebriũ esse. Gen.9. Bibẽsq; vinũ inebriatus est. Deut.32. Inebriabo sagittas meas sanguine. 1.Reg.1. vsq; quo ebriaberis. Esa.29. Inebriamini sed nõ a vino. & in eo.49. sanguine suo inebriabũtur. & in eo.63 & inebriaui eos ĩ idignatiõe mea. Hiere.51. Inebriãs oẽm terrã. & ĩ eo. & inebriabo eos: vt sopiatur. Abach.2. mittẽs fel suũ & inebriãs. Aggei.1. bibistis & nõ estis inebriati. & inde שכור Sichor.i. ebrius siue temulẽtus. 1.Reg.25. Erat enĩ ebrius nimis. 3.Reg.20. Benadab aũt bibebat temulẽtus. & in plu. שכורים Sichorim. Ioel.1. expergiscimini ebrii. & in ge.fe. שכורה Sichora siue שכורת Sechurath.i. ebria. 1.Reg.1. Estimauit ergo eã heli temulentã. Esa.51. Et ebria non a vino. & inde שכרון Sicharon. idest ebrietas. Hiere.13 Ecce ego implebo oẽs habitatores terre huius & reges qui sedent de stirpe dauid super thronum eius & sacerdotes & pphetas & oẽs hitatores ierusalẽ ebrietate. & inde שכר Sechar.i. sicera vel omne quod inebriare potest. Leuit.9. Vinũ & omne quod inebriare potest non bibetis. Nu.6. A vino: & oẽ quod inebriare põt: abstinebit. Deut.29. Vinũ & siceram non bibistis. Ponitur et pro ebrietate. Prouer.20. Et tumultuosa ebrietas. Et in eodem.31. Quia nullum secretum est vbi regnat ebrietas. Esa.5. Ad ebrietatem sectãdam. Item אשכר Escar cum aleph in principio. idest donum seu munus. ps.71. Reges arabum & sabba dona adducent. ponitur etiam pro precio. Ezech.27. Dentes eburneos & hebeninos commutauerunt in precio tuo.

שכר Sachar. mercede cõducere. locare. Gen.30. quia mercede cõduxi te. Deut.23. quia cõduxerũt cõtra te balaã filiũ beor. 1.Reg.2. repleti prius: pro panibus se locauerunt. Nee.13. Et cõduxerunt aduersus eos balaam. Aggei.1. Et qui mercedes congregat: misit eas in sacculum pertusũ. pro quo he.le. & qui mercede cõducitur: cõducitur ad sacculum perforatum. & est sensus sicut in littera nostra. Prouer.26. Et qui imposuit stulto silentium iras mitigat. Pro quo hebrei legunt. Et qui cõducit stultos: & q cõducit transeuntes: vel transgressores. Potest etiã legi sic. Et qui

obturat stultos: obturat irascẽtes.i. qui obturat os stultorũ: quod est idem sensus sicut in littera nostra. & licet ad hoc qd significet obturare deberet scribi cũ littera sãmach loco sin: vt dictũ est supra in dictione סכר Sachar. tamẽ frequenter ponitur in scriptura sin pro sãmach & econuerso. Sicut et reperitur predicta dictio cũ sãmach loco sin. vt Esdre.4. Conduxerũt aũt aduersus eos consiliatores. & pro eo qd i littera nostra est iras: in hebreo habetur עוברים obrim q̃ dictio põt et significare irascentes: vt dictũ est supra in dictione עבר Aabar. & inde שכר Sechar.i. merces seu stipẽdiũ aut ꝑcium laboris vel ministerii. Gen.15. Merces tua magna nimis. & in eo.30. Dedit deus mercedẽ mihi. Nu.18. Preciũ est ꝓ ministerio quo seruitis in tabernaculo. Deut.24. Sed eadẽ die reddes ei preciũ laboris sui. Prouer.11. Seminanti aũt iustitiã merces fidelis. Zach.8. Merces hoĩs non erat nec merces iumentorum. & aliqñ scribitur cũ mẽ in principio & tau in fine. Gen.29. Dic quid mercedis accipias. & in eo.31. Et mutauit mercedẽ meã decẽ vicibus. & ide שכיר Sachir.i. mercenarius seu cõductus. Exo.22. Maxime si cõductũ venerat pro mercede operis sui. Leuit.19. Nõ morabitur opus mercenarii apud te. Iob.7. Et sicut dies mercenarii dies eius: Malach.3. Et qui calũniantur mercedẽ mercenarii. & in plu. שכירים Sechirim. Hiere.46. Mercenarii quoq; eius qui versabantur in medio eius. & in ge.fe. שכירה Sechira. Esa.7. In die illa radet dñs in nouacula cõducta. Item שכר Secher.i. lacuna seu pelagus. Esa.19. Oẽs qui faciebãt lacunas ad capiendos pisces. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat rete.

שלל Salal. spoliare. depredari. proiicere. seu dimittere. ps.75. Turbati sũt oẽs insipientes corde. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he.ve. trãstulit. Spoliati sunt supbi corde. Esa.59. Et qui recedit a malo: prede patuit.i. spoliatus est. Ezech.29. Depredabitur manubias eius: & diripiet spolia eius. Abach.2. Quia tu spoliasti gentes multas: spoliabunt te oẽs qui reliqui fuerint de populis. & inde שולל Solal.i. spoliatus. Iob.12. Qui ducit consiliarios in stultũ finẽ. Pro quo he.le. Qui ducit consiliarios spoliatos: quia nihil prodest eis consiliũ & prudẽtia sua. põt et intelligi spoliatos.i. priuatos scientia & intellectu qd et idem sensus cũ littera nostra. Mich.1. Vadã spoliatus & nudus. & inde שלל Salal.i. spoliũ. siue preda. Nu.31. & tulerũt predã & vniuersa que ceperãt. 1.Reg.30. Hec est preda Dauid. Hiere.21. Et erit ei aĩa sua quasi spoliũ. Signat et ꝑdicta dictio ꝓiicere seu dimittere. Ruth.2. Et de vestris manipulis proiicite de industria. & aliqui hebrei dicũt ꝙ inde deriuatur שילה Silo. ꝓ quo btũs hiero. trãstulit qui mittendus est. Gen.49. donec veniat qui mittendus est. De quo vide supra in dictione שילה Silo.

שלב Salab. conectere. coniũgere. Exo.26. Due incastrature fiant: quibus tabula alteri tabule conectatur. & inde שלבים Selabim.i. iuncture vel connexiones. 3.Reg.7. Inter iuncturas & inter coronulas & plectas.

שלג Seleg. siue שלג saleg. nix. Exo.4. Protulit leprosam instar niuis. Iob.6. Irruit super eos nix. ps.50. Et sup niuem dealbabor. Hiere.18. Nix libani. & inde verbũ שלג Saleg. quod signat ningere: seu niue dealbari. ps.67. Niue dealuabuntur in selmon. Pro quo aliqui hebrei legũt. ningẽt in selmon.

שלה Sala. pacificari. quietari. abũdare.s. diuitiis. locupletari seu prosperari. mentiri: seu deficere. negligere. Iob.3. Nõne dissimulaui: nonne silui: nõne quieui. ꝓ quo he.le. Nõne pacificatus vel quietus fui: nõne silui. Et in eo.12. Abundãt tabernacula predonum.s. diuitiis: aut pacificata vel quieta sunt. ps.121. Et abũdantia diligentibus te. Pro quo he.le. Pacificati vel quieti sint: qui diligunt te. Et btũs hiero. in ps. iuxta he.ve. transtulit. Sit bene his qui diligũt te.i. abundãtes vel locupletati sint. Hiere.12. bene est oibus qui preuaricãtur & inique agũt.i. pspẽratur seu locupletãtur. Threñ.1. Inimici eius locupletati sunt: & inde שלו Saleu.i. quietus siue opulentus aut locupletatus vel diues. Iob.16. Ego ille quõdã opulẽtus. & in eo.21. Diues & felix vbi ponitur pro felice. pro quo he.le. quietus & pacificus. Hiere.49. Ascendite ad gẽtẽ quietam. Dañ.4. Ego nabuchodonosor quietus eram in domo mea. & in plu. שלוים Saluim. Ps.72. & abundantes in seculo obtinuerunt diuitias. & in ge.fe. שלוה Saléua. Zach.7. Cum adhuc ierusalem habitaretur & esset opulenta. & inde שלוה Salua.i. abũdantia vel prosperitas. pacificatio. vel quies. Ps.121. Et abũdantia in turribus tuis. Prouer.1. Prosperitas stultorũ perdet eos. Hiere.22. locutus sum ad te in abundantia tua. Ezech.16. & abundantia & ocium. Dañ.11. & veniet clam. pro quo he.le. & veniet in pace vel quiete. & in eo. & abundantes & vberes vrbes ingredietur. pro quo he.le. in abundantia & in vbertatibus vrbis ingredietur. Signat etiam predicta dictio mentiri vel deficere. 4.Regũ.4. Nunquid nõ dixi tibi ne illudas me.i. ne deficias vel ne mẽtiaris mihi. nam supra dixerat noli mentiri ancille tue. Iob.27. Et non liberet deus animã eius. pro quo he.le. & deficiat seu mentiatur deo anima eius. ponitur et pro negligere. 2.Paralip.29. Filii mei nolite negligere. Et inde של Sal.i. error seu temeritas. 2.Reg.6. & pcussit eũ sup temeritatẽ. scribitur et cũ iod in fine: & dr שלי Seli. pro quo btũs hiero. transtulit dolũ. 2.Reg.3. vt loqueretur ei in dolo. Et inde שלו Salu: siue שלות Seluth.i. culpa: siue error vel delictũ. Dañ.4. Forsitã ignoscet deus delictis tuis. & in eo.6. Ois culpa & suspitio nõ inueniretur in eo. põitur et שלו Salu pro blasphemia. & in eo.3. & lingua q̃cũq; locuta fuerit blasphemiam. Ponitur et pro negligẽtia. Esdre.4. Videte ne negligẽter hec ipleatis. & ĩde dicũt aliqui hebrei ꝙ deriuatur שליה Silia.i. illuuies secũdinarũ. Deut.28. & illuuies secũdinarũ q̃ egrediũtur de medio feminum eius.

שלהב Salhab. flãma. & scribitur cũ tau i fine & dr שלהבת Salhebeth. Iob.15. Ramos ei⁹ arefaciet flamma. Ezech.20. Nõ extinguetur flãma succẽsionis ei⁹. & aliqñ cõpõitur cũ dictiõe יה Ia & dr שלהבת יה salhebeth ia.i. flãma domini. Canti.8. Lãpades eius lãpades ignis atq; flãmarũ. pro quo he.le. Flãma dñi. & dicunt hebrei ꝙ cõponitur ibi cũ dictione יה Ia quod est nomen domini ad denotandum magnitudinem flamme.

שלו Selau. coturnix. ps.104. Petierũt & veĩt coturnix. & i pl. שלוים saluiim. Nu.11. arreptas trãs mar coturnices.

שלח Salach. mittere. immitere. dimittere. extendere. spoliare. siue nudare. Gen.3. Et emisit eum dominus deus de paradiso. Et in eodem.18. Et Abraam simul gradiebatur: deducens eos. Pro quo hebrei legunt. Et abraam gradiebatur cum eis: vt mitteret eos. Et in eodem.24. Dimiserunt ergo eam & nutricem illius. Et in eodem.26. Dimisitq; eos Isaac. Et in eodem.28. Cumq; dimisisset eum isaac. Et in eodem. Et misisset eum in mesopotamiam. Et in eodem.32. Misit autem nuncios ante se. Et in eodem.38. Misit autẽ iudas hedum. Et in eo. Ego misi hedũ quẽ promisi. Et in eo.32. Beniamin domi retẽto a iacob. Pro quo he.le. Et beniamin fratrem ioseph nõ misit iacob cum fratribus suis. Et in eodem.43. Mitte puerum mecũ. Et in eodem. Et remittat vobiscum frẽm vestrũ. Leuit.16. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium. Et in eo.26.

Emittā𝔮 in vos bestias agri. Iudi.5. Et barach vestigia sūt
secuti: qui quasi in p̄ceps & barathrū se discrimini dedit. ꝓ
quo he.le. Et barach in valle missus est pedibus suis. Et in
eo. Manū suā misit ad clauū. 4. Reg.15. cepit dn̄s mittere ī
iudā rasin regē syrie. Ester.3. Et lr̄e signate ipsius noīe mis-
se sunt. Iob.8. Et dimisit eos in manu iniquitatis eorū. Et
in eo.18. Misit enim in rete pedes suos. & in eo.30. Pedes
meos subuerterunt. pro quo he.le. Pedes meos miserūt. s. ī
rete vel ergastulū. p̄s.49. Os tuū abūdauit malicia. ꝓ quo
btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. os tuū dimisisti in
malicia. p̄s.73. Incēderūt igni sanctuariū tuū. ꝓ quo btūs
hiero. trāstulit. miserūt ignē in sanctuariū tuū. p̄s.104. Mi-
sit ante eos virū. Prouer.6. Et eū qui seminat inter frēs dis-
cordias. Pro quo he.le. Et īmittēs inter frēs discordias seu
rixas. & in eo.29. puer aūt qui dimittitur volūtati sue: cōfū-
dit matrē suā. Esa.27. Speciosa relinquetur: & dimittetur q̄
si desertū. Et ī eo.32. Immittēs pedē bouis & asini. & in eo

Imittere. submitter.

dē.43. Propter vos misi babylonē. Hiere.38. Et submise-
rūt hieremiā in funibus. & in eo. Et submisit eā ad hieremi-
am in lacū. Ezech.2. Mitto ego te. Et in eo. ecce man⁹ mis-
sa ad me. Signat ēt eiicere vel proiicere. Nu.5. Vt eiiciāt de

Eiicere

castris oēm leprosum. & in eo. Tā masculū q̄ feminā eiici-
te. Esa.27. Cū abiectā fuerit iudicabit eā. Signat ēt extēde-

abiicere.

re. Gen̄.37. Manus𝔮 vr̄as seruate īnoxias. pro quo he.le.
Et manū nō extendatis in eū. Exo.24. Nec nō sup eos q
ꝓcul recesserāt de filiis isrl' misit manū suā. i. extēdit manū

Extender.

suā. 1. Paralip.13. Tetēdit oza manū suā. & in eo. Eo qd teti-

Tendere.

gisset arcā. ꝓ quo he.le. Eo qd extendisset manū suā in ar-
cā. p̄s.54. Extendit manū suā in retribuēdo. p̄s.79. Extē-
dit palmites suos vs𝔮 ad mare. Esa.58. Extēdere digitum:
& loqui qd nō ꝓdest. Hiere.17. & qd ad humorē mittit ra-
dices suas. i. extēdit radices suas. Signat etiam nudare siue
spoliare. Nee.5 Vnusquis𝔮 tm̄ nudabatur ad baptismū. & ī

Nudare Spoliar.

lingua chaldaica cōiter signat spoliare siue pellē detraheř.

מִשְׁלַח מִשְׁלַחַת

& inde מִשְׁלַח Mislach. siue מִשְׁלוֹחַ Misloach. aut מִשְׁלַחַת
Mislachath. i. missio. vel īmissio. Deut.12. & letabimini ī cū-
ctis ad que miseritis manū. pro quo he.le. Et letabimini in
oī missiōe manuū vr̄arū. Et in eo. Et benedicat tibi dn̄s de-

missio.

us tuus in oī ope tuo. pro quo he.le. In oī missione manus
tue. i. in oī ad qd manū miseris. Ester.9. Et mittāt sibi mu-
tuo partes epularū & ciborū. ꝓ quo he.le. & missio mune-

Immissio

rū vniuscuius𝔮. Ps.77. Immissionem per angelos malos.
Eccl's.8. Nec sinitur quiescere ingruēte bello. pro quo he.
le. Et nō est missio siue legatio in bello. Esa.7. Et erit ī pas-
cua bouis. pro quo he.le. & erit in missionē bouis. i. vt ibi
mittatur in pascua. & in eo.11. Idumea & moab p̄ceptū ma-
nus eorum. pro quo he.le. missio siue immissio manus.

שִׁלּוּחִים

& in plu. שִׁלּוּחִים Siluchim. i. emissiones aut donatiōes vel
munera que mittūtur alicui. Exo.18. Tulit sephorā vxorē

missiones

moysi postquā remiserat. pro quo he.le. Post missiōes suas
i. postq̄ remiserat eā: sicut est in lr̄a nostra. & aliqui he.le.
Post donatiōes vel dotes ei⁹. Mich.1. Dabis emissarios sup

Emissarii. munera. שְׁלָחִים

hereditatē geth. pro quo aliqui he.le. Dabis donatiōes vel
munera. & inde שְׁלָחִים Salchaim siue שְׁלָחוֹת Salchoth. i.
ꝓpagines seu rami. eo qd emittūtur & extēduntur huc &

Emissiōes Ppagines.

illuc. Canti.4. Emissiones tue paradysus malorū punico-
rū. i. ꝓpagines tue vel rami tui. Esa.16. Propagines eius re-

שֶׁלַח שִׁלּוֹחַ Siloe.

licte sunt. & inde שֶׁלַח Selach. siue שִׁלּוֹחַ Siloach: qd ē no-
mē fluuii ꝓpe ierusalem. Nee.3. & muros piscine siloe ī hor-
tū regis. Esa.8. Eo qd abiecit populus iste aquas siloe. & in-
terpretatur missus. Ioannis.9. Vade & laua in natatoria si-

שֶׁלַח

loe: quod interpretatur missus. & inde שֶׁלַח selach siue שֶׁלַח
Salach. i. arma. s. missilia. aut gladius: vel pugio. 2. Paralip.
23. Cōstituit𝔮 oēm populū tenentiū pugiones. Et in eo.

Pugio. armatura. Gladius.

32. fecit𝔮 vniuersi gn̄is armaturā. Nee.4. & altera tenebat
gladiū. Iob.33. Vt nō trāseat in gladiū. & in eo.36. Si autē
nō audierint trāsibūt p gladiū. ponitur ēt ꝓ fenestra. Ioel.

Fenestra. שֻׁלְחָן mensa.

2. & p fenestras cadēt. Itē שֻׁלְחָן Sulchan. i. mēsa. Exo.25. fa-
cies & mēsā de lignis setim. p̄s.22. parasti in cōspectu meo
mensam. & in plurali שֻׁלְחָנוֹת Sulchanoth. 2. Paralipo.4.

שֻׁלְחָנוֹת mense.

Nec non & mensas decem. Esa.28. Omnes enim mense re-
plete sunt vomitu.

שָׁלַט dominari.

שָׁלַט Salat. dn̄ari. ptātē habere. ptātē exercere. Nee.5. Sed
& ministri eorū dep̄sserant ppl'm. pro quo he.le. Do-
minati sunt vel ptātē exercebāt sup ppl'm. p̄s.118. & nō dn̄e-
tur mei oīs iniustitia. Eccl's.2. & dn̄abitur in laborib⁹ meis

potestatē habere

Et in eo.5. Potestatē𝔮 ei tribuit vt comedat ex eis. Et ī eo.

שִׁלְטוֹן

8. Dn̄atur hō homini in malum suū. & inde שִׁלְטוֹן Siltō si-

שַׁלִּיט

ue שַׁלִּיט Salit. i. dominās: vel potēs. Eccl's.8. Et sermo illi⁹
ptāte plen⁹ est. Et in eo. Nō est in hoīs ptāte ꝓhibere spūm.

Potestas Potens.

ꝓ quo he.le. Non est hō potēs in spū. & in eo. Nec habet po-

שַׁלִּיטָא

testatē in die mortis. & in lingua chaldaica dicitur שַׁלִּיטָא

Potens. שַׁלִּיטִים

Salita. Dan̄.2. Qui a rege ptātē accepat. & in plu. שַׁלִּיטִים
Salitim. Vt in eo.7. Supra decē principes ciuitatis. & ī ge.

Pricipes שַׁלֶּטֶת

fe. שַׁלֶּטֶת salateth. Ezech.16. Opa meretricis & procacis.

Procar. Potens.

pro quo he.le. Opa mulieris meretricis potētis. i. preualē-
tis sup alias meretrices. Item signat scutū seu clypeū aut ar-

שְׁלָטִים שֶׁלֶט

ma. & solū inuenitur in nu. plu. s. שְׁלָטִים salitim: siue שֶׁלֶט

arma.

Silte. 2. Reg.8. & tulit arma aurea que habebāt serui adade-
zer. 4. Reg.11. Et dedit eis hastas & arma regis dauid. 2.
Paralip.23. Dedit𝔮 ioiada sacerdos centurionibus lanceas
clypeos𝔮 & peltas regis dauid. Canti.4. Mille clypei pen-

Clypei armatura

dent ex ea: oīs armatura fortium.

שָׁלַךְ abiicere. mittere.

שָׁלַךְ Salach. proiicere. deiicere. abiicere. mittere. Gen̄.21.
Abiecit puerū. & in eo.27. Venite occidamus eum &
mittamus in cisternā veterē. i. proiiciamus. & in eo. Mise-

Proiicer.

rūt𝔮 eū in cisternā. Ios.18. Vt hic corā dn̄o deo vestro in si-
lo mittā vobis sortē. 3. Reg.13. & erat cadauer ei⁹ proiectū
in itinere. 4. Reg.10. Et proiecerūt milites & duces. Ps.21
In te proiectus sum ex vtero. p̄s.147. Mittit crystallū suam
sicut buccellas. Esa.6. Et sicut q̄rcus q̄ expādit ramos suos.

deiicere.

i. que proiicit a se ramos suos. Hiere.9. Qm̄ deiecta sunt ta-
bernacula nostra. Thren̄.2. Proiecit de celo in terrā inclytā
israel. Ezech.16. Sed proiecta es sup faciē terre. Dan̄.8. Et
deiecit locū sanctificatiōis. & inde quedā porta in ierusalē

שַׁלֶּכֶת que ducit.

dicebatur שַׁלֶּכֶת Salecheth. quod interpretatur proiectio
seu missio. idest ducens vel mittēs. 1. Paralip.26. iuxta por-

שָׁלָךְ mergulus

tam que ducit ad viam ascensionis. Item שָׁלָךְ Salach. no-
men est auis. Pro quo beatus hieronymus trāstulit mergu-
lum. Leuit.11. Mergulum & ibin.

שָׁלַם Retribuer

שָׁלַם Salā. restituere. reddere. retribuere. soluere. s. debitū.
pacificare. siue in pace esse: vel pacificū aut pacatum
esse. perficere. complere. aut consumare. Exo.21. Reddet
bouem pro boue. Et in eo.22. Quin𝔮 boues pro vno bo-
ue restituet. & in eodem. Si non habuerit quod pro furto

Restituere

reddat. idest restituat. Leuit.6. Reddet oīa que per fraudem
voluit obtinere. Iudi.1. Ita reddidit mihi deus. 4. Reg.4.

Reddere

vende oleum: & redde creditori tuo. Ps.7. Si reddidi retri-
buentibus mihi mala. Ps.34. Retribuebant mihi mala pro
bonis. p̄s.61. Quia tu reddis vnicui𝔮 secundum opa sua.
Prouer.11. Si iustus in terra recipit: quātomagis impius &
peccator. pro quo hebrei legunt. Si iusto in terra retribui-
tur. idest recipit secundum opera sua: quantomagis impi⁹
& peccator. Esa.65. Sed reddam & retribuam in sinu eorū.
Hiere.18. Nunquid reddetur pro bono malum. Ioel.3. Nū-

שִׁלֵּם

quid vltionem vos redditis mihi. & inde שִׁלֵּם Silem: siue

שִׁלּוּם

שִׁלּוּם Silum. i. retributio vel restitutio. Deut.32. Mihi vin-

retributio

dicta: & ego retribuam eā. pro quo he.le. Mihi vīdicta & re-
tributio. Osee.9. Venerunt dies retributionis. Mich.7. &
iudex in retribuendo est. pro quo he.le. Et iudex in retri-
butione. Scribitur ēt cū tau in fine. p̄s.90. Et retributionē

שִׁלּוּמִים retributiones.

peccatorū videbis. & in plu. שִׁלּוּמִים Selomim. Ps.68. Fiat
mensa eorum corā eis in laqueū & in retributiones. signat

fed⁹ inire

ēt predicta dictio pacificare: aut pacatū esse vel pacē habe-
re. Deut.20. Si aūt fedus inire noluerit. pro quo he.le. Si

Pacificar.

aūt nō pacificabitur. i. si noluerit tecū pacē habere: vel pa-
cē facere. Ios.10. Et quod transfugissent gabaonite ad isra-
el. Pro quo he.le. Et quod pacificati fuissent cum israel. Et
in eo. Quare transfugerit ad iosue. i. pacem haberet cū eo.

Pacē ha bere pacificū ēē pacatū ēē.

3. Reg.22. Pacem𝔮 habuit iosaphat. Iob.5. Et bestie terre
pacifice erunt tibi. Et in eo.8. Et pacatū reddet habitaculū
iustitie tue. Et in eo.22. Acquiesce igitur ei: & habeto pacē.
Prouer.13. Qui aūt timet preceptū in pace versabitur. & in
eo.16. Inimicos quo𝔮 ei⁹ cōuertet ad pacē. pro quo he.le.
Inimicos quo𝔮 eius pacificabit ei. & est sensus sicut in lr̄a

שָׁלוֹם Pax.

nostra. & inde שָׁלוֹם Salom. i. pax seu pacificus. aut cōcor-
dia. Gen̄.43. Pax vobiscum: nolite timere. Leuit.26. Dabo
pacē in finibus vestris. Nu.20. Do ei pacem federis mei. 3.

Pacific⁹. Cōcordia.

Reg.2. pacificus ne est ingressus tuus. Iob.25. Qui facit cō-
cordiā in sublimis suis. p̄s.37. Non est pax ossibus meis. p̄s.
119. Cū hiis qui oderunt pacē: erā pacificus. Esa.41. Transi-
bit in pace. Et in eo.53. Disciplina pacis nostre sup eū. & in
eo.57. Veniat pax. & in eo. Pacem ei qui lōge est: & ei qui
ꝓpe est. & in eo. Non est pax impiis. ponitur ēt pro sano vl'

sanus.

sospite. Gen̄.43. Sanus ne est pater vester senex. pro quo
he.le. est pax patri vestro seni. i. est sanus. Et in eo. qui rn̄de-
runt sospes est. Est ēt dictio salutandi. 1. Reg.25. & salutabi-

sospes, salutare.

tis eū ex nomine meo pacifice. & sic dicetis. Sit fratrib⁹ me-
is & tibi pax: & oībus q̄cū𝔮 habes sit pax. 2. Reg.20. Salue
mi frater. i. pax sit tibi. 1. Paralip.12. Pax tibi & pax adiu-

שְׁלָמִים Pacifici.

toribus tuis. & inde שְׁלָמִים Selemim. i. pacifici. Gen̄.35. Vi-
ri isti pacifici sunt. 2. Reg.20. Nonne ego sum que respon-
deo veritatē in israel. pro quo he.le. nōne ego pacificarū fi-
deliū israel. i. vna de ciuitatib⁹ pacificis & fidelibus. p̄s.54.
Extendit manū suā in retribuendo. pro quo btūs hiero. in

Pacifica.

ps. iuxta he. ve. trāstulit. Extendit manū suā ad pacifica sua.
Naū.1. Si perfecti fuerint & ita pl'es. Pro quo he.le. Si pacifi-
ci fuerint. Pōt ēt signare perfectos sicut est in lr̄a nr̄a: vt in-
fra dicetur. Accipitur ēt pro sacrificio pacificorū. Exo.20.
Et offeretis sup eo holocausta & pacifica vr̄a. & in eo.24.
Immolauerūt𝔮 victimas pacificas dn̄o. Leuit.3. Hostia pa-
cificorū. Amos.5. Et vota pinguiū vestrorū nō accipiam.
Pro quo he.le. Et pacificū pinguiū vr̄orū nō accipiā. i. sacri-

שׁוּלַמִּית sulamitis.

ficiū pacificū. & inde שׁוּלַמִּית Sulamith. Quod interpreta-
tur pacifica. Cāti.6. reuertere reuertere sulamitis. sic debet

Complere. Perficere

legi: nō sunamitis. Signat ēt p̄dicta dictio cōplere vel consu-
mare aut pficere. Gen̄.15. Nedū cōplete sunt iniquitates a-
morreorū. 3. Reg.7. Et perfecit oē opus. & in eo.9. perfe-
ctū𝔮 est oē opus. 2. Paralip.4. Sic𝔮 completū est oē opus.

Finire.

Esa.38. De mane vs𝔮 ad vesperā finies me. i. cōsumabis. &
in eo.44. & consiliū seruorū suorū cōplēs. & in eo. & oēm
volūtatē meā cōplebis. & in eo.60. Et complebuntur dies

שָׁלֵם Perfect⁹ שְׁלֵמָה

luctus tui. & inde שָׁלֵם Salem. i. cōpletus vel cōsumat⁹ aut
pfectus siue integer. & in ge. fe. שְׁלֵמָה Selema. 3. Reg.6. de
lapidibus dolatis at𝔮 perfectis. Quod ī hebreo legitur sin-
gulariter. s. lapide perfecto vel integro. Et est in he. ge. fe.

Perfecta. שְׁלֵמוֹת

Amos.1. Eo quod concluserint captiuitatem perfectam in
idumea. & in plurali. שְׁלֵמוֹת Selemoth. Deut.27. Et de sa-
xis informib⁹ & impolitis. Pro quo hebrei legunt. De lapi-

Integre. Perfecte שְׁלוּמִים pfectiōes

dibus integris siue perfectis. & inde שְׁלוּמִים Selomim. idest
perfectiones vel consumationes. Hiere.13. Translata ē om-
nis iuda transmigratione perfecta. Quod in hebreo legi-
tur pluraliter. scilicet transmigratiōe perfectionum vel cō-
sumationum. & inde מְשֻׁלָּם Mesulam. idest consumatus. si-

Cōsumat⁹.

ue perfectus. Esa.42. Quis cecus nisi qui venundatus est.
Pro quo hebrei legunt. Quis cecus sicut Mesulam. quod
interpretatur perfectus siue consumatus aut pacificus. Po-
test etiam significare illum cui aliquod debitum solutū est
vel cui aliquid restitutum est.

שַׂלְמָה Vestimētū

שַׂלְמָה Salma. vestimentum. seu vestis. Exo.22. Et oue
ac vestimento. Et in eodem. Si pignus a proxi-
mo tuo acceperis vestimentum.

שָׁלַף Educere Euaginar.

שָׁלַף Salaph. euaginare. educere. scilicet gladium. discal-
ciare. soluere. scilicet calciamentum. euellere. Iudi.3.
Nec eduxit gladium. Et in eodem.8. Qui non eduxit gla-
dium. Et in eodem.9. Euagina gladium tuum & interfice
me. Et in eodem.20. Quadringēta millia peditum pugna-
torum. Pro quo hebrei legūt. Quadringēta millia virorū
peditum euaginantium siue educentium gladium. & in eo-
dem. Inuenti sunt viginti millia de beniamin educentium
gladium. Iob.20. Eductus & egrediens de vagina sua. Si-
gnificat etiam discalciare. Ruth.4. Soluebat homo calcia-

soluere. s. calciamētum.

mentum suum. Ponitur etiam pro euellere. p̄s.128. quod
Prius𝔮 euellatur exaruit. quod hebrei exponunt. prius𝔮
educatur in culmine.

Euellere שָׁלֹשׁ Tres.

שָׁלֹשׁ Salos. tres siue tria. & est in hebreo generis femeni-
ni vel neutri. Exo.23. Tribus vicib⁹ mihi per singu-
los annos festa celebrabitis. Deut.19. Tres ciuitates separa-

Tria.

bis tibi. Prouer.30. Per tria mouetur terra. & in genere mas-

שְׁלֹשָׁה Tres.

culino dicitur שְׁלֹשָׁה Selosa. vel שְׁלֹשֶׁת selosseth. Gen̄.9. tres
isti filii sunt Noe. Et in eodem.18. Apparuerunt tres viri.

שִׁלֵּשׁ

Et in eodem.41. Tres propagines: tres adhuc dies sunt. Nu-
me.12. Egredimini vos tantum tres. & inde verbum שִׁלֵּשׁ
Siles. quod significat triplicare siue in tres partes diuidere
aut in tertio die aliquid operari: vel tertio idē facere. Deut.

In tres p-tes diui-dere

19. Et in tres equaliter partes totam terre tue prouinciam
diuides. 1. Regum.3. Requiretur enim sessio tua vs𝔮 peren-
die. idest vs𝔮 in tertium diem. hebrei tamen legunt cum

tertio idē facere.

sequentibus sic. & in tertio die descendes. 3. Regum.18. &

שְׁלִישִׁי Tertius.

tertio idipsum facite. & inde שְׁלִישִׁי Selisi. idest terti⁹. Gen̄.
3. Et factum est vespere & mane dies tertius. Exo.39. In ter-

שְׁלִישִׁים Tristega

tio ligurius achates & ametistus. & in plurali שְׁלִישִׁים Seli-
sim. siue שְׁלִשִׁים Silesim. Gen̄.3. Cenacula & tristega facies
in eo. idest diuisa in tres mansiones. & in eodem.50. Et vi-

Tertii.

dit ephraim filios vs𝔮 ad tertiam generationem. Pro quo
hebrei legunt. Et vidit ioseph de ephraim filios tertios.
idest vs𝔮 ad tertiam generationem. 3. Regum.6. Et per co-
cleam ascendebatur in medium cenaculum: & a medio in
tertium. Pro quo hebrei legunt. Et a medio in tertia. scili-
cet cenacula. quia erat in tres partes diuisum. Ezech.43.

Triplex.

Vbi erat porticus iuncta porticui triplici. Pro quo hebrei
legunt. Iuncta porticui in tribus siue in triplicibus. Et in

שְׁלִישִׁיָּה

genere feminino שְׁלִישִׁיָּה Selisia. siue שְׁלִישִׁית selisith.
idest tertia. Deut.26. Anno decimarum tertio. & in hebreo
est generis feminini: quia annus est generis feminini. 1. Re-

Tertia

gum.20. Vs𝔮 ad vesperam diei tertie. Et in eodem. Si in-
uestigauero sententiam patris mei crastino vel perendie.
idest in die tertia. Esa.19. In die illa erit israel tertius egy-
pto & assyrie. Et in hebreo est generis feminini: & refertur
ad plebem Israel. & in eo.37. in anno aūt tertio seminare
& metere. Zach.6. Et in quadriga tertia equi albi. signat ēt

שְׁלִישִׁית

שְׁלִישִׁית selisith. tertiā partem. Nu.28. Media pars hin per

singulos vitulos & tertia per arietem. 2. Paralip. 23. Tertia pars vestrũ qui veniunt ad sabbatũ. Et in eodẽ. Tertia vero pars ad domũ regis: & tertia ad portã que appellatur fũdamẽti. Significat ẽt tripliciter. Ezech. 21. Et duplicetur gladi⁹ & triplicetur. i. tripliciter duplicetur. Signãt ẽt שְׁלִשִׁיָּה Selisiia conternantẽ seu trinã. i. trium annorũ. Esa. 15. Vectes eius vsq; ad segor vitulã conternãtem. & inde מְשֻׁלָּשׁ Mesulas. i. trinus seu trimus aut triennis. idest annorũ trium. Geñ. 15. Sume inquit mihi vaccã triẽnem & caprã trinã & arietẽ ãnorũ triũ. & in ge. fe. מְשֻׁלֶּשֶׁת Mesuleseth vt in predicto loco: & in plu. fe. מְשֻׁלָּשׁוֹת Mesulasoth. Ezech. 42. Tristega enim erãt. i. per tria tecta diuisa vel ꝑ tres mãsiões. & inde שִׁלְשֹׁם Silsom. i. nudiustertius. Geñ. 31. quod nõ sit erga me sicut heri & nudiustertius. & inde שְׁלֹשִׁים Selosim. i. triginta. Geñ. 6. Et triginta cubitorũ altitudo illi⁹ Et in eo. 41. Ioseph triginta erat annorũ qñ stetit incõspectu pharaonis. & inde שָׁלִישׁ Salis. i. mẽsura capiens tertiã partẽ alterius mensure maioris. ps. 79. Et potũ dabis nobis ĩ lachrymis ĩ mẽsura. Sed btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Et potasti nos lachrymis tripliciter. Ponitur ẽt ꝓ mẽsura triũ digitorũ. Esa. 40. Quis appẽdet tribus digitis molẽ terre. pro quo he. le. Et mensus est in mẽsura. s. triũ digitorũ siue in triplici. s. mẽsura puluerẽ terre. Signãt etiã שָׁלִישׁ Salis. ducẽ seu principẽ vel principalẽ. 4. Regũ. 7. Rñdens vnus de ducibus. & in eo. 9. Dixitq; iehu ad Badachar ducẽ. Et in eo. 15. Coniurauit aũt cõtra eũ phacee filius romelie dux. & in plu. שָׁלִישִׁים Salisim. Exo. 14. Et duces totius exercitus. & in eo. 15. Et electi principes eius submersi sunt in mari rubro. Signãt etiã שָׁלִישִׁים Salisim res magnas & precipuas: scd̃m hebreos. Prouer. 22. Ecce descripsi eã tibi tripliciter. pro quo ipsi legũt. Ecce descripsi tibi magna siue precipua. põt ẽt intelligi sicut est in lr̃a nr̃a. signãt ẽt שָׁלִישִׁים Salisim quedã instr̃a musica: que fortasse erãt triãgulata vel triũ chordarũ. pro quo btũs hiero. transtulit sistra. 1. Reg. 18. In tympanis leticie & in sistris.

שֵׁם Sem. nomẽ aut fama. Geñ. 2. Nomen vni phison. & in eo. 4. Iste cepit inuocare nomẽ dñi. & in eo. 16. vocauitq; nomen eius Ismael. & in eo. 32. Quid queris nomen meum. Leuit. 24. Et qui blassemauerit nomen domini morte moriatur. ps. 9. Nomẽ eorũ delesti. ps. 108. In gñatiõe altera deleatur nomẽ eius. ps. 137. Qm̃ magnificasti sup oẽ: nomẽ sanctũ tuũ. Hiere. 29. Pro eo qd̃ misisti in noĩe meo libros. pro quo he. le. Pro eo qd̃ misisti in noĩe tuo libros siue ep̃las. & ponitur ibi שִׁמְכָה Simcha cũ he in fine ꝓ שִׁמְךָ Simcha. Signãt etiã famã vel famosum. i. noĩatũ. Geñ. 6. Isti sunt potẽtes a seculo viri famosi. pro quo he. le. Viri fame vel nois. 2. Reg. 7. Feciq; tibi nomẽ grãde iuxta nomeñ magnorũ. & in plu. שֵׁמוֹת Semoth. Geñ. 2. Appellauitq; adam noibus cũcta aiantia. Exo. 1. Hec sunt noĩa filiorũ israel. Itẽ שָׁם Sam. i. ibi: aduerbiũ loci: siue illic: vel illuc Geñ. 2. Ibi inuenitur bdeliũ & lapis onychinus. Deut. 10. Que vsq; hodie ibi sunt. Iob. 3. Ibi impii cessauerũt a tumultu. ps. 13. Illic trepidauerũt timore. ps. 49. Et illic iter quo ostẽdã ei salutare dei. ps. 121. Illuc enim ascẽderũt trib⁹ ps. 131. Illuc ꝓducã cornu dauid. ps. 138. Etenim illuc manus tua deducet me. Scribitur ẽt cũ he in fine & dr̃ שָׁמָּה sama. Geñ. 14. & ceciderũt ibi. Deut. 1. Nec tu ingredieris illuc. Et in eo. 12. Illuc oĩa que ꝑcipio cõferetis. Iob. 2. & nudus reuertar illuc. Ponitur ẽt pro tũc aduerbio tp̃is. Eccl̃s. 3. & tp̃s oĩs rei tunc erit. & cõponitur cũ mem in principio & dr̃ מִשָּׁם Misam. i. inde siue illinc. Geñ. 2. Qui inde diuiditur in quattuor capita. & in eo. 11. & inde disp̃sit eos dñs. Et in eo. 49. Inde pastor egressus est. & inde שָׁמַיִם samaim i. celi. & solũ inuenitur in nu. plu. & caret numero singulari Sed ponitur aliqñ pro singulari: aliqñ pro plurali. Geñ. 1. In principio creauit deus celũ & terrã. Et in eo. Vocauitq; deus firmamentũ celum. Leuit. 26. Daboq; vobis celũ desuper sicut ferrũ. Deut. 30. Si ad cardines celi fueris dissipatus. Et in eo. 32. Audite celi que loquor. & in eo. Celiq; caligabũt rore. Esa. 13. Veniẽtibus de terra procul a sũmitate celi. Signãt ẽt regionẽ aeris excelsã q̃ est versus celũ. Deut. 9. Et ciuitates ingẽtes & ad celũ vsq; muratas. & est hyperbolica locutio. Iob. 2. Sparserunt puluerem super caput suum in celum. Prouer. 30. Viam aquile in celo. & in lingua chaldaica dr̃ שְׁמַיָּא Semaia. Hiere. 10. Dii q celũ & terrã nõ fecerũt. Dañ. 2. Sed est deus in celo reuelans mysteria.

שָׁמֵם Samam. desolare. desertũ facere. perdere. disperdere obstupescere. Leuit. 26. Et deserta faciam sãctuaria vr̃a. & in eo. disperdãq; terram vestram. i. desolabo. & ĩ eo. Cunctis diebus solitudinis eius. Pro quo he. le. Cũctis diebus quibus desolata fuerit. Et in eo. patiẽs solitudinẽ ꝓpter illos. pro quo he. le. Cum desolata fuerit ab eis. ps. 68. & locũ eius desolauerũt. Esa. 54. & ciuitates desertas inhabitabis. i. ciuitates que desolate sunt. Hiere. 17. desolatiõe desolata est oĩs terra. & in eo. 49. Et dissipauerit cũ eis habitacula eorũ. Threñ. 1. facti sunt filii eius perditi. & in eo. 5. ꝓ ꝑter montẽ sion quia disperiit. Ezech. 12. Terraq; deserta. Et in eo. 20. vt cũ offerrẽt omne qd̃ aperit vuluam ꝓpter peccata eorum. pro quo he. le. Cum offerrent omne qd̃ aperit vuluã: vt disperdã eos. Sed si pro אֲשִׁימֵם asimem legatur אַשְׁמָם asamam. tũc signãt culpã siue peccatũ eorũ: sicut est in lr̃a nostra. & in eo. 30. Et disperdã terrã. & in eo. 36. Pro eo quod desolati estis & cõculcati. & in eo. que quondã fuerat desolata. & in eo. Et ciuitates deserte & destructe. Signãt ẽt obstupescere. Leuit. 26. Et obstupescẽt sup eã inimici vestri. Iob. 17. Stupebunt iusti super hoc. & in eo. 21. Attendite ad me & obtupescite. ps. 142. In memetipsum turbatũ est cor meũ. i. stupefactũ est. Eccl̃s. 7. Ne obstupescas. Esa. 52. Sicut obstupuerunt super te multi. & in eo. 63. quesiui: & non fuit qui adiuuaret. pro quo hebrei legunt. & stupefactus sum: & non fuit qui adiuuaret. Hiere. 2. Obstupescite celi super hoc. Et in eodem. 4. Et obstupescent sacerdotes. Et in eodem. 19. Omnis qui pertransierit eam: obstupescet. Dañ. 8. Et stupebam ad visionem. & inde שׁוֹמֵם Somem. idest desolatus: siue perditus. aut stupefactus vel merens. Threñ. 3. Posuit me desolatam. Scribitur etiam cum mem in principio & dicitur מְשׁוֹמֵם Mesomem. Dañ. 9. Et erit in templo abominatio desolationis. Et in eodem. Perseuerauit desolatio. Et in eodem. 12. Posita fuerit abominatio in desolatione. Ponitur etiam pro merente vel tristi. Esdre. 9. Et sedi merens. Et in eodem. Et ego sedebam tristis. Potest etiam legi desolatus vel stupefactus. Ezech. 3 Mansi ibi tribus diebus merens. & in plurali שׁוֹמְמִים Somemim. Threñ. 1. Facti sunt filii mei perditi. Et in eodem. Omnes porte eius destructe. & in genere feminino שׁוֹמֵמָה Somema. Esa. 54. Quoniam multi filii deserte. Threñ. 1. Posuit me desolatam. & in plurali feminino שׁוֹמֵמוֹת Somemoth. Esa. 61. Et desertas & dissipatas in generationem & generationem. Dañ. 9. Et vide desolationes nostras. Et inde שַׁמָּה Sama: siue מְשַׁמָּה Mesama aut שְׁמָמָה Semama. idest desolatio: siue stupor. Ps. 72. Quomodo facti sunt in desolationẽ. Hiere. 5. Stupor & mirabilia facta sunt in terra. Et in eodem. 18. Vt fieret terra eorum in desolationem. Ezech. 33. Cum dedero terram eorum desolatam & desertam. Et in eodem. 35. Et dabo te desolatum & desertum. Pro quo hebrei legunt. Et dabo te in desolatione & desertũ. Ioel. 3. Egypt⁹ in desolatione erit. & in plu. שַׁמּוֹת Samoth. siue שְׁמָמוֹת Semamoth. aut מְשַׁמּוֹת Mesamoth. ps. 45. Qui posuit prodigia sup terrã. ꝓ quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit quãtas posuit solitudines in terra. Esa. 15. Aque nemrim deserte erunt. Pro quo he. le. Desolatiões erũt. Ezech. 35. In desolatiões sempiternas tradã te. & inde שִׁמָּמוֹן Simamon. i. desolatio Ezech. 12. Et aquã suã in desolatione bibẽt. & inde שְׂמָמִית Semamith. i. stellio. Prouer. 30. Stellio manibus nititur. & solum inuenitur in predicto loco.

שְׂמֹאל Semol. sinistra. De quo vide infra in dictione שְׂמֹל Semol.

שָׁמַד Samad. destruere. disperdere. delere. dissipare. Leuit 26. Destruã excelsa vr̃a. Deut. 1. vt traderet nos in manu amorreorũ atq; deleret. Prouer. 14. Domus impiorum delebitur. Esa. 14. Et scopabo eã ĩ scopa terẽs. ꝓ quo he. le. Destruẽs vel delẽs. & in eo. 48. Nõ fuisset attritũ nomẽ ei⁹ a facie mea. idest non fuisset deletum vel dissipatũ. Ezech. 14. Et delebo eum de medio populi mei israel. & in eo. 32. Et dissipabitur multitudo eius. Osee. 10. Disperdentur excelsa idolorum.

שָׂמַח Samach. letari. exultare. gaudere. Exo. 4. Vidẽsq; te letabitur corde. Deut. 33. Letare zabulon in exitu tuo Iudi. 9. Quod letificat deũ & hoies. Ester. 8. Omnisq; ciuitas exultauit atq; letata est. ps. 15. letatũ est cor meũ & exultauit lingua mea. Ps. 88. Letificasti oẽs inimicos eius. Ps. 104. Letata est egyptus in profectiõe eorũ. Prouer. 13. lux iustorũ letificat. & in eo. 27. Et letifica cor meũ. Et in eodẽ 29. Et iustus laudabit atq; gaudebit. Eccl̃s. 11. Letare iuuenis in adolescentia tua. Hiere. 20. Quasi gaudio letificauit eũ. & inde שָׂמֵחַ Samcach. i. letus siue gaudẽs. Deut. 16. Erisq; in leticia. Pro quo he. le. Erisq; letus siue gaudẽs. Ester. 5. Letus & alacer. & in plu. שְׂמֵחִים Semechim. Iob. 3. Gaudẽtq; vehemẽter cũ inuenerint sepulchrũ. Pro quo he. le letisiue gaudẽtes in leticia siue in exultatione: gaudebũt cum inuenerint sepulchrũ. i. qui quondã gaudebãt in exultatione: mõ gaudẽt cũ inueniũt sepulchrũ. ps. 34. Qui gratulãtur malis meis. Esa. 24. Ingemuerũt oẽs qui letabãtur corde. & inde שִׂמְחָה Simcha. i. leticia siue gaudiũ. Nu. 10. Si qñ habueritis epulũ aut dies festos. pro quo he. le. In die leticie vestre & in festiuitatibus vestris. Eccl̃s. 8. Laudaui igitur leticiam. Esa. 55. In leticia egrediemini.

שָׁמַט Samat. dimittere. remittere. relinquere. precipitare declinare. calcitrare. Exo. 25. Anno aũt septimo dimittes eã: & requiescere facies. Deut. 15. Cui debetur aliqd ab amico vel proximo ac frẽ suo repetere nõ poterit. ꝓ quo he. le. Remittat siue dimittat oĩs cui debetur aliquid. & ĩ eo. Ciuẽ & ꝓpinquũ repetẽdi nõ habẽbis ꝑtãtem. Pro quo he. le. Et qd̃ fuerit tibi cũ fratre tuo dimittet man⁹ tua. & est sensus sicut in lr̃a nr̃a. Hiere. 17. Et relinqueris sola ab hereditate tua. & inde שְׁמִטָּה Semita. i. remissio. Deut. 15. Septimo anno facies remissionẽ. & in eo. Appropinquauit septimus annus remissiõis. Signãt ẽt ꝑdicta dictio ꝑcipitare. 4 Reg. 9. Precipitate eã deorsũ: & ꝑcipitauerũt eã. ps. 140. absorti sunt. pro quo he. le. ꝑcipitati sũt. põt ẽt legi secũdũ primã significationẽ dimissi sunt vel relicti sunt. Ponitur ẽt pro declinare vel calcitrare. 2. Reg. 6. Calcitrabãt boues & declinauerãt eã. vbi vna dictio hebraica ponitur pro duabus dictiõibus latinis. nã in hebreo sic habetur. Qm̃ calcitrauerãt boues siue qm̃ declinauerãt boues. & aliqui hebrei legunt in predicto loco. Qm̃ lapsi fuerant boues.

שָׁמַיִם Samaim celi. & declinatur tm̃ ꝑlr: & caret numero singulari: & ponitur aliqñ plurale pro singulari de quo vide supra in dictione שָׁם Sam.

שְׂמִיכָה Semicha. opertorium seu pallium. Iudi. 4. Et opertus est ab ea pallio. & solum inuenitur in predicto loco.

שְׂמֹאל Semol. sinistra. & scribitur cũ aleph ante lr̃a lamed loco vau vocali. Geñ. 48. Manasem vero in sinistra sua. & in eo. Sinistrã ãt sup caput manasse. 2. Reg. 16. A dextera & a sinistra eius. Esa. 9. Et comedet ad sinistrã. & aliqñ scribitur sine aleph. 2. Reg. 14. Dñe mi rex neq; ad dexterã neq; ad sinistrã. & inde שְׂמָאלִי semali. i. sinister. 3. Reg. 6 Silr̃ erexit columnã secũdã. ꝓ quo he. le. & erexit columnã sinistrã. & in hebreo est ge. mas. & in ge. fe. שְׂמָאלִית Semalith. Leuit. 14. Olei vero partẽ mittet in manũ suã sinistrã. & inde verbũ הִשְׂמִיל Hasmel qd̃ signãt sinistrare: si latiẽ posset dici. i. ad sinistrã pergere. vel ad sinistrã declinare: aut vti sinistra. Geñ. 13. Ego ad sinistrã pergã. 2. Paralipo. 12. Vtraq; manu fundis saxa iacientes. pro quo he. le. Dextera & sinistra vtẽtes lapidibus. Esa. 30. Et nõ declinetis nec ad dexterã nec ad sinistrã. & aliqñ scribitur sine aleph. Ezech. 21. Exacuere valde ad dexterã & ad sinistram. Item שִׂמְלָה Simla. i. palliũ seu vestimentũ: aut pannus. Geñ. 9. Palliũ i posuerũt humeris suis. Deut. 8. Vestimẽtũ tuũ quo operiebaris nequaq̃ vetustate defecit. & in eo. 22. Expandentq; vestimẽtũ corã senioribus. & in plu. שְׂמָלוֹת Semaloth. Geñ. 45. Singulis aũt proferri iusit binas stolas. i. binas vestes Exo. 3. Vasa argentea & aurea ac vestes.

שָׁמֵן Saman. impinguare. incrassare. [illegible] 32. Incrassatus est dilectus. & in eo. Impinguatus: incrassatus. Nee. 9. Et saturati & impinguati sunt. Esa. 6. Exceca cor populi huius. Pro quo hebrei legunt. Incrassari. idest incrassatum est cor populi huius. & sic habetur in euangelio secundum mattheum capitulo. 13. vbi dicitur. Incrassatum est enim cor populi huius: & auribus grauiter audierunt. Hiere. 5. Incrassati sunt & impiguati. & inde שָׁמֵן Samen. idest pinguis 1. Paralip. 4. Inueneruntq; pascua vbera & valde bona. Pro quo hebrei legunt. Et inuenerunt pastum pinguẽ & bonũ. Esa. 30. Eritq; vberrimus & pinguis. & in plu. שְׁמֵנִים Semanim. Esa. 25. Conuiuium pinguium: cõuiuium vindemie: conuiuium pinguium medulatorum. Et aliquando scribitur cum mem in principio. Nee. 8. Ite comedite pinguia. ps. 77. Et occidit pingues eorum. Esa. 10. Mittet dominator dominus in pinguibus eius tenuitatem. & in genere feminino שְׁמֵנָה Semena. Geñ. 49. Aser pinguis est panis ei⁹ Nu. 13. Humus pinguis an sterilis. Nee. 9. Ceperuntq; vrbes munitas & humum pinguem. & inde שֹׁמֶן somen siue מִשְׁמָן Misman. idest pinguedo siue crassitudo. Geñ. 27. In pinguedine terre erit habitatio tua. ps. 108. Et caro mea mutata est propter oleum. Pro quo hebrei legunt. Et caro mea macilenta facta est: siue mutata est a pinguedine. Potest etiam significare oleum: vt infra dicetur. Esa. 17. Et pinguedo carnis eius marcescet. & inde שֶׁמֶן Semem. siue שָׁמֶן Samem. idest oleum vel vnguentum. Exo. 27. Oleum de arboribus purissimum. Leuit. 24. Vt offerant tibi oleum de oliuis purissimis. Prouer. 27. Et oleum dextere sue euocat. Canti. primo. Oleum effusum est nomen tuum Esa. 1. Nec fota oleo. Et in eodem. 5. In cornu filii olei. Et in eodem. 10. Computrescet iugum a facie olei. Ezech. 32. Et flumina eorum quasi oleum adducam. Ponitur etiam pro oliua. Nee. 8. Et afferte frondes oliue: Significat etiam vnguentum siue oleum aromaticum. Ps. 132. Sicut vnguentum in capite quod descendit in barbam barbã Aaron. Canti. 1. Fragantia vnguentis optimis. Item שְׁמֹנָה Semona. idest octo. 4. Regum. 22. Octo annorum

erat iosias.Eccl's.11.Da partẽ septem necnõ & octo . Mich. 5.Et octo primates hoim.& inde שְׁמִינִי Semini.i.octauus. Exo.22.Die octauo reddes eũ mihi.Leuit.9.facto aũt octa uo die.& in ge.fe.שְׁמִינִית Seminith.vt in titulo. p̃s . 11.vbi dr̃ in finẽ psalmus dauid ꝓ octaua.& idẽ שְׁמֹנִים Semonim .i.octogita.vt Geñ.16.Octoginta & sex annorũ erat abraã. Itẽ אַשְׁמַן Asman.i.locus caliginosus siue sepulchrũ. & so lũ iuenitur in nu.plu.Esa.59.Et in caliginosis q̃si mortui.

שָׁמַע Samaa.Audire.siue exaudire:acquiescere . obedire. intelligere.Geñ.3.Vocẽ tuã dñe audiui.& in eo.quia audisti vocẽ vxoris tue.Et in eo.18. Quo audito sara risit post ostiũ tabernaculi.pro quo he.le.Et sara audiebat post ostium tabernaculi.Et in eo.21.Exaudiuit dñs vocẽ pueri Et in eo.34.Quod cũ audisset iacob.& in eo.45.Auditũ q; est & celeri sermone vulgatũ in aula regis. Pro quo he. le.Et vox audita.i.rumor auditus est in domo pharaonis. Exo.2.Audiui gemitũ eorũ.& in eo.22 . Si clamauerit ad me:exaudiã eũ.& in eo.23.Nec audietur ex ore vr̃o.Nu.12 Quod cũ audisset dñs iratus est valde.1. Reg.15 . Precepit itaq; saul populo.Pro quo he.le.Et audire fecit saul popu lũ.i.p̃conizare fecit vt oẽs cõgregarẽtur ad preliũ.4.Reg. 7. Siquidẽ dñs sonitũ audire fecerat.1.Paralip.15.In nab lis & citharis cõcrepãtes.Pro quo he.le. Audire facientes. .i.cantica & hymnos.Nec.12.Et audita est letitia ierusalem Ps.57.Qui nõ exaudiet vocẽ incantantium.p̃s.129.Dñe exaudi vocẽ meã.Hiere.23. Nolite audire verba ꝓpheta rũ.& in eo.51.Annũciate cõtra eã regibus Ararat . ꝓ quo he.le.audire facite.Dañ.8.Audiui vnũ de sanctis.Sigñat ẽt acquiescere vel obedire.Geñ.16.Cumq; ille acquiesceret.1 Reg.15.& nõ potius vt obediatur voci dñi.& in eo . Meli⁹ est enim obedientia q̃ victime.Pro quo he . le. Melius est enim obedire q̃ victima.p̃s.17. In auditu auris obedient mihi.Esa.11.Et filii amon obedientes erunt. Hiere . 35.qa obedierunt precepto patris sui .& in eo. Quia obedistis p̃ cepto ionadab. Sigñat ẽt intelligere qđ est idẽ qđ audire mẽte & corde.Deut.28.Cuius linguã intelligere nõ possis 3.Regũ.3.Dabis ergo seruo tuo cor docile. pro quo he.le. Cor intelligẽs.Esa.36.Loquere ad seruos tuos syra lingua: intelligim⁹ eñ.& inde שֵׁמַע Sémaa. siue שְׁמוּעָה Semua.i. auditio siue auditus:aut fama vel rumor.Iob.42 . Auditu auris audiui te.Esa.23.Cum auditũ fuerit in egypto :dole bũt cũ audierint de tyro.Pro quo he.le . Cũ auditio fuerit ĩ egypto :dolebũt ab auditiõe vel a rumore aut a fama tyri. Et in eo.37.Et audiet nũciũ.Pro quo he.le.Et audiet audi tionẽ siue famã vel rumorẽ.Et in eo.53. quis credidit audi tui nr̃o.Hiere.51.Veniet in ãnõ auditio. Et in eo.& timea tis auditũ qui audietur in terra.Ponitur ẽt pro fama . Ios. 6.Et nomẽ eius vulgatũ est in omni terra.i.fama eius.Hie re.5.Audiuit rex Babylonis famã eius.& aliq̃n scribitur cũ mẽ in principio & dr̃ מִשְׁמָע mismaa.z.Reg.zz. Fecitq; eũ sibi dauid auriculariũ a secreto.pro quo he.le.Et posuit eũ dauid ad auditionẽ suã.i.vt secreta eius audiret.Esa.11.nec scđm auditũ auriũ arguet.Ponitur ẽt ꝓ obediẽtia.1.Regũ. zz.Et ꝑgens ad imperiũ tuũ.Pro quo he.le. ad obediẽtiã. tuã.i.vt tibi obediat in omnibus que ei imperaueris. & in de הַשְׁמָעוּת Hasmacuth.i.auditio .Ezech.z4. Vt annunci et tibi.Pro quo he.le.In auditione aurium.i.vt audias que annunciabit tibi.

שֶׁמֶץ Sémes.parum.paululum.pauxillum.ignominia seu infamia.Iob.4.Suscepit auris mea venas susurri e ius.pro quo he.le.Suscepit auris mea paululũ seu pauxillũ ex eo.& in eo.z6.Et cũ vix paruã stillã sermonis eius au dierim⁹.Scribitur ẽt cũ he in fine & dr̃ שִׁמְצָה simsa.i.igno minia seu infamia.Exo.3z.Propter ignominiam sordis.

שָׁמַר Samar.custodire.seruare.conseruare.obseruare .ca uere.Geñ.z. Vt operaretur & custodiret illum.Et in eo.3. Ad custodiendã viam ligni vite.Et in eo.z8.Et custo dierit me in via. Et in eo.37 . Pater vero rem tacitus consi derabat.pro quo he.le.Et pater eius cõseruabat rẽ seu ver bũ.& per talẽ modũ loquẽdi dicitur.Luce.z.Maria aũt cõ seruabat oĩa verba hec: conferens in corde suo. Deut.4.ob seruabitis & implebitis opere.& in eo:custodi igitur temet ipsum.Et in eo.Custodite igitur aĩas vr̃as.Et in eo.z4.ob serua diligenter ne incurras plagã lepre.z.Reg.zz. & custo diui me ab iniquitate mea.Iob.14.Sed parce peccatis me is.pro quo he.le.Nõ custodias siue obserues sup peccatum meũ.i.nõ obserues mihi odiũ seu vindictã.p̃s.15. Cõserua me dñe qm̃ speraui in te.Ps.17.Quia custodiui vias dñi . Ps.85.Custodi aĩam meã qm̃ sanct⁹ sum.Eccl's.8. Ego os regis obseruo.Hiere.31.Et custodiet eũ sicut pastor gregẽ suũ.Amos.1.Et indignationẽ eius seruauerit vsq; in finẽ. Ione.2.Qui custodiunt vanitates.Mich.6.Et custodisti p̃ cepta Amri.Sigñat ẽt cauere.s.qñ est verbũ passiuũ prime cõiugationis impatiui modi.Exo.19.Cauete ne ascenda tis in montẽ.Deut.4.Caue ne obliuiscaris pacti dñi dei tui Et in eo.1z.Caue ne offeras holocausta tua in oĩ loco . Ios. 6.Vos aũt cauete: ne de his que precepta sunt quicq̃ con tingatis.Esa.7.Vide vt sileas.Pro quo he.le.Caue & sile .i. temetipsum custodi vt sileas.& ĩnde שׁוֹמֵר Somer.i.custos Geñ.3.Nũquid custos fratris mei ego sũ.1.Reg. z8 .& ego custodẽ capitis mei ponam te.Esa.z1.Custos quid de no cte.& inde מִשְׁמָר misnar:siue מִשְׁמֶרֶת Misméreth.i.custo dia.Geñ.4z.Et tradidit illos custodie.Exo.1z . & obserua bitis eum.pro quo hebrei legunt.Et erit vobis in custodiã 1.Reg.zz. Mecũq; seruaberis .Pro quo hebrei legunt. Et e ris mecum in custodiam.& est sensus sicut in littera nostra. 1.Paralip.z6.Custodiã contra custodiã.Prouer.4 . Oĩ cu stodia serua cor tuum.& in plurali מִשְׁמָרוֹת Mismaroth. Nec.7.Et posui custodes.Pro quo hebrei legunt.Et posui custodias.Et in eodem.13.& constitui custodias.& in codẽ. Et constitui custodias sacerdotum & leuitarum. Dicitur eti am שָׁמְרָה Somra.idest custodia.p̃s.104.Pone domie custo diam ori meo.& aliquando scribitur cum aleph in princi pio & dicitur אַשְׁמוּרָה asmura.siue אַשְׁמֹרֶת asmóreth.idest custodia.Ps.89.Et custodia in nocte.Ponitur etiam ꝓ vi gilia.Exo.14.Iamq; aduenerat vigilia matutina. Iudi.7. Incipientibus vigiliis noctis mediis.pro quo hebrei legũt In principio vigilie noctis medie.& in plurali אַשְׁמֻרוֹת as muroth.p̃s.118.Preuenerunt oculi mei ad te diluculo .Pro quo beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veri tatem transtulit.Preueniebant oculi mei vigilias. Et aliq̃n scribitur sine aleph.p̃s.76. Anticipauerunt vigilias oculi mei. Item שָׁמִיר Samir.i.adamas:aut spina vel vepres.Hie re.17.Et in vnguine adamantino.Ezech .3. Vt adamantẽ & silicem dedi faciem tuam.Zach.7.Et cor suum posue runt vt adamantem. Significat etiam spinam seu vepres . Esa.5.Ascendent super eam vepres & spine .Et in eodem. 6.Vepres enim & spine erunt in vniuersa terra. Et in eo dem.7.In spinas & vepres erunt.Et in eodem .3z . Super humum populi mei spine & vepres ascendent. Itẽ שְׁמָרִים Semarim.idest feces.& solum inuenitur in numero plura li.Ps.73. Veruntamen fex eius non est exinanita:bibent omnes peccatores terre.Pro quo hebrei legunt. Verunta men feces eius bibent . Hiere.48 .Et requieuit in fecibus suis. Soph.1. Et visitabo super viros defixos in fecibus suis.

שֶׁמֶשׁ Sémes.Sol.Geñ.19.sol egressus ẽ sup terrã.p̃s. 121 Per diẽ sol nõ vret te.Eccl's.1.Et oritur sol & occidit. Malach.4.& orietur vobis timẽtibus nomẽ meũ sol iusti tie. & in ligua chaldaica dr̃ שִׁמְשָׁא Simsa.Dañ.6.& vsq; ad occasũ solis laborabat vt erueret illũ.& in plu.שִׁמְשׁוֹת Sim soth:& sigñat ꝓpugnacula.Esa.54.Et ponã iaspidẽ ꝓpu gnacula tua.Item שַׁמֵּשׁ Sãmmes.in lingua chaldaica signi cat ministrare.Dañ.7.Millia millium ministrabant ei.

שֵׁן Sen.dens.ebur.coccinũ.Exo.21.dentẽ pro dẽte.& ĩ eo. Dẽtẽ si excusserit.Prouer.25.Dẽs putrid⁹ & pes lapsus & in plu. שִׁנַּיִם Sinnáim. Geñ.49.Et dentes eius lacte cã didiores.Canti.4.Dẽtes tui sicut greges tõsarũ. & qñ iũgi tur cum dictione שָׁלֹשׁ Salos:que sigñat tres :tũc ãbe dictio nes sigñant instr̃m ferreũ qđ tridẽs appellatur.1. Reg.2.& hẽbãt fuscinula tridẽtẽ in manu sua. Accipitur ẽt pro rupe vel scopulo acuto ĩ pte supiori.1.Reg.14. Eminẽtes petre ex vtraq; pte :& quasi in modũ dentiũ scopuli hinc inde p̃ rupti.Iob.39. In p̃ruptis silicib⁹ cõmoratur atq; inacce sis rupibus. Sigñat ẽt p̃dicta dictio ebur qđ est dens elephã tis.3.Reg.10.Thronũ de ebore grãdẽ.Cãti.5.venter eius e burneus.Ezech.17.Dẽtes eburneos & hebeninos. Sigñat ẽt coccinũ seu colorẽ rubeũ.& tũc scribitur cũ iod in fine & dr̃ שָׁנִי sani.vt Geñ.38.in q̃ obstetrix ligauit coccinũ.Exo. 39.purpura coccoq; bis tincto.Ios.2. Funicul⁹ iste coccine⁹ Cãti.4.sicut vitta coccinea labia tua.& aliq̃n scribitur cũ mẽ in fine:& dr̃ שָׁנִים sanim.Esa.1.Si fuerit pctã vr̃a vt coc cinũ.Prouer.30.Oẽs.n.domestici eius vestiti sunt duplici b⁹.pro quo he.le.Oĩs.n.dom⁹ eius vestita est coccino.q; si pro שָׁנִים Sanim legatur שְׁנַיִם Senáim : tũc significat duo vel duplicia sicut est in littera nostra.

שָׁנַן Sanan.acuere.narrare.cõfabulari.recitare.seu repete re.Deut.32.Si acuero vt fulgur gladiũ meũ.p̃s.44.sa gitte tue acute.p̃s.139.acuerũt linguas suas sicut serpentes. p̃s.72.Et renes mei cõmutati sunt.proquo he.le.Et renes mei acuũtur siue acuti sunt.põt ẽt deriuari a dictiõe שָׁנָה sa na q̃ sigñat mutare siue commutare.sicut est in lr̃a nr̃a.Sed btũs hiero.ĩ ps.iuxta he.ve.trãstulit.renes mei velut ignis fumigãs.Qđ ẽt põt intelligi scđm lr̃am hebraicã.nã poni tur ibi dictio אֶשְׁתּוֹנָן Esthonã.& põt esse dictio cõposita ab אֵשׁ Es:qđ sigñat ignẽ:& תּוֹנָן thenau q; in lingua chaldaica sigñat fumũ siue fumigãs. Sigñat ẽt p̃dicta dictio narrare siue confabulari.Deut.6 . Et narrabis ea filiis tuis . & inde שְׁנִינָה Senina.idest narratio seu fabula.Deut.28 . Et eris ꝑ ditus in parabolam ac fabulam.

שָׂנֵא Sana.odire.odiũ habere.Geñ.26.Ad hoiem quẽ o distis.Et in eo.29.Vidẽs aũt dñs q; despiceretur lia. ꝓ quo he.le.Videns aũt dñs q; odiosa esset lia.& in eo.37. Oderãt eũ:nec poterãt ei quicq̃ pacifice loqui.& ĩ eo.que cã maioris odii seminariũ fuit.pro quo he.le. & addiderũt amplius odire eũ.Exo.18.& qui oderint auaritiã.Nu.10.& fugient qui oderũt te a facie tua.Deut.1.Odit nos dñs . & ĩ eo.16.Que odit dñs de⁹ tu⁹.& in eo.19.Si quis ãt odio hñs ꝓximũ.& in eo.21.Si habuerit hõ duas vxores:vnã dilectã & alterã odiosam.p̃s.43.& odiẽtes me disp̃didisti. p̃s. 138. Nõne qui oderunt te dñe oderã.Prouer.8.Timor dei odit malũ. & in eo.14.Etiã ꝓximo suo paup odiosus est. & ĩde שִׂנְאָה Sinaa.i.odiũ.2.Reg.13.vt maius esset odiũ quo ode rat eã.p̃s.23.& odio iniquo oderũt me.& inde שׂוֹנֵא Sone i.odiẽs siue inimicus.Exo.23.Si videris asinũ odiẽtis te ia cere sub onere. Prouer.26. Labiis suis intelligitur inimic⁹ & in plu.שֹׂנְאִים Sonim.2.Reg.5.odiẽtes aĩam dauid.Esa. 66.Dixerunt fratres vestri odientes vos. & aliq̃n scribitur cum mem in principio.p̃s.43.Et odientes nos disperdidi sti.Ps.89.Inimici domini mentiti sunt ei.

שִׁנְאָן Sinan . abũdãs.p̃s.67.Multiplex millia letantiũ.ꝓ quo btũs hiero.in ps.iuxta he.ve.trãstulit.Millia a bundantium,& aliqui hebrei dicunt q; significat certũ or dinem celestis hierarchie.

שְׁנָב Senab.cãcellus.& scribitur cũ aleph in pricipio & di citur אֶשְׁנָב Esnab.Prouer.7.per cancellos prospexi iuuenem.In alio vero loco beatus hieronymus transtulit cenaculum.Iudi.5.Et de cenaculo loquebatur.

שָׁנָה Sana.mutare.cõmutare.iterare.vel secũdare.1. Reg. 21.Et mutauit os suum.3.Reg.14.Surge & cõmuta habitum.Hiere.52.Et mutauit vestimẽta carceris eius.Ma lach.3.Ego dñs non mutor.& aliq̃n scribitur cũ aleph loco he.4.Reg.25.Et mutauit vestes eius.Eccl's.8.Et potẽtissi mus faciẽ illius cõmutabit.& ĩnde שׁוֹנִים Sonim.i.mutan tes siue mutati.& ponitur pro detractoribus qui mutãt ver ba aliorũ vt detrahant.Prouer.24.Et detractoribus ne cõ miscearis.& in ge.fe.שׁוֹנוֹת Sonoth.i.mutate siue diuerse. Ester.3.Nouis vtens legibus.Pro quo he. le. Et leges eorũ sunt mutate siue diuerse ab omni populo . i.a legibus oĩm populorũ.& inde שְׁנוֹת Senoth.i.mutatio.p̃s. 76.Mutatio dextere excelsi.Põt ẽt sigñare annos vt ĩfra dicetur .sigñat ẽt predicta dictio שָׁנָה Sana iterare vel secundare. i.secũdo idem facere.Geñ.41.Quod aũt vidisti secũdo ad eandẽ rẽ pertinẽs somniũ.Pro quo he.le.Et quia iteratũ vel secũda tum est somniũ pharaoni.1.Reg.26.Et secundo opus non erit.Pro quo he.le.Et nõ secundabo ei.i.non inferam ei se cundã plagã:quia vna tantũ interficiam eũ.2.Reg.20.nec secundo vulnus apposuit.3.Reg.18. Etiam secundo hoc fa cite :qui cũ fecissent secũdo.Pro quo he.le.Et dixit reitera te:& reiterauerũt.Nee.13.Si secũdo hoc feceritis manũ mit tam in vos.& inde שֵׁנִי Seni.i.secũdus:siue alter.Geñ.1. Et factũ est vespere & mane dies secundus.Iudi.6.Et alterum taurum septẽ annorũ.Et in plu. שְׁנִיִּם Seniim , vt Geñ. 6. Cenacula & tristega facies in ea.Pro quo he.le. Secũdos & tertios facies in ea.i.cenacula secunda & tertia:& in ge . fe. שֵׁנִית Senith.Ios.19.Et egressa est sors secunda filiorũ ben iamin.Nec.3.Mensurã secũdã cõtra ascensum firmissimi anguli.Reperitur ẽt שֵׁנִי seni pro שֵׁנִית Senith. Vt in codẽ Vbi dicitur Annon filius selo sextus mensurã secũdã.Poni tur ẽt aduerbialiter.i.secũdo.Geñ.zz.vocauitq; abraã an gelus dñi secũdo.Ios.5.Et circumcide secundo filios israel. Ester.2.Atq; inde in secũdas edes ducebantur.pro quo he. le.Ipsa reuertebatur ad domũ mulierũ secũdo.& ĩde מִשְׁנֶה Misne.i.secũdus.vel secũda.aut duplex.Deut.17.describet sibi deuteronomiũ legis hui⁹.i.secũdã legẽ . Nam deutero nomiũ grece idẽ est quod secunda lex latine.4. Regũ.zz. Et precepit rex elchie pontifici & sacerdotibus secundi or dinis.z.Paralip.34.Que habitabat in ierusalem in secun da.Ester.10.Quõ mardocheus iudaici generis secundus a Rege asuero fuerit. Sigñat ẽt duplicẽ.Geñ.43. Et pecuni am duplicem ferte vobiscum.Et in eodem.Tulerunt ergo viri munera & pecuniã duplicẽ.Deut.15. Quia iuxta mer cedẽ mercenarii sex annis seruiuit tibi.pro quo he.le . qm̃ duplici mercede mercenarii seruiuit tibi sex annis.Esa.61. In terra sua duplicia possederunt.Hiere.17.Et duplici cõ tritione contere eos.& inde מִשְׁנִים Misnim .Pro quo bea tus hieronymus transtulit vestes.1.Reg.15.Et optimis gre gibus ouium & armentorum & vestib⁹.& aliqui hebrei di cũt q; sigñat arietes duorũ annorũ.& inde שְׁנַיִם Senáim.i. duo.bini.ãbo.vterq;.Geñ.7 de aĩantib⁹ imũdis duo & duo Et in eo.25.Due gentes in vtero tuo:& duo ppl'i de ventre tuo diuidentur.Exo.34.p̃cide tibi duas tabulas lapideas

4.Reg.4. Vt tollat duos filios meos. Sigñat ēt binos siue bina. Geñ.6. Bina induces in arcā. & in eo. Bina de oībus ingredientur. Et qñ cōponitur cū pnoīe plurali: sigñat vterq₃ siue ambo. Geñ.2. Erat autē vterq₃ nudus. Nu.25. Et perfodit ambos simul. Iob.9. Et ponere manū suā in ambob₉. & inde שְׁנַיִם Sanim.i.duplices vel duplicia. Prouer.31. Oīs enī domestici eius vestiti sunt duplicib₉. Hebrei vero dicūt q̄ sigñat coccinū. De quo vide supra in dictione שָׁן Sen. & in genere feminino שְׁתַּיִם Sethaim siue שְׁתֵּי Sethe.i.due. Geñ.32. Tulit duas vxores suas. 1.Reg.1. & habuit duas vxores. Hiere.2. Duo enī mala fecit populus meus. & qñ iungitur cū dictione עָשָׂר Asar q̄ sigñat decē: tunc dr̄ שְׁנֵים עָשָׂר Senem asar siue שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה Sethemesre. & ambe dictiōes significant duodecim. Geñ.14. Duodecim enī annis seruierāt cordolaomor. & in eo.35. Erāt aūt filii iacob duodecim. Item שָׁנָה Sana.i.annus. Geñ.26. Inuenit in ipso āno cētuplū. Leuit.25. Donec vnus cōpleatur ānus. Nu.14. Dies p anno. Et qñ post se regit genitiuum: tūc scribitur cum thau in fine loco he. Leuit.25. Vsq₃ ad ānum iubilei opabitur tecū. Dañ.1. fuit aūt daniel vsq₃ ad annū primū cyri regis psarum. & in plu. שָׁנִים sanim siue שְׁנֵי Sene.i.āni. Geñ.23. Vixit aūt sara cētum viginti septē annis. & in eo.29. Seruiuit iacob pro rachel septē ānis. & in eo.41. Septē vbertatis āni sunt. Abach.3. In medio annorum viuifica eum. Reperitur etiam שְׁנוֹת Senoth secundum terminationem pluralem feminīnorum. ps.89. Annis quibus vidimus mala. Et in eodem. Dies annorū nr̄orum: in ipsis septuaginta annis. & in numero duali dr̄ שְׁנָתַיִם sanathaim.i.duo anni. siue bieniū Geñ.41. Post duos ānos vidit pharao somniū. & in eo.45. Bieniū est enī q̄ cepit fames in terra. & a p̄dicta dictione dicunt aliqui hebrei p deriuatur שָׁנִי Sani: qđ sigñat coccinū. De quo vide supra in dictione שָׁן Sen.

שֶׁנְהַבִּים Senhabim. dētes elephātorū. & est dictio cōposita a שֵׁן Sen. q̄ sigñat dentē & הַבִּים Habim elepātes. 3.Reg.10. Et dentes elephantorū & simias & pauones.

שָׁנַס Sanas. accingere. 3.Reg.18. Accinctisq₃ lūbis currebat āte achab. Pro quo he.le. & accingit lumbos suos & currebat ante achab. & solum inuenitur in predicto loco.

שָׁסַס Sasas. diripere. deuastare. depredari. & scribitur cū simplici samach & cū puncto dagues ppter defectū alteri₉ samach. ps.88. Et diripuerunt eū oēs trāseuntes viā. Zach.14. Et vastabuntur domus. Vide etiā de hoc in dictione sequenti. Et inde מְשִׁסָּה Mesisa.i. direptio vł deuastatio. Esa.42. Quis dedit in direptionem iacob.

שָׁסָה Sasa. diripe. deuastare. dep̄dari: sicut dictio p̄cedēs. 1.Reg.23. Et diripiūt areas. ps.43. Et q oderunt nos diripuerunt sibi. Esa.17. Hec est pars eorū qui vastauerunt nos. Hiere.50. Diripiētes hereditatē meā. & aliqñ scribitur cū aleph in medio loco vau vocali. Hiere.30. Et oēs qui te vastant: vastabuntur. p quo he.le. Et erūt qui te vastāt in vastationē siue in direptionē. & aliqñ scribitur cū sin loco samach. Esa.10. Et principes eorum depredatus sum.

שָׁסַע Sasaa. diuidere. findere. dilacerare. decerpere. cōfringere. Leuit.1. Cōfringetq₃ ascellas eius. p quo he.le. Et diuidet siue scindet eum in alis suis. & in eo.11. Oēe qđ habet diuisā vngulā & ruminat. & in eo. Et sus qui cū vngulā diuidat nō ruminat. Deut.14. Omne aīal qđ in duas ptes findit vngulā. Iudi.14. Dilacerauit leonē q̄si hedū in frustra decerpet. 1.Reg.24. & cōfregit dauid viros suos sermōib₉.

שָׁסַף Sasaph. in frustra cōcidere. 1.Reg.15. Et in frustra cōcidit eū samuel. & solum inuenitur in predicto loco.

שָׁעָה Saa respicere. aspicere. aīaduertere. meditari. confidere. inclinari: seu declinare. excecare. siue caligare. di-

mittere. remittere. recedere. Geñ.4. & respexit dñs ad abel & ad munera eius: ad cain aūt & ad munera illi₉ nō respexit Exo.5. Et nō acquiescāt verbis mēdacibus. p quo he.le. Et nō aspiciāt siue nō aīaduertāt verba mēdacii. Esa.41. Et loq̄mur & videamus simul.i. aspiciam₉. Sigñat ēt meditari. ps.118. Et meditabor in iustificationibus tuis semp. Ponitur ēt p cōfidere. Esa.31. Et nō sunt cōfisi sup sanctū israel. Sigñat etiā inclinare siue declinare. Esa.17. In die illa inclinabitur homo ad factorē suū: & nō inclinabitur ad altaria q̄ fecerūt manus ei₉. Pōt ēt legi scđm primā significationē. in die illa aspiciet homo seu aīaduertet ad factorē suū. & in eo.41. Ne declines quia ego de₉ tu₉. hebrei tñ dicūt q̄ in p̄dicto loco sigñat formidare vł timere. Ponitur ēt per antiphrasin p excecare vel oculos claudere aut caligare. Esa.6. Et oculos ei₉ claude. & in eo.32. Et nō caligabūt oculi videtiū. Vide etiā de hoc supra in dictiōe שׁוּעַ Soaa. sigñat ēt p̄dicta dictio dimittere vel remittere aut recedere ab aliquo. Iob.10. Dimitte me vt plāgā paululū dolorē meū. ps.39. Remitte mihi vt refrigerer. Iob.14. Recede ergo paululū ab eo. Esa.22. Recedite a me: amare flebo. & aliqñ duplicatur lr̄a sin & littera ain: & tūc sigñat meditari siue delectari. ps.118. In iustificationib₉ tuis meditabor. De q̄ vide īfra in dictiōe שִׁעֲשַׁע Saasaa. Itē שָׁעָה Saa. seu שַׁעְתָּא saatha ī lingua chaldaica sigñat horā. vt Dañ.3. Eadē hora mittetur in fornacē ignis. & ī eo.4. Cepit intra se tacitus cogitare quasi vna hora.

שַׁעֲטָה Saata. calcatio siue cōculcatio: scđm hebreos. Beat₉ hiero. trāstulit pōpā. Hiere.47. A strepitu pōpe armorū & bellatorū ei₉. p quo he.le. A sonitu calcatiōis vł cōculcatiōis vngularū fortiū ei₉. & solū iuenitur ī p̄dicto loco.

שַׁעַטְנֵז Saatnez. vestis seu pānus ex lana & lino cōtextus Deut.22. Vestimento quod ex lana & lino contextum est. & solum inuenitur in predicto loco.

שֹׁעַל Saal. pugillus seu pugn₉. Esa.40. Quis mēsus est pugillo aq̄s. & in plu. שְׁעָלִים Sealim. 3.Reg.20. Si suffecerit puluis samarie pugillis oīs ppl̄i qui seq̄tur me. Ezech.13. Et violabant me ad populū meū ppter pugillos ordei. Item שׁוּעָל Sual.i. vulpes. Nee.3. Si ascenderit vulpes trāsiliet murū eorum. & in plu. שׁוּעָלִים Sualim. Canti.2. Capite nobis vulpes paruas que demoliuntur vineas. Itē מִשְׁעוֹל Misool.i. semita angusta. Nu.22. Stetit angelus in angustiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur.i. angusta semita duarum maceriarum.

שָׁעַן Saan. recūbere. inniti. apodiari. fulcire. seu sustētare. Nu.21. Et recūberet ī finib₉ moabitarū. 4.Reg.4. Illo innitēte sup manū meā. 2.Paralipo.13. Eo qđ sperassent in dño deo patrū suorū.i. nixi esset ī dño. Iob.8. Innitetur sup domū suā. Prouer.3. Ne innitaris prudētie tue. Esa.10. Nō adiiciet residuū israel & hi qui fugerint de domo iacob inniti sup eū qui pcutit eos: sed innitentur sup dñm sanctū israel. & in eo.50. Et innitatur sup dñm deum suū. Et inde מִשְׁעָן Misaan. siue מַשְׁעֵן Maseen.i. fulcimētū siue sustētaculū aut sustētatio. ps.17. Et factus est dominus ptector meus. Pro quo beeatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et factus est dñs firmamentum meum.i. sustentaculum seu fulcimentum. Ponitur etiā pro valido & forti aut pro robore. Esa.3 Validum & fortē: omne robur panis & omne robur aque.i. sustentaculū vel sustentatio aut fulcimētum. & aliqñ scribitur cum he vel thau in fine. & ponitur etiā pro baculo in quo homo sustentatur & cui innititur. vt Exo.21. Et ambulauerit foris super baculum suum. Esa.36. Ecce confidis super baculum arundineum confractum.

שְׂעִף Saiph. cogitatio. & solum iuenitur in numero plurali. scilicet שְׂעִפִּים Seipim. Iob.4. In horrore visionis

nocturne. pro quo he. legunt. In cogitationibus de visionibus noctis. Et in eodem.20. Idcirco cogitationes mee varie succedunt sibi. & aliquando scribitur cū littera samach loco sin de quo vide supra in dictione סְעִף Saiph.

שָׁעַר Saar. existimare. cōiectare. Prouer.23. Quia in similitudinem coniectoris & harioli extimat qđ ignorat Pro quo hebrei legunt. Quia sicut existimat vel cōiectatur in anima sua sic est. & inde שְׁעָרִים Searim. idest extimationes. Geñ.26. Et inuenit in ipso anno centuplum. Pro quo hebrei legunt. Et inuenit in ipso anno centum extimationes. idest centuplum q̄₃ extimauerat. lxx. vero centuplum ordei transtulerunt. Vnde beatus hieronymus in hebraicis questionibus super hoc loco sic ait. Licet in aliena terra seminauerit isaac: tamē non puto q̄ tāta ei fertilitas ordei fuerit. vnde melius puto illud esse quod habetur in hebreo & aquila quoq₃ transtulit & inuenit in anno illo centuplū extimatum. licet enim eisdem litteris & extimatio scribatur & ordeum: tamen extimationes שְׁעָרִים Searim leguntur. ordea vero. שְׂעֹרִים Seorim. Hec hieronymus. Item שַׁעֲרוּרָה Saarura. idest horribile siue turpitudo. Hiere.5. Stupor & mirabilia facta sunt in terra. Pro quo hebrei legunt. Stupor & horribile. i. res horrenda fuit in terra. Et in eo.23. Et in prophetis ierusalem vidi similitudinem adulterantium. pro quo hebrei legunt. Vidi turpitudinem adulterii. Et aliquando scribitur cum iod in fine & dicitur שַׁעֲרוּרִיָּה Saaruria. Osee.6. In domo israel vidi horrenda. & aliquando mutatur he in tau. & dicitur שַׁעֲרוּרִית Saaruith. Hiere.18. Quis audiuit talia horribilia que fecit virgo israel. Vide etiam de hoc in dictione sequenti. & inde שֹׁעָרִים Soarim. idest horribiles vel abomiābiles. Pro quo beatus hieronymus transtulit malas. Hiere.29. Et ponam eos quasi ficus malas: que comedi non possunt. Item שַׁעַר Saar. idest porta. siue ianua. Geñ.23. Et possidebit semē tuum portā inimicorum tuorum. Et in eodem.28. Non est hic aliud nisi domus dei & porta celi. Deut.25. perget mulier ad portam ciuitatis. 4.Regum.7. Iuxta introitum porte. & in plurali שְׁעָרִים Searim. idest porte siue ianue. Deut.14. E. repones intra ianuas tuas. ps.66. Diligit dominus porta sion. Naum.3. Pandentur porte terre tue. Ponitur etiam pro vrbibus. Deut.28. Donec disperdat & conterat ī cunctis vrbibus tuis. & inde שׁוֹעֵר Soer. idest ianitor. 2.Reg.18. Et vociferans in culmine ait. pro quo hebrei legunt. & clamans speculator ad ianitorē ait. & in plurali שֹׁעֲרִים soarim. 2.Paralipo.8. Et ianitores in diuisiōibus suis per portam & portam.

שָׂעַר Saar. metuere. formidare. horrere. tempestatē fieri tempestate moueri: vel quasi tempestas commouere siue tempestate rapi. Deut.32. Quos non coluerunt patres vestri. Pro quo hebrei legunt. Quos non timuerūt siue formidauerunt patres vestri. Hiere.2. Et porte eius desolamini vehementer. Pro quo hebrei legunt. Et horrescite: desolamini vehementer. Sed si pro שַׂעֲרוּ Saaru legatur שְׁעָרֶיהָ searau. tunc significat portas eius sicut est in littera nostra. Ezech.32. Et reges eorum horrore nimio formidabunt super te. Significat etiam tempestē fieri: vel tempestate cōmoueri: siue tempestate rapi. ps.49. Et in circuitu ei₉ tempestas valida. Ps.57. Sicut viuentes: sic in ira absorbet eos. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Quasi viuentes quasi ira: tempestas rapiet eos. Dañ.11. Et quasi tempestas veniet contra eum rex aquilonis. idest quasi tempestas commouebitur contra eū. & inde שַׂעַר Saar siue שְׂעָרָה Seara. idest horror siue tempestas. Iob.18. Et primos inuasit horror. Naum.1. Dominus in turbine & tempestate via

eius. Vide etiam de hoc supra in dictione סַעַר Saar. Item שָׂעִיר Seir. idest hedus aut hircus. Geñ.37. Et in sanguine hedi quem occiderant tinxerūt. Leuit.4. Hircū de capris immaculatum. & in genere femenino שְׂעִירָה Seira. idest capra. Vt in eodem. Offeret capram immaculatam. & in plurali שְׂעִירִים Seirim. Leuit.16. Duos hircos stare faciet coram domino. Item שֵׂעָר Sear. idest pilus seu capillus aut pilosus. vel hispidus. Leuit.13. Et pilos versos in candorem. Et in eodem. Quod si pilus coloris est pristini. Et in eodē. Et capillus sui coloris est. Iudi.16. Iamq₃ capilli eius renasci ceperant. 4.Regum.1. Vir pilosus. Pro quo hebrei legunt. vir habens pilos. ps.67. Verticem capilli. Canti.6. Capilli tui sicut grex caprarum. scribitur etiam cum he vel tau in fine. Iudi.20. Vt capillum quoq₃ possint percutere. Iob.4. Inhorruerunt pili capitis mei. & in aliquibus locis predictis ponitur singulare pro plurali. & in plurali dicitur שְׂעָרוֹת Searoth. ps.38. Multiplicati sunt super capillos capitis mei. & inde שָׂעִיר Sair. siue שֵׂעָר sear. idest hirsutus vł pilosus aut hispidus. Geñ.25. Et totus in morē pellis hispidus. Et in eodem.27. Nosti q̄ esau frater meus homo pilosus sit. Esa.34. Pilosus clamabit alter ad alterum. & in plurali שְׂעִירִים Seirim. Esa.13. Et pilosi saltabunt ibi. Accipitur etiam pro demonibus. Leuit.17. Et nequaq₃ vltra immolabunt hostias suas demonibus. & in plurali feminino שְׂעִירוֹת Seiroth. idest pilose. Geñ.27. Quia pilose manus similitudinem maioris expresserant. Item שְׂעִירִים seirim. idest gutte siue stille pluuie. & solum inuenitur in numero plurali. Deut.32. Quasi imber super herbam: & quasi stille super gramina. Item שְׂעֹרָה Seora. idest ordeum. Exo.9. linum ergo & ordeum lesum est: eo quod ordeum esset virēs Declinatur etiam pluraliter שְׂעֹרִים Seorim. 4.Regum.7 Duo modii ordei statere vno.

שִׁעֲשַׁע Saasaa. delectari. blandiri. ps.93. Cōsolatiōes tue letificauerunt animam meam. Pro quo beatus hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. Consolationes tue delectabunt animam meam. ps.118. In iustificationibus tuis meditabor. Pro quo hebrei legūt. In preceptis tuis delectabor Esa.11. Et delectabitur infans ab vbere. Et in eodem.66. & super genua blandietur vobis. & inde שַׁעֲשׁוּעִים Saasuim. idest delectationes siue blanditie. Et solum inuenitur in numero plurali: & ponitur plurale pro singulari. ps.118. Nisi q̄ lex tua meditatio mea est. Pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. transtulit. nisi q̄ lex tua delectatio mea est. Et in eodem. Mandata tua meditatio mea est. Pro quo beatus hieronymus in predicto psalterio transtulit. mandata tua voluptas mea est. Prouer.8. Et delectabar per singulos dies. Pro quo hebrei legunt. Et eram delectationes siue blanditie per singulos dies. idest delectabar siue blandiebar p singulos dies. Hiere.31. Si puer delicatus. vbi ponitur pro delicato. idest puer cui blanditur.

שְׁפִיפֹן Sephiphon. Cerastes serpentis genus. Geñ.49. Cerastes in semita.

שָׁפָה Sapha. nudare. eleuare. festinare. Iob.33. Et ossa que tecta fuerunt nudabuntur. Hebrei tamen dicunt q̄ significat eleuare. vnde in predicto loco ipsi legunt. Et eleuabuntur ossa eius que non videbantur. idest ossa que erāt tecta carne & non videbantur: eleuabuntur: cum sint nudata carnibus propter nimiam maciem. Alii vero dicunt q̄ significat conterere: sicut dictio שׁוּף Suph. De qua supra dictum est. & inde נִשְׁפֶּה Nisphe. idest excelsum vel eleuatū. Esa.13. Super montem caliginosum leuate signum. p quo hebrei legunt. Super montem excelsum leuate signū. potest etiā deriuari a dictione נֶשֶׁף Neseph. que sigñat caligi-

nem: de quo supra dictum est in littera nũ. & inde שְׂפָאִים Sephaim. vel שְׂפָיִים Sephaiim. i. colles vel mõtes excelsi. Esa. 41. Aperiã in supinis collibus flumina. i. in excelsis collibꝰ vel in excelsis mõtibus. Ponitur etiã pro viis. Hiere. 4. Vẽtus vrẽs in viis que sunt in deserto. Item שְׁפִי Sephi. i. velociter seu festinanter. Nu. 23. Cũq; abisset velociter. Sed in translatione chaldaica habetur. Cũq; abisset solus. Item שְׁפוֹת Sephoth. i. pingues pluralis numeri fe. ge. 2. Reg. 17. oues & pingues vitulos. Et aliqui hebrei dicũt ꝙ significat caseos. vnde in translatione chaldaica sic habetur. & caseos lactis de vaccis siue de armentis.

שָׂפָה Sapha. labium. ora. ripa. seu littus. Geñ. 11. Erat autẽ terra labii vnius. Iob. 12. Cõmutans labium veraciũ. Prouer. 12. Labium enim veritatis firmũ erit in perpetuũ. Soph. 3. Tũc reddã pplis labiũ electum. & in plu. שְׂפָתַיִם Sephathaim siue שִׂפְתוֹת Siphthoth. Exo. 6. Presertim cũ sim incircuncisus labiis. 1. Reg. 1. Tantum labia eius mouebãtur Prouer. 4. Et detrahẽtia labia sint ꝓcul a te. & in eo. 14. Labia sapiẽtũ custodiunt eos. Cãti. 5. Labia eiꝰ lilia distillãtia Accipitur ẽt שָׂפָה Sapha. pro ora vel extremitate. Exo. 26. Facies & quinquaginta ansas in ora sagi vnius. & in eo. 28. In cuius medio supra: erit capicium & ora per gyrũ. 3. Reg. 7. A labio vsq; ad labium rotundum in circuitu. 2. Paralip. 4. Labium illius: quasi labium calicis. i. ora vel sũmitas. Significat etiã ripã vel littus. Geñ. 41. In ripa ãnis ripa. Exo. 14. Et viderunt egyptios mortuos super littus maris.

שִׁפְחָה Siphcha. ãcilla. familia: seu cognatio. Geñ. 16. Sed habẽs ancillã egyptiã noĩe agar. 4. Reg. 4. Nõ habeo ancilla tua quicq; in domo mea. ps. 122. Sicut oculi ancille in manibꝰ dñe sue. & in plu. שְׁפָחוֹת Sephachoth. Geñ. 24. Argentum & aurum seruos & ancillas. Ioel. 2. Sed sup seruos & ancillas meas effundã spũm meum. Item מִשְׁפָּחָה Mispacha. i. cognatio: seu familia. Geñ. 24. De cognatione mea & domo pr̃is mei. Leuit. 25. Vnusquisq; rediet ad familiã pristinã. Deut. 29. Familia aut tribus. Hiere. 8. Qui residui fuerint de cognatione hac. Amos. 3. Et super omnẽ cognationẽ quã eduxit de terra egypti. Zach. 14. Quod si familia egypti nõ ascẽderit. i. gens vel populus. Et in plu. מִשְׁפָּחוֹת Mispachoth. Nu. 1. Per generationes & familias ac domos suas. Ios. 7. Accedet per cognationes suas. Amos 3. Tãtum vos cognoui ex oĩbus cognationibus terre. Significat etiã ꝓuincias. Hiere. 10. Et super ꝓuincias que nomen tuũ non inuocauerunt. Ponitur etiã pro genere. Geñ. 8. Secundum genus suũ egressa sunt de arca. Hiere. 15. Et visitabo super eos quattuor canes ad lacerãdum & volatilia celi & bestias terre ad deuorandum & dissipãdum. Pro quo he. le. Et visitabo super eos quattuor genera dicit dñs: gladium ad occidẽdum: & canes ad lacerãdum: & volatilia celi & bestias terre ad manducãdum & disipandum.

שָׁפַח Saphach. decaluare. Esa. 3. Decaluabit dominꝰ verticẽ filiarum sion. De quo vide supra in littera samach in dictione. סָפַח Saphach.

שָׁפַט Saphat. iudicare. Geñ. 19. Nunquid vt iudices. & in eo. 16. Iudicet dñs inter me & te. Exo. 18. Qui iudicent populum oĩ tẽpore. Deut. 1. Quod iustum est iudicate. Iudi. 4. Que iudicabat populũ in illo tẽpore. 1. Reg. 8. Cõstitue nobis regem vt iudicet nos. 2. Reg. 18. Iudicauit enĩ pro te dñs hodie. 3. Reg. 3. Iudiciũ quod iudicasset rex: & inde verbum passiuũ quod sigñat iudicari vel iudicio contendere. ps. 18. Cũ iudicatus fuerit exeat condẽnatus. Esa. 43. Iudicemur simul. Hiere. 2. Iudicio contendã aduersum te. Ezech. 20. Sicut iudicio contendi aduersus pr̃es vr̃os. Et inde שׁוֹפֵט Sophet. i. iudex. Exo. 2. Quis cõstituit te pricipẽ & iudicẽ sup nos. Et aliqñ scribitur cum mẽ in principio. Iob 9. Et iudicẽ meũ deprecabor. & in plu. שׁוֹפְטִים Soptim. Deut. 16. Iudices & magistros constitues. Et inde מִשְׁפָּט Mispat. i. iudicium siue ius aut decretum. ordo. consuetudo. ritus. exemplar. aut figura. Geñ. 18. Nequaq; facies hoc iudicium. Leuit. 19. Nolite facere aliquid iniquum in iudicio. Deut. 18. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo. Et in eo. 27. Maledictus qui peruertit iudicium. 1. Reg. 8. Et predic eis ius regis. & in eo. Hoc erit ius regis. ps. 1. Propterea non resurgũt ipii in iudicio. Esa. 1. Querite iudiciũ. Hiere. 46. Castigabo te ĩ iudicio. & in eo. 48. Hucusq; iudiciũ moab. Significat etiã decretum siue cõstitutum aut ordinẽ. 1. Reg. 22. Hec fecit dauid: & hoc erat decretum illi. 3. Reg. 4. Iuxta constitutum sibi. & in eo. 5. Perfecta est domus in oĩ ope suo & vniuersis vtensilibus suis. Pro quo he. le. Et perfecta ẽ domus in oĩbus rebus suis: & in oĩbus ordinibus vel cõstitutis suis. Hiere. 10. Et tẽplum iuxta ordinẽ suũ. significat ẽt consuetudinẽ vel ritum. Geñ. 40. Iuxta officium tuũ sicut antẽ facere consueueras. Pro quo he. le. Iuxta cõsuetudinẽ primã quando eras pincerna eius. Ios. 6. Circuierunt vrbẽ sicut dispositum erat. i. sicut consuetum erat aliis diebus. 1. Paralipo. 24. Vt luceret iuxta ritum. Ponitur etiã pro exẽplari vel figura. Exo. 26. Eriges tabernaculum iuxta exemplar quod tibi in monte mõstratum est. 4. Reg. 1. Cuius figura & habitus est vir. & in plu. מִשְׁפָּטִים Misphatim. i. iudicia. Exo. 21. Hec sunt iudicia. ps. 17. Qm̃ oĩa iudicia eius in cõspectu meo. Et aliqñ scribitur sine mẽ & dr̃ שְׁפֹט Sephot 2. Paralipo. 20. Si irruerint super nos mala: gladius: iudiciũ Et in plu. שְׁפָטִים Sephatim. aut שְׁפוּטִים Sephutim. Nu. 33. Nã in diis eorum exercuerat vltionẽ. Pro quo he. le. Et in diis eorum fecit dñs iudicia. Ezech. 14. Quod si quattuor iudicia mea pessima. & in eo. 23. Et iudicia perpetrauerunt in ea. & in eodem. 28. Cum fecero iudicia in omnibus qui aduersantur eis.

שָׁפַךְ Saphach. fundere. effundere. Geñ. 9. Quicunq; effuderit humanum sanguinẽ: fundetur sanguis illiꝰ. Leuit. 14. Et spargi puluerẽ rasure extra vrbẽ. Pro quo he. le. Et effundant puluerem. Deut. 21. Manus nr̃e non effuderunt sanguinẽ hunc. 3. Reg. 2. Et ãmouebis sanguinẽ innocentẽ qui effusus est a ioab. & in eo. 13. Et effundetur cinis. & in eo. 21. Sanguinẽ innocentem fundit. ps. 21. Sicut aqua effusus sum. ps. 60. Effundite corã eo corda vr̃a. ps. 62. Pene effusi sunt gressus mei. Et in titulo psalmi. 101. Vbi dicitur. Et coram dño effudit precẽ suã. Hiere. 6. Effunde sup paruulos foris. & in eo. Et fundite circa ierusalẽ aggerẽ. & in eo. 11. Effunde indignationẽ tuã super gentes que non cognouerunt te. Threñ. 2. Cum exalarent animas suas in sinu matrum suarum. Pro quo he. le. Cum effunderetur aĩe sue. & in eo. 4. Dispersi sunt lapides sanctuarii. i. effusi sunt Ezech. 16. Quia effusum est es tuum. & in eodem. 21. vt cõportet aggerẽ. Pro quo he. le. Vt effundat aggerẽ. i. fundat terrã & lapides vt fiat agger ad expugnandã ciuitatẽ. & in eodem. 26. Et cõportabit aggerẽ in gyro. Ioel. 2. Effundã spũm meũ sup omnẽ carnẽ. Soph. 1. Et effundetur sanguis eorum sicut humus. & inde שֶׁפֶךְ Sephech. i. effusio vel locus vbi aliquid effunditur. Leuit. 4. In loco effusorum cinerum. & inde שָׁפְכָה Sophcha. i. effusorium: & accipitur ꝓ veretro quo vrina effunditur. Deut. 23. Non intrabit eunuchus attritis vel amputatis testiculis & absciſſo veretro in ecclesiam domini.

שָׁפֵל Saphal. humiliare. deprimere. demittere. 1. Reg. 2. Humiliat & subleuat. Iob. 22. Qui enim humiliatus fuerit erit in gloria. ps. 17. Et oculos superborum humilia

bis. ps. 74. Hunc humiliat: & hunc exaltat. Esa. 2. Oculi sublimiũ hoĩm humiliabuntur. & in eo. Et super omnẽ arrogantẽ & humiliabitur. & in eo. Et humiliabitur altitudo virorum. & in eo. 29. Et humiliaberis: de terra loqueris. & in eo. 32. Et humilitate hũiliatur ciuitas. & in eo. 57. Et humiliata ẽ vsq; ad inferos. Hiere. 13. Humiliamini sedete in terra. Et inde שִׁפְלוּת Siphluth siue שֵׁפֶל Sephal. i. humilitas. Eccl̃s. 10. Et ĩfirmitate manuũ perstillabit domus. Pro quo he. le. Et in humilitate manuũ ꝑstillabit domus. i. in demissione vel remissiõe manuũ. Et ĩ eo. In humilitate vocis molentis. Et inde שָׁפָל Saphel. i. humilis. Leuit. 13. Qui cũ viderit locũ lepre humiliorẽ carne reliqua. 2. Reg. 6. Et ero humilis in oculis meis. Esa. 57. Et cũ contrito & humili spũ. Ezech. 17. Exaltaui lignũ humile. & in plu. שְׁפָלִים Sephalim. Esa. 57. Et viuificet spũm humilium. & in ge. fe. שְׁפָלָה Sephela. Leuit. 13. Nec humilior carne reliqua. Ezech. 17. Creuit in vineam latiorẽ humilẽ statura. & in eo. 21. Nõne hec est: que humilẽ subleuauit. Sigñat etiã terrã humilem. i. planam atq; cãpestrem. Deut. 1. Et humiliora loca cõtra meridiem. Ios. 11. Et planiciem & occidentalẽ plagã montesq; israel & cãpestria eius. 2. Paralipo. 1. Quasi sycomoros que nascuntur in campestribus.

שָׂפָם Sapham. os. bucca. Leuit. 13. Caput nudum: os veste contectum. 2. Reg. 19. Et intõsa barba. Pro quo he. le. Non fecit os siue buccã suã. i. nõ totõdit barbam circa os vel buccam suã in signum tristitie. quod solum tondebatur in illo tẽpore. Ezech. 24. Neq; amictu ora velabis.

שָׁפָן Saphan. cirogrillus: aut cuniculus. Leuit. 11. Cirogrillus qui ruminat. Et in plu. שְׁפַנִּים Sephanim. ps. 103. Petra refugium herinaciis. Pro quo he. le. Petre refugium siue protectio cuniculis vel cirogrillis.

שֶׁפַע Sephaa. inundatio. globus. impetus. Deut. 33. Quia inundationem maris quasi lac suggent. & aliqñ scribitur cũ thau in fine & dr̃ שִׁפְעַת Siphaath. 4. Reg. 9. Vidit globum iehu venientis: & ait video ego globum. Iob. 38. impetus aquarum operiet te. & dicunt hebrei ꝙ etiã significat abundantiam seu multitudinem.

שָׂפַק Saphac. sufficere. plaudere. siue cõplodere. s. manibꝰ 3. Reg. 20. Si suffecerit puluis samarie. Esa. 2. Et pueris alienis adheserunt. ꝓ quo he. le. Suffecerũt sibi. De quo vide etiã supra in dictione יֶלֶד Ialad. Et inde שֶׂפֶק Sephec. i. sufficientia: aut saturitas. Iob. 20. Cum saturatus fuerit arctabitur. Pro quo he. le. Cum impleta fuerit sufficiẽtia eius arctabitur. Significat etiam predicta dictio plaudere vel cõplodere. s. manibus. Iob. 27. Stringet super eũ manus suas. Pro quo he. le. Plaudet sup eum manibus suis. Et inde שֶׂפֶק Saphec. i. complosio vel percussio. Beatus hiero. transtulit oppressionem. Iob. 36. Nõ te ergo superet ira vt aliquẽ opprimas. Pro quo he. le. Ne forte seducat te ira in percussiõe vel in oppressione. i. vt aliquem percutias vel opprimas sicut est in littera nostra.

שָׁפַר Saphar. ornare. pulchrũ seu speciosum esse. Iob. 26. Spiritus eius ornauit celos. ps. 15. Etenim hereditas mea preclara est mihi. Pro quo btũs hiero. in psal. iuxta he. ve. trãstulit. Et hereditas speciosissima mea est. Et inde שֶׁפֶר Sapher. i. pulchritudo. Geñ. 49. Dans eloquia pulchritudinis. Et inde שַׁפִּיר Sapir. ꝙ in lingua chaldaica significat pulchrum siue decorum. Dañ. 4. Folia eiꝰ pulcherrima. & etiã predicta dictio in lingua chaldaica significat placere vel cõplacere. Dañ. 4. Placuit ergo mihi predicare eius signa. Et in eo. Consilium meum placeat tibi. Item שׁוֹפָר sophar. i. buccina siue tuba cornea. Exo. 19. Et sonitus buccine paulatim crescebat. & in eo. 20. Cunctus autẽ populus videbat voces & lampades & sonitum buccine. ps. 4. Et dñs in voce tube. ps. 97. In tubis ductilibꝰ & voce tube cornee. Esa. 58. Quasi tuba exalta vocem tuã. Et in plu. שׁוֹפָרוֹת sopharoth Ios. 6. Sacerdotes tollẽt septem buccinas. & ĩ eo. Et sacerdotes clangent buccinis. Item אֶשְׁפָּר Aspar. per additionem aleph in principio. i. frustum carnis secundũ hebreos. Pro quo beatus hiero. transtulit assaturam bubali carnis: ab אֵשׁ es qđ significat ignẽ & פַּר Par. i. bos seu bubalus. 2. Reg. 6. & partitus est vniuerse multitudini israel tã viri q̃; mulieri singulis colliridam pãnis vnã & assaturã bubali carnis vnã. Item שַׁפְרִיר saphrir. i. folium. Hiere. 43. Et statuet folium suũ super eos. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat tẽtorium seu papilionem.

שְׁפַרְפָּרָה Sepharphera. in ligua chaldaica sigñat diluculũ seu aurorã. Dañ. 6. Primo diluculo cõsurgẽs.

שָׁפַת Saphath. ponere. reponere. ordinare. ps. 21. Et ĩ puluerem mortis deduxisti me. Pro quo he. le. Posuisti vł reposuisti me. Ezech. 24. Pone ollam: pone inquã. Esa. 26. Dñe dabis pacem nobis. Pro quo he. le. Dñe ordinabis pacẽ nobis. Et inde שְׁפַתַּיִם sephathaim. i. termini. ps. 67. Si dormieritis inter medios cleros. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Si dormieritis inter medios terminos. Et aliqui hebrei dicunt ꝙ significat tripodes sup quas olle ponuntur ad coquendas carnes. Scribitur etiã cũ mẽ in principio: & dr̃ מִשְׁפְּתַיִם Mispethaim. Geñ. 49. Accubans inter terminos. ponitur etiã ꝓ labiis. Ezech. 40. Et labia earũ palme vnius reflexa intrinsecus. Sed etiã in predicto loco hebrei legunt tripodes. nã pro labiis scribitur cum pũcto cebolet. De quo dictũ est supra in dictiõe שָׂפָה sapha.

שְׁצָא Sasa. in lingua chaldaica significat consumare vel cõplere. vt Esd. 6. & cõpleuerunt domũ istam.

שֶׁצֶף Seseph. momentũ. Esa. 54. In momẽto indignationis abscondi faciem meam a te. Et solum inuenitur in predicto loco.

שַׂק Sac. cilicium. saccus. Geñ. 37. Indutus est cilicio. & in eo. 42. Aperto: vnus sacco vt daret pabulum iumentis 4. Reg. 19. Et opertus est sacco. Iob. 16. Saccum cõsui super cutem meã. ps. 29. Cõscidisti saccum meum. Esa. 3. Et pro fascia pectorali cilicium. & in eo. 20. Solue saccũ de lumbis tuis. Et in plu. שַׂקִּים sacim. 2. Reg. 3. Et accingimini saccis. 3. Reg. 20. Ponamus itaq; saccos in lumbis nostris.

שָׁקַק Sacac. rugire. discurrere: siue ambulare. collidere. Prouer. 28. Leo rugiẽs & vrsus esuriens. Esa. 33. Velut cũ fosse plene fuerint de eo. ꝓ quo he. le. Sicut deambulatio in fossis vel in cisternis: deambulabunt vel discurrent in ea. Ioel. 2. Vrbẽ ingredientur. i. per vrbẽ discurrẽt vel deambulabũt. Et aliqñ duplicatur littera sin. Nañ. 2. Quadrige collise sunt in plateis. Et inde מֶשֶׁק Mesec. i. procurator vel dispensator domus: eo quod discurrit huc & illuc. Geñ. 15. Et filius procuratoris domus mee.

שָׁקַד Sacad. vigilare. continuare. Esd. 8. vigilate & custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum ps. 101. Vigilaui & factus sum sicut passer solitarius in tecto. ps. 126. Frustra vigilat qui custodit eã. Prouer. 8. Et qui vigilat ad fores meas. Esa. 29. Succisi sunt omnes qui vigilabãt super iniquitatẽ. Hiere. 1. Quia vigilabo ego super verbo meo. & in eo. 5. Pardus vigilans super ciuitates eorum. & in eo. 31. Et sicut vigilaui super eos vt euellerem & demolirer & dissiparem & disperderẽ & affligerẽ: sic vigilabo super eos vt edificẽ & plantẽ. Dañ. 9. Vigilauit dñs super malicia. Item שָׁקֵד saced. i. amygdalus. & accipitur tã pro arbore q̃; pro fructu. Eccl̃s. 12. Et florebit amygdalus. Hiere. 1. Virgã vigilantẽ ego video. Pro quo he. le. Virgã seu bacu-

lum amygdali.i. baculum amygdalinū vel nuceum ego vi deo. Vnde beatus hieronymus in explanationib9 super pre dicto loco sic ait. Pro virga vigilante. lxx. baculum nuceum transtulerunt. Laborandum igitur nobis est vt breuiter he breã etymologiã latinus lector intelligat. שָׁקֵד Saced nux dicitur. Vigil aūt seu vigilare appellatur שֹׁקֵד Soced. vnde & in posterioribus pardus vigilans hoc noīe appellatur. ab eo igitur quod dr̄ nux ꝑpter verbi similitudinē ad vigilis intelligentiã nomen allusit. pro baculo nuceo virgã vigilā tē aquila & symmachus: theodotiō vero amygdalinã trāstu lerūt. hec hieronymus. Et in plu: שְׁקֵדִים Secedim.i. amyg dale. Gen̄. 43. Modicum resine & mellis & storacis stactes & terebinthi & amygdalarum. Nu. 17. Qui foliis dilatatis in amygdalas defor mati sūt. & inde מְשֻׁקָּדִים Masucadim. i. in modum amygdale. vel nucis facti. Exo. 25. Tres scyphi quasi in nucis modum per calamos singulos.

שָׁקַד Sacad. vigilare. sicut dictio precedēs. Threñ. 1. Vigila uit iugum iniquitatū mearum. Hebrei tamen dicunt ꝙ significat continuare vel iungere.

שָׁקָה Saca. potum dare. propinare. adaquare. irrigare. re dundare. nutrire. Gen̄. 24. Et camelis tuis dabo pō tum. & in eo. Et dedit ei potum. & in eo. 29. Date ante potū ouib9. & in eo. Et adaquato grege osculatus est eã. Pro quo he. le. Et adaquauit oues labā fratris mr̄is sue: & osculat9 est iacob rachel. ps. 77. Et adaquāt eos velut in abysso. Abach. 2. Ve qui potū dat amico suo. Signat etiã irrigare. Iob. 21. medulis ossa illi9 irrigātur. ps. 64. Visitasti terrã & inebria sti eã. i. irrigasti eam. Ioel. 3. Et irrigabit torrente spinarū. Ponitur etiã pro redundare. Ioel. 3. Et redundabūt torcula ria vino & oleo. Ponitur etiã pro nutrire. Ezech. 45. Et de his que nutrit israel in sacrificium. Et inde שִׁקּוּי Sicui. i. po tus: vel poculum: aut irrigatio. ps. 101. Et poculum meū cū fletu miscebam. Osee. 2. Oleum meū & potū meū. Prouer. 3. Et irrigatio ossium tuorum. Et inde מַשְׁקֶה Masce. i. potū dans vel pincerna: aut potus vel poculum. Gen̄. 40. Acci dit vt peccarēt duo eunuchi pincerna regis egypti & pistor Et in eo. Recordatus est inter epulas magistri pincernarū. & in eo. Restituitq; alterū in locum suū: vt porrigeret ei po culum. Leuit. 11. Et omne liquēs quod bibitur. i. omnis po tus qui bibitur. Esa. 32. Et potum sitienti aufert. Et inde שֹׁקֶת Soceth. i. pila seu canalis vbi iumēta adaquātur. Gen̄. 24. Effundensq; hydriã in canalibus. Quod in hebreo le gitur singulariter. s. in canali aut pila. Et in plu. שְׁקָתוֹת Sica thoth. Vt in eodem. 30. Posuitq; eas in canalibus vbi aqua effundebatur.

שָׁקַט Sacat. qescere. silere. mitigare. ꝑflare. Iof. 11. Quie uitq; terra a prelijs. Iudi. 5. Quieuitq; terra quadra ginta annis. & in eo. 18. Iuxta consuetudinē sidoniorū secu rum atq; quietum. Iob. 3. Nōne silui nōne quieui. & in eo. 34. Ipso autē concedēte pacē: quis est qui condēnet. ꝑ quo he. le. Et ipse quiescere vel silere facit. s. bella: & quis est qui cōdēnet: aut quis est qui inique agat. ps. 75. Terra tremuit & quieuit. ps. 82. Ne taceas neq; compescaris de9. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Ne sileas & non quiescas deus. Esa. 7. Vide vt sileas: noli timere. & in eo. 14. Conquieuit & siluit oīs terra. & in eo. 18. Quiescã & consi derabo in loco meo. & in eo. 57. Quod quiescere nō potest Hiere. 46. Et requiescet & ꝓsperabitur. & in eo. 47. Quo modo quiescet. & in eodē. 48. Et requieuit in fecibus suis. Ezech. 16. Quiescam & non irascar. Zach. 1. Et ecce omnis terra habitatur & quiescit. Significat etiam mitigare. idest quiescere facere. ps. 93. Vt mitiges ei a diebus malis. Pro uer. 15. Qui patiens est mitigat suscitatas. Significat etiam perflare. Iob. 37. Cum perflata fuerit terra austri. Et inde שֶׁקֶט Secet. siue הַשְׁקֵט Hasceт. i. quies vel silentiū aut ociū. 2. Paralipo. 22. Et pacē & ociū dabo in israel in diebus ei9. Esa. 32. Et cultus iustitie silentium. & in eo. 30. In silentio & in spe erit fortitudo vr̄a. Ezech. 16. Et ocium eius.

שָׁקַל Sacal. ponderare. appendere. librare. Exo. 22. Red det pecuniã iuxta modum dotis. Pro quo he. le. Ar gentum ponderabit seu appendet iuxta modum dotis. i. in pondere reddet. Esd. 8. Appendiq; ei argentum & aurū. & in eo. Et appēdi in manibus eorum argentū. Iob. 6. Vtinã appenderentur peccata mea. & in eo. 27. Neq; appēdetur argentum in cōmutatione eius. Esa. 40. Et librauit in pon dere montes. Et inde שֶׁקֶל Secel. i. siclus. genus ponderis. Exo. 30. Siclus viginti obolos habet. & in eo. Media pars si cli offeretur dn̄o. Et in plu. שְׁקָלִים Secalim. Hiere. 32. Ap pendi ei argentum septem stateres. Et inde מִשְׁקָל Miscal. i. pōdus siue statera. Leuit. 19. In iudicio in regula in pōde re, & in mēsura. Ezech. 5. Et assumes tibi staterã pōderis Scribitur etiã cum thau in fine & dr̄ מִשְׁקֹלֶת Miscoleth. 4. Reg. 21. Et extendã super ierusalem funiculum samarie & pondus domus achab. Esa. 28. Et ponam in pondere iu dicium & iustitiam in mensura.

שִׁקְמָה Sacam. morus. aut sycomorus. ps. 77. Et moros eo rum in pruina. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Et sycomoros eorū in frigore. 2. Paralipo. 1. Quasi sycomoros que nascūtur in cāpestribus. Esa. 9. Sy comoros succiderunt. Amos. 7. Et vellicans sycomoros.

שָׁקַע Sacaa. absorbere. demergere. submergere. ꝓfundare limpidare. ligare. Nu. 11. & absortus est ignis. Hiere. 51. Sic submergetur babylon. Amos. 8. Et defluet q̄si riuus egypti. Pro quo he. le. Et ꝓfundabitur siue demergetur. & quia aque que sunt ꝓfunde: sūt limpidissime & purissime: ideo ponitur etiã ꝓ limpidare. i. purissimas aquas reddere. Hiere. 32. Tunc purissimas reddã aquas eorū. Ponitur etiã pro ligare. Iob. 40. Et fune ligabis linguam eius. & inde מִשְׁקַע Miscaa. i. limpidissimū vel purissimum. Ezech. 34. Cum purissimam aquam biberitis.

שְׁקַעֲרוּר Secaarar. vallicula. & solum inuenitur in numero plura. s. שְׁקַעֲרוּרֹת Secaaruroth. Leuit. 14. Quasi valliculas palore siue rubore deformes

שָׁקַף Sacaph. aspicere. ꝓspicere. intueri. Gen̄. 19. Direxe rūt oculos contra sodomã. ꝓ quo he. le. Et aspexerūt cōtra faciē sodome. & in eo. 26. Prospiciens abimelech rex palestinorum per fenestrã. Nu. 21. Quod respicit contra de sertū. Deut. 26. Respice de sanctuario tuo. Iudi. 5. Per fene stram respiciēs vlulabat mater sisare. 4. Reg. 9. Et respexit per fenestram. ps. 84. Et iustitia de celo prospexit. Prouer. 7. Per cancellos prospexi iuuenē. Hiere. 6. Quia malum vi sum est ab aquilone. Pro quo he. le. Quia malum ꝓspexit ab aquilone. Et inde שְׁקֻפִים Secufim. i. fenestre latiores & magis aperte in parte ixteriori: sicut fit in tēplis: ꝓ quo btūs hiero. transtulit obliquas. 3. Reg. 6. Fecitq; in templo fene stras obliquas. Significat etiam se inuicem respicientes. 3. Reg. 7. Contra se inuicē positas. i. se inuicem respicientes. & in eo. Et super colūnas quadrāgulata ligna in cunctis equa lia. i. cōtra se inuicē posita & inuicē respicientes. & inde מַשְׁקוֹף mascoph. i. suplimiare. Exo. 12. Suplimiare & vtrūq; poste.

שָׁקַץ Sacas. vitare. siue euitare. abominari. contaminare. detestari. spernere. Leuit. 11. Et morticina eorum vi tabitis. & in eo. Et vitanda sunt vobis. Pro quo he. le. Abo minanda seu contaminanda sunt vobis. & in eo. Nolite cōta minare aīas vestras. Deut. 7. Quasi spurciciē detestaberis. ps. 21. Qm̄ nō spreuit nec despexit deprecationē pauperis.

Et inde שֶׁקֶץ Seces. siue שִׁקּוּץ Sicus. i. abominabile seu abo minatio. aut execratio vel execrabile. Leuit. 11. Abomina bile vobis execrādūq; erit. & in eodem. Abominabile erit vobis. Dan̄. 12. Et posita fuerit abominatio in desolatione. Et in plu. שִׁקּוּצִים Sicusim. Deut. 29. Vidistis abominatio nes eorum. Ezech. 20. Vnusquisq; abominationes oculorū suorū nō proiecit. Dan̄. 9. Et erit in tēplo abominatio deso lationis. Qd̄ in hebreo legitur in plurali. s. abominatiōes.

שָׁקַר Sacar. mētiri. falsificare. falsum loqui. aut falsum esse negare. inique agere. Gen̄. 21. Ne noceas mihi & po steris meis. Pro quo he. le. Ne mentiaris: siue ne falsificabis mihi. Leuit. 19. Nō mētiemini nec decipiatis vnusquisq; ꝓ ximū suū. Pro quo he. le. Non mētiemini: nec falsificabitis. idest ne falsum aliquid faciatis vnusquisq; contra proximū suū. 1. Reg. 15. Porro triūphator israel non parcet. Pro quo he. le. Porro triūphator israel nō mentietur siue non loque tur falsū. ps. 43. Et iniq; non egimus in testamēto tuo. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Nec mentiti sum9 in pacto tuo. Esa. 63. Filij nō negātes. Et inde שֶׁקֶר Secer. i. mēdacium seu falsum aut falsitas. Exo. 20. Non lo quaris cōtra ꝓximū tuū falsum testimoniū. & in eo. 23. Mē dacium fugies. ps. 7. Et peperit iniquitatē. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta. he. ve. transtulit. Et peperit mendaciū. ps. 18. Iniqui persecuti sunt me: adiuua me. pro quo beatus hiero. transtulit. falso ꝓsecuti sunt me. ps. 119. Libera aīam meam a labiis iniquis. Pro quo beatus hiero. trāstulit. A la bio mendacii. Prouer. 18. Profert autē mēdacium dolosus testis. Hiere. 8. Vere mendacium operatus est stilus mēdax scribarum. Signat etiã frustra siue in vanū. 1. Reg. 25. Vere frustra seruaui. ps. 34. Qui aduersantur mihi iniq; ꝓ quo he. le. Qui aduersantur mihi frustra. i. sine causa. Sed beat9 hiero. in psal. iuxta he. ve. secundū primã significationē trā stulit. Inimici mei mendaces. & in plu. שְׁקָרִים Secarim. ps. 100. Qui loquitur iniqua: nō direxit in conspectu oculorū meorum. pro quo beatus hiero. trāstulit. Loquēs mēdaciū. Hiere. 23. & seduxerūt populū meū in mēdaciis suis.

שָׂקַר Sacar. innuere. s. oculis. Esa. 3. & nutibus oculorum ibāt. hebrei tñ dicūt ꝙ signat stibio oculos depīgere.

שֹׁרֶר Sarar. vmbilicus. & scribitur cum simplici res & cū puncto dagues propter defectum alterius res. Cāti. 7. Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis. Ezech. 16. Non est precisus vmbilicus tuus. Scribitur etiam cum duplici res & dicitur שְׁרִירֵי Serire. Iob. 40. Et virtus ei9 in vmbilico vē tris eius. Itē שְׁרִירוּת Seriruth. i. prauitas siue cogitatio ma la. Deut. 29. Et ambulabo in prauitate cordis mei. Hiere. 3. Post prauitatem cordis sui pessimi.

שָׂרַר Sarar. dn̄ari. principatum tenere. preualere. Nu. 16. Nisi & dn̄atus fueris nostri. Ester. 1. Esse viros prin cipes ac maiores in domibus suis. Vide etiã de hoc supra in dictione שׁוּר Sur.

שְׁרָא Sara. in ligua chaldaica significat manere siue habi tare. Dan̄. 2. Et lux cū eo est. i. manet siue habitat.

שָׁרָב Sarab. siccum siue aridum. aut estus. Esa. 35. Et que erat arida in stagnum. & in eodem. 49. Non percu tiet eos estus & sol.

שַׁרְבִיט Sarbit. virga aut sceptrū. Ester. 4. Rex aureã virgã ad eū tetēdit. & in eo. Tetēdit cōtra eã virgã aureã.

שָׂרִיג Sarig. propago. ramus. & solum iuenitur in numero plurali. Gen̄. 40. In qua erant tres propagines. Ioel. 1. Albi facti sunt rami eius. Et inde verbū שָׂרַג Sareg. quod significat perplexum aut cōuolutum. siue intricatum esse. sicut vites perplectuntur propaginibus. Iob. 40. Nerui te sticulorum eius perplexi sunt. Threñ. 1. Conuolute sunt & imposite capiti meo.

שָׂרַד Sarad. remanere. relinqui. Iof. 10. Hi qui israel effu gere potuerunt: ingressi sunt ciuitates munitas. Pro quo he. le. Et reliqui qui remanserunt ex eis venerunt in ci uitates munitas. Et inde שָׂרִיד Sarid. i. ille qui relinquitur vel euadit. vt in ꝓdicto loco. Vbi ponitur verbum & nomē ab eo deriuatum. & in eo. 8. Ita vt nullus de tanta multitudi ne saluaretur. i. relinqueretur. Threñ. 2. Et non fuit in die furoris dn̄i qui effugerit & relinq̄retur. Hiere. 31. Populus qui remanserat a gladio. & in eo. 42. Nullus de eis remane bit neq; effugiet. Item שְׂרָד Serad. i. ministerium. Exo. 31. Et vestes sanctas in ministerio aaron sacerdoti & filiis eius Signat etiã instrumētum dolatorium. Pro quo btūs hiero. transtulit runcinã. Esa. 44. Formauit illud in runcina.

שָׁרָה Sara. considerare. siue intueri. relinquere. soluere. in cipere. Iob. 37. Sup omnes celos ipse considerat. Vi de etiã de hoc supra in dictione שׁוּר Sur. Hiere. 15. Si nō re liquie tue in bonum. pro quo he. le. Si nō reliqui te i bonū De quo vide supra in dictione שְׁאָר Saar. alii vero legunt sic. Si non solui te in bonum. nã in lingua chaldaica signifi cat soluere vl̄ dissoluere. Dan̄. 3. Ecce ego video viros quat tuor solutos. & in eo. 5. Et cōpages renum eius soluebātur. Significat etiã in lingua chaldaica incipere. Esd. 5. Et cepe runt edificare domū dn̄i. Item שִׁרְיָה Siria. i. lorica siue tho rax. Iob. 41. Cum apprehenderit eū gladius: subsistere nō poterit: neq; hasta neq; thorax. Scribitur etiã cum nū in fi ne & dr̄ שִׁרְיָן Sirian. 1. Reg. 17. Et lorica hamata induebatur 3. Reg. 22. Et percussit regē israel inter pulmonē & stoma chum. Pro quo he. le. Inter iuncturas & loricã. Esa. 59. In dutus est iustitia vt lorica. Hiere. 51. Et non ascendat lorica tus. Et in plurali שִׁרְיוֹנוֹת Sirionoth. 2. Paralipo. 26. Et ha stas & galeas & loricas. Item שָׁרוֹן Saron. i. campus seu pla nicies. Canti. 2. Ego flos cāpi. Esa. 35. Et factus est saron si cut desertū. i. cāpus in quo sunt vinee & frumenta: erit sicut desertum. Item מִשְׁרָה Misra. i. illud. quod ab alio exprimi tur. Nu. 6. Quidquid de vua exprimitur: nō bibet. & aliqui hebrei dicunt ꝙ significat madefactum. i. quidquid est ma defactum in vino vel in musto.

שָׂרָה Sara. preualere. dn̄ari. Gen̄. 32. Quoniã si cōtra deū fortis fuisti: quāto magis cum hoībus preualebis. pro quo he. le. Quoniã cum deo preualuisti siue dn̄atus fuisti. Osee. 12. Et in fortitudine sua direct9 est cum angelo. i. pre ualuit. & in eo. Et inualuit ad angelum. Et inde מִשְׂרָה Mis ra. i. dn̄ū siue impium. Esa. 9. Multiplicabitur ei9 impiū.

שָׂרַט Sarat. scindere. concidere. incidere. s. carnes vngulis vel ferro. vt Leuit. 19. Super mortuo non incidetis carnes vr̄as. & in eo. 21. Neq; in carnibus suis facient incisu ras. Zach. 12. Cōcisione lacerabuntur. Et inde שֶׂרֶט Seret. siue שָׂרֶטֶת Sarateth. i. incisionem. Leuit. 21. Neq; in carni bus suis facient incisuras. pro quo he. le. Et in carnibus suis non incident incisionem. vbi ponitur verbum & nomē ab eo deriuatum.

שְׂרוֹךְ Seroch. corrigia. gen̄. 14. vsq; ad corrigiã caligę. Esa. 5. Nec rūpetur corrigia calciamenti eius. Et inde ver bum siue participium מְשָׂרֶכֶת Mesarēcheth. i. circuiēs sicut corrigia circumuoluitur. Pro quo beatus hiero. transtulit explicans. Hiere. 2. Cursor leuis explicans vias suas.

שָׂרַע Saraa. superfluere. superfluū esse. Leuit. 21. Vel par uo vel grādi. Pro quo he. le. Aūt diminutum vel sup fluum. & in eo. 22. Bouē & ouē aure & cauda amputatis. ꝓ quo he. le. Superfluum vel diminutum. s. in aliquo mebro. Esa. 28. Coangustatum est enim stratum: ita vt alter deci dat. Pro quo he. le. Coangustatū est enim stratum ne super

fluat.i.ne superfluat alteri:quia est tam angustum q vix capit vnum hoiem: & si alius ibi recumbat necesse est vt alter illorum decidat.& sic beatus hiero.transtulit sensum.

שַׂרְעַף Saraaph.cogitatio.& solum inuenitur in numero plurali. p̄s.93. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo. Pro quo beatus hiero.in psalterio iuxta he.ve.transtulit. In multitudine cogitationū mearū: que sunt in me.p̄s.138. Et cognosce semitas meas.Pro quo beatus hiero.transtulit.& scito cogitationes meas.

שָׂרַף Saraph.comburere.vrere.exurere.succendere.Exo.32.Combusitq & cōtriuit vsq ad puluerē.Leuit.10. Et oīs domus israel plangat incendium:quod dn̄s succēdit. & in eo.Exustum repetit.Nu.19.Cōburetq eam cunctis vi dentibus.Deut.29.Sulphure & salis ardore comburens.1. Reg.30.Et succēderent eam igni.& in eo.Et inuenissent eā succensam igni.& in eodem.30. Et combuserunt eam igni 2.Reg.23.Et comburētur vsq ad nihilum.4.Reg.23.Succendit etiā lucum.& in eodem.& combusit eam sup altare. 2.Paralipo.26. Et cōbuserūt super eum ambitione nimia. Pro quo he.le.Et combuserunt super eum combustione nimia. Vbi ponitur nomē & verbum ab eo deriuatum. Esa.1. Ciuitates vestre succēse igni. Hiere.36. Ne combureret librum.& in eo.26.Et ciuitatē hanc comburet igni.Pro quo hebrei legunt.Cōbures igni.i.eris causa vt cōburatur igni. Et aliquando scribitur cum samach loco sin.Amos.6.Et cōburet eum:vt efferat ossa de domo.& inde שְׂרֵפָה Serepha. idest incendium vel combustio. Leuit.10. Incēdium quod dominus succendit.Nu.19.mittet in flāmam que vaccā vorat.Pro quo hebrei legunt. Mittet in medio combustionis vacce.2.Paralipo.21. Et non fecit ei populus secundū morē cōbustionis exequias.& in plurali מִשְׂרְפוֹת Misrephoth. Esa.33.Et erunt populi quasi de incēdio ignis.Pro quo hebrei legunt.Et erunt populi quasi incendia vel cōbustiones ignis. Hiere.34. Et secundū cōbustiones patrum tuorum priorum qui fuerunt ante te:sic comburent te.Et inde שָׂרָף Saraph.i.serpens ignitus qui flatu vrit. Nu.21.Fac serpētē eneum.i.similitudinem serpentis igniti. Esa.14.De radice enim colubri egredietur regulus: & semen eius absorbens volucrem.Pro quo he.le.Et fructus eius serpēs volans:siue regulus volans.& in eo.30. Vipera & regulus volās.vbi ponitur pro regulo.& in plurali שְׂרָפִים Seraphim.Nu.21.Misit dn̄s in populum ignitos serpentes. Sign̄at etiam שְׂרָפִים Seraphim certū ordinē angelorum celestis hierarchie.Esa. 6.Seraphim stabant subter illud.& in eodem. Et volauit ad me vnus de seraphim.

שֶׁרֶץ Saras.moueri. reptare.serpere.ebullire.producere. s.aīalia mobilia seu reptilia.Gen̄.1. Aīam viuentē atq motabilem quā produxerant aque. Pro quo he.le.Quā mouerunt aque.i.mouere fecerūt.& in eo.Producant aque reptile.i.mouere faciant.& in eo.Et ingredimini super terram.i.gradimini.Exo.8. & ebulliet fluuius ranas.i.moueri faciet.Leuit.11.Hec quoq polluta reputabuntur:de his que mouētur in terra.p̄s.104. Edidit terra eorum ranas.i.ꝓduxit seu moueri fecit.Ezech.47.Et oīs aīa viuēs que serpit. Et inde שֶׁרֶץ Seres.i.reptile aīe viuētis.Leuit.11. Eorū que in aquis mouētur & viuunt.& in eo. Omne de volucribus quod graditur sup quattuor pedes. Pro quo hebrei legūt. Omne motabile de volucribus.

שָׁרַק Sarac.Sybilare.Esa.5.Et sybilabit ad eum de finib9 terre. & i eo.7.Sybilabit dn̄s musce. Hiere.9.Et sybilabit super vniuersas plagas eius.Thren̄.2.Sybiliauerunt & mouerunt capita sua. Zach.2.Sybilabo eis & cōgregabo illos.& inde שְׁרֵיקָה Serica.i.sybilus.Mich.6.vt darē te in ꝑditionē:& habitātes in ea in sybilū.& in plu.שְׁרִיקוֹת sericoth. Iudi.5.Vt audias sybilos gregū. & inde מַשְׁרוֹקִיתָא Masrocitha.quod in ligua chaldaica sign̄at fistulā.Dan̄.3.In hora qua audieritis vocem tube & fistule.

שֹׂרֵק Sorec.vitis.s.electa & optima : aut ꝓpago optima & fructuosa.Gen̄.49. Ligans ad vineā pullū suū.& ad vitē o fili mi asinā suā.Esa.5.Et plātauit vineā electā.ꝓ quo he.le.& plātauit vitē seu ꝓpaginē.s.electā.Hiere.2. Ego autē plantaui te vineā electā. & dicunt aliqui hebrei q sign̄at vitē que ꝓducit vuas sine granulis.& in plu.שְׂרוּקִים Serucim.Esa.16.Dn̄i gētiū exciderunt flagella eius.i.ꝓpagines eius.Et inde שְׂרִיקוֹת Sericoth.Pro quo beatus hiero.transtulit plectentes.Esa.19. Et cōfundentur qui opabātur linū plectētes.& aliqui hebrei dicunt q sign̄at linum optimū & candidissimū sicut est byssus.Item שָׂרוֹק Saruc.i.variū.s.colore.& solum inuenitur in numero plurali. Zach.1.Et post eum equi ruffi varii & albi.

שָׁרַשׁ Saras.radicare.eradicare. Iob.5. Ego vidi impiū firma radice.ꝓ quo he.le.Ego vidi impium radicātē:siue radicatum.i.firma radice plātatum.p̄s.79.Plantasti radices ei9.ꝓ quo he.le.Radicasti radices ei9. Esa.40.Qui ingrediuntur impetu a iacob.ꝓ quo he.le.Ingredictes siue ingredictib9 radicabit iacob. Vnde sequitur.florebit & germinabit israel.& in eo.40. Nec radicato in terra trunco eorum.Hiere.12.Plantasti eos & radicē miserunt.Sign̄at etiā per antiphrasin eradicare vel delere.Iob.31.Et progenies mea eradicetur.& in eo.Et oīa eradicās genimia mea.p̄s. 51. Et radix tua de terra viuentium.ꝓ quo beatus hiero.in ps.iuxta he.ve.trāstulit. Et eradicabit te de terra viuētiū. Iudi.5.Ex ephraim deleuit eos.& īde שָׁרְשִׁי Sorsi.i.exiliū q est eradicatio a patria.Esd.2. Siue in mortē siue in exilium.Et inde שֹׁרֶשׁ Sores.i.radix.Deut.29. Et sit inter vos radix germinās fel & amaritudinē.Iob.19. Et radicē verbi inueniamus cōtra eū.& in eo.29. Radix mea apta est secus aquā. & in eo.30. Et radix iuniperorum erat cibus eorum. Esa.53.Et sicut radix de terra sitienti.& in plu.שָׁרָשִׁים Sarasim siue שָׁרְשֵׁי Sorse.Iob.8. Sup aceruū petrarū radices eius densabuntur.Hiere.17. Quod ad humorē mittit radices suas.Ponitur etiā pro vestigiis vel cardinib9.Iob.13.Et vestigia pedum meorum considerasti.& in eodē.36.Et cardines maris operuit.

שַׁרְשַׁר Sarser.catena. & solū inuenitur in numero plu. s. שַׁרְשְׁרוֹת Sarseroth.Exo.28.Catenas sibi inuicē coherentes.3.Reg.7.Et qui per modum retis & catenarum sibi inuicē miro ope contextarū.2.Paralipo.3. Et quasi catenas se inuicem complectentes.

שָׁרַת Sarath.ministrare.seruire. Nu.8. Eruntq ministri fratrum suorū.ꝓ quo he.le. Et ministrabūt cū fratribus suis. & in eo.16. Et ministraretis ei. & in eo.18. Presto sint & ministrent tibi. Deut.18.Ministrabit in noīe dn̄i dei sui.& in eo.21. Quos elegit dn̄s deus tuus: vt ministrēt ei. 1.Reg.2. Samuel aūt ministrabat ante faciem dn̄i.3. Reg.1. Et abisag sunamitis ministrabat regi.1. Paralipo.6. Ministrabant corā tabernaculo.& in eo.23. Vt adoleret incēsum corā dn̄o secundū ritum suū.ꝓ quo he.le. Vt adoleret incensum corā dn̄o: vt ministraret ei. Esa.60. Arietes nabaioth ministrabunt tibi.& in eo.Et reges eorum ministrabunt tibi.& inde מְשָׁרֵת Mesareth.i.minister.Exo.24. & iosue minister eius.Et inde שָׁרֵת Sareth.i.ministerium.Nu.4. Oīa vasa quib9 ministratur i sctō. ꝓ quo he.le.Oīa vasa ministerii.2.Paralipo.24. & facta sunt vasa tēpli in ministerium.

שָׁרֵת Sareth.cum puncto cebolet & ꝑposito mē vt dicatur מַשְׂרֵת Masreth:sign̄at scutelā aut vas.2.Reg.13.Tollensq quod coxerat: efudit & posuit corā eo.Pro quo hebrei legunt.Et tulit scutellam & effudit coram eo.

שֵׁת Seth.nates. Esa.20. Discoopertis natibus ad ignominiā egypti. De quo vide supra in dictiōe שׁוֹת soth. Itē שִׁת Sith.in lingua chaldaica significat sex. Dan̄.3. Latitudine cubitorum sex. Et inde שִׁתִּין Sithin.idest sexaginta. vt in eodem. Latitudine cubitorum sexaginta.

שָׁתַת Sathath.ponere.& scribitur cū simplici tau.p̄s.48. Sicut oues in inferno posite sunt.p̄s.72.Posuerūt in celū os suū. De quo vide supra in dictiōe שׁוֹת soth.

שָׁתָה Satha.bibere.potare.Gen̄.9. Bibensq vinum inebriatus est.Et in eodem.44. In quo bibit dominus meus.Exo.34. Panem non comedit:& vinum non bibit. Leuit.11.et omne liquēs quod bibitur.p̄s.49.aut sanguinē hircorū potabo.p̄s.77.Et imbres eorū non biberētur.Prouer.9.Et bibite vinū qd miscui vobis.& īde מִשְׁתֶּה Misthe i.conuiuium:seu potatio vel potus. Gen̄.19.Ingressisq domū eius fecit cōuiuium.& in eodē.21. Fecitq abraam grāde conuiuium.Ester.1.fecerat grande conuiuiū pricipibus suis.Esa.5.Et vinum in conuiuiis vestris.Dan̄.1.Nec de vino potus eius.& inde שְׁתִי Sethi.idest ebrietas siue potatio Eccl's.10.Ad reficiendum & non ad luxuriā.i.non ad ebrietatem.Scribitur etiam cum he in fine & dicitur שְׁתִיָּה Sethiia. Ester.1.Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum. Pro quo hebrei legunt.Et potatio erat iuxta legē siue edictum:non erat qui cogeret. Item שְׁתִי Sethi.i.stamē.Leuit. 13.In stamine atq subtegmine. Item שֻׁתוֹת Sathoth.idest nates.2. Reg.10. Vestes eorum medias vsq ad nates. Vide etiam de hoc supra in dictione שׁוֹת Soth.

שְׁתַּיִם Sethaim.vel שְׁתֵּי Sethe.duo vel due. De quo vide supra in dictione שְׁנַיִם Sana.

שָׁתַל Sathal.plantare.trasplātare.fundare.p̄s.1.Quod plātatum est secus decursus aquarū.Ezech.17.Ecce plātata est.Et in eo.Et plantabo super montē excelsum.Osee. 9. Et erat fundata in pulchritudine. Pro quo he.le. Et erat plantata.& inde שָׁתִיל Sathil.i.nouella plantatio: vel palmes.Et solum inuenitur in numero plu.Ps.127.filii tui sicut nouelle oliuarum.

שָׁתַם Sethum. obturat9. Nu. 24. Dixit hō cui9 obturatus est oculus.& solū inuenitur in predicto loco.

שָׁתַן Sathan. mingere.1. Reg.25. Si reliquero de omnibus que ad ipsum pertinent:mingentem ad parietē.

שָׁתַק Sathac.silere.quiescere.cōpescere. seu mitigare. p̄s. 106. Letati sunt quia siluerūt. Prouer.26. Jurgia cōquiescunt. Ione.1. Quid faciemus tibi & cessabit mare a nobis.i.compescetur siue mitigabitur.

שָׁתַר Sathar.computrescere.1.Regum.5.& computrescebant prominētes extales eorū. Et solum inuenitur in ꝑdicto loco.Et aliqui hebrei dicunt q deriuatur a dictione סָתַר Sathar.& q significat occultare vel cooperire.vnde in ꝑdicto loco ipsi legūt.& ocultabātur eis ficus.vel hemorroides.i.nascebantur in loco operto & occulto anus.

De incipientibus a littera.ת.Tau.

תָּא Tha.cubiculū.thalam9.3.Reg.14.& postea reportabāt ea ad armamētariū scutariorū.ꝓ quo hebrei legūt. Ad cubiculum cursorum. Ezech.40. Et thalamū vno calamo in lōgum & vno calamo in latū. & in eo. Thalamus autem sex cubitorū erat hīc & inde.& i plu.תָּאִים thaim siue תָּאוֹת thaoth.vt in eo. & inter thalamos quinq cubitos. & in eo. Porro thalami porte ad viā orientalem:tres hinc & tres inde.& in eo.Et marginē ante thalamos cubiti vnius.

תָּאַב Thaab.desiderare.cōcupiscere.detestari:siue abominari.p̄s.118.Cōcupiuit aīa mea desiderarē iustificatiōes tuas. & in eo. Ecce concupiui mādata tua.& in eodē.Concupiui salutare tuū dn̄e.Amos.6.Detestor ego supbiā iacob.

תָּאָה Thaa.signare.describere.circūscribere.limitare.i.limites ponere.metari.Nu.34.A mari magno termini incipiunt ꝑuenietes ad mōtem altissimū. Pro quo he.le. A mari magno describetis vel limitabitis vobis mōtē hor i.ibi ponetis limites.& in eo. Inde metabuntur fines. Item תְּאוֹ thao.genus cerui.pro quo btūs hiero. transtulit origē. Deut.14. Origem camelopardalum.

תָּאֹם Theom.geminus.gemellus.cōiūctus. & solū inuenitur in nu.plu. Gen̄.38.apparuerunt gemini in vtero eius.Cāti.4. Sicut duo hinuli capree gemelli.& aliqn̄ scribitur cū vau loco aleph.Gen̄.25.Et ecce gemini i vtero ei9 reperti sunt. & inde verbū seu participiū qd sign̄at gemellos fetus habere.Canti.4. Omnes gemellis fetibus.& inde תּוֹאֲמִים Thoamim.idest coniuncti.Exo.26. Erūtq sibi cōiuncte a sursum vsq deorsum.

תְּאֵן Theen.ficus. & solū inuenitur in nūero plu. s. תְּאֵנִים theenim.Nu.13. & de ficis loci illius tulerunt.Hiere. 8.Et non sunt ficus in ficulnea. Et inde תְּאֵנָה theena.i.ficulnea siue ficus arbor.vt in ꝑdicto loco.& Ioel.2.Et ficum meā decorticauit. Et in plurali תְּאֵנוֹת theenoth.Amos.4. Olineta vestra & ficeta vestra comedet.

תָּאַר Thaar. Describere.limitare.figurare.formare. tornare.Ios.15.Pertransitq a vertice montis vsq ad fōtē. pro quo he.le. Describetur siue metabitur terminus a vertice montis.& in eo. Inclinabiturq in bala.pro quo he.le.describetur siue limitabitur in bala. & in eo. Inclinabiturq in sarona.i.limitabitur. Esa.44. Formauit illud in runcina.& in eo.& in circino tornabit illud.& inde תֹּאַר thoar.i. forma seu facies:aut species.Gen̄.29. Rachel decora facie & venusto aspectu. & in eo.39. Erat autem ioseph pulchra facie.Deut.21.Et videris in numero captiuorū mulierem pulchram.Pro quo he.le. Mulierem pulchrā forma vel facie.Iudi.8.Et vnus ex eis quasi filius regis.pro quo he.le. Et vnus ex eis quasi forma filii regis.1.Reg.28.Qualis est forma eius.Esa.52.Et forma eius inter filios hominū. Et in eodem.53.Non erat species ei neq decor.Thren̄.4. Denigrata est super carbones facies eorum

תֵּבָה Theba.arca.Gen̄.6.fac tibi arcam de lignis leuigatis. Et in eodem.8.Egredere de arca.

תֵּבֵל Thebel.orbis.s.terrarum.Iob.34. Aut quē posuit super orbem quem fabricatus est.p̄s.23.Orbis terrarū & qui habitant in eo.p̄s.97.Iudicabit orbē in iustitia. Esa. 14.Posuit orbem desertum. Item תֶּבֶל thebel.i.scelus.siue nephas. De quo vide supra in dictione בָּלַל balal.

תֶּבֶן Theben.palea.& solum inuenitur in numero singulari.& ponitur singulare pro plurali.Gen̄.24.palearum quoq & feni plurimum est apud nos.Exo.5. Nequaq̄ dabitis vltra paleas populo:& aliqn̄ scribitur cū mem in principio & dicitur מַתְבֵּן mathben.Esa.25. Sicut terūtur palee in plaustro.

תְּבַר Thabar.In lingua chaldaica sign̄at confringere vel conterere aut cōminuere.& inde תְּבִירָא thebira.i.contritum vl cōminutum.Dan̄.2. Ex parte regni erit solidum & ex parte cōminutum.

תְּדִיר Thedir.siue תְּדִירָא thedira.In lingua chaldaica ē aduerbium temporis & significat semper vel continuo Dan̄.6.Deus tuus cui seruis semper.

תֹּהוּ Thohu.Inanitas.inane.vacuū.nihil.& scribitur cum simplici he & cū vau i fine loco alteri9 he.Gen̄.1. Terra aūt erat inanis & vacua.Iob.26.Qui extendit aquilonē

super vacuū. Esa. 24. Attrita est ciuitas vanitatis.i.inanitatis.& in eodē. 40. Iudices terre velut inanes fecit. & in eodem. 41. Ventus & inane simulachra eorū. & in eo. 49. Sine causa & vane fortitudinē meā cōsumpsi. Pro quo he.le. In inane siue in vacuū & in vanum fortitudinē meā cōsumpsi. Hiere. 4. Aspexi terrā & ecce vacua erat & nihil. Ponitur etiā pro nihilo. Esa. 34. Et extendetur super eā mensura vt redigatur ad nihilum. Significat etiam locum desertū qui est inanis & vacuus frugibus & arboribus. Pro quo beatus hieronymus transtulit locum horroris. Deut. 32. In loco horroris & vaste solitudinis.

תהלה Thahola. prauitas. Iob. 4. Et in āgelis suis repperit prauitatē. De quo vide supra in dictione הלל halal.

תהום Thehom. abyssus. Gen. 1. Et tenebre erāt sup faciē abyssi. Iob. 28. Abyssus dixit nō est in me. Ezech. 26. Et adduxero sup te abyssum. Et in plu. תהומות thehomoth. Exo. 15. Abyssi operuerūt eos. & in eodē. Congregati sunt abyssi. ps. 70. Et de abyssis terre iterū reduxisti me. ps. 105. Et deduxit eos in abyssis sicut in deserto.

תוב Thub. in lingua chaldaica signat reddere. vel respōdere. aut reuertere. vel reducere. Dan. 3. Nō oportet nos de hac re respōdere tibi. & in eo. 4. Et sensus me⁹ redditus est mihi. & in eo. Et figura mea reuersa est ad me. Esd. 5. Et tunc satisfacerēt ad accusatiōnē illā. i. redderēt rationē: siue responderent. & in eodem. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis. & in eodem. 6. Referātur in templum in ierusalem. i. reducantur.

תוה Thaua. signare. impingere. exacerbare: siue irritare. Ezech. 9. Et signa thau sup frōtes virorū gementiū. 1. Reg. 21. Et impingebat in ostia porte. Sed etiā in pdicto loco hebrei legunt. & signabat. i. faciebat signa & stigmata sicut insanus & furiosus. ps. 77. Et sanctū israel exacerbauerunt. & aliqui hebrei legunt signauerunt. i. petierunt ab eo signa: sicut ipsi exponūt. Et inde תו thau. i. signū. Ezech. 9. Et signa thau. p quo he.le. Et signa signū. Pōt etiā esse nomen vltime littere alphabeti hebraici: q̄ dr̄ thau. Vn̄ beatus hiero. in suis explanationib⁹ sup pdicto loco sic ait. p signo quod. lxx. Aquila & symmach⁹ trāstulerūt. theodotio ipm verbū hebraicū posuit thau: que extrema est apud hebreos viginti & duarū litterarū: vt pfectā in viris gemētib⁹ & dolentibus scientiā demōstraret. siue vt hebrei autumāt: quia lex apud eos appellatur תורה thora. q̄ hac in principio nois sui littera scribitur: illi hoc accepe signaculū qui legis pcepta cōpleuerant. Et vt ad nra veniamus: antiquis hebreorū litteris quibus vsq; hodie vtūtur samaritani extrema thau littera crucis habet similitudinē: q̄ in xpianorū frōtib⁹ pingitur: & frequenti manus inscriptione signatur. hec hiero. Ponitur etiā תו Thau p desiderio. Iob. 31. Et desideriū meū audiat oīpotēs. Itē תוה thaua. in lingua chaldaica signat obstupescere. Dan. 3. Tunc nabuchodonosor rex obstupuit.

תוך Thauech. siue תוך thoch. medium. intermediū. inter dolus. fra⁹. vsura. Gen. 1. Sit firmamētū in medio aquarum. & in eodē. 15. Diuisit ea per mediū. Exo. 3. Apparuitq; ei dn̄s in flāma ignis de medio rubi. & in eo. 14. Et ingressi sunt filii israel per medium sicci maris. & in eodē. 15. Filii autē israel ambulauerunt per siccum in medio eius. Leuit. 11. Vas aūt fictile in quod horū quicq; intro ceciderit. Nu. 35. Eruntq; vrbes in medio. Deut. 3. Vsq; ad torrentem arnō: medium torrentis. ps. 21. In medio ecclesie laudabo te. Zach. 2. Et habitabo in medio tui. Et inde תיכון thichon. i. medius siue intermedius. Exo. 26. Qui mittentur per medias tabulas. Pro quo hebrei legunt. Et vectis medius siue intermedius per medias tabulas. Et in genere feminino תיכונה Thichona. Iudi. 7. Incipientib⁹ vigiliis noctis medie. 3. Reg. 5. Et per cocleam ascendebatur in medium cenaculum. Et in hebreo est generis feminini. Item תוך thoch. idest dolus aut fraus vel vsura. ps. 9. Cuius maledictione os plenum est & amaritudine & dolo. ps. 54. Et nō recedit de plateis eius vsura & dolus. ps. 71. Ex vsuris & iniquitate redimet animas eorum.

תור Thur. explorare. considerare. contemplari. cogitare. Nu. 13. Qui considerent terrā chanaan. Pro quo hebrei legūt. Et explorent terram chanaam. & in eodem. Cūq; ascendissent explorauerunt terram. & in eodem. Detraxerunt terre quā inspexerant. idest explorauerant. & in eodem. 14. Terra quam circuiuimus valde bona est. Pro quo hebrei legunt. Terra per quam trāsiuimus ad explorandū eam: valde bona est. Et in eodem. Iuxta numerum quadraginta dierum quibus explorastis terram. Et in eodem. Qui perrexerunt ad cōtemplandam terram. & in eodem. 15. Nec sequantur cogitationes suas & oculos. Pro quo hebrei legunt. Et non exploretis siue consideretis post corda vestra & oculos vestros. & est sensus sicut in littera nostra. Iudi. 1. Nam cum obsiderēt vrbem: que prius luza vocabatur. Pro quo hebrei legunt. Cum explorarent siue considerarent vrbem. Iob. 40. Huic mōtes herbas ferunt. Pro quo hebrei legunt. Contemplatur siue considerat montes in pastum suum. Eccl's. 2. Cogitaui in corde meo abstrahere a vino carnem meam. Et inde תרים Tharim. i. exploratores. Nu. 14. Qui ipsi lustrauerāt terram. Pro quo hebrei legunt. De exploratoribus terre. Et aliquādo scribitur cum aleph in principio & dicitur אתרים Atharim. vt in eodem. 21. Venisse. i. israel per exploratorum viam. Significat etiā תרים tharim negociatores vel mercatores: eo quod discurrunt per loca & domos tāq; exploratores. 3. Reg. 10. Excepto eo q̄d offerebant viri qui super vectigalia erāt & negociatores. Et inde תור Thor. idest expectabilis siue considerabilis. 1. Paralipo. 17. Et fecisti me expectabilem super omnes homines. & a predicta dictione dicunt aliqui hebrei derivatur תורה thora. idest lex: a contemplando vel considerando dicta. Deut. 4. Ista est lex quam proposuit moyses. 2. Reg. 7. Ista est lex adam: domine deus. ps. 118. Lex domini immaculata. Vide etiam de hoc supra in dictione ירה Iara. Item תור Thor. i. turtur. Gen. 15. Turturem quoq; & columbam. Canti. 2. Vox turturis audita est in terra nostra. ps. 73. Ne tradas bestiis animas confitentes tibi. Pro quo hebrei legunt. Ne tradas bestie animam turturis tui. Et loquitur metaphorice. sicut Canti. 2. dicitur columba mea formosa mea. Potest etiam deriuari a dictione תורה Thora que significat legem vt supra dictum est. Vnde beatus hieronymus in psalterio iuxta hebraicam veritatem transtulit. Ne tradas bestiis animam eruditam in lege tua. & sic est in translatione chaldaica: sicut beatus hieronymus transtulit. Et in plurali תורים thorim. i. turtures. Leuit. 1. De turturib⁹ & pullis columbarum. & in eodem. 5. Offerat duos turtures. Est etiam genus ornamēti maxillarum vel faciei. Pro quo beatus hieronymus transtulit murenulas. Canti. 1. Murenulas aureas faciem⁹ tibi. & in eodem. Pulchre sunt gene tue sicut turtures. Pro quo hebrei legūt. Pulchre sunt gene tue in murenulis siue in quibusdam aliis ornamētis. Item תור Thor. i. tempus statutum. Ester. 2. Cum autē per uenisset tem pus singulorum per ordinem. & in eo. Euoluto autē tēpore per ordinē. Item תור Thor. in lingua chaldaica significat bouē. Dan. 4. Et fenū vt bos comedes.

תזז Thazaz. abscindere. Esa. 18. Et q̄ derelicta sunt abscindentur. & solum inuenitur in predicto loco.

תותח Thothach. malleus. Iob. 41. Quasi stipulā stimabit malleum. & solum inuenitur in pdicto loco. & dicunt hebrei q̄ significat machinam seu instrumētum bellicum quo lapides magni procul proiiciuntur.

תחמס Thachmas. nomē auis immunde. Pro quo beatus hieronymus trāstulit noctuam. De quo vide supra in dictione חמס Chamas.

תחר Thachar. siue תתחר thathchare. emulari. zelare. irritare. Ps. 36. Noli emulari in malignātibus. & in eodem. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua. Vide etiā de hoc supra in dictione חרה Chara.

תחרא Thachra. lorica. Exo. 28. Sicut fieri solet in extremis vestium partib⁹: ne facile rūpatur. Pro quo he.le. Sicut fieri solet in ora lorice: ne facile rumpatur.

תחש Thachas. hyacinthus. seu hyacinthinus. Ezech. 16. Et calciaui te hyacintho. & i plu. תחשים thechasim. Exo. 25. Pellesq; hyacinthinas: hebrei vero dicunt q̄ significat quoddam animal quod taxus dicitur.

תחת Tachath. subter. subtus. deorsum. p eo. Gen. 7. Operti q; sunt oēs mōtes excelsi sub vniuerso celo. & in eodem. 16. Et humiliare sub manu eius. & in eodem. Acquiescite sub arbore. Deut. 12. Et subter omne lignum frondosum. Iob. 37. Subter omnes celos ipe considerat. ps. 17. Dilatasti gressus meos subtus me. & in eodem. Cadent subtus pedes meos. Et quandoq; preponitur ei littera mem & dicitur מתחת Mithachath. Deut. 5. Et que in terra deorsum. Iob. 18. Deorsum radices eius siccabuntur. & in lingua chaldaica dicitur תחות thechoth. i. sub vel subter. Hiere. 10. Pereant de terra & de his que sub celo sunt. Dan. 4. Subter eam habitantes bestie agri. Significat etiā locū in quo aliquis subsistit. Exo. 16. Maneat vnusquisq; apud semetipsum. Pro quo he.le. Maneat vnusquisq; sub se. i. in loco suo. 1. Reg. 14. Stemus in loco nro: & ne ascendamus ad eos. Significat etiam pro. i. loco alicuius rei. Exo. 21. Oculū pro oculo: dentem pro dente. Deut. 28. Eo quod non seruieris dn̄o deo tuo. i. pro eo quod nō seruieris. 2. Reg. 19. Nunquid pro his verbis nō occidetur semei. Iob. 34. Quasi impios percussit eos. Pro quo he.le. Pro impiis siue loco impiorum percussit eos. ps. 44. Pro patribus tuis nati sūt tibi filii. Esa. 55. Pro saliuncula ascendet abies: & pro vrtica crescet myrtus. & in eo. 60. Pro eo quod fuisti derelicta. & quando cōponitur cum pronoib⁹ ponitur pluraliter hoc modo תחתי thacthai. i. sub me. ps. 17. Et subdit populos sub me. Abach. 3. Et subter me scateat. dicitur et תחתני thachthēni idest subt⁹ me. 2. Reg. 22. Dilatasti gressus meos subtus me. & in eodē. Et deiicis populos sub me. תחתיך thacthécha. i. subter te. Esa. 14. Subter te sternetur tinea תחתיו thacthaiu idest sub eo vel sub ipso. Iob. 41. Sub ipso erunt radii solis. Et i genere feminino תחתיה thachthea. i. sub ea vel pro ea aut in loco suo. Leuit. 13. Si autē steterit in loco suo. Iob. 28. Et in loco suo igni subuersa est. Pro quo he.le. & sub ea ardet siue incēditur sicut ignis. Reperitur etiam תחתנה thachthena. idest pro ea. Gen. 2. Et repleuit carnē pro ea. Et inde תחתון Thachthon. i. inferior. siue inferius. Iosu. 18. In monte qui est ad meridiē bethoron inferioris. & in genere feminino תחתונה thachthona. 3. Reg. 7. Tabulatū q̄d subter erat idest tabulatū inferius. & in hebreo est generis feminini. dr̄ etiam תחתית thachthit. siue תחתיה thachthiia. Deut. 32. Et ardebit vsq; ad inferni nouissima. Pro quo hebrei legūt. Vsq; ad infernū inferiorē. ps. 85. Et eruisti aiam meā de inferno inferiori. Et in plurali תחתים thachthiim. siue תחתיות thachthiioth. Gen. 6. Deorsum cenacula & tristega facies in ea. Pro quo he.le. Inferiora secunda & tertia facies eam. i. secunda & tertia cenacula. ps. 62. Introibunt in inferiora terre. ps. 138. Et substantia mea in inferioribus terre.

תיש Thais. aries. siue hyrc⁹. Prouer. 30. Gallus succinct⁹ lūbos suos & aries. & in plu. תישים Theiasim. Gen. 32. Capras ducentas & hircos viginti.

תכך Techach. vsura. siue fenus aut fraus. & declinatur tantū in plurali. s. תככים thechachim. Prouer. 29. Pauper & creditor obuiauerūt sibi. Pro quo hebrei legunt. Pauper & vir vsurarum vel fraudum obuiauerunt sibi. Vide etiam de hoc supra in dictione תוך thoch.

תכה Thacha. adherere. appropinquare. Deut. 32. & qui appropinquant pedib⁹ eius. Et solum inuenitur in predicto loco. Item תוכיים thuchiim. i. pauones. & solum inuenitur in numero plu. 3. Reg. 10. Et simias & pauones.

תכלת Thecheleth. hyacinth⁹. siue hyacinthin⁹. Exo. 25. Aurum & argentum & es & hyacinthum. & in eodē 28. Ligabisq; eam vitta hyacinthina.

תכן Tachan. parare. preparare. cōponere. appendere. ponderare. equū vel iustum esse. adiuuare. 1. Reg. 2. Et ipsi preparantur cogitationes. 4. Reg. 12. Et dabāt eā iuxta numerum atq; mensuram. Pro quo he.le. Et dabant argētum quod ponderatum vel preparatum erat. Iob. 28. Et aquas appendit in mensura. ps. 74. Ego confirmaui colūnas ei⁹. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. trāstulit. Ego appendi colūnas eius. Prouer. 16. Spiritus ponderator est dominus. Esa. 40. Et celos palmo ponderauit. & in eo. Quis adiuuit spūm dn̄i. Ezech. 18. Et dixerunt filii israel non est equa via dn̄i. & in eodem. Nunquid vie mee nō sunt eque. & in eodem. Et nō magis vie vestre praue. Pro quo hebrei legunt. Vtiq; vie vestre non sunt eque siue nō sunt iuste. Et inde תכן thochen. i. numerus vel mensura. Exo. 5. Et reddetis cōsuetum numerū laterum. Scribitur etiam cum mē in principio & cū thau in fine: & dicitur מתכנת Mathconeth. Exo. 5. Mensuram laterum quā prius faciebant imponetis super eos. Ponitur etiā pro cōpositione vl̄ proportione. vt in eodem. 3. Iuxta cōpositionē eius non facietis aliud. i. iuxta proportionem numeri & mēsure illius. & in eodem. Talem cōpositionē non facietis in vsus vr̄os. 2. Paralipo. 24. Ac suscitauerunt domū dn̄i in statum pristinū. Pro quo hebrei legunt. Et suscitauerunt domū dei iuxta cōpositionē vel proportionē ei⁹. i. pristinā. & inde תכנית thochnith. i. similitudo vl̄ exēplar. Ezech. 28. Tu signaculū similitudinis. Ponitur et p fabrica. vt in eodē. 43. Et metiātur fabricā.

תלל Thalul. eminēs. vl̄ eleuatus: siue accumulat⁹. Ezech. 17. Et plantabo sup monte excelsum & eminētē. & inde תל thel. i. tumulus vel cumulus aut aceruus. Deut. 13. Et tumulus sempiternus. Hiere. 49. Et erit in tumulū dissipata. Ezech. 3. Ad aceruū nouarū frugū. Ponitur ēt pro collibus vel excelsis. Iosu. 11. Absq; vrbibus q̄ erāt in collib⁹ & in tumulis site. Hiere. 30. & edificabitur ciuitas in excelso suo. Et aliqñ duplicatur littera thau & lra lamed. Et dr̄ תלתל thalthal. i. elat⁹ siue accumulat⁹. & solū inenitur i nu. plu. s. תלתלים thalthalim. Cāti. 4. Come ei⁹ sicut elate palmarū. & in de תלפיות thalpioth. p quo beatus hiero. trāstulit ppugnacula. Cāti. 4. Que edificata est cū ppugnaculis. & est dictio cōposita a תל thel q̄ signat tumulū vl̄ eleuatū: & פיות pioth q̄ signat ora. Itē תלל tholal. i. affligere. ps. 136. Et qui adduxerūt nos hymnū. p q̄ btūs hiero. i ps. iuxta he. ve. trāstulit & q̄ affligebāt nos leti. & aliq he. dicūt q̄ deriuatur a dictione ילל Ialal. q̄ signat vlulare. & legūt sic. s. & i vlulatiōe nr̄a letitiā. i. tpe nr̄e vlulatiōis iterrogabāt nos hymnū letitie.

תלג Thelag. in lingua chaldaica signat niuē. Dan. 7. vestimentū eius quasi nix candida.

תלה Thala. suspendere. pendere. appendere. Gen̄. 40. Ac suspēdet te in cruce. Deut. 21. Maledictus a deo est qui pēdet in ligno. cuius expositionē vide supra in dictiōe קלל Calal. & in eo. 28. Et erit vita tua quasi pendēs ante te. Ios. 10. Atq; suspendit eos super quinq; stipites: fueruntq; suspēsi vsq; ad vesperā. Ester. 2. Appēsus est vterq; eorum in patibulo. Iob. 26. Et appēdit terrā super nihilū. Thren̄. 5. Principes manu suspēsi sunt. Ezech. 27. Clypeum & galeam suspēderunt in te. & in eo. Pharetras suas suspenderūt in muris tuis. & aliquando scribitur cum aleph in fine loco he. 2. Reg. 21. In qua suspenderant eos philistiim. Osee. 11. Et populus meus pendebit ad reditum meū. & inde תלי Theli. i. pharetra in qua pendent sagitte. Gen̄. 27. Sume arma tua & pharetram.

תלם Thelem. sulcus. f. qui fit cum aratro. Iob. 39. Nūquid alligabis rhinocerotā ad arādū loro tuo. Pro quo he. le. Nūquid alligabis rhinocerotā in sulco: loro suo. & beatꝰ hiero. trāstulit sensum. & in plu. תלמים Thelamim. Iob. 31. Et cum eo sulci eius deflent. ps. 64. Riuos eius inebria. pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Sulcos eiꝰ inebria. Osee. 12. Et altaria eorum quasi aceruí super sulcos agri.

תלע Tholaa. vermis. vermiculꝰ. coccus siue coccinū. & scribitur cum he vl' thau in fine. Deut. 28. Quoniā vastabitur vermibus. Pro quo he. le. Quoniā comedet illud vermis. Iob. 25. Et filius hoīs vermis. Esa. 41. Noli timere vermis iacob. & in plu. תלעים Tholaim Exo. 16. Et scatere cepit vermibus. Significat etiā coccū siue coccinū. aut vermiculū. Exo. 26. Purpura coccoq; bis tincto. Esa. 1. Si fuerint rubra q̄si vermiculū. Thren̄. 4. Qui nutriebātur in croceis. i. in coccineis. & inde מתולעים Methulaim. i. coccinati. f. vestibus coccineis induti. Naū. 3. viri exercitus in coccineis.

תלת Thelath. siue תלתא thelatha. in ligua chaldaica significat tres vel tria. Dan̄. 3. Viri autem hi tres. Et inde תליתאי Thelithai. i. tertius vel tertium. vt in codē. 2. Et regnum tertiū aliud ereum. & inde תלתי thalthi. i. tertia pars Vt in codē. 5. Et tertiꝰ in regno meo erit. Pro quo he. le. & tertie partis regni dñabitur. & inde תלתין Thelathim. i. triginta. vt in eodem. 6. Vsq; ad triginta dies.

תלתל Thalthal. elatum siue accumulatū. De quo vide supra in dictione תלל Thalul.

תמם Thamam. consumare. complere. perficere. deficere. Gen̄. 47. Sustentauitq; eos illo anno pro cōmutatione pecorum. & in hebreo additur imediate. cūq; consumatus siue perfectus fuisset ille ānus. Exo. 26. Et vna oīs compago retinebit. Pro quo he. le. Et simul erunt consumate in capite: in vno annulo. & beatus hieronymus transtulit sensum. Nu. 17. Nū vsq; ad internitionem delendi sumus. i. consumendi sumus. & in eodem. 32. Donec cōsumeretur omnis generatio que fecerat malum. Deut. 2. Donec consumeretur omnis congregatio bellatorum hominum. Ios. 5. Donec consumerētur qui non audierunt vocē domini. & in eodem. Postq; autem omnes circuncisi sūt. ꝓ quo hebrei legunt. Postq; cōsumata siue perfecta est omnis gēs vt circunciderētur. idest postq; perfecta est circuncisio omnium. Esa. 18. Ante mesem eni totus effloruit. Pro quo hebrei legunt. Ante messem enim cum cōsumaretur flos. Et in eodem. 33. Cūq; consumaueris depredatiōe: depredaberis. & in codē. 47. Vniuersa venerunt super te. Pro quo hebrei legunt. Cum consumarentur vel perfecta essent: venerunt super te. Hiere. 27. Donec consumam eas in manu eius. Thren̄. 3. Misericordia domini quia nō sumus cōsumpti. Ezech. 24. Vt consumatur rubigo eius. Significat etiā complere siue perficere. Deut. 34. Et cōpleti sunt dies planctus lugentium moysen. 2. Reg. 20. Et sic proficiebant. debet legi perficiebant. idest postq; interrogabant: opere perficiebant. Thren̄. 4. Completa est iniquitas tua filia siō. Significat etiam deficere. Gen̄. 47. Cūq; defecisset emptoribus preciū. & in codem. Deficiente pecunia: pecora simul defecerunt. ps. 63. Defecerunt scrutantes scrutinio. ps. 103. Deficiāt peccatores de terra. Ezech. 22. Et deficere faciam imundiciam tuam a te. & in codem. 47. Et nō deficiet fructus eius. Ponitur etiam pro conflare. 4. Reg. 22. Vt conflētur pecunia: que illata est in domo domini. & inde תם tham. idest perfectus: seu cōsumatus. aut imaculatus: vel integer: aut simplex: vel innocens. Gen̄. 25. Iacob autē vir simplex. Iob. 1. Erat vir simplex & rectus. & in codem. 9. Si innocentem ostendero. & in codem. Etiam si simplex fuero. Et in codem. Innocentem & impium ipse consumit. & in genere feminino תמה Thamma. Canti. 6. Vna est columba mea perfecta mea. & aliquando scribitur cum duplici mem & dicitur תמים Thamim. Gen̄. 6. Noe vir iustus atq; perfectus fuit. Leuit. 1. Masculum imaculatum offeret. Ios. 10. Et non festinauit occumbere spacio vnius diei. Pro quo hebrei legunt. Et non festinauit occumbere sicut dies perfectus. idest spacio vnius diei perfecti vel integri. Ezech. 5. Ecce cum esset integrum nō erat aptum ad opus. Ponitur etiam pro innocentia. ps. 84. Non priuabit bonis eos qui ambulāt in innocētia. & in plurali תמימים Themimim. Exo. 29. Arietes duos imaculatos. ps. 118. Beati imaculati in via. Prouer. 1. Et integros quasi descendentes in lacum. & in codem. 2. Et simplices permanebunt in ea. & in genere feminino תמימה Themima. Leuit. 4. Et obtulerit pro peccato ouem imaculatam. ps. 18. Lex domini immaculata. & in plurali תמימות Themimoth. Leuit. 23. Septem hebdomadas plenas. idest integras. & inde תום Thum. idest simplicitas: vel innocētia: aut itegritas: vel perfectio. 3. Reg. 22. Vir autem quidam tetendit arcum in incertū. Pro quo hebrei legunt. Tetendit arcum in simplicitate sua vel in innocentia sua. i. simpliciter vel innocenter. Iob. 27. Non recedam ab innocentia mea. Ps. 24. Innocentes & recti adheserunt mihi. Pro quo beatus hiero. in psal. iuxta he. ve. transtulit. Simplicitas & equitas seruabunt meꝰ Ponitur etiam pro simplici vel innocente. Prouer. 10. Fortitudo simplicis: via domini. & in codem. 13. Iustitia custodit innocentis viam. Et inde מתום Methom. i. integritas vel sanitas. Ps. 37. Non est sanitas in carne mea. Esa. 1. A planta pedis vsq; ad verticem non est sanitas in co. & inde verbum תמם Thamam. quod significat immaculatum seu innocentem esse: aut perfectum esse. Iob. 22. Si imaculata fuerit via tua. Ps. 17. Et cum viro innocente innocens eris. ps. 18. Tunc immaculatus ero. Et inde תומים Thumim. Pro quo beatus hieronymus transtulit veritatem vel perfectionem. Exo. 28. Ponesq; in rationali iudicii doctrinam & veritatem. Deut. 32. Perfectio tua & doctrina tua a viro sancto tuo. De quo vide supra in dictione אור Vr.

תמיד Thamid. perpetuum. iuge. iugiter. semper. Leuit. 6. Ignis est iste perpetuus qui nunq̄ deficiet. & in codē. Decimam partem ephi offeret simile in sacrificio perpetuo. & in codem. 24. Ad cōcināndas lucernas iugiter. Nu. 28. Holocaustum iuge. ps. 24. Oculi mei semper ad dñm ps. 34. Et dicant semper magnificetur dñs. Prouer. 5. In amore illius delectaberis iugiter. Ezech. 39. & viros iugiter constituent lustrantes terram.

תמה Thama. Mirari. admirari. obstupescere. pauere. Gen̄. 43. admirabātur nimis. ps. 47. Ipsi vidētes sic admirati sunt. Eccl's. 5. Nō mireris sup hoc negocio. Esa. 13. vnꝰ quisq; ad ꝓximū suū stupebit. & in co. 29. Obstupescite & admiramini. Abach. 1. admiramini: & obstupescite. signat ēt pauere. Iob. 26. Et pauēt ad nutū eiꝰ. Sed ēt in pdicto loco he. le. & admirātur siue obstupescēt ab increpatiōe eius. & īde תמהון Thimhon. i. stupor siue admiratio. ꝓ quo btūs hiero. trāstulit furorē. Deut. 28. Percutiat te dñs amentia & cecitate & furore mentis. & inde תמהיא thimhaia. quod in lingua chaldaica signat mirabilia. Dan̄. 3. Signa & mirabilia fecit apud me deꝰ excelsus. Itē תמה thama. in ligua chaldaica signat ibi siue illic. Esdre. 5. Que est in babylōe. pro quo he. le. que ē ibi i babylōe. & i eo. Qui erāt repositi i babylone. pro quo he. le. Que erant repositi ibi in babylone.

תמוז Thamuz. nomē idoli. ꝓ q̄ btūs hiero. trāstulit Adonidē. vt Ezech. 8. mulieres sedētes: plāgētes adonidē. & solū incitur i pdicto loco. & dicūt aliq he. q̄ deriuatur a dictiōe תמז maza. q̄ i ligua chaldaica signat icēdere vl' ardere.

תמך Thamach. sustetare. inniti. apphēdere. tenere. suscipere. Exo. 17. Substētabāt manus eius ex vtraq; pte. ps. 16. pfice gressus meos in semitis tuis. pro quo btūs hiero. in ps. iuxta he. ve. trāstulit sustēta gressus meos in semitis tuis. Prouer. 5. & ad inferos gressus eiꝰ penetrāt. ꝓ quo he. le. Inferno gressus eiꝰ innitūtur siue sustētātur. Signat ēt apphēdere. vel tenere. Gen̄. 48. & apphēsam manū pris leuare conatꝰ est. Prouer. 3. & qui tenuerint cā beati. Et in eo. 5. Et funibus petōrū suorū cōstringitur. i. apphēditur. Et in eo. Mulier g̃osa inueniet gloriā. ꝓ quo he. le. apphēdet gloriā. & in eo. Robusti habebūt diuitias. ꝓ quo he. le. Apphēdēt siue tenebūt diuitias. & in eo. 31. Et digiti eius apphēderūt fusum Amos. 5. Et tenētes sceptrū de ascalon. Signat ēt suscipere. Esa. 33. Et excutit manus suas ab omni munere. ꝓ quo he. le. & excutit manꝰ suas ne suscipiat munus. & in eo. 41. Suscepi te dextera iusti mei. Et in eo. 42. Ecce seruus meus suscipiam eum. potest etiam legi innitar in eo. & sic legunt aliqui hebrei.

תמול Themol. heri. hesterna dies. nuper. Exo. 4. Nō sū eloquēs ab heri & nudiustertius. 1. Reg. 21. Cōtinuimꝰ nos ab heri & nudiustertius. 2. Reg. 15. Heri venisti. Iob. 8. Hesterni quippe sumus: & ignoramꝰ. i. nup vel hesterna die nati. & aliqū scribitur cū aleph in pricipio & dr̄ אתמול Ethmol. 1. Reg. 10. qui nouerāt cū heri & nudiustertiū. Esa. 30. Preparata est ei ab heri thopheth. Mich. 2. & ēcōtrario populus meus in aduersariū cōsurrexit. pro quo aliqui he. le. & heri siue nuper populus meus in aduersariū consurrexit. Alii vero dicunt q̄ est dictio cōposita ab את eth. & מול Mul. q̄ significat contra siue aduersus. i. ex aduerso. siue econtra. sicut est in littera nostra.

תימן Theman. auster. siue meridies. De quo vide supra in dictione ימין Iamin. Item תמן Thaman. in lingua chaldaica est aduerbium loci & significat ibi siue illic.

תמר Thamar. palma arbor. Canti. 7. statura tua similata est palme. Ioel. 1. Malogranatum & palma & malū. dr̄ ēt תמר thōmer. Iudi. 4. Et sedebat sub palma que noie illius vocabatur. Hiere. 10. In similitudinē palme fabricate sunt. & in plu. תמרים themarim. siue תמורים thimorim: Nu. 33. Duodecim fontes & septuaginta palme. 3. Regū. 6. Et sculpsit in eis figuras cherubim & palmarum. & in eo. Et operuit tam cherubim q̄ palmas. Ezech. 40. Añ frōtes pictura erat palmarū. & inde תמרות Thimaroth. i. eleuationes fumi in modū palme. pro quo btūs hiero. trāstulit virgulā. seu vaporem. Canti. 3. Sicut virgula fumi. pro quo he. le. Sicut eleuationes fumi. Ioelis. 2. Et dabo prodigia i celo & in terra: sanguinē & ignē & vaporem fumi.

תנין Thanin. coluber. draco. Exo. 4. Et versa est in colubrū & in co. 7. Et vertatur in colubrū. ps. 90. & cōculcabis leōnē & draconē. Hiere. 51. Absorbuit me quasi draco. & aliqū scribitur cū mē in fine loco nun. Ezech. 29. Draco magne qui cubas in medio fluminū tuorum. & in plu. תנינים Thaninim. Exo. 7. Que verse sunt in dracones. Ponitur et pro cete. Gen̄. 1. & creauit deus cete grādia. & aliqū ponitur תנים thanim pro תנינים thaninim. Hiere. 10. Habitacula draconum. Ponitur etiam pro lamiis. Thren̄. 4. Sed & lamie nudauerunt māmam.

תנה Thana. Munera dare. siue mercede conducere. narrare lamentari. Osee. 8. Munera dederunt amatoribus. & in eo. Sed & cū mercede conduxerūt natiōes. & inde אתנה Ethna. i. merces seu donū. Osee. 2. Mercedes he mee sunt. scribitur ēt cū nū in fine loco he & dr̄ אתנן Ethnan. Deut. 23. Nō offeres mercedē prostibuli. Esa. 24. Et reducet eā ad mercedes suas. Mich. 1. Et oēs mercedes eiꝰ cōburētur. Signat ēt predicta dictio narrare siue lamētari aut plangere. Iudi. 5. Ibi narrentur iustitie dñi. & in eo. 11. vt plangāt filiā iepte galaaditis diebꝰ quattuor. Itē תנין thinian. in lingua chaldaica significat secundum. & inde תנינות thiniauth. idest secundo aduerbialiter siue iterum. Dan̄. 2. Responderunt secundo atq; dixerunt.

תנך Thenuch. Summitas siue extremum auris. Exo. 29. & super extremum auricule dextere.

תנר Thanur. clibanus. furnus. Leuit. 10. Siue clibanꝰ siue chytropodes destructur. & in plu. תנורים thanuri. Exo. 8. & in furnos tuos & in reliquias ciborum tuorum.

תעב Thaab. abominari. detestari. Deut. 23. Non abominaberis idumeū. 1. Paralip. 21. Eo qd inuitus exequeretur regis imperiū. pro quo he. le. quia abominabile vel detestabile erat verbū regis apud ioab. Iob. 9. Abominabuntur me vestimēta mea. & in eo. quātomagis abominabilis & inutilis hō. & in eo. 19. abominati sunt me quōdā cōsilia rii mei. ps. 106. oēm escā abominata est aia eorū. Esa. 14. Tu vero piectus es de sepulchro tuo quasi stirps inutilis. ꝓ quo he. le. quasi stirps abominabilis. & in eo. 49. ad cōtēptibilē aiam & abominatā gentem. Amos. 5. Et loquentē perfecte abominati sunt. Mich. 3. qui abominamini iudicium. & inde תועבה thoeba. i. abominatio vel detestatio. Gen̄. 43. Illicitū est enim egyptiis comedere cū hebreis. ꝓ quo he. le. abominatio est ei egyptiis comedere cū hebreis. & i eo. 43. quia detestabantur egyptii oēs pastores ouiū. pro quo he. le. quia abominatio vel detestatio est egyptiis ois pastor ouiū. Prouer. 3. Abominatio dñi ois illusor. Et i eo. 16. Abominatio dñi ois arrogās. Esa. 1. Incensum abominatio est mihi. Ponitur ēt pro idolo. Deu. 7. Neq; inferes quicq̄ ex idolo in domum tuam. & in plurali תועבות thoeboth Deut. 32. In abominationibus ad iracundiam concitauerunt eū. Ezech. 8. Videbis abominationes maiores.

תעה Thaa. Errare. aberrare. decipere. conterere. Gen̄. 21. que cū abiisset errabat in solitudine bersabee. & in eo. 37. Inuenitq; eum vir errantē in agro. Iob. 15. Non credet frustra errore deceptus. Ps. 118. Erraui sicut ouis q̄ periit. Esa. 19. Et errare fecerūt egyptū in oī ope suo: sicut errat ebrius & vomens. & in eo. 21. Emarcuit cor meū. ꝓ quo he. le. Errauit siue aberrauit cor meū. Et in eo. 28. Verū hi quoq; pre vino nescierūt. pro quo he. le. pre vino errauerūt. Ezech. 44. Cū errarent filii israel a me. & inde verbū tertie cōiugationis. quod significat facere errare. i. decipere aut seducere. 2. Paralipo. 33. Igitur manases seduxit iudam & habitatores ierusalem. idest errare fecit. Prouer. 10. qui autem odit increpationem errat. pro quo he. le. Errare

facit. Esa.3. Ipsi te decipiũt. Hiere.42. quia decepistis aias vr̃as. Osee.4. Spũs eĩ fornicatiõis decepit eos. ponitur ẽt ꝑ cõterere. Iob.4. Et dẽtes catulorũ leonũ contriti sunt .i. euulsi sunt a suo loco: sicut ille qui recedit a suo loco dr̃ aberrare. & inde תּוֹעָה thoa .i. error siue fraus. Esa.32. & loquatur ad dominum fraudulenter. & inde מַתְעֶה Mathee .i. error. Esa.30. Et frenũ erroris quod erat in maxillis populorũ.

תַּעַר Thaar. nouacula. scalpellus. s. acut⁹ sicut nouacula. vagina. Nu.6. Nouacula nõ transibit sup caput eius. Et in eo.8. Radãt oẽs pilos carnis sue. Pro quo he.le. & trãsire faciãt nouaculã sup oẽm carnẽ suã. ps.51. Sicut nouacula acuta fecisti dolũ. Hiere.36. Scindit illud scalpello scribe .i. cultello acuto sicut nouacula. Ezech.5. Sume tibi gladiũ acutũ radẽtẽ pilos. pro quo he.le. Sume tibi gladiũ acutum nouaculã tonsorũ .i. acutũ sicut nouacula tonsorũ. Signat ẽt vaginã. 2. Reg.20. & desup accinct⁹ gladio depẽdẽte vsq; ad ilia in vagina. Hiere.47. Ingredere in vaginã tuam.

תַּעְתַּע Thaathea. illudere. Gen̄.27. timeo ne putet sibi me voluisse illudere. 2. Paralip.36. Illudebãtq; prophetis. Et inde תַּעְתּוּעִים Thaathuim .i. illusiones. pro quo beatus hieronymus transtulit risu dignum. Hiere.10. Et opus risu dignũ. Et in eo.51. vana sunt & risu digna.

תֹּף Thoph. tympanũ. De quo vide in dictione sequenti.

תָּפַף Thaphaph. tympanizare .i. tympano concrepare siue tympão ꝑsonare. ps.77. In medio iuuẽcularum tympanistriarũ. Nau̅.2. murmurãtes in cordib⁹ suis. ꝑ quo he.le. tympanizãtes .i. q̃si tympanũ cõcrepãtes: aut tremẽtes sicut tympanũ cũ manu pcutitur. & inde תֹּף thoph .i. tympanũ. Exo.15. Sũpsit ergo maria ꝓphetissa tympanũ. Iob.21. Tenẽt tympanũ & citharã. & in plu. תֻּפִּים thupim. Exo.15. Cũ tympanis & choris. Hiere.31. Adhuc ornaberis tympanis tuis. Ezech.28. Opus decoris tui & foramina tua. Pro quo he.le. Opus tympanorũ tuorũ & foramina tua. & ponũtur foramina ꝓ organis q̃ sũt pforata. potest etiam deriuari a dictione יָפָה Iapha que significat pulchritudinẽ vel decorem sicut est in littera nostra.

תַּפּוּחַ Thapũach. malus. s. arbor. aut pomũ. Canti.2. Sicut malus inter ligna siluarũ. & in eo.8. Sub arbore malo suscitaui te. Ioel.1. & malus & oĩa ligna siluarũ aruerũt. & ĩ plu. תַּפּוּחִים thapuchim. Canti.2. Stipate me malis.

תָּפֵל Thaphel. insulsũ. intẽpatũ. absq; tẽperamẽto. stultum vel stulticia. Iob.6. Aut poterit comedi insulsũ q̃d nõ est sale cõditũ. põitur ẽt ꝓ luto absq; paleis siue absq; tẽperamẽto. Ezech.13. Illi ãt liniebãt eũ luto absq; paleis. & in eo. Destruã parietẽ quẽ linistis absq; tẽperamẽto. signat ẽt stultũ siue stultitiã aut fatuitatẽ. Threñ.2. prophete tui viderũt tibi falsa & stulta. & aliq̃n scribitur cũ he in fine & dicitur תִּפְלָה thiphla. Iob.1. Nec stultũ quid cõtra deũ locutus est. Hiere.23. & in ꝓphetis samarie vidi fatuitatẽ signat etiã defectũ seu vanũ. Iob.24. Et de⁹ inultũ abire nõ patitur. Pro quo he.le. Et deus non ponit defectum seu vanũ .i. in vanum. & beatus hieronymus transtulit sensum.

תָּפַר thaphar. cõsuere. Gen̄.3. cõsuerũt folia fic⁹. iob.16. saccũ cõsui sup cutẽ meã. Eccl's.3. tp̃s scindendi & tp̃s cõsuẽdi. Ezech.13. Ve qui cõsuũt puluillos sub omni cubito.

תָּפַשׂ Thaphas. app̄hẽdere. cõp̄hẽdere. capere. tenere. cooperire. Gen̄.4. pater canẽtiũ in cithara & organo. ꝑ quo he.le. pater oĩs app̄hẽdẽtis siue tenẽtis citharã & organũ. & in eo.39. Et illa app̄hẽsa lacinia vestimẽti ei⁹ diceret ꝑ quo he.le. Et app̄hẽdit eũ in vestimento suo dicens. & in eo.31. Diuidesq; ex equo p̄dã inter eos qui pugnauerũt. ꝑ quo he.le. Et diuides predã ĩter app̄hẽdẽtes pugnã. Deut.9. proieci tabulas de manib⁹ meis. ꝑ quo he.le. & app̄hẽdi duas tabulas: & proieci eas de duabus manibus meis. & in eo.21. app̄hẽdẽt eũ & adducẽt ad seniores. & in eo.22. & app̄hẽdẽs cõcubuerit cũ ea. 4. Reg.7. Capiem⁹ eos viuos. Et in eo.10. Cõp̄hẽdite eos viuos: Et in eo.14. & app̄hẽdit petrã in p̄lio. ps.9. Cõprehendũtur in cõsiliis qb⁹ cogitãt. Prouer.30. Stellio manib⁹ nititur. pro quo he.le. Manib⁹ cõp̄hẽditur siue app̄hẽditur. Hiere.51. Et vada p̄occupata sunt. ꝑ quo he.le. Et vada capta sunt. siue cõp̄hẽsa sunt. Ezech.12. & capietur in sagena mea. & in eo.21. Ipse aũt recordabitur iniquitatis ad capiendũ. & in eo. Manu capiemini. Abach.2. Ecce iste coopertus est auro & argento.

תֹּפֶת Thópheth. Locus ĩ quo idolatre lustrabãt filios suos trãsferẽtes eos ꝑ ignẽ idolo moloch. 4. Reg.23. Cõtaminauit quoq; thópheth q̄ est in cõualle filii henõ: vt nemo cõsecraret filiũ suũ ac filiã ꝑ ignẽ moloch. & scd̃m hebreos signat ẽt ignẽ infernalẽ. Esa.30. Preparata est enim ab heri thópheth, & dicũt aliqui he. q̃d signat infernũ: Ponitur ẽt pro exẽplo. Iob.17. Et exẽplũ sũ corã eis. & dicũt aliq hebrei q̄ in predicto loco deriuatur a dictiõe תֹּף thoph que signat tympanũ. vñ in p̄dicto loco ipsi legũt. & tympanũ añ siue quõdã erã .i. letus & gaudẽs. & in lingua chaldaica signat principẽ siue p̄fectũ. vt Dañ.3. & p̄fectos omnesq; principes regni. vbi pro prefectis ponitur תִּפְתָּי thiphthaie in plurali. Vnde in predicto loco potest legi. & princeps siue prefectus ante siue quondam eram.

תְּקֵל Thecel. In lingua chaldaica signat appẽdere vel ponderare. Dañ.5. Thecel: appensus es in statera.

תָּקַן Thacan. corrigere. cõponere. restituere. Eccl's.1. Peruersi difficile corriguntur. Et in eo.7. Nemo põt corrigere quẽ ille despexerit. & in eo.12. Composuitq; parabolas multas. Dañ.4. Et in regno meo restitutus sum.

תָּקַע Thacaa. clãgere. cõcrepare. s. tubis vl' buccinis. figere. defigere. suspendere. pugnare. plaudere. cõplodere. proiicere. Nu.10. Et si semel clangueris. & in eo. Cũq; icrepueris tubis. Ios.6. Sacerdotes clãgẽt buccinis. & ĩ eo. Oĩlq; populus p̄cederet armati exercitus. pro quo he.le. Et armatus. s. populus ibat añ sacerdotes clãgẽtes tubis. 1. Reg.13. Saul cecinit buccina in oĩ terra .i. clãgere iussit. Esa.18. & clãgorẽ tube audietis. ꝑ quo he.le. & cũ clanget tuba: audietis. & inde תֵּקַע Thécaa .i. clãgor. Ps.150. Laudate eũ ĩ sono tube. pro quo btũs hiero. in ps. iuxta he. ve. trãstulit. Laudate eũ in clãgore buccine. & inde תְּקוֹעַ Thecua .i. tuba q̃ clangitur. Ezech.7. Canite tuba vt preparẽtur oẽs. vbi ponitur verbũ & nomẽ ab eo deriuatũ. Est ẽt תְּקוֹעָה Thecuaa nomẽ propriũ loci. 2. Reg.14. Misit thecuã & tulit inde mulierẽ sapiẽtẽ. Hiere.6. Et in thecua clangite tuba. signat ẽt predicta dictio affigere vel ĩfigere aut defigere. Gen̄.31. Iãq; iacob extẽderat ĩ mõte tabernaculũ. pro quo he.le. Et iacob fixerat in mõte tabernaculũ. & in eo. ĩ mõte galaad fixit tẽtoriũ. Iudi.3. Infixitq; eã in vẽtrẽ eius. & in eo.4. Defixitq; in cerebrũ vsq; ad terrã. 1. Reg.31. Corpus vero eius suspẽderũt in muro bethsã. ꝑ q̃ he.le. & corpus ei⁹ affixerũt in muro bethsan. Prouer.16. Defixisti apud extraneũ manum tuã. & in eo.11. Qui cauet laqueos: securus erit. pro quo he.le. Et qui odit defixiões: secur⁹ erit .i. qui cauet defigere manũ: & vadẽ se offerre pro alio. vñ p̄mittitur. affligetur malo qui fidẽ facit pro extraneo. Et in eo.22. Noli eẽ cũ his qui defigũt manus suas & vades se offerunt pro debitis. Esa.22. Et figã illũ paxillũ in loco fideli. Ponitur ẽt pro pugnare .i. manu p̄liũ cõmittere. Iob.7. Et cuius vis manus pugnet cõtra me. Sed ẽt in p̄dicto loco he.le. quis est q manui mee defigatur .i. qui vadẽ se offerat pro me. signat ẽt plaudere vel cõplodere. Ps.46. Oẽs gẽtes plaudite manib⁹. Nau̅.3. Cõpresserunt manũ sup te .i. cõploserũt manu. põitur ẽt ꝑ proiicere. Exo.10. arreptã locustã proiecit in mare rubrũ.

תָּקַף Thacaph. roborare. p̄ualere. cõfortare. cõfirmar̃. vallare. Iob.14. Roborasti eũ paululũ. Eccl's.4. Et si qs preualuerit cõtra vnũ: duo resistent ei. & inde תַּקִּיף Thaciph. siue תַּקִּיפָא thacipha .i. fortis vel solidum. Eccl's.6. Et nõ possit cõtra fortiorẽ se in iudicio cõtẽdere. Dañ.2. Ex parte regni erit solidũ. & inde תֹּקֶף thóceph .i. fortitudo vel firmitas. Ester.10. Cuius fortitudo & imperiũ & dignitas. & in lingua chaldaica dicitur תָּקְפָּא thocpa. Dañ.2. fortitudinem & imperium & gloriam dedit tibi.

תִּרְגֵּם Thirgem. Interpretari. Edre.4. Et legebatur sermone syro. Pro quo he.le. Et interpretatũ erat sermone syro. & inde interpres dicitur תּוּרְגְּמָן Thurgeman. & interpretatio dicitur תַּרְגּוּם Thargum.

תִּרְזָה Thirza. Ilex. Esa.44. Tulit ilicem. & aliqui hebrei dicunt & significat pinum.

תְּרֵי There. siue תַּרְתֵּין tharthea. in lingua chaldaica signat duo seu binos. Dañ.5. Annos natus sexaginta duos.

תֹּרֶן Thóren. Malus. s. nauis. Esa.30. Quasi malus nauis in vertice montis. Et in eo.33. Sic erit malus tu⁹. Ezech.27. Vt facerent tibi malum.

תְּרַע Theraa. siue תַּרְעָא tharaa. in lingua chaldaica signat portam seu fores: aut ostium. Dañ.2. Ipse aũt daniel erat in foribus regis. & in eo.3. Tunc accessit nabuchodonosor ad ostiũ fornacis. & inde תַּרְעָתִים thiraathim .i. ostiarii seu ianitores. 1. Paralip.2. Canẽtes atq; resonantes. Pro quo aliqui he.le. Ianitores atq; resonantes .i. cantores. Pro quo in hebreo habetur תִּרְעָתִים שִׁמְעָתִים Thiraathim simaathim. & dicũt aliqui hebrei q̄ sunt nomina propria quarũdã cognationũ hoĩm. Potest etiam deriuari a dictione רוּעַ Róa. que significat tuba clangere vel canere. & tunc significabit canentes. sicut est in littera nostra.

תְּרָף Thiraph. idolũ. simulachrũ. siue statua. & solum inuenitur in nu plu. s. תְּרָפִים Theraphim. Gen̄.31. & rachel furata est idola patris sui. & in eo. Abscõdit idola. Iudi.7. fecit ephod & theraphim .i. vestẽ sacerdotalẽ & idola. Et ĩ eo.18. Et tulit ephod & idola. 1. Reg.18. Tulit aũt michol statuam. Osee.3. Et sine ephod & sine theraphim.

תַּרְשִׁישׁ Tharsis. Lapis preciosus. pro quo beatus hiero. trãstulit chrysolithum. Exo.28. Chrysolithus & onyx. De quo vide supra in dictione רַשַׁשׁ rasas.

תֵּשַׁע Thésaa. nouem. Deut.3. Nouem cubitos in longitudine. Et est in he. ge. fe. & in ge. mas. scribitur cum he vel tau in fine & dr̃ תִּשְׁעָה Thisaa. Ios.13. Nouem tribubus & dimidie tribui manasses. & inde תְּשִׁיעִי Thesii .i. nonus. Nu.7. Die nono princeps filiorum beniamin. & in ge. fe. תְּשִׁיעִית Thesiith. Leuit.25. Comedetis veteres fruges vsq; ad nonum annum. & in hebreo est generis feminini. & inde תִּשְׁעִים Thisiim. idest nonaginta. Gen̄.17. postq; vero nonaginta & nouem annorum esse ceperat.

Explicit vocabularium hebraicum totius veteris testamenti cum oibus dictiõibus chaldaicis in codẽ veteri testamẽto cõtentis: nouiter ipressũ in hac preclarissima Cõplutensi vniuersitate. De mãdato ac sũptibus Reuerẽdissimi in xp̃o patris & dñi: dñi. F. Francisci Ximenez de Cisneros tituli Sãcte Balbine sacro sancte Romane ecclesie presbyteri Cardinalis Hispanie Archiepiscopi Toletani & hispaniarum primatis: ac regnorum castelle Archicancellarii. Industria & solertia honorabilis viri Arnaldi Guilielmi de Brocario artis impressorie Magistri. Anno Domini Millesimo quingentesimo decimo quinto. mensis Marcii die decima septima.

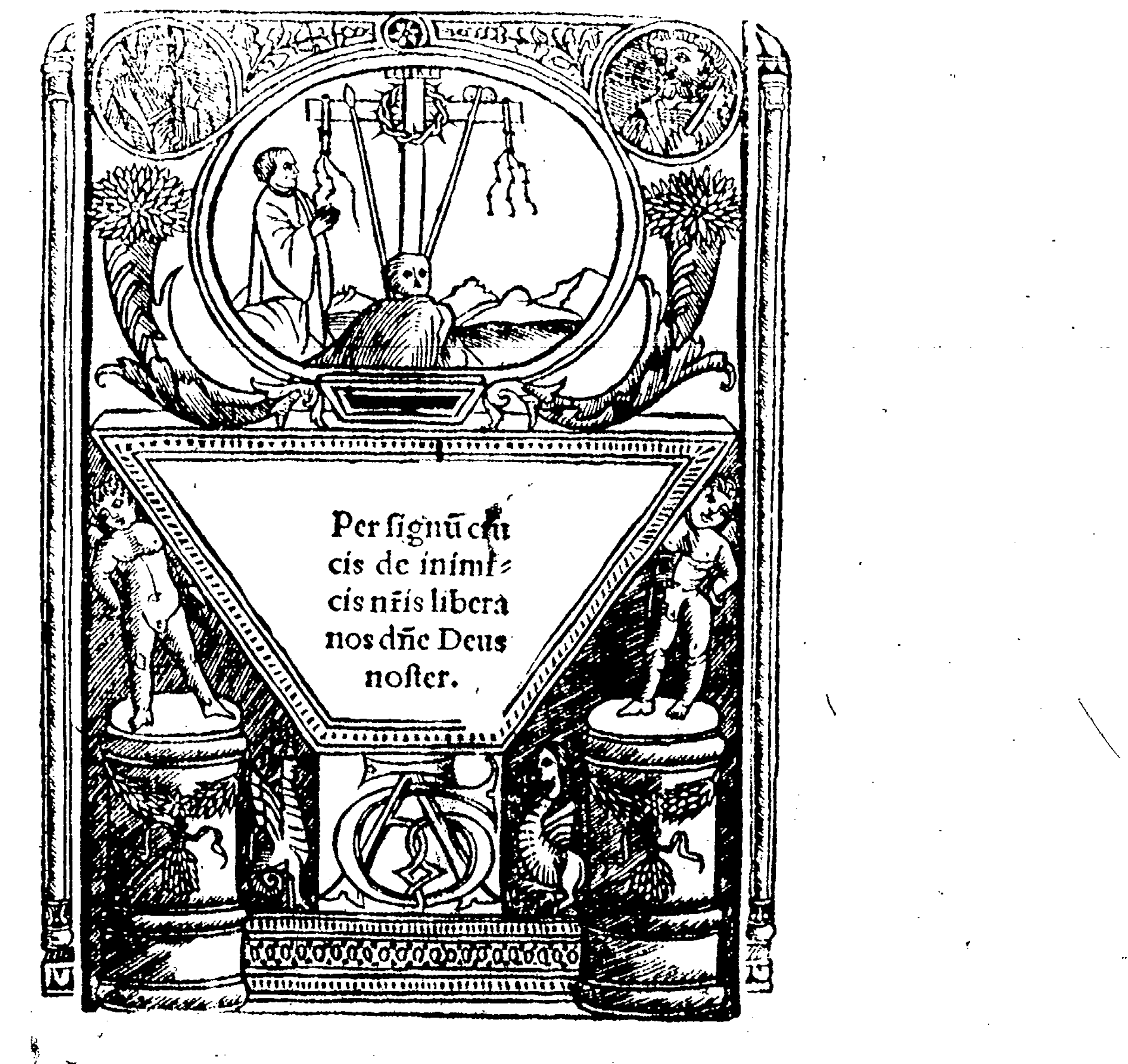

Incipiũt interpretationes hebraicorum: chaldeorum: grecorumq nominum: veteris ac noui testamenti secundum ordinem alphabeti.

De incipiẽtibus a littera. A.

אהרן Aaron. Mõs siue mõtanus: aut docẽs: siue cõcipiens.
Aaronite. Idem. plu. nu.
אחסבי Aasbai. Confidens in me: vel frater circundans: aut ex hebreo & syro frater senectutis.
אחשתרי Aastari. Cursor: vel veredarius: siue festinatio turturis: aut festinatio exploratoris: siue frater qui explorat: vel ex syro & hebreo pñceps turturis: vel princeps explorationis.
Abba. Pater. syrum est.
חבקוק Abachuc. Luctator: siue amplexans.
Abadon. Exterminans: vel perditio.
אבנה Abana. Lapideus: vel edificatio: siue pater obsecro nũc.
בני Abani. Filius: vel edificatio: siue intelligẽs. Heb. Bani.
עברים Abarim. Transitus. p. n. siue trãseuntes: aut furores: vel pregnantes: aut syriace frumenta.
Abaron. Idem. s. n. D.
עבדא Abda. Seru9: aut seruit9: vel ex hebreo & syro nubes ista.
עבדי Abdai. Seruus: aut seruitus: vel nubes abundans.
חמדן Abdam. Cupiditas: aut calor iudicii. heb. amdan.
עבדיאל Abdehel. Seruus dei.
אדבאל Abdehel. Gen̄. 25. & 1. Paralip. 1. vapor vl̄ nubes apud deũ vel cum deo: siue contristari faciens deus. Heb. adbehel.
עבדמלך Abdemelech. Seruus regis: vel seruus consilii.
עבדנגו Abdenago. Seruus claritatis: vel seruus anxius
עבדי Abdi. Seruus: aut seruitus: vel nubes abundans.
עבדיה Abdias. Seruus domini.
עבדיאל Abdiel. Seruus dei: aut nubes abundantie dei.
עבדון Abdon. Seruus: aut nubes iudicii.
הבל Abel. Vanitas: siue anhelitus: aut syriace vapor.
אבל Abel. Iudi. 11. & 1. Reg. 6. & 3. Reg. 15. & 4. Reg. 15: interpretatur luctus.
Abela. Idem.
אבלמים Abelmaim. Luctus aquarum.
אבלמחלה Abelmeula. Luctus infirmitatis: aut luctus chori vl̄ tympani: siue ex hebreo & syro luctus venie.
אבן בהן Abenboen. Lapide9 digitus pollicis. s. qui est primus digitus: aut lapis in eis.
חבר aber. Socius: aut particeps: siue incantator: aut liuor.
אבישלם Abesalom. Pater pacis: siue pater cõsumationis: aut pater retributionis.
אבצן Abesan. Patris scutũ vel arma: aut pater frigiditatis.
אבגתא Abgatha. Pater torcularis: vel patris torcular.
עתי Abi. Hora: vel tempus: siue paratus. heb. ithai.
אביה Abia. Pater domini: aut voluntas domini.
אבים Abia. 3. Reg. 14. in fine & in toto cap̄. sequẽti interpretatur pater maris. heb. abiam.
אביהיל Abiaiel. Pater fortitudinis: aut pater exercit9: siue pater diuitiarum: aut pater antemuralis: vel pater doloris. Heb. Abiail.
Abiail. Idem.
אביאסף Abiasab. Pater congregans: siue pater consumans vel finiens. Heb. Abiasaph.
Abiasaph. Idem.
אביתר Abiathar. Pater excellẽs: aut pr̄ residui vel remanẽtis: siue pater explorationis vel cõtẽplationis: aut pater funiculi.
אבידע Abida. Pater scientie: vel scientia patris.
אבידן Abidan. Pater iudicii: aut ex hebreo & syro pr̄ meus iste.
אביאל Abiel. Pater meus deus.
אביעזר Abiezer. Pater adiutorii: siue pr̄is adiutoriũ: aut pr̄is atriũ.
אחיעזר Abiezer. Nu. 1. & 2. & 7. & 10. & 1. Paralip. 12. Frater adiutorii: siue fratris adiutoriũ: aut fratris atriũ. heb. ahiezer.
אבי גבעון Abigabaõ. Pater collis: siue pater calicis vel scyphi: aut pater dorsi peccati.
אביגיל Abigail. Patris exultatio: vel pater exultationis.
אביחיל Abihail. Pater fortitudinis: aut pater exercitus: siue pater diuitiarũ: aut pater antemuralis: vel pater doloris.
אביהיל Abihail. 1. Paralipo. 2. Pater luminis vel laudis.
עילם Abilam. Occult9: siue iuuenis: aut seculum. heb. Helam.
Abilina. Lugẽs vel plorans: siue pater mansionis vel murationis. D.
אבימאל Abimael. Pater a deo vel de deo.
אבימלך Abimelech. Pater meus rex: aut pater regis vel consilii.
אחימלך Abimelech. 1. Paralipo. 24. & ps. 51. Frater me9 rex: aut frater regis vel consilii. heb. ahimelech.
אבינדב Abinadab. Pater spontaneus: aut pater vouentis vel voti: siue pater principis.
אחינדב Abinadab. 3. Reg. 4. Frater spontaneus: aut frater vouẽtis vel voti: siue frater principis. heb. ahinadab.
אבינעם Abinoem. Pater pulchritudinis vel iocunditatis: aut pater motionis eorum.
אבירם Abiram. Pater celsitudinis vel elationis: aut pater fraudis vel proiectionis.
Abiron. Idem. heb. Abiram.
אבי Abisa. Pater meus. heb. abi.
אביסף Abisab. Pater augmenti vel consumationis: siue patris finis: au superliminare patris. heb. abisaph.
אבישג Abisac. Patris ignorãtia: vel patris error: siue pater apprehendẽs vel attingẽs: aut pater multiplicãs. heb. Abisag.
Abisag. Idem.
אבישי Abisai. Patris munus: vel pater muneris.
עמשי Abisai. 1. Paralipo. 12. Populi munus: vel cũ munere. heb. Amasai.
אביסף Abisaph. Pater augmenti vel consumationis: aut patris finis: siue superliminare patris.
אבישוע Abisue. Pater salutis vel exclamationis: aut pater respiciens: siue pater magnificus vel potens.
אבישור Abisur. Pater muri: aut pater bouis: siue pater cãtantis: vel pater aspicientis: aut pater rectitudinis.
אביטל Abital. Pater roris: vel hebreo & syro pater vmbre.
אביהוא Abiu. Pater ipse: vel pater est.
אביהוד Abiud. Pater laudis vel confessionis.
אחיהוד Abiud. Nu. 34. Frater laudis vel cõfessionis. heb. ahiud
אחיחד Abiud. 1. Paralip. 8. vbi dicitur genuit oza & abiud: in illo loco solum abiud interpretatur frater vnitatis: siue frater acuminis: aut frater enigmatis vel gaudii. heb. ahihud.
אבנר Abner. Patris lucerna: vel patris nouale.
Abobi. Pater incantationis vel absconsionis. D.
חבור Abor. Socius: aut particeps: siue incantatio: aut liuor.
ἄβρα Abra. ancilla: vel famula. G.
אברהם Abraam. Pater multitudinis.
אברם Abram. Pater excelsus.
אבשלם Absalom. Pr̄is pax: siue pr̄is cõsumatio: aut pr̄is retributio.
חבצניה Absanias. Debitum clypei domini: siue dilectio vel absconsio clypei domini.
Absalomi. Pater pacis: siue pater consumationis vel retributionis. D.
אחאב Achab. Frater pr̄is: vel fratris pater: siue arula patris.
אכד Achad. Amphora: vel hydria: aut scintilla.
אטד Acad. Gen̄. 50. interp̃tatur Ramnus: vel spinetũ. heb. atad.
אחיה Achaia. Frater domini.
ἀχαΐα Achaia. Prouincia grecie: iterp̃tatur dolor vl̄ tristitia. G.
ἀχαϊκός Achaicus. Dolens: siue tristis. G.
הכין Achaim. Possessio: siue emptio: aut nidus. heb. achaim.

חכמוני Achamoni. Sapiens: vel sapientissimus: aut hamus numerationis vel muneris: siue expectatio muneris.
עכן Achan. Tribulatio: vel stridor: aut antemurale.
עכן Achan. Iosu. 7. & 22. interpretatur coterens: siue coturbās.
עכר Achar. Conturbans.
עכר Achar. 1. Paralipo. 2. d. Sterilis: siue eneruans: aut euellens: vel truncus.
עקרון Acharon siue accaron. Sterilitas: siue eneruatio: aut euulsio vel truncus.
עקרוני Acharonite siue accaronite. Steriles: siue eneruati: aut euulsi: vel trunci.
אכד Achat. Amphora: vel hydria: siue scintilla. heb. achad.
אחז Achaz. Apprehendens: siue possidens: aut videns.
אכזיב Achazib. Mendax: aut cessans: siue fluens vtiq3.
חכליה Achelai. Expectans dominum: siue hamus domini. heb. achelaia.
Acheldemach. Ager sanguinis. syrum est. scribi debet acheldema.
עקש Acces. Peruersus: aut prauus.
אחיה Achia. Frater domini.
איה Achia. Gen. 36. & 2. Reg. 3. Vultur: vel heu: siue vbi est: aut insula eius. heb. aia.
אחיה Achias. Frater domini.
חכילה Achila. Spes in ipsa: aut hamus in ipsa: siue palatum vel dulcedo in ipsa.
אחילוד Achilud. Frater natus: vel frater genitus.
Achim. Resurgens: vel confirmans: aut vindicans: vel fratercorum. D.
אחימן Achimaan. Frater preparatus: vel frater dextere: aut frater quid. heb. achiman.
אחימעץ Achimaas. Frater consilii: vel frater consiliarius: aut frater ex ligno.
אחימלך Achimelech. Frater meus rex: aut frater regis vel consilii.
אחימות Achimoth. Frater mortis: vel frater mortuus: siue frater dierum.
אחינעם Achinoe. Fratris pulchritudo vel iocunditas: aut frater motionis. heb. achinoem.
Achinoem. Idem.
Achinoen. Idem. heb. achinoem.
Achior. Fratris lumen: aut frater ignis. D.
אחירם Achiram. Fratris celsitudo vel elatio: aut fratris dolus vel proiectio.
Achiramite. Idem. plu. nu.
אכיש Achis. Vtiq3 est: vel sic est.
אחישר Achisa. Frater principis: siue frater directionis vel cantici: aut frater insidians. heb. achisar.
אחיסמך Achisamech. Frater sustentationis vel firmitatis: aut frater confringens.
אחיטוב Achitob. Frater bonitatis.
אביטוב Achitob. 1. Paralipo. 8. interpretatur Pater bonitatis. heb. abitob.
אחיתפל Achitophel. Frater ruine vel frater defectus: aut frater insipiditatis. i. rei insulse
עכו Accho. Compressus: vel confractus
עכבור Acchobor. Mus: vel contereus siue comprimens puteum.
עכור Achor. Turbatio.
הקוץ Acchos. Spina: siue estas: aut tedium: seu vigilia: vel finis.
Accos. Idem.
עכרן Acran. Transitus: aut ira: siue impregnatio: vel nubes caneti: aut syriace frumentum. heb. abran
עקרון Achron. Sterilitas: siue eneruatio: aut euulsio: vel trūcus.
עכסה Achsa. Composita: vel adornata: aut lasciuiens: siue confractio vel diruptio velaminis.

אכשף Achsaph. Veneficus: siue conterens vtiq3: aut labium vtiq3.
עקב Acoub. Vestigium: vel supplantatio: aut prauitas: vel calcaneum: siue retributio.
Achub. Idem.
חקופא Achupha. Preceptum oris: aut sculptura oris.
הקוץ Accus. Spina: siue estas: aut tedium: seu vigilia: vel finis.
העוש Accus. Nee. 10. & 12. interpretatur Peccatum derelinquēs. heb. atus.
אכזיב Achzib. Mendax: siue cessans: aut fluens vtiq3.
Achziba. Idem.
עדה Ada. Cetus: vel congregatio: siue ornata: vel testificans: aut transiens: vel preda: aut syriace ablata.
הדד Addad. Sonitus: aut clamor: seu mamilla: vel dilectio.
חדד Adad. Gen. 25. & 1. Paralipo. 1. b. Acutus: vel gaudens: aut syriace nouus: vel ynitas.
הדר Adad. Gen. 36. vbi dicitur Regnauit pro eo adad: nomenq3 vrbis eius phou: interpretatur pulchritudo: siue habitaculum: aut generatio. heb. hadar.
אדד Adad. 3. Reg. 11. c. vbi dicitur Et fugit adad: interpretatur interitus: aut nubes: vel vapor: seu fons.
עדיה Adada. Testimonium cetus vel cōgregationis: aut testimonio ornata: vel testis transitus siue prede eius: aut preda siue prede: vel eternitas sui testimonii.
הדרעזר Adadezer. Decor aut pulchritudo auxilii: siue habitaculum vel generatio auxilii: aut atrium pulchritudinis siue habitaculi vel generationis. heb. adarezer.
עדיה Adaia. Testis domini: siue ornatus vel preda domini: aut transitus vel eternitas domini.
Addaia. Idem.
ידיה Adaia. Nee. 12. Scientia domini: vel cognitio domini. heb. iadaia.
עדיה Adaias. Testis domini: siue ornatus vel preda domini: aut transitus vel eternitas domini.
אדליא Adalia. Hauriens: siue paupertas: aut nubes vel interitus laboris.
אדם Adam. Homo: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus.
אדמה Adama. Terra: aut ruffa: vel sanguinea.
אדמי Adam. Homo: vel humanus: siue terrenus: aut ruffus: vel sanguineus: aut nubes vel vapor siue interitus aquarum.
עדין Addan. Delitiosus: siue voluptuosus: aut ornatus: vel syriace temporalis. heb. adin.
אדר Adar. Pallium: siue potentia: aut magnitudo.
Adarsa. Testificans solem vel surdum: aut testimonium arantis. D.
חדשה Adassa. Nouitas: aut mēsis: vel ex syro & hebreo vnus aries.
עיה Adassa. 1. Paralipo. 7. Aceruus. heb. aia.
עדוא Adassa. Nee. 12. Testis: siue ornatus: aut transitus vel preda. heb. addo.
Adazer. Testis vel testimonium auxilii. D.
אלחנן Adeodatus. Latinum est: & in hebreo dicitur elchanan: & interpretatur a deo datus: siue gratia dei: aut misericordia vel donum dei.
Addi. Testis: vel testimonium: siue ornatus: vel transitus: aut preda.
Adiada. Testimonium manus: siue testimonium testimonii: aut preda manus. D.
עדיאל Adihel. Testimonium dei: siue ornatus vel transitus dei: aut preda vel eternitas dei.
עדין Adin. Delitiosus: siue voluptuosus: aut ornatus: vel syriace temporalis.
Addin. Idem.
עדינא Adina. Idem.
עדתים Aditháim. Cetus. p. n. siue congregationes: aut testimonia.

עדלי Adli. Testis mihi: siue ornatus mihi: aut transitus vel preda mihi.
אדמתא Admatha. Nubes: vel vapor mortis: siue interitus mortis: vel terrestris: aut rubeus.
עדא Addo. Testis: siue ornatus: aut preda: vel transitus.
אדר Addoar. Pallium: siue potentia: vel magnitudo. heb. adar.
עדולמי Adolamites. De adullam quod interpretatur testimonium siue ornamentum illis: aut testimonium siue ornamentū sue miserie: vel transitus aut preda sue miserie.
אדומים Adomim. Terreni: siue ruffi: aut sanguinei.
אדון Adon. Dominus: aut basis: vel syriace auris.
יהוה Adonay. Beatus hieronymus. Exo. 6. pro nomine dei tetragrammaton. i. quattuor litterarum adonay transtulit: & in aliis locis semper interpretatus est dominus. Et notandum quod iste quattuor littere huius nominis. s. Iod. he. vau. he. non sunt compacte ad hoc vt ex illis syllabizetur vel formetur aliquis terminus vel dictio: idcirco est nomen ineffabile. Si tamen syllabizaretur vel pronunciaretur: esse vel essentiam aut generationem significaret. Itē notandum q adonay in hebreo: domini mei in plurali significat qn scribitur eisdē litteris quibus pronunciatur. s. Aleph. daleth. nun. iod. In translatione vero chaldaica pro hoc nomine dei tetragrammatō semper ponitur triplex iotha: quod non vacat mysterio.
אדוניה Adonaia. Dominator dominus: aut basis domini: vel ex syro & hebreo auris domini.
Adonias. Idem.
אדני בזק Adonibézech. Domini fulgur: siue dominus fulguris: aut dominus in compedibus.
אדניקם Adonicam. Dominus surrexit: aut dominus vindicans.
אדנירם Adoniram. Dominus excelsus: siue dominus celsitudinis vel elationis.
תמוז Adónis. Nomen idoli: in hebreo est thamuz: & interpretatur consumptus: siue incendium. syrum est.
אדני צדק Adonisedech. Domini iustitia: siue dominus iustus.
Ador. Generatio: vel habitatio: aut testimonium lucis vel ignis. D.
אחדרך Adrach. Acumen siue gaudium teneritudinis: vel cubiculum eorum: aut ex syro & hebreo vnitas vel nouitas teneritudinis.
אדרמלך Adramelech. Pallium regis: siue magnitudo vel potentia regis vel consilii.
Ἀδραμυτ. Adrumetina. In greco Adramytena: & interpretatur soliditas munda vel tersa. G.
עדולם Adulam. Testimonium siue ornamentum illis: aut testimonium siue ornamentum sue miserie: vel transitus aut preda sue miserie.
הדורם Aduram. Decor eorum: aut laus vel confessio sublimis: siue clamor excelsus.
אדרם Aduram. 2. Reg. 20. & 3. Reg. 12. Pallium eorum: siue potentia vel magnitudo eorum: aut vapor excelsus: siue nubes excelsa: aut dolor vel interitus sublimitatis.
אדרים Aduram. 2. Paralipo. 11. interpretatur Fortitudo vel potentia maris: aut vapor siue interitus eius eleuatus: vel nubes eleuata. heb. aduraim.
Addus. Nouitas: vel mensis: aut trituratio. D.
עין Aen. Oculus: siue fons.
אפים Appháim. Vultus: vel facies: aut furores: siue nares: vel
הפרה pistores.
אפרתי Aphara. Vacca: siue frugifera: aut acrescens vel irritans.
פרא Apharsathei. Diuidētes siue dilacerantes pauones.
אפרסכי Apharsathei. Esdre. 5. & 6. interpretatur Diuidentes: siue

dilacerantes. heb. apharsachei.
אפק Aphech. Pelagus: vel fortitudo: aut vigor: vel syriace exitus.
אפקה Apheca. Idem.
פס דמים Aphechdomini. Portio vel diminutio sanguinū: aut diminutio tacentium vel assimilantium. heb. phechdomim.
פתחיה Aphecela. Porta domini: siue aperuit dominus. heb. phetheia.
אפק Apheg. Pelagus: vel fortitudo: aut vigor: vel syriace exitus. heb. aphech.
אשפנז Affenez. Pharetra aspersionis vel distillationis: siue magus aspersus. heb. asphenez.
יפיח Aphia. Flans vel exsuflans: siue loquens: aut illaqueans.
שפמי Aphonites. Labium vel ripa aquarum: siue contritio aquarum. heb. sephomites.
אפרים Aphráim. Fodientes: aut explorantes: siue confundentes: aut explorans vel confundens mare.
פול Aphrica. Esa. 66. In hebreo dicitur pul: & interpretatur casus vel ruina: aut faba.
פוט Aphrica. Naum. 3. In hebreo est put: & interpretatur crassa vel pinguis. syrum est.
חפציבה Aphsiba. Voluntas mea in ea.
השפא Aphupha. Detectio: siue discoopertio: aut festinatio oris. heb. asupha.
Apphus. Indignationis consilium: aut volans consilium: vel scrutator. D.
חגב Agab. Locusta.
Agabus. Idem: vel festiuitas patris. D.
אגג Agag. Tectum vel solarium: quod est. scilicet in superiori parte domus
אגגי Agagites. Idem.
הגר Agar. Aduena: siue peregrina: aut ruminans: vel timens.
הגרי Agarai. Aduena: siue peregrinus: aut ruminās: vel timens.
הגרים Agareni. Idem. plu. nu.
Agarenus. Idem. s. n.
אגא Agge. Sublimitas: siue exaltatio.
גבע Ageba. Collis: siue vas vel calix. heb. geba. Nam illud. a. est prepositio ablatiui casus.
חגי Aggeus. Festiuus: siue solemnis: vel gyrans.
Aggi. Idem.
חגיה Aggia. Festiuitas domini: siue solemnitas domini: aut gyrus domini.
חגי Aggite. Festiuitates: vel solēnitates: aut gyrantes.
חגית Agith. Festiua: siue solēnis: vel gyrans.
Agrippa. Latinum est. dictum ab eo q egros. idest difficiles partus faciat: vel dicitur ille qui in nascendo prius emittit pedes.
איה Ahaia. Vultur: siue heu: aut insula eius: vel vbi est. heb. aia.
עוא Ahaiath. Iniqua: siue peruersa. heb. aua.
החכמוני Ahamoni. Sapiens: vel sapientissimus: siue hamus numerationis vel muneris: aut expectatio muneris. heb. achamoni.
אחרח Ahara. Frater redolens: aut pratum odoris.
אחרחל Aharel. Alter exercitus: siue nouissimus exercitus: aut alter dolor: siue nouissimus dolor: aut ouis fratris.
אחז Ahaz. Apprehendens: siue possidens: aut videns.
עין רמון Ahenremmon. Duo nomina sunt. Ahen. oculus: siue fons: & Remon. malum granatum: vel altitudo eius.
אחר Aher. Alter: siue posterior: aut nouissimus.
אחי Ahi. Frater meus: vel fratres mei.
אחיה Ahia. Frater domini.
איה Ahia. 2. Reg. 21. Vultur: siue heu: aut insula eius: vel vbi est. heb. aia.

אילון Ahialon. Ilex vel quercus: aut fortitudo siue ceruus.
אחיאם Ahiam. Frater matris: aut frater gentis.
אחיה Ahias. Frater domini.
יחיה Ahias. 1. Paralipo. 15. Viuit dominus. heb. iehias.
אחיקם Ahicam. Frater resurgens: aut frater vindicans.
חיאל Ahiel. Viuit deus: siue vita dei. heb. hiel.
יעיאל Ahiel. Esd. 10. in fine interpretatur Acerius dei: siue abstulit deus. heb. iehihel.
אלה Ahilam. Quercus: siue maledictio: aut fortitudo. heb. elath.
אילות Ahilath. Quercus. plu. nu. siue ceruae: aut maledictiones: vel fortitudines.
אילון Ahilon. Quercus: siue fortitudo: aut ceruus.
אחילוד Ahilud. Frater natus. vel frater genitus.
אחימן Ahiman. Frater preparatus: siue frater dextere: aut frater quid.
אחימלך Ahimélech. Frater meus rex: vel frater regis siue consilii.
אבימלך Ahimélech. 1. Paralipo. 18. interpretatur Pater meus rex: siue pater regis vel consilii. heb. Abimélech.
אחין Ahin. Frater vini: vel fratres. p.n.
אחיו Ahio. Frater eius: vel fratres eius.
עיון Ahion. Intuitus: aut fons: vel oculus.
אחירע Ahira. Frater iniquitatis: siue frater societatis: aut frater pastoris: vel fratrem confringens.
אחבן Ahobban. Frater filii: vel fratris filius: siue frater intelligentie: aut frater edificans: vel absconditus.
אהד Ahod. Laudans: siue confitens.
אחוד Ahod. 1. Paralip. 8. interpretatur Vnitas: siue gaudium: aut enigma: vel acumen.
אחוח Ahoc. Tribulus: vel spina: siue fraternitas: aut hamus.
הומם Ahohiman. Tumultus siue turbatio eorum. heb. homam.
אחוחי Ahoites. Frater viuus: aut tribulus vel spina mea.
אהוד Ahoth. Laudans: siue confitens. heb. ahod.
אחוחי Ahotites. Frater viuus: aut tribulus vel spina mea. heb. Ahohites.
אחומי Abumai. Pratum aquarum: siue frater aquarum.
חור Ahur. Liber vel ingenuus: siue albedo: aut foramē. heb. hur.
אחיקם Ahicham. Frater resurgens: aut frater vindicans.
עין Ain. Oculus: siue fons.
אהוד Aioth. Laudans: siue confitens. heb. Ahud.
עית Aioth. Esa. 10. interpretatur Hora: siue coaceruatio. heb. aiath.
חלאה Alaa. Infirmitas: siue rubigo.
אחלב Alab. Frater cordis: siue lacteus: vel lactans: aut adeps.
עלמת Alámath. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem.
Alameth. Idem.
אביעלבן Albialbon. Pater superintelligens: aut pater superedificans vel ex hebreo & syro pater iniurie. heb. abialbon.
חלקה Alchat. Portio: siue diuisio: aut lenitas: vel lubricatio.
ἄλκιμος Alchimus. Fortis. G.
לחה Ale. humiditas humida: aut tabula humida vel viridis: siue maxilla humida. heb. lale.
Aleph. Doctrina: siue mille. D.
הללויה Alleluya. Laudate dominum.
ἀλέξανδρος Alexander. Adiutor vel auxiliator virilis vel fortissimus. G.
נא Alexandria. Hebraice dicitur no: & interpretatur crudum: siue irritatio: aut prohibitio. grece vero adiutoriū siue auxilium virile vel fortissimum.
ἀλεξανδρεία Alexandrini. Adiutores siue auxiliatores viriles vel fortissimi. G.

ἀλεξανδρεύς Alexandrinus. Idem. f. n. G.
ἀλφειός Alpheus. Millesimus: vel doctus: aut dux. D.
עלם Aliam. Occultus: aut iuuenis: vel seculum. heb. aliam.
עלה Alian. Folia: siue excelsus.
ἁλικαρνασός Alicarnasum. Caput maritime habitationis. G.
Alicarnasus. Idem. G.
ἀλικαρνασσός Alimis. Vestibulum: vel porticus: aut fortitudo. D.
עלמת Almathan. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem. heb. alemeth
עלמון Almon. Occultum: aut iuuentus: vel seculum ipsius.
עלמת Almoth. Occultatio: siue iuuentus: aut secula: vel super mortem.
הלוחש Aloes. Incantator: aut tacens.
אלון Allon quercus: vel fortis.
עליה Alua. Ascensus eius: siue preuaricatio ipsius.
עלון Aluba. Superior: vel excelsus: aut syriace peruersus. heb. aluan.
חלחול Alul. Dolor: siue principium doloris vel immundicie: aut expectatio doloris vel profanationis: siue obstetricatio doloris.
עמה Amma. Obscurata: siue cooperta: aut populus eius: siue cum ea.
חלבה Amma. Iudi. 1. Lac: siue adeps: aut mansit in ea: siue principium vel dolor in ea. heb. alba.
עמעד Amaad. Populus testimonii: aut populi transitus vel preda: siue populus eternitatis.
חמת Ammad. Ira: vel indignatio: siue calefactio: aut vter. heb. amath.
הדתא Amadáthi. Conturbans legem: vel mēsura.
עמל Amal. Labor: aut iniquitas.
עמלק Amalech. Populus lambens: vel ex hebreo & syro populus percutiens.
המלך Amalech. 3. Regum. 22. & 2. Paralipome. 18. & Hiere. 36. & 38. interpretatur Rex: siue consiliarius. heb. amélech.
מחלת Amalech. ps. 52. in titulo: interpretatur Chorus: siue infirmitas: aut syriace venia. heb. maalath.
עמלקי Amalechite. Populi lambentes: vel ex hebreo & syro populi percutientes.
Amalechites. Idem. f. n.
המן Aman. Conturbans: aut tumultuans: siue preparans.
אמנה Amana. Fides: siue veritas: aut credulitas: vel nutrix.
עמנים Ammanite. Populares.
Ammanites. Idem. f. n.
עמנית Ammanitis. Popularis. f. g.
אמריה Amaria. Dicit dominus: aut celsitudo domini: vel ex syro & hebreo agnus domini.
Amarias. Idem.
עמשא Amasa. Populus parcens: siue populum tollens: vel populum eleuans.
עמשי Amasai. Populi munus.
עמשי Amasai. 1. Paralipo. 6. d. Fortis: vel robustus.
עמשסי Amasai. Nec. 11. Populi conculcatio.
אמציה Amasia. Fortitudo domini.
Amasias. Idem.
עמסיה Amasias. 2. Paralipo. 17. Onus domini.
עמשא Amasias. z. Paralipo. z8. Populus parcens: siue populum tollens vel eleuans. heb. amasa.
עמשי Amasias. z. Paralipo. z9. Populi munus: vel cum munere. heb. amasai.
אמריה Amasias. Sopho. 1. Dicit dominus: aut celsitudo domini: vel ex syro & hebreo agnus domini. heb. amarias.

חמת Amatheus. Indignatio: siue calor: aut murus: siue vter: vel lagena.
אמתי Amathi. Verax: siue timens: aut cubitus: vel famulatus.
Amathitis. Idem. D.
Ammaum. Populus abiectus: siue populus obscuratus. D.
המלך Amelech. Rex: siue consiliarius.
אמן Amen. Vere: siue fideliter.
המתאר Amphar. Species: siue forma: vel figuratus: aut depictus: siue mortem maledicens. heb. amthar.
ἀμφίπολις Amphipolis. Vallata vel circundata ciuitas. G.
Amiel. Populus dei. siue mecum deus.
עמיאל Ammiel. Idem.
Amihel. Idem.
אמי Amin. Mater: aut timor: siue cubitus: vel syriace gens. heb. ami.
עמינדב Aminadab. Populus spontaneus: siue populus vouens: aut populi princeps.
אבינדב Aminadab. 1. Reg. 7. & 16. & 17. & 2. Reg. 6. & 1. Paralip. 9. & 10. & 13. interpretatur pater spōtaneus: siue pater vouentis vel voti: aut pater principis. heb. abinadab.
עמישדי Ammisadai. Populus omnipotentis: siue mecum omnipotens: aut mecum deuastator.
חמוטל Amithal. Calor roris: aut indignatio roris: vel ex hebreo & syro caloris sui vmbra.
עמיהוד Ammiud. Populus laudis vel cōfessionis: siue mecum laus vel confessio.
עמיחור Ammiur. Populus libertatis vel foraminis: siue populus albedinis.
עמיזבד Amizadab. Populi dos vel dotatio. heb. amizabad.
אמנון Amnon. Fidelis: aut verax: siue nutritius: vel pedagogus: aut matris filius.
עמק Amoch. Vallis: aut profunditas.
עמון Ammon. Populus eius.
בן עמי Ammon. Geñ. 19. in fine: interpretatur Filius populi mei. heb. ben ami.
אמנון Amon. 2. Reg. 3. Fidelis: aut verax: siue nutritius vel pedagogus: aut matris filius. heb. amnon.
אמון Amon. 3. Reg. 22. & 4. Reg. 21. & 1. Paralipo. 3. & 2. Paralipo. 18. & 33. & Nec. 7. & Hiere. 1. & 25. a. & Sopho. 1. & Math. 1. interpretatur Fidelis: aut verax: seu artifex: vel nutritius. aut pedagogus.
חמון Amon. Ios. 19. & 1. Paralipo. 6. Calor: aut sol: siue ira eius.
המונה Amona. Numerans: siue preparans: aut multitudo eius: siue tumultus eius: vel syriace veritas.
עמוני Ammoni. Popularis.
Ammonite. Idem. p. n.
מעונים Ammonite. z. Paralipo. 26. a. vbi dicitur & contra ammonitas interpretatur Habitacula: siue afflicti aut delinquentes: vel respondentes. heb. meonite.
עמני Ammonites. Popularis.
עמוניות Ammonitides. Populares. f. g.
אמרי Amorrei. Amari: vel loquaces: aut rebelles.
Amorreus. Idem. f. n.
אמוץ Amos. Fortis: vel robustus.
עמוס Amos. Vnus ex duodecim prophetarū interpretatur Oneratus: vel onerans.
המצה Amosa. Iurgiū: vel adinuentio: siue azymū: aut cōpressio.
המתאר Amothdor. Indignatio vel calor generationis aut pile vel sphere siue habitationis.
Amplistus. Latinum est a verbo amplio amplias.
אמרפל Amraphel. Loquens ruinam: aut loquens occultum vel loquens iudicium.
עמרם Amram. Populus excelsus: vel manipulus eorū: aut cū excelso.

Amramite. Idem. p. n.
עמרי Amri. Manipulus: vel dominium: siue populus rebellis vel amarus.
אמרי Amri. Nec. 3. Amarus: vel loquens: siue exaltatio: aut syriace aries.
אמצי Amsi. Fortis: vel robustus.
חמואל Amuel. Calor siue ira dei: aut ex syro & hebreo viderunt deum.
חמול Amul. pius: siue misericors.
Amulite. Idem. p. n.
ענה Ana. Respondēs: vel cantans: siue affligens: vel pauper.
הנע Ana. 4. Reg. 18. & Esa. 37. Cōmotio: vel motus.
חנה Anna gratiosa: siue misericors: aut requiescēs: vel donans.
ענב Anab. Vua: aut syriace nodus.
חנן Anam. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors. heb. anan.
ענמלך Anamélech. Responsio aut canticum regis: siue afflictio vel paupertas regis vel consiliarii.
ענמים Anamim. Fons siue oculus aquarum: aut responsio vel afflictio seu canticum aquarum.
Anan. Gratiosus: aut donans: siue pius aut misericors.
חנן Anan. Geñ. 36. Respondens: vel cantans: aut affligens: vel pauper. heb. ana.
ענה Anan. 1. Paralipo. 3. Nubes: vel auguratio: aut diuinatio. heb. anani.
ענני Anan. Nec. 10. vbi dicitur hanā anan. interpretatur nubes: siue augurium: aut diuinatio.
ענן Anana. Nubes dñi: aut diuinatio dñi. heb. anania.
ענניה Ananeel. Gratia dei: siue misericordia dei: aut donum dei.
חננאל Ananeel. Hiere. 32. Gratia ex deo: siue misericordia vel donum a deo. heb. ananeel.
חננאל Ananehel. Gratia dei: siue misecordia dei: aut donum dei.
חננאל Anani. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors.
חנני Anani. Nec. 8. Idem. heb. anan.
חנן Annani. Gratiosus: aut donans: siue pius: aut misericors.
חנני Anania. Gratia domini: siue misericordia domini: aut donum domini.
חנניה Anania. Nec. 12. Gratiosus: siue donans: aut pius: vel misericors. heb. anani.
חנני Ananias. Gratia domini: siue misericordia domini: aut donum domini.
חנניה Ananias. Nec. 3. Nubes domini: aut diuinatio domini.
ענניה Annas. Affligens: vel humilians: aut respondens. D.
ענת Anath. Responsio: vel canticū: aut afflictio: siue paupertas.
Anathoth. Idem. p. n.
ענתות Anathothia. Responsiones uel cātica domini: aut afflictiones vel inopie domini.
ענתתיה Anathotites. Respōsio: siue canticum: aut afflictio: vel paupertas.
ענתתי Anathut. Idem. p. n.
ענתות Andreas. Virilis: vel fortissimus. G.
ἀνδρέας Andronicus. Vir victoriosus. G.
ἀνδρόνικος Anem. Responsio aut cāticum eorum: siue afflictio vel paupertas eorum: aut syriace ouis eorum. heb. anem.
ענם Aneni. Gratiosus: aut donās: siue pius: vel misericors.
חנני Aner. Respōsio aut canticū lucerne: siue affligens lucernā.
ענר Ange. Gratie siue misericordie vallis. D.
Ani. Responsio: aut canticum: siue afflictus: vel pauper.
עני Ania. Responsio aut cāticum domini: siue afflictus vel pauper domini.
ענייה Aniam. Ego populi: siue nauis populi: aut dolor siue fortitudo populi.
אניעם Aniel. Gr̄a siue misericordia dei: aut requies vel donū dei.
חניאל Anihel. Idem.

ענים Anim. Reſpondētes:ſiue cātantes:aut afflicti vel pauperes

עניאליאב Anioliab. Duo nomina ſunt. Primum ani quod interpretatur reſponſio:aut canticum:ſiue afflictus vel pauper. alterum oliab : quod interpretatur dei pater: vel deus patris. heb. Ani. & Eliab.

ענוב Anob. Vua:aut ſyriace nodus.

חנון Anon. Gratioſus:ſiue miſericors:vel donās:ſiue requieſcēs.

ἀντίπας. Antiphas. Pro oibus:vel contra omnes. G.

ἀντιοχία. Antiochia. Pro vehiculo : vel curru. ſ. loco curſus:ſiue contra vehiculum vel currum. G.

ἀντιοχεῖς Antiocheni. Idem. p. n. G.

ἀντιοχεύς Antiochenus. Idem. ſ. n. G.

ἀντίοχος Antiochus. Idem quod antiochia. G.

ἀντίπατρος Antipater. Pro patre: vel cōtra patrem. G.

Antipatris. Idem. G.

חנון Annum. Gratioſus:ſiue miſericors:vel donans:aut requieſcens. heb. annun.

ἀπάμεια. Anun. Idem.

ἀπάμεια. Appamea. Expellens:vel abigens. G.

Appamia. Idem. G.

אפדנו Apedno. Ornamentum eius:ſiue ira iudicii eius.

ἀπελλῆς Appelles. Expellens vel abigens. G.

ἀπφία. Appia. nomē femine. Producens vel pullulās. G.

Appiiforum: & appia via ex greco & latino lōgiquum vel remotum forum:ſiue longinqua uel remota via.

ἀποκάλυψις Apocalypſis. Reuelatio. G.

ἀπολύων Apollyon. Exterminans vel perdens aut deſtruēs. G.

ἀπολλῶς Appollo. Perdens:vel deſtruens. G.

ἀπολλωφάνης Appollophanes. Perditionem vel deſtructionē oſtēdēs. G.

ἀπολλωνία. Apollonia. Perditio:vel deſtructio. G.

ἀπολλώνιος. Appollonius. Perdēs: vel deſtruēs. G.

ἀπόστολος. Apoſtolus. Miſſus. G.

הפצץ Apſes. Cōminuens:ſiue eripiens:aut aperiens.

הפותי Aputhei. Seducens:aut bucella:ſiue latitudo.

Aquila. Latinum eſt.

ער Ar. Suſcitatio:ſiue vigilia: aut euacuatio:vel denudatio:ſeu ciuitas:aut emulus.

הרא Ara. Mons:aut pregnans:ſiue demōſtratio.

ארא Ara. 1. Paralipo. 7. Maledicens:aut videns.

ארב Arab. Inſidiās:vel multiplicās:aut feneſtrā:ſiue locuſta.

Araba. Idem. D.

Arabathane. Inſidiatio fortis:aut feneſtre vł locuſte fortitudo vel donum:aut multiplicatio fortitudinis vel doni. D.

ערבאים Arabes. Veſpertini:aut fideiuſſores:ſiue ſuaues:aut campeſtres:vel corui:aut ſalices:vel mixtiones.

שבא Arabes. p̄s. 71. In hebreo eſt ſaba: & interpretatur. Conuerſio:ſiue captiuitas:aut canicies:vel ſeſſio.

ערב Arabia. Veſpera:aut veſpertina:vel fideiuſſio:ſiue ſuauitas: aut coruus vel coruina:ſeu deſertū: vel ſalix:aut cōmixta.

שבא Arabia. p̄s. 71. In hebreo eſt ſaba: & interpretatur couerſio ſiue captiuitas:aut canicies:vel ſeſſio.

ארובות Araboth. Cataracte:ſiue feneſtre:aut inſidie:vel locuſte.

ערב Arabs. Veſpertinus:aut fideiuſſor:vel ſuauis:ſiue cāpeſtris: aut coruus:vel ſalix:ſeu mixtio.

ארך Arach. Longitudo:ſiue medicina:vel ſanitas.

ערקי Aracheus. Neruus:au ſyriace fugitiuus:

ארכי Arachites. Longus vel procerus:ſiue ſanans:aut medicina.

ערד Arad. Onager:aut ſyriace draco.

חרד Arad. Iudi. 7. Stupor:aut tremor.

חרדה Arada. Idem.

ארודי Aradius. Maledictionis abūdātia:ant deſcēdēs:vel iperās

ארוד Aradius. Ezech. 27. Imperans:aut deſcendens.

Arado. Stupor:aut tremor:ſiue deſcenſio:vel dñium. D.

ארפד Araph. Lux redemptionis : aut ſternens. ſ. aliquid ad reclinandum. heb. arphad.

הרפה Arapha. Medicina:ſiue relaxatio:aut gigantiſſa : vel mōtis os. ſ. ab ore:aut mons hic. i. in hoc loco.

חרופי Araphites. Opprobrium:aut hyems : vel iuuentus: aut ſyriace acutus.

חרהיה Araia. Calor aut ira domini.

ארם Aram. Celſitudo:aut ſublimitas:ſeu decipiens: aut maledictio eorum.

הרן Aram nomen viri. Gen̄. 11. & 1. Paralipo. 23. Interpretatur Mons:ſiue montanus:aut pregnans: ſiue concipiens : vel cantans:aut preco. heb. haran.

חרם Aram. Nee. 12. Deſtructus:ſiue anathematizatus vł rete ſiue retiaculum:aut dedicatus:ſiue conſecratus. ſ. deo.

רם Aram. Ruth vltimo Excelſus : vel ſublimis:aut proiiciens. heb. ram.

Aram. Matthei primo & Luce. 3. Excelſus vel ſublimis:aut proiicens.

הרמה Arama. Excelſa:ſiue ſublimis:aut vermis:ſiue proiiciens.

חרן Aran. nomē loci. Gen̄. 11. in fine. Et. 12. & 17. & 28. & 29. & 4. Reg. 19. & Eſa. 37. & Ezech. 27. Et nomen viri. 1. Paralipo. 2. Vbi dicitur peperit aran. interpretatur Ira:ſiue iraſcens:aut ſyriace libertas.

הרן Aran. Nomen viri. Gen̄. 11. & primo. Paralipo. 23. interpretatur mons:ſiue montanus:aut pregnans:ſiue concipiēs: vel cantans: aut preco.

ארן Aran. Gen̄. 36. & 1. Paralipo. 1. & 2. vbi dicitur & buna & aran:interp̄tatur Arca:ſiue exultans:aut maledictio eorū.

ערערי Araorites. Miryca:aut ſuſcitatio vigilie : vel vigilia vigilie: aut nudatio pellis.

אררט Ararath. Armenia:ſiue maledictio tremoris:aut ex hebreo & ſyrio maledictio ſiue lux currentis.

הררי Arari. Montanus.

חרדי Arari. 2. Reg. 23. d. Tremefactus:ſiue ſtupefactus vel caloris aut ire abundantia. heb. aradi.

הררי Ararites. Montanus.

חרחס Aras. Ira vel calor confidentie ſiue protectionis.

חסרה Aras. 2. Paralipo. 34. Defectus:ſiue deficiens. heb. aſra.

ערד Arath. Onager:aut ſyriace draco. heb. arad.

Arbatis. Fideiuſſor:vel ſuauis: aut mixtus:vel veſpertinus: ſiue planicies. D.

ערבתי Arbatites. Idem.

ארבע Arbee. Quattuor:ſiue accubatio.

Arbella. Suſcitatio veſtutatis:ſiue inſidians ei:vel multiplicans eam:ſiue locuſta eius. D.

ארבי Arbi. Locuſta:vel feneſtra:ſiue inſidiator:aut multiplicās.

חרבונה Arbona. Deſtructio:ſiue gladius eius nunc: aut ſiccitas eius nunc:ſiue ira edificantis:vel ira intelligentis.

ἀρχέλαος Archelaus. Princeps populi. G.

ארכיעטרות Archiatharoth. Lōgitudo coronarum vel circulorum:aut ſanitas vel cicatrix coronarum vel circulorum.

ἀρχίππος. Archippus. Princeps vel prefectus equorum. G.

ἀρχιτρίκλινος. Architriclinus. Princeps triclinii. ideſt triū menſarum. G.

ארדון Ardon. Imperans:ſiue deſcēdēs:aut maledictiōis iudiciū.

ארח Arca. Via:ſiue ſemitā:aut viator:vel odorās: ſiue annona. ideſt diurna portio.

הרבה Areba. Magna:ſiue multa:aut proiiciens:vel litigioſa:ſiue mons in ea.

שרביה Arebia. Princeps vel cantans in domino:aut ſiccitas domini. heb. ſarebia.

הרקון Arechon. Vacuus:ſiue mons lamentatiōis:vel mons poſſeſſionis.

ארד Ared. Imperans:ſiue deſcendens.

ארח Aree. Via:ſiue ſemita:aut viator:vel odorans:aut annona ideſt diurna portio.

חריף Areph. Hyems:ſiue opprobrium:vel adoleſcentia : aut ſyriace acutus.

אראלי Areli. Altare:ſiue lux dei:aut viſio dei.

חרם Arem. Deſtructio:ſiue anathema:aut rete: vel retiaculum: ſiue dedicatum aut conſecratum. ſcilicet deo.

חרת Areth. Sculptura:aut libertas.

חריף Areth. Nee. 10. Hyems: ſiue opprobrium : vel adoleſcentia: aut ſyriace acutus. heb. areph.

ἀρέτας. Aretha. Virtuoſus:aut placidus. G.

Arethi. Eſd. 2. Non eſt in hebreo.

ארונה Areuna. Arca:vel canticum:ſiue exultatio:aut lux noſtra :ſiue maledictio nunc.

אפרסכא Arphaſei. Dilacerantes:aut frangentes:ſiue diuidētes. heb. apharſei.

ארפד Arphat. Lux redemptionis:aut ſternens. ſ. aliquid ad reclinandum. heb. arphad.

ארפכשד Arphaxad. Sanans vel laxans quaſi depredationē aut quaſi mammillam:vel ſanans aut laxans ſicut demon.

ארגב Argob. Gleba:vel glarea:aut maledictio putei vel dorſi:ſiue lux altitudinis.

יריב Arib. Pugnans:ſiue multiplicans. Heb. iarib.

ארידי Aridai. Leo abundans:aut maledictionis abundātia.

ארידתא Aridatha. Leonis lex:ſiue maledictionis lex vel ritus

ארדי Aridi. Imperans: vel deſcendens.

אריאל Ariel. Altare:ſiue leo dei:aut lux dei.

אראל Ariel. Nu. 26. Altare:ſiue lux dei:aut viſio dei.

אראלי Arielite. Idem. p. n.

חריף Ariph. Hyems:ſiue opprobrium:vel adoleſcentia. aut ſyriace acutus.

אריה Ariph. 4. Reg. 15. Leo:ſiue lux domini. heb. arie.

חרים Arim. Deſtructus:ſiue anathematizatus:aut rete vel retiaculum:ſeu dedicatus aut conſecratus. ſcilicet deo.

Arimathia. Leo mortuus dño: vel lux mortis dñi. D.

אריוך Arioch. Longus:vel procerus:ſiue ſacietas vel ebrietas tua aut leo tuus.

ἀρεοπαγίτης. Ariopagita. De vico martis. G.

ἀρειόπαγος Ariopagus. Vicus martis. nomen erat cuiuſdam curie atheniensis ſic vocate. G.

אריסי Ariſai. Sponſus:aut ſyriace colonus: ſiue venenum.

ἀρίσταρχος Ariſtarchus. Optimus princeps. G.

ἀριστόβουλος. Ariſtobolus. Optimus conſultor : vel optimū conſiliū. G.

Armenia. Hebraice dr̄ ararat: & interp̄tatur maledictio tremoris:aut ex hebreo & ſyro maledictio ſiue lux currētis.

אררט Armenii. Idem.

הרמון Armon. Malum granatum: vel mons numerationis: aut mons preparationis:ſiue mons doni vel muneris.

ארמוני Armoni. Aula:ſiue maledictio numerationis vel preparationis:aut luminis munus:

ארנן Arnan. Exultans:ſiue arca eorum:aut lux filii : vel lux aut maledictio permanens vel eterna.

ארנון Arnon. Idem.

ער Arnon. Nu. 21. d. ibi. Vt requieſcerent in arnon. & f. ibi. Et deuorabit arnon moabitarū:īterp̄tatur ſuſcitatio:ſeu vigilia:aut euacuatio:vel denudatio:ſeu ciuitas : aut emulus. heb. ar.

ארוד Arod. Imperans:ſiue deſcendens.

ערד Arod. 1. Paralip. 8. Onager:aut ſyriace draco.

חרדי Arodi. Tremefactus : vel ſtupefactus: aut ire vel caloris abundantia.

ארודי Arodite. Imperantes:ſiue deſcendentes.

הרודי Arodites. Imperās:vel deſcēdens : ſiue mōtis abundātia.

הרורי Arodites. 1. Paralip. 11. Montanus. heb. arorites.

ערער Aroer. Myrica:ſiue ſuſcitatio vigilie:aut vigilia vigilie: vel denudatio pellis:aut denudatio emuli.

חרומף Aromath. Deſtructio ſiue anathema oris:aut ex hebreo & ſyro ira cooperimenti. heb. aromaph.

חרשת Aroſeth. artificium: vel aratura:ſiue teſta:aut ſilentium: vel ſurditas:aut ſyriace ſilua.

ארורי Arothites. Maledictus: ſiue maledicens. Heb. arorites.

ארצא Arſa. Terra:ſiue volūtas:aut curſus:ſiue maledictiōis exitꝰ.

חרשא Arſa. Eſd. 2. & Nee. 7. & 12. Artificium: vel aratura:ſiue teſta:aut ſilentium: vel ſurditas:aut ſyriace ſilua.

Arſaces. Eleuās ſcutū:aut eleuatio ſcuti. G.

Artaba. Genus eſt menſure. Dañ. 13. D.

ארתחשסתא Arraxerxes. Lumen ſiue maledictio ſilentium vel feſtinationem pōnens:aut feruor letitie.

ארתחשסתא Artaxerxes. Eſd. 7. & 8. & Nee. 2. & 5. & 13. Luminis ſiue maledictionis ſilentium:vel feſtinationem perſuadēs: aut feruor direptionis.

ἀρτεμᾶν. Arteman. Integer vel incolumis:aut venuſtꝰ. G.

חרנפר Aruaphet. Ira tauri:ſiue ira creſcens:aut ex ſyro & hebreo libertas tauri vel creſcens. heb. arnapher.

הרום Arum. Excelſus:ſiue ſublimis:aut ſeparans: vel proiiciens.

חרוץ Arus. Inciſus:ſiue aureus:aut ſolicitus: vel trituratus.

אסא Aſa. Medicus:aut ſanans. ſyrum eſt.

עזא Aſa. 1. Paralip. 7. f. Acetum. heb. aſa.

חשבה Aſaba. Numeratio:ſiue eſtimatio: vel cogitatio: aut artificium: vel feſtinatio aut ſilentium in ea.

חשביה Aſabia. Numeratio vel eſtimatio aut cogitatio dñi ſiue artificium dñi:aut feſtinatio vel ſilentium in domino.

Aſabias. Idem.

חוקק Aſach. Sculptor:aut ſcriba:ſiue legiſlator. Heb. achac.

חסדיה Aſadias. Miſericordia domini.

עשהאל Aſael. Fecit deus:ſiue factura dei.

חזאל Aſael. 3. Reg. 19. & 2. Paralip. 22. Vidēs deū. heb. azael.

עשהאל Aſahel. Fecit deus:ſiue factura dei.

אסף Aſaph. Congregans:ſiue colligens:aut finiens.

עשיה Aſaia. Fecit dominus:ſiue factura domini.

הצללפוני Aſalephum. Vmbra vel ſubmerſio vultus: aut ſonitus vel tinnitus vultus. heb. aſalelphuni.

עשן Aſan. Fumus:aut fumigans.

הסנאה Aſana. Rubus:aut ſyriace inimicus.

אסרחדן Aſaradon. Ligans acumen vel letitiam:aut ſyriace prohibens nouitatem vel vnitatem.

Aſaramel. Btitudo populi dei:aut veſtigiū circūciſiōis. D.

אשראלה Aſarela. Beatitudo dei:aut intuens fortem vel quercum :ſiue greſſus dei.

חצרמות Aſarmoth. Atrium mortis: vel fenum mortis.

חצרסוסים Aſarſaſuſim. Atriū equorū aut fenū equorū. heb. aſarſuſim

חצצון תמר Aſaſonthamar. Glarea vel lapillus commutationis : aut diuiſio ſiue ſagitta palme. i. datily.

הצבים Aſbaim. Damule: vel pulchritudines: ſiue militie.

אשבל Aſbal. Ignis vetuſtatis:aut ignis defluens vel decidens.

אשבלי Aſbel. Idem.

Aſbelite. Idem. p. n.

אשקלון Aſcalon. Appenſio vel ſtatera:ſiue ignis infamie.

Aſcalona. Idem. D.

אשקלוני Aſcalonite. Idem. p. n.

אשכנז Aſcenez. Ignis quaſi diſtillans vel quaſi aſpergens.

הצבים Aſcbaim. Damule:ſiue pulchritudines:aut militie.

חשביה Aſcebia. Numeratio vel eſtimatio dñi: aut cogitatio dñi:ſiue artificium domini:aut feſtinatio vel ſilentium in dño.

חשבניה Aſcebia. Nee. 9. Numeratio domini:ſiue ſilentium vel feſtinatio filii domini. heb. aſebnia.

חשבנה Aſebna. Nūeratio:ſiue feſtinatio intelligētis aut edificātis.

חשבניה Aſebonias. Numeratio domini:ſiue ſilentium aut feſtinatio filii domini. heb. azecha.

עזקה Aſecha. Fortis : ſiue murata vel ſepta : aut ſyriace ānulus.

הצדים Aſſedim. Venationes : aut inſidie : vel latera : aut ſyriace deſtructiones.

חשבדנה Aſephdana. Feſtinans aut cogitans iudicium ſuum : ſiue ſilens aut computans iudicium ſuum. heb. aſebdana

אצל Aſel. Prope aut iuxta:ſiue ablatio: vel ſeparatio.

עֶצֶם Asem. Os.ab osse: aut fortitudo: vel clausura. scilicet oculorum: vel lignum eorum.
חָשֻׁם Asem. Esd.2. Silentium aut festinatio eorum.
אָסְנָה Asema. Periculũ: siue infortunium: vel rubus. heb. asena.
עַצְמָה Asemona. Os nunc ab osse: siue fortitudo nostra: vel clausura nr̃a: siue lignum vel consiliũ numerãtis vel preparãtis
חַשְׁמוֹן Asemoth. Legatio. idest ambassiata: siue acceleratus numerus: vel festinata portio: aut silentium numeri vel portionis. heb. asemon.
חָשֻׁם Assen. Silentium eorum: siue festinatio eorum. heb. assem
הָשֵׁם Assen. 1. Paralipo. 11. Nomen: vel nominatus: siue positio vel positus. heb. assem. [nuc.
אֲשֵׁנָה Asena. Mutatio: siue duplicitas: aut dormitatio: siue ignis
אָסְנַפַּר Asennaphar. Periculum siue infortunium tauri: aut periculi incrementum.
אַשְׁכְּנַז Assenez. Ignis q̃si distillãs vel q̃si aspergens. heb. ascenez.
אָסְנַת Assenez. Geñ. 41. & 46. Periculũ: siue infortuniũ. heb. asneth.
אָשֵׁר Aser. Beatitudo: siue felicitas.
אַסִּיר Aser. Exo. 6. Vinctus siue incarceratus: aut syriace prohibitus. heb. asir. [heb. Iescr.
יֵצֶר Aser. 1. Paralipo. 7. Plasmatio: vel angustians: aut ligans.
חֲצַר־גַדָּה Asergada. Atrium hedi eius vel felicitatis eius: aut ex hebreo & syro atrium incisionis vel scisure.
חֲצֵרִים Aserim. Atria: siue vestibula: aut sagitta excelsa.
חֲצֵרוֹת Aseroth. Atria: siue vestibula.
אֲשֵׁדוֹת Aseroth. Iosue. 10. & 12. & 13. Effusiones: siue decliuia: aut campestria: vel depredationes. heb. asedoth.
חֲצַר־שׁוּעָל Asersua. Atrium vulpis: aut fenum vulpis vel semite siue pugilli. heb. asersual.
חֲצַרסוּסָה Asersua. Iosue. 19. vbi dicitur bethmarchaboth & asersua: interpretatur atrium equi: aut fenum equi. heb. asersusa.
חֲצַר־שׁוּעָל Asersual. Atriũ vulpis: vel fenũ vulpis aut semite vel pugilli.
Asphar. Plasmatio onagri: aut festinatio tauri. D.
ἀσία. Asia. Limosa vel cenosa. G.
ἀχαΐα. Asia. ad Ro. 16. In greco achaia & interpretatur dolor vel tristitia. G.
ἀσιανοί. Asiani. Limosi vel cenosi. G.
Assidei. Milui: vel herodii: aut venantes: vel insidiantes. D.
עֲשָׂאֵל Asiel. Fecit deus: siue factura dei.
חָשֻׁם Asim. Tacẽtes: siue festinãtes: aut silẽtiũ vel festinatio maris
אֲשִׁמָא Asima. Delictum: siue positio: aut ignis maris.
σύγκριτος. Asincretus. In greco asyncritus: & interpretatur icõparabilis. G
הַסְּנֶה Asineus. Rubus: aut syriace inimicitia.
עֶצְיוֹן־גֶּבֶר Asiõgaber. lignũ viri vel robusti: aut cõsiliũ viri vel robusti.
אַסִּיר Asir. Vinctus: siue incarceratus: aut syriace prohibitus.
אַשּׁוּרִים Asyrii. Insidiantes: siue beati: aut aspiciẽtes: vel gradientes.
אַשּׁוּר Assyrius. Idem. s. n.
אֲצַלְיָהוּ Asia. Prope dñm: siue ablatio vel separatio domini.
עַזְמָוֶת Asmaueth. Fortis mors: aut hircus vel fortitudo mortis. heb. azmaueth.
Asmodeus. Destructor: vel dissipator: aut delicti abundantia: vel peccatum abundans: siue ignem mensurans. D.
עַזְמָוֶת Asmoth. Fortis mors: siue hircus vel fortitudo mortis. heb. azmoth.
הַסְּנָאָה Asnaa. Rubus: aut syriace inimicus.
חָשׁוּב Asob. Estimatus: aut numeratus: siue cogitatio: vel artificiũ
עֲשׁוֹת Asoph. Faciens: vel factura: aut tinee. scilicet vestimentorum. heb. asoth.
עֶצֶם Asom. Os ab osse: vel fortitudo: siue clausura. scilicet oculorum: aut lignum eorum.
חָשֻׁם Asom. Esd. 10. Silentium vel festinatio eorum.
אָצֵם Ason. Festinatio eorum: siue ieiunans. heb. asam.
ἆσσον. Ason. Act. 20. & 27. Appropinquatio vel approximatio. g.
חָצוֹר Asor. Atrium: aut fenum.
אֶסַרְחַדּוֹן Assoradan. Ligans acumen vel letitiam: aut syriace prohibens vnitatem vel nouitatem.
חֲצַרְמָוֶת Asormoth. atrium mortis: aut fenum mortis.
חֲצוֹר־חֲדַתָּה Asornoa. atrium nouum & hoc ex hebreo & syro. heb. asoradatha: & ex hebreo & latino asor noua.
חֲצַר־סָם Asoromamsame. Tria nomina sunt. Asor: atrium. aut fenum. Amam. mater siue timor eorum: aut vlna siue cubitus eorum. Same auditio: vel obedientia. heb. Asor. Amam. Same.
אֲשַׂרְאֵל Asrael. Beatitudo dei: vel intuitus fortis: aut gressus dei.
עֲזַרְאֵל Asrael. primo Paralipo. 12. adiutorium dei: siue atrium dei heb. azrael.
אַשְׂרִיאֵל Asriel. Beatitudo dei: aut intuitus fortis: vel gressus dei.
Asrielite. Idem. p. n.
עַשְׁתָּרֹת Astaroth. Greges: siue diuitie: aut faciens explorationem: seu tinea legis.
עֲטָרוֹת Astaroth. Nu. 32. & Iosue. 16. & 18. Corone: siue calamus inebriationis vel saturitatis: aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis. heb. ataroth.
אֲשֵׁרוֹת Astaroth. Iudi. 3. Nemora: siue luci: aut beatitudines: vel infidie: siue gressus. heb. aseroth.
עַשְׁתְּרָתִי Astarothites. Greges: siue diuitie: aut faciens exploratione seu tinea legis.
עַשְׁתֹּרֶת Asterten. Idem.
ἀστυάγης Astyages. Ciuitatis ductor: vel dux. G
חָשׁוּב Assub. Estimatus: aut nũeratus: siue cogitatio: vel artificiũ.
Asub. Idem.
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ Asuerus. Princeps & caput.
חֲשׂוּפָא Asupha. Discooperta: aut exhausta: vel nudata.
חֻשָּׁם Asom. Silentium siue festinatio eorũ: aut sensualitas eorũ.
אַשּׁוּר Assur. Insidians: siue beatus: aut aspiciens: vel gradiens.
אַשְׁחוּר Assur. 1. Paralipo. 2. & 4. Denigratus: siue ignis libertatis vel albedinis aut foraminis. heb. ashur.
אַשּׁוּרִים Assurim. Insidiantes: siue beati: aut aspicientes: vel gradientes.
עָתָךְ Athach. Hora tua: siue tempus tuum.
הֲתָךְ Athach. Hester. 4. Percutiens: vel humilians: aut subiiciens.
עֲתָיָה Athaias. Hora vel tempus domini.
עַתְלַי Athalai. Hora mea: siue tempus meum vel mihi.
עֲתַלְיָהוּ Athalia. Hora vel tempus domino.
ἀττάλεια Attalia. Act. 14. d. Augens vel nutriens. G.
ἄτταλος Attalus. Auctus: siue nutritus. G.
עֲתָנִי Athanai. Fortis: siue asininus: aut donans.
עָתָר Athar. Oratio: aut deprecatio.
עֲטָרָה Athara. Corona.
עֲטָרוֹת Atharoth. Corone: siue calamus inebriationis vel saturitatis: aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis.
חִתַּת Attath. Contritio: aut timor.
ἀθῆναι Athene. Sine cumulo: vel ab athena. idest minerua mineruales. G.
ἀθηναῖοι Athenienses. Idem. G.
ἀθηνόβιος Athenobius. Minerue arcus. G.
אַחֵר Ather. Sinister: vel clausus.
הַתִּרְשָׁתָא Athersatha. Dissoluens fundamentum: vel contemplans fundamentum vel potum: siue turturis fundamentũ: aut ex hebreo & syro contemplans annum vel tempus.
הֵילִיל Athil. Peccati vlulatio.
חַטִּיטָא Athita. Peccati declinatio.
חֻמְטָא Athmatha. Lacerta vel stellio. heb. amta.
חֲטִיפָא Athupha. Rapina: siue peccati coma vel reliquie. Heb. athipha.
חַטּוּשׁ Attus. Peccatum derelinquens.

חַקּוּץ Attus. Nee. 3. c. Spina: siue estas: aut tedium: siue vigilia: vel finis. heb. achus.
עַוָּה Aua. Iniquus: siue peruersus.
Augustus. Latinum est: vel ab augurio dictus: vel vt aliivolunt ab augendo.
עַוִּים Auin. Iniqui: siue peruersi. heb. auim.
אֲבִיאֵל אָב Auioliab. Duo nomina sunt. Primum ani. quod interpretatur pauper: siue afflictus: aut respondens: vel cantans. alterum oliab. quod interpretatur deus meus pater: siue deus patris. heb. Ani. Eliab.
עַוִּית Auith. Iniqua: siue peruersa: aut temporalis.
חַוֹּת יָאִיר Auothiayr. Oppida illuminatiõis: siue annũciatiões lumis.
חַוְרָן Auran. Foramen: siue libertas: aut albedo.
עוּץ Ausitis. Hebraice dicitur hus: & interpretatur consiliũ aut lignum: vel syriace affixus: aut fixio.
עַכְסָה Axa. Composita: vel adornata: aut lasciuiens: siue confractio vel diruptio velaminis.
אַכְשָׁף Axab. Veneficus: siue vtiq̃ conterens. heb. axaph.
עֲזָא Aza. Fortitudo: aut capra.
אָסָף Azab. Colligens: siue congregans: vel finiens. heb. asaph.
חֲגָבָה Azaba. Locusta: siue festũ celebrans in ea: vel gyrans in ea. heb. agaba.
חֲזָאֵל Azael. Videns deum.
אָסָף Azaph. Colligẽs: siue congregans: vel finiens. heb. asaph.
חֲזָאֵל Azahel. Videns deum.
עַזְמָוֶת Azamaueth. Fortis mors: siue hircus aut fortitudo mortis
עֲזַרְאֵל Azarel. Adiutorium dei: siue atrium dei.
עֲזַרְיָה Azarias. Auxilium domini: siue atrium domini.
עֲזַרְיָהוּ Azarias. 2. Paralip. 31. vbi dicitur azarias & naad: interpretatur fortitudo domini. heb. azazias.
אֲזַנְיָה Azarias. Nee. 10. Auris domini: siue auscultatio dñi: vel arma domini. heb. azanias.
עֶזְרִיקָם Azaricam. Auxilium resurgentis vel vindicantis: aut fortitudo vacua.
חָזוּ Azau. Videns: aut prophetans.
אַזְנוֹת Azauoth. Aures: vel auscultationes: siue statere: vel arma. heb. azanoth.
עָזָז Azaz. Fortis.
עֲזֹבִי Azbi. Hysopus: genus herbe.
עַזְבּוּק Azboth. Hircus vel fortitudo vacuitatis: aut fortis dissipatio. heb. azboch.
זָבַד Azebeth. Dos: vel dotatio. heb. zabad.
עֲזָא Azech. Fortitudo: aut capra. heb. aza.
עֲזֵקָה Azecha. Fortitudo. siue murata vel septa: aut syriace anulus.
חָשֻׁם Azem. Silentium vel festinatio eorum. heb. asem.
עֵזֶר Azer. Adiutorium: siue atrium.
עַזְגָּד Azgad. Fortis exercitus: aut fortitudo felicitatis: vel ex hebreo & syro fortis scissura
עִזִּי Azi. Fortis: siue hircus meus.
Azzi. Idem.
אֲחַזַי Azi. Nee. 11. b. Videns: siue apprehendens. heb. ahazi.
חֲזִיָּה Azia. Videns dominum.
עֻזִּיָּה Aziam. Fortitudo dñi: siue hircus dñi. heb. azia.
יַחֲזִיאֵל Aziel. Videns deum. heb. iaziel.
חֲזִיר Azir. Porcus: aut syriace conuersus: vel reuersus.
מַחֲזִיאוֹת Aziud. Videns signum vel litteram. heb. maaziuth.
עֲזִיזָא Aziza. Fortitudo: aut fortis.
עַזְמָוֶת Azmaueth. Fortis mors: siue hircus aut fortitudo mortis.
Azmoth. Idem.
זָנוֹחַ Azone. Obliuio: siue abiectio: aut ista requies vel consolatio. heb. zanoa.
Azor. Adiutor: vel accinctus: aut syriace conuersus. D.
אַשְׁדּוֹדִית Azotide. Hebraice dicitur asdodioth: & interpretatur depredatrices: siue ignis dilectionum.
אַשְׁדּוֹדִים Azotii. In hebreo dicitur asdodim: & interpretatur depredantes: siue ignis dilectorum vel patruorum.
אַשְׁדּוֹד Azotus. Hebraice dicitur asdod: & interpretatur depredatio: siue ignis dilecti: aut ignis patrui.
עַזְרִיאֵל Azriel. Adiutorium dei: siue atrium dei.
עֲזוּבָה Azuba. Derelicta: siue deserta: aut fortitudo eius in ea.
עַזּוּר Azur. Adiutus: siue adiutor.
חַרְחוּר Azur. Esd. 2. & Nee. 7. Calefactus: siue arefactus: aut ira vel calor albedinis vel foraminis aut libertatis. heb. harhur

De incipientibus a littera. b.

בַּעַל Baal. Idolum: aut dominans: vel subiiciẽs: aut possidẽs
אַרְבֵּל Baal. Osee. 10. Vbi dicitur a domo eius qui vindicauit baal: pro eo quod in littera nostra est vindicauit baal: in hebreo est arbel: quod interpretatur pugnauit deus: siue vindicauit deus: aut vltus est pro deo.
בַּעֲלָה Baala. Idolum eius: aut dominans ei: vel subiecta: aut possessa: siue in ascensione: vel in eleuatione.
בָּלָה Baala. Iosue. 19. Inueterata: siue turbata: aut defluẽs. heb. bala
בַּעֲלַת יְהוּד Baaladiud. Duo nomina sunt. primum baalath quod interpretatur subiecta: siue possessa: aut in exaltatione: vel in ascensione. alterum Iud. quod interpretatur laudans: siue confitens. heb. baalath. & Iud.
בַּעֲלָת Baalath. Subiecta: siue possessa: aut in exaltatione: vel in ascensione.
בַּעַל בְּרִית Baalberith. Idolũ federis vel pacti: aut subiiciẽs vel possidens fedus vel pactũ. [dens diuisiones.
בַּעַל פְּרָצִים Baalpharasim. Idolũ diuisionum: aut subiiciens vel possi-
בַּעַל גָּד Baalgad. Idolum fortune vel felicitatis seu exercitus: aut subiiciens siue possidens felicitatem vel exercitum: aut ex hebreo & syro idolum scissure.
בַּעֲלְיָה Baalia. Idoli dominus. idest deus idoli: vel subiiciens aut possidens dominus: siue in ascensu: vel in cenaculo
בְּעָלִים Baalim. Idola: siue dñantes: aut subiiciẽtes vel possidentes
בַּעְלִי Baalim. Osee. 2. Vbi dicitur & non vocabis me vltra baalim: interpretatur Idolum meum: siue dominans mihi: aut subiiciens vel possidens me. heb. baali.
בַּעַל מְעוֹן Baalmeon. Idolum habitaculi: vel idolum ex pctõ: aut subiiciens siue possidẽs habitaculũ: vel dñium ex peccato.
בְּעָלוֹת Baaloth. Subiecte: siue possesse: vel in ascensione.
בַּעַל תָּמָר Baalthamar. Idolũ palme: aut subiiciẽs vel possidẽs palmã & accipitur hic palma pro arbore: aut idolũ cõmutatiõis: siue subiiciens aut possidens commutationem.
בַּעֲנָה Baana. In responsione: siue in afflictione: aut in cantico: vel syriace deprecatio.
בִּנְעָא Baana. 1. Paralip. 9. In motu. heb. banaa. [heb. bani.
בָּנִי Baani. Filius meus: aut edificatio vel intelligentia mea.
בַּעְשָׁא Baasa. In factura: siue in tinea: aut in cõpressiõe: vel scrutatione tolles.
בָּבֶל Babel. Confusio: vel commixtio.
Babylon. Idem.
Babylonia. Idem.
Babylonii. Confusi: vel commixti.
בַּקְבֻּקְר Bachachar. Vacua vel inanis visitatio aut matutinatio vel vapulatio: aut inanis vacca. heb. bachbachar.
מַכְבַּנַּי Bachanai. Miser siue pauper filius meus: aut paupertas vel humiliatio filii aut intelligentie vel edificationis. heb. machbanai.
βακχήνωρ Bachenor. Ebrius: vel vinosus. G.
βακχίδης Bachides. Idem. G.
בִּדְקַר Badacher. In compunctione: siue in transfixione: aut in cõfossione: siue vectis frigiditatis: vel sola frigiditas.

בָּדָד Badad. Solitarius: siue in mammilla: vel in dilectione.

Badadi. Idem. heb. badad.

בְּדְיָה Badaias. Solus dominus: vel vectis domini.

בְּדָן Badan. Vectis: vel solus: aut in iudicio.

בִּגְתָה Bagatha. In torculari.

בִּגְתָן Bagathan. In torculari: aut cibum tribuens.

בְּעָלִים Bahalis. In letitia: siue in arrogantia.

Bahem. In eis: vel cum eis. D.

בַּחוּרִים Bahurim. Electi: siue iuuenes: aut in foraminibus vel in li- (bertatibꝰ.

בִּלְהָה Bala. Inueterata: siue turbata: aut defluens.

בַּעֲלָה Bala. Ios. 15. Idolū eius: aut dñans ei: vel subiecta: aut posses- sa: siue in ascensione: vel in eleuatione. heb. baala.

בֶּלַע Bála. 1. Paralip. 5. Deglutiens: aut destruens.

בִּלְהָה Ballaa. Inueterata: siue turbata: aut defluens.

בַּעֲלַת Balaad. Subiecta: siue possessa: aut in exaltatione: vel inascē- sione. heb. baalath.

בִּלְעָם Baalam. Vetustas populi: vel absq; populo: siue deuoratio aut destructio eorum.

בִּלְהָן Balaan. Inueteratus: siue turbatus.

בַּעַלְחָנָן Balaana. Idoli gratia vel donum: siue possessio gratie vel doni. heb. baalanan.

בִּלְהָן Balaanan. Inueteratus: siue turbatus. heb. balaan.

בָּלָק Balach. Inuoluens: aut destruens: vel cum lambente: aut sy- riace cum percutiente.

בֶּלַע Bálach. Geñ. 36. Deglutiens: vel destruens.

בַּלְאֲדָן Baladam. Absq; imperio: vel absq; iudicio: aut vetustas im- perantis vel iudicii. heb. baladan.

Baladan. Idem.

בִּלְהָן Balam. Inueteratus: siue turbatus. heb. balan.

בַּעַלְחָנָן Bálanan. Idoli gr̄a vel donū: aut possessor gr̄e vel doni.

בַּעַלְחָצוֹר Bálasor. Idoli atriū vel fenū: aut posessor atrii vel feni.

בִּלְדַּד Baldath. Vetusta dilectio vel mammilla: siue inueteratus motus: aut absq; motu siue absq; dilectione vel mammil- la. heb. baldad.

בֶּלַע Bále. Deglutiens: vel destruens.

Baleite. Idem. plu. nu.

בַּעַלְיָדָע Baliada. Idolū aptū vel manifestatū: siue possessor scientie

בְּעָלוֹת Baloth. Subiecte: vel possesse: aut in ascensione.

בַּעַל שָׁלִשָׁה Balsalisa. Idolū tertiū: aut idolū ducis vel principis siue po- sessor triū: aut posessor ducatus vel principatus.

בֵּלְטְשַׁאצַּר Balthasar. Abscondite thesaurizans: siue in malleatore the- saurizans: vel occulte portans angustiam.

בֵּלְשַׁאצַּר Balthasar. Dañ. 5. & 7. & 8. Non portans angustiam: vel non thesaurizans: aut ex syro & hebreo scrutator thesau- ri. heb. balsasar.

בָּמוֹת Bamoth. Altaria vel excelsa: siue in morte.

בָּמוֹת בַּעַל Bamothbáal. Altaria vel excelsa idoli: aut in morte idoli.

בַּעֲנָא Bana. In responsione: siue in afflictione: aut in cantico: vel syriace deprecatio. heb. baana.

Banaa. Idem. heb. baana.

בִּנְעָא Banaa. 1. Paralip. 8. In motu.

בְּנָיָהוּ Banai. Filius domini: aut intelligentia domini: siue edifica- tio domini. heb. banaia.

Banaia. Idem.

Banaias. Idem.

בָּנֵי Bane. Filii: aut edificantes: siue intelligentes.

בְּנָיָה Banea. Filius dñi: aut intelligentia vel edificatio domini.

Baneas. Idem.

בְּנֵי יַעֲקָן Baneiaacan. Filii tribulationis vel laboris: aut edificatores tribulationis vel laboris: vel intelligentes tribulationem vel laborem.

בָּנִי Bani. Filius meus: aut edificatio vel intelligentia mea.

Banni. Idem.

Bannia. Filius dñi: aut intelligentia vel edificatio dñi. חֲנִיָּה

Bannia. Esd. 10. Nutrimentum domini: siue arma domini. heb. zania. זָנִיָּה

Baniel. Gratia dei: siue requies aut mia dei. heb. haniel. חַנִּיאֵל

Baninu. Filii nostri: aut edificatores nostri: siue intelligen- (tes nos. בְּנִינוּ

Bara. incendium: siue expurgatio: aut pastus vel iumentum: siue insipientia: vel in vigilia. בָּעֲרָה

Bara. 1. Paralip. 8. b. In societate: siue in malicia aut in vlu- latione: vel in pastu. heb. baraa. בָּרְעָה

Barrabas. Filius patris vel magistri: aut filius confusionis vel ignominie. D.

Barach. Fulgur: siue in vanum: vel in vacuum. בָּרָק

Barachia. Benedictio: aut genuflexio. בְּרָכָה

Barachel. Benedicens deum: aut genuflectens deo. בַּרַכְאֵל

Barachia. Benedicens dominum: aut genuflectēs domino בֶּרֶכְיָה

Barachias. Idem.

Barad. Grando: siue in descensu: aut in imperio. בָּרֶד

Baraia. Creatura domini: siue impinguatio aut electio do- mini: siue in visione. (placito. D. בְּרָאיָה

Barasa. In egestate: aut filii plasmatio: siue i cursu: vel in bn̄-

Báred. Grando: vel in descensione: aut in imperio. בָּרֶד

Baria. Sera: vel vectis: siue fugitiuus: aut in odore. בָּרִיחַ

Baria. 1. Paralip. 7. & 8. & 23. In malo: siue in clamore: aut in vlulatione: vel in pastu. בְּרִיעָה

Baricu. Maleficus: vel magus: siue in nequitia. D.

Bariona. Filius colūbe: ex syro & hebreo. D.

Barnabas. Filius prophete: vel filius consolationis. D.

Barsabas. Filius reuersionis vel conuersionis: aut filiꝰ quie- tis: seu filius iuramenti. D.

Barthimeus. btūs hiero. dicit ꝙ corrupte legitur: & debet scribi barsemeꝰ: qđ syriace interp̄tatur filiꝰ cecꝰ: vel filius (cecitatis. D.

Bartholomeꝰ. Filiꝰ suspēdentis aquas. D.

Baruch. Bñdictus: siue genuflexus. בָּרוּךְ

Barzaith. Filius anguli: aut puritas anguli: siue frumentū (anguli. בִּרְזָוִית

Basa. In malo: siue in socio: aut in clamore: vel in pastu: siue (in cōfractiōe. heb. bara. בַּעְשָׁא

Basaia. In factura dñi בַּעֲשֵׂיָה

Basan. In dente: siue in ebore: aut in mutatione: vel in som- no seu in dormitatione: aut confusio: vel ignominia. בָּשָׁן

Baschama. Confusio vel erubescentia ire vel caloris. D.

Baschath. Masa: siue in flatio: aut i angustia: vel in effusiōe. בָּצְקַת

Basemath. Aromata: vel confusio mortis: aut in desolatiōe siue in positione: aut in nominibus. בָּשְׂמַת

Bathuel. Filiatio dei: aut mēsura dei: vel desertum dei. בְּתוּאֵל

Bauranites. Eligens aq̄s: aut eligēs quis: heb. bauramites. בַּחֲרוּמִי

Bazatha. Cōtēptꝰ: vel despectus: siue dep̄datio: aut in oliua בִּזְתָא

Baziothia. Cōtēptꝰ vel despectiōes eius: siue prede eiꝰ: aut in oliua domini. בִּזְיוֹתְיָה

Bean. In afflictione: vel in responsione: aut scrutatio earū: (vel syriace deprecatio. בְּעָן

Bebai. Pupilla: siue concauus: aut vacuus. בֵּבָי

Becbecia. Euacuatio vel dissipatio dñi: siue laguncula dñi. בַּקְבֻּקְיָה

Bechetia. Idem. heb. becbetia.

Bechecias. Idem. heb. becbecia.

Bécher. Primogenitus: aut primitie: siue in ariete. בֶּכֶר

Becherite. Idem. plu. nu.

Bechin. In ve. i. in luctu vel in miseria. syrū est. heb. beuai. בְּנַי

Béchor. Primogenitus: vel primitie: aut in ariete. בֶּכֶר

Bechor. 1. Reg. 9. primogēitura: vł primitie. heb. bechorath בְּכוֹרַת

Bechuc. Vacuitas: aut euacuatio: vel dissipatio: siue lagun- cula. heb. becbuc. בַּקְבּוּק

Bedan. Vectis: vel solus: siue in iudicio. בְּדָן

Beélphegor. Idolum hiatus vel aperture. בַּעַל פְּעוֹר

Beelphegor. Ios. 22. In hebreo est fogor: & interpretatur apertura: vel hiatus. פְּעוֹר

בַּעַל מְעוֹן Beélmeon. Idoli habitaculum: vel idolum de peccato: aut possessio habitaculi: vel possessio ex peccato.

בַּעַל צְפוֹן Beelsephon. Idolum aquilonis: vel idolum occultum: aut idolum specule: vel possessor aquilonis vel speculationis aut secreti.

בַּעַל טְעֵם Beéltheem. Idolum siue possessor saporis vel gustus aut ra- tionis vel eloquii.

בַּעַל זְבוּב Beélzebub. Idolum muscarum: vel possessor muscarum.

בְּאֵרָה Beera. Puteꝰ: siue explanatio vel declaratio: aut in luce eiꝰ.

בְּאֵרִי Beeri. Puteus: siue explanans: aut declarans: vel in luce: si- ue in leone.

בְּאֵרוֹת Beeroth. Putei: siue explanationes: vel declarationes: aut in luminibus.

בְּגוַי Begoai. In corpore meo: siue in gente: aut syriace intrisecꝰ.

Beguai. Idem.

Beggui. Idem.

בְּהֵמוֹת Behemoth. Quadrupedia: siue in ip̄a mors: aut ī tumultu.

בֵּל Bel. Vetustus: aut nihil: siue defluens.

בֶּלַע Béla. Deglutiens: siue destruens.

חֵלֶף Béleb. Mutatio: siue transitus: aut perforatio. heb. heleph.

בִּלְגָּה Belga. Refrigeriū: vel confortatio: aut vetustas vultus.

בִּלְגַּי Belga. Nee. 10. Refrigerium: siue confortatio: aut vetus val- lis. heb. belgai.

בִּלְגָּה Belgi. Refrigeriū: siue confortatio: vel vetustas vultus. heb. (belga

בְּלִיַּעַל Belial. Peruersus: vel absq; iugo: siue non ascendens.

Belma. Nihilum: aut vetustas nimia. D.

בִּלְשָׁן Belsan. In lingua: aut in detractione: siue vetustas dētis: aut vetus ebur: vel syriace scrutans.

Belsar. Idem. heb. belsan.

אֲבֵל הַשִּׁטִּים Bellsatim. Luctus deuiationum siue expansionum: aut lu- ctus spinarum vel minarum. heb. abelsatim.

אֶלְתְּקֵן Beltheeen. Dei correctio: siue dei preparatio. heb. eltheeen

בֵּן Ben. Filius: vel edificans: aut intelligens.

בֶּן אֲבִינָדָב Benabinadab. Filius patris spontanei: aut filius patris vo- uentis vel principis.

בֶּן הֲדַד Benadab. Filius sonitus vel clamoris: aut filius dilecti vel patrui siue mammille. heb. benadad.

בֶּן חַיִל Benáil. Filius fortitudinis vel exercitus: aut filius diuitiarū vel antemuralis siue doloris.

בֶּן דֶּקֶר Bendéchar. Filius compunctionis vel transfixionis.

בֶּן חֶסֶד Beneseth. Filius mie vel opprobrii. heb. benesed.

בֶּן גֶּבֶר Bengáber. Filius viri: aut filius robusti vel potentis.

בֶּן הֵנָם Benhennon. Filius diuitiarum suarum: aut filius decipien- tis vel contristantis eos. heb. benhennom.

בֶּן חוּר Benhur. Filius libertatis vel foraminis aut albedinis

בְּנִי Beni. Filius meus: aut intelligentia siue edificatio mea.

Benni. Idem.

בִּנְיָמִן Beniamin. Filius dextere.

מִנְיָמִן Beniamin. 2. Paralip. 31. c. vbi dicitur eden & beniamin in- terp̄tatur de dextera: siue p̄paratio dexter. heb. meiamin

בְּנוּי Bennoi. Edificatio: aut filiatio: siue in habitaculo meo: aut in pulchritudine.

בְּנוֹ Bennon. Filius eius: aut edificatio vel intelligētia eiꝰ. heb. (beno.

בֶּן אוֹנִי Benoni. Filius doloris mei.

בְּנוֹת Benoth. Filie: siue intelligentie: vel edificationes.

בִּנּוּי Bennui. Edificatio: vel filiatio: siue in habitaculo meo: aut in pulchritudine.

בֶּן זוֹחֵת Benzoeth. Filius separationis: aut filius istius formidinis vel contritionis.

בְּעֹן Beon. In afflictione: vel in responsione: aut in cantico: vel scrutatio earum: aut syriace deprecatio.

בְּעוֹר Beor. Incendium: vel expurgatio: aut insipiēs: siue iumētū (vel pastus.

בְּאֵרָה Bera. Puteꝰ: siue explanatio vel declaratio: aut in luce eius.

Berchameth. Puteus vel declaratio celsitudinis aut iacula- tionis: siue in luce excelsa. heb. berrameth. בְּאֵר רָמַת

Bercos. Filius concisionis vel separationis. בַּרְקוֹס

Berea. Puteus eius: vel filia eius: aut declaratio eius. D.

Beri. Filius meus: siue purꝰ: vel electꝰ: aut frumentū meum בְּרִי

Beri. Geñ. 46. Vigil. vel suscitatꝰ: aut effūdens: siue denu- dans: vel ciuitas mea: aut syriace inimicus. heb. heri. עֵרִי

Beria. In malo: siue in clamore: aut in vlulatione: vel ī pastu בְּרִיעָה

Beria. 1. Paralip. 7. In malo. בְּרִיעָה

Berith. Pactum: siue fedus. בְּרִית

Bernice. Grauis victoria: vel pondus victorie. G. Βερνίκη.

Beroea. Grauis: vel ponderosa. G. Βέροια.

Beroensis. Grauis vel ponderosus. G. Βεροιαῖος.

Beromi. Filius caloris vel indignationis: aut puritas siue frumentum indignationis: vel fugiens aquam. בַּרְחֻמִי

Beroth. Putei: siue explanationes: vel declarationes: aut in luminibus. בְּאֵרוֹת

Beroth. 2. Regum. 8. Putei: siue pacta: vel puritas: aut cu- (pressus. heb. berothai. בֵּרֹתַי

Berotha. Idem. f. n.

Berothite. Putei: siue explanationes: vel declaratiōes: aut ī (luminibus. בְּאֵרֹתִים

Berothites. Idem. f. n.

Berothites. 1. Paralipo. 11. interpretatur puteus siue pactū: vel puritas: aut cupressus. בֵּרֹתִי

Bersa. In malo: vel in iniquitate: siue in condemnatione: aut filius respiciens. בִּרְשַׁע

Bersabee. Puteus iuramenti: siue puteus saturitatis aut pu- (teus septimus. בְּאֵר שֶׁבַע

Bersabe. 2. Reg. 11. & 12. & 3. Reg. 1. & 2. & p̄s. 50. Filia iuramenti vel saturitatis: aut filia septima. heb. bethsabe. (aut filia potētis. heb. bethsue. בַּת שֶׁבַע

Bersabee. 1. Paralipo. 3. Filia salutationis vel exclamatiōis. בַּת שׁוּעַ

Bersan. Domus tumultus: aut domus opulētie. heb. bethsā. בֵּית שְׁאָן

Berzelai. Ferreus: aut ex syro & hebreo filius contemptus בַּרְזִלַּי

Besai. Oua: siue cenosus: vel hūidꝰ: aut i naui. (vł despectꝰ בֵּצַי

Besai. Nee. 7. e. conculcatio siue contemptio vel despectꝰ. בֵּסַי

Besechat. massa: siue inflatio: aut in angustia: vel in effusiōe בָּצְקַת

Besee. Conculcatio: siue contemptus: vel despectus. בֵּסַי

Besellam. In pace: vel in retributione: siue decoctio eorum בִּשְׁלָם

Beseleel. In vmbra dei. בְּצַלְאֵל

Besluth. In vmbris: aut in assatiōe: vel syriace in oratione. בַּצְלוּת

Besodia. In secreto domini: siue in consilio domini. בְּסוֹדְיָה

Besor. Euāgelizatio: siue īcarnatio: aut in boue: vel ī muro. בְּשׂוֹר

Beth. Domus. D.

Bethacirem. Domus vinee: siue domus cognitionis eorū: (aut domus agni eorum. בֵּית הַכֶּרֶם

Bethaphua. Domus pomi: vel domus inflationis. בֵּית תַּפּוּחַ

Bethagla. Domus festiuitatis vel reuolutionis eius. בֵּית חָגְלָה

Bethaisimoth. Domus desolationum: aut domus repositio- num vel nominationum. בֵּית הַיְשִׁימוֹת

Bethamoth. Domꝰ fortitudīs mortis. heb. bethazmoth. בֵּית עַזְמָוֶת

Bethanan. Domus gratie siue misericordie vel doni. בֵּית חָנָן

Bethanath. Domꝰ cātici vel rñsiōis: aut domꝰ afflictionis. בֵּית עֲנָת

Bethania. Domus obedientie vel afflictionis: aut domus cā- tici: siue domus gratie domini. D.

Bethanim. Robusti vel fortes: aut munera: siue fortitudo maris. heb. ethanim. אֵתָנִים

Bethanite. Domus cantici vel responsionis: aut domus af- (flictio[nis]. בֵּית עֲנָת

Bethanoth. Idem.

Betharaba. Domus planiciei: siue domus suauitatis aut do- mus fideiussionis: siue domꝰ vespertina: aut domꝰ salicis. בֵּית הָעֲרָבָה

Betharam. Domus celsitudinis: aut domus pregnantium vel montium eorum. בֵּית הָרָם

Betharam. Nume. 32. Domus montis vel pregnantis: siue domus cantantis vel preconizantis. heb. betharan. בֵּית הָרָן

Betharan. Idem.

בֵּיתְהָרָם Betharan. Iof. 13. Domus celfitudinis: aut domus pregnantium vel montium eorum. heb. betharam.
בֵּית אָוֶן Bethauen. Domus vanitatis vel doloris: aut domus fortitudinis vel iniquitatis.
בֵּית אֵל Bethauen. Iof. 8. In hebreo habetur bethel. quod interpretatur domus dei.
בֵּיתְבָרָה Bethbera. Domus filii eius: fiue domus electa: aut domus puritatis vel frumenti eius.
Bethbeffe. Domus confufionis: vel domus erubefcētie. D.
בֵּיתְכָר Bethchar. Domus agni: fiue domus cognitionis: aut domum fodiens.
בֵּית דָּגוֹן Bethdagon. Domus frumenti: vel domus pifcis.
בֶּטַח Bethe. Fiducia: vel confidentia: aut in linitione.
בֵּית אֵל Bethel. Domus dei.
בֶּתֶר Bethel. Cāti. 2. Diuifio: fiue in turture: aut in exploratione vel contēplatione: aut fyriace pofterior. heb. bether.
בֵּית הָעֵמֶק Bethémech. Domus vallis vel profunditatis.
בֶּטֶן Bethen. Venter: fiue terebinthus.
בֵּית הַכֶּרֶם Betherai. Domus creatoris mei: aut domus fanitatis vel pinguedinis fiue electionis mee. heb. bethberai.
Bethphage. Domus oris vallium: vel domus bucce vallis: fiue domus ficuum. f. precoquarum. D.
בֵּית פֶּלֶט Bethphalech. Domus liberatiōis vel expulfionis: aut ex hebreo & fyro domus vomitus. heb. bethphalet.
Bethpheleth. Idem.
בֵּית פַּצֵּץ Bethphefes. Domus diuifionis vel confractionis.
בֵּית פְּעוֹר Bethphogor. Domus hiatus: fiue domus aperture.
בֵּית גָּדֵר Bethgader. Domus muri vel macerie.
בֵּית גָּמוּל Bethgamul. Domus retributionis: fiue domus ablactationis: aut domus cameli.
בִּתְיָה Bethia. Filia domini: vel menfura domini.
בֵּית הַיְשִׁימוֹת Bethiefimoth. Domus defolationum: aut domus repofitionum vel nominationum.
בֵּית לְבָאוֹת Bethlebaboth. Domus leenarum: aut domus cordis littere vel figni: fiue domus venientibus. heb. bethlebaoth.
בֵּית לֶחֶם Bethleem. Domus panis: fiue domus belli.
בֵּית הַלַּחְמִי Bethleemites. Idem.
בֵּית לַחְמִי Bethleemites. 1. Paralip. 20. panis: aut pugna. heb. leemites
בֵּית הַמַּעֲכָה Bethmacha. Domus cōpreffa vel cōtrita: aut domus fixa.
בֵּית מְעוֹן Bethmaon. Domus habitaculi: vel domus ex peccato.
בֵּית הַמַּרְכָּבוֹת Bethmarchaboth. Domus quadrigarum: fiue domus amaritudinis extincte.
בֵּית נִמְרָה Bethnemra. Domus pardi: fiue domus rebellionis vel amaritudinis: aut domus commutationis.
בְּטֹנִים Bethonim. Ventres: fiue terebinthi.
בֵּית חוֹרוֹן Bethoron. Domus ire: fiue domus libertatis aut foraminis vel albedinis.
בֶּתְרוֹן Bethoron. 2. Reg. 2. Diuifio: fiue in exploratiōe ipfius: aut filia cantici: vel fyriace pofterius.
בֵּית רָפָא Bethrapha. Domꝰ fanitatis vel medicie: aut domꝰ laxatiōis.
Bethfaida. Domus frugum vel cibariorum: aut domus venatorum vel infidiantium. D.
Bethfaida. Ioannis. 5. Domus effufionis. ideft locus vbi aque pluuiales cōfluebant. In greco fcribitur bethefda. D.
בֵּית שֶׁמֶשׁ Bethfames. Domus folis: vel ex hebreo & fyro domus feruicii vel minifterii.
Bethfamite. Idem.
בֵּית הַשִּׁמְשִׁי Bethfamites. Idem.
בֵּית שְׁאָן Bethfan. Domus dentis vel eboris: aut domus mutationis vel dormitionis.
בֵּית שָׁן Bethfan. 3. Reg. 4. & 1. Paralip. 7. Domus tumultus: aut domus opulentie.
Bethfean. Idem.

בֵּית הַשִּׁטָּה Bethfeca. Domus deuiationis: aut domus extenfionis: fiue domus fpine. heb. bethfeta.
בֵּית שֶׁמֶשׁ Bethfémes. Domus folis: aut ex hebreo & fyro domus feruicii vel minifterii.
Bethfemite. Idem.
בֵּית הַיְשִׁימוֹת Bethfimon. Domus defolationum: fiue domus repofitionum vel nominationum. heb. bethfimoth.
Bethfimoth. Idem.
בֵּית צוּר Bethfor. Domus rupis vel fortitudinis: fiue domus plafmationis: aut domus obfidionis vel vinculi.
Bethfur. Idem.
Bethfura. Idem. D.
בַּקְבּוּק Bethue. Vacuitas: aut euacuatio: vel diffipatio: fiue laguncula. Heb. becbuc.
בְּתוּלָה חֶרְמָה Bethúlarma. Duo nomina funt. Bethul. virgo. Arma. Anathema: vel rete fiue retiaculum: aut dedicatum vel confecratum. f. deo.
Bethulia. Virgo dñi: aut domus parturiens dominum. D.
Bethzachara. Domus memorie vel recordationis. D.
Bethzecha. Domus tribulationis: fiue domus cōpedū aut domus cōflationis: vel ex hebreo & fyro domus vtris. D.
בָּזָק Bézech. Fulgur: fiue in compedibus.
גְּבָלִים Biblii. Termini: vel cōfinia: aut terminꝰ maris. heb. gibli.
διθάλασσον Bithalaffum. In greco eft dithalaffum quod interpretatur duo maria fiue diuerfa maria: quod in nauigatione vix fine periculo euenire folet. G.
Βιθυνία Bithynia. Violenta properatio. G.
βλαστός Blaftus. Germinans vel producens. G.
Boanerges. Beatus hieronymus dicit ꝙ debet fcribi banereem. quod interpretatur filii tonitrui.
בּוֹקִי Bocci. Vacuus: aut diffipatio: fiue in vomitu.
בּוּקִיָּהוּ Bocciau. Euacuatio vel diffipatio domini.
בֶּכֶר Bóchor. Primogenitus: vel primitie: fiue in ariete.
בִּכְרִי Bochri. Idem.
Bochru. Idem.
בֹּהֶן Bóem. Pollex: fiue in eis. heb. Bóen.
בְּנִי Bonni. Filius meus: aut edificans: fiue intelligens.
בָּנִי Bonni. Nee. 9. Edificans me: fiue adoptans aut intelligens me. heb. banani.
בֹּעַז Bóoz. In fortitudine: aut in hirco.
בֹּרִית Borith. Herba in qua eft acrimonia faponis.
בּוֹצֵץ Bofes. Cenum: aut in ipfo flos: fiue in ipfo refpiciens.
סְפָרַד Bófphorus. Hebraice dicitur fepharad: & interpretatur liber fiue codex defcendens vel imperans: aut finis vel confumatio defcenfionis vel imperii.
בֶּצֶר Bófor. Munitio: aut vindemia: fiue ablatio: vel prohibitio: aut in anguftia: vel in tribulatione.
בָּצְרָה Bofra. Idem.
בְּעֶשְׁתְּרָה Bofram. In grege eius: aut in diuitiis: fiue i tinea legis: vel in tinea explorationis. heb. beafthara.
Brefith. Primus liber legis: & interpretatur in principio: more hebreorum qui libros ab eorum principiis quādo ꝙ denoīare folet. Grece vero appellatur genefis. i. generatio eo quod ibi generationes celi & terre continentur.
בְּרִיעָה Brie. In malicia: vel in focietate: aut in clamore: fiue in vitulatione: vel in paftu.
Brieite. Idem.
פִּי בֶסֶת Bubáftus. Os conculcationis vel contemptus ab ore. heb. pubastus.
Βουγαῖος Bugeus. Iactator. G.
בּוּל Bul. Germen: fiue vetuftas: aut defluens.
בּוּנָה Buna. Edificans: fiue intelligens: aut adoptans.
בּוּז Buz. Contemptus: fiue depredatus.
Buzi. Idem.

De incipientibus a littera c.

קְהָת Caath. Congregatio: fiue ruga: aut obtufio.
קְהָת Caath. 1. Paralip. 6. b. vbi dr̄ caath filii eiꝰ: interpretatur fubter vel fub: aut confractio: fiue formido. heb. kaath.
קְהָתִי Caathite. Congregationes: fiue ruge: aut obtufiones.
קַבְצְאֵל Cabfeel. Congregatio dei.
כָּבוּל Cabul. Compeditus: vel quafi germen: aut quafi defluens: vel quafi veterafcens.
קְדֵמוֹת Cedemoth. Antiquiores: vel priores: fiue orietales: aut incendium vel incuruatio mortis.
קָדֵשׁ Gades fanctitas.
קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ Cadefbarne. Sanctitas filii inftabilis: aut fanctitas frumenti vel puritatis cōmote vel inftabilis.
קָדֵשׁ Cadefbarne. Deute. 1. in fine capi. in hebreo eft cades interpretatur fanctitas.
קְדוּמִים Cadumim. Antiqui: vel priores: fiue orietales: aut antiquū fiue orientale mare: aut incendium vel humiliatio aquarū.
Caph. Vola. i. palma manus: aut phiala. D.
כְּפִירָה Caphara. Leūcula: aut propiciatio: fiue linitio: vel villa: aut oppidum: fiue glacies: aut fyriace negatio.
Capharnaum. Ager penitentie: vel villa confolationis: aut propiciatio penitentis. D.
Capharfalama. Ager vel villa pacis vel retributionis. D.
Caphetetha. manꝰ doni: aut fyriace vinculū: vel colligatio. D
כְּפִירָה Caphira. Leūcula: aut propiciatio: fiue linitio: vel villa aut oppidum: fiue glacies: aut fyriace negatio.
Cayphas. Inueftigator: vel fagax: feu vomens ore: aut vomitus oris. D.
קַיִן Cáin. Poffeffio: vel poffeffus.
קֵינָן Caynan. Poffeffor: vel emptor: aut lamentator: vel nidus.
Caius. Lingua latina prifca interpretatur dñs. latinum eft.
כְּלָל Calaal. Cōfumatio: vel totalitas: aut quafi nox: vel fyriace corona. heb. calal.
כַּלְנֵה Calanne. Omnes nos: fiue omnia hec: aut confumatio noftra: vel ficut manens: aut quafi murmurans.
Calanus. Idem.
כַּלְכֹּל Calchal. Nutriens: fiue confumās omnia: aut fuftinens oīa.
כָּלֵב Caleph. Quafi cor: aut canis: fiue caniftrum. heb. caleb.
Calphi. Vox oris. vel confumatum aut perfectum os. D.
חֳלִי Cali. Infirmitas: fiue deprecatio: aut expectatio: vel principium: aut gemma: vel monile.
καλλισθένης Califthenes. Pulchrum robur fiue pulchra potentia. G.
קְלִיטָא Calitha. Refugium: fiue contractio: aut vox declinans.
כְּלוּבַי Calubi. Caninus: aut caniftrum meū: fiue totus ipfe in me.
קָמוֹן Camon. Refurrectio fiue confirmatio eius.
קְמוּאֵל Camuel. Surrexit deꝰ: vel fufcitauit aut cōfirmauit eū deꝰ.
חָמוּל Camul. Pius vel mifericors.
קָנַת Canath. Emptio: fiue poffeffio: aut lamentatio.
תַּעֲנַךְ Canath. Iudi. 1. Confringens te: vel humilians te: fiue refpondens tibi. heb. tanach.
Candacis. Poffidens contritionem: aut ex hebreo & fyro poffeffio munda vel puriffima. D.
כַּפְתֹּרִים Cappadoces. In hebreo eft captorim: & interptatur fpherule: fiue poma: aut vola vel palma turturū vel exploratorū.
כַּפְתּוֹר Cappadocia. Idem. f. n.
קַבְצְאֵל Capfeel. Congregatio dei. heb. cabfeel.
כַּפְתֹּרִים Capturim. Cappadoces: fiue fpherule vel poma: aut vola vel palma turturum vel exploratorum.
כַּרְכְּמִישׁ Carchamis. Agnus quafi ablatus: aut agnus quafi palpans: vel ex fyro & hebreo ciuitas ablata
קָרֵחַ Carée. Caluus: fiue glacies.
קָרְחִים Careim. Idem. plu. nu.

κάρια Carfa. Capitalis. G.
קִרְיַת Cariath. Ciuitas: vel vocatio: aut lectio: vel occurfus.
קָרַחְתָּה Cariathaa. Paulmētū: fiue frigiditatē diffoluēs. he. carchaa.
קִרְיָתַיִם Cariathaī. Ciuitates: aut vocatiōes: fiue lectiōes: vel occurfꝰ.
קִרְיַת אַרְבַּע Cariatharbe. Ciuitas quattuor. f. quattuor patriarcharum. f. adam. abraam. ifaac. & iacob. qui ibi fepulti funt.
קִרְיַת בַּעַל Cariathbáal. Ciuitas idoli vel imperātis aut poffidentis.
קִרְיַת יְעָרִים Cariathiarim. Ciuitas filuarum.
Cariáthiarim. Efd. 2. interpretatur Ciuitas ciuitatū vel oppidorum: aut ciuitas vigilantium: vel ex hebreo & fyro ciuitas inimicorum. heb. cariatharim.
קִרְיָתַיִם Cariatharim. Hiere. 48. Ciuitates: aut vocationes: fiue lectiones: vel occurfus. heb. cariathaim.
Cariáthim. Idem.
קִרְיַת סֵפֶר Cariathfépher. Ciuitas litterarum.
קִרְיַת סַנָּה Cariathfena. Ciuitas rubi: vel ex hebreo & fyro ciuitas inimicitie.
κάρια Carie. Capitalis. G.
קִרְיוֹת Carioth. Ciuitates: aut vocatiōes: fiue lectiōes: vel occurfus.
כּוֹרִית Carith. Concifio: fiue confoffio: aut exterminatio
כַּרְמֶל Carmel. Cognitio circuncifionis: vel agnus circūcifus: aut teneritudo. f. illa que eft fegetum: vel coccinus.
Carmelites. Idem.
Carmelitis. Idem. femi. gene.
Carmelus. Idem quod carmel.
כַּרְמִי Carmon. Quafi malum granatū: vel vinea doloris fiue fortitudinis.
קַרְנַיִם Carnáim. Cornua.
καρπόν Carpum. Fructus vel fructuofus. G.
καρπός Carpus. Idem. G.
קַרְתָּה Cartha. Ciuitas: fiue vocatio: aut lectio: vel occurfus.
תַּרְשִׁישׁ Carthaginenfes. In hebreo eft tharfis: & interpretatur contēplatio gaudii: vel exploratio marmoris: aut turtur gaudii: fiue chryfolithus lapis. f. preciofus: aut mare.
קַרְתָּן Carthari. Ciuitas: vel uocatio: aut lectio: vel occurfus: fiue frigiditatem dans. heb. carthan.
כְּסֻלּוֹת Cafaloth. Temeritates: fiue fiducie: aut ilia.
Cafbon. Numeratio: vel cogitatio: aut feftinans filius. D.
כֶּשֶׂד Cafeth. Quafi demon: aut quafi depredator: vel quafi mamilla: aut quafi ager. heb. cafed.
כָּסִפְיָא Cafphia. Argentaria: fiue cupiditas: aut fyriace verecūdia.
Cafphin. Idem. D.
Cafphor. Argēteus mons: aut defiderabilis mons. D.
קְצִיעָה Caffia. Species aromatica: vel angulus.
קָצִין Caffis. Concifio: aut finis.
כִּסְלוֹ Cafleu. Spes aut temeritas eius: fiue thronus vel calix illius aut ilia eius.
קֶמֶט Catheth. Tedium: fiue contentio.
κλαῦδα Cauda. In greco clauda: & interpretatur vox facta: fiue vox flebilis. G.
קֵדָר Cedar. Nigredo: aut triftitia.
קֶדֶשׁ Cédes. Sanctitas.
קְדֵמוֹת Cedimoth. Antiquiores: vel priores: aut orientales: fiue incendium vel incuruatio mortis.
קֵדְמָה Cedma antiquus: vel prior: aut orientalis.
קַדְמִיאֵל Cedmiel. Antiquitatis vel prioritatis deus: aut oriētis deꝰ.
קִדְרוֹן Cedron. Denigratus: aut triftis.
Cephas. Petrus. f. a petra. fyrum eft.
צֹפַי Cephi. Speculator: vel fauus: fiue coopertimentum: aut expectatio.
כְּפִירָה Cephira. Leuncula: aut propiciatio: fiue linitio: aut villa vel oppidum: fiue glacies: aut fyriace negatio.
קְעִילָה Ceila. Diffoluēs eā: fiue diuidēs aut fcindēs eā. vel fixio eiꝰ.
קְלָיָה Celaia. Vox dñi: aut alleuiatio domini: fiue torrefactio.
קַלַּי Celaia. Nee. 12. leuis: fiue torrefactꝰ: aut vox mea. heb. celai
קְהֵלָתָה Celátha. Cetꝰ vel cōgregatio: fiue ecclia. heb. cehelatha.

Celeon. Consumatio vel perfectio: aut alleuians dolorē vel tristitiam. D.
κοιλησυρία Celesyria. Curua siue depressa syria. G.
קְלִיטָא Celita. Refugium: vel contractio: aut vocis declinatio.
כִּסְלָחִים Celluim. Tegumentum vel sedes tabularum: aut spes vel temeritas vite.
κεγχρεαῖς Cenchris. Milium genus leguminis. G.
Cendebeus. Zelus vel possessio doloris: aut zeli emanatio.
כִּנֶּרֶת Cenereth. Cithara: vel quasi lucerna.
Ceneroth. Idem. plu. nu.
קֵנָז Cenez. Nidus iste: aut lamētatio hec: siue possessio vel em(ptio hec.
קְנִזִּי Genezei. Idem.
Cenezeus. Idem.
קֵינִי Ceni. Possessio: vel emptio: siue nidus: aut lamentatio.
כְּרֵתִי Cerethi. Concisio: siue transfossio: vel exterminatio.
כָּרִי Cerethi. 4. Reg. 11. Milites: aut arietes. heb. cari.
קֶרֶס Ceros. Vncinus: aut incuruatio.
Cesar. A ceso matris vtero dictus est: vel a cesarie. i. coma vel capillatura cū qua ortus est: vel quod cesios. i. glaucos habuerit oculos vt quidam volunt. latinum est.
Cesarea. Idem: nam a cesare dicta est.
כְּסָלוֹת Ceseleth. Temeritates: siue fiducie: aut ilia.
קִשְׁיוֹן Cesien. Duricia: siue stipula: aut cucumerarium.
Cesion. Idem.
חִתִּית Cethea. Cōfracta: siue formidolosa: aut syriace descendēs.
חִתִּית Cethee. Idem plu. nu.
חִתִּים Cethei. Confracti: vel formidolosi: aut syriace descendētes
כִּתִּים Cethim. Cōterētes: vel cōtritio maris: aut diadema: siue aurū: vel tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
כְּתְלִישׁ Cethis. Paries est: aut ex syro & hebreo caterua leene: vel syriace quasi exulsus. heb. cethlis.
קַדְמֹנִי Cethmonei. Antiquiores: vel priores: aut orientales.
קְטוּרָה Cethura. Aromatizans: vel fumigans: siue ligata.
זִיף Ciph. Istud os: vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus. heb. zyph.
זִפִים Ciphei. Idem. plu. nu. heb. ziphei.
κιλικία Cilicia. Voluens: vel reuoluta. G.
קַיִן Cin. Possessio: vel emptio: siue nidus: aut lamentatio.
קִינָה Cina. Idem.
קֵינִי Cinei. Idem. plu. nu
Cineus. Idem. f. n.
Cineus. Gen. 10. interpretatur rubus: vel syriace inimicitia.
κινύρα Cinoth. Lamentationes que & grece threni vocantur
Cypriarches. Princeps cypri: vel princeps pulchritudinis. G.
κύπριοι Cyprii. Pulchri. G.
κύπριος Cyprius. Idem. f. n. G.
κύπρος Cyprus. Pulchra: vel pulchritudo. G.
כֹּפֶר Cyprus. Canti. 1. & 4. Camphora: siue preciū: aut propiciatio: vel pruina: siue oppidū: aut leūcul?: vel syriace negatio.
קִירָה Cirene. Paries: siue trabes: aut frigiditas: vel occursus.
Cirenei. Idem. plu. nu.
Cirenenses. Idem.
Cirenensis. Idem. f. n.
Cireneus. Idem.
κυρίνιος Cirinus. In greco cyrinius: quod interpretatur dominans.
כּוֹרֶשׁ Cyrus. Quasi miser: vel quasi heres: aut venter.
קִישׁ Cis. Durus: aut stipula: vel cucumerarium.
קִישׁוֹן Cison. Idem.
Claudia. Latinum est.
Claudius. Idem.
Clemens. Latinum est: significatq; mitem: vel modestum.
κλωπᾶς Cleophas. In greco cleopas: & interpretatur gloria omnis: vel omnimoda gloria. G.

κλεοπάτρα Cleopatra. Gloria patrie vel patris. G.
χλόης Cloes. Viridis: aut graminea. G.
Coe leth. Ecclesiastes: vel concionator.
Coph. Circuitus: vel congelatio. D.
קוֹלְיָה Colaia. Vox domini: aut alleuiatio dn̄i: siue torrefactio.
Colonia. Latinum est: a colendo. i. habitando dicta.
κολασαεῖς Colosenses. Puniti: vel supplicio affecti. G.
κολοσσαῖς Colosis. Punitio: vel supplicium. G.
כָּלְחֹזֶה Coloza. Omnis propheta: siue omnis videns: aut omne pectus.
Colozai. Idem. heb. coloza.
Corban. Donum: vel oblatio.
Corbona. Idem.
κόρινθος Corinthus. Saturitas: vel facietas: aut ornamentum. G.
κορινθίοι Corinthii. Saturati vel faciati: aut ornati. G.
Cornelius. Latinum est a cornu.
Corozaim. Hoc secretum: vel hic est mysterium. D.
כָּזְבִּי Cozbi. Mendax: aut cessans: siue q̄si fluens: aut q̄si fluxus.
Crescens. Latinum est a crescendo.
κρήτη Creta. Carnea vel carnalis. G.
κρῆτες Cretenses. Idem. plu. nu. G.
κρῆτες Cretes. Idem. G.
Crispus. Latinum est.
כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם Cusanresathaim. Ethiops vel nigredo iniquitatum.
Cutha. Combustio: siue contusio.
Cutheni. Idem.
Vtcunq; per simplicem. c. litteram. i. sine aspiratione lecta sunt principia nominum: ex hinc que sequūtur aspiratione addita. i. per. ch. legenda sunt.
כְּנַעֲנָה Chaana. Mercatrix vel negociatrix: siue contrita vel cōfracta: aut recte respōdēs: vel recte affligens. heb. chanaana.
Chabri. Socius: aut particeps: siue incantor: aut liuor. D.
כָּבוּל Chabul. Compeditus: vel q̄si germinans: aut quasi defluēs seu quasi veterascens.
עַי Chai aceruus. heb. hai.
כָּלְנֶה Chalane. Omnes nos: siue omnia hec: vel sicut manens: aut sicut murmurans.
Chaldea. Quasi demō: aut quasi depredatrix: vel quasi mamilla: aut quasi ager.
כַּשְׂדִּים Chaldei. Quasi demones: aut quasi depredatores: vel quasi mammille: aut quasi agri.
Chaldeus. Idem. f. n.
כָּלַח Chale. Oportunitas: aut quasi viriditas: vel quasi humiditas: aut quasi tabula.
חָם Cham. Calidus vel calor: aut niger.
בְּמַהַל Chamaal. In circuncisione: aut in mixtione. heb. bamaal.
כְּמֹהָם Chamaan. Sicut illi: aut similis eis: vel quasi turbatio. heb. chamaam.
כְּמוֹשׁ Chamos. Quasi palpans: aut quasi recedens: vel quasi auferens.
קְמוּאֵל Chamuel. Surrexit deus: siue suscitauit aut confirmauit eum deus.
קַנָּה Chana. Zelus vel emulatio: siue possessio: aut lamentatio: vel nidus eius: aut cana. i. arundo.
כְּנַעַן Chanaan. Mercator: vel negociator: siue contritus vel confractus: aut recte respondens: vel recte affligens.
מָעוֹן Chanaan. Iudi. 10. In hebreo est maon: & interpretatur habitaculum: siue delictum: vel ex peccato.
כְּנַעֲנָה Chanaan. 3. Regum. 22. Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita vel confracta: aut recte respondens: vel recte affligēs. heb. chanaana.
כְּמֹהֶם Chanaan. Hiere. 41. interpretatur Sicut illi: aut similis eis: vel quasi turbatio. heb. chamaam.

כְּנַעֲנָה Chanaana. Mercatrix: vel negociatrix: siue contrita: vel cōfracta: aut recte respondens: vel recte affligens.
Chananea. Idem.
כְּנַעֲנִים Chananei. Mercatores: siue negociatores: aut cōtriti vel cōfracti: siue recte respondentes: vel recte affligentes.
Chananeus. Idem. f. n.
Chananeus. Vnus ex duodecim aplis. Zelotes aut emulator interpretatur. vt habetur Luce. 6. Non. n. erat ex chanaan: sed ex chana vico galilee: que in zelum vel emulationem conuertitur. D.
כְּנַעֲנִית Chananitis. Mercatrix: vel negociatrix: aut contrita: vel cōfracta: siue recte respondens: vel recte affligens.
כָּרָן Charan. Quasi cantans: aut quasi clamās: siue agnus vel cognitio eorum.
Charran. Idem.
Charran. Tob. 11. & Iudich. 5. & Act. 7. Ira: vel syriace libertas. D.
כַּרְכַּס Charcas. Agni cooperimētum: aut agni thronus vel calix: aut quasi tortuosum. f. non planum.
קִרְיַת־עָרִים Chariatiarim. Ciuitas ciuitatum vel oppidorum: aut ciuitas vigilātium: vel ex hebreo & syro ciuitas inimicorum. heb. chariatarim.
קְרִיּוֹת Charioth. Ciuitates: aut vocatiōes: siue lectiōes: vel occursus
כַּרְמִי Charmi. Vinea siue cognitio aquarum: vel agn? aquarum: aut quasi celsitudo.
Charmite. Idem.
כַּרְשְׁנָא Charsena. Agnus anniculus: siue agn? dormiēs vel mutat?.
קְחַשְׁיָא Chasaia. Duricia aut grauitas eius: siue scandalum ipsius.
כִּסְלוֹן Chaselon. Fiducia vel temeritas eius: siue ilia eius: aut thronus māsionis: vel calix siue tegumentum māsionis.
כִּסְלֻחִים Chasluim. Tegumentum tabularum: vel sedes tabularum: aut spes vel temeritas vite.
סַבּוֹלֶת Cheboleth. Onus. heb. sæboleth.
Chebron. Societas: siue participatio: aut adhesio: siue incātatio: vel liuor. D.
כִּלְאָב Cheleab. Totus vel oīs pr̄: siue cōsumatio vel phibitio pr̄is.
כְּלוּהוּ Cheliau. Omnis vel totus ipse: aut consumatio eius: siue prohibens eum.
כִּלְיוֹן Chelion. Consumatus: siue perfectus: aut totus colūbinus.
כַּלְמַד Chelmath. Quasi docens: aut totus mensurans: siue omne indumentum: aut consumatio vel cessatio mensure vel indumenti. heb. chelmad.
Chelmon. Exercitus preparatio vel numeratio: aut somnium eius. D.
אֵילוֹן Chelon. Ilex vel quercus: aut fortis. heb. helon.
כְּלוּב Chelub. Canistrum: siue caninus.
כֵּנָּה Chenne. Basis: aut rectitudo: siue preparatio.
χαίρεας Chereas. Gaudens: vel letus. G.
כַּרְמֶל Chermel. Cognitio circūcisionis: vel agnus circūcisus: aut teneritudo. f. illa que est segetum: vel coccinus.
כְּרוּב Cherub. Quasi magister vel quasi multiplicans: aut quasi pugnans: vel cognitionis aut scientie multitudo.
כְּרוּבִים Cherubim. Idem. plu. nu.
כְּרוּב Cherubim. 2. Reg. 22. Idem. f. n. heb. cherub.
כִּסְלוֹן Cheslon. Fiducia aut temeritas eius: siue ilia eius: aut thronus māsionis: vel calix seu tegumentum māsionis.
כִּידוֹן Chidon. Iaculum: vel infortunium: siue quasi iudicans.
χῖος Chium. Aperta: vel apertura. G.
קֹוָה Choa. Spes: vel congregatio: siue linea: aut regula.
כֹּבָר Chobar. Fortitudo vel potentia: aut q̄si filius: siue quasi puritas: vel quasi frumentum: aut iam. i. quod iam preterit.
כַּדְכֹּד Chodchod. Iapsis: aut hydria hydrie.
כְּדָרְלָעֹמֶר Chodorlaomor. Quasi generatio seruitutis: aut quasi habitatio seruitutis: siue spherula vel rotunditas manipuli.

כְּנַנְיָהוּ Chonenias. Preparatio aut firmitas vel rectitudo domini.
χῶς Choo. Vertex: vel summitas. G.
קָרַח Chore. Caluus: vel caluicium: siue glacies: vel gelu.
קוֹרֵא Chore. 1. Paralipo. 9. c. vbi dicitur Sellum vero filius chore. & 26. & 2. Paralipo. 31. interpretatur vocans: vel leges aut perdix.
חֹרִי Chorrei. Furores: aut libertates: seu foramina.
קָרְחִי Chori. Caluus vel caluicium: aut glacies: vel gelu.
Chorite. Idem. plu. nu.
קָרְחִים Chorites. Idem. f. n.
χῶς Choum. Vertex: vel summitas. G.
χριστός Christus. Vnctus. G.
כָּבָה Chub. Extinguens.
קוֹלְיָה Chulia. Vox domini: aut alleuiatio dn̄i: siue torrefactio.
כּוּן Chum. Preparatio: siue placenta: aut syriace fenestra. heb. (cun.
כּוּשׁ Chus. Ethiops: aut niger.
קוֹץ Chus. 1. Paralipo. 4. interpretatur spina: aut estas: siue tedium: vel vigilia: aut finis.
Chusa. Videns: aut prophetās: in greco scribitur chuza. D.
כּוּשִׁי Chusi. Ethiops: aut niger.
חוּשַׁי Chusi. 2. Reg. 15. & 16. & 17. & 1. Paralipo. 27. interpretatur Sensus: aut festinans: vel silens.
קִשִׁי Chusi. 1. Paralipo. 6. interpretatur Durus: siue stipula: aut cucumerarium. heb. cisi.
כּוּשׁ Chusi. ps. 7. Ethiops: aut niger. heb. chus.
Chuza. Videns: vel prophetans. D.

De incipientibus a littera. D.

דְּבִי Dabai. Detrahens: siue loquens: aut senectus: vel syriace fluens.
דָּבְרַת Dabereth. Verbum: siue res: aut apes: vel subiectio: aut syriace ductrix.
Dabbereth. Idem.
דְּבִיר Dabir. Oratorium: siue verbum: aut res: vel subiectio: aut syriace ductor.
Dabreiamim. Verba dierum: grece autem vocatur hic liber paralipomenon. i. relictorum: eo quod in hoc libro ea maxime tractantur que in libris regum relicta sunt.
דְּבִרִי Dabri. Oratorium siue verbum meum: aut res vel apes siue subiectio mea: aut syriace ductor meus.
דְּדָן Dadan. Mamilla: vel dilectio: aut patruus: vel iudicans.
δάφνη Daphne. Laurus. G.
עַיִן Daphnim fontem. Nu. 34. In hebreo est ayn: & interpretatur oculus: siue fons.
דָּגוֹן Dagon. Frumentum: vel piscis.
דְּלָיָה Dalaia. Pauper domini: siue exhaustio aut ramus domini: vel macilentus.
Dalaias. Idem.
דְּלִילָה Dalila. Paupertas vel situla eius: aut ramus eius: siue exhauriens: aut macilenta.
Dalmanuta. Situla preparata: vel exhaustio numerata siue macies vel ramus preparatus vel numeratus. D.
δαλματία Dalmatia. Lampas frustatoria: aut fulgur vanitatis. G.
δάμαρις Damaris. Vxorcula. i. parua vxor. G.
Damasceni. Sanguinis sacci: vel sanguinis pocula: aut sanguis femorum vel incendiorum seu procuratoris.
דַּמֶּשֶׂק Damascenus. Idem. f. n.
דַּרְמֶשֶׂק Damascenus. 1. Paralipo. 18. generationis aut habitationis procuratio: aut generatio vel habitatio incendii aut procuratoris. heb. darmascenus.
דַּמֶּשֶׂק Damascus. Sanguinis saccus: vel sanguinis poculū: siue sanguis femoris vel incendii aut procuratoris.

דמשק Damascus.4.Reg.16.b.vbi dicitur perrexitq; achaz i ocursum theglatphalasar regi asyriorũ in damascum: interpretatur Similitudo incendii aut osculi vel poculi siue sacci: aut similis femori: vel tacitum osculum aut poculum.heb.dumascus.

דרמשק Damascus.1.Paralipo.18.&.2.Paralipo.16.&.24.&.28. interptatur generationis vel habitationis procuratio: aut generatio vel habitatio incendii.heb.darmascus.

דמנה Damna.Sterquilinium: aut cruentatio: vel taciturnitas: aut similitudo nostra.

דן Dan.Iudicans: siue iudicium.

לעדן Dan.1.Paralipo.26.c. Voluptuosus: aut testificans siue deglutiens iudicium: aut syriace temporalis.heb.ladan.

דניאל Daniel.Iudicium dei.

אדרה Daran.Pallium: siue potentia aut magnitudo.heb.adara.

דרע Daran.1.Paralipo.2.generatio vł habitatio pastoris aut societatis siue iniquitatis: vel syriace brachium.heb.dara.

דריוש Darius.Requirens: aut inquirens.

דתן Dathan.Ritus: aut lex.

Datheman.Legis preparatio: vel legis munus.D.

דוד Dauid.Dilectus.

דבשת Debásseth.Meliflua: aut infamiam apponens.

דבלים Debelaím.Palate.i.masse de ficibus compacte.

דבורה Debera.Oratorium: siue verbum: aut res: vel apes: aut subiectio: vel syriace ductrix.

דבלתה Debláta.Palata.i.massa de ficibus compacta.

δεκάπολις Deblataím.Idem.plu.nu.

Decapolis.Decem ciuitatum.s.regio.G.

דקלה Deda.Comĩnutio eius: vel syriace palma.illa.s.que est arbor.heb.decla.

דדן Dedã.Mãmilla vel dilectio earum: aut patruus: vel iudicãs.

דבורה Delbora apes: vel verbum: aut res: siue subiectio: vel syriace ductrix.heb.debbora.

דלען Delean.Pauper afflictus: siue pauperis responsio vel canticum: aut exhausta siue macilenta afflictio vel responsio: vel ex hebreo & syro pauper ouis.

Deleth.Ianua: siue paupertas.D.

דלפון Delphon.Stillicidium aut pauperem respiciẽs: siue exhaustum vel macilentum respiciens.

δῆλος Delo.Manifestata vel ostensa.G.

δῆλος Délos.Idem.G.

δημᾶς Demas.Popularis: vel plebeius: aut pinguis.G.

δημήτριος Demétrius.Cerealis a cerere quam gentiles deam frumenti putabant.G

δημοφῶν Demophon.Populi interfector: aut populi cedes.G.

דנהבה Denába.Iudicium eius in ea: aut iudicium prebens.

דפקה Deptha.Pulsatio: siue impulsio.heb.depcha.

δέρβην Derben.Circũsepta: vel vallata.G.

δερβαῖος Derbéus.Circũseptus: vel vallatus.G.

דרקון Dercon.Generatiõis aut habitationis possessio vł emptio: aut syriace draco.

Dessan.Pinguedo: aut cinis.D.

διάβολος Diabolus.Criminator siue calumniator: aut accusator.G.

רשף Diabolus.Abachuc.3.in hebreo est réseph: & iterpretatur volucris: siue flamma: vel lampas.

Diana.Latinum est: & dicta est a die: eo quod habeat lucem emulam diei.nam luna hoc nomine appellatur.

דיבן Dibon.Abundans filius: aut abundantia intelligentie vel edificationis: aut syriace fluxus.

דימון Dibon.Esa.15.d.Sanguinolenta: siue sterquilinium.heb.dimon.

דיבונגד Dibóngad.Abundantia filii felicis: aut abundantia intellectus vel edificationis felicis: siue abundãtia filii accincti.

Didymus.Geminus vel gemellus: ille.s.qui cum alio vno & eodem partu nascitur.G. δίδυμος

Diei.De generatione: aut existentes.syrum est.heb.dieui. דהוא

Dilaiáu.Pauper domini: siue exhaustio vel ramus domini: aut macilentus. דליהו

Dimona.Sterquilinium: siue coacervatio: aut abundãs numerus vel munus. דימנה

Dina.Iudicium: vel iudicans: aut syriace ista. דינה

Dinei.Iudices: siue iudicia. דיני

Dionysius.Diuinitus stimulatus vel compunctus.G. διονύσιος

Dióscorus.Diuina saturitas: vel diuinum ornamentum.G. διόσκορος

Diotrepes.A ioue nutritus.G. διοτρεφής

Disan.Trituratio: siue pinguedo: vel cinis: aut abundans dens vel ebur. דישן

Dison.Trituratio: siue pinguedo: vel cinis. דשון

Doch.Cõmotus: siue impulsus: aut cõminutus.D.

Dodan.Dilectio aut mãmilla ei⁹: vł patru⁹ ei⁹.heb.dodau. דודוהו

Dodanim.Dilecti vel patruelis somnus: aut mammilla dormientis. דדנים

Dodanim.1.Paralipo.1.Imperantes siue descendentes: aut imperantis vel descendentis somnus.heb.rodanim. רודנים

Doech.Solicitus: siue anxius: aut piscator.heb.doeg. דאג

Dom.Dominus: aut basis: vel syriace auris.heb.adon. אדן

Domim.Sãguinei: aut silentes: vel similes: aut syriace pecunie. דמים

Dor.Generatio: vel habitatio. דור

Doram.Generatio vel habitatio populi.D.

Dorcas.Caprea vel dãmula.G. δορκάς

Dorda.Habitaculum scientie: vel generatio scientie. דרדע

Dorimini.Generatio vel habitatio dextere.D.

Dorix.Rapidus: aut velox.D.

Dositheus.Deodatus.G. δοσίθεος

Dothaim.Ritus: aut lex.heb.dothan. דתן

Drusilla.Rore conspersa.G. δρουσίλλα

Dudi.Dilectus aut patruus meus. דודי

Duel.Cognoscite deum: siue scientia dei. דעואל

Duma.Silentium: vel similitudo. דומה

Durã.Generatio: vel habitatio: aut pyra.scilicet ignis.heb.dura. דורא

De incipientibus a littera.e.

Ebal.Acervus vetustatis: aut acervus defluens. עיבל

Ebal.Geñ.10.interpretatur Peruersitas vetustatis: aut peruersitas fluxus.heb.obal. עובל

Ecclesiastes.Hebraice dicitur cohéleth: & interpretatur cõgregans: Ecclesiastes autem in greco congregans vel concionator interpretatur. ἐκκλησιαστής

Edema.Terra: aut russa: siue sanguinea. אדמה

Eden.Voluptas: siue delitie.aut syriace tẽpus. עדן

Edẽna.Iudicium vel iudicans: aut syriace ista.heb.dẽna. דנה

éder.Grex: siue defectio: vel priuatio. עדר

édes.Mensis: aut nouitas. חדש

Edissa.Myrtus: aut syriace letitia. הדסה

Edna.Voluptas: aut syriace tempus. עדנא

Ednas.Idem.

Ednas.1.Paralipo.12.interpretatur Eterna requies: siue testimonium quietis. עדנה

Edom.Ruffus: siue terrenus: aut sanguineus. אדום

Edom.Iof.3.Homo: siue ruffus: aut terrenus: vel sanguineus.heb.adom.& est nomen vrbis. אדם

Edrai.Fortitudinis vel magnitudinis acervus: aut nubes siue interitus iniqui aut socii vel pastoris siue cõfractionis. אדרעי

Epha.Lassus: aut volãs: vel syriace plicatus vel cõplicatus. עיפה

Epha.Ezechiel.45.Genus est mensure. איפה

ἐπαινετός Ephenetus.Laudabilis.G.

חפר épher.Fodiens: aut explorãs: siue opprobriũ: vel cõfusio.

עפר épher.Geñ.25.Et.1.Paralip.1.&.4.&.5.vbi dr̃.& epher & iahalon: interptatur puluis: siue hinulus aut plũbum.

חפרי Epherite.Fodientes: aut explorantes: siue opprobria: vel confusiones.

פרשמשא Ephermésta.Ruptura fundamenti: vel rupturã ponens: aut ex hebreo & syro taurus anniculus.heb.phermésta.

ἐφέσιοι Ephesii.Desiderabiles.G.

ἔφεσος Ephesus.Idem.s.n.G.

Epheta.Aperire imperatiui modi: passiue vocis.

אפה Ephi.Genus est mensure.

אפד Ephod.Superhumerale: aut ornamentum.

אפד Ephor.Iudi.8.f.&.1.Paralipo.15.interpretatur.Suphumerale: aut ornamentum.heb.ephod.

עפרה Ephra.Puluerulenta: siue plumbea: aut damula.

אפרים Ephraím.Frugifer: aut crescens.

עפרה Ephraím.1.Reg.13.interpretatur Puluerulenta: siue plumbea: aut damula.heb.ephra.

אפרתה Ephrata.Vbertas: siue frugifera: vel crescẽs: aut incinerata.

אפרתים Ephratei.Vbertates: siue frugiferi: aut crescẽtes: vł icinerati

Ephrateus.Idem.s.n.

חפרע Ephree.Coopertmentum iniqui vel socii aut confracti: siue portus iniqui.vel socii aut confracti.

אפרים Ephrem.frugifer: aut crescens.

עפרון Ephron.Puluis: siue hinulus: aut plumbeus.

Egbathana.Frater mortis.D.

אחמתא Egbathanis.Idem.heb.echmatha.

הגא Egeus.Meditatio: siue loquela: vel gemitus: aut ablatio.

יגאל Egial.Redemptor: vel redemptus: siue inquinatus.

מצרית Egyptia angustians: siue tribulans.

מצרים Egyptii.Angustiantes: siue tribulantes.

Egyptius.Idem.s.n.

מצרים Egyptus.Angustie: siue tribulationes.

חגלה Egla.Festiuitas aut gyratio eius.

עגלה Egla.2.Reg.3.&.1.Paralipo.3.interpretatur Vitula: aut currus: siue rotunda.

עגלון Eglon.Vitulus: aut currus: siue rotundus.

אלה Ela.Ilex: vel quercus: aut maledictio: vel iuramentum.s.imprecationis: aut syriace deus.

אלעד Elad.Dei eternitas: vel dei testimonium: aut dei preda.

אלעדה Elada.Dei cetus vel congregatio: aut dei eternitas siue testimonium: vel dei preda.

ἑλλάς Ellada.Grecia.G.

Elai.Fortis: vel deus meus.D.

עילם Elam.Adolescens: siue occultus: aut seculum.

Elamite.Idem.p.n.

אלעשה Elasa.Dei factura.

אלקנה Elchana.Deus zelotes: aut dei possessio: vel dei calamus: siue deus nidus eius.

חלקיה Elceia.Portio siue pars domini: aut lenitas domini.

חלקי Elci.Portio: siue pars: aut lenis.

חלקיה Elchia.Portio siue pars domini: aut lenitas domini.

Elchias.Idem.

אלדעה Eldaa.Dei sciẽtia: aut dei cognitio.

אלדד Eldad.Dei dilectus.

Elleadebarim.Quintus liber legis: & interptatur hec sunt uerba: quia sic incipit in hebreo.grece autem vocatur deuteronomium.i.secundatio legis.

אלעלה Eleale.Dei ascẽsio: siue dei holocaustum.

אלחנן Elanan.Dei gr̃a: siue dei mia: aut dei donũ.heb.elchanan.

אלעזר Eleazar.Dei adiutorium: siue dei atrium.

Eleazarus.Idem.

חלק élech.Portio: siue pars: aut lenitas.

Elechite.Idem.p.n.

Electa.Latinum est: & grece idem significat.

חלד éleph.Mũdus.i.orbis: vel mustela: aut syriace rubigo.heb. éled.

הלל Elel.Laudans: siue lucifer: aut stultitia.

ἐλεύθερος Eleutherus.Liber vel ingenuus.G.

אלפעל Elphaal.Dei opus: vel dei operatio.

אליפלט Elphéleth.Deus liberationis: siue deus meus expellens.

אלי Eli.Deus meus.

אליאב Eliab.Deus meus pater: siue deus patris.

אליחבא Eliaba.Deus absconditus: siue deus dilectionis.

אליקים Eliachim.Dei resurrectio aut affirmatio: siue deus resurrectionis vel firmitatis: aut deus vindicans.

אלידע Eliada.Dei sciẽtia: vel dei cognitio.

Eliadam.Idem.heb.eliada.

Eliade.Idem.

אליעם Eliam.Dei populus.

אליהו Elias.De⁹ dominus: aut fortis dominus.

אליסף Eliasaph.De⁹ augẽs: vel de⁹ augmẽtationis: aut de⁹ finiẽs.

אלישיב Eliasib.Deus conuersionis: aut dei sessio vel habitatio: siue dei insufflatio.

Eliasub.Idem.

אל אתה Eliátha.Deus meus tu: aut deus meus venit.

אליחבא Elibaa.Deus absconditus: siue dei dilectio.heb.eliaba.

אליקא Elica.Dei pellicanus: aut fortis vomitus.

ἐλικοί Elici.Nigri: aut circũuoluti: vel retorti.G.

אלידע Elida.Dei scientia: vel dei cognitio.

אליאל Eliel.Deus meus deus: vel dei fortitudo: siue dei potentia.

אל עזר Eliézer.Dei adiutorium: siue dei atrium.

אל פל Eliphal.Dei miraculum: vel dei iudicium.

אל פלט Eliphaleeh.De⁹ liberationis: siue de⁹ meus expellens.heb.eliphálet.

Eliphaleth.Idem.

אל פלהו Eliphalu.Deus mirabilis: siue deus iudicii.

אליפז Eliphaz.Dei nisus vel conatus: aut dei aurum obrizũ.

אליפלט Eliphéleth.Deus liberationis: siue deus meus expellens.

אלים Elim.Arietes: aut fortes: vel cerui: siue valles.

ἐλυμαΐς Elymaida.Panicea: a panico qd est genus seminis.G.

ἐλύμας Elymas.Magus: siue corruptor: vel perniciosus.G.

אלימלך Elimelech.Deus meus rex: aut dei consilium.

אליו עיני Elioenai.Ad ipsum oculi mei: siue ad ipsum fõtes mei: aut ad ipsum afflictio vel paupertas.

אליהועני Elioenai.1.Paralipo.26.& Esd.8.interpretatur Ad dominum oculi mei: aut deus ipse oculorum meorum.

ἡλιόπολις און Eliopolis.In hebreo est on: quod interpretatur dolor: vel fortitudo: aut tristitia: grece vero eliopolis interpretatur solis ciuitas.

אליחרף Elioreph.Dei hyems: aut deus iuuẽtutis: siue forte opprobrium: aut ex hebreo & syro: deus acuminis.

אל שה Elisa.Deus est: aut dei agnus: siue deus cõmodans.

אלישבע Elisabeth.De⁹ iuramẽti vel saturitatis: aut dei septenariũ.

אליצפן Elisaphan.Deus aquilonis: siue de⁹ abscõditus: aut de⁹ speculator.

אלישפט Elisaphat.Deus iudicans.

אלישמע Elisama.Deus exauditionis: siue dei exauditio.

אלישע Eliseus.Dei salus: vel deus saluans.

Elisu.Idem.heb.elisua.

Elisua.Idem.

אלישמע Elisua.1.Paralipo.3.interpretatur Deus exauditionis: vel dei exauditio.heb.elisama.

אליצור Elisur.Dei fortitudo: siue dei petra: aut dei plasmatio vel colligatio.

Eliud.Deus laudis: siue deus confessionis: aut dei laus vel confessio.D.

אלמלך Elméleth.Dei regnum vel dei consilium.heb.elmélech.

אלמודד Elmodad.Dei mensura: aut atrium dilecti.

עלמדבלתים Elmondeblataím. Duo noīa sunt Elmon quod interpretatur occultatio: siue adolescentia: aut seculū: vel contēptus Deblataím palathe.i.masse de ficibus compr&te.
אלנעם Elnaem. Dei pulchritudo: siue deus mouens eos.
Elnaen. Idem. heb. elnaem.
אלנתן Elnathan. Deus dedit: siue dei donum.
Eloi. Deus meus.
אילון Elon. Illex vel quercus: seu fortis: aut ceruus.
חלון Elon. Nu.z.& Hiere.48. interpretatur Fenestra: vel pphanatio: siue dolor: vel infirmitas.
חלקת Elrath. Portio siue pars: aut lenitas. heb. elchath.
אלתולד Eltholad. Dei generatio.
אליל Elul. Vlulatus: siue pernoctatio.
בול Elul. 3. Reg. 6. Germen: aut defluēs: siue vetustas. heb. bul.
אלזבד Elzebad. Dei dotatio.
זיף Elziph. Istud os vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus. heb. ziph.
Emalchuel. Rex dei regnum dei: vel nuncius dei. D.
היהם Emam. Turbatio eorum: aut tumultus eorum.
הימן Eman. Multus: aut tumultuans: vel syriace fidelis.
עמנואל Emánuel. Nobiscum deus.
חמת Emath. Ira: vel indignatio: aut calor: siue murus: aut vter: vel lagena.
מאה Emath. Nee. 12. interpretatur Centum. heb mea.
חמתי Ematheus. Iratus: siue indignatus: aut calidus: siue muratus: aut vter: vel lagena.
Emaus. Timens consilium: vel matris aut gētis consilium: seu populus abiectus. D.
אמר Emer. Dicens: siue loquens: vel exaltatio: au syriace agnus.
Emmer. Idem.
אימים Emim. Timores: aut terribiles: vel populi: siue insula aqrū.
חמור Emor. Asinus: siue lutū: aut vinosus: vel syriace grauis: aut ponderosus
Emmor. Idem.
עמרי Emri. Manipulus meus: au seruitus: vel gomor genus mensure capiens decimam partem ephi.
ענק Enach. Gigas: aut torques vel monile: siue oneratus.
Enachim. Idem. p.n.
עינחדה Enada. Oculus acutus vel letus: aut fons acuminis vel leticie: siue ex syro & hebreo fons vel oculus vnus siue nouus.
חנדד Ennada. Nee. 3. interpretatur Gratia vel misericordia dilecti. heb. enadad.
Enadab. Idem. heb. enadad.
עינים Enaim. Fons: vel oculus eorum.
Enam. Nubes vel fons eorum: aut oculus eorum. D.
עינן Enan. Nubes: vel augurium: siue fons aut oculus earum.
ἐγκαίνια Encenia. Renouatio: vel dedicatio.i. festum pro renouatione vel dedicatione templi. G.
עינדור Endor. Fons siue oculus generationis vel habitationis.
Αἰνέας Eneas. Laudatus. G.
חנדד Enebad. Gratia vel misericordia dilecti. heb. enedad.
עינגדי Engaddi. Fōs siue oculus hedi vel felicitatis: aut ex hebreo & syro fons siue oculus incisionis vel scissure.
עינעגלים Engallim. Fons siue oculus vitulorum vel curuum aut rotunditatum.
עינגנים Engannī. Fons hortorum: siue oculus protectionum. heb. engannim.
Engannim. Idem.
חנוך Enoch. Dedicatus: vel disciplinat⁹: aut morigeratus.
Enochite. Idem. p.n.
עינן Enon. Nubes vel obnubilatio: siue fons aut oculus eius: vel augurium.
הנם Ennon. Ecce illi: siue diuitie eorum: aut decipiens eos: vel contristans eos. heb. ennom.
אנוש Enos. Homo vel vir: siue oblitus: aut desperat⁹.

עיןשמש Ensémes. Fons siue oculus solis: aut ex hebreo & syro fons siue oculus ministerii vel famulatus.
Ἐπαφρᾶς Epaphras. Spumans. G.
Ἐπαφρόδιτος Epaphroditus. Venustus: siue iocundus. G.
Ἐπικούρειοι Epicurei. Adiutores: siue auxiliatores. G.
Ἐπινίκιον Epinicion. Canticum victorie. G.
Ἔραστος Erastus. Amabilis. G.
חרם Erem. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue dedicatum vel consecratum. s. deo.
Erioch. Longus: aut procerus: siue facietas vel ebrietas tua aut leo tuus. D.
אשען Esaan. Innixus: vel sustentatus: siue ignis afflictionis vel responsionis.
ישעיה Esaía. Salus domini.
Esaias. Idem.
ישמרי Esamari. Custos vel custodia. heb. iesamari.
עשו Esau. Faciens: vel operans: aut tinea eius.
אשבעל Esbáal. Ignis idoli: siue ignis dominantis aut subiicientis vel possidentis.
אצבן Esbon. Festinans intelligere: siue festinans edificare.
Escarioth. In greco scribitur iscarióth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminatiōis vel mortis. D.
Escariothes. Idem.
Escariotis. Idem.
אשכל Eschol. Botrus: siue orbatio: aut ignis omnis.
עזרא Esdras. Adiutor: siue atrium. heb. ezras.
Esdrelon. Adiutorium fortitudinis: vel quercus auxilii. D.
Esdrin. Adiutorium. D.
אשבן Eseban. Ignis filii vel edificantis aut intelligentis.
חשבון Esebon. Numerus: siue cogitatio: aut festinans intelligere vel edificare.
אצבן Esebon. Gen. 46. Festinatio filii: aut festinatio intelligentis vel edificantis.
עשק éséch. Violentia: siue calumnia.
אזל ésel. Ambulans: siue vilificans: aut stillans. heb. ézel.
אצר Eser. Cellarium: siue thesaurus: aut angustians.
עזר éser. 1. Paralipo. 4. Adiutorium: siue atrium. heb. ézer.
אספתא Esphátha. Cōgregatio: siue collectio: aut cōsumās vl finiēs.
השמנה Esmona. Festinatio numerationis vel muneris: aut festinatio preparatiōis: vel legatio. i. ambasiata.
אשנה Esna. Mutatio: siue dormitatio: aut iteratio vel secundatio.
עזראל Esrael. Adiutorium dei: siue atrium dei. heb. ezrael.
חצרי Esrái. Atrium: siue fenū.
אשראל Esriel. Beatitudo dei: aut intuitus fortis: vel gressus dei.
חצרן Esrom. Sagitta exultationis: siue diuisio cantici: aut atrium vel fenum. heb. esron.
Esromite. Idem. p.n. heb. esronite.
אשתמע Esthama. Exauditio: vel mulieris vterus.
Esthamo. Idem.
אשתאל Estaol. Postulatus: aut mulier fortis: vl ignis laboris.
Estaolite. Idem. p.n.
אשתמע Esthemo. Exauditus: vel mulieris vterus.
אשתון Esthon. Vxor eius: aut ignis donū.
איתי Ethái. Robustus: siue signū meū: aut vomer: vel aduentus.
אחיה Ethaía. Frater domini. heb. echaia.
חתלון Ethalon. Contritio mansionis: aut formidabilis mansio: siue iuolutio eius.
איתן Etham. Fortitudo: siue vomer earum: aut insule donum. heb. ethan.
אתם Etham. Exo. 13. & Nu. 33. Fortitudo eorum: aut vomer vel aduentus eorum: sine signum eorum.
עיטם Etham. Iudi. 15. & 1. Paralipo. 4. a. vbi dicitur. Ista quoque stirps etham. & in eo. c. & 2. Paralip. 11. Auis eorū: siue iuo lutio eorū: vel calamus eorum: aut syriace cōsiliū eorum.

איתן Ethan. fortitudo: siue vomer earum: aut insule donum.
אתנן Ethan. 1. Paralip. 4. a. ibi Isaar & ethan: interpretatur Donū: aut merces: vel signū filii: aut aduētus filii. heb. ethnā.
ענו Ethanni. Afflictus: vel paup: siue respondens. heb. hanni.
איתיאל Etheel. Mecū de⁹: siue signū dei: aut aduēt⁹ vel vomer dei
חתי Ethei. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syriace descendentes.
עתי Ethei. 1. Paralip. 2. Hora mea vel tempus meum.
עתר Ether. Oratio: siue deprecatio.
חת Ethe⁹. Cōfract⁹ vl formidās: aut stupēs: vl syriace descēdēs
עתי Ethi. Hora vel tempus meum.
תילון Ethilon. Murmuratio: siue aceruus eius: aut suspensio ei⁹ heb. thilon.
חתים Ethim. Confracti: siue formidantes: aut stupentes: vel syria ce descendentes.
כוש Ethiopía. In hebreo dr̄ chus: & itēptatur nigra vel nigredo. Ethiopia aūt in greco ardorē vel incendium signat.
כושי Ethiops. In hebreo dicitur chusi: & interpretatur niger. ethiops aūt in greco ardentem vel incensum significat.
Ethiopes. Idem. p.n.
ציים Ethiopes. ps. 71. & 73. In hebreo est siim: & interpretatur Siccitates: aut naues vel trieres: siue demones.
כושית Ethiopissa. In hebreo dicitur chusith: & interpretatur nigra. grece vero ardentem vel incensam significat.
חוה Eua. Vita: vel viuens.
εὔβουλος Eubolus. Prudens: aut bene consulens. G
εὐωδία Euchodia. In greco est euodia: & iterpretatur Bonus odor vel bene olens. G.
חוי Euei. Viuētes: aut loquētes: vel nūciātes: aut syriace colubri
עוים Euei. Deut. 2. & Iof. 13. & 4. Reg. 17. interpretatur iniqui siue puersi
εὐεργέτης Euergetes. Benefactor: siue beneficus. G.
חוי Eueus. Viu⁹: aut loquēs: vel nūciās: aut syriace coluber.
פרת Euphrates. Frugifer: siue fructificans: aut crescens.
אפרתי Euphrateus. Frugifer: siue fructificans: aut incineratus. heb. ephrateus.
אוי Eui. Ve: aut desiderans: vel desiderium meum.
חוילה Euila. Dolens: siue parturiens: aut loquens illi: siue annunciens illi.
Euilath. Idem. heb. euila.
אוילמרדך Euilmerodach. Stulti amaritudinem conterens: aut stultus amare contritus.
εὐμενής Eumenis. Mitis: siue beniuolus. G.
εὐνίκη Eunice. Bona victoria. G.
εὐπάτωρ Eupater. Bonus pater. G.
εὐπάτωρ Eupator. Idem. G.
εὐπόλεμος Eupolemus. Bene pugnans vel bonus pugnator. G.
εὔτυχος Euthicus. Felix: aut bene fortunatus. G.
כסיל Exul. Arcturus nomē stelle: siue stultitia: aut ilia. heb. chesil
עזגד Ezeab. fortitudo felicitatis: siue fortis accinctus: aut ex hebreo & syro fortis concisio. heb. ezgad.
חזקי Ezeci. Fortis: siue apprehendens.
חזקיהו Ezechias. Fortitudo dñi: siue apprehensio dñi.
יחזקאל Ezechiel. fortitudo dei: siue apprehensio dei.
יחזאל Ezechiel. Esd. 8. interptatur. Vidēs deū. heb. iezíel.
אזל Ezel. Ambulatio: siue vilificatio: aut stillatio.
אצליהו Ezelias. Liberās vel reseruans dñs: aut prope dñm.
עזר Ezer. Adiutorium: siue atrium.
הקטן Ezethan. Paruus: siue minimus. heb. ecethan.
יזיה Ezia. Distillatio vel aspersio domini.
עזיאל Eziel. fortitudo dei: siue hircus dei.
עזריאל Eziel. 1. Paralip. 27. c. auxiliū dei: siue atriū dei. heb. ezriel
חזון Ezion. Visio: vel prophetia.
חזיר Ezir. Porcus: aut syriace conuersus: vel reuersus.
עזרא Ezra. Adiutorium: siue atrium.
אזרחי Ezraites. Indigena: siue orientalis.

עזראל Ezrel. Adiutorium dei: siue atrium dei.
עזרי Ezri. Adiutorium: siue atrium.
עזריקם Ezricam. Auxilium resurgentis vel vindicantis: siue atrium resurgentis vel vindicantis.
עזריאל Ezriel. Auxilium dei: siue atrium dei.
חצרו Ezro. Atrium aut fenum eius

De incipientibus a littera. f.

פקח Facee. Aperiens.
פקחיה Faceia. Aperiens dominus.
פדיה Fadaia. Redemptio domini.
עדיה Fadaía. 4. Regum. 22. Interpretatur testis domini: siue ornatus vel preda domini: aut transitus vel eternitas domini. heb. adaia.
פדהצור Fadassur. Redemptor fortis: vel redimens petra: aut redemptio plasmationis vel colligationis.
φοῖβη Fadon. Redēptio ei⁹: aut syriace iugum vel iuga. s. boum.
פדון
פלאיה Falaia. Miraculum domini: siue occultum domini.
פלחא Falcam. Fragmen: vel frustum: aut scissura: vel syriace obsequium. heb. falea.
פלג Falech. Diuisio. heb. fáleg.
פלת Falech. 1. Paralipo. 2. c. interpretatur ruina: vel iudicatio. heb. fáleth.
פלט Fa lech. 1. Paralip. 2. f. interpretatur Liberatio: siue expulsio. heb. fálet.
פלל Falel. Cogitans: siue orans: aut iudicans
פלט Falleth. Liberatio siue expulsio.
פלוני Falonites. Cadens: siue ocultus.
פלטי Falti. Liberatio: siue expulsio.
פלטיה Faltias. Liberatio dñi: aut expulsio domini.
פלטיאל Faltiel. Liberatio dei: aut expulsio dei.
פלוא Fallu. Mirabilis: aut occultus.
Falluite. Idem. p.n.
פניאל Fanuel. Videns deum: siue facies dei.
פרה Fara. Frugifer: vel fructificans: aut crescens: siue vacca
פערי Farái. Hiatus: siue apertio.
פראם Faram. Onager eorum: vel ferocitas eorum: aut fructificatio matris: vel taurus matris.
פראן Faran. pulchritudo: siue laus: aut gloriatio: vel propagies.
פרעה Farao. Dissipans: siue discooperiens aut nudans: vel syriace vindicans.
פרעהנכו Faraónechao. Dissipans siue discooperiens aut nudās claudum vel percussum: aut ex syro & hebreo vindicans claudum vel percussum.
פרעתן Farathon. Dissipatio vel ruptura aut denudatio eius: vel syriace vindicta eius.
Farathonites. Idem.
Fares. Diuisio.
פרץ Fáres. 1. Paralip. 7. Interpretatur Eques: aut diuidens: siue
פרש exponens: vel declarans.
פרעש Fares. Esd. 2. & 8. Pulex: vl culex: siue fruct⁹ tiee. heb. faros
פרצי Farelite. Diuisi.
פרפר Farfar. Cōminut⁹: aut fructificatio fruct⁹: siue taurus tauri.
Farisei. Diuisi. D.
Fariseus. Diuisus. D.
פרנך Farnath. Taurus percutiens vel percussus aut contussus: siue fructificatio aromatum. heb. farnach.
פרעש Faros. Pulex: vel culex: aut fructus tinee.
פרשנדתא Farsandáthan. Reuelatio menstrui vel commotionis: siue: aut equitis commotio: siue stercus menstruorum vel cōmotionis eius. heb. farsandátha.
פרוח Faria. Floridus: aut syriace volans.
פרודה Faruda. Separatio: vel dispersio.

פְּרוּרִים Farurim.Lebetes:ſiue ſuburbana.
פָּסַח Fáſe.Tranſitus:ſiue claudicatio.
Fáſea.Idem.
Faſelida.Trāſit⁊ vel claudicatio natiuitatis vel gn̄atiōis.D.
Faſeron.Oris canticum:ſiue os planum.D.
פִּסְפָּה Faſſa.Diminutio oris:vel os diminutum.
פִּסְגָּה Faſga.Collis:ſiue altitudo:aut munitio.
פַּשְׁחוּר Faſſor.Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum:aut expandens foramen vel albedinem.
Faſſur.Idem.
פְּתַחְיָה Fataia.Porta domini:ſiue aperiens dominus.
פְּתוּאֵל Fatuel.Buccella dei:ſiue perſuaſio dei:aut dilatatio dei.
פַּתְרוּס Fatures.Buccella roris:aut perſuaſio vel dilatatio ruine vel diſtillatiōis.
פָּעוּ Fáu.Vlulans:aut gemens:vel apparens.
Fe.Os ab ore:aut hic:ſcilicet aduerbium loci.D.
φοίβη. Feben.Lucida:vel pura.G.
פְּדָאֵל Fedael.Redemptio dei.
פַּגְעִיאֵל Fegiel.Obuiatio dei:ſiue deprecatio dei.
פִּלְדָּשׁ Feldas.Ruina triture:aut iudicium triture.
פְּלָאיָה Felcia.Miraculum domini:ſiue occultum domini.
פְּלָלְיָה Felcia.Nee.11.Cogitans dominum:aut orans dominum:ſiue iudicium domini.heb.Felelia.
פֶּלֶת Féleth.Ruina:ſiue iudicatio.
Felethi.Idem.
רֵעִי Felethi.3.Reg.1.In hebreo eſt rei:& interpretatur aſſociantes:ſiue paſtores:vel amici.
רָצִים Felethi.4.Reg.11.In hebreo ē raſim:& iterp̄tatur curſores
Felix.Latinum eſt.
פְּלוֹנִי Felonites.Cadens:ſiue occultus.
פַּלְטִי Felti.Liberatio:vel expulſio.
פְּלַטְיָה Feltia.Liberatio domini:aut expulſio domini.
Feltias.Idem.
פְּנִנָּה Fenenna.Gemma:ſiue facies noſtra.
φοινίκης. Fenicis.Rubea:vel purpurea:aut palma.ſ.arbor.G.
Fenicis.Gen̄.14.Non eſt in hebreo.
פְּרִזִּי Ferezei.Rurales.ideſt habitantes in villis abſq; muro.
Ferezeus.Idem.ſ.n.
פַּרְעֹשׁ Feros.Pulex:vel culex:ſiue fructus tinee.
פֶּסַח Feſſe.Tranſitus:ſiue claudicatio.
Feſtus.Latinum eſt.
פַּשְׁחוּר Feſſur.Extendens vel multiplicans libertatem vel principatum:aut expandens foramen vel albedinem.
פַּחַת מוֹאָב Féthmoab.Dux moab:vel dux ex p̄re:ſiue fouea ex patre.
פַּתְרוּס Fethros.Bucella roris:aut pſuaſio vel dilatatio ruine vel diſtillationis.
Fetruſim.Idem.p.n.
פִּי הַחִירֹת Fiairoth.Os vel labium libertatis:aut os ſculptum:ab ore non ab oſſe.
פִּיכֹל Ficol.Os oīum.i.oīs lingua:aut oris pfectio vel cōſumatio
φιλαδελφία Filadelphia.Amor fratris vel fraternitatis.G.
φιλάρχης Filarches.Amator principis.G.
φιλήμων. Filemon.Deoſculans.G.
φίλητος. Filetus.Amabilis.G.
φύγελλος Filetus.Secunda ad Timotheum.1.d.In greco eſt fygellus:& interpretatur fugitiuus.G.
φιλιππήσιοι Filippenſes.Bellicoſi:ſiue amatores equorum.G.
φιλίππις. Filippis.Bellicoſa:ſiue amatrix equorum.G.
φίλιππος. Filippus:Bellicoſus:vel amator equorum.G.
פְּלֶשֶׁת Filiſtea.Conſperſa.ſ.cinere vel puluere:ſiue ruina appoſita:vel ruina duplex:ſeu ruine potus:vel cecidit bibens.
פְּלִשְׁתִּים Filiſtei.Conſperſi.ſ.cinere vel puluere:aut ruine appoſite:vel ruine duplices:ſiue ruine pot⁊:aut ceciderūt bibētes
פְּלִשְׁתִּי Filiſteus.Idem.ſ.n.
Filiſtiim.Idem.p.n.

Filiſtini.Idem.
Filologus.Amator litterarum:vel amator verbi.G. φιλόλογος
Filometor.Amator matris.G. φιλομήτορος.
Finees.Aſpect⁊ vel facies cōfidētie vel protectionis. פִּינְחָס
Finon.Gemma:ſiue aſpiciens:aut os eternitatis:vel os filii aut ex hebreo & ſyro os piſcis:ab ore non ab oſſe. פִּינֹן
Finon.Nu.33.Gemma:ſiue aſpiciens.heb.funon. פּוּנֹן
Fiſon.Oris mutatio:ſiue multitudo:aut extenſio. פִּישׁוֹן
Fiton.Bucella eorum:aut oris conſumatio:ſiue perſuaſio vel dilatatio eorum.heb.fitom. פִּתֹם
Fiton.1.Paralip.8.&.9.Buccella eius:aut perſuaſio vel dilatatio eius:vel oris donum. פִּיתוֹן
Flegon.Comburens:ſiue ardens.G. φλέγων.
Foccreth.Oris exterminatio:vel oris conciſio. פֹּכֶרֶת
Fogor.Hiatus:ſiue apertio. פְּעוֹר
Follathi.Opera mea:ſiue opus meū. פְּעֻלְּתַי
Forátha.fructificatio:ſiue multiplicatio:aut ſortilegus. פּוֹרָתָא
Fortunatus.Latinum eſt.
Foſech.Fragmentum tuum:ſiue diminutio tua. פִּסַּךְ
Fóu.Vlulans:aut gemens:ſiue apparens. פָּעוּ
Frygia.Sicca:vel ardens.G. φρυγία.
Fryx.Siccus:vel ardens.G. φρύξ.
Fua.Hic aduerbium loci:aut os ab ore. פֹּה
Fua.Exo.1.Gemens vel vlulans:aut apparens. פּוּעָה
Fua.Iudi.10.&.1.Paralip.7.Angulus:aut coma. פּוּאָה
Fuaite.Aſpiciens:vel facies mea.heb.funite. פּוּנִי
Ful.Ruina:aut faba. פּוּל
Funiel.Videns deum:ſiue aſpiciens deum.heb.fanuel. פְּנוּאֵל
Fur.Sors. פּוּר
Furim.Sortes. פּוּרִים
Fut.Aphrica:aut ſyriace craſſa:vel pinguis. פּוּט
Futhiel.Aphrica dei:vel ex ſyro & hebreo pinguedo dei. פּוּטִיאֵל
Futiphar.Ex ſyro & hebreo pinguedinē diſſipans:vel pinguedinis denudatio:aut ſyriace pinguedinis vindicta. פּוֹטִיפֶרַע

De incipientibus a littera.g.

GAabathites.Collis:ſiue calix:aut excelſa hora.heb.gabaathites. גִּבְעָתִי
Gaad.cōfract⁊:aut formidās:vl' ſyriace deſcēdēs.heb.iáath יַחַת
Gáal.Abiectio:ſiue abominatio. גַּעַל
Gáam.Tempeſtas:vel commotio.heb.gáas. גַּעַשׁ
Gáas.Idem.
Gaaz.Idem.heb.gaas.
Gába.Collis:ſiue calix. גֶּבַע
Gabaa.Idem.
Gabaa.1.Reg.14.a.vbi dicitur ſub malo granato que erat in agro gabaa:in hebreo eſt Migron:& interpretatur de gutture:aut timor ſiue horreum eius. מִגְרוֹן
Gabaad.Collis:aut calix:ſiue excelſa hora.heb.gabaath. גִּבְעַת
Gabaath.Idem.
Gibae.Collis:aut calix. גֶּבַע
Gabaon.Collis:vel calix:aut dorſū vel eleuatio iniquitatis גִּבְעוֹן
Gabaonite.Idem.p.n. גִּבְעֹנִים
Gabaonites.Idem.ſ.n.
Gabatha.Eminens:vel excelſum.grece dicitur lithoſtratos quod interpretatur lapidibus ſtratus:& erat locus vel ſtratum lapideum eminens.D.
Gabathon.Dorſum vel eleuatio eius:aut palpebre eius:ſiue excelſum donum. גִּבְּתוֹן
Gábee.Collis:aut calix. גֶּבַע
Gabelus.Terminus:vel limes:aut confinium.D.
Gáber.Vir:aut virilis vel fortis:aut ſyriace gall⁊ gallinace⁊ גֶּבֶר

גּוּר Gaber.4.Regum.9.Catulus:ſiue habitatio:aut collectio:vel timor.heb.gur.
גֵּבִים Gabin.Ciſterne:aut locuſte:ſiue altitudines.heb.gabim.
גַּבְרִיאֵל Gabriel.Vir deus:aut fortitudo dei:vel fortis meus deus.
גָּד Gad.Felix:vel accinctus.
גַּדֵּל Gaddel.Magnus:ſiue magnitudo:aut fimbria.
גָּדֵר Gáder.Murus:ſiue maceria vel ſepes
Gaderothites.Idem.
גִּדְגָּד Gadgad.Felicitas felicitatis:aut accinctus exercitus.
גָּדִי Gadi.Hedus:ſiue felix:aut accinctus:vel ſyriace inciſus.
Gaddi.Idem.
יְדִיעֲאֵל Gadihel.Scientia dei.heb.iadihel.
גְּדֵרוֹת Gadiroth.Muri:ſiue macerie vel ſepes.
Gaddis.Aceru⁊:vel cōgeries:ſiue felix vel accinct⁊ vir.D.
גָּדִי Gadite.De gad:quod interpretatur felix:vel accinctus.
גְּדוֹר Gador.Murus:ſiue maceria aut ſepes.
גָּחָר Gaer.Exitus caloris vel ire.
Gaius.Latinum eſt:& interpretatur dn̄s ex lingua latina priſca.grece vero terrenū aut gloriantem ſignificat
גִּלְעָד Galaad.Aceruus teſtimonii.
Galaadite.Idem.plu.nu.
Galaadites.Idem.ſ.n.
Galaaditim.Idem.
Galaaditis.Idem.
גָּלָל Galal.Rota:ſiue reuolutio:aut confinium:vel marmor.
Galalai.Idem.
γαλάται. Galate.Lactantes:vel lactei.G.
γαλατία. Galatia.Lactans:vel lactea.G.
גִּלְגָּל Galgal.Rota:ſiue reuolutio:aut aceruus aceruí:vel reuolutio acerui.
Galgala.Idem.
Galgalis.Idem.
גָּלִיל Galilea.Volubilis:ſiue volutabilis:aut rota.
גְּלִילוֹת Galilea.Ioſ.13.Idem.p.n.heb.galiloth.
Galilei.Volubiles:ſiue volutabiles:aut rotantes.
Galileus.Idem.ſ.n.
גַּלִּים Gallim.Coaceruantes:ſiue tranſmigrantes:vel reuoluentes:aut diſcooperientes.
אֶגְלַיִם Gallim.Eſa.15.Gutte:aut gutta maris:ſiue coaceruātes:vel tranſmigrantes:aut reuoluentes.heb.agallim.
γαλλίων. Gallion.Lactans:vel lacteus.G.
גְּמַרְיָה Gamalias.Conſumatio domini:ſiue conſumptio domini.heb.gamarias.
גַּמְלִיאֵל Gamaliel.Retributio dei:aut camel⁊ dei:ſiue ablactat⁊ dei.
גְּמַרְיָה Gamarias.Conſumatio domini:aut conſumptio domini
גָּמוּל Gamul.Retributio:ſiue ablactatio.
גַּמְזוֹ Ganzo.Etiam iſte:aut ſcirpus vel iuncus iſte.heb.gamzo.
גַּחַם Gaon.Educens eos:ſiue exit⁊ eorū:aut exit⁊ caloris.heb.gáam.
גָּרֵב Gareb.Scabies:aut ſyriace hydria.
גְּרִזִּים Garizim.Secures:vel ſciſſores.
גַּרְמִי Garmi.Oſſeus.vel oſſa:aut peregrinationis aqua:vel ſyriace cauſa mea.
גִּשְׁפָּא Gaſpha.Appropinquatio oris:ſiue accedens huc.
גַּעְתָּם Gatham.Tactus eorum:vel mugitus eorum:aut mugitus perfecti vel ſimplicis.
גּוֹלָן Gaulon.Tranſmigratio eorum:vel reuolutio eorum:aut ex ſyro & hebreo intus manens.
עַזָּה Gaza.Fortis:aut capra.
גִּזְבָּר Gazabar.Theſaurarius.
גְּזֵרָה Gazara.Preſciſſio:ſiue diuiſio:aut ſententia.
Gazaris.Idem.D.
עִזִּים Gazei.Fortes:aut capre:vel hirci.
גַּזָּם Gazem.Eruca:ſiue vellus eorum:aut tranſitus eorū:ſiue tondens eos.
Gazenſes.Fortes:aut capre:vel hirci.D.

Gázer.Preſciſſio:ſiue diuiſio:aut ſententia. גָּזֶר
Gazer.Ioſ.13.&.1.Paralip.26.Auxiliū:ſiue auxiliator.heb iazer. יַעְזֵר
Gazophylaciū.Vbi gaza.i.theſauri templi ſeruabantur ex perſico & greco.
Geba.Collis:aut calix:ſiue vas. גֶּבַע
Gebái.Dorſum:ſiue eleuatio:aut ciſterna:ſiue locuſta:vel ſyriace exactor. גֵּבִי
Gebal.Terminus vel limes. גְּבַל
Gebar.vir:aut virilis:ſiue fortis:vl' ſyriace gall⁊ gallinace⁊ גֶּבֶר
Gebellem.Vallis ſalinarū vel nautarū.heb.gemélle. גֵּימֶלַח
Gebeth.Collis:aut calix:ſiue excelſa hora. גִּבְעַת
Gebethon.Dorſum ſiue eleuatio eius:aut palpebre eius:ſiue excelſum donum. גִּבְּתוֹן
Gebneel.Edificatio dei:ſiue intelligentia dei:aut filiatio dei.heb.iebneel. יַבְנְאֵל
Geddel.Magnus:ſiue magnitudo:aut fimbria. גִּדֵּל
Gedeon.Conterens vel confringens:aut ex ſyro & hebreo abſciſſio iniquitatis. גִּדְעוֹן
Gedera.Murus:ſiue maceria:aut ſepes גְּדֵרָה
Gederites.Idem.
Gederotháim.Idem.plu.nu. גְּדֵרֹתַיִם
Geddiel.Hedus dei:ſiue felicitatis deus:aut accinctionis vl' expeditionis deus. גַּדִּיאֵל
Gedor.Murus:ſiue maceria:aut ſepes. גְּדוֹר
Gedur.Idem.
Gehenna.Vallis deceptionis vel triſtitie ſiue diuitiarum:aut ſyriace infernus.D.
Gehennon.Vallis decipiēs vel cōtriſtās eos:ſiue vallis diuitiarū ſuarum:aut ſyriace infernus.heb.gehennom. גֵּיהִנֹּם
Gelbóe.Reuolutio inueſtigationis vel ſcrutationis:aut aceruus tumoris vel inflationis:aut ex hebreo & ſyro reuoluens deprecationem. גִּלְבֹּעַ
Geldeti.Magnitudo:aut fimbria.heb.gedleti. גְּדַלְתִּי
Gelonites.Exultans:ſiue reuoluens:vel tranſmigrans:aut reuelans vel detegens. גִּלֹנִי
Gemali.Retributio vel merces:aut ablactatus:vel camelus גְּמַלִּי
Gemineus.Dextera vel dexter.heb.iemineus. יְמִינִי
Gemini.Idem.heb.iemini.
Gémneus.Dexter.D.
Genebath.Furtiua:vel furtum:aut protectio vel hort⁊ filie גְּנֻבַת
Geneſar.Hortus principis:vel protectio principis.D.
Geneſar.Math.14.In greco geneſareth:& hebraice iterp̄tatur hort⁊ aut p̄tectio pricipis:ſiue hortus vel protectio miniſtrantis.D.
Geneſareth.Idem.D.
Genthon.Hortus vel viridarium aut protectio eius. גִּנְּתוֹן
Geon.Pectus:ſiue eductio:aut exitus:ſiue vallis gratie vel manſionis. גִּיחוֹן
Gera.Ruminatio:ſiue pegrinatio:aut certatio vel cōflictus גֵּרָא
Gerara.Peregrinatio:vel certatio:aut conflictus. גְּרָרָה
Geraris.Idem.
Geraſeni.In greco gergeſeni:& hebraice interp̄tatur peregrinatiōi ſiue cōflictui aut ruminatiōi appropīquātes.D.
Geraſeni.Marci.5.a.& Luce.8.In greco gadarei & hebraice interp̄tatur ſepti:vel murati.D.
Gerreni.Incole:ſiue pegrini:aut certātes:vel cōfligētes.D
Gergeſei.Peregrinationi vel cōflictui aut ruminationi appropinquantes גִּרְגָּשִׁי
Gerſeus.Idem.ſ.n.
Gerſan.Aduena ibi:ſiue peregrinus noīat⁊.heb.gerſam. גֵּרְשֹׁם
Gerſephatia.Non eſt in hebreo.
Gerſon.Exilium eius:vel peregrini mutatio. גֵּרְשׁוֹן
Gerſon.1.Paralip.15.&.Eſd.8.Aduena ibi:ſiue peregrin⁊ nominatus.heb.gerſom. גֵּרְשֹׁם
Gerſonni.Exul:vel peregrini mutatio. גֵּרְשֻׁנִּי
Gerſonite.Idem.

Gersonites.Idem.
Gesa.Rixa:vel contentio:aut domini exitus.heb.iesa.
Gesan.Appropinquans:aut vallis mutationis siue eboris vel somni.
Gessen.Appropinquatio vel approximatio
Gessur.Vallis aspectus:aut vallis bouis:siue vallis murus:aut pons.
Gessuri.Idem.
Gessuri.2.Reg.2.Beatitudo:aut intuitus:vel gressus.heb.assuri.
Geth.Torcular.
Gethai.Torcularia.heb.gethaim.
Gethaim.Idem.
Gethepher.Torcular fodiens vel explorans:siue torcular confundens aut exprobrans.
Gethei.Torcularia.
Gethei.4.Reg.7.Confracti:siue formidantes:aut stupentes:vel syriace descendentes.heb.ethei.
Gether.Vallis explorationis vel contemplationis:siue torcular explorationis:aut vallis turturis.
Gether.1.Reg.30.&.1.Paralip.7.Excellens:aut residuum:siue remanens:vel explorans:aut funiculus.heb.iether.
Getheus.Torcular.
Gethremmon.Torcular mali punici:aut torcular excelsũ.
Gethsemani.Vallis pinguissima:siue vallis olei.scribi debet gesemani.D.
Gezen.Tondens:aut vellus:siue transitus.heb.gezez.
Gezer.Prescissio:siue diuissio:aut sententia.
Gezeron.Prescissio doloris siue fortitudinis:aut diuissio vel sententia doloris siue fortitudinis.D.
Gezonites.Tondens:siue transiens.
Gezre.Securis:siue scissor.heb.gerze.
Gideroth.Muri:siue maceria:aut sepes.
Giezi.Vallis visionis:aut vallis pectoris.
Gilo.Exultatio:siue reuolutio:vel transmigratio:aut reuelatio:vel detectio.
Gilonites.Exultans:siue reuoluens:vel transmigrans:aut reuelans.vel detegens.
Gimel.Retributio:siue ablactatio.D.
Gineth.Hortus:vel protectio.
Gion.Pect⁹:aut eductio:ł exitus:siue vallis grẽ vel mãsiõis
Gnidum.Atriplex genus herbe purgatiue vel laxatiue.G.
Goatha.Tactus eius:aut mugitus eius.
Gob.Cisterna:vel locusta:aut altitudo.
Godolathi.Magnitudo:aut fimbria mea.
Godolias.Magnitudo domini:aut fimbria domini.
Gog.Tectum vel solarium:siue tegulatum.
Golam.Trãsmigratio:siue reuolutio:aut ex syro & hebreo intus manens.heb.golan.
Golgotha.Caluaria.scilicet vbi sunt capita mortuorum.
Golias.Trãsmigratio:aut accumulatio:siue reuolutio:vel detectio.
Goliath.Idem.
Gomer.Consumans vel consumens:aut deficiens.
Gomor.Genus mensure.idest decima pars ephi.
Gomorra.Populus rebellis:aut populus timens:siue manipulus:vel seruitus:aut syriace lana.
Gomorrei.Idem.
Gorgias.Terribilis:aut velox.G.
Gortinam.Faretra.G.
Gossem.Pluuia:aut appropinquatio eorũ:vel syriace corpalis
Gosen.Appropinquatio:vel approximatio.
Gothan.Tactus eorum:aut mugitus eorum:siue mugitus perfecti vel simplicis.heb.gotham.
Gothoniel.Hora siue tempus meum deus.
Gozan.Tonsio:aut vellus:siue transitus:vel corpus nutriens:aut ex syro & hebreo intus nutriens.

Greci.Hebraice dicitur ieuanim:& interpretatur deceptores:vel contristantes:siue cenosi:aut columbini:grece vero robusti vel fortes interpretatur.
Grecia.In hebreo est iauan:& interpretatur decipiens:vel contristans:siue cenosa:aut columbina.grece vero robusta vel fortis interpretatur.
Grecus.Idem.masculini generis.
Guhel.Redemptio dei:siue exaltatio dei.
Guni.Hortus:siue protegens.
Gunite.Idem.
Gurbaal.Catulus idoli vel dominantis aut subiicientis vel possidẽtis:aut peregrinatio siue timor aut habitatio idoli vel dominantis aut subiicientis vel possidentis.

De incipientibus a littera.h.

Haanan.Gratiosus:siue misericors:aut donans.
Haber.Socius:aut particeps:siue incãtator:aut liuor.
Haberite.Idem.p.n.
Hadria.In greco andria:& itepretatur virilitas:aut fortitudo.G.
Hadriel.Grex dei:aut ablatio dei:siue priuatio dei.
Haemes.Ouum:siue cenosus:aut lineus.heb.habes.
Haphan.Thalamus eorum:siue coopertura eorum:aut littus eorum.heb.hapham.
Happhim.Thalami:siue cooperti:aut littus maris.
Hay.Aceruus:vel coaceruatio.
Hay.Nee.11.Idem.heb.haya.
Hayalon.Quercus vel ilex:siue fortis:aut ceruus.
Hayan.Frater matris:aut frater gentis.heb.hayam.
Hayla.Ilices:vel quercus:aut cerue:vel fortitudines.heb.hayloth.
Hayla.4.Reg.18.Dolor vel infirmitas maxille:siue principium humiditatis vel teneritudinis.heb.hala.
Haylam.Ilices vel quercus:aut maledictiones:vel fortitudines.heb.haloth.
Haylam.4.Reg.17.Dolor vel infirmitas maxille:siue principium humiditatis vel teneritudinis.heb.hala.
Haylath.Ilices vel quercus:aut cerue:vel fortitudines.
Haylon.Ilex vel quercus:siue fortis:aut ceruus.
Hayman.Frater preparatus:siue frater dextere:aut frater meus quid.
Hayo.Frater eius.
Hayrsemes.Ciuitas solis:aut ex hebreo & syro ciuitas seruicii vel ministerii.
Haysiar.Frater matutinus:aut frater niger vel nigredinis
Halus.Commixtio vel conspersio.
Hamaran.Asinus:vel lutum:aut vinosus.
Hana.Essentia:siue generatio.heb.haua.
Hanan.Gratiosus:siue misericors:aut donans.
Hares.Sol:aut testa.
Harim.Destructio:siue anathema:aut rete vel retiaculum:siue dedicatum:vel consecratum.s.deo.
Hasarsual.Atrium vel fenum vulpis:aut fenum semite.
He.Ecce:vel ista.D.
Hebal.Aceruus vetustatis:siue aceruus defluens.
Heber.Transiens vel transitus:aut ira:seu pregnans:vel syriace frumentum.
Heber.Geñ.46.&.1.Paralip.4.&.7.&.8.b.vbi dicitur& ezeci & heber.iterpretatur socius aut particeps:vel adherens:siue incantator:aut liuor.
Hebrea.Transiens:siue irata:aut pregnans.
Hebrei.transeuntes:siue irati:aut pregnantes:vel syriace frumenta.
Hebreus.Idem.s.n.
Hebri.Idem.

Hebron.Societas:siue participatio:vel adhesio:aut incantatio:vel liuor.
Hebrona.Transiens:aut irascens.
Hebrona.Nu.34.ex syro & hebreo falsitas cãtici vel exultationis.heb.zephrona.
Hebroni.Societas:siue participatio:vel adhesio:aut incãtatio:vel liuor.
Hebronite.Idem.plurali numero.
Heder.Grex:siue defectio:aut priuatio.
Heddo.Vapor aut nubes vel interitus eius.
Hepher.Atrium:aut fenum.heb.hasor.
Hela.Ilex vel quercus:siue fortitudo:aut maledictio
Helam.Adolescens vel virgo.m.g.siue occulta:aut seculũ.
Helam.2.Reg.10.Exercit⁹ mĩs ł gẽtis siue ancille:aut dolor siue expectatio matris vel ãcille aut gentis:vel sõniũ.
Helam.1.Paralip.9.Ilex vel quercus:aut fortitudo:vel maledictio.heb.hela.
Helasa.Dei factura.
Helath.Cerua:siue fortitudo:aut ilex vel quercus.
Helchana.De⁹ zelotes:aut dei possessio:siue dei calamus:
Helcheseus.Dei duricies:vel serotin⁹.vel deus nidus ei⁹.
Helchete.ex hebreo & syro dei theca ł capsa.heb.helthece.
Helchias.Portio siue pars domini:aut lenitas domini.
Helchias.nee.1.expectãs dñs:siue ham⁹ dñi.heb.hechelias
Helchias.Hiere.38.Rex dñs:siue cõsiliũ vel regnum dñi.
Helech.Portio:siue pars:aut lenitas.heb.melchias.
Heleph.Mille:siue doctrina:aut bos.vel dux.
Helem.Sõniãs:aut sanãs:siue expectatio eorum:aut dolor eorum.
Heles.Armatus:siue liberatus:aut nudatus.
Helles.Idem.
Helesa.Dei factura.
Helesmoth.Secũdus liber legis:& interpretatur hec sũt nomina:quia sic incipit i hebreo.Grece aũt exodus vocatur i.exit⁹:qr i eo exit⁹ filiorũ israel de egypto prio cõtietur.
Heleth.Mũd⁹.i.orbis:aut mustela:vel syriace rubigo.heb.heled.
Heli.Eleuatio:siue oblatio:aut eleuans:vel offerẽs seu pila:vel mortariolũ.
Helia.Deus dominus:aut fortis dominus.
Heliab.Deus pater:vel deus patris.
Heliachim.Dei resurrectio vel affirmatio:siue deus resurrectionis vel firmitatis:aut deus vindicans.
Heliam.Dei populus:aut deus populi.
Helias.Deus dominus:aut fortis dominus.
Helidad.Dei dilectus:vel dei dilectio.
Helim.Arietes:siue fortes:vel cerui:aut valles.
Heliodorus.Solis donum.G.
Heliopolis.Hebraice dicitur on:& interpretatur dolor:siue tristitia:aut fortitudo.Grece vero heliopolis solis ciuitas interpretatur.
Helioreph.Dei hyems:aut deus iuuentutis:siue forte opprobrium:aut ex hebreo & syro deus acuminis.
Helisa.Deus est:siue dei agnus:aut deus commodans.
Heliseus.Dei salus:vel deus saluans.
Heliu.Deus meus ipse:aut fortitudo ipsius.
Helmadan.Deus mensure eorũ:vel deus idumẽti eorũ.D.
Helnathan.Dei donum.
Helon.Ilex:vel quercus:aut fortis.
Helon.Nu.1.&.10.&.1.Paralip.6.c.interpretatur fenestra vel prophanatio:siue dolor aut infirmitas.
Helon.Iof.19.c.vbi dicitur helõ & thẽna.&.1.Paralip.6.f.interptatur ilex vel qrcus:siue fortis:aut ceruus.heb.ayalon.
Helonite.Ilices vel quercus:aut fortes.
Helthai.Laudatio:siue confessio:aut clamor.heb.hedai.
Helteco.Ex hebreo & syro dei theca vel capsa.
Heltholad.Dei generatio.
Heman.Multus:aut tumultuans:vel syriace fidelis.

Hemona.Popularis:siue populus noster.
Hen.Gratia:siue misericordia:aut mansio:vel requies.
Henan.Nubes:vel auguriũ:seu fons aut ocu'us earum.
Hennon.Ecce illi:siue diuitie eorum:aut decipiens vel cõtristans eos.heb.hennom.
Her.Vigil:aut denudãs:vel effũdẽs:siue emul⁹:vel ciuitas
Heran.Idem.
Heranite.Idem.p.n.
Herchuei.Lõgi:aut sanantes:siue maledictio cõbustiõis.
Hercules.Iunonis vel dominatricis gloria.G.
Hered.Imperans:siue descendens.
Hered.Iof.12.Onager:aut syriace draco.
Heredite.Imperantes:siue descendentes.
Herite.Vigiles:siue denudantes:aut effundentes:vel syriace inimici.
Herma.Destructio:siue anathema:aut rete:vel retiaculum:siue dedicatum vel consecratum.scilicet deo.
Hermagedon.Mons euangelii vel euangelizationis:aut mons pomorum vel fructuum.scilicet electorum.D.
Herman.Sustentaculum:vel inauris.G.
Hermes.Mercurius:aut lucrum:vel refugium.G.
Hermogenes.Mercurio genitus:aut lucri generatio:vel refugium generationis.G.
Hermon.Destructio:siue anathema:vel rete siue retiaculũ aut dedicatum vel consecratum.scilicet deo.
Hermonii.Idem.p.n.
Herodes.Pellis gloria:vel pellibus glorians:aut mons glorie vel arrogantie:aut syriace draco ignitus.D.
Herodiani.Idem.p.n.D.
Herodias.Idem.f.g.D.
Herodion.Iunonis vel dominatricis cantilena.G.
Heser.Atrium:aut fenum:
Hesi.Prope me:vel iuxta me:siue auferens vel separãs.D.
Hestaol.Postulatus:aut mulier fortis:vel mulier stulta:siue ignis laboris.
Hester.Occulta:siue abscondita:vel demoliens.aut ex syro & hebreo medicine exploratio vel contemplatio:aut medicina turturis.
Heth.Confractio:vel formido:aut stupor:vel syriace descensus.
Heth.nomen littere.Vita.D.
Hiedor.Murus:siue maceria:aut sepis.heb.gedor.
Hieramel.Misericordia dei:aut ex syro & heb.dilectio dei.
Hieramihel.Idem.
Hierapolis.Sacra ciuitas.G.
Hieremia.Celsitudo dñi vel sublimitas dñi:aut exaltãs dominum.
Hieremias.Idem.
Hieremiel.Mia dei:aut ex syro & hebreo dilectio dei.
Hiericho.Luna:vel mensis:aut odor eius.
Hieriel.Timor dei:aut visio vel proiectio dei.
Hierimoth.Altitudines:siue timens mortem:aut videns mortem:seu proiectio mortis.
Hierimuth.Idem.
Hiermai.Altitudo mea:siue timens vel proiiciens aquas.
Hieroam.Misericors:aut syriace dilectus.
Hierobaal.Impugnans idolum.
Hierobaal.2.Reg.11.Impugnans confusionem vel ignominiam:aut impugnans idolum.heb.ierobeseth.
Hieroboam.Impugnans vel obiurgans populum:vel multiplicans populum.
Hieroboam.1.Regum.1.&.2.Paralip.23.Misericors:aut syriace dilectus.heb.hieroam.
Hieronymus.Sacra lex.G.
Hierosolyma.Visio pacis:aut visio perfecta vel consumata:siue timor perfectus vel consumatus.

Hierosolymite. Idem.p.n.
ירואל Hieruel. Timor dei:aut visio dei.
ירושא Hierusa. Hereditas:vel exilium.
ירושלם Hierusalem. Visio pacis:aut visio perfecta vel consumata: sive timor perfectus vel consumatus. [aut iteratio.
ישנה Hiesana. Dormiens:aut antiqua vel annosa: sive mutatio:
יתרי Hietrites. Excellens:sive explorans:aut residuus:vel rema (nens:sive funiculus.
ὑμέναιος Hymeneus. Carmen nuptiale.G.
הין Hyn. Mensura erat liquidorum.
עיר Hir. Ciuitas:aut vigil:sive effundens:vel denudas:aut pul (lus.f.asini.
עירה Hira. Idem.
הערי Hiraites. Illuminatus:aut flumen:vel fluuialis.
חירם Hiram. Vite celsitudo.
עירם Hiram. Gen.36.&.1.Paralip.1. Ciuitas eoru:sive vigilia eorum:aut denudatio vel effusio eorum:sive aceruus excelsus
חירה Hiram. Gen.38. Libertas:aut ira.heb.hira.
הרם Hiram. Ios.10. Interpretatur mons eorum:sive manifestas eos:aut concipiens eos.
עירא Hiram. 2.Reg.20. Interpretatur ciuitas:aut vigil: sive denudatio:aut effusio:vel aceruus visionis.heb.hyra.
חורם Hyram. 2.Paralip.2.&.4.&.8. Albedo eoru sive forame libertas eoru:aut destrues:vel anathematizas.heb.hura.
עירא Hyras. Ciuitas:aut vigil:sive denudatio:aut effusio:vel aceruus visionis.
חירה Hyras. Gen.38. Interpretatur libertas:aut ira.
Hyrcanus. Ciuitatis possessor:seu vigilans emulator .D.
עירואלה Hyrhela. Unum nomen est: & interpretatur ciuitas ilicis vel quercus aut fortitudinis vel maledictionis: aut vigilia sive denudatio vel effusio ilicis vel quercus sive fortitudinis vel maledictionis.
מעשיה Hismaasia. Opus domini.heb.maasia.
ישמעאל Hismael. Exauditio dei.
ישמעלים Hismaelite. Idem plurali numero.
ἱσπανία Hispania. Rara.idest preciosa.G.
אשתמה Hystemo. Ignis admirationis vel consumationis:sive ignis perfectionis vel simplicitatis.
אישטוב Histob. Vir bonus:aut viri bonitas.
הוד Hod. Laus:sive confessio.
חדלי Hodali. Cessatio:vel vetatio:aut defectus.
חלדי Holdai. Mudus:vel orbis:aut mustela:vel syriace rubigo.
Holophernes. Fortis dux:ex hebreo & syro.D.
און Hon. Dolor:sive fortitudo:aut iniquitas.
חפה Hoppa. Thalamus:sive cooptorium:aut littus vel ripa eius.
הר Hor. Mos:sive cocipiens:aut demonstrans:vel ostendens.
Horrei. Principes:vel liberi aut ingenui:vel irascentes.
חרם Horem. Destructio:sive anathema:aut rete vel retiaculum: sive dedicatum aut consecratum.f.deo.
חרי Horreus. Princeps:vel liber aut ingenuus:vel irascens.
Horri. Idem.
חרמה Horma. Destructio:sive anathema:aut rete:vel retiaculum sive dedicatum aut consecratum.f.deo.
הרמה Horma. Ios.19. Excelsa:sive proiecta:aut vermis.
ארנן Hornan. Exultans:sive arca eorum:aut lux filii:vel lux sive maledictio permanens vel eterna.
חסה Hosa. confidens:vel protegens.
חדשי Hosdi. Mensis:vel nouitas:aut ex syro & hebreo vnius munus:aut nouum munus.heb.hodsi.
חותם Hothan. Sigillu:aut signaculu:sive clausura.heb.hotham.
אואל Huel. Aut deus:sive aut fortis:vel desiderans sive concupiscens deum. [stetricatio
חול Hul. Dolor:vel infirmitas:sive arena:vel prestolatio:aut ob
עירשם Humesen. Duo nomina sut. Ham. Acerui.heb.hiim. Esem os ab osse:sive fortitudo:aut lignum eorum: vel consiliu
עצם

eorum:aut clausura.f.oculorum.
חור Hur. Libertas:vel albedo:aut foramen.
Hurai. Idem.
אורי Huri. Lux sive ignis meus.
עוץ Hus. Consilium:aut lignum:vel syriace fixus.
חושם Hus.1.Paralip.8. Tinea corrosus:aut compressus: vel congregatus.heb.iehus.
חשם Husan. Festinatio eorum:aut silentium eorum:vel sensualitas eorum.heb.husam.
חושי Husi. Festinans:vel tacens:aut sensualis.

De incipientibus a littera.i.

יחת Iaath. Confractus:aut formidans:vel stupens:aut syriace descendens.
יחזיה Iaazia. Visio domini.
Iaba. Absconsio:vel dilectio:aut syriace peccatum vel obli (gatio.
יבחר Iabaar. Eligens:vel electus.
יבל Iabel. Defluens:sive apportans: vel inueterascens:aut germinans:sive iubileus:aut buccina.
יבש Iabes. Siccitas:vel confusio.
יעבץ Iabes.1.Paralip.2.&.4. Tristitia:sive dolor.
יבין Iabin. Intelligens:sive edificans.
יבוק Iaboch. Euacuatio:vel dissipatio:aut lucta. [iachan.
יעכן Iacham. Conterens:vel coprimens:sive ablatio basis.heb.
יעכן Iachan. tribulatio vel labor:aut ablatio possessiois vel nidi.
יקנעם Iachanen. Possidens populu:sive nidificatio populi.heb. (iachanem.
יקים Iacim. Surgens:aut confirmans.
יכין Iachin. Preparans:sive preparatio:vel firmitas.
Iachinite. Idem.plu.nu.
יעקב Iacob. Supplatator:vel calcaneus:aut planta .i. vestigium.
יעקבה Iacoba. idem.
Iacobus. idem. [nus.heb.iatur.
יטור Iachur. Custodiens:aut ordo vel series:aut syriace monta
יחת Iadab. confractus:aut formidans:vel stupens: aut syriace descendens.heb.iaath.
ידע Iadai. Sciens vel cognoscens.heb.iada.
ידעיה Iadaia. Scientia domini:vel cognitio domini.
ידע Iadan. Sciens:vel cognoscens.heb.iada.
Iadason. cognitio ouis:vel cognitio mutationis.D.
יחדיה Iadias. Simul vel solus dominus:aut gaudium sive acume domini:vel ex syro & hebreo vnus dominus.
יחיאל Iadiel. Viuit deus.heb.iahiel.
ידיעאל Iadihel. Scientia dei:sive cognitio dei.
ידון Iadin. Iudicans:aut litigans:vel manus eius.heb.iadon.
ידו Iaddo. Manus eius:aut potestas eius:sive confessio eius.
ידון Iadon. Iudicans:aut litigans:vel manus eius.
יאל Iael. ipsi deo:aut ipsi forti:vel potens.heb.iael.
יפת Iapheth. Dilatatus:aut pulcher:vel persuadens.
יפיע Iaphia. Illuminans:sive apparens:aut gemens
יפיח Iaphia. 2.Reg.5. interpretatur Loquens: vel illaqueans: aut insuflans.
יפיע Iaphie. illuminans:sive apparens:aut gemens.
יגור Iagur. colonus:vel aduena: aut timens:sive congregans.
יחדי Iahaddai. Simul uel solus ego:aut acutus:uel gaudens :aut syriace unitas mea.
יעלא Iahala. Ascendens:aut damula uel caprea.
יחלון Iahalon. manens:sive murmurans.heb.ialon.
יעל Iahel. Ascendens:aut damula uel caprea.
יחלאל Iahelel. Expectas deu:aut orans deu:sive incepit deus.
יאירי Iaheri. Lux mea:sive illuminans:aut illuminatus.
יחזיאל Iahiel. Aceruus dei:sive abstulit deus.
יחיאל Iahihel. idem.

יחיאל Iahihel.2.Paralipo.21. Viuit deus.
יאיר Iair. Illuminans vel illuminatus.
Iairus. idem.D.
יעלה Iala. Ascendens:aut damula vel caprea.
יהללאל Ialalehel. Laudans deum:aut claritas sive illuminatio dei.
יחלאל Ialel. Expectans deum:aut orans deum: sive incepit deus.
יהללאל Ialel.1.Paralipo.4. Laudans deum:aut claritas sive illuminatio dei.heb.ialalel.
יחלאלי Ialelite. Expectans deum:aut orans deu:sive incepit deus.
Iambri. Amaricas:sive rebellans:aut comutans.D.
Iami. Non est in hebreo.
ימין Iamin. Dextera vel dexter:aut auster vel australis.
Iaminite. Idem.plu.nu.
Iamne. In greco scribitur ianne:cu duplici.n.& hebraice interpretatur respondens:vel incipiens loqui: aut afflictus sive humiliatus:vel pauper.D.
Iamnes. In greco scribitur iannes & est idem qd ianne.D.
יבנה Iamnia. Edificans:aut intelligens.heb.iabnia.
Iamnite. Idem.plu.nu.D.
Ianor. Maris lucerna:aut dextera lucis:vel dextere lume.D.
ימרה Iamra. Rebellis:aut amaricans:sive comutatio.
ימואל Iamuel. Dies eius deus:aut mare dei.
יחת Ianadiath. Confractus:aut formidas:vel stupens:aut syriace descendens.heb.iaath.
יענאי Ianai. Respondens:sive affligens:aut depauperans.
ינוח Ianoe. Requiescens:aut manens:sive deducens.
ינום Ianum. Dormiens.
ירוח Iara. Odorans:sive aspirans:aut luna:vel mensis.
יערה Iara.1.Paralipo.9. Silua:aut fauus:sive denudans vel effundens:aut euigilans.
ירמות Iaramoth. Altitudines: sive timens mortem:aut proiectio mortis
יריב Iarbi. Pugnans:vel obiurgans:sive multiplicas.heb.iarib.
ירח Iare. Luna:vel mensis:sive odorans.
גרב Iareb. Scabies:aut syriace hydria.heb.gareb.
ירד Iared. Imperans:vel descendens.
ירפאל Iarephel. Sanitas dei aut medicina dei: sive relaxans deus.
ירד Iareth. Imperans:sive descendens.heb.iared.
יריב Iarib. Pugnans:vel obiurgans:sive multiplicans.
יערים Iarim. Saltus:vel silue.
יהצה Iasa. Rixa vel contentio:aut domini exitus.
יחץ Iasa. Esa.15. interpretatur Rixa vel cotentio.heb.iahas.
ישן Iassen. Antiquus:sive dormiens.
יצר Iaser. Figmentu:sive plasmatio:aut tribulans vel angustias.
ישר Iaser.1.Paralipo.2. Rectus: aut cantans:sive respiciens:aut dominans:vel speculans.
יצרי Iaserite. Figmenta:sive plasmationes:aut tribulates:vel an (gustiantes.
עשי Iasi. Faciens:vel factor meus.
יפיע Iasie. Illuminas:sive apparens:aut gemes.heb.iaphie.
יחציאל Iasiel. Diuidens deus:vel dimidians deus:aut festinatio dei.
יעשיאל Iasiel.1.Paralipo.11.&.27. Opus dei vel factura dei.
יזיאל Iasiel.1.Paralipo.12. interpretatur aspersio dei vel distillatio dei.heb.iaziel.
Ἰάσων Iason. Sanans:vel medicans.G.
Ἰάσων Iason. Act.21. In greco mnason: & interpretatur indagator:aut spondens:vel reminiscens.G.
ישוב Iasub. Conuersio:aut habitatio:vel sessio.
Iasubite. Idem.plu.nu.
נתנאל Iathanael. Donum dei.
יון Iauan. Decipies:vel contristas: aut cenosus:vel columbus.
יעוש Iaus. Tinea corrosus:aut copressus:vel congregatus.
אזל Iazal. Ambulans:sive vilificans.heb.ozal.
עזר Iazer. Auxiliator:sive adiutor.

יהצה Iazer. Ios.21.d. in hebreo est iasa: quod interpretatur rixa vel contentio:aut domini exitus.
יעזיאל Iaziel. Fortitudo dei.
יחזיאל Iaziel.1.Paralipo.23.&.24.&.2.Paralipo.20. videns deu vel visio dei.
זיז Iaziz. Splendor:aut syriace discessio.
איכבוד Ichabod. Vbi gloria:aut ve glorie.
Ichaboth. Idem.heb.ichabod.
Ἰκόνιον Iconium. Veniens.G.
יקותיאל Ichutiel. Spes dei:aut congregatio dei.
ידיה Idaia. Manus domini:vel confessio domini.
ידעיה Idaia. Nee.7.&.11.& Zacharie.6. Scientia domini.
ידידה Idida. Dilecta:sive amabilis:vel manus manus eius: aut per translationem potestas manus eius.
ידותון Idithun. Lex eius:vel legalis:sive laude vel cofessione das.
Idox. Iocundus vel letus:aut triturans.D.
אדום Idumea. Ruffa:vel terrena:aut sanguinea.
Idumee. Idem.plu.nu.
אדומים Idumei. Ruffi:sive terreni:aut sanguinei.
Idumeus. Idem.s.n.
עיה עברים Ieabarim. Acerui hebreoru vel trasfeuntiu:aut acerui trasfeuntiu vel pregnatiu:aut ex hebreo & syro acerui frumenti.
יבחר Iebaar. Electio:sive electus.
יבניה Iebanias. Edificatio dni: sive filiatio dni:vel intellectus dni.
יבחר Iebar. Electio:sive electus.
יבלעם Ieblam. Inueteratio populi:vel defluens populus:aut germinatio populi:sive deglutiens eos.
Ieblaan. Idem.heb.ieblaam.
יבניאל Iebnael. Edificatio dei:sive intellectus dei.
Iebneel. Idem.
יבוק Ieboch. Euacuatio:vel dissipatio:aut lucta.
קבצים Iebsam. Congregationes.heb.cibsaim.
גבתון Iebton. Celsitudo eius:aut dorsum eius:sive palpebre eius: aut excelsum donum.heb.gebeton.
יבוס Iebus. Conculcatio:aut volutatio:vel presepium.
יבוסי Iebusei. Conculcati:sive volutati:aut presepia.
Iebuseus. Idem.s.n.
יגבהה Iecbaa. Exaltatio:sive altitudo.heb.iegbaa.
Iechbaa. Idem.heb.iegbaa.
יכליהו Iecelia. Consumatio domini:vel potestas domini.
יקמיה Iecemia. Resurrectio domini:sive confirmatio domini:aut vindicta domini.
יקמעם Iecmaan. Resurrectio ppli:sive cofirmatio vel vindicta ppli.
יקנעם Iecnal. Possessio populi:sive emptio aut nidificatio populi
Ieconam. Idem. (heb.iecnam.
יכניה Iechonias. Preparatio domini:aut firmitas domini.
כניהו Iechonias. Hiere.22.&.37. interpretatur Preparatus ipse.heb.chonias.
יזניהו Iechonias. Hiere.35.&.40.&.42. & Ezechiel.8.&.11. interpretatur, Nutrimentum domini:aut auscultatio vel aurma domini.heb.iezonias.
אחי Iechri. Frater meus.heb.achi.
זכרי Iechri.1.Paralipo.8.&.2.Paralipo.23. Memor sive memorans:aut masculinus.heb.zechri.
יקשן Iecsan. Duritie:sive scandalum:aut syriace collisio.
יקטן Iectan. Paruulus:aut tedium:sive contentio.
יקתאל Iectel. Congregatio dei.
יתיר Iecter. Excelles:aut residuus sive remanens: vel funiculus: aut explorans.heb.iether.
ידוע Iedda. Scitus:aut cognitus.
יראלה Iedaba. Timor maledictionis: seu visio maledictionis: aut ex hebreo & syro timor dei:vel visio dei.heb.ierala.
ידעיה Iedaia. Scientia domini:vel cognitio domini.

ידוע Iedboa. Scitus vel cognitus. heb. ieddoa.
ידבש Iedebos. Melifluus: aut manus cõfusionis vel erubescẽtię.
ידעיה Iedeia. Scientia domini: vel cognitio domini.
יחדיהו Iedeia. 1. Paralipo. 24. c. Vnus dñs: aut letitia dñi: siue acumen dñi: aut ex syro & hebreo renouatio domini.
גדליהו Iedelias. Magnitudo dñi: vel fimbria dñi. heb. gedelias.
יחדיאל Iediel. Vnitas dei: siue letitia dei: aut acumen dei: vel ex syro & hebreo renouatio dei.
ידיעאל Iehihel. Scientia dei: vel cognitio dei.
יחיאל Iedihel. Esd. 10. Viuit deus. heb. iehiel.
ידלף Iedlaph. Distillatio: vel stillicidium: aut ex hebreo & syro manus iuncta.
יחדו Ieddo. Solus ipse: vel vnus ipse: aut letitia eius: siue acumen eius: vel syriace nouitas eius.
ידו Ieddu. Manus eius: siue confessio eius.
ידוע Ieddua. Scitus: aut cognitus.
יפדיה Iephdaia. Redemptio domini.
יפלט Iephlath. Liberatus: aut expulsus.
Iephlethi. Idem.
יפנה Iephone. Aspiciens: siue intuens.
Iephonne. Idem.
רעיאל Iehiel. Abstulit deus: aut coaceruans deus.
יחיאל Iehiel. Esd. 10. Viuit deus.
רעיאל Iehihel. Abstulit deus: aut coaceruans deus.
יחיאל Iehihel. 1. Paralipo. 15. & 16. & 23. & 29. & 2. Paralipo. 21. & 29. & 31. & 35. & Esd. 8. & 10. interpretatur Viuit deus.
יהוא Iehu. Ipse: siue existens.
יעואל Iehuel. Abstulit deus.
יעוש Iehus. Tinea corrosus: aut compressus: vel congregatus.
יעוץ Iehus. 1. Paralipo. 8. Cõsiliãs: vel ligneus: aut syriace fixus.
יקותיאל Iehutiel. Spes dei: vel congregatio dei. heb. iecutiel.
ידעיה Ieiada. Manus domini: vel confessio domini. heb. iedaia.
יחיאלי Ieiheli. Viuit deus.
יעלם Ielon. Occultus: siue adolescens: aut caprea eorum: vel seculum. heb. ielom.
יחמי Iemai. Calefaciens: aut calidus.
ימיני Iemini. Dextera vel dexter.
ימלה Iemla. Repletio: aut circuncisio.
ימלך Iemleth. Regnans: aut consulens. heb. iemlech.
ימנה Iemna. Dextera: aut numerans: siue preparans: vel syriace constituens.
ימנע Iemna. 1. Paralipo. 7. g. Prohibitio: aut impedimentum: siue mare cõmotum.
זמה Iemna. 2. Paralipo. 29. c. Scelus: aut cogitatio. s. peruersa. heb. zema.
ימנה Iemnaite. Dextere: aut numerantes: siue preparantes: vel constituentes.
יעוש Ieos. Tinea corrosus: aut compressus: siue congregatus.
יבשם Iepsem. Aromatizans: vel siccitas eorum: aut confusio vel erubescentia eorum. heb. iebsem.
יפתח Iepta. Aperiens.
יפתחאל Ieptael. Aperiens deus.
יפתח Iepte. Aperiens.
ירח Ieraa. Luna: aut mensis: siue odoratio.
ירחמאל Ieramehel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei.
Ieramel. Idem.
Ierameli. Idem.
Ieramiel. Idem.
ἱεράπολις Ierapolis. Sacra ciuitas. G.
ירקעם Ierchaam. Extensio eorum: siue viriditas populi: aut sputũ populi: vel armatura aut euacuatio populi.
ירקון Ierchon. Erugo: aut viriditas: siue sputum: vel armatura: aut euacuatio.

ירמיהו Ieremia. Celsitudo dñi: aut sublimitas dñi: vel exaltãs dñm.
Ieremias. Idem.
ירחמאל Ieremiel. Mia dei: aut ex syro & hebreo dilectio dei.
יריה Ieria. Proiectio domini: aut timor vel visio domini.
יראיה Ierias. Timor domini: vel visio domini.
ירליהו Ieriau. Proiectio dñi: vel timor domini: aut visio domini.
ירבי Ieribai. Pugnans siue obiurgans: aut multiplicans.
ירחו Iericho. Luna: vel mensis: aut odor eius.
Ierichontinus. Idem q iericho.
יריאל Ieriel. Timor dei: aut visio vel proiectio dei.
ירמות Ierimoth. Altitudines: siue timens mortẽ: aut videns mortem: seu proiectio mortis.
Ierimuth. Idem.
יריעות Ierioth. Cortine: siue linteamina: aut vlulatiões: siue cõfractiones.
ירחם Ieroam. Misericors: aut syriace dilectus.
ירבעל Ierobaal. Impugnans idolum.
ירבשת Ierobaal. 2. Reg. 11. In hebreo est ierobeseth: & interptatur impugnãs cõfusionẽ vel ignominiã: aut impugnãs idolũ.
ירבעם Ieroboam. Impugnãs vel obiurgans populum: aut multiplicans populum.
ירחם Ieroboam. 1. Reg. 1. & 2. Paralipo. 23. Misericors. aut syriace dilectus. heb. ieroam.
יראון Ieron. Timor. vel visio: aut proiiciens dolorem vel fortitudinem.
ἱερώνυμος Ieronymus. Sacra lex. G.
ירושלם Ierosolyma. Visio pacis: aut visio pfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus.
Ierosolyme. Idem.
Ierosolymita. Idem.
Ierosolymite. Idem. plu. nu.
יערשיה Iersia. Lectul' siue stratũ dñi: aut abstulit paupertatẽ dñs.
ירושא Ierusa. Hereditas: vel exilium.
ירושלם Ierusalem. Visio pacis: aut visio perfecta vel consumata: siue timor perfectus vel consumatus.
לישע Iessa. Respiciens vel ad respiciẽdum: siue ad horam: vel ad tempus. heb. lassa.
יצהר Iessaar. Claritas: siue oleum: aut meridianus.
Iessaarite. Idem. plu. nu.
ישיהו Iessaia. Est dominus: aut munus ipsum vel ipsius.
ישבח Iesba. Laus: siue tranquillitas.
אשבעל Iasbaal. Ignis idoli: siue ignis dominantis: aut sufficientis vel possidentis. heb. esbaal.
ישבעם Iesbaam. Sedens populus: aut cõuersio populi: siue insufflatio aut captiuitas populi.
ישבקשה Iesbacassa. Est requirens vel deprecans. aut sessio dura: vel insufflatio siue conuersio dura.
אשבן Iesban. Ignis filii: aut ignis intellectus vel edificationis. heb. esban.
ישבינבב Iesbidenob. Sedens in pphetia vel in locutione siue in germinatione: aut conuersio siue insufflatio in prophetia vel in locutione siue in germinatiõe: aut captiuãs in pphetia vel in locutione siue in germinatione. heb. iesbibenob.
ישבעם Iesboam. Cõuersio populi: siue sessio populi: aut insufflatio vel captiuitas populi.
ישבק Iesboch. Est vacuus vel euacuatus: aut syriace derelictus: vel derelinquens.
יסכה Iescha. Vngens: siue cooperiens: aut protegens vel obumbrans: aut syriace speculans.
ישי Iesse. Ens: siue existens: aut munus vel oblatio.
אישי Iesse. 1. Paralip. 2. vbi dicitur iesse autẽ genuit. &c. interpretatur. Vir meus: aut virilis: siue insule munus: vel oblatio.
ישעיהו Iesias. Salus domini.
ישמא Iesema. Appositus: vl' noiat': aut admiratio: siue desolatio.
גשן Iessen. Appropinquatio vel approximatio. heb. gessen.
יצר Iesser. Figmẽtũ: siue plasmatio: aut tribulatio: vl' angustias.

ישישי Ieses. Antiqu': siue sexagenari': aut exultãs: vel est mun'.
ישפה Iespha. Iaspis lapis. s. preciosus: aut est hic. i. in hoc loco: vel labium: siue conterens.
ישפן Iespham. Absconditus: siue confractus: aut cuniculus. heb. iesphan.
ישעי Iesi. Salus: aut respiciens.
ישיה Iesia. Est dominus.
Iesias. Idem.
ישעיה Iesias. 1. Paralipo. 3. Salus domini.
יחצאל Iesiel. Diuidens deus: vel dimidiãs deus: aut festinatio dei.
Iesielite. Idem. plu. nu.
ישימון Iesimuth. Desolatio: aut solitudo. heb. iesimon.
יזליא Iesia. Distillatio vel aspersio laboriosa. heb. iezlia.
יסמכיהו Iesmachias. Adherẽs vel innitens dño: aut iunctus dño.
ישמעיהו Iesmeias. Audiens dominum: vel obediens domino.
חצרון Iesron. Sagitta exultationis: siue diuisio cãtici: aut atriũ: vel fenum. heb. esron.
Iesu. Saluator.
Iesu. Luce. 3. f. in greco Iose: & hebraice potest interpretari Parcens: vel eleuatus: aut existens. D.
ישוע Iesua. Saluator.
ישוה Iesua. Gen. 46. & 1. Paralipo. 7. Planicies: siue equalis: aut ponens vel positus.
ישוע Iesue. Saluator.
ישיה Iesue. Esd. 10. interpretatur Est dominus. heb. iesie.
ישוי Iesui. Planus: siue equalis: aut ponens vel positus.
Iesuite. Idem. plu. nu.
גשור Iesur. Vallis aspectus: aut vallis bouis: siue vallis murus: vel pons. heb. gesur.
ישוע Iesus. Saluator.
ישעיה Iesus. 1. Paralipo. 3. Salus domini. heb. iesaias.
יהושע Iesus. Zacharie. 3. & 6. Dñs saluator: vel domini salus.
חתת Ieth. Confringens: vel formidans: aut stupens: vel syriace descẽdens.
יתה Iethan. Declinãs: vel diuertẽs. heb. ietha.
יתנן Iethan. Ios. 15. Merces: siue donum: aut syriace fumigans. heb. iethnan. nans in ea.
יטבה Ietheba. Bñfaciens: vel bonitas eius: aut diuertẽs vel declinans
יטבתה Iethebatha. Bonitas sua: siue declinans filia eius: aut declinans desertum.
יתלה Iethela. Pendens: vel suspensio: siue coaceruatio.
יתר Iether. Excellens: aut residuus: siue remanens: vel exploras: aut funicul'.
יתת Iether. 1. Paralip. 1. Donãs. heb. ietheth.
Ietheth. Idem.
יתמה Iethma. Orphan': siue admiratio: aut cõsumatio vl' pfectio
יקמעם Iethmoan. Resurrectio populi: aut confirmatio vel vindicta populi. heb. iechmoam.
יתרא Iethra. Excellens: siue residuus: vel remanens: aut explorans: vel funiculus.
יתרעם Iethraam. Excellentia populi: aut residuus populi: siue exploratio vel funiculus populi.
Iethraan. Idem. heb. iethraam.
יתרי Iethrai. Excellens: siue residuus vel remanens: aut explorans: vel funiculus.
אתרי Iethrai. 1. Paralip. 6. b. Explorãs: aut syriace loc'. he. ethrai.
יתרן Iethram. Excellens: siue residuus vel remanens: aut explorans: vel funiculus. heb. iethran.
Iethran. Idem.
Iethrei. Idem.
גתרמון Iethremon. Torcular mali punici: aut torcular excelsum. heb. gethrẽmon.
יתרי Iethreus. Excellens: siue residuus vl' remanẽs: aut explorans vel funiculus.
יתרו Iethro. Idem.
ראש Iethros. Caput: siue principium. heb. ros.
קדמות Iethson. Ios. 21. d. In hebreo est cedimoth: quod interpretatur antiquiores: vel priores: aut orsẽtales: siue incendium vel incurnatio mortis.
יוזבד Iezabad. Dotatus.
איזבל Iezabel. Insula habitaculi: vl' ve habitaculo: aut ex hebreo & syro insula sterquilinii: vel ve sterquilinio.

יזרחיה Iezaria. Oriens dominus: aut claritas domini.
יחזקאל Iezechel. Cetus vel congregatio dei. heb. iecethel.
יגדליהו Iezedelia. Magnitudo domini. heb. iegedelia.
גזם Iezem. Eruca: aut vellus eorum: siue transitus eorum: vel tondens eos. heb. gezem.
איעזר Iezer. Insula adiutorii: siue insula atrii: aut ve adiutorio vel atrio.
יעזר Iezer. 1. Paralipo. 6. Auxiliator siue adiutor.
איעזרי Iezerite. De iezer: quod interpretatur insula adiutorii: siue insula atrii: aut ve adiutorio vel atrio.
יזרח Iezerites. Oriens: aut clarus.
יחזיאל Ieziel. Videns deum: vel visio dei.
יאזניהו Iezonias. Auscultatio dñi: aut statera dñi: vl' arma domini.
יחזרה Iezra. Porcinus: aut syriace conuersus.
יזרעאל Iezrael. Semen dei: aut distillans contritionẽ vel malũ dei: siue distillatio amicitie dei: vel aspersio pastoris dei.
Iezraelites. Idem.
ישראלי Iezreli. Idem quod israel: quod interpretatur preualens siue dominans cum deo. heb. iesreli.
עזריאל Iezriel. Auxilium dei: siue atrium dei. heb. ezriel.
יגאל Igaal. Redemptus: siue coinquinatus.
Igal. Idem.
עילי Ilai. Ascendens: vel superior: aut aceruus mihi.
Ἰλλυρικόν Illyricum. Exhilaratio: aut letificatio. G.
הדו Indi. De india: que hebraice dicitur hodu: & interpretatur laudatio: siue confessio: aut decora: vel pulchra.
India. Idem.
אפיר India. Iob. 28. Hebraice dicitur ophir: & interpretatur cinis: vel incineratio: aut fructificatio.
יואח Ioa. Fraternitas: vel habens fratrem.
Ioaa. Idem.
יוחא Ioaa. 1. Paralipo. 8. Viuificans.
יואב Ioab. Paternitas: vel habens patrem: aut voluntarius.
יהואחז Ioachan. Domini apprehensio: siue domini possessio: aut dominus videns. heb. ioachaz.
יואחז Iaochan. 2. Paralipo. 34. interpretatur Apprehendens: siue possidens: aut videns. heb. ioachaz.
יהויקים Ioachim. Dñi resurrectio: siue dñi cõfirmatio: vl' dñs vindicans.
יוקים Ioachim. Nee. 12. interpretatur Resurgens: siue confirmãs aut vindicans.
יהויכין Ioachim. Hiere. 52. g. interpretatur Domini preparatio: aut domini firmitas. heb. ioachin.
יויכין Ioachim. Ezech. 1. interpretatur Preparatus: vel firmus. heb. ioachin.
יהויכין Ioachin. Domini preparatio: siue domini firmitas.
יהואחז Ioachin. 4. Reg. 10. interptatur Domini apprehensio: aut domini possessio: vel dñs videns. heb. ioachaz.
יויכין Ioachin. Ezechiel. 1. Preparatus: vel firmus.
יואח Ioaha. Fraternitas: vel habens fratrem.
Ioahe. Idem.
ימין Ioamin. Dextera. heb. iamin.
יויריב Ioarib. Pugnãs vel obiurgãs: siue multiplicãs. heb. ioiarib.
Ioarim. Dñi exaltatus: vel dñi exaltatio. D.
יואש Ioas. Diffidens: vel desperãs: aut ignitus: vel vrens.
יהואש Ioas. 4. Reg. 11. in fine. & 12. vsq ibi Reliqua autẽ sermonũ Ioas exclusiue. & 13. ibi Regnauit ioas filius ioachan. & eo. caplo. in fine ibi. Porro ioas. &c. & 14. b. c. d. excepto ibi Vixit autẽ amasias filius ioas: in omnibus istis locis interpretatur Dñi ignis: vel domini oblatio.
יועש Ioas. 1. Paralipo. 7. & 27. interpretatur Tinea corrosus: siue compressus: vel congregatus.
יותם Ioathan. Consumatus: siue perfectus. heb. iotham.
יהונתן Ioathan. Nee. 12. Dñi donũ. heb. ionathan.
איוב Iob. Dolens: vel gemẽs: siue vlulans: aut exosus: vel patiens inimicitia.

יובב Iobab. Dolens: vel gemens: aut vlulās.
יוב Iobab. Gen. 46. Idem. heb. iob. (iobania.
יבניה Iobania. Edificatio dñi: siue filiatio aut intellect⁹ dñi. heb.
יואל Iobel. Volens: siue incipiens: aut iurans. heb. iohel.
חביה Iobia. Absconsio dñi: aut dilectio domini: vel ex syro & hebreo debitum vel obligatio domini. heb. hobia.
יוכבד Iochabed. Gloriosa: aut grauis vel ponderosa.
Iocabeth. Idem. heb. iochabed.
Iod. Laudatio: siue confessio: aut manus. D.
ידעיה Iodaia. Scientia domini.
יועד Ioed. Testificans: vel ornās: siue pdāns: aut trāsiēs: vel syriace auferēs.
יואל Ioel. Volens: siue incipiens: aut iurans.
יועלה Ioela. Eleuatio: siue pficiens: aut auferēs maledictionē.
יועזר Ioezer. Adiuuans.
נפח Iophe. Insufflās: aut tumidus: siue illaqueans. heb. nophe.
אופיר Iophir. Incineratio: vel fructificatio. heb. ophir.
יגלי Iogli. Reuelatio: vel trāsmigratio: aut reuolutio: siue exultatio.
יואח Ioha. Fraternitas: vel habens fratrem.
יוחא Ioha. 1. Paralipo. 11. interpretatur Viuificans.
יואח Iohaha. Fraternitas: vel habens fratrem.
Iohanna. Dñi grā: siue dñi donū: aut dñi misericordia. D.
Iohanna. Ioh. 1. f. vbi dicitur Tu es symō filius iohanna in greco scribitur iona: & hebraice interptatur columba. D.
יוחנן Iohannan. Gratiosus: siue donās: aut pius vel misericors.
יוחנן Iohannan. 1. Paralip. 26. & 2. Paralip. 17. & 23. b. & 28. & Esd. 10. & Nee. 6. & 12. in omnib⁹ istis locis interpretatur Domini grā: siue domini donum: aut dñi misericordia.
Iohannes. Idem. D.
Iohannes. Ioh. 21. d. vbi dicitur Symon Iohānis: pro iohānis in greco est iona: quod interpretatur columba. D.
יואל Iohel. Volens: siue incipiens: aut iurans.
Ioheli. Idem. heb. iohel.
יהוידע Ioiada. Domini scientia: aut domini cognitio.
יהועדה Ioiada. 1. Paralipo. 8. interpretatur Dñi cetus vel cōgregatio: aut dñi trāsitus vel testimoniū: siue dñi ornatus vl' preda: aut ex hebreo & syro dñi ablatio. heb. ioada.
יוידע Ioiada. Nee. 3. & 12. & 13. Scitus: aut cognitus.
יהועדן Ioiaden. Domini delitie: vel dñi voluptas: aut ex hebreo & syro domini tempus.
יויריב Ioiarib. Pugnās vel obiurgās: siue multiplicans.
יהויריב Ioiarib. 1. Paralipo. 9. & 24. interpretatur Domini pugna siue domini obiurgatio: vel domini multiplicatio.
יונה Iona. Columba: siue depopulans vel deuastans.
יונדב Ionadab. Spontaneus vel vouens: siue principalis.
יהונדב Ionadab. 2. Reg. 13. a. vbi dicitur Cui respōdit ionadab. &c. & 4. Reg. 10. in his locis interpretatur Dñi spontaneus: aut domini princeps: vel domini votum.
יוחנן Ionan. Gratiosus: aut donatus: siue pius vel misericors. heb. iohannan.
יונה Ionas. Columba: siue depopulans: vel deuastans.
יונתן Ionathan. Domini donum.
יונתן Ionathan. 1. Reg. 13. & 3. Reg. 1. & 1. Paralipo. 2. & 10. & 11. & Esd. 8. & 10. & Nee. 12. & Hiere. 40. in omnibus his locis interpretatur columbe donum.
יוחנן Ionathan. Nee. 12. b. vbi dr Ionathan filii eliasib. interptatur Gratiosus: vel donat⁹: seu pi⁹ aut misericors. heb. iohannan.
יונתן Ionathas. Columbe donum.
יהונתן Ionathas. 2. Reg. 1. & 17. & 21. Domini donum.
יפו Ioppe. Pulchritudo: aut decor.
Ioppite. Pulchri: siue decori. D.
יורה Iora. Tēporaneus: aut ostēdēs: siue demostrās: vel pdicens: aut syriace lebes.
Iorai. Idem.
יורם Ioram. Excelsus: siue sublimis: aut profectus.

יורם Ioram. 3. Reg. 22. & 4. Reg. 1. & 3. & 8. vbi dicitur Regnauit ioram filius iosaphat: & infra eodē. ibi Regnauit ochozias filius ioram: & in fine eiusdē capituli: ibi Porro ochozias filius ioram. & 9. d. ibi. Dixitq; ioram. & sic vsq; in finē capituli: excepto ibi Anno vndecio iorā. & 12. ca. & 2. Paralip. 17. & 21. & 22. a. & Matth. 1. i oib⁹ his locis interptatur. Dñi celsitudo: aut dñi sublimitas: siue dñi profectio.
יהורם Iorā. 1. Paralip. 12. iterptatur Misericors: aut syriace dilect⁹
יהודה Ioram. 2. Paralipo. 22. ibi Omnem stirpem regiā domus ioram: pro ioram in hebreo est iuda: quod interpretatur Laudatio: siue confessio.
ירדן Iordanis. Fluuius iudicii: aut demōstratio vel proiectio iudicii: seu descensio: aut ex syro & hebreo lebes iudicii.
ארה Iorei. Via: siue semita: aut viator: vel an... i. diurna portio: aut odoratio. heb. area.
Iorim. Dominus exaltans: vel domini exaltatio. D.
יושה Iosa. Ens: vel existens: aut obliuiscens: vel debens.
יהושבע Iosaba. Domini saturitas: aut domini facietas: vel domini iuramentum: siue domini septenarium.
יושבחסד Iosabeseth. Habitaculū vel sedes misericordie: aut insufflatio vel conuersio misericordie. heb. iosabesed.
יהושבעת Iosabeth. Dñi facietas: vel dñi iuramentum: aut domini septuplum: siue dominus conuertens horam.
יוזבד Iosabeth. Esd. 10. & Nee. 11. Dotatus. heb. iozabed.
ישביה Iosabia. Habitaculum vel sedes domini: siue conuersio aut insufflatio domini: vel captiuitas domini.
יוזכר Iosachar. Memorans: siue masculinus. heb. iozachar.
יהושפט Iosaphat. Dominus iudex: vel domini iudicium.
יושפט Iosaphat. 1. Paralipo. 11. Iudicatus: vl' iudicatio.
יהוצדק Iosedech. Dominus iustus: vel domini iustitia.
יוצדק Iosedech. Esd. 3. & 5. & 10. & Nee. 12. interpretatur Iustificatus: vel iustificatio.
יוסף Ioseph. Augmētum: vel profectus.
יהוסף Ioseph. ps. 80. Dñi augmentum: vel dñi profectus.
Ioseph. Matth. 13. g. & 27. vbi dr Et ioseph mater. & Mar. 6. a. & 15. d. ibi. Et ioseph mater. & ibi & maria ioseph. & Act. 4. g. In omnibus his locis in greco est ioses. quod hebraice potest interptari parcēs: vl' eleuatus: aut existēs. D.
Iosephus. Augmentum: vel profectus. D.
יוספיה Iosphias. Augmentum vel profectus domini: aut consumans vel finiens dominus.
יאשיהו Iosias. Ignis domini: aut vrens dominus.
עזיה Iosias. Zach. 14. interpretatur Fortitudo domini: siue hircus domini. heb. ozias.
יושויה Iosoia. Equitas domini: vl' planicies dñi: aut appone dñs.
יהושע Iosue. Dominus saluator.
ישוע Iosue. Esd. 2. & 3. & 4. & 5. & 8. & 10. & Nee. 3. & 8. & 9. & 12. In omnibus his locis interpretatur saluator.
Ioth. Laudatio: siue confessio: aut manus. D.
זיתן Iothan. Oliua: siue oliuetum. heb. zethan.
חותם Iothan. 1. Paralip. 7. g. iterptatur Sigillū: aut clausura. heb. hotham.
Iouis. Quasi iuuans pater. Latinum est.
יהוזבד Iozabad. Domini dos: vel domini dotatio.
יוזבד Iozabath. Dotatus. heb. iozabad.
יהוזבד Iozabath. 4. Reg. 12. & 1. Paralipo. 26. & 2. Paralipo. 17. & 24. Dñi dos: vel domini dotatio. heb. iozabad.
יוזבד Iozabed. Dotatus.
יוזבד Iozaded. Dotatus. heb. iozabed.
Iozadeth. Idem. heb. iozabed.
עירד Irad. Onager: siue aceru⁹ descēsiōis: vel aceruī descēsio: aut aceruus imperii: vel syriace draco.
יצחק Isaac. Risus.
יצהר Isaar. Candidus: aut lucidus.
צחר Isaar. 1. Paralipo. 4. Idem. heb. saar.

יצהר Isaar. 1. Paralipo. 6. interpretatur Oleum: siue claritas: aut meridianus.
Isaaris. Idem. heb. isaari.
Isaarite. Idem. plu. nu.
יצחק Isac. Risus.
יששכר Isachar. Est merces vel premium.
ישי Isai. Munus. aut ens: siue existens: vel debitor.
אישי Isai. 1. Paralipo. 2. vbi dicitur Isai autem genuit. &c. interptatur vir meus: aut virilis: siue insule munus: aut oblatio.
ישעיה Isaias. Salus domini.
יצרי Isari. Figmētum: siue plasmatio: aut tribulās: vel angustiās.
ישבאב Isbaal. Sessio vel habitatio patris: aut cōuersio vel inflatio siue captiuitas patris. heb. isbaab.
אישבשת Isboseth. Vir confusionis vel ignominie: aut viri mora.
ישמעאל Ismael. Exauditio dei.
Ismaelite. Idem. plu. nu.
Ismaelitis. Idem. f. n.
ישמיאל Ismiel. Nominatio dei: aut admiratio vel stupor dei.
ישראל Israel. Preualens: siue dominās cum deo.
Israelite. Idem. plu. nu.
Israelites. Idem. f. n.
Israelitis. idem.
יזרעאל Israelitis. 1. Paralip. 3. De iezrael: quod interpretatur semē dei: aut distillans cōtritionem vel malum de⁹: siue distillatio amicitie dei: vel aspersio pastoris dei. heb. izraelitis.
יזרחיה Israhia. Oriens dominus: aut claritas domini. heb. izraia.
Israia. Idem. heb. izraia.
ישראלה Isreela. Preualens vel dñans deus: siue rectitudo dei: aut cāticum dei.
Isrehela. idem.
אשתמע Istimam. Exauditus: vel mulieris vterus. heb. istimōa.
אישטוב Istob. Vir bonus.
ישעיה Isuaia. Cōprimēs vel humilians dñs: seu meditatio dñi.
יצהר Isuar. Oleum: siue clarus: aut meridianus.
אתי Itai. Robustus: aut signum: vel vomer: aut syriace veniens.
Italia. Ab italo rage dicta est: vel ab italis. i. vitulis: eo quod illa regio vitulis abundat: latinum est.
כתים Italia. Nu. 24. & Ezechiel. 27. In hebreo ē cethim: & interpretatur conterentes vel cōtritio maris: siue diadema: aut aurū: vl' tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
תובל Italia. Esa. 66. Hebraice dr thubal: & interptatur orbis: aut confusio vel ignominia: siue portatus: vel adductus.
ἀττάλεια Italia. Act. 14. d. In greco scribitur attalia: & interpretatur augens: vel nutriens. G.
Italica cohors: ab italia dicta est: latinum est.
איתמר Ithamar. Insula palme vel dactilorum: aut insule cōmutatio vel permutatio: seu ve palme aut cōmutationi.
יקמיה Ithamian. Resurrectio domini: aut cōfirmatio domini: vel vindicans dominus. heb. ichamia.
Ithurea. Custodita: vel syriace mōtana vel montuosa. D.
יטור Ithurei. Custoditi: siue custodie: aut coordinati: vel syriace montani vel montuosi.
יובל Iubileus. Buccina: vel defluēs: siue apportās: aut germinās siue inueterascens.
יקדעם Iuchadan. Incuruatio populi: siue incendium populi. heb. iuchadam.
יוכל Iuchal. Dñi omnia: aut domini perfectio vel cōsumatio.
יוכל Iuchal. Hiere. 38. interpretatur Potens: siue perfectus: vel consumatus.
יהודה Iuda. Laudatio: siue confessio.
יהודיה Iudaia. Laudatio siue confessio domini.
Iudaismus. Laudatio: siue confessio.
יהודה Iudas. Idem.
Iudea. Idem.

יהודים Iudei. Laudates siue confitentes.
Iudeus. Idem. f. n.
Iudi. Idem.
יהודית Iudith. Laudans: siue confitens: aut iudea.
ἰουλία Iulia. Lanuginosa. G.
ἰουνία Iulia. Ad Ro. 16. a. In greco iunia a iunone. i. dñatrice. G.
ἰουλιος Iulius. Lanugo vel lanuginosus. G.
Iustus. Latinum est.

De incipientibus a littera. L.

לחבים Laabim. Inflāmati: siue flāme: aut gladii.
לעד Laad. Laudans: siue ad laudādū: vel ad confitendum.
לעדה Laada. Pro ornatu: vel ad congregandum: siue ad testificandum: aut transiens: vel predans: aut syriace auferens.
לעדן Laadan. Pro voluptate: seu deuorans iudicium: aut pro ornatu: vel pro testimonio: aut syriace ad tempus.
לבן Laban. Albus: vel candidus: aut later.
לבנה Labana. Luna: siue albedo: aut thus: vel later.
Labanath. Idem.
λακεδαιμονες Lacedemones. Lacus demonū: vel puteus insanientium. G.
לכיש Lachis. Ambulans vel vadens extitit: aut tibimet existens.
לחם Lahem. Panis: vel pugna aut bellum.
ליש Lais. Leo.
לישה Laisa. Leena.
למה עזבתני Lamazabathani. Vt quid dereliquisti me.
למך Lamech. Pauper: vel humiliatus: aut percussus.
Lameth. Nomen littere Doctrina vel disciplina. D.
למואל Lamuel. Illis de⁹: vel cū illis deus: aut cum quo est deus.
λαοδικεια Laodicia. Populus iustus. G.
λαοδικεις Laodicenses. Idem. plu. nu. G.
לאמים Laomim. Gentes: siue absq; aquis.
Lapidoth. Fulgura: aut lampades.
λασθενης Lasthenis. Lapidis robur. G.
לטושים Latussim. Malleatores: vel limatores.
Lazarus. Dei adiutorium: siue dei atrium. D.
לבנה Lebana. Luna: siue albedo: aut thus: vel later.
לבאות Lebbaoth. Leene: siue cordis signum: aut ad introitum.
לבנה Lebna. Luna: siue albedo: aut thus: vel later.
Lebnitica. Idem.
Lebona. Idem.
לכה Lecha. Ambulans: vel vadens.
לחי Lechi. Maxilla.
לקחי Leci. 1. Paralipo. 7. interpretatur Lex: siue doctrina aut assumptio mea.
לקום Lecum. Resurgens: vel confirmans: siue ad resurgendum: vel ad confirmandum.
לעדן Ledan. Pro voluptate: vel deuorās iudiciū: siue p ornatu vl' testimōio: aut trāsit⁹ vl' depdatio earū: aut syriace ad tēp⁹.
נחת Leed. Confractus: vel formidans: aut stupens: vel syriace descendens. heb. ieeth.
לעדן Leedan. Pro voluptate: vel deuorās iudicium: siue pro ornatu vel testimonio: aut transitus vel depredatio earum: aut syriace ad tempus.
לחמם Leemas. Panis eorū: aut pugna vel bellū eorū. heb. leemā.
לשם Lesem. Nomen vel ponens: aut ipsi nominato vel posito: aut lyncurius lapis preciosus: de quo Exo. 28.
לשמדן Lesemdan. Nomen iudicii: vel ponēs iudicium: aut ad nomen iudicii: siue ad ponēdum iudicium: vel lyncurius iudicii qui est lapis preciosus.
לוי Leui. Copulatus.
לויתן Leuiathan. Copulatio vl' societas sua: aut sibimet traditus.
לוי Leuita. Copulatus.
Leuite. Idem. plu. nu.

לוי Leuites. Copulatus.
לאה Lia. Laboriosa vel fatigata.
לבנון Libanus. Albus: vel candidus: aut thus: vel cordis filiatio.
Libertini. Latinum est. i. filii manumissorum.
פוט Libia. Hebraice dicitur phut: & intepretatur aphrica: aut syriace crassa vel pinguis.
לבים Libia. Daniel. 10. In hebreo lubim: & interpretatur cor maris: vel corda plurali numero.
פוט Libies. In hebreo est phut: & interpretatur aphrica: aut syriace crassa: vel pinguis.
לבים Libies. 2. Paralipo. 12. & 16. & Nau. 3. In hebreo est lubim: & interpretatur Cor maris: Vel corda. p. n.
λυκαονία. Lycaonia. Lupina. G.
λυκία. Lycia. Idem. G.
λιθόστρω τος. Lycostratos. In greco lithostrotos: & interpretatur lapidibus stratus. G.
λύδη. Lyda. Stagnum. s. aquarum. G.
λύδη. Lydda. Idem. G.
לוד Lydi. Natiuitas: vel generatio.
Lydia. Idem.
לודים Lydii. Natiuitates: vel generationes.
λῖνος. Linus. Rete vel retiaculum. G.
λυσανίας. Lysania. Dissoluens tristitiam. G.
λυσίας. Lysias. Dissoluens. G.
λυσίμαχος. Lysimachus. Dissoluens pugnam. G.
Lystra. Dissoluens. G.
λύστρα. μύρα. Lystra. Act. 27. In greco scribitur myra: & iterpretatur virgultū: siue vnguentum odoriferum. G.
λύστροις. Lystris. Dissoluentes. G.
לבנה Lobna. Luna: siue albedo: aut thus: vel later
Lobni. Idem.
יוכה Loche. Declinans vel diuertens. heb. iothe.
לוד Lod. Natiuitas: vel generatio.
לודבר Lodabar. Ipsimet verbum: aut ipsimet pestis vł mors: seu generatio electa: vel ex hebreo & syro natiuitas filii.
לודהדד Lodadin. Nascens gaudēs: vel nascēs acutus: aut ex hebreo & syro generatio vel natiuitas noua. heb. lodadid.
λωΐδη. Loide. Melior. G.
לוט Loth. Inuolutus: sine colligatus: aut coopertus: vel resina preciosa que dicitur stacte.
לוטן Lothan. Idem.
Lucas. hebraice potest interptari Ipi resurrectio: vel latine Lucius. a luce. Latinum est. (a luce. D.
לוד Lud. Natiuitas: vel generatio.
Ludim. Idem. plu. nu.
לוחות Luith. Tabulatum: vel tabule: aut viriditas.
לוזה Luza. Amygdalus: seu discessio: vel declinatio.
אלעזר Luzai. Dei fortitudo. heb. Eluzai.

De incipientibus a littera. m.

מעכה Maacha. Compressa: vel attrita: aut fixa.
מעכתי Maachati. Compressus vel atritus: aut fixus, seu ventris contritio.
מעדי Maadi. Solemnis: vel festiuus: aut ornatus: seu labilis: vel testificans: aut transiens: vel syriace auferens
מעי Maai. Venter: aut coaceruatio.
מחלה Maala. Chor⁹: vł cithara: siue infirmitas: aut syriace venia.
מחלון Maalon. Idem. (riens: aut euigilans.
מערה Maara. Spelunca: siue euacuatio: aut effusio: vel discooperiens: aut euigilans.
חרם Maarem. Destructio: siue anathema: aut rete vł retiaculum siue dedicatum aut consecratum. s. deo. heb. arem.
מרית Maaria. Amaritudo vel myrrha domini: aut docēs vel preceptor domini. heb. maraia.

מעשיה Maasia. Opus domini.
מעשי Maasia. 1. Paralipo. 9. Opus meum. heb. maasi.
מעשיהו Maasias. Opus domini.
מחסיה Maasias. Hiere. 51. interpretatur Protectio siue cōfidētia dn̄i.
מחת Maath: Abstergens: aut delens: siue confringens: aut formidans: vel syriace percussio.
מגדיאל Mabdiel. Annuncians vel euangelizans deum: aut pomū dei. i. fructus electus dei. heb. magdiel.
מבשם Mabsan. Aromatizans: vel confundens eos. heb. mabsam.
מבצר Mabsar. Munitus: vel muratus: siue prohibens: vel auferēs aut vindemians.
מעכה Macha. Compressa: vel attrita: aut fixa.
Machabeus. Percutiens. grece vero pugnator. D.
מהרי Macharai. Accelerans: siue dotatio: aut montanus: vel de monte meo. heb. maharai.
מעכתי Machati. Cōpressus vel attrit⁹: aut fix⁹: seu vētris cōtritio.
מכבנה Machbena. Paupertas vel percussio filii eius: aut paupertas siue percussio intelligentis vel edificantis.
מקדה Maceda. Incendium: aut adoratio: vel incuruatio.
μακεδών. Macedo. Hebraice idē. grece vero excelsus vel eminēs. G.
μακεδόνες Macedones. Idem. plu. nu. G.
μακεδονία Macedonia. Excelsa vel eminens. G.
מקהלות Maceloth. Ecclesie vel cetus: aut congregationes.
מקלות Macceloth. 1. Paralipo. 8. & 9. & 27. Virge aut baculi: siue voces: aut leuitates: vel despectiones.
מקניהו Macenias. Possessio domini: siue emptio domini: aut pecus vel armentum domini: siue nidificatio domini.
מקץ Macces. Finis vel finiēs: siue tedium: aut euigilans vel estas siue estuans: aut spinans.
מכי Machi. Percussor: aut pauper: vel humilis.
מכיר Machir. Vendens: siue cognoscens.
מחיר Machir. 1. Paralipo. 4. interpretatur Precium.
מכירי Machirite. Vendentes: siue cognoscentes.
מכמש Machmas. Percussor vel pauper ablatus: aut percussor vel pauper palpans siue tangens vel auferens.
מכמס Machmas. Esd. 2. & Nee. 7. interptatur Occultatio: vel percussoris aut pauperis tributum.
מכמתת Machmetat. Percussoris vel pauperis donum: aut percussoris vel humilis mors.
מידבא Madaba. Aq̄ doloris: aut ex hebreo & syro aque manantes
Madabas. Idem. D.
מדי Madai. Mensura: siue iudicans: aut indumentum.
מדן Mandan. Litigium: siue iudicās: aut mēsura: vel indumētū.
מדון Madan. Ios. 11. & 12. interpretatur Iurgium: aut indumentum vel mensura eius. heb. madon.
מועדיה Madia. Solēnitas vel festiuitas domini: siue adornatio vel testimoniū aut fedus domini: vel transiens dominus.
מדין Madian. Iudicium vel iudicans: siue litigās: aut obiurgās.
מתן Madian. Hiere. 38. interpretatur Donum: aut lumbus: vel syriace expectatio. heb. mathan.
מדיני Madianita. De madian: quod interpretatur iudicium vel iudicans: siue litigans: aut obiurgans.
Madianite. Idem. plu. nu.
Madianitis. Idem. f. n.
חדיד Madid. Acutus: siue gaudens: aut syriace nouitas: vel ex syro & hebreo vita manus. heb. adid.
מדמנה Madmena. Mēsura numeri vł muneris: aut indumēti munus: vel indumēti p̄paratio aut numerus: vel sterquiliniū.
מחלת Maeleth. Chorus vł cithara: aut ifirmitas: vł syriace venia.
מעגלה Magala semita: vel circulus aut rotunditas: siue currus: vel plaustrum: aut vitula.
Magdalena. Magnifica vel magnificata: aut exaltata: vel
Magdalene. Idem. D. (turris. D.

מגדלגד Magdalgad. Turris felix vel accincta: siue magnitudo felicitatis: vel magnitudo accincta.
מגדל Magdalum. Turris: vel magnitudo.
מגדלאל Magdiel. Turris siue magnitudo dei. heb. magdalel.
מגדיאל Magdiel. 1. Paralip. 1. interpretatur annuncians vel euāgelizans deum: siue pomum dei. idest fructus electus dei.
Magedan. Euāgelizatio grē: aut poma vel fruct⁹ gratie. D.
Magedan. Math. 15. in fine in greco magdala: & hebraice interpretatur turris: vel magnitudo. D.
מגדו Maggedo. Annunciatio: vel euangelizatio: aut pomum. i.
מגדון Magedon. Idem. (fructus electus.
Mageth. Torcular: aut liquefactio. D.
Magi. Sapientes: vel philosophi: aut qui presūt sacris hoc est sacerdotes. persicum est.
מכמש Magmas. Percussor vel paup ablatus: aut pcussor vel pauper palpans vel tangens siue auferens. heb. machmas.
מוג Magog. Tegēs vel tegula: aut tabefactus: vel liquefactus.
מגרון Magron. Timor: siue horreum: aut de gutture.
מחרים Mahumites. Nūciās: siue delēs: aut radēs: vel medulle.
מחידא Maida. Enigma: aut acumen: vel radens siue abstergens manum: aut syriace percussio manus.
מימין Maimna. Dexter: aut aquas p̄parās. heb. maimin.
מחלת Malaath. Chorus: siue cithara: vel infirmitas: aut syriace venia. heb. maalath.
מלאכי Malachias. Angelus siue nuncius meus. heb. malachi.
Malachim. Regum. scilicet liber.
מללי Malalai. Circuncisio vel locutio mea.
מהללאל Malalehel. Laudans deum: vel illuminatio dei.
מלצר Malasar. Circuncisio angustie vel vinculi: siue dispēsator.
מלכיאל Malchiel. Rex meus deus: vel regnū dei: aut consilium dei
Malchus. Rex vel regnum: aut consiliarius. D.
מלוך Maloch. Regnans: aut consulens.
Malothe. Adimplentes: vel adimpleti. D.
ממרא Mambre. Rebellis: aut amarus: vel cōmutans aut pmutās.
Mambres. Idem: sed in greco scribitur iambres: & hebraice pōt interpretari mare cū egestate vel paupertate. D.
Mammona. Pecunia vel diuitie aut cupiditas. syrum est. D
ממוכן Mamucha. Paratus: vel certus: aut depauperatus: vel pcussus. heb. mamuchan.
מן Man. Preparatio: aut quid.
Manna. Idem.
מנחת Manaath. Requies: aut munus: siue preparata formido vel confractio: aut numerus stuporis: vel ex hebreo & syro p̄parata descensio: vel numerus descendens.
מנחם Manahem. consolator: aut ductor eorum: siue p̄paratio caloris: aut munus incensum: vel numerans calefactionem.
מחנים Mandim. castra.
מנשה Manasse. Oblitus: aut obliuio.
Manasses. Idem.
מנחת Manath. Requies: aut munus: siue preparata formido vel confractio: aut numerus stuporis: vel ex hebreo & syro p̄parata descensio: vel numerus descendens.
מנא Mane. Numeratus: vel numerans.
מנחת Maneeth. Requies: aut munus: siue preparata formido vel confractio: aut numerus stuporis: vel ex hebreo & syro p̄parata descensio: vel numerus descendens.
מן הוא Manhu. Quid hoc.
μάλλιος. Manlius. Solutus vel non ligatus. G.
ממזר Manser. Adulterin⁹: vel quilibet de scorto nat⁹: heb. mamzer.
מנוח Manue. Requies: aut munus.
Maoch. compressus vel attritus: aut fixus.
מחול Maol. chorus vel cithara: aut infirmitas: siue arenosus: aut syriace venia.

מעון Maon. Habitaculum: siue delictum: vel de peccato.
Maonathi. Idem.
מעזים Maozim. Fortificati: vel fortitudines: aut refugia.
מבצר Mapsar. Munitum vel muratum: siue prohibens: vel auferens: aut vindemians. heb. mabsar.
מרה Mara. Amara: vel amaritudo.
מהרי Marai. Accelerās: siue dotatio: aut mōtan⁹: vł de mōte meo.
מרות Maraioth. Amaritudines: vel rebelliones: aut commutationes vel permutationes.
Maranatha. Dominus noster venit. syrum est.
מרת Marath. Amaritudo.
Marcus. Limatus: vel fricatus: aut expolitus: idest a rubigine abstersus. D.
מרדכי Mardochai. Amara contritio: vel myrrha contrita: siue docens contritionē: aut ex hebreo & syro myrrha purissima
Mardocheus. Idem. (fractio.
מרם Mares. Irroratio: vel distillatio: aut syriace apostema: vel cō
מראשה Maresa. A capite s a pricipio: aut caput vel pricipiū: siue hereditas: aut amaritudo mulieris: vel amara mulier.
מרשה Maresa. 1. Paralip. 2. & 4. Et. 2. Paralip. 11. & 14. & 20. & Michee. 1. interptatur a capite vel a principio: aut hereditas: vel amaritudo agni.
מערת Mareth. Spelunca: vel euacuatio: aut effusio: siue discooperiens: aut euigilans.
מרים Maria. Exaltata: vel amaritudinis mare: aut myrrha maris siue doctrix vel magistra maris: aut ex syro & heb. domina maris. (siue fraudulentie.
מרמות Marimuth. Amaritudo vel myrrha mortis: aut altitudines:
מרמה Marmach. Dolus vel fraudulentia: siue altitudo: vel extollens se. heb. marma.
מרדך Marodach. Amarus contritus: siue myrrha contrita: aut ex hebreo & syro myrrha purissima.
מרחנה Marsana. Amaritudo aut myrrha rubi vel inimici: aut ostēdens rubum vel inimicum.
Martha. Prouocans: siue amaricans: vel syriace domina: vel doctrix. D.
משא Massa. Onus: siue assūptio: vel aliqū translatiue prophetia
משל Masal. Parabola: aut imperans: vel dominans.
Masaloth. Idem. p. n. D.
משאל Masan. Postulans vel postulatus: siue commodatus: aut sepulchrum: vel infernus: aut fouea: siue ablatio vel tactus dei. heb. masal. (expectatio.
מצפה Masepha. Speculatio: siue specula: aut coopimentum: vel
משרקה Maserecha. Sibilus vel sibilans: aut attractio vanitatis: vel tangens vanitatem aut vacuitatem: vel vitis.
משרפות Maserephot. Incendia: vel combustiones.
משרעי Maserei. Stratum: siue auferens vel tangens socium vel amicum aut pastorem vel malitiam.
מצפה Maspha. speculatio siue specla: aut coopimētū: l expectatio
מלאית Maspha. Ios. 21. in fine Aquarum apparitio: siue aquarum impetus. heb. miphaath.
מצפת Masphat. Speculatio: siue specula: aut cooperimentum: vel
Masphe. Idem. (expectatio.
מעשיה Masi. Opus domini. heb. masia.
Masia. Idem.
מעזיה Masia. Nee. 10. Fortitudo dn̄i: aut refugiū dn̄i. heb. mazia.
משמע Masma. Exauditio: siue audiens: vel obediens.
משמנה Masmana. Pinguedo aut oleum eius: siue tangens vel auferens preparationem vel munus aut numerum.
מצביה Masobia. Statio domini: siue stans dominus: aut damula.
משרקה Masrecha. Sibilus vel sibilans: aut attractio vanitatis: vel tāgens vanitatem vel vacuitatem: aut vitis.
מתניהו Mathamu. Donum domini: vel lumborum dominus: aut

ex syro & hebreo expectatio domini.heb. mathahiu.
מָתָן Mathan.Donum:vel lumbus:siue mors eorum: aut syriace expectatio vel spes.
מַתָּנָה Mathana.Idem.
Mathanai.Idem.
מַתַּנְיָה Mathania.Donum domini:vel lumborum dominus: aut ex syro & hebreo spes domini.
Mathanias.Idem.
מַתְנִי Mathanites.Donum:aut lumbus:vel syriace spes aut expectans.
מַתַּתָּה Mathat.Donum eius.heb.mathata.
Mathat.Luce.3.Donum:vel donans.D.
Mathata.Donum eius.D.
מַתִּתְיָה Mathatia.Donum domini.
Mathatias.Idem.
מַתַּנְיָה Mathatias.4.Reg.24.Donũ dñi:vel lũborũ dñs: aut ex syro & hebreo spes vel expectatio domini.heb. mathaiaſ
מַתַּתָּה Mathet.Donum eius:vel donans.heb.mathata.
Matheus.Donatus.D.
Mathias.Donum domini.D.
מַכְמַתְּ Mathmata.Percussoris vel pauperis donum : aut humilis vel pauperis mors.heb.machmathat.
מַטְרֵד Matred.Virga descendens:aut virga imperantis: siue lectuli descensio vel imperium:aut syriace labor.
Mathreth.Idem.heb.matred.
מְתוּשָׁאֵל Mathusael.mortem suam postulans : aut mors sua infernus vel sepulchrum.
מְתוּשֶׁלַח Mathusalem.mortem suam misit:aut mortis sue arma: vel ex hebreo & syro mortem suam spolians: vel mortis spolium.heb.mathusale.
מְחוּיָאֵל Mauiael.Annuncians deum:aut radens vel delens deus: vel ex syro & hebreo percussus a deo.
מְהוּמָן Mauman.Turbatus:aut tumultuans:vel multitudo.
מַעַזְיָהוּ Maziau.Fortitudo domini:siue refugium domini.
מַגְפִּיעָשׁ Mechphia.Corpus compressum vel congregatum : aut corporis vel vestimenti tinea.heb.megphias.
מִכְמָשׂ Mechmas.percussor vel pauper ablatus:aut percussor vel pauper palpans vel tangens siue auferens.
מִכְנַדְבַי Mechnedabai.percussor vel pauper vouens siue spontaneus:aut percussio vel paupertas vouentis vel principis aut spontanei.
מֵידְבָא Medaba.Aque doloris:vl' ex hebreo & syro aque manãtes
מֵידָד Medad.mẽsurãs:siue aque dilectiõis vel vberũ aut patrui.
מַרְעָלָה Medalaa.Sopor uel inebriatio : aut amaritudo ascẽsionis vel holocausti:aut myrrhe holocaustum siue foliũ:aut doscens holocaustum uel ascensum.heb.merala.
מָדַי Mede.Vocatiuus casus est a nominatiuo medus : quod interpretatur mensura:uel abundans:aut indumentum.
מַדְמֵנָה Medemena.mensura muneris vel numeri:aut indumenti munus:vel indumenti preparatio:aut sterquilinium.
מָדַי Medena.mensura:vel abundans:siue indumentum.
Medi.Idem.p.n.
Media.Idem.f.n.
מִדְיָן Medin.Iudicium:siue litigans:aut obiurgans.
מַדְמֵנָה Medmena.Mensura muneris vel numeri : aut indumenti munus:vel indumenti preparatio:aut sterquilinium.
מָדַיָא Medus.mensurans:aut abundans:vel indumentum.
מְהֵיטַבְאֵל Meezabel.Quã bon⁹ de⁹:siue bñfaciẽs de⁹.heb.meetabel
מֵיפַעַת Mephat.Aquarum apparitio:siue aquarum impetus.
מִשְׁפָּט Mephat.Gẽ.14.Iudicium.heb.misphat.
מֵפַעַת Mephet.Apparitio:vel gemitus.
מַגְבִּישׁ Megbis.Eminens:siue altitudo.
מְכֵרָתִי Meheratites.Venditio:aut cognitio.heb.mecheratites.
מְהֵיטַבְאֵל Mehetabel.Quam bonus deus:siue benefaciens deus.

Mehusim.Tacentes:aut festinantes:siue sensuales. מְחוּשִׁים
Melcha.Regina:vel consiliatrix. מַלְכָּה
Melcha.Luce.3.Idem.sed in greco scribitur melea : & hebraice interpretatur adimplens:vel adimpletus.D.
Melchi.Rex meus:siue consilium meum.D.
Melchia. Rex dominus:aut consiliator dominus. מַלְכִּיָּה
Melchias.Idem.
Melchias.Nee.3.b.Liberatio domini.heb.melthias. מְלַטְיָה
Melchiel.Rex meus deus:aut regnum dei:siue consiliator meus deus. מַלְכִּיאֵל
Melchielite.Idem.
Melchiram.Rex excelsus:aut cõsiliator vel cõsiliũ excelsũ. מַלְכִּירָם
Melchisedech.Rex iustitie. מַלְכִּי־צֶדֶק
Melchisua.Rex saluator:aut rex vel consilium saluatoris vel salutis:siue rex magnificus. מַלְכִּישׁוּעַ
Melchisue.Idem.
Melchom.Rex eorum:vel consiliator eorum. מִלְכֹּם
Melchon.Idem.heb.melchom.
Melech.Rex:aut consiliarius. מֶלֶךְ
Melech.Gẽ.28.& in titulo.ps.87.Interpretatur chorus vel cithara:aut infirmitas:vel syriace venia.heb.maalath מַחֲלַת
Mello.Plenitudo:vel repletio. מִלּוֹא
Meloda.Natiuitas:vel generatio. מוֹלָדָה
Melothi.Plenitudo:vel circuncisio. מְלוֹתִי
Melluch.Regnans:vel consulens. מַלּוּךְ
Mem.Aque.D.
Memphis.Hebraice dicitur noph: & interpretatur fauus: aut distillatio:vel eleuatio:aut cribrum. נֹף
Memphis.Osee.9.hebraice dicitur moph:& iterpretatur ab ore:vel syriace coopertorium. מֹף
Memius.maculatus:vel vituperatus.D.
Menna.numeratus:vel remuneratus:aut preparatus.D.
Menelaus.Potentia aut robur populi.G. μενέλαος
Menni.Preparatio:vel munus:aut numerus. מִנִּי
Mennith.Idem.
Mer.Dicẽs:vel loquens:siue exaltatio.aut syriace agnus. heb.emer. אִמֵּר
Meraioth.Amaritudines:vel rebelliones: aut commutationes vel permutationes. מְרָיוֹת
Merari.Amarus:siue irritatus:aut prouocatus. מְרָרִי
Merarite.Idem.p.n.
Mercurius.A mercibus dictus est:quia mercature deus putabatur a gentilibus.Latinum est.
Mercurius.Prouer.26. In hebreo scribitur marguema: & interpretatur lapidans vel lapidatio:aut purpura. מַרְגֵּמָה
Mered.Rebellis:siue descendens:aut imperans. מֶרֶד
Mereth.Idem.heb.mered.
Merimuth.Fraudulentie:aut amaritudo vel myrrha mortis:siue altitudines. מְרֵמוֹת
Merob.Pugnans:siue obiurgans:aut multiplicans:vel syriace magisterium. מֵרַב
Merodach.Amara contritio:siue myrrha contrita : aut ex hebreo & syro myrrha purissima. מְרֹדַךְ
Merodach.4.Reg.20.Creans cõtritionẽ:vel electio interitus:aut filius interitus vel vaporis tui:siue frumẽtũ vel puritas nubis aut vaporis tui.heb.berodach. בְּרֹאדַךְ
Merom.Celsitudo:aut sublimitas. מֵרוֹם
Merom.Iud.5.Secretum:vel macies.heb.meroz. מֵרוֹז
Merome.Altitudines:siue amaritudo aquarum. מְרוֹמֵי
Meron.Celsitudo:aut sublimitas.heb.merom. מֵרוֹם
Meronathites.Cantatio mea:siue exultans:aut exclamãs: vel syriace dominãs מֵרֹנֹתִי
Meroz.Secretum:vel macies. מֵרוֹז
Mes.Auferens:vel tangens. מַשׁ
Mes.1.Paralip.1.Attrahens:siue prolongans:aut vallans: vel sepiens.heb.mesech. מֶשֶׁךְ

Messa.Onus:vel assumptio:siue aliquando translatiue prophetia. מַשָּׂא
Messa.4.Reg.11.Erradicatio:vel conculcatio. מַסָּה
Mesa.4.Reg.3.&.1.Paralip.2.interp̃tatur Salus: vel aqua salutis:aut aquas aspiciens. מֵישַׁע
Messal.Postulans vel postulatus:aut commodatus.siue sepulchrũ:vel infern⁹:aut fouea:siue ablatio aut tactus dei. מִשְׁאָל
Mesalemeth.Solutio:aut pacificatio:vel perfectio:aut retributio:vel parabola mortis:aut dominium mortis. מְשֻׁלֶּמֶת
Messelemia.Pax dñi:vel perfectio domini: aut retributio domini:vel parabola domini:seu dominium domini. מְשֶׁלֶמְיָהוּ
Mesezebel.Auferens fluxum deus:vel ex syro & hebreo liberatio vel salus dei. מְשֵׁיזַבְאֵל
Mesphar.numerus:vel narratio:aut librarius:vel scriba: siue tributi taurus. מִסְפָּר
Mespharath.numerãs vel narrans:aut tributi fructificatio vel augmentatio. מִסְפֶּרֶת
Mesphe.Speculatio vel specula:aut cooperimentum : vel expectatio. מִצְפָּה
Messias.Vnctus.grece autem dicitur christus. מָשִׁיחַ
Mesizabel.Auferens fluxum deus:vel ex syro & hebreo liberatio vel salus dei. מְשֵׁיזַבְאֵל
Messuch.Regnans:aut consulens.heb.melluch. מַלּוּךְ
Mesollam.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens:vel parabola eorum:siue potestas eorum. מְשֻׁלָּם
Mesopotamia.Regio sic appellata eo quod duobus fluuiis euphrate ambiatur & tygri:mesos eni medi⁹ potamos vero fluuius grece interpretatur.Hebraice vero Gẽ. 24. & Deut.23.& Iud.3.&.1.Paralip.19.& in titulo p̃s.59.dicitur Aram naharaim.i.syria fluuiorũ.in aliis vero locis pro mesopotamia in hebreo est padã:quod interpretatur redemptio:vel syriace parilitas aut coniunctio. μεσοποταμία אֲרַם נַהֲרַיִם פַּדָּן
Mesopotamia.Iosue.24.In hebreo est ẽ ber hanaar:quod interpretatur trans flumen. עֵבֶר הַנָּהָר
Mesraim.Angustie:siue tribulationes. מִצְרַיִם
Messulam.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens: vel parabola eorum:siue potestas eorum. מְשֻׁלָּם
Methaal.Ad idolum:siue ad dominantem : vel ad subiicientẽ:siue ad possidentem:aut signum idoli vel dñantis aut subiicientis vel possidentis.heb.ethbaal. אֶתְבַּעַל
Methabeel.Quam bonus deus:aut benefaciens deus. מְהֵיטַבְאֵל
Methcha.Dulcedo:aut suauitas. מִתְקָה
Methri.Pluuia:siue custodia:uel carcer. מַטְרִי
Meza.Distillatio uel aspersio:aut ex isto:uel syriace incensio uel consumptio. מִזָּה
Mezaab.Deauratus:uel aque auri:siue quid aurum. מֵי זָהָב
Miamim.Dexter:aut aquas preparans.heb.miamin. מִיָּמִן
Miamin.Idem.
Mibaar.Electus uel electio:aut iuuentus. מִבְחָר
Micha.Pauper:uel humilis:aut percutiens uel percussus:siue quis hic.i.in hoc loco:aut aque hic. מִיכָה
Micha.4.Reg.22.Quis sicut dñs:aut pauptas uel hũilitas dñi:siue pcutiẽs dñs:uel percussio domini.heb.michaiaſ מִיכָיָה
Michael.Quis sicut deus:aut humilitas siue paupertas dei, uel percussio dei:siue percutiens deus. מִיכָאֵל
Michaia.Quis sicut dominus:aut paupertas uel humilitas domini:siue percutiens dñs:uel percussio domini. מִיכָיְהוּ
Michas.Idem.heb.michaias.
Michea.Idem.
Micheas.idem.
Micheas.Hiere.26.& Michee.1.Pauper uel humilis : aut pcutiẽs uel pcussus:siue quis hic.i.in hoc loco:uel aq̃ hic מִיכָיָה מִיכָה
Michol.Quis oĩa.q.d.tu:aut que pfecta uel cõsumata.q.d nulla nisi tu:siue aqua tota:aut aquarum perfectio uel cõsumatio seu prohibitio. מִיכַל

Mido.cura:siue consilium.G. μῆδος
Miphaat.Aquarũ apparitio:siue aquarum impetus. מֵיפַעַת
Miphiboseth.De ore ignominia:siue de ore confusio:aut oris ignominia vel confusio aut verecundia vel mora. מְפִיבֹשֶׁת
Miltum.Rubra vel coccinea.G. μίλτινον
Milicho.Regnum eius:aut consilium eius. מַלְכּוֹ
Miribaal.Rebellio vel impugnatio idoli vel dominantis siue subiicientis aut possidentis. מְרִיב בַּעַל
Misaam.Saluator eorum:siue respiciens eos :aut auferens vel tangens populum: vel syriace lenitas eorum. מִשְׁעָם
Misac.Prologãs:siue attrahẽs:aut aquas vallãs vel sepiens מֵישַׁךְ
Misael.Quis postulatus aut cõmodatus:siue quis postulãs vel cõmodãs:siue abstulit deus:vel recessit deus. מִישָׁאֵל
Mysia.Scelesta:vel abominabilis.G. μυσία
Misor.Planicies:aut serra:siue murus vel murat⁹:aut bos tauri ... מִישׁוֹר
Mitylene.mũditia vel abstersio torcularis.G. μιτυλήνη
Mitulene.Act.28.a.i greco melita:& iterp̃tatur melliflua.G μελίτη
Mithridates.Explorans vel contemplans legem : aut soluens legem:siue mortis descensus vel dominium. מִתְרְדָת
Mizaab.Deauratus:vel aque auri:siue quid aurum. מֵי זָהָב
Moab.De patre:quoniam de patre eum filia genuit. מוֹאָב
Moabite.Idem.
Moabites.Idem.
Moabitides.Idem.
Moabitis.Idem.
Moadia.Solẽnitas vel festiuitas domini:siue adornatio vel testimonium aut fedus dñi:aut transitus domini. מוֹעַדְיָה
Mobonai.Filius vel filiatio:siue edificatio: aut intellectus vel intellectio. מְבֻנַּי
Mochober.duo nomina sunt:Moch quod interpretatur p fundum:aut vallis.Ober transiens:siue ira:aut pregnans vel syriace frumentum.heb.amocheber. עֵמֶק עֵבֶר
Mochona.Basis vel sustentaculum:aut preparatio. מְכֹנָה
Mochori.Venditio:vel cognitio. מַכְרִי
Modin.Iudicium vel indicatio:aut iurgium.D.
Moyses.Attractus vel assumptus:subaudi de aquis. מֹשֶׁה
Molada.Natiuitas:vel generatio. מוֹלָדָה
Molathi.Chor⁹ l'cithara:siue ifirmitas:aut syriace venia. מְחֹלָתִי
Molathites.Idem.
Molchom.Rex eorum:vel consiliarius eorum. מַלְכָּם
Molid.Generatio:vel natiuitas:aut circuncisio manus. מוֹלִיד
Moloch.Regnans:aut consiliarius. מֹלֶךְ
Moloch.3.Reg.11.Rex eorũ:aut cõsiliari⁹ eorũ.heb. molchom. מַלְכֹּם
Moola.Chorus vl' cithara:siue ifirmitas:aut syriace venia. מַחְלָה
Mooli.Idem.
Moos.Lignum vel ligneus:siue consiliarius. מֵעֵץ
Morasthi.Heres:vel pauptas:aut de pauptate l'hereditate. מוֹרַשְׁתִּי
Morasthites.Idem.
Moria.Amaritudo vel myrrha dñi:aut ostendens vel indicans dñs:siue ex syro & hebreo dominatio domini. מוֹרִיָּה
Mosa.Azymũ:aut iuẽtus:l' exit⁹:siue exprimẽs:l' emũgẽs מוֹצָא
Mosa.1.Paralip.8.a.interp̃tatur Onus:siue assũptio : vel p phetia aliqñ translatiue:aut aquarum eleuatio. מַשָּׂא
Mosera.Eruditio:siue disciplina:aut vinculũ:vel syriace datio vel traditio. מוֹסֵרָה
Moseroth.Idem.p.n.
Mosobab.Reuersus:aut auersus:vel conuersus. מְשׁוֹבָב
Mosoch.Attrahẽs:siue prologãs:aut vallans vel sepiens. מֶשֶׁךְ
Mosolla.Pacificus:siue perfectus:aut retribuens : vel parabola eorum:siue potestas eorum.heb.mosollam. מְשֻׁלָּם
Mosollam.Idem.
Mosollamia.Pax domini:siue perfectio domini:aut retributio domini:vel parabola aut dominium domini. מְשֶׁלֶמְיָה

מְשֻׁלֶּמוֹת Mosollamoth. Pacificatio: aut perfectio: siue retributio: aut parabola mortis: vel dominium mortis.
מְשִׁלֵּמִית Mosollamoth. 1. Paralip. 9. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens: vel parabola mortis: aut dominium mortis. heb. (mosollamith.
מֵאזַל Mozel. Ambulans vel vadens.
מַחֲזִיאוֹת Mozioth. Videns signum: aut videns litteram.
מְעוּנִים Munim. Habitacula: siue afflicti: aut delinquentes: vel respondētes. heb. munim.
Munim. Idem.
מוֹצָא Musa. Azymum: siue inuentus: vel exitus: aut exprimens: vel emungens.
מוּסָךְ Musach. Vnctio: siue cooperimentum: aut libatio.
מוּשִׁי Musi. Auferens: vel tangens: aut recedens: vel ablatus.

De incipientibus a littera. N.

נַחְבִּי Naabi. Occultus vel absconditus: siue dilectus meus: aut requiescens mecum: siue ductor mecum.
נַחַת Naad. Requies: vel ductor: aut syriace descēsio. heb. naath.
נַהֲלֹל Naalol. Laudatus: siue lucidus: aut stolidus.
Naalon. Idem. heb. naalol.
נַעֲמָה Naama. Pulchra: siue decora: aut mouens valde.
נַעֲמָן Naaman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נַעֲמָתִי Naamathites. Pulchritudo: vel iocunditas: siue motus mortis mee.
נַחֲמָנִי Naamim. Consolator: siue penitens: aut requiei mun? vel numerus: siue requiei preparatio. heb. naamani
נַעֲרָה Naara. Puella vel iuuenis: aut excussio: vel vigilans.
נַעֲרַי Naarai. Puer vel iuuenis: siue excutiens: aut vigilans.
נַעֲרַי Naarai. 2. Reg. 23. & 1. Paralip. 11. vbi dicitur naarai berothites: interpretatur naris siue nasus: aut hinniens: vel calefactio: siue ariditas: vel raucedo: aut syriace suffocatio.
נַעַרְיָה Naaria. Puer domini: aut excussio domini: siue vigil domini: vel vigilans dominus.
Naarias. Idem.
אֲנָחֲרַת Naaroth. Ariditas: aut incensio: vel ira: siue hinnitus: aut raucedo: vel syriace suffocatio. heb. anaaroth.
נָחָשׁ Naas. Coluber vel serpens: aut augurans: vel diuinās: siue eneus.
נַחְשׁוֹן Naason. Idem.
נַחַת Naath. Requies: vel ducens: aut syriace descendens.
נְבָיוֹת Nabaioth. Loquele: siue prophetie: aut fructus: vel germinationes.
נָבָל Nabal. Stultus: vel insipiens.
נְבָט Nabath. Aspiciens: siue intuens.
עֶבֶד Nabeth. Seruus: vel operarius. heb. abed.
נְבוֹ Nabo. Loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetās siue fructificans: vel germinans.
נָבוֹת Naboth. Idem.
Nabu. Idem.
נְבוּכַדְנֶצַּר Nabuchodonosor. Gemitus siue planctus iudicii angustie vel pressure: siue coartans iudicium angustie vel pressure
נְבוּכַדְרֶאצַּר Nabuchodonosor. In toto Hieremia excepto cap. 27. & 28. & 29. a. & 34. & 39. b. & in Ezechiel. 26. & 29. & 30 In omnibus his locis in hebreo scribitur nabuchodorosor: quod interpretatur gemitus siue planctus generationis angustie vel pressure: aut coartatio generationis angustie vel pressure.
נְבוּשַׁרְסְכִים Nabusarsathin. duo nomina sunt. Nabu quod interpretatur loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetans: siue fructificans: vel germinans. & Sarsathim: quod interpretatur ppositꝰ coopimētorū vel vnctionū. heb. sarsachim
נְבוּשַׁזְבָּן Nabusesban. Loqla siue prophetia vel germinatio manās vel fluēs: aut ex hebreo & syro fructus vel germinatio liberationis. heb. nabusesbaz. (ites. D.
Nabuthel. Loquentes: siue prophetantes: aut germinantes.
נְבוּזַרְאֲדָן Nabuzardan. Germinatio vel prophetia extranei siue vetilati aut effusi iudicii: vel germiatio siue pphetia extranei siue vētilati aut effusi dñii vel basis. (riace suffocatus.

נָחוֹר Nachor. Raucus: vel aridus: aut iratus: vel incensus: aut syriace suffocatus.
נָכוֹן Nachor. 2. Reg. 6. Paratus vel certus. heb. nachon.
נָדָב Nadab. Spontaneus: aut vouens: vel princeps.
נְדַבְיָה Nadabia. Votū dñi: siue spontaneus aut princeps domini.
נֶפֶג Napheg. Imbecillis: aut remissus: vel laxatus.
נָפִישׁ Naphes. Anima: vel refrigeratus: aut requiescens: vel syriace multiplicans. heb. naphis.
נַעַם Naphez. Pulcher siue decorꝰ: aut motor eorū. heb. nahem
נָפִישׁ Naphis. Anima: vel refrigeratꝰ: aut requiescēs: vel syriace multiplicans.
Nage. Claritas: vel splendor. D.
נַחֲלִיאֵל Nahaliel. Torrens dei: siue hereditas dei: aut vallis dei.
נַחַם Naham. cōsolatio: vel pnia: siue ducēs eos: aut requies eorū
נֹעַם Nahem. Pulcher: siue iocundus: aut mouens eos.
Naym. Pulchritudo: siue iocūditas: vl cōmotio aut motꝰ eorum. D.
נָיוֹת Naioth. Pulchritudo: siue decor: aut habitaculū.
נַמְשִׁי Namsi. ablatꝰ: siue auferēs: aut tāgēs: vel dormitiōis munꝰ:
נְמוּאֵל Namuel. Dormiens deus: vel dormitio siue somnus dei.
Namuelite. Idem.
Nanee. i. Diane: sic. n. appellabatur diana in lingua persica
Naram. 2. Reg. 23. Non est in hebreo.
νάρκισσος Narcissus. Stupefactus: vel negligens. G.
נְצִיחַ Nasia. Victor: siue eternus: aut fortis.
עֵין חָצוֹר Nasor. Fons siue oculus atrii vel vestibuli: aut fontis fenum vel herba. heb. enasor.
ἀττάλεια Natalia. in greco Attalia: & itēptatur augēs: vel nutriēs. G
נְתַן־מֶלֶךְ Nathamelech. Donū regis: siue donum consilii. heb. nathāmelech.
נָתָן Nathan. Dans vel donatus.
נְתַנְאֵל Nathanael. Donum dei.
נְתַנְיָה Nathania. Donum domini.
מַתַּנְיָה Nathania. Esd. 10. Donū dñi: vel lumborū dñs: aut ex syro & hebreo spes vel expectatio domini. heb. mathania.
נְתַנְיָהוּ Nathanias. Donum domini.
נְתַנְאֵל Nathaniel. Donum dei. heb. nathanel.
נְתִינִים Nathinnei. Dati vel donati.
Nathon. Idem. s. n.
חֲנוּן Nathon. Iosue. 19. Gratie vel misericordie donum.
נַחוּם Naue. Posteritas vel stirps: aut filius: vel eternus seu permanens: vel pulchritudo: siue habitaculum: aut syriace piscis. D.
Naum. Consolator: siue penitens: aut ductor eorum.
נְזִירִים Nazarei. Separati: siue coronati: aut sanctificati.
Nazareni. Idem. Sed si per sade litteram scribatur: interpretatur custodientes: vel floridi: aut virgulta. D.
Nazarenus. Idem. s. n. D.
Nazareth. Sanctificata: aut separata: vel coronata. Si autem per sade litteram scribatur interpretatur Custodita: vel florida: aut virgultum. D.
נָזִיר Nazareus. Separatus: siue coronatus: aut sanctificatus.
Nazareus. Math. 2. Idem. vel per sade litteram custos: siue flos: aut virgultum. D.
נַעֲמָה Neama. Pulchra siue decora: aut mouens valde.
νεάπολις Neapolis. Noua ciuitas. G.
נְבָאֹת Nebaan. Fructificans vel germinans visionem: aut loquēs vel prophetans visionem. heb. nebaaz.
נְבָי Nebai. Fructificans: vel germinans: aut loquēs: vel pphetans.
נֶבַלָּט Neballath. Prophetia siue loquela inuoluta vel abscondita: aut germinans vel fructificans siue prophetans inuolute vel abscondite.
נְבָט Nebath. Aspiciens: vel intuens.
נְבוֹ Nebo. Loquela: siue prophetia: aut loquens vel prophetās siue fructificans: vel germinans.

נְבוֹ Nebo. Nee. 7. d. vbi dicitur Viri rama & nebo interpretatur Gollis: aut calix vel vas. heb. géba.
נִבְשָׁן Nebsan. Loquela siue pphetia aut germinatio dormitationis vel mutatiōis: siue germinatio l loqla dētis vel eboris
נְבוּ Nebui. Loquela: siue prophetia: aut loquens: vel prophetans: siue fructificans: vel germinans. heb. nebu.
נְכֹה Nechao. Claudus: vel percussus.
נֶקֶב Neceb. Foramen: aut maledictio: siue vocatio: aut nominatio: vel explicatio.
נַחַל אֶשְׁכֹּל Nechelescol. Torrens botri: aut vallis botri.
נְקוֹדָא Nechoda. Depictus: siue varius: aut punctuatus: vel pastor: aut incuruatus: vel incensus.
נֶחֱלָמִי Neelamites. Somniator vel somnus: siue torrens aut vallis aquarum: vel hereditas aquarum.
נְחֶמְיָה Neemias. Consolatio vel requies domini: aut penitens domini: siue directio domini.
נֶפְתּוֹחַ Nephador. Fauus hītatiōis vel gnatiōnis: aut distillās siue eleuans vel cribrans habitationem vel generationem.
נֶפֶג Nepheg. Imbecillis: aut remissus: vel laxatus.
Nephi. Purificatio. D.
נְפוּסִים Nephusim. Diminuti: aut dilacerati.
נְעִיאֵל Nehiel. Commotio vel motus dei.
נַעֲמָן Neman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נִמְרָה Nemra. Leopardus: siue rebellio: aut amaritudo: vel cōmutatio.
Nemrim. Idem. p. n.
נִמְרֹד Nemroth. Rebellis: vel dormitio descensionis: aut dormiens dominans. heb. nemrod.
νεομηνία Neomenia. Nouilunium. G.
נַפְתָּלִי Neptali. Cōpatio l eqparatio: aut retorsio vel tortuositas.
Neptalim. Idem. heb. neptali.
Neptalite. Idem.
Nepthar. Purificatio. D.
נִפְתּוֹחַ Nepthoa. Apertus vel apertio: siue sculptura.
Neptuim. Idem. p. n.
נֵר Ner. Lucerna: siue nouale.
נֵרְגַל Neregel. Explorans: vel pedester: siue lucerna discooperta vel coacervata: aut nouale discoopertum vel reuolutum.
Nergel. Idem.
Nerꝰ. Lucerna: vl nouale. grece vero magnꝰ itēptatur. D
Neri. Lucerna: vel nouale. D.
נֵרִיָּה Neri. Hiere. 32. lucerna dñi: aut nouale domini. heb. neria
Nerias. Idem.
נְצִיב Nesib. Stans: siue statio: vel erectio. scilicet alicuius tituli: aut syriace plantatio.
נִסְרֹךְ Nesrach. Fuga vel tentatio tenera vel delicata: aut vexillū delicatum: vel syriace tabula tua.
νηστεύς Nesteus. Ieiunus vel ieiunans. G.
נְטֹפָתִי Nethophati. Gutta: siue distillatio: aut gummi.
Nethophatites. Idem.
נְטוּפָה Nethupha. Gutta: siue distillatio: aut gummi: vel declinatio oris.
Nethuphati. Idem.
νουμήνιος Neumenius. Nouus mensis: vel nouilunium. G.
νικάνωρ Nicanor. Victor vel victoriosus. G.
Nicodemus. hebraice interpretatur innocens sanguis. grece vero victoria populi. D.
νικολαΐτης Nicolaite. Victorie plebis. G.
νικόλαος Nicolaus. Idem. s. n. G.
νικόπολις Nicopolis. Victorie ciuitas: vel victoriosa ciuitas. G.
νίγερ Niger. latinum est.
שִׁחוֹר Nilus. Hebraice dicitur sychor: & interpretatur niger: vel turbidus: aut matutinus.
νύμφη Nympha. Sponsa. G.
נִינְוֵה Niniue. Pulchra siue speciosa: aut habitaculum.

Niniuite. Pulchri siue speciosi: aut habitacula.
נֵס Nisan. Vexillum: siue probatio: aut tentatio: vel fuga: aut syriace miraculum.
נֹעָה Noa. Mouens: vel commota.
נוֹעַדְיָה Noadia. Testificatio vel cetus aut congregatio domini: siue ornatus domini: aut transiens dominus: vel ex syro & hebreo ablatio domini.
נוֹחָה Noaha. Requiescens: aut ducens vel ductor.
נֹב Nob. Loquela: siue prophetia: aut loquens vel prophetās: siue fructificans vel germinans.
Nobe. Idem.
נֹבַח Nobe. Nu. 23. & Iudi. 8. Latrans vel latratus.
נוֹדָב Nodab. Vouens: siue spontaneus: aut principalis.
נוֹעַדְיָה Nodaia. Testificatio vel cetus aut congregatio dñi: siue ornatus domini: vel transiens dominus: aut ex syro & hebreo ablatio domini. heb. noadia.
נֹחַ Noe. Consolatio: vel requies.
נַעֲמָה Noema. Pulchra siue decora: aut mouens valde.
נַעֲמָן Noeman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
Noemanite. Idem. p. n.
נָעֳמִי Noemi. Pulchra siue decora.
נְחֻשְׁתָּא Noesta. Enea: vel erea: aut augurās: vel serpēs: aut serpētina
נֹפַח Nophech. Fauus: aut cribrū: siue distillatio. heb. nopheth.
נֹגַהּ Noga. Claritas: siue splendor.
Noge. Idem.
נְחֻשְׁתָּן Nohestan. Eneum: vel cupreum: aut augurium: siue serpētis datum vel donum.
נַעֲמָן Nooman. Pulcher siue decorus: aut motum preparans.
נַעֲרָן Noram. Puer vel iuuenis: siue excutiens: aut vigilans: vel mouens canticum. heb. naaran.
נַעֲרָתָה Noratha. Iuuentus: siue pueritia: aut excussio: siue vigilia: aut stuppa. heb. naaratha.
νουμήνιος Numenius. nouus mensis: vel nouilunium. G.
נוּן Nun. Posteritas vel stirps: aut filius: vel eternus: seu permanens: aut syriace piscis.
Nun. Nomen littere. posteritas: aut stirps: vel eternus aut syriace piscis. D.

De incipientibus a littera. O.

הֹבָב Obab. Dilectus.
עֹבַדְיָה Obadia. Seruus domini: vel operarius domini.
Obdia. Idem.
Obdias. Idem.
עֹבֵד Obed. Seruus: vel operarius.
עוֹדֵד Obed. 2. Paralip. 15. & 28. interpretatur sustentans: vel tenens: aut erigens. heb. oded.
עֹבֵד אֱדֹם Obededom. Seruꝰ hoīs vel terreni aut sanguinei vel russi
עֹבַדְיָה Obedia. Seruus vel operarius domini.
עוֹבֵד Obediel. Seruus vel operarius. heb. obed.
עוֹדֵד Obeth. Sustentans: vel tenens: aut erigens. heb. oded.
אֹבוֹת Oboth. Phytōes: siue vtres: aut pīes: l desideria. l fris olīua
אֲחֻזַּת Ochozath. possessio: siue apphēsio: l collectio: aut visio: seu
אֲחַזְיָהוּ Ochozias. Apprehensio vel possessio dñi: seu visio dñi.
עָכְרָן Ochran. Turbidus: vel conturbans.
הוֹדַוְיָה Odaia. Laus domini: siue confessio domini.
Odaias. Idem.
עֲדֻלָּם Odallam. Testimoniū siue ornamētū illis: aut testimōiū siue ornamētū sue miserie: vel transitus aut pda sue miserie
Odaren. Laudis canticum: vel testimonium arce. D.
הוֹדַוְיָה Odeuia. Laus domini: siue confessio domini.
Odia. Idem.
Odoia. Idem.

עֲדוּלָּם Odollam. Testimonium siue ornamentum illis: aut testimoniū siue ornamētū sue miserie: vel transitus aut preda (sue miserie.
Odolamites. Idem.
הוֹדַוְיָה Oduia. Laus domini: siue confessio domini.
אֶפְלָל Ophal. Iudicans: vel orans. heb. ophlal.
עֹפֶל Ophel. Turris: aut obscuritas: vel nebula.
חֵפֶר Opher. Fodiens: aut explorans: vel confusio.
עֵיפַי Offi. Lassus: aut volans: vel syriace plicatus vel complicatus: aut folium. [aut folium.
חֻפִּים Ophim. Thalamus: siue coopertus: aut littus maris
אוֹפִיר Ophir. Cinis vel incineratio: aut fructificatio.
אוּפָז Ophir. Hiere. 10. Aurum obrizum. heb. ophaz.
חָפְנִי Ophni. Pugnus vel pugillus: aut cooperiens.
עָפְנִי Ophni. Ios. 18. Interpretatur volans: siue lassitudo: aut syriace plicatio vel complicatio.
עָפְרָה Ophora. Puluis: aut plumbum: vel hinulus.
Ophra. Idem.
עוֹג Og. Subcinericius panis vel torta: aut subsannatio: vel syriace detentus: aut impeditus.
הוֹהָם Oham. Ve eis: siue tumultuans: vel conturbans.
אֹהֶל Ohel. Tabernaculum: siue tentorium: aut splendor.
Ohol. Idem.
אָחְלַי Oholai. Deprecans: vel expectans: aut incipiens: vel dolens: siue frater mihi.
עֹלָא Olla. Eleuatio: vel holocaustum: aut infans vel paruulus.
חֻלְדָּה Olda. Mundus: vel orbis: aut mustella: vel syriace rubigo.
Oldai. Idem.
ὀλυμπιάς Olympiadis. Celestis. G.
ὀλυμπᾶν Olympiadem. ad. Ro. 16. Idem. in greco olympam. G.
ὀλυμπίος Olympius. Celestis. G.
חַלּוֹן Olon. Fenestra: siue prophanatio: aut dolor.
אוֹמֵר Omar. Dicens vel loquens: siue amarus: vel exaltans.
אָמְרִי Omrai. Dicens vel loquens: aut exaltans: siue amarus: aut syriace agnus.
אוֹנָם Onam. Dolor aut fortitudo siue iniquitas eorum.
אוֹנָן Onan. Dolor: siue iniquitas: aut fortitudo.
ὀνησιφόρος Onesiphorus. Vtilitatem afferens. G.
ὀνήσιμος Onesimus. Vtilis. G.
אוֹנִיו Onias. Fortitudo domini: aut nauis. D.
אוֹנוֹ Ono. Dolor aut fortitudo siue iniquitas eius.
אָהֳלָה Oolla. Tabernaculum vel tentorium siue splendor eius.
Oolla. Ezech. 24. b. vbi dicitur Ve ciuitati sanguinū oolle. scribi debet olle: & sic est in biblijs nostris antiquis: & est nomen vasis in quo carnes coquuntur.
אָהֳלִי Ooli. Deprecans: siue expectans: aut incipiens: vel dolēs: siue frater mihi.
אָהֳלִיאָב Ooliab. Tabernaculū vel tētoriū pr͞is: aut splēdor patris.
אָהֳלִיבָה Oolība. Tabernaculū vel tētoriū meū in ea: aut splendor meus in ea. [dor excelsorū.
אָהֳלִיבָמָה Oolibama. Tabernaculum vel tētoriū excelsum: siue splē-
אֲחֻזָּם Oozam. Apphēsio eorū: siue possessio eorū: aut visio eorū
חֹרֵב Oreb. Desertum vel solitudo: siue destructio: aut siccitas: vel gladius.
עֹרֵב Oreb. Iudi. 7. & 8. & ps. 82. & Esa. 10. in omnibus his locis interpretatur coruus: vel suauis: aut fideiussor: vel cōmiscens: seu vespertinus. [tio oris
עָרְפָּה Orpha. Ceruix: vel ceruicosa: siue suscitatio oris: l denuda-
אָרְנָן Ornan. Exultans: siue arca eorum: aut lux filii: siue lux aut maledictio permanens vel eterna.
הֲרָרִי Orodi. Montanus. heb. orori.
חֹרֹנַיִם Oronaim. Ire: vel furores: aut syriace libertates.
Oronites. idem. f. n.
ὀρθωσιάδα Orthosiada. Recta vel rectificata. G.

Osa. Confidens: aut protegens. חֹסָה
Osa. 1. Paralī. 4. Festinans: siue tacens: aut sensualis. חוּשָׁה
Osanna. Salua obsecro: vel salua nunc. הוֹשַׁעְנָא
Osee. Saluator: aut salus. הוֹשֵׁעַ
Osia. Fortitudo domini: siue hircus domini. heb. oziau. עֻזִּיָּהוּ
Osias. Saluator dominus: aut salus domini. הוֹשַׁעְיָה
Osiau. Fortitudo domini. heb. aziau. עֻזִּיָּהוּ
Othei. Tempus vel hora mea: aut iniquitas mea. עַתַי
Othin. Tempus siue hora mea. heb. othni. עָתְנִי
Othir. Excellens: vel residuus: aut remanens. הוֹתִיר
Otholia. Tempus domino: siue hora domino. עֲתַלְיָה
Othoniel. Tempus dei: siue hora dei. עָתְנִיאֵל
Oza. Fortitudo: aut capra. עֻזָּה
Oza. 1. Paralip. 16. confidens: vel protegens. heb. osa. חֹסָה
Ozai. Videns. חוֹזַי
Ozam. Fortitudo: aut capra. heb. oza. עֻזָּא
Ozan. Fortitudo eorum: aut capra eorum. עַזָּן
Ozazin. Fortitudo domini. heb. ozaziu. עֲזַזְיָהוּ
Ozenzara. Auricula carnis vel consanguinitatis: aut auricula fermentata vel remanens: siue statera carnis vel consanguinitatis aut residui. heb. ozensara. אָזְנְשְׁאֵרָה
Ozi. Fortis vel fortitudo mea: aut hircus meus. עֻזִּי
Ozi. Nee. 3. interpretatur tunc: siue aut iste. אוּזַי
Ozias. Fortitudo domini: siue hircus domini. עֻזִּיָּה
Ozias. 1. Paralip. 3. Apprehensio vel possessio domini: siue visio domini. heb. ochozias. אֲחַזְיָהוּ
Ozias. Hiere. 42. & 43. interpretatur saluator dominus: aut salus domini. heb. osias. הוֹשַׁעְיָה
Oziau. Fortitudo domini. עֻזִּיָּהוּ
Oziel. Fortitudo dei: siue hircus dei. עֻזִּיאֵל
Oziel. 1. Paralip. 23. a. vbi dicitur oziel & aram: interpretatur videns deum. [heb. ozriel. חֲזִיאֵל
Oziel. 1. Paralipo. 27. Adiutorium dei: siue atrium dei. עַזְרִאֵל
Ozieli. Fortitudo dei: siue hircus dei. עֻזִּיאֵלִי
Ozielite. Idem.
Ozihem. Non est in hebreo.
Ozni. Auris vel auscultatio mea: siue statera. אָזְנִי
Oznite. Idem.

De incipientibus a littera. p.

Paphum. Bulliens vel estuans. G. πάφος
Palestina. conspersa. s. cinere vel puluere: siue ruina apposita: vel ruina duplex: aut ruine potus: vel cecidit pelischeth פְּלֶשֶׁת
Palestini. conspersi. s. cinere vel puluere: siue ruine (bibēs appositie: vel ruine duplices: aut ruine potus: vel ceciderunt bibentes. פְּלִשְׁתִּים
Palmyra. Hebraice dicitur thamor: & interpretatur palma vel dactilus: aut cōmutatio vel pmutatio: siue amaritudo תָּמָר
Palmyra. 2. Paralip. 8. Hebraice dicitur thadmor: & interpretatur confessio vel laus amaritudinis: vel confessiōis aut laudis myrrha: siue ex hebreo & syro laus preceptoris vel domini. תַּדְמֹר
Pamphilia. Tota dilecta vel amabilis. G. παμφυλία
Paraclitus. consolator: vel aduocatus. G. παράκλητος
Parasceue. Preparatio. G. παρασκευή
Parmena. Permanens. G. παρμενᾶς
Parthi. Lingua scythica dicuntur fugaces vel exules. D. πάρθοι
Pascha. Transitus: vel claudicatio. פֶּסַח
Pathara. calcata: seu conculcata. G. πάταρα
Pathmos. Letalis: vel mortifera. G. πάτμος
Patroba. Paternalis. G. πατρόβα
Patroclus. Patris vel patrie gloria. G. πάτροκλος

Paulus. Os tube: siue mirabilis: aut latine minimus. s. apostolorum: & ideo maximus quia minimus. D.
אַפַּדְנוֹ Pedno. Ornamentū eius: siue ira iudicii eius. heb. apedno.
סִין Pelusium. Hebraice dicitur syn: & interpretatur rubus.
πεντάπολις Pentapolis. Quinque ciuitatum. s. regio. G.
πεντάτευχος Pentatheucus. Quinque volumina veteris testamenti: a pente quod est quinque & teuchus volumen. G.
πεντηκοστή Pentecoste. Quinquagesima. G.
πέργαμος Pergamus. Altitudo vel sublimitas. G.
πέργη Pergen. Valde terrestris. G.
פָּרַס Persa. Frāgens: siue diuidens: aut vngula vel gryphus.
Perse. Idem. plu. nu.
περσέπολις Presepolis. Perse ciuitas. G.
פָּרַס Perses. Frāgens: siue diuidens: aut vngula vel gryphus.
Persia. Idem.
Persida. Idem.
πέτρος Petrus. Saxum: vel petra. G.
גַּמָּדִים Pigmei. Hebraice dicitur gamadim: & interpretatur nani vel cubitales.
מַכְתֵּשׁ Pila. Hebraice dicitur machthes: & interpretatur contusio vel pila: siue mortariolum.
πιλᾶτος Pilatus. Constringens vel constrictus. G.
πύῤῥος Pyrrhus. Flauus aut rubeus. G.
πισιδία Pisidia. Picea. s. pice denigrata. G.
πιστική Pisticum. Fidele. G.
פְּלוֹנִי Polonites. Cadens: aut occultus.
πόντιος Pontius. Marinus. G.
πόντος Pontus. Mare. G.
אֶלָּסָר Pontus. Geñ. 14. a. Hebraice dicitur elasar: & interpretatur auferens deus: vel ablatio dei: siue recedens a deo.
πόρτιος Portius. Vitulus: aut vitulinus. G
ποσειδώνιος Possidonius. Potum prebens. G.
מִפְלֶצֶת Priapus. In hebreo est Miphleseth: & interpretatur simulachrum: siue tremor: vel concussio.
Prisca. Latinum est. i. antiqua.
Prisca. Ad Ro. 16. a. & 1. ad Corinthios. 16. d. & 2. ad Timoth. 4. d. in greco Priscilla: & interpretatur idem quod prisca diminutiue. Latinum est.
Priscilla. Idem. Latinum est.
προβατική Probatica. Ouina: idest locus vbi pecora sacrificanda tenebantur. G.
πρόχορος Prochorus. Expeditus vel facilis: aut promptus vel paratus. G.
προσήλυτος Proselytus. Aduena: vel peregrinus. G.
πτολεμαΐς Ptolomaida. Bellicosa. G.
Ptolomais. Idem. G.
Ptolomei. Idem. plu. nu. G.
ptolomenses. Idem. G.
Ptolomeus. Sulcus. s. qui fit cum aratro: siue suspendens aquas: aut coadunatio aquarum. grece vero bellicosus.
Publius. Latinum est.
Pudens. Latinum est.
Puteoli. Latinum est.
פּוֹטִיפַר Putiphar. Africe taurus: aut ex syro & hebreo saginatus taurus: vel pinguedinis fructificatio.
פּוֹטִי פֶרַע Putiphar. Geñ. 41. & 46. Ex syro & hebreo pinguedinem dissipans: vel pinguedinis denudatio: aut syriace pinguedinis vindicta.

De incipientibus a littera. q.

Quartus. Latinum est.
Quintus. Latinum est.

De incipientibus a littera. r.

Raab. Lata: siue dilatata: aut platea. רָחָב
Raab. ps. 86. interpretatur Superba: aut fortis: vel tumultuans. רַהַב
Raabia. Latitudo siue platea domini. רְחַבְיָה
Raabia. Visio domini. רְאָיָה
Raaia. Idem.
Raam. vulua: siue misericordia: aut syriace amicus. רַחַם
Raamias. Tonitruū domini: siue malum a domino: aut socius a domino: vel pastor a domino. רַעַמְיָה
Rabba. Multa siue grādis: aut iurgium vel impugnatio. רַבָּה
Rabbath. Idem.
Rabbi. Magister.
Rabmag. Multitudinem dissoluens vel liquefaciēs: aut magister vel princeps liquefactionis: siue magister vel princeps liquefactus vel tabefactus. רַב מָג
Rabboni. Magister. syrum est.
Rabboth. Fenus vel vsura: aut multitudo: vel iurgium: siue impugnatio. רַבִּית
Rabsaces. Magister vel prepositus eunuchorum. heb. rabsaris. רַב סָרִיס
Racha. Vacuus vel vanus. D.
Rachal. Susurro: aut aromatarius: siue negociator. רָכָל
Rachel. Ouis. רָחֵל
Raddai. Descendens: vel dominans. רַדַּי
Rapha. Medicina vel medicus: aut relaxatio: vel gigas. רָפָא
Rapha. 1. Paralipo. 7. Relaxatio laquei. רֶפַח
Raphael. Medicina dei. D.
Raphaia. Medicina domini: siue relaxatio domini. רְפָיָה
Raphaim. Gigantes: vel medici: aut relaxati. רְפָאִים
Raphaim. 1. Paralipo. 20. in fine Gigantissa: vel medicina: aut relaxatio. heb. rapha. רָפָא
Raphia. Medicina domini: siue relaxatio domini. רְפָיָה
Raphidim. Reclinatoria vel strameta: aut remisse manus: vel medicina manuum. רְפִידִים
Raphon. Medicina: vel relaxatio: aut gigas. D.
Raphu. Idem. רָפוּא
Ragau. Socius: aut pastor eius: siue malū vel cōfractio eius. רְעוּ
Rages. Tempestas: vel cōmotio. D.
Raguel. Pastor dei: aut amicus dei: vel confractio dei. רְעוּאֵל
Rahelaia. Sopor domini: vel inebrians dominus: aut socius vel pastor ipsi domino. רְעֵלָיָה
Rahia. Visio domini. רְאָיָה
Rahuel. Pastor dei: aut amicus dei: vel confractio dei. רְעוּאֵל
Ram. Excelsus: vel sublimis: aut proiiciens. רָם
Rama. Excelsa vel sublimis: aut proiecta. רָמָה
Rama. 1. Reg. 30. in fine destructio: siue anathema: aut rete: vl retiaculū: siue dedicatū aut cōsecratū. s. deo. heb. horma חָרְמָה
Ramatha. Excelsa vel sublimis: aut proiecta. רָמָתָה
Ramathaim. Celsitudines vel sublimitates: aut proiectiones. רָמָתַיִם
Ramathlechi. Eleuatio maxille. רָמַת לֶחִי
Ramathe. Excelsa: vel sublimis: aut proiecta. D.
Ramesses. Tonitruum vel exprobatio tinee: aut malum delens siue dissoluens: vel confractionem dissoluens: aut cōfractus a tinea. רַעְמְסֵס
Rameth. Sublimis vel excelsa: aut proiecta. רָמֶת
Ramoth. Idem. plu. nu.
Ramoth. Deut. 4. & Ios. 20. & 1. Paralipo. 6. interpretatur Videns mortem vel intuitus mortis: aut altitudines. רָאמֹת
Ramoth. Esd. 10. Altitudines: siue timens mortem: aut videns mortem: vel proiectio mortis. heb. ieramoth. יְרֵמוֹת
Rapsaces. Magister vel prepositus bibentium: aut magistri osculum vel sacculus: siue multum bibens aut osculās: vel magnus saccus. heb. rabsaces. רַבְשָׁקֵה

רבסריס Rapsaces. Hiere. 39. interpretatur Magister vel prepositus eunuchorum. heb. rabsares.
Rapsaris. Idem. heb. rabsaris.
רצון Rasin. Voluntas vel volūtarius: aut cursor siue veredarius.
Razias. Secretum domini: vel mysterium domini. D.
רזון Razon. Tenuis vel macilentus: siue secretum: aut secretarius: vel princeps.
רבע Rébe. Quartus vel quadratus: siue accubās vel accubatio.
רבקה Rebecca. Saginata: siue impinguata: aut contentio obtusa: vel contentio impedita.
רבע Rebee. Quartus vel quadratus: siue accubās vel accubatio.
רבלה Rebla. Rixa vel magnitudo illi: aut iurgium inueteratum vel conturbatum: siue iurgium defluens.
Reblátha. Idem.
רכה Recha. Tenera: vel delicata.
רכב Rechab. Quadriga: aut equitatus vel equitans.
Rechabite. Idem. plu. nu.
רקת Rechath. Vacuitas: siue sputum: aut saliua: vel tempus. s. quod est pars capitis.
רקם Récem. Vacu⁹: aut vanus: vel pictura varia: aut saliua corū.
ראיה Rechia. Visio domini. heb. rehia.
ῥήγιον Regium. Ruptura vel factura: quoniā illic terra rupta est in ter regnum neapolitanum & siciliam. G.
רעמה Regma. Tonitruum: siue exprobatio: aut malum quoddā: siue societas quedam: vel confractio quedam.
מלכת Regma. 1. Paralip. 7. In hebreo est Moléccheth: quod interpretatur regina: & sic transtulit beatus hieronymus: & inuenitur in biibiis nostris antiquis. s. regina: sed vitio scriptoris fuit hic positum regma pro regina.
רגם Régom. Lapidans: vel lapidatus: aut purpureus.
רקם Réhem. Vacuus: aut vanus: siue pictura varia: vel saliua eorum. heb. récem.
רעמה Rema. Tonitruum: siue exprobatio: aut malum quoddā: siue societas quedam: vel confractio quedam.
רמיה Remeia. Sublimis vel excelsus dns: aut proiectio domini.
כיון Rempha. Pro hoc in hebreo est chiun: quod interpretatur placenta. i. torta adipe conspersa: siue preparatus: aut compositus. hebrei vero dicunt chiun lingua arabica vel punica saturnium significare.
Remmi. Non est in hebreo.
רמון Remmon. Malum granatum: siue altitudo.
רמון פרץ Remmóphares. Maligranati diuisio: aut malum granatum diuisionis: siue altitudinis diuisio.
רמונו Rēmono. Malum granatum eius: siue altitudo eius.
מרמות Remoth. Amaritudo siue myrrha mortis: aut altitudines: vel deceptiones. heb. meremoth.
Res caput: siue principium: aut paupertas. D.
רסה Ressa. Irroratio: vel stillicidium.
Resa. Luce. 3. Caput: vel voluntas: aut cursus. D.
רשף Réseph. Volucris: aut diabolus: vel sagitta. s. ignita.
רצף Réseph. 4. Reg. 19. & Esa. 37. interpretatur Pauimentum: vel extensio: aut pruna. i. calculus ignitus.
כנפים Resemophim. Exore: vel syriace coopertimenta. heb. mosphim.
רסן Resen. Frenum.
רצפה Respha. Extensio: siue pauimentum: aut pruna. idest calculus ignitus.
רציא Resia. Volūtas: aut voluntarius: siue cursor: aut veredarius.
רתמה Rethma. Iuniperus: siue sonitus aut strepitus.
רעו Reu. Socius: vel amicus: aut pastor: siue malū: aut cōfractio.
רחום Reum. Pius siue misericors: aut syriace amicus.
ריבי Ribai. Pugnans vel obiurgans: siue multiplicans.
רפאת Riphat. Medicina: siue relaxatio: vel bouile: hoc est vbi boues clauduntur.

רנה Rimma. Canticum: siue exultatio. heb. rina.
ירמות Rimoth. Altitudines: siue videns mortem: aut timens mortem: vel proiectio mortis. heb. ierimoth.
רוהגה Roaga. Saturatus vel inebriat⁹ meditatione vł eloquio: aut saturatus vel inebriatus abstractione vel separatione.
רחבעם Roboam. Dilatans populum: aut latitudo vel platea populi: siue odor vel odorans cum populo.
ῥόδον Rode. Rosa. G.
ῥόδοχος Rodochus. Roseus currus. G.
ῥόδος Rodum. Rosa. G.
רגל Rogel. Pes: siue pedestris: aut explorans: vel delator siue accusator: aut syriace consuetudo.
Rogelim. Idem. plu. nu.
רגםמלך Rogomélech. Lapidans regem vel consiliarium: aut purpura regis vel consiliarii.
ראומה Roma. Excelsa vł sublimis: aut rhinoceros: vł ītuēs nimis.
רומה Roma. Ios. 15. Excelsa vel sublimis: aut proiecta.
חרמה Roma. 1. Reg. 30. Destructa: siue anathematizata: aut rete vł retiaculū: siue dedicata vel consecrata. s. deo. heb. arama.
ῥώμη Roma. Ciuitas italie: valēs vel valētia: aut potens vel robusta. G.
ῥωμαῖοι Romani. Idem. plu. nu. G.
כתים Romani. Daniel. 11. Pro hoc in hebreo est chithim: & interptatur cōterentes: vel cōtritio maris: siue diadema: aut aurum: vł tinctura: aut ex syro & hebreo coaceruatio maris.
ῥωμαῖος Romanus. Valens: siue potens: aut robustus. G.
רמתי Romathites. Excelsus vel exaltatus: aut proficiens vel proiectus.
רמליהו Romelia. Excelsus domini: siue celsitudo domini: aut proiectus a domino.
רממתי עזר Romethiézer. Exaltans adiutorem vel auxilium: siue exaltaui atrium. heb. romemthiézer.
רחב Roob. Latitudo siue dilatatio: aut platea.
רחביה Roobia. Latitudo siue dilatatio dñi: aut platea domini.
רחבות Rooboth. Latitudines siue dilatationes: aut platee.
עטרות Roth. Corone: siue calamus inebriationis vel saturitatis: aut ex syro & hebreo consilium inebriationis vel saturitatis. heb. ataroth.
ראובן Ruben. Videns filium: vel visio filii: aut visionis filius.
Rubenite. Idem.
Rubenites. Idem.
Ruffus. Latinum est.
רומה Ruma. Excelsa siue sublimis: aut proiecta.
רות Ruth. Saturata: vel inebriata.

De incipientibus a littera. S.

שעף Saaph. Cogitās: aut qui volat vel preuolās.
שאל Saal. Postulās siue postulatus: aut cōmodatus: siue sepulchrum: vel infernus: aut fouea.
שערים Saarim. Porte: siue estimationes: aut appreciationes: vel capilli: siue ordeum: aut tempestates: siue demones: aut pilosi: vel hirci.
שבא Saba. Conuersio: siue captiuitas: aut canicies: vel sessio.
סבא Saba. Gen̄. 10. a. & 1. Paralipo. 1. a. vbi dicitur Saba & euila. & ps. 71. & Esa. 43. a. interpretatur Circuitio: aut ebrius: vel syriace senex.
צובה Saba. 3. Reg. 11. d. Excercitus: siue militans: aut preceptum in ea: vel inflata aut tumida. heb. soba.
Sabaa. Non est in hebreo.
אלזבד Sabad. Dei dos: vel dei dotatio. heb. elzabad.
סבאים Sabaim. Circuitiones: aut ebrii: vel syriace senes.
שבמה Sabama. Conuersio siue captiuitas nimia: aut canicies vel sessio multa.

שבם Saban. Conuersio vel captiuitas eorum: aut canicies vel sessio eorum. heb. sabam.
שבניה Sabania. Conuertens vel captiuās dominus: aut intelligēs vel edificās dominus: siue intellectus vel filiatio domini.
צבאות Sabbaoth. Exercitus. plu. nu. siue militie: aut fortitudines.
שברים Sabarim. Confractiones: siue spes: vel expectationes: aut frumenta.
סברים Sabarim. Ezechiel. 47. c. Circuitus altitudinis: aut syriace opiniones vel cogitationes: aut sperantes vel spes.
שבט Sabath. Sceptrum vel virga: aut tribus.
סבתה Sabatha. Circuitus vel circuiens: aut causans: vel syriace senectus.
סבתכא Sabathaca. Circuiens percussionem: vł causa percussionis: aut ex syro & hebreo senectutis percussio.
שבתי Sabathái. Sabbatum meum: vel requies aut cessatio mea.
Sabbatismus. Requies: vel cessatio. D.
שבת Sabbatum. Requies: siue cessatio.
שוה Sabe. Planicies: vel eqtas: aut ponēs vel posit⁹. heb. saue.
שבע Sabee. Septem vel septimus: aut saturitas: siue iuramētum.
שבאים Sabei. Captiuantes: siue conuertentes: aut cani: vel sedētes.
שבר Sáber. Confractio: aut spes: vel frumentum.
צוחר Sáber. Gen̄. 46. Lucidus vel candidus. heb. saher.
חשביה Sabias. Numeratio vel estimatio aut appreciatio domini: vel cogitatio siue artificium domini: aut festinatio vel silētium in domino. Heb. asabias.
שבניה Sabnia. Conuertens vel captiuans dominus: aut intelligēs vel edificans dominus.
זבוד Sabud. Dotatus: vel dos. heb. zabud.
סככה Sacha. Vmbraculum: vel operimentum: siue protectio: aut vnctio: vel syriace speculatio. heb. sachacha.
שכר Sachar. Merces: siue precium: aut sicera: vel ebrietas.
זכור Sachur. Memor vel cōmemorās: aut mascul⁹. heb. zachur.
Sade. Iustus: vel iustitia. D.
צדוק Sadoch. Iustus: aut iustificatus.
Saducei. Idem. plu. nu. vel syriace scissi vel scismatici. D.
ספי Saphái. Limē vel superliminare: aut hydria: vel phiala: seu finis: aut consumatio.
שפן Saphan. Hericius: aut cuniculus vel cyrogrillus: siue absconditus vel reconditus: aut labium vel ripa siue confractio eorum.
שפם Saphan. 1. Paralipo. 5. interpretatur Barba: siue labium aut ripa eorū: vel confractio aut solitudo eorū. heb. sapham.
שפט Saphat. Iudex: vel iudicans.
שפטיה Saphata. Iudicās dñs.: siue iudiciū domini. heb. saphatia.
Saphatia. Idem.
Saphatias. Idem.
Saphira. Narrans: vel numerans: aut libraria vel litteraria: aut syriace formosa. D.
צפון Saphon. Aquilo: siue absconditus: aut speculator.
שגה Saie. Ignorans: siue comprehendens vel attingens: aut syriace multus: siue multiplicans. heb. sage.
שעלבים Salabim. Respiciens corda: siue pugnus vel pugillus in manu: aut vulpes in mari: vel semita in mari.
שעלבני Salabonites. Vulpis intellectus vel fili⁹: aut vulpis edificiū: siue pugilli aut pugni edificium vel intellectus: siue semita edificii vel intellectus aut filii.
שלחי Salai. Missio vel mittens: siue ramus: aut propagines, vel telum: aut arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliat⁹.
שלמיאל Salamiel. Pax dei: siue perfectio dei: aut retributio dei.
σαλαμίνα Salamina. Cōmota: vel conquassata: aut fluctuans. G.
צלתי Salathi. Vmbra: siue tinnitus: aut assans vł torrefaciens: aut syriace orans.
שאלתיאל Salathiel. Postulatus dei: siue cōmodatus dei.

שעלבני Salboni. Vulpis intellectus vel filius: aut vulpis edificium: vel pugilli aut pugni edificium vel intellectus: siue semita edificii vel intellectus aut filii.
שלח Sále. Missio: vel mittens: siue ramus aut propagines: vel telum: aut arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliatus.
שעלבים Salebim. Respiciens corda: siue pugnus vel pugillus in manu: aut vulpes in mari: vel semita in mari.
סלכה Salecha. Canistrum tuum: aut eleuatio siue cōculcatio tua.
סלד Sáled. Afflictio: vel syriace calefactio: vel adustio.
שלף Sáleph. Euaginans: vel euellens: aut discalcians.
שלם Salem. Pax.
שלם Salem. Gen̄. 33. & 46. interpretatur Pax: siue perfectio: aut retributio.
שלומת Salemoth. Pacificatio: siue perfectio: aut retributio.
צלפחד Salphaad. Vmbra formidinis: siue tinnitus formidinis: vel assationis aut submersionis formido.
שעלים Salim. Vulpes. plu. nu. aut pugilli siue pugni: vel semite.
שלומית Salimith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.
שלישה Salisa. Trina: aut principalis: siue ternaria: vel principissa: aut ducissa.
שלמה Salma. Pax: siue perfectio: vel retributio: aut vestimētum.
צלמנע Salmana. Vmbra prohibita: aut vmbra vł imago cōmotionis: siue tinnitus cōmotionis: vel submesio prohibitionis aut cōmotionis.
שלמן Salmana. Osee. 10. interpretatur Pacificus: siue perfectus: aut retribuens. heb. salman.
שלמנאסר Salmanásar. Pax ligata: siue perfectio vel retributio ligata: aut pax vel perfectio siue retributio nunc ablata vel nunc recedens.
שלמיה Salmias. Pax domini: siue perfectio aut retributio dñi.
שלמון Salmon. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.
צלמנה Salmona. Vmbre munus vel numerus: siue tinnitus numeri vel muneris: aut imago nostra.
σαλμώνη Salmonem. Fluctuatio vel cōmotio: aut conquassatio. G.
סלוא Salo. Canistrū: vel exaltatio: siue cōculcatio: aut equiparat⁹.
Salome. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. D.
שלומי Salomi. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.
שלומית Salomith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.
שלמה Salomon. Pacificus.
Salon. Manens: vel qui manet: aut pacificus: vel abundans: aut syriace illudens vel decipiens. D.
σάλος Salon. Fluctus: vel cōmotio. G.
יערי Saltus. Latinū nomen est: & est interptatio huius nominis iaheri: quod saltum siue siluam aut saltum significat.
סלוא Salum. Canistrum: siue exaltatio: aut conculcatio: vel equiparatus. heb. salu.
שלומית Salumith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.
שלשה Salusa. Trinus: vel principalis: aut dux.
שמה Sáma. Perditio: siue dessolatio: vel stupor: aut ibi: siue nomen: aut nominatus: vel appositus.
שמע Sāma. 1. Paralip. 2. c. & 5. & 8. iterptatur audiēs: vł obediēs.
הושמע Sāma. 1. Paralip. 3. Exauditus: siue ipse exaudiens vel obediens. heb. hosama.
שמה Sámaa. Perditio: siue desolatio: aut stupor: vel ibi: siue nomen aut nominatus: vel appositus.
שמעה Sámaa. 2. Reg. 21. & 1. Paralipo. 6. & 20. interpretatur Audiens: vel obediens.
שמאה Sāmaa. 1. Paralipo. 8. interpretatur Nominatus: vel appositus: aut perditio: vel desolatio.
סמך Samach. Adherens: vel innixus: aut iunctus.
שמד Samád. Destruens: siue exterminans: aut conterens.
שמי Sāmai. Nomen meum: aut desolatio vel perditio mea: siue stupor: aut celi.

שְׁמַעְיָה Samaia. Audiens dominũ: vel obediens domino.
Samaias. Idem.
שְׁמָמוֹת Samaoth. Desolatio vel pditio: aut stupor: siue ibi iniquitas aut nomẽ iniquitatis: vel desolãs aut perdẽs iniquitatem.
צְמָרַיִם Samaraim. Lanc: aut medulle. s. arborum.
שְׁמֶרֶת Samarath. Custodia: vł adamas: aut vepres: vł spina seu fex.
צְמָרִי Samareus. Lana: vel medulla. s. arborum.
שֹׁמְרוֹן Samaria. Custodia: vel adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius.
שְׁמַרְיָה Samaria. 1. Paralipo. 12. & Esd. 10. interpretatur Custodia domini: aut adamas domini: seu vepres vel spina domini.
Samarias. Idem.
שֹׁמְרֹנִים Samaritani. Custodes: vel adamãtini: siue spinosi: aut feces: vel feculenti.
Samaritanus. Idem. singu. nu.
Samarite. Idem quod samaritani.
צְמָרִי Samarites. Lana: aut laneus: vel medulla. s. arborum.
סְמַכְיָהוּ Samatias. Adherens domino: vł innitens aut iunctus domino, heb. samachias.
שְׁמַע Same. Audiens: vel obediens.
Samech. nomẽ lẽe: Adhesio: siue innixio: aut iũctura. D.
שְׁמִיר וְמֹר אוֹן Sameron. Custos amaritudinis vel myrrhe fortis vel dolorose aut inique: aut adamas vel spina siue fex myrrhe doloris aut iniquitatis vel fortitudinis. heb. samerõmeron.
שַׁמְגַּר Samgar. Nominatus aduena: siue ibi peregrinus vel certãs: aut nominis ruminatio: vel desolatio siue stupor aduene vel ruminantis aut certantis.
שָׁמִיר Samir. Custodia: seu vepres vel spina: aut adamas: vel fex.
שְׁמוֹת Samoth. Nomina: vel desolationes: aut perditiones: siue stupefactiones.
σαμοθρᾳκη Somothracia. Arenosa: & aspera. G.
שִׁמְרִי Samri. Custodiens: siue spina: aut fex: vel adamas.
שֹׁמְרוֹן Samron. Custodia: siue adamas: aut vepres vel spina: seu fex eius.
שְׁמוֹת Samroth. Nomina: aut desolationes: siue perditiones: aut stupefactiones. heb. samoth.
שִׁמְשַׁי Samsai. Sol meus: aut nomen muneris: siue ibi munus: aut syriace minister.
Samsame. Nomen auditum: vel famosa auditio. D.
שִׁמְשְׁרַי Samsari. Nomen cantantis vel dominantis: aut ibi cantor: vel ibi dominans.
שִׁמְשׁוֹן Samson. Sol eius: aut nominis iteratio vel secundatio siue mutatio: vel nomen dormientis: aut ibi dormiens: vel syriace seruicium aut ministerium eius.
שְׁמוּעַ Samia. Audiens: vel obediens.
שְׁמוּאֵל Samuel. Postulatus a deo: aut nomen eius a deo.
שַׁמּוּעַ Samuha. Audiens: vel obediens.
σάμος Samum. Arenosa. G.
סַנְבַלַּט Sanaballath. Rubus in abscõdito vel in inuolutione: aut ex syro & hebreo inimicus in abscõdito vel in inuolutione.
צַעֲנַנִּים Sananim. Motiones: vel motus dormiẽtis. heb. sananim.
צִנָּה Sanan. Frigiditas: siue scutum vel arma.
שְׂנִיר Sanir. Dormiens lucerna vel noualc: siue iteratio vel mutatio aut secundatio lucerne vel noualis: aut mutatio vel iteratio aut secundatio docentis vel ostendentis.
שִׂרְיֹן Sanir. Deut. 4. Sonitus siue strepitus: aut munus fortitudinis vel doloris. heb. seon.
שְׂנִיר Sanir. Iudi. 10. Custodia: siue vepres: aut spina: vel adamas: seu fex. heb. samir.
שָׂרָה Sara. Dña vel princeps.
שֶׂרַח Sara. Gen. 46. & Nu. 26. & 1. Paralip. 7. f. interpretatur Odorans: vel dña odoris: aut canticum odoris.
צָרְעָה Sara. Iudi. 13. & 16. & Nec. 11. Lepra: aut scrabo.
זֶרַח Sara. 1. Paralipo. 1. interpretatur Oriẽs: vel clarus. heb. zara.

Sa.

שֶׁאֱרָה Sara. 1. Paralipo. 7. c. Caro: vel consanguinitas: aut fermentum: siue residuum vel remanens.
צָרְעָה Saraa. Lepra: aut scrabo.
שֵׁרֵבְיָה Sarabia. Siccitas dñi: vel preualẽs cũ dño. aut psallẽs in dño vel cum domino.
Sarabias. Idem.
שְׁחֹרִים Sarahim. Nigri: vel turbidi: aut matutinantes vel manicantes. heb. saharaim.
שָׂרַי Sarai. Domina mea: vel princeps mea.
צָרוּעַ Sarai. 1. Paralipo. 2. Leprosus: vel scrabro.
שָׂרַי Sarai. Esd. 10. Dñs aut princeps meus: vel cãticum meum.
שְׂרָיָה Saraia. Princeps domini: vel canticum domini.
שְׁעַרְיָה Saraia. 1. Paralip. 9. iterpretatur Porta dñi: siue estimatio aut appreciatio vel capillus dñi: aut hircus dñi: siue ordeũ vel tempestas domini: aut demonis dominus. heb. saaria.
שְׂרָיָה Saraias. Princeps domini: aut canticum domini.
שֹׁרֶר Sarar. Vmbilicus: aut cogitatio: vel insidiatio: siue cantans: vel dominans.
שַׂר־אֹצָר Sarasar. Prepositus thesauri vel cellarii: aut psallentis thesaurus vel cellarium: seu qui videt angustiam: aut ex syro & hebreo castrametatio angustiantis.
צְרַת הַשַּׁחַר Sarathasar. Plasmatio matutina: aut angustia vel colligatio matutina: siue angustia vel figura nigredinis.
צָרְעָתִי Sarathi. Leprosus vel scrabro.
Sardis. Princeps iocunditatis: aut canticum letitie: vł id qđ remanet aut relinquitur: vel syriace cortina. D.
צָרְעָה Sarea. Lepra: vel scrabo.
שְׂרָיָה Sareas. Princeps domini: aut canticum domini.
שֵׁרֵבְיָה Sarebias. Siccitas domini: vel preualens cum domino: aut psallens in domino vel cum domino.
סֶרֶד Sared. Ablatio dominii vel descẽsionis: aut syriace cortina.
צְרֵדָה Sareda. Angustia vel colligatio dominii vel descensionis: aut plasmatio dominii vel descensionis.
Saredatha. Idem.
סַרְדִּי Saredite. Ablatio dñii vel descensionis: aut syriace cortina.
צָרְעָתִי Sareste. Leprosus: vel scrabro.
צָרְפַת Sarepta. Angustia bucelle vel panis: siue conflatio vel conflatorium: aut angustie dilatatio vel persuasio.
שֹׁרֶשׁ Sares. Radix: vel catenula.
סֶרֶד Sareth. Ablatio dominii vel descensionis: aut syriace cortina. heb. sared.
Sareth. 1. Reg. 9. Non est in hebreo.
סַרְגוֹן Sargon. Auferẽs protectionem vel corpus aut colorẽ: siue auferens hortum: aut syriace rete vel retiaculum.
שְׁעַרְיָה Saria. Porta domini: siue estimatio vel appreciatio aut capillus domini: vel hircus domini: siue ordeum vel tempestas domini: aut demonis dominus.
שְׂרָיָה Sarias. Princeps domini: siue canticum domini.
שְׁעָרִים Sarim. Porte: siue estimationes: aut appreciationes: vel capilli: siue ordeum: vel tempestates: aut demones: siue pilosi: vel hirci.
שִׁרְיוֹן Sarion. Lorica: vel planicies: aut canticum columbe.
שָׂרִיד Sarith. Relictus vel remanens: aut principis manus: siue canticum manus. heb. sarid.
חָרְמָה Sarma. Destructio: siue anathema: aut rete vel retiaculum: siue delicatum aut cõsecratum. s. deo. heb. harma.
שָׁרוּחֶן Sarohen. Princeps gratie vel principis gr̃a: siue canticum gratie.
שָׁרוֹן Saron. Planicies: aut canticum eius.
Sarona. Idem. heb. saron.
שָׁרוֹנִי Saronites. Planicies: vel planus: siue cantans.
שַׂר־סְכִים Sarsathin. Prepositus cooperimentorum vel vnctionum. heb. sarsachim.
צָרְתָן Sarthan. Tribulatio siue angustia: aut colligatio: siue plasmatio: aut figuratio: vel angustiam dans.

Sarthana. Idem.
שָׂרוּג Saruch. Palmes vel sarmentum: siue ramus: aut conuolutio. heb. sarug.
צְרוּיָה Saruia. Angustia vel tribulatio domini: aut colligatio siue plasmatio vel figuratio domini.
שֵׁשְׁבַּצַּר Sasabasar. Gaudium in tribulatione vł in angustia: aut gaudii prohibitio vel munitio: siue gaudium vindemie: vel sexta angustia: aut lignum vel byssus angustie.
שַׁעַשְׁגַּז Sasagazi. Qui facit trãsitum vel tonsionem: aut respiciens trãseuntem vel tondentem: siue comprimens vellus.
שָׂטָן Sathan. Contrarius siue aduersarius.
Sathanas. Idem.
שָׁאוּל Saul. Postulatus: siue cõmodatus: aut fouea siue sepulchrũ: vel infernus.
שׁוּעָל Saul. 1. Reg. 13. d. vbi dicitur ad terrã saul interpretatur vulpes: siue semita: aut pugnus vel pugillus. heb. sual.
שָׁאוּלִי Saulite. De saul quod interpretatur postulatus: siue cõmodatus: aut fouea: siue sepulchrum: vel infernus.
Saulus. Postulatus: siue cõmodatus: aut sepultus.
σαῦρα Saura. Salamandra: genus lacerte. G.
Schariot. In greco scribitur iscarioth: & hebraice interpretatur vir occisionis: aut vir exterminationis vł mortis. D.
σκεύη Schariotes. Idem.
σκηνοπηγία Scena. In greco scribitur sceua: & interpretatur dispositus: vel preparatus. G.
Scenophegia. Festum tabernaculorum. G.
σκύθαι Scythe. Coriarii: vel cerdones. G.
σκυθόπολιται Scytopolite. Coriarii ciues. G.
שֶׁבַע Sebe. Septem vel septimus: siue saturitas: vel iuramẽtum.
שַׁבְּתַי Sebechai. Sabbatũ: siue requies: vel cessatio: heb. sebethai.
שְׁבַנְיָה Sebenia. Conuertens vel captiuãs dominus: aut intelligẽs vel edificãs dominus: siue intellectus vel filiatio domini.
שְׁמַעְיָה Sebenia. Nec. 11. Audiẽs dñm: vł obediẽs dño. heb. semeia.
שְׁבַנְיָה Sebenias. Conuertens vel captiuãs dñs: aut intelligens vel edificãs dominus: siue intellectus aut filiatio domini.
צִבְעוֹן Sebeon. Stãs iniquitas: siue inflatio vel tumor peccati: aut syriace tinctus vel intingens.
צִבְיָה Sebia. Damula vel caprea: aut pulchra: vel precipua: siue stans dominus: aut syriace voluntaria.
שֶׁבְנָה Sebna. Conuertens vel captiuãs dñs: aut intelligẽs vel edificans dñs: siue intellectus vel filiatio dñi. heb. sebnia.
צְבֹיִים Seboim. Damule vel capree: siue pulchri vel precipui: aut inflati: vel syriace voluntarii.
צְבֹעִים Seboim. 1. Reg. 13. & Nec. 11. interpretatur Intincti: aut tincture: vel stantes aceruĩ.
שִׁבֹּלֶת Sebboleth. Spica: aut fluctus. s. aquarum.
צְלֶלְפּוֹנִי Sechamonites. Vmbra lambentis vel percutientis populũ meum: aut assans vel torrefaciens lambentem vel percutientem populum meum. heb. selechamonites.
שְׂכָר Sechar. Munus hoc: aut munus aspergens. heb. seza.
שְׁכֶם Sechem. Pars: siue portio: vel humerus: aut manicatio vel matutinatio.
Sechemite. Idem. p. n.
שְׁכַנְיָה Sechenia. Vicinus dominus: aut habitatio domini.
שְׁבַנְיָה Sechenia. Nec. 10. Conuertens vel captiuans dominus: aut intelligens vel edificãs dominus: siue intellectus aut filiatio domini. heb. sebenia.
שְׁכַנְיָה Sechenias. Vicinus dominus: aut habitatio domini.
סִתְרִי Sechri. Occultus vel abscõditus: aut demoliens: siue refugium meum. heb. sethri.
שִׁכְרוֹנָה Sechrona. Ebrietas aut precium vel merces eius.
Secundus. Latinum est.
צְדָדָה Sedada. Latus eius: siue cibarium aut venatio eius: vel insidie eius.

צִדְקִיָּהוּ Sedechias. Iustus domini: vel iustitia domini.
Sedei. Oĩpotens: vel deuastator: aut ager: seu mãmilla. D.
שְׁדֵיאוּר Sedeur. Ager luminis vel ignis: siue vbera luminis: aut omnipotentis lumen: vel deuastatoris ignis.
צָדוֹק Seddo. Iustus: vel iustificatus. heb. sedoch.
שְׂפָם Sepham. Barba: vel labium eorum: aut ripa vel littus siue confractio eorum.
שְׂפָמָה Sephama. Barba: vel labia eius: aut ripa vel littus quoddã siue conterens aut confracta valde.
שְׂפָמוֹת Sephamoth. Barbe: vel labia: siue ripa vel littus mortis: aut labium mortis: vel conterens mortem.
שְׂפָם Sephan. Barba: vel labium eorum: aut ripa vel littus eorũ: siue confractio eorum. heb. sepham.
סְפָרָה Sephar. Liber: aut scriba: siue narratio: aut numerus: vel syriace portus.
סְפַרְוַיִם Sepharuaim. Libri: vel scribe: aut narrationes: vel numeri: siue liber vel numerus eius mare: aut ex syro & hebreo portus maris.
צְפַת Sephat. Specula: siue cooperimẽtum: aut enatatio: vel expectatio: aut fauus.
Sephata. Idem.
שֶׁפַע Sephei. Inũdatio: siue multitudo.
Sephela. Humilis: vel cãpestris: aut planicies. D.
שׁוֹפָר Sepher. Tuba: vel pulchritudo: aut syriace bonitas.
שְׁפִי Sephi. Solitudo vel desertũ: aut labium: seu ripa: vel littus: aut confractio.
צְפִי Sephi. 1. Paralipo. 1. interpretatur Speculator: vel fauus: aut cooperimentum: vel expectatio.
שֻׁפִּים Sephiphima. Barba: vel labiũ eorum: aut ripa vel littus eorum: siue confractio eorum. heb. sephim.
צָפוֹן Sephon. Aquilo vel aquilonaris: siue absconditus: aut speculator.
Sephonite. Idem. plu. nu.
צִפּוֹר Sephor. Auis vel passer: aut corona vel sertum: aut syriace mane. i. matutinum tempus: vel hedus.
שִׁפְרָה Sephora. Pulchra: aut tuba: vel syriace bñficiens vł bonitas.
צִפֹּרָה Sephora. Exo. 2. & 4. & 18. interpretatur Auis vł passer: aut corona vel sertũ: aut syriace mane. i. matutinũ tempus: vł hedus.
שְׁפַטָן Sephtan. Iudex vel iudicans.
צְפוֹ Sephua. Speculator: siue cooperimentum: aut expectatio: uel fauus. heb. sephu.
שְׁפוּפָם Sephupham. Cerastes serpentis genus. heb. sephuphan.
צוֹעַר Segor. Parua.
שְׂגוּב Segub. Fortificatus: aut exaltatus.
שָׂעִיר Seyr. Hispidus siue pilosus: aut hedus: vel demõ: seu ordeaceus: vel tempestas.
סוּר Seyr. 4. Reg. 11. Recessio: siue rebellio. heb. sur.
צְעִירָה Seyra. Parua: siue tribulata.
אֲרַמִּיָּה Seyra. 1. Paralip. 7. scribi debet Syra. est. n. i hebreo aramia que mulierem de aram. i. de syria significat: & interpretatur sublimis vel excelsa: aut decipiens.
שְׂעִירָתָה Seyrath. Hedus: siue pilosus: aut demon: vel tempestas: siue ordeum.
צִיץ Seys. Flos: aut germẽ: siue cincinnus: aut aspectus: vel syriace ala: vel penna.
צִלָּה Sella. Vmbra: aut assatio vel torrefactio: siue tinnitus: aut syriace oratio.
שֶׁלָה Sela. Dissoluẽs: siue discalciãs: vł syriace illudẽs vł decipiẽs.
צֶלַע Sela. Iosue. 18. Costa siue latus: aut claudicatio.
סֶלַע Sela. 4. Reg. 14. interpretatur Exaltatio: siue conculcatio: vel equiparatio: aut syriace canistrum.
שֶׁלַח Selachi. Ramus vel propagines: siue missio vł mittẽs: aut telum vel arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliatus.
סַלַּי Sellai. Canistrum: vel eleuatio: siue conculcatio.

Sellaia. Idem. heb. sellai.

שֶׁלַּיִ Sellaite. Discalcians: siue dissoluens: vel syriace illudens vel decipiens.

סַלְכָה Selcha. Canistrum tuũ: vel eleuatio aut conculcatio tua.

שֶׁעַלְבִּין Selebim. Vulpis intellectus vel filius: aut pugnus vel pugillus intellectus: siue semita intellectus vel filii: aut respiciẽtis intellectus. heb. selebin.

Selebin. Idem.

צֶלֶק Selech. Vmbra vel tinnitus lambentis vel percutientis: aut assans vel torrefaciens lambentem vel percutientem.

שֶׁלֶם Sellem. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.

שֶׁלֶמְיָהוּ Selemiu. Pax domini: siue perfectio domini: aut retributio domini. heb. selemiãu.

Selemias. Idem.

שְׁלֹמִי Sellemite. Pacifici: siue perfecti: aut retribuentes.

שְׁלֹמִית Selemith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.

שָׁלִשׁ Selles. Trinus: aut princeps: vel dux.

צֶלְתַי Selethai. Vmbra: siue assatio: vel torrefactio: aut tinnitus meus: vel syriace oratio mea.

σελευκία Seleucia. Cõmota vel conquassata: aut fluctuans. G.

σέλευκος Seleucus. Cõmotus: vel conquassatus: aut fluctuans. G.

שְׁלָחִים Selim. Missi: vel propagines: aut rami: siue arma. s. missilia: aut syriace spoliantes.

שַׁלְמַי Selmai. Linteum: vel sinister: aut nomen mihi: vel stupefactio mihi: siue appositus mihi. heb. selmai.

צַלְמוֹן Selmon. Obscuritas: aut imago eius: siue vmbra muneris vel numerationis: aut tinnitus numerationis vel muneris.

שַׁלְמַי Selmon. Nee. 7. Pacificus: siue perfectus: vel retribuens. heb. selmai.

צֶלָף Selo. Vmbra vel tinnitus concussionis: aut ex hebreo & syro vmbra coniuncta. heb. seleph.

שְׁלֹמִית Selomith. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens.

שַׁלֻּם Sellum. Pacificus: siue perfectus: aut retribuens.

שַׁלּוּן Sellum. Nee. 3. d. vbi dicitur sellum filius colozai: interpretatur manens vel qui manet: aut pacificus: vel abundans: aut syriace illudens vel decipiens. heb. selun.

סַלּוּא Sellum. Nee. 11. & 12. interpretatur Canistrũ: aut exaltatio: siue conculcatio: vel equiparatio. heb. sellu.

שֵׁם Sem. Nomen: vel fama seu ponens vel positus: aut ibi

שַׁמָּה Sẽma. Perditio siue desolatio. vel stupor: aut ibi: siue nomẽ aut nominatus: vel appositus.

שֶׁמַע Sẽma. 1. Paralipo. 11. Audiens: vel obediens.

Sẽmaa. Idem.

שַׁמָּה Sẽmaa. 2. Reg. 23. Perditio: siue desolatio: vl' stupor: aut ibi siue nomen aut nominatus: siue appositus.

שְׁמַעְיָה Semaia. Audiens dominum. vel obediens domino.

שֶׁמְאָם Sẽmam. Nomen matris vel gentis: aut nomen timoris: siue ponens timorem: vel appositus matri vel genti: aut ibi timor: vel ibi mater aut gens.

שְׁמָרִית Semarith. Custodita: vel adamãtina: aut spina: vel fex.

שִׁמְעָת Semath. Audiens: vel obediens.

שִׁמְּתִי Semathei. Nominatus: vel positus: siue desolatus: aut stupefactus.

שֶׁמְאֵבֶר Semẽber. Nomen vel fama robusti vel fortis: aut nomẽ alę vel pẽnati: seu destruens fortitudinẽ vel alam aut pẽnam.

סַמְגַר Semegar. Aromata peregrini vel aduene aut ruminantis vel certantis.

שִׁמְעִי Semei. Audiens: vel obediens: aut nomen aceruí: vel destruens aceruum.

שְׁמִי Semei. 1. Paralipo. 2. interpretatur Nomẽ meum: aut desolatio siue perditio mea: vel stupefactio: aut celi.

שְׁמַעְיָה Semei. Hiere. 26. Audiens dominum: vel obediens domino. heb. semeia.

Semeia. Idem.

Semeias. Idem.

שְׁמַעְיָה Semeias. 1. Paralipo. 25. & 27. interpretatur Audiens: vel obediẽs: siue nomẽ aceruí: aut desolatio aceruí. heb. semei.

Semeitica. Idem.

שֶׁמֶר Sẽmer. Custos: vel adamas: seu vepres: aut spina: vel fex.

שְׁמַרְיָה Semeria. Custodia domini: vel adamas domini: seu vepres vel spina domini.

שִׁמְרוֹן Semerõ. Custodia: vl' adamas: seu veps aut spina: vl' fex eius.

צְמָרַיִם Semeron. 2. Paralipo. 13. Lane: aut medullę. s. arborum. heb. semerim.

שְׁמִידָע Semida. Nomẽ sciẽtie vel cognitionis: aut ponẽs sciẽtiã: vl' desolationis aut stupefactionis cognitio: vl' celorũ sciẽtia.

Semidaite. Idem. plu. nu.

שְׁמִירָמוֹת Semiramoth. Celorũ altitudines: aut nominis sublimitas.

שַׂמְלָה Semla. Linteum: siue sinistra eius: aut nomen illi: vel stupor illi: siue appositus illi.

שִׁמְרָן Semran. Custodia: aut adamas: seu vepres vel spina: aut fex eius.

Semramite. Idem. plu. nu. heb. semranite.

שִׁמְרִי Semri. Idem. s. n.

Semron. Idem.

שָׁמוּעַ Semua. Audiens: vel obediens.

שֵׁן Sen. Dens: aut ebur: vel mutatio: aut dormiens.

צִנָּה Senna. Scutum vel arma: aut frigiditas.

סְנָאָה Senaa. Rubus: vel syriace inimicus.

שִׁנְעָר Senaar. Dormientis vigilia vel suscitatio: aut dentis euacuatio vel denudatio aut excussio: vel dens emuli: siue mutatio ciuitatis.

שִׁנְאָב Sẽnaar. Geñ. 14. a. vbi dicitur Et cõtra sennaar regem adame: interpretatur Dens patris: aut mutationis pater: vel dormitio patris. heb. senaab.

סַנְחֵרִיב Sẽnacherib. Rubus destructionis: aut rubus gladii: siue rubus solitudinis vel siccitatis: aut ex syro & hebreo inimici gladiꝰ vel destructio.

סְנֶה Sene. Rubꝰ: aut syriace inimicus.

שֶׁנְאַצַּר Sennẽser. Dentis vel eboris thesaurus: aut dormientis thesaurus: vel mutationis angustia vel thesaurus: aut inimicꝰ angustie vel tribulationis.

שִׁמְעָא Senia. Audiens: vel obediens. heb. sẽma.

צַעֲנַנִּים Sennim. Motiones: vel motus dormientis. heb. senanim.

שִׁיאָן Senon. Sonitus: siue strepitus: aut munus fortitudinis vel doloris. heb. seon.

סַנְסַנָּה Sensenna. Ramus vel propagines: siue rubꝰ rubi: aut ex hebreo & syro rubus inimici.

סְנוּאָה Senua. Rubus: vel syriace inimica.

סִיחוֹן Seon. Eradicatio: siue conculcatio.

צֹחַר Sẽor. Candidus vel lucidus.

צְרוֹר Seor. 1. Reg. 9. Angustians: siue vinculum: aut colligatio: vel lapillus. heb. seror.

שְׂעֹרִים Seorim. Porte: siue estimationes: vel appreciationes: aut capilli: siue ordeum: vel tempestates: aut demones: vel pilosi: siue hirci.

צַר Ser. Angustia siue tribulatio: aut vinculum vl' colligatio: seu plasmatio: vel fortitudo: aut petra.

שֵׁרֵבְיָה Serabia. Siccitas domini: vl' pualẽs cũ domino: aut psallens in domino vel cum domino.

שְׂרָפִים Seraphim. Ardentes: vel igniti.

שֵׁרֵבְיָה Serebia. Siccitas domini: vel preualens cum domino: aut psallens in domino vel cum domino.

שַׂרְאֶצֶר Serẽser. Princeps thesauri vel cellarii: aut psallentis thesaurus vel cellarium: vel qui videt angustiam: aut ex syro & hebreo castrametatio angustiantis.

צֶרֶת Sereth. Angustia: siue tribulatio: aut vinculum vel colligatio: seu plasmatio.

σέργιος Sergius. Rete vel retiaculum. G.

חֵרֶם Serim. Destructio: siue anathema: vel rete aut retiaculum: vel dedicatum aut consecratum. s. deo. heb. herim.

Seron. Princeps meroris: vel cantans tristitiam: aut planicies. D.

צָרוּעָה Serua. Leprosa: aut scabro.

שְׂרוּג Seruch. Palmes vel sarmentum: siue ramus: aut cõuolutio. heb. serug.

שַׁוְשָׁא Sesa. sextus vel senarius: aut marmoreus: vel iocundus: seu muneris eleuatio

שִׁישַׁק Sesac. Munus sacci: aut munus osculi vel poculi: siue donum femoris.

שִׁישַׁק Sesach. 3. Reg. 14. & 2. Paralip. 12. a. vbi dicitur Ascendit sesac rex egypti: interpretatur Vanũ vel vacuũ sacculũ: aut vanitatis osculũ vel poculũ: siue vanitatis femur.

שָׁשַׁק Sesac. 1. Paralip. 8. Lini vel byssi saccus: vel senarius aut sextus saccus: siue letitie osculum vel poculum aut femur.

שֵׁשַׁךְ Sesac. Hiere. 25. & 51. Linum vel byssus tua: aut gaudiũ tuum: siue senarius tuus.

שָׁשַׁי Sesai. senarius vel sextus: siue gaudens vel letus: aut byssinus: vel lineus.

שׁוּשַׁן Sesan. Lilium siue rosa: vel letitia: aut linum vel byssus.

שֵׁשְׁבַּצַּר Sesban. Manãs vel fluẽs: aut syriace liberatio. heb. sesbaz.

שְׁחָצִימָה Sesenna. Hũiliatio ieiunii: aut fouea siue meditatio ieiunii vel superbia maris. heb. sesema.

שֵׁת Seth. Positus vel posuit.

שַׁבְּתַי Sethai. sabbatũ: vel requies: siue cessatio. heb. sebthai.

שְׁכַנְיָה Sethia. Protectio vel ramus domini: siue sepiens aut valans dñs: vel cessatio domini. heb. sechia.

שִׁטִּים Sethim. Expãsiões: aut diuertẽtes: siue flagella: vel spine.

שִׁטְרַי Sethrai. Exactor: vel ppositus: aut syriace obligatio vel cõtractus.

צִיחָא Sia. splendor: vel candor: aut siccitas.

סִיעֲהָא Siaa. Motus: aut syriace adiutorium.

Siaha. splendor: vel candor: aut siccitas.

צִיבָא Siba. Exercitus vel militia: aut fortitudo: vl' ceruus: siue nauis veniẽs.

שֶׁבַע Siba. 2. Reg. 20. interptatur facietas: siue iuramentum: aut septem vel septimus.

שְׁוָא Siba. 2. Reg. 20. in fine interpretatur vanitas: aut eleuatio: vel tumultus. heb. siua.

סִיוָן Siban. Rubus: vel spinosus. heb. siuan.

Sichar. Conclusio vel clausura: aut inebriatio: vel merces. Dicit aũt btũs Hiero. qđ corrupte ponitur pro sichem: qđ interptatur humerus: siue portio: aut manicatio vel matutinatio: sed in greco sichar inuenitur. D.

צִקְלַג Sicelech. Effusio sextarii vel mensure: aut coangustãs sextarium vel mensuram. heb. siceleg.

שְׁכֶם Sichem. Hũerus: siue pars: aut manicatio vel matutinatio.

שֵׁכָר Sicera. Ebrietas. Vñ notãdũ qđ sicera descẽdit ab hebreo: & signat omne quod inebriare potest vt ait btũs Hiero.

שִׁכְמָה Sichima. Humerꝰ: siue ps: aut manicatio vel matutinatio.

Sichimi. Idem.

σικυών Sicyone. Cucumerarium. G.

Siden. Venatio: aut insidiatio: siue viaticum vel cibarium: aut nauis iudicii. D.

צִידוֹן Sidon. Idem.

Sidonia. Idem.

צִדֹנִית Sidonie. Venatrices: aut insidiatrices: vel cibaria.

צִדֹנִים Sidonii. Venatores: aut insidiatores: siue nauis iudiciũ.

Sidonius. Idem. s. n.

שַׁדְרַךְ Sidrach. Mãmilla tenera vel delicata: aut depredatio tenera: siue ager delicatus: aut syriace missus tuus.

סְנֶה Siene. Rubus: vel syriace inimicitia.

σίλας Silas. Considerans: vel animaduertens. G.

שִׁלֹה Silo. Dissoluens: vel discalcians: seu pax: aut abundantia: vel syriace illusus: vel decipiens.

שִׁלֹחַ Siloe. Missus: vel mittens: aut ramus: siue telum: aut arma. s. missilia: vel syriace spolians vel spoliatus.

Siloe. Esa. 8. & Ioh. 9. interpretatur Missus.

שִׁלֹנִי Siloni. Manens vel qui manet: aut pacificus: vel abundãs: aut syriace illudens vel decipiens.

Silonites. Idem.

Siluanus. Latinum est a silua.

שִׁמְעָא Simmaa. Audiens: vel obediens.

Simmaha. Idem.

שִׁמְעוֹן Symeon. Audiens: vel exauditio.

Symeonite. Idem. p. n.

Symon. Audiens: vel obediens. D.

שִׁימוֹן Symon. 1. Paralip. 4. Ponens vel positus: aut munus pparationis vel numeri: seu pinguedo: vel oleum.

סִין Sin. Rubus.

צִין Sin. Nu. 13. & 20. & 27. & 33. d. & 34. & Deut. 32. & Iosue 15. In oibꝰ his locis iterptatur scutũ r arma: aut frigiditas.

Sin. Nomen littere interpretatur Dens: aut ebur. D.

צִנָּה Sina. Scutum uel arma: aut frigiditas.

סִינַי Sina. Deut. 33. & Eccli. 48. interptatur rubꝰ: vel syriace inimicitia. heb. sinai.

Sinai. Idem.

συντύχην Syntycen. Colloquens vel confabulans. G.

צִיּוֹן Sion. Aceruꝰ aut tumulus: uel specula: aut siccitas.

צִיעֹר Syor. Paruulus: aut nauis uigilantis uel suscitati aut emuli uel denudati.

שִׁיחוֹר Syor. Iosue. 19. & 1. Paralipo. 13. Niger: uel turbidus: aut matutinus.

סִירָה Syra. spina: aut olla: uel lebes: siue rebellio: aut recessio.

σύραχος Sirach. sibilus: aut canticũ fratris: uel munus uacuum. D.

σειρά Syracusa. Atrahens uiolenter. G.

אֲרָם Siria. Hebraice dicitur aram: & interpretatur excelsa uel sublimis: aut decipiens: siue maledictio eorum.

Syri. Idem. p. n.

Syrii. Idem.

συροφοινίκισσα Syropheniffa. Attracta rubedo: uel attractio purpurea. G.

σύρτιν Syrtim. Attrahens uel attractio. G.

אֲרַמִּי Syrus. Hebraice dicitur arami: & interpretatur excelsus uel sublimis aut decipiens: siue maledictio eorum.

שָׁשַׁי Sisai. senarius uel sextus: siue gaudens uel letus: aut byssinus uel lineus.

סִיסְרָא Sisara. Hirundinem uidens: aut tineam uel equum uidẽs.

שִׁטִּים Sithim. Expansiones: uel diuertẽtes: seu flagella: uel spine.

σμύρνα Smyrna. Myrrha. G.

צֹחָא Soa. Candor: aut siccitas.

צוֹבָה Soba. Exercitus: siue militans: aut preceptum in ea: uel inflatio: aut tumor.

חוֹבָה Soba. Geñ. 14. Dilectio: uel absconsio: aut syriace obligatio: uel peccatum. heb. hoba.

שׁוֹבָב Sobab. Reuersus: aut auersus uel conuersus: aut syriace scintilla.

שׁוֹבָךְ Sobach. Rete uel retiaculum: aut cancellus: uel captiuitas siue conuersio tua: aut syriace columbarium.

שֹׁבַי Sobai. Conuersio: uel captiuitas: aut sessio: uel sedens.

שׁוֹבָל Sobal. Semita: uel spica: aut crura: uel femur: seu uana uetustas.

צוֹבָה Sobal. ps. 59. & Iudi. 13. Exercitus: siue militans: aut preceptum in ea: siue inflatio aut tumor. heb. soba

שׁוֹבֵק Sobech. Equiparatus uanitati: uel appositus uacuitati uel dissipationi: aut uana euacuatio: uel syriace derelictus.

שֹׁבִי Sobi. Conuersio: uel captiuitas: aut sessio uel sedens.

שֶׁבְנָה Sobna. Sede nunc: aut conuertere nunc: siue captiua nunc: uel edificans: aut qui intelligit.

Sobnas. Idem.

צוֹבֵבָה Soboba. Exercitus uel militia in ea: siue inflatio uel tumor in ea.

סבכי Sobochai. Ramus vel propagines: aut tugurium.
שוכו Socco. Protectio vel vallatio: aut ramus: siue cessatio.
Socho. Idem.
סכות Sochot. Tabernacula vel tentoria.
שוכה Sochot. Iof. 15. & 1. Reg. 17. & 19. interpretatur protectio: vel vallatio: aut ramus: vel cessatio. heb. socho.
סכותבנות Sochotbenoth. Tabernacula filiarum vel edificationum: siue auscultationes vel vnctiones filiarum vel edificiorum
סודי Sodi. secretum meum.
סדם Sodoma. secretum eorum: siue calx aut cementū eorum.
Sodomi. Idem.
Sodomite. Idem.
שהם Soem. Onyx lapis p̄ciosus: aut syriace detētio ꝟ mora eorū
צופי Sophai. Speculator: aut fauus: siue natatio: vel coopertum: aut expectatio.
שופן Sophan. Cuniculus vel cyrogrillus: siue absconditus vel reconditus: aut conterens: siue confractio.
צופר Sophar. Matutinus: aut corona: seu circulus: vel passer: aut syriace hedus. (sophach.
שופך Sophat. Effundens vel effusus: aut vanus lecythus. heb.
ספר Sopher. Scriba: vel liber: aut narrans vel numerans.
ספרת Sophereth. Numerans: vel narrans siue narratio: aut librarius: vel scriba.
צופים Sophim. Specule vel speculantes: siue coopertí: aut natantes: vel expectantes: aut fauus.
צפניהו Sophonias. Absconsio domini: siue secretum domini: aut speculator noster dominus: vel aquilo domini.
שמר Somer. Custos: vel adamas: seu vepres aut spina: vel fex.
שמריה Sommoria. Custodia domini: siue adamas domini: aut vepres vel spina domini.
שחריה Sooria. Mane domini: aut matutinatio vel manicatio domini: seu niger domini.
Soptim iudices. & inde dicitur liber iudicum.
שרק Soreth. Vinea vel vitis: aut sibilus vel sibilans. heb. sorech
צרי Sori. Angustiator: siue vinculum aut colligatio: vel plasmatio: aut resina: vel tyriaca: siue petra: vel fortis.
σωσίπατρος Sosipater. Saluans patrem: vel salus patris. G.
σωσθένης Sosthenes. saluator potens vel robustus. G.
σώστρατος Sostratus. saluans exercitum vel salus exercitus. G.
סוטי Sothai. Preuaricatio: siue declinatio.
Sothei. Idem.
σπαρτιατοι Spartiani. seminati vel seminantes. G.
Spartiate. Idem. G.
שתרבוזני Staburzanai. Cōputrescens contēnentes me: vel qui explorat contemptores meos. heb. starbuzanai.
στάχυν Stachium. spica. G.
στεφανᾶ Stephana. Corona vel coronata. G.
στέφανος Stephanus. Corona vel coronatus. G.
στωικοί Stoici. a stoa. i. porticu in quo disputabāt illi philosophi dicti sunt. G.
סתור Sthur. Occult⁹ vel abscōdit⁹: seu destruēs vel demoliens.
שוע Sua. Clamans: vel saluans: aut potens: vel magnificus: seu respiciens.
סוא Sua. 4. Reg. 17. Modius vel mensura: aut velamen.
שוחה Sua. 1. Paralip. 4. Fossa: aut natatio: siue hūiliatio: aut meditatio: vel loquela: aut germinans.
שועא Suaa. Clamans: vel saluans: aut potens: vel magnific⁹: seu respiciens.
שועל Sual. Vulpes: aut semita: siue pugnus: aut pugillus.
צוער Suar. Paruulus: aut p̄ceptū vigilie vel ciuitatis aut emuli ꝟ denudatiōis aut euacuationis: vel syriace angustiator.
צובה Suba. Exercitus siue militans: aut preceptum in ea: vel insflatio aut tumor.

שובאל Subahel. Conuersio dei: siue captiuitas dei: aut sedes dei.
שובל Subal. semita: ꝟ spica: aut crura vel femur: seu vana vetustas
שבואל Subuel. Cōuersio dei: siue captiuitas dei: aut sedes dei.
Subuhel. Idem.
שוע Suc. Clamans: vel saluans: seu potens: vel magnificus: aut respiciens.
שוח Suc. Gen. 25. & 1. Paralip. 1. Loquens: siue orans: aut fossa: vel humiliatio: aut natatio.
שוא Suc. 1. Paralip. 2. f. Vanitas: aut eleuatio: vel tumultus.
סוח Suc. 1. Paralip. 7. g. Erradicatio: vel conculcatio.
צוף Suph. Fauus: siue specula: aut coopertmentum: vel natans: aut expectans.
צופח Supha. Lecythus: aut preceptum illaqueās: vel preceptum flatus: siue preceptum inflationis.
שפפם Supham. conterens eos: siue barba vel labium eorū: aut ripa vel littus eorum. heb. sephupham.
Suphamite. Idem.
שוחם Suham. Locutio siue meditatio eorum: aut fouea vel humiliatio eorum: siue natatio vel germinatio eorum.
Suhamite. Idem.
שחי Suites. Meditatio: aut fouea: vel incuruatio: aut humiliatio siue natatio aut natans.
שונם Sunam. Mutatio siue dormitatio eorum: aut vana dormitatio: vel iteratio aut secundatio eorum.
שונמית Sunamitis. Dormiens: vel mutata: aut vana dormitio: vel iteratio aut secundatio dormitionis.
שולמית Sunamitis. Canti. 6. & 7. Pacifica: siue perfecta: aut retribuens. heb. sulamitis.
שונם Sunem. Mutatio siue dormitatio eorum: aut vana dormitatio: vel iteratio aut secundatio eorum.
שוני Suni. Mutatus: vel dormiēs: aut iteratus vel secundarius.
Sunite. Idem.
שור Sur. Murus: aut bos: vel aspiciens.
צור Sur. Nu. 25. & 31. & Iof. 13. & 1. Paralip. 8. & 9. interp̄tatur petra: vel fortis: aut obsidens: vel angustians: siue plasmator vel figurator: aut ligatus: vel ligans.
אורי Suri. Lux vel lumen meū: aut ignis meus. heb. vri.
צוריאל Suriel. Petra dei: siue fortitudo dei: aut plasmatio vel figuratio dei: siue vinculū aut colligatio dei: vel obsidio dei.
צורישדי Surisaddai. Petra vel fortitudo oīpotētis vel deuastātis: aut plasmatio vel figura oīpotētis vel deuastātis: vel vinculum siue obsidio omnipotentis vel deuastantis.
שושן Susa. Lilium siue rosa: aut letitia.
שושא Susa. 1. Paralip. 18. Vanitatis eleuatio: aut exultans.
שושן Susan. Lilium vel rosa: aut letitia.
Susanna. Idem. D.
שושנכיא Susannachei. Lilia vel rose: aut gaudium claudorum vel percutientium.
סוסי Susi. Equus: vel hirundo: aut tinea.
שושן Susis. Lilium: siue rosa: aut letitia.
שותלה Suthala. Plātatio viriditatis vel humiditatis: aut potus humidus: siue ponens humiditatem vel viriditatem.
Suthalaite. Idem.

De incipientibus a littera. t.

תחת Thaath. subter vel subtus: aut pauor siue formido: vel syriace descensio.
טבאל Tabeel. Bonus deus.
טבליהו Tabelias. Intinctus a domino: vel baptismus domini: siue bonitas ipsi dño.
Taberne. Latinum est. (bonitas ipsi dño.
Tabita. Dorcas. i. damula vel caprea. syrum est.
Tabita cumi. Marci. 5. d. In greco scribitur talithacumi: quod ex syro & hebreo interpretatur puella surge.

תברמון Tabremmon. Bonum maliūgranatum: siue bonitas excelsa vel sublimis: aut vmbilicus preparatus vel numeratus aut muneratus.
עתהחצין Tachasin. Hora vel tempus principis: siue nunc princeps. heb. itachasin.
Taddeus. Laudans vel confitens. D.
תחפנס Taphnes. Occulta tentatio vel fuga: aut coopertum vexillum: vel ex hebreo & syro occultum miraculum.
צוען Taphnis. Hebraice dicitur soan: & interpretatur mouens vel motio aut motus.
תחפנחס Taphnis. Hiere. 43. & 44. & 46. & Ezechiel. 30. vbi dicitur & in taphnis nigrescet dies: interpretatur Operimentum confidentie vel protectionis: aut occulta confidentia vel protectio.
תפוח Taphua. Pomum: vel inflatio: aut insufflatio: ꝟ illaqueatio.
תפסח Tapsa. Transitus: vel claudicatio: aut pascha. idest locus vbi pascha fit.
טפסר Tapsar. Princeps: vel exercitus: siue paruulos auferens: aut distillationem vel guttam auferens.
תרהקה Taracha. Explorator vel contemplator obtussus: seu legis hebetudo vel impedimentum: aut turturis obtussio vel hebetudo.
תו Tau. Signum.
טבת Tebbath. Bona vel bonitas.
Tebeth. Idem.
כבון Tebon. Extinguens vel extinctus: aut quasi intelligēs: vel quasi edificans. heb. chebon.
תחנה Tehinna. Deprecatio aut misericors: siue gratiosus ꝟ grā.
תלמון Telmon. Ros preparatus vel roris p̄paratio: aut roris munus: vel ros numeratus: aut ex syro & hebreo vmbre preparatio vel munus.
תענך Tenach. Cōstringēs te: vel hūilians te: aut r̄ndens tibi.
תרפים Teraphim. Simulachra vel statue: aut figure vel imagines.
Tertius. Latinum est.
τέρτυλ Tertullus. Falsa annuncians: vel mēdax: aut mōstrosus. G
λος. Teth. Verrere: siue scopis mundare. D.
קטרון Tethron. Aromatizans: vel fumigans: aut colligatio: vel vinculum: siue atediati canticum: aut syriace nodus. heb. cethron.
Tiberiadis. Bona visio: vel vmbilicus: aut confractio. D.
Tiberius. Idem. D.
Tibianei. Palee vel paleati: aut bene respondentes: vel bene gratificantes. D.
τυχικός Tichicus. Casualis vel contingens. G.
חדקל Tygris. Hebraice dicitur hidecel: & interpretatur acumen velocitatis: aut acutus sonitus vel vox: seu letus sonit⁹ vel leta velocitas: aut ex syro & hebreo vna vox: vel vnisonus aut vnica velocitas.
τιμόθεος Timothe⁹. Honor dei: vel honorās deū: aut p̄ciosus deo. G
τύραννος Tyrannus. Imperans vel princeps. G.
צורים Tyrii. hebraice d̄r sorim: & iterp̄tatur tribulātes: siue obsidētes: aut angustiātes: ꝟ ligātes siue vinculati: ꝟ figurātes: aut
Tyrius. Idē. s. n. (plasmātes: siue fortes: vel petre.
צר Tyrus. Hebraice dicitur sor: & interpretatur tribulatio: vel obsidio: siue angustia: aut vinculū vel colligatio: seu plasmatio aut figuratio: vel fortitudo: aut petra.
τυχικός Titichus. In greco tychicus: & interpretatur casualis vel
τίτος Titus. Honorabilis. G. (contingens. G.
טוב Tob. Bonus: siue bonitas.
טובאדניה Tobadonias. Bonus dñator dñs: aut bona basis domini.
Tobia. Bonus dominus: vel bonitas domini.
טוביה Tobias. Idem.
תפת Tophet. Tympanum: vel seductio: aut dilatatio.

תלמי Tolmai. Sulcus. s. qui fit cum aratro: aut suspendens aquas vel coadunatio aquarum.
τοπαρχία Toparchia. Territorium. G.
τραχωνῖτις Traconitidis. Saxosa vel aspera. G.
τρύφαινα Triphena. Deliciosa vel delicata. G.
τρύφων Triphon. Deliciosus vel delicatus. G.
τρυφῶσα Triphosa. Deliciosa vel delicata. G.
τρίπολις Tripolis. Trium ciuitatum. s. regio. G.
τρωάδα Troadem. Perforata. G.
τρόφιμος Trophimus. Nutritus: siue educatus. G.
סכיים Troglodyte. Hebraice dicitur suchiim: & interpretatur vngentes vel vngentes: aut coopertí vel obumbrati. idest in tabernaculis vel tuguriis habitantes.
תובל Tubal. Orbis: vel mundanus: aut confusio vel ignominia: seu portatus vel adductus.
יובל Tubal. Gen. 4. Defluens siue apportans: vel inueterascens aut germinās: siue iubileus: vel buccina. heb. iubal.
Tubin. Bn̄ mēsurata vel bona mēsura: aut bonū vinū. D.
Hucusq̄ p̄ simplicem. t. litteram. i. sine aspiratiōe lecta sunt principia nominum: ex inde que sequuntur aspiratione addita. i. per. th. legenda sunt.
תחן Thaan. Dep̄cās: aut misericors: siue gratiosus uel gratia.
תחש Thaas. hyacinthinus: uel festinans: aut silens.
תחת Thaath. Subter uel subt⁹: aut pauor siue formido: uel syria
טבח Thabee. Iugulatio uel occisio: aut coquus. (ce descensio.
טבאל Thabeel. Bonus deus.
Thabita. Dorcas. i. damula uel caprea. syrum est.
Thabitacumi. In greco scribitur talithacumi: & ex syro & hebreo interpretatur puella surge. (fractio.
תבור Thabor. Electio: siue puritas: aut syriace contritio uel con
תרתק Thacan. cōcatenat⁹: siue retrusus ꝟ cōclusus. heb. thartach.
תדעל Thadal. Cōterēs ingū: seu sciētia eleuatiōis vel ascēsionis.
Thaddeus. Laudans: siue confitens. D.
טפת Thaphet. Distillatio: aut gutta: vel paruula.
תחפנחס Thaphnes. Operimētū cōfidētie vel p̄tectionis: aut occulta confidētia vel protectio. (motus aut motio.
צוען Thaphnis. Hebraice dicitur soan: & iterpretatur mouēs: ꝟ
תחפנחס Thaphnis. Hiere. 43. & 44. & 46. & Ezech. 30. e. interpretatur operimentum confidentie uel protectionis: aut occulta confidentia vel protectio.
תפוח Thaphua. Pomū uel inflatio: aut insuflatio: uel illaqueatio.
λασαία. Thalassa. In greco lassea: & iterp̄tatur spissa: ꝟ prudens. G.
תלשר Thalassar. Suspensio principis: uel tumulus principis: aut suspendens canticum: uel tumulus canentis.
תלה Thale. humectatio: aut uiriditas: siue humectās: aut uirescēs
תמר Thamar. Palma uel datilus: siue commutatio uel permutatio: aut amaritudo.
תמנע Thamna. Vetita: siue prohibita: aut p̄fecta uel consumata commotio.
תמנה Thamna. Iof. 15. Imago uel figura: aut numeratio uel nūe
Thamnas. Idem. (rans: aut syriace cōstituens.
Thamnata. Idem.
Thamnateus. Idem.
תמנתסרח Thamnatsara. Figura uel imago extensa uel remanēs aut fetēs: siue nūeratio residua: aut nūeratio extensiōis uel fetoris: aut ex syro & hebreo cōstituta extēsio uel fetor: aut
Thamnatsare. Idem. (statuta residuitas.
תמנתחרס Thamnatsare. Iudi. 2. Imago uel figura solis: aut imago ꝟ figura testea uel fictilis: aut numer⁹ solis uel teste: aut ex syro & hebreo cōstitutus sol uel testa. heb. thamnatares.
תענך Thana. Cōstringens te: uel humiliās te: siue r̄ndēs tibi. heb. thanach. (syriace constituens. heb. thamna.
תמנה Thanna. Imago uel figura: aut numeratio: siue nūerās: uel

תַּעְנָךְ Thanach. Confringens te: vel humilians te: siue rñdẽs tibi
Thanam. Idem. heb. thanach.
תַּנְחֻמֶת Thanámeth. Consolatio: vel penitentia: aut doni lagũcu la vel murus: siue donum indignationis vel caloris: aut requies mortis.
תְּמוּנָה Thannan. Imago vel figura: aut numeratio vel numerãs: aut syriace cõstituens. heb. thamna.
כְּנָנִי Thanáni. Preparatio vel basis mea: heb. chanáni.
תְּאֵנַת שִׁילֹה Thanatselo. Ficum vel ficulneam dissoluens vel discalcians aut decorticans: seu ficulnea errans vel mentiẽs: aut ficulnea abundantie vel pacis: seu occasio erroris vel mendacii: aut occasio. s. est abundantia vel pax.
תַּעְנָךְ Thane. Confringens te: vel humilians te: aut respondẽs tibi. heb. thanach.
חָנֵס Thanes. Gratie vexillum: siue gratie tentatio vel fuga: aut ex hebreo & syro gratie miraculũ. heb. hanes.
צֹעַן Thanis. Hebraice dicitur sóan: & interpretatur: mouẽs: vel motio: aut motus.
תַּתְּנַי Thantanái. Donans vel donator. heb. thathanái.
תִּפְסַח Thapsa. Transitus: vel claudicatio: aut pascha. idest locus vbi pascha fit.
Thapsam. Idem. heb. thapsa.
תַּאֲרֵעַ Thara. Vlulans: aut malefaciens: vel cubiculũ malicie: aut cubiculum pastoris vel socii: aut syriace euentus: siue terrestris: vel inferior.
תַּחְרֵעַ Thara. 1. Paralip. 9. Ira vel contentio praua: aut ira vel cõtentio socii vel pastoris.
Thara. Ester. 12. Idem quod thares quod interpretatur heres: aut miser: vel exul. D.
תִּרְהָקָה Tharáca. Explorator vel contemplator obtusus: siue legis hebetudo aut impedimentum: vel turturis obtusio vel hebetudo.
תִּרְחֲנָה Tharana. Explorator vel contemplator gratie vel misericordie: aut turtur gratie vel misericordie.
תֶּרַח Thare. Odorans: vel spirans: aut abigens.
תַּרְאֲלָה Tharela. Exploratio vel turtur maledictiõis: aut turtur fortitudinis vel ilicis: aut explorans ilicem vel fortitudinem
תִּירֵשׁ Thares. Heres: aut miser: vel exul.
Ταρσεύς. Tarsenses. Alati vel pennati. G.
Ταρσεύς. Tharsensis. Idem. s. n. G.
תַּרְשִׁישׁ Tharsis. Contẽplatio gaudii: vel exploratio marmoris: aut turtur gaudii: siue chrysolith⁹ lapis. s. pciosus: aut marc.
Ταρσός. Tharsum. Alata vel pennata. G.
תַּרְתָּן Thartan. Explorans vel contemplans donum: aut turturis donum: vel lex ipsarum.
Thasi. Oblitus vel obliuiscens: aut debitor. D.
תָּו Thau. Signum.
תֹּחוּ Thau. 1. Reg. 1. Viuens: aut nuncians.
טַבָּעוֹת Thebaoth. Annuli vel circuli: aut submersi: seu bonum tẽpus: vel bona hora.
טִבְחַת Thebath. Iugulatio vel occisio: aut coquus: seu bene formidans: vel bene confractus.
תֵּבֵץ Thebes. Cenosus: aut sericeus: vel ouum: aut syriace lineus
תִּבְנִי Thebni. Palea: aut fenum: vel intelligens: aut filiatio.
טַבָּעוֹת Thebboath. Annuli vel circuli: aut submersi: vel bonũ tẽpus: aut bona hora.
תְּקוּעָה Thecua. Tuba: vel clangor: aut fixa.
תִּקְוָה Thecua. 4. Reg. 22. & Esd. 10. Spes: vel funiculus: aut linea vel congregatio.
תּוּרְקְתַת Thecuat. Signum vel figurationem assumens.
תְּקוֹעַ Thecue. Tuba: vel clangor: aut fixa.
תְּקוֹעִים Thecueni. Tube: vel clangentes: aut fixi.
Thecuites. Idem. singu. nu.

תְּקוֹעִית Thecuitis. Idem. fe. ge.
תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר Theglatphalásar. Captiuitatem miraculosam vel ruinosã abstulit vel ligauit: aut ex hebreo & syro captiuitatem miraculosam vel ruinosam prohibuit.
תִּלְגַת פִּלְנְאֶסֶר Theglatphalásar. 1. Parali. 5. & 2. Paralip. 28. Niuẽ cadẽtẽ phibẽs l'ligãs: ex syro & hebreo. heb. thelgatphalnásar.
חִתֵּן Thehen. Deprecans: aut misericors: siue gratiosus: vel castrametans.
Thehenite. Idem. p. n.
תְּחִנָּה Thehinna. Idem. s. n.
תַּל חַרְשָׁא Thelarsa. Coaceruatio vel suspẽsio aratri vel surditatis aut silentii siue artificii vel teste. aut ex hebreo & syro aceruata vel suspensa silua.
תְּלַשָּׂר Thelasar. Coaceruationem vel suspensionem auferens: aut coaceruationis vel suspensionis recessus.
טְלָם Thélem. Agnus siue ros corũ: aut syriace vmbra eorum.
תֵּל מֶלַח Thelmela. Aceruus salis vel naute: aut suspensio vel appẽsio salis vel naute.
טַלְמוֹן Thelmon. Ros preparatus vel roris preparatio: aut roris munus: vel ros numeratus: aut ex syro & hebreo vmbre preparatio.
תֵּימָא Thema. Admiratio: vel consumatio: aut austrum.
תֶּמַח Thema. Esd. 2. & Nee. 7. interpretatur Delens vel radens: aut abstergens: vel syriace percutiens.
תֵּימָן Theman. Australis vel aphricus: aut consumatus vel perfectus: aut syriace ibi.
תֵּימָא Theman. Iob. 6. & Hiere. 25. Admiratio: vel consumatio: aut austrum. heb. thema.
תֵּימָנִי Themani. Perfectissimus: vel australis: aut syriace cõstitut⁹
Themanites. Idem.
תְּמוּנָה Themna. Imago vel figura: aut numeratio vel numerans aut syriace constituta.
תַּעְנָךְ Thenach. Cõfrigẽs te: vel hũilians te: aut rñdens tibi.
Thenath. Idem. heb. thenach.
תַּנְחֻמֶת Thenoémeth. Consolatio: vel penitentia: aut doni laguncula vel murus: siue donum indignationis vel caloris: aut requies mortis.
θευδᾶς. Theodas. Fluens aqua. G.
θεοδότιος. Theodotius. Deo datus. G.
θεόφιλος. Theophilus: Amicus dei: vel deo dilectus. G.
תְּרָפִים Theraphim. Simulachra vel statue: aut figure l' imagines.
תֵּל פְּלָא Therphalei. Raptores fatigati vel laboriosi: aut feries miraculosa vel ruinosa: aut ex syro & hebreo mons vel cuftos miraculi vel ruine: aut folium laboris.
תִּרְצָה Thersa. Complacens: vel volens: aut suauis: vel currens.
θεσσαλονίκη. Thessalonica. Dei altera victoria: aut situs siue positio alterius victorie. G.
θεσσαλονικεῖς. Thessalonicenses. Idem. p. n. G.
θεσσαλονικεύς. Thessalonicensis. Idem. s. n. G.
Thesbites. Captiuans: vel cõuertẽs: aut sedens vel habitãs
Thet. Verrere: siue scopis mundare. D
חֲשֵׁבַל Thethel. Appensio. heb. thechel.
Thyatira. Odor siue sacrificium laboris vel contritionis. G.
θυάτειρα.
θυατειρεῖς Thyatireni. Idem. p. n. G.
תִּיכוֹן Thicon. Medium vel intermedius: aut preparatio.
τυφωνικός. Thyphonicus. turbulentus: vel tempestuosus. G.
τίμων. Thimon. Honorabilis: vel preciosus. G.
Thimeus. Cecus vel cecitas. D.
תִּירָס Thiras. Demolitor: siue destructor: aut irrorãs: vel irrorat⁹
תִּרְיָא Thiria. Exploratio: vel contemplatio:
טוֹבִיָּה Thobia. Bonus dominus: vel bonitas domini.
Thobias. Idem.

תֹּכֶן Thócen. Medium: vel intermedius: aut preparatus.
תֹּפֶל Thóphel. Ruina: aut stultitia: siue insulsitas: aut insipiditas
תֹּפֶת Thóphet. Tympanum: vel seductio: aut dilatatio.
תּוֹגַרְמָה Thógorma. Osseus: vel robustus: siue incolatus nimi⁹: aut peregrinus valde: vel timens valde: seu anxiosa celsitudo
תּוֹלָע Thola. Vermis: aut vermiculus: vel coccus aut coccineus.
תּוֹלָד Tholad. Natiuitas: vel generatio.
תּוֹלָעִי Tholaite. Vermes: aut vermicu'i: vel coccus aut coccinei.
תַּלְמַי Tholmái. Sulcus. s. qui fit cum aratro: aut suspendẽs aquas: vel coadunatio aquarum.
Tholomai. Idem.
Thomas. Abyssus: vel geminus: & grece didymus appellatur: quod interpretatur gemellus. idest ille qui cum alio vno & eodem partu nascitur. D.
τόπος. Thopo. Locus. G.
תִּרְצִי Thosaites. Dissipatio vel dissipatus: aut exiens.
Thosan. In greco scribitur chosam: & hebraice interpretatur diuinans. D.
תֹּעִי Thou. Errans.
תֹּחוּ Thóu. 1. Paralip. 6. interpretatur Telum: vel iaculum.
θρᾷκες. Thraces. Asperi: vel saxosi. G.
θρασέα. Thrasea. Audax: vel temerarius. G.
תּוּבַל Thubal. Orbis: vel mundanus: aut confusio vel ignõminia seu portatus vel adductus.
יוּבָל Thubal. Geñ. 4. Defluẽs: siue apportãs: vel inueterascens: aut germinãs: siue iubileus: vel buccina. heb. iubal.
תּוּבַל קַיִן Thubalcáin. Mundana possessio vel emulatio: aut mundi nidus: seu cõfusionẽ possidẽs: vel ignominiam emulans.

De incipientibus a littera. u.

Vagao. Interior: vel intimus: aut elatus vel eleuatus: siue corporeus. D.
Vaiecra. Liber leuitici sic vocatur ab hebreis: quia sic incipit. idest & vocauit.
Vaiedaber. Liber nũeri: quia sic incipit. i. locutusq; est.
וַיְזָתָא Vaisátha. Aspergens thalamum vel cubiculum: aut ex syro & hebreo ve oliue. heb. vaizátha.
וָפְסִי Vapsi. Fragmentũ vel particula: aut diminutio l' diminut⁹.
וַשְׁנִי Vasseni. Secundus: vel dualis: siue mutatus: aut coccineus: vel dens aut annus meus.
וַשְׁתִּי Vasthi. Bibens vel potãs: aut duplicãs: vel ponẽs: aut stamẽ
Vau. Et. quod est coniunctio. D.
אוּבִיל Vbil. Adductus vel portatus: aut luctuosus: vel veterascens
חוּקְקָה Vcaca. Sculptura: aut preceptum: vel legislatio.
חֻפָּם Vpham. Thalamus eorum: aut operimentum eorum: siue littus vel ripa eorum.
Vphamite. Idem. plu. nu.
אוּלַי Vlai. Fortitudo: vel stultitia: aut forsitan.
אוּלָם Vlam. Vestibulũ: vel portic⁹: aut fortitudo l' stultitia corũ.
אוּר Vr. Ignis: vel lumen aut lux.
חוּר Vr. Nu. 31. & Iosue. 13. & 1. Paralip. 2. & 4. Et. 2. Paralip. In omnibus his locis interpretatur libertas: siue albedo: aut foramen.
עִירַי Vrai. Vigil: aut ciuitas: siue denudans: vel euacuans: aut pullus. s. asini. heb. irai.
חוּרָם Vram. Libertas eorum: siue albedo vel foramẽ eorum.
Vrbanus. Latinum est.
אוּרִי Vri. Ignis: siue lumen aut lux.
חוּרִי Vri. Nu. 13. & 1. Paralip. 5. Interpretatur irascens: vel libertas: siue albedo: aut foramen.
אוּרִיָּה Vria. Ignis domini: siue lumen domini: aut lux domini.

Vrias. Idem.
אוּרִיאֵל Vriel. Ignis dei: siue lumen dei: aut lux dei.
חוּשִׁים Vsan. Festinantes: vel tacentes: aut sensuales. heb. vsim.
חֻשָׁתִי Vsathi. Idem. s. n.
Vsathites. Idem.
חוּשִׁים Vsim. Idem. p. n.
עוּתַי Vthái. Peruersitas: aut hora: vel temporalis.
אוּזָל Vzal. Ambulans: seu vilificans: aut distillans.

De incipientibus a littera. x.

ξανδικός. Xandicus. Mensis aprilis G.

De incipientibus a littera. z.

זָבָד Zabad. Dos siue dotatus.
Zabadei. Idem. p. n. D.
זְבַדְיָה Zabadia. Dos domini: siue dotauit dominus.
Zabadias. Idem.
זַבַּי Zabbai. fluxus: siue fluens.
זַעֲוָן Zabam. Tremor: aut vexatio. heb. zauan.
זָבָד Zabath. Dos siue dotatus. heb. zabad.
זַבְדִּי Zabdi. Dos vel dotatus: siue fluxus abundantia.
Zabdias. Idem. heb. zabdi.
זַבְדִּיאֵל Zabdiel. Dos dei: siue dotatus dei.
Zabdihel. Idem.
זָבָד Zabed. Dos siue dotatus.
זְבַדְיָה Zabedias. Dos domini: siue dotatio domini.
זָבָד Zabeth. Dos siue dotatus. heb. zabed.
זְבִינָא Zabina. Fluxus vel fluens nunc: aut syriace venditio: vel emptio.
זְבוּלוּן Zabulon. Habitaculum vel habitans.
Zabulonite. Idem. p. n.
Zabulonites. Idem. singu. nu.
זַכַּי Zachai. Purus: aut nitidus: vel syriace iustus.
זַבַּי Zachai. Nee. 3. Fluxus siue fluens. heb. zabai.
זְכַרְיָה Zacharias. Memoria domini: aut masculus domini.
זָכָר Zacher. Memoria: siue masculus.
Zacheus. Purus: aut nitidus: vel syriace iustus: aut iustificatus. D.
Zachur. Memor siue memorans: aut masculinus.
זָבָד Zadab. Dos siue dotatus. heb. zabad.
סַף Zaph. Peluis vel hydria: aut limen vel superliminare: seu finis: vel consumatio: aut iuncus: vel pelagus.
Zain. Fornicatio: aut syriace arma. D.
זִמָּה Zama. Cogitatio: aut scelus: vel turpitudo.
Zamma. Idem.
זִמְרִי Zambri. Cantans vel psallens: seu vitis vel palmes: aut putatio vel presciffio.
זְמִירָה Zamira. Idem.
זִמְרָן Zamran. Idem.
Zamri. Idem.
שָׁמִרִי Zamri. 1. Paralip. 11. Interpretatur custos: vel adamas: seu vepres vel spina: aut fex. heb. samri.
אִמְרִי Zamri. Nee. 3. Loquens: vel amarus: aut exaltans: vel syriace agnus. heb. amri.
זָנוֹחַ Zanoa. Obliuio: siue abiectio: vel ista requies: aut ista consolatio.
Zanoe. Idem.
זֶרַח Zara. Oriens: vel orientalis: aut claritas.
Zarai. Idem.
זְרַחְיָה Zaraias. Oriens dominus: aut claritas domini.
שְׂרָיָה Zaraias. 1. Paralip. 6. vbi dicitur Azarias genuit zaraiam & zaraias. &c. interpretatur princeps domini: siue canticum domini. heb. saraias.
זָהָר Zarath. Iste explorans vel contemplans: aut oliua explorationis vel contemplationis: siue iste turtur

vel oliua turturis.heb.zethar.

זֶרַח Zare. Oriens vel orientalis: aut claritas.

זֶרֶד Zared. Aliena descensio: aut extranea vel sparsa potestas.

זַרְחְיָה Zaree. Oriens dominus: aut claritas domini.heb.zaria.

קָרַח Zarée. 4. Reg. 25. interpretatur caluus vel caluicium: aut glacies: vel gelu.heb.caré e.

זַרְחִי Zareite. Orientales: aut clari.

זֶרֶשׁ Zares. Extranea miseria: vel extranea hereditas: aut sparsa miseria vel hereditas: seu circulus vel corona miserie vel hereditatis.

זֶרֶד Zareth. Aliena descensio: aut extranea vel sparsa potestas heb.zared.

זַרְחְיָה Zarias. Oriens dominus: aut claritas domini.

שְׁרָיָה Zarias. 1. Paralip. 6. interpretatur princeps domini: seu canticum domini.heb.sarias.

זֵתָם Zathan. Oliua eorum: siue iste perfectus: aut iste consumatus: vel iste simplex.heb.zatham.

זְאֵב Zeb. Lupus.

זַבְדִּי Zebedeus. Dos siue dotatus: aut fluxus vehemens.

זְבַדְיָה Zebedia. Dos domini: siue dotauit dominus.

זֶבַח Zebee. Victima aut sacrificiū: vel decollatio aut iugulatio.

זְבִידָה Zebida. Dotata: siue dotatio.

זְבוּל Zebul. Habitaculum: vel syriace sterquilinium.

זִכְרִי Zechri. Memor vel memorans: siue masculinus.

Zechur. Idem.

זִלְפָּה Zelpha. Distillatio oris: aut vilitas vel contemptus oris

ζηλωτής. Zelotes. Emulator. G.

ζηνᾶς. Zena. Viuens. G.

זֵתָם Zethan. Oliua eorum: siue iste perfectus: aut iste consumatus: siue iste simplex.heb.zetham.

שֵׁתָר Zethar. Explorās: aut putrefact⁹: l putrefaciēs.heb.sethar.

זֵיתָא Zethu. Oliuetum.

Zethua. Idem.

זַעֲוָן Zeuan. Tremens aut tremor: vel vexatio.

זִיעַ Zie. Sudor: aut tremor.

זִיף Ziph. Istud os vel ista bucca: aut syriace falsitas vel falsus.

Zipha. Idem.

Ziphei. Idem. p. n.

זִיו Zio. Iste: vel syriace splendor: aut claritas.

זִיזָא Ziza. Vniuersalis vel omnimodus: seu bestia vel fera: aut resplendens: vel syriace recedens.

זִינָה Ziza. 1. Paralip. 23. vbi dicitur Leeth & ziza: interpretatur fornicatio: aut syriace nutrimentum: vel arma.heb.zina.

סַמְטִי Zizamoi. Equus vel hirundo aquarum: aut tinea aquarū: vel syriace cecitas.

סִיסְרָא Zizara. Hirundinē vidēs: aut tineā vel equum videns.

שׂוֹכוֹ Zocho. Protectio vel vallatio eius: aut ramus vel cessatio eius.heb.socho.

זֹחֶלֶת Zocleth. reptans vel trahens.

זוֹחֵת Zoeth. Separatio: aut iste stupens vel pauidus: seu iste confractus: vel ex hebreo & syro iste descendens.

זַמְזֻמִּים Zomim. Scelus vel turpidinem cogitantes: seu scelus sceleratorum.heb.zomzomim.

זָנוֹחַ Zonoa. repellens: vel abiiciens: aut obliuiscens: seu iste requiescens.

זֹהַם Zoom. Abominans: uel immundus.

זְרֻבָּבֶל Zorobabel. Alienus a confusione: aut aliena uel extranea confusio: siue extranea cōmixtio: aut dispersio confusiōis uel cōmixtionis: seu circulus commixtionis uel cōfusiōis

זוּזִים Zuzim. Postes: uel superliminaria: aut splendentes: uel syriace recedentes: aut pecunie.

Ista littera. D. in fine interpretationis posita significat interpretationem esse dubiam: ex eo quod characteres cum quibus ille dictiones originaliter fuerunt conscripte ignorantur. Item ista littera. G. in fine iterpretationis posita significat interpretationem esse grecam.

Finis.

Nomina que ſequuntur ſunt illa que in vtroq; teſtamento vicio ſcriptorum ſunt aliter ſcripta quã in hebreo & greco & in aliquibus bibliis noſtris antiquis. In primo autem ordine ponũtur ipſa nomina ſicut ſunt ĩ bibliis noſtris modernis: in ſecundo vero ordine vel eregione ponũtur ſicut ſunt in hebreo & greco & in p̃fatis bibliis noſtris antiquis: & hoc per ordinem alphabeti.

A.

Abani.pro.bani.
Abdam.pro.amdan.
Abdehel.Geñ.25.&.1.Paralipo.1. pro.adbehel.
Abi.pro.ithai.
Abia.3.Reg.14.in fine: & in toto cap̃.ſequenti.pro.abiam.
Abiaiel.pro.abiáil.
Abiézer. Nu.1.&.2.&.7.&.10.&. 1.Paralipo.12.pro.ahiézer.
Abilam.pro.helam.
Abimélech.1.Paralipo.24.& p̃s. 51.pro.ahimélech.
Abinadab.3.Reg.4.p.ahinadab.
Abiſa.pro.abi.
Abiſab.pro.abiſaph.
Abiſac.pro.abiſag.
Abiſai.1.Paralipo.12.pro.amaſai.
Abiud.Nu.34.pro.ahiud.
Abiud.1.Paralipo.8.a. vbi dicitur genuit oza & abiud.pro.ahihud.
Achad.Geñ.50.pro.atad.
Achaim.pro.achain.
Achat.pro.achad.
Achelai.pro.achelaia.
Acheldemach.pro.acheldema.
Achia.Geñ.36.&.2.Reg.3.p.aia.
Achimaan.pro.achiman.
Achinoe.pro.achinóem.
Achinoen.pro.achinóem.
Achiſa.pro achiſar.
Achitob.1.Paralipo.8.p abitob.
Acran.pro.abran.
Accus.Nee.10.&.12.pro.attus.
Addad.Geñ.36.vbi dicitur Regnauit p eo addad: nomẽq; vrbis ei9 fou.pro.hadar.
Adadezer.pro.adarézer.
Adaia.Nee.12.pro.iadaia.
Addan.pro.adin.
Adaſſa.1.Paralipo.7.pro.aia.
Adaſa.Nee.12.pro.addo.
Addoar.pro.adar.
Adrumetyna.pro.adramytena.
Aduram. 2.Paralipo.11. pro. aduráim.
Apharſathei. Eſd. 5. &. 6. pro.apharſachei.
Aphechdomini.p.aphechdomim
Apheceia.pro.pheteia.
Apheg.pro.aphec.
Affenez.pro.aſſenez.
Aphonites.pro.ſephomites.
Aphupha.pro.aſupha.
Ageba.pro.geba.
Ahaia.pro.aia.
Ahaiath.pro.aua.
Ahamoni.pro.achamoni.
Ahia.2.Reg.21.pro.aia.
Ahias.1.Paralipo.15.pro.iehias.
Ahiel.pro.hiel.
Ahiel.Eſd.10.pro.iehiel.
Ahilam.pro.elath.
Ahimelech.1. Paralipo.18.pro.abimélech.
Ahohiman.pro.homam.
Ahoth.pro.ahod.
Ahotites.pro.ahohites.
Ahur.pro.hur.
Aioth.pro.ahud.
Aioth.Eſa.10.pro.aiath.
Albialbon.pro.abialbon.
Alc.pro.lalc.
Aliam.pro.ailam.
Almathan.pro.almath.
Aluba.pro.aluan.
Amma.Iudi.1.pro.alba.
Ammad.pro.ammath.
Amalech.3.Regum.22.&.2.Paralipo.18.& Hiere.36.&.38.pro.amélech.
Amalech.p̃s.52.in titulo. pro.maalath.
Amaſias.2.Paralipo.28.pro.amaſa.
Amaſias.2.Paralipo.29.pro.amaſai.
Amaſias.ſopho.1.pro.amarias.
Amphar.pro.amthar.
Amim.pro.ami.
Aminadab.1.Reg.7.& 16.&.17.& 2.Reg.6.&.1.Paralip.9.&.10.& 13.pro.abinadab.
Amizadab.pro.amizabad.
Ammon.Geñ.19.g.pro.benami.
Ammon.2.Reg.3.pro.amnon.
Ammonite.2.Paralipo.26.a.vbi dicitur Et cõtra ammonitas.pro.meonite.
Anam.pro.anan.
Anan.Geñ.36.pro.ana.
Anan.1.Paralipo.3.pro.anani.
Anana.pro.anania.
Ananeel.Hiere.32.pro.anameel.
Anani.Nee.8.pro.anan.
Anania.Nee.12.pro.anani.
Anen.pro.anem.
Aniolíab.pro.ani & eliab.
Annum.pro.annun.
Aram.Nomẽ viri.Geñ.11.&.1.Paralipo.23.pro.haran.
Aram.Ruth.vltimo.pro.ram.
Arari.2.Reg.23.d.pro.aradi.
Aras.2.Paralipo.34.pro.aſra.
Arath.pro.arad.
Arebia.pro.ſarebia.
Areth.Nee.10.pro.areph.
Arphaſei.pro.apharſei.
Arphat.pro.arphad.
Arib.pro.iarib.
Ariph.4.Reg.15.pro.arie.
Arnon.Nu.21.d.ibi.Vt requieſcerent in arnon.&.f.ibi.Et deuorabit arnon moabitarum.pro.ar.
Arodites.1.Paralipo.11.pro.arorites.
Aromath.pro.aromaph.
Arothites.pro.arorites.
Aruaphet.pro.arnapher.
Aſa.1.Paralipo.7.f.pro.aia.
Aſach.pro.achac.
Aſael.3.Reg.19.&.2.Paralipo.22. pro.azael.
Aſalephum.pro.aſalelphuni.
Aſarſaſuſim.pro.aſarſuſim.
Aſebia.Nee.9.pro.aſebnia.
Aſecha.pro.azécha.
Aſephdana.pro.aſebdana.
Aſemaa.pro.aſena.
Aſemoth.pro.aſemon.
Aſſen.pro.aſſem.
Aſſenez.pro.aſcenez.
Aſſenez.Geñ.41.&.46.pro.aſeneth.
Aſer.Exo.6.pro.aſir.
Aſer.1.Paralipo.7.pro.iaſer.
Aſeroth.Ioſ.10.&.12.&.15.pro.aſedoth.
Aſerſua.pro.aſerſual.
Aſerſua.Ioſ.19.a.vbi dicitur Beth marchaboth & aſerſua: pro.aſerſuſa.
Aſia.ad Ro.16.pro.achaia.
Aſyncretus.pro.aſyncritus.
Aſmaueth.pro.azmáueth.
Aſmoth.pro.azmoth.
Aſoph.pro.aſoth.
Aſon.pro.aſom.
Aſornoa.pro.aſor noua.
Aſoromamſame.pro.aſor:amãm: ſame.
Aſrael.1.Paralipo.12.pro.azrael.
Aſtharoth.Nu.32.& Ioſ.16.&.18. pro.atharoth.
Aſtharoth.Iudi.3.pro.aſeroth.
Aſſur.1.Paralipo.2.&.4.p.aſhur.
Athmata.pro.amta.
Athupha.pro.atipha.
Athus.Nee.3.e.pro.achus.
Auin.pro auim.
Auioliab.pro.ani & eliab.
Axab.pro.axaph.
Azab.pro.aſaph.
Azaba.pro.agaba.
Azaph.pro.aſaph.
Azarias.2.Paralip.31.vbi dicitur Azarias & naad.pro.azazias.
Azarias.Nee.10.pro.azanias.
Azauoth.pro.azanoth.
Azboth.pro.azboch.
Azebeth.pro.zabad.
Azech.pro.aza.
Azem.pro.aſem.
Azi.Nee.11.b.pro.ahazi.
Aziam.pro.azia.
Aziel.pro.iaziel.
Aziud.pro.maaziuth.
Azone.pro.zanóa.
Azur.Eſd.2.& Nee.7.pro.arhur.

B.

Baala.Ioſ.19.pro.bala.
Baaladiud.p.baalath & iud.
Baalim. Oſee.2. vbi dicitur Et nõ vocabis me vltra baalim.p.baali
Baana.1.Paralipo.9.pro.banaa.
Baani.pro.bani.
Bachachar.pro.bacbachar.
Bachanai.pro.machbanai.
Badadi.pro.badad.
Bala.Ioſ.15.pro.baala.
Balaad.pro.baalath.
Balaana.pro.baalanan.
Balaanan.pro.balaan.
Baladam.pro.baladan.
Balam.pro.balan.
Baldáth.pro.baldad.
Balthaſar.Daniel.5.&.7.&.8.pro balſaſar.
Bana.pro.baana.
Bãnaa.pro.baana.
Banai.pro.banaia.
Bania.Eſd.10.pro.zania.
Baniel.pro.haniel.
Bara.1.Paralipo.8.b.pro.baraa.
Baſa.pro.bara.
Bauranites.pro.bauramites.
Bechetia.pro.becbecia.
Bechetias.pro.becbecia.
Bechin.pro.beuai.
Bechor.1.Reg.9.pro.bechorath.
Bechue.pro.bécbuc.
Beleph.pro.heleph.
Belga.Nee.10.pro.belgai.
Belgi.pro.belga.
belſar.pro.belſan.
Belſatim.pro.abelſatim.
Beltecen.pro.elthecen.
Benádab.pro.benadad.
Beneſeth.pro.beneſed.
Benhenon:pro.benhenom.
Beniamin.2.Paralip.31.vbi dr̃ edẽ & beniamin.pro.meniamin.
Bennon.pro.beno.
Bercameth.pro.berrameth.
Beri.Geñ.46.pro.heri.
Beroth.2.Reg.8.pro.berothai.
Berſabe.2.Regum.11 &.12.&.3. Regum.1.&.2.&.p̃s.50.pro.beth ſabe.
Berſabe.1.Paralip.3.pro.bethſue.

Bersan.pro.bethsan.
Bethamoth.pro.bethazmoth.
Bethanim.pro.ethanim.
Betharan.Nu.32.pro.betharan.
Betharan.Iof.13.pro.betharam.
Bethauen.Iof.8.pro.bethel.
Bethel.Canti.2.pro.bether.
Betheraí.pro.bethberaí.
Bethphalech.pro.bethphaleth.
Bethlebaboth.pro.bethlebaoth.
Bethleemites.1.Paralipo.20.pro leemites.
Bethsaida.Iob.5.pro.bethesda.
Bethseca.pro.bethseta.
Bethsimon.pro.bethsimoth.
Bethuc.pro.becbuc.
Biblii.pro.giblii.
Boem.pro.boen.
Bonni.Nee.9.pro.banani.
Bosram.pro.beasthara.
Bubastus.pro.pubastus.

C.

CAath.1.Paralipo.6.vbi dicitur Caath filii eius.pro.taath.
Cadesbarne.Deut.1.in fine capi.pro cades.
Calaal.pro.talal.
Caleph.pro.caleb.
Canath.Iudi.1.pro.tanach.
Capseel.pro.cabseel.
Cariathaa.pro.carchaa.
Cariathiarim.Esd.2.pro.cariatharim.
Cariathiarim.Hiere.48.p.cariathim.
Carthan.pro.carthan.
Caseth.pro.cased.
Cauda.pro.clauda.
Celaia.Nee.12.pro.celai.
Celatha.pro.cehalatha.
Cerethi.4.Reg.11.pro.cari.
Cesien.pro.cesion.
Cethis.pro.cethiis.
Ciph.pro.ziph.
Ciphei.pro.ziphei.
Cirinus.pro.cyrinus.
Colozai.pro.coloza.

Ch.

Chaana.pro.chanaana.
Chai.pro.hai.
Chamaal.pro.bamaal.
Chaman.pro.chamaam.
Chanaan.Iudi.10.pro.maon.
Chanaan.3.Regum.22.pro.chanaana.
Chanaan.Hiere.41.p.chamaam.
Chariathiarim.pro.cariathiarim.
Cheboleth.pro.cebóleth.
Chelmach.pro chelmad.
Chelon.pro.clon.
Cherubim.2.Reg.22.pro.cherub
Chum.pro.chun.
Chusa.pro.chuza.
Chusi.1.Paralipo.6.pro.cisi.
Chusi.ps.7.pro.chus.

D.

DAmascenus.1.Paralipo.18.p darmascenus.
Damascus.4.Reg.16.b.vbi.dicitur Perrexitq; achaz i occursum theglatphalasar regi assyriorum in damascum.pro.dumascus.
Damascus.1.Paralipo.18.Et.2.Paralipo.16.&.24.&.28.pro.darmascus.
Dan.1.Paralip.26.c.pro.ladan.
Daram.pro.adara.
Daran.1.Paralipo.2.pro.dara.
Deda.pro.decla.
Delbora.pro debbora.
Deptha.pro.depcha.
Dibon.Esa.15.pro.dimon.
Diei.pro.dieui.
Dodan.pro.dodáu.
Dodanim.1.Paralip.1.p.rodanim.
Doech.pro.doeg.
Dom.pro.adon.
Duram.pro.dura.

E.

EBal.Gen.10.pro.obal.
Edenna.pro.denna.
Edom.Iof.3.pro.adom.
Ephermesta.pro.phermesta.
Ephor.pro.ephod.
Ephraim.1.Reg.13.pro.ephra
Egbathanis.pro.echmatha.
Eleph.pro.eled.
Eliadam.pro.eliada.
Elibaa.pro.eliaba.
Eliphalech.pro.eliphalet.
Elisu.pro.elisia.
Elisua.1.Paralipo.3.pro.elisama.
Elmeleth.pro.elmélech.
Elnaen.pro.elnaem.
Elrath.pro.eleath.
Elul.3.Reg.6.pro.bul.
Elziph.pro.ziph.
Emath.Nee.12.pro.maa.
Ennada.Nee.3.pro.ennadad.
Enadab.pro.enadad.
Enebad.pro.enedad.
Enganni.pro.engannim.
Ennon.pro.ennom.
Esamari.pro.iesamari.
Eschariot h.pro.ischarioth.
Esdras.pro.ezras.
Esel.pro.ezel.
Eser.1.Paralipo.4.pro.ézer.
Esrael.pro.ezrael.
Esrom.pro.esron.
Esromite.pro.esronite.
Ethaia.pro.echaia.
Etham.pro.ethan.excepto.Exo.13.&.Nu.33.&Iudi.15.&.1.Paralip.4.a.vbi dr ista quoq; stirps etham.&.c.&.2.Paralipo.11.
Ethan.1.Paralipo.4.a.ibi Isaar:& ethan.pro.ethnan.
Ethanni.pro.hanni.
Ethilon.pro.thilon.
Euchodia.pro.euodia.
Eufrateus.pro.efrateus.
Eusath.pro.eusia.
Exul.pro.chesil.
Ezeab.pro.ezgad.
Ezechiel.Esd.8.pro.ieziel.
Ezethan.pro.ecetan.
Eziel.1.Paralipo.27.c.pro.ezriel.

F.

FAdaia.4.Reg.22.p.adaia.
Faleam.pro.falea.
Falech.pro.faleg.
Falech.1.Paralip.2.c.pro.faleth.
Falech.1.Paralipo.2.f.pro.falet.
Fares.Esd.2.&.8.pro.pharos.
Farnath.pro.farnach.
Farsandatham.pro.farsandatha.
Felcia.Nee.11.pro.felelia.
Felethi.3.Reg.1.pro.rei.
Felethi.4.Reg.11.pro.rasin.
Filethus.2.ad Timoth.1.d.pro.fygellus.
Finon.Nu.33.pro.funon.
Fiton.pro.phitom.
Fuaite.pro.funite.

G.

GAabathites.pro.gabaathites.
Gaad.pro.iaath.
Gaam.pro.gaas.
Gaaz.pro.gaas.
Gabaa.1.Regum.14.a.vbi dicitur sub malo granato que erat in agro gabaa.pro.migron.
Gabaad.pro.gabaath.
Gaber.4.Reg.9.pro.gur.
Gabin.pro.gabim.
Gadihel.pro.iadihel.
Galilea.Iof.13.pro.galiloth.
Gallim.Esa.15.pro.agallim.
Gamalias.pro.gamarias.
Ganzo.pro.gamzo.
Gaon.pro.gaam.
Gazer.Iof.13.&.1.Paralip.26.pro iazer.
Gebelem.pro.gemele.
Gebneel.pro.iebneel.
Gehennon.pro.gehennom.
Geldeti.pro.gedleti.
Gemineus.pro.iemineus.
Gemini.pro.iemini.
Genesar.Matth.14.p.genesareth
Geraseni.pro.gergeseni.
Geraseni.Marc.5.a.& Luce.8.p gadareni.
Gersan.pro.gersam.
Gerson.1.Paralip.15.& Esd.8.pro gersom.
Gesa.pro.iesa.
Gessuri.2.Reg.2.pro.assuri.
Gethai.pro.getháim.
Gethei.4.Reg.7.pro.ethei.
Gether.1.Reg.30.&.1.Paralipo.7.pro.iether.
Gezen.pro.gezez.
Gezre.pro.gerze.
Golan.pro.golan.
Gothan.pro.gotham.

H.

HAdria.pro.andria.
Haemes.pro.habes.
Hapsan.pro.hapham.
Hay.Nee.11.pro.haya.
Hayan.pro.hayam.
Hayla.pro.hayloth.
Hayla.4.Reg.18.pro.hala.
Haylam.pro.haloth.
Haylam.4.Reg.17.pro.hala.
Hana.pro.haua.
Hebrona.Nu.34.pro.zephrona.
Hefer.pro.hasor.
Helam.1.Paralip.9.pro.hela.
Helcheten.pro.helthece.
Helchias.Nee.1.pro.hechelias.
Helchias.Hiere.38.p.melchias.
Heleth.pro.heled.
Helon.Iof.19.c.vbi dicitur Helon & thenna.&.1.Paralipo.6.f.pro.aialon.
Helthai.pro.hedai.
Hennon.pro.hennom.
Hiedor.pro.gedor.
Hierobaal.2.Regum.11.pro.hierobeseth.
Hieroboam.1.Reg.1.&.2.Paralip.23.pro.hieroam.
Hiram.Gen.38.pro.hira.
Hiram.2.Reg.20.pro.hira.
Hiram.2.Paralipo.2.&.4.&.8.p.huram.
Hismaasia.pro.maasia.
Hosdi.pro.hodsi.
Hothan.pro hotham.
humesen.pro.himesem.
Hus.1.Paralipo.8.pro.ichus
Husan.pro.husam.

I.

IAcham.pro.iachan.
Iachanen.pro.iachanem.
Iachur.pro.iathur.
Iadab.pro.iaath.
Iadi.pro.iada.
Iadan.pro.iada.
Iadiel.pro.iahiel.
Iadin.pro.iadon.
Iael.pro.iael.
Iahalon.pro.ialon.
Ialel.1.Paralipo.4.pro.ialalel.
Iamnia.pro.iabnia.
Ianadiath.pro.iaath.
Iarbi.pro.iarib.
Iareb.pro.gareb.
Iareth.pro.iared.
Iasa.Esa.15.Pro.iahas.
Iasie.pro.iasie.
Iasiel.1.Paralipo.12.pro.iaziel.
Iason.Act.21.pro.mnason.
Iazal.pro.ozal.
Iaboth.pro.icabod.
Ieblaan.pro.ieblaam.
Iebsam.pro.cibsaim.
Iebton.pro.gebeton.
Iecbaa.pro.iegbaa.
Iechbaa.pro.iegbaa.
Iecnal.pro.iecnam.
Iechonias.Hiere.22.&.37.pro.chonias.
Iechonias.Hiere.35.&.40.&.42 & Ezech.8.&.11.pro.iezonias.
Iechri.pro.achi.
Iechri.1.Paralip.8.&.2.Paralipo.23.pro.zechri.
Iecter.pro.iether.
Iedaba.pro.ierala.
Iedboa.pro.ieddoa.
Iedelias.pro.gedelias.
Iediel.Esd.10.pro.iehiel.
Iehutiel.pro.iecutiel.
Ielon.pro.ielom.
Ieiada.pro.iedaia.
Iemleth.pro.iemlech.
Iemna.2.Paralip.29.c.pro.zema
Iepsem.pro.iebsem.
Ierobaal.2.Reg.11.pro.ierobeseth
Ieroboam.1.Reg.1.&.2.Paralipo.23.pro.ieroam.
Iessa.pro.iassa.
Iesbaal.pro.esbaal.
Iesban.pro.esban.
Iesbidenob.pro.iesbibenob.
Iessen.pro.gessen.
Iespham.pro.iesphan.
Iesimunb.pro.iesimon.
Ie[illegible].pro.iezlia.
Ie[illegible].pro.esron.
Ie[illegible].Luce.3.f.pro.iose.
Iesue.[illegible].pro.iesse.
Iesur.pro.gesur.
Iesus 1.Paralip.3.pro.iesaias.
Iethan.pro.ietha.
Iethan.Iof.15.pro.iethnan.
Iether.1.Paralip.1.pro.ietheth.
Iethmoan.pro.iechmoam.
Iethraan.pro.iethraam.
Iethrai.1.Paralip.6.b.pro.ethrai.
Iethram.pro.iethran.
Iethremon.pro.gethremon.
Iethros.pro.ros.
Iezechel.pro.iecethel.
Iezedelia.pro.iegedelia.
Iezen.pro.gezem.
Iezreli.pro.iesreli.
Iezriel.pro.ezriel.
Ioachan.pro.ioachaz.
Ioachim.Hiere.52.g.& Ezechiel.1.pro.ioachin.
Ioachin.4.Reg.10.pro.ioachaz.
Ioamim.pro.iamin.
Ioatib.pro.ioiarib.
Ioathan.pro.iotham.
Ioatham.Nee.12.pro.ionathan.
Iobab.Gen.46.pro.iob.
Iobama.pro iobania.
Iobel.pro.iohel.
Iobia.pro.hobia.
Iochabeth.pro.iocabed.
Iophe.pro.nophe.
Iophir.pro.ophir.
Iohanna.Ioh.1.f.vbi dicitur Tu es symon filius iohanna.pro.iona.
Iohannes.Ioh.21.d.vbi dicitur symon iohannis.pro.iona.
Ioheli.pro.iohel.
Ioiada.1.Paralip.8.pro.ioada.
Ionan.pro iohannan.
Ionathan.Nee.12.b.vbi dicitur ionathan filii eliasib.pro.iohannã.
Iorei.pro.area.
Iosabeseth.pro.iosabesed.
Iosabeth.pro.iozabed.
Iosachar.pro.iozachar.
Ioseph.Matth.13.g.&.27.vbi dicitur Et ioseph mater.& Marc.6.a.&.15.d.ibi Et ioseph mater:& ibi & maria ioseph.& Act.4.g.pro iofes
Iosias.Zach.14.pro.ozias.
Iothan.pro.zethan.
Iothan.1.Paralip.7.g.p.hotham.
Iosabath.pro.iozabad.
Iozaded.pro.iozabed.
Isaar.1.Paralip.4.pro.saar.
Isbaal.pro.isbaab.
Israelitis.1.Paralip.3.pro izraelitis.
Israia.pro.izraia.
Istiman.pro.istimoa.
Italia.Act.14.d.pro.attalia.
Ithamian.pro.ichamia.
Iuchadan.pro.iuchadam.
Iulia.ad Ro.16.pro.iunia.

L

LEed.pro.iecth.
Leemas.pro.lechmam.
Lichostratos.pro.lithostrotos.
Lystra.Act.27.pro.myra.
Loche.pro.iothe.
Lodadin.pro.lodadid.
Luzai.pro.cluzai.

M

MAarem.pro.arem.
Maaria.pro.maraia.
Maasia.1.Paralip.9.pro.maasi.
Mabdiel.pro.magdiel.
Mabsan.pro.mabsam.
Macharai.pro.maharai.
Madan.Iof.11.&.12.pro.madon.
Madian.Hiere.38.pro.mathan.
Madid.pro.adid.
Magdiel.pro.magdalel.excepto.1 Paralip.1.
Magedan.Matth.15.in fine.pro.magdala.
Magmas.pro.machmas.
Maimina.pro.maimin.
Malaath.pro.maalath.
Malachias.pro.malachi.
Mambres.pro.iambres.
Mamucha.pro.mamuchan.
Manser.pro.mamzer.
Mapsar.pro.mabsar.
Marmach.pro.marma.
Masan.pro.masal.
Maspha.Iof.21.in fine p.misphat.
Masi.pro.masia.
Masia.Nee.10.pro.mazia.
Mathamu.pro.mathaniu.
Matthat.pro.mathatha.excepto.Luce.3.
Mathatias.4.Reg.24.pro.mathanias.
Mathet.pro.mathata.
Mathmata.pro.machmatath.
Mathreth.pro.mathred.
Mathusalem.pro.mathusale.
Mechphia.pro.megphias.
Medalaa.pro.merala.
Meezabel.pro.meetabel.
Mephat.Gen.14.pro.misspat.
Meheratites.pro.mecheratites.
Melcha.Luce.3.pro.melea.
Melchias.Nee.3.b.pro.meltias.
Melchon.pro.melchom.
Melech.Gen.28.& i titulo.ps.87 pro.maalath.
Mer.pro.emer.
Mereth.pro.méred.
Merodach.4.Reg.20.p.berodach
Merom.Iudi.5.pro.meroz.
Meron.pro.merom.
Mes.1.Paralip.1.pro.mesech.
Mesluch.pro.meluch.
Methaal.pro.ethbaal.
Miamim.pro.miamin.
Micha.4.Reg.22.pro.michaia.
Michas.pro.michaias.
Mitylene.Act.28.a.pro.melita.
Mochober.pro.amochéber.
Moloch.3.Reg.11.pro.molchom.
Mosolla.pro.mosollam.
Mosollamoth.1.Paralip.9.p.mosollamith.
Mumin.pro.munim.

N

NAad.pro.naath.
Naalon.pro.naalol.
Naamim.pro.naamini.
Naaroth.pro.anaaroth.
Nabeth.pro.abed.
Nabuchodonosor.i toto hieremia excepto.cap.27.&.28.&.29.a.& 34.&.39.b.& in Ezech.26.&.29.&.30.pro.nabuchodorosor.
Nabusarsathim.pro.nabusarsachim.
Nabusesban.pro.nabusesbaz.
Nachor.2.Reg.6.pro.nachon.
Naphei.pro.naphis.
Naphez.pro.nahem.
Nasor.pro.enasor.
Natalia.pro.attalia.
Nathamelech.pro.nathanmelech
Nathania.Esd.10.pro.mathania.
Nathaniel.pro.nathanel.
Nebaan.pro.nebaaz.
Nebo.Nee.7.pro.geba.
Nebui.pro.nebu.
Nemroth.pro.nemrod.
Neptalim.pro.neptali.
Neri.Hiere.32.pro.neria.
Nodaia.pro.noadia.
Nophech.pro.nopheth.
Noram.pro.naaran
Noratha.pro.naaratha.

O

OBed.2.Paralip.15.&.28.pro oded.
Obediel.pro.obed.
Obeth.pro.oded.
Ophal.pro.ophlal.
Ophir.Hiere.10.pro.ophaz
Olympiade.ad Ro.16.p.olympã.
Orodi.pro.orori.
Osia.pro.ozia.
Osiau.pro.oziau.
Othim.pro.othni.
Oza.1.Paralip.16.pro.osa.
Ozam.pro.oza.
Ozazin.pro.ozaziu.
Ozenzara.pro.ozensara.
Ozias.1.Paralip.3.pro.ochozias.
Ozias.Hiere.42.&.43.pro.osias
Oziel.1.Paralip.27.pro.ozriel.

P

PEdno.pro.apedno.
Prisca.ad Ro.16.a.&.prisca ad Corinth.16.d.&.2.ad Thimothe.4.d.pro.priscilla.

R

RAbsaces.pro.rabsares.
Raphaim.1.Paralip.20.in fine.pro.rapha
Rama.1.Reg.30.pro.horma.
Ramoth.Esd.10.pro.ieramoth.
Rapsaces.pro.rabsaces.
Rapsaces.Hiere.39.pro.rabsares.
Rapsaris.pro.rabsaris.
Rechia.pro.rehia.
Regma.1.Paralip.7.pro.regina.
Rehem.pro.recem.
Remoth.pro.meremoth.
Resemophim.pro.mophim.
Rimma.pro.rina.
Rimoth.pro.ierimoth.
Roma.1.Reg.30.pro.arama.
Romethiezer.pro.romemthiezer
Roth.pro.atharoth.

S

SAba.3.Reg.11.d.pro.soba.
Sabad pro elzabad

Finis.

Fo.

Finis.

Introductiones artis grãmatice hebraice. Et primo de modo legendi & pronũciãdi

Ad habendam noticiam hebraice lingue: in qua scripturam sacram veteris testamenti constat esse conscriptã: necessaria est cognitio artis proprie & peculiaris illius lingue: quam greci grammaticam: latini rem litterariam appellant. Sed quia grammaticam precedit emendata lectio: que ex figuris litterarum cum suis vocibus constat: ideo imprimis est aduertendum viginti duas litteras siue prolationes esse apud hebreos: figuras vero ipsarum litterarum esse viginti septem. Nam quinque illarum duplicantur. quia licet seruent eundem sonũ: diuersis tamen characteribus figurantur. Et etiam quia per eas aliter scribuntur principia & media dictionũ: aliter fines. Sunt preterea apud eos omnes he littere consonantes. Et ad designandas quinque vocales nostras vtuntur duodecim apicibus: ex quibus & illis viginti duabus litteris lingue hebraice lectio constat. Sed quia littere accidunt tria. Nomen. Figura. Potestas: alphabetum hebraicum disposuimus in tribus columelis siue ordinibus: in quibus tria illa accidẽtia e regione versuum explicauimus. Sed imprimis alphabetum ipsum recto ordine posuimus.

táu si res coph sádic sádic phe pe aáin sámach nũ nũ mẽ mẽ lámed chaph caph iod teth heth záin váu he dálet gimal beth áleph

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ ך ל מ ם נ ן ס ע פ ף צ ץ ק ר ש ת

Nomen.			Figura.	Potestas.
áleph.	אָלֶף		א	A
Beth	בֵּית		ב	b
Gimal.	גִּימֶל		ג	g
Dáleth.	דָּלֶת		ד	d
He.	הֵא		ה	h
Váu.	וָיו		ו	v
Záin.	זַיִן		ז	z
Heth.	חֵית		ח	ch
Teth.	טֵית		ט	t
Iod.	יוֹד		י	i
Caph: Chaph.	כַּף : כַף	ך	כ	c ch
Lámed.	לָמֶד		ל	l
Mem: Mem.	מֵם מֵם	ם	מ	m m
Nun: Nun.	נוּן נוּן	ן	נ	n n
Sámach.	סָמֶךְ		ס	s
Aáin.	עַיִן		ע	a
Pe: Phe.	פֵּא פֵא	ף	פ	p ph
Sádic: Sádic.	צָדִיק צָדִיק	ץ	צ	s s
Coph.	קוֹף		ק	c
Res.	רֵישׁ		ר	r
Sin.	שִׁין		ש	s
Táu.	תָּיו		ת	th

Sequuntur duodecim signa siue apices quibus hebrei vtuntur ad designãdũ quinque vocales nr̃as ordine supra disposito.

Nomina apicum.		Figura.		Potestas.
Pathach.	פַּתַח	◌ַ	אַ	A
Cames.	קָמֵץ	◌ָ	אָ	a
Hateph pathach	חֲטֵף פַּתַח	◌ֲ	אֲ	a
Cere.	צֵירֵי	◌ֵ	אֵ	e
Cegol.	סֶגוֹל	◌ֶ	אֶ	e
Seba.	שְׁבָא	◌ְ	אְ	e
Hateph segol.	חֲטֵף סֶגוֹל	◌ֱ	אֱ	e
Hiric.	חִירִיק	◌ִ	אִ	i
Holem.	חוֹלֶם	◌ֹ	אֹ	o
Hateph camez.	חֲטֵף קָמֵץ	◌ֳ	אֳ	o
Surec.	שׁוּרֶק	◌ֻ	אֻ	v
Surec.	שׁוּרֶק	וּ	אוּ	v

De combinatione litterarum.

Et quoniam ex predictis litteris & apicibus qui sunt signa quinq; vocaliũ syllabe constant & fiunt. Ideo subditur modus combinãdi ipsas litteras ponẽdo exẽplũ in lr̃a beth discurrendo per omnes apices & signa quinq; vocalium.

bu bu bo bo bi be be be be ba ba ba

בַ בָ בֲ בֵ בֶ בְ בֱ בִ בֹ בֳ בֻ בוּ

Et per hunc modum debet fieri combinatio omnium aliarũ litterarum cum predictis apicibus vt syllabe fiant: & vt ex syllabis fiant dictiones ex quibus omnis oratio constat: vt infra dicetur. Sed circa predictas litteras & apices aliqua sunt notanda. Et primo circa litteras est notandum ꝙ ex predictis viginti & duabus litteris quinq; sunt duplices scilicet. ך ם ן ף ץ Et sic sunt omnes littere viginti & septem quantum ad figuram litterarũ. Et he quinque littere duplices ponuntur semper in fine dictionum: alie vero quinque que sunt eis consimiles: s. כ מ נ פ צ ponuntur in principio aut in medio dictionum & nunquam in fine. Item ex his quinque litteris que veniunt in fine dictionis: tres veniunt sine aliquo apice & pertinent ad syllabam precedentem siue trahuntur a syllaba precedenti. s. ם ף ץ Alie vero due que sunt ך ן veniunt aliquando cum apicibus: quarũ nun. ן venit aliquando sine aliquo apice: & tunc pertinet ad syllabã precedentem sicut tres alie supradicte. Aliquando vero venit cũ apice camez vel pathach & facit ןָ na. Sed littera. ך. chaph nunq; venit sine apice: & quãdo venit cum camez vel pathach tunc facit ךָ cha: vt אֵלֶיךָ Elecha. & quando venit cum apice seba tunc trahitur a syllaba precedenti: vt לֵךְ lech. & sola ista littera caph licet ipsa proferatur in fine dictionis apex tamen illius non profertur: quod in omnibus aliis que veniũt in fine dictionis nunquã contingit quod apex non proferatur. Item notandũ ꝙ ex viginti & duabus litteris supradictis vndecim sũt substantiales & nunquã possunt esse accidentales: que his quattuor dictionibus comprehenduntur צֶדֶק גֶּזַע סֵפֶר טַח Iste enĩ vndecim littere vel quelibet earum in quacunque dictione venerint constituunt significatum illius dictionis: & sunt ex radice primitiua eiusdem dictionis: siue scribantur sine aliquo apice vel cum quolibet apice. Alie vero vndecim possunt esse accidentales: & comprehenduntur his tribus dictionibus. אֶתְכֶנָה מִשְׁלֵי בֹו Iste vndecim littere vel quelibet earum possunt esse substantiales sicut & alie supradicte: & possunt esse accidentales ad denotandum genus vel personam aut casum siue declinationem vel tempus aut cõiugationem: & de hoc plenius dicetur infra. Item notandũ ꝙ ex predictis vndecim litteris accidẽtalibus quattuor possunt esse nota siue signa vocaliũ: & hoc qñ scribũtur sine aliquo apice & nõ ꝓferũtur. & sunt iste א ה ו י Et tunc littera áleph ponitur communiter in medio vel in fine dictionis pro. a. vocali vt קָרָא Cara & quandoq; ponitur pro e. vel. pro. o. vt רֵאשִׁית רֹאשׁ Resith Ros. Et ista littera. ה. communiter ponitur pro. a. in fine dictionis vt גָּלָה gala: & aliquãdo ponitur pro. e. vel pro. o. vt שָׂדֶה sade פַּרְעֹה pharao. & ista littera. ו. ponitur pro. o. vel pro. u. tam in medio quam in fine dictionis vt תְּהוֹם thehom. תֹּהוּ thóhu. & ista littera. י. ponitur pro e. vel pro. i. tam in medio quam in fine: vt בָּנֶיךָ bene בְּנִי beni. & quando predicte littere scribuntur cũ apicibus sunt vere consonãtes. Si enim vau subscribatur cũ apice camez vel pathach hoc modo. וָ. tunc sonat va: & similiter cum reliquis apicibus

sonat.va.ve.vi.yo.vu.& eodē mō iod cū p̄dictis apicib⁹ sonat ia.ie.ii.io.iu.& eodē mō ista lr̄a.ה.cū p̄dictis apicibus sonat.ha. he.hi.ho.hu. De lr̄a aleph dictū est supra. Itē notandū q̄d qn̄ due lr̄e ex quattuor supradictis que possunt esse signa vocaliū posite sine apice veniunt in fine dictionis: prima earū nō p̄fertur: secūda vero profertur sicut cōsonās: & trahitur a syllaba precedēti.vt גּוֹי goi בָּנָו banáu.& qn̄ sola iod vel vau ponitur post lr̄am subscriptam cū camez vel patha tunc illa littera iod vel vau trahitur a syllaba p̄cedēti vt צָו sáu בָּנַי banái.& qn̄ post vau vel iod seqtur vau cū apice surech: tūc illud vau vel iod primū est cōsonās & sonat.vu.siue.iu.vt קָיו chiuu חַיו haiu. Itē nota q̄ aliqn̄ veniunt iod & aleph siue vau & aleph. sine apice in fine dictionis & ambe non proferuntur vt הִיא.hi.

De prolatione litterarum.

PRolationis seu sonus lr̄arū possumus habere aliquā cognitionē ex lr̄is latinis e regiōe positis in pricipio huius tractat⁹: licet ad hn̄dā integrā cognitionē op⁹ esset viua voce: quia sunt alique lr̄e hebraice quarū sonus nō pōt exprimi lr̄is latinis: quia nō hn̄t latini talē p̄latione: eo quod p̄ferūtur in gutture. Sunt eni que sequūtur ע ח ה ידו. ideo necesse ē vt predicte littere designētur p aliq̄s litteras latinas. Ponemus itaq̄ pro cheth.ח.ch.& pro aáin.ע.a.& pro he.ה.h. Preterea sūt tres lr̄e hebraice q̄ exprimūtur per.s.latinū.& sunt que sequuntur samach.ס.sádic.צ.sin.שׁ.cū apice sebóleth: & sin .שׂ.cū apice cebóleth. Que cū apud hebreos sint diuerse tā figura quam sono: oportet vt apud latinos assignetur aliqua diferētia. Profertur itaq̄.ס.samach dētibus sicut apud latinos.c.cū vocali.e. vel.i.& littera.צ.sádic p̄fertur fortius extrictis dētibus. שׁ.sin vero cū apice sibólet p̄fertur sicut apud latinos simplex. s .sed si p̄dicta littera.שׂ.scriberetur cū pūcto cebólet tūc profertur sicut.ס.samach. Est enim sebóleth pūctus seu apex quidā posit⁹ supra lr̄a.שׁ. Sin in pte dextera hoc mō. שׁ. cebólet vero est in pte sinistra hoc mō. שׂ.

De dagues.

HAbent p̄terea hebrei quedā punctū siue apicē quē dagues vocāt qui ponitur in medio littere siue in ventre eius: & tūc illa lr̄a que habet p̄dictū apicē fortius sonat ac si illa littera esset geminata. vt מִמֶּנּוּ mimennu: & qn̄ talis littera scribitur sine dagues tūc p̄fertur blāde & exiliter. sunt preterea sex lr̄e que possunt habere dagues siue raphe: est enim raphe apex quidā similis apici patha supra litterā posit⁹ hoc mō בּגדכּפּתּ iste eni lr̄e fortius sonāt cū predicto puncto dagues quā cū raphe: & in quattuor earū mutat sonū ipsarum.s.in his תּ.פּ.כּ.בּ. Nā beth cū p̄dicto apice dagues sonat sicut beth duplicatum: vt אַבָּא Abba.& cū raphe vel sine dagues tendit ad sonū u.cōsonantis.& lr̄a כּ sonat sicut.q.latinū: & sine dagues sonat sicut chi grecū.& pe פּ cū p̄dicto apice dagues sonat sicut. pe . latinū: & sine illo sonat sicut.f.& thau.ת.cū dagues sonat sicut.t. & sine illo sonat sicut thita grecū.& qn̄ predicte littere veniunt sine dagues sonant blande & exiliter ac si essent scripte cū raphe. Ponitur etiā predictus punctus dagues propter alias causas de quibus infra dicetur. Sunt preterea quinq̄ littere q̄ non recipiunt predictum apicem dagues: & sunt que sequuntur.

א ה ח ע ר Sed in littera.ה.aliquando ponitur predictus pūctus in medio hoc modo.הּ.Et tunc fortius sonat & vocatur p̄dictus punctus mapich & non dagues: & communiter ponitur ad denotandum genus femininum tertie persone singularis numeri.

De littera.ר.res.

De prolatione littere res.ר.est notādum q̄ in principio dictionis sonat sicut duplex.rr.vt רֹאשׁ rros רֵאשִׁית rresith. Sed ī medio vel in fine dictionis sonat sicut simplex.r.vt בְּרֵאשִׁית beresit שָׁמַר Samar.

De locis in quibus littere formātur: secundū hebreos.

EX viginti & duabus litteris supradictis quattuor sunt q̄ proferuntur labiis.s.ב ו מ פ.& quinq̄ proferuntur dentibus ז ס צ ר שׁ.& quinq̄ proferuntur lingua.s.ד ט ל נ ת. & quattuor palato.s.ג י כ ק & quattuor gutture.s. א ה ח ע. Ex p̄dictis vigīti duab⁹ lr̄is q̄ttuor sūt similes ī figura aliis q̄ttuor & iō cauendū est lectori ne in illis decipiatur. sunt eni he ב ו ד ם q̄rū similes sunt כ נ ר ס Que cū multū diferant inter se nomine & prolatiōe: diferūt etiā in figura in hoc: quia quattuor prime declināt ad quadrangulū vel semiquadrangulū. alie vero declināt ad circulū vel semicirculū.

De apicibus.

Dictum est supra de litteris: nunc vero circa apices & eorū officia aliqua sunt notanda : & primo de apicē patha.

DIctū est q̄ patha ponitur pro.a.vocali . circa quod notandū q̄ cū in fine dictionis subiicitur his duabus litteris.ח.ע.vocalis que per patha designatur preponitur: heth atq̄ aáin postponūtur: q̄ est cōtra naturā aliarū litterarū & apicum: quia sp in prolatione apices consonantibus postponuntur: esto exēpli causa verbū hoc יֵשׁוּעַ iesúaa hoc est iesus: in quo prius profertur patha quā aáin: & in verbo רוּחַ rúach. i.ventus siue spiritus in quo patha prius profertur q̄ heth. habentq̄ huiusmodi noīa semper accētum in penultima. q̄d si addatur his noībus he littera vt distinguatur masculinū a feminino: aut referat p̄nomē femininū: tūc ad regulā syllabicandi generalem recurrēdū est. vt si ad יֵשׁוּעַ iesúa addatur littera he fit יְשׁוּעָה iesuaa: quod est saluatio: profertur q̄ iesuaa regulariter : eodem modo de רוּחַ rúach si addatur littera he fit רוּחָה rucha quod est spiritus eius.s.rei generis feminini .& pari modo de similibus.

De camez.

SI in dictiōib⁹ disyllabis vel polysyllabis seba seqtur aut p̄cedit apicē camez: tūc camez plerūq̄ p̄fertur sicut holē: vt in hac dictiōe חָכְמָה.i.sapiētia: vbi seba postpōitur camez. p̄ferēdūq̄ est chochma.& ī verbo אֶשְׁמְרָ.i.seruabo vbi seba p̄cedit camez: legēdūq̄ est esmor. Est p̄terea dictio monosyllaba כָּל.i.oīs: vtriusq̄ gn̄is & numeri q̄ scribitur per camez & accentū quē hebrei vocāt macaph: & p̄fertur quasi p holem col. Preterq̄ duobus in locis sacre scripture: vbi neq̄ scribitur per accētū macaph neq̄ legitur per holē sed regulariter legitur cal. primus locus est. p̄s.34. כָּל עַצְמֹתַי תֹּאמַרְנָה .i. oīa ossa mea dicent. alter locus est. Prouer.19. כָּל אֲחֵי רָשׁ .i.omnes fratres pauperis.

De seba.

HVius apicis complura sunt officia: primum est de quo dictum est superius: quod pōitur loco.e.vocalis. scilicet quando venit in principio dictionis. sed quādo venit in medio dictionis tunc seba non profertur : & littera cui subscribitur trahitur a syllaba precedenti.vt אֶפְקֹד Ep kod. idest visitabo. מִרְיָם miriam. idest maria. que regula tribus in locis fallit. Primo si littera cui subiicitur seba continet dagues. tunc enim seba profertur in.e.vt in dictione אִתְּכֶם ithechem. idest vobiscum. Secundo cum duo apices seba sibi ipsis succedunt: quia tunc prior silet : & posterior profertur in vocalem . e. vt יִפְקְדוּ iphchedu. idest visitabunt. בֵּלְטְשַׁאצַּר Beltesasar. Tertio cum eadem consonans geminatur atq̄ prime earum subditur seba: tunc enim euphonie causa seba p̄fertur. vt רַנְּנוּ Rauenu. idest exultate. Dicunt preterea aliqui hebrei quod seba plerumq̄ fungitur aliorum apicum officio. idq̄ duobus modis. Primo cum post seba sequitur iod cum aliquo apice tunc enim seba p̄fertur quasi hiric vt בְּיַד bijad. idest in manu. vbi seba suppositus beth littere legitur quasi hiric. Secundo cum seba ponitur in principio dictionis & accentus collocatur in eadem syllaba & sequitur littera que non sit vocalis quocunq̄ apice illi subiecto: tunc enim seba profertur quasi patha. vt בְּמַקְהֵלוֹת Bámacheloth. idest in ecclesiis.

De apice cere & cegol.

HI duo apices distant inter se: quod ī prolatione cere nō protenditur: & cegol immoratur: maxime quando venit in principio dictionis polysyllabe: in penultima. inter cere quoq̄ et seba est diferentia quod per alterutrum mutatur verbi significatio vt מְתִים Methim per seba significat viros: & cum cere significat mortuos. distat quoq̄ cegol a cere quod in hac dictione אֵל el.i.deus scribitur per cere. in hac vero particula אֶל el que est articulus datiui casus vel ponitur pro ista prepositione ad vel in : scribitur cum cegol vt אֶל הָאִישׁ el hais.i.viro siue ad virum. est & aliud officium cere quod in nominibus masculinis numeri pluralis quibus iungitur genitiuus possessionem significans semp subiicitur in fine dictionis. vt בְּנֵי אַבְרָהָם .i.filii abraham. Sed de hoc in alio loco dicetur commodius.

De surech.

SVrech apicis duo sunt genera: alterū in quo tria puncta scalariter descendunt hoc modo ֻ appellaturq̄ קִבּוּץ שְׂפָתַיִם .i.coniunctio labrorum. alterum cum vau apponitur punctū ad latus sinistrum hoc modo וּ & differunt inter se q̄ surech prior nunq̄ ponitur in fine dictionis nisi alia littera sequatur. surech vero posterior venire potest in quocunque loco .

De dagues.

DAgues qui apicib⁹ annumeratur multis fungitur officiis. Primū est de quo supra diximus q̄ in quacunq̄ littera ponitur fortius sonat illa littera ac si esset duplicata. Secundum est q̄ ubi ex regula memorata q̄ seba silet cum subiicitur priori ex duabus consonantibus que veniunt in medio dictionis: si consonans illa prior habet dagues nihilominus profertur. vt in Exo.15. מִקְּדָשׁ Micedas.i.templum: quod alias dicitur מִקְדָשׁ Micdas. Ponitur etiam aliquando euphonie causa. Tertium est cum apponitur in supplementum alicuius littere. vt וַתִּקַּח vathichach.i. accepit: in quo verbo dagues ponitur ad supplendū.ל.lamed litterā pro וַתִּלְקַח vatilchach. quia eius primitiuum est לָקַח lachach. vbi lamed est littera substantialis. Quartum cum ponitur differentie causa in significatione. vt in dictiōe אַמָּה Ama. si mem enim nō habet dagues significat ancillam. si autē habet: significat cubitum. & יַמִּים. iamim si non habet dagues significat dies . si habet significat maria. Quintum emphaseos id est vehemētie causa quod presertim in verbo accidit. vt פִּקֵּד Piched.i.visitauit : quod est verbum secunde coniugationis: in quo littera media hoc est coph habet dagues per quem significatur quam diximus vehementiam. vt plenius dicetur vbi de verbo. Estq̄ aduertendum quinq̄ litteras finales non recipere dagues: preter chaph. que cum recipit dagues efficitur exilis atq̄ accedit ad sonum coph.

De accentu.

POstea quā lector didicit ex litteris cōpingere syllabas & ex syllabis dictiones: opus est vt cuiq̄ syllabe suum accentū accōmodet. est aūt accentus: vt a grammaticis definitur: certa lex vel regula ad eleuādam vel deprimendā cuiusq̄ dictionis syllabam. Nam id est naturale atq̄ omnibus linguis & nationibus cōmune: vt quasdā syllabas attolant: isq̄ dicitur acutus accentus: quāsdam rursus deprimant. isq̄ est accentus grauis. Greci & latini habent etiam accentū circunflexum: atq̄ eo forsitan hebrei non carent : qui habent innumeras uocum flexiōes: sed ille ad cantū potius quā ad lectionē pertinēt. Nos itaq̄ in hebreo sermone duos tātū notauim⁹ accētus: acutū & grauē: cum presertim circunflexus nec ab ipsis quidē grecis & latinis percipiatur. legitur acutus accētus in qualibet dictione atq̄ ex ea causa dicitur accētus dictiōis: quia vnaqueq̄ dictio habet suū accentū per quē distinguitur ab alia dictiōe: vt sit accētus quasi forma vel potius anima dictionis. Accentus vero grauis non dicitur accētus dictiōis sed accētus syllabicus hoc est illius syllabe quā deprimit. Ex quo fit vt in vna dictiōe

non possint esse duo accentus acuti: nō magis quā in vno corpore due anime. At accentus graues bene possunt esse plures tot scilicet quot sunt syllabe dictiōis: preter illam in qua collocatur accētus acutus. Qui aut collocatur in vltima dictiōis syllaba aut in penultima aut in tertia a fine. quod & omniū nationū linguis fere accidit. Sed hoc est hebreorū sermoni peculiare: quod plures dictiones in fine acuūt. paucas vero accentu in penultima vel in antepenultima proferūt. Et quia vt diximus illorum varios accentus magis ad suos cātores quā ad nostrorum hominū lectionē pertinent: duos tantū memoratos accentus precipimus obseruandos: hoc est acutū & grauem . nā circunflexū valere sinimus. Atq̄ omisso graui qui omnibus aliis syllabis cōuenit. acutū qui dictionis accentus est fecimus notari per virgulam sursum ascendētem : ita tamen vt ratione hebreorū qui econtrario legūt q̄ nos paululū declinet ad sinistrā ecōtrario quā designatur a grecis & latinis ī hūc videlicet modū.ˎ.idq̄ tātū in penultimis aut antepenultimis dictionū hebraicarū syllabis: de quibus poterat esse dubitatio quo accentu essent proferēde. Nam de vltimis vulgo persuasum erat omnes in fine debere regi accentu acuto. & quoniā ars circa difficile versatur in vocabulario hebraicarū dictionū: quod imprimēdum curauim⁹: & in veteri instrumēto quod molimur imprimere: hāc ratione obseruari precepimus vt in dubi[illegible]ntū accentibus hac nota vterentur. Apud hebreos tamen vbi videris aliquē ex illorū accentibus: ibi collocandus est dictionis accētus. q̄d si in eadē dictiōe duos videris signatos accētus in priori syllaba collocabitur accentus .

De punctis.

ET quia ratio pungendi scripturā nō minus ad lectionē quā ad intellectū illi⁹ pertinet: visum est hoc in loco aliquid de punctis dicere: quibus lectio ipsa distinguenda est: cū p̄sertim hec pars ab hebreis nō sit neglecta . Sed illi complures alios habent accentus: qui magis ad cantū siue modulationē suam pertinent q̄ ad intellectū sacre scripture : idcirco nos duobus tantū vtemur qui sunt vsu apud latinos comate q̄d hebrei vocāt אַתְנָח Athnach sic. ‸ . & colo q̄d hebrei vocāt סוֹף פָּסוּק Soph pasuc. sic. : . quibus et hieronymus dicit prophetas esse distinctos. vt per cola inquit scribantur & comata. quā pungēdi ratione solā in testamēto veteris impressione obseruari iussimus. Et sic de pungendi ratione atq̄ ex inde de toto legendi modo hec fuerit satis .

Sequitur de aliis partibus grāmatice hebree & primo de partibus orationis.

QVemadmodū ex litteris colligitur syllaba: & rursus ex syllabis dictio. ita ex dictiōibus cōponitur orō. Sunt itaq̄ dictiōes: ptes orōnis: quas alii plures alii pauciores posuerūt tam ex græcis q̄ ex latinis. hebrei tres tantū ennumerant. שֵׁם sem.i.nomē. פֹּעַל póal.i.verbū. מִלָּה milla.i.dictionē. milla ponitur ab illis p eo q̄ nō est nomē neq̄ verbū: cū alioquin milla sit dictio q̄ cōplectitur oēs partes orōnis ex doctrina illa vulgata apd' dialecticos & philosophos. q̄ cū species nō habet nomē: appellatur generis nomine. & hebrei ad nomē referūt p̄nomē. ad verbū participiū. ad dictionē alias partes orōnis indeclinabiles.s.p̄positionē aduerbiū interiectionē cōiunctionē & articulū. Greci vocant articulū arthron q apud illos ē pars orōnis q̄ addita nomini ostēdit cui⁹ generis sit: quēadmodū in sermone hispano dicim⁹. el.la.los.las. Sed hebrei nō vtūtur articulis ad designādū gen⁹ sed potius emphatice ad ostendendū.s.quādam vehementiam siue aliqd aliud de quo vide pleni⁹ in vocabulista in pricipio littere.he. & sic apud illos erūt nouem partes orōnis quas reducūt ad tres partes supradictas. quem diuidendi modū in tres partes orōnis Aristotiles quoq̄ secutus est ponens nomen verbum & sincathegoreuma. & ad istas tres partes reducit omnes alias. nam ad nomē refert pro

nomen & articulum.ad verbum simul cũ nomine refert parti-
cipiũ.ad sincathegoreuma.i.partẽ orõnis consignificatiuã re-
fert reliquas partes orationis indeclinabiles.his in genere di-
ctis de nouem partibus orationis quas habent hebrei:restat vt
de singulis dicamus:atq3 imprimis de nomine.

De nomine.

NOmen est quod significat substantiam siue accidens si
ne tempore:& habet casus:licet apud hebreos nõ decli
netur. Duplex itaq3 est nomẽ:substantiuũ & adiectiuũ.
substantiuũ est:quod per se subsistit. vt אֱנוֹשׁ idest homo. adie-
ctiuum est:quod alteri adiicitur: vt אֱנוֹשִׁי hoc est humanus טוֹב
טוֹבָה Bonus bona. Igitur nomini hebraico septem accidũt.qli
tas.species.figura.genus.numerus.persona.casus. Qualitates
nominum due sunt:propria & appellatiua. Proprium nomen
est quod vni tantum conuenit:vt אַבְרָהָם Abraham שָׂרָה Sara.
Appellatiuum nomen est quod pluribus cõuenit.vt אָדָם idest
homo quod conuenit petro & iohanni.quanquã & adam non
solum est nomen appellatiuum:sed aliquando est etiam pro-
prium:vt cum dicitur de solo primo parente.Species nominũ
due sunt.primigenia & deriuatiua.Primigeniũ nomẽ est illud
quod non habet aliud antiquius vnde deriuetur. vt אִישׁ.i.vir.
Deriuatiuum est:quod ab alio priori deriuatur vt אִשָּׁה ab אִישׁ
hoc est virago a viro.figure nominũ due sunt.simplex & com
posita.Simplicis figure nomen est:quod non põt diuidi i par
tes significatiuas eius quod integrum significabat:vt adam in
a.&.dam.cuius altera pars nihil significat. Composite figure
nomen est:quod potest diuidi in partes significatiuas eius qđ
integrum significabat.vt abraam:ex ab quod interpretatur pa
ter:& ram celsitudo מַלְכִּיצֶדֶק melchisédec.i.rex iustitie. Gene
ra nominum quinque sunt.Masculinum. femininum. Cõmu
ne duorũ.dubiũ.promiscuum.Masculini generis nomen est
quod maribus conuenit aut ad masculorũ voces refertur. vt
אַבְרָהָם abraam. אִישׁ vir. דָּבָר verbum.femininum est quod fe
minis conuenit:aut ad feminarum voces refertur. vt חַוָּה eua.
אִשָּׁה mulier תּוֹרָה Lex. Cõmune duorũ est quod tam maribus
quã feminis conuenit.vt אָדָם idest homo חַיִל fortis. s.vir aut
mulier. Dubium est quod aliquando profertur genere mascu
lino aliquãdo feminino.vt רוּחַ ventus שֶׁמֶשׁ sol.quod cũ apud
grecos & latinos rarum sit: apud hebreos latissime patet. Pro-
miscuum genus:quod greci epicenum vocant: est illud quod
sub vna terminatione vtrũq3 sexũ cõplectitur.vt גָּמָל pro came
lo masculo siue femina. & יוֹנָה pro columbo & columba. Nume
ri nominum apud hebreos quemadmodũ & apud grecos tres
sunt.Singularis qui de vno loquitur.vt אִישׁ אִשָּׁה vir. mulier.
Dualis qui de duobus loquitur:cuiusmodi sunt que fere nun-
quã reperiũtur nisi paria.vt עֵינַיִם oculi. אָזְנַיִם aures יָדַיִם ma
nus. רַגְלַיִם pedes. Pluralis est qui de pluribus loquitur: de qui
bus etiam paulo post. Persone nominum tres sunt. Prima que
de se loquitur vt אֲנִי idest ego. Secunda ad quam prima loqui-
tur.vt אַתָּה idest tu. Tertia est:de qua prima loquitur.vt הוּא .i.
ille:& omnia alia nomina. Sed de persona quod est accidẽs cõ-
mune nomini pronomini & verbo commodius vbi de prono
mine agetur. Casus apud hebreos non distinguntur termina
tionibus:quemadmodũ apud grecos & latinos:sed aut coordi
natione:vt salomon filius dauid: ordo ostendit dauid esse ca
sus genitiui. aut ostenditur prepositione articulari. vt psalmus
le dauid. illa prepositio le ostendit dauid esse casus datiui vel
gti. Sed de hoc infra dicetur cũ de casu disputabitur. Declinatio
nes quoque apud eosdẽ nõ distinguntur nisi ex singulari nu-
mero in pluralem.vt sit prima declinatio nominum masculi-
norũ:que in plurali mittũt numerũ multitudinis in im.vt אִישׁ
אִישִׁים vir. viri. Secunda declinatio femininorũ: que mittũt eũ
dẽ numerũ multitudinis in.oth.vt אִשָּׁה אִשּׁוֹת mulier mulie-
res. Patitur tamen hec regula exceptionem.nam & masculina
exeunt aliqñ in oth.atq3 e diuerso feminina in im.vt suo in lo-
co postea dicetur.

De nominum deriuatiuorum specie.

DVas esse diximus noĩm spẽs primitiuã & deriuatiuã.
Sed deriuatiuorũ sunt rursus multe differentie. Patro-
nymica:que noĩa patrũ sigñãt.vt a יְמִינִי בִּנְיָמִין beiami
iemini pro filio beniamin: aut aliquo vno ex descẽdẽtib9 ab
illo. Gẽtilia:que gentẽ aut nationẽ aliquã designãt.vt ab אֲרָם
אֲרַמִּי aram arami.hoc est a syria syrus. Possessiua: hoc est que
sigñant quãtũ gtũs sui primigenii vnde deriuãtur. vt a נְחֹשֶׁת
נְחוּשׁ. idest ab ere ereus.que omnia noĩa supradicta patrono-
mica & gentilia eãdẽ propemodũ hñt formationẽ: nã termi
nãtur in.i.iota.formãturq3 a primigeniorũ suorũ terminatiõe
si est consonãs addita.i.littera.vt ab israel israeli. Si vero desi-
nũt in he.aut he mutatur in nun & additur.i.iota.vt שֵׁלָה שֵׁלָנִי
aut nihil mutatur sed primigeniũ ponitur pro deriuatiuo.vt
a יִמְנָה יִמְנָה pro viro descendente ex genere imna. Quod
si nomina primigenia desinunt in iod: deriuatiua nihil mu
tant:sed ponũtur pro illis.vt leui de leui.nepthali de nepthali.
greci tamen & latini dicũt leuita.nepthalita. Que oĩa sub hac
terminatiõe gñis sunt masculini.nã feminina desinũt in.ith.
formãturq3 a masculinis addita tau.vt ab arami aramith. ab is-
raeli israelith. Sunt quoq3 noĩa q̃ cũ nõ sint patronymica nec
gẽtilia hñt tñ illorũ formã.vt רֵאשִׁית .i.pricipiũ. Estq3 aduer-
tẽdũ quod hmõi patronymica plerũq3 in plurali recipiũt alte
rũ iod.vt מִצְרִי מִצְרִיִּים.i.egyptius egiptii פְּלִשְׁתִּי פְּלִשְׁתִּיִּים
palestin9 palestini. Denominatiua quoq3 sunt apud hebreos
quemadmodũ & apud nos:sic dicta quod a noibus deriuantur
vt a צֶדֶק צַדִּיק.i.iustus a iusticia רֶשַׁע רָשָׁע.i. malus a malicia.
Diminutiua noĩa hoc est a suis primigeniis diminutionẽ signi
ficantia non sunt apud hebreos:sed circũloquũtur illa per hoc
nomẽ קָטָן siue קְטַנָּה quod est paruũ.vt hec: אָדָם קָטָן.i.homo
paruus hoc est homũcio. עִיר קְטַנָּה.i.ciuitas parua. Cõparatiua
quoq3 noĩa no sunt apud eos.circũloquũtur tñ ea p hoc aduer
biũ יוֹתֵר.i.magis:& nomẽ adiectiuũ qđ sigñare põt magis &
minus.& id ad quod fit cõpatio ponitur cũ p̃põne. מֵ vel. מִ cũ
cere vel hiric.vt דָּוִד צַדִּיק יוֹתֵר מִשְּׁלֹמֹה dauid magis iustus sa-
lomone. & יוֹחָנָן צַדִּיק יוֹתֵר מֵאֲבִיָּה.i.ioãnes magis iustus abia.
& aliqñ fit cõparatio sine aduerbio יוֹתֵר cũ sola prepositione מֵ
vel מִ addita nomini cui fit cõpatio.vt צַדִּיק מִמֶּנִּי.i. iustior me
טוֹב מִמֶּנּוּ.i.melior illo. Suplatiua preterea illi nõ hñt: sed circũ
loquuntur ea p hoc aduerbiũ מְאֹד meoth:qđ sigñat nimis siue
valde & nomẽ adiectiuũ qđ sigñare põt intẽsionẽ & remissio
nẽ.vt וְדָוִד צַדִּיק מְאֹד.i.dauid iustus nimis vel iustissimus.sed
cũ exprimitur is ad quẽ fit superlatio:cõstruitur eodẽ mõ quo
cõparatiuũ:hoc ẽ cũ p̃positiõe מֵ vel מִ vt Nu.12. עָנָו מְאֹד מִכֹּל
הָאָדָם.i.mitissim9 oĩm hoĩm. Verbalia quoq3 noĩa sũt apud he
breos.i.q̃ a verbis deriuãtur.vt ab אָהַב אַהֲבָה. idest amor ab a
mo.as. Illud vero qđ nos per nomẽ verbale dicim9: qa sigñat
actionẽ verbi:a quo deriuatur & participiale: qa formatur ab
eiusdẽ verbi participio.vt amator.i.q amat:illi per participiũ
exprimũt.vt אֹהֵב.i.amans.

De numeralibus.

SVnt & alie spẽs noĩm tã primitiuorũ q̃3 deriuatiuorũ q
lia sũt nũeralia:q̃ qa in freq̃nti sũt vsu:& nõ nihil varie
tatis hñt:qđ in artẽ redigi debeat:aliqd de his hoc in lo
co dicẽdũ ẽ.ac primũ de nũeralib9 simplr. Estq3 aduertẽdũ qđ
noĩa nũeralia sũt adiectiua & p̃ter vnũ & duo plĩs nũeri. Itaq3 a
trib9 vsque ad decẽ masculina desinunt in he lrãm: & nonnũ
quam in tau:sed tunc possunt etiam femininis iungi. Atqui fe
minina in tau aliquando desinunt:& nunquã in he. hoc mõ.

אֶחָד. אַחַד אַחַת Vnus vna.
שְׁנַיִם שְׁנֵי שְׁתַּיִם שְׁתֵּי Duo due.
שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשֶׁת שָׁלֹשׁ Tres mares.&.f.
אַרְבָּעָה אַרְבַּעַת אַרְבַּע Quattuor mares.&.f.
חֲמִשָּׁה חֲמֵשֶׁת חָמֵשׁ Quinque mares.&.f.
שִׁשָּׁה שֵׁשֶׁת שֵׁשׁ Sex mares. &.f.
שִׁבְעָה שִׁבְעַת שֶׁבַע Septem mares.&.f.
שְׁמֹנָה שְׁמֹנַת שְׁמֹנֶה Octo mares.&.f.
תִּשְׁעָה תִּשְׁעַת תֵּשַׁע Nouem mares.&.f.
עֲשָׂרָה עֲשֶׂרֶת עֶשֶׂר Decem mares.&.f.

Aduertendum tamen est:quod aliquando in numero designã
te vnum gñis masculini:p apheresin aufertur áleph vt Ezech.
33. וְדִבֵּר חַד אֶת אַחַד hoc ẽ:& dicũt vnus ad alterũ. Aliqñ p apo
copẽ aufertur dáleth a fine.vt Ezech.18. וְעָשָׂה אָח מֵאַחַת מֵאֵלֶּה
hoc est. & fecerit vnum de istis. Sunt tñ qui dicãt quod hoc ver
bum אָח sit frater: vt sit sensus & fecerit fratri vnum ex his. & cũ
numerus multitudinis repugnet vnitati: nihilominus in plu-
rali dicimus.אֲחָדִים.idest vnos. vt latine cum nominibus de-
clinatis pluraliter dicimus vnas litteras vna menia. & vna in
genere feminino hoc est אַחַת cũ põitur in fine oratiõis: áleph
ponitur subiecto segol pro patha. & heth per camez loco pa
tha.vt Exo.36. אַחַת אֶל אֶחָת hoc est.alteram alteri. s. cortine.
& numerus septenarius generis masculini aliquando per epẽ
thesin recipit nun litteram ante he finalem.vt Iob.42. שִׁבְעָנָה
בָנִים idest septem filii. Notandum preterea quod ab vno vsq3
ad quinque ponuntur aliquando numeri non tam vt signifi
cent numeros illos:quam vt ostendant illud esse quid minimũ
vt tertio.Reg.17. מְקֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים hoc est.en colligo duo li
gna.duo posuit pro pauca. E diuerso a quinque ad decem po
nuntur aliquando numeri non vt illos precise significent: sed
vt illius rei crebram repetitionem.vt prouerb.24. כִּי שֶׁבַע יִפּוֹל
צַדִּיק.i.septies cadit iustus. vbi septies non tam pro septem vi
cibus: quam pro sepe siue frequenter positum est. Illud quoq3
hoc in loco non omittẽdum: quod ab his nominibus numera
libus figurantur verba denominatiua. vt a duobus diuido .is.
pro in duas partes diuidere. tertio.as. pro in tres partes diuide
re. quarto.as. pro in quattuor partes. quinto.as. pro in quinq3.
sexto.as. pro in sex. A septem & octo & nouem huiusmodi ver
ba non formantur. a decem vero bene formatur decimo.as. de
quo in vocabulario plenius dicetur. Atq3 hi quidem numeri si
plices sunt: qui vero sequuntur: vsq3 ad vndeuiginti compo
nuntur ex eisdem numeris simplicibus & decem preposito sp
minori numero. Sed numeri denarii in gñe feminino hñt in
fine he lrãm. masculina vero nõ habent: vt in hac serie patet.

אַחַד עָשָׂר: אַחַת עֶשְׂרֵה Vndecim.m.f.
עַשְׁתֵּי עָשָׂר: עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה Vndecim.m.f.
שְׁנֵי עָשָׂר: שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה Duodecim.m.f.
שְׁנֵים עָשָׂר: שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה Duodecim.m.f.
שְׁלֹשָׁה עָשָׂר: שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה Tredecim.m.f.
אַרְבָּעָה עָשָׂר: אַרְבַּע עֶשְׂרֵה Quattuordecim.m.f.
חֲמִשָּׁה עָשָׂר: חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה Quindecim.m.f.
שִׁשָּׁה עָשָׂר: שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה Sedecim.m.f.
שִׁבְעָה עָשָׂר: שְׁבַע עֶשְׂרֵה Septendecim.m.f.
שְׁמֹנָה עָשָׂר: שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה Octo & decem.m.f.
תִּשְׁעָה עָשָׂר: תְּשַׁע עֶשְׂרֵה Nouem & decem.m.f.

A viginti vsq3 ad nonagita numeri maiores p masculino gñe
& p feminino finiuntur in.im. in numero plurali. minores ve
ro numeri precedunt maiores. vt vnus & viginti. duo & vigĩ
ti. tres & viginti. & eodem modo de aliis.

עֶשְׂרִים Viginti.m.f. אֶחָד וְעֶשְׂרִים Vnus & viginti.
אַחַת וְעֶשְׂרִים Vna & viginti. שְׁלֹשִׁים Triginta.m.f.
אַרְבָּעִים Quadraginta.m.f. חֲמִשִּׁים Quiquagita.m.f.
שִׁשִּׁים Sexaginta.m.f. שִׁבְעִים Septuaginta.m.f.
שְׁמֹנִים Octoginta.m.f. תִּשְׁעִים Nonaginta.m.f.

Aliqñ tñ numerus maior precedit minorẽ: quod fere in esdra

repitur.vt שִׁבְעִים וּשְׁנָיִם.i.septuaginta duo. & ibidem. חֲמִשִּׁים
וְאַרְבָּעָה.i.quinquagita q̃ttuor. Deinde a cẽtũ vsq3 ad mille nu
meri maiores ptinẽt ad masculos & feminas. & cẽtenari9 nũe
rus desinit in he vel in tau indifferẽter. ducẽtenarius habet ter
minationẽ dualis hoc est in.im. p̃cedente patha vel camez: reli
qui oẽs vsq3 ad nõgẽtos desinũt in oth. & iunguntur illis nu-
meri minores terminationis femininorum: ita vt precedant
illos significentq3 masculos & feminas in hunc modum.

מֵאָה מְאַת Centum.m.f. מֵאוֹת Centum.m.f.
מָאתַיִם Ducentum.m.f. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת Tercentum.m.f.
אַרְבַּע מֵאוֹת Quater cẽtũ.m.f. חֲמֵשׁ מֵאוֹת Quiquies cẽtũ.m.f.
שֵׁשׁ מֵאוֹת Sexies cẽtũ.m.f. שְׁבַע מֵאוֹת Septies cẽtũ.m.f.
שְׁמֹנֶה מֵאוֹת Octies cẽtũ.m.f. תְּשַׁע מֵאוֹת Nouies cẽtũ.m.f.
אֶלֶף Mille.m.f. אַלְפַּיִם Duo millia.m.f.
אֲלָפִים אַלְפֵי Millia.m.f.

Sed millia a tribus vsq3 decẽ ple-
rũq3 veniunt cũ numeris minoribus masculinis desinẽtibus in
tau preposito eodem numero minori in hunc modum.

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים Tria millia.m.f. אַרְבַּעַת אֲלָפִים q̃ttuor millia.
חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים Quique millia.m.f. שֵׁשֶׁת אֲלָפִים sex millia.m.f.
שִׁבְעַת אֲלָפִים Septẽ millia.m.f. שְׁמֹנַת אֲלָפִים Octo millia.m.f.
תִּשְׁעַת אֲלָפִים Nouẽ millia.m.f. עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים Decẽ millia.m.f.

& deinceps ascendẽdo vsq3 ad cẽtũ mille. & rursus a cẽtũ mille
vsq3 ad mille millia idest decies centũ mille. in hunc modum.

עֶשְׂרִים אֶלֶף Vigĩti mille.m.f. מֵאָה אֶלֶף Centũ mille.m.f.
אֶלֶף אֲלָפִים Mille millia.m.f.

Sunt p̃terea & alie denomina
tiões a nominibus numeralibus que dicuntur multiplicia. vt

שִׁבְעָתַיִם Septuplum. אַרְבַּעְתַּיִם Quadruplum.
רְבָבָה רִבּוֹא Decem mille. רִבּוֹתַיִם Viginti mille.
רְבָבוֹת רִבֹּאוֹת Multa millia.

Aduertẽdum preterea quod
nomina iuncta numeris ponũtur aliqñ in singulari cũ nũero
plu. & maxĩe qñ ẽ nomẽ spẽi. vt חֲמִשָּׁה בָקָר.i.quinq3 bos: p qui
q3 boues. אַרְבַּע צֹאן.i.q̃ttuor ouis: p q̃ttuor oues. & hoc fit fre-
quẽtius & q̃si sp ab vndecĩ & deinceps ascẽdẽdo in infinitũ. vt
illa nũero multitudinis iuncta licet ponãtur ĩ singlĩ: nihilomi
nus intelliguntur plĩalia. vt geñ. 5. וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה hoc est
octingẽti ann9: pro octĩgẽti anni. & ĩ eo.32. אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ.i.
quadringẽti vir: p q̃dringẽti viri. Alias cõbinationes numero
rũ ex iis que in supioribus dicta sunt: p te ipsum sine precepto
re poteris conficere.

De numeris deriuatiuis.

ENumeralibus noĩbus deriuãtur noĩa ordinalia hoc est
ordinẽ aliquarũ rerũ ab vno aliquo pricipio significã
tia. & sunt in termiatiõe sĩlĩa noĩb9 patronymicis de q
bus supra dictũ ẽ. formãturq3 a noĩb9 mĩorib9: a duob9 vsq3 ad
decẽ. Nã prius nõ deriuatur ab vno sed a verbo רֹאשׁ qđ ẽ prĩci
piũ. vñ ẽ רִאשׁוֹן p eo qđ ẽ prim9. A secũdo ãt ad decimũ mas
culina desinunt in.iod. femi.in.ith. & aliqñ in.ia. in hũc modũ.

רִאשׁוֹן רִאשׁוֹנָה רִאשֹׁנִית Prim9.a. שֵׁנִי שֵׁנִיָּה שֵׁנִית Secũdus.a.
שְׁלִישִׁי שְׁלִישִׁיָּה שְׁלִישִׁית Tertius.a. רְבִיעִי רְבִיעִית Quartus.a.
חֲמִישִׁי חֲמִישִׁית Quintus quinta. שִׁשִּׁי שִׁשִּׁית Sextus sexta.
שְׁבִיעִי שְׁבִיעִית Septimus septima. שְׁמִינִי שְׁמִינִית Octau9 octaua
תְּשִׁיעִי תְּשִׁיעִית Nonus.a. עֲשִׂירִי עֲשִׂירִיָּה עֲשִׂירִית Decimus.a.

Masculina vero plĩa desinunt in im p iod simplex & nõnũquã
p iod duplex: feminina vero ĩ oth p̃cedẽte iod excepto prio. vt

רִאשׁוֹנִים רִאשֹׁנוֹת Primi prime. שֵׁנִיִּם שֵׁנִיּוֹת Secundi secũde

Pro nũeris ordinalib9 ponũtur nũeri nũerales ab vndecĩ ad vĩ
gĩti & deiceps tã in singlĩ q̃3 in plĩ. tã pro masculinis quã p fe-
mininis. in hũc modũ. בְּיוֹם עַשְׁתֵּי עָשָׂר In die vndecimo.
בְּיוֹם שְׁנֵים עָשָׂר ĩ die duodecĩo. בְּיוֹם שְׁלֹשָׁה עָשָׂר ĩ die tredecĩo.
Sed qa ordinalia plerũq3 sigñant vnã aliq̃3 portionẽ nũeri grã
dioris: partẽ illã hebrei designãt p nũerũ diuidẽtẽ & diuisũ. vt
p eo qđ nos dicimus decĩmus q̃sq3 illi dicunt אֶחָד מֵעֲשָׂרָה hoc
est vnus de decem. & pro eo qđ nos due centesime: illi dicunt
שְׁנַיִם מִמֵּאָה hoc est duo de centum.

Distributiua numeralia cuiusmodi sunt apud latinos bini bi-ne bina: terni terne terna. quaterni quaterne quaterna: nō sunt apud hebreos: designantur tamen per eiusdem numeri geminationem vt pro bini viri: illi dicunt שְׁנַיִם שְׁנַיִם hoc est duo & duo. f. viri. Numeralia quoq̧ aduerbia nō sunt apud eos: circumloquuntur tamen illa per nomina numeralia & hoc nomen פַּעַם quod vicem significat. vt pro eo quod nos dicimus quater illi dicūt אַרְבַּעָה פְּעָמִים hoc est quattuor vicibus.

De numeris designandis per litteras alphabeti.

Latini in representandis numeris aliam sequuntur rationem quam hebrei & greci. nam illi per. i. iota designant vnum. per duo iota duo. p tria iota tria. p quattuor iota quattuor. per. v. quintam vocalium quinque. At greci quemadmodum & hebrei per litteras alphabeti per ordinē numeros scribunt. puta per alpha vnū. per beta duo. per gamma tria. per delta quattuor. Hebrei quoq̧ ad eūdē modū sic.

Vnus	א	Triginta	ל
Duo	ב	Quadraginta.	מ
Tria	ג	Quinquaginta.	נ
Quattuor	ד	Sexaginta.	ס
Quinque	ה	Septuaginta.	ע
Sex	ו	Octoginta.	פ
Septem	ז	Nonaginta.	צ
Octo	ח	Centum.	ק
Nouem	ט	Ducenti.	ר
Decem	י	Tercenti.	ש
Viginti	כ	Quadringenti.	ת

Sunt tamen qui quingentenarium numerū & deinceps vsque ad mille per quinque litteras finales designarent. puta quingenta per ך sexcenta per ם sептingenta per ן octingenta per ף nongenta per ץ Sed hec ratio numeros designandi nō ab omnibus recipitur: sed per litteras alphabeti compositas id faciunt. vt quingenta per תק hoc est per quadringenta & centum. atq̧ eodem modo de ceteris. Id quoq̧ non est dissimulādum hebreos vsque adeo: reformidasse prodere nomen illud ineffabile tetragrammaton: vt quoties in numeris designādis aliquot ex illis inciderent: in alias litteras commutarent: que alios numeros exhiberent. vt quindecim qui per יה designari debuerant: hoc est per quinq̧ & decem: per טו describerent hoc est per sex & nouē. Sed de numeris in presentiarū satis multa.

De relatiuis.

Relatiuorum nominum duo sunt genera: nam quedam sunt relatiua substantie: quedam relatiua accidentis. Relatiua substantie sunt: que referunt aliquod antecedens substantiuum. vt אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ Beatus vir: qui nō abiit: qui relatiuum refert antecedens illud vir: quod est nomē substantiuum. Est autem apud hebreos vnum relatiuum substantie. id autem est aser. que est dictio per se potestq̧ referre antecedens vtriusq̧ generis & numeri & cuiusq̧ persone: neq̧ declinatur ex singulari nūero in pluralē sed tm̄ p articulos sic: הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּא Vir q venit. הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ Viri qui venerūt הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בָּאָה Mulier q̄ venit. הַנָּשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ Mulieres q̄ venerūt. & codē mō p allos casus. Est p̄terea alterū relatiuū substātie: qd nūquā repitur separatū p se: sed tm̄ in cōpositiōe cū verbo quod sequitur: cuiusmodi est in oratione dominica sic. Pater noster qui es in celis. pro quo in hebreo dicitur אָבִינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם. שֶׁ non est dictio per se: sed componitur cum verbo quod sequitur בַּשָּׁמַיִם dicimusq̧ sub vno accētu. שֶׁבַּשָּׁמַיִם Est namq̧ regula apud hebreos: quod nulla dictio est que vna tantum littera contineatur. Quod si vspiam reperitur huiusmodi particula siue sit nomen siue prepositio siue coniunctio siue articulus: non est censenda dictio per se sed cum verbo sequenti iungitur siue per compositionem siue per appositionē. Relatiua accidentis sunt: que referunt aliquod antecedens adiectiuū. vt si dicā ego reddo tibi librū pulchrū qualem mihi tu dedisti: qualem relatiuum est accidentis: quia non refertur ad librum sed ad pulchrum. & huiusmodi relatiua non sunt apud hebreos: circumloquuntur tamen ea per hoc aduerbium כְּמוֹ quod potest interpretari sicut. perinde ac si dicam reddo tibi librum sicut dedisti mihi. Sunt preterea relatiua pronominū: sed de illis differetur vbi de pronomine & de verbo agetur. nunc ad genera pergamus.

De genere nominum.

Genera nominum que apud hebreos diximus esse quinque: aut cognoscuntur sola natura duce: hoc est sexu quo distinguitur masculus a femina. De quibus nō potest dari regula certior: q̄ quod nomina propria masculorum aut appellatiua ad masculos pertinentia sunt generis masculini. Quodq̧ nomina propria feminarum aut appellatiua ad feminas pertinentia sunt generis feminini. Quodq̧ nomina appellatiua que possunt ad masculos & ad feminas pertinere: sūt communia duorum generum hoc est masculini & feminini. Promiscua vero siue habeant sexum cōfusum siue discretum: sunt illius generis in quo proferri consueuerunt. nam sub altero genere comprehenditur vterq̧ sexus. aliquando tamē distinguuntur terminatione. vt כֶּבֶשׂ כִּבְשָׂה. i. agnus agna. & tūc cuique terminationi accommodatur suum genus. Que vero sexum non habent: nihilominus necesse est sub alterutro genere proferri: vt nō committamus soloecismum: cum fuerint illis accommodanda nomina adiectiua. aut participia. aut verba. Nam & verbo quemadmodum & nomini accidit genus: vt suo in loco dicetur. Greci huiusmodi nominum genera distinguunt per articulos. Latini qui articulis carent per regulas aut significationis aut terminationis. Hebrei qui neq̧ articulos habent. vt greci: neq̧ terminationum regulas ut latini: tribus modis possunt venire in huius rei cognitionem. primo terminatione. Nam feminina plerūq̧ tribus litteris his אתה terminantur. vt צָבָא militia. צָמָא sitis. בְּרָכָה benedictio. אות littera siue signum שִׁבֹּלֶת spica. Desinentia vero in qnamcunq̧ aliā litteram plerumq̧ sunt generis masculini: possunt quoq̧ esse generis feminini: quare ad genus dubium referenda sunt. de terminantur tamen ad certum genus per nomen adiectiuum aut pronomen relatiuum. aut per participium. aut per verbū. que coniunguntur generi feminino: desinunt in he vel in tau. De aliis terminationibus nulla certa ratio tradi potest: cū non nunquam reperiantur duo adiectiua diuersorum generū red dita eidem supposito. vt in tertio regum. cap. 19. וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק i. spūs grandis & fortis subuertēs. vbi גְּדוֹלָה gnis ē feminini: quia desinit in he. חָזָק vero adiectiuum & מְפָרֵק participium que desinunt in coph generis sunt masculini. Exemplū de verbo possum⁹ habere ex ecclesiaste cap. 1. זָרַח הַשֶּׁמֶשׁ idest oritur sol. Vbi sol generis est masculini. quia verbum precedens est generis masculini. & Naū. 3. שֶׁמֶשׁ זָרְחָה idest sol ortus est: vbi sol generis est feminini: quia verbum precedens generis est feminini quia desinit in he. & hic est secundus modus cognoscēdi genus nominis substantiui hoc est per nomē adiectiuum. per pronomē. per verbum. per participium. Tertius modus cognoscendi genus nominis est ex ipsius declinatione: quoniam masculina mittunt numerum multitudinis in im. vt איש אישים idest vir viri. feminina vero in oth. vt אִשָּׁה אשות idest mulier mulieres. Sed hec regula non vsquequaq̧ vera est: nam patitur plerumq̧ exceptionem: vt in declinatione nominis differemus in cap. sequenti.

De declinatione nominum.

Declinationes nominum apud hebreos non distinguntur nisi a singulari numero in pluralem. que diuersitates quia due sunt tantum: due erunt apud illos nominū declinationes. Prima masculinorum mittentia plurale in im. a quacunq̧ singularis terminatione. idq̧ duobus modis aut addita im. vt דָּבָר דְּבָרִים idest verbum verba. aut vltima littera mutata in im. vt שִׁבֹּלֶת שִׁבֳּלִים idest spica spice. Secunda declinatio est femininorum mittentia pluralem in oth a quacunq̧ singularis terminatione: idq̧ duobus modis aut addita oth. vt צָבָא צְבָאוֹת idest militia militie. aut vltima littera mutata in oth. vt מִלָּה מִלּוֹת idest dictio. dictiones. Sed in hac formatione plerumq̧ precedentium syllabarum vocales mutantur. sed nō vno modo. Nam monosyllaba non mutant vocalem preter admodum pauca: que nonnunquam mutant. e. vocalem in. a. vt נֵס נִסִּים filiū filii. sed plerūq̧ in. i. vt חֵץ חִצִּים i. sagitta. iaculum עֵז עִזִּים hircus siue capra. עֵת עִתִּים tempus siue hora. קֵן קִנִּים nidus קֵץ קִצִּים finis. שֵׁן שִׁנַּיִם dens. Alia quoq̧ ex hoc genere non mutant. vt עֵד עֵדִים testis. עֵץ עֵצִים lignum siue arbor. שֵׁם שֵׁמוֹת idest. nomen. Alia quoq̧ ex monosyllabis mutant alias vocales in alias. vt יוֹם יָמִים dies. צַד צְדָדִים latus עִיר עָרִים ciuitas. sed hec sunt admodum rara. Nomina duarū syllabarum cuiuscunq̧ sint generis plerumq̧ mutant vocalem in vocalem. vt דָּבָר דְּבָרִים idest verbum. verba. חֵלֶק חֲלָקִים pars. partes. Excipiuntur illa que habent similitudinem cum his dictionibus nihil significantibus: פָּעֵל : פָּעֵיל : פְּעִיל : פֹּעַל : פָּעוּל : פּוּעַל : פִּיעוּל : פָּעוֹל : פֹּעָל : פּוּעַל quoniam sequentes proportionem illarum nihil mutant. vt זְאֵב זְאֵבִים lupus lupi: quod sequitur proportionem illius dictionis פְּעֵל & ad hanc rationē reducuntur alia complura. Sed aduertendū quod nomina habentia similitudinem cum dictione illa. פָּעוּל si in littera substātiali in medio dictionis posita non habent dages. mutant vocalem aliam in aliam. vt בָּרוּךְ idest benedictus. in בְּרוּכִים benedicti. Quod si habent dages nihil mutant. vt אַלּוּף אַלּוּפִים idest dux duces. טַבּוּר טַבּוּרִים vmbilicus vmbilici. תַּנּוּר תַּנּוּרִים furnus furni. תַּפּוּחַ תַּפּוּחִים pomum poma. & etiam quando prima littera est ex quattuor gutturalibus subscripta cū apice camez vel patha nihil mutant siue habeant dages in medio siue non habeant. vt חָרוּץ חֲרוּצִים Solicitus solliciti. עַמּוּד עַמּוּדִים colūna colūne. Nomina quoq̧ huius ordinis desinentia in he: nihil mutant plerumque. vt שָׂדֶה שָׂדוֹת campus. campi. Nomina p̄terea trium aut plurium syllabarū plerūq̧ nihil mutāt ex singulari numero in pluralem. vt תְּאֵנָה תְּאֵנִים ficus fici.

De heteroclitis.

Sunt complura nomina que non subiiciuntur regulis q̄ superius tradite sunt de formatione nominum masculinorum & femininorum numeri pluralis ex singulari: quoniam sunt complura feminina: que mittunt numerū multitudinis in im. Atq̧ edиuerso masculina: que mittunt eundem numerum in oth. Sunt praeterea quedā q̄ cum in singulari sint masculina vel feminina: in plurali hn̄t vtrāq̧ terminationem.

De femininis in. im.

אֶבֶן אֲבָנִים	Lapis lapides:	אֹזֶן אָזְנַיִם	Auris aures:
אֵלָה אֵלִים	Quercꝰ qrcꝰ.	אֲלֻמָּה אֲלֻמִּים	Maipulus. li.
אֵימָה אֵימִים	Timor timores	אִשָּׁה נָשִׁים	mulier mulierēs
בֵּיצָה בֵּיצִים	ouum oua:	דְּבֵלָה דְּבֵלִים	Carica carice.
דֶּרֶךְ דְּרָכִים	Via vie	דְּבוֹרָה דְּבוֹרִים	Apis apes.
חִטָּה חִטִּים	Triticū tritica:	יַעֲנָה יְעֵנִים	Struthio. ones.
כֻּסֶּמֶת כֻּסְּמִים	Far farra:	לְבֵנָה לְבֵנִים	Later lateres:
מוֹפֵת מוֹפְתִים	Miraculū. cula.	נְמָלָה נְמָלִים	formica. mice.
סְאָה סְאִים	Mēsura mēsure:	עַיִן עֵינַיִם	Oculus oculi.
עִיר עָרִים	Ciuitas. tates.	פִּילֶגֶשׁ פִּילַגְשִׁים	Cōcubia. bine.
צֶבֶת צְבָתִים	Manipulus. li.	רָחֵל רְחֵלִים	Ouis oues.
שִׁבֹּלֶת שִׁבֳּלִים	Spica spice:	שׁוֹשַׁנָּה שׁוֹשַׁנִּים	Rosa rose.
שָׁנָה שָׁנִים	Annus anni	שְׂעוֹרָה שְׂעוֹרִים	Hordeū. dea.
תְּאֵנָה תְּאֵנִים	Ficus fici.		

De masculinis in oth.

אָב אָבוֹת	Pater patres:	בְּכוֹר בְּכוֹרוֹת	Priogenitꝰ. ti.
חֲלוֹם חֲלוֹמוֹת	Somniū somnia	מָאוֹר מְאוֹרוֹת	Lumē lumina.
מִזְבֵּחַ מִזְבְּחוֹת	Altare altaria:	מָטָר מְטָרוֹת	Pluuia pluuie.
מָקוֹם מְקֹמוֹת	Locꝰ loci vel loca	מִשְׁכָּן מִשְׁכְּנוֹת	tabernaculū. la.

סִיר סִירוֹת	Olla olle;	קָהָל קְהִלּוֹת	Ecclesia. sie.
קוֹל קוֹלוֹת	Vox voces:	קִיר קִירוֹת	Paries parietes
שָׂדֶה שָׂדוֹת	Campus campi.	שֵׁם שֵׁמוֹת	Nomen noia.

De vtrisq̧ in im & in oth simul.

אֵימָה אֵימִים אֵימוֹת	Timor. res.	אֹמֶר אֲמָרִים אֲמָרוֹת	verbū verba
דּוֹר דּוֹרִים דּוֹרוֹת	Gñatio. tiōes.	דֶּלֶת דְּלָתַיִם דְּלָתוֹת	Ianua. nue.
חָצֵר חֲצֵרִים חֲצֵרוֹת	Villa ville.	מִלָּה מִלִּים: מִלּוֹת	Dictio. ones.
מַעְיָן מַעְיָנִים מַעְיָנוֹת	Fōs fōtes.	עָוֹן עֲוֹנִים עֲוֹנוֹת	Peccatū peccata.
פִּנָּה פִּנִּים: פִּנּוֹת	Angulus āguli.	צֵלָע צְלָעִים צְלָעוֹת	Latus latera
קֶרֶן קְרָנַיִם קְרָנוֹת	Cornu cornua.	שָׁנָה שָׁנִים שָׁנוֹת	Annus anni

Potest fieri vt alia complura interlegendum reperias: sed q̄ impresentiarum occurrerunt: exempli gratia sufficiant.

De numero.

Numerus nō solum accidit nomini: sed & pronomini: & verbo & participio. Sed quoniam declinatio fit p numeros & per casus: dicendū est prius de numeris. tū de casibus. Sunt autē numeri vt dictum est apud hebreos quēadmodū & apud grecos tres. singularis qui hebraice dicitur. לָשׁוֹן יָחִיד hoc est lingua vnius. Dualis qui לְשׁוֹן שְׁנַיִם hoc est ligua duorū. Plis qui. לָשׁוֹן רַבִּים. i. ligua plurīū. Singl'ris nūerus in nomine non habet certam terminationem in masculinis sed neq̧ in femininis preter q̄ in illis que desinunt in he siue in tau. A masculino singulari formatur plurale atq̧ femininum singulare & plurale. Dualis numerus tam in masculinis q̄ in femininis formatur a singulari addendo im siue vltima littera mutata in im. & ante iod plerumq̧ precedit patha siue camez: vt efficiatur āim accentu acuto supera. vt עֵינַיִם idest. oculi. אָזְנַיִם aures יָדַיִם manus. רַגְלַיִם pedes. Pluralis numerus tam masculinorum quam femininorū quaratione formentur a singulari dictum est vbi de nominis declinatione. Sed sunt complura nomina appellatiua atq̧ etiam propria locorum siue hominum: que cum sint singularia habent terminationem pluralium hoc est in im. vt. אֲדֹנִים. i. dn̄s. תַּמִּים. i. innocēs. קָדִים subsolanus vetus. מִצְרַיִם egypt⁹. לוּדִים nomen viri. Aduertendum preterea quod ab huiusmodi nominibus in. im. desinentibus aliquando per apocopen abiicitur mem illud finale. 2. Regū. cap. 22. וַתְּפַלְּטֵנִי מֵרִיבֵי עַמִּי hoc est. liberabis me a cōtradictiōibus populorum. pro quo trāslatio communis habet populi mei. Aliquando abscinditur mem littera finalis: & profertur iod non quasi vocalis sed quasi consonans. ut Ieremie cap. 22. וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי hoc est qui aperit sibi fenestras. pro eo quod esse debuit חַלּוֹנִים. Aliquando mem finalis mutatur in nun. vt Dan. 12. לְקֵץ הַיָּמִין. i. in fine dierū. & Ezech. 4. קַח לְךָ חִטִּין hoc est: accipe tibi tritica. Notādum est preterea quod in nominibus desinentibus in iod in numero singulari: que ex ratione declinatiōis debuerāt geminare iod in numero multitudinis abiicitur ex illis alterū iod. vt ab eo quod est גּוֹי. i. gēs. dicimus גּוֹיִם. i. gētes per vnum iod: cū debuerremus dicere per duplex iod. גּוֹיִּים. Illud quoq̧ aduertendum esse quedā noīa dualiter aut pluraliter declinata in im desinentia: que carēt numero singulari. cuiusmodi sunt: q̄ sequuntur.

מִכְנָסַיִם	Bracche.	מַיִם	Aque.	מֹאזְנַיִם	Statere.
כִּלְאַיִם	Res mixte	חַיִּים	Vite.	שָׁמַיִם	Celi.
רֵחַיִם	Mole.	צָהֳרַיִם	Meridies.	פָּנִים	Facies.
מֶלְקָחַיִם	Forcipes				

In quibus pōt itelligi nūerus singularis: nisi sequatur aut p̄cedat nomen adiectiuum aut verbum aut participium numeri pluralis: quoniam tunc pluraliter nominantur. puta מַיִם רַבִּים idest aque multe. שִׁמְעוּ שָׁמַיִם. i. audite celi. Sūt e diuerso nomina singulariter declinata que carent numero multitudinis. cuiusmodi sunt que sequuntur: & fortasse alia plura.

צֹאן	Ouis.	פּוֹל	Faba	יַיִן	Vinum	חֹמֶץ	Acetum
הִין	Mensura.	גֵּרָה	Granum.	קַיִץ	Ver.	חוֹם	Calor.

קוּר Frigus תֵּבֵל Mundus יָרֵחַ Luna שֶׁמֶשׁ Sol חֹרֶב Siccitas. Ex quibus pōt figurari pluralis numerus: licet in ſacris litteris nō reperiatur. plurali quoq͂ numero carēt noīa propria hoim ſiue locorū. vt אַבְרָהָם abraam. בָּבֶל babylon. & nomina deſinentia in.uth.nō habēt in vſu pluralē: quanquam poſſumus il lum formare ſi fuerit opus. qualia ſūt גַּבְהוּת ſuperbia יַלְדוּת Iuuētus כְּלִמּוּת Verecundia. שִׁפְלוּת Humilitas.

De caſibus nominum.

CAſus noīm ꝓnoīm ac participiorū apud latinos & grecos diſtingūtur tū terminatiōe: tū articulis. tū ſignatione: ſiue partiū orōnis cōſtructione. Apud hebreos caſus plerumq͂ diſtinguntur conſtructione nominatiui cū verbo vt ſi dicam אִישׁ אָכַל לֶחֶם hoc eſt vir comedit panem. manifeſtum eſt quod vir eſt caſus noīatiui. aut genitiui qui regitur ex vi poſſeſſionis ab aliqua re poſſidente. vt שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד .i. ſalomon filius dauid. clarum eſt quod dauid caſus eſt genitiui. Alter modus cognoſcendi caſus eſt per articulos: ſiue proarticulos vt hieronymus appellat. Nā articulus eſt pars oratiōis q͂ adıitur nomini ad oſtendendū cuius generis ē. proarticulus vero ad demonſtrandū cuius eſt caſus. Igitur apud hebreos caſus ſunt ſex. articuli vero quattuor. Nominatiui articulus eſt הַ. genitiui quoq͂ articulus eſt idem הַ. datiui לְ. accuſatiui אֵת. vocatiui non habent articulos ſed aduerbia vocandi. Ablatiuus non habet articulum ſed prepoſitionem. de qua in ſuo loco. Septimus vero latinorū caſus apud hebreos exprimitur per ablatiuū & ꝑ ꝓpoſitionē בְּ hoc eſt. in. vt in pſalmo. 32. בִּדְבַר יְהוָה שָׁמַיִם .i. verbo dñi celi firmati ſunt. pro quo hebrei dicunt ī verbo domini נַעֲשׂוּ. Sed aduertendum quod particula ha quam diximus eſſe articulum nominatiui & genitiui: poteſt etiam iungi aliis caſibus. Et nunquam reperitur per ſe: ſed ſemper in compoſitione cum ſuo caſuali. & aduertendum quod in dictionib⁹ diſyllabis aut polyſyllabis ab ain vel heth incipiētibus loco patha vel camez ſcribitur per ſegol. veluti. הֶהָרִים mōtes. הֶעָרִים ciuitates. & quāquā diximus הַ eſſe articulū nominatiui: & vocatiuū nō habere articulū: aliq͂n nominatiuus reperitur ſine articulo & vocatiuus cū articulo. Cū vero nomen aliquod poſt ſe regit genitiuum ex vi poſſeſſionis non admittit articulum. vt Geñ. cap. 2. תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ .i. generationes celi & terre Nomina quoq͂ locorum ſiue hominum propria non recipiūt articulum. neq͂ regere poſſunt genitiuum: niſi interueniat nomen appellatiuum. vt שְׁלֹמֹה בֶּן דָּוִד .i. ſalamon filius dauid. poteſt tamen ſubintelligi etiam ſi non exprimatur. vt in euangelio: maria iacobi ſubintellige mater. Quare ſi duo nomia propria aut etiam duo ſubſtantiua iunguntur: vtrumq͂ erit in eodem caſu. vt רְאוּבֵן שִׁמְעוֹן hoc eſt ruben. ſimeon. Quod ſi duo huiuſmodi nomina iunguntur quorū alterū ſit in genitiuo: illud nomen diſtinctionis gratia recipit. הַ. vt אִישׁ הָאֱלֹהִים hoc ē. vir dei. reperitur etiam genitiuus huiuſmodi ſine articulo. vt in eodem exemplo. Poteſt etiam fieri vt genitiuus regatur ab altero genitiuo. vt Geñ. cap. 5. זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם .i. hic eſt liber generationis adam. Sed de articulis & prepoſitiōibus quomodo apponuntur nominibus & pronominibus: vbi de partibus indeclinabilibus agetur copioſius differemus. nunc eorū que diximus exempla proponamus cum articulis & ſine illis.

Maſculina.

אִישׁ הָאִישׁ	Nominatiuo hic vir.
אִישׁ הָאִישׁ	Genitiuo viri.
לְאִישׁ לְאִישׁ לְהָאִישׁ	Datiuo viro.
אֶת אִישׁ אֶת הָאִישׁ	Accuſatiuo virum.
אִישׁ הָאִישׁ	Vocatiuo o vir.
מֵאִישׁ מְאִישׁ מֵהָאִישׁ	Ablatiuo a viro.
בְּאִישׁ כְּאִישׁ בְּהָאִישׁ	Septimo caſu. viro.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Plurali nominatiuo. viri.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Genitiuo virorum.
לְאִישִׁים לְאִישִׁים לְהָאִישִׁים	Datiuo viris.
אֶת אִישִׁים אֶת הָאִישִׁים	Accuſatiuo viros.
אִישִׁים הָאִישִׁים	Vocatiuo o viri.
מֵאִישִׁים מֵהָאִישִׁים	Ablatiuo a viris.
בְּאִישִׁים בְּהָאִישִׁים	Septimo caſu viris.

Feminina.

אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Nominatiuo mulier.
אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Genitiuo mulieris.
לְאִשָּׁה לְהָאִשָּׁה	Datiuo mulieri.
אֶת אִשָּׁה אֶת הָאִשָּׁה	Accuſatiuo mulierem.
אִשָּׁה הָאִשָּׁה	Vocatiuo o mulier.
מֵאִשָּׁה מֵהָאִשָּׁה	Ablatiuo a muliere.
בְּאִשָּׁה בְּהָאִשָּׁה	Septimo caſu muliere.
אִשּׁוֹת הָאִשּׁוֹת	Plurali nominatiuo mulieres.

& de aliis caſibus eodem modo dicendum quo dictū eſt de maſculinis. Atq͂ ad proportionem horum duorum nominum alterius maſculini & alterius feminini: declinātur omnia alia nomina ſi nō carēt alterutro nūero. Et de nomine dicta ſufficiāt: qđ ad proportionē attinet. Eſt p̄terea aīaduertēdū: q̄ ī noībus duarū aut plurium ſyllabarum que conſtruuntur cum genitiuo: plerumq͂ mutant primas vocales a prima poſitione: nā monoſyllaba raro mutant. Mutant igitur camez in ſeba. vt מָקוֹם ideſt locus. iunge illi genitiuum & tunc dices מְקוֹם הַמִּזְבֵּחַ .i. locus altaris. atq͂ eodem modo. דָּבָר iunge genitiuum & dices דְּבַר יְהוָה ideſt verbum domini. & שָׂדֶה iunge genitiuum & dices שְׂדֵה עֶפְרוֹן Campus ephron. In dictionibus preterea diſyllabis: que habent in medio litteram iod: exteritur illud iod in prolatione: ſi dictiones ille cōſtruuntur cum genitiuo. vt בַּיִת iunge genitiuum & dices בֵּית יִשְׂרָאֵל. ideſt domus iſrael. זַיִת ideſt oliuetum: adde genitiuum & dices זֵית שֶׁמֶן hoc eſt oliuetum olei. חַיִל .i. exercitus: adde genitiuum & dices חֵיל פַּרְעֹה .i. exercitus pharaonis. Exteritur etiam iod in prolatione q͂n illud nomē componitur cum pronomine vt בֵּיתִי. ideſt domus mea. & etiam in numero plurali vt זֵיתִים. ideſt oliue. Aliquādo tamen in huiuſmodi nominibus iod non exteritur in prolatione. vt in eo quod diximus חֲיָלִים. ideſt exercitus. Noīa quoq͂ nonnulla que in plurali deſinunt in im. aliquando amittūt mem litteram ſi cum genitiuo conſtruuntur: & littera que precedit iod ſcribitur p cere. et mutant primas vocales: ſicuti mutabant in formatione pluralis ex ſingulari. vt בָּנִים ideſt filii. adde genitiuum & dices בְּנֵי אַבְרָהָם: ideſt fili abraam. & eodem modo דְּבָרִים ideſt verba דִּבְרֵי הַיָּמִים: ideſt verba dierum. Nomina preterea trium ſyllabarum quarū due priores veniūt cū patha ſiue camez: ſi ſequatur genitiuus: poſterior apex vertitur in ſeua qui pertinet ad ſyllabam precedentem. hoc mō. אֲנָשִׁים ideſt homines. אַנְשֵׁי הָעִיר. ideſt homines ciuitatis. חֲכָמִים. ideſt ſapientes. חַכְמֵי לֵב ideſt ſapientes cordis. Cum nomina quoq͂ in plurali componuntur cum pronominibus: amittunt etiam mem. vt אֲדֹנִים. ideſt domini. אֲדֹנֶיךָ. ideſt domini tui. ſed hoc in cap. ſequenti quod eſt de pronomine dicetur. Eſt etiam aduertendum quod nomina feminina deſinentia in. ה he. ſi poſt ſe conſtruantur cum genitiuo: mutant illud. he. in tau. vt צְדָקָה ideſt iuſticia. צִדְקַת הַצַּדִּיק. ideſt iuſticia iuſti שָׁנָה ideſt annus. שְׁנַת רָצוֹן ideſt annus propiciationis. Aliquando tamen in huiuſmodi nominibus. ה. non vertitur in. ת. ſed potius excluditur ſi ſequatur genitiuus. vt in verbo לַיְלָה. ideſt nox. Exo. 12. ca. לֵיל שִׁמֻּרִים. ideſt nox obſeruationum. Nomina quoq͂ feminina que non deſinunt in he vel in tau. ſi conſtruuntur cum genitiuo: recipiunt in fine tau. vt דָּבָר. ideſt verbum דִּבְרַת שְׁבוּעַת ideſt verbum iuramenti. אֹמֶר ideſt dictum אִמְרַת אֱלוֹהַּ ideſt dictum dei. Quando nomen aliquod conſtruitur cum genitiuo articulus datiui ꝓ camez accipit ſeba. vt Geñ. cap. 16. לְקוֹל שָׂרָי. ideſt voci ſare. Idem quoq͂ dicendum de prepoſitiōe. vt geñ. cap. 21. בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים ideſt in terra philiſtinorum. Recipiunt quoq͂ ſeua pro camez quando poſt nomen ſubſtātiuum ſequitur adiectiuum. vt geñ. cap. 18. לְגוֹי גָּדוֹל .i. in gentē magnā. & Exodi. 12. בְּבַיִת אֶחָד ideſt in domo vna. preter quā ſi adiectiuū venit cū he. articuli: quia tūc beth & lamed poſſunt accipere camez. vt Deut. cap. 8. בַּמִּדְבָּר הַגָּדוֹל ideſt in deſerto grandi. Nōnunquam articulus datiui ſeruit pro genitiuo. ſicut geñ. cap. 32. לְמִי אַתָּה .i. cuius es tu. & in eodē לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב .i. ſerui tui iacob. & pſalmo. 3. מִזְמוֹר לְדָוִד .i. pſalmus dauid. Articulus quoq͂ accuſatiui aliq͂n ponitur pro prepoſitione ablatiui. vt geñ. 31. אֶת יוֹסֵף. i. cum ioſeph. Aliquando he ponitur in fine dictionis ad oſtendendū quod eſt accuſatiui caſus. vt חֹרֵבָה .i. ad oreb מִצְרַיְמָה ideſt ad egyptum. Si preterea nominis littera prima habet ſeba: lamed datiui & mem & beth ablatiui accipiunt hiric. vt לִצְדָקָה ideſt iuſticie. & בִּצְדָקָה .i. in iuſticia. quod precipue fit ſi huiuſmodi dictio conſtruitur cum genitiuo. ſicuti p̄s. 32. בִּדְבַר יְהוָה ideſt in verbo domini. Illud quoq͂ aduertendū quod nomina propria hominum ſiue locorū: lamed datiui & beth ablatiui recipiunt ſeba. vt Geñ. cap. 6. וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְנֹחַ ideſt dixit deus noe. & numeri. 12. בְּעַבְדִּי מֹשֶׁה .i. in ſeruo meo moyſe. Quod ſi prima littera noīs proprii habet ſeba: lamed datiui & beth ablatiui recipiunt hiric. vt לִשְׁלֹמֹה. ideſt ſalomōi בִּרְאוּבֵן. ideſt cum ruben.

De nominibus anomalis.

IN ſuperiorib⁹ dictum eſt de nominibus regulariter declinatis: nunc de irregularibus: hoc eſt que in declinatione aliquid mutant. Nam quod de nominum formatione a ſingulari in pluralem dictum eſt: quod maſculina exeunt in. im. addita im vel vltima littera ī im mutata: non vſquequaq͂ obſeruatur quoniam aliquando additur vel detrahitur vel mutatur littera vel apex: aut vtrumq͂. vt ecce. אֹזֶן hoc eſt auris per rectam formationem debuit facere אֹזְנִים dicendū eſt tamen אָזְנַיִם hoc eſt a vocalis addita. Et ne in ſingulis immoremur diſpoſuimus quedam nomina in quibus vna aut plures huiuſmodi irregularitates reperiuntur.

אָדוֹם. אֲדֻמִּים	Ruber. rubri.
אֹזֶן. אָזְנַיִם	Auris. aures.
אָחוֹת. אֲחָיוֹת	Soror ſorores.
אֱנוֹשׁ. אֲנָשִׁים	Homo homines.
אַף. אַפַּיִם	Naris nares.
אִשָּׁה. נָשִׁים	Mulier mulieres.
בַּיִת. בָּתִּים	Domus domus.
בֶּרֶךְ. בִּרְכַּיִם	Genu genua.
בַּת בָּנוֹת	Filia filie.
גְּדִי. גְּדָיִים	Hedus hedi.
דֶּלֶת. דְּלָתַיִם	Ianua ianue.
דֶּרֶךְ. דְּרָכִים	Via vie.
חָלָץ. חֲלָצַיִם	Lumbus lumbi.
יָד. יָדַיִם	Manus manus.
יוֹם. יָמִים	Dies dies.
יָרֵךְ. יְרֵכַיִם	Femur femora.
כָּנָף כְּנָפַיִם	Ala ale.
כַּף. כַּפַּיִם	Palma manus. palme.
כֶּפֶל. כִּפְלַיִם	Duplicatio. duplicationes.
כִּכָּר כִּכָּרַיִם	Talentum talenta.
כְּרַע. כְּרָעַיִם	Crus crura.
לְאֹם. לְאֻמִּים	Populus populi.
לְחִי. לְחָיַיִם	Maxilla. maxille.
מַלְכוּת. מַלְכֻיּוֹת	Regnum regna.
עַיִן. עֵינַיִם	Oculus oculi.
עָרוֹם. עֲרוּמִּים	Nudus nudi.
פֶּה. פִּים. פִּיּוֹת	Os ora.
צְבִי. צְבָאִים	Hinnulus. hinnuli.
צַד. צְדָדִים	Latus latera.
צֵל. צְלָלִים	Vmbra vmbre.
קֶרֶן. קַרְנַיִם	Cornu cornua.
רֶגֶל. רַגְלַיִם	Pes pedes.
שַׁד. שָׁדַיִם	Mamma mamme.
שֵׁן. שִׁנַּיִם	Dens dentes.
שָׂפָה. שְׂפָתַיִם	Labrum labra.
תָּם. תָּמִים. תְּמִימִים	Perfectus perfecti.

Sunt preterea quedam nomina que per figuram quam greci vocant metatheſim ideſt tranſpoſitionem littere mutant ordinem a principio in medium ſiue in finem: aut a fine ſiue a medio in principium. cuiuſmodi ſunt hec.

גֹּמֶא אַגְמָן	Iuncus ſiue pelagus.
כֶּבֶשׂ כֶּשֶׂב	Aries.
כְּסִיל סָכָל	Stultus
רֹגַע. נוֹעֵר	Reprehendens
שַׁחִיס. סָחִישׁ	Pomum.
שַׂלְמָה. שִׂמְלָה	Lintheum.

Atq͂ ad hunc modum alia complura. que permutatio non ſolum reperitur in litteris: ſed etiam in ſyllabis & in partib⁹ orationis: quoniam particule prepoſitiue poſtponūtur: & poſtpoſitiue preponuntur. Quod vitium excuſari poteſt: ſi intellectui non nocet: vt geñ. 41. וְכָל הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה. hoc eſt omnes prouincie veniebant egyptum in. pro in egyptum. & in eo. לִשְׁבֹּר אֶל יוֹסֵף. ideſt vt emerent ad ioſeph. pro ad ioſeph vt emerent. i. veniebant ad ioſeph vt emerent. & 4. Regum. cap. 9. וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ ideſt & poſuit in ſtibium oculos ſuos. pro & poſuit ſtibium in oculis ſuis. Sed de nomine ſatis multa dicta ſūt: nūc de pronomine agendum videtur: ſi premiſerimus antea eſſe alios articulos a ſuperioribus qui non veniūt in compoſitione. puta שֶׁל genitiui. אֶל. datiui. מִן ablatiui. עִם. effectiui: que idcirco hoc in loco diximus quoniam ex his prepoſitionibus pronominum caſus deriuantur.

De pronomine.

PRonōmen eſt pars oratiōis que loco proprii nominis ponitur. Pronomini accidunt ſex. Species. figura. perſona. genus. numerus. caſus cum declinatione. Species pronominum ſicut & nominum due ſunt. primigenia & deriuatiua. Primigenia vero reperiuntur ſeparata. deriuatiua tantum in compoſitione. Caſus quoq͂ primitiuorum deriuati ſūt a prepoſitionibus ſiue articulis nominum. vt שֶׁלִּי qui eſt genitiuus huius pronominis primitiui אֲנִי. & לִי ſiue אֵלַי qui ē datiuus ab eo quod אֶל. & eodem modo de aliis caſibus. idq͂ p additionem vel detractionem littere. qui in prima perſona in ſingulari deſinunt in. iod. in plurali vero in nu. hoc modo.

אֲנִי. אָנֹכִי	Nominatiuo ego.	שֶׁלִּי	Genitiuo mei.
לִי. אֵלַי	Datiuo mihi.	אֹתִי	Accuſatiuo me.
	Vocatiuo caret.	מִמֶּנִּי. מֶנִּי	Ablatiuo a me.

Plurali numero.

אֲנַחְנוּ: נַחְנוּ: אָנוּ	Nominatiuo nos.	שֶׁלָּנוּ	Genitiuo nr̄m
לָנוּ: אֵלֵינוּ	Datiuo nobis.	אֹתָנוּ	accuſatiuo nos
	Vocatiuo caret.	מִמֶּנּוּ	Ablatiuo a nobis.

Pronomen primitiuum ſecunde perſone in nominatiuo ſingulari generis maſculini terminatur in he littera. femininū vero eiuſdem numeri deſinit in tau cum ſeua. Caſus vero obliqui finiuntur in caph ſubiecto camez pro maſculinis: ſed pro femininis cum ſeba: qui pertinet ad ſyllabam precedētē: ſic.

אַתָּה: אַתְּ	Nominatiuo tu.	שֶׁלְּךָ שֶׁלָּךְ	Genitiuo tui.
לְךָ אֵלֶיךָ: לָךְ אֵלַיִךְ	Datiuo tibi.	אֹתְךָ אֹתָכָה: אֹתָךְ	Accuſatiuo te.
אַתָּה: אַתְּ	Vocatiuo o tu.	מִמְּךָ: מִמֵּךְ	Ablatiuo a te.

Plurali numero.

אַתֶּם: אַתֶּן אַתֵּנָה	Nominatiuo vos.	שֶׁלָּכֶם: שֶׁלָּכֶן	Genitiuo vr̄m.

לָכֶם אֲלֵיכֶם:לָכֶן Datiuo vobis.
אַתֶּם:אַתֶּן Accusatiuo vos.
אַתֶּם:אַתֶּן Vocatiuo o vos.
מִכֶּם:מִכֶּם:מִכֶּן Ablatiuo a vobis.

Aduertendum est: quod pronomen prime persone tam in recto quam in obliquis tam in singulari quam in plurali terminationes habet communes masculino generi ac feminino. At uero pronomen secunde persone terminationes habet diuersas pro masculinis & femininis vt dictum est. Illud preterea notandum est: quod pronominis huius generis feminini terminatio tribus in locis scripture tantum reperitur iuncta masculini generis nomini. Primo. Numeri.cap.11. וְאִם כָּכָה אַתְּ עֹשֶׂה לִּי p quo latini habent. sin aliter tibi videtur. Secundo Deut.cap.5. וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ nos autem ad hunc modum. tu loqueris ad nos. Tertio Ezech.28. אַתְּ כְּרוּב מִמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ idest tu cherub extentus & protegens. Nonnunquam preterea datiuus & accusatiuo generis feminini iungitur generi masculino. vt Deut.cap.7. לָתֵת לָךְ Latine sic: vt daret tibi. & Prouer.7. הֹלֵךְ אַחֲרֶיהָ Latine sic: gradietur tecum. quod maxime contingit in fine clausule.

Aduertendum est quoque quod huius pronominis plurale masculinum terminatur in mem precedente littera cui subiicitur segol. femininum vero mutat mem. in nun.

Pronomen primitiuum tertie persone generis masculini numeri singularis desinit in vau cum surech: sequenti aleph ociosa. Femininum vero desinit in iod precedente hiric sequenti quoque aleph ociosa. Obliqui vero masculinorum numeri singularis desinunt in.o. preter ablatiuum qui terminatur in .u. feminina vero desinunt in.a. per apicem cames sequenti he cum apice mapic. in modum sequentem.

הוּא:הִיא:הוּא Nominatiuo ille. illa.
שֶׁלּוֹ:שֶׁלָּהּ Genitiuo illius vel sui.
לוֹ אֵלָיו:לָהּ אֵלֶיהָ Datiuo illi vel sibi.
אֹתוֹ:אֹתָהּ Accusatiuo illum illam vel se.
Vocatiuum non habet.
מִמֶּנּוּ:מִמֶּנָּה Ablatiuo ab illo illa vel a se.

Plurali.

הֵם הֵמָּה:הֵן הֵנָּה Nominatiuo illi ille.
שֶׁלָּהֶם:שֶׁלָּהֶן Genitiuo illorum. arum. vel sui.
לָהֶם אֲלֵיהֶם:לָהֶן אֲלֵיהֶן Datiuo illis: vel sibi.
אֹתָם אֶתְהֶם:אֹתָן אֶתְהֶן Accusatiuo illos illas vel se.
Vocatiuum non habet.
מֵהֶם מֵהֶמָּה:מֵהֶן מֵהֶנָּה Ablatiuo ab illis vel a se.

Estque hoc in loco notandum: quod ablatiuus numeri singularis huius pronominis assimilatur ablatiuo pronominis prime persone numeri pluralis. que ambiguitas non potest tolli nisi ex contextu partium orationis. Nominatiuus preterea huius pronominis in genere masculino numeri pluralis finitur in. em. per. m. femininum vero in. en. per. n. Notandum preterea quod aliquando reperitur nominatiuus generis masculini huius pronominis coaptatus generi feminino. vt in libro ruth pri. וְהֵמָּה בָּאוּ hoc est ille venerunt. atque e diuerso reperitur eiusdem pronominis genus femininum coniunctum generi masculino. vt secundo. Reg.5. וְהֵנָּה בָּאוּ hoc est & illi venerunt. In quibusdam tamen codicibus recentiores particulam illam aliter punxerunt in hunc modum. וְהֵנָּה. idest & ecce. quem sensum translatio chaldaica sequitur. hoc modo. וְהָא אִנּוּן. Pronomen superius est demonstratiuum rerum coniunctarum tertie persone: que sunt remotiores. quod vero sequitur demonstrat res proximas prime aut secunde persone: cuius explicatio est.

זֶה זוֹ:זֹאת זוֹ Nominatiuo hic hec.
שֶׁל זֶה:שֶׁל זֹאת Genitiuo huius.
לָזֶה:לָזֹאת Datiuo huic.
אֶת זֶה:אֶת זֹאת Accusatiuo hunc hanc.
Vocatiuum non habet.
מִזֶּה:מִזֹּאת Ablatiuo ab hoc ab hac.

Plurali.

אֵלֶּה:אֵלּוּ Nominatiuo hi he.
שֶׁל אֵלֶּה Genitiuo horum harum.
לָאֵלֶּה Datiuo his.
אֶת אֵלֶּה Accusatiuo hos has.
Vocatiuum non habet.
מֵאֵלֶּה Ablatiuo ab his.

Hoc in loco notandum est. quod plerumque supius pronomen sequitur verbum & non nomen. vt numeri. 26. לָאֵלֶּה תֵּחָלֵק הָאָרֶץ idest his diuidetur terra. nam apud hebreos elegantius dicitur viro huic quam huic viro. Et duobus proximis pronominibus in nominatiuo plerumque preponuntur nominibus. vt זֶה הָאִישׁ .i. hic vir. in obliquis vero non preponuntur. dicimus namque לָאִישׁ הַזֶּה & non לָזֶה הָאִישׁ At uero quando he cum patha vel camez anteponitur illis: tunc pronomina postponuntur nominibus in hunc modum.

הָאִישׁ הַזֶּה הַלָּזֶה Vir iste.
הָאִשָּׁה הַזֹּאת:הַלֵּזוּ הַלָּז Mulier ista.
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה הָאֵל Viri isti.
הַנָּשִׁים הָאֵלֶּה הָאֵל Mulieres iste.

Et hec de nominibus primitiuis dicta sufficiant: nunc de deriuatis siue compositis dicendum est. Componuntur vero pronomina deriuatiua cum nomine. aut cum verbo. aut cum participio: vel cum prepositione: neque vnquam reperiuntur separata: semperque illis preferuntur alie partes orationis supradicte atque in hunc modum composita vocantur ab hebreis כִּנּוּיִים que in formatione numeri pluralis ex singulari communiter mutant primas vocales: quemadmodum in nominibus dictum est. Et prime persone vtriusque numeri sunt similes in genere masculino & feminino: sicut dictum est in pronominibus primitiuis. & sequuntur easdem terminationes casuum obliquorum supradictorum & easdem litteras in fine pronominum ad denotandum personam cuius est sermo. in hunc modum. דָּבָר verbum.

דְּבָרִי Verbum meum. m. vel f.
דְּבָרְךָ:דְּבָרֵךְ דְּבָרְכִי Verbum tuum. m. f.
דְּבָרוֹ דְּבָרֵהוּ:דְּבָרָהּ Verbum suum vel illius. m. f.
דְּבָרֵנוּ Verbum nostrum. m. vel f.
דְּבַרְכֶם:דְּבַרְכֶן דְּבַרְכֶנָה Verbum vestrum. m. f.
דְּבָרָם דְּבָרָמוֹ:דְּבָרָן Verbum suum vel illorum illarum.
דְּבָרִים Verba. Plurali numero.
דְּבָרַי Verba mea. m. vel f.
דְּבָרֶיךָ:דְּבָרַיִךְ דְּבָרַיְכִי Verba tua. m. f.
דְּבָרָיו:דְּבָרֶיהָ Verba sua vel illorum. m. f.
דְּבָרֵינוּ Verba nostra. m. f.
דִּבְרֵיכֶם:דִּבְרֵיכֶן Verba vestra. m. f.
דִּבְרֵיהֶם:דִּבְרֵיהֶן דִּבְרֵיהֶנָה Verba sua vel illorum illarum

Quando est finis clausule venit pronomen secunde persone generis masculini numeri singularis cum segol loco seba: inclinatur quoque eodem accentu. vt numeri. 14. סְלַח נָא כִּדְבָרֶךָ idest parce iuxta verbum tuum. & notandum quod nomina feminina desinentia in he si componuntur cum pronomine mutant illud he in tau. ad hunc modum. תּוֹרָה Lex.

תּוֹרָתִי Lex mea. m. vel f.
תּוֹרָתְךָ:תּוֹרָתֵךְ Lex tua. m. f.
תּוֹרָתוֹ:תּוֹרָתָהּ Lex illius vel sua. m. f.
תּוֹרָתֵנוּ Lex nostra. m. vel f.
תּוֹרַתְכֶם:תּוֹרַתְכֶן Lex vestra. m. f.
תּוֹרָתָם:תּוֹרָתָן Lex illius vel sua. m. f.
תּוֹרוֹת Leges. Plurali numero.
תּוֹרוֹתַי Leges mee. m. vel f.
תּוֹרוֹתֶיךָ:תּוֹרוֹתַיִךְ Leges tue. m. f.

תּוֹרוֹתָיו:תּוֹרוֹתֶיהָ Leges ei?. m. f.
תּוֹרוֹתֵינוּ Leges nostre. m. vel f.
תּוֹרוֹתֵיכֶם:תּוֹרוֹתֵיכֶן Leges vestre. m. f.
תּוֹרוֹתֵיהֶם:תּוֹרוֹתֵיהֶן Leges sue. m. f.

Sunt tamen quedam nomina feminina in he desinentia: in quibus aliquando he non vertitur in tau. vt סֻכָּה idest tabernaculum. Psal. 26. כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכֹּה idest abscondet me in tabernaculo suo. vbi pro סֻכָּתוֹ ponitur. סֻכֹּה. Item פִּשְׁתָּה. idest linum. Osee. 11. צַמְרִי וּפִשְׁתִּי idest lana mea & linum meum. vbi pro .to quod esse debuit פִּשְׁתָּתִי legitur פִּשְׁתִּי. & alia complura ad hunc modum. Et notandum quod pronomen tertie persone numeri singularis aliquando habet he ociosam cum puncto mapic. vt דִּבְרָה תּוֹרָתָה. Nomina preterea simplicia nonnunquam reperiuntur terminari ad pronominum similitudinem. vt Gen. ca. 49. בְּנִי אֲתֹנוֹ idest filius asine sue. Ieremie quoque cap. 22. וְקָרַע לוֹ חַלּוֹנָי & aperit sibi fenestras. que possunt dignosci ex contextu partium orationis. Sunt preterea quedam nomina monosyllaba que finita in. iod possunt esse pronomina prime persone numeri singularis: aut nomina que possunt construi cum genitiuo. vt אָבִי יִשַׁי .i. pater isai. אֲבִי .i. pater. אֲחִי .i. frater. אֲחִי אַבְרָם idest frater abraam. פֶּה. os. פִּי יְהוָה .i. os domini. Que nomina si iunguntur pronominibus tertie persone numeri singularis ponuntur dupliciter hoc modo.

אָבִיו אָבִיהוּ Pater eius vel illius.
אָחִיו אָחִיהוּ Frater eius vel illius.
פִּיו פִּיהוּ Os eius vel illius.

Notandum quod hoc pronomen כֹּל quando iungitur his pronominibus mutat camez siue holem in surec. vt כֻּלָּנוּ idest omnes nos. Alia pronominum accidentia ad nominis rationem reducenda sunt. nunc ad verbi considerationem accedamus.

De verbo.

Verbum est quod significat cum modis & temporibus: cui preter speciem ac figuram accidunt septem. s. coniugatio. vox. modus. tempus. numerus. persona. genus masculinum aut femininum. Coniugationes verborum quattuor sunt. Prima coniugatio est verborum habentium tres litteras substantiales tantum: quarum prima scribitur subiecto camez secunda subiecto patha. hoc modo. פָּקַד. idest visitauit. vocatur que hec coniugatio בִּנְיָן הַקַּל idest coniugatio leuis & simplex: quia non recipit alias litteras preter quam illas que sunt necessarie ad designanda ipsius verbi accidentia. & est fundamentum aliarum coniugationum. Appellatur quoque leuis: quia profertur leniter: ideoque non admittit dagues: cuius est litteram duriorem facere: quod precipue recusat in littera media. Secunda coniugatio est verborum habentium dagues in littera substantiali media: vocaturque פִּעֵל הַדָּגוּשׁ idest verbum durum pro latu: propter dagues quem habet. vt. פִּקֵּד. Tertia coniugatio est verborum habentium quinque litteras: quoniam in principio additur he subiecto hiric & in medio iod ociosa. vt הִפְקִיד idest fecit visitare: vocaturque eodem nomine hoc est. הִפְעִיל.

Quarta coniugatio est quattuor litterarum substantialium: & prima syllaba scribitur per vau. & tertia littera plerumque geminatur vt רוֹמֵם idest exaltauit. & vocatur פּוֹעֵל מְרֻבָּע hoc est verbum quadratum: a quattuor litteris quas continet in tertia persona singulari preteriti indicatiui. Et sunt quedam verba que possunt per omnes quattuor coniugationes declinari cuiusmodi est verbum פָּקַד quo vsi sumus exempli causa. Sunt tamen alia verba que non possunt declinari nisi per quasdam illarum. Differunt he quattuor coniugationes inter se ratione significationis: quia prima significat actionem remissam. Secunda actionem intensam. Tertia que facit actionem verbi transire in aliam personam. sicuti. 4. Reg. 7. הִשְׁמִיעַ אֶת מַחֲנֵה אֲרָם idest audire fecit castra syrie: & propterea hec coniugatio habet duas litteras vltra substantiales. Quarta que etiam significat aliquando actionem transitiuam: sicut & tertia. Signatur quoque differentia in verbo: mutatione significationis. vt in verbo דָּבַר si est secunde coniugationis significat loqui. si tertie confregit aut occidit. vt Psalmo. 17. וַיַּדְבֵּר עַמִּים idest confregit populos. preterea חָרַשׁ si est prime coniugationis significat arare. si tertie est tacere. & ad hunc modum alia complura. Sed aduertendum imprimis: quod prima cuiusque verbi & coniugationis positio vnde alia tempora formantur: est tertia persona numeri singularis: preteriti perfecti indicatiui modi. Illud quoque non omittendum: esse quedam verba perfecta: & alia imperfecta. Perfecta sunt: que non amittunt aliquam ex tribus litteris substantialibus que sunt proprie significationis verbi. Imperfecta sunt illa que amittunt aliquam ex illis litteris in coniugationis discursu: de quibus infra suo in loco dicetur. nunc interim de perfectis. Vox quam diximus esse secundum verbi accidens est illud quo distinguitur verbum actiuum a passiuo. vt פָּקַד idest visitauit. נִפְקַד idest visitatus est. in hac coniugatione vox actiua differt a passiua per litteram nun subiecto hiric. in aliis aliter atque aliter. Modi verborum sunt tres. indicatiuus. imperatiuus. infinitiuus. indicatiuus est: per quem simpliciter ostendimus quid fit. vt פָּקַד idest visitauit. imperatiuus quem vocant צִוּוּי est per quem imperamus aliquid fieri. vt פְּקֹד idest visita. infinitiuus quem vocant מָקוֹר est cuius actio siue passio infinite hoc est sine numeris & personis ponitur. vt פָּקֹד idest visitare. Optatiuus & subiunctiuus supplentur per aduerbia siue coniunctiones: & per indicatiuum aut infinitiuum.

Tempora verborum tria sunt. presens. preteritum. futurum. Presens tempus hebrei non habent: circumloquuntur tamen illud per participium & personam que illi adiungitur. & pro eo quod nos dicimus ego audio: illi dicunt אֲנִי שׁוֹמֵעַ. idest ego audiens. s. sum. & intelligitur verbum substantiuum: alioquin non esset enunciatio. Preteritum imperfectum suppletur per futurum indicatiui. aut per preteritum: sed plerumque per participium presentis & verbum substantiuum eiusdem temporis. plusquam perfectum vero confunditur cum preterito perfecto.

Numeri verborum duo sunt. Singularis qui de vno loquitur. vt פָּעַל. idest fecit. Pluralis qui de pluribus loquitur. vt פָּעֲלוּ .i. fecerunt. Persone verborum quemadmodum nominum & pronominum tres sunt. Prima que de se loquitur. vt אֲנִי פָּעַלְתִּי ego feci. Secunda ad quam prima loquitur. vt אַתָּה פֹּעֵל tu facis. Tertia de qua prima loquitur vt הוּא פּוֹעֵל ille facit. Genera verborum quemadmodum & nominum & pronominum duo sunt. masculinum & femininum. masculinum est quod iungitur supposito generis masculini expresso vel subintellecto. sicuti. אֵל פָּעַל idest deus fecit. Femininum verbi genus est: quod iungitur supposito generis feminini expresso vel subintellecto vt אִשָּׁה פָּעֲלָה. idest mulier fecit. Sed antea quam ad explicationem coniugationis uerborum veniamus aduertendum est: quod in prima uerbi persona tam in singulari quam in plurali genus masculinum & femininum assimilantur in preterito & in futuro indicatiui modi. preterita quoque eiusdem modi in tertia persona plurali in genere masculino & feminino sunt in terminatione similia. Illud quoque notandum quod in prima coniugatione prima verbi positio habet terminationes tres: primam in. a cum patha sequenti alia littera. ut פָּקַד. secundam in. e. cum cere. vt חָפֵץ. idest uoluit. Tertiam in. o. cum holem. ut יָכֹל idest potuit. & in hac coniugatione prima littera scribitur subiecto camez. cuius explicatio in hunc modum sequitur.

Prima coniugatio.

In uoce actiua indicatiuo modo tempore preterito.

פָּקַד	Visitauit. m.	פָּקְדָה	Visitauit. f.
פָּקַדְתָּ	Visitasti. m.	פָּקַדְתְּ	Visitasti. f.

פָּקַדְתִּי Viſitaui.m.&.f.

Plurali.

פָּקְדוּ	Viſitauerunt.m.&.f.	פְּקַדְתֶּם	Viſitaſtis.m.
פְּקַדְתֶּן	Viſitaſtis.f.	פָּקַדְנוּ	Viſitauimus.m.&.f.

Aduertendum quod quando prima verbi poſitio hoc eſt פָּקַד iungitur dictioni monoſyllabe aut habenti accentum in prima: illa quoq; habet accentum in principio. vt geñ.cap.1. קָרָא לָיְלָה idest vocauit noctem. & numeri.27. וְשָׁאַל לוֹ idest & interrogabit eum. Illud quoq; eſt notandum quod quando prima littera ſubſtantialis vel media eſt aliqua ex his quattuor אהחע & debebat ſcribi cum ſeba: tunc ſeba mutatur in camez: vel patha: vt אֲהַבְתֶּם .i. dilexiſtis בָּחֲרָה idest elegit. que regula obſeruatur in omnibus modis. temporibus. & perſonis. vbicũq; ſeba ſupponitur littere ſubſtantiali in medio ipſius verbi: ſi illa littera eſt ex illis quattuor: ſeba quoque vertitur in camez. Et quando venit in fine clauſule: etiam ſi littera ſubſtantialis media non ſit aliqua ex illis quattuor ſeba littere medie ſubſtãtialis vertitur in camez vel patha: & in ea collocatur accentus. vt Numeri.19. אֶת מִשְׁמֶרֶת יְהוָה שָׁמָרוּ idest cuſtodiam domini cuſtodierunt. & Iudicum.19. חָלָב נָתָנָה idest lac dedit. Tertia p̃terea verbi pluralis perſona recipit aliquando nun in fine. vt Deut.8. אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ. idest que non cognouerunt patres tui. & per preteritum huiuſmodi ſuppletur preteritum imperfectum & pluſquam perfectum eiuſdem. vt Geñ.37. אָהַב אֶת יוֹסֵף idest amabat ioſeph. ſupletur etiam preteritum imperfectum per futurum. vt Iob.1. כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב idest ſic faciebat iob. Nonnunquam additur he littera in fine verbi ſecunde perſone gñis maſculini numeri ſingularis. vt geñ.3. הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה idest mulier quam dediſti. Aliquando quoq; he finalis vertitur in tau: in verbis tertie perſone generis feminini numeri ſingularis. vt Eſaie.23. וְנִשְׁכַּחַת צֹר idest obliuioni dabitur tyrus. Preſens indicatiui modi circumloquimur per participium quod deriuatur a prima verbi poſitione: & habet ſemper .o. vocalem in principio. & eſt ſimile nomini adiectiuo tã in genere ꝗ̃ in terminatione & declinatione. ſic.

פּוֹקֵד	qui viſitat.	פּוֹקֶדֶת vel פּוֹקְדָה	que viſitat.
פּוֹקְדִים	qui viſitant.	פֹּקְדוֹת	que viſitant.

& quemadmodum in preterito dictum eſt quando aliqua illarum quattuor litterarum אהחע eſt in medio: ſeba vertitur in camez. vt צוֹעֲקִים צוֹעֲקוֹת idest qui clamãt vel que clamant. & p hoc participium & pronomina circũloquimur perſonas vtriuſq; numeri. ſic. אֲנִי פּוֹקֵד idest ego viſito: & preponitur pronomen participio: nõnunquam vero poſtponitur. vt Ieremie 1. שֹׁקֵד אֲנִי idest vigilo ego. que regula ad alias quoq; coniugationes pertinet. Cum vero littera ſubſtantialis in fine poſitionis prime eſt áin ſiue heth. tunc in participio generis maſculini numeri ſingularis ſuppletur .a. ante illud áin vel heth. & accentus ponitur in littera ſubſtantiali que eſt ĩ medio. vt בּוֹרֵחַ idest qui fugit. genus vero femininũ eiuſdẽ numeri ſic. בֹּרַחַת idest que fugit. & hec quoq; regula extendit ſe ad alias coniugationes: quoties littera ſubſtantialis in medio poſita venit cũ aliquo apice preterꝗ̃ cum camez & patha. Aliquando tamen littera ſubſtantialis in medio poſita recipit patha: & áin ſiue heth finalis pertinet ad vocalem precedentem: quia nullum habet apicẽ ſubiectum. vt pſalmo.93. הֲנֹטַע אֹזֶן idest qui plantat aurem. & quando participium generis feminini numeri ſingularis venit in fine clauſule: tunc in littera ſubſtantiali media habet camez: & in ea collocatur accentus. vt Ioſue.11. בַּחוֹמָה הִיא יוֹשָׁבֶת idest in muro illa habitabat. in verbis quoq; deſinentibus in .e. vel in .o. nulla eſt differentia preteriti ad preſens. vt אֲנִי חָפֵץ idest ego volo. אֲנִי יָכֹל idest ego poſſum. Non nunquã etiam participium generis maſculini numeri ſingularis deſinit in hiric ſequẽti iod. vt geñ.44. אֹסְרִי לַגֶּפֶן idest qui alligat ad vitem. & Deutero.33. שֹׁכְנִי סְנֶה idest qui habitat in rubo. & alia eodem modo. Et notandum quod per hoc participiũ preſentis quandoq; circumloquimur preteritum imperfectum indicatiui modi cum eiuſdem temporis uerbo ſubſtantiuo. eram eras erat. ut אֲנִי הָיִיתִי פּוֹקֵד ego eram uiſitans. i. ego uiſitabam. Futurum in omnibus coniugationibus ſcribitur per unam ex his quattuor litteris איתן additam in prĩcipio prime verbi poſitionis ſubiecto hiric: preter quã aleph prime perſone numeri ſingularis cui ſubſcribitur cegol. Terminatiões uero prime perſone utriuſq; numeri ſunt ſimiles in utroq; genere: quemadmodum in preterito dictum eſt. Quod in aliis quoq; coniugationibus obſeruatur. in quibus etiam prime perſone utriuſq; numeri plerumq; recipiunt he in fine: aliquando tamen nõ recipiunt. ut

אֶפְקוֹד uel אֶפְקְדָה uiſitabo.m.&.f.

תִּפְקוֹד	Viſitabis.m.	תִּפְקְדִי	Viſitabis.f.
יִפְקוֹד	Viſitabit.m.	תִּפְקוֹד	Viſitabit.f.

Plurali.

נִפְקוֹד uel נִפְקְדָה	Viſitabimus.m.&.f.		
תִּפְקְדוּ	Viſitabitis.m.	תִּפְקוֹדְנָה	Viſitabitis.f.
יִפְקְדוּ	Viſitabunt.m.	תִּפְקוֹדְנָה	Viſitabunt.f.

Et notandum quod vau littera que ponitur ante litteram ſubſtantialem finalem aliquando abiicitur. Notandum preterea quod terminatio ſecunde perſone generis maſculini numeri ſingularis eſt ſimilis tertie perſone generis feminini numeri ſingularis in omnibus futuris tam actiue vocis quam paſſiue. que voces non poſſunt dignoſci niſi ex contentu partium orationis. Secũde quoq; & tertie perſone voces generis feminini pluralis numeri ſimiles ſunt. Eiuſdem quoq; futuri perſone omnes generis maſculini numeri ſingularis atq; etiam prima perſona pluralis quando iunguntur dictionibus monoſyllabis cum accentu macaph aut habentibus accentum in principio: tunc littera ſubſtantialis medie dictionis habet camez & legitur quaſi holem. vt Pſalmo.88. אֶשְׁמָר לוֹ חַסְדִּי. idest ſeruabo illi miſericordiam meam. & ad hunc modum alia complura. in omnibus etiam perſonis eiuſdem temporis littera ſubſtantialis medie dictionis aliquando venit cum patha hoc modo. אֶפְעַל idest faciam. quod precipue fit in verbis quorum littera ſubſtãtialis media aut finalis eſt aliqua harum quattuor. אהחע vt אֶשְׁמַע idest audiam. אֶצְעַק idest clamabo. & in vtriſq; huiuſmodi futuris in eodem verbo littera ſubſtantialis media poteſt eſſe cum holem & poteſt eſſe cum patha. vt אֶחְפֹּץ volam. יַחְפֹּץ idest volet: & in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie aliquando vertitur in camez ſiue holem: & in ea collocatur accentus etiam ſi littera ſubſtantialis non ſit vna ex illis ꝗ̃ttuor in hunc modum אֶפְקֹדָה. אֶפְקֹדָה: תִּפְקֹדִי תִּפְקֹדִי. תִּפְקֹדוּ תִּפְקֹדוּ: יִפְקֹדוּ יִפְקֹדוּ. venit etiam ad eundem modum ſepe: licet non ſit in fine clauſule. In quibuſdam etiam verbis quorũ littera ſubſtãtialis prima eſt áin ſiue heth in prima perſona ſingulari: ſubiicitur illis cegol. ſic אֶעֱבוֹר idest tranſibo. Sed in aliis perſonis vltra litteram que additur ad deſignandum perſonam futuri: littera ſubſtantialis prima habet camez vel patha. ſic תַּעֲבוֹר. idest tranſibis. תַּעֲמֹד idest ſtabis. In quibuſdam quorum principium eſt aleph: littere addite habent holem in prima perſona: & aleph ſubſtantialis prima amittitur. vt אֹכַל .i. comedam אֹמַר. idest dicam. in aliis vero perſonis aleph rurſus emergit: ſed non profertur: vt תֹּאמַר idest dices. תֹּאכַל idest comedes. Sunt preterea verba quorum initium eſt aleph: in quibus littere que adduntur futuro & ſubſtantialis prima habent cegol & non abiicitur aleph. qualia ſunt. אֶאֱסֹף idest congregabo אֶאֱסוֹר idest alligabo. Nonnũquam etiam ſecunde & tertie perſone generis maſculini numeri pluralis & ſecunda perſona generis feminini ſingularis accipiunt in fine nun. vt תִּפְקְדוּן יִפְקְדוּן תִּפְקְדִין que regula ſeruit coniugationibus aliis tam in voce actiua quam in paſſiua. Et notandum quod quando preponitur vau cum camez ſiue patha: & vau eſt particula coniunctiua: futurum vertitur ĩ preteritum hoc modo. וַיִּפְקוֹד idest & viſitauit. quod ſi tau habet ſeba ſiue hiric: tunc non mutatur futurum. vt וְיִפְקוֹד idest & viſitabit. Quod ſi vau preponitur preterito: ſubiecto quocunq; apice: preteritum vertitur in futurũ. vt וְשָׁקַט idest & quieſcet: preterquam in prima perſona ſingularis numeri in cuius littera ſubſtantiali media collocatur accentus: quia tunc manet in eodem preterito. vt Oſee 12. וְדִבַּרְתִּי עַל הַנְּבִיאִים idest & locutus ſum ad prophetas. Si tamen accentum habet in vltima: nihilominus vertitur in futurum. vt Exo.cap.12. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם idest. & tranſibo per terram egypti. Quodque hoc in loco de vau diximus ad alias quoq; pertinet coniugationes in vtraq; voce. Per tempus etiã futurum aliquando ſuppletur preteritum imperfectum eiuſdẽ modi. vt Geñ.cap.2. וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ idest fons aſcendebat de terra.

De imperatiuo.

Imperatiuus modus qui hebraice dicitur צווי tantũ habet vnum tempus preſens: caretq; primis perſonis numeri vtriuſq;: hoc modo. פְּקֹד vel פְּקַד vel פְּקֹד viſita. m. פִּקְדִי viſita.f. פִּקְדוּ viſitate.m. פְּקֹדְנָה viſitate.f.

Et notandum quod ad proportionem trium illarum vocum ſecunde perſone imperatiui: numeri ſingularis: generis maſculini: declinantur alie perſone eiuſdem modi. hoc modo.

פִּקְדִי פְּקֹדִי פָּקְדִי viſita.f. פִּקְדוּ פְּקֹדוּ פָּקְדוּ viſitate.m. פְּקֹדְנָה פְּקַדְנָה viſitate.f. quod plerumq; contingit in fine clauſularum. Eadem quoq; ſecunda perſona poteſt accipere he in fine: idq; tribus modis. Primo ſi littera ſubſtantialis prima legitur cum hiric & vltima cũ camez ſiue patha. vt Geñ.39. שִׁכְבָה עִמִּי dormi mecũ. Secundo cum littera ſubſtantialis prima legitur cum camez & profertur quaſi holem. vt Nee.13. זָכְרָה לִּי אֱלֹהַי. idest recordare mei deus meus. Tertio cum littera ſubſtantialis prima legitur cum ſeba. vt Dañ.19. יְהוָה שְׁמָעָה יְהוָה סְלָחָה .i. domine audi: domine parce. Generis quoq; feminini: numeri ſingularis: littera ſubſtantialis prima aliquando habet camez & profertur holem. vt Iudicum.cap.9. מָלְכִי עָלֵינוּ idest regna ſuper nos. Et cum aliqua littera ſubſtantialis prima vel media prime verbi poſitionis eſt gutturalis: tunc genus femininum numeri ſingularis & maſculinum pluralis poſſunt habere primas & ſecundas litteras cum patha: hoc modo פַּעֲלִי idest fac. F. פַּעֲלוּ. idest facite.m. Nonnunquam vtreq; littere prime in maſculino plurali veniunt cum cegol. hoc modo. אֶהֱבוּ idest amate אֶחֱזוּ. idest comprehendite. Et in feminino ſingulari littera ſubſtantialis prima ſcribitur aliquando per camez hateph qđ profertur per holem. vt Hieremie cap.22. וּצְעָקִי. i. & clama: aliquando etiam he finalis in ſecunda perſona feminini pluralis deficit. vt Ruth.1. קְרֶאןָ לִי מָרָא idest vocate me amarã. In eodem quoq; verbo littera ſubſtantialis prima venit cum hiric & nun finalis pertinet ad vocalem precedentem. vt Exodi.2. קִרְאֶן לוֹ idest vocate eum. In verbis quoq; quorum tertia perſona preteriti deſinit in .e. vel in .o. ſequenti conſonante: preteritum non differt ab imperatiuo. vt Geñ.29. מַלֵּא שְׁבֻעַ זֹאת idest imple ſeptimanam huius. Et notandum quod tertia perſona preſentis imperatiui tam ſingularis quam pluralis ſuppletur per futurum indicatiui. & quod per idem futurum indicatiui ſuppletur futurum imperatiui: quod eſt etiam aliarum coniugationum proprium.

De infinitiuo & gerundiis.

Infinitiuus modus qui ab hebreis dicitur מָקוֹר. idest origo: appellatur ſic: quoniam ab illa verbi ſignificatione confuſa incipiunt diſtingui operationes. vt: פַּקֵּד .i. פְּקֹד .i. פָּקֹד idest viſitare. Itaq; apud hebreos infinitiuꝰ aut iungitur prepoſitionibus: & tunc ponitur pro noſtris gerundiis: aut iungitur verbo indicatiui modi & tunc ponitur pro participio vel nomine infinito. vt Geñ.50. פָּקֹד יִפְקֹד idest viſitãs viſitabit. & Exodi.3. פָּקֹד פָּקַדְתִּי. idest viſitans viſitaui. Prepoſitiones vero ad circumloquendum gerundia ſunt בכלם quibus ſubſcribitur hiric in hunc modum.

בִּפְקֹד	In viſitando.	כִּפְקֹד	Cum viſitando.
לִפְקֹד	Ad viſitandum.	מִפְקֹד	De viſitando.

Nonnunquam hec gerundia recipiunt in fine he: & littera ſubſtantialis prima habet camez qui profertur quaſi holem. vt Exo.36. לְקָרְבָה אֶל הַמְּלָאכָה ad accedendũ ad opus. idest vt accederet operi. Aliquando etiam veniunt cum hiric in fine: ſequenti iod. vt Pſalmo.111. לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים idest ad habitandum cum principibus. vbi debuit dicere. לְהוֹשִׁיב. Per eundem quoq; infinitiuum ſuppletur ſubiunctiuus: mutato ſeba prime littere in holem. & prepoſita beth ſiue caph cum ſeba: & in fine addito vno ex p̃nominibus: vt ex omnibus fiat vna dictio ad hunc modum. בְּפָקְדִי. i. in viſitãdo me. pro eo quod eſt cum viſitem vel viſitauero. & eodem modo alie perſone.

בְּפָקְדְךָ	cum tu viſites.m.	בְּפָקְדֵךְ	cum tu viſites.F.
בְּפָקְדוֹ	cum ille viſitet.	בְּפָקְדָהּ	cum illa viſitet.
בְּפָקְדֵנוּ	cum viſitemus.m.vel.F.		

De optatiuo.

Hebrei optatiuum non habent: circumloquuntur tamen illũ p preteritum & futurum indicatiui modi & duo hec aduerbia optãdi. לוּ: אַחֲלַי: hoc eſt vtinã. vt Eſaie cap.48. לוּ הִקְשַׁבְתָּ. idest vtinam audiuiſſes. & Pſalmo.118. אַחֲלַי יִכֹּנוּ דְרָכַי. idest vtinam dirigantur vie mee.

De voce paſſiua.

Vocis paſſiue preteritum indicatiui modi formatur ex eodem preterito vocis actiue addita in principio nun cum hiric: & mutato camez prime littere ſubſtãtialis ĩ ſeba. vt.

נִפְקַד	viſitatus fuit	נִפְקְדָה	viſitata fuit.
נִפְקַדְתָּ	viſitatus fuiſti.	נִפְקַדְתְּ	viſitata fuiſti.
נִפְקַדְתִּי	viſitatus vel viſitata fui.		

Plurali.

נִפְקְדוּ	viſitati vel viſitate fuerunt.		
נִפְקַדְתֶּם	viſitati fuiſtis.	נִפְקַדְתֶּן	viſitate fuiſtis.
נִפְקַדְנוּ	viſitati vel viſitate fuimus.		

Notandum tamen quod in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez. hoc modo. נִפְקָדוּ נִפְקָדָה quod ſi littera ſubſtantialis prima eſt aliqua illarum quattuor אהחע tunc in omnibus perſonis littera ſubſtantialis prima & nũ paſſiue vocis ſcribuntur per cegol. vt Geñ.cap.22. נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ. i. apprehenſum in vepribus. Aliquando littera nun ſcribitur cũ patha. vt Geñ.31. לָמָּה נַחְבֵּאתָ idest quare abſconditus es.

Preſens tempus huius vocis & modi in tertia perſona maſculini ſingularis eſt ſimile participio eiuſdem paſſiue vocis & preterito eiuſdem vocis & modi. differunt tamen quod preteritũ ſcribitur cum patha in littera ſubſtantiali media quando non eſt finis clauſule. preſens vero ſiue participiũ ſcribitur cum camez niſi conſtruatur cum genitiuo. vt.

נִפְקָד	qui viſitatus eſt.	נִפְקָדָה vel נִפְקֶדֶת	ꝗ̃ viſitata ẽ
נִפְקָדִים	qui ſunt viſitati.	נִפְקָדוֹת	que ſunt viſitate.

Et cum littera ſubſtantialis prima eſt aliqua illarum quattuor אהחע ſcribitur per cegol. Et ſimiliter nun paſſiue vocis ſcribitur p cegol. vt Numeri.cap.12. נֶאֱמָן הוּא idest fidelis eſt ille. & aliqñ littera ſubſtantialis media participii generis maſculini pluralis ſcribitur cũ ſeba loco camez. Eſter.1. הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן i. q inuẽti ſũt in ſuſis. futurũ recipit has ꝗ̃ttuor litteras איתן vocis actiue: & deficit nun preteriti vocis paſſiue: que ſuppletur per dagues impoſitum littere ſubſtantiali prime: hoc modo.

אֶפְקֵד vel אֶפָּקְדָה viſitabor.m.&.f.

תִּפָּקֵד	viſitaberis.m.	תִּפָּקְדִי	viſitaberis.f.
יִפָּקֵד	viſitabitur.m.	תִּפָּקֵד	viſitabitur.f.

Plurali.

נִפָּקֵד vel נִפָּקְדָה viſitabimur.m.&.f.

תִּפָּקְדוּ	viſitabimini.m.	תִּפָּקַדְנָה	viſitabimini.f.
יִפָּקְדוּ	viſitabuntur.m.	תִּפָּקַדְנָה	viſitabuntur.f.

Et in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in cere cum accentu. vt תִּפָּקֵדִי ideſt viſitaberis. Et notandum quod áleph prime perſone aliquando recipit hiric. vt Exodi.14. וְאִכָּבְדָה בְּפַרְעֹה. ideſt honorabor in pharaone. Nonnunquam etiam cere littere ſubſtantialis medie vertitur in patha ſiue camez. vt Numeri.16. וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה ideſt & ceſſauit peſtilẽtia. quo in loco tau futuri ſcribitur cum cere. & hoc eſt quia quando littera ſubſtantialis prima eſt aliqua iſtarum ארחער tunc littere que adduntur futuro recipiunt cere. vt Gen̄. cap̄. 42. יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶם ideſt ligabitur in domo cuſtodie veſtre. Ione.1. וַיֵּרָדַם. i. & dormiuit Prouer.22. בְּתוֹךְ רְחֹבוֹת אֵרָצֵחַ. ideſt in medio platearum occidar. Et quando littera ſubſtantialis vltima eſt ajn ſiue heth. ſcribitur ſubiecto patha. ſic יִשָּׁמַע. i. audietur. יִפָּתַח. ideſt aperietur. Nonnũquam etiam littera ſubſtantialis media vertit cere in patha. quod tenet verum cũ non eſt clauſule finis. vt.4. Regum.2. בְּטֶרֶם אֶלָּקַח מֵעִמָּךְ ideſt ante quam tollar a te. & in feminino plurali plerumq; littera ſubſtã tialis media ſcribitur cum camez ſiue patha. vt Pſalmo.36. וְקַשְּׁתוֹתָם תִּשָּׁבַרְנָה ideſt arcus eorum confringentur.

De imperatiuo modo.

Imperatiuus formatur a ſecundis perſonis futuri eiuſdem vocis paſſiue mutata tau in he. & littera ſubſtantialis prima habet dagues ſicut in futuro vt ſuppleatur defectus littere nun que erat preteriti. hoc modo.

הִפָּקֵד	viſitare.m.	הִפָּקְדִי	viſitare.F.
הִפָּקְדוּ	viſitamini.m.	הִפָּקַדְנָה	viſitamini.F.

& quando littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor אהחע he addita ſcribitur cum cere. ſicut Deutero.32. וְהֵאָסֵף אֶל עַמֶּיךָ ideſt apponere populis tuis. & nonnunquam genus maſculinum pluralis numeri accipit nun preteriti in prĩcipio vt Iere.50. בֹּאוּ וְנִלְווּ אֶל יְהוָה. hoc eſt venite & iungimini dn̄o.

De infinitiuo modo.

Infinitiuus vocis paſſiue ſimilis eſt ſecũde perſone imperatiui numeri ſingularis generis maſculini. vt הִפָּקֵד ideſt viſitari. Aliquando infinitiuus accipit nun preteriti. vt Eſter.3. וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים. i. & mittere epiſtolas. & ex hoc infinitiuo & prepoſitionibus harum quattuor litterarũ בכלם fiunt gerundia vocis paſſiue: quemadmodum in infinitiuo actiue vocis dictum eſt. & nonnunquam he infinitiui amittitur. vt Exo.10. מֵאַנְתָּ לֵעָנֹת מִפָּנַי. ideſt non vis ſubiici mihi. vbi deficit he quia debuit dici לְהֵעָנוֹת Ex hoc infinitiuo paſſiue vocis ſupplentur optatiuus & ſubiunctiuus eiuſdem vocis: quemadmodum in infinitiuo actiue vocis dicebamus. Et notãdum q̧ he regule cum pleriſq; ex ſuperioribus non tam ad hanc cõiugationem quam ad omnes alias pertinent. Eſt & aliud participium vocis paſſiue huiuſmodi.

פָּקוּד	viſitatus.	פְּקוּדָה	viſitata.
פְּקוּדִים	viſitati.	פְּקוּדוֹת	viſitate.

Sunt qui inter hec duo participia faciant diferentiam: vt participium de quo ſuperius dictum eſt ſignificet per modum actus in tempore. hoc vero per modum habitus.

Sunt preterea verba neutra vocis actiue que repetiuntur aliq̃n do in voce paſſiua ſignificant tamen actionem: & carent participiis vocis paſſiue: que tamen habent participia vocis actiue actionem quoque ſignificantia: cuiuſmodi ſunt hec.

הָלַךְ vel נֶהֱלַךְ ambulauit יָשַׁב habitauit נָפַל cecidit עָמַד ſtetit. רָכַב Equitauit. In quibus quidem verbis non dicitur הָלוּךְ neq; in aliis huius generis. Sũt etiam quedam verba communia: quorũ participia vocis actiue aliquando ſignificant paſſionẽ. & vocis paſſiue actionem vt a בָּטַח. ideſt confidit בּוֹטֵחַ בָּטוּחַ. i. confiſus & confidẽs: et a שָׁכַן. i. habitauit שׁוֹכֵן שָׁכוּן. i. habitatus & habitans. ſunt alia verba que latinorum more poſſũt appellari deponentia: quia cum habeant vocem paſſiuam carent actiua. vt נִשְׁבַּע ideſt iuratus vel iurauit נוֹתַר. ideſt remanſit ſiue relictum eſt. Sunt alia verba que carent participiis preſentis actiue & paſſiue vocis: in quorum loco ponuntur nomina adiectiua. vt קָרַב. ideſt acceſſit. רָחַק ideſt receſſit: a quibus deriuantur nomina adiectiua a priori. קָרוֹב. ideſt propinquus. a poſteriori רָחוֹק. ideſt longinquus: que in locum ſuorum participiorum ſucceſſere tam actiuorum q̃ paſſiuorum. In participiorũ quoq; locum ſuccedunt ſequentia nomina adiectiua. גִּבּוֹר ideſt fortis. חָזָק ideſt fortis. חָכָם. ideſt ſapiens סָכָל ideſt ſtultus צַדִּיק ideſt iuſtus. קָטָן ideſt paruus רָשָׁע ideſt malus. Quoniam verba a quibus hec nomina deriuantur carent vtroq; participio. & hoc verbum. יָכֹל ideſt potuit: neq; habet participium actiuũ neq; paſſiuum neq; nomen adiectiuum: in quo preteritum ponitur pro preſenti.

De ſecunda coniugatione.

Secunda coniugatio eſt trium litterarum: quarum prima ſubſcribitur cũ hiric. ſecunda cum cere ſiue patha. vt פִּקֵּד פִּקַּד & nonnunquam cum cegol. & littera ſubſtantialis media ſcribitur per dages: ſi non ſit aliqua harum quinque. ארחער q̃ non recipiunt dagues. & tunc prima verbi poſitio vtroq; modo ſcribi poteſt. Poſſunt quoq; prima & ſecunda ſubſtantialis littera ſcribi per cere. vt בֵּאֵר אֶת הַתּוֹרָה ideſt declarauit legem. Poſſunt etiam venire prima cum cere & media cum patha. vt Gen̄. 24. בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם. ideſt benedixit abraam. Sunt qui dicant quod littera ſubſtantialis media idcirco habet dagues: vt per eum ſuppleatur defectus littere iod: que debuit interponi duabus primis litteris ſubſtantialibus. Senſus huius coniugationis in omnibus modis & temporibus eſt ſimilis coniugationi prime.

Secunda coniugatio actiue vocis. indicatiuo modo tempore preterito.

פִּקֵּד	viſitauit.m.	פִּקְּדָה	viſitauit.F.
פִּקַּדְתָּ	viſitaſti.m.	פִּקַּדְתְּ	viſitaſti. F.
פִּקַּדְתִּי	viſitaui.m.&.f.		Plurali.
פִּקְּדוּ	viſitauerunt.m.&.f.		
פִּקַּדְתֶּם	viſitaſtis.m.	פִּקַּדְתֶּן	viſitaſtis.F.
פִּקַּדְנוּ	viſitauimus.m.&.f.		

Et notandum quod in fine clauſule ſeba littere ſubſtãtialis medie vertitur in cere & in eadem collocatur accentus. vt Deut. 5: אֲשֶׁר דִּבֵּרוּ ideſt quod locuti ſunt. Aliquando etiam in prima verbi poſitione veniunt in principio due littere ex his ארחע ſimul. & vtraq; cum cegol. vt iudicium. cap̄. 5. מַדּוּעַ אֵחֲרוּ פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו ideſt quare tardauerunt pedes quadrigarum illius. Et aliquando hec coniugatio reperitur ſine dagues. vt Ezech. 9. וּמַלְאוּ אֶת הַחֲצֵרוֹת ideſt implete atria.

Preſens quod per participia vocis actiue & paſſiue huius cõiugationis & earũ que ſequuntur ſuppletur: plerũque venit cum mem addita in principio. vt.

מְפַקֵּד	qui viſitat	מְפַקְּדָה vel מְפַקֶּדֶת	que viſitat
מְפַקְּדִים	qui viſitant	מְפַקְּדוֹת	que viſitant.

In fine vero clauſule littera ſubſtantialis media in gn̄e feminino numeri ſingularis plerumq; venit cũ cere: & in ea nõnũquã accentus collocatur. ut מְפַקֵּדָה. ideſt. que uiſitat: & participium quod deſinit in tau venit in hunc modum. מְפַקֶּדֶת

Cum uero participium maſculinum numeri ſingularis iungitur pronomini: aliquando littera ſubſtantialis media ſcribitur cum hiric. vt Leuitici.21. מְקַדִּשְׁכֶם ideſt qui ſanctificat vos. Littere que adduntur futuro in principio veniunt cũ ſeba preter aleph prime perſone ſingularis que venit cum patha. vt אֲפַקֵּד vel אֲפַקְּדָה viſitabo.m.&.f. תְּפַקֵּד viſitabis.m. תְּפַקְּדִי viſitabis.f. יְפַקֵּד viſitabit.m. תְּפַקֵּד viſitabit.f. Plurali. נְפַקֵּד vel נְפַקְּדָה viſitabimus.m.&.f. תְּפַקְּדוּ viſitabitis. m. תְּפַקֵּדְנָה viſitabitis.f. יְפַקְּדוּ viſitabunt.m. תְּפַקֵּדְנָה. viſitabunt.f. In fine vero clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in cere: & in ea ponitur accentus. hoc mõ. אֲפַקֵּדָה. que regula obſeruatur in omnibus coniugationibus.

De imperatiuo.

פַּקֵּד vel פַּקְּדָה	viſita.m.	פַּקְּדִי	viſita.f.
פַּקְּדוּ	viſitate.m.	פַּקֵּדְנָה	viſitate.f.

Aliquando ĩ ſecunda perſona maſculini ſingularis littera ſubſtantialis media venit cum patha. vt Pſal.54. בַּלַּע יְהוָה פַּלַּג לְשׁוֹנָם ideſt precipita domine: diuide linguam eorum.

De infinitiuo.

פַּקֵּד Viſitare. Aliquando in hoc modo littera ſubſtantialis media venit cum holem. vt Pſal.117. יַסֹּר יִסְּרַנִּי יָהּ. ideſt caſtigans caſtigauit me dominus. Aliquando littera ſubſtantialis prima ſcribitur cum hiric. vt Leuitici.14. אַחַר חִלֵּץ אֶת הָאֲבָנִים. i. poſt ea quam eruti fuerint lapides. & ex hoc infinitiuo ſupplentur gerundia & ſubiunctiuus modus: antepoſita vna ex his quattuor litteris בכלם ſubſcriptis cum ſeba. vt in infinitiuo prime cõiugationis dictum eſt. Aliquando etiam cum he in fine. vt Leuitici.26. לְיַסְּרָה אֶתְכֶם ad caſtigandum vos.

De voce paſſiua.

In voce paſſiua littera ſubſtantialis prima ſcribitur cum ſurec. & appellatur בִּנְיָן פֻּקַּד quoniam ſic incipit. ad hunc modum. indicatiuo modo tempore preterito.

פֻּקַּד	viſitatus fuit.	פֻּקְּדָה	viſitata fuit.
פֻּקַּדְתָּ	viſitatus fuiſti.	פֻּקַּדְתְּ	viſitata fuiſti.
פֻּקַּדְתִּי	viſitatus fui vel viſitata fui.		

Plurali.

פֻּקְּדוּ	Viſitati fuerunt vel viſitate fuerunt.		
פֻּקַּדְתֶּם	viſitati fuiſtis.	פֻּקַּדְתֶּן	viſitate fuiſtis.
פֻּקַּדְנוּ	viſitati fuimus l' viſitate fuimus.		

Et quando littera ſubſtantialis media eſt aliqua harum quattuor אהער ſurec littere ſubſtantialis prime vertitur in holem. vt exo.12. כִּי גֹרְשׁוּ מִמִּצְרַיִם. i. quia eiecti fuerũt ex egypto. & ĩ hũc modum alia cõplura. & licet littera ſubſtãtialis media ſit heth: tñ prima ſubſtantialis ſcribi poteſt cum ſurec. vt Ezech. cap̄. 16 וּבְמַיִם לֹא רֻחַצְתְּ ideſt & aqua non es lota. Et quando littera ſubſtantialis media eſt aliqua harum quattuor ארחע ſeba eiuſdẽ littere vertitur in camez: vt in preterito vocis actiue prime coniugationis dictum eſt. preterea in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez: & in ea collocatur accentus hoc modo. פֻּקָּדָה. Preſens eiuſdem vocis aſſimilatur preterito eidem: excepto q̧ preteritum ſcribitur cum patha in littera media ſubſtãtiali: preſens vero cũ camez. ſic. מְפֻקָּד qui eſt viſitatus מְפֻקָּדָה que eſt viſitata מְפֻקָּדִים qui ſunt viſitati מְפֻקָּדוֹת que ſũt viſitate. Futurũ cui littere addite recipiũt ſeba: & aleph prime pſone ſingularis habet patha hoc mõ. אֲפֻקַּד viſitabor. m. & f. תְּפֻקַּד viſitaberis.m. תְּפֻקְּדִי viſitaberis.f. יְפֻקַּד viſitabitur.m. תְּפֻקַּד viſitabitur.f. Plu. נְפֻקַּד vel נְפֻקְּדָה viſitabimur. m.f. תְּפֻקְּדוּ viſitabimini.m. תְּפֻקַּדְנָה viſitabimini.f. יְפֻקְּדוּ viſitabuntur.m. תְּפֻקַּדְנָה. bũtur.f. In fine vero clauſule ſeba lr̃e ſbãlis medie vertitur in camez atq; in eadẽ accentus collocatur hoc mõ. תְּפֻקָּדִי תְּפֻקָּדוּ & hec vox paſſiua caret imperatiuo modo. Infinitiuus vocis paſſiue eſt פֻּקַּד vel פֻּקֹּד. i. viſitari. cui ſi p̄ponãtur p̄põnes harũ quattuor litterarum בכלם circũloquimur gerundia. Subiũctiuus vero ſuppletur eo modo quo dictũ eſt in infinitiuo prime cõiugatiõis. Eſt & aliud participiũ vocis paſſiue

מְפֻקָּד qui eſt viſitatus מְפֻקָּדָה vel מְפֻקֶּדֶת que eſt viſitata. מְפֻקָּדִים q ſunt viſitati מְפֻקָּדוֹת que ſunt viſitate. Et qñ littera ſubſtãtialis media eſt aliqua harum quinque ארחער: ſurec littere ſubſtantialis prime vertitur in holem. vt Deutero.33. מְבֹרֶכֶת יְהוָה. i. benedicta domini.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio queadmodũ ſupra dictum eſt appellatur הִפְקִיד propterea quod facit actũ verbi trãſire in aliã perſonã: quod fit precipue in verbis tranſitiuis. vt הִפְקִיד אֶת הַחוֹלֶה. i. fecit viſitare infirmũ. vbi ſunt tres perſone qui facit viſitare. qui viſitat. qui viſitatur. Et in verbis abſolutis actus tranſit in ſecundã perſonã & non vltra. vt הֶעֱמִיד fecit ſtare: quod verbũ nõ trãſit in aliã rẽ. Itaq; in hac cõiugatione per vnum verbum ſignificãtur due actiones diuerſe. ſ. actio. principalis eiuſdem verbi: & actio huius verbi facio facis. vt a ſupradicto verbo פָּקַד. i. viſitauit dicitur הִפְקִיד. i. viſitare fecit. & a קָרַב. i. appropinquauit: dicitur הִקְרִיב. i. appropinquare fecit. Et aliquando per huius coniugationis verba actus permanet in prima vel in ſecunda pſona. vt הֶחֱרִישׁ hoc eſt tacuit vel tacere fecit. & quando littera ſubſtantialis vltima eſt ain ſiue heth ſcribitur per patha hoc modo. הִשְׁמִיעַ ideſt audire fecit. Et in preterito huius coniugationis: iod exteritur ex medio preterquam in tertiis perſonis vtriuſq; generis & numeri. hoc modo.

Indicatiuo modo actiue uocis in preterito.

הִפְקִיד	fecit viſitare.m.	הִפְקִידָה	fecit viſitare.f.
הִפְקַדְתָּ	feciſti viſitare.m.	הִפְקַדְתְּ	feciſti viſitare.f.
הִפְקַדְתִּי	feci viſitare.m.&.F.		

Plurali.

הִפְקִידוּ	fecerunt viſitare.m.&.F.		
הִפְקַדְתֶּם	feciſtis viſitare.m.	הִפְקַדְתֶּן	feciſtis. tare.F.
הִפְקַדְנוּ	fecimus viſitare.m.&.F.		

Quando vero littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor. אהחע he addita in principio & littera ſubſtantialis prima ſcribuntur per cegol hoc modo. הֶעֱבִיר ideſt fecit tranſire. Et aliquando littera ſubſtantialis prima tantum ſcribitur per ſeba hoc modo הֶעְלִים ideſt abſcondit vel fecit abſcondere. Vno tamen in loco tantum he addita reperitur cum cegol quamuis littera ſubſtantialis prima non ſit aliqua ex ſupradictis quattuor. primo. Regum. 25. לֹא הֶכְלַמְנוּם ideſt nunquam eis moleſti fuimus.

Preſens circumloquimur per participium: quod habet mem additam in principio ſubiecto patha ſiue camez: & abiicitur he preteriti addita ſic.

מַפְקִיד	qui facit viſitare	מַפְקִידָה vel מַפְקֶדֶת	que facit viſitare.
מַפְקִידִים	qui faciunt viſitare	מַפְקִידוֹת	que faciunt viſitare.

Et cum littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor אהחע illa littera ſcribitur cum patha loco ſeba in hunc modum. מַעֲבִיר ideſt qui facit tranſire. Et aliquãdo littera ſubſtantialis media loco hiric habet cere: & excluditur iod. vt Pſalmo.134. מוֹצֵא רוּחַ מֵאוֹצְרוֹתָיו ideſt qui educit ventos de theſauris ſuis.

Littere que adduntur futuro ſcribuntur cum patha: & excluditur he preteriti. & littera ſubſtantialis media habet hiric: ĩ hũc modum. אַפְקִיד vel אַפְקִידָה Faciam viſitare. m.&.f.

תַּפְקִיד	facies viſitare.m.	תַּפְקִידִי	facies uiſitare.f.
יַפְקִיד	faciet uiſitare.m.	תַּפְקִיד	Faciet uiſitare. f.

Plurali.

נַפְקִיד uel נַפְקִידָה	faciemus viſitare.m.&.f.		
תַּפְקִידוּ	facietis viſitare.m.	תַּפְקֵדְנָה	facietis viſitare. f.
יַפְקִידוּ	facient viſitare.m.	תַּפְקֵדְנָה	faciẽt viſitare.F.

Cum vero littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor.אהחע littera illa ſcribitur cum patha hoc modo אַעֲמִיד ideſt faciam ſtare. & aliquando futurum recipit he preteriti. vt pſalmo.114.וְלִי יְהוֹשִׁיעַ ideſt & me ſaluum faciet. Aliquando etiã littera ſubſtantialis media ſcribitur per cere loco hiric: & excluditur iod ex medio. vt Geñ.cap.1.וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים.i. & diuiſit deus. & ad hunc modum alia complura. Nonnunquam preterea in plurali littera ſubſtantialis media ſcribitur cum ſeba loco hiric & excluditur iod ex medio.vt.1.Regũ.31. וַיַּדְבִּקוּ פְלִשְׁתִּים hoc eſt irruerunt que philiſtim: pro quo debuit eſſe וַיַּדְבִּיקוּ.Quod etiam fit cum pronomini iungitur.vt.1.Reg.17. יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ ideſt diuitem faciet illum rex. pro quo debuit eſſe. יַעְשִׁירֶנּוּ.

De imperatiuo.

IMperatiuus habet in principio he additam cum patha & in ſecunda perſona maſculini ſingularis & feminini pluralis littera ſubſtantialis media plerumque ſcribitur cum cere: & excluditur iod ex medio. In aliis tamen perſonis littera ſubſtantialis media ſcribitur cum hiric: & non abiicitur iod ex medio.ſic.הַפְקֵד vel הַפְקִידָה fac viſitare.m:הַפְקִידִי fac viſitare.f.הַפְקִידוּ facite viſitare.m.הַפְקֵדְנָה facite viſitare.f. Et cũ littera ſubſtãtialis media eſt aliqua harum quattuor. אהחע ſcribitur cum patha.vt.2.Reg.cap.11.הַחֲזֵק מִלְחַמְתְּךָ ideſt conforta bellum tuum. aliquando ſecunda perſona imperatiui maſculini ſingularis littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cegol.vt 1.Para.21.הַעֲבֶר נָא ideſt fac tranſire nunc. Nonnunquam preterea idem imperatiuus venit cum hiric loco cere.vt Ieremie 17. הָבִיא עֲלֵיהֶם hoc eſt.induc ſuper eos. & quandoque littera ſubſtantialis media ſcribitur cum patha loco cere. ſicut in Pſalmo.5. הַיְשַׁר לְפָנַי דַּרְכֶּךָ hoc eſt dirige in conſpectu meo viam tuam. Idem quoque modus aliquando ſcribitur cum he in fine.vt Iere.18.הַקְשִׁיבָה יְהוָה ideſt audi domine.

De infinitiuo.

INfinitiuus modus recipit he quemadmodum & imperatiuus. & littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cere ſiue hiric & iod.in hunc modum.הַפְקֵד vel הַפְקִיד.i. facere viſitare. Aliquando etiam he addita ſcribitur cum hiric. vt Eſaie.31.גָּנוֹן וְהִצִּיל פָּסֹחַ וְהִמְלִיט ideſt protegere & liberare. tranſire & ſaluare. & alia ad hunc modum. Per infinitiuũ quoque ſupplentur gerundia & ſubiunctiuus prepoſitis illis quattuor litteris בכלם cum ſeba: quemadmodum in ĩfinitiuo prime coniugationis dictum eſt. Et cum ſic veniunt gerundia cum prefatis litteris nonnunquam he addita in principio excluditur: & littera addita ex quattuor predictis ſcribitur cum patha ſiue camez.vt Pſal.25. לַשְׁמִיעַ בְּקוֹל תּוֹדָה hoc eſt ad audiẽdum vocem laudis. & alia ſimiliter.

De voce paſſiua.

PAſſiua vox accipit he in principio ſubiecto ſurec ſiue camez quod profertur quaſi holem.hoc modo. הֻפְקַד vel הָפְקַד ideſt viſitatus fuit.

Indicatiuo modo tempore preterito.

הֻפְקַד Viſitatus fuit. הֻפְקְדָה viſitata fuit.
הֻפְקַדְתָּ Viſitatus fuiſti. הֻפְקַדְתְּ Viſitata fuiſti.
הֻפְקַדְתִּי Viſitatus vel viſitata fui. Plurali.
הֻפְקְדוּ Viſitati vel viſitate fuerunt.
הֻפְקַדְתֶּם Viſitati fuiſtis. הֻפְקַדְתֶּן Viſitate fuiſtis.
הֻפְקַדְנוּ Viſitati vel viſitate fuimus.

Et quando littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor.אהחע he addita ſcribitur aliquando cũ camez. & littera ſubſtantialis prima ſcribitur cum camez hateph hoc modo. הָעֳמַד ideſt ſtatutus eſt: & quando eſt in fine clauſule: littera ſubſtantialis media ſcribitur cum camez loco ſeba accentu in eadem poſito.hoc modo הֻפְקָדוּ. Preſens circumloquimur per participium quod habet he additam in principio ſubiecto ſurec ſiue camez quod profertur quaſi holem: ſicut in preterito.hoc mõ הֻפְקָד vel הָפְקָד qui viſitatur הֻפְקָדָה que viſitatur.
הֻפְקָדִים qui viſitantur. הֻפְקָדוֹת que viſitantur.

Futurum litteras additas accipit ſubſcriptas cum ſurec ſiue camez hateph quod profertur quaſi holem ad hunc modum.
אוּפְקַד vel אָפְקַד viſitabor.m.&.f.
תּוּפְקַד viſitaberis.m. תּוּפְקְדִי Viſitaberis.f.
יוּפְקַד Viſitabitur.m. תּוּפְקַד Viſitabitur.f. Plu.
נוּפְקַד vel נָפְקַד viſitabimur.m.&.f.
תּוּפְקְדוּ Viſitabimini.m. תּוּפְקַדְנָה Viſitabimini.f.
יוּפְקְדוּ Viſitabuntur.m. תּוּפְקַדְנָה Viſitabuntur.f.

Et cum littera ſubſtantialis prima eſt aliqua harum quattuor אהחע tunc littere addite futuri ſcribuntur cum camez: & littera ſubſtantialis prima cum camez hateph quod profertur quaſi holem.vt Leuitici.16.יָעֳמַד חַי ideſt ſtatuatur viuus. Eſdre.10 יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ ideſt deſtruetur omnis ſubſtãtia eius. & hec vox paſſiua non habet modum imperatiuum.

De infinitiuo.

INfinitiuus he additam in principio recipit ſcriptam cũ camez qui profertur quaſi holem: & littera ſubſtantialis media venit cum cere hoc mõ. הָפְקֵד vel הֻפְקֵד Viſitari. Infinitiuus tamen qui frequentior eſt in ſacra ſcriptura: eſt qui venit cum he ſcripta cum camez quod profertur quaſi holẽ.vt Ezechielis.16.וְהָמְלֵחַ לֹא הֻמְלַחַתְּ וְהָחְתֵּל לֹא חֻתָּלְתְּ ideſt & ſaliri nõ es ſalita. & inuolui non es inuoluta .p quo nos habemus nec ſale ſalita nec inuoluta pannis. & aliquando infinitiuus venit cum he addita in fine.vt Ezechielis.32.רְדָה וְהָשְׁכְּבָה אֶת עֲרֵלִים ideſt deſcende & dormire cum incircunciſis. Participiũ huius vocis eſt huiuſmodi.

מֻפְקָד qui viſitatur מֻפְקָדָה vel מֻפְקֶדֶת que viſitatur
מֻפְקָדִים qui viſitantur. מֻפְקָדוֹת que viſitantur.

Aliquando participium venit cum he preteriti poſt mem.vt Ezechiel.46.לְאַרְבַּעְתָּם מְהֻקְצָעוֹת.hoc eſt.ad quattuor illa angulata.pro quo nos habemus menſure vnius quattuor. & quãdo littera ſubſtantialis media eſt aliqua harum quattuor אהחע littera mem plerumque venit cum camez. & littera ſubſtãtialis prima ſcribitur cum hateph camez.vt Ezechiel.29. בְּתוֹךְ עָרִים מָחֳרָבוֹת hoc eſt inter vrbes deſtructas.

De quarta coniugatione.

QVarta coniugatio que vt in parte ſuperiori diximus vocatur quadrata: quattuor habet litteras ĩ tertia perſona ſingulari preteriti: & habet duas ſyllabas: quarũ prima ſcribitur cum vau & holem & ſecunda cum patha. hoc modo.רוֹמַם ideſt exaltauit. & hec coniugatio plerumque eſt verborum que dicuntur imperfecta. & in prima coniugatione ſunt vnius ſyllabe.vt קוּם רוּם hoc eſt leuauit ſurrexit. Et in ſecunda ſyllaba quarte coniugationis frequenter habet cere hoc modo קוֹמֵם.ideſt eleuauit: vbi omnes quattuor littere ſunt ſubſtantiales: quia etiam vau eſt de ſubſtantialibus. Hec quoque coniugatio eſt verborum in quibus littera ſubſtantialis ſecunda geminatur.vt מֹדֵד ideſt menſus eſt. & tunc verbum quadratum ſcribitur cum patha ſiue cere in ſecunda ſyllaba. & illic non ſunt niſi tres littere ſubſtãtiales verbi quia vau eſt ocioſa. Et raro hec coniugatio reperitur in verbis in quibus littera non duplicatur aut non ſunt monoſyllaba. Et ſi quãdo aliter reperitur tres tantum ſunt littere illius ſubſtantiales. & ſecunda ſyllaba ſcribitur cum patha ſiue cere. & in diſcurſu coniugationis horũ verborum ſecunda ſyllaba ſcribitur ſubiecto patha excepto in tertia perſona ſingulari feminini: & in tertia perſona plurali.in quibus ſcribitur cum ſeba. Indicatiuo modo vocis actiue.

פּוֹקַד Viſitauit.m. פּוֹקְדָה viſitauit.f.
פּוֹקַדְתָּ Viſitaſti.m. פּוֹקַדְתְּ Viſitaſti.f.
פּוֹקַדְתִּי Viſitaui.m.&.f. Plurali.
פּוֹקְדוּ viſitauerunt.m.&.f. פּוֹקַדְתֶּם viſitaſtis.m. פּוֹקַדְתֶּן viſitaſtis.f.פּוֹקַדְנוּ viſitauimus.m.&.f.

In fine vero clauſule ſeba littere ſubſtantialis tertie vertitur in camez & accẽtu in eadẽ vt Ieremie.cap.12. נְטַעְתָּם גַּם שֹׁרָשׁוּ ideſt plantaſti eos. & radices miſerunt. Preſens circumloquimur per participiũ quod habet mem additam in principio ſubiecto ſeba: hoc modo. מְפוֹקֵד qui viſitat מְפוֹקְדָה vel מְפוֹקֶדֶת que viſitat.
מְפוֹקְדִים qui viſitant. מְפוֹקְדוֹת que viſitant. Inuenitur quoque nonnunquam participium generis maſculini ſingularis addita iod in fine.vt Pſalmo.99.מְלָשְׁנִי בַסֵּתֶר ideſt qui accuſat in ſecreto.pro quo debuit dici.מְלוֹשֵׁן Futuri quattuor littere que adduntur: recipiunt ſeba: preter aleph prime perſone ſingularis: que venit cum patha hoc modo.אֲפוֹקֵד vel אֲפוֹקְדָה viſitabo.m.&.f. תְּפוֹקֵד viſitabis.m. תְּפוֹקְדִי viſitabis.f. יְפוֹקֵד viſitabit.m. תְּפוֹקֵד viſitabit.f.

Plurali.

נְפוֹקֵד vel נְפוֹקְדָה viſitabimus.m.&.f. תְּפוֹקְדוּ viſitabitis.m. תְּפוֹקֵדְנָה viſitabitis.f. יְפוֹקְדוּ viſitabunt.m. תְּפוֹקַדְנָה viſitabunt.f. Et aliquando tertia littera generis feminini pluralis venit cum cere hoc modo. תְּפוֹקֵדְנָה. Et quando eſt in fine clauſule: ſeba ſecunde littere ſubſtantialis vertitur in cere accentu in eadem.hoc modo אֲפוֹקֵדָה תְּפוֹקֵדִי תְּפוֹקֵדוּ יְפוֹקֵדוּ. Imperatiui ſecunda perſona maſculini ſingularis & pluralis eſt ſimilis vocibus tertie perſone preteriti: que dignoſcuntur ex contextu partium orationis.hoc modo פּוֹקֵד vel פּוֹקְדָה viſita.m. פּוֹקְדִי viſita.f. פּוֹקְדוּ viſitate.m. פּוֹקֵדְנָה viſitate.f.

Infinitiuus eſt ſimilis imperatiuo generis maſculini ſingularis.hoc modo. פּוֹקֵד ideſt viſitare. & ad ſupplendum gerundia recipit prepoſitiones harum quattuor litterarum ב כ ל מ vt dictum eſt in infinitiuo prime coniugationis.

De voce paſſiua.

VOx paſſiua huius coniugationis appellatur verbum graue: quia eſt quinque litterarum. Ad tres namque ſubſtantiales in principio adduntur due: hoc eſt he cum hiric & tau cum ſeba: vt pertineat ad litteram precedentem. & littera ſubſtantialis media habet dagues hoc modo הִתְפַּקֵּד. quo etiam nomine vocatur. & ſignificat paſſionem ſiue actionem que communiter non tranſit in aliam perſonam: ſed fit illius paſſionis vel actionis reciprocatio in perſonam agentem. & eadem eſt perſona agens & patiens.vt הִתְחַזֵּק ideſt confortatus eſt: vel confortauit ſe.הִתְפַּקֵּד ideſt viſitauit ſeipſum: ſiue viſitatus eſt a ſeipſo. Nonnunquam reperiuntur huius coniugationis verba tranſitiua: qualia ſunt verba prime coniugationis. vt הִתְפַּלֵּל ideſt orauit הִתְבּוֹנֵן ideſt intellexit ſiue intellectus eſt quod etiam poteſt eſſe abſolutum. vt הִתְהַלֵּךְ ideſt ambulauit Aliquando tau ſuperaddita deficit: que ſuppletur per dagues in littera ſubſtantiali prima.vt Ioſue.22.אֲשֶׁר לֹא הִטַּהַרְנוּ ideſt a quo non mundauimus nos vel nõ ſumus mundati: & alia ad hunc modum. Aliquando littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cere quando non eſt in fine clauſule. Et aliquando ſcribitur per cegol.vt Geñ.15.הִתְהַלֶּךְ נֹחַ ideſt ambulauit noe. Quandoque ex littera ſubſtantiali media deficit dagues. Et eſt notandum quod in hac coniugatione ſemper tau ponitur ante litteras ſubſtantiales: preter quam cum littera ſubſtantialis prima eſt vna ex his quattuor זסצש: quia tunc littera illa ponitur ante tau.vt Mich.cap.6.וְיִשְׁתַּמֵּר חֻקּוֹת עָמְרִי ideſt ſeruabantur precepta ambri. quia ex huius coniugationis ratione debuit dici. וְיִתְשַׁמֵּר. & cum venit cum aliqua ex illis quattuor litteris: aliquando tau vertitur in teth.vt geneſis.44.מַה נִּצְטַדָּק ideſt in quo iuſtificabimus nos vel iuſtificabimur. quod verbum venit a. צָדַק cuius coniugatio explicatur hoc modo. הִתְפַּקֵּד viſitauit ſe.m. הִתְפַּקְּדָה viſitauit ſe.f. הִתְפַּקַּדְתָּ viſitaſti te m. הִתְפַּקַּדְתְּ viſitaſti te.f. הִתְפַּקַּדְתִּי viſitaui me.m.&.f.

Plurali.

הִתְפַּקְּדוּ viſitauerunt ſe.m.&.f. הִתְפַּקַּדְתֶּם viſitaſtis vos.m. הִתְפַּקַּדְתֶּן viſitaſtis vos.f. הִתְפַּקַּדְנוּ viſitauimus nos.m.&.f. In fine vero clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez: & accentu in eadem.ſic הִתְפַּקָּדוּ Preſens circũloquimur per participium preſentis: addita mem in principio ſubſcripto hiric & excluditur he preteriti ad hunc modum.
מִתְפַּקֵּד qui ſe viſitat מִתְפַּקְּדָה vel מִתְפַּקֶּדֶת que ſe viſitat.
מִתְפַּקְּדִים qui ſe viſitant. מִתְפַּקְּדוֹת que ſe viſitant.
Futurum amittit he preteriti: quod fit ne proferantur tres littere addite ſimul. quod eſſet in prolatione perquam graue: & littere addite futuri ſcribuntur ſubiecto hiric preter aleph prime perſone que venit cum cegol: & littera ſubſtantialis media ſcribitur cum cere.hoc modo. אֶתְפַּקֵּד vel אֶתְפַּקְּדָה viſitabo me.m.&.f. תִּתְפַּקֵּד viſitabis te.m. תִּתְפַּקְּדִי viſitabis te.f. יִתְפַּקֵּד viſitabit ſe.m. תִּתְפַּקֵּד viſitabit ſe.f.

Plurali.

נִתְפַּקֵּד vel נִתְפַּקְּדָה viſitabimus nos.m.&.f. תִּתְפַּקְּדוּ viſitabitis vos.m. תִּתְפַּקֵּדְנָה viſitabitis vos.f. יִתְפַּקְּדוּ viſitabũt ſe.m. תִּתְפַּקֵּדְנָה viſitabunt ſe.f. Aliquando littera ſubſtantialis media ſcribitur cum patha.vt prouer.25: אַל תִּתְהַדַּר לִפְנֵי מֶלֶךְ ideſt non glorieris coram rege. Et cum venit in fine clauſule ſeba littere ſubſtantialis medie vertitur in camez: et accentu in eadem.vt Exo.19.הַנִּגָּשִׁים אֶל יְהוָה יִתְקַדָּשׁוּ ideſt qui accedunt ad dominum ſanctificentur. Imperatiuus accipit he additam in principio ſubiecto hiric.hoc modo.
הִתְפַּקֵּד viſita te.m. הִתְפַּקְּדִי viſita te.f. הִתְפַּקְּדוּ viſitate vos.m. הִתְפַּקֵּדְנָה viſitate vos.f. Infinitiuus hoc modo profertur. הִתְפַּקֵּד l' הִתְפַּקֵּד Viſitare ſe. Paſſiue vocis aliud pticipipiũ eſt מְפוֹקָד viſitatus. מְפוֹקָדָה vel מְפוֹקֶדֶת viſitata. מְפוֹקָדִים viſitati מְפוֹקָדוֹת viſitate.

Quattuor itaque coniugationes regulares atque perfecte ad hunc modum explicate ſunt.

SEd antea quam ad verba irregularia deſcendamus: nõ eſt omittendum id quod hebrei dicunt: eſſe videlicet quedam verba ex duabus coniugationibus compoſita vt pſalmo.7. יִרַדֹּף אוֹיֵב נַפְשִׁי ideſt perſequatur inimicus animam meam. quod verbum eſt futuri tertie perſone ſingularis Hoc igitur verbum componitur ex futuro prime coniugationis vocis actiue hoc eſt.יִרְדֹּף: & ex futuro ſecunde coniugationis eiuſdem vocis hoc eſt יְרַדֵּף: *quoniam* hiric qui ſubiicitur iod & holem qui imponitur daleth: ſunt coniugationis prime: & patha qui ſubiicitur littere res & dagues qui ſubiicitur daleth ſunt ſecunde coniugationis. Ad eundem quoque modum reperiuntur verba compoſita in voce paſſiua.vt numeri.1. לֹא הָתְפָּקְדוּ בְּתוֹכָם ideſt nõ ſunt numerati inter illos: quod verbum componitur ex voce paſſiua tertie coniugationis que eſt הֻפְקַד: & ex voce paſſina quarte coniugationis: que eſt הִתְפַּקֵּד quia camez qui ſubiicitur he: eſt vocis paſſiue tertie coniugationis. & tau eſt eiuſdem vocis quarte coniugationis. Sunt etiã alia verba que componuntur ex duobus temporibus. vt Ezechielis.8.וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִיתֶם ideſt illi humiabant ſe ſiue adorabant: componitur namque ex preterito & preſenti vocis paſſiue quarte coniugationis. quia mem prima eſt participii preſentis. & tau ſecunda eſt preteriti.

De verbis irregularibus ſiue defectiuis.

POſtea quam explicata eſt ratio verborum regularium conſequens eſt vt de irregularibus & defectiuis diſſeratur: idque ſecundum ordinem coniugationum. Eſtque in primis animaduertendum quod verba hebraica communiter habent ternas litteras ſubſtantiales illius verbi: que ſunt immutabiles in omnibus vocibus. modis. tpibus. numeris. gñib9 & perſonis que inde deriuantur. Et tres ille littere vocantur

שׁרֶשׁ idest radix: quoniam sunt radix & fundamentum omnium coniugationum que ex illis deriuantur: atque ex eis formantur partes illarum. Esto exempli gratia פעל idest fecit que est tertia persona preteriti indicatiui modi prime coniugationis: & tres littere hoc est pe. aain lamed sunt substantiales omnium verborum ab illo descendentium. & prima littera huius verbi dicitur. pe verbi. secunda aain verbi. tertia lamed verbi. & verbum quod in omnibus modis & temporibus retinet has tres litteras substantiales dicitur verbum perfectum. quod autem amittit aliquam ex illis dicitur imperfectum siue defectiuum. Et sunt quedam verba imperfecta quantum ad vocem tantum: quoniam licet habeant omnes tres litteras substantiales: non proferuntur ex illis nisi due tantum priores: & finales plerumque sunt aleph siue he ociose. vt קָרָא idest vocauit. עָלָה idest ascendit. Sunt etiam verba in quibus non proferuntur littere substantiales medie que sunt plerumque vau siue iod. vt בִּין hoc est intellexit. שׁוּב idest reuersus est. que verba dicuntur נָחִים idest ociosa quia habent litteras ociosas. Sunt quoque verba imperfecta: quibus in processu coniugationis deficiunt alique littere substantiales: quod contingit modis quattuor. Primo quando prima littera deficit. Secundo quando deficit secunda. Tertio quando deficit vltima. Quarto cum deficit prima & vltima. que verba dicuntur חֲסֵרִים idest defectiua. Sunt preterea verba que appellantur duplicia: quibus in discursu coniugationis deficiunt due littere. de quibus omnibus infra dicetur: & primo de illis quibus prima littera deficit ex iis que substantiales sunt. Que verba plerumque sunt incipientia ab aliqua harum litterarum לני vt לָקַח idest accepit נָגַשׁ idest accessit. יָדַע idest cognouit. Et ex verbis defectiuis incipientibus a lamed tantum reperitur לָקַח supradictum. Et defectus horum verborum plerumque est in imperatiuo & in futuro indicatiui: quia in preterito & presenti communiter retinent tres litteras substantiales. & formantur ex proportione aliorum verborum perfectorum que supra dicta sunt. & quia huiusmodi verba defectiua plerumque incipiunt a littera nun: de his primum agendum est. Ponimusque exempli causa hoc verbum נָגַשׁ idest accessit. cuius preteritum & presens possunt formari ex proportione preteriti & presentis prime coniugationis verborum perfectorum. Sed in futuro deficit nun substantialis prima: que suppletur per dages littere substantialis medie cui subiicitur camez. sic. אֶגַּשׁ vel אֶגְּשָׁה accedam. m. & f. תִּגַּשׁ Accedes. m. תִּגְּשִׁי accedes. f. יִגַּשׁ accedet. m. תִּגַּשׁ accedet. f.

Plurali.

נִגַּשׁ vel נִגְּשָׁה accedemus. m. & f. תִּגְּשׁוּ accedetis. m. תִּגַּשְׁנָה accedetis. f. יִגְּשׁוּ accedent. m. תִּגַּשְׁנָה accedent. f. Et quando est in fine clausule. seba littere substantialis medie vertitur in camez: accentu in eadem. vt Gen. 45. גְּשׁוּ נָא אֵלַי וַיִּגָּשׁוּ idest accedite ad me & accesserunt. & dagues littere substantialis medie venit etiam in nomine quod a verbo deriuatur. vt נָבַע idest manauit. vnde deriuatur nomen. מַבּוּעַ. hoc est fons vnde aliquid manat. in quo nun littera substantialis prima deficit: que suppletur per dagues vt dictum est. Et quando littera substantialis media est aliqua ex his quattuor אחהע non excluditur nun littera substantialis prima: quia non recipit dagues: preter quam in hoc verbo. נָחַת idest descendit. quia in futuro amittit nun: & venit in hunc modum אֵחַת תֵּחַת In quibusdam etiam verbis incipientibus a nun: littera substantialis media scribitur per holem. vt נָגַף idest percussit. נָפַל idest cecidit: quorum futura exeunt in hunc modum. אֶגֹּף idest percutiam אֶפֹּל. i. cadam. atque sic alia complura. Imperatiuus horum verborum explicatur ad hunc modum. גַּשׁ vel גְּשָׁה accede. m. גְּשִׁי accede. f. גְּשׁוּ accedite. m. גַּשְׁנָה accedite. f. Secunda persona imperatiui masculini singularis: loco cere scribitur aliquando per cegol & aliquando recipit he in fine. vt גְּשָׁה accede. m. aliquando scribitur cum holem hoc modo. גֹּשׁ גְּשׁוּ idest accede. m. f. Et aliquando venit cum nun substantiali prima: hoc modo. נְגַשׁ. Infinitiuus explicatur sic. גֶּשֶׁת. l. גְּשֶׁת idest accedere. Subiunctiuus & gerundia supplentur per prepositiones harum quattuor litterarum. בכלם vt supra in verbis perfectis. & quando littera substantialis vltima est aliqua ex his אחהע: littera substantialis media scribitur per patha atque etiam vltima. vt ecclesiastes. 3. עֵת לָטַעַת idest tempus plantandi.

De voce passiua

In preterito vocis passiue littera substantialis prima deficit. a qua licet verbum incipiat: non est substantialis: sed ponitur ad designandum vocem passiuam prime coniugationis. & littera substantialis prima suppletur per dagues littere substantialis medie. & explicatur hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito. נִגַּשׁ oblatus fuit נִגְּשָׁה oblata fuit נִגַּשְׁתָּ oblatus fuisti נִגַּשְׁתְּ oblata fuisti נִגַּשְׁתִּי oblatus vel oblata fui.

Plurali.

נִגְּשׁוּ oblati vel oblate fuerunt נִגַּשְׁתֶּם oblati fuistis נִגַּשְׁתֶּן oblate fuistis נִגַּשְׁנוּ oblati vel oblate fuimus. Presens. נִגָּשׁ qui oblatus est נִגָּשָׁה vel נִגֶּשֶׁת que oblata est נִגָּשִׁים qui oblati sunt נִגָּשׁוֹת que oblate sunt. Et quando littera substantialis vltima est aliqua harum quattuor אחהע littera: substantialis media & vltima participii generis feminini singularis scribuntur per patha. vt Ezechiel. 34. וְאֶת הַנִּדַּחַת לֹא הֲשֵׁבֹתֶם. i. quod abiectum est non reduxistis. In futuro nun vocis passiue excluditur. & nun remanens est littera substantialis. & dagues littere substantialis medie venit ad supplementum nun vocis passiue. hoc modo. אֶנָּגֵשׁ vel אֶנָּגְשָׁה oblatus vel oblata ero תִּנָּגֵשׁ oblatus eris. תִּנָּגְשִׁי oblata eris. יִנָּגֵשׁ oblatus erit תִּנָּגֵשׁ oblata erit.

Plurali.

נִנָּגֵשׁ vel נִנָּגְשָׁה oblati vel oblate erimus. תִּנָּגְשׁוּ oblati eritis תִּנָּגַשְׁנָה oblate eritis. יִנָּגְשׁוּ oblati erunt. תִּנָּגַשְׁנָה oblate erunt. Imperatiuus modus explicatur sic. הִנָּגֵשׁ oblatus esto הִנָּגְשִׁי oblata esto הִנָּגְשׁוּ oblati estote. הִנָּגַשְׁנָה oblate estote. Infinitiuus est similis imperatiui modi secunde persone generis masculini singularis numeri ad hunc modum. הִנָּגֵשׁ Applicari. Subiunctiuus modus & gerundia supplentur per prepositiones illarum quattuor litterarum de quibus in aliis coniugationibus dictum est: cum agebatur de illarum infinitiuis. Et quia verbum hoc נָגַשׁ est neutrum: ideo in hac coniugatione caret participiis vocis passiue: quia supplentur per tempus presens. Cum vero sin scribitur cum ciboleth mutat significationem in id quod est angere vel constringere: & tunc non est neutrum: & habet participia vocis passiue ad modum actiuorum. vt נוֹגֵשׂ qui constrictus est נְגוּשָׂה que constricta נְגוּשִׂים qui constricti נְגוּשׂוֹת que constricte sunt. Et notandum quod in hac coniugatione & in coniugationibus verborum imperfectorum que sequuntur: seruatur ordo & forma verborum perfectorum de quibus dictum est. quia semper incipiunt a tertia persona generis masculini singularis preteriti indicatiui modi: & habent easdem terminationes: quas habent verba perfecta. Secunda coniugatio non inuenitur in hoc verbo נָגַשׁ.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio huius verbi נָגַשׁ est in qua deficit nun littera substantialis prima: & suppletur per dagues littere substantialis medie. & explicatur ad hunc modum הִגִּישׁ fecit accedere. m. הִגִּישָׁה fecit accedere. f. הִגַּשְׁתָּ fecisti accedere. m. הִגַּשְׁתְּ fecisti accedere. f. הִגַּשְׁתִּי feci accedere. m. & f.

Plurali.

הִגִּישׁוּ fecerunt accedere. m. & f. הִגַּשְׁתֶּם fecistis accedere. m. הִגַּשְׁתֶּן fecistis accedere. f. הִגַּשְׁנוּ fecimus accedere. m. & f. In cuius preterito si non fuisset exclusa nun littera substantialis prima debuit dici הִנְגִּישׁ הִנְגִּישָׁה. deficit preterea nun prima in tota hac coniugatione tam in voce actiua quam passiua. Presens circumloquimur hoc modo. מַגִּישׁ qui facit accedere. מַגִּישָׁה vel מַגֶּשֶׁת que facit accedere מַגִּישִׁים qui faciunt accedere מַגִּישׁוֹת que faciunt accedere. In futuro venit littera substantialis media subiecto hiric sequenti iod ociosa ad hunc modum: אַגִּישׁ vel אַגִּישָׁה faciam accedere. תַּגִּישׁ facies accedere. m. תַּגִּישִׁי facies accedere. f. יַגִּישׁ faciet accedere. m. תַּגִּישׁ faciet accedere. f.

Plurali.

נַגִּישׁ vel נַגִּישָׁה faciemus accedere. m. & f. תַּגִּישׁוּ facietis accedere. f. יַגִּישׁוּ facient accedere. m. תַּגֵּשְׁנָה facient accedere. f. Et in omnibus personis supradictis: littere substantiali medie potest subiici cere & sequens iod excludi. sic אַגֵּשׁ תַּגֵּשׁ Imperatiuus explicatur ad hunc modum. הַגֵּשׁ fac accedere. m. הַגִּישִׁי fac accedere. f. הַגִּישׁוּ facite accedere. m. הַגֵּשְׁנָה facite accedere. f. Et aliquando imperatiuus secunde persone numeri singularis generis masculini accipit hiric in littera substantiali media vt Gen. 27. הַגִּישָׁה לִּי וְאֹכְלָה idest accede ad me & comedam. Infinitiuus explicatur hoc modo. הַגֵּשׁ. l. הַגִּישׁ facere accedere.

De voce passiua.

In voce passiua huius coniugationis deficit nun littera substantialis prima: & est similis verbis perfectis vocis passiue tertie coniugationis: que est הָפְקַד. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito הֻגַּשׁ oblatus fuit הֻגְּשָׁה oblata fuit. הֻגַּשְׁתָּ oblatus fuisti הֻגַּשְׁתְּ oblata fuisti הֻגַּשְׁתִּי oblatus vel oblata fui. Et alie persone ad eundem modum. Presens explicatur isto modo. מֻגָּשׁ qui oblatus est מֻגָּשָׁה que oblata est מֻגָּשִׁים qui oblati sunt מֻגָּשׁוֹת que oblate sunt. Futurum explicatur hoc modo. אֻגַּשׁ oblatus ero. m. & f. תֻּגַּשׁ oblatus eris תֻּגְּשִׁי oblata eris יֻגַּשׁ oblatus erit תֻּגַּשׁ oblata erit. Imperatiuus deficit. & infinitiuus huius coniugationis explicatur sic. הֻגַּשׁ Applicari.
Participia vocis passiue sunt. מֻגָּשׁ oblatus מֻגָּשָׁה vel מֻגֶּשֶׁת oblata מֻגָּשִׁים oblati מֻגָּשׁוֹת oblate.

Quarte coniugationis vox actiua non reperitur in hoc verbo nisi tantum passiua: que potest formari ad proportionem vocis passiue verborum perfectorum quarte coniugationis. Sunt etiam quedam verba incipientia a littera nun & desinentia in aleph sicut נָשָׂא idest portauit: que possunt declinari ad proportionem superius dicti verbi נָגַשׁ. preterquam quod aleph non profertur. sic. נָשָׂא נָשְׂאָה נָשָׂאתָ. i. portauit. portauisti portaui: & pari modo in aliis modis. temporibus. numeris. personis & generibus. Et quemadmodum in predicto verbo excluditur nun in processu coniugationis: ita & in hoc verbo. לָקַח idest accepit excluditur lamed: quod solum vt diximus reperitur defectiuum in verbis incipientibus a littera lamed. & in preterito & in presenti habet omnes suas litteras quasi verbum perfectum: ad cuius proportionem declinatur in preterito & in presenti prime coniugationis. & aliquando in preterito reperitur sine lamed: & coph venit cu camez. vt Ezechielis. 17 קָח עַל מַיִם רַבִּים idest accepit sup aquas multas. pro quo nos habemus. vt firmaret radicem sup aquas multas. In futuro amittit hoc verbum lamed litteram substantialem primam: que suppletur per dagues impositum littere coph. & potest formari ad proportionem futuri prime coniugationis huius verbi נָגַשׁ in hunc modum אֶקַּח vel אֶקְחָה accipiam. m. & f. תִּקַּח accipies. m. תִּקְחִי accipies. f. יִקַּח accipiet. m. תִּקַּח accipiet. f. Et quando littera substantialis media scribitur cum seba tunc venit sine dagues. hoc modo תִּקְחוּ יִקְחוּ. i. accipietis. accipient. quod fit vt prolatio sit facilior in hoc verbo quod in sacris litteris frequentatur. Imperatiuus duobus modis reperitur. primo quando habet lamed litteram substantialem primam. hoc modo. לְקַח. accipe. m. לִקְחִי accipe. f. לִקְחוּ accipite. m. לְקַחְנָה accipite. f. Secundo modo quando scribitur sine lamed in hunc modum. קַח accipe. m קְחִי accipe. f. קְחוּ accipite. m. קַחְנָה accipite. f. Secunda persona masculini singularis imperatiui scribitur per patha. & hanc differentiam hebrei ponunt inter imperatiuum & preteritum sine lamed de quo superius dictum est. Inuenitur quoque hic modus cum camez quando venit in fine clausule. vt. 1. Reg. 21. אִם אוֹתָהּ תִּקָּח idest si istum vis tollere tolle. Infinitiuus explicatur ad hunc modum. קַחַת. l. לָקוֹחַ. Accipere. De voce passiua. Vocis passiue preteritum aliquando venit sine lamed substantiali prima. sic נִקַּח נִקַּחְתָּ idest fuit l fuisti acceptus: & nonnunquam cum lamed substantiali. vt Ezechiel. 33. הוּא בַּעֲוֹנוֹ נִלְקָח idest propter peccatum suum captus est. & . 1. Regum. 4. וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה idest arca dei capta est. Presens. & futurum. & imperatiuus modus huius verbi possunt formari p vocem passiuam prime coniugationis. Et hoc verbum לָקַח non reperitur in voce actiua secunde neque tertie neque quarte coniugationis: sed reperitur in vocibus passiuis. vt Esaie. 52. כִּי לֻקַּח עַמִּי idest quia captus est populus meus. quod verbum est temporis preteriti vocis passiue secunde coniugationis. & Gen. 18. יֻקַּח נָא מְעַט מַיִם idest accipiatur nunc paululum aque: quod verbum est futuri tertie coniugationis. & Exo. 19. וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת idest ignis & grando pariter ferebantur. quod est participium generis feminini singularis vocis passiue quarte coniugationis. & quia heth est littera gutturalis: littera substantialis media & vltima scribuntur per patha. Et dicunt hebrei quod propterea quod hoc verbum לָקַח inuenitur in voce passiua: potest etiam ex eo per proportionem fingi actiua: quod etiam in aliis verbis potest fieri.

De verbis a iod incipientibus.

Verba a littera iod incipientia: plerumque amittunt illam. aut iod vertitur in vau tam in voce actiua quam passiua: ponimusque exempli causa hoc verbum יָדַע idest sciuit vel cognouit: quod verbum in preterito indicatiui actiue vocis prime coniugationis & in presenti: retinet tres litteras substantiales & formatur ex proportione aliorum verborum perfectorum in eisdem temporibus. Sed in futuro huiusmodi & in imperatiuo plerumque deficit iod littera substantialis prima: littere vero que adduntur: veniunt cum cere hoc modo. אֵדַע vel אֵדְעָה sciam. m. & f. תֵּדַע scies. m. תֵּדְעִי scies. f. יֵדַע sciet. m. תֵּדַע sciet. f.

Plurali.

נֵדַע vel נֵדְעָה sciemus. m. & f. תֵּדְעוּ scietis. m. תֵּדַעְנָה scietis. f. יֵדְעוּ scient. m. תֵּדַעְנָה scient. f. Et in hoc verbo littera substantialis media scribitur plerumque cum patha: propterea quod littera substantialis vltima est gutturalis. Quod si littera substantialis vltima non est aain siue heth: tunc littera substantialis media scribitur per cere. vt אֵרֵד descendam. אֵלֵךְ idest ambulabo אֵשֵׁב habitabo siue sedebo. Que verba si veniunt cum vau addita in principio: littere addite in futuro veniunt cum cere & cum accentu: & littera substantialis media venit cum cegol in hunc modum וַיֵּרֶד וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב Et aliquando in vtrisque verbis littere futuri addite veniunt cum hiric. hoc modo. אִיקַץ תִּיקַץ idest expergiscar expergisceris. אִיגַע תִּיגַע idest laborabo laborabis. & in quibusdam verbis littere substantiales medie veniunt cum patha sine cum holem: in hunc modum. אֵיסַר. castigabo. m. vel. f. תֵּיסֹר castigabis. m. Sunt etiam verba quedam incipientia a littera iod. que in processu coniugationis non amittunt iod neque vertunt in vau. cuiusmodi est. יָטַב. i. benefecit: vt Exo. 1. וַיֵּיטֶב אֱלֹהִים. idest & benefecit deus. Imperatiuus explicatur hoc modo. דַּע vel דְּעָה scito. m. דְּעִי scito. f. דְּעוּ scitote. m. דַּעְנָה scitote. f. In verbis vero quorum littera substantialis vltima non est aliqua ex his quattuor אחהע: secunda persona imperatiui masculini singularis scribitur per cere in littera substantiali media. hoc modo. רֵד. idest descende לֵךְ. i. ambula. שֵׁב idest sede. Infinitiuus explicatur hoc modo. דַּעַת: דֵּעָה: יְדֹעַ

scire.

De voce passiua.

Vocis passiue verbum predictum in prima coniugatione littera substantialis prima hoc est iod in preterito & in presenti vertitur in vau ociosum. quia in hebreo he quattuor littere permutātur inter se. אהוי. & in hac voce preteritum & presens scribuntur per nun cum holem hoc modo. Indicatiuo modo. tempore preterito. נודע scitus fuit נודעה scita fuit נודעת scitus fuisti נודעת scita fuisti. נודעתי scitus vel scita fui. נודעו sciti vel scite fuerunt נודעתם sciti fuistis נודעתן scite fuistis. נודענו sciti vel scite fuimus. Presens explicatur hoc modo. נודע qui est scitus. נודעה que est scita נודעים qui sunt sciti נודעות que sunt scite. Futuri iod littera substantialis prima vertitur in vau cum dagues ad supplendum defectum littere nun preteriti sic. אודע vel אודעה sciar. m. & f. תודע scieris. m. תודעי scieris. f. יודע scietur. m. תודע scietur. f. Plurali. נודע vel נודעה sciemur. m. & f. תודעו sciemini. m. תודענה sciemini. f. יודעו scientur. m. תודענה scientur. f. Imperatiuus explicatur hoc modo. הודע scire. m. הודעי scire. f. הודעו scimini. m. הודענה scimini. f. Infinitiuus. הודע vel הודע cognosci. Participium vocis passiue hoc modo. ידוע scitus ידועה scita ידועים sciti ידועות scite. Et predicta verba a iod incipientia carent secunda coniugatione.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio est: in qua iod littera substantialis prima vertitur in vau ociosam: & habet in principio he additam cum holem: & explicatur ad hunc modum. Indicatiuo modo tēpore preterito. הודיע fecit scire. m. הודיעה fecit scire. f. הודעת fecisti scire. m. הודעת fecisti scire. f. הודעתי feci scire. m. & f. Plurali. הודיעו fecerunt scire. m. & f. הודעתם fecistis scire. m. הודעתן fecistis scire. f. הודענו fecimus scire. m. & f. Presens explicatur sic מודיע q facit scire. m. מודיעה qui facit scire. f. מודיעים qui faciunt scire. m. מודיעות qui faciunt scire. f. Futuro littere addite scribuntur per holem: & iod littera substantialis prima vertitur in vau quod non profertur. hoc modo. אודיע vel אודיעה faciā scire. תודיע facies scire. m. תודיעי facies scire. f. יודיע faciet scire. m. תודיע faciet scire. f.

Plurali.

נודיע vel נודיעה faciemus scire. m. & f. תודיעו facietis scire. m. תודענה facietis scire. f. יודיעו facient scire. m. תודענה facient scire. f. Et in quibusdam verbis iod littera substantialis prima non excluditur. vt Osee. 10. איסרם idest castigabo eos. Imperatiuus explicatur hoc modo. הודע fac scire. m. הודיעי fac scire. f. הודיעו facite scire. m. הודענה facite scire. f. Secunda persona imperatiui numeri singularis masculini aliquando habet litteram substantialem mediam cum cere. ad hunc modū. הושב fac sedere. m. הורד fac descendere. m. Aliquando tamen non amittitur iod. vt Psalmo. 5. הישר לפני דרכך idest dirige in conspectu meo viam tuam. In voce quoqꝫ passiua huius coniugationis vau ponitur pro iod. & declinatur ad proportionem tertie coniugationis vocis passiue verborum perfectorum. ad hunc modum.

De voce passiua.

Indicatiuo modo tempore preterito. הודע scitus fuit הודעה scita fuit הודעת scitus fuisti. הודעת scita fuisti הודעתי scitus vel scita fui. Ad hunc modum formantur alie persone. potest quoqꝫ he cum holem poni pro surec. sic. הודע הודעת. Presens explicatur ad hunc modum. הודע qui est scitus הודעה que est scita הודעים qui sunt sciti הודעות que sunt scite. Futurum explicatur isto modo. אודע vel אודעה sciar. m. & f. תודע scieris. m. תודעי scieris. f. יודע scietur. m. תודע scietur. f. Imperatiuum hec vox non habet. Infinitiuus ad hunc modum explicatur הודע sciri. Participium vero in hunc modū. מודע scitus מודעה vel מודעת scita. מודעים sciti מודעות scite. Quarta cōiugatio Inuenitur quoqꝫ hoc verbum ידע in voce actiua quarte coniugationis quadrate. vt. 1. Reg. cap. 21. ואת הנערים יודעתי & pueris meis condixi: & in voce passiua eiusdem quarte coniugationis iod littera substantialis prima vertitur in vau que profertur. & declinatur ex proportione vocis passiue quarte coniugationis hoc est התפקד. hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito. התודע sciuit se. m. התודעה sciuit se. f. התודעת sciuisti te. m. התודעת sciuisti te. f. התודעתי Sciui me. m. & f. Presens explicatur hoc modo. מתודע qui scit se מתודעה que scit se. מתודעים qui sciunt se. מתודעות que sciunt se. Futurum explicatur hoc modo. אתודע vel אתודעה sciam me. m. & f. תתודע scies te. m. תתודעי scies te. f. יתודע sciet se. m. תתודע sciet se. f. In quibusdam tamen verbis iod non vertitur in vau. vt numeri. 1. ויתילדו idest & numerati sunt per generationes. Imperatiuus explicatur hoc modo. התודע scito te. m. התודעי scito te. f. התודעו scitote vos. m. התודענה scitote vos. f. Infinitiuus vero ad hunc modum. התודע cognoscere se. Sunt preterea alia verba a iod littera incipientia: cuiusmodi ē hoc יצא: que possunt declinari ex proportione horum verborum incipientium a iod. nisi quod aleph non profertur: quorum preteritum est huius modi. יצא exiuit. m. יצאה exiuit. f. יצאת existi. m. יצאת existi. f. יצאתי exiui. m. & f. Presens explicatur ad hunc modum. יוצא qui exit. יוצאה vel יוצאת que exit יוצאים qui exeūt יוצאות que exeūt. Futurum vero ad hūc modum. אצא vel אצאה exibo. m. & f. תצא exibis. m. תצאי exibis. f. יצא exibit. m. תצא exibit. f. Imperatiuus explicatur hoc modo צא vel צאה exi. m. צאי exi. f. צאו exite. m. צאנה exite. f. In hoc modo aliquando reperitur iod substantialis prima. vt Gen. 8. היצא אתך idest educ tecum. Infinitiuus vero ad hunc modum. צאת. f. יצוא exire. Sunt preterea nōnulla verba a iod littera incipientia desinentia in aleph: de quibus postea dicetur: & propter illorum varietatem non ponūtur hic.

De verborum irregularium secundo modo.

Verborum imperfectorum secūdus modus est: illorum videlicet que sunt monosyllaba & quorum littera substantialis media est iod siue vau que non proferuntur: cuiusmodi sunt בין idest intelligere שוב redire. in quorum preterito & presenti iod siue vau excluduntur. & hiric vel surec littere substantialis prime vertitur in camez ad hunc modum. Indicatiuo modo tempore preterito. בן intellexit. m. בנה intellexit. f. בנת intellexisti. m. בנת intellexisti. f. בנתי intellexi. m. & f. Et ad hunc modum alie persone. Presens explicatur isto modo. בן qui intelligit בנה que intelligit בנים qui intelligunt בנות que intelligunt. Futurum explicatur in hunc modū אבין intelligam. m. & f. תבין intelliges. m. תביני intelliges. f. יבין intelliget. m. תבין intelliget. f. Aliquando littera substātialis prima per camez scribitur: qui profertur quasi holem. vt ויקם idest surrexit ויעף idest volauit. Aliquando etiam littera substantialis prima venit cum surec in hunc modum. אשוב vel אשובה redibo. m. & f. תשוב redibis. m. תשובי redibis. f. ישוב redibit. m. תשוב redibit. f. Et similiter declinantur alia verba. Imperatiuus explicatur hoc modo. בין vel בינה vel בון intellige m. ביני vel בוני intellige. f. בינו vel בונו intelligite. m. בונה intelligite. f. Sunt quedam verba: quarum littera substantialis ē vau siue iod & in processu coniugationis non excluduntur sed proferuntur. vt numeri. 20. בגוע אהרן. i. quod defūctus esset aaron. & Psalmo. 39. שועתי אליך idest clamaui ad te. que verba declinantur secundum proportionem verborum perfectorū in prima vel secunda cōiugatione tantum. Infinitiuus explicatur hoc modo בון intelligere. In voce passiua huius cōiugationis non excluditur littera substantialis media hoc est iod: sed vertitur in vau sic. Indicatiuo modo tempore preterito. נבון fuit intellectus נבונה fuit intellecta נבונות fuisti intellectus נבונות fuisti intellecta. נבונותי fui intellectus uel fui intellecta. Presens explicatur hoc modo. נבון qui intelligitur. נבונה que intelligitur נבונים qui intelliguntur נבונות que intelliguntur. Futurum explicatur hoc modo. אבון intelligar. m. & f. תבון intelligeris. m. תבוני intelligeris. f. יבון intelligetur m. תבון intelligetur. f. Et quando littera substantialis media est aliqua harum quinqꝫ אהחער littere futuri addite scribūtur per cere loco hiric: ad hunc modum. יעור idest expergefiet. Imperatiuus explicatur hoc modo. הבון intelligere. m. הבוני intelligere. f. הבונו intelligimini. m. הבונה intelligimini. f. Infinitiu9 explicatur hoc modo. הבון intelligi. Participia vocis passiue בון qui intelligitur בונה que intelligitur בונים qui itelligūtur בונות que intelliguntur. Et predicta verba que sunt monosyllaba in preterito indicatiui modi actiue vocis carent secunda coniugatione.

Tertia coniugatio est verborum transitiuorum hoc est quorum actio transit in tertiam personā. & in verbis absolutis transit in secundam personam & non amplius. in quibus he scribitur per cere. sic. Indicatiuo modo. tempore preterito. הבין fecit intelligere. m. הבינה fecit intelligere. f. הבינות fecisti intelligere. m. הבינות fecisti intelligere. f. הבינותי feci. intelligere. m. & f. Plurali. הבינונו fecimus intelligere. m. & f. Aliquando tamen he scribitur cū patha hoc modo הבינות. aliquando in omnibus personis excluditur iod hoc modo. הבן הבנת. Presens explicatur ad hunc modum. מבין qui facit intelligere מבינה que facit intelligere מבינים qui faciunt intelligere. מבינות que faciunt intelligere. Futurum autem hoc modo. אבין vel אבינה faciam intelligere. m. & f. תבין facies intelligere. m. תביני facies intelligere. f. יבין faciet intelligere. m. תבין faciet intelligere. f. Imperatiuus explicatur hoc modo. הבן vel הבין vel הבינה fac intelligere. m. הביני fac intelligere. f. הבינו Facite intelligere. m. הבנה vel הבנה Facite intelligere. f. Imperatiui generis masculini numeri singularis littera substantialis prima loco cere aliquādo scribitur cum camez siue patha. vt Esaie. 42. ואין אומר השב idest & nō est qui dicat reuertere. Infinitiuus explicatur hoc modo. הבן. f. הבין facere intelligere. Gerundia vero circumloquimur per prepositiones harum quattuor litterarum. בכלם. vt in superioribus sepe dictum est. Passiue vocis tertia coniugatio sic. Indicatiuo modo tempore preterito. הובן intellectus fuit הובנה intellecta fuit הובנת intellectus fuisti הובנת intellecta fuisti הובנתי intellectus vel intellecta fui. Presens explicatur hoc modo. הובן qui intelligitur הובנה que intelligitur הובנים qui intelliguntur הובנות que intelliguntur. Futurū explicatur hoc modo. אובן intelligar. m. & f. תובן intelligeris. m. תובני intelligeris f. יובן intelligetur. m. תובן intelligetur. f. Imperatiuum hec coniugatio non habet. Infinitiuus explicatur hoc modo. הובן Intelligi. Participium vocis passiue hoc modo. מובן qui intelligitur מובנה que intelligitur. מובנים qui intelliguntur מובנות que intelliguntur.

Quarta coniugatio que dicitur quadrata est verborum in quibus littera substantialis tertia duplicatur. neqꝫ excluditur ex medio vau. & explicatur in modum sequētem. Indicatiuo modo tempore preterito. בונן intellexit. m. בוננה itellexit. f. בוננת intellexisti. m. בוננת itellexisti. f. בוננתי intellexi. m. & f. & ad hunc modum alie persone formantur. Presens autem tempus hoc modo. מבונן qui intelligit מבוננה vel מבוננת que intelligit מבוננים qui intelligunt מבוננות que intelligunt. Futurum quoqꝫ isto modo. אבונן vel אבוננה intelligam. m. & f. תבונן intelliges. m. תבונני intelliges. f. יבונן intelliget. m. תבונן intelliget. f. Imperatiuus modus hoc modo explicatur. בונן intellige. m. בונני intellige. f. בוננו intelligite. m. בוננה intelligite. f. Infinitiuus vero ad istum modum. בונן ītelligere. In voce passiua huius quarte coniugationis vau littera substantialis media non excluditur: litteraqꝫ substātialis tertia geminatur hoc modo. התבונן idest intellectus est vel intellexit se: aut intellexit: quia actio huius verbi aliquando transit in secundam personam vt dictum est supra in verbis perfectis: & in fine clausule littera substantialis vltima scribitur per camez. vt Esaie. 1. עמי לא התבונן idest populus meus non intellexit. & explicatur sic. Indicatiuo modo tempore preterito. התבונן intellexit se. m. התבוננה intellexit se. f. התבוננת intellexisti te. m. התבוננת itellexisti te. f. התבוננתי itellexi me. m. & f. Presens autem hoc modo explicatur. מתבונן qui intelligit se מתבוננה vel מתבוננת que intelligit se מתבוננים qui intelligūt se מתבוננות que intelligunt se. Futurum etiam explicatur hoc modo. אתבונן vel אתבוננה intelligam me. m. & f. תתבונן intelliges te. m. תתבונני intelliges te. f. יתבונן itelliget se. m. תתבונן intelliget se. f. Plurali. נתבונן vel נתבוננה intelligemus nos. m. & f. תתבוננו intelligetis vos. m. תתבוננה intelligetis vos. f. יתבוננו intelligent se. m. תתבוננה intelligent se. F. Et in fine clausule venit littera substantialis cum camez loco cere. vt Psalmo. 118. עדותיך אתבונן idest testimonia tua intelligam. Imperatiuus explicatur isto modo. התבונן intellige te. m. התבונני intellige te. f. התבוננו intelligite vos. m. התבוננה intelligite vos. f. Infinitiuus autem in hunc modum התבונן Intelligi. Participium vocis passiue isto modo. מבונן qui intelligit se מבוננה vel מבוננת que intelligit se מבוננים qui intelligunt se. מבוננות que intelligunt se.

Per primam & tertiam coniugationem istorum verborum vnius syllabe possunt quoqꝫ declinari alia verba monosyllaba desinētia in aleph cuiusmodi est hoc בוא idest venit siue intrauit. nisi quod aleph non profertur: hoc modo. בא venit. m. באה venit. f. באת venisti. m. באת vēisti. f. באתי veni. m. & f. Presens vero explicatur hoc modo. בא qui venit באה que venit באים qui veniunt באות que veniunt. Futurum autem ad hunc modum. אבא vel אבואה veniā. m. & f. תבא venies. m. תבאי venies. f. יבא veniet. m. תבא veniet. f. Imperatiuus modus explicatur hoc modo. בוא vel בואה veni. m. בואי veni. f. באו venite. m. באנה venite. f. Infinitiuus modus explicatur sic. בוא venire.

Tertius verborum imperfectorum modus est: que in processu coniugationis amittunt he litteram substantialē tertiam vel vertitur in iod. cuiusmodi est hoc verbum גלה quod habet camez in prima & secunda: & declinatur hoc modo. Indicatiuo modo. tempore preterito. גלה reuelauit. m. גלתה reuelauit. f. גלית reuelauisti. m. גלית reuelauisti. f. גליתי reuelaui. m. vel. f. Plurali. גלו reuelauerunt. m. & f. גליתם reuelauisti. m. גליתן reuelauisti. f. גלינו reuelauimus. m. vel. f. Presens explicatur ad hunc modū. גולה reuelat גולה que reuelat גולים qui reuelant גולות que reuelant. Futuri littere que adduntur veniunt subscripto hiric preter aleph prime persone singularis que venit cum cegol hoc modo. אגלה reuelabo. m. vel. f. תגלה reuelabis. m. תגלי reuelabis. f. יגלה reuelabit. m. תגלה reuelabit. f. Plurali. נגלה reuelabimus. m. vel. f. תגלו reuelabitis. m. תגלינה reuelabitis. f. יגלו reuelabunt. m. תגלינה reuelabunt. f. Nonnunquam hoc futurum venit sine he vltima: & littera substantialis prima venit cum cegol. hoc modo אגל תגל יגל נגל. Aliquando littere addite veniunt cum cere. vt Numeri. 16. אל תפן אל מנחתם non aspicias ad munus illorum. Et cum littera substantialis prima vel secunda est aliqua harum quattuor אחהע tunc littera substantialis prima venit cum patha pro cegol: & littere addite possunt venire cum hiric siue cere. vt Exo. 19. ויחן שם ישראל idest & castrametatus est illic israel. & Genesis. 47. ותלה ארץ מצרים & defecit terra egypti. que verba veniunt a prima horum verborum positione חנה לחה. & quando littera substantialis prima est ain siue heth: vel he. littere addite possunt venire cum patha: sic.

אעלה Ascendam.m.vel.f.תעלה ascendes.m. תעלי ascẽdes.f. יעלה ascendet.m.תעלה ascendet.f.& quando veniunt sine he ultima: veniunt hoc modo אעל תעל יעל & in verbis quorũ littera substantialis media est iod cuiusmodi est hoc היה idest fuit he littera substãtialis ultima excluditur.& iod relinquitur ociosa.sic. אהי Ero.m.vel.f.תהי Eris.m.vel.f.יהי Erit.m.vel.f. Et in hoc verbo ראה idest vidit: iod tertie persone masculini singularis venit cum patha quando venit cum vau in principio hoc modo.וירא.i. & vidit.quod fit ut prolatio sit facilior ĩ hoc verbo: quod est frequẽs in sacra scriptura. Atque etiam ex hac causa quod si iod cum hiric scriberetur: sonus esset similis huic verbo.ויירא quod venit aliquando cum simplici iod.idest & timuit.cuius prima positio est ירא timuit.de quo in inferioribus dicetur. Imperatiuus explicatur hoc modo. גלה reuela.m.גלי reuela.f.גלו reuelate.m.גלינה reuelate.f. Infinitiuus explicatur ad hũc modum.גלה ו גלות Reuelare. Vox passiua prime huius coniugationis. Indicatiuo modo tempore preterito.נגלה reuelatus fuit.נגלתה reuelata fuit.נגלית reuelatus fuisti נגלית reuelata fuisti נגליתי reuelatus vel reuelata fui. Plurali. נגלו reuelati vel reuelate fuerunt נגליתם reuelati fuistis נגליתן reuelate fuistis נגלינו reuelati vel reuelate fuim9. Presens explicatur hoc modo.נגלה qui reuelatur נגלה que reuelatur נגלים qui reuelantur נגלות que reuelantur. In futuro nun preteriti excluditur: quod suppletur per dages in littera substantiali prima hoc modo.אגלה reuelabor.m.&.f.תגלה reuelaberis.m.תגלי reuelaberis.f.יגלה reuelabitur.m.תגלה reuelabitur.f. Plurali. נגלה reuelabimur.m.&.f.תגלו reuelabimini.m. תגלינה reuelabimini.f. יגלו reuelabuntur.m. תגלינה reuelabuntur.f. Aliquando in hoc futuro excluditur he ultima: quemadmodum in voce actiua ad sequentem modum. אגל תגל יגל נגל Imperatiuus explicatur hoc mõ.הגלה reuelare.m.הגלי reuelare.f.הגלו reuelemini.m.הגלינה reuelemini.f. Infinitiuus autem ad hunc modum.הגלות vel הגלה reuelari. Participiũ vocis passiue hoc modo.גלוי reuelatus גלויה reuelata גלוים reuelati גלויות reuelate. De secũda cõiugatiõe.

Secunda coniugatio verborum que dicuntur grauia ꝓpterea quod littera substantialis media scribitur cũ dages: & declinatur ex proportione verborum pfectorum secunde coniugationis hoc modo. Indicatiuo modo tẽpore preterito.גלה reuelauit.m.גלתה reuelauit.f. גלית reuelasti.m.גלית reuelasti.f.גליתי reuelaui.m.&.f. & ad hunc modũ alie persone. Presens explicatur hoc modo.מגלה qui reuelat מגלה que reuelat מגלים qui reuelant מגלות que reuelant. Futurum autem ad hunc modum.אגלה reuelabo.m.&.f.תגלה reuelabis.m.תגלי reuelabis.f.יגלה reuelabit.m. תגלה reuelabit.f. In hoc futuro quemadmodum in futuro prime coniugationis supra memorate aliquando he ultima excluditur.ad hũc modum. אגל תגל יגל נגל Imperatiuus hunc in modum explicatur גלה reuela.m.גלי reuela.f.גלו reuelate.m. גלינה reuelate f. Infinitiuus autem exit in hunc modum.גלות reuelare. Cõiugationis huius vox passiua sic. Indicatiuo modo tempore pterito.גלה reuelatus fuit גלתה reuelata fuit גלית reuelatus fuisti גלית reuelata fuisti גליתי reuelatus vel reuelata fui. Plu: גלו reuelati vel reuelate fuerunt.גליתם reuelati fuistis גליתן reuelate fuistis.גלינו reuelati vel reuelate fuimus. Presens explicatur ad hunc modũ.מגלה qui reuelatur מגלה que reuelatur מגלים qui reuelantur מגלות que reuelantur. Futurũ ãt isto modo explicatur.אגלה reuelabor.m.&.f.תגלה reuelaberis.m. תגלי reuelaberis.f.יגלה reuelabitur.m.תגלה reuelabitur.f. Imperatiuum non habet hec vox. Infinitiuus autem explicatur hoc mõ גלות reuelari. Participium vocis passiue hoc modo.מגלה reuelatus מגלה reuelata מגלים reuelati מגלות reuelate.

De tertia coniugatione.

Tertia coniugatio est verborum: quorum actio transit in tertiam personam, & declinatur ad ꝓportionẽ verborum perfectorum tertie coniugationis ad hunc modum. Indicatiuo modo tempore preterito. הגלה vel הגלה fecit reuelare.m.הגלתה fecit reuelare.f.הגלית fecisti reuelare.m.הגלית fecisti reuelare.f.הגליתי vel הגלתי feci reuelare.m.&f.& ad hunc modum formari possunt persone numeri pluralis Et quando littera substantialis prima est ain vel heth: tunc he addita & ain siue heth subscribuntur per cere siue cegol.ut thenorum.2.העלו עפר על ראשם idest fecerunt ascendere puluerẽ super caput suum. Presens vero explicatur ad hunc modum. מגלה qui facit reuelare מגלה que facit reuelare.מגלים qui faciunt reuelare מגלות que faciunt reuelare. Futurum autem isto modo explicatur.אגלה faciam reuelare.m.&.f.תגלה facies reuelare.m.תגלי facies reuelare.f.יגלה faciet reuelare.m. תגלה faciet reuelare.f. Imperatiuus ad hunc modum explicatur. הגלה fac reuelare.m.הגלי fac reuelare.f.הגלו facite reuelare.m. הגלינה facite reuelare.f. Cõiugationis huius vox passiua sic. Indicatiuo modo tempore preterito.הגלה reuelat9 fuit הגלתה reuelata fuit הגלית reuelatus fuisti הגלית reuelata fuisti הגליתי reuelatus vel reuelata fui. Presens aũt explicatur hoc modo. מגלה qui reuelatur מגלה que reuelatur מגלים qui reuelantur מגלות que reuelantur. Futurum vero explicatur hoc modo. אגלה reuelabor.m.vel.f.תגלה reuelaberis.m. תגלי reuelaberis.f.יגלה reuelabitur.m.תגלה reuelabitur.f. Imperatiuũ hec vox non habet. Infinitiuus explicatur ad hunc modum. הגלה reuelari. Verba supradicta desinentia in he non reperiũtur in voce actiua quarte coniugationis quadrate.reperiuntur tamen in passiua.& declinantur ex proportione verborũ perfectorum passiue vocis quarte coniugationis sic. Indicatiuo modo tempore preterito התגלה reuelabit se.m.התגלתה reuelabit se.f.התגלית reuelasti te.m.התגלית reuelasti te.f. התגליתי reuelaui me.m.&.f.& ad hunc modum persone numeri pluralis. Presens huius vocis explicatur sic.מתגלה q reuelat se מתגלה que reuelat se מתגלים qui reuelant se מתגלות que reuelant se. Futurum autem explicatur hoc modo.אתגלה vel אתגל reuelabo me.m.&.f.תתגלה reuelabis te.m. תתגלי reuelabis te.f. יתגלה reuelabit se.m.תתגלה reuelabit se.f. Imperatiuus vero explicatur hoc modo. התגלה reuelare.m. התגלי reuelare.f. התגלו reuelamini.m.התגלינה reuelamini.f. Infinitiuus autẽ ad hunc modum.התגלות vel התגלה reuelari.

Quartus modus defectiuorum verborũ est: qñ ex tribus litteris substantialibus deficit aliqñ prima & tertia. aut deficit prima & non profertur tertia. Esto exẽplĩ causa hoc verbũ נטה idest declinauit siue extendit. quod verbum inflectitur per primam coniugationem in actiuam & passiuã. Preteritum vero & presens possunt inflecti ex proportione verborum predictorum in he desinentium. & in futuro excluditur nun littera substantialis prima que suppletur per dagues impositum littere sequenti. Futurum vero explicatur hoc modo. אטה declinabo.m.&.f. תטה declinabit.m. תטי declinabit.f.יטה declinabit.m.תטה declinabit.f. Plurali. נטה declinabimus.m.&.f.תטו declinabitis.m.תטינה declinabitis.f.יטו declinabunt.m.תטינה declinabũt.f. In hoc futuro aliqñ ex litteris tribus substantialibus deficit prima & tertia. & littere addite scribuntur cũ cere & aleph cũ cegol hoc modo אט תט יט נט Prouer.4.אל תט ימין ושמאל nõ declines ad dextrã neq ad sinistrã. Aliqñ littere addite futuri scribuntur p hiric. vt.4.Re.9.ויז מדמה idest sparsit de sanguine suo. quod verbum habet originem ab hoc verbo.נזה. Imperatiuus & infinitiuus veniunt cum nun littera substantiali prima ad modũ sequẽtẽ. נטה declina.m.נטי Declia.f.נטו decliate.m. נטינה declinate.f. infinitiu9 נטה ו נטות declinare. Vocis passiue prima coniugatio.נטה declinatus fuit.נטתה declinata fuit.נטית declinatus fuisti.נטית declinata fuisti.נטיתי declinatus vel declinata fui. plurali. נטו declinati vel declinate fuerunt. נטיתם declinati fuistis.נטיתן declinate fuistis. נטינו declinati vel declinate fuimus. Et aliquando in singulari littera substantialis media scribitur cum hiric.ad hunc modum.נטית נטיתי.& in tertia persona plurali he littera substãtialis ultima aliqñ vertitur in iod.ut Numeri.24.כנחלים נטיו vt torrentes inclinati sunt. pro quo nos habemus.vt valles nemorose. Presens autẽ explicatur hoc modo.נטה qui declinatur נטה que declinatur. נטים qui declinantur נטות que declinantur. Futurum quoq explicatur hoc mõ.אנטה declinabor.m.vel.f.תנטה declinaberis.m.תנטי declinaberis.f.ינטה declinabitur.m.תנטה declinabitur.f. Cui futuro aliquando deficit he vltima quemadmodum & in voce actiua: ad hunc modum.אנט תנט ינט Imperatiuus explicatur hoc modo.הנטה declinare.m.הנטי declinare.f.הנטו declinemini.m.הנטינה declinemini.f. Infinitiuus hoc modo explicatur.הנטה ו הנטות Declinari. Participia vocis passiue hoc modo.נטוי declinatus נטויה declinata.נטוים declinati נטויות declinate.

Tertia coniugatio supradicti verbi est in qua deficit nũ littera substantialis prima in omnibus modis & tẽporibus: que suppletur per dagues in littera substãtiali media: ad hunc modum. Indicatiuo modo tpe preterito. הטה fecit declinare.m.הטתה fecit declinare.f.הטית fecisti declinare.m.הטית fecisti declinare.f.הטיתי feci declinare.m. & .F. Plurali. הטו fecerunt declinare.m.vel.F.הטיתם fecistis declinare.m.הטיתן fecistis declinare.F.הטינו fecimus declinare.m.vel.F. Presens vero explicatur hoc modo. מטה qui facit declinare.מטה que facit declinare.מטים qui faciunt declinare. מטות que faciunt declinare. Futurũ aũt in hunc modũ. אטה faciam declinare.m.&.f.תטה facies declinare.m. תטי facies declinare.f. יטה faciet declinare.m. תטה faciet declinare.f. Plurali. נטה faciemus declinare.m.vel.f. תטו facietis declinare.m.תטינה facietis declinare.f. יטו facient declinare.m. תטינה facient declinare.f. In hoc futuro nonnunquam deficiunt prima & tertia littera ex tribus substãtialibus quemadmodum in voce actiua prime coniugatiõis. hoc mõ. אט תט יט נט. Imperatiuus ad hunc modum explicatur הטה fac declinare.m הטי fac declinare.F.הטו Facite declinare.m.הטינה Facite declinare.F. In hoc imperatiuo in masculino singulari excluditur nonnunquam he vltima.vt Prouer.22.הט אזנך ושמע.i. inclina aurem tuam & audi. Infinitiuus aũt explicatur hoc mõ. הטה ו הטות Facere declinare. Vocis passiue tertia coniugatio. Indicatiuo modo tempore preterito.הטה declinat9 fuit הטתה declinata fuit הטית declinatus fuisti הטית declinata fuisti הטיתי declinatus vel declinata fui. Presens explicatur hunc in modũ. מטה qui declinatur מטה que declinatur מטים qui declinantur מטות que declinantur. Futurum explicatur hoc modo. אטה declinabor.m.&.F.תטה declinaberis.m.תטי declinaberis.F.יטה declinabitur.m.תטה declinabitur.F. Imperatiuus in hac voce deficit. Infinitiuus autem exit ad hunc modum.הטות declinari Cum vero prima littera ex tribus substantialibus est aleph cuiusmodi est.אבה idest voluit: littere futuri addite veniunt cum holem. sic.אבה volam.m.&.F.תאבה voles.m. תאבי voles.F. יאבה volet.m. תאבה volet.F. Sunt qui dicant hoc verbum נטה posse inflecti per vocem passiuam quarte coniugationis ad modũ verborum desinentium in he: de quibus dictũ ẽ in superioribus hoc mõ: התנטה declinatus est התנטתה declinata ẽ.

Est preterea verbũ ירא hoc est timuit: cuius littera substantialis prima est iod & tertia aleph que non profertur.& inflectitur ad proportionem huius verbi פעל & declinatur per primam coniugationem: in quo aliquando nõ profertur iod.& nonnunquam iod vertitur in vau.& in preterito & in presenti iod profertur ad hunc modum. Indicatiuo modo tempore preterito.ירא timuit.m.יראה timuit.F.יראת timuisti.m.vel.F. יראת timuisti.F. יראתי timui.m.vel.F. Plurali. יראו timuerũt.m.vel.F.יראתם timuistis.m.יראתן timuistis.f. יראנו timuimus.m.vel.F. Nonnunquam huius temporis res littera secunde persone masculini & feminini pluralis scribitur subiecto camez hoc modo.יראתם יראתן & quando est in fine clausule: seba littere substantialis medie vertitur in cere accentu in eadem collocato. vt Gẽn.18.כי יראה idest quia timuit. Presens huius verbi explicatur sic.ירא qui timet יראה que timet יראים qui timent יראות que timẽt. Futurum autem ĩ hũc modum.אירא timebo.m.&.F.תירא timebis.m.תיראי timebis F.ירא timebit.m. תירא timebit.F.Plurali. נירא timebimus.m.&.F.תיראו timebitis.m.תיראנה timebitis.F. ייראו timebunt.m.תיראנה timebunt.F. Futurum hoc scribitur cũ iod littera substantiali prima que tamen non profertur. In fine vero clausule: seba littere substantialis medie vertitur in camez accentu in eadem collocato.vt Leuitici.19. איש אמו ואביו תיראו Vnusquisq matrem suam & patrẽ suum timeat. In tertiis quoq personis masculini singularis & pluralis aliquando deficit iod littera substantialis prima.& iod que apponitur est futuri. vt.1.Rex.17.וירא שאול מלפני דוד & timuit saul ante dauid.& alia reperiuntur ad hunc modum. In feminino etiam plurali aliquando deficit he vltima & aleph non profertur. vt Exo.1. ותיראן המילדות idest timebãt obstetrices. Causa autem cur futurum scribitur cum iod littera substantiali est quia sine illa mutaret significationem. Et significaret videre: ab hoc verbo ראה.idest vidit. Imperatiuus autem explicatur sic. ירא time.m.יראי time.f. יראו timete.m.יראנה timete.f. In secunda persona masculini pluralis aliquando non profertur aleph. vt Iosue.24.יראו את יהוה idest timete dominũ. In feminino quoq plurali non profertur aleph: vt assignetur differentia vocis inter coniugationem huius verbi ירא quod est timere: & coniugationẽ alterius ראה quod est vidit. quia si proferatur aleph significat videre. Infinitiuus explicatur ad hunc modum.ירוא timere. Infinitiuus preterea vt sepe dictũ est prepositis prepositionibus illarum quattuor litterarũ בכלם ponitur pro gerundiis & subiunctiuo: & scribuntur cum hiric: & iod littera substantialis prima non profertur. hoc mõ ביראו .i. in timendo. Aliquando lamed addita scribitur cum cere: & excluditur iod littera substantialis prima. vt.1.Regũ.18. ליראה מפני דוד .i. vt timeret coram dauid. Vocis passiue prima coniugatio in cuius preterito iod substantialis prima vertitur ĩ vau ociosam. vt. Indicatiuo modo tempore preterito נורא formidatus fuit נוראה formidata fuit.נוראת formidatus fuisti. נוראת formidata fuisti נוראתי Formidatus vel formidata fui. Presens autem explicatur hoc modo נורא qui formidatur נוראה que formidatur נוראים qui formidantur נוראות que formidantur. In futuro & in imperatiuo iod littera substantialis prima vertitur in vau que profertur in hũc modum. אורא formidabor.m.&.f.תורא formidaberis.m.תוראי formidaberis.f. יורא formidabitur.m.תורא formidabitur.f. Imperatiuus explicatur hoc mõ. הורא formidari.m.הוראי formidari.f. הוראו formidemini.m.הוראנה formidemini.f. Infinitiuus explicatur hoc modo.הורא formidari. Hoc verbũm caret participiis vocis passiue quoniam est neutrum.

Sunt alia verba quorum littera substantialis prima ex tribus est iod & vltima he. cuiusmodi est hoc ירה. idest docuit. siue proiecit. quod in presenti & in pterito prime coniugationis inflectitur ad proportionem verborum desinentium in he: de quibus supra dictum est. & in futuro nõ profertur iod. hũc in modũ אירה docebo.m.&.f.תירה docebis.m.

תּוֹרִי docebis.f.יוֹרֶה docebit.m.תּוֹרֶה docebit.f. & aliquādo ex
hoc futuro excluditur he vltima hoc modo. יוֹר תּוֹר vt Ezech.
31.וַיִּיף בְּגָדְלוֹ & erat pulcherrimus in magnitudine sua. Impe
ratiuus explicatur in hunc modum. יְרֵה doce.m.יְרִי doce.f.
ירו docete.m.יְרֶינָה docete.f. Infinitiuus autem ad hunc modū
יָרֹה ירות docere. Vox passiua huius coniugatiōis iflectitur ad
modū vocis passiue precedentis coniugationis loco aleph lit-
tere posita he in vltima littera ex substātialibus. & participiū
eiusdem vocis exit in modū sequentē. יָרוּי qui docetur יְרוּיָה
que docetur יְרוּיִם qui docentur יְרוּיוֹת que docentur.

Tertie coniugationis verborum forma est quorū actio plerumq; transit in tertiam personam: nonnunquam tamen manet actio in secunda sic.
הוֹרָה fecit docere vel docuit.m.הוֹרְתָה fecit docere.f. הוֹרֵיתָ fe
cisti docere.m.הוֹרֵית fecisti docere.f.הוֹרֵיתִי feci docere.m.&.f.
Plurali. הוֹרוּ fecerūt docere.m.&.f.הוֹרֵיתֶם fecistis docere.m.
הוֹרֵיתֶן fecistis docere.f.הוֹרֵינוּ fecimus docere.m.&.f. Presens
explicatur ad hūc modū.מוֹרֶה qui docet מוֹרָה que docet מוֹרִים
qui docent.מוֹרוֹת que docent. Futurum autem ad hunc modū.
אוֹרֶה docebo.m.&.f.תּוֹרֶה docebis.m.תּוֹרִי docebis.f. יוֹרֶה do-
cebit.m.תּוֹרֶה docebit.f.Futurum hoc aliqñ excludit he litterā
vltimam hoc modo. אוֹר תּוֹר יוֹר.vt.4.Reg.13. וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע
יְרֵה וַיּוֹר.i.& dixit eliseus iace sagittā: et iecit. Imperatiuus ex-
plicatur hoc modo.הוֹרֵה doce.m.הוֹרִי doce.f.הוֹרוּ docete.m.
הוֹרֶנָה docete.f.Infinitiuus vero ad hunc modū. הוֹרוֹת facere
docere. Ex hac cōiugatiōe formari pōt vox passiua: vau cū ho
lē prime syllabe mutata in vau cū surec hoc mō.הוּרָה doct9 fuit
הוּרְתָה docta fuit הוּרֵיתָ doct9 fuisti הוּרֵית docta fuisti.הוּרֵיתִי do
ctus vel docta fui.Presens aūt ad hunc modū.מוּרֶה doctus מוּרָה
docta מוּרִים docti מוּרוֹת docte. Futurum explicatur hoc modo
אוּרֶה docebor.m.&.f.תּוּרֶה doceberis.m.תּוּרִי doceberis.f.יוּרֶה
docebitur.m.תּוּרֶה docebitur.f.Imperatiuus huius vocis defi
cit.Infinitiuus autem explicatur sic.הוּרוֹת doceri.

Est alia forma verborū in quibus littera substantialis vltima est aleph que nō profertur: qualia sunt. מָצָא idest inuenit.קָרָא idest vocauit: quibus in discursu cōiuga
tionis ex substantialibus littera nulla deficit: preter quā cū ver
bum incipit a nun siue iod.de quibus dictum est in superiori-
bus.nunc dicendū de iis que incipiunt a quacūq; alia littera: &
ponūtur hoc in loco quia inflectuntur ad modū verborū desi
nentium in he.hoc modo. Indicatiuo modo tempore pre-
terito. קָרָא vocauit.m. קָרְאָה vocauit.f. קָרָאתָ vocasti.m.
קָרָאת Vocasti.f. קָרָאתִי Vocaui.m.&.f. Presens explica
tur ad hunc modum. קוֹרֵא qui vocat. קוֹרְאָה que vocat.
קוֹרְאִים qui vocant קוֹרְאוֹת que vocant. Futurū aūt hoc mō
אֶקְרָא uel אֶקְרָאָה Vocabo.m.&.f. תִּקְרָא Vocabis.m.
תִּקְרְאִי vocabis.f. יִקְרָא Vocabit.m. תִּקְרָא Vocabit.f.
Imperatiuus aūt ad hunc modum. קְרָא Voca.m. קִרְאִי Vo
ca.f.קִרְאוּ uocate.m.קְרֶאנָה uocate.f. Imperatiuo feminini
pluralis deficit aliqñ he: & aleph nō pfertur. vt Ruth.1.קְרֶאןָ
לִי מָרָא.i.Vocate me amaram. Nonnunquam littera substan-
tialis prima legitur cum hiric.& aleph profertur. vt Exo.2.
קִרְאֶן לוֹ וְיֹאכַל לָחֶם idest Vocate eum & comedat panem. Infi
nitiuus sic.קְרֹאת ⁊ קְרֹא ⁊ קָרֹא Vocare. Vox passiua huius
coniugationis sic. Indicatiuo modo tempore preterito.
נִקְרָא Vocatus fuit נִקְרְאָה Vocata fuit נִקְרֵאתָ Vocatus fuisti.
נִקְרֵאת Vocata fuisti נִקְרֵאתִי Vocatus uel uocata fui.
Presens autē explicatur hoc modo.נִקְרָא qui uocatur נִקְרָאָה
que uocatur נִקְרָאִים qui uocantur נִקְרָאוֹת que uocantur.
Futurum ad hunc modum explicatur.אֶקָּרֵא Vocabor.m.&.f.
תִּקָּרֵא Vocaberis.m.תִּקָּרְאִי Vocaberis.f.יִקָּרֵא uocabitur.m.
תִּקָּרֵא Vocabitur.f. Imperatiuus autem explicatur sic.הִקָּרֵא
Vocare.m.הִקָּרְאִי vocare.f. הִקָּרְאוּ Vocemini.m. הִקָּרֶאנָה
Vocemini.f. Infinitiuus autem ad hunc modum. הִקָּרֵא
Vocari. Participium vocis passiue hoc modo. קָרוּא voca
tus קְרוּאָה vocata קְרוּאִים vocati,קְרוּאוֹת vocate.

Est aliud verbum cuius littera substantialis prima atq; vltima est nun: hoc modo.נָתַן idest dedit. quod verbū inuenitur solum in prima coniugatione in cuius dis-
cursu aliquando excluditur nun prima.aliquando vltima.ali-
quando vtraq;: & geminatur media.& in preterito prime con
iugationis excluditur nun vltima scilicet in prima & secūda p-
sona singulari & plurali: que suppletur per dagues littere seqn
tis: hoc modo. Indicatiuo modo tempore preterito.
נָתַן dedit.m. נָתְנָה dedit.f.נָתַתָּ dedisti.m.נָתַתְּ dedisti.f. נָתַתִּי
dedi.m.&.f. Plurali נָתְנוּ dederunt.m.&.f. נְתַתֶּם de
distis.m. נְתַתֶּן dedistis.f. נָתַנּוּ vel נָתַנְנוּ dedimus.m.&.f.
Aliquando in secunda persona masculini singularis excludi-
tur nun prima & vltima: & tau in medio duplicatur vt supra di
ctum est.vt.2.Regum.22.וְאֹיְבַי תַּתָּה לִּי עֹרֶף idest & inimicos
meos dedisti mihi dorsum. quo in verbo ponitur dagues in
vtraq; littera duplicata. quia dagues prime supplet defectum
nun prioris: & secunde: nun posterioris. Presens explicatur ad
hunc modum. נוֹתֵן qui dat נוֹתְנָה vel נוֹתֶנֶת que dat. נוֹתְנִים q
dant נוֹתְנוֹת que dant. Futurum autem isto modo. אֶתֵּן
vel אֶתְּנָה dabo.m.&.f. תִּתֵּן dabis.m. תִּתְּנִי dabis.f.
יִתֵּן dabit.m. תִּתֵּן dabit.f. Plurali. נִתֵּן vel נִתְּנָה
dabimus.m.&.f. תִּתְּנוּ dabitis.m. תִּתֵּנָּה vel תִּתְּנֶנָה dabitis.f.
יִתְּנוּ dabunt.m. תִּתֵּנָּה dabunt.f. In hoc futuro & in im
peratiuo & in infinitiuo deficit nun littera substantialis prima
& suppletur per dagues tau littere sequentis. Imperatiuus
ad hunc modū explicatur.תֵּן da.m.תְּנִי da.f.תְּנוּ date.m. תֵּנֶּינָה
date.f. Aliquando tamen masculinum singulare & femini-
num plurale exeunt huc in modum.תְּנָה.i.da.m.vel date.F.
Infinitiuus ad hunc modum explicatur. נָתוֹן ⁊.תֵּת Dare.
Et quando infinitiuus venit sine nun & iungitur prepositioni
bus beth siue lamed siue caph: per quas circumloquimur gerū
dium: tunc tau prima scribitur sine dagues.hoc modo. בְּתֵת.i.
in dādo: & cum mem venit cum dagues: hoc modo.מִתֵּת.i.de
dando.& inuenitur hic infinitiuus cum littera nun addita in
fine.vt.3.Reg.6.לִתְתֵּן שָׁם אֶת אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה idest vt darent il
lic arcam federis domini.

Vox passiua huius coniugationis inflecti potest per passiuam vocem prime coniugationis huius verbi נִגַּשׁ.i. accessit. de qua dictum est superius.& hoc verbum נָתַן
non inuenitur in reliquis tribus coniugationibus preter quā
in voce passiua tertie coniugationis.vt Leuitici.11.וְכִי יֻתַּן מַיִם
idest quando dabitur aqua. & dicunt hebrei: quod quia verbū
hoc reperitur in voce passiua: quod ex proportione possumus
formare actiuam ad hunc modum.הִנְתִּין idest fecit dare.

De verbis duplicatis.

Sunt quedam verba que ex tribus litteris substantiali- bus habent duas vltimas easdem hoc est duplicatas .cu iusmodi sunt hec.
בָּזַז diripuit. גָּזַז totondit.דָּלַל attenuatus est.חָנַן misert9
est. סָבַב circuiuit. שָׁלַל spoliauit. תָּמַם consumpsit.
siue impleuit. He vero littere quas diximus duplicari: aliqñ
veniunt simplices.vt תַּם cuius tres littere substantiales sunt
תָּמַם Et prima littera per dages scribitur. In processu vero cō-
iugationis hec verba duplicata aliquando veniunt integra ad
modum verborum perfectorum. aliquando vero excluditur lit
tera substantialis media: que suppletur per dages impositum
vltime littere. Qui defectus plerumq; reperitur in verbis pri-
me & secunde coniugationis tam in voce actiua quam passiua
quemadmodum in verbo sequenti liquet. Indicatiuo mo-

do.tempore preterito.סַב circuiuit.m.סַבָּה circuiuit.f.סַבּוֹתָ cir
cuisti.m.סַבּוֹת circuisti.f.סַבּוֹתִי circuiui.m.&.f. Plurali.
סַבּוּ circuierunt.m.&.f.סַבּוֹתֶם circuistis.m.סַבּוֹתֶן circuistis.F.
סַבּוֹנוּ circuiuimus.m.&.F. Presens explicatur ad hūc modū.
סַב qui circuit סַבָּה que circuit סַבִּים qui circueunt סַבּוֹת que cir
cueunt. Futurum autem ad hunc modum. אָסוֹב circuibo.
m.&.F.תָּסוֹב circuibis.m.תָּסוֹבִי circuibis.F. יָסוֹב circuibit.m.
תָּסוֹב circuibit.f. Plu. נָסוֹב circuibimus.m.&.f.תָּסֹבּוּ cir-
cuibitis.m.תְּסוּבֶּינָה ⁊.תְּסֻבֶּינָה circuibitis.F.יָסֹבּוּ circuibunt.m.
תְּסוּבֶּינָה circuibunt.f. Cum vero futurum hoc scribitur per
vau in principio: holem littere substantialis prime vertitur in
camez qui profertur quasi holem.vt Deut.2.וַנָּסָב אֶת הַר שֵׂעִיר
hoc est circuiuimus montem seir. Imperatiuus in hunc mo
dum explicatur.סוֹב circui.m. סוֹבִי circui.F. סוֹבּוּ circuite.m.
סוֹבֶּינָה circuite.F. Infinitiuus autem ad hunc modum.
סוֹב Circuire. Vox passiua huius coniugationis. Indicatiuo
modo tempore preterito. נָסַב circundatus fuit נָסַבָּה circun
data fuit נְסַבּוֹתָ circūdatus fuisti נְסַבּוֹת circūdata fuisti נְסַבּוֹתִי
circundatus vel circundata fui. Plu. נָסַבּוּ circūdati vel cir
cundate fuerunt נְסַבּוֹתֶם circundati fuistis נְסַבּוֹתֶן circundate
fuistis נְסַבּוֹנוּ circundati vel circundate fuimus. Hec vox pas
siua potest etiam inflecti ex proportione verborū que sequū-
tur פָּעַל פָּעֵל פָּעֹל hoc modo נָסַב נָסֵב נָסֹב idest circundatus est.
& potest etiam inflecti ex proportione illorum trium modo-
rum in omnibus personis. Sed in sacra scriptura vsitatior est
primus modus. Presens explicatur ad hunc modum.
נָסַב vel נָסֵב qui circundatur נְסַבָּה que circundatur נְסַבִּים qui
circundantur נְסַבּוֹת que circundantur. Futurum autem in
hunc modum. אֶסּוֹב circundabor.m.&.F. תִּסּוֹב circunda
beris.m.תִּסּוֹבִי circundaberis.F. יִסּוֹב circundabitur.m.תִּסּוֹב
circundabitur.F. Imperatiuus explicatur hoc modo.
הִסֹּב vel הִסַּב circundare.m.הִסַּבִּי circundare.F.הִסַּבּוּ circun-
demini.m.הִסַּבֶּינָה circundemini.F. Infinitiuus autem ad
hunc modum. הִסֹּב vel הִסַּב circundari. Participium vocis pas-
siue hoc modo.סוֹב qui circundatur סוֹבָה que circūdatur סוֹבִים
qui circundantur סוֹבוֹת que circundantur.

Tertia coniugatio verborum transeuntium in tertiam personam.que inflectuntur ad hunc modum.הֵסֵב vel הֵסַב Fecit circundare.m.הֵסַבָּה Fecit circūdare.f.הֲסִיבּוֹתָ
Fecisti circundare.m.הֲסִיבּוֹת fecisti circundare.f. הֲסִיבּוֹתִי feci
circundare.m.&.F. Plurali. הֵסַבּוּ Fecerunt circunda
re.m.&.f.הֲסִיבּוֹתֶם Fecistis circundare.m.הֲסִיבּוֹתֶן fecistis circū
dare.F.הֲסִיבּוֹנוּ Fecimus circundare.m.&.F. Presens explica-
tur ad hunc modum.מֵסֵב qui facit circundare מְסִיבָּה que facit
circundare.מְסִיבִּים qui faciunt circundare מְסִיבּוֹת que faciunt
circundare. Futurum autem isto modo. אָסֵב vel אֲסִבָּה fa
ciam circundare.m.&.f.תָּסֵב facies circundare.m.תָּסֵבִּי Facies
circundare.F. יָסֵב faciet circundare.m.תָּסֵב faciet circūdare.F.
Plurali. נָסֵב vel נְסִבָּה faciemus circundare.m.&.f.תָּסֵבּוּ Fa-
cietis circundare.m.תְּסִיבֶּנָה facietis circundare.F. יָסֵבּוּ Faciet
circundare.m.תְּסִיבֶּנָה Facient circundare.F. Imperatiuus
hoc modo explicatur. הָסֵב Fac circundare.m.הָסֵבִּי Fac circū
dare.F.הָסֵבּוּ Facite circundare.m.הֲסִבֶּנָה Facite circundare.F.
Infinitiuus autē ad hūc modum הָסֵב.⁊.הֵסֵב.⁊.הֵסַב Facere circū
dare. Vox passiua huius coniugationis inflectitur prima syl
laba scripta cum surec hoc modo. Indicatiuo modo.tem
pore preterito. הוּסַב Fuit circundatus הוּסַבָּה fuit circun
data הוּסַבּוֹתָ fuisti circundatus הוּסַבּוֹת fuisti circundata הוּסַבּוֹתִי
Fui circundatus vel circundata. Plurali.
הוּסַבּוּ Fuerunt circundati vel circundate.הוּסַבּוֹתֶם Fuistis circū
dati הוּסַבּוֹתֶן Fuistis circundate הוּסַבּוֹנוּ Fuimus circundati vel
circundate. Presens ad hunc modum explicatur.
מוּסָב qui circundatur מוּסַבָּה que circundatur מוּסַבִּים qui circū
dantur מוּסַבּוֹת que circundantur. Futurum autem ad hunc
modum. אוּסַב circundabor.m.vel.f. תּוּסַב circūdaberis.m.
תּוּסַבִּי circundaberis.f.יוּסַב circundabitur.m. תּוּסַב circunda-
bitur.f. Imperatiuum hec vox non habet. Infinitiuus au
tem exit in hunc modum. הוּסוֹב Circundari. Et per quartam
coniugationem quadratam inflectuntur verba duplicata sine
alicuius littere defectu: & tam in voce actiua quam in passiua
possunt declinari per quartam coniugationem verborum per
fectorum.vt רוֹמֵם idest exaltauit.הִתְרוֹמֵם idest exaltatus ē vel
exaltauit se.

Sunt etiam verba quedam habentia quattuor litteras substantiales: quorum tres sunt differentie. prima est verborum que nullam duplicant litteram ex illis: cuius
modi sunt hec.כִּרְבֵּל.idest inuoluit.כִּרְסֵם conculcauit.פִּרְשֵׁז ex
tendit. Secunda est verborum quorum tertia & quarta littera
sunt eadem: quia geminatur.vt אֻמְלַל.i.defecit aut egrotauit.
vel succisus est. Tertia est verborum: quorū prima & tertia lit-
tera sunt eadem atq; pari modo secunda & quarta. cuiusmodi
sunt hec.כִּלְכֵּל idest pauit vel sustentauit כִּרְכֵּר.saltauit.סִכְסֵךְ in
uoluit קִרְקֵר destruxit.שִׁעֲשַׁע delectauit. que tres verborū diffe
rentie: per secundam coniugationem inflectuntur: tam in voce
actiua quam in passiua: que in tertia littera recipiunt dagues.
& quāquam hec verba non reperiantur nisi per secundam con
iugationem inflexa: nihilominus ex proportione possunt p
alias tres coniugationes declinari.& in processu coniugatiōis
nullam ex quattuor substantialibus amittunt.hoc modo.

Secunda coniugatio.

Indicatiuo modo.tempore preterito. כִּלְכֵּל sustētauit.m.
כִּלְכְּלָה sustentauit.f.כִּלְכַּלְתָּ sustentasti.m.כִּלְכַּלְתְּ sustentasti.f.
כִּלְכַּלְתִּי sustentaui.m.&.f. Plurali. כִּלְכְּלוּ sustenta-
uerunt.m.&.f.כִּלְכַּלְתֶּם sustentastis.m.כִּלְכַּלְתֶּן sustentastis.f.
כִּלְכַּלְנוּ sustentauimus.m.&.f. Presens explicatur ad hunc
modum.מְכַלְכֵּל qui sustentat מְכַלְכְּלָה vel מְכַלְכֶּלֶת que sustētat
מְכַלְכְּלִים qui sustentant מְכַלְכְּלוֹת que sustentant. Quando lit-
tera substantialis vltima est ain siue heth subiicitur illis patha
in singulari ad hunc modum. מְשַׁעֲשֵׁעַ idest qui delectatur. Fu
turum explicatur ad hunc modum אֲכַלְכֵּל vel אֲכַלְכְּלָה Susten
tabo.m.&.f.תְּכַלְכֵּל sustentabis.m.תְּכַלְכְּלִי sustentabis.f.יְכַלְכֵּל
sustentabit.m.תְּכַלְכֵּל sustentabit.f. Plurali. נְכַלְכֵּל
vel נְכַלְכְּלָה sustentabimus.m.&.f. תְּכַלְכְּלוּ sustentabitis.m.
תְּכַלְכֵּלְנָה sustentabitis.f.יְכַלְכְּלוּ sustentabunt.m. תְּכַלְכֵּלְנָה su-
stentabūt.f. Quando vero littera substātialis vltima est ain si
ue heth: littera sbālis tertia subscribitur p camez siue patha. sic
אֲשַׁעֲשַׁע. idest delectabor.m.vel.f. Imperatiuus explicatur
ad hunc modum.כַּלְכֵּל sustenta.m.כַּלְכְּלִי sustenta.f.כַּלְכְּלוּ Su-
stentate.m.כַּלְכֵּלְנָה Sustentate.f. Infinitiuus autem ad hunc
modum. כַּלְכֵּל Sustentare. Hec verba duplicata in vo-
ce passiua possunt inflecti per prefatam secundam coniugatio
nem: littera substantiali prima prolata cum camez qui vertitur
in holem siue cum surec: nulla ex quattuor substantialibus lit-
teris exclusa.hoc modo. Indicatiuo modo tempore preteri
to. שׁוֹעֲשַׁע vel שֻׁעֲשַׁע delectatus fuit שׁוֹעַשְׁעָה delectata fuit.
שׁוֹעֲשַׁעְתָּ delectatus fuisti שׁוֹעֲשַׁעַתְּ delectata fuisti.שׁוֹעֲשַׁעְתִּי dele
ctatus vel delectata fui. Presens autem explicatur hoc mo-
do. מְשׁוֹעֲשָׁע qui delectatur מְשׁוֹעֲשָׁעָה vel מְשׁוֹעֲשַׁעַת que delecta-
tur מְשׁוֹעֲשָׁעִים qui delectantur מְשׁוֹעֲשָׁעוֹת que delectantur. Fu-
turum vero ad hunc modum. אֲשׁוֹעֲשַׁע Delectabor.m.&.f.
תְּשׁוֹעֲשַׁע delectaberis.m.תְּשׁוֹעַשְׁעִי delectaberis.f.יְשׁוֹעֲשַׁע delecta
bitur.m.תְּשׁוֹעֲשַׁע Delectabitur.f. Imperatiuum non habet.
Infinitiuus hoc modo.שׁוֹעֲשׁוֹעַ delectari.
Aduertendum quod in explicanda coniugatione vsi sumus
in compendium.m.littera pro masculino.&.f.pro feminino:
& hoc tam in nominibus q̄ in pronominibus & verbis.

Sunt preterea verba habentia quinque litteras substantiales: quarum quattuor vltime sunt duplicate ad formã supradictorũ verborum. sic. סחרחר .i. peruertit. הפכפך circuiuit. Que quidem verba inflecti possunt per primam coniugationem verborum perfectorũ: nulla ex quinq̧ litteris substantialibus exclusa. Notandum quoq̧ est: quod hoc verbum חמרמר חמרמרת idest incaluit incaluisti: declinatur per vocem passiuam secunde coniugationis: nulla ex quinq̧ litteris substantialibus exclusa. Notandum preterea quod littere geminatio in verbo atq̧ etiam in nomine fit ad maiorem dictionis illius expressionem. Atq̧ in hunc modum explicate sunt verborum tam perfectorum quam imperfectorum coniugationes. Defectiuorum quoq̧ hoc est illorum que in processu coniugationis amittunt ex tribus litteris substantialibus vnam aut duas. Illorum etiam que habent quattuor aut quinque litteras substantiales. Animaduertendum est quoq̧ quod verba defectiua hoc est quibus aliqua ex substantialibus litteris deficit: siue etiam habentia vltra tres litteras substantiales: non inueniuntur in sacra scriptura iuxta formam omnium quattuor coniugationum que superius posite sunt: neq̧ in omnibus modis. temporibus & personis: atq̧ idcirco in quibusdam illorum non ponitur forma omnium quattuor coniugationum verborum perfectorum: nisi ille tantum in quibus talia verba possunt repiri.

De compositione verborum cum pronominibus.

Verba componuntur cum pronominibus: atq̧ ita componuntur vt ex vtrisq̧ conflatur vna dictio. Et quemadmodum nomina componuntur cum pronominibus deriuatiuis: ita pronomina primitiua cum verbis actiuis transitiuis: sed non cum passiuis. & componuntur hec pronomina cum verbis omnium quattuor coniugationum actiue vocis verborum perfectorum & imperfectorum. Plerumq̧ etiã cõponuntur verba huiusmodi cum accusatiuis horum pronominũ. ego. tu. ille. ipse. is. nos. vos. illi. ipsi. ii. In feminina quoq̧ terminatione. Et est animaduertendum quod in preterito indicatiui modi tertia persona numeri & generis vtriusq̧ variatur decem modis: non connumerata eiusdem persone duplici terminatione nisi pro simplici. Secunda vero persona habet sex terminationes varias. Prima vero habet octo: quemadmodum liquet in hoc verbo. פקד idest visitauit: quod est verbum tertie persone generis masculini numeri singularis indicatiui modi actiue vocis: cuius sunt variationes decem. In quibus camez littere substantialis prime vertitur in seba. hoc modo. פקד Visitauit. m. פקדני visitauit me. m. vel. f. פקדך visitauit te m. פקדך visitauit te. f. פקדו vel פקדהו visitauit illum פקדה visitauit illam. Plurali. פקדנו Visitauit nos. m. & f. פקדכם visitauit vos. m. פקדכן visitauit vos. F. פקדם visitauit illos פקדן visitauit illas. Tertia quoq̧ persona feminini singularis que est פקדה idest visitauit. F. decem habet diuersitates sic. פקדתני visitauit me. m. & f. פקדתך visitauit te. m. פקדתך visitauit te. f. פקדתהו vel פקדתו visitauit illum פקדתה vel פקדתה visitauit illam. Plurali. פקדתנו visitauit nos. m. & f. פקדתכם visitauit vos. m. פקדתכן visitauit vos. f. פקדתם vel פקדתמו visitauit illos פקדתן visitauit illas. Secunda persona masculini singularis que est פקדת idest visitasti sex habet terminationes ad hũc modũ. פקדתני visitasti me. m. & f. פקדתו vel פקדתהו visitasti illum פקדתה visitasti illam. Plurali. פקדתנו visitasti nos m. & f. פקדתם vel פקדתמו visitasti illos פקדתן visitasti illas. Secunda quoq̧ verbi persona pronominis singularis que est פקדת idest visitasti: sex habet terminationes. vt פקדתיני visitasti me. m. & f. פקדתיהו visitasti illum פקדתיה visitasti illam. Plurali. פקדתינו visitasti nos. m. & F. פקדתים visitasti illos פקדתין visitasti illas. Prima persona masculini uel feminini generis: numeri singularis: que est פקדתי octo habet uariasterminationes sic. פקדתיך visitaui te. m. פקדתיך visitaui te. f. פקדתיו uel פקדתיהו visitaui illum פקדתיה visitaui illam. Plurali. פקדתינו visitaui nos. m. פקדתיכן visitaui vos. f. פקדתים visitaui illos פקדתין visitaui illas. Et in huiusmodi uerbo פקדתיהו aliquando littera substantialis media scribitur cum hiric loco patha. ut Iud. 13. ולא שאלתיהו idest & nõ interrogaui eũ. Sunt qui in predicto uerbo addant aliam differentiam: que est: פקדתני idest visitaui me. Tertia persona masculini uel feminini pluralis preteriti indicatiui modi que est פקדו .i. uisitauerunt habet uarietates decem: ad hũc modum sequentem. פקדוני visitauerunt me. m. & f. פקדוך visitauerunt te. m. פקדוך visitauerunt te. f. פקדוהו פקדוהו visitauerunt illũ פקדוה visitauerunt illam. Plurali. פקדונו visitauerunt nos. m. & f. פקדוכם visitauerunt uos. m. פקדוכן visitauerũt uos. f. פקדום visitauerunt illos פקדון visitauerunt illas. Secunda psona masculini preteriti indicatiui modi que est פקדתם idest visitastis: habet uarietates sex: in quibus mem ultima uertitur in uau: ad modum sequentem. פקדתוני visitastis me. m. & f. פקדתוהו visitastis illum פקדתוה visitastis illam. Plurali. פקדתונו Visitastis nos. m. & f. פקדתום Visitastis illos פקדתון visitastis illas. Hoc preteritum. פקדתן idest visitastis femininum: habet easdem diuersitates de quibus supra dictum ẽ. Prima persona masculini vel feminini pluralis que ẽ. פקדנו idest visitauimus masculini vel feminini generis: habet differentias octo. hoc mõ. פקדנוך visitauim⁹ te. m. פקדנוך visitauim⁹ te. f. פקדנוהו visitauimus illum פקדנוה visitauimus illam. Plurali. פקדנוכם visitauim⁹ vos. m. פקדנוכן visitauim⁹ uos. f. פקדנום visitauimus illos פקדנון visitauimus illas.

De participii varietatibus.

Participium presentis actiue vocis cuiuscunq̧ generis aut numeri per quod circumloquimur presens indicatiui modi decem habet differẽtias. vt in hoc participio פוקד hoc est qui visitat. ad hunc modum. פוקדני qui visitat me. m. & f. פוקדך qui visitat te. m. פוקדך qui visitat te. F. פוקדו vel פוקדהו qui visitat illum פוקדה q visitat illã. Plurali. פוקדנו q visitat nos. m. & f. פוקדכם qui visitat uos. m. פוקדכן qui visitat uos. f. פוקדם uel פוקדהם qui visitat illos פוקדן uel פוקדהן qui visitat illas. In fine uero clausule in hmõi uerbo פוקדך lra substãtialis ultima scribitur cũ cegol & accẽtu ĩ eadẽ. ut Psal. 119. יהוה שמרך idest dominus custodit te. Quando uero littera substantialis ultima est aliqua harum quattuor אהחע tunc littera substantialis media scribitur cum cere hoc modo. שולחך idest qui mittit te. nonnunquam venit etiam cum patha. vt Esaie. 43. כה אמר יהוה בוראך idest hec dicit dominus creans te. Participium vero presẽtis feminini singularis quod est. פוקדת idest que visitat decem habet differentias: ad hunc modum. פוקדתני que visitat me. m. & f. פוקדתך que visitat te. m. פוקדתך que visitat te. f. פוקדתו que visita illum פוקדתה q̃ visitat illam. Plurali. פוקדתנו que visitat nos. m. & f. פוקדתכם que visitat vos. m. פוקדתכן que visitat uos. f. פוקדתם que visitat illos פוקדתן que visitat illas. Et notandum quod in hoc participio quod desinit ĩ tau. idest פוקדת fiũt predicte uarietates: sed non in participio quod desinit in he. quod fit pronunciationis leuioris ratione.

Participium presentis generis masculini pluralis quod est. פוקדים idest qui visitant. habet differentias decem sic. פוקדי q visitant me. m. & f. פוקדיך qui visitant te. m. פוקדיך qui visitant te. f. פוקדיו qui visitant illum פוקדיה qui visitant illam. Plurali. פוקדינו qui visitant nos. m. & f. פוקדיכם qui visitat vos. m. פוקדיכן qui visitant vos. f. פוקדיהם qui visitant illos. פוקדיהן qui visitant illas. Idem participium presentis generis feminini pluralis quod est פוקדות idest que visitant: decem quoq̧ differentias habet. ad hunc modum. פוקדותי que visitant me. m. & f. פוקדותיך que visitant te. m. פוקדותיך que visitant te. f. פוקדותיו que visitãt illum פוקדותיה que visitant illam. Plurali. פוקדותינו que visitant nos. m. & F. פוקדותיכם que visitant vos. m. פוקדותיכן que visitant vos. F. פוקדותיהם que visitant illos פוקדותיהן que visitant illas.

De futuri varietatibus.

Futurum indicatiui modi easdem habet differentias: quas in preterito diximus: hoc est quod prime persone cuiuscumq̧ generis & numeri habent octo varietates non connumeratis que ponuntur in eadem persona duobus aut tribus modis: aut amplius. Quodq̧ secunde persone habent varietates sex. atq̧ rursus tertie persone varietates decem. Quod vero prime & secunde persone pauciores habent differentias quam tertie: ratio est quoniã raro fit reciprocatio prime persone ad primam. aut secunde ad secundam. Neq̧ enim dicimus visitaui me aut visitauimus nos: per vnum verbum compositum cum pronomine modo predicto: sed per verbum passiuum quarte coniugationis. vt התגדלתי idest magnificatus sum. התגדלנו idest magnificati sumus. In secunda quoq̧ persona non dicimus visitasti te. visitastis vos. per vnũ verbum compositum cum pronomine modo predicto: sed p verbum passiuum quarte coniugationis. vt התחזקת idest confortatus es. vel confortasti te. Itaq̧ quod de preterito dictum est: idem & de futuro indicatiui & de imperatiuo dicendum est. Quamobrem in futuro non ponuntur nisi octo differẽtie prime persone singularis quod est. אפקד idest visitabo: quia per varietates seu terminationes illius persone possunt formari varietates secunde vtriusq̧ numeri.

אפקדך vel אפקדך Visitabo te. m. אפקדך visitabo te. f. אפקדהו vel אפקדנו visitabo illũ אפקדה visitabo illam. Plurali. אפקדכם Visitabo vos. m. אפקדכן Visitabo vos. f. אפקדם vel אפקדמו visitabo illos. אפקדן visitabo illas.

In fine vero clausule variatio prima secũde psone singularis bet litterã substantialem vltimã subscriptam cum cegol: accentu in eadem. hoc modo. אפקדך. Illud quoq̧ hoc in loco est animaduertendum: quod nun tertiarum personarum siue sit masculini siue feminini generis semper scribitur cum dagues: vt supradictum est: & sine dagues in primis personis. vt תפקדני idest visitabis nos.

De imperatiui varietatibus.

Imperatiui modi secunda persona vtriusq̧ numeri & generis sex habet variationes hoc modo. פקד idest visita. qui est imperatiuus. secunde persone generis masculini singularis. qui variatur sic. פקדני Visita me. m. & f. פקדהו uel פקדו Visita illum פקדה Visita illam. Plurali. פקדנו Visita nos. m. & f. פקדם uel פקדמו Visita illos פקדן Visita illas. Et notandum quod variatiões imperatiui exeunt ad proportionem particule huius פעל: cuius littera substantialis prima scribitur in compositione cum hateph camez qui profertur quasi holem. Sed imperatiui qui inflectuntur ad proportionem huius particule פעל littera substantialis illorum prima scribitur cum seba. vt. 1. Reg. 16. קום משחהו idest surge & unge illum. Imperatiuus quoq̧ secunde persone feminini singularis variationes habet sex hoc modo. פקדיני visita me. m. & f. פקדיהו visita illũ פקדיה visita illã. Plurali. פקדינו visita nos. m. & f. פקדים visita illos פקדין visita illas. Imperatiui eiusdem secunda psona masculini pluralis que est פקדו idest visitate. sex habet variatiões sic. פקדוני visitate me. m. & f. פקדוהו visitate illum פקדוה visitate illam. Plurali. פקדונו visitate nos. m. & f. פקדום visitate illos פקדון visitate illas. Secunda vero persona ĩperatiui feminini pluralis que est. פקודנה easdem habet diuersitates.

De infinitiui varietatibus.

Infinitiuus vocis actiue vt פקד vel פקוד idest visitare decem habet differentias. quarum sex sunt eedem cũ imperatiuo secunde persone masculini singularis: de quibus est dictum superius. in quibus camez siue seba littere substantialis prime vertitur in hateph camez. Differentie vero q̃ adduntur in infinitiuo sunt secunde persone singularis & pluralis. & vna item persone singularis: que differt ab ea que ẽ imperatiui. vt פקדני Visitare me. m. & f. פקדך vel פקדך visitare te. m. פקדך Visitare te. f. Plurali. פקדכם vel פקדכם visitare vos. m. פקדכן Visitare vos. F. Et nonnũquam hateph camez littere substãtialis prime vertitur in surec. vt Leui. 23. ובקצרכם & in metere vestrum: idest quando messueritis. Verba tamẽ vocis passiue non habent supra memoratas differentias vocis actiue: quia non possunt componi cum pronominibus: possũt tamen componi participia vocis passiue. cuiusmodi sunt hec. פקוד Visitatus פקודה Visitata פקודים Visitati פקודות Visitate. Que quidem participia componuntur cum pronominibus: habentq̧ decem differentias sicut & nomina cum pronominibus: de quibus est dictum in superioribus: veniuntq̧ cum eisdẽ litteris quibus denotatur numerus. genus. & persona. hoc modo. Participium passiue masculini singularis. פקוד Visitatus. פקודי Visitatus meus. m. & f. פקודך Visitatus tuus. m. פקודך Visitatus tuus. F. פקודו visitatus suus. m. פקודה visitat⁹ suus. f. Plurali. פקודנו Visitatus noster. m. & f. פקודכם visitatus vester. m. פקודכן visitatus vester. f. פקודם visitatus eorum. פקודן visitat⁹ earum. Participium vocis passiue feminini singularis cuiusmodi est. פקודה. vertit he vltimam in tau: sicut est dictum cum de compositione nominum cum pronominibus diceba tur. in hunc modum sequentem. פקודתי visitata mea. m. & f. פקודתך visitata tua. m. פקודתך visitata tua. f. פקודתו visitata eius. m. פקודתה visitata eius. f. Plurali. פקודתנו visitata nostra. m. & f. פקודתכם visitata uestra. m. פקודתכן visitata uestra. f. פקודתם visitata eorũ. m. פקודתן visitata earum. f. פקודים qui visitantur פקודי visitati mei. m. & f. פקודיך visitati tui. m. פקודיך visitati tui. f. פקודיו visitati ei⁹. m. פקודיה visitati ei⁹. f. Plurale ratione pronominis. פקודינו visitati nostri. m. & f. פקודיכם visitati uestri. m. פקודיכן visitati uestri. f. פקודיהם visitati eorum פקודיהן visitati earum. Participium passiuum feminini pluralis. פקודות: visitate פקודותי visitate mee. m. & f. פקודותיך visitate tue. m. פקודותיך visitate tue. f. פקודותיו visitate eius. m. פקודותיה visitate eius. f. Plurale ratione pronominis. פקודותינו visitate nostre. m. & f. פקודותיכם visitate uestre. m. פקודותיכן visitate uestre. f. פקודותיהם visitate eorum פקודותיהן visitate earum. Et in hunc modum prime coniugationis actiue uocis inflectuntur aliarum coniugationũ uerba tam perfecta quam imperfecta. regularia & irregularia. & in his uarietatibus supra memoratis quemadmodum dictum est in preterito prime coniugationis camez littere substantialis prime vertitur in seba ut פקד פקדני idest visitauit idest visitauit me. Sed in secunda & tertia coniugatione apex littere substantialis prime non mutatur. Nam in secunda coniugatione hiric littere substantialis prime manet in declinatione hoc modo פקד idest visitauit. פקדו idest visitauit illũ. In tertia quoq̧ coniugatione non mutatur hiric qui subiicitur he littere addite hoc modo. הפקיד idest fecit visitare הפקידו idest fecit visitare illum. Aliquando tamen hiric uertitur in cegol. ut. 1. Reg. 25. לא הכלמנום idest nunquam confundere eos fecimus. Atq̧ ad hunc modum explicata est uerborum inflexio p uoces. modos. tempora. numeros & personas tam simplicium quam cõpositorum. regularium & irregularium. Reliquum est ut de partibus orationis que dicuntur syncategorematice differamus.

De dictionibus consignificatiuis.

Quemadmodũ iam supra dictũ est octo sunt partes orationis: quarum duo sunt gña: quĩ altere principaliter & per se significant: quare possunt appellari significatiue possuntq̨ inflecti: puta nomẽ & pronomen per casus: verbum per modos & tempora: participium per vtraq̨. Altere sunt partes orationis: que non significant per se: sed cum partibus quibus iunguntur: atq̨ idcirco dicte sunt consignificatiue: neq̨ declinantur. Cuiusmodi est prepositio: que preponitur nomini & pronomini. Aduerbiũ quod additur verbo ad determinandũ in illo qualitatẽ actiõis. vt bene legit. male legit: vnde a grãmaticis adiectiuum verbi dicitur. Aliquãdo etiam determinat nomen & participium. vt est valde bonus. valde doctus. Interiectionem greci non faciunt partem orationis per se: annumerant tñ illam aduerbio. latini ab aduerbio illam distingũt. Cõiunctio est que dictiões eiusdẽ gñis cõiungit. vt deus & dominus. creat & sustentat me & te. iuste & misericorditer. Ecce quo modo. &. particula coniunxit duo noĩa. duo verba. duo pronomina. duo aduerbia. Sed aduertendum quod harũ partiũ indeclinabiliũ duo sunt gña. quedã nãq̨ sunt que nũquã reperiuntur nisi in cõpositione: quedã que reperiuntur etiam separate. Que non reperiuntur nisi in cõpositione: plerũq̨ sunt ppositiones & cõiũctiones. sic eñ cõponuntur siue adherent ptibus quibus pponuntur aut quas cõiungũt: vt efficiatur cũ illis vnũ corpus. vnde & apud grecos & latinos nõ hñt accentũ p se: sed accentũ particule insequẽtis. Cõponuntur itaq̨ particule huiusmodi cũ noĩe aut cũ verbo atq̨ etiã cũ aliis partibus orationis. & cõstant ex vna tñ littera ex accidẽtalibus preposita aut postposita dictioni cui adherent. ex quo datur intelligi quod separata nihil significat: quia in hebreo sermone nulla dictio significatiua scribitur nisi aut duabus aut pluribus litteris. Et antequam de predictis particulis disseramus est aduertendum id quod supra dictũ est quod ex duabus & viginti litteris que sũt in vsu apud hebreos: vndecim. vocantur substantiales: quia sũt de substãtia dictionis in qua veniunt: & per quas õstenditur illius dictionis significatio: neq̨ ad alios vsus deseruiunt. & sũt he. טַה סֵפֶר גָּזַע צֶדֶק. Sunt alie vndecim accidentales he que sequuntur. אֶתְכֶּנָה מֹשֶׁלִיבַו que nihilominus aliquando possunt esse substantiales: quemadmodum superiores. He dicuntur accidentales quia adduntur in principio aut in fine dictionũ ad designandos in nomine aut pronomine casus. aut in verbo vocẽs modos tpa numeros & personas. & ex his accidentalibus litteris quedãm ponuntur loco articulorum siue prepositionũ & quedã ponũtur tantũ ornatus causa. Que vero ponuntur prepositionum siue articulorũ loco sunt he. quattuor. בהלם quarum quelibet deseruit suo casui. beth namq̨ ponitur pro in prepositione. & iungitur pronomini sic. בִּי in me. m. & f. בְּךָ in te. m. In te. f. בָּךְ בּוֹ in illo בָּהּ in illa. Plurali. בָּנוּ in nobis. m. & f. בָּכֶם in vobis. m. בָּכֶן in vobis. f. בָּהֶם vel בָּם in illis. m. בָּהֶן vel בָּהֵנָּה in illis. F. Quomodo beth quoq̨ noibus pponatur suo in loco dictum est in declinatione nominum. He littera vt in superioribus sepe repetitum est ponitur ad designandos casus loco articuli. Animaduertendũ est preterea quod he addita in principio nominis subiecto patha vel camez tres habet vsus. primum interrogandi. vt Exo. 2. הַאֵלֵךְ וְקָרָאתִי לָךְ idest si ibo & vocabo tibi. vocatur autem hebraice. הֵא הַשְּׁאֵלָה .i. he interrogationis. alterũ cũ venit per admirationis modum. vt Gen. 18. הֲשֹׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט .i. nunquid iudex ois terre non faciet iudicium. & vocatur hebraice הֵא הַתְּמִיהָה .idest he admirationis. Tertiũ relationis. vt Gen. 46. כָּל הַנֶּפֶשׁ הַבָּאָה לְבֵית יַעֲקֹב .i. ois anima de domo iacob: que venit. Et quando he venit aliquo ex his tribus modis immo alio quouis modo cũ cegol: dictio cui iungitur incipit a camez siue patha. vt Nu. meri. 11. הֶאָנֹכִי הָרִיתִי .i. si ego concepi. Caph vero quando preponitur noibus aut verbis aut participiis designat cũ prepositionem: aut sicut siue quemadmodũ coniunctiones. vt כְּ כָּ Sin vero quando preponitur nomini aut verbo aut participio designat relationem: sicut dictum est in suo loco vbi de relatiuis agebatur. Sed in quos vsus he accidentales littere adhiberi soleant: copiosius in vocabulario sub vnaquaq̨ littera per se getur. Littere vero que ponuntur in fine noim ad designãdũ pronomina cũ quibus cõponũtur: iam in suo loco posite sunt. Sex vero littere que sequuntur: יְהֶמְתוֹן quĩ ponũtur in fine verbi cuiuscumque cõiugationis: veniunt ad designandũ psonas aut genus. Quod si preponantur he quattuor littere אֵיתָן designatur futurũ indicatiui: vt dictum est superius. Littere vero que veniunt in dictione ornatus causa siue ad designandum nomẽ verbale in hac dictione comprehenduntur הֶאֱמַנְתִּיו. Quattuor preterea littere que sequuntur אַלְבַּשׁ quĩ ponũtur in principio dictionũ possunt esse accidentales vel substantiales: sed in fine dictionum sp sunt substantiales. Septem vero littere que sequũtur: possunt esse accidẽtales siue ponantur in principio siue in fine. תְּכוּן הַיּוֹם.

De consignificatiuis separatis. & primo de prepositione.

Partes vero orationis que reperiuntur separate: neq̨ cõponuntur cũ noibus neq̨ cũ verbis sunt in duplici differentia: quĩ alie variantur cũ copulantur cũ pnomine alie tñ immutabiles sunt. Igitur prepões sic disponũtur. כְּמוֹ in. אֶל ad. in. אֵצֶל prope. iuxta. circa. secus. אֵת cũ. ad. אַחַר post postea. בַּעֲבוּר propter. per. ob. לְבַעֲבוּר propterea. חוּץ foris: extra. preter. לְפִי secũdum. לִפְנֵי corã. ante. לְבַד solũ. tñ. seorsũ. preter. מִלְבַד preter quam. excepto. נֶגֶד cõtra: e regione. נֹכַח contra. סָבִיב circum. in circuitu. עֵבֶר trans. עַל super. iuxta propter. contra. עִם cum. עַד donec. vsq̨. בְּעַד per. pro. קָרוֹב ppe רָחוֹק longe. תּוֹךְ inter. בְּתוֹךְ intra. תַּחַת sub. subter. He prepositiones variantur in fine ad designandum personas & numeros pronominũ cũ quibus componuntur. quarũ alique in prima persona singulari non desinunt in i sicut in pronomine sed in ai. & sunt he. אֶל אַחַר לִפְנֵי עַד עַל תַּחַת Nã in prima persona veniunt ad hunc modũ. אֵלַי idest ad me. לְפָנַי corã me. עָדַי vsq̨ ad me. אַחֲרַי post me. עָלַי super me. תַּחְתַּי sub me. In secundis & tertiis personis vtriusq̨ numeri terminationes pronominum sunt he que sequitur. אֵלֶיךָ: אֵלַיִךְ ad te. m. f. לְפָנֶיךָ: לְפָנַיִךְ coram te. m. f. עָלֶיךָ: עָלַיִךְ super te. m. f. Et sic de reliquis. & omnes dictiones superius dicte variantur. preter quam que sequuntur. לְפִי secundum. חוּץ extra. preter. foris. מִלְמַעְלָה desup לְמַעְלָה supra. עֵבֶר trãs. מַטָּה idest infra. que iungũtur pnomini. bus postposita hac dictione מִן. hoc modo מִמֶּנִּי חוּץ idest preter me. חוּץ מִמְּךָ preter te. & ad hunc modum cum aliis pronominibus. Dictiones indeclinabiles que non cõponũtur nec variantur sunt aduerbia & coniunctiones cum interiectionibus.

De aduerbio.

Inter aduerbii accidentia est significatio. Sunt itaq̨ aduerbiorum significationes complures. Temporis. אָז tunc. עַתָּה nũc מָחָר cras. אֶתְמוֹל heri. תְּמוֹל idem. שִׁלְשֹׁם triduo. תְּמוֹל שִׁלְשֹׁם .i. nudiustertius. אֶמֶשׁ heri. עֶרֶב vesperi. בֹּקֶר mane. כְּבָר iã. Loci. שָׁם Ibi siue illic. שָׁמָּה ibi siue illic. מִשָּׁם illinc. פֹּה hic. מִפֹּה hinc. מִתַּחַת isthinc. מַטָּה inferius. מִמַּעַל superius. בְּכָל מָקוֹם vbiq̨. Interrogandi. אַיֵּה vbi. hoc aduerbium אַיֵּה variatur qñ cõponitur cum pronomine. אֵי vbi מֵאַיִן vnde לְאָן. אֵי מִזֶּה vnde. quo vel qua. אֵיךְ quomodo. אֵיכָה quomodo. מָה quid. מָתַי quã do. אֵיפֹה vbi. quo. אֵיכָה vbi. לָמָּה quare. Negandi. אֶפֶס ex cepto. nisi. זוּלָתִי nisi. preter. בִּלְעֲדֵי nisi. preter. & hec tria aduerbia variantur: que vero sequuntur non variantur. אַיִן nõ. ne אַיִן non. לֹא non. בַּל ne. non. בְּלִי. אֶפֶס absq̨. ne. אַךְ sed. לוּלֵי nisi.

Affirmandi. כֵּן ita. vtiq̨. אָכֵן ita est. כֹּה הָכָה sic כָּכָה sic. כְּמוֹ sicut tanquam. Demonstrandi. הֵן ecce. en. הִנֵּה ecce. quod aduerbium cum in he desinat variatur. Rogandi siue optandi. אָנָּא נָא vtinam. לוּ vtinam. אַחֲלַי idem. מִי יִתֵּן quis dabit אֲהָהּ obsecro. בִּי אֲדֹנִי obsecro domine mi. Qualitatis. vt. טוֹב bene. יָשָׁר recte. רַע male. רַע מְאֹד pessime. אֱמֶת vere. נָכוֹן certe. Quantitatis. vt כַּמָּה quantũ. רַב multum. מְעַט parum. minus. זְעֵיר parum. מִזְעָר parum. Dubitandi. פֶּן ne forte. אוּלַי forte. forsitan. Congregandi. יַחְדָּו pariter. simul. יַחַד idem כְּאֶחָד idem. Diuidendi. בֵּין inter. quod aduerbium variatur. Iungendi. גַּם etiam. quoq̨. אַף etiam. quanto magis. quod aduerbium non variatur. Iurandi. vt חַי נַפְשִׁי per vitam anime mee. חֵי נַפְשְׁךָ per vitam anime tue. Diminuendi. vt מְעַט paulatim. paulisper. לְאַט paulatim. Augendi. vt מְאֹד multũ valde. יוֹתֵר magis. מְאֹד מְאֹד nimis.

De interiectione.

Interiectio quam a grecis diximus vocari aduerbii certam significationẽ. has habet particulas. הֶאָח euge. הֶאָח vah. אֲבוֹי ve. אֲהָהּ heu. אַלְלַי ve. הוֹ ve. אוֹי ve. הוֹי ve. אוֹי ve. & hec vltima interiectio aliquando est aduerbium vocandi sicut o apud latinos.

De coniunctione.

Coniunctionum quoq̨ sicut & aduerbiorum diuerse sunt significationes: sed frequentior est copulatiua que imprimis est que per vau scribitur: componiturq̨ cũ dictione quam coniungit. vt וַיְדַבֵּר idest & locutus est: & potest venire cum quocumq̨ alio apice preter quam cum holem. Quod si componatur cum dictiõe incipienti a littera subiecto seba tunc vau scribitur cum surec. sicut וּמְעַט idest. & parũ. atq̨ vt supra dictum est vau nunquam venit nisi in compositione. Aliquando hec coniunctio reperitur pro disiunctiua vel: siue: aut. vt Exo. 21. וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ idest qui percusserit patrem & matrem: quo in loco manifestum est & poni pro vel. Aliquando hec coniunctio ponitur pro cum siue quando. Nonnũquã est ad faciendam comparationem: que varietates non possunt dignosci nisi ex contextu orationis. Sunt alie coniunctiones que reperiuntur separate sicut que sequuntur כִּי quia. quod. quoniam. אֲשֶׁר quod. כֵּן sicut. quatenus. אָכֵן quidẽ. vtiq̨. וְכֵן & quidem. לָכֵן propterea. אוֹ aut. vel. seu. אַךְ sed. tamen. אֲבָל sed. רַק verumtamen. הֲלֹא nonne. nunquid non. & aduersatiua אַף כִּי idest quamuis. vide etiam de significatione predictarum dictionum indeclinabilium in vocabulario de vnaquaq̨ in suo loco per ordinem alphabeti.

De modo inueniendi sores idest radicem siue primitiuum cuiusq̨ dictionis hebraice.

Postq̨ in superiori tractatu grammatice hebraice disseruimus de modo legẽdi & de partibus orationis tam declinabilibus q̨ indeclinabilib9, restat nũc tractare de modo cognoscendi radicem. siue primitiuum vnde alie dictiones deriuatiue habẽt originem. vt primitiuo inuento recurratur ad vocabularium hebraicũ quod procedit per ordinem alphabeti hebraici: in quo ponuntur primitiua omniũ dictionũ que in veteri testamento continentur: & significationes earum. & in quolibet primitiuo ponuntur etiam dictiones deriuatiue que ab eo procedunt. Et quia in verbo est maior difficultas cognoscendi originem: & vtrum sit primitiuũ an deriuatiuum. quoniam non solum ab eo deriuantur alia verba & participia sed & nomina & alie partes orationis: ideo primo de illius origine agendum erit: deinde de nomine & aliis dictionibus. & ideo circa primitiuũ verbi primo est aduertendum: q̨ primitiuum quod apud hebreos dicitur שֹׁרֶשׁ sores. i. radix cuiuscunq̨ verbi vel participii & omnium dictionũ que ab eo deriuãtur sunt littere que constituunt tertiam personã singularẽ prime vel secunde coniugationis actiue vocis indicatiui modi tẽporis preteriti: vel infinitiuũ eiusdem vocis. Que cõiter sunt tres littere & nonnũq̨ quattuor vel quinq̨: sed hoc rarissime. exẽpli gña. ex פָּקַד .i. visitauit deriuãtur oĩa verba quattuor coniugationũ que continent predictas tres litteras: & etiã omnia nomina & alie partes orationis que a predicto verbo deriuãtur. sicut apud latinos Amo est primitiuũ ceterarum personarũ & modorum & temporũ & omniũ aliarũ dictionum que ab eo deriuantur Et sunt alie dictiones que a verbis non deriuãtur: quarum primitiua aliquando cõtinẽt plus vel minus q̨ tres littere. Et quia apud hebreos multe littere preponuntur vel postponuntur ipsis primitiuis in compositione: ideo oportet dare aliquas regulas: vt sciamus aliquo modo distinguere que littere sunt de substantia dictionis: & que littere non sunt de eius substantia. Circa quod sciendũ q̨ ex viginti duabus litteris alphabeti hebraici vndecim sunt semper substantiales: que in quacunq̨ dictione venerint: sunt de substantia illius dictionis: & constituunt significatũ & primitiuũ eiusdem dictionis: & reiici nõ possunt. sunt enim que sequntur ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר Que his quattuor dictionibus comprehẽduntur טַה סֵפֶר גָּזַע צֶדֶק. Ex quibus litteris due sunt duplices. s. פ pe. & צ sadic. alie vero vndecim que sequũtur pñt esse accidẽtales. s. א ב ה ו י כ ל מ נ ש ת & ex quibus tres sunt duplices. s. caph. mem. nun. & comprehenduntur predicte vndecim littere his tribus dictionibus. אֶתְכֶּנָה מֹשֶׁל וּבַר. he etiam vndecim littere vel quelibet earum possunt esse substantiales sicut alie vndecim supradicte: & possunt esse accidentales ad denotandum numerum vel personam aut casum vel cõiugationẽ. modos. tempora. prepositionem vel articulum aut pronomina affixa de quibus in grammatica dictũ est. Et aliquando adduntur maiori ex parte nominibus causa ornatus: & aliquẽ earum ponuntur aliquãdo loco vocalium. Que enim ponũtur in fine verborum ad denotandum numerum vel personam aut genus: sunt sex que sequuntur. ה ו י מ ן ת Que hac dictione comprehendũtur יְהֶמְתוֹן. Que vero preponuntur ad denotandum coniugationem vel vocem passiuam hac dictione comprehenduntur. הִנֵּה. Que autem preponuntur in futuro sunt quattuor: que hac dictione comprehenduntur. אֵיתָן. Que ponũtur in fine nominum aut verborum ad denotanda pronomina que cum eis componuntur: sunt que sequuntur. ה ו י כ ך ם ן נ. Que in compositione ponuntur pro coniunctione vel articulis aut relatiuis vel prepositionibus sunt septem: que his duabus dictionibus continentur. הַשְּׁכֵל בָּם. Nam littera vau quando venit in principio dictionis: non est de substantia eiusdem dictionis: sed ponitur pro coniunctione. vt infra dicetur: & etiam in fine dictionis vau vel iod non possunt esse substantiales nisi in paucis admodum locis. Et ista littera ה. he. ponitur aliquando in principio dictionis loco articuli: sicut in nostro vulgari dicitur. el. la. los. las. Et aliquando ponitur interrogatiue vel admiratiue: vt supra in grammatica dictum est. Et ista littera. ש. Sin. ponitur aliquando pro hoc

relatiuo quí.que.quod.omnis generis & vtriuſq; numeri. Et iſta littera.ב.beth ponitur pro prepoſitione in.ל.lamed vero articulus eſt datiui caſus vel genitiui:ponitur etiam aliqñ pro ad.Et iſta littera.מ.mem ponitur loco prepoſitionis.a. vel ab de.ex. Littere vero que ponũtur aliqñ loco vocaliũ:ſunt qt tuor.ſ.אהוי.Et eſt notãdum quod iſte quattuor littere אבלש Quando ponuntur in fine vel in medio dictionis ſemper ſũt ſubſtantiales:alie vero ſeptem que his duabus dictionibus cõprehendũtur תכן היום poſſunt eſſe accidentales: ſiue ponantur in principio ſiue in fine dictionis. Littere vero que adduntur aliqñ dictiõibus cauſa ornatus:ſunt ſex:que hac dictione comprehenduntur.ſ.הָאֶמְנְתִי. Sunt preterea aliqua verba que in proceſſu coniugationis aliquando amittunt unam litteram ex tribus ſubſtantialibus:aut duas.& hoc quattuor modis Primo quando amittunt primam litteram ſubſtantialem:ſecũdo quando amittunt mediam.tertio qñ amittunt vltimã.quarto quando amittunt primam &vltimam. Verba uero que amittunt primam litteram ſubſtantialem:ſunt illa quorum prima littera ſubſtantialis eſt una ex his tribus.ſ. ילנ ut יָדַע.i.ſciuit לָקַח.i.accepit.נָגַשׁ.i.acceſſit.Et iſta littera.ל.lamed tantũmõ amittitur in predicto verbo לָקַח lacach.ſ.in futuro & in imperatiuo & infinitiuo:vt ſupra dictum eſt. Que vero amittunt litteram mediam:ſunt illa quorum littera ſubſtantialis media eſt uau uel iod. ut שׁוּב ideſt reuertere בִּין ideſt intelligere:quorum uerborum infinitiuus continet tres litteras ſubſtantiales. Que uero amittunt ultimam:ſunt illa que deſinunt in. ה .ut גָּלָה.i.reuelauit.uel illa quorum littera ultima duplicatur.ut רָבַב.i.multiplicauit:quoniam tunc vna ex illis amittitur in diſcurſu coniugationis. Que vero amittunt primam & vltimã: ſunt illa quorum littera ſubſtantialis prima eſt.נ. & vltima eſt.ה.vel.נ.ut נָטָה.i.tetendit נָתַן.i.dedit. Et ut ea que ſupra dicta ſunt manifeſta fiant:ponamus exemplum in aliquibus uerbis & nominibus:ut poſſimus diſcernere que littere ſunt ſubſtantiales ex eorum primitiuo:& que ſunt accidentales.& que deficiunt.Eſto exempli gratia hoc uerbum וְהִלְבִּישׁוּהוּ quod in hebreo eſt vnum verbum compoſitum:& ſignificat:& fecerũt indui eum.In quo prima littera que eſt uau ponitur pro coniunctione.Et ſecunda littera que eſt he & quinta que eſt iod denotant uerbũ eſſe tertie coniugationis.Septima littera que eſt vau denotat tertiam perſonã pluralem.octaua & nona littera que ſunt he & uau:denotant pronomen ſingulare tertie perſone.ſ.eum uel illum:quod cõponitur cũ predicto uerbo.remanent igitur tres lr̃e.ſ.לבש que in tertia pſona ſingulari indicatiui prime coniugationis faciunt לָבַשׁ.i.induit.qđ eſt primitiuum ſupradicti uerbi. Ponamus iterum exemplũ in uerbis defectiuis.& eſto exempli gratia hoc uerbum יִתְּנֵנִי.i.dabit me in quo iod prima deſignat tertiam perſonam futuri: & nun & iod vltime conſtituunt pronomen prime perſone.ſ.me:quod componitur cum predicto verbo.remanent itaq; due littere.ſ.ת.&.נ.& quia predictum verbum eſt nature verborum defectiuorum:que in proceſſu coniugationis amittunt nun litteram ſubſtantialem primam: ideo addendo nun predictis duabus litteris in principio fit נָתַן.i.dedit:quod eſt primitiuum ſupra dicti verbi Ponamus exẽplum in vno nomine.ſ.תַּרְבּוּת.i.incrementum vel multiplicatio:in quo tau prima eſt ex litteris הָאֶמְנְתִי.que aliquãdo addũtur in principio nominis:vt ſupra dictum eſt.tau vltima denotat genus femininum.vau vero ponitur loco.u.vocalis.remanent ergo due littere.ſ.ב ר: cuius primitiuum eſt רָבָה ſiue רָבַב.i.multiplicauit. quia vt dictũ eſt ה.finalis primitiui & littera que duplicatur: aliquando amittitur in deriuatiuis. Ponatur iterum exemplum in alio nomine.ſ.בְּמִשְׁמַרְתְּךָ.i.in cuſtodia tua. cuius primitiuum eſt שָׁמַר.i.cuſtodiuit.quia littera prima que eſt beth ponitur pro prepoſitione in:& littera mẽ que ſequitur eſt de litteris que adduntur in principio nominis:vt ſupra dictum eſt.tau vero denotat genus femininũ:chaph vltima deſignat hoc pronomen tua: qđ componitur cum predicto nomine.Et hec hactenus dicta ſint de primitiuis verborum. circa cognitionẽ vero primitiuorũ nominis & aliarum dictionũ indeclinabilium que a verbis nõ deriuantur eſt aduertendum q̄ in primis ſunt reiiciende omnes littere accidentales:que denotant numerum:articulum:ſiue prepoſitionem:& litteras que addi conſueuerũt ornatus cauſa.vel que deſignant pronomina que cum illis componuntur: quemadmodum de nominibus verbalibus ſupradictũ eſt. quibus reiectis littere que remanent ſubſtantiales ſunt:vt exempli gratia לַאֲבוֹתֵינוּ.i.patribus noſtris. tolle lamed datiui. vau & tau & iod deſignãtes pluralem.& nun & vau deſignantes pronomen poſſeſſiuũ prime perſone pluralis:relique ſunt aleph & beth hoc eſt ab אָב. vt in prima dictione vocabularii.

Et quia ad inueniendũ primitiuum cuiuſcũq; dictionis deriuatiue oportet habere noticiam grammatice hebraice: in qua plenius ea que predicta ſunt continentur: quod non omnibus contingit:cum etiã apud ipſos hebreos vſu magis quã arte diſcant bibliam hebraicam:& vix inueniatur in eis vir doctus in ſua grammatica:ideo in biblia quã imprimendam curauimus ãnotabuntur in margine primitiua dictionũ quarum inuentio non eſſet facilis omnibus Veruntamen in aliquibus dictionibus non erit opus adnotare primitiua in margine:videlicet in illis que continent litteras primitiui nec plus nec min⁹:quãuis in ſignificato vel in apicibus ſit aliqua differẽtia. vt דֶּבֶר.i.mors vel peſtis: cuius primitiuum eſt דִּבֵּר.i.locutus eſt.et פֹּקֵד.i.viſitans cuius primitiuum eſt פָּקַד.i.viſitauit. Item ſi in principio dictionis ſunt littere primitiui: quãuis poſtea habeat alias lr̃as accidẽtales:nõ ponetur eius primitiuũ in margine vt אֲמָרְתִי.i.verbum meũ: cuius primitiuum eſt אָמַר.i.dixit. Item ſi dictio incipit a littera vau& poſt illam immediate continet litteras primitiui: tunc non notabitur primitiuum:quia vt ſupra dictum eſt littera vau in principio dictionis ſemper ponitur pro coniunctione: & nunquã eſt de litteris primitiui exceptis duobus locis tãtum: & aliquib⁹ nominibus propriis vt patet in vocabulario. Item ſi poſt aliquam iſtarum quinq; litterarum ב ה כ ל מ que ponũtur in principio dictionis pro articulis vel prepoſitionibus ſi immediate ſequuntur littere primitiui:non ponitur primitiuum in margine. Et quia predicte quinq; littere aliquãdo ſunt de ſubſtantia dictionis ſiue de eius primitiuo: ideo quando ſunt accidentales & ponuntur pro articulis vel prepoſitionibus: notantur quodam apice deſuper impoſito hoc modo מ ל כ ה ב Et quia in trãſlatione chaldaica quam etiam fecimus imprimi iſte quattuor littere א ה ו י frequentius ponuntur loco vocalium quam in hebreo:ideo ſi his demptis dictio continet litteras primitiui:non erit opus ſignare primitiuum in margine.Item quia in predicta lingua caldaica littera daleth eſt articul⁹ genitiui caſus:ideo quando non eſt de ſubſtantia dictionis: notabitur predicto apice hoc modo ד & ſi poſt talem litteram ſequantur littere primitiui:non ponetur in margine.& de his dicta ſufficiant.

Explicit grãmatica hebraica nouiter imp̃ſſa in hac p̃claríſſima cõplutenſi vniuerſitate. De mãdato ac ſumptibus reuerẽdiſſimi in xp̃o patris & dñi:dñi.F. Franciſci Ximenez de Ciſneros Cardinalis Hiſpanie Archiep̃i Toletani & hiſpaniarum primatis ac Regnorum caſtelle Archicancellarii. Induſtria & ſolertia honorabilis viri Arnaldi Guillielmi de Brocario artis impreſſorie magiſtri. Anno dñi. M.D.xv. menſis Maii die vltima.